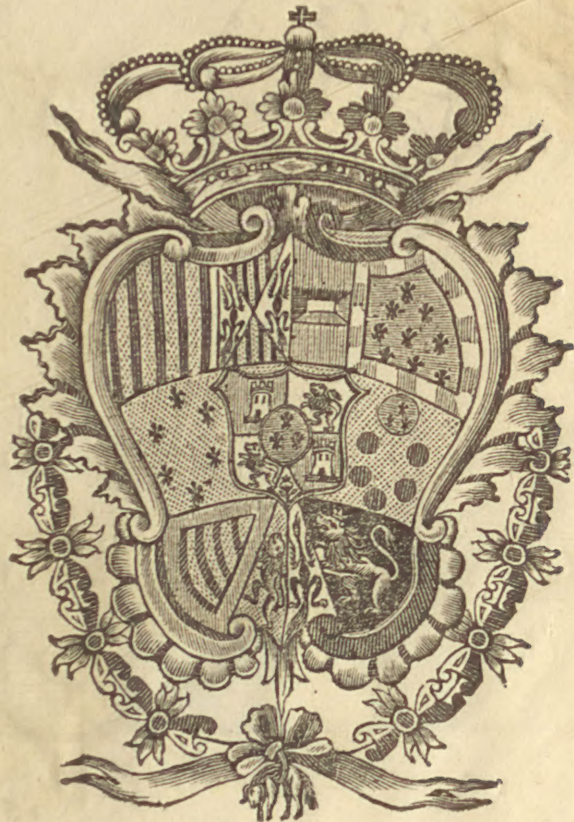
REAL ORDENANZA ADICIONAL

A LA DE REEMPLAZOS

DE TRES DE NOVIEMBRE

DE MIL SETECIENTOS Y SETENTA,

POR LA QUAL SE SIRVE S. M. declarar varias esenciones y casos para la mas fácil y exâcta egecucion del alistamiento y sortéo, guardada equidad.

EN MADRID:

En la Im[prenta de Pedro Marin.]

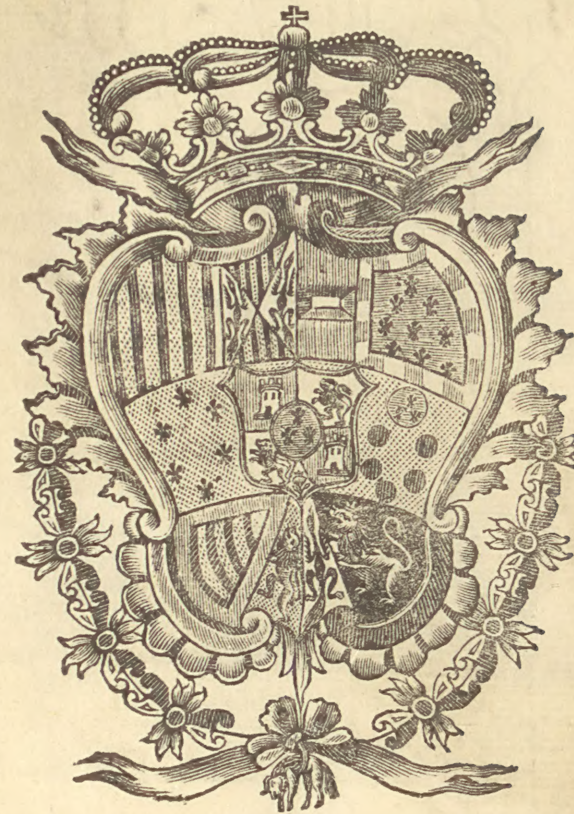
REAL ORDENANZA ADICIONAL

A LA DE REEMPLAZOS

DE TRES DE NOVIEMBRE

DE MIL SETECIENTOS Y SETENTA,

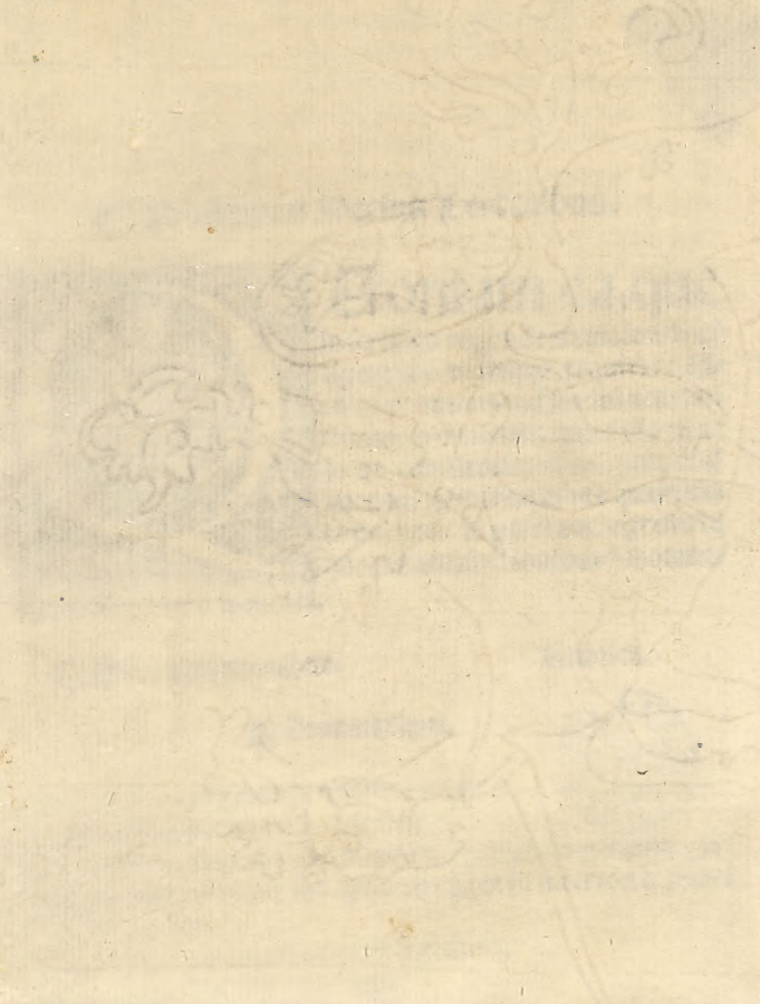
POR LA QUAL SE SIRVE S. M. declarar varias esenciones y casos para la mas fácil y exâcta egecucion del alistamiento y sortéo, guardada equidad.

EN MADRID:

En la Imprenta de Pedro Marin.

Año de MDCCLXXIII.

DE TRES DE NOVIEMBRE

POR LA QUAL SE SIRVE S. M.
declarar varias opiniones y casos para
la mas fácil y exácta execucion del
reemplazo y sorteo, guarda-
... Magestad.

EN MADRID:

EN LA IMPRENTA DE PEDRO MARIN.

Año de MDCCLXXIII.

De la casa professa de la comp. de Jesus de Sevilla.

Philippi Decij Mediolanensis Iurisconsul. clarissimi Commentaria in Ius Pontificium.

Philippus Decius Lectoribus.

Quoniam ea, que in scriptis reponuntur, maiorem diligentiam videntur, requirere, idcirco vt animus ad studiū acutiori stimulo concitetur, super isto titulo de constitutionibus, proposui quedam scribere, quibus quantum in hoc meo in patriam regressu in quotidianis lectionibus laborauerim, facile poterit iudicari.

De constitutionibus. Rubrica.

Summarium.

1 † Continuatur hec rubrica secundum Abbatem post alios hic: quia author tractaturus de iure, premisit de summa trinitate pro fundamento operis. argu. c. cum Paulus. j. q. j. & fuit continuatio Hostien. quam omnes hic sequuntur. Sed considerandum est quod fundamentum, quod supra premittitur, non respicit specialiter istum titulum de consti. sed in quolibet alio titulo haberet locum: quia in principio cuiuslibet operis, in Deo, & in Christo debet fundamentum fieri. d. c. cum Paulus. & xxvj. quest. v. c. non liceat. facit tex. in auth. de armis. in principio. in auth. quomodo oporteat episcopos. in princip. & not. in proem. Insti. in princ. vbi glo. Ergo ista non videtur bona cōtinuatio: quia titulus, qui sequitur, debet specialiter applicari ad precedentem: & titulus precedēs aliquo respectu speciali debet postulare sequentem. l. ij. ff. de statu homi. Facit tex. in l. cōtinuus. in prin. de ver. obli. Insti. de leg. in prin. cum simi. Preterea fundamentum consistit in sola inuocatione, vt colligitur in iuribus s. allegatis: sed hic in titu. precedenti ponuntur cōstitutiones edite in concilijs a summo pontifice circa fidem, & ideo videtur quod titulus generalis de consti. premitti debuisset.
2 † Aliam continuationem tradit Andr. Sicu. hic dicens: Supra visum est de actu concernente ipsum Deum immortalem, congruū fuit videre de actu spectante ad ipsum papam: quia papa vicarius Christi dicitur, & vicē Dei gerit in terris. c. vn. j. vt eccle. benefi. in c. quanto. in c. licet. de translatio. Episcop. Et ista etiam non satisfacit: quia s. in titu. precedenti, licet in subiecto illius tituli tractetur de Deo, tamen agitur de constitutionibus pape, & concilij, editis a summo pontifice circa fidē: vnde cōueniens fuisset quod iste generalis titulus prius positus fuisset, vt supra dixi. Et ideo conuenienter sic adaptari potest. Nam tractaturus author de iure scripto, quia dignius videtur esse ius scriptum de Deo ratione subiecti, de illo prius specialiter loquitur: nā propter eius dignitatem conueniens fuit quod de illo specialiter tractetur: argu. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniurijs. & postea competenti ordine rubrica, de constitu. subijcitur, arg. l. si seruus seruum. §. inquit lex. ff. ad legem Aquil. Vel etiam aliter continuari potest: supra dictum est de summa Tri. & fide catho. que ab omnibus debet teneri l. j. C. de sum. Trini. merito hic ponitur de constitutionibus que etiam ab omnibus debent obseruari. c. j. j. eo. Et dum Abbas dicit quod dignius est ius scriptum iure non scripto, hoc a quibusdam declaratur, quia ius scriptum originem habuit a Deo, cum leges diuinitus per ora principum promulgate sint xvj. q. iij. in c. fi. & no. in l. fi. C. de prescrip. lon. tempo. Sed ius nō scriptum procedit a tacito cōsensu populi, merito ius scriptū diuinitus promulgatum nobilius videtur. Sed ratio ista nihil valet: quia quod dicitur de legibus quod sint diuinitus promulgate, idem videtur dicendum de consuetudine, que diuinitus a populo inducitur: quia omnia, que fiunt, permissu Dei fieri dicuntur. c. nec mirum. xvj. q. v. notat Abbas in c. j. de sepul. Vnde aliter responderi potest, quod ius non scriptum, & sic consuetudo, legem imitatur. §. ex non scripto. Insti. de iure na. ibi: Diu-
a turni mores legem imitantur: ergo videtur quod prius[a] esset ius scriptum: arg. l. in testamēto. la j. ff. de condi. & demon. & est text. in c. consuetudo. j. di. vbi dicitur quod pro lege consuetudo suscipitur, cum lex deficit. Cum ergo consuetudo in defectū legis admittatur, manifestum videtur quod ius scriptum, quod in primis attenditur, nobilius sit: & quia in iure scripto est consensus expressus, qui est potentior, iuxta gl. notabilem in clemen. sepe.
a in verbo, partibus. de verborum signific.[a]
2 Pro expeditione eorum, que in ista rubrica occurrūt, calcādo vestigia do. Abbatis primo queritur quid sit constitutio.[1]
3 Et † secundum Abb. prima conclusio est, quod proprie dicitur cōstitutio illud, quod princeps statuit. ij. di. in c. constitutio. Ad idem text. in l. j. ff. de consti. prin. & in §. sed & quod principi. Insti. de iure nat. ibi: He sunt, que constitutiones appellantur. Et
1 quod dicitur de principe, idem est in rege.[1] d. c. constitutio. ibi: Quod Rex, vel Imperator constituit: nam Rex in suo regno
b Imperator[b] est, vt no. Bal. in l. exemplo. C. de prob. in auth. hoc amplius. ver. quero an filij regis. C. de fideicōmis. & in proemio Digestorum, in versi. item not. in c. cum venissent. j. de eo, qui mit. in pos. & ideo quod dicitur de Imperatore in l. penul. C. de do. inter vir. & vxo. secundum Bal. ibi habet locū in rege: & no. hoc Oldr. in consi. cxxxj. Vt eius, de quo queritur. & Bald. in l. imperialem. §. fi. de prohi. feud. alie. per Feder. dicit illum text.
4 qui loquitur de Imperatore, quod habet locum in rege. † Secunda conclusio Abb. est, quod constitutio large accipitur pro omni iure scripto, etiam ab inferioribus a principe. can. consuetudo. §. cum itaque. j. di. Et ista conclusio confirmatur: quia constitutio quodam iure peculiari principi adscribitur. d. l. j. de constitu. prin. & in d. §. sed & quod principi. ibi: He sunt, que constitutiones appellantur. Ergo secus videtur esse in alijs: arg. l. cum pretor. de iudi. in c. nonne. de presump. xxv. di. c. qualis. Secundo ad idem tex. in d. c. constitutio. dum dicit quod constitutio tantum est, quod Imperator, vel Rex constituit: ergo videtur secus in alijs cum tantum de Rege, vel Imperatore loquatur: cum tamen iura scripta aliorum, etiam constitutiones vocentur. d. §. cum itaque. & iij. distinct. in c. j. Vt iura ad concordiam reducantur, consonat vt dicamus quod proprie constitutio sit in
5 principe: in alijs large sumatur, vt Abbas dicit. † Predicta cōclusio sic comprobata limitatur secundum And. Sicu. hic, nisi inferior a principe haberet potestatem condendi ius ciuile: quia tale ius ciuile inferioris, etiam constitutio proprie appellaretur per tex. in c. ij. dist. vbi dicitur quod constitutio ius ciuile appellatur. Secus ergo, secundum eum, in inferiore, qui non potest facere ius ciuile, sed pretorium, iuxta notata per Bar. in l. v. in prin. de verb. obli. quia dum tex. in d. can. j. inquit, Ius ciuile appellatur. secundum eum, videtur excludere pretoriū. Sed ista ponderatio non satisfacit, quia ibi manifeste patet quod ius ciuile non dicitur, ad differentiam iuris pretorij: sed ius ciuile accipitur pro toto iure ciuili, ad differentiam constitutionis ecclesiastice: prout in principio ibi distinguitur, quod constitutionum alia ciuilis, alia ecclesiastica. Preterea nō dicitur ibi, quod ius ciuile dicatur constitutio, prout iste arguit: sed econtra bene dicitur quod constitutio ciuilis, ius ciuile appellatur. Et dato quod diceretur, potest intelligi largo modo, prout Abbas intelligit tex. in d. §. cum itaque. j. di. Et ita indistincte remanet firmata communis opinio, quod in inferioribus a principe largo mo-
6 do dicatur constitutio. † Vlterius tamen cogitanti, videtur di

cendum ꝙ statutum episcopi, vel marchionis, ⁊ sic inferioris a
3 principe, proprie tamen dicatur consttutitio:[3] quia terminus
iste, constitutio, generalis videtur, cum pro quadam ordinatio
ne, ⁊ decreto accipiatur: vt colligitur j. dist. in d. c. consuetudo.
§. cum itaque. vbi constitutio ius scriptum dicitur, ibi: constitu
tio, siue ius appellatur. ⁊ in l. j. ff. de priua. delic. in prin. ⁊ in c. lex
est constitutio scripta. j. dist. Facit tex. in c. j. iij. di. vbi tex. distin
guit plures species constitutionum. ⁊ in c. fi. de rebus eccle. non
alienan. ibi: Non cōstitutio, sed destitutio. ⁊ iiij. dist. in prin. ibi,
4 Constitutionis legum. Et sic patet ꝙ constitutio, est genus:[4]
⁊ ideo quelibet species constitutionis, est proprie constitutio: qr
species proprie sub genere continetur: vt no. Bal. in l. ij. C. de iu
re aureo. annulo. ⁊ facit rubrica hic, que simpliciter loquitur
de constitutione, iuncto c. cum omnes. ⁊ c. cum M. j. eo. tit. Nō
obstat ꝙ proprie in principe sit constitutio: quia non per hoc
excluditur quin etiam in alijs inferioribus dicatur proprie cō-
stitutio. Et ad hoc facit, quia dicitur cōstitutio principis cum
illa qualitate, vt habetur in rub. de consti. prin. ff. ⁊ sic etiam di-
citur constitutio episcopi, vel alterius: nam in istis proprie di-
citur constitutio. Non obst. ꝙ imo absolute, ⁊ quodam iure spe-
ciali in principe dicatur constitutio, dum dicitur, He sunt, que
constitutiones appellantur: quia ista verba referuntur ad ru-
bricam, ⁊ sic supplentur constitutiones principum. Secundo, ⁊
melius, respondetur, ꝙ iura preallegata loquuntur de consti-
tutionibus in principe, ad differentiam legis, vel senatuscon-
sulti, ⁊ aliarum specierum iuris scripti, de quibus ibi loquitur
⁊ sic specialiter ibi accipitur constitutio prout distinguitur a
lege, vel senatusconsulto. Secus videtur si absolute considere-
tur: qr est genus, vt dixi. Et hoc in simili Abbas dixit, in c. ius
generale. j. di. ⁊ Moder. referunt ibi. Vel tertio, ⁊ postremo, di-
ci potest ꝙ constitutio proprie accipiatur prout in principe cō
sideratur, ⁊ in genere, pro decreto, ⁊ ordinatione: ⁊ tamen pro-
prie, vt de adoptione habetur l. j. ⁊ ij. ff. de adop. ⁊ no. Abb. in c.
Rodulphus. per illum tex. j. de rescri. Nec obst. tex. in d. c. consti
tutio. dum ibi dicitur ꝙ Rex, vel Imperator tantum consti-
tuit: quia taxatiua Tantum, ponitur ad exclusionē senatuscō-
sulti, de quo s. proxime loquitur, in quo plures interueniunt:
sed constitutionem solus imperator facit. Nam illa dictio tan-
tum, nō excludit casus similes l. ob es. C. de pred. min. ⁊ alius in
ferior in hoc similis videtur, cū habeat potestatē legis cōdēde.
7 ¶ Secundo queritur vnde dicatur cōstitutio. † Et primo Ab
bas concludit ꝙ in principe proprie dicitur constitutio, quasi
communis statuitio: quia lex debet esse communis iiij. dist. erit
autem lex. ⁊ posteriores hoc sequuntur. Sed ista conclusio vide
tur contra tex. in §. sed ⁊ qđ principi. in ver. plane. Insti. de iu-
re naturali. vbi patet ꝙ in principe dicitur cōstitutio, licet nō
sit communis, dum ibi in primo dicitur, He sunt, que constitu-
tiones appellantur. ⁊ postea dicit, Plane ex his quedam sunt
personales. ergo ista expositio nō videtur generalis. Preter-
ea ista ratio, Quia lex debet esse communis. etiam militaret in
inferioribus a principe, ⁊ sic soli principi non cōueniret: cuius
contrarium Abb. sentire videtur, dum specialiter loquitur in
8 principe. † Secunda conclusio est. ꝙ cōstitutio dicatur in prin-
cipe a con, quod est simul: quia simul cum consilio procerum le
gem facit. l. humanum. C. de legi. in c. per venerabilem. §. ratio-
nibus. qui filij sint legi. ⁊ Abbas ibi not. illum tex. ꝙ papa non
5 potest ardua explicare sine consilio[5] cardinalium. Et no. Bal.
in l. cum multa. C. de bo. que lib. ⁊ est dictum Io. Mona. in c. su
per eo. de hereticis. in vj. ⁊ tenet Cardi. in repe. c. perpendimus.
de sen. excom. cum simi. vt tradunt And. Sicu. ⁊ Moder. hic. ⁊
latius idem And. Sicu. prosequitur in tractatu de Cardinal.
in ij. q. prime partis principalis, ⁊ in cōsi. j. ex sacris. in j. li. Sed
6 tamen communis opinio in cōtrarium[6] est, vt dicit Domi. in
c d. c. super eo. videlicet ꝙ solus[c] Papa possit. Facit tex. in c. cū-
cta per mundum. ix. q. iij. ibi: sine vlla synodo. nam papa liberā
habet potestatem: cle. ij. vt lite penden. c. ij. de preben. in vj. ⁊ c. si
gnificasti. in fi. de elec. Ergo alios non tenetur requirere: iuxta
gl. in cle. dudum. in verbo, libere. de sepul. Et est gl. que hoc te-
net in c. fundamenta. in §. decet. in verbo, contigerit. de elect. in
vj. cum simi. vt congerunt Moder. hic. Et hoc communiter te
netur, vt dicit Io. de Ana. in c. firmissime. de hereticis. Et in-
7 ter alia dicitur ꝙ papa solus potest facere cardinales[7]; vt not.
Io. And. in c. sane. de conuer. coniug. ⁊ Anto. de But. ibi sequi
tur. Et ad hoc allego gl. notabilem in cle. ne Romani. in ver-
9 bo, Potestatis, quā ibi do. Abb. ponderauit, de elect. † Et quā
tum ad propositum nostrum, ꝙ solus princeps legem facere
possit, est tex. in l. fi. C. de legi. ⁊ Albe. ibi: ⁊ in rub. eo. titu. dicit ꝙ
ista est comunis opinio, ⁊ ꝙ ita seruatur: ⁊ idem Pau. de Cast.
in d. l. humanum. in fi. Ex quo infertur ꝙ ista secunda expositio
non videtur bona: quia non est verum, ꝙ de cōsilio procerum
debeat princeps constitutionem facere: ⁊ istud etiam dicūt do
10 cto. hic. † Sed vlterius aduertendum est ꝙ etiam dato ꝙ con-
silium procerum requireretur, ista tamē expositio non satisfa-
cit, licet doct. aliter sentire videantur: quia constitutio facta a
principe de consilio procerum, ipsi principi adscribitur, nec ali
quo modo a consulentibus fieri videtur. arg. l. aliud est vende-
re, aliud est vendenti consentire. ff. de reg. iur. Et est ꝙ no. Bal.
in l. ij. in xx. q. C. de rescin. vend. ⁊ ideo constitutio facta a papa
cum consilio cardinalium, ⁊ concilij, dicitur constitutio pape, ⁊
B nō concilij.[B] [8] c. licet deuitāda. de elec. no. Abbas in c. j. de pac.
8 ⁊ in c. j. de sponsa. cum simi. vt dixi in c. j. de iudi. in princi. Ter-
tio Abbas concludit, Si constitutio largo modo accipiatur,
dicitur a con, quod est simul: quia omnes de congregatione si-
mul statuunt. Sed ista conclusio etiam non satisfacit: quia hoc
modo non potest large dici constitutio, ex quo non conuenit
principi, qui solus constitutionem facit: nec constitutioni, quā
legatus facit, iuxta no. in c. fi. de offi. lega. Item non consonat
quod alia sit etymologia quando vocabulum stricte, et alia
quando vocabulum large accipitur, prout Abbas presuppo-
nit, ⁊ patet in iuribus, in quibus habetur de etymologia voca-
buli. Et ideo concludendum videtur quod constitutio tam in
principe, quam in inferiori pro ordinatione, ⁊ decreto accipia-
tur. Et dum Abbas in ista tertia conclusione dicit ꝙ omnes
de congregatione ita statuunt, intelligitur interpretatiue de
maiori parte, que omnes representat l. quod maior. ff. ad muni.
Postremo ad omnia supradicta de etymologia vocabuli ad-
uertendum est: quia etymologia non debet impugnari ex eo ꝙ
non valeat argumentum ab ipsa etymologia, vt patet in mu-
tuo l. ij. §. mutuum. ff. si cer. pet. In testamento, Insti. de testa. in
prin. In possessiōe, l. j. in prin. ff. de acqui. pos. cum vulgaribus.
Sed responderi potest, ꝙ in dictis casibus, ⁊ similibus, est ety-
mologia legislatoris, que impugnari non potest, cum illi neces
sario standum sit: secus in illa, que traditur a doctoribus, quia
debet talis fieri, vt valeat argu. quia nomina debent esse conse-
quentia rebus. §. est ⁊ aliud genus. Insti. de dona. ⁊ facit text. in
l. tugurij. de ver. signi. Vel secundo respondetur, ꝙ in casibus
supra dictis vbi est vocabulum, etymologia concurrit: vt in mu
tuo, ⁊ testamento, ⁊ similibus: non sic in casu isto, vbi est consti-
tutio, que non est communis, nec simul statuitio, vt supra dictū
est in principe, ⁊ in inferioribus, qui soli constitutionem faciūt:
⁊ sic etymologia in casu nostro habet se in minus, quam voca-
bulum: sed in supra dictis casibus se habet in plus.
11 ¶ Tertio, ⁊ vltimo † queritur, an de essentia legis scriptura re
9 quiratur.[9] Articulus esset disputabilis: ⁊ primo pro parte ne-
gatiua, quam Abbas tenet facit text. in c. j. de renunc. libr. vj. ⁊
Domi. ibi ver. nunquid scriptura, ponderauit illum text. dum
ibi statutum prius factum reducitur ad scripturam, propter ti
morem obliuionis. Sed ille tex. nihil facit, quia non precipitur
ibi ꝙ reducatur in scriptis, sed inter alias constitutiones: erat
enim prius extrauagans illa constitutio, in scriptis tamē, pro-
ut solitum est fieri. Secundo facit, quia sola voluntate princi-
pis fit constitutio. §. sed ⁊ ꝙ principi. Instit. de iure natur. ibi:
Quod principi placuit. ⁊ ibi: Cognoscens decreuit. ⁊ in l. j. ff. de
consti. prin. ergo scriptura non videtur esse necessaria. Sed re-
spondetur, ꝙ illa verba non accipiuntur ita simpliciter: sed in
telliguntur eo respectu, ꝙ sola voluntate principis lex consti-
tuitur, absque alia ratione: quia in his, que sunt iuris positiui,
est pro ratione voluntas. debet tamen talis voluntas appare-
re debito modo: vt per gl. in d. §. sed ⁊ ꝙ principi. in verbo, pla-
cuit. ⁊ ideo intelligitur scriptura interueniente, prout requiri
tur. Et hoc patet, quia talis cōstitutio principis ius scriptum
dicitur. §. constat. Instit. de iure na. gen. ⁊ ciui. Tertio videtur
tex. in c. j. de iureiu. in vj. ibi: Nisi iurent statuta ⁊ constitutiones
ipsarum ecclesiarum scripta, ⁊ non scripta. Videntur ergo esse
aliqua statuta non scripta: ergo scriptura necessaria non vide-
tur. Sed responderi potest ꝙ illa verba, Non scripta, intelligū
tur pro consuetudine, de qua supra proxime dixit: ⁊ no. ibi glo.
in verbo, scripto. Vel etiam intelligi potest scripta vel non, sci
licet iura: quod in idem recidit. Quarto tex. in c. si quis. j. q. vij.
ibi in prin. dum inquit: Traditionem ecclesiasticam scriptam
vel non scriptam violat. Sed potest responderi ꝙ illud verbū,
Traditionem. satis verificatur in consuetudine, quia est ius
non scriptum. Vel secundo loquitur ibi eo respectu, vt sit scri-
pta, vel non scripta inter alias cōstitutiones. Quinto facit tex.
in c. institutionis xxv. q. ij. ibi: Siue que scripto decernimus, si-
ue que in nostra presentia videntur esse disposita. Nam prout
in principio ibi colligitur, loquitur de decretis summi pontifi-
cis: ⁊ presupponitur ꝙ valeant sine scriptura. Sed responde-
tur ꝙ loquit̄ in priuilegijs: vt colligitur in principio ibi: Que
sunt priuilegijs, ⁊ ordinatione disposita. Quo casu in priuile-

gijs scriptura non requiritur.glo.in cle.dudum.§.nos etenim.
de sepul. Uel secundo loquitur in sententia principis, in qua
scriptura non requiritur:vt per gl.in c.fi.in verbo, Illustrium,
de re iud.in vj.& glo.in d.c.institutionis.hoc dicit, quod loquit
in sententia.Uel tertio videtur loqui ibi de dispositis ab alijs
in psentia pape,& de scriptura nihil dicit.Sexto facit text.in l.
ij.§.hec disputatio.& in §.nouissime.ff.de ori.iu. vbi respõsa pru-
10 dẽtum dicunt ius sine scripto.Sed rñdetur quod ille tex.[10] lo-
quitur ante quam data essent respõsa:quo casu disputabatur,&
sic non erat ius scriptũ,hoc est non firmatum, neq; determina-
tũ:quia in interpretatione futura cõsistit. Secus post data re-
sponsa,& firmata,quod ius scriptũ dicitur.§.constat.in verbo,
Responsa prudentũ.instit.de iure nat.& ita patet quod ille tex.
parum facit.Septimo facit tex.in §.singulorũ.instit.de rerum
diui.dum ibi dicitur quod leges scribi ceperunt: ergo videtur
quod essent priusquã scriberentur. Sed ille tex.videtur potius
probare cõtrarium: quia imo scriptura ibi coniuncta videtur
essentia legis:& hoc patet dum ibi dicitur de magistratibus, q
creati fuerunt, & prius nullo modo erant: ita ergo illa verba,
Scribi ceperunt.intelligi debent quod essentiã a scriptura ca-
perent.Octauo,quia in diffinitione legis,de qua habet in d.§.
constat.in ver.lex est.de scriptura nihil dicitur: ergo nõ videt
de essentia legis,scriptura.Sed responderi põt ꝙ imo de scri-
ptura ibi dicitur, ex quo ibi lex ponit sub capitulo iuris scri-
pti:vt patet ibi in d.§.constat.& j.di.in c.lex est.dicitur ꝙ lex est
cõstitutio scripta. Preterea in diffinitione apud legislatorem
non ponunt omnia, que in re diffinita requiruntur:vt not.in l.
j.ff.de testa.& in l.j.§.j.ff.de tutel.Nono,quia lex in ratione consi-
stit.j.di.c.cõsuetudo.ergo videtur ꝙ scriptura non requiratur.
Sed dic quod sola ratio non sufficit,sed alia reqruntur:& text.
in d.c.consuetudo.loquit respectu consuetudinis, in qua ratio
consideratur absq; scriptura. Secus videtur in lege,prout ibi
colligitur. Decimo arguitur ꝙ sententia principis habet vim
legis generalis.l.fi.C.de legi.in c.de causis.de re iud.sed in sen-
tentia principis scriptura non reqrit,fm gl.in c.fi.de re iud.in
vj.ergo in effectu videtur dari cõstitutio absq; scriptura. Sed
responderi potest,quod dum dicitur, Sententia lata a princi-
pe habet vim legis:hoc intelligit,si alia concurrunt, que in le-
ge sunt necessaria:& sic intelligitur,scriptura interueniẽte,pro-
ut requiritur.Et dũ dicitur, Sentẽtia non reqrit scripturam.
hoc est verũ in sententia simplici:secus videt quãdo habet vim
legis.Undecimo facit tex.in l.ij.§.exactis.ff.de ori.iur.vbi dicit
ꝙ leges xij.tabul.redacte sunt in scripturam,& posite pro Ro-
stris,vt apertius perciperentur.ergo videtur quod scriptura
solum requirat p maiori notitia. Et ita arguit Are.hic.Sed
respondetur,ꝙ solũ dicit ibi, quod posite fuerunt pro Rostris
vt apertius perciperentur:& non dicit ibi ꝙ propter hoc facta
sit scriptura: & ibi presupponitur quod scriptura prius esset in
legibus xij.tabu.Duodecimo,& vltimo.quia lex nos teneat eo,
quod iudicio populi recepta sit.l.de quibus.ff. de legi.ergo nõ
videtur necessaria scriptura:quia iudicium populi sufficit, vt
etiam Areti.dicit.Sed respondetur, ꝙ intelligitur de iudicio
populi debito modo declarato, sicut supra dictũ est de sentẽtia
11 principis.Et istam partem[11] firmauit late Joan.And.in regu
la,nemo potest.de reg.iur.in vj.Domi.in d.c.j.de renun. libr.vj.
in vers.nunquid scriptura.Ant.de Butr.post Jo.And.in c.fi.
de consuet.& Albe.post Cy. in rub.C.de legi.sentit Bar.in l.hu
manum.C.de legi.& tenet Rota in j.decisi. in titul.de constitut.
in nouis.

¶ In 9rium vero pro parte affirmatiua, quod scriptura sit
necessaria,plura offeruntur.Primo tex.in l.humanũ.C.de leg.
vbi dicitur,legem debere dictari,& sic scribi.Sed respondetur,
quod etiã dictari dicit,quod viua voce disponit. l. dictãtibus.
C.de testa.Uel secundo,illa forma, secundũ Bar.ibi,non videt
necessaria.Uel tertio, habetur respectus ad communem obser
uantiã,que est,quod reducat in scriptis,non ꝙ scriptura sit ne
cessaria,vt j.dicam.Secundo,quia lex,vel cõstitutio dicitur es-
se ius scriptum.§.constat.de iure naturali.Sed dic ꝙ ius scri-
ptum dicitur ad differentiã consuetudinis, que est ius nõ scri-
ptũ prout ibi distinguit:nõ ꝙ essentia legis in scriptura consi-
deretur.Et codẽ modo rñdetur ad tex.j.dist.in c.lex est.vbi di-
cit quod est cõstitutio scripta:nã ad differentiam cõsuetudinis
intelligitur,de qua supra dixit.Tertio facit tex.in l.leges.C.de
legi. vbi presupponitur, legem esse scriptã. & in c. consuetudi-
nis.xj.distinctione ibi, Legem scriptam.Sed respondetur,il-
lud esse ad faciliorem pbationem:vt in l. cõtrahitur.ff. de pig.
Uel ad differentiam consuetudinis, vt dictum est. Quarto,
quia si scriptura non esset necessaria in lege,nulla esset differen
tia inter legem & consuetudinem, que hoc modo distinguitur:
vt in iuribus s.allegatis.Sed dic quod illa differentia scriptu
re procedit habito respectu ad communem contingentiam: si-
cut alibi in l.contractus.ff. de regul. iur. fit differentia inter cõ
modatum & depositum, propter communem contingentiam:
prout illum tex.declarat Bar.in l.quod Nerua.in xij.q.ff.depo
siti.& illa scriptura,vt supra dictum est,ad faciliorem probatio-
nem requirit.Et remota scriptura,remanet tamen differentia
inter legem & cõsuetudinẽ: quia solo consensu lex constituitur:
sed in cõsuetudine plures actus requirunt,& tẽpus,& tanquam
tacitũ ab expsso,cõsuetudo a lege distinguit, vt no.in l.de qui-
bus.ff.de legibus.Quinto,quia,vt dictum est,distinguitur ius
scriptũ a non scripto.d.§.constat.& in c.lex est.j.dist.& in can.cõ-
suetudo.§.cũ itaq;.Sed in iure non scripto videtur de substan
tia ꝙ non interueniat scriptura:ergo pariter econtra, in iure
scripto scriptura necessaria videtur.Sed respondetur, quod
illa non est substantialis differentia,vt dictũ est, sed cõmunem
respicit contingentiam. Et patet, quia etiam in consuetudine
interuenire potest scriptura, & tamen non desinit esse consuetu
d dod:vt not.Bar.in l.de quibus.ff.de legi.& Ant.de But.in c.fi.
consue.Sexto facit tex.in d.§.constat.dum inquit,ꝙ constat ex
scripto: ergo immediate videtur habere essentiam ab ipsa scri
c ptura:quia dictio Ex,[c] causam immediatã significat: vt not.
in l.non dubiũ.vbi Bar.C.de legi.in l.eo tempore.§.fi.ff.de pe-
cul.facit tex.in l.ex hoc iure.ff.de instit.& iure.Sed respõdetur,
quod respectu probationis ad differentiam consuetudinis im
mediate ex ipsa scriptura hoc cognoscit, & probat: sed per hoc
non infertur:ꝙ scriptura de substantia sit.Septimo probatur
in §.singulorũ.Inst.de rerũ diui.vbi leges scribi ceperunt.& in
j.dist.omnes.in §.ex his omnibus. ibi: Nomine vero legis hu-
mane,mores iure cõscripti,& traditi intelligant.Sed dicẽdum
est ꝙ ista,& similia iura,habent respectum ad communẽ cõtin-
gentiã,que est ꝙ leges scribant: nõ tñ scriptura videtur esse de
substantia,sed fit ad faciliorem probationẽ.Octauo,quia con-
stitutio accipit nomen a scriptura.d.§.cum itaq;.j.dist. vbi dici
tur ꝙ illa est constitutio,que in scriptis redigitur: sed, vt dixi,
loquitur ibi ad differentiã cõsuetudinis,vt ibi patet:nõ quod
absolute constitutio ab ipsa scriptura nominetur. Nono facit
tex.in l.inciuile est.ff.de legi.ibi:Nisi tota lege perfecta. &c.quia
debet promulgari publice.c.j.de postu. prela.& ista vidẽtur scri
pturam requirere.Sed respondetur ꝙ ista,& similia iura pro-
cedũt habito respectu ad cõmunem obseruantiã,& ad id,quod
cõmuniter contingit,vt supra dictũ est.Decimo facit text.in l.
imo.in fin.ff.de legi. dũ ibi dicitur ꝙ adeo preualet authoritas
consuetudinis,vt non fuerit necesse scripto illam cõprehẽdere:
ergo a cõtrario sensu videtur ꝙ in lege scriptura necessaria sit.
Sed responderi potest quod Necesse,ibi exponitur pro,Utile:
vt in l.j.ff.de nego.gest.Uel secundo,necessaria est scriptura,vt
trãseat in notitiam,& vt obseruetur, nõ autem vt sit de essentia
ipsius legis,per supra dicta. Ultimo facit text.xix.q.ij.in c.due
sunt.in princi.vbi dicitur ꝙ lex publica est, que a sanctorũ pa-
trum scriptis est confirmata. Sed respõdetur ꝙ illa confirma
tio arguit quod prius valeret:vt not.in c.inter dilectos.de fide
instru.licet aliter dicat Areti.hic. Et ex his patet ꝙ articulus
esset disputabilis.Et istã partem tenent Bal.& And.Sicu.hic,
& Sali.in d.l.humanũ.cum simi. vt prosequuntur Moder.hic.
Sed cõcordando opi. Bal. in l.humanũ.C.de legib.distinguit
quod scriptura non est de forma substãtiali legis: est tamen de
forma accidentali,ad inducendã obligationem ex lege. Et se-
quitur Pet.de Anch.in regula,nemo.de regu.iur.in vj. in fin.
& idẽ in effectu voluit Bald.hic, qui dicit ꝙ ad primordiale es-
se,scriptura non requiritur,sed ad obseruationem: quia aliter
nõ posset innotescere,nec publicari:vt patet in legibus duode
cim tabul.Andr.Sicul. reprobat hoc dictum Bal.& dicit non
esse verum,quod propter obseruationem legis scriptura neces
saria sit. Et hoc patet, secundum eum, in consuetudine, que li
gat, & obseruatur, & tamen non scribitur: ergo pro obserua-
tione scriptura necessario non requiritur. §. & non inelegan-
ter. Instituta de iure naturali. Sed responderi potest, quod
in consuetudine alia ratio esse videtur:quia longo tempore in
ducitur, ideo facile innotescit: non sic in lege, que momento
expeditur.Et ideo quod Baldus dicit.videtur recte procede-
re. Et cum eo videtur concordare Aretin. qui distinguendo
concludit quod scriptura non requiritur ad essentiam legis,
sed ad necessitatem probationis. Ulterius tamen videtur
quod essentia legis non possit distingui, & separatim conside-
rari ab obseruatione,prout Baldus & doctores dicunt,quia fi
nis legis est, quod liget. l.j. ff. de legibus. Unde licet sententia
legis sit prius, quam obseruantia: tamen videtur suspensa in
futuram euentum scripture, & publicationis:argument. text.
notabilis in l. qui absenti. ff. de acquirenda possessione. Facit
textus in §. in his autem. Instit. de emptio. vbi ante scriptu-

ram venditio non habet perfectionem, & essentiam suam. Et
ad hoc videtur textus in c.in illis.§.j.distin.iiij.ibi dum inquit,
Leges instituuntur dum promulgantur.ergo ante promulga-
tionem leges nõ videntur.Ad idẽ bene facit tex.in auth.vt fa-
cte noue cõstitutiones.§.j.vbi disponitur.constitutiones ex il-
lo tempore valere,ex quo facte sunt manifeste: ergo prius non
videntur valere, nec habere essentiam legis. Unde concluden-
do dicamus q scriptura non est de substantia: quia sine scri-
tura.& sine publicatione valet lex,& ligat statim,si conditor ve-
lit:vt per glo.in cle.ij.de here.no.in c.ij.§.eo.Sed in dubio,quã-
do non constat de mente conditoris.intẽtio eius videt suspen-
sa,donec fiat scriptura,prout cõsuetum est:& tali casu non.vide
tur q prius dicatur esse lex, per supra dicta. ¶ Ex supra scri-
ptis notandum est,q gratia, & priuilegium bene valent absq
scriptura:vt probatur in c.institutionis.§. allegato.& in clem.
dudum.§.nec etenim.de sepul.Unde si papa pronunciauit ali-
quem esse episcopum alicuius ciuitatis, statim episcopus esse
dicitur:vt not.Bal.in d.l.humanum.in fi.& statim q dicit, fiat,
12 gratia statim perfecta[12] est,vt idem Bal.dicit in l.fin.in princ.
C.de cõmu.ser.manu.& in l.fin.versic.& ideo fuit questio. C. sent.
rescin.non pos.in l.si qua per calumniam.versic.deinde vos vi-
detis.C.de epis.& cler.& in l.falsus.in versicu.scias. C.de furt. Et
ideo si post gratiam factam solo verbo,papa moriatur, gratia
non expirat: debent tamen litere successoris facere mẽtionem
de dispositione predecessoris, vt Bald.concludit in d.l.huma-
num.in fi. Et ista conclusio procedit, quando gratia fuit facta
13 simpliciter:secus si deberet fieri per alium,cui cõmitteretur[13],
vt not.Bald.tradit in l.fi.versi.sed pone q princeps.ff. de con-
stitu.prin.& in notabili casu cõsuluit Old.consil.cccxiiij.factũ
tale est.Secundo, predicta cõclusio locum habet quantum ad
validitatem & essentiam gratie,vel priuilegij.Sed quo ad pro-
bationem,scriptura necessaria est,vt tenet Bal.in d.l.humanũ.
in fi.& in d.l.si qua per calumniam.& idem Bal.per illum tex.in
fi.in l.idem Ulpianus.ff.de excu.tuto.Et hoc etiam in magnis
priuilegijs.Bal.dicit in c.constitutus. de rescr. Et idem tenet
D Cardi.in proemio[D] cle.versi.nec sane.in fin.& not.Abb.in c.no
sti.in vlt.not.de elec.vbi inquit q hodie non sufficeret probare
per testes,q papa pronuntiauit aliquẽ episcopum, ad hoc vt
in ecclesia recipiat tanquam episcopus, sed oportet q probet
per literas Pape.Et idem Abb. in c.qualiter. in princip. de
12 elect.† Sed tamen in hoc contrarium videtur de iure, videli-
E cet q gratia etiã per testes probari possit[E]: quia nõ reperitur
expressum in iure q iste sit de casibus, in quibus requirat scri-
ptura:ergo erit stãdũ regule,que ponitur in l.pactũ,quod bo-
na fide.C.de pac.facit tex.in c.cum Joannes. de fide instru. Et
e ideo videmus q collatio beneficij probatur testibus[e]: vt not.
Bal.per illum tex.in c.ij.de resti.spo.& Rota in deci. xxxviij.de
prob.in antiquis.Sic etiã doctoratus testibus probari potest:
vt not.Bald.in proemio Decretalium, versicul. modo quero.
14 Et in gratia[14] hoc videtur tenere Oldr.consil.cccxxiiij.in fi.su
pra allegato.& Rota in decis.v.tit.de proba.in antiquis.& in vl-
tima decisione de rescriptis,in antiq.Et hoc idem tenet Ang.
per illũ tex.in l.j.in vltimo not.C.de sen.pas.& facit tex. in d.cle.
dudum.§.nos idem.vbi tex.equiparat priuilegium,& gratiam
concessam verbo,vel scripto:ergo videtur parificari q probe-
tur scriptura,vel testibus.Et per illũ tex.in d.cle.dudum.vide
tur tenere Bal.in c.constitutus.de rescrip. ibi tamen aliter di
cit esse in magnis priuilegijs,vt §. retuli.Sed illud ad facilio-
rem probationem,intelligendũ videtur iuxta l.contrahitur.ff.
de pigno. Et ad hoc etiã facit, q prioritas gratie, & priuilegij,
testibus probari potest:vt per glos.in c.duobus.in verbo,Ap-
paret.de rescrip.in vj.& in c.si a sede.in verbo, Apparet.de pre-
ben.in vj.& facit tex.in c.auditis.in prin.de restitut.in integ.vbi
per testes ampliatio priuilegij probatur:ergo pariter idem vi
detur dicendum de toto priuilegio.Et facit tex.in c.cum olim.
15 de priuileg.vbi tenor amissi priuilegij probatur[15] testibus: pa-
ri ergo ratione nihil obstare videtur quo minus,etiã a princi-
13 pio,testibus pbari possit, per supra dicta.† Ultimo in hac ru-
brica ad verificationẽ septime cõclusionis publicate, notandũ
est,q licet secundum cõmunẽ opinionẽ,a qua hactenus nullus
discrepauit,rubrica,qñ habet orationem pfectam,possit allega
16 ri[16] pro textu vt notat Joannes Andre.in additio.Specula.
in titul.de disputatio.& allegat §. fina. circa finem. & Anto.de
Butrio supra in proemio. & Abbas ibi cum similibus. tra-
dit Alexander in l. j.ff. si certum petatur. & idem Alexander
consil.lxxxiij.Uiso processu cause vertentis, libr.iij.& in consil.
xxij. visis his.eod.libr. Tamen contrarium hac ratione breui-
ter suaderi potest: quia actus agentiũ non operatur vltra eo-
rum intentionem.l.non omnis.ff.si certum pet.sed rubrica po-
nitur ad designandum illud, quod in nigro continetur. l.j. ff.

si certum peta.ergo non videtur disponere.nisi quatenus in ni
gro reperitur. Confirmatur hoc, quia rubrica videtur habe-
re relationem ad nigrum:ergo non disponit, nisi quatenus in
nigro reperitur.ar.l.in testamento.la.j. ff.de cond. & demon.fa
cit quod not.Bartol.in l.admonendi.versicu.pone quod in li-
bro.de iureiuran. Et certe de iure contrarium non reperitur:
nam in rubricis,que allegantur pro tex.que orationem habent
perfectam,vt in rub. C.ne fideiuss.doti. dentur.in rub.ff.quod
quisque iur.in rub.ne sede vac.in rub.vt eccle.bene.cum sim.ni-
grum concordat cum rubro, & nigrũ est illud quod tribuit au-
thoritatem rubrice:& rubrica tanquam magis nota virtute ni-
gri allegatur.Et ita loquuntur,& locum habent omnes rubri-
ce,que pro communi opinione adducuntur.Secus ergo vide-
tur,qñ non reperitur nigrum,quod rubrice correspondeat:qa
tunc nullo modo videtur q pro tex. allegari possit, per supra
f dicta.& ita etiam dixi in l.j.ff.si cert.pet[f].Et ex predicta conclu
sione infertur alia conclusio, quod si rubrica sit generalior ni-
gro,quod non attendatur:cuius tamen contrarium glo.& do-
17 ctores omnes tenent[17].

¶ Additiones.

* ¶ Constitutio. Uide hic per Felyn.j.notabi.

Incerto autore.

a ¶ Signifi. Adde q dici potest etiam quod ius scriptum sit di
gnius consuetudine, eo quia est generalius: nã consuetudo vt
plurimũ particularis est:& ideo põtifex qui omnia iura in scri
nio pectoris habere presumitur, nõ psumitur scire particula-
res consuetudines omnium locorum: vt dicit textus in c. j. de
constitution. in vj. preterea ius scriptum dici potest nobilius
consuetudine: quia est facilioris probationis quam consuetu-
do propter scripturam: probatio enim consuetudinis diffici-
lis est.ita inquit idem Decius infra in c.j.ij.lectu.versic.de ter
tio.hoc eodem titu.

b ¶ Concilij. Que cõstitutio dicatur concilij,& que Pape,vide
per abba.in c.consensus.de re.eccl.non alie.& per Fel.in c.j.ver-
sic.iiij.nota.ibi,Et dominus meus dñs Ant. burgos hispa.so-
litus erat dicere dum legeret Bononie,q quelibet constitutio
facta in generali concilio siue preponeretur siue non nomen
pontificis, conciliaris est. Et ad hoc allegabat ipse c. cum in
officijs.iuncto c.relatum.de testamen.

c ¶ Ex. Dictio ex,denotat causam immediatam. Adde Bald.
in c.iniuria.in fi.de pac.iur.firm.& Bartol.in l. non dubium.C.
de legi.versicu.not.quod dictio ex. & ibi etiam.per Bald.ponit
Abb.in c.inter dilectos.de fide instrument. versiculo, nota ibi
ex eo.& de ista dictione ex,ponit Are.in l.qui liberis.§.hec ver-
ba.ff.de vulg.& pup.& Bartol.in l.liberorum.ff.de verb.signific.
versiculo,quero quid si in aliqua.vbi querit an nepotes veniãt
filiorum appellatione,quando fit mentio in aliqua dispositio-
ne de filijs ex se natis:& ista dictio ex, denotat etiã qualitatem.
Bald.in l.ex arrali.C.de actio.empti.& dicit Feli. in c. placuit.
in ver.& dũ iste tex.quod ista dictio ex,apposita termino, vt pu
ta si dictum est ex tali die, facit vt dies termini non compute-
tur in termino:& allegat Bald.in l.a calligato milite. C. de nu-
ptijs.& ista dictio ex, facit vt tempus de momento ad momen-
tum non computetur:vt dicunt doct.inter quos Deci.in c.su-
per eo.de appel.§. licet loquatur de dictione a. tamen dictio a,
& ex,sunt eiusdem nature,vt notant doctor.in l. prima.ff.si quis
caut.& de ista dictione ex,vide Alexand.in l.petens. in versicu.
sed hoc est violare.C.de pactis. & Paulus de Castro, in dicta
l.non dubium.in versicul. in text.ibi. C. de legib. & per eundem
Pau.in lege prima, in versic.v. notabi.C.si seruus exter.se emi
manda.

d ¶ Proemio. An bullatio sit de substantia gratie vel priuile-
gij, Cardin.ponit in loco hic allegato,& concludit quod non:
quia nec etiam scriptura est de essentia gratie seu priuilegij, ni
si quo ad probandum ipsam gratiam seu priuilegium.

e ¶ Probari possit. Dicas q imo contrarium videtur dicen-
dum:quod gratia pape testibus non probetur.& ita communi
ter tenetur de stilo curie post longas altercationes inter doc.
ita refert Felyn.in c.ex diligenti.in fine.de simon. & Cardin. in
proem.clement.in versic.sane.in fine,vbi ad hec allegat decisio-
nem Rote que incipit, licet Romana curia. in qua deciditur
hoc & rationem assignat Cardina. in dicto loco, dicens quod
ideo gratia per testes non potest probari, propter multa ab-
surda que sequerentur permittendo probationem gratie per
testes, apud quos difficilimum & quasi impossibile esset scire
omnem continentiam gratie. nec obstat quod prioritas gra-
tie possit probari per testes: vt dicit Decius hic: quia respon-
detur quod illud ideo est, quia non est ita difficilis ista proba
tio, sicut probatio gratie. nam testis melius recordabitur de
tempore gratie quam de toto tenore ipsius gratie. istam tamẽ
conclusio

conclusionem vt gratia per testes probari non possit, limita vt per Felynum in d.c.ex diligenti. in fine.ɀ adde dum ibi Felinus dicit, quod circunstantie gratie, bene poterunt probari per testes. Rota in decisio. cccxxxij.in nouis. vbi voluit Rota, quod qualitates ɀ accidentia gratie possint probari per testes, ɀ ideo dicit quod certa scientia Pape per testes probari poterit: tamen motus proprius testibus non probatur sed scriptura,ɀ est decisio supra allegata que incipit licet Romana curia.ɀ adde etiam hic quod licet potestas ɀ auctoritas collectoris apostolici,in toto hoc venetorum dominio probanda sit per scripturam, tamen auctoritas subcollectoris per testes probari potest, vt voluit Rota decisione cclxvj. in rubrica de proba.in nouis. Hieronymus Bigas.

1 ℂ Constitutio. Quid differat constitutio a lege, vide Iasonem in l. constitutiones.C. de iur.ɀ fac. ignoran.nu.j.

2 ℂ Rege. Uide Boscbum hic vbi disputat. Intellige tamen de rege non recognoscente superiorem,vt hic per Rip.vbi extendit ad omnes non recognoscentes superiorem, ɀ quod rex in regno suo sit imperator, vide Somenium in capitu.j.numero xxxiij.de constitutio.libr. vj.ɀ tradit idem Decius in consil. cxc.quoniam.Socinus consi.iij.li.iij.Deci.in consi.cclxix.consultus.Parisius consil.xxxi.nume. cvj.libro primo.Iaso. in l. hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.nu.iij.

3 ℂ Constitutio. Et ideo si compromissum sit, vt iudicetur secundum constitutiones. verificabitur etiam in his.Abb.in capitu.iij.in iij.notab.de eo qui mitti.in rubri.de consuetud. ɀ habens facultatem dispensandi super irregularitate contracta ex constitutione dispensabit etiam in his vt in simili voluit Calder.in vj.tit.de constitut.consi.xvj.ɀ in consilio xix. in titulo de regula.

4 ℂ Genus.Ripa hic limitat in odiosis.

5 ℂ Consilio. Hanc questionem late disputat Io. cro. in rubri. cod.lib.vj.vbi limitat,ɀ latius eam prosequitur Io.Hiero.Albanus Bergomen.in tracta.de cardinalatu.in xxxix.q.vbi nimium indulgenter loquitur.

6 ℂ Contrarium.Contrarium tamen tenet hic Boschus in fi. ɀ Ferret.hic disputat tandem tenet communem.Bosch.tamé hic ampliat x.modis,ɀ limitat iiij.modis.vbi videndum.

7 ℂ Cardinales.Idem Felyn.hic.ɀ Hierony.Alban.tracta.de Cardinal.quest.xliiij.Sed contrarium tenet Ferret. num.xij. quod vidi seruari.

8 ℂ Concilij. Late idem Decius in c.j. in j. lectura in princip. infra de iudic. in c. at si clerici. §. de adulterijs. eodem titulo. Alciat.in d.c.j.

9 ℂ Requiratur.Utilitas huius disputationis est,quia si liber constitutionum perderetur posset dispositio probari testibus Rota decisio. cclvj. in no.ɀ duas alias vtilitates considerat hic Ferretus.nu.xv.

10 ℂ Ille text. Male intelligit Decius quia ille text. dicit sine scripto venisse illud ius ab initio, postea vero memorie causa compositam esse illam fori disputationem , vt in testamento nuncupatiuo dicitur, ita intelligit ibi Zasius, cuius intellectus mihi non placet, quia intelligo quod venit ab initio sine scripto, eo quod tales responsiones non scribebantur in formam legis sed pro casuum decisione, ɀ hoc est quod dixit venire sine scripto ibi.

11 ℂ Istam partem.Ampliat hic Boschus ɀ limitat,ɀ quod hec opinio sit communis, vide Marescot. in rubrica eodem libro vj.in princi.

12 ℂ Perfecta est. Uide Domi.in consi.lxv.in fin.ɀ Fely.hic.

13 ℂ Committeretur. Et an scriptura requiratur ad probandam facultatem collatoris,vel subcollatoris. Rota decisio.cclxv.in no.ɀ an ad probandam commissionem conferendi beneficia Rot.deci.cccxcvij.si episcopus.in no.

14 ℂ Et in gratia. Et quod in gratia, expeditio literarum nihil prestet nisi respectu probationis, cum solo verbo principis perficiatur, clemen.j.de sepult.Archid.ɀ Ioan.Andr.in proemio vj.Oldra.consi.cccxxvj. quod articuli. cum simili.b.vt per Pari.de put conf.v.nu.lx.libr.iiij.

15 ℂ Probatur.Quales autem debeant esse eo casu testes, vide late Deci.in authen.si quis in aliquo.C.de eden.

16 ℂ Allegari.In notabili casu in cōstitutione quadam Marchie consuluit Parisius in consilio quinquagesimo tertio.numero xxiij.lib.iij.

17 ℂ Docto.omnes tenent.Doctores omnes post Barto. in l.j. ff.si cert.petat. Syluester Aldobrandinus.

a ℂ Prius.Hoc est cōtra tex.c.fi.§. ius vero cōsuetudinis. ideo Decium in hoc reprobat Rochus Cur.in rub.j. de consuet.in prin.ɀ Fran.Ripa hic.

b ℂ Imperator. [redacted]

c ℂ Solus. Tamen Franc.Rip.hic.nu.xx. late distinguit.Ui de Ioan.Gerson.trac.de potesta.eccle.

d ℂ Consuetudo. Unde recipit interpretationem etiam a veteri modo ante scripturam ɀ alios effectus. Dixi in proemio consue. Paris.

e ℂ Testibus.Idem Bald.in rubri.de rescrip.Roma.consilio cccxxvij.Bellamera decisione dcccxlvj.Philip.Decius consil. clxix.vbi dicit quod etiam mandatum vicariatus potest probari testibus.

f ℂ Si cert.peta.nume.vij. vbi ostendi communem esse contra Decium.adde Paul.Parisi.consil.liij.libr.iij.

Secunda lec. Rub. de constitut.

ℂ Pro solito more Papiensium lecturus iterum de constitutionibus , quem superiori anno diligenter interpretatus sum,procedam breuiter perscrutando ea,que prius dicta sunt, ɀ quandoque addendo, prout opportunum videbitur. Et in primis inuestigando causam huius tractatus, cōsiderandum est,quod cum Deus creasset hominem ad similitudinē suam, vt habetur xxxiij.questio.v.c. hec imago.ɀ in l. si quis in extr lum.C.de pen.cum eo prodijt ius naturale, quod incepit ab exordio rationalis creature.c.j.in prin.v.distinct.Et multiplicatis hominibus iuxta illud,quod habetur Genesis j. Crescite, ɀ multiplicamini. erant homines ad malum proniores, quia humana natura quodammodo labitur ad delicta.§.si quis igitur.in authenti. de monach. duodecima questione prima. c.omnis etas.proclinus est enim cursus ad voluptatem, ɀ imitatrix est natura vitiorum.xx.q.iij.in c. proclinus. opus fuit homini concupiscentiam refrenare,que est radix omnium malorum.xlvij.distinc.c.bonorum.c.nam concupiscentiam.j.eo. Unde data fuit per Moysen lex decalogi, in qua decem precepta continentur. Nam δέκα decem, ɀ λόγος sermo dicitur: deinde translato sacerdotio lex noua successit.c.translato.j.eo.Hinc sancti patres.ɀ summi pontifices decreta ɀ constitutiones ediderūt, vt sub iuris regula homines coarctati discāt honeste viuere,alterum nō ledere,ius suum vnicuiqꝫ tribuere, vt dicitur §.in proemio huius libri,in ver.ideoque.Et ex predictis colligitur,secundū Gof.hic causa,propter quā prodite fuerunt cōstitutiones.Pro quo est tex.iiij.dist.in princ.vbi dicitur:Causa constitutionis legū,est humanam coercere audaciam, ɀ nocendi facultatem refrenare. Et idem habetur eadē dist.c.facte sunt leges. Et contra predictam rationē argui, ɀ responderi potest,vt no.Io.And.ɀ Imo post Card.in proem.§.in princ. xxij.ɀ xxiij.oppo.ɀ Domi.post Arch.in c.j.iiij.distinc.

1 † Uenio nunc ad continuationem rubrice, ex qua ex dictis Abb. tres conclusiones colliguntur. Primo cōtinuatio ad precedentia. Secundo ad sequentia.Tertio quod ius scriptum arctius sit, ɀ dignius iure non scripto . Circa primū ista fuit continuatio Host.quam cōmuniter omnes sequūtur: sed mihi nō placuit. per ea que alias dixi. Reformari tamē potest:quia author tractaturus de iure, vt pollicetur §.in proemio, conueniens fuit prius tractare in precedenti titulo de iure scripto circa fidem, quia ratione subiecti dignius videtur: deinde in titulo isto de constitu.de iure scripto circa mores hominum.Et in effectu etiam ita alias dixi. Ad secundum de continuatione ad sequentia, est aduertendū ꝙ inter istum titulum de constit. ɀ titul.de consuetudine, ponitur de rescriptis, de quo Abb. nihil dicit: sed rūdetur ꝙ rescriptū iuri scripto attribuitur , ɀ ideo de re-

2 scriptis,idem iudicatur quod de cōstitutionibus.† Et etiā ad-

aduertendum est, quia [redacted] vi-
d[redacted] loqui de [redacted]tudine, quam de constitutionib. vt
p[redacted]us.ff.de legi.& per omnes alias leges eiusdem
ti[redacted] finem, que ponuntur ante titulum de constitu.
p[redacted] de iure scrip[redacted]deri potest quod
[redacted] habuit alium respectum: ibi enim loquitur de
con[redacted] in specie de constit. prin. & prius [redacted] de alijs specie-
bu[redacted]ribus constituuntur, prout est in lege, que
fit [redacted]cōsulto & similibus, vt habetur in §.lex est.
Institut.de iure naturali. Et cum illis conformatur consuetu
do, que tacito consensu populi inducitur, vt no.in l.de quibus.
ff.de legi.& postea ponitur de constitut.princip.que fiunt a solo
principe. Secus in casu nostro, vbi ponitur generalis rubri.de
consti. De tertio, videlicet quod ius scriptum sit arctius: hoc
clarum videtur, quia ipsa scriptura apparet, que faciliorē pro-
bationem facit.l.contrahitur. ff. de pignor.& scriptura semper
loquitur.c.cum Marthe.de cele.missa. Consuetudo, cum sit fa
cti, probari debet: cōsuetudo autē non ita de facili probari po-
test. Facit quod no.Bar.in l.non fatetur.ff.de confessis. Quod
autem sit nobilius, dicendū est vt alias dixi. Et vlterius aduer
tendum est: quia argui potest quod imo ius non scriptum no-
bilius sit. Nam ius naturale erat ius non scriptum, vt patet:
quia homines nesciebant scribere. Et tamen constat illud no-
bilius esse, quia inter omnia iura antiquitate, & dignitate obti
net principatum.c.j.v.distinc. Sed respondetur quod Abb.de
iure non scripto Romanorum loquitur, prout loquitur tex.in
§.constat.institut.de iure natu. & tale ius non scriptum, est for-
matum a iure ciuili scripto: quia consuetudo secundum termi
nos iuris inducitur, vt habetur in l.de quibus. ff. de legib.& in
l.j.& ij.C.que sit longa consue. Et sic in effectu Abb. loquitur de iu
re nō scripto positiuo, de quo ipse tractaturus intēdit. ¶ Cir-
ca istā rub. primo Abb. querit quid sit cōstitutio. Et ex dictis
eius tres conclusiones habentur. Prima est, ꝙ ꝓprie dicitur qd'
princeps statuit. Secūda, ꝙ ꝯstitutio largo modo accipitur ꝓ
constitutione inferioris, & ꝓ omni iure scripto. Sed, vt late al's
dixi hic, vers. ij.conclusio. videtur ꝙ etiā constitutio inferioris
a principe proprie dicatur cōstitutio, cōsiderando cōstitutionem
vt genus, vt late dictum fuit. Et addatis ꝙ istā opinionem te-
nent antiqui, quos refert Anto. hic, in versi.ij. vnde dicitur, & ex-
presse Imo. idē tenet, dicens ꝙ constitutio est nomē gñale. Et
hoc idem sentit Hos.in sum.eo.tit. vbi inquit, ꝙ constitutio est
ius scriptum. nā ponendo diffinitionē hoc modo, ꝓprie loqui
videtur. Nō obstāt iura, que allegantur in ꝯtrium: quia rēspōsum
fuit in prima lec.vers.secundo, & melius respōdetur.& presertim
illa respōsio vera videtur: quia illa iura loquuntur considerando
constitutionē in specie ad differentiā legis vel senatusconsulti,
de quibus ibi s.proxime dicitur. Et hoc in simili voluit domi.
Abb.in c.ius generale.j.di.vbi inquit ꝙ appellatione legū ve-
niunt canones.c. Nicena.xxj.dist. Non obstat quod habetur in
c.lex est.ij.dist.vbi dicitur ꝙ lex est, que fit a populo. quia rñdetur
quod lex ibi describitur multum stricte, & specialiter ibi ponitur
vt species distincta a senatusconsulto, plebiscito, & ab alijs spe-
ciebus iuris, de quibus ibi habetur: alias si semper sic accipitur,
prout ibi describitur, appellatione legis nō venirent constitu-
tiones principum: & ita latius declaratur quod alias dixi. Ter
tia cōclusio Abbatis incidenter colligitur quod qñque nigrū
est generalius rubro. Et pro ista cōclusione est glo.not.in auth.
de inces.nu.in prin. Et ista conclusio clara est, quia nigrū dispo
nit, & econtra etiam communiter doc. tenent ꝙ attendatur rubri
ca si generalior sit nigro, etiam ad decisionem causarū, quando
1 orationem habet perfectam[1], vt not. Imo.in rub.de verb.obli.
vbi ita dicit.& idem in statuto respondisse Alber.l.j. vbi Mar.
C.de cap.ciui.lib.xj.& sequitur Rom.in con.xvj. Viso themate.
& in consi.xxxij. Visa municipali.& in consil.cxx.circa prin. Ale.
in cons.j.lib.iiij.& in no.q.tradit Pau.de Ca.in con.cccxxxiiij.
presens casus.& Bal.in cōs.cccxvj.est statutū. Et licet ista videa
tur cōmunis opin. ꝯtriū tñ de iure videtur, vt al's dixi, vt patet
in prioribus scriptis circa finē rubrice. Et ita tenēdū, quia ra-
tiones, quas induxi, efficaces sunt. Et idem ꝯ communem opi-
nionem tenet idē in rub.ff.si cer.pe. ¶ Secūdo queritur vnde
dicatur cōstitutio. Et ſm Abb. dicitur a con, quod est simul, &
statutio.& Abb.hic. Ad quod bene facit xxiiij. q.j.in c. pruden-
tiā. vbi dicitur ꝙ cōsecrari, est simul sacrari. Secūdo Ab.conclu-
dit ꝙ in principe ꝯstitutio dicitur quasi cōmunis, & simul statu-
tio: qa lex dz esse cōmunis omnibus.iiij.dis.in c.erit aūt lex. Sed
aduertendū est, qa ista expositio alias nō placuit in ij.lect.ver.
ij.queritur. duplici ratione. Prima, quia est ꝯ tex.in §.sed & quod
ꝑncipi. Inst.de iu.na.vbi cōstitutio principis dicitur, licet parti-
cularis sit. Secunda, quia ista rōne, ꝙ lex dz esse cōmunis, mili
tat etiam in inferioribus a principe, & sic soli principi non con

ueniret, vt alias dixi, & bene. Addo tertiam ratio nem, quia il-
la expositio dum dicitur, communis statutio, debet referri ad
personam agentem, vt sit communis statutio, & non bene veri-
ficatur passiue respectu eorum, qui in lege comprehenduntur.
Tertio Abb. in principe dicit quod constitutio dici potest a
con, quod est simul, quia de cōsilio procerum suorum legem fa-
cit.l.humanum.C.de legi. Sed ista expositio reprobatur, quia
princeps ipse solus legē facit.l.fina.C.de legib. vt alias dixi in
ij.lectura.versi.tertio Abbas concludit. Et adde tamen quod
ad dictam l.fin.C.de legib.dū dicit quod solus potest facere le-
gem, videtur posse responderi quod illa verba, solus potest. nō
excludunt Senatum: vt in simili habetur de episcopo: quia li-
cet dicatur quod solus possit, intelligitur tamen cum capitulo
suo xv.q.vij.in c.si autem.& per glos.in c.j.in glo.fina. de here.in
vj.& not.Bal.in l.j.de bono.poss.contra tabu. in prima opposi-
tione. Sed replicari potest quod in iuribus preallegatis, que
loquuntur de episcopo, non dicitur absolute, quod solus epi-
scopus possit, licet dictio, solus, ibi ponatur respectu episco-
porum, de quibus agitur ibi: Secus videtur prout loquitur
Baldus in dicta l.j. Et bene facit tex.in l.j.C.vbi, & apud quem,
Et quicquid sit, communis est opinio quod Papa solus, sine
Cardina.explicare ardua possit, vt dicit Dominic. in c.super
eo.de here. in vj.cum similib. vt dixi post Modern.hic, &c. Ex
hoc inter alia infertur, quod Papa solus cardinales creare
possit, vt notat Joan.Andr.in c.verum.de conuer.coniug. Et
2 adde quod solus Papa non potest Cardinales deponere[2], vt
late Andre.Sicu.tradit in tract. de prestantia Cardinalium.
in viij.questio.principali.de quo ibi videndum est. Infertur e-
a tiam secundum Moder.hic, quod canonizatio sanctorum[a] fie
ri possit a solo pontifice, vt concludit Archi.Floren.in Sum.
in tertia parte.decis.xxij. & c.v.in §. v.versicul. si autem quera-
tur. vbi ad hoc refert ita tenere Aug.de Ancon. Adde tamen
quod Jo.And.& Ant.in c.j.de reliq.& ven.sanc.vidētur sentire
cōtrarium, dum ibi in sexto requisito dicūt ꝙ papa tenetur fra-
tribus eorū reqsito consilio: qui debent diligenter examinare an
sint probata ea, propter que canonizatio fieri debet. Nec obstat
quod Joann. Andr.ibi postmodum dicat quod solus Papa
potest sanctos canonizare: quia loquitur ad exclusionem infe-
riorum, & non vult excludere consilium fratrum, prout supe-
rius dixi. Preterea dato quod consilium iudicis, & consensus
procerum requiratur, non per hoc dicitur communis statu-
tio, quia actus non adscribitur consentienti.l.aliud est vende-
re.ff.de regulis iuris.cum similibus. vt dixi. & notat Bartol.in
l.cum pater.§. libertus. de legat. ij. Tertio principaliter se-
cundum Abbat. queritur an de essentia legis scriptura requi-
ratur, De quo dicendum est, vt late dixi in prima lectura. & no
tat Abb.in c.j.de postulat.prelatorum. Et pro illa parte, quod
scriptura requiratur in gratia Pape, addatis Bald. in c.j.in
principio circa finem.per quos fiat inuest. vbi inquit ꝙ omnis
gratia Pape, videtur fieri hoc pacto ꝙ scriptura conficiatur.
Unde ante scripturā factam non dicitur perfecta. Et idē Ol-
dra.tradit in cons.cccxxvj.quod articuli.versi.item quod gra-
tie.& not.Domi.in proem.vj.§.fi.& Cardina.in proem. clemen-
tin.in ver.nec sane. in fin.& Joann.in repertorio suo, in verbo,
gratie.versicu.gratia apostolica.& facit tex.in extrauagan. in-
3 iuncte. de electionibus. † Et vlterius in hac rubrica notan-
dum est quod potentius est ius constitutionis, quam prece-
3 pti[3], vt est dictum Innocen. in c.quanto. de consuetud. Facit
quod not.Bartol.in l.finali.C.si contra ius.vbi tenet quod do-
minium alicui potest auferri per viam legis, & non per viam
precepti. Et hoc verum intelligitur in precepto temporali. Se
cus est in perpetuo, quia in effectu tale preceptum est lex.l.j.ff.
de constitutionibus principum. & in lege item veniunt.§. cete-
rum.ff.de petition. heredita. & ibi Angel. Item etiam poten-
tius est ius constitutionis, quam priuilegij.l.eius militis.§.mi
litia missus.vbi Bartol.ff.de milita.testamen.§.quia vero veri
simile.versicu.oportet enim.in authentic. de non alien. & notat
Bald.per illum tex.in l.centurio.in ij.no.ff.de vulga.& pup. Et
ideo ciuis ex forma statuti proprie ciuis dicitur, ac si esset ori-
ginarius. Et not.Baldus in l.in vrbe.ff.de statu homi. hoc ta-
men fallit fauore liberorum.authentica hoc inter liberos.C.de
4 testamen. † Similiter potentius est ius constitutionis, quam
4 dispensationis[4]. Unde licet legatus prohibeatur statuere con
b tra ius, potest tamen dispensare[b], vt no. Anto. per glo.fin.ibi,
in clement.ij.de rescript. vt Imol.ibi refert circa fin.& no. An-
dreas Sicul.in c.cum omnes.infra eodem.facit quod not. Do
5 minic.in c.j.de fil.presbyter.cum simi.vt dixi in c.fi.j.eo. † Et sic
etiam potentius est ius constitutionis, quam pacti: quia mul-
ta possent fieri per statutum, que per pactū fieri non possunt:
vt no.Bar.in l.alia.§.eleganter.versi.item opponitur.sol.mat.
Facit

Facit gl.in l.neq; ex pretorio. in l.neq; pignus. §.priuatorum. ff.de reg.iu.no.Bart.in l.omnes populi.in iij.q.tertie q.principalis.ff.de iust.& iur.& in l.non impossibile.ff.de pac. cum simil. vt tradunt Mod.ibi.Et adde tamen q quādoq; plus adstrin-
B git pactū,quam statutum [B]. Nam princeps obligatur ex proprio contractu.c.j.de prob.& tamen propria lege non adstringi-
6 tur.l.digna vox.l.leges.C.de legi. ¶ †Ulterius premittēdum est, q cōstitutionū ecclesiasticarum plura sunt nomina,vt per gl.iij.di.in summa.Nam primo est canon.qui appellatur,quan-
5 do constitutio est facta in concilio generali,[5] ſm glo.preallegatam.& sequitur Arch.ibi,qui ad hoc alle.text.in c.adeo.xxx.di. & xxi.di.in prin.& xxi.dist.in c.Nicena. Et licet illa iura possent cauillari,tamen quod dictum est approbatur cōmuniter.& no. Inno.in c.j.de concess.preb.in vj.Imo.hic.in rub.& in c.j.j.eod. Abb.in c.quia,v.de iudi.cum si.vt tradūt Mod.in c.j.j.eo. & adde Host.in Summa,in proemio.in §.quo nomine nuncupētur. vbi dicit q etiā canon dicitur constitutio edita in cōcilio prouinciali.Secundo est decretum,quod dicitur quādo papa de consilio cardinaliū statuit ad nullius consultationē,ſm gl. in loco preallegato.iij.di.in summa.& idem Host.vbi s.Et hoc intelligitur cōsiderando decretū in specie, prout distinguitur a canone,& a decretali episcopi:alias vero decretum accipitur pluribus modis,vt not.Alb.in l.nec quicquam.§.vbi decretū. ff.de off.procō.Tertio dicitur decretalis epistola, quam papa solus statuit,vel cum cardinalibus,ad consultationē alicuius, ſm glo.in loco preal.& Arch.ibi allegat bonum tex.xix.dist.c.si Romanorum.Quarto dicitur dogma,quod cōsistit in doctrina fidei Christiane.Pro quo gl.ibi allegat tex.xxiij.dist.in ca. qui episcopus.& Arch.ibi allegat tex.cum gl.fi.in c.satis.xcvj. dist.& a docco dicitur dogma dogmatis, id est, doctrina:vnde dogmatus,id est,doctus.& secundum hoc verbum est generale.& facit tex.xxxiij.dist.in c.qui de mensa.ibi:Ignorat dogmata philosophorū.Et sic videtur q dogma etiā dicatur,licet nō agatur de doctrina fidei Christiane.& facit tex.in l.j. C.de sum. Tri.ibi:heretici dogmatis.& in c.fi.de sum.Tri.ibi:Condemnamus peruersissimum dogma Almaricij.Et ad predicta facit gl.pe.in cle.j.de testi.Quinto dicitur mandatum,quod consistit in doctrina de moribus. Gl.ibi allegat text.xxiij.di.c.his igitur.& idem Host.in loco s.allegato,vbi allegat tex.iiij.di.in c.denique.Illa tamen iura de mandato nihil dicunt.Hoc tamē magistraliter procedit, cōsiderando mandatū in specie, prout distinguitur ab alijs speciebus constitutionū.Sexto est interdictum,quod dicitur constitutio prohibitiua sine pena.Et idē dicit Host.in Summa preallegata,vbi allegat c. non oportet. de consti.di.iij.Et bene probatur hoc,quia interdicere,in effectu est prohibere.§.sunt tamen.Instit.de interd.Facit in c.significasti.de off.arch.& in c.maior.xvij.q.iij.cum simi. vt tradit Cald.in trac.de eccl.interd.in prin.Facit tex.in l.j.C.de postu.
B & in l.fi.ff.de pe.Septimo sanctio dicit̄ prohibitio cū pena [B 6].
6 Et de hoc est tex.in §.sancte.Inst.de rer.diui.& hoc proprie loquendo:alias largius accipitur, vt per gl.ibi,& in cle.fi.de vita & hone.cler.ver.constitutione.de ver.sig.& in proemio Digestorum.in prin.in verbo,sanctionem.Octauo,& vltimo reperitur pragmatica sanctio, que dicitur cōstitutio promulgatā super aliqua causa ventilata in consistorio principis.Glo.est in c.j.de rer.permu.gl.in c.peruenit.j.di.& glo. est in prima constitutione Cod.in ver.pragmatica.& in l.fi.C.de diuer.rescr.& in authē. qua in prouincia.in gl.fi.C.vbi de crimi.& idem no.Host.in loco prealle.Reperitur etiam annotatio,que differt a pragmatica sanctione,vt per gl.in l.non aliter.C.de palati.sacra.larg.li.
7 xij.& est l.fi.C.de diuer.rescr. ¶ †In suprascriptione ibi:ex concilio Meldensi.Ex hoc patet q fuit cōstitutio cōciliaris.Secus si dicatur,Talis papa in concilio:quia esset cōstitutio pape,vt Abb.declarat in c.j.in vlt.not.de pact.& in c.j.in v.not.de spon.cum si.vt dixi j.de iud.in c.j.in prin.Et non est parui momenti,q constitutio dicatur conciliaris:quia maioris authori-
7 tatis reputatur:vnde illi per episcopum derogari nō potest [7], vt per gl.in c.cū dilectus.de ele. Et constitutio conciliaris per
8 generalem clausulam,Non obstantibus,non tollitur [8], vt not. Arch.in c.j.de const.& Bal.in l.humanum.C.de legib. De quo
D tamen dicendum est vt videbimus in c.nonnulli [D].j.de rescri. vbi Mod.ver.& nota.

¶ Additiones.

A ¶ Statutum.Adde quod statutum quod non liceat appellare,non valet. ita voluit Barto.in l.omnes populi.in ver.iuxta premissa quero.ff.de iustitia & iure.& Barto.in l.si cui, alias incipit is cuius.ff.de aqua pluuia.arcend.& Bal.in l.prescriptione.versicu.nunc venio ad exempla.C.si contra ius vel vtilitatē pub.& tū appellatio p pactū tollitur, tex.est in l.fi.C.de tēp.ap.
B ¶ Sanctio.Adde tex.iuncta gloss.in clemen.sepe.de verb.sig. & ibi Card.in versic.septimo nota.

Hier.Sig.

¶ Perfectam. Hanc materiam abunde & distincte tradit Purpur.post alios in l.j. in principio.ff.si certum petatur.
2 ¶ Deponere.Uide Hyp.in fin.de l.ex.iura volūt,& ita seruat.
3 ¶ Precepti. Idem tenet Dec.in l.id quod nostrum.ff.de regulis iuris.
4 ¶ Dispensationis.Bene facit decisio Abb.in cap.cum consuetudinis.in fin.de consuetud.vbi habetur quod episcopus in casibus in quibus habet potestatem dispensandi non potest statuere.alleg.Feder.in consi.xvij.talis quest.& idem Fede.consil. cclxxv.casus talis est.& dicta Dec. hic sequitur Saligau.in repetitio.l.Centurio.versicu.breuiter.ff.de vulga.& pup.
5 ¶ Concilio generali.Et in quo differat canō synodalis a pōtificio,vide Alcia.lib.vj.parado.c.x.
6 ¶ Pena.Decipiuntur omnes in intellectu huius verbi vt dixi in dicto §.sancte.est enim illa pars legis sanctio,que solebat pluribus capitibus legis subijci, in qua pena statuebatur aduersus eos qui contrafecissent, cuius extat Rome in marmore exemplum.
7 ¶ Derogari non potest. Pro hac gl.est tex.in c. post translationem.de renun.secundum Ioan.de Ana.in cap.cum in diocesi.de vsur.de quo vide Fel.in cap.nonnulli.versicu.ratio huius.de rescrip.quinimo nec legatus potest.Specu.in tit.de iudic.deleg.§.viij.versi.quid si papa.Limitat tamen Roma.singu.cccclxxxvj.sed an episcopus nisi iusta causa adesset.
8 ¶ Non tollitur.Uide eundem in cap.prudentiam.in princi.in iij.not.de off.delega.& in c.j.& in c.at si clerici.§.de adulterijs.de iudic.Fel.in c.j.versi.secunda declaratio.de rescrip.

Siluest.Aldob.

a [redacted]
b ¶ Dispensare.Panor.c.cum consuetudinis.in fin.de consue. Saliau.repet.l.Centurio.de vulg.& pup.
c ¶ Cap.nonnulli.vbi Decius nil scriptum reliquit,sed tangit infra de off.deleg.c.prudentiam.vbi videas. [redacted]

1 ¶ Constitutio quelibet ecclesiastica continetur appellatione canonis.3.
2 Lex canonica an dicatur diuina.4.
5 Statutum quandoque accipitur pro iure communi.
6 Statutum dicitur,quasi statum publicum tuens.
7 Facias sensu tuo.hec verba quid important.
8 Canon generalis ab omnibus debet custodiri.9.14.
10 Corrigere,& reprobare,qualiter differant.
11 Constitutio abrogata non debet allegari: & an,& quando eam allegans incurrat crimen falsi.
12 Canones precipientes,& canones consulentes differunt.13.
15 Papa an ligetur lege ab omnibus recepta,seu vniuersali.
16 Successor principis an ligetur legibus sui predecessoris.
17 Infideles an ligentur canonibus.
18 Lex an liget in foro conscientie.
19 Electio si h3 consensum eligētiū,an valeat non seruata forma.
20 Pena,q imponit̄ in foro cōtētioso,an debeat̄ in foro cōsciētie.
21 Tuo sensu.hec verba important arbitrium boni viri.
22 Iudex qualiter debeat iudicare in casu dubio.& nu.seq.
28 Opiniones quando sunt varie,attenditur communis.

Anonum. Sūmatur, & diuiditur, vt per Abb. & alios hic.
1 ¶ †Primo not.ſm Abb.hic,q appellatione canonis quelibet cōstitutio ecclesiastica cōprehēditur.Et idē dicūt Car.& Imo.& Mod.simpliciter hic sequūtur.Sed aduertēdū est,quia cū simpliciter tex.hic de canonibus loquatur,& constitutio ista edita fuerit in cōcilio Meldēsi, vt ex suprascriptione colligit̄, consonat q ſm qualitatē concilij loquētis intelligatur,& sic de
a canonibus conciliaribus [a]: sicut alibi Bal.dicit in c.cum venissent.in ver.in tex.ibi:ſm ius.j.de eo,qui mit.in pos.q si rex Anglie faciat mentionē de iure,de suo iure regio intelligitur.Uerū quia illud,quod hic dicitur, locū habet in qualibet constitutione ecclesiastica,que ab oībus d3 obseruari. c. si Romanorū. xix.dist.satis dici potest propter subiectā materiā,q canon hic largo modo accipiatur,prout dicūt Abb.& doc.hic & facit tex. in c.j.iij.dis.ibi:ecclesiastica cōstitutio canonis nomine cēsetur. Hoc tamē nō videt̄ immediate probari per istū tex.vt dixi,sed potius per alia iura.Et idem not.Abb.in c.a nobis.per illum

tex.j.de testi. Et sm hoc illud dictũ Bal. in d.ca.cum venissent.
declaratur vt procedat, nisi subiecta materia aliter suaderet:
per istũ tex. declarãdo vt dixi. Et dñ Abb. dixit q canones di-
cuntur leges ecclesiastice: hoc idẽ Abb. tradit in c.j. in princ. de
2 re iud. et in c. ius generale. in prin. j. di. et Mod. ibi. †Et an lex ca
2 nonica dicatur diuina, Abb. declarat in c.j. in vij. not. de iura.
3 cal. cũ si. vt And. Sicu. scribit in c. filius. in iiij. no. de testa. †An
autem appellatione canonis veniat constitutio episcopi: Bal.
a hic in prin. tenet q non[a]: quia, sm eũ, sequeretur q ius munici
pale esset ius cõmune. Contrarium tenet And. Sic. hic, et mo-
uetur primo, quia absurdũ non videtur q ius municipale, ius
cõmune appelletur, vt in no. questione Bal. dicit in l.j. versi. qn
to dico. C. de confess. Sed respondetur q in questione Bal. ius
cõmune, de quo in libello dicebatur, de necessitate de iure mu-
nicipali intelligebatur: quia illud tantum probibitum erat de
iure municipali, et in iure cõmuni illa probibitio non poterat
verificari: vnde, vt libellus sustineatur, ius commune pro iure
municipali ibi intelligitur: secus in casu nostro videtur, vbi se
cundum ius cõmune verba intelligi, et verificari possunt. Secũ
do ad idẽ alleg. Bal. in l.ij. C. de bo. que lib. vbi maritus, qui p-
mittit dotem restituere sm ius commune, obligatur sm opi.
Martini, q̃ seruatur de consuetudine, vt no. in l. dos a patre.
C. solu. matr. Sed respondetur q consuetudo, de qua loquitur
Martinus in d.l. dos a patre. erat generalis: et cum ab omni-
bus generaliter deberet obseruari, satis dicitur ius commune.
Secus videtur in statuto particulari episcopi, de quo Bal. hic
loquitur. Tertio contra Bald. adducitur tex. hic, vbi appella-
tione canonis quelibet constitutio ecclesiastica continetur, vt
doc. hic dicunt. Sed respõderi potest, q hic intelligitur de cõ-
stitutione ecclesiastica iuris cõmunis, que ab omnibus obserua
ri debet, vt hic dicitur. Secus videtur in cõstitu[redacted]ticu-
lari [redacted] nomine ca-
nonis, vt Bald. hic dicit. Pro quo facit tex. in cle.j. in princ. de
priui. vbi primo dicit de canone, [redacted]
prouincialibus. Ergo videtur q nomine canonis, solũ de pro-
mulgato a papa, vel a concilio intelligatur. et ita Cardi. ibi, in
xxvi. qõ. ad hoc ponderauit illum tex. et hoc videtur procedere
in materia odiosa, prout tex. ibi loquitur: et ita dictum Bal. hic
intelligendum videtur. Secus est in materia fauorabili, vt no.
Cal[redacted]stinguit in consi. xix. Abb. habens priuilegium. in titu.
de regula. vbi concludit q si quis habet potestatẽ dispensandi
contra canones, etiã cõtra cõstitutiones ordinis poterit dispẽ
sare: quia materia fauorabilis est, et late debet interpretari. Se-
cus dicit in materia penali, prout loquitur tex. in d. cle.j. de pri-
uil. et pro sua dist. alle. tex. in c. pe. de ver. sig. iuncto c. fi. j. de preb.
et hoc idẽ tradit Cald. in consil. xvj. an appellatione canonis. in
tit. de const. et simpliciter sequuntur Moder. hic. Sed vlterius
aduertendum est, nam primo dictũ Bald. hic, quantum ad tex.
hic, de plano, et sine dubio videtur procedere: quia tex. hic loqui
tur de canone et constitutione ecclesiastica, que ab omnibus ob-
seruari debet. et hoc in tali constitutione episcopi verificari nõ
4 potest, quia in eius diocesi tãtũ restringitur. c.ij. e. ti. in vj. †Se-
cundo, si res agatur in loco, in quo viget, et obseruetur constitu
tio episcopi, propter subiectam materiam contra Bal. dicẽdũ
videtur q appellatione canonis in tali loco etiã cõstitutio epi
comprebendatur et hoc ex pluribus suadetur. Primo per istũ
tex. sm cõmunem intellectũ. nam qua ratione canon large ac-
cipitur pro qualibet cõstitutione ecclesiastica propter subiectã
materiã, que in qualibet constitutione ecclesiastica verificatur,
vt doc. hic dicunt. et hoc etiam haberet locum in materia odio-
sa propter omnimodam rationẽ: pari ratione idem dicendum
est in constitutione episcopi, que esset in loco. Secundo hoc cõ-
probatur: quia sicut verba intelliguntur secundum conditionẽ
3 persone[3]. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu et hab. ita secundũ qualita
tem loci intelligi debent. Et ita arguit Pau. de Cast. in consil.
cccxx. alias cccxviij. dubitatur primo. valet enim arg. de perso-
na ad locũ. l.j. §. filius. iuncta l.ij. ff. ne quis eũ. et ideo verba intel
ligẽda sunt secundũ qualitatẽ loci, vbi cõstitutio episcopi pro
canone habet. Tertio facit tex. in c. regula. §. porro. iij. dist. vbi
constitutio concilij prouincialis venit sub nomine canonũ. Er
go idẽ in constitutione episcopi. Quarto, quia canõ regula di-
citur. can. canon. di. et talis regula in constitutione episcopi ve-
rificatur. Quinto facit tex. in c. fi. de clan. despon. in fi. ibi: cano-
nicam non effugiet vltionẽ. Et eodẽ modo loquitur tex. in c. ni
hil. de elec. Nã ista verba etiã intelligerentur secundũ constitu-
tionẽ epi, que esset in loco, si in predictis casibus imponeret pe-
nã. Et sic etiã in materia odiosa, vbi omnino esset eadẽ ratio,
B supra dicta haberent locũ[B]. Nã etiã in materia odiosa disposi
4 tio, que loquitur generaliter, generaliter intelligitur[4]. l.j. §. qõ
autẽ. ff. de alea. et in l. cum lege. ff. de test. et etiã in materia odiosa

b propter[b] idẽtitatẽ rationis, fit extẽsio ad casum, qui sublata si-
gnificatione vocabuli continetur. l. filiũ habeo. ff. ad Maced. l.
ij. §. si mater. ver. quid si curatores. ff. ad Tertul. no. d. Ant. in c.
fi. in materia extensionis in j. fal. j. de consue. Do. in c.j. de tẽpo.
ord. in vj. Non ob. tex. in d. cle.j. de priui. quia illa specificatio nõ
tollit, quin etiã absq illa specificatione cõprebẽderetur, vt p-
batur in d. c. regula. §. porro. Nã sepenumero fit vt species cum
genere exprimatur, vt in rub. C. de serui. et aqua. Vel secũdo ex-
pressio, que fit ibi de canone, et de sententijs latis ab homine, nõ
fit respectu constitutionis prouincialis. Non obst. tex. in d. c. fi.
de preb. quẽ Cald. adducit, quia nihil facit, cũ ibi de canone ni-
hil dicatur. ¶ Secundo noto q constitutio canonis ab omni-
5 bus debet obseruari[5]. Et ideo dicit Inn. hic q conditori cano
nis omnis creatura subijcitur: vt no. Inn. in c. super his. de vo
to. et idẽ gl. dicit in c. serpens. in verb. quod Deo. j. dist. de penit.
c Et papa est pater patrũ, et cũ omni ordinario cõcurrit[c], vt no.
Bal. in c.j. in ti. qui feu. da. poss. et in c.j. in tit. quis dicat dux, vel
marchio. cũ si. vt tradũt Mod. hic. Quibus addatis iura, que
expresse hoc dicunt, videlicet tex. in c. quanto. j. de transla. epis.
vbi dicitur q factũ a papa, reputatur factũ a Deo: quia ipse
non puri hominis, sed vicẽ Dei gerit in terris: et ipse est succes
sor Petri, et vicarius Christi, vt dicit tex. in c. licet. de translat.
epis. et in c. vn. §. porro. j. vt eccl. benefi. Et solus papa habet ple-
nitudinem potestatis. c. decreto. ij. q. vj. c. ad honorẽ. de autho. et
vsu pal. et ideo dicit Bal. in proe. Decret. vers. Ibi: Episcopus.
q papa non solũ est episcopus, sed culmen episcoporum, et cete
rorũ, quos intellectus imaginari potest, et q illi data est clauiũ
plenitudo: et papa summus est sacerdos, et solus habet potesta-
6 tem, quã omnes patriarche habuerunt[6], vt inquit Bal. in l. re-
scripta. ver. de papa aliquid dicã. C. de prec. Impe. offer. Et pa
d pa omnia potest, que potest Deus, claue[d] non errante, vt not.
Host. in c. quanto. de transla. episc. Abb. in c. proposuit. de con-
cess. preb. Et maior est authoritas pape, q̃ sanctorum. xx. dist. j.
vbi gl. in summa no. Abb. in c. ne innitaris. j. co. in c. qualiter. el
ij. in prin. j. de accu. in c. cũ causam. in v. not. de elec. in c. cũ apo-
stolica. j. de his, que fiunt a prel. et de papa And. Sic. plura scri
bit in c. nouit. de iu. Et de illa authoritate, Quodcunq ligaue
B ris super terrã[B]. intelligitur statuto, vel precepto, vt Abb. hic
dicit, et in c. translato. j. e. et in c. quanto. de cõsue. Et declaratur
claue non errante, vt no. Abb. in c. licet de vitanda. in princ. de
5 elec. et in d. c. proposuit. de concess. preb. ¶ †Tertio noto secun-
dum Car. hic in ij. no. q terminus, Statutũ, accipitur hic pro
iure cõi. Sed hoc non videtur bene probari hic: quia tex. nõ lo
quitur de statuto simpliciter, sed sm quid, de statutis canonũ:
sicut alibi dicitur de statutis canonicis. in c. licet. de transl. epis.
In se tamẽ dictũ verũ est de proprietate sermonis: quia termi
nus Statutũ, generalis videtur, quia accipitur pro delibera-
tione, et decreto. l.j. §. hec verba. ff. quod quisq iur. et etiã in sentẽ
tia verificatur. in c. in his. vbi Abb. de ver. sig. Merito etiã iu-
ri cõi adaptatur, vt probatur in c. statutũ. in prin. et Domi. ibi.
7 de rescr. in vj. Et quod appellatione statuti veniant canones[7],
no. Domi. per illũ tex. in c. vt officiũ. §. ad conscribendas. in vl-
timo no. de her. in vj. Facit tex. in c. statutũ. in prin. co. tit. in vj.
in c. statutum. de ele. in vj. in c.j. de renun. in vj. Imo quod plus
8 est, etiã sub nomine statutorũ consuetudo includitur[8], vt in no.
q. Bal. tradit in l.ij. ad fi. C. de bo. que lib. et sequitur Alex. in cõ-
6 sil. clxxxix. mature digestis. li. ij. †Et predicta procedunt inspe
cta verborũ proprietate: quia statutũ dicitur, quasi statũ publi
cum tuens: vt Albe. dicit in prima parte statutorum. q.j. sed de
cõmuni vsu loquendi statutum accipitur pro aliquo iure par-
ticulari, vt Albe. concludit in d.j. q. et in no. q. tradit Rota in j.
deci. in tit. de preb. in nouis. cum si. vt tradunt Mod. in c. non-
7 nulli. in princ. de rescrip. ¶ †Quarto noto sm Anto. de Bu. et
Ioã. de Imo. hic, q ista verba, Facias sensu tuo. videntur im-
9 portare liberam voluntatem[9]. Et certe in textu verum est q
pro libera voluntate accipiũtur, dum aduersatiue dicitur, Ne
mo suo sensu, sed authoritate canonũ ducatur. Hoc tamen nõ
videtur esse de proprietate verborũ, sed ex modo loquendi hoc
colligitur. Nam idem hic fuisset, si verbis vteretur, que alias ar
bitrium boni viri, et voluntatem regulatam significarent, vt
quia tex. dixisset. Non suo arbitrio, licet authoritate canonum
ducatur: Tali enim casu etiam illa verba, Suo arbitrio, libe-
ram voluntatem importarent contra propriam eorum natu-
ram. Et ita patet, hoc non esse de vi sermonis, prout etiam in-
8 ferius dicam. ¶ †In gl. prima conclusio est q tex. iste de cano-
nibus generalib' intelligatur, quia locales, vel personales ab
omnibus non debent obseruari. Facit tex. in c. statuimus. §. his
omnibus. lxj. dist. et in c. non autem. et in c. petijsti. vi. q.j. et §. sed et
quod princip. versi. plane. Instit. de iure natur. Non obst. quod
lex debet fieri pro communi vtilitate: vt in cap. erit autem lex.
iiij. dist.

iiij.dist.quia Andr.Sicu.respondet q talis constitutio parti-
cularis non erit lex,sed quoddam beneplacitum:vt not.Bald.
in l.iudicibus.C.de app.Uel secundo respondetur q licet lex
facta sit in fauorem alicuius priuati bene meriti propter virtu
tem eius,satis dicitur facta pro publica vtilitate:vt no.Bald.
in auth.habita.C.ne fil.pro pat.Et ita dicunt Mod.in ca.cum
omnes.col.iij.j.eo. Sed ista responsio non satisfacit,quia atten
ta tali cõsideratione lex diceretur communis. Et hoc videtur
contra tex.in d.§.sed & quod principi. vbi specialis dicitur con
stitutio,si quid princeps ob meritum indulsit.Preterea tex.in
d.c.erit autem lex.dum loquitur de communi vtilitate,& nõ de
priuato commodo,non verificatur in isto casu,vbi solũ in effe-
ctu de priuato commodo tractatur.Unde dicendum est q in-
ra s. allegata locum habent in lege:secus in constitutione prin
cipis.d.§.sed & quod principi.Et in effectu hoc priuilegium vi-
detur.ca.priuilegia.iij.dist.Et dum dicitur hic q ab omnibus
custodiantur,apparet constitutionem esse generalem.l.iij.C.de
legi.ibi:Uel ad omnes iussa est pertinere.Et ibi alia signa po-
nuntur,ad cognoscendum quando cõstitutio dicatur genera-
lis.Et no.ibi Bar.& Pau.de Ca.& per glo.in c.vt circa.in ver-
bo,perpetuo.de elect.in vj.Et inter alios casus,quando papa
e respondet ad consultationem [e] alicuius,videtur esse ius cõmu
ne,vt per gl.in c.ex tua.in gl.j.de fil.presb.q allegat tex.in c.ex
multa.j.de voto.Et idẽ gl.fi.in c.consultationi.de temp.ordi.&
no.Card.in cle.fin.in secunda oppo.de preb. cum si.vt tradunt
Mod.hic:qui etiã dicunt q quicquid statuitur in fauorem ec-
clesie,videtur esse ius generale,vt notabiliter Bal.dicit in aut.
nisi rogati.C.ad Trebel.vbi allegat tex.in §.hec ergo.in aut.de
non alien. Sed adde q contrariũ videtur velle Host.in c.cum
super.de sepult.vbi inquit q statutũ pro vna ecclesia tũc demũ
ius generale intelligitur,si in corpore iuris redactum sit. Et se
quuntur ibi Jo.And.& Ant.de But. Et hoc est non solum in
ecclesia, sed in qualibet alia constitutione locali,vel personali,
q in corpore iuris inserta esset:quia tunc ius cõmune esse vide-
tur:vt per glo.xix.di.in sum.& no.in c.j.de loc.Ergo nullum vi-
detur esse speciale in ecclesia.Et dictum Bal.non videtur pro-
bari iure:quia tex.in d.§.hec ergo. quem ipse adducit, videtur
procedere ex eo q Imperator ibi vlterius procedit, ita dispo-
nendo per viã extensionis.Ergo alias secus videtur:quia cadẽ
ratio est in ecclesia,cũ limitate,& specialiter aliquid sibi conce-
ditur:quia limitata causa limitatũ effectũ producit.l.in agris.
de acquir.rer.do. Facit tex.in d.§.sed & quod principi.ver.pla
ne.Inst.de iure na.Dictũ Bal.saluari potest,quando essemus
in dubio,vt tunc fauore ecclesie ius generale presumatur, sicut
in dubio in materia fauorabili presumitur ius reale, & nõ per-
sonale.glo.in l.forma.§.quanq.de censi.Bart.in l.pater filie.ff.
9 de serui.leg.no.etiã in l.quia personale.ff.sol.mat.†Ultimo no-
tandũ est q si constitutio in principio generalis sit,licet postea
inferantur aliqua verba, que certas personas videantur respi
cere,tamen tota cõstitutio generalis esse intelligitur, inspecto
C initio [C] [10] tex.no.in l.regula.§.& licet.ff.de iu.& fac.ignor.quem
10 ad hoc pro notabili allegauit Imo. in l.si ita quis.in §.ea lege.
10 ff.de verb.oblig.¶†In glo.ij.ibi:Abrogata.i.sublata & corre-
cta fm Abb.hic.Et not.differentiam esse inter corrigere,& re-
probare.nam corrigitur,quod prius valebat:reprobatur vero,
quod nunq valuit:vt no.Card.dicit in cle.statutum.in iiij.no.
de elec.& in cle.si Romanus pontifex.in princ.de preb.Sed ta-
men ista differentia non videtur iure probari:quia etiã repro-
batur illud,quod tenuit.l.sed vt reprobari.in princ.ff.de excus.
tut.& in l.vt gradatim.§.sed vt reprobari.de muner.& hono.vbi
dicitur reprobari medicus, qui fuerat approbatus. Et ad idẽ
tex.in c.sententiã.xxxv.q.ix.vbi etiã reprobatur,quod prius te-
nuit:& etiã corrigitur illud,quod non tenuit.c.ad apostolice.§.
pterea.de re iud.in vj. vbi papa se dicit paratũ corrigere quod
male fecisset. Faciunt iura q dicunt q corriguntur excessus.c.
qualiter.ij.§.ad corrigendos.c.sicut.in princ.de accu.c.licet.c.ir
11 refragabili.de off.ord.cum si.†Et circa glo.hic colligitur q cõ-
stitutio, que abrogata sit,non attenditur.Nam penam falsi in-
11 currit,qui legem correctam allegaret [11]:vt no.Bar.in l.j.ff.de
fal.& est text.in §.hunc igitur. in prima constitutione Codicis.
quem not.ibi Alb.& Pau.de Ca.Et Bal.ibi per illum text.in-
quem not.ibi Alb.& Pau.de Ca.Et Bal.ibi per illum text.in-
fert idem esse in statuto correcto.Et idem tradit Bar.in l.om-
nes populi.in si.ff.de iust.& iur.Et ista conclusio procedit,quã-
do lex fuit abrogata,id est sublata in totum:prout loquitur gl.
Facit text.in l.derogatur.ff.de verb.sig.& per glo.iiij.di.can.in
istis. in §.leges. Secus vero si derogatum fuerit legi, & sic pro
parte tantum lex sublata sit.d.l.derogatur.quia pro alia parte
obseruari debet:vt no.Bald.in l.j.§.fi.versi.item no.C.de Lati.
liber.tol.Et ratio manifesta videtur,quia correctio antique le-
gis facta non intelligitur,nisi expresse appareat:vt not.per gl.

in verbo,Nisi.in aut.de nõ alie.§.fi.& text.in l.pe.vbi Bal.C.per
D quas perso.nob.acquir.Et in statuto [D] in notabili casu tradit
Pau.de Cast.in j.const.C.in princ.in ver.not.hunc versi.Et in
alio consuluit Ang.in consi.lxxij.pro parte.Et in simili de pa-
cto no.Bar.in consi.lxxiij.ex facto.Secundo,conclusio gl.intel-
ligitur, quãdo allegatur principaliter ad decisionem casus:se-
cus si in arg.quia allegari potest,licet correcta sit,vt no. Bart.
in d.l.si.de fal.in l.j.in si.ff.de coniun.cũ eman.lib. vbi alleg.tex.
in c.authoritate.de conces.preb.in vj.vbi Do.post Arch. in gl.
12 si.in si.cũ si.vt tradunt Mod.hic. Sed adde [12] q in contrariũ
est gl.in l.j.in prin.per illum tex.in verbo,imaginem.C.de Lat.
liber.tol. q expresse dicit q ex legibus correctis argu.sumi non
potest,per illum tex.qui bene facit,ad idem text.in aut.de nan.
vsur.in prin.& no.And.Sic.consi.lx.stat hesitatio.lib.j.& ibi cõ-
cludit q ex testamẽto reuocato non potest argui voluntas te-
statoris.Et ratio videtur manifesta,quia quod allegatur in ar
gu.venit a simili.Unde si lex correcta non probat quod expres-
se & principaliter disponit, minus videtur probare a simili. Et
in arg.facit tex.in l.in testamento.de cond.& demonst.la j. Non
obst.tex.in d.c.authoritate.quia ibi allegantur ab eo, qui habet
potestatem legis condende.Tertio,conclusio gl. non procedit
13 quo ad rationem legis, q non tollitur, licet lex correcta sit [13],
fm Ant.de But.& Imo.hic,per l.eas.ff.de cap.dimi.& no.Do.
post Jo.And.in c.j.§.illum autem.in si.de rest.spo.in vj. Et ra
tio videtur,quia ratio legis videtur separata a dicto. Unde li
cet lex tollatur,ratio non tollitur:quia nõ fit correctio, nisi ex-
presse dicatur,vt s.dictum est. E contra tamen,correcta ratio-
ne,ipsa lex correcta videtur.gl.in l.j.ff.de legi.tu.in verb.Pro-
uidentia.cũ si.vt tradunt Mod.hic,& in c.j.j.de rescr.Sed ad-
f datis q contrarium tenet [f] Jo.And.in c.post translationem.
in glos.in verb.cessante.de renun.vbi inquit q licet ratio legis
correcta sit,remanet tamen authoritas legis.Et hoc idem vo-
luit Ro.in singularibus,in verb.Ratio.vbi ad hoc alleg.text.
in §.femine.inst.de adop.iuncto §.precedenti.Et facit ratio su
perius allegata, quia ratio a dicto separata videtur ab ipsa le
ge.Unde correcta ratione,nõ videtur lex corrigi, vt s.in casu,
econtra dictũ fuit. Et hoc videtur intelligendũ, nisi ratio,que
allegatur,esset causa finalis legis: quia cessante causa,cessaret
dispositio:vt in c.cũ cessante.de app.l.adigere.§.quãuis. de iu.
patr.Uel nisi ratio haberet correlationem,vel cõnexitatẽ cum
ipsa lege:vt in d.l.j.ff.de legi.tut.in l.ne lucrũ.C.de cur.fur.& no.
Sal.in l.j.de rap.virg.facit quod not.in c.translato.j.e.Quar-
to,lex correcta allegari potest,quando concordaret cum noua,
fm Arch.in c.si.de off.deleg.in vj.Sed dicit Imo.non videre,
quomodo lex noua concordari possit cum antiqua, que corri-
gitur.And.Sic.& Mod.respondent q hoc exemplificari po-
test,quãdo nouus legislator prius omnes veteres leges annul-
laret, & postea nouas conderet in aliquibus lateribus confor-
mes.& ipse Imo.hic ita declarat,& respondet. Sed consideran
dum est q tali casu vis tota est in lege noua:& per hoc nõ vide-
12 tur q antiqua allegari possit.¶†In fi.gl.secunde primo secũ-
dum gl.Abb.concludit q tex. hic procedit in canonibus preci
14 pientibus.Secus est in consulentibus [14]:quia consiliũ non ad-
stringit.§.quod precipitur.allegato in gl.& iiij.di.in c. hec si le-
gibus.in si.& in cle.exiui.de ver.sign.& idem Abb.dicit, quando
canones de honestate loquuntur:quia non obligant . Allegat
Inn.in c.j.de vit.& honest.cler.vbi idem Abb.& alij sequuntur.
& hoc dictum intelligendum videtur de honestate, que in effe-
ctu pro consilio accipitur. Alias vero etiã que honestatẽ respi
ciunt,precepti esse videntur: cũ inter alia iuris precepta dica-
E tur,q quis debeat honeste [E] viuere.l.iustitia est. §.iuris prece-
pta.ff.de inst.& iu.Nam non solum quod licet, sed etiã quod ho
15 nestum est,attẽditur [15].l.semper.ff.de ritu nup. Publica enim
honestas impedit matrimoniũ.c.iuuenis.& in c.ad audictiam.
de spons.& no.in c.non debet.de consang.& affi.Et ius honesta-
tis ab omni reuerentia exceptuatũ intelligitur:vt no.Bal.per
illum tex.in l.quod ex libera.C.de ope.lib.dicens q subditi ali-
cui domino,non debent cõpelli vt vadãt ad domũ eius ad tri-
pudia,ratione honestatis:in istis enim,& similibus nõ videtur
habere locum dictũ Inn.quia videntur esse precepti.Et quod
dictũ est de consilio,limitatur,nisi ex contẽptu quis veniret cõ
16 tra legẽ consilij [16].Gl.no.in c.quis autẽ.x.di.Abb.hic,& in d.c.j.
de vi.& ho.cle.cũ si.vt tradunt Mod.hic:& latius And.Sic. in
rep.c.Rayn.de testa.Sed cõsiderandũ est,quia tex. in d.c.quis
autẽ.loquitur de admonitionibus paternis,que videtur prece
ptum importare.Facit tex.in l.iij.§.fi.ibi:Inquilinos admone
re.ff.de off.pref.vig.in l.alimenta.ff.de li.agn. ibi:Si nautẽ nec
hoc modo admoneatur.& in ca.apostolice.§.sed licet.de re iudi
ca.in sexto.Cõfirmatur hoc,quia tex.ibi equiparat leges prin-
cipum, regulas patrũ, admonitiones paternas:ergo vt equi-

paratio procedat, videtur ꝙ ista tria precepta sint. Preterea
in his, que sunt de consilio simpliciter, non videtur ꝙ cadat
contemptus. Et ideo tex. xiiij. q. j. in c. pen. dicit ꝙ qui non vti-
13 tur consilio, nihil mali patitur. † Secundo, conclusio glos. pro-
cedit in consilio perfectionis: vt est tex. in c. paratus. xxiij. q̃. j.
17 vbi hoc declaratur. Secus est in consilio reuerentie[17]: vt per
glo. in c. ad aures. per illum tex. de eta. ꝛ qual. ꝛ ibi Ant. de Bu.
Abb. hic. ꝛ in d. c. j. de vita ꝛ honest. cler. Ad idem glos. in verb.
consulis. in c. Mattheus. de simo. in cle. j. in verb. hortamur. de
testi. Et dicitur consilium reuerentie, quando materia necessa-
ria est, vt Abb. hic dicit: ꝛ est glo. in cle. j. in verbo, hortamur. de
testib. In quo aduertendum est, quia si materia necessaria sit,
tunc in effectu videtur preceptum esse, ꝛ non consilium cũ ipsa
materia attendatur, ꝛ non verba, vt probatur xj. q̃. iij. in c. ro-
go. Abb. in d. c. j. de vita ꝛ honest. cleric. ꝛ videbimus in c. nam ꝛ
ꝛ concupiscentiam. j. eod. Unde dicendum videtur ꝙ in consi-
lio reuerentie, materia nõ sit precise necessaria. quia exercitium
actus omnino non prohibetur, sed propter reuerentiam consu-
litur ꝙ actus non fiat: vt in c. testamentum. cum glos. in verbo,
Humiliter. vj. dist. ꝛ in d. c. ad aures. de eta. ꝛ qual. ꝛ in c. Mat-
theus. de simo. in c. sponsus. xxiij. dist. ꝛ xxx. q. v. in c. sponsus. Et
casu, quo in dictis casibus materia esset necessaria, nõ esset con
silium, sed preceptum. Unde concludẽdo pro resolutione tres
g casus[g] considerari possunt. Primus est in consilio perfectio-
nis: ꝛ tunc non peccat, qui illo non vtitur. d. c. pen. xiiij. q̃. j. Et
ratio videtur manifesta, quia tale consilium perfectionis respi
cit fauorem eius, cui consulitur: ideo illi potest renunciari. c. ad
apostolicam. de regular. Secundus est casus, quando materia
est de precepto: ꝛ tunc in effectu est preceptum, licet verba ali-
ter sonent: ideo contraueniens mortaliter peccat. c. ij. de maio.
ꝛ obed. Tertius casus est in consilio reuerentie, quod non ha-
bet precisam prohibitionem. d. c. testamentum. ꝛ d. ca. sponsus.
xxiij. distin. ꝛ contraueniens non peccat, ẽm glos. in c. sponsus.
xxx. q. v. Et intelligitur non mortaliter, sed venialiter sic: vt no.
Archid. in d. c. testamentum. in fin. vj. dist. ¶ In glo. ab omni-
bus. Ex gloss. ꝛ ex his, que Abb. dicit, plures conclusiones eli-
14 ciuntur. † Prima est, ꝙ lex vniuersalis ab omnibus recipitur,
18 ꝛ intelligitur, scilicet[18] subditis. Et hoc probatur in c. a nobis.
el i. de sen. ex com. Facit tex. in l. ij. §. quod ait pretor. ff. qui satis-
da. cogan. cum simil. vt tradunt Mod. ibi. ꝛ no. in l. j. §. nuntia-
tio. ff. de oper. no. nunt. cum concordan. vt tradit ibi Alexand.
15 And. Sicu. hic. † Secunda conclusio est, ꝙ regula, que ponitur
19 hic, non habet locum in summo pontifice[19]: quia ipse non liga
tur per statuta canonum: ipse enim est supra ius. c. proposuit. j.
de concess. preben. ꝛ ideo vnico verbo potest facere sacerdotem,
vel episcopum. vt not. Ang. in l. ij. C. de cri. sacrileg. ꝛ in l. j. C. de
sen. pas. cum simi. vt per Mod. hic. Et adde in proposito quod
not. Bal. in c. circa finem. versi. secundo casu. in tit. de alie. feud.
vbi inquit ꝙ Deus Pape, ꝛ Imperatori leges subiecit: ꝛ eorũ
celsitudini nulla lex imponi potest. allegat tex. in auth. de con-
su. ꝛ in l. fi. C. de legi. Unde solo verbo a principe dominiũ trãs-
fertur: vt no. Ang. in l. officium. ff. de rei vend. cum concord. vt
tradit Alex. in consi. iij. ex his que. lib. v. Mod. in l. traditioni-
bus. C. de pac. Et predicta procedunt, quando fuit legitime ele
ctus: quia tũc est Deus in terris. Secus si fuerit male electus:
quia tunc diabolus est, ꝛ claues habet inferni: vt not. Bal. in l.
fi. in princ. C. sent. rescind. non poss. tunc enim non apostolicus,
sed apostaticus dicitur: vt inquit tex. in ca. si qs pecunia. lxxix.
di. facit glo. xxiiij. q. j. in c. Acatius. el j. Secundo quod dictum
est de principe, verum est quo ad vinculum legis, quo alij sub-
diti ligantur. Nam ipse non subijcitur: ideo non dicitur esse
sub lege. l. digna vox. C. de legi. Sed in lege bene esse dicitur: qa
ad eius obseruationẽ ea ratione adstringitur, que dicit, Pa-
tere legẽ, quã tu ipse tuleris. c. cum omnes. j. e. Et alijs non de-
bent legẽ imponere, quam negligũt obseruare: vt dicitur in c.
pro illorũ. j. de prebẽ. Et hoc est, quod dicitur in l. digna vox. C.
de legi. vbi Imperator se sponte propria, alligatum profitetur.
Ad idem tex. xxv. q. j. c. ideo. §. his ita. In hoc enim ratio natu
ralis vertitur, a qua princeps non est solutus, cũ sit animal ra-
tionale: vt Bal. dicit in l. ij. versi. xviij. C. de serui. ꝛ aqua. Et su-
pradicta locũ habent in his, que sunt de iure positiuo: iuri ve-
ro naturali Imperator subijcitur: de quo in ca. que in ecclesia-
rũ. j. e. videbimus. ꝛ ideo ex cõtractu obligatur. c. j. de proba. de
16 quo late dixi ibi. † Tertia conclusio, Quod dictũ est de princi-
pe, idẽ est in successore, qui nõ ligatur constitutione predecesso
ris. c. innotuit. de elec. ibi: Successoribus suis nullũ potuit pre-
iudiciũ generare. ꝛ Abb. ibi in vj. no. Facit tex. in c. non debet.
de consang. ꝛ affi. in §. fi. Inst. de iur. nat. Et hoc, causa subsisten
te: aliter nõ videtur ꝙ possit saltẽ de honestate: vt per glo. in c.
non liceat pape. xij. q̃. ij. adeo ꝙ peccat reuocando sine causa.

17 xxxv. q. ix. in c. sententiã. in gl. fi. alias in c. penitentiã. † Quarta
conclusio est, ꝙ iste tex. non habet locũ in infidelibus. Et quan
tum ad propositũ, infideles dicuntur, qui non sunt Christiani,
quorũ aliqui dicuntur Saraceni. qui nec vetus, nec nouũ testa-
mentum recipiunt, sed varios deos, imo demones adorãt, ꝛ co
lunt. Et isti pagani dicuntur, qui sacrificant accẽso igne, victi-
mas interficiendo, ꝛ pateris libando vina: q̃ omnia eis sub no-
bis degentibus interdicuntur. l. pe. vbi tex. C. de paga. Sic etiã
illis interdicitur, ne inspectione iecoris, extorumque presagio,
aliquid futurũ diuinent. l. ij. C. e. ti. de pag. Et dicũtur Sarace-
ni a Sara vxore Abrahe, a qua ipsi voluerũt nominari potiꝰ.
quam ab Agar ancilla Abrahe, de qua eorũ fuit origo, vt not.
xxxij. q. iiij. in c. recurrat. ꝛ in c. dixit Sara. vt per Host. in Sũ-
ma de Sarac. in prin. ꝛ §. j. Et predicti etiam alio nomine Gen
tiles appellantur: vt probatur xxviij. q̃. j. in c. cauere. no. in c. ij.
de concess. prebẽ. Alij etiã infideles sunt, qui Judei dicuntur, ꝛ
a Paganis distinguuntur. 50. dist. c. qui vero odij. ibi: Paga-
num, vel Judeũ occiderit. Facit rub. j. de Jud. ꝛ Sarace. ꝛ isti
vetus testamentum sequuntur, ꝛ legem Mosaicã ad literã qb-
seruañt. Unde qui veteri testamento inherent, dicuntur iudai
zare: quod Christiani facere non debent. c. j. §. vngitur. de sacra
f vnct. Et tales Judei[f] sunt magis odiosi, ꝛ peiores alijs infide
libus reputantur: vt dicit tex. j. q. j. in c. nonne. ꝛ glo. ibi in verb.
Peiores. declarat: quia respectu nostre fidei videtur eorũ per-
b fidia. Isti omnes[b] ab ecclesia alieni sunt, ꝛ constitutionibus ec
clesiasticis ideo nõ arctantur, quia nihil ad nos attinet de his,
qui foris sunt. ij. q. j. in c. multi. ꝛ in cap. gaudemus. de diuor. Et
hoc verũ est in censuris ecclesiasticis, ꝛ in penis spiritualibus,
que animã respiciunt. Et isto respectu ista tertia cõclusio pro-
cedit. Secus est in penis corporalibus, ꝛ pecuniarijs, in quibus
20 etiam infideles ligantur[20] i Gl. no. que ita declarat in c. sepe.
i in gl. fi. xxviij. q. j. ꝛ probatur in c. in archiepiscopatu. de rapto.
in c. post miserabilem. de vsur. in l. ij. in l. ne quis. C. de Jude. Et
alias dubitatum fuit, qua pena puniatur Judeus, qui Chri-
21 stianã carnaliter cognouit[21]. Et videtur ꝙ morte. c. reos. xxiij.
q. v. vbi dicitur ꝙ Phinees Judeũ cum Madianita coeuntẽ
gladio transfixit: ꝛ hoc reputatum fuit ad iustitiã. Et idẽ text.
habetur ij. q. vij. c. nos si incõpetenter. §. his ita respondetur. el
ij. Sed ista iura loquuntur de iure antiquo veteris testamẽti,
vt expresse dicit text. in d. §. his ita. Et ideo concludendũ est, ꝙ
pena arbitraria sit. vt Old. tradit in cõsi. cccxxxiij. qualiter pu-
niatur Judeus. ꝛ no. Andr. Sicu. in consi. lxiij. lib. iiij. dixi in c.
18 consuluit. el ij. de app. ¶ † Successiue Abbas querit an lex li-
22 get in foro conscientie[22]. Et ex dictis eius plures cõclusiones
colliguntur, in quibus breuiter instandum erit. Prima est, ꝙ
vbi lex distinguit forũ conscientie ab alio foro, non receditur a
dispositione legis, que clara est. c. tua nos. de sponñ. secundũ cõ-
munem intellectũ. Ad idẽ tex. in c. quicunq̃. xvij. q. iiij. in prin.
ibi: Sed iure fori, non iure poli. in c. inquisitioni. in fi. de sen. ex-
com. vide Imo. in proe. s. in fin. prin. Secunda est, ꝙ si lex iusta
k sit, non nutriens peccatum, debet seruari in foro conscientie[k]:
quia edita videtur authoritate Dei per suos ministros: vt per
Abb. hic. Et hoc modo tex. hic ampliatur. Et ad hoc est gl. j. in
c. que in ecclesiarũ. vbi Bal. j. eo. ꝛ idẽ Abb. concludit in proe. s.
Rex pacificus. in ij. q. Fed. in consi. xxi. nunquid heres. Pet. de
Anch. in consi. xiij. videretur prima facie. cũ concor. vt Mod.
hic late prosequũtur. Et adde Bal. qui istã regulã facit in aut.
ingressi. de sacros. ecc. ꝛ idẽ Abb. in c. vigilanti. de presc. ꝛ in c. ij.
de testa. Floria. in l. ex parte. §. seruo. ff. fa. erciscũ. ꝛ tradit Alex.
in consi. xxviij. statutis. lib. ij. ꝛ Arch. Flo. in Summa, in prima
parte. tit. xviij. c. j. Et ideo iura, que loquuntur de prescriptio-
6 ne cum bona fide, etiam in foro conscientie procedunt[6]: vt est
dictum Inno. in c. cura. de iure patro. Pe. de Ancha. in regu.
possessor. de regu. iur. in vj. Abb. in d. c. viginti. cum simil. vt ibi
Mod. tradunt. Et ius accrescendi, de quo in l. j. §. si ex fundo.
ff. de hered. insti. etiam habet locum in foro conscientie. Abbas
in c. ij. de testa. ꝛ no. Pe. de Ancha. ꝛ Imo. in c. j. eod. ti. de testa.
Et ista conclusio presertim videtur habere locum in lege cano
nica, que a foro conscientie non videtur discrepare: vt no. Pe.
in c. constitutus. de app. ꝛ Abb. in c. cum causam. de testi. Ter-
l tia conclusio est, ꝙ lex iniusta[l], vel statutum iniustum, non li-
23 gat in foro conscientie[23]. Unde Abbas infert quod gabella
24 iniusta licite fraudari potest[24]: vt per Bartol. in l. vectigalia.
ff. de publican. Bald. in l. ij. in fine. C. de iure aureo. annulo. cum
concordan. vt tradit Roma. in dicta l. vectigalia. in fi. ff. de pu-
blic. ꝛ habetur in tracta. de gabel. in ix. parte princip. in j. q. not.
Abb. in consil. xiij. in vniuersitatis. circa fin. lib. ij. Similiter ex
ista conclusione inferri potest quod iura, que contrahentibus
permittunt se adinuicem decipere. vt in l. in cause. la ij. ff. de mi
nor. in §. penult. in l. item si in pretio. in fin. ff. loca. not. Bald. in
rub.

rubr.C.de contrab.emp.in xij.q.non habeant locum in foro cō
25 scientie[25].Et ita tenet Abb.post Ant.de Butr. quem refert in
c.quia pleriq3.in ix.q.de immu.eccle.idem Abb. in c.j. de emp.
⁊ ven.⁊ Bal.in c.cum causam.el ij.de testi.Sed tamen aduerten
m dum est,ꝙ leges,que permittunt contrahentes se decipere[m],
secundum Cal.in c.nauiganti.de vsuris intelliguntur quando
re ipsa decipiuntur:secus si ex proposito quis deceptus fuerit:
quia non licet de iure canonico,etiam in foro contentioso,deci
pere.Et Abb.sequitur in c.in ciuitate.de vsuris.Unde si non li
26 cet in foro contentioso,a fortiori nec in foro conscientie[26]. Sed
in deceptione,que re ipsa facta sit,ex quo permittitur a iure ca
b nonico,etiam in foro conscientie,videtur quis tutus[b] ex eo, ꝙ
s.dictum est de prescriptione cum bona fide.Quarta conclusio
Abbatis est,ꝙ si lex fundata sit in presumptione, in foro con-
scientie non obligat, si veritas in contrarium sit.allegat In-
noc.in c.quia plerique.de immu.eccle.⁊ idem Jo.And.⁊ Abb.
post alios in c.is qui.de sponsal.Bal.in l.cum quis. ver. queri-
tur,an lex positiua.C.de iuris ⁊ facti igno.⁊ Petr.de Ancb.in
regula,possessor.de reg.iu.in vj.Forus enim conscientie ad ter
minos iuris naturalis ⁊ gentium reducitur,vt no.Abb.in c.j.
in fi.de resti.in integrum.allegat Ant.de But.in d.c. quia ple-
rique.Et conscientia non ligat, quos natura non obligat, vt
19 Bal.inquit in l.j.in fi.C.de vecti.⁊ commis.†Ex ista conclusione
infertur ꝙ valet electio,habito consensu eligentium, licet for-
ma seruata non fuerit,vt no.Inno.in c.quia propter. de elec.⁊
Abb.sequitur in d.c.j.in fi.vbi ex hoc infert, valere alienationē
rei ecclesiastice factam ex causa,licet solennitas requisita nō in
teruenerit:quasi illa forma,⁊ solennitas faciat presumptione3,
que in foro anime non attenditur, sed veritas ipsa inspicitur.
n Et idem esset in foro contentioso[n],quando contra presumptio
nem de veritate constaret.Unde solum videtur esse differentia
* in hoc,quia facilius in foro conscientie* de veritate constare po
20 terit.†Quinta conclusio,ꝙ pena,que imponitur a lege pro de-
27 licto,in foro conscientie non debetur[27].glo.no.xij.q.ij.⁊ in c.fra
ternitas.Et ratio duplex videtur secudum Abb.Prima quia
pena que imponitur in foro contentioso, a iudice imponitur.
x iij.q.ij.can.vnaqueque in hoc.alias, non ergo. Sed ratio ista
parum valet:quia,vt supra dictum est in secunda conclusione,
lex ciuilis licet in foro ciuili ⁊ contentioso dirigatur ad iudicē,
habet tamen locum in foro conscientie si iusta sit: vnde quāuis
penam contineat,potest dici ꝙ etiam in foro cōscientie habeat
locum,ex quo iusta lex videtur, cum habeat rationem vt deli-
cta puniantur,vt j.dicam.Secunda ratio est, quia pena ad ter
rorem aliorum imponitur l.aut facta.ff.de pen. Que ratio ces-
sat in foro conscientie.Sed responderi potest, ꝙ imo pena im-
ponitur,vt delictum puniatur,⁊ regulariter pena delicto com
mensuratur,vt j.dicam.quod Abb.dicit,quandoque,⁊ non re-
gulariter procedit. Et predictas ratiōes Abbatis etiam alijs
rationibus reprobat Andr.Sicu.in c. Raynaldus. de testam.
Aliam rationem adducunt Moder.quia in pena cessat pecca
tum:cum respectu pene nihil restituendum sit,iuxta regulam,
peccatum.de reg.iur. in vj. Sed respondetur ꝙ militat ratio,
vt delictum puniatur. Et ista videtur iusta ratio imponendi
penam,vt j.dicam.Quicquid tamen sit,glo.in d.c.fraternitas,
28 communiter approbatur[28].Bal.in l.post decisionem.in fine. C.
de fur.per illam glo. dicit ꝙ fur in foro conscientie nō tenetur
ad penam furti.⁊ idem Bal.in l.iubemus.in §.sane.ver.sed nū-
quid in foro conscientie.C.de sacrosan.eccle.⁊ in aut.ad hec.ver.
sed hic dubitatur.C.de vsur.in l.id quod pauperibus.in ix.q.in
fi.C.de epis.⁊ cler.⁊ in l.quibus diebus.§.dominus.in fi. ff.de cō
di.⁊ demon.Matthe.in notabili xxiij.not.ꝙ leges.in fine.Pe.
de Anc.in consi.xlvj.pro clariori.circa finem.Alex.in consi.cix.
Uiso processu. libr.v. Predicta conclusio limitatur secundum
Abb.hic non procedere,quando pena ipso facto imponitur:qr
tunc statim fisco ius est quesitum l.commissa. de publica. Ideo
tunc etiam in foro conscientie pena debetur.⁊ idem Abb.in ca.
dilecti.de arbi.Et eodem modo,quando reus esset iam condē-
o natus[o] de delicto,quia obligatur ad penam,etiam in foro con-
scientie,secundum Bal.in d.l.id quod pauperibus.in ix.q.in fi.
⁊ sequitur Pe.de Anc.in regula,possessor.ver.tertio queritur.
de regu.iur.in vj.⁊ Modern. hic. Sed ista dicta non videntur
procedere sine dubio, stante conclusione supra dicta pro vera;
quia si non tenetur ad penā,que ratione delicti imponitur,pa-
riter non debet teneri,licet pena ipso iure sit imposita,vel con-
demnatus sit:quia ratio,que potest considerari in conclusione
vt quis in conscientia ad penam non obligetur,vtique etiā mi-
litare videtur in predictis casibus.In herede forte hoc proce-
deret,qui ex persona alterius,conuenitur:⁊ ipse non ex delicto
conuenitur,sed propter aditionem hereditatis:⁊ ita iura alle-
gata per Abbatem loquuntur. Tertia cōclusio procedit in pe
na legali.Secus videtur in pena cōuentionali,que a libero ar-
bitrio procedit,vt no.tradit.Pet.de Anch.in d.regula,posses-
sor.in ver.precalleg. Nam cum talis pena debeatur ex cōtractu,
habet verum consensum, merito ⁊ in foro conscientie obliga-
tur.Quarto non habet locum in pena,que esset interesse respe-
ctu recipientis,secundum Domi.in c.commissa.§.fi. de elec.in
vj.Quinto idem esset in pena subrogata in locum interesse, qd
esset inestimabile , puta pro membro debilitato : quia etiam
talis pena in foro conscientie debetur:vt not. voluit Petr. de
Anc.in regula,peccatum.ver.sed remanet dubium.de reg.iur.
in vj. Modo his relatis circa cōclusionem supra factam de gl.
in d.c.fraternitas.aduertendum est,quia si pena commensura-
ta sit ad delictum,videtur ꝙ non sit vera. Nam pena debet cō-
29 mensurari delicto[29].c.quesiuit.in fine.de his,que fiunt a maio-
ri parte capituli.in c.felicis.§.illud. de pen. in vj.⁊ xxiiij. q.j.in
c.non afferamus stateras.Et si pena sit conueniens,lex videtur
iusta,que fundata est in publica vtilitate,que est vt delicta pu-
niantur.c.vt fame.de sen.excom.ergo etiam in foro conscientie
obligare videtur vt s. in prima conclusione dictum est, Facit
gl.in c.ius gentium.in verbo,Seruitutes.j.dist.que dicit,ꝙ iu-
p ste captus peccat,si aufugit[p].Et idē gl.in cle.pastoralis. in ver
bo,Per violentiam.de re iud.Et quia obligatio ex delicto re-
30 spectu pene est de iure naturali[30],vt no.Bar.in l.ex hoc iure.de
iust.⁊ iur.gl.in l.seruus.ff.de his,qui not.infa.tex.in l.fi.vbi An
ge.C.de colla.fun.patri.lib.xj.⁊ bonus textus in l.eius.qui dela
torem.ff.de iure fisci. Ergo etiam in foro cōscientie obligari vi
detur : quia forus conscientie, secundum ius naturale iudica-
tur,vt s.dictum est. Glo. in d.c.fraternitas.saluari potest,quā-
q do pena delicti excessiua[q] est:tali casu esset lex iniusta,que in fo-
ro conscientie non ligaret,vt s.dictum est in secunda conclusio
ne.Ex quo infertur ꝙ lex,que penam imponit,ratione pene nō
plus vel minus conscientiam adstringit, sed solum vis tota in
hoc cōsistit,an lex iusta sit,vel iniusta.licet doc. communiter ali
ter loquantur ⁊ gl.in d.c.fraternitas.And.Sicu.in c.Raynal-
dus.de testa.reprobat alijs rationibus,que leuiores sunt. Non
omitto tamen aliam resolutionem , quam tradit Pet.phil.de
Corn.in consi.lxix.de duobus queritur.in fi.in ij.lib.⁊ in cons.ij.
circa primum.dicens ꝙ glo.in d.c.fraternitas. habet locum ex
parte debitoris. vt in foro conscientie ad penam non teneatur.
Secus,secundum eum, videtur ex parte creditoris: quia cum
bona conscientia ab eo pena peti,⁊ exigi potest. Sed ista distin
r ctio[r] non satisfacit : quia si in foro conscientie pena non debe-
tur:ergo videtur ꝙ exigi non possit,quia ista sunt correlatiua:
⁊ quod disponitur in vno,habet locum in alio.l.fi.C.de indi.vi-
du.tol.Et in proposito not.Pau.de Cast.in consil.xix. presens
dubium.vnde concludendum est vt s.dixi.¶In gl.in actioni
bus.communis conclusio est,ꝙ verbum,in actionibus.pro acti
bus extraiudicialibus accipiatur,vt Abbas hic post alios cō-
cludit,⁊ posteriores sequuntur.Et ad hoc facit text.in authen.
hoc ius porrectum.C.de sac.eccle.in c.j.de maioritate ⁊ obed.in
c.significasti.de elec.per gl.Insti.de actio.in prin. Et iste intel-
lectus bene procederet,si tex.copulatiue loqueretur. Sed cum
alternatiue dicat,In actionibus vel iudicijs. consonat vt pro
eodem ponantur.Facit tex.in l.j.in prin.ff.de dolo.cum glo. in
verbo,iudicium.⁊ in l.penul.ff.de in ius voc. Et erit sensus qd
ex primo dicto generali inferatur ad iudicia,in quibus omnia
debent tractari.¶In glo.fi.ibi:Suo sensu.s.malo.And.Sicu.
reprobat istum intellectum:quia,secundum eum, a contrario
sensu si haberet bonum sensum , sequeretur ꝙ deberet attendi.
Sed dicatis ꝙ malus sensus hic intelligitur quilibet sensus,
qui canonibus non conueniat: ⁊ hoc modo tolluntur omnia,
21 que Andr.Sicu.dicit.¶†In fi.gl.inducitur ad q.de compro-
misso.Et conclusio est secundum Abb. ꝙ verba ista, tuo sensu,
important arbitrium boni viri,contra Ant.de But. vt ipse re
fert:⁊ ad hoc And.Sicu.prius,⁊ Moder.postea tria allegant.
Primo tex.in l.diuus.ff.de offi.presi.ibi:sensu sanior est.sed ille
tex.parum facit,quia respectu furoris loquitur.⁊ ibi etiam pro
libera voluntate accipiuntur illa verba :quia solum ad exclu-
sionem furoris prolata sunt.Preterea tex.ibi loquitur de sen-
su saniori,⁊ sic qualificato : sed in ista questione agitur de sensu
simpliciter.Et per hoc etiam tollitur, quod dici potest de sen-
su sapientis,iuxta gloss.fi.in l.si mandato Titij. ff.manda.not.
Bart.in l.illa institutio.de here.instit.quia tunc non agitur de
sensu simpliciter,sed secundum quid,de sensu sapientis.Secun
do tex.in c.vtinam.lxxvj.dist.ibi:vnaqueque prouincia abūdat
in suo sensu.⁊ in c. certificari.de sepul. Sed illa verba etiam in-
telligi possunt pro libera voluntate: quia in statutis , que sunt
iuris positiui,est pro ratione voluntas:vt no.in l.j.§.pueritia3.
ff.de postulando.Tertio text.in l.fi.C.de legi. ibi : regalem sen-
sum contemnat.Sed ibi non loquitur de sensu simpliciter , sed

de sensu regali dicit. Et ita patet, ꝙ ista iura, que Moder. ad-
ducunt, non probant. Unde concludendo, primo text. hic nihil
facit: quia vt dixi s. in iij. not. ex modo loquendi colligitur, qđ
ista verba non possunt intelligi pro arbitrio boni viri: ideo ac-
cipiuntur pro voluntate simplici, vt s. dictum est in tertio no-
tab. Et vlterius considerandum est, ꝙ ista verba Suo sensu: nõ
tantum accipiuntur hic pro volũtate simplici, ⁊ libera, sed pro
volũtate regulata, prout iudici equum, ⁊ iustum videbitur. Ta
lis tamen sensus regulatus a discretione, ⁊ prudentia singulari
iudicis, non attenditur, si canones, ⁊ leges contradicunt: quia
authoritatē canonum iudex precise sequi tenetur. Et istud est
quod voluit dicere tex. hic. Ad idem tex. in c. relatum. xxxvij.
di. ⁊ in c. iudicet. iij. q. vij. Secũdo in questione compromissi opi.
Abb. verissima videtur, ꝙ ista verba non accipiantur pro libe
ra voluntate. Et hoc tali ratione comprobatur: quia verba, que
alias importarẽt liberam voluntatem, si agatur de preiudicio
tertij, intelliguntur pro arbitrio boni viri, ne tertio preiudiciũ
inferatur: vt not. dicit Ant. de But. hic, ver. non obstat. Lapus
allegatione lxj. visis literis. Abb. in c. dilecti. de iud. ⁊ colligitur
ex dictis Bar. in l. filiusfa. ff. de do. in l. j. ff. de test. mili. Cum er-
8 go in compromisso[8] tractetur de preiudicio tertij, concluden-
dum est, ꝙ talia verba pro arbitrio boni viri intelligantur. Et
istud est, quod Bal. dicit in c. Quintauallis. circa fi. j. de iureiu.
ꝙ in compromissis voluntas pro discretione ⁊ arbitrio boni vi
ri accipitur. Facit quod not. dicit Imo. post Host. in c. signifi-
cauerunt. de testi. ꝙ verba, que ad iudicem referuntur, semper
important arbitrium boni viri. Tertio, in materia indifferen-
ti de proprietate sermonis videtur ꝙ sensus pro graui iudicio
accipiatur: cum seniores a sensu sapientes dicantur. lxxxiiij. di.
in c. fi. ⁊ xx. di. in c. fi. cum glo. ibi in verbo, seniores. Et sensus vi
detur ꝙ pro iudicio accipiatur, in c. abbate. de verb. sig. ibi: hic
22 sensus rectior est. † Postremo Abb. insistit, quomodo iudex de
beat in casu dubio iudicare. Et ex dictis eius plures conclusio
nes colliguntur. Prima est, ꝙ in casu dubio inspicitur primo
illud, quod cõsuetum est l. minime. ff. de legi. c. cum dilectus. de
t consue. Uera enim interpretatio a practica[t] sumitur: vt Bal. di
cit in c. j. in prin. in tit. de feud. sine cul. non amit. ⁊ ideo ab anti-
21 qua practica[21] non est recedendum: vt no. Bal. in l. illud. per il-
lum tex. ff. de excu. tut. ⁊ Pet. de Anc. in consi. clxxvij. visis. ver.
quinto allegatur consuetudo. Et in tali consuetudine interpre
tatiua prescriptio non requiritur: vt no. voluit Ant. de Bu. in
c. fi. de consue. ver. ex his dicit Nico. de Mate. ⁊ sequitur Aret.
in c. cum M. j. eo. in consi. xj. procedendum est. ⁊ Alex. in consil.
23 cvij. pro inuestigatione. lib. ij. † Secunda conclusio, ꝙ cessante
consuetudine ad proprietatem verborum recurratur. facit tex.
in l. j. §. is, qui nauem. ver. in re igitur dubia. ff. de exercit. ⁊ in l.
non aliter. de le. iij. Et ista conclusio in tantum procedit, ꝙ licet
materia odiosa sit, sit tamen lata interpretatio, quatenus pro-
prietas verborum requirit: vt not. Ang. dicit in l. fi. ver. tertio
queritur. ff. de consti. prin. Cal. in consi. j. in titu. de consangui. ⁊
24 affi. ⁊ no. Are. per illum tex. in l. cum lege. ff. de testa. † Tertia cõ
clusio successiue ꝭm distinctionem Abba. est, ꝙ in dubio beni-
3 gnior intellectus accipitur, quando vario modo text. intelli-
gi potest. l. proxime. ver. sed in re dubia. ff. de his, que in testa. de
len. Facit tex. in l. benignius. ff. de legi. in l. si fuerit. in fi. de le. iij.
ibi: hoc valere benignum est. Facit etiam tex. in c. fi. de re iudi.
25 in l. inter pares. ff. de re iud. ⁊ in l. lege Iulia. ff. de manu. † Et ex
ista conclusione, iuncta precedenti patet ꝙ proprietas verbo-
rum per prius attenditur: vt colligitur ex doctrina Abb. hic.
26 Et ad hoc est gl. in l. non possunt. ff. de legi. † Quarta conclusio,
Si materia sit indifferens, ad similia recurritur, in l. non pos-
sunt. ff. de legib. ⁊ de ar. a simili videbimus in c. translato. j. eo.
Et vt colligitur ex precedenti conclusione, videtur ꝙ in mate-
ria fauorabili nõ recurratur ad similia, sed videtur ꝙ pars be-
nignior prius eligatur. Sed in hoc contrarium videtur velle
gl. in l. cũ de nouo. C. de legi. ⁊ in l. non possunt. ff. de legi. ꝙ prius
procedatur ad similia, ⁊ in subsidium ad benigniorem intelle-
ctum recurratur: ⁊ ad hoc facit, quia in titulo. ff. de legi. lex, nõ
possunt. precedit, ⁊ lex, benignius. sequitur. Pro priori tamen
opi. facit, quia benignior interpretatio ex ipsa lege immediate
colligitur: ergo ad similia non videtur recurrendum, cum ca-
sus in ipsa lege comprehendatur l. neque leges. ff. de legib. Non
obstat ꝙ l. benignius. sit posterior: quia talis ordo ibi non attẽ-
ditur, vt patet ibi in consuetudine, de qua vltimo loco ibi poni
27 tur, tamen illa in primis attenditur, vt supra dictũ est. † Quin-
ta conclusio, In subsidium recurrendum est ad principem in
32 casu dubio[32]. c. inter alia. j. de sen. excom. Facit tex. in c. intima-
sti. de appel. in l. j. ⁊ ij. C. de rela. in l. fi. C. de legi. in l. diuus. ff. de
offic. presi. in l. diuus. ff. de fal. in l. j. in fi. ff. de questioni. in l. ad be
stias. ff. de penis. ⁊ in c. per venerabilem. j. qui fi. sint legi. Et ista
conclusio intelligitur. quãdo iudex a se ipso resolui non potest:
nam prius ipse debet dubiũ, qđ occurrit, diligenter perscruta
ri: quia respectu cause, que coram eo vertitur, iudex habet pote
R statem interpretandi leges, ⁊ canones[R]: vt est dictum Inno. in
c. cum speciali. de apel. quod refert, ⁊ sequitur Abba. in c. j. in j.
not. de iur. cal. in c. capellanus. de fer. ⁊ in c. cum venissent. de iu
dic. ⁊ quando iudex dubitat, etiam inuitis partibus, potest cau
sam consulendam committere: vt not. voluit Innoc. in c. super
questionum. j. de offi. del. Et hoc pro no. refert. ⁊ sequitur Ang.
in l. ij. C. de sen. ex breui. reci. Et per gl. ibi dicit ꝙ in re dubia po
test iudex, licet peritus sit, dicere ꝙ velit habere colloquium cũ
peritis, ⁊ sapientibus. Et secundum eum, caute agit, si hoc facit
Ex quo videtur inferri, ꝙ petere possit vt in causa a doctoribus
cõsulatur. Facit tex. in l. dubium. vbi Ang. post Cy. idem dicit.
C. de repud. ⁊ no. Bal. in l. non sine. per illum tex. C. de bo. que li
28 ber. † Sexta ⁊ vltima conclusio Abb. est, Quando in dubio de
z quo agitur, sunt varie opi. inter doct. communis opi. attenda-
33 tur[33]. Et pro ista conclusione est bonus text. in c. nouimus. vbi
Ant. de But. ibi: ⁊ quorundam sit opinio a pluribus approba-
ta. de verb. sig. ⁊ in c. de inducijs. iij. q. iij. c. in canonicis. xix. di. ⁊
in l. j. ff. de offi. questo. ⁊ glo. per illum text. in c. fi. de peniten. di. j.
cum si. vt tradunt Mod. hic. Et vlterius hoc idem no. Bal. in
c. j. §. iudices. de pa. iur. fir. in l. j. in fi. ff. de sena. Alex. in cons. xcv.
29 visis processibus. lib. ij. ⁊ in consi. lj. videretur. lib. v. † Limitatur
conclusio vt non habeat locum, quando communis opi. melio-
v ribus rationibus[v] cõuincitur: vt Abb. hic dicit post Io. And.
⁊ alios. Et ad hoc est bonus tex. in c. capellanus. vbi Abb. de fe
rijs. Idem Abb. in c. ex literis. el j. de sponsa. in c. iij. in fin. de cẽ-
si. ⁊ Domi. in c. j. in iij. not. de sum. Trin. cum si. vt tradunt Mo
der. hic. Et vlterius idem not. Bald. in d. c. j. §. iudices. vbi alle-
gat illum tex. quem Abb. hic adducit. ⁊ idem Abb. in consi. j. in
fi. lib. j. in c. tuas nos. versi. no. bene hoc dictũ. de vsur. ⁊ in c. pru-
dentiam. in prin. in tertio no. de offi. deleg. ⁊ idem Ange. tradit
in consilio. ex sanctissima, ⁊ illustrissima. vbi allegat textum, in
30 l. emilius. ff. de minor. † Secundo limitatur, quando contra cõ-
munem opi. est opi. glos. quia illa preualet, ꝭm Iac. Butr. vt in
l. j. C. qui pro sua iurisd. no. Bal. in l. cũ hereditas. C. de po. cũ si. ⁊
34 per Moder. hic. Sed aduertendum[34] est, quia non dicit Iac.
But. ꝙ opi. gl. preferatur communi opi. sed ꝙ quãdo sunt opi.
gl. preferatur, prout Ange. eum refert in d. l. j. Et hoc modo de
gl. loquitur Bal. in l. j. in fi. ff. de vulg. ⁊ pup. in l. j. in fi. C. de sen.
que sine cer. quan. ⁊ in consi. cccxcviij. ad euidentiam. libr. j. ⁊ in
consi. xlv. quidam mercator. eo. lib. Ang. in consi. clxxxviij. visis
actis. in fi. Cuma. in consi. xliiij. ab arbitrali. post prin. ⁊ in con-
si. xxxvi. proponitur. in prin. Ful. in cõsi. xxij. nobiles. in fi. Alex.
in consi. cxlvij. perspectis. lib. v. tradit And. Sicu. qui alios plu
31 res refert in c. ne innitaris. j. eo. ⁊ in cons. lx. lib. ij. † Tertio fallit
x in singulari opi. que staret pro matrimonio[x]: quia illa prefer-
tur communi opinioni prout est no. dictum Host. in c. si vir. de
cogna. spiri. vbi Abb. ⁊ idẽ Abb. in c. fi. in prin. de re iud. ⁊ Mo
der. simpliciter hic sequuntur. Et adde ꝙ pro ista opi. And. Si
cu. in cons. lx. scriptum est. lib. j. allegat tex. in c. fi. de re iud. ⁊ per
illum tex. videtur hoc dictum de matrimonio extẽdere ad cau
sam libertatis, ⁊ testamẽti, ⁊ in similibus fauorabilibus causis,
in quibus videtur hoc procedere, quando essent varie opinio-
nes vel contrarie inter doc. prout loquitur tex. in d. c. fi. tunc enim
debet preualere op. que staret pro matrimonio. Secus videtur
quando communis opi. esset in contrarium: quia fauore matri
monij non videtur recedendum esse a communi opi. quia sic fa
uorabilibus causis debitores sumus, ꝙ alijs iniustitia non fiat
c. ex tenore. de fo. compe. ⁊ in c. fi. de do. inter virum. facit text. in
l. si pars. ff. de inoffi. testa. Et ita per illum tex. tradit Andr. Si
cu. in consi. iij. scribitur preclare. in ver. non ob. in primo lib. Et
32 videtur Abb. sentire in d. c. fi. in prin. de re iud. † Quarto, cõclu
sio supra dicta bene procedit stante communi opi. prout loqui-
tur: sed quando non esset communis opi. ⁊ vario modo doc. lo-
quũtur, bonum est habere iudicem propitium: quia poterit ad
herere cui opi. voluerit: ⁊ non tenetur in syndicatu vt Abb. hic
dicit: ⁊ idem Bal. in d. c. j. §. iudices. Et hoc videtur intelligen-
dum seruato ordine supra dicto, ne videatur se incontinenti
corrigere: arg. l. non ad ea. ff. de condi. ⁊ demon. Et tali casu, quã
do vario modo doc. loquuntur, ⁊ communis opi. discerni non
35 potest, tunc iudex mediam viam eligere potest[35]: vt not. voluit
Petr. de Ancha. in consi. ccxj. inter contraria. Et ita Mod. sim
pliciter hic sequuntur. Adde Bal. qui hoc idem dicit per illũ
tex. in l. si paterfamilias. §. fi. de here. insti. Et idem Alex. in l. Ti
tius. per illum tex. ff. ad Treb. cum si. vt dixi in c. j. de proba. Et
quando plures opi. simpliciter referuntur, in dubio vltima o-
36 pi. approbata intelligitur[36]. glo. not. in l. qui filium. §. Sabinus
ff. ad Treb. cum concor. vt tradunt Mod. hic. Et adde Bart.
per il

per illum text. cum glo.in l.bona fides.ff.depositi.& Bald. per illum tex.in l.si mater.C.ne de sta.defun.& in l.si idem.§.fi.vbi infert ad dicta Innocen.de iurisd.om.iud.in l.si ego.§.partus.ff. de publi. circa fi.in auth.ex testamento.de colla.versi. ex quo vl timo.in l.j.circa fi.ff.de consti.prin.Cardi.consi.xxix.iudex.An ge.Are.in§.pretiũ.per illum tex.Insti.de contrahen.emp.Alex an.in consi.lxvij.Franciscus.lib.v.Barba.consi.xxviij.lib.j.Limitatur tamen glo.in l.qui filiũ.§.Sabinus.nisi post op.ipsius gl.dicatur.Alij dicunt:quia illa non reputatur approbata,sed prima,vt colligitur ex gl.in rub.ff.si cer.pe.dum inquit.Alij dicunt.iuncto eo,q not.per gl.in l.certi condictio.in prin.ff.eo.titu.si cer.pet.& not.Bar.in l.j.C.qui,& aduer.quos.& tradũt Alexander.Perusi.in l.cum antiquitas.in gl.in verbo Interrogari. C.de testa.& in l.extraneum.ponderando verba Bal.ibi.C.de he
33 re.insti.†Secundo limitatur,nisi vltima opi.haberet rigorem,
37 & prima equitatẽ:quia tunc prima approbata videtur [37]:vt no. voluit Aret.in consi.clxiij.diligenter.vbi ad hoc allegat gl.in l. si cum exceptione.in §.sed & si quis.ff. quod met.causa in verbo Omnimodo.vbi gl.dicit preualere ibi dictum Iuliani,q2 equũ & tamẽ ibi in tex.alia opi. alteri⁹ Iuriscõsulti vltimo ponitur.

Additiones.

* Conscientie. Pena an debeatur in foro conscientie, adde hic Felyn. Incer.Aut.

a Locum. Contrariũ voluit Felyn. hic tenens q in materia odiosa canonis appellatione, constitutio episcopi non venit.

b Super terram Aug. de Ancho.in tractatu de potestate ecclesie quem sequitur Archie.flor.in ij.parte.iij.partis, sue summe.in rebus de summis põtificibus dicit, q ista verba , super terram, dupliciter intelligi possunt: & primo vt referantur ad ligantẽ:vez qdcũque tu existẽs super terrã,ligaueris.secũdo vt referãtur ad illud qd ligat,vt sit super terrã,& attẽta ista vltima intelligẽtia videtur dicendũ q Papa nõ possit dare indulgẽtiam pro mortuis qui non super terrã:sed sub terra sunt. & hãc opinionẽ tenuit Augu.de Ancho.in d.suo tracta.q.xxx.in iiij. arg.verũ tñ est q indulgẽtie accepte pro mortuis prosunt illis per modum suffragij,ita voluit Ricardus.iiij. dist. Inn.tamẽ in c.q aũt. in fi.d pen.& remis.Et ibi Io.And.in nouella in pri. voluit q indulgẽtie ẽt mortuis directe prosint:& dicit Io. in d. c.q aũte in fi.q Papa habet potestatẽ concedendi indulgẽtiã ex istis verbis,quodcũq ligaueris &c.Vide Fely.de hoc & super [redacted] lato.in ij.lectu.

c Initio. [redacted] generalitatẽ [redacted] latio.§.fi.ff.de dam.infec.c.j.ne cler.vel mona.notandũ tamen est q vbi precessit aliqua specierũ enumeratio & postea immediate apponitur genus,tali casu genus restringitur ad species enumeratas & similes tex.est notabilis ad hoc in lege fina.§.cui dulcia.ff.de vino tritico & oleolega.tamẽ vide Din.in c.generi. [redacted] naturam copule,& rei copulate.

d In statuto. Adde q statutũ antiquũ correctũ allegari non põt ad decisionẽ cãrum, que emerserunt post statutũ correctũ: [redacted]

e [redacted]

f [redacted] ver.obl. & ibi per pla [redacted] tũ dnз mẽ & Alex.in cõsi. [redacted] ver.circa hз dubiũ & iudei dicunt ẽe sub ptãte suorũ parẽtũ, vt per Alex.in cõsi.ccxij.in ver.nã iudei.in ij.vol. & pñt dato libel lo repudij vxorẽ dimittere:vt dicit Alex.in d.cõsi. prime allegato.Et in dens nõ põt illicita matrimonia cõtrahere:q2 xpianorũ legib⁹ ẽt inuiti subijciũtur. ita voluit notabilr Cinus in l.in copulãdis.C.de nup.Hõ tñ iudei lз sint pessimi infideliũ re pelli pñt de ciuitate, nec eis bona per principes auferri sine cã

legitima:vt dixit Aret.in c.lз vniuersis.de testi. Et iudeus rõe delicti cõtra eorũ legẽ seu mores sortif forũ ecclesiasticũ,& similiter quando peccat contra naturam:vide ad hoc Abb.in c.post miserabilem.in fi.de vsur.j.

6 Procedũt.Adde q in tantũ hoc est verũ, q pscribẽs bõa fide sit tutus in foro cõsciẽtie,dato ẽt q mala fides supueniat cõpleta pscriptione pscribẽs est tutus in foro cõsciẽtie. ita volunt Card. Imo.Abb.& Fely.in c.vigilãti.de prescrip.qd antẽ dicẽdũ sit qñ pbaref q currẽte pscriptione pscribens fuit in mala fide,vide per Feli.in d.cap.vigilanti.in fi.

h Tutus. Quod quando in contractu interuenit deceptio re ipsa quis sit tut⁹ ẽt i foro cõsciẽtie,est cõis op.doc.in c. in ciuitate.cõtra quã insurgit ibi Io.de Ana.facilis tamẽ est responsio ad eius motiua.Aduertendũ tamẽ est q ista cõis opinio limitãda est,vt nõ habeat locũ in ecclesia que plus recipere nõ potest,quã res valeat.glos. est in verbo vt plus in c.ea enim.§.hoc ius porrectũ.x.q.ij.Cũ cõtra ecclesiã talis contractus admittitur:vt probatur per c.cũ causa.j.de emp.& ven.& est tex.in c.pen. de reb.eccle.nõ alienan.mihi antẽ dicendũ videtur, q sicut iste cõtractus cõtra ecclesiã admittitur ita p ecclesia admittatur quicquid dixerit gl.in d.c.ea enim.§.hoc ius porrectũ. & p hoc facit tex.in l.si volũtate in fi.ibi:neque vllã ratiõẽ cõcedere. C. de rescindẽ.vẽd.vbi tex.dicit, q nulla ratione talis contractus rescindi põt.preterea absurdum videtur q huiusmodi contractus admittatur contra ecclesiam,& non pro ecclesia.

i Benignior.Adde hic,q benignior opinio seu intellectus dicitur,qui est pro testamento:text.est in l.si pars.ff. de inoffi.test. itẽ qui est p libertate l.in obscura.ff.de reg.iu.l.inter pares.ff.de re iudi.itẽ intellectus qui est pro reo,benignior est d.l.inter pares.idẽ p possessore l.in pari causa.ff.de reg.iur.& intellectus verisimilior benignior erit l.in obscuris. ff.eo.& sic etiã intellectus qui magis fauet equitati quã rigori,dicetur benignior l. in omnibus.de reg.iur.idẽ in intellectu pro dote l.in ambiguis.eo.tit. intellectus qui sonat in non delictũ benignior erit l. merito. ff. pro socio.itẽ opinio que fauet iuramẽto,benignior est.ar.c. venerab ilẽ.in fi.j.de elect.item opinio que fauet religioni, & cause pie l.sunt persone.ff.de religio.& sump.fune.idẽ in opinione que est p pupillo,vidua,& miserabili persona.itẽ que est p actis, vt poti⁹ valeãt.vide tex.i c.fi.d re iu.& vide mathe.in trac.de opi.

k Canones.Istud dictũ Inn.refert ẽt & sequitur d.Abb. in c. j.versi.ex his duabus solutionibus.de postul.prelat.& adde q iudex alias potest rescriptũ interpretari ad certificandã suã autoritatẽ ad hoc vt pronũciet an sit iudex,& ad que extẽdatur sua iurisdictio,tex.est ad hoc in c.super lris.j.de rescr.quẽ ad hoc allegat Abb.in d.c.j.vbi ẽt dicit q legatus interpretari pot mãdatũ pape.& qd in iudice an possit suã sniam interpretari, & qd in arbitro.Et aduertendũ est q ista interpretatio quã facit iudex de lege,est interpretatio necessaria quo ad partes, sed non quo ad alios iudices qui illã nõ tenenf sequi,vt dicit Ab.in d.c.

l Attẽdat.Ho.tñ q lз iudex iudicãdo dẽat attẽdere cõez opinionẽ, nihilominus si iudicauerit fm opinionẽ sui preceptoris,licet illa sit cõtra cõez,excusatur in sindicatu.ita voluit Ange.in l.terminato.C.de fruct.& lit.expen.& Oldra.in l.j.§.quesitũ ff.de fundo instru.quos refert fely.hic.versi.Quinto nota.Et sequens opinionem sui magistri excusatur ab expensis,vt inquit Abbas.in c.de postu.prelat.versi.& vide q dixi. Et in tantũ est verũ,q cõis opinio est sequẽda q si iudex iudicauerit fm illã licet sit minus vera,excusatur tamen:quia cõmunis opinio doctorum hз in se probabilem errorẽ.ita dicit Abb.in d.c.j.

Hier.Sig.

1 Cõsiliaribus.Pro hoc vide Ias. in l.stipulatio ista habere licere.§.hi qui.ff.de ver.ob.

2 Diuina.Hoc satis probat tex.in c.nimis.de iureiu.in c.ij.de priuile.lib.vj.sed dicuntur diuine ea ratione qua & seculares diuine dicuntur l.fi.vbi gl.in ver.diuino.C.de prescri.lon.tẽp.§.qr igitur imperiũ.in auth.de instru.cau.& fi.& dicit Io. And. in c. fi.ne cle.vel mon.q l.ciuilis est pars legis diuine,& Theologie, seq.Bal.idez dicens de feudalibus in proem.feud.ver.apparet igitur.est.n.lex donũ & inuẽtio deorũ l.ij.ff.de legi.

3 Persone.Vide Fely.in c.causam que.de rescrip.

4 Generaliter intelligitur.Adde Are.in l.cũ lege.de test. Deci.in cõsi.v.in causa.& in c.j.ver.sed predictis.de probat.in c.qua fronte.ver.in causis.de app.in c.in presentia.versi.ab ista impugnatione.de pba.in consi.xxvij.in cõsil.cxxviij.licet in casu.in fi. q declara vt per Sozadi.in repet.l. qui se patris. C.vnde lib.& vide aliqua per Deci.j.eod.c.

5 Obseruari.Vide eundem in c.fi.in prin.j.eo.

6 Habuerunt.De ptãte pape vide plura per Dec.j.eo. tit.in c.que in ecclesiarũ.& per d.Cataldi.in trac.de trãsla. cõsi. Basilee,& ibi Bologn.in addi.vbi de ptãte Pape & Cardinalium,&

extant Integri tractatus.

7 ¶ Canones. Vide Jaso. in l. oēs populi. in j. lectu. de insti. z iur.

8 ¶ Includitur. De veritate, vide Jas. in l. prescriptione. C. si cō tra ius vel vti. publicam.

9 ¶ Voluntatem. Vide Jaso. in l. si sic. ff. de leg. j. z posui. j.

10 ¶ Initio. Vide Deci. in c. j. de proba. z ex hoc inferebat Jmol. in l. si ita quis. §. ea l. ff. de ver. ob. φ si cōstō. in prin. est gñalis, lz postea inserant aliqua verba denotātia z respicientia psonas, tamē talis constō intelligitur esse gñalis sequitur Deci. in c. ij. de iud. in consi. cccccij. z ideo si principiū gr̄e securitatis rescripti, vel statuti generale est, totum φ sequitur generale presumitur Dec. in consi. li.

11 ¶ Allegaret. Vide late Corse. ī add. ad abb. in c. nouit. de iudi.

12 ¶ Sed adde. Vide que ponit idē Dec. j. in ij. lec.

13 ¶ Correcta sit. De hoc vide Are. in l. ij. de vul. z pu. z ibi no. declarat: z vide que ponit idem Dec. j. in ij. le. in fi. z Joā. crot. in rep. l. si constante. circa med. ff. sol. mat.

14 ¶ Consulentibus. Considera nunquid consilium principis necessitatem inducat, vt in simili dicit gl. in l. j. in ver. sed ego. ff. φ ius. z vide eundem Dec. in c. clerici. in prin. j. de iudi.

15 ¶ Attēditur. Vide eundem in l. semper in contractibus. ff. de regu. iur.

16 ¶ Consilij. Vide Deci. in c. cum non ab homine. in vij. not. de iudi. in c. prudentiam. in glo. arguendus. ff. de offi. deleg.

17 ¶ Reuerentie. Vide Dec. in c. nam concupiscentiam. j. eo. z in c. si pro debilitate. de offi. deleg.

18 ¶ Subditis. Vide eundē. j. in ij. lect. z in l. omnia. ff. si cer. peta. Jo. Crot. in l. si constante. in prin. ff. sol. matri.

19 ¶ Pōtifice. De hac cōclu. z illationibus ex ea, vide Fortu. omnino in l. j. in prin. ff. de pac. z in no. casu ita respon. Car. in cōsil. ij. circa statutū. Fely. hic ver. iiij. declaratio. Roch. cur. in repet. c. fi. in ix. q. prin. de consuet. per multa ibi allegata per eū, qui dicit hoc pcedere dato φ in cōsuetudine inducenda interuenerit consensus principis. Hec tū declara nisi lex rationi naturali innitere, vt no. declarat Bal. in c. j. §. fi. qui feu. da. po. seq. Martin. laud. in tra. de principi. vers. cccv. bone, z naturales. bene facit φ voluit bal. in l. ij. ver. itē no. φ si Papa. C. de serui. z aqua. vbi dicit nullā l. absoluere principē posse a lege nature a dictamine recte rationis vel legis eterne, sequitur Fely. hic. in v. declara. Rex tū ligatur cōsuetudine regni, ſm Bal. in auth. omnes peregrini. ver. consuetudo feudorū. C. cōmu. de suc. in c. j. ver si. z nota hic, φ princeps. de natu. feud. Soc. in consi. lviij. super proposita. lib. iij. z ita debet intelligi Jo. fab. in l. digna vox. C. de legi.

20 ¶ Ligātur. Vide aliqua p Dec. in l. ij. ī ij. no. C. de insti. z subst. z vide Jo. Cald. in cōsi. xxx. de testa. vbi in causis inter hebreos vult seruari legē Mosaycā. z vide Soc. in l. j. ff. si cer. pet. z eūdē in consi. lxx. in presenti. versi. secundo quia. in j. vol. vbi dicit ligari legibus z statutis loci vbi habitant.

21 ¶ Cognouit. Pro hac opi. habeo consiliū Pau. de Ca. Mell. de S. Gemin. z Alex. de bēciuennis, que nō sunt impressa, de quo vide Deci. in c. cōsuluit. el ij. in ij. no. de appellatio. vide Alex. in consi. xcix. visa. li. vj. Deci. in l. si fugitiui. in iij. nota. C. de ser. fugit. Sbirlan. in suo tracta. lib. iij. c. xij. Hippol. cōsi. cj.

22 ¶ Cōscientie. Et φ lex liget in foro cōsciētie vide Inn. Ant. de Bu. z Abb. z alios in c. qz plerique. de immu. eccle. in c. quāquam. de vsur. lib. vj. And. de isern. in c. j. in fi. in ti. de pa. in firmā. Fed. de sen. in consi. xxj. nūquid heres. Pet. de Anc. cōsi. xiiij. videretur. Flo. in lex parte. §. seruo. ff. fa. erci. Jas. in l. nemo pōt. in ij. lect. ver. Quarto moueor. ff. de leg. j. in §. sed iste. nu. cxxvj. instit. de act. in cōsi. clxxx. cōe. lib. ij. in cōs. cxcj. plz mihi. versi. nec huic. co. li. Soc. in l. moribus. ver. ex qua cōclusione. ff. de vul. z pupil. diuus Thomas ij. par. summ. q. xcvj. arti. vj.

23 ¶ Consciētie. Vide Jmo. in d. §. si ex fundo. in rep. ver. interdū vero. Lāce. galigan. in repe. l. centurio. versi. non obs. de vulg. z pupil. Vide Jas. in l. fi. C. vnde leg. Deci. in c. nam concupiscentiam. in prin. in j. lec. infra eod.

24 ¶ Fraudari potest. Limita nisi ex permissu principis esset imposita vt per Felyn. hic. z est cōis opi. vt per Soci. regu. cxxxij. vbi limitat pluribus modis. Adde tamen pro principali decisione hic posita Bal. in l. cū proponas. in fi. C. de naut. feno. in l. j. in prin. vbi Corn. in iij. nota. C. de cad. tol. Pet. de Anch. in c. possessor. ver. Quarto queritur. de reg. iu. li. vj. in c. quamquā. in iiij. q. de censib. eod. lib. vj. Abb. in c. innouamus. de censi. Guid. pap. consi. cl. viso.

25 ¶ Cōsciētie. Vide Deci. late de hoc in l. si quis in cōscribēdo in iij. no. C. de pac. Jas. in §. sed iste. instit. de actio.

26 ¶ Consciētie. Vide Dec. in l. pen. in iij. not. C. de pac. in l. semper in contractibus. ff. de re. iu. vide tamen Jas. in d. §. sed iste. ex dictis Dec. hic potest responderi ex his que idem dixit in c. constitutionis. d. e appel.

27 ¶ Debetur. Vide Fely. in c. audiuimus. de simo. Dec. in c. quoniam contra. z seq. de proba. Abb. in c. cum causam. de testi.

28 ¶ Approbatur. Vide Jaso. in §. sed iste. ō actio. z vide Abb. in proem. Rex pacificus. z Jas. in l. fi. C. vnde legi.

29 ¶ Delicta. Vide omnino Dec. in l. quod a quoquam. ff. de reg. iur. in c. quoniam contra. de probatio.

30 ¶ Naturali. Vide de hoc Fortu. in l. legitima. in fi. ff. de pac. vbi disputat an in delictis ex consensu nascatur obligatio, z tenet contra alios.

31 ¶ Practica. Idem Dec. in consi. xj. sed declara dūmodo nō sit erronea. Bal. in l. j. in ver. z ideo videtur. ff. de off. eius.

32 ¶ Dubio. Idē Deci. in l. fi. in j. not. C. de pac. z hec interpretatio nō pōt fieri nisi semel. Alex. in l. quicquid astringende. post gl. ibi de ver. ob. vide tū Deci. in c. cum venissent. de iudi.

33 ¶ Attendatur. Adde Dec. in consi. xj. in fi. z in cōsi. xxiij. versi. non obstat si dicat, vbi late de hoc: z de cōi opiniōe, vide Jas. in l. sciendū. §. fi. ff. qui satis. cog. in l. ij. de iureiur. z φ cōis opinionis auctoritas rōni cōiūcta, sit tenenda pbat l. j. §. fi. ff. de vsu. accre. Et φ plurimi faciēda sit multorū opinio testat Alci. lib. v. parado. in proemio: vbi cōprobat plurib' exēplis. rōnē aūt quare cōis opinio attēdi debeat adducit Deci. in c. prudentiam. in prin. in iij. not. de off. dele. z de hoc vide etiā Deci. in cōsi. dxviij. in prin. z vsque adeo attendi debet φ equiparat dispositioni l. vel statuti z sicut quis presumit scire leges ita z cōes opiniōes, vt per Lācel. galligau. in repetitio. l. cētnrio. ff. de vulg. z pupi.

34 ¶ Aduertendū. Cū contraria tamen opinione transit Deci. consi. xxij. z adde notab. casum quando contra cōem est consuetudo, vt per Dec. in c. at si clerici. de iudic.

35 ¶ Eligere potest. Declara nisi extaret cōsuetudo. Deci. in c. at si clerici. in prin. de indic.

36 ¶ Intelligitur. Vide Jas. in l. si idem. §. fi. ff. de iurisd. omni. iudic. vbi limitat vltra Decium.

37 ¶ Approbata videtur. Idem Deci. in l. in omnibus quidem. ff. de reg. iur. Jas. in l. si tibi. in v. notab. ff. si cer. peta.

Siluest. Aldobrand.

a ¶ Quod nō. Idē Fel. hic, z in c. fi. de symo. Cū Frā. Ripa. ā. e. in rub. nu. 17. tenet op. Siculi. Sed ego puto veriorē opin. Baldi, z communē, iuncta modificatione Decij. j. eodem. nu. 4.

b ¶ Odiosa propter. Decius j. eo. nu. 23. consi. v. consi. [redacted] insi. consi. dcclix. Ang. l. vlti. col. j. de consti. princ.

c ¶ [redacted]

d ¶ [redacted]

e ¶ Consultationem. Dec. c. pastoralis. in prin. j. de excep. Philip. Frā. c. j. de priuil. in vj. Cor. cōsi. cxvij. lib. ij. Soci. rep. l. cum auus. de cōdi. z demon. Ant. Corse. in sing. vers. consultatio.

f ¶ Contrarium. Idem Decius l. fi. lect. ij. nu. 8. C. de bono. pos. contratab. vbi dixi.

g ¶ Tres casus. [redacted]

h ¶ Isti oēs. Et hoc simpliciter verū est. tex. i. d. c. gaudemus. fundatus in verbis Apostoli. j. Corin. Ex. z ita sentiūt oēs veteres theologi, necnō recētiores. [redacted]

i ¶ Ligantur. [redacted]

k ¶ Cōsciētie. Thom. Aquinas j. ij. q. xcvj. art. iiij. par. j. tit. xviij. de iure ciuili. §. ij. Alex. cōs. cxix. nu. 16. li. vj. vbi tetigi. And. Tiraq. in prefat. retract. nu. 73. Vide do. Aret. Fely. super Psal. j. And. Tiraq. de legib. connubia. glo. ij. nu. 15. cum seq.

l ¶ Iniusta. And. Tiraq. prefa. retract. nu. 67.

m ¶ Decipere. Decius in l. semper in stipulationibus. de reg. iu. Dixi in tract. cōtrac. z vsur. q. xiiij.

Contentio

n ℂ Contentioso. Et sic sentit Deci. q si constet alienationē rei ecclesiastice factam ex iniusta causa, seruāda est etiā in iudicio, licet de defectu solennitatis appareat, idē Deci. j. eo. c. que in ecclesiarum. nu. ix. quam sententiam verā puto duobus alijs concurrentibus. Primo dummodo etiā constet q cessit in vtilitatem ecclesie. gloss. in l. cum hi. §. eam transactionem. de transac. Ioan. Fab. insti. de eo, cui liber. cau. bo. adijci. ad fi. Cepol. caula ciui. consi. xiiij. nu. ij. Anto. corset. in sing. ver. pupillus. Deci. consi. cxxiij. nu. iij. Adde secūdum, dūmodo alienatio sit tēporalis: vt in aut. de aliena. & emphy. §. emphyteusim. Et ita quādoque vidi iudicari in senatu Parisiēsi, & bene, quia solennitates, ille non sunt introducte vt ecclesiasticis liceat decipere, sed duntaxat ne ecclesia decipiatur. Cauendum tamen, quia sunt plures iudices, qui meras formulas magis, quam equitatem sequuntur, vt sepius vidi.

o ℂ Condēnatus. Idem Fely. hic, Anto. par. ij. ti. j. c. xiij. §. viij. Clauasi. in ver. inobediētia. Deci. in l. quod a quoquam. de regu. iur. quicquid hic dicat.

p ℂ Aufugit. Io. And. addi. Spe. in rub. de iureiu. Iasl. si duo patroni. in fi. ff. de iureiu. Floria. dispu. ij. And. Tiraq. in prefa. retra. num. lxviij.

q ℂ Excessiua. Sequitur Alcia. in l. si quis maiora. glo. ij. in fi. C. de transact.

r ℂ Distinctio. Imo bona est, & eam pulchre contra Deciū tuetur Franc. Purpurat. in l. rogasti. §. si tibi. nu. lxxxvij. ff. si cer. peta. quia creditor exigens facit legis authoritate. debitor autem non interpellatus inite putat creditorem nolle hoc rigore vti. Et sic non est par ratio.

s ℂ Compromisso. In quo verba quantūuis generalia censentur prolata sub confidentia arbitrorum. Anto. But. c. Quintavallis. j. de iureiuran. Deci. consi. xj.

t ℂ Practica. [redacted]

v ℂ Rationibus. Deci. consi. cclix. & consi. ccclxxxj. Franc. Purpura l. cum quid. nume. lxxxiij. ff. si cer. peta.

x ℂ Matrimonio [redacted]

Secunda lectu. d. c. Canonum.

1 ℂ Regule cancellarie non constituunt ius generale.
2 Statuta canonum an ligent cardinales.
3 Iudicia ecclesiastica debent regulari secūdum rationem, & nō secundum leges.
5 Lex correcta an possit allegari in argumentum.
6 Papa, vel Imperator, an possit contrauenire contractui suo, de plenitudine ptātis.
7 Pap[redacted]bligetur ex iuramento, & an se absoluere possit.
8 Catechumini an subijciantur constitutionibus ecclesiasticis.
9 Iudei quando ligentur nostris constitutionibus.
10 Lex iniusta quando debeat seruari in foro conscientie.
11 Opinio, & voluntas qualiter differunt.
12 Opinio communis vbi non reperitur, bonum est habere iudicem propitium.
13 Iudex ex causa an possit leges transcendere.

ℂ In tex. ibi: custodiantur. id est, obseruētur. c. j. de pac. alias verbum Custodiātur, intelligitur ne ab alijs videatur. Et hoc pertinet ad prelatos, qui dicuntur custodes canonū. xxv. q. j. in c. sunt quidam. in fi. & in c. contra ritum. in fine iiij. dist. & in c. sicut. de accusa. Primo no. q appllone canonis, venit ois constitutio ecclāstica. Sed, vt dixi, hoc notabile non approbatur hic per istum tex. qui simplr loquitur, & cōsonat q intelligitur proprie: quia editum fuit hoc statutum a concilio generali, declarando vt dixi. Et adde qd Abb. hic dicit, q proprie, & stricte canon non accipitur pro constōne edita in cōcilio generali, iuxta gl. iij. dist. in summa. Obstare videtur qd Abb. dicit, q canon idē est, [redacted]la: vt habetur. iij. dist. in c. canon. Nā ßm istam deriuationem, idem vid tur in constitutione pape, & aliorum, ex quibus etiam regula traditur. Sed responderi potest, q in constitutione conciliari, in potiori significato regula verificatur: vt in simili de canone pape no. Card. in cle. j. in xxvj. q. ff. priui. Et hoc idem in simili tradit Aret. in l. j. ff. de test. vbi hoc modo saluat diffinitionem Iurisconsulti. ab impugnatione Pau. de Cast. ar. l. pe. §. qui in perpetuū. ff. si ager. vecti. Vel aliter rūderi potest, q arg. ab etymologia non valet affirmatiue: vt no. in l. ij. §. appellata. ff. si cer. pet. a. in l. j. in prin. ff. de acqui. pos. & dig.
1 in rub. j. de indi. ℂ † Secundo nota q constitutio canonis ligat omnem creaturam. Et circa istud notabile alias multa dixi: nunc addo primo q istud, quod dicitur de constitutione ec-
a clesiastica, non habet locum in regulis cancellarie [a], quia non
1 constituunt ius generale [1]: vt not. Pet. de Anch. in consi. cccxviij. efficaciter. in j. & idem Car. in consi. xcix. dico q acceptatio. in fi. De quo tamen videndum est, quod tradunt Moder. c. ij. de rescrip. & melius per Franci. Pataui. auditorem Rote celeberrimum, in preludijs extrauagan. Io. xxij. Et idem in decisionibus Rote, quia non habentur pro lege: vt per Domin. in c. duobus. de rescrip. lib. vj. & tradunt Car. & Moder. in c. pastoralis. de fide inst. & latius Franc. Pataui. in loco preallegato. Secundo adde quod ista regula, que ponitur hic, non comprehendit virum bonum, & iustum, qui est liber a lege peccati, licet non sit liber a potestate superioris: vt no. per glo. in clemen. ad nostram de hereti. in ver. liberi. & tradit Abb. in c. solite. in viij.
2 no. de maio. & obe. & in c. licet. in iij. no. de regular. † Tertio adde q statuta canonum non ligant cardinales, secundum Pe. de Anc. in consi. cxvj. pro clariori euidentia. & Roma. in consil. cccclxviij. in casu quo queritur. cum si. tradunt Moder. in ca. ad aures. in ver. octaua conclusio. de rescript. & moder. ibi concludunt contrarium: quibus addatis Bartholomeum Bellēcinum in tra. de charit. subsidio. in q. lxvj. vbi longo apparatu
3 tenet contra illud consilium Pe. & Ro. ℂ † Tertio nota. quod iudicia ecclesiastica secundum rationes debent regulari, & non secundum leges. Et hoc procedit, etiam si de re ecclesiastica agatur coram iudice seculari, secundum Abb. hic, post Gul. Naso. quem refert. Tex. hic non videtur probare hoc, quia loquitur in iudicijs ecclesiasticis: ergo non videtur habere locum in iudicio seculari. Sed responderi potest quod illa verba, in iudicijs ecclesiasticis: accipiūtur pro causis, & negotijs ecclesiasticis, & erit sensus, q negotia ecclesiastica, debent secundum canones decidi. Et ex ista generalitate sufficit idem esse, si causa coram seculari agatur, & obiectum in se verum est: vt no. Ab. in c. ecclesia. per illum text. j. eo. & idem Abb. in c. quod clericis. de foro compet. vbi ad hoc allegat Host. in Sum. & tex. in authen. clericus. C. de epi. & cle. Et ista conclusio procedit vbi agitur de decisione cause: secus si de modo procedendi, & de ordinatione litis agatur, vt Abb. hic dicit: quia tunc leges, & statuta laicorū seruari debent. Gl. & doct. communiter hoc tenent in d. c. q clericis. in fi. vt dixi. in c. ecclesia. j. eo. Item q dictum est, habet locum, vbi agitur de re incorporata ecclesie: secus si de re acquirēda tractetur, puta de actione personali: vt no. Areti. hic, & Anto. quē refert in d. c. quod clericis. de quo dicēdum est vt ibi habetur. ℂ Quarto nota q canones hic dicuntur statuta: & sic videtur q ius commune statutum appelletur: vt Car. in ij. nota. hic dicit. Sz iste tex. vt dixi parum facit: quia expresse dicit de
4 statutis canonicis de quo dicendum est vt dixi. † Et adde diffe-
2 rentiā esse inter statutum, & reformationem [2]: quia statuta sunt illa, que fiunt causa perpetue iurisdictionis. Reformationes vero dicuntur, que fiunt prout res incidit. Ita Bal. not. in c. in causis. de re iu. Sed melius dici potest q reformationes sunt, quando prioribus statutis aliquid additur vel detrahitur: q2 reformatio dicitur, quando in totum actus non tollitur: vt per gl. in ca. statutum. in versi. reformationibus. de rescript. in vj. & Domi. ibi, & Anto. in c. irrefragabili. in prin. in iij. no. de off. or. Facit text. in c. sicut olim. & in ca. olim de accusa. & est text. in l. iuris gentium. in §. adeo. ff. de pac. & no. Bal. in consi. xxiij. est dicendum. li. ij. & ideo reuocatis statutis tollūtur reformationes: vt no. Bal. per illum tex. in l. j. C. de Lati. lib. tol. Et de illo, qui petit sententiam reformari, quomodo hoc verbum intelligatur,
3 no. Bal. in l. absentem. C. de accu. Et de verbo, reformari, [3] not. Inno. in l. vectigalia. in prin. in ver. item nota differentiā. ff. de publica. ℂ In gl. j. habetur limitatio ad tex. vt l. nō habeat
4 locum in constitutionibus particularibus [4]: & hoc confirmatur, & declaratur, vt alias dixi. Et addendum est, quod dictum gl. intelligitur, nisi constitutio particularis ad alias personas porrigatur: vt dicunt Io. And. & Anto. hic, per c. cum inhibitio. de clande. despon. Et videtur facta prorogatio: si talis cōstitutio inserta sit in corpore iuris: quia tunc videtur ius generale, vt moder. hic dicunt. Allegant Host. in c. cum super. de sepul. & gl. xviij. di. in sum. Addatis gloss. in ca. in causis. de re. iu. & in l. meru. §. sed quod pretor. in verbo colligitur. in fi. ff. q me. causa. & no. Azo in Sum. C. de legi. & Pau. de Ca. in l. iij. in ver. vlt. scias. C. de legi. & idem Ho. in c. j. de loca. Et hoc sane intelligitur in dubio: secus quando insertio facta sit per modum priuilegij: vt not. Domi. in c. ignorantia. xxxviij. dist. & communiter doct. tenent in c. j. de loca. Et ad hoc facit, quia multa priuilegia inserta sunt in corpore iuris, que tamen remanent priui-

legia, vt per glo. in regula, que a iure communi. de re. in. in vj. & in cle. constitutionem. de regula. & in c. sane de priuil. Et in proposito est tex. cum glo. in l. denique. C. de decu. li. x. & no. per glo. in j. constitutione Codicis. in §. pe. in verbo, rescripti. vbi Bar. & Sali. Secundo dictum gl. intelligitur, quando cõstitutio cõceditur aliquibus in priuilegium: secus si concedatur ad obseruantiam iuris communis: vt no. Do. per illum text. in c. ignorantia. xxxviij. di. & ibi etiam allegat. text. in c. j. de iur. calũ. Et ideo forma data in rescripto inter alios, etiam ad alios porrigitur: vt notat Do. ibi, circa fi. vbi ad hoc allegat c. licet. xvj. q. iij. & ad hoc no. Modern. in rubri. de rescript. vbi videbimus.

5 ¶ † In gl. ij. de lege correcta, dicendum est vt dixi. & adde dum dictum fuit q lex correcta, etiam in arg. allegari non potest: qr q allegatur in arg. venit a simili. Unde si lex correcta nõ probat q expresse in ea continetur, & fortius probare non videtur a simili. Et ad hoc bene facit tex. in l. in testamento. la j. ff. de cõdi. & demon. & in notabili tradit And. Sic. in consi. lx. stat hesitatio. lib. j. vbi propter hoc concludit q ex testamento reuocato voluntas testatoris argui non potest. Secundo dum dictũ fuit q ratio legis allegari potest, licet lex correcta sit l. eas. ff. de capi. di. adde q hoc intelligitur in ratione naturali, prout loquitur tex. qui allegatur in d. l. eas. alias secus videtur. Et ita dicunt moder. in c. j. de rescrip. Et ad hoc facit, quia lex nihil aliud videtur, quam ipsa ratio. c. consuetudo. j. dist. & in l. cũ mulier. ff. sol. mat. Ergo sublata lege, rõ sublata videt: & remanẽte ratiõe, lex remanere videt. Sz breuiter ad ista rñdet & cõsiderãdum est q regulariter ratio debeat esse separata a lege, ar. ei°, q dicitur, q non debet esse eadem ratio cũ dicta l. fi. & ibi Bar. ff. de offi. procu. Cesa. l. qui interrogatus. vbi Bar. ff. de peti. here. vnde ratio legis, licet nõ sit naturalis, debet esse generalior lege, ex qua generali ratione infertur ad id, q particulariter in lege continetur vnde remota lege, non videtur ratio sublata: sicut remota vna specie, non tollitur genus: vt no. in l. si qd earum. §. inter epistolam. de le. iij. Non obstant iura, que dicũt q ratio est lex: quia isto respectu intelliguntur, quia lex regulari debet a ratione l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pa. sed proprie loquendo dispositio legis ab ipsa ratione distinguitur, vt patet ex predictis. Tertio ad ea, que dicta sunt, adde q lex correcta allegari potest per eum, qui habet potestatem legis condende: vt dicunt Im. & And. Sicu. hic. Sed aduertendum est, quia licet quis habeat potestatem condende legis. & si lex correcta restaurari possit, non tamen videtur in dubio velle hoc facere: ar. cle. si summus pontifex. de sen. excom. facit q no. in c. cum expediat de elec. Nam hoc posset habere locum, quãdo dispositio, in qua lex correcta allegatur, non posset aliter habere effectum ar. l. quidam consulebant. de re iu. ¶ In fi. gl. q gl. dicit de consilio, declarandum est, vt dixi: & dum limitatur cõclusio gl. non habere locum, quando quis ex contemptu contrauenire

5 niret[5]: vt per glo. in c. quis autem. x. dist. ad hoc facit, quia ratione contemptus quis magis grauatur: vt per glo. in c. vnum orarium. §. nomine autem criminis. xxv. di. que dicit q crimen veniale propter contemptũ mortale efficitur. Et q no. gl. xxv. dist. in ca. qualis. in verbo Blasphemias. cum simil. vt tradunt moder. Et adde dictum Joã. And. in c. sacris. q met. cã. vbi tenet q communicans excommunicato in contẽptũ, mortaliter peccat, licet alias tantum venialiter. facit tex. in c. fi. de cle. excommuni. ibi: dummodo non in contemptum. & q no. Abbas. in c. j. ver. nota hoc dictum. de vita & ho. cle. & in c. nam & concupiscentiam. j. eo. cum aliis. fi. vt Andr. Sicul. tradit in c. Raynaldus. ver. duodecimo facit. de testa. & adde q ex contemptu quis facere videtur quando sine causa illud facit glo. in c. metropolitanus. ij. q. vij. & not. Archi. & Do. xj. q. iij. in c. nobilissimus. Et intelligitur sine causa, etiam iniusta: quia si ex causa concupiscen

6 tie, vel ire aliquid facit, non dicitur contẽnere[6]: vt not. Cal. in consi. iiij. in ti. de sen. exc. Et quando quis dicatur contemnere, not. per gl. in c. cum illorum. in verbo, in contemptũ. de sen. exc. Car. in cle. j. in tertio not. de sepul. cum si. vt tradunt Moder. hic, & in c. cũ quidã. de iureiu. & in c. ij. de maio. & obed. ¶ In gl. in verbo, ab omnibus, ibi subiectis. de hoc est tex. in c. a nobis. de sen. excom. cum si. vt dixi. & adde tex. in c. ij. §. fi. e. tit. in vj. Talis enim restrictio necessaria est: quia lex, vel statutũ restringitur secundum potestatẽ statuẽtis l. fi. de iurisd. omni. iu. & in iuribus s. allegatis. Et per istam rationem infertur q licet cum illa dictione vniuersali, Ab omnibus, veniant quecunque alia verba pregnantia, tamen debẽt semper restringi ad terminos sue potestatis: qr verba quõcũq generalia. vel vniuersalia, ad impos

7 sibilia statuẽtibus & nõ referũtur: vt no. Bar. in l. si quis sub cõditione. ff. de condi. insti. & Bal. in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure delib. cũ si. vt tradit And. Sic. hic. in ij. no. & dixi in c. ecclesia. j. e. & And. Sic. idẽ tradit in consi. xxj. lib. iij. & gl. sic intelligi debet & in terminis, in quibus hic loquitur, ista cõclusio indistincte procedit: alias vero profunda, & lata questio est, qñ terminus vniuersalis restringitur: de quo Bar. & doc. in l. j. §. nuntiatio. de oper. no. nun. cum simil. dixi & no. in l. inter omnes. cum gl. ff. qui satisda. cog. cũ si. vt tradit ibi Alex. & And. Sic. in cõsi. j. li. iij. Et dũ gl. dic dicit regulã istius tex. non habere locum in summo pontifice, dicendum est vt ibi dixi. Et ista limitatio restringitur secundũ Abb. dupliciter. Primo dicit q Deus subiecit Imperatori leges & non contractus, ex quibus ipse obligatur: in contractibus enim equalitas seruatur: ideo princeps iure communi vtitur: vt no. Bal. in l. ex imperfecto. C. de test. cũ si. vt dixi in c. j. de prob. in prin. Et dictis ibi, adde And. Sic. hic, & in consi. j. li. j. & consi. j. li. quarto. † Et in tantum q dictũ est, proce

6 dit, q nec etiam de plenitudine potestatis potest Imperator

8 vel Papa contrauenire contractui[8]: vt no. Pau. de Cast. in l. digna vox. C. de legi. & Bal. in c. j. §. ad hoc. de pa. iura. fir. Et in principe contrahente illud est precipuum, q omnes cõtract⁹,

b qui fiunt a principe, habent naturam bone fidei[b], vt not. Bal. in c. j. §. si quis vero. in prin. de pa. Constan. & circa tex. in d. c. j. de proba. qui allegatur per Ab. hic, q princeps ex contractu obligatur. Aduertẽdum est secundum Andre. Sicu. hic, quia loqtur in pacto inito inter regẽ, & imperatorẽ: quo casu videtur tãta disparitas, sicut inter Imperatorẽ & priuatum subditũ eius & quia non cõstat illũ regẽ fuisse subditũ Impatori: cum multi sint reges non recognoscentes Impatorẽ: vt no. in c. per venerabilẽ. q fil. sint legi. Sed respõdetur, q cũ Impator sit dñs totius Mundi l. deprecatio. ff. ad leg. Rh. de iact. verisimiliter dictũ est q esset subditus, nisi de exemptione probetur. Et qa obligatur papa, vel Impator ex cõtractu ratione consensus, q est de iure naturali, cui Imperator, & Papa subiicitur, cle. pastoralis. de re iu. Et ista ratio militat, siue contractus sit cũ rege, siue cum priuato. [redacted] ex cõtractu nõ obligetur, quia non obligatur lege l. princeps. ff. de legi. Et a pari procedũt leges & contractus: vt no. in ru. C. de [redacted]

9 [redacted]

c [redacted]

ff. solu. ma. & dixi s. e. in ru. vñ videtur [redacted] obligatur lege, pariter non videtur obligari pacto. Sed respõderi põt, q illa regula fallit in isto casu propter diuersitatẽ rationis, vt dixi in d. c. j. Nam princeps legẽ facit tãquã princeps, cui soli talis facultas competit l. fi. C. de legi. Sed contractũ facit tanq priuatus: quia vtitur iure cõi, & non cõsideratur tãq

7 princeps: vt ibi dixi. † Circa secũdũ, cõclusio Ab. est, q Papa obligatur ex iuramẽto, & sine causa nõ põt se absoluere, vel absolui facere, per se vel per aliũ, cũ etiã aliũ sine causa absoluere non possit. Idem Abb. in c. quanto. ver. ex quo infero. de iureiur. & in c. proposuit. ver. ex quo infertur. de conces. preb. & in dictis locis in arg. adducit c. fi. de insti. & c. per nostras. de iur. pat. Quod autem alium sine causa absoluere non possit. no. Card. in cle. j. §. fi. conclu. xvij. de iureiur. Pau. de Cast. in cons. ccxvj. presupposito. & in auth. sacramẽta. C. si aduer. ven. Roma. in cõ si. ccccxxxvij. in casu proposito. circa fi. Alex. in consi. xlij. super premisso. li. j. facit tex. in c. quãuis. de pac. li. vj. no. Arch. di. ix. Ex

d causa vero videtur q papa seipsum[d] absoluere possit. ita Abb. sentit, dum negat hoc sine causa: & quia tunc cessat ratio supra allegata, quia alium ex causa potest, ergo pariter seipsum. Nec

10 obst.[10] regula c. fi. de insti. & c. per nostras. de iur. pat. qr Modern. hic respondent duobus modis. Primo, q alteri potest cõmittere absolutionẽ: iuxta gl. in c. sane. ij. de offi. dele. Sed ista respõsio non tollit arg. qr si absolutio alteri cõmittatur, non erit verum q seipsum absoluere possit. Preterea etiã nõ videtur qd alteri committere possit: qr ille representaret personam eius, & Papa in effectu videretur facere per alium: vt ipse Ab. dicit in d. c. fi. de insti. Secundo Mod. hic dicũt, q illa est regula iuris positiui, cui Papa non subiicitur. Sed replicari potest, q imo sit regula iuris naturalis, vt sit distinctio personarum. Et hoc videtur Abb. sentire in d. c. quanto. & in d. c. proposuit. Nisi dicamus, q imo talis regula videtur etiam de iure positiuo: quia non habet locũ in iurisdictione voluntaria l. fi. consul. ff. de adop. nec etiam in iurisdictione contentiosa, non habet locum in Papa, qui in causa propria iudicare potest: vt no. in c. cum venissent. de iudic. Unde si potest in causa propria iudicare, er

a go pariter videtur q in casu supra dicto seipsum absoluere[a] possit, & etiam alteri posset hoc committere, qui hoc faceret in re proprio, & non nomine summi pontificis, vt no. Abb. declarat in d. c. fi. de inst. Successiue secũdum Abb. regula istius tex. non habet locum in infidelibus. de quo dicendum: vt alias dixi. Et

8 gl.† Et adde q idem est in catechumenis[e] qui non subijciun-
e tur constitutionibus ecclesiasticis: vt sentit Domi. in c. audite. xxxiiij. di. in ij. not. dũ dicit, q ibi comprehenduntur: quia probatio contrahitur etiã de iure diuino, cui catechumeni subijciuntur, & sic videtur sentire. Secus esset in constitutionibus iuris positiui. Et dicitur catechumen⁹, qui vult effici Christia-
11 nus, & est intra tẽpus probationis[11]: vt no. Bar. in l. ij. C. ne sacr. bap. & per gl. in c. dilectus. de cap. mona. & in c. per catechismũ. de cog. spi. Nam volentibus venire ad fidem Christianã olim dabatur terminus octo mẽsiũ: vt instruerẽtur in fide: vt habetur in c. Judei. de conse. di. iiij. hodie vero datur terminus tantũ
12 quadraginta dierũ[12], in c. ne q absit. ea. dist. iiij. de conse. & not. Ab. in c. debitũ. de bap. & Domi. in d. c. audite. Facit qa añ baptismum non est christianus, nec saluari potest: de conse. di. iiij. in c. catechumenũ. & per gl. fi. xxx. q. j. in c. peruenit. Et ex eo, q dictum est, q infideles nõ subijciuntur constitutionibus ecclesiasticis, infert no. Pe. de Ancha. in regula. ea, que. in vj. q. de reg. iur. in vj. q iudei in causa vsurarum, decimarum, vel matrimonij, non debent conueniri coram ecclesiastico: qa tales cause ad ecclesiasticum deferuntur propter periculum animarum: que ratio cessat in istis infidelibus. Infertur etiam q iuramẽtum
13 inter Judeos non confirmet contractum[13]: vt no. Bal. in c. j. §. item sacramenta. versicu. quero. d pace iur. fir. Et hoc sequitur Maria. in consi. lx. circa princi. & consi. seq. & idem Roma. tenet in consi. clv. premissum laudum. in fi. Similiter infertur ad questionem, de qua fuit alias dubitatum, an dispositio c. quãquã.
14 de vsur. in vj. annullet testamentũ Judei manifesti vsurarij[14]. do. Barto. So. cõsuluit q non, in consi. lxx. & idem consuluerũt do. Jo. ba. de sancto Seuerino. & Alex. vt patet ibi in consilijs seq. lxxi. & lxxij. & idem Arc. in cõsi. clvij. copiose, & subtiliter. & cõclusio istorum non tamẽ videtur pcedere sine dubio: qr ista pena annullationis testamẽti ita pariter potest habere locum in Judeo, sicut in christiano, per ea, que dixi in c. j. de probatio. vbi
9 videndum est. † Et de materia, quõ Judei ligẽtur legibus, & cõ-
15 stitutionibus nostris[15], tradit And. sicu. in cõsi. lxv. li. iij. & in cõsi. xiij. & in consi. lxxiij. in iiij. li. Aret. in d. consi. clvij. in ij. dubio vbi pluribus medijs probat q dispositio, que loquitur simpli-
10 citer, non includit Judeos. † Subsequenter Abb. prosequitur
16 quando lex liget in foro conscientie[16]: & circa hoc Abb. ponit distinctionem eius, ex qua plures conclusiones colliguntur, in quibus dicendum est, vt alias dixi. Et adde primo, q sicut forus anime consideratur, idem etiam quasi forus aie reperitur, de quo no. Ab. in c. significasti. el ij. in gl. credẽdum. in fin. de homi. Secundo adde, dum Ab. & doct. concludunt, q etiã lex iniusta debet seruari in foro conscientie, quando est timor scandali, & idem tradunt Mod. in c. ij. de prescrip. in xxxiij. speciali propter scandalum. Et hoc idẽ notat Jmo. in proe. Decr. in fi. prin. Nam ista cõclusio dubitabilis videtur: qr in foro conscientie veritas attenditur, vt no. Jnn. in c. qr plerique. de immu. eccle. & Ab. hic, veritas potius, quã scãdalũ, attẽdi debet: qr vtili⁹ scãdalũ nasci permittit quã q veritas relinquat c. q scãdalizauerit. de reg. iu. ergo videtur q lex iniusta, ratiõe scãdali nõ debeat obseruari. Sz responderi põt q tex. in d. c. qui scãdalizauerit. locũ habet in teste, vel milite: qr rõne officij debẽt verita-
17 tẽ seq[17]: vt no. Ab. post Jnn. in c. officij. de pe. & remi. Secus in alijs, in quibus ista conclusio saluari põt. Uel intelligit̃ fm distinctionẽ tex. in c. ij. de ope. no. nun. & q habetur in gl. summe. xiij. distinctio. Tertio circa gl. in c. fraternitatis. xij. q. ij. que voluit q pena nõ debeat in foro cõsciẽtie. de qua late scribũt Moder. & ego in effectu illã efficaciter reprobaui, vt in priorib⁹ scriptis patet: qbus adde q illa gl. nõ bene allegat̃, fz And. Sicu. in c. Raynaldus. de testa. qr loquit̃ in ecclesia, q̃ nõ debet petere penã. Ad q facit gl. no. in c. hoc ius. x. q. ij. q̃ dĩt q ecclesia nõ debet plus iusto pcio recipe. vñ ex hoc nõ bñ infert̃, q idẽ sit in laicis. Sed respõderi põt, q licet gl. circa mediũ loquat̃ in ecclesia, tñ in fi. gñaliter loquit̃, dũ dicit q si quis cõfitetur furtũ sacerdoti, nõ debet iniũgi penitentia p pena: hoc em̃ dictũ generale etiã locũ habet in laicis, q tenent̃ cõfiteri. c. oĩs. d pe. & remis. Sed dato q gl. hoc voluerit, nõ videt̃ vera, fm And. Sic. in d. c. Raynaldus. qr seuerius agitur in foro conscientie, quã in foro contentioso: vt patet in c. nouit. de iud. vbi recurrimus ad forum conscientie, quando non possumus ius nostrũ consequi in foro cõtentioso: vt no. Bar. in tracta. ad reprimẽdum in ver. videbitur. cũ ergo in foro contẽtioso pena debeatur. c. consti tutus. & c. tua. de pe. a fortiori in foro cõsciẽtie debita videtur secundum eum. Sed ratio ista parũ valet: qr pcedit, qñ tractatur de interesse, ne vnus lucretur cũ iactura alterius: nã ratione peccati recurritur ad ecclesiã, licet ratio ista cesset i pena: qr ille, q penã petit, nõ pretẽdit interesse, sed vellet lucrari, bñ verũ est, q gl. preallegata in d. c. fraternitas. nõ videtur vera, per rationes, quas efficacius induxi in priorib⁹ scriptis, quas gratia breuitatis non refero. Quarto, dũ Ab. dicit, q quãdo q lex iniusta est, ex authoritate constituẽtis, p l. fi. ff. de iuris. om. iu. ad de q tali casu lex videt̃ nulla, ex quo facta est ab eo, q nõ habet authoritatẽ. Sed respõderi põt quãtum ad effectũ, de quo agitur, vt non debeat obseruari: qr paria sunt, q sit nulla, vel iniusta. Quinto, adde no. esse dictũ Jnn. in c. sicut dignũ. de homi. q quis ex leui, vel leuissima culpa non obligatur in foro cõsciẽ-
18 tie[18]. Et illud dictũ Ab. hic sequitur, & idẽ Ab. in c. dilectus. de arbi. in c. quoniã. de pba. in c. j. de cust. euch. & in c. presbyterũ. de homi. Et hoc pro dicto singulari Roma. tradit in sing. cv. pridie fui interrogatus. Sed aduertendum est, qr d illo dicto Jnnoc. Abb. dubitauit in c. si egressus. per illum text. de iniu. vbi lex canonica obligat in foro contentioso dantes dãnũ ex culpa
f leui, vel leuissima: ergo[f] videt̃ hoc etiã habere locũ in foro conscĩetie. Et idem Ab. in c. fi. in prin. per illum tex. e. ti. de iniu. & idem And. Sic. in d. c. Raynaldus. Ab. in d. c. si egressus. cõatur respondere & dicit q emẽdatio dãni est pena ex parte soluẽtis, & pena in foro conscientie non debetur, secundũ gl. in dic. c. fraternitas. Sed ista rñsio nõ placet, duplici ratiõe. Prima est, qr talis rõ etiã militaret in lata culpa que etiã ex parte soluentis esset pena, & tñ illa in foro cõsciẽtie peti põt fm Jnn. Secunda, qr gl. in d. c. fraternitas. dato q sit vera intelligitur de pena ppria ex parte vtriusq, & nõ habet locũ in pena solũ ex parte soluentis: vt no. Domi. in c. commissa. §. fi. de elec. in vj. vñ Moder. in d. c. sicut dignũ, aliter rñdent, & dicunt q iura q̃ obligãt dantẽ dãnũ ex culpa leui, vel leuissima, sunt fundata in psumptione, que in foro cõsciẽtie non attẽditur: vt no. Jnn. in c. quia plerique. de immu. eccle. cũ si. vt dixi hic, in iiij. cõclusione. Et si dicatur q ista ratio etiam militat in lata culpa: rñdẽt Mod. q illa presumptio est adeo potẽs, & indubitata in lata culpa, q veritati equpollet. Et ita singulariter limitandum est dictũ Jnno. in d. c. qr plerique. Sed ista dicta etiã nõ placẽt: qr iura, q̃ obligant p culpa leui, vel leuissima, nõ videntur fundari in presumptione, sed potius in veritat: qr loquũtur de dãno dato. l. j. & ij. C. ad leg. Aq. & ff. per totũ, & sic presupponunt q in veritate sit datũ dãnũ culpa eius, q cõuenitur. Preterea, si essent fundata in presumptione, iura preallegata nõ haberẽt locũ, qñ veritas esset in contrariũ: idẽ esset dicẽdũ in lata culpa, q in foro conscientie non tenentur, ex quo veritas esset in contrariũ: & sic nõ eadem ratio militaret in lata culpa, que esset in leui, vel leuissima. Et id postremo dici põt q in foro aĩe illa iura, q̃ obligãt p culpa leui, vel leuissima nõ attẽdunt̃: qr deficit volũtas, q̃ in foro cõsciẽtie cõsideratur vt habetur xv. q. j. in c. j. in prin. & per totũ: & talis volũtas videtur esse in lata culpa, cũ sit dolus presumptus l. q Nerua. ff. depositi. Nõ obstat q de iure canonico dãnũ datũ debeat emẽdari: qr nõ seq̃t, q idẽ sit in foro cõsciẽtie: qr nõ tãtũ q disponit̃ a iure canonico, locũ habet in foro cõsciẽtie: vt no. Ant. de Bu. in c. inquisitioni. in vj. no. p illũ tex. d sen. ex. c. idẽ Ab. in c. cũ cãm. de testib. Et de dicto Jnn. in c. sicut di-
19 gnũ. videndum est q habetur in Sũma Ang. in ver. culpa. in fi. vbi illud dictũ reprobat̃[19]. ¶ Jn gl. in verbo, actiõibus. Ab. dicit q gl. ita exposuit. s. ciuilib⁹: metu õtrarij, qr sufficiebat dicere, in iudicio: qr cõprehẽditur tã ciuile, q̃ criminale: vt no. in rub. de iud. Sed õsiderabis q per expositionẽ quã gl. facit, tollit̃ ar. qr ex quo iudiciũ dicit̃ ciuile & criminale, verbũ actiõib⁹, exponẽdo ciuilibus, superfluũ fuit: qr satis erat dicere, in iudicijs. Vñ põt rñderi q qñ simpliciter dictũ est, de iudicijs cõprehendi potuisset ciuile, & criminale: sed cũ specialiter dictũ sit, d actiõibus, bñ exponitur ciuilib⁹: qr pprie actio, ciuilis dicitur, vt no. insti. de actio. in prin. & dixi in ru. in fi. de iud. Et verbũ iudicijs, tali casu de criminalibus tãtũ intelligitur, nõ de ciuilibus de qbus spãliter dictũ fuit. Cõis intellect⁹ videtur q verbum, in actionibus, nõ accipiatur pro actione, fm q habetur Jnst. de actio. in prin. sed actibus extraiudicialibus, vt Ab. hic dicit post alios. Nam non est nouum, q termin⁹, actio, accipiatur pro actu extraiudiciali: vt no. per gl. insti. de act. in prin. cũ si. vt alias dixi. Dicebã tñ q ista expositio conueniret, si tex. copulatiue loqueretur: sed cum alternatiue dicat, in actionibus vel iudicijs. vr̃ pro eodem exposuisse actiones & iudicia: sicut qñ dicitur Alexander siue Paris. Replicari tamẽ põt q illa
20 alternatiua in effectu resoluitur in copulatiuã[20]. & est sensus, q nec in actionibus. i. in actibus extraiudicialibus, nec in iudicijs, omnino debet quis moueri suo sensu, sed authoritate canonum. ¶ Jn gl. fi. dicendum est vt dixi: & adde dum in gloss. dicitur q debet iudicare iudex secundum leges, & iura: idem est in
21 consuetudine[21]: insti. de offi. iu. Ad idem tex. in l. iubemus. vbi Bald. & Sali. C. de iud. cum si. vt tradunt ibi Alex. & Mod. Et adde notabile dictum Bal. in ti. de pa. Constan. in ver. sñie quoque. in fi. vbi inquit per illum tex. q si fuit commissa cã secundũ

leges, ⁊ consuetudines, potius debet determinari secundum cõ
suetudines, quã secundũ leges. Et ex ista gl. Abb. infert ad q. j.
de compromisso, in quo dictum, fuit ꝙ arbiter debeat iudica-
B re sensu suo[B]. de quo dicendum est, vt late dixi s. in preced. lec.
ver. in fi. glo. Et adde dum Abb. incidenter dicit ꝙ verbũ pla
22 cuerit. importat arbitriũ boni vir[22].[g] per tex. i l. Thais. §. soro-
g re. ff. de fideic. liber. vbi libertas data seruo, si heredi placuerit,
intelligitur arbitrio boni viri. ⁊ ita per illum text. tenet Bart.
in l. si sic. de le. j. in l. creditor. §. Lucius. mãdati. ⁊ in tractat. ad
reprimendum. in ver. videbitur. ⁊ idem sequitur Ang. in consi.
cxij. in facto presupponitur. ⁊ Ro. consi. lv. si volumus dicere. in
prin. Et licet ista sit cõmunis opi. nõ tamen videtur iure proba
ri. Et in contrarium facit ꝙ dicitur. xxij. q. ij. in c. j. non esse mẽ-
tiendum cã placendi hominibus. ⁊ facit tex. in §. sed ⁊ ꝙ princi-
pi placuit. instit. de iure natura. Addite ꝙ in principe in his, q̃
23 sunt iuris positiui, est pro ratione voluntas[23], iuxta gl. in l. rele
gati. ff. de pe. ⁊ no. in c. que in ecclesiarum. j. e. Non obstat tex. in
d. l. Thais. quia ibi apparebat de voluntate testatoris, qui pri?
significauerat mentem suam sorori, vt ille seruus redditis rõ-
nibus efficeretur liber, vt expresse tex. ibi dicit. Et ideo nil mi-
rum, si per illa verba, Si heredi placuerit: nõ videtur recessum
a voluntate testatoris, de qua constabat. Preterea, etiam dici
potest quod ibi agatur de fauore libertatis: ⁊ q? hoc idem est in
verbo, libuerit, ꝙ liberam voluntatem significat l. fideicommis
saria libertas. la ij. ff. de fideicom. liberta. no. Bar. in l. alia. ff. de
ali. ⁊ ciba. lega. ergo pariter idem dicendum est de verbo, pla-
11 cuerit, quia ratio diuersitatis nulla subesse videtur. † Et dum
Abba. in fi. differentiam facit inter opinionem, ⁊ voluntatem,
videatis no. Archi. j. di. in c. humanum. vbi dicit ꝙ volũtas ac
cipitur in bonam partem, ⁊ cupiditas in malam. Et sequitur
Domi. ibi in glo. in ver. vult Ant. de But. in proemio in princ.
ver. differẽtia est. Postremo Ab. instat, quomodo iudex se ha-
bere debeat in iudicando in casu nouo, vel quando sunt opinio
nes: de quo tamen late dixi in prioribus scriptis. Et adde pri-
mo ꝙ dum in fi. Ab. dicit ꝙ caueat iudex a pena c. cum eterni.
C de re iud. in vj. ꝙ non iudicet contra conscientiam[C]. addatis, ⁊
contra iusticiam. Ita loquitur tex. in d. c. cum eterni. Et ita de-
bet suppleri dictum Ab. quia dictum doctorum intelligitur se
cundum tex. quem alleg. l. non solum. §. si liberationis. ff. de lib.
leg. Et ꝙ vtrumque copulatiue requiratur, tenet Ab. in c. j. de
off. or. Imo plura alia requiruntur, vt no. Bal. in l. fi. ver. item
12 no. C. de pe. iudi. qui male iudi. † Secundo adde dum Ab. dicit
ꝙ vbi non reperitur communis opinio, bonum est habere iu-
dicem propitium. Et idem no. Bal. in c. j. §. iudices. de pace iu-
ra. fir. Et hoc in simili de iudice no. Car. in c. per tuas. ⁊ Mod.
ibi de test. qui dicunt, bonum esse habere iudicem propitium in
examinatione testium. Et in casu nostro, quando nõ reperitur
communis opinio, iudex non tenetur in syndicatu, si ille eam
partem quam velit, sequatur, vt Abbas. hic dicit, ⁊ fuit dictum
Ang. in l. cum prolatis. ff. de re iu. ꝙ Ab. refert, ⁊ sequitur in c.
j. de re iud. ⁊ Bar. in l. fi. C. de pe. iu. q male iu. cum si. vt Alex. in
13 d. l. cum prolatis. de re iud. † Tertio, ⁊ vltimo adde, ꝙ iudex ex
24 causa potest leges trascendere[24][b], vt est dictum Inn. hic, qui
b allegatur, ⁊ no. Bal. in l. si quis filio j. §. hi autẽ. in fi. ff. de inius.
rupt. test. ⁊ in l. ⁊ si seuerior. C. ex quib. cau. infa. irrog. Facit tex.
in l. si hominem. ⁊ ꝙ ibi Barto. ff. mand. cum si. vt late tradunt
Mod. hic, in vij. fal. post An. Si. hic: ⁊ idem And. Sicu. in re-
pe. ru. C. qui admitti. Et ista conclusio limitatur primo non ha
bere locum quando superior consuli potest: quia tunc recurri-
25 tur ad eum[25], vt no. Roma. in l. si vero. §. de viro. in xlvj. fal. ff. so.
ma. per tex. in l. diuus. la vltima. ff. de fal. ibi: Imperatori rescri
batur. ⁊ Mod. hic sequuntur. Sed ille tex. parum facit quia se-
cundum glo. ibi dicit ⁊ in effectu tex. ibi loquitur in eo, qui ha-
bet iurisdictionem limitatam: ⁊ casus, de quo ibi agitur, iuris-
dictionem eius excedebat: vt etiam dicit And. sicu. hic. Vnde
pro dicto Ro. est melior tex. in l. j. in fi. ff. de pe. Secundo limita
tur non habere locum in minoribus magistratibus. secundũ
Bal. in authen. hodie. C. de iud. in fi. Sed tamen aduertendum
est quia Bald. loquitur in minoribus magistratibus, qui iurãt
seruare statuta. vnde etiam idem esset in maioribus, qui presta
26 rent iuramentum precise de seruando statuta[26] ꝙ etiam tenet
Bal. in l. quid ergo. §. pena grauior. versi. iuxta hoc quero. ff. de
his qui not. infa. vbi inquit ꝙ potestas, qui iurauit seruare sta-
tuta, non potest recedere a statuto, licet [illegible] um, sit vt dixi in ru
bri. C. qui admitt.

Additiones.

A Absoluere. Adde ꝙ papa q confiteri dz peccata sua, cõmit
tit sacerdoti absolutionem. ita cardi. in cle. j. §. j. in ver. viij. que-
ro. de relig. do. ⁊ ponit Abb. in c. significasti. in ver. rigor tamẽ.
de for. compet. j. ⁊ vide fely. in c. sane. el ij. in versi. glo. in verbo,
terminandam. j. de offi. deleg.
B Sensu suo. De ista q. ⁊ de alijs similibus, puta quando dictum
est committimus voluntati tue, arbitrio tuo secundũ conscien
tiam tuam: ⁊ si dicatur procedas de iure de facto, velo leuato,
secundum mentem tuam, ⁊ ceteris similibus, vide per fely. hic.
⁊ de his questionibus vide plene per do. Iaso. remissiue tamen
loquentem in §. in bonefidei. insti. de actio. ⁊ de verbo, pruden-
tie tue, vide Fely. ⁊ Decium post Abb. j. in c. ne innitaris.
C Contra conscientiam. Quando iudex teneatur iudicare sz
conscientiam suam, ⁊ non secundum allegata ⁊ probata coram
eo, vide late per Fely. in c. pastoralis. §. quia vero. ver. gl. in ver
bo, tenetur. vbi facit regulam, ꝙ iudex secundum conscientiam
iudicare non debet sed secundum acta ⁊ probata. demum limi
tat eam septem modis, vt ibi per eum. Et vide do. Iaso. in §. si
minus. ver. in ea. glo. ibi, nisi. insti. de actio. ⁊ plura pulchra ⁊ au
rea dicta de conscientia ponit idẽ Iason, in §. sed iste. insti. eo.
Hie. Sig.

1 Ius generale. Adde eũdem in l. j. in add. nouis. in illa q. qñ
vz argũ ab authoritate. ff. si cer. pe. Bellẽ. i c. ex parte d feu. Ia
so. in l. j. ff. si cer. pet. contrariũ tñ tz Pani. in prelud. extrauag.
allegatus hic per decium. Deci. Tholosa. ccccxliiij. item fuit q̃
situm. And. sic. in consi. lvij. li. j. Steph. bertran. in consil. ccxcij.
visis copijs. li. iij. Chassaneus. consi. x. viso. ⁊ hãc dt magis cõez
Lud. gomes. in proemio regularum cance. in ij. q. vbi disputat
ad partes.
2 Reformationem. Et quid sit reformatio, ⁊ quatominoris ef
ficacie sit si non sit inserta in volumine statutorum, quam si eẽt
inserta vi. Ias. in l. omnes populi. in ij. lec. ff. de iusti. ⁊ iure.
3 Reformari. De verbo reformare vide Ias. in l. iurisg. §. qu-
nimo. de pac.
4 Particularibus. Vide Deci. in l. diẽ functo. in gl. in ver. pre
stitum ver. ad idem tex. ff. de of. assesso.
5 Contraueniret. Vide Deci. late in c. cũ nõ ab hoĩe. in vj. not.
de iudi. ⁊ in c. prudentiam. in ver. arguendus. de offi. delega.
6 Contemnere. Vide eundem in cap. cum non ab homine. in
vj. not. de iudi.
7 Statuentibus. Ad idem text. in l. lucius. §. imperator. ff. ad
muni. c. a nobis. el j. de sent. excom. l. si pater. ff. que in frau. cr d.
l. gallus. §. quidam. vbi Aret. de lib. ⁊ posth. Io. and. in c. fin. de
immu. eccle. lib. vj. ⁊ in no. casu Pan. de ca. hoc tradit consil. cc-
xciiij. in causa. lib. ij. Dec. in rub. de proba. in prin. Io. cro. in re-
pe. l. filiusfa. §. diui. ver. ij. questio. ff. de leg. j. Saliga. in l. cẽturio.
ff. de vul. ⁊ pu.
8 Contractui. Hoc idem late tradit Ias. in cons. j. lib. j. in j. du
bio. late Dec. in consi. dxxviij. in consi. dlxxx. ⁊ in cons. xlviij. om
nino Alex. consi. j. in ij. du. li. ij. vbi ampliat etiam ad priuilegia
ciuilitatis, q? sapiunt contractum. Are. in c. j. de proba. Bal. in
consi. ccxlj. li. iij. in consi. cclxxvj. eo. lib. Dec. cõsi. cclxxxvj. Curt.
consi. xlix. xiij. Dec. cons. ccxcij. vlti. du. Car. cons. cxcvij. Et hoc
est verum ẽt si conuentum eẽt cũ hebreis Soc. cons. lxxxvj. in fi.
lib. iiij. quinimo lex que transiuit in contractum non p̃t tolli a
principe Ias. in consil. j. li. j.
9 Statutum. Vide Deci. in c. que in ecclesiarum. ad fi. de con
sti. Io. cro. in rep. l. filiusfa. §. diui. de leg. j. in princip.
10 Nec obstat. Faciunt ea que idem scribit in l. singularia. ff. si
cert. petatur.
11 Probationis. Vide Abba. in d. c. dilectus. in glo. j.
12 xl. dierum. Si quis hodie baptizaretur añ quadragesimum
diem esset presumptio fraudis. vt per Dec. cõsi. cxxx.
13 Contractum. Poterunt tamen cogi seruar̃ iuramentum,
nisi sit contra ius ciuile. Soc. cons. lxvj. li. j. Paul. de ca. in con-
sil. c. visa.
14 Vsurarij. Vide Deci. in c. j. ver. tertio q? de preben.
15 Nostris. Vide aliqua in proposito per eundem in l. ij. in ij.
not. C. de insti. ⁊ substi.
16 Conscientie. De hoc vide late per Ias. in l. fi. C. vnde leg. vbi
plura ponit circa hec.
17 Sequi. Seq. idem Deci. in l. ij. C. de eden. in c. quoniam con-
tra. in j. no. de proba.
18 Conscientie. Hoc idem voluit Ias. insti. de actio. §. sed iste.
19 Reprobatur. Crederẽ ego cõtrariũ teneri posse ex eo q? in
ea culpa inest ex negligentia, ẽt presumptus quidã animus no
cendi minori, tñ ex leuiori presumptione ꝙ inde cognoscimus
ꝙ hi in quibus nulla est voluntas, aut animus non tenentur a
liquo mõ. l. sed ⁊ si. §. iniuriã. ff. ad l. aquil.
20 Copulatiuam. Probatur responsio in l. cum quidam. C. d-
ver. sig. in c. in calice. j. de consec. dist. ij.
21 Consuetudine. Vide Deci. in rub. de rescri. in prin.
22 Boni viri. Adde deci. in l. si pascenda. in ij. no. in princ. C. de
pactis. Bar. in l. j. C. de sacrosan. eccle. Gozad. in repet. l. qui se
patris

patris.C.vnde libe.
23 ¶Voluntas. Adde Deci.in rubr. de proba. & faciũt dicta per eum in rub.C.de edẽdo. & vide in c.que in ecclesiarum. vbi late. & in c.si pro debilitate.de of.del.
24 ¶Voluntas. Declara dummodo hoc faciant ex causa publicam vtilitatem concernente. Salyc.in auth.hodie.C. de iudic. Bal.in l.si quis filio.§.si autẽ.ff.de iniust.testa. c. obertus. qualit.olim feud.alien.pot.l.obseruare.in x.quest.ff. de offic. pret.& legat.c.ij.de re iudi.de hac tamen quest.vide late Hippol. in l. vnius facinoris.§.cognitorũ.ff.de quest. Bulga.in rub.c.qui admit. And. Sicu.in c.studuisti.de offi.dele.
25 ¶Ad eũ. Vide Iaso.in §.ex maleficio.instit.de actionib.
26 ¶Statuta. Vide aliquid per Rainer.de forliu.in repet.l. oẽs populi.in fi.ff.de iustit.& iur.que habẽtur in lectura Alber.de Rosat.& vide Ias.in l.j.C.de precib.imper.offer.vbi aliter limitat:vide tamen Bal.sibi cõtrariũ,vt fere semper,in l.clari.C.de fideicommiss.& ita etiã tenet Saly.in l.& si seuerior.in iiij.quest. C.de infami.vbi non constituit hanc differentiam inter leges. & statuta,& hec opinio videtur verior:qꝛ iuramentum intelligitur nulla causa extrinsecus superueniente.

Sil. Ald.

a ¶Cancellarie. Idem Decius l.j.in fi.vbi tetigi,si cer.pet.quicquid dicatur in decisiõe curie archiepiscopalis Tholose.cccc.xliiij.quam lud.Gomes falso parlamẽtum Tholosanũ vocat in proemi.reg.cancella.q.ij.vbi latissime disputat,& tenet saltem iudiciales,q̃ sunt de dandis,facere ius.vbique adde Fel. c.j.de re iudi.Feli.Franc.Ripam c.ij.de rescrip. In hoc autem Regno Recepte sunt quatuor ex dictis Regulis, scilicet Regula xviij.de infirmo Resignante & moriente intra viginti dies. Regula xxviij.de verisimili notitia,seu potius de possibili celeritate cursorum. Regula.xxxiiij.de publicanda resignatione,& possessione infra sex menses.& Regula.xliij.de consensu specialiter prestando expeditioni bullarum.de quibus Regulis peculiariter tractaui.
b ¶Bonefidei. Prepos.ca.j.de natu.feu. Curt.senior consi.lxviij. Bal.consi.xxiiij.lib.ij. Albert. Brun.consi.xij. Iaso.in §. actionum.Institu.de act.l.ciuitas.si cer.peta. Anto. Burg.c.dilecti. de empt.& ven.
c ¶Negatiue. Deci.l.nec ex pretorio.in fi.de re.iu. Aleg.cõs.cxx. in fi.lib.vj. Fran. Cur.trac.de sequestris.q.xij.in fi.
d ¶Seipsum tractat Iaco. Almain.in iiij.senten.dist.xviij. q.j.
e ¶Catechumenis.scribendum erat catechumenis. Idem vulgo putant de infantibus Christianorum nõ baptisatis:vt Car di.cle.vnica de Iudeis & ibi Boni.de vitali.in cle. ij. de penis. Sed imo [redacted] de populo Christiano, [redacted] ecclesi[redacted] [redacted]eis [redacted] debetur baptismus,qui non debetur filijs Infidelium, vel Iudeorum, nisi adulti fidem profiteantur sponte vt per Tho. Aqui.in ij.q.x.arti.vlti. Richar.in iiij.senten. dist. vj. Tho. Aqui.in problemat.ij.ar.vij. Calderi.consi.iij.ti.d Iudeis. Panor.c.sicut de Iudeis.quamuis Claua. post Scotum vers. baptism9.vj.& Matth. Affli.decisio.Neapo.clj.aliter dicat.
f ¶Ergo. Et bene idem contra Inn.gl.in c.consuluisti.ij.q.v. Adri.de Tracta.q lib.v.Claua.ver.culpa.in fi. Pet. Rebuff. Res.postulastis.nu.lj.de cleri.exc.ministr.quamuis Inn.sequatur Cepol.trac.de simula.contrac.Et ludo.Ro.Ang.cv.pridie & idem Deci.infra de proba.c.quoniam contra falsaz.nu. xxxj.
g ¶Boni viri. Idem Panor.c.verum.no.vl.de foro compe. Iaso.l.si sic.de lega.j. Alb. Bru.trac. de forma & solenni:& arti.quando cense.forma remissa in fi. Nõ obstant iura, que Decius in cõtrarium citat:quia ibi secundum materiam subiectaz hoc verbum intelligitur.
h ¶Transcendere. Dec.infra de proba.c.sicut.& de appella.c. cũ sit Roma.co.iiij.c.cõsuluit.j.& i l.pacta nouissima in.vj.C.de pa. [redacted]

1 ¶Legis natura est,futura prospicere.2.
3 Puniendus quis non est sine culpa,& causa.
4 Statutum q vnus pro alio puniatur,an valeat.
5 Damnum,& retractatio actus,an ponãtur vt diuersa:& an retractatio actus sit pena.6.
7 Statutum an comprehendat ignorãtes.13.
8 Ignorans si est in lata culpa,punitur.
9 Lata culpa si nõ equiparatur dolo,quis nõ tenetur de dolo.10.
11 Statutum imponens penaz pro homicidio,intelligi debet dũ modo dolo fiat.
12 Ignorans si fuit in leui vel leuissima culpa,non punitur criminaliter.
14 Constitutio vt indistincte liget,an attendatur tempus duorũ mensium.16.
15 Cõstitutio inferioris a principe ligat statim a tẽpore scientie.
17 Constitutio priuilegiatiua statim ligat.
18 Ignorantia qualiter probatur.

ognoscentes. ¶In tex. ibi:rẽ que culpa caret. Res hic pro persona accipitur. Nam rei appellatio generalis est l.j.ff.si cer.pet. adeo q etiam persone includũtur l.omnia.§.fi.de leg.ij.vbi tex.in l. Paulus.§.fi.ff.de pig. hic tamen non accipitur generaliter:sed propter subiectam materiam,solũ ad personas restringitur.& vide q no.Bal.in l.j.ff.de
1 statu homi.cũ si.vt no.And.Sic.hic,& cõsi.xxvj.li.ij. ¶†Not. q natura legis est,futura respicere. Ad idẽ tex.in c.fi.j.e.vbi vide
2 bimus:nã per omnes docto.ista materia ibi reseruatur.†Non omitto tñ illud,q Ab.dicit.videlicet q hoc non habet locum, qñ lex penã remittit: quia tunc ne occasio delinquendi prestetur,pro futuris casibus non intelligitur, vnde statutũ q bannitus soluendo decẽ liberetur,de preteritis,& non de futuris in
1 telligitur. Alleg. Bar.[1] in l.cum lex.ff.de leg.vbi hoc dicit: & idẽ Bar.in l.omnes populi.ver.quid de tempore.ff.de insti.& iure. Albe.in vlt.parte statutorum.q.lvj.similis ideo.& Ang. in consi.lxvij.ex themate.in secundo dubio.Sal.in l.ij. per illum tex. C.de gene.aboli.cum si.vt tradunt Mod.in c.fi.j.e. Reperio tamen dñm Nellum de sancto Gemi.in suo tractatu bãnitorum, in tertia parte secundi temporis in x.q.circa fi. qui dicit hoc dictum procedere,quando delictum impunitum ex toto remaneret:secus,secundum eum, si pena minuatur. Et ideo in terminis qõnis,prout Ab.loquitur,q soluendo decem liberet: dicit ipse q hoc nõ videtur verũ,quasi velit q licet pena mitigetur, per hoc tñ occasio delinquendi non prestetur. Et hoc refert, et sequi videtur dñs Io.Bap.de sancto Seuerino in repe. legis omnes populi.de insti.& iur.Sed per hoc non est recedendũ a communi opi.quia etiam quando pena consueta minuitur, occasio delinquendi prestari dicitur, licet in totum pena non tollatur. Ad hoc allego tex.singu.in l.operis.C.de pen. Et ad hoc facit quia secundum communem opi.non valet statutuz impo
2 nens penã pecuniariã pro homicidio[2] [a]:qꝛ dicunt doc.q occa
a sio delinquendi prestatur:vt no. Hostien.& Ab. post alios in c. fi.j.de consuet. Alber.in ij.parte statu.q.cxxij.item quero cum fi. vt tradunt Ioã.de Ana.& Moder.in rub.j. de homi. Et ideo in proposito,si bannitus forte pro homicidio,vel pro alio graui crimine posset liberari soluendo decem,daretur occasio delinquẽdi:vnde ad futuros casus non porrigitur,vt Bart. dicit & bene. Si tamen tempore statuti, qd penaz remittit,delictum iam commissum esset,licet nondũ fuisset bãnitus,videretur habere locũ statutũ,a cessante rõne Bar.contrarium tamẽ dicũt Bal.& Pau.de Ca.in d.l.cum lex.quia statutum loquitur d bã
b nitis:& iste non erat bannitus. Sed potest rñderi[b] q lex, & statutum semper loqui dicitur l. Arriani.C.de hereti. Et hoc videtur sentire Bar.in locis s.allegatis:& Abb.hic, dum inquit statutũ habere locũ in futuris bãnitis,cessante illa ratione, qd
3 occasio delinquẽdi remoueatur. ¶†In gl.j.conclusio gl. est q sine culpa & causa,non est quis puniẽdus,sed absq culpa ex sola cã,bene qs puniri põt.& idẽ gl.in c.antiqua.de priuileg. facit tex.in c.qñ frequẽter.§.si vero aliter.in fi.ibi:sine culpa,sed non sine cã:vt lit.non cõte. Et dicit Ab. hoc esse intelligendũ de cã legitima:alias secundũ eũ,esset occasio,& non cã:vt no.in c.solite.in prin.de maio.& ob.& Mod.sequuntur. Sed ista differẽtia quã Ab.facit,in proposito non vr hic applicari:qꝛ talis differẽtia vr procedere qñ cã haberet in se culpã: tũc eñ ab occasione distinguit. Sed quãtũ ad gl. hic, que tenet q ex causa absq culpa qs puniat: ita pariter ex occasione,sicut ex cã,poterit puniri. Et patet hoc in exẽplo,q ipse Ab. ponit,dicẽs q ppter vtilitatẽ publicã qs iure suo priuari põt l.itẽ si verberatum. ff. de rei ven. Nam tali casu,cum sine culpa sua puniatur, nõ magis ex cã,q occasione rei sue punit. In alia materia,vbi cã respe
c ctu culpe cõsiderat,tũc dicẽdũ esset q occasio[c] dicat,qñ cã non est ordinata ad effectum,de quo agit,sed accidẽtaliter, & casu
3 illud cõtigit[3]. Ad hoc facit tex.in l.fi.§.sed cũ in secũdam.C. de fur.in l.respectũ.§.j.ff.de distrac.pig.in l.generaliter.§.si quis alienũ.ver.plane.ff.de fideic.lib. Et ideo aliud est,q aliqd ex aliquo accrat,vel eius occasione:vt no.Bart.in l.fori.C. de aduo.
4 diuer.iudi.facit q no.gl.in d.c.de cetero.de homi.†Et ex his q̃
* gl.hic dicit,infert ad qõnẽ, An valeat statutũ * q vnus pro a
4 lio teneatur,& puniatur[4]. Et cõiter tenet q sic[d],vt tenet Bar.
d in l.iure prouisum.C.de fabri.li.xj.in l.sancimus,vbi Bal.per il
e lũ tex.C.de pe.cũ concor.vt per Mod.[e] hic,& in prin. Decreti.& Alex.qui alios refert in l.sepe. de re iud.& in l.lex Cornelia.& in l.lex Cornelia.de vulg,& pu.& no.Mod.in l.de quibus.ff. de legi.in §.actiones.Insti.de act. Et inter alia plura, que hic referuntur,no. est decisio Bal.in l.dotis.C.de iu.dot. vbi inquit va

lere statutum ꝙ filij mercatorum teneantur ad debita patris
illo mortuo, licet non sint heredes: nam tale statutum valet, li-
5 cet durum sit,[5] ⁊ sequitur Pe.de Anc.in c.j.§.e.in repet.⁊ idem
voluit Imo.in c.pe.de consue.circa fi.⁊ sequitur Alex.in consi.
xlij.super premisso.lib.j.Bal.tamen in d.l.dotis.tradit cautelã,
vt statutum non habeat locum, videlicet ꝙ filij exheredentur.
Mod.in l.si filius, qui patri.ff.de bo.li.in iij.no. dicunt ꝙ talis
6 cautela hodie non videtur procedere qꝛ cã legitima requirit[6]:
aliter non valet.§.aliud quoq; capitu.in aut. vt cũ de appella.
cogno.Sed potest responderi, ꝙ illud procedat in exhereda-
tione iniuriosa, prout loquit tex.in d.§.aliud quoque. secus vi-
7 detur in exheredatione fauorabili, qualis ista esset[7]: ar.tex.no.
in l.multi.ff.de libe.⁊ postb.⁊ no.Are.in l.si necessarijs.ff.de ac-
qui.here. Verba tñ talis statuti debent diligẽter perscrutari:
qꝛ odiosum est, ⁊ stricte interpretari debet: vt no.Ang.in consi.
lxj.queritur.⁊ idem Pe.de Anc.in consi.xc.pro specifica, ⁊ cla-
riori.⁊ in cõsi.cclxxj.in primo dubio.⁊ in varijs casibus sepe cõ
f sului[f] florẽtie, vbi tale statutum viget.Et predicta cõclusio, qđ
statutum vnum pro alio obligare possit, procedit, ⁊ locum ha-
bet in pena pecuniaria: secꝰ esset in pena corporali: vt no. Bal.
in rubrica.C.res inter alios acta.ver.itẽ no.⁊ in l.j.⁊ C. ne fi. pro
a pa.concor.vt tradit Alex.[a] in d.l.sepe.⁊ Mod.hic, ⁊ Ro.in cõ
si.cv.plura sunt.Et ad hoc precipue allegatur tex.cum gl.xxiij.
q.v.in c.cũ homo.in verbo, Suppliciũ.Et licet non valeat sta-
g tutum, valeret cõsuetudo[g], vt qs etiã ad penã corporalem pro
alio obligari possit: vt vr̃ sentire gl.in d.c.cũ homo.quã ad hoc
pro singulari allegauit Ro.in suo no.cxxviij.tu scis.⁊ Barto.
Veron.in consi.xl.Lucius.Sed contra illã gl.arguũt Mode.
hic, ꝙ aut talis cõsuetudo est irrationabilis: ⁊ non debet vale-
re.c.fi.j.de cõsu.Aut est rõnabilis: ⁊ pariformiter deberet vale-
re statutũ: cuius cõtrariũ cõiter doct.dicũt. Sed aduertenduꝫ
est, qꝛ gl.in d.c.cũ hõ.nõ facit differentiã inter statutum, ⁊ con-
suetudinem.Nã primo loqtur inspecto iure cõi: ⁊ in prin.dicit,
ꝙ nullo iure reperitur ꝙ fideiussor ꝓ alio ad mortem obligari
possit.Et ad tex.ibi, qui vr̃ hoc ꝓbare, gl.in l.fi.rñdet, ꝙ habuit
respectũ ad cõsuetudinẽ loci nõ ꝙ istud esset de iure cõi.Et ita
gl.vult valere cõsuetudinẽ, ꝙ fideiussor ad penã corporalẽ ad-
stringat: ⁊ tali casu etiã valeret statutũ: ⁊ gl.ibi hoc non negat.
Nec ob.ꝙ doc.cõiter tenẽt statutuꝫ non valere: qꝛ nõ loquũtur
in fideiussore, sed qñ quis absq; facto suo immediate a statuto
esset obligatus: nõ sic vr̃ in fideiussore, q ꝓpria volũtate se obli-
gauit.Nec ob.si dicatur ꝙ ñ deberet valere ẽt cõsuetudo cũ nõ
sit dñs mẽbrorũ suorũ: ꝓut etiã contra illã gl. arguunt Mod.
in prin.decreti.in fi.qꝛ rñdet ꝙ cũ volũtate eius authoritas con
B suetudinis cõcurrit, merito ẽt corporaliter astringi põt[B] † In
5 gl.* in verbo dispẽdijs, gl.exponit.i.dãnis, siue retractatiõibus
* ⁊ cũ in tali expositiõe ponãtur vt diuersa, dãnũ, ⁊ retractatio
actus colligit ꝺm Ab.ꝙ nullitas actus nõ sit dãnũ.⁊ per cõse-
quẽs nõ sit pena.Sed ista illatio nõ videt bñ inferri ex mõ lo-
quendi, quo vtit gl.qꝛ dũ ingt, dãnis, siue, retractationibus: po-
tius vr̃ sentire cõtrariũ.s.ꝙ pro eodẽ ponãtur.sicut cũ dicitur,
Alex.siue paris: vt ꝑ gl.in l.ad protegẽdã.C.de in lit.dã.tu.An
b aũt in se verũ sit, ꝙ annulatio[b] actus nõ dicat pena[8]. dñs Ab.
8 late insistit: ⁊ finaliter post Bal.in l.nõ dubiũ.C. de leg.in versi.
item no.cõcludit ꝙ si annullatur actus in odiũ ꝑsone faciẽtis
cõtra ꝓhibitionẽ: dicit, pena.Secus si actus reddatur nullus
ex eo simpliciter, ꝙ nõ sit seruata forma reqsita.⁊ sequit Petr.
de Anc.in c.j.in ver.ex predictis habes.s.e.Alex.in l.turpia. đ
le.j.Sed ista distinctio nõ multũ satisfacit: qꝛ in pena cõsidera-
tur effectus.Vñ ex quo in vtroq; casu resultat idẽ effectus, qđ
actus sit nullus, in vtroq; casu idẽ videt dicẽdũ. Ad hoc vide-
tur posse rñderi, ꝙ nõ oĩs amissio iuris sui dicit pena: sed tunc
demum pena dicitur, quãdo quis propter delictũ priuatur: vt
notat Bal.ponderando gl.ibi, in l.fi.C.de bo.libert. Et iđ licet
idem sit effectus in vtroq;, qꝛ actus nõ valet non sequitur ꝙ in
vtroque casu sit pena, cũ in vtroq; casu nõ sit delictũ.Secundo
cõtra Bal.facit tex.in l.senatus.de con.empt.ff.vbi actus nõ an
nullatur in odium persone, sed ꝓpter vtilitatem publicam, ne
ciuitas deformet: ⁊ tamẽ dicit pena, vt ibi habet.Nõ ob.si dica-
tur hoc esse in odiũ persone, que venit cõtra ꝓhibitionẽ: qꝛ eadẽ
ratione esset idẽ dicẽdũ in quolibet actu, q ex deffectu solenni-
tatis reqsite annullatur ⁊ tñ ꝺm Bal.nõ dicitur pena.Tertio,
contra Bal.videtur tex.in l.fi.C.de posthu.here.inst.nisi vbi an
nullatio testamẽti ꝓpter vitiũ preteritionis, pena dicitur: ⁊ iđ
cõcludendũ est, vt j.dicã.Mo.hic concludũt ꝙ irritatio actus
nõ sit naturalis pena cõtrahẽtiũ cõtra legem, vel mandatum
superioris: sed tunc demum pena naturalis videtur, quãdo pe
na corporalis, vel pecuniaria imponitur: allegando Imo. in c.
si vere.de sen.exc.circa mediuꝫ.Sed etiam ista conclusio nõ pla
cet: quia imo naturalis pena videtur ꝙ actꝰ sit nullus; alia pe-
na extrinsecus venit.Et hoc expresse no.Bal.in c.nã ⁊ concupi-
scentiam.j.e.vbi inquit ꝙ oẽ ꝙ est ꝓhibitum, naturaliter inua
liduꝫ est: ⁊ talis pena corporalis, vel pecuniaria extrinsecus ve
nit: vt no.Bar.in l.pretor ait.in prin.ff.de ope.no.nun.Et ideꝫ
Imo.in c.fi.de rescri.in gl.in ver.personalibus.in fi.vbi conclu
dit ꝙ annullatio actus non est pena extrinseca, sed intrinseca:
ergo naturalis videtur, si intrinseca est.Unde Inn.in d.c. si ve
re.dum loquitur de pena naturali, videtur considerare ꝙ na-
turaliter.i.proprie pena dicatur qñ tollitur ius quesituꝫ. Et iđ
per nullitatem actus proprie nõ dicat pena: cum agatur de iu-
re querẽdo, prout voluit Io.An.in c.fi.de ele.in vj.⁊ Domi.ibi
in gl.ij. Idẽ Io.an.in regula, odia.circa fi.de re.iu.ĩ vj.in Mer
cu.⁊ sequitur Bal.in l.nemo martyres.in fi.C.đ sacrosan. eccle.
Sed ista conclusio etiam nõ videtur vera: qꝛ imo pena dicitur
licet ius quesitũ non tollatur d.l.senatus.ff.de contrah.emp.c.si
religiosus.de elec.in vj.l.turpia.de leg.j.Pro resolutione con-
sidero tres casus.Primus qñ annullatur in odiuꝫ persone.Se
cundus, quando in fauorem.Tertius quando propter formã,
vel solẽnitatẽ introductam ꝓpter vtilitatem publicã. Primo
casu conclusio Bal.videtur vera: pro qua allego tex.in l.moris.
sunt aũt.ff.đ pe.vbi pena dicitur, si alicui interdicitur facultas
negotiãdi vel cõducẽdi ea, que publice locantur: vt in l. si quis
forte.§.fi.iuncta l.aut dãnũ.in prin.ff.de pe.⁊ in l. testamento cẽ
turio.ĩ fi.ff.đ ma.testa.Facit tex.in l.hi qui.C.đ aposta.⁊ est tex.
in c.super literis.j.ti.j.ibi in penã sue peruersitatis nullum ex il
lis literis commodum consequantur.in c.si religiosus. de elec.
in vj.Ad idẽ est tex.in l.si is, qui heres.ff.de vulg. ⁊ ibi Pau.de
ca.ꝙ statutum faciens queꝫ inhabilem, dicitur esse, penale. Nã
cum talis prohibitio absolute facta sit in odiũ persone, fortior
dicitur, quam si prohibeatur aliquid fieri sine certa solennitate
qꝛ fortior est prohibitio precisa, quam modificata: vt no.Bal.in
l.j.in prin.ff.ne quis euꝫ.Secundo casu res clara videtur, ꝙ nõ
sit pena: qꝛ si in fauorem minoris vel mulieris alienatio prohi-
bita sit, respectu ipsorum non dicitur pena cũ illud in fauorem
statutum sit, ⁊ nullum sit delictũ: ergo non est pena l.sancimus.
9 C.de pe.⁊ per gl.in d.l.fi.vbi Bal.C.de bo.liber.Et licet hoc ꝯtẽ-
dat in preiudiciũ aliorum contrahentium cum minore vel mu
liere, venit in cõsequẽtiam: ⁊ dispositio dicitur fauorabilis.quã
uis actus annulletur: vt notat Alex.per illum tex.in l.ij.ff.de li
beris ⁊ posthumis.In tertio casu videt dicendum, ꝙ si actus
annulatur secundum regulas iuris communis, nõ videtur pe
na: ⁊ ideo iura, que annullãt testamẽta, vel sentẽtias non serua
ta solennitate requisita de iure cõmuni, non dicuntur penalia:
⁊ tali casu videtur habere locum dictum Bal. in d.l.nõ dubiũ.
C.de legib.ꝙ Ab.hic refert.Nec obstat huic conclusioni tex.in
d.l.fi.C.de posth.here.inst. qꝛ non absolute dicitur ibi ꝙ sit pe-
na, sed dicit ne penã preteritionis patiantur: ⁊ sic est pena pre-
teritionis, ⁊ non pena simpliciter: ⁊ per consequens largo mõ,
⁊ improprie pena videtur: vt no.in l.j.ff.de dona.Si vero cõtra
regulas iuris cõmunis actus specialiter annullatur, videt pe-
na d.l.senatus.Ex quo em̃ tollitur ꝙ de iure communi compe-
tebat, satis dicitur pena, per supradicta in primo casu, ⁊ vide-
tur pena intrinseca: vt no.Imo.in d.c.fi.de relig.Et non vide-
tur ita odiosa sicut extrinseca, que in afflictione corporis, vel
in solutione pecunie consistit, vt no.voluit glo.in cle.ij.de here.
dum inquit in ver.ex nunc.in fi.ꝙ illa constitutio ad preterita
extenditur quo ad nullitatem actus, sed non respectu pene que
6 extrinsecus venit.⁊ illa gl.cõmuniter approbatur.† Ex quo in-
ferri vr̃ ꝙ iura, que prohibent extensionẽ fieri in penalibus, nõ
videntur in annullatione actus procedere, in qua non tollitur
ius quesitum.Et isto respectu verificatur, ⁊ procedit opi. Ioã.
an.in d.c.fi.đ ele.in vj.in dicta regula, odia.in fi.⁊ Bal. in d. l.ne
mo martyres.in fi.Et istud intelligo, quãdo actus annullatur
non seruata solẽnitate: quo casu prohibitio modificata est.Se-
cus si prohibitio esset precisa, ⁊ facta absolute in odium perso-
ne, ꝓut dictum est in primo casu: qꝛ tunc extensio videtur pro-
hibita, sicut in alijs iuribus penalibus, que extendi prohiben-
tur, per ea, que s.in primo casu dicta sunt.¶ In gl.in verb.cõ-
mendet.glo.exponit.i.puniat.⁊ docto.sequuntur.Et istum tex.
cum gl.ad hoc allegauit Albe.in dictionario, in ver.commen-
damus.ꝙ commendare idem est, ꝙ punire. Sed ista expositio
mihi non placet: quia verbum Commendare, de se non impor-
tat punire, nec in aliquo loco hoc scriptum reperitur.facit tex.
in l.commendare.de ver.sig.in l.Lucius.ff.depo. in l.si vero nõ
remunerandi.§.cum quidam.ff.man.cum si.vt per Alber.in lo
co preallega.Unde hoc verbum Commendet, debet coniungi
cum vers. dispendijs. Et est sensus commendet dispendijs, id
est, patiatur damnum, vel damno afficiatur, ⁊ est ornatus mo-
7 dus loquendi.¶ † In gl.fi.primo Abb.instat quando statutũ
afficiat ignorantes.Ex dictis eius prima ꝯclusio est, ꝙ si igno-
rãtia

rantia sit absq; culpa, excusatur, ⁊ euitat omnē penā. Facit tex.
in c.ij.e.ti.in vj.bon.tex.in l.Metrodorū.ff.de pe.⁊ gl.no.in l.j.
ff.de recepta.in ver.latrones. Ad idē facit tex.in c.apostolice.d
cle.excō.mi.in c.si vero.de sen.excō.in c.si vir.de cog.spir. Et p
babiliter ignorantia etiā excusat, ne qs lucro priuetur l.fi.ff.de
leg.j.no.Bar.in l.auunculo.ff.de cōdi.sine causa. Et secūdū istā
conclusionē ꝙ ex probabili ignorantia quis excusetur, in no.ca
su Abb.consuluit in consi.xxxv.in j.lib Ro.in consi.cccclxxiij.
Jo.de Ana.in consi.lxxij.Signo.in cōsi.cxxxi.in tertio dubio.
Barba.in cōsi.xlvj.lib.x.⁊ Fede.de se.in cōsilio.xiij. Clericus p
cussit.⁊ ꝙ tradit Nellus in iij.parte secundi tempo.q.lxxxiij.in
8 tracta.bānitorū.† Secūda conclusio ꝙ si ignorās sit in lata cul
pa, punitur, sicut si esset in dolo in casibus, in quibus lata cul
pa dolo equiparatur: prout est regulariter ꝙ Nerua.ff.depo.l.
mulier.§.si heres.ver.sed etenim.ff.ad Treb.l.j.§.j.ff.si men.fal.
mo.dixe. Et ideo non excusatur ille, qui ignorat illud, ꝙ cōmu
niter omnes sciunt.c.fi.j.qui ma.accu.pos.l.sed ⁊ si pupillus.§.p
scribere.ff.de insti.⁊ in no.casu tradit Ro.in consilio lviij.in iij.
9 dubio.⁊ in consi.cxxvij.in fi.† Tertia cōclusio, si lata culpa nō
equiparatur dolo, nō tenetur de dolo, sed pro modo culpe pu
niēdus erit. Et inter alios casus, in quibus lata culpa dolo nō
equiparatur, duos Ab.ponit hic. Primus, quando in aliquo
10 actu expresse dolus requiritur, lata culpa non sufficit[10]. indu
cit tex.in c.si vero.el ij.de sen.excō.iuncto c.si quis suadente dia
bolo.xvij.q.iiij. Et simpliciter sequuntur Mod.⁊ fuit doctri
na Bar.in l.ꝙ Nerua.ff.deposi.per tex.in l.j.in prin.iuncto.§.si
quis antē.ff.ne vis fiat ei.⁊ in l.ij.in prin.iuncto §.hac actione.
ver.si publicanus.ff.vi bo.rapto.⁊ idē Bar.in l.j.§.nō antē.ff.si
quis test.liber.⁊ sequitur Alex.in cōsilio.lxv.lib.j. Sed aduertē
dum est, q2 primo tex.in d.c.si vero.nō videtur probare ꝙ Ab.
dicit: q2 nō videtur loqui in lata culpa, cum ibi esset probabilis
ignorantia: q2 erat clericus in habitu laici: ⁊ talis qs esse presu
mitur, qualis ex habitu iudicatur l.itē apud Labeonē.§.si qs
virgines.ff.de iniur. Similiter iura, que allegat Bart.non vi
dentur loqui in lata culpa. Secundo contra Bart.⁊ Ab.vide
tur tex.in d.l.j.§.hec actio.ff.si men.fal.mo.di. Et licet Bart.in
d.l.quod Nerua.conetur respondere ꝙ ibi illud sit per viaȝ ex
tensionis, q2 Jurison.ita declarando vlterius procedit, hoc vi
detur contra illum tex.vbi primo dicitur, ꝙ non tenetur agri
mensor de culpa, sed tantum de dolo, ⁊ reseruat latā culpā: er
go non videtur per viam extensionis, vt Bart.dicit: sed, q2 do
lo equiparatur, vt tex.ibi expresse dicit: ⁊ sic videtur tex.ibi, ꝙ li
cet dolꝰ expresse, ⁊ precise requiratur, vt patet ibi, per dictionē
tantum, non tamen lata culpa excluditur. Tertio hoc confir
matur, quia cuȝ lata culpa dolo equiparetur regulariter ex in
terpretatione passiua, quod dicitur de dolo etiā in lata culpa
10 intelligitur: arg.l.j.§.lex Falcidia.ff.ad legē Fal.† Secundus
casus, in quo lata culpa non equiparatur dolo, est qñ dolus ta
11 cite requiritur[11], prout est, qñ actus in persona alterius puni
tur prout Ab.hic dicit, ⁊ latius tradit Bar.in d.l.j.§.non autē.
ff.si quis testa.liber.⁊ Mo.simpliciter sequuntur. Sed contra
hoc videtur dictū Bal.in l.iij.§.ꝙ pretor.ff.ne quis eū.vbi in
quit ꝙ in statuto, quo cauetur, si quis aliquem percusserit, pu
niatur in centum: dolus non requiritur per illū text.⁊ idem
Bal.in l.in actionibus.in prin.ver.sed quid si statutum dicit.ff.
de in lit.iuran. Pro cōcordia considerandum est, ꝙ statutū de
bet intelligi secundum ius cōe: vt no.in ca.cū dilectus.d cōsue.
in l.ij.C.de noxa.facit tex.in l.si quādo.C.de inoff.testa. Et ideo
si statutuȝ in tali casu loquitur, in quo de iure communi dolus
requiratur, eod.modo etiam statutū debet interpretari. Si ve
ro pena, que a statuto imponitur ratione culpe, imponi potest
i de iure communi, tunc etiam statutum pro culpa intelligitur.
Et ita Ang.distinguit in l.j.ff.de legi.in versi.item queritur, si
statutum. Unde ibi infert ꝙ si pena decapitationis imponat,
k debet subaudiri, dummodo dolo[k] fiat. Allegat tex.in l.cum au
tem.§.excipitur.el j.in ver.capitalem.ff.de edil.edic. Et idē no
tat Bar.in d.l.j.§.non autem.dum inquit, ꝙ sunt quedam deli
cta, in quibus de sui natura dolus requiritur, vt in furto, vel
falsitate: vnde statutuȝ de furto, vel falsitate intelligitur, ꝙ do
11 lose fiat.† Ex quibus infertur ꝙ statutum imponens penā mor
tis pro homicidio, intelligi debet dummodo ex dolo, ⁊ ex pro
c posito cōmittatur.[c][12]. Et ita expresse in statuto de homicidio
12 tradit.Bal.in l.data opera.ver.itē si statutum precise punit ho
micidium.C.qui accusare.⁊ idem Bal.⁊ Saly.in l.ij.C.de noxa.
cum concor.vt tradit.Alex.in l.⁊ si seuerior.C.de infa.⁊ in consi
lio.cxl.videtur in casu proposito.⁊ in consi.cxliiij.post redditū
consilium.eo.lib. Et ita de facto dicit se rñdisse Pau.de Ca.in
d.l.⁊ si seuerior. Et pro singulari allegat illud dictū Bal.in d.l.
data opera.⁊ ideȝ Pau.de Ca.in l.nemo.C.de epis.audiēt.in l.
j.in prin.C.vbi senat.vel cla.⁊ in l.fi.ff.de legi.in fi.⁊ in cons.cxcj.

in cā carceratorū.in prin.⁊ idem Ang.in l.is, qui cum telo.C.de
sica.in fi.quem refert, ⁊ sequitur Fulg.in consi.cxxxiiij.visis de
nuntia.in fi. Et secundum istam conclusionem etiam consuluit
Car.in consi.xliiij.pro domino Christophoro circa fin.vbi ad
hec etiam allegat Jo.and.qui hoc dicit in regula, pro possesso
re.de re.iu.in vj.in mer.⁊ Barth.Veron.in consi.xxx.⁊ in consi.
xxxj. Et ampliatur ista conclusio, si statutum exciperet cām de
fensionis, vt quia excipiat vnum casum, non tamen ampliatur
regula statuti, quominus intelligatur secundum ius commu
ne.s.dolo interueniente: vt not.voluit.Car.in c.lator.de homi.
vbi Joā.de ana.in ver.vltimo querit dominus Flo. Predicta
conclusio de homicidio limitatur non procedere, quando sta
D tutum loqueretur de homicidio qualitercunq; commisso[D]: q2
tunc etiam in homicidio absque dolo commisso haberet locuȝ
13 pena statuti[13]: vt no.voluit Sali.in l.ij.C.de noxa.⁊ refert, ⁊ se
quitur Alexan.in d.l.⁊ si seuerior.C.de infa. Et hoc dictuȝ ple
rique Mod.in varijs locis simpliciter sequuntur. Sed tamen
temperatur ista limitatio, vt non includat homicidium com
14 missuȝ ex cā necessarie defensiōis[14]: vt not.tradit do.Jo.Bap.
de sancto Seuerino in repeti.l.omnes populi.ff.de iust.⁊ iure.
in ver.quarto infert. Et ad superius dicta videndum est ꝙ no.
Bar.in l.iuste possidet.circa fi.ff.de acquir.pos.⁊ Are.ibi, oppo
nit de d.l.iij.§.ꝙ pretor.ff.ne quis eum.⁊ aliter respondet quaȝ
s.dictum sit: ⁊ Bar.in l.j.§.non auteȝ.ff.si quis test.liber.⁊ Ab.
hic, dicit ibi Areti.ꝙ non videtur differentia, an statutum lo
quatur in rem, vel in personam: q2 in effectu ista videntur cor
relatiua, vt latius ipse deducit. Sed responderi potest, hoc esse
verum, considerato eo, ꝙ in consequentiam venit. Sed Bar.lo
quitur, attento eo, ꝙ pncipaliter statutum videtur respicere.
Et in simili casu hoc modo etiam distinguit Bar.in l.si quis p
eo.ff.de fideius.⁊ in authen.sacramēta puberum.C.si aduer.vē
12 di.⁊ no.Car.in consi.ix.in ti.de iureiur.cum si.† Quarta cōclu
sio Abbatis est, ꝙ si ignorans fuit in leui, vel leuissima culpa,
non punitur criminaliter: vt no.Cy.in l.data opera.C.qui ac
cu. Et hoc verum, vbi ciuiliter puniri pōt: arg.l.qui edes.ff.de
incen.rui.nau.alias secus. Et tali casu procedit quod no.Bart.
in l.respiciendum.in §.delinquunt.ff.d pe.vt per eū hic, ⁊ Mo
der.sequuntur. Sed aduertendum est, quia Bart.in d.l.respi
ciendum.§.delinquunt.contra Cy.allegat illum text.in d.l.qui
edes qui parum facit.quia non videtur ꝙ ibi criminaliter pu
niatur licet ciuiliter puniri non possit: quia illa commutatio
in penam corporalem fit ibi accidentaliter, quando non potest
soluere estimationem damni: debet fieri de voluntate credito
ris l.fi.vbi Bald.ff.de in ius vo.⁊ tex.in l.respiciendum.§.delin
quunt.ff.de pen.quem ibi not.Bart.videtur procedere quāuis
in illo casu etiaȝ ciuiliter agi potuisset. Unde Bal.in l.data o
pera.ver.nunc de tertio.C.qui accu.dicit esse distinguenduȝ, an
sit culpa in faciendo, vel non faciendo, Et sequitur Paul.de
Cast.in l.j.ff.de legi.Bal.in d.l.data.Ange.in c.fi.de his, qui se
occi.⁊ idem Bald.in d.l.j.ff.de legib.differentiam facit inter le
uem culpam ⁊ leuissimam.⁊ sequitur Bar.Ver.in consi.xlij.cū
Petrus. Et in isto casu etiam aliter distinguit Ange.in d.l.j.ff.
de legi.dicens ꝙ ordinaria pena nunquam criminaliter impo
nitur pro culpa leui, vel leuissima. Secus est in pena extraordi
naria, de qua loquitur text.in d.§.delinquunt.⁊ ita etiam Bal.
in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.dicit illum §.in pena ex
traordinaria procedere. Et ista concordia probabilis videtur,
aliter etiam concordando Cy.⁊ Bar.distinguit Sali.in l.pri
13 ma in fi.C.de sic.† An autem statutum addens penam in facto
15 damnato de iure communi liget ignorantem[15]. Anto.de But.
hic late insistit, in versi.ex his deciditur dubium.⁊ finaliter te
net ꝙ non.⁊ idem Domi.post Joan.an.in c.ij.in glo.in verbo
statuta.e.tit.in vj. Contrarium videtur voluisse Bar.post Cy.
in l.j.ver.ij.quero.C.de sum.tri.cum simi.vt referunt Moder.
l bic. Et ista opi.verior[l] est de iure, licet alia equior sit, vt conclu
dit Abb.in c.a nobis.de sent.excō.quia dicit ipse ꝙ ignorantia
non est probabilis.ex quo factum est damnatum.allegat bonū
tex.in l.vulgaris.§.si quis es.ff.de fur. Sed tamen ille text.pa
16 rum facit[16], quia ibi consideratur interesse patris: ideo veri
tas inspicitur ꝙ esset aurum. Mod.hic arguunt, ⁊ videntur se
qui primam opi.ꝙ propter ignorantiam excusetur per text.in
c.si quis cum duabus.in c.si quis cum matre.xxxiij.q.vl.sed illa
iura de ignorantia nihil dicunt. Secundo, quia constitutio, q̃
debet extendi ad preterita secundum ea, que habentur in c.fi.j
eo.non extenditur ratione pene, ne ignorans penam patiatur.
vt per glo.in cle.ij.de here. Sed responde ꝙ in tali casu igno
rantia est multum probabilis, cum ignoranti imputari nihil
possit: secus in proposito videtur, vbi factum est reprobatum.
de iure communi. Tertio, quia dum reus incurrit penam, con
17 currere videtur quedam naturalis obligatio ad penaȝ[17].l.Im

peratores.ff.de iure fisci.⁊ no.Bar.in l.ex hoc iure.de iust.⁊ iu.
que nō cadit in ignorāte.Sed responderi potest, ꝙ ex quo dat
operam rei illicite reputatur consentire etiaȝ in eo ꝙ sequitur
preter eius intentionem:vt patet in c.fi.de homi.in vj.Quarto,
quia respectu pene videtur lex noua,que non ligat ignorantē.
Sed dici potest ꝙ ista nouitas,non attenditur in isto,qui ope
ram prestat rei illicite,vt dictum est.Ultimo allegatur text.in
l.eum qui.§.pe.ff.de iniur.Sed loquitur ibi quando vni iniu-
ria fit ex persona alterius:quo casu animus iniuriantis simpli
citer inspicitur,vt declarat Bar.in l.diuus.ff.de sic.Et ideo vt
Abb.dicit in d.c.a nobis.verior de iure videtur opi.Bart.pro
qua facit ratio c.fi.de homi.in vj.ibi,cuȝ potuerit cogitare,⁊c.
Cum vnaqueque ciuitas habeat propria statuta, ⁊ abundet in
sensu suo:vt dicitur in c.vtinam.lxxvj.dis.Et iura volunt ꝙ in
delictis locus delicti attendatur.aut.qua in prouincia.C.vbi d
cri.l.saccularij.in §.sunt quedaȝ.ff.de extraor.cri.no.Bar.in d.
l.j.C.de sum.tri.Bal.in l.ij.in fi.C.de nox.cum si.Et pro ista cō-
clusione facit tex.in l.si quis aliquid.§.q abortionis.ff.de pe.in
fin.⁊ ꝙ no.Bar.in l.respiciendum.§.delinquunt.in fi.ff.de pe.
14 Primo,† principaliter Ab.prosequitur,an ad hoc vt cōstitu
tio liget indistincte,tempus duorum mensium attendatur.Et
* primo concludit* ꝙ si tempus sit determinatum, precise illud
attenditur,adeo ꝙ si dicatur ex nunc,statim ligat, quantū ad
hoc vt actus sit nullus:sed non respectu pene:vt per glo.in cle.
ij.de her.quam Car.⁊ Imo.ibi sequuntur.mod.simpliciter hic
⁊ do.An.Sicu.in cōsi.xxxiiij.li.j.Et sic no.est ꝙ dispō facta sim
18 pliciter,nō intelligitur respectu pene que odiosa[18] est.⁊ in simi
li est gl.no.in cle.ij.in ver.sanctam.de vi.⁊ ho.cle.c.fi.in gl.fin.de
pe.Facit ꝙ de pena not.Bar.dicit in l.in testō.la j.ff.d condit.
⁊ demō.Bal.in l.j.in ix.q.C.de his,que pe.not.⁊ ꝙ tradit Bald.
15 in lege.cum pater.§.pater certam.de lega.ij.†Secundo,Abb.
concludit ꝙ constitutio inferioris a principe,statim ligat a die
m scie,⁊ respectu ignorantium,tempus arbitrarium[m] est.⁊ idem
voluit Host.eo.ti.in summa.§.aliquando.Bar.in l.omnes po-
puli.in v.q.de iusti.⁊ iu.⁊ Pet.de Anc.in c.j.in xij.q.prin.circa
fi.in ver.hic etiam queri potest.s.e.ti.cum si.vt tradunt Mod.
hic:⁊ idem Ab.in consi.xxxv.videtur primo.li.j.Et adde ꝙ sciē
n tia simpliciter non sufficit sed etiam publicatio[n] requiritur:vt
no.Bal.in l.vni.§.fi.per illum text.C.de cad.tol.Ang.in fi.§.j.
circa fi.in auth.de non eligen.Ab.in dicto consi.xxxv.⁊ no.in c.
j.s.de postu.prela.⁊ tradit Alex.in consi.xxxix.visis.in fi.lib.iij.
16 Tertio† Ab.concludit ꝙ cōstitutio principis,ligat post duos
19 menses,⁊ etiam prius,si habita sit notitia[19]:vt per gl.in c.ij.de
re.eccle.non alie.in verbo,hactenus.in vj.⁊ ibi do.Bart.in d.l.
omnes populi.in v.q.cum si.vt tradunt Mod.hic.Et idē Ab.
in c.j.de postu.prela.vbi ad hoc ponderauit illum text.in versi.
sufficit.⁊ idem videtur velle Fede.in consi.ccxj.factum tale est,
iudex.Nec ob.ꝙ Ant.de Bu.videatur tenere contrarium hic,
ibi:puto tamen de mente iuris, dum inquit ꝙ imo ante duos
menses constitutio principis non ligat etiaȝ scientem, nisi hoc
exprimatur.per tex.in d.aut.vt fac.no.consti.quia Mod.respō
dent ꝙ data scia ante duos menses frustra postea expectatur
terminus duorum mensium,cuius euentus nihil operatur: ar.
c.cum contingat.de offi.deleg.Ista responsio bene procederet,
presupposito pro constanti,ꝙ tempus duorum mensium soluȝ
constitutum sit ad habendum scientiam.Sed istud fortasse vo
luit negare Ant.de bu.pro quo multum facit tex.quem ipse ad
ducit in d.authen.dum in rub.⁊ in tex.dicitur constitutionem
valere post duos menses:ergo videtur ꝙ prius,⁊ ante non va-
leat.Et quia videtur tempus duorum mensiuȝ esse determina
tum:ergo illud attenditur:vt s.in prima conclusione dictum
est.Et quia si constitutio principis ligaret scientem ante duos
menses data scia,non esset differentia inter constitutiones pn-
cipis,⁊ aliorum inferiorum:cuius contrarium doc.communi-
E ter dicunt.Et ista opi.videtur de iure sustentabilis.[E] Non ob.
tex.in d.c.j.de postu.prela.in ver.sufficit.quia non dicit simpli-
citer de scientia,sed requiritur ꝙ sciat constitutionem solenni
ter editam,⁊ publice promulgatam.Et ista satis includunt tē-
17 pus duorum mensium, ꝙ est a iure determinatum.† Quarta
conclusio Ab.est,ꝙ cōstitutio priuilegiatiua statim ligat,⁊ idē
tenet Bar.in d.l.omnes populi.in v.q.in prin.⁊ in l.pe.C.de de
cu.lib.x.⁊ ibi Bar.dicit hoc esse quantum ad eum,in cuius pre-
iudicium tendit.⁊ ad hoc illum text.pro singulari allegat Ro.
in consi.cccxxx.circa primum.Sed quantum ad eum, in cuius
20 fauorem cedit priuilegium,scia requiritur[20]:vt Ab.hic dicit p
tex.in c.j.versi.ex parte.de conces.preben.in vj.per quem tex.ita
etiam tenet Car.in proe.Cle.in ver.vniuersitati.in v.q.⁊ idem
not.Bar.in l.fi.ff.de consti.princip.ver.quero quando fit inter-
pretatio.vbi allegat tex.cuȝ glo.in l.fi.C.de consu.li.xij.vbi etiā
Bart.⁊ not.Pau.de Cast.in consi.xj.in casu presenti.⁊ in no.ca

su tradit Pet.de Anc.in consi.cccxcix.premitto.⁊ in consi.clx-
viij.visis puncto.cum si.vt tradunt Mod.hic,⁊ Alexā.in l.qui
absenti.ff.de acqui.pos.vbi propter hoc reprobat dictum Bar.
21 in l.fi.C.de senten.pas.Sed aduertendum est[21], quia huic con-
clusioni precise aduersatur,ꝙ Bar.dicit in d.l.omnes populi.
in d.v.q.in prin.dum ibi concludit ꝙ statutum priuilegiatiuū,
quod commodum continet,statim operatur suum effectuȝ ad
similitudinem legati.Io.de Imo.hic,perpendit de ista contra
rietate,⁊ videtur respondere,ꝙ aliud sit in priuilegio concesso
per viam legis,vel statuti,⁊ aliud,si per viam rescripti priuile-
gium concedatur.Et ad hoc facit, quia statuta equiparantur
vltime volūtati:vt no.Bar.in l.j.C.de his,quibus vt indig.me
rito.Bart.in d.l.omnes populi.arguit de legato ad statutum,
in quo solum commodum continetur.Sed ista concordia non
satisfacit:quia si per viam rescripti,⁊ priuilegij notitia requiri
tur:ergo idem videtur per viam legis:quia natura legis est,ꝙ
scientia requiratur vt hic.Et ideo melius accommodatur di-
stinctio quā Car.tradit in d.proe.cle.in ver.vniuersitateȝ in q̄
stione,vbi inquit,ꝙ priuilegium ignoranti prodest,sed non ef-
ficaciter,antequam sciat.Nam statim ignoranti ius queritur,
vt priuilegium reuocari non possit:sed cum effectu ante noti-
tiam non dicitur esse ius quesitum.⁊ ita verba domini Car.de
18 clarari possunt.†Postremo instat Abb.qualiter ignorātia p-
22 betur.Et conclusio videtur ꝙ per iuramentū probari possit[22]:
vt per glo.in regula,presumitur.de re.iur.in vj.in c.proposui-
sti.lxxxij.dist.in c.innotuit.de elec.in c.statutum.de rescri.in vj.
in ver.proprium iuramentum.facit tex.in c.pastoralis.de exce
ptio.⁊ in ca.si vero.el ij.de sen.excom.in c.nulli de elec.in vj.cuȝ
si.vt tradunt Mod.hic.⁊ adde glo.quam ibi not.Bar.ad hoc.
in l.at qui natura.§.cum me absente.ff.de nego.gest.Et ad hoc
facit,quia ignorantia pendet ab animo: ergo videtur ꝙ iura-
mento probari possit:quia ea,que consistunt in animo: possunt
probari per iuramentum.El.in §.alie.insti.de act.in c.signifi-
casti.el j.de homi.facit glo.ij.in l.j.C.de sica.⁊ isto casu iuramen
tum videtur probatio legitima:vt late dixi in rub.de prob.Et
ista conclusio non ita firmiter,⁊ absolute procedit,sed tempera
tur arbitrio iudicis,vt Ab.hic concludit:⁊ idem in simili Ab.
tradit in c.ex ratione.de appel.in iiij.que.cum simi.vt dixi ibi.
Et in hoc erit arbitrium iudicis,vt talis probatio per iuramē
tum non admittatur:nisi in subsidium,quando aliter probari
non potest,vt no.voluit Car.in cle.j.in viij.q.de consan.⁊ affi.⁊
simpliciter Mod.hic sequuntur.Adde Car.qui idem dicit in
cle.j.versi.fi.in fi.de pe.Et ad hoc facit quia videtur ista proba
tio priuilegiata,⁊ contra ius commune,⁊ ideo in subsidium ad
mitti debet vt in simili dicit tex.not.in l.ij.§.diuus.el j.ff.de iu.
fis.ibi si verū alr non inuenitur.⁊ ꝙ no.Ab.in c.j.de pba.cuȝ si.
vt ibi dixi.Similiter arbitrari dbet iudex,ꝙ talis pbatio p iu
ramentum,non admittatur quando scia a l.presumitur: qr tūc
23 non sufficit iuramentum[23]:vt not.Domi.in c.eos,qui in gl.de
tem.or.⁊ Mod.simpliciter sequuntur.Et ad hoc facit regula
no.quam ponit Bar.in l.inter omnes.§.recte.ff.de furt.ꝙ non
o statur iuramento,qn̄ est presumptio[o] contra iurātē[24].⁊ hoc in
24 terminis de ignorantia tradit Alex.in consi.lxxj.videretur.li.
j.Et ideo vbi esset aliquid publice notum, quia scientia presu-
mitur.c.si.qui ma.accu.pos.non posset ignorantia probari per
iuramentum.vt no.Ro.in consi.cccclxxxj.presentis.in fi.⁊ Ab.
in c.pastoralis.de excep.Et hoc intelligitur,nisi agatur de leu.
preiudicio:quia tūc nō obstāte presumptione recipitur probai
tio per iuramentū secundum Ab.in c.quosdam.circa fi.de pre-
sump.Uel nisi agatur ꝙ pena euitetur:vt no.Are.dicit in c.j-
in prin.de accu.vbi allegat gl.in c.ij.de temp.or.in vj.Contra-
rium tamen videtur sentire Bar.in d.l.inter omnes.§.recte.ni
si dicatur ꝙ Bar.loquatur in his,que de sui natura mala sunt
⁊ prohibita:alias secus.Similiter si agatur de preiudicio ter-
tij,non sufficit probare ignorantiam per iuramentum:vt not.
Domi.in d.c.eos qui.de tempo.or.Allegat tex.in c.ex insinua
tione.de procur.⁊ Mod.hoc sequuntur.Sed hoc dictum non
videtur sine dubio:quia in c.nulli.de ele.in vj.in c.pastoralis.d
excep.agitur de preiudicio tertij,⁊ tamen sufficit iuramentuȝ
in similibus casibus,nisi dicatur ꝙ ibi agatur de leui preiudi-
cio:vt s.dictum est.Successiue Ab.colligit ex gl.vnum legiti-
mum modum probandi ignorantiam,si absentia probetur a lo
25 co[25],pro quo est tex.⁊ ibi Bal in l.plane.ff.de execu.tu.in d.c.fin.
qui ma.accu.pos.⁊ in l.tres fratres.vbi Angel.ff.de pact.⁊ in l.
Titius.§.Lucius.vbi Bal.⁊ doc.ff.de li.⁊ postu.⁊ no.Bart.in
l.is potest.de acquir.her.⁊ tradit Ro.in consi.lix.ad discutien-
dū.ad fi.Abb.dt referendo Arc.in c.ꝙ dicitis.xvj.di.ꝙ ad hoc
vt bānum liget,opus est ꝙ vadat per totam ciuitatem: suffi-
cit tamen ꝙ in locis principalibus ciuitatibus publicetur, se-
cundum Abb.hic:⁊ idem Imol.hic.⁊ not.Fede.in consil.ccxj.

super themate premisso.facit ꝙ no.gl.in cle.j.in ver.publice.de sepul.cum simi.vt tradunt Mod.hic. Nec aliter dicendum est Archi.voluisse in d.c.quod dicitis.xxj.di.

¶ Additiones.

• ¶ An valeat statutum.Statutum ꝙ vnus pro alio puniatur, an valeat,vide per Fely.hic.ver.ad hec faciũt ad questionẽ am pliabilem.

• ¶ In gloss.Uide hic per Fely.in versi.in gl.dispendijs.

• ¶ Concludit.De hac conclusione vide Alex. de Imo.in l.om nes populi.ff.de iusti.⁊ iur.quest.viij.

Incer.Aut.

A ¶ Alex.Adde ꝙ bal.in d.rubr. C. res inter alios act.voluit ꝙ statutum irrogans infamiam alteri pro delicto alterius,vel pe nam corporalem,non valeat:tamen alex.in d.l.sepe.ver. ex qua ratione.circa infamiam tenuit contra bal.cuius opinionem se quitur circa penam corporalem:⁊ contra Bal. ẽt in infamia tz idem Decius,j.in ij.lectu.huius c.ver.in gl.prima.

B ¶ Potest. Dicas salua reuerentia tanti viri ꝙ opinio Fely. verior vr̃:nam doctores concludunt hic non valere statutum, ꝙ alter pro delicto alterius corporaliter puniatur. nec ob.dice re ꝙ hic accedit consensus fideiussoris,qui se pacto adstringit. qr talis consensus nullius estimomenti:cum nemo sit dñs mem brorum suorum.l.liber hõ.ff.ad leg.aquil. nec dici potest ꝙ au toritas consuetudinis det robur consensui fideiubentis:qr cõ firmans inualidum,vr̃ de nouo facere.l.j.⁊ ibi gl.⁊ Bal.C.d̃ co dicil.sed statutum hoc non posset ex se inducere:vt s̃.ergo,⁊c.⁊ propterea dico ꝙ inquantuz gl.in d.c.cũ homo.xxiij.q.v.tenuit valere consuetudinem,ꝙ fideiussor obligari possit ad penã cor poralez,ꝙ minus bene loquitur.⁊ ad tex.in d.c.cũ hõ.dicas, ꝙ ibi fideiussor fuit de facto punitus:vt eadem gl.sensit.

C ¶ Committatur.Adde hic allegatis d.Iaso.in l.in actionib⁹ in ver.ex hoc inferre.ff.de in litem iuran.

D ¶ Qualitercũqz.Adde ꝙ contra hanc limitationem est deci sio eiusdem Decij in consi.xxxvij.vbi consuluit,statutũ Floren tinũ quo cauet,ꝙ nullus magnus possit,vl̃ audeat quoquo mõ portare,seu tenere picta arma rebellium, intelligitur tñ ne li ceat tenere talia arma dolose,⁊ sic consuluit ꝑ quondã Petro de pucijs qui habebat picta domi talia arma, ꝙ nõ deberet pu niri,nisi probaretur ꝙ dolose ea teneret.

E ¶ Substentabilis. Tu dicas ꝙ cõis opinio verior est,vcz qd̃ constitutio liget hñtẽ sciaz ipsius ante lapsum duorũ mesiũ, nã tale tp̃s cõstitutũ est solũ vt ipsius legis habeatur notitia:vt ꝑ bat tex.in d.aut.vt fact.no.cõst.in p̃n.dũ dicit,quare lz fctẽ sint leges,tñ non sunt cognite.⁊ idẽ probat ille tex.in ver. cur enim culpabimus eos.⁊ in pluribus alijs locis illius text. cum er go ex tali cã sit appositus terminus duorũ mẽsiuz,ergo cõstitu tio ligabit scientẽ antea: qr frustra expectatur tp̃s cuius euen tus nihil operatur:vt inquit hic Fely.preterea pro ista cõi opi nione est tex.qui in cõtrariũ allegatur in d.aut. in preallegato ver.cur enim.ponderando tex.ibi,dum dicit, ꝙ si quis paulu lum post scriptã legẽ eã ignorãs testamentũ fecerit,non s̃m il lam testamentũ valebit,ergo si illaz sciuerit,vr̃ innuere tex. ꝙ te stamentũ non valuisset.⁊ hoc idẽ probat aperte ille tex. in ver. non enim infringi.Nec ob.ille text.iuncta rubri.dum dicit,con stitutionem post duos menses valere:qr nõ ꝓpea negatur ibi, ꝙ antea constitutio non valeat quo ad scientes eam: preterea terminus duorũ mensium appositus est vt constitutio innote scat omnibus:vt in d.tex.probatur.⁊ ex his firma maneat com munis opinio quicquid dicãt Ant.⁊ Decius hic.

Hieron.Sig.

1 ¶ Alleg.Bar.Et d.deci.bar.refert ⁊ simpl'r seq.Ias.in l.si vn⁹. §.illud.ff.de pac.in l.ait p̃tor.la j.ff.de iureiur.Deci.in ij.lect.in ij.no.late Ias.in l.j.ad fi.ff.de cõdi.ex lege.vbi vide ꝑ limitatio.

2 ¶ Homicidio.Uide Roman.in sing.cvj.iudex.Angel.in l.ma lesi.in versi.⁊ ex interuallo. d.Titius.in fi.Deci.in l.j.in prin.ff. quod quisque.

3 ¶ Contingit.Et q̃ dicatur cã,⁊ q̃ occasio, vide Deci.in rub.C. qui admitt.in l.certi cõdictio.in prin.ff.si cer.pe.⁊ q̃ dicat̃ occa sio bene declarat Bal.in consi.cxix.lib.ij.

4 ¶ Et puniatur.Uide Deci.j.in ij.lect.⁊ eũdẽ oĩno in cõs. lxiiij.

5 ¶ Durum sit.Seq.Ias.in l.de quibus.ff.de legi.⁊ in §.actiões. insti.de actio.Dec.in l.posthumo.in ij.lect.in iiij.no.C.de s̃tab.

6 ¶ Requiritur.Accedat ꝙ exheredatio illa facta in fraudem opitulari non dz,cogita.

7 ¶ Ista esset.Idem dicit Ias.in l.multi.in fi.ff.de li.⁊ posthum.

8 ¶ Pena.De hoc articulo vide per Ias.in l.non dubiũ. in iij. not.C.de legi.⁊ vide eundẽ Dec.in ij.lec.ante fi.Areti.in l.is po test.ff.de acqui.her.Iaso.in l.turpia.in ij.nota.ff.de legat.j. Do mi.in c.fi.d̃ election.⁊ omnino Alex.in d.l.turpia.in j.no.Corn. consi.cclvij.li.iiij.

9 ¶ Et licet hoc.Uide que dicit idem Deci.in c.intelleximus. de iudicijs.

10 ¶ Non sufficit.Hoc idẽ repetit in l.in actionibus.in gl.in ver bo,culpa.ff.de in lit.iur.

11 ¶ Requiritur.Uide Iaso.in l.j.ff.de legi.

12 ¶ Committatur.Uide que scripsi s̃.statuto Florentino cxxv. lib.iij.de pena homicidium committentis.⁊ Ias.in l.in actioni bus.in fi.ff.de in lit.iuran.vbi oĩno Dec.in gl.in ver.culpã.ver. in ea.gl.ibi,nec quantũ ad corporalem.

13 ¶ Statuti.Adde Iaso. in l.ij.§.pretor ait.ff. qui satisd.cog.in l.in actionibus.ff.de in lit.iur.vbi vide omnino Dec.in gloss.in ver.culpam.vbi reprobat.

14 ¶ Defensionis.Hoc negat sub dubio Ias. in l.ij.§. pretor ait. ff.qui satisda.cog.

15 ¶ Ignorantem.Uide Deci.in c.ecclesia sancte Marie.j.de cõ stitu.Ioan.bapti.de sancto Seuer.in d.l.j.Fely.hic. Ioã. crot. in c.vt animarum.in gl.in verbo,ignorantes.de consti.lib. vj.

16 ¶ Parum facit.Uide Iaso.in dicta l.j.in j.lectu.C. de summa trinitã.⁊ in secunda lectura.

17 ¶ Ad penam.Uide supra in c.j.in j.lect.post princip.eo.tit.

18 ¶ Odiosa est.Uide Fely.in c.causam que.ver.limita primo.de rescrip.Deci.in c.secundo requiris.de appel.in consi.xc.

19 ¶ Notitia.Uide j.eo.cap.in ij.lectu.

20 ¶ Requiritur.Ro.⁊ alij in d.l.qui absenti.⁊ Petr. de anch.in consi.clxix.visis.Dec.consi.dclxj.

21 ¶ Aduertendum est.Uide Iaso.in l.fi.ff.de consti.princip.

22 ¶ Probari possit.Uide Iaso.insti.de act.§.sed iste.Bal. consi. cccx.lib.j.Soci.regu.lxxij.Abb.in capi.quosdam.de presumpt. ⁊ vide ibi Fely.⁊ latius hic.Alex.consi.iiij.li.ij.

23 ¶ Iuramentum.Adde Deci.in c.j.nu.6.de postula.prela.Ias. in §.alie.insti.de actio.ij.limi.vbi ad hoc plura alleg.

24 ¶ Contra iurantem.Idem Deci.in c.nouit.de iudi.

25 ¶ Loco.De hoc vide Dec.in c.super literis.de rescrip.⁊ in cõ si.cccclx. ⁊ considera an sufficiat tantum allegare absentiam :vt videtur voluisse Spec.quamuis Bart.in l.is potest velle.ff. de acq.hered.videatur velle ꝙ sufficiat, ꝙ probetur ad excluden dum scientiam.de quo Ias.in §.rursus.instit.de actio.vide om nino Dec.in consi.lxiiij.

Siluest.Aldob.

a ¶ Homicidio.Deci.l.j.ꝙ quisque iuris.vbi dixi.

b ¶ Responderi.Ego dico inspiciendum mentem, ⁊ causam fi nalem statuti:si enim factum ex causa pacis vel ad sedandas di cordias,⁊ tollendum metum confiscationum,tunc locuz habet statutum,etiã in nondum bannito,vel accusato. Si vero statu tũ factũ est ob aliã ad hanc extensionẽ impertinentẽ causaz,vel absqz ratione,tunc nõ extendet,⁊ procedet.opin.Bal. ⁊ Paul.

c ¶ Occasio.Deci.l.certi cõdictio.in prin.si cer.pet.vbi dixi.

d ¶ Sic Bal.in rub.c.ne fili.pro patre Alex.cõsi. xlij.nu. 14.libr. j.Caro.Rui.consi.viij.lib.v.

e ¶ Moder.Deci.in hoc ti.per Moder.intelligit Fely.in iure canonico ⁊ Ias.in iure ciuili.

f ¶ Consului.Consi.ccclix.consi.cccccxxv.

g ¶ Consuetudo.Bal.de pace Constan.Ioã.de Ana. c.sicut.de Iud.Cepol.consue.crimi.consi.xl.Sed nõ valet , vbi procedi tur de iure.quicquid sit vbi procedit̃ de facto:vt per duces bel li,⁊ quosdam principes.

h ¶ Annulatio.Alex.consi.xxxvj.nu.13.lib.iiij.consil. xc.in fi.lib. vij.vbi dixi.

i ¶ Culpa. Alex.l.j.§.j.ne quis eũ,qui in ius voca.vi exim.Deci. authen.qui rem.nu.4.C.de sacrosanct.eccle.

k ¶ Dolo.Alex.consi.cix.nu.5. li.j.vbi dixi.Deci. l. In actioni bus.nu.20.de in litem iuran.l.j.nu.79. C.de ser.fugit.

l ¶ Verior.Idem Petr.Perticus in repet.l.j.C.de summa tri. Alberic.j.parte statu.q.xv.⁊ par.iij.q.j.Ias.d.l.j.⁊ ibi Io. Bap. de Sancto Seueri.Henri.de Bottis,tract.de synodo.par. iij. arti.ij.num.17.Et placet nisi pena esset valde excessiua. Adde Io.Crotum.c.ij.super gl.In verbo,ignorantes.e.ti.in vj.Hie rony.Gratum consi.xlix.

m ¶ Arbitrariũ.Hẽri.d̃ bottis trac.d̃ synodo,p̃te iij.articulo iij.

n ¶ Publicatio.Barba.consi.xxxiij.lib.j.

o ¶ Presumptio.Hippo.marsil.no.dcxxxv.⁊ in Rubri. de pro batio.Alcia.trac.presumptio.reg.iij.presum.xvj.

[redacted].

Secũda lectu.c. cognoscẽtes.

1 ☞ Pena an contineatur appellatione damni.

2 Statutum,ꝙ vni imponatur infamia pro alio,an valeat.

3 Statutũ,ꝙ pater teneat̃ ꝑ filio mercatore,non hz locũ si filius

exerceat mercaturam extra territorium.
4 Consuetudo quod alius pro alio puniatur an valeat
5 Ignorans an, et qualiter excusatur a pena.
6 Tempus duorum mensium an indistincte requiratur, ad hoc vt constitutio liget.
7 Notitia, an et qualiter presumatur ex propinquitate locorum.
8 Ignorantia an probetur iuramento.9.
10 Ignorantia licet sit probata per iuramentum, tamen aduersarius potest probare contrarium.

¶ In tex.ibi:cognoscentes.et .j.quare iste modus loquendi reperiatur sepenumero in decre.declarat Jo.an.in c.a nobis.de iure pa.in prin.vbi dicit hoc factum fuisse propter illos,qui erant in illo tempore,et studuerant in antiquis copilationibus, et propter gl.antiquas,que allegabant ista principia.¶ In tex.ibi:rem que culpa caret:nam Res hic accipitur pro persona, vt alias dixi, hic primo no.et no.Bal.in l.j.ff.de sta.ho.cum si. vt tradit And. Sic. hic,et in consi.xxvj.in ij.lib.¶ † In tex.ibi:in damnum.i.in penam,
1 vt colligitur ex sequentibus.et sic videtur probari hic que appellatione dani pena coprehendatur.Et hoc verum videtur largo modo,proprie vero aliud est pena[a] et aliud est damnum,sicut aliud est damnum,et aliud sunt expense.[b]c.in nostra.de iniurijs.sic etiam appellatione damni non venit furtum:vt no.Bal.in l.nauta.§.quecunque per illum tex.ff.nau.cau.cum si.vt Alex.tradit in l.ij.de damno infec.et in consi.clxvij.requisitis.li.ij.que consilium repetitum est
c in consi.xx.lib.v.sic etiam appellatione damni non veniunt fructus[c] vt no.Bal.in tit.de pace Constan.in verbo,possessionis.¶ In tex.ibi,quoties ista dictio hic videtur idem importare, que semper.facit tex.in l.sicut.ff.quibus mod.vsusfru.amit.et not. Car.et Imo.hic.Et adde Bar.in l.eum,qui certarum.§.si.ff.de ver.obli.vbi inquit que dictio,quoties,pro pluribus vicibus accipitur noua causa superueniente.Et bene facit tex.in l.j.§.j.in ver.toties quoties.ff.si fa.fur.fecis.dicatur.et Instit.de eo,cui liber.cabo.addi.in §.in primis.in prin.Et ex his And.Sicu.hic infert ad questionem de illo, qui promisit presentare aliquem toties quoties opus fuerit.Nam secundum Ang.in l.si finita in prin. ff.de dam.in fec.videtur que solum bis putare teneatur. Sed contrarium tenet ibi Jo.de Imo.Et ista opi.verior,est, vt Alexan.ibi concludit,et idem Alex.in consi.cxlv.quoniam abunde.li.ij.¶ In text. ibi:nouum quid statuitur.quando ius nouum statui dicatur. no.An.in l.j.ff.que quisque iur.cum si.vt tradit.An.Sic.hic, et per gl.in c.generali.de ele.in vj.in verbo,de nouo.cum si. vt tradit Alex.in rub.de ope.no.nun. ¶ Primo no.que sine culpa non est quis puniendus:vt in regula sine culpa.de reg.iur.in vj.cum si. et facit tex.xxiiij.q.j.§.j.ibi:anima,que peccauerit,moriatur.et vidづ debimus in gl.a contrario sensu.probatur hic que ille qui est in culpa,debet puniri,vt probatur expresse in si.hic.Et facit text. in c.vt fame.de sen.excom.et qui fuit stultus in culpa,erit sapiens in pena.id est,que per penam efficietur sapiens.c.qui ea. xxxviij. di.Et in tm diuina iustitia videtur hoc regrere, que dicunt Theologi que si pater est in paradiso, gaudet videre filium in inferno: vt dominus Abb.refert in c.j.in pen.not.de post. prela. Et ad hoc facit,quia iustitia est,indignari contra malos ex zelo discipline:vt dicitur xlv.distin.in c.vera.¶ Secundo nota que natura legis est,futura respicere:et hoc nisi occasio delinquendi pre
3 stetur[1]:vt Abb.hic dicit.de quo dicendum est, vt alias dixi hic in primo no.Et adde que quando occasio delinquendi daretur, que non habeat locum in futuris:in notabili qone tradit Domi. in c.j.ver.quid si eps,de si.presby.in vj.vbi concludit que si constitutio habilitat illegitimos ad beneficia,non intelligitur de fu
2 turis[2],ne detur materia delinquendi.et facit tex.notabilis in c. ex parte.de consuetu.Et ibi Abb.in secundo no.dicit que non valet consuetudo , nec statutum, per que inducatur quis ad delinquendum.Et hac ratione concludit Fede.in consi. cclxxv. ca
5 sus talis est.non valere statutum que filij spurij possint succedere[3], de quo no.Bar.in l.testamenti factio.ff.de testa.et late ibi Are. insistit.Et ad predicta bene faciunt que dixi in c.j. de appellat. ¶ Tertio no.secundum Car.Imol.et And.Sicu. hic, que illud que operatur propositum in proposito,operatur oppositum in opposito.Facit tex.in c. hospitiolum.xxxij.di.in si.et in l.et si contra tabulas.ff.de vulg.et pupil.in l.si.in prin. ff.de lega.iij. facit tex.in l.secundum naturam.ff.de reg.iur.Et no.Bal. per illum te.[illegible] si.C.de solu.Et hoc modo intelligitur que contrario
4 rum eadem sit disciplina.id est per contrarium[4], et contraria operentur contrarium effectum,vt no.Bar.in l.inter stipulantem.§. sacram.de ver.ob.Et hoc procedit,nisi esset eadem ratio in vtroque contrario:quia tunc que statuitur in vno habet locum in alio: vt dicit Bart.in d.§.sacram.et tradit Are. in rubr.de acq.pos.per gl.in cle.si.de app.in verbo,repulsio.et facit que no.Bal. in l.si.C. de fideicom. vbi tenet que si ex forma statuti duo testes sufficiunt in confectione testamenti eodem modo in reuocatione plures non erunt necessarij.Et in simili no.Bal.in c.ij.de resti.spo.cum si.vt tradunt Moder.in rub.de acqui.pos.quibus addatis Pe. de ancha.in consi.cccj.in questione,vbi concludit que si ex forma statuti solutio debiti non potest probari,nisi per instrumentum
d idem erit in contrario,s.in debito[d].Et si contractus sit bone fidei,etiam distractus erit bone fidei l.ab emptione. vbi Bart.et doc.ff.de pact.et sicut hodie donatio nudo pacto perficitur, sic etiam nudo pacto resoluitur:vt dicunt glo.et doc.in d.l.ab emptione.Et sicut pignus constituitur solo consensu absque traditione l.j.ff.de pig.act.l.si tibi.§.pignora.cum gl.ff.de pac.sic etiam solo consensu resoluitur l.pe.C.de pig.Facit regula, nihil tam naturale.de reg.iur.et in c.j.de reg.iur.et in l.j.et ij.C.quando lice. ab emp.discedere.et in §.si.Insti.qui.mo.tol.obli.¶ In gl.j. dicendum est vt alias dixi hic. Et adde primo que sicut non valet statutum vt quis pro alio puniatur corporaliter, vt dictum fuit
2 sic etiam in pena infamie:quia non valet statutum † que vni pro alio infamia imponatur:vt no.Bal.in rub.C.res inter alios acta.dicens penas corporales,vel infamiam per statutum innocentibus pro alienis delictis imponi non posse: quia est contra ius diuinum.Et sic secundum Bal.pena corporalis, et pena infamie equiparantur l.iuxta.vbi gl.ff.de manu.vindic.l.isti quidem.ver.quod si dederit.ff.quod me.cau. Alexan. tamen reprobat hoc dictum in l.sepe.ver.sed aduerte.ff.de re iud.per tex.in l. quisquis. C.ad legem Jul.maie.et vj.q.j.in c.si quis. cum militibus. vbi filijs pena infamie imponitur pro crimine lese maiestatis a patre commisso.et ita Moder.sequuntur.j.dist.in c.ius generale.ver.et inquantum.Sed aduertendum est,quia quod Alex. dicit,non bene probatur in iuribus preallegatis:quia loquuntur in casu speciali:et tali casu etiam valeret statutum , que pena corporalis imponeretur.et probatur in d.l.quisquis.et in d.ca.si quis cum militibus.dum ibi dicitur que filij paterno deberent puniri supplicio : sed illis ex humanitate Imperatoris vita conceditur : vnde non mirum si pena infamie imponi potest: quia etiam pena corporalis imponi potuisset.Pro opi. tamen Alexan.facit,quia pena infamie videtur inducta de iure positiuo:vt in l.j.ff.de his,qui no.infa.ergo videtur que valeat statutum a cessante ratione Bal.facit tex.in §.fi.Insti. de iure na. et sicut valet statutum in pena pecuniaria,vt quis pro alio puniatur: ita videtur valere in pena infamie.Secundo addo que in casibus in quibus valet statutum que vnus pro alio puniatur,tale statutum intelligitur de delicto commisso in territorio statuentium vt no.Bar.in tractatu represaliarum.in j.q.princ. et Bald.in l.j.
3 in iij.q.C.ne fil. pro patre.† Et ideo stante statuto que pater teneatur pro filio mercatore,tale statutum non haberet locum , quando
5 filius negotiatus fuerit extra territorium[5].Et ita alias consuluerunt.Maria.et Are.do.Bar.[c]refert et sequitur in l. Modestinus.ff.de except. Sed tamen ista conclusio videtur dubitabilis, considerata vi,et proprietate verborum , que attenditur etiam in materia odiosa,vt dixi in c.j.§.eo.Nam dum statutum disponit quod pater pro filio teneatur,in effectu pater loco filij obligatur,et secundum proprietatem verborum intelligitur que videtur teneatur in omnibus casibus, in quibus filius tenetur:sed ita est que filius pro delicto commisso extra territorium conueniri potest in loco domicilij,et in loco originis,si ibi reperitur, vt not. in c.si.de foro compe.ergo videtur que etiam tali casu pater teneatur : quia
4 absolute pro filio tenetur.† Tertio adde que,vt alias dixi hic , ver. et ex his,que gl. dicit. Doc.communiter tenent que licet non valeat statutum que vnus pro alio corporaliter puniatur , valet tamen
6 consuetudo[6],secundum glo.xxiij.q.v.c.cum homo.in verbo,supplicium.et ad illam gl.plura allegant Moder.in c.legebatur.de maio.et obe.Sed contra illam gl.arguunt Moder. hic: quia aut consuetudo est irrationabilis:et non debet valere.c.si.de consuetudine.aut est rationabilis:et pariter deberet valere statutum. Ad hoc respondetur,vt alias dixi,que illa gl.non facit differentiam inter statutum , et consuetudinem , sed solum in fine dicit valere de consuetudine,que fideiussor pro eo principali ad penam corporalem obligetur:et tali casu illa glo. non negat quin etiam valeret statutum:quia regulariter a pari procedunt consuetudo,et statutum : vt not.in d.l.de quibus.ff.de legi.Et si dicatur, doct.communiter tenent non valere statutum que vnus pro alio pena corporali puniatur,vt not.Bald.in rub.C.res inter alios acta,cum si.Respondetur que doct.loquuntur,quando quis immediate absque facto suo esset obligatus : et tali casu etiam non valeret consuetudo.Secus est, quando quis obligatur pro alio tanquam fideiussor,quia valeret consuetudo , prout loquitur glo.in d.c.cum homo.et tali casu etiam valeret statutum,vt s.dixi.Et ratio diuersitatis manifesta videtur,quia in fideiussore concurrit voluntas ipsius, qui per stipulationem obligatur l.blanditus.C.de fideius.Et ista ratio cessat in eo qui immediate

diate sine facto eiꝰ,ꝛ absque voluntate sua a statuto obligatur.
obstat si dicatur ꝙ volūtas fideiussoris nō attēditur in ista pe-
na corporali,cū quis nō sit dn̄s membrorū suorū l. ita vulneratꝰ
ff.ad leg.Aql.ꝛ ita arguunt Mod.in c.ius generale.j.di.in fin.
Et fuit ista rō Bar.in l.si quis reū.in prin.ff.de custo. reo. quia
ēt ad hoc rn̄detur ꝙ in isto casu cū voluntate fideiussoris au-
f thoritas consuetudinis[f] concurreret[7],vt al's dixi.Et hoc vlte-
7 rius cōprobatur: q2 videmus ꝙ sn̄ia in cā criminali transit in
rem iudicatā,si pars non appellauit l.j.in fi.ff.de q̄ōnib. l.diui
fratres.ff.de pe.ꝛ tn̄ non pōt pars renūtiare defensiōibus suis,
8 vt morti subijciatur[8],v no.Bar.in l.custodias.ff.de publi.iudi.
facit tex.in l.nō tantū.de app.ff.sed transit in rem iudicataꝫ cū
pars non appellauit,nō ex taciturnitate partis simpl'r, sed q2
cū taciturnitate eius authoritas legis cōcurrit: nā licet q̄s nō
sit dn̄s mēbrorū suorū,ipsa tn̄ Respublica dn̄a reputaṫ,ꝛ habet
a ptātē[a]:vt no.Bar.dicit in l.Titio cētū.§.Titio centuꝫ.el ij.in
ver.tertia rō est.ff.de cōdi.ꝛ demon.ꝛ idem Bar.in l.si quis reū.
ff.de cust.reo.¶In gl.in verbo,dispēdijs.Abb.tractat an an-
nullatio actus dicatur pena.De quo dicēdū est vt al's late dixi
hic,in prima lec.in gl.in verbo,dispēdijs.Et addatis primo ꝙ
notat Bal.in c.super literis.de rescript. vbi inquit ꝙ annulla-
tio actus,qui generaliter sit permissus de iuregentiū est pena.
allegat l.senatus.ff.de cōtrahen.emp.ꝛ l.fi. C.de posth. here. in-
sti.Et hoc qn̄ actus annullatur rōne doli,vel culpe: sed si ex de
fectu solēnitatis actus nō valet,ista nō est pena , sed defectus
prouidentie.Et ista distinctio Bal. satis conformatur cū his,
que al's dixi.Secundo adde And.Sic.in consi.xvij.li.j.vbi alle
5 gat istā gl.ꝙ annullatio actus sit pena.†Tertio adde ꝙ argui
pōt ꝙ annullatio actus nullo modo sit pena, q2 pena non affi-
cit ignorantes,vt ꝓbatur hic:ꝛ in l.fi.C.de decre.ab ordi.fa. Sꝫ
clausula decreti annullatiua afficit ēt ignorātes,vt actus red-
9 daṫ nullus[9].c.j.ver.adijciebatur.ð cōces.prebe.in vj. ergo vr̄ ꝙ
annullatio actus nō sit pena. Sꝫ pōt rn̄deri ꝙ nō sit pena ita
odiosa,quominus afficiat ignorātes:q2 cā tollit lucrū, ꝛ ius q̄-
rendū.Secus in alia pena,que tollit ius quesitū,ꝛ dānū infert.
Quarto, ꝛ vltimo adde aduertēdū esse circa gl.dū loquiṫ de re
tractationibus:nā vr̄ presupponere ꝙ actus valerēt,ꝛ deberēt
retractari,id est,rescindi l.retractare.C.ne fis.rē,quā vēdi.euin
cat.li.x.ꝛ in l.j.in prin.ff.ne de stat.defunct.no. in l.sub pretextu.
C.de trāsac.cū si.quo casu erat ius quesitū : iō talis retractatio
proprie vr̄ pena,q2 tollit ius iā q̄sitū.Nō sic vr̄ in annullatione
actus facta a principe.ꝛ de hoc loquunṫ doc.¶In gl.fi.primo
Abb.ꝓsequitur an ꝛ qn̄ ignorās excusetur a pena:in quo addē
dū est priorībus scriptis.Primo dū in prima cōclusiōe dici-
tur,ꝙ si ignorātia sit absq3 culpa,excusatur,ꝛ euitat oēm penā
in cōtrariū vr̄ tex.in c.in lectū.xxxiiij.q.j.vbi marito,q ignorā-
ter,ꝛ sine aliqua culpa cognouerit sororē vxoris,pn̄ia imponi-
tur.Sed gl.ibi dicit ꝙ ad cautelā talis pn̄ia iniūgiṫ.Scd̄o ad-
de ꝙ p̄dicta cōcl'o intelligiṫ,vbi culpa cōsideraṫ.Secꝰ vr̄ in ca-
sibus,in quibus sine culpa q̄s sed ex cā puniri pōt: q2 nō obstā-
te ꝓbabili ignorātia ex tali cā poterit puniri. ꝛ ita not.An. ðt
in l.j.in prin.ff.si q̄s omis.cā testa. Tertio adde ꝙ cōcl'o p̄dicta
ꝓcedit in dubio:secus si cōstaret de mēte legis,ꝙ velit ignorā-
tē cōprehēdere.Hoc patet in annullatione actus,q̄ ēt habet lo
cū cōtra ignorātē.c.j.§.adijciebaṫ.ð cōces.p̄bē.in vj.ꝛ ꝑ gl.in cle.
ij.de hereti.ꝛ q2 valeret statutū,ꝙ ignorātia allegari nō possit:
vt no.Bal.in l.j.ver.sed an valeat.ff.de legi.per l. diuus. la j. in
prin.ff.de fal.vbi Bar.hoc idē dicit de quo dicendū est,vt Ro.
tradit in l.de pupillo.§.nūtiationē.de ope.no.nun. In quantū
aūt Abb.cōcludit,ꝙ qn̄ in aliquo casu dolus expresse req̄ritur
nō sufficit lata culpa ð quo dixi in tertia cōclusione.in ver.ꝑus
Et vltra ea,q̄ ibi dicta sunt cōtra istā cōcl'onē facit tex. in l.j.in
prin.ibi:si de malo.iūcto §.nō aūt.ibi:sed culpa dolo ꝓxima do
lū rep̄sentat.ff.si q̄s testa.liber esse iussus fuerit.Et licet Barto.
ibi rep̄hēdere coneṫ,rep̄hensio sua est diuinatiua:vt ēt dixi de-
clarādo tex.in l.j.§.hec actio.ff.siᵃmē.fal.mo.dixe.ꝛ cōtra cōcl'o-
nē Abb.ēt facit tex.cū gl.in l.iij.§.interdū.de ne.ge.ꝛ in l. si mo
ra.cū gl.ff.so.ma.ꝛ ꝙ no.Are.ibi post Pau.de ca.in scd̄o no.ꝓ
cōcl'one tn̄ Abb.facit ꝙ notat Ang.in l.si q̄s id, ꝙ.§.doli. ff.de
iuris.om..iudicum.vbi inquit, ꝙ vbi verus dolus requiriṫ , nō
sufficit presumptio.ꝛ quomodo distinguaṫ verus dolus a pre-
sumpto,no.Alex.in cōsi.cx.vr̄ p̄mo.lib.j.Et cōcludendo distin
gui pōt,vt tradit in d.l.iij.§.interdū,de neg.ge.ꝙ in statutis, ꝛ
in materia odiosa ꝓcedat cōcl'o Abb. secꝰ est in materia iuris
cōis,q̄ odiosa nō sit.Quarto adde ꝙ dū Abb.cōcludit ꝙ igno
rans ex lata culpa non punitur in casibus , in q̄bus lata culpa
dolo nō equiparatur,inferṫ ꝙ homicidiū cōmissum culpa , ēt
lata,non punitur pena homicidij:q2 tali casu lata culpa non e
10 quiparatur dolo[10].l.in lege.Cornelia.ff.ad leg.Cor.de sica.ꝛ in
statuto.no.Bal.in l.data opera.C.qui accu.cū si.vt late hic dixi
ver.pro concordia.ꝛ latius hoc videtur in cōsi.ix. inter consilia
impressa, vbi late consului.Et notandū est ꝙ Abb.dicit, licet
quis non puniatur de homicidio,de culpa tn̄ puniri debet s̄m
qualitatem eius.facit tex.in l.lex Cornelia.in prin.cū si.vt in cō
si.preallegato.Et ex dictis ibi hoc limitaṫ,nisi homicidium cō
mittatur in actu licito:q2 tunc nullo modo punitur.c. lator.de
homi.cum si.vt habetur in d.cōsi.vbi inducēdo plura in cā mi-
hi commissa consului,ꝙ pro homicidio commisso in ludo pu-
gnorum,secundum consuetudinem pr̄ie, non erat quis aliquo
modo puniendus[11].Et ad predicta adde Pau.de ca. in consil. 11
cxcij in cā Jo.de Ana.ꝛ in consi.lxiij.presupposito. Et ꝙ not.
Ang.Are.in ver.sciēter,ꝛ dolose.in tract.malefi. Vltimo adde
dū dixi ꝙ culpa leuissima non punitur crīaliter:secus est in le-
ni allegat Bal.in l.j.de legi.addatis ꝙ Bal.idem tenet in l. da-
ta opera.C.qui accu.ꝛ ibi hoc modo cōcordat tex.in l. qui edes.
ꝛ in l.qui fortuito.ff.de incen.rui.ꝛ idem Bal.tenet in l. iij. §. qd̄
pretor.ff.ne quis eum,qui.ꝛ Joā.de Ana.sequitur in c.fi.de his,
qui fil.occi.ꝛ idem Ang.in l.si vsusfructus.ff.de vsuf.Hec etiam
distinctio Abb.probabilis videtur,declarādo vt Saly. tradit
in l.j.in fi.C.de sica. † Secundo Abb. principaliter prosequitur 6
an indistincte req̄raṫ tp̄s duorū mēsiū, ad hoc vt constitutio li
get.Et primo concludit ꝙ si cōstitutio exprimat tp̄s, post cu-
ius lapsum velit ligare,standū est tēpori determinato. alleg. c.
cū singula.de prebē.in vj.Sed aduertendum est,q2 ille tex. loq-
tur quādo exprimitur tempus certum a die scientie, ibi : intra
mensem,postquam presens ꝯstitutio peruenerit ad eosdē. Idē
tn̄ videtur qn̄ statuitur tp̄s simpl'r:q2 a die scientie[g] intelligiṫ, g
vt habeat locū pena c.fi.cū glo.j.ne cleri.vel mona. facit ꝙ not.
Abb.in c.nos quidem.ver.vnū tn̄ no.de testa. Et in terminis
no.Domi.in c.seruus.liiij.dist.in gl.j.ad fi. ꝛ ibi dicit hoc proce
dere,nisi scīa tpis exprimatur:q2 tūc precise illud tp̄s attēditur
per tex.in c.statutū.de prebē.in vj.ibi dū inq̄t,post mēsem a die
quo beneficiū vacauerit,numerandū,ꝛ gl.ibi. ꝛ facit text. in l. si
in diem.in prin.ff.de condi.ꝛ demon.cū si.vt dixi in c. super eo.
el ij.de app.ꝛ videtur Abb.hoc sentire,dū hic dicit stādum esse
tpi determinato:ꝛ subijcit ꝙ hoc intelligitur q̄ntū ad retracta-
tionem actus non aūt respectu pene:q2 absurdū esset ad penaꝫ
ligare ignorantem.Sed aduertēdum est:nā ꝙ dicitur de re-
tractatione actus,videtur hr̄e locū in beneficialibus, ꝛ in sp̄ua
libus,in quibus Papa liberā habet ptātē.c.ij.de preben. in vj.
ꝛ in cle.j.in fi.vt lit.pen.Et no.Pau.de ca.in consi.cclxxxj. pri-
mū dubiū.cum si.vt dixi in c.que in ecclesiarum.j.e. ꝛ ita loqui-
tur tex.in c.j.§.adijciebatur.de conces.preben.in vj.ꝛ gl.in d.cle.
ij.de here.in verbo,ex nunc.quā Abb.adducit hic:ꝛ tali casu vr̄
ꝙ ēt respectu pene ignorans ligari possit:q2 in beneficialibus,
ꝛ sp̄ualibus nō vr̄ absurdū, cū ēt sine cā Papa dn̄ium auferre
possit:vt no.Pau.de Ca.in consi.s̄.alleg. Sed in alia materia
non bn̄ficiali maius dubiū vr̄,in quo dicendum est primo quā
tū ad annullationē actus a principio,vr̄ ꝙ hoc fieri possit:quia
tollitur ius querendum,sed retractare actū perfectū,in quo es
set tertio ius q̄sitū,nō videtur ꝙ fieri possit sine cā:vt no. Bar.
in l.q̄cūq3.C.ð fide instr.li.x.cū si.vt tradūt Mod. in d.c.q̄ in ec
clesiarum.ꝛ a fortiori nō vr̄ ꝙ ignorans puniri possit sine cā,iu
xta no.in d.c.q̄ in eccl'iarū.Secūdo prioribus scriptis adde,dū
in fi.Abb.concludit ꝙ debet publicatio fieri in prouincia,ꝛ nō
12 sufficit ꝙ facta sit in curia Romana[12].ꝑ c.j.de post. prela. cū si.
vt per eum.Nā card.Alex.tenet cōtrariū in d.c.j.de post.prela.
illud fuit ex contingentia facti.Nec obstat ꝙ absurdū vr̄ ꝙ pu
blicatio fcā in curia,ad loca valde remota extēdaṫ : q2 rn̄det ꝙ
illi,q non habuerūt notitiā,erūt excusati.Et ita Car.Florē. di
cit in proemio Clemen.in ver.vniuersitati.in iiij.q.Sed tamen
dictum Abb.defendi pōt:ꝛ idē,ꝙ Abb.tenet Jmo.hic. nisi es-
set consuetudo in contrariū.Et mouetur rōne Abb.q2 ex quo
ita statutū est tex.in c.cui de preb.in vj.debet seruari de iure ca-
nonico,q2 contrarium non reperitur:vt no.in c.j.ð ope.no. nū.
Non obstat,ꝙ illi qui erunt remoti,excusati erunt.vt Car.A-
lexā.dicit q2 cōsiderandum est ꝙ aut erunt excusati allegando
ignorantiam simpliciter absq3 alia probatione:ꝛ tunc videtur
ꝙ publicatio fcā Rome non sufficit:ꝛ sic habes intentum secū-
dum intentionem Abb.Aut erunt excusati probando ignorā
tiam,pront loquitur Car.in loco prealle.ꝛ tunc idem esset , fa-
cta publicatione in prouincia : quia licet presumatur notitia,
contrarium tamen probari potest,vt communiter doc.dicunt.
7 ¶†Circa tertium membrum principale, dū Abb.cōcludit ꝙ
ex vicinitate locorū notitia p̄sumatur,est notādū ꝙ vicinus p̄-
sumaṫ scire facta vicini.Ex quo infertur ꝙ bona rō est in teste
qui interrogatus ð cā scīe respondet,quia vicinus:vt no.Bar.
in l.j.ff.si cert.pet.Et hoc intelligitur,in his , que communiter
13 cadunt in notitiam vicinorū:al's secus,[13],vt no.Bal.in l.conuē
ticula.C.de epi.ꝛ cle.tenet idem Bal.in l.j.in fi. C.de coll. dete-

gen.facit q no.idem Bal.qm sororē.C.de his,qui.vt indi.& tra
dit Alex.in consi.lxxx.examinato.lib.ij.& consi.l.in cā.& lite.lib.
v.Et dum Abb.loquitur de vicinis,etiam intelligitur de illis
14 qui ad vocem audiri pñt[14]:vt per Bar.in l.si tertius.§.vicin⁹.
ff.de aqua plu.arcen.Sed de vicinitate locorum.Abba. distin
guit in c.quosdam.de presump.& per gl.in c.felicis.in ver.vici
narum.de pe.in vj.cum si.vt tradunt Moder.in d.c.quosdam.
8 †Postremo in vltimo membro Abb.prosequitur qñ ignoran
tia iuramento probetur.d quo dicendum est vt dixi.ver. postre
mo instat Abb.Et adde primo dum abbas concludit arbitra
rium esse,quando ignorantia probari posset per iurm. Nā ista
conclusio nō probatur in iuribus per eum allegatis , videlicet
in c.innotuit.cum gl.de elec.quia gl.ibi absolute dicit q igno
rantia iuramento probatur:nec ēt tex.in c.fi.de iureiur. vř pro
bare hoc:quia loquitur de arbitrio dato iudici in deferēdo iu
ramentum magis vni parti,quam alteri.Pōt tamen dici q il
le tex.allegatur in arg.Et dictum Abb. iustificari videtur ex
eo q iura vario modo loquuntur,arg.l.j.C.de iure delib.Et ta
le arbitrium regulari debet ſm ea,que alias dixi.Secundo ad
de q in casibus,in quibus statur iuramento alicuius , intelligi
B tur nisi qualitas personarum aliud suaderet,[B]& alia indicia es
sent in contrarium:vt no.Bal.in l.j.C.de collu.detegen. & illud
9 dictum Bal.sequitur And.sic.in consi.xxvj.li.ij.†Tertio adde
dum Mod.hic concludunt q ignorantia non potest probari
per iuramentum,quando statutum prohiberet ipsum ignoran
tiam allegare,quo casu valet statutum:vt no.Bart. in l.diuus.
la j.ff.de fal.Bal.in l.j.ff.de legi.Abb.& Jo.de ana.in c.ad falsa
riorum.de cri.fal.Nam aduertendum est,quia si ignorantia nō
potest allegari:ergo videtur q non possit probari aliquo mo
do:& si non potest probari testibus , multo minus non poterit
probari per iuramentum & hoc indubitatum videtur. Secun
do in tali statuto considerandum est,quia aut statutum voluit
punire factum sine dolo,& culpa,ex aliqua cā ,qr vt supra dictū
est,quandoque quis punitur ex causa sine culpa:& tali casu va
leret statutum cā subsistente, quamuis non esset in dolo, neque
in culpa.Aut statutum voluit punire factum ratione doli, vel
culpe,prout videtur in dubio,alio casu non apparente : & tunc
statutum prohibens allegari ignorantiam,debet intelligi quia
ignorantia non possit allegari probando illam per iuramentū
non tamen videtur excludi quo minus contrarium possit pro
bare per alias probationes legitimas: nam isto casu statutum
satis operatur:& dummodo aliquid operetur , debet restringi
quantum potest.c.cum dilectus.de consuetu.Et per hoc respō
detur ad illud,q dicunt Mod.q tale statutum si intelligatur
de ignorantia supina,prout doc.videntur intelligere,erit statu
tum superfluum:quia intelligendo q excludatur iuramentū,
non erit superfluum. Et dum Moderniores ad iustificationē
dicti statuti allegant tex.in c.vidua.de regular.vbi scia presu
mitur,ignorantia probari non potest:respondetur ad illū tex.
q ibi erat protestatio contra ius que non valet.c.cum M. j.e.
10 & etiam ibi erant manifesta signa scie.†Quarto adde q licet i
gnorantia probata sit per iuramentum, contrarium tñ per ad
uersarium probari potest:vt no.Bart.in l.si cui.§.eisdem. ff.de
accu.& per gl.in c.eas.in ver.affectata.de tempo.ordi.in vj.cum
si.vt per Mod.hic:& ad idem gl.in c.j.in verbo,caput.de frig.&
malefi.& in c.q autem.xxvij.q.vij.in verbo,probare.& not. Abb.
in c.continebatur.de despon.impu.& in c.proposuisti.de proba.
cum si.& late Alex.tradit in l.qui bona.§.qui damni.ff. de dam.
infec.& idem Alex.in consi.cxiiij.in cā,& lite.lib.iiij.& est gl.quaꝫ
no.ibi Pau.& Alex.in l.ij.§.si abñs.in verbo,iudicio.ff. si ex no
xa.cā agatur.& idem no.Domi.post Jo.in c.statutum.§.cū ve
ro.ver.sed an contra iuramentum.de rescrip.in vj. Et ista con
clusio limitatur non habere locum quando iuramentum habe
15 tur pro plenaria probatione[15]:quia tunc precise standum esset
iuramento nec contrarium probari potest.gl.no.in cle.j.in ver
bo,narramus.de proba.per tex.ibi:fidem plenariam.& sequitur
Alex.in l.ñ.§.si absens.& in d.§.qui damni.Secus tamen est , si
dicatur q iuramentum habeatur pro plena probatione : & sic
vtatur positiuo:quia tunc contrarium probari potest,secundū
Alexand.in d.consi.cxiiij.Sed tamen videtur idem dicendum
in comparatiuo:quia licet iuramentum habeatur pro plena
ria probatione,contrarium bene poterit probari,contra gloss.
in d.cle.j.que monetur per illuꝫ text.qui loquitur in summo pō
tifice,in quo speciale videtur,propter singularem eius anthori
tatem:ne de mendacio arguatur.Et ita Aret. dicit in l.si duo.
in glo.fi.de acqui.here.Alias ergo,ex cepta persona summi pō
tificis,secus videtur quia licet per instrumentuꝫ fiat probatio
manifesta.c.licet causaꝫ.de probat.contrarium tamen probari
potest c.inter dilectos.c.cum Joannes.de fid.instru. Et quod
Are.dicit,ratione confirmatur,quia dum iuramentum habe
tur pro plenaria probatione, satis operatur statutum, quia vi
detur integrari iuramentum,q non est legitima probatio.c.fi.
q me.cau.vnde non debet vlterius interpretari:quia videatur
excludere probationes in contrarium.arg.l.si quando.C.de in
offi.testa.& c.cum dilectus.de consue.Quinto,& vltimo dū Mo
der.concludunt q probata iusta causa ignorantie puta absen
tia a loco,tunc ignorantia probari potest per iuramentum. al
le.Cal.in consi.iiij.in ti.de sen.excom.& Car.in consi.xxxvj.si est
in consi.xxxiij.lite in Romana curia. Naꝫ considerandum est,
quia probata absentia,videtur probata ignorantia,etiam abs
que iuramento.c.si.qui matri.accu.pos.& ponit Abb. hic , cum
si.vt alias dixi.Et ex his expedita sit hec secunda decretalis.

¶ Additiones.

A ¶ Potestatem.Jn superiori lectura huius c. in apostilla ap
posita super verbo,potest.tenui contra opi. Decij ibi , pro de
fensione opinionis Fely.nec dum videram dicta per Decium
hic,qui addit aliud fundamentum contra opinionem fely. sed
salua eius reuerentia istud fundamentum mihi non videtur
stringere.contra Fel.& pro responsione dico,q ideo snīa in cau
sa criminali transit in rem iudicatam si pars non appellat : qa
non appellando pars videtur acquiescere snīe.poterat enim d
lictum confiteri,& ex sua confessione veniebat dānandus l. pro
inde.ff.ad l.aquil.preterea non appellans est is qui deliquit , sꝫ
in casu nostro fideiussor nullum delictum commisit, & sic puni
ri non debet.melius est enim impunitum relinqui facinus in
nocentis,quam innocentem dānari,l.absentē.ff.de pen.& ex his
apparet hoc fundamentum non obstare.
B ¶ Suaderet.Et ideo qui semel periurus fuisset,nō poterit so
lo iuramento suo ignorantiam probare : quia ei iuramentum
etiam in defectum semiplene probationis non defertur: vt di
cit no.tex.in c.paruuli.xij.q.v.& ibi gl.& no.in c.testium. j. de te
sti. nec etiam tale iuramentum erit sufficiens ad probandum
ignorantiam in eo,qui facilis est ad iurandum : quia etiam isti
in defectū probationis non defertur:vt notabiliter dixit Bal.
in l.qui sub conditione.ff.de condi.institu.

Hiero.Sig.

1 ¶ Prestetur.De hoc vide eundem.j.eod.c.fi.per totuꝫ vbi ha
betur hec materia.
2 ¶ Futuris.Vide Jaso.in l.ait pretor.la j.ff.de iureiuran.
3 ¶ Succedere.Extat Perusij hoc statutum super quo consu
luit Bar.de saly.q non valeret,cuius consilium est apud me li.
ñ.consi.j.in j.dub.Contrarium tamen consuluerūt fere omnes
doc.Bonoñ.vt hēs in seq.consi.& vide Jo.bap.de s.seue.in repe.
l.omnes populi.ff.de iusti.& versic.septimo querit.Deci.in c.in
presentia.j.de probat.
4 ¶ Contrarium.Vide doc.in rub.ff.de acqui.pos.vbi addi. De
ci in l.nihil tam naturale.ff.de regu.iur.
5 ¶ Territorium.Et ideꝫ econuerso in statuto obligante filios
pro patre fallito,vide Deci.consi.ccclix.& vide que scripsi in cō
men.statuti Florentini sub rubri.qualiter pater pro filio cōue
niatur,& que scripsi super ij.statu.de cessantibus , & vide Deci.
in l.posthumo.in iiij.no.in ij.lectu.C.de contratab.in l.si fugiti
ui.in princip.C.de ser.fugi.
6 ¶ Consuetudo.Seq.Bal.in l.neque.C.ne fil.pro pat.in c. cum
breui.de iureiur.l.ij.C.de constit.pec.Petr.de anch.in rubri.de
fideiuss.vbi Jmo.Roma.in consi.xv.Saly.in l. ad commenta
riensem.C.de cust.reo.
7 ¶ Concurreret.Ego tñ cōtrarium consului.s.consuetudinem
non valere,& per consequens non prestare talem auctoritatem
8 ¶ Subijciatur.Jdē Dec.in c.iurauit.de probatio.
9 ¶ Nullus.De hoc vide Dec.in c.ceterum.de rescrip.ver.secū
do pncipalr.& pt esse ratio:qr vbi reperitur consensus partium
non operatur aliquid.Fely.in c.cū accessissent.de constitu.De
ci.in c.olim.de exceptio.
10 ¶ Dolo.Ad idem Hip.in l.lege cornelia.§.cū qdā. ff. ad l.cor.
de sica.& ibi Ang.qui alleg.l.pen.C.de cust.reo.in l.pen.ff. de in
cen.rui.nau.q quis capitalr punitur ēt ex lata culpa.& vide Ve
ro.in consi.xxx.& in consi.xxxiij.
11 ¶ Puniēdus.Vide Vero.in repe.l.si fugitiui.C.de ser.fugi.in
fi.cū seq.Jas.in l.i actiōib⁹.ff.de in lit.iur.& ī d.cōsi.xxx. vbi dt q̄
to tpe dēat relegari,& vide Crem.in sing.cxlix.mos puerorū.&
ibi in add.& vide q̄ scripsi als Florētie in sili casu,& ita cōsuluit
Pet.de anc.in ɔs.cclxxij.iure stricto. Alex.ɔs.cvij. p inuestiga
tiōe.li.ij.Jo.de ana.in c.felicis.de tornea. And.sic.in c. cū vene
rabilis.d cōsue.in c.cū cōsuetudīs.de cōsue.Hip.in repe.l.fi.C.d
pba.in vj.q.in l.j.nu.cj.ff.de sic.& hoc cōsiliū d q̄ meminit h Deci.hř in ɔs.ix.p totum seq.Marsi.in tra.malefi.in §.vlterius.
12 ¶ Romana.Et hinc alias cōsului Ferrarie q rle de publicā
dis resignatiōib⁹,ñ sit satisfactū p publicationē factā in curia.
vide qr postea fuerunt impressa commētaria.ludo.gome. s.re
gu.can

gu.cancel.vbi sup reg.pdicta questione ix.attigit.hanc materiã.

13 ¶ Secus. Adde docto.omnes in d.l.j.& vide que addi.ad Bar. ibi,& Fel.in c.literis.de presum.Soc.consi.cxcvij.in controuersia.li.ij.Alex.consi.xxxvj.li.j.

14 ¶ Audiri possunt. Dñr tamen plerunque ex possibilitate cõuersandi simul Bal.in l.si tertius.in prin.ff.d aq plu.arc. in l.si vicinis.C.de nup.in fi.Sign.in cõs.xxxij.qui dicantur.

15 ¶ Probatione. Uide Jason.in l.ij.§.si absens.ff.si ex noxa.causa agatur.Deci.in c.proposuisti.in iij.no.de probatio. Alexan. in consi.cxij.lib.iiij.Aduerte tamen qz mihi videtur q Dec.equiuocet,verbum.n.plenaria non est comparatiuum, sed positiuum,& si verbum latinum non sit,dicitur.n.comparatiue plenior probatio non plenaria.

Sil.Ald.

a ¶ Pena franci. Rip.l.iij.de damno infect.

b ¶ Expense. Alex.l.si tibi decem.§.quedam.de pact.& consi. clxviij.lib.ij.vbi dixi.

c ¶ Fructus. Dixi in tract.de eo,quod interest.nu.ix.

d ¶ Indebito. Falsum est cum dicta statuta intelliguntur quantum ad impediendam executionem.Sed poterit probari solutio per testes,& repeti:vt per Bar.l.j.§.& parui.q vi aut clã.dixi in consue.Parisi.§.clxvj.

e ¶ Do.Bar.scilicet Bartholomeus Socinus in d.l. Modestinus.Idem tenet Decius in l.fi.de iurisd.om.iud.& ita cõsuluit consi.ccclix.& bene quamuis hic contrarium sentiat.

f ¶ Consuetudinis. Sed q hec consuetudo non valeat,cõsuluit Syluest.Aldobrand.vt ipse hic Refert.

g ¶ Scientie. Faciunt que scripsi in cõsue.Parisi.§.j.gl. vij.nu. iij.cum seq.& dicit Jas.in consi.lxxxiij. q forensis si per annum in loco manserit.presumitur scire statuta. [redacted]

1 ¶ Lex recipit extentionem a similitudine rationis: & idem in penalibus.limitatur tamen.2.
3 Duo qñ sunt equiparata,statutũ in vno,habet locũ in alio.
4 Uirtualiter intellectum non dicitur expressum.
5 Connexa ad idem iudicantur.
6 Argumentum a connexis quando procedat.
7 Argumentum a simili quando habet locum.
8 Similitudo omnimoda requiritur in comparatione literarũ.
9 Argumentum a simili non habet locum,quando induceretur correctio iuris,nec in statutis.10.& alias limitatur.11.12.13.

1 Translato. ¶ † Primo no.q lex recipit extentionem a similitudine rationis.Et hoc sm Abb.et iam procedit in pena-
a libus[a] per tex.in l.ij.ver.quid si curatores.ff. ad tertu.& in c.n postquam.cum gl.de elec.in vj. De argumento a simili videbimus post glo.hic. Quantum ad id,q Abb.dicit de
2 materia penali,aduertendum est:quia primo tex.in d.l.ij. non videtur absolute hoc probare:cum ibi facta sit extensio de tutore ad curatorem,qui largo modo potest dici tutor l.pater Seuerinam.§.conditionem.de condi.& demon.quo casu fit exten-
3 sio de stricta significatione ad latã[2] l.filiũ habeo.ff. ad maced. no.Ant.de Bu.in c.fi.de consue.in j.fallentia.dum prosequitur materiam extensionis.& idem Domi.in c.j.de temp.ordi. in vj. Sic etiam tex.in d.c.si postquam.vbi statutũ in electione habet locum in prouisione,& postulatione,secundum gl.ibi:hoc procedit,quia illa sunt equiparata in c.j.in prin.& in c.vt circa.e.ti. in vj.& facit tex.hic.Unde in dictis iuribus non probatur simpliciter q Abb.hic dicit:& idem Abb.tradit in c. fi. de rescrip. Sed pro dicto ei9 est bonus tex.in c.j.§.porro.in ti.que fuit pri-
3 ma cã be.amit.[3]& est gl.ordi.in l.si quis id,q.ff.de iuris.om.iud. cum concor.vt ibi tradit Alex.& ad idem est tex. quem ibi ponderauit Alex.in l.cum mulier.ff.sol.ma. Et plura ad hoc Ro. adducit in consi.ccccxxix.considero.in secundo dubio. & Ang. Are.late insistit in §. ius autem ciuile. Insti.de iure na.vbi ad
4 hoc gl.xij.cumulauit[4]. † Limitatur ista cõclusio, nisi esset ius
2 penale,& correctoriũ simul[5]: [b]quia tunc extensio fieri nõ põt,se-
5 cundum gl.no.in cle.ij.ver.in eisdem,quã ad hoc allegauit An-
b to.de Bu.in d.c.fi.de consuetu.in materia extensionis,in prima fal.& Domi.in c.j.de temp.or.in vj.Sed considerandum est: qz si ius correctorium sit,& penale,illa pena non videtur esse in cõsideratione,ex quo in solo iure correctorio extensio non admittitur:vt no.in aut.quas actiones.C.de sacrosan.ecc. Ad hoc breuiter dicendum est,q imo etiam in materia correctoria fit ex-
6 tẽsio quando ratio expressa reperitur[6]:vt no.per glo.in cle. j.de elec.in ver.eligatur.not.in d.auth.quas actiones.in l.bis solis. C.de reuo.dona. Hoc fallit,quando agitur de correctione,& et materia penalis sit:quia non fit extensio,licet ratio sit expressa.

Et ita procedit glo.in cle.j.de eta.& qua.quam hoc modo declarat Alex.in l.si constante.ver.tertio limita,ff.so.ma. Alie limitationes colliguntur ex his,que tradit Mathesila.in suo trac. extensionis.& Ro.in auth.similiter.C.ad leg.Fal.Im.in l.si vero.§.de viro.ff.sol.ma.& late prosequitur Ang.Are.qui omnes
3 refert in dic.§. ius autem ciuile. ¶ † Secundo nota q quando
7 duo sunt equiparata,statutum in vno,habet locum in alio[7]: vt Abb.hic dicit,per istuz tex.& no.gl.& Bar.in l.si quis seruo persuaserit.C.de Fur.Bar.in l.si constante.in vij.q.ff.solu.mat. Et istam regulam etiam tradit Anto.de bu.in d.c.fi.in iij.fal.facit tex.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Fal.vbi Bart. cum concor.vt ibi prosequitur Alex.Et adde Bal.qui facit istam regulam per illum tex.in authen.post fratres.la j.C.de legi.here.Et secũduz istam regulam arguit Ro. in consi.xxxij. visa municipali. & in consi.cxxix.licet magna. Predicta conclusio limitatur proce-
8 dere,quando equiparatio est facta in eadem materia[8] [c]: al's se-
c cus,secundũ Ant.de Bu. in d.c.fi.in loco preal.dicẽtem q ita intelligitur gl.in regu.que a iure.de re.iur.in vj.in fi. Secundo regula habet locum,quando fuit facta equiparatio per modũ
9 regule[9]:alias secus,vt no.tradit Mathesi.in trac.extensionis. quem refert,& sequitur Ang.Are.in d.§. ius autem. ver.tertio
4 fallit. ¶ † Tertio no.secundum Ant.de Bu. q illud connexũ
* q virtualiter intelligitur,non dicitur esse expressum* [d]: vnde
d illud non habebit executionem paratam,stante statuto[10]. Ex
10 quo infertur,secundum eum hic,in quarto not. q pro facto,qđ in instrumento continetur, non poterit peti executio ad interesse.Et sequitur Jo.de Imo.in v.no.Et pro isto dicto facit,qđ dicit Bal.in l.legem.C.locati.& in l. generali. in vlt.no.C.de sacrosanc.eccle.cum si.& late prosequuntur Moder.hic. In contrarium etiam plura adducunt,& presertim dictum Bald. in l. ad probationem.la j.C.de proba.vbi inquit q instrumẽtum do-
e tis etiam habebit executionem paratam pro tacita[e] stipulatione,que a lege intelligitur.Et idem Bal.in l.j.§.& vt plenius. C. de rei vxo.ac.cum si.vt tradit Alexand.in l.iuris gentium.§.q fere.ff.de pac.vbi dicit q ita communiter tenetur.Et ad idem bonus text.in c.cum olim.in fin.j.de censi. & quod ibi Abb.post Ant.de Bu.cum si.vt late congerunt And.Sic.& Moder. hic qui videntur tenere contra Ant. de But.& in terminis contra
11 dictum but.tenet.Ro.in l.certi condictio.in prin.ff.si cer.pet.[11]
a Mihi videtur qđ opi.Ant.de But.verior[a] sit de iure.Et moueor hac ratione,quia hoc statutum est contra ius commune l. minor xxv.an.cui fideicommissum.ff. de minor.ergo stricte debet intelligi l.iiij.§.hec verba.& q ibi Bar.de neg.gest.l.j.§.hoc interdictum.& q ibi Barto.ff.de fonte.Unde cum loquatur d instrumento,videtur loqui de eo,de quo factum est instrumentum inter partes.Et ita statutum videtur tribuere executionẽ conuentioni partium ergo talis executio non videtur competere pro interesse: quia absolute interesse dicitur prouenire ex dispositione legis,& non ex conuentione contrahentiũ: vt no. dicit Bar.in l.cum stipulatus.de ver.ob.Confirmatur hoc: qz dum statutum loquitur de instrumento,debet intelligi d eo, q immediate pueniẽt ex instrumẽto:sed interesse nõ pcedit immediate ex instrumento,sed a lege licet sit ex tacita voluntate contrahentium:sicut dicitur de iure accrescendi:vt no.in l.si in testamento.ff.de vulg.& pup.Et quia ea, que veniunt tacite ex natura contractus,habentur pro expressis per fictionem:vt probatur in l.cum quid.ff.si cer.pet.ibi:pro cauto habetur,& declarat Are.in l.iiij.§.Cato.de ver.obli.Et ideo tale statutum non intelligitur de interesse,de quo vere non est instrumentuz: & qz statutum videtur loqui de eo,quod est expressum in instrumento:vnde non videtur habere locum in interesse, quod tacitum dicitur:vt no.Bal.& Im.in l.illud.ff.de acqui.here. Et ad hoc bonus.text.in l.j.§.fi.ff.de here.insti.quem ad hoc Are.in d.l.illud.adducit ad idem tex.quem ibi not.Are.in l.sicut certi. C.d test.milit.Non obstant allegata in contrarium: quia procedũt fauore dotis.Non obstat tex.in d.c.cum olim: quia ibi illud erat expressum in instrumento,licet incidenter illud diceretur:
5 sed in casu isto nullo modo expressum fuit. ¶ † Quarto no. illud ad quod vulgariter iste tex.allegatur, q de connexis idem est
12 iudicium[12].& in c.quanto.de iudi.Et hoc idem not. Bald. in l. quid ergo.§.sufficit.per illum tex.ff.de contra.iudi. tu. facit gl. in c.quia intantum.j.de prebend. cum concor. late aggregatis per Mod. hic. Quibus addatis primo quid dicatur esse connexum:tradit Aret.in consi.xxix.diligenter Alex.in cõsi.lviij. circa primum.in fin.lib.j.& Anto.de But.& Imol. in c. cum inter.de re iudi.Et de connexis dicit Bald.in l.si quis ex.§. rationem.ff.de eden.q consules mercatorum, & notariorum habent iurisdictionem non solum in pertinentibus ad artem, sed etiã in connexis.Et in no.questione tradit Paul.de Castr. in l. cũ vendẽte.C.vbi cau.fis.vbi refert se de facto habuisse in ciuitate.

Lucana.Et in simili casu notat Ro.in consi.ccxliij. ad predi-
ctorū.circa fi.Et statutū in ꝑncipali ad cōnexa porrigit:vt no.
Bal.in l.iij.§.sed ⁊ si qd.ff.de neg.gest.⁊ per gl.in c.ꝑterea.in gl.
fi.de offi.dele.⁊ in c.quia in tantum.de preb.⁊ in ordinatis ad in
uicem concesso vno vel prohibito, idem est in alio connexo:
vt no.Domi.post Jo.Mona.in c.fi.in prin.in glo.fina.circa fi.
de appel.in vj.Et de cōnexis no.Are.in dicto cōsi.xxix.Jo.de
imol.in consi.cxxxix.cum duobus seq.Et ꝙ dictum est de con-
nexis,idem est de coherentijs,de quibus idem iudicatur, ꝙ de
ipso actu principali:vt no.Bald.in c.proposui.in fi.de app.Et
vnitorum vniformis debet esse dispositio:vt no.Ang.in l.sed si
plures.§.filio.per illū tex.ff.đ vulg.⁊ pu.Bal.in l.item si fundi.
§.huic vicin⁹.ꝑ illū tex.de vsuf.Predicta,⁊ similia,q̄ per Mo-
der.referuntur,non videntur ita simpliciter procedere.Nā in
contrarium facit ꝙ notat Bal.per illum tex.in l.in his.§.man
cipia.ff.solu.ma.vbi inquit ꝙ pactū super principali, non por-
rigitur ad appendices.Et ꝙ no.Bar.per illū tex.in l.fi.§.Lu-
cius.ff.de condi.inde.vbi restitutio concessa super principali,
ad accessoria non porrigitur.Et ꝙ notat Bar.in l.in questio-
nibus.in fi.ff.ad leg.Ju.ma.vbi illi,qui admittuntur contra re
gulas iuris ad probandum delictū principale,non admittun-
tur ad probandum adminicula.⁊ sequitur Bal.in authen.si te-
6 stis productus dicatur.C.de testib.†Ex quibus dicendū vide-
tur ꝙ superius allegata non habeant locū in odiosis, ⁊ qñ ali-
quid contra ius commune conceditur,vt ex predictis colligi-
tur.Et de argumento a connexis,qñ procedat,tradit Albe.in
7 ver.argumētum a cōnexis.¶†In gl.fi.instat Abb.post alios,
an,⁊ quando argumentum a simili procedat.Et in primis ad
intelligentiam presupponendum est,ꝙ similia dicuntur illa, q̄
13 sunt eiusdem iuris,⁊ conditionis[13]:vt no.Inno.in c.dilectus.in
B prin.de cap.mo.Et simile dicitur,ꝙ nō est idē[B] formaliter, sed
in effectu:vt no.Bal.per illum tex.in l.qui liberis in princi.de
vulg.⁊ pu.cum concor.vt ibi tradit Alex.⁊ idez Alex.in l.Gal
lus.§.⁊ quid si tm̄.de lib.⁊ posth.Mod.in c.capitulu3.de rescri.
Et adde Pet.de Anch.in consi.ccclj.in questiōe predicta, vbi
inquit ꝙ similia sunt illa,que regulantur per eandem rōnem.
Et similitudo est in diuersis rebus eadem,vel similis qualitas,
secundum Bal.in l.j.C.de fur.⁊ idem Bal.in c.j.in prin.de cog.
feu.⁊ in l.de quibus.ver.restat videre.ff.de legib.vbi inquit ꝙ si
militudo est in diuersis personis,causis,vel rebus,vna,vel qua
si eadem ratio.Et gratia dicitur similis,quando in effectu con
tinet quod alia,licet clausule excellentiores sint in vna, magis,
quam in alia.vt no.Domi.in c.pe.in ij.no.de preben.in vj.Et si
milia dicuntur,quorum termini sunt pares:vt no.Bal.in con-
si.cccxcix.in causa ista.li.j.⁊ in ꝯsi.cxcix.in primis,in ij.li.Et ista
C addenda sunt ad ea,que dicūt Mod.hic.Est enim regulare[C],
vt arg.a simili procedat l.non possunt.ff.de legi.cum concor.al-
leg.in gl.hic,facit tex.in c.cum causis.j.de re iu.⁊ in §.huic simi
le.Insti.manda.Et hoc etiam procedit in delictis , vt dictum
fuit in no.⁊ tradit Bal.no.in l.j.C.de inter.Albe.in l.si quis nō
dicam rapere.C.de epi.⁊ cle.vbi late hoc probat.Et procedit i-
14 stud argu.licet in omnibus non sit similitudo[14]:qr sufficit ꝙ si
f militudo sit in eo respectu[f] de quo agitur:vt no.Abb.hic dicit
⁊ idem Abb.in c.quemadmodum.j.đ iureiuran.Imo ,ꝙ plus
est,etiam data aliqua dissimilitudine in eo,de quo queritur,nō
tollitur arg.vt no.declarat do.Abb.in c.constitutus.per illum
tex.j.de app.Ad hoc est dictum Bal.in l.curatoris.ver.tertia
conclusio.C.de neg.gest.vbi inquit ꝙ illud est simile, quod in a
liquo habet drīam,sed tamen plurimam habet conuenientiaz.
facit tex.in l.queritur.ff.de sta.ho.⁊ no.Bal.in l.humanitatis.
C.de impu.⁊ ita etiam dicit Ang.in l.de quibus.ver.tertio cō-
tra solutionem gl.ff.de legi.ꝙ attendatur magis.sile:arg.d.l.q̄
ritur.⁊ no.Are.in l.ex facto.in vj.no.đ vul.⁊ pup.Et iō vbi plu
res inueniunt dr̄ie quā cōsonātie illa non sunt silia,vt no.Bal.
in l.j.in ij.no.C.de iur.emphy.Et per hoc non videtur vera gl.
in c.non pōt.in ver.curā.de prebē.q̄ dicit ꝙ nō pōt dici simile,
vbi aliqua reperit dissimilitudo.⁊ idem Ant.de Bu.in c.fi.de
consue.in pe.ꝑte vbi loqt de effectu cōsuetudinis.inqt ꝙ argu.
a simili est debile cū đ facili dari possit dissimilitudo alleg.Ar
chi.xxxvij.di.in c.relatū.⁊ idē Alb.in ver.arg.in Dictionario.
g in ver.a rōne idētitatis.dicens ꝙ arg.a sili est multū fallax:[g] qr
oēs silitudines nō ꝓcedūt a pari.alleg.l.seruo inuito.ff.ad tre.
15 ⁊ dicit ꝙ oīs ꝓbatio est fortior argumēto a sili[15],ꝑ tex.in §.si ve
8 ro nullus.in auth.đ instru.cau.⁊ fide.†No.tñ vnū casu3, in quo
h oīmoda silitudo reqrit,videlicet ī cōparatiōe lrārū[h]:vt est tex.
in §.si qs igit.⁊ ibi Ang.in ꝑn.⁊ in aut.de instru.cau.⁊ fide.Et
16 ꝓcedit ēt illud arg.in cōsuetudine[16] l.de qbus.circa fi.ff.de le-
gi.⁊ no.Pau.de ca.in consi.clix.in pñti.Cōsuetudo em̄ reputa
tur fauorabilis,⁊ debet extēdi:vt no.Ant.de Bu.in c.fi.ver.ad
quintū.đ of.archi.⁊ idē Bal.in l.de qbus.ver.⁊ no.ꝙ ꝯsuetudo.

de legi.⁊ idē Bal.in l.non dubiū.C.de legi.vbi inqt ꝙ statuta,
⁊ cōsuetudines recipiūt interꝑtationē extēsiuā.allegat d.l.đ q-
bus.⁊ idem Bal.in l.scimus.in prin.circa fi.C.de inof.testa.di-
cens ꝙ consuetudo extēditur ꝭm eius rationem.⁊ Ro.in con-
9 si.ccxliiij.ad predictorū in fi.†Limitatur primo secundū Abb.
hic,vt tale arg.non procedat,qñ correctio iuris induceretur ꝑ
notata in auth.quas actiones.C.de sacrosan.ec.⁊ idē Bal.di-
cit in c.inter ceteras.ver.⁊ scias.j.de rescript.Et ratio videtur
manifesta,qr in correctorijs nō fit extensio a similitudine ratio
nis:vt per gl.in d.aut.quas actiones.Secus ergo esset dicendū
in casibus,in quibus potest fieri etiam in materia correctoria:
i vt qa ratio esset scripta[i] in lege, vel essent casus equiparati : vt
no.in d.aut.quas actiones.Nam in talib⁹ etiam procederet ar-
gu.a simili,ratione predicta.nec etiam procedit in casu l.ij.C.
10 quando prouo.vbi Bal.Mod.in c.j.de re iudi.†Secundo li-
mitatur tale argu.non procedere in statuto , ꝙ non hr̄et locu3
in casu simili per fictionem:vt Abb.hic dicit,allegando Bart.
vt per eum hic.⁊ idē Bar.in l.j.§.hoc interdictū.ff.de fonte.no.
Bal.in l.ij.§.voluntatem.in ij.no.ff.so.ma.in l.transigere.ver.⁊
facit ad questionem.C.de transac.facit tex.in l.fi.C.de his, qui
ve.eta.impe.⁊ ꝙ no.Abb.in c.graue.in vij.no.de preben.cum si
mi.vt tradit Alex.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Fal.in iij.not.
in l.adoptiuum.in prin.ff.de in ius voc.⁊ in l.transigere.C.de
11 transac.⁊ in consi.lxxxij.perspectis.li.ij.†Et ista conclusio pro-
cedit,quando statutum est contra ius commune: secus si esset
statutum secundum,vel preter ius commune,secundum Imo.
in d.l.j.§.lex Falcidia.⁊ in l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.ff.de li.
12 ⁊ posth.†Similiter quando statutum disponit in materia iu-
ris,in qua casus verus,⁊ fictus equiparantur, statutum tunc
etiam in casu ficto,intelligitur.Abb.per illum tex.in c.ad au-
dientiam.de cle.non resi.facit tex.in l.Deo nobis.C.đ epi.⁊ cle.
13 cum si.vt tradit Alex.in consi.clxxix.viso processu.li.v.†Ter-
tio argu.a simili non procedit stante statuto,ꝙ verba intelligā
17 tur ad literam[17]:quia litera est illa,que legi potest,vt not.Bal.
in l.ij.C de pa.qui fil.dis.⁊ Mod.simpliciter sequūtur.Sed in
contrariū facit ꝙ no.Bar.in l.omnes populi.ver.vltimo que-
ritur.de insti.⁊ iu.vbi inquit ꝙ tale statutum paru3 operatur.
Facit ꝙ no.Bal.in l.ij.§.his legibus.ff.de orig.iur.vbi inquit
per illum tex.ꝙ interpretatio est necessaria,⁊ nulla constitutio
ne potest prohiberi:⁊ tale statutum non videtur remouere in-
terpretationem intrinseca3:vt no.Bal.in l.iij.in fi.C.de lib.pre
te.no.Alex.in consi.lxxx.viso lib.j.⁊ in consi.l.visis.eo.lib.Unde
concludi potest ꝙ passiua interpretatio non excludatur sed ex
tensiua sic.Et ita in terminis statuti Are.tradit in consi.cxl.co
14 egistis me.†Quarto non habet locum,quando statutum mo-
18 uetur sola voluntate[18]:vt no.Bal.in l.iij.ver.ex quo no.C.đ iu-
re do.facit ꝙ no.Bal.in c.j.§.ad hoc.in ver.item notat ꝙ arg.
a simili.de pa.iur.fir.vbi inquit ꝙ argu.a simili equitatem de-
siderat.Hoc,ꝙ dictū est,potest procedere,quando statutū mo-
uetur sola voluntate,⁊ contra rationem : alias secus videtur:
quia in statutis est pro ratione voluntas in his que sunt iuris
positiui:vt not.Bald.in l.j.§.initium.in prin.ff.de postu.cum si
15 mi.†Quinto non arguitur a simili,quando casus,in quo fit cō
stitutio porrigitur ad preterita:quia non est equum vt lex tra-
hatur ad preterita.Ita Bal.dicit in c.j.in ver.quarto.no.in ti.
an maritus succe.vxo.in bñf.Pro quo addo not.dictum Bar.
in l.pretor ait.la ij.§.eritque hec differētia.in ver.⁊ per hoc pos
set determinari questio.ff.vi bo.rap.vbi inquit ꝙ statutū, quod
habet locum in preteritis casibus,est odiosum , quia exorbitat
16 a iure communi:⁊ ideo debet stricte interpretari.†Sexto non
procedit in contractibus:vt in no.casu tradit Alex.in cōsi.lxx-
vj.visis visitationibus.li.v.Contrarium notat Bal.per illum
tex.in l.nominibus.C.de act.⁊ obli.Septimo.in penis,que ipso
l iure[l] imponuntur,non proceditur de similibus ad similia : vt
no.Bal.in l.de quibus.ver.restat videre.ff.de legi.Octauo,non
habet locum in prescriptione,que est odiosa vt per gl.in regu.
odia.de re.iu.in vj.not.Bart.in l.j.§.si quis hoc interdicto.per
glo.ibi.ff.de iti.actuque priua.⁊ no.Inn.⁊ doct.in c.auditis.de
prescri.cum si.vt late ibi tradunt Mod.Postremo Abb.dicit
ꝙ potius est recurrendum ad simile legis communis,quā sta-
tuti,vel consuetudinis:vt per Bar.in l.de quib⁹.Et in hoc cla-
rius ibi Ang.ver.iij.contra so.gl.concludit ꝙ primo debet at-
tendi,illud quod est magis simile arg.l.queritur.de sta.ho.si eq̄
sit simile quod benignius,⁊ magis est rationabile.argu.l.beni-
gnius.ff.de legi.⁊ data paritate in materia legis , sequimur le-
19 gem,⁊ in materia consuetudinis consuetudinem[19]: qr in haben
tibus symbolum facilior est transitus l.in rem.§.j.ff.de rei ven-
dica.Et cum his in effectu concordat Antonius.de Butri.in
cap.fi.de consue.in pe.parte.vbi loquitur de effectu consuetu-
dinis.ver.sed est dubiū.Et de hoc etiam late scribit Albe.in d.
l.de

l.de quibus.versic.expeditis contrarijs.et idem Albe.in d.l.non possunt ff.de legibus.

¶Additiones.

* ¶Expressum. An illud quid resultat habeatur pro extenso, vide hic per felyn.ver.sed generaliter. Jn.Au.

a ¶Verior. Adde eundem Decium in l.cum quid.in iij.no.ff.si cer.pet.vbi voluit, quod stante statuto de quo hic, id quod tacite continetur in instrumento, non habebit executionem paratam hoc tamen sane intelligitur procedere, quando statutum diceret quod id quod expressum in istro habeat executionem paratam, sed si statutum diceret simpliciter quod instrum habeat executionem paratam isto casu videtur sentire quod etiam quod tacite in instro continetur, habebit paratam executionem.

b ¶Idem. adde quod licet simile non sit idem, vt inquit Philosophus, tamen si mile propter omnimodam similitudinem idem dicitur, licet non sit, vt est text. in l.qui quod nerua.ff.deposi.vbi lata culpa dicitur dolus, et tamen dolus non est vt inquit bar.ibi.dicens quod idem est in operibus diuersorum hominum, quae propter omnimodam similitudinem eedem dicuntur, vt in l.nemo est qui nesciat.ff.de duo.re.constit.

c ¶Regulare. Adde fely.hic.et in c.preterea.j.de sponsa. vbi ponit regulam cum octo fallentijs et vide de hoc argumento a simili Corneum in consi.xx.incip, videtur in prin.in iij.pt.et consi.c.incipit, in ca. in ij.volu.et vide Sozi.in suis regulis, regula.ccccvij.vbi declarat quando argumentum a simili non corruat data dissimilitudine. Hiero.Sig.

1 ¶Aduertendum est hoc idem dicit Jo.Crot.in l.si constante.ff.sol.ma.

2 ¶Latam. Vide.j.in ij.lec.et in c.ecclesia sancte Marie.j.eod.

3 ¶Amitt. Responde ad hec iura vt j.in ij.lect.in j.notab.

4 ¶Cumulauit. Vide Decium in l.factum.§.in penalibus.ff.de re.iur.Jas.in l.cum quidam.ff.de lib.et postb.

5 ¶Simul. Vide Joan.Crot.in repet.l.si constante.ff.sol.mat.

6 ¶Reperitur. Adde eundem Dec.in c.ecclesia sancte Marie.j.eo.

7 ¶In alio. Vide Jaso.in l.si constante.ff.sol.mat.et hanc conclusionem examinat ibi late Joan.Crot.ver.secunda conclusio.vbi ponit sex limitationes ad hanc regulam.

8 ¶Materia. Idem dicit Jas.in l.si constante.ff.sol.matr.et ibi vide Joan.Crot.ver.prima conclusio.

9 ¶Regule. Hoc idem dicit Joan.Crot.in d.l.si constante.ver.prima conclusio.late Jas.in l.ij.de iureiuran.

10 ¶Statuto. Vide Are.in l.reos.§.cum in tabulis.in fi.ff.de duo.re.Barba.in repe.l.cum accutissimi.cum seq.ver.et facit dictum Guil.de cu.C.de fideicom.faciunt dicta per Jas. que omnino vide in l.certi condictio.in prin.ver.secunda quest.est.ff.si cer.pe.vbi multa allegat pro et contra.

11 ¶Cert.pet. Et ibi vide Jas.cum seq.et in §.fuerat.insti.de actio.et vide Saligan.in l.j.in prin.ff.de verbo.obliga.vbi omnino vide.

12 ¶Judicium. de hac re vide latissime Mar.in l.j.§.diuus Adrianus.ff.de quest.et vide que addidi ad l.si communem seruum.ff.quemad.ser.amit.et vide late d.Joan.petru.in rubri.ff.de offi.eius.Deci.in c.quanto.de iudic.et omnino Jas.in l.sed si plures.§.fi.ff.de vul.et pu.in l.si ita scriptum.§.regula.ff.de li.et postb.bene facit quod no.Roma.in sing.cccli.Reuerendi.D.Cardinalis.

13 ¶Conditionis. Vide.j.in ij.lec.et que posui in l.quod nerua.ff.depositi.

14 ¶Similitudo. Alibi dicebat Jas.indistincte quod requirebatur similitudo in casu de quo agebatur in l.stipulationes.§.si is qui duplam in fine.de ver.ob.Deci.etiam in rub.de proba.i lec.C.de ede.in l.die functo.in glo.in ver.prestitum.ver.secundo.Bar.alleg.ff.de offi.assesso.et vide ad hoc omnino Deci.in c.constitutus.el secundo.in ij.not.de app.in rub.C.qui admit. Et adde quod arguitur aliquando de similibus in genere, licet punctaliter non sint similia l.j.et ibi gl.j.circa med.ff.de receptato.

15 ¶A simili. Ange.tamen in §.ius autem.institu.de insti.et iu.dicit quod hoc argumentum est fortius argumento a cotrario sensu.

16 ¶Consuetudine. Vide Jasonem in auth.qui rem.C.de sacrosanct.eccle.in l.de quibus.de legibus.

17 ¶Ad literam. Adde que ponit Are.in l.gallus.§.et si parente in secundo casu, in j.no.ff.de lib.et postb.et vide Jaso.in l.quamuis.C.de impube.

18 ¶Voluntate. Faciunt que ponit alexan.in l.j.in prin.et ibi Jas.ff.de acqui.possess.

19 ¶Consuetudinem. Vide Deci.in ij.lec.bene facit quod tradit Deci.in c.ex literis.in vj.not.eo.tit.

Adde Soci.in l.centurio.ff.de vulgar.et puppi.Jaso.in l.seruo legato.§.si testor.ff.de le.j.in rub.ff.sol.matri.vbi omnes mod. et in testamentis inducunt conditionem etiam si cum eis sit dictio, vt, et dicitur conditio expressa Dec.consi.lxiij.consi.lxxxix.et in legibus. Dec consi.ccccxvj.et conditio dicitur expressa. Deci.consi.dlxxxi.et nouam doctri.tradit Alciat.in l.querebatur.ff.de ver.sig.et vide Dec.consi.cccclxvj.nu.xviij.limita vt per eum con si.cclxxxiij.nu.v.consi.578.nu.xij. Sil.Ald.

a ¶Penalibus. Alberi.j.parte statuto.q.cciiij.Decius.l.factum.§.in penalibus.de reg.iur. Sed vide late Joan.Crotum.in l.si constante.soluto matr.

b ¶Simul. Roma consi.cl.Jas.consi.xxviij.lib.j.

c ¶Eadem materia. Jason l.si constante.soluto mar.§.ex maleficijs.cum seq.insti.de actio.Alexan.consil.clxxj.nume.3.libr.vij.vbi dixi.

d ¶Expressum. Curti.Senior consil.xlviij. Sed contra Idem curt.consi.xlix.Petr.Anchara.Repet.c.j.de constit.Alex.consi.cxliiij.in fi.de consti.vide Decium.j.de probatio.c.quoniam contra falsum.nu.35.

e ¶Pro tacita. Idem Feli.hic.decy.l.certum.ff.si certum pet.et bene, quicquid dicat Deci.hic.

f ¶Eo respectu. Deci.c.cum venerabilis.j.de except.c.constitutus.nu.2.de appellatio.in rub.C.qui admittit.Jas.§.et harum.l.inter stipulantem.§.sacram.de ver.obl.

g ¶Fallax. Paul.l.fin.C.de Innofici.dona. Cicero in topicis, lib.iiij.Jo.Gerson tract.de contract.propositio.xiiij.Jason.l.de quibus.ff.de legib.

h ¶Literarum. Adhuc vt Judex arbitrabitur. Alex.consi.lxxvj.nu.8.10.lib.iij.decisio.Neapolit.de Afflict.clxxxj.

i ¶Scripta. Alex.consi.xvij.nu.16.lib.ij.consi.lxiij.nu.9.li.iiij.consi.liiij.nu.9.lib.vij.vbi dixi.Curt.Senior consi.xliiij.

k ¶Aequitatem. Bal.c.j.de allodio.in vsib.feudo.

l ¶Ipso iure. Andr.Tiraq.Repe.l.si vnquam.verbo reuertatur.nu.248. [redacted]

Secunda lectura d. c.translato.

1 Translato, hoc verbum denotat totalem transitum.
2 Sacerdotium antiquum, qualiter accipiatur.
3 Ablatiui absoluti de sua natura important conditionem.
4 Consequens debet necessario concludere.
5 Concordia testium qualiter fieri potest.
6 Paulus apostolus quare ponitur a dextris, et Petrus a sinistris.
7 Extentio non fit in statuto, quod est contra ius commune.

1 ¶†In eo tex.ibi:[a] translato, istud verbum denotat talem transitum: vt per glo.in c.lex est.ij.di.dum exponit, transtulit, id est concessit. Plus est enim transferre, quam concedere: vt not. per glossam in c.j.de commo.et ideo translatus de vna ecclesia ad aliam, nihil retinet de priori.c.si quis translatus.xxj.q.ij.et not.Bal.per illum tex.in l.Vlpianus.ff.de execu.tu.et tex.nostrum hic Albe.in dictionario, in verbo translato, exponit tanslato, id est, facto transitu, vel saltu.allegat l.j.in prin.et glo.ibi.ff.de iure pa. Et ista totalis translatio in spiritualibus fit ex sola dispositione sine traditione: vt no.Innocen.et Abb.post alios in c.inter cetera, de preben.et Abb.in c.fi. in fi.de spon.duo.facit text. in c.si tibi.de preben.in vj.

2 ¶†In tex.ibi sacerdotio, secundum Jo.And.post Abb.antiqui, sacerdotium hic pro quolibet sacramento in effectu pro suprema potestate in administrandis sacramentis quecunque fit summo pontifici, qui summus sacerdos appellatur.xxj.dist.in c.cleros.et tale sacerdotium a Deo processit, vt dicitur in authen.quomodo oporteat epi.in princ. Aliter vero sacerdos dicitur idem quod presbyter.xxj.dist.in c.cleros.et hoc proprie et stricte sed largo modo appellatione sacerdotis veniunt omnes, qui in sacris sunt: vt no.Abb.in c.ij.de coha.cler.et mu. Et quandoque appellatione sacerdotum etiam veniunt episcopi: vt no.Abb.in c.non potest.in iiij.no.de re iud.

3 a ¶†In tex.ibi translato sacerdotio, hi enim sunt ablatiui absoluti, qui de sui natura important conditionem[a].l.a testatore.

1 vbi Barto.ff.de condi.et demon.l.ab emptione[1].vbi Barto.ff.de pac.Cal.in consi.j.de verbo.sign.cum simi.tamen hic non faciunt conditionem: quia cadunt super eo, quod certum est: quo casu non faciunt conditionem: vt not.tradit Bald.in l.j.de legat.ij.in xj.oppo. Et circa istum textum primo dum Abbas concludit potestatem legis condende esse apud vicarium Christi, presertim propter illa verba, Quodcunque ligaueris: vt habetur.xxiiij.q.j.in c.quodcunque.nam dicta verba secundum

2 Abb.hic, intelliguntur precepto, vel statuto[2].et idem Abb.in c quanto.post Innocen.quem ibi refert, de consue.et idem Abb. in c.licet de vitanda.de elect.in primo not.et in c.proposuit.de consue. Aduerte tamen quod illa verba quodcunque, etc. videntur solum respicere forum anime, dum dicitur, ligatum erit et in celis, et non forum contentiosum, quod agitatur in terris. Et adde quod illa potestas legis condende est penes Papam, et non apud Cardinales sede vacante, cle.ne Romani.in pri.de elec. Ex isto tex.successiue colliguntur per Abb.duo notabilia, de quibus dicendum est, vt alias dixi hic, primo, not.in prima lec. Et

adde primo dum Abb. in primo not. dicit ꝙ in penalibus potest fieri extensio, iura, que ipse allegat, non bene probant, vt dixi. Ego tamen pro dicto Abb. allegaui text. in c. j. §. porro. que fuit prima causa benefi amit. Sed addatis ꝙ ad illum responderi potest tribus modis, vt tradit Joan. de Jmol. in l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. Secundo allegauit text. in l. cum mulier. vbi Alex. solu. mat. Sed responderi potest ꝙ loquitur ille text. quando ratio fuit expressa in lege, ⁊ ita etiam Alexan. ibi loquitur. Et ideo regula in contrarium firmari potest, quod in penalibus non debeat extensio fieri, prout Jmol. concludit in dicto §. de viro. vbi ad hoc plura inducit. ⁊ facit tex. in l. fi. C. de inter. mat. Et circa hoc latius tamen distinguit Mathe. in tract. extensionis. ⁊ not. Abb. in c. perpendimus. de sent. excom. vbi in-
3 quit quod non fit extensio in penalibus[3]: quia quandoque maior pena imponitur propter frequentiam delicti. Et breuiter in hoc placet conclusio, quam ponit Ange. Are. in §. ius autē. Insti. de iure na. vbi concludit quod in hoc certa doctrina dari non potest, sed singuli casus debent considerari. ¶ Secūdo nota quod quando duo sunt equiparata, statutum in vno, habet locum in alio. De quo dicendum est, vt alias dixi hic in prima lect. secundo no. Et adde ꝙ tale argu. procedit, licet in illis equiparatis dentur plures diuersitates, ⁊ instantie: vt not. tradit Are. per illum tex. in l. ex facto. in prin. in vj. no. ō vul. ⁊ pu. ¶ Tertio nota secundum Anto. hic in quarto not. ⁊ Inno. in pe. no. ꝙ ex eo, ꝙ dictum est ꝙ statutum in vno locum habet in [redacted]mitatio colligitur ad regulam que dicit ꝙ vnius inclusio, alterius exclusio est l. cum pretor. ff. de indi. ⁊ in c. nonne. de presumpt. vt non habeat locum quando ratione connexitatis inclusio facta sit. Et bene facit ꝙ not. Anto. in c. j. in vlti. no. de pact. Et ad dictam regulam plures alias limitationes tradūt Moder. in d. c. nonne. ⁊ dictis ibi addatis Salice. in l. de crimi-
4 ne. in ij. opp. C. qui accu. ¶ † Quarto not. ꝙ consequentia debet necessario concludere. Sic etiam dicit ipse, debet esse in probatione, que est consequentia actoris. c. in presentia. de proba. facit tex. in l. non hoc. C. vnde legi. ⁊ no. Bal. in l. multis. C. de lib. causa. cum si. vt late dixi in preall. c. in presentia. Et ad primum dictum ꝙ consequentia debeat esse necessaria, facit illud vulgatum, ꝙ ad tollendum consequentiam sufficit dare instantiam. Allegat text. in l. creditori. de oper. no. nun. in gl. pe. ⁊ ad idem
a gl. j. in c. sicut vrgeri. j. q. j. cum simi. vt tradunt Moder.[a] in d. l. creditori. sed tamen Saly. in l. precibus. C. de impub. dicit qđ miseri Canoniste, vt vtar verbis eius, ita dicunt ꝙ ad tollen-
4 dam consequentiam sufficit dare instantiam[4]: ⁊ ꝙ hoc sibi nunquam placuit: quia per casum specialem non debemus a communi regula recedere. Et breuiter cōcludendum est, ꝙ sufficit ꝙ consequentia, licet non sit necessaria, ex presumptione iuris adiuuetur: sicut dicitur de probatione, que licet necessario non concludat, sufficit ꝙ secundum presumptionem iuris iustificetur, ⁊ habeatur pro concludenti: vt not. Bal. in d. l. non hoc. C. vnde legi. cum pluribus si. vt dixi in d. c. in presentia. Et ideo satis est fundare intentionem eius secundum regulam iuris: qr qui habet regulam pro se, dicitur certus: vt not. Bar. in l. quoties. ff. si quis cau. ⁊ idem Bar. in l. ij. ff. si quis in ius voca. nō ierit. vbi alleg. dictum Inno. in c. preterea. de dila. Et hoc pro notabili dicto tradit Mathesi. in no. xx. nota. ꝙ sententia. Et isto casu bene procedit dictum Saly. quia ad tollendum fundamē-
5 tum[5], ꝙ fit in regula communi, non sufficit dare instātiam simpliciter ad regulam, nisi detur specialiter in casu, de quo agitur prout inferius videbimus de argumento a simili: sed quādo non esset regula, que fundaret intentionem, haberet locum
5 ꝙ no. per glo. in d. l. creditori. ¶ † In gl. ij. dum Abbas infert ad concordiam testium, que fieri potest, considerando ꝙ eadez
6 res successiue fuerit apud plures diuersis temporibus[6]: ⁊ in simili no. Bar. per gl. ibi in l. in operis. ff. loca. in prin. facit ꝙ notat Domi. in c. j. in prin. de consti. cum si. vt per Mode. hic. ⁊ est regula, que habetur in c. cum tu. de testi. iuncto c. cum Joānes. de fide instru. vbi concordia fit per reiterationem actus ⁊ in tali materia no. loquitur Pe. de Ancha. in consi. ccccl xxxvj. licet pridie. vbi concludit ꝙ testes, qui deponunt aliquem fuisse infirmum die. xij. mensis concordantur cum alijs, qui dicunt tali die fuisse sanum: distinguendo diem in mane, ⁊ in sero. Et plura similia de concordia testium ponit Roma. in l. j. in prin. ff. ō ope. no. nun. in addi. in ver. inquantū. Bar. hic, ⁊ ibi. tamen Ro m. efficaciter arguit ꝙ talis concordia nullo modo fieri posset: quia verba testium debent intelligi secundum communem vsum loquendi: vt not. Inno. in c. cum clamor. de testi. vt latius ibi per eum. Sed responderi potest illud esse verum quantum ad probationem: secus est quantum ad tollendam falsitatē. Est tamen notandum ꝙ talis concordia fieri debet, dummodo verba manifeste non repugnent: vt no. tradit Pe. de Ancha. in cō-

si. ccxcvij. visis articulis. ⁊ notat Bal. in d. c. cum tu. ⁊ Roma. cō si. ccc j. in proposita consultatiōe. Et subijcit Abb. hic ponderādo plura verba, ex quibus concludit datam fuisse potestatem Petro principaliter. ⁊ allegat bonuz tex. in c. ita dominus. xix. dist. ibi: vt beatissimo Petro omnium apostolorū summo principaliter collocare. ⁊ xxj. di. in c. nouo. in prin. ibi: quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Dei datus est, dicente domino ad euz. Tu es petrus, ⁊c. ⁊ facit tex. in c. in illis. in fi. lxxx. di. vbi dicitur ꝙ inter apostolos par fuit institutio, sed vnus prefuit omnibus. Et facit ꝙ habetur in Summa Pisana, in verbo Papa in primo casu Summe, vt tradunt Mod. hic. ⁊ idē Abb. in c. fi. de confir. vti. vel inuti. ⁊ bene facit tex. in c. j. xxj. dist. vbi dicitur ꝙ Petro tradidit claues regni celorum pro omnibus, ⁊ pro omnibus alijs. Et plures rationes ad probandum ꝙ Petrus prīatum habuerit inter apostolos tradit Joan. de turre cre. in Summa eccle. in ij. li. c. v. ⁊ vj. ⁊ in sequentibus ponuntur nonnulle rationes in contrarium, que confutantur. Et dum hic alleg. ꝙ habetur Matt. xviij. quecunque ligaueritis. ibi alloquitur omnes apostolos: ⁊ ita videtur ꝙ data sit potestas omnib⁹. Sed respondetur ꝙ licet data sit omnibus, non tamen equaliter: quia Petro in primis: vt probatur in iurib⁹ s. alleg. ⁊ quare Petrus electus fuit in principem, ⁊ non Joannes: declarat Hiero. in li. j. contra Jouinianum. ⁊ Catholicon refert in ver. Petrus. Et ad predicta videatis tex. not. in c. beati. ij. questio. vij. vbi dicitur ꝙ Petr⁹, ⁊ Paulus equales sunt meritis hoc intelligitur quo ad deum: sed in officio maior fuit Petrus, vt
6 probatur in iuribus preallegatis. † Et quare est ꝙ Paulus ꝫ consuetudinem ecclesie ponitur a dextris, quando pingitur cū christo, ⁊ Petrus ponitur a sinistris, ⁊ idem est in bullis papa-
7 libus: videatis rationem[7], quam ponit Spec. in lib. qui intitulatur Rationale diuinorū. in vij. lib. in c. de Euangelistis. quē etiaz refert Car. Alex. in c. quamuis. xxj. dist. Et dum Abb. postremo alleg. gl. in c. per principalem. x. q. iij. videndū est ad declarationem illius gl. ꝙ not. Car. in consi. cxlij. videtur dicendum. ⁊ do. Abb. in ca. fi. de confir. vti. vel inu. cum si. vt tradunt Mod. in c. que in ecclesiarum. in fi. hoc ti. ¶ Jn glo. fi. gloss. arguit ꝙ de similibus ad similia idem habendum sit iudicium. And. Sic dicit ꝙ iste tex. non loquitur de similibus sed de cōnexis. Et certe hoc nō ignorauit gl. que cum ministerio loquitur, ⁊ dicit ꝙ arg. est, ⁊ in materia due coclusiones colliguntur Prima est, ꝙ de connexis idem sit iudicium. Secunda ꝙ de similibus ad similia ar. valet. Circa primam plura addidi vltra ea, que tradunt Mod. hic, vt patet in iiij. no. ⁊ vlterius addatis tex. in l. Lucius Titius. §. Paulus respondet. ⁊ ibi Barto. no. illum tex. a contrario sensu. ff. de admi. tu. ⁊ tradit Areti. l. gallus. §. ⁊ quid si tantum. ff. de liber. ⁊ posth. Et ad hoc facit ꝙ dicitur de correlatiuis, ꝙ statutum in vno, habet locum in alio, etiam quo ad penam. no. Bar. in l. fi. C. de indic. vid. tol. ⁊ in l. fi. ff. de acceptila. cum si. vt late congerunt Mod. supra in pemio, in suprascript. ibi doctoribus, ⁊ scholarib⁹, ⁊ ibi dictis ad de singulariter illud non habere locum in pena conuentiona-
8 li[8]: quia si apposita sit in contractu in persona venditoris, non haberet locum in emptore, de quo nihil dictuz fuit: vt no. Bal. dicit in c. j. qualiter dominus proprie. feu. priue. in prin. quia, ꝫ eum, non debemus conuentionem extendere. allegat l. fideiussores. §. pro Aurelio. ff. de fideius. Et ꝙ dictum est de connexis, intelligitur quando veniunt accessorie: alias secus, prout Are. distinguit in d. §. ⁊ quid si tantum. Circa secundam conclusionem primo notandum est que dicantur similia, vt alias late dixi in gl. fi. j. lec. ⁊ addatis Bal. in l. neque. ff. de legi. vbi inquit ꝙ
9 illa sunt similia, quorum diuersi sunt termini, ⁊ vna est ratio[9]. Et idem Bald. in l. illud. ver. item no. C. de sacrosanc. eccl. dicit ꝙ illa dicuntur similia, in quibus est eadem, vel maior rō. Et ꝫm Bald. hic in fi. est similitudo paritas rationis diuersis terminis. ⁊ idem Bal. in c. inter ceteras. de rescrip. ⁊ no. And. Sic. in consi. l. li. iiij. ⁊ idem Bal. in c. cum speciali. de app. dicens ꝙ illa dicuntur similia. inter que ratio diuersitatis reddi non potest. Et ibi no. dicit ꝙ ad iudicem pertinet iudicare, ⁊ declarare ꝙ aliqđ dicatur esse simile, ⁊ a mala assimilatiōe iudicis appellari potest. Secundo notandum est, quando habeat locum argu. a simili. de quo dicendum est, vt scripsi. Et adde primo ꝙ
10 arg. a simili non habet locum in pena infamie[10]: vt no. Bal. dicit per glo. ibi in verbo contrario. in l. furti. §. fi. in fi. ff. de his, q not. infa. Et quando agitur de officio odiolo, non fit extensio de similibus ad similia: vt no. Bal. in l. si cum dotem. in prin. circa fi. ff. so. ma. vbi allegat tex. notabilē in l. fi. C. de interdict. mat.
7 † Et in statuto contra ius commune, non fit extensio de similibus ad similia. vt Alex. tradit in consi. lxxvj. visis dilationibus. lib. v. ⁊ ibi concludit ꝙ dispositio, que loquitur de cōtractu, nō extendatur ad alium contractum similem, Et ita alias allegaui illō

ni illud consilium.in contrarium tamen allegaui Bal.in l.nominibus.per illum text.C.de act.oblig. Nunc vero resoluendo concludendum est, ꝙ dispositio legis que de contractu loquitur,etiam in similibus videtur habere locum: quia natura le-
b gis[b] est,vt procedatur de similibus ad similia.l.non possunt.ff. de leg.Sed dispositio contrahentium facta in vno. non porrigitur ad alium casum similem in contractibus. Et ad hoc facit quod supradixi,alleg.Bald.in c.j.qualiter do.feu. propriet. priue.Et dum alias dixi quod argumentum a simili etiam habet locum in consuetudine:hoc idem tradit Pau.de Castr. in consil.clix. in presenti. Et secundum hoc declaratur quod not. Bar.in l.qui rem.in fi.C.de sacrosan.ec.vbi inquit, consuetudi-
11 nem non extendi ad alium casum[11].Et idem Barto.dicit in l. post dotem.ff.solu.mat.Nam hoc intelligitur,nisi esset alius casus similis,per supradicta. Vel dici potest,illud habere locum in prescriptione, que odiosa est: secus in consuetudine,que videtur fauorabilis,vt alias dixi.

¶ Additiones.

A ¶ Conditionē.Adde ꝙ ablatiui absoluti conditionē faciunt, etiam si cum eis adijciatur dictio vt.ita no.voluit Bar.in l.sub conditione.versic.venio ad secundum.ff.de sol.quem etiam refert ꝛ sequitur idem Dec.in consi.lxxxix.ver.prima est.ꝛ in cōsi. lxiij.versi.nam ista verba.ꝛ vtrobiqꝫ dicit ꝙ talis conditio que resultat ex ablatiuis absolutis,dicitur expressa. alleg.Bar.in l. j.ff.de cond.ꝛ demon.ꝛ alias dixit idem Dec.in consi.xj. in ver. secundo principaliter ꝙ ablatiui absoluti important formam.

Hier.Sig.

1 ¶ Translato.De hoc verbo vide eundem in reg. non vult heres.ff.de regu.iur.ꝛ quod secus sit in verbo,concedo, vide Jas. in l.j.ff.de const.princ.Dec.in c.cū venerabilis.in vl.no.de exce.
2 ¶ Statuto.Declara vt s.in c.j.in j.not.in ij.lect.
3 ¶ Penalibus.De hac regula an ꝛ quando in penalibus licita sit extensio, vide eundem in l.factum suum.§. in penalibus. de reg.iur. Jas.in l.cum quidam.ff.de lib.ꝛ posth.
4 ¶ Instantiam.Uide Jas.in d.l.creditori.ad fi.de ope.no.nun.
5 ¶ Fundamentum. Uide omnino Abb.in c. constitutus.in iij. no.de app.vbi dicit propter vnam instantiam non esse a cōmuni regula recedendum in alia materia.sequitur Saligaula. in l.Centurio.in prin.ff.de vulg.ꝛ pup.
6 ¶ Temporibus.Uide Jas.in l.j.ff.ne quis eum. Deci.in l.pacta nouissima.in j.not.C.de pac.vbi plene,ꝛ ibi dicit quid attēdatur, vbi est tanta contrarietas que iuuari non potest. plene per eundem in l.fi.C.de eden.in j.not.in consi.xj.vbi dicit quod etiam impropriantur verba, quod habet locum in contractibus,vide que addidi ad Bar.in l.si tibi.in prin.ff.si cer.pet.
7 ¶ Rationem. Non fit hoc ad ostēdendam potestatem clauiū, sed mysteriū temporum ante ꝛ post dominicam passionē. tradunt Jo.de Selua.in tract.de benefic.in v.q.prime part.in iij. requisito.Ludo.Gomesius.in c.j.de const.lib.vj.nume. 37.ꝛ videnda sunt que ponit Cardinal.S.sixti.libro ij.de ecclesiastic. numero 13.
8 ¶ Conuentionali.Adde Dec.in l.j.C.de in ius vo.ꝛ j. in c.j.in j.lec.eod.titu.
9 ¶ Ratio.Idem Dec.consil.cccxxix.ꝛ videnda sunt que ponit Calcial.in repe.l.omnes populi.ff.de iust.ꝛ iur. ꝛ si testes dicāt aliquid simile quomodo intelligatur,Dec.in c.cum venerabilis.de except. ꝛ an similia dicantur que in pluribus discordant, vide Jas.in l.j.in ij.not.C.de iur.emphyt. quod declara, vt per Dec.in c.cum venerabilis.de excep.ꝛ quid sit simile,vide Dec. in consi.ccccxciij.in fi.
10 ¶ Infamie.Et generaliter vbi agitur de pena glos. in §.item mixta.super verbo,indicium.circa fi.inst.de act.ꝛ Feli. hic.ꝛ in c.ij.de spon. Nico.ture. in sua centuria argumentorum in loco x.a simili in iij.limitatio.
11 ¶ Casum.Uide omnino Deci.in l.humanitatis.C.de impub. ꝛ omnino Jo.Franc.balbum in tract.de prescript.circa med.ꝛ addidi multa ad hoc,in d.l.qui rem.

Sil.Ald.

a ¶ Mod.scilicet Jason.ꝛ in l.si pro fundo.in fin.C.de transact. Cur.Senior.consi.x.nu.3.
b ¶ Natura legis. In verbis legis facilius fit extensio,quam in verbis hominis.Alciat. lib.j.de verborum significa. ꝛ lib.iij.in prin.ꝛ in fin.ꝛ in l.j.§.si quis ita.nu.32. de verb. oblig. Philip. Corne.l.j.C.de condi.inser.

[redacted]

1 ☞ Lex prohibitiua extenditur ad ea,que ex illo sequuntur.
2 Ueniens contra legem,an peccet.
3 Preceptum ieiunij transgrediens an peccet mortaliter.
4 Preceptū, vel consiliū in dubio iudicātur, prout verba sonāt.
5 Uerba preceptum inducentia,que sunt.

Am concupiscētiam.

1 ¶ † Primo nota ꝙ lex prohibitiua extenditur ad ea.que ex illo sequuntur[1]. ita Abb.hic. Ad idem tex.in l.non dubium.C.de legi. ibi:ꝛ si quid fuerit subsequutum ex eo. ꝛ ibi Bal. in v.no.facit tex.in l.iij.§.sciendum est.de do.inter vir.Et istā regulam ponit Bal.in l.ij.ff.de iurisd.om.iud.versi.quarta regula est,ꝛ idem Bal.in l.j.in ver.secūda regula est.C.si rec.prouin. ꝛ no.Bar.per illū tex.in l.sed ꝛ he.§.preter.ff.de procu.ꝛ in not. q.ita arguendo concludit Signo.in cōsil.lxvj.questio talis est. in princ.vbi plura iura ad hoc adducit.Et hoc videtur procedere,quando necessario sequuntur:vt no.Bal.in.l.quāuis.C.de fideic.Et circa hoc latius distinguit Bal.in d.l.ij.ff. de iurisdi. om.iud.ꝛ no.in l.j.§.si vir.ff.de acquiren.poss.¶ Secundo not. quod omnia mala ex concupiscentia proueniunt. Cupiditas enim est radix omnium malorum.xlvij.dist.in c.bonorum.§.cogitatio.ꝛ §.est quoqꝫ.in aut.vt iud.sine quoquo suffra.Unde cupidi ordinari prohibentur:quia facile a iusto deuiarent:vt dicitur in c.j.xlvij.di.Omnes enim virtutes patiuntur detrimentum ab hoc vitio,vt dicit tex.de pe.dist.v.in c.j.facit quod dicit gl.no.in c.diaconi sunt.in gl.in ver.vitio.xciij.di.¶ Tertio nota vnam virtutem legis,quando prohibet:vt in l.legis. ff.de le-
a gib.Et ꝙ fortior est dispositio legis prohibitiua[a], quā permis-
2 siua[2]. vt no.Bar.in l.iij.§.liberti.per illum tex.ff.de suspe.tuto. ꝛ facit tex.vbi Bald.in l.si Rufinus.C.de testa.mil. ꝛ quod not.
b glo.in c.cum dilectus.de consuet.que dicit quod negatiua[b] magis negat,quam affirmatiua affirmet. Et quod voluit glo.no. in l.hoc genus.ff.de cond.ꝛ demon.dicens ꝙ licet dispositio affirmatiua in primo actu verificetur.l.boues. §.hoc sermone. de ver.sig.ꝛ tamen secus est in prohibitiua,que in infinitum intel-
3 ligitur[3].ꝛ no.Old.in consi.xvj.thema tale est,Titius.Paul.de Cast.in d.l.hoc genus.ꝛ do.Signo.in consi.lxviij.quedam mulier.ver.deinde sic ostendo.facit quod no.Raph.Fulgo. in l.iuris gentium.§.sed si fraudandi.per glo.ibi.ff.de pac.vbi inquit ꝙ negatiua indefinita equipollet vniuersali de proprietate ser-
4 monis:licet secus sit in affirmatiua[4]. Et ad hoc etiam facit qđ not.Arch.ij.q.j.in c.si peccauerit.vbi inquit quod precepta negatiua efficacius obligant,ꝛ magis precise astringunt, quā affirmatiua.Refert,ꝛ sequitur Abb.in c.nouit.de iudi.ver.secundo,queritur. dū tractat an denuntiatio Euangelica sit de pre-
2 cepto. † Circa ea,que do.Abb.scribit,conclusio,ꝛ regula sit, ꝙ
* si constat de mente legis*, ꝙ precipere velit,vel verba preceptiua sint:contrauenienis,ad peccatum mortale obligatur. c.ij.de ma.ꝛ obed.xiiij.q.j.in c.quod precipitur.ꝛ in c.in his.j.de verb. sig.bonus tex.in c.nulli fas.xix.dis.in c.violatores.xxv.q.j.ꝛ no. Domi.in c.detestanda.in prin.de concess.prebend.in vj.vbi ad hoc plura iura adducit.ꝛ idem no.Card.in cle.dudum.ver.fin. in ij.no.de sepult.ꝛ in cle.ij.in ver.vlt,de vit.ꝛ hone.cler.Et hoc etiam habet locum in statuto municipali,vt not.Domi.in c.ij. in glo.iij.eod.tit.in vj.ꝛ ibi etiam dicit hoc procedere, si alia pena imponatur,per glo.ibi.ꝛ idem Domi.per illū tex.in c. perpetue.in vj.no.de elec.in vj.ꝛ in c.commissa.§.fi.in ij.not.eo. tit. in vj.Et ex ista conclusione infert Bar.in l.si quis pro eo.in iij. membro.ff.de fideiuss.ꝛ in l.cum lex.eod.tit.ꝛ in auth. sacramenta puberum.C.si aduer.vend.ꝙ mulier vel minor,qui cōtrahit absqꝫ consensu propinquorum contra prohibitionem statuti, mortaliter peccet.ꝛ sequuntur Moder.hic.Sed in hoc Pau. de Cast.in l.legis virtus.ff.de legi.ꝛ in d.aut.sacramenta pube-
5 rum.tenet contrarium [5][c]: quia cum tale statutum respiciat cō-
c modum, ꝛ fauorem eius, qui prohibetur,in effectu videtur esse consilium,ꝛ nō preceptū.ꝛ idem Pau.de Ca.in l.is,cui bonis. de ver.obl.Sed respōderi potest, ꝙ ex quo tale statutum factū fuit ad obuiandum, ne mulier , vel minor ex eorum fragilitate in contrahendo decipiātur, tale consiliū in effectu preceptum videtur.Unde predicto statuto non videtur ꝙ minor,vel mu-
6 lier renuntiare possit[6],ex eo ꝙ no.per gl.in l.j.C.ne fideius.do. den,Bar.in l.de his.ff.de transac.cum si. Et quia si in effectu esset consilium,vt Pau.de ca.dicit,sequeretur ꝙ mulier vel minor non obligaretur ad obseruantiam statuti:quia consiliū nō astringit.iiij.di.can.si.in §.hec ꝛ si legibus.in fi.ꝛ hoc falsum est. Alia tamen ratione dictum Bar.non videtur procedere, vt j.
3 dicam.† Similiter ex predicta conclusione Abb.infert in rub. de obser.ieiu.in fi. ꝙ ille, qui transgreditur preceptum ieiunij, mortaliter peccet.ꝛ in simili not.Abb.in cap.sacris. quod met. cau.in cap.peruenit.in princi.de deci. Et conclusio supra facta primo limitatur non procedere , quando esset iniustum preceptum legis:quia,vt supra dictum est in cap.j.lex iniusta non ligat in foro conscientie.Et etiam precepto iniusto summi pon-
A tificis non est parendum[A]:vt per Innoc.in cap.inquisitionis.

de sent.excom.not.Abb.post alios in c.significauit.de off.ordi. in c.cum teneamur.j.de prebendis.ꝛ in c.si quando.vbi videbimus.j.de rescri.Secundo fallit, quando tali precepto esset derogatum a consuetudine: quia tunc contra faciens, dato quod
7 consuetudo non valeret, leuiter peccat[7], secundum Joan.An. in c.fin.de cog.spi.in vj.quem refert, ꝛ sequitur Domi.ibi in gl. in ver.contrahitur.ꝛ Mod.hic. Addatis quod in cõtrarium est gl.no.in ca.deniqꝫ.in ver.consuetudine.iiij.dist.que dicit, ꝙ licet consuetudo excuset a pena temporali, non tamen excusat a pena gehennali: ꝛ sic nõ excusat a peccato, de quo agitur hic. ꝛ not.Ro.in consi.cccclxvj.videtur prima fronte.in princ.Sed responderi potest ꝙ glo.in d.c.deniqꝫ, videtur procedere in cõsuetudine, que esset contra preceptum iuris naturalis, vel diuini, in quo cõtraueniens non videtur ꝙ pretextu alicuius cõ
8 suetudinis excusari possit a peccato[8]. Et ita illam gl.declarat do.Abb.in c.cum venerabilis.de consue.pro quo est bonus tex. in c.inter dilectos.de excess.prela.Secus videtur in alio precepto, de quo loquitur Joan.And.in d.c.fin.de cog.spir.facit qđ not.Cardi.in proemio.Clemen.in ver.vniuersitati. Et in tali precepto licet contrauenientes ratione consuetudinis a peccato excusentur, vt dictum est, secus tamen videtur in illis, qui a principio contrauenerunt, in quibus ratio consuetudinis cessat: vt not.Abb.post alios in c.j.de treug.ꝛ pace. Alex. in consi. cxxxij.visa facti narratione.in prin.lib.j.Tertio fallit, quando preceptum obscurum esset ꝛ vario modo intelligi potest: quia tunc contraueniens a peccato excusatur: vt est no.dictum Innoc.in c.per tuas.el ij.j.de simo. refert ꝛ sequitur Bald. in l.ab eo.versi. sed quid si propter intricationes.C.quomo. ꝛ quan.iu. Abb.in c.capellanus.ver.ꝛ no.ex hac gloss.j.de fer.Facit quod not.Abb.in c.proximo.j.eodem.vbi videbimus. Nam excusatur a peccato, qui ex aliqua iusta causa precepto superioris nõ obtemperauit: vt no.Abb.in ca.licet ex quadam.de testibus.in c.eam te.in iij.not.j.de rescrip. Quarto aduertendum est: quia regula, ꝛ conclusio supra facta generaliter non videtur vera: sed solum videtur procedere in quibusdam casibus: vt infra dicam.Et ad hoc primo facit gloss.no.in summa in quarta questione j. que dicit quod non soluens pecuniam ad mandatum iudicis, non tamen peccatum mortale incurrit. Secundo ad hoc est not.dictum Archid.lxxvij.dist.in c.vtinam. vbi inquit quod licet veniens contra preceptum iuris diuini semper peccet mortaliter, non tamen sic ligatur veniens cõtra ius humanum: nam euitare potest, si quis habet aliquam iustam causam contraueniendi.Et refert, ꝛ sequitur Abb. in cap. licet ex quadam.de testib.ꝛ in c.quoniam contra. in vlt.not.de probat. Tertio istam conclusionem tenet, ꝛ efficaciter probat Joan.de Imo.in ca.ij.j.de maio.ꝛ obed.vbi primo dicit hoc non proce-
D dere in precepto iudicis secularis[D] cum ipse non habeat potestatem respectu peccati, qđ respicit animã, que spiritualis est. arg.c.decernimus.de iudi.ꝛ per istam rationem dictum Bar, in d.l.si quis pro eo.de fideiusso.cum simi.s.allega.non videtur
9 verum[9]. Secundo in iudice ecclesiastico etiam idem dicẽdum videtur. Nam aut fuit factum preceptum in materia, in qua alias secundum ius diuinum vel canonicum transgressio obligaret ad peccatum mortale: tunc contrafaciens incurrit peccatum virtute legis diuine, vel canonice, ꝛ non propter preceptũ quod factum videtur secundum subiectam materiam: arg.l.si vno.in princi.ff.loc.Aut preceptum emanauit in tali materia, in qua alias contraueniens non incidit in mortale peccatum: ꝛ tali casu etiam non videtur quod preceptum factum simpliciter respiciat peccatum, sed potius intelligitur quod actus factus in contrarium sit nullus, vel quod alia extraordinaria pena imponatur, vt latius idem Joan.de Imo.tradit in ca.cum contingat.j.de iureiurand. Solum ergo predicta conclusio videtur habere locum, quando quis ex contemptu faceret cõtra preceptum superioris, vel quando a iudice ecclesiastico pena peccati expresse iniungeretur. Postremo superius dicta bene
e procedunt in his, que de precepto sunt: secus si de consilio[e] sint: quia lex consilij non astringit.xiiij.q.j. c.quod precipitur. ꝛ iiij. dist.in §.fin.Abb.hic, ꝛ dictum fuit in c.j.s. eodem. Quomodo autem preceptum a cõsilio cognoscatur, ꝛ distinguatur, prima conclusio sit, ꝙ si constat, subiectam materiam esse de precepto, illa attenditur: ꝛ verba, que de sui natura importarent consilium, impropriantur, vt Abb.hic dicit.ꝛ est tex.in cap.rogo. xj. quest.iij.vbi gloss.ꝛ in cap.j.in ver.hortamur.vbi glos.exponit, id est, precipimus. de testamen.ꝛ per glo.in clemen.j.versi.hortamur.de testib.cum simil.vt tradunt Mod.hic.Sed considerandum est: quia non videtur quod tali casu verba debeãt impropriari, prout gloss.ꝛ doc.dicunt: quia non est inconueniens ꝙ quis hortetur ad illud, ꝙ facere tenetur. c.peruenit. lxxxiiij. dist.Et ideo verbum, rogo, ꝛ verbum, hortamur, in locis preallegatis proprie intelliguntur, ꝛ non inducunt preceptum: sed per alia iura, materia precepti esse dicitur. Secunda conclusio contra est, si materia, de qua agitur: consilij sit, ꝛ non precepti, licet verba preceptiua sint secundum subiectam materiã pro cõsilio accipiuntur, vt not.Abb hic, ꝛ idem Abb.in cap.j.de vita ꝛ honest.cler.not.per gloss.in l.cum pater.§.mando.in ver.consilij.de leg.ij.in c.dilectissimis.in gloss.fina.xij.q.j.in cap.si quis ingenuus.in ver.faciat.xxix.q.ij.cum simil.vt per Moder.hic. Et isto casu bene verum est, ꝙ verba improprie ponũtur: quia natura consilij repugnat vt preceptum dicatur. Et ex his duabus conclusionibus infertur quod actus non iudicatur prout
f verba sonant, sed secundum subiectam[f] materiam, ꝛ ab effectu rei denominatur, vt not.Bal.in l.ij.in versi. sed iuxta hoc quero.C.commod.vbi alleg.tex.in l.insulam.ff.de prescript. verb.ꝛ idem not.do.Abb.in c.constitutus.per illum text.cum gloss.de relig.domib.ꝛ idem Abb.in c.j.dum allegat l.si vno. ff.locat. j. de commoda.facit tex.in l.si olei.C.loca.in l.vbi ita donatur. ff.
4 de donat.cau.mor.† Tertia conclusio Abb.est ꝙ in dubio preceptum, vel consilium, secundum quod verba sonant debet iudicari, vt probatur in d.c.quod precipitur. cum alijs supra allega.ꝛ tex.in c.integritas.xxxij.q.j.in princ. ibi: pro consilio suadeo, non pro imperio precipio.Et est regula communis, quod in dubio a proprietate verborum non est recedendum.l.nõ aliter.de legat.iij.l.j.§.si is, qui nauem.ver.in re igitur dubia.ff.de
5 exerc.† Dubitatur tamen de quibusdam verbis[10] an de sui na
10 tura preceptum inducant ꝛ presertim in verbis imperatiuis, de quibus Abb.dicit ꝙ ex se non semper important preceptũ, vt in clemen.exiui.§.nos itaqꝫ.de verb.sign.Et idem dicunt aliqui doc.hic per tex.in c.paratus.xxiij.q.j.Sed tamen videtur ꝙ imo de sui natura importẽt preceptum: quia ꝙ imperatur, necesse est fieri: vt dicitur in d.cap.quod precipitur.xiiij.qđ.j.ꝛ bonus tex.in d.c.integritas.xxxij.q.j.ibi dum dicitur.quod virginitas suaderi, ꝛ non imperari potest. Allegata in contrariũ procedunt secundum quod supradictum est in secunda conclusione, quando apparet quod materia nõ est precepti.Et ad supradicta, que differentia sit inter preceptum, ꝛ consilium, tradit Archid.Flor.in Summa sua, in prima parte. in titul.xiiij. cap.vn.§.vij.ꝛ ibi refert Sanct.Thom.in prima ij.quest. cviij. articu.iij.

¶ Additiones.

* ¶ De mente legis. Veniens contra legem an peccet mortaliter, Feli.hic in princ.

Incer.Ant.

A ¶ Parendum. Adde quod principi obediendũ non est, quando ex eius mandato scandalum sequeretur, siue magnum peccatum, vt inquit Abb.in c.que in ecclesiarum.ꝛ ibi Fel. versi.limita quarto.ꝛ xij.alias dixit glo.not.in c.sacerdotes.ij.q.vij.ꝙ a prelato non seruanti canones subditi recedere possunt.

Hier.Sig.

1 ¶ Sequuntur. Vide eundem in ij.lec.j.in j.no.

2 ¶ Permissiua. Adde omnino Deci.in consi. iij.vbi voluit qđ si reperiantur duo statuta in eodem volumine contraria, attẽdatur prohibitiuum non permissiuum. ꝛ idem in priuilegijs, vt per eum ibi, ꝛ in cap.pastoralis.de appel.ꝛ adde aliam differentiam per Joan.Crot.in repet.l.si constante.ff.solut. matri. quod licet notorium cadat super facto affirmatiuo, secus est super negatiuo.ꝛ vide Dec.in cap.cum M.j.eodem.ꝛ in nota. casu vide eundem Dec.in cap.penult.j.eodem.ꝛ in capit.j.j.de rescript.ꝛ in cap.at si clerici.de iudic.ꝛ in consi.cccccxx.ꝛ consil. dlxvij.limita tamẽ nisi affirmatiua esset specialis, negatiua generalis.Dec.in c.significasti.de offi.deleg.

3 ¶ Intelligitur. Sequitur idem Dec.in consilio iij.ꝛ in capit. an sit.de appellat.

4 ¶ Affirmatiua. Idem voluit Fel.in c.fi.de treu.ꝛ pac. ꝛ idem Dec.in consi.iij.Ludo.Gomes.in rub.insti.de act.in fi.

5 ¶ Contrarium. Vide Jas.in aut.sacramenta. C.si aduer.ven.

6 ¶ Renuntiare possit. Idem ponit Jas.in l.ij.de leg.j.

7 ¶ Peccat. Etiam si consuetudo esset nulla.Dec.in authent.si quis in aliquo.C.de edend.

8 ¶ Peccato. Vide j.in ij.lec.

9 ¶ Non videtur verum. Vide eundem in ij.lec.ꝛ vide Mathesil.in nota.lxxviij.

10 ¶ Verbis. Limitari possunt hec, nisi verba prolata sint a principe: quauis enim rogationem sapiant, inducũt tamen prece[redacted]in l.j.§.si iussum.ff.quod iuss.tradit idem Dec.in ca.clerici.de iudic.in prin.Idem in patre, vt per eundem Dec. s. eod.tit.in c.j.in j.lect.

Sil.Ald.

B ¶ Prohibitiua. Dec.j.eod.cap.cum Martinus.ca.in presentia.de prob.in l.si Rufinus.C.de testa.Alex.consi.100.li.iij.dixi.

¶ Negatiua.

b ¶ Negatiua. Dec. d. l. si Rufin⁹. n. 7. ⁊ l. j. n. 13. C. de pac. vbi dixi.
c ¶ Contrarium. Idem Alex. consi. xxvij. lib. j. Abb. in c. cū contingat. de iureiu. ⁊ vltra Fel. hic, late Alciat. d. c. cū contingat. nu. 10 nu. 225. ⁊ bene cessante fraudatione proximi. licet And. Tiraq. de legib. connub. glo. ij. nu. 18. cogitandum relinquat.
d ¶ Secularis. Hec sententia Imole est contra dicta apostolorum. j. Pet. ij. Roma. xiij. ⁊ contra Imolam tenet Alcia. d. ca. cum contingat. nu. 102.
e ¶ Si de consilio. Uide bonum tex. ij. q. vj. c. qui desistat. ⁊ de maio. ⁊ obe. c. ij. in fi. Abb. in c. omnis vtriusque. de peni. ⁊ remissio.
f ¶ Subiectam. Alex. consi. cxxix. lib. ij. deci. l. quoties idem sermo. de reg. iur. vbi dixi. ⁊ in consuet. Parisi. §. xxx. nu. 19.

Secunda lectur. capit. Nam concupiscentiam.

1 ¶ Concupiscentia, hoc verbum sonat in malam partem.
2 Et cetera, hec dictio, si scribitur abbreuiate, vel ad lōgum, quid importet. nu. 3.
4 Prohibito aliquo, videntur omnia prohibita per que ad illud peruenitur.
5 Generalis prohibitio continet omnes species prohibitionis.
6 Lex debet esse bona.
7 Inobediens principi seculari, an peccet mortaliter.
8 Professio religiosorum comprehendit tantum tria.
9 Notitiam habere alicuius quando quis dicatur.

1 ¶ † In tex. ibi: concupiscentiam. hoc verbum in malā partem accipitur: vt no. Host. hic. facit tex. in c. quanto. in fi. de transla. epis. ⁊ no. Arch. in c. j. j. dist. vbi differentiam facit inter concupiscentiam, ⁊ voluntatem. Concupiscētia enim in malam partem accipitur, ⁊ voluntas in bonam. ⁊ sequitur Anto. de But.
2 in proe. s. ¶ † In text. ibi: ⁊ cetera, hec dictio ponitur hic articulate cum omnibus syllabis, ⁊ eodem modo habetur in ca. ij. de reg. iur. ⁊ in c. fi. de libel. obla. ⁊ tali casu accipitur prout verbum sonat. Sed quando abbreuiate ponitur, comprehēdit aliqua vltra precedentia, ⁊ comprehendit illud, quod est solitum
1 sequi¹: vt not. Abb. in d. c. ij. Sed ista distinctio prima facie non sapit: quia non videtur differentia an abbreuiate, vel extēse ponatur, nam licet abbreuiate ponatur, virtualiter extense legitur: ⁊ in casu nostro hic, vbi expresse ponitur, comprehenditur tamen illud, quod comprehensum fuisset, si abbreuiate posita fuisset. Unde differentia non videtur in hoc consistere, an dictio ⁊c. posita sit abbreuiate, vel extense, in hoc non est vis. Sed considerandum est, an indeterminate ponatur, ⁊ sic aliter non
a declaretur: ⁊ tunc veniunt consueta, ᵃ ⁊ ea que sunt de natura contractus, vel actus, de quo agitur. l. Gallus. §. idem credendum. de lib. ⁊ posth. ⁊ in l. magis puto. §. si pater. de reb. eorum. ⁊ in l. si ita quis. ff. de euic. ⁊ in l. periculi. ff. de nau. feno. Si vero
A dictio, ⁊c. ᴬ breuiter, vel extense determinate ponatur, tunc illa includuntur, que exprimuntur ibi, vel per relationē ad aliud. auth. ex causa. C. de libe. preter. l. nam quod. §. qui compulsus. ff. ad Treb. ⁊ in l. is cui. §. qui legatorum. ff. vt in poss. lega. ⁊ in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. Et hoc modo
3 intelligendo doctrinam Abb. bene dicit. † Et notandum est ꝙ quando dictio ⁊c. indeterminate ponitur, licet videatur cōprehendere consueta, nunquam tamen includit ꝙ pena apponatur, si hoc expressum non fuerit: vt no. Bar. dicit in l. fi. C. de execut. rei iud. ⁊ Alex. sequitur in consi. xxviij. viso. lib. ij. Secundo non venit, vt includatur iuramentum, quia requirit formalitatem verborum: vt not. Ant. in c. pe. de iureiurā. ⁊ ibi concludit ꝙ ille, cui data est potestas extendendi instrumentum, non potest addere iuramentum ꝙ Abb. ibi dicit esse notabile. ⁊ tradunt hoc Mod. Senenses in d. l. Gallus. §. idem credendum. ff. de lib. ⁊ posthu. Tertio sub ista dictione ⁊c. non veniunt illa,
2 que sunt de substantia contractus²: vt not. Bald. in c. cum in iure peritus. de off. deleg. ¶ Primo no. ꝙ lex prohibitiua extenditur ad ea, que ex illo sequuntur. de quo dicendum est, vt dixi. ⁊ quod no. Pau. de Ca. consi. xlvij. in nouis. Et adde quod ista conclusio procedit s̄m Bal. hic, quando sequitur ex illo prohibito, vel per illud: secus si occasione eius proueniat, ⁊ nō per illud, alle. tex. in l. verum. ff. de fur. la. ij. vbi ille qui fregit ostium meretricis libidinis causa, non tenetur pro furto commisso ab alio, qui per ostium fractum domum intrauit. Sed contra hoc prima facie facit tex. in l. non dubium. C. de legi. vbi etiam prohibitum videtur quod ob id secutum fuit. Responderi potest ꝙ tenetur, quādo fuit secutum ex eo, vel propter illud, vt Bal. dicit, ꝙ illud prohibitum erat ordinatum ad hoc: ⁊ tūc saltem fuit causa remota. Secus si accidentaliter occurrit, prout loquitur tex. in d. l. verum. Et vlterius aduertēdum est, quia licet in casu d. l. verum. ille, qui fregit ostium, non teneatur furti, quia non habuit animum furandi. l. qui iniurie. ff. de fur. in prin. tamen in effectu tenetur ad estimationem damni: vt no. Bartol. ibi. ⁊ sic etiam ibi verificatur conclusio ꝙ prohibitiua constitu
4 tio extenditur ad ea, que ex prohibitione sequuntur. † Sic etiā quando aliquid prohibetur, videtur omnia prohibita, per que ad illud peruenitur. tex. est in l. oratio. ff. de spon. vbi si prohibetur matrimonium etiam sponsalia prohibita videntur. Et licet ille text. ad hoc communiter allegetur, prima facie contrariū probare videtur, videlicet ꝙ prohibitio facta in matrimonio non habeat locum in sponsalibus: quia per viam extensio
3 nis ibi illud statuitur³: vt colligitur ibi dum text. dicit, vt suppleatur ꝙ orationi deest. Ergo datur intelligi ꝙ prius non esset, quia non fuisset opus supplemento. Et isto modo arguendi vtitur Bar. in aut. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. dum allegat l. si furiosi. C. de nupt. ⁊ illum text. in l. oratio. ita declarat Bal. in l. j. C. si rec. prouin. Sed tamen responderi potest ꝙ supplementum ibi consideratur respectu verborum: quod patet, vt dicitur, ꝙ oratio non erat locuta de sponsalibus, ⁊ suppleatur respectu verborum litere, ⁊ non quo ad mentem, que vtiqꝫ erat etiam in sponsalibus. Et ad regulam d. l. oratio. notādum est: quia primo limitatur, quando prohibitio est perpetua: secus si ad tempus: quia tunc prohibito matrimonio, non sunt prohibita sponsalia. l. si quis officium. ff. de ritu nup. Et ita cōcludit Jo. And. post Dyn. in regula, cum quid prohibetur. de reg. iur. in vj. ⁊ facit tex. in l. solet. §. fi. ff. de his, qui not. infa. De quo tamen dicendum est, vt no. in l. j. C. si rector prouin. Secundo dicta regula locum habet, quando finis absolute prohibetur: secus si tantum modus prohibitionis sit: vt not. dicit Bal. per illum tex. in c. innotuit. de elect. versi. no. prohibito aliquo. Tertio illa regula non procedit respectu pene: quia pena imposita contrahenti matrimonium non habet locum in sponsa
4 libus⁴. vt per gl. no. in cle. j. in verb. cōtrahere. de consan. ⁊ affi. De hoc tamen videtur glo. in contrarium in c. j. in glos. fin. de postu. prela. ⁊ Abb. ibi, qui dicit ꝙ vbicunqꝫ duo ita se habent, quod de vno peruenitur ad aliud etiam in materia penali, statutum in vno, habet locum in alio. Et ideo pena ibi statuta in electione habet locum in postulatione, per quā ad electionem peruenitur electiue. Aliter tamen in hoc loquitur do. Abb. in c. ij. de testa. vbi concludit ꝙ dispositio c. nullus. de elec. in vj. nō habet locū in postulatione. Et hoc verius videtur, quia postulatio nō est medium ad electionem sed est via per se: vt no. Innoc. in c. j. in fi. de postu. prelat. ⁊ gl. in d. c. j. potest habere locum quando postulatio ⁊ electio essent equiparata in illa materia: quia tunc statutum in vno haberet locum in alio. c. si postquā.
b in fin. cum glo. de elec. in vj. cum simi. vt dixi ᵇ in cap. translato.
5 ¶ † Secundo not. quod sub generali prohibitione omnes species comprehenduntur, ⁊ quidem proprie: vt not. Bal. in l. ij. C. de iure aureo. annu. Et no. differentiam esse, an aliquid constituatur generaliter, vel regulariter: nā qđ regulariter fit habet
5 plerunqꝫ exceptionem⁵, vt inquit glos. in rub. de reg. iur. in vj. ⁊ no. Abb. post Car. in c. quoniam. in prin. vt lit. non conte. facit tex. in l. regulariter. ff. de pe. he. ⁊ in l. regula. ff. de iu. ⁊ fa. igno. ⁊ in c. pe. de re iud. cum concor. ⁊ tradit Jo. And. in rub. de regu. iur. Secus si generaliter aliquid disponatur quia omnia fine aliqua exceptione includuntur: cum plus sit aliquid genera
6 liter fieri, quam regulariter⁶: vt probari videtur in c. venerabilem. de elec. ibi: regulariter ⁊ generaliter. ⁊ Abb. ibi ad hoc pōderauit stricte. ⁊ idem Abb. in d. c. quoniam. in prin. ⁊ Moder. ibi sequuntur. Sed tamen aduertendum est, quod ista differentia non videtur vera: quia regula constituitur ex oratione vniuersali, vel indefinita, que generalis dicitur: vt gloss. in rub. de reg. iur. in vj. ⁊ in rub. ff. eo. ergo regulariter videtur significare generaliter, vel vniuersaliter, secundum qđ verba regule loquuntur. Et probatur in d. c. quoniam. vbi dicitur ꝙ regulariter testes ante litis contestationem nō recipiuntur: ⁊ talis regula etiam habetur generaliter in rub. vt lit. contest. ergo pro eo ponuntur. ⁊ facit tex. in l. obligatione generali. de pign. vbi generalis obligatio modificatur. Et alias non esset differētia cum quo generaliter vel vniuersaliter loqueretur, contra not. per Barto. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufruct. lega. ⁊ not. Ale
6 xand. in consil. cxviij. in casu. libro v. ¶ † Tertio notab. secundum Andr. Sicu. quod lex debet esse bona. Sed istud notabile non probatur hic: quia simpliciter dicitur quod bona est lex, que malum prohibet. Nam non sequitur est bona: ergo debet esse bona: sicut non sequitur, lex mala est, que malum permittit: ergo debet esse mala, in se dictum verum est: quia lex debet esse bona, ⁊ iusta. iiij. distinc. cap. erit autem lex. Notandum tamen est quod quandoque ius est equum, ⁊ bonum, vt hic, ⁊ in l.

j.§.j.ff.de iusti.ꝛ iure.ꝛ quandoq; bonum,ꝛ non equum, vt per gloss.ꝛ Bartol.in dicta l.j.ꝛ not.Bald.in rub.§.de constitut.in principio. ¶ Ultimo secundum Abb.colligitur, iuncta gloss. quod veniens contra prohibitionem legis peccat.in quo Abbas late insistit,ꝛ alia plura dixi in prima lectu.versic.circa ea,
7 que domi.Abb.ꝛ vlterius.† Primo adde quod etiam non obediens principi seculari mortaliter peccat:vt not.Abb.in capi. ij.in fin.de maio.ꝛ obe.Nec obstat quod nec iudex nec princeps secularis,videtur habere potestatem ligandi animam ad peccatum,cum anima tanquam spiritualis subijciatur ecclesiastico,vt dicebat Imo.quem alias allegaui in c.ij.de maio.ꝛ obed. quia potest responderi quod non obediens principi seculari
c incurrit peccatum propter constitutionem ecclesie[c] que asserit obediendum esse principibus secularibus.cap.ij.ꝛ capit.solite. in princ.ibi:siue regi,siue ducibus.de maior.ꝛ obed.ꝛ xj.q.iij.ca. qui resistit.ꝛ c.Julianus.Secundo adde quod contrauenieins constitutioni peccatum incurrit:etiam si alia generalis pena constituta sit:vt no.Domi.in c.perpetue.per illum tex.ꝛ in c.commissa.de elect.in vj.cum simil.ꝛ tradunt Mod.hic.ꝛ alias dixi. Sed in contrarium facit quod not.scribit Mathesil. notabili lxxviij.no.doctrinā mirabilem.vbi inquit quod si in regula cōtinentur aliqua facienda a religiosis,ꝛ certa pena apponatur, puta ieiunij duorum, vel trium dierum: contrafacientes non incurrunt peccatum:quia intentio cōditoris fuit limitare prohibitionem tantum ad illam penam expressam.alleg.Hostiē.ꝛ Joan.And.in c.relatum.ne cler.vel monac.Et istud dictū confirmatur:quia vnius inclusio alterius est exclusio.ca.nonne.de presump.l.cum pretor.de iud.Unde opponendo specialem penam ieiunij, videtur alias penas excludere:ꝛ facit quod notat Cy.in l.non dubium.C.de leg.Barto.ꝛ doct.in l.pretor.in prin. de oper.no.nunt.Et tenendo istud dictum Mathesil. non obstat tex.in dicto cap.perpetue.ꝛ c.commissa:quia ibi vtraq; pena exprimitur, vt colligitur ibi, dum dicitur, preter diuinam, quam incurrit,offensam.Unde non mirum,si vtraque pena locum habet:secus videtur quando pena limitata fuit ad vnam prout loquitur Mathesil.Sed tamen defendendo quod Do-
d mi.ꝛ doc.dicunt,considerandum[d] est quod licet conditor regule apponendo specialem penam ipse non videatur de alia pena cogitare,tamen exclusa non videtur pena, que ex alio fonte proueniat:ꝛ ideo distingui potest quod aut specialis pena imponitur in materia,que alias erat prohibita,ꝛ vltra specialem penam habeat locum etiam pena generalis , que est vt faciens contra prohibitionem peccat:nam tali casu illa specialis pena imposita videtur vt cōtrafaciens solus grauetur ꝛ inductum ad vnum finem non debet operari contrarium.Legata inutiliter. de legat.j. Aut illa pena specialis apponitur in materia prius non prohibita:ꝛ tūc solum illa pena expressa intelligitur habere locum:ꝛ isto casu loquitur Mathesi.ꝛ ista distinctio colligitur ex his,que docto.tradunt in d.l.pretor.de ope. no.nun. Tertio adde quod licet , vt alias dixi,contrafaciens prohibi-
e tioni excusetur a peccato ratione consuetudinis,[e] vt not.Domi.post Joan.And.in c.fi.de cog.spir.ꝛ sic ratione consuetudi
7 nis quis excusatur ab actu prohibito[7].Et ad idem facit glo.in cap.cum venerabilis.in gloss.j.in fin.ꝛ Abb.ibi de consuetud.ꝛ quod not.Barto.in l.quis sit fugitiuus.§.apud Labeonem. ff. de edil.edic.Pet.de Anch.in consi.50.consuetudo.circa fin. facit quod not.Joan.And.ꝛ Anto.in cap.ij. de fide instrument. vbi tenent quod consuetudo excuset a pena.In cōtrarium tamen alias allegaui gloss.in cap.deniq;.iiij.distin.que in effectu vult, quod consuetudo non excuset a peccato. Et respondendo dixi quod consuetudo non excusat contra ius naturale,vel diuinum:alias secus. Et adde gloss.in ver.flagitio.xxij.q.vij.ꝛ facit text.in cap.non satis.de simo.ꝛ in cap.inter dilectos.de excess.prelato.Et vlterius aduertendum est,quia sicut in talibus casibus non excusatur quis contra ius diuinum , vel naturale a peccato , pariter non videtur excusari in foro contentioso,ꝛ in pena temporali, vt probatur in iuribus preallegatis:ꝛ ideo non verificatur glo.in dicto cap.denique.que differentiam facit inter penam eternam , ꝛ temporalem. Quarto aduertendum est ad differentiam,quam Abb.facit inter verba communia,ꝛ verba preceptiua:quia illa distinctio,quam Abb.facit in verbis communibus, ponderando materiam, talis distinctio etiam videtur habere locum,quando essent verba preceptiua: quia in effectu subiecta materia attenditur.Et etiam considerandum est : quia verba ista communia, statuimus, ꝛ decernimus ,in effectu videntur preceptum importare, maxime si pena apponatur.Facit tex.in clemen.ij.in fin.de rebus eccle. non alien.ꝛ in cap.quanto.de vsur.ꝛ in l.decernimus.C.de sac.sanc.
8 eccle.† Quinto,ꝛ vltimo dum Abb.concludit quod in religiosis eorum professio tantum respicit tria substantialia,ꝛ nō alia singula exempla, que in regula continentur. Et aduertēdum, quia ista conclusio videtur contra istum textum, vbi vno prohibito videntur prohibita , que sequuntur ex illo:ꝛ quia rela-
f tum est in referente[f] cum omnibus qualitatibus eius,vt not. Barto.in l.j.ff.de recepta.ergo professio,que refertur ad regulam,videtur referri ad singula.Sed responderi potest ad primum, quod alia capitula regule non sequuntur ex illis tribus substantialibus,sed separata sunt, ꝛ ita tollitur primum argumentum. Secundo nō obstat quod si videtur facta relatio ad omnia,que in regula continentur: quia hoc negari potest,per ea,que not.Barto.in l.si cui.la ij.§.si a filio.de lega.j. Preterea dato quod ad omnia esset facta relatio,non tamen intelligitur equaliter,sed aliter,ꝛ aliter, secundum quod regula loquitur, vt probatur in dicta clemen.exiui.¶ In gloss.hoc enim nota. quod Apostolus sciebat per experientiam facti,quid esset concupiscētia,sed eius proprietatem ignorabat,ꝛ isto respectu di-
9 cebatur nescire.† Ex quo notandum est,secundum Anto.ꝛ Imo. hic,quod proprie quis dicitur habere notitiam de aliquo, quando notitiam habet de effectu, ꝛ proprietate eius,quod no
g tandum est contra testes,qui deponunt de fama : [g] quia debet scire proprietatem fame,ꝛ effectus eius. Et ideo testis , qui deponit de mala fama , si interrogatur quid sit mala fama, ꝛ ne-
8 sciat,non probat [8]: vt not.Bald.in l.j.ff.de his, qui sunt sui, vel alien.iur.Alexan.in consil.cl.in causa,ꝛ lite.lib.v.ꝛ idem Bart. dicit de mutuo,in l.j.ff.si certum petat. cum simil. vt tradit ibi Alexan.ꝛ idem Alexand.in consi.xlv.visis.lib.ij.vbi Alex.hoc idem dicit in consuetudine,de qua testes deponunt.ꝛ facit glo. not.in c.concertationi.de app.in vj.in verbo,sciuit. Et illā pro notab.alleg.Alex.in consi.cxiiij.ponderatis his.lib.j.quod vbi re-
b quiritur scientia,debet haberi cum qualitatibus [h] eius.ꝛ idem Roma.in consi.cccxliij.expositio.circa fi.ꝛ tradunt Mod. in c. quo ad consultationem.de re iudi.

¶ Additiones.

a ¶ Dictio ꝛc. De hac dictione ꝛc.vide late per Socinum in l. Gallus.§.idem credendum.ff.de liber. ꝛ posthum. ꝛ vide late per Felinum in cap.cum P.tabellio.versi.sexto queritur.j.de fide instrument.ꝛ Oldra.in consi.cxxxviij.in fi.ꝛ de hac dictione ꝛc.vide etiam que late scribit Jason in dicta l.Gallus.§.idē credendum.ꝛ Card.in consi.cxxxiij.Corne.in consi.ccxxv.incipit,antiquam.ꝛ in consi.cccxxvj.incipit,videtur.in iij. volumi. ꝛ de effectu huius dictionis,ꝛc.vltra alios plene per And. Tiraquel.in tracta.de iure constitut.part.iij.limitat.xxxj. numero 2.3.ꝛ 10.

Hier.Gig.

1 ¶ Sequi.Adde Bal.in consi.ccclxviij.lib.iij.Roma.in consi. cccxliij. Deci.consil.xlvij.ꝛ dicit Imol.in consil.lxxxvj.quod si quis in actis iurauit ꝛc.dicitur solenniter iurasse,ꝛ quid si minor in contractu iurauit ꝛc.Bald.consi.cxxxiij.lib.iij.

2 ¶ Contractus. Adde quod similiter non venit constitutum, vide Dec.consil.ccccxlix.in fin.contrarium vide per Paul.de Cast.in consi.x.si vera.in antiq.ꝛ vide Corn.consi.cxxxvij.libro iiij.omnino Soci.consi.cj.in iij.lib.ꝛ quod non veniant ea que sunt de substantia contractus,vide Jas.in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.col.fi.de iureiur.

3 ¶ Statuitur.Idem dixit in cap.iurauit.de probat.in l.generaliter.§.cum autem.in ij.not.C.de inst.ꝛ subst.in l.ij.in fin.ff.de iurisd.om.iud.

4 ¶ Sponsalibus.Adde Jas.in l.cum quidam.in fi.ff.de liber.ꝛ posthum.in l.fi.ff.de in ius vocando.in l.ij.ff.de iurisd.omnium iudicum.

5 ¶ Exceptionem. Uide Deci.in l.prima. ff.de regulis iuris.in principio.

6 ¶ Regulariter.Uide Dec.in l.j.ff.de regul.iur.in l.omnia. in princ.ff.si cert.pet.

7 ¶ Prohibito.Quinimo ꝛ consuetudo reprobata excusat.Roman.singu.xix.an consuetudo.ꝛ consuetudo excusat,licet de re alias prohibita,si est introducta sub specie permissa.Deci.in l. ij.in iiij.not.in fi.C.de instit.ꝛ subst.

8 ¶ Probat.Adde que late posui in l.j.ff.si cer.pet.ꝛ ibi Dec. in gloss.in verbo,varios.vbi omnes.

Sil.Ald.

a ¶ Consueta. Non tamen que nouam dispositionem inducat, ꝛ dixi ad Alex.consi.xxvij.lib.ij.adde Soc.consi.xciiij.lib.j.consil.cj.lib.iij.Corne.consi.cxxxvij.lib.iiij.Laurent.Calca. consilio xlviij.ꝛ consil.lxx. Aymo. consilio xxxiiij.ꝛ consilio lxxv.ꝛ quarta decision.consilio ccccxlix.vbi tenet quod nec venit constitutum.

b ¶ Ut dixi.Idem Dec.c.j.j.de postu.prelat.

c ¶ Ecclesie. Imo propter mandatum Dei,a quo secularis potestas est.Roma.xiij.j.Pe.ij.Jo.xix.b.

¶ Conside

d ¶Considerandum.Idem Dec.j.de testib.c.in nomine.
e ¶Consuetudine.Roma.sing.xix.an cõsuetudo.Pe.Gerard. sing.lxxxiij.Ancb.consi.xlvj.consi.cclxxxiij.Alex.consi.viij.lib. vj.vbi dixi.Aymo.consi.cxlv.nu.12.
f ¶Referente.Dec.consi.xlvij.consil.ccxcij.l.vnica.C.de errore calcu.Bal.consi.cccxxxviij.lib.ij.Aret.consi.clv.limitat Aret. consi.xxj.col.ij.Curt.Senior.consi.xlix.
g ¶De fama.Decisio.Tholosa.ccclxxx.
h ¶Qualitatibus.Alexand.consil.cxiij.libro j.vnde non nocet Ratificatio,nisi lectus sit tenor.Oldrad.quest.cccxxix.Bald. consi.clxxvj.lib.ij.Pau.consi.cccclxv.lib.j.consi.ccclxxxij.libr.ij. Corne.consilio clxv.libro ij.

[redacted].

1 ¶Iudex debet iudicare secundum canones,⁊ secundum leges,non secundum suam prudentiam.
2 Prudentie nomen quid importat.
3 Commissio facta prudentie tue quid importat.
4 Doctores ecclesie si varie loquantur,cui est potius credẽdum. numero 5.

Einnitaris. ¶†Primo not.ꝙ iudex non debet secundum suam prudentiam iudicare,sed secundum decreta canonum,⁊ secundum leges: vt Abb.hic dicit.Facit text.in c.relatum.xxvij. dist.⁊ xxv.q.ij.in c.institutionis.Et sic reprobatur hic singularis prudẽtia iudicis:quia canonibus,⁊ iuri aduersatur:alias vero bene debet iudex iudicare,prout sibi iustũ videtur.§.j.in autb.iusiurand.quod prestatur ab his.⁊ ibi dicitur quod debet sequi equitatem.ad idem tex.iiij.q.iiij.in cap.j. ibi:iudices autem equitate vti debent.⁊ in l.quod si Ephesi.ff. de eo,quod cert.loc.Et hoc intelligitur de equitate informata
1 a iure[1]: a vt not.Abb.per illum tex.in c.ex parte.el ij.j.de offic.
a deleg.in iij.not.Vel in subsidium,quando ius scriptum,nõ reperitur,vt dicit tex.in c.fi.j.de transac.facit tex.in l.ij.§.itẽ Va
2 rus.in fin.ff.de aqua plu.arc.¶†Secundo not.quod verbum,
2 prudentie tue,importat liberam voluntatem[2],secundum Anton.de Butr.prout Abb.refert:ipse tamen tenet contrarium: quia hic,talia verba ponuntur improprie,vt per gl.hic.⁊ idem dicunt Imo.⁊ Moder.hic.Sed aduertendum est,quia primo Anto.de But.non videtur hic accipere prudentiam pro volũtate simplici,prout Abb.refert:sed dicit ꝙ ista verba,facias secundum tuam prudentiam:intelliguntur de prudẽtia non regulata a iure:sed per hoc nõ infertur quod pro voluntate simplici accipiantur.⁊ vere hic pro voluntate simplici non accipiuntur:quia pro libito voluntatis iste non monebatur,sed ex singulari eius prudentia,credens se facere quod iustum esset. Sed talis prudentia in iudice non attenditur,ex quo canones
3 contradicunt.⁊ istud est,quod voluit dicere tex.hic.†Secundo dum Abb.concludit ꝙ commissio facta prudẽtie tue arbitrio
3 boni viri facta videatur[3].Idem tenent Imo.hic,⁊ Mod.contra Ant.de But.per rationes,quas Abb.inducit ⁊ idem Ab. in c.j.de sequest.poss.⁊ fruc.Sed tamen prima facie opi.Anto. de Butr.probabilis videtur:quia ratio,quam Abb.potissime adducit videtur procedere in prudentia,que absolute consideretur.Secus videtur,quando prudẽtie tue aliquid committitur:quia tua singularis prudentia videtur cõsiderari,prout verba sonant.Et licet talis prudentia hic reprobetur in iudice,qui secundum iura debet iudicare,non sic videtur in cõmissione,que a volũtate partium,vel superioris regulatur.⁊ istud videtur de vi verborum.Nihilominus propter verisimilem voluntatem superioris,vel partium,que cogitauerunt de isto tãquam de bono viro,qui deberet facere,quod iustum esset cõcludendum est prout communiter doct.dicunt,quod arbitrio boni viri commissio facta intelligatur:quo casu arbitrium boni viri a iure,⁊ statutis loci debet regulari,sicut in iudice dicitur: quia bonus vir pro iudice intelligitur.l.vir bonus.ff.iud.sol.l. continuus.§.cum ita.de verborum oblig.Et ita tradit Alexã. in consil.v.puto.lib.iiij.Et ad predicta faciunt que dixi in cap.
4 j.§.eodem.Non obstat,[4]quod hic illa verba prudentie tue,non accipiuntur pro arbitrio boni viri:quia ex modo loquendi hic apparet de mente superioris quod non possunt intelligi pro arbitrio boni viri,prout in simili dixi in cap.j.§.eodem.de illis verbis,suo sensu.Vel dicamus quod quando prudentia alicuius reprobatur,non accipitur pro arbitrio boni viri,vt hic: secus si approbetur,prout est quando prudentie tue aliquid committitur,vt supra dictum est.¶Tertio nota,quod dicta
A sanctorum patrum seruari debent[A].Ad idem text.xx.dist.ca.j. in fin.⁊ idem not.Abb.per illum textum in ca.cum ab apostolica.in tertio notab.de his,que fiunt a prela.sine consen.cap.vt tradunt Moder.hic.⁊ idem Abb.in cap.cum causam.in quinto notab.de elec.in cap.primo.de offic.deleg.Et ad hoc est glo. in §.cogitatio.in ver.eloquiorum.in authent.vt iudic.sine quoquo suffrag.que dicit quod scripture diuine possunt allegari ad decisionem causarum.Sed aduertendum est,quia ista conclusio,quam pro regula ponunt Moder.hic,non videtur vera.Nam solum hoc videtur procedere in casibus,in quibus
b hoc expressum reperitur[b] vt hic,cum similibus supra allegat. Nam in talibus casibus de dictis sanctorum patrum est facta lex,vel decretalis,cui standum est,propter authoritatem summi pontificis:alias ergo secus videtur.Et ita de authoritati
5 bus aliorum authorum[5] dicunt Iacob.Butri.⁊ Pau.de Ca. in l.j.ff.si certum petatur.Et in proposito de dictis Salomonis prout tex.hic loquitur.hoc specialiter dominus Abb.tradit in cap.j.j.de presumpt.in princ.dum inquit quod ibi statur dicto Salomonis,quia a summo pontifice approbatur,alias secus:quia Salomon non habuit potestatem legis condende. Et ista ratio videtur habere locum in omnibus dictis sanctorum.⁊ Abb.hic expresse circa fin.hoc dicit,dicens quod preualet constitutio pape dictis sanctorum:quia sanctis nõ fuit data authoritas legis condende,⁊ idem Abb.in capi.qualiter.el secundo.in princ.de accu.⁊ not.gloss.xx.dist.in summa.Nam ex ista ratione absolute infertur quod dicta sanctorum non habeant authoritatem legis,⁊ ista opinio de iure verior videtur. In vno tamen casu dicta sanctorum authoritati pape preponuntur,videlicet quãdo sunt munita authoritate noui vel veteris testamenti:vt dixit gloss.no.in cap.de libellis.xx.distinct. in ver.[redacted]c,⁊ in dicto cap.[redacted]ingul. cccc[redacted].hic.Et ratio videtur:[redacted] xxv.quest.[redacted]in cap.sunt quidam.Ex quo duo inferuntur.Primum est,quod tali casu non statur dictis sanctorum propter se,[redacted] propter authoritatem veteris Testamenti,⁊ non bene verificatur quod dictum sancti preferatur authoritati summi pontificis,⁊ ideo ista limitatio non bene cadit.Secundo infertur quod in casibus,in quibus papa potest ex causa derogare iuri diuino,iuxta not.in cap.que in ecclesiarum.j.eodem.tunc constitutio Pape,⁊ authoritas eius preualeret,a cessante ratione,argumen.cap.cum cessante.de appellatio.in l.adigere.§.
4 quamuis.de iure patronat.†¶Vltimo notandum est,quod
6 si doctores ecclesie[6] vario modo loquantur,illi potius credendum est,qui in professione,de qua agitur magis peritus sit:vt no.voluit gloss.ij.in cap.vt veterum.ix.dist.⁊ Do.ibi.⁊ Mod. inferunt quod de vulnere,an sit mortale,videtur potius credendum chirurgo,quam physico.Et idem in examine doctorum,dicunt Moder,hic quod preualebunt voces illorum,qui peritiores sunt,⁊ magis profitentur facultatem,in qua quis debet approbari.Et pari ratione inferri potest quod si Bart. ⁊ Ioan.And.dissentirent:in materia legali Barto.⁊ in materia iuris canonici,potius Ioan.And.credendum esset.⁊ sic de similibus.⁊ not.Domi.in consil.cxiiij.si procurator.Et ad hoc bene applicatur questio,de qua sepenumero dubitari contingit,an magis sit standum doctoribus canonum,quam theolo
B gis[B].Et breuiter concludo quod circa interpretationem iuris diuini quo ad opera Christi quatenus interpretatio tendit ad spiritualitatem,⁊ ad cognitionem vere fidei contra hereticos,⁊ iudeos,magis credendum est theologis:sed quatenus interpretatio iuris diuini respicit moralem philosophiã, recurrendum est ad doctores iuris canonici,puta in matrimonio,in voto,in decimis,in vsuris,vt late tradit Pe.de Ancb. in disput.incipien.antiquis,⁊ modernis temporibus.refert,⁊ sequitur Ioan.de Anan.in cap.in ciuitate.de vsur.Alexand. in consi.j.lib.ij.Et ad hoc bene facit quod voluit Hosti.in cap. j.de consangui.⁊ affini.quem Abb.post alios sequitur,vbi concludit quod si eligendus sit episcopus in loco,vbi plures sint
c heretici,theologus debet preferri.Si[c] vero causarum ventilatio ibi frequens sit,canonista preferendus erit.

¶Additiones.

A ¶Debent.Adde notata per dominum Felinum hic.⁊ in cap. secundo.versicul.de libris autho.versicul.authoritates diuine scripture.de rescrip.⁊ per Alexand.in l.prima.versic.circa tertiam partem.ff.si certum petatur.Et authoritates diuine scripture allegari possunt in causis decidendis sicut leges.ita dicit Bald.in authentic.ad hec.in versicul.quero nunquid vsure.C.de vsuris.

B ¶Theologis.Adde quod doctor theologie ratione subiecti alijs est dignior:vt notant doct.in cap.clerici.de iud.vbi Dec. ⁊ ponit idem Dec.in rub.ff.si certum petatur.Et vide eundem in l.cum quid.in versicu.secunda regula.eodem titu.vbi ponit quando ⁊ quibus casibus doctor Theologie canonistam pre

cedat. de quo etiam vide per eundem in dicto capitulo clerici. de iudic.

Hier. Sig.

1 ¶ A iure. Aliter Dec. in cap. ex parte. in iij. notab. de offi. deleg. in l. si tibi. in v. not. ff. si certum pet.

2 ¶ Voluntatem. Adde Felynum in cap. primo. §. eodem. Alexand. in l. si sic. ff. de legatis primo. vbi multum eleganter discutit, & respondet ad istum textum. & vide infra in secunda lectura. in principio.

3 ¶ Videatur. Vide Jaso. in l. si sic. ff. de legatis & fideicommissis primo.

4 ¶ Non obstat. Hec fuit responsio Alexand. in dicta l. si sic. ff. de legatis primo.

5 ¶ Authorum. Idem Jason in l. illam. in ij. notab. C. de colla. in l. j. ff. si certum pet.

6 ¶ Ecclesie. Vide Dec. in cap. proposuisti. in vltimo notab. de probatio. & an credatur illis sine iuramento Jas. in repet. l. admonendi. ff. de iureiurando.

Silvest. Aldob.

a ¶ A iure. Bald. in rubric. C. de constitut. pecu. consilio xcvij. libro secundo. secundum veterem, alias consilio cj. libro tertio. secundum nouam impressionem, dixi in consuetud. Parisi. §. xlj. numero 86.

b ¶ Reperitur. Idem Dec. §. de offic. deleg.

c ¶ Preferri. Hostien. sequitur gloss. pragam. titu. de collation. §. insuper. versicu. habeant. At Anton. par. iij. titul. xxj. cap. secundo. §. octauo. censet ceteris paribus preferendum theologum. [redacted]

Secunda lec. c. Ne innitaris.

¶ Primo not. secundum Abb. iudicem non debere iudicare secundum voluntatem suam, & ideo quando fertur sententia, si

1 citatio facta sit ad audiendum voluntatem iudicis, nō valet[1], vt tenet Rota in xvij. decisio. retento eodem themate. de re iudicat. in nouis. Mathesil. in notab. viij. & Joan. de Anan. post Jmo. in cap. ad petitionem. de accusation. debet enim exprimi ad audiendam sententiam: vt not. Domi. in cap. ij. in v. notab. de dolo & contumac. in sexto. & per gloss. in clement. sepe. in verbo, ad id. de verborum signifi. cum similibus. vt tradunt Moder. ibi. & in cap. consuluit. de offic. delega. Similiter non debet iudex iudicare secundum suam prudentiam, vt hic dicitur. & sic reprobatur singularis prudētia iudicis que canonibus aduersatur, declarando vt dixi. Et adde quod etiam scrupulosa conscientia iudicis reprobatur: quia debet secundum iura, & iudicium rationis confirmari. vt not. Abb. in cap. & si questionis. in princip. de simo. & idem Bald. in l. secunda. C. de sentent. ex breuicul. recit. Abb. in cap. constitutus. in secundo notab. de appellat. cum similibus. vt dixi ibi. ¶ Secundo not. secundum Anton. de Butr. quod verbum, prudentie tue, importat liberam voluntatem, Aliter tamen Abb. dicit hic, de quo concludendum est, vt alias dixi. Et adde quod pro opinione Anton. de Butr. facit quod prudentia quandoque accipitur pro simplici scientia, & voluntate. l. qui edes. ff. de incend. rui. naufrag. ibi: si modo sciens prudens. & facit text. in cap. fina. de desponsa. impuberum. Sed pro opin. Abb. facit, quia prudentia proprie accipitur pro voluntate regulata, & maturo consilio. cap. statutum. §. notarium. de rescript. in vj. ibi: prudenter refrenet. & in proe. digestorum. in princ. ibi: prudentia nostra. & in proe. instit. in §. & cum sacratissimas. ibi: veteris prudentie. & in versi. fi. ibi: viri prudentes nobis obtulerūt. Et ideo dicitur ꝙ oportet episcopum esse prudētem. xxxvj. dist. in prin. & c. qui reliquistis. ea. di. vbi dicitur: Estote prudentes sicut serpentes. ¶ Tertio no. secundum Abb. quod dicta sanctorum patrum seruari debent pro lege. qui text. tamē hic loquitur de decretis patrum simpliciter, & non de dictis sanctorum. Et isto modo etiam loquitur tex. in l. abolitionem. C. de adul. ibi, patrum decretis. doc. tamen communiter dicunt quod dicta sanctorum possunt allegari in decisionibus causarum. Sed ego alias dixi hoc non esse verum, nisi in casibus, in quibus hoc expressum reperitur, in quibus de dictis sanctorum est facta constitutio ecclesiastica: vt de dictis Salomonis not. Abb. in c. j. de presumpt. Et in simili de dictis poetarum no. Paul. de Cast. in l. j. ff. si cer. pet. Sed nunc addatis ꝙ in dictis sanctorū hoc expressum reperitur generaliter, quod habeāt authoritatem iuris: vt probatur in c. j. in fi. xx. dist. vbi expresse dicitur quod in causis diffiniēdis dicta sanctorum secundum obtinent locum, videlicet post summos pontifices: & sic inducuntur quatenus canonibus non contradicunt. & fecit text. in c. cum ab apostolica. vbi Abb. in iij. not. de his, que fiunt

5 a maio. par. capi. † Notandum tamen est, quod quādo in dictis sanctorū esset diuersitas, quia vario modo sentirent, tunc quis potest eligere opinionem quā velit: vt no. Jo. And. hic, & Bal. in l. captatorias. versic. & scias. C. de testa. mili. cum simil. vt tradunt Moder. hic, & Alex. in cōsil. v. lib. ij. & Joan. de Ana. in c. j. de hereti. Et hoc intelligendum videtur, nisi opinio alterius esset cōmuniter approbata: quia ab illa non esset recedendum, per ea, que dicta sunt in cap. j. §. eod.

[redacted] ¶ Additiones.

1 ¶ Non valet. Et idem tradit Maria. Soc. in trac. de citat. artic. xx. q. xviij. Dec. in c. consuluit. de offic. deleg.

Sil. Ald.

1 ¶ Consuetudo quod canonici percipiant fructus in absentia valet.

2 Aliud in distributionibus quotidianis. 3.

4 Annexio potest fieri prebendis, que sunt tenues.

5 Statutum si factum sit in odium alicuius persone potest ab eo appellari.

Pars maior non potest disponere in preiudicium non consentientium, quando res est communis pluribus vt singulis contra numero 6.

7 Factum a maiori parte vniuersitatis vt valeat, absentes debent vocari.

8 Canonici in actibus vniuersitatis, & collegij, debent simul congregari: & non sufficit quod separatim consentiant.

9 Canonici quod omnes consentiant in vnum congregati, necesse est, etiam in actibus pertinentibus ad singulares, quādo maior pars potest preiudicare minori.

10 Distinctio est habenda in vestibus, & cibarijs inter personas.

11 Collegiati quot debent interuenire in actibus vniuersitatis.

12 Nomina singulorum an debeant inscribi in actu communi.

1 Cum omnes. ¶ Primo † no. cū glo. fin. ꝙ valet con-

1 suetudo vt canonici percipiant fructus beneficiorum non residendo[1]. Et idem tenet gloss. in c. dudum. el ij. in gloss. pe. de elec. in c. ad audientiam. de cler. non resi. in glo. j. & in c. fin. de

2 rescript. in vj. † Secus tamen est in distributionibus quotidia-

2 nis, in quibus non valet consuetudo[2]: vt no. gl. in c. j. per illum text. in ver. improbantes. de cler. non resid. in vj. Et hoc verum intelligitur, nisi esset dubium in iure, an deberentur: quia tunc valeret consuetudo: vt in not. casu tradit Bal. prout reperitur inter consi. Car. in consi. liij. dico quod iste quotidiane distributiones. vbi propter consuetudinem ecclesie approbat opi. Jo. An. in c. cum olim. de re ind. & sequitur ibi Car. qui illi consilio subscripsit. Et ad hoc facit quod singulariter voluit Anto. de But. in c. cum dilectus. de consuet. ibi. ex quo infertur quod licet non valeat statutum episcopi contra ius, tamen ex consuetudine cōtra ius potest interpretari, & quod de se operatur statutū virtute consuetudinis extenditur, & dicit hic esse no. quia

3 alibi non habetur. ¶ † Secundo no. valere statutum cōtra cō-

3 suetudinem, que erat de non residendo[3]. & not. Host. & doc. in c. ad audientiam. de cle. non resi. & Abb. ibi post alios. & do. Abb. in c. cum M. in ij. not. §. eo. tit. Et hoc in isto casu clarum videtur: quia per statutum res ad ius commune reuertitur, ꝙ est quod beneficiati residere teneantur. c. peruenit. el ij. de appel. c. inter quatuor. c. conquerente. & c. pe. de cler. non resi. Et ideo ta

a le statutum reputatur fauorabile[a], vt per glo. in c. statutum.

a in ver. numerandum. de preben. in vj. Alias tamen extra istum casum etiam sepenumero reperitur, ꝙ a statuto cōsuetudo tollatur. in l. eos. C. de vsu. in aut. nauigia. C. de fur. & in cle. statutū. de elec. & ibi per glos. in ver. consuetudine. quod per hoc futura consuetudo tolli nō videtur: de quo late scribit Alex. in l. si mi-

4 hi, & tibi. §. fi. de leg. j. ¶ † Tertio no. ꝙ singularia bona capituli annecti possunt prebendis, que forte tenues sunt. Et idem de capellis Abb. hic dicit. Et adde quod si non sint bona, que applicari possint, episcopus debet de bonis suis supplere: vt not. Abb. in c. exposuisti. de preb. & idem Abb. in c. iij. in gl. ij. de ecc. edi. facit quod idem Abb. dicit in c. fi. circa fi. eo. tit. de eccl. edi.

4 ¶ Quarto no. ꝙ canonici dicuntur successores[4]: & hoc secundum Abba. largo modo intelligitur. Proprie vero canonicus non dicitur habere successorem: vt per gl. in c. quod sicut. in ver. cōsentire. circa fi. de elec. vbi Abb. not. Bar. in l. bonorum. in fi. ff. rem

b ra. hab. Do. in c. si duo. de procur. in vj. Et ideo non potest con-

5 trahendo obligare[b] successorem[5]: vt tradunt Jmo. & doct. in c.

fi. ne

si.ne prela.vices suas. Ange.in consi.ccxlv.quia omne bonum.
Sic ⁊ commissio facta canonico ad successorem eius non porri-
6 gitur[6]: vt not.Jo.And.in c.quoniam Abbas.de offic.delega.
Bal.in l.si plures.C.de cond.inser.Pet.de Anch.in reg.priui-
legium.versi.sed iuxta predicta quero.de reg.iur.in vj.Domi.
in c.statutum.de rescri.in vj.Jmol.in cle.⁊ si principalis.de re-
5 scrip.⁊ in c.dilecto.de preb.¶ †Quinto no.[5] s'm Abb.text.hic
B pro opin.Barto.in l.omnes populi.ff.de iusti.⁊ iure.vbi voluit
c quod si factum sit statutũ in odium particularis persone,[c] ab
7 eo possit appellari[7]:argum.l.j.in fi.ff.de excep.do.⁊ idem tenet
Abb.in c.consuluit.el iij.de pact.Bald. in l.j.in princ.ff.de leg.
cum concord.vt tradunt Moder.⁊ adde Alex.in consi.clxxix.
mature digestis.in ij.lib.⁊ idem Alex.in consi.cxix.visis,que in
themate.in iij.lib.⁊ dixi in dicto ca.consuluit.Secundo in ista,
questione Abb.tenet q̃d etiam si appellatum nõ fuerit,nihilo-
d minus reclamari[d] potest: quia extraiudicialia non transeunt
in rem iudicatam.⁊ Moder.simpliciter sequũtur. Et propter
hoc in proposito dicit Bal.in l.j.§.similique modo. in fin.C.de
Lati.lib.tol.quod fortior est sententia iudicis quã statuti.No-
tandum tamen est quod talis facultas non est perpetua,sed so-
e lum per annum[e] durare videtur,vt Bartol.singulariter scri-
bit in l.ambitiosa.ver.quero infra quantũ tempus.ff.de decre.
ab or.fac.vbi ad hoc alleg.tex.in l.qui grauatos.C.de cen.lib.xj.
Tertio Abb. concludit quod imo in tali casu sententia sit nul
la:quia lex debet esse rationabilis,communis,⁊ honesta.iiij.di
stin.in cap. erit autem lex.ergo tale statutum iniquitatem con
tinens nullum videtur.⁊ Mod. simpliciter sequuntur:⁊ idem
tenet Aret. hic, quia sicut sententia contra aliquem sine cita-
tione est nulla.clement.pastoralis.de re iudi.ita in isto casu vi-
detur. Sed tamen in hoc communis opinio videtur esse in cõ
8 trarium[8], videlicet quod imo valet[f] statutum,licet iniquũ sit:
quia dolus in statuendo non facit statutum nullum:vt no.An
ge.⁊ Alex.in l.ij.ff.quod quisque iur.per illum text.Et quia,vt
dicit Bal.hoc statutum est stricti iuris:ergo videtur quod pro
pter dolum non vitietur ipso iure, prout dicitur in contractu
stricti iuris:vt not.in l.si quis cum aliter. de verborum obliga.
Non obstat tex.in d.c.erit autem lex.quia apparenter lex est iu
sta,⁊ communis in sui forma, cum generaliter locatur. Vel se-
cundo in isto casu,quando respicit particularem personam,in
effectu reputatur preceptum,⁊ ideo appellatur, quia est cõtra
naturam legis:vt not.in l.si qua pena.de verbo.signifi. Vel ter
tio, dato q̃ lex debeat esse rationabilis, ⁊ iusta , non tamen se-
quitur, si iniusta sit, q̃ dicatur ipso iure nulla. Patet hoc in
sententia que debet esse iusta,⁊ tamen si iniusta sit,nõ redditur
nulla,seu per appellationem rescinditur.l.j.in princ. ff.de app.
Non obstat, equiparatio, quam Aret.facit, quia non videtur
procedere , cum in sententia data sit forma q̃ citatio requira-
tur:non sic in lege ⁊ argumentum retorqueri potest:quia iniu-
stitia sententie,⁊ iniquitas non facit sententiam nullam : ergo
pariter videtur in iniustitia legis. ¶ Jn glo.j.ibi:⁊ malo zelo.
Secus ergo si bono zelo hoc fecissent,s'm Host.Nam si in vtili-
tatem ecclesie conuertissent,valuisset statutum. do. Abb. dicit
q̃ hoc dictum non placet:quia videtur contra rationem litere
que fundat se super inequalitate,⁊ non super vtilitate propria:
quia statuentes tenentur seruare statuta contra se:vt in titulo
quod quisq; iur. ⁊c. Unde non possunt dici moueri bono zelo,
si non reputant idoneum in proprijs personis, q̃ in alijs sta-
tuerunt.Et idem in effectu voluit Jmo.hic.⁊ posteriores sequi
videntur.Sed tamen q̃ dicit Hostiẽ.magis satisfacit:quia,vt
ipse inquit,non videtur incõueniens quod aliquo respectu ca-
nonici iam recepti sint melioris conditionis,quam futuri : ar.
c.fi.de consu.in vj.⁊ quia natura legis est, quod ad futura refe-
ratur.c.ij.s̃.eod.in c.fi.j.eodem. Nam si statutum vniuersitatis
disponeret q̃ scholares , qui deberent matriculari , soluerent
quadraginta solidos:non esset iniustum,licet prius recepti mi
nus soluissent.facit tex.xxxj.dist.in ca.ante triennium. Nam in
receptis tractatur de iure quesito, ⁊ in recipiendis de iure que
rendo,quod facilius tollitur.l.qui autem.in prin.ff.de his, que
in frau.cred.not.in l.seruus.C.de pac. Et ista presertim in casu
proposito procedere vidẽtur:quia erat statutum conforme iu-
ri communi,q̃ non residentes non haberent fructus beneficio
rum. Non obstãt rationes Abb.⁊ primo dum facit vim in tex.
qui fundatur super inequalitate,⁊ non super vtilitate propria:
quia potest responderi quod talis inequalitas hic põderatur
in terminis, in quibus decretalis loquitur, quando cederet in
vtilitatem ipsorum statuentium:secus si in vtilitatem ecclesie:
prout Host.dicit,per supra dicta.Non obstat,quod statuentes
non possunt moueri bono zelo, ex quo inequaliter disponunt:
quia negatur hoc.Nam conuertendo in vtilitatem ecclesie que
indiget, videntur moti bono zelo, vt consulant, ⁊ prouideant

vtilitati ecclesie, prout dicunt:⁊ pro minori scandalo hoc statu
tum fuit solum in futuris,quibus nullum erat ius quesitum, ⁊
alijs rationibus supra dictis. Sed tale statutum reprobatum
fuit:quia factum fuit ab ipsis canonicis presentibus principa-
liter propter cupiditatem,vt ipsi lucrarẽtur, vt colligitur ibi,
vt prouentus eorum inter singulos diuidantur.Et licet hic nõ
exprimatur in prima parte decretalis,tamẽ intelligitur : quia
vna pars per aliam declaratur,argu.l.vtrum.ff.de pet. hered.
Et ad predictorum confirmationem bene facit quod post lon-
gam disputationem concludit Joan.And.in regula,quod o-
mnes.de regul.iur.in vj.in Mercur. ¶ Jn eadem gloss. circa
fin.quatuor ex ista glo.colliguntur , in quibus dominus Abb.
insistit.Et primo circa ea,que communia sunt pluribus vt sin-
gulis, regulam facit quod maior,pars non potest in tali re ali
quid disponere in preiudicium eius,qui non consentit:vt glos.
hic dicit,per tex.in l.per fundum.ff.de ser.rusti.pred.vbi Bart.
⁊ doct.not.per glo.in regula,quod omnes.de reg.iur.in vj.⁊ in
reg.in re communi.eod.tit.cum simi.vt tradunt Moder.hic.⁊
facit tex.in l.in concedendo.ff.de aqua plu. arcend.vbi consen-
sus eius requiritur,cuius ius minuitur.⁊ facit regula, non de-
bet.ff.de regul.iur. Et quia in re communi melior est conditio
prohibentis.l.Sabinus.ff.commu.diuidun.facit quod no.glo.
de scholaribus habentibus domum communem, in l.non ali-
ter.ff.de vsu,⁊ habita.Jsta regula fal lit primo in vsu,ad quem
9 res destinata [9] [g] sit.vt Abb.hic post glo.dicit,per tex.in §.reli
g giosum.in ver.in commune sepulchrum.inst.de rerum diuisio.
Ad idem bonus tex.in l.arboribus.§.nauis.ff.de vsufruc.facit
tex.in l.si edes.ff.commu.diuidund.in l.cum duobus. §.item si
Mela.ff.pro soc.⁊ not.Albe.⁊ Flor.in d.l.Sabinus.ff.commu.
diuidun.vbi Flo.allegat illum text.in d.l.arboribus.§.nauis.⁊
per illum text.dicit quod quando quis vtitur re communi ad
vsum destinatum,non inspicitur quod euenire potest. Secun-
do regula locum habet quando iure proprio , ⁊ singulari ius
competit.Secus in iure ecclesie:quia tunc in reditibus super-
fluis attenditur quod fit a maiori parte:vt est tex.not.in c.fi.j.
de his,que fi.a ma.part.quia tunc disponunt ad vsum destina-
tum,s'm Abb.hic,⁊ Mod. sequuntur. Sed cõsiderandum est,
quia attenta hac ratione , etiam vnus solus deberet hoc posse
facere,si ad illum vsum esset res destinata , ⁊ non requireretur
maior pars,prout in d.c.fi.requiritur,⁊ sentit Abb.ibi circa fi.
Unde aliter dicendum est,quod in d.c.fi.non agitur de iure sin
gulari:quia clerici,⁊ prelati in bonis ecclesie dicũtur procura-
tores,⁊ nõ domini.c.ij.j.de don.⁊ ipsis solum debẽtur alimẽta.
c.de his.de eccl.edifi.vltra alimenta habẽt administrationem:
quo casu in his,que competunt ratione administrationis, at-
tenditur quod fit a maiori parte:vt in l.iij.ff.de administr.tut.
vel potest dici illud esse ex noua prouisione summi pontificis:
vt colligitur ex verbo illo,statuimus.Et motus videtur Pa-
pa ad ita statuẽdum ratione,quam supra proxime dixi:⁊ quia
ibi reditus conuertuntur in piam causam. alias ergo secus es-
set, vt Abb.ibi dicit.Tertio fallit,prout Abb.successiue dixit,
10 fauore[10] liberationis.l.maiorem.ff.de pac.⁊ in l.fi.C.qui ho.ced.
poss. Sed tamen ista limitatio non videtur procedere ita gene
raliter,prout Abbas loquitur : quia restringitur in terminis,
prout iura preallegata loquuntur.⁊ in d.l.fi.illud videtur pro-
cedere ex eo , quod lex vltra procedit,sic de nouo disponendo,
vt colligitur ibi , sancimus. Quarto fallit fauore administra-
tionis bonorum pupilli.l.iij.de admi.tut. Quinto fallit fauo-
re litium dirimendarum.c.fin.de re iudi.⁊ ita Abb.⁊ Moder.
hic. Sed melius dici potest quod in istis duobus casibus, ⁊ si-
milibus,ratione officij hoc procedat:quia nõ agitur de singu-
lari,in quo de propria voluntate tractetur.ad hoc quod notat
Abb.in c.cum in veteri.in glo.j.in ver.not.singulariter hoc di-
ctum.de elect. vbi inquit q̃ quando plures simpliciter eligun-
tur ad consulendum,vel consentiendum, vel aliquod officium
exercendum,valet quod a maiori parte factum est. Sexto fal-
lit in iure patronatus competenti pluribus: quia licet videa-
tur competere pluribus vt singulis, tamen maior pars atten-
ditur.c.iij.de iure pat.⁊ dicunt Card.Jmo.⁊ Mod.hic.vel ali
ter dici potest,quod aut agitur principaliter de interesse eorũ,
qui vt singuli ius commune habere dicuntur : ⁊ regula supra
dicta locum habet. aut agitur principaliter de interesse alte-
rius:⁊ tunc maior pars sufficit,ne impediatur actus in preiu-
dicium eius, pro quo principaliter consideratur. ⁊ hoc modo
procedit quod dictum est de patronis, ⁊ in alijs duabus limi-
tationibus supra proxime precedentibus. Ultimo fallit in ca-
su,quem ponit Bar.in l.iiij.§.Cato.ff.de verb.oblig. de quo di
6 cendum est.vt not.Alex.ibi.†Secunda regula est,que ex gloss.
colligitur, q̃ in his , que communia sunt pluribus vt vniuer-
sis, puta in rebus collegij, vel vniuersitatis, attenditur quod

c fit a maiori C[11] parte.l.quod maior.ff.ad munic.glo. in ca.j. in
11 ver.tractatus.de reb.eccl.nō alie.in vj.cum si.vt tradunt Moder.hic.⁊ Alex.in l.iurisgentium.§.fin.qui incipit,hodie.circa fi.ff.de pac.Pet.de Ancb.in consi.x.videtur efficaciter.Andr. Sicu.in consi.vij.lib.j.Lap.alleg.cxxxj.de qua infra.Et maxime ista conclusio procederet, quando dictum esset in aliquo casu,ꝙ maior pars facere possit:quia tunc absolute valet factum a maiori parte:vt not.Ang.tradit in consi.cclxviij.non est dubium.Ista conclusio limitatur primo vt procedat in actu necessario,vel saltem vtili,sm Inn.⁊ doc.hic.no. Lap.alle.cxxxj. infra scripta sunt.in princ.Bal.in l.j.ff.de magist.conuen. Se-
b cus est in actibus voluntarijs[b],sm glo.hic quā doc.cōmuniter sequuntur.Sed tamen Abb.in effectu post Car.tenet contrarium,dicens istam opin.de iure veriorem,per d.l.quod maior. que generaliter loquitur.Et hoc tali ratione cōfirmari potest: quia in facto vniuersitatis vel collegij, non agitur de interesse singulorum.l.in tantum.§.vniuersitatis.ff.de rerum diuis.l.sed si hac.§.qui manumittitur. ff. de in ius voc.⁊ ideo maior pars sufficit:quia representat totam vniuersitatem.d.l.quod maior. Et ista ratio etiam militat in actibus voluntarijs:ergo etiam in illis sufficit factum a maiori parte. Dominus Andr.Sicu. pro communi opin.duo iura inducit,in quibus,dicit ipse, maior pars non sufficit:quia actus non erat voluntarius.Primo tex.in l.si quis hac lege.§.quoties.ff.qui,⁊ a quibus.vbi in accusatione liberti vt in seruitutem reuocetur,omnium patronorū consensus requiritur. Sed respondetur, ꝙ ibi non erat illud ius commune pluribus vt vniuersis, sed vt singulis: ideo in proposito nihil facit.Et dato quod ageretur de actu vniuersitatis, posset dici esse speciale in fauorem libertatis. Secundo allegat text.in §.fi.in auth.de defens. vbi in reformatione officialis nō sufficit maior pars. Sed ibi ponitur casus specialis, vt not.Bar.in d.l.quod maior.Nam talis reformatio erat contra ordinem ibi datum,quod vltra biennium non duraret officium: vnde non potest contraueniri,nisi secundum modum, qui ponitur ibi,vt illud fiat nullo reluctante.Et ideo,vt Abb. ⁊ Card.dicunt,verior videtur opi.contra glo.hic.Secūdo fallit, quando aliquid deberet fieri contra proprias constitutiones:vt per Innoc.in c.accedentibus.de priuil.⁊ refert,⁊ sequitur Abb.in c.veniens.versic.ad idem adduco.de prescript. Ex quo infert Ro.in rub.de arb.quod si maior pars velit statuere contra illud,quod omnes ordinassent, non potest.quia omniū
12 consensus requiritur[12].⁊ idem Ro.in consi.cclij.queritur primo.in tertio dubio.Sed tamen contrarium tenet Bal.in l.fin. C.de auth. prestan. dicens quod cōtra omnium ordinationem potest maior pars statuere:quia totam representat vniuersitatem. Mod.hic, his relatis distinguunt,quod aut maior pars mouetur ex necessitate:⁊ poterit reuocare quod factum fuit ab omnibus:aut ex simplici voluntate:⁊ non poterit.Et idem simpliciter dicunt Moder.in d.l.maiorem.Et fuit ista concordia Andr.Sicu.hic:que non satisfacit,vt infra dicam.Sed primo quantum ad dictum Inno.in d.c.accedentibus. considerandū est, quia non dicit quod factum a maiori parte non valeat, sed quod vnus potest impedire, quando illud,quod fit,est contra honorē ecclesie,imo tali casu offenditur dignitas ecclesie, etiā omnes concordes nō possunt cōtrauenire.Et ita illud dictum Innoc.allegat Ro.in consil.cclij.s.allegato.⁊ idem Abb.in c. cum accessissent.j.eo.circa fi.vbi videbimus. Preterea dictum in se etiam non videtur verum,quod maior pars proprie constitutioni contrauenire nō possit:quia sicut maior pars posset nouam condere constitutionem,ita videtur quod tollere antiquam possit. Et hoc de plano videtur quando talis cōstitutio a maiori parte facta fuisset:quia actus eo modo, quo contrahitur,contrario modo dissoluitur.c.j.de reg.iur.in antiquis. ⁊ in l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.cum simil. Sed quando omnium consensus in tali constitutione interuenisset,tūc essemus in alio casu,in quo Bal.⁊ Ro.contradicunt.Et non placet cōcordia Mod.quia illa attēta nihil operaretur quod omnium consensus interuenisset. Et quia talis distinctio in effectu reduceretur ad opi.gl.hic,que de iure non videtur procedere,vt supra dictum est in prima limitatione supra proxime precedēti.Et pro opi.Ro.indistincte facit,quia in reuocatione eadem forma requiritur,que in constructione. authē.econtra si filius. in fin.C.de repud.facit gloss.in l.cum proponeretur.de legat.ij. Et ideo aliter concludendum videtur, videlicet quod aut in primo actu omnium consensus interuenit: ⁊ hoc data opera,⁊ studiose factum fuit, ad hoc vt aliter actus non posset reuocari:⁊ tali casu etiam in reuocatione consensus omnium erit necessarius:argument.gloss.notab.in cap.vbi periculum.§.idem quoque.in verbo,singulis. de election.in sexto. ⁊ ita opin. Ro. procedere videtur. Aut in primo actu simpliciter omnium consensus interuenit, ⁊ sic ex accidenti illud fuit, ⁊ tunc forma data non videtur: quia accidentaliter, ⁊ ex abundanti illud fuit: ⁊ hoc casu dictum Bald.locum habet. Et hoc confirmatur:quia in reuocatione actus sufficit quod adhibeatur illa solennitas,que erat necessaria in confectione:⁊ si vltra necessitatem aliquid interuenit,illud in reuocatione non requiritur:vt not.Bartol.in l.actor.ff.rem ratam habe.versi.sed iuxta predicta.Pau.de Cast.in l.tria.ff.de seruit.rustico.prediorum. Innocen.in cap.ij.de testi.in vj.tradunt docto.in cap.edoceri.j.titu.proximo.Et per hoc apparet non obstare quod supra dicebatur, eandem solennitatem debere adhiberi in reuocatione actus:quia illud verum est,quando erat necessaria:alias secus. ⁊ specialiter not.Pau.de Castro in dicta l.tria.Tertio fallit,
k quādo agitur quod vnus extraneus[k] ad electionem simul cum alijs de collegio admittatur:quia omnes debēt consentire: vt voluit Compostellanus,quem refert ibi,⁊ sequitur Abb.in ca. scriptum.de electio. Et hoc pro dicto singulari tradit Roma. in xlvj.not.quia heri.⁊ sequuntur Moder.hic. ⁊ sequitur Roman.in l.de pupillo.de oper.no.nunt.vbi tamen dicit quod ratio, per quam mouetur Compostel.non est vera, dum inquit quod in re communi melior est conditio prohibentis.Nam illa regula procedit in his,que communia sunt pluribus vt singulis: ⁊ non in his, que communia sunt pluribus vt vniuersis, pront agitur hic.Dominus Abb.in dicto capit.scriptum. videtur velle quod isto casu tractetur de interesse illorum de collegio singulariter,ne extraneus simul cū eis admittatur: quia cuiuslibet interest,ne extranei admittantur, cum ex hoc diminuatur cuiuslibet potestas:⁊ si ita esset,ratio Compostel. bene procederet.Sed hoc non bene consonat:quia imo tale interesse videtur vniuersaliter considerari,ex quo in tali actu electionis attenditur quod fit a maiori parte cap.cum inter. cap.auditis.⁊ cap.coram.de electio.Et ideo dictum Compostel. non videtur probari de iure: vt Roman.dicit in dicta l. de pupillo.in princip. sed propter eius authoritatem in practica preualeret.Quarto fallit,quando capitulum velit suas vices aliquibus committere:quia omnium consensus requiritur,secūdum
l Archidiac.in cap.episcopus.xvj.quest.vij.⁊ Modern.[l] simpliciter hic sequuntur.Adde gloss.⁊ Abb.in capit.quia propter. de election.per illum textum, ibi: eligendi potestas aliquibus
13 viris idoneis committatur,qui vice omnium[13], ⁊c.⁊ not.etiam Abb.in dicto cap.scriptum. ⁊ in cap.constitutus.de app. Sed in contrarium facit, quia si maior pars sufficit immediate in ipsa electione, vt supra dictum est: ergo pariter idem videtur esse dicendum in compromisso de eligendo:quia in effectu videtur facta electio ab illis, qui potestatem eligendi habent. l. item eorum.§.si decuriones.ff.quod cuiusque vniuersita. ⁊ not. Bar.in l.vnum ex familia.§.si de Falcidia.de leg.secundo. Et quia hoc interesse, videtur pluribus vt vniuersis competere, vt supra dixi: ergo maior pars videtur sufficere. Retenta tamen communi opi. limitatur procedere in compromisso facto simpliciter:secus in compromisso secundum formam cap.cum dilectus.s.de election. vt not.Domi. tradit in cap. cum expediat.de election.in vj. tali enim casu maior pars sufficit, vt ibi post Lap.concludit.Non obstat text.in dicto ca.quia propter. quia vice omnium eligunt,quantum ad iuris intellectum: ex quo factum a maiori parte, ab omnibus factum reputatur. l. quod maior.ff.ad municip.Quinto fallit in reformatione offi-
14 ficialis[14]: vt est text.in §.fina.in authent.de defen.ciuit.quem pro casu speciali allegat Barto.in dicta l.quod maior. ⁊ in l.omnes populi.in ij.quest.in princ.de iusti.⁊ iure. cum similibus. vt Mod.hic tradunt.Et vide etiam Bart.in d.§.fin.qui dicit illud esse speciale ibi in honoribus continuandis,Vel dicamus esse speciale,ex eo quod text. ibi vlterius procedit. Valet enim statutum, vel lex,quod omnium consensus aliquo casu requiratur,vt infra dicam.Sexto limitatur in nota.casu, quem posuit Rota in decisione lij.vtrum si a grauamine.de appella. in antiquis. vbi tenet quod si vnus ex tribus delegatis appellationi detulerit,causa deuoluitur, licet alij duo non detulerint: ⁊ hoc propter reuerentiam sedis apostolice:argument.capit.si duobus.de appella.⁊ in cap.si a sede.de prebend.in vj. Sed ista
m iura loquuntur ceteris paribus.Et ideo contra[m] determinationem Rote videtur esse communis opin. videlicet quod ex declaratione vnius iudicis ex pluribus, causa ad superiorem non deuoluatur.Et ita tenet Bald.in authent.hodie.versicul. sed quid si appellauit.de appella.⁊ sequitur Peru.in cap.fina. in vij.quest.j.eodem.⁊ idem Ang.in l.si cum dotem.§.eo autem tempore. ff.soluto matrimo.versicu.hinc dixerunt doct.⁊ Cardina.in clement.prima.in xxvj.quest.de appel.⁊ idem Imo.ibi facit tex.in dicta clemē.j.ibi:coram ipsis,vel maiori parte ipsorum. Et hoc idem late Domi. tradit in ca.cum appellationibus.

bus.§.j.vers.sed quid si erant.de app.in vj.Septimo fallit,quã
do tractatur de auferendo alicui ius suum, vt in l.venditor.§.
si constat.ff.communia predio.quia tunc omnes de cõsilio con-
sentire debẽt,ẽm Ang.in cõsil.cclxx.visis,τ examinatis.versic.
secundo,principaliter.τ Mod.hic sequũtur.Sed consideran-
dum est quod aut subsistente causa legitima illud factum fuit:
τ videtur quod maior pars sufficiat.Aut sine causa,τ etiam o-
mnium consensus non videtur sufficiens,vt alicui ius suum si
ne causa tollatur,per dicta s.in v.no.Non obst.glo.quam An-
ge.adducit in l.ij.C.que sit lon.consue.dum inquit,quod maior
pars nõ potest detrahere patrimonio singulorum:quia idem
esset in tota vniuersitate, que sine causa hoc facere non potest:
τ glo.ibi hoc non negat.Nam ratio,que est in maiori parte vni
uersitatis,pariter militat in tota vniuersitate, vt iuri priuato
rum absque causa preiudicare non possit. Octauo fallit, si ex
15 forma statuti vel constitutionis omniũ cõsensus requiratur[15].
glo.not.in c.vbi periculum.§. idem quoque.in ver.singulis. de
electio.in vj.Et ita illi de vniuersitate statuere possunt:vt not.
in c.constitutis.de app. facit text.in d.§.fi.in auth.de defen.ci-
ui.vbi ita statutum est.Si tamen constaret de volũtate statuen
tium,quod voluissent a statuto recedere, etiam videtur quod
valeret statutum a maiori parte: quia sibi legem imponere nõ
potuerunt,a qua nõ liceat eis recedere:iuxta ea, que no.Pau.
de Ca.in l.j.in prin.ff.ad leg.Falci.Bald.in l.ij.C. de ser.export.
n Bar.Vero.in cautelis.Nono fallit in delictis[n]:quia factum a
maiori parte non preiudicat alijs:vt not.Bald.per illum text.
in l.j.ff.de magist.conue.in ver.τ hoc facit ad plura.τ idem An
gel.in l.τ suum.§.hodie.ver.attende tamẽ.ff.de pac.τ idem An
gel.in l.sicut.§.j.in fi.ff.quod cuiusque vni.Pet. de Anc.in con
sil.x.videtur efficaciter.τ And.Sicul.in cons.vij.lib.j.Decimo
fallit, quando fit actus ab vniuersitate contra formam requisi
16 tam a statuto vniuersitatis[16].Nam valet actus:quia tacite v-
niuersitas videtur illi forme derogare:vt no.Bar.in l.vniuer-
sis.in fi.C.de preci.Imper.offer.Bald.in l.j.vers.vnde hic que-
ro.ff.de legi.Pau.de Cast.in l.j.in prin.ff.de consti.princ.in l.j.
o in prin.ff.ad leg.Fal. Sed in tali casu requirit quod omnes[o]
D de collegio vl vniuersitate sint ẽsentes [D][17],vt singulartter vo
17 luit Bart.in l.obseruare.C.de decur.lib.x.in iij.no. Unde cum
alias Senis fuisset facta conducta cuiusdam doctoris non ser
uata forma statuti,dicebatur non esse derogatum forme statu-
ti:τ dictum Bar.in d.l.vniuersis.non habere locum, ex quo o-
7 mnes de concilio non erant presentes.quod no. † Tertia con-
clusio ex gl.principaliter habetur,quod ad hoc vt valeat factũ
a maiori parte vniuersitatis:absentes debent vocari. Et secun
dum Abb.conclusio glo.clara est,quando absentes sunt a capi
tulo,licet tamẽ sint in ciuitate: quia presentes sunt ex quo in lo
co reperiuntur.Et idem tenet Cal.in consi.iij.eo.tit.in fin.cum
simi.vt tradunt Moder.hic. Et probatur ista conclusio: quia
E proprie absens dicitur,qui non est in ciuitate [E][18]: vt not. Do
18 mi.in c.vbi periculum.§.j.vers. quero quando dicantur cardi-
nales absentes.de elec.in vj.facit quod not.Barto.de citatione
domi facta propter absentiam.in l.iiij.§.pretor ait.de dam.in-
fect.cum concor.vt per Alexan.ibi,Et no.Ro.incons.ccccliiij.
in re presenti.τ quod not.Fulg.in cons.cxv.mulier quedam de
curatore absentis alias absens vario modo dicitur secundum
subiectam materiam:vt per glos.in auth. de fideiuss.§.j.in ver.
presentes.cum concor.vt tradit Alex.in l.j.in prin.ff.de verbo.
oblig.in l.ij.§.voluntatem.ff.solu.matr. In absentibus vero ex
tra ciuitatem due sunt principales opi.Prima negatiua est se
cundum gloss.in c.ij.in versi.ipsorum.de test.in vj.quam Bald.
Card.τ Imo.hic sequuntur.τ idem tenet Old.in cons.cclix.im
pugnatur electio.Fed.in consil.cclxxvij.si potero.in fin.Cal.in
consi.iiij.in ti.de his,que fiunt a prela.cum sim.vt tradunt Mo
der.hic.Et ista opi.communiter approbatur, vt Inno.hic di-
cit,τ in c.fi.de ma.τ obed.Secunda,quod in arduis debent vo-
19 cari absentes[19], vt voluit Imol.in c.ij.de ope.no.nun.vbi An
to.de Butr.τ hic sequitur,τ in c.fina.de maior.τ obedien.idem
tenet Abb.hic,τ in c.j.de his que fi.a ma. par.cap.cum simil.vt
prosequuntur Moder.hic: Sed ista opin. videtur efficaciter
impugnari ex eo, quod in alienatione bonorum ecclesie voca-
20 tio absentiũ nõ est necessaria[20]. aut.hoc ius porrectũ.C.de sac.
ecc.vbi Bal.in ver. subsequẽter queritur per illum text.ad idẽ
text.vbi Arc.x.q.ij.in c.hoc ius.Nec satisfacit respõsio Abba.τ
Mod.hic, qui dicũt quod talis alienatio nõ videtur esse gra-
uis preiudicij,si facta sit in casu licito: qa in pscrutãdo hoc res
ardua,τ ẽiudicialis videt.Et hoc patet ex eo,ꝙ talis alienatio
prohibet absq; magna solẽnitate.Nam ex hoc arguit ꝙ res sit
nõleuis:quia vbi maius piculũ est,cautius agendũ est.in c.vbi
piculũ.in prin.de ele.in vj.l.j.§.parui.ff.car.edi.facit text. in l.fi.
C.de vẽ.re.ciui.lib.xj.τꝙ ẽ illũ tex.inferius dicam.Et ideo non
p est recedendum a prima [p] opi.que cõmunis est, quã etiã sequit.
Fed.in alio ꝯs.cclxxxvij.casus talis est.in quodã publico istru-
mento.τ in cõs.cxlviij.casus talis est,aliq sunt canonici. Et idẽ
tꝫ Imo.in c.cum apostolica.i gl.iij.τ in c.j.de his que fi.a prela.
τ ibi etiã dicit ꝙ gl.cõiter teneri cõsueuit.τ Pau. de Cas.in d.
aut.hoc ius porrectũ.Idem sequit τ Pe.Phi.de Corn.in cõ-
sil.clxxxj.visis.in ij.li.Et de ista q.etiã late scribit Mar.in trac.
de cit.ar.v.q.xv.τ Lau.de Rodul.in repe.c.fine exceptione.xij.
8 q.ij.in vj.q.† Quarta,τ vltima ꝯclusio in gl.ẽdicta firmatur,ꝙ
in actibus vniuersitatis, τ collegij, debent simul congregari,τ
non sufficit ꝙ separatim cõsentirẽt.In hoc Abb.insistit.Et ex
dictis eius post Bar.in l.oẽs populi. de iust.τ iu.due ꝯclusiões
principalit colligũtur. Prima est secũdum gl.ꝙ in agẽdis ab
21 vniuersitate requirat cõsensus[21] in cõi.facit tex.in c.cũ accessis
sent.j.eo.ibi:cõiter statuisse.in c.cũ ecclesia Sutrina. de cã.pos.
τ proprie.τ no.Bar.in d.l.oẽs populi.Pe.de Anc.in c.j.s.e.ver
sic.vlterius quero post Bar.τ Bal.in aut.hoc ius porrectũ.ver
sic.sed pono.C.de sacr.sanc.eccl.τ idem Abb.post Imo.c alios.
in capi.in Genesi.de elec.cum si.vt ẽsequunt And.Sic.τ Mo
dern.hic.Et cõsiderandum est ꝙ ista ꝯclusio doctorum de pla-
no procedit quando homines collegij vel vniuersitatis separa
tim simpliciter cõsentirẽt: quo casu viderent cõsentire vt sin-
guli,τ ẽprio eorũ nomine:ar.l.τ magis.ff.de sol. Et clarũ est ꝙ
talis cõsensus nõ sufficit, cũ nomine vniuersitatis requiratur,
τ aliud sint singuli,τ aliud vniuersi:vt not.in l.intantum.§.vni
uersitatis.ff.de rer.diuis. in l.sed si hac.§. qui manumittitur.ff.
de in ius voc.Sed maior dubitatio videt, si isti de vniuersitate
separatim cõsentirẽt,nomine tamẽ vniuersitatis τ ea intẽtione
expressa,vt actũ vniuersitatis expedirẽt.Et idẽ tñ dicendũ es-
set:qa talis cõsensus nõ sufficeret, ex quo debito modo non ẽ-
22 stat,cũ debeat simul ꝯgregari,τ quia militãt rationes[22], quas
ponit Bart.in d.l.omnes populi.versi.quero quid si omnes de
populo.τ ideo delictum,neque alius actus vniuersitati non im
putatur,nisi ex consilio simul deliberato factum sit:vt not.tra-
dit Bar.in l.aut facta.§.fi.ver.vlterius quero.ff.de pe.vbi alle-
gat tex.in l.semper.§.si in sepulchro.ff.quod vi aut clam. τ not.
Pau.de Ca.in cons.ciiij.in causa Sfortij.parte ij.Ang.in cõs.
clx.τ super hoc.τ in cons.ccclv.visis.cum si. vt tradũt Moder.
hic,τ idem Ange.Pau.de Castr.in l.sicut.§.j.ff.ꝙ cuiusq; vni.
Bal.in cõs.ccclxx.premittendum.li.iij.Alex.in cons.lxvij.τ vi-
so.lib.ij.Et vltra ea,que Mod.hic dicũt,limitatur ista conclu
sio non habere locum, quando omnes de vniuersitate aliquid
fecissent:quia tunc videtur illud factum ab vniuersitate, licet
q non [q] essent solenniter conuocati [23], ad hoc videtur gloss.no-
23 tabi.in lege sicut.§.primo.in ver.videtur.ff. quod cuiusque vni
uersitatis.τ ibi Baldus in fine. Et hoc expresse voluit Barto-
lus in l.obseruare.C.de decurio.libro decimo. vbi inquit quod
si omnes de vniuersitate non solenniter congregati sunt pre-
sentes, τ aliquid faciunt, valet quod actum est, perinde ac si
vniuersitas solenniter congregata fuisset: quia ex quo sunt
omnes presentes non est quod quis ledatur, ex eo quod voca-
ti non fuerint. Et hoc idem voluit Baldus in l.nulli.ff. quod
cuiusque vniuersitatis.in glossa in versi. due vbi inquit, quod
quando omnes sunt presentes, non requiritur conuocatio.
Imo quod plus est, dominus Joannes Miles in suo reper-
torio, in ver.vniuersitas.generaliter tenet contra communem
opinionem, quod si maior pars vniuersitatis aliquid facit,
etiam absque alia deliberatione precedente, vniuersitas obli
gatur eo ipso, quod maior pars consentit. lege quod maior.
ff. ad municipal. dicit quod iure cautum, non reperitur,
quod talis communicatio consilij requiratur: τ quod textus
in d.l.semper.§.si in sepulchro. non probat opinio. Bartol.vt
ipse ibi latius deducit.Sed eius opinionẽ nouissime reprobat
Pet. Philippus de Corneo in consilio cccxiiij. considerata
forma.in tertio libro. vbi sequitur,τ tenet quod dictum est.gra
9 tia breuitatis non refero eius verba. † Secunda conclusio
Abbatis est, quod in actibus pertinentibus ad particulares
etiam requiritur quod omnes simul consentiant, quando ma
ior pars preiudicare potest minori. Et ad hoc primo allega-
tur text.in l.τ suum.ff. de pactis.τ doctores omnes sequuntur
Sed aduertendum est, quia ille text. iudicio meo, non vide-
tur probare hoc.Nam si conueniunt creditores quod pars de-
biti remittatur,talis cõuẽtio, prout ad literã ibi dicitur obest
creditoribus, si in vnum, τ communi consensu declarauerint
quota parte debiti contenti sint.Si vero dissentiant,tunc pre-
toris partes necessarie sunt, qui decreto suo sequetur maioris
partis voluntatẽ.Uñ illa verba,si in vnum cõsentiant:nõ acci-
piunt ẽ cõgregatione simul facta,vt doc.dicunt:sed pro com
muni consensu,q etiã haberet,si omnes singulariter cõsentirẽt
Et illa verba,in vnum,τ cõi cõsensu: pro eodẽ ponuntur, s.pro

consensu omniũ,ad differentiam eius quod dicit̃ in ver.si vero
de ↄsensu maioris partis.Cũ enim ille ver.si vero.aduerset̃ di-
cto precedenti.l.si vero.ff.qui satis.cog.in eo ꝙ ibi dicit̃ de ma-
iori parte nõ requiritur ꝙ in vnũ consentiãt,vt bñ aduersetur.
Ergo patet ꝙ illa verba,si in vnũ,non accipiunt̃ pro ↄuocatio
ne simul facta:qa hoc etiam in maiori parte requireretur : cu-
ius ↄtrium ibi videtur velle tex.Ergo intellectus cõis ad illum
tex.non videtur procedere,⁊ potius contrarium videt̃ ibi pro-
bari.Et facit tex.vt dixi in ver.si vero dissentiant.vbi aduersa-
tiue dicitur, qñ dissentiãt.ergo videt̃ in dicto ꝓcedenti ꝙ solũ
loquatur tex.quãdo ↄsentiũt.Et sic considerantur duo casus,
primus quando consentiunt,⁊ secundus quãdo dissentiũt:⁊ de
conueniendo simul,ibi nihil dicitur. Secundo ꝓ ista cõclusio-
ne videtur tex.in l.si.C.qui bo.ced.pos.ibi: omnibus in vnũ co-
adunatis,⁊ Bal.ibi illum tex.ad hoc ponderauit.Sed ille tex.
etiã nihil facit:qa nõ loquitur ꝙ creditores debeant simul con
gregari,prout allegat̃.sed dicit quod ille, q est creditor in ma-
iori summa,alijs in vnum coadunatis,reputat̃ maior pars cre
ditorum:quia quantitas debiti , ⁊ non numerus personarum,
consideratur:ideo in proposito non meret̃ allegari.Tertio vi-
detur tex.in c.venerabilem.de elec.⁊ Ab. ibi illũ signauit ꝓ di-
cto Bar.intelligendo ꝙ electores ibi eligãt vt singuli.Sed re-
spõdet̃,secundũ alium intellectũ, quod imo electio facta ab ele
ctoribus , videt̃ facta vt a collegio:quo casu simul fieri debet,
quãdo fit iure collegij,vt no.Fed.in cons.cij.nobilis.ver. secun
do dico.Lap.alleg.lxxviij.vacauerat ecclesia.Jo.And.in c.iij.
de iure patr.Dom.in c. sicut.ver.ex hoc no.de elec.in vj.Et ita
patet quod ista secunda ↄclusio non ꝓbatur iure. Et in ↄtrium
facit:quia cum istorum cõsensus pro singulorũ interesse requi-
ratur,sufficit quocunqʒ modo ꝓstetur.l.ꝑ fundum.ff. de seruit.
rust.pred.⁊ tex.in d.l.⁊ suum.vt s̃.dictum est. Retẽta tñ hac se-
cunda cõmuni conclusione , Abb.infert ꝙ etiã vbi sunt plures
r particulares patroni , debent simul presentare [r] : quia maior
pars preualet,⁊ minor posset trahere alios in eorum sententiã
Et idem Abb.dicit in c.iij.de iure patron.in c. Genesi.de elec.
⁊ Mod.hic sequuntur,qui dicunt Ferrarie ita consuluisse.sed
tamen in ↄtrium videtur cõmunis opi. quia quãdo plures pa-
troni eligũt vt singuli,non reperit̃ iure cautum quod debeant
se cõgregare vt dicit Fede.in d.cons.cij. nobilis.Lap.in d.alle
ga.lxxviij.vacauerat.⁊ Jo.An.in c.iij.de iure pa.in vers.sed in
cidit dubium.vbi sequitur Ant.de But. Et pro ista communi
opi.facit quod dixi s̃.per d.l.per fundum.de serui. rustic.pred.
⁊ secundum communem opi.consuluit ipse Abb. in cons.lxxvj.
plura sunt.in secundo dubio lib.ij.Nec ob.illa ratio , quod mi-
nor pars possit alios in sentẽtiam suã trahere,vt in l. si in tres
ff.de arb.l.duo ex tribus.ff.de re iudi. quia illa iura loquuntur
in actibus iudicialibus,qui consulte expediri solẽt:⁊ in quibus
agitur de preiudicio tertij. Secus videtur in casu isto in pa-
tronis , qui solum pro interesse suo requiruntur , ideo possunt
singuli consentire,arg.d.l.per fundum.⁊ ita communis opi. ve
10 rior videt̃.¶ † In gl.pe.ibi:omnes pares esse debẽt. Abb.ↄclu
dit ꝙ in vestib⁹, ⁊ cibarijs sit habenda distinctio personarum.
non cogant̃.xlj.dis.⁊ in l.sed ⁊ si quid.§.j.ff.de vsur.⁊ in l.habita-
tio.ff.de ven.in pos.mi.⁊ no.Abb.in c.statuimus. de maio.⁊ ob.
cum conc.vt tradũt Mod.hic.Sed aduertẽdũ est: quia gl. hic
loquitur in canonicis,q sunt in eodem collegio. Et idẽ esset in
monachis,q sunt in eodẽ monasterio,vel conuẽtu: nam conue
nit,ꝙ etiã in vestibus,⁊ cibarijs isti sint pares. Et facit text.in
c.cum ad monasterium.§.porro.de statu mo. vbi spãliter conce
dit̃ debilibus ⁊ infirmis ex dispensatione abbatis,vt cibis ma-
gis delicatis vti possint:ergo secus videt̃ esse de iure cõmuni.
Et qa isti dicunt̃ fratres,vt not.in c.causam,que.de iud.c.dile-
ctus.el ij.de prebẽ. inter quos dʒ esse equalitas. l. cũ oportet.C.
de bo.que libe.in prin.⁊ ideo inter ipsos nõ ↄsiderat̃ nobilitas,
nec habet̃ distinctio ꝑsonarũ.c.ea que.vbi gl.de sta.mo. allega-
ta ꝑ Abb.⁊ doc.hic.videtur habere locũ in alijs personis , que
11 nõ essent in eodẽ collegio,vel cõuentu.⁊ ita etiã loquunt̃. † Po
stremo in ista materia ꝫm Ab.querit̃,quot debeãt interuenire
in actibus vniuersitatis. Et ↄcludit quod ꝫm communẽ opin.
24 Canonistarũ,⁊ Legistarũ,due partes requirunt̃ [24]:⁊ probatur
in l.nulli.ff.ꝙ cuiusqʒ vniuer.ibi ordo dedit,cũ due partes ad-
essent.⁊ in l.nominationũ.C.de dec.li.x.⁊ maior pars istorũ suf-
ficit.⁊ sic intelligit̃.l.quod maior.ff.ad muni.vt Abb.hic dicit,⁊
idẽ Ab.in c.j.circa fi.de his,que fi.a ma.par.cap. ⁊ in c. cũ inter
vniuersas.j.de elec.⁊ idẽ Do. in c.j.§. si vero post gl.ibi in vers.
due partes.in fi.de cle.egro. in vj.cũ fi.vt tradũt Mod.hic. Et
fuit doctrina Bar.in l.quod maior.in prin.ff.ad munici.in d.l.
nominationũ.⁊ in l.ij.ff.de decr.ab ordin.fac.Et est communis
opi.licet Jo.de Jmo.in c.fi.de maio.⁊ obe.vers.item not.ex gl.
dicat hoc procedere de iure ciuili : secus,secundũ eum,videtur

de iure canonico:qa iura canonica simpliciter de maiori par-
te loquuntur.Sed potest responderi ꝙ etiã iura ciuilia simpli
citer dicunt attendẽdum esse quod fit a maiori parte.d.l. quod
maior.l.aliud.in §.refertur.ff.de reg.iur.⁊ tamen recipiunt de-
clarationẽ secundum alia iura que duas partes presentes re-
quirũt,vt s̃.dictum est.Si ergo iura canonica , que simpliciter
loquũtur,ita debent declarari:qa cum hoc expressum sit de iu-
re ciuili debet etiam habere locũ de iure canonico,ex quo cano
nes expresse non contradicunt:vt no.in c.j.de oper.no.nun. Et
predicta cõclusio que cõmuniter approbatur locũ habet nisi es
sent absentes per contumaciã:quia tunc de necessitate due par
tes non requirũtur:sed in illis,q presentes sunt totum ius vni-
uersitatis residet,vt Ab.concludit.Et in hoc damnat opinio-
nem Bar.in d.l.omnes populi.qui dicebat quod semꝑ due par
tes precise reqrunt̃.Et idem Ab.tradit in c.in causis.in vl.no.
de elect. vbi dicit quod sicut vniuersitas põt in vno residere.l.
sicut.§.fi.ff.quod cuiusque vni.ita videt̃ quod in paucis ꝓsenti-
bus propter aliorũ contumaciã possit representari.Et idẽ Ab
bas in c.cũ nobis.de elec.⁊ Mod.simpliciter hic sequuntur.Et
adde Bal.qui no.hoc idem dicit in l.j.C.quãdo non peten.par.
⁊ tradit Bar.vero in cautela.xxxj.Sed aduertendum est: quia
stãte ista limitatione inferri videt̃ quod ↄclusio supra facta de
duabus partibus presentibus nõ sit vera,nec possit verificari:
quia cũ omnes de vniuersitate debeãt vocari, vt no. Bart.in l.
quod maior.ff.ad munic.⁊ in l.obseruare.C.de decu.libr.x.⁊ in l.
omnes populi.ver.secundo quero principaliter.ff.de iust.⁊ iur.
⁊ in l.nulli.in fin.ff.quod cuiusque vniuer.vbi inquit quod licet
maior pars,vel due partes sufficiant, omnes tamẽ debent vo-
cari.Et no.Ang.in cons.cclxviij.non est dubium,si illi,qui non
veniunt tanquam contumaces,faciunt quod totũ ius vniuer-
sitatis in presentibus remaneat,vt Abb.dicit per d.c. cum no-
bis.de elect.Infertur quod dictum Bart.non sit verum,quod
due partes omnino debeant esse presentes,⁊ nõ solum due par
tes,sed nec etiam maior pars vniuersitatis erit necessaria , ex
quo ius residet in presentibus, quotquot sint propter cõtuma-
ciam absentium. Domi . Abb.in d.c.in causis.videtur sentire
istam difficultatem:⁊ respõdet quod tex.in d.l.nulli . cum alijs
s̃.alle.habet locũ , quãdo vniuersitas per se ↄgregatur: tũc eñ
due partes oĩno requirunt̃.Secus qñ authoritate supioris cõ-
uocatur. Sed ista distictio nõ satisfacit:qa cõsonat quod iura
preallegata,que de duab⁹ partib⁹ loquũtur , intelligantur ꝫm
aliam regulã iuris que est quod vniuersitas debeat cõgregari
authoritate supioris. Et qa si nõ sunt absentes vocati authori
tate superioris,nõ possunt dici cõtumaces.vñ etiã a duab⁹ ꝑti
bus ꝓsentib⁹ actus non posset fieri in ꝑiudiciũ absentiũ:qa ab-
sentes agere possent de cõtẽptu.Et ideo ṽior videt̃ opi. Bart.
per supra dicta.Nã etiã ipse Bar.in l.j.ff.de albo scr. hoc idẽ te-
net,ꝙ si illi de vniuersitate vocati nõ veniũt, absqʒ illis ꝓcedit̃
ad electionẽ.Sed hoc intelligit̃,dũmodo due ꝑtes sint ꝓsentes
prout,idem Bart.dicit in locis supra allegatis.Et si opi.Abb.
esset vera,sequeretur quod duo vel tres presentes alijs vocatis
non accedentibus haberent ius totius vniuersitatis.quod ab-
12 surdum videtur. † Nec obstat.quod ius vniuersitatis etiam in
vno conseruetur:vt in l.sicut.§.fin.ff. quod cuiusqʒ vniuer.quia
illud verum est,quando alij non reperiuntur:secus quãdo ad-
sunt,qui possunt congregari:quia tunc agitur de interesse vni
uersitatis,quod omnino due partes interueniant,cum magis
integrum iudicium sit quod plurimorum sententijs confirma
tur:vt dicit tex.in c.prudentiam.in ver.illa quippe. de offi. de-
leg.Ultimo non omitto vnum,de quo superiori anno Floren-
tie erat altercatio:videlicet, an in his que aguntur per vniuer
sitatem,singulorum nomina inscribi debeant. Et breuiter con
cludendum est primo,quod in instrumento alienationis bono
s rum collegij , necesse est quod singulorum nomina [s] ponantur
in instrumento:vt no.Bar.in l.j.ff.de albo scriben.per text.in l.
fin.C.de ven.re.ciui.lib.xj. Et idem Bald.dicit in l.ciuitas. ff.si
cert.peta.in fin.⁊ in l.j.de magist.conue.Anton.de Butr.in c. j.
de synd.Et ista est communis opin.vt Alexan. tradit in consi.
j.libr.iiij.Et de hoc est dictum Archi. xij.quest.ij.in c.sine exce-
ptione.refert,⁊ sequitur Baldus in capitulo imperatorum.de
iuramen.calumn.in versicul . ⁊ adde quod dicit Archi.⁊ idem
Baldus in c.tertio loco.de probat.Et in tali alienatione est a-
f lind speciale: quia bona debene specificari [f 5] :⁊ non sufficit
g si in instrumento syndicatus dicatur , ad vendendum bona
25 vniuersitatis [25] : vt notat . voluit Baldus in rubrica de con-
trahenda emptione.in iij.questio.vbi dicit se ita consuluisse al
legat.l.prohibere.§.plane.ff.quod vi aut clam.Ex quibus infer
ri videtur quod actus alienationis reputatur multum preiu-
dicialis.quod notandum est ad illud quod dixi,de absentibus,
qui non debent regulariter vocari. Secundo in vniuersitati-
bus ma

bus magnis etiam doc. communiter tenent quod nomina inscribi non debeant. Bartol. in dicta l. j. per text. in c. fin. de procura. & idem tenent do. An. & Abb. in c. j. de syndic. Bald. in d. l. ciuitas. circa finem. Ang. in dicta l. nulli. vbi tamen dicit quod etiam in magnis vniuersitatibus in arduis, & quando res sit de longinquo, consilium est quod singulorum nomina inscribantur. Tertio in collegijs, & paruis vniuersitatibus, vario modo doct. loquuntur. Nam Bartolus in d. l. j. tenet quod debeant singulorum nomina notari, & inscribi. Et dicunt Alber. & Bald. in d. l. nulli. quod ita obseruatur de consuetudi. sed tamen de iure necessarium non videtur, vt concludit: & late probat Alb. in dicta l. nulli. versi. ex quo etiam dependet questio. & idem Angel. ibi, Anto. de But. & Abbas in d. c. j. de synd. idem Abb. & Imol. in c. quanto. de his que fiunt a prel. de consilio tamen tutius est quod exprimantur, vt doc. dicunt in locis preallegatis. Et ad predicta vide And. Sic. in con. xviij. libro iij.

Additiones.

a Fauorabile. Adde eundem Decium in consilio iij. vbi voluit quod statutum per quod causa reuertitur ad ordinarium sit fauorabile: quia per ipsum reditur ad ius commune.

b Quinto. De hac questione vide que latissime super ea scribit Felyn. hic.

c A maiori parte. Adde quod factum a maiori parte dicitur concorditer factum, vt inquit idem Decius in consi. c. incip. in causa inquisitionis. vers. secundo potest responderi. vbi ad hoc allegat c. cum olim. cum gl. de re iud. & glos. in c. vbi periculum. de ele. in vj. in verbo, idem quoque.

d Presentes. Adde quod hoc, quod omnium de vniuersitate requiratur presentia, quando actus fit ab vniuersitate contra statuta vniuersitatis, nõ videtur verum: nam maior pars vniuersitatis potuit statutum condere. vt not. Bar. in l. omnes populi. in ij. quest. prin. vers. alius modus est. ff. de iustit. & iur. ergo & maior pars poterit actum facere contra statutum, seu ad minus due partes vniuersitatis: quia eadem solẽnitas que requiritur in faciendo statutum, requiritur in eo tollendo: vt notat Bartol. in d. l. omnes populi. facit glos. not. in l. cum proponebatur. ff. de lega. ij. quam exclamat Alexan. in rubr. ff. de acquiren. poss. Nec obstant no. per Bart. in d. l. obseruare. quia Bar. loquitur in consil. quod conuocari debet, & si non conuocetur, non valet, nisi omnes sint presentes: non tamen negat Bartol. quod si consilium sit conuocatum iuridice, & adsint due partes consilij, tunc consilium non possit actum facere contra statuta facta per eum, sed requiratur presentia omniũ: vt in casu suo. & maxime ista procedunt quando statutum vniuersitatis fuisset factum a maiori parte vniuersitatis, iuxta dicta superius per Decium. vers. preterea dictum.

e Ciuitate. Adde tex. in l. absentem. ff. de regu. iu. alias absens dicitur qui vocem alterius audire non potest, tantum distat a loquente. l. j. in prin. ff. de verb. ob. alio modo absens dicitur qui non est presens in iudicio. l. iiij. §. pretor ait. ff. de dam. infec. vide ad hec gl. in l. fi. in verbo, inter absentes. C. de prescr. lon. tem. & gl. in d. l. absentem. ff. de reg. iur.

f Specificari. Quod specificatio bonorum requiratur in alienatione bonorum vniuersitatis, vide eundem Decium in consil. clxij. vbi etiam voluit quod ad hoc vt valeat licentia impetrata a Pontifice de alienatione bonorum ecclesie facienda, continere debet specificationem bonorum.

Hier. Sig.

1 Residendo. Declara duobus modis vt per eundem in ij. lect. hoc tamen notabile non bene colligi ex hoc text. docet hic Ferrectus. Et declara secundum Bal. hic, quando consuetudo inducta est cum consensu episcopi & capituli saltem tacito: vt hic per Fely. Item declara nisi esset multum preiudicialis ecclesie. c. j. de consuetu. in fi. & dicit Ab. in cons. xcvj. lib. ij. quod est communis consuetudo a iure approbata per totam Italiã, tradit Roch. Cur. in tract. de consuet. vers. item infertur ex limitatione premissa.

2 Consuetudo. Idem Henr. hic in fin. & Fely. & est communis opin. & ratio est quia quotidiane distributiones dantur pro labore & seruitio & eas capiunt clerici, sicut alij operarij diurnũ denarium late Pari. in consi. xxxij. libr. iiij.

3 Non residẽdo. Intellige si fuisset omnibus commune alias secus. Hostiens. & Inno. in c. ad audientiam. de cler. non resid. & declarat hoc Ferre. in ij. nota.

4 Successores. Et ideo quesita intuitu prebende debentur. c. non successori. Abbas in c. ex literis. de probat. Pet. de Anch. in d. reg. priuilegia. de reg. iu. lib. vj. Distingui tñ solet an sit certus numerus prebendarũ distinctus, & in illo dẽat successorem proprie, aut nõ: & procedant hic dicta. ita est de mẽte Pe. de An. in c. relatum. el ij. de te. Ab. in d. c. ex literis. Imol. hic & Ferrectus, & ad notata hic adde Fel. in d. c. ex literis. versi. tertio declara. in c. quoniam Ab. de offi. dele. & Dec. ibi. & in c. iij. de prob.

5 Successorem. Et idem voluit Abb. in c. ex literis. de proba. Deci. in c. iij. de prob.

6 Porrigitur. Idem Fel. in c. quoniam Abb. de offi. dele.

7 Appellari. Vide Dec. in c. consuluit. el iij. de appel. vbi late, & dic quod Bartol. hic dicit in d. l. omnes populi. in vlti. q. v. q. prin. & vide Dec. in ij. lec.

8 In 9rium. Et põt cõfirmari quia fortior est snia Bal. in l. j. §. similique modo C. de lat. liber. tol. ex quo tollitur si diceretur statutũ hic transire in pceptũ: vt per Dec. in d. c. 9suluit. quod sententia interlocutoria vim habet diffinitiue. vt per Ab. in c. 9uenit. el ij. de ap. & ibi Deci. que interlocutoria sine citatione est nulla. & fuit ratio Decij in l. j. in viij. not. ff. quod quisque iu. vbi optime declarat.

9 Res destinata. Dixi ego late in d. §. religiosum. & singlr limitat & declarat Deci. in consil. ccxlix. in fin.

10 Fauore. Pro no. Ro. refert, singu. xcix. creditores vbi limitat, declara tñ vt in decis. Neapo. cclxxxviij. sepe & sepius.

11 A maiori parte. Vide Ias. in l. & suũ. §. hodie. ff. de pac. Corse. in vers. vniuersitas. & in addi. ad Abb. in c. ij. de ope. no. nun.

12 Requiritur. Pro hoc facit regula l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. & regula contrariorum. de qua ibi per Dec. & in c. ij. in ij. lectu. 3. eod.

13 Vice omnium. Idem in c. constitutus. el ij. in iij. no. de app. vbi residet in opi. contraria.

14 Officialis. Pro sing. not. Ro. sing. xcvij.

15 Requiratur. Declara vt per Deci. in ij. leg. l. aliud est vendere. §. refertur. de regu. iur. Ias. in l. rescriptum. in j. not. ff. de pact. vbi aliter declarat.

16 Vniuersitatis. Vide omnino Dec. in cõs. x. viso pũcto. ĩ pri.

17 Presentes. Vide Deci. in d. cons. x.

18 Ciuitate. Et quis proprie dicatur presens vel absens declarat bene Bal. in repe. l. fi. C. de presc. lon. temp. circa fi. in vlti. q. & omnino Alex. in l. j. in prin. ff. de ver. ob. in l. ij. §. volũtatem. ff. so. ma. & capit 9m materiã subiectã. Alc. in l. mulieris. in fi. ff. de ver. sign. & vide Alex. cons. cviij. lib. v.

19 Absentes. Quod hoc non sit verũ & in quib9 casibus procedere possit vide Ias. in 9s. liiij. lib. j. ver. nec ad hoc obstat illud.

20 Necessaria. Adde gl. in c. fi. in gl. iij. in vers. pñtium. de maio. & obe. in c. cũ in ecclesijs. in vers. cõmoda. de pbẽ. li. vj. ĩ c. cũ apostolica. in ver. totius. de his q̃ fiũt a pla. Bar. in d. auth. hoc ius porrectum. vers. circa istam partem quero. Ias. in cons. liiij. li. j. versi. ista sunt tria.

21 Consensus. Vide Ias. omnino in l. si qs a filio. §. fi. de lega. j.

22 Rationes. Dicit tamẽ opi. Bar. dãnatã esse Deci. in c. prudentiã. de off. del. & dũ subdit idẽ esse in delictis vide Io. de Li. in clem. j. de pe. vbi dicit se ex his defendisse ciuitatẽ Bononie.

23 Conuocati. Vide in no. casu Dec. in consi. x. viso.

24 Acquirunt. Vide Dec. 9si. ccccxvj. stãte statu. vs. & breuiter.

25 Vniuersitatis. Dec. in l. ciuitas. ff. si cert. peta.

Silu. Aldob.

a Fauorabile. Idẽ Dec. l. fi. C. vñ legi. Fel. c. cũ accessissent. j. e. Ale. cons. lxxv. nu. v. li. v. vbi dixi. And. Tir. in pref. tract. retra. nume. lviij.

b Obligare. Ita tenẽt oẽs in simplici canonico, etiã circa locationẽ ad modicũ tẽpus: vt Pan. disp. iij. Anch. 9s. cxvj. Gemini. cõsil. xvij. & bñ, quia simplex canonicus nõ habet administrationẽ pdiorũ sue prebẽde, que sunt capituli, penes quod est ius agẽdi, & disponẽdi nõ penes canonicũ. Ideo si colonus velit esse tutus, dz capere a capitulo, vl eius authoritate. in plato autẽ habẽte administrationẽ, q locauit ad modicũ tps, multum variant doc. in c. fi. ne prelati vices suas. Et in hoc senatu vidi varia aresta: sed d iure crebrior, & sanior est opinio, standũ huic locationi als recte, & sine fraude facta, vt tetigi ad Alexan. consi. clx. lib. vj. & plenius in consuet. Paris.

c Persone. Dec. cons. cccxxxv. Ias. Claud. de Seycel. in l. j. in prin. de legi. Fran. Ripa. lib. j. responso. c. xxij.

d Reclamari. Dec. c. cũ sit Romana. j. de app. quamuis Alexander ab exea. hic nu. xcij. citet Deci. in contrarium.

e Annũ. Idẽ Io. Bap. de S. Seuerino repet. l. omnes populi. vs. orit mihi. de insti. & iu. Fran. Balb. tra. presc. iiij. parte. iiij. partis pncip. q. xxx. nu. vj. & omnes fere vbiq3 post Bar. sed grauiter errãt: quia d. l. q grauatos. nõ loquit in ppetua perequatione, sed in vna que non durat, nisi vsq3 ad futurũ censum, qui sep[illegible]t repeti. l. omne territoriũ. eod. titul. & sic non erat tã magnum preiudicium. Tum loquitur in perequatore, qui rationes reddere tenetur, merito ibi restringitur querela illa tẽporaria ad annũ, ne cõtingat rõnes taliũ officialiũ nimis perturbari, & impediri. Et hic est verus sensus d. l. q̃ nõ dz ad alia

extendi, cum speciales habeat rationes, quas nullus adhuc doct. attigit. Quod enim Alex. ab Exea hic, nu. xcvi. xcvii. dicit ibi esse actionem criminalem ex dolo, falsum est, & male reprehendit Jo. de Plat. tenentem cum communi, quod ibi sit actio ciuilis quod verũ est. Dic ergo quod hec facultas appellationis, vel querele tandiu durat quandiu durat ius vel actio materie subiecte.

f ¶ Jmo valet. Idem Deci. infra de appellat. c. consueuit. iij. ad fi. & cons. xxxvij. Joann. Crot. Repe. l. omnes populi. de instit. & iure. Curt. Junior. l. ij. Quod quisq; iuris. Sed verior est prior sententia. Et quod iura iniqua non sint iura Aristot. lib. j. rhetorico. Augusti. xix. de ciuita. Dei. cap. xxj. breuiter dico quod ipso iure sunt nulla, quamuis non semper ipso facto, donec deferantur, vel talia declarentur. sicut actus nullus, semper nullus est de iure, licet non semper de facto.

g ¶ Destinata. Deci. l. j. C. qui test. facere pos. l. si socius (vbi teti gi) ff. pro socio. Socin. consil. lviij. lib. iiij.

h ¶ Voluntarijs. Idem Petr. de Ancha. repe. ca. peccatum. de reg. iur. in vj. Corne. consi. clxxxj. lib. ij. Barba. consi. vij. lib. j. Jacobi. de S. Georgio in l. & suum. §. hodie. lect. ij. in fi. de pact. Et est communis. Sed verior est opinio Abba. & Decij, nisi minor pars ex rationabili causa dissentiat, vt vult hic Felinus & bene.

i ¶ Bald. Tene simpliciter hanc sententiam Baldi, reiectis distinctionibus sequentibus, nisi minor pars contradicat ex iusta causa. Et ita vult Panor. disputa. j. & bene, quicquid in eodẽ casu contra scripserit Ro. consi. ccclxvj. quem sequitur Jacobutius trac. de consi. lib. vj. art. iij.

k ¶ Extraneus. Idem Deci. infra eodem lec. ij. & in c. constitutus. de appel. Jas. l. maiorem. de pac.

l ¶ Mod. Scilicet Feli. fallent. xiiij. Idem Panor. c. in causis. notab. iiij. de electione, Bertharchi. trac. de episcopo. part. j. lib. iij. q. liij. Jas. l. & suum. §. hodie. de pac. Alexan. ab Exea hic, nu. cccxvj. Et est cõmunis, sed iure non probatur. vnde si non agatur de omni, & perpetua potestate, sed tantum ad certum actũ: puto standum regule, vt sentit Decius hic, & firmat infra de appellatio. c. constitutus. ij. not. iij.

m ¶ Contra. idem cum Decio, sentit.

n ¶ Delictis. Jo. Ana. c. dilectus. ij. de simo. Corne. cõsi. cccxxiiij. lib. iiij. Curt. Senior consi. xx. & cõsi. seq. Ang. consi. ccxlvj. Deci. l. culpa caret. de reg. iur. nisi in actu successiuo. Deci. consil. cccclxxxvj. in fi. vbi dixi.

o ¶ Quod omnes. Jmo puto sufficere quod due partes, iuxta l. nulli. quod cuiusque vniuersi. no. l. nominationum. C. de decurioni. lib. x.

p ¶ A prima. Scilicet negatiua sub predicta exceptione de arduis: Alex. ab exea hic nu. ccvj. facit regulam negatiuam cum fallentijs.

q ¶ Licet non. Idem Albe. d. l. nulli. Augu. cons. xlv. Jo. Crot. repe. l. omnes populi. & ibi Bap. de Caccia lup. de iust. & in c. m.

r ¶ Presentare. Quidquid dicat Deci. hic, Jllatio relata ad conclusionem vera est, quamuis sententiam Decij hic firmet Aymo. consi. lxiij. Dico tamen quod si omnes patroni conueniant, valet consensus, siue presentatio particularis. Plus dico quod etiam si aliqui vel vnus quidem presentent vnum, valet, alijs non concurrentibus infra tempus presentandi, vt dixi in consuetu. Pari. §. xxxvij. glo. x. q. iiij. in verbo, secunda cõclusio & idem quomodocunque alter vel alij siue ad tempus, siue in perpetuum negligant, vel excludantur. tenent Bal. cap. quanto. & ibi Barbat. infra de iudicijs. Alex. in l. si mihi, & Titio. in fin. de verbo. obligat. Roch. Curt. in rubrica de iure patronat. ver. ius. q. vj. Franc. ripa. repe. l. re coniuncti. Jn fine de lega. iij. Sed quando infra tempus conquerantur, vel dissentiunt, non valent presentationes, nec maioris quidem partis, nisi simul conuenerint. Et hoc late tenet Rochus Curtius in d. rub. de verbo. honorificum. quest. lx. & ita practicat, intantum quod si vel vnus solus ex pluribus discordet nisi infra dictum tempus simul conuenerint, lapso tempore ordinarius prouidebit, etiam si plurium particulares presentationes in vnum concurrant. Et contra, minoris partis, vel vnius, qui cõgrue vocauit alios, qui conuenire contempserũt presentatio preualebit. Et ita pluries in nostro senatu iudicari vidi.

s ¶ Nomina. Sed quia iure non cauetur, contrarium verius est, vt tenet Philip. Corne. consi. clxxxj. lib. ij. dico tamen quod omissio eius, quod passim consuetum est, suspicionem facit.

Secunda lect. cap. cum omnes.

1 ¶ Jndefinita an equipolleat vniuersali in probationibus.

2 Consuetudo quod omnes canonici sint equales in perceptione fructuum, valet.

3 Canonici an possint statuere super residentia sine episcopo.

¶ Jn tex. ibi canonici. ista indefinita hic accipitur pro omni-
1 bus canonicis, & capitulo: quia aliter non valuisset statutum [1]. Ad idem textus in capitulo si canonici. in principio. vbi Domin. de offic. ordin. in vj. & in c. ad decimas. in princip. de restitutione spoliator. in sexto. & in dictis locis Domi. & idem Andr. Sicul. post Domi. reprobant Oldrad. in consil. c. in executione. qui dicit quod si in instrumẽto dicatur simpliciter quod canonici talis ecclesie hoc fecerunt: non intelligitur necessario quod omnes vel maior pars fecerit: quia talis sermo verificari potest in duobus. Modern. hic dicunt quod dictum Oldr.
a procedit in materia probationis[a] que debet de necessitate concludere. c. in presentia. de probatio. sed in alia materia habet locum iste text. cum similib. & fuit concordia quam prius tradi
1 dit Alexander in l. rescriptum. in princip. ff. de pact. † Et primo quantum ad illud, quod dictum est de probatione, bene facit, quia in probationibus indefinita non equipollet vniuer
a sali[a] [2]: vt no. Jnnocen. & Abbas post alios in c. auditis. de pre
2 script. & tradit Alexand. in consil. cx. visis acutissimis. in fin. libro j. cum similib. vt per Modern. in dicto c. auditis. Secundo in alia materia, prout text. hic loquitur, Andr. Sicul. in c. requisisti. de testamen. dicebat quod ista iura procedunt in actibus, qui non possunt fieri a canonicis, nisi vt a capitulo: & ideo vt actus valeat, dictum de canonicis intelligitur de capitulo. Sed ista responsio non valet. quia attenta tali ratione, idem esset dicendum de probationibus: quia in casu, in quo Oldrad. loquitur, constitutio procuratoris non valet, nisi facta sit a capitulo. & ita dicunt Modern. in d. c. auditis. Sed replicari potest, quod talis interpretatio, vt actus valeat in dubio, non fit in probationibus, quia de sui peculiari natura concludere debent. capitu. in presentia. de probatio. Secundo ad istum text. cum simi. dicunt Modern. in d. c. auditis. q loquitur, quando verbum Canonici, profertur a legislatore. Et hoc colligitur ex doctri. Alexã. in d. l. rescriptum. Et ad hoc facit, quia in dis-
3 positione legis indefinitiua equipollet vniuersali [3]: vt no. Bar. in l. si pluribus. de lega. ij. Tertio vlterius considerandum est, quia in isto text. cum simi. sunt verba narratiua legislatoris incidenter prolata ad alium effectum: vnde intelliguntur quod canonici hoc constituerunt debito modo: quia quando apud Legislatorem queritur de vno dubio, presupponitur quod cũ
b alio respectu habilitas concurrat[b]. l. qui testamento. in princi. ff. de testam. c. vnico. de eta. & quali. in vj. Et de his etiam tradit Andr. Sicu. in c. cum M. f. eo. & in c. tertio loco. de prob. ¶ Jn tex. ibi: vel de cetero. hec alternatiua non erat in verbis constitutionis, quia inepta locutio fuisset: sed apposita fuit per summum pontificem referentem effectum constitutionis: & prima pars alternatiue poterat habere locum in illis, qui iam recepti fuerant post constitutionem vsque ad tempus querele. & ita declarat. Jmo. hic. ¶ Jn text. ibi: instituti. Largo modo accipitur institutio, sicut in c. j. de reg. iur. in vj. Et proprie que
4 dicatur institutio [4], no. Abb. in c. ex frequentibus. & in c. authoritate. de insti. ¶ Jn tex. ibi. pares. supple: quia omnes recipiebant reditus in absentia. Et hoc secundum communem intellectum. ¶ Primo. no. secundum Abb. quod valet consuetudo vt canonici percipiant fructus prebendarum in absentia: de quo dicendum est vt dixi. Et adde duo. Primum est, quod talis consuetudo intelligitur quando quis absens sit ex iusta
5 causa & non habet locum in illis, qui vacarent [5]: vt not. Jnno. capitu. ex tue. vbi Abbas & Jmol. ibi de cleric. non residen. Secundo quod talis consuetudo non valeret in curatis beneficijs, etiam si quis seruiret per vicarium: vt not. Archidiaco. in sacerdotibus. xxxj. distin. quia electa est industria persone, cum per se debeat residere. c. extirpande. §. qui vero. de prebendis. capitulo quia nonnulli. de clericis non residentib. ergo alteri committi non potest. capitulo finali, de officio delegati. Et ita tenet Dominic. in capitulo finali, de rescriptis in sexto, in glossa in verbo, fructibus. & Modern. sequuntur hic. Sed considerandum est, quod ista conclusio vera est, quando generaliter, & absolute consuetudo vellet quod curatus non residens perciperet fructus: quia esset irrationabilis, ideo non valeret capitul. j. & final. de consuetudin. Secus videtur, si consuetudo esset limitata in aliquibus casibus: quia valeret. Nam cum posset ex causa ordinarius dispensare: capitulo licet canon. in fine. de election. in sexto. & in capitulo cum ex eo. eodem titulo: & bene facit textus in capitulo relatum. de clericis non resident. pariter videtur quod valeat consuetudo. Et restringendo text. nostrum hic in absente ex iusta causa, vt s. dictum est, secundum Jnn. inferri videtur quod non sit differen

tia

tia inter curata beneficia,⁊ simplicia, sed solum respectu cause erit differentia:quia in curatis iusta causa requiritur. Et simi liter inferri potest, ꝙ etiam in distributionibus quotidianis ex causa valebit consuetudo vt in absentia recipi possint: sed non generaliter, prout loquitur tex.in cle.j.de cleri.non resi.in vj. ¶ Secundo no.ꝙ contra consuetudinem de non residēdo, valet statutū capituli de quo dicendum est, vt dixi hic, in j.lec. in ij.no. Et adde ꝙ Abbas videtur intelligere hoc, quando ec clesia esset destituta suffragio canonicorum:⁊ tali casu clarum est ꝙ valet statutum:nam tunc etiam solus episcopus, si capi- tulum non velit consentire, potest hoc statuere:vt no. Abb. in c.ad audientiam.de cle.non resi.facit tex.in c.pe.eo.tit. non ta- men videtur ꝙ tex. hic restringatur ad hoc. quia a contrario sensu, cessante inequalitate, de qua hic dicitur, absolute vide- tur quod valeret statutum,⁊ maxime, quia res reducitur ad ius commune vt alias dixi. ¶ Tertio no.quod singularia bo- na capituli possunt annecti prebēdis, si fructus prebendarum sint tenues,⁊ ob hanc causam necessitatis vinee annexe fuerūt prebendis, vt Abbas dicit hic. Hoc tamen non probatur in tex.qui loquitur simpliciter: sed dici potest quod cum presup- ponatur hoc factū fuisse, intelligitur quod ex causa factum sit, etiam causa illa videtur esse, quando prebende tenues sunt. ¶ Quarto no.istum tex.secundum Abb.pro opin.Barto.in l. omnes populi.ff.de iust.⁊ iur.ꝙ si factum sit statutum in odiū particularis persone, potest appellari:imo secundum Ab.tale statutum non valet de quo alias dixi hic, in v.not.⁊ in c.consu- luit el ij.de appel. Et adde quod istud dictum etiam locum habet in constitutione principis:vt no.Ab.s.e.in rub.Ex quo
6 infert quod licet a sententia principis non possit appellari[6] .l. j.in princ.ff.a quibus appel.non licet.ab isto tamen actu extra iudiciali appellari potest. Et ratio videtur, quia tractatur de preiudicio tertij:quo casu princeps presumitur circumuentus ⁊ male informatus, quia intentio sua nō videtur esse vt tertio
7 preiudiciū inferatur.[7] l.ij.§.si quid a principe.ff.ne quid in lo- co pub.c.super eo.de offi.dele.⁊ a mala informatione princi-
c pis[c] appellari potest.l.j.§.quesitum.ff. de appel.non sic in sen-
a tentia videtur:quia causa cognita procedit. ¶ † Quinto not. valere consuetudinem secundum Abb.quod omnes canonici antiqui, ⁊ iuniores equales sint in preceptione fructuū: ⁊ hoc etiam videtur esse de iure communi: vnde tantū valet vox in- uenis, sicut senis, etiam inter cardinales, vt Bald.hic dicit. Et adde quod etiam quandoque iuniores canonici sunt potiores in portione percipiēda, videlicet si maiores sint in ordine.c.sta tuimus.de maio.⁊ obed.⁊ illū tex.pro sing.alleg.Rom.in sing. dcxj.maior in ordine.⁊ no.Abb.in d.c.statuimus.⁊ facit gl. no. xvj.dist.in c.Isidorus. Et ad predicta notandum est quod anti quiores canonici intelliguntur nō etate, sed gradu,⁊ receptio ne:vt per glo.no.in c.fi.in verbo antiquiores.de consuet.in vj.⁊ dixi in c.clerici.de iud. Et ratio videtur:quia antiquitas intel- ligitur respectu qualitatis, cū qua cōiungit:nam ille, qui esset etate antiquior, non esset antiquior canonicus. Secus videtur si absolute dicatur de antiquo, vel maiori:quia tunc ratione e-
8 tatis intelligitur:vt in no.q.tradit Pe.de Anch.[8] in c.j.versic. consuluit etiam Bal.s.eo.cum si.vt tradit Alexan.in cons. iiij. ponderatis.lib.iiij.⁊ Moder.in rubr.de maio.⁊ obe.circa fin. ¶ Sexto no.secundum Ant.ꝙ ad potestatem percipiendi re- ditus beneficij sola residentia sufficit, ⁊ precise non requiritur interessentia in diuinis, sicut in distributionibus quotidianis c.j.de cleri.non resi.in vj.⁊ quod no.per glo.ibi, in verbo, affue- rit. Et istud dictum Antonij intelligo, dummodo dicat offi- cium in priuato:alias non videtur quod licite percipere pos- sit fructus beneficij, imo tenetur ad restitutionē:vt notat Cal. in c.j.de cele.miss.⁊ sequitur Domi.in c.fin.de rescri.in vj.⁊ in j. no.⁊ in c.si canonici.§.saturi.in prin.de offic.ord.in vj. Est verū
d quod Card.⁊ d.Abb.tenent[d] contrarium in d.ca.j. Et Mod. sequuntur in c.postulasti.de rescrip. Primam tamen opinio- nem tenet summa Angelica in verbo, Hora canonica.§.xj. Et ista verior videtur in puncto iuris, saltem in foro conscientie. sed in foro contentioso videtur habere locum opi.Abb. vt con cludunt Mod.repetentes in c.j.de accus. Ultimo not.ibi:pos-
9 sidentibus.quod canonicus dicitur possidere prebendam.[9] ad idem tex.in c.ex literis.de prob.de quo dicendum est, vt ibi ha- betur. ¶ In glo.j.circa intellectum glo.dicendum est vt alias dixi. Et vlterius secundo notandum est quod Abb.dicit post Host.quod in terminis istius decre. valeret statutum factum ab episcopo de consensu capituli: quia in episcopo cessaret ra- tio text.cum non agatur de interesse suo.secus ergo videtur, si mense sue deberet aliquid applicari:quia non valeret statutū, cum in facto proprio non possit authoritatem interponere. cle.ij.de reb.eccle.non alie. Et ex dicto Host. videtur quod li- cet canonici ipsi statuere non possint, tamen episcopo statuen ti consentire possunt. Et istud non est nouum, ꝙ ille, qui non potest facere, possit alteri facienti consentire quia ista diuersa sunt.l.aliud est vendere.ff.de reg.iur.si.⁊ no.Bart.in l.cum pa- ter.§.libertis.ff.de le.ij.Bal.in l.ij.in xx.q.C. de rescin.vend.cū si. Tertio Ab.refert alium intellectum, ꝙ non valuit statutum ex defectu potestatis:quia non potuerūt canonici absque con- sensu episcopi hoc statuere. Sed Abb. dicit istum intellectum non conuenire litere, que in ratione inequalitatis fundatur: ⁊ sic non videtur defectum potestatis considerare. Et vlterius hoc confirmatur.quia non hic dubitatur de validitate statuti ratione inequalitatis, presumēdū est ꝙ omni alio respectu va leret statutū: ⁊ sic quod consensus epi interuenisset.quia qñ de vno defectu querit, in alijs habilitas p̄supponit.l. qui in testa-
3 mento.in prin.ff.de testa.⁊ in c.j.de eta.⁊ qua.in vj.† Quarto no tandū est sm Ab.illud, quod in se verū est, videlicet ꝙ non pos sunt canonici statuere super residentia sine episcopo, vt per gl. in c.ij.de verb.sign.in vj.⁊ probatur in c.cum consuetudinis.de consue.not.Pe.de Anc.in c.j.de consti.vers.de sexta.⁊ not.Ol- dra.in consi.clxxxj.de authoritate.circa fin.vbi loquitur in ter- minis huius decretalis.⁊ idē Abbas dicit in ecclesijs inferio- ribus subiectis episcopo, vt dictum Inno.in cap.requisisti.vbi Abb.in viij.not.de testamen.⁊ idem Abb.in d.c.cum consuetu dinis.cum si.vt tradunt Moder.hic:⁊ tali casu non sufficit ꝙ consensus episcopi superueniat, sed in ipso actu requiritur:vt not.Domi.in c.susceptum.de rescript.in vj. Et ratio videtur: quia consensus episcopi per modum authoritatis requiritur, vt no. Anto.in d.c.cum consuetudinis.que authoritas in ipso actu interuenire debet d.l.obligari.§.tutor.ff.de authori.tut.⁊ per glo.in c.j.de re.eccl.non alie.in vj.⁊ not.Bar.in l.tam is.§.j. ff.de do.causa mort.cum si.vt tradit Alex.in l.si quis mihi bo- na.§.iussum.vbi videndum est ad declarationem huius dicti. ff.de acqui.here. Nec etiam in tali casu, in quo consensus episco pi requiritur, consensus vicarij sufficeret:vt not.Fed.in consi. cclxiiij.licet canonici.arg.c.fin.de offic.vicarij. in vj.⁊ sequitur Rom.in sing.lxxij.ex longeua.in fi.⁊ Moder.hic. Sed aduer- tendum est:quia text.in d.c.fin.loquitur in collatione beneficij, que debet principaliter fieri per episcopum: sed in isto casu so lum agitur de consensu episcopi requisito in statuto facto prin cipaliter a capitulo: ⁊ talis consensus videtur quod per vica- rium prestari possit, quia videtur accessorius: sicut dicitur de institutione spectāte ad episcopum que per vicarium fieri po-
10 test[10] , c.ex frequentibus.vbi Abb.de instit. talis enim consen sus videtur potius assimilari institutioni, quā collationi. Vel saltem illud verum est, quod absente episcopo vicarius tūc po terit consentire:vt no. Arch.in c.renatus.lxiij.dist. in fi.⁊ facit tex.in c.dilecti.el ij.de appel. Et supra dicta locum habent, vbi agitur de rebus grauibus, ⁊ ponderosis: secus est in rebus le- uibus pertinentibus ad capitulum puta qualiter capitulum debeat congregari, vel qualiter distribuantur quotidiane di- stributiones, vel qualiter massa grossa diuidi debeat,⁊ de simi libus. vt per gloss.in dicto capitulo ij.de verbo. significatio.in vj.⁊ tradit Abbas in d.c.cum consuetudinis. ⁊ facit quod no- tāt Calderi.in consil.ij.eod.titul.de constitut. Secundo predi- cta procedunt stante episcopo, sed illo mortuo, ⁊ vacante sede,
b capitulum poterit statuta facere[b 11] :⁊ notat Federic.in consi-
11 lio xvj. capitulum ecclesie cum sanc. vt late tradunt Modern. hic,⁊ latius insistit Fran.Patauinus in trac.ne sede vacante. quest.vj.prin.in prima parte.⁊ idem Abbas in c. cum olim. in vij.questio.de maiori.⁊ obed. Et quod dicitur de episcopo mor tuo,⁊ sede vacante, idem est sede quasi vacante.c. si episcopus a paganis.de supplen.negligen. prelator.in sexto. cum gloss. Et adde quod sicut canonici sine episcopo, ita econtra, non potest episcopus sine consensu capituli. Et hoc intelligitur in ar-
12 duis[12] : sed in alijs consilium sufficit secundum Inno.in c.no- uit.de his, que fiunt a prela.⁊ Abbas sequitur in capitulo ij.de instit.de quo no.Abb.in d.c.nouit.⁊ in capitu. ad audientiam. de cler.non resi.⁊ in dicto c.cum consuetudinis. Et quod supra dictum est de ecclesijs inferioribus, intelligitur nisi prelatus in ferior haberet ecclesiam sibi subiectam pleno iure:⁊ iuxta gl.in clemen.j.de rebus ecc.non alien.de qua per Mod.in c.auditis. de prescript. ¶ In ea.gl.circa fi.plura colliguntur, secundum Abba.hic.⁊ primo quod in his que communia sunt pluribus vt singulis, non potest maior pars statuere in preiudicium mi noris partis. de quo alias dixi versiculo in ea.glossa. circa fi- nem.⁊c. Et adde hoc etiam procedere in rebus pijs: vt notat Abbas in c.fina.ver.secundo no.ex dictis Innocen.de his que fiunt a maiori parte. ⁊ facit text. in capitulo primo.§. donare. qualiter olim feu.alie.pot.vbi feudum etiā pro anima alienari non potest.⁊ not. Ro.in auth.similiter.in xv.speciali in contra

ctibus. C. ad legem Fal. Et ad hoc etiam facit, quia piis causis & fauorabilibus sic debitores sumus, ne aliis iniustitia committatur. c. ex tenore. de ordi. cogn. Hoc tamen fallit ratione sepulture. l. sunt persone. ff. de religio. & in l. si plures. eod. titul. & per gloss. in l. Sabinus. ff. communi diuidun. Et retenta predicta conclusione limitatur primo, nisi res cõmunis pluribus vt singulis destinata sit ad certũ vsum: vt in gl. hic habetur per text. in c. religiosum. ver. in commune vero sepulchrum. de rer. diuis. Sed cõsiderandum est quod illud, quod ibi dicitur de communi sepulchro, etiam haberet locum in communi fundo, fauore religionis. d. l. si plures. & l. sunt persone. ff. de reli. Nam in communi sepulchro hoc procedit secundum regulam iuris communis, cum sepulchrũ sit destinatum ad hoc: sed in fundo cõmuni illud statutũ est speciali ratione religionis, & sepulture. Et de ista limitatione no. etiam Abb. in c. ratio nulla. de preben. & facit quod dicit Ful. in cons. inci. duo vicini. quem refert, & sequitur Bar. vero. in trac. de serui. in ti. de pariete, & muro. in fi. Secundo limitatur non habere locum in reditibus ecclesie, per tex. in c. fi. de his que fiunt a maio. De quo dicendũ est, vt alias dixi hic, ver. secunda regula. q[uia] bona ecclesie non sunt proprie prelati. Et adde quod ad hoc bñ facit quod no. Pau. de Cast. in consi. clxxxi. primum dubium. vbi inquit quod bona ecclesie auferri possunt, etiam sine causa: quia in talibus rebus non habet dominium. Et not. Abb. post Anto. in c. constitutus. de reli. domi. cum si. vt dixi in c. que in ecclesiarũ. j. eodem. Et de aliis limitationibus dicendum est vt alias dixi. Et dum limitatur ratione facilioris administrationis, vt in l. iij. de admin. tut. videndum est quod habetur in l. fi. C. de auth. tut. Et adde etiam quod cõclusio supra dicta non habet locũ in principe, qui rem

13 communẽ inuito socio alienare [13] potest. l. ij. C. de commu. re. alie. not. Abb. in c. ratio. de preb. Et dũ Abb. cõcludit quod vniuersitas, que habet superiorem, non potest disponere de rebus singulorum secundum glo. in l. vni. C. que sit long. consue. nam illa glo. intelligitur quando vniuersitas vellet obligare singulares pro facto alicuius persone singularis: secus si pro facto concernente factum publicum vniuersitatis: vt not. Bal. in d. l. ij. & sequitur Ale. in l. iiij. ff. de re iud. Et ita in effectu vult Abbas hic. dum dicit quod si vniuersitas obligata sit, & non sit soluendo, potest

C collectam [Ce] singulis imponere: vt per gl. in l. j. §. fi. ff. quod cu

e iusque vniuer. & Bart. ibi per illam gl. dicit quod pro necessitatibus vniuersitatis collecte imponi possunt. Et idem Barto. in l. solent. de alimen. & ciba. leg. Ang. in l. iiij. §. actor. in prin. ff. de re iudi. dicens se de facto habuisse Padue, cum concord. vt tradit Alex. in d. l. iiij. in prin. ff. de re iud. & idem Alex. in cõsil. lij. visis his. libro v. & Moder. in c. cum dilecta. circa fi. de rescrip. Secũda conclusio ex gl. habetur, quod in rebus collegii, vel vniuersitatis attenditur quod fit a maiori parte, de quo dicendum est vt dixi ver. secunda regula. & not. Abb. in c. licet. de elec. in ix. no. Et de ratione huius conclusionis not. per gl. in l. aliud. §. refertur. de reg. iur. not. Arch. in c. Nicena. xxxij. dist. & Bald. in c. non potest. de re iudi. Et alibi etiam habetur, quod maior pars reputatur pro toto, vt per Bart. in l. cum de lanionis. §. sabinus. ff. de fundo instru. in l. propter litem. vbi Bald. ff. de excus. tut. & in c. j. §. illum. de restit. spo. in vj. Et predicta cõclusio adeo procedit, quod cõsuetudo in contrariũ non valet: & sic non valeret consuetudo, quod omnes, vel due partes deberent cõsentire. quia vtilitas ecclesie sepenumero impediretur, cum homines faciles sint ad dissentiendum. Ita not. Abb. dicit in c. j. in antepe. no. de his que fiunt a maio. par. cap. Sed tamen reperio quod contrarium tenet Bal. in d. c. non potest. de re iud. vbi inquit quod attenditur quod fit a maiori parte, nisi esset statutum in cõtrarium, quod oẽs requirerentur. Et illud quod Bal. dicit de statuto, patet non habere locũ in cõsuetudine, arg. l. de quibus. ff. de legib. Et quod valeat statutũ, vel consuetudo, facit glo. per illum tex. in c. vbi periculum. §. idẽ quoque. in verbo, singulis. de ele. vj. & no. Abb. in c. constitutus. de appell. Sed con

f cordãdo distingui potest, quod aut cõstituit generaliter [f] in omnibus casibus: & non valet statutum, neque cõsuetudo. quia difficile esset expedire negotia ecclesie: & ita loquitur Abbas in d. c. j. Aut hoc constituitur in aliquo casu particulari: & valet statutum, vel cõsuetudo. Et hoc modo procedunt allegata in cõtrarium. & facit tex. in c. licet. de elec. Et quod dictũ est de maiori parte intelligitur de maiori parte respectu totius capituli, vel vniuersitatis. c. ecclesia. el j. & ibi Ab. de elec. Et adde quod iura, que in materia collegii, vel vniuersitatis loquuntur de omnibus, etiã ve

D rificarentur in maiori [D] parte, per regulã. l. quod maior. ff. ad mu. & de hoc tex. in l. rescriptum. in princ. vbi Bald. ff. de pact. vt not. per glo. in l. quicunque. la ij. in verbo, omnium. C. de omni agro deser. libr. xi. & ideo text. in c. fine exceptione. xij. quest. ij. licet dicat de omnibus, intelligitur, quod idem sit in maiori parte. Et

hoc sane procedit, nisi constaret de mente legis, quod precise omnium consensus requiratur per supra dicta. Et dum Abbas dicit idem esse, vbi agitur de vtilitate ecclesie, sicut de necessita

E te, est notandum quod vtilitas [E] ecclesie necessitati equiparatur. De quo not. Abbas post Cardin. in c. venerabilem. de electio. cum simili. vt tradunt Modern. in c. cum super. in prin. de testibus cogen. Predicta conclusio limitatur procedere in actibus necessariis: secus est in voluntariis, vt glossa hic concludit de quo dicendum est, vt dixi. vers. ista conclusio. Et adde tamen quod opinionem gloss. hic sequitur dominus Ab. in c. quia propter. §. j. de electio. & Andr. Sicul. consil. xxvij. libr. ij. & in consilio vij. libr. j. Secundo limitatur non habere locum, quando maior pars vellet venire contra illud, quod omnes ordinassent: vt per Ro. in rubric. de arbitr. de quo videndum est quod alias late scripsi. Et adde notabi. dictum Joan. Andre. in regula, in re communi. in fine. de regulis iuris in sexto. vbi inquit quod presentatus ab omnibus patronis cõcorditer, omnino debet institui, non obstãte quod postea maior pars variauerit, alium presentando. Et sequitur La. allegatio. lxxviij. vacauerat. versiculo item posito. Et considera quod non negat Joan. Andr. quin variatio possit fieri: sed vult quod pars instituatur. Ex quo notandum est quod licet factum a maiori parte videatur factum ab omnibus, tamen illud, quod fit ab omnibus vere, reputatur firmius, quod notandum est. Tertio limitatur non procedere, quando vnus extraneus, qui non sit de collegio, debet admitti ad dãdam vocem: quia tunc maior pars non sufficit. secus si ad consulendũ, vt per do. Compo. dicitur in d. c. scriptum. & Abbas etiã ibi in ver. dicit tamẽ Cõp. Et de aliis limitationibus dicendum est vt dixi. Et adde quod regula non habet locum in electione summi pontificis, in qua maior pars non sufficit, sed due partes requiruntur. c. licet. de elect. Item limitatur regula non procedere in citatione vniuersitatis, vel capituli, in qua nõ est opus maiorem partem requirere sed sufficit prelatum, & maiores, siue presidẽtes vniuersitatis citare: vt per gl. in c. bone. el. j. in verbo, singulares. de elect. in c. si capitulo. in verbo, factum, de concess. prebend. in vj. & no. Bar. in l. fin. ff. quod cuiusque vniuer. & in l. non potest. de regu. iur. Vltimo notandum est, quod non sufficit maior pars

g sed etiam sanior [g] requiritur: quia communiter iura copulatiue loquuntur de maiori & saniori. c. j. de his, que fi. a maio. ibi quod a maiori, & saniori. & Abb. in princip. & c. quia propter. de elect. vbi Abb. in v. notab. & in c. ecclesia nostra. eo. tit. circa fin. & Ab. ibi in gl. fi. late declarat quod ista sanioritas cõsistit in tribus. Primo in maiori authoritate eligentium, vt quia sint maiores dignitate, etate, vel gradu. Secundo consideratur in zelo, qui in animo cõsistit, videlicet, vt non moueantur propter cõsanguinitatem, vel amicitiam. Tertio cõsideratur ex merito vite prius electi. Et quod dictum est, etiã tenet Abb. in c. prudentiã. de officio dele. cum simili. vt tradunt Mod. hic. & idem Ab. in c. fin. de his, que fi. a prela. & in c. in genesi. de ele. vbi Ab. in princ. Et ista conclusio procedit in testibus ecclesiasticis: secus est in prophanis, & secularibus, in quibus iura ciuilia spãliter dicũt quod maior pars attenditur, prout Alex. concludit in l. maiorem. de pac. ¶ Circa tertiũ an debeant vocari absentes in arduis, alias sum secutus opinionem negatiuã, vt hic. ver. tertia cõclusio. quia videtur magis cõmunis articulus, tñ esset disputabilis: & pars affirmatiua hoc modo suaderi põt: quia qđ dicitur in illis tribus casibus, in quibus, tantũ debent vocari absentes, secundum glo. in c. ij. de test. in vj. & per Ab. hic non videtur esse aliqua spãlitas in illis tribus casibus: sed illa iura vidẽtur loqui simpliciter secundum regulam iuris: vt in d. c. quia propter. §. illud. ibi, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat aduocari. & in c. quamuis. de offi. ordin. in vj. & in d. c. cum in ecclesiis. de prebend. in vj. ibi absentes, si cõmode fieri valeat. Et quia ratio que potest considerari in dictis casibus, etiam videtur militare in aliis casibus similibus. In contrarium solum allegantur duo iura, videlicet tex. in cano. hoc ius porrectum. decima questione secunda, vbi tantum presentes videntur requisiti, ibi, maiori parte ibidem seruientium consentiente. Sed responderi potest, quod ibi nõ agebatur de graui preiudicio capituli: quia erat questio inter episcopos de iure primatie: vel ibi illud fuit ex forma commissionis Pape, qui ita commisit. In quarto & vltimo dum Abbas post glossam concludit quod in actibus collegii & vniuersitatis debeat consensus prestari communiter etiam simul, dicendum est vt dixi. versiculo prima est secundum glossam. & inter alia dictum fuit quod textus in lege & suum. ff. de pactis. non probat illud, ad quod allegatur: quia illa verba, si conuenerint in vnum, & communi consensu statuerint, accipiuntur pro consensu simplici. quod patet in vers. sequen. vbi aduersatiue dicitur, si vero dissentiunt: ergo in d. precedenti questione

loquitur

loquitur simpliciter, quando consentiunt, declarando latius vt dixi. Et adde tamen quod valeret consuetudo quod illi de capitulo, vel collegio consentire possint singulariter, vt notat Bal. in authen. hoc ius porrectum. C. de sac. sanc. ecc. de quo tamen dicto dubitant Mod. in c. cum causa. de re iud. & in c. eam te. de rescrip. quia consensus, qui prestatur singulariter, non videtur ita deliberatus, sicut quando simul, & collegialiter presta tur: & ideo ecclesia posset damnificari, & ideo talis consuetudo, velut preiudicialis ecclesie, non valet. c. j. de consuetu. sed responderi potest quod talis consuetudo non videtur multum preiudicialis ecclesie: & ideo valet, vt no. Abb. in d. c. j. in fi. de consuetu. Et probatur hac ratione: quia si consensus prestatur singulariter, sufficit vt tollatur ius, quod alicui competit singulariter: vt in l. per fundum. ff. de serui. rusti. pred. a fortiori talis consensus prestitus singulariter debet tollere illud quod competit alicui vniuersaliter tanquam vni de collegio vel vniuersitate: & sic talis non videtur multum preiudicialis. ¶ In gloss. fi. notandum est quod valet consuetudo quod in absentia reditus percipiantur. de quo dictum fuit in nota. & dicebat Hostien. quod talis consuetudo intelligitur dummodo seruiat per alium. Et licet Abb. aliter dicat, tamen dictum Hostien. notorium videtur: quia cum talis consuetudo sit contra ius commune, intelligi debet vt minus derogetur iuri comuni: ar. c. cum dilectus. de consuet. Et ista ratio bene procederet in statuto: sed in consuetudine considerandum est qualiter cosuetudo se habuerit: nam si fuerit consuetudo quod perciperentur reditus non ponendo vicarium, haberet locum quod Abb. dicit. Et predicta procedunt, quando de iure communi residentia esset necessaria: sed quando non esset necessaria, non esset opus consuetudine, prout in notabili casu tradit Lap. allegatione xxxvi. vtrum vbi inquit, quod si testator disposuit de capella, quod ibi deberet missam celebrare sacerdos, potest per alium celebrari. quia secundum eum, no est iure cautum quod per se debeat seruire. Ultimo Abb. instat quod debeat esse presentes in actibus vniuersitatis. De quo dicendum est, vt dixi. Et adde ad declarationem eorum, que Abbas dicit, quod due partes non possunt alios de vniuersitate citare sed debet vocare, vel requirere: quia citatio pertinet ad iudicem: vt no. Innocen. in c. cum nobis. de elec. & ad ea que Abb. dicit, vide Cald. in cons. x. & xi. de iure patro. Et an facta requisitione a duobus partibus minor pars opponere possit, quod velit expectare finem termini dati a iure in illo actu, no. Imo. in cle. ij. in fi. de iure patronat. vbi tenet quod non detur. tamen loquuntur Moder. in simili casu in c. cum Bertol. de re iudi.

¶ Additiones.

a ¶ Uniuersali. Adde quod etia quando indefinita affirmatiue profertur, non equipollet vniuersali: quando vero profertur negatiue, tunc sic: vt per eundem Decium in consil. iij. versicul. comprobatur, & intellige sane quod indefinita prolata affirmatiue non equipollet vniuersali de proprietate sermonis: nam ita loquitur Deci. in dicto consil. Et quod indefinita non equipolleat vniuersali in probationibus, vide eundem Decium in consil. lxi. vbi voluit idem quod hic, videlicet quod consilium Old. procedat solum in materia probationum. & idem Decius in cons. c. versic. circa secundum. vbi limitat hanc conclusionem dicendo, quod indefinita equipollet vniuersali in teste, quando sit relatio ad capitula. Et vide etiam per eundem in consi. xlvj. vers. nunc. iij. q. in fi. & eodem consi.

B ¶ Facere. Adde quod sede vacate licet capitulu succedat Episcopo, tamen non succedit in his que Episcopo competebant de iure speciali vt per eundem Dec. in consi. cxxviij.

C ¶ Collectam. quod vniuersitas vrgente necessitate possit collectam imponere, vide Jo. de Jmol. in consil. lxvj. incip. in casu premisso. vers. circa primum.

D ¶ In maiori. Vide eundem Deci. in consi. c. in versi. quarto dicitur. in fine.

E ¶ Utilitas. An aute vtilitas ecclesie presumatur statim quod allegatur, vt puta si quis in supplicatione porrecta Pontifici, dixerit alienationem bonorum ecclesie cedere in eius vtilitatem, vide per eundem Decium in consil. cxlij. in versi. vlti. non obst. & dicta per eum ibi procederent etiam quando allegaretur necessitas ecclesie per regulam traditam hic, quod vtilitas ecclesie & necessitas equiparantur.

Hier. Sig.

1 ¶ Statutum. An aute quando fit mentio de canonicis vel antianis intelligatur collegialiter vel singulariter vide Cors. in reperto. Abb. in vsic. indefinita aliquid p Dec. in c. tertio loco. de prob. & si est facta petitio vel concessio a canonicis vel hominibus castri, an equipolleat vniuersali vt intelligat vt canonici, vel vt capitulum. vide Dec. in consi. lxi.

2 ¶ Uniuersali. Vide Decium. in l. actionibus. ff. de in lit. iurando. in glo. j.

3 ¶ Uniuersali. Et quod in probationibus non equipolleat vide de hac per Deci. in c. tertio loco. de pro. in consi. lxj. & an & quando hoc sit verum vide eundem in consi. c.

4 ¶ Institutio. Vide cur. in trac. de iure pat. vers. v. quero.

5 ¶ Uacarent. Adde Henri. Joan. de lign. Bal. Jmol. Ant. de Butr. & Cardi. hic & Bald. hic ponit exemplum de eo qui abest causa partialitatis: tamen ex quo inoleuit communis consuetudo quod etiam absentes percipiant, & cosuetudo toleratur a Papa, videtur quod si noua consuetudo superinducatur in ecclesia ea intelligatur si voluntaria sit absentia.

6 ¶ Appellari. Et si princeps ille superiore recognoscat vt dicit Bal. in l. j. in fi. ff. de of. pfe. pret. Paul. de Cas. in cons. ccxxv. super primo dubio. in fi. Dec. in c. pastoralis. de app.

7 ¶ Inferatur. Vide Dec. in c. cum venissent. in prin. de iu. principis tamen voluntas presumitur in dubio esse talis qualis esse debet. Jas. in l. iustitia. ff. de iust. & iur. &c. q. xlviij. in fi. in cons. xcvij. per totum, in consi. 580. & id verum est quod non censetur velle preiudicare tertio vt plene &c. in q. 520. etiam in iure ad rem, vt per &c. in consi. 525. in fi. & etiam in minimo, vt per eundem Dec. ibi in prin. vbi addidi.

8 ¶ Pet. de Anch. Late Deci. in consil. cccclxiij. post medium.

9 ¶ Prebendam. Adde Dec. in c. iij. in ij. nota. de probatio.

10 ¶ Fieri potest. Et ideo licet vicarius generalis non possit conferre potest instituere. Deci. in consil. cxxj.

11 ¶ Statuta facere. Succedit enim tunc capitulum in iurisdictione. de quo vide no. dictum Abb. in c. scriptum. de ele. & vide Deci. in c. at si clerici. §. j. de iudic. & vide Rot. decisio. ccxxi. fuit dubitatum. in no.

12 ¶ In ardnis. Est enim hic regulare, quod episcopus in maioribus negotijs non statuit gl. in c. ij. de maio. & obed. vbi Anto. de But. Abb. Car. Henr. in c. conquestus. de ferijs, in iij. dis. Fel. in c. quod super his. versic. & not.

13 ¶ Alienare. Vide Hipp. in l. j. §. cum quidam. inst. ff. de quest. & vide deci. in consi. cccxxv. nu. 7. Jas. in l. qui sine. in v. limitatione. ff. de condict. sine causa.

Siluest. Aldobr.

a ¶ Probationis. idem Deci. infra, de probationi. c. iij. & consil. lxi. Anto. Corset. in singulari, versic. Indefinita. Alex. con. vij. nu. ij. (vbi dixi) lib. j. consil. ccj. nu. ij. lib. vij.

b ¶ Concurrat. idem Deci. infra e. c. que in ecclesiarum. in prin. c. j. §. de iud. c. tertio loco. §. de prob. Semi. consi. lxxv. Jas. l. si pater impuberis. de vul. & pup. Alci. lib. j. de verbo. sign.

c ¶ Principis. Deci. §. de appel. c. intimasti. consil. cccclxxx. in Marti. tandem de princip. §. xlij. Pan. disputa. j. episcopus, Alb. Bru. consi. xxxi. Fran. luca. in trac. priuile. fis. Bald. l. fina. C. de Rela. fac. tex. c. sententiam. xxxv. q. ix. c. cum apud. xj. q. iij. Car. Flo. clem. pastoralis. de re iud.

d ¶ Tenent. Ut etiam tenui in consue. Pari. §. xxx. nu. xxxv.

e ¶ Collectam. Alex. consi. lxxviij. lib. vi. Fran. Ripa de Rescri. Respon. iiij. Et hoc verum de iure hoc tantu casu: alias est de reseruatis supremo principi. Jacobi de S. Georgio. i trac. feu. ver. cum mero Imperio. & vers. qui quidem inuest. prest. iur. fideli. Et in tra. de homa. vide Inn. Pape deci. Delphi. lxxxvij. aufreri. in addit. decis. Tholo. ccclviij.

f ¶ Generaliter. Panor. de concil. Basi. in j. dubio. adde Alci. in l. collegarum. de verbo. signi.

g ¶ Sanior Feli. hic, Alex. ab exea nu. cccxcij. adde Rico. Bureri. decisio. Burdegalen. iij.

[redacted].

1 ¶ Preces a quocunque porrigantur, non refert.
2 Paupertas & inopia, qualiter distinguuntur.
3 Libere fieri quid dicatur.
4 Ciues possunt condere statuta in sua ciuitate. 11. 12.
5 Statutum excedens fines potestatis, ipso iure nullum est.
6 Statutum laicoru non potest disponere super rebus laicorum.
7 Constitutio si reuocatur, an videantur cassata, que facta sunt tempore constitutionis durante.
8 Alienatio rerum ecclesie duo requirit, & an requiratur semper solennitas. 9.
10 Feudum non potest alienari, etiam necessitate imminente.
13 Princeps secularis qualiter potest ex ca limitare ius diuinu.
14 Statutum quod bannitus occidatur impune, an valeat.
15 Princeps secularis an possit limitare ius diuinum, quod alias nunquam limitatum inuenitur. 17. 18.
16 Mulier bannita an possit impune adulterari.
19 Princeps an possit auferre subito rem suam. 20. 21. 22. 23. 24.
25 Papa, vel Imperator, an possint derogare iuri naturali sine causa, & quid in beneficialibus. 26.

27 Princeps si auferat alicui rem suam, an presumatur facere cum causa ⁊ an sit credendum principi asserenti causam subesse. 28.
29 Princeps, ⁊ Papa possunt statuere contra ius positiuum.
30 Succurrendum an sit illi, qui sua culpa deuenit ad paupertatem.
31 Uasallus licet feudum alienare non possit, an alteri possit infeudare.
32 Uasallus an possit in vltima voluntate relinquere feudum ecclesie.

Ue in ecclesiarum. Summatur ⁊
1 diuiditur vt per Abba. hic. ¶ † In textu ibi: ad audientiam nostram. Ex eo quod non dicitur per quem, inferunt Cardin. ⁊ Imol. hic quod non refert a quocunque preces principi porrigantur. Sed ista illatio non videtur necessaria: quia non de hoc, sed de alio dubio querebatur hic: ⁊ quando apud Legislatorem de vna questione dubitatur, presupponitur quod
1 omni alio respectu habilitas concurrat [1]. l. qui testamento. in principio. ff. de testam. c. j. in fine de eta. ⁊ quali. in vj. dictum tamen in se verum est, saltem in casu isto: quia agitur de vtilitate ecclesie: quo casu iudex ex officio supplere potest. c. cum venissent. vbi Abb. in vlti. notabi. de inst. ⁊ vbi iudex ex officio supplere potest, admittitur etiam tertius, de cuius interesse non agitur: vt probatur in c. cum parati. vbi Imol. declarat. ⁊ dixi
2 ibi. de app. ¶ † In tex. ibi: ad inopiam. inopia enim a paupertate distinguitur. quia inops dicitur qui nihil habet: pauper vero, qui parum habet: vt no. Archi. viij. distin. c. quo iure. Sequitur Pau. de Castr. in d. l. id, quod pauperibus. circa fin. C.
2 de episc. ⁊ cler. Sed tamen ista differentia non probatur iure [2]. vt Alex. concludit in l. si constante. in princ. ff. soluto matrimonio. ⁊ in authen. preterea. in gl. in verbo, locuples. C. vnde vir, ⁊ vxor. ⁊ dixi in c. ex ratione. de appella. allegando text. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. ibi: si paupertas non permisit, excusata est eorum inopia. ¶ In text. ibi probabiliter allegauerit, id est, allegando probauerit secundum Hosti. Joan
3 nem Andr. ⁊ Car. hic [3]. Secundo Bal. intelligit probabiliter id est sine culpa. de quo in glo. Uel tertio magis placet vt dicamus, probabiliter, id est, ita, quod constet, saltem presumptiue ⁊ verisimiliter de futura inopia. Facit text. in c. bone. infra de appel. ibi: ex verisimilibus, ⁊ de probabilibus causis. ⁊ glo. fina. ibi, ⁊ in text. in c. inquisitioni. de senten. excommuni. ibi: probabili, ⁊ discreta. ¶ † In text. ibi liberã habeat facultatem, id est,
3 sine consensu ecclesie, vel alterius domini: vt dicunt Baldus ⁊
A Imo. hic. Et hoc probatur, quia libere [A] illud fieri dicitur
a quod absque licentia alterius fieri potest, secundum glo. in cle. dudum. in verbo, libere. de sepul. ⁊ in c. cum plures. in verbo, libere. de offic. deleg. in vj. Et not. Abb. in capi. statuimus. de regular. per illum tex. cum simi. vt late tradunt Andreas Sicu. ⁊ Mod. in c. j. de offi. ord. Et verba ista important liberam vo
4 luntatem [4], secundum Anton. de But. ⁊ Imo. hic. ⁊ no. Barto. in l. alio. de alim. ⁊ ciba. leg. cum simi. vt tradunt Moder. in c. j. supra eodem. Adde tamen quod verba predicta recipiunt determinationem secundum alia iura. glo. notab. in c. cum nobis olim. in verbo, libere. de electio. ⁊ no. in c. ij. de feud. ⁊ Alex. hoc tradit in consil. lxxx. viso. in secundo dubio. lib. j. ⁊ in consil. xij. viso themate. lib. ij. Areti. consi. lxxvj. diligenter. Barba. in con
4 sil. iij. ⁊ xij. in ij. libr. ¶ † Primo not. quod ciues habent potestatem condendi statuta in sua ciuitate vt Abb. hic primo dicit: ⁊ talis potestas competit cuilibet de populo. l. omnes populi. ff. de iust. ⁊ iure. §. ius autem. instit. de iure natu. Et hoc etiam locum habet licet statutum sit contra ius commune, vt probatur in l. item eorum. ff. quod cuiusque vniuers. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. ⁊ in l. j. C. de emancip. lib. ⁊ no. Alberi. in prima parte statutorum. q. vij. Secus tamen est in
5 clericis, qui etiam cum episcopo non possunt statuere contra canones [5]. capitulo quod super his. de maiorita. ⁊ obed. de cuius diuersitatis ratione not. Abbas in capitulo fina. versic. sed pulchrum est videre supra de consuet. Imo. in c. finali. versicu. et sic no. de offi. leg. Moder. in d. c. quod super his. Item secus est, si potestas statuendi alicui ab homine cõcedatur: quia contra legem superioris statuere non potest. l. formam. C. de offic. prefec. pretor. facit tex. in prima constitutione C. in §. quibus. ⁊
5 quod ibi Bart. ⁊ doc. ¶ † Secundo colligitur, secundum Ab. hic, quod statutum excedens fines potestatis, est ipso iure nullum. Allegat l. fi. ff. de iurisd. omn. iudi. ⁊ c. ij. de constit. in vj. Et dum allegat l. fi. que loquitur in iudice ius dicente extra territorium, sentit quod a pari procedunt, forum sortiri in loco, ⁊
6 statutis ligari [6]. Et est regula, quam Inno. ponit in rub. j. de consue. vbi Anto. de But. vers. vnam regulam habetis. ⁊ idem Archi. viij. dist. c. quo iure. Specu. eod. titu. §. j. ver. ⁊ no. Et hoc modo arguit Rapha. Cuma. in cons. cxlix. P. laicus in princ. Pau. de Cast. in consl. lxix. visis. Alex. in consi. cc. ponderatis.
6 lib. ij. ¶ † Tertio nota quod statutum laicorum non potest dis
7 ponere super rebus ecclesiasticis [7]. Et istud notabile ampliatur, primo vt procedat etiam si iusta causa statuendi subesse videatur, vt erat hic, propter paupertatem. Nam licet statutum laicorum de rebus ecclesiasticis factum sit iusta ratione, non tamen valet vt hic, ⁊ in notabili casu Ange. tradit in consil. xxiij. dictum statutum. quia non solum iusta causa, sed etiam potestas requiritur: vt in eodẽ casu Abbas scribit in consil. lxxxiij. presens dubium. lib. j. Secundo ampliatur, etiam si talia bona sint, quorum vtile dominium laicorum sit, prout erat hic in feudis. Ex quo secundum Abb. infertur quod dispositum de dominio in rebus ecclesie, etiam locum habet in directo dominio quod solum apud ecclesiam reperitur. quasi Abb. velit quod non solum in pleno dominio, sed etiam in directo solo, habeat locum iste tex. Et pari ratione in vtili dominio dũtaxat idem esset dicendum, per ea, que videbimus in c. ecclesia sancte Marie. j. eod. Sed tamen ista illatio, quam Abb. facit, non videtur hic bene inferri: quia in text. de dominio nihil dicitur, sed de feudo ecclesiastico, quod erat apud laicum. Nam quod libere possit alienari, id est, sine consensu domini, hoc erat in preiudicium ecclesie. c. j. de aliena. feud. ideo statutum non valuit. Sed quatenus agitur de preiudicio laicorum, quibus bona in feudum, vel emphyteosim ab ecclesia cõceduntur, bene valeret sta
8 tutum laicorum in talibus rebus ecclesie [8]: vt no. tradit Pet. de Anchar. in consil. ccccxxxiij. postquam ista domina. ⁊ idem Petr. de Anch. in consi. cxxiij. visis, ⁊ diligenter reassumptis. Pau. de Cast. consil. ccxvj. presupposito. in fi. ⁊ Alexan. in consil. ix. ponderatis his. in v. li. Andre. Sicul. in consil. xiiij. lib. j.
7 ¶ † Quarto no. ibi, constitutiones huiusmodi, ⁊ venditiones quod Papa hic cassauit non solum constitutiones sed etiam venditiones prius factas virtute talium constitutionum. Et ita videtur sentire text. hic, quod cassata constitutione, contra
B ctus facti tempore constitutionis non videntur reuocati [B], nisi exprimatur. Et ita per istum text. dicunt Cardi. ⁊ Abb. hic, ⁊ idem Abb. in capi. fin. j. eod. Et ad hoc est glo. notab. in cap. j. in verbo, de cetero. de postul. prelato. in vj. que dicit quod licet forma electionis, de qua ibi, annulletur, electiones tamẽ prius
9 facte non debent retractari [9]: Ad idem gloss. in capi. j. in versic. receperit. de cleri. non resid. in vj. ⁊ in cle. vt hi, qui. in verbo, in posterum. in fi. de eta. ⁊ quali. Et ratio est manifesta, quia noua constitutio ad preterita non porrigitur. ca. ij. supra eod. ⁊ in capitu. fina. infra eod. ⁊ presertim in decisis, prout est in contra
10 ctibus precedentibus [10], vt not. per Barto. post glos. in l. causas, vel lites. C. de transac. ⁊ idem Bartol. in l. j. §. fina. ff. ad Tertul. ⁊ in l. omnes populi. in ij. q. v. q. princi. ff. de iustit. ⁊ iur. cum simil. vt videbimus in c. fin. infra eod. ⁊ ibi etiam dicam de intellectu glos. in cle. j. de immu. eccle. quam Abb. hic adducit. Et ista conclusio procedit, quando constitutio, que reuocatur, valuit in preteritum, secus si nulla fuisset: quia contractus facti pretextu talis constitutionis non valuissent: sicut etiam senten
11 tia lata pretextu statuti nulli non valet [11]. Bal. in c. cum causa. in prin. per illum textum de re iud. facit tex. in l. pen. C. de incest. nup. ⁊ quod no. Barto. in l. omnes populi. ⁊ Abb. in capitulo finali. infra eodem de annullatione ex causa de preterito, de qua ibi videbimus. Et ideo hic videtur quod omnes contractus nulli fuissent, ex quo statutum erat nullum. Unde cassatio
12 hic, vt Ab. finaliter dicit, ad factum, nõ ad ius [12] referri videt. Ad hoc facit text. in c. si quis presbyterorum. de re. eccle. non alie. ibi: viribus euacuetur: quamuis ab initio nullus. ⁊ glo. in l. j. in verbo, infirmabitur. ff. de ferijs. in l. ex empto. §. is, qui vinum. ff. de actio. empti. in glos. j. Et de verbo, cassamus, est text.
8 cum glo. in c. ij. vt lite non contest. ¶ † Quinto no. ibi: sine legitimo. ⁊ ex his que Abb. hic dicit, quod in alienatione bonorum ecclesie duo requiruntur, forma, id est, solennitas, ⁊ iusta causa. ⁊ idem Abb. in c. nulli. de rebus eccle. non alie. ⁊ in c. j. post Anton. de Bu. ibi, de restitut. in integr. ⁊ Domi. post alios in c. ij. de reb. eccle. non alie. in vj. cum simil. vt tradunt Mod. hic. Et hoc late prosequitur Lauren. de Rodulphis in repetit. c. fi. de exceptione. xj. q. ij. in prin. questione. ⁊ idem Petr. de Ancha. consi. lvj. quedam ex predictis. Barba. in consi. xvij. in iiij. libro.
9 ⁊ Alexan. in consi. xvij. viso instrumento. lib. iiij. † Addatis tamen quod si alienatio facta esset in fauorem ecclesie, quod vale
13 ret. licet solennitas requisita non interuenisset [13], prout voluit glo. no. in l. cum hi. §. eam transactionem. in ver. alimentarius. ff. de transa. per illum tex. Est verum quod glo. ibi reprobatur

per Jac.

per Jac.Butr.⁊ sequuntur Bar.Alberi.Pau.de Cast.⁊ Mo
b der.Sed tamen opinio glo.verior [b] videtur,quam ibi Bald.⁊
Ang.sequuntur.⁊ idem Bal.in l.contra iuris.in fi.ad finem.ff.
de pac.⁊ probat efficaciter in d.§.eam transactionem.Nec ob
stat responsio Paul.de Castr.ibi, quod illud ideo fit, eo quod
tex.vltra procedit: quia cōsiderandum est quod non per viam
extēsionis vlterius procedat,sed per viam declarationis a ces
sante ratione iuxta c.cum cessante.de appel.Et hoc comproba
tur:quia talis solennitas in fauorem ecclesie requiritur: ⁊ vbi
14 adhibetur, presumitur quod actus sit in vtilitatem ecclesie [14]:
vt not.Bald.dicit in c.j.ver.querit Ja.qui feu.da.poss.sequitur
Alexan.in consi.lxxix.j.lib.⁊ idem Bal.in c.sicut.in fin.de re iu
di. Si ergo constat de vtilitate ecclesie sumus in casu claro, ⁊
non est opus coniecturis.l.continuus.§.cum ita.ff.de ver.obli.
Et ideo in foro conscientie,vbi veritas attenditur, valet con
tractus licet solennitas,non interuenerit:vt no.Ab.in c.j.in fi.
de resti.in integ.Et pro ista conclusione bene facit glo. in c.j.in
glo.fina.infra ne sede vacante. que voluit quod contractus fa
ctus absque solennitate in fauorem ecclesie ratificari possit.Et
est dictum Inn.in c.j.de his,que fi.a prela.⁊ ita Mathesi. con
cludit in no.cliij.inci.no.quod si minor.in fi.⁊ tenet Anton.de
Butr.in c.si quis presbyterorum.in fi.de reb.eccle. non alie.Et
in simili casu no.Ange.in l.ij.ff.de acceptil.⁊ in cons.cccxvj.sta
tutum quod mulier ⁊ plura similia ad hoc prosequitur Ro. in
consi.cccxvj.circa propositum.⁊ Mod. in c.causam,que.de iu
di.⁊ Barb.in consi.xxxv.libr.ij.Nec predicte conclusioni obstat
tex.in c. bene quidem.xcvj.distinc. ibi non valet statutum laico
rum,etiam in fauorem ecclesie: quia ibi erat defectus potesta
tis,vt probatur in c.ecclesia.infra eo.Similiter non obstat tex.
in cle.j.⁊ in c.de reb.eccl.non alie. in vj.quia predicta iura pro
cedunt. quādo ipsa ecclesia adstringeretur, ⁊ conueniretur p
tali 3ctu:secus videretur, quando ipsa velit contractum obser
10 uari in fauorem eius,per ea,que sepius dicta sunt. ¶ † Sexto
c ⁊ vltimo no.quod hic videtur probari,quod feudum [c] etiam vr
gente necessitate,alienari non possit.De quo not.Bal.in c.j.§.
si liuellario.quib.mod.feud.amit.⁊ text.in c.j.in prin.⁊ qualiter
olim feud.alien.pos.Spec.in tit.de feudis.§.quoniam.ver.iij.⁊
Jac.Aluaro.in c.j.§.fin.in xxxiij.conclusione.que fuerit prima
causa benefi.amit.⁊ per glo.c.j.§.hoc quoque.de successione feu
di.¶ In glos.j.ibi:iure poli.id est iure celi,secundum equitatē
naturalē,vt Abbas hic dicit: vel melius,iure poli,id est in fo
ro conscientie,⁊ secundum Deum.Facit text.in capitulo fina
li.xvij.questione iiij. ibi:sed iure fori, non iure poli.⁊ nota.per
glos.in l.celebrandis.in verbo,legitimi. C.de nupt.Hoc tamen
satis conformatur cum eo,quod Abb.dicit: quia forus cōscien
15 tie secundum naturalem equitatem regulatur [15]: vt no.Bald.
in l.j.in fin.C.de vec.⁊ comm.⁊ Abb.in c.j.in fin.de restit.in inte
11 grum.¶ † In fi.gl.Ex his, que Abb.dicit,prima conclusio est,
quod villa,vel castrum subiectum ciuitati,in rebus suis statue
re potest.Et idem tenet Petr.de Ancb.in c.j.in repeti. in ver.
nono quero.in fi.s.e. vbi ad hoc allegat glo.in c.constitutionē.
in verbo,statutum.de ver.sig. in vj.⁊ idem Bal.in consi.ccccxc
vij.presupposita.in iiij.libr.Et dum Ab.in hac prima conclu
sione dicit tale castrum non habere iurisdictionem, vt tenet
Bar.in l.omnes populi.ff.de iust.⁊ iur.⁊ in l.j.ff.de damno infe
cto.Rayne.de Forli.tenet contrarium in d.l.omnes populi.in
repeti.per l.j.C.de emancip.lib. Sed responderi potest quod il
d le tex.intelligit de statuto municipij [d], quod habet iurisdictio
12 nem,⁊ non esset alteri subiectum.† Secunda conclusio Ab.est,
quod cum talis villa, vel castrum non habeat iurisdictionem,
infertur quod penam apponere non possit: quia hoc pendet a
iurisdictione,vt Ab.dicit.⁊ idem Ang.in l.j.per illum text.ff.si
quis ius di.non obtem.vbi etiam ad hoc allegat Inn.in c.cum
accessissent.j.e.⁊ sequitur Alex.in d.l.j. Et hoc idem tenet An.
de But.in c.cum omnes. ver.nunquid autem.s.eod.tit.⁊ idem
Bal.in rub.s.eo.Et sic ista videtur communis opinio.Sed ta
men in cōtrarium facit,quia eo respectu, quo statuere possunt
super rebus suis videtur etiam quod tali casu possint penam
imponere, quia accessorie venit, ⁊ tendit ad confirmationem,
ar.gl.no.in cl.ne Romani.in verbo,tolli.de ele.facit quod Ab.
hic dicit de vniuersitate scholarium.per c.ex literis.j.eod.Non
obstat ratio doctorum,quod penam imponere,ad iurisdictio
nem pertinet:quia verum est,in mulcta,prout loquitur text.in
d.l.j.Secus videtur esse in pena,que a principio statuitur.Itē
non obstat si dicatur quod statuere sit iurisdictionis, vt notat
16 Bartol.in l.omnes populi. ff. de instit.⁊ iure. [16]. quia verum
est super his,que ad iurisdictionem pertinent,puta super deci
sione causarum:alias secus,vt concludit Alexan.in l.j.ff.de iu
risdic.omn.iudi.Et quia attenta ista ratione,non possent etiā
statuere super rebus suis,cuius contrarium docto. omnes di
cunt:Et ideo videtur quod sicut concedunt doc.quod super re
bus suis,potestatem habeant statuendi, pariter ad corrobora
tionem statuti penam adijcere possint:ar.dicte gl. no.in cle.ne
Romani.Retenta tamē communi opinione,limitatur dupli
citer.Primo secundum Abbat.hic,nisi ex pacto adinuicem se
obligarent.Et ad hoc est etiam glo.not.in c.cum aliquibus. in
verbo,firmitate.de rescript.in vj.⁊ not.Anto. de Butr. in d.c.
cum omnes.in loco preallegato.Idem Imo.ibi,vers.item po
tes.Sed considerandum est, quia in tali casu, in quo ex pacto
obligarentur ad penam, tali casu etiam per statutum viden
tur posse obligari:quia si conceditur vt pacto fieri possit,a for
tiori per statutum,prout arguit tex.in l.fin.de fideiuss.Sed re
sponderi potest, quod quandoque virtute pacti quis obliga
tur,⁊ non virtute statuti:vt patet in principe, qui legibus solu
tus est.l.princeps.ff.de legi.l.digna vox. C.e.titu.⁊ tamen ex pa
17 cto obligatur [17]. capit.j.de probatio.Uel secundo dicamus q
licet quis statuto solo non obligetur, tamen pacto cum statu
to simul obligari potest:vt in notabili qnestione Bal.tradit in
capi.venientes.vers.sed nunquid.de iureiur.dicens quod plus
c fieri potest per statutum vallatum pacto,quā per statutum [c][F]
x simpliciter [18].Facit notabile dictum Arch. in c.certe.xij.q.j.in
18 princ.Secundo limitatur,nisi vniuersitas haberet hoc ex con
suetudine,secundum Jo.de platea.in l.j.C.de fisc.vsu.libr.x.⁊ se
quitur Alex.in d.l.j.ff.si quis ius dicen.per l.viros.C.de diuer.
offi.lib.xij.Sed obstare videtur:quia si non valet statutum,pa
riter non videtur valere consuetudo ar.l.de quibus. ff. de legi.
⁊ tex.in d.l.viros.non loquitur de consuetudine,vt valeat eo ca
su,quo non valeret statutum: vnde nihil facit. Sed potest re
sponderi quod quandoque valet consuetudo, licet non va
leat statutum, vt patet in clericis, qui non possunt statuere
contra canones c. quod super his. de maior.⁊ obed.⁊ tamen ab
eis consuetudo contra canones induci potest.c.fina.C.de con
suet.⁊ maxime hoc haberet locum, si consuetudo ita statutum
interpretetur:quia quādoque statutum, quod de se non valet,
a cōsuetudine.interpretatiue corroboratur.vt singulariter di
cit Anto.de But.per illum text.in c. cum dilectus.de consuet.
13 versi.ex quo infertur. ¶ † Successiue Abbas prosequitur ma
teriam decretalis,⁊ primo dum loquitur de iure diuino, secun
dum eum prima ⁊ principalis conclusio sit,quod princeps secu
* laris * ex causa ius diuinum limitare [e] potest:vt patet in homi
e cidio,⁊ testibus.⁊ no.Bar.in proemio Digestorum.versic.que
ro quid.de rescri.Bal.in auth.ad hec. de vsu. ⁊ in l.ij. ad finem.
C.de precibus Imper.offeren.⁊ ita Mod.hic.Et idem late tra
dit Bar.in l.omnes populi.in tertia questione principali.ff.de
iust.⁊ iure.Alberi.in prima parte statutorum.q. vij.⁊ in l.quo
ties.C.de precib.Imp.offe.Alex.in cons.cvij. pro inuestigatio
ne.lib.ij.Et quod dictum est de Imperatore, idem est de sum
19 mo pontifice,qui ex causa contra ius diuinum dispensare [19] po
test:vt per glo.in c.a nobis.in verbo,exemptis. de deci.no.In
noc.in c.post translationem.in fi.de renun.Pet.de Ancbar.in
repetitione.c.j.s.eod.in secunda oppositione.cum similibus.vt
late insistunt,Moder.hic. Et adde, quod Papa in omnibus
20 dispensare potest, preterquam in articulis fidei [20]: vt dicunt
Uincen.Joan.An.⁊ Abbas post alios in c.proposuit. de con
cess.preben.⁊ Pe.de Ancb.istam regulam facit in cons.cclxx
iiij.reuocatur in dubium.Et ideo dispēsare potest cum mona
f cho [f] ex causa,vt contrahat matrimoniū [21]: vt late tradit Jo.
21 An.in regu.semel Deo.de reg.iur.in vj. Inn.in c.cum ad mo
nasterium.vbi Abb.post alios.de statu monach. Bal.in l.si ti
bi filius.ff.de adopt.Pet.de Ancha.in d.c.j.ver.vlterius que
ro.s.eo.⁊ in cons.cclx.parum dubitationis.Imo. in clementi.j.
vers.sed querit Gul.de consanguini.⁊ affini. Et idem de cleri
co constituto in sacris.vt no.Bal.in l.rescripta. C. de precibus
Imper.offeren.ver.item dispensat not.per glos.⁊ doc.in c.cum
olim.de cler.coniu.Sic etiam Papa dispensare potest in ma
D trimonio contracto per verba de presenti [D][s]: vt in gl.fina.con
g cludit in cap.ex publico.de conuers.coniuga.quam Host.Jo.
An.⁊ doct.communiter ibi sequuntur.⁊ idem Bald. in l.Deo
nobis.ver.vlterius no. C.de episc.⁊ cleric.Petr.de Ancbar.in
c.j.s.eo.ver.circa matrimonium.⁊ in consil.ccxl.s.allegato. vbi
late insistit.⁊ idem consi.ccccx.viso,⁊ diligenter inspecto.Imo.
in ca.fin.j. de transact.dicens quod ita communiter tenentur.
Et ita post longam disputationem residet dominus Preposi
tus in fi.de sponsa duo. Et etiam in matrimonio carnali copu
b la consummato [b],quod ex causa possit dispēsare, cōsuluit Ma
rianus in consil.xxviij. circa primum quesitum.in secundo du
bio. Sic etiam in iuramento potest Papa ex causa dispensa
re:vt per gloss.⁊ docto.in c.quanto.de iureiuran. in c.authori
tatem.in gloss.j.circa fin.xv.quest.vj.notat Card. in clementi.j.
circa finem.ver.xvij.quero.de iureiuran. Sic etiam Papa dis

d

pensare potest contra irregularitatem prouenientem ex biga-
mia: vt notatur in c. super eo. vbi Innoc. Joann. Andr. & doct.
de bigamis. & per glo. Archid. & alios in cap. lector. xxxiiij. dist.
Gofred. in summa de biga. circa finem. Rota in prima decis.
in tit. de biga. in nouis Pet. de Anch. in consilio. cxxiij. circa
bigamos. & Imo. in c. proposuit. in glo. in verbo, dispensare. de
conce. preben. vbi inquit quod ita communiter tenetur. Sic e-
22 tiam Papa dispensare potest super vsuris ex causa [22]. cap. sa-
i lubriter. de vsuris. & late Alexan [i]. tradit in cons. j. & ij. in secun
do lib. & in consil. cvij. pro inuestigatione. eodem lib. Sic etiam
Papa dispensare potest cum aliquo circa modum dicendi of
k ficium [k], licet ex toto illud tollere possit: vt Abbas tradit in
capitulo j. in vltimo nota. de celebratione missa. & notat Card.
post alios quos ibi refert in clementin. ij. in sexto nota. de cele-
bratione missarum. & plura similia possent applicari: gratia
14 breuitatis non insisto. † Ex hac prima conclusione infertur, va
23 lere statutum, quod bannitus impune occidi possit [23]: vt no-
tat Bartolus in l. omnes populi. ff. de iustitia & iur. cum con-
cordant. vt tradunt Moderni hic. Et idem tenet Bal. in l. a-
missione. §. qui deficiunt. ver. ij. queritur. ff. de capit. diminutio.
in l. gracchus. C. de adult. Joan. And. in addit. Speculat. eod.
titul. de constitutio. circa finem. & Alexand. in consil. cxiiij. pon
deratis. libr. j. & in consil. ij. visis. in fin. libr. ij. & in consil. cvij. pro
inuestigatione. eodem lib. ij. & in consil. lxv. attenta. in princip. li
bro iij. & tradit Nellus in prima parte secundi temporis. q. j. in
tractatu bannitorum. Et adde quod occidẽti talem bannitum
24 etiam premium constitui potest [24], secundum communem o-
pinionem, vt Alex. concludit post alios, quos refert in l. si pla-
gij. in prin. ff. de verb. obli. & ibi in principio dicit hoc etiam ha-
bere locum in foro conscientie. allegat Albe. qui ita concludit
in quarta parte statutorum. q. xix. Et hoc, secundum eum, quã
do facit hoc zelo iustitie: secus si ad vindictam. & ita procedit
glo. in c. inter hec. xxxiij. q. ij. Excipiuntur plures casus, in qui-
bus tale statutum non haberet locum. Primo, quando fieret
statutum sine iusta causa, puta pro debito pecuniario: quia nõ
25 valeret, secundum Hosti [25]. in c. fina. de consuetud. & idem An
to. de Butr. & Imol. hic, & Moder. simpliciter sequuntur. & per
glo. iiij. q. j. in summa. & idem tradit Gand. in tractatu malefic.
versi. circa finem presentis. & ibi refert quod Martinus de Fa
no. ita determinauit. & Raynut. de Forliuio hoc idem dicit in
repetitione l. omnes populi. ver. ex ista doctrina. quod tale sta-
tutum valet, quando bannitus esset pro tali delicto, pro quo a
ministro legis occidi potuisset, alias non valeret statutũ: quia
plus non debet priuato concedi circa vindictam, quam mini-
stro legis. Sed tamen reperio quod contrarium tenet Nellus
in tractatu bannitorum, in prima parte secundi temporis. in
q. j. supra allegata, & concludit indistincte valere statutum: qa
hoc non solum statuitur pro delicto, pro quo bannitus fuerit,
sed etiam propter eius contumaciam, que contumacia est di-
gna morte. c. ij. de maiorit. & obedien. Et per hoc ratio Ray. tol
litur, quia procedit considerato delicto simpliciter: sed hic vl-
tra delictum contumacia concurrit: & valet statutum, vt con-
tumax etiam ad mortem puniatur: vt not. Bal. in c. j. §. iniuria.
versicu. quero vtrum valeat statutum. de pace iura. firman. vbi
allegat Spec. ad hoc in ti. de fideiuss. §. j. & Joan. And. in c. veri
tatis. de dolo & contum. & idem Bal. in c. j. vers. pone latius. qui
successo. tene. Non tamen recedendum videtur a communi opi
nione: quia non est verũ absolute, quod pro simplici cõtumacia
qs ita grauiter puniri possit: nã pro contumacia nõ põt quis
26 puniri in amissione totius cause [26]: vt est gl. no. in l. j. §. hoc iu-
dicium. ff. si quis ius dic. quem post alios ibi sequitur Alex. qui
post Bald. etiam concludit quod audientia propter contuma
ciam perpetuo denegari non potest. Non obstant allegata su-
pra in contrarium: quia locum habent in eo, qui fuisset contu-
max in crimine, pro quo grauis pena imponi debuisset. Puta
rem etiam quod pro debito pecuniario ex causa magna hoc
l statui possit: vt est Florentie [l] statutum, quo cauetur quod de
bitor cessans, vel fugitiuus, impune tanquam bannitus, occi-
di possit. Secundus casus est, quando filius occideret patrem
27 bannitum: nam isto casu non intelligitur statutum [27]: vt vo-
luit Angel. per illum text. in l. si adulterium cum incestu. §. li-
berto. ff. de adulter. & in authent. de incest. nupt. in princip. Sed
in hoc contrarium tenet Bartol. in dicto §. liberto. & sequũtur
Petr. de Ancharan. & Joann. de Ana. in rubri. de his, qui filios
occiderunt. Moderni hic dicunt, quod prima opinio locum
habet ante factum: secũda procedit post factum homicidium.
Sed considerandum est quod ratio, qua Bartol. mouetur in
dicto §. liberto. per l. minime. ff. de religios. & sumptib. fune. etiã
militare videtur ante factum. Et quia in tali casu semper post
factum queritur. vnde in effectu dictum Ange. parum opera-
retur. & ideo indistincte opi. Angel. verior videtur quam tenet
Albe. in quarta parte statutorum. q. vj. & Nellus in tractatu bã
nitorum, in secunda parte secundi temporis. q. x. vbi respondet
ad d. l. minime. vt procedat in bannito, qui irrueret contra pa-
triam. Et idem sequitur Bartholomeus Veronensis in consi-
lio v. casus talis. vbi etiam aliter respondet ad d. l. minime. Et
x ista opinio confirmatur tali ratione [x]: quia statutum loquitur
simpliciter de homicidio: ergo non videtur habere locum in
parricidio, quod grauius videtur: quia statutum, quod loqui-
28 tur de homicidio, non habet locum in parricidio [28]: vt notat
Bal. in l. data opera. C. qui accusare. quem refert, & sequit Joã-
nes de Ana. in consil. lxiij. presupposita communi opinione.
Et tale statutum etiam videtur non habere locum in fratre: vt
per Nellum in tertia parte secundi temporis. q. liij. in fi. nec vxo
29 re [29]: vt tradit Barthol. Veronensis in dicto consil. v. licet ali-
ter in vxore videatur velle Alexan. in dicto consil. cxiiij. in pri-
mo libro, supra allegato. Tertius casus est, quando quis occi-
deret non legitime bannitum: quia statutum de bannito, de va
30 lido banno intelligitur [30]: vt notat Barto. in l. pen. ff. de adul
ter. Angelus in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. cum con-
cordantijs, vt tradunt Modern. hic. Et idem Alexan. in con-
sil. lxxvij. visis. in tertio libro. Et notat Bartol. in l. iij. §. si ser-
uus. in fi. ff. de acquiren. possess. & Bal. in l. ij. ff. si quis in ius vo-
ca. non ierit. vbi loquitur in clerico bannito a iudice seculari.
Eodem modo econtra si bannitus fuisset cancellatus, & non le
gitime, statutum haberet locum: quia verum est, illum esse ban
nitum: vt in notabili casu tradit Bartho. Veronensis in consi
lio vij. quidam fuit Padue. & Nellus in prima parte tertij tem
poris. q. iij. Et predicta locũ habent, quando constat: alias pro
pter scripturam ex probabili ignorantia quis excusatur, vt no
tat Bart. in dicta l. penulti. ff. de adulter. Alber. in quarta par
te statutorum, questione xxxvij. Bald. in d. l. de etate. §. ex causa.
per illum tex. ff. de interroga. actio. Paul. de Castr. in consilio
xxxij. licet ista sit questio Alexand. in dicto consil. cxiiij. libr. j. &
in l. huiusmodi. §. si ita. de lega. j. Quartus casus est, quia non
poterit bannitus seipsum occidere: nam propter statutum nõ
euitabit penam, de qua in titulo, de his, qui mortem sibi consci
uer. secundum Joann. Andr. in addit. Specula. in titul. de pe-
nis. §. j. vers. sed quero. facit quod notatur in c. contingit. de sen
ten. excom. cum simil. vt tradunt Modern. hic. & idem Baldus
in l. j. C. de ser. fug. & in proemio. supra. rex pacificus. Bartholo-
meus Veronensis in cõsil. v. supra allegato. facit textus in l. o-
mne delictum. §. qui se. ff. de re milita. in l. si quis filio. §. cuius.
ff. de iniusto, rupto. Sed tamen cõsiderandum est, quia imo vi
m detur quod etiam impune seipsum [m] occidere [x] possit, stante
x tali statuto. Nam videmus quod talis facultas propter vtilita
31 tem publicam etiam competit alteri bannito [31]. vt not. Bal-
dus in l. rogasti. in princ. ff. si certum peta. cum concordantijs,
vt tradit ibi Alexand. facit tex. in l. si quis. §. vtrum. & quod ibi
Bar. ff. ad Silla. & quod not. Bar. in l. ij. §. exercitium, ff. de his,
qui not. infa. & in l. quemadmodum. C. de agric. & cens. lib. xj. ita
ergo videtur quod suadente publica vtilitate seipsum occide-
re possit. Non obstant iura superius allegata, quia loquuntur
inspecto iure communi: secus videtur stãte tali stãtuto. Alios
casus presequuntur Modern. hic: sed gratia breuitatis vlte-
rius non insisto. Solum addo vnum notabile dictum, quod ta
le statutum non haberet locum in eo, q socium bannitum pro
n ditorie [n] occideret [32], vt notabiliter voluit Ang. in l. fin. C. de de
32 lato. libr. x. Ex quo notabiliter inferri videtur quod talis ban-
nitus veneno necari non possit: quia occidens cum veneno, di-
33 citur proditorie occidere [33]: vt not. Bal. in l. nemo. C. de summa
trin. & idem Baldus in l. cum fratrem. C. de his, quib. vt indig.
facit quod not. Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pe.
& bene facit quod notat Angel. post Jacob. Butr. in l. j. C. de
malefic. & mathema. vbi inquit quod atrocius est, hominem ve
neno occidere, quam gladio. Et sequitur Joan. de Ana. in c. j.
de sortileg. Unde inferunt quod si ex forma statuti accusatio
de homicidio post duos mẽses non admittatur, tale statutum
non habet locum in eo, qui accusatur pro homicidio commis-
so cum veneno: quia non est simplex homicidium, sed qualifica
34 tum. Et licet ista sint notabilia dicta [34], tamen in terminis sta
tuti, de quo agitur, dubia esse videntur, ex eo quod supra dixi
de interficiente seipsum: quia cum tale statutum respiciat vti-
litatem publicam, late debet interpretari. Unde quocunque
modo banniti interficiantur, intentioni statuti satisfactum vi
detur. Bannitus enim hostis dicitur, & dolus, an virtus quis in
15 hoste requirat? † Modo conclusio superius formata tam
in summo pontifice, quam in principe seculari, primo declara-
tur non procedere, quando est ius diuinum, quod alias limita
tum nũquam reperitur, vt Abb. hic post alios dicit, & sequitur
Bald.

Baldus in l.finali.C.si contra ius vel vtil.publi.vbi exemplum
ponit in illo precepto, Non mechaberis. Et ideo infert quod li
cet mulier bannita, ex forma statuti occidi possit, non poterit
tamen adulterari. & Modern. simpliciter hoc sequuntur. Sed
aduertendum est: nam primo illationem, quam Bartol. facit,
sequitur Petrus de Ancbar. in c.j. versicul. predicta infert ad
16 questionem. supra eodem. † Sed reprobatur [35] per dictum Nel
35 li in tractatu bannitorum, in secunda parte secundi temporis
questio. xlvj. quia secundum eum, si potest occidi mulier banni-
ta. ergo videtur quod per vim cognosci possit: cum maius sit
36 delictum, homicidium quam adulterium [36]. c. si quid verius.
xxxiij. quest. ij. ibi: si enim facturus est, quod non licet, prius fa
ciat adulterium, quam homicidium. facit text. in l. nec in ea. &
quod ibi Bartol. ff. de adulter. Non obstat quod adulterium
nunquam permissum reperitur: quia verum est quod per hoc
nõ efficitur licitum, sed solum pena remittitur, actu remanen-
te illicito, vt ipse latius ibi prosequitur. Et vlterius dici potest
quod etiam quandoque adulterium ex causa permissum fuit,
vt legitur de Abraham, qui cum vxorem sterilem haberet, de
voluntate vxoris ex ancilla filium procreauit. xxxij. quest. iiij.
in princ. & in c. dixit Sara. Sed tamen dictum Bal. quod com
o muniter approbatur, verius [o] videtur: quia adulterium est de
se malum, & in eo Papa non habet potestatem dispensandi: vt
not. per gloss. in c. literas. in verbo, non potest. de restitu. spolia
tor. Et ideo licet Rex haberet vxorem sterilem, nõ potest Pa
pa dispẽsare vt teneat concubinam: vt notab. Baldus dicit in
c. lator. versicul. sed quid si Regina. infra de re iudica. Non ob
stat quod homicidium sit maius delictum, quam adulterium:
quia est diuerse speciei: quo casu sub eo, quod plus est, non con
tinetur minus. vt per Dyn. in regula, cui licet. de regul. iur. in
sexto. Et quia in adulterio non esset satisfactnm menti statuti,
sicut in homicidio. Secundo in ista prima limitatione, quam
Doctor. simpliciter sequuntur hic, considerandum est quod
bene procedit, quando tale ius diuinum non fuit aliquo casu
limitatum ea ratione: quia erat omnino de se malũ, adeo quod
nulla ratione videretur posse excusari: iuxta not. per glos. in d.
c. literas. de restitut. spoliat. secus si tale ius diuinum hactenus
limitatum non fuisset: quia casus forte non occurrit, qui iustã
causam limitandi prebuisset. Nam nunc iusta causa subsistente
videtur quod limitari possit, vt doctor. dicunt in homicidio,
& in testibus. Illa enim videntur esse exẽpla, que non restrin-
gunt regulam. c. j. ne clerici, vel monachi. §. hactenus. instit. de
gradi. Et in illis casibus a principio ius diuinum limitatum
fuit, quod prius non erat. Idem ergo videtur dicendum in
isto casu, dummodo iusta causa subsistat. Et ad hoc facit tex. in
l. minime. ff. de religiosis, vbi limitatur illud preceptum diui-
num. Honora patrem, & matrem. & tamen prius illud limita-
tum non videtur. Secũdo conclusio predicta declaratur, dum
modo causa appareat: quia tali casu contra ius diuinum cau-
37 sa non presumitur [37]: vt notabiliter Abb. hic dicit, allegando
Innocen. in c. quanto. de consuet. Facit quod notat Bal. in l. j.
versicul. sed dubitatur. C. de iure aureo. annul. vbi inquit, quod
princeps nõ potest dispensare contra ius diuinum, nisi ex ma-
gna causa. Et probatur quod Abbas dicit: quia cum hoc fieri
non possit, nisi ex causa: ergo necesse est quod de veritate cau
p se [p] appareat, per ea, que tradunt gloss. & Doctores in l. si do-
natione. C. de collat. & quod notat Bartol. in l. si forte. ff. de ca-
strensi pecul. per illum text. Facit tex. in l. qui testamento. ff. de
probatio. Et stante causa etiã poterit dispẽsari contra ius diui
num, alias non limitatum, vt sentit Abbas hic. Et Moderni
ex hoc inferunt quod non sit differentia an alias fuerit hoc
ius diuinum limitatum, vel non, sed tota vis in causa consistit
& ita dicunt Mod. hic. Sed responderi potest quod qñ ius di
uinum aliquo casu limitatum fuit, facilius videtur quod cau
sa subesse possit. argu. textus notabilis in l. cum pater. §. quin-
decim. ff. de legatis tertio. Vel secundo dicamus quod quan-
do non fuit limitatum, ex eo quod nulla causa subesse potuit,
pariter nõ potest limitari, cum causa non reperiatur, propter
quam limitatio conceditur. Si vero non fuit limitatum, quia
occasio oblata non fuit, tunc videtur quod ex causa limitari
17 possit, vt supra dixi. † Tertio, & vltimo secundum Abba. con-
clusio supra facta limitatur, dummodo princeps secularis, vel
Papa statuat in pertinentibus ad eius iurisdictionem, vide-
licet princeps in temporalibus, & Papa in spiritualibus: quia
vnus non potest aliquid in preiudicium alterius attentare. xc-
vj. distinctio. c. cum ad verum. c. nouit. de iudic. c. solite. de ma-
iorita. & obedient. c. causam, que. qui filij sint legitimi. & notabili
ter tradit Paulus de Castro in consilio ccxvi. presupposito.
38 Et propter hoc dicebam superioribus annis Padue [38], quod
iura canonica, que Iudeo baptizato delictorum preteritorum
q plenariam remissionem [q] concedunt. xxvj. distinctio. c. j. in fin.
& c. vna. de consecratio. distin. iiij. c. ij. in fin. intelliguntur in fo
ro canonico, & non respectu fori secularis, cui statim commis-
so delicto ius quesitum fuit. l. licitatio. §. quod illicite. ff. de pu-
blic. l. finali. ff. de priua. delict. l. fina. ff. de furtis. quod ab Eccle-
sia tolli non potest, vt in iuribus preallegatis. Unde videmus
quod absolutus a crimine in foro ecclesiastico, potest in foro se-
39 culari conueniri [39]: vt late probat Petrus de Ancbara. in re
gula, ea, que. de regulis iuris in sexto. Anton. de Butr. & Abb.
in c. j. de offic. ordina. Ioann. de Ana. in c. ij. de adulter. cum si-
milibus. Facit quod notat Bald. in l. placet. C. de sacrosanctis
ecclesijs. Et ideo absolutio facta ab Ecclesia, non intelligitur
in preiudicium fori secularis. Et hoc modo confirmatur com-
munis opin. que habet quod sacramentum baptismi non libe-
rat baptizatum a pena delicti in preiudicium Reipublice, vt
tenent Innocen. Ioann. And. Petr. de Perus. Anto. de Bu-
trio & Abb. post gloss. in c. gaudemus. de diuort. & Abb. in c. de
his. de accusa. & Ioann. de Ana. ibi, dicit quod ista est commu-
nis opinio quam etiam ibi probat, & sequitur Areti. & Cardi.
in clementi. j. §. sane. quest. xiiij. de vsuris. Et ad iura in contra
rium allegata aliter respondent Doct. in dicto c. de his. quod
in foro anime intelliguntur. Et hoc probatur, quia baptismus
respicit animam, cum mediante illo sacramento quis efficia-
tur membrum Christi. de consecratio. distinc. ij. c. quia passus.
no. Bartol. in l. j. ff. ad municip. Angel. in l. heres absens. §. j. in
fine. ff. de iudic. & ideo videtur quod absolutio, quam ecclesia
tribuit baptizato, quo ad animam, intelligatur: quia talis re-
missio videtur habere causam limitatam respectu anime: &
quia Ecclesia non defendit iuste condemnatos pro furtis, & de
lictis. xiiij. questio. vlti. c. fina. & quia beneficium absolutionis,
quod ab Ecclesia conceditur, sine preiudicio alterius intelligi
tur. c. super eo. de offic. delega. c. ex tuarum. de authorit. & vsur.
pallij. l. j. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico. Et pre-
sertim dicendum est in Ecclesia, que est cultrix iustitie. c. j. de
alien. feud. Et facit quod in Euangelio dicitur, Reddite que
r sunt Cesaris Cesari, & que sunt Dei Deo. Et latius dixi [r] con
sulendo pro veritate, & iustitia: & merito ita iudicatum fuit per
magnificum Potestatem Padue dominum Thomam Mo
18 cenicum. † Secundo principaliter in secundo membro princi
pali de iure naturali vel gentium. Abb. primo concludit quod
princeps ex causa statuere potest contra ea, que sunt de iure na
turali, vel gentium. Faciunt ea, que superius dicta sunt de iu-
re diuino. Faciunt notata in l. fina. C. si contra ius, vel vtilitat.
public. vt infra dicam. Et ideo ex causa defensio naturalis tol-
40 li potest [40]: vt not. Angel. in l. si sic. ff. de legat. j. Alberic. in l. o-
mnes, qui. C. de episcop. & cleric. Alexand. in l. cum mulier. ff. so-
luto matrimo. & Nellus in tracta. bannitorum. in ij. quest. secũ-
di temporis. Unde causa subsistente Princeps tollere potest
41 citationem [41]: vt notat Bald. in l. cum cessante. in princ. C. quo
modo, & quando iud. cum similibus. vt tradit Alexan. in con-
silio ij. viso libro j. Et dum Abb. in ista conclusione ponit exem
plum in ista prescriptione, sentit quod prescriptio sit cõtra ius
naturale. Sed contrarium tenet Ioann. And. in regula, posses
sor. de reg. iur. in sexto. de quo Abb. & Mod. in ru. infra de pre-
19 script. † Et ex ista prima conclusione infertur secundum Ab.
s post alios hic, quod princeps ex causa [s] alicui rem suam aufer-
42 re possit [42]: vt notat Bartol. in proemio Digestorum: & in l.
quecunque. in fine. C. de fide instrum. lib. x. Bald. in l. rescripta.
C. de precib. Imperat. offerend. cum concord. vt prosequuntur
Moder. hic. Et est glo. in l. Barbarius. in gloss. penult. ff. de of
fic. pretor. cum similib. vt tradunt Moder. ibi. & vlterius idem
Angel. tradit consil. cxxxix. visis omnibus. Paul. de Castr. in
consil. cv. donatio predicta. in fin. Fulgos. in cons. cxliij. Anto-
nius. Ludoui. Roma. in consil. cccx. in casu proposite consulta
tionis. Alexand. in consil. ccxv. nec arguendi. in secundo libr. &
Andr. Sicul. in consi. lv. & in consi. lxiiij. libr. iiij. Et ista conclu-
sio quod dominio rei sue quis priuari possit, primo declara-
tur, dummodo pretium soluatur illi, cuius dominium rei au-
43 fertur [43]: vt not. Archid. in c. per principalem. ix. quest. iij. ho-
nus tex. in l. serui. C. pro quib. causis ser. lib. accip. & ibi Baldus
cum similibus: vt tradunt Moder. hic, & text. in l. venditor. §. si
constat. ff. communia predi. & Bald. ibi in fine. & idem dicit gl.
in dicta l. Barbarius. Et adde quod hoc dictum de restitutio-
20 ne pretij, limitatur dupliciter. † Primo, vt non habeat locum,
quando causa, propter quam res aufertur, haberet in se cul-
pã, vel delictũ eius, qui iure suo priuatur: vt patet in casibus,
de quibus Ab. hic loquitur in prescriptione, & cõfiscatione bo
21 norum: nam in his constat pretiũ non esse restituendum. † Se
cundo hoc intelligitur, quando alicui particulari persone spe
cialiter dominium rei sue tollitur: secus si per viam legis gene

ralis: quia tunc nulla restauratio fieri debet. vt not. declarat
Alexan. in consil. cxxij. visis his. versiculo ad tertium argumen-
22 tum. in iij. lib. ⁊ in consil. clxxxix. mature. libro ij. † Secundo
6 cessante causa priuationis restitutio fieri debet [6], vt dicunt
Imol. hic. ⁊ Moderni allegando dictum Innocen. in c. quia
plerique. de immunita. eccles. ⁊ quod tradit Ro. in con. cccciiij.
23 in casu proposito. cum similib. † Sed aduertendum est in per-
scrutando istam causam, que cessare videatur: nam in legibus,
que in proposito allegantur in dicta l. venditor. §. si constat. ff.
communia prediorum. ⁊ in d. l. serui. pro quibus causis serui li-
bertatem accip. non facile considerari potest quod causa cessa-
re dicatur: quia in dictis iuribus causa erat vera, ⁊ talis, que
non videtur quod cessare possit: ⁊ quia effectus erat consum-
44 matus: quo casu cessante causa, remanet tamen effectus [44]: vt
not. in l. ij. §. fina. ff. de donat. per l. fina. in princ. ff. vnde liberi. ⁊
idem Bartol. in l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. iij. Sed in ter
minis, in quibus loquuntur Innocen. ⁊ Ro. ⁊ in similibus ca-
sibus, hoc bene procedit, secundum regulam, que habet, quod
cessante causa, cessare dicitur effectus. c. cum cessante. de appel.
24 cum similib. vt ibi dixi. † Tertio predicta conclusio habet lo-
45 cum in subditis: secus est in non subditis [45], quibus rerum
suarum dominium, etiam ex causa auferri non potest: quia
hoc respicit iurisdictionem, que non cadit in non subditis: vt
notabiliter tradit Paulus de Castro in cons. cclxxxi. primum
dubium. vbi loquitur in Papa respectu laicorum. ⁊ idem Pau.
de Castr. in consil. ccxvi. presupposito. versicul. sed dubium est.
cum simili. vt tradunt Moder. hic. Et simile est in priuilegio,
46 quod si concedatur non subdito, reuocari non potest [46]: licet
secus sit in subdito, vt not. Inno. in c. nouit. de iudi. vbi Abb.
post alios sequitur Anton. de Butrio in c. cum M. infra eod.
Ludouicus Romanus in consil. cclij. pro decisione. ⁊ in consil.
ccclij. queritur primo. Lapus allegatione 100. in questione pro
posita. circa finem. Cardina. in consil. lxxxv. pro responsione. ⁊
Petrus de Ancbara. in consil. cclij. pro intelligentia. in fine.
Sed quantum ad propositum, considerandum est, quod licet
quis non esset subditus, si tamen res, cuius dominium aufer-
tur, esset in territorio, ⁊ iurisdictione principis auferentis, hoc
videtur sufficere. arg. c. sane. de foro competen. ⁊ in c. fina. eod. ti
tul. ⁊ in l. finali. C. vbi in rem actio. facit text. in l. formam. §. si ve
ro. ff. de censi. ⁊ in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe-
tenti. in sexto. Quarto predicta conclusio procedit in ipso prin
cipe: secus est in alijs inferioribus dominis, qui etiam ex causa
rem suam auferre alicui non possunt: quia solius principis pri
uilegium est, iura alterius tollere, vt notabiliter dicit Baldus
in l. ij. versicul. item nota quod si Papa. C. de ser. ⁊ aqua. ⁊ idem
Bald. in l. rescripta. versicul. tertio querunt Docto. C. de preci.
Imper. offerend. cum similib. vt per Mod. hic. Sed aduerten
dum est, quia Baldus in locis preallegatis videtur considera
re istam prerogatiuam in principe, quando hoc faceret sine
causa, dum inquit in d. l. ij. quod hoc facit princeps de plenitu-
dine potestatis, ⁊ quod plenitudo potestatis nullis iuris regu
lis limitata est. Et eodem modo loquitur Bald. in dicta l. re-
scripta. dicens quod pro causa habetur quelibet ratio motiua
ipsius principis. Secus dicit esse in statuto populi, in quo de-
bet esse causa probabilis, ⁊ cōdigna. Ergo manifeste vult Bal.
quod etiam per statutum populi inferioris a principe ex cau-
sa res sua alicui auferri possit. Et hoc idem tenet Bartol. in l.
toties. ff. de pollicita. dicens quod ciuitas potest per statutum
47 suum ius alterius tollere [47]. allegat d. l. venditori. §. si constat.
⁊ idem Barto. in l. Antiochensium. ff. de priuile. cred. ⁊ in proe
mio Digestorum. vbi primo loquitur de Imperatore, ⁊ postea
idem dicit in ciuitatibus inferioribus. Ergo ista limitatio
Mod. hic non videtur vera: quia Bald. hoc non dicit, sed po-
tius tenet contrarium, vt supra dixi. ⁊ Bartol. in locis supra al
legatis, Sed tamen pro opin. Mod. est notabilis decisio Al-
ber. in l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. quam ibi refert, ⁊
sequitur Paul. de Castro. versi. adde vnum, quod est notabile.
dicens quod tollere ius alterius, non pertinet nisi ad supre-
mum principem, vt est Papa, vel Imperator, ⁊ non ad illos,
qui superiorem recognoscunt, vt sunt Comites, vel Barones.
Et ad hoc allegat Archidiac. xxv. q. ij. in summa. ⁊ dicit Pau.
de Castro se ita consuluisse in ciuitate Bergami. ⁊ idem Bald.
dicit in dicta l. item si verberatum. §. j. ff. de rei vend. Resoluen
do primo dici potest hoc esse reseruatum principi, quādo hoc
faceret sine causa ex plenitudine potestatis, prout videtur vel-
le Baldus in dicta l. ij. ⁊ in dicta l. rescripta. Et tali casu idem
expresse tenet Angel. in dicta l. item si verberatum. §. j. vbi in-
quit quod Imperator de plenitudine potestatis auferre no-
t bis potest dominium, etiam nulla causa [t] suadente: ⁊ qui con-
trarium dicunt. secundum eum, mentiuntur. Et idem Angel.

dicit in l. ij. C. de quadr. prescriptio. ⁊ in l. iij. §. si is, pro quo. ff.
quod quisque iur. Barbat. in consilio lxiij. in iiij. libro. ⁊ hic, vbi
plures rationes adducit. Et certe cum pretium soluatur, vt su
pradictum est, hoc non videtur multum preiudiciale, vt notat
Alberic. in d. l. quoties. ⁊ ideo consonat quod ex plenitudine
potestatis hoc princeps possit sine causa, sed de potestate or-
dinaria causa requiratur, etiam in principe, vt supra in conclu
sione dicitur. Et ita intelligitur quod not. Fulgo. in l. fin. C. de
pact. quem referunt simpliciter Mod. hic, ⁊ Barb. cons. lxiiij.
in ij. lib. ⁊ idem Ful. in consilio lxi. domina Catherina. In in-
ferioribus vero distingui potest, quod in ciuitate, prout loqui-
tur Barto. in locis supra allegatis, ipsa possit ex causa, cum ha
beat iure proprio potestatem faciendi statutum. l. omnes popu
li. ff. de iustitia ⁊ iure. secus videtur in marchionibus, ⁊ comiti
bus, qui potestatem, ⁊ authoritatem ab homine cōsequuntur:
quia in generali commissione non venit ista potestas auferen-
di dominium alicui priuato, vt not. Bartol. in d. l. toties. ff. de
pollicit. ⁊ Bald. in dicta l. ij. C. de seruit. ⁊ aqua. in loco prealle-
gato. Nec obstat si dicatur quod ista ratio etiam militaret in
ciuitate, quia in generali potestate sibi data per l. omnes popu
li. non videtur hoc includi. Et ita pariter in ciuitate, per istam
rationem Albe. hoc dicit in l. quoties. versiculo sed vidi dubi-
tari. Quia ad hoc responderi potest quod potestas, que conce
ditur ciuitati de iure communi, plenior est, quam illa, que ab
homine conceditur. Hoc patet, quia ciuitas vigore huius po-
testatis potest facere statutum, etiam contra ius commune. l.
item eorum. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomi. in l. prohibe-
re. §. plane. ff. quod vi aut clam. Secus est in alijs: vt in l. formā.
C. de offic. prefect. pretor. ⁊ dixi supra in primo not. Et notan-
dum est, quod casu quo ista potestas, ⁊ alia, que principi sunt re
seruata, inferioribus a principe conceduntur, non recipiunt in-
feriores illam plenitudinem potestatis, que in ipso principe cō
48 sideratur [48]: vt not. Bal. in d. l. ij. C. de serui. ⁊ in d. l. rescripta,
⁊ in locis supra alleg. ⁊ idem Bald. in l. si testamentum. in prin.
C. de testam. cum similib. vt tradunt Moder. hic, ⁊ idem Alex.
in cons. xciiij. consideratis his. libro j. ⁊ in consi. lx. visa legitima
tione. in secundo libro. ⁊ idem Bald. in c. domino guerram. in
25 prin. versicul. est autem sciendum. in titul. hic finitur lex. † Se-
* cunda conclusio * Abb. est in hoc secundo membro principali,
quod iuri naturali, vel gentium sine causa Papa, vel Impe-
49 rator derogare non potest [49]. Et idem Bartol. ⁊ Doctor. di-
cunt in l. fina. C. si contra ius. ⁊ etiam in locis supra allegatis. ⁊
idem not. Bar. in l. iij. C. de fun. patrimo. lib. xj. Paul. de Cast.
in consi. clvj. viso. in fin. Petr. de Ancbar. consi. ccclij. pro intel
ligentia. Ange. in consi. cxxxix. visis. Alexan. in consi. iij. ex his,
que. libro v. ⁊ consi. lxxxix. excellentissimi. libro v. Et sicut non li
cet principi directo hoc facere, ita nec per indirectum, vt not.
Areti. in l. j. ff. de acquirend. possess. Et ista conclusio etiam ha-
bet locum in infidelibus, quibus Papa, vel Imperator bona
auferre non potest, vt Abb. hic dicit, allegando Innocen. in c.
quod super his. de voto. Nam offendi non debent personali-
50 ter, nec in bonis [50]. c. sicut. §. fin. de Iudeis. l. Christianis. C. de
paganis. ⁊ templis eorum. Et ibi dicit Bartol. secus esse in Sa
racenis. Et rationem diuersitatis ibi adducit. ⁊ not. Oldra. in
consi. lxxij. an contra Saracenos. Abb. in c. j. de conuersione in
fid. ⁊ Ioann. de Lig. in tract. de bello. q. xij. Et ex premissa con-
clusione inferunt Mod. hic, quod male loquitur Angel. in di-
cta l. item si verberatum. §. j. de rei vend. vbi voluit contrarium
quod etiam sine causa Princeps hoc possit. Sed opin. Ange.
videtur substentabilis duobus concurrentibus, videlicet solu
to pretio, vt supra dictū est, ⁊ quod Princeps hoc facit de ple-
nitudine potestatis, vt Angel. loquitur, vt supra dixi. Ex quo
habetur vnus casus, in quo predicta conclusio non procedit.
26 † Secundus casus est in beneficialibus, in quibus Papa libe-
ram habet potestatem. c. ij. de prebend. in sexto. clem. j. in fine. vt
lite pen. ⁊ ideo potest dominium, ⁊ ius quesitum alicui Eccle-
51 sie, etiam sine causa auferre [51]: [v] vt nota. tradit Pau. de Cast.
v consi. cclxxxj. primum dubium. ⁊ notat Abbas post Anton. de
Butr. in c. constitutus. de religio. do. Do. post gloss. ij. in fin. in
c. si gratiose. de rescr. in sexto. facit glo. nota. in c. per principa-
lem. nona questione tertia. cum similibus. vt per Modern. hic.
Et adde Ro. in consi. cccc. circa premissa. vbi pro illa gloss. in
dicto capitu. per principalem. allegat text. in clemen. dudum.
§. verum. de sepultur. Et ad hoc etiam facit text. vbi Abbas in
c. ex multiplici. de decimis. ⁊ notat Baldus in consilio xxxvij.
lib. j. in consilio primo lib. iij. ⁊ vide quod not. Petrus Phi-
lippus de Comeo consilio ccclix. lib. primo. Et hoc bene pro-
cedit in beneficialibus: secus esset in bonis patrimonij, etiam
clericorum, in quibus Papa nullam habet maiorem potesta-
52 tem, quam habeat Imperator, in bonis laicorum [52]: vt notat
Abbas

Abbas post Anton. de Butrio in dicto c. constitutus. & idem Abbas in c. cum dilectus. in tertio notabili per illum text. de iure patrona. Paulus de Castro in consi. cclxxxi. primum dubium. Ista tamen equiparatio ita absolute non videtur vera: quia maiorem videtur habere potestatem Papa in clericis, & bonis eorum, quam Imperator habeat in laicos: quia clerici magis subijciuntur Pape quam laici Imperatori. c. significasti. de foro competen. & notat Bart. in l. j. §. post operis. de operis no. nunciat. Et quia bona patrimonij clericorum in pluribus gaudent priuilegijs clericorum, & ecclesie: vt not. per glos. in c. ecclesia. infra eodem. & ibi videbimus. Et ad hoc facit text. in dicto c. ex multiplici. de decimis. vbi Abbas in primo notabili dicit quod Papa habet maiorem potestatem in personis ecclesiasticis. Tertius casus habetur, quando ius alterius non tollitur precise, & certitudinaliter, sed solum occasio prestatur vt tolli possit: vt si princeps aliquem cogat ad compromissum, quia hoc potest. c. cum inter. de electi. Et ita per illum textum dicit Domi. hic. & Moder. referunt dicentes tamen, quod per tale compromissum, cum sit necessarium, non videtur tolli ius partis, cum appellari possit: vt not. in l. finali. C. de iudic. & in c. suspicionis. de officio delegati. Sed responderi potest, quod licet appellari possit, poterit tamen succumbere: & sic erit verum dicere, quod occasione compromissi ablatum sit ius partis. Ista tamen conclusio alia ratione vera non videtur, quia est contra regulam communem, que dicit quod vbi alienatio

w prohibetur, tali casu etiam compromissum prohibetur[w]. quia

53 ex compromisso alienatio sequi potest[53]: c. cum tempore. de arbitr. vbi Anto. de Butr. & Abb. ibi. versiculo vltimo colligi potest. & idem Lapus allegatione cij. non potest clericus. Cardi. in consilio nonagesimo quinto ad primum. & Ro. consi. clxxv. & consilio ccclxx. Et ad hoc facit, quia ille, qui non potest alienare, non potest facere actum, per quem alienatio sequi potest: vt per glossam in l. item quia. ff. de pact. not. Bartol. in l. codicillis. in §. matre. ff. de lega. ij. & per glossam & Doctores in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligat. Unde sicut non potest princeps sine causa tollere dominiũ & ius parti quesitum, pariter videtur quod non possit per viam compromissi. facit regula, cum quid vna via. de regulis iuris in sexto. & in proposito not. Aretinus in l. j. in prin. ff. de acquiren. possess. Non obstat textus in d. c. cum inter. quia loquitur in beneficialibus, vt Abbas dicit ibi. Uel secundo loquitur, quando ex causa factũ fuit, vt quia partes diu litigassent. facit textus in c. placuit. xc. distinctio. not. Anton. de Butr. & Imol. in c. j. de mut. pe. Alex. in l. j. §. & post operis. ff. de operis noui nuncia. Quartus casus, vbi tractatur de modico preiudicio, quod etiam sine causa a

54 principe inferri potest[54], vt Abb. hic dicit per l. quoties. C. de precib. Imperato. offerend. & idem notat Bartol. in dicta l. finali. C. si contra ius. Alexander in consilio ccxv. nec arguendi. libro ij. facit textus in c. ceterum. de do. & in c. si questiones. de simo. & duodecima quest. ij. c. terrulas. cum simi. vt dixi in c. de appellationibus. infra de appel. Et ista conclusio procedit, quando constat de mente principis, prout loquitur dicta l. quoties. Secus autem est in dubio: quia non presumitur quod prin-

55 ceps velit, etiam in modico, preiudicare[55]: vt voluit glo. no. secundum quod illam ponderauit Domi. ibi. in c. cum olim. in verbo, sine preiudicio. de consuetud. & ita referunt, & simpliciter sequuntur Mod. in c. super eo. de offic. deleg. Sed in contrarium est glo. in l. sed cum vt ab herede. in fin. glo. ff. ad Tre. & in l. seruitutes. la grande. in gloss. in verbo, incommodo. ff. de seruitu. titulo generali. & ad idem glo. in l. nec anus. C. de emancipa. lib. & in l. ij. §. si quis a principe. in verbo, impetrauit. ff. ne quid in loco publi. & no. Card. in c. mandatum. in vij. notabi. de rescrip. Concludendo, precedens dictum veriusvidetur, quod in dubio, etiam in modico, non presumatur quod princeps voluerit preiudicare: quia cum tale ius modicum de iure communi competat, etiam quod nimium est, attenditur. l. si proprietarius. in princ. ff. de damno infect. vbi Barto. & iura generaliter dicunt, quod intentio principis non videtur velle tertio preiudicare. dicto c. super eo. cum similibus. Et glos. allegato in contrarium faciunt fundamentum in dicta l. quoties. que loquitur, quando constat de voluntate principis. secus ergo in dubio videtur, vt supra dictum est. Quintus casus in dominio vel iure quesito de iure ciuili, puta ex prescriptione, vel sententia. Nam etiam sine causa illud tolli potest a principe: vt not. Bal. in l. fina. in versicu. sed immediate opponitur. C. sen. rescin. non poss. Et idem Angel. in l. Lucius. ff. de euic. Paulus de Cast. in l. cum heredes. in princ. ff. de acquirend. possess. cum simili. & per Mod. hic. & idem Paulus de Castro in l. iij. ff. de testam. Bald. in c. j. §. domino guerram. in princip. in titul. hic finitur lex. Alexand. in consilio ij. viso. libr. j. Et ex hoc inferri videtur quod vtile dominium tolli possit, quia est de iure ciuili, vt not. Jac. de Aret. Barto. & doct. communiter in l. ex hoc iure. ff. de

x iust. & iure. Moder[x]. tamen hic in effectu tenent contrarium: quia dominium acquisitum in dictis casibus est de iure gentium, licet modus acquirendi sit de iure ciuili: vt notat Bart. in dicta l. ex hoc. versiculo sed vlterius opponitur. & ideo cum dominium sit de iure gentium, non videtur quod tolli possit sine causa. Et ita in terminis Bald. dicit in l. j. in fine. C. de iur. aureorum annullorum. Sed tamen responderi potest quod imo in tali casu dominium videtur esse de iure ciuili, secũdum naturam cause, que est de iure ciuili, vt probatur in l. in rem. in princip. ff. de rei vend. ibi: iure gentium, aut iure ciuili dominium acquisiuit. & facit text. in l. rebus. C. de iure dotium. Preterea, & secundo melius respondetur, quia dato quod dominium in se esset de iure gentium, prout communiter tenetur, causa ipsa acquisitionis debet considerari, que est de iure ciuili: quia tunc dominium in consequentiam venit. vt notat Bal. in d. l. si. C. sen. rescin. non posse. & causa acquisitionis, que principalis est, attenditur. argumen. l. si quis nec causam. in prin. ff. si certum petat. Et ideo ratione voti, in quo Papa habet potestatem dispensandi, in consequẽtiam ius quesitum laico etiam per Papam tollitur, vt not. dicunt Innocen. & Anton. de Butrio per illum tex. in c. ij. de voto. Et ita firma remanet conclusio, quod princeps dominium acquisitũ de iure ciuili sine cau-

y sa auferre possit[y]. Hoc tamen limitandum videtur, nisi mediante contractu tale dominium acquisitum fuisset: quia tunc non videtur quod princeps sine causa illud tollere possit, vt probatur in c. j. de natura feudi. in prin. & quod ibi Baldus. Et idem in emphyteuta, cui vtile dominium sine causa a principe tolli non potest: vt notat Barto. in l. iij. C. de fundis patrimo. libro xj. & Pau. de Castro in consilio lxvj. supra allegato, in fin. Et ratio manifesta videtur: quia princeps ex contractu efficaciter obligatur. c. j. de probatio. Cum ergo dominium in dictis casibus acquiratur mediante contractu, non ergo mirum si princeps contrauenire non potest. Facit quod no. Abb. hic, de feudo, & quod not. Bal. in l. rescripta. versicul. quarto queritur. C. de precib. Imperato. offerend. vbi inquit quod quando ius quesitum naturali equitate nititur, non potest tolli a principe: secus si innitatur solo rigore iuris ciuilis, vt in re iudicata, & prescriptione. Et quod dictũ est, bene ꝓcedit in cõtractu: secus esset in priuilegio, quod cõcessum fuisset, a principe: quia

z illud ab eo, etiam sine causa reuocari potest[z 56]: vt per glo. fi-

56 na. in c. decet. de regu. iuris in sexto. & notat Angel. in l. Antiochensium. ff. de priuileg. credito. quem ita intelligit, & declarat Alexan. in consi. j. in secundo dubio. & in consi. ccxv. nec arguen

27 di. in ij. libr. † Tertia conclusio in hoc secundo membro princ. Abb. est quod in principe aliquid faciente contra ius natura-

57 le, vel gentium, causa in dubio presumatur[57]. Et idem Abb. in consi. lxiiij. videtur primo. versicul. tertio principaliter. in j. libr. & in c. cum inter. de exceptio. cum similib. vt tradunt Moder. hic. Et idem Alexan. in consil. cj. visis. libr. j. & in consil. ij. viso. in ij. lib. vbi allegat rationem, quam adducunt Mod. hic: quia in dubio pro iudice presumitur. c. in presentia. de renun. a fortiori pro principe presumendum videtur. Sed considerandum est quod ista esset bona ratio, si regula, que dicit, quod presumitur pro iudice, haberet locum etiam in casibus, in quibus iudex aliquid facere non potest sine causa, prout agitur in proposito in principe: sed hoc isti non probant. Unde ista ratio comprobari potest ex eo, quod habetur in l. j. §. j. ff. de offic. eius. vbi non potest iudex causas meri imperij delegare, nisi ex causa, videlicet in casu necessitatis, vt ibi dicitur: & tamen iudici asserenti se impeditum creditur: vt dicunt ibi Guil. de Cug. & Albe. & Alexan. in d. l. j. in princ. Ergo videtur quod presumatur pro iudice: alias non crederetur iudici. Et hoc in simili casu etiam tradit Signor. consi. ccliiij. in questione. Sic ergo in proposito videtur dicendũ, quod licet princeps non possit alicui rem suam auferre sine causa, si tamen aufert, presumitur hoc factum fuisse ex causa: & principi hoc asserenti credendum esset. facit text. in clem. j. de probat. Sed circa istam conclusionem, in qua tota vis videtur consistere, aduertendum est: quia si verum est generaliter quod causa presumatur: ergo quelibet dispositio facta a principe, etiam in preiudicium alterius, valebit: quia semper habebit causam veram, vel presumptam. Et ita Fulgos. dicit in consilio lxj. domina Catherina. Istam etiam difficultatem sentit Joannes de Imo. in c. nam concupiscentiam. versic. extra gloss. supra eod. & ibi respondet, dicens quod causa in principe presumitur, quando aliquo modo imaginari potest, secus si nulla causa potest imaginari. Sed ista resolutio non satisfacit: quia semper videtur quod causa aliqua poterit imaginari. Et ideo finaliter Mod. hic tenent, quod non presumatur cau-

y sa,nisi appareat. Et ista conclusio verior[z] videtur de iure, vt tenet Fulgo.in consilio preallegato:⁊ probatur per rationem, quam supra induxi, dum tractatum fuit de iure diuino: nam pariter in isto casu concludit. Cum enim non possit princeps sine causa tollere ius quesitum iure naturali, vel gentium, vt supra dictum est:ergo actus, quem princeps facit in cõtrarium,
58 non videtur valere nisi ex causa, que appareat, iustificetur[58]: vt per gloss.⁊ Doctores in l.si donatione.C.de colla. not.Bartolus in l.si forte.ff.de castrensi peculio.⁊ not.in l.qui testamentum.ff.de probatio.Facit quod Abbas dicit hic de contractu. Nam ratio sua videtur procedere in qualibet dispositione facta contra ius naturale, vel gentium. Et facit quod dicitur de citatione: quia non valet sententia principis lata sine citatio
59 ne[59]: nec presumitur pro sententia lata parte non citata: vt notat Abbas in c.j.de causa possess.⁊ propr.⁊ in c.cum olim.de re iudica.cum similibus. In citatione enim illa ratio videtur: quia non potest princeps tollere citationem. clementina pastoralis.de re iudicata.Et ista ratio militat etiam in alijs casibus contra ius naturale, vel gentium, vbi non habet potestatem si
28 ne causa, vt dictum est. † Ex istis rationibus etiam infertur quod non sit credendum assertioni ipsius principis asserentis causam subesse. Et hoc in simili casu not.voluit Bartol.in l.diuus.ff.de adim.lega.⁊ tradit Aret.in c.ij.de probat.⁊ quod dicunt Gul.de But.Albe.⁊ Alexand.in dicta l.j.in princip. non videtur verum, per supra dicta. Non obstat quod presumatur pro iudice: quia verum est in his, in quibus habet potestatem simpliciter: secus videtur, quando habet potestatem limitatam, vt possit aliquid facere ex causa: quia de illa causa, in qua fundamentum potestatis sue consistit, cõstare debet. Et ad hoc facit dictum Innocen.in c.preterea.de dilat. Non obstat clem. j.de probatio.quia non habet locum, quando tractatur de preiudicio tertij, vt no.tradit Petrus de Ancharano.consil. cccxix. premitto.circa finem.⁊ Paul. de Castro in dicto consilio clvi.
29 viso. † Superest tertium membrum, in quo Abbas loquitur de iure positiuo. Et breuiter concludit quod Papa, vel Imperator contra ius positiuum statuere, vel rescribere possit, cũ ipse sit supra ius.c.proposuit.de concessio.prebend.facit text.in §.fina.institu.de iure natura. Et isto casu intelligitur quod no. Barto.per glos.ibi in l.relegati.ff.de penis.vbi inquit quod in principe est pro ratione volũtas. Et idem est in statutis. Nam
60 in his, que sunt positiui iuris, volũtas pro ratione habetur[60]: vt notat Bald.⁊ Angelus in l.j.§. pueritiam. post gloss.ibi in verbo, ratus.per illum text. ff.de postul. Et dicunt quod illum tex.ad hoc allegauit do.Franc.de Scalis in quadam disputatione.⁊ idem Ange.in l.iustitia.est ff.de iustitia ⁊ iu. Sic etiam vbi Papa dispẽsat contra ius positiuum, pro causa ⁊ ratione, voluntas sufficit: vt est dictum Innocen. in c.cum ad monasterium.de statu monachorum.sequitur Abb.in c.fraternitati.de schismat. Et idem Specu.in titu.de leg.vbi tractat materiam dispensationis in §.nunc breuiter.versi.⁊ not.Antoni. de Butrio post Innocen.in c.j.s.eodem. Et in istis, que sunt iuris positiui iusta causa presumitur:⁊ etiam esset standum assertioni principis, ex quo causa non est necessaria, per ea, que not.Bar. in l.si forte.ff.de castrensi pecu.⁊ per gloss.⁊ doc. in l.si donatione.C.de collat. Et hoc intelligitur, quando motu proprio princeps aliquid facit: secus si ad postulationem alterius: quia tũc iusta causa non presumitur, sed concessum illud videtur pro
2 pter importunitatem[2] * petentis, vt notat Rom.dicit in con
* silio cccclxxvi.quod indultum Petri, per l.j.C. de petitio.bo. subla.⁊ idem Ro.in l.si vero.§.de viro. ff.soluto matrimo.⁊ sequuntur simpliciter Mod.hic.et idem Andre. Sicul. tradit in consilio xiij.in tertio libro. Sed aduertendum est, quia ista limitatio Roma.non bene adaptatur: quia importunitas illa, que consideratur, arguit defectum voluntatis in dubio: hic vero nos loquimur quando cõstat de voluntate ipsius principis Et ideo in proposito dicit not.Bald.in l.rescripta.versi.reuertor ad questiones.C.de precib.Impera.offeren.quod iura, que dicunt non valere rescriptum contra ius.xxv.q.ij.c. rescripta. intelliguntur ex defectu voluntatis: quia nõ presumitur quod velit iuri communi derogare: secus quando constat de voluntate eius, quia clarum est quod potest, per supradicta. Postremo notandum est, quod licet contra ius positiuum princeps, vel Papa statuere possit, non tamen conuenit quod illud faciat de facili,⁊ sine causa:⁊ ideo Papa sepenumero vtitur excusatione,⁊ timet ne reprehendatur.c. non debet. de consang. ⁊ affinit.c.nihil.de anthorit.⁊ vsu pallij. Et quia variatio, maxime in personis ecclesiasticis, reprobatur.cle.j.de renun.vnde derogando iuri positiuo sine causa peccat, vt hic Abb. dicit,⁊
30 idem Abb.in c.de multa.de prebendis. ¶ † In gloss.in verbo, inopiam.videtur velle quod non sit subueniendum illi, qui culpa sua incidit in paupertatem: in quo late insistunt Mod. hic ⁊ prius Alex.in l.quamuis.ff.soluto matrimo. Et breuiter pro resolutione habemus considerare tres casus. Primus est quãtum ad tex.hic, Abb.concludit non esse subueniendum ei, qui culpa sua eget: sed tamen idem dicendum esset, si absque culpa eius hoc contigisset: quia cum preiudicio alterius non est paupertati subueniendum.argu.l.si pignore.§.j.ff.de furt.xiiij.q.v. c.denique.⁊ hoc inspecto iure communi: sed statutum bene valeret respectu laicorum.quia in hoc non agitur de graui preiudicio domini: quia omnino retinet directum dominium, licet vtile absque consensu suo in alium transferatur. Et idẽ dicunt Car.⁊ Imol.⁊ Mod.hic. Et hoc intelligendum videtur, quãdo dominus nollet consentire, ita quod alienationem impediret: alias secus: quia requisitio consensus simpliciter non impediret, quo minus paupertati eius consulatur: quia satis ei ꝗ domino contradicente tunc eo inuito possit. Secundus casus est, quando culpa ordinata fuit ad casum paupertatis: nã tunc illi non subuenitur.l.pen.in fi.ff.de iure dot.l.fin. §.fina.de his, que in fraud.credi.l.etiam.§.j.ff.solu.matrimo. Tertius,⁊ vltimus casus est, quando culpa non fuit ordinata ad casum paupertatis:⁊ tunc succurrendum videtur. Et ideo bona ecclesiarum, que propter redẽptionem captiuorum alienari possunt, iuxta l.sancimus.C.de sacrosanctis eccle. etiam pro redemptio
5 ne captiuorum ex maleficio[5] alienari possunt[61]. gl.notab. xij.
61 q.ij.c.sacrorum.quam pro notab.sequitur Bal.in l.illud.in primo no.C.de sacrosan.eccle.⁊ in l.quamuis.versi.sed ⁊ si ideo.per illum tex.in ver.ex vinculis.ff.solu. matr.⁊ probatur in c.si res. xiiij.q.vj.cum alijs iuribus allegatis in gl.in d. c. sacrorum. vt Alexan.inducit in d.l.quamuis. Nam cum tali casu culpa non sit ordinata ad casum paupertatis, non attenditur .c.quia diuersitatem.de conces.preben.l.non omne.ff.de statu lib.l.is,qui. ff.de act.⁊ oblig.not.Bart.in l.ij.§.si. ff. si quis cautio.⁊ in l.si vt certo.§.sed interdum.ff.commod.facit gl.in c.de cetero.de homicid. Predicta glo.in d.c.sacrorum.limitatur non procedere quando specialiter ageretur de preiudicio tertij. Ita dicunt Mod.hic ex eo, quod tradunt Ang.Imo.⁊ Ro. in l.Marcellus.§.res, que.ff.ad Trebel. concludentes heredem non posse in preiudicium fideicommissarij alienare bona hereditaria, vt
62 redimeret se condemnatum ex maleficio[62]. et hoc idem prius tradit Alexand.in d.l.quamuis.⁊ in d.l.Marcellus.§.res, que. Sed aduertendum est quod in casu, in quo loquuntur Angelus Imola ⁊ Romanus in dicta lege Marcellus. §.res, que. si heres absque culpa sua captiuus fuisset, vtique in preiudiciũ fideicõmissarij bona alienare potuisset, secundum Bar. ⁊ Doctor.in authent.res, que. C.communia de leg. ⁊ tenet Angel.in d.l.Marcellus.§.res, que.ff. ad Treb. ⁊ sic tali casu preiudiciũ
a tertij non consideratur. Idem[a] ergo dicendum videtur, si culpa eius hoc contigit: quia ex quo culpa non fuit ordinata ad
31 hoc, non attenditur, vt supra dictum est. ¶ † In glo.pe.in verbo, feudum Ex his, que Ab.dicit post glo. prima conclusio est.
b quod licet vasallus feudum alienare non possit, infeudare [b] tamen alteri potest *, vt est text. in c.j.§. similiter. de lege Corra.
* no.Abb.in c.ex transmissa.in iiij.not.de foro competen.cum similib.vt tradunt Moder.hic.Et ad idem adde tex.in c.beneficium.si de feud.contr.Et glo. ibi ponit que requirant ad hoc, vt talis infeudatio fieri possit. Et de tali infeudatione miratur Bal.in c.sane.de ren. Ibi tamen dicit hoc esse statutũ in fauorem dominorum. Et aliam ẽt rationem adducit Bal.hic, vers. sed quare permittitur. Ista conclusio limitatur primo non habere locum in feudo ecclesie, secundum Bal.in c.j.§.preterea.in prin.de cap.Corra. Sed dicunt Mod.quod hoc videt contra intentionẽ contra gl.hic,⁊ contra tex.in c.cũ apostolica.de his que fiunt a prel.secundum vnum intellectũ: vt per Ab.ibi, versicu.ego puto. Et vlterius contra Bal. tenet Jac.de Bel. quẽ sequitur Ja.Alua.in d.c.j.§.preterea.in j.q.extra glos. Et quia cum talis infeudatio sit in fauorem domini, vt ipse Bald.dicit in d.c.sane.ergo videtur habere locum in ecclesia, cui non minus fauendum est, quam priuato. Fallit secundo, quando apponitur pactum de non alienando: quia ad hoc vt verba ali
63 quid operentur, etiam infeudatio[63] prohibita videtur, secundum Bald.in d.c.j.§.preterea. Moder. hic contradicunt: quia in pacto dicitur de non alienando:⁊ ista non est alienatio: vnde verba non debent impropriari, vt iste incidat in penam. Et pro ista opinio.contra Bal.facit, quia si fiat pactum, quod feudum, vel emphyteusis alienari possit, intelligitur secũdum ius
64 commune, videlicet domino requisito[64], vt no.Spec.in titu. de emphyt.§.nunc aliqua.versi.lxxiiij.⁊ sequitur Alex.in consil. cvj.viso themate.volu.iiij. Sed tamen pro dicto Bal. ratio sua efficax videtur, vt verba aliquid operentur: arg.c.si Papa. de priuileg.in sexto.⁊ argu.l.si quando.ff.de lega.j. Et quia in contracti

tractibus nullum verbum, etiam minimum, superfluum esse debet, vt idem Bald. dicit in rubr. C. de contrahen. empt. in ix.
c q. Et contra dictum Spe. videtur tenere Sali.[c] in l. fi. C. de iure empb. dum dicit quod si dictũ fuit quod alienari possit, intelligitur domino irrequisito, vt verba aliquid operentur. & idem Imo. in c. potuit. de loca. Ale. in cons. clxxij. viso themate, & scripturis. in ij. lib. facit no. dictum Ange. in l. edẽ. C. loc. vbi voluit
65 quod si dñs promisit inquilino illũ non expellere[65] durante tẽpore cõductionis, vt verba aliquid operenť intelligitur etiam
D si dominus vellet domum pro sua necessitate[D]: quia non poterit expellere. Et ita limitatur textus in d. l. edem. quod notãdum est. & ideo opi. Bal. verior videtur. Tertio fallit in feudo
e decimarum[e] quod alteri infeudari non potest. c. prohibemus. vbi Abb. in ij. no. de decimis. no. Jo. And. & doc. in c. ij. de feud. de consensu tamen episcopi potest: vt tradit Car. in d. c. ij. in x. q. Et dicit Imo. ibi quod ita seruať de consuetudine. Et Mo. simpliciter sequũtur, dicentes tamen communem opi. esse contra do. Car. Et adde Calde. in cons. j. de feudis. qui tenet quod etiã episcopus non possit tale feudum decimarum concedere: & dicit d. c. ij. procedere in feudo rei temporalis. Sed pro opin. Car. vide Pe. de Ancha. in consil. clxx. casus talis est. Quarto predicta conclusio declaratur, vt ille, cui cõceditur in feudum, tandiu habeat, donec primus vasallus viuat. & no. Spec. in tit. de feu. §. ij. vers. xxxviij. & Bald. in c. j. de alie. feu. cum sim. vt per Mod. hic. & tradit Alexan. cons. xv. visis narratis. in lib. v. Ex quo inferri videtur, quod etiam in ecclesia infeudatio fieri possit, cum non duret vltra tempus vite concedentis. Nisi dicatur quod ab ecclesia non ita de facili res poterit auocari, p ea, que habentur in l. ij. ff. qui satisd. cog. Sed tamen tex. in d. c. & si clientulus. §. j. de alie. feu. videtur considerare effectũ iuris, dum dicit quod ecclesia non definit heres esse: quia semper habet here
32 dem. † Secundo Abb. post glo. concludit quod vasallus non
AD possit feudum in vltima voluntate ecclesie relinquere[AD]. & est tex. in c. j. §. donare. quali. olim feu. aliena. po. no. Bal. in l. voluntas. C. de fideicom. & in c. j. vers. quero ergo. de probi. feu. alie. per Fed. cum simil. vt tradunt Mod. hic: & tali casu reuertitur ad agnatos, & nõ ad dominum: vt no. Bal. in d. c. j. vers. quero quid si vasallus. cum simil. per Alex. in cons. ij. lib. v. Limitatur ista conclusio, nisi esset feudum perpetuum, vel francum: vt late insistũt Mod. hic. Et de feudo perpetuo, no. Alex. in cons. xxviij. in causa & lite. lib. v. Sed tamen quod etiam in feudo perpetuo ista conclusio habeat locum, tenet Joan. de Imol. in c. ij. de feudis. & late Fran. de Curte in consi. 50. col. xj. Et de feudo franco, not. Alexan. in cons. xxx. quoniam. lib. j. & in cons. ij. lib. v. Et quia non est propria materia huius decretalis, nec communiter traditur hic ab alijs vlterius non insisto.

¶ Additiones.

* ¶ Sexto. adde hic do. Jas. de mayno. prima parte. C. in vsibus feudorum.
* ¶ Princeps secularis. Princeps secularis potest ius diuinũ limitare. Adde hic do. Fely. vers. prima conclusio.
* ¶ Ex hac. An autem bannitus possit occidere bannitum, vide Philippum Francum de reg. in. c. in pari causa. lib. vj. Et adde hic do. Fely. prolixe tractantem.
* ¶ Secunda conclusio. Adde hic Felyn. vers. tertia conclusio.
* ¶ Alteri potest. Adde Jas. l. iij. §. ex contrario. ff. de acq. poss.

Incer. Aut.

B ¶ Libere. Adde quod liberum dicič quod fit nullo cogẽte imperio, vł necessitate: vt inquit Bal. in suo cons. schismatis. quod ponič sub rub. de edic. diui Adr. C. & qñ princeps cõcedit alicui priuilegiũ, & in cõcessione addit ver. bene libere, concessio necessario continet aliquid vltra ius cõmune, propter illud verbum libere. ita notãter dicit Fran. de Are. in cõsi. lxxvj. incipit diligẽter visis & põderatis. quẽ refert & sequič Jas. in l. j. i ver. quarto moneor. C. de sacros. ec. & quid importent verba ista, liberum ac validũ, vide Dec. in consi. 51. vers. & hoc in casu. & quod verbũ libere, importet sine contradictione & impedimento, vide per eundem in cons. cxxxj. in princip.
B ¶ Reuocati. Adde quod quando actus fit secundum legẽ veterem, etiã quod fiat postea noua constitutio, qua introducatur alia forma in gerẽdo illo actu, ille actus valet: imo si ille actus fiat ṗm legẽ veterẽ, post factam legem nouã, non tñ publicatã, valet. tex. est expressus ad hoc in aut. vt fac. no. consti. in ver. cur enim culpabimus eorum. & in pluribus locis illius tex.
C ¶ Statutum. Adde hic dicta eiusdẽ Decij s. in c. cognoscentes. in j. lect. vbi tenuit valere consuetudinem, quod quis pro alio ad penam corporalem obligari possit. & assignat rationem, quia cum authoritate consuetudinis concurrit voluntas se obligantis: cuius tamẽ opinionem reprobaui ibi in apostilla.
D ¶ Presenti. Adde quod ita consuluit idem Decius in consilio cxij. vbi enumerat etiam omnes casus quos ponit hic, in quibus Papa dispensare potest faciendo regulam generalem quod Papa in omnibus dispensare potest, preterquam in articulis fidei: & vide per eundem in consilio cxxxvij. & an Papa possit dispensare cum religioso professo super voto continentie, vide per Fely. late in c. si quando. j. de rescript.
E ¶ Ratione. Ista ratio nihil facit, quare statutum simpliciter dicit, quod bannitus impune occidi possit: & verbum occidere, refertur ad parricidium, sicuti ad homicidium. l. minime. ff. de religio. & sump. fune. dicas tamẽ opinionem Angeli veriorem, & equiorem esse: que tamen limitari debet vt nõ procedat, quoties potest esse hostis patrie, & ex tali delicto bannitus: quia tunc filius vigore statuti, bene posset patrem impune occidere: quia in tali casu idem est de iure communi. d. l. minime. de relig. & sump. fune. que loquitur in casu speciali: videlicet quando offenditur patria: nam eo casu filius magis patrie quam parentibus debet iuxta l. postliminium. §. filius. ff. de cap. & postli. reuer. & ideo patrem occidere poterit.
f ¶ Occidere. Dicas quod in contrarium facit, quia nemo est dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad l. aqui. & hinc est, quod reus qui capitaliter venit puniendus, renũciare non potest suis defensionibus, vt morti subijciatur. vt per Bartol. in l. custodiri. in fin. ff. de publi. iud. & per Alexan. ibi, in apostil. preterea contra hanc opinionem Decij facit, quia si bannitus interficit semetipsum. non potest dici quod hoc faciat tãquam minister iustitie, sed potius desperatione aliqua ductus: & ideo non gaudebit priuilegio statuti: & quod ista ratio attendi debeat patet, quia vt habetur per Felyn. hic. versi. vij. casus est, si ignorans aliquem esse bannitum illum occidat, non gaudet beneficio statuti, eo quia dici non potest, quod fecerit tãquam minister reipublice. facit etiam quod supradictum est, quod reus qui secundum iustitiam mori debet suis defensionibus renunciare non potest, vt morti subijciatur, secundum iuris dispositionem. ergo a fortiori non poterit semetipsum occidere licet impune ab alijs occidi possit.
G ¶ Debet. Ad hoc facit, quia si ex forma statuti vxores seu filij bannitorum non possunt stare in ciuitate, mortuis bannitis redire poterunt: vt not. dixit Bald. in l. cum acutissimi. C. de fideic. quem sequitur Sozi. in l. eius. ver. ex quo not. ff. si cert. peta. & in cons. cclxij. incipit, in causa. in ver. preterea, & secũdo. in ij. parte.
h ¶ Prohibetur. Quod prohibita alienatione sit prohibitum etiam compromissum, ponit etiam idem Decius in con. xxxix. in ver. tertio nullitas laudi. vbi consuluit non valuisse quandam alienationem bonorum immobilium minorum factam per arbitrum, vel arbitratorem: quia compromissum non valuit. & allegat Angel. qui idem in termini s consuluit. in consil. lxvj. in primo dubio incipit, visis dictis compromissi.
J ¶ Possit. An autem princeps tollere possit penam parti acquisitam, vide per Barto. & alios, maxime Jasonem in l. j. vers. ex ij. parte. C. de in ius vocan. vbi concluditur quod non regular iter, nisi princeps iusta causa motus, puta fauore reipublice talem penam remitteret parti.
K ¶ Reuocari potest. Hoc quod priuilegium concessum a principe sine causa reuocari possit, limitari debet, vt non procedat in priuilegio alicui concesso in remunerationem laborum, vel alia de causa, quod tolli & reuocari non põt per principẽ sine causa. ita voluit Ro. in cons. suo ccccxxxvj. in ver. septima principalis ratio: fallit etiã dicta regula in priuilegio concesso non subdito: quia illud etiam ex causa reuocari non potest. ita Ro. in d. consil. ver. secundo idem probatur.
L ¶ Importunitatem. Adde quod quando Papa recedit ab aliqua sua dispositione sine causa, presumitur circũuentus, ita dixit notanter Car. in consi. suo. cxxxvj. in vers. sic autem est in proposito.
AD ¶ Relinquere. Adde quod nec poterit vasallus de feudo dotem dare filie sue: vt per Card. in cons. lxiiij. in fi. & Spec. in titu. de emphyt. §. nunc autem aliqua. Alex. in consil. xxviij. incipit, in causa & lite in fi. in v. vol. & vide per Fel. hic.

Hier. Sig.

1 ¶ Concurrat. Faciunt que idem dicit in consil. xj. quoniam. & hoc idem dicit in l. si pater. in ij. no. in princ. C. de insti. & substit. Cu. in l. cũ filiosa. in gl. iij. in ij. lec. ff. de leg. j. Dec. in l. fi. in prin. in ver. ij. contra communem intel. C. de insti. & substit. & s. in c. cũ omnes. in ij. lec. in prin. & in c. j. de iudi. in c. cum cessante. in vij. nota. de appella.
2 ¶ Probatur iure. Et hanc differentiã reprobat Alex. & Jas. in l. si ab arbitro. pillum tex. ff. qui sat. cog. Jas. in l. si constante. Deci. tamen in aut. preterea. C. vnde vir & vx. videtur sequi hãc differentiam. an autem differant pauper, & egenus, vide tex. in l. quisquis. §. filij vero. C. ad l. iul. maie. & quis dicatur pauper, vi

de Deci.in c.sepe.in fin. de rescrip.⁊ ad hoc vide late Dec.in c. vxorē.de ap.Ale.in cons.xcj.nu.vij.⁊ in cons.clviij.nu.viij.li.vij.

3 ℭ Car.hic.Facit gl.⁊ que ibi multa addidi in rub.ff.si quadr. pau.fe.dica.

4 ℭ Voluntatē.Vide Jas.in l.j.in iij.no.C.de sac.san.ec.Dec.in c.reprehensibilis.de app.in c.si pro debilitate. de offi. dele.in c. directe.in ij.no.de appel.

5 ℭ Contra canones.Vide Dec.in c.si duobus. iij.de app.Jas. in repet.l.omnes populi.ff.de iust.⁊ iu. vbi allegat rationem.

6 ℭ Ligari.Idē ṡ.eod.in c.ecclesia s. marie. vbi addidi. ⁊ in c.ij. de iudic.

7 ℭ Ecclesiasticis. Et hic etiam alias solet inferri quod omnes leges C.que de rebus ecclesiasticis aut personis tractant nihil valeant.vt per Dec.in c.ecclesia s.marie.ṡ.eo. vbi addidi.versi. ⁊ primo,vbi videbimus.

8 ℭ Eccl'ie.Vide hoc idē p Dec.in aut.cass.in ij.not.C.de sa.san. ecc.ex quo al's inferebā ꝙ quedā interpretationes facte Ferrarie ⁊ redacte in volumine statutoꝝ sup quodā p̄uilegio Bonifacij noni.q̄ de iure quātum est respectu ecclesie nō valent,vt p Aret.in ꝯs.liij.⁊ no.in l.ex facto.ff.de vulg.⁊ pup.de quibus aliquid tradit Anch.in ꝯs.cccxciij.tñ int' ferrarieñses quatenus tāgerēt tm̄ laicoꝝ interesse,dicebam valere ⁊ attēdi debere p ea que tradit hic Dec.Anc.in cons.cxxv.Dec.in consi.cxxxix.

9 ℭ Retractari. Adde Fel.in c.fi.de const.

10 ℭ Precedentib⁹.Late Dec.in c.fi.ṡ.c.ver.circa primū ⁊ hc nisi exp̄sse dicat' vt declarat ibi. vbi declarat ēt q̄ dicant' cause finite.⁊ de hc tradit etiā Fel.ibi.⁊ Jo.cro.in l. omnes populi.in fi. ff.de iust.⁊ iu.⁊ Jas.in l.causas vel lites.in ij.not.C.de trans.

11 ℭ Non valet.Adde Dec.in c.causam que.in ij.not. de rescrip.

12 ℭ Non ius.Et quod cassetur quod nullū est.Ab.in c.ex parte. adde.de testi.quod qualiter intelligat' vide Dec.in auth.cassa. in prin.C.de sacros.ec.differunt tñ multū declarari.⁊ cassari.vt p Ang.in ꝯs.xxvj.⁊ quid sit cassare,vide Bal.contra Angel. in cons.ccccxxxviij.lib.ij.⁊ Abb.in c.venerabili.de offic.delega.

13 ℭ Interuenisset.Adde Pet.de Ancbar. in terminis in cons. cxcvij.subtiliter.in fi.seq.Marsi.in l.j.§.si serui.ff.de quest.Cors. in not.in ver.pupilli.vbi late.⁊ vide Dec.in cons.cxxiiij.⁊ ita ego alit' late ꝯsului i fauorē reuerēdiss.Cardinalis de Saluiatis.

14 ℭ Eccl'ie.Et hic al's dicebat Dec.in cons.liij. in fi.ꝙ alienatio rei ecclesiastice fcā authoritate Pape p̄sumitur cessisse in vtilitatē eccl'ie, ⁊ ecōuerso ꝯctus damnosus reputat' in quo non sit seruata solēnitas vt de vtroque tradit Dec.in consil.dcxxij.

15 ℭ Regulatur.Idem Dec.in c.j.de off.deleg.⁊ in quo differat a foro canonico.Dec.in c.nouit.de iud.⁊ dicebat Bal.in consil. xxx.casus est quidam.ad finem lib.iij.quod in foro conscientie stādum est veritati,in foro iudicis oportet seruare scripturas.

16 ℭ De iust.⁊ iur.Et quod potestas statuendi reguletur a iurisdictione,vide late per Deci.ṡ.eo.tit.in c.ecclesia S.Marie.versicu.prima conclusio.

17 ℭ Obligatur.Et ibi late Dec.in primo not.⁊ in l.legem.in primo not.C.de pac.⁊ s̄.in c.j.in prima lectura.

18 ℭ Simpliciter.Vide Jasonem,in l.non impossibile.in fi.ff.de pactis.

19 ℭ Dispensare potest.Adde Decium in consilio cxij.Sed declara vt hoc facere possit cum causa vt idem Decius in consilio cccclxxvj.

20 ℭ Fidei.Adde Deci.in cons.cxxxvij.Bal.in l.eos.§.sup.C.de. vsur.Pau.de Cast.in cons.pe.in no.in cōs.ccxviij.orta lite.ver. liij.dubium.in antiq.vide tamen Dec.ṡ.in fin.vbi dicit quod si rex habet vxorem sterilem non potest dispensare,vt teneat concubinam. quod enim Papa confirmat nemo infirmat, vt per Dec.in c.seq.

21 ℭ Matrimoniū.Et idem dicit Deci.in monacho, in clerico, ⁊ in iuramento,in cons.cxij.colum.ij.⁊ in c.cum M. colum.vij. infra eodem.

22 ℭ Ex causa. Idem Deci.consi.cxij.contrarium tamen voluit Anto.de Bu.in consi.ij.

23 ℭ Occidi possit. Idem Barto. in q.statuto ciuitatis lucane, Pau.de Cast.in cons.ccccxxvj.quod isti.li.j.in cons.cxcix.licet. eodem lib.Dec.cons.ccccxxvij.viso.Deci.vbi plura cumulat in c.dilecti.de exceptio.c.Episcopus.de prebend. in l. bona fides. ff.de regulis iuris. ⁊ ad limitationes positas hic per Decium ⁊ alias etiam vide per Jas.in l.omnes populi.ff. de iustit. ⁊ iur. in l.si plagij.ff.de verbo.oblig.late in l.vbi pactum.C. de transactio.quinimo dicitur fauorabile, inductum ob publicam vtilitatem.Jas.in l.si idem cum eodem.ff.de iurisd.om.iud.Deci.in c.dilecti.de excep.⁊ quod valeat vide Gandi.in tract.malefi.in rubr.de banni.pro malefi.j.q.⁊ Joann.Ba.de s.seue.in repeti.d. l.omnes populi.

24 ℭ Constitui potest. Et quod de iure tale premium constitui possit vide Deci. in c.dilecti.de except.⁊ dicitur fauorabile inductum ob publicam vtilitatem.Deci.in cons.lxv.Non tamen habet locum hoc statutum in banniendis,vt Dec.ibi.

25 ℭ Hostien.Vide Veronen.in cons.v.in crimina.

26 ℭ Totius cause.Vide Deci.in l.ij. C.de edē. in c.ex literis.ṡ.e.

27 ℭ Statutum.Vide Veron.in cons.v.versi. iiij.de hoc videtur esse text.vbi tenet contra Bart.opin.tamen Bar.defendit. genitor meus in suo cons.cv.sed vide Antonium episcopum Florent.in summa.in c.de resti.vers.quantum ad septimum, communis opin.est cum Bar.vt dixit genitor meus: ⁊ dixit Hip. in l.j.§.preterea.ff.de quest.

28 ℭ Parricidio.Vide de hoc Dec.in c.de causis.in prin.de of. deleg. Soc.in consi.clvij.in fi.li.ij.

29 ℭ Vxore.Considera quod alibi Deci.in c.dilecti.de excep.videtur velle quod non habeat locum in muliere.

30 ℭ Intelligitur.Idem Dec. cons.cccclxxxij.⁊ ita consuluit genitor meus cons.lxvij.in prin.

31 ℭ Bannito.Idem Dec.in c.dilecti.de except.⁊ in consil.x.vbi plura allegat in prin.in cons.xiij.tradit Paul. de Cas.in cons. xxiij.viso puncto.

32 ℭ Occideret.Late Hipo.mar.sing.xvj.Pe.Gerar.sing.xiiij.

33 ℭ Occidere.Vide Dec.in cons.lxv.

34 ℭ Dicta. Confirmari potest quia a priuato non est seruanda fides hosti.licet a rep.sic.Jas.in l.conuentionem.in princ.ff. de pac.licet secus dicat Dec.in l.ea est natura.ff.de reg.iu.in fi.

35 ℭ Reprobatur.Vide Deci.in reg.non debet.ff.de reg.iur.

36 ℭ Adulterium.An autem adulterium sit de maioribus criminibus vide Deci.in c.at si clerici.§.de adulterijs. de re iudi.

37 ℭ Presumitur.Idem firmat Deci.in cons.dlxxvj. pro resolutione.ver.ij.respondetur.⁊ idem voluit Fulg.cons.lxj.domina Catherina.⁊ quando in principe presumatur causa vide Hip. in sing.vj.in principe.⁊ Deci.in consi.cxxv.⁊ in consi.cclxxxvij. queritur.⁊ in consil.cccclj.Socin.omnino in cons. iiij. libro iij.

38 ℭ Padue.Et ita reperitur.in consil.cxxx.proponitur.

39 ℭ Conueniri. Et eodem modo absolutio facta in foro penitētiali non tollit quominus quis in foro iudiciali, ⁊ ecclesiastico puniri possit.glo.in c.de his.de accusat. Deci.in cons. cxxxvij. ⁊ diligenter.in prin.

40 ℭ Tolli potest.Vide pro declaratione Deci. in l. vt vim.ff.de iust.⁊ iur.⁊ in rub.de app.⁊ vide eundem in l.id quod nostrum. ff.de reg.iu. in fin.⁊ de quo iure naturali sit hoc intelligendum vide Deci.in c.ad hec sumus.de rescri.

41 ℭ Citationem.Adde Bal.in auth.si quis in aliquo.C.de edendo.Alex.cons.xlj.li.ij.sed vide Deci.consi. dxxviij.nu. 8.

42 ℭ Auferre possit.Adde Jas.in l.Barbarius.ff.de offi.pretor. in l.fi.C.si contra ius vel vtil.publi.Soc.omnino cons.iiij.li.iij. Jas.in l.venia.C.de in ius voc.

43 ℭ Aufertur.Adde Dec. consi.ccccxcviij.⁊ cons.dxx.⁊ vide eūdem inc.fin. in l.id quod nostrum.ff.de regu.iu.

44 ℭ Effectus.Idem Deci.in consi.xxiiij.in cons.xxxj.Jo. cro.in l.si constante.ff.sol.mat.vbi no.declarat.

45 ℭ Subditis.Adde Deciū in cons. ccccvij.visis ⁊ diligēter consideratis.

46 ℭ Non potest. Adde Decium in dicto consil.ccccvij. in capit. nouit.de iudic.

47 ℭ Tollere.Vide Decium in c.ex parte.el ij.de offi.delega.vbi plura allegat ad hoc.

48 ℭ Considerat'.Adde Dec.in c.pastoralis.de app.

49 ℭ Non potest. Faciunt ea que ponit in rub.de ap.in princ. in l. id quod nostrum.ff.de regul.iur.⁊ de quo iure naturali intelligatur, vide Dec. in c. ad hoc sumus.de rescr.

50 ℭ In bōis.Adde de.⁊ q̄ ibi addidi i c.ꝯsuluit.el iij.i ij.no.de ap.

51 ℭ Auferre.Vide ēt Jas.in l.fi.ff.de pac.⁊ idē Dec.in ꝯs.clxxiij. in pn.in ꝯs.ccxxiiij.Fe.hic,Marsi.sin.xxv.Papa.deci.cōs.cxlj. Jas.in l.Barb.ff.de of.p̄to.Ale.in consi.ij.visis codicillis.libr.j. Dec.cons.clxxv.vbi quid de officijs curie.⁊ Fel.hic.

52 ℭ Laicoꝝ.De hoc vide Fely.hic,versicul. tertia declaratio.

53 ℭ Sequi pōt.Idē voluit Dec.in cons.xliiij.in fin.⁊ in cons.cclxxxij.viso.⁊ in consi.ccc.visa petitione.in prin.

54 ℭ Inferri potest.Adde Dec.in c.super eo.in ij. no.de off.dele.

55 ℭ Preiudicare.Hoc idē firmat Dec.in ꝯs.dxxv.visis his.i pn. in consil.dlxxx.⁊ seq.vbi ꝙ magis presumendum est, fuisse circumuentū etiā si motu ꝓprio,⁊ ex certa eius sciētia disponat.

56 ℭ Reuocari pōt.Adde eundē Dec.latissime reassumentē hāc materiam in c.nouit.de iudic.⁊ vide Lud.goza.in consi. v.nu. 11.Amplia etiam in donatione ob benemerita, quia eā potest etiam princeps reuocare. Jas.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iure.

57 ℭ Presumatur.Vide Jas.in l.si testamentum.C.de testa.

58 ℭ Justificetur.Idem in l.ij.in iij.no.in fi.C.de instit.⁊ subst.

59 ℭ Citatione.Et quod sententia principis lata sine citatione sit nulla,

sit nulla, tradit Decius in consilio ccccx. nume. 8. consi. dxxviij. numero 8. Calc. consilio xvj. numero 8. Jas. consi. clxxvij. lib. ij. Dec. consi. cccccxliij. nu. 20. consi. dciij. nu. 11. Curt. consilio xxj. Alex. consi. xj. lib. vij. Soc. consi. liiij. lib. iiij. consi. xij. lib. j. consil. xxvij. lib. iij. consi. cxx. lib. iij. Adde Abb. consil. xcij. contra. lib. j. in consi. lxviij. quanquam. libr. ij. Dec. in c. ecclesia sancte Marie. in fi. vbi etiam addidi.

60 ¶ Habetur. Adde Dec. in rub. de prob. & in rub. C. de edend. in c. j. in ij. lec. §. de const. in c. si quando. in fi. de rescrip.

61 ¶ Alienari possunt. Hoc idem tradit Deci. in c. pastoralis. de app. ver. in gl. ij. Soc. in reg. cccxxxix. in vij. limit.

62 ¶ Maleficio. Adde quod contrarium tenuit Fulgo. in auth. res que. C. commu. de leg. opinionem tamen Roma. tenent Ang. & Jmol. ibi. & idem videtur velle Bald. in aut. contra cum rogatus. C. ad Trebel. Soci. in reg. xxxviij. in vij. limitat. & Jas. in d. auth. res que. dicit opinionem Roman. esse communem. idem tenet Jo. Cro. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de leg. j. vbi videndum est de veritate. & ibi Ferdi. Loazes. nu. 363. opi. Fulg. in puncto iuris. veriorem dicit Alex. in l. quamuis. ff. so. matr.

63 ¶ Jnfeudatio. Adde Deci. in consi. dclxvij.

64 ¶ Requisito. Ego latissime consului secundum opin. Specu. Ferrarie.

65 ¶ Expellere. Faciunt que idem dicit in c. ecclesia sancte Marie. j. eo. & in c. pastoralis. in j. not. j. de appel.

Siluest. Aldob.

a ¶ Libere. Vide Dec. j. de off. deleg. c. si pro debilitate.

b ¶ Verior. Pro qua facit l. ita constante. ff. de iur. do. l. vn. C. de inoff. dot. Sed contra facit l. si predium. C. de pred. mino. & fortius stringit l. si fundus. in fi. ff. de reb. eo. dicendum vt dixi s. ad Dec. eo. tit. c. j. lec. j. nu. 19.

c ¶ Feudum. Zasi. in epito. feud. par. ix. dixi in consu. Paris. §. xiij. glo. v. in princ.

d ¶ Municipij. Vide decisio. Tholo. ccccxliij. Alex. consil. xvj. in prin. vbi dixi. Adde Alcia. in c. quod sedem. nu. 86. j. de offi. ord.

e ¶ Limitare. Jmo nulla humana potestas, nisi interpretari, vel declarare in materia spectante ad suam iurisdictionem, vel administrationem. Et hoc intelligendo de iure proprie diuino: secus in iure diuino ob politiam humanam facto: vt per Joan. Gerson in lib. de vita spirituali, anime.

g ¶ Presenti [redacted]

[redacted]

b ¶ Consummato. Jdem Jo. Neuiza. in sylua nuptia. chart. xx. sed nimis erroneum. Et Soc. in d. consi. xxviij. non loquitur in terminis veri matrimonij, sed pretensi, & per blanditias, & fraudes meretricias extorti.

i ¶ Allegand. [redacted]

k ¶ Officium. [redacted]

l ¶ Florentie. Not. tamen quod illud statutum non intelligitur de quouis debitore priuato, sed de mercatoribus publicis, de quorum fide publice confiditur, qui fidem omnibus frangunt, contra quos etiam lata mitior constitutio in hoc regno die decimo Octobr. M. D. xxxvj. vt extraordinarie contra eos procedatur arbitrio iudicis puniantur, & per carcerem debita soluere compellantur.

m ¶ Seipsum. Sed hanc opinionem Dec. reprobat Franc. Purpura. & bene, in d. l. rogasti. in prin. nu. 16.

n ¶ Proditorie. Jdem quod Dec. hic tenet Alber. in iiij. parte statu. q. xx. Bal. in trac. statu. verb. Bannitus. nu. 9. Roch. Curt. repet. c. fi. de consuetu. quia cum sit publicus hostis diffidatus, non videtur erga eum committi proditio. facit Deci. consilio cccxxvij. saluo quod non licet veneno occidere, quia est plus & atrocius. Hippo. Marsi. ff. de sicarijs. in rub. in fin. facit Cepol. cau. crimi. consi. v.

¶ Verius. Et bene, quia quod permittitur homicidium, hoc fit tanquam pena publice indicta: sed adulterium non est huiusmodi, sed nouum crimen. Ad predicta de bannitis adde Hip. Marsi. in trac. crimi. versi. aggredior.

¶ Veritate cause. Alias actus ipso iure nullus. Bald. de pace Const. versi. in nomine Christi. facit Bar. l. j. §. & parui. quod vi aut clam.

¶ Remissionem. Jd est, veniam infamie, & irregularitatis, excepta ea, que ex bigamia, vel defectu natalium. glo. 50. dist. ca. si quis viduam. Scot. in iiij. dist. xxxiij.

¶ Dixi. [redacted]

¶ Causa. Sed non presumitur iusta causa, vt dixi contra Alexan. consi. ij. ad fi. lib. j. Fel. hic, Jason l. si testamentum. C. de testa. in l. quo minus. de filijs decurio. consil. cclvij. consil. ccccix. consi. dcij. Franc. Ripa de rescrip. respon. ix. Alcia. presumpt. reg. iij. presump. viij.

¶ Nulla causa. [redacted]

p ¶ Auferre. Jdem Bald. de his, qui feudum dare possunt. Alber. Brn. consilio j. consilio ij. consilio x. Claudius de Seycello in specul. feudo. qui feud. dare possunt. Sed contrarium tenet Andr. Jsar. de capitu. Conradi. in vsibus feudo. dicens quod est tantum administrator ex causa iusta, dixi ad Alex. consil. cj. nume. vj. lib. vij.

r ¶ Modo. Scilicet Feli. hic, & bene, quicquid dicat Deci. quia lex ciuilis est Reipub. pactum, quod non debet esse ludibrio. l. j. ff. de leg.

f ¶ Verior. [redacted]

s ¶ Maleficio. Jdem Fel. c. significauit. de Judeis. Sed contra puto per l. bona fides. depo. & licet ex eis fieri possit eleemosyna, non tamen est iusta causa alienandi.

a ¶ Jdem. Jmo secus, vt nuper dixi per l. bona fides. depo. l. mo-

ra.de per.obl.l.damnum.l.vnicuiq; de reg.iur. [redacted]
b [redacted]
c [redacted] possit.
d [redacted] Falsum, nisi contrahentes tunc hanc necessitatem preiudicent.
e [redacted]

1 ¶ Dignitas, & personatus, an sint idem.
2 Collatio beneficij ecclesiastici donatio dicitur.
3 Statuentes an, & quando possint recedere a statuto confirmato per superiorem.
4 Statuentes si veniunt scienter cōtra statutū, qualiter videantur toll[redacted]
5 Episcop[redacted]
darum [redacted]
6 Juramentum [redacted]
7 [redacted]
11 Capitulum [redacted]
12 Episcopus non [redacted] na sunt communia sibi, & capitulo. Quid si separata. 13.
14 Priuilegium quando, & qualiter tollatur.
15 Priuilegium regulatur secundum eius causas tacitam, vel expressam.
16 Priuilegiū datū alicui ad aliquid faciēdū, perditur decēnio.
17 Limitatur hec conclusio.
18 Priuilegium si sit datum ecclesie, non perditur per contrauentionem canonicorum, vel clericorum.
19 Actus, qui de nouo fieri non potest, tamen refici potest.

Cum accessissent. Sūmatur, & diuiditur, vt p Abb. hic. ¶ In tex. ibi: nostris auribus. Eodem modo loquendi sepe vtitur Imperator l. omniū. C. de testa. l. maximum vitium. C. de lib. prete. l. fi. C. de acqui. pos. & quando que Jurisconsultus. l. si extraneus. ff. de iure do. Et ista allegat And. Sicu. hic ad idem tex. in l. j. C. de thesau. lib. x. in l. vn. C. ne fine ius. prin. in c. cum olim. de consue. & xxij. q. v. in c. humane aures ¶ In tex. ibi: ad manus nostras. ista verba hic denotāt po
1 testatē[1]. facit tex. in l. manumissiones. & quod ibi Bal. ff. de iust. & iure. & in l. ij. in prin. & quod ibi Bal. ff. de orig. iur. cum simil. & And. Sicu. prosequitur. Ad idem text. in l. fi. cum gl. in verbo, sua manu. C. de emanci. lib. & in §. preterea. & gl. ibi in verbo, sua manu. Inst. quib. mod. ius pa. pote. solui. in c. ij. in prin. de arbi. & in c. post electionem. §. cum igitur. de cōces. preb. in c. cum nobis. de elect. & in c. fi. eo. tit. in vj. ¶ In tex. ibi: in suo robore. per hec verba nullum robur de nouo adijcitur: vt no. Ang. declarando illum tex. qui simili modo loqu[redacted]. C. de prescrip. trig. anno. & in l. fi. in prin. C. de temp. appel. cum simil. vt per And. Sicu. hic. Et hoc intelligitur, nisi cū talibus verbis alia verba concurrant, ex quibus nouū robur tribuatur, prout colligitur in c. j. infra de excep. in vj. & not. Mod. in c. inter monasterium. de re iudic. & videbimus in c. intelleximus. de iudic.
1 [redacted] idem importāt
2 [redacted]
do illum tex[redacted]
procedit largo modo, secundum [redacted]
B [redacted]
post antiquos. Arch [redacted]
consi. cl. in ecclesia. Valentina. & Areti. in [redacted]
ti. Et idem de primiceriatu. Licet enim hec dignitas appelletur, largo modo intelligitur, & proprie loquēdo non dicitur dignitas: vnde c. statutum. de rescrip. in vj. quod dignitatem requirit in delegato summi pontificis, non habet locum in pri
3 miceriatu[3]: vt Alex. concludit in consi. lxxvij. in causa, & lite. libro ij. aliter tamen tenet Aret. consi. preallegato. & And. Sicul. in consi. xl. lib. j. Et istorum opi. videtur procedere capiendo dignitatem largo modo, vt dictum est: vel quando ita in loco re
2 putaretur, vt Alex. dicit in consi. preallegato. ¶† Secundo noto, q collatio beneficij ecclesiastici donatio appellatur. ad idē Abb. alleg. tex. in c. fi. de off. vica. in vj. & in cap. relatum. de preb. que iura hoc tamen non bene probant. Nam in illo c. fi. collatio equiparatur donationi: & nullum simile est idem. l. quod Nerua. ff. deposi. & in d. c. relatum. dum ibi dicitur, concedas liberaliter. non ponuntur illa verba pro liberalitate que sapiat donationem, sed potius respiciunt resistentiam capituli: quasi dicat, libere concedas sine pertinacia. Cum enim ille esset receptus in canonicum, & debita sibi, ac promissa prebenda fuisset, non cadit liberalitas: quia in necessitatibus non dicitur liberalitas. l. rem legatam. ff. de adi. leg. Per alia iura bene probatur quod dictum est in cap. eam te. de rescrip. in ca. licet. de supplenda negl. prela. in c. proposuit. in cap. quia diuersitatem. de concess. prebend. que omnia iura collationem, donationem appellant. Et hoc intelligitur largo modo: quia proprie collatio non dicitur donatio, vt Abb. hic dicit: & ideo pretextu ingratitudinis in personam collatoris commisse non potest reuocari: vt not. Abb. post Joan. And. & alios in cap. fi. de dona. versi.
3 sed hic queritur. ¶† Tertio noto q statuentes recedere possunt a statuto confirmato per superiorem absq; alia licētia superioris, qui confirmauit. Ita Ab. per istum tex. hic. & no. Bar. in l. omnes populi. versi. iuxta predicta quero. ff. de iust. & iu. Et probatur in l. omnium. C. de testa. vbi testamentum confirmatum a principe reuocari potest. Et idem not. Abb. in cap. dilecto. §. de prebend. cum concord. vt tradunt Andr. Sic. & Mod. hic. Nouissimi tamen scribentes in dicta l. omnium. dicunt q ille tex. in quo communiter fundatur ista conclusio, nihil facit: quia testamentum, de quo ibi, non fuit confirmatum ab Impe
4 ratore[4]: vt videtur probari ibi in ver. nec sane. & glo. ibi in verb. responderint. hoc expresse dicit. Sed potest responderi q imo ibi a fortiori probatur communis opinio: quia, vt patet ibi, testamentum, quod alias non valebat, recipit robur ex sola presentia principis. Et ista est cōfirmatio, de qua doctores loquūtur, licet verbis ab Imperatore facta non fuerit. Unde si presentia principis, per quam validatur, & confirmatur testamentum, quod nullum fuisset, non impedit reuocationem testamēti, vt ibi dicitur: multo minus confirmatio simplex non debet reuocationem impedire. Nec obstat q tex. in d. l. omnium. videatur sentire contrarium, videlicet q si Imperator ibi cōfirmasset testamentum, quod reuocari non potuisset: quia non est intelligendum q tex. ibi hoc ponat pro constanti, sed solum videtur remouere dubitationem, que oriri potuisset: alias esset valde absurdum quod testamentum confirmatum simpliciter ab Imperatore, non posset reuocari. Uel secundo tex. ibi loquitur de confirmatione, que haberet in se preceptum: vt colligitur ibi: voluntates enim hominum audire volumus, non iubere. Bald. vero in cap. constitutus. de rescrip. videtur aliter respondere, dum inquit, quod tex. in dicta l. omnium. procedit in testamento, prout loquitur, quod de sui natura reuocabile est.
5 Sed nec ista respōsio satisfacit[5]: quia idem est in statuto, quod de sui natura ad libitum statuentium reuocari potest. §. fin. insti. de iure natu. Et istam equiparationem de testamento ad statutum in proposito facit Bald. in titul. de pac. Constant. in princ. versic. deinde quero. Unde retenta predicta conclusione, primo declaratur vt procedat, quando statutum concernit fauorem ipsorum statuentium: secus si agatur de fauore publico, vel aliorum: quia tunc tale statutum non poterit reuocari, vt Abb. hic concludit. Et rationem adducit: quia ex quo superior confirmat, videtur dispositionem suam facere. l. j. C. de vet. iur. enucl. cap. si apostolice. de prebend. in vj. facit dictum Inn. in cap. accedentibus. de priuileg. & not. Cardi. in consil. xxx. ad primam partem. vbi inquit quod statuta capituli confirmata per Papam non possunt tolli per canonicos, quatenus respiciūt fauorem publicum: & idem si alteri sit ius quesitum: vt no. Lapus alleg. lxxvj. in quest. vertente. & ita sequuntur Mod. hic. Et adde Roma. consilio xxxvij. viso puncto. Ang. in dicta l. omnium. Sed considerandum est, quod illa ratio Abb. quod superior confirmando videatur constitutionem suam facere, etiam militat in primo casu, quādo statutum respicit fauorem statuentium, & tamen statuētes illud tollere possunt. Preterea quando statutum respicit vtilitatem publicam, vel preiudiciū alterius, tali casu statuentes non possunt statutum tollere etiā absque confirmatione superioris: vt per Innocen. in dicto ca. accedentibus. facit cap. si diligenti. de foro compet. Ergo non videtur esse vis aliqua in confirmatione, ex quo etiam remota confirmatione, statutum in preiudicium vtilitatis publice, vel tertij, reuocari non potest. Unde ista concordia non satisfacit, sed dicendum est vt inferius dicam. Secundo conclusio predicta locum habet, quando confirmatio non fuit necessaria, quia statutum per se valebat: secus si confirmatio fuisset necessaria: quia tunc statuentes non possunt contrauenire: vt Barto. concludit in d. l. omnes populi. Et ratio videtur, quia tali casu, ex quo confirmatio [redacted] r statutū su[redacted] cut in condendo statutum necessaria [redacted] rio, ita

ris,ita in reuocando:arg.glo.in l.cũ proponeretur.de leg.ij.cũ
simil.vt tradũt Mod.hic.Et adde ꝙ tali casu sicut statuentes
B non possunt tollere statutũ,ita nec interpretari [B] [6]: vt dicunt
6 Bal.Ang.⁊ Imo.in l.ex facto.in princ.ff.de vulg.⁊ pup.cũ con
cord.vt tradit ibi Alex.⁊ Andr.Sic.in consi.xxvij.in ij.lib. Et
si quis adeptus sit dignitatem authoritate Pape inferior illã
adimere non potest,vt not.Bald.in consi.cccxxxiij. casus talis
est.lib.iij.Sed tamen in ista limitatione,quam simpliciter om-
nes tenent,aduertendum est, quia in contrarium videtur tex.
in d.l.omnium. C.de testa. vbi illa confirmatio que insurgit ex
presentia principis,erat necessaria:quia aliter testamentũ non
valuisset,⁊ tamen ibi reuocatio non impeditur. Unde conclu-
dendum videtur ꝙ doctrina doctorũ bene procedit in statuto,
prout loquitur quod quidem statutũ conuenit superiori, ⁊ sibi
adscribi potest. Secus est in testamento, in donatione causa
mortis, vel in alijs dispositionibus priuatorum, in quibus li-
cet confirmatio esset necessaria,reuocari tamen possunt. dicta
l.omnium.quia sunt actus priuatorum, ⁊ videntur confirmati
a superiore, prout in priuato considerantur:quia superiori at-
tribui non possunt.Uel secundo dici potest quod illa cõfirma-
tio in casu d.l.omniũ. erat facta in fauorem ipsius testatoris: ⁊
si non posset reuocari, retorqueretur in odium, contra l. quod
fauore.C.de legi. Et pariter idem videtur in statuto dicẽdum,
in quo licet confirmatio superioris fuerit necessaria,tamẽ si su
perior motus fuit propter fauorem statuentiũ simpliciter, vi-
detur quod statuentes possint a tali statuto recedere.Et ita ex
presse Bal.dicit in l.ex placito.C.de re.permu.vbi inquit quod
si papa confirmat statutum,quod pater possit relinquere filijs
spurijs, tale statutum dicitur papale, ⁊ tamen illud Papa fe-
cit fauore populi.Et ideo populus potest penitere,⁊ a tali sta-
tuto recedere.quod notãdũ est. Et sic duobus modis, vt patet
ex predictis,hec secunda limitatio restringitur.Tertio nõ ha-
bet locum,quando statuentes reuocando statutum redirẽt ad
ius commune: quia tunc indistincte reuocari potest statutum
confirmatum,licet confirmatio fuisset necessaria:vt not.Bart.
in d.l.omnes populi.per l.ij.ff.de iniust.rup.⁊ in l.hac consultis
sima.§.si quis autem.C.de testa.facit tex.hic,⁊ idem Bal. in d.l.
ex placito.facit gl.in c.statutum.in verb.Numerandum.de pre
bend.in vj.⁊ quod dicitur in l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de
pac.⁊ xxxv.di.c.ab exordio.cum simi.vt per Mod.hic.Sed ta-
C men ista conclusio videtur dubitabilis [C]: quia si confirmatio
fuit necessaria, dicitur statutum superioris, vt supra dictũ est:
ergo non potest tolli ab inferiori.xxj.dist.c.inferior. c.quod su-
per his.de maio.⁊ obed. Alias sequeretur ꝙ statutũ factũ sim-
pliciter, per superiorem, possit tolli, ⁊ ꝙ lex noua correctoria,
ad ius antiquũ correctũ reduci possit. quod non videtur verũ.
d.c.quod super his.cũ simil. Et licet ius speciale facilius tolla-
tur,quam ius commune.l.eius militis.§.militia missus.ff.de te
sta.mi.hoc verum est data potestate,que hic non habetur.Non
obstãt iura allegata per Bar.quia ibi erat solũ defectus in nu-
7 mero testiũ.sed in isto casu videtur defectus potestatis: [7] quo
casu illa iura non procedũt:vt not.tradit Rom.in consi. cccvj.
proposita consultatio. vel in iuribus preallegatis legislator vl
terius procedit ita disponendo:alias ergo secus videtur.Non
obstat ꝙ lex de facili ad naturam suam reuertatur: quia illud
videtur verũ data potestate,que in isto casu non habetur.Ter
tio conclusio supradicta fallit, quando in confirmatione clau-
sula decreti apponitur: quia tunc statuentes etiam statutũ in
eorũ fauorem reuocare non possent.Tex.notab.in cap.dilecto.
ver.nisi forte.⁊ ibi do.Abb.ver.not.glo.iuncto text.de preb.Et
ad hoc facit,quia vbi talis clausula apponitur,consensus par-
8 tium nihil operatur [8]: vt per glo.in c.statutũ.in princ.in verbo
committatur.de rescrip.in vj.cum si.vt tradunt Mod.hic.Et
ad hoc etiam facit,quia quando dicta clausula decreti apponi
tur,videtur data forma:vt no.Bal.in l.j.ff.de lib.⁊ posthu.⁊ for
me renuntiari non potest:vt not.Bar.in l.de his.ff.de transac.
9 Et ita etiã dicunt Mod.in l.pacta que contra.C.de pac. [9] Sed
his non obstantibus vlterius cogitanti ista limitatio nõ vide-
10 tur vera [10]:quia clausula decreti,que apponitur in statuto cõ-
firmato,⁊ concernente vtilitatem,⁊ fauorem statuentiũ simpli
citer,nõ videtur reuocationem statuti impedire.Nam dato ꝙ
talis clausula videatur formam,vel preceptũ continere,quan-
do forma priuata respicit vtilitatem,illi renũtiari potest.c.fin.
§.his autem.vbi Abb.in ij.not.de off.deleg.not.Bart.in l.filio
preterito.per illũ tex.ff.de iniust.rupt.Et preceptum, ꝙ solum
11 respicit vtilitatẽ eius,cui precipitur,in effectu cõsiliũ [11] dicitur.
l.cũ pater.§.mando.vbi gl.in verb.consilij.de leg.ij.⁊ in l.ij.§.fi.
ff.man.not.Pau.de [illegible].in l.legis virtus.ff.de legi.⁊ dictũ fuit
s.eo.in c.nã concupiscentiam.ergo dicta clausula non videtur
impedire,quo minus possit reuocari.Non obst.tex.in d.c.dile-
cto.quia ibi nõ potest renũtiari ex eo ꝙ agitur de fauore eccle-
sie,⁊ nõ simpliciter de fauore statuentiũ. Papa enim ibi appo
nẽdo clausulã decreti, voluit obuiare facilitati canonicorũ, vt
declarat ibi Abb.post Inn.in gl.in versi.huic primũ. Et ideo
in preiudiciũ ecclesie renũtiatio fieri non potest. iuxta dictum
Inn.in c.accedentibus.de priuil.Et eodẽ modo procedit gl.in
d.c.statutũ.quia ibi agitur de fauore misto, merito renuntiari
non potest:vt no.Domi.ibi post Jo.de Imo.secus,quando so
lũ tractatur de fauore statuentiũ,per supra dicta.Et istã cõclu
sionẽ tenet Pe.de Anch.in [illegible]c.statutũ.de rescr.in vj.in fin.vbi
ita concludit in rescripto, licet secus dicat esse,si talis clausula
ponatur in constitutione,prout doc.hic loquũtur.Et ita refe-
rũt Moder.in c.cũ ex officij.vbi Pet.de Anch.j.de prescrip.⁊
quãuis Mod.ibi videantur talẽ differentiã reprobare,conclu
dentes idẽ esse in rescripto,quod in statuto: ⁊ est verũ ꝙ statu-
12 tum,⁊ rescriptũ [12] equiparãtur:vt tradũt Ant.de Bu.⁊ Imol.
in c.proxime precedenti.⁊ sequitur Alexã.in consi.ij.viso.lib.ij.
tamen argumentũ eorum potest retorqueri, videlicet ꝙ illud,
quod dicit Pe.de Anch.in rescripto,etiã procedat in statuto,
4 per supra dicta.¶ †Ultimo no.ᵴm Abb.post alios hic,ꝙ si sta
tuentes veniũt scienter contra statutũ, videntur tollere statu-
tum,ita quod per vnicũ actũ collegialiter factum contra statu
tum,tollitur statutũ.Ad idem text.in c.pro illorũ. vbi Abb. in
vlt.not.j.de preb.⁊ no.Old.allegando istũ tex.in consi.cclix. im
pugnatur electio.⁊ Ant.de But.in consi.xlij.visis.de quo infe-
rius videbimus.Sed quantũ ad tex.hic dici potest, ꝙ hoc con
cludenter non probatur hic:quia licet dicatur ꝙ statutũ obser
uari debeat, nisi contrauenissent, ⁊ sic data contrauentione nõ
dicatur esse obseruandũ:intelligitur in isto casu, vt prouisio fa
cta a summo pontifice non impediatur:quia canonici, qui sta-
tuto suo contrafecerũt,non possent tale statutũ allegare ad de
struendũ prouisionẽ summi pontificis:sed per hoc infertur ꝙ
absolute statutũ sublatũ fuerit,cũ ex vnico actu contrauentio-
nis non videatur tolli statutũ,vt j.dicam.Solũ enim hic vide
tur purgari vitiũ subreptionis:quia quãuis Papa conferẽdo
talem dignitatẽ non videatur voluisse derogare statuto eccle-
sie:hoc fallit, quando tale statutũ ab ipsis canonicis violatum
fuit:quia non debent summo pontifici legẽ imponere, quã ipsi
negligũt obseruare:vt dicitur in c.pro illorũ.de preb.¶ In gl.
ij.primo Abbas premittit ꝙ in materia,de qua gloss.hic loqui
tur,capitulum sine episcopo,⁊ episcopus sine capitulo aliquid
13 statuere non potest [13].Sed considerandũ est ꝙ ista equiparatio
bene procedit in materia, que spectaret simul ad capitulum, ⁊
episcopũ:alias secus,vt ipse Abb.tradit in c. cũ cõsuetudinis.
5 de consue.deinde Abb.insistit principaliter in duobus.† Pri-
mo,an eps ⁊ capitulũ possint augere numerum prebendarum,
⁊ canonicorũ,vel dignitatẽ in ecclesia creare.Secũdo prosequi
tur,an possint minuere,vel dignitatẽ supprimere.¶ Circa pri
mũ considerat quatuor casus. Primus est, quando numerus
non est confirmatus a superiore, nec cũ iuramento: ⁊ clarũ est
quod augeri potest.allegat tex.in d.c.dilecto.⁊ in ca.vacante.j.
de preb.tex.in d.c.vacante.bene facit,quia ibi de vna prebenda
possunt due fieri, si facultates suppetunt:⁊ ita augetur nume-
rus prebendarũ,⁊ canonicorũ.Sed tex.in d.c.dilecto.in versic.
quanquã.cauillari potest,quia illa fuit allegatio partis,⁊ non
sunt verba summi pontificis.Sed tamen responderi potest,qḋ
ex quo illa allegatio non reprobatur a summo pontifice, vide-
tur approbata:vt not.dicit Jo.de Imo.in c.ij.s.eod.versi. ad-
uerte tamen.Secundo,quia text.in d.versicu.quanquam.dicit
quod hi,ad quos spectat electio,interdum possunt:ergo vide-
tur quod regulariter non habeant potestatẽ.Sed respõdetur
ꝙ non possunt sine causa.d.c.vacante.⁊ isto respectu in d.c.dile
cto.dicitur, interdum,quia sine causa nõ licet. Et ista cõclusio
probatur ratione: quia materia, de qua agitur,cõmuniter ad
episcopum ⁊ capitulũ spectare videtur:vt per gl.in c.fi.de sup.
neg.prela.⁊ in c.irrefragabili.in verbo,capitulum.de off.ord. ⁊
late tradit do.Abb.in c.cum ecclesie.de elec.merito in tali casu
possunt statutum facere,⁊ reuocare.§.fi.inst.de iur.nat.Secun
14 dus casus est,quando numerus est iuratus [14]:⁊ idem Abb.con
cludit quod non obstante iuramẽto numerus poterit augeri,
sublato prius statuto:vt not.in d.c.dilecto.⁊ dicũt Mod.quod
tale iuramentum remitti potest, quasi sit prestitũ alteri per al-
terũ:vt in c.ij.de spon. Sed ista ratio videtur contra intentio-
nem Abb.qui considerat ꝙ prius tollatur statutũ:nã si remit-
tatur iuramentũ,tollitur principaliter iuramentũ absq; statu
to.Et ideo ratio Abb.magis satisfacit, que in effectu est: quia
iuramentũ assumit naturã statuti:vnde reuocato statuto etiã
15 iuramentũ reuocatũ videtur [15]: vt no.Bar.in l.omnes populi.
versicu.iuxta predicta quero.ff.de iust.⁊ iure.⁊ Cardina.in cle-
ment.j.in princ.in iij.q.de regu.cum si.vt per Mod.hic. Et ad

hoc est bonus tex. in c. venerabilem. in fin. de elec. vbi iuramentum fidelitatis prestitum Imperatori non obligat, si desinat esse Imperator: vt no. Abb. ibi in vltimo not. Et ita in proposito dicendum est, quod iuramentum de obseruando statutū, intelligitur, nisi statutum tollatur. Et non solum expresse tolli potest, vt Abb. presupponit, sed etiam tacite: quia statuentes contraueniendo simpliciter statuto iurato, tacite per prius videntur statutum tollere, ne incidant in periurium[16]: vt not. Car. concludit in d. cle. j. de regu. in iij. q. in fi. versi. sed si conueniant. 6 cum si. vt tradunt Mod. hic. † Nec obstat quod iuramentum habet vim clausule derogatorie[17], [a] vt per Bar. in l. si quis in principio testamenti. ad fi. ff. de leg. iij. per l. cum pater. §. filius matrem. de leg. ij. Quo casu de clausula derogatoria, debet mētio specialis fieri. d. l. si quis. & in l. si mihi, & tibi. §. in legatis. ff. de legat. j. quia respondetur quod illud verum est quo ad validitatem actus, sed non quo ad illaqueandum periurium: vt not. dicit Anto. de But. in c. j. de his, que fiunt a maio. par. cap. Et quod dictum est de tacita remissione iuramenti, declaratur, vt tradunt Moder. in c. constitutus. ver. istam limitationem. de rescript. Et vlterius contra istam conclusionem, quam Abb. facit in isto secundo casu, videtur tex. in d. c. dilecto. in ver. nisi forte. de preb. vbi dicitur quod canonici communi consensu augere possunt numerum, nisi obuiaret statutum iuramento confirmatum: ergo stante iuramento videtur quod non possint. Cōfirmatur hoc: quia in dicto ver. nisi, excipiuntur duo casus, videlicet quando iuramentum interuenit, vel quando clausula decreti a superiore apponitur: sed clausula decreti, secundum omnes, facit quod reuocatio impediatur: ergo idem videtur in iuramento, cum ad istum effectum isti duo casus ibi equiparentur. Et ideo Anton. de But. in c. cum M. s. eod. dicit quod numerus iuratus infringi nō potest: quia in actibus spiritualibus factum contra iuramentum est nullum. de quo inferius dicam. Retenta tamen communi conclusione, limitatur procedere, quando fuit statutum iuratum simpliciter: secus si statuētes iurassent obseruare contenta in statuto, non referēdo se ad statutum: quia tunc ipsi contrauenire non possunt, vt Abb. nota. hic dicit. & idem Abb. in d. c. dilecto. Car. in d. cle. j. de regul. Bal. in prelud. feudo. vt tradunt Mod. hic, qui dicunt istam limitationem procedere, quando illud, quod iurant statuentes, non cōcernit principaliter eorum vtilitatem: alias secus: quia tunc indistincte contrauenire possunt, vt concludit Anton. de Bu. in c. ij. in fi. de spon. Sed aduertendū est: quia si illud, quod iuratur, non concernit vtilitatem iurantis, contraueniri non potest, etiam si statutum simpliciter sit iuratum: & sic tali casu non videtur differētia, an sit iuratum statutum, vel illud, quod in statuto continetur, contra Mod. hic. Et ideo aliter dicēdū videtur, quod aut loquimur respectu potestatis reuocandi statutum, vt loquitur Ant. de Bu. in d. c. ij. in fi. de spon. quia si statutum respicit vtilitatem statuentium, indistincte reuocari potest, siue sit iuratum statutum, siue illud, quod in statuto continetur: aut loquimur respectu voluntatis: & tunc videtur procedere differentia: quam Abb. hic facit: quia si iuratum sit statutum, sublato statuto, tollitur iuramentū: quia ista videtur fuisse intentio statuentium, referendo iuramentum ad statutū. Secus si iuratum fuit illud, quod in statuto continetur, non referendo se ad statutum: quia tunc, licet tollatur statutum, nō tollitur iuramentū, quod separatū videtur a statuto. & hoc ex defectu voluntatis. Si tamen constaret de voluntate, etiam posset tolli iuramentum eius, quod in statuto cōtinetur, ex quo respicit fauorem iurantiū: vt dicit Ant. de But. in d. c. ij. in fi. & idem Ant. de Bu. in d. c. j. ver. sed si essemus in materia. de his, que fi. a ma. par. & licet Abb. hic videatur velle cōtrariū, dū inquit quod absque authoritate Pape non potest contraueniri: hoc non videtur verū, quando tale iuramentū solū respicit fauorem iurātiū, vt dictū est. Et de dicto Anto. de Bu. in d. c. ij. in fi. de spon.
7 no. Abb. in d. c. dilecto. in fi. de preb. † Postremo in isto secūdo casu Abb. subijcit, quod si statuentes, qui iurauerūt seruare cōtenta in statuto, contrauenit iuramento, actus tamen tenet, [b] sed
18 ipsi incidūt in periuriū[18]. & idem Abb. post Jo. And. & alios in d. c. dilecto. & in c. cū ad monasteriū. ver. secūdo nota. de stat. monac. & no. Jo. And. in reg. quod semel. de reg. iur. in vj. & glo. no. in c. fi. in verbo, reuocetis. de procu. in vj. cū si. vt tradūt Mod. hic, & prius Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de ver. oblig. & idem Alex. in consi. xvij. visis capitulis. lib. ij. & in cōsi. xv. ponderatis narratis. in iij. lib. & idem Paul. de Ca. in cōsi. lvj. dico non obstante iuramento. & Mod. in c. ex parte decani. de rescrip. Sed in contrariū tamen videtur tex. in d. c. dilecto. ver. nisi forte: inducēdo vt s. dixi. Abb. ibi circa finem conatur respōdere: sed responsiones eius videntur contra illū tex. considerando vt s. dictū est. & propter hoc Inno. in d. c. dilecto. distinguit quod actus temporalis tenet contra iuramentū: nō sic in actu spirituali. d. c. dilecto. Abb. ibi, ver. extra gl. dicit quod ista distinctio Inno. communiter non tenetur: quia etiam actus spiritualis, non obstante iuramento, valet, & tenet. c. sicut. de spon. Sed responderi potest quod dictū Inn. intelligitur prout loquitur in actu spirituali, qui non cadit in laicū, puta in canonicatu, vel prebenda connexa cū canonicatu: secus si cadit in laicū, vt no. dicit Jo. de Imo. in d. c. dilecto. & Alex. sequitur in d. cōsi. cxvj. in iij. lib. & idem tenet Ant. de But. in c. cū M. s. e. & Rota in deci. viij. in tit. de procu. in antiquis. & idem late tradit Imo. in c. cū contingit. ver. sed circa istud membrū. de iureiu. & in l. cū vir. ff. de vsucap. Et in terminis nostris quod nō teneat actus, si canonici contraueniant iuramento, late scribit Fulg. in cōsi. ccx. pro euidentia sciendū. & ibi resoluit allegata supra in con-
8 trariū. † Et in isto secūdo casu no. est quod statuentes non obstāte
19 iuramento possunt de mandato superioris numerū augere[19]: vt no. Old. tradit in consi. xcvij. factū tale est, quidam Abb. Et etiam ex qualibet alia iusta causa possunt statuentes iuramento contrauenire. l. fi. ff. qui satisd. cog. l. si libertus ita iurauerit. ff. de oper. liber. & in c. quemadmodū. de iureiu. & not. Bald. in l. clari. C. de fideicom. cū si. vt dixi in c. ad hec. el ij. de appel. Tertius casus est, vbi solū numerus est confirmatus a summo pontifice: & tali casu canonici numerū augere possunt, non obstante confirmatione, ẜm Abb. hic, per istū tex. & c. quia diuersitatem. de concess. prebē. Et hoc intelligitur, quando confirmatio fuit facta in forma communi, que non tribuit ius: prout loquitur tex. in d. c. quia diuersitatem. talis enim confirmatio nihil
c addit: [c] vt no. Spec. in tit. de leg. §. nunc ostendendum. versi. xj. Old. in consi. clxiiij. viso priuilegio. Bar. in l. si constat. ff. de appel. Pe. de Ancha. in consi. cccxc. visis diligenter. no. in c. inter dilectos. de fide instr. Secus videtur in confirmatione facta ex certa scientia, per quam actus nullus confirmatur, & confirma-
20 tio actus adscribit, secūdū ea, que supra in iij. no. dicta sunt[20]. Et hoc modo intelligitur quod Abb. j. dicit de diminutione prebendarū facta authoritate summi pontificis. Quartus & vltimus casus est, quando numerus esset iuratus simul, & confirmatus: quo casu si alterum impediret reuocationem, a fortiori si vtrunque concurrit: & si alterū non sufficit, nec etiam vtrunque, ẜm Abb. hic, & alij sequuntur. Facit tex. in l. spadonem. §. qui intra multa. ff. de excu. tut. & in l. j. in fi. C. qui nu. tut. & in not. questione tradit Roman. in consi. cccxxxiij. quo ad primum. in ij. dubio. facit quod not. Bar. in l. j. §. item Cornelio. ff. de quest. & in l. admonendi. cum simi. vt tradit ibi Alex. ff. de iureiuran. Et not. quod licet esset numerus iuratus, & confirmatus a Papa, valeret tamen consuetudo in contrarium, vt numerus possit augeri: vt not. Rota in decisio. xj. in tit. de consuetu. in anti-
9 quis. & tradunt Mod. in d. c. constitutus. de rescri. † Vltimo in hoc primo & principali membro de augmento Abb. concludit quod capitulum, de nouo creare possit dignitatem cōsuetam esse in ecclesijs, per istum tex. hic. no. Cal. in consi. xxx. in princ. in titu. de prebend. Secus est in noua dignitate cardinalatus, vt etiam Ro. tradit in consi. vlt. Et ista conclusio intelligitur, accedente consensu episcopi, & dummodo dos pro tali dignitate constituatur: vt concludunt Moder. hic. Et ista non specialiter in creatione dignitatis, sed regulariter requiruntur: quia capitulum sine episcopo statuta facere nō potest, que tangant
21 statum ecclesie[21]: vt per glo. in c. ij. in ver. statutum. de verb. sig.
d in vj. Old. [d] in consi. clxxxj. de authoritate. & Pe. de Anch. in c. j. s. eod. versi. de sexta. cum simi. vt tradunt Moder. in cap. cum omnes. s. eod. Et debet authoritas episcopi in ipso actu inter-
D uenire. Nec sufficeret, si postea superueniret [D][22], vt not. Domi. in
22 cap. susceptum. de rescrip. in vj. Bald. in cap. j. in prin. de alien. feu. paterni. Nec etiam authoritas vicarij sufficeret absque man-
23 dato speciali[23]: vt not. Fede. in consi. cclxiiij. si canonici. & idem Domi. in cap. fi. de offic. vica. in vj. Rom. in singul. lxxij. ex longena. in fin. & quod not. Calder. in consi. iij. de offic. vica. Similiter in dote regulariter illa requiritur, quando locus pius, vel ecclesia construitur. ca. nemo. de consecra. dist. j. cap. cum sicut. vbi Abb. de consecra. eccle. vel alta. Ad idem text. in auth. vt nul. fabri. ora. vbi Bartol. in ij. not. in ver. nulli. & in authent. vt determinatus sit nu. cle. vbi Barto. in j. not. & Host. in tit. de
10 ecc. edifi. §. cuius authoritate in princip. & Joan. de Ana. consi. xxxiiij. primo videtur. ¶ † Venio ad secundum, videlicet an canonici minuere possint numerum canonicorum: vel prebendarum, vel dignitatem supprimere. In quo primo Abb. concludit quod absque causa non possunt. capit. ex parte. s. eodem. Nam diminuendo, extenuatur cultus diuinus: & hoc sine causa fieri non potest. dicto cap. ex parte. Secus est in augmento: quia diuinus cultus ampliatur facultate, quod facilius pmittitur, vt hic, dummodo non agatur de preiudicio alterius. ca. cum

cum olim.§.de consuet.not.in c.vacante.de prebend.& ideo confirmatio Pape non impedit augmētum fieri: licet secus sit in diminutione, vt Abb.hic dicit. Secunda conclusio Abb.est, q etiam causa subsistente, numerus minui nō possit, si authoritate Pape taxatus fuerit: arg.c.cum venissent.de iudi. Nam vbi Papa apponit manū, inferior se non intromittit[24].c.vt no
24 strum.de app.not.Inn.in c.proximo.in fi.Bal.in c.j.§.ad hec. de pac.iur.fir.Cald.in consi.vij.in tit.de preb. Unde quod Papa confirmat, nemo infirmat: vt Bald.dicit in l.rescripta.C.de prec.Imper.offer. Et si causa semel est in curia, nunquam exit, nisi Papa remittat: vt not.Bal.in l.si vt proponis.la j.C.quomodo, & quando iud.& quod not.Pet.de Ancbar.in consi.lvij. circunscriptis.de prouisione etiā nulla facta a Papa. Et ideo
e monachus, qui habuit prioratum a Papa, remoueri[e] non potest per Abbatem: vt no.Do.post Arch.in c.presenti.de offic. ord.in vi.Pe.de Anch.in cle.j.ver.circa istā reuocationem. de sup.negl.prela.Lapus alleg.ix.dispu.& Abb.in cap.ad audientiam.versic.& ex his.de confir.vti.vel inut. quod tamen intelligitur, nisi propter delictum: vt not.Bald.in dicta l.rescripta.
11 ¶ †Tertio Ab. concludit, q si alius constituisset prebendas, vel dignitatem, non potest capitulum illas minuere sine cōsensu fundatoris, vel heredis eius: vt per Hostien.Calde.& alios, quos Abb.refert: & ideo non potest facere ecclesiam collegiatā sine consensu patroni: vt not.Bald.in l.si quis presbyter. in iij.
f not.C.de episco.& cle.sicut etiam non potest vnire[f] beneficium,
25 patrono inuito[25], vt Abb.hic dicit, & Calde.in consi.xxvi.Papa vniuit.in fin.cum simi.vt per Mod.hic.& quod not.Domi. in cap.cum in ecclesia.in vlti.not.de prebend.in vi. Et predicta locum habent, quādo talis ordinatio fuit facta a principio de consensu episcopi, ex eo quod not.Anto.de But.in c.cum dilectus.per tex.de consuet.& est glo.not.ad hoc in cap.generali.in verb.fundatione.de elec.in vi. Et hoc vltimum dictum limitādum, & declarandum videtur, quando alteratur ius spirituale: quia tunc episcopi consensus requiritur: alias videtur quod valeat ordinatio fundatoris absque episcopo, arg.cap. verum. de cond.app.& quod ibi Inno.dicens quod in re, que traditur
26 ecclesie, potest apponi onus soluendi collectam[26]. & sequitur Bal.in l.neminem.C.de sacrosan.ecc.in versi. extra glossas.& facit quod not.Bald.in l.venia.in princ.C.de in ius voc. Secundo docto. videntur istam conclusionem generaliter intelligere, quod contra voluntatem fundatoris, etiam ex causa, capitulum disponere non possit. Sed tamen dicēdum videtur quod imo ex causa numerus taxatus a fundatore minui possit, puta si reditus essent diminuti, arg.d.cap.ex parte. Et hoc Abb.hic dicit, quādo ordinatum fuit authoritate Pape: idem ergo pari ratione in isto casu dicendum est. Et ad hoc bene facit quod not.Abb.in c.ij.in fi.de religio.do.vbi inquit quod a solito statu beneficij receditur, quando ecclesia est depauperata, ita q in solito statu conseruari non possit.alleg.textum in clemen. ne in agro.§.ad hec.de statu monac. Tertio illud, quod in conclusione dicitur de herede, non videtur sine dubio procedere: quia heres non potest venire cōtra factum defuncti. l.cum a matre. C.de rei vendi.& licet patronus, qui fundauit beneficium, consentire possit, & mutare voluntatem: ista tamen facultas nō vi-
g detur heredi[g] competere: vt in simili est text.not.in l.si ego.§.si res.ff.de iure do.facit tex.in l.fi.C.de reuo.do.in cap.fi.de dona. & in l.iij.ff.de ser.expor. Et in terminis huius questionis hoc tenet Joan.de Imo.cap.quia contingit.de relig.domi.& Card. ibi in v.q.in fi.quorum opin.probatur in d.cle.quia contingit. Et per iura supra alleg.Moder.hic dicunt quod pro vna vice poterit episcopus cum consensu heredis dispensare contra ordinationem testatoris: vt in simili casu voluit Ant. de But.in cap.fin.de testa. Et hoc comprobari potest, quia pro vna causa clericus potest officium procuratoris suscipere, licet generaliter non possit, vt est dictum Innoc.in c.j.in fin.de oblig.ad ratiocinia.no.Arch.lxxxvj.dist.in ca.peruenit.cum simil.vt dixi in cap.constitutus.de appel.& in cap.ij.de iudic. Sed tamen, vt dictum fuit ibi, hoc potius procedere videtur ex quadam equitate, quam de iure: vt not.Abb.in cap.ij.de postu. Et ita videtur dicendum in proposito: quia tex.in dicta clemen. quia contingit.& iura supra allegata generaliter loquuntur: & non probatur iure, quod in vno casu authoritate episcopi possint rela
12 xari. †Quarta conclusio Abb.est, quod si bona sint communia cum episcopo, episcopus non potest de illis disponere: quia prestaret authoritatem in facto proprio: quod esse non debet. cle. ij.de reb.eccl.non alie. Idem si canonici vellent applicare mense diuise capituli, quia non possunt: vt per glo.in dicta clemen. ij.in verbo, mense. Dicit tamen Imo.hic, versic.vel potes dicere, quod licet mense capituli nō possint applicare, quia agitur de interesse capituli, tamen si vellent applicare vni prebende, vel singulis, possent: quia non prestarēt authoritatem in facto proprio: cum aliud sit applicare capitulo, aliud singulis de capitulo. Mod.hoc reprobant: quia cum resultet commodū singulorum, videtur esse suspecti. Nam propter hoc illi de vniuer-
27 sitate repelluntur[27]: vt not.in l.intantum.§.vniuersitatis.vbi Bart.ff.de rerum diuisio. Et quia si capitulum est suspectum, quando agitur, de applicando mense capituli, & sic vt vniuersis: a fortiori quando vt singulis applicatur. Sed potest respōderi, quod ista suspicio nō facit quod dicatur causa propria capituli: & ideo licet singulis vtilitas acquiratur, verum tamē est dicere, capitulum non prestare authoritatem in facto proprio, prout videtur considerare Joan.de Imo.hic. sicut in simili habetur de prelato, qui in causa ecclesie iudicare potest: vt per gl. in c.si quis erga.in verbo, priuetur.ij.q.vij.& in c.cum venissent. in verbo, iudicari.de iudic.cum simil.& tamen tanquam suspectus potest recusari: vt late Abb. concludit in dicto cap.cum venissent. Idem Abb.in cap.j.in ij.not.de iud.in c.j. de maled.
13 & in cap.postremo.vbi Perusi.in v.q.de appel. †Quinta, & vltima conclusio ex dictis Abbatis colligitur quod si bona diuisa sint inter episcopum & capitulum, potest capitulum cum cōsensu episcopi numerum restringere, vel dignitatem supprimere. Et ista conclusio intelligitur, nisi hoc caderet in vtilitatem capituli: quia tunc non videtur quod capitulum ad propriā vtilitatem hoc facere possit: vt dicunt Anto.de Butr.Imo.hic.& Moder. Ex quo inferri videtur quod non debet fieri differentia, vtrum bona communia sint, vel diuisa: sed solum consideratur an talis diminutio facta sit ad vtilitatem episcopi, vel ca-
14 pituli, vel alterius: de quo dicendum est vt supra dixi. ¶ †In gloss.in verbo, contrauenerint. Abbas late prosequitur quan-
h do, & quomodo tollatur priuilegium[h]. Et primo concludit q si in priuilegio sit tempus determinatum, illud attēditur. Ad quod facit, quia priuilegium debet seruari, secundum quod in
28 eo continetur[28]: vt glo.notabiliter dicit in c.fi.in glo.fi.circa fi. de translat.episc. Et tenor priuilegij in primis inspicitur.c.porro.c.accepimus.de priuile.adeo verbis priuilegij inherendum est, quod licet priuilegium debeat stricte interpretari: quia est stricti iuris.vt not.Bal.in l.j.in princ.C.de legi.& no. Jo.And. & doc.in c.olim.de verbo.sign.& Old.in consi.clxviij.questio est. Ro.in consi.clxxx.si admittimus.in fi.facit glo.in cap.j.de constit.in vj.tamen quatenus verba sonāt, & proprietas verborum
29 requirit, lata interpretatio fieri debet[29]: vt not.Ang.in l.fi.versicu.tertio queritur.de const.princ.Cald.in consi.j.in ti. de consang.& affi.facit tex.& quod ibi Aret.in l.cum lege. ff.de testam.
15 †Secunda cōclusio quod priuilegium regulatur secundū cau-
30 sam eius tacitam vel expressam[30]. c.suggestum.de deci.l.generaliter.C.de epis.& cler.& not.Barto.in l.Titia.§.vsuras. de legat.ij.per illum tex.& ita arguit Fulg.in consi.lij. quidam Antonius.in ij.dubio.& Ro.in d.consi.clxxx. si admittimus. in iij. dubio.& Bal.in consi.ccj.mater.lib.iiij.quod limitatur, & declaratur vt per Joan.And.& alios in regula, decet.de reg.iur. in vj.& quod no.Abb.in c.Abbate.in gl.fi.de ver.sig.& dixi in c.cū
16 cessante.de app.†Tertia conclusio Abb.est, q priuilegium datum alicui ad aliquid faciendum, perditur spatio decem anno
31 rum[31].l.j.& quod ibi Bart.ff.de nund.& idem Bar.in l.licitatio. §.earum.ff.de publica.Pe.de Ancha.in consi.cclxj.in questione, que vertitur.cum fi.vt tradunt Mod.hic.& idem Abb.in c. vt priuilegia.de priui.& in consi.xviij.in causa.lib.ij.& in cōsi.lxj. factum, super quo.eo.lib.ij.And.Sic.in consil.xlj.li.j.Quidam tamen, vt referunt Mod. hic, dicebāt esse speciale in nūdinis: quia agitur de preiudicio multorum. Et ista opi.probabilis videtur de iure: quia de sui natura priuilegium debet esse perpetuum, vt in regula, decet.de reg.iur.in vj.not.in l.falso. C.de diuer.rescrip.vbi gloss.videtur tenere istam opi. dum inquit esse speciale in nundinis, propter preiudicium multorum. & sequitur ibi Albe.de Rosa.& idem tenet Jo.de Fā.& Arch.xxv.q.ij. in c.j.quod incipit, priuilegia.in fi. Nec obst.q tex.in d.l.falso.loquatur in rescripto, q non tollitur per non vsum: secus in priuilegio, vt dicunt Mod.hic, allegantes Abb. qui hanc differētiam facit in c.plerunq.in iij.not.de rescr.quia illa differentia procedit, etiā stante cōmuni opi.prout Abb.ibi loquitur. Et licet d.l.falso.loquatur in rescriptis, idē tamen est in priuilegio, quod regulariter de sui natura est perpetuū.d.regu.decet.& qd ibi gl.facit tex.in.l.seruus.C.de pe. Et pro ista opi.arguit Alb. in d.l.falso.q per non vsum non tollitur lex: vt not.in l.de quibus.ff.de legi.in c.Joannes.de cler.non resid.pariter ergo non videtur tolli priuilegiū. Sed responderi potest, q facilius tollitur priuilegiū, quam lex cōis.l.eius militis.§.militia missus. ff.de test.mil.& ideo tale arg.non valet. Alia tamen ratione magis efficaci ista opinio comprobari potest: quia ex eo q quis contraueniat in aliquibus casibus priuilegio dato ad non fa-

ciendum,non perditur priuilegium.l.voluntarie.C.de excusa.
tutorum.⁊ infra dicam:a fortiori licet quis non vtatur priuile-
gio,non debet illud amittere:cum minoris efficacie sit negligē
tia,quam illud,quod in faciendo consistit,iuxta glo.in l.si mo-
ra.ff.soluto matrimo.Et ita in proposito arguit Abb.in consi.
17 lxj.factum,super quo.lib.ij.†Retenta tamen hac conclusione,
que communiter approbatur,primo limitatur non habere lo-
cum in ecclesia,secundum Abb.hic,imo nec videtur habere lo
cum in ciuitate:quia text.in dicta l.j.ff.de nundi.videtur loqui
in priuato,dum dicit,qui meruit priuilegium:quo casu in ma-
teria stricta,prout videtur hic in priuatione priuilegij sub isto
verbo,quis, vel qui, vniuersitas non comprehenditur, vt per
Bal.in l.omnes populi.de iust.⁊ iur.not.Abb.in cap.nouit.de
his,que fiunt a prela.⁊ late Roma.in consil.cccc.queritur.Sed
32 tamen in vtroque dicto contrarium dicendum videtur[32]: quia
in dicta l.j.ff.de nundi.ponitur dictum generale ibi: nundinis
impetratis a principe non vtendo,qui meruit,decēnij tempo-
re vsum amittit.Unde si ecclesia velit vti tali priuilegio,debet
vti eo modo,quo a iure ciuili disponitur:vt not.in cap.j.de no.
oper.nunt.⁊ in cap.nouit.de iudic.Et in simili de statuto laico
rum not.Bal.in l.omni nouatione.C.de sac.sanc.eccl.⁊ in l.j.in
vlt.q.C.de contrahenda emp.cum simil.Et similiter illa verba
absolute posita.Nundinis impetratis a principe:videntur ha
bere locum etiam in ciuitate, que tale priuilegium impetrare
potest:Et hoc posito,quod negari non potest,sicut cōcessio,ita
finis concessionis in ciuitate locum habere debet: nec illud re-
latiuum,qui repugnare videtur.l.omnes populi,qui.ff.de iu-
stit.⁊ iu.Nec est verum quod materia odiosa sit,sed potius vi-
detur fauorabilis,cum ad ius commune reuertatur,iuxta glo.
in cap.statutum.in verbo,numerandum.de prebend.in vj.Se-
cundo predicta tertia conclusio declaratur vt procedat,quan-
i do priuilegiatus habuit facultatem[i] vtendi priuilegio, ⁊ vti
33 noluerit. Secus si vti non potuit,quia occasio oblata nō fuit[33]
glo.est not.in cap.abbate.in verbo,ibidem.de verborum signi.
⁊ ibi Abb.post Anton.de Butr.⁊ idem Abb.⁊ alij in c. Joan-
nes.de cler.coniuga.⁊ not.Barto.in l.in filijs.C.de decur.lib.x.
cum concord.vt per Moder.hic,⁊ in l.fi.de const.princ.⁊ in di-
cta l.falso.C.de diuer.rescript.⁊ idem Abb.in consil.cj.in q. que
vertitur.libro primo. Et hoc comprobatur manifesta ratione:
quia propter negligentiam eius,qui non vtitur priuilegio,ela
pso decennio,tollitur priuilegium per non vsum.d.l.j.ff.de nun
di.sed talis negligentia,non cadit in eo,qui non habuit facul-
tatem vtendi priuilegio:argumen.capit.quia diuersitatem.de
concess.prebend.⁊ in l.j.in fi.C.de anna.except.Et in simili bene
facit quod dicitur de lege, que nō tollitur simpliciter per non
vsum, sed data facultate vtendi requiritur quod contrarius
34 vsus interuenerit[34]:vt not.Bart.§.cum antea.in proe.Digest.
Cy.in l.ij.C.que sit long.consuet.⁊ late Ang.Areti.in §.igitur.
in proe.inst.Alex.in consi.cxxxiij.alias cxxxij.visa facti narra-
tione.lib.j.s.alleg.no.in l.de quibus.ff.de legi. Et pro ista limi
tatione allegatur tex.quem glo.preelleg.adducit in l.Attilici-
nus.ff.de seruit.rusti.prediorum.Sed ille tex.prima facie vide-
tur probare contrarium:quia ibi datur restitutio:⁊ sic priuile-
gium ibi ipso iure amittitur.de quo dicendum est vt dixi in c.
ex ratione.de app. Tertio predicta conclusio limitatur habe-
re locum, quando fuit data simplex facultas aliquid faciendi,
prout in dicta l.j.ff.de nundi.Secus si facultas posita sit in ex-
pressa voluntate eius, cui concessio fit:⁊ tunc nullo modo pre-
scribitur.Glo.not.in cap.vt priuilegia.in gloss.pen.in fi.de pri
uileg.not.Calde.in consi.j.in titu.de prescrip.⁊ Domi.in prin.
k de consuetud.cum simi.vt tradunt Moder.hic.Abbas[k] tamē
in dicto ca.vt priuilegia.videtur reprobare illam glo.quia di-
cit contra textum in dicta l.j.ff.de nundin. vbi illa facultas fa-
ciendi nundinas erat in facultate priuilegiati,⁊ tamen perdi-
tur spatio decem annorum. Moder. hic respondent quod d.l.
j.procedit,quando fuit facta concessio simpliciter:quo casu ta
cite intelligitur quod illud sit in voluntate priuilegiati. Sed
glo.in d.c.vt priuilegia.loquitur quando expresse dicitur q̄ fa
ciat, si velit: ⁊ sic in effectu differentia videtur inter expressam
⁊ tacitam voluntatem.Ad hoc facit tex.in l.si ita legatum.§.il
li.si volet.de leg.j.⁊ in l.nonnunquam.de condi.⁊ demonst.cum
simi.Sed tamen considerandum est,q̄ ratio glo.in dicto ca.vt
priuilegia. fundatur simpliciter in hoc, vt Abb. ibi post alios
35 dicit: quia facultati aliquid faciendi prescribi non potest[35].l.
viam publicam.ff.de via publi.Et ista ratio pariter militat in
facultate aliquid faciēdi simpliciter:in tali enim facultate vide
tur esse liberū arbitriū,quod prescribi non potest:vt per gl.no.
in l.j.in ver.pro soc.quam ibi not.Bald.C.de anna.excep. ergo
non videtur differentia in isto casu inter voluntatē expressam,
⁊ tacitam:videtur enim exprimi quod tacite inest,cuius expres

sio nihil operatur.l.iij.de lega.j.⁊ Barto.ibi respondet ad iura
supra allegata in contrarium.Et ad tex.in dicta l.j.ff.de nund.
potest responderi esse speciale in nundinis, in quibus agitur
de preiudicio multorum,vt supra dictum fuit:⁊ quia tex. ibi vl
terius procedit,ita disponendo in illo casu. Quarto conclusio
Abb. est, quod priuilegiatus a principe non potest priuilegio
ε renuntiare in preiudicium principis[ε]. cap.cum tempore.de ar
bit.⁊ ibi etiam Abb.in v.not.Ad idem tex.in cap.cum olim. el
ij.de priuileg.⁊ in cap.ij.in fi.de rest.in integ.cum similib.vt tra
dunt Modern.hic,⁊ idem Abb.in cap.ad audientiam.de pre-
scrip.Roma.in consi.ccclxix.circa primum.cum simil.vt prose-
quuntur Moder.in cap.cum olim.de prescrip.⁊ idem Cardi.
in consi.xxxviij.primo rationes.in fi.⁊ facit quod infra dicam.
in vj.⁊ vlt.conclusione de priuilegio ecclesie.Quinto Abb.con
cludit quod contraueniens priuilegio dato ad aliquid non fa
36 ciendum,videtur illi renuntiare[36],⁊ illud amittit,vt hic,⁊ in l.
ij.C.de iu.do.impe.facit tex.xi.q.iij.in c.priuilegium.⁊ no.Bar.
in l.j.C.de his,qui spon.mune.sube.lib.x.Pet.de Ancha.in cō
silio cclxj.circa fin.supra alleg.⁊ quod not.Ange.in l.j.§.si quis
tutor.ff.quando appellatum sit.cum simi.vt tradunt Moder.
hic.⁊ idem Alex.in consil.cj.visis instrumentis.lib.j.And.Sic.
in consi.xlj.lib.j.Sed aduertendum est:quia ista conclusio non
videtur vera simpliciter,prout ponitur,nec bene videtur pro-
bari in iuribus preallegatis. Nam ex contrauentione taci-
ta voluntas arguitur , quia etiam ex facta tacita volun-
tas declaratur.l.Paulus respondet.ff.rem ratam haberi.⁊ ta
lis voluntas tacita non habetur,nisi quatenus ex actu contra-
37 uentionis inferatur[37].l.fi.C.ne vxor pro marito.not.Barto.in
l.j.§.hoc interdicto.ff.de itinere actuque priua.facit gloss.in cle-
men.sepe.in verbo,partibus.de verborum signi. quam pro no.
allegat Pau.de Cast.in l.si conuenerit.de iurisd.omnium iu-
dicum.⁊ in consi.xxv.super primo.Et ideo licet canonici hic cō
trauenissent statuto, recipiendo aliquem in primicerium, non
per hoc videtur in totum sublatum fuisse statutum, sed solum
violatum videtur in illo solo casu contrauentionis, vt dixi su-
pra,in vltimo not.quia cum actus contrauentionis limitatus
fuerit,non infertur quod statutum tollatur. Similiter nō ob-
stat tex.in d.l.ij.de iure domi.impe.quia ibi agebatur de vnico
actu momentaneo,⁊ non reiterabili,in quo ex contrauentione
necessario infertur ad reuocationem illius actus momētanei,
⁊ singularis.Secus videtur esse in statuto,vel priuilegio,quod
videtur habere causam successiuam, ⁊ ad plures actus successi
ue referri videtur:vt tradunt Pet.Cy.⁊ Salice.in dicta l.vo-
luntarie.C.de excusa.tutorum.⁊ in dicta l.ij.⁊ in l.falso.C.de di-
uer.rescrip.⁊ not.Barto.in l.ij.in fi.ff.de decur.⁊ Alex.in locis
infra allegandis. Non obstat quod dicitur in ca.priuilegium.
xj.q.iij.vbi perdit priuilegium, qui eo abutitur: quia verum
est, quatenus abutitur: quia limitata causa limitatū effectum
producit.l.in agris.de acquirend.rerum dominio. Non obstat
quod not.Ang.in dicta l.j.§.si quis tutor.⁊ Bartol.in dicta l.j.
quia illud procedit in cōtrauētione vniuersali,videlicet quan-
do habens priuilegium immunitatis,patitur se scribi in libro
debentium soluere.Et ita loquitur Alex.in consi.cj. supra alle-
gato.Secus videtur in actu particulari contrauentionis, per
supra dicta.⁊ declarat Cyn.in dicta l.voluntarie.in ij.opposi.⁊
Barto.in dicta l.j.Et contra istam quintam conclusionem la-
te consuluit Alexan.in consi.xxxiij.ponderatis his.in v.libro.⁊
idem Alexan.tenet in consil.cviij.visis his.lib.iij.⁊ idem Alex.
in consil.cxcij.ex themate premisso.libro secundo. Retenta ta-
men predicta cōclusione,primo,⁊ principaliter limitatur pro-
cedere,quando priuilegio directe contrauenitur:secus si indi-
recte: quia non tolletur priuilegium.Unde priuilegiatus ge-
38 neraliter vt soluere non teneatur,si semel soluit,nō perdit[38] pri
uilegium.l.voluntarie.C.de excu.tutorum.Abb.hic,cum simil.
vt tradunt Moder.hic.Et adde quod idem tenet Bal.in con
silio cccxxxvij.super primo.in fi.lib.iiij.⁊ Alex.in dicto consilio
xxxiij.ponderatis.in v.lib.⁊ secundum docto.in locis prealle-
gatis,directe videtur fieri contra priuilegium, quando actus
contra ius in totum priuilegio aduersatur:indirecte, quando
priuilegium generale ab aliquo actu particulari ostēditur.Et
consideratis his,que supra dixi,ista conclusio breuiter sic refor
mari potest,vt dicamus quod priuilegium tollatur ex contra-
uentione secundum qualitatem contrauentionis. Nam si vni-
uersalis fuerit contrauentio,respiciens actus futuros, in totū
priuilegio derogatur:vt notat Barto.in dicta l.j.C.de his, qui
mune.spons.sub.lib.decimo.Si vero contrauentio particula-
ris fuerit,solum in illo actu particulari recessum videtur a pri
uilegio , ⁊ in alijs remanet illesum priuilegium , per supra di-
cta: ⁊ ideo si priuilegium respiciat actum momentaneum,qui
reiterari possit, contrario actu momentaneo tollitur. dicta
l.ij.

l.ij.C.de iu.do.impe. Si vero priuilegium habeat effectum suc
39 cessiuum, vnico actu contrario non tollitur[39]: vt not.conclu-
dit Bar.in l.fi.in fi.ff.de const.prin.& in l.ij.§.fi.in fi. ff.de decur.
& Bal.in c.pleruncq;.de rescrip.Alex.in d.consi.xxxiij.lib.v.Se
cundo predicta conclusio locum habet, quando est tale priuile-
gium, cui contraueniens renuntiare possit: secus si illi renun-
tiare non potest: vt not.voluit Inno.in c.accedentibus.de pri
uileg.& Mod.simpliciter hic sequuntur.& adde gl.in c.priuile
gium.xj.q.iij.& idem Abb.in c.pro illorum.de preb.Bald.in d.
consi.cclxxxvij.lib.iiij.& Card.in consi.xxxviij.primo rationes.
in fi.& melius in consil.cxxx.ad primam partem.Et ratio vide-
tur manifesta: quia si expresse priuilegio renuntiari nõ potest,
multo minus tacite contraueniendo: ar.l.qui ad certum.ff.loc.
& ad hoc facit, quod inferius dicam, in vltima cõclusione. Ter
tio limitat procedere, nisi contraueniens protestetur, vt Abb.
hic dicit post Bar.in d.l.j.& idem Ro.in consi.cclij.pro decisio
ne.in fin.cum si.vt tradunt Mod.hic.& idem Bald.in consilio
cccxxxviij.super primo.lib.iiij.Alex.in consi.cviij.in iij.li.s.al-
legato.Sed considerandum est: quia si contrauentio erat vni-
uersalis, respiciens etiam actus futuros, bene procedit quod
dictum est, de protestatione.& ita loquitur Barto.in d.l.j.facit
tex.in l.si debitor.§.j.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.& quod ibi
Bar.& in l.ille, a quo.§.si testamẽto.& quod ibi Bar.ff.ad Tre-
bel.in l.fi.C.de compen.vbi Bar.cum si. Si vero contrauentio
esset in actu particulari, protestatio nõ videtur esse necessaria:
quia etiam abs[redacted]n in futurum cõser-
uatur per supra dicta: ad maiorem tamen cautelã fieri potest:
sed respectu illius actus particularis videtur actus cõtrarius
protestationi: de quo j.eo.ti.in c.cum M. Quarto declaratur,
dummodo actus contrarius priuilegio habuerit effectũ: alias
40 secus[40], vt notabiliter dicit Anto.de But.in c.Pastoralis.in
ver.sed est dubium an possit.de cau.poss.& proprie.& Mod. hic
sequuntur. Sed tamen in contrarium facit: quia contrauẽtio
ponderatur ad arguendum volũtatem, que etiam ex actu nul
lo extenditur.& declaratur.l.fin.vbi Bar.ff.de reb.eo.& ex acti-
41 bus nullis etiam cõsuetudo inducitur[41], vt tradit Bal.in l.de
quibus.in versi.sed quero.ff.de legi.Ang.Aret.in §.ex nõ scri
pto.insti.de iu.na.in ver.quero an ex actibus. Nisi dicamus di-
ctum Bartol.in d.l.fin.non habere locum in actu preiudiciali
ipsi facienti actum nullum. Vel aliter dici potest, quod aliud
sit in actu nullo, aliud sit q actus non sortiatur effectum, prout
loquitur Ant.de But. Pro quo facit quod no.Bald.in l.si di-
uersa.ver.ex predictis.C.de transact.vbi inquit q renuntiatio
facta in compromisso non nocet, si compromissum non habuit
42 effectum[42].& in no.casu tradit Alex.in consi.xviij. viso instru
mento.in princ.lib.j.Quinto intelligitur, quando contrauen-
tio necessario infert renuntiationem priuilegij: secus si cadit
alia presumptio quam renuntiationis, vt not.voluit Anto.de
But.in c.accedentibus.versi.& per predicta.de priuileg.dicens
quod si canonici habentes statutum de certo numero ad man-
datum summi pontificis recipiant aliquem vltra numerũ non
videntur hoc fecisse, vt statutum tollatur, sed potius vt mãda-
to Pape obtemperarent.& Mod. hic sequũtur. & idem Alex.
in consi.xxxiij.lib.v.s.alleg.& est glo.in d.c.pro illorum.in verb.
recepisse. Et hoc comprobatur, quia renuntiatio priuilegij vi-
detur donatio: que nunquam presumitur, vbi alia coniectura
43 capi potest[43].c.super hoc.de renũ.l.cum de indebito.ff.de pro-
bat. Facit gl.not.j.dist.in c.consuetudo. que dicit quod ad hoc
vt actus consuetudinem inducant, debent fieri ea intentione,
vt consuetudo inducatur: quia alias de gratia fieri potuissent.
Et per hoc confirmatur quod voluit no.Card.in d.consi.cxxx.
vbi notabiliter inquit q quando canonici contraueniunt sta-
tuto, volentes alicui gratiam facere, statutum ex tali contra-
uentione non tollitur. Et dictum Anto.de But.in d.cap. acce
dentibus. procedit quando in mandato summi pontificis est
facta mentio de numero statuto, prout loquitur ibi Anton. de
But.quia tunc mandatum valet, & canonici tenentur obedire.
Secus si non esset facta mentio de numero: quia tunc manda-
tum non valet, nec coguntur canonici obedire: & ideo tali casu
contrauenientes videntur tollere statutum, vt notabiliter tra
dit idem Anton.de But.in cap. constitutus.de rescript.& not,
Mod.ibi. Sexto, & vltimo fallit in priuilegio quesito median-
te consuetudine: quia tunc ex simplici contrauentione non tol
litur, sed plures actus contrarij priuilegio requiruntur, argu.
cap.j.j.de regu.iur. Ita Innocent. in dicto cap.accedentibus.
domi.Anton.hic, in fin.facit glos.not.in l.nemo.§.temporalis,
ff.de regu.iur.cum similibus.vt prosequuntur Moder.hic. Et
vlterius idem Abb.in consil.xciiij. videtur primo.circa finem.
libro primo. Anton.de But.in cap.fina.de consuetud. Alexan.
in consi.v.si vera sunt.lib.v.& Alexand.in l.ij.in fine principij.ff.
soluto matrimo.& not.etiam Cardin.in consi.cxxxj.videndum
est.in fin.Aret.in consi.xxiij.in presenti consultatione. Sed cõ-
tra istam limitationem videtur tenere Imo.hic.ver.itẽ etiam
aduerte.quia sicut tollitur statutum, ita videtur talis cõsuetu
do, cum a pari procedant: vt not.in l.de quibus.ff.de legib. Et
ideo do.Abb.in c.pro illorum.de prebend.in vlt.not.in fine.di-
stinguit, quod quando actus fit collegialiter contra consuetu-
dinem, ita tollitur consuetudo, sicut statutum. Sed si aliqui de
populo aliquid facerent contra consuetudinem, alijs scienti-
bus, & non contradicentibus, non tollitur consuetudo, sed re-
quiritur tantum tempus, quantum ad illam inducendam ne-
cessarium fuit. Et ita, secundum eum, intelligitur glos.in dicta
l.nemo.in §.temporalis.& Mod. hic sequuntur. Sed conside-
randum est quod nec tali casu, quando aliqui de populo con-
trauenirent, non tolleretur statutum, cum ipsi non habeãt po
testatem, per ea, que supra dicta sunt. Et si tali casu tollatur sta
tutum ex eo, q alij scientes non contradicunt, vt per do. Abb.
in consi.lxj.lib.ij.supra alleg.pariter etiam tolleretur consuetu
do: quia data paritate terminorum, non videtur differentia
inter consuetudinem, & statutum, secundum opin. Imo. que in
puncto iuris verior videtur. Nam clarum est quod priuilegiũ
virtute consuetudinis quesitum tolleretur statuto contrario,
vel per renuntiationem expressam, & sic vnico actu contrario:
ergo pariter idem dicendum est in renuntiatione tacita, que
ex vnico actu contrario necessario inferatur, secundum ea, que
18 superius dicta sunt. †Sexta, & vltima conclusio Abb.est, quod
si priuilegium datum sit ecclesie, non tollitur per contrauẽtio-
nem canonicorum, vel clericorum: quia ipsi in preiudicium ec-
clesie renuntiare non possunt: vt per Innoc.in dicto cap.acce-
dentibus.de priuil.& idem Bal.in consil.cccxxxvij.super primo.
in quarto dubio.lib.iiij.& Card.in consi.cxxx. ad primam par-
tem. Et pari ratione idem dicendum est in priuilegio dato po
pulo, vel ciuitati: quia non tollitur per contrauentionem sin-
l gulorum:[l] vt de Genuensibus, & Pisanis tradit And.de Ba-
ru.in d.l.j.C.de his, qui spon.mune.pub.su.li.x.& referunt Mo-
der.& idem tradit Alex.in dicto consi.xxxiij.in v.lib. Quod ta-
men limitatur, vt notabiliter Abb.tradit in dicto consil.lxj.li-
bro ij.versi.non obstat si dicatur.& facit quod not.Pe.de An-
char.in consil.clvij.ex narratis.cum simil.vt tradunt Moder.
19 in cap.cum omnes.s.eodem. ¶†In glos.fin.nota quod actus,
m qui a principio de nouo fieri non potest, refici[m] tamen potest:
44 quia reficere, non est de nouo facere[44]. Gloss.in clemen.fina.in
verbo Creatum.de rescrip.facit tex.in cap.consuluit.de Iude.
cum simil.vt insistunt Moder.hic.ad idem tex.in l.iij.§.refice-
re.ff.de itinere actuq; priuat.in l.iiij.C.de oper.publ. & in gloss.
in l.j.§.penul.ff.de mor.infer.& sepul.cum simil.vt tradunt Ale
xand.& Moder.in l.j.§.si quis edificium.ff.de oper.no.nuntia.
& idem Alex.in consi.cviij.lib.iij.supra alleg.vbi hoc limitatur.
Et predicta cõclusio procedit, nisi reficiatur res, que in totum
destructa sit: quia tunc reficere, proprie facere dicitur. Hosti.in
summa de eccle.edific.in fine. Abb.in dicto cap.consuluit.facit
tex.in l.si ita legatum.§.fina.de lega.j.l.inter stipulantem.§.sa-
cram.de verbo.oblig.& gloss.in cap.de monachis.xviij.q.ij.& in
cap.iij.de iure patrona.cum concord.& Moder. in locis supra
allegatis. Sed tamen considerandum est quod licet edificium
in totum destructum sit, remanent vestigia prioris edificij: vn
de facilius debet permitti vt restauretur: argumen.l.fina.ff.de
decur.& quod no.Bar.in l.j.C.de aduo.diuer.iud.& facit gl.hic,
que dicit quod restauratio dignitatis permissa fuit canoni-
cis: & tamen hic erat prius in totum sublata. Vel aliter, & secun
do concludendo dici potest quod verbum facere, duobus mo-
45 dis consideratur. Primo[45] vt genus, & sub eo, tanquam gene
re, verbum reficere, comprehendatur proprie vt species. Et in
simili not.Bar.de verbo, petatur, & repetatur, in rub. ff.soluto
matrimonio. Facit quod dicitur de adoptione, & arrogatio-
ne, in l.ij.ff.de adop.

¶Additiones.

a ¶Differunt. Quod dignitas & personatus differant inter se
vide per Cardinalem in clement.secunda. versicul.quinto no-
ta.de iudic.& vide Innocent.in capit.quia nonnulli.de iudic.&
hic.& vide Cardina.in clement.prima. versicul.quid est digni-
tas.de prebendis.& in clement.secunda. §.primo. in princip. de
etate & qualitate.

b ¶Interpretari. Adde quod licitum esset statuentibus inter-
pretari tale statutum, quando ex tali interpretatione statutum
disponeret idem quod ius commune: quia si tali casu scilicet
vt reuertatur ad ius commune licitum est statutum tollere, a
fortiori illud interpretari poterit per regulam. capit.cui licet.
de reg.iur.in vj.quod autem liceat reuocare statutum quando
redditur ad ius commune, vide j.proxi.

C ¶Dubitabilis. Quod ista conclusio sit dubitabilis, probatur etiam ultra adducta hic per Decium tali ratione, nam eadem solennitas que requiritur in actu, adhiberi debet in destructione illius actus. gl. est extraordinaria ad hoc. in l. cum proponebatur. ff. de leg. ij. de qua per Alex. in rub. ff. de acquir. poss. sed in condendo statutum fuit necessaria authoritas superioris, ergo idem erit in eo tollendo.

D ¶Superueniret. Adde ꝙ imo videtur dicendum, ꝙ si authoritas episcopi sine immediate sequitur post actum, licet nõ interueniat in ipso actu, siue ante actum interponatur actus, valeat: per not. per Bart. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ver. not. quod dicit. ff. de acquir. her. ⁊ ibidem. Ang. qui licet ibidem dixerit ꝙ stante statuto quod syndicus non possit creari ab vniuersitate, nisi interueniat authoritas potestatis, actus non valeat, nisi interueniat authoritas potestatis in ipsa creatione syndici. tamen contra ipsum tenent ibidem Dyn. Cyn. Bal. ⁊ Imo. vt refert Alex. ibi, sequens opi. Dy. ⁊ sequaciũ, que videt magis communis: videlicet quod authoritas interponi possit post ipsum actum. ⁊ pro hoc facit text. noster hic in fi. vbi habetur ꝙ canonici possunt eligere primicerium, nec fit aliqua mẽtio de episcopo: ergo videtur quod authoritas episcopi interuenire debeat ad confirmationem, ⁊ non pro forma actus: ⁊ sic ꝙ possit interponi post actum: vt per Alex. in d. §. iussum.

E ¶Principis. Adde ꝙ sicut priuilegiatus a principe non potest renuntiare priuilegio in preiudicium principis, ita nõ potest vti priuilegio suo contra principem. faciunt not. per Bar. in l. amicissimos. §. Lucius. ff. de excusat. tuto. ⁊ ita voluit idem Bar. in l. petende. C. de temp. in integ. restit.

Hier. Sig.

1 ¶Potestatẽ. In hoc significatu accepit M. Cice. pro Quintio in princ. dum inquit, propterea quod omnes quorum in alterius manu vita posita est sepius illud cogitãt quid possit is cuius in ditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere: ⁊ hinc infertur ad q. si quis filium reliquit in manibus vxoris, intelligitur enim de potestate tutelari. inst. de tut. in prin. de qua. Ias. in d. l. manumissiones. in prin. Dec. in ca. ex parte. el ij. in j. not. de app. facit tex. in l. ij. in princ. ff. de orig. iur. dum inquit ⁊ omnia manu a regibus gubernabuntur. ⁊ dixi insti. de liberti. in princ. in iij. not.

2 ¶Personatus. Adde Dec. in cap. ex parte. v. in princip. j. de rescriptis.

3 ¶Primiceriatu. Et qui dicatur in dignitate ecclesiastica cõstituti, vide Rot. deci. clxxiij. de Thesauraria in not.

4 ¶Imperatore. Idem esset si expresse confirmatum esset imo si prohibitum esset non reuocari, arg. eorum que dicuntur in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. hoc enim esset contra bonos mores. Preterea cum imperator confirmauerit fauore testatoris retorqueretur in odium. Preterea presentia principis subrogatur loco aliarum solennitatum, sed alie solẽnitates non impediunt reuocationem. accedit ꝙ confirmationis natura non est extendere, sed robur tribuere, at si reuocari non posset hoc esset extendere.

5 ¶Satisfacit. Declara sol. Bal. ꝙ testamentum sui natura reuocari potest sine superiore: quia sine eo etiã inducitur. sed statutum non inducitur sine superiore, ergo stat responsio.

6 ¶Interpretari. Est enim regula in hac materia, quod is possit statutum vel legem interpretari qui potest, ⁊ condere ⁊ tollere. l. fi. C. de legi. l. ij. §. si quid vero. C. de vete. iur. enuc. ⁊ ad idem vide Dec. in c. ij. in j. no. de off. deleg. in c. cum venissent. de iudi. ⁊ ibi quando inferiores hoc possint in preiudicium partium.

7 ¶Potestatis. Quinimo etiam in iuribus Bar. erat etiã defectus potestatis cum ibi testator non haberet potestatem cõdẽdi testamentum coram minori numero septem testium, ⁊ tamẽ si fit editus ad ius commune censetur reuocatum quamuis in eo deficiat talis potestas. ergo eodem modo licet populus nõ habeat potestatem sine superiore tamen si sit is redditus potest, ⁊ fuit responsio Soza.

8 ¶Operatur. Adde Dec. in c. olim. de excep.

9 ¶C. de pac. Adde deci. in c. iij. de rescrip. in l. pen. in versi. ij. cõclusio. C. de pact. vbi hec omnia replicat, ⁊ multa similia adducit ⁊ eadem repetit in c. olim. in fi. cum seq. de excep.

10 ¶Uera. Aduerte quia hec declaratio non videtur vera: quia ratio huius conclusionis s̃m Imo. in l. quicquid astringende. ff. de verb. obl. quam seq. Dec. in d. l. pe. est quia solennitas, ⁊ forma est iuris publici, ergo pacto priuatorum remitti nõ potest. l. nemo potest. ff. de leg. j. l. ius publicum. cum vulg. si ergo omnis forma ⁊ omnis solennitas est iuris publici ergo nõ potest fieri illa distinctio ꝙ respiciat priuatam vtilitatem vel nõ. Nec obst. l. filio preterito. quia fatetur ibi iuriscõsultus de subtilitate non valere tale testamentum sed ꝙ conseruetur ex bono ⁊ equo. ⁊ ratio patet etiam quia licet ex altera parte sit fauor forme, ⁊ sic publicus: tamen ex alia est etiam publica vtilitas de qua in l. j. C. de sac. sanc. eccle. vt supreme hominum voluntates exitũ habeant. ⁊ ideo dicit ꝙ ex bono ⁊ equo, conseruatur: quia vere ob inobseruantiam forme erat ruptum.

11 ¶Consilium. Adde Dec. in c. ij. in ij. no. de appel.

12 ¶Rescriptum. Vide contrarium per Dec. in rub. de rescrip.

13 ¶Non potest. Adde Anch. in c. j. in v. q. ix. q. princi. ver. vtrum autem. s. eod. Jo. And. Gemi. Francus ⁊ Jo. cro. in c. ij. eo. tit. lib. vj. Berta. in trac. de episcopo. ij. par. lib. iiij. q. xv. Jo. Bapt. de S. Seue. in repe. l. omnes populi. versi. incidenter. ff. de iusti. ⁊ in. Car. in cle. ne Romani. in prin. q. vj. de elec.

14 ¶Juratus. Hanc q. reassumit Joan. Crotus in repe. l. omnes populi. versi. querit Bar. an statutum iuramento firmatum. ff. de iust. ⁊ iur. vbi per quinq; conclusiones examinat.

15 ¶Uidetur. Et regulariter ꝙ iuramentum assumat naturam contractus ⁊ cuiuslibet actus super quo interponitur Ang. in consi. cccxv. statuto cauetur. Oldr. consi. cclxxviij. cum mulier. in consi. cclxxviij. licet quintum. in iij. q. Ro. in consi. cclxix. non est dubium. Aret. in consil. xxiiij. Quatuor dubia. in princ. deci. consil. cccclxiij. in consi. dxxxvj.

16 ¶Periurium. Facit quod dici solet ꝙ vt actus valeat presumitur ꝙ precedat actus qui precedere debuit, vt late Dec. in c. constitutus. in iij. no. de rescri. in c. quoniam abbas. in fi. de offi. deleg. in c. prudentiam. in fi. eo. tit.

17 ¶Derogatorie. [redacted]

18 ¶Periurium. Nemo enim potest sibi legem imponere a qua recedere non liceat. d. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. iij. l. si mihi ⁊ tibi. §. fi. ff. de lega. j. Facit quia etiam si iuraui non reuocare procuratorem, non obstante iuramento reuoco. glos. in c. fi. de procur. lib. vi. Bar. in l. cum precario. ff. de preca. ⁊ possum etiam reuocare testamentum, non obstante ꝙ iurauerim non reuocare. gloss. in c. vltima voluntas. xiij. q. ij. Tamen vidi alias ita distingui, ꝙ aut eramus in actu pendente a voluntate vnius tantum, ⁊ tunc procedant predicta, vt scilicet valeat actus, sed fiat periurus: aut sumus in actu pendente a voluntate duorũ in quo ab initio liberum fuit non contrahere, quod facto contractu est necessarium. l. sicut. C. de act. ⁊ obli. ⁊ tali casu actus non valeat. ita distinguit Lud. Gomes. insti. de act. in princ. ver. non obstant modo allegata in contrarium.

19 ¶Augere. Late declarat Dec. in cap. cum parati. de app.

20 ¶Dicta sunt. Adde Dec. de confir. vti. vel inu. in rub. ⁊ in c. ecclesia sancte Marie. j. eod. ⁊ in consi. dxvj. in princ.

21 ¶Ecclesie. Non enim potest statuere nisi super minimis causis sine episcopo. Cardi. in c. cum omnes. s. eod. x. q. in iij. oppo. Collecta. in c. cum olim. de maio. ⁊ obed. in fin.

22 ¶Superueniret. Adde Deci. in cap. cum omnes. numer. 23 s. eodem. in ij. lectu.

23 ¶Speciali. Adde Dec. in dicto cap. cum omnes. in ij. lect. numero 24. 26. ⁊ 27.

24 ¶Intromittere. Adde Rom. in consi. cccxxxv. circa primum. ver. ceterum. Dec. in consi. cxxxvij. versi. non obst.

25 ¶Inuito. Hanc questionem attigit distinguendo Tho. fasto li. causa. ij. dub. vj. Baic. in repe. c. fi. de elec. lib. vj. Fel. in tracta. quando liceat apo. no. patro. in vij. limit. Card. consi. xcvj. Papa viuit. And. Sicu. consi. xxiij. scripsit propheta. lib. j. Corse. in singu. suis. in ver. patronus. ver. sine consensu. Paul. de cita. in trac. de iure patro. in iiij. par. ver. secundo finitur. Roc. curt. in trac. de iure patro. in verb. honorificum. in iij. q. Lamber. in eo. trac. art. ij. vj. q. princ. iij. lib. Dec. in consi. clxxiij.

26 ¶Collectam. Potest enim fundator apponere quas leges vult, vt tradit Pe. de Anch. in cle. quia contingit. in ix. not. de relig. domi. vbi Imo. ⁊ hanc questionem latissime prosequitur Lamber. in tract. de iure patrona. in ix. q. j. par. j. lib. vbi distinguit ⁊ facit tres conclusiones.

27 ¶Repelluntur. Hanc conclusionẽ examinat late Dec. in c. tertio loco. de probat.

28 ¶Continetur. Declara ⁊ limita vt per Deci. in c. cum ordinẽ. in gloss. j. de rescrip.

29 ¶Fieri debet. Hoc nõ tantum verum est in priuilegijs, sed in omnibus alijs quantũcunq; restringibilibus, ⁊ odiosis, vt per Dec. in consi. v. in causa. in fi. in consi. xiij. in c. j. in j. lec. s. eodem. in c. ecclesia sancte Marie. j. eo. ver. tertio quia. Gemi. in repe. rub. de app. in fin. regulariter tamen priuilegium stricte interpretandum est. Dec. in consi. cxiij. in prin. in cõsi. xj. in cõsi. dxij. ⁊ eius verba diligenter perscrutanda sunt, vt tradit Deci. in consil. cclxxj. debent autem semper ita interpretari, vt non noceant priuilegiato. Dec. cõsi. ccccl vij. ⁊ quando priuilegia sunt contra ius commune qualiter interpretanda sint, vide Dec. in c. causam que. in fi. de rescri. in consi. dxij. ⁊ in consi. dxvj.

¶Express

30 ¶Expressam. Et hinc dici solet quod cessante causa priuilegij cessat priuilegium, vt per Deci. in c. cum cessante. in prin. de appel. quod est verũ nisi iam effectus cõsummatus esset, vt declarat ibi dec. ⁊ in consi. xxiiij.

31 ¶Spacio decẽ annorũ. Ad hãc q. vide Sign. in cõsi. vij. Jas. in l. fi. ff. de q̃st. ver. tertio principaliter, ⁊ eodẽ modo si qs hz latũ priuilegiũ, ⁊ eo stricte ⁊ remissi⁹ vtatur sibi pĩudicat vt postea nõ vtatur amplius large. Bar. in l. vsum aque. C. de aqued. lib. xi. Ale. q̃si. xxxiij. lib. iiij. qd declara vt per Jas. vbi. s. col. antepe.

32 ¶Dicendum videtur. Hanc tamen limitationẽ seq. Jo. fran. balb. in trac. de prescri. in iiij. par. iiij. part. prin. q. iiij. in iij. limi.

33 ¶Oblata non fuit. Adde nota. decis. Bald. in l. arboribus. §. nam ⁊ si. per illum tex. ff. de vsufru. Jas. in d. l. fin. ⁊ Bald. in d. tracta. de prescri. vbi. s. in j. limi.

34 ¶Interuenerit. Adde Jaso. late in l. de quibus. in vs. nota. de legi. Alexand. in consil. cxxxvj. In causa ⁊ lite. lib. ij. in consilio cxcv. eod. lib.

35 ¶Non potest. Adde circa hanc conclusio. Joan. fran. balbum in tractatu. de prescript. in quarta part. v. questio. princip. vbi latissime examinat.

36 ¶Renũtiare. Et ideo priuilegiatus in nõ soluendo si soluat, ⁊ sic contra faciat videtur renunciare quatenus est contrafactum. vt dicit paulo post. nu. lxxxiij. vbi addidi.

37 ¶Inferatur. Hec enim voluntas que ex factis colligitur stricte interpretatur Deci. in c. cum venerabilis. de except. ⁊ in c. dilecti. in ij. not. de appellatio. Intelligas tamen, quod voluntas deprehenditur ex facto scilicet quod factum sit ex voluntate non ex necessitate, vt per Dec. in cap. solicitudinem. in fin. de appel. ⁊ idem quod ponit hic Dec. dixit etiam in consi. cccclij. num. 24. vbi plura alleg. ad hoc.

38 ¶Non perdit. Adde Alex. in consi. cxcij. ex premisso themate lib. iij. Dec. consi. ccccxcvj. in causa. versi. ij. respondetur.

39 ¶Non tollitur. Adde Dec. in d. consi. ccccxcvj. ver. non obstãt s. allegata in contrarium.

40 ¶Secus. De hoc vide Ro. decis. ccclxxxij. fuit dubium. in nou. ⁊ Jas. in l. fi. de const. prin. in l. falso. C. de diuer. rescrip.

41 ¶Inducitur. Vide omnino Dec. in c. at si clerici. de iudi. in c. oblate. in vlti. not. de appel. in ca. vt debitus. iij. eod. titu. Alci. lib. iij. de ver. oblig.

42 ¶Effectũ. Adde Dec. in cõsi. iij. in fi. in l. iij. in j. no. C. de impu. Fel. in cum olim. in fi. de prescr. Jas. in l. sub pretextu. la. j. in fin. C. de transl. Dec. in cõsi. cxlix. Dec. in c. ad aures. de appellatio.

43 ¶Capi potest. De hoc vide per eundem in l. cuius per errorẽ. in iiij. limi. ff. de reg. iur. Fel. in c. debitores. de iureiur. ⁊ an ⁊ quando ex coniecturis agnoscatur vide Fel. in c. si cautio. de fi. instr. in c. nouit. versi. preterea etiam. de iud. ⁊ quod vbi alia potest capi coniectura non iudicatur renuntiatio priuilegij per contrauentionem vide Dec. consi. cccviij.

44 ¶Facere. Adde Jas. late in l. ius autem ciuile. ff. de iust. ⁊ iur.

45 ¶Primo. Idem dicit. in rub. ff. si cer. pet. ⁊ in simili de verbo, venire, quod significat redeuntẽ. Alex. in consi. 50. viso puncto. versi. accedit. lib. iiij. Fel. in c. at si clerici. in princ. de iud. vbi de verbo conuenire quod comprehendat reconuentionem.

Silu. Aldob.

a ¶Derogatorie. [redacted]

b ¶Tamen tenet. Idem Alex. consi. xvj. nu. 4. (vbi dixi) lib. iij. consi. xxix. lib. v. consi. ccxxiiij. nume. 10. lib. vj. Aymo. consi. cxcj. nu. 6. Alciatus in c. cum contingat. nu. 269. cum seq. de iureiur. vbi respondet ad c. dilecto. de prebend. quod ibi non est actus nullus, quia contra iuramentũ, sed quia factus a non habentibus potestatem, quam per statutum iuratam abdicauerant.

c ¶Nihil addit. [redacted]

d ¶Oldr. consi. cclix. Aymo. consi. clxx. nu. 7. quãuis aliter Carde. consi. ij. subti. de constitu.

e ¶Remoueri. Amplia, etiam si est prioratus non conuentualis, sed reuocabilis ad nutum per superiorem, iuxta cle. ne in agro. de statu regula. ⁊ cle. quia regulares. §. penul. de supplenda negli. prela. reuocabilis tamen ex causa demum rationabili iuxta Inn. in c. insinuante. qui clerici, vel vouent. per Jo. An. ⁊ Geminia. in ca. cum singula. de preben. in vj. Limito primo vt procedat, dummodo sit prouisus a Papa ex certa scientia donec vixerit: vt per Pan. in c. cũ inter. de electio. c. ad nostram. in fin. de confirma. vtili vel inutili. Limito secundo vt procedat prioratibus vel administrationibus non vnitis, sed per se stantibus: vt in d. cle. quia regulares: secus si ex fundatione, cõcessione, vel vnione, sint de mẽsa ad onus deputandi vicarium temporalem, vel ad nutum (de consensu forsan episcopi) reuocabilem quia preuentio ⁊ prouisio Pape non impedit quin ad nutum, vt prius, reuocari possit, vt pridie de facto cõsului pro abbatissa, ⁊ monialibus sancti Auiti Carnotensis diocesis.

f ¶Vnire. Pe. de Perusi. trac. de vnio. ecclesia. c. iiij. q. xj. ⁊ c. v. q. v. Jason consi. cxvj. in fine. lib. iiij. Plus dico quod si agitur de ecclesia parochiali, consensus parochianorum requiritur: quia deorum interest, magis etiam, quam patroni.

g ¶Heredi. Imo inquantum tangit interesse patroni, sufficit consensus heredis.

h ¶Priuilegium. Phil. Fran. c. dudum. de preb. Fel. hic, Sali. l. voluntarie. C. de excu. tut. Alex. consi. lxxxij. lib. iij.

i ¶Facultatem. [redacted]

k ¶Abb. Et Jas. l. fi. ff. de const. princ. sed gloss. verior est. Et hec tertia limitatio falsa, vt sentit Dec. hic, ⁊ bene. Calde. consi. iij. in fi. substit. de consuet.

l ¶Singulorum. Corneus consi. cxlviij. consi. cccxcix. lib. j. consi. xlvj. lib. iij. Jas. consi. lxxxj. lib. iij. consi. cxl. lib. iiij.

m ¶Refici. Dec. l. domum. de reg. iur. Alex. consi. cxc. nu. 7. lib. ij. vbi dixi. adde Nico. Boeri. deci. Burdegal. xliiij.

[redacted]

1 ¶Consortes proprie qui dicantur.
2 Cõmode viuere posse, vel viuere sine penuria, qualr differunt.
3 Canonicus an possit esse sine prebenda.
4 Collatio beneficij facta ad preces, vel filio, an teneat.
5 Statutum confirmatum per papam de certo numero canonicorum, intelligitur, nisi reditus creuerint.
6 Clausula solita apponi debet intelligi.
7 Clausula codicillaris solita apponi, an intelligatur tacite.
8 Consors potest agere pro consorte eiusdẽ litis. fallit 10. 11. 12. 13.
14 Coniunctus non potest ea, que requirunt mãdatum speciale.
15 Canonicus pro canonico an agere possit.
16 Canonici duo an possint recipi ad vnam prebendam.
17 Protestatio facta super dependentibus a potestate protestantis, valet.
18 Protestatio non valet in his, que dependent a cõsensu duorũ.
19 Papa, aut episcopus non possunt dispensare, vt cõstitutus in sacris possit contrahere matrimonium.
20 Protestatio non valet contra illud, quod consecutiue dependet ex dispositione iuris.
22 Protestatio quando est directo contraria facto, an valeat.
23 Tacens pro consentiente habetur, quãdo in eius preiudicium fit protestatio.
24 Procurator recipiens literas procurationis, ⁊ tacẽs, videtur consentire. 25.
26 Litem contestans non animo litem contestandi, an litem contestetur.
27 Contrahens si dicat, obligo me non animo obligandi, an sit obligatus.
28 Actus, qui potest multipliciter intelligi, declaratur secũdum protestationem.
29 Protestans iudici se nolle consentire in eum tãquam iudicem competentem, debet addere, nisi quatenus de iure tenetur.
30 Protestans quod non intendit consentire in iudicem, debet protestationem repetere.
31 Prebẽda dicitur esse duplex: vna temporalis, alia spiritualis.
32 Prebenda si sit alicui collata, videtur sibi esse collatus canonicatus.
33 Canonicus nouiter receptus an teneatur ratione statuti aliquid soluere.
34 Quid si talis canonic⁹ nouiter receptus aliquid spõte soluat.
35 Prebẽda aliqua si sit pinguis an poterit de ea detrahi, vt suppleatur alia, que est tenuis.
36 Prebenda an debeatur canonico ratione canonicatus, ⁊ an ratione promissionis. 37.
38 Canonicus receptus simpliciter vltra numerum, an debeat habere omnia emolumenta canonicorum.
39 Canonicus sine prebenda, an dicatur beneficiatus.
40 Papa cognoscendo de aliqua causa, videtur causam ad se reuocare.
41 Iudices duo, quorum alter non est subiectus alteri, si iudicant de eadem causa, an valeat processus.

Um M. Ferrariẽsis.

1 Summatur, ⁊ diuiditur, vt Abb. hic. ¶†Intex. ibi: pro se, ⁊ quatuor socijs. Licet enim consortes eiusdem rei proprie non dicantur socij, vt per gl. in §. itẽ si inter aliquos. insti. de obli. que ex quasi cõtrac. ⁊ videtur tex. in l. vt sit. ff. pro soc. cum si. tra-

dit Alex.in consi.xl.perspectis.lib.ij.in fin.tamen ex quo causa
erat communis hic,⁊ ab omnibus lis contestata fuit,prout re-
quiritur.l.ij.C.de consor.eiusd.litis. saltem tacite respectu litis
societas contracta videtur.⁊ ita tex.hic intelligitur.alias pro-
prie nõ essent socij,vt dictum est.⁊ licet Bar.in l.ij.§.j.ff.cōmu.
1 diui.dicat ꝙ ementes [1] rem simul,dicuntur socij:⁊ idem Bart.
in l.Titium ⁊ Meuium.§.altero.ff.de admi.tut.hoc intelligi-
2 tur,quando tacite,vel expresse actum fuit ꝙ essent socij [2]:vt no.
Flor.in l.j.ff.commu.diuid.⁊ tradit Aret.in l.ex duobus.ff.de
duob.reis.¶ Primo not.ſm Abb.ꝙ iusta causa restringendi
3 numerum, est, quando reditus pro omnibus non sufficiunt [3].
Tot enim in ecclesia ponendi sunt,quot possunt congrue susté
A tari [A]. [redacted] de sta.reg.in [redacted] clesia depaupera
ta sit,a solito statu ecclesie receditur:vt not.do.Abb.in ca.ij.in
fi.de relig.do.vbi allegat tex.in cle.ne in agro.§.ad hec.de stat.
a mon.†Et notandum est ꝙ debent congrue sustentari,vt Abb.
hic dicit.Nõ ergo sufficit ꝙ viuere possint absq; penuria.Nam
inter ista,magna differentia est:quia vnus de centum florenis
nõ posset viuere commode,⁊ cum vigintiquinq; florenis absq;
penuria viueret:vt per gloss.in d.c.j.de statu regu.in vj.in ver.
absq; penuria.quam Abb.⁊ Imol.sequuntur in d.c.j. de instit.
⁊ idem Abb.⁊ Moder.in c.postulasti.de rescript.Sed tamen
4 contra illam [4] gloss.facit tex.hic,dum dicitur ꝙ pluribus pos-
sint sufficere competenter.⁊ in eodem casu loquitur text.in d.c.
j.de institu.⁊ dicit ꝙ viuere possint absq; penuria:ergo parifi-
cantur viuere cōpetenter,⁊ absq; penuria. Et hoc sentit Abb.
hic,dum dicit ꝙ congrue debent sustentari,allegando illa iu-
ra.Et ideo talis differentia non videtur probari iure.Ad idé
dicit tex.in c.episcopus.de preben.ibi:necessaria subministrat.
iuncto c.cum secundum.de preben.vbi in eodem casu loquitur,
⁊ dicit,necessaria congrue subministres,Et facit glos.in c.fi. in
verbo Distinctio.circa fi.de conceſſ.preben.in vj.que conside-
rat ꝙ tanta sit penuria,ꝙ honeste viuere non possit.Ad idem
tex.in auth.vt iud.sine quoquo suffrag.in princ.ibi: ad nouis-
simam penuriam.Et facit tex.in l.nepos Proculo.ff.de verb.
3 fig.⁊ gl.in cle.j.in §.fi.in verbo Commode.de penis.¶†Secun
5 do not.ꝙ quis recipi potest in canonicum sine prebēda [5].Facit
tex.in c.dilectus.el j.in c.relatum.de prebend.vbi Abb.⁊ in c.cū
super.in princ.de conceſſ.preben.⁊ idem Abb.in c.constitutus.
in glo.j.de rescrip. Episcopus tamen non potest aliquem ordi
nare sine titulo.c.episcopus.⁊ c.cum secundum.de preben.Sed
illud verum est in sacris ordinibus: secus est in minoribus: vt
per glo.⁊ doct.in c.ij.de preben.⁊ canonicus non dicitur esse in
6 sacris ordinibus ratione canonicatus [6].cle.vt hi,qui.de etate ⁊
qualit.talis tamen canonicus sine prebenda non dicitur benefi
4 ciatus:vt not.Abb.in c.in nostra.in iij.not.de rescrip.¶†Ter
tio nota ꝙ tenet collatio beneficij facta ad preces alicuius. Et
hoc secundum Abb.intelligitur de iustis precibus,⁊ nõ de car
7 nalibus [7]:vt per glo.in c.tuam.de etat.⁊ qualit.⁊ viij.q.j.in cap.
Moyses.in verbo,rogauerit.cum si,vt tradunt Modern.hic.
8 Adde tamen ꝙ collatio [8] beneficij etiam nepoti fieri potest.ca.
a dilecto.⁊ ibi Abb.de prebend.Imo etiam filio [a] proprio benefi
cium conferri potest.glo.not.⁊ ibi Abb.in c.quia clerici.de iure
patro.⁊ idem Abb.in c.consuluit.eod.tit.⁊ in cap.fina.de instit.
5 ¶†Quarto nota ꝙ in statuto de certo numero,etiam per pa-
pam confirmato,tacite conditio intelligitur, nisi reditus cre-
uerint: ⁊ ideo auctis facultatibus, numerus augeri debet: vt
Abb.hic dicit.⁊ idem tex.in auth.vt deter.sit nume.cler. in ver
bo postea.vbi Ange.not.illum tex.ad hoc.⁊ Moder.simplici-
ter hic sequuntur.Sed videtur hoc limitandum,vt nõ habeat
locum in mandato:quia si alicui committatur, vt extenuatis
facultatibus,numerus solitus restringatur,non tamen auctis
facultatibus poterit numerus augeri:vt est casus not.in c.fin.
de verb.sig.⁊ ibi Abb.in tertio notab.Et ex eo, quod dictū est,
ꝙ excrescentibus facultatibus numerus augeri potest: infert
Ange.in d.auth.vt deter.sit nu.cle.ꝙ si vendita sit gabella vini
in comitatu,⁊ comitatus augeatur, etiam gabella poterit au-
B geri [B]. Moder.[b] hic non affirmant hoc dictum:quia augmen
b tum comitatus videtur cedere ad vtilitatem emptoris,ad quē
post venditionem contractam periculum pertinet. l.id,quod.
9 ff.de peric.⁊ commod.rei vend.Sed tamen hoc affirmari [9] po-
test.Et ad tex.in l.id,quod.respondetur ꝙ habet locum in aug
mento alluuionis latenti,prout loquitur:secus videtur in aug
mento patenti,de quo Angel.dicit.Et pro ista distinctione est
tex.not.in l.item si fundi.in §.hinc dicimus.ff.de vsufruc.decla
rando tamen hoc, vt per Ang.in l.si seruitus.ff.de ser.vrb.pre-
dior.vbi dicit hoc procedere in contractibus, ⁊ non in vltimis
voluntatibus.l.quod in rerum.§.j.ff.de lega.j.Et quod augmē
tum rei vendite non spectet ad emptorem,est text.in l.Rutilia
Polla.⁊ in l.in lege.ff.de contrahend.emp.⁊ not.Ang.in dicta
l.si seruitus.vbi aliter respondet ad d.l.id,quod.facit quod no.
Ray.Raph.Cu.⁊ Alex.in l.si ex toto.in fi.princ.de lega.j.Re-
10 spectu [10] vero fructuum, ⁊ redituum, periculum pertinet ad
emptorem gabellarum:vt not.Bal.in l.cum fundus.C.de solu.
vbi inquit per illum tex.quod si emptores lacus Perusij mul-
tum lucrentur,illis inuidere non debemus, sicut si essent in dā
no non esset eis succurrendum.Et hoc idem dicunt Bal.⁊ An
ge.in l.at vbi.ff.de pe.her.Nam emptores gabellarum videtur
emere futurum euentum:vnde qualiscunque euētus sequatur,
ad emptores spectat.l.si iactum retis.ff.de act.empt. l.nec etiā.
§.aliquando.ff.de contrahen.emp.l.quod si in venditione.cum
l.seq.ff.de hered.vel act.vend.Et ita de emptoribus gabellarū
Bar.dicit in l.cotem ferro.§.qui maximos.in iij.q.ff.de public.
Bal.in l.si ea lege.C.de vsur.cum simil.vt tradit Alex.in consi.
iij.viso instrumento.lib.j.Et emptores gabellarum equiparan
c tur vsufructuario [c]:vt not.Bal.in l.ij.in fi.C.de verb.sig.Ioan.
de Anan.in consil.lxxiiij.visis,⁊ ponderatis.circa finem.Vnde
sicut ad vsufructuarium euentus omnium fructuum pertinet.
l.vsufructu.⁊ l.item si fundi.ff.de vsufruc.Ita in istis emptori-
bus dicēdum est.Et ita his,⁊ quibusdam alijs rationibus mo-
11 tus consului [11] [D] superioribus annis Luce.¶†Quinto no.ibi:
D consueuit,quod clausula solita [e] apponi,intelligitur.⁊ idem in
6 contractibus [12].l.quod si nolit.§.qui assidua.ff.de edil. edicto.
e per quam dicit Bart.in l.nemo est,qui nesciat.ff.de duob.reis.
12 quod doctor conductus videtur secundum consuetudinem stu
dij.Et Bal.hic dicit quod,lectura data doctori simpliciter, cū
salario consueto intelligitur.Et idem in domo conducta.Sa-
lyc.dicit in l.excepto.C.loc.vt pro solita pensione intelligatur.
Et magistratus datus intelligitur secundum quod cōsuetum
est:vt not.Barto.in l.magistratus.ff.ad muni.Et notarius ro
13 gatus videtur vt apponat clausulas consuetas [13]: vt not.Bal.
per illum tex.in l.fi.C.de fideiuss.⁊ generaliter quelibet dispo-
f sitio recipit interpretationem ab eo,quod consuetum [f] est: vt
est not.dictum Inno.in cap.olim.de verbo.sig.⁊ sequitur Abb.
in c.certificari.de sepul.cum simi:vt late congerunt Mod.hic,
⁊ prius Alexan.in l.huiusmodi.in prin.de leg.j.⁊ in consi.xxvij.
in causa,⁊ lite.lib.ij.⁊ in consi.cvij.pro inuestigatione.eod. libro
ij.⁊ idem Alexan.in consi.xxxvij.viso dicto instrumento.lib.iij.
⁊ ista etiam prius late tradidit And.Sicu.in ca.quod transla-
tionem.de off.leg.⁊ idem And.Sicu.in consi.v.lib.j.⁊ in consil.
vij.in consi.xiiij.⁊ in consi.xxxvij.⁊ in consi.lj.in si.lib.⁊ vlterius
addatis text.in l.vt liberis.⁊ ibi Alber.C.de collat.⁊ nouissimi
scribentes ibi,dicta Modern.hic reassumunt. ad idem est bo-
nus tex.in l.item eorum.§.decuriones.ibi:secundum consuetu-
dinem locorum.ff.quod cuiusq; vniuersi.⁊ idem not.Bald.in l.
ita demum.§.fi.ff.de arbi.⁊ in l.si certis annis.versi.credo autē.
7 C.de pac.⁊ Rom.in consi.cccxiiij.visis his.†Et ex supra dictis
g infertur quod clausula codicillaris [g] apposita videatur in te-
stamento ex tacita voluntate testatoris, cum sit consuetum ꝙ
14 apponatur,contra Barto.[14] in l.j.ff.de iur.codicil.in vj.q.⁊ ita
Alex.concludit in consi.j.libr.v.⁊ idem And.Sicu.in d.c.quod
translationem. Et talis consuetudo,si generalis est, probatio-
15 ne non indiget [15]: vt not.Bal.in l.j.C.ad Velleianum.⁊ dicit no.
16 Aret.hic ꝙ non requiritur quod talis cōsuetudo prescripta [16]
[redacted]
tum nunquam videtur,nisi specialiter [redacted]
si.C.si contra ius.Alex.in consi.cxxv.viso titulo questionis.lib.
ij.imo,quod plus est,etiam si consuetudo expresse reprobetur,
non intelligitur de ista consuetudine interpretatiua:vt nō scri
bit Petr.de Ancbar.in consi.cxxvij.visis.in versi.quinto alle-
gatur consuetudo.Limitatur tamen ista conclusio, vt non ha
beat locum in substantialibus, que omnino exprimi debent, ⁊
17 omissa [redacted] [17]:vt not. [redacted] And.in addit.Specu.in titu.de
instrumen.edi.§.instrumentum.in versi. quid si a contrahenti-
bus.⁊ Moder.hic simpliciter sequuntur.⁊ idem Angel.in l.li-
cet.C.locati.vbi inquit quod si quedam verba apponenda sunt
de consuetudine in instrumento,⁊ quod aliter nō valeat instru
mentum:tunc non suppletur instrumentum a cōsuetudine.Se
cundo predicta cōclusio declaratur,vt procedat in his,que cō-
sueta sunt communiter ⁊ iure ordinario: secus si extraordina-
18 rio iure [18]:vt not.Bart.in l.Seio.§.medico.per illum text.ff.de
annu.lega.cum simi.vt tradunt Moder.hic,⁊ idem Barto.in
l.sed ⁊ si quis.§.quesitum.in fi.ff.si quis can. Anto.de But.in c.
j.de commod.Alex.in consi.xxxj.visis.lib.ij.⁊ in consi.cvij. per-
spectis verbis.lib.iij.de quo tamen aliter dicit Imo.in d.ca.j.⁊
Alex.in d.§.quesitum.⁊ in l.pretia rerum.in fi.ad leg.Fal. Ter
tio tex.noster hic de clausula consueta,limitatur,vt per Rom.
in consi.

in consi.ccclxxvij.questio est, nunquid.in fi. ¶ In glos.j.ex his,
que Abb.post glo.hic dicit, tres conclusiones principaliter col
8 liguntur. †Prima est. ꝙ quis agere potest pro consorte eiusdē
litis. Secunda, ꝙ coniunctus nō admittitur pro coniūcto ad
ea, in quibus speciale mandatum requiritur. Tertia, ꝙ cano-
9 nicus pro alio concanonico agere non potest. †Circa primam
ista cōclusio primo limitatur, vt procedat lite cōtestata, prout
loquitur tex.in d.l.ij.alleg.in gl.ibi.post litem legitime ordina-
tam. Et ratio videtur, secundum Pau.de Ca.ibi, quia ex quo
lis contestata fuit cum omnibus, censentur alij velle quod ter-
minetur.alle.in ar.l.si seruos.ff.de pig.act. Et ista ratio etiam
videretur habere locum lite non contestata, quando nomine
omnium facta esset petitio, ⁊ citatio communi nomine facta
fuisset.facit tex.in l.vbi ceptum.ff.de iud.in cle.ij. vt lite pendē.
19 Non obstat text.[19] in d.l.ij.de consor.eiusdem litis.quia non di-
cit expresse de lite contestata, sed de lite ordinata: qđ etiam an-
te litem contestatam, verificatur, vt per glo.in l.j.C. qui da.tut.
b poss. Communiter[b] tamen tenetur quod dictum est, videlicet
quod precise litis contestatio requiratur. Et ad hoc facit: quia
proprie lis dicitur, lite contestata.c.ex parte.el ij.de ver.sig.no.
Bar.⁊ doc.in l.causas.C.de transac.vnde consortes litis non vi
10 dentur esse ante litem contestatā. †Secundo ista conclusio in-
telligitur, quando agitur pro consorte absente, ⁊ non contradi
cente. Secus esset eo inuito: vt per glo.⁊ doc.in d.l.ij. C.de con-
sor.eius.litis.⁊ idem glo.per illum tex.in l.si petitor.ff.de iudic.
facit tex.in l.Pomponius.§.fi.ff.de procur. Et hoc procedit a-
gendo, sed defendendo etiam pro consorte inuito admittere-
tur: vt not.Card.dicit in cle.religiosus.in xj.q.de procu.ar.l.so-
11 lutionem.ff.de solut. †Tertio non videtur habere locū in his,
in quibus speciale mandatum requiritur. ita videtur sentire
Abb.hic, equiparando consortes coniunctis personis. Nō ob-
stat ꝙ text.in d.l.ij. loquatur generaliter, quia restringi debet,
sicut fit in iuribus, que generaliter loquuntur de coniunctis.
d.l.sed ⁊ he.ff.de procu.cum simil.⁊ tamen restringuntur vt nō
habeant locum in requirentibus speciale mandatum, vt doct.
20 ibi dicunt. Sed tamen quicquid Abb.[20] dicat, contrarium di
cendum videtur, videlicet quod etiam in casibus requirētibus
i speciale[i] mandatum quis pro consorte agere possit: quia cum
ratione consortij habeat talem potestatem agendi, ⁊ communi
nomine litis contestatio facta sit.d.l.ij. cēsentur alij velle quod
causa terminetur, vt supra dictum est. Et iste rationes etiā mi-
litant in causa, in qua mandatum speciale requiritur: quia in
effectu secundum predicta de tali causa cogitatum specialiter
12 videtur. †Quarto predicta conclusio limitatur non procedere
in criminalibus: vt per glo.in c.cum dilecti.in gloss.j.de dolo, ⁊
contu. Sed contrarium tenet Bal.in l.seruum quoqꝫ.§.publi-
ce.ver.vnum quero.ff.de procur.vbi allegat Inno.ad hoc in c.
licet in beato.in prin.de accu.do.Maria.in ca.veniens.in ver.
xxxv.de accu.distinguit.⁊ Mod.hic simpliciter sequūtur. Sed
adde primo ꝙ opi.glo.in d.c.cum dilecti.videtur sequi Bal.in
rub. C.si ex plu. vnus ap. vbi inquit illum titulum non habere
locum in causa criminali. Sed tamen alia opi.quam Innoc.⁊
Bal.tenere videntur in locis supra alleg.verior indistincte vi-
detur quod idem sit in causa criminali: quia regulariter a pa-
ri procedunt causa criminalis, ⁊ ciuilis.l.omnem.ff.de iud.not.
in l.absentem.ff.de pe. Et per istam rationem Alex.in l.mino-
ribus.C.de his, quib.vt ind.reprobat dictum Bal.in d.rubr.C.
si vnus ex plu.⁊ idem Cum.⁊ Ang.Are.in l. si quis separatim.
§.fi.ff.de app. Hoc tamen intelligendum videtur, casu quo in
criminalibus procurator interuenire possit, iuxta no.in d.c. ve
niens.⁊ in l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iud. Secus videtur si pro
curator interuenire non possit: quia si cum mandato expresso
procurator non admittitur, multo minus cum tacito ratione
consortij admitti non debet: ⁊ quia est contra regulam cōmu-
nem, ꝙ quis pro alio admittatur sine mandato: vnde restringē
dum videtur in casibus, in quibus procurator interuenire po-
test: ar.c.cum dilectus.de consuet. ⁊ quia iura, que consortibus
his, tribuunt facultatem agendi, debent limitari a regula ne-
gatiua, que est ꝙ procurator in criminali causa non admitta-
tur.d.l.pe.§.ad crimen. Ista enim est regula negatiua, que pre-
21 ualet affirmatiue, que de consortio loquitur[21].l.iij.§.liberti.vbi
Bar.ff.de susp.tu.facit in tex.in l.si Rufinus.vbi Bal.C.de test.
13 mili. †Quinto, quod dictum est de consorte, habet locum in eo,
qui sit habilis ad agēdum. Secus si non haberet legitimā per-
sonam, vt possit in iudicio agere: quia cōsortium nō habet plu
res inhabilitates supplere: vt dicit Anto.de Bu.hic, in ver.qd
etiam operetur litis consortium.alleg.c.non potest. de preb. in
vj.facit tex.in l.j.de do.promiss.⁊ ideo, secundum eum in cle.re-
ligiosus.de procu.dum ibi religiosus pro consorte admittitur,
intelligitur si habuit mandatum a consorte.quod dicit esse no-
tandum. Et facit ille tex. dum loquitur negatiue ꝙ religiosus
non possit mandatum suscipere, nisi pro consorte: ⁊ sic videtur
ꝙ pro consorte suscipere poterit mandatum. Sed tamen con-
22 trarium[22] in hoc tenet Card.in d.cle.religiosus.in xj.q.in fi.di-
cens ꝙ religiosus ibi pro consorte admittitur, etiam sine alio
mandato. Et idem Imo.ibi in iiij.not.vbi inquit ꝙ cōsortium
supplet non solum defectum mādati, sed etiam inhabilitatem
persone.per illum text. Et ista opi.verior videtur: quia cum in
casu d.cle.religiosus.sit factus consors litis, vt ibi pro constan-
ti presupponitur: ergo videtur ꝙ omnia possit, que cōsortibus
competunt. Ista enim est interpretatio passiua, que etiā in ma
teria stricta locum habet.l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Falci.⁊ ꝙ
ibi Bar. Nam de inhabilitate persone ipse Ant.de But.hic fa
tetur: ⁊ pbatur expresse in d.cle.religiosus.de mandato, est tex.
in d.l.ij.C.de consor.eiusd.lit.⁊ quia statim ꝙ datur consortium
litis in eo qui erat inhabilis, iam habilitatus reperitur, ⁊ non
est verum dicere ꝙ consortium suppleat inhabilitatem perso-
ne, ex quo persona illius eam habilitare videtur, vt possit esse
in iudicio, ideo in effectu consortium solum videtur supplere
defectum mandati. Et per hoc tollitur ratio Anto.de Bu.cui
etiam aliter respondent Mod.hic. Nec obst. ꝙ in cle. religio-
sus. dicatur an possit mādatū suscipere: quia illud intelligitur
pro eo, ac si dicatur simpliciter, an pro alio agere possit, prout
colligitur ibi ex eo, ꝙ excipiendo, de consorte dicitur: quia exce
ptio declarat regulam l.nam quod liquide.§.fi.ff.de pen.le. Et
ista conclusio sane intelligitur, quando quis habilitatus fuit
simpliciter ad iudiciū: prout loquitur text. in d.cle.religiosus.
Secus si quis limitate habilitatus sit, vt contingit in excom-
municato, cui solum pro defensione necessaria permittitur: vt
23 possit esse in iudicio.c.cum inter[23].de excep. Talis enim excom
municatus non potest alium litis consortem defendere: vt no.
concludit Ant.de Bu.in c.post cessionem.in fi.de prob. Secun
da conclusio fuit, ꝙ coniunctus non potest ea, que requirūt spe
24 ciale mandatum[24]. Et de hoc est glo.in l.exigendi.in verb.non
cogitur.de procu.que alleg.tex.in l.patri.in prin.ff.de min. vbi
restitutio in integrum non potest peti pro cōiuncto.quod alia
k ratione non videtur, nisi quia restitutione in integrū[k] speciale
mandatum requiritur.l.illud.§.j.ff.eo.tit.de mino. ⁊ hoc sequū
tur vbiqꝫ doc. Et ex ista conclusione Abb.hic infert, ꝙ coniun
c cte persone solui nō potest[c], per iura que ipse adducit[25].⁊ not.
25 Bal.per illum tex.in l.filius.C.de pac.cum si.vt tradit Alex.in
l.iij.in prin.ff.sol.mat.⁊ idem Alex.in consi.iiij.videretur.lib.ij.
⁊ in alio consi.xxxvij.viso dicto instrumento.in princ.in iij.libr.
Limitatur tamen ista conclusio, nisi agatur de modico preiu-
dicio: quia tunc coniunctus admittitur, etiam vbi speciale mā
datum requiritur: ⁊ ista ratione coniunctus pro coniuncto re-
scriptum impetrare potest.c.nonnulli.§.j.de rescri. ⁊ ibi Abb.
in iij.no. Idem Abb.post Ioan.And.in c.constitutus. li.vj.de
rest.in integr.c.cordi.de app. in cle.j.in ver.quinetiā.de concess.
26 preb.circa fi. Modo his[26] relatis super ista conclusione diligē
ter cogitandum est, quia licet ab omnibus approbetur, dubita
bilis videtur, considerando hoc modo: nam gesta per coniun-
27 ctū non nocent coniuncto, nisi ratificatio eius sequatur[27]: vt
est tex.in l.j.C.quib.res ind.non noc.quia coniunctus non dici-
28 tur procurator[28], licet agere possit.l.iij.§.j.ff.iud.sol.⁊ ibi Pau.
de Cast.⁊ declarat Sal.in l.exigendi.in v.opp.C.de procur. Cū
ergo non inferatur preiudicium coniuncto, nisi ipse habeat ra
tum, ergo videtur dicendum ꝙ coniunctus etiā possit pro cō-
iuncto illa, in quibus speciale mādatum requiritur. Et ad hoc
videtur tex.in d.c.nonnulli.§.j.vbi statuitur ꝙ requiratur spe-
ciale mandatum in impetratione rescripti, ⁊ tamen permitti-
tur coniunctis ꝙ impetrare possint. Nec obstat quod docto.di
cūt ꝙ in impetratione rescripti agitur de modico preiudicio:
quia semper agi videtur de modico preiudicio, ex quo actus
nō nocet, nisi ratificatio sequatur. Preterea nō videtur verum
quod impetratio rescripti sit modici preiudicij. quod patet,
quia speciale mandatum requiritur, quod non solet requiri le-
gibus.⁊ tex.ibi considerat rationem: quia per rescriptum pre-
statur occasio litigandi, quod non est parui momenti ꝙ quis
implicet se litibus ⁊ expēsis.bene facit text.in l.minoribus xxv.
annis.la.j.ff.de mino. Non obst.tex.in d.l.patri.in qua docto. fa
ciunt fundamentum: quia ibi pater admittitur ad petendum
restitutionem in integrum pro filio, etiam contra voluntatem
filij, pro suo interesse, vt ibi dicitur: cum alias coniunctus pro
coniuncto contra voluntatem coniuncti nullo modo admitta
tur: vt est casus in l.Pomponius.§.fi.ff.de procura. Et ista ra-
tione alij coniuncti ibi nō possunt petere restitutionem in inte
grum quia coniunctus contradicebat. Sed quando non appa
reret de voluntate contraria, cōiuncti vtiqꝫ potuissent restitu-
tionem petere, licet in ea requiratur speciale mādatum, per ea

que supra dicta sunt.Ex quibus etiam infertur ꝙ etiam cōiun
l ctus solutionem[l] pro coniuncto recipere possit,que tamen nō
preiudicabit,nisi coniunctus ratum habuerit. l.qui hominem.
15 §.si gener.ff.de sol.†Tertia conclusio fuit ꝙ canonicus pro ca-
nonico agere non potest.⁊ ita tenet Spec.⁊ Jo.And.in tit.de
rescri.presenta.§.ratione quoqꝫ impetrantis.ver.sed nunquid
canonicus.Host.in summa de rescrip.§.que possunt.ver.xcvij.
⁊ idem Abb.in c.coram.de off.deleg.in c.fin.de postu.cum si. vt
tradunt Mod.hic.Et ista cōclusio limitatur dupliciter.Pri-
mo,nisi canonicus pro canonico absolutionem peteret ab excō
municatione:quia tali casu admittitur.vt not.voluit Inno.in
c.Romana.de sen.excommu.in vj.sequitur Rot.in deci.xxxvi.
in tit.de procu.in nouis. Secundo non procedit in prelato qui
agere potest pro capitulo:quia inter prelatū,⁊ capitulum ma-
ior coniunctio videtur,quam inter canonicos:vt no. dicit An
to.de Bu.in c.edoceri.ver.alter vero pro altero.de rescrip.Est
verum ꝙ Mod.hoc reprobant in c.nonnulli.§.j.de rescr. quia
doc.hic indistincte dicunt ꝙ coniunctio spiritualis nō sufficit.
29 Sed responderi potest[29],ꝙ doc.hic loquuntur in coniunctio-
ne spirituali simpliciter,prout cōsideratur in canonicis:secus
videtur in tali casu,in quo est maior coniunctio.Et non est no-
uum ꝙ ista maior coniunctio , que est inter episcopum ⁊ capi-
tulum,maiorem effectum producat:vt per glo.in cle.si.in verb.
ecclesiam.de rebus eccle.non alie.not.Bal.in l.dudum. circa fi.
C.de contrab.emp.Cal.in consi.xj.in tit.de feud.⁊ Host.⁊ doct.
in c.possessiones.de reb.eccl.non alie. Et quia agitur de inter-
esse proprio,cum reputetur vnum corpus.ca.nouit.de his que
fiunt a prela.⁊ in c.requisisti.de testa.not.in ca.edoceri.de rescr.
m Et vlterius[m] etiam suaderi potest ꝙ canonicus pro canonico
admittatur,quia ꝙ coniunctus agere possit pro coniuncto,nō
videtur esse alia ratione,nisi propter affectionem, ex qua taci-
ta voluntas absentis coniuncti arguitur : quia contra volun-
tatem ipsius coniuncti non admittitur.l.Pomponius. §.si.ff.
de procur.Et ista ratio pariter militare videtur in cōiunctio-
30 ne[30] spirituali:quia ita debet quis patrem,⁊ fratres spiritua-
les,sicut carnales,diligere.c.j.xxx.q.iij.in c.Pictatium. in glo.
ead.causa.⁊ q.⁊ in c.qualis.ij.q.vij.Et quia admittūtur non so-
lum cōiuncti naturaliter,sed etiam affines, qui accidentaliter
coniuncti sunt:⁊,quod plus est,etiam liberti admittuntur. d.l.
sed ⁊ he.in prin.ff.de procur.ibi,affines ⁊ liberti. ergo idem di-
cendum videtur in canonico,qui est frater spiritualis:vt in gl.
hic.Et propter hoc canonicus in causa alterius canonici recu
sari potest.c.cum inter R.de offi.delega.⁊ videmus quod pro-
pter coniunctionem spiritualem matrimonium impeditur,
quod est magni ponderis:vt in tit.de cog.spir.Unde rationi-
bus predictis dicendum videtur in isto casu , in quo in effectu
agitur de modico preiudicio,quia non infertur preiudiciū ab-
senti coniuncto,nisi secuta ratihabitione.l.j.C.quib.res iud. nō
noc.⁊ quia ratione consortij litis quis admittitur.l.ij.C.de con
sor.eiusd.li.Idem ergo in canonico videtur,qui dicitur socius
alterius canonici:vt dicitur in d.c.cum inter R.Et ista cōclu-
sio probabilis videtur, licet in contrarium sit communis opi.
16 vt supra dictum est.¶†In glo.in verbo,ad eam.Ant.de But.
quem Abb.refert, respondet ad contrarium, ꝙ duo ad vnam
prebendam recipi possunt , quando reditus pro duobus suffi-
ciunt:vt in c.vacante.de preb.Et ita intelligatur text.hic.Do.
Abb.dicit hoc esse verum,quādo expresse fieret diuisio. Secus
videtur , si tacite : quia cum prebenda in rebus temporalibus
consistat,oportet quod actualis diuisio interueniat:vt no.In-
no.in c.maioribus.de preb.vbi idem Abb.sequitur. ⁊ idē Abb.
per illum text.in c.tue.in j.not.⁊ in c.dilecto.in verbo,augmen-
tare.j.de preb. Sed responderi potest, ⁊ dicendum videtur, ꝙ
actualis diuisio requiratur in diuisione facti,vt partes ad ocu
lum distinguantur , sed per hoc non videtur impediri diuisio
quo ad effectum iuris , quo minus valeat receptio duorum ad
eandem prebendam,que duobus sufficit.Nam ipse Abb.hoc te
net in d.c.tue. vbi inquit ꝙ vna prebenda dari potest duobus,
quando est sufficiens vt illam communiter habeāt.⁊ facit text.
in d.c.vacante.⁊ in d.c.dilecto.in ver.procurator tuus. ⁊ gl. ibi,
in verbo,augmentare.in fi.⁊ facit regul.que habetur in l. reos.
§.cum in tabulis.de duo.reis.in l.j.C.si plu.vna sen.⁊ in l.si plu-
ribus.de lega.ij.cum si.Ita solut.Anto.de But.defendi potest
ab impugnatione Abb.Alia tamen ratione non videtur pro-
cedere,quia diuinat ad tex. hic:⁊ quia nō videtur verum quod
fructus prebende duobus sufficerent,vt colligitur ibi, dum di
citur,donec essent prebendas primi duo integraliter assecuti.
ergo patet ꝙ primi duo non sunt consecuti integras preben-
das.Unde Abb.⁊ docto.sequuntur primam solut.gl.quod ista
fuerit allegatio partis, ⁊ quod probatum non fuit de duobus
ad eandem prebendam receptis , quod tamen non caret diui-
natione:⁊ quia ex quo talis allegatio non impugnatur, appro
bari videtur. Et ideo finaliter dici potest quod receptio duo-
rum ad vnam prebendam non valeat, quando predicti duo te
nerent vnam prebendam,prout dicitur in dicto cap.tue. ita ꝙ
prebenda diuisa remaneret,sed receptio duorum ad vnam pre
bendam,que debeat postmodum integrari,bene valet, ⁊ capi-
tulum illas integrare tenetur:vt per glo.⁊ docto.in dicto c.va
cante.⁊ in d.c.tue.de prebend.⁊ hoc modo text.hic intelligitur.
¶In glo.in verbo,sine preiudicio.tractatur materia protesta
n tionis[n] que in magno pelago versatur,sed pro solito more dū-
taxat insistam in his,que do.Abb.hic scribit, qui breuiter post
Anton.de Butr.hic tria membra facit. Primum est, quando
protestatio venit ad tollēdum illud,quod venit consecutiue ad
factum. Secundum quando protestatio est de directo contra-
ria facto. Tertium est,quando protestatio tendit ad declaran
dum factum multipliciter intelligibile. Circa primum ex di-
17 ctis Abb.plures conclusiones colliguntur. †Prima est quod
protestatio facta super dependentibus a potestate protestātis,
valet,⁊ actus vitiatur,per tex.in l.per seruum.§.j.ff.de vsu ⁊ ha
bit.⁊ idem prius tradit Anto.de But.hic,versic. tertius casus
principalis,vbi inducit d.l.per seruum.quam etiam ita intelli
git Alexand.in l.non solum.§.morte.versi.vel fortasse. de noui
31 oper.nuntia.Sed in intellectu[31] illius legis aduertendum est,
quia licet legatum vsusfructus penderet a voluntate testato-
ris,tamen protestatio,de qua ibi, videtur facta super depēden
tibus a dispositione iuris,dum relinquitur vsusfructus sine v-
su.Hoc enim est contra iuris dispositionem:de quo j.in vl.con
clu.huius membri.Ista tamen cōclusio vera est in se,⁊ commu-
niter approbatur:⁊ not.Barto.per illum tex.in l.qui in aliena.
§.Celsus.de acquir.hered.⁊ in dicto §.morte.dum loquitur de
effectu protestationis declaratorie. ⁊ in l. pacta nouissima. in
princ.dist.C.de pac.⁊ idem tenet Bal.in l.vt debitum.per glos.
ibi.C.de heredi.act. dicens quod in dependentibus ab animo,
magis valet protestatio,quam factum.Et ad hoc facit tex.in l.
si mihi ⁊ tibi.§.si.in l.si ita scriptum.in princ.de lega.j.vbi prote
statio vitiat legatum quod sequitur. not.in l. si quis in princi-
pio testamenti.de leg.iij.ad idem tex.in l.at si quis. §.plerique.
ff.de relig.Et ex ista conclusione infertur ad id,quod no.Do-
mi.post Joan.And.in c.si delegatus. versi. quero quid si com-
mittat.de offi.dele.in vj.Et hoc sane intelligitur,quando pro-
testatio precedit, vel fit in ipso actu,secus si sequatur:quia non
32 valet[32].gloss.not.in l.in concubinatu.ff.de concub. ⁊ no.Bald.
in l.si ita scriptum.de leg.j.cum simil.vt tradunt Moder.hic,⁊
prius Alexā.in d.l.si ita scriptum.⁊ idem Ro.in consi.ccxlviij.
18 primo dici potest.in fin. †Secunda conclusio est, ꝙ in his, que
pendent a consensu duorum,protestatio non valet absque con-
33 sensu alterius partis[33].Et istam conclusionem firmauit Bart.
in l.pro herede.§.Papinianus.per illum tex.in ver.vltimo no
ta.de acquir.hered.⁊ idem Barto.in d.l.non solum.§.morte. v-
bi rationem adducit. quia sicut propositum in mente retētum
nihil operatur.l.si repetendi.C.de cond.ob cau.ita ista protesta
tio , quam ignorat ille,cum quo postea contrahitur , nihil de-
bet operari in preiudicium eius.facit in l.fin.§.item si predixe-
rit.ff.nau.cau.stab.⁊ glo.in c.tua nos.in gloss.j.in verb. sed po-
19 ne.de spon.⁊ quod not.gloss.j.in cap.olim causam.de censi.†Et
in ista conclusione Abb.incidenter dicit quod episcopus dispē
sare non potest,quod constitutus in sacris matrimonium con
D trahat,imo nec Papa,nisi ex magna causa[D] [34]: vt no.in cap.
34 cum olim.vbi Abb.post alios.de cler.coniug.⁊ Bald.in l.rescri
pta.C.de preci.Imper.offer.⁊ dixi in c.que in ecclesiarum.de co.
20 Tertia † conclusio Abb.est ꝙ protestatio non valet contra il-
E lud,quod consecutiue pendet ex dispositione iuris[E],vt hic,vbi
isti recepti fuerunt simpliciter cum protestatione vniuersali ꝙ
de canonica nihil perciperent , quo casu est contra dispositio-
35 nem iuris[35]:vt in c.relatum.j.de preben.Et ex his tolluntur ra
tiones Abb.qui conatur respondere ad istum tex. licet videa-
tur approbare conclusionem,pro qua etiam facit tex.in c. dia-
coni.xxviij. dist. Et idem a fortiori dicendum est, si protestatio
principaliter sit contra dispositionem iuris:vt per glo. ⁊ doct.
in l.alimenta.C.de nego.gest.facit tex.in l.nemo potest.de lega.
j.in l.quod de bonis.§.j.ff.ad leg.Falci.⁊ in l.fin.ff.de suis ⁊ legi.
in l.cum precario.ff.de precar.cum si. Et ex ista conclusione cō-
probatur quod no.gl.in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccl.de illo,
qui facit professionem reseruata sibi proprietate:nam talis re-
36 seruatio non valet[36] [o], de quo ibi habetur. Et similiter in pa-
o trono,qui fundauit ecclesiam,non valet protestatio vt illa exi-
37 matur a potestate ordinarij[37]:vt no.Inn.in c.in Lateranensi.
circa fi.de preb.Bar.in l.quoties.§.fi.de admi. tut.Abb.in c.cū
dilectus.in iiij.no.de consue.cum si.vt tradunt Mod.in c.cum
21 venerabilis.de excep.†Et ista conclusio procedit, quando pro-
testatio

testatio non potest derogare dispositioni iuris, prout intra supra allegata loquuntur. Secus si dispositio iuris posset tolli: quia valeret protestatio: vt not. d. Abb. declarat in c. cumana. in versi. contra predicta. de elec. per illum tex. bene facit text. in autben. excipitur. C. de bon. que lib. & quod not. in c. verum. j. de cond. app. Modo in ista tertia conclusione aduertendum, quia licet protestatio vitietur, & actus valeat secundum dispositionem iuris, vt probatur hic, & ad hoc etiam videtur bonus text. in l. j. §. j. ff. si vsufru. pe. tamen in contrarium quod imo valeat protestatio, & quod actus vitietur, probatur in dicta l. per seruum. ff. de vsu & hab. Unde distinguendum est: vt tradit Bar. in l. vbi ita donatur. ff. de donat. cau. mor. & in d. l. per seruum. &
22 alij sequuntur in locis preallegatis. †Secundum membrũ principale fuit, quando protestatio est directo facto contraria: in quo Abb. primo concludit quod in dependentibus a sola volũtate protestantis preualet protestatio, vt Abb. hic exemplũ ponit in eo, qui protestatur quod non intendit aliquid dicere con
38 tra fidem. nam protestatio iuuat: quia hoc in animo consistit[38]: & de fide hoc tradit Barth. Veroñ. in cautela clvj. bonum & vtile consilium est. & Alb. quem ibi refert in tertia parte statutorum q. xxxij. ita querit ipse Sand. circa fi. vbi Alber. de se ipso loquitur, qui fuit ita protestatus, & de tali protestatione etiam not. Alber. in rub. C. de her. circa fi. Inno. in c. firmiter. in fin. C. de summa trini. & fide catho. Et de simili protestatione, ne quis incidat in irregularitatem, not. Joan. de Ana. in c. postulasti. de homi. Et pro ista conclusione facit tex. in l. si quis. in principio testamenti. de leg. iij. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. in l. si ita scriptum. in prin. de leg. j. cum simi. vt dictum fuit supra in prima conclusione primi membri principalis. Sed aduertendum est, quia in dictis iuribus, & in eo quod dictum est de fide, nõ videtur factum precise esse contrarium protestationi, declarãdo vt per Barto. in l. j. C. de lit. contest. & per Ang. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acquir. hered. & not. per Abb. in cap. j. versi. & ad id, quod dicitur de litis contestatione. & sequitur Alexã. in consil. cxx. in causa. lib. iiij. Nam in dictis iuribus solum receditur a solita facti interpretatione propter voluntatem derogatoriam precedentem, que preualet. Secus videtur quando directo, & precise factum protestationi cõtradicit, & repugnat: quia protestatio vitiari videtur, etiam in dependentibus a voluntate protestantis. c. solicitudinem. in fi. de app. & no. Ang. in l. iurisgentium. §. quod fere. in prin. ff. de pac. dũ inquit, quod si adeo hereditatem animo non adeundi, valet aditio. Et si profiteor religionem animo non profitendi, valet professio, & protestatio vitiatur. Et idem Angel. in d. l. qui in aliena. §. fina. & Joan. de Imo. in d. l. non solum. §. morte. de quo j. dicam. Secundo Ab. concludit quod si actus contrarius sit protestationi in dependentibus a consensu duorum, altero contradicente, vel ignorante, protestatio nihil operatur in preiudicium eius, qui non cõsensit, & supra dictum fuit in secunda conclusione primi precedentis membri. & not. Pet. de Ancha. in consi. xxxij. per statutum. circa fi. Et huic conclusioni non obst. quod voluit glo. not. in c. licet mulieres. de iureiur. in vj. quia respondetur, vt not. Bald. in l. duobus. §. fi. ff. de iureiurand. & aliter, vt late tradit Alexã. in consi. xvj. ponderatis. in iij. lib. Et ex ista conclusione secundum Abb. hic infertur quod ille, qui alicui fideiubendo se obligauit, tenetur, non obstante protestatione prius facta, quod nolebat obligari. Et hoc clarum est in terminis, in quibus Abb. hic loquitur, quando creditor ignorabat protestationem. Secus si
p protestatio facta fuisset ipsi creditori[p]: quia tunc non obligaretur, & preualeret protestatio: vt not. Bar. in d. l. non solum. in §. morte. cum concor. vt ibi tradit Alex. ver. item inquantum. & idem late Alexã. in l. pacta nouissima. C. de pact. & in notabili & quotidiano exemplo ponit Angel. in l. mora. in vlt. notab. ff. de vsur. Et ista conclusio secundum Abb. hic limitatur, nisi iusta causa subesset. quia tunc etiam absque consensu alterius partis valeret protestatio: vt probatur in c. j. j. quod metus cau. de eo, qui in presentia partis non audet protestari. & ibi etiã Abb. in glo. j. & not. Bald. in l. si repetendi. circa fi. de cond. ob cau. facit quod not. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. in xi. q. de oper. no. nunt. Et ista limitatio sane intelligitur quantum ad illum, cuius respectu quis non audet protestari: vt in d. c. j. Secus quo ad tertium, cui illa clandestina protestatio nõ pre
39 iudicaret[39]: vt not. Barto. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquir. her. & Alexan. ibi no. Bal. in l. clari. circa fi. C. de fideicom. & idem Alex. in dicto consi. xvj. ponderatis. lib. iij. Ultimo in casu d. capit. j. quod metus causa. considerandum est quod protestatio ibi parum videtur operari: quia probato metu, vt presupponitur, etiam absque protestatione actus deberet retractari, secundum gloss. in dicto cap. j. & no. Alex. in dicta l. qui in aliena. §. fi. de acquir. hered. Protestatio enim hoc solum operatur quod per eam metus facilius probatur: vt not. Angel. dicit in l. metum. la grãda. in prin. ff. quod metus caus. & latius dixi in cap. fi. de appella. Tertio Abb. concludit quod in actu pendente a consensu duorum, altero etiam consentiente valet protestatio. Alleg. not. in cap. cumana. de elec. vbi glo. in verb. protestatione. & ibi etiam Abb. hoc idem dicit. & not. Barto. in dicta l. non solum. §. morte. in versi. circa secundum. & Petr. de Ancha. in consi. xxxij. supra allegato. Et ratio videtur manifesta: quia ex quo vterque consensit actus agentiũ ab intentione eorum regulatur. l. non omnis. in princ. ff. si cer. pet. l. obligatio
23 num substantia. ff. de act. & obl. †Et isto casu ille, in cuius preiudicium fit protestatio, tacens pro consentiente habetur, secundum gloss. in cap. j. in verbo, si contestatus. xxvij. dist. & in l. j. §. j. cum gloss. in ver. denunciauerit. ff. de liber. agno. & in l. pretor. §. hoc autem interdictum. in verbo, adijcitur. de oper. noui nun. Et hoc de plano procedit in casibus, in quibus sola sciẽtia preiudicat: vt not. Barto. in dicta l. non solum. §. morte. in fi. & in l. j. C. de lit. contest. Alias vero communis opi. videtur quod cõsensus expressus requiratur, prout tenet glo. contraria in cap. cumana. de elect. quam Innoc. Host. Joan. Andr. & Abb. post alios sequuntur. & not. Arch. in dicto cap. j. xxvij. dist. Card. in cle. j. in vlt. q. vt lit. pend. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Sed tamen Jo. de Imo. in ver. quarto casu. dicit quod verior opin. videtur, quod sola presentia cum taciturnitate sufficiat: quia ex quo ille, qui tacet, potuisset contradicendo protestationem impedire, tacens habetur pro consentiente: vt not. in l. sepe. de re iud. Ista ratio non satisfacit: quia non videtur verum, quod ille, qui contradicendo potest actum impedire, tacendo dicatur consentire, vt probat, & concludit d. Abb. in cap. nonne. de presump. Predictam tamen opi. quod taciturnitas sufficiat, etiã plerique tenent. quos Alexand. refert in dicta l. non solum. §.
40 morte. & Roma. in consi. cccxi. in casu proposite. Et ideo[40] concordando opi. pro resolutione considerandum est, quod aut actus, de quo agitur, principaliter respicit preiudicium protestantis, qui ex tali actu de nouo obligari debet: & tali casu tacens, cui obligatio acquiritur, pro consentiente habetur: quia quo ad eũ tractatur de preiudicio iuris querendi: & facit quod not. Barto. in l. que dotis. ff. sol. matr. & facit tex. in l. qui autem. in princ. ff. de his que in fraud. cred. & quia ille, qui protestatur, non debet aliter obligari, quam ipse voluerit. Aut actus principaliter tẽdit in preiudicium eius, cui fit protestatio, & sic tractatur de preiudicio iuris sibi quesiti: & tunc non videtur quod taciturnitas sufficiat, sed expressus consensus requiritur, secũdum regulam, que est, quod tacens, in preiudicium suum nõ videtur consentire. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procu. l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. & not. in l. que dotis. so. mat. & in regula, is qui tacet. de regu. iur. in vj. Et ista conclusio procedit in eo, qui tacet simpliciter: secus si cum taciturnitate, actus receptionis li
41 terarum concurrit: quia tunc consentire videtur[41]: vt est text. no. in l. si filiusfamilias. la. ij. ff. ad Maced. & no. Barto. in l. quo enim. §. j. ff. rem ratam hab. & in l. Titius. ff. de const. pec. Bal. in rub. C. de fide instrumen. ver. quero quid de literis. cum concordan. vt per Mod. hic. & Alexan. in dicta l. non solum. §. morte. Adde tamen hic quod Pau. de Cast. in d. l. quo enim. quam legit simul cum l. interdum. eodem tit. tenet contrarium, dicens quod tex. in d. l. si filiusfami. habet locum in patre, prout loquitur: quia pater pro mutuo facto filio tenetur, si ipso sciente, & tacente mutuum filio factum fuerit. l. sed Julianus. §. fi. cum l. seq. ff. ad Macedo. & ideo, secundum eum tex. in d. l. si filiusfamilias. non haberet locum in extraneo, quia recipiens literas, licet taceat, non videtur sibi preiudicare. Alex. in d. §. morte. dicit quod in d. l. sed Julianus. §. fi. non probatur dictum Pau. de Ca. quia tex. ibi videtur requirere voluntatem patris, non autem dicit, quod sola scientia patris sufficiat. Unde ipse sequitur intellectum Barto. qui communiter approbatur. Ex quo, secundum eum, infertur, si ille, cui tacẽti facta fit protestatio, recipiat scripturam protestationis, videtur consentire, & sibi preiudicare:
q in puncto iuris tamen verior[q] videtur opinio Paul. de Cast. Et pro resolutione considero duos casus. Primus, quando fuit facta protestatio presenti & tacenti, & illi postmodum traduntur litere protestationis, prout loquitur Alexan. nam his duobus concurrentibus consensus arguitur, vt probatur in
24 cle. j. de procur. vbi †procurator, qui habuit notitiam mandati, & tacuit, recipiendo scienter literas, vel instrumentum mandati, consentire videtur, vt dicitur ibi in fi. cum per hec ad omnia tuum videaris prestitisse consensum. Secundus casus est, quãdo quis recipit literas alicuius actus, de quo prius nõ habuit notitiam: & tali casu ex taciturnitate non arguitur consensus: vt a contrario sensu colligitur in d. cle. j. dum ibi ponderatur scientia. Nam scientia, que a principio habet ex literis, non de-

bet plus operari quam illa, que percipitur ex verbis eius, qui
expresse protestatur. Et in hoc, vt dixi, verior videtur opinio
Pau. de Castr. in dicta l. quo enim. & per alias etiam rationes,
quas ibi contra Barto. inducit. & quicquid Alex. dicat, vera vi-
detur responsio sua ad dictam l. si filiusfamilias. quod ibi spe-
ciale sit in patre cuius sola scientia, & patientia operatur, vt nõ
habeat locum Macedonianum, vt probatur in l. si tamen pa-
tre sciente. ff. ad Macedonianum. vnde quod dicitur in d. l. sed
Julianus. §. fin. de voluntate patris, intelligitur etiam de taci-
ta, que ex sola scientia habetur, in odium senatusconsulti Ma-
cedoniani. † Quarta, & vltima conclusio Abba. est, quod prote-
statio contra dispositionem iuris valet, consentiente illo, in cu-
ius fauorem ius disponit. Et ista in effectu est ampliatio tertie
conclusionis supra proxi. precedentis que sane intelligitur in
casibus, in quibus renunciatio fieri potest, iuxta not. in l. penul.
C. de pe. & in c. si diligenti. de foro competen. alias secus: ideo si
protestatio contineret turpitudinem, consensus partis nihil
operaretur, vt Abb. hic dicit. & idem Abb. in c. tua nos. in glo.
de spon. & in c. per tuas. in glo. in verbo, presumendum. de cõdi.
appo. cum simil. Et in hoc secundo membro principali in quo,
vt supra dictum est. Abb. loquitur de protestatione facto con-
traria, non aperit Abb. quid iuris sit, quando actus est precise
protestationi contrarius: quo casu Barto. in dicta l. nõ solum.
§. morte. versic. sed si in ipso actu obligandi, videtur velle quod
valeat protestatio, dum inquit, quod si obligo me non animo
obligandi, non contrahitur obligatio, per l. obligationũ sub-
stantia. §. fi. ff. de act. & oblig. Sed Joan. de Imol. in d. §. morte.
tenet contrarium, quod imo tali casu obligatio cõtrahatur, &
protestatio vitietur, quia est contra substantiam actus: quo ca-
su non valet. l. cum precario. ff. de precar. Et idem tenet Angel.
26 in l. iurisgentium. §. quod fere. in princ. ff. de pac. dum dicit, † q
si contestor litem animo non cõtestandi, erit facta contestatio,
non obstante protestatione: & si adeo animo non adeundi, adi-
tio inducitur: & si profiteor religionem animo non profitendi,
erit professio consummata: & eodem modo, si promitto per sti-
pulationem non animo stipulandi, erit contracta stipulatio.
alleg. l. si debitor. ff. quib. mod. pign. vel hyp. contrah. & l. qui in
aliena. §. fi. ff. de acquir. hered. & sequitur Pau. de Cast. in dicto
§. quod fere. in princ. referendo Innoc. hic. & idem Alexand. in
d. §. morte. & idem Angel. in l. qui in aliena. §. fina. dicit, quod si
vendo non animo vendendi, nihil operaretur protestatio. Et
in simili casu not. Fulg. in consi. cvij. super eo. etiam in consilio
cxlvj. visis. Pet. de Ancbar. in dicto consil. xxxij. per statutum.
ergo pari ratione dicendum q si obligo me non animo obli-
gandi, quod non obstante protestatione oriatur obligatio, con-
tra Bartol. in d. §. morte. Nam in predictis casibus verba refe-
runtur ad ius, dum dicitur: contestor litem, adeo hereditatem,
promitto per stipulationem. Et eodem modo loquitur Bart.
referẽdo se ad ius, dum inquit, obligo me, & ideo vitiatur pro-
testatio: cum actus sit precise contrarius protestationi. Secus
si verba referantur ad factum: quia tunc valeret protestatio.
Unde si assumerem habitum professorum non animo profiten-
di, non esset facta professio, vt dicit Ange. in d. §. quod fere. Et
hoc modo respondetur in d. l. obligationum substantia. §. fina.
27 quia verba ibi respiciunt factũ, merito valet protestatio. † Sed
tamen pro defensione Bartol. considerandum est, quod imo
si dicam, obligo me non animo obligandi: non videtur q na-
scatur obligatio: quia remouetur consensus, in quo cõsistit fun-
damentum obligationis. d. l. obligationum substantia. §. fin. fa-
cit tex. in l. non solum. ff. de act. & obliga. Nam ista ratio militat,
etiam si verba ad ius referantur: quia remoto animo, & consen-
su non oritur obligatio. Et probatur hoc in d. l. qui in aliena. §.
fi. vbi verba ad ius referuntur, dum ibi dicitur, adierit heredi-
tatem, & tamen valet protestatio contraria. Non obstat ratio l.
cum precario. quam contra Barto. Imol. adducit in d. §. mor-
te. quia ibi non erat defectus cõsensus, ideo actus valet, & pro-
testatio vitiatur: secus videtur in isto casu, vbi consensus defi-
cit. d. l. obligationum substantia. §. fin. Non obstat si dicatur, q
quando verba ad ius referuntur, resultat precise cõtrarietas,
dum dicitur: adeo non animo adeundi, vel obligo me non ani-
mo obligandi: & sic presupponitur aditio, & obligatio, que abs-
que animo omnino contrahi non possunt: quia responderi po-
test, q etiam in casibus supra dictis, verba non referuntur ad
ius, ita q resultet effectus iuris, sed potius in effectu verba re-
feruntur ad factum, ex quo alias effectus iuris causatur. Nam
dum dicitur, adeo, intelligitur, id est, facio actum, qui de sui na-
tura solet aditionem inducere: obligo me, id est, promitto, & sic
facio actum, ex quo regulariter obligatio contrahitur: hic ta-
men non contrahitur ex defectu consensus, propter protesta-
tionem. Et hoc modo opin. Barto. saluari potest. Finaliter ta-

men breuis, & vera resolutio videtur, vt dicamus quod tũc de-
mum actus contrarius protestationi vitiatur, si ad illum eun-
dem actum protestatio contraria referatur, alias secus: vt no.
concludit & declarat Barto. in l. j. C. de lit. contest. Abb. in dicto
cap. j. de lit. contesta. & sequitur Alex. in d. consi. cxxx. lib. iiij. Et
idem in effectu tenet Ange. in dicta l. iurisgentium. §. quod fe-
re. ff. de pac. in princ. facit quod not. idem Ange. in l. metum. la
grande. in princ. ff. quod me. caus. dum inquit, q debet fieri dif-
ferentia an actus sit expresse contrarius protestationi, vel pre-
28 sumptiue. † In tertio membro principali Abb. cõcludit quod
actus, qui multipliciter intelligi potest, secundum protestatio-
nem declaratur, prout voluit Inn. hic. & idem tradit Bart. in
d. l. non solum. §. morte. vbi alleg. l. Nesennius. de neg. ge. & idem
sequitur Ange. in l. iurisgentium. in §. quod fere. in princ. ff. de
pac. & idem Ange. per gloss. ibi in l. j. ff. de iudi. Et procedit ista
conclusio, licet actus communiter haberet vnum intellectum:
tamen si potest intelligi secũdum protestationem, restringitur
secundum intellectum protestationis. Ita infertur ex his, que
29 doc. dicunt in locis preálleg. † Et no. est dictũ Inn. quod Abb.
hic refert in c. cumana. de elec. de eo, qui protestatur iudici nol-
le consentire in eum tanquam iudicem competentem: quia de-
bet addere, nisi quatenus de iure tenetur, alias vt cõtumax po-
42 terit puniri. Et ita communiter obseruatur: vt Ange. 42 dicit
in l. non videtur. ff. de iudic. & in §. illud quoq;. in authen. de ex-
hib. re. cum simi. vt tradunt Mod. hic. & Alexan. in l. si ita scri-
ptum. de lega. j. adde tamen Paul. de Cast. in d. l. non videtur.
qui dicit q talia verba ex abundanti ponuntur: quia licet pro-
testatio facta sit simpliciter, eo modo intelligitur: imo quod
plus est, dico q intentio protestantis satis declaratur, quia nõ
negat velle respondere, si tenetur, sed non vult ex aliquo facto
30 suo ad hoc obligari, vt dixi in c. j. de iudi. † Postremo Abb. di-
cit q quando quis protestatur quod non respondet animo li-
tem contestandi, talis protestatio repeti debet: quia non porri-
43 geretur ad actum, qui cum interuallo sequeretur 43. l. cum in
plures. §. locator horrei. secundum vnum intellectum. ff. locat.
Et fuit intellectus Jac. Butr. vt Bar. refert in l. pacta nouissi-
ma. C. de pac. Sed reprobatur, vt per Bal. in d. l. pacta nouissi-
ma. & merito, quia diuinat. & ad d. §. locator horrei. alius fuit in-
tellectus antiquorum, q propositum ibi fuisset in mente reten-
tum, sed Bart. illum reprehendit in d. §. morte. quia dicitur in
d. §. locator horrei. q perinde habetur, ac si remissum fuisset: nã
in proposito retento in mente non esset opus remissione. Un-
de secundum Bar. intelligitur q protestatio ibi fuit facta ab-
sente parte: ideo non preiudicauit postea inferenti merces. Et
doct. communiter istum intellectum sequuntur. Sed conside-
randum est, quia laborat eodem morbo, quo intellectus anti-
quorum, qui per Barto. impugnatur. Nam si absente parte fa-
cta fuit protestatio, ergo non valuit in preiudicium absentis.
Si non valuit, ergo non cadit remissio: quia priuatio presup-
ponit habitum. ca. ad dissoluendum. de desponsa. impuberum.
l. manumissiones. ff. de iustitia & iure. nisi dicamus, quod lar-
go modo & impropriе remissio dicatur, & hoc modo etiam in-
tellectus antiquorum saluari potest: pro quo facit, verbum il-
lud, propositum, quod habetur ibi, quod proprie ad proposi-
tum retentum in mente bene adaptatur. l. si repetendi. C. de
condi. ob cau. cap. maiores. circa fi. de baptis. nisi dicatur q in-
tellectus antiquorum fuisset de indubitabili, vt alias latius di-
xi in d. l. pacta nouissima. Non omitto tamen quod Modern.
in §. morte. alium ponunt intellectum ad dictũ §. locator hor-
rei. videlicet q protestatio ibi fuerit generalis, sed receptio cõ-
traria fuit specialis: & species derogat generi, secundum regu-
lam, generi per speciem. de reg. iur. in vi. Sed non placet: quia
ex quo fuit protestatio generalis, ergo omnes speciales casus
complectitur: quia regulariter tantum operatur genus, sicut
species. l. si duo. ff. de admini. tut. Et si in illo casu speciali esset
derogatum protestationi generali, idem esset dicẽdum in alijs
particularibus casibus, qui fierent contra protestationem: & sic
in effectu illa protestatio generalis nihil operatur. & regula il-
la, q species generi. habet locum, quando ab eodem fonte pro-
cedunt: secus si a diuersis: vt not. Bart. in l. j. §. hoc autem edi-
ctum. de oper. no. nunt. Et quicquid sit circa intellectum d. §.
locator horrei. de quo non agitur hic, conclusio tamen Abb. cõ-
muniter approbatur: & ita in terminis tenet Archi. xxvij. dist.
cap. j. Hostien. eodem tit. in §. quando constitutio. & Anton. de
Butr. in cap. j. de lit. contest. cum simil. vt tradunt Moder. hic.
Sed tamen in contrarium facit: quia voluntas mutari nõ pre-
sumitur. cap. maiores. de bap. in fi. vbi Abb. c. licet. de procur. in
vi. vbi Jo. And. & doc. & ideo ille, qui mandauit delictum com-
mitti, obligatur, etiam si ex interuallo illud sequatur: vt notat
Inn. in cap. ad audientiam. de homi. vbi Abb. in fi. & not. Bal.
in l. j.

in l.j.C.de ser.fug.l.nō eo minus.in fi. C.de acc.ergo videt quod
illa protestatio habeat locum,etiam in his que ex interuallo se
quuntur.Mod. hic respondent quod in casu,in quo loquitur
Innoc.nullus actus superuenit, ex quo videatur mandatum
reuocari:sed hic faciens actum non repetita protestatione, vi-
detur ab illa recessisse. Sed ista responsio non satisfacit.quia si
cut per illam protestationem tollitur actus contrarius, qui sta
tim sequitur,ita videtur tolli, si fiat ex interuallo,prout in casu
in quo loquitur Innoc.Et pro ista opi.facit: quia,vt plerique
tenent in dependentibus a voluntate protestantis,protestatio
facta simpliciter, porrigitur etiā ad ea,que postea ex interual-
lo sequūtur:vt no.Bart.Bal.Ang.⁊ Sal.in l.pacta nouissima.
C.de pact.facit text.in l.si quis in principio testamenti. de lega.
iij.Et ista opi.saltem vera videtur, quando protestatio fuit ge
neralis relata in futurū:quia dt quod non intendit consentire
in eum,licet postea faciat aliquos actus coram eo. Facit glos.
in l.is,qui.la ij.ff.ex quib.cau.ma.secus si protestatio fuisset spe-
cialis respectu actus, de quo agebatur : vt quia quis protesta-
tur quod non intendit consentire per responsionem, quam fa-
ciet:⁊ isto casu haberent locum,que Bart. ⁊ doct.dicunt in d.l.
non solum.§.morte. ad cautelam tamē in omnem euentū vtile
31 erit quod protestatio repetatur.¶ † In glo.in verbo.canoni-
cos.ex dictis d. Abb. prima conclusio est, quod duplex sit pre-
benda. Una temporalis. de qua loquitur gl.hic. Altera spiri-
tualis,quando est cōnexa cum canonicatu : de qua est text.in c.
dilecto.de preb.⁊ ibi Abb.in v.no.⁊ idem Abb.post Inno.in c.
maioribus.de preb.⁊ not. Card.in cle fi.de preb.in vij.q.cum si.
vt per Mod.hic : ⁊ idem tradit Roman.consi.cccviij. presens
consultatio.Sed tamen considerandum est : quia non videtur
quod prebenda, que semper in bonis temporalibus consistit,
dici possit spiritualis:quia licet quando reperitur cōnexa cum
canonicatu,dicatur esse ius spirituale:vt habetur in d.c.dilec-
to.illud est ratione canonicatus,a quo,tanquam a digniori,to
tum illud ius vnitum denominatur,vt latius dixi in d.c. maio
ribus.respondendo ad illum tex.qui pro communi opi.pluri-
bus modis induci potest.Et ad hoc,quod dixi,bene facit text.
32 j.q.iij.si quis obiecerit. † Secundo Abb.concludit post Com-
post.⁊ alios,quos refert,quod collata prebenda.etiam canoni-
catus,collatus videtur , quando est solita conferri cū canoni-
ɛ catu [ɛ] 44, Et idem tenet Fed.in consil. ccxc.quia in presenti.
44 Domi.post Ancharanum.in cap.si clericus.de prebend.in vj.
cum simil.vt tradunt Mode.hic. Contrarium tamen voluit
Pet.de Anch.in regula,accessorium.in versi.⁊ apte potest hic
applicari.in fi.de reg.iur. in vj. quia accessorium non trahitur
ad principale.l.ex pupillari.ff.de vulg.⁊ pupil.l. quod per ma-
nus.ff.de iur.codic.⁊ ideo non videtur quod collata prebenda,
que accessoria est,inferatur ad canonicatū,qui principalis est.
Mod.sequuntur primam opi. que est communis per glo. que
hoc tenent in c.proposuit.in verbo, inuestiuit.de conces.preb.⁊
per text.in c.peruenit.el ij.in fi.de app.⁊ in c. proposuit.de cler.
exc.mini.que iure ad hoc alleg.Do.in d.ca.si clericus. Et vlte-
rius confirmatur ista opi. quia qui vult consequens , videtur
velle omne necessariū antecedēs.l.illud.ff.de acq.her.⁊ Bal.per
illum text.infert quod si Papa conferat prebendam canoni-
calem,eo ipso videtur canonicatum conferre. facit text.in ca.si
quis obiecerit.j.q.iij.vbi qui emit bona temporalia ecclesie, vi-
detur emere ecclesiam,propter connexitatem:⁊ quia nō est ve-
risimille quod superior,qui contulit prebendam,voluerit sepa
rare canonicatum a prebenda:⁊ ideo,vt dictum est,collata pre
benda videtur collatus canonicatus sibi cōnexus. Non obstat
ratio Petr.de Ancha. in dicta regula,accessorium.quam pro
noua ratione contra communē opi.Aret.adducit in d.l. illud.
quia ipse ibi respondet quod dispositio facta de accessorio, por
rigitur ad principale,quod largo modo sub accessorio compre
45 henditur[45],vt no.in c.Rodulphus.de rescr.⁊ colligitur ex di-
ctis Domi.in d.c.si clericus.de prebē.in vj.Et vlterius clarius
responderi potest, quod quando accessorium est inseparabile
ab ipso principali,concesso accessorio,videtur concessum prin-
46 cipale[46].Ita Bar.per illum text.dicit in l.quisquis. C.de agr.
⁊ censi.lib.xj.Et non est nouum,quod quandoque ab accessorio
trahatur principale.Unde qui elegit preparatorium, videtur
eligere principale.l.fi.vbi Bar.C.de codi.⁊ qui in causa prepa-
ratoria aliquem defendit,etiam in causa principali cogitur de
47 fensionem suscipere[47].l.qui proprio.§.itē queritur.ff.de procu.
vbi Bart. Et minus dignum quandoque trahit ad se quod di
gnius est.§.si tamen.Insti.de rer.diui.cle.per literas.de prebē.
48 Et probato accessorio,probatur principale[48].l.ij.vbi Bald.C.
33 de dot.promis.¶ † In glos.in verb.perciperent. Abb.primo
concludit quod ratione statuti non potest fieri quod canoni-
cus nouiter receptus aliquid soluere teneatur,etiam si illud de

beret fabrice ecclesie applicari, per text.in c.ex multis.j. qō.iij.
r Secus [r] dicit ratione consuetudinis, quia consuetudo princi-
pium habet voluntarium. Joā.de Ana.in c.sicut pro certo.de
simo.tenet quod tali casu non valet consuetudo,sicut non valet
statutum:quia regulariter a pari procedunt consuetudo,⁊ sta-
tutum , vt not.in l.de quibus. ff.de legib. Et quod non valeat
cōsuetudo,facit tex.in d.c.sicut pro certo.vbi reprobatur, quia
corruptela dicitur.ad idem tex.in c.non satis ⁊ in c.veniens.de
simo.⁊ tex.in d.c.ex multis.quem Abb.adducit, ita prohibere
videtur consuetudinem,sicut statutum:⁊ quia consuetudo ha-
bet necessitatem postea quam inducta est, sicut statutum licet
a principio ex actibus volūtarijs induci videatur.Unde quan
tum ad illum,qui recipitur,ex quo tempore receptionis cogi-
tur soluere ratione consuetudinis,simonia videtur:sicut in sta
tuto , quod etiam habet principium voluntarium , cum a vo-
luntate statuentium procedat:vt not.in §.fin.Insti.de iur.nat.
Ex quibus omnibus non videtur procedere differentia, quam
Abb.facit inter consuetudinem,⁊ statutum.Unde idem Abb.
in c.Jacobus,de simo.in fi.aliter loquitur , dicens valere con-
suetudinem in laicis,per c.ad apostolicam.de simo.secus in cle
ricis.quia laici principium voluntarium habuerunt.⁊ Mod.
34 hic sequūtur. †Sed ista differentia non videtur probari iure:
quia ratio illa de princ.voluntario, nō videtur vera:quia tem-
pus receptionis attenditur : vt supra dictum est. Et quia hoc
principium voluntarium , quod ratione consuetudinis consi-
deratur,ita in clericis,sicut in laicis militare videtur.⁊ text.in
d.ca.ad apostolicam.in laicis loquitur,quia casus ita occurrit:
idem tamen esset in clericis,si extaret talis consuetudo,vt tra-
dit Fed.in consi.clv.q.an laici.Nam ille tex.loquitur de consue
tudine introducta simpliciter in fauorem ecclesie,⁊ non respe-
ctu sacramentorum,que deberēt libere exhiberi, vt ibi dicitur.
Talis enim consuetudo valet, quod aliquid prestetur a paro-
chianis absolute,sicut cōtingit in solutione decimarum, ⁊ non
propter sacramenta illud soluitur.Secus si consuetudo habe-
ret correlationem ad spiritualia,quia tunc non valeret,vt pro
batur in iuribus supra allegatis. ⁊ ita videtur velle d. Abb. in
c.pen.in fin.de sepul. Secundo Abba. refert notabile dictum
Inno.hic,quod si receptus in canonicū sponte aliquid soluit,
simonia non committitur,licet statutum exigat quod illud sol
uatur.Sed contra illud dictum , facit:quia ex quo virtute sta-
tuti poterat compelli ad soluendum, non videtur quod spon-
te dicatur soluere:vt not.Bald.in l.nouissime.per illum text.ff.
quod fal.tut.auth.quod est dictum Joan.in c. preterea.el ij. de
iur.pati.⁊ in regula,bona fides.de regu.iuri.in vj.cum simil.vt
tradunt.Mod.hic.Et in terminis de simonia est tex.in c.dilec
tus.el ij.de simo.⁊ ibi Abb.hoc tenet.⁊ Moder.hic sequuntur.
Sed adde quod pro dicto Inno.hic,facit quod no. Sal.in l.fi.
C.de iud.vbi voluit quod cōpromissum dicatur sponte factum
nisi probetur , vel appareat factum fuisse vigore statuti, quod
49 compellebat ad compromissum [49]. ⁊ sequitur Alex.in l.si quis
maior.in principi.C.de transacti.dicens quod ille , qui allegat
factum aliquid fuisse ex necessitate.debet illud probare.⁊ idem
Alexan.in l.j.ff.sol.mat.Et in simili not.Bart.in l. huiusmodi.
§.cum pater.circa fi.de lega.j.quem refert,⁊ sequitur Aret.in l.
Gallus.§. quidam recte.de lib. ⁊ posthu. facit quod de motu
proprio Bald.dicit in c.nisi specialis.in versic. pone in literis.
de offic.dele.quod etiam motu proprio concessum dicitur , in-
50 teruueniente tamen supplicatione[50].Non obstat quod no.Bal.
in d.l.nouissime.quia videtur posse responderi.quod illud pro
cedat vt pena euitetur,prout text.ibi loquitur. Uel secundo,⁊
melius,respondetur quod in d.l.nouissime.hoc non probatur.
Ibi enim solum isti duo casus equiparantur , quod quis fece-
rit compulsus,vel metu ne compelleretur:sed ille , qui allegat
metum,probare tenetur:ergo pariter ille,qui dicit se fecisse eo
pretextu,quia compelli poterat,debet probare:cum isti duo ca
sus ibi equiparentur.⁊ facit regula , ei , qui dicit. ff. de proba.
Sed tamen his non obstantibus conclusio modernorū verior
videtur,per ea,que.j.dicam.Et pro resolutione considerādum
s est,primo quod clarum videtur quod non dicatur spōte [s] fieri
illud,quod fit ab eo,qui cogi potest:quia in actu spontaneo vo
51 luntas omnino libera requiritur[51]: ⁊ ideo licet volūtas coacta
52 voluntas dicatur [52]. xv.q.j.in c.merito.l. si patre cogente. ff.de
rit.nupt.non tamen est voluntas spontanea:vt not. Abba.per
illum tex.in c.j.de reg.gl.no.in c. notificasti.in verbo, licentia.
xxxiij.q.v. Et ad hoc bene facit quod not. Petr.de Ancha.in
cle.presenti.de censi.in v.not. vbi inquit quod non dicitur solu-
tum sponte,quando petitio precessit,quamuis soluens soluere
non teneretur : ⁊ sic licet voluntaria videatur solutio, non ta-
ɞ men dicatur spontanea [ɞ] [53]. Secundo,dato quod non dicatur
53 sponte fieri per supra dicta , an tamen dicatur actus volunta-

rius factus ab eo, qui poterat compelli: & similiter concluden
dum est ꝙ non, sed potius necessarium debet iudicari, per ea,
que tradunt Mod. hic. Et vlterius probatur ista conclusio ex
pluribus, que Aret. inducit in consi. xxiiij. quatuor dubia. facit
regula, velle non creditur. ff. de reg. iur. & quia iudicatur neces-
saria alienatio, quando subest necessitas, licet etiam volũtaria
esse potuisset. l. fideicommissa. §. si rem. de leg. iij. Et debitor ex
causa necessaria, in dubio si facit legatum, videtur illud fecisse
animo compensandi, & sic pretextu illius necessitatis. l. si cũ do-
tem. §. si pater. ff. solu. mat. & actus in dubio videtur fieri ab eo,
54 qui facere tenebatur. l. fin. C. de ali. pup. prest[54]. not. Bart. in l.
cum seruus. de verb. obli. Et argentarius, qui suscipit manda-
tum scribendi, non tenetur actione mandati: quia non videtur
55 mandatum voluntarium[55], ex quo ratione officij cogebatur il
lud suscipere: vt not. Bar. in l. j. C. de edend. Et quando testator
instituit filios, & nepotes ex eo, videtur ordine successiuo in ca-
su necessitatis illos vocare. l. Gallus. §. quidam recte. vbi glo. &
doc. ff. de lib. & posth. Et officialis, qui capit bannitum, non cõ-
sequitur premium statuti: quia non voluntarie, sed ex necessita
56 te officij hoc fecisse videtur[56]: vt not. Bar. in l. iij. §. vtrum. ff. ad
Silla. Et curator datus hereditati iacenti, si fecit compromis-
sum, valet: quia videtur necessario fecisse, ex quo virtute statuti
57 poterat cõpelli[57]: vt not. tradit Ang. in consi. cxcij. queritur an
de iure. Non obstant allegata supra in contrarium. & primo di
ctum Inno. hic de statuto: quia cum tale statutum non valeat,
vt supra dictum est, necessitatem non inducit: secus ergo in ca-
su, quo statutum valuisset, per supra dicta. Non obstat dictum
Sal. quia respõdetur ꝙ satis apparet compromissum factum
fuisse ex necessitate, stante tali statuto, de quo partes habuerũt
notitiam, per supra dicta: alias dictum Sali. non esset verum.
Vel secundo dictum Sal. procederet, quando constaret ꝙ om
nino partes, etiã absq; statuto compromittere voluissent. Se-
cus videtur esse in dubio, quia videntur habuisse respectũ ad
dispositionem statuti. Et hoc modo etiam intelligitur dictum
Bal. de motu proprie, allegatum supra, videlicet quando supe
35 rior etiam absq; postulatione illud concessurus fuisset. ¶ † In
gl. in verbo, industriam. dum Abb. dicit ꝙ etiam ex prebenda
singulari poterit aliquid detrahi, si abundat, vt alia supplea-
tur. Mod. dicunt ꝙ hoc dictum Abb. non poterit facile pra-
cticari: quia maiores prebende communiter cõferuntur homi-
nibus maioris conditionis: vt per Abb. in c. causam que. de iu
dic. facit tex. in c. de multa. de preb. & quod no. per glo. in c. cum
adeo. de rescr. Sed responderi potest, ꝙ dictum Abb. intelligi
tur habita distinctione personarum. Et ꝙ de vna pingui pre-
benda alia integretur, vt no. Abb. post alios in c. vacante. in fi.
36 de preb. ¶ † In gl. in verbo, vacaturas. concludendum est bre-
uiter ẜm Abb. ꝙ prebenda debeatur canonico ratione canoni
58 catus, & non virtute promissionis[58]. Et est glo. que hoc dicit in
c. ij. de concess. preb. in vj. & idem Abb. in c. relatum. de preb. & in
37 c. dilectus filius. el j. eo. tit. † Sed tamen ꝙ iure canonico debea
tur prebenda ratione promissionis sibi facte, videtur probari
in d. c. relatum. ibi, a te habuit in promissis. & ibi: secũdum pro-
missionem tuam concedas. ergo videtur ꝙ virtute promissio-
nis debeatur: nam cum hoc ibi bis repetatur, non videtur fa-
ctum fuisse sine ministerio. Et per hoc tollitur responsio Abb.
ibi, qui dicebat hoc esse dictum ad maiorem exaggerationem.
Et hoc etiam ratione comprobatur, quia talis promissio ha-
bet fomentum iuris communis: quia canonico recepto prebẽ-
da debetur: vt hic, & d. c. relatum. ideo promissio, que alias non
valeret, corroborari videtur. ar. l. j. & ij. ff. de iniu. rup. test. & quia
exprimitur quod tacite inest, cuius expressio nihil operatur. l.
iij. de leg. j. Et in simili not. hoc Fede. in trac. de permu. benefi.
in pe. q. Et quia videmus ꝙ si pro re spirituali promittatur il
r lud, quod tacite [r] intelligebatur, simonia non committitur[59]:
59 vt per gl. in c. significasti. de elec. in c. ad audientiam. de rescrip.
Non obstat ꝙ non valeat pactum de hereditate consanguinei
viuentis. l. fin. C. de pac. & tamen ibi datur concursus iuris com
munis: quia ab intestato illis erat delata hereditas, prout In-
noc. hic dicebat: quia responderi potest dupliciter. Primo, ꝙ
ibi votum captande mortis, magis precise consideratur, quia
persona erat certa, de cuius hereditate, tractabatur: non sic in
casu nostro, vbi persona incerta est. Secundo, quia in casu no-
stro nõ solum per mortem alterius, sed etiam de fructibus ex-
38 crescentibus, recepto prouideri poterit, vt hic. ¶ † In gloss. in
verbo, numerum. Abbas concludit quod recepti simpliciter a
capitulo vltra numerum, debent habere omnia emolumenta
canonicorum, licet non habeant prebendam: & ideo debent in-
teresse actibus capituli, & possunt eligere, si ecclesia vacat. & no.
Feder. in consi. cccc. quia in presenti. versi. an isti recepti. vbi al
legat Innoc. Host. & Compost. hic. Et pari ratione poterit es-

60 se delegatus Pape[60]. Calder. hic, & not. Domi. in c. statutum.
in princ. de rescrip. in vj. Similiter habebit dignitatem consue
tam dari canonicis, secundum Domin. in cap. si is, cui. de pre-
bend. in vj. & facit text. in cap. fina. §. in illis. vbi Domin. de con-
cess. prebend. in vj. cum similibus. vt tradunt And. Sic. & Mo-
der. hic, & not. Lap. alleg. xiiij. prima conclusio. in vij. conclusio-
ne. & late insistit Anton. de Butr. hic, considerando plures ca-
39 sus. † Notandum tamen est, quod talis canonicus sine preben-
61 da, non dicitur beneficiatus[61]: vt not. Abb. dicit in cap. in no-
stra. in iij. notab. de rescrip. Et supra dicta etiam locum habent
in recepto de mandato Pape simpliciter: licet Abb. post Io.
Andr. & Anto. de Butr. aliter dicat. Et ita tenet Calder. hic, &
sequitur Inno. quia efficacior videtur receptio facta authori-
tate Pape, quam authoritate capituli. cap. hi, qui. cap. si post-
quam. de prebend. in vj. Et hoc etiam ipse Abbas videtur tene
re in c. dilectus. el j. in vlt. notab. de prebend. per illum text. Et
facit ratio ca. relatum. de prebend. Et quia mandatum Pape
debet regulari secundum naturã capituli, ad quod dirigitur,
vel secundum intentionem eius, que verisimiliter videtur fuis
se, vt non debeat esse deterioris conditionis, quam si esset sim-
pliciter receptus a capitulo. Et hoc sane intelligitur. Et quan
do papa habuit notitiam de numero statuto in ecclesia: alias
secus; quia mandatum non valeret. c. constitutus. de rescript. &
tali casu videtur procedere opi. Abb. & aliorum hic. & hoc mo-
do conclusio supra facta limitatur. Secundo fallit, quando re-
ceptus fuit in canonicum, vt esset supernumerarius, vt Abb.
hic dicit. Et hoc videtur intelligendum in casu, in quo licite
recipi potest canonicus sine prebenda: iuxta no. per Innoc. in
c. fin. de cler. non residen. Alias secus videtur: quia conuentio
non valeret. cap. per tuas. el iij. de simon. cap. dilectus. el primo.
de prebendis. Vel hoc intelligitur, quando capitulum a seipso
ita constituit, vt per gloss. ẜ. in verbo, reciperent. in fine. Et de
isto canonico supernumerario quid cõsequatur, tradit d. Ab-
bas in dicto cap. dilectus. de prebend. ¶ In glos. fina. ex dictis
Abb. due conclusiones colliguntur. Prima est secundum pri-
mum intellectum, quod reuocatio hic facta fuit propter perfi-
diam canonicorum, qui inter ipsos alienationem fecerunt: se-
cus si in alios alienatio facta fuisset. Sed hoc dictum non vi-
detur procedere absque diuinatione, quod alienatio inter ip-
sos canonicos facta fuisset: quia text. hic in fin. generaliter lo-
quitur. Et quia ipsi antiqui canonici non possunt in eadem ec-
clesia plures habere prebendas. cap. literas. de concess. preben.
Et quia si in extraneos alienatio fieri poterat absque perfi-
dia, pari ratione videtur quod inter ipsos fieri potuisset. Vn-
de dici potest quod etiam in actione personali post litem con-
62 testatam vitium rei litigiose[62] inducatur: vt not. Bart. in l. fin.
ff. de litig. & Imol. hic tradit, & in cap. dilecte. j. de excep. & no. in
40 l. ij. C. de litig. † Secunda conclusio ex secundo intellectu habe-
tur quod Papa cognoscendo, videtur ad se causam auocare:
ideo attentata coram inferiori reuocantur, secundum Innoc.
hic. Sed iste intellectus videtur contra textum hic, in fin. dum
dicit, post motam questionem coram episcopo Ferrariensi: &
non dicit, post causam delatam ad Papam. Nam secundum
intellectum Innocen. litera deberet punctari ibi, post motam
questionem: & addi, scilicet coram nobis. & verbum illud, inno-
uata, deberet referri ad illa verba, coram episcopo Ferrarien-
si. Et hoc modo litera violabitur: quod non est dicendum. In
se tamen verum est dictum Innoc. quod Papa cognoscendo
[b] de causa, illam ad se auocare videtur[b]. cap. vt nostrum. de ap-
pel. & not. Calder. in consil. vij. in titu. de prebend. & Bal. in c. j. §.
63 ad hec. de pace iuramen. firman.[63] Et hoc etiam videtur habe-
re locum, quamuis actus, per quem causa auocatur, fuisset nul
lus, vt not. voluit Petr. de Anchar. in cõsi. lvij. circunscriptis.
cum simi. vt dixi in dicto capit. vt nostrum. de appel. Et coram
inferiore non valet processus, quando Papa motu proprio a-
uocauit: dummodo inferior certificatus sit, secundum Anton.
de Butr. hic, per cap. si duobus. de appel. Abb. tamen idem te-
net, etiam dato quod non fuerit certificatus, per c. j. de concess.
preben. Distingui potest quod in expressa reuocatione habeat
locum opin. Abb. sed in tacita procedat quod dicit Anton. de
But. quia expressa potentior videtur, quam tacita: vt not. In-
no. hic, & Imo. facit gloss. in clemen. sepe. in verbo. partibus. de
verborum signific. & in l. j. §. sed videndum. ff. de successo. edicto.
41 Vltimo † queritur, si de eadem causa agatur coram duobus iu
dicibus, quorum alteri non subijcitur, an coram vtroque va-
leat processus. Abbas post Innocent. & alios, concludit quod
sic: & idem sequitur Angel. in l. si is, a quo. ff. de rei vend. in l. pe-
nult. ff. de petit. hered. Bald. in l. prima. ff. de off. consul. & Petr.
de Anch. in clement. quandiu. de app. cum si. vt tradunt Mo-
der. hic, & idem Abb. in c. cum contingat. de resc. Et ista conclu
sio etiam

sio etiam videtur procedere, si vni specialiter competeret iuris dictio in illa causa, et alteri generaliter: quia per illam specia-
64 lem concessionē non tollitur iurisdictio iudici generali [64]. l.j. vbi Barto.C.de offi.prefec.vrb.facit tex.in c.per hoc.de here.in vj.et late ponit Ro.in cons.cccxciij.presens consultatio. cum si mil.vt per Mod.in c.pastoralis. de offi.ordi. erit tamen locus preuentioni,si opponatur,secundum Inno.hic, et no.Bal.in l. nulli.in fi.C.de iud.et in authen.sed nouo iure.C.de seruis fugi. Et ex hoc cautela habetur, vt quis prius conueniatur coram iudice sibi propitio et fauorabili,vel coram illo, vbi minor pena imponatur,vt instruit Ang.in d.l.pe.ver.ex predictis. de peti. hered.Si tamen appareret de fraude, quod hoc procuratum fuisset,non valeret preuentio: vt no.Angel.post Bal.in l.si ser uus plurium.§.j.de lega.j.et sequitur ibi Alex. cum tamen hoc competeret de iure communi, quia quilibet erat iudex compe tens,non videtur fraus,si hoc procuretur. arg.l. Gracchus.C. de adulte.xxiij.q.iiij.in c.qui peccat.Et ad hoc specialiter facit tex.not.in l.at qui natura.§.cum me absente.ff.de nego.ges.vbi procuratio permittitur pro conseruatione iuris sui,et si non ex cipiatur,valet processus: vt dictum est.Ex quo secundum Ab. limitatio colligitur ad l.vbi ceptum. ff.de iu.vt habeat locum, si excipiatur: alias valet processus coram vtroque iudice. Et
65 plures alias limitationes [65] ad dictam l.vbi ceptum. prosequi tur And.Sicu.et Mod.in c.ex tenore.de rescri. Et licet valeat processus coram vtroque, si tamen contrarias sententias profe runt,non valet secunda contra primam:vt dicit Compost.quē alij sequuntur.Ex quo,secundum Abb.hic, est quod etiam in diuersa instantia,et coram diuersis iudicibus non valet senten tia lata cōtra primam,que transiuit in rem iudicatam.et idem Anto.de Butr.hic,sequitur Card.Flor.vers.nota hoc dictum Compost.et idem Anto.de Butr.in consi.xxvj.visis.de quo di cendum est,vt not.in c.inter monasterium.de re iud.

¶Additiones.

A ¶Sustentari.Adde quod licet capitulum non possit minue re numerum canonicorum sine cōsensu fundatoris ecclesie, po terit tamen quādo ecclesia est adeo depauperata,quod tot su stentari ab ea nō possent.vt not.doc.in c.cum venissent.vbi per eundem Deci.versic.secundo doctores. quoniam imo tali casu non solum poterit episcopus et capitulum minuere numerum canonicorum et prebendarum, sed etiam supprimere dignita tem,que esset in eccl.vt per doct.s.in d.c.cum venissent.

B ¶Augeri.Adde ꝙ secus est in emphiteuta: nā si res emphi teutica augeꝛ,siue augumentum sit latens,siue apparens cedit commodo emphiteute: nec propterea augeri debet pensio. ita voluit glo.in verbo,emphiteuticarius.in l.j.ff.de iur. emphit.et ibi per doc.maxime Ias.in vers.in fin.glos.

C ¶Non potest.Quod cōiuncte persone solui nō possit pro con iuncto,vide per Sozi.in l.non solum.ff.solut.matr. ista tamen conclusio non procedit in patre qui est legitimus administra tor bonorum filij,ratione vsufru.quem habet:quia patri in ta libus bonis recte pro filio solui potest. ita voluit excellentissi mus preceptor meus dominus Vincētius Herculanus de Pe rusio in d.l.non solum allegat.l.primam.C.de bon.que libe.in §. vbi autem voluntas.l.primam.C.de bon.mater.

D ¶Ex magna causa.Vide que dixi s.hoc eo. tit. in c. que in ec clesiarum.in apostilla in verbo,presenti.

E ¶Iuris. Quod protestatio facta contra ea que sunt ex dispo sitione iuris non valeat, vide etiam per Iasonem in §.fuerat. insti.de act.vbi singulariter voluit,quod si maritus cuius bo na sunt tacite ex dispositione iuris obligata pro dote,accipiēs dotem protestatur quod noluit sua bona esse obligata pro do te,protestatio non valet et idem secundum ipsum erit in socero sic protestante, cuius bona sunt tacite obligata pro dote nurus.

F ¶Canonicatu. Collata prebenda solita conferri cum canoni catu videtur collatus canonicatus: intellige hoc procedere q̄n canonicatus vacabat, alias non cēsetur collatus canonicatus, ne augeatur numerus canonicorum: vt in simili dixit Do.in d.c.si clericus.vers.quid si conferatur.de preben.in vj.et propter ea dicebam anno preterito dū occurrisset casus in patria mea vbi quidam canonicus supernumerarius cui assignatum fue rat certum beneficium sine cura admodum tenue loco preben de, mortuo quodam canonico optauit illius prebendam va cantē vigore priuilegij de optando, quod habent canonici fo ro sempronienī.et capitulum ad quod spectat creatio noui cano nici elegit alium in canonicum loco defuncti accedente consen su episcopi,qui quidem canonicus nouiter creatus noluit acce ptare prebendam illam vacantem, que fuerat assignata illi su pernumerario: et ante huiusmodi assignationem erat benefi cium sine cura valoris forsan quatuor vel quinque florenorum, verum quidam alius illam impetrauit nō canonicus,dicebam

non propterea isti esse collatum canonicatum:quia nullū vaca bat,et eccl.habebat integrū numerū canonicorum per suprādi cta,quod verū arbitror. Quantum autem ad cōclusionem hic firmatam,quod collata prebēda solita conferri cū canonicatu censeatur collatus canonicatus,idē tenuit Deci.in con.lxxvij.

6 ¶Spōtanea. Adde ꝙ spoliatus bñficio si cōstituat pcuratorē ad resignandum illud,nō dicit sponte cōstituere ita dixit notā ter Car.in cle.j.ver.ix.no.de renū.allegat tex.in c.solicite de re. spo.et pptera resignatio facta p talē pcuratorē nō valeret qa ipsius cōstitutio nō valuit ex quo nō fuit spōte fcā,vt ibi.p Car.

b ¶Videꝛ. Quod Papa cognoscendo de causa illā ad se aduo care videatur,adeo quod inferior amplius circa illam sese in tromittere non possit, nisi Papa causam ad ipsum remittat, vide per eundem Decium in consilio cxxxvij. incipit et diligen ter.in ver.non obstat illud. Hier.Gig.

1 ¶Ementes.Vide omnino Ias.insti.de actio.§.quedam actio nes mixtam.in ij.not.

2 ¶Socij.De hoc est tex.in l.vt sit.ff.pro soc. et adde quod idem voluit Raph.in l.reos.ff.de duo.re.Dec.in cō.xxj.viso.vbi dis putat,declarat late Ias.i d.§.qdā actiones mixtā,in ij.no.inst. de act.dicit tamen hic Rip.in vj.not. quod hic non colligitur hoc no.quia nō dicunꝛ hic socij respectu litis,sed canonicatus.

3 ¶Non sufficiunt.Idem dixit in c.ex parte. in ij.not.j.eodem. et in c.preced.nu.51.

4 ¶Illā.Ripa hic,in xiiij.no.defendit Abb.et Dec.hic.hoc idē tamen dixit Deci.in c.postulasti.in ij.notabi.de rescrip.

5 ¶Prebenda.Vide Rot.dec.cccclxiiij.quidam.in no.Abb.in c.mandatum.de rescrip.in c.relatum.de preben.

6 ¶Canonicatus.Adde Fel.in c.q̄m Abb.de off.dele.in cōtrium.

7 ¶Carnalibus.Ad idē gl.in c.ordinationes.j.q.j.Declara tū, nisi insurgat,vel extinguatur obligatio ad antidora, nā et anti doralis oblo inducit simoniam.Fel.in c.ad audientiā.de rescr.

8 ¶Collatio.Idem voluit Abb.in cons.xcvj.ad claram.in j.du bi.lib.ij.Deci.cons.cxxix.in prin.

9 ¶Affirmari.Opi.Feli.defendit ab impugnationibus Deci. hic Rip.in xxvj.not.vbi ampliat pluribus modis.

10 ¶Fructuū.Adde ad hoc omnino Dec.in cons. iiij.et vide ali qua in contrarium per Dec.in c.auaritie.nu.xij.de preben.

11 ¶Consului. Hoc consilium est impressum, et quartū i ordine.

12 ¶Contractibus.Et licet non sint in matrice, presumuntur ni hilominus inesse. Aret.in c.j.de iudic. et idem est in rescriptis. Ias.in l.argentarius.in prin.ff.de eden.

13 ¶Clausulas consuetas.Adde And.Sic.in cō.vj.in fi.li.iij.cō. liiij.e.li.cons.xxj.in fi.li.iiij.cons.lviij.e.li.faciunt que ponit Bal. nouel.in ru.de ver.ob.in prin.et ibi Hier. ver. in generali enim mādato veniunt ea que sunt de cōsuetudine.Bart.in l.fi.in pn. ff.q̄ in frau.cre.in l.si prius.ff.de aqua plu. arc.in no.Ro.consil. cxiiij.visis.in ij.dub.et ex hoc infert Alex.in consi.lxvj.in causa, in princ.li.vij.quod notarius ratione generalis consuetudinis potest apponere penā in contractu,et hoc idem in procuratore ad vendendum dicit Angel.in l.bene a zenone.C.de quad.pre script.per illum tex.et in l.ij.in princip.ff.de iurisdi.omn.iudic.

14 ¶Contra Bart.Adde Alex.in consi.cij.vers.preterea.lib.iij. Aret.in cons.vlt.vbi declarat dicta Bart. Deci.in l.semper in stipulationibus.nu.xj.de reg.iu.et hanc eandem opin. latissime firmat Dec.in cons.ccccxc.visis.versi. non obst.quod obijcitur.

15 ¶Indiget.Idem Dec. qui plura allegat in consi. dxl.querit.

16 ¶Prescripta.Adde Dec.in c.at si clerici.de iu.in cons.xlviij. in cons.xj.quoniam iudicantium.Roc.Curt.in rub.de consue. in iiij.q.prin.in prin.

17 ¶Vitiant.Potest tamen notarius qui omisit substantiale,in stare coram iudice,vt sibi liceat addere secundum Bart.in l.fi. in fin.de fide instru.Fely.in c.ex literis.et in c.cum p.tabellio.de fide instrum.

18 ¶Iure.Adde Dec.oīno in cons.vij.vbi plura allegat in cōtrm.

19 ¶Text.Huic responsioni replicat Rip. hic,nume. lv. et dicit quod Decius decipitur.

20 ¶Quicquid.Ab.Hāc opi.cō Ab. cū Decio et hic Ri. nu.lvij.

21 ¶Loquiꝛ.Idem dicit Dec.in cons.iij.in c. pastoralis.de app. in c.nam concupiscentiā.in j.lec.in iij.not.s.eo.Ioan.cro.in l.si constante.ff.so.matr.vers.quinta conclusio.

22 ¶Contrariū.Facit gl.in l.tutores qui post.ff.de admi.tut.vbi vult,ꝙ minor coniunctus possit agere pro coniūcto, licet alias non admitteretur.de quo per Bar.in l.exigendi.C. de procur.

23 ¶Cū intꝛ.Et ibi late Dec.i iij.no.et i c.itelleximus.i iij.no.din.

24 ¶Mandatum.Vide in proposito Ab.in c.coram. de off.dele. vbi quid in coniunctis spiritualiter et ciuiliter, et ibi And.Sic. et quid in beneficialibus,et non recipientibus estimationem vel interesse,vide Rot.decis.ccccxx.si committatur.in no.

25 ¶ Adducit. Bal. in l. si autem. ff. de neg. ge. vult quod quamuis nõ possit exigere, possit saltẽ cogere debitorẽ depõere, et vide Ab. in d. c. coram. de offi. deleg. et Bart. in l. iij. §. j. ff. iudi. sol.

26 ¶ Modo bis. Vide Jo. cro. in l. si constante. in prin. vbi reprobat omnia ista dicta. Dec. hic, et idem facit hic Hip. nu. 60.

27 ¶ Sequatur. Adde Are. in cons. xxvj. factũ. vers. circa secũdum.

28 ¶ Procurator. Et iõ statutum loquẽs de procuratore, nõ habet locũ in cõiuncto. Bal. in l. j. C. qui. res iud. nõ no. et cõiunctus nõ põt agere vt procurator Bal. in l. j. C. de proc. et de hoc vide late Jo. cro. in d. l. si constante. ff. sol. matrimo.

29 ¶ Responderi potest. Ripa. hic, nu. 61. respondet ad hoc fundamentum. Dec.

30 ¶ Coniũctione. Hec videtur vera quo ad reuerentiã pstandã, vt dicit hic Fel. et tradit Jas. in l. adoptiui. §. ait pretor. ff. de in ius voc. Sed aliter et bene respondet hic Rip. nu. 61.

31 ¶ Sed in intellectu. Ripa hic rñdet ad dicta Decij hic nu. 71.

32 ¶ Nõ valet. Pro dicta gl. est tex. in l. sed si de fructu. vbi Bal. et Alb. ff. de vsu et habit. et idem voluit Prepo. in c. solicitudinem. de appel. est enim natura protestationis, futura respicere. l. fin. vbi doc. C. de neg. gest.

33 ¶ Partis. Hanc conclusionem latius attigit hic Rip. faciẽs tres articulos, et vide Dec. hic. versi. secundo Abb.

34 ¶ Magna causa. Adde Dec. in cons. cxij. et in d. c. que in ecclesiarum. nu. 47.

35 Dispositionem iuris. Hanc inductionem dicit non esse ad propositum Rip. hic nu. 77.

36 ¶ Non valet. Vide Abb. et alios in c. fi. de cond. appo. vbi Cardin. et Abb. tenent contrarium, quamuis Anto. de But. hic dicat quod totus mundus ita tenet.

37 ¶ Ordinarij. Ab. tñ in c. dilectus. in v. no. post gl. in ver. cõstitutũ. de cons. limitat, nisi episcopus consensisset ante dotationem: quia in cõcẽdis põt piudicare successori, vide tñ de hoc Dec. i c. cum venerabilis. in x. not. de exceptio. et omnino in consil. cxxi.

38 ¶ Consistit. Vide de hoc Card. Alex. in c. j. vers. quartus principalis. xxvij. dist. et Jas. in rub. C. de sum. tri.

39 ¶ Preiudicaret. Et hinc inferebat Alex. in cons. xvi. ponderatis. lib. iij. quod protestatio clandestina facta a patrono de non presentãdo alium, et si presentaret, faceret per metum, talis protestatio non preiudicat ei, qui postea fuit presentatus. et idem sequitur Dec. in cons. ccix. viso pũcto. vbi limitat nisi ille tertius fuisset ipse causa metus inferendi, et vide Hippol. in l. j. §. preterea. ff. de questio.

40 ¶ Et iõ. De hoc vide late p Dec. in l. traditionibus. i gl. fi. ver si. ex quo inferebam. C. de pact. et in cons. xxxj. vbi omnino vide.

41 ¶ Consentire videtur. Hanc conclusionem optime declarat genitor meus in cons. l. vij. li. viij. in simili, vide Pau. de Ca. cõs. cccxx. pro pleniori. in fin. et late Paris. in consi. cxl. nu. 45. libr. j. Pau. de Ca. in d. l. si filiusfam. Mathe. in nota. xxiij. vbi plene de hoc. et Vero. caut. viij. Corset. in versicul. taciturnitas. Marsi. in singul. ccclxxiij. Corset. in versicul. epistola.

42 ¶ Ut Ange. Vide Dec. in d. c. j. in j. lec. vers. vnde ad tollendã.

43 ¶ Sequeretur. Adde Aret. in l. si ita stipulatus. in princi. ff. de ver. ob. in l. titia. §. j. e. tit. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. he. Car. Alex. in c. solicitudinem. in cons. ix. q. de ap. q tenẽt contrariũ.

44 ¶ Canonicatu. Idem dixit Deci. in cons. lxxvij. versi. et ad hoc etiam facit.

45 ¶ Comprehenditur. Idem seq. Dec. in d. cons. lxxvij.

46 ¶ Principale. Adde Dec. in c. prudentiã. §. fi. j. de offic. deleg.

47 ¶ Suscipere. Adde Ang. ibi et Dec. j. de iud. in rub. in princ.

48 ¶ Principale. Idem Dec. in c. prudentiã. §. fi. in fi. de off. dele.

49 ¶ Compromissum. Adde Pet. de Anc. in cons. clv. contra superius consulta. hoc tamen limitat Sal. in l. fi. C. de iudi. qñ vel in cõpromisso vel actis cõstat de precepto iudicis, vt de hoc Deci. de quo vide ibi late Jas. Riminal. aliter declarat in l. si quis maior. in princ. C. de trans. ad que vide que scripsi super statuto Florentino de compromiss. in vers. per iudicem. et vide omnino Dec. in cons. c. in prin.

50 ¶ Supplicatione. Adde Dec. in c. ij. in ij. not. de rescr. et in consil. ij. vers. non obstat. si dicatur.

51 ¶ Requiritur. Adde Dec. in l. qui cum alio. ff. de reg. iur.

52 ¶ Dicatur. Ad idem text. in c. displicet. xxiiij. q. iiij. in l. si mulier. §. si metu. et ibi Bar. et omnes. ff. quod met. cau. Bar. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quest. et ibi Alex. in apo. et Hippo. declarat vt per Deci. in l. velle. ff. de reg. iur.

53 ¶ Spõtanea. Cõtra hoc dictũ ẽ tex. in l. ij. C. de pa. vbi emptor fuerat citatus nominatim et requisitus, et tñ dicit ibi spõtanea voluntate iudicium suscipere ex eo quod non proposuit exceptionem que sibi competebat, quoniam text. ad hoc ponderat ibi Deci. in ij. notabi. et in c. solicitudinem. de appellat.

54 ¶ Pup. prestan. Adde Abb. in cons. liiij. causa. li. j. Corn. cons. ex. videtur. lib. j. Bald. in l. id quod pauperibus. in fi. C. de episc. et cle. Deci. in c. j. in iij. not. de iudi.

55 ¶ Voluntarium. Adde Dec. in cons. xxij. vbi multa allegat.

56 ¶ Videtur. De hoc vide Dec. in cons. xxij. et hinc etiam alias inferebat sing. Rip. in l. j. nu. v. ff. de acq. pos. quod milites stipendiati qui receperant bona suorum capta ab hostibus, tenentur ea restituere prioribus dominis.

57 ¶ Compelli. Idem voluit Ang. in consi. cxciij. mortuo debitore. Deci. in cõs. xxij. et in cõs. cccc. licet i causis. vs. et curator datus.

58 ¶ Promissionis. Idem dicit in l. fi. in iiij. no. C. de insti. et sub. et in c. relatum. de preb. Dec. cons. cxviij. versi. iij.

59 ¶ Committitur. Et hinc dicebat Card. in cle. fi. in x. q. de pre. quod prebenda oritur ex canonia tanquam filia ex matre.

60 ¶ Pape. Hec omnia comprobant do. de Ro. deci. ccccxlv. si legatus. ver. sed quid si sit canonicus. in nouis.

61 ¶ Beneficiatus. Idem voluerunt domini de Rot. decis. ccccxlv. sũ. allegata.

62 ¶ Litigiose. Adde quod Barto. in l. cum te. C. de litigio. tenet quod in actione personali nunquam res fiat litigiosa.

63 ¶ Juram. firm. Adde quod alibi est in c. ad hoc de allodijs. et hanc conclus. ampliat idem Deci. in cons. cxxxvij. quod habeat locum etiam si prouisio Pape sit nulla.

64 ¶ Generali. Vide que in hoc proposito dicit Dec. in consil. iij. vbi late comprobat et defendit ab obiectis. et in c. prudentiam. in prin. in fi. ff. de off. delega. late in c. ceterum, de iud. vbi limitare videtur in domino feudi, in fine, videtur ponere regulã in contrarium quod in dubio iurisdictio videatur adempta. vide omnino qñ videatur adempta, Fel. in d. c. cete. Cor. cons. lxvj. et seq. li. j. et cons. lxxvij. e. li. in cons. xxx. li. ij. Jmo. in cõs. cxx. vbi si statuatur quod appelletur ad potestatem, non tollitur potestas appellandi ad eum ad quem prius appellabatur, et vide Aret. in consi. cij. spectabilis. Rom. consi. cccxciij. Bal. cons. ccclxxxv. visis omnibus lib. iiij.

65 ¶ Limitationes. Plures alias limitationes ad illam l. vbi ceptum. de iudic. ponit Corset. in suis singul. fol. x. in versic. iudicium vbi declarat illam l. Silu. Aldob.

a ¶ Filio. Panor. consi. xcvj. lib. ij. Arch. c. omnino. in fin. x. q. ij. Dec. cons. cxix.

b ¶ Moder. scilicet Fel. quem sequitur hic Franc. Ripa nu. 36. sed verior est opi. Ang. quẽ sequitur Jo. de Pla. l. hi, quos. in fi. C. de fun. rei pri. li. xj. facit Hip. Mar. sin. cxxxiij. et in ru. de pb.

c ¶ Usufructuario. Quatenus est par ratio, non alias.

d ¶ Consului. cons. iiij. vbi dixi. facit Pau. l. si merces. §. vis maior. ff. loca.

e ¶ Clausula solita. Dec. cons. cccccxxxiij. in l. semper in stipulationibus. de reg. iur. in l. vt liberis. C. de colla. Hip. Mars. sing. cxxiij. Pet. Girar. sin. xlj. Fran. Rip. hic, nu. 39. cum seq. Limita vt dixi ad Alex. cons. xxvij. lib. ij. cons. clxiij. lib. vij.

f ¶ Consuetum. Pet. Ancha. repet. c. si propter tua debita. iiij. oppositio. de rescri. in vj. Alex. consi. xxxvij. nu. 9. lib. ij. vbi dixi.

g ¶ Codicillaris. Sed imo verior est opi. Barto. nisi quando ex alijs verbis testamenti apparet de mente, vt quia dixi, velle valere testamentum in vim donationis causa mortis, vel alias, licet verbum codicillus, esset omissum, vt nuper de facto cõsului.

h ¶ Communiter. et bene, Fran. Ripa hic, nu. 55.

i ¶ Speciale. Idem Francisc. Ripa nume. 58. per clement. religiosus. de proc.

k ¶ In integrum. Proprie non est speciale ob ipsam restitutionem, sed quia contrauenitur facto, cuius rescissio petitur, que dependet a voluntate: que non presumitur mutata contra factum proprium. Quare idem est si petatur rescissio ex l. ij. C. de rei vend. licet ibi mero iure agatur, sine restitutione: tamen contrauenire facto proprio non venit in generali mandato: nisi hactenus vt temporis prescriptio interrũpatur et remedium, vel beneficium iuris conseruetur. quod nota, quia nullus adhuc tetigit.

l ¶ Solutionem. Nemo dubitat sic recipi posse: sed questio est, an exigere ab inuito, in quo quicquid dicat Decius vera est communis sententia quod nõ potest sine mandato sufficienti ad tutam apocham, et cum communi Fran. Ripa hic, nu. 60.

m ¶ Ulterius. Sed quicquid dicat Dec. vera est opi. Fel. et communis. Fran. Ripa hic, nu. 61. 63.

n ¶ Protestationis. Late Fel. hic, Fran. Ripa. nu. 68. vsque ad nu. 166. Anto. rub. repe. §. morte. in l. non solum. ff. de oper. noui nunc. Alci. l. detestatio. de verb. sig.

o ¶ Non valet. [redacted]

p ¶ Ipsi creditori. Idem Jas. d. §. morte. Fran. Ripa hic, num. 125. Alciat.

125.Alex.d.l.detestatio.⁊ est communis opin. Sed verius puto non sufficere, nisi creditor aperte consenserit protestationi, vt vult Prepo.Mediol.in c.solicitudinem.de app.Anto.Rub. in d.§.morte.nu.321.347.

q ¶ Verior.Alex.cons.lxxviij.nu.1.lib.j. vbi dixi Anto.Rub.d.§.morte.nu.327.

r ¶ Secus.Idem Felin.hic,nu.20.⁊ in c.Jacobus de simonia. Sed quod etiam statutum valeat,tenet Alber.j.parte statu.q.lxvj.vide Fran.Rip.hic,nu.175.Aufre.in addi.decis.Tholos. cccxij.glos.pragmat.de annatis.ver.consuetudines. Clamasi. versi.Simonia.ij.§.v.Deci.cons.cxviij.

s ¶ Sponte.Dec.j.de rescrip.c.ex tenore.in fi.cons.dcxc.nu.9.⁊ plenius cons.xxij.

t ¶ Quod tacite.Franc.Ripa hic,nu.177.Dec.j.de preb.c.relatum.Semi.cons.lxxxiiij.glo.pragmat.tit.de colla.§.sequuntur. vers.voluerit.Decius in d.c.significasti.nu.17.

1 ☞ Statuta quot modis dicantur esse contra libertatem ecclesie. nu.2.3.4.5.
6 Loca,que sunt de foro ecclesiastico, non subijciuntur statutis laicorum.
Quid de clericis in minoribus ordinibus.
7 Persone ecclesiastice que dicantur.
8 Clerici an includantur appellatione populi.
9 Etiam,dictio includit casum magis dubitabilem.
10 Districtus,hoc verbum respicit territorium.
11 Religiosus,hoc verbum capitur multis modis.13.
12 Conuersi an dicantur laici.
14 Remedium nouum tollit superfluitatem, quando affert aliquam vtilitatem:alias non.
15 Dispositio, que generaliter loquitur, an includat personas constitutas in excelsa dignitate.
16 Statuta laicorum approbare,spectat ad Papam.
17 Papa vtrum possit se subijcere iurisdictioni Imperatoris.
18 Bona patrimonialia clericorum an gaudeant priuilegio bonorum ecclesie.
19 Sententia lata absque citatione,qualiter,⁊ quando sit nulla.
20 Citatio non est necessaria,quando quis presens est in iudicio.
21 Monitio iudicis sedentis pro tribunali, habet vim citationis,⁊ peremptorij.
22 Citatione facta,si iudex procedit,non data copia parti ad defendendum,sententia est nulla.
23 Sententia est nulla prolata a iudice non informato de meritis cause.
24 Constitutio Imperatoris, que specialiter loquitur de clericis,⁊ rebus ecclesiasticis,an valeat.27.
25 Lex ciuilis generaliter loquens, ⁊ que non potest seruari sine peccato,non valet.
26 Legatum an possit prescribi per legatarium, qui non habet notitiam testamenti.
28 Lex ciuilis quando deuiat a iure canonico, ⁊ implicat peccatum,debet seruari in foro suo.
29 Ab hac regula excipiuntur plures casus.30.31.32.33.
34 Lex ciuilis tollens lucrum in materia spectante ad ecclesiam, non valet.
35 Pene omnes,que imponuntur mulieri transeunti ad secunda vota sunt indistincte sublate.
36 Statutum laicorum quod mulier sine consensu patris nō possit contrahere matrimonium,non valet.
37 Lex ciuilis si disponat circa temporalia ad actum spiritualem,sicuti de dote,valet.
38 Iudex secularis potest supplere negligentiam iudicis ecclesiastici, etiam si preuenisset.
39 Lex ciuilis,si disponit circa actum spiritualem,lex vero canonica contradicit statur iuri canonico. 41.
40 Episcopus potest mulierem non suspectam retinere in domo secundum iura canonica.
42 Leges, ⁊ statuta laicorum concernentia ordinem iudiciorum, sunt seruanda,etiam contra clericos.
43 Clericus litigans in foro seculari, an poterit appellare ante sententiam diffinitiuam.
45 Statum laicorum compellens ad compromissum, an habeat locum in clerico litigante in foro seculari.
46 Statuta facta contra consanguineos clericorum, an valeant.
47 Statutum laicorum,quo cauetur quod idem ius reddatur clericis in foro seculari,quod redditur laicis in foro ecclesiastico, an valeat.
48 [redacted]
49 Sta[redacted]
50 Statuta inferiorum a [redacted] disponant contra clericos,non valent.51.52.
53 Statutum disponens quod extantibus clericis masculis femine excludantur, an valeat.
54 Ecclesia habet priuilegiū,vt acquirat dominiū sine traditione.
55 Statutum Mediolani,quod nullus subditus potestati Mediolani, possit alienare in non subditum, nisi soluat tantum pro libra,an alienatio possit fieri in personam ecclesiasticam.
56 Statutum an loquatur in rem, vel in personam multū refert.
57 Clericus negotiator,tenetur soluere gabellam.

Ecclesia sancte Marie.

¶ Ne ad huius famose decretalis interpretationem protinus accedamus, premittendum est primo secundum Bal.in ru.§.e.tit.in princ.
1 in vers.quero an fit differentia.quod licet† statutum contra ius ecclesie, vel contra libertatem ecclesiasticam neutro casu valeat,vt hic,tamen qui statuit contra libertatem ecclesie,plus punitur.auth.cassa.C.de sacros.eccl.non minus.c. aduersus.de immu.ecc.Quod dictum prima facie non videtur procedere sine dubio:quia vbi maius delictum est,maior pena
1 requiritur,cum pena debeat delicto commensurari [1 a]. xxiij.
a q.j.in c.non afferamus.no.Bartol.in l.leuia.in princ.ff.de accu. Bal.in auth.clericus.de epis.⁊ cler.⁊ in l.j.vers.quarto opponitur.C.qui acc.Cald.in cons.j.in tit.de acc.⁊ tradit gl.ij.in c.proposito.xxvij.q.j. Et maius delictum videtur in eo,qui statuit contra ius eccl'ie,quia tollit ius commune,quam in eo,qui contra libertatē ecclesiasticam constituit,quia tollit priuilegium. argu.l.eius militis.§.militia missus.ff.de test.mi.ergo plus debet puniri.Sed potest responderi ꝙ semper non est verum,ꝙ pro maiori delicto maior pena imponatur: nam propter frequētiam delicti,vel propter maiorem inclinationem ad delinquendum,maior pena quandoque pro minori delicto imponitur:vt per gl.in d.c.proposito.⁊ in c.admonere.in verbo,existimes.xxxiij.q.ij.per illum text.vbi maior penitentia imponitur
2 interficienti vxorem,quam matrem [2]: quia vt gl.ibi dicit, homines proniores sunt ad interficiendum vxores, ⁊ ita videtur dicendum in casu isto. Nam laici clericos oppido infestos ha-
3 bent [3], vt dicit ij.q.vij.in c.laicos.⁊ hoc maxime,pretextu libertatis ecclesiastice,in qua clerici sunt melioris conditionis, quā seculares,⁊ ex hoc maior inuidia concitatur: ⁊ ideo proniores sunt laici ad statuendum contra libertatem ecclesiasticam,⁊ sic contra priuilegia ecclesiarum,vel clericorum:vnde vt retrahātur ab eo,in quo magis inclinātur,maior pena statuitur. Quātum tamen ad hoc quod statuta sint nulla,⁊ non valeant in pre-
4 iudicium ecclesiasticorū [4], pluribus modis dicuntur esse ꝯ li-
2 bertatem ecclesiasticam.† In primis ꝑm Inn. in c. nouerint. de sent.exc.sunt illa statuta, que veniunt cōtra priuilegia cōces-
a sa ecclesijs a Deo,vl' a Papa vl' ab Imperatore [a 5], ⁊ sequū-
5 tur,ibi Host.Jo.An.Pet.de Per.⁊ Abb.post alios in d.c.nouerint.⁊ Cy.Bar.⁊ Sal.in aut.cassa.C.de sacros.ec.⁊ idē Bar.ī ꝯs.clxxxvij.dñi prioris.⁊ in l.j.in vers.quinto q̄ro. C.de sum.tri. Bald.in ru.§.e.in prin.ver.sed quero.⁊ in auth.statuimus.in fi. C.de epi.⁊ cle.Pe.de Anch.in c.j.§.e.in ver.q̄ro igitur.Car.in c.ppendimus.in iij.q.de sen.exc.Abb.in cons.lxiij. videtur pri-
3 mo.in prin.li.j.†Secundo, qn̄ auferuntur ea,que concessa sunt ecclesijs,vl' ecclesiasticis psonis de iure cōmuni.canonico,vel ci-
6 uili [6].vt no.Ant.de But.in d.c.nouerint.vbi inquit ꝙ libertas magis tollit in his,que cōpetunt de iure cōmuni.alle.c.fin.de reb.ecc.nō ali.⁊ c.fi.de vi.⁊ ho.cler.⁊ idē Ant.de Bu.in c.cū terra.per illū tex.de elec.cū cōc. vt tradit Alex.in l.filiusfamilias. §.diui.de leg.j.⁊ idem Alex.in ꝯs.ccx.visa facti.li.ij.⁊ in ꝯs.ccix. eo.li.⁊ idem sequit Alex.in cons.xvij.viso instrumento.lib.iiij. Andr.Sic.late in cons.xxxj.lib.iiij.⁊ idem tenet Lap.alle.xcij. inspeximus. Et ideo qn̄ statuitur, ꝙ clerici non possint ꝯhere cum laicis,dicitur statutū ꝯ libertatē eccl'ie:vt no.Domi.in c. fi.in ij.not.de immu.ecc.in vj.⁊ idē Card.in ꝯs.cxliiij.super thémate.⁊ statuta,que subtrahūt libertatē, seu obedientiā Pape, dicuntur ꝯ libertatem ecclesie:vt not.Do. per illum tex.in c.ij.
4 §.ceterum.in iiij.no,de ver.sig.in vj.†Tertio cōtra libertatem
7 ecclesie dicuntur illa statuta,ex quib⁹ clerici timidiores [7 b] red-
b duntur:vt voluit Bart.in d.aut. cassa.vbi exemplum ponit, si minor pena imponat pro homicidio commisso in clericū, quā in laicum.⁊ idem Bart.per illum text.in l.j.§. que onerande.ff. quarum rer.actio non datur.vbi Ange.sequitur,⁊ do. Abb.in d.c.nouerint.Pet.de Anch.in loco supra allega. ⁊ idem Abb. in cons.lxxviij.presens dubium.in princip.lib.j.⁊ Pau.de Castro in consilio cccxxxv. primum dubium. Et isto casu tollitur clericis, quod de iure communi eis conceditur. Unde ista conclusio sub conclusione precedenti satis includitur.

5 Quarto † cōtra libertatem ecclesie etiā statutū dicitur quādo
est cōtra libertatem vnius ecclesie particularis: quia qui facit
iniuriam vni ecclesie, totam Dei ecclesiam offendit: vt notat
Bal. in l. j. in repetit. C. de summa trinit. Et in hoc reprehendit
Innoc. qui videtur aliter voluisse in dicto c. nouerint. & refert
do. Joan. Baptis. de sancto Seuerino in l. omnes populi. ff. de
iustitia & iure. & idem Sal. in authen. cassa. in ij. q. C. de sacrosan.
eccl. vbi circa hoc notabiliter loquitur. Et hoc idē voluit Car.
in dicto c. perpendimus. in iiij. & v. q. & ibi prius late declarat
in quibus libertas, & immunitas ecclesiastica dicatur consiste-
re. Et in ecclesia particulari rationem adducit: quia vniuersa-
lis ecclesia offenditur, sicut in vno clerico, qui coram seculari
conuenitur, quia toto ordini clericorum derogatur. c. si diligē
ti. de foro competen. Et ista libertas concessa ecclesijs dicitur
etiam de iure diuino. c. quanquam. de censib. in vj. glos. nota. in
c. si Imperator. xcvj. distin. in verbo, discuti. facit ille tex. in d. c.
si Imperator. & text. xj. q. j. c. in sacerdotibus. & in c. Syluester. &
x. distinct. in c. certum est. el j. & in c. solite. vbi Abbas not. illum
tex. & inducit, de maiorit. & obedient. facit etiam tex. xxj. dist. c.
j. & not. Oldra. in consil. lxxxiij. an episcopus. Cardina. in c. per
pendimus. de senten. excommunica. Et propter hoc concludit
Rot. in x. dec. in titu. de consuet. in antiquis quod nō valet con
suetudo quod rex Anglie habeat iurisdictionem in clericos,
nec Papa etiam circa hoc, saltem vniuersaliter, potest dispo-
6 nere: vt not. Cardin. & Mod. in c. ij. de maior. & obed. ¶ † Se-
cundo principaliter premitto quod persone, & loca, que sunt de
foro ecclesiastico, statutis laicorum non subijciuntur: quia fo-
c rum sortiri, & statutis ligari, a pari [c] procedunt [8]: vt not. Inn.
8 in rubri. j. de consuet. vbi Anto. de Butr. refert in ver. vnam re
gulam habetis, & dicit quod istam regulam posuit Bald. in dis
putatione incip. statuto. & idem Archid. in viij. dist. c. quo iure.
Spec. in tit. de constitu. §. j. versi. & nota. Et ita arguit Cuman.
in consi. cxxxix. P. laicus. Pau. de Castr. in consi. lxix. visis. vbi
allegat Fede. in consil. xcvj. apparet. & ibidem Alegan. in con-
sil. ccix. ponderatis. lib. ij. & ideo clerici omnes, etiam in minori
9 bus ordinibus constituti [9], cum sint de foro ecclesie. c. cum non
ab homine. de iudi. in c. ij. de foro compet. in c. clericum. in c. nul
lus. xj. q. j. laicorum constitutionibus non adstringūtur. Et me
rito, dicit Bald. in c. cum venissent. de eo qui mitt. in poss. quod
statutum laicorum de compromissis necessarijs non ligat cle-
D ricos, etiam in minoribus [D] constitutos [10]. Et ista etiam pro
10 cedunt in clericis prime tonsure: quia habent immunitatem ec
11 clesie [11]: vt per gloss. in c. nullus. in verbo, tonsura. de temp. or-
di. in vj. & gaudent priuilegio fori: vt not. Hostien. in c. cum con
tingat. de eta. & qualita. Abb. in d. c. cum non ab homine. Nam
clericus prime tonsure idem est, quod cantor, secundum glo. in
d. c. cum contingat. & isti omnes clerici dicuntur. xxj. dist. in c. cle
ros. lxxij. dist. in c. clericum. xj. q. j. c. de persona. ver. ne vero. cū si.
vt per gl. in d. c. cleros. & i d. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. Et qa,
sm canones, prima tonsura dicitur ordo. d. c. cum contingat.
in fi. facit tex. xxvij. q. j. c. si quis episcopus. xliiij. distin. c. non o-
portet. el j. Unde consonat quod iura, que loquuntur in priui-
legio fori, vniuersaliter de clericis, in quibuscunque ordinibus
constituti sint. d. c. cum non ab homine. & in d. c. clericum. xj. q. j.
e etiam in clericis prime tonsure [e] verificentur: & per consequēs
statutis laicorum nō subijciantur. Et idem esset in clericis con
12 iugatis: quia in casibus, in quibus retinent priuilegium fori [12],
vt in capi. j. de cler. coniug. in vj. pariter etiam a statutis laico-
13 rum eximantur [13], per supra dicta. Et hoc specialiter late tra
dit Lap. allegatione cxviij. queritur non leuiter an clericus.
Et non solum in clericis, sed idem generaliter dicendum est in
omnibus personis ecclesiasticis, de quibus expresse textus hic
7 dicit, ibi: super ecclesijs, & ecclesiasticis personis. † Et que di-
cantur ecclesiastice persone, not. per gloss. in c. quisquis. xvij. q.
iiij. in c. duo sunt. xij. quest. j. in c. vt lex. xxvij. q. ij. in verbo, eccle-
siasticis. Et sunt omnes persone, que gaudent priuilegio fori,
de quibus doctores tradunt in c. ij. de foro competen. Et predi
cta non solum locum habent in ecclesijs, de quibus textus hic
f loquitur, sed etiam in omnibus locis pijs [f], cum sint de foro
ecclesie, & ecclesijs equiparentur. c. fin. vbi Abbas in tertio no-
tab. de testamen. capi. accedentibus. vbi Abbas in ij. notabi. de
priuilegijs. not. in c. de quarta. de prescript. Et ideo statutum
13 laicorum non ligat hospitale [13], vt tradit Anton. de Butr. in
consi. xl. nulla est dubitatio. Abb. in consilio xxvi. videtur quod
si: quanquam. Alegand. in consil. ccviij. statutis accurate per-
spectis. libro secundo. Facit tex. in l. omnia. & quod ibi Bartol.
C. de episcopis & cleric. cum similibus. Et generaliter omnia,
que sunt de foro ecclesiastico, statutis laicorum non subijciun-
8 tur, per supra dicta. ¶ † Tertio nō impertinenter queritur,
g an appellatione populi [g], clerici includantur, cum hic tracte

14 tur an statuta populi, vel laicorum, ad clericos extendātur. 14
Et primo pro parte negatiua faciunt plura, in quibus clerus,
& populus, tanquam diuersa ponuntur, in c. quod sicut. de ele-
ctio. in fin. ibi: cleri, & populi. in c. fina. de ferijs. ibi: cum clero, &
populo. in ca. ex parte. el primo. de priuilegijs. ibi, clerum & po-
pulum. & text. in c. vbi periculum. §. super his. de electionibus.
in sexto, in capit. j. de censi. in sexto. in c. vt commissi. de heretic.
in sexto. in clementina prima de reliquijs & veneratio. sanctor.
Cum enim copula ponatur inter diuersa, vt not. in rubri. ff. de
iuris & facti ignorantia. bene infertur quod appellatione po-
puli clerus non comprehendatur. Et ita arguit Abb. post cle.
in alios. in c. j. per illum tex. de prebend. Cardina. in plerisque.
de electionib. Dominicus in capitulo qui in aliquo. per illum
textum. lj. distinctio. ad idem text. lxiij. distinctio. c. nosse. & xciij.
distin. c. miratus. cum similibus. Sed ad ista iura dupliciter re
sponderi potest. Primo quod appellatione populi clerus con
tineatur. non tamē clerici dicuntur esse de populo simpliciter
sed vltra qualitatem popularem alia conditio in ipsis clericis
reperitur, cum sint sorte electi, & diuino officio mācipati: vt di-
citur, in c. duo sunt. xij. quest. j. & xxj. dis. in c. clericos. & in c. cum
secundum de prebend. & propter talem qualitatem iura distin-
cte loquuntur de clero, & populo, non quod diuersa sint, sed tā-
quam genus, & species se habent. vt in rub. C. de ser. & aqua. Le
gitur in Euangelio, discipulis, & Petro. Fit enim ista specia-
lis mentio ad maiorem declarationem. Nam forte videbatur
quod sub nomine populi non comprehenderentur populares
qualificati prout sunt clerici: ad remouendam hanc dubitatio
nem iura sepenumero de clericis specialiter loquūtur. Ad hoc
bene facit text. in l. quesitum. §. penultimo. ff. de fundo instruct.
Uel quia i illa specie est aliquid plus, quam in alijs speciebus,
ideo nominatim specificatur: argument. l. item apud Labeo-
nem. §. ait pretor. ff. de iniurijs. Secundo respondetur, & aduer
tendum est, quod omnia iura supra allegata primo nominant
clerum, deinde populum, quo casu appellatione cleri non ve-
nit populus: quia premissa nominatione cleri, necessaria fuit
nominatio populi, ex quo materia erat communis, & non so-
lum clericis, sed omnibus alijs competebat. Argumentum
quod fit de iuribus supra allegatis haberet locum, quando pri
mo populum, & postea clerum nominarent: quia tunc nomina-
tio cleri post populum non esset necessaria, si sub nomine po-
puli contineretur: sed predicta iura semper prius de clero lo-
quūtur: quod non videtur fuisse factum sine ministerio, ex quo
ita vniformiter semper reperitur. Prima tamen responsio ma
gis satisfacit. Secundo pro ista parte facit tex. xij. questio. pri-
ma capitulo duo sunt vbi dicitur quod duo sunt genera Chri
stianorum, clerici, & laici: ergo non videtur quod sub vno gene
re veniant illi, qui de illo genere sunt. Sed respondetur quod
ille text. loquitur de clericis, & laicis, qui sunt tanquam species
opposite, vt probatur in capitulo j. de vita & honestate clerico-
rum. questio nostra est de populo, & clero, que nomina tāquam
species, & genus distinguunt, vt dictum est. Et verevnicū est ge
nus Christianorum, quia omnes sunt Christiani, & appellatio
ne Christianorum ita veniunt laici, sicut clerici, vt ibi colligi-
tur, & in l j. C. de summa trinita. & fide catholica. Unde verbum
genera, ponitur ibi pro speciebus: quasi dicat, due sunt spe-
cies: vt in simili habetur in lege tertia. §. genera. ff. de acquiren
C da possessione. [C] Tertio hoc videtur efficaciter probari in ca
pitulo si sententia. de senten. excommunicatio. in sexto. vbi si
sententia interdicti proferatur in clerum, populus interdi-
ctus nō videtur, & econtra: & sic vno ipsorum interdicto, alius
licite admittitur ad diuina. Ergo datur intelligi quod ap-
pellatione populi clerus non includatur. Confirmatur hoc,
dum dicit idem econuerso: videtur enim textus equiparare
istos casus. Unde sicut appellatione cleri populus non conti-
netur, vt clarum est, ita econtra, appellatione populi non de-
bet clerus contineri. Sed tamen etiam ad illum textum re-
spondere potest, & dico quod licet ibi interdicto populo, cle-
rus non includatur, hoc prouenit ex eo, quod de vi sermo-
nis, non veniat clerus appellatione populi, sed ibi hoc specia-
liter disponitur contra propriam naturam verborum: quia in
clericis agitur de maiori preiudicio, vt illi interdicti sint, ad
quos rerum diuinarum administratio pertinet. Unde inde-
finita non equipollet vniuersali, quando diuersa ratio repe-
15 ritur [15]: vt nota. in rubrica de regulis iuris in sexto bonus
textus in l. quesitum. §. illud. de legatis tertio. Et patet in simili
de episcopo: nam episcopatus est dignitas, & quidem culmen
16 dicitur dignitatum [16], in capitulo venerabilis. de prebend. &
tamen dispositio, que de habentibus dignitatem simpliciter
17 loquitur, non includit episcopos [17]. c. dilectus. de concessio.
preb. c. inquisitores. de here. in vj. in c. quia periculosum. de sen-
tent. ex

tent.excom.in vj.Secundo respondetur,& dici potest quod ibi
per extensionem de nouo hoc inducatur,& sic Papa ita decla-
rando intētionem suam vlterius procedit,alias ergo secus vi-
detur,arg.tex.in l.j.& quod ibi Bald. C.si rector prouinc.Et in
simili not.Bartol.in authen.quas actiones.C. de sacrosanc.ec-
cle.per tex.in l.si furiosi.C.de nup.facit ad hoc text.in d.c.si sen-
tentia. in verbo,intelligitur, quod de sui natura improprieta-
tem denotat.l.j.in prin.C.de rei vxo.acti.Non obstat quod text.
videtur illos casus equiparare: quia illa equiparatio restrin-
gitur specialiter in illo casu prout loquitur: fit enim illa equi-
paratio immediate, & non per modum rationis adducitur: &
9 patet hoc ibi in illa dictione † etiam, dum inquit.nec etiam e-
conuerso.de cuius natura est implicare causam magis dubita
18 bilem [18]: vt per gloss.in l.si putator.ff.ad leg.Aquil.& ideo ar-
gumen.contra,non videtur absolute pariter procedere. Quar
to inducitur tex.in d.c.duo sunt.dum ibi dicit quod λαὸς gre-
ce Latine dicit populus:ergo videtur ꝙ laici, & populus idē
sint. Sed appellatione laicorum clarum est quod non veniunt
clerici:quia tanquam species opposite ponuntur in c.j.de vita
& honest.clerico.ergo ita videtur dicendum quod nomine po-
puli non veniant clerici.Et ita illum text.inducūt Mod.hic.&
prius illum tex.eodem modo ponderauit Alb.in dictionario,
in verbo,laici.Sed tamen pro responsione considerandum est,
quod laici apud Grecos ponuntur pro specie opposita cleri-
cis:vt in c.j.de vita & honesta.cler.Et si hanc qualitatem homi-
num contrariam clericis exprimere volumus latine,non habe
mus vocabulum,quod precise hoc exprimat. Si tamen aliquo
modo latine hoc dicendum sit,vtimur vocabulo generis, & di-
cimus populum:& sic non precise λαὸς & populus,idem signifi-
cant,sed potius vt genus & species se habēt.Quod ita sit,dedu-
citur ex eo,quod in eodem c.duo sunt.dicitur quod κλῆρος gre-
ce,sors latine dicitur:& tamen precise idem non sonant, cū ver-
bum,sors,sit longe generalius:vnde patet quod pro vocabulo
speciei apud Grecos, nos vtimur vocabulo generis, cum a-
pud nos maior sit terminorū penuria. Nam si populus laicos
proprie designaret,iura vterentur verbis latinis,& dicerent po
pulares,& nō laicos.Unde ex quo iura semper de laicis loquū-
tur,datur intelligi quod verbum,populus,hoc specialiter nō-
demonstret.Et ita resoluūtur, que pro ista parte communiter
19 adducuntur. In contrarium vero [19] quod appellatione popu
li venit clerus,facit primo text.in §.plebiscitum.instit. de iure
natu.vbi dicitur quod populus est genus, & sub nomine eius
varie hominum conditiones continentur: ideo plebeij,senato
res,& patricij includūtur:ergo idem videtur dicendum in cle-
ricis.Sed respondetur quod ille text. intelligitur in homini-
bus eiusdem professionis, qui sunt omnes laici, & Imperatori
subijciuntur:non autem videtur habere locum in clericis, qui
sunt extra iurisdictionē Imperatoris, de quibus ibi loquitur
c.nouit.de iud.xcvj.distin.c.cum ad verū.facit tex.in c.a nobis.
de sent.excom.in c.ij.de consti.in sexto. Secundo hoc probatur
in c.dilecti.de foro compe.vbi priuilegiū datum Anglicis,etiā
clericis competit.Si ergo nomine Anglicorum,vel Mediola
nensium,veniunt clerici, idem videtur dicendū nomine popu
li.Sed ista equiparatio negari potest:quia verbum illud An-
glicis,videt respicere naturam,& originem. Nam verum est di
cere quod Mediolanensis quis dicatur,licet clericus sit: per
hoc enim quod clericus efficiatur,origo natiuitatis non varia
tur:non sic videtur sub nomine populi,quia propter qualita-
D tem clericatus eximuntur, vt non dicantur esse de populo [D],
vt Cardi.tradit in dicta clementina in plerisque.de elec.Secū
do potest responderi quod illud priuilegiū datum Anglicis
a sede apostolica,ex qualitate concedentis intelligatur Angli
cis,scilicet clericis,qui sunt de foro ecclesie. Cum enim ibi vir-
tute priuilegij concedatur a sede apostolica quod Anglici cir
ca mare non possunt conueniri,& ita forus remittatur, intelli-
gitur de clericis,qui erant de foro ecclesie:& hoc modo ille text.
nihil facit.Tertio pro ista parte arg. per textum in authenti.
de questore.in princ.vbi appellatione populi veniunt forenses:
ergo pariter videtur quod clerici comprehendantur. Sed re-
spondetur quod in clericis alia ratio videtur, quā in forensi-
bus simpliciter, cum ipsi exempti sint a iurisdictione seculari,
adeo quod se illi subijcere non possunt: secus in alijs forēsibus.
Vel secundo ille tex. intelligitur duntaxat in ciuitate Roma-
na,prout illum tex.declarat Bald. in rubric. C. qui accusa.Vel
tertio intelligi potest de forensibus, qui haberent ibi domici-
10 lium. Prima tamen responsio melior videtur.Quarto † facit,
20 quia clerici dicuntur etiam de districtu [20]: vt not.Joan.An-
dre.in c.si.de offi.deleg.& ibi Do.in vj.& probatur hoc in c.acce-
dens.el ij.vt lite non contesta. ergo idem videtur appellatione
populi.Ad hoc etiam responderi potest,quod verbum distri-
21 ctus,respicit territorium [21] dicto c.accedens ibi:de districtu & i
cti comitis.Unde licet clericatus non eximat quem de territo
rio,videtur tamen eximere de qualitate populari, que respicit
personam.Et sic,vt patet ex predictis, articulus esset disputa-
bilis:& sic alias disputaui Pisis. Communis tamē opinio est,
quod in materia odiosa appellatione populi clerus non com-
prehendatur.dicto cap.si sententia.de sentent.excomm.in vj.se-
cus in materia fauorabili,dicto cap.dilecti.vbi Abbas ita con
cludit,& idem Pet.de Anchara.Imo.& Abbas in dicto c.j.de
prebendis.& Abbas in c.j.de vita & honestate clericor.cum simi
b bus.vt tradunt Moder [b]. hic. Sed in ista communi opinio-
ne aduertendum,quia iura,que allegantur,non correspondēt.
Et primo textus in dicto c.si sentētia. non videtur loqui in ma
teria odiosa: loquitur enim in interdicto, cuius materia non
videtur odiosa, cū alias fiat lata interpretatio, quia agitur de
salute anime:vt not.Abbas in capit.cum in partibus.in fin.de
verborum significatio.& in capit.primo in gloss.penulti.per il-
lum text.de postulatio.prelatorum.facit tex.in c.penulti.de sen
tentia excommunicatio.Secundo text.in dicto capitu. dilecti.
qui allegatur pro materia fauorabili, continet priuilegium cō
22 tra ius commune,quod solet stricte interpretari [22]. cap.ex tua
rum.de authorit.& vsu pal.not.in capi.cum his.de priuilegijs.
Tertio,quia cōmunis distinctio imperfecta videtur:quia dun
23 taxat materia odiosa [23] vel fauorabilis consideratur, & de ma-
teria indifferenti, nihil dicitur:& quia licet materia odiosa sit,
tamē fit lata interpretatio,quatenus proprietas verborum re-
quirit [24]. l. cum lege.ff.de testamen. vbi Areti. Unde pro re-
solutione circa istum articulum faciatis quatuor cōclusiones.
Prima sit, quod de proprietate vocabuli appellatione populi
veniat clerus, vt probatur in dicto §.plebiscitum. Primo,dū
ibi dicitur, quod vniuersi ciues continentur appellatione po-
puli,ergo etiam clerici,qui dicuntur ciues: vt de populo legi-
tur.x.distinc.c.si in adiutorium.ibi:se Romanum ciuem esse te-
statur. Secundo, quia nomen populi est genus.dicto §. plebis
citum. ergo quelibet species sub genere continetur. Compro-
batur hoc,quia ante clericatum isti erant de populo, vt patet:
& qualitas clericatus superueniens non repugnat:quin clerici
ciues sint & de populo, attenta natura verborum, licet secula-
rium iudicio non subijciantur.Secūda conclusio,quod in ma
teria competenti duntaxat clericis, appellatione populi tan-
tum,clerici continentur.viij.q.j.in capit.licet. dum ibi dicitur,
quod prestantior ex omni populo in episcopum eligitur. Nam
in episcopum eligitur duntaxat ille,qui sit in sacris.cap. a mul
tis.de etate & qualitate.ergo illa verba,ex omni populo,solum
de clericis intelliguntur. Tertia conclusio est econtra in mate
ria,que non competeret clericis,sedtantum laicis conueniret,
appellatione populi non comprehenduntur clerici: vt in cap.
grauem.de sent.excomm.ibi dum dicitur,a potestate, & popu-
lo. Quarta conclusio, in materia indifferenti, & communi ap-
pellatione populi veniunt clerici.facit text.in l.j. C. de summa
trinitate.& in cap.forus.§.iudex.de verbor.signific.ibi:quasi ius
dicens populo.& in c.forte.vigesimatertia quest.iiij.ibi:in popu
lo Dei.Et ad hoc etiam facit text.not.in c.accusatus.in fin. de
her.in vj.& ibi gloss.& Domi.dicit quod in materia indifferen-
ti,appellatione secularium veniunt clerici, a fortiori ergo ap-
pellatione populi. Fallit in casu d.c.si sententia.ratione quam
supra dixi.Et ad supradicta conferunt que Oldr.scribit in cō-
sil.xxxij.questio est.vbi probat quod sacerdos dicatur etiam de
vniuersitate.& idem Alber.in l.j. versic. vidi etiam dubitari.ff.
quod cuiusque vniuersita.no.vbi tacito authore reassumit di-
cta Oldra.in consilio preallegato.& idem sequitur Baldus in
capitulo primo versiculo an sacerdos. de milite, qui bellica ar-
ma depos.Sic etiam episcopus, & vicarius eius,dicuntur esse
25 officiales communis,siue communitatis [25], vt notabiliter tra-
dit Petrus de Ancharano in consilio cccxlij. viso themate.
¶ Summatur, & diuiditur vt per Abbatem hic. Primo se-
cundum Abbatem hic, videtur text. contra Bartolum in l.j.
C.de summa trinitate. hic enim statutum laicorum erat gene-
i rale,non nutriens peccatum,& fundatum in ratione,& tamen [i]
26 non habet locum in personis,vel in rebus ecclesiasticis [26], con
tra Bar.in d.l.j.vt Abbas hic latius deducit. Et ita fundamē
tum Abbat.contra Bartol. est, quia statutum erat generale.&
hoc tenet gloss.in c.ecclesia.§.vt lite penden.Bal.hic,& Salicet,
in authen.cassa.C.de sacrosanc.eccle.& alij,quos Andre.Sicul.
hic refert.Et idem,quod Abb.hic,tradit Cal.in cons.xj.de cō-
stitut.Barto.vero intelligit quod tex.hic de clericis,& ecclesijs
specialiter loquatur.Et idem Card.in repet.c. perpendimus.
de sent.excomm.& hoc sequitur Andreas Sicul. in rubri.de re
bus eccles.non alienand.in secundo dubio.per tex. hic in versi.
vnde statutum Basilij ibi,ornamentis ecclesiarum. Ergo pa-

tet quod specialiter loquitur de rebus ecclesie. Sed ad hoc pri
ma facie responsio manifesta videtur: quia Abb. non loquitur
de statuto Basilij, sed de alio statuto populi Romani de quo
principaliter agebatur hic: & ideo idem Andr. Sicul. hic, per
pendit de hoc, & conatur respondere, dicens quod etiam statu
tum populi Romani verisimiliter specifice de bonis ecclesia
rum loquebatur, ex quo statutum Basilij, quod a simili indu
citur, ita loquebatur: alias non fuisset bonum simile de statuto
Basilij loquentis spāliter ad statutum populi Romani, quod
generaliter loqueretur. Et ulterius cōprobatur hoc duplici ra
tione. Primo considerando rationem, que in principio poni
tur antecedentis, quod laicis non est data potestas super eccle
sijs: nam, vt ex ista ratione ad casum propositum inferatur, di
cendum est quod illud statutum de rebus ecclesiasticis, specia
liter loqueretur: alias si statutum illud generaliter disposuis
set, prout Abb. dicit, potuisset dici quod non intelligeretur de
rebus ecclesie, in quibus statuentes non habebant potestatem,
arg. c. a nobis. de senten. excom. Et ratio illa super ecclesijs, in
qua text. fundatur, non conueniret. Secundo, quia text. dicit
statutum laicorum nullius esse firmitatis, ergo debet intelli
gi quod specialiter de clericis, & expresse loquatur, alias saltem
respectu laicorum valuisset: & sic non esset verum, quod nullius
esset firmitatis. Tertio, etiam alia ratione iste text. contra o
pin. Bar. nihil facit, quia loquitur Bar. quando statutum non
est contra ius cōmune: hic vero statutum erat contra ius com
mune, & contra rationem quod absque citatione possessor esset
priuandus possessione. c. licet episcopus. de preben. in vj. & sic di
ctum Barto. ab isto tex. defendi potest. An autem in se verum
sit, infra videbimus. ¶ Secundo not. Abb. dicit, quod causa
ecclesie licet coram seculari agitetur, non tamen debet decidi se
cundum statutum laicorum. et bene dicit. decidi, & non tracta
ri: quia quo ad ordinationem iudicij, & processus debet seruari
lex fori, vbi iudicium agitatur, vt per glo. & docto. in c. quod cle
ricis. de foro compe. de quo dicam post Abb. Ex quo infertur
quod aliud est, quod causa decidatur, & aliud est, quod in causa
27 procedatur: & ideo de vno ad aliud non infertur [27], vt in not.
q. tradunt Bal. & Pau. de Castro in l. procuratorem. ff. de pro
cura. & quod no. Bart. in l. si in lege. in prin. ff. loc. Pau. de Ca
stro in l. qui Rome. §. Callimachus. de verbo. oblig. ¶ Tertio
not. quod iudex secularis, etiam incidenter non habet iurisdi
ctionem in negotijs ecclesie: vt Abb. hic per istum text. dicit.
Sed hoc non videtur bene probari hic: quia factum iudicis se
cularis non reprobatur hic ratione persone sue, ita quod ipse
non haberet potestatem super facto monasterij incidenter: sed
quia non debuit moueri ex statuto laicorum ad decidendum.
Nam etiam si iudex fuisset clericus, haberet locum quod hic di
citur. Dictum tamen in se verum est, quod iudex secularis, e
k tiam incidenter [k] non habet iurisdictionem in clericos, nec in
materia spirituali. c. tuam. vbi gloss. & doct. de ordi. cognit. c. la
tor. vbi gl. qui filij sint legi. & in c. si iudex. de sent. excom. in vj. de
28 quo dixi in c. decernimus. de iud. [28] ¶ † Quarto not. quod lai
11 corum quidam religiosi dicuntur, quidam non. Et verbum, re
ligiosus, capitur pluribus modis: vt Abb. hic prosequitur in
iiij. notab. ex cuius dictis plura colliguntur. Primo, quod dū
tex. loquitur de laicis religiosis, etiam intelligi potest de con
uersis laicis, qui electioni interesse non possunt. c. ex eo. de elec.
in vj. Conuersi enim dicuntur qui se, & sua obtulerunt habitu
mutato, & profitentur tria substantialia: sunt tamen seculares,
quia non promouentur ad ordines, vt Abb. declarat in c. non
est. in ij. not. de regula. & in c. nō dubium. in fi. de sentent. excom.
Et de pluribus speciebus cōuersorum, not. Cal. in cons. vj. in ti
tu. de regula. Sed cōsiderandum est, quod in talibus cōuersis,
de quibus Abb. loquitur, non videtur loqui tex. hic, quia tales
nullam haberent potestatem, etiam respectu laicorum. xxij. q. j.
in c. duo sunt. & tex. hic videt loqui de laicis, qui habēt potestatē
statuēdi quo ad laicos, licet talis potestas ad clericos nō extē
12 datur. † Et quia tales cōuersi sunt proprie religiosi, vt dictum
est, & Abb. ipse fatet, & a laicis distinguūtur. d. c. duo sunt. xij. q. j.
ergo nō sunt proprie laici. Et ad hoc facit, quia prescribūt spi
ritualia, vt no. in c. causam que. de prescri. vbi Abb. Non obst.
text. in d. c. ex eo. vbi conuersi laici dicuntur: quia respondetur
vt per Do. ibi: & ideo tex. hic, qui loquitur de laicis, etiam reli
giosis, non videt in talibus verificari: quicquid Abbas hic di
13 cat. ¶ † Quinto no. est quod Abb. dicit, quod proprie dicunt
29 religiosi, qui tria substātialia profitentur [29]. Et idem Abb. in c.
dilecta. in glo. de maior. & obed. & in rubr. de regularib. & idem
in c. cum olim. circa fin. de arbitr. Et ideo in statuto ita accipi
tur, vt Abbas dicit in rubr. de regular. & stricte accipiendo, de
illis intelligitur, qui habitum sumpserunt in religione: vt not.
Domi. in c. officium. §. verum. versi. nota bene istud dictum. de
hereticis in sexto. Predicta conclusio limitatur, nisi statutum
alias nihil operaretur: quia tunc verbū, religiosus, largo mo
do intelligeretur. Exemplum in casu notabili, in quo consu
luit Petrus de Anchara. quem Abb. refert in dicta rubr. de
regul. videlicet in statuto Senensi, quo cauetur quod religiosi
non possint habere officia publica ciuitatis. Si enim de reli
giosis proprie intelligeretur, statutum esset superfluum, per
ea, que habentur in c. sicut. & per totum. j. ne cleri. vel mon. ideo
secundum Petr. de Anch. statutum intelligitur de religiosis
largo modo: & sic excluditur hospitalarius, & operarius eccle
sie, licet proprie non sint religiosi. Abbas tamen in dicta rubri
ca tenet contrarium: quia statutum debet proprie intelligi, vt
supra dictum est. Et ad rationem Petrus de Ancha. respon
det, quod satis est, quod statutum nouum ius producat, iuxta
no. per Bartol. in l. j. §. j. ff. ad leg. Falci. Moder. hic dubitant.
Mihi plus placet, quod dicit Petr. de Anchara. considerata
mente statuentium, arg. glos. in l. tale pactum. §. fina. ff. de pact.
30 Non obstat quod nouum remediū statutum inducat [30], vt Ab.
dicit: quia hoc attento nūquam haberet locum communis do
crina doct. in pluribus casibus, in quibus volunt quod statu
tum interpretetur contra ius commune, vt aliquid operetur.
Et ita rationem Abb. in alio proposito destruit Alexan. in l. si
14 cum dotem. in princi. ff. soluto matrimo. † Vel secundo magis
formaliter respondetur, quod nouum remedium tollit super
fluitatem, quādo affert aliquam vtilitatem: alias secus: vt no.
tradit Are. in cons. xx. in questione. & quod no. Mathesi. in not.
lxxx. not. quod Bartol. Ex supra dictis infert Cardina. in con
sil. cxxxviij. dico per premissas literas. quod iura que prohibēt
nouas religiones, vt in c. fin. de religio. dom. in c. j. eo. titu. in vj.
de relig. proprie intelliguntur: &, secundum eum, proprie etiam
religiosus dicitur is, qui per professionem omnem suam volū
tatem imperio prelati irreuocabiliter submittit. c. religiosus.
de elect. in vj. Et ideo non includuntur, secundum eum, paupe
res, qui dicuntur apostoli. Et ad hoc bene facit quod Abb. tra
dit in consil. lv. in questione, que vertitur. in prin. iūcto eo, quod
ibi dicit in ver. & primo ad iura. lib. j. Et per hoc inferunt Mo.
hec, quod non recte Abb. loquatur in c. ij. de foro compet. dum
inquit quod fratres Jesuati faciunt contra prohibitionem. c.
fin. de religio. dom. vbi prohibetur, ne quis nouam religionem
inueniat. Nam, secundum supra dicta, ex quo non sunt proprie
religiosi, hoc non videtur contra illam prohibitionem, que de
vera religione intelligitur. Sed tamen cōsiderandum est, quia
imo prohibitio canonum, videtur in talibus procedere. Dici
tur enim in c. j. e. tit. in sexto. ne quis de cetero nouum ordinem,
aut religionem adinueniat, vel habitum noue religionis assu
mat. Certe ista verba in talibus personis satis videntur veri
ficari: quia saltem est nouus ordo, vel nouus habitus religionis:
& quia eadem ratio videtur, ne confusio inducatur, vt dicitur
in d. c. fin. de relig. domi. Unde cum eadem ratio videatur, pre
31 sertim cum ibi expressa sit: debet extensio [31] fieri ad istos, qui sal
tem largo modo religiosi dicuntur. l. filium habeo. ff. ad Mac.
cum sim. Tertio Ab. hic dicebat in isto quarto notabili, quod
cum text. generaliter loquatur de statutis laicorum, idem erit
in Rege, vel Imperatore, cum laici sint. Et hoc in isto casu vi
detur bene procedere: quia in eis est eadem ratio, videlicet defe
ctus potestatis. xcvj. dist. c. bene quidem. & in c. nouit. in c. cum
non ab homine. de iudic. & est text. in c. tua. de deci. vbi Abbas.
15 Sed in alia materia dici solet quod dispositio, † que generali
ter loquitur, non includit personas in excelsa dignitate consti
tutas. arg. c. quia periculosum. de sen. excom. in vj. & in pulchra
questione tradit Pet. de Anch. in cons. cccxcvj. pro clariori. & in
consil. cccxcviij. efficacibus. dicens quod regula cancellarie, que
annullat gratias, in quibus verus valor beneficij non exprimi
f tur, non habet locum in gratia facta Cardinali [f] [32]. Et idem
32 late Rom. probat in consil. cccxcviij. in casu, quo vertitur quod
cardinales non tenentur ad onus charitatiui subsidij. dictum
tamen consilium Roma. late impugnat Barto. Bellenzinus
in tracta. de charitatiuo subsidio. q. lxvj. vbi plura adducit vl
33 tra ea, que tradunt Moder. in c. ad aures. de rescrip. [33] † Quin
16 to not. casum Pape reseruatum, videlicet approbare statuta
laicorum: alius ergo inferior non potest. Et ratio, secundum
Abbatem videtur, quia negotia ecclesiastica non potest pre
6 latus laicis cōmittere, sed hoc summo pontifici reseruatur [6],
vt habetur in capitu. ij. de iudicijs. Et licet ibi hoc dicatur ra
tione fori, & respectu potestatis iudicandi, idem tamen est quo
ad potestatem statuendi, quia a pari procedunt, vt supra in
principio dictum fuit. Ratio tamen, quam Abbas adducit,
non videtur generalis: quia prelatus causam temporalem lai
co committere potest, secundum glos. quam doctores commu
34 niter [34] sequuntur in d. c. ij. de iudic. Et attenta ratione Abb.
esset dicen

esset dicendum quod tali casu valeret statutum confirmatum
a superiore, qui haberet potestatem faciendi statutum in mate
ria, de qua ageretur. Et ideo dicendum est hoc esse de reserva-
tis Pape immediate per istum text. quare ratio Abb. non sa-
tisfacit. Et ista confirmatio, per quam actus nullus confirma-
35 tur, debet fieri ex certa scientia [35], vt no. Inn. in c. j. de transac.
in verbo, infirmitatis. Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. ecc.
in l. si constat. ff. de app. ⁊ tradit Alex. in cons. lix. viso instrumẽ
to. lib. j. And. Sicu. hic. Et in dubio Papa confirmando non
videtur confirmare statuta, que sunt contra libertatem eccle-
sie, vt no. Bal. dicit in l. omnes populi. ver. sed nunquid Papa.
ff. de instit. ⁊ iur. ⁊ idem Bal. in c. venientes. ver. sed quid si prin
ceps. de iureiurand. Et Potestas, qui iurauit seruare statuta,
non tenetur seruare illa, que sunt contra libertatem ecclesie, vt
not. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. in xxvij. quest. de offi. pro-
cons. ⁊ lega. Et quamuis Papa reprobaret aliqua statuta for-
te contra libertatem ecclesiasticam, non tamẽ videtur alia in-
36 ualida approbare [36]: vt not. Bald. ⁊ Imol. in l. legata inutili-
ter. de lega. j. Et generaliter statuta iniusta nunquam in dubio
videntur confirmata a summo pontifice, vt no. Bar. in l. j. ff. de
his qui sunt sui vel alie. iur. alleg. c. j. de iniur. in vj. ⁊ idem not.
Bal. in l. j. in princ. ff. de constitu. princip. ⁊ in c. j. in princip. per
17 quos fiat inuestitu. cum simil. † Et ex predictis infertur ad q.
per dominum Abb. post Io. And. ⁊ alios, vtrum Papa pos-
sit se subijcere iurisdictioni Imperatoris, vel alterius laici. Et
37 communiter doct. tenent quod non [37]: vt Abb. hic concludit.
⁊ idem Abb. in c. significasti. vers. ex his dictis. de foro compet.
⁊ in c. at si clerici. in prin. de iudi. in c. P. ⁊ G. de offic. deleg. Et
ratio potissima videtur, quia hoc esset in dedecus dignitatis:
ideo non videtur quod ipse renunciare possit, argum. c. si dili-
genti. in c. significasti. de foro competen. Et simpliciter Mod.
hic sequuntur. Et ad hoc facit, quod Papa habuit a Deo istã
prerogatiuam, vt ab alijs iudicari non possit. xix. distin. ita do-
minus. ergo non videbitur ab eo posse abdicari: cum ius diui-
num ipse tollere non possit. xxv. q. j. c. sunt quidam. ⁊ quia vni-
uersalis status ecclesie turbaretur, ergo videtur quod non pos
sit, vt no. Abb. in c. ij. de maiorita. ⁊ obed. per ea, que no. per glo.
in c. literas. de restitu. spolia. Sed tamen predictis rationibus
responderi potest. Nam primo tex. in d. c. si diligenti. cum simi.
videtur procedere, prout loquitur in eo, qui habet iudicem su-
periorẽ, ⁊ sic ab alio iudicari potest. Secus videtur esse in Pa-
pa, qui ab alio iudicari non debet. Unde conuenit ad tollen-
dum suspicionem, que esset in causa propria vt alteri se subijce
re possit. Et sicut ipse in causa propria iudicare potest, ita vi-
detur quod alteri hoc committere possit. c. vt litigantes. de of-
fic. ordin. in vj. ⁊ in regula, potest. de reg. iuris. in vj. Et per hoc
etiam respondetur ad c. significasti. quia ibi agitur de preiudi-
cio alterius iudicis: ideo sine consensu eius non potest alteri se
subijcere. Que ratio cessat in summo pontifice, qui est iudex in
causa propria, ⁊ quia Papa potest renũciare Papatui: vt est
text. in c. j. de renunc. in sexto. ergo pariter videtur quod alteri
se submittere possit: nisi dicatur quod hoc argument. non va-
let. quia facta renunciatione remaneat priuatus: ⁊ hoc non vi-
detur inconueniens: non sic quando Papa remaneret, ⁊ alteri
subijceretur, quia absurdum videretur: ⁊ ideo respondetur: vt
supra dictum est. Non obstat quod dicitur de vniuersali statu
ecclesie: quia hoc haberet locũ, quando Papa generaliter sub-
ijceretur iudici seculari: secus in aliquo casu particulari. Et
Papa potest in aliquo ius diuinum limitare, licet tamen il-
lud tollere non possit, vt dictum fuit in c. que in ecclesiarum. s.
e. Et ita euitari possunt rationes, que pro communi opinione
38 adducuntur. Unde alia fuit opinio affirmatiua [38], quod Pa
pa possit, prout tenet glo. lxiij. distinctio. in c. in synodo. in ver-
bo, Apostolicam. ⁊ in c. nemo. in glos. j. ix. q. iij. ⁊ sensit gl. in proe
mio sexti, in verbo, seruus. ⁊ probatur ista opin. in l. est receptũ.
ff. de iurisd. om. iu. vbi iudex maior potest iudicio inferioris se
subijcere. Sed Imol. hic, respondet quod ille tex. procedit, quã
do iurisdictio inferioris prorogari potest: secus videtur in ca-
su isto, vbi iurisdictio laici prorogari non potest. d. c. si diligen-
ti. Ad hoc replicari potest, quod in summo pontifice iurisdi-
ctio etiam in laicum videt posse prorogari, cum ipse etiã cau-
sas spirituales laico cõmittere possit: vt not. in c. decernimus.
de iud. Secũdo pro ista parte videt tex. in c. nos incõpetenter.
ij. q. vij. vbi Papa iudicio Imperatoris se submittit. Doc. cõ-
muniter respõdent, quod ibi, iudicium, pro discretione accipi-
tur: ⁊ ibi loquitur tex. ex quadam humanitate, non sm dispositi-
onem iuris. Sed hoc videtur contra illum tex. dum inquit: le
gitimo terminẽtur examine. ⁊ ibi: indiscussum vel indefinitum
remaneat. Nam ista verba ostendunt, quod textus loquatur de
vero iudicio. Et ita Dom. ibi ponderauit illum text. ⁊ sequun
tur Mod. hic, ⁊ in d. l. est receptum. Sed tamen ad illa verba,
in quibus magnam faciunt vim Mod. respõderi potest, quod
non respiciunt iudicium Imperatoris, cui Papa ibi subijci-
tur, sed referuntur ad illum, qui per informationem transmit-
titur, prout patet ibi. Talis enim debet omnem rem diligen-
ter, ⁊ legitimo examine perscrutari, vt veram relationem face-
re possit. Et ideo ille tex. non bene ponderatur. Et ista opinio
verior de iure videtur, licet altera opinio communiter appro-
18 betur. ¶ † In glossa secunda in fin. nota. secundum Abbat.
quod bona patrimonij clericorum gaudent eodem priuilegio
39 cum bonis ecclesie [39]. Et hoc procedit solum in casibus expres
sis a iure: alias secus, vt Abbas hic concludit. ⁊ idem Ab. post
Antonium de But. in capitulo si diligenti. de prescriptio. ⁊ in
c. j. de consuetud. in c. fi. de vita ⁊ honesta. clericor. in c. ex literis.
de pignor. cum similib. vt tradunt Mod. hic. Sed in ista com-
muni resolutione animus non quiescit. In effectu enim regula
esset negatiua quod clerici in bonis patrimonij non haberent
priuilegia clericorum: cuius cõtrarium videtur presuppone-
re text. in c. fin. de vit. ⁊ honest. cleric. Unde probabiliter dici po
test quod quando bona principaliter sunt in consideratione,
non gaudẽt priuilegio clericorum: secus si persona considerez
principaliter, quia tũc que accessorie veniunt, gaudent priuile-
gio clericorum. Et hoc modo plura dicta contraria docto-
rum, que simpliciter referuntur per Mod. hic concordari pos
sunt. Nam ratione fori bona patrimonialia eodẽ gaudent pri-
uilegio. l. decernimus. vbi text. C. de episc. aud. quia quo ad fo-
rum persona principaliter consideratur: vt not. Oldr. in cons.
lxxiij. an episcopus. facit quod not. Abb. in c. qualiter. de iud.
dum loquitur, quando clericus actione reali conuenitur. Et si
cut non possunt collectari res ecclesie, ita nec bona patrimonij
clericorum [40]: vt not. Anto. de Butr. in c. j. de consuet. versi.
40 quid si consuetudo. vbi Imo. sequitur. ⁊ idem Anto. de Butr.
in c. non minus. in iij. not. de imm. ecc. In isto enim casu etiam
persona principaliter cõsideratur: quia collecte ille dicuntur,
41 que imponuntur persone pro rebus [41]: vt notat Bartolus in
l. rescripto. §. sciendum. ff. de mun. ⁊ hono. ⁊ in l. libertus. §. sola.
ff. ad muni. cum simil. vt Alexand. scribit in consil. lxviij. ⁊ viso.
in prin. in ij. libro. Secus, vt dixi, quando principaliter ipsa bo
na sunt in consideratione: quia tunc bona patrimonij non ha-
bent priuilegium clericorum, prout est in tributo: vt per gl. xj.
q. j. in c. si tributum. de decimis. ⁊ per glo. in c. nouum genus. de
deci. ⁊ in prescriptione, vt per gl in c. possessione. xvj. q. iiij. cum
simi. facit quod habetur in d. l. rescripto. §. sciendum. ff. de mu. ⁊
hono. Et ista ratione non datur restitutio in integrum cleri-
co in bonis patrimonij: quia illa conceditur respectu honorũ,
⁊ non intuitu persone. c. j. de restitut. in integ. Predicta conclu
sio limitatur non habere locum, quãdo bona patrimonij in ti-
tulum conceduntur: quia tunc talia bona indistincte gaudent
priuilegio ecclesie. glo. no. in c. ecclesie. glo. no. in c. episcopus. in
glo. fin. de preb. quam adducunt Mod. dicentes quod non so-
let ad hoc notari. Sed addatis Bald. qui illam glo. ad hoc alle
gauit in tit. de pace Constan. in ver. ex his apparet. Et pro di-
cto gl. arguunt Mod. hic ex regula cõmuni, qua subrogatum
capit naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui
iniuriarum. ff. si quis caut. Cum ergo tali casu bona patrimo-
nij subrogata sint in locum beneficij, ⁊ bonorum ecclesie, debent
habere priuilegium. Sed responderi potest, quod per illam in
titulationem bona non videntur subrogata in locũ bonorum
ecclesie, sed pro exoneratione episcopi, qui teneret prouidere or
dinato, nisi haberet patrimonium. c. episcopus. ⁊ c. tuis. de pre
ben. ⁊ ideo gl. in d. c. tuis. tenet quod talis intitulatio nihil ope
retur. Nec obstat quod actus intitulationis debeat aliquid o-
perari: quia Abb. ibi respondet, quod satis operatur, quia hoc
modo iuri satisfactum videtur. Sed ista ratio parum facit: qa
etiam absque intitulatione sufficit quod ordinatus ex rediti-
bus patrimonij viuere possit. d. c. episcopus. in fine. ⁊ dicto ca-
pitulo tuis. Unde concludendum videtur, quod cum ordina-
tus ad titulum patrimonij non sit onerosus ecclesie, saltem vi-
detur quod intitulatio debeat operari: vt ĩ talibus bonis suis
l priuilegia [l] bonorum ecclesie consequantur, secundum gloss. in
dicto capitulo, episcopus. Quam sequitur Baldus in loco pre
allegato. Et hoc intelligitur, vbi tractatur de fauore eius: se-
cus si agatur de preiudicio intitulati ad patrimonium: ⁊ ideo
non obstante intitulatione poterit bona patrimonij alienare:
vt per glossam in dicto capitulo, tuis. que ita loquitur ⁊ pro-
cedit. ¶ In glossa fina. not. quod sententia lata contra non
confessum, vel non conuictum, est nulla. In quo Abbas ponit
19 tres conclusiones, in quibus instandum erit. Prima, † est,
quod si fuerit lata sententia absque citatione, clarum est quod
42 sit nulla [42]. l. j. §. item cum ex edicto. ff. que sentent. sine app. resc.

⁊ in l.ij.vbi Bald.C.si per vim,vel alió modo.⁊ notat Calderi.
in consi.viij.in prin.de re iud. Pet.de Ancba.in consi.xvj.viso
processu.⁊ in cons.ccxij.de iure communi.in prin.⁊ in cons.cclx.
ex verbis.⁊ Roma.in consil.cccxxj.in casu proposito.circa fin.
And.Sicul.in consil.xlij.lib.iij.Et boc etiam procedit in prin
43 cipe [43], vt no. Bal.per illum tex.in l.fin.C.de legi.Ad idem fa
cit tex.in c.j.⁊ ibi Abb.post alios de caus.poss.⁊ proprie.⁊ idem
Abb.in c.cum olim.de re iud.per tex.in cle.pastoralis.de re iu.
cum simi.⁊ tradit Alex.in l.de vno quoque.ff.de re iudi.⁊ Ro.
consil.cccclxxxvij.in causa presenti.in fin. Andre.Sicu.in con
sil.xxiij.lib.ij.⁊ Areti.in consil.clxv.Et boc etiam locum babet
in summarijs.cle.sepe.de ver.sign.in vers.non sic tamen.simili
44 ter licet de facto iudicari possit,citatio tamen requiritur [44],vt
Ro.concludit in cons.cccxxxviij.bec sententia.et boc not.⁊ late
tradit Nellus in trac.banni.in iiij. q.in iij. parte primi tempo
ris. Et non valeret statutum,quod contra non citatum vale
45 ret sententia [45]: vt not.Bal.dicit in l.j.ver.sed bic queritur.C.
quomodo ⁊ quando iud.Et talis nullitas proueniens ex defe
ctu citationis,non tollitur a statuto, quod generaliter nullita
tem actus remoueret:vt not.Cald.in d.consil.viij.de re iud.cir
ca fi.⁊ idem Ang.in cons.clxvij.in facto proponitur circa fi.⁊
20 Petr.de Ancba.in d.consil.ccxij.de iure communi.† Predi
cta conclusio limitatur, nisi quis esset presens in iudicio: quia
46 tunc alia citatio non requiritur [46], vt Abb.bic dicit,allegan
do Bartol.in l.prolatam.C.de sen.⁊ idem Bart.in rub.C.de in
ius vocan.cum concordan.vt ibi tradit Alex.⁊ idem Bartol.⁊
Moder.in l.j.ff.de in ius vocan.Non tamen cogitur statim re
spondere:vt per Bal.in l.cum fratrem circa finem. versicu.sed
pone.C.de bis,quib.vt ind.Sed tamen aduertendum est, quia
ista limitatio bene procedit in processu,prout loquitur Barto.
⁊ doc.in locis preallegatis.Sed in sententia,prout Abb.bic di
cit,boc nō videtur verum:quia non sufficit,partem esse presen
47 tem in sententia,sed citatio precise requiritur [47]: vt no.tradit
Rapba.Cuma.in consil.vij.visis in prin. vbi Allegat Bart.in
trac.ad reprimendum.in verbo super dicto crimine.⁊ facit gl.
21 in clem.sepe.in verbo,ad id.de verbo.signi.cum simil.† Simi
liter Abbas dicit quod monitio iudicis sedentis pro tribuna
48 li babet vim citationis,⁊ peremptorij [48]: vt per gl.in capitulo
consuluit in verbo terminum.de officio delega.⁊ ad idem glos.
⁊ Bald.in l.ij.in iiij.nota.C.quomodo, ⁊ quando iud. quod de
claratur vt per Sali.in d.l.ij.⁊ Mod.in d.c.consuluit.⁊ limita
tur bic vt per Bal.in c.j.vers.sed mirum.de mili.vasal.qui con
22 tu.est.† Secunda conclusio Abb.est,quod si facta citatione iu
dex processit,non data copia parti ad se defendendum,senten
tia etiam est nulla.Alleg.Inn.in c.tua.de cobab.cler.⁊ mulier.
Istam conclusionem reprobat Peru.in c.dilecto.de app.in lv.
q.ver.secundus casus est.vbi cōcludit quod quādo pars offerē
do suas defensiones petit dilationes a iudice, ⁊ iudex protulit
sententiam,non admissis defensionibus,sentētia non dicit nul
la:quia cum pars citata fuerit,videtur lata cum cause cogni
tione.l.in cause.§.causa cognita.ff.de mino.⁊ no.Bar.in l.prola
tam.C.de sen.⁊ dicit ꝙ Inn.in d.c.tua. non firmat se in tali opi
nione.Et quod valeat processus,probatur,secundum eum in c.
dilectus filius.de rescr.in c.ex parte.M.de ap.vbi si iudex non
admittit exceptiones,⁊ defensiones,debet appellari,⁊ si nō ap
pelletur,valeret sententia:quia est contra ius partis.clem.cum
a repulsione.de ap.⁊ ad idem videtur tex.quem ibi ponderauit
Bal.ad boc in c.constitutus.el ij.de testi.⁊ facit text.in c.inter
posita.in prin.de app. Sed ad ista videtur posse responderi, ⁊
primo non videtur verum,quod per citationem dicatur adbi
beri cause cognitio:quia cause cognitio in sola citatione nō cō
sistit.⁊ ideo tex.in d.l.in cause.§.causa cognita.copulatiue loqui
tur,⁊ dicit causa cognita, ⁊ presentibus partibus restitutio cō
ceditur.Bene verum est,quod in cause cognitione citatio vide
tur esse necessaria,sed sola citatio non sufficit:⁊ de cause cogni
49 tione loquitur Bar.in d.l.prolatam.Non obstant [49] alia iura,
in quibus appellatio videtur esse necessaria: quia ibi poterat
iudex moueri ex aliqua iusta causa ad non admittendum exce
ptiones. Et ita in dubio presumitur pro iudice, qui exceptio
nes non admittit:vt not.dicit Anto.de But.in c. post electio
nem.de conces.preben.⁊ sequitur Alex.in cons.xlj.babita super
contentis.in prin.li.ij. ⁊ in dictis iuribus non erat totaliter de
fensio denegata:quia in causa erat processum, Secus videtur
in casu,in quo Abb.bic loquitur.Item licet nō appelletur, po
tuit tamen appellari,quamuis sententia esset nulla: vt in c.ex
23 bibita.de iud.†Tertia conclusio Abb.est,quod similiter nulla
est sententia, quando iudex non plene informatus de meritis
cause sentētiam tulit.alleg. textum in capitulo cum ex literis.
de in integrum restitutione. ⁊ Bartolus in lege cum prola
tis. de re iudicata. Sed concludendum est,quia primo textus
in dicto c.cum ex literis.videtur probare contrarium, dum ibi
datur restitutio:quia non fuerat iudex plene instructus:⁊ sic vi
detur quod valeret sententia.Et ita Abb.ipse boc dicit ibi, in
viij.no.⁊ quod no.Bar.in d.l.cum prolatis. nibil facit quia lo
quitur ibi de sententia lata contra legem, que est nulla:sed bic
nos loquimur de sententia lata contra ius partis, que valet, ⁊
transit in rem iudicatam,nisi appelletur. Et contra istam con
clusionem faciunt omnes rationes, que supra contra secundā
conclusionem adducte sunt, secundum Perusinum,que in ca
su isto videtur bene procedere,Et ad boc facit,quia probatio
50 nes nō sunt de substātia [50] iudicij:vt no. Bar. in l.prolatā. in fi.
C.de sen.Bal.in l.ij.C.de eden.cum simi.vt tradit Alex.in cons.
cv.ponderatis.li.v.facit quod no.In.in c.prudentiam. in prin.
de off.deleg.cum concor.vt tradunt Mod. bic.⁊ no.Ange.in l.
iudices.in ij.no.C.de iudi.vbi inquit quod iudex,qui non discu
tit de meritis cause,grauat partem,⁊ ideo potest ab eo appel
lari.Nam si iudex non vidit acta,dicitur sententia iniqua.alle.
Inno.in c.cum Bertoldus.de re iud.⁊ idem Abb.in c. afferte.
de presum.per illum tex.dicit valere sententiam,licet nulle pro
bationes facte fuerint,quādo in causa processum fuit.Et idem
Abb.bic in repetitione.secus si nibil agitatum fuit: quia tunc
sententia est nulla.Et ita,secundum eum,intelligitur glo.bic:
51 quia pro iudice presumitur [51]. c.in presentia.de renunc. ⁊ ideo
valet sententia absque probationibus, per supra dicta. Secus
quando constaret,quod iudex instructus non fuisset,⁊ quod de
causa non cognouisset:quia non valeret sentētia. ita saluatur,
⁊ procedit gl.bic.facit tex.in l.ex stipulatione. C.de sen.in clem.
pastoralis.de re iudi. Et ideo si fuit lata sententia in tam breui
tempore,quod cause cognitio non potuerit adbiberi, non va
52 let [52]: vt no.Bar.in d.l.prolatam.⁊ Cald.in cons.vlti.tit.de re
iudi.⁊ Petr.de Ancba.in cons.lxxxij.visis diligenter.⁊ in con
sil.lxxxviij.visis consilijs.cum similib.vt tradunt Moder.bic.⁊
idem Fulg.in cons.clxv.in questione.in prin.⁊ Pet. de Ancba.
in alio cons.cclvj.in causa,⁊ questione.⁊ Perusi. in d.c.dilecto.
in dicta q.lv.Et conclusio Bart.intelligitur, quando ex breui
tate termini manifestū sit, quod nullo modo potest esse instru
ctus:secus si instrui potuit,licet non plene:vt not. Abb.in d.c.
cum ex literis.per illum tex.vt supra dictum fuit.¶ Superest
vt propriam, ⁊ peculiarem materiam buius decretalis aggre
diamur:quam do.Abb.bic prosequitur,considerando in mem
bro principali septem casus. Et secundum ordinem eius solito
more eliciam conclusiones,applicādo varias questiones prout
24 opportunum videbitur.† Prima conclusio Abb.est in primo
casu,quod constitutio Imperatoris,que specialiter de clericis
vel rebus ecclesiasticis loquitur,etiam si fauorabilis sit,non va
53 let ex defectu potestatis,per illum text. [53] ⁊ per alias rationes,
quas ipse bic inducit:⁊ boc melius probatur in c.bene quidem.
xcvj.dist.vbi magis precise dicit, quod laici,licet religiosi sint,
⁊ potētes,de facultatibus ecclesiasticis aliquid decernere quo
libet modo probibētur.Nam potestas statuendi a iurisdictio
54 ne regulatur [54]: vt no.Bar.in l.omnes populi.in j.q.prin.ff.de
inst.⁊ iur.Bal.in l.fin.per illum tex.C.de iurisdi.om. iudi.l.de
cernimus.C.de sacrosan.eccles.Ant. de Butr.in c.cum omnes.
col.pen.ē.eo.⁊ Pet.de Ancba.in c.j.in ver.nono quero.ē.eo.fa
cit tex.in c.ij.eo.tit.in vj.Sed Imperator,vel alius princeps se
cularis,nullā babet iurisdictionem in clericos, vel bona eccle
siarum.xcvi.dis.c.cum ad verum.c.si Imperator.⁊ xj.q.iij.c.pla
cuit.⁊ in c.Sylvester.⁊ x.dist.c.certum.⁊ in c.si diligenti.de foro
compe.Ergo sequitur, quod ex defectu potestatis constitutio
non valet.Ex qua conclusione infertur,quod omnes leges que
babentur in titu.C.de sacrosanct.eccl.⁊ in tit.de episc.⁊ cle .non
valeant,cum de clericis,⁊ bonis ecclesiarum specialiter loquan
tur,⁊ ideo solennitas introducta per Imperatorem in aliena
55 tione bonorum ecclesie [55]: vt in autben. boc ius porrectum.C.
de sacrosan.eccle.non attenditur,vt Abb.bic dicit:⁊ not.Inn.
in c.j.de reb.eccl.non alie.in vj.⁊ ibi Dom.in gl.in verbo, Tra
ctatus.in fi.⁊ idem Abb.in c.nulli.in fi.de reb.eccl.non alie. ⁊ in
c.inter alia.versi.preterea,el ij.de immu.ecc. ⁊ in c. in presentia.
vers.ego in boc dubito.de prob. vbi eadem ratione concludit,
quod iura ciuilia,que loquūtur de empbyteosi ecclesie,non de
bent obseruari:de qua dixit ibi Cald.xxviij.Sic etiam tex.in l.
ad instructionem.C.de sacrosanc.ecc. non debet obseruari: vt
not.per gloss.in c.nonarum.xvj.q.j.de quo tradit Calde.in con
sil.ij.in tit.de censi.Abb.in cons.iij. videtur primo dictum mo
nasterium.in j.lib.Bartol.⁊ doct.in d.l.ad instructionem,⁊ late
25 And.Sicu.in consi.j.in iij.lib.⁊ in cons.xxix.in iiij.lib.† Secun
da conclusio Abb.est in secundo casu, quod lex ciuilis, que ge
neraliter loquitur,⁊ sine peccato seruari non potest,non valet:
56 vt patet in legibus inducentibus prescriptionem [56] cum mala
fide.c.si.de prescript.⁊ est gloss.ordinaria in regula,possessor.de
reg iur.

regu.iur.in vj.not.Barto.in l.priuilegia.C.de sacrosanct.eccle.
Petr.de Ancha.in d.c.j.š.eo.⁊ Abb.in c.j.de oper. noui nunc.
⁊ in c.clerici.de iudi.facit tex.in c.j.⁊ ij.x.dist.Unde ratione pec
cati etiam inter laicos potest papa statutum, vel consuetudi-
nem tollere:vt not.Abb.in c.ad nostram.in vlti. not. per illum
tex.j.de proba.Et ideo ꝙ dicitur,qui peccat legis authoritate,
m non peccat[m].xxiij.q.iiij.in c.qui peccat.intelligitur de authori
tate iuris canonici:vt no.Bal.in c.in omni.de testib.Et ꝙ dici
solet,quod leges sunt diuinitus promulgate.xvj.q.iij.c.fi.intel-
ligitur quando iuste sunt,⁊ non continent peccatum.facit tex.
xj.quest.iij.in c.Imperatores.Et ista conclusio procedit,etiam
si agatur de peccato veniali:vt not.Joan.de Imol.in cap.fin.
de prescriptio.in iij.notab.ex eo ꝙ de peccato veniali.not.glos.
xxij.q.iiij.in c.si aliquid.in verbo,peiorem. ꝙ iuramentum non
ligat,quando etiam nutrit peccatum veniale:vt no.idē Imo.
post Ant.de But.in c.si vero.de iureiur.⁊ Joan.And. in c.quā
uis.de pact.in vj.⁊ in d.c.fi.respondet Imo.ad illum tex. qui vi
detur facere in contrarium,dum loquitur de peccato mortali.
26 †Et circa illum tex.d.c.fi.no.est singulariter vnum, ꝙ non est
relatum in locis communibus Mod.ꝙ ille text.non habet lo-
cum in legato,ꝙ poterit prescribi per heredem, non obstante
n ꝙ habeat notitiam[n] testamenti, ⁊ ꝙ videatur esse in mala fide:
quia in legato actio non competit legatario,sed potest compe
tere acceptando legatum,⁊ tex.in d. c.fi. intelligitur quādo p̄-
scribitur contra creditorem, cui actio competit de presenti.
Ita dicit mirabiliter Pet.de Anchara.in regula,sine posses-
sione.in ver.item intelligas.de reg.iu.in vj.⁊ ibi refert Bal. ita
consuluisse.Sed tamen istud dictum periculosum videtur: qa
statim mortuo testatore actio videtur cōpetere legatario.§.no
stra autem. Insti.de leg.facit tex.in l.cuz pater.§.surdo. de leg.
ij.Nam ratio Pet.de Anc.haberet locum si legatum relictum
esset legatario,si volet:iuxta l.si ita legatū.§.illi,si volet. de leg.
j.Preterea,dato ꝙ de presenti actio non cōpeteret, tamē quia
hoc pendet a volūtate legatarij,non videtur impediri prescri-
ptio:sicut in simili,quia actioni pignoratitie prescribitur, licet
non sit nata ante quam debitum soluatur:vt per gl.in l. cū no-
tissimi.§.j.in verbo,conatur.C.de prescr.xxx.ann.⁊ in not. casu
tradit Pau.de Cast.in cons.ccxcij.alias est ccxc.ego Paulus.
Unde sicut prescriptio potest habere locum, ita debet impedi
ri propter malam fidē d.c.fi.de prescrip.⁊ in terminis,ꝙ etiam
ille tex.habeat locum in legatario, consuluit Raph. Cuma.in
consil.cxlvij. domina Contensia.Et ex ista q.superius firmata
o infertur,ꝙ cum duellum[o] ratione peccati prohibitum sit de iu
57 re canonico[57].leges ciuiles,que illud permitterent,non valent
vt no.Jo.de Im.in l.cum filius.§.fi.de lega.ij.⁊ ibi infert, ꝙ il-
le qui duellum acceptauit,licite illud possit recusare. Et dicit
Ange.ita consuluisse vna cum Fran.de Rāpo.⁊ hoc idē refert
Imo.in l.is,qui reus.ver.nunquid tamen ex aliquo casu. ff. de
pub.iud.vbi etiam dicit Ang.consuluisse, ⁊ habuisse centuz au
reos ab vno,qui volebat recusare pugnam si de iure potuisset.
⁊ idem sequitur Jo.de Ana.in rub.de cle.pug.in duel. circa fi.
27 †Tertia conclusio Abba.est in tertio casu,ꝙ quando lex Im-
peratoris,generaliter loquitur,⁊ rationabilis sit.⁊ fauorabilis
58 cui canones non contradicūt,etiā habebit locū in clericis[58]:se-
cus si preiudicialis sit.Et fauorabilis reputatur illa,que cōmo
dum,⁊ in commodum afferre potest,vt patet in omnibus legi-
bus,que de contractibus loquuntur: nam omnes que canoni-
bus non contradicunt, etiam quo ad ecclesias,⁊ ecclesiasticas
personas seruari debent,vt Abb.hic deducit:⁊ idem Petr.de
Anc.in c.j.ver.circa illam tamen doctrinam š.e.facit text.in c.
j.de ope.no.nun.vbi Ab.⁊ idem Abb.in c.dilecti.in c.innotuit.
de arbi.in c.j.de iura.cal.cū fi.vt tradunt Mod.hic.⁊ idē Ant.
de But.hic ver,dic si queritur.Arch.x.di.in c.lege.Host.⁊ doc.
in c.fi.de solu.cum fi.vt tradit Alex.in consi.cxxj.viso themate.
lib.ij.⁊ idē Alex.in consi.cxxij.viso processu.lib.v.⁊ consi. seq.cir
ca fi.Et ideo leges,que de tutoribus loquuntur,etiam in cleri-
cis locum habent:vt not.Bal.in consi.ccxliij.in q.ista.lib. j. Et
illi qui infames sunt de iure ciuili,etiam de iure canonico infa
mes habentur:vt no.Ang.in l.j.in prin.ad fi.ff.de his, qui not.
infa.vbi allegat Inno, in c. qualiter.de acc. Sed tamen in ista
conclusione aduertendum est: nam principaliter videtur fieri
differentia vtrum iura ciuilia specialiter de clericis, vel rebus
ecclesiasticis loquantur,⁊ non valent,etiam si fauorabilia sint,
vt in prima conclusione supra dictuz est:secus si generaliter lo
quantur,vt in ista conclusione hic.Ista differentia nō videtur
vera de iure, quia vis tota, consistit in materia de qua agitur.
Si enim fauorabilis sit,ita ꝙ in effectu priuilegium contineat
habebit locum in clericis,etiam si de ipsis specialiter nō loqua
tur:quia,vt supra dictum est in prima conclusione, clericis pri
uilegium concedi potest:vt not.in c.nouit.de iud.Si vero ma-
teria non sit fauorabilis,vel etiam fauorabilis sit,sed iura ciui-
lia loquuntur prohibendo,⁊ precipiendo, ex quo superioritas
arguitur, sicut non valent,quando nominatim de clericis lo-
quuntur ex defectu potestatis,vt patet hic in statuto Basilij:ꝙ
tali casu lex.que loquitur generaliter,non valebit quo ad cleri
cos,quia eadem ratio militat,scilicet defectus potestatis: quia
si non potest in specie, minus poterit in genere,⁊ illa generali
59 tas trahi non videtur ad illud,ꝙ in specie fieri non potest.[59].c.
a nobis.de sen.exc.not.Bar.in l.si quis sub conditione.in fi. ff.d
condi.instit.Bal.in l.fi.§.in computatione.de iur.delib. cum fi.
⁊ bene facit tex.in d.c.bene quidem.xcvj.dist. in fi.Nec placet vt
materia dicatur fauorabilis in legibus,que de contractibus lo
quuntur:quia primo materia fauorabilis non facit ꝙ laici sta-
tuere possint,vetando ⁊ precipiēdo,vt hic patet in statuto Ba-
silij:⁊ quia non consonat ꝙ materia dicatur esse fauorabilis ex
eo,ꝙ prodesse clericis agentibus potest,licet nocere illis possit
si conueniantur:quia cum illud commodum sit contingens,nō
potest precise dici ꝙ materia fauorabilis sit:nec etiam preiudi
cialis absolute dici potest,ex quo hoc pendet a casu. argu. eius
ꝙ dicitur in l.de fideicommisso.C.de transact.in l.si pater puel
le.C.de inoff.test.in l.si ea pactione.C. de vsu.facit tex.in l. verū.
§.pe.ff.de min.Non obstant iura, in quibus canones videntur
leges approbare:vt in d.c.j.de oper.noui nunc.cum si.d quibus
Abb.hic in principio opponit:quia responderi potest, ꝙ tan-
tum videatur facta approbatio in illis casibus, in quibus hoc
expressum reperitur: quia de illis legibus facti sunt canones,
vel decretales,sicut de authoritate Vergilij: ⁊ aliorum autho-
rum,post Jac.But.dicit Pau.de Cast.in l.j.ff.si cer. peta. Et
de dictis Salomonis no.Abb.in c.j.de presump..Unde ex hoc
inferri non potest ꝙ alie leges,que generaliter loquuntur, de
quibus canones nullā faciunt mentionem,approbate dicātur,
ita ꝙ inter clericos obseruari debeāt:quia regula negatiua est,
ꝙ laicis nulla sit data potestas super ecclesijs, vel rebus eccle-
siasticis:vt hic,⁊ in d.c.bene quidem.⁊ bonus tex.xxxiij.q.ij.c.in
ter hec. vbi dicitur quod sancta ecclesia mundanis legibus nū
quam constringitur. Sed tamen ne vniuersalis machina hu9
materie alteretur, concludendum est ꝙ lex ciuilis approbata
videatur,si fauorabilis sit,⁊ canonibus non contradicat, vt p-
batur in d.c.j.de ope.no. nun. vbi Papa determinat casum se-
cundum determinationem iuris ciuilis,nec potest dici illud es
se ex speciali approbatione facta in illa decretali, vt supra dice
batur:quia secundum hoc,casus ibi, qui precedebat talem ap-
probationem,nō fuisset decisus virtute illius approbationis,
que in effectu noua constitutio ecclesiastica fuisset, que ad futu
ra porrigitur,⁊ non habuisset locum in preteritis.c.fi.j.eo.Nec
Papa ibi videtur immediate a se ipso illum casum determina
re,quia refert se ad decisionem iuris ciuilis,dicēs ꝙ statuta ca-
nonum constitutionibus principum adiuuantur:⁊ ideo leges,
que non contradicunt canonibus,approbate dicuntur, vt ibi
efficaciter colligitur.facit tex.in c.j.⁊ ij.x. dist. Et quia ex pluri
bus casibus particularibus, in quibus specialiter iura ciuilia
approbata sunt per canones,regula colligitur, quod leges ap
probate sint ab ecclesia,si fauorabiles sint,⁊ canonibus non con
tradicant,⁊ virtute talis approbationis debent seruari,nō vir
tute legis ciuilis:⁊ talis approbatio facta non reperitur in le-
gibus,que de clericis,vel ecclesijs specialiter loquūtur. Et hoc
modo obstat quod dicebatur, quod si lex ciuilis non potest in
specie,minus poterit in genere,quia illud esset verum,conside
rata potestate legis ciuilis simpliciter,sz hic attenditur appro
batio canonum,que facta reperitur,quando generaliter, ⁊ nō
specialiter loquuntur.Preterea etiam dici potest,quod quan-
doque conceditur in genere,quod specialiter prohibetur l.que
dam.ff.de acquiren.rerum domi.c.ex literis.iuncto c.de iure. j.
de iur.patrona.Et materia fauorabilis esse dicitur eo ꝙ prin-
60 cipaliter in fauorem ⁊ vtilitatem hominum introducta[60] sit.
arg.l.si quis nec causam.ff.si cert. pet.⁊ in l.qui exceptionem. ff.
de condi.inde.Unde iura,que de contractibus loquuntur, di-
cuntur fauorabilia:quia principaliter in fauorem hominuz fa
cta sunt.Exemplum in cōtractu emptionis ⁊ venditionis:naz
in fauorem emptoris statutum est ꝙ habeat actionem vt rem
venditam cōsequatur.Et hoc etiam in emptoribus clericis lo-
cum habet.Et similiter in venditore statutum fuit,ꝙ habeat a
ctionem ex vendito.Et quia hoc reputatur esse fauorabile,⁊ in
clericis venditoribus ꝓcedit. Et licet in clericis cōuentis hoc
odiosum esse videatur,illud in consequentiam venit, ⁊ non at-
28 tenditur:vt dictum est.†Quarta conclusio Abb. est in quarto
casu,ꝙ quando lex ciuilis deueniat a iure canonico, ⁊ non con
tinet peccatum,debet seruari in foro suo exemplum in c. non si
ne.de arbi.no.in c.cum esses.de testa.⁊ tradit gl.in regula, pos-
sessor,⁊ in d.c.ij.in verbo,ciuilis.Bar.in l.priuilegia.C.de sacro

sanc.ecc.Abb.post Anto.de But.in d.c.clerici.de iudi.⁊ in c.j.
de oper.no.nun.⁊ no.Cald.in consi.xviij.eo.ti.de const.⁊ Pet.
de Anc.in d.c.j.§.e.Ab ista conclusione plures casus excipiun⸗
tur,in quibus,etiam in foro seculari,preualent canones.Pri⸗
29 mus† est in terris,que sunt de temporali iurisdictione ecclesie:
vt Abb.hic dicit,⁊ probatur in l.si duobus.de app.vbi dictum
30 fuit.†Secundus casus est in c.cũ haberet.in fin.de eo qui duxit
p in ma.vbi de equitate canonica filijs spurijs alimenta[p] deben⸗
3 tur:⁊ talis equitas attenditur,etiam in foro seculari[61]:vt con
61 cludit Abb.in d.c.cum haberet.gl.fi.⁊ idem Abb.in cõsi.50.⁊ in
consi.xcv.in ij.lib.⁊ idem Ang.Aret.Inst.de iure nat.in prin.
circa fi.⁊ in tract.suo de testa.in ver.item reliquit filio spurio.
in fi.⁊ idem Pet.de Ubaldis in tract.de suc.ab intes.ver.sequi
tur quarta.Ex quo infertur,ꝙ pater filio spurio pro alimẽtis
relinquere possit:vt not.Bart.in auth.ex complexu.de nat.lib.
Et an talia alimenta coram iudice seculari peti possint,subtili
ter tradit Aret.in consi.xlviij.reuocatur in dubium.⁊ not.do.
Joan.Bap.de sancto Seue.in l.frater a fratre.in xix.q.ff.de cõ
31 dic.indeb.†Tertius casus est,quãdo de iure ciuili sunt opinio⸗
nes,⁊ de iure canonico decisum sit:nam tunc ius canonicum
etiam in foro seculari attenditur,⁊ preualet illa opinio,que cõ
62 cordat cum iure canonico[62]:quia si in dubijs recurrimus ad
consuetudinem l.si de interpretatione.ff.de legib.a fortiori vi⸗
detur recurrendum ad ius canonicuz:vt not.Abb.dicit in c.cũ
tempore.in glo.j.in fi.⁊ idem Abb.tradit in c.j.de ope.no.nunc.
cum simi.vt tradunt Moder.hic,⁊ Barth.Bellenzinus in ad
di.in d.c.j.de oper.no.nunc.⁊ idem Fulgo.in consil.cxlvj.visis.
32 Quartus† casus est in materia feudali,in qua in subsidium re
63 curritur ad canones,propter iuramentum[63]:vt nota.voluit
Bald.in c.imperialez.§.fin.de probib.feu.alie.per Fed.⁊ sequũ
tur Mod.hic.⁊ idez Alex.in consi.v.si vera sunt.lib.v.facit tex.
33 in c.fi.d foro compe.in vj.†Quintus casus est in miserabilibus
personis,que sunt sub protectione ecclesie.Nam in eorum cau⸗
sis dispositio iuris canonici attenditur,quando rigorem legũ
64 in aliquo casu mitigaret[64]:vt vult Anto.de But.⁊ Imo.seq⸗
tur in c.clerici.de iudi.Sic etiam econtra quandoque disposi⸗
tio iuris ciuilis inspicitur,⁊ obseruatur etiam in foro canoni⸗
co ad istum effectum,vt pena euitetur:vt in no.casu voluit Ar
chid.lxxv.di.in c.quod a patribus.in verbo,sabbati.⁊ sequitur
Bald.in c.ego N.de iureiur.Et complures alios casus,in qui⸗
bus etiam inter laicos debent canones seruari.Ab.post alios
late prosequitur in c.licet ex suscepto.de foro compet.In quin⸗
34 to casu Abb.tres ponit cõclusiones.†Prima est,ꝙ non valet
lex ciuilis que tollit lucrum,in materia spectante ad ecclesiam.
Exemplum in casu glo.que habetur xxxvj.q.ij.in c.de puellis.
in §.fi.in verbo,nullatenus.dum concludit,ꝙ iura ciuilia,que
probibent raptam contrahere matrimonium cum raptore im
ponẽdo penam:quia priuatur lucro bonorum,quod habuit a
raptore.in auth de rapto.mul.concludit gloss.in loco preal leg.
ꝙ non valeant:quia cum permittatur matrimoniuz,c.fi.de ra
pto.cessat probibitio,ergo illa pena etiam debet cessare.⁊ idem
Abb.in c.cum causam.de rapt.in c.j.de spon.⁊ Roma.in rubr.
solu.matr.⁊ sentit Fede.in consi.xxxvj.Sed huic rationi respõ
deri potest,ꝙ ista ratio haberet locum in pena,non sic videtur
in lucro,de quo agitur:quia amissio lucri proprie non est pena
vt not.Bald.per illum tex.in l.Titio centum.§.Titio.el j.d cõ
dit.⁊ demon.⁊ quia alia ratio damni,⁊ alia lucri habetur l.fin.
§.licentia.C.de iure deliber.cum simi.Secundo pro ista conclu
sione facit ratio Abb.hic:quia si mulier tali lucro priuetur,red
ditur timidior ad matrimonium contrahendum cum raptore
⁊ matrimonia debent esse libera.c.gemma.de spõ.⁊ in l.Titia.
in prin.de verbo.obliga.Et istam rationem dicunt Moder.for⸗
tissimam esse.Sed respõdetur ꝙ hoc videtur procedere in pe⸗
na:prout iura preallegata loquuntur.Secus videtur in lucro
ꝙ in isto casu datuz videtur mulieri conditionaliter,si non nu
bit raptori:vt dicit Sali.in l.j.C.de raptu virg.Et hoc fieri po
test:vt probatur in l.cum ita legatum.in prin.de cond.⁊ demõ.
vbi valet legatum relictum mulieri,si non nubit Titio:⁊ si con
tra facit,non debetur legatum:quia viduitatem non inducit,
cum alijs nubere possit.Tertio dicunt Moder.hic,ꝙ attenta
ri potest ꝙ lex ciuilis,que priuat mulierem tali lucro,nõ sit ho
nesta:quia cum difficultate reperiet maritum:⁊ nubendo ra⸗
ptori videtur potius consulere bonori suo:⁊ talis conditio,tan
quam impeditiua matrimonij,reijcienda videtur:vt in simili
est text.in §.sed hoc in presenti.in auth.de sanctis.epis.Sed ista
de quibus gloriantur Moder.hic,inconsulte dicta sunt:quia
quod dicitur in d.§.sed hoc in presenti.habet locum in condi⸗
tione,que generaliter retrahit a religione,⁊ pariter in casu
nostro,quando absolute probiberetur matrimonium,haberet
locum quod dicunt Moder.secus si ab aliquo speciali mona⸗
sterio quis retrahatur,vel cum aliqua speciali persona probi⸗
beatur matrimonium contrahere,prout in proposito contin⸗
git:quia valet dispositio d.l.cum ita legatum.in princi.l.⁊ hoc
modo.ff.de condi.⁊ demonstr.vbi Innoc.post Bald.hoc dicit
in monasterio speciali,limitando text.in d.§.sed hoc in presen⸗
ti.Nec obstat ꝙ mulier rapta de facili non inueniet alium ma⸗
ritum:quia imo cum lucro,quod habet de bonis raptoris,veri
similiter inueniet alium mantuz.Et hoc toleratur in penam
raptoris,etiam casu quo non ita de facili maritum condignuz
haberet:⁊ ista resoluunt rationes,que pro ista parte adducun⸗
q tur.Unde alia opinio contraria[q] principaliter reperitur,quã
65 tenet gloss.in c.cum secundum.de heretic.[65] in vj.in verbo,Cer
toque casu.dicens quod in foro ciuili seruabitur illa lex in loco
qui non sit de temporali iurisdictione ecclesie:quia lex potuit
tollere lucrum.Et sequuntur ibi Joan.Andre.⁊ domi.Anto.
de Butr.in c.j.de sponsa.Salic.in l.j.C.de rapt.virgi.⁊ Joan.
de Ana.in dicto c.cuz causam.Et fundatur ista opinio in duo
bus.Primo,secundum Salice.in dicta l.j.quia lex ciuilis vide
tur dedisse illud lucrum conditionaliter,si non nubit,⁊ ideo de
ficiente conditione,non debetur d.l.cum ita legatum.in princi.
de conditio.⁊ demonstr.Sed respondetur negando quod hoc
non est verum:quia imo simpliciter statim in penam delicti bo
na raptoris pleno dominio mulieri acquiruntur:vt est text.in
dicta l.j.§.sinautem.de rapt.virg.⁊ post talem acquisitionem,
vt habetur ibi,probibetur matrimonium contrahere.Secun⸗
do,quia text.in c.cum secundum.de hereti.in vj.videtur appro
bare illas leges,que auferunt lucrum mulieri.Moder.ad hoc
respondent,quod ibi sunt verba narratiua,que non disponũt,
iuxta gloss.in c.ij.de dolo ⁊ contu.in vj.Sed replicari potest ꝙ
licet non disponant,tamen videntur approbare dispositionez
iuris ciuilis.Et ad hoc facit tex.⁊ quod ibi Bal.in l.ij.de dot.
promiss.Et pro ista opinione Areti.hic ponderat text.in di⸗
cto c.cum secundum.dum ibi presupponitur etiam delictum,si
contra probibitionem nubit raptori:quod patet in illa com⸗
paratione,quam tex.ibi facit,ergo non videtur lex ciuilis sub⸗
lata,quia non esset delictum.Sed responderi potest ꝙ text.in
d.c.cum secundum.solum loquitur de pena,que imponitur ra⸗
ptori,quia ipso iure priuatur dominio bonorum suorum:⁊ isto
respectu,prout loquitur,videtur lex ciuilis approbata:sed de
priuatione lucri,⁊ de probibitione matrimonij,ibi nihil dici⸗
tur:⁊ lex canonica contrarium disponit in matrimonio:vnde
videtur remouere priuationez lucri.⁊ ita patet ex predictis ꝙ
articulus esset disputabilis.Finaliter tamen magis placet cõ
clusio superius formata,secundum glo.in d.c.de puellis.Et ra
tio efficax videtur,qui sit illa priuatio stante probibitione ma
trimonij,que videtur causa finalis:ideo illa cessante,debet ces⸗
sare dispositio .capitu.cum cessante.de appellat.l.adigere.§.
quamuis.de iure pat.⁊ quia cum legitime secundum canones
matrimonium contrahi possit,c.fi.de rap.quod legitime factũ
est,penam non meretur.l.Gracchus.C.de adul.Non obstat qd
hic agatur de lucro,non de pena:quia cum lucrum esset acqui
situm statim post raptum,de tali lucro idem iudicatur,quod
66 de damno[66]:vt per gloss.in l.j.§.si quis autem.in verbo,resti⸗
tutionem.ff.de itin.actuque priua.⁊ no.Bar.in l.non amplius.
§.j.de lega.j.⁊ est text.⁊ ibi Bald.in l.cum te sponse.C.de donat.
ante nupt.cum simil.vt tradit Alex.in l.iij.ff.de damno infec.⁊
ideo si legitime contraxit,non debet tali lucro acquisito priua
ri,quia pateretur sic penam sine culpa contra c.ij.supra,codez.
35 Secunda† conclusio Abb.est,ꝙ omnes pene que mulieri im⸗
ponuntur,quando transit ad secunda vota,indistincte sublate
sunt.Sed communis opinio in contrarium est,in penis respi⸗
R cientibus fauorem filiorum[R][67][r]:vt not.Barto.in l.j.in fi.C.de
67 secun.nupt.⁊ in l.liberorum.in fi.ff.de his,qui not.infa.Innoc.
r ⁊ Doct.in c.fi.de secun.nupt.⁊ Petr.de Anch.in c.j.supra,ver
sic.iuxta predicta.⁊ idem Petr.de Ancha.in consi.100.ex pre⸗
dicto.cum simil.vt tradunt Moder.hic.⁊ idem Joã.de Ana.
in consi.lxxiij.ex his.⁊ in cõsi.cij.visis.Marianus consi.xxxiiij.
⁊ consil.xxix.Et ista communis opin.locum habet,nisi de licẽ⸗
tia mariti defuncti transiret,secundum Bald.in l.j.ver.sed po
ne.C.de secun.nupt.⁊ late consuluit Ro.in consi.ccix.ex thema⸗
te.Item intelligitur extantibus filijs eiusdem matrimonij:a⸗
lias secus,vt tradit Alex.in consi.lxiij.libr.ij.Et dato ꝙ mulier
priuetur bonis,que habuit a marito,non sic de bonis,que con⸗
templatione mariti acquisiuit,secundum Rom.in cons.cccc v.
s presuppositis.In puncto iuris tamen verior[s] videtur opin.
Abb.hic,ꝙ generaliter,etiam respectu filiorum,pene sublate
sint.Pro qua arguit Aret.per tex.in d.c.fi.dum mulieri libe⸗
ram facultatem nubendi concedit.Nam si aliqua pena debe⸗
ret puniri,non esset voluntas libera.l.Titia.in princ.de verb.
oblig.c.gemma.de spon.Secundo,quia mulier transeundo ad
secunda

secunda vota vtitur potestate sibi concessa ab Apostolo d.c.fi.
ergo non videtur delictum l.decuriones.ꝛ quod ibi Bald.C.ex
quib.caus.infa.irro.Tertio pro ista opin.postremo induco tex.
in d.c.fin.considerando modum arguendi,quo vtitur,dum in-
quit,Cum liberam habeat potestatem,non debet sustinere pe-
nam legalis infamie.Ista enim ratio in qualibet pena conclu-
dit.Nam qua ratione text.ibi infert ad penam infamie,eadem
ratione infert ad alias penas.Et ideo filia,que nubit sine con-
sensu patris,non potest exheredari: quia ex quo hoc facit iure
canonico permittente, non debet incurrere vitium ingratitu-
dinis:vt Abbas concludit in c.j.de despon.impub.versicul.sed
circa hoc quero.ꝛ idem Abbas in consi.xij.vt clare materia. in
36 primo libro.†Tertio Abbas in fi.quinti casus concludit quod
non valet statutum laicorum, quod mulier sine consensu pa-
z tris[z] [r] matrimonium contrahere non possit[68],secundum opi.
r Joan.Andr.in c.statutum.de here.in vj. quam ibi Do. post a-
68 lios sequitur.ꝛ idem Abb.post Anton.de Butr.in c.j.de spon.
ꝛ in d.consil.xij.preallег.ꝛ idem tradit Angel.in consi.xxix.Ti
tius existens.Anto.de Butr.in consi.xxxv.visa forma.Pet.de
Anchara.in consi.xx.pro solutione.cum simil.vt prosequuntur
Roder.hic,ꝛ Alexand.in l.Seius.ff.ad legem Fal. ꝛ in consi.
j.lib.iij.ꝛ in consi.xcvij.principalis dubitatio.libr.j.ꝛ in rubri. ff.
solut.matri.Et quamuis statutũ videatur esse rationabile, vt
not.Bald.supra eod.in rubri.ꝛ in c.clerici.de iudi.in c.tenor.in
fin.de re iudic.in l.omnem.circa fin.C.ad Tertul.ꝛ in l. j. §. ius
naturale.ff.de insti.ꝛ iu.Andr.Sicul.in consil.vlti.in ij.libr. ta-
men non sufficit rationem subesse, ex quo deficit potestas.Et
communem opinionem ipse Bald.sequitur in l. nemini. C. de
nup.ꝛ in c.pen.in fin.infra de consue.cum simil. vt nouissime la
te scribit Francisc.de Curte in consi.xxvij.magnificus vir. Et
predicta conclusio bene procedit, quando statutum loquitur
de consensu, prout dicit Joan. Andre. secus si a statuto consi-
lium partis requireretur,quia valeret statutum:vt not.voluit
Bald.in d. c. statutum.de hered. in vj. vbi hoc refert Perusi-
nus,ꝛ videtur de hoc dubitare: sed pro dicto Bald.bene facit
quod not.tradidit Paul.de Castr.in consil.lxxxvj. videtur di
cendum. vbi concludit quod licet reprobata sit conditio, que
mulierem astringit ad contrahendum matrimoniũ arbitrio
vel consensu alterius,secus tamen est, si consilium requiratur:
quia consilium sequi non tenetur.cap.cum olim.infra de arbit.
37 In sexto casu†Abb.concludit quod si lex ciuilis disponit circa
[ab] temporalia ad actum spiritualem:exemplum in dote[ab], valet
lex ciuilis si canones non contradicunt.Et idem tenet Innoc.
ꝛ Abb.ibi post alios in ca.j. de spon.Et ista conclusio de plano
v procedit,posito pro constanti,quod causa dotis sit mere[v] secu-
laris, quando separatim consideratur sine aliqua disputatio-
69 ne matrimonij[69]:vt per gloss.in c.de prudentia.in verbo,acces
sorie.infra de dona.inter vir.ꝛ vxo.ꝛ do.Bal.in l. in contracti-
bus.in fin.C.de non nume.pecu.Angel.in l.j.ff.solut.matr. cum
simil.vt Alexand.ibi scribit.Et maxime ista opinio haberet lo
cum in dote constituenda:vt not.tradit Petr.de Anch.in con
sil.xx.pro solutione.in vj.dubio. Sed tenendo quod sit misti fo
ri.prout voluit Inn.in d.c.de prudentia.quem Ab.hic,ꝛ ibi se-
quitur,ꝛ alij,quos Alex.refert in d.l.j.ff.sol. ma.ꝛ idẽ Card. in
cle.dispendiosam.in xx. quest. de iudic. cum simil.vt tradunt
Roder.hic,ꝛ in c.licet ex suscepto.de fo.compe.Andre.Sicu.
in c.ex literis.infra de pig.ꝛ in consi.xxxvj.in ij.lib.ꝛ Bald. No-
uel.in tract.de dote.in ix.parte.q.vj.ꝛ Pet. Phil.Cor.in consi.
clj.lib. j. Tunc si canones contradicerent, deberent in suo foro
canonico obseruari, ꝛ lex ciuilis in foro suo seculari haberet lo
cum,vt Abb.hic concludit:ꝛ esset locus preuentioni, prout in
38 sacrilegio,ꝛ alijs, que sunt mixti fori,contingit.†Et in tali ca-
su misti fori notandum est quod secularis potest supplere ne-
gligentiam iudicis ecclesiastici,non obstante ꝙ preuenisset: vt
in not.casu tradit Petr.de Ancha.in consil.cxcvij. magnifice,
ꝛ illustris. in vltimo dubio. In vno tamen casu videtur causa
dotis solum ad forum ecclesiasticum pertinere, videlicet quan-
do venit incidenter ad causam matrimonij, in qua agebatur
principaliter: tunc enim debet regulari secundum naturam
cause principalis,que tantum est de foro ecclesiastico.cle.dispẽ-
diosam.de iudi.ꝛ d.c.de prudentia.de dona. inter virum ꝛ vxo.
ꝛ facit tex.in c.fin.cum gloss.in verbo,dependentibus.de iudic.
in vj. ꝛ tali casu non valeret statutum laicorum, cum causa sit
de foro ecclesiastico,per supra dicta. Similiter quando mulier
ex statuto laicorum super dote redderetur timidior ad contra
hendum matrimonium,non valeret statutum:vt in no.casu cõ
cludit Anto.de Butr.in consi.xxxv. visa forma. facit quod su-
39 pra dictum fuit in casu precedenti. † In septimo casu prima cõ
clusio Abb.est.quod si lex ciuilis presumit circa actum spiritua
lem. ꝛ lex canonica contradicit, statur iuri canonico. Unde si
masculus,ꝛ femina habitant simul,presumitur fornicatio,secũ-
x dum canones.xxx.q.v.in c.aliter.licet secundum leges[x] matri-
monium presumatur l.in libere.ff.de ri.nupt.Et de ista differẽ-
tia not.Bald.in c.ex transmissa.de resti.spol.ꝛ in d.l.in libere. ꝛ
per gloss.in c.illud.in verbo,Uxorem.de presumpt.Et istam cõ
clusionem,quod stetur iuri canonico,etiam firmauit Bald. in
l.ꝛ si contra.de nupt.ꝛ sequitur Pet.de Ancha.in c.j.versi. secũ
do quero.s.eod.ꝛ idem Abb.in c.illud.in fi.de presump. Et ista
conclusio,quod non presumatur matrimoniũ procedit respe-
y ctu ipsorum cohabitantium: secus est respectu filiorum[y]: quia
vt ipsi dicantur legitimi,ex tali cohabitatione,etiam de iure ca
nonico,presumitur matrimoniũ:vt not.idem Abb. concludit
in c.lator.ij.qui fil.sint legi.post Alanum ibi.ꝛ idem Bald. dicit
post Cyn.in d.l.ꝛ si contra.ꝛ in d.c.ex transmissa. de resti. spol.
40 Et †dum Abb. hic dicit,quod episcopus secundum canones
70 potest mulierem non suspectam in domo retinere[70], per c.in-
terdixit.xxxij. distin. Archid. ibi tenet contrarium.ꝛ idem te-
net gloss.in c.legitur.lxxxj.dist.in verbo.mea. ꝛ sequuntur An-
ton.de Butr.ꝛ Imol.in c.j.de coha.cle.ꝛ mul.ꝛ Host.in summa
de coha.cle.§.j.ꝛ hoc idem Domi.sequitur in dicto c.interdixit
per text.in c.j.xxxiiij. dist. vbi conuersatio filie etiam episcopo
interdicitur. Abb.in d.c.j.de cohabi.cler.ꝛ mulie. idem tenet ꝙ
hic.Non obstat auth.episcopo.C.de episc.ꝛ cler.quia fuit consti
tutio Imperatoris,que non valet,ex quo canones aliter dispo
nunt.Non obstat text.in d.c.j.xxxiiij.dist. quia ibi familiaritas
immoderata prohibetur. Et loquitur ibi, quando episcopus
erat iuuenis: secus ergo videtur in simplici cohabitatiõe cum
mulieribus non suspectis.c.a nobis.de coha.cleri.Et hoc idem
sentit Specul.in titu.de denuncia.§.quis denunciare possit.in
verb.Sed qualiter.ꝛ habetur in tracta.de episcopo.in iiij. libr.
41 in j.parte.q.vj.†Secundo Abbas principaliter in isto septimo
casu cõcludit,quod si lex ciuilis presumit circa actum spiritua-
lem,ꝛ canon non contradicit,etiam non valet: ꝛ sic in vtroque
casu idem est:quia sicut lex ciuilis non potest de tali disponere
z ergo nec presumere.Unde infertur quod non valet[z] statutum
laicorum, ꝙ contractus presumatur vsurarius ex quibusdam
coniecturis.ꝛ presumptionibus: vt consuluit Feder. in consil.
cxvj.apparet.ꝛ sequitur Abb.hic.ꝛ in c.cum contingat. de iure
iur.ꝛ Paul.de Castr.in consi.lxviij.alias consi.lxxj.visis.Limi
tatur tamen ista conclusio,quando disponitur a lege ciuili cir-
ca actum spiritualem,prout Fede. loquitur: secus si dispona-
71 tur super actu tẽporali,cui actus spiritualis accedat[71]: vt not.
tradit Bart.in l.omnes populi.ff.de insti.ꝛ iur.dum concludit
valere statutum laicorum,quod contractus presumatur simu-
a latus[a],licet appositum fuerit iuramentum: ꝛ hoc quando ex
iusta causa,ꝛ rationabili presumitur:alias secus.Et eodem mo
do a fortiori, si statutum immediate annullaret iuramentum,
non valeret,vt Abb.concludit hic,ꝛ in d.c.cum contingat. ꝛ in
questione per eum disputata,stante statuto.in primo dubio,cũ
simil.vt late tradunt Roder.hic.ꝛ not.Bald.in consi. clij.sta-
tutum.libr.iij.vbi loquitur in statuto Papiensi. ꝛ idem Bald.
in consil.sequenti ibi.ꝛ in consil.ccclxxxij. libr. iiij. in consil.vlti.
libr.v.ꝛ in consi.ccclxxxviij.libr.j.ꝛ idem Paulus de Cast. in au
then.sacramenta puberum.C.si aduer.ven.in lectura.ꝛ in repe-
titione.ꝛ in l.fin.ff.qui satisda.cog.ꝛ late prosequitur do.Joan.
Baptis. de sancto Seuerino in l. omnes populi. Et secundum
istam conclusionem consuluit Alexand.in consi.lxviij.Uiso in
strumento.in primo libr.ꝛ idem Alexand. in consi. cxxv. visis.
consi.xxvij.viso.eo.libr.j.ꝛ consi.xxxix.viso statuto.lib.iiij.ꝛ idem
Aretin.in consi.viij.abunde.ꝛ in consil.xxxij.diligenter.ꝛ in cõ
sil.liiij.in causa magistri Blasij.in princip.ꝛ Andr.Sicul.in cõ
sil.vij.in secundo dubio.in iij.libr.ꝛ in consi.xv.in iiij.lib. ꝛ Pe.
Philip.de Corneo in consilio xxxvj.ꝛ in consi.cxxxv.libr.j. ꝛ in
consi.cxxj.lib.ij.ꝛ in consi.cclij.libr.iiij.ꝛ Socinus in cons.cclxx-
42 ix.†Octauo post septem casus supra enumeratos Abb.conclu
dit quod omnia supra dicta, ꝛ infra dicenda procedunt consi-
derata vi legis decisiua:secus si causa in foro seculari agitetur.
quia tunc leges,ꝛ statuta laicorum,que respiciũt ordinem pro-
cedendi,etiam contra clericos obseruari debent.gloss.est, quã
omnes sequuntur in c.quod clericis.de foro compe. Et est re-
gula communis, quod in his,que spectant ad litis ordinatio-
72 nem,attenditur statutum,vel consuetudo,vbi causa agitur[72],
l.iij.§.fin.vbi Bart.ff.de testi.ꝛ not.Bartol. in l.j.versicul. sexto
quero.C.de sum. Tri. Nam cum iudicium nascatur vbi agita-
tur, legibus, ꝛ statutis illius loci subijcitur,vt not. Raphael
Cuman.in consil.cxxxix.P.laicus.col. ij. Et hoc etiam habet
locum respectu clericorum vt dictum est:quia cum lex canoni
ca consentiat quod causa ibi agitetur,secundum regulam, que
est quod actor forum rei sequatur.c.cum sit generale.de foro cõ
pet. videtur velle ꝙ secundum leges illius iudicij causa tra-

ctetur:vt late Calderinus tradit in disput.statuto ciuitatis ca
uetur.Joan.Andre.in rubrica de constitu.in addi.Spec.Pe.
de Anchar.in regula,ea que.de reg.iur.in vi.⁊ in c.j.§.eo.char.
xxvij.⁊ Cuma.in d.consi.cxxxviij.Cal.in consi.xj.eod.tit.de cō
stit.dicens ꝙ tali casu clerici non ligantur statuto laicorum,
sed arctantur ad obseruationem iudiciorum,que subeunt.⁊ idē
Card.in consi.cxliiij.statuit ciuitas.⁊ Bald.in consi.xiiij.casus
lib.j.⁊ domi. Abb.in consil.xxxiij. presidio altissimi.lib.ij.Et
pro ista conclusione Abb.hic, adducit gloss.not.in cle.dispen
diosam.de iud.in verbo,vsuris.que dicit quod forma, que tra
ditur ibi in procedendo in causa vsurarum,non esset seruanda
in foro seculari:quia non potest lex canonica dare modum pro
cedendi in foro seculari. Quod tamen non videtur procedere
sine dubio:quia cum materia vsurarum spectet ad ius canoni
cum,videtur ꝙ possit dare formam,que etiam in foro seculari
seruetur.Et ad hoc videtur gloss.notabilis in c.j.in verbo, ec
clesiasticis.de except.in vj. que tenet quod forma , que tradi
tur ibi, quando opponitur exceptio excommunicationis,de
beat etiā obseruari,si in foro seculari opponatur. Et licet Do
mi.in c.ij.in penul.notabili.de iureiuran.in vj. conetur dictas
gloss.concordare, tamen ratio predicta videtur omnino proce
dere: ex quo materia pertinet ad ecclesiam,forma data a iure
canonico,etiam in foro seculari debet obseruari:quia statutū
fori secularis non videtur in hoc habere potestatem. Et ideo
conclusio supra dicta, ꝙ statutum laicorum attendatur in foro
seculari,videtur habere locum, nisi aliter in tali materia a iu
43 re canonico disponatur.†Ex premissa conclusione Abb.hic in
fert quod clericus litigans in foro seculari,non poterit appel
72 lare ante sententiam[72],secundum quod iura ciuilia disponunt.
Et ita voluit Archi.ij.q.vj.in c.non ita.⁊ idem sequitur Abb.
in d.c.quod clericis.post Anton.de Butr.ibi.⁊ in d.c. qualiter.
in ij.not.de iudi.⁊ idem Petr.de Ancha.in d.regula, ea , que.⁊
in d.c.j.§.eod.Nam posse,vel non posse appellari, respicit mo
dum procedendi,⁊ non decisionem cause:vt not.Alexand.dicit
in l.j.circa fin.de leg.ij.vbi allegat Anton.de Butr.in d.c.quod
clericis.⁊ idem Alexand.in consi.clxvj.viso toto processu.circa
fin.lib.ij.Et hoc de plano,procedit quando agitur de appella
tione ante sententiam , ⁊ sic de appellatione ab interlocutoria
prout doct.loquuntur in locis §.allegatis. quia ex hoc ius par
tis perimitur.Secus videtur, si precise tollatur appellatio , ēt
73 a diffinitiua:quia tunc[73] hoc videtur respicere decisionē[b] cau
b se:ideo tale statutum non preiudicaret clerico litiganti in foro
seculari:vt not.voluit Aret.in d.c.quod clericis .quia sicut in
terlocutoria,qua pronunciatur nō posse appellari , habet vim
diffinitiue:vt not.Bald.in rubr.C.ne lice. ter. prouoca.facit qđ
not.Barto.in l.Titia.ff.de accusa.⁊ ita videtur quod talis pro
nunciatio respiciat decisoria.Et ad hoc bene facit ꝙ not. Bal.
in l.j.in v.q.C.ne filius pro patre. vbi inquit quod quando sta
tutum disponit ꝙ contra instrumentum nulla exceptio oppo
c natur[c],hoc pertinet ad decisionem cause: ergo idem videtur,
quando absolute tollitur appellatio: quia ius partis perimi
tur.Hoc etiam expresse tenet Perusi.in c.si duobus.§.denique
de appella.dicens quod statutum quod non possit appellari a
diffinitiua,respicit decisoria.allegat Ant.de Butr.in d.c.quod
clericis.⁊ idem repetit Perusi.in c.vt debitus.versicu.septimo
queritur.de appel.Ex quo inferri videtur, quod quando ap
pellatur a grauamine irreparabili,tunc appellatio respicit de
44 cisionem:alias secus.†Similiter,⁊ secundo,retenta conclusio
ne supra facta,infertur secundum Abb.quod clerico litigante
in foro seculari,seruabitur instantia iuris ciuilis,etiam contra
clericum.allegat Calder. in disputatione preallegata, statuto
cauetur.quem etiam refert,⁊ sequitur Petrus de Anchar. in
d.rubr.ea , que.⁊ ideo statutum laicorum limitans tempus in
stantie,seruabitur , etiam contra clericum litigantem in curia
seculari:vt not. Anton.de Butr.in d.c.quod clericis , ⁊ Jmol.
45 ibi.⁊ Sali.in authen.cassa.in j.q.C.de sac.san.eccle.†Tertio in
ferri potest ad questionem,de qua alias Pisis dubitatum fuit
an statutum laicorum, qđ debeat fieri compromissum , habeat
74 locum contra clericum litigantem in foro seculari[74].Et vide
tur dicendum quod sic:quia compromittere est de processu li
75 tis[75]:vt not.Bald.dicit in l.si iudex.in fi.ff.de his, qui sunt sui.
Et ideo exceptio,que impedit processum,impedit compromis
76 sum[76]:vt not.Bald.in l.fratris.C.de transact.ergo videtur, ꝙ
clericus teneatur ad compromissum:quia in respicientibus or
dinem,⁊ processum,clericus litigans in foro seculari obligatur
vt §. dictum est. Et per istam rationem concludit Paul. de
Castr.in consil.lxiij.quod in causa appellationis. quod foren
sis litigans in foro alieno,vbi viget tale statutum,cogatur ad
compromissum.⁊ idem tenet Paul.de Castr.in consil.lxvj. su
per primo dubio.in tertio dubio. in fin. Et ita etiam consuluit

Ricard.de Sali.in consi.incipi.in questione vertente inter re
gem Cypri.vbi consuluit quod stante statuto Genue quod ma
gistratus ad partis petitionem teneatur causam committere
bonis viris cognoscendam,⁊ terminandam: ⁊ etiam forensis li
tigās in tali loco ligatur:quia respicit ordinatoria: prout etiā
late probat Paul.de Cast.in consil.lxxiij.§.allegato. Et in cle
rico hoc nouissime tradit Pet.Phili.Cor.in consi.cxiiij.quā
uis primo aspectu.lib.ij.licet de supra dictis nullam faciat mē
tionem.Et ista conclusio vera est,⁊ videtur procedere, quando
statutum simpliciter cogit ad compromissum , ⁊ vlterius non
disponit:secus si per statutum vlterius procedatur,vt quia di
d catur[d],quod laudum secutum ex tali compromisso habeat pa
ratam executionem,vel quod reductio ad arbitrium boni viri
peti non possit.Nam tali casu cum tolluntur remedia iuris cō
tra iniquitatem arbitrorum,statutum videtur decisionem re
spicere,sicut supra dictum est de statuto prohibente appellatio
nem a diffinitiua , ⁊ de statuto ꝙ contra instrumentum nulla
exceptio opponatur.Et ita in terminis hoc voluit Bald.in cō
sil.incip.punctus,super quo consilium petitur,talis est:dicit sta
tutum.vbi loquitur in statuto prohibente reductionem , ⁊ alia
iuris remedia contra laudum.Et concludit tale statutum non
habere locum in clericis litigantibus in foro seculari. Et hoc
idem tenet Bald.in c.fi.versic.quid si statutum. vt lite pen.vbi
inquit ꝙ statutum de causis compromittendis magis respicit
ordinem procedendi , id est coram quo , ⁊ qualiter procedatur,
quam decisionem cause: nisi forte alterata sit decisio per pote
statem arbitris attributam.Et ex predictis inferri videtur qđ
cum a sententia arbitri appellari non possit l.diem proferre.§.
stari.ff.de arbi.ꝙ compromissum in arbitros dicatur respicere
decisoria,sicut supra dictum est de statuto ,quod tollit appella
tionem a diffinitiua. Et per consequens infertur ꝙ non habe
ret locum in clericis litigantibus in foro seculari:illud clarum
est,quod statutum laicorum de compromissis de vi compulsiua,
non includit clericos etiam in minoribus constitutos, vt §.di
77 xi[77] allegando Bal.in d.c.cum venissent.de eo,qui mit. in pos.
⁊ idem tradit Bald.in l.j.in repet.C.de sum.Trini. ¶ Secun
do principaliter Abb.prosequitur,quando statuta inferiorum
a principe ad clericos vel ecclesias porriguntur.Et primo con
cludit ipse quod quando specialiter de clericis,vel ecclesijs lo
78 quuntur,ex defectu potestatis non valent[78],vt hic. Et ita per
istum text.tenet Bartol.in l.j.versicul.quinto quero. C.de sum.
Tri.Abb.in d.c.quod clericis.de foro compe.⁊ idem Car. in c.
perpendimus.in x.q.de sen.excom. Nam si lex principis isto ca
su non valet,vt supra dictum fuit a fortiori statutum inferioris
non valebit: cum in ista materia ipsi principi plusquam infe
rioribus , tribuatur:vt not. Bartol. in l.si diuina domus.C.de
exact.tribu.lib.x.Host.⁊ doct.in c.fi.de sol.Bald.in l.placet C.
de sac.sanct.eccle.⁊ in consi.cccxxxvj.circa fin.lib.j.Et hoc pro
cedit non solum in clericis , ⁊ in rebus ecclesiasticis, sed etiam
e in bonis patrimonij[e] clericorum, quia non sunt de foro laico
rum,vt Abb.hic dicit.⁊ est text.in l.decernimus.C.de episc. au
di.⁊ not.Oldra.in consi.lxxxiij.an episcopus.ergo statutis lai
corum non subijciuntur:quia a pari procedunt,forum sortiri,⁊
ligari statutis , vt §.dixi in euidentialibus.Secundo predicta
conclusio locum habet non solum,quando clerici nominantur
sed etiam quando alie persone intuitu clericorum opprimun
46 tur:quia etiam statuta†facta contra consanguineos[79] [f] cleri
79 corum, dicuntur contra libertatem ecclesiasticam:vt not. An
f gel.dicit per gloss.ibi , in l.j.ff.in ius voca.vt eant.⁊ idem tenet
Barto.in l.j.in fine.ff.de his,que pen.nomi.⁊ in l.hi,penes.C.de
agri.⁊ censi.lib.xj.Et ad hoc bonus text.in ca.sciant cuncti.de
elect.in vi.cum simili.vt tradunt Roder.hic.⁊ Alexand. in d.
l.j.⁊ Andr.Sicu.in consi.xxix.lib.iiij.facit text.in c.quicunque.
de sen.excom.in vi.⁊ quod de concubinis clericorum not. Pet.
de Ancha.in consi.cxcvij.magnifice.⁊ illustris. Ex premissa cō
clusione primo infertur,secundum Abb.hic, non valere statu
tum ꝙ conductores pro futuro tempore certo casu possint res
conductas etiam clericorum dimittere : quia laici in preiudi
cium clericorum hoc statuere non potuerunt. Et ita in termi
nis consuluit Bart.in consi.clxxxvij.domini priores.Et sequi
tur Petr.de Anchara.in c.j.§.eod.versic.quero etiam de que
stione.Secundo infertur,secundum Abbatem hic, ad statutū
Senarum,ꝙ conducens apothecam,etiam ecclesie, vel clerico
rum,non possit expelli soluendo solitam pensionem.Nam,non
80 valet in preiudicium clericorū[80].Et in simili casu tradit Ale
xand.in consi.xvij.viso instrumento.lib.iiij.⁊ And.Sicu.in cō
47 sil.xiiij.in secundo dubio.in ij.lib.†Tertio Abb. infert ad que
stionem,statuto laicorum cauetur ꝙ clericis idem ius redda
81 tur in foro seculari,quod redditur laicis in foro ecclesiastico[81]
Nam isto casu Ab.concludit ꝙ licet statutum loquatur de cle
ricis,

ricis tamen valet: quia in effectu nullum preiudicium infertur
clericis, sed solum beneficia statutorum laicorum denegantur
clericis: quo casu nulla iniuria eis infertur, vt Abbas hic di-
cit. Et idem post Iacob. Butr. Bald. tenet in authen. cassa. C.
de sac. sanct. eccle. in ver. sed queritur. & sequuntur ibi Sali. Ful
gosi. & Paul. de Castr. & not. Bald. per illum text. in l. si quis cu
rialis. versicu. deinde noto. C. de episc. & cler. cum simi. vt tradit
Alexand. in consi. ccviij. statutis. lib. ij. & etiam infra dicam. Et
hoc tamen limitatur vt per Bald. in consi. xiiij. casus. versi. nõ
48 obstat. lib. j. † Quarto infertur, non valere statutum, quo Flo-
rentie cauetur quod possessio ecclesie, vel beneficij, accipi non
possit sine licentia dominorum. Nam tale statutum non valet,
82 cum expressam faciat mentionẽ de ecclesiasticis. Et ita[82] in ter
minis late consuluit Abb. in consi. lxxxiij. presens dubium in ef
fectu. in j. lib. Et licet tale statutum videatur factum bona ra-
tione, vt scandalum euitetur, vt in tali statuto tradit Ange. in
consi. xxiij. dictum statutum hoc non facit quod valeat, quia in
statuto non solum iusta causa statuendi, sed etiam potestas re-
quiritur, vt Moder. dicunt hic. Ex quo inferunt nõ valere sta
tutum quod quis non debeat impetrare beneficium ecclesiasti
49 cum sine licentia domini temporalis. † Quinto infertur, non
valere statutum excludens monialem a successione, ex quo spe-
83 cialiter de religiosis dicit. Et ita voluit Bar.[83] in l. fi. C. de pact.
& licet Bar. ibi distingnat an statutum loquatur de ingredien-
g te, vel ingresso: tamen[g] communis opinio est contra Bar. quod
indistincte non valeat statutum. Ange. in d. l. fi. & idem Bal. in
l. omnes populi. versi. sed quid si statutum dictet. ff. de iust. & iu-
re. Mathesi. in nota. cxliij. notat mirabile dictum Pau. de Ca
stro in l. si quis id, quod. ff. de iurisdi. om. iud. & in consi. cccxxxv.
primum dubium. cum simi. vt prosequitur Alexand. in l. stipu-
latio hoc modo concepta. de verbo. oblig. & in consi. cxxxix. viso
themate. lib. ij. Abb. hic in repe. ver. circa illum casum & do. Ni-
col. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. clericorum. vers. an va-
leat statutum. & dixi in l. fi. C. de pact. Sexto non valet statutum
ꝙ si clericus declinauerit iurisdictionem Potestatis, sit extra
protectionem communis, & ei ius non reddatur. Bald. in au-
then. cassa. C. de sac. sanc. eccle. & in authen. statuimus. C. de epis.
& cler. & in l. j. circa fi. de indi. vidui. tol. & in c. j. §. si clericus. de pa
ce tenen. Si autem tale statutum generaliter loquatur, tradũt
Moder. hic, & Alex. in l. nolle. ff. de acqui. here. Septimo, nõ va
let statutum, ꝙ quicunque vadit ad molendinum ecclesie, sol-
b uat decem, vel ꝙ bona[b] allibrata non possint vendi ecclesie[84]:
84 vt not. Bald. in l. j. in repe. C. de sum. Tri. & refert, & sequitur do.
Ioan. Bap. de sancto Seuerino in l. omnes populi. ff. de insti.
& iur. Octauo, non valet statutũ ꝙ ecclesia, vel hospitale, tenea-
tur vendere tantum singulis annis: vt not. Bald. in authẽ. hoc
ius porrectum. in versic. & propterea non valet statutum. C. de
sac. sanc. eccle. & idem voluit Bar. in consi. incip. viso instrumen
to. prout refert do. Io. Bap. in d. l. omnes populi. in loco preal
lega. Nono, non valet statutum prohibens legata ad pias cau
sas. Card. in consi. lxvj. in dubio premisso. circa fin. Et non va-
let statutum quod iudex laicus iudicare possit super decimis.
Fulgo. in consi. clvj. visis. & idem de causa vsuraria not. Paul.
de Castr. in consi. lxxj. visis. Decimo, non valet statutum, quod
85 de legatis ad pias causas soluantur duo denarij[85] pro libra.
Anton. de Butr. in consi. xl. nulla est dubitatio. & idem Abb. in
consi. xxv. videtur ꝙ sic. lib. j. Vndecimo, non valet statutum, ꝙ
in funere sit taxatus certus numerus clericorum, & cereorum.
Abb. in ca. fin. per illum text. de reb. eccl. non alie. de quo Imo.
ibi. & idem Abb. in consi. xxvj. s. allegato. & in consi. lxiij. videtur
i primo. in primo libro. & Roma.[i] in singulari cccliiij. reuerẽdus
dominus. Duodecimo, non valet statutum, quod exceptio ex-
k communicationis[k] non possit opponi in foro seculari. Bal. in
l. placet. in fin. C. de sac. sanc. eccle. & Ioan. de Ana. in c. postula-
sti. de homi. In predictis enim casibus non valent statuta: quia
specialiter loquuntur de clericis, vel ecclesijs, vel de his, que
50 sunt de foro ecclesiastico. ¶ † Secundo in statutis inferiorum
Abb. concludit quod si generaliter disponendo procedant, ad
86 clericos, vel iura ecclesiastica non extendantur[86]: & hoc ex defe
ctu potestatis, per istum text. & in d. c. bene quidem. xcvj. distin.
cum si. & etiam ex defectu voluntatis: quia intentio statuentiũ
a potestate regulatur. Ideo generalis dispositio statuti nõ tra
hitur ad illud, quod in specie fieri non potest: vt not. Barto. in
ferendo ad propositum de clericis in l. si quis sub conditione.
in fi. ff. de condi. insti. Bald. in l. fin. §. in computatione. C. de iu-
re delib. & fuit doctrina Ioan. Monachi in cap. ij. de consti. in
vj. quam refert, & pro notabili sequitur Anto. de Butr. hic, cir-
ca fin. in ver. vnum tamen aduerte. facit text. in c. a nobis. el j. j.
de sent. excom. Et istam conclusionem tenet Archid. x. dist. in c.
lege. & tradit Andre. Sicu. in consi. xxj. lib. iij. Et procedit etiã
si statuta fauorabilia sint quando loquuntur precipiendo: vt
probatur hic, & in d. c. bene quidem. & no. Lapus allegatione cj.
Domi. in c. fin. de offi. deleg. Alexan. in consi. ccix. libr. ij. & Car-
di. in c. perpendimus. de sent. excom. Sed in hoc aduertendum
est, quia in iudicando materiam esse fauorabilem, subiecta ma
teria considerari debet: & ideo si de sui natura fauorabilis sit, nõ
est vis ꝙ precipiendo, vel prohibendo loquatur: quia in effectu
non est preceptum, vt dictum fuit in c. nam cõcupiscentiam. s.
eod. Non obstat text. hic, & in d. c. bene quidem. quia licet mate-
ria esset fauorabilis, auferebat tamen facultatem alienandi ab
solute que competebat de iure communi: & isto respectu nõ va-
luit: quia talis facultas non poterat tolli, nisi ab eo, qui habe-
ret authoritatem. Et hic licet materia esset fauorabilis aliquo
respectu, tamen in veritate continebat preceptum, vt presup-
ponitur hic, ibi, non authoritas imperandi. Et ideo videtur di
stinguendum, quod aut est materia fauorabilis, que tamen ha-
beat in se preceptum, & necessitatem: & habet locum iste text. & ꝙ
doct. dicunt. Aut est materia adeo fauorabilis, quod preceptũ
resoluatur in vim consilij, vel priuilegij: & tunc etiam videtur
51 habere locum in clericis, vt infra dicam. † Predicta conclusio
procedit secundum Abb. hic, quando tempore statuti quis cle-
ricus, vel res de foro ecclesiastico reperitur: secus si laicus sit,
52 vel de foro seculari tempore statuti: quia tunc a statuto † vincu-
l lum[l] inijcitur, a quo postea non eximitur: vt per Abb. hic, qui
infert ad questionem, quam disputauit Ioan. And. in regula,
sine culpa. de reg. iur. in vj. in fi. de statuto ꝙ primogenitus pre
feratur: nam si secundogenitus tempore statuti laicus reperi-
tur, ligatur a statuto, & excluditur, quamuis postea clericus ef-
ficiatur. Et idem Abb. dicit de moniali, quando femine a sta-
tuto excluduntur. si enim tempore statuti sit femina secularis,
87 excluditur, licet postea monasterium ingrediatur[87]. Et idem
Abb. tradit in c. quod clericis. de foro cõpe. Et de moniali hoc
voluit Lapus alleg. cj. ver. nec obstat. Pau. de Castr. in consi.
cxxxv. primũ dubũi. & consuluerunt Ant. de But. & Pet. de An
char. vt Abb. refert in d. c. quod clericis. & idem Sali. in authẽ.
cassa. versi. ex his deciditur. C. de sacrosanc. eccle. vbi inquit qđ
ita vidit terminari in persona episcopi Imolensis. Et hoc se-
quitur Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig. &
Andr. Sicu. in consi. iiij. lib. j. Et filius filie clericus etiam ex-
cluditur: vt not. Cardi. in d. perpendimus. in x. q. Et quod di-
ctum est de primogenito, sequitur Pet. de Anch. in consi. cccc
xxxiiij. postquam ista domina. & in c. j. s. eod. versi. pro hoc que-
stio disputata. in c. postulasti. in v. q. in fi. de foro compe. Ro. in
d. l. stipulatio hoc modo concepta. Et alia ratio etiam allega-
tur per Ioan. Andr. in dicta regula, sine culpa. in fi. quia de fa
cili fraus posset fieri, quia secundogenitus clericus efficeretur
Et idem sequitur Anto. de Butr. in d. c. quod clericis. & Mar.
de Lau. in tract. de primogenitura. perpulchrum dubium est.
Et ista conclusio de vinculo iniecto ante clericatum, procedit
in casibus, qui habent principium, & fundamentum ante cleri-
catum, sicut in exemplo de secundogenito, vel de moniali femi
na, que excluditur. Secus est in alijs casibus, qui essentiam, &
principium recipiunt post clericatum, in quibus non potest di
ci ꝙ ante clericatum vinculum inijciatur. Exemplum in que-
stione, quam disputauit Cal. inci. statuto ciuitatis cauetur. vbi
concludit, dictante statuto quod solutio debiti per testes pro-
bari non possit, si laicus post solutum debitum efficiatur cleri-
cus, poterit solutionem probare testibus: quia probatio fit post
clericatum, & respectu probationis non potest dici ꝙ vinculũ
inijciatur ante clericatum: quia probationes habent suũ prin
cipium, quando fiunt coram iudice. Et hoc modo dictum Io.
And. secundum eum, declaratur, & sequitur Petr. de Ancha.
in regula, ea, que. de reg. iur. in vj. & Raph. Cuma. in d. consil. c-
xxxix. Sic etiam in prescriptione debiti, que a statuto induci-
tur. Nam si contra creditorem inchoata sit, & non perfecta, cleri
co heredi creditoris non nocet: quia viuente creditore non po-
test dici quod vinculum iniectum fuisset, ex quo prescriptio nõ
erat perfecta: vt not. concludit Anton. de But. in disputatio-
ne incipien. stante statuto municipali. in fi. secundi dubij. quẽ
referunt Moder. hic, & sequitur Cuma. in d. consi. cxxxix. Hoc
tamen, quod dictum est de prescriptione, non bene assimilatur
probationi: quia probatio habet principium in iudicio, vt di-
ctum est: sed prescriptio prius fuit inchoata. Vnde quod An-
to. de Butr. dicit de prescriptione, videtur contra dictum Io.
Andr. de primogenito, contra quem, & contra illud, quod di-
ctum est de moniali, arguit Aret. in d. c. quod clericis. in fi. quia
non videtur, secundum eum, posse dici quod statutum iniece-
rit vinculum ante clericatum, vel antequam mulier efficiatur
monialis: quia cum istud consideretur respectu successionis, tẽ
pus mortis inspicitur, iuxta no. in l. si cognatis. de reb. dub. Et

quia exclusio videtur fieri eo tempore, quo hereditas defertur argum. l. qui superstitis. ff. de acquir. here. Et ad hoc facit, quia exclusio dicitur respectu inclusionis: vt per Bar. in l. ij. §. videamus. ff. ad Tertul. Sed viuente illo de cuius hereditate agitur, non potest quis dici inclusus: cum sibi non sit delata successio, nisi spe, que non habet causam de preterito: vt not. Bartol. in l. is potest. de acqui. hered. ergo pariter illo viuente non potest dici exclusus. Unde videtur quod predicta de iuris subtilitate non procedant: super quo Aret. dicit esse cogitandum. Et hoc idem videtur sentire Sali. in d. authen. cassa. in ver. & ex his infertur. dum ibi considerat ius quesitum tempore mortis eius, de cuius hereditate queritur. Facit quod not. Bal. in l. omnes populi. ver. sed pone, statutum. ff. de iusti. & iur. vbi dicit quod filia dotata ante statutum, excluditur a statuto postea facto disponente quod filia dotata non succedat: quia licet ratio exclusiua sit ex causa de preterito, casus tamen deferende hereditatis est de futuro. Sed tamen videtur posse responderi, quod licet absolute respectu hereditatis non possit dici esse ius quesitum viuente eo, de cuius hereditate agitur, tamen in casibus predictis in primogenito respectu secundogeniti, & in masculis respectu feminarum videtur esse ius quesitum, prout. j. dicam. Et de primogenito satis clarum videtur, cum etiam viuente patre habeat quasdam prerogatiuas: vt not. Bald. in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. & etiam patre inuito ius respectu hereditatis sibi debetur: vt not. in dicta reg. sine culpa. Et idem in filia dicendum est: quia ad eius exclusionem masculis videtur ius quesitum: quia eo ipso quod nascitur filia: recipit inhabilitatem succedendi, prout statutum disponit. Unde transeundo ad monasterium transit, cum illa impotentia succedendi, extantibus masculis. Sicut etiam remoto statuto ingrederetur cum illa facultate, quam habet de iure communi. Et sufficit quod per ingressum monasterij non efficiatur deterioris conditionis quam esset. Et non est verum dicere quod monialis a statuto excludatur, cum prius esset exclusa tempore natiuitatis sue: vt late Paul. de Cast. declarat in d. consi. cccxxxv. Et hoc modo dicitur iniici vinculum ante clericatum: quia exclusio causatur propter qualitatem precedentem clericatum, vel ingressum monasterij, propter quam in omnem euentum exclusa fuisset. Et hoc modo ius quesitum considerat Lapus in allega. centesima. circa fin. Et licet predicta responsio applaudere videatur, finaliter tamen non satisfacit: quia secundum illam considerationem, quod sit iniectum vinculum, videtur quod fere semper statuta laicorum ligarent clericos: quia quando nascuntur, sunt laici, & subijciuntur statutis, & sic ligantur: & licet postea efficiantur clerici, remanerent tamen ligati: quia esset iniectum vinculum, vt doctores dicunt: & sic fere semper essent clerici ligati statutis laicorum: quod non est dicendum. Nec est verum quod in primogenito sit sibi ius quesitum in regno, vel in
m hereditate, viuente patre[m]. vt concludit Oldra. consi. xciiij. eleganter. col. viij. Petr. de Ancha. in consi. lxxxj. dicta facti narratio. cum simi. vt tradit Alexand. in consi. iij ponderatis verbis. lib. iiij. Nec placet illa ratio Paul. de Castr. quod sufficit quod monialis non efficiatur deterioris conditionis, quam prius esset: quia attenta tali ratione, clerici, & persone ecclesiastice fere semper statutis preiudicialibus laicorum subijcerentur: & ideo ius quesitum in moniali debet considerari tempore mortis eius, de cuius hereditate agitur: vt expresse tenet Sali. in d. authen. cassa. versic. ex his infert. Et ad hoc facit quod no. Bal. in l. omnes populi. versic. sed pone, statutum. ff. de iust. & iu. Et sic in puncto iuris videtur quod dicta monialis a dicto statuto non excludatur, nec etiam clericus secundogenitus, nisi in fraudem hoc factum fuisset. Nec obstat quod quando quis nascitur, fit purus laicus, & sic videtur ligatus statutis laicorum: quia a tali vinculo eximitur per ordinem clericatus, per quem hoc priuilegium consequuntur. Quod autem supra dictum est de vinculo iniecto, bene procedit respectu bonorum, ex eo, quod not. tradit Bartol. in l. rescripto. §. sciendum. ver. sed quero vtrum. ff. de mu. & hono. vbi inquit quod pro bonis, que non sunt quesita ecclesijs, vel clericis, statuta possunt fieri, quod etiam si peruenerit ad ecclesias, vel clericos, collecta imponi poterit: hoc modo statuendo quod omnia predia ciuium, que sunt in comitatu, sint tributaria, & affecta onere tributorum pro colle-
88 ctis impendendis[88]. Et dicit quod hoc colligitur ex dictis Innoc. in c. postulasti. de foro compe. & quod ita fecerunt Perusini. & idem Bartol. in l. placet. C. de sac. sanct. eccle. Cald. in consil. vij. in titu. de constitu. & in de censi. in consi. ij. Ange. in consi. xxiiij. ecclesia tenetur. & Petr. de Ancha. in consi. ccciiij. hoc statutum. & quod not. idem Petr. de Ancha. in consi. cexviij. dubium facit. cum si. vt per Moder. hic, in v. q. & not. Bald. in consil. clxviij. premisso. lib. j. contrarium tamen in hoc tenet Bald.

in l. placet. C. de sac. sanct. eccle. in iiij. not. & in l. fi. C. sine cen. vel reli. Abb. in c. fi. de vita & hone. clerico. & late Roma. in l. si publicanus. §. j. ff. de publica. Et ista opi. haberet locum, quando hoc esset statutum in fraudem clericorum, vel ecclesiarum. Alias procederet prima opinio, de qua latissime scribit Andre. Sicu. consi. j. libr. iij. Secundo, conclusio predicta limitatur non habere locum in statuto fauorabili, quod in effectu videtur priuilegiatum: quia etiam clericis competit, secundum Abb. hic. & idem tradit Lapus allegatione cj. in ciuitate Florentie. ver. quod autem. vbi concludit quod quando statuta laicorum permissiua sunt, seu prebentia consilium, vel priuilegium, etiam ad res, vel ad personas porriguntur. allegat l. omnia priuilegia. C. de epi. & cler. & c. ij. de consue. & eum refert, & sequitur Domi. in c. fi. de offic. delega. in vj. & not. Cardi. in c. perpendimus. in ij. q. circa fi. de sen. excom. & idem Abb. in c. ex literis. in prin. de vita & hone. clerico. Alexand. in consi. ccix. in ij. lib. & doctor. in locis j. allegandis. Et ista conclusio procedit, etiam si statutum specialiter de clericis loquatur, vt Abbas hic vltimo loco
53 dicit. & hoc not. Bald. in consi. ccccxliij. verba capituli. lib. j. †Et secundum predictam conclusionem, Abb. infert quod statutum
89 quo cauetur quod extantibus masculis femine excludantur[89], comprehendit etiam masculos clericos & sic femine ab eis excludentur. Et fuit questio, quam late disputat, & in ea ita concludit Lapus in dicta allegatione cj. & in alia alleg. 100. circa fi. & idem tenet Bald. in l. j. versicu. sed hic vlterius queritur C. de summ. Trinit. dicens quod in tali beneficio statuti presbyter, & monachus includitur. Et idem in terminis Bald. in consi. xxx. libr. iiij. Cardina. in d. c. perpendimus. in viij. q. vbi refert Joan. de Ligna. Franc. de Albergo. & Lapum ita consuluisse, & ipse sequitur. & idem Abb. in d. c. quod clericis. post Anto. de Butr. & idem Anton. de Butr. in c. que in ecclesiarum. §. eodem, Ab. in c. constitutus. per illum text. de in integ. restitu. & in no. casu consuluit Andre. Sicul. in consi. 50. libr. iij. Nota tamen quod
90 tale statutum non habet locum in hereditate clerici[90][n]. Imo.
n in c. quod clericis. de foro compet. Alexand. consi. xliiij. li. v. Et secundum predicta deciditur casus, de quo dubitauit Roma. in singulari. ccccxxxvj. habeo casum in facto. Et ita se habet communis opin. licet aliter velit Mathesi. in no. cix. no. vnam luculentam. & Petr. de Anch. in d. c. j. eodem titul. & similem notabilem questionem Alber. ponit in secunda parte statutorum. q. xc. Non obstat quod beneficium statuti non videatur competere clericis non soluentibus onera ciuitatis, vt not. Bald. in l. j. in vj. q. circa finem. C. de contrahen. emptio. Et hoc generaliter locum habet in forensibus, quibus beneficia statutorum ciuitatis denegantur: vt not. Alber. in prima parte statutorum. q. x. Ange. in consi. lxxiij. quod dicta actio. Pau. de Castr. in l. omnes populi. in fi. ff. de iusti. & iure. & in consi. clvj. in j. parte statutum. Roma. in consi. cexiiij. ista captura. quia respondetur quod clerici non dicuntur simpliciter esse forenses, cum habitent in ciuita-
91 te, & onera spiritualia sustineant[91]. Et ita istam differentiam inter clericos forenses tradit not. Paul. de Castr. in cons. cexcvj. ad primum. & hoc idem voluit Lapus in dicta allegatione cj. vbi inquit quod clerici, vbi viget statutum, non dicuntur omnino extranei. in versi. item illud, quod dicitur. & idem not. Petr. de Anchara. in consi. xl. ista questio. in versic. preterea ecclesie. Et ita statutum, quod aliquid denegaret forensibus, non haberet locum in clericis: secus videtur si denegaret non subditis: vt not. Bald. dicit in l. de quibus. in versic. sexto queritur. ff. de legibus. not. tradit Do. Signo. in consi. xxi. statuta ciuitatis. vbi dicit quod clerici sunt magis non subditi, quam alij non subditi laici: cum ipsi non possint, etiam si velint, se subditos facere. Intelligitur tamen quod clerici vtantur beneficio statuti laicorum eo modo, quo statuta loquantur: vt not. Bald. dicit in l. omni
92 nouatione. C. de sacrosanc. eccle. ibi: tu dic[92]. & in l. j. in vlti. q. C. de contrahen. empt. in l. de quibus. in versi. sexto queritur. ff. de legibus. & in l. contra iuris. §. fi. ff. de pac. Facit quod not. Abb. in consi. vj. casus, super quo. lib. j. Et supra dicta procedunt, nisi statutum laicorum expresse denegaret beneficium statuti ipsis
93 clericis: quod facere potest[93], vt not. Bald. per illum text. in l. si quis curialis. C. de episc. & cler. & in auten. cassa. versi. sed queritur. C. de sacrosanct. eccle. & in d. l. de quibus. ver. sexto queritur an clerici. vbi inquit quod per hoc statutum non dicitur contra libertatem ecclesie: quia qui non impendit beneficium, iniuriam non facit. Et secundum Bald. ibi ampliatur ista conclusio, vt etiam habeat locum, quando beneficia statutorum denegan-
94 tur non subditis[94]. quia appellatione non subditorum etiam clerici comprehenduntur, cum generalis sit determinatio statuti, argum. l. in fraudem. ff. de testa. mili. Et hoc verum videtur in terminis, in quibus Bald. loquitur de non subditis. Secus si statutum dicat de forensibus, per ea, que. s. dixi. Et quod dictum

dictum est, statutum laicorum posse beneficia clericis denegare, verum est, quando a principio statutum hoc dicit: secus videtur, quando clericis semel beneficium, vel privilegium statuti acquisitum fuit: quia per laicos postea revocari non potest: vt not. Bar. per illum text. in l. privilegia. C. de sacrosanc. eccle. circa fin. vbi inquit q̄ ciuitas non potest revocare eleemosynā,
95 que consueuit dari religiosis. ꝛ idem allegat bonum tex. in c. ad apostolicam. de simo. ꝛ sequitur Do. in c. j. in vlti. oppo. eo. titu. de consti. in vj. Imo ipse Imperator privilegium semel concessum ecclesie revocare non potest: vt not. Inno. in c. nouit. de iudi. Arcbid. xj. q. j. in c. quicunque. ꝛ not. Pau. de Cast. in consil. ccvj. presupposito fine preiudicio. Facit quod not. Hostien. ꝛ Abb. in c. fi. de solu. Pau. de castitamen in d. l. privilegia. miratur de illa decisione Bart. quia sicut ciuitas potuit facere statutum, ita videtur q̄ illud tollere possit: arg. l. si quis in principio testamenti. de leg. iij. ꝛ contra Bar. etiam tenet Sali. in authē. cassa. in v. q. C. de sac. sanc. eccle. Et primo occurrit illa questio, quam firmauit Bar. in l. j. C. de sum. Tri. in versi. quinto querit vbi inquit q̄ statuta laicorum que honesta sunt, ꝛ generaliter loquuntur, nec sunt contra libertatem ecclesie, etiam ligant cle
96 ricos.[96] alleg. text. in c. cum venissent. de eo, qui mit. in pos. in c. constitutis. de in integ. resti. ꝛ in c. cum causa. de re iudi. vbi consuetudo laicorum reprobatur, quia erat mala: secus ergo si bona fuisset. Et pro ista opi. Do. inducit text. in c. j. de iureiuran. in vj. Et hoc videtur tenere And. Sic. in consi. xiiij. in secundo dubio. in ij. lib. ꝛ idem in rub. de reb. eccl. ꝛ Barto. sequitur Lapus alleg. lxxxj. Sed breuiter opi. Bar. communiter reprobatur, vt dicit Domi. in d. c. j. de iureiuran. ꝛ Ant. de But. hic, dicens q̄ hoc dictum communiter damnatur per Canonistas. Et contra Bar. tenet Bal. in d. l. j. ver. sed hic vlteriꝰ queritur ꝛ in l. omni nouatione. C. de sacrosanc. eccle. quia licet statutum sit bonum ꝛ equum, per hoc non datur authoritas statuenti. Abb. in princ. hic, per istum text. per quem prius contra Bar. tenet Cald. cons. xj. in tit. de constit. idem Abb. in c. tua. de deci. Domi. in c. Romana. in §. porro. in primo not. de senten. excō. in vj. do. Anto. in disputatione, stante statuto. versi. ista theorica Bart. nunquam mihi placuit. quem referunt Moder. hic, ꝛ idem Lapus allegatione centesima, in questiōe proposita. vbi contra Bart. c. ecclesia. vt lite penden. Sali. ꝛ Fulgo. in authē. cassa. C. de sacrosanc. eccl. Anto. de But. per illum tex. in c. fina. de vita ꝛ hone. cleri. in c. fina. de reb. eccl. non alien. ꝛ Alex. in cō si. cciꝛ. ꝛ consi. ccx. lib. ij. Et facit quod supra dictum est: quia si in specie non valet statutum, ergo nec in genere. Non obstant iura allegata per Barto. Et primo tex. in c. cum venissent. quia locum habet in consuetudine mista laicorum, ꝛ clericorum. Et ita possunt intelligi, vt dicit Anto. de But. in d. c. ecclesia. s. eo. idem Cy. ꝛ Imo. in l. non amplius. de leg. j. Et pro ista opi. facit, quia clericis videtur concessum beneficium statuti secundū eius naturam, que est q̄ possit revocari. §. fi. Instit. de iure natur. Et quia, vt supra dictum est, clerici vtuntur statuto laicorum eo modo, quo statutum loquitur, ꝛ eodem modo, quo ipsi laici vtuntur: vnde non videtur q̄ ipsi in tali statuto debeant esse melioris conditionis, quam ipsi laici sint. Et ideo concordādo opin. considero duos casus. Primus est, quando statutum laicorum specialiter, ꝛ expresse beneficium clericis concedit: ꝛ isto casu videtur habere locum quod not. Bart. in d. l. privilegia. cum si. quia tunc statutum respectu clericorum videtur trāsire in privilegium: quod cum sit concessum non subditis, non videtur posse revocari: vt no. in c. nouit. de iudi. Secundus casus est, quando statutum laicorum generaliter loquitur: quo casu licet extendatur ad clericos, videtur tamen q̄ revocari possit: quia intelligitur q̄ clerici vtantur tali statuto, donec durat: ꝛ nihil impedire videtur, quominus revocatio fieri possit: quia clericis nihil concessum videtur. Tertia conclusioꝰ. facta habet locum, quando tractatur de preiudicio iuris quesiti: secus videtur esse in querendis, in quibus valet statutum laicorum in preiudicium ecclesie, ꝛ clericorum: vt no. Bal. in rub. supra eo. versi. quero an valeat statutum. Et idem Bald. in consi. xj. prout reperitur inter consilia Petri de Ancbara. incip. factum, super quo. cum si. vt tradit Andr. Sicu. in consi. j. lib. iij. Facit quod supra dictum est de beneficio statuti, quod clericis denegari potest. Et ad id, quod dictum est de predijs tributarijs, que cum suo onere transeunt in ecclesiam, facit quod dici
o tur de prelato, qui ecclesie preiudicare potest in querendis°, licet non in quesitis: vt per Fede. in consi. ix. casus talis est. Lapus alleg. xxvj. cum si. vt tradit Alex. in l. legatum. de leg. j. Roma. in consi. clxxxiiij. visis que narrantur. ꝛ Abb. consi. lvj. lib. j.
p ¶ Et ex predictisᵖ hactenꝰ pro solito more expedita sunt omnia, que per do. Abb. hic traduntur. Modo vlterius ex conclusione superius facta de statutis inferiorum, que generaliter lo

quuntur, q̄ ad clericos non extendantur, ad varias questiōes inferri potest. Abb. in d. c. cum venissent. in ij. not. ꝛ in c. cū causa. in iij. no. de re iudi. Andr. Sicu. hic, ꝛ in d. rub. conatur impugnare istam responsionem: quia actus, qui debet fieri a clericis si laici admiscentur, non tenet. c. Massana. ꝛ c. sacrosancta. de elect. Sed ista ratio non bene adaptatur in consuetudine, que tacite inducitur, ꝛ in ea non cadit cōgregatio laicorū cum clericis: negari tamen non potest, quin dicta solutio diuinet, licet necessarium sit ita dicere, vt iura iuribus concordentur. Sali. in d. authen. cassa. aliter respōdet, videlicet quod ibi causa fuit commissa vt decideretur secundum bonam terre consuetudinem: ꝛ sic videtur consuetudo approbata. Sed Andre. Sicul. dicit quod ibi causa fuit commissa a legato pape, qui non habebat authoritatem, cum debeat approbari a Papa, vt hic: vnde non sufficit quod fiat a legato clemen. quia contingit. cum glos. de relig. do. Et ideo ipse And. respondet q̄ ibi, illa consuetudo intelligitur, q̄ esset approbata a Papa: aliter non valuisset, etiam respectu laicorum: quia erat in loco subiecto Pape, etiam in temporali iurisdictione: quo casu laici etiam non possunt aliquid facere contra canones, secundum Hostien. c. cum omnes. supra eod. Sed ista etiam non caret diuinatione: vnde prima solutio dicitur tolerabilior. Non obstat text. in c. constitutus. quia loquitur in statuto fauorabili, quod clericis bene communicatur, vt supra dictum est in secunda limitatione, ꝛ vide Abb. ibi. Non obstat c. cum causa. q: ibi non probatur, nisi per argumen. a contrario, quod non est sumendum cōtra alia iura, vt dicit Imol. hic, Alexand. in d. consi. ccx. Secundo infertur ad statutum, quod alienatio fieri non possit in non sub
97 ditum: quod clericum, vel ecclesiam non includitᵍ⁷. Joan. Andre. in c. fi. per illum text. de immuni. eccle. in vj. ibi: quicquam vendant. Et quod non includantur, facit text. hic, ꝛ in c. bene
54 quidem. xcvj. dist. cum simi. † Tertio, quia ecclesie datum fuit privilegium speciale, vt dominium acquiratur sine traditione. l. fi. C. de sacrosan. eccles. vnde in generali cōcessione cōcedi statuta, iuxta lege ꝫ omnes populi. non videtur illi privilegio derogitum vt latius tradit Joā. And. in d. c. fi. ꝛ refert, ꝛ sequitur ibi Domin. ꝛ idem tenet Bartol. in lege filiusfamilias. in §. diui. versicu. quero an per statutum. de legat. j. cum pluribus concor. vt ibi congerit Alexand. que referuntur per Moder.
55 hic, in ix. questio. ꝛ tenet Abb. in consil. xxvj. lib. j. ¶ † Contra
98 rium videtur tenere[98] Bald. in cap. clerici. de indi. ver. sed hic querit de tali dubio. vbi format questionem in statuto nostro
P Mediolanēsiᵖ, quo cauet q̄ nullus subiectus potestati Mediolani alienare possit in non subditum, nisi soluat tātum pro libra. Nam concludit q̄ etiam in ecclesiasticam personam alienatio fieri non possit. allegat do. Signorolum de mediolano ita consuluisse in consil. xix. vbi concludit iuridicum esse istud statutum: quia conditum est fauore publici, ꝛ communis boni, quod est, vt bona remaneāt apud subiectos statuto, qui in eis possint subire onera ciuitatis l. cura. §. inopes. ff. de mu. ꝛ ho. Et idem Bald. in c. que in ecclesiarum. versic. sed hic queritur. s. eod. ꝛ in l. j. ver. sed quid si statutum disponit. C. de sum. Tri. quia valet pactum quod res in ecclesiam non transferatur: vt not. per glo. in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. ꝛ probatur in l. fi. C. de pact. inter emp. ergo etiam debet valere statutum: quia maior est authoritas statuti quam pacti: vt per gloss. in rub. C. de decu. lib. x. not. in l. non impossibile. ff. de pac. Et ideꝫ videtur tenere Bald. hic, versi. idem videtur dicendum. ꝛ consuluit Fran. de Albergo. vt Car. refert in consil. cxliiij. ꝛ in repet. c. perpendimus. in ix. q. Alexan. tamen in d. §. diui. ꝛ Moder. hic sequuntur primam opinionem, per text. in d. c. fi. vbi pena excommunicationis ipso facto imponitur superiori, qui subditis suis laicis interdicit ne vendant clericis: quia hoc modo ecclesiastice libertati derogatur, vt tex. ibi dicit: ergo statutum
99 non valet. authen. cassa. C. de sac. sanc. eccle. Nec obstat[99] quod dicitur de equiparatione pacti ad statutum: quia secundum Moder. hic diuersa ratio videtur: quia in pacto, ille qui paciscitur habet potestatem ad hoc pertinentem: quod non est in statuto. ¶ Nec obstat quod statutum sit factum pro bono publico: quia non sufficit iusta causa statuti, sed etiam authoritas requiritur, que in isto casu deficit. Si volumus tenere opi. Bald. ad supra dicta responderi potest. Et primo text. in quo fundatur communis opi. in d. c. fi. parum facit: quia ibi text. loquitur, quando prohibitio specialiter loquitur de clericis, ꝛ prohibitio est generalis, ibi: quicquam vendāt. ꝛ non subest ratio que in casu isto consideratur. Unde his concurrentibus apparet quod illa prohibitio facta sit principaliter in preiudicium clericorum: merito pena excommunicationis ipso facto imponitur. Sed in proposita questione statutum loquitur generaliter, ꝛ clerici non nominantur: ꝛ prohibitio est facta tā

cam vtilitatem. Non obstat text. hic, ⁊ in c. bene quidē. cum sim. quia potest responderi dupliciter. primo, ꝙ specialiter de clericis loquantur, vt s. vel secundo, ⁊ melius, loquuntur in bonis acquisitis ecclesie. Sed in questione ista de bonis querendis, in quibus ecclesie videtur ꝙ facilius possit preiudicari l. qui autem. in prin. ff. de his, que in frau. credi. ⁊ patet in prelato, qui in querendis ecclesie potest preiudicare. Et quia ratio Bald. efficax videtur, quia si valet pactum: ergo ⁊ statutum. Non obstat ꝙ diuersa ratio videtur ex eo ꝙ statuentes non habent potestatem: quia hoc parum facit, quia sufficit ꝙ habeant potestatem statuendi: nec est verum ꝙ isto casu deficiat potestas, per supra dicta. Ultimo non obstat quod supra dicitur de priuilegio ecclesie, iuxta l. fi. C. de sac. sanc. eccle. quia consideratur priuilegiū ex contractu valido: sed in isto prohibetur, ⁊c. Et aduertendū est: quia Bald. loquitur, quando alienatio ex toto non prohibe

q tur, sed sub certo modo. Unde concordando[q] opiniones, considero duos casus. Primus est, ꝙ alienatio bonorum immobilium in non subditum absolute prohibetur: ⁊ procedit opi. Jo. Andr. Bar. ⁊ aliorum, qui ita loquuntur. Et ita tenet, ⁊ concludit Car. in repe. d. c. perpendimus. in x. q. ibi: si autem statutum simpliciter prohibet. quia non debent in hoc clerici esse deterioris conditionis, quam laici sint. c. non minus. de immuni. eccle. Et hoc, secundum eum procedit, quando tractatur de graui p̄iudicio clericorum, vel ecclesiarum, prout contingit in alienatione bonorum immobiliū: secus videtur in alijs rebus, in quibus non agitur de graui interesse clericorum, vt quia prohibētur arma alienari in non subditum: nam hoc etiam intelligitur de clericis. Et idem in alijs que clericis prohibita sunt. Similiter idem in alijs, que competunt clericis, si non tractetur de notabili preiudicio clericorum, ⁊ aliqua rationabilis causa sit statuti: puta, statutum disponit quod certa bona, que sunt in confinibus, non alienentur in non subeuntes onera, ne possit contingere fines variari: vel disponit ꝙ alique domus, que sunt ad vsum publicum, licet sint singulorum, non possint transferri in non subditum, a quo non possent forte conduci p̄ vsu publico. Nam in istis casibus, etiam in clericum, vel ecclesiam, alienatio fieri non poterit. Et idem tradit Cardi. in consil. cxliiij. super themate premisso. Et ad hoc bene facit, q̄ quando non agitur de graui preiudicio ecclesie, ⁊ statutum laicorū habeat rationabilem causam, etiam respectu ecclesiarum, ⁊ pie cause, debet seruari: vt not. voluit Fede. in consi. lxxviij. prout refert, ⁊ sequitur Do. in d. c. fi. de immu. eccle. vbi institutio facta de ecclesia, limitatur secundum dispositionem statuti, per quod legitima filiorum augetur. Et idē in simili casu not. Cardin. in d. consi. cxliiij. vbi statutum Uiterbij, ꝙ mulier habens filias non possit disponere, nisi de decem pro centenario, etiam locum habet, si dispositio in ecclesiam conferatur. Et idem in isto casu consuluit Petr. de Anch. in cons. xxiiij. videretur prima facie. nam fauore filiorum hoc toleratur secundum eum. Et late idem consuluit Abb. in consi. lxiij. videtur primo, dictum legatum. lib. j. Considera, ꝙ propter fauorem filiorum procederet quod dictum est: alias forte secus in dispositione facta pro anima, siue ad pias causas, ex eo, quod de causa pia not. Card. in d. c. perpendimus. in x. q. Bar. in l. j. de sum. Tri. Moder. in l. j. C. de sacrosanc. eccle. Ana. consi. lvij. Abb. in c. quod clericis. ibi: nisi hoc fecerit pro anima. Uide allegata per Moder. xvj. versic. alia opi. Et idem videtur in rebus ecclesie iam quesitis. Uide Cuma. cons. cxxxix. vbi allegat But. in d. c. quod clericis. Secundus casus est, quando absolute in statuto alienari non prohibetur, sed sub certo modo, ⁊ forma: prout loquitur Bald. in statuto Mediolañ. Et isto casu valet statutum, etiam respectu ecclesiarum, ⁊ clericorum, secundum Bald. ⁊ docto. in locis s. alleg. Et hoc idem videtur tenere Cardi. in distinctione sua in d. c. perpendimus. in x. q. ibi: si autem adijcitur contractui. quia licet fauendum sit ecclesijs, non tamen iurisdictio laicorū debet turbari. c. nouit. de iudi. Unde infert valere statutum, q̄d non valeat venditio, nisi publicetur in palatio, si quis contradicere velit. Et idem in statuto, ꝙ non valeat alienatio, nisi ad sint proximiores, vel nisi quis sit maior triginta annis. Nā huiusmodi statuta etiam contra ecclesias, ⁊ clericos debent obseruari. Et cum ista conclusione concordat Sali. in authen. cassa. vbi inquit ꝙ si a statuto in contractu minoris vigintiquinque annorum requiratur consensus agnatorum, hoc etiam erit seruandum in contractu, qui fieret cum clericis vel ecclesiasticis. Et idem Albe. in secunda parte statutorum. q. ij. in fi. vbi loquitur in statuto Mediolan. Et ista confirmatur ex doctrina domini Abb. hic, in repet. ⁊ in c. quod clericis. de fo. compe. versi. ego vero. vbi inquit quod quando statutum concernit solennitatem adhibendam tempore contractus, si omissa tali solennitate contractus fiat, erit nullus, prout statutum disponit. Et hoc etiam habet locum, si contrahatur cum clericis: non quia statutum liget clericos, sed quia si clericus velit laicum obligare, debet obseruare omnia, sine quibus ille obligari non potest. Idem Abb. dicit in testamento: quia laicus debet seruare solēnitatem statuti, licet clericus instituatur. ⁊ idem Roma. in cōsil. clx. viso diligenter. Et in proposito bene facit, quod voluit Feder. in consilio lxxxv. statuto ciuitatis Perusine. de statuto ꝙ cessio actionis in nobilem, contra plebeium fieri non possit: nam habet locum, etiam si ab ecclesia cessio fiat. Et hoc consiliū sequitur Pau. de Ca. consi. clix. in presenti causa. ⁊ vide Alexā. qui adducit in consil. xciij. visis, ⁊ ponderatis. lib. ij. vbi refert consilium Feder. ⁊ infert ad questionem not. ⁊ in simili allegat Bald. ⁊ Sali. ⁊ ibi per eum. Et ad predicta conferunt que nouissime tradit Petr. Phi. de Corneo Peru. in consi. lxiij. lib. iij. Conclusio tamen facta in isto secundo casu limitatur secundum Car. nisi modus, ⁊ forma, sub qua deberet fieri alienatio, esset admodum difficillis, adeo ꝙ impossibilis reputaretur, iuxta not. in l. apud Julianum. §. constat. de lega. j. Ex quo infert Car. in loco s. alleg. ꝙ si alienatio non posset fieri in non subditum sine licentia communitatis, non valet statutum in preiudicium clericorum. In hoc tamen contrariū videtur velle Albe. in d. q. ij. s. alleg. vbi expresse concludit valere statutum prohibens alienationem in non subditum sine consensu superioris. Et hoc videtur verius, per s. dicta. ⁊ quia quod pendet a consensu superioris, non reputatur impossibile, quando illud consuetum est fieri: vt probatur a contrario sensu in d. l. apud Julianum. §. constat. ibi: distrahi non soleant. vbi Moder. Et videmus in alienatione bonorum ecclesie, in qua consensus superioris, ⁊ alie solennitates requiruntur, ⁊ tamen hoc non dicitur impossibile: ⁊ sicut in bonis ecclesiasticis statutum fuit, ita non debet ecclesia conqueri, si hoc statuatur in bonis laicorum

56 vt in tit. ff. quod quisque iuris. † Postremo quod s. dictum est in primo casu nō valere statutum, limitatur nō procedere, quādo statutum loquitur in rem: vt quia dicat statutum, rem alienari non posse: quia tunc indistincte, etiam respectu clericorū intelligitur, ex eo, quod no. Abb. in d. c. quod clericis. ver. quādoque statutum. ⁊ hic in repe. Et ad hoc facit, quod not. Sali. in d. auth. cassa. de statuto, quod in rem loquitur: puta ꝙ debitum probari non possit, nisi per instrumentum: quia etiam habet locum contra clericum. Et not. Bal. in l. omnes populi. de statuto ꝙ debitum peti non possit. Considera ꝙ ista limitatio non cadit hic: quia licet videatur statutum respicere rē, tamē dicitur postea in non subditum, ⁊c. que verba videntur excludere clericum, cogita. Ista limitatio posset habere locum, quādo alienatio esset prohibita absolute, ꝙ res non possit alienari ⁊c. Tertio infertur, ꝙ statutum, quod imponit gabellam pro contractu, non ligat clericum. Bal. in l. j. in vlti. q. C. de cōtrah. empt. do. Anto. in c. non minus. de immu. eccle. in c. j. in fi. de cēsi. idem Bal. in l. placet. C. de sacrosanc. eccle. versi. quero iuxta hoc. Abb. in consil. vj. casus, super quo. in ij. dubio. lib. ⁊ idem Abb. in consi. xiij. vniuersitas. lib. ij. Sic etiam ecclesia, vel clerici non tenentur ad solutionem pedagij, quod per statuta laicorum imponitur. Abb. in c. innouamus. de censi. ⁊ idem Abb. in c. ex literis. de vita, ⁊ hone. cle. Ang. in consi. xxiiij. ecclesia. Et de gabella idem not. Bal. in l. pe. que incipit, sancimus. C. de sacrosanc. eccle. dicens ꝙ ecclesie non debent soluere gabellam de cō

100 tractibus[100] suis. alleg. Inn. in c. non erit. de sen. excom. Idē de gabella, que soluitur pro rebus, que transferuntur. Bart. in

57 l. j. circa fin. C. de muli. ⁊ in quo loquo. lib. x. † Limita, nisi clericꝰ negotietur: quia tunc tenetur gabellam soluere. Fede. in consi. ccvij. nos Silsolus. probatur in c. quanquam. de censi. in vlti. a contrario sensu. in cle. presenti. de censi. vbi glo. ⁊ no. Abb. in cōsi. vj. in ij. dubio. ⁊ ibi dicit ꝙ non dicitur negotiari, licet vēdat vinum, ⁊ granum, vel oleum suum. Secundo limita, nisi gabella imponatur pro refectione vie, quam currus, ⁊ plaustra destruunt: quia sicut tenentur ad refectionem viarum l. ad instructionem. C. de sac. sanc. ec. ita ⁊ ad gabellas, secundum Bal. ibi, versi. quero de duobus. Et ita hoc pendet ad d. l. ad instructionem. de qua dubitatur an hodie procedat. De quo Cald. in cōsi. ij. in tit. de censi. ⁊ d. Abb. in consi. xxx. casus, super quo. lib. j. Et ad hoc vide que late scribit Andr. Sicu. in consil. j. lib. iij. ⁊ in consi. xxix. lib. iiij. ⁊ Pet. Phil. de Perusio consi. lxxij. li. iiij. Tertio fallit, quando clerici vtuntur beneficio statuti laicorū, pro quo gabella imponitur: quia tunc tenentur ad gabellam. Bald. in d. l. j. circa fin. C. de contrahen. empt. ⁊ in no. q. Abb. tradit in consil. vj. s. allegato. facit ꝙ s. dixi, ꝙ clerici vtuntur statutis laicorū eo modo, quo disponunt. Sunt ⁊ alij casus, quibus clerici priuilegio suo vti non possunt tum respectu fori, tū etiam respectu ceterarum rerum: tametsi enim priuilegio fori renuntiari non possint: vt not. in c. si diligenti. de foro compet.

in antiq.

in antiq. Tamen in reali actione respondere debent coram iudice seculari cum res sit de territorio regis vide An. Barbatiam. consilio .j. versicu. preterea induco. Imo debent clerici (vt idem recte ait) soluere collectas secundum estimum communis, idque statuto cauetur quod est laudabile. Est et alius casus quo clericus non vtitur priuilegio suo puta quando est conuentus ad recognoscendum suam scripturam, et schedulam et tenebitur recognoscere, vel negare: et si recognouerit tenebitur deponere, et obsignare summam in schedula contentam, vt eleganter tradit dominus Nicolaus Boerius in decisi. cxiiij. parte .j. vide tamen Alexand. consilio clij. Non vtitur etiam clericus si per insidias et ex proposito interfecit fratrem suum presbyterum occiderit, et tempore homicidij et captionis non habebat tonsuram et vestes clericales, ita Guido Papa decisio. cxxxviij. Petrus in c. ea, que. de regulis iuris. lib. vj. tex. c. ex parte. de priuileg.

¶ Additiones.

a ¶ Imperatore. Statutū quod venit contra priuilegia concessa ecclesijs a deo, papa, vel imperatore, dicitur esse contra libertatem ecclesiasticam. adde vltra adducta hic per doct. que late scribit dominus Ambrosius opizonus solennis doct. Papiē. in l. filiusfami. in §. diui. de leg. j. quem §. repetitione satis celebri exornauit. et ibi examinat que statuta dicantur esse contra libertatem ecclesiasticam in ver. nunc accedo ad tertiam.

b ¶ Eximantur. Adde tamen quod extra casus in quibus clerici coniugati retinent priuilegium fori, vt in c. j. de cle. coniuga. in vj. comprehenderentur statutis laicorum: quia extra illos casus clericus reputatur laicus. et hinc est quod non potest esse vicarius episcopi, vt voluit Ab. quē alij sequuntur in c. decernimus. j. de iudi. Nec ei potest causa criminalis clerici committi vt de ea cognoscat, vt inquit Abb. in d. c. decernimus. versi. sed nunquid saltem. et ibidem per Decium.

c ¶ De acquir. pos. adde text. instit. de donat. in princ. et in §. est autem aliud genus. eodem titulo, que iura probant quod id quod a logicis species appellatur, nuncupatur genus a legistis.

d ¶ Populo. Clericus propter qualitatem clericatus eximitur vt non dicatur de populo, non propterea amittit priuilegium quod sibi competit tanquam vni de populo, ita arbitror dicendum per ea que notat Paul. de Castr. in l. falsa demonstratio. §. j. ff. de condi. et demon. vbi dixit, quod doctor qui legit per xx. annos, licet fiat comes, non propterea perdit priuilegium populare, si prius erat de populo quemadmodum notarius factus doctor non desinit esse notarius, nec monachus factus episcopus desinit esse monachus: quatenus igitur ei fauorabile est, non desinit clericus esse de populo. facit quod dicunt doctores hic quod in materia fauorabili appellatione populi venit clericus.

e ¶ Populi. Dictum est ad saturitatem an populi appellatione veniant clerici. sed his dictis adde quod clerici veniunt appellatione non subditorum. ita voluit Bald. in l. de quibus. in versi. vj. queritur. ff. de legib. quem refert et sequitur Decius in consil. cxiiij. versic. et ideo infert. incipit illud consilium. Et pro tenui facultate.

f ¶ Cardinali. Adde quod cardinalis non ligatur statutis canonum: vt notat idem Decius supra in c. j. in ij. lectura.

g ¶ Reseruatur. Pape reseruatum est laicis negotia ecclesiastica committere. Adde quod papa potest laycis committere facultatem conferendi beneficia. glo. est. xvj. q. vij. in summa. et in c. imperium. x. distinct. et vide per eundem Decium in consil. cxxxiiij. incipit, viso puncto in versiculo, nam papa.

h ¶ Clericorum. Quod bona patrimonialia clericorum collectari non possint, vide per Barto. in consil. punctus questionis talis est, quidam Titius olim de perusio. et adde Specul. in tit. de clericis coniug. in versi. ad huius autem articuli. an autem clericus teneatur soluere collectam de bonis que communia habet, cum fratre, vide Specul. in d. titu. in versic. quid si clericus. limita tamen quod hic dicitur non procedere in clerico cōiugato: quia ille tenetur soluere de suo patrimonio collectam, notat Abb. in c. ex parte. de clericis coniugat. item collectā impositam pro refectione murorum ciuitatis tenetur clericus soluere, per not. per Barto. in l. administrationes. C. de sacrosanct. eccle. item supra dicta non procedunt in predijs tributarijs pro quibus clerici soluere tenentur collectam Bart. in authent. item nulla. C. de epis. et cler. item non excusantur clerici a solutione collecte imposite pro solutione custodum ciuitatis et murorum, facit tex. in c. ij. j. de immunita. eccle.

i ¶ Debentur. Alimenta filio spurio debentur de iure cano. et per consequens ciuili. et hoc in tantum est verum quod etiam quod pater prohibuerit in suo testamēto alimenta prestare filio spurio, nihilominus debentur: ita voluit Bald. in l. id quod pauperibus. versi. vltimo queritur. C. de episco. et cleri. per Spec. in titul. de success. ab intesta. ver. nunc dicamus.

k ¶ Filiorum. Pene imposite mulieri transeunti ad secūda vota que respiciunt fauorem filiorum primi matrimonij, non sunt sublate, vltra hic adducta hoc idem tenuit idem Decius in consil. clxxxvij. incipit pro resolutione casus, versi. restat ergo tertius casus. vbi in terminis consuluit pro ista communi opinione. An autem pena imposita mulieri transeunti ad secunda vota habeat etiam locum in viro accipiente secundam vxorem, vide per Decium in d. consi.

l ¶ Consensu patris. Quod nō valeat statutum quod mulier sine patris consensu nubere non possit, vide vltra adducta hic Felynum in capitulo. j. versicu. quarta declaratio. infra de spōsalibus.

m ¶ In dote. Quod statutum laicorum circa dotem valeat, vide etiam per Fely. in c. j. j. de sponsa. in versiculo tertio fallit predicta regula.

n ¶ Ante sententiam. Adde quod immo contrarium videtur dicendum videlicet quod clericus litigans in foro seculari appellare poterit etiam ante sententiam: quia etiam de iure ciuili ante sententiam appellari potest siue de iure canonico. ita voluit idem Decius in c. cum sit Romana. versi. viij. not. j. de appel. vbi respondet ad text. ibi, qui contrarium probare videtur et maxime procedit ista conclusio si essemus in terris que essent de temporali iurisdictione ecclesie: quia in illis etiam inter laicos seruari debent canones: vt notatur per gloss. in c. possessor. de regul. iur. in vj. notat Abb. et ibi Decius in versi. vlti. not. in c. si duobus. j. de appella. esto igitur quod verum esset quod de iure ciuili appellatio ante sententiam non daretur in terris que mero iure sunt de temporali iurisdictione ecclesie, clericus litigans in foro seculari ante sententiam appellare posset: quia idem esset in laico per supradicta, immo plus voluit Abb. in d. c. si duobus. quod in terris que sunt de temporali iurisdictione ecclesie statutum contra canones non valeret factum per laicos.

o ¶ Consanguineos. Adde quod hinc est quod statutum disponens quod consanguinei clericorum incidant in penam, si clericus iurisdictionem declinauerit non valet. ita voluit Bald. in l. j. in fin. C. de indicta vidui. tol. Et sicut renunciatio facta per clericum de beneficio ob metum sibi illatum, non tenet: ita etiā si fiat ob metum illatum consanguineo suo. vide per Socy. in l. mulieri et titio. ff. de condi. et demon. allegat rotā decisione. vij. in nouis. et vide eundem Sozi. post bar. in l. j. ver. statutum ciuitatis. ff. de his que pen. nomi.

p ¶ Mediolanensi. Adde Decium in cōsi. cxiiij. incipit, Et pro tenui facultate. vbi consuluit quod statutum Mediolani, quo cauetur quod non obedientes statutis Mediolani non gaudeant priuilegio statutorum, non excludit clericos quin vti possint priuilegio statutorum. Et ibidem per eundē habes in versicul. tertio principaliter. quod statutum mediolani quo cauetur quod persona que de iure communi pro mortua ciuiliter reputatur non admittatur ad successionem, non comprehendit personas ecclesiasticas: nisi quo ad successiones que illis ex statuto deferuntur: quo autem ad successiones que competunt personis ecclesiasticis de iure communi ab illis non excluduntur vigore dicti statuti. Hiero. Sig.

1 ¶ Commensurari. Adde tex. expresse in l. sancimus. C. de pen. in fi. plene notat glo. j. q. j. si qui episcopi. et sm̄ hanc regulam arguit idem Deci. j. in c. ex literis. in fi. eo. tit. et vsque adeo solet esse vera hec regula quod Aero. in repeti. l. si fugitiui. in ij. not. C. de ser. fugi. dicit seruandam esse, vt non solum pena commensuretur ad delictum sed etiam ad membrum quod peccauit.

2 ¶ Matrem. Hoc idem dicit gl. in c. cito versi. durior. j. q. j.

3 ¶ Habent. Et per hanc rationem dt Pet. de anc. in cōsi. cxcij. magnifico. quod non v3 factū statutū contra concubinas clericorum factum a laicis, refert et sequi. Jas. qui per hāc rōnē aliud t3 in l. cum quedam. ff. de iu. om. iudi.

4 ¶ Ecclesiasticorum. Adde ab. in consil. lxxxiiij. presens. li. j. aliquid per Jas. in l. de quibus. ff. de legi.

5 ¶ Imperatore. Adde not. Pet. de anc. in consi. cliiij. optimis rationibus. latissime And. sicu. in rub. de reb. eccle. non alie. in iiij. q. et Jo. crotum de monteferra. in repet. l. filiusfa. §. diui. ver sic. iij. ex dictis Bar. ff. de leg. j. et vide que addidi ad Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. et iur. et vide late Ferdinan. in d. §. diui. cum sequen.

6 ¶ Ciuili. Adde Rapha. in aut. cassa et irrita. C. de sac. sanc. eccle. Jmol. in d. c. nouerint. de qua concl. vide Jo. cro. in rep. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. ver. ex dictis Bar. vbi infert ad not. sta-

tutum adde Bal.in l.j.C.de sum.tri.Fely.hic.versi. expedita. j. q.Lãce.gali.in rep.l.centurio.in pñ.ver.vij.q2.ff.de vul.& pupi.

7 ¶Timidiores.Idem voluit vero.in consi.xv.vertitur.Andr. sicu.in consi.xxiij.lib.iij.in consi.xxxj.in prin.li.iiij.Deci. in d. aut.cassa.ver.ij.Bar.hic.& idem Bal.in d.authen.cassa. ver. iij. quero.Im. in l.non amplius.de lega.j.

8 ¶Procedunt.Adde Deci.s.in c.que in ecclesiarum.nu.xv.de consti.vbi addidi.& j.e.c.

9 ¶Cõstituti.Et idẽ dicas in eo qui vovit ingredi religionẽ vt per Bal.in l.j.C.an ser.ex suo.fac.tradit Ias.in l.cum quedam. ver.limita singl'r.ff.de iu.om.iu.& idem est de eo qui est infra an num professionis,vt per Ang.in l.j.ff.de pen.& Ias.vbi.s. versi. & φ dr in religioso.& idẽ in cõcubina clerici b3 gl.in c.eos.xxij. dist.tradit idẽ Ias.ibi ver.ij.limita vbi dt ita cõsuluisse Pe.de anc.in consi.cxcij.vt ibi per eum.& idem tradit Car.alex.in d.c. eos.in no,& adde hic que ponit Ferd.in repe.§.diui.ff. de leg.j. & Fely.hic.Soc.consi.lvij.pen.lib.iij. vbi in no.casu statuti Florentini.

10 ¶Constitutos.Adde Deci.j.eo.c.vbi addidi.

11 ¶Ecclesie.Adde Deci.in c.cũ non ab homine.in ij.no.de iudi.

12 ¶Fori. Adde de hoc in c.ij.in iij.no.de iudi.

13 ¶Hospitale.Seq.Fer.Loazes.in rep.l.filiusfa.§.diui.ff.de le.j. late Babus.in tract.de prescr.& que ibi addidi. Deci. omnino in c.j.j.de prob.omnino.Bald. in consi. ccccxxj.libr. iij.dicẽs nõ valet statutum contra libertatẽ hospitalis.omnino deci.consi. 488.& in consi.diiij.in prin.

14 ¶Extenduntur.Vide Deci.in c.vt nullus.in prin. de preben.

15 ¶Reperitur.Idem Dec.in fi.j.e.in c.j.j.de rescri.in consil. xliij.in consi.472.col.j.in c.vt nullus.nu.v.de prebẽ.

16 ¶Dignitatũ.Et de hoc an episcopatus sit dignitas,vide Deci.in c.j.n.iiij.de preben. & φ sit ordo idem in c. cum in cunctis. §.cum vero nu.iij.de elect.& vide fely.in c.sicut certo post prin. de simo.Abb.in c.quanto.de consue.

17 ¶Episcopos.Adde Deci.in c.j.nu.iiij.de preben.

18 ¶Dubitabilẽ.Adde Soc.consi.xxiij.circa.

19 ¶Contrarium vero.Hoc idem dicit Cal.in trac.de interdic.

20 ¶Districtu.Idem Ias.in l.j.§.huius studij.ff.de iust.& iur.deci.in c.vt nullus.nu.x.de preben.& hoc idem t3 ẽt Card.alex. in c.ius publicum.j.dist.vbi dicit facere ad statutum φ nemo trahat alium extra curiam perusinam. nam ei dr contrafactum si quis trahatur ad curiam epi vt per Bal.in l.j.ff.de iust.& iur.

21 ¶Territorium.Adde Ab.in consi.xx.videtur primo Aretin. consi.lxxviij.& ratio districtus. n. capitur pro territorio.Deci. in consi.xvij.viso puncto.versi.ij.principaliter.

22 ¶Interpretari.De hoc vide late Deci.in c.causam. que in fi. de rescrip.& ideo interpretatur vt minus deroget iuri communi.Deci.consi.dxij.in fi.nec extenditur de persona ad personaz deci.consi.dxvj.vbi ponit plura exempla.

23 ¶Odiosa.Hanc opi.simpliciter seq.car.Alex.in c.si forte.lxv. distinct.

24 ¶Requirit.Hoc idem dixit in c.cum accessissent.in fi.s.e.vbi addi.& in c.inter ceteras.in fi.de rescrip.

25 ¶Communitatis. Et considera φ Pet. de anch.ibi loquitur in statuto bono.& sic in materia stricte interpretãda,& vid Deci.in c.significasti.de offi.deleg.

26 ¶Ecclesiasticis.De hoc vide Fely.hic versi.octauo.quero.

27 ¶Infertur.Faciũt dicta per Are.in l.cohẽdi. §.qui patrẽ. in j.no.ff.de vul.& pup.Bal.in cõsi.lxxiij.sicut pponitur li.j.& idem quoq3 voluit idẽ Deci.in l.ex parte.el ij.s.de off.dele.in iij. not.

28 ¶De iud.Vide Deci.ibi.& vide omnino Ias.in l.j.§.q mãdatam.de offic.eius.vide tñ Marsi.singu.lxx.

29 ¶Profitentur.Adde Car.in cle.j.de testi.in iiij.no.

30 ¶P Inducat.Hec eadẽ ponit Deci.in ru.de pb. vbi limitat φ intelligatur nisi al's graue piudiciũ inferretur nã tunc nihil refert φ statutũ nihil opet vt ibi p eũ & vide de hac materia oĩo per eũ in c.j.in prin.j.de rescr.

31 ¶Extensio.Adde Deci.in c.trãslato.in j.lect.s.e.& hoc pcipue qñ rõ est scripta in l.vt hoc.& ibi & Alex.in cõs.l.visis.li.ij.Ioan. cro.in l.si cõstante.ff.so.ma.ver.ij.fallit vbi late & ver.ij.rõ & Deci.in c.at si clerici.§.de adulterijs.j.de iud.

32 ¶Facta Cardinale.Adde Io.mo.in c.j.de schisma.Old.in cõ si.cccxiij.Abba.in trac.de cõsilio basilee.And. sic.in c.in nr̃a de rescri.in tra.de prestan.car.q.7.Iaso.in consi.cxvij.li.iiij.fely.in c.quid super his de fi.instr.

33 ¶De rescrip.Huic sñie adheret ẽt Fely.in c.cũ in iure de off. deleg.Deci.in l.vni.C.de mand.prin.

34 ¶Cõiter.Et illã gl.dt cõmuniter approbatã Dec.in d.c.ij.vbi per plures colũnas. disputat de hoc,& eã defendit ab omnibus obiectis.

35 ¶Scientia.Vide Dec.& que ibi addidi in c. cum accessissent. s.e.& in consi.cclxij.& consi.cccccxxxiiij.

36 ¶Approbare.Ego alias limitabaz nisi essent oĩa pposita.pu ta volumen statutorum:nã videretur tunc approbare per doc. Abb.in c.nonne.de presump.in j.no.

37 ¶Quod non.Et ita dicit cõiter teneri. Ias. in l.est receptum. ff.de iur.om.iudic.

38 ¶Affirmatiua.Et hanc opi. t3 Bart. in d.l.est receptum.ff.de iur.omn.iu.

39 ¶Ecclesie.Vide eũdẽ.j.e.c.nu.clxxvj.versi.& primo.

40 ¶Clericorũ.Vide Pau.de ca.in consi.422.in nouis & Soci. in consi.xij.li.iiij.vbi quid si bona fcã sint tributaria,& postea transeãt in ecclesiã.& vide q̃ scribit Dec.cõ.694.pro resolutiõe in pñ.

41 ¶Rebus.Idez dicit Deci.in d.consi.dcxciiij.in prin.vbi multa allegat ad hoc.

42 ¶Nulla.Adde Deci.in consi.ccccx.in con.ccccxxviij.Calca.in consi.xvj.nu.viij.deci.in consi.544.nume.xx.in cõs.631.nu.xxv.in cons.606.nu.xj.cur.cõs.xx.Ale.cõs.xj.nu.viij.li.vij.& talis sñia sine citatiõe nulla est,ẽt in summarijs,& vbi de fcõ iudex pt se informare,nec valet statutum in cõtrariũ.deci.in cõs.410.in cons. 528.& in summarijs loquit' Dec.in cõs.544.nu.xxj.Soci. q oĩno vidẽdus est in cõs.xij.in prin.li.j.& etiam si de facto qs posset se informare Deci.in d.cõs.ccccx.nu.iiij.& cõs.cccc.xliiij.n.xxj.cõsi.cccccciij.nu.xj.& ẽt si sine scriptis Soc.cõs.xlvj.nu.50.li.iiij.

43 ¶Principe. Idẽ ponit Dec. vbi quedã addidi s.in c.que in ecclesiarum.nu.130.de constitu.

44 ¶Requiritur.In hoc tñ distinguit Nel.in tra. bãni. in j.pt. j. tẽp.q.iiij.& vide q addidi.s.ad hec oĩa.& vide Mar.soc.in trac. de cita.art.viij.q.xxxvj.

45 ¶Sententia.Adde Deci.in consi.ccccx.in cõs.cccccxxviij.

46 ¶Requiritur.Adde Deci.in rub.C.de in ius voc.in prin.

47 ¶Requiritur.Vide Ias.in ru.C.de in ius voc. vbi vr velle cõtrariũ & vide Mari.soci.in trac.de citat.in v.ar.q.xvj.nu.xxj.

48 ¶Perẽptorij.Idẽ dt Bar.per illũ tex.in d.l.ij.C.quõ & qñ iu. vbi Alex.in addi.dt illã gl.in c.cõsuluit.communiter approbatam,& tradit ibi dec.late.

49 ¶Non obstant.Hec non ob.si considerantur termini bã. in d. l.platam q2 processerunt ibi alia vt p3 ex lectu.

50 ¶Substantia.Adde deci.in l.ij.C.de eden.vbi late de hoc. & in c.quoniam.cõtra.j.de proba.in cõsi.295.

51 ¶Presumitur.Hec rõ nõ vr vera q2 nõ procedit pſumptio in ordine pcessus.nã añ sñiam non presumitur pro iudice, vt per eundẽ in c.cõsului.el j.de appellatio.

52 ¶Nõ valet.Idẽ Dec.in l.ij.C.de edẽ.in c.cũ venerabilis.d exc. vbi oĩo Are.in c.qm̃ cõtra.in vlt.verbis.de pba.Ale.in cõs.218. visis in fi.lib.ij.vbi de eo qui in continẽti executus est literas.

53 ¶Illum tex.Contra hoc aliqual'r facere vñr ea que ponit idẽ s.in c.q̃ in ecclesiarum eo.tit.

54 ¶Regulatur.Idẽ in c.q̃ in ecclesiarũ .nu.38.eo.titu.

55 ¶Ecclesie.Contra hoc faciunt que idẽ dt in c.j.in j.lec. versic. ex ista conclusione s.eod.

56 ¶Prescriptionẽ.Adde fede.de se.in consi.275.cir.med.Dy.in d.c.possessio.Host.in summa.de pres.§.que exigãtur.Abb. in c. si diligenti.de psc.limita tñ.vt per Deci.in c.j.in ij.lec.s.e. & idẽ voluit in c.ex parte.el ij.de offi.deleg.

57 ¶Iure canonico.Adde Ias.in cõs.144.facti cõtingẽtia. in ij. dub.li.ij.And.sic.cõsi.62.li.j.Mat.de affli.in c.j.§.si quis hoiez. de pace tenẽ.& eius violat.Dec.cõs.487.in q.in prin.& in cõ.686, magnificus.in pñ.Cur.iun.cõsi.173.habita.

58 ¶Clericis.Adõ eũdẽ in l.gñaliter.§.cũ ãt.ĩ pñ.C.d inst.& subs.

59 ¶Non potest.Latius hoc attingit idẽ Dec.j.e.c.& in ru.de pba.Io.crot.in l.filiusfa.§.diui.versi.ij.q.ff.de leg.j.Lancel. gali. in l.centurio all.xiij.ff.de vul.& pup,Alex.in l.nolle adire.ff.de acquir.here.

60 ¶Introducta.Et de hoc bar.in d.l.qui exceptionem,& vide q̃ late dt Lãcel.gali.in l.cẽturio.circa me.ff.de vul.& pup.

61 ¶Seculari.Adde φ cõrium vult Im. in l.luci°.§.testõ.ff.d le. j.& vide Dec.i.c.clerici.j.de iudi.& i cõsi.cccclxxvj.pro resol'one. in pñ.& cõsi.cccxj.Corn.cõsi.ccxxxvj.libro.ij.

62 ¶Iure canonico. Idem Alex.ĩ l.a diuo pio.in pñ.ff.d re iud. Abbas in c.delicti in j.not.de iu.

63 ¶Iuramentum.Melius declarat Dec. in c. ceterum.de iudi

64 ¶Mitigaret.Et hic videm° φ cõtra talesnõ pscribit' minori tempore. xl.annorum.§.p temporalibus.in aut.de ec.tit.in c.ij. vbi Abb.& Fel.de psc.Ias.post bal.in aut.quas actiones.C.de sac.san.ecc.circa prin.& in §.ex maleficijs inst.de act.

65 ¶De beret.in vj.Vide Abbatem in c.j.de sponsa.in c.final. de prescrip.Alex..in consil. xcvij.lib.j.in consil.xlv.in fi.lib.iiij.

66 ¶Damno.Vide Alex.in consi.89. lib.ij.in consi.69.lib.v.consi. 164.e.lib.Alex.in d.§.j.Deci.in consi.63.in princ.est tex.in l. lib. octuaginta.ff.de ope.lib.

Filiorum.

67 ¶ Filiorum. Idem voluit deci. ⁊ in consi. 485. casus. in fin. ꝙ est errore duplicatum consi. 537. ⁊ consi. 620. quinimo ⁊ filijs tacite consentientibus. ange. in consi. ccccxcvj. doctor insignis.

68 ¶ Non possit. Uide eundem in l. nupt. non concubitus. ff. de re gul. iur. ⁊ de hac conclusione vide late per Io. crotum in repe. l. omnes popu. versi. ij. conclusio. ff. de iusti. ⁊ iu. vbi limitat aliquibus no. modis ⁊ ego scripsi inst. de nup. in princi.

69 ¶ Matrimonij. Uide Fede. de se. in consi. ccxxxvj. Soci. in l. j. ff. solut. mat.

70 ¶ Retinere. Adde videndum omnino cardi. in d. c. interdixit ⁊ considera quod ille text. loquitur pariter de episcopo ⁊ de alijs clericis.

71 ¶ Accedat. Ad hoc vide Io. Crot. in rep. l. omnes populi. ver sic. xij. conclusio. ff. de iust. ⁊ iur.

72 ¶ Causa agitur. Adde Bart. in l. j. §. si. ff. de ventr. inspic. Angel. in consi. clxj. ⁊ vide not. deci. Alexan. in l. a diuo pio. §. j. de re iud. vbi dicit ꝙ iudex quo ad executionem debet attendere iura fori sui.

73 ¶ Tunc. Adde Soci. in consi. lxxj. lib. iiij. ⁊ in consi. ccxcv. libr. ij. vbi melius.

74 ¶ Seculari. De hoc vide Bal. in cons. 161. li. iij. ⁊ vide que addi di. s. e. c. nu. xx. ⁊ soc. cons. lxxj. li. iiij.

75 ¶ Litis. Et ꝙ statutum de compromissis dicatur respicere decisoria vide Cor. consi. cxiiij. lib. ij. ꝙ autem respiciat ordinatoria ⁊ sit attendendus locus iudicij, vid Paul. de Ca. in cōsi. ccc xxiiij. ꝙ in causa. in fin. in anti.

76 ¶ Compromissum. Et ideo exceptio prescriptionis impedit compromissum. Cor. consi. xlvj. in causa versi. decimo exceptio. li. ij. Bald. in tra. de prescr. Deci. consi. xxij. ⁊ in qualz exceptione litis finite, vi. Sal. ful. ⁊ ale. ⁊ Rimi. in d. l. fratris. C. de transac. vbi etiam Iaso. ⁊ maxime Areti. ibi qui no. distinguit, ⁊ vide Fel. in c. sicut de re iudi. c. inter monasterium. eod. tit. ⁊ idem est in exceptione iurisiurandi l. j. vbi Ias. ff. de iureiu. Paul. de cast. consi. lxix. visis Alex. consi. 82. lib. j. Soci. in consi. 300. lib. ij. hoc est verum etiam ꝙ non esset opposita, si de ea alr cōstaret, vt per Rimi. in d. l. fratris.

77 ¶ Dixi. s. vbi videndum.

78 ¶ Ualent. Uide eundem j. eod. ti. in c. que in ecclesiarum in iij. not. de consti. ⁊ vide late Andre. sicu. in rub. de reb. eccle. non alienan. in ij. ⁊ iij. dubio.

79 ¶ Contra consanguineos. Ange. in §. quia vero leonis in authen. de non alie. ⁊ vide omnino Alex. in addi. ad Bar. in d. l. j.

80 ¶ Clericorum. Uide late Gui. antonium vespuccium in cons. suo. 48. lib. viij. ⁊ ita ego quoque consului alias.

81 ¶ Ecclesiastico. Uide de hoc Ias. in l. de quibus. ff. de legi.

82 ¶ Et ita. Uide que scripsi in commento d. statuti florētini sub rubr. de prohibito accessu ad bona ecclesie per alium detenta sine lnia dominorum. n. 47. lib. iij. vbi tenui ꝙ valeat d. statutum florentinum.

83 ¶ Uoluit Bar. Uide omnino Deci. in c. in presentia. de prob. ver. liij. habetur ⁊ adde Bal. in consi. ccxvj. monialis. li. ij. ⁊ hanc etiam dicit communem Ale. vt refert Ias. in l. si. C. de pact. vbi latissime tractat hunc art.

84 ¶ Ecclesie. Uide Pet. de anc. in consi. 22. ⁊ consi. seq. ⁊ in consil. 154. vbi consuluit in vngaria contra communitatem. pro communitate tamen consuluit Bal. inter eadem consilia, consi. xj.

85 ¶ Denarij. Et in statuto lucano dante certam solennitatem an comprehendat legata ad pias causas vide Bal. in con. 454. li. j. ⁊ in statuto Brixie Bal. in consi. 321. li. j.

86 ¶ Extendant. Uide Paul. de ca. in cons. decimoseptimo. in fi.

87 ¶ Ingrediatur. Uide Pet. de anc. in consi. 107. Bal. in consil. ccc. li. iij. Abb. in consi. cxj. lib. ij. ⁊ de statuto predicto vtrum extendatur ad moniales, vide Fely. bic. Roman. Imo. ⁊ Alexā. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligation. Socin. in consi. lxxxj. in consi. ccxxx. in consi. ccxlj.

88 ¶ Imponendis. Feli. bic, postꝙ multa pro ⁊ contra adduxit cōcludit cōtra cautelam Bar. vide Ias. in d. l. plz. ⁊ adde quid debeat facere eps quando clerici grauantur indebite collectis Fely. bic, q. xix.

89 ¶ Excludantur. Adde And. sicu. late in rub. C. qui admit. ver sic. tertio facit. ⁊ Georgi. natta in repet. c. quamuis. de pac. li. vj nume. clxx.

90 ¶ Clerici. Adde Georg. nattam. in repet. c. quamuis. de pact. lib. vj. versi. xviij. quero quid de clericis coniugatis. ⁊ Bald. in aut. ingressi. in fi. vbi. videtur velle ꝙ non habeat locum in fratribus minoribus. refert ⁊ seq. Nic. de vbal. in tracta. de suc. ab intesta. clerico.

91 ¶ Sustineant. Hanc conclusionem late prosequitur Deci. in consi. cclxxv. In causa. ⁊ in consi. cxiiij.

92 ¶ Tu dic. Bal. ibi nihil dicit de hoc vide Bal. in l. in legatis. C. ad leg. fal. Ias. in l. de quibus. de legi.

93 ¶ Facere pōt. Uide ibi Fulg. ⁊ Saly. in v. ⁊ x. quest. Paul. in d. aut. cassa. Ias. in l. de quibus. ff. de legi.

94 ¶ Subditis. Adde Ias. in l. de quibus. in prin. ff. de legi.

95 ¶ Religiosis. Adde d. Io. bapt. de s. seue. in rep. l. admonendi. ff. de iureiur. vbi reddit de hoc rationem ⁊ adde Abb. in c. auaritie. ⁊ ibi Deci. de preben. ⁊ Abb. in rub. de parro. in vlti. verb. vide Ro. in auten. similiter. C. ad leg. falc. ver. nonum q. Et vide omnino Calcan. in consi. xij. Fely. bic. q. xij. ⁊ de veritate, vi[redacted]

96 [redacted]

97 [redacted] §. diui. ver. secūda [redacted] ff. de leg. j. vbi ampliat etiam in clericis, in minoribus constitutis ordinibus.

98 [redacted]

99 [redacted] mo dicit. lib. ij.

100 [redacted] gabellam [redacted] vide Deci. in cō silio. ccccxcvj. [redacted]

a ¶ Commensurari. Deci. j. de iudic. c. at si clerici. Ias. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. ⁊ pupi. Fran. Purpura. l. fi. nu. lj. C. de pactis.

b ¶ Timidiores. [redacted]

c ¶ A pari. Decius repe. c. ij. j. de iudic. in l. fin. in prin. ff. de iuris dic. om. iudic. Alex. consi. ccx. lib. ij. vbi dixi. Nicol. Boeri. decisio Burdegal. xiij. nu. xiij.

d ¶ Minoribus. [redacted]

e ¶ Tōsure. [redacted]

f ¶ Pijs. [redacted]

g [redacted] Alexand. consi. xlj. nu. iiij. li. vij. vbi dixi.

h [redacted]

i [redacted]

k ¶ Incidenter. Idem Deci. j. de iudic. repet. c. ij. sed dicendum vt ibi dicam.

l ¶ Priuilegia. [redacted]

m [redacted] ꝙ qui peccat, non peccat legis authoritate, sed contra legis [redacted]

n [redacted] Decius. Addo etiam si sciat legatarium [redacted] heres interpelletur.

o ¶ Duellum. [redacted]

p ¶ Alimenta. Deci. j. de probatio. c. in presentia. consi. dcxj. Alexand. consi [redacted] consi. clxxxviij. nu. iij. lib. vij. Hippolly. [redacted] t. cclviij. Carol. Rui. consi. lxxxviij. nu. iiij. lib. j. ⁊ ita obseruatur. Adde Philip. Decium, ⁊ que ibi dixi j. de iudi. c. clerici. nu. ij.

q ¶ Contraria. Hec de iure verior, quam tenet Io. and. in noue. ⁊ Petr. Ancbar. Geminia. in d. c. cum secundum licet Phili. Franc. ibi vacillet, ⁊ quamuis Feli. bic. ⁊ Decius, teneant primam, que communis est. Sed hanc secundam tenet Lucas de Pen. l. iij. in fi. C. de nauicular. lib. xj.

r ¶ Filiorum. Hanc communem sequitur Decius. cons. ccxxx. ⁊ in rubric. numer. viij. C. de secund. nupt. vbi plene dixi in annotatio. meis.

s ¶ Uerior. [redacted]

t ¶ Patris. Idem late Decius consi. ccxxxj. Ant. Corse. in versi. statutum. ix. Caro. Rui. consi. clxiiij. in fi. li. v. Sed veritas est in contrariū, vt tetigi ad Alex. consi. xcvij. lib. j. cōsi. ccix. nu. iiij. lib. vj.

lib. vj. consi. iij. in fi. lib. vij. Et q ius ciuile nō sit in hoc correctū pulchre tenet Joan. Corrasius in l. Paulus. de sta. homi. & in Miscella. lib. j. c. xvij.

v ¶ Mere. Hec veritas & ita etiam seruatur in hoc regno.

x ¶ Secundum leges. Imo secundum leges altero contradicēte, etiā post liberos susceptos, nō presumitur, nisi legitime probetur: vt est text. in authen. quib. mod. natu. effic. legit. §. quoniā. vbi non corrigitur, sed recitatur, seu presupponitur ius antiquum. Ideo male dicit Panormit. in c. illud. in fi. de presump. q d. l. in libere. sit correcta per d. § [redacted]

y ¶ Filiorum. Idem Alcia. de presump. reg. ij. presum. v. & placet. [redacted]

z ¶ Non valent. [redacted]

a ¶ Simulatus. Idem Romanus consi. xij. Anch. in repet. c. j. §. eod. & in cōsi. cccxxx. Alexand. consi. cxcvj. nu. iiij. vbi dixi lib. vj. consi. clj. lib. vij.

b ¶ [redacted]

c ¶ Opponatur. [redacted]

d ¶ Quia dicatur. Imo adhuc idē, quicquid Decius po[redacted] subijciat, & inferat.

e ¶ Patrimonij. [redacted] in c. nouerit. de sent. excom. [redacted] instit. de satisdat.

f ¶ Consanguineos. [redacted] Marsi. not. cciiij. cccxxx.

g ¶ Tamen. [redacted]

h ¶ Bona. [redacted]

i ¶ [redacted]

k ¶ Excommunicationis. [redacted]

l ¶ Vinculū. Decisio Tholo. cxliiij. Aufreri. repe. clem. j. de officio ordinar. reg. j. fallen. xj. Hippoly. Marsil. l. statuliberum. ff. de questio.

m ¶ Patre. [redacted]

n ¶ Clerici. [redacted]

o ¶ Querendis. [redacted]

p ¶ Predictis. [redacted]

q ¶ Concordando. [redacted]

1 ¶ Doctores legentes faciunt collegium sic scholares.
2 Doctores non possunt aliquid statuere in preiudicium scholarium: neque scholares in preiudicium doctorum.
3 Doctores possunt aliquem priuare collegio ex causa.
4 Collegia inferiora subijciuntur iudicibus superioribus, veluti ecclesiasticum ecclesiastico, seculare, seculari.
5 Statutum dubium recipit interpretationē a iure communi.
6 Stylus curie facit ius.
7 Vniuersitas habet iurisdictionem in singulos de vniuersitate.
8 Pena [redacted] ndum. 10.
9 Excommun[redacted] absolutus, sed opus est ab[redacted]
11 Pena imposita simpliciter, nulla facta mentione temporis, intelligitur perpetua.
12 Pena si imponitur pro contumacia, intelligitur temporalis.
13 Pena in dubio videtur temporalis, non perpetua. 14.
15 Statutum si dicat quod puniatur pena manus, & alia, iudicis arbitrio, intelligitur de simili pena.
16 Pena si imponatur ad beneplacitum.

x literis. ¶ In text. ibi: vestre deuotionis. hoc verbum accipitur pro affectione, & obedientia l. a legatis. in ver. deuotarum. & ibi glo. C. de vectiga. facit q not. Bald. in titu. de pace constan. in princi. in ver. deuotionis. & quod tradit Pet. de Anch. in consi. cclxxij. de titulis criminium. & facit text. in c. j. in princ. ibi: fideli, ac deuota. de sum. Tri. in vj. & in c. decet. de immu. ecclе. in vj. & in l. in fraudem. in l. mediterranee. C. de anno. & tribu.
1 lib. x. ¶ † Primo not. iuncta superscriptione. ibi: vniuersis doctoribus. q doctores legentes faciunt collegium. Idem Abb. dicit de scholaribus. c. quia in causis. ibi: vestra vniuersitas. iūcta superscriptione. ibi scholaribus Parisiensibus. de procur. Et quia etiam ipsi licitam habent causam se congregandi: vt not. Bart. in l. fi. de colle. illici. & idem Abb. in d. c. quia in causis. & in disputatione, Pandulphus. cum si. vt tradunt Mod. hic. Et idem tenet hic Joan. de Ana. prout etiam refert Andr. Sicu. hic, allegando Bald. qui hoc dicit in authen. habita. versic. tertio queritur. C. ne fil. pro pa. Et pro ista opi. Andr. Sicu. rationem adducit: quia ratione religionis approbatum est collegium l. j. ff. de colle. illici. Sed ad istum effectum videtur esse congregatio scholarium: quia ad obediendum Deo instituta est, in d. authen. habita. & ad sacerdotium acquirendum l. j. ff. de iusti. & iur. Et istam communem opi. esse dicit Abb. in d. c. quia in causis. & merito reprobatur glo. que contrarium voluit in l. fi. C. de iurisd. om. iu. in ver. pertinet. vbi Pau. de Castr. idem sequitur. Sed tamen considerandum est, quia rationes, que s. adducte sunt, non videntur multum efficaces. Nam primo non obstat c. quia in causis. quia licet scribatur vniuersitati, nō per hoc videtur approbata: vt per glo. in c. ij. de schisma. facit text. in c. literas. de conces. preben. in cle. fi. de sen. excom. Et collegiū in dubio reprobatum videtur[1]. l. pe. & l. fi. ff. de colle. illici. & facit text. in c. j. de offi. leg. vbi Papa scribit vniuersis suffraganeis archiepiscopi: & tamē non videtur q suffraganei faciant inter se vniuersitatem, vel collegium. vt in c. licet vniuersis. de voto. Secundo non obstat quod materiam licitam habeant se congregandi, quia in scholaribus negari potest, per rationem gl. in d. l. fi. C. de iur. omn. iud. & quia non reperitur approbata authoritate senatusconsulti, vel Cesaris, prout requiritur d. l. penul. §. j. de colle. illici. Vltimo non obstat quod dicitur de religione: quia congregatio scholarium proprie non dicitur causa religionis, sed largo modo, prout dicitur de pia causa: vt in l. contra voluntatem. C. de manu. test. & in l. cum his. §. mulier. ff. de condi. inde. Non tamen recedendum est a communi opinione, que alia ratione comprobari potest: quia talis congregatio respicit vtilitatem publicam. §. fi. in proe. Insti. & in proe. Digestorum. §. fin. ergo approbata videtur l. j. in prin. vbi Bartol. ff. quod cuiusque vni. & Bald. etiam ibi ita per illum text. dicit & per istam rationem idem dicit Joan. de Lig. hic, & sequitur Petr. de Ancha. in c. cum dilectus. j. de consue. Et quia quando superior scribit vniuersitati, illam videtur approbare: vt not. Innoc. in c. cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. Bald. in d. l. j. Non obstat quod s. dixi in contrarium: quia in dispensatione illud procedit, vbi tractatur de habilitando illum, quem constat inhabilem esse: non sic in casu isto, in quo non constat collegium illicitum esse, sed potius approbatum videtur propter licitam professionem. Et ista conclusio quod vniuersitas scholarium approbata sit, intelligitur in loco, vbi viget studium generale: alias secus, vt not. Sali. in d. authen. habita. versic. ego
2 puto. † Et retenta communi opinione dicit Abbas quod scholares non possunt in preiudicium doctorum aliquid statuere, nec econtra doctores in preiudicium scholarium. & not. Bald. in d. authen. habita. in ver. secundo, quero. & ver. sed quid in collegio. & Petr. de Ancha. in c. j. ver. vlterius quero. s. hoc titul. Et adde no. dictum Bald. in l. si ad excludendam. C. de re. cre. vbi inquit quod non valet iuramentum prestitum a doctoribus, quod scholares gratis doctorari non possint. Quod notādum est, contra doctores, qui dicunt se iurasse non remittere portionem collegij. Et quod notat Abbas in c. ij. de magi. vbi inquit quod non valet promissio scholaris de intrando sub ali
A quo doctore, quia turpis[A]. ¶ Secundo not. quod vniuersitas inferior potest statuendo apponere penam secundum suam potestatem. de quo dixi in c. que in ecclesiarum supra eo. ti. ¶ Tertio no. quod collegium doctorum licite recipit aliquod emolumentum ex scientie exercitio, vt in conuentibus, & similibus.

facti

facit tex.xliij.q.v.in c.non sane.⁊ glo.in c.cum ab omni.in glo. pen.de vita ⁊ hone.cle.Alibi tamen gloss.dicit ꝙ quando quis non laborat, gratis consilium dare debet. in capit. non licet.
a xi.q.iij.Sed Joan.Andr.tenet contrarium[a] in additionibus Spec.in titul.de salar.§.sequitur.⁊ sequitur Jmol.in c.cum ab omni.de vi.⁊ ho.cler.Domi. in d.c. non licet.⁊ Joan.de Ana.
3 in rub.de magi.col.fi.¶†Quarto nota ꝙ ex causa possunt doctores priuare aliquem collegio.⁊ idem in scholaribus. Nam scholaris,qui non vult iurare rectori,nō debet haberi pro scho
2 lari[2]:vt not.Bald.in c.j.in prin.in ver.optimum arg.de controuer.feu.apud pa.ter.⁊ ibi allegat istum text.hic. Et doctor, qui contra prohibitionem statuti est,aduocatus, matricula debet
B priuari[B],vt not.Bald.per illum text.in l.placet.in ver.deinde tene menti.C.de episc.⁊ cler.Et propter periurium doctor deponi potest:vt not.Bald.in c.cum quidam.de iureiur.in j.no.Sic etiam clericus a consortio clericorum, ⁊ aduocatus a collegio aduocatorum ex causa expelli potest,vt no.Bal.in l.nemo.in fi. C.de summa Tri.vbi etiam allegat istum tex.hic. Et de his in
4 ferius tradunt Moder.hic.¶†Quinto nota ꝙ collegia inferiora superioribus iudicibus subijciuntur,videlicet ecclesiasticum ecclesiastico,⁊ seculare seculari:vt not.Innoc.in c.dilecta. de exces.prela.Et dicitur ecclesiasticum, quādo sunt plures cle
b rici:seculare quando plures[b] seculares.Et data paritate eccle
3 siasticum reputatur[3]:quia magis dignū inspicitur.in c.quod in dubijs.de conse.eccle.vel alta.no.Bart.in l.fi.ff.de colle.illi.⁊ ita Abb.hic.⁊ idem not.Bart.in l.cum senatus.in fin.ff.de reb. dub.Abbas in d.c.cum ab ecclesiarum de offi.ordi.cum simi.vt per Moder.hic.⁊ adde Bart.in l.j.§.si quis in appellatione.ff. de appel.Abb.in rub.de appel.in vj.q.⁊ Pet.de Anch.in regula,ea, que in xvj.q.princ.de regu.iur.in vj.Sed aduertendum est ad vnum,de quo sepius dubitaui.Nā dum Abb.hic,⁊ Bar. ⁊ doct.in locis s.allegatis concludunt ꝙ data paritate clericorum,⁊ laicorum,vniuersitas,vel collegium iudicatur ecclesiasticum:quia magis dignum attenditur. Certe ista ratio videtur etiam militare,dato ꝙ esset maior pars laicorum: quia data commistione indistincte pars dignior debet considerari, licet in quantitate sit minor d.c.quod in dubijs. vbi si modicum olei consecrati misceatur oleo non consecrato,totum consecratum reputatur.Unde si duo laici cum vno clerico concurrunt
4 in aliquo actu,qualitas solius clerici preualet[4]:vt est tex.no. in c.per tuas.de arbit.quem ibi not.Anto.de But. in vltimo no. facit quod not.Bart.in l.precipimus.in §.pe. C.de appel.⁊ in l. solent.de ali.⁊ cib.lega.Et ideo attenta ratione s. dicta esset dicendum ꝙ vniuersitas dicatur esse ecclesiastica,licet essent plures laici quam clerici:cuius tamen contrarium doctor. omnes tenent. Sed pro responsione considerandum est ꝙ aut plures vt singuli, ⁊ propter se simpliciter cōsiderantur in aliquo actu indiuiduo:⁊ tunc si vnus sit clericus, qualitas clerici attenditur,licet cum eo plures laici concurrant. Et ita procedit quod not.Bart.in d.l.precipimus.cum si.s.in contrarium allegatis. Aut plures considerantur ad faciendum vniuersitatem, ⁊ respectu vniuersitatis:⁊ habet locum quod doc.hic dicūt. ⁊ Bar. in d.l.fin.de colle.illi.cum si.s.primo allegatis: quia tunc ad iudicandum qualitatem vniuersitatis,maior pars simpliciter attenditur.Et talem differentiam tradit Maria.in cōsi.xij. quoniam in presentiarum.non tamen aliter rationem diuersitatis adducit:sed assignari potest,quia vniuersitas recipit nomen a pluralitate personarum.Unde si plures sunt laici quam clerici,necessario dicitur vniuersitas laicorum.Et falsum esset, si diceretur vniuersitas ecclesiastica,ex quo minor est numerus clericorum,⁊ numerus personarum inspicitur.Et notandum est ꝙ quando vniuersitas est ecclesiastica,singuli,etiam si sint laici debent coram ecclesiastico conueniri,secundum Abb. in c.j.de loca.ponderando glo.ibi ad hoc.Sed contrarium tenet Ang. in l.fi.ff.d colle.illi.Et hoc dicunt Mod.verius esse,per ea, que habentur in l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan. Sed tamen concordādo opiniones distingui potest,ꝙ aut singuli conueniuntur in his, que vniuersitatem respiciunt:⁊ corā ecclesiastico debent conueniri, ex quo vniuersitas ecclesiastica iudicatur.Et videmus ꝙ ipsa vniuersitas imponit penam singulis de vniuersitate,vt infra videbimus.Aut pro alijs rebus
5 ⁊ tunc,cum ipsi laici sint,coram seculari conueniuntur. ¶†Sexto nota ꝙ statutum dubium recipit interpretationem a iure
5 communi[5]:quod declaratur vt no.Abb.in c.causam, que.de rescri.circa fin.⁊ late Alex.in l.fi. §.in cōputatione.C.de iu. delib.⁊ in consi.xx.viso processu.lib.j.⁊ idem Alex.in l.iiij. §. pretor ait. ff.de dam.infect.⁊ in l.si quis priore.ad Trebel.⁊ per Paul. de Cast.in l.in ambigua.in fi.ff.de legi.in l.lege duodecim tabularum.C.de legi.here.in fi.⁊ in d.l.fi.§.in computatione.in fin. C. de iure delib.Et dicit Abb.hic,ꝙ in statuto ecclesiastico ad ius

6 canonicum,⁊ in statuto seculari ad ius ciuile recurrendū est. 6
⁊ not.Bald.in l.j.C.qui bo.ced.pos.in ver.quero si statutum dicens ꝙ in terris ecclesie,vbi seruantur canones,debent statuta concordari cum iure canonico,⁊ in terris Imperij cum iure ciuili.facit ꝙ not.Bald.in l.si nondum.in fin. C.de fur.cum si.vt per Moder.hic.Et adde ꝙ in primis statutum secundū aliud
C statutum intelligi debet,⁊ interpretari[C] [7]:quia in habentibus
7 symbolum facilior est transitus.Ita dicit Pet.de Anch.in cōsil.xciij.ista domina.⁊ in consil.ccccxxxiij. viso puncto.⁊ tradit
6 Pau.de Cast.in consi.cxxv.in ij.par.dubitatur primo.¶†Se
c ptimo not.secundum Abb.ꝙ stylus[c] curie facit ius:vt hic, ⁊ in
8 c.literas.de iura.calum.hic tamen non videtur stylus,sed con
9 suetudo:quia stylus respicit scripturam[9]:vt not.Joā.And.in c.fi.infra de consue.versi.de quarto.in fi.ibi,ego puto.⁊ Bal. in rub.de rescript.versi.quero qualiter.Albe.in l.de quibus.ff. de legi.in repe.in versi.in quo autem differant.ibi:ego autem puto.Alleand.consi.xxxvj.in fi.lib.ij.Et considerandum est,quia etiam dici potest ꝙ hic non agatur de stylo, nec de consuetudine,prout est ius separatum a iure scripto:sed solum tex.hic de iure scripto intelligatur, quod in vsum receptum fuerit: quia nisi lex scripta obseruetur,⁊ in vsum recipiatur, non valet: vt per glo.in c.j.de treu.⁊ pa.Et pro isto intellectu facit text. in l.
7 ij.C.de probat.ibi:more iudiciorum.¶†Octauo, ⁊ vltimo not. ꝙ vniuersitas habet iurisdictionem in singulos de vniuersitate.Nam aliud est vniuersitas,⁊ aliud singuli.Unde licet quis sibijpsi legem imponere non possit l.pen. ff.de arbit.vniuersitas tamen habet in singulos potestatem.Et quomodo, ⁊ qualiter singulos de vniuersitate grauare possit,not.Bar.l.iiij.§.actor. ff.de re iudi.cum concord.vt tradunt Alexan.ibi,⁊ Mod.hic. Et subijcit Abb.hic,ꝙ ad essentiam vniuersitatis non requiritur ꝙ habeat rectorem,vt est dictum Inno.in c.cum non ignores.de preben.⁊ sequitur Bar.in l.fi.ff.de colle.illici.⁊ in l.nulli. in princip.ff.quod cuiusque vniuer.Abb.in c.j.in princ.de procu.cum simil.vt tradunt Moder.hic.Et hoc dictum Inno. intelligitur de rectore speciali:vt quia sit vniuersitas scholariū sine rectore,vel collegium doctorum absque priore. Secus vero esset in rectore,vel capite vniuersali:vt quia absolute nullū haberet superiorem:nam tali modo vniuersitas esse nō potest: vt no.Domi.per gloss.ibi, in c.vn.in fi.de schisma.in vj.⁊ idem Domi.post Joan.de Imo.ibi,in c.statutum.circa fi. de rescri. in vj.Et dicunt ꝙ hoc modo intelligitur dictum Bal. in auth. habita.ver.secundo queritur.C.ne fi.pro pa. vbi videtur reprobare dictum Inno.per c.nulla ratione.xciij.dist.¶In gl.j. nō insisto.quia do.Abb.se remittit. ¶In glo.ij. tractatur materia propria huius decretalis:ex his,que do.Abb.dicit,plures
8 conclusiones eliciuntur. †Prima est, ꝙ si in pena tempus expresse determinatum sit,illud attenditur:⁊ ideo finito tempore pena finitur.Ad hoc est text.in l.Imperator.ff. de postu. facit text.in l.si vnde.§.si cum reo.ff.de pact.in l.epistola.§.fi.ff. co.ti. cum simi.Et in tantum hoc procedit,ꝙ si quis ad certum tem
D pus fuerit extra ciuitatem relegatus,finito[D] tempore determinato absque alia licentia superioris poterit redire in ciuitatē vt not.voluit Bald.in proem.Digestorum,in §.hec autē tria ver.sed queritur.dicens ꝙ tempus limitatum licentiat pro homine;arg.l.si quando.C.de testib.⁊ idem Bald.in l.actione.§.si rem.versicu.diximus.in fi.ff.pro soc.Ange.in l.si vnus.§.si cum reo.in lec.antiqua.ff.de pact.Et ita dicit Franc.de Cre.se consuluisse in no.suo xlvj.consuluimus heri.⁊ idem tenet Bal.hic, versi.sed ecce.Sed tamen huic conclusioni videtur obstare tex. in c.felici.§.cum autem fuerint.de pen.lib. vj. vbi erat limitata pena ad tempus trium annorum,⁊ tamen dicitur ibi in versic. nec exinde.ꝙ reuerti non potest absque speciali licentia.Nisi dicamus ibi hoc esse, quia textus vltra procedit ita disponendo propter grauitatem delicti perpetrati contra cardinalem,
9 prout ibi loquitur. † Ista conclusio fallit in sententia excommunicationis quia excommunicatus ad certum tempus,fini
10 to tempore nō videtur absolut⁹,sed absolutio est necessaria[10]: vt not.tradit Inno.in c.cum hone.vbi Ant.de But. sequitur, de eta.⁊ quali.⁊ Abb.in c.fi.de matri.contrac.contra inter.eccle.Facit gloss.not.in cle.j.in ver.donec.de deci.cum simi. vt di
10 xi in c.j.in vj.no.de iudic.†Secunda conclusio est, quod si pena pro crimine imponatur,⁊ dicatur simpliciter quod sit tempo
e ralis,intelligitur pro decem annis[e] l.sine prefinito.ff.de pe. vbi est text.singu.secundum Bar.ibi.⁊ not.Bal.in l.j.in princ. C.de postu.⁊ hoc simpliciter sequuntur Moder.hic.Sed considerādum est,quod illa verba,sine prefinito tempore:etiam intelligi possunt,ꝙ nullo modo,etiam generaliter, tempus fuisset expressum,⁊ ꝙ simpliciter condemnatus fuisset:⁊ tunc non probaret dictum doc.Nam tex.ibi videtur velle ꝙ ille debuisset cōdemnari ad certum tempus, ⁊ non perpetuo. Unde si per

imperitiam non fuit determinatum tempus, lex supplet, siue exprimatur tempus in genere, siue nullo modo. Nam quando exprimitur in genere, apparet ꝙ pena non debuit esse perpetua: ⁊ idem esset, quando nihil exprimitur. ⁊ si alio modo appareret ꝙ pena non debuisset esse perpetua etiam haberet locum quod dicitur in dicta lege fine. intelligendo vt dixi. Et pro isto intellectu facit text. in l. seruus. C. de pen. quem text. doc. hic adducunt, ⁊ intelligunt ꝙ tempus ibi nullo modo expressum fuisset: ⁊ tamen text. ibi eodem modo loqui videtur, dum dicitur, sine temporis prefinitione. Unde cum ista duo iura eodem modo loquantur, non videtur ꝙ diuerso modo intelligi possint. Et ideo conclusio ista potest reformari, vt dicamus ꝙ si iudex debuit, vel voluit aliquem ad certum tempus condemnare, ⁊ per imperitiam tempus non fuerit expressum, sed simpliciter fuerit condemnatus, lex supplet ꝙ in dubio intelligatur pro decem annis, quamuis intentio iudicantis in plus vel minus
11 esse potuerit. † Tertia conclusio Abb. est, ꝙ pena, que pro crimine simpliciter imponitur, nulla penitus facta mētione temporis, perpetua intelligitur. Addit Abb. si delictum meretur. Et istud est, de quo queritur: ⁊ ideo conclusio vera videtur simpliciter, nisi appareat ꝙ pena nullo modo cōueniret, vt quia res esset multum leuis. Et pro ista conclusione allegatur text. in l. seruus. C. de pe. vbi Barto. dicit quod ciuitas damnata simpliciter ad destructionem murorum, perpetuo damnata intelligitur. Et idem nota. Barto. in l. si quis adulterium. §. j. ff. de adulte. Nam natura sententie est, imponere perpetuum silentium l. fi. vbi Bald. C. vt lite pend. facit quod dicit glo. j. circa fi. c. ad apostolice. de re iudi. in vj. cum si. vt prosequuntur Moder. hic. ad idem text. in l. j. C. de postu. ⁊ not. Imol. in c. sicut. in princ. in iij. not. de coha. cleri. Et comprobatur ista conclusio: quia sicut dispositio, que generaliter loquitur in personis, vel rebus, generaliter intelligitur l. j. §. ⁊ generaliter. de leg. prestan. l. in fraudem. in fin. ff. de testa. milit. ita dicendum est respectu temporis generaliter, id est in perpetuum intelligatur, cum de personis
11 vel rebus ad tempus valeat[11], argum. l. miles ita. §. ⁊ quia dicimus. vbi Barto. ff. de testamen. milita. l. qui plures. vbi Barto. ff. de vulga. ⁊ pupilla. in princip. facit quod not. in l. vinum. ff. si cert. petat. Et predicta conclusio procedit, quando diffinitiue, ⁊ causa cognita, pena imponitur. Secus si interloquēdo: quia
f tunc solum durat tempore officij[f] l. fi. ff. de penis. gloss. in l. puto autem. ff. de postu. no. Bald. in dicta l. j. C. de postu. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Sed considerandum est, ꝙ iste intellectus ad text. in dicta l. fi. de appel. applaudere non videtur, q̄r text. ibi dicit quod preses non potest. Nam ista ratio etiam videtur procedere, si diffinitiue pronūtiaret. Unde ad d. l. fi. videtur dupliciter posse responderi. Primo, ꝙ ibi speciale sit, quando alicui exercitiū eius interdicitur, quia in hoc etiam Respublica ledi videtur: ⁊ isto casu preses prouincie vltra tempus officij sui non habet potestatem: alias secus videtur: quia perpetuo penam poterit imponere l. seruus. C. de pen. vbi text. de preside loquitur. Ista tamē responsio periculosa videtur: quia aduocato interdici potest officium perpetuo, ⁊ ad tempus l. moris. in princ. ff. de pen. ⁊ in l. j. C. de postu. ⁊ tamen dicitur ars l. j. ff. de iust. ⁊ iur. ibi: ars boni. ⁊ equi. Nisi dicatur ꝙ tex. in d. l. moris. dū dicit perpetuo, intelligatur donec durat magistrat[us]: arg. l. j. ff. pro socio. Secundo dici potest, ꝙ d. l. fi. intelligitur in condemnato propter contumaciam: nam sicut propter contumaciam quis non potest priuari in totum iure suo, vt no. Bal. in l. ⁊ in multis. circa fin. ver. sed quero. C. de appel. nec in perpetuum audientia potest denegari, vt per glo. in l. j. §. hoc iudiciū ff. si quis ius dicen. vbi Bal. ⁊ Alexan. ita videtur ꝙ ratione cōtumacie alicui perpetuo exercitium suum interdici nō possit.
12 Quarta † conclusio est, ꝙ si pro contumacia pena imponatur, temporalis esse intelligitur, videlicet vt habeat locum, donec duret contumacia, vt probatur hic, ⁊ not. Bald. in d. l. j. C. de postu. Pan. de Castr. in consi. xxxj. super primo. cum si. vt insistūt Moder. hic, qui dicunt istam conclusionē procedere, etiam si pro contumacia pena perpetuo imponatur: quia perpetuo intelligitur, durante contumacia: sed remota contumacia, etiam pena remouetur: vt per glos. in c. clericos. in ver. perpetuam. de coha. cle. ⁊ mu. ⁊ in c. reperiuntur. j. q. j. in ver. perpetuo. ⁊ in regula, actus legitimi. de reg. iur. in vj. Sed aduertendum est, q̄r hoc videtur prima facie esse contra text. hic, dum ponderatur ꝙ non fuit dictum ꝙ huiusmodi priuatio in perpetuum perduraret: ergo si dictum fuisset, videtur ꝙ absolute semper pena perduraret. facit tex. in d. l. j. C. de postu. ⁊ in d. l. moris. in prin ff. de penis. ⁊ quod voluit gloss. not. in c. cupientes. in §. ceterū. in ver. perpetuo. de elect. in vj. Non obstat gloss. in locis s. allegatis, quia loquuntur in sententia excommunicationis, in qua ratio specialis videtur, vt per Abb. in d. c. clericos. Ueritas tamen huius dicti videtur pendere ab eo, quod s. dictum est, an pro contumacia pena perpetuo imponi possit. Et tenendo q̄d non, vt s. dictum fuit, conclusio ista videtur procedere, etiam si pena pro contumacia perpetuo imponatur: quia ex quo talis pena in infinitum extendi non potest, verbum, perpetuo, intelligitur secundum subiectam materiā: vt per glos. in l. j. ff. pro socio not. in l. ij. in prin. ff. sol. mat. Non obstat text. hic, qui a contrario sensu videtur probare contrariū, vt s. dixi: quia pro responsione considerandum est, ꝙ in decisione huius casus due rationes principaliter adducuntur, quarum quelibet sola sufficeret. Et ideo ab vna non valet arg. a contrario: quia vna cessante altera remanet que sufficit. §. affinitatis. Instit. de nupt. l. liberorum. vbi Bartol. in princip. ff. de his, qui no. infa. ⁊ quia dum ponderatur hic ꝙ non fuit dictū perpetuo, intelligitur in alio casu, vbi non agitur de contumacia: quia de contuma-
13 cia postea statī dicit, argum. l. doli clausula. de ver. ob. † Quinta, ⁊ vltima conclusio est, ꝙ in dubio pena temporalis, ⁊ nō perpetua videtur, vt Abb. hic dicit: pro quo est text. cum glo. fi. in c. non oportet. el ij. xxxiij. q. iiij. not. glo. in regula, in penis. de regul. iur. in vj. ⁊ Raph. Cum. in consi. cxxxviij. hoc maxime. Sed huic conclusioni obstare videtur tertia conclusio superius firmata, in qua dicitur ꝙ pena perpetua intelligitur, quando pro crimine simpliciter imponitur. ⁊ sic tali casu in dubio ꝑpetua videtur pena, ⁊ non temporalis. Saluando dicta domini Abb. dicendum est ꝙ quando iudex causa cognita diffinitiue ꝑ crimine penam imponit, perpetua est, si delicto conueniat: q̄r his concurrentibus non videtur res esse in dubio. facit ꝙ not. Jo. And. in dicta reg. in penis. Sed quando non apparet ꝙ cā cognita, ⁊ diffinitiue pronuntiatum fuerit, in dubio pena videtur temporalis. Et hoc modo ista quinta conclusio intelligitur, ⁊ procedit, Et hoc confirmatur ex eo, quod Abb. vltimo loco hic dicit, q̄d in dubio pena videtur imposita pro contuma-
g cia[g], ⁊ non pro crimine: ⁊ sic erit temporalis. Et pro hoc vltimo dicto, Moder. hic alleg. text. in l. si ideo. ff. de euic. vbi condemnatus in absentia, videtur potius condemnatus propter contumaciam, quam propter malam causam. Sed ille tex. non bene facit: quia illud disponitur in odium cōtumacis: ⁊ ibi reo condemnato fauorabilius esset ꝙ propter malam causā videretur condemnatus potius quam pro contumacia respectu euictionis, de qua ibi agitur: hic vero in fauorem condemnati, presumitur condemnatus pro contumacia, vt minor pena imponatur: vt in regula, in penis. de regu. iur. in vj. Et pro conclusione faciunt similia, que glossa ibi adducit. Et ad hoc facit, q̄d not. Bald. in l. final. per illum text. cum glo. C. que res ven. non pos. dicens ꝙ vbi pena potest intelligi pluribus modis, de minori intelligitur. facit glo. in l. j. in versi. capitali. C. ne Christia. man. ⁊ quod not. voluit Joan. de Ana. in c. qualiter. §. ad corrigendos. de accu. vbi inquit, ꝙ si quis reperitur condemnatus ad restitutionem rei furtiue, nō per hoc videtur infamis: quia potest intelligi quod fuerit condemnatus condictione furtiua que non infamat. ⁊ dicit se ita Uenetiis consuluisse. ⁊ quod tradit Joan. And. in c. quanto. de iureiuran. quem Ant. de But. ⁊ docto. ibi sequuntur. Jmo. in l. ij. de pu. iudi. cum simi. vt prosequitur Alexand. in consil. ciiij. statutum loquens. lib. j. Et ista conclusio bene procedit ad euitationem maioris pene, prout doctor. hic loquuntur: quia talis interpretatio est fauorabilior, vt pena sit temporalis, ⁊ non perpetua: secus ergo si fauorabi-
12 lior esset interpretatio iudicando actum perpetuum[12]: quia tunc in dubio deberet actus perpetuus iudicari, attenta ratione doctorum hic. ⁊ est text. no. in l sufficit. ff. de condi. indeb. ⁊ de
14 clarat ibi Paul. de Castr. † Postremo Abb. dicit not. esse, q̄d quando pena arbitrio iudicis imponitur, debet esse temporalis, secundum Alb. qui allegat text. in l. j. ff. de fur. balnea. ibi: nō egrediendum modum operis publici temporarij. Sed in contrarium facit gloss. not. in §. in summa. Insti. de iniur. que voluit ꝙ talis pena arbitraria extendatur etiam ad penam capitis. Abb. concordando concludit, ꝙ si pena imponatur arbitrio iudicis in aliquo crimine speciali, debet esse temporalis. ⁊ ita dictum Alber. intelligitur ⁊ procedit. Si vero generaliter datum sit arbitrium iudici in criminibus, etiam vsque ad mortem, inclusiue intelligitur: ⁊ pari ratione pena poterit esse perpetua: ⁊ tali casu habet locum glo. in d. §. in summa. Sed ista distinctio, quam posteriores hic sequi videntur, non satisfacit: q̄r etiam si arbitrium in aliquo speciali crimine iudici tribuatur videtur tamen ꝙ pena mortis, vel perpetua imponi possit, si qualitas delicti videatur hoc requirere, quia ratio, que considerari potest, in arbitrio dato generaliter in criminibus, videtur militare in arbitrio dato in aliquo crimine speciali, maxime propter qualitates, ⁊ circunstantias aggrauantes, que concurrere possunt: ergo idem ius debet, habere l. a Titio. ff. de ver.

habere l. a Titio. ff. de verb. obl. [redacted] Aquil. Non obstat tex. in d. l. j. de furi. [redacted] q loquitur in pena, que cum habet [redacted] vero in §. in summa. loquitur in pena mortis, que momentanea [redacted] deo perpetua est, vt ipse Abb. hic in pena contumacie. supra distinguit. Non tamen videtur ista responsio procedere sine dubio: quia si pena mortis imponi potest ratione arbitrij, a fortiori videtur q perpetua pena successiue imponi possit. Unde secundo et melius responderi potest q in d. l. j. non datur arbitrium iudici simpliciter: sed text. ibi, vlterius procedit limitando arbitrium, vt patet ibi: dummodo. Nam ista dictio, dummodo,
13 est modificatiua, et restringit[13] l. cum ab eo. ff. de contra ben. empt. c. tuis. de preben. c. presenti. eo. titu. in vj. Secus ergo vbi absolute arbitrium conceditur, prout loquitur glo. in d. §. in summa. et ita Imol. hic dicit, et ad idem est text. in l. j. §. expilatores. et in §. fi. in ea. l. ff. de effra. et expil. ibi: dummodo non excedat relegationem. et ita arbitrium, quod liberum esse dicebatur restringitur: vt etiam not. Bart. Uero. in consil. lxxij. circa accusationem. et hoc idem tradit do. Signo. in consi. clxx. questio disputata. in ver. item premitto. dicens q arbitrium datum simpliciter, extendi potest vsque ad mortem: secus quando mitigatur arbitrium, vt certa pena non excedatur. et ad hoc ibi plura iura inducit. Sit ergo conclusio, q arbitrium datum iudi-
D ci in puniendis criminibus, extenditur vsque ad mortem[D][b] in-
b clusiue[14], secundum glo. in d. §. in summa. quam sequitur Bal.
14 in l. j. in fi. per illum text. C. de his, qui latro. et in c. j. §. iniuria. in princ. de pa. iura. firm. facit text. in l. sacculariј. §. sunt quedam. ff. de extraor. cri. in l. ij. C. de his, qui latro. occul. cum si. vt tradit And. Sicu. et reassumunt Moder. hic, et idem Andr. Sic. in consi. xj. lib. j. vbi dicit q gl. in d. §. in summa. communiter approbatur. et in consi. xxiij. circa fi. lib. ij. et Alex. in consi. v. in causa. ad finem. et idem Alexã. in consi. cxi. ponderatis verbis. et fin. eod. lib. j. Modo conclusio glo. preallegate pluribus modis limitatur, et declaratur. Primo, vt supra dictum est, quando absolute datum est arbitrium: secus si limitatum fuit, vt dixi. Secundo intelligitur pro graui crimine, vt not. Bald. in l. fi. in fi. ff. de re. diui. Et exemplum ponit Bal. in d. c. j. §. iniuria. in prin. de eo, qui daret alapam potestati. Et idem tradit Jo. de Im. in c. inquisitionis. in princ. quem ibi refert, et sequitur Joan. de Ana. in fi. infra de accu. et Alexan. in d. consil. v. et cxj. supra alle. Et hoc comprobatur ratione manifesta: quia pena debet commensurari delicto c. quesiuit. in fi. infra de his, que fi. a ma. par. ca. et in c. non afferamus. xxiiij. q. j. facit quod not. Barto. in l. lenia. in prin. de accu. Cal. in consi. j. de accu. gl. in c. proposito. xxvij. q. j. Et hoc modo debet iudex arbitrari: quia videtur sibi facta commissio arbitrio boni viri, qui debet sequi regulas iuris communis: vt not. Barto. in tract. ad reprimendum. in ver. videbitur. et Anto. de Butr. in c. j. supra eod. cum si. vt tradit Alegand. in consi. xxxiij. viso themate. lib. j. et est gl. in cap. super his. de accu. in verbo, arbitrium. Tertio modo glo. preallegata intelligitur in delictis consummatis. secus est in delictis attenta-
15 tis, pro quibus pena mortis non imponitur[15]: vt Bald. tradit in consi. scire oportet. quem referunt, et sequuntur Moder. hic: et adde Flo. qui hoc idem dicit ita limitando glo. in d. §. in summa. in l. item si obstetrix. circa fi. ff. ad legem Aquiliam. Sed con-
16 siderandum est[16], q hoc non procedit specialiter in morte, que imponenda sit arbitrio iudicis: sed generaliter in quolibet casu, in quo pena mortis imponitur de iure communi: quia ex generali consuetudine non habet locum pro delicto, in quo cona-
i tus non habuit effectum[i]: vt not. Spec. in titu. de accu. §. j. ver. quid si primo. in fi. Ang. et Pau. de Cast. in l. j. §. hec autem verba. ff. quod quisque iur. Et hoc saltem habet locum, quando pe-
17 na mortis a statuto imponitur[17]: vt not. Bart. in l. j. §. diuus. ff. de sica. cum concor. vt tradit Alexan. in consi. xv. viso processu. lib. j. Et stante tali consuetudine hoc de plano procedit, per ea, que infra dicam. Sed remota consuetudine, haberet locum ius commune. Et in casibus, in quibus de iure communi conatus punitur ad mortem, iudex in illis casibus, vel similibus, posset de pena mortis arbitrari, cum eius arbitrium secundum iuris communis regulas debeat informari, vt supra dictum est. Et presertim in crimine lese maiestatis iudex indistincte pro solo conatu de pena mortis possit arbitrari ex eo, quod not. Ange. in dicta l. j. §. hec verba. in fi. ff. quod quisque iuris. Quarto, non haberet locum, si datum esset arbitrium iudici moderandi penam: quia tunc pena deberet minui, et ampliari: vt no. Maria. in capit. inquisitionis. in princip. in versicu. moderari. de accusa. facit glo. in clemen. j. in versicu. moderationem. de iure patrona. text. in capit. statutum. de prebend. in vj. ad idem text. not. in capit. fina. de verborum significa. Et ratio videtur manifesta: quia tali casu arbitrium videtur esse limitatum, et ideo secundum formam datam debet regulari, vt supra in prima limitatione dictum est. Quinto, gloss. predicta declaratur, vt procedat, dummodo non fiat transitus ad diuersam speciem pene: puta, de non capitali ad capitalem, de pecuniaria ad corporalem. ita dicunt Mode. hic, allegando Fran. de Albergo. in consi. quidam cecus. Ange. de Aret. in dispu. Attalus. et Paul. de Castro, in consi. xxvj. viso puncto. Sed aduertendum est, q ista limitatio videtur procedere, quando esset delictum leue, cui corporalis, vel capitalis pena non conueniret, vt supra dictum est in secunda limitatione: vel quando arbitrium deberet regulari secundum precedentia, vt infra dicam. Secus si arbitrium fit datum simpliciter, et delictum esset graue, quod corporalem, vel capitalem penam postularet: quia poterit iudex de pena mortis arbitrari, vt s. dictum fuit. Et ita in effectu ista limitatio, non videtur necessaria, quia cum alijs resolui videtur. Sexto gl. predicta procedit, nisi alia pena esset consueta apponi: quia ab illa non potest iudex recedere: vt not. glo. et Barto. in l. quid ergo. §. pena grauior. de his, qui not. infa. idem Barto. in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procu. Anto. de Butr. in c. j. s. eod. Bald. in l. quicunque. C. de ser. fugi. Abb. in c. licet. de pe. in versic. vltimo aduerte. vbi allega. tex. cum gloss. in l. hodie. ff. de pe. Septimo gloss. predicta intelligitur, dummodo iudex non imponeret penam, que esset prohibita a lege: quia in generali arbitrio dato iudici, non videtur concessum vt fiat illud, quod a iu-
18 re prohibetur[18], vt not. Angel. in l. si a milite. §. edictum, per illum text. ff. de testa. milit. et idem Bald. per illum text. in l. incredibile. C. de penis. et idem Bald. in c. j. versi. adde tamen. in titu. de mili. vasal. qui contu. est. Et ad hoc facit, quod supra dixi, quod arbitrium iudicis debet secundum dispositionem iuris regulari. Octauo, et vltimo limitatur, nisi verba precedentia indicarent q arbitrium datum iudici, ad penam mortis non exten-
19 datur[19], vt not. Bal. in l. conuenticula. C. de episc. et cleri. ver. item
15 est argumentum vbi inquit q † si statutum dicit q puniatur pena manus, vel alia pena arbitrio iudicis, intelligitur de simili pena, et sic de mutilatione membri, non autem de amputatione capitis. et idem Bal. in l. ij. in versi. considera etiam hic. C. de prob. cum simili. vt tradit Ro. in ru. ff. de arbi. in vij. q. Moder. in d. c. inquisitionis. circa fi. facit quod not. Bald. in l. si fu-
16 gitiui. versi. et sic patet. C. de ser. fugit. † Quid autem si pena imponatur ad beneplacitum: Moder. hic tenent q perpetua reputetur: quia illud, quod non habet certum finem, reputatur
20 perpetuum[20]. l. iurisperitos. in princ. et ibi Barto. ff. de excusa. tut. et not. Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de ope. no. nunc. facit gloss. in cle. ij. in versi. electionem. de rescrip. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Sed considerandum est q tex. in d. l. iurispertos. et alia que Moder. adducunt, loquuntur in materia fauorabili, vt in illis patet. Et ideo in dubio interpretatio fit ampliando fauorem: et perpetua dispositio indicatur. argu. l. cum quidam. ff. de liber. et posthu. et est text. in l. sufficit. ff. de condit. inde. quem s. ita declaraui. secus esse videtur in pena: quia in dubio vt pena minuatur, debet iudicari temporalis, per ea, que s. dicta sunt. Et quod dicitur in d. l. iurisperitos. habet locum, quando verba referuntur ad dignitatem, vel in dubio: secus ad personam: vt est text. not. in c. si gratiose. de rescri. in vj. et not. Barto. in l. centesimis. §. fi. de verbo. oblig. cum simi. vt per Moder. hic. et adde Angel. in consi. ccxvij. in causa accusationis. vbi inquit quod suspensio banni facta ad beneplacitum domini Bernabouis, eius morte finitur l. iiij. ff. locat. Et hoc bene procedit quando dicitur ad beneplacitum: secus si dictum sit, nec reuocetur: quia licet per mortem voluntas cesset, non
k tamen[k] per mortem dicitur voluntas reuocare[21]: vt not. de-
21 clarat Bartol. in l. more. ff. de iurisdic. omn. iudic. et est text. in c. si delegatus. de offi. delega. in vj.

¶ Additiones.

a ¶ Quia turpis. Promissio facta ab aliquo scholare de intrando cum certo doctor. non valet ita vltra Abba. voluit vincen. quem sequitur Felyn. in d. c. ij. de magistr. sed an doct. mutuans scholari pecuniam vt secum intret committat vsuram: dicas magis communiter teneri a doctoribus quod non vt inquit Fely. in d. c. ij. ver. ex quibus etiam vbi tamen remissiue loquitur: dicas etiam quod doct. qui facit secum intrare famulos scholarium vt videatur habere maiorem numerum scholarium est infamis. ita dixit Barto. in l. j. C. de studi. liber. lib. xj. qualiter autem puniatur doctor, qui pecunia sibi acquirit scholares, vide gloss. in §. pen. in verbo, remittitur. insti. de suspe. tut.

b [redacted]

sulere in camera.ꝛ dicas etiam ꝙ prohibitus aduocare: si gratis aduocet, non incidit in penam. ita notanter voluit Ro. in l. ij. in prin. ff. de verbo. oblig.

c ¶ Interpretari. Statutum magis ab alio statuto quã a iure cõi interpretari dꝫ. adde ꝙ idem voluit Decius in consil. lxv. ver. iij. premittendum est. in fi. allegat Pet. de anc. in consi. xc iij. incip. ista domina. in versi. non obstat ꝙ istud.

D ¶ Ad mortem. An index cui a statuto datur arbitrium imponendi penam pro delicto, arbitrari possit de pena mortis, vltra hic adducta vide eundem Deciũ consi. 100. in fi.

Hiero. Gig.

1 ¶ Videtur. Ad idem tex. vbi hoc no. Bar. in princi. l. j. ff. quod cuiusque vniuers. nom.

2 ¶ Scholari. Adde tex. in c. cum in ecclesijs. de maio. ꝛ obed. vbi monachus qui non vult obedire priori vel abbati potest priuari consortio fratrum.

3 ¶ Reputatur. Vide Deci. in rub. de app. ꝛ ibi Nerut. vbi limitat ꝛ declarat.

4 ¶ Preualet. Adde ea que ponit Felyn. in c. j. de prescri. Pau. de cast. in d. l. precipimus. in d. §. penultimo.

5 ¶ Iure communi. Vide omnino que ponit areti. in cõsil. xx. in questione. Et ideo recipit omnes declarationes datas a iure communi ipsi iuri communi in illa man. Anto. de butr. in consi. ix. viso in iij. du. ꝛ in not. casu Deci. consi. cccclxxxiij. Et hoc est verum etiam ꝙ nihil operetur ne tertio fiat preiudiciũ. Deci. consi. xxxvij. Tamen dꝫ interpretari vt aliquid addat. Deci. consi. cclxxij. omnino in consi. ccclvj. ꝛ quid si veniat derogãdo iuri communi Alex. consi. xxxv. lib. vj.

6 ¶ Recurrendum. Deci. in consi. clviij. dicit, ꝙ potius a iure ciuili quam canonico dꝫ interpretari.

7 ¶ Interpretari. Adde ange. in consi. cccxj. quidam Dec consi. xj. Lancel. galiau. in l. centurio. ff. de vulga. ꝛ pupi. versi. inquantum Bald. Deci. consi. lxv. Cur. iun. consi. vj. ver. confirmo. Deci. consi. cx. in consi. clviij. in consi. cccj. in consi. ccccix. in consi. ccclxxij.

8 ¶ Facit ius. Adde Corne. consi. cclxxvij. lra d. li. iij. vide omnino alex. consi. xxxix. lib. vj. ꝛ seruandus est siue respiciat ordinatoria siue decisoria, dixit Ang. in consi. cccviij. factum. Fulg. in consi. lxxvi. quidam. alex. consil. lxiij. lib. 2. vbi an stilus deroget solennitati citationis, ꝛ vide aliqua no. per Corn. consil. lxxiij. lib. ij. ꝛ ꝙ circa citationeꝫ ꝛ locum vbi ius redditur deroget iuri communi, Deci. consi. clxiij.

9 ¶ Scripturam. Vide Deci. consi. xj. vbi quid differat stylus ꝛ consuetudo: vnus tamen actus non inducit stylum Alex. consi. xxviij. lib. ij.

10 ¶ Necessaria. Adde deci. in c. questioni. in secundo not. õ appe.

11 ¶ Valeat. Est tex. in l. videamus. ff. de in lit. iuran. Bart. in l. si constante in vij. q. j. q. princip. ff. solu. matri.

12 ¶ Perpetuum. Ita tenet Bar. in l. quemadmoduꝫ. C. de agri. ꝛ censi. li. xj. ꝛ idem Deci. in consi. x. viso puncto. in prin. ꝛ in consi. xiij. in fi.

13 ¶ Restringit. Alex. in l. j. in iij. no. ff. ad l. fal. ꝙ de necessitate requirit qui existat illud cui iungitur, ꝛ vide omnino Jas. in consil. ccij. lib. ij.

14 ¶ Inclusiuo. Vide Feli. in c. j. de constitu. Alexã. in l. si sic. ff. de leg. j. versi. quid de verbo arbitrio. Deci. in c. de causis. in vlti. nota. j. de offi. d. lega. vbi addidi.

15 ¶ Imponitur. Idem Deci. in l. si fugitiui. in gl. j. ver. ꝛ quãdo delictum non est consummatum. C. de ser. fugi. nu. lxv.

16 ¶ Considerandum est. Vide in proposito. Jas. in l. fi. ff. de constitu. prin. i l. ij. in fi. ff. de iu. om. indi.

17 ¶ Imponitur. Late Deci. in l. si fugitiui in gl. j. ver. ꝛ supradicta procedunt de iure. C. de ser. fugi. nu. 66.

18 ¶ Prohibetur. Adde tex. ꝛ que ibi not. doct. in l. si in lege. ff. loca. Bal. in l. incredibile. C. de pen. in l. ij. qui ad liber. perue. non pos. per l. damna. §. j. ff. de pen.

19 ¶ Extendantur. Dicebam alias hec declarari posse si verba hec essent in eodem capitulo: secus si in diuersis per ea que ponit Bart. in l. pretor. la ij. §. eritque. vers. aut queris. ff. de vi bon. rap. ꝛ que ibi addidi.

20 ¶ Perpetuum. Adde Cy. ꝛ Bal. in l. quisquis. C. si cer. pe.

21 ¶ Reuocari. Vide Deci. in l. iij. in fi. ff. de reg. iur. vbi plura allegat ad hoc.

Siluest. Aldob.

a ¶ Contrarium. Et ita practicatur, nec est abusus in hoc [redacted]

b ¶ Plures. [redacted]

c ¶ Stylus. Vide Deci. in rub. j. de consuet. vbi tetigi.

d ¶ Finito. Deci. l. certi iuris. C. de test. milit. dixi in consue. Paris. §. xxvij. nu. 5.

e ¶ Decem annis. Vide domi. Andr. Tiraq. tract. retrac. conuentio. §. j. glo. ij. nu. 4.

f ¶ Officij. Panor. c. fina. de offi. lega. Paris de Put. trac. syndica. versu. in paruis. quamuis aliter velit Anto. rub. in repet. §. morte l. non solum. nu. 21. de oper. noui nunc.

g ¶ Contumacia. Alexan. consi. lxxxiiij. lib. iij. vbi dixi. Hippo. Marsil. sing. iiij. Alciat. tract. presump. reg. iij. presump. xxij.

h ¶ Mortem. Idem Deci. l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. omn. iud. Cepol. in repe. l. si fugitiui. C. de ser. fugit. Alex. consi. cxj. li. j. consi. xiij. nu. xv. consi. cxxj. nume. 9. lib. vij. Anto. Corset. in reperto. ver. pena.

i ¶ Effectum. Alex. consi. xv. li. j. vbi dixi.

k ¶ Non tamen. Deci. l. contractus. nu. 11. l. eius est nolle. in fi. de regulis iuris.

[redacted]

1 ¶ Canonici non possunt tollere statum, diminuendo cultũ diuinum, nisi reditus sint diminuti. 2.

3 Consilium si sit requirendum ab aliquo proprio nomine expresso, ꝛ ille sit mortuus, an actus fieri possit.

4 Consilium alicuius si sit requirendum sub nomine dignitatis, ꝛ ipse sit mortuus, vel absens, quid iuris.

5 Quid si presens consulere nolit, vel absens nolit accedere?

6 Quid si consilium haberi potest, ꝛ non fuit petitum?

Ex parte. ¶ Ibi: proprijs commodis inhiantes. id est, praue affectantes secundum Host. ꝛ Jo. And. hic. Et eodem modo loquendi vtitur text. in c. ex parte. in fin. ibi, inhiare. infra de censi. quem text. Andre. Sicu. hic adducit. ad idem adde tex. xx. q. iij. in c. fi. ibi: turpe lucrum inhiantes. Facit tex. in c. j. in prin. de reli. do. ibi: importuna petentium inhiatio. in l. j. C. de peti. bo. sub. lib. x. ꝛ in l. per diuersas. in prin. C. mãd. Et pro isto qui prauo lucrãdi appetitu, q hic detestatur, facit tex. no. in l. si pupilli. §. j. versi. sed ꝛ si quis. ff. de neg. gest. de quo Joan. And. Car. ꝛ Andr. Sicul. hic insistunt. ꝛ not. Bald. ꝛ Paul. de Cast. in d. §. sed ꝛ si quis. ¶ † Primo no. quod canonici non possunt tollere statu. ecclesie diminuendo cultum diuinum, qui debet augeri, vt hic dicitur. ad idem tex. in c. vasa. de conse. distin. j. ꝛ gl. ibi in versi. subcreuit. facit tex. ille not. in l. Titia. in §. fin. vbi Bar. ff. de auro ꝛ argen. leg. vbi fauore cultus diuini legatum in dubium videtur quod maius est: hoc tamen intelligitur, nisi aliqua ratiõe speciali augmentum diuini cultus prohibeatur: vt in c. fi. de relig. do. ꝛ in c. vn. eo. titu. de reli. do. in vj. ¶ † Secundo not. a contrario sensu cum gloss. fi. hic, ꝙ data diminutione redituum, possunt canonici numerum prebendarum, ꝛ canonicorum minuere. Et ad hoc facit quod no. Abb. in c. ij. in fi. de reli. do. vbi no. dicit ꝙ a solito statu beneficij receditur, quãdo ecclesia est depauperata, ita ꝙ in solito statu conseruari non possit allegat tex. in clem. ne in agro. in §. ad hec de sta. mo. de quo dictum fuit supra eo. tit. in c. cum accessissent. ¶ Tertio no. hic, quod prebende, que vacant debent conferri cũ consilio episcopi. Facit tex. in c. nouit. infra de his, que fi. a prela. Quid autem si consilium haberi non potest. Abbas late insistit: ꝛ ex dictis eius plures conclusiones colligũtur. † Prima est, quod si actus debet fieri cum consilio alicuius, proprio nomine eius expresso ꝛ ille mortuus sit, actus fieri non potest, cũ forma requisita obseruari non possit. Et ita Moder. hic sequuntur. idem Domi. in c. j. §. fi. in princ. ne sede vac. in vj. ꝛ Pau. de Cast. post Petr. in l. turpia. §. j. de lega. j. ꝛ in consi. lxxxvj. videtur dicendum. Sꝫ contra istam conclusionẽ videtur conclusio Bal. in ca. si pro debilitate. ver. quid si consultor. de offi. dele. vbi concludit ꝙ mortuo consultore non per hoc expirat mandatum: quia forma cõsilij requisiti est accidentalis, ꝛ non attenditur. Voluit forte dicere ꝙ forma non est substantialis, ex quo consilium non est sequendum. Item consilium non presumitur esse de substantia, licet secus sit in consensu: vt no. dicit Bald. in l. fi. §. necessitate in ver. subsequenter querit gloss. C. de bon. que liber. alleg. Archi. xviij. distin. in c. episcoporum. facit text. in l. quidam decedens. §. j. ff. de admi. tut. ꝛ quod per illum text. no. Bald. in rub. C. de exer. Jo. de Ana. in consi. xv. circa testamentum. in secundo dubio. cum simi. Et ista opi. videtur probabilis in consilio requisito

sito simpliciter: secus si vlterius procedēdo dicat quod absque
consilio actus non valeat: vt idem Bald. distinguit in auth. in-
4 gressi. C. de sac. sanc. eccle. ⁊ in d. rubric. de exce. † Secunda con-
clusio, quod si consilium alicuius sub nomine dignitatis requi
ratur, ⁊ morte, vel absentia impediatur, successor eius, vel ipse
quod reuertatur debet expectari. Sed in primo membro hu-
ius conclusionis quod docto. hic simpliciter sequūtur, aduer-
tendum est: quia licet sub expressione nominis appellatiui con
silium alicuius requiratur, non tamen per hoc videtur quod
ad successorem talis consultatio deferatur, ex eo quod not. vo-
luit glo. in c. fi. de testa. in vj. in ver. expresserit. dicens quod offi
cium executoris iniunctum alicui sub nomine dignitatis, non
porrigitur ad successorem: quia propter affectionem persone
illud factum videtur. Et per illam gl. dicit ibi Do. quod limi-
tatur regula, que ponitur in c. quoniam Abbas. de offi. deleg.
Nam expressio nominis appellatiui non attenditur, quando
ex aliqua alia speciali coniectura colligitur quod sit dispositio
a personalis [a]: vt declarat do. Abb. in d. c. quoniam abbas. ⁊ in
c. requisisti. in v. nota. de testamen. in c. nouit. de offic. leg. ⁊ in cō
sil. xciij. in q. que ad presens vertitur. libr. ij. ⁊ idem tradit Bar-
tol. in l. penult. ff. de stipul. seruo. Do. in c. si gratiose. de rescrip.
in sexto. ⁊ in c. j. in fin. de offic. vicar. in vj. Et ideo in proposito
considerandum est, an consilium alicuius, ratione aliqua spe-
ciali requiratur, quo casu non transiret in successorem. Et ita
primum membrum huius conclusionis debet limitari. Quod
autem in secundo membro dicitur de absente, qui debet expe-
ctari, hoc non solum videtur habere locum, quando sub nomi-
ne appellatiuo consilium requiritur, prout Abb. loquitur, sed
etiam si nomine proprio requiratur: quia est omnino eadē ra-
tio, vt forma, que impleri potest, obseruetur. Et ista secunda cō
clusio in vtroque mēbro limitatur, nisi esset periculum in mo-
ra, in actu qui debet expediri, vt Abb. concludit hic per tex. in
c. j. in fin. ne sede vac. libr. vj. Bartol. in l. j. §. si plures. in ij. quest.
ff. de exer. facit text. in c. si is, cui. de offic. deleg. in vj. in c. fi. de te-
stam. in vj. cum simil. vt tradunt Moder. hic. facit etiam text. in
c. cum nullus. in ver. episcopo autem. de temp. ordi. in vj. ⁊ in c.
5 quoniam frequenter. §. porro. vt lite non conte. † Tertia con-
clusio est, quod si presens consulere non velit, vel absens non ve
lit accedere, absque eius consilio, actus expediri potest. c. cum
in veteri. de elec. vbi Abb. Et in absente videtur quod per lite-
ras consilium prestare possit, vt in simili habetur in c. j. lxiiij.
distinct. not. in c. si quis iusto. de elect. in vj. facit quod not. Bar
tol. in l. fin. §. necessitate. circa fin. de bon. que libe. in l. si quis mi
hi bona. §. iussum. in fin. ff. de acquiren. heredit. Ang. in l. si cum
dotem. in §. si patri. ff. solut. matrimo. cum concor. vt ibi tradit
6 Alex. in d. §. iussum. in princi. † Postremo Abb. querit, si po-
test haberi consilium, ⁊ petitum non fuerit, an actus valeat. Et
primo concludit quod si ex commissione hominis peti debuit,
actus est nullus: vt in c. cum in veteri. de elect. Idem si ex dispo
sitione legis, que cum ista qualitate cōsilij requisiti potestatem
tribuit: vt in c. nouit. de his, que fi. a prela. vbi glo. fin. in fin. ⁊ ibi
Abb. Et in istis casibus verificatur ista conclusio, quod vbi re-
quiritur consilium, illo non requisito, quando haberi potest, a-
ctus non valet: vt tenet glos. fi. in c. non est. de consuet. in vj. not.
Barto. in l. j. §. si plures. in versi. quarto quero. ff. de exerc. Abb.
in c. ad apostolicam. circa fin. de reg. cum simil. vt per Moder.
hic. ⁊ idem Alexand. in consil. lix. viso titulo. lib. iiij. ⁊ in consil.
b cxlv. viso processu. circa fin. libro v. Secus si alias habenti [b] po
testatem mandatur consilium adhiberi: quia tūc valeret actus
sine consilio, licet contrafaciens puniendus sit, vt Abb. hic vl-
timo concludit, arg. c. dilectus. el ij. de prebend. Et in simili est
2 gloss. in clemen. j. de iure patr. in ver. [2] inhibentes. ⁊ idem Do.
in c. j. ver. officiales. in fin. de offic. ordin. in vj. ⁊ in c. fin. super gl.
in versicu. premissa. de supp. neglig. prela. eod. libr. vj. Roma. in
consi. cciij. quo ad primum. Petr. de Anchara. in clementin. j.
in fi. de sequestr. poss. ⁊ fruc. cum similib. vt congerunt Moder.
hic. Adde Aret. in l. si quis mihi bona. §. si coram. de acquiren.
here. vbi reprehendit Abb. hic. ⁊ dicit quod dictum glo. in cle-
menti. j. de iure patro. non bene in proposito allegatur: quia cō
silium, de quo agitur hic, videtur requisitum pro forma, ⁊ so-
lennitate: ideo si omittatur, actus redditur nullus. l. cum hi. §.
si pretor. ff. de transact. Sed in casu d. glo. prohibetur actus fie-
ri simpliciter: ⁊ per hoc non videtur quod tollatur, vel suspen
datur iurisdictio, ⁊ ideo actus nō redditur nullus. Sed respō
deri potest quod imo ratio gloss. prealleg. videtur a fortiori in
casu isto procedere: quia hic agitur de consilio, cuius forma nō
videtur substantialis, vt supra dixi. ⁊ hic simpliciter consilium
requiritur: ⁊ ibi actus prohibetur, que prohibitio fortior vide-
tur, vt infra dicam. Et ista vltima conclusio secundum gloss.
prealleg. intelligitur, ⁊ procedit, quando mandatur aliquid fie

ri simpliciter habenti alias potestatem iure ordinario: tunc e-
nim tenet quod fit contra mandatum virtute potestatis ordi-
narie: vt in dicto capitulo dilectus. vbi valuit collatio facta a
capitulo cōtra mandatum Pape: quia tali casu superior non
intendit auferre potestatem, que sibi prius competebat: secus
si directe mandatum esset prohibitorium: vt quia Papa man-
daret collatori, ne conferat: nam contra mandatum collatio
3 facta non valeret [3]. c. si soli. c. si capitulo. de concess. prebend. in
sexto. vt latius declarat dominus Abbas in dicto capitulo di
lectus. circa finem. ⁊ Moder. simpliciter hic sequuntur. Et sic
in effectu videtur differentia, an mādatum sit negatiuum sim-
pliciter, videlicet quod non faciat, quod non conferat: ⁊ actus
in contrarium non valet. Et ad hoc addo bonum text. in c. in-
ter cetera. de prebend. ibi: nulli alij prebendam assignare pre-
sumat. an vero mandatum affirmatiuum sit, puta quod Ti-
tio conferatur, ⁊ actus in contrarium tenet. Et ratio vide-
tur, quia mandatum negatiuum est vniuersale, cum actus
in contrarium directo aduersatur. Sed mandatum af-
firmatiuum est particulare, cui factum in contrarium non ita
directo opponitur. Et licet ex mandato particulari affirma-
tiuo quod Titio conferatur, videatur resultare negatiuum,
quod alteri non conferatur, argumen. capitulo nonne. de pre-
sumpt. ⁊ hic a contrario sensu colligitur: quo casu non est ita
potens, vt not. tradit Barto. in l. fina. in princip. de legat. ij. Et
c ad predicta facit, quia negatiua [c] magis negat, quam affirma
4 tiua affirmet [4]: vt per glos. in c. cum dilectus. de consuetud. fa-
cit quod voluit glo. notabi. in l. hoc genus. ff. de condi. ⁊ demon
strat. Et ex his habetur prima declaratio ad gloss. in dicta cle-
mentina prima de iure patro. vt non procedat in mandato ne-
gatiuo. Et hoc videtur verum in mandato negatiuo facto sim
pliciter: secus videtur in mandato negatiuo facto non simpli-
citer, sed aliquo respectu expresso, prout loquitur text. in clem.
j. de iure patrona. quia actus in contrarium valet, vt glo. ibi di
cit. Et ratio videtur, quia fortior est prohibitio illa, que fit sim-
pliciter, quam si fiat certo modo: vt not. Baldus in lege prima
in principio. ff. ne quis eum. Secundo non habet locum, quan-
do in alium esset potestas translata, si ille, cui factum fuit man
datum, non adimpleret: vt not. tradit Abb. in c. cum in veteri.
de elect. Moder. hic. facit in simili quod not Barto. in l. liber-
to. §. Lucius. de an. leg. Bald. in l. dictam. C. de condi. ob caus.
cum simi. reliqua per Moder. hic.

Additiones.

1 L. Titia. Aduerte, quia ille tex. probat contrarium: nam se
fundat in eo quod in illo templo non fuerant consueta esse nec
fieri nisi vasa argentea, vel aurea, ⁊ sic si essent solita fieri de
alio metallo innuit quod non intelligitur de illis. ⁊ ita sentit
Baldus Nouell. in tractatu de dote. in sexta parte. in lxxiij.
speciali. ⁊ vide ad hoc Roman. in authenti. similiter. xxij. spe-
ciali vltime voluntatis. C. ad leg. falc. ⁊ eundem Deci. in l. sem-
per in obscuris. ff. de reg. iur.

2 In vers. Et ad illam gl. vide Jas. in l. non dubium. versi. ter-
tio limita. C. de leg. vbi dicit illam notabi. ⁊ sing.

3 Valeret. Adde eundem in c. cum M. versi. quarto predicta
conclusio s. eo. ⁊ in c. j. post med. j. de rescript.

4 Affirmet. Adde doctrinam Bart. in l. iij. in princip. ff. de su
spec. tuto. ⁊ ad hanc reg. vide eundem Deci. in consi. cccccclxvij.
⁊ in c. cum M. s. eod. titul. versicu. quarto predicta conclusio. ⁊
in c. j. j. de rescript. ⁊ in cons. cccccxx. ⁊ in statutis habere locum
hanc regulam dicit Deci. consi. iij. ⁊ in priuilegijs notat Bald.
in l. si Rufinus. C. de testam. milit. ⁊ Deci. in dicto consil. iij. ⁊
vide eundem in c. pastoralis. de appellat. in c. nam concupiscen
tiam. in iij. notabi. de constit. ⁊ in c. at si clerici. de iudic. vbi de-
clarat rationem: limita tamen hanc regulam nisi affirmatiua
esset specialis, ⁊ negatiua generalis. Deci. in c. significasti. de of
fic. delega. Siluest. Aldob.

a Personalis. Bartol. Jas. l. qui liberis. §. j. ff. de vulg. ⁊ pup.
Specul. de instru. edit. §. nunc vero aliqua. Jmol. consi. cxxxvj.
Lanfran. de Oriano tract. de arbi.

b Habenti. Idem Deci. infra de offic. delega c. de causis. cap.
causam matrimonij. Petrus de Anchara. repe. cap. ea, que. de
regulis iuris. in sexto. Roma. consilio cciij. Alexan. l. j. in prin.
ff. ad leg. falci. Egid. Bellame. decis. dcxcvj. in fi.

c Negatiua. Decius. l. si rufinus. nu. ij. C. de testa. milit. l. j. nu.
xiij. C. de pac. vbi dixi. Car. Mol.

1 ☞ Omnes, hec dictio est vniuersalis, ⁊ omnia includit.
3 Obscurum refertur ad literam, ambiguum ad mentem.
4 Legis natura est, futura respicere.
5 Lex si trahatur ad preterita, non intelligitur de preteritis de-

cisis, hanc conclusionem limita vt hic, & nu. 6. 7.
8 Princeps si restituit bannitum non obstante quacunque condemnatione, quam vult haberi pro infecta, an talis bannitus recuperet bona translata in tertium.
9 Indefinita non equipollet vniuersali, quando non est eadem ratio.
10 Preterita dicuntur decisa, que finita sunt per solutionem, sententiam, vel transactionem.
11 Statutum licet dicat quod habeat locum in preteritis, non intelligitur de pendentibus per appellationem.
12 Quid autem si pendeat in causa principali.
13 Constitutio declaratoria simpliciter loquens habet locum in preteritis.
14 Constitutio simpliciter loquens, que procedit annullando, & causa annullationis est de preterito, locum habet in preteritis.
15 Constitutio extenditur ad preterita, quando procedit confirmando.
16 Constitutio noua respiciẽs ordinem procedendi, includit causas pendentes.
17 Constitutio respiciens executionem, habet locum in actu preterito respectu executionis future.
18 Constitutio noua an porrigatur ad actum perfectum, si effectus sit in pendenti.
19 Pena an imponi debeat secundum tempus delicti.

Voniam. ¶ Primo nota quod cõ-
stitutio Pape omnes ad-
stringit. De quo dictum fuit in c. j. in ij. not. s.
eod. † Nam dictio omnes, que hic ponitur, v-
A niuersalis est, & omnia includit.[A] l. Julianus.
de leg. iij. l. a procuratore. C. manda. not. in c. ij.
de obser. ieiu. in princ. & ideo sub dictione vniuersali veniunt e-
1 tiam illa, que in generali dispositione non includuntur[1]: vt
not. Bar. dicit in l. generali. §. vxori. de vsufruc. lega. & in no. ca-
su tradit Roma. in consi. xliiij. ex supra narrato themate. in iij.
dubio. & dixi in l. omnia. ff. si cert. petat. Et quod hic dicitur de
Papa, idem est in constitutione Imperatoris, cui omne hu-
manum genus subijcitur, vt inquit text. in l. j. in prin. C. de con-
duct. & procur. predi. fisc. lib. xj. no. in l. j. C. de sum. Tri. & fide ca-
tholica. Magis precisa tamen videtur Pape authoritas, con-
tra quam prescribi non potest, licet secus sit in Imperatore, vt
Abb. hic dicit: de cuius dicti veritate dicendum est, vt no. Car-
di. in clem. presenti. versi. septimo quero. de censi. & late tradunt
2 Moder. in c. cum nobis. de prescrip. ¶ † Secundo not. quod
lex debet esse clara, vt hic, & iiij. dist. c. erit autem lex. Nihil enim
magis proprium legis est, quam claritas: vt dicitur in authen.
de testa. imperfe. §. nos igitur. Unde secundum Bal. hic, statu-
tum obscurum in causis allegari non debet. Sic tamen in legi-
bus claritas obseruãda est, vt superfluitas euitetur: quia in le-
gibus nec etiam syllaba superflua esse debet: vt not. Bald. per
illum tex. in l. j. ff. quod met. caus. facit text. in §. quibus. in j. con-
stit. C. & ibi Bal. & s. in proemio decret. ibi: resecatis superfluis.
Et hoc presertim locum habet in legibus tradentibus regu-
2 lam[2]: vt not. Bald. in l. Gallus. §. j. in iij. oppo. de libe. & posth.
3 vbi alle. tex. in l. j. ff. de regu. iuris. ibi breuiter enarrat. ¶ † Ter-
tio not. ibi: obscurum, vel ambiguum. Nam obscurum refertur
ad literam, & verbum ambiguum ad mentem: vt Abbas post
Joan. Andre. & alios hic dicit. Sed tamen ista differentia non
videtur iure probari: quia etiam respectu mentis obscuritas
dicitur. l. ita fidei. ff. de iure fisci. ibi dum dicitur, diuersitas re-
rum obscurum faciat legatum. facit text. in reg. in obscuris. de
regu. iur. in vj. Et hic pro eodem ista verba posita videntur. fa-
cit tex. in l. veteribus. ff. de pact. ibi: pactionem obscuram, vel
ambiguam. & gloss. ibi aliam ponit differentiam, dicens quod
proprie obscuritas est in dictione, que plures habet significa-
3 tus: & ambiguitas est in oratione[3]: vt cum dicitur, aio te Ea-
cida Romanos vincere posse. Et sequuntur ibi Bartol. An-
gel. & Pau. de Cast. & idem glos. in l. in ambiguo. de rebus dub.
sed Alber. in d. l. veteribus. dicit totum econtra, quod obscuri-
tas est in oratione, & ambiguitas in dictione. & idem Alber. in
Dictionario, in ver. Ambigua. & in l. in ambigua. ff. de legib. &
glo. in c. j. de iud. in vj. dicit Ambiguum esse, vbi sunt varia iu-
ra, & opiniones: & sic ambiguum videtur, vbi pluribus modis
intelligi potest: & obscurum, quod nullo modo intelligitur. gl.
4 in l. de etate. §. nihil. in vers. obscure. de interr. actio. ¶ † Quar-
to not. quod natura legis est, futura respicere. & ratio ponitur
in c. ij. s. eodem. Et ideo verbum dubiũ prout est futurum sub-
iunctiui, quod pro preterito, & futuro intelligi potest, in lege,
vel statuto, in futurum interpretatur, vt Abbas hic concludit
post Bartol. in l. omnes populi. in vj. princip. in iij. quest. versic.
iuxta premissa. ff. de iustitia & iure. & not. Bald. in l. leges. C. de le-
gi. facit glo. in c. vn. §. fina. in versic. receperit. de cleri. non resid.
in vj. cum si. vt late congerunt Moder. hic. Et adde quod ista
conclusio limitatur non habere locum in nottab. casu, in quo
a consuluit Romanus[a] in consilio cccxxxiij. quo ad primum
vbi inquit quod prerogatiua, que conceditur illis, qui labora-
uerint in concilio per annum, nõ solum in futurum, sed etiam
pro preterito intelligitur: quia eadem ratio videtur, vt illi,
quorum equalis fuit labor, pariter premium consequantur.
lxxvij. distin. c. scire debet. & in c. j. de sepu. Sed considerandum
est, quod non videtur eadem ratio in illis, qui laborauerant in
concilio ante illam constitutionem: quia intentio constitutio-
nis fuit, inuitare alios in futurum ad laborandum pro conci-
lio: & laborantes post talem constitutionem videntur moti pre-
textu illius constitutionis: que ratio cessat in illis, qui prius
ante constitutionem laborauerunt: & ideo decisio Ro. dubia vi-
detur: quia illud verbum, laborauerint, deberet intelligi in fu-
turum, prout doct. hic dicunt. Saluari tamen potest speciali-
ter in casu remunerationis, prout ipse loquitur: quia vbi agit
de remuneratione, late debet interpretatio fieri. vt not. voluit
Guli. de Cug. quem refert, & sequitur Alex. in l. iij. in princi. ff.
quod quisque iuris. Et erat beneficium principis, quod late de-
bet interpretari. c. cum dilecti. de don. Secundo predicta con-
clusio procedit in lege, vel statuto, prout docto. hic loquuntur.
Secus est in alia materia: quia verbum tale dubiũ, etiam pro
4 preterito intelligitur[4]: vt no. Bart. in l. j. in vij. q. ff. de iure co-
di. Abb. in c. ad hec. per glos. ibi de rescrip. cum simili. vt tradit
Alex. in l. cum stipulamur. ff. de verborum oblig. Moder. in di-
cto c. ad hec. & not. Fulgo. in cons. cxxxvj. in causa. ¶ In glo. fi-
nali ibi: cum tu. Abb. hic concludit quod illa constitutio respe-
ctu pene sit noui iuris promulgatoria: & ideo isto respectu tan-
quam de nouo iure debet iudicari: vt no. Ant. de But. & Imo.
hic. tradit Alex. in consil. vij. Uisis. libro ij. ¶ Pro resolutio-
ne materie presentis decre. Abbas considerat tres casus prin-
cipales. Primus est, quando in lege, vel statuto expresse dici-
tur, quod trahatur ad preterita. Secundus, quando solum ex-
5 primitur de futuris. Tertius, qñ simpliciter loquitur. † Cir-
ca primum Ab. concludit quod licet expresse dicatur, quod ad
5 preterita porrigatur, non intelligitur de preteritis decisis[5],
per tex. in l. causas, vel lites. C. de transactio. vbi Barto. hoc di-
cit: & idem Barto. in l. omnes populi. in ij. quest. v. q. princip. de
instit. & iure. & in l. j. §. fina. ff. ad Tertul. cum simili. vt tradunt
Moder, hic. & idem Barto. in l. Lucius. §. que Marco. de leg.
ij. & late Angel. in consi. cclix. super primo quesito. vbi late ad-
ducit rationem, quam domin. Abb. hic ponit. & idem Petrus
de Anch. in consi. clxiij. de viribus. Et ad hoc etiam facit, quia
cum tale statutum sit contra ius commune, vt hic: ergo debet
stricte interpretari: argum. c. cum dilectus. de consue. Et in ter-
6 minis pro tali statuto[6] not. Barto. in l. iiij. §. eritque differen-
6 tia. vers. & per hoc posset determinari. ff. vi bonor. rapt. † Pre-
dicta conclusio limitatur, nisi expresse dicatur ad preterita de-
cisa, per gloss. in d. l. causas. que bene procedit in statuto: secus
videtur in rescripto, secundum Bartolum, in l. fin. C. si contra
ius vel vtilit. public. sed Abb. concludit idem esse in rescripto,
quia eadem ratio videtur. & Mod. hic simpliciter sequuntur. &
adde Alexan. in consi. ij. incip. viso. lib. j. vbi dicit non esse diffe-
rẽtiam, an per viam legis, vel rescripti tollatur ius tertio que-
situm. allegat Anto. de But. & Imo. in c. que in ecclesiarum. de
constitu. pro dicto Bartol. tamen facit, quia potestas statuen-
b di est fauorabilis magis,[b] quam rescriptum. Unde quando-
que valet statutum, & non valeret rescriptum: vt notat Bald. in
c. cum omnes. supra eod. & ideo per viam legis vel statuti dero-
gatur statuto contrario confirmato iuramento: non sic per re-
scriptum, vt notat Domi. in c. cum non deceat. de elect. in vj. &
facit quod no. Inno. in c. quanto. de consuetu. vbi voluit quod
maior, & potentior sit autoritas legis, quam precepti. refert An-
to. de But. ibi, & sequitur Bal. in l. j. ff. de constitut. prin. cum si-
mili. vt tradit And. Sicu. in c. ij. infra de rescrip. vbi ad hoc e-
tiam allegat Salic. in l. fin. C. que sit long. consuet. in dicta l. fin.
C. si contra ius. & in l. j. C. de ser. Reipub. ma. in quibus locis Sa-
lic. tenet quod maior sit authoritas statuti, quam rescripti. Et
in proposita questione ista opinio verior videtur: quia in re-
scripto agitur de iure particulari alterius, quod tolli non po-
test. l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. Et hoc repugnat na-
ture rescripti, quod ad ius commune referri debet. l. falso. C. de
diuer. rescr. secus videtur in statuto, vel lege, que generalis est,
vt not. Abb. hic. & licet ab ista ratione postea videatur recede-
re, tamen vera videtur: quia rescriptum videtur impetratum
propter importunitatem: & ideo contra ius non valet. l. rescri-
pta. C. de precib. Imperat. offeren. l. fina. C. senten. rescindi non
posse.

posse.secus in lege, que videtur facta motu proprio, vt infra di-
cam, allegata supra in contrarium haberent locum, quando
7 euidenter constaret de mente principis, ⁊ de causa. † Secun-
do limitatur, supra dicta conclusio, nisi in lege noua dicatur,
quod prius gesta pro infectis habeantur: quia tunc etiam deci
se debent retractari: vt voluit glo.not.in clemen.j.in ver.pro in
fectis.de immunit.eccles.quam ibi sequuntur Cardi.⁊ Innoc.
Cald.in consil.xij.in titu.de rescript.⁊ not.Petr. de Ancha.in
consi.cxlij.pro domina Paula. Abbas in capitulo non debet.
in fin.de consanguinit.⁊ affinit.cum concord.vt per Mod.hic.
ad idem glos.in clement.j.de statu regu.quam Abb.adducit in
dicto capitu. non debet.⁊ ad idem est bonus text. in l. decerni-
mus.⁊ quod ibi Pau.de Cast.C.de sacro sanc.eccl. facit tex.in
l.videamus.§.in Fauiana.ff.de vsur.⁊ late tradit Andre. Sic.
8 in consil.lxxviij.lib.iij.⁊ consil.xlij.eod.lib. † Et ampliatur ista
limitatio, vt etiam procedat, non obstante quod de preiudicio
tertij tractetur, secundum do.Cardi.in c.quia diligentia. de e-
lectio.vbi inquit quod si princeps restituit bannitum, non ob-
stante quacunque condemnatione, quam vult haberi pro infe-
c cta, talis bannitus etiam bona in tertium [c] translata recupe-
rabit.Et sequitur Imol.ibi, in fin.⁊ Alexand. in l.Gallus.§.⁊
quid si tantum.de liber.⁊ posth.⁊ idem in simili casu Abb.tra-
d dit in consi.lxxxiiij.illud.lib.j.Sed tamen contrarium [d] in hoc
voluit idem Car.in c.ad petitionem.de accus.dicens glos.in d.
clemen.j.de immu.eccles.non habere locum in preiudicium ter
tij, cui esset ius quesitum. Et sequitur Ioan.de Ana.ibi in vlti
mo notabi.Et hoc tenent Mod.hic, qui dicunt istud procede-
re, nisi esset ius quesitum in spe, prout Abb. loquitur in consil.
lxxxiiij. prealleg. ⁊ quod in casu, in quo loquitur Cardi.in d.c.
quia diligentia.non videtur illi tertio, a quo bona auferuntur
preiudiciũ inferri, ex quo illi pretium debet restitui, secundum
Imol. ibi. Sed considerandum est, quod dato quod pre-
tium soluatur, tamen cum priuetur dominio rei sue contra
suam voluntatem, non leue preiudicium inferri videtur: quia
grauis est iniuria, quod homines de rebus suis aliqua facere
cogantur: vt dicit tex.in l.dudum.C.de contrahen.emptio.fa-
cit text.in l.nec emere.C.de iu.delibe.in l.venditor.§.si constat.⁊
quod ibi Barto.ff.communia pred.cum simil.⁊ quia etiam ius
7 quesitum spe, tolli non potest [7]: vt no.Bal.in l.si constante.per
illum tex.C.de dona.ante nupt.Et ideo dictum Cardi.in dicto
capitulo quia diligentia. non videtur verum: quia non potest
princeps facere quod restitutio trahatur ad res per fiscum me
dio tempore alienatas: vt concludit Bald. in l. Gallus. in §.⁊
quid si tantum.versic.tertia questio est.de libe. ⁊ posthum.quia
dominium quesitum ex contractu auferri non potest: vt not.in
l.fin.C.si contra ius vel vtil.publ.⁊ dictum fuit in c.que in eccle
siarum.supra eo.Non obstat glo.in d.cle.j.de immun.eccle.quia
procedit prout loquitur in his, que sunt iuris positiui: vt not.
Cal.in d.consi.xij.in tit.de rescri.Pet.de Anch.in d.consi.cxlij.
⁊ Card.in c.ceterum.de rescrip.secus videtur in dominio que-
9 sito de iure gentium vt not.in d.l. fina. † Preterea dato quod
tale ius quesitum tertio auferri potuisset ex illa resolutione fa-
cta ita simpliciter, ⁊ indefinite, quod condemnatio pro infecta
haberetur, non videtur inferri ad preiudicium tertij: quia inde
8 finita non equipollet vniuersali, quando non est eadem ratio [8]:
vt no.per Dyn.in rub.de regul.iur.in vj.⁊ tradit Bartol.in l.si
pluribus.de leg.ij.Et hic nõ videtur subesse eadem ratio: quia
in dubio superior nunquam presumitur velle tertio preiudica
re.l.ij.§.merito.⁊ §.si quis a principe.ff.ne quid in loco pub. Et
ita dictum Car. in prealleg. c.quia diligentia.ex defectu pote-
statis, ⁊ etiam ex defectu voluntatis non videtur procedere.
Saluari tamen potest per indirectum illud, quod Card.dicit,
videlicet si superior in loco mandaret quod in tali casu illi ter
tio per suos magistratus ius non redderetur. Est enim in po-
9 testate superioris iurisdictionem [9] magistratus sui moderari.
l.ij.in princip.de orig.iur.⁊ hoc modo loquitur etiam Card.in
d.c.quia diligentia. cuius dictum pro valde not. extollit, ⁊ se-
quitur Alex.in d.§.⁊ quid si tantum.Et idem in simili casu tra
dit Bartol.in consil.clxxxvij.domini priores artium.in ij.dub.
Abb.in c.ecclesia sancte Marie.ʒ.eod.in repeti.⁊ in simili not.
Bald.in l.omnes populi.vers.sed an episcopus.in fin. ff.de inst.
⁊ iur.⁊ not.tradit Lapp.alleg.cj.in ciuitate Florentie.circa fi.
Nec obstat, quod per indirectũ non debet permitti illud, quod
directo prohibetur: vt in regu.cum quid. de regu.iu.in vj.quia
laici possunt sua beneficia denegare clericis, nec per hoc dici-
tur offendi libertas ecclesiastica: vt dictum fuit in c.ecclesia.su-
10 pra eod. † Et ad declarationem prime conclusionis superius
firmate, notandum est quod preterita decisa intelliguntur il-
la, que finita sunt per solutionem, sententiam, vel transactio-
nem, vt Abb.hic dicit post Bartol.⁊ doct.in d.l.causas.⁊ idem
Bartol.in l.omnes populi.in v.q.prin. ver.iuxta predicta que-
ro.de iustit.⁊ iur.facit text.in l.transacta.ff.de verborum signifi
catio.in l.j.§.fi.ff.ad Tertul.in c.j.de lit.conte.in sexto.Et idem
si diuturnitate temporis confirmata sunt: quia lex noua an-
nullando preterita ad talia non porrigitur: vt not.Ange.dicit
in consil.liij.in questione proposita.per text. in l.qua in prouin-
cia.§.diuus.ff.de ritu nupt. Sed considerandum est, quod aut
ex diuturnitate temporis prescriptio inducitur. Et clarũ est,
quod res dicitur decisa: quia exceptio prescriptionis dicitur
10 exceptio litis finite [10]. dicta l.transacta.vbi Bartol.ff.⁊ l.fina.
vbi Bart.ff.pro suo.⁊ in d.l.j.§.fi.⁊ ibi Barto.ff.ad Tertullia.⁊
quia prescriptio solutioni equiparatur.l.sed si vnius.§. pretor
ait.versic.si ante.ff.de iniur.⁊ in l.si pupillus.in fi.vbi Bartol.ff.
de administra.tuto.Aut prescriptio completa non fuit: ⁊ tunc
dictum Ange.dubitabile videtur: quia non potest dici res de-
cisa.⁊ textus quẽ ipse adducit in dicta l.qua in prouincia. §. di-
uus, parum facit: quia ibi cum diuturnitate temporis alia plu
ra concurrunt, ex quibus motus fuit ibi Imperator ad dispen
sandũ: vt colligitur ibi, dũ inquit: idcirco hec omnia in vnum
concurrant. Preterea, illud, quod dicitur ibi, procedit ex eo,
quod text.ibi vltra procedit, ita disponendo, ⁊ dispẽsando: non
autem ex diuturnitate temporis immediate illud causatur.
Sed tamen placet quod Angel.dicit, ⁊ iustificari potest: quia
licet precise non dicatur esse res decisa ante prescriptionẽ com
pletam, negari tamen non potest, quin illud, quod longo tem-
pore obseruatum fuit, non ita de facili retractetur.argum.d.§.
diuus, qui saltem in argum. facit ⁊ in §.alienationis. in versic.
quod itaque.in authentic.de non alie.⁊ in §. hec igitur omnia.
in auth.de armis.ad idem allegatur bonus text.in c.contingit.
de transact.ibi: si fuit aliquot annis obseruata. facit text.in l.ij.
ff.de constitut.princip.Et ideo statutum, quod expresse ad pre-
terita se refert, cum sit contra ius commune, vt supra dictum
est, debet restringi vt non intelligatur de preteritis diuturni-
tate temporis comprobatis, in quibus est maior ratio, vt non
ita de facili debeant retractari. Et hoc modo dubitationes
11 Mod.hic resoluũtur. † Secunda conclusio Ab.est, quod licet
in nouo statuto expresse dicatur quod habeat locum in preteri
tis, non intelligitur de preteritis pendentibus per appellatio-
nem: vt est tex. in auth.vt cum de app.cog.§.j.⁊ no.Bar.in l.o-
mnes populi.in v.q.princi.ff.de instit.⁊ iure.Paul.de Castr.in
consi.ciiij.in causa Sfortij.versi.tertio quia.Nam cum negotia
preterita a pendentibus distinguantur.clem.j.in fi.de prob.sta
tutum quod porrigitur ad preterita, cum sit contra ius com-
mune, stricte, ⁊ limitate, prout loquitur, intelligi debet: ⁊ sic de
preteritis simpliciter, ⁊ non dependentibus.Et pari ratione, si
statutum in tali casu loqueretur de pendentibus, non haberet
locum in preteritis.Et notãdum est quod prouisio facta a sta-
tuto de causis pendentibus, non haberet locum in causis pen-
dentibus per appellationem: quia quantum ad hoc, causa non
reputatur pendere, cum semel decisa fuerit per sententiam, li-
cet appellatio pendeat, ita not.Ang.dicit per illum tex.in §.su
per hoc.in ver.⁊ nota diligenter.in auth. in me.litis sa.ius.non
fie.Et hoc comprobatur ratione supra dicta: quia cum tale sta
tutum sit contra ius commune, debet intelligi de pendenti-
bus simpliciter, in quibus decisio nulla facta reperitur. Et iste
erit vnus casus singularis, in quo sentẽtia per appellationem
nõ extinguitur, neque suspendit. quod notãdum est ad ea, que
habentur in c.venientes.de iureiu.⁊ dixi in rub. de appel.Et i-
deo iura. quando volunt includere causam appellationis, ex-
presse dicunt de pendentibus per appellationem. clemen. ij.in
fin.de iureiur.in cle.j.in fi.de sequest.poss.⁊ fruc. in clem.j. in fin.
de proba.cum simil. Et ita ex supra dictis habetur quod statu-
tum de preteritis, non habet locum in causa appellationis pẽ-
dentis. Similiter statutum in pendentibus, non intelligitur
in causa appellationis.Si tamen statutum loqueretur de pre-
teritis, ⁊ pendentibus, causa appellationis videretur includi,
cum sit facta prouisio in vtroque simplici. argum.l. si ita facta.
12 ff.de iniust.rup.no.in l.ij.in princip.de verbor.significa. † Ter-
tia conclusio Abb.est, quod idem sit in causa principali: quia si
expresse in statuto dicatur quod habeat locum in preteritis,
non intelligitur in pendentibus etiam in causa principali. Et
ita concludit Bartol.in dicta l.omnes populi. in loco supra al
lega.per text.in authent.in medio lit.sac.iuss.non fie.ille tamen
text.non videtur loqui in terminis, quando in statuto dicitur
quod trahatur ad preterita: sed videtur simpliciter prohibere
nouam impetrationem fieri pendente lite.Ista conclusio pro-
batur ratione, quam supra adduxi, in causa appellationis non
pariter militat in causa principali: quia cum statutum loqua-
tur de preteritis, non habet locum in pendentibus, cum sit con
tra ius commune, vt dictum est. Et licet in isto casu idem sit

in causa principali, quod in causa appellationis, secus tamen est, quando statutum loquitur de pendentibus: quia tunc causa principalis comprehenditur, licet causa appellationis non includatur, vt supra dictum fuit. Modo quod supra dictum est de statuto, quod porrigitur ad preterita, non habere locum in preteritis pendentibus in causa appellationis, nec in causa principali, limitatur secundum Abb. hic, nisi tale ius nouum motu proprio superioris emanauerit: quia tūc ad causam pendentem principalem, vel appellationis porrigitur. Pro quo facit quod not. Baldus in l. qui autem. per gloss. ibi. ff. si quis caut. vbi inquit quod valet priuilegium, etiam lite pendente, si motu proprio concessum fuerit. & sequuntur Paulus de Castro ibi & Alex. Sed tamen, vt dicunt Moder. hic. ista limitatio Abb. non videtur vera duplici ratione. Prima est: quia in lege communi prout docto. hic loquuntur, illa semper motu proprio dicitur fieri propter vtilitatem publicam. iiij. distinct. c. erit autem lex. & ideo non cadit ista distinctio, an motu proprio, vel ad postulationem facta sit. Secunda ratio est: quia hic agitur de preiudicio tertij: & clausula motus proprij in pre
e
11 iudicium tertij[e] nihil operatur[11]: vt no. per Hostien. Anto. de Butr. & Abb. in c. causam. el ij. de testib. gloss. in clementi. si Romanus pontifex. in ver. validam. de prebend. Dicunt tamen Moder. quod docto. in dicto c. causam. loquuntur in priuilegio, quod respicit priuatam vtilitatem, & stricte interpretatur. Unde non bene infertur ad ius commune, de quo agitur hic, quod sit propter vtilitatem publicam. dicto c. erit autem lex. et ideo finaliter sequuntur opin. Abb. quia si lex noua expresse se trahit ad preterita, pariter videtur habere locum in pendentibus, in quibus non videtur posse dari ratio, quare nō debeant ita includi, sicut alia preterita. & hoc, dummodo lex non sit facta ad postulationem partis. Sed verior mihi videtur opinio contra Abb. quia efficax illa ratio videtur, quod lex semper motu proprio fieri solet: vt not. Bartol. in l. j. in fin. C. de bon. vacan. lib. x. & in authenti. quas actiones. circa fin. C. de sacrosanct. eccles. Et ideo semper esset dicendum quod lex noua, que nominatim se trahit ad preterita, etiam haberet locum in pendentibus, & destruerentur conclusiones supra proxime precedentes, que approbate sunt ab omnibus. Et ratio diuersitatis videtur manifesta, per ea, que supradicta sunt: quia cum tale statutum, quod se trahit ad preterita, sit contra ius commune, debet stricte intelligi. Unde cum loquat limitate de preteritis, non debet habere locum in pendentibus, vt supra dixi. ¶ Uenio ad secundum casum principalem, quando dicitur in noua lege quod habeat locum in futuris negotijs: quo casu Abb. dicit non esse dubium: quia natura legis est futura respicere, vt hic, & in l. leges. C. de legib. quasi Abbas velit quod exprimatur illud, quod tacite inest: cuius expressio nihil operatur. l. iij. ff. de legatis & fideicommiss. primo, Bartol. vero in d. l. omnes populi. in v. quest. princi. in ver. circa secundum. dicit quod quando exprimitur ꝙ ad futura trahat, ad ea sola trahetur. Et in isto modo loquendi videtur sentire, quod tali casu non veniant preterita, que alias venirent, quando lex simpliciter loquitur: & secundum hoc talis expressio multum operaretur. & istud, quod videtur sentire Bart. consonat, vt verba aliquid operentur. argu. c. si papa. de priui. in vj. & ad hoc bene facit quod not. Imo. hic, versicu. nam primo. vbi inquit quod lex declaratoria licet de sui natura porrigatur ad preterita, qn̄ loquitur simpliciter, secus tamen est, secundum eum, quando ad futura se refert: quia tunc solum respicit futura, & non preterita. alleg. text. in c. fi. de spon. duo. & in c. j. de postu. prelat. in vj. facit quod not. Domi. in c. j. §. qui vero. in glossa in ver. receperint. in versi. secundo nota. ex gloss. in fi. de cleri. non resi. in vj. ¶ Superest tertius casus principalis, quando statutum simpliciter loquitur, in quo ex his, que Abbas dicit, plures cōclu-
13 siones colliguntur. † Prima est, ꝙ si cōstitutio que simpliciter loquitur, declaratoria sit, habet locum in preteritis. vt not. Barto. in d. l. omnes populi. in v. q. princi. versicu. circa tertiū. per text. in authenti. de fil. ante dot. instr. no. §. j. & idem no. Bal. in l. non dubium. in tertio nota. per illum text. C. de legib. bonus text. in authenti. de rap. §. fina. in fin. cum simi. vt tradunt Moder. hic. & idem Alexander in consi. vij. visis. lib. ij. Roma. in consi. lxv. viso. Et aduertendum est: quia ista conclusio clara videtur in simplici declaratione, que nihil noui facit. l. heredes palam. §. si quid post. ff. de testamen. & ibi Paul. de Cast. dicit quod Papa multoties hoc facit, declarando suam intentionem circa gratias factas aliquibus. & notab. tradit Angel. in consilio cclxxiij. non est dubium. Nam hoc bene procedit in declaratione propria, que consistit circa aliquod verbum dubiū. Secus dicit Paul. de Cast. in dicto. §. si quid post. si non esset
12 dubium[12]. quia tunc esset noua dispositio, que non tolleret ius quesitum. Et hoc in declaratione facta a summo pontifice
f quod non possit[f] tollere ius alteri quesitum, voluit not. Pet. de Ancha. in consi. cccxcix. premitto pro clariori decisione. Et idem Paul. de Cast. in consil. xlvj. viso & examinato puncto. parte secunda. facit quod not. Cal. in consi. xij. in tit. de rescrip. in fine. Et licet isti loquantur in rescripto, vel priuilegio, idem tamen videtur dicendum in proposito, videlicet in lege, vel cōstitutione, que cum loquatur simpliciter, non trahitur ad preterita in preiudicium alterius, vt hic, & in c. ij. §. eo. nisi agatur de propria & simplici declaratione, que consistit in decla ratiōe verborum, in qua non potest dici esse ius alteri quesitum: vt declarat Paul. de Cast. in dicto §. si quid post. Et hoc modo hec prima conclusio declaratur. Secundo limitatur, nisi lex declaratoria referat se ad futura: quia tunc de mente authoris constare videtur, quod noluit preterita comprehendere, secundū Imolam hic, versicu. nam primo post Anto. de But. quem refert per textum. in c. fina. de spon. duo. & in c. j. de postula. prela. in vj. cum simi. vt tradunt Moder. qui hoc simpliciter sequuntur. Et ista limitatio comprobari potest per textum hic, vbi cōstitutio que de sui natura ad preterita non porrigitur, tamē fallit quando in constitutione hoc expresse dicitur: ergo pariter econtra videtur quod illa, que de sui natura includit preterita, ad illa non referatur, si de mente legis appareat. Sed tamen considerandum est, quia si constitutio proprie & simpliciter declaratoria sit, prout isti loquuntur, ex quadam necessitate videtur, quod ad preterita referatur: alias resultaret quedam perplexitas, & repugnantia quod esset constitutio declaratoria, & non haberet locum in preteritis, per supra dicta. Nō obstant iura supra allegata: quia non videntur loqui in declaratione, sed potius videntur procedere per viam confirmationis, vel annullando. de quibus infra videbimus. Tertio limitatur predicta conclusio, nisi constitutio declaratoria reperiret communem obseruantiam in contrarium: quia tunc ad
13 actus preteritos non porrigitur[13]. glo. in capitulo primo. de postulatio. prel. in vj. in versicu. si de cetero. & ibi Domi. in ver. nota bene istam glossam. Anto. de But. hic, & in c. finali. in iiij. nota. de spon. duo. ad idem glo. in capitulo primo. §. qui vero. in ver. receperint. & ibi Domi. in ver. secundo nota. ex glossa & not. Joannes de Anania post Antonium de But. quem ibi refert in capitulo cum tu. in glossa in ver. fine post de vsuris. Et ista limitatio sane intelligitur, quando non erat euidens irrationabilitas, sed ita postea declaratur: secus si manifesta irrationabilitas fuisset: quia tunc constitutio declaratoria omnino haberet locum in preteritis, non obstante quod communis obseruantia in contrarium fuisset. glos. not. in clementi. secunda. in ver. decernimus. de rebus eccle. non alienan. & ibi Cardi. in septima questione post antiquos. Anto. de But. & Abbas hic, & idem Abbas in capitulo aqua. in vltimo nota. post illū textum. de conse. eccle. vel alta. Nam si manifesta erat irrationabilitas, illa communis obseruantia, non valebat: quia consuetudo debet esse rationabilis. c. fina. de consue. & tunc omnino actus de se redditur nullus absque quod constitutio trahatur ad preterita. Quarto fallit in preteritis casibus, in quibus sententia lata reperitur: quia talis sententia non debet retractari propter errorem, qui ex constitutione declaratoria detegatur: argu. l. Barbarius. ff. de offic. preto. & ita dicunt Jo. & Doc. hic, qui tamen subijciunt hoc non habere locum, quādo a sententia appellatum fuisset, per textum in capitulo cum causa. infra de re iudicata. vt latius referunt & sequuntur Moder. hic. Sed aduertendum est: nam quod docto. dicunt de sententia, hoc clarum videtur, quando in rem iudicatam transiuit: quia tunc pro veritate habetur. l. res iudicata. ff. de regul. iuris. c. cum inter. de re iudica. & ideo rescindi non potest: adeo quod etiam per instrumenta de nono reperta non retractatur capitulo suborta. infra de re iudicata. l. Imperatores. ff. eodem titulo. Si vero non transiuit in rem iudicatam vt quia appellatum sit, volunt docto. quod possit retractari, per capitulum cum causa, de re iudicata. sed ille textus parū facit: quia absq; appellatione sententia ibi non habuisset locum: quia erat nulla propter manifestam irrationabilitatem. Nam expressum iuris errorem continebat, cum ibi virtute constitutionis laicorum contra archipresbyterum pronuntiatum fuisset: quo casu sententia est nulla capitu. primo. de re iudicata. & sic in dicto c. cum causa. nulla erat vis in appellatione. Preterea in causa appellationis iudicandum est secundum iura, que erant tempore sententie: vt probatur in authentica vt cum de appella. cogno. in princip. ergo non debet retractari sententia ex eo iure, quod appellatione pendente superuenit: & sic hoc esset ex eo interposita appellatione sententia non transiret in rem iudicatam, idem esset dicendum in omnibus casibus, in quibus

sententia,

sententia, etiam absque appellatione, non transit in rem iudicatam. Et ideo concludendo in tali sententia, que non transiuit in rem iudicatam, dicendum est, prout supra dictum fuit de communi obseruantia, que erat in contrarium in preteritis casibus: quia si declaratio postea facta ostendat euidentem irrationabilitatem, etiam in preteritum fuisse, retractabitur talis sententia: argu. glo. in dicta clemé. ij. de rebus eccle. nó alie. Et probatur in d. c. cum causa. de re iudicata. Et hoc maxime dicendum esset in sacramentalibus, in quibus sententia lata virtute opinionis reprobate semper retractatur, secundum Ioan. And. hic, propter periculum anime: per textum in c. veniens. infra de presby. non bapti. & Moder. simpliciter sequuntur. & idem Ange. in l. Barbarius. ff. de offic. preto. vbi allegat Inno. in c. nihil. de elec. & hoc idem sequitur Bald. in l. non mutat. C. de lib. cau. & in l. ij. in fin. C. de ser. & aqua. & not. per gloss. fi. in fin. in c. ij. de presby. non bap. per quam Abb. ibi dicit quod
g in sacramentalibus, & in dependétibus ab ordine[g] communis error non facit ius: valent tamen gesta quo ad meritum, propter fidem eorum, qui probabiliter crediderunt, secundum gl. in d. c. ij. vbi Abb. post alios sequitur. ad idem glo. no. in c. dudum. el ij. in versi. decepte. de elec. † Secunda conclusio Ab. est
14 quod si constitutio, que simpliciter loquitur, procedit annullándo, & causa annullationis sit de preterito, locum habet in preteritis. l. fina. C. de pac. ibi: secundum itaque veteres regulas. ad idem text. in authenti. de ali. & emphy. & circa fin. in §. omnia vero, que contra. & in §. & hoc quidem. in authenti. de incest. nup. & in l. pe. C. de incest. nup. que iura Barto. adducit in d. l. omnes populi. in v. q. princi. versi. circa tertium. Et ratio huius conclusionis manifesta videtur: quia annullatio in effectu non videtur fieri a noua lege, sed per legem antiquam. Et sic virtualiter non est verum dicere quod lex noua habeat locum in preteri-
15 tis. facit quod supra dictum est de lege noua declarante. † Tertia conclusio Abb. est, quod constitutio non porrigatur ad preterita, quando procedit confirmando. Et ista conclusio vera est: & intelligitur, quando actus nullus confirmatur: quia tali casu, qui confirmat, de nouo dare videtur vt no. in l. adoptio non iure facta. ff. de adopt. & per Barto. in l. & quia. ff. de iurisdi. omnium iudi. Et quia actus valet prout nunc, & non tra-
14 hitur retro in preiudicium tertij[14]: vt not. in l. si partem. §. fin. ff. quemadmo. ser. amit. & per Bartolum in l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Et de confirmatione not. Abb. per illum text. in c. dudum. de decimis. in pe. no. secus vero si actus validus confirmetur: quia ad preterita porrigitur. vt per Baldum in
16 l. leges. C. de legi. † Quarto Abb. concludit quod noua constitutio, que respicit ad ordinem procedendi, etiam causas pendentes includit. glo. in c. licet canon. in ver. de cetero. de elect. in vj. no. Barto. in d. l. omnes populi. & in l. ij. §. finali. per illum textum. C. de iuramen. cal. Bald. in l. leges. C. de legi. vbi infert ad not. questionem. facit quod Bald. not. in c. fin. in fi. infra vt lit. penden. Sed contra istam conclusionem arguit Ioannes de Imola: quia sicut hic noua constitutio non habet locum in preteritis nisi expresse dicatur: idem in pendentibus, nisi exprimatur. d. l. ij. §. fina. Et ad hoc videtur text. in authentica vt cum de appel. cog. §. j. vbi causa debet examinari secundum leges antiquas. Moder. hic dicunt, quod ille textus de examinatione nihil dicit. Sed non est verum: quia imo text. expresse dicit de examinatione: vt patet ibi, dum inquit, causam examinari, & terminum secundum ipsas accipere. Et ista opinio de iure verior videtur: quia natura legis est, futura respicere non autem preterita, nec pendentia, nisi exprimatur: vt hic, & in capitulo penulti. de officio lega. in vj. Non obstat quod actus sit de futuro respectu processus futuri quia relationem habet ad preterita, cú fiat super actu preterito. & ad hoc bene facit quod
17 statim infra dicam. † Quinta conclusio, secundum Abba. est quod si constitutio respicit executionem, habet locum in actu preterito respectu executionis future per glossam notabi. in clemétina secunda. in ver. in posterum. de etate & qualita. facit quod not. Bald. in l. illam. in ver. ex hoc arguitur. C. de dona. & in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. cum si. vt tradunt Mo-
b der. hic. Sed in hoc etiam contrarium[b] tenet Imo. hic: quia non videtur quod lex debeat trahi ad casus preteritos, licet executio sit de futuro, per text. hic. Non obstat d. clementi. ij. de etate & qualitate. quia ibi verba sunt, que expresse preterita respiciunt, ibi, emancipati. & idem in clementina prima. de testa. dum loquitur de deputatis. secus ergo videtur, quando constitutio loquitur simpliciter. & pro hoc bene facit text. hic, vbi executio cedendi videtur esse de futuro, & tamen constitutio nó habet locum. Et quia dispositio principalis attenditur, & non executio: vt est text. notabi. in c. in literis. de rescrip. & in notab. q. Ange. tradit in l. si possessor. in princi. ff. de petitio. heredita. facit quod not. Baldus in l. prima. C. de nundi. cum simi. & in proposito vide que tradit Areti. in consilio lxxxv. considerata.
18 † Sexta conclusio est, quod noua constitutio nó porrigitur ad actum perfectum, licet effectus sit in pendenti: vt est text. in l. iubemus. C. de testamen. Sed aduertendum est, quia ille text. in d. l. iubemus. non haberet locum, quando testator superuixisset & potuisset mutare testamentum: quia tunc deberet formam noue constitutionis obseruare: vt not. voluit Ange. in authentica. vt fac. noue consti. per illum textum, a contrario sensu.
i & Moder[i]. sequuntur in d. l. iubemus. per illum textum. qui cósiderat quod testatori nihil potest imputari: que ratio videtur cessare, quando testator superuixit, & potuit testamentum mutare. & ad hoc etiam allegat bonum text. in l. iij. C. de inoffic. testamen. vbi in simili casu consideratur quod testator superuiuat, & facultatem mutandi testamentum habuerit. Et retenta ista limitatione ad text. in d. l. iubemus. infertur quod ista conclusio non sit vera: quia imo noua constitutio etiam haberet locum in testamento prius facto, quod potest mutari: secus esset in testamentis preteritis, que non possent mutari, de qui-
19 bus videtur loqui text. in d. l. iubemus. † Postremo ex supradictis infertur, secundum Abb. hic an pena imponi debeat secundum tempus delicti vel sententie. de quo per Bartolum in d. l. omnes populi. cum simi. vt tradunt Moder. hic in viij. fal. & per Mellum in tracta. suo bannitorum. in vndecima questióe. in iij. parte secundi temporis. Alexand. in l. penul. ff. si ex noxa. cau. agatur. & domi. Ioan. Bap. de sancto Seue. in d. l. omnes populi.

¶ Additiones.

a ¶ Includit. Dictio omnis, cum sit vniuersalis, omnia includit. Adde eundem Decium in consi. lxix. vbi voluit, quod idé sit dicere, relinquo omnem hereditatem, quod dicere relinquo totam hereditatem: & ideo consuluit quod ille qui reliquit omnem parté hereditatis alicui, dicatur illi reliquisse non solú partem hereditatis, que sibi obuenerat: sed etiam parté quam emerat ab alijs coheredibus: vel ad illú quoquo modo peruenerat. Hier. Sig.

1 ¶ Includuntur. Hec omnia latius ponit & declarat idem Decius in l. omnia. in j. nota. ff. si cer. peta. & vide Decium in consi. cccclxxij. in princi. Et quid operetur hoc verbum omne, vide per Petrum de Ancharano in consi. lxvij. subtiliter quoniá refert & sequitur Ioan. cro. in l. si constante. post princi. ff. sol. matrimo. & in nota. casu vide Paulum de Cast. in consi. ccccx. in causa decimali. versi. item inuestiture. & adde omnino que ponit idem Deci. in rub. ff. de iuris. omnium iudi. in j c. sedes. in ij. notabili, in fi. de rescrip. & in d. consi. cccclxxij. in princi. vbi late, ad que vide omnino Socinum in l. quidam relegatus. ff. de rebus dubijs. & Zasium omnino in suis intell. singula.
2 ¶ Regulam. Adde Decium in l. j. in j. nota. ff. de regu. iuris.
3 ¶ Oratione. Aduertendum existimo: quia res per se clara est. differunt enim obscurum & ambiguum, nam vt dicit Quintilianus lib. vij. c. xj. aliud est obscurum ius, aliud ambiguum, dicemus igitur illud obscurum esse cuius sensum elicere non possumus, & cuius sententia latet, ambiguum dicitur quoties verba clara sunt, sed sensus in diuersas partes trahi potest, prout exemplificat Cicero, lib. j. ad heren. in c. cófirmatione, & cófutatione, vbi dicit quomodo ex ambiguo contrcuersia nascatur, & ponit exéplum. Tulius heres Terentie vxori dato xxx. pondo vasorum argenteorum que volet. post mortem mulier petit que vult vasa, heres dicit dare se debere que ipse volet: & hec est cótrouersia que nascitur ex ambiguo, de hoc tamé vide omnino Au. Gellium libro vndecimo cap. duodecimo. & Alciat. in l. nepos proculo. ff. de verborum significationib[9]. in l. in conuentionibus. eodem titu. vide Socinum in d. l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs.
4 ¶ [redacted]
5 ¶ [redacted]
6 ¶ [redacted]
to non habet locum argumentum a simili.
7 ¶ Potest. Adde Deci. in consi. cvij.
8 ¶ Ratio. Adde Deci. in capitu. ecclesia sancte Marie. §. eod. in c. j. de rescript.
9 ¶ Iurisdictionem. Adde in simili casu quod scribit Alexander in consi. xj. versi. super iij. lib. j.

10 ¶ Finite. Adde Joan. Fran. Balb. in tracta. de prescrip. ver. ix. principaliter. Alex. in cons. ccxiij. viso. in princi. li. ij. Deci. in cons. cclxxij. in fi. in cons. olviij.

11 ¶ Operatur. Idem dicit Deci. in d. c. super eo. de offic. deleg. & habet in cle. per literas. de preben. Parisius in cons. cxl. inspectis indultis. nu. ix. li. iiij. Dec. in cons. cccccvij. visis & diligenter consideratis. versicu. primo clausula illa motu proprio. numer. xx. & Cardin. in consi. cxxxvj. premitto. late Dec. in consil. ccccx. in causa mota Mediolani. versicu. similiter illa clausula motu proprio. nu. xxiij.

12 ¶ Dubium. Adde ad hec quod quoties declaratio prioris dispositionis non stat in meris terminis declarationis, quia verba non sunt dubia transit in nouam dispositionem, & non preiudicat iuri quesito ex priori dispositione, & ita etiam voluit Pau. Cast. in consi. xxij. visa quadam scriptura. lib. j. & in d. consi. clvj. quod est consi. cxlviij. lib. j. & apertius in consi. cccxl. premissis allegationibus adhereo. eo. lib. j. Deci. in l. in ambiguis. ff. de reg. iu. in c. cum venissent. de iudi. & idem prius voluerat Bald. in c. j. versi. item qui interpretatur. s. de constitu. ad quod facit text. in c. cum dilecti. de accu. vbi declaratio seu interpretatio debet fieri non perimendo, sed exponendo: quem ad hoc ponderat Bald. in l. j. in fi. C. de lit. pret. in l. si de interpretatione. in princ. ff. de legi. reiicitur enim illa interpretatio qua recedimus a verbis claris. Bar. in l. ab executore. versi. item si verba, & ibi Im. & Ang. de Aret. ff. de app. Bal. in l. voluntatis. versicu. quero si statutum. C. de fideicom. Ang. in l. si quis intentione. versi. vlti. scias. de iudic. Domi. in c. licet. versi. premisse. in tertio nota. de testa. Pau. de Cast. in consi. ccccxxxviij. quia exceptiones. lib. j. Areti. in l. v. §. stipulatio. versicu. sed huic rationi. ff. de verbo. obligatio. Purpura. in l. edita. C. de eden. nu. centesimo. Alex. in l. diuortio. versi. item dictu. ff. solu. matrimo. in consil. xxviij. visis. lib. j. Soci. in l. naturaliter. §. nihil commune. versicu. sed tu considera. ff. de acquiren. possessio. Andre. sicu. in consi. trigesimooctauo. versi. & si quispiam. lib. ij. Bertran. consil. cclxix. viso. lib. v.

13 ¶ Porrigitur. Declara illam glo. vt per Abbatem in capit. causam que. in secundo nota. de rescrip. vbi vide.

14 ¶ Tertij. Vide Deci. in l. quod in inuito. ad fin. ff. de de regu. iur. Siluest. Aldob.

a ¶ Ro. Jas. l. j. §. hec verba. ff. quod quisque iur.

b ¶ Magis. Dec. c. j. in fi. infra de consue. Roma. consi. cccxxvij. Bald. l. j. ff. de ferijs. gloss. zenzeli. In extrauag. execrabilis. in ver. de liberatione. Francisc. Purpur. l. fin. nu. lv. lix. de pactis.

c ¶ Tertium. Pau. cons. ccccxxxix. lib. ij. Cur. Senior. cons. xlix. Caro. Rui. cons. xxj. lib. v. vbi loquitur pro Bentiuolis Nicolai Boer. Deci. Burdeg. lxiiij.

d ¶ Contrarium. Alberi. iiij. parte statu. q. xlvj. Alex. cons. cj. nu. vj. lib. ij. vbi dixi. Matth. de Aff. decis. Neapoli. cxvj. Jas. consil. cxxix. cons. cxcij. lib. j. cons. xxj. lib. iij. fallit in tract. pacis. Nicol. Boeri. decis. Burde. xxxviij. nu. vij.

e ¶ Tertij. Phil. Franc. c. si tibi. in fi. de preb. in vj. Vital. in tra. clausul. in clau. motu proprio. Fe. in c. ad aures. nume. viij. de rescript. Soci. cons. cxv. lib. iij. etiam si ageretur de modico preiudicio glo. in c. cum olim. in verbo, preiudicium. de consuet. Nec obstat l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco publico. quia procedit, quando constat principem velle preiudicare, & hoc scire. Jason consi. xxiij. lib. iij. tamen tex. in d. c. cum olim. & glo. quam vulgo allegant, probat potius oppositum, quia ibi erat rescriptum ad postulationem partis, & sub expressa conditione. dummodo nulli inferretur preiudicium.

f ¶ Non possit. Deci. l. j. C. de impube. & alijs substit. in l. in ambiguis. de reg. iur. j. de excep. c. pastoralis. in fi. Pau. cons. cccxxxviij. cons. cccxl. lib. j. cons. xlvj. lib. ij. Alex. consi. xj. nu. xiiij. lib. vij. vbi dixi.

g ¶ Ordine. [redacted]

h ¶ Contrarium & bene. Et sic ex nouo statuto quod debitores sub garantigio instrumento obligati possunt capi, non capietur debitor obligatus sub tali instrumento facto ante statutum publicatum, quicquid dicat Pan. hic.

i ¶ Mod. scilicet Jason. Idem Angel. in authenti. vt cum de appel. cogn. in prin. contrarium tenet Pau. in d. l. iubemus. & verius per tex. in authen. vt facte noue consti. qui vult omnino iam facta testamenta valere, etiam si testatores, noue legi superuiuant. Et licet textus subdat quod non semper facultas est testandi, hec ratio est impulsiua, & non restringit. sed etiam aduertendum quod Justinianus ibi loquitur, & suis, & imperialibus constitutionibus duntaxat, non autem de alienis, vel municipalibus. In quibus Barto. in d. l. omnes populi. aliud tenet, dicendum vt scripsi in consuet. Parisi. q. clvj. [redacted]

¶ De rescriptis. Rubrica.

1 ☞ Rescriptum proprie dicitur, quando rescribit princeps ad obseruantiam iuris communis.

2 Priuilegium quando proprie dicatur.

3 Beneficium est nomen generale.

Uoniam. Super isto titulo multa extant antiquorum, & Modernorum commentaria, breuiter instabo solito more calcando vestigia Abbatis, & aliqua addendo dictis omnium, qui hactenus scripserunt. Et rub. ista secundum Abba. post Ant. de But. primo continuatur. Nam supra dictum fuit de consti. & quia parum esset iura condere, nisi essent ministri id est, iudices, qui ea exequerentur. c. vbi periculum. §. preterea. de ele. in vj. l. ij. §. post originem. ff. de orig. iu. ideo post ti. de consti. videndum est de ministris iuris, videlicet de iudicibus. Et quia iudices plerunque dantur per rescripta, merito ponitur rub. ista de rescri. Sed ista continuatio licet communiter approbetur, non satis

1 facit. Primo[1] quia illa attenta, prius hic poni debuisset tit. de offi. ordi. & de off. deleg. in quibus titulus principaliter de ipsis

2 iudicibus tractatur. Preterea, & secundo[2], si Papa prius voluisset tractare de iure, deinde de ministris, & sic de iudicibus, sicut premisit tit. de consti. ita etiam debuisset premittere de consuetudine, secundum quam etiam iudices iudicare debent. instit. de offic. iud. in princ. l. iubemus. C. de iud. Secundo, aliam continuationem ponit Jo. An. hic, & Host. in summa. eod. tit. supra enim dictum fuit de consti. & quia rescriptum inter partes habet vim constitutionis, ideo ponitur iste tit. de rescript. & istam

3 tenent Ant. Car. Imo. And. sic. Mod. hic. Sed nec ista[3] continuatio videtur procedere sine dubio: quia attenta tali ratione, idem esset dicendum de priuilegijs que habent instar legis quo ad priuilegiatos. iij. distin. c. priuilegia, de quibus tamen j. lon-

4 go interuallo habetur. Unde tertio[4], & melius, potest continuari vt dicamus s. dictum fuit de constitutionibus, & sic de iure scripto, & quia rescriptum videtur quedam species iuris scri-

5 pti[5], vt not. Abb. in rubr. de consuet. bene facit gloss. in rubric. C. de mand. prin. ideo post titul. de constit. ponitur de rescript. Ex predicta continuatione notandum est quod Jo. An. & do. dicit quod rescriptum habet vim legis inter illos, inter quos conceditur. Sicut enim lex debet esse communis inter omnes. iiij. distinct. c. erit autem lex. ita rescriptum debet esse commune inter partes. Et ideo quod dicitur in rescripto, pro illo, qui

6 impetrauit, etiam habet locum pro aduersario[6]: vt not. per Rot. in ij. decis. in titu. de dolo & contuma. in antiquioribus. facit quod not. Bart. in l. in sacris. la iij. in fin. C. de proxi. sac. scri. libr. xij. cum simil. vt tradunt Mod. hic. Et ratio videtur, quia in iudicijs debet seruari equalitas. l. fi. C. de fruct. & lit. expens. & in reg. in iudicijs. de reg. iu. in vj. Et dicunt Moder. hic, quod etiam quo ad alios, in similibus causis rescriptum principis ha-

7 bet vim legis[7]: vt not. Domi. post Archi. xxxviij. distinc. in c. ignorantia. per text. in c. licet. xvj. q. iij. & ij. q. j. in c. multi. & facit tex. in l. metum. §. sed quod pretor. ff. quod met. caus. secus est in inferioribus a principe. vt not. Angel. in l. j. ff. de fer. & sequitur ibi Alexan. reprobata alia opin. quam tenuit idem Angel. in l. item veniunt. §. ceterum. in ver. & ex his habes. ff. de peti. hered. etiam idem Alexan. in cons. xxxvij. alias de facto. lib. iij. & ita resident Mod. hic. Sed aduertendum est, quia rescriptum principis non videtur habere vim legis, quo ad alios: vt est textus in l. secunda. C. de legibus. & hoc intelligitur, nisi appareat de mente principis quod velit habere vim legis generalis. §. sed quod principi. institu. de iure natura. l. prima. ff. de constitutio. princi. & hoc modo intelliguntur iura, que Modern. hic adducunt. Et facit quod nota. Pau. de Cast. in l. prima de consti tutio. princi. vbi inquit, quod epistola principis habet vim le-

8 gis[8] quando dirigitur vniuersitati, vel quando inserta est in corpore iuris, & idem videtur, si aliter constaret de mente prin cipis:

cipis:vt quia in rescripto essent signa legis generalis: de qui-
bus habetur in l.tertia.C.de legib.facit textus in l.fina.C.de le-
gib.⁊ in capitu.in causis.de re iudi. Et in simili etiam dicit de
contractu principis,qui habet vim legis.l. Cesar. vbi Barto.
9 ff.de puplica.[9] l.penulti.vbi Bar. C.de donatio.inter virum ⁊.
vxorem.nam etiam hoc intelligitur, quando fuit factus con-
tractus ea intentione, quod haberet vim legis.vt not.Alexan
der in lege,ciuitas.ff.si certum petatur.Et differentia,quam fa
ciunt Moder.post doctores in locis supra allegatis inter prin
cipem ⁊ inferiores, qui habent potestatem legis condende,
non videtur vera: quia ex quo habent potestatem, ⁊ de volun-
tate constat,idem videtur esse, quod in principe, cum omnino
eadem ratio subesse videatur:⁊ ideo dictum Angeli in dicta l.
item veniunt.verius videtur.⁊ facit quod notat Baldus in le-
ge j. in principio de constitution. principum. vbi inquit quod
etiam contractus inferiorum a principe habent vim legis ⁊
idem Baldus in lege j.C. de heredi.vel action.vend.Et reten-
ta conclusione supradicta,quod rescriptum, vel sententia prin
cipis habeat vim legis,infertur quod alij ad exemplum prin
cipis debeant iudicare.Et limitatur regula,que dicit non esse
A exemplis [A] iudicandum.l. nemo. C. de sent. vt non habeat lo-
cum in principe:vt notat Abbas in c. in causis de re iudicata.
Sed melius dici potest,quod ex quo apparet de mente princi-
pis,quod voluerit rescriptum, vel sententiam eius haberi pro
lege in effectu iudicatur lege,⁊ non exemplis simpliciter: sicut
quando iudicatur secundum consuetudinem, que medianti-
bus exemplis inducitur,non tamen verum est dicere quod ex-
1 emplis iudicetur,vt not.in capitu. fina. de consuet.¶ † Que-
rit Abb.post alios, quid sit rescriptum. Ex dictis eius prima
conclusio est,quod rescriptū proprie dicitur, quando rescribi-
tur ad obseruationem iuris communis: vt quia dicitur quod
fiat ius.Et ad hoc est text.in lege falso.C.de diuers.rescrip.facit
text.in l.rescripta.C.de precibus Imperator. offerend.⁊ notat
Bartolus in l.finali supra de constitution.princip.Et propter
10 hoc rescriptum dicitur esse modici preiudicij [10], vt not. Bal-
dus in lege prima C.de diuers. rescript. Et propter hoc etiam
11 rescriptum interpretatur secundum ius cōmune [11] c. causam,
que. infra eodem. Et verba posita in rescripto debent confor-
mari iuri,⁊ equitati, licet natura verborum non patiatur: vt
per glossam in capitulo paratus.xxiij. questione prima in ver.
si vera.Et clausule posite in rescriptis recipiunt omnes inter-
12 pretationes, quas recipit ius commune in tali materia [12]: vt
notat Dominicus post antiquos in capitulo licet canon. §. fi-
nali.de election.in sexto. in versiculo, nota bene istud dictum.
Et ex predictis Abb. infert in dicto capitu.causam,que.quod
13 magis stricte interpretari debet rescriptū,quam statutum [13];
quia in statuto interpretatio debet fieri, vt aliquid operetur:
non sic in rescripto, quod ad ius commune reducitur. Et per
istam rationem idē videtur in priuilegio, quod debet aliquid
operari.c.in his.de priuileg.c.si Papa eodem titu.in vj. Et sic
videtur quod strictius debeat interpretari rescriptum, quam
priuilegium isto respectu, vt verba aliquid operentur. ⁊ ita
Bald.dicit in rubric.in princ. Et ad hoc etiam facit quod not.
Abb.dicit in c.capitulum.versi.⁊ nota hoc verbum. infra eod.
vbi inquit quod rescripta ad lites,strictius debent interpreta-
ri,quam ad beneficia:quod dicit notandum esse:quia in benefi
cialibus fit stricta interpretatio. c. quamuis, de prebend.in vj.
Et ex his non videtur verum quod Bald. hic dicit in rubrica
quod rescriptum debet interpretari,vt aliquid operetur:nam
hoc non videtur verum quantum ad merita cause, sed saluari
potest respectu iudicis dati in rescripto.Et predicta conclusio
quod rescriptum dicatur, quando rescribitur ad obseruatio-
nem iuris communis, intelligitur quando iurisdictio tribui-
tur:secus si absque iurisdictione aliqua facultas concedatur:
quia non esset rescriptum.vt no.Cal.in cons.v.eo.tit.Secundo
limitatur procedere habito respectu ad merita cause,videlicet
vt fiat iustitia, ⁊ tribuatur vnicuique quod suum est: secus est
quantum ad iudicem datum in rescripto:quia recedetur a iu-
re communi, ex quo ordinarie iurisdictioni derogatur. ⁊ isto
respectu rescriptum potest dici priuilegium,vt no. Anto.in c.
olim.de verbor.signific. Et ista consideratio quandoque rescri
ptum,gratia appellatur.c.sedes.⁊ in c.nonnulli.in prin.j. eod.
Et ideo quando in rescripto conceditur aliquid contra ius
commune,mutat nomen rescripti,secundum glo.in c.j. in ver.
noscatur.de constit.in sexto.vnde quandoque appellatione re-
14 scripti priuilegium continetur secundū subiectam materiā [14]:
vt not.Domi.post antiquos in c.j.de rescript.in sexto. in versi.
querit Lapus.Tertio declaratur, secundum Bald.in fin.qui
dicit quod rescriptum proprie dicitur, quando absenti scribi-
tur:quia cum absente loquitur qui epistolam scribit. Et istud
dictum Bal.videtur procedere considerato eo,quod commu-
niter fieri solet: sed de iure nihil obstare videtur, quin etiam
presenti scriptura proprie dirigatur: quia scriptura ad faci-
liorem probationem fieri videtur, iuxta legem contrahitur.ff.
2 de pigno. † Secunda conclusio Abb.est, quod proprie dicitur
B priuilegium,quando scribitur contra ius commune [B], ⁊ dici-
tur priuilegium quasi lex priuata,⁊ non communis: quia respi
15 cit priuatam vtilitatem alicuius particularis [15].tertia distinc.
in c.priuilegia.c.Abbate. versiculo contra quod.de verborum
signification.notat Bartolus in l.ij.ff.de constitu. principum.
⁊ in l.j. C. de iuris ⁊ facti ignorantia. cum similibus. vt tradit
Alexander in l.quia personale.ff.soluto matrim.⁊ Paulus de
Castro in l.maritum.ff.eodem titul.facit quod notat Baldus
in l.item lapilli.versic.ego dico.ff.de rer. diuisio. Hostiensis in
summa eodem titu.⁊ in ver.quas vires.⁊ Domi. in c.j.de exce.
3 prelatorum.in sexta opinio. quam ibi refert. † Tertio, ⁊ vlti-
mo Abbas concludit quod beneficium est nomen generale. c.
olim.de verborum significatio.vbi Anto. circa finem ita dicit.
Et not.etiam Abbas in c.nonnulli.§.sunt. Hoc modo accipi-
tur in c.j.§.beneficium.quib.mod.feud.amitt.vbi dicitur quod
est beneuola actio gaudium tribuens capienti. Sed stricte, ⁊
proprie dicitur gratia concessa a principe preter ius: vt not.in
c.olim.de verbor.significatio. ⁊ alij.in gloss.in ver. restringen-
do.⁊ in c. ad audientiam. el secundo,in princip. infra eodem.⁊
idem Alexand.in consil. clix.viso themate. libro ij. Et notabi-
lem questionem ponit Bartol.in l.beneficium. ff.ad legem fal-
cid.cum simi.vt tradit ibi Alexand.Et quando dicatur benefi
cium,in alia questio.Alexand. scribit.in consil.xij. viso thema-
te.in fine.libro ij. Et de hoc beneficio ecclesiastico,quando dica
16 tur,not [16]. Petrus de Ancharano in regula prima de regu-
lis iuris in sexto. Et ibi concludit quod quatuor debent con-
currere, ad hoc vt proprie dicatur beneficium ecclesiasticum.⁊
idem Cald.in c.in nostra.in iij.questio.in fin. Moder. ibi post
a Anton.de rescriptis.Et appellatione beneficij venit altare [a],
quod datur in titulum.gloss.j.in fin.in clemen.ij.de deci.⁊ Do-
mini.in cap.j.de consuetud.in sexto.Et est beneficium simplex:
vt per Abbatem in c.recolentes. circa finem de statu monach.
⁊ appelllatione beneficij non venit canonicatus sine preben-
17 da [17]. Abbas in c.in nostra.in princip.infra eodem.Nec etiam
cum prebenda in materia stricta:vt per Rotam in secunda de
cis.in tit.de filijs presbytero.in nouis. Sed largo modo sic, vt
notat Abbas in c.postulasti.⁊ Moder. ibi.de rescript.Et ad-
de Dominic.in capitu.finali in princip.in secundo notabili.de
concession.prebend.in sexto.vbi tenuit quod veniat prebenda,
officium,⁊ alia,de quibus ibi habetur. Et appellatione benefi-
C cij non venit pensio [C]. capitulo quamuis.el primo.⁊ ibi Dom.
de prebend.in sexto cum similibus.vt tradunt Moder,in c.ad
audientiam.el ij.in princip.infra eodem.Et appellatione bene
ficij an veniant prestimonia,notat Federi.in trac.de permuta.
benefic.quest.ix.Et Joan.miles in ver.beneficium. ⁊ quod tra-
dunt Mod,in c.postulasti.vers.circa secundam.j.eo.⁊ adde Ol
dra.consil. lxxxj. quod processus.in princ.⁊ Dominic.in c.fina.
in princ.de concess.prebend.per illum text. vbi tenet quod pre-
stimonium dicatur beneficium ecclesiasticum, quando datur
in titulum. Et an appellatione beneficij hospitalia cōpreben-
dantur: Joan.Miles in d.verbo,beneficium.alleg.Federic.in
d.trac.de permut.benefic.in q.xiiij.⁊ alia.vt ibi per eum.⁊ facit
text.in clem.per literas.de preb. de cuius intellectu late scribit
Andre.Sicul.in consil.lxiiij.libr. iij. Et appellatione beneficij
18 largo modo dignitates comprehenduntur [18]: glos.in c.j.de re
gu.iur.in sexto.clementi.auditor. in ver.beneficium.de rescrip.
in clem.j.vt lit. penden. in ver.beneficio.in clem. si Romanus.
de preben.eo.verbo.⁊ in clem.in ver.beneficiali. de caus.possess.⁊
proprie.⁊ not. Dom.in c.si pro clericis pauperibus.in fi.de pre
bend.in vj. Et etiam papatus, comprehendi videtur appella-
tione beneficij.c.j.de malef.Sed in materia stricta,appellatio-
19 ne,beneficij, non venit curatum beneficium [19]. c.cum illis. de
preben.in sexto.⁊ Petr.de Anchara.ibi in iij.not.⁊ notat Ab-
bas in c.postulasti.in glos.ij.de rescript.in c.si.in ij.not.de preb.
⁊ per glossam in c.si eo tempore.de rescript.in sexto.in ver.cum
cura.⁊ Petrus de Anchara.in princip. Et hoc intelligitur,ni
si esset eadem ratio:quia tunc etiam in materia stricta appella
tione,beneficij,venit curatum:vt notat Domin. in c.si gratio-
se.de prebendis,in sexto. Et ideo si alicui concedatur facultas
conferendi beneficium,etiam de curatis intelligatur. vt notat
Domini.in c.dudum. vers.ex his infertur.de prebend.in sexto.
Et hoc de vicario notat Domin.in cap.fina. circa fi. de officio
vica.in sexto. Et ibi alleg.decisio.Rot.que est vij.de officio vic.
in antiquis.Et tradunt Moder.in capi.postulasti.versiculo ⁊
scias.infra eodem.Adde tamen Cardin.qui aliter loquitur in

consil.xxx.in hac dubia questione:ver.ad predicta.

Additiones.

a Exemplis. Adde quod ista regula limitatur pluribus modis, vt per Sozi.in suis fallentijs.ꝛ regula ccclxxxiij.ꝛ remissiue per Fel.in c.afferte mihi gladium.infra de presum.

B Commune. Quod priuilegium dicatur quando scribitur contra ius commune per Papam, vide eundem Decium in consil.suo, clvij.in versi.ij.ad declarationem. vbi etiam ponit quid sit rescriptum,ꝛ qualiter a priuilegio differat.

C Pensio. Pensio non venit beneficij appellatione. ratio est, quia dicitur temporale nil habens spiritualitatis, vt voluit Cardin.in c.constitutus.de religios. dom.ꝛ hinc est quod pensio assignari potest etiam laico, nisi talis sit que consueuisset pro beneficio ecclesiastico assignari.ita voluit Bal.in c.ad audientiam.el ij.versicu.j. capio glossam.infra eodem titulo nostro.ꝛ de materia pensionum vide latius quam alibi per Fel.in d.c. ad audientiam.el ij. Hier.Sig.

1 Primo. Responderi potest rescriptum respectu iudicum preparatorium esse,ideo premittendum.doc.in rub.C.de eden. Preterea debet precedere vt necessarium antecedens ad cognitionem iudicum,ante enim quam cognoscamus qui sint iudices habentes potestatem cognoscendi necesse est vt intelligamus an rescriptũ sit validũ, ergo pmittendus erat iste titu.

2 Secundo. Responde quod hic tractatur de modo introducendi iudices:vnde cum supra dictum sit de cõstitutio. quibus constituuntur, nunc ꝛ de rescrip.de consuetudine autem ponatur postea:quia cum rescript. sit pars iuris scripti prius de eo dicendum erat quam de iure non scripto,ꝛ quod consuetudo tribuat iurisdictionem, tex.in c.cum contingat.de foro compe. in c.dilecti.de arb.l.fi.C.de eman.lib.

3 Nec ista. Dic satis esse quod titulus de priuilegijs particulari ratione ibi applicetur,ꝛ nota quod reprehensio Decij facit contra eius continuationem:quia priuilegium est pars iuris scripti.

4 Tertio. Hec continuatio est Abb.s.in tit.de consti.vbi continuat tres titulos,ꝛ idem ibi sentit Dec.in ru.in ij.lect.

5 Scripti. Et ideo habetur pro lege, Deci.in l.ciuitas.num.6. ff.si cer.pet.in l.legem.nu.3.C.de pac.ꝛ declarat idem Deci.in l. cognitio.ff.de offi.eius.

6 Aduersario. Pro hoc facit tex.in c.prudentiã.de mut.peti.

7 Uim legis. Uide Dec.in c.j.in ij.lect.de constit.

8 Uim legis. Uide Jaso. in l.ciuitas.ff.si cert.pet.in fi.Alex.in cons.xcviij.alias de facto.lib.iij.

9 De public. Uide Jas.in cons.j.in iij.dub.lib.j.

10 Preiudicij. Adde Dec.in c.super literis.j.e.

11 Commune. Late Dec.in c.causam que. in j.no.j.e.limita nisi aliter constaret de mente rescribentis. Dec.consi.xxxiij. Ale. in l.ex facto.ff.de vulg.ꝛ pup.Dec. in c.ex parte.el ij.in j.not.de offic.deleg.

12 Materia Deci.in 3.xxxiij.in cons.ccix.ꝛ cons.cccxxxiiij.in fi.

13 Statutum. Jmo quod equiparetur vide Dec.in c.cũ accessissent.in xxv.de 3sti.in c. causam que.in gl. in ver.inferẽda.j.e.

14 Materiam. Uide Alex.in l.quia tale in prin.ff.so.mat.

15 Particularis. Et in hoc differt a rescripto Deci.in consil. cxlvij.in princip.

16 Dicatur not. Uide Dec.in cons.cex.

17 Prebenda. Uide Rot.dec.ccccxlv.si legatus in no.

18 Comprehenduntur. Uide Rot.decis.cxlvij.habens.in no.

19 Beneficium. Uide omnino Deci.in c. postulasti. in fin.j.eo. vbi Deci. fortiter opponit contra hanc conclusionem.

Sil.Ald.

a Altare. Geminia. Philippus Francus capitu.j.de consuetud.in vj. Deci.cex.nu.iiij. Ludoui. Gomes.in regu. cancellar. xviij.q.xxiij.

1 Jndultum,hoc verbum significat gratiam.
2 Causa potest committi a summo põtifice,appellatiõe remota.
3 Princeps potest tollere defensionem.
4 Generi quando derogetur per speciem,tractatur hic.
5 Rescriptum speciale derogat generali precedenti.
6 Rescriptum primum spẽale,derogat secundo gñali posteriori.
7 Quid si vtrunque sit generale vel vtrunque speciale.
9 Priuilegium secundum speciale non derogat primo, siue generali, siue speciali.
10 Priuilegium,ꝛ rescriptum,si concurrant quod preualeat.
11 Priuilegium contra ius commune, si det formam rescriptis impetrandis,non valet secundum.
12 Priuilegium si producit exceptionem peremptoriam,non impedit rescriptum.
13 Rescriptum si precedit priuilegium,nõ fit preiudicium rescripto:ꝛ priuilegium non nocet cause incohate.

1 Sicut Romana. † Jn tex. ibi: indultum. Hoc verbum gratiam significat.l. licitatio.§. earum.cum glo.ibi in ver.indulgentiam.ff.de pub.ꝛ per glo. in clem.fin.in ver.indulgemus. de celeb.mis.facit tex.in l.ij.in l.generalis.in l. cum indulgentiam.C.de sen.pass.ꝛ bo.tex.in c. cum ad monasterium.de sta.mo.ibi:quanquam ex indulgentia possit. Quandoque tamẽ indulgentia pro beneficio concesso a iure accipitur: vt in regula,indultum.de regu.iur.in vj.ꝛ quandoque pro simplici concessione accipitur:vt in c.ij.ꝛ fin.de dila. Et not.quod minus tribuit indulgentia,quam statutum.glo.not. in §.cum autem.in gloss.fin.inst.quib.mod.ius pat. Et quomodo cognoscatur indulgentia a statuto,not.Bald.in l.cum lex.ff.de legib.
1 Et que sit differentia inter indulgentiam,ꝛ priuilegium [1], tradit Anto. in c.nostra.in ij.op.de sepul.ꝛ ibi dicit quod indulgẽtia temporalis est priuilegium perpetuum:vel quod indulgentia respicit locum,ꝛ priuilegium personas. Sed talis differentia nõ probatur iure:ꝛ ideo dici potest ꝙ indulgentia fit, qñ pe
1 na remittitur [2] §.sed ꝛ quod princip.inst.de iu.nat.ibi.si cui ob meritũ indulsit.ꝛ gl.ibi.ꝛ in l.j.in fi.ff.de cõsti.prin. Et in effectu indulgentia est species priuilegij. Priuilegiũ vero est genus ꝛ comprehendit quamlibet concessionem factam 9 ius commu-
2 ne:vt s.dictum est in rub. † Primo no.quod causa a summo
a pontifice cõmitti põt,appellatione remota [a] ꝛ idem est in pn-
B cipe [B] seculari.l.j.§.fi.ff.a qui.ap.non lice. secus est in inferioribus a principe,vt in d.§.fi.dicitur:ꝛ ideo nec etiam legatus potest causam appellatione remota committere, vt Abb.hic dicit ꝛ est gl.in c.quod translationem.in gl.mag.in fi.de offi. leg.ꝛ sequitur Bal.in l.ij.ver.sed nunquid legatus.C. de app. ꝛ idem tenet Spe.in ti.de leg.§.nunc ostendendũ.ver.xiiij. Sal.in l.fi. C.de sen.ꝛ tradit Per.in ru.de ap. Et hoc ẽt procedit in legato,cui data esset potestas iudicandi appellatiõe remota: quia
3 ipse hoc alteri cõmittere nõ põt [3]: vt no.Bal.in l.ij.circa fi.ver. sed qd.C.de ap.ꝛ est tex.in c.super questionũ.§.si võ.de offi.de le.ꝛ no.Per.in c.pastoralis.in §.q.de ap.Ang.Are.in l.j.§.fi.in prin.ff.de app. Et pdicta pcedunt in inferioribus a summo põtifice:secus est in inferioribus a pricipe seculari,q possunt causam appellatione remota cõmittere. Jta dicũt Mod. hic allegantes Bal.in l.fi.in fi.C.quo.ap.vbi inquit valere statutũ ciuitatis quod pcedat appellatiõe remota ꝛ ꝙ no. Paul.de Ca. in cons.ccxxv.sup primo dubio.vbi dicit quod episcopus,ꝛ alij prelati magis adstringunt,quã alij seculares inferiores a principe seculari.ꝛ probatur in c.quod super his. de maiori.ꝛ obed. iuncta l.omnes populi.ff.de iustit.ꝛ iur. Sed aduertendum est, quia non videtur verum quod inferior secularis a principe possit causam appellatione remota committere: nam contra hoc est text.in d.l.j.§.fina.ff.a quib. appel.non lic.ad quem text. non aduertunt Mod.hic. Non obstat dictum Bald. in dicta l.fina.quia locum habet in ciuitate, que non recognoscit superiorem,alias non valeret statutum,vt no. Abb.in c. venientes. in prin.de iureiur.ꝛ not.Bartol.in l.omnes populi.versi.iuxta premissa quero.ff.de ius.ꝛ iu.cum similib. vt tradit Andr. Sic. in consilio lxxix.libro iij. Non obstat dictum Pauli de Castro in cõsilio preallega.quia potest habere locum in alia materia, prout loquitur: sed non respectu appellationis, que non potest tolli,nisi a principe, vt dictum est. Secundo predicta conclusio, quod appellatio non tollitur ab inferiore, locum habet in appellatiõe diffinitiua:secus est ab interlocutoria:vt notat Bartolus per illum text. in l.fina.C.de sentent. Moderni hic dicunt quod intellectus Bartoli communiter reprobatur: ꝛ quia textus in dicta lege finali intelligitur de appellatione friuola, circa quod talis clausula apposita per inferiorem in effectu nihil operatur:vt notat Bartol. in dicta l. fina.cum similibus.vt tradunt Moder.hic. Sed non consonat quod tex. in dicta l.fina,intelligitur de appellatione frustratoria in effe-
4 ctu,per tex.in c.pastoralis.de app. Unde vera resolutio [4] videtur quod in d.l.fine.inferior iudex possit appellatione remota, causam committere. Sed intelligitur quod remota sit ab eo,ꝛ non in preiudicium superioris:vt not.declarat Angel. in d.l.j. §.finali.ꝛ sequitur Angel. Aretinus ibi, qui dicit quod ista est veritas. Alia dicta Moder. de potestate legati de latere, non prosequor, quia extra propositum sunt, de quo vltra ea, que Moderni hic dicunt,notat Federicus in consilio cxcv. factum tale est.ꝛ in consilio cc.quod permutatio Baldi in titul. qui feud.dare possunt.in capitulo primo in princi.vers.quid de legatis cardinalibus.ꝛ Aluar. ibi. Roman. in consilio xxxvij.
viso

viso predicto.in secundo dubio.⁊ in consi.ccclxj.in casu propo-
site consultationis.Abb.in c.pro illorum.⁊ in ca.dilecto.in iiij.
notab.de preben.Alexā.consi.j.⁊ in consi.xcij.lib.v.⁊ Moder.
repetentes in clemen.sepe.in ver.mandamus.de verborum sig.
Et quod dicitur hic de clausula, appellatione remota: idem
B est,si audientia denegetur:quia tollitur appellatio [B], vt notat
Archid.xvi.q.vij.in c.si quis deinceps.in ver.audientia. Et se-
quitur Anto.de Butr.in c.significauerunt.circa finem.in ver.
vltimo inquantum.de exce. Imo.tamen ibi tenet contrarium,
per tex.in c.in nomine domini.xxiij.distinc. vbi excommunica
to,audientia denegatur. Et idem precise, ibi,nec aliqua super
hoc audientia reseruetur:⁊ tamen excommunicatus appellare
potest.c.significauerunt.c.si.de except.Sed respondetur quod
in isto modo arguendi,fallacia est.Nam dum dicitur quod ex-
communicatus appellare potest: verum est regulariter, quia
excommunicato non denegatur audientia absolute, sed dun-
taxat si agere velit.c.intelleximus. de iud.c.cum inter.de exce.
Sed quando precise,⁊ absolute audientia excommunicato de-
negatur,prout specialiter in d.ca.in nomine domini. disponi-
tur,in illo casu etiam appellatio prohibita videtur.Et ita de-
clarando,dictum Archidiac.bene procedit: quod etiam tenet
Specu.in titu.de appel.§.ij.versic.xxxij.Et in effectu differen-
tia est vtrum audientia denegetur generaliter, vel agendo tan
tum,vel excipiendo:vt tradit Peru.in rub.de appel.Et reten
ta conclusione, quod denegata audientia tollatur appellatio,
talis conclusio videtur procedere:quia de vi verborum si tolli-
tur audientia,exclusa videtur appellatio: secus si verba essent
generalia, ex quibus necessario non inferatur ad appellatio-
nem:puta si causa committatur: cum plena,⁊ omnimoda po-
testate.Nam per hoc non tollitur appellatio:vt not.Bald.in l.
ij.in ver.sed pone.C.de appel.Et propter hoc dictum Bal.non
videtur quod bene dicant Anton.⁊ Imo.in c.irrefragabili.in
princ.per illum tex.de offic.ordin.volentes quod si causa com-
mittatur libere expedienda, ⁊ terminanda, quod tollatur ap-
pellatio. Nam dictum eorum in effectu videtur contra illud
quod Bald.dicit.Non obstat tex.in d.c.irrefragabili. in princ.
quia respondet Peru.in rub.de appel.versic.sed quid si com-
mittatur.quod imo ille text.probat contrarium: quia ibi non
intelligitur exclusa appellatio, vbi foret iusta causa appellādi.
Sed ista responsio non videtur vera:quia licet ibi admittatur
appellatio ex iusta causa videlicet si modus excedatur, vt glo.
ibi dicit per illum tex.tamen ex quo regulariter ibi appellatio
prohibetur,propter illud verbum,libere,dictum Ant.⁊ Imo.
ibi probari videtur.Unde ad illum text.aliter responderi po-
test, quod ibi loquitur de appellatione ab interlocutoria, que
impediret processum in causa principali: secus videtur in ap-
pellatione a diffinitiua,de qua loquitur Bald. in loco supra al
leg. quia in diffinitiua agitur de maiori preiudicio, ⁊ officium
iudicis non impeditur: quia lata sententia, est functus officio
suo.l.iudex postquam.de re iud. Et ad predicta notandum est,
differētiam esse, an appellatio per rescriptum tollatur, vt hic,
vel tollatur a iure:quia a iure efficacius remouetur:vt no. vo-
luit Host.in c.pastoralis.§.fin.de offic.delega.Et illud dictum
pro singulari refert Anton.ibi.⁊ Abb.post alios sequitur.Si-
militer notandum est, quod si appellatio remota sit, intelligi-
tur in causa principali: vt not.Bald.in l.si ex causa.§.nunc vi-
dendum.ff.de mino.⁊ idem Bald.in c.conquerente. de restitu.
spo.Ange.in consi.xlvi.viso puncto.de quo dicendum est vt di
3 xi in c.pastoralis.in princi.de appel. ¶ Secundo not.princi-
pem posse tollere defensionem, ⁊ quia appellatio, defensio est.
c.suggestum.de appel.hoc videtur contra clementi.pastoralis.
de re iudic.Sed Abb.respondet, quod tollitur formalitas ap-
pellationis,que est de iure positiuo.⁊ hoc videtur Abb.dixisse
ex eo,quod habetur in c.pastoralis.de appel.vbi propter clau-
sulam,appellatione remota, non tollitur quin per superiorem
5 grauamen emendari possit [5], secus ergo videtur, si appellatio
ex toto tollatur:ita videtur sentire Abb.hic. Sed tamen con-
trarium dicendum videtur, videlicet quod appellatio absolu
6 ta tolli potest:quia appellatio est defensio ciuilis [6]:vt no.Abb.
in c.dilecti.de except.Domi.in c.non solum.in ij.not.de appel.
in vj.Petr.de Anch.⁊ Archid.in c.j.de appel.de quo late dixi
in rub.de appel.vbi videndum est: quia non soleo semel dicta
4 repetere. ¶ In gloss.j. Abbas late insistit, ⁊ finaliter, secun-
dum eum,resolutio est,vt dicamus quod aut per generale pri-
uilegium est ius quesitum in re, in qualibet specie cōtenta sub
genere,⁊ tunc species non derogat generi, vt in exemplo deci-
marum. Nam si generaliter vni concedantur decime in paro-
chia,⁊ alij postmodum concedatur vt possit decimas alicuius
predij percipere in eadem parochia, hoc secundum priuile-
gium speciale non derogat primo generali, de quo mentio fa-

7 cta non fuit [7]: ⁊ tali casu habet locum text.in capit.veniens.de
prescript.⁊ quod not.per gloss.in regula,generi.de regulis iu-
ris.in vj.⁊ xxxv.quest.ij.in summa.aut non fuit ius quesitum in
b re, sed ad rem [b]: ⁊ procedit iste text.vbi priuilegium prius da-
tum generaliter quod possit appellari in qualibet causa, non
tribuit ius in re de presenti, sed datur facultas appellandi in
futurum, oblata occasione. Ideo secundum priuilegium spe-
ciale derogat generali,nulla de eo facta mentione: sicut est in
priuilegio dato alicui generaliter conferendi beneficia in cer-
to loco, cui derogatur ex speciali derogatione alteri facta de
quodam beneficio dicti loci, licet de priori priuilegio generali
nihil dictum sit:vt est text.in cap.dictum.in capi.quanuis.el ij.
de preben.in vj. quia etiam in tali casu non est quesitum ius in
re,sed ad rem:⁊ non tollitur primum priuilegium,sed illi dero
gatur:ita Abbas hic, ⁊ idem Abbas tradit in dicto capit. ve-
niens.Aret.in consilio lxxvi.visis diligenter.versic.circa secun
c dum.⁊ sequuntur Andr.Sicu.⁊ Modern. [c] hic, per regulam
capit.postulasti.infra eodem. Et quia differentia est inter ius
8 in re,⁊ ius ad rem [8]. cap.penul.de preben.in vj.in cap.fina.de
concession.preben.Sed aduertendum est,quia licet doctrina
Abba.a posterioribus approbata sit, dubitabilis tamen vide-
tur. Nam primo text.in cap.postulasti.quem Modern. addu-
cunt,potius in contrarium facit,dum ibi requiritur quod fiat
mentio de eo,quod si Papa sciuisset,non ita de facili concessis
set:quia negari non potest quod si Papa sciuisset de iure alte
rius: etiam ad rem,non ita de facili in contrarium rescripsis-
set.Similiter non obstat quod dicunt Modern.differentiam
esse inter ius in re,⁊ ad rem:quia dato quod istud verum sit, ⁊
quod ius ad rem facilius tollatur, tamē etiam de iure ad rem
mentio fieri debet:alias non videtur illi derogatum: vt notat
Abbas in cap.in nostra.in iij.notab.ī.eodem.Domi. in capi.si
motu proprio.de preben.in vj.⁊ in cap. quam sit. §.j.de elect. ⁊
per Rot.in xvj.decision.de preben.in nouis. Et ad hoc facit,
quia etiam ius alteri quesitum in specie, prout videtur esse ius
9 ad rem,tolli non potest [9]: vt not.Bald.in l.si constante. per il-
lum textum.C.de donat.ante nupt.facit tex.in l.ij.in fi. de nata.
rest.⁊ licet doct.in locis preallegi.videantur loqui, quando ius
ad rem in totum tolleretur: idem tamen videtur in casu isto,
quando pro parte illi derogatur,quia regulariter tantū ope-
10 ratur genus quo ad genus,quantum species quo ad speciē [10].
l.si duo.in fi.ff.de adminis.tuto.l.si chorus.in princ. de leg.iij.l.
omnes.in princi.de prescr.trigin.vel quadrag.annorum. Ter-
tio contra Abb.Aret.hic,alleg.tex.in d.c.quanuis.el ij. §.fina.
de preben. in vj. vbi data erat facultas conferendi beneficia
ad sedem apostolicam deuoluta,⁊ sic in illis erat ius quesitum
in re,⁊ tamen ibi generi per speciem derogatur,licet de tali iu
re nulla mentio facta sit. Quarto contra doctrinam Abb. vi-
detur tex.quem gloss.magna hic,in fi.adducit in cap.ex parte.
el j.de offi.deleg. vbi specialis prouisio de archidiaconatu resi-
gnato in vna ecclesia non valet, quia non fuit facta mentio de
alia prouisione generali facta pro alio de primo archidiaco-
natu vacaturo. Et rationem Papa adducit: quia si memor
Papa fuisset de priori prouisione generali, illam specialem
prouisionem non fecisset: quia ratio pariter militare vide-
tur in proposito. Nec obstat si dicatur, quod ibi primum pri-
uilegium non erat generale sed speciale de primo archidia-
conatu vacaturo. vt gloss.final.hic dicit, circa finem.⁊ in capi-
tulo generi.de regulis iuris.in sexto.⁊ in capitulo studuisti.de
officio legat. ⁊ notat Abbas in capitulo pastoralis. §. primo.
infra eodem. quia in tali speciali priuilegio omnino militat
eadem ratio. que in generali:quia non tollitur primum priui-
legium,sed restringitur, ⁊ in alio archidiaconatu poterit ha-
bere locum. Licet enim ibi esset scriptum pro primo archidia-
conatu vacaturo, intelligitur nisi collatio facta esset a Papa,
qui in tali collatione concurrit.dicto cap.dudum. ⁊ in capitu-
lo quanuis. de prebendis. in sexto. ⁊ in dicto capitulo ex par-
te. agitur de iure ad rem, ⁊ tamen non valet speciale, per ra-
tionem, que ibi allegatur,que videtur militare in casu nostro,
vt dictum est. Nec obstat quod ibi agatur de onere eiusdem ec
clesie,vt per glossam hic, in fi. quia textus videtur fundari ibi,
ne fiat preiudicium illi, pro quo scriptum fuit, de quo non fuit
memor. Et quia solutio gloss. hic reprobatur per Imolam, ⁊
quicquid sit, intentio Abbatis non probatur in iuribus per
eum allegatis. Nam primo textus hic non multum facit, quia
secundum speciale priuilegium non videtur tangere pri-
mum generale: quia in primo dicebatur quod libere appel-
lare possit, ⁊ hoc referebatur ad dispositionem iuris commu-
nis:⁊ sic erat data facultas appellandi,non obstante quod ap-
pellatio esset prohibita de iure communi: sed per hoc non
sunt ligate manus summo pontifici, quo minus possit ipse in

aliqua causa appellationem prohibere: quia talis prohibitio prouenit ex dispositione hominis, de qua non fuit cogitatum in priuilegio generali. Et ratio, que alleg. in tex. generaliter accipitur, hoc modo: quia in primo priuilegio erat generaliter permissa appellatio, in secundo erat specialiter prohibita: ⁊ species derogat generi in isto casu: q: in generali agebatur de appellatione ꝓhibita a lege, in speciali de prohibita ab homine, vt dixi. Et quia priuilegium generale erat affirmatiuum, ⁊
11 speciale negatiuum, quod preualet[11]. l. si Rufinus. vbi Bald. C. de testa. mil. ⁊ in l. iij. §. liberti. ⁊ quod ibi Barto. ff. de suspec. tuto. Similiter circa tex. in d. c. dudum. ⁊ in c. quanuis. de preben. in vj. est considerandum quod ibi non agitur de interesse pecuniario in priuilegio generali, cui derogatur: quia datur facultas conferendi beneficia, que alias debent integraliter conferri, iuxta not. in rub. ꝫ. vt eccle. benefic. ⁊ hoc not. Dominic. post Pau. in d. c. dudum. circa fin. ⁊ sequuntur Moder. hic. Et vlterius considerandum est, quod ibi agitur de potestate conferendi beneficia, in qua Papa concurrit cum quolibet ordinario. ix. q. iij. c. cuncta per mundum. c. si a sede. de prebend. in vj. Unde illi, qui ex priuilegio talem potestatem consequuntur, non debent esse melioris conditionis, quam ordinarius, cum quo Papa concurrit. Satis est enim quod priuilegium aliquid operetur, ⁊ in alijs debet secundum ius commune intelligi: ar. c. cum dilectus. de consue. ⁊ in l. si quando. C. de inoff. testament. Et ista ratione, quia Papa concurrit, licet in preallegat. capi. quanuis. in fi. priuilegium videatur continere ius in re, prout illum tex. s. Aret. inducit, tamen valet collatio facta a Papa, quia ipse cõcurrit, vt dictum est. Et sic patet ex predictis quod doctrina Abb. non probatur in iuribus prealleg. quia specialem habent rationem, vt dictum est, saluari tamen potest quod Abb. dicit in rescriptis, per text. in c. pastoralis. ꝫ. de offi. dele. ⁊ in c. studuisti. ꝫ. de offi. leg. quia in rescripto vertitur modicum preiudicium, vt dictum fuit s. in rub. Subijcit Abb. hic, quod priuilegium cõcessum ad limites iuris, debet intelligi, vt aliquid
12 operetur[12]: ita dicit probari hic per istum tex. secundum intellectum Host. facit c. in his. de priui. in c. si Papa. eodem tit. in vj. not. Bal. in authen. habita. in iiij. not. C. ne fil. pro pat. ⁊ Pet. de Ancha. consi. clxxxvj. pro parte ecclesie. cum simi. vt late tradunt Moder. hic. ⁊ idem Bal. in rub. s. eodem. ⁊ Calde. consi. j. de off. arch. ⁊ consi. xij. de priui. Sic etiam in statuto no. Barto. in l. ij. ff. de vsucap. in l. iiij. §. pretor ait. ff. de damno infecto. cum
13 simil. vt tradit ibi idem Alexan. Et idem in contractibus[13], vt not. Bal. in rub. de contraben. emp. ix. q. ⁊ not. Ange. in l. edem. limitando illum tex. C. loca. Et procedit etiam in materia correctoria, in qua etiam arg. a contrario sensu colligitur ad correctionem iuris antiqui, quando alias verba nihil operaren-
14 tur[14]. vt not. dicunt Roma. ⁊ Alexan. in authen. ex testamento. per illum tex. iuncta l. j. C. de collat. ⁊ dixi in ca. pastoralis. in princi. de appel. Hic tamen aduertendum est, quod verba non erant simpliciter ad terminos iuris communis: quia dicebatur quod libere possit appellari. Unde in tali casu a fortiori ista conclusio procedit, que limitatur tamen procedere, nisi tractetur de preiudicio tertij: quia tũc potius toleratur quod ver-
15 ba nihil operentur, quam ꝙ tertio preiudicium inferatur[15], per ea, que not. Bal. post Cy. in l. si quando. C. de inoff. testamẽ. ⁊ ita hic Areti. dicit, ⁊ Moder. sequuntur. pro quo adde gloss. no. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliber. quam Bartol. ⁊ doc. communiter sequuntur, cum simi. vt tradit ibi Alex. concludẽtes quod potius toleratur quod verba statuti nihil operentur, quam quod quis indebite grauetur. Secundo est bonus tex. in c. ad audientiam. vbi illum tex. ad hoc ponderauit Anton. ⁊ Imo. sequitur de cler. non residen. cum simi. vt tradit Alexan. in d. l. fi. §. in computatione. Tertio bene facit dictum Compostel. quod docto. communiter sequuntur in ca. causam, que. ꝫ. eod. vbi inquit quod illa verba posita in literis beneficialibus, non obstante collatione alteri facta: intelliguntur de col-
D latione inualida[D], ne ius quesitum tertio auferatur[16]. ⁊ sequi-
16 tur Domi. in ca. si postquam. de prebend. in vj. Alexand. consi. cxxvj. viso. lib. ij. Quarto facit quod not. Bal. per illum text. in c. super eo. de offic. delega. vbi dicit quod potius verba impropriari debẽt, quam quod tertio preiudicium inferatur. Est tamen aduertendum, quod predicte limitationi videntur plura aduersari, que doct. tradunt in varijs locis. Primo quod not. Bald. in l. conuenticula. C. de episco. ⁊ cler. de statuto, quod non extantibus masculis filia femina succedat: nam, secundum eũ, vt verba aliquid operentur, a contrario sensu statuti colligitur quod stantibus masculis filia femina excludatur. Et communiter hoc docto. sequuntur, vt patet ex his, que Alexan. scribit in l. j. in princip. ff. de officio eius. ⁊ in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matrimonio. Et tamen in tali casu agitur de gra-

ui preiudicio, quod filia excludatur. Secundo facit quod not. Abb. in cap. pastoralis. in princip. de appellat. vbi inquit quod clausula, appellatione remota, licet odiosa sit: tamẽ vt aliquid operetur, intelligitur de appellatione probabili. Et tamen videtur tractari de graui preiudicio, quod tollatur appellatio. Tertio facit c. ex parte. el ij. de offi. delega. Quarto facit quod not. Salice. in l. ij. C. de noxa. vbi dicit quod si a statuto puniatur homicidium qualitercunque commissum, etiam de homici-
C dio [C] absque dolo commisso statutum intelligitur, vt verba aliquid operentur. ⁊ sequitur Alexand. in l. ⁊ si seuerior. C. de infa. Unde probabilis distinctio accommodari potest, vt dicamus quod predicta limitatio habeat locum, quando verba generalia sunt: quia non videntur sub generalitate beneficium iuris specialiter alteri concessum excludere, quando de tali preiudicio specialiter cogitatum sit, vt in statuto, quod admittit feminas masculis deficientibus, a contrario sensu videtur specialiter cogitatum quod illis extantibus excludantur. Et idem in clausula, appellatione remota. in dicto cap. pastoralis. ⁊ in dicto cap. ex parte. ⁊ ideo dictum Compostel. allegatum in contrarium, non videtur verum, quia verba ibi denotant collationem validam. argumen. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. ⁊ merito de illo dicto dubitant Moder. in dicto cap. causam, que. Secundo limitatur predicta conclusio: dummodo minus derogetur, quam fieri possit, vt notat Abbas in capi. certificari. versicu. sed quero. de sepultur. facit cap. eos. §. j. in fi. de tempo. ord. in vj. cum simi. vt per Moder. hic. ⁊ not. Calde. consilio xxxij. de testamen. cum simi. vt Alexand. tradit in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. ⁊ Romanus consilio cccxxxiiij. circa principium. facit quod not. Imo. post Card. in fin. in ca. tue. de cler. non residen. Et ex ista limitatione inferunt Mod. hic, quod priuilegium, de quo loquitur tex. hic, non debet operari omnia, que docto. quod satis est quod aliquid operetur, ⁊ videtur operari effectum, quem pars elegerit secundum Modern. hic. Et hoc videtur intelligendum pro vna vice, vt semel declarare possit effectum, quem pars velit: alias operaretur omnes effectus, secundum quod expediret. Uel melius dici potest quod omnes effectus operetur, ex quo generaliter loquitur, argumento in l. prima. §. generaliter. ff. de legatis prestandis. Et hoc, quando non est ratio cur magis in vno quam in alio restringatur: secus est, vbi esset ratio diuersitatis: quia indefinita non equipollet vniuersali, vbi diuersa ra-
17 tio reperitur[17]: vt per Dynum de regulis iuris in sexto. in rubrica. Unde tale priuilegium non videtur habere locum quando quis esset prohibitus appellare propter delictum: vt notat Abbas hic post Ala. in princip. similiter non haberet locum, quando iste non esset grauatus: quia remoto grauamine fundamentum appellationis cessat. l. prima. in principio. ff. de appellation. quicquid dicat gloss. hic, que etiam per Imol. reprehenditur. ¶ In gloss. fin. Abb. complectitur materiam considerando tres casus principales. Primus est in rescriptis. Secundus est in priuilegijs. Tertius in rescripto, ⁊ priuilegio cõ-
5 currentibus. Circa primum conclusio est, secũdum eum† quod rescriptum speciale deroget primo generali precedẽti, vt hic, ⁊ in cap. pastoralis. §. primo. ꝫ. eodem. ⁊ not. per gloss. in cap. generi. de regul. iur. in vj. ⁊ dicit quod illa regula etiam procedit in rescriptis. ⁊ facit cap. studuisti. de offic. lega. Et ista conclusio procedit, dato quod in secundo speciali nulla sit facta mentio de primo generali: quia illa regula videtur ita procedere, vt hic, ⁊ in iuribus supra allegatis. Et licet docto. ita communiter dicant, tamen predicta conclusio in iuribus preallegatis non bene probatur: nam primo text. hic videtur potius loqui in priuilegijs, quam in rescriptis ⁊ videtur habere specialem rationem, declarando vt supra dixi. Secundo text. in cap. pastoralis. non loquitur generaliter prout Abbas conclusionem ponit, sed quãdo erat ius quesitum ad rem, vt supra idem Abbas declarat. Tertio text. in dicto capit. studuisti. parum facit, quia ibi non derogatur rescripto generali, sed loquitur ille text. in commissione generali facta legato, cum quo Papa concurrit: ⁊ ideo est locus preuẽtioni, vt supra dictum fuit, declarando text. in cap. dudum. de prebendis. in sexto. Retenta tamen predicta conclusione, ampliatur vt etiam procedat, si in secundo speciali certus articulus committatur cause alteri prius commisse, iuxta notat. in clementina prima. de officio delega. quia illa specialis commissio articuli particularis attenditur. Ita dicunt Modern. in cap. ceterum. col. viij. versic. sexta restrictio. infra eodem. ⁊ ibi referunt Aret. viua voce ita dixisse. Sed hoc dictum dubitabile videtur: quia continentia cause diuidi non debet. capi. primo. de causa possessionis ⁊ proprietatis. lege nulli. C. de iudicijs. Et quia ex eadem causa non debet quis trahi coram diuersis iudicibus. capitulo fina. infra

eod. ⁊

eod. ⁊ quia talis articulus videtur comprehendi in primo rescripto: arg. l. ij. ff. de iurisd. omn. iud. ⁊ c. preterea. de offi. deleg. Et his rationibus videtur quod superior non ita de facili talem articulum commisisset, ideo non valet rescriptum. c. postulasti. ij. eodem. Nisi dicamus quod superior hoc fecerit ex certa scientia, ⁊ habita notitia de commissione cause prius facta, de qua verisimiliter potuit cogitare, ex quo super vno articulo cause tantum, rescriptum concedit. Et conclusio supradicta limitatur, nisi in primo generali prius facta sit specificatio quã secundum speciale impetretur. d. c. pastoralis. §. j. ⁊ ratio videtur, quia illa specificatio operatur perinde, ac si a principio illud expressum fuisset: sicut dicitur de legato generali, in quo postea electus censetur a principio legatus. l. cum incertus. ff.
6 de leg. j. †Secunda conclusio Abb. est ecõtra, quod rescriptum primum speciale derogat secundo generali posteriori eadẽ ratione: quia generi per speciem derogatur, in regula, generi. de reg. iur. in vj. ⁊ ita Abb. ⁊ doc. dicunt vel melius dicamus quod generalis dispositio, que sequitur, non refertur ad specialẽ dispositionem: arg. l. doli clausula. ff. de verb. oblig. ⁊ in l. sanctio legum. ff. de pe. facit l. legatorum. §. qui plures. de lega. ij. ⁊ in l. ali
7 menta. §. Balista. de alimen. ⁊ cib. leg. †Tertia conclusio Abb. est, quod si vtrunque generale sit, preualet illud in quo prius facta sit specificatio: vt Abb. ⁊ doct. dicunt. Et hoc clarum est, facta specificatione, vt probatur in dicto ca. pastoralis. Et hoc videtur procedere in rescriptis, in quibus non agitur de graui preiudicio, an vnus, vel alter cognoscat: alias secus videtur per tex. in l. iij. ff. qui, ⁊ a quibus. iuncta l. si heres. ff. de opt. lega. ⁊ not. in l. si cum optio. eod. tit. Sed dubium est, si specificatio facta nõ fuerit, quod attendatur: ⁊ videtur quod primum si non sit de illo facta mentio in secundo: quia regulariter tantũ operatur genus quo ad gen⁹, sicut species respectu speciei. l. si duo. ff. de admi. tuto. in fin. l. omnes. C. de prescrip. triginta vel quadraginta annorum. l. si chorus. in princ. ff. de leg. iij. Esset tamẽ considerandum an vnum rescriptum iudicaretur magis speciale, quam alterum: ⁊ tunc illud preualet. Nam si vnum respiceret causas, ⁊ aliud qualitatem personarum, reputatur ma-
18 gis speciale illud, quod ad personas refertur[18]. Bal. in l. j. iij. q. ff. de offic. consul. ⁊ in l. executorem. de exec. rei iud. ⁊ in l. j. §. vbi autem. versicu. illud scias. C. de cad. tollend. ⁊ in l. Gallus. §. Ille
8 casus. ff. de liber. ⁊ posth. cum simi. †Quarta conclusio Abb. est, quod si vtrunque rescriptum speciale sit, non valet secundum,
19 nisi sit facta mentio de primo[19]. cap. ceterum. j. eodem. ⁊ non solum de primo, sed etiam de clausula, que esset in primo, mentio fieri debet, vt not. Abb. per illum tex. in capit. ex conquestione. de restit. spol. Oldrad. consil. cccxxiiij. factum tale, dominus. de quo videbimus in dicto cap. ceterum. Quinta, ⁊ vltima conclusio esset, secundum intellectum capi. vt debitus. de appellat. de
9 quo dic vt dixi ibi. ¶†In secundo articulo principali de priuilegijs, prima conclusio est, quod secundum speciale non derogat primo, siue speciali, siue generali, vt Abbas hic dicit, secundum gloss. ⁊ Compostella. in priuilegijs decimarum. Et istam conclusionem tenet gloss. in cap. generi. de regu. iuris. in vj. per tex. in cap. veniens. de prescrip. ⁊ not. Aret. consi. lxxvj. diligenter visis. ⁊ Petr. de Ancharr. consil. clx. viso. Et secundum hoc, vt patet ex supra dictis, videtur differẽtia vtrum rescriptum, quod procedit, sit generale, cui per secundum speciale derogatur, licet de primo, nulla mentio facta sit: secus tamen est in priuilegio generali, cui non derogatur per speciale, nisi de primo generali mentio fiat. Et propter hoc Abbas ⁊ docto. sentiunt differentiam esse inter rescripta, ⁊ priuilegia. Sed tamen considerandum est: quia data paritate terminorũ, non videtur differentia. Nam si agatur in primo rescripto generali de iure ad rem, illi per secundum speciale derogatur, dato quod de primo nulla mentio facta sit, vt hic, ⁊ in dicto capit. pastoralis. §. j. Et tali casu idem esset in priuilegio. Cardina. ⁊ Imo. in capit. cum ordinem. j. eodem. vbi dicunt quod priuilegio concesso religiosis quibusdam, vt non teneantur soluere decimas de quatuor possessionibus ab eis nominandis, derogatur speciali priuilegio ante nominationem postea impetrato super certa possessione, quod illa nominari non poterit. Et per hoc alias ego
20 cõsului[20][e] Papie in hac causa, que vertebatur Verone. quod
e priuilegio speciali de exigendis decimis noualium esset derogatum ab alio priuilegio posteriori specialiter dato quibusdã religiosis, vt nõ tenerentur soluere decimas de noualibus, que ipsi reducerent ad culturam: quia in primo generali priuilegio non erat ius quesitum in re de presenti, sed ad rem, cum decime noualium sint ille, que percipiuntur de agris nouiter ad culturam reductis. cap. quid per nouale. de verborum signific. l. agraria. in fin. ff. de termi. mo. ⁊ in cap. fin. de priuileg. ⁊ not. in cap. ij. de decimis. in vj. ⁊ est tex. in ca. quid per nouale. j. de verborum signifi. ⁊ hoc habetur in consil. cxlviij. Si vero agatur in primo generali de iure quesito, vt dictum est, per secundum priuilegium speciale nõ derogatur primo generali. Et hoc idem videtur dicendum in rescripto, licet doct. aliter dicãt. Si enim quis impetrauit generale rescriptum, vt coram vno iudice possit omnes suos debitores conuenire: nam si vnus ex debitoribus impetraret postea rescriptum quod non posset conueniri nisi coram tali iudice, videtur quod non valeat secundum, non facta mentione de primo: quia primo impetranti erat ius quesitum contra omnes debitores suos ⁊ sic contra illum, qui secundum impetrauit: quia tantum valet genus, quantum species. vt supra dixi, nec contrarium iure probatur: ⁊ ratio, que est in priuilegio, etiam videtur esse in rescripto. Et hoc idem videtur sentire Abb. supra in princi. dum distinguit inter ius in re, ⁊ ius ad rem, nõ faciendo differentiam inter rescriptum, ⁊ priuilegium. Non obstat cap. pastoralis: quia ibi ante nominationem datam non erat ius quesitum: ⁊ quia rescriptum ibi non erat generale, sed potius videtur speciale: quia illa verba, ⁊ quosdam alios: restringuntur, vt habetur. in cap. ij. de rescri. in sexto. Secunda conclusio est econtra: quia primo priuilegio speciali non derogatur a secundo generali, nisi de primo mentio facta sit dicto cap. veniens. ⁊ not. Bald. hic, versi. pone princeps. vbi exemplum ponit in immunitate alicui specialiter cõcessa, que non tollitur ex eo quod postea generaliter onera im-
21 ponantur[21]. allegat tex. cum gloss. in l. iij. C. de silentia. lib. xij. ⁊ idem Barto. ibi, ⁊ per illum tex. idem not. Bal. in l. j. ff. de const. princ. ⁊ in l. dotalem. ff. de testamen. mili. ⁊ in authent. habita. C. ne fil. pro patre. in iiij. notab. tradit Paul. de Castr. in consilio cxxxij. alias cxxxiiij. notandum. cum similib. vt tradunt Modern. hic. ⁊ ista conclusio videtur a fortiori procedere, quod si speciale non derogat primo generali, nec speciali, vt dictum est supra in precedenti conclusione: multominus generale derogare non videtur: ⁊ predicte conclusiones habent locum in priuilegijs, que sunt extra corpus iuris: secus si vtrunque priuilegium inclusum sit in corpore iuris: quia tunc secundum derogat primo, sicut est in iure. cap. ij. de constit. in vj. Hoc tamen non videtur habere locum, quando primum esset speciale, ⁊ secundum generale, per dictam l. iij. C. de silentia. libro xij. ⁊ quia ita est de iure, quod noua iura secundum antiqua distinguantur. l. non est nouum. l. nam ⁊ posteriores. ⁊ quod ibi Bartol. ff. de legi. facit gloss. in l. sciendum. ff. qui satisdare cogantur. ⁊ in authentic. offeratur. C. de litis contesta. cum similibus. Si vero alterum priuilegium esset solum extra corpus iuris, illud attẽditur, ⁊ preiudicat incorporato, secundum docto. communiter hic. Abb. tenet contrarium: quia secundum eum, priuilegium debet facere, mentionem de iure contrario. cap. ex parte. de capel. monach. Modern. hic sequuntur opin. communem: quia attenta ratione Abb. nunquam valeret priuilegium non facta mentione de iure. contra. gloss. in cap. j. de constit. in vj. Et quia idem indicatur de priuilegio inserto, quod de iure communi, vt per gloss. in cap. vt circa. de election. in vj. Sed dicendum est quod Abb. loquitur secundum opi. eius, qui tenet quod in priuilegio debeat iuri communi derogari, per dictum ca. ex parte. vt per eum habetur in cap. nonnulli. j. eodem. ⁊ sic secundum eum, non reputatur absurdum illud, quod Modern. dicunt. Verum, quia opin. Abb. reprobatur, ⁊ fundamentum eius tollitur quia eo ipso quod datur priuilegium, videtur iuri communi derogatum, vt no. Bald. in l. item lapilli. versicu. ⁊ not. ff. de rerum diuisio. cum similibus, vt videbimus in cap. nonnulli. in principio. infra eodem. ideo non est a communi opinione recedendum. Et ita patet ex predictis quod facilius derogatur priuilegio inserto in corpore iuris, quam non inserto. Et hoc procedit, quando tollitur ius commune: tunc enim tollitur facilius insertum: quia ius commune reputatur. Nam statim dato priuilegio videtur derogatum iuri communi ex natura priuilegij, vt dictum est: ⁊ sic pariter derogatum videtur priuilegio inserto in corpore iuris, de quo idem indicetur, quod de iure communi. Secus est, quando non tollitur ius commune, sed tollitur priuilegium: quia tunc facilius tollitur priuilegium non insertum, quia est priuilegium proprie ⁊ simpliciter, quam tollatur insertum, quod non videtur priuilegium simpliciter, ex quo de eo iudicatur idem, quod de iure communi. Et isto casu habent locum glo. que volunt quod si
22 tollantur priuilegia, non videntur tolli inserta in corpore[22] iu-
f ris[f]: vt per glos. in l. ij. §. omnes. in ver. compellantur. ff. de iud. ⁊ in authen. qua in prouincia. in verbo illic. C. vbi de crimi. agi. ⁊ not. Bart. in l. heres absens. in princ. ff. de iud. ⁊ in tractat. ad reprimendum. in verbo, non obstantibus. Et ita breuiter habes claram resolutionem ad difficultatem, quam mouẽt Moder. hic, in qua laborãt, ⁊ se inuoluunt: sed ex paucis predictis

10 resolutio habetur. ¶ † Tertius, et ultimus articulus principalis, quando concurrunt rescriptum, et priuilegium. Et secundũ Abb. prima conclusio est, quod si priuilegium, sit secũdum ius commune valet rescriptum, licet de eo nullam faciat mentionem. et probatur hoc, secundum vltimum intellectum glo. et no. Domi. in c. quoniam. xviij. dist. ver. super tertio dubio. facit gl. in c. j. de const. in vj. in verbo, facti. Et ista conclusio plane procedit in rescripto, quia conceditur ad conseruationem iuris. Idem tamen esset in priuilegio posteriori, in quo nõ est opus facere mentionem de primo, quod conformatur cum iure communi, vt doc. dicunt, per istum text. Nec obstat quod priuilegium videatur addere nouum vinculum, ad hoc vt aliquid operetur[23] arg. c. si Papa. de priui. in vj. quia tale vinculum non consideratur, nisi aliam afferat vtilitatem, vt notabiliter Are. tradit consi. xx. in j. q̃ó. et facit quod not. Matesil. in not. lxxj. incip. nota quod Barto. Et in ista prima conclusione considerãdum est quod de plano procedit in rescripto secundum ius commune, quo casu non debet mentio geri de iure communi: ergo nec de priuilegio. Sed in rescripto contra ius, prout loquitur tex. hic, appellatione remota, debet fieri mentio de iure: quia clausula, non obstante, requiritur, vt not. in l. rescripta. C. de precib. Impe. offer. et in cap. nonnulli. j. eod. Et tunc si derogatum est iuri communi, videtur etiam priuilegio derogatum: et sic in effectu de tali priuilegio idem, quod de iure communi iudicatur. Et predicta conclusio procedit, quando priuilegium in totum est conforme iuri communi: secus si pro parte esset cõtra ius commune, vt not. tradit Inno. in c. veniens. de prescrip. cum simil. vt tradunt Mod. hic, et idem Alex. consi. lxij. assumam in consultatione. lib. j. Et ad hoc facit regula communis, que habet quod eadem ratio est de parte quo ad partem, que de toto quo ad totum. l. que de tota. ff. de rei vendi. et in c. pastoralis. §. item cum in totum. de off. deleg. Secundo predicta conclusio nõ habet locum in literis ad beneficia. que sunt magis odiose[24]. ca. quamuis. de preb. in vj. Ita Ant. de But. hic, cum si. vt tradunt Mod. et idem Alex. consi. lxij. preallega. in fi. et idem Alexand. consi. cxciij. in fi. lib. ij. vbi idem consilium repetitum videtur. Tertio limitatur, nisi rescriptum concedatur ab illo, qui priuilegium prius concessit: argumen. eius, quod dicitur de statuto conformi iuri communi, cui non videtur derogatum sublato iure communi, quando superior illud confirmauit: vt per Jo. And. in rub. de testa. in addi. Specu. Domi. in c. j. in prin. de fil. pres by. in vj. et sequitur Alex. in d. consi. lxij. et cxciij. preallegatis. Quarto fallit, quando illud, quod competebat de iure cõmuni, et ex priuilegio illi conformi, incipit competere priuilegio speciali causato de consensu partium: quia de illo semper mentio fieri debet, vt no. Abb. in fi. versi. ex hoc vltimo. de prescrip. et Mod. hic simpliciter sequuntur, et hoc generaliter: videtur dicendum quod quando ius commune est cõfirmatum g consensu partium, quod tunc illi non derogatur, nisi[5] specialis mentio facta sit: arg. c. ceterum. j. eodem. facit cap. ex multiplici. vbi Abb. in vltimo notab. de decimis. et gloss. no. in clemẽ. dudum. §. nos etenim. in verbo, pacta. de sepult. et not. Roman. consi. cccxcij. ad finem, presens consultatio. et consi. cccciiij. in ca
11 su. in fine. † Secunda conclusio Abb. est, si priuilegium contra ius commune det formam rescriptis impetrandis, non valet rescriptum, nisi faciat mentionem de priuilegio. cap. cum ordinem. j. eod. vbi Bald. infert ad causam feudi, que speciales habet iudices. Et idem in scholaribus dici potest, per authen. habita. C. ne filius pro patre. Nam in dictis casibus non valet rescriptum non facta mentione de qualitate feudi, vel de qualitate scholaris: quia per rescriptum in effectu tollitur priuilegium, quod cõceditur in dictis casibus de proprijs iudicibus.
12 Tertia† conclusio est, quod si priuilegium producit exceptionem peremptoriam, nõ impeditur rescriptum: quia datur ad obseruationem iuris, et exceptio peremptoria nõ impedit processum: et sic per rescriptum non derogatur exceptioni peremptorie: ideo valet rescriptum non facta mentione de tali priuilegio. et idem Abb. in c. cum ordinem. j. eod. Domi. in c. j. in fi. de lit. contesta. et Card. consi. xcij. fauendo. et idem tradit Peru. in c. dilecto. iij. not. de appel. Et ista conclusio procedit, nisi priuilegium produceret exceptionem peremptoriam, que impediret litis ingressum. d. c. j. de lit. contest. in vj. et not. Peru. in d. c. dilecto. in iij. no. Secundo limitatur, istã conclusionem non habere locum in literis ad beneficia, quibus exceptio subreptionis, sed peremptoria opponi potest ad impediendum processum. vt not. Inno. hic, et in d. c. cum ordinem. in glo. ij. post Inn. quem ibi refert per tex. in c. constitutus. j. eod. et idem probatur in c. si. vbi Inno. de presump. et in d. c. dilecto. vbi Peru. et idem Domi. in d. c. j. in fin. de lit. contest. Et ratio videtur, quia odiosa sunt. d. c. quamuis. de prebend. in vj. Tertio limitatur, vt no. Abb. tradit per illum tex. in cap. inter monasterium. de re iu-
13 dic. † Quarta, et vltima conclusio est quod si rescriptum precedit priuilegium, non fit preiudicium rescripto, et priuilegium non nocet cause incohoate, in c. fin. vt lite pendente. c. causam. el ij. de testi. Et causa dicitur pendere per citationem. clement. ij. vt lite pendente. not. Abb. in c. fin. vt lite pendente. Pe. de Ancbar. consi. xvij. viso processu. per d. cle. ij. vbi dicitur lis pendere facta citatione, que ad citatũ peruenit: imo in preiudicium citantis citatio facta simpliciter sufficit, licet nondum intimata sit[25]. Roma. consi. cccxxx. circa primum. Rota. in iiij. decisione. in tit. vt lite pendente. in antiquis. et in vj. eod. titu. in nouis. cum simi. vt tradunt Mod. in c. super literis. j. eod. Et aduertendum est: quia text. in d. c. causam. quem Abb. adducit, videtur considerare solam commissionem. ibi: postquam causam ipsam commisimus. et glo. allegat illum tex. in cle. ij. preallegat. in ver. citatio. vide Imo. ibi pro solutione, et Abb. in d. cap. causam. Et predicta conclusio habet locum quando impetratur priuilegium super eo, de quo lis pendebat, alias secus vt notat Abb. consi. xcviij. in causa, et questione. j. lib. Et adde not. dictũ Bal. in c. j. circa fi. de cõtro. feu. apud pares termi. vbi dicit pretextu litis pendentis nunquam causa impeditur, nisi quando habet talem connexitatem, quod sententia lata in causa pendente, pareret exceptionem rei iudicate in alia causa, que debet incohoari. Secundo limitatur non habere locum, quando priuilegium concederetur motu proprio. gloss. not. in l. qui autem. in verb. nouo. quam docto. ibi sequuntur. ff. si quis cautio. de quo tamen aliter Modern. dicũt in d. c. causam. et in d. l. qui autem.

¶ Additiones.

A ¶ Principe. Adde quod princeps tollere possit appellationẽ eundem Dec. in rub. de appel. j. in versi. ex predictis infertur. et vide eundem in cap. pastoralis. in versicul. queritur. secundum Abb. de appel. vbi late examinat quis possit causam appellatione remota committere.

B ¶ Appellatio. Adde quod idem est quando dictum est sine aliqua contradictione: quia censetur exclusa appellatio vt volunt Ant. et Imol. in cap. personas. j. de appel. vbi per eundem Dec. in iiij. notab. Et idem erit quando remouetur querela, vt ibidem per Decium.

C ¶ Homicidio. Adde ad hoc eundem Dec. s. de consti. in c. cognoscentes. in versicu. predicta conclusio. et que ibi dixi in apostillis. Hiero. Zig.

1 ¶ Priuilegium. Vide tex. in §. sed non vsque. inst. de lega.
2 ¶ Remittitur. Vide Bar. in l. fi. C. de sen. pass.
3 ¶ Non potest. Confirmatur quia clausula, appellatione remota, apposita in rescripto delegati a principe qui potest subdelegare, non transit in subdelegatum. Dec. in cap. si pro debilitate. de offic. deleg.
4 ¶ Solutio. Considera quia eadem videtur ratio in diffinitiua, et dum dicit hic de preiudicio superioris, vide ne nõ sit hoc verum: nam prefectus pretorio a quo non appellatur. l. j. C. de sentent. prefect. preto. posset committere ex quo non inferretur preiudicium principi: et tamen l. j. prohibet quod excepto principe alius non possit committere appellatione remota, vnde dici potest quod ratio sit preeminentia principalis. cap. super questionum. in prin. ver. nos autem. vbi nõ fiebat aliquod preiudicium Pape, et tamen non vult quod alius possit committere.
5 ¶ Emendari possit. Et an quando sublata est per statutũ, censeatur sublata q̃rela et supplicatio. vide Dec. late in cõsi. dxxxij.
6 ¶ Ciuilis. Vide Dec. late hic tractantem in rub. de appel.
7 ¶ Fuit. Declara vt per Dec. in consil. cxlvij. per totum.
8 ¶ Ius ad rem. Idem Dec. in d. consi. cxlvij.
9 ¶ Tolli nõ potest. Adde Dec. in cõsi. cvij. et in c. fi. n. 25. de cõsti.
10 ¶ Speciem. Vide Dec. in consi. xx.
11 ¶ Preualet. Adde Dec. in c. nam concupiscentiam. in j. lec. in iij. not. de const. in c. cum M. ver. quarto predicta conclusio. eo. tit. in c. pe. de const. et Dec. in c. at si clerici. de indi. vbi declarat. et vide Dec. in consi. dlxvij. in consi. cxlvij.
12 ¶ Operetur. Vide Dec. in l. quoties idẽ sermo. ff. de regu. iur.
13 ¶ Contractibus. Vide Dec. in consi. cccclxxiij. Hemi. omnino in c. si Papa. de priui. vbi ponit v. not. limi. Home. inst. de act. in principio.
14 ¶ Operarentur. Idem vult gloss. in l. nulla. C. de episcopis et clericis. Lancelo. galiau. in repetitione l. Centurio. versicu. et si diceres. ff. de vulg. et pupil.
15 ¶ Preiudicium inferatur. Hoc videtur intelligi de magno preiudicio, secus de modico. vide per Decium in capit. super eo. de offic. deleg. et vide j. de probat. in rub.
16 ¶ Auferatur. Declara vt per Decium consi. cxcj. in causa. versicul. non obst. quod derogatio. Jas. in l. si quis iniquum. §. si is pro

pro quo.ff.quod quisque iuris.

17 ¶ Reperitur. Vide Dec.s.tit.j.c.fin.

18 ¶ Refertur. Adde que in simi.dicit Dec.in consi.iij.

19 ¶ Mentio de primo. Imo valet data negligentia primi impetrantis, vt est tex.⁊ ibi not.idem Dec.in cap.si autem.in primo notab.j.eodem.

20 ¶ Consului. Hoc consilium hodie reperitur in consilio cxlvij. vbi videndum.

21 ¶ Imponantur. Adde Ias.in l.j.ff.soluto matrimo.in l.sciendum.ff.qui satisda.cogantur. Ludo.Goza.in regu.l. qui se patris.C.vnde liberi.

22 ¶ Corpore iuris. Adde Veron.cau.xlvij.⁊ vide Lancello.Galiau.in repetitione l.Centurio.ff.de vulga.⁊ pupilla.Cardina. Alexand.in cap.priuilegia.iij.distinct.Pau.de Cast.in consilio cccxv.versiculo, nam ⁊ si diceret. Ioann.Baptist.Caccialu. in repetitione l.omnes populi.ff.de iustitia ⁊ iure.Ias.in l.prima.ff.de constitutione princip.Lancello.Dec.in l.secunda.§. omnes.ff.de iudi.Felynum in cap.fin.versiculo, quomodo priuilegium perdatur delicto. de foro competenti.⁊ vide que late scripsi in meo tractatu clausularum, in versiculo, non obstantibus.

23 ¶ Operetur. Faciunt dicta per Decium in cap.ex parte.el secundo.de offic.deleg.contrarium tenet gloss.in cap.ex parte.in gloss.magna.versicu.preterea superfluum.de verbo.significa.⁊ idem quod hic dicit supra in cap.ecclesia sancte Marie.de cōstitut.⁊ j.in rub.de probat.

24 ¶ Odiose. Et ideo dicit quod facilius redduntur nulle litere ad beneficia, quam ad lites, Decius in capitul.super literis.de rescriptis.

25 ¶ Intimata sit. Vide omnino Decium in capi.vt debitus.de appellat.⁊ in consilio cccclx. Siluest.Aldob.

a ¶ Remota. Vide Franc.Ripam.hic late.

b ¶ Ad rem. Imo.adhuc idem vt non derogetur primo de quo non fit mentio vt sentit Decius hic:⁊ bene:⁊ hic tex. proprie loquitur in rescripto secundum ius commune, non autem in priuilegio.

c ¶ Moder. Scilicet Felyn.idem Fely.cap.causam,que.in fin. cap.in nostra.j.eodem.Sed,vt nuper dixi, contrarium verius est,vt Gemin.cap.quia sepe.de prebend.in vj.Philip.Franci. cap.si motu.de prebend.in vj.Gemi.consi.cvij.in fin.Rota Deci.ccxx.ccxlvij.in antiq.Aegid.Bellamer.deci.clxvij.Deci.j.de offi.delega.c.super eo.⁊ in rub.de iud.lec.ij.c.at si clerici.§.j.Io. Sel.tract.de benefi.part.iij.q.xj.Franc.Rip.j.de iudic. in rub. numero 71.

d ¶ Inualida. Felyn.cap.causam, que.j.eod.Alexand.consi.iij. nume.4.vbi dixi.consi.xxiij.consi.cxlij.lib.v.Ioan.Sel.trac.de benefic.par.iij.q.xiij.

e ¶ Consului. Sed,vt ibi dixi in annotat.male consuluit:nec est proprie differentia inter rescriptum ⁊ priuilegium, cum sepe vnum pro alio sumatur: sed effectus ⁊ res subiecta debent attendi. Et sic si per primū est quesitum ius in re,vel ad rem,non derogatur per secundum non faciens mentionem,siue generale,siue speciale primum vel vltimum sit,non curo. Si autē per primum non est ius quesitum nec in re,nec ad rem, tunc procedit regula, quod species derogat generi, siue precedat, siue sequatur:vt in hoc ca.in quo rescriptum emanauerat ad meram iuris communis obseruantiam.

f ¶ Corpore. Roma.repet.l.si vero.§.de viro.fallen.xxiij.solut. matri.Fel.hic,nu.12.⁊ j.eod.c.nonnulli.Alex.l.miles.in fi.prin. de re iud.Franc.Curt.l.ij.§.omnes autem.de indic.Io.Crot. repet.c.j.not.vlt.de constit.in vj.Philip.Dec.consi.clxv.in fin. Franc.Rip.hic,nu.74.79.

g ¶ Nisi. Imo derogari non potest, sicut nec contractui.

[redacted]

1 ☞ Prorupit, hoc verbum sonat in vitium.
2 Periurus est priuandus beneficio.
3 Delictum,non priuat quem beneficio ipso iure.
4 Renuntiatio priuat quem beneficio,⁊ etiam licentia impetrata ad renuntiandum.
5 Rescriptum si sit impetratum ad instantiam partis subintelligitur clausula,si preces veritate nitantur.
6 Rescriptum principis quando deuiat a ratione, ⁊ cōmuni stylo,inducit suspicionem falsitatis.
7 Precise,hoc verbum significat idem quod absolute.
8 Verba,que proprie accipi non possunt,debent impropriari secundum materiam subiectam.
9 Copula quando ponitur inter incompatibilia resoluitur in disiunctiuam.
10 Copula quādo ponitur inter ea,que non sunt diuersa,stat improprie pro id est.
11 Copula quādo ponitur inter diuersa, in extraiudicialibus ad verificationem ipsius requiritur concursus vtriusque.
12 Quid autem sit in iudicialibus de copula.
13 Adstringens licet non expresse, videtur tamen se adstringere tacite,quando aliquid ponitur qualificate.
14 Leges,⁊ canones qualiter in proposito isto differunt.
15 Liber Decreti an sit approbatus.

X parte. Summa, ⁊ diuide vt per Abb. ¶ In text. ibi:legitime.ꝯm Bald.post Io.And.hoc intelligitur
1 quo ad ordinem iuris, ⁊ formam rescripti[1] ⁊ ad hoc est gl.no.in c.consanguinei.in verb.legitime.de re iud.que dicit ꝙ verbum, legiti-
A me[A], respicit ordinem iuris,⁊ non veritatem. pro quo allego bonum text.in c.in literis.de testi. ⁊ hoc videtur habere locum hic,⁊ in iuribus preall.ꝯm subiectam materiam: alias verbum legitime generaliter intelligitur pro eo,quod fit secundum legem,⁊ lege permittente.l.Gracchus.C.de adult. ¶ In tex.ibi:
2 abiudicasset[2].id est abstulisset.quando scribitur cum b, vt hic, ⁊ in c.inter ceteras.j.eo.ibi:abiudicari debere.secus quādo scribitur cum d,quia adiudicare idem est,ꝙ assignare.c.abbate.in prin.de re iud.in vj.⁊ inst.de off.iud.§.si familie.⁊ in l.si quis pu-
1 tans.§.si fundus.C.commu.diuid. ¶ † In tex.ibi:in vocem appellationis prorupit,hoc verbum, prorupit,sonat in vitiū, ꝯm Io.And.⁊ Host.hic.ad idem facit tex.in c.prout.j.de do.⁊ contu.vbi tex.eodem modo loquitur prout hic:⁊ bene facit text. in c.significasti.de elect.ibi:contra canonum statuta proruperit.⁊ in l.si quis in hoc genus.in prin.C.de epis.⁊ cler.Quandoq; tamen etiam in bonam partem accipitur:vt in c.j.s.eod.⁊ etiam videtur hic ꝙ in bonam partem accipiatur:quia licitum erat appellare, cum regulariter permista sit appellatio, presertim
2 a diffinitiua,iuxta gl.in l.qui restituere.ff.de rei vend. ¶ † No. primo duo,quorum quodlibet sufficit,vt quis a beneficio remo-
3 ueatur.Primum est,crimen periurij[3]: vt hic,⁊ in c.querelam. j.de iureiur.⁊ ad hoc etiam Abb.alleg.text.in c.peruenit.de fideiusso.sed ille tex.potius videtur probare contrarium.Vnde dicendum est vt no.Abb.ibi in vlt.not. Et non solum propter periuriū quis debet priuari illo beneficio, cuius respectu periurus fuit,sed omnibus alijs, ⁊ etiam ad futura inhabilitatur. Abb.per illum tex.in c.tua nos.el j.in iij.not.de iureiur.Et ratione periurij etiam quis ab ordine deponitur. ca.cum non ab homine.de iud.⁊ no.Abb.in d.c.querelam.ij.no.Sic etiā periu-
a rus iure suo priuatur. Vnde si emphyteuta[a] iurauit singulis annis soluere pensionem, statim ꝙ cessauit in primo anno est
4 priuatus iure suo,⁊ nō expectatur biennium[4], iuxta c.potuit. de loc.ita voluit no.Bal.in c.querelā.de iureiur.⁊ tradit Alex. consi.lxxxv.non puto.lib.j.⁊ hoc dictum clarum declarandum videtur secundum distinctionem,quam ponit Cald.consil.j.de iureiurā.Et ratione periurij etiam quis agere prohibetur: vt per gl.fi.in c.paruuli.xxij.q.v.Et hoc tamen intelligitur in causa illa,in qua periurus fuit:secus est in alijs, vt Alex. cōcludit in l.si quis maior.C.de transact.⁊ tradunt Mod.in c.dilecti.de excep.Et predicta maxime haberent locū in episcopo, qui pro periurio grauius alijs punitur.c.cum quidam.de iureiur.⁊ dū Abb.dicit quod periurium sufficit, vt quis a beneficio remoueatur,sentit ꝙ ipso iure quis nō sit priuatus. ⁊ ita tenet Inn. in c.inter dilectos.de exces.prel.late Abb.post alios in d.c.querelam.ver.quero vltra glo.⁊ per Mod.hic,⁊ ibi. Et est regula
3 generalis ꝙ † pro delicto ⁊ etiā pro homicidio priuatio beneficij ipso iure non inducitur,vt no.Inn.in c.cum nostris.de concess.preb.⁊ Abb.ibi,⁊ no.Bal.in l.cum fratrem.ver.circa instrumentum.C.de his,quib.vt indi.Card.in cle.constitutionem.§. ceterum.in fi.de elec.⁊ Abb.in c.fi.in v.no.de excess.prela.Et ad hoc facit,quia pena priuationis non habet locum nisi exprimatur:vt per gl.in c.fi.de iure pat.in gl.pe.in cle.ij.in verb. suspensus.de vi.⁊ ho.cleri.facit tex.in l.si quis.§.diuus.ff.de relig.cum si.vt tradit And.Sicu.consi.x.ij.lib. Ita ergo videtur ꝙ talis pena ipso iure non habeat locum, nisi exprimatur: ⁊ in dubio semper pena intelligitur imposita,non ipso iure,sed per sententiam:vt no.Bal.post Pe.in l.j.in fi.C.de legi.facit glos.ij.in c.j. de sagit.⁊ in c.ij.de matr.contrac.contra interd.eccle.cum si. vt prosequitur Alex.consi.ciij.videtur.lib.j.Contrarium tamen tenet hic Andr.Sic.quod imo ipso iure periurus priuatus sit beneficijs:quia quando iura vtuntur verbis denotantibus executionem facti,pena ipso iure imposita videtur,vt no.Ant.de But.per illum text.in c.fin.versic.quarto ad declarationem.de postulando. Cum ergo hic tex.dicat,amoueretur ab ea:in d.c. querelam. remouentes, intelligitur quod ipso iure priuatus

fit. Et de verbo spoliari, idem not. Abb. in c. ex parte. in iij. no.
de cleric. non resi. ⁊ in c. cũ clerici. de pac. Sed Moder. hic res-
pondent, quod hoc non est verum: quia licet dicatur quod spo
lietur, tamen intelligitur per sententiã: vt colligitur in c. postu
lastis. de cler. excommu. mini. iuncto cap. clerici. eodem tit. ⁊ in
cap. vergentis. de heret. iuncto cap. cum secundum. de heret. in
vj. cum simil. vt late insistunt Modern. hic. Et vlterius proba-
tur ista conclusio, quod aliud est in verb. spoliari. aliud in verb.
amoueri. de quo loquitur tex. hic: sicut aliud est amoueri, aliud
rapi: vt dicit iurisconsultus. in l. iij. §. non solũ. ff. de incend. rui.
naufrag. Verbum enim spoliari, sonat in vitium: non sic vide-
tur in verbo amoueri, quod per sententiam intelligendum vi-
detur: ⁊ specialiter probatur in c. abbate sane. in princi. de reg.
iur. in vj. ibi: petijt adiudicari monasterio locum ipsum, ⁊ vos
exinde amoueri. Et ad hoc facit dictum Bartol. in l. prescri-
ptione. in ij. col. C. si contra ius vel vti. pub. vbi dicit quod si su-
perior mãdat quod fundus restituatur, intelligitur preceden-
te cause cognitione: ⁊ sic per sententiam. Confirmatur, quia
cum text. noster loquatur in rescripto, quod conceditur ad
iuris obseruationem. l. falso. C. de diuer. rescript. ⁊ verba diri-
gantur, ad iudicem, secundum eius qualitatem intelligi debet,
vt not. Host. Imo. ⁊ Aret. in c. significauerunt. de testi. ideo ver
bum amoueri, intelligitur mediante sententia: quia ad remo-
tionem videtur necessaria antecedens sententia. Unde qui pe-
tit debitorem cogi ad soluendum, videtur prius petere quod
5 condemnetur[5], vt not. Anto. de But. ⁊ Imo. in c. examinata. j.
de iud. facit glo. no. in c. constitutus. in gl. fi. ⁊ quod ibi Ant. de
But. de relig. cum sim. vt tradit Alexand. in rub. C. qui admit.
4 † Secundo dictum est de renũtiatione, per quam quis etiam
priuatur beneficio. vt hic, ⁊ in c. ex transmissa. ⁊ c. super hoc. de
renun. facit tex. in c. quam periculosum. vij. qõ. j. ⁊ in l. j. §. qui se-
mel. ff. de successo. edic. Et hoc etiam procedit in Papa, si re-
nuntiaret papatui, capit. j. de renunt. in vj. ⁊ non solum per re-
nuntiationem, sed etiam per licentiam renuntiandi impetra-
tam a superiore pars sibi preiudicat, quia cogitur renuntiare.
c. quidam. de renuntia. Et intelligitur quando renuntiatio li-
b bere ⁊ sponte facta fuit, alias secus; quia si per metum [b] facta
sit non valet vel saltem retractari potest. d. ca. super hoc de re-
nun. ⁊ in c. abbas. quod me. causa. ⁊ ideo resignatio facta de be-
neficio propter liberationem fratris de carceribus, non valet,
vt tradit Rota x. decisi. in tit. de renun. in nouis. Et si clericus
grauatus, ⁊ vexatus ab episcopo, renuntiauit quadam indi-
c gnatione commotus, potest beneficium repetere[c]: vt disputat,
⁊ cõcludit Bar. Brixi. in questionibus suis. vj. q. incip. quidam
clericus. ⁊ eum refert, ⁊ sequitur Domi. in d. c. quam periculo-
sum. ⁊ renuntiatio beneficij facta timore excommunicationis,
6 in effectu non valet[6], vt scribit Andr. Sicu. consil. xxx. lib. iij.
5 ¶ † Secundo not. quod in rescripto emanato ad instantiam
partis, vt Abb. hic dicit, intelligitur clausula, si vera sint nar-
rata. Et hoc etiam haberet locum, si motu proprio rescriptum
7 cõcederetur[7], licet aliter Abb. hic sentire videatur. Ita Card.
nota. dicit consil. xc. videtur vnio premissa. Nec obstat quod in
motu proprio non videantur preces interuenire: quia tali ca-
su preces pro informatione, ⁊ causa motiua principis accipiun
tur. Facit quod not. Bal. in c. nisi specialis. ver. pone, in literis.
de off. lega. vbi not. dicit quod etiam motu proprio factum di-
citur illud, quod fit ad postulationem, videlicet si omnino abs-
que petitione illud cõcessum fuisset. Et quod hic dicitur, habet
locũ in priuilegio, vel rescripto gratioso: secus est in rescripto,
quod conceditur simpliciter ad obseruationem iuris commu-
nis: vt not. declarat Barto. in l. prescriptione. col. j. C. si contra
ius vel vti. pu. ⁊ Paul. in l. ⁊ si legibus. C. eo. tit. Ratio tamen,
quam Bart. adducit in d. l. prescriptione. bene procedit quan-
tum ad merita cause, sed respectu iudicis dati in rescripto ces-
sare videtur: quia tali respectu rescriptum gratiosum videtur.
d Secundo fallit in contractibus[d], in quibus dicta clausula non
intelligitur. gl. not. in l. penult. in verbo, precipimus. C. de tran
sact. ⁊ Pau. de Cast. ibi, qui dicit quod illa causula intelligitur
in concessione facta a principe, secus est in actibus priuatorum
factis pretextu alicuius scripture: quia non intelligitur con-
ditio, si ita est: vt per glo. ibi, ⁊ idem Pau. in l. fi. C. de diuer. re-
scrip. facit quod not. Abb. per illum tex. in c. cum in apostolica.
de sponsa. Et ratio videtur posse assignari: quia partes ipse
habent potestatem contrahendi simpliciter. l. j. §. si conuenerit.
ff. depo. ⁊ in regula, cõtractus. de reg. iur. in vj. Unde valet con
uentio ⁊ non restringitur ad relationem que etiã expresse facta
fuisset: vt not. voluit Barto. in tracta. ad reprimendum. in ver.
prout. vbi loquitur in contractibus, ⁊ in qualibet alia materia.
8 Et idem in sententia[8] not. Bart. in l. eum, qui. §. Julianus. ff. de
consti. pecu. Et idem in statuto not. Bar. in l. admonendi. ff. de

iureiu. Bal. in l. j. in fin. C. de epis. ⁊ cle. Pau. de Cast. cõsi. cccxx
in causa decimarum. ⁊ Are. consi. lxxvj. diligenter visis cum si.
⁊ in alio proposito late tradũt Mod. hic. Quorũ dictis adda-
tis quod quãdo fit relatio per eum, qui habet potestatẽ disponen-
di, si constat de volũtate eius, dispositio valet dato quod rela-
9 tio non verificetur[9], vt doc. dicunt in locis preallegatis: secus
est, quando apparet de relatione, que aliter dicit, quã relatum
10 fit: nã tunc non valet illa dispositio: quia erronea[10] videtur, vt
not. tradit Alexan. consi. ix. ponderatis his. versi. ⁊ hoc saltem
in casu nostro procedit. Card. consi. xj. singulis. ⁊ dixi cõsi. xliij.
in secundo dubio. Et predicta limitatio videtur habere locum
nisi dolo quis esset inductus ad contrahendum, iuxta tex. in l.
iurisgẽtium. §. pretor ait. ⁊ in l. tres fratres. ff. de pactis. Et ista
conditio, qua tacite intelligitur, suspendit dispositionem: quia
11 conditio tacita, sicut expressa suspensionem[11] inducit. glo. in l.
itẽ quia. ff. de pac. Et specialiter de ista clausula in notabili ca-
su tradit Pet. de Ancha. in consi. ccxli. per predicta. Et sequi-
tur Vitalis in tracta. clausularum. vbi de ista clausula loqui-
tur, cum similibus, vt tradunt Mod. hic. Sed aduertendum
est, quia ista conclusio dubitabilis videtur: nam ista conditio,
e etiam si exprimatur, non facit[e] conditionem quod dispositio
suspendatur: quia ponitur ad iustitiam ita vt debeat conside-
rari, quando agitur de meritis cause: vt not. Bald. per illum
text. in c. fin. ver. sed tunc quero. de presump. per l. mutuo. §. sub
conditione. ff. de tute. ⁊ facit text. in l. cõditiones. que extrinse-
cus. ff. de cond. ⁊ demon. Ista enim conditio videtur respicere
executionem, prout sentit Bal. in loco preallegato, quo casu ta
12 cita conditio non suspendit[12], ⁊ non habet locũ gl. in d. l. item
quia. ff. de pac. vbi Bart. hoc dicit, respondendo ad glo. in l. ita
demum. ff. de arb. vbi etiam Bar. idem dicit, ⁊ idem Bald. in d.
c. fi. de presum. ⁊ in l. iij. C. de arb. ⁊ in l. si ex cautione. viij. qõ. C. de
non numer. pec. vbi dicit quod a causa finali non impeditur
natiuitas dispositionis: quia a posteriori nõ impeditur suum
principium. Et sic videtur quod licet dispositio non suspenda
tur quo minus commissarius procedere possit, tamen si nar-
rata non sunt vera ex defectu cause finalis, dispositio non ha-
bet locum, ⁊ ita etiã Card. in d. c. fi. de presum. Et per hoc non
videtur verum quod tradit Petr. de Ancha. in d. consil. ccxli.
Et merito de illo consilio dubitant Mod. in c. fi. de presumpt.
per ea, que not. Innoc. tradit in c. prudentiam. de offic. deleg.
⁊ per illum dictum Innoc. bene confirmatur quod dictum est,
quod talis conditio etiã si exprimatur, non inducit cõditionẽ.
6 ¶ † Nota tertio quod vbi rescriptum principis deuiat a ratio
f ne, ⁊ communi stilo[f], est presumptio falsitatis: vt per Abb. hic,
Facit glo. j. l. si quis sub conditione. ff. de condi. insti. per quam
dicit Bal. ibi quod clausule insolite inducunt presumptionem
fraudis: ⁊ ideo iudex potest reijcere libellum formatum cõtra
stilum, ⁊ consuetudinem curie, vt not. Ang. in l. j. in princ. ff. de
offic. asses. Et excusatur non comparens citatus sub forma in-
solita: vt not. Ange. in l. fin. C. de cano. largi. lib. x. cum si. vt per
Modern. hic. ⁊ adde text. principalem in c. quam graui. de cri-
min. falsi. ⁊ facit c. ex parte. el ij. de offic. deleg. text. in l. constitu-
tionibus. in fi. ff. ad muni. ibi: ne in futurum a forma obseruata
discedatur. ⁊ not. Bald. in c. quia verisimile, in princi. j. de pre-
sump. Et predicta procedunt, etiam si motu proprio concessio
facta sit: nam per hoc suspicio non purgatur, vt notabiliter
dicit Bald. in l. fideicommissa. §. si seruo. de lega. iij. cum simili-
bus traditis per Francisc. de Curte. consil. xvij. ⁊ facit l. iube-
mus. in fin. C. de testa. vbi Paul. de Ca. Et talis suspicio etiam
non purgatur, licet asseratur de veritate: vt in simili not. Bal.
in l. j. C. de collu. dete. dicens quod suspicio vsurarum non pur-
gatur, licet instrumentum dicat creditorẽ recepisse pecuniam
13 pro vero ⁊ mero capitali[13]. Et notandum est quod suspicio
falsitatis, de qua hic, habetur pro falsitate, nisi ille, de quo su-
spicatur, probet veritatem. Et istud est vnum speciale inter
plura alia in crimine falsitatis, vt not. Domi. post Arch. in ca.
in memoriam. xix. dist. sequitur Alexand. consi. lxxvij. in causa
7 accusationis. lib. j. ⁊ consi. lxij. in causa. lib. iij. ¶ † Nota vltimo
quod verbum, precise, idem importat, quod absolute. Abb.
hic alleg. cap. contra Christianos. de heret. in vj. ad idem text.
Instit. ad legem Aquiliam. in §. j. in princip. facit gloss. in l. he-
reditatem. in ver. cogendum. ff. de dona. in l. ⁊ iuriurandam ⁊
ad pecunias. in verbo, certioretur. ff. de iureiuran. in l. miles. §.
decem. in verb. petere. de re iudica. ⁊ in leg. sed ⁊ he. §. fina. ff. de
procura. in verbo, defendere. Et quando verbum, precise, po-
14 nitur in statuto, nullo modo ab eo recedi potest[14]: vt not.
Baldus in l. ij. C. de execut. rei iudic. ver. sed quid si in statuto, ⁊
in authent. hodie. in fin. C. de iudic. cum si. vt tradunt Mod.
hic, ⁊ prius Alexand. in l. j. ff. si certum pet. Andr. Sicul. consi.
xxviij. libro primo. ⁊ consilio vj. libro quarto. Bald. in l. clari. C.
de

de fideicommiss.& in rub.de const.s.& ideo secundum Abb.hic,
istud verbum, precise, videtur excludere cause cognitionem,
per istum textum. Sed in contrarium facit, quod not. Bald.
hic,versi.vlterius induco.dicens quod verbum,precise non ex-
cludit legitimas defensiones.Et hoc not.Bald.in l.stipulatus
sum Damam.in princ.ff.de verb.oblig.Bar.in l.filiusfa. §.fi.ff.
de procura.& in l.omnes populi.versi.sed quid si cauetur statu-
to.ff.de iusti.& iure.& idem Bal.in l.fin.C.de contrahenda emp.
g Alexan.consi.lxxx.viso.lib.j.Ange.& Mod.[g] in l.iij.§.in amit-
tenda.ff.de acquir.possess.& And.Sic.in consil.vj.preallegato.
Non obstat tex.hic,quia copulatiue loquitur,dum inquit,pre-
cise,& sine cause cognitione. ergo verbum, precise,de se non vi-
detur excludere cause cognitionem:& licet inferius verbũ, pre-
cise, ponatur simpliciter, tamen secundum supradicta intelli-
gitur.Et contra Abb.tenet Andr.Sic.in prealleg.consilio vj.
h Concordando tamen opiniones distingui[h] potest quod aut su
perior,qui causam committit,de causa cognouit:& vera sit opi
nio Abba. quia tunc videtur solum executionem committere.
Si vero de causa non cognouit, altera opinio contra Abbat.
procedit.Et subijcit Abb.hic quod verbum,precise,habet vim
15 clausule derogatorie[15]. Et sequitur Andr.Sicu.in d.consil.vj.
& est simile in iuramẽto,quod habet naturam precisam : vt per
gloss.in l.qui pecuniam.in princ.in verbo,necesse.ff.de cond.ob
16 cau.& ideo iuramentum habet vim clausule derogatorie[16]:[i] vt
i no.Barto.in l.si quis. in principio.circa finem.ff.de legatis iij.
8 ¶ † In glo.prima glo.tractat materiam copule, in qua Abb.
late insistit. Et ex dictis eius prima conclusio est, quod verba,
que proprie accipi non possunt, debent impropriari secũdum
17 subiectam materiam[17]:vt per glo.in l.eas causas.in verbo,eas
vero.ff.de condi.& demonst.& in l.& puto.in verbo,non commu-
nicari.ff.fami.erciscun.& not.Bart.in l.si olei.C.loca.& in l.sed &
si possessori.§.item & si iurauero.ff.de iureiuran.cum similib.vt
tradit ibi Alexan.& idem Barto.in l.si tibi pecuniam.ff.si cert.
pet.cum concord.ibi late traditis per Moder. & idem Abbas
in c.in tantum.de simo.cum concord.per Modern.ibi.Et hoc
limitatur,vt per Are.in l.a Titio.de ver.oblig.Et adde quod
k etiam vnum proprie,& improprie diuersis[k] respectibus quan-
18 doque accipitur[18]: vt per glo.in l.ij.in verbo,manumitti.ff.de
off.procon.& leg.& not.Bar.in l.j.C.de vsufruc.& Abbas in cap.
9 inter alia.in iij.not.j.de sentent.excommu.& Moder.ibi.† Se-
cunda conclusio est,quod quando copula ponitur inter incom
19 patibilia,resoluitur in disiunctiuam[19]:vt no.in l.fi.C.de codic.
& per Bar.in l.si is,qui ducenta.§.vtrum.ff.de rebus dub.& ita
Moder.hic.& adde Bartol.in l.si Titio.la prima.ff.de vsufru.
leg.per illum tex.& idem Bartol.in l.j.q.ij.ff.de iure codic.cum
simi.vt tradit Alexand.in l.recusare.§.Titius.ff.ad Trebel. &
not.etiam Bald.in capi.cum venissent.iij.not.de eo qui mit.in
possess. Pau.de Castr.consi.xliij.substitutio predicta.Alexan.
consi.lxxxij.perspectis.in princ.libr.ij.Et ad hoc facit quod di-
citur de compromisso facto in arbitrum, & arbitratorem. nam
illa copula ponitur pro vel:quia ille in quem fit hoc modo cõ-
promissum,habet electionem:vt not.Bal.in l. si seruus pluriũ.
§.si numerus.de lega.j.cum similibus ibi traditis per Alexan.
10 † Tertia conclusio est,quod quando copula[l] ponitur inter ea,
l que non sunt diuersa,nõ stat proprie[20], sed ponitur pro id est.
20 l.j.in princ.& ibi Bar.ff.de pact.& Bar.in l.j.in princ. ff.de iusti.
& iure.& in rub.C.de agrico.& censi.lib.xj.& not.in c. monasteria.
vbi Abb.in ij.oppo.de vita & honestat.cler.& per gloss.in l.si in
venditione.ff.de euict.& in l.j.ff.de transac.& in l.adulterium. in
gloss.fin.C.de adulter.& in §.sed iste.institut.de action.& in cap.
cupientes.§.denique.in princi.de elect.in vj. Sic etiam copula
quandoque ponitur.inter genus & speciem:& tunc non arguit,
omnino diuersitatem,vt in rub.C.de seruit.& aqua.& not.Imo.
in l.si cum dotem.§.finautem,in princ.ff.solu.matrimon.per il-
lum tex.& not.Barto.in l.j.in princ.ff.ad municip.& facit tex. in
cap.cum longe.lxiij.dist.& glo.ibi in verbo,gallicie.& no.Alber.
in rubric.C.de seruitu.& aqua.Alias vero de sui natura copula
ponitur inter diuersa:vt per gloss.in rub.ff.de iur.& fact. igno.
& in capi.querelam.de simonijs.& in l.si duo.in verbo, nescit. C.
11 per quas personas nobis acquiritur. † Quarta conclusio est,
quod in extraiudicialibus quando copula ponitur inter di-
uersa , ad verificationem copule requiritur concursus vtrius-
21 que[21]. l.si heredi plures.ff.de cond.inst.§.penult.insti.de hered.
instituend.& in l.si quis ita stipulatus fuerit.de verborum obli-
gat.& not.per gloss.in clement.in plerisque.de elect. in verbo, &
populo.cum similibus,vt tradunt Moder.in l.prima.in prin-
cip. ff.de iustitia & iure.& tradit Alexand. consilio xlviij.super
hesitatione.libro primo.& Roman. consilio clxvj. visa diligen-
ter.& consilio ciiij.pater reuerende.Et hoc etiam habet locum
in materia penali:vt notat Barto.in l.quid ergo.§. pena gra-
uior.in principio.ff.de his,qui notantur infamia. & in not.casu
ponit Ange.in consilio lxj.queritur.& Fulgo.consilio xlvj. An
dr.de Luca.& in substitutione not.Petr.de Ancharа. consilio
cclxvij. iste magister. cum similibus, vt dixi in consilio lxxxix.
12 Quinta † conclusio est,quod in iudicialibus,quando plura co-
pulantur ad eundem effectum, in quo singula sufficiunt, satis
est quod alterum probetur , vt hic , & in pluribus iuribus alle-
gatis in gloss.not.Bartol.in l.Fulcinius.§.cum hoc edictum.
ff.ex quibus causis in possess.eatur.& idem Bartol. consil.xciij.
commune Lucinani.Bal.in l.si mater tua.C.de rei vendi.cum
similibus, vt tradunt Modern.hic, facit quod not.Bald. in l.
edita.circa finem.C.de edendo.& quod notat Barto.per illum
textum.in l.qui concubinam.in principio.de legatis tertio.& in
l.si is,qui ducenta.§.vtrum. iiij.opposit. in materia copule. de
rebus dubijs. Et secundum hoc differentia videtur inter iudi
cialia,& extraiudicialia , vt ex precedenti cõclusione colligitur.
Et ratio videtur,vt sentit Baldus hic,quia in extraiudiciali-
bus,prout loquitur textus in dicta l.si heredi plures. cum simi
libus, actus recipit dispositionem a sola voluntate disponen-
tis : sed in iudicialibus actus regulatur secundum iuris dis-
positionem. Sed ista ratio non videtur bona : quia etiam re-
scriptum pendet a nutu superioris : & tamen sufficit quod al-
terum ex copulatis in rescripto probetur , vt hic , cum simili-
bus allegatis in glossa. Ad hoc responderi potest, quod supe-
rior , qui rescriptum concedit , videtur illud conformare cum
dispositione iuris : quia ista est natura rescripti , quod secun-
dum ius concedatur. lege falso. C. de diuers. rescript. & secun-
dum ius etiam interpretatur.capit.causam,que. infra eodem.
Et pro ratione Bald. facit quod notat Bartolus in l. Gal-
lus. §.& quid si tantum. ff.de liberis & posthumis. dum distin-
guit inter conditionem voluntariam,& necessariam.Et predi-
cta conclusio etiam locum habet , quando plura copulantur
per se,& non respectiue ad aliud:quia tunc copula ponitur con
tinuatiue, & concursus copulatorum non requiritur : vt notat
Bartol.in l.prima.circa finem.ff.de his,qui notantur infamia.
Et tali casu videtur procedere quod notat Bald.in l.prima.in
principio.ff.de iustitia & iure.vbi inquit quod legatum factum
doctoribus, & medicis, debetur habentibus vnam qualitatem
de predictis.Et sequitur Alexand.consilio xx.ponderatis. lib.
tertio. Et hoc dictum Bald.intelligitur in materia fauorabi-
li:secus si materia odiosa sit,vt not.dicit Imo.in clemen.in ple
risque.versicu.per quod infertur ad questio.de elect.Sed istud
dictum Imo.non videtur verum,quia loquitur Bald.in lega-
tis:quo casu materia legatorum non videatur fauorabilis:ar-
gumen.l.nummis.ff.de legatis tertio.& in l.apud Iulianum.§.
scio.de legatis primo. Et quod dicit Imol.videtur contra di-
ctum Bartol.in dicta l.prima. de his,qui notantur infamia.ff.
vbi loquitur in materia penali , & tamen non requiritur con-
cursus copulatorum : quia copulata sunt principaliter pro-
pter se:prout etiam videtur in casu,quo Bal.loquitur.Et pre-
dicta conclusio limitatur , nisi quis se adstringat ad vtrunque
probandum,vt Abb.hic dicit,per nota.in cap.licet causam.de
probation.Et notat Barto.in l.prima.§.idem quesitum. ff. de
aqua quotidiana & estiua.& idem Ang.consilio clv. in hac que-
stione.cum similibus.Et hoc in actore intelligitur : secus est in
reo,qui licet non probet id, ad quod se adstringit, sibi non no-
cet,quo minus absoluatur,actore non probante.vt Abbas hic
dicit per notata in lege circa. ff. de probationibus. vbi Flo-
rianus quem Moderniores hic simpliciter sequuntur . Et
adde Bartolum qui hoc expresse tenet in lege diuus. C.de re
iudicata. Et idem Baldus in lege prima. C. qui accusare non
possunt. Est tamen aduertendum,quia etiam in reo si nõ pro-
bat, videtur succumbere quantum ad hoc , vt pro eo non fera-
tur declaratoria,cuius respectu ipse onus probandi suscepit, li
13 cet non priuetur possessione,ex quo actor non probauit. † Se-
xta conclusio Abb.est , quod licet quis expresse se non adstrin-
gat, tamen videtur se adstringere tacite, quando aliquid pro-
ponitur qualificate , vt quia dicit quod testes corrupti falsum
dixerunt.vt probatur in dicto cap.licet causam. vbi Abb. post
alios in gloss. in ver. adstringere. ideo accusatus de percussio-
ne cum effusione sanguinis,vel cum armis,si qualitas deducta
non probetur,absolutio sequi debet : vt not.Cyn.in l.secunda.
C.de probationib.versicu.ex hoc arguit Iacobus de Are.quia
istud factum sine qualitate non est illud, quod in libello de du-
22 ctum[22] est.l.denuntiasse.§.quid tamen. ff.de adulterijs.vbi la-
te Bart.& idem Bartolus in l.quid ergo. §.pena grauior.ff.de
his , qui notantur infamia. & dicta l.diuus.cum similibus, vt
tradunt Modern.hic & in cap.licet causam. de probationib. &
prius Alexand.in dicta l.diuus.& adde Ioan.Andr.in addit.
Specu.in rub.de accu.Bar.consi.cxvij.accusatio fuit instituta.

Abb.consi.lxxviij.lib.j.viso toto processu.Ro.consil.cx.questio consultationis.ꝛ consi.clij.presens accusatio.ꝛ consi.clxvij. accusatus Antonius Signor. consil.viij.in questione vertente. iiij. dubio.vbi dicit hoc procedere in ciuilibus,ꝛ criminalibus. Cepol.in consi.lxiij.esto.Barbar.consi.xlij.lib.ij. Et est regula generalis,quod vbi aliqua qualitas in dispositione requiritur,il
23 la debet probari[23].no.Jo.And.in c.j.de homi.in vj.refert Bal. in l.si quis non dicam rapere.C.de epis.ꝛ cler.ꝛ not.Bart.in l.j. §.j.ff.ne quid in flu.pub.cum si.vt Alex.tradit consi.vltimo,viso processu.lib.ij.ꝛ consi.j.lib.iij.ꝛ consi.xlj.visis.lib.iiij.Et predi
m cta conclusio ampliatur[m] etiam si agatur de interesse publico: quia militat ratio supra allegata,videlicet quod non est probatum illud, quod in libello deductum fuit. Et ita notabiliter Abb.dicit in d.c.licet causam.Et probatur hoc ex dicto Cy.in d.l.ij.de prob.cum si.s.alleg. nam ibi agitur de vtilitate publica,vt delicta puniantur, ꝛ tamen absoluitur reus, si qualitas deducta non probatur.Non obstat quod Abb.hic videtur velle contrarium,allegando glo.in c.si forte.de elec.nam Abb.hic loquitur,quando copulatiue locutus fuit,ꝛ se ad vtrunq; probandum adstringit, secus vero est, quando qualificatiue aliquid proposuit:vt no.Abb.distinguit. in d.c.licet causam.Secundo ampliatur, vt nec etiam in alio iudicio ex probationibus predictis puniri possit, ex quo esset aliud factum:vt notat Abb.dicit in d.c.licet causam.ver.ꝛ posset, vt credo, attentari. Tertio ampliari potest, vt habeat locum, etiam si reus confiteatur delictum sine qualitate,non tamen poterit puniri. Ita videtur velle Jo.And.in dicta rubr.de accu.ꝛ Roma.consilio clxvij.s.alleg.ꝛ Signo.in d.consi.x.Sed in hoc tamen contra
n rium expresse[n] tenet Bal.in l.ꝛ si seuerior.C.ex quib.cau.infa.irroga.ꝛ idem Bal.in l.quid ergo.§.pena grauior. in repe.versi. iuxta hoc quero.ff.de his,qui not.infa.ꝛ idem Ange.in d.l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adult.Concordando opi.dici potest quod iudex tali casu non tenetur reum cōdemnare: potest tamen,si velit.Limitatur nunc conclusio predicta, vt non habeat locum,quando constaret de eodem facto, vt quia nō esset reiterabile,vt puta in homicidio certi hominis,vt not.Angel. dicit in d.§.quid tamen.versi.sed adde.ꝛ ad hoc facit quod not. Jmo.in l.is,qui reus.ver.extra glos.ff.de pub.iud. ꝛ quod not. Bald.in l.j.versi.super septimo.C.qui accu.Secundo limita,vt procedat quando qualitas est de substantia actionis proposite: secus si non sit de substantia: quia deficiens in probatione qualitatis obtinet in facto principali simpliciter prolato.Baldus in l.Titia.in prin.ff.sol.mat.per l.in delictis.§.si detracta. ff.de noxa.ꝛ in l.j.in prin.ver.extra queritur.ff.de edendo,ꝛ not. Bar.in d.l.denuntiasse.§.quid tamen.ff.de adul.cum si.vt tradunt Mod.hic.ꝛ idem Signor.consil.cxlj.procurator domini Lucoli.vbi inquit,quod quando qualitas adiecta delicto,alterat ipsum delictum,ꝛ penam,si non probetur,absoluitur reus: alias secus: quia si non alterat delictum ꝛ penam, defectus vnius qualitatis non nocet,per d.§. si detracta. ꝛ per hoc infert Bal.in l.j.ver.sexto queritur.C.de cond.indebi.ꝛ in l.fi.ver.ego modo quero.C.si ex fal.instr.ꝙ si dico quod testes corrupti falsum dixerūt, ꝛ sic corruptio per modum qualitatis allegatur,
o sufficit probare falsitatem[o] contra Barto.in d.l.diuus.ꝛ Abb. hic,ꝛ in d.ca.licet causam. Et hoc verius videtur per rationes quas Abb. inducit, quando plura copulatiue proponuntur. in d.c.licet causam.nam pariter militant si per modum qualitatis aliquid proponatur.Et dictum Bar.non probatur in d. l.diuus.vt ibi declarat Jmo.ver.iuxta predicta quero.Similiter non probatur in d.c.licet causam.ꝙ ibi probauit solam corruptionem,que non erat sufficiens: secus si probasset falsitatē, vt dicit Paul.de Castr.in d.l.diuus.Nec etiam corruptio fuit plene probata,vt ibi colligitur.Uel ibi fuit opus vtrunq; probare:quia pro altero tantum non fuisset admissus vt Abb. ibi declarat.Uel intelligitur, quando expresse se adstringit. Tertio,conclusio predicta fallit in reo, vt supra dictum est. Quarto,non habet locum,si aliqua negatiue proponantur:quia non videtur quis se adstringere.vt not.Bald.in l.cum te.in fi.C.de probat.Alex.in d.l.diuus,ꝛ Moder.hic sequuntur.Sed tamē considerandum est, quod si illa que negatiue proponuntur nō debent probari ex parte proponentis,clarum est, ꝛ sine dubio, quod non videtur se adstringere. Si vero probari debent, vt quia in his fundamentum intentionis consistit, iuxta not.per Jnno.in c.super his.de accu.ꝛ Bart.in l.hoc iure.de verb.obli. ꝛ tunc idem dicendum videtur in negatiue propositis:quia eadem ratio videtur,sicut in propositis affirmatiue.Quinto fallit,si apponatur clausula, non tamen se adstringens: vt Abb. hic dicit:in fi.Ant.de Bu.in c.exhibita.de iud.ꝛ Bar.in d.l.di
24 uus.Sed aduertendum[24] est,quia ista clausula:solum videtur remouere probationem non necessariam, vt verba sonant:sed

nō probationem qualitatis,que necessaria est, ex quo semel deducta fuit.Facit quod no.Bar.in l.non ideo.in fi.C.de lib.cau. vbi inquit quod protestatio nō iuuat,vbi subest necessitas probandi:sed allegata in contrarium videtur procedere, quando plura copulatiue proponūtur. Sexto fallit,si apponatur clau
25 sula,super quibus omnibus,ꝛ singulis[25],ꝛc.quia est disiunctiua,ꝛ sufficit quod alterum probet,vt not.Bal.in l.ij.C.de prob. ꝛ in l.j.versi.super hoc septimo puncto.C.qui accu.cum simi. vt tradunt Mod.hic.Et adde Bal.in l.ꝛ si seuerior.C.ex qui.cau. infa.irrog.Floria.in l.in delictis.§.si detracta.ff.de noxa.Ange.Aret.ꝛ Mod.in trac.malefi.in verbo, super quibus omnibus,ꝛ singulis.ꝛ idem Alex.consil.cxx.super eo.lib.j. Sed contra Bal.tenet Roma.consi.cx.questio consultationis.Et idem probat subtiliter,ꝛ concludit Corneus Perusi.consi.cxcvij. visa denuntiatione.lib.ij.Septimo fallit, si apponatur clausula, per quam reus petitur condemnari secundum formam iuris,
26 ꝛ statutorum[26]:quia etiam tunc nō probata qualitate,pro delicto simplici condemnari potest,ſm Bal.in d.l.ij.C.de proba. Et de ista clausula Bar.ponit in l. rerum quidem amotarum. ff.rer.amotar.cum concord.traditis per Alex.in l.Gallus.§.si eius.ff.de lib.ꝛ posth.Ang.ꝛ Mod.inst.de act.§.j.sed Aret.hic tenet contrarium:quia delictum non fuit deductum sine qualitate:ꝛ clausula illa restringitur ad finem specificatum in libello: quia qualitas in principali dispositione apposita, repetita videtur in clausulis accessorijs:vt no.Barto.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de verb.obl.Mod. hic sequuntur dictū Bal.qui accusans,qui petit reum condemnari omni iure eum puniente, videtur cogitare etiam de delicto simplici, ex quo etiam delictum simplex a iure punitur. Sed ratio ista parum valet:quia tollitur per rationē Aret.que efficax videtur: quia cum delictum qualificatum fuerit sine qualitate probatum, aliud delictum reputatur,vt supra dictum est.Et clausula accessoria intelligitur secundum qualitatem delicti propositi:ꝛ per talem clausulam nullo modo cogitatū videtur de delicto simplici. Et licet petat reum condemnari omni modo secundum formam iuris,ꝛ statutorum:hoc bene potest in delicto qualificato verificari, ꝙ diuersimode puniri potest. Et non infertur per hoc,ꝙ delictum sine qualitate consideretur:quia a precedētibus non videtur recessum,presertim incontinenti, nisi quatenus apparet:ar.l.non ad ea.ff.de cond.ꝛ demonst.Octauo,ꝛ vl
27 timo idem est in clausula,Saluo iure addendi[27],ꝛc.ſm Bart. in l.Nesennius.ff.de neg.gest.ꝛ Mod. hic sequuntur per illud verbum, minuendi.ꝛ idem Mod. Scribentes sequuntur in l. edita.col.fi.C.de edend.Sed considerandum est primo:quod si illa clausula hoc operatur propter verbum, minuendi, debet expectare quod minuatur, ꝛ ꝙ illa qualitas detrahatur. Secundo dictum Bal.etiam non videtur verum:quia non videtur ꝙ detrahi possit:quia non esset idem delictum:ergo dicta clausula non potest operari diminutionem qualitatis.Et hoc videtur velle ipse Bal.in c.inter dilectos.ver.saluo iure.j.de fide instr.vbi inquit ꝙ lite cōtestata actor adstrictus est, vt qua
14 litas diuidi non possit.¶†Jn glo.pe.in fi.notat differentiam, que est inter leges,ꝛ canones. Et in hoc dispositio iuris canonici maiorem equitatem habet,vt dicunt Jo.And.ꝛ doc.hic.ꝛ ſm Card.ꝛ Jmol.dispositio iuris canonici in foro canonico,ꝛ
28 dispositio iuris ciuilis in foro seculari seruari debet[28], iuxta glo.in reg.possessor.de reg.iur.in vj. Sed Alber.in d.l.fin.C.de diuer.rescrip.in princ.dicit ꝙ de consuetudine illa lex non seruatur:ꝛ ita indistincte videtur preualere dispositio iuris canonici.ꝛ hoc videtur velle Bart.in l.a diuo Pio.in princ.ff.de re
15 iud.†Et circa istam glo.Abb.concludit quod liber Decreti[p]
p approbatus sit ex quo longo tempore lectum fuit in studijs, vt dicit Bar.de Aristo.in l.j.ff.si certum pet.Moder. hic sequuntur.Sed aduertendum est,quia ista approbatio tripliciter considerari potest. Primo, quod approbatus sit pro libro magistrali,ad instruendum, ꝛ docendum, sicut est in alijs libris autorum,vt Abbas dicit,ꝛ clarum hoc videtur. Sed ista approbatio considerata hoc modo, simpliciter non facit quod liber decreti habeat authoritatem iuris in decisionibus causarum: ideo declarandum est vt infra dicam.Secundo considerari potest, quod talis liber approbatus sit pro libro authentico iuris, ita quod allegari possit ad decisionem causarum, sicut est in alijs libris iuris, qui leguntur in studijs,qui habent authoritatem, ꝛ isto respectu talis liber approbatus non reperitur, secundum Joannem And.ꝛ docto.hic.Et tenet Petr.de Ancharа.in cap.primo.versiculo sed quid dices.supra de constitutioni. Non obstat quod liber decreti allegetur in cap. continebatur. de desponsa.impuberum.ibi: cum in Decretis habeatur expressum:quia non loquitur de libro Decretorum, sed de Decretis patrum,de quibus in cap. ne innitaris.s. de constitut.

tu. Ista tamen responsio non satis facit ad alium text. quem Moder. hic non adducunt, videlicet, in cle.j.ibi: secundum formam in decretis, que, incipit, domino. de iureiur. nam ista verba pro libro decreti intelliguntur, vt patet lxiij. dist. c. domino. Sed ad illum text. responderi potest, quod licet in illo casu particulari approbatio facta videatur, non per hoc infertur quod alia dicta, que in Decreto continentur, approbata sint, sed solum illud dictum de quo fuit facta illa decretalis: vt in simili dicit Abb. de dictis Salomonis in c.j. infra de presump. Tertio considerari potest, quod liber decreti approbatus sit, quia facit fidem quod illa dicta, que ibi inferuntur, sint dicta Augustini, et aliorum sanctorum, prout referuntur. Et ista tenet Arch. in c. quis nesciat. ix. distin. et Modern. sequuntur in proemio decreti vj. q. qui hoc confirmant ex eo quod de consuetudine dicit Bart. in l. de quibus. circa fin. ff. de legi. quod doctori asserenti de consuetudine credendum est. Sed ista conclusio dubia videtur per ea, que habentur in authen. si quis in aliquo documento. C. de edend. Et dictum Bart. de consuetudine reprobat Alexand. in l. post dotem. circa fi. ff. so. ma. Are. consil. cxxxiij. in causa, que vertitur. cum si. vt tradunt Mode. in d. l. de quibus. nisi dicamus quod licet nō sit immediate credendum Gratiano, quando simpliciter aliquid refert, tamen relatio sua approbata videtur, ex quo publice legitur, et ita longo tempore factum fuit, vt Abbas dicit: et eius dictum isto respectu saluari potest. Vel etiam dici potest, quod ex quo liber Decreti approbatus est, videtur approbatus, tanquam liber iuris, ex quo legitur, sicut alij libri, qui habent authoritatem iuris leguntur. Et sic declarando bene procedit quod Abb. dicit.

¶ Additiones.

a ¶ Legitime. Adde Abba. in d. c. consanguinei. in versic. nota vltimo. Et vide eundem Abb. in c. ea que. vbi dixit quod verbum iuste, refertur ad iustitiam, verbum rationabiliter, ad ordinem iuris: sicuti dicitur hic de isto verbo legitime de quo alias dixit Hostien. in c. dilecto. de rescript. quod si forma non seruatur legitime quid fieri non dicitur. dicitur etiam legitime factum quod factum est bona fide: vt per Bald. in l. fina. §. cum igitur. C. de iur. deliber. Hiero. Sig.

2 ¶ Forma rescripti. Adde Abba. in d. c. consanguinei. et in ca. ea que. eod. tit.

3 ¶ Abiudicasset. Abiudicare apud latinos authores proprie significat contrarium eius, quod significat verbum adiudicare: nam abiudicare agrum ab aliquo, idem est quod iudicio auferre. Cicero de l. agraria iudicabit, inquit, Alexandriam regis esse, a populo Rom. abiudicabit, quanuis pro quauis alienatione aliquando accipiatur, quandoque etiam et repudiare et reijcere abiudicare est. Adiudicare ante verbū est proprium trium illorum iudiciorum duplicium familie erciscunde, communi diuidundo, et finium regun. §. quedam. et ibi Ias. et alius instit. de actio.

3 ¶ Periurij. Adde omnino Deci. in c. cum non ab homine. de iudic. in c. dilec. in j. not. de excep.

4 ¶ Biennium. Adde ad hoc Fely. in d. c. querelam. Ias. in l. si quis maior. C. de transa. in iiij. no. et ibi Parpa. in iij. no. et idem voluit Bane. in tract. de virtute iuramenti, ver. x. Tho. bri. ca. xx. quanuis alibi Ias. in l. ij. in ix. qō. C. de iur. emphy. voluerit contrarium, licet ipse ab ea opin. discedat in d. l. si quis maior. et ideo alias inferebā Ferrarie, quod res ceciderat non obstante bulla beneficij: quia pacto etiam tacito ei preiudicari potest: vt voluit Pet. de an. in consil. ccccxxvij. cir. princi. ver. de iure vero singulari. Pau. de Cast. in consil. cxlvj. lib. ij. in nouis in princip. attenditur enim tenor inuestiture, non obstante dicto indulto, et quanuis adsit decretum quod non cadant, non intelligitur si sit iuratum. Ias. in d. l. si quis maior. in iiij. no. in terminis consuluit, Bolo. in consil. xxxj. seq. Brix. in d. cau. xx. et licet hoc non habeat locum quando statutum est confirmatum per sedem apostolicam ex certa scientia, hoc est verum, quando esset expresse annullatum iuramentum. Fel. late in c. constitutus. de rescript. Deci. consil. cxij. quod non est in priuilegio Bonifacij, quo fit vt succedat, quod dicit glo. communiter approbata in c. cum non deceat. in ver. effectus. de ele. lib. vj. quod siue lex, siue statutum, siue rescriptum, siue priuilegium, siue quecunque dispositio sit, nunquam trahitur ad casus, et contractus iuratos, nisi hoc in dicta dispositione nominatim expressum sit. pro qua glo. est optimus text. in c. constitutus. vbi Fel. late. de rescrip. et Alexan. plene in consi. cxxv. visis. lib. j. in cons. cij. cum statutum. in x. arg. lib. iiij. vbi dicit hanc opi. communem. et idem in consil. xxxvij. lib. ij.

5 ¶ Condemnetur. Imo non valet petitio, ex quo nō dixit condemnari secundum opin. Bart. in l. j. C. de exec. rei iud. tamen contrarium tenet And. sicu. in c. j. de offic. deleg. vbi plura allegat in contrarium Ias. instit. de act. §. j. vbi dicit quod opin. contra Bart. est verior, et communior, et vide Deci. in c. ij. in ij. not. de offic. de leg.

6 ¶ Non habet. Adde Dec. in consil. ccxix.

7 ¶ Concederetur. Et quod semper subintelligatur, vide Dec. consil. cxlij.

8 ¶ Sententia. Idem Dec. post Ias. in l. pen. C. de insti. et subst. in ij. not. Dec. in c. quoniam. de offic. deleg.

9 ¶ Verificet. Adde Dec. i c. cū venerabilis. de exce. in cōsil. lxiij.

10 ¶ Erronea. Vide Decium l. pen. in ij. not. C. in de instit. et sub.

11 ¶ Suspensionem. Illam glo. dicit communiter approbatam ad hoc Dec. in consil. ij. Ias. in l. ij. §. creditum. ff. si cert. pet. in l. cum quid. in ij. leg. in princ. eod. tit.

12 ¶ Suspendit. Vide de hoc Fortu. in leg. item quia. ff. de pac. et Deci. in c. seq.

13 ¶ Capitali. Adde Dec. in consil. ccccxlviij.

14 ¶ Recedi potest. Adde Ias. in l. quanuis. ff. de in ius voc.

15 ¶ Derogatorie. Adde Cor. consil. lxxv. lib. ij. Ias. in d. l. quanuis. ff. de in ius voc.

16 ¶ Derogatorie. Adde Dec. in c. cum accessissent. versi. nec ob. de constit.

17 ¶ Materiam. Adde Ias. in l. si quis ita stipulatus. in ij. limit. ff. de verbo. oblig. Soc. in l. sed et si possessori. §. item si iurauero. in ij. not. ff. de iureiu. vbi Ias. Dec. j. in rub. de prob. Ias. et Dec. in l. si tibi. ff. si cer. pet. in l. si pascenda. in gl. fi. in princ. C. de pac.

18 ¶ Accipitur. Adde gl. in l. si filius heres. ff. de li. et postb. Abb. in c. cum dilectus. in vj. no. de consue. And. Sic. consi. xxvij. ver. et si dicat. lib. j. Dec. late in c. quoniam abbas. in prin. de off. del.

19 ¶ Disiunctiuam. Vide Dec. in consi. ccxxvij. vide tamen omnino Dec. in rub. de excep.

20 ¶ Non stat proprie. Adde Alex. in consi. xxxv. col. fi. in fi. li. vj.

21 ¶ Concursus vtriusque. Vide Ias. l. j. ff. de iust. et iure. et Dec. in consi. ccccxxxiij. vbi in statuto. et vide Deci. in l. in eo quod. §. vbi verba. ff. de regulis iuris.

22 ¶ Deductum est. Adde Alex. in consil. lxxij. lib. j.

23 ¶ Probari. Adde Dec. qui hec omnia repetit in ca. licet causam. de prob. Curt. consi. lix. dux. ver. tamen quia. Soc. consilio ccxx. versic. j. quia illa verba. Dec. consi. cccclxvj. in consi. dxx. in consi. dxxiiij. in princ. Alcia. lib. j. de verb. signi.

24 ¶ Aduertendum. Vide tamen Dec. in c. licet causam. de prob. vbi de hoc versic. viij. hic idem videtur.

25 ¶ Et singulis. Vide Dec. in d. cap. licet causam. versicu. limitatur. de probat.

26 ¶ Statutorum. Vide Ias. in §. j. inst. de act. Dec. in c. licet causam. versicu. vj. idem dicendum est. de proba. et vide Dec. in rub. de ind. in ij. lectur.

27 ¶ Addendi. De hoc late tradit idem Dec. in ca. licet causam. versic. vij. idem esset. de proba. et vide in consi. cxlvj. in ij. dub. in fi. Ias. in §. omnium. inst. de act.

28 ¶ Seruari debet. Vide que idem scribit pro declaratione istorum in c. ecclesia sancte Marie. de constit. Siluest. Aldobr.

a ¶ Emphyteote. Idem Anto. de Peru. repe. l. j. de iureiuran. effec. xxiiij. in fi. Ant. Corse. Rep. rub. de iureiu. priuile. x. Alex. consi. cv. lib. iij. Sed falsum est, vt dixi ad Alex. consil. lxxxv. li. j. quanuis Fran. Ripa hic nu. 20. cum seq. vacillet.

b ¶ Metū. Quod non sit nulla ipso iure, Dec. Tholo. cclxxxvj. et ibi Aufrer. Sed verius est quod sit ipso iure nulla nō solum in casu. cle. ij. de pe. qui in hoc regno sepe contigit tempore regis Francisci. sed generaliter sentit hic Franci. Ripa nu. 25. et diserte firmant gl. pragma. ti. de elec. §. iiij. versi. libere Fortun. gratias. in rub. de iust. et iu. in xxj. illatione. et bene: et nuper consului in causa episcopatus de Palmieres.

c ¶ Repetere. Nisi ex interuallo. Lud. Gomes in reg. cancellarie. de infir. regnan. q. x. in fi.

d ¶ Contractibus. Ias. l. fi. C. de diuer. rescrip.

e ¶ Non facit. Bar. Ias. l. prescriptione. C. si contra ius vel vtili. publ. Franc. Rip. hic. nu. 28.

f ¶ Stilo. Dec. j. de confir. vti. vel inut. c. ad nostram. num. 3. vbi dixi. et late Franc. Ripa. hic nu. 31.

g ¶ Mod. Scilicet Ias. et in l. j. de iur. om. iudi. l. stipulatus sum damam. l. liber homo. in princ. de ver. obl. Alex. consi. lxx. nu. 5. vbi dixi lib. j. consi. xxxvj. nu. 10. lib. iiij.

h ¶ Distingui. Sequitur Franc. Ripa. hic, nu. 38. per no. Bar. l. a diuo Pio. in princ. de re iudic.

i ¶ Derogatorie. [redacted]

k ¶ Diuersis, Glos. Panor. c. considerauimus. de elec. Philip. Dec. l. in testamento. C. de test. mil. late do. And. Tiraq. tracta.

Retract.proximi.§.j.gloss.xviij.nu.22.Zasi.l.ij.§.ex his.nu.26. de verb.obliga.

l ¶Copula.Fran.Cur.iunior.l.ij.§.fi.nu.27.de reb.cred.Lancelo.Dec.l.omnes populi.de iust.& iure.dixi late ad Alex.consil. xxv.libro vij.

m ¶Ampliatur.Et male,per c.euidenter.j.de accu.

n ¶Bal.Et bene adde Dec.j.de iudic.at si clerici.in princ.numero 3.in fin.

o ¶Falsitatem.Contrarium tenet Jo.Jmo.d.l.diuus.Ego dico quod opinio Bal.vera est, si sunt coniecture corruptionis, vel falsitas adeo verisimilis,vt non sit suspicio,testes esse subornatos:quod iudex arbitrabitur.

p ¶Decreti.Fel.hic,col.xvij.Franci.Ripa. [redacted]

1 Petere & impetrare qualiter differunt.
2 Rescriptum secundum non faciens mentionem de primo,non valet 5.
3 Compromissum primum an tollatur per secundum?
4 Continuo,hec dictio qualiter intelligitur.
6 Rescriptum secundum faciens mentionem de primo, an ipso iure tollat primum.
7 Processus factus vigore primi rescripti reuocati, valet, si de reuocatione nulla habita fuerit notitia.8.
9 Judex an possit dari ad instantiam alterius partis.10.
11 Pars altera si petat apponi aliquam clausulam in rescripto in preiudicium partis alterius debet pars altera citari.
12 Partibus discordantibus de iudice,quid fieri debet,

Ceterum. Summatur,& diuiditur,vt per Abb.hic.¶In tex.ibi, ceterum aduersatiue ponitur per gl.in l.pe.ff. de vi.tri.oleoq; lega.& facit text.in c.ceterum.j. de iudi.& in c.ceterũ.de iur.cal.in c.si duo.procuratores.de procu.in vj.& in c.ordinarij.§.ceterum.de off.ord.in vj.cum si.& fm Jo.And.aduersatur ad ea, que in antiqua decretali continebantur.Et aliis modis ista dictio,ceterum,quandoq; ponitur,vt per Alber.in dictionario, 1 in verb.ceterum.¶†In tex.ibi,impetrauerit.cum effectu intelligitur:quia aliud est petere:& aliud impetrare:vt no.Bart. per illum tex.in aut.de referen.in ij.not.facit tex.in c.fi.de exce. in l.etiam.in prin.ff.de bo.li.& in l.iij.in princ.vbi Bart.ff.quod quisq; iur.¶In text.ibi,aduersarius.hic aduersarius dicitur 1 etiam ante litem inchoatam [1]. quod notandum est ad ea, que dixi in c.j.in ij.not.de iud.¶In tex.ibi,nesciente.ergo a contrario sensu,parte sciente purgatur vitium surreptionis:& iste,qui tacet,videtur sibi preiudicare.Hoc tamen videtur contra regulam:quia ille,qui tacet,non videtur consentire in preiudicium suum.l.sicut.§.non videtur.ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.not.in regu.is,qui tacet.de reg.iu.in vj.Sed responderi potest quod hoc procedat in isto casu,vbi non agitur de iure,quesito: & quia in rescriptis agitur de modico preiudicio,vt dixi s.in rub.¶In 2 tex.ibi,dolo,vel fraude.nã dolus est genus,& fraus species [2]: vt per Bal.in l.que fortuitis.ver.& premitte ad euidentiam. C. de pig.act.& no.per Bar.& doc.in l.iurisgentium.§.adeo.ver.sed si 2 fraudandi.ff.de pac.¶†No.primo regulam,que hic ponitur, quod de primo rescripto debet fieri mentio in secundo, aliter 3 secundum non valet [3].Et idem est in causa appellationis:quia primum non tollitur a secundo, nisi de primo mentio facta sit, quia eadem ratio omnino videtur,vt concludit Jmo.in ca.ex literis.in gl.ij.in fi.de offi.leg.Et ad hoc facit:quia regulariter 4 idem est in causa appellationis, quod in causa principali [4]. l.j. vbi Ang.in prin.ff.an per alium causa app.& in aut.vt cum de app.cogno.in princ. Et de primo rescripto debet fieri mentio nominatim,& non sufficit dicere generaliter, non obstantibus aliquibus literis ad alios iudices impetratis:vt no.Jo.And. in c.ij.per illum tex.de dol.& contu.& Abb.& Jmo. post alios in c.ex literis.de offi.deleg.vbi rationem adducunt.quia videtur fieri iniuria quedam primis iudicibus:ar.l.litigatores.ff.de arbi.& Mod.in prin.hic sequuntur. Sed tamen considerandum est, quando primum rescriptum concessum fuit simpliciter in forma communi,sufficit quod habeatur notitia de priori commissione.c.causam que.el ij.de iud. ibi:non obstantibus prioribus literis,in causa ratione preuia procedatis.& in c.audita.de rest.spo.ibi non obstãtibus literis ab altera parte impetratis: vt no.Rot.decisi.vj.co.ti.in nouis.Et maxime hoc esset dicendum,quando aliud rescriptum prius solum impetratum fuisset [redacted] non potest referri nisi ad aliud rescriptum,reputatur nominatim fac[redacted] materia odiosa:ar.l.ij.ff.de lib.& posth.Et hoc intelligitur,vt dixi, quando primum rescriptum,cui derogatur,cõcessum fuit simpliciter in forma communi:secus videtur,quando in primo esset data specialis forma: tunc enim de illa forma speciali deberet mentio fieri:quia Papa hoc cognito non ita de facili literas in contrarium dedisset:arg.c.postulasti.j.eo.not.Abb.in c. ij.de dolo & contu.Et ideo si primum rescriptum de communi consensu impetratum fuit,in secundo de tali communi consensu deberet mentio fieri, vt Abb.dicit post gl.quia Papa non ita de facili derogare videtur ad id, quod communi consensu factum fuit:vt no.in c.ex multiplici.de dec.& per glo.in cle.dudũ. §.nos etenim.in verb.pacta.de sepult. Et ista ratione etiam de clausula,appellatione remota: inserta in primo rescripto, de- 5 bet mentio fieri in secundo [5]: vt not.Abb.in c.ex conquestione. iiij.not.de rest.spo.Et idem de clausula,Anteferri:vt no. Old. in consi.cccxxiiij.factum tale est,dominus noster.Card. consil. cxlij.videtur dicendum.secundo dubio. Et regula supra dicta procedit, quando primum rescriptum valet:alias secus: quia de rescripto nullo non est opus facere mentionem.gl.& doct.in c.ex tenore.j.eo.vbi videbimus.Secundo habet locum in eadẽ causa,vt text.loquitur:secus est in alia.Et alia causa intelligitur,quando sententia lata in vna,nõ parit exceptionem rei iudicate in alia,iuxta l.cum queritur.ff.de excep.rei iud.facit dictum Bal.de lite pend.in c.j.circa fi.de contro.feu.apud pares ter. Tertio regula non habet locum in mandatis:quia secun- dum mandatum reuocat primum, licet de primo nulla mẽtio 6 facta [6] sit:vt no.Ant.de But.in c.fi.per illum tex.in vj.no.de dilat.Et idem est in procuratoribus:quia constituendo vnũ procuratorem posteriorem,primus reuocatus videtur,licet de pri- 7 mo nihil dictum sit [7]. l.si quis cum procuratorio.§.fi.ff.de proc. a Idem in vicariis [a]: quia per secundum primum reuocatur:vt per Domi.in c.licet.de off.vic.in vj.Et quid in iudicibus ordinariis.no.Ang.& Pau.de Ca.in d.l.si quis cum procuratorio. in §.fi.Et quid in curatoribus,no.gl.ibi.& tradit Bar. in l.cum 3 semel.ff.de tute.†Quid autem in compromisso.conclusio est,quod 8 per secundum compromissum tollatur primum [8] vt no.Spec. in tit.de arb.§.finitur.ad fi.per tex.in l.sed & si in seruum.§.fi.cũ l.seq.ff.de arb.& idem tenent Ant.de Bu.Jmol.& Abb.in c.innotuit.de arb.& idem videtur velle Lap.alleg.cviij.an pendente vno compromisso.licet precise nõ firmet.& aliquid etiã Lap. 4 tradit alleg.xcviij.¶†Secundo nota quod ista dictio cõtinuo [b], b intelligitur sine tẽporis internallo,vt Abb.hic dicit. facit text. in l.stipulatus sum Damam.de ver.obl.in l.sancimus. in l.ij.§. j.C.de admi.tut.in l.j.in fi.ff.pro soc.Et hoc verum est, nisi sub- 9 iecta materia aliud suaderet [9]:vt per gl.& Bar.in d.l.stipulat⁹. & per gl.in l.iij.§.in admittẽda.in verb.animo.& quod ibi Ang. & Mod.ff.de acqui.poss.facit quod dicitur de dictione inconti 10 nenti [10], vt per gl.in c.an sit.de ap.& quod no.de dictione mox, xx.q.ij.c.j.cum si.vt tradit Alex.in l.j.in prin.de ver.obli.& de di- 11 ctione statim,que in alio sensu accipitur [11]: vt not.Abb.in c.cũ causam.ij.no.de elec.facit tex.in c.fi.de ver.sig.in vj. vbi Domi. 5 cum si.vt tradunt Mod.s.in proc.Decre.¶†In materia huius Decretalis Abb. prosequit principaliter tres questiones. Prima est, an secundum rescriptum non faciens mentionem 12 de primo,sit ipso iure nullum,vel ipso facto,quod idem [12] est,vt no.Bar.in l.j.ff.de his qui no.infa.in qua Abb.finaliter cõcludit secundum opi.communem,quod non est nullum ipso iure, sed ope exceptionis, annullatur, rationibus de quibus per eũ hic.Sed And.Sicu.sequitur Compost.qui tenet contrarium per istum text.ibi:nec secunde litere obtinent alicuius roboris firmitatem. Jsta enim verba videntur importare nullitatem actus:vt in simili habetur in c.ad aures.j.eo.in fi.ibi, vires nolumus obtinere.& in c.quod in dubiis.de renũt.& in c.ex literis. de off.del.& in l.prolatam.C.de sen. Mod. hic conantur respondere,& dicunt quod predicta verba denotant nullitatem ipso iure, in materia,in qua non fit per alia iura declaratum quod sit locus exceptioni:secus videtur in casu nostro,in quo per alia iura declaratum est quod valeat rescriptum,nisi exceptio opponatur,per tex.in c.plerunq;.j.e.vbi secundum rescriptum impetratũ non facta mentione primi habet effectum data negligentia primi impetrantis per annum.Ergo datur intelligi quod secundum valet: quia si nullum fuisset,non potuisset reconualescere per regulam,non firmatur,de reg.iur.in vj.ita dicunt Abb.& doct. hic.Tota ergo vis est in respondẽdo ad illud c. plerunq;. quo remoto doc.faterentur nullitatem secundi rescripti. Barb.respondet quod ille text.intelligitur,quando impetratio secundi rescripti facta fuit post annũ. Sed ista so.diuinat:quia ibi hoc non apparet.Secũdo respondet quod speciale fit illo casu in odiũ primi negligentis. Sed Mod. replicant non esse cautum, quod actus, qui esset nullus de sui natura , valid⁹ efficiatur propter odium alterius.Concludendo, opinio.Compo.& And. Sicu. probabilis est, & prima facie verior videtur per istum text. qui

precise

precise loquitur, dum dicit, non obtineat alicuius roboris fir-
mitatem, ergo videtur ꝙ aliquo respectu non valeat, vt deno-
13 tat illud verbum, alicuius, vt dicitur de verbo aliquid [13]. in l. si
seruus. §. pretor ait. ff. de acqui. he. vbi Bar. gl. in cle. j. de fo. com
pet. Secundo probatur in c. sedes. j. eo. in fi. ibi, mendax pecca-
a tor careat penitus impetratis. illa dictio, penitus [a], ipso iure
14 intelligitur [14], vt no. Domi. post Jo. And. in c. j. de postu. prel.
in vj. facit text. in c. Romana. §. vniuersitatem. vbi gl. in verbo,
penitus. de sen. excom. in vj. ⁊ tex. in c. per inquisitionem. in fi. de
off. or. in vj. Tertio facit tex. cum gl. fi. in c. nouit. de his que fiũt
a prel. ⁊ quod not. Abb. in c. quod super his. de fi. instr. Quarto
facit tex. in c. ne captande. de concess. preb. in vj. ibi, nec aliquam
obtinente roboris firmitatem. Quinto, quia secundum non va
let, propter intentionem superioris, qui videtur velle iudicem
datum reuocare, vt supra dictũ est. Et ista ratio facit ꝙ statim
nullum sit rescriptum. Sexto, ⁊ vltimo facit, ꝙ quando verba
denotant ipso iure nullitatem actus, non reperitur iure cautũ
ꝙ ponantur pro rescissione actus, vel pro actu valido mero iu
re, licet contrarium quandoq; reperiatur, vt not. Aret. tradit
in l. j. ff. de testa. Solum difficultas videtur respondere ad c. ple
runque. j. eod. ad quod, vltra ea, que doc. dicunt hic, videtur de
plano posse responderi, ꝙ tex. ibi vlterius procedat, ita dispo-
nendo de nouo in odium negligentis, vt probatur ibi: cum igi
tur non sit malitijs hominum indulgẽdum, statuimus ⁊c. quia
15 verbum statuimus, est noui iuris promulgatorium [15]: vt per gl.
in cle. fi. de rescri. ⁊ in c. super questionum. §. verum. in verb. sta-
tuimus. de off. deleg. Et clarum est ꝙ Papa potest illud, quod
16 fuit nullum a principio, confirmare [16]: vt no. Jmol. in c. pen. de
his, que fiunt a prela. Non obst. c. vt debitus. adductum hic per
Abb. quia si ibi attẽdatur presentatio, agitur de validitate re-
scripti cum effectu, de qua non agitur hic: quia in casu nostro
omnes presupponunt ꝙ secundum, saltem in effectu, sit nullũ,
si opponatur. Unde ille tex. ad istam questionem non bene alle
gatur, ⁊ quia etiã habet varios intellectus. Et sic patet ex pre-
dictis, ꝙ opinio And. Sic. videtur sustentabilis, ⁊ non debuit
ita graui supercilio reprehendi, vt faciunt Mod. hic. Finali-
ter tamen non recedo a communi, que efficaciter probatur in
d. c. plerunq;. Nec obst. ꝙ illud de nouo statutum sit, vt dicebã:
quia illud videtur verum quantum ad terminationem anni,
prout tex. ibi loquitur, sed respectu validitatis secundi rescri-
pti, de nouo ibi nihil statuitur: quia prius erat statutum ꝙ se-
cundum valeret data negligentia primi impetrãtis. c. si autem.
eo. ti. Et ita communis opinio comprobatur ratione: quia po
test esse ꝙ primus, qui impetrauit, non velit vti rescripto. Et
in ista materia ad purgandum surreptionem tacitus consen-
sus aduersarij consideratur: vt colligitur hic, ibi: altera nesciẽ-
te. Non obst. text. hic, quia intelligitur quando iudices dati in
primo rescripto procedunt, tunc secundum rescriptum nõ ha-
bet firmitatem: quia exceptione opposita tollitur. Et retenta
communi opi. ampliatur, vt per Abb. in c. ex parte Ade. versi.
tertio nota. de testi. Et limitatur procedere in rescripto surre-
ptitio: vt per Abb. hic, ⁊ no. Jnn. in c. dilecta. j. eo. cum si. vt per
Mod. hic. Et exemplificari potest, vt per Bal. in l. j. §. fi. versic.
item facit contra impetrantem. ff. de act. empti. vbi inquit, ꝙ si
ille, qui patitur defectum natalium, impetrauit dispensationẽ,
non obstante etiam si pateretur defectum in natalibus, talis
b dispensatio non valet [b]: quia gratia videtur obreptitia. Et pre
dictam limitationem sequitur And. Sicu. consi. lvj. lib. v. Sed
tamen talis differentia non probatur iure, vt Abb. dicit in d.
c. cũ dilecta. ⁊ in terminis est tex. vbi Bal. hoc dicit per illũ tex.
in l. j. C. si nup. ex rescript. pe. vbi patet ꝙ in eodẽ casu rescriptũ
17 appellatur subreptitiũ, ⁊ obreptitiũ [17]. ⁊ no. etiam Bal. in l. pre-
scriptione. C. si contra ius vel vti. publ. Secundo limitatur ẜm
Abb. nisi rescriptum sit accessorie impetratũ: quia sicut gratia
vitiatur propter surreptionẽ, ita etiã rescriptum, quod accesso
rie sequitur: arg. c. si super gratia. de offi. deleg. in vj. Et ad hoc
adde bonum tex. in c. super eo. de preb. in vj. ⁊ ibi Domi. in ver.
sed pone. ⁊ ad idem tex. not. in cle. per literas. de preb. vbi glo. in
ver. ecclesias. ⁊ idem, quod hic, no. Abb. in c. constitutus. vl. no.
j. eo. ⁊ Rom. hoc idem in terminis dicit in consi. cccxxx. circa pri
mum. ⁊ Old. consi. lxxxj. ꝙ processus. Et in simili tradit Rom.
in l. fi. §. quoties. in fi. ff. de publica. Et retenta cõmuni opi. ꝙ se
cundum rescriptum non sit nullũ ipso iure, Abb. successiue cõ-
cludit, ꝙ satis est si excipiatur contra secundũ: nec opus est ꝙ
appelletur, si exceptio non admittatur, qr iudex datus in secũ-
do rescripto, tali casu solus non habet iurisdictionẽ, per c. pa-
storalis. j. eo. ⁊ idem tenet And. Sic. hic, per l. j. C. si quac. predi.
18 fuerit pote. Sed tamen cõmunis opi. [18]. in contrariũ est, quam
c Mod. [c] sequuntur: quia quando iudex non admittit exceptio-
nẽ, sed vltra procedit, valet processus, nisi appelletur, c. ex par-
te. el ij. de app. ⁊ in c. cum dilecti. de elect. Non obst. ratio Abb.
de d. c. pastoralis. quia dicunt Mod. ꝙ illa forma nõ est substã
tialis: quod non est verũ, quia iudices secundi rescripti nõ ha-
beant iurisdictionẽ, ⁊ potestatem cognoscendi: qr imo habent,
vt ipse Abb. tenet in d. c. pastoralis. ver. secundus casus. Nõ ob.
d. l. j. C. si quac. pred. pote. qr dicunt Moder. ꝙ iurisdictio ibi in
totum in aliũ transfertur, ideo nullam retinet potestatẽ: nõ sic
in d. c. pastoralis. vbi solum iurisdictio in articulo speciali pre-
ualiditatis literarum transfertur: vnde processus habet funda
mentum in iurisdictione non transfusa. Mihi placet, ⁊ verior
videtur opinio Abb. supplendo ẜm opin. Jo. de Lig. quando
excipiens coram secundo, vlterius non comparuit: quia iuris-
dictio tali casu in effectu est attributa duobus, videlicet iudi-
cibus primi rescripti, qui habentur pro vno licet sint plures:
⁊ iudicibus secundi rescripti, qui etiam pro vno habentur. d. c.
pastoralis. ergo processus alterius iudicis nõ valet, ex quo duo
bus causa cõmissa est: vt est tex. in c. causam matrimonij. de off.
deleg. ibi: quia cum causa duobus committitur, sentẽtia vnius
non tenet. ⁊ quia in d. c. pastoralis. est data forma, ꝙ discordan
tibus iudicibus, deueniatur ad arbitros: ergo interim suspen-
sa videtur iurisdictio in causa principali, donec pendet causa
preualiditatis rescripti apud ipsos iudices, vel arbitros: ar. c.
secundo requiris. §. fi. de app. ibi: tunc demum iudex authorita
te sua vtetur: ergo non prius. Et istam opi. sequitur Alex. cõsi.
lxxix. diligenter. libr. j. Non obstat ꝙ iudices secundi rescripti
in c. pastoralis. habeant iurisdictionem, vt dicunt Moder. alle
gando Abb. ibi: quia suspensa videtur eorum iurisdictio, vt di
xi. Uel illud locum habeat prout loquitur Abb. in d. c. pastora-
lis. videlicet quãdo pars comparuit, ⁊ in causa processit: secus
videtur, quando pars opposita exceptione vlterius non cõpa
ruit, ẜm opi. Jo. de Lig. ⁊ bene facit tex. in d. l. j. C. si quac. predi.
potestat. fuer. Nec obstat ꝙ ibi in totum sit iurisdictio in alium
translata: quia eadem ratio videtur in isto casu: quia iste arti-
culus de preualiditate rescriptorum, est preiudicialis: quia si
primum rescriptum preualeret, in totum tollitur iurisdictio:
vnde interim suspẽsa videtur in causa principali, vt dixi: ⁊ ideo
6 processus in contrarium est nullus. ¶ † Secundo principali-
ter queritur, an rescriptum secundum faciens mentionem de
primo, ipso iure tollat primum. Et in hac questione Abb. pri-
mo concludit, ꝙ quando in secundo facta fuit mentio de pri-
mo cum clausula decreti, videlicet, si secus actum sit: non valet:
quia tunc ipso iure primum reuocatur, ⁊ processus virtute pri
mi ipso iure non valet, etiam si ignoranter factus sit: quia natu
19 ra decreti est afficere etiam ignorãtem [19]. c. j. ver. adijciebatur.
de cõcess. preb. in vj. in c. pe. de preb. in vj. c. si eo tempore. de elec.
in vj. ⁊ idem no. Abb. in c. audita. de rest. spo. Do. in c. j. §. ex par
te. versi. super illo dubio. de concess. preb. in vj. ⁊ ẜm Do. ibi, ista
conclusio limitatur, nisi ille, in cuius fauorem decretum illud
appositum fuit, illi renuntiaret: quia tunc valeret processus. al
leg. Lap. in c. pen. de preb. in vj. ⁊ facit quod ibi no. Domi. in d.
c. pe. ver. sed quid si iste. Nec obstat ꝙ stante clausula decreti nõ
20 videtur posse renuntiari, licet agat de fauore renuntiantis [20]:
vt no. in c. dilecto. ⁊ ibi Abb. de preb. quia Mod. hic respõdent
ꝙ illud, quod habetur in d. c. dilecto. habet locum, nisi tacita cõ
ditio intelligatur, que suspendat illam clausulã decreti, vt ibi,
nisi fructus augeantur. Et ita etiam hic tacite intelligitur, si
impetrans vtatur. Sed ista responsio non placet: quia est con-
tra mentem omnium doc. hic, qui volunt ꝙ tunc demum talis
conditio intelligatur, quando Papa rescribit simpliciter: se-
cus quando decretum apponitur. Unde cõsiderandum est, ꝙ
si sit conditio tacita, vel expressa, que suspẽdat, illa clausula de-
creti suspenditur. clement. j. de concess. prebend. not. Cardina.
in clemen. j. de election. quest. xviij. in fin. Roman. consi. cccxiij.
contra primum. ⁊ Alex. consi. xcvij. consideratis his. lib. v. Sed
ista conditio tacita, si impetrans vti voluerit: non videtur sus-
pendere illam clausulam decreti: quia respicit executionẽ: quo
casu, vt supra dictũ est in c. precedenti, conditio tacita, que re-
spicit executionem, non suspendit: vt no. Bar. in l. item quia. ff.
de pac. ⁊ in l. ita demum. per gl. ibi. ff. de arb. ⁊ facit tex. in l. con-
ditiones, que extrinsecus. ff. de cond. ⁊ demõ. ⁊ ideo videtur sta-
re argumentum ꝙ clausula decreti videtur impedire renũtia-
tionem, licet agatur de fauore renuntiantis. Sed respõderi po
21 test ex his, que dixi supra, titu. j. c. cum accessissent [21]. Ex quibus
patet ꝙ nõ est verum, ꝙ per clausulam decreti impediatur re-
nuntiatio, que respicit vtilitatem partis simpliciter: ideo ille,
in cuius fauorem clausula decreti apposita est, potest illi renũ-
7 tiare, vt supra dictũ est, ẜm Domi. † Secunda conclusio Abb.
est ꝙ valet processus agitatus vigore primi rescripti reuoca-
22 ti, si de reuocatione nulla notitia habetur [22]. c. audita. de restit.
spo. facit c. ij. de off. deleg. in l. si forte. ff. de off. presi. not. Bal. in l.

mandatum.C.man.in l.j.in fi.C.vt lite pen.Cal.consi.iiij.de off.
8 deleg.cum si.†Tertia conclusio est, ꝙ similiter valet processus
factus vigore primi rescripti reuocati, etiam si primus iudex
sciat de reuocatione, dummodo nõ fuerit a parte oppositum:
quia forte non vtetur rescripto ille, qui secundo impetrauit. ⁊
idem tenent Ant.de Bu.⁊ Car.hic, post Inno.⁊ idem Abb.in
d.c.audita.col.pe. Et hoc verum est, nisi reuocatio facta sit mo
d tu[d] proprio: quia tunc sola scientia sufficit, vt Abb.hic conclu-
dit post Ant.de But.⁊ idẽ Abb.in d.c.audita.per c.si duobus.
cum gl.in ver.cognouerit.de app.⁊ l.iudicium soluitur.de iudi.
Imo, quod plus est, ẜm Imo.hic, tali casu, etiam data ignorã-
tia, videtur facta reuocatio, ⁊ processus non valet: quia re inte
gra morte delegãtis iurisdictio expirat, etiã si delegatus igno-
ret: vt per gl. que communiter approbatur in c.cum venissent.
de testi.⁊ probatur in c.si.§.officium.de off.dele.in vj.ergo idem
videtur in isto casu. Mod.hic respondent ꝙ ista equiparatio
non procedit: quia in reuocatione, que fit per mortem delegan
tis, deficit radix iurisdictionis, ex quo mortuus est ille, qui de-
legauit: sed quando motu proprio fit reuocatio, non sic: quia
remanet fundamentũ iurisdictionis apud delegantẽ. Sed ista
ratio solum diuersificat casus, sed non videtur ponere rationẽ
diuersitatis: quia licet per mortem delegãtis iurisdictio extin-
guatur in ipso delegante, quia mors omnia soluit.§.deinceps.
in aut.de nup. tamen respectu cõmissionis iam facte superior,
qui delegauit, erat functus officio suo, dum commisit: ⁊ quan-
tum ad commissionem semel factam nihil facit fundamentum
iurisdictionis apud illũ, qui motu proprio causam commisit: ⁊
ideo ratio Imo.efficax videtur. Et a fortiori hoc modo confir
mari potest: quia per mortem voluntas cessat: ⁊ tamẽ per mor
23 tem non inducitur reuocatio[23].c.si delegatus.de off.dele.in vj.
⁊ no.declarat Bart.in l.⁊ quia.ff.de iurisd.om.iud.⁊ sic poten-
tior est reuocatio, quam sit cessatio volũtatis, que per mortem
inducitur.l.iiij.ff.locat. Si ergo per mortem ipso iure expirat
c mandatum iurisdictionis[c], a fortiori[e] per reuocationem ex-
e pressam, que fortior est: vt Bart.concludit in d.l.⁊ quia. Et ista
ratio pariter inferre videtur quod predicta tertia conclusio
non sit vera absolute: ⁊ sic dicendum videtur ꝙ primum rescri
ptum per secundum tollatur ipso iure, quando scit, ⁊ cõstat de
reuocatione: ⁊ sic processus virtute primi rescripti tali casu nõ
valeat. Et expresse hoc probatur in c.ex literis.de off.del. circa
fi.vbi apparet de reuocatione, dum ibi dicitur, cum appareat
primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse. Nec
obstat ꝙ ille textus quo ad tertium intelligatur: quia ratio ge
neralis ibi ponitur, ex qua arguitur de partibus postea ad ter
tium in consequentiam: vt patet ibi in fine: ergo talis differen
tia non videtur procedere. Nec placet ratio illa doctorum, ꝙ se
cundum habet illam tacitam conditionẽ, si impetrans vtetur:
quia ista conditio respicit executionem, ⁊ non suspendit, vt su-
pra dictum est. Et attenta tali ratione, quelibet donatio, vel di
spositio facta in testamento pure, ⁊ simpliciter, esset conditio-
nalis, contra tex.in l.si ita legatum.§.illi, si volet.de leg.j.no. in
l.iij.eo.tit.de leg.j. Et quia iura solum ponderant an iudex pri-
mi rescripti notitiam habuerit de secundo rescripto reuocan-
te primum.d.c.ij.de off.deleg.ibi: innotuit.⁊ in d.c.si duobus.de
app. ibi: cognouerit. Et quia iura que allegãtur per doctores,
quando Papa hoc faceret motu proprio, simpliciter loquun-
tur: ⁊ ita videtur generaliter procedere. d.l.iudicium soluitur.
⁊ d.c.si duobus. Et si dicatur, attenta ratione Imol.confirma-
ta vt supra, dicendum esset ꝙ etiam processus factus ab igno-
rante virtute primi rescripti non valeret, contra secundã con-
clusionem supra formatam: responderi potest ꝙ isto respectu
videtur differentia: quia licet per mortem ipso iure extingua-
tur iurisdictio, etiam respectu ignorantis, tamen non sic vide-
tur in reuocatione expressa, que videtur habere effectũ solum
data notitia ex verisimili mente reuocantis: arg.text.notab.in
l.qui absenti.ff.de acqui.possess. Et hoc in dubio, quando aliter
non apparet de voluntate superioris reuocantis, secus quãdo
constaret de voluntate, vt supra dictum est de clausula decreti.
9 ⁊ ita declarando videtur. ¶†Tertio queritur, an iudex ad in-
stantiam alterius partis dari possit. Et prima conclusio Abb,
est, ꝙ non possit, si vtraq; pars est presens, per l.obseruandum.
ff.de iudic.que ita intelligitur.⁊ ita gl.ibi, quam Bar.Angel.⁊
doct.sequuntur.⁊ not.Host.in summa, de off.deleg.§.cui possit
delegari.ver.committitur.⁊ idem Goff.in summa eodem titu.
versicu.committatur. Sed nõ caret diuinatione, quod ille tex.
intelligatur partibus presentibus. Et ratio que in tex. allega-
tur, etiã videtur habere locũ parte absente, nisi intelligatur ꝙ
pars presens sit, ⁊ contradicat: quo casu si esset datus iudex, re-
cusari potest: a fortiori impediri debet, ne det, quando presens
cõtradicit: arg.l.patre furioso.ff.de his, qui sunt sui vel alie. iu.
⁊ dicit Bal.in d.l.obseruandum.ꝙ illa lex intelligitur ante fa-
ctum: quia non debet dari ad petitionem alterius partis tan-
10 tum: si tamen datus sit, valet datio, sed potest recusari.†Secũ-
da conclusio est, ꝙ de stylo curie ad instantiã vnius partis con
tra absentem datur iudex, salua tamen recusatione alteri par-
ti.c.causam, que.de off.deleg. Et videtur etiam esse hoc de iure,
ex quo iura canonica hoc permittũt: quia talis impetratio est
modici preiudicij: ex quo recusari potest: ⁊ ideo citatio partis
11 non requiritur: vt no.Bar.in l.ij.in ij.no.C.de tẽpo.app.†Ter
tia conclusio est, ꝙ si pars presens petat apponi aliquã clausu-
lam in preiudicium absentis, debet pars citari, saltem per edi-
ctum.Host.tamen in c.cũ olim.de re iud.tenet quod debeat ci-
tari in hospitio, si presens sit. Et ratio videtur: quia cum perso
24 na certa sit, non sufficit citatio per edictũ[24]: vt no.Bal.in aut.
si omnes.C.si vt se ab her.absti.⁊ in l.si curatoris.C.de iu.delib.⁊
no.Bar.in trac.ad reprimendũ.in verb.per edictum.⁊ in l.si eo
tempore.C.de remiss.pig.cũ si. Et quod dictum est, ꝙ requira-
tur citatio, quando rescriptum conceditur in preiudicium al-
25 terius[25], tenet gl.in l.nam ita diuus.ff.de adop.Spec.in tit.de
rescr.presen.§.si.ver.itẽ quod ad rescripti impetrati.Pau.Ca.
consi.cccxxviij.quia exceptiones.lib.j.exceptiones.cũ si.vt tra
12 dunt Mod.in d.c.cum olim.de re iud.†Quarta conclusio, ⁊ vl
tima, ꝙ si vtraq; pars sit presens, ⁊ discordant, vna pars eligit
vnum iudicem, ⁊ altera alium, ⁊ curia dat tertium, vt per gl.in
d.l.obseruãdum.ff.de iudi. Et est regula generalis, ꝙ partibus
26 discordantibus, ad iudicem recurratur[26]: vt Bal.dicit in l.de
die.in princ.ff.qui satisd.cog.⁊ no.Bar.in l.j.§.j.ff.de ven. inspi.
⁊ in l.in venditione.§.fin.ff.de bono.autho.iud.poss.Bald.in c.
proposuisti.in fi.de proba.cum simil.

¶Additiones.

a ¶Continuo. De ista dictione vide Corneũ in ver.xlj.in ij.par
te incipiente videtur: ⁊ vide text.in l.aristo.in prin.iuncta gl.in
verb.continuo.vbi exponit continuo, id est statim.ff.de dona.⁊
alias ponitur ista dictio, continuo, pro integro: vt est text. in l.
Paulus.§.Caius.ff.de li.cau.⁊ vide de hac etiam dictione tex.
in c.si.in §.verum quia.de verb.signific.in vj.
b ¶Penitus. De hac dictione penit9, per Sozi.in l.qui vsum-
fructum.ff.de ver.obl.⁊ vide per eundem Dec.in c.ex ratione.
vbi dixi in apostil.in ver.Perusinus hic.
c ¶Jurisdictionis. Mandatum iurisdictionis expirat morte.
Adde ꝙ licet iurisdictio delegati expiret morte, non tamẽ ex-
pirat morte Pape iurisdictio legati: vt est tex.in c.ij.de of.leg.
in vj.de quo fui milies interrogatus his diebus. nã cũ ad pre-
sens sedes vacet morte Leonis x.Pon.max.⁊ apud hũc vene-
tum dominiũ sit nuncius cum authoritate legati de latere Re
uer.Dñs, dominus Antonius Aueroldus Brixi.eps Polen.
multi ignorantia oppressi dicebant eius legationis munus ex-
pirasse cuius contrarium expresse dicitur in d.c.ij.⁊ nolebãt ꝙ
saltẽ non posset amplius beneficia conferre: sed in contrarium
allegaui ad hoc tex.in c.si cui.de preb.⁊ dign.in vj.⁊ Domi.in c.
is cui.in ver.quero an duret gratia.eo.tit. Hiero.Gig.

1 ¶Incboatam. Adde Dec.in d.c.j.de iudi.in vtraq; lect.in ij.
no.⁊ in l.j.in princ.C.de edendo.
2 ¶Species. Vide Jas.instit.de act.§.item si quis in fraudem.⁊
Dec.in l.generaliter.ff.de reg.iur.
3 ¶Non valet. Et non solum hoc est verum quando rescriptum
est impetratum ab alio, sed etiam quando est impetratum ab
eodem.Dec.in c.ex tenore.in ij.not.j.eo.tit.
4 ¶Principali. Adde Deci.in c.cum te.in j.not. de offic.deleg.
5 ¶In secundo. Adde Dec.in consi.cccclx.viso puncto.versic.⁊
ideo de clausula.de rescrip.
6 ¶Mentio facta. Et idem est generaliter in omnibus cõtra-
ctibus vt vltima derogent prioribus, late Hippo.Marsi.in l.
j.§.si serui quasi.de questio.
7 ¶Dictum sit. Declara vt per Bar.ibi, hoc esse verum ante li-
tem contest.dic tamen ꝙ si post litem contest.dñs alium consti
tuat, vel primũ expresse reuocet, nisi reuocatus cõtradicat, sen-
tentia lata cũ primo est nulla, Rota deci.xxj.si dñs.in fi.in no.⁊
an si quis constitutus sit procurator ad certã causam, an cẽsea-
tur reuocatus per generalem cõstitutionẽ alterius ad omnes
causas. Rota deci.ccxcvj.si qs.in no.⁊ vide Dec.in ɔsi.ccccxxx.
in fi.vbi in nouo mãdato procuratoris, ⁊ quid si secundus non
acceptet an censeatur primus reuocatus, Rota decis.cclxxxj.si
contra.in not.⁊ quid in constituente nouum substitutum, vide
Ro. decic.cxxj. si procurator.in no.
8 ¶Tollatur primum. Adde Soc.in consi.xxvij.lib.j.
9 ¶Suaderet. Vide Ro.consi.cclxiij.viso.Corn.consi.xlj.vide-
tur litera.s.lib.ij.Abb.in c.cum causam.de elec.⁊ vide Alexan.
in consi.xxiij.libro j.

¶Incon

10 ¶ Incõtinẽti. Addẽ Dec. in ꝯs.cccclx.⁊ vidẽ Dec. ĩ c. an sit.ẽ ap.
11 ¶ Accipitur. Vide glos. in l.iij. in ver. triduo. C. de erro. aduo.
Alex. in l.j.§. qui presens. de verb. obliga.
12 ¶ Idẽ est. Adde Arch. in c.j. in prin. de resc. li.vj. Alex. in d.l.j.
13 ¶ Verbo aliquid. Vide eundẽ in l.ij. C. de edẽ. in l.j.⁊ ibi Pur-
pu. ver. ꝙ minoris. ff. de off. eius. And. Tiraq. in repe. l. si vnq̃.
versi. omnia vel partem aliquam. C. de reuo. dona.
14 ¶ Intelligitur. Est optimus tex. in §. alie. circa fi. inst. de don.
⁊ vide Dec. in c. ex ratione. de app. ⁊ vide in cõsi. cxxxvij. Vero.
in consi. xxiiij. si nunq̃. ⁊ omnino Soc. in consi. xxj. visis. versi.
q̃n ponderandũ est. lib.j. Dec. ꝯsi. cccxxvij. viso. ⁊ in ꝯsil. ccccj. lȝ.
15 ¶ Promulgatoriũ. Sed non semper. gl. in l. presides. C. de fer.
⁊ q̃n significet de nouo, vide Jo. Crotũ. in l. si cõstãte. ff. sol. ma.
16 ¶ Confirmare. Hoc probant omnia iura que volunt princi-
pem confirmantem actum inualidum censeri de nouo dare, vt
per eundem. s. de constit. c. fi.
17 ¶ Obreptitium. Adde Dec. in c. super literis. in j. not. j. eo.
18 ¶ Cõis opinio. Adde Dec. in ꝯsi. clxxiij. in fi.⁊ oĩno ĩ ꝯsi. clxxv.
19 ¶ Ignorantem. Idem Dec. in c.ij. in ij. lect. de const.
20 ¶ Renuntiantis. Adde Deci. in c. cum accessissent. de constit.
⁊ in c. cum olim. de except.
21 ¶ C. cum accessissent. Vide Dec. in c. olim. de excep.
22 ¶ Notitia habetur. Adde Bal. in l. falsa. C. de fur. Rom. in l.
more. ff. de iur. om. indic.
23 ¶ Reuocatio. Declarat idem in l.iij. in fin. ff. de reg. iur. in c. ex
literis. in fin. s. de constitu. ⁊ vide. j. de offic. deleg. in c. relatum.
24 ¶ Citatio per edictum. Et de hac citatione generali per edi-
ctum quando certus est possessor qui citari debet, vide Alexã.
in l. fin. C. de edic. di. adri. tol. in l. decem. ff. de ver. oblig. in l. cum
filius. eo. tit. in l. de vno quoque. in princip. ff. de re iud. Jas. in l.
nequicquam. §. vbi decretum. ver. ix. fallit. ff. de offic. procons. ⁊
leg. ⁊ vide Hippol. sin. cclix. generalis citatio. Rom. in consil.
ccccx. ⁊ clarior. circa princip. omnino Pet. de Anch. ⁊ Domi.
in c. fin. de elect. lib. vj.
25 ¶ Preiudicium alterius. Pro illa gl. vide aliam gl. in c. cum
olim. de reg. iur. ⁊ ibi And. sic. An. de bu. in c. ceterum. j. de iud.
Bald. in rub. s. eo. ⁊ vide Alexand. in consil. cxxiij. in fin. lib. ij.
26 ¶ Recurratur. Vide Bal. in l. vidue. C. de nup. Siluest. Ald.

a ¶ Vicarijs. Valent tamen gesta per primum ignorantem re-
uocationem, vt decidit Rom. singul. lvij. fuit questio Dec. j. de
appella. c. si duobus. nu. 12. Nicol. Boer. Decisi. Burdegal. ccc-
xlvij. ⁊ ita practicatur.
b ¶ Non valet. Contra sentit Decius, ⁊ bene.
c ¶ Moder. scilicet Fely. ⁊ bene.
d ¶ Motu. Imo adhuc idẽ, si motus emanauerit fauore alte-
rius partis, que non excepit, nec vtitur. Sed si superior per se,
etiam vtraque parte inuita, reuocat, tunc sufficit hoc notifica-
ri per superiorem, etiam neutra parte opponente.
e ¶ Fortiori. Peccat argumentum Decij: quia cum reuocatio
ne per mortem concurrit simpliciter iuris dispositio, que in
expressa reuocatione repugnat, nisi notificetur ad vitandum
fraudes. Et sic Decius male reprehendit Felynum.

1 ☞ Papa quando respondet ad consultationem, videtur res-
pondere secundum ius commune.
2 Occupauit, hoc verbum sonat in malam partem sui natura.
3 Natus ante sacerdotium, an dicatur filius sacerdotis. 4.
Quid in filio nato ante regnum.
5 Filij sacerdotis etiam nati in sacerdotio possunt esse legitimi.
6 Alternatiua est talis nature, quod sufficit alteram esse veram.
7 Seu, hec dictio, quam significationem habet.
8 Disiunctiua quando ponitur inter genus ⁊ speciem, resolui-
tur in coniunctam.
9 Pene alternatiue cuius est electio? consuete standum. 12.
10 Quod si verba diriguntur ad reum, tunc electio est rei,
11 Quid si pena sit trãslata post terminum in aliam penam?

Inter ceteras. Summatur ⁊ diuidit, vt per
1 Abbatem hic. ¶ † In tex. ibi consultationes
tuas. Nam quando Papa respondet ad con
sultationem, videtur secundum ius commu-
ne respondere: secus si ad supplicationẽ: quia
tunc gratiam facere videtur: vt per glossam primam in c. ex
tua. de fi. presbyte. ⁊ in c. consultationi. in gl. fin. de temp. ordi. ⁊
facit tex. in c. ex multa. in prin. de vot. ⁊ no. Abb. in c. ad aures.
a infra eo. cum si. vt tradunt Mod.[a] in c.j. de constit. ¶ † In tex.
2 ibi: occupauit, hoc verbum de sui natura in malam partem ac-
cipitur: vt per glos. in c. generali. in verbo, Occupare. de elect.
in vj. in c. fi. in verbo, occupasse. de rest. spo. in vj. in cle. j.§. si quis
autem. in verbo, occupare. de sequestra. pos. ⁊ fruc. Hoc tamen
in tex. hic non probatur: quia dicitur, occupauit illicite: ⁊ sic se
ipsum declarat. Eodem modo loquitur text. in d. c. fin. de resti.
spol. in vj. Sed probatur per alia iura in c. ex frequentibus. de
institu. in c. ex literis. de proba. viij. q.j. c. illud. c. presenti. de offi.
ordi. in vj. l.j. in princ. ff. quorum lega. ⁊ in l. decernimus. C. de e-
3 pisc. ⁊ cle. cum simi. ¶ † Nota primo secũdum Abb. quod quis
potest esse filius sacerdotis, ⁊ non natus in sacerdotio. Et sic se
cundum Abb. videtur quod etiam natus ante sacerdotium, di
catur tamen filius sacerdotis. ⁊ probatur in c. ad extirpandas.
de fi. presby. vbi filij presbyterorum appellantur, siue sint nati
in sacerdotio, siue non. Ad idem text. in l. senatoris filium. in fi.
ff. de sena. per quem textum infert Guido de Suza. quod na-
b tus ante [b] adeptum regnum dicatur primogenitus regis, ita
quod in successione regni preferatur. ⁊ ita Alb. tenet in tracta.
statutorum. in prima parte q. clvij. sed supponamus. Sed bre-
uiter contrarium de iure dicendum est, vt Bal. concludit in l.
Imperialis. §. fi. ver. ⁊ ideo si sit consuetudo. C. de nupt. ⁊ idem
Bart. in terminis dicit in l. cum satis. circa fi. C. de agri. ⁊ censi.
lib. xj. ⁊ in l. si senator. C. de digni. lib. xij. ⁊ in l. qui ad tempus. §.
in filijs. ff. de decurio. ⁊ sequitur Jo. de Ana. in c.ij. circa fi. ver.
ex quo infero. j. de iudi. Et ista videtur communis opin. quam
plerique Mod. sequuntur. Mar. Laud. in tract. de primoge-
nito. ver. rursus quero. Fran. Cre. no. suo. xlix. vidit pulchram
questionem, vbi refert se ita respondisse duci Mediolani in
mensa. Et idem tenet Nic. de Vbal. in trac. de suc. abintest. ver.
hec faciunt ad aliam questionem. vbi allegat bonum tex. in l. ex
libera. C. de suis ⁊ legi. ⁊ idem habetur in quodam tractatu de
regia potestate. qõ. xxvj. Et probatur ista conclusio efficaciter:
quia qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbi intelli
gitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. ⁊ in l. si Titius. vbi
Bar. ff. de testa. mili. ⁊ late Bar. in l. ex facto. ff. de vulg. ⁊ pupil.
Et ideo non videtur quod possit dici filius primogenitus re-
gis, nisi qui natus sit post regnum acquisitum. Non obstat. d. l.
senatoris filium. quia largo modo ibi accipitur in illa materia
fauorabili: quod patet, quia idem tex. dicit in filio adoptiuo, vt
senatoris filius dicatur: secus in casu nostro videtur, in quo de
preiudicio alterius agitur. Non obstat tex. in d. c. ad extirpan-
das. quia loquitur quo ad effectum, de quo ibi agitur. Et in ef-
fectu voluit dicere text. quod repellitur filius in illo casu, siue
sit legitimus, siue non. Et propter hoc dicitur ibi, siue natus in
4 sacerdotio, siue non. ¶ † Secundo nota duo, quorum quodli-
bet per se sufficit, vt quis ab ecclesia remoueatur. Primum, si
sit filius sacerdotis, ⁊ in sacerdotio genitus. Secundum, si occu
pauit ecclesiam, vt Abb. hic prosequitur. Ex cuius dictis tria
colliguntur. Primum est, quod filius, etiam legitimus, repel-
litur a beneficio, quod pater eius immediate habuit, vt hic pro
batur, ⁊ in c. ad extirpandas. de filijs presby. Et hoc statutum
fuit, ne videantur beneficia ecclesiastica dari iure hereditario.
c. ex transmissa. c. conquerente. de filijs presby. Et idem est in di
gnitatibus secularibus, in quibus plures successiue ex eadem
domo eligi prohibentur. c. per venerabilem. c. fi. ver. insuper. de
electio. ⁊ ibi. Abb. arguit contra illos, qui instanter petunt con
ferri sibi beneficium eo pretextu quod plures de eorum domo,
vel eius familia habuerunt. Nam ista ratio potius facit quod
repellantur. quod notandum est. In eadem tamen ecclesia po-
test filius habere beneficium, in qua etiam pater eius beneficia
tus sit: vt no. tradit Cal. consil. j. in princ. de filijs presby. Secũ-
dum dictum Abb. est, quod dum tex. loquitur hic de filio geni
to in sacerdotio, debet subaudiri maxime: quia in isto casu in
beneficio, quod pater eius tenuit, etiam si esset legitimus, repel
leretur, vt dictum est. Sed illud supplementum dictionis, ma-
xime, manifestam habet diuinationem. Vnde dicendum vide-
tur quod mandatum erat limitatum ad ista duo, que alterna-
tiue proponit: ⁊ alterũ erat probandum, ad hoc vt mandatum
summi pontificis haberet locũ: nec erat in cõsideratione quod
pater in tali beneficio prius administrasset: quia ad hoc non lo
quebatur mandatum, nec satis fuisset probare hoc virtute hu-
ius mandati limitati solum ad ea, que in eo continentur. ar. c.
cum dilecta. j. eo. verũ quia ita propositũ fuit summo pontifici,
ad talem propositionem videtur Papa se retulisse. Tertium
dictum est, quod natus in sacerdotio, etiam generaliter illegi-
time natus, ordinari non potest: vt est tex. in c.j. de fil. presby. in
vj. de quo per Host. in summa. de fi. presb. §. fi. in prin. ⁊ in d. c.j.
⁊ ij. de fi. presb. in vj. ⁊ no. Old. consil. ccxv. puncta breuia. Cald.
consi. j. de fil. presby. ⁊ Rot. in j. deci. in tit. de fil. presby. in anti-
quis. ⁊ in prima, ⁊ secunda. eo. tit. in nouis. Notandum tamẽ est,
5 ꝙ † etiam filij sacerdotis, ⁊ nati in sacerdotio, possunt esse legi-
timi: vt no. per Bal. in l. qui contra. C. de incest. nup. in versi. po

ne,Berta.vbi inquit,ꝙ si mulier accepit maritum presbyterũ,
qui fingebat se laicum,⁊ ipsa mulier ita credebat, filij, qui nas-
cuntur,legitimi sunt,quia nati in figura matrimonij.⁊ est tex.
in c.ij.qui fi.sint leg.vbi Abb.dicit ꝙ filius natus dicitur in fi-
gura matrimonij,quando congregatis amicis publice cõtra-
ctum fuit matrimonium.⁊ idem dicit Jo.And.in addi.Spec.
in tit.de clandest.despon.Oldra.consi.cclvj.Clemens eps.in fi.
⁊ idem Abb.post alios in c.cum inhibitio.de clande.despons.⁊
1 tali casu,vt dixi,filius est legitimus[1].d.c.ij.vbi Ant.de But.v.
not.⁊ in c.ex tenore.in vj.no.eo.ti.qui fil.sint legi.⁊ not.per gl.in
c.j.de eo,qui duxit in matri.quam polluit per adul.⁊ in d.l.qui
contra.in ver.acerrimo.in fi.C.de incest.nup.⁊ Bald.ibi.⁊ not.
Bar.in l.cum,qui.ff.de sta.homi.⁊ ita consuluit Dy.consi.vj.ex
testamento.circa fi.⁊ do.Benedictus Capra consi.xcvj.⁊ si pri-
ma facie.Et ideo talis filius,etiam quo ad ordines,legitimus
est,vt Abb.dicit in d.c.ex tenore.per glo.ibi.Et etiam in feudo
succedit,sm Bal.in c.j.§.naturales.ver.pone ꝙ non tenet ma-
trimonium.in ti.si de feu.fue.controuer.inter domi.⁊ agn.Si-
militer filius sacerdotis potest esse legitimus per adoptionẽ:
vt no.Ange.in l.⁊ qui vxores.ff.de adop.Quod dictum refert
Alex.pro singulari in l.Gallus.§.quod si is.ff.de libe.⁊ posth.in
fi.facit quod not.Bal.Ang.⁊ Alex.in l.si quis posthumos.ff.e.
titul.Similiter filius sacerdotis erit legitimus,si legitimatus
fuerit a summo pontifice,qui habet potestatem:vt per gl.in ca.
per venerabilẽ.in verb.adulterinis.qui fil.sint leg.⁊ per Hosti.
eo.tit.§.fi.ver.nunquam ergo.⁊ tradit Alex.qui consuluit cõsi.
ij.lib.j.⁊ vide in materia que dixi consilio vltimo.Alius etiam
casus reperitur,in quo ille,qui est in sacris, vxorem habet,⁊ fi-
lij sunt legitimi,vt Abb.tradit in ca.verum.in j.no.de conuer.
coniug.Et alium casum ponit Anto.de But.in c.literas.de fil.
presbyt.Ad secundum ꝙ repellatur ille,qui occupauit benefi-
cium,⁊ etiam puniatur,habetur in c.ex frequentibus.de instit.
in c.quisquis.de elec.⁊ xvj.q.vij.c.si quis deinceps.⁊ in c.eũ,qui.
de preb.in vj.facit tex.in c.j.de reg.iu.in vj. Hoc tamen vitium
purgari potest, si illi, qui occupauit, ex certa scientia Pape,
prouideatur:vt not.Domi.in d.c.eum,qui.in verb.violenti.in
fi.in ver.no.istud dictum.facit quod not.Sal.in l.authoritate.
C.vnde vi.ver.quero de questione facti.cum fi.vt tradunt Mo
6 der.in c.postulasti.j.eod.¶ †Tertio no.[c] ꝙ ad verificationem
c alternatiue sufficit alteram partem veram esse[2]:vt in regu.in
2 alternatiuis.de regu.iur.in vj.in l.si ita quis stipulatus fuerit.
de verbo.oblig.cum si.vt tradit ibi Alex. ad idem tex.in l.si is,
qui in puteum.§.hoc interdictum.ff.quod vi,aut clã.vbi Bar.
3 Et hoc est de proprietate sermonis[3],licet quandoq; secus repe
riatur:vt no.Bald.hic,⁊ in l.j.in prin.ver.sed an ad veritatem.
de iust.⁊ iur.Et ideo in alternatiua dispositione,vnum in effe-
ctu continetur.l.eum.ff.quan.dies leg.ced.l.si illud.vbi Bal.de
leg.ij.Unde qui alternatiue petit, non dicitur precise alterum
petere.§.huic autem.inst.de act.Et per hoc dubitabile videtur
dictum Bal.quod Moder.hic,in fi.referunt,⁊ sequuntur in.l.
qui sub conditione.§.si quis.ff.de condi.insti. vbi:inquit ꝙ ille,
qui iurauit non venire contra contractum,potest tamen pete-
re ꝙ pretium sibi suppleatur, in quo deceptus fuit:⁊ si peteret
alternatiue pretium suppleri,vel contractum rescindi, dicere-
tur periurus:quia illud,ꝙ est prohibitũ simpliciter, etiam al-
ternatiue prohibetur,per illum tex.⁊ idẽ Ang.ibi dicit,⁊ Cyn.
in l.ij.C.de rescind.vendi.in vj.q.Sed hoc dictum non videtur
verum:quia ille,qui alternatiue petit,non dicitur precise alte-
rum petere,vt dictũ est.Et quia iste,qui petit alternatiue pre-
tium suppleri,vel contractum rescindi, non videtur venire cõ
tra promissionem:quia promisit simpliciter,⁊ absolute nõ con-
trauenire,intelligitur contra voluntatem eius,in cuius fauo-
rem iurauit:sed voluntate eius bene potest,cum ipse iuramen-
tum remittere possit.c.ij.de spon. Et ideo petitio alternatiua,
que in effectu pendet a voluntate debitoris,qui electionem ha
bet.l.plerunq;.in fi.ff.de iure do.non videtur esse prohibita.Et
quia non est verum, ꝙ illud, quod prohibitum est simpliciter,
etiam alternatiue prohibeatur. Nam in contrarium est casus
in l.adigere.§.j.ff.de iure patro.⁊ in l.fi.§.is,qui.ff.qui,⁊ a quib,
⁊ est gl.not.in c.multorum.in verb.aut certe.xxij.q.ij.Non obst.
tex.in d.l.que sub conditione.§.j.de quo gl.opponit.in d.c. mul
torum.⁊ in d.l.adigere.§.j.quia respondet Alb.post Ja.de bel.
in d.l.fi.§.is,qui.ff.qui,⁊ a quib.ꝙ illud est speciale,propter con
ditionem iurisiurandi,fauore religionis. Et vlterius conside-
randum est,ꝙ illa conditio iurisiurandi, que remittitur, non
potest consensu partis induci:quia pretor prohibet.l.quos pro
hibet.ff.de postu.secus est in q.in qua Bal.loquitur,vt supra di
ctum est. Et predicta regula ꝙ ad verificationem alternatiue
sufficit alteram partem esse veram, procedit in oratione affir-
matiua:secus est in negatiua,sm Abb.hic.⁊ idem Ang.in d.l.si

quis ita stipulatus.⁊ sequitur Alex.ibi,⁊ Maria.cõsi. liij.vt ve-
ram. Et conclusio est, ꝙ non sit differentia an negatiue, an af-
firmatiue alternatiua proferatur: quia vtroq; casu sufficit, si
alterum verificetur,ad istum effectum,vt stipulatio committa
tur,⁊ habet locum,vt probatur in d.l. si quis ita stipulatus fue
rit.de verb.obl.⁊ no.Dy.in reg.in alternatiuis.ver.ad secundã
partem.dicens ꝙ in alternatiua affirmatiua sufficit vnum al-
ternatiue verificari,⁊ in negatiua satis est ꝙ alterum negatiue
verificetur,ad hoc vt stipulatio committatur, vt dixi. Sed ad
hoc vt stipulatio non committatur, requiritur ꝙ neutrũ fiat.
Unde quod Abb.dicit,non sum obligatus,si alterum accidat:
debuit dicere, si neutrum accidat:⁊ hoc sic declaratur. Nam si
alterum fiat ex alternatiuis, stipulatio cõmittitur, vt dictum
est:ergo a contrario sensu,si alterum non fiat,nõ committitur
stipulatio:⁊ vt verum sit hoc,ꝙ alterum factum non sit,necesse
est vt neutrum fiat: ⁊ sic vt non obligetur copulatiue, requiri-
7 tur ꝙ neutrum fiat. † Successiue Abb. tractat de natura di-
d ctionis seu[d]: ⁊ conclusio eius est,ꝙ de sui natura augere intelli
4 gitur[4]:vt est tex.in l.si quis ita legauit.ff.de auro ⁊ arg.leg.ibi:
seu ampliandi legati gratia appositum est. Hoc videtur habe
re locum in legatis, in quibus fit larga interpretatio:secus est
in contractibus,vt dicit Jmo.hic,⁊ Mod.sequuntur. ⁊ ita vo
luit Bal.in d.l.si quis.⁊ Abb.hic.facit glo.no.in c.ego Ludoui
cus.in verb.seu.lxiij.dist.⁊ ad idem facit text.vbi Bar.in l.cum
quis decedens.§.fi.de leg.iij.⁊ not.Bal.in l.pe.in ix.oppo.ver.⁊
hoc facit in arg.C.de verb.sign.vbi inquit ꝙ si lego pecuniam,
quam habeo Perusij,seu Padue, vtraq; pecunia venit in le-
gato.⁊ idem Bal.consi.lxxxv.statuto.lib.j.Cald.consil.iiij.in fi.
de ver.sig.Jo.de Jmo.consi.xliiij.in casu premisso.⁊ idem Ro.
consi.ccclxiij.petitur.Fran.Cremo.notab.lv.lego Digestum.
Alex.consi.cxcij.ex themate.ij.dubio.ij.volu.And.Sicu.consi.
xxxiij.libr.ij.Sed aduertendum est:nam ista communis decla-
ratio ad d.l.si quis ita delegauerit.ꝙ procedat in legatis,quia
materia fauorabilis sit,non videtur procedere sine dubio:quia
5 regula est in contrarium[5], cum in legatis debeat fieri stricta[e]
e interpretatio:vnde in dubio videtur legatum ꝙ minimum est.
l.nummis.ff.de leg.iij.l.apud Julianum.alias incipit,idẽ Ju-
lianus.§.scio.de legat.j.⁊ quia testator videtur minus grauare
heredem,quam fieri possit.l.vnum ex familia.§.si rem.de lega.
ij.⁊ quia tex.in d.l.si quis ita legauerit. videtur ponderare na-
turam dictionis seu, que est ampliare. Unde si hoc est de pro-
prietate verbi, ita videtur habere locum in materia odiosa, si-
cut in fauorabili:quia etiam in materia odiosa fit lata interpre
6 tatio,quam proprietas verborum requirit[6].l.cũ lege.vbi Are.
ff.de testa.⁊ no.Cald.consi.j.de consan.⁊ affi.⁊ ideo do.Maria.
hic dicebat, ꝙ sibi suaderi non potest, ꝙ si lego alicui fundum
talem, siue domum talem, ꝙ vtrunq; debeatur: quia videtur
contra mentem testatoris.⁊ istud expresse tenet Bal. hic,versi.
pone,testator.dicens ꝙ si testator legauit equum album, seu ni
grum,alter tantum debetur: quia voluit tantum vnum lega-
re,ex quo loquitur in numero singulari. Et sic limitatur d.l. si
quis.vt procedat, quãdo testator vtitur plurali numero. Jpse
do.Marian.conatur hic defendere intellectum Roge.in d.l.si
quis.videlicet ꝙ dictio seu,ibi ponatur inter genus ⁊ speciem,
⁊ ideo ponitur pro cõiuncta,vt eum plene refert filius eius do.
Bar.Soc.in l.si is,qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb.dub.vbi ipse
non sequitur,sed alium posuit intellectum, dicẽs ꝙ dictio seu,
ibi, iungitur cum relatiuo:quo casu auget, ⁊ ampliat disposi-
tionem.l.ea tamen adiectio.ff.de leg.iij.Sed contra istũ intelle
ctum facit ille tex.qui facit vim simpliciter in illa dictione seu,
que ponitur gratia ampliandi legatum:ergo non videtur hoc
procedere virtute relatiui. Et quia sequeretur quod sine rela-
tiuo ille tex.non haberet locum:ꝙ videtur contra mentem iu-
risconsulti ibi. Et hoc patet in secundo exemplo, dum ibi lo-
quitur de vino,vbi dictio seu,ponitur sine relatiuo:⁊ quia alia
videtur natura copule,⁊ alia istius dictionis seu.Unde postre
7 mo cogitabam[7] quod ille tex.intelligitur prout loquitur,vide-
licet quando dictio,seu,ponitur inter illa, que habent confor-
mitatem,⁊ conuenientiã,ita ꝙ non sunt omnino diuersa.Nam
mundus, ⁊ ornamenta mulieris, de quibus loquitur in primo
exemplo,satis dicuntur parata gratia vxoris.l.augmẽto.§.or-
namenta.⁊ §.mundus.de auro,⁊ arg.leg. ⁊ ideo quando testa-
tor legauit mundum,ornamenta,seu que gratia vxoris parata
sunt:illa dictio,seu, ponitur augmentatiue. Similiter in alio
exemplo,quando testator legauit vina,que erant in vrbe,seu in
8 portu.Nam de portu idem indicatur,quod de vrbe[8]:vt no.in l.
Cesar.ff.de publica.⁊ in c.vbi periculum.§.porro.de elec. in vj.
⁊ quia erat vinum in portu destinatum ad ciuitatem,⁊ ideo re-
9 putatur esse in ciuitate[9]: vt not.Bal.in l.ex facto proponeba-
tur.ad fi.ff.de here.inst.Alber.in l.j.§.j.de off.prefec.vrb.facit.l.
questitum.

quesitum.in prin.l.cui.de lega.iij.Unde tali casu dictio seu,au-
get,quando ponitur inter ea,que idem sunt.c.j.§.verum.de sta
tu regul.in vj.ibi: ab aliquo principe,seu domino temporali. ⁊
in l.j.ff.de his,quib.vt indi. ibi:legato seu fideicommisso. ⁊ cum
dicitur, Alexander,siue Paris:vt per gloss.in l. ad protegen-
8 dum.C.de in lit.dan.tut. † Et quando disiunctiua ponitur in-
10 ter genus,⁊ speciem,resoluitur in coniunctam[10]:vt not.Bart.
in l.Quintus.in prin.ff.de au.⁊ arg.lega.facit quod no. Bal.in
c.j.de eo,qui sibi,⁊ hered.suis.⁊ sic in d.l.si ita quis legauerit.il-
la dictio,seu,ponitur inter ea,que pro eodem reputātur,⁊ ideo
augmentatiue intelligitur.alias ergo secus videtur.Et secun-
dum istum intellectum,dictū Bal. hic verum videtur de equo
9 albo,⁊ nigro,quia ponitur inter penitus diuersa.†Subsequē-
ter Abb.prosequitur,cuius sit electio in penis alternatiuis.Et
prima conclusio eius est, si verba ad iudicem referuntur, eius
electio sit:vt per gl.in c.fraternitatis.xxxiiij.dist.cum si.vt per
Abb.hic.⁊ facit quod no.Abb.in c.ij.in fi.de cohab.cler.⁊ mul.
⁊ in c.ad apostolicam.de regu.cum si.vt per Moder.hic:adde
gloss.in l.si soror.C.de colla.cum si.vt per Alex.ibi. Et tali casu
11 iudex,qui habet arbitrium,minorem debet eligere[11].gl.in c.de
causis.in verb.certa.de off.deleg.cum si.vt per Mod.hic. ⁊ ad-
de dictum Bal.in l.quicūq;.ver.scias etiam.C.de ser.fug. quod
pro not.Alex.sequitur in consi.v.in causa inquisitionis.in fin.⁊
consi.cxj.ponderatis.lib.j.ex quo inferri videtur,ꝙ parum re-
fert an reus,vel iudex habeat electionem:quia sicut reus veri-
similiter minorem penam eligeret, ita etiam iudex facere de-
bet.Et predicta conclusio ampliatur,vt etiam procedat in du
f bio,vt electio ad iudicem [f] pertineat:vt Abb.inferius conclu
dit cōtra Bart.per gl.in d.c.fraternitatis.⁊ in c.sicut.de Jude.
cum si.que in dubio loquuntur.⁊ alleg.etiam tex.in c.quoniam
frequenter.in fi.j.vt lite non contesta.ibi:ita videlicet quod al-
terutra pena,que magis timeri debeat,iudex a principio sit cō
tentus.⁊ in c.querenti.in fi.de verb.sign. Et quia iudex tanquā
minister legis debet imponere penam secundum qualitatem
loci,temporis,⁊ persone.l.aut facta.in fi. ff.de pe. Et quia reus
semper minorem eligeret:⁊ alternatiua nunquam haberet lo-
cum.Et idem,quod hic,Abb.tenet in c.a crapula. in fi.de vita
⁊ honest.cle.Sed tamen opinio Bar.in d.l.j.ff.de effrac.verior
videtur, ꝙ in dubio electio sit rei, vt benignior interpretatio
fiat in penis.l.si preses.ff.de pe.facit regula l.plerunq;,ff.de iur.
dot.iuncta l.omnem.ff.de iudi.Non obstant allegata in cōtra-
rium:quia ea,que primo Abb.dicit,habent locum,quando ver
ba ad iudicem referūtur.⁊ ita loquitur text.in d.c.quoniam.§.
fi.⁊ in d.c.querenti.vt in eis patet. Non obstat ꝙ iudex sit mini
ster legis:quia verum est in pena,que simpliciter arbitrio eius
commissa sit:secus videtur in pena alternatiua,de qua agitur.
Uel secundo licet sit minister,debet secundū dispositionem iu-
ris ministrare, que est ꝙ in alternatiua in dubio electio sit de-
bitoris.Non obstat ꝙ reus semper minorem eligeret:quia hoc
non videtur inconueniens, ex quo statutum alternatiue loqui
tur:videtur enim habuisse vtranq; penam pro equipollēti. Et
hoc patet in debitore ex contractu.d.l.plerunq;.ergo idem vi-
detur in debitore ex delicto.d.l.omnem.de iudi.Uel concordā-
do opi.distingue vt Bar.in d.l.quicunq;. videlicet ꝙ in penis
corporalibus sit electio iudicis:in pecuniarijs in dubio sit ele-
10 ctio rei.†Secunda cōclusio est,ꝙ si verba dirigūtur ad reum,
electio est rei.l.quicunq;.vbi glo.⁊ Bar.C.de ser.fug. cum simi.
vt per Mod.hic.⁊ facit glo.in d.l.si soror.C.de colla.⁊ in l.Lu-
cio.ff.de leg.ij.⁊ no.Bar.in l.j.ff.de cōdic.ex lege. Et hoc etiam
habet locum in dubio, per ea, que supra dicta sunt. Limitatur
tamen ista conclusio,primo ſm Abb. hic,nisi verba ad reū re-
ferantur passiue: vt quia dicatur ꝙ patiatur istam, vel aliam
penam.Et ita,secundum eum,probatur in c.sicut.cum glos. de
Jude.Sed considerandum est,quia in effectu semper reus,qui
debet penam sustinere,se habet per modum patientis:ideo ta-
lis distinctio non cadit.⁊ ad illum tex.in d.c.sicut.Mod. ibi in
fi.dicunt ꝙ intelligitur in pena,que successiue imponatur, sed
ꝙ priuetur officio,vel excommunicetur, scilicet si non haberet
officium. Et ad hoc facit quod infra dicam in tertia limitatio
ne.Uel dicamusꝙ cum dicatur ibi de excommunicatione,que
debet fieri a iudice eodem modo altera pars alternatiue intel
ligitur,ꝙ illud fiat a iudice:ar.l.j.⁊ ꝙ ibi Bar.ff.de reb.du. Se
cundo limitatur non habere locum,quādo in vna parte alter-
natiue esset mors:quia illam non posset reus eligere,ſm Ma-
ria.in d.c.sicut.per tex.no.in l.aut damnum.in prin. ver.proin-
de.ff.de penis.ibi:reo morituro electio mortis a iudice non tri
buitur.⁊ illum pro not.allegat Bald.in l.j.C.de his,qui ad lib.
perue.non poss.Roman.singu.cccxxxvj.quero an iudex.⁊ licet
ille tex.non loquatur in pena alternatiua,quia etiam si nō aga
tur de morte,si vna pena esset pecuniaria,⁊ altera corporalis ci
tra mortem,nō videtur ꝙ reus corporalem eligere possit:quia
nō est dominus membrorum suorum.l.liber homo.ff.ad legem
Aqui.c.contingit.de sent.excom.Et per istam rationem Mo
der.hic reprobant Maria.qui aliter dicit in d.c.sicut.Et repe
rio ꝙ idem tenet Cepo.in l.si fugitiui.C.de ser.fugi. facit quod
no.Bal.in l.Lucio.ff.de leg.ij.ver.caue tamen. vbi dicit ꝙ si sta
tutum dicat, puniatur in centum, vel manus sibi amputetur,
non est proprie alternatiua, sed pena corporalis subrogata vi-
detur in loco pecuniarie:arg.l.si quis id,quod.ff.de iurisd.om.
iud.⁊ in l.si.ff.de in ius voc. Sed tamen in hac limitatione,⁊ su
pra dictis, diligenter considerandum est:quia si in pena pecu-
niaria reus habet electionem, a fortiori in pena corporali hoc
videtur habere:ar.l.si preses.iuncta l.in seruorum. ff. de penis.
vt no.Bal.in l.quicunq;.C.de ser.fugit.vbi ita arguit. Et ideo
videtur ꝙ reus eligere possit quam penam velit, licet in vna
parte alternatiue sit pena pecuniaria, ⁊ altera corporalis. Et
hoc Abb. hic tenet,dum format questionem, ⁊ dicit, puniatur
in centum,vel pes amputetur.Non obstat d.l.aut damnum. §.
proinde.quia non loquitur in pena alternatiua.Non obstat ra
tio Moder. dum dicunt ꝙ reus non potest eligere penam cor
poralem, quia non est dominus membrorum suorum: quia re-
spondetur quod ipse tali casu non disponit, sed statutum, vel
sententia illud facit: sicut quando quis condemnatus fuit ad
mortem,⁊ non appellauit, quia sententia transit in rem iudica
tam.l.diui fratres.vbi Bar.ff.de pen.l.j.§.fi.vbi Bar.ff.de que-
stio.Nam licet quis non sit dominus membrorum suorū, Res-
publica tamē habet potestatem,⁊ est domina membrorū eius:
vt Bar.no.dicit in l.Titio centum.§.Titio centum. el ij.versi.
tertia ratio.ff.de cond.⁊ demonst.Non obstat dictum Bald.in
d.l. Lucio.quia non probatur in iuribus per eum allegatis:
quia loquuntur quando pena corporalis imponitur in defe-
ctum pecuniarie. Jllud tamen dictum ex equitate procedere
potest, quando in prima parte alternatiue ponitur pena pecu
niaria, in secunda parte ponitur pena corporalis, per ea, que
statim dicam.Tertio limitatur predicta conclusio, ſm Jmol.
hic, nisi verisimiliter ex mente proferentis debeat seruari ordo
scripture.c.mandatum.in fin.de preb.in vj.⁊ in c. metropolita-
no.vbi gl.in ver.ex presbyteris.lxiij.dist.⁊ in l.cum pater.§.pe.
qui incipit.a te peto.de legat.ij. Et ad hoc facit,quia si testator
substituit aliquem, vel filios eius talis alternatiua ordine suc-
g cessiuo[g] intelligitur[12]:vt no.Bar.in d.l.cum pater.§.pe.⁊ in l.
12 Gallus.§.quidam recte.ff.de lib.⁊ posth.⁊ in l.pe. C.de ver.sig.
ad idem tex.in l.heredes mei.§.fi.ff.ad Treb.⁊ Rapha.Cuma.
in consi.cvj.mater instituit maritum.Alex.consil.iij.viso testa-
11 mento.lib.ij.cum si.vt dixi in consil.xcv.†Tertia conclusio est,
ꝙ si pena trāslata sit post certum terminum in aliam penam,
13 iudex elapso termino non habet electionē [13], ſm dictum Bar.
in l.cum duobus.§.idem respondet.el ij.ff.pro soc. Nam tali ca
su est ius quesitum fisco, cui iudex preiudicare non potest:quia
tenetur statuta seruare:secus ergo, si fiscus ipse vellet penam
corporalem remittere: quia potest, cum illud in fauorem eius
statutum sit:vt no.Bal.in l.commissorie.C.de pac.inter empt.⁊
vend.⁊ idem Ang.in l.si proprietarius.in prin.ff.de dam.infec.
⁊ in l.quicunq;.in fi.C.de ser.fug.vbi dicit Bart.ita consuluisse
apud Assisium.⁊ bene facit d.l.cum duobus. §.idem respōdet.
⁊ Bar.ibi secundum aliam lec.hoc tenet. ⁊ ad hoc in simili ad-
duco quod no.Bal.in l.j.C.de his,que pene nomine.vbi inquit
ꝙ si testator grauauit heredem,vt det mihi fundum intra cer-
tum diem,sub pena centum,licet post tempus sit commissa pe-
na,possum tamen fundum petere.alleg.Jnno.in cap.Raynal-
dus.de testa.facit quod no.Are.⁊ Domi.in rub.de eo,qui mit.
in poss.in vj.vbi missus in possessionem potest petere debitum,
si non velit expectare ꝙ possessor efficiatur.Quod dictum pro
singulari tradit Roma.singul.cccciij.si reus conuentus. Et ex
his, ⁊ quibusdam alijs consului Florentie ꝙ datio in solutum
facta de quibusdam bonis post certum terminum, non habe-
ret locum volente creditore:vt patet cōsil.xij.Et quod dictum
est in questione nostra,etiam tenet Franci.de Crem.singu.cij.
Titius.⁊ Areti.consil.lxxxix.placet,⁊ late nouissime idem tra-
dit Corneus cōsi.v.licet.in iij.lib. Et tali casu intra terminum
non potest reus prohibere volētem soluere pro eo, vt pena cor
poralis euitetur,ideo soluens repetit,non obstante prohibitio
14 ne[14], vt no.Joan.And.in c.fin.de foro compe.in vj.Bart.in l.
Stichus.de pec.leg.cum simi.vt hic per Moder.⁊ prius Ale-
xan.in l.quanuis.ff.soluto matrimonio.Sed tamen in contra-
h rium est regula [h], que ponitur in l.fin.C.de negot.gest.vbi sol-
uens contra prohibitionem,non repetit.Nec obstat quod non
sit dominus membrorum suorum:quia hic concurrit admini-
12 culum sententie,vel statuti,vt supra dictum fuit.† Quarta,⁊ vl
tima cōclusio,ꝙ licet pena alternatiua imponatur, illa tamen

15 debet imponi secundum q consuetum[15] est, iuxta gl. in l. hodie. in glo. fi. ff. de pen. & in l. quid ergo. §. pena grauior. in ver. onerasset. ff. de his, qui not. infa. & not. Bart. in l. fin. in princ. de priua. deli. Bal. in l. quicunq. C. de ser. fug. & Abb. in c. licet. de pe. cum si. vt tradunt Mod. hic, & idem Abb. in c. inquisitionis. in princ. circa fi. de accu. Mod. ibi. & adde dictum Bal. in c. j. §. iudices. versi. sed nunquid. de pace iura. firm. vbi inquit q iudex, qui non sequitur consuetudinem, facit litem suam. Quod dictum pro notabili refert Barb. consi. xlviij. lib. j. & quod idē tradit de consuetudine consi. xxxiiij. lib. iiij. Nec obstat quod Abb. dicebat hic, q in isto casu consuetudo induci non potest: quia respondetur, vt tradit Imo. in c. ex parte Astensis. de concess. prebend. Postremo no. illud, q Moder. dicunt, q quando alternatiua respicit fauorem creditoris, puta si quis promisit intra mensem soluere centum, vel dare fideiussorem, poterit cogi

16 ad soluendum[16]: vt no. Bar. post Guil. de Cu. in l. quanuis. ff. de pig. act. quia talis conuentio est in fauorem creditoris, ideo nō debet in odium retorqueri. l. quod fauore. C. de legi. Et quia si non posset cogi ad soluendum, esset in potestate debitoris nō soluere: vt Bar. ibi dicit, & sequitur Pau. de Ca. in l. cum proponas. C. de transact. Alexā. in l. iiij. §. si ex conuentione. ff. de re iud. & Mod. hic. Sed ista decisio dubitabilis videtur: quia est contra regulam. l. plerunq. ff. de iure do. vbi in promissione alternatiua est electio debitoris. Unde si quis principaliter promittit soluere decem, vel dare fideiussorem intra mensem, dan-

i do fideiussorem erit liberatus[i] ab illa promissione alternatiua. Non obstat q sit facta ista promissio in fauorem creditoris: quia hoc est verum respectu promissionis absolute: sed illa alternatiua non respicit: fauorem creditoris, sed debitoris. Non obstat q erit in facultate debitoris non soluere: quia hoc non attenditur, cum satis sit q altera pars alternatiue impleatur: nam exigi postmodum poterit a fideiussore. Preterea, dici potest q debitor postea remanebit obligatus, sicut si a principio promisisset cum fideiussore. Et eodem modo dicendum videtur quod si promitto tibi vt possis incidere, & accipere vnum, vel duo plaustra lignorum in meo nemore, electio sit mei debitoris. De qua questione tradunt Mod. in §. plus. versic. nunc autem. instit. de actio.

Additiones.

a Occupare. Adde q occupare dicitur qui totum vsurpat. Bal. in l. pe. C. de cond. inser. & q hoc verbum occupare accipiatur quandoq in malam, & quandoque in bonam partem, vide Card. in d. clemen. j. §. si quis autem. in princip. de sequestratio. possess. & fructuum. Hiero. Sig.

1 Legitimus. Declara nisi vterq scisset impedimētum: nam tunc non sufficeret matrimonium contractum fuisse in sua figura predicta. ita declarat idem Dec. post alios in consil. cliij. in principio.

2 Ueram esse. Uide Deci. in cap. placuit. de testi. in consil. xcv. in principio.

3 Sermonis. Idem dicit Bar. in d. §. hoc interdictum.

4 Intelligitur. Adde Bar. in l. j. C. de naauicu. lib. xj. Archi. in c. ad eius. v. dist. Abb. in c. bone. de postu. prelat. deci. consi. lxix.

5 Contrarium. Idem in regula in testamentis. ff. de regu. iu. sed in contrarium est tex. in l. j. ff. de optio. leg.

6 Requirit. Idem Deci. in c. ecclesia sancte Marie. versic. iij. quia. s. de const. & j. eod. tit. c. sedes. in iij. not.

7 Cogitabam. Cōsidera quia intellectus decij, cum dicit, patitur difficultatem quam ipse obijcit Soci. nam si iurisconsul. facit vim solum in dictione seu, ad quid consideraret conuenientiam & cōformitatem, & illum tex. aliter declarat Alex. de Alexand. lib. ij. dierum genialium. c. iij.

8 Urbe. Et factum in portu an dicatur factum in ciuitate, vide Jas. in l. ius autem ciuile. in fi. verbis. ff. de inst. & iur.

9 Ciuitate. Adde tex. in c. presenti. §. fin. de preb. vbi do. Dec. in consi. dlxxvij. viso copioso. Fely. in c. cum adeo. & ibi Deci. in iiij. not. j. eod. Alex. omnino. in consi. xcviij. lib. iij.

10 Coniunctam. Uide Signo. in consi. cvij. quidam.

11 Eligere. Uide Dec. in c. ex literis. s. de consti.

12 Intelligitur. Aduerte quia hoc argumentū decij non procedit: nam ideo ibi intelligitur substitutio ordine successiuo, quia inter illas psonas cadit ordo charitatis: vt dicit ibi Bar. & etiam Deci. in d. consil. xcv. ea igitur cessante ordo scripture non faceret hoc, sed vis verborum propria locum haberet.

13 Electionem. Seq. Alex. in l. ita stipulatus. in fi. ff. de ver. obl. Fel. in c. sicut. de Jude. & hic. & ita fuit relatum Florentie. de anno 1059. per d. Nicolaum altouitam egregium aduocatū Florētinum, & vide Ang. Are. in tra. malefi. in ver. quos si non soluerit amputetur sibi manus dextera, & vide ibi Ange. de Arimi. & omnino Deci. in consilio xij.

14 Prohibitione. Uide omnino Dec. in c. si quādo. de off. dele. & omnino Dec. in consi. dcxcj. vbi firmat hanc sententiam q solutum pro salute alicuius etiam eo inuito repetitur.

15 Consuetum. Et idem est quādo iudex habet arbitriū: nā tūc non debet excedere penā consuetā. Dec. in c. ex literis. s. de cōst.

16 Soluendum. Uide pro hac decisi. Alex. in l. j. in notab. ff. qui satisda. cog. Jas. in d. l. cum proponas. C. de transac. Salice. in l. quod fauore. C. de legib. Dec. in consi. xij. de hoc tamē dicto dubitauit etiam Jas. in d. l. j. ff. qui satisd. cog. Sil. Ald.

a Moder. Et ibi Dec. lec. j.

b Ante. Nec veritas. & tenet hic Fran. Ripa, vt dixi in cōsue. Par. §. viij. gl. j. q. fi. Idē nouissime Jo. Cor. in l. filiū. de senat.

c Not. Late hic Fely. nu. 4.

d Seu. Franc. Ripa hic, nu. 44. Alexan. consil. cxciij. nume. 4. lib. ij. vbi tetigi.

e Stricta. Dec. l. semper in stipulationibus. vbi tetigi l. in testamētis. de reg. iur. Aymo. consi. xxxij. nu. 3. consi. lxxxvj. nu. 10.

f Ad iudicem. Et bene indistincte, quicquid dicat Decius.

g Successiuo. Et vulgariter tantum, nisi aliud ex verbis, eorumve tractu colligi possit. vt suo loco dixi.

h Regula. Sed illa fallit hic, quicquid dicat Dec.

i Liberatus. Falsum est, nisi promittat pro alio, vel ex causa donationis, & lucratiua. Et sic Fel. bene dicit. faciūt que dixi in tract. vsura. nu. 367. & de eo, quod interest. nu. 121. [redacted]

1 Turbari quis videtur ex iniustitia, & mandato iniusto.

2 Mandatum principis, si est iniustum, officialis non tenetur obedire. 3.

4 Papa si mandat aliquid scandalosum, vel quod sapiat heresim, non est sibi obediendum.

5 Papa si rescribit pro notorie indigno, an sit sibi obediendum

6 Ratio reddi debet ab eo, cui aliquid incumbit ex officio.

7 Statutum disponēs q credatur testibus reddentibus malam rationem, non valet.

8 Ratio reddi non potest de secretis Dei.

9 Ratio reddi non potest de lege positiua, & de his, que consistūt in voluntate principis.

I quando. Sūmatur, & diuiditur vt per Abb. hic. In tex. ibi: exasperare. i. exacerbare, commouere, & asperum facere. facit tex. in c. cū pridem. §. propter malitiam autē. ibi: exasperās est. de renū.

1 Primo nota q ex iniustitia, siue ex mādato iniusto quis turbatur, & admiratur. ad idē tex. in c. cū adeo. j. eo. & in c. solite. de ma. & obe. & facit tex. in c. vera iustitia. xlv. di.

2 vbi dicitur q solēt iusti recte peccatoribus indignari. Secūdo nota q vbi preceptū superioris prima facie deuiat ab honestate, & iustitia, non tenetur officialis immediate parere, sed supersedere pōt, & rescribere, vt probatur hic. per hūc tex. dicit gl. fi. in c. ij. de fi. presb. nō semper esse obediendū literis, vel man

1 dato pape[1] & facit gl. no. quā Bal. & Imo. hic adducunt in aut. de mā. prin. §. deinde cōpetens. in verb. nūcians. qui arguit prelatos, qui nō audēt cōtra literas pape reclamare, q facere nō debēt. & no. Pe. de Anch. cōsi. ccxli. per predicta. & consi. cccxiiij. nisi legibus. cū si. vt late cōgerūt Mod. hic: quorū dictis adde tex. no. in l. si vēdicari. C. de pe. vbi Ang. dicit nō esse parēdum rescripto principis, quando duriorē penā cōtinet, q̄ delictum

2 videatur postulare, sed debet triginta diebus supersedere[2]. Et fuit facta illa lex a Theodosio imperatore ad instantiam diui Ambrosij. xj. q. iij. c. cū apud Thessalonicā. & de his etiā no. Floria. in l. iiij. §. sed & si quis. ff. si. reg. & Cepo. in cau. vj. nu. 6. Bald. consi. xxxix. proponit. lib. iij. Alex. in l. debitoribus. ff. de re iud. facit tex. in c. si qū. de off. dele. in l. j. §. fi. ff. de questio. in l. diui fratres. ff. de pe. Et est aduertēdū q Abb. hic dicit, q tenetur immediate parere: & sic sentit hoc esse in facultate iudicis. Et hoc videtur probare hic, dū alternatiue dicitur, q adimpleat, vel rescribat. Et sic videtur q statim exequi possit, si velit. In contrariū facit: nā imo videtur q iudex teneatur, & debeat omnino supersedere, per tex. in l. rescripta. C. de prec. Impe. offe. ibi: rescripta cōtra ius elicita ab omnibus precipimus refutari. facit tex. in d. l. si vendicari. dū dicit, nolumus. Sed respōderi potest q si constaret esse contra ius, vel quando agitur de duriori pena, iudex supersedere debet: secus videtur, quādo iudex ipse suspicatur, prout loquitur tex. hic. & ad tex. in d. l. rescripta. etiā respondetur, quod loquitur in rescripto, quod specialiter prohibetur in illo casu impetrari, prout Bald. ibi in princi. declarat illum tex. secus in rescripto, quod simpliciter fit contra ius commu

com'n... Vel etiam aliter tex. hic declarari põt, conſiderãdo
quod cum miniſterio dicit̃, quod qualitas negotij dz conſide-
rari diligenter: quia licet prima facie videatur mandatum in-
iuſtum, tamen interius bene cogitando forte apparebit iuſtũ:
& tunc mãdatum dz impleri, prout dicitur in prima parte al-
ternatiue. At finaliter diligenter conſiderando, mandatũ tñ
videt̃ iniuſtũ: & tunc dz reſcribere, prout dicitur in ſecũda par-
te alternatiue. Et concluſio, & regula ſ. firmata per iſtum text.
videtur procedere in iudice, qui cauſe cognitionem adhibere
dz: ſecus videtur in executore, qui ſententiam iniuſtam exequi
debet. c. paſtoralis. §. quia vero. de off. dele. in c. ſi quando. eo. tit.
Et hoc intelligitur, niſi cauſa eſſet criminalis corporis afflicti
ua: vt no. Ab. poſt Inn. in d. c. quia vero. Et maxime hoc videt̃
habere locum quãdo conſtaret de innocẽtia: quo caſu omnino
3 ſuperſedẽdum eſſet [3]. l. j. §. ſi. vbi Bar. ff. de queſt. circa ſi. in ver-
ſicu. item no. & no. Bal. in l. j. circa ſi. C. de confeſ. vbi allegat In-
no. in c. ij. per illũ tex. de pur. vulg. & no. etiã Bal. in l. addictos.
circa ſi. verſ. dicit etiã Inn. C. de epiſ. audi. & facit tex. no. in l. in-
de Neratius. ff. ad leg. aquil. §. fin. Secundo iſta regula videtur
procedere in dubio, prout tex. hic loquitur, dum dicit reſcribẽ-
dum eſſe ad perſcrutandum voluntatem ſuperioris: ſecus er-
go ſi conſtaret de mente: quia tunc ceſſaret rõ, que hic allegat̃.
Et ideo inferri videtur, quod habita ſecunda iuſſione, text. hic
non haberet locum: quia tunc apparet de volũtate ſuperioris.
§. & hoc vero iubemus. in auth. vt nulli iud. Et idem dicendum
videtur, ſi motu proprio reſcriptum emanauit: quia & ſecunda
4 iuſſio, & clauſula, motu proprio, equiparantur [4]: vt no. Bal. in
l. damnoſa. C. de prec. Im. off. quod dictũ pro ſingulari no. Ro.
in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſo. ma. xxxj. fall. Alex. ĩ l. iij. ĩ prin. ff. quod
quiſque iu. Sed ↄ hoc, quod dictum eſt de motu proprio, videt̃
deciſio Cardi. in conſ. cxlij. verſ. & ſi dicatur. conſ. incip. videtur
dicendum. vbi videtur velle quod iſte text. etiã haberet locum
a in reſcripto, quod motu proprio conceditur. & Mod [a]. hic ſe-
quũtur. Sed primum dictum etiam tenet Bal. in c. cum adeo.
verſ. ego puto. j. eod. Et hoc verius videtur: quia ceſſare vide-
tur ratio, que in textu allegatur. ¶ Succeſſiue Abb. querit an
habeat locum iſte text. ſi mandet Papa aliquid fieri ſub pena
excommunicationis, quam incurrat ipſo facto, ſi nõ paruerit.
3 Et ex dictis eius due concluſiones colliguntur. † Prima eſt,
quod ſi dubitatur de mente Pape, ſuperſedere poteſt, & reſcri
bere: quia hoc facit iure permittẽte, vt hic. Unde licet dicatur,
diſtricte percipiendo mandamus: poteſt tamen ex iuſta cauſa
ſuperſederi: vt not. Bal. in c. cum teneamur. de preben. prout il
lum referunt Andre. Sicul. & Mod. hic. Et idem videtur, ſi ex
5 certa ſcientia ſcriptum ſit: quia poteſt probari de obreptione [5]:
vt not. Bald. in l. ſi. C. ſenten. reſcind. non poſſ. verſ. ſed an pote
rit. & facit quod not. Bald. in d. l. ſi. verſ. dicas etiam. & Alex. con
ſil. cxxv. viſo titulo queſtionis. in ſi. libr. ij. Et ratio predictorum
omnium videtur: quia qua ratione ſuperior, qui ſcribit, dece-
ptus videtur in facto principali circa informationem, ita pa-
riter in clauſulis acceſſorijs: ar. l. doli. §. diuerſum. ff. de nou. Et
ad predicta facit l. j. §. queſitum. in ſi. ff. de app. vbi licet a ſenten
tia principis non poſſit appellari, fallit quando fuit male in-
formatus: quia tunc non videtur cognouiſſe de cauſa, vt ibi di
citur. Et predicta concluſio procedit, quãdo eſt dubium de vo-
luntate, prout Abb. loquitur: ſecus ſi conſtaret: quia tunc parẽ
dum eſt mandato, licet durum ſit. ix. diſt. in memoria, vt ſupra
4 dictũ fuit. Sed hoc limitatur, vt in ſeq. concluſione dicã. † Se
cunda concluſio Abb. eſt, quod ſi timetur de ſcandalo, vel ſi
mandatum continet hereſim, vel peccatum, non eſt Pape obe
diendum, vt eſt dictum no. Inn. in c. inquiſitioni. de ſen. excom.
quod Abb. hic refert. Et per hoc infert do. Abb. in d. c. inquiſi-
tioni. quod cardinales non tenentur obedire Pape, etiam ſi il
los excommunicaret, quãdo concilium impediretur. Et idem
Abb. in c. cum teneamur. de prebend. vbi cõcludit non eſſe obe-
diendum iſto caſu, quamuis in mandato, ſiue precepto dictum
ſit, non obſtante ſcandalo. & idem Abb. in c. ſignificauit. de offi.
ordin. In iſta enim concluſione eſt defectus poteſtatis: in que-
ſtione precedenti eſt defectus voluntatis: vt Bald. declarat in
l. reſcripta. C. de precib. Impera. offerend. Et ad predicta facit
5 quod dicam in ſeq. queſtione. ¶ † Ex ſupra dictis Abb. in-
fert ad queſtionem, an parendum ſit, ſi Papa ſcribit pro no-
torie indigno, vt ſibi certum beneficiũ cõferatur. Et conſilium
eius eſt, quod ſic, ſi conſtat de mente Pape in caſu, in quo diſ-
penſare poteſt. Sed contra hanc concluſionem facit, quia diſ-
6 penſatio debet expreſſe fieri [6] per gloſſ. in c. ij. de ſchiſma. & not.
Anto. de But. in c. ſignificauit. in ſi. de off. ordi. ergo non vide-
tur, cum notorie indigno diſpenſatum, niſi exprimatur. Ad
quod bene facit text. in cle. ſi ſummus pontifex. de ſent. excom.
vbi licet Papa ſcienter excommunicato communicet, per hoc

non videtur illum abſoluere: & quamuis ex certa ſcientia nomi
net aliquem, vel tractet ſub titulo alicuius dignitatis, non per
hoc videtur diſpenſare, ſi erat inhabilis: vt in d. clem. habetur.
Et ideo dicit Angel. in l. libertus. & l. ij. ff. de in ius voc. quod li
cet Papa ex certa ſcientia reſcriptum concedat excommuni-
cato, non per hoc videt̃ illũ abſoluere, vt agere poſſit. Pro re-
ſponſione conſiderandum eſt, quod in ſummo pontifice, vel in
principe, prout Abb. hic loquitur, & in promotione ad dignita
a tem, vel alio actu gratioſo, concluſio Abb. vera [a] videtur: quia
princeps habet poteſtatem, & conſtat de voluntate, & illa diſpẽ-
ſatio erat neceſſaria ad validitatem actus, de quo agebatur.
Et in terminis hoc idem dicunt Bald. & Ang. de ſpurio ſcien
ter promoto ad epiſcopatum, in l. imperialis. §. ſi miles. per il-
lum text. cum gl. in verbo, oportet. C. de nupt. facit text. in l. qui
dam conſulebant. ff. de re iudi. cum ſimi. vt tradit Roma. conſ.
cccvij. in caſu propoſite. Moder. in c. preterea. de teſtib. cogen.
Et ad hoc etiam facit, quia licet in dubio non videatur prin-
b ceps vti plenitudine poteſtatis [b], vt per Inno. in c. innotuit.
7 de elec. tamen fallit, quando actus aliter valere non poteſt [7]:
vt not. dicit Pau. de Caſt. in l. ex imperfecto. in ſi. C. de teſtam.
& conſi. ccccxiiij. in facto preſenti. Alex. in l. quanquam. C. de te-
c ſta. mili. Secus [c] eſt in inferioribus a principe, in quibus cauſe
cognitio requiritur & ideo expreſſa diſpẽſatio neceſſaria eſt, vt
Abb. diſtinguit in d. c. ij. de ſchiſ. Et ita intelligitur quod in cõ
trarium allegatur de expreſſa diſpenſatione. Non obſtat tex. in
d. cle. ſi ſummus pontifex. quia per illum tex. concluſio ſupra fa
cta limitatur procedere. quando verba prolata a principe oſtẽ
dunt inhabilitatem: vt quia dicatur, talẽ illegitime natum pro
mouemus. alias ſecus: vt no. concludit Ant. de But. in proe. de
cre. Mod. ſequuntur hic. Et hoc modo multum reſtringitur
ↄcluſio Abb. hic. Et ideo in terminis, in quibus ipſe loquitur,
videtur quod certa ſcientia ſufficiẽs ſit, vt inducat̃ diſpẽſatio:
quia cõſtat de poteſtate, & voluntate, vt ſ. dictum eſt. Non obſt.
text. in d. cle. ſi ſummus põtifex. qui loquitur in verbis enuntia
tiuis, que non diſponunt: ſecus in queſtione Abb. vbi ſunt ver
ba diſpoſitiua, & aliter actus non valeret. Non obſt. dictũ Ang.
quia loquitur in reſcripto, quod conceditur ad iuris cõmunis
6 obſeruãtiam: ſecus videtur in actu gratioſo, vt ſ. dixi. ¶ † In
glo. in verbo, rationabilem. Abb. poſt gl. & Hoſt. primo conclu
dit quod quis tenetur rationem adducere, ſi ex officio ſibi in-
cũbit: vt in teſtibus, a quibus ratio reddi dz. Et hoc intelligit̃,
quando interrogati ſunt de ratione: alias vero teſtes, qui ſim-
pliciter deponunt, bene probant, ſi de ratione non ſint interro
8 gati [8]. glo. Bar. & doc. in l. ſolam. C. de teſt. & per gl. iiij. q. iij. can.
ſi teſtes. §. item ſolum. Inn. & doc. in c. cum cauſam. de teſt. Pre
b feruntur tamen teſtes, qui rationem adducunt [b]: & teſtes, qui
rationem non adducũt, non ſunt idonei ad reprobandum in-
ſtrumentum: vt no. tradit Bal. in l. presbyteri. in ſi. C. de epiſ. &
cler. Et talibus teſtibus, qui rationẽ non adducunt, dato quod
non ſint interrogati, non defertur iuramentum in defectũ pro
bationis: vt not. dicit Bal. in c. j. §. ſacramentum. de conſue. re-
7 cti feud. de quo dixi in rubric. de probat. in ſi. † Et notandum
c eſt quod non valet conſuetudo, vel ſtatutum [c], quod creda-
tur teſtibus malam rationem reddentibus, vt inquit Baldus
in l. ſi non ſpeciali. in fin. C. de teſtam. & iudex ratione generalis
arbitrij, quod haberet, non poteſt credere tali teſti. & dixi in
capitulo primo de appellation. Et quod dictum eſt de teſte,
idem eſt in prelato: vt in gloſſ. hic, quia tenetur reddere ratio-
nem: vt in iuribus in gloſſa alleg. & idem gloſſa in capitu. qua-
liter. el ſecundo. in verbo, rationem. de accuſatio. Facit textus
decima ſeptima queſtione ſecunda. in capit. ſane. nam non di-
citur homo, qui caret ratione. vigeſima ſeptima queſtione ſe-
cunda. capitulo ſi homo. cum gloſſ. j. Et vbi maior eſt ratio, ibi
maior authoritas eſſe videtur: vt dicitur in cap. j. tertia diſtin-
ctione. Et idem eſt in quolibet adminiſtratore, qui tenetur ad-
9 miniſtrationis rationem reddere [9]: vt notat Roma. in conſil.
clxviij. circa prin. in iij. dubio. & conſil. ccccxiiij. quo ad primum.
Abbas conſil. xij. vt clare materia. in vj. dubio. libr. j. cum ſimi-
8 lib. lxxxvij. in caſu premiſſo. in principio. † Secundo Abbas
concludit quod de ſecretis Dei ratio reddi non poteſt, vt in
iuribus allegatis in gloſſa. Unde ſi queratur quare voluit in-
carnari Chriſtus illo tempore, & non prius: ratio reddi non
poteſt: vt per glo. in clementi. j. in verbo, ex tempore. de ſumma
trinita. & tex. not. de peniten. diſtinct. iiij. c. ſi ex bono. vbi gloſſ.
9 prima. & facit text. xj. queſtio. j. in c. ſacerdotibus. in fine. † Ter-
tio concludit, quod de iuſtitia poſitiua, & de his, que conſi-
10 ſtunt in voluntate principis, ratio reddi non poteſt [10]: vt per
gloſſam in l. j. §. pueritiam. in verbo, pretor ratus. ff. de po-
ſtulan. cum ſi. vt late tradunt Mod. hic. Et no. etiã Bart. in l.
relegati. ff. de pen. vbi dicit quod in his eſt pro ratiõe volũtas.

& Bald.in l.Gallus.§.si eius.ff.de libe.& posthu.vbi dicit quod quando habemus legem,vel statutum,non debemus vlterius
11 inuestigare [11] rationem.

Additiones.

a ¶ Vera. Adde quod pro opinione abb. facit etiam doctrina Bar.in l.barbarius.ff. de offi. pretor.
b ¶ Adducunt. Quod testes q rationē adducunt non adducentibus preferātur,vide etiā per eundē Deciū in l.j.ff.si cer.peta.
c ¶ Statutum. Quod non valeat statutum quod credatur testibus malam rationem reddentibus, vide etiam per Decium in consilio xxxvij. Hiero. Sig.

1 ¶ Pape. Adde Deci.in c.nā concupiscentiam.§. de consti.
2 ¶ Supersedere. Et hunc tex.vnicum in iure dicit Hipo. in l.j.§.fina.ff.de ques.
3 ¶ Esset. Adde Deci.in c.inter ceteras.§.hoc titu. in c.in literis.de offi.dele.& vide Hipo.marsi.in d.l.j.§.fi.ff.de ques.
4 ¶ Equiparantur. Adde Deci.in consi.cxxxvij.in prin.
5 ¶ Obreptione. Eodem modo potest probari de subreptiōe nō obstante hac declara.deci.in c.j.de confir.vti.vel inuti.& ibi dicit quod talis clausula non purgat falsitatem narratorum.
6 ¶ Expresse fieri. Facit quod voluit Cardi. in cle. si romanus. de preben.vbi voluit ꝙ non censetur dispensatum cum inhabili cui papa mandat prouideri de beneficio.
7 ¶ Non potest. Adde Fel.in c.j.de const.in c.cum inter.de resc. Lancel.galiau.in rep.l.centurio.ver.iij.limita.ff. de vul.& pup. deci.in c.quoniam.de off.dele.in c.ij.de appel.
8 ¶ Interrogati. Hoc idem voluit deci.in consi.c.in prin.vbi dicit hoc habere locum in criminalibus, ꝙ testes non assignantes rationem dicti sui probent.cuius contrarium dicit idē Decius in c.at si cleri.in prin.de iudi.
9 ¶ Reddere. Idem Deci.in consi.cx.vere vt puto.in ij.dubio. in prin.& omnino in cōsi.cccclxiiij.in prin. Et quando dicatur reddita vel non,vide Pari.consi.xvj.lib.j.
10 ¶ Non potest. Idem in rub.de pba.& faciunt dicta per eum in rub.C.de edē.& in c.j.in ij.lectu.ad fi.de cōsti.in c.que in ecclesiarum.de consti.
11 ¶ Inuestigare. Adde Imo.in c.irrefragabili.in fi.de of.ord. vbi inquit,ꝙ sufficit sic statutū esse.& idem Bal.in.l.j.§.si initiū. ff.de postu.per quē tex.dicit Bal.in l.de quibus.ff.de legi. ꝙ de substantia cōsuetudinis nō est ratio Bal.in consi.clxvj. lib.j. in consi.cccclxxiij.lib.v.in rub.de consti.ver.constitutio.in l.j. ver. item alle.C.si plu.vna sen.Calc.cōsi.iij.post prin.Ias.cōsi.clxxxviij.ante fi.lib.ij.deci.consi.cccccLxiij.duo dubia, Sil.Ald.

a ¶ Moder. Scilicet Feli.& bene,quicquid dicat Decius.
b ¶ Potestatis. Deci.infra de off.dele.c.quoniam Abbas.
c ¶ Secus. Decius j.de ele.c.cū in cūctis.§ inferiora.gl.Gemini.Phili.Fran.c.j.de etat.& quali.ordi.in vj.Specu. tit. de dispensa.§.viij.nu.iij. Panor.c.diuersis.de cleri.coniuga. [redacted]

1 ¶ Religiosi possunt super decimis priuilegiari a Papa.
2 Rescriptum impetratum contra religiosos,an valeat,non facta mentione de religionis qualitate.
3 Priuilegium quando dat formam rescriptis impetrandis, si forma non seruetur,rescriptum non valet.
4 Priuilegium restringitur ad causam suam limitatam.

1 **Cum ordinem.** † Summatur, & diuiditur vt hic per Abbatem. ¶ Primo nota ꝙ super decimis pñt religiosi,& alij,a Papa priuilegiari.c.ex parte.el j.vbi gl.declarat.de deci. Et sic licet in totum tolli non possint,iuxta not.in c. que in ecclesiarū.de consti. tamen quibusdā personis a Papa remitti possunt:vt gl.no.cōcludit,quā Host.Io.And.& Abb. post alios ibi sequūtur in c.a nobis.in verbo, exēptus.de deci. Debet tñ tale priuilegiū stricte interpretari:vt no.Oldr. consi. clxxxvj.questio est,vtrū priuilegiū.Rom.cōsi.clxxx.si admitti-
2 mus.in fi.cū si.vt dixi cōsi.cxiij. ¶ † Secūdo no.vt Ab.dicit hic,
1 ꝙ rescriptū impetratū cōtra religiosos valet,[1] licet non faciat mentionē de qualitate religionis,& cuius ordinis sint: satis est etiā cōstare cōtra cuius monasterij religiosos impetratio fit, vt pbatur hic p locū a speciali: q2 si cōcedit specialiter religiosis Cistercīēsibus,ergo videt ꝙ nō sit de iure cōmuni. Ista tñ ratio,quā Ab.adducit,absolute nō pcedit: q2 qñq3 specialiter alicui cōcedit,qd tñ gñaliter cōpetebat:vt no.in c.j.§.e.& gl.ibi. & facit tex.in c.aduersus.j.de her.dictū tñ Ab.in se verū videt: q2 nō reperitur iure cautū ꝙ de qualitate ordinis debeat mentio fieri,sed sufficit ꝙ certū sit cōtra quos rescriptū impetrat.

Et si dicat,si cōstabit de monasterio,& cōstabit de qualitate ordinis monasterij: dico ꝙ illud verū est,sed satis est ꝙ in impetratione nō requirit ꝙ hoc exprimat: & valet rescriptū, dato
3 ꝙ superior ignoret qualitatē religionis. ¶ † Tertio no.ꝙ vbi
2 priuilegium dat formam rescriptis impetrandis, non valet rescriptū nō seruata forma tradita in priuilegio [2]. Et secundū Abb.hic,nō bene allegatur iste tex.ꝙ rescriptū impetratū contra priuilegiū debeat facere mētionē: quia hic de priuilegio in per decimis nihil dicitur,s3 solū de ordine. Sed aduertēdū est, q2 imo videt bene pbari hic qō rescriptū impetratū cōtra priuilegiū nō valet,nō facta mētione de priuilegio: q2 rescriptum respicit ordinē cōueniēdi,in quo isti erant priuilegiati, & ideo de tali priuilegio d3 mētio fieri,q2 rescriptū est contra priuilegiū: & hoc modo bene allegat. Et ita hunc textū allegat Spe. in ti.de rescri.presentatione.§.rōnē quoq3 eius,cōtra quē impetratur rescriptū.in ver.itē excipit. Bene verū est,ꝙ de tali priuilegio decimarū non d3 mētio fieri: q2 respicit perēptoriā exceptionē,cui nō derogatur p rescriptū: & tali casu rescriptū non est contra priuilegium. c.j. de lit. conte. in sexto. & dictum fuit in capitulo primo §.eodem.& Abb.hic se inferius declarat. Et per istū tex.Bal.hic.ver.istud cap.est argumentū. dicit ꝙ non valet rescriptū impetratū super feudo,non facta mētione feu-
3 di: [3] q2 causa feudi pprios habet iudices: vt not.in c.ceterū.j. de iudi. Et pari rōne And.Sicu.infert hic,versi.ex hoc infero. ꝙ
a non valet rescriptū cōtra scholarē,[a] non facta mentione ꝙ sit
4 scholaris: [4] q2 scholares pprios habent iudices.aut. habita.C. ne filius pro patre. Mod.dicūt aduertēdum esse: q2 isti Cisterciēses nō habēt proprios iudices,imo nō sunt exēpti, vt Imo. hic in fi.dicit: & ideo nō videt bene inferri,quod Bald.& And. Sicu.hic dicūt. Et cōsiderandū est,ꝙ cū isti Cisterciēses essent priuilegiati respectu fori,vt nō possent conueniri nō facta mētione de ordine ipsorum, ideo non valet rescriptum,per quod tollitur priuilegium fori,nisi fit facta mentio de priuilegio: & sic in causa feudi,& scholarium. In causa feudi,facit quod not. Signo.consilio ccccx.quidam do. Ianolus.vbi inquit quod natura bonorum feudalium est separata ab alijs: ideo de causa
5 feudi non videtur facta dispositio,nisi exprimatur. [5] Et in causa scholaris facit quod not. Abb.in c.fin.in princip. de presum.
4 ¶ † In gloss.prima de intellectu decretalis, infra videbimus. Ex his,que Abb.hic dicit,referendo Cald.habetur quod priuilegium restringitur ad causam suam limitatam,in quo late insistunt Moder.hic. Et addatis quod priuilegium est stricti iuris, & non extenditur ad aliam rem, nec ad aliam perso-
6 nam: [6] vt not.Bal.per illum textum in l.prima. alias secunda. C.de legib.& facit text.in capitu.sane.vbi Abbas de priuileg.& idem Abbas in capitu.querelam.de electio. Et ista conclusio limitatur primo, nisi ex stricta interpretatione priuilegium redderetur inutile: quia taliter debet interpretari, vt aliquid operetur.capitu.in his.de priuileg. vbi Abbas. & not. Anto. de Butr.in capitu.dilecti.iiij.oppo.de foro competenti. facit capitu.pastoralis.in princip.de appellatio.cum sim.vt dixi ibi. Secundo limitatur non habere locum, quando priuilegium posset esse inutile: quia talis potentia etiam facit quod priuile-
7 gium late debeat interpretari.[7] capitu.licet. de priuileg. in vj. & gloss.ibi in verbo,non debent.& not.Abb.in capitu.quam sit. de Iude. Tertio predicta conclusio procedit, quando priuilegium derogaret iuri communi: secus est si derogaret speciali statuto,vel consuetudini: quia tūc fit lata interpretatio,vt not. Antonius de Butrio per illum textum secundum vnum intellectum, in capitu.olim.versic.& secundum hoc habes. de verb. significatio.facit quod not.per glo.in c.statutum.in verbo,numerandum. de preben.in vj. Quarto fallit predicta conclusio,
8 vbi agitur de proprietate verborum: quia tunc [8] potest fieri lata interpretatio,quatenus proprietas verborum requirit: vt not.dicit Cald.consilio primo de consanguinita.& affinitate. & idem not. Aretinus per illum textum in l.cum lege. ff. de testamen. vbi bene probatur quod in materia odiosa, & penali fit lata interpretatio, secundum quod proprietas verborum videtur requirere. ¶ In gloss.fin.conclusio est,secundum Ab. post alios,quod text.hic loquatur in rescripto concesso ad iuris obseruantiam simpliciter, & non valet: quia non faciebat mentionem de priuilegio dato ordini Cisterciensium quod nō possent conueniri, nisi facta mentione de ordine: & sic tale priuilegium respiciebat exceptionem dilatoriam, & dabat formam literis impetrandis, merito rescriptum impetrandum non valet. Sed considerandum est quod non caret diuinatione quod isti haberent priuilegium,ꝙ isti non possent cōueniri non facta mentione ordinis. Item stante tali priuilegio non esset vis ꝙ rescriptum impetratum fuisset super decimis, vt loquitur tex.hic: quia idē est & in alijs rebus,super quibus non essent

essent privilegiati: ⁊ ideo debet intelligi quod essent privilegia-
ti hoc modo, quod non tenerentur respondere super decimis,
⁊ aliis, in quibus erant privilegiati, nisi esset facta mentio de
ordine ipsorum: vt in gl. j. habetur. Vel dici pōt quod isti Cister-
cienses essent persone multum privilegiate, ⁊ propter hoc non
valet rescriptum contra illos impetratum simpliciter non fa-
cta mentione ipsorum: quia Papa non ita de facili contra eos
literas cōcessisset, cum sint persone multum privilegiate. Sed
tamen iste intellectus non videtur procedere: quia privilegia
non debent multiplicari: ⁊ ideo in generali dispositione, etiam
9 persone privilegiate includuntur: [9] vt est text. no. in l. in frau-
dem. §. fin. vbi Bald. ff. de testa. mili. vnde non est recedendum
a communi intellectu. ¶ In eadem glos. ibi: venire tamen de-
bent. ita conclusio gloss. procedit, ⁊ haberet locum in dubio: se-
cus quando constaret, iudicem non habere iurisdictionem:
quia tunc citatus non tenetur venire, vt Abb. hic concludit,
per ea, que ipse adducit. Et idem tenet gloss. ⁊ Abb. in c. si duo-
bus. in verbo, cognoverit. de appel. ⁊ in l. ij. ff. si quis in ius vo-
cat. non ierit. ⁊ ideo clericus citatus coram seculari, compare-
re non tenetur: vt per gloss. in capitu. convenior. in verbo, con-
grueret. xxiij. q. viij. ⁊ in c. placita. in gloss. fina. xv. questio. iiij. ⁊
no. Old. consi. lxxxiij. an episcopus. cum simi. vt tradunt Mo-
der. hic, ⁊ dixi in dicto c. si duobus. Ex quo Abb. infert quod si
episcopus citaret fratres mendicantes, qui notorie sunt exem-
pti, ipsi non tenentur comparere. Et pari ratione inferri po-
a test, quod scholaris [a] citatus a pretore, non teneatur compare-
re: quia constat de privilegio eius, in authen. habita. C. ne filius
pro patre. Unde in q. gloss. hic isti religiosi non tenentur com-
parere, quia cōstat de eorum privilegio: vt tenet Abb. hic, post
Cald. ⁊ alios. Sed contrarium in hoc tenent Bald. Imola ⁊
Moder. hic, quia isto casu iudex delegatus, competens vide-
tur: ergo valet processus, si non opponatur: vt per gloss. in cle-
menti. ij. vt lite penden. ⁊ quia licet notorium sit, debet tamen
proponi, ⁊ allegari: vt per glos. in clement. appellanti. de appel-
lat. Et hoc patet in legatis, qui habent privilegium insertum
in corpore iuris, vt non possint conveniri. l. ij. ff. de iudi. §. lega-
tus. ⁊ tamen citati comparere tenentur, ⁊ sua privilegia allega-
re: vt est text. in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Ad ista tamen re-
sponderi potest, quod stante exceptione notoria, supra dicta
non habent locum: vt not. Abbas in dicta clementi. appellan-
ti. vbi inquit quod notorium debet allegari ab eo, qui est pre-
sens. secus in absente: quia si non tenetur venire. ergo nec alle-
gare. Et idem Abb. dicit in c. ex parte. el j. de appella. Non ob-
10 stat [10] quod dicitur de legatis, qui debent comparere allegatu-
ri privilegium suum. dicta l. si quis ex aliena. quia debet intelli-
gi vt compareant ad istum effectum, vt faciant fidem de lega-
tione ipsorum, quia non constabat illos esse legatos: sed in ca-
su nostro constat istos esse religiosos Cistercienses. ¶ In fine
gloss. ibi: alias teneret sententia contra eos lata. Hoc est verū
respectu contumacie, secus esset in causa principali: quia non
est iudex, nisi pronuntiaret se competentem, vt Abb. hic conclu-
dit. Et hoc etiam procedit, dato quod Iudex ipso iure non ha-
beret iurisdictionem vt no. Abb. in cap. ex parte decani. in iiij.
no. infra eo. ⁊ ideo vtile est semper pronunciare se competentē,
vt no. Imo. in d. c. si duobus. de appel. Et ista conclusio proce-
dit, nisi iudex esset omnino incapax, prout est iudex secularis
contra clericum: quia tali casu licet pronuntiaret se competen-
tem, sententia nihil valet: vt not. Abb. in ca. si diligenti. de foro
competen. Ex quo videtur quod idem esset dicendum, si isti re-
b ligiosi exempti [b] essent, per ea, que habentur in c. cum tempore.
de arbitris.

¶ Additiones.

a ¶ Scholaris. Adde ꝙ contrarium voluit expresse Alex. in l.
ij. ff. si quis in ius voc. non ierit. vbi dixit quod scholaris qui pri-
vilegium habet declinandi forum potestatis, si coram eo cita-
tur, tenetur comparere ad allegandum suum privilegium, ali-
ter mulctari posset ab ipso pretore. Et vide eundem dominū
Alexan. in consi. cj. in v. vol. versi. pro hoc bene facit. ⁊ dixi alias
in c. si duobus. in apostillis, vbi per Decium de materia. j. de
appel. Hiero. Sig.

1 ¶ Valet. Aliter videtur loqui Henri. boic hic, quem vide.
2 ¶ Privilegio. Quid de exemptis an valeat rescriptum cōtra
exemptum non facta mentione exemptionis, vide Felin. in c. j.
vers. ij. restringe. s. eo.
3 ¶ Feudi. Hoc melius probat tex. in c. ex parte b. de foro comp.
⁊ hoc dicit esse sing. Jas. in cons. ccxxiiij. principale dubium in
pri. li. ij. ⁊ in cons. lxx. super vtraque. vers. confirmo. ⁊ ij. li. iij. ⁊ ce-
lebrat valde idem Jas. in cons. cclij. vera ⁊ iuridica. li. iiij. super
legitimatione tamē ad feudi successionem in quo fuit tacitum
quod erat feudum nobile quod non vitietur. Pau. de Castro
cons. ccccivj. visis.
4 ¶ Scholaris. Quid si in literis clericatus narratum sit quod
sit scholaris cum non sit, vide Vero. cons. xj. in causa criminali.
5 ¶ Exprimatur. Et quod in qualibet dispositione generali nō
comprehendatur feudum nisi exprimatur, tradit late Baldus
in cons. ccvij. questio est spurius. in fi. li. ij. Car. Alex. in c. j. in fi.
in tit. de invest. de re alie. fac. Deci. in cons. cxxxix. in fi. quamuis
secus videatur in vniversali. Dec. cons. ccclxxxix.
6 ¶ Personā. Adde Dec. in cons. cxiij. in princ. in cons. cccccxij.
⁊ quando large interpretetur vide eundem. cons. xj. a fin. ⁊ vide
eundem Decium in c. causam que. in fi. de rescript. ⁊ quod non
extendatur de persona ad personam vi. Dec. in consi. dxvj. vbi
ponit plura exempla in c. eccle. s. Marie. nu. xxxviij. s. de const.
⁊ in c. cum accessissent. nu. 61. eo. tit.
7 ¶ Interpretari. Adde Dec. in c. ecclesia. s. Marie. de const.
8 ¶ Quia tunc. Adde Dec. in c. cum accessissent. de constitu.
9 ¶ Includuntur. Vide eundem in l. j. ff. de reg. iur. in l. j. in v. no-
tabi. C. de eden.
10 ¶ Non obstat. Pro hoc tamē est dictum Bal. in cons. cclxxvij.
nu. 2. lib. j. vbi voluit quod text. in d. l. si in aliena. intelligendus
sit in dubio. Sil. Ald.

a ¶ Scholarem. Barba. hic, Fran. Ripa supra eod. c. j. nu. xcix.
b ¶ Exempti. Jo. And. reg. scienti. in fi. in Mercurial. [redacted].

1 ☞ Promotus non dicit̄ quis in episcopū, nisi sit cōsecratus.
2 Imperator an possit concedere privilegia ante coronationem.
3 Capitulum continetur nomine ecclesie, sine episcopo.
4 Mandatum, ⁊ preceptum, qualiter differunt.
5 Tempus date cōsideratur in rescripto quo ad surreptionem.
6 Judeus factus Christianus est capax beneficij.
7 Mandatum factum capitulo non afficit singulares personas.

Sam te. Summatur, ⁊ dividitur, vt
per Abb. ¶ In tex. ibi: si be-
ne meminimus. Et in simili dicitur, nisi fal-
lor, in l. j. in principio. ff. de iusticia ⁊ iu. ⁊ in l. j.
in fi. ff. de orig. iur. Ista tamen verba pro affir-
1 matiua [1] simplici accipiuntur, vt not. Bald. ⁊
Doctores in dicta l. j. ff. de iustitia ⁊ iure. ¶ In tex. ibi: decano,
⁊ ecclesie. Facit text. in. c. ex parte decani ⁊ capituli. infra eodē.
⁊ in c. cum inter vniversas. ibi: ad decanum, ⁊ alios canonicos
vestros. infra de electio. ⁊ in cap. post electionem. ibi: decano, de
conces. preben. Nam ideo specialiter decanus nominatur, quia
ipse est honorabilior capituli: vt per glos. in d. c. cum inter vni-
versas. Sed contra hoc facit quia decanus dicitur a pluribus
archipresbyter. c. ad hoc. de offic. archidia. ⁊ archidiaconus est
maior archipresbytero, quia illi est subiectus. dicto c. ad hoc. ⁊
in c. j. de offic. archipresbyteri. Et cum in ista Ecclesia esset ar-
chidiaconus, vt probatur hic in fi. potius illi scribendum fuis-
set attenta maiori dignitate, ⁊ ideo dicēdum videtur quod hic
⁊ in iuribus preallegatis, scribatur decano, quia agebatur de
ipsius interesse: vel quia in illis casibus ipse habebat potesta-
tem, de consuetudine, saltem: quia officium decani est potius
de consuetudine, quam de iure: vt per glos. c. ex parte. de cleri.
non residen. ¶ In text. ibi: dedignari non debes. Differentia
2 est inter verbum, dedignari, ⁊ indignari: [2] vt per gloss. xlv. dist.
in c. vera. de quo tamen Archidiaco. ibi, ⁊ Dominicus in fine
1 qui aliter, ⁊ melius loquitur. ¶ † Nota primo secundum Ab-
batem post alios, quod antequam quis sit consecratus in
episcopum, non dicitur promotus, per istum textum, con-
iungendo principium cum fine. Sed hoc dictum dubitabi-
le videtur: quia electus promotus videtur, vt probatur in c.
cum in cunctis. §. hoc sane. cum gloss. in verbo, promoti. in-
fra de electio. ⁊ facit tex. in c. super his. de accus. ⁊ text. hic, dum
dicitur quod tempore date, erat canonicus, ⁊ archidiaco-
nus. Nam si electus fuisset, dixisset illum fuisse electum, sicut
dixit de archidiaconatu, ⁊ canonicatu. Nec obstat quod di-
citur quod non erat consecratus: quia intelligitur nec ele-
ctus per supradicta: ⁊ quia terminus, promotus, videtur
terminus communis. capitulo, non magis. in fine. ⁊ capitu.
finali. in fine. ne clerici vel monachi. ibi: spem totius promo-
tionis amittant. ⁊ ideo satis verificatur in electo. Et sub-
ijcit Abb. in hoc primo notabi. quod ante consecrationem
3 non dicitur episcopus, per textum [3] in capitulo, tua. de his,
que fiunt a prelato. ibi: episcopo, vel electo. vbi etiam Ab-
bas in primo notabi. Et ideo ante consecrationem appella-
tur electus. c. tam literis. in principio. ⁊ Abb. ibi, de testib. ⁊ in
c. nosti. de elect. vbi Abb. in vlti. nota. cum simi. vt late tradunt

Moder. hic, & habetur in tracta. de episcopo. in iij. libr. in capitulo de effectu confirmationis. Et adde bonum textum in capitu. inter corporalia. §. sicut ergo. de transla. episcopa. quem tex. allegauit Aret. in c. meminimus. de accusa. secus temen est in abbate, qui ante benedictioné Abbas dicitur. c. j. de supplé. negligen. prelato. Et istam differentiam Oldr. ponit consilio xiiij. cum queritur. Abb. in c. quanto. de offic. ord. in c. meminimus. in principio. de accus. vbi rationem diuersitatis adducit: quia consecratio ordinem episcopo confert: secus est in benedictione: vt late etiam dicunt Moder. hic. Sed adde gloss. in c. j. de supplen. neglig. prelat. que dicit quod Abbas ante benedictionem nihil potest: allegat capitulũ nosti. de electio. quod loquitur in episcopo: & sic videtur equiparare Abbatem episcopo. Et facit tex. in c. inter monasterium. in fi. de re iudica. vbi etiam Abbas ante benedictionem appellatur electus. Non obstat text. in c. j. quod allegatur de supplen. neglig. prelator. quia ibi ante benedictionem non appellat Abbatem simpliciter: sed dicit text. Abbates substitutos, id est, electos. Et idem etiã potest dici de episcopo, qui licet absolute non dicatur episcopus ante consecrationem, dicitur tamen episcopus electus. gl. nota. in data sexti. in verbo, Episcopus. Et quandoque etiam episcopi consecrandi, appellatur episcopi simpliciter, vbi tractatur de consecratione episcoporum, in c. quoniam. lxxv. dist. & in c. prouida. in fine. de electio. in vj. Et quando tractatur de concernentibus iurisdictionem, respectu iurisdictionis electus[a], episcopus dicitur, cum habeat iurisdictionem: vt not. Dominicus post Joan. Andre. in c. cum ex eo. de electio. in vj. vers. notat incidenter. & facit gloss. in clemen. j. in versic. iurisdictionem. de foro competen. cum similib. vt tradunt Mod. hic. Et concludendo non videtur differentia inter abbatem, & episcopum, data paritate terminorum: quia aut sumus in materia, que explicari potest per Episcopum ante consecrationem: & Episcopus dicitur, licet consecratus non sit. Et idem est in Abbate in his, in quibus habet potestatẽ. Aut sumus in his, que non potest Episcopus ante consecrationem: & non dicitur Episcopus. Et idem esset in Abbate, in his, in quibus non habet potestatem ante benedictionem: de quibus habetur in d. c. j. de supplen. negligen. prelato. Solum ergo videtur differentia, quia Abbas per electionem fere consequitur totam suam potestatem: non sic in Episcopo ante cõsecrationem. Et quod dictum est de Episcopo, idem est de pontifice: quia appellatione pontificis non venit electus, secundum glos. quam Abb. hic allegat, in clem. ij. in verbo, Pontificum. de celebra. missarum. Ad idem glos. in clem. j. in verbo, Pontifice. de penis. Hoc tamen fallit in summo pontifice: vt per glos. in data sexti, in ver. Pontificatus. que allegat text. in c. de vitanda. de election. Et
2 quod dictum est de Episcopo, idem videtur in † Imperatore
4 qui ante coronationẽ non dicitur Imperator, vt dicũt[4] Moder. hic, allegando Angel. in l. bene a Zenone. C. de quadr. prescrip. qui in libro meo hoc non dicit. Sed vide Bartol. qui hoc dicit in l. ex eo. ff. de testa. milit. vbi allegat d. l. bene a Zenone. & glo. ibi, in verbo, insulas. que dicit quod non valet priuilegium
5 Imperatoris ante coronationem[5]. bene facit text. in clement. j. circa medium. ibi: ego enim Romanorum rex, annuente Deo futurus Imperator. de iureiuran. Bart. tamen tenet quod priuilegium concessum ab eo ante coronationem valet, in l. sed & reprobari. in princip. ff. de excusat. tuto. Et quod sola electio habeat administrationem, tenet glos. in c. indemnitatem. de elec.
b in vj. in ver. authoritate. Et de hoc late tradunt Moder[b], in c. per venerabilem. versicu. quarto quero. qui filij sint legi. & notat Bald. in proe. rex pacificus. supra. vbi allegat Archidiaco. xciij. dist. in c. legimus. Et de consuetudine approbatur quod administret statim post electionem, vt Abb. dicit in c. venerabilem. circa fin. de electio. Sic etiam Doctor non videtur ante
6 acceptum birretum, licet licentiatus[6] sit. Baldus in l. athlete. in princip. de excusat. tutor. Et hoc clarum est in licentiato: quia licentia non tribuit dignitatem, vt dixi in c. clerici. de iudic. secus forte esset quando Doctor declaratus sit a vicario, licet nondum acceperit insignia a Doctore. Et ex eo quod dictum est de Episcopo non consecrato, infert Bald. in l. nondũ. C. de furt. in princip. versicul. item si ciuitas. quod si ciuitas interfecit electum, non tamen dicitur interfecisse Episcopum, in ex c. ita nos. xxv. q. ij. & facit glos. in clementi. ij. de celebr. missa. quem Ab. allegat hic: vbi priuilegium datum Episcopis non habet locum in electis. Ad idem glossa in clementina prima in principio in verbo, quemuis, in fin. de penis. & in c. j. de relig. do. Et hoc sane intelligit, nisi materia esset pariter proportionabilis electo & confirmato, sicut consecrato: vt concludit Domi-
3 nic. per istum tex. in c. fin. circa finem. de priuile. in vj. ¶ † Secundo nota ibi: decano & ecclesie. quod nomine ecclesie venit capitulum sine episcopo, vt per Abbatem hic. textus tamen loquitur hic de decano. De Episcopo vero, & capitulo, quia reputatur vnum corpus, in c. nouit. de his, que fiunt a prela. dicẽdum est vt tradunt Moder. supra eodem in proemio. & in capitulo cum olim. de re iudicata. Sed de capitulo, & decano, prout loquitur text. hic, reperio Baldum in capitulo fina. de electio.
7 qui dicit quod nomine capituli continetur prior, & decanus [7]. & notat Abbas per illum tex. in c. cum inter diuersas. primo no.
c infra de election. vbi inquit quod decanus[c] est de capitulo. Et hoc, secundum eum, ibi intelligitur, quando decanus sit canonicus: alias secus. Sed ista resolutio non videtur bona: quia si decanus sit canonicus, tunc erit de capitulo ratione canonicatus: & non erit verum dicere quod decanus sit de capitulo. Et ideo concludendum est quod decanus non sit de capitulo: quia decanus, archidiaconus, & prepositus, & alij, qui habẽt inferiores dignitates ab episcopo, non dicuntur esse de capitulo, vt not. Abb. concludit in c. dilecti. in primo no. de maiorit. & obe. & in c. cum olim. de re iudi. & in c. auditis. de elec. & no. Do. in c. fi. de preb. in vj. Et hoc intelligitur, nisi aliquo iure speciali talis haberet vocem in capitulo: arg. c. cum in ecclesia. de preb. in
4 vj. ¶ † Tertio no. ibi: mandatum, & preceptum. quod differen-
8 tia est inter mandatũ, & preceptum[8]. Nam mãdatum de se nõ necessitat: vt in ti. ff. mãda. secus vbi fit a superiore: vt per Abb. hic. Et sic, secundum eum, mandatum quod emanauit a superiore: preceptum dicitur. Et facit quod no. Pau. de Cast. in l. j. in prin. ff. quod iussu. vbi dicit quod mandatum factum illi, qui est in potestate, dicitur iussus, & preceptum. Unde mandatum, & iussus, quandoque ponuntur pro eodem: vt no. Card. in cle. dudum. in viij. no. de iud. Et concludendo, preceptum in se semper habet necessitatem. xiiij. q. j. in c. quod precipitur. mandatum vero potest esse voluntarium: vt in ti. ff. manda. Et dicit Archi. quem Abb. hic refert, in dicto c. quod precipitur, quod mandatum tenet medium inter preceptum, & consilium. Sed talis differentia non probatur iure: quia tale medium non reperitur: & in superiore idẽ videtur esse mandatum, & preceptũ, vt colligitur in c. j. de offi. deleg. vbi in eodem casu appellatur mandatum, quod prius appellabatur preceptum. & facit gloss.
5 in authen. de manda. prin. in principio. ¶ † Quarto not. ibi: si datam. quod in considerando vim rescripti circa surreptionẽ
d tempus date[d] consideratur: vt per Abb. hic. Et etiam in con-
9 siderãdo habilitatem delegati, tempus date inspicitur: vt per glo. in c. statutum. in verbo, canonicis. in fin. de rescript. in vj. & no. Bal. in l. precipimus. §. fi. C. de appel. Car. & Imol. in clem. fin. de rescript. & Pan. de Cast. consi. cccxxv. ad primum. Facit quod de iudice excommunicato no. gl. in c. dilecto. el ij. de preben. & Spe. in tit. de iud. deleg. in prin. ¶ Quinto no. quod quis poterat secundum ista tempora esse canonicus & archidiaconus in eadem ecclesia. de quo per gloss. in c. j. de consue. in vj. in ver. vnicum. & in cle. fi. de preben. & no. Domi. in d. c. j. in d. gl. in ver. vnicũ. Et hoc videtur procedere de iure speciali, sicut ecetiã quis põt esse canonicus, & episcopus in eadẽ ecclesia, c. cũ in ecclesia. de pre. in vj. & no. in c. ex literis. vbi Ant. de Bu. & Imo.
6 cum simi. vt tradunt Moder. ibi in prin. de proba. ¶ † Sexto & vltimo no. quod Judeus factus Christianus est capax beneficij ecclesiastici, etiam in ecclesia cathedrali. Et ista conclusio procedit in casu isto, in quo presupponitur quod esset ordinatus: quia purus laicus non est capax beneficij. c. cum adeo. infra eodem. Unde si fuit dignus ordinari, etiam ad beneficium dignus reputari debet. c. accepimus. de eta. & qualita. Et talis ordinatio, que hic presupponitur, intelligitur quod de gratia facta fuerit: quia de nouo conuersus ad fidem Christianam, qui neophytus dicitur, prohibetur ordinari. quadragesima octaua distinctione. capitulo primo & secundo. Uel etiam dici potest quod ordinatus esset in minoribus ordinibus, in quibus etiam neophyti ordinari possunt: vt notat Dominicus post alios in capitulo quicunque. in glossa. in verbo, statim. septuagesima octaua distinctione. Uel tertio dici potest quod ordinatus fuerit propter vite probitatem, de qua post couersionem apparuit: quo casu talis non prohibetur ordinari, vt probatur lvij. distinctio. in capitu. si quis egritudine. Et hoc pro singulari Roma. tradit in singula. cccc vj. an factus Christianus. Et etiam notandum est quod talis neophytus etiam ad officia publica secularia inter Christianos prohibetur assumi. xvj. questione iiij. c. constituit. & not. Roma. in singulari cccccl xxij. nunc veniamus. & Joannes de Ana. in capitu. cum sit. in principio. de iude. Moder. tamen ibi contradicunt, per istum textum: quia si possunt habere ecclesiastica beneficia: ergo & secularia. Sed responderi potest quod ecclesiastica cõceduntur propter ordinationẽ, que prius facta fuisse presupponit: secus quando imediate beneficiũ ecclesiasticũ, vel seculare deberet conferri.

Uel

Vel secundo responderi potest, illud non habere locum, quan
do apparet quod sit bone conuersationis, & vite: quia sicut tali
casu ordinari potest, vt supra dictũ est: ita pariter poterit con-
A sequi beneficia secularia, & ecclesiastica [A]. ¶ Expeditis nota-
bili. circa intellectum decretalis multum laborant Docto. hic.
Et primus intellectus, quem Abb. refert, communiter repro-
batur, quod tex. intelligitur procedere ex gratia in fauorẽ no-
uiter recepti ad fidem per rationes, quas Abb. inducit. Et vl-
terius mihi videtur quod iste intellectus sit contra text. hic, in
fi. dum respõdet tacite questioni, & dicit quod Episcopus non
debet dedignari ex eo quod iste fuerit Iudeus. Ergo datur in
telligi quod text. hic superius generaliter loquatur, & non re-
stringatur in isto casu particulari de Iudeo. Secundo bene fa
B cit text. hic, dum dicit, nullatenus [B] facere debuistis. Ista vni-
uersalis negatiua probare videtur quod nec de iure commu-
ni, nec de iure speciali episcopus poterat excusari. & facit tex. in
c. statutum. §. cum vero. de rescript. in vj. in c. quoniam. in fi. ibi:
nullatenus absoluatur. de immu. eccle. in vj. & in c. ij. de decimis.
in vj. facit glos. not. in cle. j. in verbo, nullatenus. & quod ibi An-
to. de But. & Imo. de sequest. poss. & fruc. & no. Io. Andr. & Do.
7 in c. Romana. §. sententias. de appel. in vj. † Secundus etiam
intellectus reprobatur, quod mandatum factum capitulo non
afficit singulares: per tex. in c. fi. de preb. in vj. & facit tex. in l. sed
si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. Et hoc etiam pro-
cedit, si persona particularis sit caput capituli, vt Abb. hic di-
cit in tertio intellectu. Et ad hoc etiam facit, quia quãdo man
datum debet referri ad singulos de capitulo, vel vniuersitate,
illud exprimitur: vt in c. nimis. in fi. de excess. prel. in c. generali.
in prin. de elec. in vj. & in c. secundo. de supp. negl. prela. in vj. Ex
ista conclusione, infertur quod aliud est capitulum, vel vniuer
sitas, & aliud sunt singuli de capitulo, vel de vniuersitate. Et
ad hoc facit quod procurator constitutus ab vniuersitate, non
10 est idoneus in causis singulorum [10]. l. ij. ff. quod cuiusque vni-
uers. Et in simili in no. casu tradit Pe. de Anch. cons. ccv. inci.
visis. cum sim. vt late congerunt Mod. hic, & dixi ego consi. lxj.
in prin. & etiam tradit Compo. cons. clviij. visis. in fi. facit quod
not. Old. cons. c. incip. in executione. cum si. vt dixi in c. cum o-
mnes. s. de constit. in nouis scriptis. Subijcit etiam Abb. hic,
quod iste secundus intellectus alio medio reprobatur: quia da
to quod singuli canonici obligati fuissent, ex quo illa obliga-
tio propter qualitatem canonicatus causatur, cessante illa qua
litate, episcopus qui desinit esse canonicus, non fuisset obli-
gatus. arg. c. venerabilem. in fin. de elect. Sed ista ratio non vi-
detur vera: quia persona singulariter erat in consideratione, &
simpliciter quidẽ, & nõ ratione canonicatus: & si qualitas cano
nicatus deberet cõsiderari, satis erat quod illa qualitas ades-
set tẽpore mãdati: vt per gl. in c. statutum. in verbo, canonicis.
de rescr. in vj. cum si. allegatis s. in iiij. not. Non obst. c. venerabi
lis. in fi. Nam ibi omnino cessat causa, propter quam erat facta
promissio. Alia tamen etiam ratione videtur quod iste intelle
ctus non procedat: quia tempore date, quod hic ponderatur,
canonici etiam vt singuli non habebant potestatem conferen-
di: & istud mandatum non debuit trahi ad potestatem super-
uenientem, arg. c. fi. j. de rescr. & in clem. fi. de rescrip. Successiue
Abb. refert tertium intellectum, quem reprobat, & bene: & fina-
liter transit cum quarto intellectu Inno. quod hic fuit rescri-
e ptum capitulo, tanquam [e] gerenti vices episcopi: quia per cõ-
iunctionem, quã habet episcopus cum capitulo, vt in c. nouit.
de his, que fiunt a maiori parte cap. non erat alius, cui conue-
nientius scribi potuisset: & ideo creato episcopo, qui est princi-
palis, cessat officium capituli vicegerẽtis. Sed iste intellectus,
qui communiter approbatur, etiam nõ satisfacit: quia hic mul
tum ponderatur quod episcopus creatus erat canonicus tem
pore mandati: & secundum istum intellectum idem fuisset in
quocunque alio, qui fuisset episcopus, licet non fuisset de capi-
tulo: & nõ consonat quod sine ministerio dicatur hic quod epi
scopus creatus erat de capitulo, vt Abb. & Doct. dicunt: quia
in hoc fundatur decisio text. dum reprobat excusationem epi-
scopi, ibi dum inquit: cum tempore, quo litere date fuerunt, de
capitulo esses, & idem in princ. dicitur ibi: & adhuc in eodem ca-
pitulo existente quod profecto nõ videtur sine ministerio. Pre
terea, diuinare est quod scriptum sit capitulo tanquam vicege
renti. Potuisset enim capitulum tali casu mandatũ adimple-
re: cuius contrarium in text. hic dicitur. & ideo iste intellectus nullo
modo videtur procedere. Et certe difficile videtur perscruta-
ri verum intellectum: sed tamen placet vt dicamus quod man
datum hic factũ fuit capitulo vacante sede: & cum deberet ele-
ctio fieri de episcopo, mandatum factum capitulo in isto casu
videtur factum singulariter vnicuique de capitulo, casu quo
eligeretur in episcopum: quia ab ipsis canonicis erat facienda
electio: vt per glos. in c. quanquam. de elect. in vj. Et de ipsis ca-
nonicis in primis electio debet fieri, si idoneus reperitur. c. ne
pro defectu. circa finem. de elec. c. cum inter canonicos. vbi glo.
in verbo, aliam. eod. titu. de elec. & facit text. in c. obitum. lxj. dist.
Tali enim casu mandatum non poterat habere locum respe-
ctu capituli: quia non habet talem potestatem, vt dicitur in
tex. hic, & habetur in c. illa. ne sede vacante. nec etiam respectu
singulorum canonicorum: quia mandatum factum capitulo,
non afficit singulares de capitulo. c. fi. de preb. in vj. Sed in isto
casu, quia vacabat sedes, & erat eligẽdus episcopus, vt tale mã-
datum factum simpliciter valeat, & sortiatur effectum, intelli-
gendum videtur quod iniunctum sit vnicuique canonico, casu
quo eligeretur in episcopum. Et ita videtur casus singularis
hic. Et considerando hoc modo, cessant rationes, que in con-
trarium allegari possunt. Et si iste intellectus non placet, cogi
tetis de meliori.

¶ Additiones.

A ¶ Et ecclesia. Pro ista opinione facit notabile consilium eius
dem Decij in cons. lxxvj. incipit, licet in casu proposito. vbi vo
luit quod habilitatus ad actus spirituales, censetur habilita-
tus etiam ad actus seculares, per c. per venerabilem. qui filij
sint legi. & ideo consuluit ibidem quod dispensatus super bene
ficio cum cura & sine cura etiam ad feudum admittetur ratio-
ne predicta.

B ¶ Nullatenus. Ista dictio apposita in prohibitione superio-
ris habet vim clausule. decr. vt per Fel. in c. ex parte. vers. quin
tus casus est. de consti. & vide eundem Fel. in c. Rodulphus. in
vers. nullatenus fiat. j. hoc eo. ti. nostro. Hiero. Sig.

1 ¶ Affirmatiua. Ias. tamen in d. l. j. versi. quarto pondera text.
allegat multos tenentes contrarium.
2 ¶ Indignari. Adde Dec. in c. clerici. in prin. de iudi.
3 ¶ Per tex. Adde Anto. de Butr. in consi. xix. quia hic agitur.
Dec. in c. at si clerici. §. j. in prin. de iud.
4 ¶ Vt dicunt. Idem voluit Bar. in rub. proe. ff. in fi. dies enim
coronationis, ortus est imperij. l. omnes. cum glo. in vers. ortus.
C. de ferijs.
5 ¶ Coronationem. Cõmunis doctorum conclusio est quod va
leant gesta per electum Imperatorem ante coronationem vt
voluit Ang. de Are. in proem. inst. vers. Imperator. Signo. in
consil. cxxix. Preposi. in c. per venerabilem. vers. quero quarto.
qui fil. sint leg. Soc. in cons. lxiij. li. iij. Cur. post tra. de feu. con-
sil. j. Dec. qui multa allegat in cons. cxciiij. late Hier. Cagno. in
rub. proe. ff. nu. 38.
6 ¶ Licentiatus. Vide Feli. in proe. Grego.
7 ¶ Decanus. Et quod de prelato vide Felin. s. in proe. Greg.
vers. non obsta. & quid de archipresbytero Feli. ibi, in princ.
8 ¶ Preceptum. Adde Fel. in c. nam concupiscentiam. de cõst.
9 ¶ Consideratur. Vide Rotam, decisio. ccccliх. circa tertium.
in nouis.
10 ¶ Singulorum. Adde Rotam deci. ccccxxvj. si decanus. in no.
Sil. Ald.

a ¶ Electus. s. & confirmatus.
b ¶ Moder. s. Prepo. Mediol. Idem Alber. in d. l. bene a Ze-
none. Marti. Lauden. de prin. §. xxv. Cald. de priuil. consil. vij.
Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. versi. Reges. Anto.
Rosel. tract. legitima. Lud. Sardus eodem trac. Guid. Pap.
cons. lxv. Guliel. Occam in dialog. fol. cclix. Iaco. Alua. in tra.
de suprema potesta. laica. Phil. Corn. cons. clxxvij. lib. j. Phili.
Dec. cons. cxciiij. cons. cccccIxxxviij. nu. vij. quamuis contrariũ
teneant Oldr. q. clxxx. cum seq. Bonif. de Vitali. cle. ne Roma
ni. de elec. cle. fi. de censib.
c ¶ Decanus. Et vera est opi. Abb. quicquid dicat Deci.
d ¶ Date. Decius supra de proba. c. post cessionem. nu. 5. Franc.
Ripa hic, cum seq.
e ¶ Tanquam. Hec vera Iason l. j. in princip. si ex noxali causa
agat. quicquid dicat Decius. Et quamuis Francisc. Ripa nu
mero 50. putet mandatum capitulo vt executori apostolico,
quod deterius est. [redacted].

1 ☞ Decanus, archidiaconus, & precentor sonant dignitates.
2 Impetrans beneficium debet facere mentionem de beneficio,
etiam minimo, quod possidet.
3 Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de nobi-
litate sua.
4 Impetrans debet facere mentionem de beneficio notabili.
5 Quid de cura animarum.
6 Beneficium quando dicatur esse curatum.
7 Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de quali
tate continue residentie.

8 Quid de dignitate, vel ordine. 9.
10 Quid de valore beneficij.
11 Quid si gratia sit concessa motu proprio.
12 Impetrans debet facere mentionem de qualitatibus beneficij obtenti.

1 d aures. ¶ † Nota primo tria beneficia, que sonant in nomē dignitatis, decanus, archidiaconus, & precentor: vt colligitur ibi: vel alijs ecclesiasticis prediti dignitatibus. Decanus enim dicitur
1 pars honorabilior capituli [1], secundum glos. in c. cum inter vniuersas. in princ. de elect. allegat text. in c. post electionem. de concess. prebend. vbi Doctor. presupponunt pro constanti quod habeat dignitatem: vt no. ibi Imol. Et ad hoc facit quod decanus, a multis dicitur archipresbyter. c. ad hoc de offic. archip. 50. dist. c. in capite. & no. lx. dist. c. j. & ij. Archi. vero
2 dato etiam quod non haberet administrationem [2]: dicitur tamen habere dignitatem, vt Ab. post alios concludit in c. de multa. versiculo secunda conclusio. de preb. Et precentor etiam dicitur habere dignitatem, secundum statutum, vel consuetudinem, que esset in loco, secundum not. in c. j. de consuet. in vj. & in c. cum olim. de consuet. vbi etiam tex. de precentore. Et alias etiam reperitur precentor, & precentoria, de qua in c. cum deputati. de iud. & in c. abbate sane. in suprascriptione, de re iudic. in
2 sexto. ¶ † Secundo nota quod impetrans beneficium, etiam minimum, debet facere mentionem specialiter de dignitate, quam obtinet, de quo infra videbimus post Abbat. qui late insistit. Successiue Abb. post alios opponit, & in effectu concludit, quod dum text. loquitur de impetratione facta super minoribus beneficijs, debet subaudiri, maxime: quia idem esset in maioribus beneficijs, quia Papa facilius minora concedit quam maiora: & quia de quolibet minimo debet mentio fieri c. si motu proprio. de preben. in vj. Sed certe maxima diuinatio videtur quod subaudiatur, maxime, vt patet: nā si Papa hoc voluisset, dixisset. l. j. §. sin autem. C. de caduc. tol. Et ideo dicendum videtur quod iste text. habeat locum tantum in minoribus beneficijs, vt loquitur: & necessario presupponendum est quod iste fecisset mentionem de alio beneficio simpliciter, & in genere, quia aliter non valuisset impetratio, per iura, que Abb. adducit. Et facit tex. in c. cum adeo. infra e. & in c. cum teneamur. de preben. & probatur hic, dum tex. facit vim, quod nomen dignitatis expressum non fuit. Nam non esset opus facere vim in taciturnitate nominis dignitatis, si de beneficio nulla mentio facta esset: quia ex regula communi impetratio non valeret. Et ideo in text. hic ponderatur quod non fuit expressum nomen dignitatis, quia Papa voluisset tale beneficium tenue reseruare pauperibus clericis. In beneficijs vero * maioribus satis est facere mentionem de primo beneficio, dato quod dignitas non exprimatur, & ita videtur velle text. hic, qui facit vim in dignitate suppressa. Et in effectu iste videtur intellectus Cardinalis, secundum quem infertur quod regulariter non requiritur quod fiat in specie mētio de beneficio, quod impetrans habet: sed sufficit quod simpliciter, & in genere facta sit mentio de beneficio. vt per gl. in clem. j. de preben. Sed Ab.
a reprobat [a] istum intellectum: quia simpliciter hic appellauit se clericum, & nulla penitus erat facta mentio de beneficio, etiam in genere, secundum eum. Sed respōderi potest quod imo presupponendum est, quod hic fuisset facta mentio de beneficio in genere, ex quo tex. vim facit in qualitate dignitatis, vt supra dixi. Si enim nulla mentio penitus facta fuisset de bñficio, alia ratione generali non valuisset impetratio, per regulam, que habetur in c. si motu proprio. de preb. in vj. & non fuisset opus facere vim in qualitate beneficij: prout tex. facit. Secundo Abb. arguit contra intellectum Car. quia induceret ius nouum: quod non est dicendum: quia Papa respondet ad consultationem. Sed responderi potest, non esse hoc inconueniens, quando fit consultatio in casu alias nō determinato. Tertio Ab. allegat, quia tex. regulare quod debeat fieri mentio de qualitate bñficij, per cle. si Romanus. de preben. vbi in illo casu spāle est: ergo in contrarium est ius commune. Sed respondetur quod ibi speciale non est propter qualitatem beneficij, sed absolute: quia in illo casu non est opus facere aliquam mentionē de beneficio. de
3 hoc j. videbimus. ¶ † Successiue ex dictis Abb. colligit post
3 Jo. And. & alios contra Host. quod de nobilitate [3], & diuitijs impetrantis non debet mentio fieri. And. Sic. hic tenet opi. Hosti. quibusdam rationibus leuibus, quibus Mod. rñdent, & sequūtur opinionem communem: quia facilius nobilibus debent beneficia conferri: vt no. in c. de multa. de pre. Et adde tex. not. in c. venerabilis. j. de preb. vbi in collatione beneficiorum nobilitas non attenditur, & acceptio personarum non habetur. Vi-
4 detur [4] tamen quod si nobilitas capitur pro potentia, & diuitijs, & agat de beneficio tenui, quod deberet mentio fieri in tali casu, de nobilitate, per rationem text. hic. Et licet tex. loquatur in illis, qui abundant ex reditibus beneficiorum, videtur tamē quantum ad intētionem superioris militare ratio, que in tex. allegatur, ne fiat preiudicium pauperibus clericis. Et notandum est quod hic videtur considerari preiudicium alterius, ét in spe multum remota. Sed dicendum est quod hic potius cōsideratur intentio superioris, quam alterius preiudicium. Et ad predicta conferunt, que de patrimonio tradunt Mod. in c. postulasti. j. eo. & de nobilitate in c. cum adeo. j. eod. ¶ Pro resolutione aliorum, que Abbas hic scribit, videndum est de tribus. Primo, an & quando debeat mentio fieri de qualitatibus beneficij impetrandi. Secundo specialiter, an de valore beneficij debeat mentio fieri. Tertio an de qualitatibus beneficij ob-
4 tenti. † Circa primum Abbas concludit quod de qualitate beneficij notabili mentio facienda sit: quia talis qualitas inducere potest Papam ad non concedendum, secundum regulam. c. postulasti. infra eodem. Et istam cōclusionem secundum etiam Ab. tradit in c. super literis. in glos. in verbo, literas. in princ. infra eodem. Domi. in c. dudum. in glos. in verbo, de ipsa. de preben. in vj. & idem tradit Lapus allegatione lxxxix. factum, super quo. vers. item sciendum. & Rota decis. xxxij. quidam habens canonicatum. de rescript. in nouis. & in decisio. lxj. dominus Papa Gregorius. de concess. preb. in antiq. & Old. cons. xxij. ad questionem. in fi. Alex. cons. cxiiij. ponderatis his. lib. j. dum allegat pro singulari illum tex. in d. c. postulasti. Et aduertendum est, quia de qualitate, que induceret superiorem ad facilius concedendum, est de consilio quod exprimatur, sed de necessitate non requiritur. Et predicta cōclusio procedit in qualitatibus, de quibus non est iure cautum quod exprimantur: secus est in his, in quibus iura disponunt quod expressio debeat fieri: quia tunc precise expressio facienda est, nec consideratur tunc intentio superioris: vt not. Domi. in c. dudum. in loco preallegato, per d. c. si motu proprio. de preb. & not. Mod. in c. in nostra. vers. theo-
5 rica. j. eodem. † Secundo Abb. specialiter infert quod debeat
B mentio fieri de cura animarum [B], si quam illud beneficium habet. c. cum in illis. de preb. in vj. vbi Dom. per illum tex. dicit quod beneficium curatum nunquam includitur, nisi facta sit mentio de ipso. & no. Card. cons. xxx. in hac dubia questione. cum simili. vt per Mod. in c. in nostra. in x. corollario. j. e. Et fuit dictum Calde. in d. c. in nostra. vbi Imo. Et adde quod hoc est verum, nisi curia accessorie annexa sit, quia tunc non reputatur curatū
5 beneficium. c. super eo [5]. de preben. Et dicit Dom. in d. c. super eo. quod ad iudicandum beneficium curatum non attenditur illud, quod ex accidenti competit, sed eius natura cōsideratur.
6 & hoc idem Old. dicit cons. cij. factum tale est. † Secundo quod non videtur facta mentio de cura, licet in executione dicatur quod cura animarum non negligatur. tex. sing. in cle. j. in prin. de preb. Tertio adde quod curatū dicitur beneficium, siue habeat curam fori contentiosi, siue fori penitentialis: vt not. Inno. in c. dudum. el ij. de elect. & Abb. ibi in ix. nota. & idem Abb. in c. de multa. de preb. & per glo. in extrauaganti, execrabilis. in ver. curam animarum. Sed tamen proprie, & stricte cura animarum est in foro penitentiali, & nulli conuenit, nisi sacerdoti: vt not. Innoc. in c. cum satis. de offic. archidiaco. vbi Anto. de Butrio versicul. circa primum. Cardin. consil. xlviij. ad dubia. Et que sit dignior cura fori contentiosi, vel fori penitentialis, disputat Cardinalis in clementina prima in principio. quest. septima, & Imola ibi. Et curatum beneficium proprie intelligitur, quando quis facit illud ex necessitate: quia ipse adstringitur, & alij coguntur accedere: vt notat Abbas in dicto capitulo de multa. vbi allegat gloss. in clementina dudum. in verbo, impendant. de sepul. & ibi Abbas. Et notandum est quod habere baptismum, & chrisma, non faciunt vt beneficium curatum sit: vt tradit Federicus consilio lxx. factum tale est. &
7 Cardinalis in decisio. j. quarta questione de baptismo. † Tertio specialiter Abb. infert quod debeat mentio fieri de qualitate continue residentie vt per Cald. in c. in nostra. vbi Imol. de rescript. per nota. in c. fi. de cle. non resi. Sed obstare videtur quod omnia beneficia de iure communi requirunt residentiam: vt not. Innoc. Joan. And. & Abb. post alios in d. c. fi. de cleri. non residen. Et de qualitatibus, que insunt beneficio de iure communi, non est opus facere mentionem. vt tradit Rota decisio. lxx. dominus Vrbanus. de rescriptis. in antiquis. facit quod tradit Ro. singulari xxxvij. vtrum nobilis. in fine. cum similibus. vt tradunt Moder. in c. in nostra. iiij. corollario. infra eodem. & in c. super literis. vers. secunda regula. infra eodem. Sed responderi potest quod predicta conclusio procedit habito respectu

respectu ad consuetudinem generalem, que est quod simplicia
beneficia non requirant residentiam: vt not. in c. gratia. de re-
8 scrip. in vj. † Quarto Abb. infert quod debeat mentio fieri de
dignitate, per istum text. Sed iste tex. parum facit, quia loqui-
tur in isto casu particulari, quando agitur de minoribus bene
ficijs, per ea, que supra dixi, secundum intellectum Cardin. Et
ideo pro ista conclusione bene facit text. in c. de multa. de preb.
vbi dignitas, et curatum beneficium equiparantur. Sicut ergo
debet fieri mentio de cura, ita videtur etiam de dignitate. Se-
cundo probatur in c. fi. de preben. vbi mandatum vt prouidea-
tur alicui de beneficio, non includit dignitatem. Ex quo datur
intelligi, quod dignitas sit qualitas notabilis, de qua mentio
fieri debet. Tertio facit text. et ibi Abb. in fi. per illum text. in
c. ad hec. de preb. dicit quod quelibet dignitas residentiam re-
9 quirit: ergo mentio fieri debet, vt supra dictum est. † Ultimo
Abb. concludit quod de defectu ordinis requisiti non est opus
facere mentionem, per c. ei, cui. de preben. in vj. no. Cald. in d. c.
in nostra. et refert Imol. ibi, et est etiam text. in c. si pro clericis
pauperibus. de preben. in vj. Et ibi Domi. in secundo not. di-
cit quod taciturnitas ordinum sacrorum requisitorum non in
ducit surreptionem in literis beneficialibus: et hoc, nisi expres-
se illud disponatur, vt dicit Domi. ibi. in iij. nota, per text. in c.
nemo deinceps. de elec. in vj. Et vide Abb. qui hoc notabiliter
10 declarat in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elec. ¶ † Circa se-
b cundum articulum an debeat mentio fieri de valore[b] beneficij
ex dictis Abb. tres conclusiones colliguntur. Prima est, quod
6 de iure non requiritur quod exprimatur valor beneficij[6]: vt
per glos. in cle. j. de preben. in glo. v. quam sequitur ibi Cardin.
et Imo. et Anto. de But. et Imo. in c. in nostra. infra eod. Et ra-
tionem huius conclusionis Abb. hic adducit: [redacted] beneficium
debet principaliter [redacted] er spiritualia: temporalia ve-
ro accessorie veniunt, et non sunt in consideratione. Facit quod
supra dixi de cura, [redacted]
debet. c. super eo. de [redacted]
c. in nostra. in corollario. xxxiij. infra eod. et Rota decis. xlvj. eo-
dem titu. in antiquis. Sed tamen considerandum est quod ra-
tio Abb. videtur procedere in accessorijs non necessarijs: non
sic videtur in accessorijs necessarijs, prout sunt temporalia, sine
quibus spiritualia esse non possunt. j. q. iij. c. si quis obiecerit. si-
7 cut anima sine corpore esse non potest[7]: vt per gloss. in c. illud.
de maio. et obedien. Secundo pro ista conclusione Abb. in fine
ponderauit text. hic, qui solum facit mentionem dignitatis,
dum annullat literas: ergo valor, et reditus beneficij non viden
tur esse in consideratione, vt latius per eum hic. Sed respon-
detur quod finis intelligitur secundum precedentia: et in prece
dentibus patet, quia de dignitatibus loquitur respectu redi-
tuum. Nam in principio dicit quod supprimunt nomen digni
tatis. Deinde infert text. quod non est conueniens quod plu-
ribus reditibus abundantes habeant talia minora beneficia.
Ex quo patet quod in principio tex. loquitur de dignitatibus
respectu redituum: quia ex dignitate verisimiliter presumitur
de reditibus. Et hoc modo inducendo tex. videtur probare cō
trarium eius, quod Abb. dicit. Et quod sit de iure quod valor
beneficij exprimatur, facit ratio, quia Abb. hic adducit ad iu-
stificandum illud, quod est de stylo curie, dum dicit quod quan
titas valoris posset principem mouere, vel inducere ad conce-
dendum, iuxta regulam, que habetur in c. postulasti. infra eod.
Nam ista ratio etiam videtur militare de iure. Et ideo conclu
dendum videtur quod non est de iure precise, quod valor expri
matur: quia iure cautum non reperitur, sicut est cautum de be
neficio, licet minimo. c. si motu proprio. de prebend. in vj. Sed
quantum ad coniecturandum intentionem superioris, est de
iure, secundum regulam. d. c. postulasti. Secūda conclusio Ab.
est, quod de stylo curie est, quod valor exprimatur. Et ita ordi-
8 nauit Urbanus Papa vj. vt habetur[8] per Rotam in xix. deci
sione. licet impetrans. eod. tit. in nouis. et not. Pet. de Anchar.
in consil. ccxcvj. pro clariori euidentia. in prin. et consil. ccxcviij.
efficacibus. in princi. et idem statutum fuit per Ioannem Pa-
pam xxij. vt refert Pet. de Anch. consi. cxxxviij. de natura. Et
idem temporibus nostris ordinauit Innocentius viij. in regu
la xj. incipien. item voluit quod in gratijs. Et huius styli Ab.
hic rationem adducit: quia quantitas redituum posset Pa-
9 pam remouere a concessione, secundum qualitatem persone[9],
argum. dicto capit. postulasti. Sed aduertendum est, quia ista
ratio etiam inferre videtur quod hoc sit de iure, vt supra dixi.
c Et stante stylo[c], prout Abbas hic loquitur, ista ratio non de
bet attendi: quia tunc stylus debet precise obseruari. Nam quē
admodum dictum est quod de iure debet fieri mentio de alio
beneficio, etiam minimo. capit. si motu proprio. de prebend. in
sexto. et tali casu non attenditur intentio superioris, sed pre-
cise seruandum est quod a iure disponitur: ita ergo videtur
in stylo: et ex quo ita statutum fuit a pluribus pontificibus, iam
11 videtur esse non tantum de stylo, sed etiam de iure. † Tertia
conclusio Abbatis est, per quam precedens conclusio amplia-
d tur, videlicet quod etiam si gratia motu[d] proprio facta sit, vi-
10 tiatur tamen si verus valor non exprimatur[10]: quia licet mo-
tus proprius extinguat surreptionem. c. si motu proprio. de
preben. in sexto. et in clementina si Romanus. de prebend. non
tamen firmat gratiam contra voluntatem concedentis: vt la-
tius per eum hic. Sed contra hoc facit text. in dicto cap. si mo
tu proprio. et in dicta clem. si Romanus. vbi vitium taciturni-
tatis alterius beneficij purgatur, et tollitur per clausulam, mo
tu proprio, et certe hoc videtur contra voluntatem conceden-
tis: quia alias non presumitur voluisse prouidere beneficiato:
vt in c. cum adeo. j. eod. et in c. cum teneamur. de preb. Et ita ar-
guit Aret. in c. causam. el ij. de testi. et in terminis nostre questio
nis contra Abb. et Pe. de Anch. consi. cxxxviij. de natura et effi
cacia. vbi inquit, quod sicut clausula, motu proprio, operatur
circa pluralitatem beneficiorum, ita debet operari in quantita
te valoris. Et allegat quod not. Ioan. And. in d. c. si motu pro
prio. vbi inquit, quod sicut motus proprius purgat vitium ta-
citurnitatis aliorum beneficiorum, ita omnem aliam tacitur-
nitatem, que alias vitiaret. Et facit quod de clausula motu
proprio, etiam not. Pet. de Ancha. cons. ccxcvj. pro clariori. in
prin. et Ro. cons. cccxxvij. iste sunt. cum simil. vt tradunt Mod.
hic, concludentes contra Abb. in ista tertia conclusione. Et fa-
cit quod de clausula motu proprio, not. Barto. in l. vniuersi. in
princ. C. de lega. lib. x. cum simi. tradunt Areti. et Mod. in c. cau
sam. el ij. de testib. Facit tex. in l. iij. in princ. ff. quod quisque iur.
et glos. not. in l. qui autem. ff. si quis cau. et quod ibi Alexan. post
alios. et quod not. Ange. in l. sed et si quis. in §. quesitum. in fi. ff. si
quis caut. Et idem Ang. in l. omnes. in princ. ad fi. C. de quadr.
prescrip. et quod not. Abb. in c. ij. de immu. eccl. Non obst. quod
motus proprius non operetur contra voluntatem conceden-
tis, prout Abb. hic dicit. quia contrarium probari videtur in
d. c. si motu proprio. Et ideo distinguendum est de voluntate
concedentis: quia aut loquimur quo ad vitium surreptionis:
et isto respectu bene operatur, etiam contra verisimilē volunta
tem concedentis. d. c. si motu proprio. vt s. dixi. Aut quo ad dis
pensandum circa inhabilitatē impetrantis: et motus proprius
non operatur. Et pro ista distinctione bene facit text. in c. non
potest. in fi. de preb. in sexto. vbi prouisio alicui facta a summo
pontifice de beneficio, non obstante quod aliud haberet bene-
ficium: ista verba non inducunt dispensationem, vt retinere
possit vtrunque beneficium, sed solum operantur quod gra-
tia non sit surreptitia. Et sic remanet firmata opin. Petr. de
Anchara. contra Abbat. quod valet gratia facta motu pro-
prio, licet verus valor non exprimatur: talis enim taciturni-
tas non vitiat. secus tamen esset in valore expresso: quia si falso
exprimatur in notabili quantitate, gratia vitiatur, licet mo-
tu proprio concessa fuerit: vt notabiliter concludit Petrus
de Anchara. in consilio cxxxviij. de natura et efficacia. Et sic in
effectu plus vitiat falsitas expressa in valore beneficij, quam
taciturnitas. Nam quando falsus valor exprimitur, videtur
expressa falsa causa: quo casu non valet gratia, licet motu pro
prio facta sit: vt notat Abbas in capitulo quia circa. de con-
sanguinitate et affinitate. versiculo sed quero. et Cardinalis con
silio xcvj. videtur vnio. in principio. et Petrus de Ancharano
consilio clxxxviij. visis consilijs. cum similibus. vt hic per Mo
der. Et adde Baldum in l. imperialis. §. si miles. in fine. C. de
nuptijs. vbi inquit quod proprius motus principis errantis
non facit valere priuilegium. Et quod dictum est de valore ex
primendo secundum stylum curie, non habet locum in Car-
11 dinalibus[11], vt concludit Petrus de Ancharano in consi-
lio ccxcvj. pro clariori euidentia. et in simili casu tradit Roma-
nus consilio cccxlviij. in casu, de quo queritur, cum similibus:
vt tradunt Moder. hic. Et adde quod istam questionem late
prosequitur. Bartol. Bellen. in tractatu de charitatiuo subsi-
dio. in quest. lxv. vbi sequitur opinio. Petri de Ancharano et
late reprobat Romanum in consilio supra allegato. ¶ Uenio
ad tertium dubium, videlicet an debeat mentio fieri de quali-
tatibus beneficij impetrati: in quo ex dictis Abb. due conclu-
siones colliguntur. Prima est, quod si agatur de dispensatio-
ne, ita quod liceat retinere secundum cum primo, nō valet dis-
pensatio, nisi sit facta mentio de qualitate primi: et ideo habens
prepositurum, si impetrauit vt possit habere aliā dignitatem,
et simul retinere cum prepositura, si non fecit metionem quod
prepositura esset curata, prout erat, non valet dispensatio: vt
probatur in clemen. prima. in princip. de prebendis. Et ad hoc
facit, quia iura, que requirunt in literis beneficialibus expres-

sionem certarum qualitatum, habent etiam locum in impetrationibus dispensationum super beneficijs retinendis: vt notat Domi. per glos. ibi, in c. non potest. in princ. ad fin. de prebend. in vj. Et ille text. bene facit in fin. vbi vitium surreptionis facilius purgatur, quam quod dispensatio inducatur. Et in ista prima conclusione notandum est quod incidenter dicit Abb. quod vbi sunt duo impedimenta, vno sublato, aliud non tolli-
12 tur: vt not. Bart. [12] per illum tex. in l. si domus. de seruit. vrba. predio. & Oldrad. qui allegat illum text. in d. l. si domus. consil. cclxvij. factum tale est. not. Bald. in l. j. C. de furt. facit quod not. Bal. in l. eam, quam. ver. sed pone, quedam. C. de fideicom. cum simil. vt late per Moder. in c. postulasti. in princi. infra eodem. Secundo notandum est quod Abb. dicit de illo, qui impetrauit dispensationem super beneficio, quod illicite occupauit, non facta mentione de vitioso ingressu: quia dispensatio non valet. & idem notat Domi. in c. eum, qui. de preben. in vj. Imol.
12 in c. postulasti. cum simili. vt late ibi congerunt Moder. † Secunda conclusio Abb. est, quod de qualitatibus beneficij ob-
c tenti [c] debet fieri mentio specialis, vt probat hic. & idem Abb. in c. in nostra. in vltimo notabi. per illum text. infra eod. & facit text. in cle. ij. de offic. ordi. cum simili. vt per Mod. in princ. hic. Est verum quod Andre. Sicul. hic tenet contrarium quibusdam rationibus, quibus Moder. hic respondent. Sed concordando opi. dicendum videtur quod si facta sit mentio simpliciter de beneficio in genere: videtur purgari vitium pluralitatis, iuxta c. quia in tantum. de prebend. Et quia hoc est expressum in iure, debet exprimi, etiam si minimum beneficium sit. c. si motu proprio. de prebend. in vj. Et tali casu non debet attendi intentio superioris, qualis verisimiliter fuisset: sed precise debet fieri mentio de beneficio, saltem in genere: quia ita est statutum a iure. d. c. si motu proprio. & not. Domi. in c. dudum. de preben. in vj. Sed de qualitatibus beneficij obtenti non videtur cautum iure absolute quod exprimatur: sed debet considerari an sit talis qualitas, que verisimiliter haberet retrahere superiorem ad non concedendum, secundum regulam c. postulasti. infra eod. ¶ In glos. j. in fi. not. est illa gloss. secundum Abb. quod litere ad beneficia per alium interpretari possunt
13 sine speciali mandato: secus est in literis ad lites [13]. & idem gl. in c. nonnulli. in §. j. in glo. magna, in fi. infra eo. & not. Abb. in c. ex ore. primo nota. de his, que fiunt a maiori parte capi. de quo dicendum est vt tradunt Doct. in d. c. nonnulli. §. j. vbi Mod. vers. fallit primo.

¶ Additiones.

* ¶ In beneficijs vero. Inter has varietates vide per do. Fely. hic. Adde Philippum Francum in c. si apostolice. nume. 6. de preben. lib. vj. Incer. Aut.

B ¶ De cura animarum. Adde quod licet fieri debeat mentio de cura animarum, non propterea opus est exprimere an cura sit magna vel parua. ita dicit Car. notáter in cons. xxx. hic alle. & assignat rationem: quia hoc iure non cauetur. Preterea quando ad idem concurrunt cura collegij & cura parrochie, non est opus facere mentionem de cura parrochie, sed sufficit exprimere curam collegij. ita voluit Car. in d. consi. vers. iij. ad idem vbi ad hoc allegat c. statutum. de elec. lib. vj. & que sit ratio quod fienda sit mentio de cura animarum quando impetratur beneficium, vide per eundem Cardi. in d. consilio in versicu. item omnis ratio. Hiero. Hig.

1 ¶ Capituli. Adde Dec. in c. prece. in prin. vbi idem dicit.
2 ¶ Administrationem. Adde Card. in cle. si. de preb.
3 ¶ Quod de nobilitate. Adde Deci. in c. cum adeo. in glos. infra eodem.
4 ¶ Videtur. Et quod magis nobilibus sit prouidendum, dicit Goffre. in sum. in tit. de temp. ordi. §. sed circa hospitalitatem. in fi. facit tex. in c. de multa. de preb. in c. cum adeo. j. eo. in c. constitutus. el ij. de ap. glo. in l. societas. §. societas. ff. pro soc. & quod not. gl. in c. statuimus. in vers. volumus esse potiorem de maio. & obe. cum si. que late deducit Bonus de Cur. lib. xj. in suo trac. nobilita. vers. par. in xv. priuilegio.
5 ¶ C. super eo. Vide qualiter idem Deci. declaret hic j. no. 27.
6 ¶ Beneficij. Adde Deci in consi. cclxij.
7 ¶ Non potest. Indignum sane verbum homine christiano, nihil enim aliud est homo. nisi ex spiritu carnem facere, & ex carne spiritum.
8 ¶ Vt habetur. De hoc vide late Gomesium in comment. regu. canc. de valore beneficiorum in impetrationibus exprimendo, in princ.
9 ¶ Persone. ¶ Vera ratio fuit propter fraudem annatarum euitandam: nam videmus quod in beneficijs non soluentibus annatas non exprimitur valor, vt in monasterijs monialium & hospitalibus datis in administrationem. Item quod Cardinales qui non soluunt annatam non tenentur hac regula, ita voluerunt Fernan. cordubin. Hispa. in tract. de annatis. & Bellenzi. in trac. de charit. subsi. q. xvj.

10 ¶ Exprimatur. Aduertatur quia q. hec superuacanea est, attento quod secundum stilum curie, valor nó exprimitur in collationibus motu proprio factis: quamuis enim olim ita statuerit in sua regula. Urbanus vj. & eam secutus sit Martinus v. prout de ea meminit Petr. de Ancha. in consil. cccxvij. efficacibus & cons. cccxv. pro clariori. tamen Jo. xxiij. primus. d. regulam sustulit: quem excepto Martino vsque ad hec tempora omnes sunt imitati. & vide Felin. in c. dudum. vers. sed vltra omnes alios de presum.

11 ¶ Cardinalibus. Hec opin. communis est, & recepta Rome & cum ea transit Bellen. in tra. de charita. subsi. q. lxvj. Ripa consil. xv. lib. j. respons. And. Sicu. in cons. xxiij. in iij. dub. lib. j. c. in nostra. j. eod. vbi dicitur quod hec opposi. est firma sicut petra. quamuis contrarium teneat Gomesius. in d. regula cancell. de valore reprimendo. in j. q. vbi videndum.

12 ¶ Vt no. Bart. Adde Jas. in l. fi. ff. de const. princ. Dec. in consilio x. Alexan. consi. lx. lib. ij. in consi. cxcv. lib. ij. Feli. in c. postulasti. de rescript.

13 ¶ Ad lites. Adde Deci. qui idem dicit in c. ad hec. in ij. nota. infra eod. Siluest. Ald.

a ¶ Reprobat. Et bene. Feli. hic, Fran. Ripa late, quicquid dicat Barbat.
b ¶ Valore. q. Thol. ccccxxxv.
c ¶ Stylo. [redacted]
d ¶ Motu. Nisi Papa habeat valorem pro expresso.
e ¶ Obtenti. Felin. hic, Joan. Sel. tract. de benefi. parte iij. q. xj. numero 51. [redacted]

1 Rescriptum secundum non faciens mentionem de primo, habet effectum, si primus impetrator fuit negligens vtendi suo rescripto.
2 Dolus regulariter non presumitur.
3 Dolus an probetur ex indicijs.
4 Negligentia probatur per lapsum termini statuti.
5 Exceptio est perpetua, licet actio sit temporalis.
6 Jus offerendi an sit perpetuum.
7 Jus excipiendi quando non habet causam distinctam a iure agendi, si competit, quia habet ius agendi, sublato iure agendi, tollitur ius excipiendi.
8 Replicatio regulatur secundum naturam actionis respectu temporis: durat enim tanto tempore, quanto durat actio.
9 Reus habens exceptionem, potest preuenire, & petere vt declaretur actori nullum ius competere.

I autem. Summa, & diuide vt per Abb. hic. ¶ † Nota pri-
1 mo quod secundum rescriptum [1] non faciens mentionem de primo, habet effectum, data negligétia primi impetrantis. Ex quo datur intelligi quod non est nullum ipso iure: quia si esset nullum, non posset recóualescere: vt in regula, nó firmatur: de regul. iur. in vj. Et hoc verum intelligitur, nisi constaret de mente Pape, qui bene potest illud, quod est nullum, conualidare: vt not. Inno. in c. iij. de his, que fiunt a prela. ¶ Secundo nota quod rescriptum extinguitur, data negligentia petentis. Et hoc quando secundum impetratum fuit. Et ita limitatur. l. falso. C. de diuers. rescri. secundum Abb. hic, & Moder. sequuntur reiecta opin. Bald. in peculio eius, qui dicebat istum tex. procedere de iure canonico: secus est de iure ciuili. Et quod Abbas hic dicit, tenet Bart. in d. l. falso. & sequuntur ibi Bal. & Paul. de Cast. & idem tenet gl. hic. Et ad hoc facit, quia in dubio non debet constitui differentia inter ius canonicum, & ius ciuile: vt no. in c. j. de oper. no. nunc. & quia tex. in d. l. falso. loquitur respectu temporis, quod tali respectu perpetuum est: quia tempore non tollitur simpliciter. Sed in casu isto agitur de re-
2 uocatione primi rescripti per secundum, de quo non agitur [2] ibi. ¶ Tertio nota casum, in quo dolus, & negligentia equiparantur. Ad idem facit tex. in c. significauit. de offic. ordin. vbi Anto. de

Anto.de But. Magis tamen dolus, quam negligentia, puniri debet: vt dicitur in c.ad falsariorum.in fi.de fal.& in c. nihil est
a de elect.vbi Abbas. ¶ †In gl.j.ex dictis Abb.habetur primo quod dolus nō presumitur, per regulam l.quoties.§.qui dolo. ff.de proba. Et ista regula limitatur, vt per Floria.ibi, cuius dicta simpliciter reassumunt Mod.hic. Et adde ꝙ propter hoc
3 in notario semper potius presumitur error, quam dolus[3]: vt no.Bar.dicit in l.quoties.§.j.ff.de hered.insti. Et idē de iudice qui male iudicauit: quia potius imperitia, quam malitia, presumitur: vt no.Bal.in l.obseruare.in §.proficisci.xxix.q.ff.de offic.proconsul.& lega. Et predicta maxime procedunt, quando agitur de modico preiudicio.cap.accedens.de cri.fal.& Abb. ibi dicit ꝙ in re parua dolus non presumitur, sed intelligendum est, maxime. Et etiam in eo qui mendacium dicit, non presumi
4 tur dolus, nisi agatur de vtilitate eius[4], vt probatur in l.elegāter.§.fi.cum l.seq.vbi Bar.ff.de dolo.& not.Alex. in l.dolum. C. de dolo.qui per hoc reprobat Pau.de Cast.vbi simpliciter dicit, ꝙ ille, qui scienter asserit illud, quod ignorat, dicitur esse in dolo.& Moder.sequuntur hic. Sed dictum Pauli de Cast.saluari potest, prout ipse loquitur, quando quis pro certo constāter asseruit ꝙ ipse ignorabat, & non erat verum. †Secūdo Ab-
3 bas concludit quod dolus probetur ex indicijs: vt est text. in c. ij.de renuntia.in vj.& per glo.in l.apud Celsum. in princ. in gl. ij ff.de excep.doli.cum simi.vt tradunt Mod.hic, & prius Alexand.in l.dolum.C.de dolo. Et adde quod ex qualitate facti dolus probatur l.j.§.fi.vbi glo.in verb.ex facto.de excep.doli.facit textus in l.summa cum ratione.§.j.ff.d pecul.in l.omnes.§. Lucius.ff.de his, que in fraud.cred.in l.dolus.C.de rescind.vendi. & in l.j.§. quod autem. ff. de eo, per quem fac.erit. Similiter ex qualitate temporis dolus arguitur l.si mandauero.in fi.ff.mā-dati.l.si quis forte.ff.de penis l.si hominem.in princ.ff.depositi. Similiter ex qualitate persone dol⁹ arguitur l.vidue.C.de nuptiis.l.j.C.vbi pupil.educa.debe.& in authen. quibuscunque. C. de sacrosan.eccles. Et ex pluribus alijs dolus presumitur, vt late Alber.prosequitur in l.dolum.C.de dolo.post Pileum, quē ibi refert: & ibi etiam plures casus ponit, in quibus suspicio doli purgatur. Et adde text.& gl.& Bar.in l.propter veneni.§.nec quis.ff.ad Sillanianum.vbi inquit quod ille, qui scit factum, contra ius, & facit, presumitur esse in dolo. Non tamen omnis sciens, in dolo est: vt dicitur in l.nouissime. ff. quod falso tuto. autho.& in l.ait pretor.§.quod ait.ff.de his, que in fraudem credit. Et adde quod etiam ex non facto probatur, & presumitur l si procuratorem.§.si ignoranter.vers.dolo autem.& in l.dolus. ff.mandati.in l.j.in fi.ff.depositi.& not.Paulus de Castr.in d.l. dolum. Et in dolo esse dicitur, quando quis non facit illud, ad quod tenetur, & scit se teneri, vt probatur in iuribus supra pre-
4 a allegatis. †Tertio Abbas hic post glo.dicit quod negligentia probatur per lapsum termini [a]statuti. Et generaliter quomodo probetur negligentia, late Bart.consi.cij.charissime domine.Cardinal.consil.lv.in casu domini Christofori.cum concordan.vt late per Moder.hic. Et adde Alexan.consi.lxxxi.stantibus his.lib.iiij.vbi ponit quomodo probetur negligentia. Et etiam tradit And.Sicu.consi.lxiiij.inter consilia do. Laurentij Calcanei. Et quando quis dicatur negligens in faciendo, etiam notat Barto.in l.inficiando.§.infans.ff.de furtis. Et qd notat Bar.in l.tutor.in prin.ff.de administ.tuto.& in l. si seruū. in princ.ff.de verb.obli.cum simil.vbi tradit Alex.in l.si ab hostibus.§.j.ff.solut.matr. Et in probando negligentiam debent testes, etiam nō interrogati, rationem adducere: vt not.Bart. in l.qui testamento.§.final.circa finem.ff.de testam.& in consilio preallegato.quem refert, & sequitur Bald.in l.solam.C.de testi. Et quomodo diligentia probetur notat Angel. in l.& ideo. C. de his, quib.vt indig.Andr.Sicul.consi.vlti. in quinto dubio.
5 iij.lib. ¶ †In gloss. ij. ex his, que Abb.dicit, tres conclusiones colliguntur. Prima est, quod exceptio perpetua est, licet actio temporalis sit. Et hoc secundum Abb.intelligitur, quando exceptio non descendit ab actione l.pure.§.fi.ff.de except.doli.vbi ratio in tex.allegatur: quia non est in potestate rei, quando vtatur exceptione. Sed aduertendum est, quia ista ratio non
a videtur vera: quia etiam reus, [a] cui exceptio competit, agere
5 potest, & exceptionem per viam actionis deducere[5], vt per glo. & Bar.in l.si contendat.ff.de fideiuss.& not.Abb.hic, circa fi. Rapha.Cuma.ita arguit in dicta l.pure.§.fi.post glo.ibi, & in l.ij. ff.de except.respondet quod reus dum agit pro exceptione sua vtitur remedio extraordinario: sed text.in dicta l.pure.intelligitur de remedio ordinario. Et Moder.videntur sequi in dicta l.ij. Et ad hoc facit, quia ius agendi, quod reo competit, est per officium iudicis: vt notat Bar.in l.j.versi.sed contra opponitur.ff.de condict.ex lege.& est tex.in l.iij.C.qui bo.ced.possunt & per consequens est extraordinarium remediū l. pecunie verbum.§.persecutiones.de verb.signifi.l.cum filius.ff.si cer. pet. l. j.C.de libe.& eorum libe.cum simil.vt dixi in rubr. infra de iudi. Ista tamen responsio non videtur tollere rationem, que consideratur in dicta l.pure.§.fi. que est, quod actor potest consequi ius suum agendo. Et ita videtur in reo, quia etiam ipse de iure suo experiri potest. Et licet extraordinario iure agatur, non refert in effectu. Unde aliter ad dictam l.pure.respondet Alexan.in l.si finita.§.eleganter.versic.nec obstat.ff.de damno infecto.videlicet quod ibi dicitur non esse in potestate rei, quando conueniatur, verum est: sed quando reus agit pro sua exceptione, non petit quod conueniatur, sed quod declaretur illum nō teneri. Et ita etiam dicit Pau.de Cast.in l.si contendat.ff.de fideiuss. Sed ista responsio etiam non satisfacit.quia verbalis videtur: nam satis est quod est in facultate rei vt ius suum conseruetur, cum de iure suo experiri possit. Aliter etiam respondet Bal.in l.iij.C.qui bon.cedere possunt.vbi inquit, ꝙ si reus non possidet, agere non potest, sed expectare debet quod ad iudicium prouocetur, dicta l.pure.secus si possidet. Sed ista distinctio non sapit: quia text.in dicta l.pure.§.fi. generaliter loquitur.& quia ille, qui possidet, minus videtur habere facultatem agendi.§.eque.Insti.de actio. Et ideo concludendum videtur non esse verum regulariter quod reus agere possit, per dictam l.pure.§.fi.prout efficaciter probat Imo.in d.l.si contendat. ff. de fideiusso. vbi respondet ad omnia allegata in contrarium, declarando quod habeant locum in casibus particularibus.
6 Et †retenta premissa conclusione.quod exceptio perpetua sit, infertur quod si alicui competat ius offerendi, ꝙ exceptionem producat, vt exceptio perpetua est: ita etiam ius offerendi per
6 petuum erit, & nullo tempore prescribitur[6], vt not. Barto. in l. pignori.in secundo membro distinct.ff.de vsuc. Anto.de But. in c.quoniam frequenter.in fi.vt lite non contest.& Signo. consil.cxl.casus, A.pretio librarum decem.& Ange.Are.in §. actio
7 nem.versi.ex his omnibus.Insti.de actio. †Secunda conclusio Abbatis est, ꝙ quando ius excipiendi non habet causam di-
b stinctam a iure agendi, [b]si competit, quia habet ius agendi, tūc sublato iure agendi, tollitur ius excipiendi l. Papinianus. §. si filius.ff.de inoffi.testa.vbi eo tempore, quo filius excluditur a querela, etiam a iure excipiendi excluditur.& ita ille tex.allegatur per Abb.& Moder.hic post alios. Sed tamen ista conclusio non videtur probari ibi: quia in dicto §.si filius.nullum verbum de tempore dicitur, sed solum text. dicit ꝙ si filius exheredatus possidet rem hereditariam, & conueniatur per modum contradictionis querelam inducat, quemadmodū ageret, si nō possideret, sed peteret. Ista enim equiparatio alio respectu verificari potest, quam respectu temporis, vt not. Bart. in dicto §.si filius. secundum vnum intellectum. Istam tamen conclusionem Abba.in effectu etiam ponit Barto.in l. secunda. ff. de exceptionibus.vbi inquit, quod quedam est exceptio compēsationis: & huic exceptioni prescribitur, quia est in potestate tua, quando illam exerceas: & sic cessat ratio dicte l.pure.allegat l. final.in fine.ff.rem ratam haberi.vbi ille, qui excluditur tempore a iure agendi, quod sibi competebat, etiam a iure excipiendi excluditur: & notat Angelus in l.secunda.in fine. C. vnde vi. Et ista conclusio videtur bene procedere in exceptione compēsationis, prout loquitur Bartolus: quia per prescriptionem
7 in effectu tollitur debitum, sicut per solutionē l.sed & si vnius 7. §.pretor ait.ver.si ante.ff.de iniurijs.& l.si pupilli.in fi.vbi Bar. ff.de admi.tuto.& ideo non admittitur exceptio compensationis.l.quecunq.ff. de compensa. & quia exceptio cōpensationis nō
8 est proprie exceptio[8], quia habet in se impugnationē: quia qui cōpēsat, dicitur petere l.amplius non peti.ff.rē ra. habe. Et ideo bene dicit Bar.ꝙ exceptio cōpensationis cōpetit, quia actio cōpetit ad debitum, ꝙ debet cōpensari. Et tali casu hec secunda conclusio Abb.bene procedit: quia exceptio cōpensationis pronenit ex alio fonte, & non respicit actionē propositā, nec continet merā defensionē, per supra dicta: secus videtur in exceptione propria, que sapit merā defensionē, per d.l.pure.§.fin.& l. licet.C.de except. In tali enim exceptione licet ius excipiendi videatur habere causam a iure agendi, quia ex eodem facto actio, & exceptio oriuntur, & cui datur actio, a fortiori ex eodem facto exceptio cōpetit l.inuitus.§.cui dam⁹.ff.de regulis iuris.l.j.§. ꝙ autem.ff.de superficie. Et sic videtur ꝙ exceptio perpetua sit, licet actio tēporalis sit d.l.pure.§.fi.& ibi ius excipiendi nō videtur habere causam distinctam a iure agendi: quia ex eodem facto actio, & exceptio producitur. Non obstat ꝙ actio de dolo respicit penam, & exceptio respicit interesse, vt Abb. hic dicit.& idem Card.& Imo.hic: quia ratio iuramenti in d.l.pure.§.fin. videtur etiam habere locum, dato ꝙ actio non esset penalis: quia considerat ibi text.ꝙ in potestate actoris sit agere, quando velit, & non in potestate rei, quando conueniatur. Nā ista ratio etiam

militat, dato q actio non esset penalis, & solum in exemplo cõpensationis, vt dictum est, videtur procedere ista secunda con
8 clusio Ab. per rationes, quas superius induxi. † Tertia cõclusio est, q replicatio regulatur secundum naturam actionis respectu temporis, quia tanto tempore durat, sicut actio: vt per gl. in l. licet. C. de excep. Et ad hoc est tex. qui allegatur in l. quesitũ. §. fi. & glos. ibi. ff. de peculio. secus est in alijs: quia replicatio
9 habet naturam exceptionis[9]. l. ij. ff. de excep. & not. Bar. in l. nemo. in fi. ff. de excep. & tradit Alex. pulchre in l. fi. C. de eden. Nec obstat huic conclusioni, si dicatur q in replicatione eadem ratio videtur, que est in exceptione, vt debeat esse perpetua: quia non potuit actor cogitare de replicatione respectu exceptionis, de qua diuinare non potuit: quia potest respõderi q actori imputãdũ est, qui potuit, & debuit cogitare, & omnia perscrutari ante quam ageret. & de materia not. Salic. in d. l. licet. C. de
9 excep. Albe. in l. necnon. §. exemplo. ff. ex quib. caus. maio. † Postremo Abb. concludit q reus, qui habet exceptionem, preuenire potest, & petere q declaretur, actori nullum ius competere, iuxta gloss. in l. si contendat. ff. de fideius. cum simi. & no. Bar. in l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infec. vbi late Alexan. insistit. & hoc petitur officio iudicis l. iij. C. qui bon. ced. pos. & not. Bar. in l. j. ff. de condi. ex lege. Et hoc non solum procedit in a
10 ctione personali, sed etiam in reali[10]: vt no. Aret. per illuz tex. in c. in presentia. de proba. & no. Ro. consi. ccccxij. pro habenda. Et de hoc formam libelli ponit Bald. in l. ij. C. ne filius pro patre. & dixi in dicto c. in presentia. in iij. notabili.

¶ Additiones.

a ¶ Termini. Negligentia probatur per lapsum termini statuti: adde tamen q lz quis petere debuisset certũ suũ creditũ certo, & statuto termino: nõ propterea si in dicto termino non petijt probatur eius negligentia: quando petendo in termino exceptione repelli poterat. ita voluit Petr. de anc. in consil. v. incipit, pro parte in vltimo dubio. quem refert & sequitur idem Decius in l. non videtur. in prin. ff. de regul. iur. Hiero. Sig.

1 ¶ Rescriptum. Vide Deci. in c. j. in viij. no. de appella.
2 ¶ De quo non agitur. Vide Jas. in l. qui accusat. in iij. not. C. de edend.
3 ¶ Dolus. Vide Deci. in consi. vij.
4 ¶ Utilitate eius. Et an qñ reus petit declarari se liberatum & aduersario silétiũ imponi dicatur actor vel reus, vide deci. cõs. xliij. Pau. de ca. in l. de pupillo. §. si remissionẽ. ff. de ope. no. nũ. Et de hac materia vide Alex. in consi. ciij. li. v. Et ad practicaz huius materie, vide Afflictũ decision. neapoli. ccliiij. nu. j. & qui iudex hoc casu adiri debeat, Alex. in d. cõs. ciij. li. v. & vide quod scripsi in consi. xlvj. lib. xj. & q habeat hoc locum etiam in reali vide Dec. in c. in pñtia. in iij. & iiij. no. j. de prob. & vide multa per Jo. de mil. in suo reperto. in versi. actor agens.
5 ¶ Deducere. Vide eundem s. in c. j. versi. Quarta cõclusio vbi videtur velle contrarium.
6 ¶ Prescribitur. Hec opi. cõis est, vt attestatur Ang. de are. in d. §. actionum. & idem voluit Sali. in l. cum notissimi. §. eo autem tempore. C. de prescrip. xxx. an. Jo. fran. balbus in tract. de prescrip. in iiij. par. v. par. prin. q. ij.
7 ¶ L. sed & si vnius. Et secundum hanc regulam arguit Deci. in c. fi. in fi. de const. & quamuis prescribẽs similis sit solventi, id tamẽ nõ est verũ per oĩa vt declarat Feli. in c. ad aures. de prescrip. tradit late Jo. fran. balbus in d. trac. de prescrip. in j. par. prin. in vj. q. in fi. versi. est autem ratio.
8 ¶ Exceptio. Adde Deci. in c. cum inter. in fi. de excep.
9 ¶ Exceptionis. Vi. Deci. in c. ij. in iij. col. in fi. de excep.
10 ¶ Reali. Vide que addidi s. hoc eo. c. nu. x

Silue. Aldob.

a ¶ Reus. Alex. consi. lxx. nu. ij. vbi dixi. lib. vij. & plenius dixi in l. corruptionẽ nu. xxij. C. de vsufruc. in nonis intellectib.
b ¶ Agendi. Jd est a solo iure agendi descendit. Secus si tam agere quam excipere liceat, vt dixi in tract. vsura. q. xvij.

[redacted]

1 ¶ Litere deuiantes a communi stylo sunt suspecte, nec est illis credendum.
2 Rescriptum est nullum in duobus casibus.
3 Jncertitudo quando, & qualiter reprobetur.
4 Rescriptum, in quo negotia alicuius omnia presentia, & futura committuntur, non valet.
5 Actus, qui alias non valet de iure communi, confirmatur ex certa scientia principis.
6 Certa scientia Pape, per que verba vel signa potest apparere.
7 Papa an possit committere causam suspecto, remota facultate recusandi.

D hec sumus. Summa, & diuide vt per Abba. ¶ Jn tex. ibi: vt asserunt. Ex isto modo loquẽdi dicit do. Anto. de But. hic, q cautela colligitur, q vbi factuz alterius recitatur, q quis confiteri non intendit, dicat talis, vt asserit,
1 vel vt asseritur[1]. Ad idem tex. in c. iij. j. de eo, qui mit. in pos. ibi sicut asserit. & in c. P. & G. de offic. deleg. & in c. iurauit. de probatio. & no. Bald. in consi. viij. in tit. de rescriptis. & Cardi. in consi. lxix. quo ad primum. circa fi. cum similibus, vt tradunt Mod. in c. iurauit. preallegato. Et idem Pet. de Anch. cõsil. cxxxvij. de natura. & facit tex. in cle. pastoralis. §. j. ibi: iuxta impetratoris assertionem. de re iud. Adde tñ q ista cautela est vtilis ad abũdantẽ cautelã. sed nõ videtur esse necessaria: qz ille, qui simpliciter dicta aduersarij refert, nõ videtur fateri: vt voluit gl. not. in l. Gallus. §. idẽ credendum. versic. pronepos. in fi. ff. de li. & posth. quam Ang. Jmo. & Alex. ibi sequuntur. ¶ † Nota pri
1 A mo q litere deuiantes a communi stylo, suspecte [A] sunt, & non
2 est illis credendum[2], vt Abbas hic dixit. Et istud dictũ, est verum in se, vt in c. quaz graui. de crimine falsi. & in c. si quando. supra eodem. Sed quantũ ad tex. hic in isto casu particulari tex. videtur probare contrarium, quia ita statuendo vlterius procedit. ¶ Secundo nota rationem, quare litere ad lites, odiose sunt: quia ordinarie potestati derogetur, contra c. peruenit, xj. q. j. & ideo rescripta ad lites strictius interpretari debent, quam
3 litere ad beneficia[3]: vt not. Abbas dicit in c. capitulum. versi. & nota hoc dictum. infra eo. tit. Facit, quia in rescriptis ad lites speciale mandatum requiritur: secus in beneficialibus, vt di
2 ctum fuit supra eodem, in c. ad aures. in glo. j. ¶ † Tertio not. duos casus, in quibus rescriptum est nulluz. Primus, si omnia alicuius negotia committantur. Secundus, si iudex datus incertus sit, licet veniat certificandus. Sed tamen vt infra dicam, tantum videtur vnus casus: quia textus hic videtur procedere concurrentibus his, de quibus in tex. Et q dictũ est de incertitudine iudicis, limitatur non habere locuz qñ datus sit vnus iudex cum potestate eligendi sibi collegam: vt not. Domi. in c. studeas. per illum tex. in iij. notabili. 50. distinc. Jta dicit limitari istum tex. hic. Sed tamen videtur q etiã alteri cõmitti possit simpliciter electio iudicis: qz text. hic loquitur in parte, que verisimiliter fauorabilem sibi, & aduersario suspectũ eligeret, prout in tex. expresse dicitur. Jn alio eniz ista ratio ces
3 saret. ¶ † Glos. j. concludit secundũ Abb. q incertitudo reprobatur, quando potest declarari per agentem vel impetrantem alias secus, vt in contrarijs. Et ad hoc facit q libellus incer
4 tus valet qñ incertitudo pendet a facto rei[4]. l. j. §. qui antẽ. vbi Bar. quorũ lega. cũ similibus, vt tradit Alex. in l. vbi autem. §. qui illud. ff. de ver. obl. Et plures casus, in quibus incertitudo vitiat. no. Spe. in ti. de emphyteus. §. nunc aliqua. ver. lix. & per gl. in c. ij. de electio. in vj. & tradit Bar. in l. quidã recte. ff. de reb. dub. vbi plura dicit: & qd not. Barto. Alex. & Modern. in l. iij. §. incertam. ff. de acquir. possessio. & q no. Barba. consi. lv. & consi. lxxix. Et inter alios casus dicitur de executore, qui nõ potest constitui, prout talis elegerit: vt not. Jo. And. & Dominic. in c. j. versi. licet. de procu. in vj. & sequitur Bal. in l. & in epistola. C. de fideicommis. versi. quero nunquid testator. & idem Bal. in l. id, q pauperibus. iiij. q. C. de episcopis & clericis. & in l. executorez. versi. sed nunquid. C. de execu. rei iudic. not. Bar. in dicta l. quidam. versi. quid in executoribus. & Moder. ibi. & idem Pau. de Cast. consi. clxxvij. lib. ij. in questione, que vertitur. Ultimo illud nota q de equitate canonica incertitudo in spiritualibus nunquam vitiat: vt no. Archi. dicit in c. sunt nonnulli. j. q. j. & sequitur Ant. de But. & Abb. in c. ex parte. de censib. & idem Ab
4 bas in c. j. de deci. ¶ † Jn gl. ij. circa intellectum decretalis Ab. concludit quod si facta sit commissio in forma iusticie, non valet rescriptum, in quo oĩa negotia alicuius presentia, & futura committuntur. Et codẽ modo, non valet rescriptum, in quo iudex incertus sit, & q presentia negotia bene committi possunt, vt per eũ hic, quẽ posteriores sequuntur. Sed aduertendũ est, quia si omnia presentia negotia committi possent, ergo debuisset hic valere rescriptum, vbi simpliciter omnia negotia commissa fuerunt: nam vt commissio valeret, debuit interpretatio fieri de presentibus, argu. l. quoties. ff. de reb. du. & ipse Abb. hic expresse tenet q si simpliciter committãtur omnia negotia, nõ intelligitur d futuris. c. fi. j. e. Et certe tex. hic ita loquitur. Preterea etiam videtur valere rescriptũ. in quo omnia negotia vnius presentia, & futura committuntur: qz si potest fieri respectu pluriũ, vt Abb. fatetur, non video rationẽ cur fieri nõ possit respectu vnius. Non obstat tex. in c. fi. j. e. qz ibi de futuris expresse dictum nõ fuit, sed commissio facta fuit simpliciter, prout etiam Abb. inferius dicit, allegãdo illum tex. Similiter iudex hic

dex hic non reprobatur ratione incertitudinis,sed qꝛ data fuit electio actori,qui elegit suspectū:ꝛ ideo videtur dicendū ꝙ tex. hic intelligatur prout loquitur, his omnibus cōcurrētibus,vi
a delicet qđ omnia[a] negotia impetrantis committantur illi,quē ipse impetrans elegisset:ꝛ extra istum casum,decretalis ista nō haberet locū.¶ In fi.gl.no.est secūdum Abb.ꝙ actus,qꝛ alias non valet de iure communi,ex certa scientia Pape confirma
B tur[B], Nā ꝙ princeps facit ex certa scientia, non potest in du
5 bium reuocari[5]:vt no.Bar.in l.conficiuntur.§.codicilis.in pͥn. ff.de iure codi.Pan.de Cast.consi.clxxviij.j.lib.donatio predicta.vbi allegat gl.hic:ꝛ idem Bar.consi.cxcvj. ciuitatis camerini.Jo.de Ana.consi.lxxxj.viso instrumento,Oldra.consilio cclvij.factū tale est,Alex.consi.ccxv.nec arguendi sumus.ver.sex
5 to confirmatur.lib.ij.†Ex quo infertur,secundū Ab.hic, quod
b clausula.Ex certa scientia,habet vim [b] clausule de plenitudine
6 potestatis[6].Et idem Abb.dicit allegando gl.hic.in c.cum inter.versi.ꝛ scias.j.de excep.ꝛ idem Abb.in c.cum olim.ver.an autem princeps.de re iudi.ꝛ idem Bal.in l.eos.in prin.C.de appe. vbi expresse dicit qđ illud,ꝙ facit princeps ex certa scientia,videtur facere de plenitudine potestatis.ꝛ no.Roma.consi. ccclxix.circa prin.in vj.dubio.circa fi.vbi allegat istā glo.hic. ꝛ idem Alex.consi.iij.ponderatis.li.v. Et predicta conclusio procedit in his in quibus princeps presumitur habere notitiā,sicut sunt ea,que in iure consistunt:secus est in his,que presumitur ignorare,vt sunt facta,ꝛ consuetudines,ꝛ statuta locorum:quia tali
7 casu dicta clausula nihil operatur[7]:vt no.Bal.dicit in l.fi. ver. dicas etiam.C.sen.rescindi non pos.ꝛ sequitur Alex.cons.cxxv. viso titulo questionis.in fi.lib.ij.ꝛ no.Pau.de Cast.consil.clix. questio ista vertitur.in fi.bene facit ꝙ no. Abb.in c.pastoralis. §.preterea.de offi.dele.ꝛ And.Sicu.consi.xiij. lib.iij.Secundo Abb.dicit allegando Inn.in c.innotuit.de elec.ꝙ papa nō de
8 bet vti plenitudine potestatis sine causa[8]. Et idē Abbas tradit in c.illa quotidiana.in ij.no.de elec. vbi etiam allegat Inn. in d.c.innotuit.ꝛ ibi etiam Abb.in fi.in d.c.innotuit. dicit illud dictum Inno.esse singulare.Et hoc etiam no.Bal.in l.ij. de comu.re.alie.ver.nota tamen.ꝛ in l.si testamentum.in princi. C.de
6 testa.†Tertio Abb.concludit ꝙ nō solū de certa scientia Pape apparet,quando expresse dicitur,prout voluit gl.fi.in cle.ꝛ si principalis.de rescrip.ꝛ in c.statutum.in verbo,literarū. in fin. de rescrip. in vj.ꝛ not.Bal.in c.j.in fi.per quos fiat inuesti. vbi alleg.Oldr.qui hoc tenet consi.cccxxv.thema.Cald.cons.viij.đ rescrip.cum si.vt tradunt Mod.in c.cum inter.de excep. Sed etiam si apparet de certa scientia Pape ex narratis, hoc suffi
9 cit[9].ꝛ idem Abbas concludit in d.c.cū inter.ꝛ in c.nonnulli. de rescrip.cum si.vt tradūt Mod.in d.c.cum inter. ꝛ idē Imol.in cle.ij.de rescrip.in fi.cum si.vt tradit Fran.de Curte consi.lxv.
7 super premissa.†Ultimo Abb.arguit per glo.hic,in fi. ꝙ Papa non possit committere causam suspecto,remota facultate il
10 lum recusandi[10].Et ita tenet Abb.hic,licet dicat doc.cōmuniter tenere contrariū,in c.cū inter.j.de excep.ꝛ Abb.ibi,idem tenet,quādo agitur de causa,in qua Papa non habet potestatē tunc enim sine causa recusatio tolli non potest cū sit de iure naturali.capitulo,quod suspecti. iij.q. v. ibi: quodam modo naturale est,insidias suspectorum iudicū declinare.ꝛ in c.secundo requiris.de appel.ꝛ tex.in cle.pastoralis.de re iudi. dicit tamen ibi ꝙ in dubio tali casu causa presumitur,per no.in c. que in ecclesiarū.de cōsti.Mod.in d.c.cū inter.late insistunt,ꝛ tenet contra Abbas per gl.in l.apertissimi.in ver.recusare. C.de iud. ad idem gl.in l.eos.in princ.in verbo,decisam.C.de appel.cū simil. vt tradunt Moder.in d.c.cum inter.ꝛ respondent rationibus Abb.hic.Et primo nō obstat d.cle.pastoralis.quā Abb.allegat hic:quia ibi agebatur de periculo vite ꝙ erat irrecuperabile:ꝛ non videtur verū ꝙ recusatio sit de iure naturali:qꝛ tex.in d.c. ꝙ suspecti.dicit,quodāmodo,ꝙ est nota impropietatis:ꝛ quia proprie ius naturale est illđ,qđ ꝯpetit etiā brutis.j.distin.c. ius naturale.ꝛ in l.j.§.ius naturale.ff.de iusti.ꝛ iure.Et ꝙ recusatio habeat in se naturalem rationem:sed non est de iure naturali, vt in simili not. Bart.in l.si quis a liberis.§.parens.ff.de liber. agno.facit tex.in l.j.ff.de minor.ꝛ gl.in l.ij. in verbo naturali ratione.C.de in ius vocan.Sed tamen opi.Abb.defendi potest in terminis,prout ipse loquitur in dicto capitu.cū inter. videlicet in materia,in qua nō habet liberam potestatē, vt probatur efficaciter in d.clemē.pastoralis.vbi generaliter dicitur,defensionis,que a iure prouenit naturali,facultas adimi valuisset:cū illa Imperatori tollere nō licuerit,que iuris naturalis existūt. Probatur ergo ibi,ꝙ facultas defensionis est de iure naturali ꝛ tex.ibi generaliter loquitur in ista ratione: ꝛ sic generaliter intelligitur non solum vbi agitur de periculo vite.Clarum est autē ꝙ in recusatione agitur de defensione:vt est tex.in c.cū inter.de excep.ibi:legitima defensio in iudicio reseruatur,magis me recusatio:ergo ibi videtur tex.ꝙ tolli non possit. Secundo considerandū est ꝙ ius naturale in d.cle.pastoralis.non accipitur stricto modo,put competit brutis:qꝛ illa defensio non competebat brutis,ꝛ immediate non erat de iure naturali,sed de iure positiuo,secundum qđ forma procedendi a iure traditur:sed quia tendit ad defensionē,ne innocens opprimatur dicitur de iure naturali,ꝛ per Imperatorē tolli non potest:ꝛ hoc sine causa,vt Abb.dicit:sed cū causa bene potest:qꝛ ex causa quis etiam sine defensione dānari potest l.fi. C.de fisca.l.in adulterijs. C. de adult.l.sancimus.C.de fideiussor.ꝛ secundū Abb.in d.c.cum inter.causa presumitur. Sed in hoc nō bene dicit:qꝛ cū disponat in his,quibus non habet liberā potestatē, prout Abbas ibi loquitur causa non presumitur.Nam cū nō possit tollere ea, que sunt de iure naturali sine causa,debet constare de causa in veritate,nec staretur assertioni eius,per ea,que not.per gl.in l.si donatione.C.de colla.ꝛ no.Bart.in l.si forte per illum tex.ff.de castren.pecul.dixi in c.que in ecclesiarum.de consti. Pro cōmuni tamē opinione,ꝙ recusatio tolli possit a principe, induco vnā rationē:quia licet tollatur recusatio,nō tamen videtur tolli defensio irreparabiliter:qꝛ poterit appellari, si iudex suspectus male iudicabit.Ita videtur tex.no.qui considerat istam rationem in l.j.in fi. ff. apud eū,a quo appellatur ꝛc.Et licet melius sit preuenire ante,quā quis grauetur, arg.l.fi.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.tamen non videtur esse tale preiudiciū ꝙ a Papa de absoluta potestate tolli non possit.Et de hoc latius videbimus in d.c.cum inter.

¶ Additiones.

A ¶ Suspecte. ꝙ litere que a cōi stylo deuiāt sint suspecte de falso.adde eundem Decium in consi.xj.in ver. non obstat ꝙ dicte subscriptiōes.qđ autē sit stylus ꝛ qualiter a cōsuetudine differat,vide eundem in d.consi.in ver.ij.respondetur ꝙ statutum.

B ¶ Confirmatur.Adde ꝙ actus nullus de iure confirmetur ex certa scīa Decium in consi.lxxij.incipit,viso pūcto ex cuius dictis ibi limitatur hoc procedere qñ princeps qui actum confirmat ex certa scīa poterat illum actū gerere de iure alias secus. Hiero.Sig.

1 ¶ Asseritur.Adde late Dec.in c.iurauit.in prin.de probat. in c.ad hec. el iiij. de appellat. ꝛ an quando dicitur, vt asseritur, oporteat probare ita esse vide qđ sit ī alijs casibus preterquam in rescripto,in quo fuit distinctio,puta beneficiū valet centum vt asseritur:nā tunc satis est probare ꝙ ita asseratur. secundū Rot.decis.196.Papa confert.in antiq.ꝛ idem tenet Abb. in c. dudū de presumpt.vt refert Fely.ibi,versi. secundo limita.vide Fely.in c.iurauit.circa princ.de probat.

2 ¶ Credēdū.Uide fely.in c.ex parte.de rescri.ver. stylus curie.

3 ¶ Beneficia.Adde fely.in c.causam que.j.eod.

4 ¶ A facto rei.Uide Jal.instit.de actio.§. sed iste. vbi videtur tenere contrariū.

5 ¶ Reuocari.Adde Deci.in cōsi.cccclxiij.in fi.in consi.dcxiij. ꝛ in cōsi.dclv.nu.19.vbi ꝙ contra illud non dꝫ quis audiri.ꝛ vi. eundem in c.seq.

6 ¶ Potestatis.Uide Soci.in consi.clxiiij.in cōsi.iij.ver. confirmatur ēt.li.iij.Deci.consi.ccccclv.numero.22.

7 ¶ Operatur.Adde Alex.in consi.xxiij.viso processu.li.v. Fel. in c.cū inter.de exce.ver.vtrū autē.Gui.pape cōsi.lxxxij. in fin. Andre.sic.in consi.xxv.li.iiij.ꝛ in consi.xl.e.li. vbi dꝫ sufficere eē apposita aliqua verba ex qbus appareat tunc habuisse qualē qualē notitiam,ꝛ vide Pari.in consi.j.nu.81.li.j.ꝛ idem Dec.in c.si quando.nu.12.j.eod.

8 ¶ Sine causa.Adde Deci.in c.cum adeo.in j.no.j.eod.

9 ¶ Sufficit.Adde Deci.in d.c.cū inter in viij.no. de exceptio. ꝙ declara vt per lancel.Galiau.in rep.l.centurio.ff.đ vul. ꝛ pu. areti.dio in l.potest quis.versi.ſꝫ ista differentia, ibi, pro ista differentia facit.ff.de vul.ꝛ pu.

10 ¶ Recusandi. Uide Deci. vbi hanc materiam late examinat in c.cum inter.de excep.ꝛ vide omnino in c.proposuit. in j.not. de appell, Siluest.Aldob.

a ¶ Omnia. Similem abusum vidi quandoque fieri sub Rege francisco in fauorem gabellistarum,ꝛ oppressorum populi, quibus tandem non profuit.

b ¶ Uim.Deci.l.in testamento.C.de testa.milit.consi.ccccxviij. consi.cccccxvj.consi.cccccccxiij.nu.x.Cur.Senior.consi.lxv.

1 ¶ Absolutū se asserēti non est credendū,nisi legitime probet.
2 Peccatum quot modis accipitur.
3 Latinitas falsa an,ꝛ quando vitiet rescriptum.4.5.
6 Quadragesima quare fuit instituta.
7 Confiteri quilibet tenetur semel in anno.
8 Eucharistia qualiter interpretatur: ꝛ an sit sacramentum di

gnius alijs sacramentis.

D audientiam. Summa, ⁊ diuide vt per
1 Abbatem. ¶ † Nota, primo non esse credēdū
asserenti se esse absolutum ab excommunica-
tione, nisi legitime probetur. Ad idem text. in
c. proposuit. vbi gl. ij. ⁊ Abb. de cle. excōica. mi-
nist. ⁊ in c. sicut. vbi Abb. in primo not. de sen. excom. ⁊ no. Rota
in xj. deci. in tit. de senten. excommuni. in antiquis. Roma. con-
si. ccclxxxviij. in terminis proposite consultationis. ⁊ Imol. in
cle. j. de priui. ⁊ est etiam tex. in c. post cessionem. de proba. secun
dum intellectum, quem posui ibi. ¶ Secundo nota ibi: prima
1 facie. pro cōi vsu loquēdi[1]. Et dicitur prima facie, i. primo aspe
ctu. ad idem tex. in c. dilectus. §. preterea. de app. ⁊ in l. j. §. si vero
non omnes. C. de cadu. tol. ⁊ in l. alieno. §. pen. ff. de fideicom. li.
ibi: prima facie videtur. ⁊ Insti. de replica. in prin. §. rursus. Et
alibi dicitur, prima fronte: in lege quinquaginta. ff. de probat.
2 ¶ † Tertio not. ibi peccatum ꝙ pctm̄ accipitur hic pro vitio ⁊
defectu, ⁊ nō pro peccato mortali, vel veniali. facit l. sancimus.
C. de pen. ibi: peccata suos teneant authores: ⁊ sic peccatum ac-
cipitur pro delicto. ad idem tex. in §. penam autē. ⁊ in §. sin autē
per vim. Insti. de publi. iud. Facit ꝙ peccatum est voluntas re
tinēdi, vel faciendi ꝙ iustitia vetat. tex. xv. q. j. c. j. in fi. ⁊ no. Do-
mi. post Archi. in c. decet. de immu. eccle. in vj. Et differentiam
inter pctm̄ ⁊ delictum ponit Archi. xxv. q. vlti. in c. ita nos. Al-
3 be. in l. fina. C. si aduer. delic. ¶ † Successiue in materia decreta
lis de falsa latinitate d. Abb. tres firmauit conclusiones. Pri-
ma est. quod falsa latinitas vitiat rescriptum, si manifesta sit. et
idem tenet Bart. in l. Plautius. in fi. de aur. ⁊ ar. le. vbi allegat
tex. hic. ⁊ idem Bal. in l. Imperator. j. de statu. ho. Arch. in c. in
memoriam. lx. di. ⁊ no. per glo. xxxv. q. ix. c. apostolice. in gl. j. Fa
cit quod no. Bar. in l. cum in testō. in fi. ff. de aur. ⁊ ar. le. Et ista
conclusio quod vitietur rescriptum, intelligitur respectu scri-
pture: q2 rescriptum non facit fidem, prout tex. hic loquitur: sed
per hoc non videtur vitiari id, quod continetur in rescripto:
quia aliter poterit probari: quoniam licet tollatur probatio,
que fit per rescriptum, non tamen tollitur dispositio, que con-
tinetur in rescripto: vt in simili no. Bal. de instrō in l. fi. C. de fal
sa causa adiec. leg. Bart. in l. si quis legatum. ff. de fal. Paul. de
Cast. consi. xcix. notandum est. cum simi. vt tradit Alex. in l. ser
uum filij. §. eum, qui chirographum. de leg. j. ⁊ dixi cōsi. xvij. Et
predicta conclusio etiam procedit, si constaret de mente Pape
quia tamē vitiatur rescriptum respectu scripture, quia est pre-
sumptio iuris, ⁊ de iure, vt dicit glo. hic, ⁊ tradit Ro. consi. ccc-
lxxvj. questio est. versi. queritur. ⁊ Modern. hic sequuntur. Sed
durum mihi videtur, quod non valeat rescriptuz, si constat de
mente Pape, per ea, que dicta sunt in c. ad hec. in glo. fi. s̄. eod.
vbi non valet rescriptum contra solitum morem curie, ⁊ tamen
valet ex certa scientia Pape, ⁊ quia verba deseruiunt intentio
ni. c. intelligentia. de verb. sign. ⁊ ideo quando constat de mente
receditur a verbis, vt not. in l. non aliter. de leg. iij. in l. non du-
biū. C. de legi. ⁊ in terminis est dictum Inn. in c. ex parte de fide
instru. Nec obstat ꝙ loquatur in defectu orationis, vt Roma.
dicit in consilio preallegato: quia omnino est eadem ratio: ⁊ q2,
vt s̄. dixi, licet vitietur rescriptum respectu probationis, nō ta
men gratia debet vitiari, si aliter probetur. Et quia etiā contra
presumptionem iuris ⁊ de iure admittitur probatio in contra
riū per confessionē partis, iuxta gl. in §. illud. in auth. de equa-
lita. do. Secundo ampliatur dicta conclusio, vt in totum vitie
tur rescriptum, etiā si capitula separata sint, secundum Bald.
hic, versic. sed quid si rescriptum. quia fides scripture indiuisi-
a bilis est. ⁊ Moder.[a] hic sequuntur: quia falsitas in vno capitu-
2 lo vitiat in totum instrumentuz, licet capitula separata sint[2]: vt
tradit Inn. ⁊ doc. in c. fi. de hereti. Bar. ⁊ alij in l. si ex falsis. C. de
transa. Sed aduertendum est ꝙ ista conclusio bene procederet
quando constaret de falsitate: secus videtur in proposito, vbi
agitur solum de presumptione falsitatis, propter malā grāma
ticā: quo casu presumptio falsitatis in vno capitulo, non habet
locum in alio capitulo separato l. iubemus. vbi Bal. ad fi. C. de
testa. no. Bal. in l. ij. C. de fideicōmi. liber. Facit ꝙ no. Bart. in l.
filius. §. sequens. ff. de falsi. Non obstat tex. hic, quia intelligitur
in capitulo, in quo erat falsa grāmatica: secus videtur in alio
capitulo separato: quia ex quo capitula sunt separata reputan
tur plura rescripta: ar. eius, ꝙ no. in l. etiam. de mino. Et predi-
cta conclusio limitatur, sm̄ ꝙ Abb. loquitur, videlicet qn̄ est ma-
nifesta mala grāmatica, prout tex. hic dicit: secus si dubitabilis
sit. Et idē no. Bart. in d. l. Plautius. in fi. Et probatur hoc ra-
tione: quia regulariter mala grāmatica nō vitiat instrumētuz
nec aliā dispositionē: sed hoc est speciale in rescriptis vt j. Ab.
dicit post gl. ⁊ doc. Et ista specialitas contra regulā limitate in
telligi debet, prout loquitur, videlicet qn̄ rescriptū cōtinet mani
festū errorē: in alijs regula habebit locū. Et q2 qn̄ dubitabilis
est grāmatica, error videtur probabilis, prout dicitur de iure dubi
tabili, in quo quis excusatur: vt notatur in l. cum prolatis. ff. de re
iud. in c. j. de re iudi. Et ad hoc etiā facit ꝙ no. Bal. in l. Impe-
rator. la prima. in prin. ff. de statu. ho. vbi dicit istum text. nō ha-
bere locū, si erratū sit in orthographia: quia non videtur error
manifestus. Secundo predicta cōclusio vr̄ procedere de iure, sz
de consuetudine talis exceptio false latinitatis nō admittitur
in Romana curia. Ita Car. cōsi. xciij. nobilis, ⁊ prestās. ⁊ Mo-
der. vidētur sequi hic: ⁊ idē Abb. in c. ex parte. de fide instr. Sed
hoc dictū nō videtur procedere, ⁊ nisi aliter probetur, de tali cō
A suetudine non creditur[A], vt concludit Alex. in l. post dotē. ff. so
lut. matr. Aret. consi. cxxxiij. in causa, que vertitur. cū si. vt tra-
4 dunt Mod. in l. de quibus. ff. de legi. † Secunda conclusio Ab.
3 est, ꝙ falsa latinitas nō vitiat quando pōt saluari per figuram[3].
Ita etiā dicit gl. j. in c. j. de iud. facit gl. in verbo, vnctionē. in c.
vnico. de sacra vnctio. cū si. de quibus per Mod. hic. Et meli⁹
est saluare per subauditionem, quā per figurā. Bal. in l. ea, qua.
C. de fideicō. ⁊ secundum Bald. in l. Imperator. la j. ver. ⁊ no. de
sta. ho. non dicitur falsa latinitas, licet deficiat verbum oratio-
nem perficiens: quia subauditur. alleg. l. verbum volo. C. de fi-
deicom. ⁊ est bonus tex. in l. j. §. si autem. ff. de here. insti. facit l. cū
anus. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ quod no. Abb. in d. c. ex parte. de fi-
de instru. de scriptura, que dicebat illum debere mitti in corpo
ralem: nam subauditur, possessionem. Est tamen in ista conclu-
sione aduertendum, quia gl. ⁊ iura, que s̄. allegat, non loquun-
tur in rescriptis, in quibus specialiter statutum est quod falsa
grammatica vitiat: quia insurgit suspicio falsitatis, per ratio-
nem gloss. hic que quidem ratio militare videtur, dato ꝙ falsa
grammatica saluari possit per figuram: quia non solent rescri
pta habere malā grammaticam, que saluetur per figuram: ta-
lis enim saluatio non videtur purgare suspicionem falsitatis,
5 per hunc tex. hic, qui generaliter loquitur. † Tertia conclusio
est, qd̄ falsa grammatica ex modico defectu non vitiat, vt est
tex. in c. ex parte. de fide instru. vbi Abb. etiam dicit quod modi
cus defectus non vitiat. Et infert ad no. q. ⁊ idem Cardi. in cō-
si. xciij. s̄. allegato. ⁊ hoc intelligitur, nisi ex minimo defectu, ēt
vnius litere, mutaretur sensus, vel equiuocatio induceretur, vt
Abb. dicit in d. c. ex parte. per tex. in c. inter dilectos. de fide in-
stru. ¶ In gl. j. conclusio est, sm̄ Abb. ꝙ falsa grāmatica vitiat
rescriptum Pape siue sit de iustitia, siue gratia, siue de gratia
secus est in alijs instrumentis. Et idem est in diuinis scriptu-
ris xxxviij. dist. c. indignum. ⁊ c. sedulo. de conse. dist. iiij. c. retule
runt: ⁊ in c. si non sacrificatur. Sed considerandum est quia vt
glos. hic dicit, in alijs instrumentis falsa grāmatica non vitiat,
quando cōstat de mente disponentis certa. Istud idē videtur
habere locum in rescriptis: quia si constat de mente Pape nō
videtur habere locum tex. hic, vt dictum fuit s̄. licet aliter vi-
deatur sentire gl. hic. Et secundum hoc non erit differentia in
ter rescripta ⁊ alia instrumenta, data Paritate terminorum:
nisi dicamus quod in rescriptis non ita de facili constare po-
test de mente Pape sicut in alijs instrumentis: q2 statim quod
apparet de falsa grammatica in rescripto, vitiatur rescriptum
nisi de voluntate Pape approbetur: secus in alijs instrumen-
tis, in quibus licet appareat de falsa grammatica, non vitia-
tur instrumentum: quia videtur constare de mente disponen-
tis propter authoritatem notarij, ⁊ de errore scribentis.
¶ In hac. Ultima lectione si aliquam decretalē inchoarē non
possem expedire, idcirco sm̄ qualitatem temporis dicā aliqua
que respiciunt salutem anime. Primo de quadragesima, ⁊ ieiu
b nio[b]. Secundo de confessione. Tertio de eucharistia. Primo
6 † quadragesima instituta fuit vt decima temporis Deo redda
tur, que est in trigintasex diebus prout est quadragesima, exce-
ptis diebus dominicis, ⁊ vlterius additi sunt quatuor dies: ⁊
sic sunt quadraginta ad imitationem Christi, qui diebus qua-
draginta ieiunauit. c. quadragesima. de consecratio. dist. v. Ec-
clesia vero Mediolanensis non accepit illos quatuor dies. Et
in quadragesima ieiunium est de precepto. dicto cap. quadra-
gesima. in prin. Et in tali ieiunio illud precipuum est quia non
est comedendum nisi post vesperas, que hac ratione dicuntur
in mane. capitulo solent. de consecratio. distinctio. j. ⁊ no. Abb.
in rubrica de obserua. ieiunio. ⁊ ibi dicit ꝙ in alijs ieiunijs non
est hora prefixa ab ecclesia. alleg. Archidi. in dicto cap. solent. ⁊
ille tex. videtur etiam probare aliud spāle, ꝙ in quadragesima
singulis diebus missa audiri debet: alias vero missa non est de
precepto, nisi diebus dominicis, ⁊ festiuis. ca. missas. de consecr.
dist. j. no. in c. vt dominicis. in prin. vbi Abb. de proba. Et notā-
dum est, quod missa debet audiri, vt iura dicunt: ⁊ non debet
tunc quis orationes dicere, nec legere: quia non potest esse intē
tus

tus pluribus.not. in c. ex literis.de probatio.τ tradit Summa Angelica in verbo Ferie. §. xlvj. Quod notandum est contra dominos Gallos, qui semper legunt. Et notandum est etiam ꝙ in dieb⁹ festiuis oblatio debet fieri.de consecr.distin.j.c.omnis Christianus. Ita dicit Hostië.in c.causa.de verb. signi. sed Ab.ibi dicit hoc esse verum,si presbyter sit pauper,τ parochiani diuites:alias standum est consuetudini. Est etiam aliud precipuum in ieiunio quadragesime:q2 nullo modo licet vti lacticinijs.c.denique.iiij.dist. quod ita intelligitur. secus est in alijs ieiunijs,quibus quis potest vti ouis,τ caseo,si consuetudo sit in loco:vt no. Archi.in c.rogationes.de consecra.distin.iij. Et ita Abb.concludit in rub.de obseruatio.ieiu.ij.q. Et notandũ est etiã,ꝙ potus ante vel post cibum non frangit ieiunium,secundum Abb.post Inn.in rub.de obserua.ieiu. Sed dubium est de potu gallorum,qui comedunt bolum panis.Et idem videtur, quia intentio principalis est ad potum,per ea,que habentur in l.si quis nec causam.ff.si cert.peta.

7 ¶Confessio.†clarum est ꝙ est de precepto,[c] saltem semel in an
c no.c.omnis vtriusque sexus.de pe.τ remis. Et nõ dicatis quod loquitur tm̃ de hermaphroditis,vt quidã Portugalensis senex dicebat. Nec ab isto sacramento confessionis, τ penitentie quis debet retrahi pretextu desperationis: quia nemo desperãdus,dum est in hoc corpore constitutus.de peni.distinct.vij.c.j. Nam cum conuersus ingemuerit, tunc saluus erit: vt dicitur in c.fi.de peni.dist.vij.τ xxvj.q.vj.in c.his qui tempore.τ quia ecclesia nunquam claudit gremium redeunti l.inter claras. C.de summa tri.τ c.super eo.de deci.in vj.Et ideo heresim sapit dicẽs ꝙ ille,qui vixit in peccatis vsque ad senium, penitere non possit:vt tradit Oldra.consi.cclxxi.questio talis est.Et circa confessionem non insisto:quia longum esset. Solum notetis duo vel tria,que occurrunt scholaribus. Primum est, ꝙ ille, qui est in sacris,vel beneficiatus,peccat mortaliter,si non deferat clericã vel tonsuram:vt not.Abb.per illum tex.in c. si quis ex clericis. de vita τ hone.cle. Et tonsura intelligitur ꝙ prescindantur capilli vsque ad aures:vt per gl.in cle.ij.in verbo,tonsuram.de vita τ hone.cle.τ tex.in c.non liceat.xxiij.dist.τ not. Imo. in d.c.si quis.Secunda est,quod quilibet,qui sit beneficiatus,τquilibet, qui sit in sacris,tenetur dicere officium, vt Abb. cõcludit in c. j.de celebra.missa.τ iste qui non dicit officium, tenetur ad resti-
4 tutionem fructuum beneficij[4]:vt tenet Cal.in d.c.j.τ Domi.sequitur in c.fi.de rescri.in vj.contrarium tenet Cardi.τ Abb. in d.c.j.quibusdã rationibus,quibus respondetur,vt tradit summa Angelica in verb. Hora.§. xj. Sed distingui potest vt tradit Hiero.Zanetinus in repeti.c.j.de accusa . vt dixi vobis latius isto anno.Tertio notandum est quod dicitur per gl. xxiiij. q.j.c.odi.in verbo,suas,que reprehendit scholares, qui vadunt ad ecclesiam propter mulieres , τ non propter deuotionem , τ not.Abb.in c.vt quisque.in prin.de vita τ hone.cleri.τ dare mulieri pocula amatoria,facere imagines ad prouocandum amorem,est peccatum graue.Sed non est hereticum,vt Alber.tradit in rub.de hereti.

8 ¶Eucharistia. †Grece, latine bona gratia[D] interpretatur.j.
D qđ.j.c.multi.gl.in cle.j.in verbo,Eucharistia.de priui.τ no.Archi.xxiij.dist.in c.acolytus.Jo.And.τ Abb. post alios in c. sane.de celebra.missa.τ est sacramentum dignius alijs sacramentis.de consecr.di.ij.c.nihil.τ in cle.j.§.j.in verbo pretiosum.de reliq.τ vene.san.vbi gl. In quo tamẽ opponi potest de baptismo: declaratur,vt tradit Imo.in d.glo.in verbo,pretiosum.Et debet sumi ad minus semel in anno.c.omnis.de peni.τ remi.olim ter in anno.c.τ si non frequentius.de consecra.di.ij. Et debet sumi ieiuno stomacho.c.liquido.de consecrat.distin.ij.licet gl. ibi dicat non esse de substantia,in verbo, seruat. τ olim secus erat, vt per glo.in c.sacramenta.de consecra.dist.j. Et hoc nisi ex necessitate,vt contingit in infirmis: vt dicitur in Angelica summa,in verbo, Eucharistie.el iij.§.xv.per c.presbyter.de consecr. di.ij.vbi dicitur semper debet presbyter habere eucharistiã paratã pro infirmis,ideo vt statim cõmunicet, τ idem tradit Stepha.de Gaieta in repe.c.ad limina,xxx.q.j.τ q.lxxxvij.facit tex. in c.si quis de corpore.xxvj.q.vj.Et ante sacram cõionem etiam a propria vxore tribus aut quatuor diebus abstinendum est,c. omnis homo.de consecr.distin.ij.τ etiã in die,quo accipitur tale sacramentum:vt no.Domi.in c.sponsus.xxxiij.dist.Et potest accipi in die Iouis sancto,vel die Paschatis,vt Abb.concludit in d.c.omnis.tamen magis placet ꝙ in die paschatis; quia in maiori deuotiõe persistit.facit c.vt Iudeos.vbi Abb.de Iude.τ ita cõcludit Stepha.in d.c.ad limina.q.xcvij. Et notandũ
e est ꝙ laici recipiunt corpus Christi sine sanguine:τ ideo[e] de necessitate non est bibendum:vt no.Archi.post Pet. in c.comperimus.de consecra.distin.ij.τ tradit Stepha. in d.c. ad limina. in lxxvj.q.facit c.presente.xxiij.distin.ibi:eucharistiam corporis Christi.tex.tamen in c.τ si Iudeos.facit in contrarium, ibi: illas accipere τ sanguinem Iesu Christi. Et in hoc sacramento sunt multa mirabilia,vt per glo.in cle.in verbo , mirabilia. de reliquijs τ vene.san.vbi Imo.colligit septem,τ Archi. Flo.ponit duodecim in summa in iij.parte,in tit.xiij.c.vj.§.xvj. nõ prosequor,quia ista pertinent potius ad theologos, quã ad Canonistas,per ea,que tradit Petr.de Ancha.in dispu.incip. antiquis,τ modernis temporibus.quam refert Ioan.de Ana. in c. ciuitate.de vsuris.

¶Additiones.

A ¶Non creditur Quod doctori asserenti ita esse de cõsuetudine nõ credatur absque alia probatione,voluit vltra alios idem Decius in consi.cxliij.incipit,τ pro tenui facultate. in versicul. solum superest. Hiero.Gig.

1 ¶Loquendi.Adde tex.in l.j.§.si vero non omnes.C.de cad.tollend.τ quid operentur hec verba in iudice,vel in teste, vide Iaso.in l.j.in princ.ff.de iusti.τ iur.item adde tex.in l.heredes mei. §.cum ita.ff.ad trebellia.

2 ¶Separata sint.Contrarium voluit Dec.in consi.cccxvij.visis que acutissime.versi.sic etiam falsitas.

3 ¶Figuram.Adde eundem Dec.in c.j.de iudic.

4 ¶Beneficij.Adde Dec.in c.cum oẽs.in ij.lect.§. de constitut. Silue.Aldob.

a ¶Moder.scilicet Fely.τ bene ,quia presumitur nõ exiuisse de cancellaria,quicquid dicat Deci.Sed hoc c.nõ seruatur de cõsuetudine,secundum Feli.c.ex parte.de fide instru.Cardi.consil.xcv.franc.Rip.c.j.nu.38.infra de iudici.

b ¶[redacted]

c

D

e

1 ☞ Ecclesia plebanalis potest tenere capellam positam in suo plebanatu,licet non ponat ibi rectorem, sed tantum capellanum nomine plebis.
2 Ecclesia matrix que dicatur.
3 Libellus in possessorio valet,licet in eo fiat mẽtio ꝓprietatis.
4 Rescriptum secundum,non tenetur facere mentionem de literis elidibilibus per exceptionem.
5 Spoliatus dicitur,cuius nomine possidetur.
6 Appellans si spoliat aduersarium,videtur renuntiare appellationi,τ non auditur vlterius.
7 Appellans non potest renuntiare appellationi in preiudiciũ appellati.
8 Appellans,τ appellatus licet post terminum non admittantur,eo quod appellatio est deserta,fallit tamen, vt hic.

X parte s.ij. ¶In tex.ibi:persone .i.rectores ecclesie. nã qlibet rector põt dici psona ecclesie, τ est vulgare Anglie,vt dicit Io.de Im.hic. facit tex. in c.iij.j.de offi.vica.ibi:si persona alicuius ecclesie.Aliter vero accipitur in c.ad aures.§.e. videlicet pro dignitate,vt dicit Bald. hic.de quo Abb.in c.de multa.versi.extra gl.de preben.Domi.in c.j.post Archi.de con-
1 suet.τ dixi in c.cũ accessissent.in primo not.de constit. ¶†No. primo ꝙ ecclesia plebanalis potest tenere capellam positam in suo plebanatu non ponendo ibi rectorem, sed capellanum nomine plebis,τ hoc secundum Abb.primo intelligitur, quando in fundo plebis esset capella edificata:quia tunc rector principalis erit rector vtriusque ecclesie:vt per gl.in c.eam te. de eta. τ qualita.Sed vide do.Abb.qui reprobat illam gl. in c. ad au-

dientiam.el j.versi.item adde.de ecc.edi.Secundo Abb.dicit q tex.hic intelligi potest q plebs haberet capellam ex priuilegio vel praescriptione,& esset de mensa plebis,iuxta no.in c.vt super de reb.ecc.non alie.alias Abb.dicit q de iure capella non pertinet ad plebem,& hoc latius idem Abb.declarat in c. dilectis. de capel.mo.Et quod dicitur hic,de iure pertineat:largo modo intelligitur,secundum Abb.videlicet,de iure communi,vel
1 speciali per supradicta[1].& facit tex.in c.j.vbi Abb.in iiij.not.vt lit.pend.& in c.iij.de eo,qui mit.in pos.vbi Abbas in iij.no. & in c.licet causam. vbi Abb.in ij.no.cum simi.vt dixi ibi,de proba. & not.Abb.& mod.in rub.j.de consue.Tertio etiam text.hic intelligi potest quod capella fuisset collata plebano ab ordinario quia ista videntur esse beneficia compatibilia, per ea, que tradit Lap.allegatione cxvj.testator iussit,alias incipit,Philippus,ad fi.cum simi.vt tradunt Moder.hic.Et ex Abb.hic per istum tex.habetur quod capellanus, qui ponitur ad placitum
2 non dicitur rector capelle,sed officiator[2].& idem not.Bal.consil.xviij.posito.lib.v.vbi rationem adducit, quia titulus tribui
a non potest,nisi a diecesano[a] Secus ergo si capella detur in titulum perpetuum:quia tunc dicitur beneficium vt per gl.j. in fi.in clemen.ij.de deci.& no.Domi.in c.j.de consti.in vj.& tali casu est beneficium simplex:vt not.Abb.in c. recolentes. circa fi. de sta.mona.Et de plebanatu,an & quando sit dignitas,no. Feder.consi.lxxx.factum tale est.¶†Secundo not.q ecclesia habēs sub se capellas,potest dici matrix ecclesia:vt per Abba.hic, qui concludit hoc esse largo modo:sed proprie solum dicitur cathedralis.c.venerabili.de verbo.signi.in fi.Et adde text.in c.fi. de offi.archipresby. vbi plebanalis ecclesia ab ecclesia matrice distinguitur.vbi Ant.de Butr.dicit q appellatione matricis [illegible] cathedralis intelligitur,& non plebanalis.Ad idē tex. in [illegible].j.§.quibus.cum glo.in verbo,matricibus.de priuileg.& fa
3 [illegible] c.ad audientiam.de eccle.edifican.¶†Tertio not. q libellus,in quo agitur de possessorio,nō alteratur, licet fiat mētio de proprietate in narratione:quia conclusio attenditur[3],vt Abb.hic dicit.& idem Abb.post alios,per illum tex.in c.ex parte H.de foro compe.not.Ant.de But.in c.fi.de iud.vbi Are.cū si.vt dixi.consi.xxviij.& consi.lvij.in prin. Limitatur tamen ista conclusio non habere locum,quando esset apposita clausula illa.Super quibus omnibus, & singulis:quia tunc etiam probationes fieri possunt,& pronuntiari potest super petitorio,secundum quod narratum fuit,licet tantum in possessorio conclu-
4 sio facta sit[4]:vt not. Abb.post Cal.& alios in c.ij.de ordi.cogni. quod tamen declaratur vt not.Alex.tradit consi. xcvj. considera
4 ratis his.lib.v.& dixi consi. lxij. ¶†Quarto not.quod de literis elidibilibus per exceptionem,non est opus facere mentionem in secundis.Ita doc.tenent communiter, vt Abb.hic dicit.Et satis probatur hic, secundum eum:& remittit se ad c. ex tenore.j.e.vbi idem videtur tenere,dum allegat l.si dari.de ver. ob.& est gloss.in c.cum nostris.in verbo Vacaret.de conces.preben.& ibi Abb.& not.Car.consi.xcij.fauendo pupillis.ver.insuper. vbi dicit quod ita communiter tenetur. Sed tamen vide Cal.consi.xiiij.in eo.titu.de rescrip.vbi tenet contrarium,& respondet ad d.l.si dari.vt ibi per eum.Et ad hoc facit quod habetur in c.consideramus.de elec.vbi valet secunda electio, si prima fuit nulla:secus si prima valida sit, licet annullari possit:quia nisi prius annulletur,secūda non valet.Facit quod dixi in capit.si duobus.ij.no.in fi. de appella. Non obstat tex.hic, quia litere erant nulle,per ea,que Abb. hic ad fi. dicit. videbi-
5 mus in c. ex tenore. infra eod. ¶†Quinto nota quod ille dicitur spoliari, cuius nomine possidetur, & non ille qui fuit deiectus.in c.cum venissent de resti.spo.in fi.vbi glo.facit text.in l.j. §.deijcitur.iuncta l.fi.ff.de vi & vi ar.& ideo per constitutum possessio transfertur:vt per Bart.in l.quod meo.in princi. ff. de acquir.pos.& in l.ab emptione.ff.de pac.cum simi.Et istud limitatur,vt per Abb.in c.cum venissent.ij.& latius tradit Alexand. in dicta l.quod meo.in prin.de acqui.pos.¶Vltimo not.quod vna ecclesia potest aliam possidere:& si illa spolietur,agere potest iudicio possessorio:q ipsa ecclesia superior spoliata videtur,vt supra dixi.Quo casu cum agatur de interesse superioris agere potest superior pro molestia illata subditis suis: vt not. Abbas in c.licet causam.in vltimo no.de proba.& in c.dilectis. in iiij.not.de appella.cum simi.declarando vt dixi ibi. Et facit quod not.per gloss.ij.& quod ibi Abb.de praescrip.in c. auditis.
6 & quod habetur in c.cum deputati.de iudi. ¶†Expeditis not. Abb.opponit,& ex dictis eius prima conclusio est post gl. & Innoc.hic,quod ille, qui appellauit,spoliando aduersarium vi-
5 detur appellationi renuntiare, & vlterius non admittitur[5], & istud dictum Inno.hic sequitur Angel.in l. fina.§. illud. C. de temp.appel.Et hoc pro not.tradit Matthesi. not. xxviij. nota quod si actor.cum si.vt dixi in c.an sic.in prin.infra de app. Et

ibi dictis nunc addo Bal.in l.praescriptione.ver. & praemitte ad euidentiam.C.si contra ius.vbi allegat Inn.hic,& glo.in c. non
7 solum.de appel.in vj.& rationem huius dicti ibi adducit.†Secunda conclusio Abb. est, quod appellans non potest expresse nec tacite renūtiare appellationi in praeiudicium appellati, qui
6 appellationem recepit,& illam prosequitur[6].Et hoc idem dicit Bar.in l.si quis libellos.C.de app.cum si.vt per Moder.hic, & dixi in c.interposita.§.illa denique.de app.post Perusi.ibi,qui late insistit.& not.etiam Socin.consil.xlv.visa appellatione. Et dum Bar.in d.l.si quis libellos.dicit quod appellans ab interlocutoria non potest redire ad iudicem a quo inuito appellatur. Perusi.in d.§.illa denique.in vij.qō.post Abb.ibi,quem refert tenere contrarium:quia si bene appellatum fuit ab interlocutoria, causa principalis agitari debet coram iudice a quo.c. vt debitus.de app.Et hoc solum statutum fuit in fauorem appellantis,cui iudex a quo esset suspectus.c.ad hec.de appel.Et ratio ista cessat in appellato,qui non videtur q praetēdere possit interesse,si causa ad iudicem a quo reducatur.& Moder.hic sequuntur.Sed tamen opi.Bart.defendi potest per tex.quem ipse allegat in c.j.ver.post hoc.de appel.in vj.& Domini. ibi notat illum tex.quod appellatus petere potest quod causa principalis ad iudicem ad quem,deferatur, quando fuit appellatum ab interlocutoria:& ideo nō videtur quod ipso appellato inuito causa ad iudicem a quo reduci possit.Non obstat quod non agatur de interesse appellati:quia reputatur interesse, ex quo
b appellatus ita vult.[b] §.praeterea.Insti.de actio.in fi.& in l. fi. ff.
8 de vsu & hab.†Tertio Abb. concludit dum ponit secundam lectu.ad istum tex.quod licet post terminum non admittatur appellans,nec appellatus,cum appellatio deserta sit,cle.si appellationem.de app.hoc fallit,si appellatus intra terminum inchoauit prosecutionem:q post terminum finire poterit, vt Abb. hic,per istum tex.dicit post alios,quos refert.& idem Abb.in c. personas.ver.& per hoc.restringi intellectum cle. si appella. de app.Et idem Abb.in c.sepe.eo.ti.& Perusi.ibi,versi.tertius casus.cum simi.vt tradunt Modern.hic.Sed contrarium tenet Imo.hic,versi.sed aduerte.per tex.in d.cle.si appellationē,qui indistincta loquitur, & expresse dicit quod nec etiam appellatus per se prosequi potest appellationem, que transiuit in rem iudicatam.Et loquitur ille tex.quo ad prosecutionem eius super quo appellatum fuit:sed non prohibet ille tex.quin appellatus petere possit pronuntiari appellationem desertam,& attentata reuocari,& appellantem condemnari in expensis, put est text.no.hic,in quo late insistunt Moder. hic. Et secundum opi.Imo.iudex appellationis pronunciare potest appellationem desertam.Et Bar.hoc tenet in l.eos.in versi.quero an iudex appellationis.in fi.contra glo.ibi.C.de app. Sed Ang. ibi dicit glo.habere locum,quando appellans nunquam comparuit coram iudice appellationum,quia tunc ibi non est instantia,secus si comparuit.Et ita dictum Bart. intelligitur. & not. Fede.consi.cxxxiij.casus talis est.cū si.vt late tradit Peru.in c. ex ratione.ver.circa septimū mēbrū.in prin.infra de ap.Predicta tū pronuntiatio iudicis a quo vel ad quē, nō est necessaria: quia statim deserta appellatione adiri potest primus iudex, qui tulit sententiam,vt ipse illam exequatur,non expectata alia declaratione.Et si opponatur de appellatione interposita replicari potest de desertione,d qua ipse iudex aditus super exe cutione,tanquam super emergenti cognoscere potest: vt not. Ange.in l.si contra.per illum text.C.de app.vbi Pau.de Cast. sequitur,& idem Pau.de Cast.in d.l.eos.in prin.circa fin.& no. Bal.in authen.si quis litigantium.versi.quartus, & vltimus casus.C.de epi.audi.& idem tenet Ang.consi.cxl. statutum predictum.cum si.vt tradit Perusi.in d.c.ex ratione. Et dum Abb. dicit, retento communi intellectu, quod appellatus prosequi possit appellationem post finem termini,quando inchoauit in termino,limitatur secundum Abb.quando non potuit perficere,secus si potuisset,vt per eum hic.Aduertendum est,quia si non potuit propter impedimentum,prout Abb.loquitur, admitteretur etiam post terminum, dato q prius in termino nō inchoasset,per ea,que habentur in c.ex ratione.infra de appella.Quarta conclusio Abb.est in iij.lec. ad tex.quod hic agere tur officio iudicis ad reuocationem attentatorum:& vtilius est, secundum eum,vti tali remedio,quam si agatur interdicto vnde vi.Sed adde Oldra.consi.x.versi.nec obstat,vbi videtur tenere contrarium,dum inquit quod non reperitur iure cautum quod reuocatio attentatorum habeat aliquid plus priuilegij, quam simplex iudicium restitutorium. Sed tamē quod Abb. dicit,magis communiter approbatur,videlicet quod remediū per quod attentata post appellationem petuntur reuocari, sit
c fauorabilius, [c] quam aliud remedium restitutorium. Et ipse Oldra.sibi contrarius hoc idem tenet consi. cxcix. pro fundamento.

mento tradit Rota deci.ij.de restitu.spo.in nouis. Car.consil.
x.in questione premissa.& Abb.in ca. bone.de appellat. vbi late
Perusi.insistit.& not.Mode.in capitulo,dilecti.de maio.& obe.
Et ideo superioribus diebus dicebatur quod licet agenti inter
dicto recuperande obstet exceptio alterius spoliationis, capi-
tul.fina. de ordi.cogni. secus tamen est in reuocatione attenta-
torum,vt not. Abbas in d.c.bone. Sic etiam licet agenti inter-
dicto recuperande opponi possit exceptio excõmunicationis,
vt per glo.in c.ex insinuatione.de procura.& no.in cap.dilectus.
el j. de rescript. tamẽ talis exceptio non obstat petenti attenta-
ta post appellationem reuocari: vt per Rotam in d.c.ij.decisi.
in titu.de restitut. spolia. in nouis. Et ex predicta conclusione
Abb. hic infert quod remedium ordinarium non facit cessare
extraordinarium,quod sit secundũ ius commune, vt hic in re-
medio attentatorum,quod concurrit cũ interdicto vnde vi:se-
cus esset in remedio extraordinario contra ius commune, se-
cundum Abb.hic,per l.in causa.ff.de mino. Et ad hoc est glos.
not.in l.j.§.per hanc.in verbo,vendicare,circa fin.ff.de rei ven-
dic.& Ange.ibi dicit illam esse meliorem de corpore iuris. Sed
contra hoc facit text.in l.in prouinciali.§.pmo.ff. de ope.nou.
nun.vbi licet extraordinarium remedium sit secundũ ius com-
mune,tollitur tamen per ordinarium. Nisi dicam⁹ illud extra
ordinarium esse ordinatum in subsidium: quo casu semper ces-
set,secundum glos.in d.l.j.§. per hanc. & not. Bartol. in dicta l.
in prouinciali.§.j.& in l.j.§.vnde queritur. ff.de publica. Aliter
etiam dici potest quod extraordinarium hic, non tollitur ab
ordinario:vt Abb.hic dicit post Innocẽ.& alios: & idem Bart.
in d.l.in prouinciali. §.j.& est glos.in l.fin.per illum text. C.si ad-
uer.rem iudica.vbi Bart.illam notauit ad hoc.& idem not.An
gel.in d.l.j.§.per hanc.ff.de rei vendi. Ultimo etiam dici potest
quod extraordinarium remedium sit speciale de attẽtatis pen
dente appellatione,ideo non tollitur a generali:vt per Bar.in
d.l.in prouinciali.§.j.

¶ Additions.

1 ¶ Per superdicta. Uide Ferdi.loazes.instituta de insti. & iur.
in princip.nu.123.
2 ¶ Officiator. In contrarium facit tex.cum materia.in l.Juris
peritos.ff.de excu.tu.
3 ¶ Attenditur. Adde Dec.in consil.cxxxvj.in princip. Jas. in
l.j.nume.14.ff.de eden.& eundem Dec.in consil.ccccxciij. & vide-
mus in simili quod sola conclusio dicitur contractus.l. si volun
tate.C.de rescin.vendi.vbi Bald.not.& idem est in rescripto:vt
tradit idem Dec.in d.consil.lvij.
4 ¶ Facta sit. Adde hic que scribit idem Dec.ĩ hac clausula.s.
eo.tit.c.ij.col.pen.in vj.fallen.
5 ¶ Admittitur. Adde Dec.in c.cum teneamur.in iiij.not. j.de
appel.in c.an sit.in j.not.eo.tit.
6 ¶ Prosequitur. Et tã in diffinitiua, quam in interlocutoria
vide Bart.in l.eius qui.in fin. ff. de appella.recip. Alexand.in
consil.xxxvj.viso themate.libr.iiij. Decium in capitul.accepta.
in fin.j.de appella.
7 ¶ Interdicto. Adde Dec.in consil.ciij.& in consi.cc.& vide eun
dem in c.bone.in vj.notab.de appellat. Siluest.Aldob.

a ¶ Diecesano. [redacted]
b ¶ Ita vult. Alexand.consil.lv.in fin.lib.j. Lauren. Calca. con
sil.lxiij.nume.1. Andre.Tiraq. In proemi. Retract.numer.25.
quod tamen nimis frigidum est.dic quod Interesse est,ne rur-
sus frustretur appellatus.
c ¶ Fauorabilius. Alexand.consil.xcix.numer.9.lib.v.vbi dixi.
decisio.Neapo.xcviij. [redacted]

1 ☞ Petitoriũ accipitur pro scriptura cõtinente petitionem.
2 Judex delegatus dicitur executor largo modo.
3 Infamis vel seruus,non possunt esse iudices delegati.
4 Uerba rescripti intelliguntur tam de iure,quam de facto.
5 Clausula impotentie posita in rescripto non includit volun-
tatem.
6 Judex delegatus vnus si sit impeditus,debet impedimentum
denunciare aliis coniudicibus.
7 Quid si impedimentum superueniat?
8 Judex impeditus si restituatur pristine fame: an reassumat
iurisdictionem.
9 Judex delegatus si sit impeditus impedimento naturali, an
valeat sententia.& quid de impedimento iuris.10.
11 Quid si impedimentum fuit occultum, & post sententiam de-
tegitur?
12 Judex delegatus an se possit excusare pretextu infamie.
13 Quid si impedimẽtũ sit occultũ, an teneatur illõ manifestare?
14 Delegatus potest recusari eo quod sit illiteratus.
15 Quid si habeat experientiam iudicandi.

1 ciscitatus. ¶ In text.ibi:sciscita-
tus[1].facit cap. sciscita-
ris. xxxiij. distin. vbi Archidiaco. dicit quod
sciscitari est causam sciendi prescrutari.facit c.
super hoc.in princ.de renuntiatio. ¶ In text.
ibi:duo, vel tres. Hoc respicit antiquam con-
suetudinem sedis apostolice,que erat vt causa committeretur
potius duobus,quam vni,& potius tribus,quam duobus:quia
maturius reputatur iudicium,quod a pluribus comprobatur
c.prudentiam.in princip.ver.illa quippe.de offic. delegat. facit
1 text.in c.fin.xx.distin. ¶ †Nota primo quod petitorium hic po
nitur pro scriptura continente petitionem, secundum Abba.
hic. Ad idem text. in cap.precepta. lv. distin. quem hic allegat
2 Joan.Andr.& idem importat pictatium[2],secundum glos.xxx.
q.iij.pictatium. In alio tamen sensu accipitur hoc verbum in
l.actuarij.C.de erog.mili.anno.libr xij.& in cap. si quis Papa.
2 lxxxix.distin.& ibi glos.in verbo pictatia. ¶ †Secundo not.ibi:
ipsis exequendis. secundum Abb.hic, quod iudex delegatus
largo modo executor dicitur. Sed tamen iste tex.parum facit,
quia loquitur de literis exequendis, non autem iudex delega-
tus simpliciter executor appellatur,imo textus hic in contra-
rium facit ibi: cum iudices, vel executores: & sic ponuntur vt
diuersa: nisi dicamus in effectu quod pro eodem ponuntur.
Et pro dicto Abba.est text. cum glos.in c.si quis contra cleri-
cum.de foro compe.in l.apertissimi. C.de iudic.facit c.pruden-
tiam.§.adijcimus.de offic.delegati. Et hoc largo modo intel-
ligitur:secus est proprie,vt Abbas hic dicit.facit capitu.super
questionum.§.nos autem:ibi non tam cognitorem, quam exe-
cutorem. infra de offic. delega. Et ideo statutum quod de exe-
cutore loqueretur, non haberet locum in iudice delegato, nec
contra:quia statutum proprie intelligitur.l.iij.§.hec verba. vbi
Bartol.ff.de nego.gest. & hoc in terminis tradit Abbas in di-
3 cto c.si quis contra clericum.iij.no.de foro compe. ¶ †Tertio
not.quod seruus,vel infamis non potest esse iudex delegatus.
Et de seruo est text.in l.cum pretor.§.fin.ff. de iudi. Et nedum
non potest esse iudex,sed nec in iudicio esse potest. l. seruus. C.
de iudic.adeo quod non valet iudicium,licet postea seruus de-
tegatur.l.non idcirco.§.j. ff. de iudic.de quo in l. barbarius. ff.
de offic. preto. De infamia etiam probatur in l. cum pretor.§.
fin.& gloss.ibi in verbo motus.ff.de iudic.iuncta l. ij.ff.de senat.
& in c.infames.in princip. iij. q̃. vij. Et hoc etiam intelligitur
de infamia facti,secundum glos.in d.l.ij.de senato. Et ita tenet
Jmo.hic.contra Anton. de butr. quia infamis etiam de facto
a dignitatibus repellitur.l.ij. C. de digni.lib.xij. not.in regula
infamibus.de reg. iur. in vj. ergo videtur repelli a iudicando:
quia iudicare est honor, vt notat Bald.in l. sed & reprobari.in
princip.ff.de excu.tutor.& not.in c.vt debitus. de appel.cum si.
vt dixi ibi,in princip.& facit quod not. Car.per illum tex.in c.
testimonium.vbi Moder.infra.de testi. Addatis tamen quod
contra predicta videtur dictum Angel.per illum text. in l.fin.
ff. de iudic. vbi inquit quod etiam infamis potest esse delega-
tus:quia munus iudicandi est onus.l. munerum.§. iudicandi.
ff.de mune.& hono. Sed potest responderi quod dictum Ang.
videtur habere locum in delegato Pape, qui debet esse in di-
gnitate:vt in c.statutum.de rescrip.in vj. Uel secundo dictum
Angel.non videtur verum,per supra dicta. Non obstat text.in
d.l.fin. quia loquitur in nuntio, vel executore, & non in iudice
delegato,vt ibi colligitur. Non obstat quod munus iudicandi
est onus: quia non est verum simpliciter, sed est iunctum cum
honore,& dignitate:vt not.in d. cap. vt debitus. de appellatio.
4 ¶ † Quarto not. quod verba rescripti intelliguntur tam de
facto,quam de iure,ibi in verbo,impotentia,que de facto,& de
iure intelligitur.facit tex.in cap.ex ratione.& quod ibi Abbas
dicit infra de appella. Et ista conclusio procedit, quando ver-
ba generalia sunt: & eadem ratio sit, siue aliquid fiat de facto,
siue de iure, vt hic. Et in simili casu tradit Rot.in penul. deci.
in titu. de elect. in antiquis. vbi reseruatio beneficiorum facta
intelligitur, siue ille teneret beneficia de iure, siue de facto.
Et in simili idem tradit Rota. in xviij.deci. circa fin. de restit.
spo.in nouis.vbi prohibita molestatione.de facto, & de iure in-
5 telligitur[3].& not. Abb.in c.ij.de restit.spo.late Alexand. consil.
lij.viso testamento.lib.ij.& consil.xj.circa princip. libr. j. & quod
not. Petr.de Anchar.consi.cviij.contra fratres. & quod notat
Albe.in l.j.C.de summa trin. Secus vbi non esset eadem ratio:
quia tunc verba,etiam expressa,de iure, & de facto restringun-
tur secundum naturam contractus:vt not. Bart. in l.stipula-

tio ista. de verbo.ob.cum si.vt tradit ibi Alexã.Et quandoque etiam verba solum ad illud quod est de facto, referuntur: vt not.Bald.in l.j.C.de vsufru.versicu.sed pone.Petr.de Ancha. cõsi.clxxxvj.omisso primo dubio.ꝛ not.Abb.per glos. ibi in ca. pro illorum.in verbo contradictores.de prebend.ꝛ in c.audita. penul.not.de resti.spoliat.Et quandoque verba rescripti secũdum intellectum iuris solum accipiuntur.c.causam,que.infra eod.ꝛ facit gloss.j.ꝛ quod ibi Ange.Paul.de Castr.ꝛ Moder.
5 in l.j.C.de his,quibus vt indig.¶ †Quinto not.quod clausula impotentie non includit noluntatem:quia nolens interesse nõ
4 potest dici non posse 4.Et hoc verum est, quantum ad hoc, vt non excusetur,prout text.hic loquitur: sed quantum ad aliorũ iurisdictionem consolidandam etiam noluntatem includit.c. prudentiã.§.adijcimus.secundum communem intellectum.de offic.delega.quia si vnus ex pluribus iudicibus non velit, verum est dicere collectiue quod omnes simul procedere non possunt.Et per illum text.in dicto §.adijcimus.videtur confundi doctrina Barto.communiter approbata in l.Gallus.§.ꝛ quid si tantum.ff.de liber.ꝛ posthum.vbi concludit quod quando cõditio est voluntaria,si facta sit in vno casu, ad alium non porrigitur.Sed potest responderi quod in isto casu licet prima facie cõditio videaꝫ volũtaria,quia pẽdet a volũtate sũmi pontificis,tamẽ potius videtur necessaria,considerato fine,ad quem Papa habuit respectum, videlicet quod causa expediatur secundum ea,que habentur in dict.§.ꝛ quid si tantum.ꝛ quod dicitur in d.§.adijcimus.videtur procedere in rescripto ad lites: secus videtur in rescripto ad beneficia,per ea, que habentur in c.susceptum.eod.titul.in vj.Vel melius considerando subtiliter in casu dicti §.adijcimus.non fit extensio de casu ad casum:sed conditio formaliter verificatur in casu impotentie:quia, vt supra dixi,si vnus non velit, verum est dicere quod omnes simul non possunt interesse.Et notandum est quod clausula ista non possit intelligi per se,vel per alium, vt tradit Rota decisio. v. de offi.delega.in nouis.de quo tamen dicendum est, vt late Ab
6 bas distinguit post alios in cap.coram.de offic.delega.¶ †Sexto,ꝛ vltimo not.quod non sufficit impedimentum subesse,sed debet alijs coniudicibus intimari: ꝛ an valeat processus subsistente impedimento,ꝛ non facta insinuatione. Abb.se remittit ad no.in capitu.prudentiam.in principio.de offic.delegati. vbi videndum est.Et dicit Abb. hic, quod etiam non sufficit probare impedimentum simpliciter,ad hoc vt quis excusetur, nisi ostendatur quod impedimentuꝫ fuerit causa immediata quod
5 quis non fecerit illud , ad quod tenebatur 5: vt not. Innocen. in c.ex transmissa.de prescript.ꝛ per istum text.hic,ibi:dummodo.Sed tamen iste textus parum facit,quia solum respicit notitiam impedimenti.Unde melius probatur in c.ex ratione.j. de appel.ꝛ in c.cum sit Romana.eod.titul.ꝛ est text.no. in l.qui commeatus.vbi Barto.ff.de re milita.cum concordan. vt tradit Alexand.in l.ij.§.quod diximus.ff.si quis cautio.ꝛ consi.lxix.perspectis,ꝛ ponderatis.lib.ij.Et ad hoc facit,quia licet clericus excusetur a residentia propter infirmitatem.ca.j. de cler. egrotan.hoc intelligitur quando erat prius solitus residere:alias secus,quia tunc non esset infirmitas causa immediata : vt not.Abb.post alios in c.j.d clerico egrotã.ꝛ in c. ad audientiaꝫ de cler.non residen.ꝛ facit gloss.not.in capit. j. in verbo adfuerint. de cleri. non residen. in vj. Et de hoc dicendum est vt late dixi in capit.ex ratione.de appel.¶ In gloss.in verbo, impotẽtiam.dicendum est vt per Joann.Andre. post Hostien. hic , ꝛ
7 Bald.post alios.¶ †In gloss.in verbo,infamem.Primo secũdum Abb.concluditur,ꝛ bene,secundum eum , quod superueniente impedimento licet iurisdictio impediatur , ꝛ sic exercitium iurisdictionis impeditur , non tamen desinit esse iudex l. iudex datus.ff.d iud.l.qui furere.ff.de statu.homi.Et circa hoc Abb.reassumit questionem,ꝛ primo querit an contra iudicem indistincte opponi possit de impedimento.Et concludit post Innocen.ꝛ alios, quod iudex ordinarius non repellatur propter impedimentum quod allegaretur:secus dicit esse in delegato,per rationes,quas ipse inducit. Et ideo secundum Im. hic,licet contra episcopum opponatur quod sit seruus, vel infamis,quia est ordinarius,non repellitur a iudicando , ex quo toleratur a superiore.allegat Innocen.in c.cum super.de offic. delegat.secus est in iudice delegato. Et quia ordinarius iudex esse reperitur, sed delegatus adhuc non est iudex,ideo facilius impeditur fieri:argumen.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui vel ali.iur.ꝛ per rationes Abbatis hic,cum similib⁹,vt hic tradunt Modern.ꝛ idem Abb.in capitu.qualiter,ꝛ quando.el ij. de accusat.ꝛ Alexand.idem sequitur in l.quidam consulebant. de re iudica.Et ista sit communis opinio,non tamen iure probatur, nec videtur vera considerando hoc modo: quia aut est tale impedimentum, per quod quis ipso iure redditur inhabilis:vt quia sit seruus , vel infamis,prout loquitur text.hic,ꝛ videtur quod tali casu etiam ordinarius repellatur. De seruo probatur in l.Barbarius.ff.de offic.pretor.per locum a speciali.Ibi enim sentẽtia ꝛ processus valet, quia reputabatur liber, ergo secus videtur,si conditio seruilis detecta fuisset.Et idem est de infami,vt etiam Abb.hic dicit per l.ij.§.miles. cum glo. ff.de his,qui notã.infa. Aut est impedimentum, per quod ipso iure non redditur inhabilis : ꝛ idem videtur in delegato , per ea,que.j.videbimus in seq.q.Et sic data paritate terminorum, non videtur differentia inter ordinarium, ꝛ delegatum. Nec sunt efficaces rationes diuersitatis, que adducuntur. Et primo ratio principalis Abb. non obstaret: quia cessaret in delegato ad vniuersitatem causarum,vt dicit Jmol.hic : nisi dicatur quod idem sit in tali delegato, quod est in ordinario : quia reputatur ordinarius,iuxta gloss.in capit.cum causam. de appel.Et ideo rationem Abb.aliter responderi potest,quod non sit inconueniens quod ordinarius repellatur in vna causa, ꝛ remaneat iudex in alijs: vt patet in l.j.C.si qua.predi. fu. pot.ꝛ in l.qui iurisdictioni.ff.de iurisd.omn.iudi. Uel dicimus quod in totum desineret esse iudex , probata inhabilitate,vt s.dictum est. Nec obstat quod per exceptionem non debet priuari officio : quia verum est quod nõ debet puniri absolute pro delicto opposito per viam exceptionis.c.j.de excep.sed tamen repellatur ,vt in preallegato.c.j.de except. Nec obstat alia ratio quod ordinarius habet officium de publico a superiore : quia solum illud attenditur,quando communi opinione reputatur habilis dicta l.Barbarius.secus ergo,si inhabilitas detegatur , vt s.dixi.Nec obstat alia ratio,quod ordinarius sit iudex , ꝛ delegatus debet fieri : quia ista ratio haberet locum presupposita differentia inter delegatum,ꝛ ordinarium. Et etiam in contrarium est regula,que habetur in l.pluribus.§.ꝛ si placet.ff.d verbor. obliga. Secundo in hac prima questio. gloss. Abb. querit
a quid de crimine,an contra iudicem delegatum[a] opponi possit quod sit periurus,vel homicida.Et concludit quod non, secũdum Innocen.in capit.cum super.de offic.delegat. quia crimi nosi iudicare possunt,ꝛ alios corrigere ex potestate officij,licet non ex merito vite:vt per gl.iij.q.vij.in summa.in fi.Et ideo licet impetratio rescripti facta sit, ꝛ de crimine nihil dictum sit, non per hoc vitiatur impetratio:vt not.Innocen.in c. super literis.infra eod.ꝛ sequuntur Angel.ꝛ Paul.de Castr. in l. cum pretor.§.non autem.ff.de iud.cum si.vt tradunt Modern. hic, ꝛ idem Lanfran.de Brixia in capi.quoniam contra falsam. in repeti.in verbo ,interlocutiones.de probat. Et secundum hoc notandum est, quod Abb.hic dicit differentiam esse inter testem,ꝛ iudicem:quia testis exceptione criminis repellitur,licet iudex non repellatur:vt per gloss.xxiiij.q.j.can.miramur.§.his authoritatibus.in verbo , gladio. Ex quo infertur quod in casu isto facilius repellitur testis,quam iudex.Et ratio est, secundum Uincen.quem Abb.refert,ꝛ Modern. hic in fin. sequuntur,quia a dicto testis non appellatur:ꝛ ideo in eo maior habilitas requiritur , quam in iudice, a quo appellari potest. Jsta ratio parum valet:quia a iudice appellatur, ꝛ appellari potest quando iudex testes inhabiles admisit:ꝛ sic preiudicium,quod infertur ex testibus,remoueri potest per appellationeꝫ , que in [redacted] Unde ratio [redacted] tur , vt sit propter [redacted] nis:quia graue est coram suspecto iudice litigare. capit.secundo requiris.de appel.ꝛ tali casu facilius repellitur iudex quam testis:vt per gloss.in capit.insinuante.de offic.delegat. Et conclusio supradicta de iudice,limitatur secundum Andre. Sicu. hic,nisi crimen notorium sit: quia cum non solum contra dele[redacted],sed etiam contra ordinarium opponi potest:per capit. nonne.viij.q.iiij.a contrario sensu , dum ibi non repellitur pro dubia suspicione:secus ergo videtur , si notoria fit. Sed Modern.hic respondent,quod argumen.a contrario sensu non colligitur:quia hoc esset contra text.in capit. sciscitantibus. xv. q. vlti.in princip.ibi:comprehensus in adulterio , cum gloss.j.ibi, cum simil.vt per gloss.in capit.cum non liceat.in gloss.j. de prescrip.in quibus patet quod licet delictum notorium sit, non tamen recedendum est a sacerdote in sacramentis , ꝛ quedam alia leuia Andre.Sicul.adducit,quibus respondent Modern. hic.Sed aduertendum est quia text.in d. capit. sciscitantibus. loquitur in sacramentalibus , in quibus speciale est,per rationem,que ibi ponitur:quia non dantis meritum , sed accipientis fides consideratur:ꝛ quia,vt ibi dicit,ab omni sacerdote corpus Christi perfectum est.Et pro opin.domi.Andre.facit tex. in capit.ex tenore.de temp.ord.vbi Joann.andr.ꝛ Innocen. in ca.nihil.de elect. concludunt quod notorium non requirit sententiam quo ad effectum iuris.Et hoc tradit Alexand.in l.ie. cui bonis.

cui bonis.de verbo.obliga.vbi propter hoc concludit quod no
b torie prodigus[b] non poteſt contrahere.Et ita pariter videtur
in propoſito,quod iudex, cuius impedimentum notorium ſit,
iudicare non poſſit,nec procedere:quia iſte videtur effectus in
8 rio.†In ſecunda queſtione princ.Abb.concludit quod ſi iudex
qui fuit impeditus,reſtituatur priſtine fame,quod iuriſdictio-
nem reaſſumit. Et hoc, ſecundum Abb. intelligitur,ſi ex toto
reſtitutio facta ſit.Et hoc poteſt procedere ad maiorem caute-
lam,ſed neceſſarium non videtur:quia gloſſ.hic allegat tex.qui
hoc probat ſimpliciter,dum facit vim in verbo,reſtitutio,quod
de ſui natura facit, quod honoribus,ꝛ ordini priſtino, ac cete-
ris reſtituatur:ꝛ ſic illud,quod Abb.dicit, ex natura verbi in-
telligitur.Et ad idem textus in l.videamus.§.in fauiana. ff.de
6 vſuris.vbi dicitur quod hoc verbum[6] plenam habet ſignifica-
tionem.ad idem eſt textus in l.reſtituere. in l.finali. §. final. de
verborum ſignificatione. in l. ſecunda. §. penultimo. verſiculo
reſtituas inquit.ff.ne quid in loco publi.ꝛ in l. ait pretor. §. per
hanc actionem.ꝛ §.preterea generaliter.ff.de his,que in fraud.
credi. facit textus in l. quod ſi minor.§.reſtitutio. ff. de mino.ꝛ
in capitul.venerabili.in princip.vbi not. Abb. de officio dele-
gati. Et hoc tamen limitatur:niſi materia eſſet odioſa l. final.
§.Lucius.vbi Butr.ꝛ doctor.ff.de condictione indebi.ꝛ niſi a-
7 gatur de preiudicio tertij[7],iuxta not.per Bartol. in l.Gallus.
§.ꝛ quid ſi tantum.ff.de liberis ꝛ poſthumis.ꝛ quod not.Bar-
tol.in l.ij.in princip.ff.de decurio.In tertia queſtione principa
li Abb. conſiderat duos caſus. Primus eſt, quando impedi-
mentum erat notum,ꝛ oppoſitum non fuit.Secundus, quan-
9 do occultum fuit,ꝛ poſt ſententiam detegitur.†Circa primum
Abb.ponit duas concluſiones.Prima eſt,quod ſi impedimen
tum erat naturale,vt quia furioſus, non valet ſententia, licet
non opponatur: quia naturalia immutabilia ſunt.Innocent.
hic,ꝛ ſequitur Angel.in l.fi.C.de excep.ꝛ tali caſu diſpenſari nõ
8 poteſt[8]:vt not.Bald. in l.bonorum. C. qui admit. cum ſimil.vt
tradunt Modern.hic.Quibus addo textum not. in l. final. C.
de teſtament.milit.vbi pupillus,licet miles ſit,non poteſt teſta
ri:quia defectus naturalis eſt,qui ex priuilegio militie nõ pur-
gatur, nec in tali caſu habet locum diſpenſatio: vt not. Bald.
in l.j. C. de confeſſ. quem refert[9], ꝛ ſequitur Alexand. in dicta
10 l.finali.† Secunda concluſio Abb.eſt, quod ſi ſit impedimen-
tum iuris ciuilis,vt quia ſeruus,infamis,vel femina,non valet
ſententia,licet non opponatur. Ita tenet ipſe contra commu-
nem opi.quia taciturnitas partium nihil operatur, vbi eſt ta-
lis defectus, qui conſenſu partium remitti non poteſt: vt per
gloſſ.penulti.in l.j.C.vbi de crimi.agi opor. ſed partes non poſ
ſunt facere ſeruum, vel feminam habilem ad iudicandum. fa-
cit text.in l.quos prohibet.ff.de poſtu.ꝛ text.hic,qui ſimpliciter
loquitur:ꝛ quia ſpeciale eſt, quando ſeruus liber reputatur l.
Barbarius.ff.de offic.pretor.ergo ſecus videtur,quando de ſer
uitute apparet. Et iſtam opin. etiam tenet Andre. Sicul. hic
per l. ij. ff. de regul. iur.vbi dicitur quod mulieres nec iudices
eſſe poſſunt,nec magiſtratum gerere. et hoc idem prius voluit
Angelus.in l.cum pretor.§.non autem.ff.de iudic. ꝛ Modern.
9 hic ſequuntur.Sed tamen communis opin.in contrarium[9] eſt
vt tenent Anton. de Butrio ꝛ Imol. hic poſt Innocen. cum
concord.vt tradit Alexand.in l.quidam conſulebant. verſicul.
inquantum.de re iudica.ꝛ Alexand.ibi hoc ſequi videtur,dum
dicit quod Angel. in dicta l. pretor. mouetur leuibus rationi-
bus.Et tenendo communem opin.poteſt reſponderi ad ratio-
nes Abb. ꝛ Modern. quod voluntas partium tacita, vel ex-
preſſa hoc ſimpliciter nõ operatur,ſed adminiculum iuris con
currit: quia regula eſt quod dilatorie excep[illegible]
nuntur poſt litem conteſtatam.capit.inter monaſterium. de re
iudica.l.final.C.de except.Unde illa regula.quod ſeruus, vel fe
mina iudicare non poſſunt,debet intelligi ſecundum aliam re-
gulam iuris, videlicet dũmodo opponatur hoc ante litis con-
teſtationem.facit textus no.in l.filiuſfami.§.veterani.ff.de pro
cur.vbi milites non poſſunt eſſe procuratores. ꝛ ſic textus preci
ſe loquitur,non poſſunt,prout loquitur dicta l.ij.ff.de reg. iur.
adeo quod nec etiam ſi aduerſarius velit,admittuntur, vt ibi
habetur:ꝛ tamen ſi pars tacet,ꝛ lis conteſtetur, non repellun-
tur.ꝛ iudicium valet:quia talis exceptio dilatoria eſt, ꝛ debuit
opponi ante litem conteſtatam.Pro opin.tamen Abba. facit
quod ſeruus,ꝛ femina abſolute prohibentur iudicare,ꝛ ſunt in
capaces,ꝛ non valet proceſſus:vt no.Angel.in dicta l.cum pre-
tor.§.non autem. ff. de iudic. ꝛ litis conteſtatio non videtur i-
ſtos habilitare:quia iſta diſpoſitio prohibitiua de ſeruo,ꝛ mu-
liere,reſpicit perſonas,ꝛ ſic videtur magis ſpecialis,ꝛ ideo pre
ualere videtur:vt in reg.generi,de regul.iur. in vj. facit quod
not.Barto. per illum textum in l.iij.§.liberti. ff. de ſuſpe. tuto.

Non obeſt dicta l.filiuſfamil.§. veterani.quia ibi nulla eſt inca-
pacitas, ſed ex priuilegio perſone illud conceditur: vnde faci-
lius tollitur illud priuilegium per litis conteſtationem.argu-
men.l.eius militis.§.militia miſſus.ff.de teſtamen.milit.et ſic i-
ſta opin.Abb.in puncto iuris verior videtur, licet communis
11 in contrarium ſit.†In ſecũdo caſu principali quando impedi-
mentum occultum fuit,ꝛ poſt ſententiam detegitur,Abb.con-
cludit primo quod in impedimento iuris ciuilis valet ſenten-
tia, ſi communiter ignoratur: ꝛ ſic infertur quod diſpoſitio l.
Barbarius habeat locum in delegato. Adde tamen Innocẽ.
in capitul.cum dilecta.infra eod. vbi tenet contrarium videli-
cet quod dicta l.Barbarius. ſolum habeat locum in ordinario,
prout loquitur,ꝛ non in delegato.Idem videtur velle Barto.
in l.ij. C. de ſent. Sed communis opinio eſt ſecundum conclu-
ſionem Abbatis hic, ꝛ ita tenet Angel. ꝛ Salicet.in dicta l.ſe-
cunda.C.de ſenten.Imol.in l.quidam conſulebat.ff.de re iudi-
cat.cum ſimil. vt tradunt Modern.in dicto capitu. cauſa,ꝛ dile-
cta.idem ſequitur Alexander conſilio.lxxvij.in cauſa,ꝛ lite.lib.
ſecundo.ꝛ videtur text.in capit.verum. iij.q.vij. in princip. Et
iſta concluſio ampliatur, etiam ſi in alio loco impedimentum
eſſet notum,dummodo in loco ſententie occultum ſit, vt Abb.
hic concludit.facit quod not.Bald.in l.ea quidem. verſic. item
queritur.C.de accuſat.vbi dicit quod infamia debet eſſe in loco
inquiſitionis,ꝛ non ſufficit quod eſſet alibi.facit quod not. Ab
bas in capitul.cum oporteat.in fine de accuſatio.Predicta cõ-
cluſio limitatur non habere locum,quando partes ſcirent im-
pedimentum,quod communiter ignoratur: quia geſta in fauo
rem partium non valent:vt not.voluit Cald.in capitu. ad pro
bandum.de re iudica.ꝛ not. Abb. in capit.ſi duobus. de appel-
lat.cum ſimil.vt tradunt Modern. in capitu. ad probandum.
de re iudica.vbi inter alia inferunt quod ſi aliqua ciuitas repu
tatur communiter habere priuilegium doctorandi, ꝛ in verita
te non habet,ſi aliquis hoc ſciens fecit ſe ibi doctorari,non erit
doctor:quia communis error illi ſcienti non prodeſt.Ita in ter
minis Brixien. in repertorio ſuo, in verſi. Error. Sed tamen
conſiderandum eſt quod Cald.in dicto capit. ad probandum.
loquitur in excommunicato,cum quo communicatio prohibe
tur:ꝛ ideo imputatur parti litiganti coram iudice, quem pars
ſcit excommunicatum eſſe. Unde ex tali delicto ad alios caſus
12 non bene infertur,vt dixi in capit.ſi duobus.de appella.¶Ul
timo Abb.querit an iudex,cui facta fuit commiſſio,poſſit ſe ex-
cuſare pretextu infami.Et ex doctrina Abb. collige tres con-
cluſiones Prima eſt,quod ſi impedimentum ab alio detectum
ſit,etiam ipſe tenetur illud detegere: vt not.Bartol.in l. ij. per
illum textum.C.ſi ſeruus ad decurio.aſpirauerit.lib. x. Et ad
hoc facit, quia poteſt quis turpitudinem ſuam ab alio detectã
10 allegare[10]:vt not.Bartol.in l.iuſiurandum, quod ex conuen-
tione.§.procurator.ff.de iureiuran.cum ſimil.vt tradunt Mo-
dern.hic.Sed aduertendum eſt,quia textus in dicta l.ij. loqui-
tur generaliter:ꝛ ratio,que in text.ibi allegatur,ob immacula-
tam dignitatem,etiam videtur habere locum, dato quod im-
pedimentum eius prius detectum non fuiſſet. Non obſtat qd
turpitudo detecta allegari poſſit: quia dato quod poſſit non
13 tamen tenetur.†Secundo Abbas concludit quod ſi ſit occul-
tum impedimentum,ꝛ impediat executionem ordinis,vel offi-
cij tenetur illud manifeſtare.Sed conſiderandum eſt,quod iu-
11 ra allegata per Abbatẽ loquuntur in ordinibus[11],in quibus ve-
ritas attenditur,ꝛ non habet locum quod dicitur in l. Barba-
rius.ff.de offic.pretor.vt not.Angel.ibi,allegando Innocen.in
capitu.nihil.de electio.vt not.Bald.in l, non mutat. cap. de li-
ber.cau.vnde de iuribus allegatis per domi.Abb.non bene in-
14 fertur ab propoſitum noſtrum hic.†Tertio Abb.dicit quod ſi
impedimentum occultum,ſit non tenetur quis illud detegere,
prout tenet Bartolus in dicta l.ij.Nec huic concluſioni obſtat
text.in dicta l.ij. quia loquitur in eo qui impetrauit illam di-
gnitatẽ a ſuperiore vt colligitur ibi:adſpiraſſe. Et ita illuz tex
tum declarat Baldus in l.quos prohibet. in princip. ff. de po-
ſtulando. in l. Caſſius. verſicul. item queritur.ff.de ſenator.Et
iſta dicta ſunt,perſcrutando dicta Abba.more ſolito.Sed pro
vera reſolutione, breuiter conſidero duos caſus. Primus eſt
in eo, qui voluit habere immunitatem in actu ſibi fauorabili,
in quo non tractatur de preiudicio alterius: ꝛ in tali caſu non
poteſt quis allegare infamiam propriam: vt priuilegium im-
munitatis conſequatur:vt eſt caſus in dicta l.nec infamis.C.de
decurionibus,li.x.q; pena immunitatem tribuere non debet l.
relegatorũ. §. fi. ff. de interdictis ꝛ relegatis.Secũdus caſus
eſt,quando tractatur de intereſſe publico,vel alterius priuati:
ꝛ tali caſu inhabilis nõ poteſt tale officiũ petere.d.l.ij.C. ſi ſer.
ad decurio.li.x. Et ẽt ab alijs requiſitus dꝫ impedimentũ eius

manifestare: vt de notario not. Bartol. in l. generali. ij. nota. C. de tabu. libro x. ⁊ quod not. Ioan. de Ana. in c. quam perniciosum. de vsur. cum simi. vt per Roder. hic. Et hoc intelligo verum, quando actus omnino non valeret, dato ꝙ non opponatur de impedimēto: secus videt̄ si actus valeret nō opposita exceptione impedimenti: q2 tunc ipse inhabilis non tenetur impedimentum suum detegere, sed expectare debet ꝙ opponatur l. Barbarius. ff. de offi. pręto. ideo in questione proposita de infamia, non tenetur prodere infamiam suam: quia si de illa non opponatur, iudicium valet, vt no. Spec. in ti. de iudice de-
15 legato. §. excipi. ver. sed nunquid. ¶ † Glo. in verbo impedimento. ibi: illiteratus, nota quod contra delegatum excipi potest, ꝙ illiteratus sit. ⁊ not. Specul. in titu. de iudice delegato. §. excipi. versi. item ꝙ est illiteratus. facit text. in §. cum hoc. vbi Nic. de Nea. in proemio. inst. Sic etiā illiteratus ab ordinibus repel
B litur[B] [12]. c. fi. de tempo. ordi. in vj. ⁊ xxxiiij. dist. c. precipimus.
12 Adeo ꝙ illiteratus magis odiosus videtur, quam homicida: quia collatio facta illiterato nulla est, licet secus, si homicide facta sit: vt not. Innocentius in capitulo cum in nostris. de concessione preben. Nam illiteratus non dicitur homo, sed imago hominis, vt Abbas dicit in capit. prudentiam. in principio. de officio. delega. Et not. quod illiteratus dicitur, qui nescit, ⁊ penitus ignorabat literas: imperitus vero dicitur, qui scit legere simpliciter, ⁊ scribere, vt dicunt Roder. hic allegando Bart. in authen. sed nouo iure. C. si cert. pet. vbi Bar. tamen talem differentiam non facit: quia solum ibi dicit, imperitum appellari qui nullas literas, vel modicum scit, vt sunt mercatores, qui sciunt scribere, ⁊ legere vulgariter. Et sic Bart. potius videtur velle contrariū, ꝙ imperitus vtroque modo dicatur. Sed differentiam predictam sentit Ioan. Fab. in §. similiter. Insti. de excusa. tut. Et quantum ad propositum imperitus dicitur, qui non habet peritiam iuris. Naʒ imperitia proprie ad ius refert glo. fi. in l. si per errorem. ff. de iurisdict. om. iud. licet secundum subiectam materiam quandoque etiam de imperitia facti intelligatur: vt notat Bartolus in dicta lege final. allegando plura iura ad hoc. Dicit tamen Abbas hic, quod non requiritur q̄d delegatus peritissimus sit, cum sibi concedatur vt possit habere assessorem. c. statutum. §. assessorem. de rescrip. in vj. Et considerandum est quod ex ista ratione Abb. inferri videtur quod idem esset, si delegatus nullam penitus haberet peritiam, quia
16 assessor supplere poterit. ¶ † In ea. glo. ibi l. certi iuris. Not. ꝙ illiteratus potest esse iudex, dummodo experientiam habeat iu
13 dicandi [13]. ⁊ idem gl. in c. ad nostram. in gl. ij. de consue. ⁊ in c. qui vult. in verbo, sciat. de peni. di. vj. ⁊ not. Abbas in c. ex literis. vlti. not. de spon. cum simi. vt tradunt Roder. hic. Adde tamen glo. que tenet contrarium in authen. de iudicibus. in princi. in verbo, qui ex se, per illum text. Et Bart. ibi respondet ad tex. in d. l. certi iuris. ꝙ loquitur inter multos, prout etiam verba sonant. Et iste fuit intellectus antiquorum, quem refert Spec. in tit. de iudice delegato. §. excipi. d. ver. item ꝙ est illiteratus. Retento tamen communi intellectu eo casu, quo iudex illiteratus sit, videtur quod per alium sententiam legere possit. ⁊ nō videtur habere locum text. in c. fi. de re iudi. in vj. vt not. Barto. in l. fin. C. de sen. ex breuic. recitan. ⁊ Pe. de Anchar. in d. c. fi. cum simil. vt tradunt Roder. hic. Et ad hoc facit, quia dispositio extenditur ad accessoria, que veniunt in necessariam consequentiam: vt per glo. in ca. quia in tantum. de preben. in c. si quis in clero. vij. q. j. facit quod not. Ioan. and. in c. accessorium. de reg. iur. in vj. ⁊ ꝙ not. Bald. in l. administrantes. in prin. ff. de excusa. tuto. ⁊ quia actus legendi sentētiam separari potest ab actu iudicandi: vt in simili not. Bald. per illum text. in l. j. §. interdū de legi. tuto. Et casu quo iudex non sit sufficienter peritus, eius peritia suppleri debet per assessorem, vt s. dictum est. Et tali casu iudex propter imperitiam assessoris excusatur, quando assessor habuit instrumentum doctoratus in studio publico: vt not. Sali. in l. fi. C. de pen. iudi. qui male iudi. ⁊ prosequitur Alex. in l. ij. ff. quod quisque iuris. ⁊ consi. lxv. habita super contractu. li. j. Et assessor debet esse peritus in illa facultate in qua debet iu
14 dicare. Et ideo Legista in causa canonistali recusari potest [14], vt not. Do. post Lapum in cap. statutum. in prin. de rescrip. in vj. vbi alleg. Specul. in titul. de requi. consi. facit Bald. in l. fin. in xvi. q. C. de here. instit. ¶ In gloss. fin. notandum est quod si quis dicat a principio nolle interesse in causa sibi commissa, poterit tamen mutare voluntatem, vt notabiliter tradit Ioann. an. in regula, mutari. de reg. iur. in vj. vbi Bal. ⁊ Perusi. sequūtur, ⁊ Alex. in l. Stichum, qui meus erit. de leg. j. Et notandum est ꝙ quando apponitur clausula impotentie, statur dicto iu-
15 dicis asserentis se impeditum [15], vt dicit Rota in quinta decisio. de offici. deleg. in nouis. facit quod not. Gul. de Cu. Alberi. ⁊ ibi Alegand. in l. j. in princ. ff. de offi. eius, cui māda. est iurisdictio. vbi volunt quod stetur dicto iudicis asserentis se esse occupatum, vt causa meri imperij delegari possit. De quo tamen dicendum est, vt dixi in ca. que in ecclesiarum. s. de consti. ⁊ in ca. cum sit Romana. de appellatio.

¶ Additiones.

B ¶ Repellitur. Adde Ange. in authen. quomo. opo. episc. §. hoc de eo. vbi dixit, ꝙ illiteratus non potest esse clericus nec ad ordines promoueri potest. ⁊ licet qui grammaticam nescit, possit esse monachus, non tamen esse poterit Canonicus cathedralis ecclesie. ita voluit Cardi. in cle. j. §. Regula. ver. ij. nota. de statu monach. Hier. Gig.

1 ¶ Sciscitatus. Est text. ⁊ ibi not. gloss. in l. cum antiquitas. §. j. C. de testamen.

2 ¶ Pictatium. Hec eadem allegat Albe. in suo dictionario, in verbo pictatium.

3 ¶ Intelligitur. Et qualiter intelligatur de molestia facti an iuris, vide Deci. in c. in presentia. in ij. textuali. j. de probat. Et in herede prohibito molestare vxorem vsufructuariam sub pena vide Deci. in consil. dxxij. in princ. ⁊ late in cons. dlxxxi. ⁊ ꝙ molestia dicatur etiam quando quis iudicialiter vexatur, est text. in §. j. in verbo molestus. in authen. de fideiu. l. j. vbi Bal. C. de nundi. Pau. de Cast. in consi. cciiij. presupposito. lib. j.

4 ¶ Non posse. Et huiusmodi clausula verificatur ēt data recusatione. c. super. in ij. not. vbi Abb. de offi. deleg. ⁊ vide de virtute ⁊ importantia huius clausule Abb. in c. prudētiā in ij. no. de of. dele. omnino. in c. coram. no. eo. titu. ⁊ vide ad id quod hic dicitur Deci. in d. c. prudentiam. §. adijcimus. in prin. de of. deleg.

5 ¶ Tenebatur. Adde Deci. in c. ex ratione. in fi. de appell. l. qui commeatus. vbi bar. ff. de re milit. in l. preses. C. de appel. Deci. in consi. cccclxiiij. Iuridicas. versi. preterea dato. ⁊ in pulchro casu. in consi. dlij.

6 ¶ Hoc verbum. Adde text. in l. j. vbi Salyc. ⁊ alij. C. de sen. pas. in l. j. ⁊ in l. ij. C. si aduer. transa. l. j. C. de reputa. glo. in c. quamuis in verbo cum talis. in prin. de rescrip. lib. vj. Cyn. in l. si quidē. C. de pred. mino. Barto. in l. qui proprio. §. idem queritur. in j. opp. ff. de procur. Bald. in c. cum causam. j. de testi. Rota decis. ccccxlvi. si lata vna. in nouis. Alber. in l. qui res. §. aream. nume. ij. ff. de solu. Ange. in consi. cclvj. secundum ea. And. sic. qui multa alleg. in consi. ix. supremi. lib. j.

7 ¶ Tertij. Adde Barto. ⁊ alios in l. quid ergo. §. pena grauior. post glo. ibi in verbo onerasset. ff. de his qui not. infami. Deci. in c. super eo. de offi. deleg.

8 ¶ Non potest. Adde Deci. in l. ij. §. fi. ff. de regu. iur.

9 ¶ Contrarium. Vide eundem. j. eo. c. vbi allegat Specula.

10 ¶ Allegare. Adde Abb. in c. cū super. de conce. preben. Cepo. consil. lix. Franciscus. vbi late in crimina. Andre. sicul. in c. inter dilectos. de dona. Felyn. in c. lator. de re iudic. Ripa in c. cū M. nu. 61. de constitu.

11 ¶ Ordinibus. Adde Deci. late in c. fi. nu. liij. de constit.

12 ¶ Repellitur. Adde eundem Dec. in c. Prudentiam. in prin. in j. not. de offi. deleg.

13 ¶ Iudicandi. Adde Deci. in c. si scriptutam. numer. xxvij. de fid. instrumen.

14 ¶ Potest. Vide Deci. in c. ij. xiiij. in fi. de iudicijs.

15 ¶ Impeditum. De hoc videnda sunt que scribit idem decius in c. si pro deblitate. in princip. de offi. delega. in c. cum sit romana. in iij. not. de appel. Siluest. Aldob.

a ¶ Iudicem delegatum. [redacted]

b ¶ Prodigus. Iason de verbor. obl. l. is, cui bonis. nu. ix. Guido Pape deci. Delphi. cclx. Paul. consi. ccxlviij. lib. ij. Nicol. boeri. decisio. Burdegalen. xxiij. nu. xxxij. [redacted]

1 ¶ Iudices debent de honestate sibi inuicem deferre in cognitione valoris rescripti.
2 Iudex delegatus, si solus sit, potest cognoscere de validitate rescripti.
3 Statutum, quod disponit quod de omni questione debeat cōpromitti, intelligitur de questione facti.
4 Rescripta duo si sint impetrata vno die an possit probari per testes quod sit prius, vel posterius.
5 Et prioritas consideratur etiam respectu hore.
6 Iudices delegati possunt sibi inuicem deferre absque consensu partium.
7 Delegatorum maior pars attenditur.
8 Corpora duo vbi requiruntur ad aliquid faciendum, maior pars vtriusque corporis requiritur.
9 Quid si duo corpora coniunguntur.

Pastoralis

Pastoralis. ¶ In tex. ibi de reuocatione li-
terarũ, vcʒ Pape: q2 ipse loqui
tur, ꝛ ad eũ verba debent referri. ꝛ in simili de Rege
no. Bal. in c. cũ venisset. de eo q mit. in pos. Et in simi
li, in verbis testatoris no. Bal. in l. cũ testamẽto. ff. de auro ꝛ ar-
gẽt. le. in l. ex facto. in prin. ff. ad Trebelli. Idem tamen esset in
literis legatorum: quia litere apostolice sedis ꝛ legatorum
equiparantur. c. statutum. in prin. de rescri. in sexto. ¶ In text.
ibi: ꝛ vtruʒ, illa copula, et exponitur pro, id est, secundum Im.
1 hic[1]: pro quo facit tex. cum glo. ij. in l. si in venditione. ff. de euic.
ꝛ in l. j. vbi glo. fi. ff. de transac. ꝛ in l. j. ff. loca. ¶ In tex. ibi: sopia
tur. ꝛ sic per determinationem arbitrorũ causa dicitur sopiri,
licet a tali determinatione arbitrorum appellari possit capit.
ab arbitris. de off. deleg. in vj. Alias vero proprie res sopita di
citur, que nullo modo retractari potest, in l. j. in fi. ff. ad Tertu-
lianum. capit. nonnulli. §. j. infra eodem. ꝛ in c. exposita. de arbi-
1 tris. ¶ † Nota primo secundum Abba. hic, quod iudices debẽt
de honestate sibi deferre ad cognoscendum, quod rescriptum
preualeat. Sed hoc tamen non videtur probari hic: quia text.
loquitur conditionaliter, ꝛ conditio nihil ponit in esse l. si quis
sub conditione dandorum decem. ff. si quis omis. causa test. ꝛ i-
deo hoc videtur esse in eorum voluntate simplici, vt sonant illa
verba duxerit deferendum, ꝛ si nolũt sibi deferre, omnes simul
habent potestatem. Et secundum Innocentium hic in princi-
pio, in isto casu isti sunt iudices ordinarij: quia hi sunt qui ha-
bent iurisdictionem a lege iuxta notata in l. ꝛ quia. ff. de iurisdi
ctione omnium iudicum. Et hoc refert Bald. hic, ver. queritur
secundum Inno. sed tamen Bal. ipse dicit quod sunt anomali
Sed concludendum videtur quod sint delegati, ꝛ ista cognitio
in consequentiam venit, argumento c. preterea. de offic. deleg.
ꝛ in l. ij. ff. de iurisdi. om. iudi. facit cle. dispendiosam. de iudi. Si
autem omnes iudices simul congregati non sint concordes, de
bent eligi arbitri ab ipsis partibus: ꝛ tales sunt arbitri iuris, a
quibus appellari potest c. ab arbitris. de offi. deleg. in vj. Et nõ
2 mirum, quia potius dicuntur iudices, quam arbitri[2], vt not.
Bart. in l. fi. C. de iudi. Bald. in l. j. versi. vlterius opponit. C. de
pericu. ꝛ commo. rei vend. Abb. in c. suspicionis. de offi. dele. cũ
simi. vt tradunt Moder. in c. fi. de re iudi. Et subijcit Abb. hic
secundum Ioan. an. in c. j. de excep. in vj. quod tales arbitri nõ
3 eliguntur, nisi in casibus expressis[3] a iure. Sed ipse Abb. tenet
contrarium per glo. in c. statutum. in verbo, copia. de rescript.
in vj. Et idem tenet Abb. in c. j. de arbitris. in primo no. ꝛ in c.
cum speciali de appel. Ro. in singulari. cccclj. si allegatur. sequi
tur opi. Io. and. ꝛ ibi reprobat glo. in d. c. statutum. Modern.
hic late insistunt, ꝛ finaliter nihil firmant. Articulus disputabi
lis est. Sed concordando. opi. distingui potest, ꝙ aut casus est
omnino similis expresso: ꝛ videtur ꝙ extensio fieri possit, vt hic
vbi tex. loquitur de reuocatione literarum Pape, vel legatorũ
Nam idem esset in literis aliorum delegatorum propter omni
modam rationẽ. Aut non reperitur casus similis expresso spe
cialiter in aliquo dubio: ꝛ tunc non est recurrendum ad arbi-
tros, ex eo ꝙ in quibusdam casibus ita factum sit: quia illud so
lum habet locum in casibus expressis, vel similibus expressis,
2 vt s. dictum est, ꝛ dixi etiam in c. cum speciali. ¶ † Not. secun-
do secundum Abbat. ꝙ licet vbi solum emanauit vnum rescri
ptum, ꝛ de validitate eius dubitatur, solus iudex datus cogno
scit. ca. super literis. infra e. tamen vbi plura rescripta a diuer-
sis partibus impetrata sunt, habet locum iste tex. hic. Et notã-
dum est quod procedit in delegatis, prout loquitur: secus est in
ordinarijs, secundum Imo. hic. versic. sed aduerte. vbi allegat
Innoc. in c. super literis. j. eo. quem etiam refert Anto. de Bu.
in c. sane. de foro compe. ꝛ ista est communis opi. vt concludunt
Moder. hic. ꝛ adde Angel. in l. ij. versic. octauo fallit. ff. si quis
in ius vocat. non ierit. vbi inquit, ꝙ si sit contentio inter ordi-
narios, superior eorum cognoscit: in delegatis habet locuʒ tex.
hic. ꝛ dictum Ange. refert, ꝛ sequitur Alexand. consi. j. lib. v. Et
hoc confirmatur: quia verba istius decretalis, dum loquitur d
reuocatione literarum, non possunt adaptari in ordinarijs: ꝛ
ideo non videtur habere locum dispositio, quia verba non con
ueniunt. c. indemnitatibus. §. penul. de elec. in vj. l. iiij. §. toties.
ff. de dam. infec. Et concludit Anto. de But. in c. ceterum. vers.
not. hoc dictum, de iudi. ꝙ si contentio sit inter iudicem eccle-
siasticum, ꝛ secularem, non habet locum iste text. quia maior vi-
detur ecclesiasticus. Et adde limitationem, quam ponit Romi.
ad istum text. consi. clx. breuiter dicitur. vbi dicit ꝙ iste text. ha-
bet locum, quando iudices equales sunt, ꝛ iudicia sunt paria:
alias secus. Ex quo infertur, ꝙ licet omnes delegati a summo
pontifice pares sint, ꝛ representent Papam. ca. sane. de officio
delega. tamen si alio respectu vnus esset maior altero, illi esset
deferendum secundum Romanum: quod tamen non videtur
procedere sine dubio, ex quo respectu cause equales sunt: ꝛ quia
text. hic generaliter loquitur. ¶ In glo. j. ibi: de facto dubitari
potest, non de iure. Hoc in simili notat Bald. in l. ancille. C. de
3 fur. in tertio notabili de statuto, ꝙ † omnis questio debeat com
promitti: nam intelligitur de questione, que in facto consistit, ꝛ
4 non in iure[4]. ꝛ idem Bal. in l. cum proponas. C. de reb. cred. An
gel. in l. ij. C. quando prouo. non est necesse. facit ꝙ notat Bart.
in l. ornamentorum. ff. de auro ꝛ argent. legat. Et hoc procedit,
quando est ratio diuersitatis inter questionem facti, ꝛ questio-
nem iuris, secundum ea, que dicta sunt in d. c. sciscitatus. s. eo-
dem. Et quantum ad intellectum gl. hic. licet iste intellectus re
probetur per gl. saluari tamen potest, vt Abbas hic post alios
dicit. Hoc tamen intelligitur quantum ad hoc, vt text. iste ha-
beat locum, etiam in questione facti, sed non excluditur, quin
etiam habeat locum in questione iuris, vt inferius dominus
Abbas concludit. Et ad declarationem notandum est quod
questio facti dicitur, quando factum est incertuʒ, super quo lex
5 non presumit, nec sapiens cõsulere potest, nec iudex iudicare[5],
vt Ange. dicit in l. arethusa. ff. de statu homi. vbi allegat text. in
l. Seie. §. fin. ff. de fundo instru. ꝛ facit text. in l. triticum: ꝛ Ang.
ibi in principio. ff. de verbo. oblig. ꝛ in l. eum, quem temere. §. iu-
dicibus. ꝛ ibi Angel. ff. de iud. ꝛ Bald. ibi in fine, dicit ꝙ questio
iuris presupponit factum incertum. ꝛ idem Bald. hic, ꝛ in au-
then. generaliter. versicul. vltimo nota hic. C. de episcop. ꝛ cleri-
4 cis. ¶ † In ead gloss. ibi. §. si quis duobus ista secunda lectura
etiam saluari potest, vt per Abba. hic. Ex cuius dictis conclu-
sio est, quod licet eadeʒ die impetrata sint duo rescripta, potest
tamen testibus probari quod vnum prius altero impetratum
sit: vt per gloss. in c. duobus. in verbo appareant. de rescript. in
vj. ꝛ in c. si a sede. de preben. in vj. Ex quo duo inferuntur. Pri-
mum est, quod licet rescriptum debeat probari per scripturaʒ,
ꝛ non per testes, vt per Bal. in l. humanum. C. de legi. cum simi.
vt dictum fuit in rubr. s. de constitu. ꝛ not. Bald. in l. nec exem-
plo. C. de fal. tamen qualitas rescripti probari potest testibus.
Et ad hoc est text. not. ꝛ ibi Abb. in ij. not. de restitutio. in inte-
6 grum in ca. auditis. Et per hoc videtur quod non bene dicat[6]
Baldus in l. nec exemplo. C. de fal. dum inquit quod error re-
scripti non potest probari testibus: quia rescriptum debet pro-
bari per scripturam: quia in errore agitur de qualitate rescri-
5 pti. † Secundo infertur quod prioritas etiam respectu hore[a]
a consideratur[7]: vt dicunt doct. hic: ꝛ est gloss. notab: in l. si ex plu
7 ribus. §. ij. in verbo, die. de solu. ꝛ not. Bal. in l. Imperator. la j.
ff. de statu hominum. cum simil. vt per Modern. hic. Et adde
quod etiam prioritas in puncto consideratur: vt not. Bald. in
l. de rebus. C. de donat. ante nuptias. vbi inquit quod prioritas
hore vel puncti attenditur. facit text. in l. si fiunt. §. plane. ff. de
rebus dub. ꝛ quod dicitur in questione de puncto, vt per glo. in
l. non solum. in glo. j. ff. de in ingr. restit. in l. arboribus. in verbo
vsumfructum. ff. de vsufruct. ꝛ not. in l. Arethusa. ff. de statu ho-
mi. ꝛ quod not. Abb. post alios in c. dilecto. de preben. Paul. de
Castr. in l. filiusfamilias. §. diui. el ij. de legat. j. in versi. item op-
ponitur. dum allegat l. interdum. ff. quibus modis vsufruct. a-
mitta. ꝛ quod notat Alexand. in l. si quis id, quod. ff. de iurisdi-
ctio. omnium iudic. Et conclusio supra facta procedit, quando
vna hora est prior, ꝛ altera posterior. Sed dubium est quando
pro vna parte constat de eadem die, ꝛ certa hora. pro altera par
te solum apparet de eadem die: dicunt Moder. quod fuit con
sultum quod prior ꝛ potior sit illa pars, de cuius hora consta-
a bit[a], ex eo quod not. Bald. post Cyn. in l. de rebus. C. de donat.
ante nuptias. vbi dicit quod quando vterque probat de eadem
die, melior est conditio rei, nisi actor probet prioritatem hore.
Et idem Ioann. de Platea in l. j. C. de iur. fisci. lib. x. ꝛ latius
tradunt Modern. hic, qui tamen dicunt quod talis probatio
hore non concludit prioritatem: quia potuit esse posterior, ex
quo alter probat de eodem die: ergo potuit esse ante illam ho-
ram. Et sic probatio hore necessario non infert prioritatem. ar-
gumen. in c. in presentia. de probatio. Et adde primo quod con
silium, quod referunt Modern. hic, fuit domin. Bartholomei
8 Socini, qui ita consuluit tempore meo Pisis[8]: ꝛ ipse hoc re-
fert in lege j. ff. solut. matrimo. ꝛ ibi respondet ad quedã: que in
b contrarium ibi adducit. ꝛ Moder. posteriores[b] ibi tacito au-
thore ista referunt, ꝛ in contrarium adducunt rationem Mo-
derni hic, quod probatio hore necessario non probat priori-
tatem in tempore. Et ad hoc facit, quia ille, qui fundatur in cer
to tempore, precise illud probare debet. l. matrem. C. de proba-
tionibus. ꝛ no. Bar. l. non solum. §. sed vt probari. ff. de operis
noui nuncia. cum simi. Sed considerando opiniones distingui
potest, quod aut ille qui probat de eadem die, reperitur esse in
possessione: ꝛ non debet priuari, licet alter probet de certa ho-
ra eiusdem diei: quia licet hora certa sit non infert prioritatem

et verum est dicere quod nõ apparet de proprietate: et ideo melior est conditio possidentis.c.si a sede.de preben.in vj. Aut nullus possidet, vel vterque pretendit se possidere: et tunc videtur q preferatur ille qui probat de certa hora: quia talis probatio videt magis certa, licet necessario nõ concludat. ¶ In eadẽ gl. ibi: nõ põt circa intellectũ capituli, cõclusio est Abb. post alios q tex. sic generaliter intelligat, quocũq modo ɔtingat dubitari circa reuocationez rescriptorum, siue de iure, siue de facto, qr eadez ratio videtur, iuxta ea que dicta sunt in c. scisicitatus. s. e. Et bene facit q no. Bar. in l. pe. §. ad crimen. de public. iud. vbi in no. q. equiparat dubitationem facti, et iuris. Debet tamẽ dubium esse probabile. c. cum contingat. j. eo. quia nihil est tam indubitatum inter homines, vt non possit suscipere quãdam solicitam dubitationem: vt dicitur in authẽ. de tabellio. circa medium. et facit text. in l. iij. §. causa. ff. ad Carbo. et in l. Domitius Labeo. ff. de test. ¶ In ea. gl. ibi: non habet locum in literis appellationis. Abb. post alios tenet idem esse, cum plura rescripta impetrata essent in causa appellatiõis. Et ad hoc facit tex. hic qui generaliter loquitur, quando dubitatur de reuocatione literarum: et non magis loquitur, de causa principali, quam de causa appellationis. Et dato q loquatur in causa principali, idem etiam dicendum est in causa appellationis: quia regulariter in causa appellationis habet locũ q disponitur in cau-
9 sa principali[9]: vt no. Ang. per illum text. in l. j. in fi. ff. an cause appel. et facit tex. in authen. vt cum de appel. cog. in prin. ¶ Extra gl. ad declarationem decretalis Abb. hic colligit quinque casus. Et in primo, et in secundo casu clarum est q non habet locum iste text. sed dubium est in tertio casu quando pars citata per iudices alterius rescripti opposuit de suo rescripto, et petijt, procedi, prout hic dicitur: et tali casu Abb. contra Inn. cõcludit istum tex. procedere, quando vtrunque rescriptum presentatum fuit, et coram vtroque excipitur. Et pro dicto Ab. facit tex. hic, dum simpliciter dicit quando de reuocatione literarum ambigitur. nam ista verba satis videntur verificari in isto casu. Sed pro Inn. facit, quia presupponitur hic, qd vtrunque rescriptum esset presentatũ, et q vterque posset, et vellet procedere: et quia possent sequi contrarie sententie, datur forma procedendi hic, vt in gl. habetur, dum assignat rationẽ ad tex. hic. Et dicta ratio cessat, si coram vno tantum facta sit presentatio: et ẽt agitur de interesse iudicuz, qui possunt sibi in hoc deferre, etiã absq consensu partium, vt inferius dicam. Et ideo distingui potest, qd aut iste, qui excipit de suo rescripto, illud postea presentauit, et iudex commissionem acceptauit et intendit procedere: et dictum Abbatis habebit locum. Aut non constat q iudex alterius rescripti procedere velit: et tunc dictum Innocentij videtur procedere. c. et sic in effectu opinio Innocentij verior videtur. In quarto casu Abb. concludit qd licet iudices vnius rescripti inchoauerint processum, quam diu non sit articulus diffinitus iudices alterius rescripti semper debent admitti, tã in cognoscendo, quam in diffiniendo. Et ista conclusio videtur procedere, quando iudices alterius rescripti, qui volunt procedere, deferunt alijs iudicibus, qui inceperũt procedere, approbando eorum processum: alias secus videtur: quia illi soli non habebant potestatem procedendi, ex quo dubitabatur de reuocatione literarum, et dicam in casu sequenti. Ex ista conclusione infertur q hic non attenditur preuentio, et non habet locum regula l. vbi ceptum. ff. de iud. Et ratio videtur, quia super isto incidenti non habent singuli iurisdictionez sed omnes simul per istum tex. hic. In quinto, et vltimo casu conclusio Ab. est, q quãdo iudices vtriusque rescripti separatim procedunt, et proferũt contrarias sententias tunc valebit processus literarum preualentium. allegat c. ex literis. de offi. deleg. Sed in ista conclusione dubium facit, quia iurisdictio hic transfertur in ipsos omnes iudices, deinde in arbitros: ergo non videtur q interim valeat processus: vt in simili no. Bal. per illum text. in l. j. C. si quacunque predi. potestate. Non obstat c. ex literis. quia iudex ibi habebat iurisdictionem, et valuit processus: quia non constabat de reuocatione priorum literarum. Et de hoc dictum fuit in c. ceterum. s. eo. Retenta tamen communi opinione in isto quinto casu, q valeat processus contra dispositionem istius decreta-
10 lis, infertur quod ista forma non sit substantialis[10]. Et ita expresse tenet. Abbas post alios in d. c. ceterum. et facit quod not. Bart. in l. si queramus. ff. de testa. Et ista conclusio procedit in pluribus delegatis diuersorum rescriptorum, prout loquitur text. hic. aliud esset in pluribus delegatis eiusdem rescripti, vt
6 est text. in c. si. de re iud. ¶ † In glo. in verbo, deferendum. glos. concludit et doc. communiter sequuntur, quod iudices possunt sibi adinuicem deferre in terminis istius decretalis absque cõsensu partium per istum text. qui simpliciter loquitur. Et hoc comprobatur ratione efficaci, quia iudices, quibus delatuz ab alijs fuit, prius cognoscere poterant an sua esset iurisdictio secundum regulam c. super literis. infra eo. nec in hoc consensus partium requirebatur, merito nec in tali delatione consensus partium adhiberi debet: quia non videtur esse deterioris conditionis, quam esset prius: et illa delatio videtur considerari respectu iudicum. Et hoc tamen videtur intelligendum salua recusatione: quia si illi iudices, quibus ab alijs delatũ fuit, essent suspecti, poterunt recusari: quia iudex etiam datus a principe,
11 intelligitur salua recusatione[11]: vt per gl. in c. ad hoc. j. eo. et ibi dictum fuit. Et hoc q recusari possint, intelligitur, nisi delatio facta fuisset de consensu partium. c. super questionuz. §. nos autem. in fi. de offi. dele. et ita intelliguntur iura allegata in gl. Et subijcit Abb. hic, quod si partes non consentiunt, pars illa, cõtra cuius rescriptum pronunciatur, poterit appellare, secundum opi. Host. contra Inno. et Andreas Sicu. et Moder. hic sequũtur. Sed aduertendum est pro vera resolutione: quia aut loquimur respectu delationis, quam faciunt iudices inter se, prout loquitur tex. hic: et tunc sicut illa fieri potest sine consensu partium, vt supra dictum est, ita videtur quod a tali delatione appellari non possit. Et isto casu saluari potest dictum Inno. Qua enim ratione consensus partium non requiritur in delatione, ita non videtur q appellari possit: quia nõ agitur de interesse considerabili partium, ex quo iudices, quibus delatum est, habebant potestatem cognoscendi contra illum contra quẽ impetratum erat rescriptum: vnde per talem delationem non videtur pars magis grauari, declarãdo vt s. dixi. et quia partes semel voluerunt q secundum ordinem huius decretalis procederetur, ergo videntur consensisse q iudices possint sibi deferre, prout hic dicitur: et quia in tali delatione non agitur de preiudicio partis considerabili, vt dixi. Et hoc patet: quia si iudices, quibus delatum fuerit, erunt suspecti, poterunt recusari vt s. dictum est, et casu, quo pronuntiarent se iudices, et q eoruz rescriptum preualeret, possent appellare: quia etiam a iudice dato ex consensu partium appellari potest l. ex consensu. de appel. no. per glo. in c. super questionum. §. intentionis. in verbo, assensu. de offi. delega. Aut loquimur quantum ad sententiam iudicum, quibus delatum fuit, vt quia pronunciarent eoruz rescriptum preualere: vt dictum est: et isto casu habet locum opinio Hosti. quam Abb. et docto. sequuntur: et militant rationes, quas Abb. adducit. Et ita distinguendum est, licẽt Abb. istos casus diuersos inculcare videatur. ¶ In glo. in verbo, plures. in fi. ibi: essent equales. conclusio glo. sane intelligitur, quando iudices essent equales, et maior pars vtriusque rescripti haberetur. vt declarant Im. et Abbas hic. Et ex ista conclusione in-
7 fertur, quod † maior pars delegatorum attenditur quod videtur procedere in casu istius decretalis, vbi in effectu agitur de interesse ipsorum iudicum, et in his, que competunt ratione officij, maior pars attenditur: vt not. Abbas in c. cum in veteri. in gloss. j. de elect. cum si. vt dixi in c. cum omnes. s. de consti. secus esset in preiudicium partium in causa principali: quia in pluribus delegatis in vno rescripto, maior pars non attenditur in preiudicium minoris. Et ideo citatus a duobus iudicibus ex tribus datis in rescripto, non tenetur comparere: quia exercitium iurisdictionis omnibus simul competit secundum qd in gloss. communiter approbata in c. prudentiam. in princ. de off. deleg. et predicta conclusio sine dubio procederet, tenendo q iudices, qui simul cognoscunt, in isto casu essent ordinarij: et plerique tenent. Ultimo circa istam gl. Abb. ponit duas conclu-
8 siones. Prima est, q vbi † duo corpora requiruntur ad aliquid faciendum, maior pars vtriusque corporis requiritur. Et ratio manifesta videtur, quia si illa duo corpora requiruntur, est necessarium q maior pars cuiuslibet corporis interueniat: qr a maiori parte totum illud corpus representatur l. quod maior. ad muni. et idem Abb. tradit per istum text. in consi. lvij. attingam pro citeriori consultatione. li. j. et no. Bald. in l. si ad scribatum. in fi. C. de app. cum si. vt per Moder. hic. et facit q nota
9 Card. in cle. plures. in ij. q. de iure patro. † Secunda conclusio Abb. est, quod vbi duo corpora coniunguntur, et faciunt vnum corpus, tunc simpliciter maior pars illius corporis attenditur vt Ab. hic dicit de artistis, et iuristis: et idẽ Abb. in c. rescriptũ. de elect. et in c. j. de parochi. Sed in istis duabus conclusionib[9] aduertendum est, quia idem videtur in secunda conclusione, q in prima. Nam etiam vbi duo corpora coniunguntur ad faciẽdum vnum corpus, in ipsa congregatione duorum corporum requiritur maior pars cuiuslibet corporis ad verificandum q duo corpora iungantur, per rationem allegatam. s. in prima conclusione, que pariter militat in secunda conclusione. consideratis verbis Abbatis, dum dicit quod duo corpora iunguntur. Et ideo considerandum est q aut illud, qd dicitur de duobus corporibus, respicit expeditionem actus: et maior pars

totius corporis requiritur in ipsa expeditione. Aut respicit cõgregationem, ꝛ maior pars vtriusque corporis interuenire debet, dato ꝙ in expeditione, actus maior pars post modum sufficeret. Et breuiter dici potest ꝙ qñ plura corpora requirũtur, maior pars corporũ requiritur: sed vbi maior pars personarũ simpliciter requiritur, sufficit maior pars personarum. Et quãdo dantur voces in vnum, non potest dici, nisi ꝙ cõueniant tãquam vnũ corpus, in quo maior pars attenditur, vt Ab. dicit in c. scriptum. de elec. Et in materia notãdum est, ꝙ vbi actus vni persone committitur, ꝛ nomine collectiuo, illud collectiuũ pro parte dimidia vocatur, ꝛ nominatus specialiter pro altera dimidia l. liber homo. §. Titius. ff. de here. insti. vbi Angel. ꝛ Imo. cũ si. vt tradunt Mod. hic. Et de hoc est tex. in l. interdũ. ff. de her. insti. ꝛ in l. fi. C. de impuber. vbi Bal. ꝛ Mode. ꝛ tradit Rom. in consi. xcix. viso proposite questionis. in prin. Quod tamẽ limitatur, nisi quis esset nominatus specialiter ratione pree-
c minentie tanquam caput^c: vt si dicatur. Titius, ꝛ socij talis societatis sic permittunt: nã tali casu Titius, ꝛ socij pro vno ponuntur: vt not. Bar. dicit in l. si seruus cõmunis. de stip. ser. Unde cũ in quodam casu dictum esset, quod ius patronatus esset Bartholomei, ꝛ fratrum, ꝛ thesaurarij, consului ꝙ Bartholomeus, ꝛ fratres essent pro vna voce, ꝛ Thesaurarius ꝑ altera: quia Bartholomeus erat nominatus specialiter, qꝛ erat maior in actu, ꝛ magis cognitus, vt patet in consi. cxxij. de quo tamen videndum est quod Abb. tradit in cõsi. lvij. attingam. li. j. ¶ In glo. fi. ibi: tenet eorũ sententia. Moder. limitant dictum glo. non procedere, quando esset primum rescriptum ipso iure sublatum motu proprio concessum, iuxta no. in c. ceterum. s. e. Nam tali casu arbitri non possent tribuere iurisdictionem nõ habenti: quia priuatorum consensus iurisdictionem non habẽt: quia priuatorum consensus iurisdictionem non tribuit l. priuatorum. C. de iuris. om. iu. Sed ad hoc respondetur per rationem gl. hic, in fi. Et considerandum est, ꝙ aut tali casu probabiliter dubitatur de reuocatione literarum, ita ꝙ habeat locum iste text. quod omnes iudices vtriusque rescripti habeant cognoscere: ꝛ tunc gl. bene dicit quia arbitri recipiunt iurisdictionem a iure, ꝛ non a priuatis: ꝛ sic non obstat d. l. priuatorũ. Aut a principio constat de reuocatione: ꝛ non habebit locũ iste text. respectu iudicum, ita nec etiam respectu arbitrorum.

¶ Additiones.

a ¶ Constabit. Adde Iasonem in l. j. in ver. Adde ꝙ pro ista. ff. solu. mat. vbi ponit de illa q. quando collatio ordinarij habens horam facta sit eadem die, quo facta est collatio pape de eo beneficio vtrum preualeat, ꝛ recitat allegata pro vtraque parte. Hiero. Sig.

1 ¶ Imo. hic. Adde tex. insti. de liberti. §. j. in c. ij. de spons. in l. de quibus. ꝛ ibi gl. ꝛ Pau. de ca. ff. de legi. in l. sed ꝛ reprobari. §. de pluribus. in ver. stantes. ff. de excu. tuto.

2 ¶ Arbitri. Seq. idem Deci. in consi. xiij. in prin. in c. prudẽtiã. in prin. in fi. de offi. dele. vide tñ Bar. qui vr velle cõtrarium in j. consti. C. concordat tñ Imo. in l. j. ff. sol. mat. ꝛ vide Ias. in §. j. ver. item premitte. inst. de act. ꝛ vide Deci. in c. cum speciali. in princ. in ij. not. de ap.

3 ¶ Expressis. Adde Deci. in d. c. cum spãli in ij. no. de appel.

4 ¶ In iure. Adde Lanfran. in c. sepe. in vj. no. de ap. ꝛ qñ est ad mixta q. fcĩ ꝛ iuris. Deci. in c. sepe. in ij. not. de app. ꝛ qñ factum est certum ꝛ ius dubiũ vide Soci. in rub. ff. de reb. dub. intelligẽdum ãt semper est illud statutũ de non liquidis l. plus rem. vbi Bar. Bal. Ang. ꝛ doc. ff. de transac. Caccialu. in tra. de transa. q. ix. Lud. goza. in repet. l. qui se p̃ris. C. vñ libe.

5 ¶ Iudicare. Idem declarat Deci. in c. sepe. in ij. no. de ap. ꝛ vide multa circa hoc per Deci. in c. ij. de iudi. ꝛ qõ facti dr qñ agitur de prioritate ꝛ posterioritate l. idem erit. ff. de sta. homi.

6 ¶ Bene dicat. Aduerte qꝛ Bal. ibi hoc non firmat, sꝫ dicit se quid de hora de hoc dubitare.

7 ¶ Consideratur. Adde Andr. sic. in rep. rub. de fid. instr. ver. Ias. in l. j. §. j. ff. de eden. omnino Fely. hic.

8 ¶ Pisis. Uide soc. in consi. lxvij. li. iij. cõmendat hanc Deci. in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. sequitur ẽt Megu. in tra. de pigno. in iij. membro. ij. part. nu. 125. ego aliter rome dicebam cõtrarium si hora erat de vltimis diei attenta consuetudine pontificis qui consueuerat signare de mane.

9 ¶ Principali. Uide omnino Deci. in c. cum te. in j. not. de off. deleg. in c. ceterum. num. vij. s. eo. tit.

10 ¶ Substantialis. Faciunt que ponit Deci. in consi. xxij.

11 ¶ Recusatione. Uide Dec. in d. c. ad hec nu. xviij. s. eo. ti. Silue. Aldob.

a ¶ Hore. Deci. consilio. dcl. xxxix. l. in ambiguis. in fi. princ. vbi tetigi. de regu. iur. l. cum quid. nu. xv. si cert. pe. Hippol. Marsi. sing. cccxix. Andre. Tiracq. tract. Retrac. §. xj. gl. j. nu. x.

b ¶ Posteriores. Scilicet Iason consilium autem Soci. habetur lib. iij. consi. lxvij. Et Fely. hic quod hora non concludat sequitur Alcia. trac. de presumptio. Reg. iij. presum. xliiij. in fi.

c ¶ Caput. Idem late Anto. Malegonnella Floren. in lib. Curie mercantie allega. iiij. [redacted]

1 ☞ Incertitudo personarum que conueniri debent, non vitiat rescriptum.
2 Regula, generi per speciem, habet locum in rescriptis.
3 Iurisdictio, que cõpetit in habitu, an, ꝛ qualiter possit dẽlegari.
4 Patronus ecclesie an possit alteri donare facultatem presentãdi, que sibi in futurum competet, cum vacabit beneficium.
5 Iudex delegatus an possit ante nominationeꝫ citare illos, qui comprehenduntur in clausula generali.
6 Iurisdictio licet sit perpetuata cum personis, vel in causis expressis, non tamen est perpetuata in causis non expressis.

1 §. Quoniam. ¶ † Primo not. secundum Abb. ꝙ incertitudo respectu personarũ cõueniendarum non vitiat rescriptum: vt hic, in clausula, ꝛ quosdam alios: secus respectu iudicum: vt in c. ad hec. s. eo. Sed aduertendum est, quia in terminis. in quibus loquitur ista decretalis, idem esset in iudicibus: hic enim interpretatur rescriptũ contra personam certam, ꝛ alios incertos: quo casu idem est in iudicibus: quia valet commissio facta vni iudici certo cum potestate eligendi alium: vt not. Domi. per illum tex. in c. studeat 50. dist. ꝛ in tali casu non habet locum ꝙ dicitur in c. ad hec. ꝛ ibi dictum fuit. ¶ Secundo not. quod quandoque quis habet iurisdictionem in habitu, ꝛ in potentia, ꝛ non in actu: ꝛ ideꝫ in alijs similibus, vt per Abb. hic, in quibus patet ꝙ aliter iudicatur de eo, qđ est in actu, ꝛ aliter de eo, ꝙ in potentia sit. Et hoc intelligitur in potentia remota: secus si proxima sit, quia de tali, idem iudicatur quod de actu l. quesitum. §. illud de lega. iij. l. Labeo. ff. de sta. lib. l. j. §. quotidiana. ff. de aqua quotidi. ꝛ esti. Similiter quando esset eadem ratio, idem iudicatur de ecclesia collegiata, vel parochiali, in habitu, ac si esset in actu vt per gloss. in c. statutum. in verbo collegiatus. de electio. in sexta notab. Domi. in c. licet. eod. ti. in vj. in verbo parochianus. cum si. vt tradit Allexand. in consi. lxxiij. viso puncto. ꝛ consili. sequen.
2 lib. iij. ¶ † Tertio notat, secundum Abb. hic, quod in materia rescriptorum habet locum regula, generi per speciem: vt hic, et in cap. pri. s. eod. Sed istud dictum non videtur verũ simpliciter, prout Abbas loquitur, sed solum habet locũ in terminis decretalis, videlicet quãdo dispositio generalis erat in habitu: secus si in actu fuisset, vt dictum est in ca. pri. s. eodem. Et subijcit Abb. hic, ꝙ genus specie aliter distinguitur secundum
1 leges, ꝛ aliter apd dialecticos^1: de quo dictũ ẽ vt tradit Barto. in l. Meuius. §. duobus. in princip. de leg. ij. vbi ponit quod genus cõsideratur tripliciter. et eius dicta reassumit Paulus de Castr. in l. ij. §. mutui datio. ff. si certum peta: ur. Et adde quod etiam quandoque Legiste accipiunt genus sicut artiste: vt no. Paul. de Castr. in l. ij. §. creditum. in princi. ff. si certum petat. Et aduerte ad tex. in §. plebiscitũ. quem Abb. adducit hic, dum dicit quod plebs differt a populo, vt species a genere. Nam ibi etiam proprie nõ ponitur vt genus: quia posita specie, ponitur genus: qꝛ si est homo, ergo animal est. Sed ibi posita plebe, non ponitur populus. ꝛ ad declarationem eius, quod Abb. dicit vltimo loco opponitur, ꝛ videtur ꝙ generi per speciem nõ derogetur: quia si vni optio serui generaliter legata sit, ꝛ alteri Stichus specialiter legatus sit, ille Stichus optari potest l. si heres. ff. de opti. legat. not. in l. si domino. de legat. j. Et hic videtur ꝙ legatum speciale de Sticho, non habeat derogare legato generali optionis serui. Ad hoc Ab. respõdet quod tali casu nõ agitur de legato generali sed speciali: vtrunque enim videtur legatum speciale: quia dũ legatur optio serui in genere, non dicitur legatum generale, ex quo in effectu tantum in vno debet verificari: vt in iuribus preallegatis. ꝛ notat Bar. in d. l. si domino. ꝛ d. l. meuius. §. duob^9. de le. ij. ꝛ ad hoc Ab. hic ale. tex. in c. ex pte el. j. õ off. dele. ꝛ Mod. oẽs hic sequũtur. Sed aduertendũ est, qꝛ licet dispositio gñalis, q̃ tñ in vno dꝫ verificari in effectu specialis dicat: qꝛ ille seru^9, q optat^9 fuerit, censetur a principio legatus. l. cum incertus. de legat. pri. tamen ex quo quilibet seruus optari potest, quia singuli legati videntur sub cõditiõe, si eligãtur, vt est tex. in l. iij. ff. qui ꝛ a quib^9. isto respectu legatũ videt gñale: ideo videtur quod talis facultas optandi seruũ, que gñalis est, deberet restrigi, vt non haberet locum in seruo alteri specialiter legato. Et hoc a fortiori dicẽdũ vr: quia legatũ in effectu ꝛ in substãtia non minuitur, licet facultas eligẽdi restringat: ꝛ sic tractatur de minori preiudicio, quam si esset in effectu legatũ generale ꝛ speciale: quia tunc substantia le

gati minuitur l.vxorem.§.felissimo.de legatis ij.& ideo illa iura videntur habere aliam rationem.& tex.in d.c.ex parte, non probat intentionem Abbatis quia ibi primũ mandatum erat factum de primo archidiaconatu vacaturo: vnde non mirum, si per secundum, non facta mentione de primo, non fuit illi derogatum. Similiter tex.in l.iij.ff.qui,& a quibus. videtur facere contra tex.hic, quia ibi ante electionem, que debet fieri per legatarium, cui optio serui legata sit, non potest heres manumittere aliquem seruum: quia erat ius, quesitum legatario, vt posset eligere quem vellet. Ita ergo videretur dicendum in primo rescripto, per quod primum impetranti conceditur potestas nominandi quos velit: ergo ante nominationem non videtur qd alius impetrari possit, non facta mentione de primo rescripto nisi dicamus hoc specialiter procedere in rescriptis, in quibus agitur de modico preiudicio: vt not. Bal. in l.j.de diuer. rescri. ¶ In glo.ij. colligitur quod id quod habetur in c. vt debitus. habeat locum, etiam quando concurrit rescriptum generale, & speciale.& Abbas hoc sequitur, quando secundo impetranti negligentia imputari potest. Nec obstat quod primum generale non videtur quod presentari possit, cum sit ipso iure reuocatũ per impetrationem secundi specialis, vt denotant illa verba, penitus eneruetur iuxta gl.in l.si aduocatorum.C.de postu.pro ut arguunt Moder.hic. Quia potest responderi quod talis reuocatio facta ipso iure intelligitur secuta presentatiõe: ita quãdo secundo impetranti negligentia imputari non possit. Et vlterius pro declaratione considerandum est quod si prior presentatio secundi rescripti tollit primum speciale d.ca.vt debitus a fortiori videtur tollere generale & in isto casu lex procedit sine dubio. Sed difficultas est econtra, nunquid primũ rescriptum generale, si prius presentetur, quam secundum speciale, an tollatur secundum.& Abb.concludit quod sic, data negligẽtia secundi impetrantis:& hoc intelligendum videtur facta nominatione: quo casu ex tali nominatione: illud generale rescriptum reputatur speciale: arg.l.cum incertus.de leg. j. sed ante nominationem factam non videtur ꝙ tollatur secundum: qꝛ delegatus non habet exercitium iurisdictionis, nisi dicamus quod ex quo presentatio primi rescripti operatur in specificatis, etiam videtur habere locum in clausula generali. Sed tamen hoc dicendum non videtur, quia iure cautum non reperitur: quia iura, que loquuntur de presentatione priori, vt in c.vt debitus. cum si. loquuntur in rescriptis, que tribuunt iurisdictionem in habitu,& in actu:& cum sint contra iura communia, non debent extendi ad istum casum. ¶ In gloss.pen.colligitur secundum Abb.per istum tex.ordo respondendi, quando plura proponuntur, vt primo incboetur ab eo, ex cuius decisione ad aliorum determinationem inferatur. Et ad idem est gl.per illum tex.in c.prudentiam.in prin.de offi.deleg.& in c. postulasti.de iure patro.

3 ¶ † In glo.fi.prima conclusio est, quod iurisdictio, que in habitu competit in terminis hui⁹ decretalis, potest delegari. Et ita ampliatur ꝙ habetur in c.pastoralis.de offi.deleg.in l.a iudice.C.de iud.& probatur in dictis iuribus, que generaliter loquuntur. Non ob.tex.in c.Romana.in prin.de offic.ord.in vj.quia Abb.hic respondet, quod ibi etiam in habitu non videtur iurisdictio competere ante, quam appellatum sit. Sed ista responsio non videtur procedere: quia etiam isto casu ante expressionem personarum, vel rerum, non videtur delegatus habere iurisdictionẽ, etiam in habitu:& si habet, idem videtur dicendũ in d.c.Romana. Et ideo melior responsio videtur ꝙ in ca.Romana. cõmissio fieri non possit in diocesi suffraganei in qua archiepiscopus nullam habet potestatem:& sic ratione territorij cõmissio sibi prohibetur, vt no.Jo.an.& doct.in c.si cõfirmationẽ.de ele.in vj. Et ita resident Mod.hic. Sed considerandum est, ꝙ in d.c.Romana.non videtur commissio impediri, ex eo ꝙ facta sit in diecesi suffraganei: quia cũ agatur de cã appellationis, archiepiscopus habet potestatẽ vt possit cõmittere talẽ cã⁊ personis subditis suffraganeis.c.pastoralis.de officio ordi. Ergo pariter videtur ꝙ talem cõmissionez facere possit in territorio suffraganei: arg.de personis ad locũ: vt no. in l.vinũ.ff.si cer.pet.facit tex.in l.miles ita.de testa.mil. Et hoc patet in d.c. Romana. vbi quando appellatio interposita est causa appellationis potest cõmitti in diecesi suffraganei, ergo non potest dici, qd commissio impediatur ratione territorij, sz quia iurisdictio non competit, quia causa appellationis nõ est in rerum natura:& ideo ad illud c.Romana. aliter responderi potest,& dici, quod ibi tempore commissionis causa non erat in rerum natura,& non poterat deduci ad actum: secus est in isto casu, quia res,& persone erant in rerum natura, que poterant statim nominari. Ex quo infertur ꝙ nominatio non posset fieri de personis, vel rebus, que post rescriptum efficerentur debitores sed tantum de illis qui tempore, rescripti nominari potuissent & non de illis personis, vel rebus, qui tẽpore rescripti non potuissent conueniri. Et conclusio gl.procedit, quando habitus reperitur, prout in casu isto videtur. Secus si nõ esset habitus, vt nota.tradit Rota in vltima decisi.in tit.de offi.vicar. in antiquis. vbi concludit quod episcopus non potest vicario suo committere causas sibi delegandas: quia in illis nõ habet habituz, sed capacitatem. Et ita referunt Mod. quasi dicatur ꝙ habitus consideratur in potentia magis propinqua, quando presens status tendit ad hoc: non sic videtur in capacitate, que designat potentiam magis remotam,& accidentalem.

4 Et ex his infertur an† patronus ecclesie possit alteri donare facultatem presentandi, que in futurum poterit sibi competere, si be

2 neficium[2] vacabit[a] And.Sicu.dicit ꝙ non, referendo Jo. An

a dre.hic, qui tamen non firmat hoc. Et in contrariũ est decisio Abb.post alios in c.fina.de conces.preben.& per d. c. Romana. Are.in c.significauerunt.de testi.tenet contra Abb.ibi, ꝙ non valet appellatio a futuro grauamine, sub cõditione, si ero grauatus. Sed defendendo Abb.dicendum est vt dixi in c.dilecto.

5 de appel.† Secundo gl.concludit,& Abb. sequitur quod index ante nominationem non potest citare illos, qui comprehendũtur in clausula generali. Et idez Rot.in xviij. deci. si impetretur.in tit.de dolo,& contu.in nouis.& Rom.in consi.cccxij. quo ad primuz.in iij.dubio. Et de ista citatione virtute huius clausule generalis plures questiones tradit Marianus in trac.de citatio.in v.arti.q.xxxj.vbi circa hoc tredecim ponit questiões & dum Ab.concludit quod post expressionem personarum, ante nominationem rerum vel causarum, citatio fieri possit: hoc non videtur procedere sine dubio: quia in citatione, saltem in delegato, causa requiritur: vt no.in l.consentaneum.vbi Bald. in iiij.not. C.quomodo,& quando index.& tradit. Marianus in d.tracta.de cita, articulo.xx.q.v. ¶ In fi.glo.conclusio est, secũdum glo.quem communiter doc.sequuntur, ꝙ licet iurisdictio perpetuata sit cũ personis, vel in causis expressis, tamen perpetuata non intelligitur in non expressis,& sic respectu clausule

1 generalis[1].& pro ista conclusione tria iura inducuntur. Primo tex.in c.ne aliqui.de here.in vj. vbi speciale est in crimine heresis, ꝙ etiam in non ceptis iurisdictio perpetuata sit: ergo in cõtrarium ius commune videtur. Sed respondetur ꝙ speciale est ibi, etiam quando cã nullo modo incboata sit: sed hic cã erat incboata in expressis in rescripto. Unde potest videri ꝙ perpetuata sit in omnibus alijs comprehensis in eodem rescripto. Secundo allegatur tex.in c.fi.§.officium.de offic.lega.in vj.vbi officium conseruatoris ipso iure expirat quo ad negotia non incboata. Sed responderi potest, ꝙ ibi plures cause non erant commisse expresse simul in eodem rescripo, prout est in casu nostro:& hoc non parum facit, vt inferius dicam. Preterea ibi agitur de vniuersitate causarum, in quibus conseruator ille haberet potestatem:& per consequens tractatur de maiori preiudicio ordinarij, quam in casu nostro agatur. Tertio facit tex. in l.quid tamen.in prin.ff.de arbi.vbi plura reputantur cõpromissa, quando plures cause in eodem compromisso includuntur: ergo pariter in proposito videtur, quod plura dicãtur rescripta, quando plures cause includuntur. Sed responderi potest quod sunt plura compromissa improprie, vt colligitur ibi, quasi plura sint compromissa & ideo nõ debet iudicari sicut de pluribus compromissis: vt in simili notat Aret.per illum tex. in l.j.§.sed si Pamphilum.ff.de verb.ob. Et in d.l. quid tamen. tex.loquitur, vt arbiter non possit reuocare quod semel iudicauit: qd videtur odiosum. Sed in casu nostro agitur vt iudicare possit:& sic termini non sunt pares. Et contra conclusionem glo.nostre hic allegatur decisio Bar.in l.& quia.ff. de iuris. om. iud.vbi concludit ꝙ si plures cãe cõmittuntur in eodẽ rescripto,& vna incepta sit, perpetuatur iurisdictio in omnibus. Sed aduertendum est, quia Bar.loquitur, quando plures cause cõmisse sunt, in quibus delegatus vniformiter habebat iurisdictionem in habitu,& actu: non sic videtur in casu isto, in quo in non expressis iurisdictio non competebat. Et pro dicto Bart. Moder.in d.l.& quia inducunt tex. in c.cum in plures.de offic. deleg.in vj.vbi si vnus ex pluribus iudicibus incboauit iudicium, perpetuatur iudicium quo ad omnes. Ergo idem videtur in rebus: quia valet argumentum de personis ad res l. qui plures.ff.de vulga.& pupil.l.miles ita.ff.de test.mili. Sed respõdetur quod tex.in d.c. cum in plures loquitur, quando vnus habebat potestatem pro omnibus quia dati erant cum clausula quod si non omnes. Item ibi erat tantum vna causa,& respectu vnius cause, de qua agebatur, res non erat integra: vnde nõ mirum, si iurisdictio perpetuata sit, secus in casu nostro, vbi plures sunt,& diuerse cause. Concludendo tamen in terminis, in quibus loquitur textus, hic,& glossa. dicendum videtur quod etiam in non expressis iurisdictio perpetuata sit: quia illa clausula

clausula generalis videtur habere connexitatem cum expres/ sis: quia intelligitur de personis & rebus similibus expressis: vt est tex. in c. sedes. j. eo. Et ibi Abb. expresse dicit, quod illa clausula generalis habet connexitatem cum expressis. Et ideo infert quod surreptio, que vitiaret rescriptum in personis expressis, propter connexitatem etiam vitiaret rescriptum respectu clausu/ le generalis. Et doct. hic omnes fatentur, quod perpetuatio iuris/ dictionis extendatur ad connexa. Et tradit Fede. in consi. cxj. questio talis est. facit c. translato. s. de consti. & quod dixi ibi. & quod not. Abb. in c. ex parte. de app. cum si. vt dixi in iij. not. Postremo notandum est, dum Abb. allegat l. quid tamen. ff. de arbi. quod Bar. & doc. dicunt ibi per illum tex. quod si dictum sit in compromisso, quod arbiter iudicare possit semel, & pluries, intelligitur in diuer/ sis rebus, non autem in eadem re, vel causa, quod pluries iudicare
4 possit[4]. Et not. hoc Spec. in tit. de arbi. §. sequitur. ver. sed po/ ne, actum est. & Bal. in l. j. C. si aduer. rem iudi. & in l. si diuersa. C. de transact. Et hoc procedit, nisi tantum esset vnus articulus, vel vna causa, vel quando expresse dictum fuisset quod possit semel, & pluries iudicare, & iudicatum limitare & corrigere: vt tradit Ant. de Butr. in c. Quintauallis. in v. dubio. de iureiur. & hic etiam Ro. scribit in repe. rub. de arbit.

¶ Additiones.

1 ¶ Dialecticos. Vide no. Jo. fa. insti. de iusti. & iu. §. fi. Dec. in l. ij. §. j. ver. in ea. glo. ibi secundum porphy. ff. si cer. pet. & vide que scripsi post gl. in l. legato generaliter. ff. de le. j. & Jasium intell. singula. fo. j.
2 ¶ Vacabit. Adde Dec. in consi. dcxcv. visa donatione in prin. et in cons. dxlj. quod est errore duplicatum. & vide in proposito que scri bit Cesar lambertinus in trac. de iur. patro. li. j. par. ij. q. vj. artic. vj. q. vi. princip. cxlix.
3 ¶ Generalis. Vide eundem deci. in c. seq. in iiij. nota.
4 ¶ Iudicare possit. Et quod operetur semel tantum vide Fulg. consi. cxlv. Bar. & Bald. in l. quid tamen. ff. de arbit. vbi viden/ tur velle contrarium eius quod hic dicitur. & Bal. in repe. l. si quis arbitratu. ff. de verb. obli. Pet. de Anch. consi. clxij. de viribus & efficacia. & quid si lata sint lauda contraria, Bald. in consili. cc xiij. lib. ij. & aliquid in consi. ccccxliiij. ver. quinto queritur. eo. lib. Siluest. Aldob.
a ¶ Vacabit. Breuiter dic quod est in genere & sine limitatione: se/ cus si in specie. Panor. d. c. si. Pau. de Citadi. In tract. de iure patro. par. vj. q. xlj. Lap. allegat. ciij. vbi tamen male limitat in habente vnicum beneficium: quia idem est, si ad vnum tan/ tum presentare possit, modo mandatum sit generale: & absque fraude. [redacted]

2 ¶ Genus, quod sequitur enumerationem specierum, restringi tur ad plures species expressas. 9.
3 Ius patronat' an includatur sub villa, quod est vniuersale nomen.
4 Verba non accipiuntur ita large in materia stricta, vt possent accipi secundum proprietatem verborum.
5 Surreptio in vna parte regulariter vitiat rescriptum in totum.
6 Dignitas maior arguitur ex nominatione priori.
7 Persone que dicantur digniores, statur arbitrio iudicis.
8 Genus si exprimatur post specierum enumerationum, alie spe cies, que continentur sub genere, comprehenduntur.

Edes. ¶ In text. ibi: sedes apostolica. Quod hic dicitur de sede apostoli/ ca, idem esset in summo pontifice, de quo in ef fectu tex. hic intelligitur. alias tamen differen/ tia constituitur, vt est tex. in c. si gratiose. de re script. in vj. Et de sede apostolica, & aliorum, plu ra tradit Francis. Pauinus in tract. ne sede vacan. in vj. pre/ misso. ¶ In tex. ibi malitijs obuiare. facit text. in l. in fundo. ff.
1 de rei vend. & aduersus malitiam, quis cum malitia[1] resistere[a] po
a test. glo. not in c. cupientes. in verbo malignantium. de elect. in vj. facit gl. in c. dominus. xxiij. q. ij. que dicit, hostem posse vinci insidijs. Nam non videtur esse in dolo, qui fraudem excludit l. cum pater. §. Titio. in fi. ff. de leg. ij. & quod per illum tex. not. Bal. in l. veluti. in fi. ff. de iustitia & iure. & quod no. Ant. de Bu. in c. p tuas. qui fil. sint legi. & in c. j. de plus peti. & facit quod habetur in caute. ex ij. incip. si mutuaui. ¶ In tex. ibi: fraus, & dolus. ista ponuntur tanquam diuersa. Et isto modo loquendi vtitur text. in c. tue. de cleri. non resi. & in c. ceterum. s. eo. Et differunt inter se quia dolus est
1 genus, & fraus est species: vt est gl. in l. iurisgentium. §. sed si frau/ dandi cum si. vt tradunt ibi Alex. & Alod. ff. de pact. ¶ † Primo no. quod sedes apostolica debet se exhibere liberalem. Nam liberalitas precipue ad principem pertinet: vt per Abb. hic. adde text. in c. j. de dona. vbi dicitur quod liberalitas proprium est nobilitatis. facit tex. in l. filiusfa. §. nonnunquam. ff. de dona. Ideo tutor Regis dona/ re potest secundum qualitatem Regis: vt no. Inn. in d. c. gradi. de suppl.

2 neg. prela. & Ro. in d. l. filiusfamilias. ¶ † Secundo nota quod gen' quod sequitur enumerationem specierum, restringitur ad species plu res expressas. ad idem tex. in l. si. §. cui dulcia. ff. de vino, tri. oleoque leg. de cui' intellectu. j. videbimus. Et quantum ad tex. hic aduer/ tendum est, quia non ponitur hic clausula generalis simpliciter, sed ponitur dictio, alios: quia dicit aduersus talem, & quosdam alios. c. pastoralis. §. quoniam. s. e. quo casu ista dictio alios, denotat si/ militudinem: vt no. in l. ij. C. de ser. fug. vnde non mirum, si talis clau sula de paribus intelligitur. Conclusio tamen Ab. bene probatur in d. §. cui dulcia. vt j. videbim'. Et retenta hac conclusione, limitatur, ni si cum clausula generali adijciatur aliquod verbum, per quod genus non restringatur ad qualitatem speciei precedentis. Ita videtur pro/ bari in c. Rodulphus. j. e. ibi: contra episcopum sagiesem, & quos/ dam alios sagiensis diocesis. Nam si dictum non fuisset de diocesi, com prehensi fuissent illi, qui sunt de ciuitate, per illa verba, contra epi scopum Sagiensem, & quosdam alios, sed illi de ciuitate excludun/ tur, quia postea facta est mentio de diocesi. Et subijcit Ab. per istum tex. confirmatur dictum Inno. in c. ex literis. de iure patro. vbi vo/ luit quod si dono alicui villam, & omnia iura, que habeo, non veniunt spiritualia: quia clausula illa generalis restringitur ad temporalia. Et in simili casu hoc tradit Bal. in l. a procuratore. C. manda. in prin. vbi allegat illud dictum Inno. in d. c. ex literis. & idem Ro. in sing. lvij. volo. Sed aduertendum est: quia tex. hic parum facit: quia hic ponitur dictio alios, que non habetur in casu, in quo loquitur
3 Inno. Secundo in terminis, in quibus loquitur Innoc. † ius patronatus includi videtur sub villa, quod est nomen vniuersale: vt probatur in d. c. ex literis. & ad hoc non aduertunt doct. Nam dictum Inno. haberet locum, quando aliqua temporalia particularia essent no minata cum clausula generali: & quia secundum dictum In clausula illa ge/ nerali, & omnia iura, restringitur ad similia expressis. Sentit Abb. post Inn. quod illa generalis clausula de se includeret ius patro/ natus: cuius tamen contrarium Abbas tenet post alios in d. c. ex li teris. de iure patro. Et idem si dicatur, de omnibus bonis: nam sub ista generali dispositione ius patronatus non includitur, vt com/
2 muniter[2] doct. dicunt in d. c. ex literis. Sed in hoc vltimo dicto Abb. ibi tenet contrarium: quia appellatione bonorum vniuersitas con tinetur l. bonorum. la ij. de verbo. signi. Et per illum tex. secuti sunt posteriores opinionem Abb. in varijs locis: sed tamen ille tex. ni/ hil facit, vt statim dicam. Et ideo contra Abb. dicendum est quod non videtur differentia, an dicatur omnia iura: vel omnia bona: vt communiter doc. dicunt in d. c. ex literis. Sed pro vera resolutione considerandum est, quod aut ille, qui donat vel vendit omnia iura, vel bona, que habet in tali loco, reperitur ibi habere vniuersitatem, puta villam vel ca/ strum: & tali casu venit ius patronatus, ex quo vniuersitas ibi re peritur, que ius patronatus includit: & tali casu, etiam qui dispo/ neret de omnibus bonis, includeret ius patronatus, non imme diate, sed mediate vniuersitate, que ibi reperitur. Et isto modo procedit tex. in d. l. bonorum. quia in effectu ibi videtur disponere testa tor de hereditate, & successione vniuersali l. nam quod. §. si. ff. ad Treb. Aut in tali loco quis non habet vniuersitatem, sed aliqua bona particularia: & tali casu non venit ius patronatus, quia non reperi/ tur ibi vniuersitas, cum qua transire possit. Et ita loquuntur doc. & bene, in d. c. ex literis. licet Abb. aliter dicat. Non obstat text. in d. l. bonorum. quia non loquitur isto casu, quando quis solum haberet bo na particularia in loco: sed quando reperitur habere vniuersitatem, ad quam dicta verba referuntur, vt in primo casu dictum est. Et adde ad illud, quod dictum est secundum Abb. de clausula generali, per istum text. quod iste tex. loquitur, & procedit, quando clausula generalis ponitur per verba indefinita, put loquitur hic. Secus si per verba vniuer/ salia: quia tunc non haberet locum iste tex. vt no. Jo. and. in c. cum in multis. eo. tit. & in vj. in nouella. & sequitur Imol. de iudic. in c. j. & Alexan. in l. si conuenerit. de iurisdic. omni. iudi. In con/ trarium tamen facit text. in d. l. si. §. cui dulcia. & videtur sentire Abb. hic, dum allegat illum text. qui vtitur signo vniuersali, dum dicit omnia dulcia. & Abbas allegat illum pro concordia ad tex. hic. Sed tamen magis placet quod dictum est: quia aliud est, si dicatur, contra quosdam alios: aliud est, si dicatur contra
3 omnes alios: quia vniuersalis oratio longe potentior[3] est, vt no. Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. lega. cum simi. vt dixi in l. omnia. ff. si cer. pet. Et quia in text. nostro hic illa verba, con/ tra quosdam alios: etiam non videntur indefinite prolata, sed potius accedunt ad naturam particularis, ac si dicatur, con/
4 tra aliquos, vel nonnullos alios. ¶ † Tertio no. secundum Ab. hic, quod in materia stricta, verba non accipiuntur ita large, sicut accipi possunt secundum proprietatem verborum, vt patet hic, in clausula illa & quosdam alios: multitudo effrenata non comprehenditur vt Abbas latius hic deducit allegando text. in c. cum in cunctis. in fi. de ele. iuncto c. si compromissarius. de elec. in vj. Sed aduertendum est primo: quia Ab. presupponit quod ma teria rescriptorum, de qua agitur, stricta sit, & odiosa: quod

non videtur verum:qꝛ rescripta sunt modici preiudicij,vt not.
Bal.in l.j.C.de diuer.rescri.Et de hoc videbimus in c. causam,
que.infra eo.Preterea,⁊ secundo,dato quod esset verū presup
positum Abb.non est verum notabile,ꝙ Ab.facit:quia in ma
teria odiosa verba generaliter intelliguntur, ⁊ fit lata interpre
tatio,quatenus proprietas verborum requirit, etiam in mate
4 ria penali[4]:vt est text.in l.cum lege.vbi Aret.ff.de testam.⁊ ad
hoc etiā allego tex.no.in l.j.§.ꝙ aūt.ff.de alea. Et hoc idem tra
dit Cal.in materia dispēsationis,q̄ odiosa est, in cōs.j. in tit.de
cōsang.⁊ affini. Non obstat text. hic, qꝛ clausula erat limitata
ad quosdam alios,ideo non extendebatur : ⁊ quia agitur de re
mouendo infinitatem,que regulariter euitari debet l. si finita.
§.fin.ff.de dam.infec.l.j.C.de sen.que pro eo,ꝙ interest. Non ob
stat text.in d.c.si compromissarius.quia text.ille procedit ex eo
quia ita vlterius disponendo statutum fuit:alias secus fuisset,
5 per s̄.dicta. ¶ †Quarto nota ibi:careat penitus impetratis.[b]
b secundum ꝙ Ab.inducit,ꝙ surreptio in vno,vitiat rescriptuȝ
5 in totum[5].Non obstat c.si eo tempore.de rescript.in vj.quia Ab
bas respondet limitando illum tex.ꝙ non habeat locum,quan
do materia esset connexa,vt erat hic,vbi clausula generalis re
cipit determinationem,⁊ declarationem a specie precedenti.⁊
Moder. sequuntur. Sed aduertendum est : quia illa clausula
generalis non videtur connexa cum specialibus expressis,cum
sint cause separate,⁊ ideo secundum doctor.communiter in ca.
pastoralis.§.quoniam.supra:eodem ⁊ Abb. ipse post alios con
cludit quod perpetuatio iurisdictionis circa expressa,nō ope
ratur regulariter in non expressis,que in generali clausula cō
prehenduntur:vbi tamen ego aliter dixi, per rationem , quam
Abb.hic adducit,de qua ibi memor non fui.Preterea hic in ef
fectu tantum vnum erat negotium in illa parte , in qua poni
tur clausula generalis,ex quo nolebat agere contra personas:
expressas : quia expressio fuit facta ad finem nominandi alios:
vt hic dicitur.Unde non probatur hic quod Abb. dicit : ⁊ illa
verba,dum dicitur,careat penitus impetratis: videntur habe
re alium intellectum,vt dicamus, careat penitus impetratis:
quia non distinguitur an Papa fuisset concessurus rescriptū
non obstante surreptione , sed indistincte vitiatur rescriptum
propter mendacium,prout simili modo loquitur text. in c. su
per literis.j̄.eod.Secundo Abb.dicit istum tex. habere locum
in surreptione,que committitur exprimendo falsum : quia illa
in totum vitietur:secus si committatur tacendo verum,prout
loquitur text.in d.c.si eo tempore.de rescrip.in vj.⁊ posteriores
sequuntur.Sed etiam ista differentia in casu , in quo loquitur
text.hic,non videtur procedere videlicet quando malitiose fal
sum exprimitur:quia tunc etiam taciturnitas malitiosa vitia
ret:⁊ isto casu taciturnitas, ⁊ mendacium:equiparantur:vt est
text.in c.super literis.⁊ ibi Abb.in j.not.infra.eo.Nec obst.text.
hic,quia intelligitur,vt s̄.dictum est:⁊ etiam text.potius vide
tur probare contrarium, dum dicitur , mendax precator.ergo
intelligitur quatenus falsum dicit:quia in eo,ꝙ verum sit,non
potest dici mendax precator.Et quia in effectu,vt dixit tex. hic
videtur tantum respicere vnum casum.Tertio,secundum Ab
ba.limitatur,nisi surreptio committatur in vno , quod fuisset
causa obtinendi rescriptum:vt not.in c.super literis.j̄.eo. ⁊ idē
Anton.de But.in c.exhibita.circa fi.de iud. ⁊ tradit Peru. in
d.c.si eo tempore.⁊ facit ꝙ s̄.dictum est de connexis:⁊ quia va
let arg.a causa cessante.c.cum cessante.de appel. ⁊ quia etiaȝ in
materia correctoria,quando duo sunt,quorum vnum commen
suratur ad aliud,correctio in vno,habet locum in alio:vt not.
Anto.de Butr.in c.fin.v.fallen.de consue.per glo. in c. non de
bet.de consang.⁊ affi.facit ꝙ not.Bar.in l.j.ff.de leg.tut.cum si.
¶ In gloss.j.conclusio est,secundum Abb.hic,ꝙ hic esset gra
tia:quia Papa ad ordinarium potuisset causaȝ remittere, Et
idem not.Abb.de rescriptis,ꝙ Papa concedendo rescriptuȝ
dicatur facere gratiam in c.nonnulli.§.sunt ⁊ alij.j̄.eo.facit tex.
in cle.gratie.de rescri.in c.gratia.e.tit.in vj.⁊ in l.j.§.fi.ff. de que
stio.cum si.vt tradit And.sic.in consi.j.lib.iij.Et gratia dicitur
quasi gratis data.iij.q.j. c. j.Et gratia pluribus modis dicitur
vt not.Abb.in c.j.de commo.Arc.in d.c.j.iij.q.j.Et ille, qui re
cipitur ad gratiam,remittuntur sibi culpe,⁊ recipitur ad fauo
6 res[6]:vt not.Bald.in c.j.in prin.per illum tex.in §.fin. in tit. de
pace Constan.Et de pena amissionis gratie quid importet,est
text.in c.quod sedes.de offi.ordi.vbi Anto. de But. Et si Pa
pa mandat alicui gratias haberi , importat exemptionem : vt
not.ange.per illum text. in l. Paulus.§. Paulus.ff. de fideic.
lib.⁊ not.Moder.in c.veniens.in prin.de prescrip.⁊ And. Sic.
6 consil.xxxij.in prin.lib.iiij.¶ †In glo.ij.secundum Abb.colli
7 gitur ꝙ ex priori nominatione maior dignitas arguitur [7] . ad
idem gloss.in c.bene quidem.xcj.dist.facit l. quoties. ff. de vsu
fru.in l.generaliter.§.quid ergo.ff.de fideicom.liber.in l.j.ff.de
albo scrib.ad idem glo.in §.aliam.Inst.de hon. pos.⁊ not.Do
mi.in c.fi.in princ.de offi.dele.in vj.cum si.vt dixi in c.Nicolao.
c de appel.⁊ hoc sane intelligitur,quādo prior nominatio [c] facta
sit in materia prelationis:vt in dicta l.j.de albo scribend. secus
si facta sit in alia materia quia tunc non bene infertur ad prela
tionem,gratia exempli,in dicta l.quoties.de vsufru.si vni cleri
co,⁊ episcopo alternis annis esset relictus vsusfructus , vtique
vt ibi dicitur,clericus primo nominatus haberet vsumfructū
non tamen esset dicendum quod clericus esset dignior episco
po:quia ex diuersis non fit illatio:Unde hoc declarandum est,
vt dixi in c.Nicolao.de appel.Et subijcit Abb.hic, quod illud,
quod dictum est de priori nominatione,non procedit , quando
facta sit in actu vitioso : quia tunc digniores posterius debent
nominari:vt not.Abb.in c.auaritie.per illum text.de preben.⁊
ad idem est text.in c.de regularibus.in prin.de simo. sed tamen
contra hoc videtur tex.in c.ij.de supplen.negli. prela. ideo dic
7 vt dixi in c.auaritie.de preben.¶ †In gl.iij.ibi:intuebitur in
dex.glo.concludit quod statur arbitrio iudicis , que dicantur
persone digniores.Et idem Spe.in tit.de rescript.presenta.§.fi
nal.versi.sed que sunt persone digniores. ⁊ ita communiter te
netur,vt dicunt Imo.⁊ Abb.post alios hic. Et ad hoc facit re
gula communis,que habet quod cum aliquid non sit determi
8 natum a iure,arbitrio iudicis committitur[8].l.j.in fin.vbi Bal.
ff.de iure deli.⁊ in c.in causis vbi Abb.de officio deleg. Et ista
ratione vbi non est decisum a lege vel consuetudine , arbitrio
iudicis relinquitur,vt not.Abb. in c.nonnulli.in princ.infra e.
Similiter quis dicatur pauper,arbitrio iudicis iudicatur,se
cundum glo.quam doc.communiter sequuntur in authen.pre
terea.in ver.locuples.C.vnde vir,⁊ vxor.Similiter quādo cau
9 sa dicatur parua[9]:vt per glo.in c.fina.de re iudi.in vj.in ver.il
lustrium.Similiter qui dicantur senes,vt no.Ioan. Andr.in
c.quoniam frequenter. in princi. vt lite non conte.⁊ Abb. ibi.⁊
Modern. in iij. quest. Similiter que dicantur persone misera
10 biles,arbitrio iudicis declaratur[10]:vt not.Ioan.And.in c.si
gnificantibus.de offi.dele.cum simi.vt tradit And.Sicu. in cō
sil.ij.in iij. lib.⁊ in cōsi.iij.lib.j.Alex.cōsi.xvij. viso instrumento.
lib.iiij.Et si in predictis,⁊ similibus casibus iudex inique arbi
traretur,appellari potest.glo.in c.super his.in verbo:arbitriū
de accu.¶ In eadem glos.ibi alias enim sentit gloss.quod hoc
speciale sit in rescriptis,prout tex.hic loquitur,qd sub illa gene
rali clausula non veniant maiora expressis , contra propriam
verborum naturam. ⁊ hoc sequitur Abb.hic post alios : ⁊ hoc
idem infra [illegible] latius Abb.deducit:quia text.hic vtitur verbis
denotantibus promulgationem noui iuris,ibi : volentes.⁊ idē
Abb.dicit in c.cum tibi:de verbo.signi.Contrarium tenet An
dre.Sicu.⁊ videntur sequi Moder.hic,⁊ respondet ad tex. dū
dicit volentes:quod in tex.est aliud verbum videlicet,decerni
mus,quod non importat ius nouum in materia prius declara
11 ta[11]:vt notatur in c.decernimus de iud.Sed op. Ab.verior vi
detur,considerando hoc modo.Nam nisi fuisset iste textus, re
scriptum impetratum contra Titium, ⁊ quosdam alios , ha
huisset etiam locum in maioribus personis:⁊ dignitatibus : qꝛ
rescriptum est modici preiudicij:vt no.Bal.in l.j.C.de diuer.re
scrip.cum iuri alterius non detrahatur. Unde si in alia mate
ria puta in constitutione procuratoris,si constituo procurato
rem contra Titium,⁊ quosdam alios debitores,veniunt etiaȝ
12 Titio digniores[12]:vt not.Inno.⁊ Pet.de Ancha.in c.ij. de re
scriptis,in vj.a fortiori,vel saltē pari ratione idē erat dicēdū in
rescriptis,in quib9,vt dixi,agitur de modico preiudicio.Secū
do quia quando dicitur,contra Titium,⁊ quosdam alios non
potest intelligi contra Titios:quia subiecta materia non pati
tur : vnde intelligitur contra Titium.sclȝ.debitorem , ⁊ con
tra alios.s.debitores,etiam cuiuscunque conditionis essent :qꝛ
respectu debiti erant omnes pariter debitores,⁊ in iudicijs nō
habetur acceptio pesonarum.c.nouit.de iud.regula,in iudicijs
de regu.iur.in vj.Tertio hoc efficaciter probatur:quia presup
ponitur hic,ꝙ isti,qui malitiose nominabant minores in impe
tratione rescripti,⁊ reseruabant maiores,sub clausula genera
li , contra quos maiores, si nominati fuissent, non ita de facili
Papa rescriptum concessisset.Et sic patet quod ante istam de
cretalem clausula generalis porrigebatur ad maiores : sed per
istam nouam dispositioneȝ contrarium statuitur, ita vlterius
procedendo,Et quod ista sit noua iuris promulgatio , proba
tur per verbum,volentes,vt per glo.in cle.j.de offi. vica. ⁊ not.
Abb.in c.ex ratione.de appel.cum si.vt ibi dixi.Non obstat,qd
And.Sicu.dicit de verbo,decernimus.quia imo de sui natura
13 est noui iuris promulgatorium[13]: vt per glo.in cle. per literas
de preben.⁊ in cle.ij.de re.eccle.non alie.nisi subiecta materia a
liud suaderet:quia tunc improprie ponitur vt not.in d.c.decer
nimus.Secundo Abb.concludit post Inn .hic, ꝙ in alia ma
teria

teria clausula generalis ad maiora expressis porrigat. De quo inferius videbimus. Solum hic vnum dicam, quod non sapit differentiam, quam Abb. hic facit, post glos. in clemen. non potest. in verbo, grauiora. de proc. dum cócludit quod aut in procuratorio exprimitur vnus casus, in quo speciale mandatum non requiritur, & tunc clausula generalis includit maiora expressis. Aut exprimitur vnus casus, qui speciale mãdatum requirit: & tunc clausula generalis non porrigitur ad maiora expressis. d. clemen. non potest. Nam talis differentia reprobatur per Imo. in d. clem. non potest. in glos. preallegata: quia secundum eum, nõ videtur ratio diuersitatis inter predictos casus. Abb. tamen hic conatur respondere: quia vbi exprimitur casus, qui non requirit speciale mandatum, materia videtur fauorabilis: sed quando speciale mandatum requiritur, materia odiosa est. Unde in hoc casu fit lata interpretatio, & in alio stricta: arg. l. cum quidam. ff. de libe. & postb. & in regula, odia. de regul. iur. in vj. Ista ratio Abb. non satisfacit, considerando hoc modo: quia dum Abb. simpliciter dicit quod clausula generalis porrigitur ad maiora expressis, si casus expressus non requirit speciale mandatum: quia aut illa maiora expressis requirũt speciale mandatum: & non videtur quod ad illos clausula generalis extendatur. c. qui ad agendum. de procurat. in vj. Aut non requirebatur speciale mandatum in illis: & talis casus includebatur in generali mandato absque aliqua expressione alicuius speciei: & sic talis expressio nihil videtur operari. Expressio autem casus requirentis speciale mandatum multum operatur, quia facit quod clausula generalis ad alios porrigatur. d. c. qui ad agendum. Et sic contra Abb. videtur: quia longe plus operatur expressio casus specialis requirentis speciale mandatum quam si sit casus in quo speciale mãdatum non requiritur. Tertio dum Abb. dicit quod tex. in d. §. cui dulcia. loquitur in materia fauorabili, videlicet in testamentis, aduertendum est: quia potius materia videtur stricta, vbi agitur de interpretatione legatorũ: quia in dubio interpretatio fit quod
14 videatur legatum quod minus [14] est. l. apud Iulianum. §. scio. de lega. j. & in l. nummis. de legat. iij. Et ad hoc facit, quia testator videtur semper minus grauare heredem, quam sit possibile. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. ij. ¶ Successiue Abbas refert doctrinam Ant. de But. & ex eorum dictis prima conclusio sit, quod si exprimatur genus simpliciter sine aliqua specie, venirent omnia, que sub illo genere comprehendi possunt. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino triti. oleoque leg. facit gloss. in clem. j. in verbo, quamuis. de preben. cum simi. vt tradunt Mod. Et adde tex. in l. si duo. ff. de admi. tuto. vbi Bart. per illum text. dicit quod quantum ad inclusionem rei, tantum valet generalis pro-
15 uisio, quantum specialis [15]. ad idem alleg. text. in l. si chorus. in princ. ff. de lega. iij. & in l. omnes. C. de prescript. triginta annor. Signo. cons. xxx. factum. Et ista conclusio procedit, licet simpliciter facta sit mentio de genere, prout loquitur text. in d. §. cui dulcia. quia indefinita equipollet vniuersali. l. j. §. cum vrbem. ff. de offic. prefec. vrb. in l. j. §. & generaliter. de leg. prestan. bonus tex. in l. qui habet. §. fi. vbi Bal. ff. de tute. Et in tantum hoc procedit, quod dispositio generalis, etiam refertur, & includit ca-
D sus alias priuilegiatos [D], vt notat Bald. per illum tex. in l. in fraudem. §. fi. ff. de testam. mili. Et ideo alias dicebam Florentie, quod statutum, quod loquebatur simpliciter concedendo iurisdictionem quibusdam personis, etiam haberet locum in
A causa dotis [A], que in tali casu non esset specialiter priuilegiata. Nec obstat quod in contrarium allegabatur decisio Sal. que nihil facit, in l. fina. per illum text. C. de iure do. quam Moder. extollunt, & sequuntur in l. j. ff. solu. matri. quia aduertendũ est, quod si recte intelligatur dictum Salic. nihil facit, nec meretur in proposito allegari: quia loquitur Salic. in casu particulari illius legis, vbi habetur quod in causa dotis insinuatio non requiratur. Unde arguit Sali. quod si statutum generaliter velit quod instrumentum debeat insinuari, hoc non habebit locum in instrumento dotali, per illum text. quia statutum recipit interpretationem a iure communi. c. cum dilecti. de cõsuet. l. si quando. C. de inoffic. testa. & tali casu Salice. bene dicit: quia reperitur in illo casu causa dotis specialiter priuilegiata. Secus vbi non esset priuilegiata specialiter in materia, de qua agitur, prout non erat in casu statuti, de quo agebatur Floren-
16 tie, vt latius patet ex his, que dixi [16]. cons. v. Et ista est clara resolutio ad illud dictum Salice. & ita Florentie iudicatum fuit. Et que superius dicta sunt de dispositione generali, a fortiori habebunt locum in dispositione vniuersali: quia qui omne dicit, omnia includit. l. Iulianus. de leg. iij. l. a procuratore. C. mãda. not. in c. ij. de obserua. ieiu. Nam maioris est virtutis oratio vniuersalis, quam generalis: vt not. Barto. in l. generali. §. vxori. de vsufruc. leg. & in notabili casu, tradit Roma. consil. xliiij.

ex supra narratis, ad limitationem l. hac edictali. C. de secun.
17 c nup. Et per hoc alias dicebatur [17] [c] quod dispositio. l. obligatione generali. ff. de pignor. non haberet locum in donatione omnium bonorum, presentium, & futurorum: quia ibi agitur de donatione vniuersali. Quod notandum est ad ea, que ponit Alexan. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbor. obligat. vbi limitat communem opinionem de donatione omnium bonorum, per text. in d. l. obligatione generali. & non bene, per rationem preallegatam: quia illa lex loquitur in generali obligatione, & non in vniuersali. Et per hoc etiam non recte loquitur Mathesi. qui idem prius tenuit, not. xxxv. nota vnum mo-
8 tiuum. † Secunda cõclusio est, quod si exprimatur genus post enumerationem specierum, non comprehenduntur sub genere alie species, que differunt ab expressis in quantitate, vt hic, vel qualitate, vt dicta l. finali. §. cui dulcia. ff. de vin. tritic. oleoque leg. secundum Anto. de Butr. hic. Sed Abb. respectu qualitatis videtur tenere contrarium, & idem Imol. hic, versic. sed aduerte. & Moder. Et mouetur primo Abb. per c. qui ad agẽdum. de procura. in sexto. vbi expresso casu requirente speciale mandatum, veniunt alij requirentes speciale mandatum. Et absurdum esset dicere, quod non venirent casus, qui essent alterius qualitatis, quam expressi: & quia secundum Imo. hic text. non põderat diuersitatem in qualitate, sed solum an sint maiora, vel grauiora expressis. Non obstat d. l. fin. §. cui dulcia. quia ille text. procedit: quia apparet de mẽte testatoris, quod voluit comprehẽdere ea, que essent eiusdem qualitatis. Ex quibus infertur quod expresso clerico, veniret laicus sub clausula generali: quia laicus est minor clerico, licet diuerse qualitatis sit: vt not. Specu. in tit. de rescript. presentatione. §. fin. versic. quid si quis nominauit. Imol. Abb. & Mod. hic. Sed aduertendum est primo circa text. hic, qui loquitur in rescriptis, & vult quod clausula generalis non porrigatur ad maiores, vel digniores. Unde considerandum est quod aut est talis qualitas, que reddat aliquem maiorem, vel digniorem, personis expressis: & conclusio superius formata, secundum Anto. de But. bene procedit. Si vero ex tali qualitate quis non efficitur maior, vel dignior, sub generali clausula includitur: & tali casu opinio aliorum procedere videtur. Et secũdum hoc rescriptum impetratum contra clericũ, & quosdam alios, haberet locum, etiam cõtra laicum, qui minor reputatur, vt supra dictum est. In quo tamen aduertendum est: quia si ad instãtiam laici concedatur rescriptum contra clericum, & quosdam alios, tali casu non videtur quod clausula generalis de laicis intelligatur: quia Papa non consueuit inter laicos rescribere: vt not. in c. si clericus laicum. de foro compet. quantum ad text. in dicto §. cui dulcia. non placet responsio Abb. ad illum text. quia ibi non apparet de voluntate testatoris: sed text. videtur loqui in dubio, dum arguit intentionem testatoris ex qualitate vini expressi, prout ibi habetur. Non obstat c. qui ad agendum. quod Abb. in contrarium adducit: quia intelligitur secundum distinctionẽ predictam. & potius facit in contrarium, iuncta clem. non potest. ex qua patet, quod ille text. non habet locum in grauioribus. Et cum supradicta conclusione concordat Bar. in l. sed si quis. §. questitum. ff. si quis cau. Oldra. consi. viij. quidam paterfamilias. & Roma. consi. cviij. si admittimus. cum si. vt hic per Moder. & not. Signo. consi. lxx. in questione. & idem Roma. consilio cclxxj. vis tota. Predicta conclusio limitatur, nisi post clausulam generalem adijciatur aliquod corpus vniuersale, quod de sui natura etiam haberet locum in maiore: vt not. Innoc. in c. dilecto. de offic. archidia. cum simil. vt tradunt Moder. & facit l. iiij. ff. de petit. heredit. & quod not. Innoc. in c. conquerente. de offic. ordin. Angel. in l. non potest. ff. de iudic. Secundo limitatur, nisi clausula generalis ponatur cum signo vniuersali, vt quia dicatur. Et quoscunque alios: quia tũc maiores, & digniores persone includuntur, vt not. Imol. in c. j. de iudic. facit glo. in clemen. j. in verbo, alia quauis. vbi etiam Imol. de re iudic. cum simi. vt tradunt Moder. hic, qui tamen allegant gloss. in contrarium. in l. iij. C. de seruis fugiti. in vers. qualibet alia pena. videlicet simili. & quod not. Rota in j. decis. eodem tit. in nouis. cum simil. vt per Moder. hic, qui in effectu videntur recedere a predicta limitatione, cõcludentes quod licet verba vniuersalia sint, non extenduntur tamen ad maiora expressis. Et ad hoc facit text. in d. §. cui dulcia. vbi dicitur, Omnia dulcia. facit quod not. Bart. in l. j. per illum tex. C. de fid. instrum. lib. x. & quod not. Bald. consi. ij. de arbit. in fin. vbi illa verba, alia quacunque ratione: restringuntur ad similia expressis. Et idem Roma. in consilio xlij. visis. in fine. & in consilio xcij. indubitatissimam. Pro predicta tamen limitatione facit, quia verba illa vniuersalia, & pregnantia, debent aliquid plus operari, secundum gloss. in dicta clement. j. de re iudic. ad idem tex. in cle. fin.

cum gloss.in verbo,alio quouis modo.de sentent.excommuni. in clemen.ne Romani.in verbo,quouis modo.de elec.in clem. j.in verbo,cuius.de rebus eccles.non alie. ꝛ gloss.in l.cum pena. ff.de arbit.ꝛ quod not.Angel.in l.quod si nolit.§.si quid ita fini ta.ff.de edili.edic.Salice.in l.ij.C.de nogal.cum simili.vt dixi in rubr.de proba.Unde pro resolutione considerandum est.Primo quantum ad tex.ista limitatio videtur vera:quia tex.hic loquitur contra quosdam alios:ꝛ aliud est dicere, contra omnes alios:vt dixi in notabilibus. Extra istum casum in alia materia dicendum est quod verba vniuersalia ita debent intelligi vt aliquid operentur: sed posito quod aliquid operentur, debent restringi secundum subiectam materiam, presertim vbi agitur de pena:vt loquitur glo.in d.l.iij. C.de seruis fugiti.Et dum Abbas successiue differentiam facit, ꝛ concludit quod in maioribus rebus valeat processus,si non opponatur, sed in personis sit nullus:ista differentia dubitabilis videtur: quia sicut in personis maioribus ipso iure non valet processus,quia non includuntur in clausula generali, ita videtur in maioribus rebus:quia text.in effectu equiparare videtur, dum implicatiue dicit,nec audiantur super maioribus: quia non includuntur, vt supra dictum est de personis. Et quia ista verba respiciunt defectum iurisdictionis: ergo processus videtur nullus.c.at si clerici.in princip.de indic. Licet secus forte esset, quando talia verba referuntur ad personam agentis:vt not.in l.j.§.sublata. ff.ad Trebel.ꝛ quia valet argum.de personis ad res.l.qui liberos.ff.de vulg.ꝛ pup.Mod.tamen hic dicunt quod talis differentia iustificari potest: quia iurisdictio delegati ad alias personas prorogari non potest.c.P.ꝛ G.de offic.delega.secus est in rebus.c.cum olim.eodem tit.ꝛ per gloss.in d.c. P.ꝛ G.Sed ista ratio procedit data iurisdictione in personis, que hic non habentur. Item procedit,quando partes scirent illas res non includi in rescripto: alias si crederent comprehendi in rescripto,non haberet locum prorogatio,propter errorem.l.si per errorem.ff.de iurisdictio.omnium iudi.ꝛ quia Abb. hic loquitur de vi comprehensiua rescripti,nõ de prorogatione iurisdictionis.Circa clem.non potest.Abb.concludit, quod sub illa clausula generali de requirentibus speciale mandatũ,non veniunt
18 casus in quibus agitur de incurrendo penam[18]. Facit dictũ Bar.in l.procurator.de condi.indebi.ꝛ in l.iij.§. procurator.ff. quod quisque iur. ꝛ ideo cum pena imponatur appellanti ab executore,requiritur mandatum in indiuiduo.Ange.de Are, in l.ab executore.ff.de appell. Quantum tamen ad dictam clemen.non potest.nõ consonat quod restringatur casu,quo quis in penam incideret: quia text. absolute loquitur:ꝛ dicit quod sub tali generalitate non veniunt maiora, ꝛ grauiora.Unde dicamus quod sicut in generali mandato non veniunt, que speciale mandatum requirunt, ita nec in clausula generali requirente speciale mandatum veniunt illa maiora, ꝛ grauiora,quã
9 sint communiter illa,que requirunt speciale mandatum. † Cir
19 ca doctrinam Bar[19]. in l.quesitum.§.pen.ff.de fun. instruc.in
f illo membro principali,videlicet an in dubio genus[f] restringatur a speciebus expressis.Abb.post Bartol.concludit,quod aut species ad genus referuntur:ꝛ genus restringitur.l.cũ de lanionis.§.quidam.ff.de fun.instru.ꝛ Barto. ibi declarat quomodo species ad genus referantur: quia enumeratio specierũ venit ad determinationẽ verbi, per quod genus significatur. Ibi enim testator legauit villam, prout ipse possidebat. Ista enim verba, Prout ipse possidebat: faciunt genus, ꝛ illud genus respiciunt species nominate ibi,dũ dicitur quod ipse possidebat cum supellectili,mensis, mancipijs.ꝛ sic iste species referuntur ad possessionem,quam testator habuit de rebus, que erant in loco. Aut species immediate respiciunt actum, ꝛ genus non restringitur.l.quesitum.§.pen.de fundo instruc.Et in dubio etiam videntur species referri ad actum legandi:vt no. Bart.in d. §.pen.per l.si mancipia.eod.tit. de fund.instruc.Et sic videtur quod in dubio species causa demonstrationis,ꝛ tollende dubitationis,ꝛ non causa taxationis,exprimantur:vt in not.q.hoc idem tradit Bart. in l.centurio.ff.de vulgar.ꝛ pupi. versic.sed quid si dixi.dum inquit quod verbum impuberi, videtur adiectum gratia demonstrationis. Et facit quod notat Bartol.in l.cum pater.§.mense.versicul.quid si testator.de leg, ij. Et quando verba apposita videantur causa demonstratio-
20 nis,vel limitationis.pulchre[20] distinguit Paul.de Castro in cons.cccc.xxviij.incip.quia exceptiones.vers.pro intellectu huius dubij.libro j.Et secundum conclusionem supra factam per dictam l.quesitum.§.pen.de fun.instruct. videtur quod in dubio augeatur legatum contra regulam,que habetur in l.nummis.de lega.iij. Sed responderi potest quod res non sit in dubio,propter genus,quod omnia includit.Postremo in materia notandum est quod quãdo genus procedit,ꝛ species sequuntur cum adiectione certi loci,genus restringitur ad locum expressum:vt Oldra.concludit cons.viij.quid paterfami.vbi allegat bonum tex.in l.nãque.§.fi.ff.de pet.leg. vbi si omnis penus legata sit preter vinum,quod erat Rome, restringitur legatũ ad penum,qui esset Rome.ad idem tex. in l.quesitum.§.j.de lega.iij.iuncto ij.ꝛ fi.responsis.d.§.cum gloss. vbi testator legauit argentum omne,ꝛ supellectilem, ꝛ quicquid habebat in predio Semproniano:tale legatum restringitur ad ea,que solum erãt in predio Semproniano. Et ideo cum testator legasset vxori omnes res,ornamenta lanea,ꝛ linea,ꝛ alias massarias domus: dicebam in tali casu,qui fuit Senis,quod legatum intelligebatur de omnibus rebus domus,ꝛ nõ de alijs, que extra domum fuissent,vt patet in cons.xcij. Circa vltimam conclusionem,in qua Abb. concludit quod dictio alius, facit positionem eius-
21 dem qualitatis[21], vt per gloss.in l.si fugitiui. C. de ser. fugiti. cum simi.vt tradunt Moder.hic:ꝛ addatis l.fi.vbi Bald.C.de his,qui a non domino manu. Et ista conclusio limitatur primo,nisi subiecta materia aliud indicaret:vt Abb.hic dicit,per gloss.hic.Et ad hoc est bonus text.in authen.vt defunct.seu fu. ibi:milites congregare,ꝛ alios seruos. ꝛ tamen serui non sunt milites.Et gloss.ibi allegat quod habetur in Euangelio,prout etiam hic,ꝛ idem glo.per illum idem text.in authen.vt defun.seu fu. §.oportet.in verbo,alia.facit gl.in c.deinde.xxvj.dist. in princ. Secundo limitatur,nisi cum dictione alius,addatur dictio vniuersalis.gl.no.in cle.j.de re iud.in gloss.in verbo, alia quauis causa.vbi Imo.de quo tamen dicendum est, vt dictum fuit supra.de clausula generali.

Additiones.

B Causa dotis.Adde quod istud idem voluit ipsemet Deci. in cons.vj.incip.in causa domine Marie.per totum.vbi etiam tenuit opinionem Sali.in l.fi.C.de iur.do t,quam hic refert: videlicet quod statutum generaliter loquẽs, quod omnia instrumenta registrari debeant in actis publicis, vel in archiuo publico,alias sint nullius momenti,non comprehendit instrumẽtum dotis. Ex qua doctrina dicebam nuper in contingentia facti valere instrumentum quoddam dotale Rome celebratũ inter Reuer.d.Bernardum de bibiena olim Cardinalem sancte Marie in porticu, ꝛ magnificum dominũ Bernardinum Perrolum nobilem vrbinatẽ,cui idem Cardinalis in vxorem dedit nobilem dominam Marietam diuitiam eius neptem: ac in dicto instrumento pro dote ꝛ nomine dotis promisit ducatos quinque milia auri de camera eidem domino Bernardino:quod tamen instrumentum non fuit registratum in archiuo Romane curie:secundum quod cauetur quadam constitutione Felic. recor. Pape Julij secundi:in qua dicitur quod notarij teneantur infra viij. dies post assumptum instrumentum illud registrare in dicto archiuo: ꝛ generaliter loquitur de omni instrumento. Et propterea dicebatur per heredes dicti q.reuerendissimi tale instrumentum non valere ratione pdicta:consului tamen ex preallegata doctrina Salyc.ꝛ ex alijs pluribus dictum instrumentum validum esse:ꝛ hanc etiã partem tenuit expresse dominus Jason in l.j.in vers.ꝛ bene facit. ff. sol.mat.vbi comprobat pdictam doctrinam Sal. pluribus medijs: quam etiam vt videtis sequitur hic Decius hac tempestate nostra Cesarei Pontificijque iuris decus ꝛ ornamentũ. Hiero.Sig.

1 Resistere.Item ꝛ suum recuperare quis potest dolo ac mẽdacio.l.fin.§.fin.vbi Bald.ff.de dolo.Post.in c.olim causam.in ver.duxeritis.de rest.spo.Arch.in c.non sane.vers. si vero.xiiij. q.v.in c.dominus.xxiij.q.ij.hic dici solet, dolus an virtus qs in hoste requirat,de quo vide Deci.hic ꝛ in l.ea est natura.ff.de reg.iur.ꝛ solet dici de aduocato qui si defendat iustam causam potest aduersariũ decipere vt per Dec. in d.l.ea est natura.ar. c.j.iij.q.iiij.ꝛ hoc verum esse,etiã in foro conscientie, dicit Bal. in rub.C.de fid.instr.versi. incidenter etiam quero,modo absit falsitas,vt ibi dicitur.Pe.de Anch.in consi.cxlv. domini.in fi. ꝛ vide Bal.omnino in cons.cxlij.dominantibus.lib.j. Ange.in l.pen.ff.de vsur.

2 Ut communiter.Adde Deci.in consil.cxxvij.plura dubia.ꝛ in cons.cxlix.

3 Potentior.Uide Deci.in rub.ff.de in.om.iu.

4 Materia penali.Adde Dec.in c.inter ceteras.§.c. omnino in c.at si clerici.§.j.de iud.

5 In totum.Uide que late scripsi in cons.xxj.li.x.quod non.

6 Fauores.Et dicebat alias Ferrarie Andre.Sic.vt ipse refert in c.testimonium.de testib.ꝛ in c.eam te.eod.titu.quod ista verba facimus gratiam,important simplicem indulgentiam ꝛ remissionem pene,non autem restitutionem bonorum,secundum Salyc.in l.fin.in fin.post Barto.ibi.C.de sent. pass.tamen fallit si dictum sit,plenam gratiam facimus.seq.Jas.in l. si tibi. §.qui

§.quidam.vers.Secundo confir mo.ff.de pact.

7 ¶ Arguitur. Vide que in hoc proposito scribit Deci. in rub. de preb.& in c.auaritie.eod.tit.

8 ¶ Committitur. Idem Dec.in c.si pro debilitate.in fin.de off. deleg.vbi dicit quod arbitrio iudicis relinquitur que dicatur causa grauis vel ardua.

9 ¶ Parua. Latius idem Dec.in c.quoniam contra. in v. not. in fi.de probat.

10 ¶ Declaratur. Vide omnino Dec.in c.j.de probat.& vide eundem in c.iij.in fin.de offi. deleg. & iudicis arbitrio relinquitur, que dicantur crimina grauia. Dec.in c.at si clerici.de iud.& arbitrio iudicis relinquitur etiam que sit consuetudo rationabilis. Dec.in c.ij.de proba.

11 ¶ Declarata. Vide paulopost nu.31.& eundem in c.ij.de iudic. & de hoc verbo an sit noui iuris inductiuum, vide Joan.cro.in l.si constante.ff.sol.matr. Deci.in c. pastoralis.in j.no.de excep.

12 ¶ Digniores. Vide que ponunt Fulg.in cons.lxxxviij.in con. clvij.& Ro.cons.cclxxv.& cons.ccccxix.

13 ¶ Promulgatorium. Vide que addidi s.e.c.

14 ¶ Quod minus est. Vide Dec.in l.in testis.ff.de regul.iur.

15 ¶ Specialis. Adde Deci.in c.j.nu.28.de rescrip.

16 ¶ Que dixi. Et idem voluit Deci.in consil. dxxxvj.in consilio cccj.in consi.ccccxcvj . tamen non caret dubitatione, & sunt qui contrarium voluerunt.

17 ¶ Dicebatur. Vide Dec. in l.omnia.ff.si cert.pet.hanc tamen declarationem reprobat Negusan.in tract.de pig. vide tamen Cors.cons.clxxvj.libr.ij.

18 ¶ Penam. Vide Bal.in consi.cccvij.factum super quo.libr.ij. in cons.xcix.decreto domini.lib.iij. Anto.de Bu.in consi.lxvij. in facto proponitur. Imo.in cons.lxxvj.visis. Roma.in consil. lx.mandatum. Ale.in cons.cxxvij.pulchre respondet.li.iiij. & vide Ro.cons.ccxlj.vbi declarat.

19 ¶ Doctrinam Bart. Illam tamen doctri.Bart.reprehendit Alci.lib.j.dispunct.c.vlti.

20 ¶ Pulchre. Et vide que alias dixi consulendo cum d. Hormã nacio deto.in cons.xlix.li.xiij.

21 ¶ Qualitatis. Adde Deci.cons.ccccxxv.in fin.in cons.clxxxij. in cons.lxxxvj.in fin.& in not.casu Alexan. in consi.xxxiiij.lib.j. in cons.lxxxvij.libr.v. Sil.Ald.

a ¶ Malitia. Alcia.trac.presump.regu.ij.presump. xxxj.in fin. Andr.Tiraq.in prefa.retrac.proximit.nu.lxx.quod est verum cauendo, non autem committendo aliquid malum.

b ¶ Vitiat rescriptum. Feli.nu.j. Jas. C.de transactionib.l.si ex falsis.nu.iiij.

c ¶ Nominatio. Vide ad Decium in rubr.de preb.in fi.

d ¶ Priuilegiatos. Deci.l.j.nu.ix.vbi dixi, de reg.iur.

e ¶ Dicebatur. Deci.consi.xxx.vbi dixi. Idem contra Mathesi.tenet Phil.Corne.cons.clxxvj.libr.ij.

f ¶ Genus. Deci.cons.cccccclx. Fran.Are.cons.pen.

[redacted].

1 ☞ Secundum rescriptum impetratum, licet non faciat mentionem de primo, non tamen est nullum ipso iure.

2 Conuentus coram vno iudice, si conueniatur coram alio, potest excipere quod non teneatur respondere.

3 Fraus, & dolus, nulli debent patrocinari.

4 Impetratio sola, absque vsu, an faciat incurrere penam iuris.

5 Secunde litere non tenentur facere mentionem de primis, quando prime possunt elidi per exceptionem.

6 Dispositio facta de aliquo actu, intelligitur de valido.

7 Actus quando nullus est, si tamen obseruatur de facto, quia superior ita vult, quo ad subditos habetur, ac si valeret.

8 Citari faciens aduersarium coram diuersis iudicibus, nõ perdit causam, sed caret commodo literarum, & condemnatur in expensis.

Ex tenore. ¶ Nota primo argu. vt Abb.hic dicit, quod post presentationem literarum, & factam citationem, non potest ille, qui impetrauit, renuntiare rescripto sine consensu rei: quia litere sunt effecte communes: vt per Inn . & alios in c.ex conquestione.de rest.spol. Et hoc, quod Abb.dicit, videtur probari hoc modo: quia impetrando secundum rescriptum, ad hoc vt valeret impetratio, fuisset dicendum quod videretur primo rescripto renuntiare, ex quo dicitur impetratio secundi non valere: arg.l.ij.ff.de iurisd.omn.iud.in c. preterea.de off. delega. Ex quo ergo secundum nõ valet, datur intelligi quod primo renuntiare non potuit post citationem, prout Abb.hic loquitur, & idem Abbas in d. c.ex conquestione.vbi post Hostien . tenet quod solum ante citationẽ renũtiari possit.& idem Ro.con.cccxliij.ex proposito themate.cum si.vt tradũt Mod.

1 in rub.s.e. ¶ † Secundo nota quemadmodum secundum rescriptum impetratum ab aduersario, non est nullum ipso iure, licet non faciat mentionem de primo, vt in c.ceterum.s.eod. pariter, si secundum sit ab eodem impetratum, nõ est nullum, sed exceptione opus est, secundum Abb.hic: & videtur probari hic dum Abb.proposuit quod non tenebatur respondere. Et

a idem dicit Imo [a]. hic ponderando tex.in fin. dum dicitur, careat commodo vtriusq;. Non enim annullantur rescripto ipso iure, sed solum commodum euacuatur. Sed tamen aduertendum est, quia tex.hic videt̃ potius probare ↄ̄rium, per illa verba, decernimus vt ipse commodo careat vtriusq;. Nam viden-

1 tur importare quod vtrunq; sit nullũ ipso iure, per ea, que [1] dicta sunt in c.ad aures.s.e.quia verbum, careat, ipso iure intelligitur ſm opi.cõmunem: vt per glo.in l.prouidendũ. in ver.careat.vbi Ange.C.de postul. Abb.in c.nihil.in verbo, potestate. de elec.cum simi.vt in alio proposito dicunt Mod.hic, & tradit Sign.cons.cxxxij.factum sic se habet.in quarto dubio. Et quia si ipso iure valeret rescriptum, valeret processus, parte non opponente: & sic tali casu haberet cõmodum, ↄ̄ tex.hic. Et sic fundamentum, quod facit Imo.per istũ tex.retorquetur: & quia equiparatio, quam facit de c.ceterum.s.eod.non videtur bona. Primo, quia in c.ceterum.peccat tacendo, hic arguendo: & ibi alterum valet, hic vtrunq; annullatur. Non obst.tex.dum dicit̃ quod Abb.proposuit: quia ex contingentia facti illud ꝓcedit.

2 ¶ † Tertio no.quod si conuentus coram vno iudice, corã alio conuenitur, excipere põt quod non tenetur rñdere: quia vbi cã incohoata est, ibi dꝫ agitari.l.vbi ceptũ.ff.de iud.& sic ille tex.etiã habet locũ in iudicibus delegatis: & intelligitur qñ agitur de eadem cã, prout loquitur text. Et quantũ ad propositũ eadem causa reputat̃, etiam illa, que taliter connexa sit, quod sñia lata

2 in vna causa pariat exceptionem rei iudicate in alia [2]: vt not. Bal.in c.j.circa fi.de contro.feu.apud pares termi. Et de intel

3 lectu d.l.vbi ceptum infra videbimus. ¶ † Quarto no.ꝙ fraus

3 & dolus, diuersa sunt: nam habẽt se tanquam genus, & species [3], secundum gl.in l.iuris gentium.§.sed si fraudandi. ff.de pact.& Abb.hic sequitur, qui ponit descriptionem fraudis: & idẽ Ab. cons.lxviij.videtur primo dictum.li.j.& no.Bal. in l.que fortuitis.C.de pig.act. Facit gl.in l.ij.in verbo, dolus.C. de in lit.iur. Talis tamen differentia non videtur efficaciter probari iure.

4 Et ideo dicendum videt̃ quod fraus, & dolus sint synonyma [4]: vt per Bart.in d.l.iuris gentium.§.sed si fraudandi. ¶ Vltimo no.quod in penam dolosi qñque litere alias valide irritantur.facit tex.in c.super literis.j.eo.ibi: in sue peruersitatis penã nullum ex illis literis commodum consequatur. Hic tamen litere immediate annullantur: quia non faciũt de prioribus mẽ-

4 tionem, vt hic dicitur. ¶ † In gl.j.in prin.ibi: sed si attentaret, perderet vtrunque. Conclusio gl.est, quod in sola impetratione non habeat locum pena huius decretalis, sed tunc demum, quando quis vtroque rescripto vtatur: & ista opi.communiter approbatur. Et ad tex.hic, qui videtur ponderare impetrationem, intelligitur cum effectu, secundum Abb. hic, Mod. late insistunt. Sed breuiter concludi potest secundum opi. gl. quia

5 ista annullatio est pena [5]. c.super literis.j.e. Et in penis dꝫ fieri

6 stricta interpretatio [6].l.si preses.ff.de pe. & ideo textus intelligitur hic prout loquitur, videlicet quando fuit citatus reus authoritate vtriusque rescripti. Et licet tex.circa finem videatur loqui de impetratione, intelligitur secundum precedentia. Et hoc etiam inferius confirmabitur. Andr.Sic.tamen hic tenet cõtrarium, videlicet quod ex sola impetratione quis incurrat penam illius decretalis, per text.in c.dispendia.§.j.de rescri.in vj.vbi quis prohibetur impetrare diuersos iudices super pluribus actionibus, quas habet ↄ̄ vnum: & si ↄ̄rium fecerit, commodo careat literarum, nec processus habitus valeat: & reo dꝫ in expensis condemnari, si fatigatus fuerit. Et sic tex.ibi, videt̃ ponderare solam impetrationem: quia primo prohibet impetrationem, & statim contrafacienti pena imponitur. Et secundum Dom.in gl.fi.in verbo, fecit.hoc ꝓbatur efficaciter: quia ibi, solum dum loquitur de expensis reo soluendis, considerat tex.quod reus fatigetur: ergo in casu proxime precedenti non consideratur fatigatio rei, sed sola impetratio. Mod. hic conantur respondere, & dicunt quod stat, in hoc, quod actor vsus sit diuersis rescriptis ↄ̄ eundem: & tñ reus non sit fatigatus, vt quia presentauit rescriptum coram diuersis iudicibus, & citatus forte non comparuit. Sed ista responsio est diuinatiua, & valde restringit illum text.in c.dispendia. Et si ibi sola impetratio punitur in diuersis actionibus, a fortiori in isto casu hoc dicendum est, vbi in eadem causa plura rescripta impetrãtur. Vnde ad illum tex.aliter rñdetur, prout gl.ibi dicit, quod ver-

bum illud, fecerit, cum effectu intelligitur. Et probatur hoc p
illum tex. qui refert se ad text. in c. fi. §. e. qui loquitur in eodem
casu. Et expresse loquitur quando aduersarius fatigatus fuit:
vt colligitur ibi: coram diuersis iudicibus trahunt. Ergo pari
ter tex. in d. c. dispendia. sic intelligi d3: quia lex que interpreta
tur, fm legem interpretatam intelligitur. §. j. in auth. de filijs
ante do. instr. na. Confirmatur hoc, quia impetratio literarum
ad diuersos iudices, non videtur prohibita alia ratione, quam
propter interesse rei: vt probatur in d. c. fi. in prin. Ergo nisi se
quatur hoc, non videtur habere locum dispositio: argu. c. cum
cessante. de app. Et ad hoc facit etiam tex. in d. c. dispendia. vbi
tex. dicit, quod qui contrarium fecerit, careat commodo litera
rum, nec prorsus valeat. Ergo presupponitur quod esset agita
tus processus: & per cõsequens quod reus fatigatus fuisset. Et
5 ita communis opinio corroboratur. ¶ † In fi. gl. habetur se
cundum Abb. quod non est opus facere mentionem in secun
7 dis literis de primis, que elidi possunt per exceptionem [7]. Et
ad hoc, secundum Abb. facit l. si dari. ff. de verb. oblig. ibi: quasi
nulla sit, exceptione obstante. & in l. non videtur latitare. ff. de iu
dic. Et ad idem est gl. in c. cum nostris. in verbo, vacare. de con
cess. preb. Et ita communiter tenetur, vt Cardin. dicit in consi.
xcij. fauendo pupillis. versi. insuper. cum si. vt hic, per Moder.
Sed adde quod in contrarium facit: quia de actu elidibili per
exceptionem, idem quod de actu valido simpliciter iudicatur,
ante quam exceptio opponatur: vt no. Bar. in l. cum, qui ita. §.
qui ita. de ver. ob. & no. per gl. & Bar. in l. si vnus. §. pactus. ne pe
teret. ff. de pac. Et ideo dicitur iudex competens, licet exceptio
8 ne possit repelli [8]: vt per gl. in cle. ij. in verbo, competenti. vt li
te pend. Unde Cald. cons. xiiij. e. tit. de rescr. tenet contrarium,
ex eo, quod habetur in c. considerauimus. de elec. vbi valet secũ
da electio, si prima fuit nulla: secus si valida sit, licet annullari
possit: quia nisi prius annulletur, non valet. Et respondet tex.
in d. l. si dari. vt per eum, ibi. Et licet Mod. hic restringant di
ctum Calde. in electiõe, tamen ratione eius generaliter proce
dunt. Et pro ista opi. est gl. in regula, non prestat. de reg. iur. in
vj. Et facit, quia ille, cui exceptio competit, posset non vti exce
ptione: vt not. in c. ceterum. s. eo. Et ad l. si dari. vltra Cald. re
spõderi potest, quod habet rationem specialem: quia loquitur
quantum ad validandam secundam stipulationem: quo casu
interesse consideratur, & multum interest suã remouere exce
ptionem, per quam stipulatio prima euacuari potuisset: & quia
etiam tex. ibi dicit, quasi nulla: quod est nota impropri etatis. l.
in suis. ff. de lib. & posthum. Non obstat. l. non videtur. quia tex.
ibi loquitur quantum ad excusandum contumaciam: quia pre
sumitur quod voluerit vti exceptione sibi competẽti, & pro op
posita habetur. Sed saluando cõmunem opi. dici potest quod
iste, qui impetrauit secundum rescriptum, sciens exceptionem
sibi competere contra primum, satis videtur velle vti tali ex
ceptione impetrando secundum rescriptum, per quod in effe
ctu intendit a primo recedere. Et subijcit Abb. hic, quod a for
tiori hoc idem dicendum est: si prime litere fuissent nulle ipso
9 iure: quia non esset opus facere mentionem de illis [9]. Et idem
Abb. concludit in c. per vestras. in gl. in verbo, tacita veritate.
de don. inter vi. & vxor. Facit quod no. Cald. de electione nulla,
10 cons. xiiij. e. tit. Et de vnione nulla [10], idem no. Cal. consi. xxix.
in tit. de preb. Old. cons. cccxix. quidam Hugo. in princ. cum si
mil. vt hic per Mod. & idem Ab. in c. oblate. vltimo not. de ap.
6 cum simili. vt ibi dixi. Et est regula communis, quod † dispo
11 sitio facta de aliquo actu, de valido intelligitur [11]. l. iiij. §. con
demnatum. ff. de re iud. l. non putauit. §. non queuis. ff. de bono.
poss. contra tabu. vbi Barto. cum simi. vt per Mod. hic Alex.
in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iud. in prin. & in l. j. §. hec verba.
ff. quod quisque iu. & Mod. ibi. Et paria sunt, quod actus non
fiat, vel factus sit non legitime. l. quoties. ff. qui satisd. cogant. &
Mod. ibi. & quod not. Bal. in l. j. §. quod autem. ff. de offic. pref.
vrb. cum simil. vt tradit Ro. in l. si vero. §. de viro. xxxiij. fall. so.
ma. & quod not. Bal. in l. huiusmodi. in princ. de leg. j. cum simi.
vt Alex. ibi tradit, & idem Alexan. consi. clxj. super primo dub.
lib. v. Et predicta habent locum, etiam in actibus prohibitis
12 sub pena: quia si actus est nullus, pena non committitur [12]: vt
not. Bald. in l. ij. versic. ex predictis. C. de episcop. audien. & not.
Bart. in l. filium. §. si quis. de lega. prestan. Secundo predicta
etiam procedunt, licet statutum prohibeat interpretationem
a fieri: quia non tollitur ista interpretatio declaratiua [a]: vt no.
Pau. de Cast. consil. cxcvj. super hoc puncto. versi. sed his non
obstantibus. Et omnia predicta locum habent, nisi lex conside
raret factum simpliciter absque iuris effectu: vt not. Bart. in l.
quid ergo. §. quod aũt. ff. de his qui no. infa. facit l. eũ, qui duas.
C. de adult. & no. Cardi. in cle. j. viij. opp. de consang. & affi. & con
tingeret quod esset melioris cõditionis ille, qui delinquit: quia
tunc satis esset aliquid de facto nulliter fieri: vt tradit Rot. in
xv. deci. de proba. in antiq. Mod. hic, Bar. Bellen. in tracta. de
charitatiuo subsidio. q. xxij. Et quantum ad propositum hic,
quod non sit opus facere mentionem de rescripto nullo, hoc li
mitatur, nisi in actu nullo concurreret aliqua qualitas, que ve
risimiliter haberet superiorem retrahere: vt not. Abb. tradit
in c. cum iamdudum. ver. sextum, quia. de preb. Nam non est no
uum quod etiam actus nullus aliquem effectum producat. Li
cet enim testamentum sit nullum, tamen voluntas testatoris ex
13 tali testamento declaratur [13]: vt not. Bar. in l. si. ff. de reb. co. p
illum tex. & idem Bar. in l. gerit. ff. de acq. here. not. Bal. in l. qui
a patre. per illum tex. ff. de confir. tut. Et ex actibus nullis con
suetudo inducitur: vt late per Ang. Aret. qui alios refert in §.
ex non scripto. inst. de iure nat. Et aliud est, quod quis nullum
fecerit testamẽtum, vel quod fecerit, & inutiliter: vt notabiliter
tradit Cald. cons. vj. de consti. & late Ro. consi. cxcix. presens ca
7 sus. † Ultimo notandum est, quod quãdo actus est nullus, sed
tñ de facto obseruatur, quia superior ita velit, quo ad subditos
14 habetur perinde, ac si valeret [14]: vt no. Alb. in l. j. versi. sed cir
ca hanc materiam. C. de summa tri. facit gl. fi. in l. qui habebat.
ff. de manumis. test. cum simi. vt tradit Alex. cons. cvij. pro inue
8 stigatione predictorum. lib. ij. ¶ † In gl. fi. conclusio est, fm gl.
quod faciens aduersarium citari coram diuersis iudicibus, nõ
perdit causam, sed priuatur commodo literarum, & cõdemna
tur in expensis. Et ita communiter Doc. tenent. & idem Abb.
in c. fi. per illum tex. j. eod. vbi solum priuatur rescripto, & con
demnatur in expensis, cum simil. vt tradunt Mod. hic. & idem
Alex. in l. quamuis. ff. de dam. infec. & in l. nulli. in fi. C. de iudic.
Et ista conclusio confirmatur: quia pena priuationis non ha
15 bet locum, nisi expresse dicatur [15]: vt per gl. fi. vbi Abb. in c. fi.
de iure pat. no. Bal. in auth. ex testamento. C. de secun. nup. per
tex. in §. cum igitur. in auth. de non elig. sec. nuben. facit l. sed si
quis. in §. diuus. ff. de relig. Circa istam gl. Abb. & Moder. tra
ctant de intellectu. l. vbi ceptum. ff. de iud. Et dictis eorum ad
datis, quod d. l. ampliatur quinque modis. Primo, vt habeat
locum, etiam in iurisdictione voluntaria, vt probatur in l. j. ff.
de offi. consul. Secũdo habet locum, etiam in iudicibus delega
tis, vt in isto tex. hic. Tertio habent locum, etiam inter legatũ
summi pontificis, & ordinarium: vt no. Abb. in c. cum in eccle
sia. de app. Quarto procedit in causa non solum incohoata, sed
etiam in alia, que haberet connexitatem cum illa causa prius
inchoata: vt no. tradit Bal. in c. j. versi. item in alio exemplo. de
contro. feud. apud pares termi. Quinto ampliatur, vt habeat
locum, etiam in causa inchoata coram arbitro, vt voluit nota.
Pau. de Cast. in l. pecuniam, quam. in prin. ff. si cer. pet. Limi
b ta nunc [b] predictam legem, primo nisi reus fuerit contumax:
quia tunc non potest in fauorem eius contumaciam allegare:
vt per Bart. in l. sepulchri. ff. de sepulc. viol. Et Abb. hic, qui ex
hoc infert ad limitationem istius text. vt non habeat locum, si
citatus vigore huius rescripti non comparuit: nam tunc non
poterit excipere, si vigore alterius conueniatur. Circa primũ
aduertendum est, quod Abb. loquitur cum ministerio, quod
contumax non potest excipere, quando non purgauit contu
maciam: ergo videtur sentire quod posset purgata contuma
cia. Et idem dicit Paul. de Cast. in l. si quis postea. ff. de iudic.
Sed contra hoc tenet expresse Barto. in l. quamuis. ff. de dam.
infect. dicens quod tali casu reus inuito actore non potest pur
gare contumaciam ex quo semel pretorem contempsit. Et se
quuntur ibi Imo. Pau. de Cast. & Alex. quando agitur de in
teresse actoris. Ipse tamen Bartol. in d. l. stipulari. ff. de sepul.
vio. videtur velle contrarium eius, quod dicit in d. l. quamuis.
Et ista opinio, absolute verior videtur: quia solutis expensis
purgatur contumacia, & actor in pristinum statum reducitur.
l. sancimus. C. de iud. no. in aut. q semel. C. quomo. & quan. iu. Nõ
ob. q agaẽ de preiudicio actoris, cui videtur ius quesitũ ratio
ne contumacie: quia ius quesitum est reuocabile, fm naturam
contumacie: & licet contempserit pretorem, mulctari potest: vt
no. in l. j. ff. si quis ius dic. non obt. Et quia actor videtur esse in
dolo, qui reum trahit coram alio iudice: & hoc preponderare
videtur: arg. l. item si obstetrix. ff. ad leg. aqui. Secundo limita
tur, qñ opponitur de pẽdentia litis coram primo iudice: alias
16 valeret iudicium parte non opponente, vt not. Innoc [16]. in c.
cum M. vbi Abb. post alios, de const. & not. Bal. in authen. sed
nouo iure. C. de ser. fu. cum si. vt tradunt Mod. in d. c. cum M.
& dixi ibi circa fi. Alias plures limitationes, psequũtur Mod.
hic, que pro maiori parte fuerũt And. Sic. in d. c. cum M. Ad
datis Bal. in c. j. §. fi. de prohi. alie. feu. per Fede. vbi dicit quod
l. vbi ceptum. non habet locum, quando fit preiudicium iurisdi
ctioni alterius. Et ibi ponit exemplum in domino feudi, qui
potest prohibere, ne vasallus coram alio iudice litigaret: quia
in preiu

in preiudicium eius non potuit iudicium incohoari. & quod no. Bal. in l. j. C. de asser. tol. Circa illationem, quam Abb. facit, limitando tex. hic, quod non haberet locum, si citatus vigore vnius rescripti contumax fuisset. And. Sicul. tenet 3trium: quia hic ipso iure non erat iudex, ex eo quod dicit, quod careat commodo vtriusque rescripti: & cõtumacia considerari non potest coram eo, qui non habet iurisdictionem. facit text. in [redacted] quod ibi Bart. ff. de interro. act. Moder. respondent, & dicunt quod imo ante quam secundum rescriptum impetratum sit, index videtur habere iurisdictionem virtute primi rescripti: & ideo contumax coram eo non potest litis pendentiam allega[re]. Preterea, secundum Mod. dato quod ipso iure iurisdictio non competeret, sicuti non potest dici cõtumax, quia iudicium fuit nullum, pariter videtur quod pendentia litis, allegari nõ possit. Sed ad ista replicari potest, quod And. Sicul. loquitur secundum terminos huius decretalis, quãdo vtrunque rescriptum impetratum fuit: tunc enim caret commodo vtriusque: & sic processus videtur nullus: ergo contumacia allegari non potest: quia annullari videtur processus. Non obstat quod pariter nec litis pendentia allegari possit: quia non est opus allegare litis pendentiam, ex quo reus habet intentũ: quia vtrunque rescriptum annullatur. Dictum tamen Abb. saluari potest, vt dicunt Mod. hic, considerando processum primi rescripti, quod tunc valuit. Alia tamen ratione illatio, quam Abb. facit, non videtur bona: quia contumacia consideratur ad limitationem. l. vbi ceptum. ff. de iud. in qua agitur solum de condemnatione expensarum. Unde non bene infertur ad casum nostrum hic, in quo agitur de maiori preiudicio: quia priuatur commodo vtriusque rescripti. vnde ex diuersis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de mino.

¶ Additiones.

a ¶ Declaratiua. Adde quod ideo est quod ista interpretatio declaratiua non tollitur: quia declaratio nihil noui inducit: vt per Car. in cle. 3stitutionem. §. j. de elect. allegat l. heredes palã. §. sed si notam. ff. de testa. de quo etiam per Ful. in consi. cxlviij. in fine. Hiero. Gig.

1 ¶ Per ea que. Est alia glo. in l. j. in vers. carebit. ff. ad l. iul. de vi priua. quam expendit Are. in c. si diligenti. de for. comp. gl. in c. nihil. in ver. põt. & ibi Joan. An. Jmo. & Abb. de elect. Bald. in auth. habita. vers. sequitur in tex. dignitate careant. C. ne fil. pro patre. Ang. & Cu. in l. rem que nobis. ff. de acq. poss. Ang. in 3si. ccclxxi. Cal. in ti. de ver. sig. consi. x. futurum. Bellame. consil. x. vers. Ad primam. And. Sic. hic. Fe. And. Sic. in c. si sacerdos. de offic. ordi. in c. si diligenti. de foro compe. in clem. j. vers. nota. de clausula. de electio. & in rep. c. testimonium. de testi. in consil. xj. li. ij. Cor. consi. cclvj. videtur. lib. iij. in consi. xl. viso. co. iiij. libr. iiij. Philip. Franc. in c. dispendia. de rescrip. li. vj. Fel. in c. Rodulphus. vers. careat iuribus. Cor. in sing. suis, in verbo, careo, & in verbo, penitus.

2 ¶ In alia. Adde Dec. in c. ij. §. eo.

3 ¶ Et species. Adde Albe. in l. fraudis. ff. de re iud. Abb. in 3si. lxviij. videtur. j. lib. j. Dec. in c. ceterum. in prin. nu. v. §. eodem.

4 ¶ Synonyma. Fraternizant fraus & dolus. d. §. sed si fraudandi. vbi gl. Barto. Ang. & communiter omnes. ff. de pac. in l. j. in prin. & ibi gl. in ver. fraude. ff. de his qui no. inf. in c. ceterum. de rescri. vbi Dec. in prin. nu. 5.

5 ¶ Pena. Vide Dec. in c. si. de elec. omnino. & Alex. in l. turpia. de leg. j. Cor. consi. cclxvij. lib. iiij.

6 ¶ Interpretatio. Vide omnino Dec. in consi. ccccvj. licet in fi. & omnino in consi. cccclij.

7 ¶ Exceptionem. Idem tetigit §. in c. ij. e. tit.

8 ¶ Repelli. Vide Dec. in c. dilecti. de appell.

9 ¶ De illis. Adde Dec. in c. Abbate. in vlt. no. de app.

10 ¶ Nulla. Et de vnione & collatione nulla, idẽ Dec. in 3si. cxxvj.

11 ¶ Intelligitur. Et quod generalis dispositio de valida intelligatur, vide plura exempla per Alci. lib. j. de ver sig. & hic dicit quod laudum nullũ non dicitur laudum. Deci. consi. cccclxxv. in prin. Cor. consi. cxl. litera a, libr. iiij. quod sententia nulla non est sentẽtia. Dec. cõs. ccccxcix. & confessio inualida, non est confessio. Hippo. consi. xiiij. nu. iij. hinc alias consului quod inualide bannitus non venit in dispositione loquente de bannito vt in consi. lxviij. li. viij. & similiter dicebam quod statutum loquẽs de mandato intelligitur de valido, quod dixit etiam Dec. in c. nicolao. in ij. no. de ap. & ponderari aliter ad hoc text. in l. quod si feriatis. in prin. ff. de ferijs.

12 ¶ Committitur. Adde omnino infinita que remisi ad Bal. in d. l. ij. vers. ex predictis. C. de epis. audien.

13 ¶ Declaratur Adde Deci. in c. at si clerici. de indic.

14 ¶ Valeret. Adde Dec. in consi. ccccl vj. consului alias. in princ. & in consi. ccccclxxxvij. vbi vide no. casum. & vide Car. & Jmol. in c. peruenit. vers. tertio casu. de fideius.

15 ¶ Dicatur. Adde Jas. in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matri. in l. j. C. de trans. Deci. consi. ccccclij. consi. cccclxxj. in fi. & idem Dec. in c. j. in gl. j. de off. dele. videtur hoc aliqualiter declarare & in ru. de iud.

16 ¶ Ut not. Jmol. Adde Afflictum decis. neapoli. cccliiij. in cã. nu. 2. Dec. in c. cum. in fi. §. de const. Sil. Ald.

a ¶ Jmo. Opinio Jmole & Panor. vera est, & practicatur, quicquid dicat Decius. Amplio etiam si secundũ sit auocatorium, & subreptitium, adhuc non est nullum ipso iure, nemine opponente, quicquid dicat Gul. Cassado. de rescr. decis. j.

b ¶ Limita. Vide hic Fel. nu. 15. [redacted]

1 ☞ Scriptura alicuius non dz reprehendi, nisi tota sit lecta.
2 Jmpetrans beneficium debet facere mentionem de canonicatu, & prebenda simul.
3 Jmpetrans beneficiũ an debeat facere mentionẽ de clericatu.
4 Sufficientia quando consideratur, debet haberi respectus ad nobilitatem, & scientiam.

Um adeo. ¶ Primo nota mirãdum esse, quando Papa mãdat prouideri de beneficio persone, que reperit habere cõpetens beneficium. Et ratio videt, quia talis non dz sufficiẽs reputari ad obtinendum, & aliud beneficium 3sequendũ. c. is, cui cõceditur. de preb. in vi. & c. super inordinata. de preb. vbi Abb. declarat hoc. Et licet Papa possit expresse hoc disponere, vt dicitur in d. c. is, cui. & facit tex. in c. proposuit. de cõces. preben. tñ non conuenit q̃ faciat hoc sine cã: vt no. Ab. c. que in ecclesiarum. de const. Nam Papa non dz vti plenitudine potestatis sine causa: vt not. Jnn. in c. innotuit. de elec. cum si. vt dixi

1 in c. ad hec. §. e. ¶ † Secundo no. q̃ scriptura alicuius non dz reprehẽdi, nisi tota legat. facit tex. i l. inciuile. ff. de legi. Et ideo non sufficit ꝓducere partẽ statuti: vt no. Bar. in ru. de ope. no. nun. cũ si. & tradũt Alex. & Mod. & dixi in ru. de prob. ¶ † Ter-

2 tio nota ẜm Abb. q̃ non sufficit in impetratione bñficij facere mentionẽ de prebenda, vel canonicatu tm̃, sed de vtroque mentio fieri dz [1]. Et ratio est, quia quis põt esse canonicus sine prebenda, & econtra. Sed istud notabile non videt bñ probari hic: quia Papa hoc solũ dicit ad excusationẽ suã, q̃ non videatur scripsisse pro beneficio, & quia erat apposita hic clausula, si idoneus esset, prout inferius Abb. dicit: & propter clausulam istam non est opus q̃ impetrans dicat se clericũ: pari ergo rõne nõ est opus q̃ dicat se bñficiatum. An aũt dato q̃ requirat q̃ fiat mentio de bñficio, requiratur quod exprimatur de bñficio, & de prebenda simul, Abb. 3cludit q̃ sic. Sed breuiter dicẽdum est, Primo q̃ sufficit facere mentionẽ de prebenda, licet de canonicatu nihil dicat: vt not. Rot. in lxxij. decis. e. ti. in antiq. & in secũda dec. in ti. de preb. in antiquioribus. Ecõtra vero procedit cõclusio Abb. quia nõ sufficit q̃ facta sit mẽtio de canonicatu, nisi etiã de prebenda dicatur. Et ita 3cludunt Mod [a]. reprobãtes opi. Pe. de Ancha. qui 3rium voluit in regula, accessoriũ. de reg. iur. in vj. Sed tñ opi. Pe. de Ancha. verior videt: qa cũ de iure cõmuni non debeat esse canonicus sine prebenda, c. relatũ. de preb. dicendo simpliciter se esse canonicum, ẜm regulã iuris intelligit q̃ habeat prebendã: nam nõ est opus facere mentionem dõ qualitate, q̃ inest de iure cõmuni: vt tradit Rot. in deci. lxxv. e. ti. in nouis. Mod. in c. i nostra. i iiij. corollario. j. e. Et ad hoc optime facit quod not. Abb. in c. constitutus. in gl. j. j. e. vbi tz quod surreptio respectu canonicatus habeat etiã vitiare ꝓbendam rõne connexitatis: ergo pariter videt quod expressio canonicatus habeat purgare surreptionẽ in prebẽda propter cõnexitatẽ. Et ad predicta facit, quia res certa dicitur, ꝓ eo, q

2 hz regulam pro se [2], vt not. Bar. in l. quoties. ff. qui satis. cog. & no. Mathesi. in no. xix. no. quod sentẽtia. facit gl. in rub. de reg. iu. in vj. circa fi. Ad idẽ facit, q̃ probatio, que non est 3cludẽs, admittitur, qñ ex iuris presumptione iuuatur. Bal. in l. nõ hoc. in fi. C. vnde legi. Bal. in l. si quis scripserit heredẽ. de here. inst. cũ si. vt dixi in c. in presentia. de prob. ¶ † Quarto no. q̃ in impetratione bñficij dz fieri mentio de clericatu: & ita est de stylo curie. Sed ẜm Abb. de iure nõ requiritur: quia intelligitur tacite clausula, si idoneus sit. Et ex hoc cõfirmatur quod §. dixi. Sed aduertendũ est, qa attenta tali rõne Abbatis, esset dicendum q̃ nõ esset opus facere mentionẽ de beneficio, quod quis haberet, ex quo omnino intelligit illa clausula, si idoneus sit. Et hoc falsum est, quia 3 tex. in c. si motu proprio. de preb. in vi. & no. in c. proponente. j. e. Et ideo considerandum est q̃ ista cõ-

ditio non videtur suspendere dispositionem, quia ponitur ad
3 institiam, et consideratur circa merita cause. vt not. Bal[3]. in c.
fi. de presum. et dixi in c. ij. s. e. Et casu, quo nõ reperit idoneus,
resoluit gratia impetrata, que valuit. Non ob. quod dicitur in
d. c. si motu proprio. quia in tali casu, quia ita expresse dispositũ
est a iure, precise dz obseruari, et intentio superioris aliter non
consideratur: vt not. Do. in c. dudum. de preb. in vj. et dictũ fuit
in c. ad aures. s. e. Et dato q haberet propositum se ordinandi,
4 et destinatus esset ad clericatum, non tñ est capax beneficij[4]: vt
concludũt Inn. Jo. And. et Doc. in c. ij. de insti. Abb. hic post
alios: et idẽ Arch. xij. q. j. vbi inquit Bonifacium octauũ ita ser
uasse in psonam nepotis sui. facit gl. in l. nõdũ. C. de fur. cũ si. vt
tradũt Mod. hic. Et addatis gl. in c. ex literis, de transf. in fi. et
q[illegible] Jmo. post Host. et bñ facit tex. in c. religioso. de sen. ex.
in vj. vbi añ factã pfessionẽ nõ põt dici religiosus, licet sit intra
annũ probatus. Et facit tex. in l. ex eo. ff. de test. mi. vbi destina
tus ad militiã non dicit miles ante quam recipiatur in nume
ro militũ. Et notãdũ est, q quis nõ presumit clericus, ga nõ est
5 qualitas, que inest a natura, sed extrinsecus[5] venit, vt no. Bal.
in c. fi. col. fi. vers. quero. de presum. et idẽ Car. tradit in c. ppendi
mus. in rep. de sen. exc. Et ad hoc est dictũ Inn. in c. super his.
de acc. et Abb. sequit in c. bone. el j. de ele. et in c. j. vt lit. cont. cum
4 si. vt dixi in q. cxxv. ¶ † In gl. ij. notandũ est q in considerãda
sufficientia dz haberi respectus ad nobilitatẽ, et scientiam. alle.
bonũ tex. in c. de multa. de preb. Et ratio est, sm Abb. quia per
has qualitates nõ solũ prouidetur illi persone particulari, sed
bono vniuersali consulitur. Et idẽ Abb. dicit in c. de multa. de
preb. Et ad hoc bñ facit dictum Bal. in auth. habita. C. ne fil. p
pa. vbi inquit q lex facta in fauorem alicuius priu̾ti propter
6 virtutem eius, dicit facta pro vtilitate publica[6]. Et licet nobi
litas zsideretur, vt dictũ est, non tñ in tantũ attenditur, q igno
biles repellantur. Unde non valet statutum, q reperitur ĩ plu
b ribus locis Alemanie[b], quod in ecclesijs non recipiantur nisi
nobiles: vt not. Abb. in c. venerabilis. in iij. not. de preb. per illũ
tex. Et quod dictum est de nobilitate, videt habere locũ in cle
c ricis. Secus est in religiosis[c]: quia post ingressum monasterij
7 nobilitas non zsideratur[7], vt p gl. fi. in c. j. de purg. can. et in c. p
sens. in gl. j. xx. q. iij. et xxvij. q. ij. in c. scripsit. Spec. in tit. de statu
mon. s. j. vers. xi. et Bal. in l. Deo nobis. C. de epi. et cle. Ro. in sin.
xxxvj. vtrum nobilis. Et sm predictam conclusionem videtur
quod in ecclesiasticis habeatur acceptio personarum, z tex. in
c. venerabilis. de preb. Sed rñdetur per Abb. in d. c. de multa. et
idem Abb. hic. Et dum gl. dicit de hospitalitate q clerici secu
lares tenent ad hospitalitatẽ, vt in iuribus allegatis hic in gl.
et in c. de monachis. de preb. et in c. ne sede vac. Et hoc intelligit
sm qualitatem ecclesie, vt Abb. hic dicit, et in c. de monachis. di
cit hoc esse intelligendum, si facultates ecclesie suppetant: quia
primo necessitati rectoris prouidendum est. c. de his. de eccle. e
difi. xij. q. j. c. quia tua fraternitas. in fi. et c. ñ. s. fi. et no. Ab. in c. cũ
ab omni. in iiij. not. de vi. et hon. cle. Et predicta locum habẽt in
hospitalitate voluntaria, ad quam clerici officio pietatis obli
gantur. xlij. dist. c. j. s. j. Secus est in hospitalitate onerosa: quia
ipsi sunt immunes. c. j. de immu. eccle. vbi glo. et per glo. in c. ij. in
verbo, hospitalitatẽ. de sup. neg. prel. et probatur in l. j. vbi Bal.
C. de epis. et cle. et not. Abb. in d. c. j. de immu. eccle. Et hoc nisi ex
necessitate: vt no. Abb. in c. cum in ecclesia: de immu. eccl. et in c.
j. in fi. de cust. euch. et Cyn. et Bal. in l. nullus. C. de sum. tri. et fide
cath. Et qui hospitantur, meminerint comedere, que apponũ
tur, et vti modestia, et non debent patronos de proprijs domi
bus ejicere. vt dicit in s. ad hoc. xiij. q. ij. c. ij. vers. item precepit.
vbi dicitur q mus ĩ pera, ignis in sinu, et serpẽs in gremio ma
le remunerãt suos hospites: et idẽ faciunt plerigz regij milites.

¶ Additiones.

1 ¶ Fieri debet. Et quando et quomodo et de quibus sit facienda
mentio, Dec. in c. cum teneamur. de preb.
2 ¶ Pro se. Idem in l. j. ff. de reg. iur. adde Bart. in l. ij. ff. si quis
in ius voc. non ie. cum si. vt per Deci. in c. translato. de const. in
ij. lec. et ideo onus probãdi transfertur in aduersarium, quando
non sumus in casu regule. Abb. in rub. vt lite non conte. in pn.
Deci. in d. l. j. ff. de re. iur. in cons. viij. in princ. in cons. ccclxxv. in
causa. col. j. consi. ccccxcviij. viso casu. et in cons. cccccclj. viso.
3 ¶ Ut no. Bal. Et ista clausula si eum idoneum inueneris, vel si
idoneus sit, facit potius admonitionem quam cõditionẽ, Jas.
in l. certũ. C. vnde legi, tamen tali casu executor non debet reci
pere informationes via iuris, nec exigere iuramẽta a testibus,
sed per modum informationis. Jas. in l. admonẽdi. ver. ex quo
infert Abb. ff. de iure iur. vide tamen Fely. late in c. dudum. de
presumptio.
4 ¶ Bñficij. Circa hãc conclusionẽ Par. in cons. cxxv. an coll. li.
iiij. distinguit quinqz casus not. vbi pro resolutione videdũ est.

5 ¶ Extrinsecus. Adde que posui ad Dec. in cons. cxxv.
6 ¶ Publica. Idem in simili Dec. in c. at si clerici. j. s. j. de iud.
7 ¶ Considerat. Circa hec vide Dec. s. e. tit. in c. ad aures. nu. 7.
Sil. Ald.
a ¶ Mod. Scilicet Fel. hic, et bñ, quicquid dicat Dec.
b ¶ Alemanie. [redacted]
c ¶ Religiosis. Jmo idem And. Tiraq. in trac. de nobi. c. xxvj.
Adde Bo. de Curti. eo. tract. parte. vij. nume. 29. cum seq. Ant.
Cors. trac. de pot. regia. q. xxix. vnde ad finem nominationũ ad
beneficia gaudẽt priuilegio breuioris studij, de quo in cõcorda.

1 ¶ Rescriptum principis debet reduci ad ius commune.
2 Processus factus vigore literarũ male intellectarũ nõ valet.
3 Processus potest pronuntiari nullus parte absente.
4 Continuatio de procedendo ad vlteriora, an habeat vim per
emptorij.
6 Priuilegium regulariter debet stricte interpretari.

1 Ausam que. ¶ † Primo nota q rescriptum princi
pis debet reduci ad ius commune. facit glo. in
c. paratus. in ver. si verba. xx. q. j. que per istum
tex. dicit quod verba rescripti debent confor
1 mari iuri, et equitati[1], licet verba non patiant.
et not. Oldr. in cons. cclxviij. questio est vtrum. et Cal. in consi. ij.
e. tit. de rescr. cum si. vt tradunt Mod. hic. Quorũ dictis addo
Bal. in l. vxor. C. qui accu. vbi inquit q rescripta sunt stricti iu
ris, et stricte debent interpretari, sm dispositionẽ iuris. et sequit
Alex. in cons. xxvij. viso themate. lib. ij. Et not. etiam Bal. in au
then. omnes. circa fin. C. com. de suc. et Signo. in cons. ccxlv. licet
alias. in fi. Ful. in cons. lxij. stãte statuto. Et rationem huius cõ
clusionis Abb. adducit, quia rescriptum conceditur ad obser
uationem iuris, ideo sm naturam eius intelligitur. Et in ista
ratione videtur Abbas sentire secus esse in priuilegio, quod z
obseruationem iuris communis conceditur. Sed tñ idẽ est in
priuilegio: quia quantum põt, intelligi dz vt cõformetur cum
iure communi, vt iuri communi minus deroget. l. si quando. in
2 prin. C. de inof. test. † Secundo no. q processus factus vigore li
terarum male intellectarum non valet, vt latius per Abb. hic.
Ad quod facit q no. Bal. in c. cum causam. in prin. de re iudic.
vbi inquit q sententia lata virtute statuti nullius, est nulla: fa
cit tex. in l. pe. C. de incest. nup. Sed tñ in isto dicto consideran
dum est, q licet rescriptũ, vel lex male intellecta sit, videtur ta
men quod sententia valeat, ex quo nõ est error expressus in sen
tentia: ideo videtur valere, quia lata est z ius partis. c. cum in
ter. de re iud. Et quia tex. hic annullare videt, quia Papa ita
procedit vlterius disponẽdo: ergo alias actus valuisset, vt no.
Abb. per illum tex. in c. que in ecclesiarum. de constit. Et ideo
3 hoc declarandum videtur, prout dixi in iiij. not. ¶ † Tertio
not. quod processus põt pronuntiari nullus parte absente, sm
Ab. antiquum hic. Et licet hoc dictum sit contra regulam. l. de
vnoquoqz. in prin. de re iud. tamen sm Abb. dictum Mod. sal
uari põt in duobus casibus. Primo, quia notorium erat de ta
li defectu ex tenore rescripti: et ita cõstabat absenti nullam de
2 fensionem competere[2], vt per eũ hic. Et in simili casu allegat
tex. in l. ij. s. quod si de frumentaria. ff. de admi. rer. ad ciui. per.
quem tex. allegauit Ro. sing. cccxxviij. valet sententia. et Alex. in
l. de vnoquoque. in princ. et facit tex. in c. bone. el j. in s. porro. de
elec. et est gl. in c. sua. in gl. fi. de offi. vic. Sed tamẽ considerandũ
est, quomodo ille defectus esset notorius: quia multa dicuntur
notoria, que non sunt. c. consuluit. el j. de app. Secundo saluat
in interpretatione rescripti: quia Papa potest suum rescriptũ
interpretari absente parte. c. olim. vbi Inn. de verb. sig. ita põt
decernere nullitatem actus prouenientis ex interpretatione re
scripti. And. Sic. hic dicit hoc pcedere ĩ interpretatione extra
iudiciali, prout habet in d. c. olim. secus videtur in iudiciali, in
3 qua citatio necessaria videt[3]. l. fi. vbi Bal. C. de legi. Mod. con
cludũt quod in inferiori a principe citatio requiratur, sed nõ
in principe, prout Abb. hic loquitur. Sed ista distinctio videt
contra tex. in d. l. fi. C. de legi. qui loquitur in principe. Et quia
quando agit de preiudicio tertij, etiam in impetratione rescri
4 pti citatio requiritur[4]: vt not. Bal. in l. nam ita diuus. ff. de a
dop. Et ideo postremo dici põt quod hic nõ probetur quod ta
lis interpretatio fieri possit absente parte: sed potius videtur
probari zrium, ibi dum dicit, si constiterit: nam ista verba ab
5 solute ponuntur, ideo debent referri ad summum põtificem[5]:
arg. l. cum in testamento. et quod ibi Bart. ff. de auro et arg. leg.
et ideo si cõstiterit pontifici. et hoc intelligitur cum cause cogni
tione, et habita citatione: vt per glo. in cle. j. in fi. de offi. delega. et
Jmo. hic

Imol. hic expresse dicit quod text. intelligitur, parte legitime
4 citata. ¶ † In gl. ij. no. quod comminatio de procedendo ad vlte-
riora, quantum de iure fieri poterit, non habet vim peremptorij.
Et istam gl. allegauit Imo. in l. si finita. §. si plures. ver. et adde quod
gl. ordinaria. ff. de dam. infe. et idem Ant. de Bu. in c. sepe. de app.
cum si. vt tradunt Mod. hic. et plenius Alex. in l. si finita. §. Iu
lianus. de dam. inf. Et adde Ang. in d. l. in peremptorio. in fi. ff.
de iud. et no. Mathesi. in no. viij. in fin. Et ista conclusio procedit,
quando simpliciter dicitur de procedendo prout erit de iure: quia ex quo
de iure citatio requiritur, talis citatio non est peremptoria: vt not.
Bar. in d. l. si finita. §. Iulianus. secus dicit ipse, si dictum sit, pro-
cedemus prout erit de iure ad cognitionem, et decisionem cau-
se. et idem tz Rot. in dec. de re iud. in nouis. cum si. vt per Mod.
hic. et prius Alex. in d. §. Iulianus. Sed aduertendum, quia etiam
in secundo casu, quando dicitur quod procedetur ad decisionem et cogni
tionem cause, ista etiam comminatio non infert quod peremptoria sit:
quia illa verba intelligi possunt mediante citatione, que requi
ritur. Et sic ratio Bar. que in primo casu allegatur, etiam videtur in
secundo procedere: et sic videtur quod neutro casu inducatur perempto-
rium. E contra vero quod in vtroque casu inducatur perempto-
rium facit, quia illa comminatio facta per iudicem debet aliquid ope
rari: arg. c. si Papa. de priui. in vj. in l. si quando. in prin. ff. de lega. j.
Sed si intelligatur prout Bar. dicit mediante citatione, que requi
ritur a iure, nihil operaretur. Et ad hoc bene facit, quia citatio le-
gis facta cum tali comminatione, habet vim peremptorij. c. j. de ele.
in vj. et ibi: sicut de iure fuerit, procedat. et in c. j. de appel. in vj. et
no. Mathesi. in d. no. viij. in fi. Et si hoc est quando statuitur termi-
nus a lege. idem videtur, si ab homine constituatur: quia mitius a-
gitur cum lege quam cum homine. in l. Celsus. ff. de arbi. Et hoc
idem comprobatur per text. in l. in peremptorio. ff. de iudi. de-
clarando illum textum. vt per Abb. hic, dum concludit quod
equipollent, dicere peremptorie, vel comminare de proceden-
do: super his tamen cogitandum est: quia Doctor. communi-
5 ter contrarium dicunt. ¶ † In gl. in verbo, inferenda. Quando sit quod
clausula referatur ad precedentia, dicendum est vt late dixi in
c. secundo requiris. de app. ad quod cap. Abb. hic se remittit. Et
dum Abb. successiue dicit quod rescripta debent secundum ius com
mune interpretari, vltra ea, que dicta sunt in notabilibus no-
tandum est, quod rescriptum est stricti iuris: vt per gl. et Abb. ibi, in c.
significante. j. e. et strictius debet rescriptum interpretari, quam sta-
tutum. Et ita debet intelligi vt aliquid operetur, sed in rescripto
non reputatur hoc inconueniens quod nihil operetur. Et idem
Bal. dicit de priuilegio: quia debet interpretari, ne reddatur inu
tile: sed verba rescriptorum recipiunt interpretationem iuris, et
canonum: vt Bal. dicit in rub. s. de rescri. in princ. Et strictius
6 debet rescriptum ad lites interpretari, quam ad beneficia [6]: vt not.
Abb. in c. capitulum. vers. et nota hoc verbum. j. eo. Sed Anto. de
But. in c. olim. de ver. sig. in fi. videtur tenere contrarium, dum
dicit, quod licet litere ad lites debeant strictissime interpretari, a
fortiori hoc est dicendum in literis ad beneficia, in quibus agi
tur de maiori preiudicio. alleg. c. quamuis. de preb. in vj. et Mod.
hic sequuntur: quia sunt magis odiose. d. c. quamuis. Non obst.
quod habetur in d. c. capitulum. quia Doc. ibi loquuntur in ca
su particulari, quantum ad hoc quod difficilius expirent litere ad
beneficia: quia licet rescripta ad lites intra annum expirent. c.
plerunque. j. e. non sic in literis beneficialibus: quia in beneficia-
libus tractatur de maiori preiudicio. Sed per hoc non infertur ab
solute quod Abb. dicit, videlicet quod litere ad lites debeant stri-
ctius interpretari. Et ideo concludendum est quod regulariter li
tere ad beneficia strictius debent interpretari: quia de sui natu
ra sunt magis odiose. d. c. cui. et c. quamuis. de pre. in vj. et quia li
7 tere ad lites sunt modici preiudicij [7]: vt no. Bal. in l. j. C. de di-
uer. rescr. Et hoc intelligitur regulariter, vt dixi. Fallit in casi
bus in iure expressis: vt in d. c. plerunque. et in c. sedes. s. e. Et quan
tum ad hoc vt nihil operetur: quia in rescriptis ad lites hoc
absurdum non reputatur. ¶ Subsequenter Abb. tractat de
interpretatione statutorum. Et breuiter conclusio sit quod statuta
sunt stricti iuris: vt no. Alb. in prima parte statutorum. q. ij. Bar.
in l. constitutionibus. ff. ad munic. Bal. in l. contractus. in princ.
C. de fid. instr. et ideo stricte, et proprie intelligi debent: vt no. Bar.
in l. omnes populi. in vers. quero vtrum statutum. ff. de iust. et iu. et in
a l. j. et in l. Labeo. §. contractum. de ver. sig. cum si. vt tradit Alex.
8 in cons. xl. perspectis verbis. li. ij. Hinc est quod in statutis[a] mascu
linum non concipit femininum [8]: vt no. Bar. in l. j. ff. de ver. sig.
Alex. in cons. xxiiij. animaduersis his. lib. ij. Et ista ratione statu-
tum, in casu vero, et non ficto, intelligitur vt not. Bart. in l. iij. §.
hec verba. ff. de neg. gest. et in l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte.
cum si. vt dixi in c. translato. de const. Et ista ratione statutum re
ducitur ad intellectum iuris communis, vt Abb. hic dicit: ar. l. ij.
de noxa. vbi Bar. et Bal. idem dicunt per illum tex. et etiam Bar.

per gl. ibi. in l. si. §. in computatione. C. de iu. deli. Bal. in l. cum mu-
lier. circa fi. C. de rei ven. cum sim. vt tradit Alex. in d. §. in com
putatione. et in l. iiij. §. pretor ait. de dam. infe. et in cons. cxlij. li. v.
et in no. casu tradit Fulg. in consi. lxxxv. in proposita questione.
Abb. in cons. xiij. casus est. lib. j. et in cons. xvj. in presenti questione.
li. ij. Rapha. Cu. in cons. xlviij. statutum Florentie. circa fi. et in cons.
cxxvj. visa, Maria. in cons. xxxviij. pro decisione. cum si. Adde
B tamen quod statutum potius intelligitur secundum aliud statutum [B], quam
secundum ius commune: quia in habentibus symbolum facilior
9 est transitus [9]: vt no. Pe. de Anch. in consi. xciij. ista domina. et
in cons. cccclxxiij. viso puncto. Pau. de Cast. in cons. cxxv. dubi
tatur primo. et dixi in consi. lxv. Et predicta locum habent, quan-
do statutum est contra ius commune: et per interpretationem re-
strictiuam minus receditur a iure communi: secus si per talem inter
pretationem correctio iuris communis magis euitetur: quia latis
sime tunc verba statuti intelligenda sunt: vt no. Abb. dicit per
illum tex. in c. cum dilectus. vers. ex hoc tex. de consue. Et subij-
cit Abb. hic, quod si statutum loquitur pure in terminis iuris com
munis, id est, quod disponat idem quod ius commune, secundum ius com-
mune intelligitur: quia satis operatur, quod nouum vinculum
10 inducit [10]: vt no. Bar. in l. j. in prin. ff. ad leg. Fal. vbi late Alex.
insistit. et idem Abb. in ru. de regula. et idem in c. ex parte. el ij.
de verb. sig. Et ad hoc videndum est quod no. Mathesi. no. lxxx.
nota quod Bar. Are. in cons. xx. in questione. Alex. in l. si cum do
6 te. in prin. ff. sol. ma. et dixi aliquid in c. ecclesia. de consti. ¶ † In
gl. fi. circa interpretationem priuilegiorum, Abb. se remittit: sed
hic Mod. late insistunt, ponendo regulam quod regulariter pri-
11 uilegium debet stricte interpretari [11]: vt no. Io. And. et Ant. de Bu.
in c. olim. de ver. sig. cum si. vt late congerunt Mod. hic. et idem
no. Bal. in l. j. C. de legi. cum si. vt dixi in cons. cxiij. Et quia do.
Abbas remittit ad ea, que dicunt Mod. adde duo. Primum
est, quod priuilegium debet late interpretari, quatenus proprietas
verborum requirit. vt no. Ang. in l. fi. C. de consti. prin. facit quod
not. Cal. in cons. j. de consan. et affi. et not. Are. per illum tex. in l. cum
lege. ff. de testa. Secundo dicunt Mod. dicunt hic quod verba priuile-
giorum Pape debent interpretari secundum canones, et verba priui
12 legij Imperatoris interpretari secundum leges [12]: vt no. Bal.
in l. si quando. in prin. C. de inoff. test. et quod no. Bal. in l. si non-
dum. C. de fur. et idem Bald. in l. ij. C. qui bo. ced. poss. Sed circa
hoc cadit pulchra dubitatio, quid si leges loquantur in materia
pertinente ad canones, nunquid verba legis intelligantur se-
cundum canones? Et breuiter videtur dicendum quod sic, ex eo
quod singulariter voluit Io. And. in addi. Spe. in titul. de suc
cess. ab intest. ver. et quia de gradibus. vbi inquit quod si statu-
tum ciuitatis imponat penam vltra ius commune, contrahen
tibus matrimonium in quarto gradu, tale statutum, quod re-
putatur ius ciuile, l. omnes populi. de iust. et iur. intelligitur de
gradu secundum canones, et non secundum leges: quia loquitur in ma
teria matrimoniali, in qua canones attenduntur. Et per hoc
13 superioribus diebus inferebam [13] quod text. in auth. incestas.
C. de incest. nup. dum ibi imponitur pena contrahentibus ince
stuosas nuptias, intelligebatur de nuptijs incestis secundum ca-
nones. Et ex hoc confirmabam opin. Abb. qui in terminis hoc
tz in c. sed si necesse. circa fi. de don. inter vi. et vxo. et idem voluit
Sign. in cons. xxv. factum sic proponitur. Aliter tamen in hoc
tenet Pet. de Anch. in cons. cccxcix. videtur prima facie. et Cal
der. in cons. vlt. de consang. et affi.

¶ Additiones.

B ¶ Statutum. Quod statutum interpretari debeat secundum
alia statuta, vide etiam per eundem Dec. in cons. xj. incipiente,
et pro tenui. et quando vnum statutum ab alio interpretatur an
censeantur repetita omnia que in illo continentur, vide eundem
Decium in cons. xix. in vers. statutum vero. et quod statutum re
cipiat interpretationem a consuetudine, vide late per eundem
in d. cons. xj. in vers. ad hoc fundamentum. Hier. Zig.

1 ¶ Equitati. Limita nisi constet de mente principis: quia tunc non
reducitur. Dec. cons. xxxiij. vers. nec obstat si dicatur. Alex. in l. ex facto.
ff. de vul. et pup. Dec. in ru. s. e. vbi addidi. et ideo recipit omnes limi
tationes iuris communis in materia illa loquentis. vt dicit Deci. in
d. cons. xxxiij. et in consi. ccix. cons. cclxxxiiij. in fin. et in rub. s. eod.
2 ¶ Competere. Et an et quando in notorijs partis citatio re-
quiratur Deci. in c. cum sit. de app. c. peruenit. el j. e. tit. et quan-
do crimen est notorium, et nulla tergiuersatione potest celari,
vide Soc. cons. iiij. lib. iij.
3 ¶ Videtur. Adde Dec. in cons. cxcj. in consi. cxciiij. in cons. cclxx.
4 ¶ Requiritur. In impetratione iudicis loquitur Dec. in c. ij. s. e.
5 ¶ Pontificem. Adde Alex. in cons. xxxij. consideratis. lib. ij.
Aret. cons. clvj. diligenter. Hip. sing. xxj. aliter. Dec. in consi. xj.
quando. et in l. generaliter. §. cum autem. in prin. C. de inst. et sub. et in no.

casu Dec.in cons.ccccclvi.in fi.ego tñ in hoc casu 3rium dici posse existimo:quia dom.Bar.in d.l.cum in testamento,non videtur habere locum in verbis legis.gl.est que non solet ponderari ad hoc in l.infantis nomine.ibi,vel dic successori.C.qui ad mitt.sentit Salian.in l.centurio.versic.quarto mouetur.ff.de vulg.⁊ pup.

6 ℭ Beneficia.Dec.in c.ad hec.in ij.not.s.eo.

7 ℭ Preiudicij.Vide eundem in rub.s.eo.nu.xij.

8 ℭ Femininum.Et hinc dicit Bald.in cons.vj.factum.lib.v.ꝙ statutum loquens de torquendo adultero, non habet locum in adultera,⁊ vide Dec.cons.xxxix.consuluit aliter Alegan.consi.xlv.lib.vij.

9 ℭ Transitus.Adde Ang.in cons.cxj.quidam ciuis.Cur.Iu.cons.vj.vers.confirmo.Dec.cons.xj.in prin.in d.cons.lxv.ver.iij.premittendum in cons.cx.in fin.in consil.clviij.⁊ in cons.cccj.in cons.ccciz.in cons.ccclxxij.

10 ℭ Inducit.Adde Deci.qui declarat in consil.cccclxvj.⁊ idem Deci.declarat duobus modis in c.eccle.s.Marie.de consti.numero 51.

11 ℭ Interpretari.Vide Dec.in cons.cxiij.in prin.⁊ quando interpretetur large vide eundē Dec.in cõs.xj.⁊ vide in cons.dxij.⁊ vide Signo.cons.clxxxiij.in questio.vbi voluit quod priuilegium legitimandi spurios,non cõprehendat spurias,⁊ in cõs.cccix.Car.cons.cxxxv.Titius.Ias.in l.ij.ff.de ver.obl.Deci.in l.in omnibus causis.ff.de regu.iur.in cons.ccccliij.consultum.⁊ in cons.dxvj.quoniam.Hipp.dlvj.habuisti.

12 ℭ Secundū leges.Adde Dec.in c.ex lr̃is.in vj.no.de constit.

13 ℭ Inferentem.Ita videbis apud eundem in consil.clviij.

Sil.Ald.

a ℭ Statutis.Late And.Tiraq.tract.retrac.proximi.§.j.glos.ix.nu.242. [redacted]

1 ☞ Surreptio an vitiet gratiam ipso facto.
2 Statutū qui allegat gratiam precessisse,debet illud probare.
3 Rescriptū impugnās propter veri taciturnitatē,teneṫ ꝓbare.
4 Authoritas superioris est reseruata in iuramento.
5 Dominium rerum ecclesie apud quem dicatur esse.
6 Exceptio surreptionis intra quātum tempus opponi potest.

Onstitutus. ℭ Primo Ab.premittit de pluralitate literarū,ꝗ dabanṫ antiquis temporib⁹, primo monitorie,scđo ꝑceptorie,tertio executoriales:vt ipe declarat hic,⁊ idē Ab.in c.eam te.in iij.no.s.e.⁊ in c.capitulum.in iij.no.j.e.Et de alijs speciebus lr̃arum,que sunt in vsu,no. Abb.in c.postulasti.

1 j.e.ℭ †Secundo no.ꝙ surreptio vitiat gratiam[a] ipso facto.⁊

a hoc videṫ probari ibi:irritum decernatis.facit tex.in c.significante.j.e.in fi.⁊ iij.q.vj.in c.irritā:videatis tñ text.qui aliter loquitur in c.cum dilecta.j.e.ibi:duximus irritandū.⁊ dum Ab.dicit hic nescire alibi ita bonum textū:dicatis ꝙ melior est tex.in c.si motu proprio.ibi:vires nolumus obtinere.de preb.in vj.⁊ in cle.j.de preb.ibi:veluti surreptitia,nullius penitus est momenti.Et ꝙ gratia surreptitia nulla sit, etiā tꝫ Oldr.in consil.cclvij.factum tale est. Abb. in c.super his.in pe.no.de fid.instr.cum sim.vt tradunt Mod.in c.ad audientiam.el ij.j.e.Et idem Car.in cons.lxix.quo ad primum.Et ista conclusio ampliaṫ dupliciter per Abba.ꝫm hoc.Primo etiam si surreptio consistat in tacendo factum alienū: ⁊ non solum tacendo quod factū est, sed etiam tacendo ex qua causa,⁊ quomodo factum sit: vt per gl.in c.dilectus filius.Abb.in gl.j.j.e.⁊ no.Ro.in cons.cccxxvi.in presenti consultatione.Mod.in c.dilectus.⁊ in c.postulasti.j.e.Secundo ampliatur etiā dato ꝙ quis ignoranter tacuerit

2 de quo videbimus in c.super literis.j.e.ℭ † Tertio no.ꝙ alleganti statutum precessisse gratiam,de qua agitur,onus probādi incumbit.Et hoc procedit ꝫm regulam, que est in l.ei incūbit.ff.de prob. Secundo,quia ille,qui fundat intentionē in cer

a to tempore[a],tenetur illud probare:vt ꝑ gl.in cle.fi.j.e.quā Ab. hic allegat.⁊ no.Bal.in l.fi.C.an seruus ex suo facto.⁊ Bar.in l.non solum.§.sed vt probari.ff.de ope.no.nunt. cum si.vt tradit ibi Alex.⁊ dixi in c.in presentia.in xij.no.de prob.Tertio facit, quia presumitur pro actu,qui cum debita forma factus reperitur:vt no.Abb.in d.c.in presentia.⁊ in c.cum virum.de regula.facit tex.in l.ab ea parte.de prob.⁊ no.Bal.in l.cū te.C.de prob.cum si.vt dixi in d.c.in presentia.in x.no. Quarto facit,quia in dubio interpretatio fieri dꝫ quod actus valeat. l. quoties. ff.de reb.du.nam vt actus valeat, presumitur quod precesserit illud

2 quod facit actum valere,etiam non attento ordine scripture[2]: vt not. Bal.in l. cum in testamento.§.hec verba.ff.de here.inst. vbi Ange.⁊ Imo.sequūtur Alex.in l.ij.§.si prius.de vul.⁊ pup.

⁊ in cons.cxij.super dubio.li.v.⁊ no.Ang.in l.si minus.§.fi.ff.de pact.ideo hic erat presumptio pro impetrante quod impetratio fuisset facta ante statutum,nisi aduersarius 3rium probet,

3 vt hic dicitur.ℭ † Quarto no.ex supradictis quod impugnās rescriptum ex veri taciturnitate ipse probare teneṫ. secus si improbetur rescriptum ex falsi assertione impetrantis: quia ille,

3 qui impetrauit probare tenetur[3]:vt est doctrina Io.Andr.in c.j.de lit.cont.in vj.⁊ sequitur Ab.hic,⁊ in c.fi.de presump.facit quod no.Cal.in cons.x.de prob.⁊ quod no.Oldra.in cons.cclvj.clemens episcopus.cum simi.vt per Mod.hic.⁊ idem Card.in cons.lxix.quod ad primum.⁊ tradit etiam Soci.in cõs.clxiiij.visa bulla.ℭ Vltimo no.ꝫm Abb.quod surreptio vitiat gratiā,⁊ etiā literas apostolicas ipso facto: quia isto casu litere accessorie sunt ad gratiam,vt Abb.hic dicit,ideo vitiantur: vt in c.ceterum.s.e.⁊ arg.c.si super gratia.de offic.deleg.in vj. facit tex.in c.super eo.de preb.in vj.⁊ not. Rom.in cons.cccxx. circa primum.cum si.vt dixi in c.ceterum.ℭ In glos.j.Abb.primo concludit quod si litere hic nō fuissent surreptitie, in terminis huius decretalis tenebantur canonici de presenti recipere istum in canonicum sub expectatione prebende:vt c.dilectus.el.j.⁊ in c.relatum.j.de preb.vt not.Ab.in c.dilectus.in c.cum M.in gl.in verbo,infra numerum.de consti.⁊ ideo dꝫ esse in actibus ca-

b pituli[b]:⁊ potest eligere,si ecclesia vacat:vt no. Fed.in cõs.cccx.

c quia in presenti.Et similiter pōt esse delegatus[c] Pape:vt not. Dom.in c.j.de rescri.in vj.cum si.vt dixi in d.c.cum M.Et subiicit Abb.hic quod surreptio, que erat respectu canonicatus, etiam vitiabat prebendam, que accessoria est ad canonicatum ⁊ ad hoc facit quod fuit dictum vlt.no.s.e. Et hoc vlterius cōprobari pōt,quia Papa mandauit prouideri de prebēda, presupposito quod esset prius receptus in canonicum secundum formam mandati.Si ergo non est receptus in canonicum, nō videtur Papa voluisse ꝙ haberet prebendam. ad hoc facit ꝙ no.Ia.Bu.Sali.⁊ Fulg.in l.mancipia.C.de ser.fug.⁊ Rom.in sing.cccclxxxvi.statutum puniēs.⁊ successiue Ab. limitādo istū tex.post Cal.⁊ Do.ꝯcludit, quod si vacaret canonicatus tempore impetrationis valeret gratia,non facta mentione de numero. Et idem si mādaret prouideri de bñficio vacaturo:quia in istis casibus nō derogaṫ numero: ⁊ sic cessat ratio istius tex.Et ista conclusio de plano procedit in isto secundo casu,qñ mādatur prouideri de beneficio vacaturo:quia dum Papa dicit de beneficio vacaturo,cogitauit quod ecclesia esset numerata: quia canonicatus,vel prebenda non dicitur vacare, nisi ibi sit certus numerus:vt probatur in c.dilecto.§.preterea. de prebē.vbi Ab.sed in primo casu, quando Papa mandat simpliciter quod reciperetur in canonicum,non cogitauit de numero.Et licet numerus non frangatur,quia reperitur quod vacat canonicatus,illud accidentaliter,⁊ contingenter venit, ⁊ non videṫ esse in consideratione:nisi dicamus quod hic numerus est in cōsideratione,quando frangitur, si mandatum deberet impleri: sed quando non rumpitur, quia canonicatus vacat,non videtur numerus in consideratione: qa paria sunt quod non sit numerus,⁊ quod sit,⁊ non rūpatur:⁊ licet Papa nō cogitauerit de numero,tamen si numerus reperitur,⁊ non frangitur,Papa verisimiliter non obstante numero, qui non rumpitur, voluisset illi prouideri. Et ad hoc facit quod infra statim dicam in sequenti conclusione.Similiter econtra Abb.dicit quod valet gratia,quam Papa fecit, facta mentione de numero,in ecclesia tamen,que non reperitur numerata,per istum text.hic,⁊ per gloss.in c.fin.de concess.preben.in sexto. que arguit quod si Papa voluit prouideri in ecclesia, in qua esset certus numerus,a fortiori si nō haberet numerum.Et ad hoc adduco quod not.Rota in deci.xix.de prebend.in antiquioribus. quam Ab. refert,⁊ sequitur in c.significante.infra eodem. vbi habetur ꝙ si facta sit impetratio de beneficio,tanquam esset dignitas, valet,licet reperiatur esse officium:quia facilius Papa concessisset officium,quam dignitatem. In casu tamen,in quo Abbas hic loquitur,Imol.tenet contrarium in d.c.fina. de concessio.preben.in sexto.per gloss.ibi,prout Domin.refert:quia in bene

4 ficialibus non valet argumentum a maiori[4]:vt notat in c.postulasti.infra eodem. ⁊ videtur text.in capit.cui.de prebend. in sexto. in §.finali:vbi fuit mandatum de prouidendo alicui de prebenda certi valoris,puta de minori valore,etiam de voluntate impetrantis, non potest prouideri. Moder. hic dicunt, quod in dicto cap.cui.§.fina.fuit expressa qualitas gratia taxa

d tionis[d]: sed in casu nostro gratia demonstrationis, que demonstratio non restringit dispositionem. Sed ista distinctio potest habere locum in alia materia,vt videbimus in ca.super literis.infra eodem.Sed in casu nostro nō conuenit:quia text.in dicto cap.cui.expresse allegat rationem:quia fines mandati diligenter obseruari debent, ⁊ non debent extendi ad alios

casus,

casus, quam expressos: et in casu nostro agitur de mādato Pa
pe: et sic limitate intelligitur secundum naturam mandati. Et
per illum tex. in d.c.cui.§.fi. dicit gl.no. in regu.plus.de reg.iur.
in vj. q᷑ vbi agitur de forma mādati, plus, non continet qd᷑ est
minus. et per illum tex. dicit Alex. in l.j.§.si stipulanti. de verb.
oblig. in princ. q᷑ in mandatis in maiori summa minor nō con
5 tinetur [5]. Mod. tamen Senen. et alij scribentes ibi tenent con-
trarium, et dicunt q᷑ imo etiam in mandatis in maiori summa
minor continetur. l.rogatus.ff.mand.l.si vltra.C.eod.tit. et inst.
eod.titu.in §.is, qui.ver.adeo. Sed aduertendum est, quia text.
in d.ca.cui. expresse hoc dicit in mandatis. Unde quod Mod.
dicunt contra Alexā. in d.§.si stipulanti. videtur contra illum
text. Et ideo pro declaratione considerandum est, quia minor
summa considerari potest dupliciter. Primo, quando minor
summa est absq; maiori, prout loquitur tex. in d.c.cui. et tali ca-
su mandatum in maiori summa non habet locum in minori:
quia non est satisfactum intentioni superioris, qui cogitauit il
li prouidere de maiori summa. d.c.cui. Secundo cōsiderari po
test, quando minor summa concurrit cum maiori, vt quia man
datum fuit alicui vt fideiuberet pro decem, et ipse fideiussit in
viginti: nam pro decem mandator obligatur: quia satisfactum
est intentioni mandantis: vt probatur in iuribus s. allega. et sic
intentio mandantis considerari debet. Et ita dicendum est in
proposito: quia si voluit prouidere Papa stante numero, a for
B tiori non existente numero, vt supra dictum est. et subijcit Abb.
hic q᷑ statuta iurata [B] [C] non tolluntur per clausulam genera-
C lem derogatoriam statutorum [6]: vt per gloss. in c.cum non de-
6 ceat.de elec.in vj. et no. Ro. in sing.vij. et in consi.cclxxix. Ange.
in l.j.§.que onerande.ff.quar.rer.act.non dat.cum simil. vt per
Mod. hic, et per Alex. in cōsi.cclij. visis his.lib.ij. et adde etiam
Roma. in consi.cccxiij. presens consultatio. et in consi. cccxxxvj.
quod indultum. Alex. in consi.xxxvij. viso, et oportune discusso.
lib.j. Et ad hoc facit, quia nūquam presumitur, nec videtur co-
gitatum de iuramēto, nisi expresse dicatur. Unde licet data sit
licentia notario, vel iudici, extendendi instrumentum, prout
velit, non potest opponere iuramentum, nisi expressum sit: vt
singulariter dicit Ant.de Bu.in c.pe.in ver.facit q᷑ si detur li-
centia.de iureiu. Et si statutum cogit debitores ad compromis
f sum, nō habet locum in debito iurato [f] vt tradit Pau.de Ca.
consi.lxv. visis, et consideratis. et in simili casu Alexan. in consil.
xxxvij.lib.j.supra alleg. Et predicta conclusio procedit, nisi sta-
tutum reuocaretur per viam legis: quia tūc tollitur statutum
licet iuratum sit: vt not. Do. in c.cum non deceat.de elect.in vj.
quia tunc iuramentum non videtur habere locum in isto ca-
su: arg.c.venerabilem.in fi.de elec. et Mod. sequuntur hic. Sed
aduertendum est, quia glo. in d.c.cū non deceat. loquitur quan
do per viam legis derogatur, prout loquitur iste tex. Et ratio
specialitatis, que est in iuramento: quia non videtur de illo co
gitatum, etiam militat, si per viam legis derogatū sit. Et ideo
Imo. in d.ca.cum non deceat. quem sequitur ibi Perusi. tenet
illam glo. indistincte procedere. facit quod no. Pau.de Cas. in
consi.lxv.s.alleg. Quod tamen Domi. dicit: in d.c. cum nō de-
ceat. potest habere locum, quando illud statutum iuratum es-
set reuocatum ab ipsis statuentibus: quia tunc tollitur iuramē
tum, non per clausulam derogatoriam, quia nō trahitur ad iu
ramentum, nisi exprimatur: sed iuramentum tollitur, quia sta
tutum intelligebatur, rebus sic stantibus: et sic durāte statuto:
secus ergo si tollatur statutum. bene facit text. in d.c. venerabi-
lem. in fin.de elec. Similiter conclusio supra facta procedit, nisi
Papa prouideret de beneficio vacante apud sedem apostoli-
cam, vel de beneficio reseruato: vt tradit Rot.xij. deci.eo.tit.in
antiquis. Et hoc tamen videtur procedere potius de stylo cu-
rie, q̄ de iure: quia tali casu etiam militant rationes supra di-
4 cte: quia non videtur cogitatum de iuramento. ¶ †In glo. in
ver. iuramento. conclusio est q᷑ in iuramento authoritas supe-
c rioris reseruata [c] sit [7]. c.venientes.de iureiur.l.fin.in princ. vbi
7 Bar.ff.ad muni. et no. Old. in consi.xcvij. factum tale est. circa fi.
Bar. Brix. in q.xxxix. presbyter quidam. et per gl. in c.que cōtra
mores.viij.dist.cum si. vt late tradunt Mod. hic: et reassumunt
Moder. in l.si.ff.qui satisd.cog. et ista conclusio intelligitur s᷑m
Abb. hic, qn̄ prestat᷑ iuramentū super rebus pertinētib᷒ ad pa
pā: sec᷒ in nō ptinētibus ad papā: q2 nō pōt papa sine causa tol
lere iuramentū: vt p gl. in c.quāto.de iurein. Est ergo aduertē-
dum ad iura, que allegātur, q᷑ authoritas superioris excepta
ta intelligitur: nam authoritas intelligitur pro iure superio-
ris, cui priuatus inferior preiudicare non potest. et ita loquitur
tex. in d.c.venientes. ibi: intelligi ius superioris exceptum. et fa-
cit tex. in c.cum tempore.de arb. et secūdum istam rationē idem
dicendum videtur in quolibet alio, etiam priuato, qui haberet
ius, licet non esset superior: quia in preiudicium alterius iura-

mentum prestari non potest: vt in regul.non debet.de reg.iur.
Sic ergo vbi agitur de iure superioris, concludēdum est q᷑ iu
ramentum sine eius preiudicio intelligitur. d.c.venientes. vbi
agebatur de appellatione, que non poterat impediri, quo mi-
nus ad Papam deferretur: et in l.fi.ff.ad munici. agitur de in-
teresse publico, q᷑ ille esset inter decuriones, merito imperator
ibi: iuramentum remittit. et in isto casu etiam hic agitur de in-
teresse Pape, qui liberam habet potestatem in beneficialibus.
c.ij.de preb.cle.j.vt lite pen. Et ideo is cogi potest ad testifican
dum cum iuramento, non obstante q᷑ iurauerit prius, nunquā
suscipere iuramentum: vt no. Spec. in tit.de teste.§.de testium
compulsione.ver.quid si quis iuramento. et est bonus tex. in ca.
intimauit.de testib. quia tali casu agitur de interesse publico: et
pari ratione idem est in iuramento calumnie: vt no. Cy. in l.ij.
§.quod si actore.de iur.calum.in vj.q.Spec.in tit.de iura.calū.
§.superest videre.ver.quid si reus. Et pari ratione citatus a su
periore comparere tenetur, non obstante q᷑ iurauerit nō exire
domum: vt no. Spec.de cita.§.j.circa fi.ver.quid si quis iurat. et
no. Arch.xv.q.vij.c.authoritatē. Domi.c.j.§.statuētes.in princ.
de sepul.in vj. et in c.si cū.de preb.in vj. In istis enim, et in similib᷒
casibus authoritas superioris reseruata videt᷑, q2 agit᷑ de inter-
esse superioris, sec᷒ si nō agat᷑ de interesse superioris, sed priua-
to: q2 iuramētū precise obligat, nec per superiorē remitti pōt:
vt Abb. hic dicit, per gl. in c.quanto.de iureiu. Nā a iuramento
in fauorē alicuius prestito etiā Papa nō potest absoluere, nisi
constet q᷑ illicitum sit: vt no. Card. in cle.j.§.fi.de iurein. et ideo
in casu c.quanuis.de pac.in vj. absolutio peti non potest: vt no.
Arch. Jo. And. et Domi. ibi. et idem Ang. in l.si quis pro eo. in
princ.de fideiuss. et Pau.de Cast. in consi.ccxvj. presupposita. et
in auth.sacramenta puberum.C.si aduer.vend. Ro. in consilio
ccccxxxvij. in casu proposito. circa fi. Alex.consi. quia super pre
misso.lib.j. Et secundum istam declarationem dubitabilis red
ditur decisio Fede. in consi.cxcj. questio talis est. dum cōcludit
q᷑ scholaris, qui iurauit non recedere de studio, nisi prius satis-
fecerit creditoribus, posset recedere sine metu periurij, si a pa-
tre reuocetur. Nam tali casu tractatur de preiudicio credito-
rum, quibus filius potuit se obligare. l.filiusfa.ff.de act. et oblig.
Similiter quod Abb. dicit in c.venientes. in fi.de iureiurand.
de doctore, qui licet obligatus sit ad legēdum in aliquo studio
forēsi, potest tamen a patria reuocari. Et ita illam decisionem
allegabā apud illustrissimam dominationē Venetorū, quādo
fui in patriam reuocatus: sed parum profuisset, nisi singularis
authoritas Christianissimi nostri regis efficaciter interposita
fuisset. Nam illa decisio Abbatis dubitabilis videtur, quia do
ctor potuit se obligare: nec in tali obligatione tangitur ius su
5 perioris. ¶ †Secūdo ex gl. colligitur q᷑ dominium bonorum
ecclesie non est apud capitulum, nec apud prelatū, imo nec est
8 apud Papam [8], secundū Abb. hic. q᷑ idem Abbas in c.cū om
nes.in repe. Domi. in c.j.in ij.not.de voto.in vj. Idem tamen
Abb. in c.cum super.de cau.pos. et propri. tenet q᷑ dominium, et
possessio bonorum sit apud ecclesiam particularem, quia nomi
ne ipsius ecclesie actiones reales intentantur. ca.litere.de dila.
c.cum olim.el ij.de restitu.spol. dicit tamen q᷑ ipse ecclesie par
ticulares tenent locum Dei: quia bona ecclesiarum sunt de pa
trimonio Christi. c.cū ex eo.de elect.in.vj. Sed ista dicta Abb.
cum quibus transeunt Moder. hic videntur habere repugnā
tiam q᷑ ecclesia particularis habeat dominium absolute, et q᷑
teneat locum Dei. ideo magis placet quod Abb. dicit, quod
dominium sit apud Deum, vt iura expresse dicunt, et admini-
stratio apud prelatum, qui est procurator, et non dominus. c.ij.
de donat. adde Pau.de Cast. qui eleganter hoc tradit in con
sil.cclxxx. primum dubium. Et quod Abb. dicit hic de actioni
bus realibus, illud est ratione administrationis, et largo modo
etiam potest dici dominium. c.si tibi absenti.de prebē.in sexto.
6 ¶ †Successiue Abbas querit intra quantum tempus excipi
potest de surreptione, dicendum est, vt per eum hic: et idē Abb.
in c.fina.de presump.cum simi. vt per Moder. hic. et adde Bar
to. in simili de exceptione peremptoria, que quandoq; opponi
tur in vim dilatorie, vt ipse declarat in l.cum querebatur. in fi.
ff.iudi.sol. et in l.j.de ord.cog. ¶ In glo. in versicu. impetrasset.
Abb. varias opi. refert, et finaliter concludit q᷑ ad iudicandum
impetrationem surreptitiam, hic attenduntur litere executo-
riales, et non monitorie, quia ille non necessitant. Finaliter ta-
men Abbas fatetur q᷑ Papa potuisset habere respectum ad
monitorias, si voluisset, prout habetur in ca.literis.j.eod. Sed
non aperit rationem, quare potius in d.c.literis. attenduntur
monitorie, q̄ hic. Sed respōderi potest q᷑ hic agebatur de lite
ris monitorijs, et executorialibus impetratis a Celestino eius
predecessore, in quibus attendunt᷑ executoriales, quia ille neces
sitāt, vt dictū est: sed in c.literis. agit᷑ de interpretatione prop:ij

mandati: quia scripserat Papa pro vno, vt reciperetur, nisi ecclesia ab ipso pro alio grauata fuisset: & ibi, vt mandatum eius haberet locum, declaratur quod ab eo non dicitur grauata ecclesia per literas eius executoriales.

¶ Additiones.

A ¶ Gratiam. Adde quod surreptio vitiat etiã literas ad beneficia: de quo vide per Card. in consil. xxx. in versi. item illud capitulum. & quando dicatur surreptio in literis ad beneficia, vide per eundem Card. in consil. xl. in fin. & quando surreptio vitiet: & quando non, vide per Decium late in proximo sequenti c. vbi etiam per alios scribentes.

B ¶ Statuta iurata. adde Alexan. in consil. xxxviij. incipiente, visa petitione Antonij. in iij. volu. vbi late examinat hunc articulum.

C ¶ Reseruata. Quod autoritas pape sit reseruata in iuramento: voluit etiam glos. in c. significasti. in verbo, excipitur de electi. & ibidem per eundem Decium late circa fi. illius c. in versi. in gl. in verbo, excipit. & in ver. postremo aduertendum.

D ¶ Papam. Quod papa sicut alius prelatus inferior sit administrator non dominus bonorum ecclesie, vide etiam eleganter per eundem decium in c. significasti. in versic. octauo adducit simile. de elec. vbi dicit, quod bonorum ecclesie est domina ecclesia vniuersalis: quam sibi christus reseruauit dum dixit petro, super hanc petram edificabo ecclesiam meam: & dixit, pasce oues meas: nam dixit ecclesiam meam, & meas oues, non tuam, & tuas oues. Hieron. Sig.

1 ¶ Nulla sit. Vide eundem Dec. in consil. cxlij. in princi.
2 ¶ Scripture. Idem Dec. in c. quoniam abbas. & in c. prudentiam. j. de offic. delegat.
3 ¶ Tenetur. Et quod veritas precum debeat probari per impetrantem, si opponatur narrata non esse vera. Dec. con. cxlij. etiam si apposita sit clausula, habentes pro expressis. & in consi. cliij. Felyn. hic in princ. Calca. consil. x. late.
4 ¶ Maiori. Idẽ est in dispensatione. Dec. in c. at si clerici. §. de adulter. j. de iudic.
5 ¶ Continetur. Mandatũ in pinguiori forma impleri nõ potest. l. si quis pro eo. ff. mandat. in c. cui de non sacerdotali. §. similiter. & §. fin. de prebend. lib. vj. Aul. Gell. lib. j. c. xiij.
6 ¶ Statutorum. Est communis opinio vt dicit Alexan. consi. cij. lib. iiij.
7 ¶ Reseruata sit. Adde eundem Deci. in c. cum parati. de appellat. c. cum accessissent. s. de constit. vbi addidi. Sil. Ald.

a ¶ Tempore. Dec. j. de probat. c. in presentia. nu. 13.
b ¶ Capituli. Jo. Stapbil. de liter. gratie. c. j.
c ¶ Delegatus. Idem Jo. Stapbil. vbi s. nume. 5. Sed contra puto, quia de consuetudine non reputatur canonicus nec in honore. Ideo non puto verum quod iste supernumerarius possit habere dignitatem consuetam conferri canonico tantum: quia verba debent intelligi cum effectu, quamuis aliter dicat Stapbil. vbi. s. numer. 11. Amplio etiam si esset creatus per Papam, nisi Papa expresse ad hũc effectum creasset, que est dispensatio, seu habilitatio reseruata Pape per concordata sub tit. de reserua.
d ¶ Taxationis. Deci. j. de electio. c. cum in cunctis. in princip. nu. 21. & j. de preben. c. quia in tantum. nu. 5. cum seq.
e ¶ Jurata. [redacted]
f ¶ Jurato. [redacted]

1 ¶ Surreptio dolosa vitiat rescriptum indistincte.
2 Surreptio commissa ex simplicitate, vel ignorantia nõ vitiat, nisi fuerit causa concessionis rescripti. 3.
4 Delegatus dicitur se regulare secundum voluntatẽ delegantis, cuius vice fungitur.
5 Distinctio, que fit hic in rescriptis, an habeat locum in impetratis ad beneficia.
6 Quid in secunda regula illius textus.
7 Ignorantia impetrantis in beneficialibus excusat.
8 Surreptio dolosa non presumitur in rescriptis.
9 Rescriptum debet exprimere ea, que possent mouere animum concedentis.
10 Rescriptum non valet, si non sit facta mentio de sententia, que transiuit in rem iudicatam.
11 Exceptio peremptoria an opponi possit ante litem contestatã ad impediendum processum.
12 Iudex quando possit cognoscere an sua sit iurisditio.

Uper literis. ¶ In text. ibi: ne diuersa, id est, aduersa, & contraria. facit text. in l. fin. C. de eden. in l. j. C. de pred. mi. & in l. duo iudices. ff. de re iud. Proprie tamen loquendo diuersa, & aduersa distinguuntur. c. cum apostolica, de his que fiunt a prela. ibi: licet sint diuerse, non tamen aduerse sunt. & facit text. in l. sed & ipsis. ff. vt lega. no. ca. ibi: diuersis, vel contrarijs. ¶ In tex. ibi: diuersa sentire. Ista diuersitas erat inter Legistas: ex qua inferunt Anto. de But. & Imo. hic, ꝙ pro dubijs Legistarum ad Papam recurritur, per istum textũ hic. Sed responderi potest ꝙ hoc etiam esset dubium inter Canonistas, ex quo prius non erat decisum: & Papa hic videtur respondere respectu Canonistarum, & iurisdictionis sue: vt colligitur ibi, dum dicit, super literis, que a nobis, &c. Et sic emanauit ista decisio Pape respectu literarum ipsius Pape. Bene verum est ꝙ talis decisio etiam attenditur inter Legistas: ex quo de iure ciuili aliter decisum non reperitur: vt declarat do. Abb. c. licet ex suscepto. in xiij. casu. de foro compe. ¶ In text. ibi: In forma communi. In casu isto in forma communi non dicuntur litere gratiose[a] ad beneficia [1], vt Abbas tradit in c. postulasti. in iij. not. j. eod. Et in simili etiam reperitur confirmatio in forma communi, & in forma speciali. c. quia diuersitatem. vbi Abbas. de concess. prebend. no. in c. j. de confir. vti. vel inuti.

1 ¶ † Primo nota ꝙ surreptio dolosa indistincte vitiat rescriptum. Et hoc adeo procedit, ꝙ licet esset sanctus ille, qui impetrauit rescriptum, tamen per surreptionem vitiatur: vt notat Bald. per illum tex. in c. j. in fi. j. vt lite pend. Secundo hoc habet locum, siue per surreptionem, siue per obreptionem impetratum sit: nam idem est in vtroq; casu: quia inter ista secundũ

2 veram opi. non videtur differentia [2]: vt not. Bal. per illum tex. in l. j. C. si nup. ex rescrip. petantur. De quo tamen Innoc. in c. dilecta. & Abb. ibi, cum simi. vt tradunt Mod. ibi. j. eo. Tertio hoc procedit. etiam si surreptio committatur in tacendo verũ, vt hic expresse dicit, & in l. prescriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. facit tex. in c. qui scandalizauerit. de re iudi. vbi dicitur ꝙ potius toleratur ꝙ scandalum nascatur, quam quod veritas occultetur. Et hoc locum habet in isto tex. hic, & in teste. & in iu-

3 dice [3], prout dicit Inno. & Abbas post alios declarat in c. officij. de pen. & remiss. Et in teste no. glo. per illũ tex. in c. quisquis. xi. q. iij. & probatur in c. j. de cri. fal. vbi Abb. & no. Bal. in l. presbyteri. C. de episcop. & cleri. quod declaratur vt per Moder. in c. ij. de testi. cog. Et idem est in notario: vt not. Bal. in l. vbi exigitur. ver. dolo. ff. de edend. & idem Bald. in l. iubemus. circa finem. C. de testamen. Secus est in parte, que non tenetur veritatem propalare in preiudicium suum: vt per gloss. in ca. ne quis arbitretur. xxij. q. ij. & no. Anto. de But. in c. j. per illum text. de proba. facit quod not. Mathesil. in not. xviij. nota. ꝙ sententia. cum simi. vt dixi in c. si duobus. de appel. Quarto conclusio supra dicta etiam procedit in capitulis separatis, vt hic patet, vbi vitiatur rescriptum in totum, dato ꝙ surreptio solum fuisset causa specialis forme. Et hoc, quãdo surreptio dolosa fuit. Et per hoc secundum Abb. hic limitatur tex. in c. si eo tempore. de rescrip. in vj. vt non habeat locum, quando surreptio dolo committitur. Et per hoc etiam videtur ꝙ non recte loquatur Anto. de Butr. in c. exhibita. circa fin. de iud. vbi tenet ꝙ si ex copulatiue narratis in rescripto vna pars falsa sit, rescriptum non vitiatur in totum. Nam si malitiose illa copulatiue narrata sint, in totum deberent rescriptum vitiare. Sed tamẽ ad tex. hic considerandum est, ꝙ capitula nõ videntur separata, vt Abb. dicit, ex quo eandem causam, & eundem finẽ respiciunt. Sed hic videtur ꝙ surreptio sit circa qualitatem rescripti, videlicet circa modum agendi, & respectu specialis forme habet vitiare in totum: d. ca. si eo tempore. non sic vbi capitula videntur omnino separata: de cuius intellectu inferius dicam.

2 ¶ † Secundo nota ꝙ surreptio ex simplicitate, vel ignorantia proueniẽs, non vitiat rescriptum, nisi quatenus fuit causa con-

4 cessionis [4], vt Abb. hic declarat. Et secundum hoc habetur ꝙ iudex poterit procedere simpliciter secundum rescriptum in forma communi: & sic valebit processus delegati non seruata speciali forma rescripti. Et hoc ideo fieri potest, quia authoritate iuris talis forma hic reijcitur: alias esset secus, quia for-

3 ma rescripti debet seruari. cap. cum dilecta. j. eodem. ¶ † Tertio nota quod surreptio, que ex ignorantia committitur, non excusat, si fuit causa concessionis. Et hoc procedit, dato quod ignorantia probabilis sit: quia intentio superioris attenditur, & culpa impetrantis non consideratur: vt not. Abbas in capi. constitutus. in secundo notab. s. eodem. Et hoc procedit in eo, qui ignoranter impetrauit: secus si alius pro eo impetrauit, quia surreptio non noceret absenti, sm Rot. deci. lxviij. dominus

nus Urbanus quintus.eod.titulo in antiquis.Sed ista decisio
Rote,quam Moder.hic sequuntur,dubitabilis videtur:quia
ratio supra allegata ꝙ attendatur intentio superioris, ⁊ non
ignorantia partis, licet probabilis sit, videtur etiam procede-
re, quando alius pro eo impetrauit. ¶ Quarto nota ꝙ rigor
iuris quandoque accipitur pro ordine iuris, ⁊ aliis modis [5]: vt
per Abb.hic,⁊ in c.tue.j.de preb.in fi.⁊ in c.in literis.de restitu.
spol.⁊ in c.si clericus laicum.in iiij.not.de foro compe.Et adde
tex.in c.si duobus.§.denique.de app. vbi rigor ponitur pro iure
6 scripto,ad differentiam consuetudinis [6].cum simil.vt dixi ibi.
4 ¶ † Quinto nota ꝙ delegatus dicitur regulare se secundũ vo
7 luntatem [7] delegantis:quia fungitur vice delegantis. ca.sane.
de of.dele.Et hoc intelligitur,quando iuridice procedit:alias
secus:vt in simili de vicario episcopi tradit Pau.de Castr. in
cõsi.cxvij.notan.⁊ dixi in cõsi.cxliij.Et ad istud notabile Abb.
hic etiam facit dictum Jnn.in c.cum ecclesiastice.de except.vbi
inquit ꝙ rescriptum sumit vires secundum intẽtionem rescri
bentis,⁊ sequitur Bald.in l.rescripta.C.si contra ius.⁊ in l.j.de
const.princ. ¶ Ultimo nota per istum tex.⁊ dicit Ant.de Bu.
ꝙ ista verba,nullatenus cognoscant,que ponuntur in tex.non
excludunt ex toto iurisdictionem:quod patet,quia inferius di
citur ꝙ potest cognoscere de qualitate precum.Sed respõderi
potest ꝙ text.hic loquitur de causa principali,vt colligitur ibi
dum dicit,postquam sibi super hoc facta fuerit fides.Presup-
ponitur ergo ꝙ ipse cognoscat de surreptione: qua probata,
nullatenus cognoscit de causa:⁊ sic loquitur de causa principa
a li:⁊ isto respectu illa dictio nullatenus [a],in totum negat,⁊ vni-
8 uersaliter iurisdictionem excludit [8]. facit glo.in auth.si qua.C.
ad Velleia.⁊ in cle.j.in ver.nullatenus.de sequest.possess.⁊ fruc.
quod not.Domi.in c.Romana.§.pen.ff.de appel.in vj.Ex isto
text.etiam colligitur ꝙ annullatio actus dicitur pena. de quo
dicendum est,vt late dixi in c.ij.de const. ¶ Expeditis notabi-
libus Abbas opponit, ⁊ ex dictis eius circa fi. limitatur quod
dicitur hic de rescripto,quod remanet validum in forma com
muni: nam hoc intelligitur, dummodo intentio impetrantis
includi possit sub verbis rescripti:alias secus.Gratia exempli,
quis narrauit Titium obligatum ex causa mutui: ⁊ ita obti-
nuit rescriptum: si agere velit ex causa donationis,nõ potest,
vt Abb.hic post Jnno.⁊ alios concludit:⁊ idem no.Bald.in l.
prescriptione.ver.ex premissis.C.si contra ius vel vti.publ.vbi
inquit ꝙ si rescriptum fuit impetratum super vna re,nõ habet
locum in alia:vel si super possessorio,non habet locum in peti-
torio.⁊ idem sequitur Pau.de Cast.consi.ccliij.j.lib.ad confir-
mationem.cum si.vt tradunt Mod.hic.Ad quod etiam facit,
quia rescriptum habet vim libelli:vt no.Bal.in l.j. per illũ tex.
C.quando libel.prin.datus.⁊ no.Jnno.in c.dudum.el ij.de elec.
⁊ Spec.in tit.de libel.obl.§.nunc ostendendum.ver.vj.Bal.in l.
si quis filio.§.hi autem.ff.de iniust.rup.cum si.vt no.Allegan.in
consi.xxij.in causa,⁊ lite.libr.ij.Sed tamen aduertendum,quia
prima facie textus hic obstare videtur, vbi verba rescripti re-
spectu forme specialis non possunt verificari: ⁊ tamen remota
forma speciali valet rescriptum in forma cõmuni.Et sic rescri-
ptum trahitur ad casum, cui verba rescripti non conueniunt.
Nisi dicamus ꝙ solum variatur modus procedendi, ⁊ non va-
riatur causa,nec res petita,prout Jnnocẽ.⁊ docto.loquuntur,
Sed instari potest:nam sicut consideratur hic ꝙ Papa dedis
set rescriptum in forma communi,⁊ propter hoc non attendi-
tur forma rescripti: ita ista ratio pariter videtur militare in
exemplo doct.quia licet rescriptum loquatur ex causa mutui,
verisimiliter tamen etiam ex causa donationis Papa literas
concessisset.Nisi dicamus ꝙ ista ratio,que in text.allegatur,re-
stringitur in terminis, in quibus decretalis loquitur, scilicet
5 circa modum procedendi. ¶ † Successiue queritur,vtrum di-
stinctio huius capituli habeat locum in literis beneficialibus.
⁊ s̃m Abb.post alios conclusio est ꝙ sic in primo casu,videlicet
quando fuit surreptio dolosa: quia litere ad beneficia facilius
redduntur nulle, vt per eum hic:⁊ quia sunt magis odiose. ca.
quamuis.de preb.in vj.⁊ bene facit tex.in c.accedens.de cri.fal.
vbi in literis ad lites non ita presumitur falsitas,sicut in benefi
cialibus.⁊ Jnno. ibi arguit ꝙ in talibus facilius dolus presu-
mitur, quam in literis ad lites: ⁊ quia rescripta sunt modici
9 preiudicii,vt not.[9] Bal.in l.j.C.de diuer.rescrip.Ex quibus cõ
firmatur argumentum Abb.hic,ꝙ iste tex. qui loquitur in re-
6 scriptis ad lites,a fortiori habet locum in beneficialibus.† Se
cundo Abb.concludit ꝙ secunda regula istius textus habeat
locum in beneficialibus,videlicet ꝙ surreptio non dolosa eate
nus solum habet vitiare,quatenus fuit causa concessionis:per
c.si eo tempore.eo.tit.in vj.⁊ ad hoc facit tex.in c.dudum.de pre
bend.in vj.cum si.vt tradunt Mod.hic.Huic conclusioni duo
obstant.Primo tex.in c.si motu proprio.de preb.in vj.Secun-
do tex.in c.susceptũ.de rescrip.in vj.⁊ in c.cui de non.de preb.in
vj.que iura Abb.adducit hic,⁊ non respondet. Sed responde-
tur limitando conclusionem dupliciter. Primo, nisi talis sit
qualitas,de qua sit facienda mentio de iure cõmuni:quia tunc
indistincte gratia vitiatur.d.cap.si motu proprio.quem tex.ita
declarat Domi.in c.dudum.de preb.in vj.Secundo,nisi expres
sio qualitatis facta sit gratia taxationis.d.ca.susceptum. Et sic
tenuerunt Mod.hic,in prima, ⁊ quarta limitatione. Sed ad-
uertendum est:nam ista resolutio non satisfacit.Et primo cir-
ca tex.in d.c.si eo tempore.in quo Abb.fundamentum facit,il-
le tex.non videtur probare istam conclusionem,duplici ratio-
ne. Prima, quia ibi capitula erant separata, ⁊ diuersos respi-
ciebant effectus:hic vero videtur in effectu vnum capitulum:
quia tota forma rescripti tendit ad eũdem finem,⁊ facilius to-
leratur ꝙ modus agendi varietur,prout tex.loquitur hic,quã
si agatur de alia causa, vel de alia re:quia tunc non habet locũ
iste tex.vt Jnno.⁊ doc.dicunt,⁊ supra relatum fuit. Secũda ra
tio est, quia in d.c.si eo tempore. erat expresse facta gratia in v-
troque casu a summo pontifice: hic vero agitur ꝙ gratia facta
in illo casu, de certa forma ad alium casum porrigatur: quod
non habet locum in beneficialibus.d.c.susceptum.de rescr.⁊ d.
c.cui de non. Nec obstat ꝙ expressio illius casus facta fuit gra-
tia taxationis:quia hoc ibi non apparet. Et illa iura generali
ter loquuntur,⁊ rationem adducunt generalem:quia manda-
tum debet diligenter custodiri.l.diligenter.ff.man.c.cum dile-
cta.j.eod.Nec etiam obstat tex.in d.c.dudum.de prebend.in vj.
quia ibi erat facta gratia expresse in illo casu, ⁊ non agitur
quod ad alium casum trahatur. Jtem in illo textu surreptio
commissa non fuit:quia dato quod Papa habuisset notitiam
de commissione alteri generaliter facta,ipse tamen contulisset
specialiter beneficium,de quo ibi agebatur,per rationem, que
in text.ibi allegatur,⁊ dictum fuit in c.j.s̃. eod. Et idem verior
videtur opin.glo.in d.c.si motu.quod hoc c.non habeat locum
in beneficialibus, quia non sufficit quod Papa verisimiliter
cõcessisset,sed requiritur quod facta sit prouisio: ⁊ facta in vno
casu,non porrigitur ad alium. dicto cap. susceptum. Et idem
dicimus in testatore:quia non sufficit testatorem ita voluisse,
nisi disponat.l.quidam cum filium.vbi Bal.⁊ Jmo.ff. de here.
7 instit. † Tertio Abbas cõcludit quod in beneficialibus igno-
rantia excusat.vt in c.gratia.eo.titu.in vj. Et, secundum eum,
ille text.procedit quatuor concurrentibus. Primo,quod igno
rantia probabilis sit.Et hoc probatur ibi:quia in absente, put
10 text.loquitur,ignorãtia probabilis [10] est.c.si.qui ma.accu. pos.
⁊ in l.plane.vbi Bald.ff.de excu.tut.⁊ in l.Titius.§.Lucius.v-
bi Bald.⁊ doc.ff.de libe.⁊ posthu.⁊ in l.tres fratres.vbi Ange.
ff.de pac.Et per hoc dicit Bart.in l.is potest.ff.de acquir.here.
quod licet coniunctus presumatur scire facta coniuncti, l. oc-
11 taui.ff.vnde cog. hoc non habet locum in absente [11]. Secundo
requiritur quod non agatur de preiudicio tertij,secus si tertio
preiudicium inferatur.Et ita loquitur in tex.in c.constitutus.
s̃.eod.Sed tamen etiam dici potest quod ignorantia ibi non
erat probabilis: quia impetrans debuit perscrutari qualita-
tem ecclesie,in qua voluit sibi prouideri:arg.eius, quod not.in
l.qui in alterius.ff.de reg.iur.⁊ in regula, qui cum alio contra-
hit.ff.eod.Jtem in d.cap.constitutus.Papa non fuisset aliter
concessurus,non obstante statuto de certo numero. c. pro illo-
rum.de preben.⁊ text.in d.c.constitutus.cum d.c. gratia. aliter
con~~cess.Domi.in c.si motu.de preben.in vj.Tertio~~ secundum
Abba.~~requiritur quod Papa alias similiter fuisset conces~~su-
rus. Sed Jmo.hic dicit hoc non ~~esse verum~~: quia Papa ha-
benti beneficium aliud non dedisset.c.si proponẽte.j.eod.c. si
motu.de prebẽ.in vj.Sed potest responderi quod in terminis,
in quibus loquitur text.in d. c. gratia. Papa verisimiliter a-
liud concessisset,stante probabili ignorantia de beneficio non-
dum acceptato,ad effectum,de quo ibi dicitur,vt alterum reti
nere possit.Quarto requiritur quod extra casum,in quo loqui
tur ille text.nõ extendatur:⁊ hoc est regulare in beneficialibus
c.susceptũ.eo.tit.in vj.⁊ in c.cui de nõ.de preben.in vj. ad hoc fa
cit illud,quod.s̃.dixi cõtra Abb. ad intellectum c. si eo tẽpore.
Quarto Abb.concludit ꝙ tertia regula,que ponitur hic, ha-
beat locũ in beneficialibus,rationibus vt per eũ hic. Et quia si vi
tiatur rescriptũ,vt hic,a fortiori debẽt vitiari litere ad benefi-
cia,que sunt magis odiose,per ea,que dicta sunt in prima con-
clusione.Sed huic conclusioni fortiter obstat tex.in d.c.gratia.
vbi surreptio ignorãter cõmissa,fuit cã cõcessionis, ⁊ tamẽ gra
tia nõ vitiat̃.Et ideo ista cõclusio limitatur nõ habere locũ in
illo casu, in quo plura cõcludunt̃,vt s̃.dictũ est:⁊ quia ibi nõ erat
beneficiũ occupatũ. Vel secundũ tẽpora istius decretalis non
habuisset locũ,sed postea illud statutũ fuit prout loquitur:⁊ il-
lis concurrentibus surreptio non est causa concessionis: quia

non obstante tali surreptione Papa concessisset in terminis
in quibus text.ibi loquitur. ¶ In glo.in verbo Simplicitate.
ibi arg.contra.ad illum tex.Abb.respondet quod ibi non excu
satur, quando agitur de iure naturali,⁊ text. ibi expresse dicit
illud esse fundatum in ratione naturali.⁊ doct.omnes ibi,⁊ hic
sequuntur.Sed aduertendū est,quare venia,de qua ibi agitur
non videtur fundata in iure naturali. Ius enim naturale di-
sponit vt benefacienti benefaciamus: vt per glo.ibi. Et ex ista
ratione inferendū videtur quod libertus non posset debitum
petere a patrono in recompensationem libertatis: ⁊ hoc bene
esset fundatum in iure naturali: sed dato quod libertus debi-
tum exigere possit,prout iura de plano permittunt,⁊ solum di
cunt quod impetrare debet veniā in exactione debiti: ⁊ in hoc
videtur quod rusticus deberet excusari: quia ex quo concedi-
tur illud,quod est plus, vt debitum petere possit,⁊ in hoc non
consideratur obligatio naturalis liberti erga patronum, hoc
dato quod debeat veniam impetrare:istud videtur de iure po
sitiuo,cum a lege ita statutum fuerit: nisi dicamus quod ratio
naturalis,de qua ibi dicitur, consideretur hoc modo propter
reuerentiam,quam a ratione naturali libertus patrono debet
nō debuit ex abrupto petere:sed eo modo,⁊ forma,que sibi per-
mittitur.Et hoc est,quod text.ibi dicit,quod ratione naturali
honor debetur.Secundo aduertendum est, quia contra istam
conclusionem videtur text.allegatus in glo.hic,in l.ij.§.si quis.
ff.si quis in ius voca.non ier.Ibi enim excusatur rusticus, qui
precepto iudicis non obtemperauit: ⁊ tamen est de iure natu-
rali obedire patri,⁊ magistratibus.l.veluti. ff. de iustit. ⁊ iur.⁊
b ita Ro.arguit in d.l.ij.§.si quis.⁊ Moder[b].simpliciter sequun
tur in d.l.ij. C. de in ius vo. Sed potest responderi dupliciter.
Primo, quod in casu nostro agitur de iure naturali proprie,
vt bene facienti bene faciamus:sed in d.l.ij.§.si quis. agitur de
alio iure naturali,quod potius dicitur esse ius gentium: vt in
§.singulorum,Instit.de re.diui.Vel secundo, in d.l.ij.§.si quis
errauit in non parendo,,quia non comparuit sed in d. l.ij. er-
rauit in faciendo,quia patronum vocauit sine venia. Et istud
plus est:quia maius delictum reputatur illud, quod in facien-
c do[c]. consistit,iusta gl.in l.si mora.ff.sol.ma. Et quod dictum est
de rustico,qui excusatur,nō habet locum in rustico sagaci,iux-
ta glo.not.in l.athlete.§.de rusticis.in ver.interdum.de excusa.
tu.⁊ Bal.ibi dicit quod hodie fere omnes rustici sagaces sunt.
Secundo,vbi agitur de contrarietate non excusatur quis pro
pter rusticitatem:vt no. Bal.dicit in l.scripture.circa fin.C.de
fid.instru.vbi allegat Ioā. An.in c.cum Ioannes.de fid.instr.
Et istud dictum Bald.intelligitur,vbi esset manifesta contra-
rietas:alias secus:quia tunc propter rusticitatem etiam a con-
trarietate quis excusatur:vt no.Ang.dicit in §.⁊ licet. in text.
ibi:eos.in auth. de testi. Tertio,in his, que tendunt ad rigorē
iuris conseruādum rusticus non excusatur: vt no. Bal.in l.j.§.
nuntiatio.ff.de ope.no.nun.⁊ per gl.istam in summa, cum si.vt
tradunt Mod.in c.fraternitatis.de testi. Vltimo notandū est
12 quod rusticus non excusatur,nisi in casibus expressis a iure [12]:
vt no.Ant.de But.in c.ij.de consti.⁊ Alex.in l.si quis id,quod.
8 ff.de iurisd.om.iud.¶ † In gl.in ver.priori.notandum est q in
rescriptis non presumitur surreptio dolosa:quia de facili im-
petrantur.ad hoc facit tex.in c.accedens.de cri.fal.⁊ gloss.ibi.⁊
Inn.Et dolus probatur ex coniecturis:vt Abb.hic dicit. ⁊ est
glo.in l.apud Celsum.⁊ ibi Bart.ff.de except.do.cum si.vt tra-
dunt Mod.in c.si autem.s.eo.⁊ ibi dictum fuit. Et not.gl.hic,
B dum dicit quod quilibet presumitur bonus [B D]. Nam hoc pro-
D cedit,nisi agatur de preiudicio alterius[13]:vt no.Abb.in c.cum
13 in iure.de offic.dele.⁊ nisi agatur de aliquo promouendo[14], vt
14 dicit Car.in cle.j.in ij.not.de conces.preben.De quo tamen di-
cendum est,vt not.in c.fin.de presum.⁊ nisi agatur de salute ani
me:quare tunc non presumitur bonus, vt via tutior eligatur.
c.iuuenis.vbi gl.de spon.⁊ not. Abb.in c.ij.de obser. ieiu.⁊ in c.
fin.de his,qui fil.occi. ⁊ in not.casu tradit Pet. de Anch.con-
sil.clxxix.prima facie.Item quod quis presumatur bonus, pro
cedit quando agitur de defensione.l.merito. ff.pro soc.secus est
agēdo:vt Bar.no.tradit in l.qui iurasse.§.si pater. ff.de iureiu.
9 ¶ † In glo.in ver.literas.ex gl. regula habetur quod ea in re-
scripto exprimenda sunt,que possunt mouere animum princi-
15 pis ad concedendum,vel non concedendum[15].⁊ idem Abb.in
d.c.ad aures.s.eo.cum concor.vt late ibi dixi. Et dicūt Mod.
hic,nō esse necessarium quod exprimantur ea,que possunt mo-
uere superiorem ad concedēdum.Sed hoc est de consilio: quia
si non obtinuit, parti imputatur quod non expressit illa, que
potuissent mouere superiorem ad concedendum. Si vero obti
nuit, nihil refert illud tacuisse, ex quo omnino obtinuit. Sed
considerandum est quod gl.loquitur ante factam impetratio-
nem:⁊ tali casu bene dicit quod si velit obtinere, debet exprime
re illa,que habeant verisimiliter inducere superiorem ad con-
cedendum.Et hoc non tantum est de consilio,sed etiam de ne-
cessitate videtur, si obtinere velit, sicut etiam debet exprimere
illa,que possunt mouere superiorem ad non concedendū:quia
alias gratia esset surreptitia,⁊ non valeret.Et sic vtroque casu
videtur quod hoc debet fieri de necessitate,si velit gratiam ha
bere effectum. Que autem sint illa, que possunt mouere supe-
riorem ad concedendum,vel non, in hoc non potest dari certa
regula, sed attenditur communis stylus principis conceden-
tis:vt no.tradit Lap.alleg.lxxix.factum,super quo.ver. item
est sciendum.Et cum hoc non sit in iure determinatum,potest
dici quod sit in arbitrio iudicis:ar.l.j.⁊ ibi Bald.ff.de iur. deli,
cum simil.vt dixi in c.sedes.s.eo.titu.in gl.iij. Et subijcit Abb.
hic,quod etiam debent exprimi illa,que possunt mouere supe-
riorem ad difficilius concedendum: vt probatur in c.postula-
sti.j.eo.Nam Papa daret beneficium habenti aliud tenue: sed
non ita de facili,sicut si nullum haberet beneficium: ideo taci-
turnitas vitiat.c.si motu.de preben.in vj.Ita Abb.hic dicit, ⁊
alij omnes sequuntur.Sed aduertendum est,quia text.in c.po
stulasti.loquitur de habēte sufficiens beneficium,ibi pro haben
te beneficij sufficientis subsidium de leui non scribimus. Nam
tali casu,prout ibi text.loquitur,Papa verisimiliter nullo mo
do concessisset aliud beneficium,secundum regulam, que habe
tur in c.cum adeo.s.eod.c.cum teneamur.de preben.c.si propo-
nente.j.eo.Et licet quandoque Papa concederet, esset de gra
tia:⁊ de leui hoc non facit.d.c.postulasti. Et ideo ibi non vide-
tur probari quod Abb.dicit, videlicet quod gratia vitietur,
quando Papa fuisset concessurus, licet non ita de leui: quia
sufficit quod fuerit concessurus.Similiter non obstat,quod di
citur de beneficio minimo.d.c.si motu.quia ibi alia ratio vide-
tur,vt not.Domin.in c.dudum.de preben. in vj. videlicet quia
ita statutum est a lege quod exprimatur beneficium, licet mini
mum:⁊ ideo sic precise debet obseruari.Et ratio videtur, quia
potest quis tacere beneficium,q habet, sub hoc pretextu quod
non esset sufficiens:ideo voluit Papa quod de quolibet bene-
ficio,licet minimo,debeat mentio fieri.¶ In ea.gl.ibi:c.super
eo.⁊ per istum text.dicit Bal.in l.prescriptione. C.si contra ius
vel vti. pu. quod si condemnatus pro homicidio in mille sup-
plicauit pro compositione,non expressa causa, q gratia nō va
let,quia seriem facti non exposuit.facit quod no.Bal.in l.eam,
quam.C.de fideicom.⁊ Old.consi.ccxlvij.factum tale est.cum si.
prout late tradunt Mod.in c.postulasti.j.eo. ¶ In ea.gl. ibi:
c.inter monasterium. nota q de litis pendentia debet mentio
fieri.⁊ idem glo.in c.vt debitus.de app.in gloss.in verbo,dicat.
10 cum simil.vt dixi ibi,⁊ tradunt Moder.hic.¶ † In ead.gloss.
ibi:l.vlt. vbi non valet rescriptum non facta mentione senten-
16 tie que transiuit in rem iudicatam [16]. Et hoc,nisi dicatur,non
obstante tali sententia:vt per glo.⁊ doc.in d.l.fin.facit tex.in d.
c.exposita.de arb.cum si.vt tradit Alex.in consi.xciiij.in causa,
⁊ lite.lib.ij.Et predicta cōclusio limitatur dupliciter. Primo,
quando sententia fuit nulla:vt tradit Alex.consi.xcv.visis pro-
cessibus.in fi.lib.ij.Et ad hoc faciunt plura,que dicta sunt in c.
ex tenore.s.eo. Secundo limitatur non habere locum in causa
matrimoniali:quia sententia non transit in rem iudicatam: ⁊
ideo non est opus facere mentionem de sententia: vt not.dicit
Lap.alleg.lxxix.factum,super quo.⁊ Moder.hic sequuntur.
Sed aduertendum est, quia licet sententia nō transeat in rem
iudicatam, tamen non admittitur quis contra talem senten-
tiam ita simpliciter,sed cum cause cognitione: vt no. Inno.in
c.tenor.de re iud.cum simi.vt tradunt Mod.in c.lator. eodem
titul.⁊ ideo hoc potuisset reddere superiorem difficiliorem ad
concedendum: ideo talis gratia vitiatur non facta mentione
de tali sententia:arg.c.postulasti.j.eod.secundum communem
intellectum.Et ad hoc bene facit:quia quando est lata senten-
tia, licet etiam appellatum sit, tamen causa dicitur decisa, ex
quo est pronuntiatum:vt not.Ang.dicit per illum tex.in §.su-
per hoc.in ver.⁊ nota diligenter.in auth. in medio litis sacras
17 iussiones non fieri.¶ In gloss.nisi.ibi:non est dubitatiuum [17].
idem glo.in c.nisi.in ver.forsitan.de renun.⁊ in c.quam ob rem.
de pe.di.j.in c.ij.de testi.facit tex.xiij.q.ij.c.habent. l.si possessor.
§.j.de pet.her.l.item si verberatum.§.j.de rei ven.⁊ in cle.j.§.ve-
rum.el j.⁊ gloss.ibi in ver.forsan.de re iud.Et ideo licet consul-
tor vtatur isto verbo,non per hoc consilium dubium videtur:
vt not.Bal.in l.in substitutione.ff.de vulg.per glo.ibi:quid au
tem in sententia.Alex. idem concludit in l.cum quo. ad legem
Falc. Et nota quod vbi in assignatione cause ponitur hoc ver
bum,causa,non videtur finalis.gloss.no.in cle.j.in verbo,forte.
de appel.⁊ not.Alexan.in l.in ratione.§.quod vulgo.ad legem
Falcidiam.⁊ Moder.in c.accedens.el primo.vt li.non contest.
11 † Ex glo.colligitur,secundum Abb.quod exceptio perempto-
ria

ria opponi potest ante litē contestatam ad processum impediē
18 dum[18]: ꝛ sic exceptio peremptoria notoria equiparatur illis re
seruatis, de quibus in c.j. de lit. contest. in vj. ꝛ ita tenet Jo. An.
in d. c. j. per c. quoniam. de fi. presb. Spec. de excep. §. dicto. versi.
sed pone. cum si. vt tradunt Mod. in c. exceptionem. ver. circa
peremptorias. de excep. Similiter Abb. refert Archid. in c. vt
circa. de elect. in vj. vbi idem dicit de omni peremptoria, si pro-
batio offertur incontinenti: argu. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. Et
pro illo dicto est arg. pro ꝛ contra in c. literas. de resti. spo. Ui-
de gloss. in ver. offeruntur. vbi licet spoliator incontinenti offe
rat probationes, tamen datur restitutio, nisi agatur de pericu
lo anime. Mod. circa fi. hic reprobāt hoc dictum, per c. j. de lit.
contest. vbi est speciale in illis, que debent probari incontinen-
ti: sed ibi de hoc nihil dicitur. Et pro dicto Arch. est dictū Ab
ba. in d. c. literas. in c. super eo. in fi. de offi. deleg. ꝛ in consi. lxiiij.
venio ad primum. lib. j. In contrarium Alex. consi. xciiij. claris
sime domine. lib. iiij. ꝛ idem Abb. in c. suscitata. de rest. in integ.

12 ¶ †Et ex predictis sumpta occasione Abb. tractat, quādo iu-
19 dex potest cognoscere an sua iurisdictio sit[19]: ꝛ in primis prose
quitur casus, in quibus communiter tenetur ꝙ nō possit: quo-
rum primus est, quando agitur de infamia iudicis, vt quia op
ponitur ꝙ sit infamis: vt Barto. in l. quidam consulebant. ff. de
re iud. cum si. vt tradit ibi Alex. ꝛ Mod. hic, qui concludunt se
cundum opinionem Jmol. in d. l. quidam. ꝙ iudex habeat co-
gnitionem, sed recusari potest. Et adde ꝙ ista resolutio fit in si
mili in episcopo, qui in causa ecclesie iudicare potest, licet recu-
sari possit. vt late Abb. concludit in c. cum venissent. de iudi. cū
si. vt dixi ibi. ꝛ in c. postremo. de app. Secundo aduertendū est,
quia ista conclusio videtur procedere in delegato, prout text.
hic loquitur: secus est in ordinario, qui non potest repelli pre-
textu infamie: vt no. per Inno. ꝛ doc. in c. sciscitatus. §. eo. Et in
proposito dicit Jo. de Jmo. in d. l. quidam. versic. fallit tertio. ꝛ
idem Alexā. ibi. Secundus casus est, quando exceptio pariter
concludit in illo incidenti: vt quia opponitur ꝙ sit minor, fu-
riosus, vel mulier: vt per Abb. hic. facit quod no. Angel. in l. ij.
versi. quarto fallit. ff. si quis in ius voc. non ier. vbi inquit quod
quādo incapacitas est in iudice, nec principaliter, nec inciden
ter cognoscit: vt in iudice seculari contra clericos. c. si iudex. de
sen. excom. in vj. ꝛ idem Jmo. in d. l. quidam. versi. item secundo
fallit. Et ratio manifesta videtur, ꝙ secundum supra dicta per
sone sunt incapaces. l. cum pretor. §. non autem. ff. de iudic. Et
ista ratio militat etiam in isto incidenti: vt per Bar. in d. l. qui-
dam. Et ideo in casu, in quo minor potest esse iudex, hoc nō ha
beret locum: puta in doctore, qui in xvij. anno potest esse iudex
inter scholares: vt no. Bar. ꝛ Ang. in l. j. §. initium. per illū tex.
ff. de postuland. Et subijcit Abbas hic ꝙ in ista conclusione ra
tio colligitur: quia iudex, qui suspectus allegatur, non potest
de suspicione cognoscere: sed arbitri eliguntur. c. suspicionis. §.
de offic. deleg. quia sicut est suspectus in causa principali, ita in
isto incidenti. Et in omnibus, in quibus iudex cognoscere non
potest an sit sua iurisditio, arbitri tūc eligi possunt, qui cogno-
scant: vt no. Bar. in d. l. quidam. de quo dictum fuit in c. pasto-
ralis. in prin. §. eo. Tertius casus est, quando opponitur de to
tali fundamento iurisdictionis, vt quia dicitur, non est episco-
pus, vel potestas: quia tali casu videtur habere affectionem ad
causam, vt no. Bar. in l. ex sententia. ff. de testa. tut. cum simi. vt
per Mod. hic, ꝛ Ant. de But. in c. venerabili. de cen. j. Alexan.
consil. j. lib. v. Et ratio affectionis, que per Abb. allegatur, facit
ꝙ possit recusari, sed non ꝙ ipso iure cognoscere non possit.
Quartus casus est, quando agitur non solum de nudo exerci-
tio iurisdictionis, sed de proprietate subiectionis: vt quia cita-
tus se exemptum dicit: de quo dicendum est vt dixi in c. ad au-
dientiam. de app. Quintus casus est, quando notoriū fit ipsum
non esse iudicem: de quo supra dixi: vel quando ipse iudex sci-
ret se non habere iurisdictionem: vt in c. si duobus. de appel. ꝛ
quod ibi dixi. Sextus casus est, quādo iudex se ingerit, vt quia
contendit de iurisdictione, sicut si esset pars: quia redditur su-
spectus: vt per gl. no. in c. statutum. in prin. in ver. copia. in ver.
ꝛ nota bene hanc glo. de rescrip. in vj. idem Abb. in c. licet. invi.
not. in fi. de regu. cum si. vt tradunt Modern. hic. ꝛ adde tex. in
c. accedens. el ij. vt lite non contestat. vbi iudex redditur suspe-
ctus, quando plus fauet vni, quam alteri. Et cum in isto casu
reddatur suspectus, infertur ꝙ possit recusari, nō autem quod
non possit esse iudex. Ex his inferri videtur, ꝙ iudex, qui ex of
ficio procedit, non possit cognoscere an sua sit iurisdictio: quia
videtur tenere locum partis. Sed Abbas contrarium tenet:
quia illud facit ex necessitate officij. c. qualiter. el ij. de accu. ꝛ ad
hoc videtur tex. in c. si iudex. ꝛ ibi Domi. in vltimo not. de sent.
excommu. in vj. Dicit tamen Domi. ibi, ꝙ hoc videtur contra
glo. in d. c. statutum. sed distinguitur secundum Domi. in cap.

cum persone. §. j. in fi. de priuileg. in vj. cuius distinctionem refe
runt Moder. hic, ꝛ dicunt illam non habere rationem diuer-
sitatis. Sed tamen ratio diuersitatis manifesta videtur, vt pa
tet ex his, que dixi in c. solicitudinem. de appel. Remotis supra
dictis casibus Abbas cōcludit ꝙ regulariter iudex cognoscit
an sua sit iurisdictio, rationibus, de quibus per eū hic. Et ista
regula etiam habet locum in arbitro: vt no. Abb. in c. cum di-
lectus. versi. extra glo. de arbi. ꝛ ita dicunt Mod. hic. Addatis
etiam Abb. in c. pe. in glo. j. de rest. in integ. vbi inquit ꝙ potest
regulariter cognoscere non solum de expressis in compromis-
so, sed etiam de eo, ꝙ incidit in causa compromissi. Sed tamen
considerandum est quod hoc solum videtur procedere in acces
sorijs necessarijs, prout loquūtur glo. per quas mouetur Abb.
in locis preallegatis. Sed in casu isto, ista cognitio nō videtur
esse omnino necessaria ad causam principalem: vt patet in casi
bus supra alleg. vbi licet causa principalis commissa sit, non ta
c men cognoscit an sua sit iurisdictio[c]. Et predicta cōclusio etiā
locum habet, quando opponitur iudici nullam penitus habe
re iurisdictionem: vt not. Abb. in c. ex parte decani. in iij. not. j.
eod. ꝛ Moder. simpliciter sequuntur: sed opponi potest, quia
si non habet ipso iure iurisdictionem: ergo non valebit senten-
tia in causa principali. Sed respondetur ꝙ habet iurisdictio-
nem a lege in isto incidenti in cognoscendo vtrum sua sit iuris-
dictio: ꝛ si pronuntiabit se competentem, consequitur iurisdi-
ctionem in causa principali: vt not. Abb. declarat in c. cum or-
dinem. in si. §. eo. Ab ista regula ſm Abb. hic excipiuntur tres
casus, in quibus dubitatur. Primus est, quando excipitur ꝙ
locus non sit de iurisdictione citantis: vt per Abb. hic. Mod.
post Ant. de But. concludunt ꝙ hoc sit verum, quando agitur
de proprietate loci: secus si solum tractetur de nudo exercitio
iurisdictionis. Breuiter dicatis ꝙ respectu proprietatis res
clara est, prout in simili de domino feudi Ange. concludit in l.
ij. in iij. fal. ff. si quis in ius vo. non ier. ꝛ Alex. in consi. j. in v. lib.
Sed dubium est, quādo solum agitur de exercitio iurisdictio-
nis: ꝛ in hoc qualitas loci considerari debet, prout Abb. in ca-
su sequenti concludit, vbi agitur de commodo sportularū. Se-
cundus casus est, quādo iudex est habiturus sportulas: vt per
glo. in l. de iure. in ver. prouincia. ff. ad muni. ꝛ not. Barto. in l. si
quis ex aliena. ff. de iudi. cum si. vt tradit Alexā. in l. quidam. ff.
de re iud. ꝛ Abb. hic post Anto. de Bu. in hoc casu, qui conclu-
dit ꝙ iudex cognoscere non possit, considerata quātitate spor
tularum: ar. c. ꝛ si questionis. de simo. Ita in effectu Alexan. te
net in d. l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. ꝛ glo. in d. l. de iure. vi-
detur loqui, quando agitur de notabili commodo, videlicet
quando decimā habiturus sit. Non omitto tamen quod Alex.
in d. l. ij. adducit vnam rationē cōtra gl. in d. l. de iure. ꝛ arguit
ꝙ cōmodum sportularum non debeat reddere iudicē suspectū
in causa principali, ex quo illas est habiturus in omnē euentū,
pro quacunqꝫ parte ferat sententiā. Sed respondetur ꝙ doct.
non loquuntur respectu cause principalis, sed respectu istius
incidentis, an possit cognoscere vtrū sua sit iurisdictio. Et in
isto incidenti redditur suspectus: quia verisimiliter inclinabit
ad pronuntiandum se habere iurisdictionem, vt possit habere
sportulas postea in causa principali. Et conclusio est ꝙ potest
cognoscere, sed potest recusari secundū quantitatē sportularū,
vt dictum est. ꝛ ita etiā concludit Are. consi. cvij. charissime do
mine. Tertius, ꝛ vltimus casus est, quando rescriptum falsum
est: tunc enim non cognoscit ꝙ iudex non habet aliquo modo
iurisdictionē. Et ratio que est in principali, militat in isto inci
denti, ꝛ hoc reprobat Bar. in l. prescriptione. C. si cōtra ius, vel
vtil. pub. vbi tenet valere processum, si vitiū erat latens: vt per
Abb. hic, ꝛ Mod. late. Sed tamen opi. Bar. videtur sustētabi-
f lis:[f] quia cū falsitas non sit manifesta, videtur iudex in dubio
habere iurisdictionē super isto incidenti, vt Bar. dicit. Si ha-
bet iurisdictionē cognoscendi, ergo valida videtur eius senten
tia, si pronunciabit se competentē. ad hoc bene facit quod not.
Abb. in c. ex parte decani. in iij. no. §. eo. vbi voluit iudicē habe
re potestatē cognoscendi an sua sit iurisdictio, etiam quando
nullam penitus habeat iurisdictionem: ꝛ ideo tali casu si pro-
nuntiat se competentem, ꝛ nō sit appellatum, sententia transit
in rem iudicatā, ꝛ iurisdictio sibi acquiritur in ipsa causa prin-
cipali. alleg. l. Barbarius. ff. de offic. preto. Nec obstat quod di-
cunt Abb. ꝛ docto. hic, ꝙ ibi authoritas principis interuenit:
quia ex quo princeps deceptus fuit, talis authoritas non ope-
ratur. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum.

¶ Additiones.

B ¶ [illegible]ꝰ. Adde Fel. in c. in causis. de testi. ꝛ in c. rodulphꝰ.
de rescr. ꝛ in c. pastoralis. in versi. ꝛ respōdet. de exce. ꝛ vide et iā
p eundē Dec. §. in c. eā te. in ver. expeditis notabilibꝰ. §. hic e. ti.

B ¶ Bonus. Adde ꝙ ista regula fallit, vt per Soc. in suis regu.

⁊ fal.regul.cccvj.⁊ vide late per Fely. post alios in c.fi.in versi. in gloss.in verb.idoneus.de presump. ⁊ fallit etiam ista regula in populo. nam licet vnus quisq; bonus presumatur in populo:tamen presumetur semper esse aliquis precio corruptibilis: ita notáter dixit Abb.in c.osius.de elect.⁊ ibidem per eundem Dec.in versi.v.not.ſm Abb. ⁊ de fallentijs istius regule plura ponit idem in d.c.in ver.item vlterius. Hiero.Sig.

1 ¶ Beneficia. Ideo autem huiusmodi litere dicũtur in forma communi,que etiam dicuntur in forma pauperum:quia papa olim non solebat grauare ordinarios in collatione beneficioram, nec concedebat literas gratiosas:sed scribebat contra ordinatores vt ipsi prouiderent illis quos promouerant ad ordines.c.episcopus.c.non liceat.de preb.eo ꝙ ad obtinendum beneficium ecclesiasticum eos debeát idoneos reputare quos ad ordines susceperunt.c.accepimus.de eta.⁊ quali.⁊ ideo dicũtur etiam in forma pauperum: quia dantur clericis pauperibus qui se diuino obsequio manciparunt, quos decet obtinere beneficia.Jo.An.⁊ domi.in c.si pauper.de preb.lib.vj. ideo huiusmodi litere reputantur potius iustitie ꝙ̃ gratie, cum iustũ sit militem suis stipendijs non militare.c.cum secũdum.de prebẽ. appellantur etiam in forma cum secũdum apostolũ, quia sunt fundate super illo dicto apostoli qui altari seruit.d.c.cum secũdũ.ita etiã declarat Stapbi.in tract.de liter. gratie,⁊ iustitie.
2 ¶ Differentia.Adde Dec.in c.iij.nu.29.s.eod.
3 ¶ Judice.Adde Dec.in l.ij.C.de edend.in c.quoniam contra. in iiij.not.de probat.in c.si duobus.de appel. ⁊ vide eundem in c.j.in ij.lec.de constit.
4 ¶ Concessionis.Et ꝙ sufficiat saltem in genere cogitatum,vide Dec.in consi.cxxxvij.
5 ¶ Modis.Aliter distinguit glo.in c.vt constitueret.in versic. detrabendum.⁊ ibi Archi.50.dist.
6 ¶ Consuetudinis.Adde Dec.in c.ex ratione.in fi.de app.
7 ¶ Voluntatem.Et delegatus censetur eadem persona cũ delegante tunc scilicet quando sequitur eius voluntatem vel iuste aliquid facit aliter secus vt dicit Pau.de Ca.in d.consi.cxvij. ⁊ tradit Dec.in d.consi.cxliij.in casu.ver.non obst.si dicatur.
8 ¶ Excludit.Vide Lanfran.in c.qua fronte.de app.Dec.in c. eam te.nu.xxxiij.s.eod.
9 ¶ Ut notat.Adde Aymo.consi.lxxv.nu.16.consi.lvj.nume.14. consil.xlvj.nume.12.
10 ¶ Probabilis.Idem Dec.in consi.cccclx.viso puncto.in fin.⁊ vide Alex.in consi.cxlvj.in prin.lib.v.in l.Titius.§. Lucius.ff. de lib.⁊ postbu.Ro.consi.xix.ad discutiendum.ij.vbi loquitur in ignoran tia decreti Dec.consi.lxiiij.in fin.vbi in ignorantia delicti.in consi.xxxviij.in fi.in iij.dub.in consi.ccciij.
11 ¶ Absente.Adde Dec.consi.lxiiij.Soc.in reg.xcviij.Soci.in consi.cccj.nu.2.lib.ij.
12 ¶ A iure.Adde Dec.in l.ij.in ij.no.C.de eden.in c. pastoralis. de excep.in consi.cclxxxiij.viso puncto.Alex.in l.iuste.versi. sed si est defectus.ff.de acquir.poss.in consi.xlij.super premisso.ver. pro hoc etiam.alleg.lib.j.in consi.xiiij.viso.lib.ij.consi.lxv.quoniam.versi.x.lib.vj.Soc.in d.l.iuste possidet.
13 ¶ Alterius.Adde Dec.in c.causam,que.in vlt.not.de off.del.
14 ¶ Promouendo.Idem Dec.in c.osius.nu.7.de elec.
15 ¶ Non concedendum.Uide Soc.in consi.clxix.vbi multa allegat in proposito,⁊ vide que dixi in consi.xxj.lib.x.
16 ¶ Non iudicatam.Uide Dec.in consi.cxcviij.in l.res iudicata.ff.de reg.iur.in consi.ccxcv.in consil.cccviij.
17 ¶ Dubitatiuũ.In teste quid operetur dictio,forte.vide Ant. de But.in consi.xlvj.domina honorabilis.
18 ¶ Impediendum. Et qualiter exceptio peremptoria opponi possit ad processum,vide Dec.in c.dilecto.in j.not.de appel.
19 ¶ Jurisdictio sit.Et generaliter quando iudex possit se competentem pronunciare,vide Dec.in ca.si duobus.de appel. Sil.Ald.
a ¶ Gratiose. Sed potius iustitie.Stapbil.in tract.de lit.grati. ⁊ iustit.
b ¶ Mod. Scilicet Jas.ibi,⁊ in l.ij.ff.si quis in ius voc.nõ ierit. Jo.de Platea l.ij.C.de agric.⁊ censi.lib.xj.
c ¶ Faciendo.Dec.aut.qui rẽ.n.4.C.de sac.sanc.eccle.l.quod te. nu.16.ff.si cer.pet.l.contractus.nu.4.nu.39.de regu.iur.
d ¶ Bonus.Dec.c.prudentiam.j.de offic.deleg.
e ¶ An sua sit iurisdictio.Adde sic do.Fely.nu.18.
f ¶ Sustentabilis.Et placet,si alias erat iudex competens, nec appareat processum limitatum ad vires rescripti,prout in dubio non presumitur.vt c.cum super.de off.deleg. [redacted]

1 ¶ Rescriptum impetratum contra solum prelatum valet, licet causa sit communis prelato ⁊ capitulo.
2 Prelatus dicitur procurator,⁊ non dominus.
3 Conuentus dicitur religiosorum,capitulum secularium.
4 Diuisio bonorum ecclesie cuius authoritate fieri debeat.s.
6 Rescriptum impetratum contra abbatem valet, si bona monasterij sint ex toto communia.
7 Conuentus an possit impetrare literas nomine conuentus.
8 Prelatus an possit agere sine conuentu.
9 Abbas an possit agere pro conuentu,quando bona sunt distincta inter abbatem ⁊ conuentum.

1 Doceri. ¶ † Primo nota ꝙ de iure valet rescriptum impetratum contra solum prelatum,licet causa sit cõ
1 munis prelato ⁊ capitulo [1]. Et ratio videtur,quia prelatus est caput capituli.c.nouit. de his,que fiunt a prel.⁊ quia prelatus habet administrationem.c.ij.de dona. Et quia dicitur hic ꝙ tenetur negotia sue congregationis procurare.⁊ facit tex.in c.ij. de donat.Et pari ratione prelatus ipse debet citari,⁊ non capitulũ. c.fi.vbi Abb.de maior.⁊ obe.Et idem esset dicendum in tutore,
2 quia etiã ipse debet conueniri [2]. l.j.§.sufficit.vbi Bar. ff.de admi.tut. ¶ Secundo nota ꝙ solus prelatus potest, ⁊ tenet procurare negotia capituli [3].Et idem in rectore vniuersitatis: vt
3 per Inno.in c.fi.de maio.⁊ obed.Et si hoc non facit,potest prelatus propter negligentiam remoueri:vt per gloss.fi.in c.sepe.
4 xij.q.ij.Et hoc intelligitur data magna negligentia [4]: secus si parua sit:vt no.Abb.in c.ea,que.de sta.mo.⁊ dixi in c.j. de app.
2 ⁊ no.Mod.in c.j.de treg.⁊ pa. ¶ † Tertio nota ꝙ prelatus di
5 citur procurator,⁊ non dominus [5].ad idem tex.in c.ij.de dona. ⁊ xij.q.j.c.fi.ibi: procurationem quodammodo gerimus,⁊ non proprietatem.⁊ ita tex.x.q.iij.c.j.in fi.ibi:neq; vt dominantes in clero.⁊ xcv.dist.c.esto subiectus.in prin. Plus iuris tamen habet prelatus,quam alius administrator:vt per glo.in c.fin.v.q.
A iij.que ponit plures differentias inter prelatum,⁊ tutorẽ [A].Et
B alia differentia est,quia prelatus potest alere coniunctos [B] de
6 bonis ecclesie [6].c.j.de cohab.cler.vbi Abb.dicit hoc procedere etiam in filio illicite acquisito:secus in tutore.l.tutoribus.§.fin. ff.de admi.tuto.Et alias differentias inter prelatum,⁊ tutorẽ, prosequit Jo.de Ana.in c.qualiter.el ij.in prin.de accu.⁊ Moder.in c.cum deputati.de indi.Et quod dicitur de abbate, idẽ
7 est in abbatissa,quia non differunt in administratione [7]:vt no. Bal.in c.j.in prin.qui feu.da.poss.Ab.in c.ij.in prin.de his,que fiunt a prela.Car.in consi.xvij.vbi allegat tex.in c.cum dilecta. de confir.vti.⁊ bene facit text.in c.indemnitatibus.§.si vero.de elec.in vj. ¶ Quarto nota ꝙ bona possunt esse diuisa inter abbatem ⁊ capitulum: ⁊ hoc procedit in bonis temporalibus:secus est in spiritualibus,nisi aliter se haberet consuetudo,vt dicunt Mod.hic allegantes Inno.in c.cum clerici.de verb.sign. Sed considerandum est ꝙ aut loquuntur de iure communi: ⁊ bona non sunt diuisa,vt Abb.hic dicit.Aut de aliquo iure speciali: ⁊ tunc idem potest esse in spiritualibus, quod in temporalibus.Uel dic ꝙ a communiter accidentibus videtur procedere differentia,quam ponit Inno.in d.c.cum clerici. vt colli
3 gitur ex dictis Ant.de But.ibi. ¶ † Ultimo nota ꝙ conuẽtus
8 dicitur religiosorum [8],⁊ capitulum secularium,ſm Abb.hic.⁊ idem Domi.concludit in c.quia sepe.de elec.in vj.versi. que sit differentia. Quandoq; tamen pro eodem ponuntur: vt notat Abb.per illum tex.in c.innotuit.in j.not.de elec.facit tex. in ca. contingit.de transac.⁊ in ca.nisi essent.de prebend.cum simi. vt tradunt Mod.in cap.capitulum.j.eod. ¶ Dominus Abbas in materia huius Decretalis plures questiones prosequitur: ⁊ circa ea,que dicit in prima quest. videlicet cuius authoritate
4 † diuisio bonorum fieri possit, prima conclusio eius est, ꝙ episcopus ad instantiam patroni a principio hoc facere potest: quia cum ista diuisio respiciat modum viuendi,⁊ spiritualitatem,patronus non potest sine episcopo:vt per Inno.in c.quoniam,ne prela.vices suas.Et ista conclusio clara est, ⁊ de plano procedit,vbi agitur de iure spirituali:vt est dictum Inno.in c. in Lateranẽsi.circa fi.de preb.⁊ no.Abb.in c.requisisti.de testa. ⁊ in c.nobis.de iure pa.⁊ in c.significatum.de preb.cum simi.vt tradunt Mod.in c.cum venerabilis.de exce. Sed in tali diuisione bonorum tẽporalium,de qua agitur hic,non videtur tractari de iure spirituali. Et ideo videtur ꝙ per patronũ a principio hoc fieri possit,sicut potest patronus disponere ꝙ ius pa
9 tronatus ad extraneos heredes non trãsferatur [9]:vt not.Bal. in l.venia.C.de in ius vo.in prin. ⁊ sicut etiam potest disponere ꝙ debeat presentari semper aliquis de suo genere, si sit idoneꝰ: vt no.Domi.in c.cum ecclesia.in vlt.not.de prebẽ. in vj.cum si. vt tradunt Mod.in q.de iure patro.Idem aduertendum est, quia Abb. dicit ꝙ eps debet hoc facere ad instãtiam patroni, ⁊ sic

⁊ ſic videtur ſentire quod patronus hoc facere non poſſit de conſenſu epiſcopi, ita quod actus principaliter fiat ab ipſo patrono: ſed debet principaliter fieri per epiſcopum. ⁊ ita loquitur Abb. in c. preterea. el ij. de iure pat. ⁊ in d. c. ſignificatum. de preb. Et iſta concluſio videtur procedere, quando tractatur de iure ſpirituali, in quo laicus eſt inhabilis. c. cauſam, que. de preſcrip. no. in c. ij. de iudi. ⁊ tali caſu per conſenſum ſuperioris nõ habilitatur: vt no. Arch. xcvj. diſt. in c. bene quidẽ. in fi. ⁊ facit tex. in c. ſignificaſti. de foro compe. ⁊ quod no. Abb. per illum tex. in c. ij. de iudi. Similiter quando patronus diſponeret de ipſo iure patronatus ſibi competenti, quia in illo habilitatus eſt. c. iij. de iurepa. poteſt ipſe principaliter diſponere, accedente aſſen-
5 ſu epiſcopi. c. illud. de iure patr. † Secunda concluſio Abb. eſt, ꝙ poſſit abbas cum conuentu talem diuiſionem facere. Unde ordinare poteſt ꝙ ſingulis monachis dentur decem pro veſtimentis, vel ꝙ moniales poſſint lucra in eorum proprios vſus
10 conuertere [10]. ⁊ idem Abb. tradit in ca. cum ad monaſterium. de ſtatu monac. ⁊ in c. cum M. de conſt. ⁊ in conſi. lxxxvij. videtur dictum do. Jo. lib. ij. Cald. in conſi. ij. in tit. de reg. cum ſi. vt per Mod. in d. c. cum M. Et ſubijcit Abbas hic, ꝙ per talem diuiſionem, quam facit Abbas cum conuentu, non alteratur ſtatus eccleſie: quia facta eſt reſpectu vſus: ⁊ ideo conſenſus epiſcopi non requiritur: ſecus eſt in alio caſu no. quem Abb. ponit in c. quoniam. circa fi. de vit. ⁊ honeſta. cleri. vbi tenet quod non poſſit maior pars canonicorum ſtatuere ſine epiſcopo, quod omnia bona communia ſint, ⁊ ꝙ viuant in communi: quia tali caſu bene alteratur ſtatus eccleſie: quia ibi loquitur in clericis ſecularibus, in quibus bene alteratur ſtatus eccleſie, ſi omnia eorum bona debent communicari, ⁊ ꝙ viuãt in communi: hoc enim reſpicit perſonas ipſorum: ideo bene alteratur ſtatus eccleſie. Secus in caſu noſtro, vbi agitur ſolum de diuiſione bonorum reſpectu vſus. Et talis diuiſio facta per abbatem ⁊ conuentum reuocari poteſt ad nutum abbatis. c. cum ad monaſterium. de ſtatu mona. ideo non alteratur ſtatus eccleſie: ſecus ergo videtur, ſi non poſſet reuocari, vt quia confirmatio Pape ex certa ſcientia interueniſſet, iuxta not. per Abb. in ca. ad noſtram. de confir. vti. ⁊ in c. niſi eſſent. circa fi. de preb. ⁊ not. Lap. alleg. xxvij. diſputatio. Et ad predicta bene facit glo. in c. ſacerdos. in verb. in domibus. j. qõ. ij. ⁊ quod not. Abb. in c. cum om-
6 nes. Mod. ibi. de conſtit. ¶ † Circa ſecundam queſtionem, que eſt de validitate reſcripti impetrati contra monaſterium, prima concluſio Ab. eſt, ꝙ ſi bona ex toto communia ſunt, vel ſaltem quo ad adminiſtrationem, valet reſcriptum expreſſo nomine abbatis tantum: quia ad ipſum pertinet procurare negotia monaſterij, vt hic dicitur. Et ſic fundatur deciſio iſta: quia adminiſtratio videtur principaliter Abbati competere: ſecus ergo videtur, ſi eque principaliter conuentui competeret: vt quia vnus eſſet deputatus nomine Abbatis, alter vero nomine conuentus: tunc enim non valeret reſcriptum cõtra ſolum abbatem: vt concludit Jo. de Jmo. hic, quia ceſſat ratio iſtius text. Et hoc intelligitur niſi in ſolidum, id eſt vtriqꝫ, videlicet abbati, ⁊ conuentui data fuiſſet poteſtas: prout in ſimili eſt in tutoribus, qui inſolidum ſinguli habent authoritatem. l. fin. C.
7 de auth. preſtan. † Secunda concluſio eſt, ꝙ ſi conuentus in bonis communibus impetraret nomine eccleſie, valeret reſcriptum, ⁊ virtute talis reſcripti abbas agere poſſet. Et ſic habetur ꝙ licet conuentus agere non poſſit ſine cõſenſu prelati, poteſt tamen impetrare: vt no. Abb. per illum tex. quem ibi inducit in c. cauſam, que. in iij. no. de iud. Et in ſimili tradit Rot. de filiofami. qui non poteſt agere, ⁊ tamen poteſt impetrare reſcriptum: vt habetur in vj. deciſio. in ti. de iudi. in nouis. Et ad hoc bene facit tex. in l. vniuerſis. C. de prec. Jmper. offer. Sed cõtra hoc arguunt Mod. hic: quia proceſſus cum excommunicato valet, vt not. in c. j. de excep. in vj. ⁊ tamen impetratio reſcripti facta per excommunicatum non valet. c. j. eod. titu. in vj. Et ita videtur ꝙ impetratio reſcripti ſit magis prohibita, quã facultas agendi. Mod. hic dicunt ꝙ ſecundum ſubiectã materiam quandoqꝫ facilius eſt impetrare, quam agere: quandoqꝫ econtra. Sed hoc non tollit arg. Unde reſpondendum eſt, quod facilius conceditur impetratio reſcripti: quia agitur de modico preiudicio, per ſupra dicta, niſi lex vlterius procedat: vt in d. c. j. de reſcrip. in vj. Et circa iſtam concluſionem Abb. aduertendum eſt: quia loquitur Abb. quando nomine eccleſie impetratio facta fuit per conuentum. Unde non mirum, ſi abbas agere poteſt, licet nominatus non ſit: quia ipſe habet adminiſtrationem eccleſie. Et per iſtam rationem videtur dicendũ, quod etiam ſi impetratio facta eſſet contra conuentum, abbas tamẽ poſſet conueniri: quia ipſe habet adminiſtrationem, vt dictum
8 eſt. ¶ † Jn tertia queſtione, an prelatus agere poſſit ſine conuentu. Abb. primo concludit quod ſic, per rationes, quas inducit. ⁊ idem concludit Hoſt. in ſumma de reſcript. in §. que poſſunt obijci. verſic. xcix. ⁊ Specu. in titu. de actore. §. j. verſic. quid de clericis. Ang. in l. ſi. ff. quod cuiuſqꝫ vniuerſ. vbi allegat Jnno. hic, ⁊ late Lap. in alleg. xlix. licet materia. ⁊ facit tex. in cap. cum deputati. de iudi. Non obſtat text. in l. ait pretor. ff. de iure delibe. vbi nõ poteſt agere, qui alienare prohibetur: quia Abb. reſpondet ꝙ ibi eſt ſpeciale in herede. Sed iſta reſponſio nõ ſatiſfacit: quia textus ibi fundatur in proprietate verborum: ⁊ ſic videtur loqui generaliter. Secundo Abbas dicit quod regula, que ponitur in l. ait pretor. habet locum in eo, qui prohibetur agere proprio nomine: ſecus ſi alieno: vt in prelato, ⁊ in patre adminiſtrante bona filij. Et fuit reſpõſio, quam ponit Specu. in dicto titul. de acto. §. j. in verſi. ſupra alleg. ⁊ videtur ſequi Bal. in d. l. ait pretor. ff. de iure deliberan. Sed etiam iſta reſpõſio non placet: quia textus in d. l. ait pretor. loquitur in tutore, vt colligitur ibi in priñ. vbi dicitur quod agebatur nomine pupilli. Et ſic regula, que ponitur ibi, videtur habere locum, etiã quãdo agitur nomine alieno. Unde tertio dici poteſt quod ibi erat prohibitio magis generalis: quia erat prohibitum aliquid minui: ⁊ non erat preciſe, ⁊ ſimpliciter prohibita aliena- 11
tio [11]. Quarto dici poteſt quod ibi illa prohibitio erat ad tempus pendente dilatione ad deliberãdum: ⁊ natura dilationis eſt, vt illa pendente nihil innouetur. Et predicta cõcluſio limi-
a tatur non habere locum in arduis, [a] in quibus conſenſus capituli requiritur: vt Abbas dicit poſt Jnno. ⁊ alios: ⁊ idẽ Ang. in l. ſi. ff. quod cuiuſqꝫ vniuer. Lap. in d. alleg. xlix. ⁊ Roman. in conſi. cclxix. circa primum. in iij. dubio. cum ſimi. vt per Moder. hic. Et adde quod idem videtur in Papa, vt not. Bal. in l. cum multa. C. de bo. que lib. vbi dicit quod Papa non poteſt ardua expedire ſine conſenſu cardinalium. Sed tamen in con-
12 trarium eſt communis opinio, vt dixi in rub. de conſtitu. [12] Et iſta limitatio reſtringitur, quando ardua adducuntur per viã
b petitorij. Secus ſi agatur poſſeſſorio [b]: quia iudicium poſſeſſo-
13 rium arduum non reputatur [13]: vt not. Rot. ſo. deci. de offic. archi. in antiquis. ⁊ ſimpliciter Moder. ſequuntur. adde Barto. in l. admonendi. col. penult. verſic. ſed aduertendum. de iureiurando. vbi tenet quod cauſa dicatur parua, quando contenditur de poſſeſſione rei minimi pretij, per ca, que habentur in l. j. C. ſi de momen. poſſeſſ. fuer. app. Et hoc pro notabili dicto ponit Mat. in ij. not. Sed tamen iſta concluſio videtur dubitabilis: quia non videtur parui momenti contentio poſſeſſionis: quia quandoqꝫ poſſeſſio trahit ad ſe proprietatem. d. ca. ſi a ſede. de prebend. in vj. facit quod not. Bartol. in l. j. §. non autem. ff. de bonorum poſſeſſ. ſecundum tab. per gloſ. xij. q. v. in c. illud. ⁊ quia magnum eſt commodum poſſeſſionis. §. retinende. inſti. de interdic. cum ſimi. vt per Moder. in c. ex literis. de prebend. And. Sicu. in c. j. de proba. ⁊ reaſſumunt Moder. in l. j. ff. ſolut. matrimo. Non obſtat l. j. C. ſi de mo. poſſ. quia quod ibi non appelletur, non eſt ex eo ꝙ agatur de modico preiudicio, vt not. Bald. ibi, in l. j. in iiij. oppo. Et hoc patet, quia etiam in cauſis
9 minimis appellari poteſt. l. in maioribus. C. de app. † Secundo Abb. concludit ꝙ vbi bona monaſterij ſunt omnino diſtincta inter abbatem ⁊ conuentum, tunc nõ agit abbas pro rebus conuentus, nec econtra, per tex. hic in fi. Et iſta concluſio limitatur non habere locum in epiſcopo, qui agere poteſt pro rebus capituli diuiſis. ⁊ ita dicit Anto. de But. hic, ver. aliter vero. Moder. tamen reprobant iſtam limitationem in c. nonnulli. §. j. ſ. eod. quia doctores indiſtincte dicunt quod coniunctio ſpiritualis non facit quod vnus agat pro altero, vt per gloſſ. ⁊ docto. in c. cum M. de conſtitu. Sed poteſt reſponderi ꝙ illud habet locum in coniunctione ſpirituali ſimpliciter, prout conſideratur in canonicis: vt per gloſſ. ⁊ docto. in d. c. cum M. ſecus videtur in epiſcopo, qui maiorem videtur habere coniunctionem cum capitulo: argu. c. nouit. de his, que fiunt a prela. ⁊ quod not. per glo. in cle. ſi. de rebus eccle. non alien. ⁊ quod not. Cald. in conſi. xj. in tit. de feu. cum ſimil. vt dixi in d. c. cum M. in glo. j. verſi. tertia concluſio. Et iſtam limitationem etiam tenet Jmo. hic, in verſi. item aduerte. ¶ Jn quarta queſtione cõ-
14 cluſio Abb. eſt [14], ꝙ ſolus prelatus poteſt procuratorem conſtituere, etiam ante litem conteſtatam. Et idem concludit Bald. contra gloſſ. ibi, in l. j. ff. de procur. cum ſimi. vt tradunt Mod. hic. Et eſt regula, quam ponit Jnno. in cap. cum J. ⁊ A. ſ. de re iudicat. quod ille, qui agere poteſt, pariter procuratorem con-
15 ſtituere poſſit [15]. ⁊ not. Bald. in filiofamilias, beneficiato in l. ſi filiusfamilias. in princ. ff. de procur. ⁊ probatur in c. ſi. de iudic. in vj. vbi Pet. de Ancha. not. illum tex. ⁊ idem tradit Barto. in l. ſeruos. ff. de alimen. ⁊ ciba. leg. cum ſimil. vt tradunt Modern. in dicto c. cum J. ⁊ A. Et huic concluſioni non obſtãt text. in c. j. de procu. vbi ſubſcriptio clericorum requiritur: quia illa ſubſcriptio non requiritur ad ſubſtantiam actus, ſed ad maiorem

probationem propter malitiam episcopi, qui negauit prius se cõstituisse procuratorem. Et predicta conclusio limitatur, ẜm Abb. hic, non habere locum, quãdo prelatus vellet generalem administratorem constituere: quia non potest, nisi esset clericus. de quo dicendum est vt dixi in c. ij. de iudi. in j. q. extra glo. Et secundum istam conclusionem declaratur tex. in l. j. in prin. ff. de procu. dum ibi dicitur ꝙ procurator mandato domini cõstituitur. Nam intelligitur, vel alterius, qui sit loco domini, quantum ad administrationem, vt est tutor. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emp. & limitatur, vt tradunt Mod. in d. c. cum J. & A. ¶ In quinta questione quia Abbas se remittit, nõ insisto. ¶ In sexta questione Abbas concludit quod prelatus ratificare possit gesta per capitulum. Et Moderni sequuntur allegando rationem, que fuit Alexan. in l. si quis mihi bona. in §. iussum. de acquir. hered. facit quod not. Abb. in consi. lxxxix. ex themate proposito. lib. ij. Inno. in c. j. de his, que fiunt a prela. & not. Mathesi. in not. cliij. nota quod si minor. cum simi. vt dixi in c. que in ecclesiarum. in v. not. de const. facit text. in c. cura. de iure patro. in c. quod sicut. de elec. Et predicta conclusio habet locum, vbi agitur de cõsensu: secus vbi authoritas requiritur,
16 que in ipso actu debet interuenire[16], vt Ab. hic dicit per l. obligari. §. tutor. de autho. tuto. Et hoc limitatur dupliciter. Primo, nisi authoritas requiratur per viam cõfirmationis: vt per Alex. in d. §. iussum. Secundo, nisi requiratur ad executionem actus: vt not. Bal. in l. ij. C. de ser. reipu. ma. Alex. & Are. in d. §. iussum. ¶ In septima questione Abbas concludit contra gl. quod capitulum litigare possit cum prelato absque curatore. & idem tenet Spec. in tit. de synd. §. j. glo. v. q. ij. c. fi. & no. Abb. per illum tex. in c. cum super. in j. not. de offic. delega. ¶ In vltima questione cõclusio Abb. est, quod illud, quod dicitur hic de ab-
17 bate, habeat locum in alijs prelatis, per rationem[17] tex. & adde tex. in c. cum illorum. & glo. ibi in verb. abbatem. de sent. excom. facit text. in c. ex parte. & ibi Abb. in iij. not. de postu. not. in c. ex parte. de accus. Et idem in commendatario, ẜm Abb. in c. querelam. de elec. & ibi Abb. in j. nota. quia liberam habet admini-
18 strationem: ideo locare potest[18]. Cal. consi. viij. in ti. de loc. & no. in c. nemo deinceps. de elec. in c. si constiterit. de accu. & vide late Pau. ne sed. vac. in iij. q. ij. partis.

¶ Additiones.

a ¶ Tutorem. Adde dicta per Soci. in l. legatum. in j. col. circa fi. ff. de leg. j. vbi voluit ꝙ de tutore ad prelatum non sit bonum arguere: quia est maior authoritas prelati: ꝙ tutoris: cuius tamen contrarium videtur sentire Dy. in cap. delictum persone. de regul. iuris. in vj.

b ¶ Coniunctos. Adde quod prelatus non solum alere potest coniunctos pauperes de bonis ecclesie, sed etiam potest de eisdem bonis salua conscientia dotare sororem suam, vel aliã consanguineam inopem. ita voluit Abb. notanter in ca. peruenit. de arb. in ver. nota secundo argumentum quod notandum est contra prelatos nostri temporis qui potius in alendis canibus quam in pauperes consanguineos reditus suorum beneficiorum erogant. Hiero. Sig.

1 ¶ Et capitulo. Vide eundem j. eo. c. in fi. versi. circa ij. q.
2 ¶ Conueniri. Adde que ponit idem Dec. in c. sua. in j. not. de appel. Alex. in l. neq; impubes. ff. de in ius voc. de quo disputat Dec. in consi. ccccxlix. visis duobus. versic. tertio contra executionem tam in pupillo quam in adulto.
3 ¶ Capituli. De hoc est tex. in c. j. de preb. lib. vj. & ibi Domi.
4 ¶ Negligentia. Si quidem magna negligentia, dolo comparatur vt declarat Dec. in d. ca. j. in viij. not. de appel. in cap. fin. autem. nu. 4. j. eod.
5 ¶ Dominus. Idem in Abb. & prelatis voluit Spec. in titu. de iura. calum. §. iij. versi. quid si aliquid. nu. 2. & quicquid possidet de iuribus monasterij dicitur possidere nomine ecclesie. Belamer. consi. ij. versic. & quia ex actis, & an sit huius administrator, Bald. in c. auditis. nu. 16. de prescrip. & quid iuris habeat in ecclesijs sibi datis a Papa vel ab episcopo Inno. in c. pastoralis. de dona. nu. 2. & id iuris habet in bonis monasterij ꝙ monachus. Car. Alex. in c. ij. lxix. dist.
6 ¶ Ecclesie. Et potest res ecclesie cõcedere consanguineis suis ad tempus, puta in emphyteusim ad secundam vel tertiam generationem, non autem in perpetuum: secus si non consanguineis. Bar. in aut. quibuscunq;. C. de sac. sanc. eccle.
7 ¶ Administratione. Et ꝙ equiparentur vide Jas. in titu. qui feu. da. poss. nu. 6. Alua. ibi §. j. nu. 9. vbi dicit hoc verum in temporalibus: secus in spiritualibus.
8 ¶ Religiosorum. Adde cle. j. & ibi Card. de reb. eccl. non alien. in cle. j. §. j. de magi. Soc. in consi. xxix. in princ. lib. j.
9 ¶ Trãsferatur. Adde Dec. in c. cum accessissent. nu. 50. de con

stitu. facit quod voluit Bald. in l. neminem. versi. extra gloss. C. de sacrosanc. eccle.
10 ¶ Conuertere. Adde Car. in cle. j. in j. oppo. de sup. negl. prel. Imo. in cle. quia regulares. nu. 24. eo. tit. potest etiam prelatus pati vt monachus ad tempus habeat certos reditus glo. in l. Lucius. §. tres. in verb. de omni. ff. ad Trebel.
11 ¶ Alienatio. Vide in proposito eũdẽ in c. causam que. de iudi.
12 ¶ De constit. Vide que ibi addidi, & vide Mod. in l. placet. in j. not. C. de sacrosanc. eccle.
13 ¶ Reputatur. Adde Jo. Cro. in l. si constante. ff. so. matrimo. Soc. in l. rem que nobis. in vij. q. versic. & in l. hac causa. ff. de acquir. poss. Jas. in l. admonendi. de iureiurã. Dec. in c. causam. in fi. cum seq. de iud. in c. de appellationibus. in fi. de app. in consi. lvj. in princ. & in consi. cxxxvj. in fi. & dicit Deci. in d. c. causam. ꝙ licet ita hic tenuerit, reperit tamen postea Curti. qui ita tenet in dicta l. admonendi.
14 ¶ Abbatis est. Adde Deci. Tholosan. lxxix. Item fuit quesitum, & ibi in additio.
15 ¶ Possit. De hac regula vide late Dec. in ca. intelleximus. de iud. vbi limitat quando quis agit nomine proprio non nomine alieno.
16 ¶ Interuenire. Vide Jas. in l. vniuersa. in fi. C. de preci. Impe. offer. Bal. in c. j. de alie. feu. pater. Gemin. in c. susceptum. de rescrip. lib. vj. doc. in c. cum omnes. de cõsue. Jo. Cro. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure.
17 ¶ Rationem. Et non est mirum: quia venit appellatione prelatorum, Dec. in c. ij. in ij. not. de iudi. & ibi Ripa nu. 30. Bonif. de vitali. in cle. j. nu. 3. de sup. negl. prela. And. Sicu. in clement. j. numer. 6. de rescrip.
18 ¶ Locare potest. Et quod possit locare ad firmam, Ancha. in c. ex literis. de iure patro. nu. 1. & an decimas, Anch. in c. ad hec. de deci. nu. 3. & an possit locare monacho, Bonifa. de Vitali. in cle. j. nu. 106. de excess. prela. Sil. Ald.

a ¶ Arduis. Inn. Dec. in c. causam que. j. de indi. Bellame. deci. dcxcvj. Pau. Cast. consi. xxxv. lib. j.
b ¶ Possessorio. Contra sentit Dec. & bene. [redacted]

1 ¶ Vicariorum quot sunt genera.
2 Commode viuere, & sine penuria, qualiter differunt.
3 Litere ad beneficia sunt multiplices.
4 Causa impulsiua cessante, cessat dispositio ĩ materia bñficiali.
5 Prebẽda an veniat appellatione beneficij in materia larga. 6.
7 Impetrans literas ad beneficia, an debeat facere mentionem de patrimonio.
8 Clerici an licite possint viuere de reditibus beneficiorum, si habeant sufficiens patrimonium.

Ostulasti. ¶ Not. primo ẜm Abb. ꝙ vicariorum quidam
1 sunt perpetui, & quidam temporales[1], vt hic colligitur, & in c. extirpande. §. qui vero. de prebend. vbi Abb. in v. not. & not. Card. in cle. j. in iij. q. de offi. vi. & idem Abb. in c. G. perpetuus. in princ. de fi. instr. Et perpetuus dicitur, quia persona ecclesie cum authoritate episcopi cum certa portione constitutus est: vt per gl. in c. fi. de off. vica. & non potest expelli sine iusta causa: vt not. gl. per illum tex. in c. ad hec. eod. tit. de off. vic. Et de istis perpetuis idem indicatur, quod de rectore principali vt hic, & in cle. j. de off. vic. & in c. constitutus. & in c. Michael. de fil. presb. & per gl. not. in cle. j. in verb. sacerdotum. & Card. ibi in viij. q. de off. vica. & quod idem Card. tradit in cle. dudum. §. verum. xxij. q. de sepul. Pe. de Peru. in secũda parte. vbi loquitur de quarta parochialium, in iiij. c. circa fi. in tracta. de quarta canonica.
a Tẽporales vero vicarij[a] dicuntur, qui ad tempus constituuntur: vt quia rector ecclesie impeditus sit ad tempus, & in locum eius vicarium ponit: vt in c. peruenit. el ij. de app. & in c. cum ex eo. de elec. in vj. & in c. nemo deinceps. de elec. in vj. & in not. casu tradit Bald. in consil. xxxiiij. factum, super quo. circa fi. libro ij. Proprie tamen vicarij dicuntur perpetui, non temporales: & appellatione vicarij, in dubio de perpetuo intelligitur: vt no. Abb. post Vincen. & Ant. de Butr. in d. c. G. perpetuus. de fide instru. Sed hoc dictum, quod alij sequuntur, videtur dubitabile: quia vicarius dicitur, qui alterius vices gerit. Et hoc in tẽporali proprie videtur habere locum, qui potest remoueri. Nõ sic videtur in perpetuo: quia dicitur habere ius in re, & remoueri non potest: vt per glo. in d. c. ad hec. de off. vic. & quia de vicarijs perpetuis idem indicatur, quod de rectoribus principalibus, vt supra dictum est. Et ideo iura, quando loquuntur de perpetuis, hoc exprimunt: vt hic, ibi: perpetuo vicario, etiam in c.

in c.extirpande.§.qui vero. ibi: perpetuum habeat vicarium. Talis enim expressio non videtur facta sine ministerio:⁊ ideo videtur proprie ꝙ appellatione vicarij intelligatur de temporali, qui removeri potest: ⁊ talis simpliciter vicarius dicitur, perpetuus vero secūdum quid: quia appellatur vicarius perpetuus,⁊ in effectu magis accedit ad naturam rectoris principalis, per ea,que supra dicta sunt. ⁊ ideo absolute non dicitur vicarius.Ex his infertur ſm Abb.ꝙ iste text.qui loquitur de vicario perpetuo,non habet locum in vicario episcopi,qui removeri potest ad voluntatem episcopi:vt per glo.in clemē.⁊ si principalis.in verb.electionem.de rescrip.⁊ in cle.si.de procur. ⁊ not.Host.in summa de offi.vic.§.in quibus.versi.sed nūquid. ⁊ Domi.in c.j.de off.vic.in vj.Et in quolibet vicario ꝙ revocari possit,no.Bald.per illum text.in l.solent.in ver.sicut.de off. procon.⁊ legat.Et propter hoc etiam Abb.infert ꝙ in vicario episcopi non habeat locum.c.de multa.§.de preb.vbi Abb.idē
2 tenet in quinta conclusione.¶†Secundo no.ibi:commode sustentari.ꝙ tex. dicit commode,⁊ non dicit,sine penuria[2]. nam ista inter se differunt,vt per glos.in c.vnico,de statu regu.in vj. que dicit ꝙ absqꝫ penuria quis dicitur vivere cum xxv. florenis,⁊ tamen commode non dicitur posse vivere cum centum.⁊ illam glo.doc.sequuntur,⁊ Abb.⁊ Mod.hic,⁊ idem Abb.in c. j.de inst.Sed advertendum est,quia talis differentia non pro
a batur[a] iure,⁊ in contrarium facit text.in d.c.j.de institu.vbi dicitur sine penuria.⁊ in eodem casu loquitur text.in c.cum M. §.de constitu.Et dicit competenter.ergo coniungendo dicta iura,competenter,⁊ absqꝫ penuria,parificantur:ergo idem de verbo commode,quia commode,⁊ competenter,pro eodem po
3 nuntur,vt hic.¶†Tertio nota ꝙ litere ad beneficia quedam dicuntur in forma communi,que etiam alijs modis nominantur:⁊ quedam dicuntur gratiose,vt per Abb.hic: ⁊ de literis gratiosis quedam cōceduntur in forma,dignum arbitramur: vt per Rotam in l.deci.de conces.prebend.in antiquis.⁊ idem Rota in eod.titu.xij.deci.in novis.Et in literis ad lites etiam varie forme,habentur,in forma cōquestus,⁊ in forma literarū ea,que de bonis: vt per Innocen.⁊ docto.in c.episcopi.de reb.
4 eccle.non alienan.¶†Quarto nota ibi:de levi non scribimus. ꝙ surreptio vitiat literas,nedū quando fuit causa finalis gratie,sed etiam si fuit causa impulsiva:vt quia Papa concessisset cessante surreptione,sed non ita de levi:⁊ sic surreptio non fuit causa finalis.Ex quo infertur secundum Abb.ꝙ cessante causa impulsiva in materia beneficiali,etiam cessat dispositio.Et
3 ita sequuntur posteriores hic[3].Sed circa istam conclusionem considerandum est ꝙ si remota causa impulsiva gratia trahatur ad alium casum non expressum,verum est ꝙ cessante causa impulsiva,que limitat gratiam in vno casu,non haberet locū in alio casu c.susceptum.de rescri.in.vj.c.cui de non.de preb.in vj.Sed si cessante causa impulsiva gratia remaneret in eodem casu,non videtur ꝙ gratia vitietur propter defectū cause impulsive:quia sufficit ꝙ Papa omnino fuisset concessurus: vt probatur in c.dudum.de preb.in vj.ibi:nihilominus gratiose daremus: satis est ꝙ causa non retraxisset Papam.Non ob
4 stat text.hic:[4]qꝛ erat hic defectus in causa finali: ⁊ Papa hic verisimiliter nullo modo literas dedisset pro secundo beneficio,ex quo primum erat sufficiens,vt colligitur ibi:pro habente beneficij competentis subsidiū,de levi non scribimus,id est, non solemus scribere,quin faciamus de primo mentionem.Et
5 sic non probatur illud,quod Abbas dicit:⁊ in contrarium facit quod supra dictum est.¶†In glo.conclusio Abb.⁊ Mod.
5 est,quod appellatione beneficij ecclesiastici largo modo veniat prebenda:[5]vt not.in c.j.de reg.iur.in vj.in cle.auditor.vbi glo. de rescri.⁊ in c.quamvis.el ij.de preben.in vj.facit tex.in c.in nostra.§.eo.cum simi.vt per Moder.hic.ad idem glo.in.c.j.de re
6 rum permu.in sexto.¶†Secunda conclusio est,quod in materia stricta appellatione beneficij non venit prebēda,vt tradūt Innocen.⁊ docto.in c.fina.de preben.Et hoc limitatur,nisi dicatur de beneficio competenti:quia tunc etiam de prebenda cū canonicatu intelligitur:vt est tex.in c.pro illorum.de prebē.Et in his late insistunt Moder.hic.Sed advertēdum est,quia non largo modo,vt glo.⁊ doct.dicunt,sed proprie appellatione beneficij,prebende,⁊ maiora beneficia comprehenduntur:quia beneficium est genus.c.tua.de ver.signi.ergo omnes species comprehendit,⁊ quidem proprie:quia talis est natura generis: vt not.Bald.in l.ij.C.de iure aur.annu.⁊ quia plus, ⁊ minus non differunt specie.l.si.ff.de fun.instruc.Non obstant iura,in quibus probari videtur ꝙ sub nomine beneficij non comprehendatur beneficium curatum:vt in c.cum in illis.in princi.de preben.in sexto.nec etiam beneficium,quod habeat dignitatem:vt habetur in c.fina.de preben.quia in iuribus prealleg.non negatur quin de proprietate sermonis,⁊ de vi verborum talia beneficia comprehendantur,sed in illis casibus receditur a proprietate verborum propter intētionem summi pontificis.Et istud est quod illa iura faciunt vim in intentione summi pontificis. d.c.fina.ibi:intentio nostra,⁊ in dicto c.cum in illis.in princip. ibi:intentionis nostre nequaquam existit:quia dispositio indefinita non equipollet vniversali,quādo est diversa ratio:vt no. per Dyn.in rub.de regu.iur.⁊ not.Barto.in l.si pluribus.de legatis secundo.Secundo non videtur verum ꝙ in materia stricta,prout est quando mandatur provideri de beneficio,non cō prebendatur prebenda:quia in contrarium est text.in dicto c. pro illorum.de preben.Nec obstat responsio doctorum ꝙ ideo ibi illud sit,quia dictum fuit de competēti beneficio : quia hoc semper intelligitur,etiam si mandatur simpliciter provideri de beneficio:quia de competenti intelligitur:vt est text.in c.ij. de suppl.negl.prela.facit glo.hic,in verbo,competenter.⁊ in c.
7 cum adeo.s.hoc titu.⁊ in c.conquerente.de cle.non resi.¶†In glo.fina.Abb.infert ad duas questiones.Prima est,an in literis ad beneficia debeat fieri mentio de patrimonio.Et in effectu Abb.cōcludit ꝙ quantum ad validitatem literarum non est opus facere mentionem de patrimonio,⁊ hoc sive sint litere gratie,sive iustitie:quia de hoc non opponitur in vim dilatorie:vt Abb.post Ioan.And.⁊ alios hic dicit.Sed ad merita cause opponi potest in literis,que sunt de iustitia:secus in gratio[redacted] Abb.in effectu hic.Sed advertendum est,quia in li te[redacted],etiam si videtur opus esse ꝙ opponatur,quia litere,que sunt de iustitia,secundum ius commune servari debent pro pauperibus secundum earum naturam.Unde si quis habet patrimonium,episcopus illi providere non debet,dato ꝙ non opponatur.In literis gratiosis etiam conclusio doctorū non est vera simpliciter,sed pendet a questione sequen.de qua
8 statim dicam.¶†In ij.q.Abb.concludit post alios, quos re
b fert,ꝙ licite clerici[b] vivere possint de reditibus beneficiorum,
6 licet abūdent patrimonio.[6]⁊ idem latius Abb.tradit in disp. Titius clericus.in iiij.dubio.⁊ in.c.episcopus.de preb.cum si. vt per Moder.hic ⁊ idem late Andr.Sicu.in tracta.de prest. Car.in vj.q.princi.Et ista conclusio fundatur potissime in duobus.Primo in illo generali dicto,Qui altari servit,de altari vivere debet.c.cum secundum.de preb.Ista enim ratio militat etiam in clericis abundantibus patrimonio:⁊ quia stipendia dantur secundum merita clericorum.c.penulti.j.q.ij.⁊ qꝛ text. ibi dicit,omnes clerici.ergo in illa vniversali omnes includit, sive divites,sive pauperes sint,vt Abbas concludit in disputatione supra allegata.Et licet cum istis rationibus transeant posteriores hic,⁊ in d.c.episcopus.tamen efficaciter non vrgēt. Nam primo illa ratio.Qui altari servit,de altari vivere debet.intelligitur de pauperibus,vt ipse Abb.hic dicit,per text. vbi est casus,in c.sacerdos.j.q.ij.Nec obstat responsio Abb.ꝙ illud esset in primitiva ecclesia:quia respondetur ꝙ hoc postea mutatum nullibi reperitur,⁊ text.in c.cum secundum.qui hoc simpliciter dicit,intelligitur secundum iura antiqua.arg. l.non est novum.ff.de legib.Non obstat text.in dicto c.fin.dum dicit ꝙ stipendia tribuuntur secundum meritum:quia hoc intelligitur de clericis pauperibus.Et ad hoc facit ille text.dum dicit,secundum ordinationem canonum.Postremo non obstat ille text.in illa vniversali,dum dicit,omnes:quia cum superiori anno ille text.in publica disputatione Padue adduceretur,responsum fuit ꝙ illa dictio,omnes,intelligeretur de habilibus,⁊ sic de pauperibus.Et fuit ista responsio,quam tradit And.Sicu.in dicto tracta.de prestan.Cardin.in vj.q.Ego autem in illa disputatione aliud verum ⁊ naturale responsum dedi,quod etiam adversarij negare non potuerunt.Dicebam enim illam dictionem,omnes,vniversaliter accipi secundum eius naturam : sed aliter accipitur quam Abbas dicat.Nam clericos,de quibus loquitur,qualificare debet hoc modo,videlicet,omnes clerici,scilicet maiores,⁊ minores.Alij enim clerici maiores sunt,alij minores.c.cum tibi.de verborum significa. Et quod Abbas dicit,non placet,dum inquit, omnes clerici: ergo divites,⁊ pauperes:quia divitie clericos nō qualificant. Si dicatur,omnes clerici:ergo nigri , ⁊ albi.Talis nanqꝫ sensus non bene consonat.Intelligendum igitur est,vt dixi,omnes clerici.scilicet maiores,⁊ minores,sive in sacris,sive in minoribus ordinibus.Et pro isto intellectu bene facit tex.ille dū inquit,quod omnes clerici accipiunt stipendia secundum meritum:quia maiora maioribus,⁊ minora minoribus clericis stipendia debentur.

¶Additiones.

a ¶Vicarij.Quod etiam vicarij temporales dicantur qui serviūt in locum absentiū,vide per Card.in cle.j.in princ.de offi. vicar.⁊ quid sit vicarius,⁊ quot sint vicariorum genera, vide per Car.ibidem in versi.secundo quero.in versic.tertio quero.

⁊ late per Fely.hic. Hier.Sig.

1 ¶ Temporales. Adde Deci.in c.peruenit.§.de appel.

2 ¶ Penuria. Hoc idem dixit in c.peruenit.§.de appel. in vlti. not.in c.cum M.§.de constitu.in j.notab.⁊ in consi.cccccl.v.vbi plura circa hoc.

3 ¶ Posteriores hic. Hoc idem tradit Dec.in ca. cum cessante. in j.not.de app.Old.in consi.cclvj.in prin.

4 ¶ Textus hic. Hec responsio euitari potest: quia imo ex verbis Pape constat quod poterat esse quod concessisset, sed non ita de leui.

5 ¶ Prebenda. Adde Dec.in l.actus legitimi.in fi.ff.de reg.iu. ⁊ in rub.§.eod.tit.

6 ¶ Patrimonio. Et ita alias cõsului Ferrarie, allegabã Inn. in c.episcopus.de preb.⁊ Fel.in c.ex literis.de constit. Joan.de Ligna.in cle.gratie.de rescrip.Archi.⁊ Ugo.in c.clericos.j.q. ij.Nic.de Ubald.in trac.de.success.ab inte.cle.versi.vltimo quero beneficiatus. Siluest.Ald.

a ¶ Non probatur. Idem Dec.§.de app.c.peruenit.ij.not.vlt.⁊ de preb.c.de monachis.consi.cccccl.v.quãuis.Fran.Rip.c.cum M.nu.20.§.de consti.aliter sentiat.

b ¶ Clerici. Arch.c.clericos.j.q.ij.Jo.de Ligna.Card.Flor.cle. gratie.de rescrip.Nico.de Ubal.de success.ab intest.cler.versic. vltimo quero.dixi in consue.Parisi.§.clj. [redacted].

¶ De consuetudine. Rubrica.

1 Consuetudo est ius non scriptum.3.
2 Consuetudo, stylus, vsus, ⁊ prescriptio, qualiter differunt.
4 Uerba, consuetus, ⁊ solitus, qualiter differunt.

Rubrica ista continuatur, vt per Abba.post alios hic. Ex qua continuatione habetur, ꝙ
1 † consuetudo ius non scriptum appellatur, vt probatur in §.constat.in §.ex non scripto.inst.de iure natu.in c.consuetudo.§.cum itaq;.j.dist. Et ista conclusio ampliatur, vt etiam procedat, si
a consuetudo in scriptis [a] redigatur: q;
B per hoc non desinit esse consuetudo [B]: vt no.Bar.in l.de qui-
1 bus.versi.sed nunquid.⁊ per l.imo.ff.de legi. Et quia scriptura non inducit aliquid noui, sed solum probat.l.cum res.C.de probat.l.contrahitur.de pigno.⁊ idem tenet Barto.in l.ij.in princ. ff.de vulg.⁊ pup.substit.cum simi.vt tradit ibi Alex.⁊ idem sequitur Anto.de But.in c.fin.§.eod.Ange.Aret.in d.§.ex non
b scripto. Moder. [b] tamen hic Papie scribentes in dicta l.ij.in princ.tenẽt contra Bar.per illum tex.cum ibi not.vbi patet, ꝙ pupillaris substitutio fuit moribus, ⁊ consuetudine introducta: tamen quia cum noua forma redacta est in scriptis, de iure ciuili dicitur.l.ius autem ciuile.ff.de iust.⁊ iure. Sed aduerten
2 dum est [2]: quia ista ratio respicit particulariter dispositionem. d.l.ij. vbi consuetudo per scripturam alteratur. Et non videtur impugnare dictum Barto.qui generaliter loquitur, quando consuetudo simpliciter in scriptis redigitur, ita ꝙ consuetudo precedens non alteratur. Ulterius tamen contra Bart. videtur text.in d.§.cum itaque.in c.consuetudo.j.dist. dum ibi absolute dicitur: que in scriptis redacta est, cõstitutio vocatur, que in scriptis redacta non est, consuetudo appellatur. Et hoc idẽ ratione comprobatur: quia in consuetudine cõsensus tacitus consideratur.l.de quibus.ff.de legi.sed per scripturam consensus expressus habetur, quia scriptura loquitur.epistola, inter claras.C.de summa trini.ibi: quod scripture loquũtur. Ad ista etiam responderi potest, ꝙ haberent locum a principio,
3 quando nondum est formata consuetudo [3]: quia tunc ex scriptura argueretur, quod esset constitutio, ⁊ non consuetudo: ⁊ isto casu non loquitur Bartol. secus videtur, quando fuit consuetudo introducta, que postea in scriptis redigit, prout Bar. dicit. ¶ Et resoluendo, concludamus veram esse opinionem Barto.prout ipse loquitur, per rationem suam: quia scriptura nõ inducit factum, sed quod factum est, probat in d.l. cum res. Et scriptura in isto casu videtur facta ad faciliorem probationem.l.contrahitur.ff.de pigno. Et ad hoc bene facit, quia cum de natura consuetudinis sit, quod in ea non requiratur scriptura.d.l.imo.⁊ d.§.ex non scripto.si facta sit scriptura de consuetudine, in dubio videtur facta ad probationem, ita vt natura consuetudinis non alteratur: vt in simili casu not.Sali.in l. contractus.C.de fide instrumen.cum simil.vt tradit Aretin.in consilio clx.longa est.in secundo dubio. Et ibi ex pluribus concludit, quod licet inter partes agatur quod de contractu emptionis scriptura conficiatur, non per hoc contractus dicitur
4 celebrari in scriptis [4], sed illa scriptura simpliciter ad faciliorem probationem requisita videtur.d.l.contrahitur.ff.de pig. Et videmus etiam quod testamentum nuncupatiue factũ dicitur, licet in scriptis redigatur: vt no.in §.fina.institu.de testament.⁊ tradit Specu.in titu.de instrumen.editio. §.vt autem. ⁊ facit quod not. Pau.de Castr.per illum tex.in l.posthumus. in princ.ff.de iniusto rupto.⁊ in l.filius, qui patri.de vulg.⁊ pupilla.⁊ quod no.per gloss.notab.l.qui se patris.C.vnde liberi.⁊ quod ibi Alex. Et ista conclusio Barto.vt dixi, procedit prout ipse loquitur, quando consuetudo, que formata est in scriptis redigitur: secus autem esset a principio, per supra dicta.⁊ not. Barto.in dicta l.de quibus.versic.sed iuxta premissa quero. in repetit. Secundo limitatur procedere, quando in scriptis simpliciter redigitur: secus si aliquid addatur, vel detrahatur: vt not.in l.ij.ff.de vulga.substitut. Tertio limitatur, nisi constaret de mente scribentis, quod voluisset legem condere: vt quia in
5 scriptura dicatur. Statuimus [5] ⁊c.vt est tex.in c.ij.de prebend. in vj.not.Barto.in dicta l.de quibus.versicu.item queritur. in repe. Ultimo limitatur, vt habeat locum, quando consuetudo redigitur in scriptis in loco, vbi consuetudo viget: secus si in alio loco: vt probatur in cap.fina.de clandest.despon. ¶ Et ad supra dicta notandum est, quod essentialis differentia inter cõ
B stitutionem ⁊ consuetudinem [B], non est scripti ad non scriptũ; sed taciti ad expressum.l.de quibus.ff.de legib. Et licet iura videantur ponere talem differentiam scripti ad non scriptum. d.§.ex non scripto.⁊ d.§.cum itaque. habuerunt respectum ad communem contingentiam: quia plerunque in constitutionibus scriptura interuenit, ⁊ non in consuetudine. Sed ista differentia non est essentialis.vt dicit Anto.de Butr.in capi.fin.de consuetudi. in fine. Et fuit ista opinio Petri Ultramontani, quam Bartol.reprobat in l.ij.versicul.secundo quero.C.que sit longa consuetud. Et ibi tenet quod imo non scriptum sit de esse consuetudinis: ⁊ istud videtur verum a principio in consuetudine introducenda: quia si scriptura interueniret, non esset consuetudo, quia expressum haberet consensum, sed postea quã esset formata consuetudo, bene potest redigi in scriptis ad faciliorem probationem: ⁊ tunc illa scriptura non alterat consuetudinem, vt dixi: ⁊ not.Barto.in l.de quibus.in versic.quero nunquid.in lectura, ⁊ in repetit.versicu. sed iuxta predicta quero.
2 ¶ † Expeditis his, que ad continuationem pertinent, ad declarationem tituli premittendum est, quod cõsuetudo, de qua loquitur iste titulus, a prescriptione, a stylo, ⁊ ab vsu distinguitur. Et primo de prescriptione colligitur ex diuersitate titulorum de consuetudine, ⁊ de prescriptionibus.argument.l.si idẽ. C.de codicill. Et in effectu inter consuetudinem ⁊ prescriptionem differentia est, quia consuetudo est circa mores, ⁊ respicit ius publicum, quod alicui priuato tantum non appropriatur, sed prescriptio est rerum, quia agitur de rebus, vel iuribus alicui priuato acquirendis: vt not.Pau.de Cast.post Bal. quem ibi refert in l.cum de consuetudine.ff.de legibus.⁊ idem Bald. in cap.fina.in versicu.querunt docto.§.eodem.⁊ ibi Anton.de But.versicu.dico substantialem differentiam.⁊ not.Bartol.in l.ij.versicul.deinde quero.C.que sit longa consuetudo.⁊ in l.de quibus.in repet.ff.de legib.Ange.Aret.in §.ex non scripto.institu.de iure natura. Et ideo consuetudo respectu prescriptionis fauorabilis est, quia respicit ius publicum, ⁊ extẽditur: ipsa vero prescriptio odiosa est, ⁊ restringitur: vt not.Ant.de But. post Innoc.in cap.dilecto.de officio archid.⁊ in c.fina.versicu. ex his concluditur.§.eodem.Bal.in l.de quibus.ff.de legib.vbi allegat Innoc.in dicto cap.dilecto.⁊ idem Card.in clement.j. in vj.quest.de supplend.negligent.prelatorum. Unde quod dicitur in capi.j.de prescriptio.in vj.de titulo, qui in prescriptione ibi requiritur, illud non habet locum in cõsuetudine: vt no. Domi.post Archidiac.ibi, in secunda oppositio.Ange.in l.de quibus.Bald.in titulo de pace Constantie.versicul.⁊ nota hic expressum.⁊ Alex.an.in consilio cxxiiij. super primo quesito.libro quarto.⁊ dixi in consi.cxxxiiij.viso puncto. Secundo, etiam
c stylus differt [c] a consuetudine: nam licet quandoque pro eodem ponantur stylus, ⁊ consuetudo, vt in cap.quam graui.de crimine falsi.tamen proprie differunt: quia consuetudo, de qua iste titulus loquitur, generalis est: stylus vero est particularis persone, vel alicuius officij, ⁊ respicit scripturam, ⁊ ordinem
6 procedendi [6]: vt notat Bart.in d.l.de quibus.in repetitione. versicu.vltra hoc quero.⁊ Alberic.ibi, in versicu. in quo autem differunt.⁊ de hoc not.Angel.Areti.in dicto §.ex non scripto. versicul.quero quid de stylo.Joan.And.in cap.fina.§.eodem.⁊ ibi Anton.de Butr.qui notabiliter dicit quod in tali stylo cursus temporis non requiritur, sicut in consuetudine, ⁊ quod talis

lis stylus non arctat, sicut consuetudo, sed solum declarat men
tem scribentis. Sed contra ista dicta Anto. de But. facit, quia
D stylus curie D c facit ius 7: vt not. Abb. per illum textum in c.
c ex literis. in penul. notab. de constitutionib. & in cap. bone. el pri
7 mo. de postulat. prelatorum. vt stylus sacri palatij dicitur esse
ius, licet proueniat ex facto: vt notant Rot. in decisio. xvj. eod.
ti. in antiquis. Et stylus vnius principis idem operatur, quod
consuetudo: vt tradit Alexan. in consi. xxxix. visis. libro iij. Bre
uiter resoluendo, distinguendum est, quod aut loquimur de sty
lo eius, qui habet potestatem legis condende: & habent locum
que supra proxime allegata sunt. Aut loquimur in eo, qui non
habet potestatem legis condende: & videtur procedere dictum
Anto. de Butr. quia talis stylus non arctat, nec videtur requi
rere cursum temporis. Et ideo magistratus non potest per sty
lum suum aliquid introducere contra ius commune: vt notat
Alexand. qui alios refert in consi. xxxvj. viso themate. in fi. lib.
ij. Tertio, etiam vsus a cõsuetudine distinguitur: quia vsus so-
nat in factum, & consuetudo in ius: & vsus videtur causa consue
tudinis, non tamen immediata, sed mediata: quia ex vsu vo-
luntas tacita colligitur, ex qua immediate consuetudo induci
tur: vt not. Barto. in l. de quibus. in lectura. in fin. ff. de legib. &
in l. ij. in versic. de iure quero. C. que sit longa consuetudo. & no.
Anton. de Butr. & Imo. in cap. cum consuetudinis. in prin. de
consuetud. & tradit Corneus Peru. in consi. lxxxix. visis actis.
3 circa finem. libro primo. ¶ † His premissis, quia hic tractatur
de consuetudine, queritur quid sit consuetudo. Et Abbas in ef
fectu videtur approbare diffinitionem, in qua residet Bartol.
in dicta l. de quibus. in lectura. & idem Bartol. in l. ij. in j. quest.
C. que sit longa consuetudo. Et talis diffinitio communiter ap
8 probatur [8], vt Angel. de Aret. concludit in §. ex non scripto.
Breuiter tamen etiam placet diffinitio Isidori, quam Abbas
primo hic refert, vt dicamus, quod est quoddam ius moribus
vtentium institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex:
vt cap. consuetudo. prima distinctio. in princ. Et reperio quod
istam opinionem Bartol. sequitur in dicta l. de quibus. in lect.
vbi illam declarat, & ibi reprobat diffinitionem, quam in lectu
ra posuit. & Abbas hic sequitur, vt dictũ est. Et monetur Bar.
quia dum in ea dicitur, de moribus totius populi, vel maioris
partis: non videtur comprehendi consuetudo alicuius capitu
li vel collegij. Sed responderi potest quod illa verba, totius
populi, vel maioris partis: sunt posita ex abundanti, vt patet
in diffinitione Isidori, quam ipse Barto. ibi sequitur. Et ideo
quod ex abundanti dictum est, non habet vitiare. l. testamenta.
C. de testament. & quia in diffinitione non est opus exprimere
causam efficientem, vt dixi in rub. de probat. Et dum Abbas
videtur impugnare diffinitionem Ioan. And. quia quando-
que etiam consuetudo inducitur ab his, qui non habent pote-
statem legis condende: responderi potest quod diffinitio Ioã.
Andr. procedit secundum communem regulam. & Abbas hic
non meminit quod ipse hoc modo saluauit diffinitionem Iu-
dicij ab impugnatione Cardinalis: vt per eum habetur in ru
brica de iudicijs. ¶ Vltimo in ista rubrica notandum est, diffe
9 rentiam esse inter verbum, consuetus, & solitus [9]: nam ad hoc
vt quis dicatur consuetus aliquid facere, plures actus requi-
runtur: vt notatur in l. iij. C. de episcop. audien. & in l. j. C. que sit
longa consuetudo. sed verbum, solitus, etiam in vno actu veri-
ficatur: vt not. Bartol. per illum text. in l. Mela. versicul. sed si
alimenta. ff. de alimen. & cibar. legat. vbi si testator reliquit ali-
cui alimenta, que in vita eius prestabat, intelligitur, prout te-
stator erat solitus prestare tempore mortis: & si vario modo
prestitit, vltima prestatio alimentorum attenditur. Unde di-
cit ibi Barto. quod illud dicitur, solitum prestari, quod tãtum
vna vice prestitum est. & idem dicit Barto. in l. prima. in versic.
secundo quero. C. quomodo & quando iudex. & Paul. de Castr.
ibi dicit quod hoc dictum Barto. communiter tenetur: & sequi
tur Ange. Aret. in §. ex non scripto. in fin. Alexand. in consi. v.
si vera sunt. libro quinto. & Corneus Perusi. in consil. xxviij. in
hac constitutione. in fine. libro tertio. Sed istud dictum, quod
o omnes sequuntur, nunquam o mihi placuit [10]: quia rationi na
10 turali repugnare videtur. Nam quod semel fit, raro fieri dici-
11 tur. l. ex his [11]. & l. nam ad ea. ff. de legibus. & in l. fina. §. sed quia
ibi semel, & non sepius. C. de iure deliberan. & ad idem est tex. in
l. fina. ff. de bonis autho. iud. poss. Et reperio Bald. qui in ter-
minis contra Barto. tenet in l. item lapilli. versicu. octauo que-
ritur. ff. de rerum diuisio. vbi inquit quod illa verba, solito cur
su non verificantur in vno actu. & ibi respondet ad textum in
dicta l. Mela. prout inferius dicam. Et hoc idem videtur vel-
le Bal. in l. binos. in fin. C. de aduo. diuer. iudi. Et ad hoc facit.
quia pro eodem ponitur consuetus, & solitus: vt colligitur in l.
sed Iulianus. §. fina. ff. ad Macedonianum. ibi: ad eam quan-
titatem, quam pater solebat administrare. Et in simili casu di
citur, vsque ad modum, quem dominus ei prestare consuene-
rat. in l. iij. §. proinde. ff. de in rem verso. & facit tex. cum glo. in l.
fistulas. §. frumenta. ff. de contrahen. emptio. & in l. naturalem.
§. Pauonum. ff. de acquirend. rerum dominio. ibi: ex consue-
tudine solent. & in cap. prout. de dolo & contuma. ibi: solita ma-
litia recusari. & quod dicitur in l. iij. §. finali. ff. de eo, quod certo
loco. de illo, qui solebat merces comparare, & de solito fenera-
ri: vt per gloss. in l. cum allegas. C. de vsuris. Nam ista in vno a-
ctu non videntur verificari: vt per gloss. in l. j. in princip. ff. de
tribut. & notat Bartol. in l. legatis. ff. de legatis ij. Et certe hoc
negaret nullus, nisi esset text. in dicta l. Mela. Unde tota vis
est in respondendo ad illum textum. Bal. in dicta l. item lapil
li. respondet quod loquitur in testatore, qui potest mutare con
suetudinem vnico actu: & quod ibi magis consideratur ani-
mus, quam factum. Sed ista responsio non satisfacit: quia ibi
non constat de ista voluntate testatoris. Unde in dubio verba
testatoris intelliguntur secundum proprietatem verborum. l.
non aliter. ff. de legatis tertio. Et ideo ad illum textum aliter
responderi potest: quia dum ibi dicitur quod vltima prestatio
alimentorum attenditur: non exprimitur de vnica prestatio-
12 ne, sed intelligitur secundum precedẽtia [12], videlicet de vltima
e prestatione solita [e], que quidem nõ in vno actu, sed in pluribus
verificatur: sicut si dicatur, quod vltima cõsuetudo inspicitur:
quo casu intelligitur quod illa consuetudo vltima pluribus a-
ctibus inducta sit: vt notat Bald. in l. binos. in fin. Quid enim,
si toto tempore vite sue testator vno modo alimenta prestitis-
set, & nouissime alio modo tantum semel prestiterit? Certe nul
lo modo videtur dicendum quod illa verba: que solitus erat
prestare: referantur ad illam vnicam prestationem, contra il-
lud, quod alias semper obseruatum fuit per predicta. De que
stione, quam Abbas prosequitur in compromisso, ne idem se-
pius repetatur, me remitto ad ea, que scripsi in capi. licet cau-
sam. de proba. in ij. notab.

¶ Additiones.

A ¶ Consuetudo. Quod consuetudo non alteretur licet rediga
tur in scriptis, tenuit etiam idem Decius in rub. de consti. in j.
lec. in ver. iiij. respondetur quod illa.
B ¶ Consuetudinem. Adde eundem Decium post alios in ru-
brica de constitu. in prima lectu. in versi. sed dic quod illa diffe-
rentia. vbi etiam dixit quod differentia scripture que est inter
legem & consuetudinem procedit habito respectu ad commu-
nem contingentiam: sed dempta scriptura nihilominus lex a
consuetudine differt vti tacitum ab expresso.
C ¶ Differt. Quod stylus a consuetudine differat, & qualiter, vi
de etiam per eundem Decium in consi. xj. & vide Pau. de Ca-
stro in l. j. in princip. C. de sacrosan. eccle. vbi dixit quod stylus a
consuetudine differt tanquam species a genere.
D ¶ Curie. Quod stylus curie faciat ius, vide per Areti. in di-
cto cap. ex literis. de constitut. & vide per Card. in consil. xxx. in
ver. & idem not. & in tantum hoc procedit quod rescriptum im
petratum deuians a communi stylo curie presumitur surre-
ptitium. cap. quam graui. de crimi. falsi. Et priuilegium impe-
tratum contra stylum curie est nullum. vide gloss. in ca. causam
que. el ij. de testib. & est glo. vlt. Hier. Sig.

1 ¶ Consuetudo. Adde Decium in cap. questioni. in primo no.
de appellatio.
2 ¶ Aduertendum est. Vide Ro. cum Curt. hic qui videtur
damnare Dec. hic.
3 ¶ Consuetudo, Hanc responsionem cõuellit hic Rocus cur.
in princip. ostendens quod est contra text. in §. constat. ibi ius
quo vtimur, & contra d. §. cum itaque. vide omnino, quia est co
lorata responsio.
4 ¶ In scriptis, Ita consuluit Paulus de Castro in consilio
lij. libro secundo. tria sunt. And. Sicul. in rubrica de emptione
& venditione.
5 ¶ Statuimus. Est enim verbum, statuimus, noui iuris pro-
mulgatorium. Dec. in cap. iij. numero 26. & ibi addidi supra de
rescriptis.
6 ¶ Procedendi. Idem in consi. xj. & in c. ex literis. in vij. not. s.
de rescript. vbi addidi plura, vide ibi.
7 ¶ Facit ius. Adde Fely. in c. ij. in versi. stylus curie. de rescr. &
Dec. in c. ex literis. in vij. not. s. de rescr. quod intellige verum,
quando stylus est solum interpretatiuus, non quando est con-
tra ius commune, vt declarat Socin. in consi. cclx. in causa. lib.
ij. & declarat hic Rocus in iiij. q. versic. stylus autem.
8 ¶ Approbatur. De hac definitione & alijs, vide late Rocum
hic, in j. questione.
9 ¶ Solitus. De hac differentia vide eundem in c. auaritie. de

preb.in consi.iiij.vbi tenet cum Bar.licet idem teneat in l.certi conditio.§.si minus.in iiij.no.ff.si cer.pet.And.Sic.in c.Pisanis.de resti.spo.& ꝙ solitum in vno actu verificatur,vide Dec. in consi.cccxxij.in fi.& quid importet verbum solitus,in bulla pape.Are.in consi.vij.& quando bona dicantur solita infeudari. Dec.in consi.ccccxlj.in fi.& solitus fenerari ex quot actib⁹ & quomodo dicatur,Jas.in consi.cliij.in iiij.funda.lib.iiij.in prin.

10 ¶ Placuit.Veritas videt ꝙ tradit hic Roc.videlicet verbū solitus sit, aptum comprehendere vnam ex plurib.vicib.& verificari possit in vna,vel pluribus,vt tradit hic.

11 ¶ L.ex his.Non obstat hoc si verbum,solitus,generale sit,vt dicit Rocus qui respondet ad omnia adducta per Dec.hic.

12 ¶ Precedentia.Verba illa eam prestationem sequendam que nouissima fuit,excludunt hanc responsionem vt ponderat hic Rocus in v.q. Sil.Ald.

a ¶ Scriptio.Idem Aret.l.moribus.de vulg.& pup.Claud.de Seyssel.in Spec.feudorum.de origine feu.Franci.Purpu.l.j. nu.55.si cer.pet.dixi in proe.consuet.Parisi.

b ¶ Mod.Scilicet Jas.in d.l.ij.nu.10.quem videtur sequi Rocus Cur.in repet.huius rub.Sed verior est opinio Decij,licet Sil.Aldob.Jas.discipulus Rocho magis adhereat.

c ¶ Stylus curie.Dec.s.de const.c.ex literis.nu.6.consi.dcxcix. dixi in consu.Parisi.in proemio.

d ¶ Nunquam.Et merito,idem Dec.l.certi condictio.§.si nummos.ff.si cer.pe.quicquid dicat Dec.consi.iiij.adde Dec.consi. ccxxij.consi.cccxlj.Jas.consi.cliij.lib.iiij.

e ¶ Solita.Et bene,quamuis Roc.Cur.in repe.huius rub.q.v. Dec.reprehendat per quedam leuia:quibus Dec.bene respondet in l.certi condictio.§.si nūmos.nu.6.in fi.ff.si cer.pe.

1 ¶ Consuetudo remittens solennitatem in alienatione bonorum ecclesie,an valeat.
2 Quid in consuetudine, quod absentes percipiant fructus beneficiorum in absentia.
3 Consuetudo,que infert grauamen ecclesijs,non valet.

Onsuetudines.Sūmatur vt per Abb.hic. ¶ Primo nota ꝙ ꝯsuetudo, que inducit grauamen ecclesijs,non valet.facit tex.in ca.grauem.in c.nouerit.de sent.excom.in c.cum causa.de re iud.& per istum tex.Abb.infert hic cōtra quosdam rusticos,qui nolebant soluere decimas,nisi prius haberent ab ecclesia certas libras carnium secundum antiquam consuetudinem loci.& ista illatio Abb. videtur procedere, quando talis consuetudo esset multum grauosa ecclesie,prout glo.hic dicit,& Abb.in fi.hic:alias secus videtur. & ad hec bene facit quod notabiliter voluit Fede.in consil.clv.quero an laici.vbi concludit valere consuetudinem quod presbyter debeat certa die dare parochianis candelas de cera alba:
1 quia talis consuetudo est modicū preiudicialis.Secundo† per
1 istum [1] tex.Abb.infert post Jo.And.ibi,in c.cum causa. de re
A iud.non valere consuetudinem,que remittit solennitatem [A] re-
2 quisitam in alienatione bonorum ecclesie [2].& idē Abb.in c.nulli.de reb.eccl.non alie.& no.Bal.in auth. hoc ius porrectum. C. de sac.san.eccl.cum si.vt late Mod.tradunt in d.c.cum causa.&
2 Alex.in consi.v.si vera sunt.lib.v.† Tertio per istum tex.Abb. post Host.& alios,in c.cum omnes.de consti.infert,ꝙ non valet consuetudo, ꝙ quis percipere possit fructus beneficiorum in
B absentia,non ponendo vicarium [B],quia esset onerosa ecclesie [3].
3 Et hoc maxime haberet locum in curatis beneficijs:vt no.Archid.in c.sacerdotibus.xxxj.dist.& Domi.in c.fi.de rescr.in glo. in verb.fructibus.cum si.vt dixi in d.c.cum omnes.in posterio
3 ribus scriptis.† Modo regula istius capituli limitatur non procedere, quando consuetudo non esset multum grauosa, vt gl.hic dicit,& Abb.in fi.hic,& Fed.in consi.clv.supra alleg.& idē Abb.tradit in consi.lxxij.circa primum.lib.j.& idē dicit Jmol. in c.j.de his,que fiunt a prela.Secundo non procedit in consuetudine tanti temporis, cuius initij memoria non esset in con-
4 trarium:quia valet talis consuetudo,licet onerosa sit [4]:vt not. Bal.in c.j.in prin.versi.quero quanto tempore.qui feu.da.poss. & idem tenet Card.in cle.ij.de rebus eccl.non alie.in viij.q.& ibi restringit hoc,nisi talis consuetudo esset expresse reprobata in aliquo casu particulari,per tex.ibi,in fi.& ad hoc videtur tex.in c.j.de consue.in vj.Tertio non habet locum,quando consuetudo esset onerosa ecclesie respectu pene,que deberet applicari ecclesie,quia valeret consuetudo:vt in not.casu Abbas scribit in consi.lxxij.s.allega.vbi concludit valere consuetudinem,quod propter canonem non solutum, emphyteuta ecclesie iure suo nō priuetur:quia hoc habet equitatem, quam ecclesia pre alijs obseruare debet.c.suam.de pe.& idem tenet Jo.de Ana.in cōsi. lxxiiij. videndum est.Et hoc bene procedit in consuetudine, prout isti loquuntur.Tali ratione idem esset in statuto : secus autem esset in rescripto:quia nō valet rescriptum pape quod emphyteuta non soluendo non incidat in commissum: vt notabiliter Bal.dicit in l.fi.a te.in versi.& no.C.de pac. inter emp. & vend.Et sic potentius videtur ius consuetudinis,& constitutionis,quam rescripti:vt dixi in c.fi.de const.& in rub.eod. titu. in posterioribus scriptis.Quarto limitatur procedere,quādo agitur de preiudicio ecclesie: secus si de preiudicio successoris in beneficio:vt in notabili questione tradit Joā.And.in regu. nemo plus.quem Abb.hic refert,de reg.iur.in vj.& idem Abb. in c.cum in officijs.in fi.de testa.¶ Secundo not.principaliter hic, quod ad officium superioris iudicis ecclesiastici, spectat remouere consuetudines onerosas ecclesie.& facit iste text. pro dicto Jo.And.in c.fi.de immu.eccle.in vj.vbi inquit quod iudex ecclesiasticus potest compellere statuentes ad declarandū quod statutum onerosum non intelligatur pro clericis, vel ecclesijs.Et pari ratione idem est de consuetudine:vt not. Jmo. hic.quod dictum Joā.And.in d.c.fi.sequitur Domi.ibi,col.ij. Bal.in l.iubemus.in ij.not.C.de sac.san.eccle.& Pe.de Anchs. in regu.ea,que.in xxv.q.de regul.iur.in vj.De questione,quam Abb.hic prosequitur in bonis patrimonij clericorum, dicendum est vt dixi in c.ecclesia sancte Marie.de consti.

¶ Additiones.

A ¶ Solennitatem.Adde tamen ꝙ si consuetudo esset ꝙ in alienatione bonorum ecclesie non seruaretur solennitas a iure requisita, quando alienatio fit in fauorem & in vtilitatem ecclesie,talis consuetudo bene valeret,per nota.per Ro.in consilio cccxvj.incip.circa propositam consultationem.in ver.tertio q. vbi voluit ꝙ iudicium assumptum per minorem sine authoritate sui tutoris vel curatoris : ita demum sit validum, si sit sibi vtile: preterea istud in proprijs terminis volunt doctores inter quos Dec.in c.que in ecclesiarum.in ver.addatis tamen.s. de const.vbi volunt ꝙ alienatio bonorum ecclesie sine solennitate valeat,quando talis alienatio est vtilis ipsi ecclesie. si igitur hoc est de iure,a fortiori tali casu valebit consuetudo.

B ¶ Vicarium.Adde eundem Dec.in c.cum omnes.in ij. lectu. de consti.in ver. secundo ꝙ talis consuetudo.vbi plus dixit,ꝙ etiam ꝙ quis poneret vicarium in beneficio,non valeret talis consuetudo:cuius contrarium videtur hic velle. Hier.Sig.

1 ¶ Secundo.Jmo & que inducere posset vt puta si extet cōsuetudo ꝙ quoties episcopus ad ecclesiam aliquam accedat, debeat splēdide procurari,ea enim consuetudo onerosa esse posset eo sepius visitante, ideo damnatur Host.in summa hoc titu.§.fin.in fine.

2 ¶ Ecclesie.Dicit Rocus Cur.in c.fi.versi.ex premissa conclusione.eodem titul.quod non videt.hanc differentiam inter casum Fede.& Abb.& Alex.declarat.pro hac tamen distinctione quam facit hic Dec.videtur decisio Cardi.hic in fi.qui eodem modo distinguit.

3 ¶ Ecclesie.Jntellige de solennitate canonum non de solennitate iuris ciuilis, quia ea non ligat vt declarat Decius in capit.ecclesia sancte Marie.de constitutio. versicul. ex qua conclusione vbi addidi de quo vide Bertrand. consilio cliij.numero 10.libro ij.

4 ¶ Onerosa sit.Declara vt per Abb.in c.quia vero.§.extirpande.versic.quo ad secundum.de prebend.in repe.Fel.in d.c.cum omnis.in gloss.fina. Sil.Ald.

1 ¶ Postulatio prelatorum quid sit.3.
2 Jllegitime natus postulari debet,cum eligi non possit.
4 Electio confirmatur,& postulatio admittitur.
5 Mandatum eligendi extenditur ad confirmationem.
6 Nominatio dupliciter consideratur.

Jrca continuationem Abbatis videndum est quod dixi in rub.s.de rescript. Et dum Abb. hic dicit ꝙ iste titulus ponitur ante titulū de electione:quia innititur gratie.Andr.Sicu. hic arguit in contrarium,ꝙ tit.de elec. que fundatur in iure communi, & est remedium ordinarium,prius poni debuisset,quia ius potentius videtur,argu.l. eius militis.§.militia missus.ff.de testa.milit. Sed responderi potest quod prouisio,que plerunque fit a summo pontifice per postula

postulationem, reputatur dignior: quia maior ille dicitur, qui
dignitatem consequitur a summo pontifice. capit. per tuas. de
maio. & obedien. c. cum in distribuendis. de temp. or. cum simil.
vt dixi in c. clerici. de iudic. Et ista ratione titulus de off. deleg.
ponitur ante titulum de off. ord. De quo tamen dicendum est,
vt dixi in rub. de off. deleg. Et quantum ad propositum alia ra
tio concurrit, propter quam iste titulus premittitur, quia po-
stulatio est preparatoria, & ordinatur ad futuram electionem.
c. innotuit. j. de elec. not. per gloss. fi. hic, & in c. in causis. de elect.
Idcirco ista rubrica prius ponitur: quia preparatoria premit-
ti debent: vt late dixi in rub. j. de iudic. in princ. Nec obstat si di
catur ꝙ attenta tali ratione prius dicendum etiam fuisset de
transla. episco. quia illa etiam fit per postulationem. c. fi. j. eod.
Nam ad hoc responderi potest, ꝙ in translatione alia ratio vi-
detur: quia non agitur de creando nouam dignitatem, sicut in
postulatione vel electione. Trãslatio enim presupponit digni
tatem creatam, & acquisitam: quia quod non est, transferri non
potest: arg. l. si seruum. ff. de act. empt. Ideo competenti ordine
prius ponitur de postu. prela. & de electione: quibus medijs no-
1 ua dignitas creatur. † Secundo calcando vestigia Abb. postu
latio prelatorum, secundum eum, diffinitur ꝙ sit gratia quedã
facta a superiore de promouendo aliquem ad prelationem, ad
quam de iure communi propter aliquod impedimentum eli-
gi non poterat. & idem in effectu tradit Hosti. in summa eo. tit.
in princi. Primo enim dicitur gratia, quia talis postulatio de
gratia admittitur. c. bone. el j. c. postulationem. j. eo. & in c. cupiẽ
tes. §. deniqꝫ. de elec. in vj. Et talis gratia quandoqꝫ generali-
ter, quandoqꝫ specialiter consideratur: vt no. per glo. in d. §. de
niqꝫ. in verbo gratia. & no. Abb. in d. c. postulationem. & in cap.
scriptum. vers. primus casus. j. de elec. Anto. de But. in c. fin. in
versi. viij. j. eod. & Cardi. in cle. auditor. in x. q. de rescri. Et quia
postulatio in effectu dispensationem continet, videtur conside
randum esse, an dispensatio sit debita, & necessaria: vt no. in ca.
exposuisti. de preb. & in c. vt constitueretur. 50. distin. & dixi post
Abb. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. Secundo dicitur
ꝙ postulatio fit a superiore: quia, vt dixi, continet dispensatio-
nem: ideo debet peti ab illo superiore: qui in tali defectu dispẽ-
sare potest: vt no. per glo. in c. fi. in ver. permissione. j. eod. & in c.
indemnitatibus. in princ. in ver. eligatur. de elect. in vj. Tertio
dicitur, ad prelationem, ista diffinitio restringitur ad prelatio
nem: quia prelati proprie dicuntur, qui habent iurisdictionem:
vt no. per Abb. in c. decernimus. de iudi. cum simi. vt dixi ibi in
glo. fi. Et in istis prelatis habentibus iurisdictionem adapta-
tur ratio, que consideratur in continuatione: quia erat dicen-
dum de ministris, quia habent ius reddere, prout sunt proprie
prelati, de quib9 rub. loquitur, & in diffinitione dicitur: in alijs
tamen etiam videtur habere locum postulatio: vt no. in c. j. vbi
2 Inno. & doc. per illum tex. j. de oblig. ad ratioc. † Quarto dici-
tur, propter aliquod impedimentum. Hoc intelligitur de im-
pedimento, in quo non sit peccatum, vt quia sit illegitime na-
tus, qui eligi non potest, sed postulari debet. c. innotuit. de elec.
& in eo, qui esset in minoribus ordinibus, vel haberet defectum
etatis, vt per glo. in c. fi. j. eo. Secus si esset criminosus, quia si-
cut eligi non potest, pariter nec postulari. ca. j. j. eod. Et de ho-
micida, & alijs pluribus no. Joan. And. in c. fi. j. eod. Et etiam
quando sine vitio esset omnino intelligibilis, tunc etiam postu
lari non potest, vt est bigamus, vel mutilatus: vt per Jo. And.
3 in d. c. fi. † Quinto, & vltimo dicitur, qui eligi non poterat: quia
si eligi potuisset, postulari non potest, nec debet: vt not. Abb.
hic, circa fi. & in c. fi. post glo. & not. in c. vnico. eod. titul. lib. vj. Et
ex predictis differentia colligitur inter electionem & postula-
tionem. & latius declarat Abb. hic, & facit text. in c. Osius. §. sed
aliud. lxj. dist. vbi dicitur ꝙ aliud est postulari, aliud eligi: & col
ligitur ex diuersitate nominum, & titulorum, argu. l. si idem. C.
4 de codic. † Unde electio confirmatur, & postulatio admittitur:
vt Abb. dicit in c. scriptum. de elect. Illa enim admissio habet
vim confirmationis: vt per gloss. in c. fin. de elec. in vj. & videbi-
mus post Abb. in c. j. j. eo. Et complures differentias inter po-
stulationem & electionem ponit Anto. de But. in c. fina. j. eod.
Et ibi etiam prosequitur plura, in quibus conueniunt: & quan-
do est eadem ratio, valet argumentum de electione ad postula
tionem: vt per gloss. in c. j. j. eod. in ver. priuare. & in c. si postquã.
in ver. prouisione. de elec. in vj. & in c. fi. in glo. ij. eodem tit. in vj.
5 & not. Abb. in c. quia propter. in ij. q. de elec. † Et ideo mandatũ
eligendi ad postulationem extenditur. glo. in c. in causis. inver
sic. postulatio. de elec. & in c. nullus. in ver. ciuitatis. lxj. dist. & in
c. licet. viij. qõ. j. in gloss. j. Postremo ad declarationem tituli, &
1 predictorum, notandum est ꝙ postulatio est duplex [1]: quedam
solennis dicitur, que fit ab eo, qui dispensare potest. Alia non
solennis, que petitur ab eo, qui non habet potestatem dispen-
sandi, sed eius consensus pro suo interesse requiritur: prout est
quando consensus Abbatis in promotione alicuius religiosi
postulatur, iuxta c. si religiosus. de elect. in vj. & ita Abb. decla-
rat in c. j. j. eod. & in c. quia propter. in ij. q. de elec. & ad hoc facit
glo. ij. in c. fi. de elect. in vj. Et quod dictum est de postulatione,
idem videtur in nominatione: quia quasi pro eodem ponũtur
postulatio & nominatio: vt no. per glo. fin. in c. bone. el j. j. eod. ti.
6 Abb. ibi in vlt. not. dicit † ꝙ nominatio etiam consideratur du
2 pliciter [2]. Prima est solennis, quando duo, vel tres de capitu-
lo proponuntur Pape, & petitur ꝙ Papa prouideat de vno
illorum. Non solennis illa dicitur, quando quis ante quã fiat
scriptura, nominatur inter canonicos, tanquam bonus, & suffi
ciens: & illa nominatio nullum ius tribuit, sed solum preponi-
tur in collegio, si placet. cap. quod sicut. de elec. vbi etiam Abb.
latius declarat in primo notab. & idem Host. in eodem titul. in
summa, in §. si quis postulandus sit. in fi. & Hostien. ibi, & Abb.
in loco preallegato, ponunt differentiam inter postulationem
& nominationem.

¶ Additiones.

1 ¶ Duplex. Hoc idem late tradit Cesar Lamber. in tract. de
iure patro. in xij. articu. j. q. princ. j. part. ij. lib.
2 ¶ Dupliciter, Triplicem esse nominationem tradit idem Ce
sar Lambert. vbi supra. Siluest. Ald.

1 ☞ Difficile est plures in vnum conuenire.
2 Actus capituli fieri debent a congregatis simul in vno loco.
3 Eligentes possunt sibi locum eligere pro facienda electione.
4 Locus in electione etiam pontificis non est de substantia.
5 Gratia postulandi fieri debet a capitulo nomine discrepante.
6 Ignorantia, contra quam est presumptio in contrarium, iura
mento probari non potest.
7 Abbas potest esse procurator pro ecclesia cathedrali.
8 Heredes dicuntur pij, implentes voluntatem testatoris in
eo, quod de iure scripto non debent.
9 Dictio quasi, non exprimit veritatem.
10 Interrogatus, qui respondere tenetur, si non respõdet, an ha-
beatur pro confitente in suum preiudicium.
11 Contumacia procuratoris quando noceat domino.
12 Confessio tacita, que insurgit ex non responsione, contrarium
probando reuocari potest.
13 Procurator vnus ex pluribus confiteri potest in preiudicium
domini, quando insolidum datus est.
14 Confessio, que est sub vno, & eodem cõstructu verborum, potest
pro parte acceptari, & pro parte recusari.
15 Uerbum sufficit, importat quod nihil aliud requiratur.
16 Constitutio singulorum auribus intimari non debet: secus est
in citatione.
17 Cõstitutio an statim quod est reddita in cõcilio populi liget,
licet non fuerit promulgata.
18 Alternatiua quandoque pro copula ponitur.
19 Constitutio ligat scientem, non expectato lapsu duorum
mensium.
20 Promulgatio constitutionis facit presumptionem scientie.
21 Suffraganei tenentur seruare interdictum, quod seruat eccle
sia metropolitana.
22 Judicis maior est obedientia quam canonis.
23 Prelatus si precipiat sacerdoti existenti in peccato mortali ꝙ
celebret, ille obedire non debet.
24 Uiolans interdictum postulari non potest.
25 Defensor, qui sine mandato comparet, non preiudicat prin-
cipali.
26 Quilibet de prouincia presumitur scire ea, que sunt in pro-
uincia.
27 Sola fama facit probationem, vt interdictum seruetur.
28 Interdictum extenditur etiam ad hęrentes in crimine, &
prestantes auxilium, & fauorem.
29 Excommunicatio an sit pena.
30 Adherentes an comprehendantur in pace inter aliquos fa-
cta. 31. 32.
33 Terra alicuius quandoque dicitur ratione iurisditionis, non
ratione dominij.
34 Genitiuus, an, & quando dominium importet, remissiue.
35 Interpretatio principis est generalis, & in scriptis est redi-
genda. 36.
37 Interpretatio quedam est a cõsuetudine, quedam a iudice. 39.
38 Statutum quandoque quod non valet, a consuetudine inter-
pretatiua confirmatur.
40 Interpretatio quedam est, que fit a doctoribus legẽtibus, que
tamen non est necessaria.
41 Glosse nõ creditur, nisi alleget legẽ, & que sit authoritas glosse.

42 Interpretatio magistralis solum doctoribus est permissa, ⁊ non scholaribus.
43 Communis opinio doctorum excusat in syndicatu iudicantē.
44 Sequens opinionem sui preceptoris excusatur ab expensis.
45 Statutum in vno non habet locum in alio, etiam in materia penali, quando de vno ad alterum peruenitur.
46 Extensio principalis ad antecedens venit per interpretationem extensiuam.
47 Electio ⁊ postulatio fieri potest etiam in loco interdicto.
48 Admissio postulationis operatur ꝙ postulatus eligi possit.
49 Infamia non requiritur ꝙ precedat in inquisitione facienda contra promotum.

a D hec in beato. [a] Summatur, ⁊ diuidi
tur, vt per Abb. hic. Iste modus loquendi se-
penumero reperitur. ¶ In tex. ibi: beato Pe
tro. quia Gregorius antiquas decretales pro
pter earum prolixitatem resecauit, vt dicitur
supra in proemio, ⁊ in memoriam antiquarum, principium il-
larum ponitur propter illos, qui erant illo tempore, ⁊ studue-
rant in antiquis, ⁊ propter glos. antiquas, que principium illa-
rum allegabant: vt dicit Io. And. in c. a nobis. in princ. de iur.
1 patro. ¶ † Primo nota ibi: ⁊ de facili non possetis. sm Andr.
Sicul. ꝙ non est facile plures conuenire in vnum. text. tamen
non dicit hoc, sed ponit casus contingentiam, prout etiam lo-
quitur tex. in d. c. nec nouum. viij. q. j. quem tex. allegat Bal. hic.
1 ⁊ facit tex. in c. nosce. lxiij. dist. Sed dictum in se verum [1] est, per
tex. in l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arbit. vbi de duobus
vel tribus loquitur, ⁊ dicit non facile omnes consentire: a for-
tiori ergo hoc dicendum est in congregatione, vbi maior nu-
merus reperitur: quia naturaliter homines facile dissentiunt.
d. §. principaliter. quia quot capita, tot sententie sunt. c. sicut. in
sacramentis. de consecr. dist. iiij. ⁊ in l. quia poterat. ff. ad Treb.
Et propter difficultatem, que est in non conueniendo simul, di-
citur ꝙ vniuersi consentire non possunt. l. j. §. fi. vbi glo. ff. de ac
quir. poss. in l. j. ff. de lib. vniuer. vbi gloss. facit tex. in l. cum sane.
ff. de his, qui deiecer. ⁊ quod not. Bartol. in l. continuus. §. cum
quis. in fin. ff. de verb. oblig. Et hoc videtur intelligendum, nisi
esset res, que de facili concedi solet, ex eo quod in simili no. Ale
xand. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de lega. j. facit text. in l.
qui cum maior. in princ. ff. de bonis lib. ⁊ in lib. j. §. permittitur.
ff. de aqua quotid. ⁊ esti. sed contra hoc facit tex. in l. j. ff. de lib. v-
niuer. vbi in petendo bonorum possessionem, in qua agitur de
vtilitate vniuersitatis, verisimiliter omnes de facili deberent
consentire: ⁊ tamen ibi dicitur ꝙ consentire non possunt pro-
pter difficultatem. ⁊ idem probatur in d. l. j. §. fin. ff. de acquirē.
2 possess. ¶ † Secundo nota ibi: in vnum locum. ꝙ actus capitu
li debent fieri a congregatis simul in vno loco. ad idem text. in
c. cum terra. j. de elec. in c. cum ecclesia Sutrina. in prin. de cau.
possess. ⁊ propriet. Et tali casu non sufficit habere voluntatem
omnium canonicorū: quia posset haberi particulariter a quoli
2 bet subscribēte in camera [2]. ⁊ hoc non sufficit. sed requiritur cō
sensus omnium, videlicet ꝙ simul consentiant in vno loco: vt
declarat Bal. s. eod. in rub. ⁊ Barto. in l. omnes populi. co. iiij.
ff. de iust. ⁊ iure. cum simi. vt dixi in c. cum omnes. de constit. de-
3 clarando vt ibi dictum fuit. ¶ † Tertio nota secundum Bal.
ꝙ eligentes possunt sibi eligere locum pro electione facienda.
3 ad idem facit tex. in c. cum terra. de elec. in l. quid tamen [3]. §. si ar
biter. ff. de arb. ⁊ in l. pe. in fin. ff. de instit. ⁊ iure. in c. cum episco-
pus. de off. ordin. in vj. Quantum tamen ad electionem, de qua
agitur, videtur ꝙ electio debeat fieri in ecclesia: vt no. per glo.
in d. c. cum terra. ⁊ probatur in c. quod sicut. in princi. j. de elect.
vbi dicitur, quod secundum canonicas sanctiones, si fieri po-
test, in ecclesia electio debet celebrari. facit tex. in c. preceptum.
ij. q. ij. ⁊ xxiij. q. viij. in c. conuenior. ⁊ in c. qua fronte. de appella.
Et ideo electio alibi facta videtur nulla: vt per glos. in c. in no-
mine domini. in ver. in vrbe. xxiij. distin. ⁊ not. Abb. in d. c. quod
sicut. Et quod Bal. hic dicit, intelligendum videtur ꝙ eligen-
tes possunt eligere sibi locum, quando hoc fieret ex causa: vt qr
in ecclesia fieri non posset, d. c. quod sicut. vbi gloss. Abb. tamen
in d. c. cum terra. tenet ꝙ electio facta extra ecclesiam, ⁊ extra lo
cum consuetum non vitietur. Et hoc verius videtur: quia lo-
4 cus non est de substantia electionis [4]. † Unde licet electio pon
4 tificis debeat fieri in palatio. in quo habitabat Papa mortuus.
c. vbi periculum. §. j. ff. de elec. in vj. locus tamen non est de sub-
stantia, secundum communem opi. prout tenent Archi. Ioan.
And. ⁊ Do. in d. c. vbi periculum. §. j. ⁊ ideo videtur, ꝙ in quo-
5 cunqȝ loco facta sit electio, valeat. ¶ † Quarto nota ibi: postu-
lastis. sm Bal. intelligitur, nemine discrepante. ⁊ Andr. Sicu.

sequitur. Et rationem adducit: quia postulatio est actus gra-
tiosus. in c. bone. el j. j. eod. vt s. dictum est. Sed gratia debet fie
ri a capitulo nemine discrepante: vt no. per glo. in c. cū omnes.
de constit. Sed certe ista conclusio videtur contra tex. in c. scri-
ptum. de elec. vbi distinguitur, an postulatio facta sit a duabus
partibus, vel a minori parte. Ergo non videtur necessarium ꝙ
fiat nemine discrepante. Non obstat ꝙ no. per gloss. in d. c. cum
omnes. quia illud dictum non videtur verum, vt dixi in d. c. cū
omnes. Item illud dictum haberet locum, quando capitulum
faceret gratiam, non quando petit, prout in postulatione con-
tingit. ¶ Quinto nota sm Abb. ꝙ non omnino prosunt, que
sufficiunt, sed econtra debuit dicere ꝙ aliqua prosunt, que non
sufficiūt: vt ipse Abb. inferius declarat: ⁊ probatur hoc ibi: nō
sufficit. imo nō proficit. Et hoc exēplificari potest in bonis ope
ribus, que fiunt ab illo, qui est in peccato mortali: nā prosunt,
sed non sufficiunt ad salutem. c. quod quidam. cum gl. j. de pe. ⁊
remiss. ⁊ de pe. dist. iij. in can. si. §. penitentie. vbi glo. in verb. vti-
lis. ⁊ facit tex. de pe. di. j. in c. tres sunt. in ver. prodest. ¶ Sexto
nota ibi. non de facili facultas credendi tribuitur. sm Abb. ꝙ
licet de facili non credatur, quia presumptio est in cōtrarium,
vt hic dicitur. ad idem tex. in c. si. qui mat. accu. poss. ⁊ in c. quod
6 dicitis. xvj. dist. ⁊ per gl. in c. quosdam. de presump. † Non tamē
excluditur quin ignorantiā probare possit, ⁊ admitti debet ad
probandū. Fortior tamen probatio requiritur: qr presumptio
in contrarium est. c. qr verisimile. vbi Ab. de presump. Et ideo
5 tali casu ignorantia non potest probari per iuramentū [5]: vt no.
glo. dicit in c. proposuisti. lxxxij. di. ⁊ no. Abb. in c. pastoralis. de
except. ⁊ Roma. in consi. cccclxxxj. presentis dubitationis. in fi.
Et hoc verum est, nisi agatur de leui preiudicio: vt no. Abb. in
c. quosdā. in fin. de presump. cum si. vt dixi in c. ij. in fi. de constit.
7 ¶ † Septimo no. ꝙ Abb. potest esse procurator pro ecclesia ca
thedrali, ibi per Abb. sancti Petri. ⁊ no. Abb. post Hosti. in c.
sopite. in ij. no. de censib. in c. in nostra. in prin. de procu. ⁊ in c. p
venerabilē. in j. no. j. qui fi. sint leg. ⁊ Fed. in consi. cclxx. quod cle
ricus. Inn. in c. j. in fi. de obli. ad ratio. Et nedū Abb. sed etiam
monachus de licentia Abb. potest esse procurator p amico mo
nasterij: vt est dictū Inn. in c. cū I. ⁊ A. de re iud. ⁊ tradit Rot.
in ij. deci. de procur. in antiquis. cum simi. vt dixi in c. decerni-
mus. de iud. Et casu quo Abb. vel clericus prohiberetur susci-
pere officiū procurationis nō per hoc vitiatur iudiciū: vt not.
Fed. in cōsi. preall. cclxx. cum si. vt late dixi in d. c. decernimus.
¶ Octauo nota ibi: primū preberemus assensum. quod ex istis
verbis practica colligitur ad porrigendum postulationē: nam
concludi debet ꝙ Papa dignetur piū prebere assensum: adeo
ꝙ si postulatio peteret simpliciter, possit reijci: vt dicit Card.
hic, quē And. Sic. refert, qui tamen concludit idem esse, si alia
verba humilia dicat, vel ipso actu cōprehendat: vt quia veniat
capite discooperto ⁊ flexis genibus, vt And. Sicu. dicit. Sed
certe ista humilitas nō sufficeret: quia in qualibet petitione, e-
tiā fundata in iure cōmuni, humilitas ista propter maximam
reuerentiā pontificis adhibetur. Et ideo dicendū est ꝙ ex na-
tura postulationis, etiā simpliciter, hoc satis colligitur, dato
quod nō exprimatur: vt in accusatione falsi intelligitur, ꝙ per
dolum cōmissum fuerit falsum, licet nō exprimatur, ex quo pe-
titur condēnari: vt no. Ang. in l. nec exēplū. C. de fals. ⁊ in simili
casu de furto no. Bar. in l. Aurelius. §. si Sticho. de lib. le. ⁊ ad
tex. hic, de pio assensu, facit tex. in l. fi. §. illo. C. de necess. ser. here.
8 inst. vbi pij † dicuntur heredes. implendo, voluntatē testatoris,
in eo quod de iure scripto non debent. ⁊ facit tex. xxij. q. ij. c. fin.
in fi. ibi. precibus. ⁊ qr populi supplicatione, mortis reuocauit
9 sentētiā. ¶ † Nono nota ibi: quasi pro certo, ꝙ dictio, quasi, hic
non exprimit veritatem. facit text. in l. in suis. vbi Bal. ff. de lib.
⁊ posth. in c. ij. cū gl. de pri. in vj. ⁊ tradit Old. in consil. clv. qr de
forma. in prin. cū si. vt tradunt Mod. in c. gratum. de off. dele. ⁊
dixi ibi. ⁊ idem est de dictione, quodāmodo, vt not. Barto. in l.
pretor. §. j. ff. de eden. cum si. vt Alex. scribit in d. l. in suis. ⁊ in ca-
su isto papa non erat proprie certus de isto negotio: qr simpli-
citer ab alijs intellexerat: quo casu non dicitur certus, qui ab
6 affectione boni viri aliquid intellexit. c. j. de cler. per fal. pmo. [6] ⁊
no. Abb. per illum tex. in c. si sacerdos. de offi. ord. ⁊ facit tex. in
c. si beneficia. de preb. in vj. in glo. ibi, in verb. certiores. ⁊ hoc in-
telligitur, nisi esset talis materia, in qua certitudo haberi non
potest, nisi presumptionibus, puta in filiatione: vt no. Bal. in l.
filium. in gl. fi. ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iu. dicens ꝙ saluatur
testis dicens, scio pro certo ꝙ iste est filius talis. ⁊ facit text. in l.
j. §. debebit. ff. de lib. agn. ⁊ ibi vere filius dicitur ex talibus pre-
sumptionibus, ⁊ coniecturis, cum si. vt dixi in rub. de probat. ⁊
10 facit tex. in l. j. ff. de decr. ab ord. fa. ¶ † Decimo nota sm Abb.
hic, ꝙ interrogatus, qui tenetur respondere, si non respondet
habetur pro confitente in eius preiudicium. Sed aduertēdum
est, quia

est,quia illa verba,nõ negauit,in quibus Abb.facit fundamen
tum,non inferunt quod tacuerit: quia intelligi possunt,quod
hoc nõ confiteretur,⁊ hoc consonat propter excusationẽ,quam
faciebat.Et hoc modo videtur probari hic, quod ille, qui ali-
quas proponit excusationes, ex quo fundatur in excusationi-
bus,non videtur negare:de quo not.in l.non vtiq;. ff.de excep.
⁊ late dixi in c.cum venerabilis.de excep.Dictum Abb.in se ve
rum est,quia qui non respondet,videtur contumax, ⁊ propter
contumaciam pro confitente habetur.l.de etate.§.qui tacuit.ff.
de interrog.actio.c.j.de confes.in vj.l.generaliter.§.his de pre-
sentibus.vbi Bal.C.de reb.cred.⁊ no.Bal.in l.si filius.la.j. ff.de
interroga.actio.⁊ per glo.in l.certum.§.j.ff.de confes.Et hoc e-
tiam habet locum in procuratore,vt Abb.hic dicit,⁊ probatur
11 in d.c.ij.de confes.in vj.†Et quando contumacia procuratoris
7 noceat domino[7],tradit Alexã.in l.iij.de procura.⁊ late Mod.
in c.j.vt lite non contest.⁊ Bart.Vero.in cau.liiij. Cõfessio ta-
men principalis magis preiudicat,quam confessio procurato-
ris:quia confessio principalis facta in vna causa preiudicat in
alia inter easdem personas.vt no. Bal. in l.ij.ver.fallit in con-
b fessione.C.de eden.Secus est in confessione procuratoris[b]: vt
not.per Joan.And.in c.per inquisitionem.de ele.cum si.vt tra
21 dit Alex.in d.l.ij.†Et ad predicta notãdum est,quod illa con-
fessio tacita,que insurgit propter contumaciã non responden
tis,reuocari potest, probando contrarium:vt not. Bal.in l.ij.
§.quod si actor.C.de iura.cal.⁊ not.Pau.de Cast.post Ang.in
l.ij.C.qui testa.fac.poss.cum simil.vt tradit ibi Alex.⁊ Aret. in
consil.cxlvij.visa consultatione.⁊ facit quod not. Bart.in l.ab-
sentem.in fin.ff.de penis.Bart.Vero.in consil.xlj.licet inuitus.
13 ¶†Vndecimo nota quod vnus ex procuratoribus potest cõ-
fiteri in preiudicium domini, secundum Abb.qui hoc intelli-
git,quando sunt dati in solidum:alias secus: vt in c.si duo. de
procur.in vj.vbi gl.⁊ no.Bar.in l.consilio.in fi.ff.de cura.furio.
Non tamen videtur procedere absq; diuinatione quod hic da
ti sint procuratores in solidum, vt Abbas dicit.Vnde magis
placet vt dicamus quod confessio procuratoris hic non noce-
ret,ex quo erant duo procuratores.d.c.si duo. Nec textus, hic
expresse dicit quod confessio talis procuratoris noceret: sed a
summo pontifice allegatur ad maiorem exaggerationẽ,ad cõ-
firmandum q Papa sciebat quasi pro certo,vt in tex.dicitur.
14 ¶ † Duodecimo nota secundum Abb.quod quãdo confessio
est sub eodem verborum constructu, potest pro parte accepta-
ri,⁊ pro parte recusari.Hic enim procurator confitebatur,sal-
tem tacite,quod episcopus non seruasset interdictũ:⁊ ista con-
fessio acceptata fuit,⁊ allegabat excusationem,quia ignorabat
interdictũ:⁊ talis excusatio reijcitur,vt Abb.hic dicit. Et ista
conclusio procedit,quando sunt diuersa facta:alias secus vide
8 tur,vt declarat[8] Bar.in l.Aurelius.§.idem quesijt.ff.de lib.le.
⁊ Abb.in c.bone.el ij.j.eo.cum simil.vt tradit Alexã. in consil.
lxxij.in causa Ludouici.libr.j. Andr.Sicul.in consil.iij.lib.ij.
Vlterius etiam considerandum est quod in casu isto, licet de
eodem facto agatur, tali casu ab eodem facto separari potest:
quia est presumptio in contrarium, quia episcopus presumeba
tur habere notitiam interdicti, cum esset publicatum:quo ca-
su propter talem presumptionem etiam in eodem facto quali-
tas ab ipso facto separari potest:vt no.Bar.in d.§. itẽ quesijt.
cum si.vt Alex.scribit in cõsi.ij.ex narratis in themate.libr.iiij.
Abb.in c.cum venissent.de insti.in c.quia nos.de sponsa. ⁊ late
Soc.tradit in l.j.ff.de vulg. Postremo aduertendum est:quia
supra dicta haberent locum,quando expresse cõfessio facta fuis
set,prout doct.loquuntur in locis s.alleg.secus videtur in isto
casu in tacita confessione,que resultat ex propositione exceptio
nis, prout Abb. loquitur:quia excipiens non videtur fateri.l.
non vtiq;.ff.de excep.c.cum venerabilis.de except.declarando
15 vt late ibi dixi. ¶†Tertio decimo nota q verbum,sufficit,im
9 portat q nihil aliud requiratur:vt Abb.hic declarat[9].allegat
gl.in c.statutum.in verb.canonicis.de rescrip.in vj.vbi Domi.
idem dicit:vt no. Abb.in c.cum locum.in prin.de spon.in c.fin.
de spon.duo.in c.fi.de success.ab intesta.facit tex.in l.j.§.sufficit.
ff.de admi.tuto.in c.sufficit.de consec.dist.j.cum si. Et licet hoc
verbum,sufficit,importet q nihil plus requiratur,non tamen
excludit quin vlterius fieri possit:vt no.per gl.in c.constituisti.
de celeb.missa. Item verbum,sufficit,intelligitur eo respectu,
quo ponitur,gratia exempli,si dicatur, in testamẽto numerus
septem testium sufficit: verum est respectu testium,non tamen
excluduntur alie solennitates, que in testamento requirũtur.
Et de isto verbo,sufficit,vel sufficere,etiam no. Lucas de Pẽ-
16 na in l.iij.C.de diuer.off.lib.xj. ¶†Quartodecimo nota q con
stitutio nõ debet inculcari auribus singulorum, sed satis est q
publicetur:secus est in citatione, que debet nominatim fieri, si
certa sit persona, secus si psona incerta sit:quia potest fieri per
edictum,vt Abb.hic concludit.Et de hoc,quia impertinenter
hic ponitur,dicendũ est,vt habetur in c.fi.vbi tex.de elec. in vj.
cum si.vt tradunt Mod.in c.gratum.de of.dele.⁊ ibi etiã dixi.
17 ¶†Quintodecimo nota ibi:constitutio solenniter editur,aut
publice promulgatur,dum alternatiue tex.loquitur,secundum Abb.
colligitur quod constitutio edita solenniter ligat ante,quã pu
blice promulgetur. Ex quo infert q constitutio edita solenni-
ter in concilio populi,statim ligat,licet promulgata nõ fuerit.
Sed certe istud dictum videtur dubitabile:quia licet solenni-
ter edita fuerit constitutio in concilio,intentio statuentium vi
detur fuisse q liget,non tũc precise,sed post publicationem,se-
cundum naturam constitutionis:ar.tex.not.in l.qui absenti.in
prin.ff.de acqui.poss.Et absurdum esset q qui fuissent in conci
lio,statim obligarentur ad obseruationẽ constitutionis ⁊ non
alij.Non obst.tex.in illa alternatiua aut,quia aliqui libri habẽt
18 copulam.†Et quãdoq; reperitur q alternatiua ponatur pro
copula.l.cum quidam. C.de ver.sig. ⁊ etiam quandoq; ponitur
19 aut,expositiue:vt per gl.in l.pe.ff.de act.em.in princ.¶†Sex-
todecimo nota q constitutio ligat scientem,non expectato la-
10 psu duorum mensium[10]:vt no.per gl.in c.ij.de reb.eccl.nõ alie.
in vj.⁊ idem Abb.inducit istum text.in verb.sufficit.⁊ idem te-
net Abb.in c.ij.de consti.reiecta opi.Anto.de Bu.qui videtur
ibi sentire contrarium.Sed tamen,vt dixi in d.c.pe.opi. Ant.
de But.videtur verior,qui concludit ibi,q constitutio princi-
pis non ligat,etiam scientem, ante lapsum duorum mensium,
per tex.in auth.vt fac.no.consti.vbi dicitur in tex.⁊ rub. valere
constitutionem post duos menses.ergo prius non valet.Et quia,
cum sit taxatum tempus duorum mensium,illud precise atten-
ditur:vt latius dixi in d.c.ij.Non obst.tex.hic in ver. sufficit:quia
respondetur etiam aliter,q dictum sit in d.c.ij. Et consideran
dum est q verbum,sufficit,hic respicit precedentia excludẽdo,
q non debet singulorum auribus inculcari,sed sufficit notitia,
⁊ publicatio:⁊ illa verba solenniter edita, aut publice promul-
gata,copulatiue intelliguntur,vt dixi:quia sola notitia nõ suf
ficit,sed publicatio requiritur:vt no.Bal.in l.vna.§.fi.C.de ca-
du.tol.⁊ ipse Abb.late tradit in consil.xxxv.videtur primo.li.j.
20 cum si.vt dixi in d.c.ij.¶†Septimodecimo nota q promulga
tio constitutionis facit presumptionem scientie. ad idem text.
in c.fi.qui matrimo.accu.poss.cum si.alleg.in glos.Et ideo si de
aliquo sit fama publica in loco,sciẽtia presumitur:vt no.Bart.
in l.is potest.ff.de acquir.here.in l.si cui.§.hisdem.ff.de act. cum
si.vt tradit Alex.in consi.xxxvj.visis.lib.j.⁊ in consi. clxxxvij.in
21 hac causa.lib.ij.⁊ in consi.cxcix.viso.eo.lib.ij. ¶†Decimoocta
uo nota q suffraganei tenentur seruare interdictum, quando
ecclesia metropolitana illud seruat.facit tex.in cle.j.de sen.exc.
vbi religiosi omnes, etiam exempti, tenentur seruare interdi-
ctum, quando ecclesia cathedralis obseruat:quia non debent
membra a suo capite recedere.cap.cum non liceat. de prescrip.
¶Decimonono nota q prelatus debet esse promptus in pu-
niendo inobedientes. Et Paulus Apostolus, quem text. hic
refert,se paratum dicit vlcisci omnem inobediẽtem. xxiij. q.vj.
c.j.xxiiij.q.iij.c.de excommunicationis articulo.⁊ in ca. verita-
tis. de dolo ⁊ contu. Et graue est peccatum non obedire supe-
11 riori suo[11]. lxxxiij.dist.in c.si qui sunt.viij.q.j.in c.sciendum.⁊ in
22 c.ij.de maio.⁊ obed.†Et maior est inobedientia iudicis,q cano
nis:vt no.per glo.in c.dolentes.de celeb.miss.facit tex.in l.Cel-
sus.ff.de arb.⁊ iura prealle.habent locum in casibus,in quibus
quis obedire tenetur, vt quia iustũ sit preceptum: secus si esset
iniustum: vt quia contineret peccatum: nam tunc non debet
quis obedire: quia magis Deo,quam hominibus,parendum
est.in viij.distin.c.que contra.in fi.xj.q.iij.c.si dominus.Et ideo
semper prelato obediendum non est:vt dicitur in c.nõ semper.
in c.si is,qui preest.xj.q.iij.facit quod not.Inno.in c.inquisitio-
12 ni.de sent.excom.vbi Abb.vt dixi in c.si quando.de rescrip.[12] ⁊
23 in consil.clj. †Vnde si prelatus precipiat sacerdoti existenti in
peccato mortali,q celebret, non tenetur obedire: secus si esset
in peccato veniali:quia illud purgatur per illam generalẽ con
fessionem sacerdotis,⁊ per aquam sanctam:vt per gl.in supra-
scriptione sexti,in ver.benedictionem. ⁊ de illis tradit Cardi.
Alex.in c.testamentum.vj.di.circa si.¶Vigesimo nota q ver-
bum, vlcisci, in bonam partem accipitur pro vindicta iuridi-
ca:vt no.Abb.hic:⁊ idem habetur in iuribus s.alleg.addo tex.
in c.j.s.de off.ord.l.j.in fi.C.si ser.ante lib.ad decurio.aspi. lib.x.
ibi:congruenti pena vlciscetur.⁊ no.Bar.per illum tex.in l.de-
uotum.C.de meta.lib.xij.⁊ in no.questione tradit Pau.de Ca.
in l.j.per gloss.ibi.C.de his,quib.vt indig.⁊ Alex. ibi post Gul.
de Cu. ¶Vigesimoprimo nota ibi:nihil obedientia prodesse
videretur, secundum Abb.q pena malorum videtur prodesse bonis:
quia eorum iustitia magis relucet ex pena malorum. Et refert
Theologos,qui dicunt q pater beatus gaudet videre malum

filium in inferno,⁊ econtra.Et ad hoc facit tex.xlv.dist.in c.ve-
24 ra.vbi dicitur ꝙ solent iusti peccatoribus indignari.¶ †Ulti
mo nota ꝙ principaliter hic dicitur ad materiam tituli,ꝙ ille,
qui violat interdictum,non potest postulari,⁊ etiam efficitur
irregularis.c.is,cui.de sent.excom.in vi.⁊ patitur etiam penā,
de qua habetur in c.fi.de exceß.prela.¶ In gloß.j.Abb.decla-
rando glo.dicit ꝙ appellatio non tenuit,quia sine causa inter-
posita fuit,contra c.vt debitus.allegatum in glos.quod tamen
loquitur in appellatione iudiciali.Ideo melius facit text.in c.
bone.de appel.in ca.j.de appel.in vj.dicit etiam Abb.ꝙ viden-
tur recessisse ab appellatione, ex quo postea vnanimiter postu
lauerunt episcopum.⁊ ad hoc facit text.in princ.vbi dicitur ꝙ
erat discordia circa electionem,⁊ ab aliquibus appellatū fuit:
⁊ tandem conuenientes in vnum ⁊c.ista verba referuntur ad
precedentia:⁊ sic videtur ꝙ illi,qui appellauerunt,postea cum
alijs simul postulationem fecerunt:ideo videntur ab appella-
tione prius interposita recessisse:vt Abbas dicit:⁊ facit quod
habetur in c.gratum.j.de offic.deleg.Tertio etiam dici potest
ꝙ appellatio prius facta non impediebat postulationem:quia
talis postulatio non erat contra appellationem,⁊ appellatio
extraiudicialis solum impedire videtur illud,quod fieret con-
tra appellationem.d.c.cum nobis.de elec.⁊ not.in c.j.de appel.
25 vbi dixi.¶ †In gloß.ij.ibi:l.si defensor.ille textus loquitur in
defensore,qui non habet mandatum,⁊ ideo preiudicare nō po-
test:vt Abb.hic dicit:⁊ hoc idem tradit Bar.in l.pen.§.ad cri-
men.col.iiij.ff.de pub.iudic.vbi inquit quod defensor, qui com
paret sine mandato, non potest aliquid facere in preiudicium
rei absentis:licet secus sit in procuratore.⁊ idem dicunt Ange.
⁊ Pau.de Cast.in l.seruum quoq;.§.publice.ff.de procu.Abb.
in c.veniens.de accu.⁊ late habetur inter consilia Bart.Uero.
in consi.liiij.in casu premisso.¶ In eadem gloß.ibi.§.pe.Abb.
hic respondet, ꝙ ille textus loquitur in confessione erronea,
que probato errore non nocet.Sed ista responsio non videtur
vera:quia textus ibi de errore nullum verbum dicit.Et etiam
in se vera non videtur, quia idem esset in principali, qui erro-
neam confessionem posset reuocare:vt not.Bar.in d.§.penult.
Et ideo vera videtur solutio,ſm Bart.ibi,videlicet ꝙ ille tex-
tus loquitur in confessione voluntaria:secus est in necessaria,
26 prout Barto.ibi distinguit,⁊ declarat.¶ †In glo.in verb.alle
gans.colligitur hic, vt Abbas dicit,quod quilibet de prouin-
cia presumitur scire ea, que publice fiunt in aliqua parte pro-
uincie.Et hoc secundum Abbatem intelligitur in concernen-
tibus totam prouinciam:sed in factis concernentibus vnā dio-
cesim, solum illi scire presumuntur, qui sunt in illa diecesi, non
autem illi,qui sunt in prouincia.c.fi.qui matr.accu.poss.⁊ idem
Abb.dicit in concernentibus ciuitatem.Sed aduertēdum est,
quia illa distinctio Abb.de concernentibus prouinciam,vel ci
uitatem, prima facie non satisfacit, quia scientia, que presumi
debet, videtur separata ab eo facto, quod concernit ciuitatem
vel prouinciā.Sed declarādo mentem Abb.intentio sua fuit
dicere,⁊ considerare,an publicatio facta fuerit respectu ciuita
tis,vel prouincie:quia si publicatio fuit facta respectu prouin-
cie, prout hic dicitur de isto interdicto publicato respectu to-
tius prouincie:⁊ tunc scientia presumitur respectu illorum,qui
sunt in prouincia.Et idem est in diecesi,vel ciuitate,quādo fuit
publicatio limitata in ipsa diecesi vel ciuitate:⁊ hoc in presen-
te:secus est in absente a loco publicationis:quia propter absen
tiam ignorantia presumitur,tam in prouincia, quam in ciuita
13 te,vel diecesi[13].d.c.fi.qui matr.accu.poss.l.plane.vbi Bald.ff.de
execu.tuto.l.Titius.§.Lucius.vbi Bal.ff.de lib.⁊ posthu.⁊ in l.
tres fratres.vbi Ange.ff.de pac.not.Bartol.in l.is potest.ff.de
acqui.hered.⁊ Roma.in consi.lix.ad discutiendum.Et hoc in-
telligitur, quando est absens in loco remoto:secus si sit in loco
proximo,⁊ vicino:vt no.Bal.per illum textum in l.j.C.de falsa
mone.facit text.in c.quosdam.⁊ in c.quanto.de presum.Et ideo
si esset locus vicinus extra prouinciam,vel diecesim, esset presu
mendum de scientia:⁊ in eadem prouincia,que esset magna,es-
set magis probabilis ignorantia,iuxta glo.in c.coram dilecto.
de elect.Et totum hoc videtur residere in arbitrio iudicis,at-
27 tenta qualitate rei ⁊ personarum.¶ †In gloß.in verbo,publi
ce, Abbas dicit singulariter notādum ꝙ sola fama facit suffi-
cientem probationem vt interdictum seruetur.Et ratio secun
dum Abb.videtur, quia vbi agitur de modico preiudicio, fa-
14 ma probat[14]:vt not.in c.veniens.de testi.⁊ quia in his spiritua
libus tutior via eligitur.ca.iuuenis.de sponsa.⁊ ita simpliciter
Abbatem sequitur And.Sicu.hic.Et pro ista conclusione fa-
15 cit, quia excommunicatio probatur per famam[15]:vt in iuri-
bus allegatis in gloß.⁊ not.Abb.in dicto c.illud.alleg.in glos.
⁊ idem tenet Bald.in c.j.versic.nota quod excommunicatio.in
titu.hic fin.lex Corra.Et quod dicitur in excommunicatione,
idem videtur in interdicto:quia a pari procedunt.capi.ad hec
quando.de appella.Sed tamen in predictis aduertendum est:
quia non videtur quod in interdicto sola fama sufficiat: quia
agitur de magno preiudicio:⁊ ideo in cessatione a diuinis pro
pter interdictum,magna cause cognitio requiritur:quia pro-
pter scandalum populi videtur res magni preiudicij.c.si cano
nici.⁊ c.quanuis.de offic.ordi.in vj.Non obstat textus hic,quia
aliter quam per famam probatum erat interdictum:quia erat
facta publicatio in loco:vnde presumitur quod episcopus ha-
beret notitiam,et quia interdictum seruabatur in ecclesia me-
tropolitana.Non obstat quod dicitur de excommunicatione,
que probatur per solam famam:quia illud non videtur verum
simpliciter:quia probatio excommunicationis ad hoc vt quis
repellatur ab agendo tanquam excommunicatus, debet fieri
apertissimis documentis.c.j.de excep.in vj.⁊ in c.prudentiam.
§.sexta.de off.deleg.vbi dicitur ꝙ probari debet legitime,adeo
ꝙ etiam fama cum vno teste non probaret excommunicatio-
nem:vt not.Ant.de Bu.in d.c.veniens.de testi.alleg.Specu.in
tit.de notorio cri.in §.fama.Non obst.iura alleg.in glo.quia vi
dentur habere locum,⁊ procedere, quando non agitur de pre-
iudicio alterius,vel in foro anime:vt etiam dixi in d.c.pruden-
28 tiam.§.sexta.in fi.¶ †In glo.in ver.terram.glos.primo conclu
dit ꝙ legatus largo modo interpretatus fuit interdictum fa-
ctum in terra regis, vt etiam de adherētibus intelligatur.Et
ista conclusio de plano procedit,intelligendo de adherentibus
in crimine,⁊ prestantibus auxilium ⁊ fauorem,prout gl.intelli
gere videtur:quia tales pari pena puniuntur.c.j.de offi.deleg.
Nec obstat ꝙ in penis debeat fieri stricta interpretatio: vt in
regu.in penis.de regu.iur.in vj.quia Abb.hic respondet ꝙ pe
na interdicti,vel excommunicationis nō videtur pena, sed po
tius est medicina.Sed ista ratio Abb.que videtur colorata,nō
satisfacit,duplici ratione.Prima, quia attenta ratione Abb.
tex.hic restringeretur in interdicto,prout loquitur,vel in excō
municatione,⁊ non haberet locum in alijs penis.Et hoc vide-
tur contra intellectum glos.hic,quem Abb.ipse sequitur.Sed
non aduertit,quia isti adherentes prestabant auxilium,⁊ fauo
rem,merito includebantur in interdicto:quia etiam in alia pe
na includerentur:quia regulariter in delictis agentes ⁊ cōsen-
29 tientes pari pena plectuntur.d.c.j.de off.deleg. †Secunda ra-
tio est, quia non videtur verum ꝙ excommunicatio non sit pe
16 na[16]:nam in contrarium videtur tex.in c.quoniam frequēter.
§.fi.vt lite non contest.vbi excommunicatio pena appellatur:
⁊ quia nulla maior pena est in ecclesia, quam excommunicatio.
xxiiij.q.iij.in c.corripiantur.Pro dicto tamen Abb.facit text.
in c.pe.de senten.excom.De cuius intellectu, quia materia hic
non cadit,videndum est quod no.Inno.in c.j.de locato.⁊ Ioā.
de Ana.in c.j.de sagit.⁊ late Mod.in c.dilecto.de excep.in d.c.
pe.de sent.excom.Unde ad argu.quod Abb.facit de regula.in
penis.responsio colligitur ex supra dictis:quia procedit in du
bio: secus quando constat ꝙ sint adherentes, prestando auxi-
lium,prout gloß.hic intelligit:quia tunc non sumus in dubio,
ex quo iura expresse dicunt ꝙ agentes ⁊ consentientes pari pe
na puniuntur.d.c.j.de offi.delega.cum simi.vt dixi ibi.Potest
etiam intelligi textus ꝙ interpretatio facta a legato de adhe-
rentibus intelligitur de adherentibus simpliciter ratione lo-
ci:quia ne fieret fraus interdicto,etiam terra coherens inter-
dicta videretur,arg.tex.not.in c.si ciuitas.de sent.excommu.in
vj.vbi lata interpretatio fit, ne sententia interdicti eludatur.
30 Et † ex his Abb.infert ad questionem de pace facta inter ali-
17 quos,an adherentes includantur[17].Et primo concludit,ꝙ sic,
vbi debet fieri larga interpretatio,per istum tex.ſm eius intel
lectum:⁊ hoc potest verificari non per rationem Abba. quam
supra reprobaui,sed per ea,que supra dixi,allegando tex.in c.si
31 ciuitas.de sentē.excommu.in vj. †Secundo Abb.concludit ꝙ
in contractibus,in quibus fit stricta interpretatio, nō veniunt
adherentes,nisi exprimatur,per textum in d.ca.ad apostolice.
de re iud.in vj.Et cum ista conclusione videtur transire And.
Sicu.hic,⁊ idem sequitur And.Sicu.in consi.xij.alias xi.secun
dum nouam formam.in ij.lib.⁊ ad hoc facit quod not.Bald.in
l.j.in ver.sexto operatur.C.de episco.⁊ cle.vbi inquit quod qui-
libet,qui facit pacem,debet etiam pro adherentibus promitte-
re: ergo videtur quod absque promissione expressa non inclu-
dantur,vt Abbas hic dicit.⁊ ad idem facit text.in cap.olim.de
accusa.Aliter tamen videtur velle idem And.Sicu.in c. quan
to.de iudicijs.vbi inquit quod de connexis idem est iudicium,
per illum textum.Unde infert quod facta pace cum principa-
li,videtur facta cum adherentibus.allegat textū hic. Non ob-
stat capit.ad apostolice.quia potest responderi quod ibi expri-
mitur ad maiorem declarationem illud,quod tacite intellige-
c batur. Concordando[c] tamen opiniones placet vt dicamus
quod

quod adherentes includantur, quando pax non haberet effe-
ctum inter principales, nisi adherentes comprehenderentur:
alias secus: vt notab. Angel. concludit in l. que religiosis. in fi.
ff. de rei vendic. vbi allegat bonum text. in l. si stipulatus fuero
32 per te non fieri. ff. de verbo. obligatio. † Et qui dicantur adhe-
18 rentes [18], notat Angel. in authenti. de heredit. & Falcid. vers.
ex hoc nota. & idem Angel. in cons. cclvj. quia consultatio. cum
similib. vt tradunt Mod. in rubri. de treug. & pace. & in c. olim.
de accusat. Et notandum est quod ad hoc vt disputatio facta
de adherentibus habeat locum, super hoc debet fieri declara-
toria, pronuntiando, & declarando talem esse de adherentibus:
vt notab. tradit Ange. in cons. cc. in ciuitate Lucana. Et est di-
ctum Inn. in c. vt Lateranensi. vbi Imol. refert, de preben. Se
cundo glos. aliam conclusionem ponit declarãdo textum dum
loquitur de terra regis, quod intelligatur quo ad iurisdictio-
nem, non respectu proprietatis. Et Abbas sequitur, qui dicit
quod hoc modo Imperator dicitur dominus totius mundi,
quo ad iurisdictionem. Iste intellectus non conuenit verbis
litere dum facit mentionem de adherentibus: quia illud ver-
33 bum esset propositum sine ministerio. † In se bene verum est,
quod terra alicuius dicitur, quandoque ratione iurisdictio-
nis: vt notat Dominic. per illum textum in capitu. vt litigan-
tes. de offic. ordin. in sexto. in ij. nota. vbi allegat istam gloss. Et
idem Domini. in c. j. §. fin. in gl. in ver. eorum. in ver. noto gl. de
vsuris. in vj. & est gl. in c. accedens. el ij. in verbo, ex premissis. vt
lite non contest. & not. Abb. in c. pro illorum. in j. not. de preben.
34 Et Fede. in cons. cclxxxix. quidam in suo. † Et hinc sumpta oc-
D casione Abb. & And. Sicu. insistunt, an, & quando genitiuus [D]
19 importet [19] dominium, de quo late scribit Alex. in rub. de ope.
no. nunc. & vltra Alex. & Moder. ibi de hoc not. Ange. in cons.
cclxi. thema predictum. Car. consi. xxx. in hac dubia questione.
Abb. in cons. lxxxiiij. videtur primo. lib. ij. Roma. in cons. clxxx.
si admittimus. in fi. Barth. Vero. in cons. xxx. in causa querele.
circa fin. Alex. in cons. xxv. viso processu. lib. iiij. Ang. Areti. in
proem. instit. Car. Alex. ij. distinc. in c. quo iure. in fin. Corn. in
35 cons. xxxiiij. licet. lib. iiij. & in cons. xxj. licet videatur. li. j. ¶ † In
glo. in verbo, interpretatus. Ab. post gl. prosequitur magis na
turaliter quatuor species interpretationis. Prima est inter-
pretatio principis, que secundum gl. generalis est, necessaria, &
redigenda in scriptis. Et gl. hoc idem dicit in l. si de interpre-
tatione. in fi. ff. de legib. & xj. q. j. c. sicut. §. ex his omnibus. Et ta-
lis interpretatio dicitur generalis, & necessaria, quia facit le-
gem, que debet ab omnibus obseruari. l. fin. C. de legib. Et de ta
li interpretatione loquuntur iura, que dicunt quod eius est in-
terpretari, cuius est condere. d. l. fin. & in c. inter alia. de sent. exc.
cum simil. declarando vt dixi in c. cum venissent. de iudi. & cum
alij omnes sequi teneãtur interpretationem principis, hic est
vnus casus, in quo alij exemplo principis iudicare debent. Et
notat Abb. in c. afferte. in primo no. per illum tex. j. de presum.
dicens iudicandum esse exemplis principum. Et sic secundum
eum limitatur tex. in l. nemo. C. de senten. que dicit, non esse exẽ
plis iudicandum. idem Abb. in c. in causis. de re iudi. Sed ad-
uertendum est, quia ista limitatio Abb. ad l. nemo. nõ videtur
bene adaptari: quia tali casu nõ iudicatur exemplo principis
simpliciter, sed potius iudicatur immediate ẽm legem: quia il
la interpretatio principis, & illud exemplum principis, facit le
gem generalem. d. l. generali. Sicut in simili videtur in consue
tudine, que mediãtibus exemplis inducitur: vt not. in l. j. C. que
sit lon. consue. in l. de quibus. ff. de legib. Et tamẽ ille, qui secun-
dum consuetudinem iudicaret, non diceretur exemplis iudi-
36 care. † Et ista interpretatio principis habet locum, quãdo est
magna dubitatio, que per inferiorem declarari non potest: vt
not. Abb. in c. fina. de constitu. & in c. j. eo. titul. de constit. & in c. j.
in primo not. de iuramen. calum. Et talis interpretatio princi-
pis debet redigi in scriptis secundum vnam opin. que habet
quod scriptura sit de essentia legis, de quo videndum est quod
37 dixi late in rub. de constit. † Secunda species interpretationis
est a consuetudine, que optime iura interpretatur. l. si de inter-
pretatione. ff. de legi. & in c. cum dilectus. j. de consuetu. bonus
textus in c. quod dilectio. de consanguini. & affi. vbi Abb. not. p
gloss. in c. ex parte. de celeb. mis. & in c. ab eo. de app. in vj. in ver-
bo, consuetudo. Et hoc modo arguit Specul. in titul. de test. §.
iam de interrogatorijs. in princ. Bal. in consil. cxxx. verba pro-
prie. lib. j. & in cons. xlviij. super vnitate. lib. iij. Cardi. in consi. lx.
pro examinatione. And. Sicul. in cons. xxxiiij. lib. iiij. & Ang. in
consil. clxxxiiij. ex forma. vbi dicit quod verba inuestiture reci-
piunt interpretationem a consuetudine: & quelibet dispositio
interpretatur a consuetudine: vt est dictum Innocent. in c. o-
lim. de verborum significatione. quod refert, & sequitur Abbas
in c. certificari. de sepul. Et ideo priuilegium potius interpre-
tari debet a consuetudine, quam a iure communi: vt no. Pet.
de Ancharra. in consil. cccclxxxiij. postquam ista domina. alleg.
tex. in d. c. quod dilectio. & refert Alex. in consi. ix. ponderatis. li
38 bro tertio. † Et ista conclusio ampliatur in tantum quod quã-
doque etiam statutum, quod non valet, a consuetudine inter-
pretatiua corroboratur: vt dicit singulariter Anto. de Butrio
d. c. cum dilectus. versic. ex quo infert. Et in tali consuetudine
interpretatiua notandum est, quia non requiritur quod pre-
20 scripta [20] sit: vt not. dicit Anton. de Butrio in cap. fin. in ver.
ex quo etiam dicit Nicol. de Mata. de consuetud. & Alexan. in
consil. cvij. lib. ij. Areti. in consil. xj. procedendo. & in capi. cum
39 M. de constitution. & dixi in consilio xlij. † Tertia est species
interpretationis, que fit a iudice in casibus occurrentibus. Nã
quilibet iudex habet potestatem interpretandi legem quo ad
decisionem causarum: vt not. Innocen. in capi. cum speciali. de
appella. cum similibus. vt dixi in c. intimasti. in prin. de ap. vbi
videndum est, gratia breuitatis. Et talem interpretationem fa
cit iudex, etiam post sententiam, si fit de maioribus: vt Abbas
hic dicit, per text. in l. ab executore. in prin. ff. de appell. secus er-
go si esset de minoribus: vt Barto. concludit in d. l. ab executo-
re. In quo tamen aduertendum est, quia aut ista interpretatio
accipitur pro correctione: vt per gloss. in l. j. in vers. interpreta-
tionem. ff. de origi. iur. capi. super questionum. in princip. infra
de officio & potestate iudicis delegati. notat Bartolus in lege
prima §. si operas. ff. ad senatusconsult. Tertullia. Et talem in-
terpretationem correctoriam etiam iudex, qui fit de maioribus
facere non potest. Aut accipitur interpretatio pro declaratio
ne, vt quia secundum Bart. in d. l. ab executore. iudex condẽna
uit in centum, & non dixit de qua moneta: vel cõdemnauit Ti-
tium, & duo sunt Titij: & tali casu illã facere potest iudex: quia,
qui declarat, nihil noui facit. l. heredes palam. §. si quid post. ff.
de testa. Ita dicit Barto. in d. l. ab executore. Sed certe ista ra-
tio etiam militare videtur in minoribus magistratibus: quia
ex quo talis declaratio nihil noui facit, videretur, attenta hac
ratione, quod etiam a minoribus iudicibus fieri possit. Sed
potest responderi quod illa declaratio debet fieri si aliqua sint
indicia, & presumptiones, que pendent ab arbitrio iudicis: vt
notat Alex. declarando dicta Bar. in l. ij. de libe. & posth. Et ta
le arbitrium videtur datũ maioribus magistratibus, pro qui-
bus lex presumit. Bene facit quod no. Bal. in authen. hodie. C.
de iud. vbi plus tribuit maioribus iudicibus, quam inferiori-
40 bus. † Quarta species interpretationis est illa, que fit a docto
ribus legentibus, que non est necessaria: quia nõ statur tali in-
terpretationi, nisi quatenus probatur lege, vel ratione: vt Ab.
hic dicit, & no. Bar. & doc. in l. j. ff. si cer. pet. & dixi ibi, & no. Arch.
x. q. iij. in c. nolite. dicens quod cuique magno doctori non est
credẽdum, nisi dictum eius probetur iure. Et ideo scripta In-
nocentij non habent authoritatem legis: quia scripsit tãquam
doctor, vt ipse tradit in c. per tuas. el ij. de simo. tamen vt com-
mentator alios excellit: quia ipse fuit pater, & organum verita
tis: vt Archid. dicit in c. j. de except. in vi. Et eodem modo de-
e cisiones Rote [e] non habent authoritatem legis: vt not. Do-
minicus in capit. duobus. in verbo, presentauerit. de rescript.
41 in sexto. † Et eodem modo non creditur gloss. nisi legem alle-
get: vt not. Bal. in l. Respubli. C. ex quibus caus. maio. Vnde di
cit Abbas in capitulo capellanus. in iiij. nota. de feri. non esse
tenendam opi. gl. quia attendi debet communis opin. Verum
est, quod opinio gloss. plurimum valet respectu aliorum, quia
omnes alios antecellit, vt Bal. dicit in l. cum hereditas. C. de e-
piscopis. adeo opinio glo. preualet opinioni Innocentij, vt di
cit Imo. in c. pastoralis. de offic. ordin. quem refert Andr. Sic.
in cons. xix. lib. ij. Et hoc modo intelligitur dictum Jac. But.
in l. j. C. qui pro sua iurisdictio. vbi dicit non esse recedendum
ab opinione glo. quando firmat pedes. & refert Ange. ibi in fi.
21 Nam hoc est verum, nisi communis opin. sit in contrarium [21].
Et ideo dicit Cuma. in consilio xl. quidam filio. non esse rece-
dendum ab opin. gloss. quando est roborata authoritate mul-
torum. Et quod non sit recedendum ab opinione glos. & plura
de authoritate gloss. tradit Andre. Sicul. in c. ne innitaris. de
constitutio. & in consi. suo. j. libro primo. & in consilio xxxix. &
in consil. xlix. in consil. lj. eodem. libro primo. Et idem Andreas
Sicul. repetit in consilio ix. lib. ij. in consil. xlv. in consil. lxi. & in
pluribus alijs consilijs, que habentur in tertio & in quarto lib.
que non est opus referre, quia idem repetit. Et quod non sit re
cedendum ab opi. gl. etiam tradit Alex. in consi. lvj. considera-
tis. lib. j. & consil. cxxij. videtur prima facie. eodem libro primo.
& in consi. xxxix. prospectis. lib. v. Et vltra ea, que referuntur in
preallegatis consilijs, notat Angel. in consil. clxxviij. visis. in fi.
in consil. cccxvij. pro predictis. in fin. & idem Bald. in consi. cclj.
nonnulli. in fi. lib. j. & in consil. cccl. in bonis. eod. lib. j. in consil.

cccxxvj.iste maritus.libro iij. ⁊ in consil.clxix.Bartholomeus.
libr.v.Imo.in cons.xiiij.in casu premisso. in fi.⁊ in consi.cxlv.vi
42 sis.Barth.Uero.in cons.lxxj.circa accusationem.† Et subijcit
Abb.quod ista interpretatio magistralis cōceditur duntaxat
doctoribus,⁊ nō scholaribus.allegat tex.in l.magistros.de pro
fesso.⁊ medi.C. libr.x.vbi dz esse approbatus ille,q legit.Et idē
tradit Abb.in c.clerici.de iudi.vbi limitat gl.in l.j. C.de anno.
ciui.li.xj.que dicit quod scholaris doctus prefertur doctori in
22 docto[22].Nam,ſm eum,non hz locum quo ad legendū: quia ni
si sit doctor,non dz admitti ad legendū.allegat d.l.magistros.
Sed tñ aduertendum est,quia glo.in d.l.j.de anno.ciui. quā se-
quit ibi Io.de Pla.facit in ɔtrium , dum dicit quod scholaris
f doctus preferatur doctori indocto [f] in pceptione annone,que
datur ſm meritum,non pro titulis dignitatum,vt ibi dicitur:
ergo videtur quod etiam preferatur in munere legendi:quia il
la annona distribuitur pro meritis in recōpensationem labo-
ris:⁊ quia satis est quod sit iurisperitus,⁊ habeat peritiam do-
cendi:vt dicitur in l. vnica.C.de professi.qui in vrb.Constant.li.
xij.Et hoc comprobatur efficaci ratione:quia non statur inter
pretationi doctoris,nisi quatenus probetur lege,vel ratiōe.Et
hoc vtique per scholarem doctū fieri potest: ergo illa ratio im
pedire non videtur,quo minus etiam scholaris peritus ad le-
gendum deputari possit,⁊ hoc Papie obseruatur.Non obstat
tex.in l.magistros.quem Abb.adducit,quia parum facit:nam
nō loquitur de approbatione que facit illum doctorem, sed de
approbatione facta ab ordine decurionum ad legendum. Et
hoc patet,quia loquitur ibi princ.de magistris ⁊ doctoribus,⁊
dicit quod debent deputari ad legendum de consensu ordinis
decurionum,⁊ optimorum:⁊ sic presupponit quod essent prius
magistri ⁊ doctores:⁊ dicit ꝙ debent approbari:ergo patet ꝙ
illa approbatio non est respectu gradus doctoratus. Et eodē
modo loquitur tex.in d.l.vnica. C. de profess.qui in vrb.const.⁊
quia ibi loquitur de grammaticis,in quibus nō cadit gradus
doctoratus.Et simul loquitur de iurisperitis:⁊ dicitur quod si
digni fuerint,ab amplissimo cetu senatorum consequuntur di
gnitatem.Unde patet ꝙ nō loquitur de approbatione docto-
43 ratus,sed de electione facta de eis ad legendum.† Subijcit ē-
tiam Abb.hic quod licet authoritas doctorum non sit necessa-
ria,tñ communis opinio excusat iudicanten in syndicatu:quia
23 a comuni opi.non est recedendum [23]. vt notat Bar.in l.j. C.de
pena iudi.qui male iudi.Et idem tradit Abb.c.j.de consti.cum
si.vt tradūt Mod.⁊ dixi ibi.⁊ adde Fed.cons.ccxvij.factum est
tale.Io.de Ana.in cons.cxviij.visis.in cons.50.in questione. in
cons.xciij.viso.in fi.Et idem Alex.in cons.x.videtur.⁊ in consi.
xiij.ex his.⁊ in cons.xxvj.circa primū.in cons.xxvij.viso.in cons.
lvj.consideratis.in j.lib.Et in d.cons.lvj.dicit non esse receden-
dum ab opi.communi,maxime si sit opinio glo.Et idē Andre.
Sic.in cons.xlix.cons.lij.cons.liiij.cons.lviij.in iij.lib.cum pluri
44 bus similibus. † Ultimo Abb. dicit quod ille qui fuit secutus
24 opinionem preceptoris sui , excusatur ab expensis [24] , allegat
Oldr.in l.quesitum.in §.j.ff.de fundo instru. quia tenetur quis
opinionem preceptoris sui defendere.l. dicere.§. j.ff. de arbitr.
Andr.Sic.hic dicit hoc dictū esse verum, quando preceptor es
set doctor solennis:alias secus,ex eo,quod not.per gl.xxiiij.q.j.
cum beatissimus.que dicit quod non debetis audire magistrū
nisi illum qui bñ sciat. Sed tamen dictum Old.⁊ Ab.videt ge
neraliter procedere in quolibet preceptore; qa si hoc dictū re-
stringeretur in doctore solenni,⁊ famoso, nulla esset prerogati
ua in magistro:quia propter opinionem vnius acutissimi, ⁊ fa
mosi doctoris,a quo quis habuit consiliū,excusatur ab expēsis:
vt no.Ab.in c.calumniā. de pen.circa fi.in ver. idem putarem.
⁊ no.Ang.in l.terminato.C.de fru.⁊ lit.exp.Ut ergo sit aliqua
specialitas in preceptore,est dicendum quod dictum Oldr.ge
neraliter procedat.Et de interpretatione plures species ponit
⁊ materiā late prosequit Luc.de Pen.in l.j.C. de profes.qui in
45 vrbe Constanti.li.xij. ¶ † In gl.fi.Ab.p istam gl.concludit ꝙ
quando sunt duo,q̄ ita se habent,quod de vno ad alterum per-
uenitur,etiam in materia penali statutum in vno, hz locum in
alio,vt patet hic;quia pena imposita in electione,habet locum
in postulatione,per quam ad electionem petit.Et ad hoc alle-
gat l.oratio.ff.de sponsa.quem tex.gloss.hic adducit.Dicit ta-
men Ab.quod pena imposita cōtrahenti matrimonium , non
habet locum in contrahente sponsalia, vt not.per gl.in cle.j.de
consan.⁊ affin.Et ita residet Abb.⁊ And.Sicu.qui hic simpli-
citer sequitur.Sed tamen aduertendum est, quia ɔ conclusio-
nem Abb. facit illa glo.in d.clem.i.⁊ Abb.non aduertit. Et re
gulam,quam ponit Abb.hic,etiam tradit Anton.de Butr.in
c.fin. de consuetud.in viij.fallentia.vbi allegat glos.hic:⁊ refert
do. Joan. Bapti.de sancto Seuerino in l.omnes populi. vers.
xiiij.ff.de iusti.⁊ iure.Sed contra talem regulam facit,vt dixit,
illa glo.in d.clem.j.in verbo.contrahere.de consangui: ⁊ affini.
Et ad hoc etiam facit,quod no.Bal.in l.pe.§.docere.ff.ne quis
eum.in fi.vbi dicit quod stante statuto ꝙ nullus guelphus pos
sit contrahere matrimoniū sub pena cū aliquo ex comitibus
de Albertis,nō haberet locum in ɔhentibus spōsalia:quia in-
choauit delictum,⁊ non ɔsummauit.Et eodem modo si sit pe-
na imposita reformantibus aliquid in fauorē bannitorum : vt
no.Bal.in l.j.circa fi.ver.⁊ per hoc determinatur.C.si re.puin.
Et ibi dicit ꝙ dispositio l.oratio.de spons.non hz locum in pe-
na.⁊ sequitur Alex.in cons.cxciij.alias cxciiij.consideratis.lib.
ij.Et ideo in proposito hic,per gl.⁊ Abb.nō bñ allegatur text.
in l.oratio.Unde pena,que imponitur in electione , non videt
habere locum in postulatione. Et ad hoc allego ipsum Abb.
in terminis in c.ij.de testa.vbi precise dicit quod ius penale , ꝙ
loquitur de electione,non debet extendi ad postulationem.⁊ p
predicta dictum Ab.hic non videtur verū.Saluari tamen po
test,quando in tali casu est facta equiparatio per iura antiqua
prout Abb.loquitur hic:quia sicut eligentes scienter indignū
sunt priuati,ita videtur in postulantibus.c. scriptum.in fin.de
electio.Et ita etiam loquitur gl.quā Ab.hic adducit in c. post
quam.de ele.in vj.⁊ etiā eadem rōne valet argu.de electione ad
46 postulationem,vt s̄.fuit dictum in rub.† Et circa intellectum
d.l.oratio.notandum est quod dicit Bald.in l.j.col.fina.in ver.
tamen hic aduerte quod C.si rec.prouincie, quod extensio prin
cipalis ad antecedens venit per interpretationem extēsiuam.
ponderando tex.ibi in d.l.oratio.dum dicit suppleatur . Et se-
quitur Alex.in consil.s̄.allegato.Sed potest responderi quod
supplementum ibi consideratur respectu verborum,vbi inquit
tex.suppleatur quod orationi deest,⁊ non quo ad mētem,vt de
47 claraui in c.iurauit.de prob.¶ † Extra gl.Abb.concludit pri-
mo post alios,quos refert,quod electio,⁊ postulatio, fieri pos-
sit in loco interdicto.Et dicit quod doc.cōmuniter ita tenent:
quia per interdictum solum suspenduntur diuina officia ⁊ sa-
cramenta ecclesiastica.c.si.de sent.excom.in prin.in vj.⁊ no.Fe-
der .in cons.iij.questio talis.⁊ Cald.in trac.de eccle.interd.ver.
ex quibus sequitur.Et talis postulatio,vel electio sub tali pro-
hibitione non comprehenditur . Et de ista ratione citatio , de
qua loquitur tex.in cle.j.de foro comp.potest fieri in loco inter-
dicto,vt no.Cald.ibi in xxx.q.Et cum ista conclusione Ab.hic
concordat Domi.in c.vbi periculum.in §.porro. de elect.in vj.
Ille tex.tamen obstare videtur huic conclusioni:quia si electio
pontificis facta in loco interdicto vitiatur, vt videtur proba-
re tex.in d.§.porro.cui quidem electioni pontificis nihil oppo
ni potest, c.licet de vitanda discordia.j̄.de elect.a fortiori vide-
tur quod electio inferioris debeat vitiari. Sed respōdetur, ne
gando:quia non est verum quod electio pontificis vitietur:qa
tex.hoc non dicit in d.§.porro. solum ibi dicitur de congrega-
tione cardinalium,que non debet fieri in loco interdicto: si au
tem facta sit electio , ⁊ sequuta , non dicit text. quod non valet:
ideo concludendum est , talem electionem pontificis factam
in loco interdicto non vitiari, per textum in dicto capitulo li-
cet de vitanda.vbi regula ponitur quod electioni pontificis ni
48 hil opponi potest.† Secundo successiue queritur,quid opere-
tur admissio postulationis. Docto. communiter dicunt quod
postulatus habilitatus videtur vt eligi possit:⁊ sic remouetur
impedimentum,propter quod prohibitus erat eligi. Dicit ta
men Ab.quod curia obseruat,vt euitetur circuitus,quod ad-
missa postulatione postulatus consequitur ius,ac si fuisset ele-
ctus,⁊ confirmatus. Et ad hoc facit gloss. ij. in capitulo finali
de election.in sexto. que dicit quod admissio postulationis ha
bet vim electionis,⁊ confirmationis.Et idem dicit Hostiensis
in summa.eodem titul. in §.effectus.⁊ Joannes Andreas hic,
⁊ idem Abbas in capitulo sequenti , in gloss.fina. Et ista con-
clusio videtur procedere, quando postulatio fuit facta corā su-
periore,qui habet potestatem dispensandi : ⁊ sic intelligitur in
postulatione solenni,vt Abb. hic dicit.Item intelligitur quā-
do fuit facta ab illis qui habent potestatem eligendi: quia po-
stulando videntur consentire electioni: quia postulatio est pre
paratoria electionis: ⁊ qui eligit preparatorium,videtur elige
25 re illud,ad quod preparatio [25] fit:vt not.Barto.in l. finali per
illum textum. C. de codicill.cum similib.vt dixi late in rubrica
49 de iudicijs. in principio. † Ultimo Abbas concludit quod in
inquisitione facienda contra promouendum , non requiritur,
quod precedat infamia.Et ita limitatur text.in capitulo qua-
liter,⁊ quando. de accusat.in principio. Est enim regula,quod
ad inquisitionem non proceditur cōtra aliquem , nisi infamia
precedente.dicto capitulo qualiter.§.j.⁊ §.finali.⁊ c.licet ille.de
simonia.⁊ not.in c.j.de accusatio.in sexto. Et de infamia debet
probari,⁊ non sufficit si dicatur , iniusta inquisitione , que fuit
26 formata fama publica precedente [26] ; vt notat Fulgosius in
consil.

consi.cvij.super eo.ꝛ idem Signoro.de Mediol.in consi.clvj.in processu. Et limitatur ista regula ex dictis Inn. hic, vt procedat in inquisitione, que dz formari contra promotum: secus si cōtra promouendum, vt Abb. hic concludit. Sic ergo facilius proceditur contra promouēdum, quam contra promotum: sicut etiam maior potestas ꝯceditur in delicto committendo, vt illud impediatur, quam in delicto cōmisso: vt per glo.in c.hoc videt.xxij.q.v.in gl.ij.ꝛ per gl.in c.ij.de heret.ꝛ no. Bal.in l.j.§. quies.ff.de off.pref.vrb.vbi inquit quod iudex dz magis laborare, vbi agitur de delicto committēdo, adeo quod dicit quod si officialis videt aliquos rixari, ꝛ se non interponit, debet officio priuari. Et facit quod not. Innoc. in c. omnis vtriusque sexus.de peni.ꝛ remis.vbi limitat illum textum, qui imponit penam sacerdoti reuelanti delictum alicuius, vt habeat locum in delicto commisso. Secus secundum eum, in delicto committendo. Et dum Abb. in fi.hic, infert ad executorem datum pro beneficio, cum clausula, si reperiatur idoneus: videdū est quod nouissime dixi in l.fi.C.vnde cogna.

¶ Additiones.

1 ¶ In se verum. De hoc est tex.inst.de iu.na.gen.ꝛ ci.§.senatusconsultum.vbi ego not.in xiiij.no.post Ang.l.ij.§.deinde quia difficile.ff.de ori.iur.

2 ¶ In camera. Facit quia electio non pōt fieri nec per nunciū nec per literas.c.si quis iusto.vbi doc.de elec.li.vj. Firm.in tit. de episc.li.j.in iij.par.q.xv.tradit late Cesa.Lamb.in tit.de iur. patr.art.xv.iiij.q.prin.j.par.lib.ij.vbi videndum.

3 ¶ L. Quid tamen. Adde quod de electione loci tex.ille non facit mentionē, voluit allegare tex.in l.si cū dies.§.si arbiter.e.tit.

4 ¶ Electionis. Hosti.tenebat quod ꝯsuetudo pōt inducere qđ electio fiat in certo loco, sed ea circūscripta, quod potest fieri in quocunqꝫ honesto loco cuius opinio dicit communiter teneri Ab.in c.quia propter.vers.vel saltem Domi.in c.vbi periculū. §.j.de elec.li.vj.Pau.Card.ꝛ omnes in cle.ne romani. de elect. Firma.in tracta.de episcopo in ij.par.pri.lib.in ij.q.late Cesar Lamber.in tracta.de iure patronat.vij.ar.ij.q.pri.ij. par.ij.lib.

5 ¶ Iuramentum. Et iđ vbicunqꝫ ignorātia non est verisimilis non sufficit iuramentū c.vt circa.versicu.alioquin.ꝛ ibi Pe.de Anch.vers.item no.in vers.super.ꝛ Dom.etiā ibi.in vers.super huiusmodi.in ij.no.de ele.li.vj.ꝛ c.nulli.ꝛ ibi Arch.c.j. vbi Pe. de Anch.in vlt.no.de elec.li.vj. facit quod voluit Archid.in c. j.de dol.ꝛ contu.lib.vj.Rot.decis.ccciij. nota quod vbi aliquis. in no.facit quod voluit Bal.in l.fin.in fi.C.de eden.

6 ¶ Per sal.promot. Adde Bart.vbi de hac clausula in l.inter omnes.§.recte.ff.de fur.Alex.i l.j.§.per procuratorē. ff. de acq. pos.Ias.in §.sed iste.vbi limit.duobus mod.Io.Fran.Balb.in repe.l.Celsus.vers.vj.conclu.nu.50.ff.de vsur.

7 ¶ Domino. Vide aliquid per Dec.in c.sepe.in vij.no.de app.

8 ¶ Declarat. Soc.in consi.ccxxj.dicit quod hec opi.Bart.communiter approbatur, vide Dec.in consi.dx.Ias.in c.cum venerabilis.de excep.in l.j.ff.si cer.pe.

9 ¶ Declarat. Adde Dec.in con.xxxvij.in causa, in prin.Phi. Fran.in d.c.statutum.dicit glo.ibi sing.And.Sicu.hic.ꝛ in d. c.fi.de succ.ab inte.Car.Alle.in d.c.cum locum.in iij.no. Ab.in c.cum apud.de spon.in ij.no.ꝛ ibi Car.Alex. in c.tue fraternitati.ꝛ ibi Car.vers.ix.e.tit.ꝛ idem Car.in c.fi.de spons.Ab.in c. quoniam cōtra.ver.no. bene hic dictum.ꝛ ibi And.Sic.de pb. Abb.in c.ij.nu.33.de ord.cog.in c.j.de except.Ro. in l.cum mulier.vers.preterea pōdera.ff.so.ma.And.Sic.in consi.vj.vers.ꝛ si quispiam.lib.j.consi.viij.ver.item etiam ipsa. consi.xxxiiij.preclare.ver.ꝛ si quispiam querat.e.li.ij.Fel.in c.verum.de fo.cōp. in c.j.in vj.no.de spōs.ꝛ tn̄ alia gl.que videtur contraria in c.cōsuluisti.de cele.mis.sed cōcor.Ab.in d.c.quoniam cōtra.ꝛ Ant. Corn.repetit.rubri.de iure iuran.ꝛ singul. suis in vers. sufficit.

10 ¶ Mensium. Vide Dec.omnia in c.ij.in j.lect.in fi. de consti.ꝛ in ij.lec. in fi.cum seq.

11 ¶ Superiori suo. Et nō obediēs peccat mortaliter, ēt q nō obediat seculari.Dec.i c.nā ꝯcupiscētiam.in ij.lec.de constit.nu.21.

12 ¶ De rescr. Vide Dec.in d.c.si quādo.in j.no.ꝛ que ibi addidi.

13 ¶ Diecesi. Idē Dec.in c.sup literis.nu.21.de rescr.vbi addidi.

14 ¶ Probat. Vide ad hec Dec.in c.j.de appella.

15 ¶ Per famam. De hoc vide Deci.in c.prudentiā.§.sexta.col. iiij.de offi.deleg.

16 ¶ Non sit pena. De hoc an excōicatio sit pena vide Dec.i c.de causis.de of.dele.in l.semp i obscuris.de reg.iur.Et ideo pro salute anime presumitur in dubio.Deci.in c.super eo.el ij.de ap.

17 ¶ Includantur. Adde Dec.in c.quanto.de iudi.

18 ¶ Adherentes. Adde Dec.in c.quanto.de iud.Alex.in l.j.C.si cer.pe.Ang.consi.cclvj.quia consultatio.ver.his non obstantibus.Pe. de Anch.in c.j.de consti.ver.vidi dubitari.ꝛ an adherentes alicui domino censeantur dare iurisdictionē in suis terminis.Bal.consi.cccxcvij.in fi.lib.iij.

19 ¶ Importet. De hoc late Dec.in c.quia V.in iij.no. de iudic. [illegible]ub. ff.de ope.no.nun.

20 ¶ Prescripta. Adde in ꝯs.xlviij.in c.at si clerici. de iud.in fin. multa tradit Dec.in c.cum m.in v.nota.de constit.vbi addidi.

21 ¶ Cōtrarium. Vide Dec.ꝛ que ibi addidi in c.j. in j.lect.de cōst.

22 ¶ Indocto. Vide ad hanc conclus.Baue.in §.fi.in fin.institu.de test.mi.Henr.Bohic in proe.decr.in vb.Gregorius. Ias.i l.cū quid.in j.lec.ff.si cer.pet.Fel.in c.pastor.in prin.de offi. dele.ꝛ dicit And.Sic.in proe.cle.in ij.lec.fuisse decisum, scholarem preferendum doc.velle q impetrauerat būficiū sub eadē data sub qua scholaris, ꝛ idē voluit Roch.gl.reg.cancell.reg.xv.dicens quod iudex in foro conscientie sequi debet hanc opinionem.

23 ¶ Recedendum. De hoc tradit Dec.in c.j.in j.lect. de constit.

24 ¶ Ab expēsis. Ad dicta p Dec.vide Dec.i c.vt debitus.ð ap.

25 ¶ Preparatio. Seq.Deci.in c.cum m.in princ.de constitut.in rub.de iud.in prin.vbi addidi.

26 ¶ Precedēte. Adde Ful.in cōs.cxxxvj.in causa criminali. Io. de Ana.in consi.lix.visa inquisitione.Dec.in consi.clxx. viso themate.in consi.clxxxix.letatus sum.Hip.Marsil.in pract.malefic.in §.constante.nu.16. Sil.Ald.

a ¶ Beato. Causa interdicti, de quo in hac decretali fit mentio, fuit quod rex Philippus Augustus, aui forte sui eiusdem nominis exemplo ductus, seu potius, vt idem Papa testatur in c.per venerabilem.§.preterea.qui fil.sint legiti. pretextu affinitatis, reliquerat Ingerbergam vxorē suam, sororem regis Vngarie, ꝛ aliam duxerat filiā Ducis Boemie, ex qua etiam regis duos filios suscepit. Et quamuis Rex hoc nō fecisset propria authoritate, sed causa cognita, testibus productis, ꝛ auditis, sup impedimento affinitatis: per sententiam remensis archiepiscopi sedis apostolice legati, matrimonio declarato nullo, separatus fuisset a priore vxore: ea tamen appellante ꝛ conquerente, Inn.iij.dictam sententiam nō ob defectum probationum, vel meriti cause, sed solūmodo ꝓpter iudiciariū ordinē non seruatum, cassauit, ꝛ reuocauit, iussitque tam magnum ꝛ Augustum Regem priorem vxorē, secunda eiecta, pendēte lite resumere ꝛ redintegrare. Quod cum Rex vt absurdū ꝛ molestū detrectaret, dictus Papa primo misit legatum, qui conuentu prelatorum Regni Diuioni coacto, sñiam interdicti tulit in totū regnū Francie. Quare ferociens Rex in ꝑlatos, qui interfuerāt, ꝛ ꝯsenserāt, eos sedibꝰ expulit, ꝛ vxorē litigatricem in arce Stēpāsi inclusit anno 1199. Deinde anno 1201. idē Papa misit aliū legatum Othonē episcopū Hostiensem dato collega Burdegalensi archiepiscopo, q tum in cōuentu successiue habito longius disputant, Rex eiusmodi forensiū disceptationum, moreque impatiēs vxorē Ingerbergā dimisso concilio ꝛ litigio resumpsit. Hinc hec seueritas Pontificis in episcopū Altissiodorensem, q vel irā regis metuens, vel eius cause fauēs, interdictū illud non obseruarat. Secunda vero vxore pre nimio merore paulo post mortua, filios eius, de quorū legitimitate dubitabat, ad petitionem eiusdē Regis, ꝛ patris, idē Papa legitimauit: vt in d.c.per venerabilem. Tn̄ cum attenta authoritate iudiciaria, ꝛ sñia dicti legati nati, non dubitaret de bona fide secunde vxoris, nō erat dubitandū de legitimitate filiorū. c.ex tenore. qui fil.sint legi. Si forte illud c.ex tenore.nondum erat editum, aut publicatū, adhuc erant legitimi, per decreta. Alex.iij. c.perlatum, qui filij sint legitimi.ꝛ sic imperio suo ille Inn. iij. non fecit gratiā Regi quicquid iactet in d.c.per venerabilem. ver.rationibus.vt ibi sentit gl.verb.dubitari.ꝛ verb.Regi.quāuis in verb.cōprobata, vt aduletur, dicat quod ea sententia erat nulla ob ordinem non seruatum, ꝛ male, vt ibi super text. dixi. Quam dissimile exemplum temporibus nostris Henrici viij. Anglie Regis, qui ob similem causam a Clem.vij. Romam citatus, vt refert Philip.Deci.consi.dcxcix.nec parens interdicto percussus, iugū Pape excussit, omnesqꝫ monachos, ꝛ Papistas regno extrusit, titulumque defensoris fidei etiā moriēs, ꝛ in solennibus exequijs Parisijs factis retinuit.

b ¶ Procuratoris Anch. Phil.Franc.c.ij.de confess. in sexto. Matth.de Afflic.decis.Neapol.lxxxij.ꝛ hoc nisi haberet mandatum speciale.

c ¶ Concordando. Idem Dec.supra de iudic.c.quanto. nu.4.

d ¶ Senitiuus. Alex.consi.xxxv.nu.xiiij.lib.iiij.vbi dixi.

e ¶ Rote. Dec.l.j.in fin.si cert.pet.vbi dixi.adde Deci. supra de consit.c.j.lectu.ij.in prin.

f ¶ Indocto. Idem Henr.Boh.in proe.Decr.ver.Gregorius. Ioan.Baueri.instit.de testam. milit.§.fin.in fi.Feli.c.pastoralis.in principio de officio delega.Ias.l.cum quid.lectu. prima. si cert.peta. Hinc refert Barba.in proem.Cle.lect.ij.cum quidam doctor ignarus, ꝛ scholaris doctus idem beneficium im-

petraxissent sub eadem data ab Eugenio quarto, prelatum fuisse scholarem, idem vult glos.reg.cancella. regula xv.ꝛ bene. [redacted]

De electione. Rubrica.

1 Electio quando dicatur.
2 Presentatio est ea, que ad patronum pertinet.
3 Institutio quid sit, ꝛ qualiter pluribus modis dicatur remissiue.
4 Collatio proprie quando dicatur, ꝛ quid sit.

Ad declarationem tituli premittendum est secundum Abb.in c.authoritate.de instit.quod reperitur, electio, confirmatio, presentatio, institutio, collatio.† Et primo, vt Abbas ibi
1 scribit, electio dicitur, quando canonici alicuius ecclesie eligunt prelatum. Et diffinitur per Abb.in rub.supra titu.j.quod est alicuius persone ad prelationem canonice facta vocatio. Secundo post electionē confirmatio requiritur, que per superiorem causa cognita fieri debet.c.nihil.infra eo.c.si.eo.titu.in vj. Et proprie confirmatio fit de electiõe, vt Abb. dicit in d.c.authoritate. Et talis confirmatio facit quod beneficium dicatur electiuum: ꝛ si con-
1 firmatio non esset necessaria, nõ diceretur beneficiū electiuū [1]: vt Card.dicit in cle.quia contingit.§.vt autē.in iiij.no.de reli.domi.Sed hoc dictum non videtur procedere sine dubio: quia actus confirmationis videtur separatus ab ipsa electione, ꝛ a diuersis procedant electio, ꝛ confirmatio, ideo non valet consequentia, non confirmatur, ergo non est electio: vt no. Old.in consi.cxlvj.factum tale est.ꝛ patet in summo pontifice qui eligitur, ꝛ non confirmatur: vt no.Abb.in c.licet.infra eo.in v.not. Et in simili facit quod not.Bar.per illum textum in l.j.§.interdum.ff.de leg.tuto. Et secundum Old.in cons.supra.allegato valet consuetudo quod electio aliter non confirmetur. Cui nõ obstat tex.in c.cum venerabilis.de consuetud.quia ibi erat alia ratio, propter quam consuetudo reprobatur: quia, vt ibi dicitur, dimittebat dignitatem absque licētia superioris. Et quod dictum est de confirmatione, proprie intelligitur: sed largo modo electio, confirmatio appellatur: vt not.Abb.in c.cum di-
2 lectus.in gl.in verbo, electio.de consuet.† Tertio, est presentatio, que ad patronū pertinet. Ex iure enī patronatus ius pre-
2 sentandi patronus consequitur [2]: vt no. Abb.per illum tex.in c.nobis.de iure patr.Hos.in summa de iur.pat.in prin.ꝛ Host.e.ti.in §.quod cōpetat.in prin.Et ex presentatione ius spirituale non acquiritur presentato: sed si idoneus sit, dʒ institui per
3 superiorem [3].xvj.q.vij.c.decernimus.ꝛ no.Abb.in d.c.authoritate.ꝛ facit tex.in c.dilectus.de off.deleg.vbi dicitur quod plus iuris hʒ in concessione prelatus, quam in presentatione patronus.Nam per electionem ius electo acquiritur, sed non ꝑ pre-
4 sentationem [4]: vt no.Abb.in d.c.nobis.in iij.no.in c.ij.ꝛ in c.ꝙ autē.in prin.de iur.pat.Et quod dictum est, procedit capiēdo presentationem ꝓprie que distinguitur ab electione. c. cum in illis.§.cū autē.in prin.de preb.in vj.ꝛ no.Ab.in cons.xxxviij.in questione, que ad pñsens.in vers.quarto posset attētari.in ij.lib.
5 Sed largo modo presentatio, electio appellatur [5].c.ij.vbi Ab. c.nobis.ꝛ vbi Abb.ꝛ idem Ab.in c.si.de iure pat.Et ideo de electione ad presentationē arguitur: vt no.Fed.in consi.ccxxiiij.
3 super primo.col.j.ꝛ Lap.alleg.viij.presentatus.† Quarto presentationem sequitur institutio, que pluribus modis dicitur, vt prosequitur Abb.in d.c.authoritate. Sed proprie secūdum Abb.ibi, dicitur quedam collatio non libera, facta per superiorem: quia si presentatus idoneus sit, debet institui per superiorem.xvj.q.vij.c.decernimus.not. Abb.in c.ex frequentibus.de instit.ꝛ in d.c.authoritate.eo.ti. Et differentia est inter institu-
6 tionem, ꝛ confirmationem [6]: vt no.Ab. in d.c.nobis.in v.not.
4 de iure patr.† Quinto, collatio reperitur, que proprie dicitur quando prelatus, qui habet potestatem, prouidet alicui de beneficio absqꝫ presentatione, vt no. Abb.in d.c.ex frequentibus. ꝛ ideo qui hʒ mandatum ad conferendum, presentare non potest: vt no.Pau.de Ca.in cons.lvij.venerabilis vir.ver. nec obstat illa clausula.Et secundum Domi. in c.cum in illis.§. illis vero.de pre.in vj. Collatio est quedam iuris translatio in aliū: ꝛ talis collatio, dicitur donatio.c.cum accessissent. de cōst.cum si.vt dixi ibi. Et talis collatio regulariter pertinet ad episcopum: vt not.Domi.in c.a collatione.in princ.de appellat.in vj. Et quid sit collatio, dixi in rub.C.de colla.ꝛ dum Abb. in rubr. hic dicit, quod electio, est nomen verbale, ꝛ quod habet vtranque significationem, actiuam, ꝛ passiuam: hoc idem latius Ab. tradit in c.cum dilectus.in glo.in ver.electio.de consue.

Additiones.

1 Electiuum. Et ecclesia facta collegiata, dicitur beneficium electiuum.c.j.vbi Ab.ꝫ.c.Dec.cons.ccclxxiij. in casu proposito.
2 Consequitur. Est enim presentatio fructus iuris patronatus.gl.in c.j.de iure pat.Abb.in c.consultationibus.e.tit.gl.fin. in c.cum Bertoldus.de iure patr.Rota decis.ccccxxij.fuit dubitatum.in no.Dec.cōs.cxvij.Rota decis.cclxvij.in nouis.
3 Superiorem. Nec tribuit ius in re, sed ad rem: vt no.in c.cū Bertoldus.de re iud.ꝛ an, ꝛ quod ius tribuat presentato, Dec. in rub.de iud.in ij.lect.
4 Presentationem. Vide Dec.in rubr.de iud.in ij.lect.
5 Appellatur. Adde c.querelam.de elect.c.nobis.de iure pat. c.fi.ꝛ ibi glo.ij.de elect.li.vj.glo.in c.si electio.de elec.li.vj.Cesar Lamber.in trac.de iur.patrona.in xij.art.vj.q.j.princip.par.ij. libr.notab.vj.
6 Confirmationem. Sequitur Roc.Cur.in tracta.de iur.pa. q.vj.confirmatio fit de electo, ꝛ superior confirmat, constitutio tribuit plenū ius, largo tamen modo promiscue accipiuntur. Sil.Ald.

1 Legatus de latere non pōt conferre ecclesias collegiatas.
2 In generali mandato de prouidendo alicui de beneficio, non includitur beneficium electiuum.
3 Clerici generaliter beneficiati in ecclesia, non habent electionem prelati.
4 Prelatus, qui eligitur, appellari potest presbyter.
5 Ambitiosus dicitur, qui ecclesiam collegiatā aliter quam per electionem adipiscitur.
6 Reseruatio de episcopatibus, ꝛ ecclesijs collegiatis, morte Pape non expirat.
7 Prelatus non est de collegio, nec de capitulo.
8 Collegium in vno solo constitui non potest, tamen in vno solo ius collegij conseruari potest.
9 Jus collegij in vno solo cardinali residere poterit, ꝛ ille solus Papam eligere poterit.
10 Quādo collegium reducitur ad vnum, ille erit prelatus absqꝫ alia electione.
11 Duo clerici collegiū faciūt, qñ ita a principio constitutum est.
12 Decem homines faciunt populum. Quot gentem.13.
14 Quot faciant vrbem.
15 Collegium an possit sibi prelatum eligere.23.
16 Regula, nemo dat, quod nō hʒ, habet locum in beneficialibus.
17 In electione episcopi de consuetudine nō seruat quod religiosi debeant interesse, sed qñ ita esset consuetudo, admitterētur.
18 Populus ad eligendum vocari non debet.
19 Consensus principis secularis in electione prelati nō requirit.
20 Deficiente abbate, vel patrono, ius prouidēdi transit in eum, qui habebat confirmare.
21 Dispositio locum non habet, quando verba non conueniunt.
22 Canonici vocem habent in electione prelati, alij vero beneficiati non.

Nullus in ecclesia. Sūmatur, ꝛ diuiditur, vt per Abb.hic. Primo no.quod in ecclesia collegiata electio dʒ fieri per illos de collegio: ꝛ ideo in tali ecclesia patronus p̄-
1 sentare non potest [1] c.nobis.de iur.pat.Et episcopus non hʒ in tali eccl'ia fundatā intentionē, nisi respectu cōfirmationis: vt no.Ab.in c.significauerūt.in ij.no. de exce.facit
1 tex.cū gl.in c.ij.xviij.q.ij.† Et etiā legatus de latere de talibus
2 ecclesijs collegiatis disponere nō pōt [2].c.pe.de off.lega.in vj.secus est in summo pōtifice, ꝑpter eius supremā ptātem: qa etiā de bñficijs electiuis prouidere pōt.c.ij.de preb.in vj.cle.j.in fi.vt lit.pen.ꝛ no.Car.in ꝯ.ciij.discussione premissa in prin. Requirit tñ ꝙ spāliter exprimat de eccl'ia collegiata: al's secus vr̄: vt est tex.no.in c.cū in illis.§.illis vero.in fi.de preb.in vj.vbi si Papa mādat alicui ꝓuideri d̄ bñficijs, vel dignitatib⁹, ad collationem, ꝓuisionē, ꝓntationē quorumcunqꝫ, bñficia electiua nō cōprehēdunt.ꝛ no.Ab.in ꝯ.xxxviij.in questione que ad pñs vertit.ver.quarto posset attētari.li.ij. Et ista ꝯclusio sane intelligitur, ꝛ ꝓcedit, qñ certi modi exprimunt, ꝓut loquit tex.i d.§.il-
2 lis vero.† secus vr̄, si nullus modus exprimat: vt qa simplr' mādat ꝓuideri de beneficio vacaturo: qa tūc i tali mandato bñficiū electiuū includit.gl.no.in cle.j.§.j.in ver.quāuis.in fi.de preben.vbi Cardi.finaliter illā sequitur, in v.q.ꝛ Domi.in d.§.illis vero.vers.quid si in literis.vbi allegat decisio. Rote, que habetur in xi.deci.in ti.de preben.in nouis. Et idem tenet Cardi. in cons.ciij.s.allegato, col.pe.cum sim.in quib⁹ resident Mod. in c.in nostra.de rescript.in xxxij.corrollario. Sed aduertendum

a tendum[a] est, quia dictum gl.in d.cle.j. videtur contra tex.in d.
§.illis vero.vbi illa verba,ad prouisionem: vel dispensationem
generalia sunt.Et de prouisione no.per gl.in cle.fi.de ele. in c.j.
in gl.iij.de ele.e.tit.in vj.que dicit quod prouisio habet vim ele-
ctionis,⁊ confirmationis. De dispensatione habetur in c.ij.in
prin.de preb.in vj.cum sim.vt tradit Dom.in d.c.illis vero.Et
talia verba generalia de sui natura,⁊ vi verborũ deberent com
prehendere electionem.Ex quo ergo electio non comprehendi
tur.d.§.illis vero, datur intelligi ꝙ de electione dz fieri mẽtio
specialis:quia vbi aliquid specialiter exprimi dz generalia ver
ba non sufficiunt.c.q ad agẽdum.de proc.in vj.Et ad hoc vide-
tur text.in d.cle.j.in fi.de preb.ibi:nullam de electiõe fecerimus
mentionẽ.Et rõ potuit esse,quia sub tali generalitate,superior
nõ intẽdit preiudicare pluribus: ⁊ sic necessaria est mẽtio spãlis,
ergo si nullus modus exprimatur, non includitur beneficium
8 electionũ,cum ibi nõ sit mentio specialis,q̃ requiritur.¶ † Se
cundo not.ibi,in congregatione fuerint, ꝙ ad hoc vt clerici in
ecclesia beneficiati habeant electionem prelati, oportet quod
in ecclesia sint vt collegae: secus vero si generaliter beneficiati
sint:vt in c.cum dilecta,cum gl.de excess.prel.vbi Abb.idem di
cit in ij.no. Nã non sequit,in tali ecclesia sunt plures clerici,er-
go ibi est collegium:vt no.Inn.in c.postulasti.de iur.patr.Ar-
chi.in c.monasteriũ.xvj.q.vij.Old.in cons.cclxxxj.ꝙ prioratus.
circa fi.vbi alleg.d. c. cum dilecta.⁊ idem Abb.in d.c.cũ nobis.
de iur.patr.Quomodo autem cognoscatur ꝙ clerici cõstituãt
collegium Abb.se remittit ad d.c.nobis.⁊ ibi post alios,conclu-
dit quod si non constat ex fundatione,vel priuilegio, quod ibi
sit collegium,attẽditur quasi possessio status,in quo ecclesia re
perit.Et in quasi possessione collegij esse dicit,qñ ibi sunt plu-
res,qui consueuerunt prelatũ eligere,⁊ si habent sigillum com-
mune,⁊ arcã communẽ:vt not.Inn.in d.c.postulasti.Cardi.in
cle.ij.in iiij.q.de eta.⁊ quali.Ro.in cons.ccccxxxvj.ꝙ indultum
Petri.Alex.in cõs.lxxiiij.alias lxxv.visis.li.iiij.Mod.in c.acce
4 dentes.de prescr.¶ † Tertio no.quod prelatus,q eligitur pres-
byter appellatur, ⁊ presbyter pro episcopo accipitur.xciij.di.
c.legimus.Et quandoq; appellatione episcopi veniunt clerici
3 inferioris ordinis:vt no.Ab.in c.j[3].de pig.tex.cum gl.in c.ij.de
5 coha.cler.⁊ mul.in c.j.de bigamis.in c.fi.de postu.¶ † Quarto
not.quod ille,q ecclesiam collegiatam adipiscitur aliter,quam
per viam electionis,ambitiosus dicit,⁊ ab illa dignitate expel
lit,facit tex.vij.q.j.in c.quia frater.§. ambitionis. Ambitio enĩ
4 reprobatur in beneficijs[4]. lxj.di.c.j.⁊ c.cum iamdudũ.de prebẽ.
vbi Ab.in ver.tertiam obiectionẽ.concludit quod solũ vitium
ambitionis sufficit vt electus repellat.ad idem tex.in c.quia in
5 tantundẽ.preb.Et Ab.ibi colligit diffinitionem ambitionis[5].
text. in c. qm̃ quia per ambitiones.xciiij.di. ⁊ in c. auaritie.in c.
quorundã.e.tit.li.vj.⁊ in cle.fi.eo.tit.cum fi. Sed quantũ ad istũ
tex.iste tex.non habuisset locum,si facta fuisset prouisio a sum-
mo pontifice,q potest disponere etiã de beneficijs electiuis, vt
s.dictum est.⁊ hodie generaliter iste tex.nõ procederet propter
reseruationem summi põtificis,que facta est de episcopatibus
⁊ ecclesijs collegiatis, vt Ab.dicit hic:⁊ talis reseruatio habet
6 in extrauaganti Bonifacij xij.incip.ad regimen.† Et talis re-
seruatio non expirat per mortem Pape: vt not. Domi.in c.si
gratiose.de rescr.in vj.Et stante tali reseruatione materia ele-
ctionis parum practicatur in Italia:quia Papa prouidet in
talibus ecclesijs reseruatis, ⁊ prouisio Pape hz vim electiõis,
⁊ confirmationis:vt no.per Ab.in c.fi.de presum.⁊ per gl.in c.j.
in gl.iij.de elec.Sed tales reseruationes reuocate sunt ⁊ annul
b late.in consilio Basiliẽsi:⁊ ita obseruat[b] in regno Frãcie,⁊ ha-
betur ĩ pragmatica sanct.in tit.de elect.⁊ reser.in c.⁊ quia.§.itẽ
omnes.Et certe hoc bñ factũ fuit:qa p huiusmodi reseruatio-
nes,⁊ regulas cãcellarie,totũ ius canonicũ destructũ videt.Et
ideo ista materia est magna, ⁊ vtilis pro dñis citra montanis:
quia in Gallia hoc ius commune conseruat. Est tñ vtilis etiã
pro Vltramõtanis Italicis:qa dato quod voto eligentiũ non
tribuat ius propter reseruationẽ, multũ tñ prosunt ad inducẽ
dum mentẽ Pape ad prouidendũ,vt Ab.hic dicit. Et ad hoc
facit ꝙ no.Arch.lxxj.di.c.hortamur.ver.sexta est via.dũ loqui
tur de populo,q per viã simplicis petitionis petit sibi prouide
ri de prelato,⁊ episcopus dz conari populo gratificari:vt not.
Ab.in c.cũ venerabilis.in vers.quarto no.j.de excep. ⁊ idẽ Ab.
in c.quod Dei timorem.in iij.not.de statu mo. ¶ In gl.j.Ab.
finaliter ponit duas conclusiones. Prima est ꝙ si a principio
cõstituatur,vt collegium sit duorũ, quorum vnus sit clericus,⁊
alter prelatus,hoc sm eum,fieri nõ põt: quia proprie prelatus
non est de collegio, nec apellatione collegij comprehenditur.
gl.in c.vt hi,qui.de eta.⁊ qualit.⁊ in altero solo, qui remaneret,
7 collegiũ constitui non põt. † Primo ex ista conclusione Abb.
c incidenter colligitur quod prelatus[c] non est de collegio, nec
6 de capitulo[6].⁊ idem Abb.dicit in c.dilecti.in j.not. de maior.⁊
obed.in c.auditis.infra eo.⁊ in c.cum olim.de re iud.Domi.in
c.fina.col.ij.de prebend.in sexto.⁊ tradunt Moder.in proemio
Grego.§.iij.Secundo quantum ad dictum Abb. consideran-
dum est quod licet proprie prelatus non sit de capitulo,vel col
legio,inspecto iure communi, tamen non bene infertur quod
hoc per statutum, vel ordinationem a principio fieri nõ possit.
Vnde sicut collegium in duobus clericis simpliciter cõstitui
potest, vt Abbas hic dicit,⁊ videbimus in sequenti conclusio
ne,ita videtur quod in clerico,⁊ prelato constitui possit,vt pre
latus ex speciali ordinatione hoc consequatur, ⁊ sicut doct.di-
cunt,quod prelatus quãdoque de iure speciali hz vocem in ca-
pitulo,vt not.Domi.in dicto cap.fi.de pre.in vj.⁊ nõ repugnat
7 quin prelatus possit esse de corpore capituli[7]. Barto.in l.quod
constitutum.ff.de testa.mili.no.in c.a collatione. de appel.in vj.
Dictum Abb.saluari potest, quando simpliciter dictum fuis-
set quod collegiũ ex duobus cõstituatur: nã tunc non intelligit
quod in illis duobus sit prelatus,arg.ca. cum dilectus.de con-
8 suetud.† In vno autem solo collegium constitui non potest,vt
Abb.hic dicit quia collegium est nomen aggregatiuum,quod
in vno verificari non potest.Bal.in rubri. C. pro socio.Abb.in
c.nobis.in iij.not.de iure patr. Et licet in vno solo a principio
collegium constitui non possit, potest tamen in vno ius colle-
gij conseruari.l.sicut.§.fi.ff.ꝙ cuiusque vni.nom.per gl.hic. Et
ideo vnus solus, q remanet de capitulo prelatum eligere põt:
9 vt not.per gloss.⁊ doct.in c.gratum.s.de postul.prelat. † Et in
vno solo cardinali ius collegij residere potest,⁊ ille solus pote-
rit Papam eligere.gl.no.in cle.ne Romani.§.porro.in ver.o-
mnes.de elec.Et quãdo ius collegij in vno solo residet,cautela
est,vt possit se ipsum eligere, quod alteri talẽ potestatẽ cõmit-
tat:vt no.Ang.in l.plane.alias in l.nulli.ff.quod cuiusque vni-
uers.⁊ Pau.de Cast.sequitur in d.l.sicut. §.in decurionibus.ff.
quod cuiusque vniuers.⁊ Ioann.de Ana.in c.j.de sortileg. Ar-
guit tamen Ang.in loco preallegato,in contrarium: quia ta-
lis potestas eligendi non potest committi alicui,qui non sit de
capitulo.c.si quis iusto.§.pen.eod.tit.libr.vj. Et respondet ipse
quod hoc toleratur propter necessitatem. ⁊ idem dicit Paul.
de Cast.in d.l.sicut.§.in decurionibus. Sed ista responsio non
videtur bona:quia tali casu non videtur subesse necessitas, qa
alium eligere potest.Vnde ad arg.melius respondetur,⁊ dico
quod ex quo ius collegij in vno residet, ipse committendo alte
ri videtur committere de voluntate collegij: quo casu etiam il
li,qui non sit de collegio, talis commissio fieri potest de volun-
tate collegij:vt est text.in dicto capi.si quis iusto.§. pen.eodem
titulo. libro sexto. Alia tamen ratione cautela, quam tradit
Angelus in loco preallegato,impugnari potest: quia commit
tendo alteri potestatem eligendi, ille commissarius hoc facit
nomine committentis:⁊ sic in effectu ille, qui talem commisso-
nem facit,videtur per se ipsum eligere,non per alium: quo ca-
su non videtur quod seipsum quis eligere possit:vt notat in di
cta l.plane.ff.quod cuiusque vniuersi.Et istam rationem Abb.
10 inducit ad hoc in capitu.finali.de institut.† Vnde aliter dicen
dum est, quod quando collegium reducitur ad vnum,ille erit
8 prelatus absque electione, prout in similibus[8] notat Barto-
lus in lege si tibi.§.j.ff. de option.lega.vbi inquit quod si vnus
tantum reperitur in sacculo, non est opus vt extrahatur:⁊ li-
cet in vno prohe non cadat electio,si tamen accedat confirma-
tio superioris,electio dicitur:vt notab. Abb.declarat in capit.
11 cum ecclesia.el secundo infra eod. † Secunda conclusio Ab-
batis est,quod si constituatur a principio quod duo clerici fa-
ciant collegium, quod ibi in illis duobus erit collegium. Et
hoc verum est ex illa speciali constitutione: alias vero duo
non faciunt collegium: vt no.Bal.hic in rub.vers.secundo que
ro.quia in duobus maior pars non reperitur. Idem Andre.
Sicul.sequitur in consil.xvij. libro primo.licet glossa aliter di-
cat de iure canonico.in c.j.xx.questio.j.per istum text.⁊ Cardi.
in clementi.si principalis.in xiiij.questio.de rescriptis.Sed ad
istum tex.respondetur per Do.in d.c.j.quod tex.hic intelligit,
quãdo alij erãt mortui.Ista tamẽ responsio nõ satisfacit: quia
attenta tali responsione etiã ius collegij in vno tantum reside
ret, vt supra dictum est: cuius contrarium hic presupponi-
tur, dum loquitur textus de duobus vel tribus.Vnde potest
aliter responderi, quod Papa hic loquatur de duobus vel
tribus in congregatione: in vno autem non esset congrega-
tio, licet retineret ius collegij: quia congregatio presuppo-
nit pluralitatem personarum,⁊ est genus generalissimum: vt
notat Alexander in consilio ducentesimo sexagesimo secundo
decreto domini.libro ij.Tres ergo requiruntur ad constituen
dum collegium.l.Neratius.ff.de verbor.signific.⁊ not.Bartol.
in rubr.de colle.illi.Angel.in l.j.§.per hanc.ff.de rei vendic.Et

cum ita sit de iure ciuili, idem videtur de iure canonico, ex quo contrarium dispositũ nõ reperit: vt no. in c. j. de operis no. nun
12 tiatio. † Secundo principaliter ex gl. ꝭm Abb. habetur ꝙ decẽ homines faciunt populũ. Et istã gl. sequit Bar. in l. pretor ait. in pn. ff. vi bo. rap. per illum tex. dum loquit de turba, ꝛ dicit de decem, vel quindecim. allegat etiã l. oes. ff. de abig. Et idem dicit Bar. in l. j. ff. de prob. in l. sicut. §. in decurionibus. ff. quod cuiusque vni. no. Arc. vij. di. c. in sacerdotibus. Bal. in auth. quod locum. in fi. C. de coll. ꝛ Ang. in d. l. j. §. per hãc. in fi. ff. de rei ven. Similiter decẽ homines faciũt plebẽ, vt Ab. hic dicit. allegat. ex. q. iiij. in c. vno. vbi gl. fi. hoc dicit. Idẽ gl. in §. his ita. vj. di. in verbo, extinctũ. Sed in hoc dubium facit: quia plebs est pars populi. §. plebiscitum. insti. de iur. nat. vnde nõ cõuenit ꝙ pars suo toti adaptetur, ita quod decem homines faciãt populum, sicut plebẽ. Responderi põt, ꝙ impropꝛie accipit plebs ꝓ populo, ex quo dicitur in c. quod presbyter, si a plebe. iuncto c. pre
13 sbyter. ij. q. v. ꝛ facit tex. lx. dist. plebs. † Et quod dictum est de plebe, vel populo, idem est de gente, vt no. Ab. post Bar. in d. l. ptor ait. quia gẽs, ꝛ populus sunt synonyma, vt videt probari in l. omnes populi. ff. de iust. ꝛ iu. iuncto §. omnes populi. instit. de iur. natu. Et ideo inferunt ad statutũ, si quis coadunauerit
14 gentem. † Sed in predictis aduertendũ est, quia tex. in d. l. pretor ait. in quo est fundamentũ predictorum, dicit turbam esse, si plures fuerint, puta decẽ, vel quindecim. nã duo, tres, aut quatuor non faciunt turbã, vt ibi dicit. Et certe tex. non videt precise determinare numerũ ad faciendũ turbam: quia gratia exẽpli loquitur, vt colligitur. ibi puta. facit tex. in l. i hoc. §. Imperator. el j. ff. de sol. in l. in omnibus negotijs. ff. de ac. ꝛ ob. Et exẽpla non restringũt regulã. §. hactenus. insti. de gradibus. c. j. ne cler. vel mo. Unde sicut decem, vel quindecim faciunt turbam, ita videt de octo, decem, vel duodecim. Et ad hoc facit: quia regula ponitur ꝙ plures requirunt vt turba constituatur: ꝛ excipiuntur duo, tres, ꝛ quatuor, q non faciunt turbã: ergo videtur quod sex, vel octo illã faciant. Et ad hoc etiã inducitur ille tex. in d. l. pretor ait. ij. vi bo. rap. dum inquit turbã esse multitudinis hominum turbationẽ ꝛ cetum. Nã multitudo hominũ ve
9 rificatur etiã de paucioribus, quã decem ⁹: vt no. Bal. in l. hac cõsultissima. in fi. C. qui test. fa. pos. ꝛ probatur in l. ij. ff. de excus. tut. vbi multitudo liberorũ excusat a tutela. Et hoc verificat in tribus liberis. l. j. C. qui nu. libe. facit text. in c. cum iamdudũ. de preb. Et quandoq multitudo intelligitur de trecentis hominibus. l. j. ff. de test. mil. Et videtur quod ꝭm subiectam materiam accipiatur arbitrio iudicis: vt Alex. concludit in l. licet Imperator. ff. de leg. j. vbi allegat Alb. in dictionario. Et idem Albe. in l. constitutione. ff. de admi. tut. Et ita videtur mihi de populo ꝛ gente ꝯcludendũ, vt precise non fuerit facta determinatio personarũ, sed totum hoc arbitrio iudicis cõmittatur: ꝛ videt quod plebs ꝛ populus sit magna turba: ergo non turba simpliciter. l. ij. §. deinde. ff. de ori. iur. vbi populum ꝛ plebem tã quam turbã dicit: ergo de turba ꝓcise nõ videtur inferri ad populum. Et tex. ibi probare videt ꝙ plebs ꝛ populus sint vltra ducentos: quia dicitur quod difficile erat plebem, ꝛ difficilius populum congregare in tanta turba: ideo res ad senatũ delata fuit. Senatus autem erat centum numero. l. fi. C. de pe. here. ideo concludendum est quod omnia ista videantur esse in arbi
15 trio iudicis. ¶ † Successiue ꝭm Abb. primo opponitur, ꝛ videtur quod collegium nõ possit sibi prelatum eligere: quia nemo dat ꝙ non habet. c. quod autem. de iure pat. ꝛ in capitulo nõ videt esse illa dignitas, que per electionẽ tribuitur: ideo videtur quod transferri non possit. Ab. post Jo. de lig. respõdet quod licet capitulum non habeat ius prelationis formaliter, habet tamen virtualiter: sicut est in dño fundi, q non habet formaliter ius seruitutis, ꝛ tñ alteri seruitutem concedere põt. l. ꝓ fundum. de serui. rust. pred. Dicit tñ Abb. hoc non procedere in capitulo ecclesie cathedralis: quia tale capitulum etiam virtualiter nõ habet ius episcopale: quia a solo Papa illud procedit: xxij. di. in c. ij. Et dicit quod capitulũ non eligit ꝓpria authoritate, sed ex potestate data sibi a canone: ꝛ ita residet. Sed i istis omnibus aduertendũ est, quia non videt procedere sine dubio. Nam primo illa equiparatio, quam facit Jo. de Lig. inter dominum, ꝛ capitulum, non videt vera: quia dominus habet plenam, ꝛ liberam potestatẽ. l. in re mandata. C. man. Non sic videt in capitulo, in quo nõ reperit etiã illa ptãs, quã hꝫ prelatus. j. ꝛ ij. ne sede vac. cum si. vt late tradit Fran. Pani. in trac. de sede vac. in j. q. Unde licet dñs habeat ius seruitutis virtualiter, quia hꝫ plenum ius dñij, non sic tñ videt in capitulo. Secundo etiã non satisfacit illa differentia, quam Ab. facit inter episcopum, ꝛ alios inferiores prelatos: qa canonici cathedralis ecclesie non debent esse deterioris conditionis, quã sunt canonici ecclesie inferioris, cum etiam ipsi habeant potestatem eligendi a iure. c. quia propter. c. ecclesia. el ij. c. in Genesi. j. e. Non obst. tex. quem Abb. adducit de d. c. ij. xxij. dist. quia respondetur dupliciter, ꝛ primo ꝙ ille text. procedit ꝭm iura antiqua, sed postea data fuit potestas canonicis: vt no. per gl. in c. quanquã. in glo. magna. de elec. in vj. Secundo, quia ille tex. loquitur nõ solum de episcopali dignitate, sed etiam de alijs inferioribus dignitatibus, vt colligitur ibi: episcopatuum cathedras, vel ecclesiarum siue cuiuscunque ordinis dignitatem Romana instituit ecclesia, ergo non videtur differentia inter episcopum ꝛ alios inferiores prelatos. Tertio etiam non videtur verum ꝙ Abb. dicit de capitulo canonicorum, quod nõ eligit propria authoritate: nam cum canonici habeant a iure potestatem eligendi, videntur proprio iure eligere: vt notabiliter declarat Bart. in l. ij. ff. de op. leg. Unde reiectis his, que Ab. dicit, ad arg. s. factũ dum dicit, quod quis dare non põt quod non hꝫ, rñdet Bald.
16 in l. manumissiones. circa fi. ver. item gl. ff. de inst. ꝛ iur. † Et ibi dicit quod illa regula non hꝫ locum in beneficialibus: vt patet in episcopo, qui confert beneficia, in quibus nõ hꝫ dominium, neque possessionem. Sed ista responsio etiam nõ satisfacit: qa regula, que hic ponitur, habet locum non solum in beneficialibus ecclesiasticis, sed etiam in collegio seculari: vt no. in l. fi. ff. de iur. om. iud. ꝛ tradit Ab. in fi. hic. Idem Ab. ipse aliter respõdit in c. cura. in fi. j. de iur. pat. vbi concludit quod quis non potest dare illud, quod non hꝫ in actu, nec in potentia: ꝛ ita regula procedit: secus videtur in eo, quod quis habet in potentia, licet non in actu: quia illud transferri potest, vt patet in canonicis, qui eligunt episcopum: ꝛ in Cardinalibus, qui eligũt Papam. Uel aliter dici potest quod ex quo canonici habent potestatem eligendi a iure, per istum modum transferunt dignitatem, quam non habent: quia non est nouum quod q dominium non habeat, alij dominium prebeat: vt dicitur in l. non est nouum. ff. de acq. rer. domi. vbi tex. exemplum ponit in creditore: ꝛ de hoc videbimus latius in regula, nemo potest. de regu. iur. in vj. ¶ In ij. oppo. quam Ab. facit, ex suis dictis plures con
17 clusiones colliguntur. † Prima est, quod in electione episcopi non seruatur de consuetudine quod religiosi debeant interesse: ꝛ tunc demum admittuntur religiosi, ꝛ alij clerici, si sit de consuetudine: vt no. per gl. in c. Cumana. in verbo, ꝯsuetudine, j. e. Nam cõsuetudo tribuit ius eligendi in ecclesijs, ꝭm gl. in c. cum in ecclesijs. de preb. in sexto. ꝛ consuetudo potest restringere potestatem eligendi, sed non in totum tollere: vt not. Ab. in
18 c. cum terra. infra eodem. ꝛ in c. abbate sane. de ver. signi. † Secunda conclusio. quod populus non debet vocari ad eligendum. lxiij. distinc. in c. non licet. nec etiam eius consensus de necessitate requiritur: quia electio facta contra voluntatem populi valet, vt tenet gl. in c. j. lxiij. dist. ꝛ facit tex. in c. j. ꝛ ij. ꝛ per totum. lxiij. dist. Et hoc secundum Abb. intelligitur, nisi scandalum generaretur, ex eo, quod not. Innoc. in c. nisi cum pridem. de renun. vbi habetur quod propter scandalum populi prelatus remouetur a beneficio, dato sibi cambio. Facit text. in c. cũ olim. de clericis coniuga. ꝛ quod not. Abbas in c. considerauimus. in fin. infra eo. vbi dicit quod propter scandalum euitan
19 dum prohiberi potest electio eius, qui non deliquit. † Tertia conclusio, quod consensus principis secularis in electione prelati necessario non requiritur, sed pro defensione vocari potest. Et latius hoc idem Abbas concludit in c. cum terra. in v. not. j. eod. dicens quod de honestate requiri potest princeps secularis, vt consentiat ad hoc, ne in futurum opponere possit contra electionem: quia dominus secularis opponere potest, si habet prelatum suspectum pro eius statu: vt notat Innocentius in capitu. super his. de accusatio. refert Abbas hic, ꝛ in dicto capit. cum terra. ꝛ in cap. quod sicut. j. eod. Et licet consensus principis secularis non sit necessarius in electione episcopi, valet tamen consuetudo quod mortuo prelato canonici non procedant ad electionem, nisi prius denuntient mortem prelati principi seculari, vt eius consensum habeant in electione: vt not. Innoc. in c. quod sicut. j. e. vbi Ab. ꝛ idem Abb. hic, ꝛ in c. cum terra. ꝛ in c. cum inter vniuersas. in iiij. not. infra eod.
20 † Successiue Ab. concludit quod deficiente Abbate, vel patrono, ius prouidendi pertinet non precise ad episcopum, sed ad alium, qui habebat confirmare, vel instituere. allegat glos. not. in clem. j. in verbo, disponere, de supplen. negl. prel. quam Car. ibi singularem dicit. Et de prouisione ecclesiarum latius Ab. loquitur in c. cum in ecclesia Vulterana. infra eodem titu. Ad quod Abb. hic se remittit. ꝛ tradit Domin. xxj. distinct. in summa. facit quod not. Fed. in cons. xxxiiij. queritur ad quem. cum similib. vt late congerunt Moder. in c. cum venerabilis. de ex
21 cept. † Successiue Abb. dicit post Goffred. quod dispositio c. quia propter. non debet obseruari, quando in ecclesia sunt duo
10 vel tres: quia verba non conueniunt, ideo cessat dispositio ¹⁰.

Et hoc

Et hoc in terminis tradit Lapus allegatione lxxxij. in causa. Et est regula vulgaris, q si verba non cōueniunt, non hz locū dispositio. c. indēnitatibus. c. pe. e. ti. i vj. l. iiij. §. pretori. vbi Bar. in fi. cū fi. vt tradit ibi Alex. ff. de dam. inf. & idem Alex. in cons. xvij. requisitus. li. j. in ɔs. lvij. perspectis. li. ij. And. Sic. in c. significante. de rescr. & in cons. x. in ij. li. & late Mod. in c. nonnulli. in prin. de rescr. Quorum omniū dictis addo q not. Bar. in l. q se patris. C. vnde liberi. vbi inquit quod licet vba non conueniāt,
11 satis est quod mens ɔcurrat[11]. Et idem no. Bar. in l. curatoris. C. de neg. gest. Et etiā videt quod licet verba in totum nō conueniant, quatenus tñ adaptari possunt illa dispositio dz seruari, per ea, que Rom. scribit in cons. ccccxxxiij. in quo queritur.
22 vbi inter alia allegat gl. in c. j. j. de deci. ¶ † In pe. q. Abb. concludit quod in electione prelati solum canonici habent vocem & non alij beneficiati. Et idem Abb. in c. scriptum. j. e. in c. cum olim. de re iudi. ver. q̄ro an de iure. Inn. in c. ij. de instit. facit q not. per gl. in c. cum ex eo. de elect. in vj. Ang. in §. hoc etiam. in auth. de alie. & emphy. Abb. Mo. c. ij. de institu. & in c. cum olim.
23 de arbit. † Ultimo Abb. dicit istum tex. etiam habere locum in collegio seculari, vt possit sibi eligere vnum rectorē, qui habebit iurisdictionem in ciuilibus in pertinentibus ad illam professionem: vt est tex. in l. fina. C. de iur. om. iud. no. Inn. in c. cum ab ecclesiarum. de offic. ordin. Et hac ratione etiam collegium conuersorum habet ius eligendi sibi rectorem: vt no. Abb. in d. c. secūdo de inst. & in c. cum olim. de arb. Et facit quod no. Bal. in l. ex hoc iure. in iij. q. ff. de iust. & iur. dum concludit quod prouincia potest regem sibi eligere.

¶ Additiones.

1 ¶ Non potest. Pro declaratione totius materie vide Cesar. Lamber. in v. q. prin. j. par. ij. lib. & in seq. arti.
2 ¶ Disponere non potest. Declarat optime Dec. in cons. cxlix. in causa iuris patronatus. vers. ft. efficacius obstare videtur.
3 ¶ Abb. in c. j. Limitarem ego in materia odiosa per nota. per Abb. per c. referente. in fi. de preb.
4 ¶ Beneficijs. Adde Dec. in c. quia. in princi. de preb.
5 ¶ Ambitionis. Est autē proprie ambitio in hac materia, aspiratio ad dignitatem, procedens ad actū: vt per Cesar. Lamb. in tract. de iur. pat. in ij. ar. viij. q. prin. j. par. li. ij. nu. v. Ambitiosus autem non potest eligi in episcopum. Firma. in tra. de episcopo. in j. par. ij. li. q. lxix. & idem Bal. qui declarat quis dicatur ambitiosus. in l. si quanquam. C. de epis. & cler. eodem modo ambitiosus non potest presentari, vt probat, in ratione sui, text. in c. per vestras. de iur. pat.
6 ¶ De capitulo. Idem Dec. in c. edoceri. in j. no. de rescri.
7 ¶ Capituli. Idem Dec. in c. ij. de iud.
8 ¶ Similibus. Crederem sententiam Dec. procedere si electio necessario esset facienda de personis collegij, alias secus: tunc enim non procedit. simile Bart. & sic posset habere locū in cardinalibus qui ex consuetudine eligunt de corpore collegij. sed id faciunt, ex conuentione inter eos inita.
9 ¶ Quam decem. Vide in proposito Alex. in l. j. ff. de lega. j.
10 ¶ Dispositio. Et secundum hanc regulam arguit Marsil. in l. qui falsam. nu. lxvj. ff. de fals. & vide eundem in singu. ccccxxxix. cui non conuenit Bertrand. in q. xij. institutio. nume. iiij. lib. j. & alibi sepe.
11 ¶ Concurrit. Hanc regulam de verbis & mente latius & diffusius quam quisquam alius prosequitur And. Tiraq. in repeti. l. si vnquam. vers. libertis. C. de reuoc. don. in j. quest.

Sil. Ald.

a ¶ Aduertendum. Vide tractat. de benef. par. iij. q. ij. nu. xl. opinio Decij placet.
b ¶ Obseruatur. [redacted]
c ¶ Prelatus. Philip. Franc. in proem. sexti. Romanus cōsilio cclix. [redacted]

1 ☞ Canones quomodo condantur in concilio generali.
2 Concilium generale quandoque constitutiones facit circa ma [redacted]
3 Lex edita in concilio, [redacted] facta mentione de pontifice.
4 Concilium generale habet potestatem condendi leges.
5 Synodus quandoque accipitur pro concilio generali: tamen proprie est congregatio, quam faciunt episcopi.
6 In populo semper presumitur esse aliquis, qui non habeat synceram fidem, sed corruptibilis sit auro.
7 Bonus quis non presumitur, quando agitur de promouendo illum ad dignitatem: secus est in promoto.
8 Acclamatio populi, que ab aliquibus corruptis de facili concitari potest, non solum reprobatur in electione ecclesiastica, sed etiam seculari.
9 Ius presentandi potest cōpetere populo, licet non ius eligēdi.

Osius. Summatur, & diuiditur, vt per Abb. hic. ¶ In tex. ibi: Osius episcopus. De isto Osio episcopo & de cōcilio Sardicensi, habetur. vj. q. iiij. in c. Osius. & lxj. dist. in c. Osius. & xxxiij. q. viij. quid vobis. in su prascriptione. Et de isto Osio episcopo Cordubensi narrat historiam Jo. And. hic, referendo Isidor. in li.
1 virorum illustrium. ¶ † Primo nota secundum Ab. hic, practicam condendi canones in concilio generali. Et idem seruatur in legibus, & statutis: vt no. Bar. in l. omnes populi. in fi. q. in prin. de iust. & iure. vbi Bart. ponit practicam, vt petatur cōcilium gñaliter vel specialiter super casu distincto. Et sequitur Pet. de Ancb. in c. j. de const. ver. sequitur breuiter. Et ordo est in concilio, quia primo fit propositio. Secundo super ea consulitur. Tertio fit reformatio: vt no. Bar. per illum tex. in l. ij. §. j. ff. ad Vell. Et propositio debet fieri per superiorem, cuius authoritate cōcilium congregatur: vt no. Bart. in l. obseruare. C. de decu. li. xj. & Bart. ibi notāter dicit, quod licet non appareat de propositiōe facta solito more, sed solū de voluntate, & propositione ɔcilij, illud valet q statutū est: & sic talis ꝑpositio nō videtur esse de substantia: & videtur probari hic, vbi fuit facta ꝑpositio ꝑ vnum, q erat de cōcilio & nō a superiore, & tñ valet. facit q no. Bar. & Pau. de Cast. i l. vniuersis. C. de prec. Imp. off. Et q dictum est de cōsilio, q requirit facta propositione, procedit i re dubia. Secus si ꝑpositio fiat sup re certa: quia tūc nō requirit consiliū: vt no. Bar. & ibi exēplum ponit in l. si quid ex
2 traordinariū. C. de leg. ¶ † Secūdo no. q cōciliū gñale qñque facit cōstitutiones circa materiā fidei: vt patet hic in materia electionis. Et ista ɔclusio, quam Ab. hic simpliciter tradit, pcedit Papa presidente in concilio, prout regulariter fieri dz: q a concilium absque authoritate Pape non potest congregari. xvij. distin. c. j. & ij. & iij. di. c. regula. in C. porro. Sed si congregatio concilij facta esset sine pontifice, prout pōt in quibusdam ca
1 sibus[1], tunc cōcilium videtur habere potestatem, nisi in illa cā propter quam congregatio facta fuit: & in alijs se intromitte
a re nō potest, nisi esset periculū in mora. Et ita fuit conclusum[a] in concilio Constantiensi: quia reseruata alia fuerunt futuro pontifici, qui fuit Martinus quintus: vt Anto. Rosel. scribit in trac. de potestate Pape. Et idem habetur per Cardi. sancti Sixti, in eius summa. li. iij. tit. xl. Et idem concludit dom. Ab. in disputatione sua inci. episcopus. dicens, quod tali casu con
3 cilium sit administrator necessarius, & nō volūtarius. ¶ † Tertio nota quod lex edita in concilio, potest nomine concilij publicari, licet nulla fiat mentio Pape, vt hic, & in c. j. de pac. vbi Abb. in vlti. not. in c. j. de sponsa. vbi Abb. in penul. not. in capi. aduersus. de immu. eccle. in c. consensus. de reb. eccle. non alien. cum simili. Et hoc procedit, & intelligitur, quando lex immediate procedit ab ipso concilio, in quo Papa est presens ad integrandum concilium, quod sine eius authoritate regulariter celebrari non potest. ca. j. c. regulariter. & per totum. xvij. distinctione. secus si principaliter facta sit constitutio ab ipso Papa, approbante concilio: quia tunc eius nomine promulgatur, & dicitur, talis Papa in concilio. capitu. licet. infra eodem. vbi
2 Abb. in secundo not. cum simili. declarando latius, vt dixi[2] in
4 c. j. in princip. de iudic. vbi videndum est. † Et ex his infertur, concilium generale habere potestatem condendi legem. Facit text. in capitu. j. de constitution. dum ibi dicitur, canonum statuta ab omnibus custodiantur, & in capitu. decreuit sancta synodus. octuagesima octaua distinctione. in capitulo primo. in fine. de ob. ad rat. in capitul. nimis. de iureiurando. Et non mirum, quia, vt Abbas dicit in capitulo primo de pactis. potestas ecclesie est in ipso concilio vniuersali: quia data fuit toti ecclesie in persona Petri. Allegat capit. quodcunque. vigesima tertia questione prima. Ad idem textus in capitu. j. in princip. de translat. episcopi. vbi dicitur quod priuilegium fuit datum Petro, & per eum ecclesie mediante eo: sicut quando prelato intuitu ecclesie, aliquid remittitur, vt nota. in capitulo requisisti, de testament. Et facit textus in capitulo a nobis. el secundo de sententia excommunicatio. vbi dicitur quod ecclesia ha
5 bet potestatem absoluendi. ¶ † Quarto nota quod synodus hic accipitur pro concilio generali. Idem probatur in capit. primo de offic. ordinarij. in capitulo finali. de prescriptio. vbi Abbas in capitulo primo infra de spons. Nam synodus idem est quod congregatio. decimaquinta distinctione. capit. canones. §. synodus autem. Et congregatio est genus genera

lissimum, vt vtar verbis Bald.in con.ccxlij.decretum domini. li.ij. Dicit tamen Ab.hic, quod communiter synodus capitur
3 pro congregatione, quam facit episcopus, ⁊ distinguitur [3] a cõ cilio prouinciali, quod facit archiepiscopus: ⁊ a generali concilio, quod facit Papa. Et idem Abb.in capit.j.de offic.ordi.in
6 capitu.sicut.de acc.⁊ in d.c.si.de prescrip. ¶ † Quinto no.secundum Abba.hic quod in populo presumitur aliquis esse, qui nõ habet synceram fidem, sed potius pretio, ⁊ mercede corruptibilis sit. Et secundum Abb.videtur mirabilis iste text.quia licet particulariter quis bonus presumatur.c.fin.de presump.in populo tamen collecto non habetur ista presumptio respectu singulorum. Sed aduertendum est primo, quia tex.dicit, Potuissent plures esse: non autem dicit quod presumantur. Sed tamen dici potest quod satis presumatur, vt Abb.dicit, ex quo tex.ita disposuit, reuocando literas populi, vt hic dicitur. Secundo aduertendum est: quia differentia quam Abb.facit absolute inter populum, ⁊ particulares, non videtur vera, quia sicut quilibet bonus presumitur vt delictum excludatur.l.merito.ff.pro socio.ita videtur etiam in populo respectu populi, ⁊ etiam respectu particularium: quia nullus videtur esse in populo, de quo etiam particulariter non bene presumatur secundum regulam dicte l.merito. Et ista regula fallit in electione, de qua agitur, ⁊ in quibusdam casibus particularibus, in quibus clamor populi reijcitur. Sed propter hoc non bene infertur: quia ista bonitas non presumitur generaliter in populo respectu particularium, vt Abb.dicit: quia solum in casibus particulariter expressis, in quibus constat de mente, dicendum est quod bonitas non presumatur: ⁊ per hoc generaliter non infer
7 tur, vt Abb.dicit. † Item vlterius considerãdum est quod agitur hic de promouendo ad dignitatem: quo casu quis etiam in particulari bonus non presumitur: licet secus sit in promo
4 to [4]: vt not. Cardin.in clemen.j.in secundo not.de concess.prebend. ⁊ vbi agitur de preiudicio tertij, non presumitur quis
5 bonus, etiam in particulari [5]: vt notat Abb.in c.cum in iure. in princip.de offici.deleg.⁊ hic in tali electione videtur tractari de interesse publico, vt bonus prelatus eligatur. Item illa regula quod quis bonus presumatur, procedit in reo ad accusationem, vt pena euitetur.d.l.merito. Secus est in actore, qui ex tali presumptione intentionem fundare non potest: vt notat
6 Bart [6].post glo.ibi in l.qui iurasse.§.si pater.ff.de iureiu.merito ergo iste, qui volebat promoueri ad electionem, non poterat ex tali regula fundare intentionem. ¶ Postremo ad declarationem text.opponitur sic. Nam licet in populo presumatur esse aliquis, qui synceram non habeat fidem, vt Abb.hic dicit, ⁊ videtur sentire textus hic: tamen maior pars in tali congregatione debet considerari: arg.text.in l.quod maior.ff.ad munic. ideo non videtur attendendum quod factum fuit ab aliquibus, sed quod a maiori parte. Et hoc confirmatur: quia in his, que fiunt a populo, tantum maiores natu interuenire debent. c.lex est.ij.disti. Et cum in populo sint complures, videtur esse maior presumptio in his, que fiunt a populo: quia firmius iudicium plurium reputatur.cap.prudentiam.in princi.de offic.
8 dele. † Sed responderi potest quod ista acclamatio populi, que ab aliquibus de facili corruptis, concitari potest, reprobatur non solum in electione ecclesiastica, vt hic, sed etiam in seculari. l.si constat.ff.de appel. Sunt enim vane voces populi, que non attenduntur.l.decurionum.C.de penis.l.ad bestias.in princ.ff. de pen.quia in populo plebs cõtinetur.§.plebiscitum. Inst.de iu.nat.⁊ plebs sepe clamoribus, gratia, aut pretio excitata moueri solet, vt dicit text.in c.si ergo.viij.q.j. Et ideo etiam iuramentum ad clamorem populi prestitum illicitum est: vt nota. per gloss.xxij.q.iiij.in summa, ⁊ etiam libertas, que fauorabilis est, data ad clamorem populi non valet.l.si priuatus.ff.qui, ⁊ a quib. Secus videtur si populus debito modo cõgregatus mature aliquid determinaret prout est, quando legem constituit: vt in §.lex.inst.de iur.nat.vbi patet quod populus legem constituit. que debet esse iusta, honesta, ⁊ pro cõmuni vtilitate.iiij. dist.c.erit autem lex. Et quod dicitur in c.prudentiam.videtur procedere in pluribus, ⁊ certis, ⁊ electis, prout loquitur ille text.secus videtur in populo propter incertitudinem, vel etiã haberet locum in populo, quando mature, ⁊ deliberate aliquid facit.secus videtur in clamore populi, qui de facili concitatur: vt loquitur textus hic cum simili.supra allegatis. ¶ Circa intellectum decretalis Abb.post alios dicit quod dupliciter intelligi potest. Primo quod quereretur ab isto electo de sua electione ⁊ ipse respondebat se habere literas populi. Vel secundo hoc allegauit, cum peteret confirmationem sue electionis: ⁊ repellitur duplici ratione. Prima, quia electio facta per laicos non valet.c.sane.j.eodem. Et quia fuit facta ad clamorem populi. Et ita Abb.hic post alios dicit. Sed certe iste intellectus non videtur verbis litere bene adaptari. quia tex.non loquitur de electione facta a populo: quia in textu de electione nullum verbum: ⁊ quia indubitatum esset quod electio non valeret, quia non cadit in laicum.c.sacrosancta.infra eodem. Et quia textus hic videtur reijcere clamorem populi, ⁊ non deliberatum consensum populi. Ideo planior intellectus videtur, vt dicamus quod allegat literas populi, ad mouendum, ⁊ inducẽdum electores quod ipsum eligerent: quia licet populus non habeat potestatem eligendi.capi.non licet.lxiij.distinct.tamen consensus populi deberet mouere illos, qui habent potestatem eligendi: quia episcopus non datur inuitis.capit.nullus inuitis.lxj.distinct. Et facit quod not. Archi.lxxj.distinct.in capi. hortamur.versic.sexta est via.dum loquitur de populo, qui per viam simplicis petitionis postulat sibi prouideri de prelato, cum simi.vt dixi in c.j.§.eod.⁊ talis petitio mature, ⁊ deliberate a populo fieri debet: ⁊ clamor populi, ⁊ tumultuarius consensus non sufficit: quia fraudulenter de facili cõcitari potest:
9 vt hic dicitur, ⁊ in d.c.si ego.viij.q.j. † Vltimo subijcit Abb.hic limitando istum tex.quod licet populus non possit habere ius
7 eligendi, ius tamen presentandi populo competere potest [7].c. querelam.j.eo. Et ratio manifesta videtur, quia ius presentandi est ius patrimoniale, ⁊ competit laicis.⁊ not.Cald.in consil. ix.in fin.de iure patro.⁊ transit in heredem etiam extraneum. c.j.vbi Abb.de iure patron.⁊ ista ratione licet populus eligere non possit.c.ex eo.de elec.in vj.presentare tamen potest: vt not. Lap.allegatio.viij.presentatus.in princ.⁊ alleg.lxxv.casus talis est.⁊ Dominic.in dicto cap.ex eo.⁊ de vniuersitate, que habet ius presentandi not.Cald.in consil.x.⁊ xj.de iur.pat.

¶ Additiones.

1 ¶ Casibus. Vt puta si Papa sit hereticus. Bal.in c.olim.vers. in hac congregatione.de rescr. Dec.in c.cum venissent.vers.ij. predicta conclusio.de ind. vbi ponit plures casus in quibus cõcilium est supra Papam.

2 ¶ Vt dixi. Idem dixit Dec.in c.at si clerici.§.de adult.de iud. in princi.⁊ vide que alias dixi consulendo in fauorem reueren. Cardi.Rauene.

3 ¶ Et distinguitur. Adde Ab.in c.conquerente.ver.x.de offic. ord.in c.ego enim.de iureiu. Paul.de Ca.in l.si minor.C.si aduer.lib.⁊ quod synodus ⁊ concilium, sint synonyma, dicit Abb. in c.sicut.in j.not.de accu.tamen vt dicit hic Dec.proprie accipitur pro congregatione illa quam facit episcopus in sua diecesi, cum suis clericis ⁊ subditis, secundum Host.in sum.dẽ constit.§.quis possit.ver.sed tale concilium Car.Zab.in proe.clemen.§.sane.⁊ in cle.j.in prin.in viij.no.de priuil. Ab.in c.si.in ij. no.de presc.in c.ex gestis.in j.no.de cle.non resi. Fel.in d.c.ego. Car.Alex.in c.si quis episcoporũ.in ij.no.xviij.dist.hñ verũ est quod hec que proprie synodus est, quandoque dicit̃ concilium. c.quando.xxxviij.dist.c.abbates.xviij.q.ij.quare crediderim synodi appellatione in materia odiosa venire tantum synodum episcopi, sicut aliter dicunt de diecesi, quod in materia stricta venit comitatus.c.Rodulphus.de rescr. Mathes.not.xcv.no. vnum Dec.in rub.de prob.vers.sed saluando. Areti.in l.j.ff.de test. Henr.Boi.in trac.de syno.epi.in j.parte.nu.iij.

4 ¶ Promoto. Idem Dec.in c.super literis.in prin.de rescr.in c.in presentia.de prob.

5 ¶ Particulari. Vide Dec.in locis proxi.alleg.

6 ¶ Vt no.Bar. Idem Dec.in c.super literis.de rescr.

7 ¶ Competere potest. Et licet ex hoc solo quod ecclesia sit constructa in parrochia populus non habeat ius patronatus.d. c.querelam.vbi Ab.in iiij.no. Inn.in c.cum venerabilis.de except. Arch.in c.nullus.xvj.q.vij. Jo. And.in c.j.de cap.mona.li. vj.in regula, quod [redacted] si. Ab.in c.cum eccle[redacted] in cõs.xxv.[redacted] Fel.in [redacted] ne[redacted] si vel construxit ecclesia[redacted] eleemosynis [redacted] Ab.in [redacted] querelam.[redacted] sione presentandi, ⁊ de alio paterno non appareat, presumitur ius patronatus penes populum, vt dicit ibi Ab.in iiij.no. Ab. in cons.lxxvj.in j.du.li.ij.in cons.cvj.casus.eo.li.in consi.liiij.casus.libro j. Sil.Ald.

a ¶ Conclusum. [redacted]

2 ☞ Collatio non proprie dicitur donatio.
3 Electio non tribuit plenum ius, sed confirmatio.
4 Electus ante confirmationem non dicitur promotus, sed promouendus.
5 Electione acquiritur ius in re.
6 Etiã in collegio seculari facta electione requirit̃ confirmatio.

7 In col

7 In collegio ecclesiastico non valeret consuetudo: quod electus administret sine alia confirmatione.
8 Superior ad quem spectat confirmatio: prius de vita electi inquirere debet, quam confirmet.
9 Inquisitio fame fieri debet in loco: vbi quis est conuersatus.
10 Si is: ad quem confirmatio spectat, nulla causa subsistête legitima, confirmare nolit, compelli potest per superiorem.

1 POstquam. †Summatur, ⁊ diuidi-
tur, vt per Abbat. hic.
¶ Primo nota secundum Abb. hic, quod con
firmatio est necessitatis. Hoc videtur probari,
dum text. imperatiue. dicit impleantur, facit
text. in authen. si testis productus dicatur. in
ver. impleatur. cum gloss. C. de testib. ⁊ xxiij. qō. v. in ca. j. Et hoc
verum est regulariter, quia ante confirmationem electus ad-
1 ministrare non potest[1]. capitu. trasmissam. infra eodem. Fallit
in pluribus casibus, vt not. Abb. in ca. nihil, est. infra. eod. Et in
☞ ter alios casus, in pontifice confirmatio non requiritur. capit.
2 licet de vitanda. in fine. infra eod. Et idem in Imperatore[2]: vt
per glossam in clemen. Romani in verbo, reges. de iureiuran.
not. Bart. in tracta. ad reprimendum. in verbo reges. Angel.
post Cyn. in l. bene a zenone. C. de quadri. prescript. Calder. in
consil. lxx. de priuileg. cum similibus. vt dixi in consil. clxxxiij.
⁊ de his videbimus in dicto capitulo nihil. Et ista necessitas,
que consideratur in confirmatione, etiam habet locum in insti
tutione, quia superior tenetur presentatum, si idoneus sit, insti-
tuere. capitulo pastoralis. de iure patrona. xvj. quest. vij. in ca.
decernimus. Et ideo institutio dicitur collatio non libera: vt
dictum fuit in rubri. supra eodem. Et propter talem necessita-
tem dicit Abbas hic, ius confirmandi, ⁊ instituendi transit in
capitulum vacante sede. capitulo cum olim. infra de maior. ⁊
obedien. capit. j. de institutio. in sexto. Secus in potestate con-
ferendi, vel eligendi. capitulo fina. de regularibus in vj. capit.
secundo ne sede vacan. quia talis collatio libera est, ⁊ volunta-
ria, ideo non transit in capitulum. Et idem Abb. in d. ca. cum
olim. ⁊ in d. cap. ij. ne sede vacan. Sed tamen aduertendum est,
quia illa ratio necessitatis, que consideratur in confirmatione,
vel in institutione, etiam haberet locum in electione, que de
necessitate debet fieri vltra certum tempus. ca. ne pro defectu.
j. eod. Et idem in collatione. c. j. de conces. pre. ⁊ ista ratione quia
2 habet in se necessitatem. † Nam collatio non proprie dicitur
3 donatio[3]: vt not. Abb. in c. fin. j. de dona. ⁊ not. Bart. in l. absen-
ti. ff. de dona. vbi in casu c. cum inter. ⁊ in c. publicato. j. eod. di-
cit electionem fieri ex necessitate. Unde attenta ratione necessi
tatis, electio, ⁊ collatio deberet transire in capitulum. Nec ob-
stat quod in electione, vel institutione sit maior necessitas, quia
persona electa, vel presentata specialiter debet confirmari, vel
institui: quia hoc non tollit argumentum: Quia si necessitas
facit actum transire in capitulum, ergo quatenus est necessitas
deberet transire in capitulum secundum rationē Abb. Fran-
ciscus Pauinus. in tract. de sede va. in iiij. q. ij. partis principa
lis dicit, quod ratio rationis est, quia confirmatio est iurisdi-
ctionis: quo casu ea, que sunt de iurisdictione, transeunt in ca-
pitulum: vt not. d. c. cum olim. Et ista ratio in effectu conueni-
re videtur cum ratione Abb. quia iurisdictio habet in se neces
sitatem: vt patet ex diffinitione iurisdictionis, quam ponit
glo. in l. j. de iuris. om. iud. Et ideo melior ratio videtur illa quā
alleg. glo. in d. c. ij. ne sede vac. quia iure cautum non reperitur,
quod capitulum fungatur vice episcopi in collatione benefi-
ciorum, ⁊ per illū text. videtur quod regula sit negatiua, quod
capitulum nihil possit vacante sede nisi illud, quod expressum
reperitur. Et ad hoc plura allegat Pauinus in d. trac. in d. q.
Et licet ipse concludat regulam esse affirmatiuam ex pluri-
bus adductis, tamen ex primo allegatis per eum videtur quod
regula sit negatiua, quia sicut quando due sunt regule, vna af-
4 firmatiua, altera negatiua, preualet negatiua[4]. l. iij. §. liberti.
vbi Bart. ff. de susp. tuto. ita videtur quod efficaciores sint ra-
tiones, que pro regula negatiua inducuntur: ⁊ quia negatiua
potentius negat, quam affirmatiua affirmet, vt per gloss. in c.
cum dilectus. de consue. cum simi. vt dixi in c. nam concupiscen
3 tiam. in iij. not. de constitutio. ¶ †Secundo not. ꝙ electio non
a tribuit plenum[a] ius, sed confirmatio requiritur, per quā exer-
citium iuris competentis prelature acquiritur, ⁊ ante confir-
mationem solum habet ius in habitu, non autē in actu: vt per
gl. in c. quanto. lxiij. distin. ⁊ in l. priuatorum. C. de iurisd. om. iu-
dic. ⁊ Bal. ibi post Cynum. ⁊ gl. idem concludit in electione fa-
cta per collegium seculare. Et idem Abb. in auth. habita. C. ne
filius pro patre. vbi tamen fatetur quod a consuetudine indu-
ci potest ꝙ facta electione administret absque confirmatione:
secus secundum Abb. videtur in collegiis ecclesiasticis: quia ta
lis consuetudo esset damnosa ecclesiis, ⁊ ideo non valet, vt Ab.
hic concludit. Ex cuius dictis plures conclusiones colligūtur.
4 † Prima est, quod per electionem ius plenum non acquiritur
electo. vnde ante confirmationem non dicitur promotus, sed
5 promouendus[5]. c. super his. de accu. vbi Abb. Et electo non di
citur ius esse acquisitum in re, licet electionem acceptauerit, vt
not. Ant. de But. in c. nostra. versic. non hoc scriptum. supra de
rescript. ⁊ idem Abb. post alios in d. c. super his. ⁊ ideo ante cō-
firmationem beneficium non dicitur suum: vt not. Domi. in c.
☞ si electio. in gl. in verbo, renuntiet. de electio. in vj. in fi. Et bene
facit gl. not. in cle. j. in verbo, collato. vt lite penden. que dicit ꝙ
ante confirmationem beneficium vacare dicitur per mortem
primi, non autem per mortem electi, ⁊ ideo electus ante confir-
mationem potest renuntiare in manibus eligentium absque
authoritate superioris, vt per gl. in c. ij. in verbo, renuntiauerit.
j. de restitut. in integr. cum simil. vt tradunt Moder. in c. cum
5 Bertholdus. de re iudic. infra. †Sed tamen predictis non ob-
stantibus concludendum videtur quod electo in re ius acqui-
6 ratur[6], quia eligentes variare non possunt c. publicato. j. eod.
⁊ not. Abb. in c. cum inter canonicos. in vltimo not. j. eod. ⁊ per
electionem habetur initium. c. fi. de transla. prelat. not. Petr. de
Ancha. in cle. j. in vltimo not. de iureiurando. vbi inquit, quod
confirmatio est declaratio iuris prius quesiti electo, ⁊ ꝙ ple-
num ius acquiritur per electionē, ⁊ quod per confirmationem
nihil noui iuris acquiritur, sed solū exercitium. Et idē Oldra.
tradit in consil. cxlvj. factum est tale, de cōsuetudine. vbi inquit
quod confirmatio nihil noui iuris addit: sed solū exercitium
administrationis: sicut decretum iudicis, quod tutori admini-
strationem decernit. l. fina. C. arbit. tutel. allegat etiam tex. in c.
si electio. eod. tit. in vj. Et ad hoc facit, quia confirmatio neces-
saria est, vt supra dictum fuit, ergo videtur esse ius prius in re
quesitum, quod trahit confirmationem: ⁊ quia qui confirmat,
☞ non dat. l. ⁊ quia. ff. de iurisdict. omni. iud. c. inter dilectos. de fi-
de instru. Et ideo si electio non valet, confirmatio non prodest:
vt not. per gl. in c. j. in verbo, irritum. de postula. prelatorum. in
vj. cum simil. vt not. Abbas in c. quod sicut. j. eo. Et hoc idem
tenet Bart. sequuta accessione: in l. absenti. ff. de do. dum alleg.
cap. si tibi absenti. de preb. in vj. Et ad c. super his. quod vide-
tur probare contrarium. respondent Areti. ibi: Et ex his plu-
6 ra dicta supra dubia vidētur. † Secunda conclusio ex dictis
Abb. in ij. not. quod etiam in collegio seculari facta electione
confirmatio requiritur, vt not. per gl. ⁊ Bald. in l. priuatorum.
C. de iurisdictio. omni. iud. ⁊ idem Bal. in authenti. habita. C. ne
filius pro patre. Et idem Abb. in c. cum in iure. in iiij. no. ⁊ in c.
7 transmissam. infra eodem. †Tertia conclusio est quod licet va
leret consuetudo in collegio seculari, quod electus administret
absque alia confirmatione. secus tamen est, secundum Abb. in
collegio ecclesiastico. allegat c. cū venerabilis. de consue. ⁊ idem
Abb. in d. c. transmissam. ⁊ in c. nihil. infra eodem, in gloss. fin.
vbi circa hoc distinguit quod aut consuetudo tribuit plenum
ius electo, ⁊ valet cōsuetudo, qr talis ꝓuisio habet vim electio
nis, ⁊ confirmationis: argu. cap. cum dilectus. de consue. Aut
consuetudo est vt electus administret ante confirmationem,
quam tamen petere tenetur, ⁊ talis consuetudo non valet. Sed
b ista[b] distinctio non videtur habere vrgentem rationem diuer
sitatis: quia sicut valet consuetudo quod prouisio haberet vim
electionis, ⁊ confirmationis, quo casu in effectu tollitur confir
matio, ⁊ ita videtur in secundo casu, quia solum agitur vt con-
firmatio tollatur, sicut in primo casu. Et quod absolute valeat
talis consuetudo, tenet Old. in consil. cxlvj. allegato supra inci.
factum tale est. Et hoc confirmatur, quia sicut in aliquibus ca-
sibus specialiter electus consequitur plenum ius absque confir
matione, vt not. Abb. in c. nihil. j. eod. ita videtur quod autho-
ritate consuetudinis induci possit: ⁊ sicut in collatione plenum
ius tribuitur, ita videtur quod in electione induci possit au-
thoritate consuetudinis: quia sicut lex cōfidit de illo, qui habet
potestatem conferendi, ita videtur quod consuetudo de electo
ribus fiduciam habere possit, vt eligant personam idoneam.
Et per hoc tollitur ratio Abb. Non obstat text. in d. c. cum ve-
nerabilis, quia ibi erat alia ratio, propter quam consuetudo re
probatur, vt dixi in rubri. s. eod. ⁊ not. ipse Abb. in d. c. cum ve-
8 nerabilis. in fi. ¶ † Tertio no. quod superior, ad quem spectat
confirmatio, debet prius inquirere de vita ⁊ moribus electi. ad
idem text. in cap. cum nobis, vbi Abb. in sexto not. ⁊ in c. nihil.
vbi Abb. in tertio. not. j. eod. ⁊ ibi contrafacienti pena imponi
tur, nam electus debet esse idoneus etate, sciētia, ⁊ ordine, ⁊ non
sufficit quod iste qualitates superueniant: vt notat Abbas per
illum textum in capit. dudum. el j. in antepenult. notat infra
eodem. ⁊ hodie est data forma, vt ponatur edictum, in cap. fin.

eodem tit.in vj. Et illa forma etiam debet servari in presenta-
c tione[c]: vt not.ibi per glos.in verbo, electionem, ⁊ sequitur ibi Petr.de anchar.⁊ domi.Abb.hic.Et ad hoc facit, quia valet argumentum de electione ad presentationem: quando est ea-
9 dem ratio, vt dixi in rubrica s. eod. ¶ † Quarto nota quod inquisitoo fame debet fieri in loco, vbi quis cõuersatus est.ad idẽ text.in cap.scriptum.j.eod.vbi fit inquisitio Venetijs, vbi erat electus natus, ⁊ conuersatus: ⁊ talis quis habetur, qualis in ciuitate sua estimatur.l.de minore.§.tormenta.ff.de quest. Et veritas perscrutari debet ab illis, qui verisimiliter sciunt. ca. nostra.j.qui matrim.accusare poss.facit text.in l.consensu.in fine. C.de repud.⁊ in cap.veniens.el ij.in fin.j.de testib. De alijs, que Abb.hic scribit, dicendum est vt latius idem Abb.⁊ Moder.
10 tradunt in c.fin.de presump.† Vltimo Ab.hic concludit, quod si superior non velit confirmare electum, nulla causa legitima existente, compelli potest per superiorem.cap. nullus.j.de iure patronat.vel poterit superior prefigere terminum habenti ius confirmandi, quo elapso ad ipsum superiorem potestas deuoluitur, vt Abb.hic dicit. Et idem Abb.in c.ij.de cõces. preben. in c.pastoralis.de iure patrona.⁊ in cap.extirpande.§.qui vero. in repetitio.de preben.⁊ idem Abbas in consil. xxviij. in causa communis.libr.ij. Facit ad predicta quod notat Bartol. in l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff. solu. matri. cum similibus, vt tradit ibi Alexand.

¶ Additiones.

1 ¶ Non potest. Adde Dec.in c.cum venerabilis. de except. vbi add.⁊ in c.licet.j.eod.nu.10.
9 ¶ Imperatore. Adde Dec.in cap.eam te.in j. not.de rescript. vbi add.
3 ¶ Donatio. Adde Deci.in c.cum accessissent.in j.not.de constit.vbi addid.
4 ¶ Negatiua. Adde eundem Dec.in c. nam concupiscentiam. in j.lect.in iij.not.de constit.in cap. cum .m.versi.iiij. conclusio. eo.ti.in c.pe.eo.ti.in j.de rescript.in quibus locis plura addidi.
5 ¶ Promouendus. Adde Dec.in c.eam te.in j.not.de rescript.
6 ¶ Acquiratur. Adde omnino cesarem lamber.in trac. de iure patro.viij.arg.v.q.princ.ij.par.ij.lib.nu.6.vbi late.

Siluest.Aldob.

a ¶ Plenum. Quod est tantum ius ad rem.glo.cle.j. vt lit. pẽd. Philip.Franc.c.j.in princ.vt li. pend.in vj. Rota. de elect. in nouis in fin. Geminianus, Phil. Franc.cap.si electio.de elect. in vj. Felinus in cap.quod ad consultationem.de re iudica.c.super his de accusat. Stephan. Bertran.consil.ij.numer.6.lib.iij. Dec.l.more de iurisdic.omni.iudi.c.j.de confir. vtili vel inutili. Sed idem Deci. plenius exagitans tenet hic, quod queritur ius in re, quod verius est. Idem tenet gl.pragma.de electio.c.j. versic.postulationis Jas.consil.cxlv.lib.ij.
b ¶ Sed ista ⁊ bene.
c ¶ Presentatione. Idem Geminia. Phil.Franc.d.c.fin. Lappus alleg. viij. Bald.consil. xvij. factum sic proponitur. libr.v. Roc.Curt.trac.de iure patron.ver.honorificum.q.ij.q.xxxviij. Joan.Selua.tract.de benefic.part.iij.q.liij.Aymo.consil.cxvij. nume.1.vbi tamen excipit legatum Auenionensem. Et hec vera de iure: nec dictus legatus omittere potest.nisi sit ibi prescriptum de consuetudine, prout vbique fere inoleuit vt non seruetur forma d.c.fin.que tamen adhuc hodie seruatur in Neustria, siue in Normania: ⁊ est intelligendum non pro actu presentationis, sed pro actu institutionis, quamuis Aegi.Bellamer.decis. dcxx.dicat hoc non requiri de iure in presentato, ⁊ male.

[redacted]

2 ☞ Faciens aliquid per nuntium, dicitur per se ipsum facere.
3 Juramentum quis exigere potest per alium.
4 Christus constituit Petrum eius vicarium per illa verba, pasce oues meas.
5 Papa contra euangelium aliquid disponere non potest.
6 Consilia generalia non sunt supra papam.
7 Pape non est obediendum, quando status ecclesie turbaret.
8 Concilium errare potest.
9 Papa pro delicto notorio accusari potest, ⁊ etiam pro scandalo, in quo sit incorrigibilis.
10 Papa a nemine iudicatur, nisi in causa heresis.
11 Concilium non congregatur authoritate pontificis, quando contra ipsum congregatur.
12 Jnstatutis concilij excipitur authoritas pontificis.
13 Bona ecclesiarum sunt in patrimonio Christi: ⁊ ideo mortuo prelato ecclesia vniuersalis possidet, nec dicuntur vacare.
14 Tutor datus sub conditione, si satisdederit, non dicitur conditionaliter datus.
15 Superior potest apponere conditionem absque vitio simonie.
16 Papa potest suspendere excommunicationem, que non suspendatur.
17 Ea, que tacite insunt exprimi possunt in traditione spiritualium absque vitio simonie.
18 Que sit forma iuramenti fidelitatis, quod ab episcopo prestatur, ⁊ de forma iuramenti regis erga Papam, ⁊ eius, quod prestatur in coronatione Imperatoris.
19 Authoritas Pape intelligitur exceptuata, etiã in iuramento.
20 Hoc procedit quando Papa habet notitiam iuramenti.
21 Vnica est ecclesia vniuersalis.
22 Membrum proprie dicitur illud, quod habet officium in corpore, ⁊ an digitus sit membrum.

Significasti. Summatur, ⁊ diuiditur vt per Abba. hic. ¶ Primo no. quod pallium mitti potest electo in archiepiscopum per nuntium. Nam verbum apocrisarijs exponitur per nuntios: vt glo.hic dicit.⁊ facit tex.cum glo.in c.conuenientib⁹.j.q.vij.in verbo apocrisarijs.⁊ in aut. quomodo opor. episcopos.§.si vero in proposita.vbi gl.in verbo, apocrisarios. ⁊ in §.reuerendissimi.in auth.de sanctis.episc.in verbo, apocri-
2 sarij.† Et dum Abb.dicit quod potest mitti per nuntium: no-
1 tandum[1] est, quod ille, qui mittit nuntium, dicitur facere per se ⁊ non per alium. Vnde qui non potest substituere potest nun-
2 tium mittere[2]: vt no.Bal.in rub.C.de exerc.ver. nunc scias. alleg.bonum tex.in l.pater ex prouincia.ff.de manu. vindi. ⁊ tradit Alex.in l.quod quis.C.de.procur.⁊ ibi concludit ꝙ nuntius
3 non potest alium nuntium constituere. ¶ † Secundo no. quẽ posse exigere per alium iuramentum.ad idem text. in c. si diligenti, de prescri.in c.ea, que.de iureiur.sic etiam per alium prestari potest.c.fi.de iuramen.calum.in vj.in c.procurator.eodem ti.in vj. Et in iuramento fidelitatis probatur in c.j.§.verum.de statu regu.in vj.in cle.j.de iureiuran.no.Bal.in c.j. in prin. quo tempore miles.cum simi.vt tradit Alexan.post Roma.in l.qui
4 bona.§.si alieno.ff.de damno infec. ¶ † Tertio not.quod Christus constituit Petrum Papam, ⁊ vicarium eius, per illa ver
a ba, Pasce[a] oues meas de quo Ab.hic, ⁊ latius tradit in c, trãslato.de consti.⁊ ibi aliquid dictũ fuit in posterioribus scriptis. ¶ Quarto not.quod Christi actio debet esse nostra instructio ad idem text.in c.Deus omnipotens.ij.q.j. in ca. qualiter. el ij. de accu.in c.solennitates quando. de conse. distin.j. in c. vt nostrum.in princip. vt eccle. benefi. Et hoc verum intelligitur in his, que fecit Christus vt homo, in quibus imitari potest: secus est in his, que fecit vt Deus, in quibus imitari non potest: sicut quando ambulauit super aquas, ⁊ quadraginta diebus ieiunauit: vt declarat Anto.Rosel.in tra. de potestate Pape.versic. ad contraria. Et ad hoc facit, quia adequatio facta inter ali-
3 quos intelligitur, quatenus fieri potest[3]: vt not.Bartol. per illum text.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Fal. bonus text. in c. indemnitatibus.§.penul.eod.tit.lib.vj. Et specialiter in proposito not.Abb.in c.a nobis.el ij.de sent. excommu. vbi specialiter dicit quod debemus nos cum Deo conformare quantum possibile sit.et ita declarat tex.in d.cap. vt nostrum.vt eccle.benefi.
5 ¶ † Quinto not. ꝙ Papa non potest aliquid disponere con-
4 tra Euangeliũ[4], bonus tex.xxv.q.j.in c.sunt quidam, ⁊ xj.q.iij. in c.si is, qui preest.⁊ xxiij.q.iij.c.cũ ergo.§.itẽ Galatis.⁊ de hoc j.videbimus. ¶ Sexto no.licitum esse iuramentum pro fide ⁊ obedientia.facit text. in c.ego N. de iureiur. Et generaliter ex causa prestatur iuramentum.c.ita ergo.⁊ per gl.xxj.q.j.in summa. Et in isto iuramento fidelitatis specialiter etiam prelatus tangit scripturam: vt per glo.in cle.j.in verbo, tactis. de iu
6 reiu. ¶ † Septimo no.quod concilia generalia non sunt supra
b Papam, imo Papa ipse est superior[b] vt late Abb.hic prosequitur.⁊ ad hoc est glo.in ca.nemo. ix. q.iij.que dicit concilium non posse Papam iudicare.et idem gloss.in c. si quis pecunia. lxxx.di.⁊ quod not.Hosti.in c.proposuit. de conces. preben. vbi inquit ꝙ si Papa iacet in peccato, admoneri potest iuxta regulam euangelij cui subijcitur, quantum ad primam partem dum dicitur, Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te ⁊ ipsum solum: vt legitur in ca. nouit. de iudi. in c. si peccauerit.ij.q.j.in princi. Quantum vero ad aliam partem regule, que dicit quod si non audierit: dic ecclesie, talia verba in summo pontifice intelliguntur in ecclesia triumphanti: quia ipse ab ecclesia militante iudicari non potest.⁊ not.Abb. in ca. nouit.in versi.sed circa hoc quero.de iudicijs. Et ista conclusio, secundum Abb.hic, intelligitur in his, que sunt iuris positiui, in quibus Papa est supra concilium, ⁊ plenam habet potestatem secus est in his, que non pendent a plena potestate Pape, vt
7 Abb.hic concludit.† Et hoc confirmari potest: quia Papa in pluribus casibus non habet potestatem, ⁊ illi non est obedien-

duz

dum:puta,si status ecclesie turbaretur,vel aliquod malum pre
5 sumatur⁵:vt notat Innoc.in c.inquisitioni. de sentent. excom-
mun.τ per glo.viij.q.j.in ca.apostolica.τ ix.q. iij.in c.si per prin
cipalem.τ in capitu.literas.de restitutio.spoliat.τ Abb.hic al-
legando text. j.questio. vij.in capitu.et si illa.nam in talibus ca
sibus,si Papa non posset ab alio iudicari illa iura elusoria red
derent:quia parum esset, iura condere,nisi essent, qui illa exe-
querentur l.ij.§.post originem.ff.de origine iuris.capit.vbi pe
riculum.eodem titulo.libr.vj.τ si ab alio debet iudicari, de con-
cilio intelligitur,vt patet in causa heresis,in qua concilium est
iudex contra Papam.gloss.τ Do.in capitulo Anastasius.xix.
distinctione Archidiaco.τ Domini.in ca.quod Dei fauorem.
de heret. in vj.Abbas in capit.proposuit.de conces.prebend.in
capit.fraternitatis.de hereti.τ Car.in consilio cl. quesitum se-
pe fuit. in quarto dubio. Et licet speciale sit in causa heresis,
quia iudicari potest.ca.si Papa.xl.distincti.tamen non est spe
ciale quod a concilio possit iudicari,sed est ius commune:quia
statim quod statutum fuit specialiter quod Papa in causa he
resis iudicari possit,ordinario iure videtur quod ab ipso con-
cilio debeat iudicari:τ ideo idem dicendum est in omnibus a-
lijs casibus,in quibus Papa non habet potestatem,sed iudica
8 ri potest.et facit quod not.Car.in d.concilio cl.in j.dubio.†Et
dum Abb.dicit ꝙ concilium errare potest,prout errauit.xxvi.
q.ij.in cap.placuit,quia in concilio non est vniuersalis ecclesia,
que ex congregatione omnium fidelium constituitur,de conse.
dist.j.in c.ecclesia.τ de tali vniuersali ecclesia, secundum Abba.
hic,intelliguntur iura,que dicunt quod ecclesia errare non po
test.c.maiores.in princi.de bapti.xxiiij.q.j.in c.adepta. secus est
in concilio,quod errare potest,vt s.dictum est.Sed ista resolu
tio non videtur vera:quia etiam capiendo ecclesiam pro vni-
uersali congregatione fidelium, videtur quod errare possit:
quia est eadem ratio,que est in concilio,τ in ecclesia que sepe nu
mero fallitur, ita quod legatus apud Deum quandoque sit so
lutus apud ecclesiam:vt dicit text.in c.a nobis.el ij.de sent. ex-
commu.vbi ipse Abb.ita dicit per illum text.τ melius loquitur
quam hic.Et ad iura,que dicunt quod ecclesia errare non po-
test,respondet ibi ꝙ intelligantur quo ad fidem, τ in articulis
fidei:alias secus.τ facit quod not.per gloss. de translatione san
9 ctorum,in c.j.de reliq.τ vene.sanct.in vj.†Vltimo Abb. hic al-
leg.gloss.xl.distin.in c.si Papa.que not. dicit quod Papa ac-
6 cusari potest pro delicto notorio,τ scandaloso,in quo incorrigi
bilis⁶ sit.Et dicit Abbas hic,quod illa gl. tenetur per omnes.
τ idem Abb.in disputatione inci.episcopus, τ quidam rector.
in fin.secundi dubij,dicit quod totus mundus approbat illam
gloss.Et idem Abb.in c.proposuit.de conces.prebe.τ in c.cum
venissent.de iudicijs.gloss.preallegat.late comprobat Roman.
in cons.lxxiij.questio discutienda.τ Bald.idem tenet in c.olim.
de rescri. Est verum, quod nonnulli theologi reprobant illam
gloss.videlicet Augu.de Ancho.Petr.de Palud. τ Archie-
piscopum Floren.qui eos refert,τ sequitur in iij.parte sue sum
me,in titu.xx.c.iiij.§.iij.incip.verum Papa.Et mouentur ra-
tione prima facie satis apparenti:quia glos.in d.c.si Papa.ad
ducit rationē,que non videtur vera, dum inquit quod tali ca
su Papa accusari potest,quia est in contumacia, ex quo non
vult corrigi,τ talis contumacia dicitur heresis.lxxxi.distinc.in
c.si qui presbyteri.Pro heresi autem Papa accusari potest d.
c.si Papa. Non ergo mirum, si tali casu accusari potest: nam
predicti dicunt quod talis ratio non valet:quia text. in d.cap.
si Papa.intelligitur de heresi proprie, videlicet pro errore si-
xo eorum,que sunt fidei, iuxta ea,que habentur xxiiij.q.j.in ca.
hec est fides.τ in c.firmissime.de hereticis.τ non videtur habe-
re locum pro cōtumacia,que dicitur largo modo heresis.Sed
pro defensione gloss.in d.c.si Papa. aduertendum est, quia gl.
ibi ponit duos casus, in quibus Papa accusari potest. Pri-
mus est in heresi,vt ibi expresse dicitur.Secundus est in alio de
licto notorio,τ scādaloso,in quo Papa incorrigibilis sit: quia
omnis incorrigibilitas,τ contumacia dicitur heresis, secundū
gloss.ibi.Et talis casus nō requiritur quod sit heresis proprie:
quia tunc secundus casus reduceretur ad primum de heresi , τ
non est verum quod in duobus casibus Papa accusari possit,
vt glo.ibi dicit:vnde in secundo casu,videlicet in delicto noto
rio,τ scandaloso,sufficit quod largo modo sit heresis cum illis
qualitatibus quod delictum notorium sit scandalosū, τ incor
rigibile.Et in heresi proprie,etiam si delictum esset occultum,
Papa accusari potest,vt gl.ibi dicit.Et hoc modo ratio theo-
10 logorum tollitur,τ apparet ꝙ nihil facit.†Vlterius tamen cō
tra glo.in d.c.si Papa.induci potest text.in d. c. si Papa. du-
pliciter.Primo quod regula ibi ponitur quod Papa a nemi
ne iudicandus sit,excipitur causa heresis:ergo in alijs casibus
non exceptis regula confirmatur l. quesitum.§. idem respon-
det.ff.de fundo instru.vbi Bartol. cum simil. Sed responderi
potest quod exceptio facta de heresi videtur facta propter scā-
dalum:argumen.eius,quod dicitur lxj.dist. in c. miramur. Et
ista ratio scandali pariter militat in alio graui delicto , noto-
rio scandaloso:vnde succedit quod exceptio facta in vno casu,
etiam in casu simili facta intelligitur. c.cum dilecta. de confir-
ma.vtili vel inutili.vbi Abb.cum simil.vt dixi ibi. Secundo ef
ficaciter inducitur ille text.in d.c.si Papa.quod ille text.vide-
tur loqui in crimine scandaloso,dum dicit, quod Papa pro-
pter suum delictum,innumerabiles populos in precipitiū se-
cum deducit:τ tamen ibi dicitur,quod tali casu Papa iudica-
ri non potest:ergo videtur ibi text.quod etiam pro delicto scā-
daloso Papa accusari non possit.Sed etiam ad hoc responde
ri potest,quod text.ibi loquitur,quando Papa erat in suis o-
peribus negligens,τ remissus,τ sic in delicto in non faciendo,
in quo est minor culpa,quam in faciendo,prout loquitur, τ in-
telligitur gloss.in dicto c.si Papa.argu.glo.in l.si mora. ff. sol.
matri.τ ideo non valet argumentum,quod fit, de delicto in o-
7 mittendo,ad illud quod in faciendo consistit⁷:vt not. Bartol.
in l.licet.§.fin.ff.de pecu.τ quia gloss.in d.c.si Papa.copulatiue
loquitur in delicto scandaloso,τ incorrigibili:ideo non sufficit
ꝙ altera tantum qualitas concurrat l.si heredi plures.ff.de cō
di.institu.Et conclusio glo.in d.c.si Papa.confirmatur ex plu
ribus,que dixi in consilio clj.vbi videndum est. Et vltra predi-
cta in preallega.consi.postea inueni Petrum de monte in suo
tractatu de potestate Pape,in illa loquitur de potestate Pa-
pe supra concilium,in vij.q.in versic.his ita expeditis.vbi pro-
cedit per conclusiones.Et in tertia conclusione tenet quod ex-
cepto crimine heresis,pro nullo alio crimine,etiam si notorium
sit,τ Papa scandalizaret ecclesiam,deponi potest a concilio. τ
sic contra gl.in d.c.si Papa.Et mouetur Pet.de monte com-
pluribus medijs:τ primo per text.cum gloss.in c. quodcunque.
ij.q.prima.in verbo,reconciliat:que tenet quod sententia eccle
sie Romane preferenda est sententie totius ecclesie,intelligen-
do Romanam ecclesiam pro pontifice.Sed hoc negari potest
quia diuersa sunt,cum ecclesia Romana,τ sedes apostolica ab
ipso summo pontifice distinguatur.capit. si gratiose.de rescri.
in vj.τ de hoc inferius dicam.Secundo respondetur quod illa
gloss.loquitur in alijs casibus,in quibus non agitur de inter-
esse pontificis:secus videtur vbi tractatur de facto ipsius pon
tificis:prout loquitur glo.in dicto capitu.si Papa. Secundo
allegat textum in capitu.Cuncta per mundum.ix.quest.iij.vbi
papa absoluit quos synodus ligauit.Tertio adducit text. ij.q.
vj.capitu.ad Romanam.vbi ab omnibus appellatur ad sedē
Romanā.Quarto allegat tex.cui dicit nō posse responderi.ix.
quest. iij. in capit. ipsi sunt.vbi dicitur quod appellationes to-
tius ecclesie ad Papam deferuntur.tota enim ecclesia pro cō-
cilio accipitur:τ sic videtur quod a concilio ad Papam appel
letur:ergo Papa superior videtur.Sed ad ista, τ similia iura
responderi potest,vt s.dictum est,quod loquuntur in alijs casi
bus non concernentibus personam Pape. Secundo respon-
detur quod iura preallegat.habent locum, quando proceditur
iudicialiter,τ causa cognita:quia tunc ab eo non appellatur d.
ca.cuncta per mundum.τ ab alijs ad ipsum Papam recurri-
tur.secus videtur in terminis,in quibus loquitur glo. in dicto
c.si Papa.ad hoc facit quod not.per gloss.in l. non videtur. §.
qui iussu.ff.de reg.iur.que distinguit vtrum iudex iudicialiter
vel extraiudicialiter procedat,cum simil.vt dixi in capit.si quā
do.de offi.deleg.in quo adduxi rationem,quia concilia debent
congregari authoritate pontificis.xvij.distinc.c.j.§.j.τ ij.τ per
11 totum:ergo Papa videtur superior.†Sed respondetur, hoc
esse verum regulariter,prout text.dicit in d.c.j.xvij.distin.Sed
talis regula fallit,quando concilium debet contra ipsum pon
8 tificem cōgregari⁸ in terminis gloss.in dicto c. si Papa. quia
tunc authoritas Pape non requiritur:vt expresse Bald. dicit
in cap.olim.circa finem.de rescrip.quia Papa verisimiliter nō
consentiret.Et ad hoc facit,quia si aliquo casu authoritas pre-
lati requiratur,vt in c.causam que.de iudi.tamen contra ipsū
prelatum absque eius consensu agi potest:vt per gloss.secunda
questione viij.in cap.cum pastoralis.τ notatur in capitu.edoce
re.de rescript.τ facit gloss.magna in fine.in l.cum non solum.§.
necessitate. C. de bonis,que liber. Secundo potest responderi
quod non valet consequentia,authoritas Pape requiritur in
congregatione concilij , ergo congregato concilio Papa est
superior: nam authoritate prioris τ magistratus , vniuersitas
congregari debet,τ tamen nō sequitur quod ipse prior , sit ma-
ior ipsa vniuersitate congregata:vt not.in c.cū omnes.de con-
stit.Sexto allegat istum text. vbi expresse dicitur quod conci-
lia non possunt prefigere legem Romane ecclesie.Sed ad istū
text.Abb.respondit in tract.de concil.ponderando quod tex.

12 hic loquitur de ecclesia Romana, non de pontifice. † Ista tamē
responsio videtur contra tex. hic, vbi continuatiue dicitur ꝙ in
statutis concilij Romani pontificis, excipitur authoritas: Nisi
dicamus qđ istud dictum est aliud dictum separatum ab eo,
quod supra dicitur de ecclesia Romana. Vel secūdo responde-
ri potest quod tex. procedat secundum regulam, quam constat
non habere locum in causa heresis d. c. si Papa. Et eodem mo-
do dicendum est in delicto scandaloso, per supra dicta. Septi-
mo allegat text. in cap. licet de vitanda. ſ. eo. vbi Papa electus
statim habet administrationem: quia nullum habet superio-
rem qui confirmare possit. Sed respondetur, illaȝ regulam nō
habere locum in heresi, nec pariter in delicto notorio: vt s̄. di-
ctum est. Octauo adducit simile: quia sicut in vno populo est
vnus episcopus caput ecclesie particularis, ita debet esse in ec
clesia vniuersali: ⁊ ideo Papa dicitur summus pontifex, ⁊ ma-
ximus sacerdos. xxi. dist. in c. cleros. Et ad hoc poterat allega-
re meliorem tex. in c. ita dominus. xix. dist. ⁊ in c. vbi periculum.
§. ceterum. de electio. in vi. vbi Papa dicitur rector vniuersalis
ecclesie. Sed etiam ad ista ⁊ similia respondetur, ⁊ primo ꝙ at-
tenta similitudine quam facit de episcopo ad pontificem, esset
dicendum quod Papa accusari possit, sicut episcopus: ⁊ ideo
talis similitudo nō valet. Non obst. iura que dicunt quod Pa-
pa est summus sacerdos, ⁊ caput aliorum: quia hoc est verum
ratione administrationis: sicut dicitur de episcopo, qui est pcu
rator, non dominus, in bonis ecclesie. ca. j. de donatio. Et idem
est in summo pontifice: quia etiam ipse habet administratio-
9 nem, non dominium[9]: vt not. Domi. post Archi. xij. distin. c. j. ⁊
13 idem Domi. in cap. j. de summa trini. lib. vj. † Nam bona eccle
siarum sunt in patrimonio Christi. cap. cum ex eo. de elec. in vj.
cap. cum secundum. de prebend. Et ideo mortuo prelato eccle-
sia vniuersalis possidet, ⁊ non sunt bona vacantia: vt not. Bar-
tol. in l. j. §. fina. in fin. ff. de acquiren. pos. vbi allegat Innoc. in c.
cum super. de restitu. spo. Et idem Barto. in l. sicut. §. fi. ff. quod
cuiusque vniuer. ecclesia ipsa vniuersalis videtur domina, quā
Christus sibi reseruauit, dum dixit Petro, et super hanc pe-
tram edificabo ecclesiam meam, non dixit, tuam. Et similiter
dum dixit pasce oues meas: vt in text. hic habetur, non dixit,
tuas. ⁊ ipse Christus est caput ecclesie: vt not. per gloss. in clem.
ne Romani. in verbo, consona. de elect. ⁊ facit text. in capit. j. de
sacra vnctio. Et per istum modum declaratur quod supra di-
ctum est, quod iste text. loquitur de ecclesia, non de pontifice,
qui habet solum administrationeȝ, non dominium. Preterea
dato quod Papa esset supra concilium, ⁊ supra ecclesiam, non
haberet locum in delicto scandaloso: quia propter scandalum
potest etiam inferior apponere manum ad casum spectantem
summo pontifici: vt not. Abbas post Hostien. in capi. constitu
tus. de appel. Et ex predictis responsio colligitur ad omnia a-
lia, que adducit Pet. de monte in loco s̄. alleg. que vlterius nō
prosequor gratia breuitatis. et ita non videtur recedendum ab
opin. gloss. in di. capit. si Papa. que communiter approbatur.
14 ¶ † In gloss. ibi l. muto. §. sub conditione. vbi datio tutoris fa-
cta a iudice, si satisdederit, non inducit conditioneȝ, sed admo
nitionem, Et ratio est, secundum Bart. ibi, quia illa satisdatio
tacite de necessitate intelligebatur, ideo eius expressio nihil
operatur l. iij. ff. de lega. j. ⁊ idem no. Barto. in l. quodcunque. §.
non solum. ff. de verbo. obliga. Et idem Bartol. in l. j. ff. de con-
di. ⁊ demon. declarando illlum text. in dicto §. sub conditione.
dicit quod illa expressio, si satisdederit, non facit conditionem,
que suspendat dationem tutoris, sed bene facit conditionem,
que suspendit administrationem. Nam conditio, que respicit
executioneȝ actus exprimi videtur prout actus intelligebatur
l. quibus diebus. §. fin. ff. de condict. ⁊ demonst. ⁊ d. §. sub condi-
tione. Et ita videtur in isto casu: quia ista conditio, si prestaret
iuramentum fidelitatis, erat de natura actus, ⁊ respiciebat exe
cutionem: ⁊ non vitiat, quia non concernit substantiam actus.
Et ideo refert Bartol. in dicto §. sub conditione. in fin. quod si
dicatur, prouideas de tali beneficio, si eum idoneum repereris
talia verba sapiunt monitionē, ⁊ non conditionem alleg. Joā.
Andre. in cle. j. de offic. delega. vbi gloss. ⁊ no. Innocen. vbi Ab.
⁊ late Modern. in capit. fin. de presumpt. ⁊ Alexand. in consili.
ccxviij. visis. lib. ij. facit quod no. Innocen. in c. prudentiam. in
princip. de offic. delega. cum simil. vt tradit Aretin. in d. l. iij. in
15 princip. de lega. j. † Secunda solutio colligitur ex gloss. quod a
superiore conditio apponi potest absque vitio simonie. Abbas
dicit hoc non esse verum, nec in summo pontifice, qui potest ap
ponere conditionem in illis que sunt simoniaca, de iure positi-
c uo. secus[c] si de iure diuino[10], vt per eum hic, Nam de iure posi-
10 tiuo dicitur simonia, que committitur in beneficialibus: quia
tali casu simonia dicitur, quia prohibita sunt. De iure vero di-
uino dicitur simonia, que committitur in ordinibus, ⁊ sacra-
mētis ecclesie, in quibus illa dicuntur prohibita, quia simonia-
ca: vt not. per gloss. c. ex parte. de offic. delegat. ⁊ dixi ibi. Et pro
ista prerogatiua Pape facit, quia multa specialia sunt in pon
tifice: vt not. in c. dilectis. §. quia vero. de appella. post gloss. ibi,
que dicit quod Papa potest suspendere excommunicationem
16 que non suspenditur, licet ab alijs hoc fieri non possit. † Et licet
Abbas reprobet gloss. in alio superiore vltra Papam, quia
quilibet inferior debet iure beneficia conferre, prout iura dispo
nunt. c. final. de pactis. capitu. quesitum. de rer. permut. tamen
gloss. saluari potest in conditione, que respicit spiritualitatem,
prout loquitur text. quem glo. allegat in capit. quamquam. xx-
iij. distinctione. ⁊ ad idem textus. in capit. de Syracusane. xx-
viij. distinctione. ⁊ facit tex. in c. j. de iureiuran. lib. vj. ⁊ tenet gl.
viij. questione. iij. in summa. Et ideo Imol. hic concludit, quod
si sit honesta conditio, que respiciat spiritualitateȝ, apponi po
test per superiorem, per id quod habetur 100. distin. in c. opta-
tum. ⁊ in c. in ea synodo. per gloss. in summa, prealleg. viij. quest.
17 iij. † Tertia solutio est, que recidit in idem cum prima, quod ea
d que tacite[d] insunt, exprimi possunt in traditione spiritualium
absque vitio simonie: quia expressio eius, quod tacite inest, ni-
hil operatur l. iij. ff. de lega. j. Et idem dicit gloss. in cap. olim. el
j. in versicul. conditione. de restit. spo. ⁊ in c. ad audientiam. el ij.
in versicul. renuntiantes. de rescript. cum sim. vt tradunt Mo.
ibi. Et ista conclusio procedit, quando fit expressio eo modo,
quo tacite inest: secus si aliter facta sit expressio, quam inesset, vt
Abb. hic dicit, per l. si ita legatum. §. illi, si volet. de legat. j. Et il
lum textum etiam ita declarat glo. in l. aliquando. ff. de condic.
⁊ demon. ⁊ not. Bartol. in d. l. iij. ff. de legat. j. Postremo Abb.
hic allegat gloss. in ca. vni. de spon. in vj. Sed aduertendum est.
quia gloss. quam Abb. approbare videtur in dicto c. videtur cō
tradicere supra dictis, quia concludit quod expressio eius, qđ
tacite intelligebatur, reddit dispositionem conditionalem, al-
legat text. in dicto. §. illi, si volet. Sed ille text. non probat suam
opinionem: quia ibi fuit facta expressio aliter, quam inesset, vt
Abbas hic declarat: ⁊ sic ille text. in quo gloss. facit suum fun-
damentum, parum facit. Et in contrarium est regula, que ha-
betur in dicta lege iij. de legatis primo. ⁊ gloss. hic cum simil. su
pra allega. ⁊ facit quod not. Feder. in tractatu de permut. bene
ficio. in penultima questione. ⁊ textus in capitulo relatum. de
prebendis declarando illum textum, vt dixi in capitulo, cum
18 M. in gloss. in verbo, vacaturas. supra. de constitutio. ¶ † In
gloss. in verbo, vnitate. est similis gloss. in capit. nullus. de iure-
iurando. Et de iuramento fidelitatis, quod prestatur ab epi-
scopo, de quo textus hic loquitur, forma habetur in capit. ego
N. de iureiurando. Et de forma iuramenti regis erga Papaȝ
est textus in capit. tibi domino. lxiij. distinctione. Et de iura-
mento, quod prestatur in coronatione Imperatoris, loquitur
clement. j. de iureiurand. Et de forma iuramenti, quod prestāt
abbates episcopis, vel archiepiscopis: est text. in c. ne Dei. de si
mon. Et de forma iuramenti vasalli, est textus in cap. de forma
xxij. questio. v. ⁊ in capi. j. de for. fideli. in vsibus feudo. Et quod
dicitur in text. hic, habet locum in episcopis exemptis, qui im-
mediate subijciuntur Pape: et ideo illi prestant iuramentum,
secus est in non exemptis, qui eorum archiepiscopo iuramen-
tum obedientie ⁊ fidelitatis prestare tenentur. c. dilecti. de ma-
io. ⁊ obed. Hodie tamen omnes, qui in curia promouentur, si-
ue abbates siue episcopi, iurant Pape: vt Abb. dicit in d. cap.
dilecti. Et tale iuramentum fidelitatis prestatur a prelatis, nō
autem a clericis simplicibus, qui episcopo suo iurare non te-
nentur. capit. nullus. de iureiur. nisi illis commissa sit admini-
stratio bonorum ecclesiarum, vt ibi dicitur: vel nisi essent suspe-
cti, vt quia alias inobedientes fuissent: vt probatur in cap. cum
19 in ecclesijs. de maior. ⁊ obe. ¶ † In gloss. in verbo, excipitur. no.
per gloss. ex isto text. quod authoritas Pape exceptuata intel-
12 ligitur[12]: vt hic: ⁊ in c. venientes. de iureiuran. ⁊ in ca. constitu-
tus. de rescrip. Et idem est in alio superiore, vt not. Barto. per
illum textum in l. fin. in princip. ff. ad mu. ⁊ not. Bartol. Brixiē.
in q. xxxix. presbyter quidam. Oldra. in consil. xcvij. factum tale
est. in versicul. tertia ratio est. Feder. in consil. cxcj. questio talis
est. cum simi. vt congerunt Modern. in d. c. constitutus. de re-
script. ⁊ in l. fin. ff. qui satisdar. cogan. ⁊ Alexand. in consilio cxx
iiij. omissis. lib. j. ⁊ in d. l. fina. Et ista conclusio secūdum Abb.
hic, intelligitur in his, in quibus Papa plenam habet potesta
tem: secus videtur in alijs, vt patet in iuramento: a quo Papa
sine causa absoluere non potest: vt per gloss. in capit. quanto.
de iureiuran. Et idem Abbas dicit in dicto capit. constitutus.
Nam a iuramento prestito in fauorem alicuius, nisi illicitum
13 sit, Papa absoluere non potest[13]: vt not. Cardin. in clement. j.
§. fina. de iureiurando. in penult. questio. ⁊ ideo in casu. c. quam-
uis. de pactis. in vj. absolutio fieri non posset: vt no. Archi. Jo.
Andre.

Andr. & Domi. in d. clemen. j. §. fina. de iureiurand. Angel. in l. si quis pro eo. in princ. ff. de fideiusso. Paul. de Cast. in consi. cc xxvj. presupposito. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Roma. in consi. cccclxxxvij. in casu proposito. in fine Alex.
20 in consi. xlij. super premisso. lib. j. †Secunda conclusio s. facta habet locum, quando Papa habet notitiam iuramenti, & illo non obstante contrarium disponit: quia tunc videtur vti authoritate excepta: secus si de tali iuramento ignoraret: vt not. Imol. post Ant. de But. in d. c. constitutum. ver. sed certe. Modern. in d. c. constitutus. & Barto. Soci. in consi. clxix. circa primum. Postremo aduertendum est, quia illud, quod dicitur de authoritate superioris, que exceptuata intelligitur, haberet locum pro iure competenti ipsi superiori, prout loquitur text. in dicto c. venientes. & in d. capit. constitutus. quia inferiores non possunt derogare iuri superioris. Et ista ratione idem esset in alio priuato, qui haberet aliquod ius, cui etiam preiudicari nō potest: vt in regula, non debet. de regul. iur. declarando latius
21 vt dixi in d. c. constitutus. ¶ †In gloss. in verbo, corpore. Abb. concludit quod vnica sit ecclesia vniuersalis. xxiiij. q. j. in c. loquitur. vbi dicitur, vnam esse ecclesiam. & vbi colligitur ex illis verbis, vna est colūba mea. & ex alijs verbis, que ibi referuntur, vnum corpus, vnus spiritus, vna spes, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Et legitur in symbolo, vnam sanctam ecclesiam catholicam. Et ad idem text. in c. j. §. vna no. vbi dicitur vna est fidelium vniuersalis ecclesia. & in c. quamuis. xxj. dist. dicitur quod vniuerse ecclesie. vnus est thalam⁹ Christi. & in cle. j. §. j. de sen. exc. dicitur quod vnica est ecclesia, que vnum Deum predicat, fidem firmiter confitetur, & totius vniuersalis ecclesie caput est Christus cle. j. de iureiuran. in prin. & not. per gloss. in cle. ne Romani. in versicul. consonam. de elect. & Christi Papa est vicarius d. clemen. j. in princ. & in c. licet. de transla. episc. & in cap. vnico. §. porro. vt eccl. benefi. Alie vero ecclesie, & prelati inferiores sunt membra corporis vniuersalis ecclesie, vt Abb. hic dicit per istum text. & ecclesia Romana est caput & mater omnium ecclesiarum. c. antiqua. de priuil. & xxij. dist. c. non debet. & vt ibi dicitur, alie ecclesie tanquam membra non debent a capite recedere. Et idem dicitur in c. nolite. xj. dist. Et hoc intelligitur quo ad fidem: vt not. per glo. in c. j. in verbo, docuit. de summa
22 trinit. in vj. distinguendo latius vt Domi. ibi tradit. †Vltimo Abb. ex predictis sumpta occasione concludit quod membrū illud proprie esse dicitur, quod in corpore habet officium per se distinctum. Vnde manus proprie est membrum, & non digi-
14 tus, quid dicitur pars membri[14]. & idem in effectu Barto. concludit in l. ij. ff. de publi. iudi. & idem Abbas in ca. clericis. in ij. not. ne cler. vel mona. & in c. ego. N. de iureiur. in ij. not. cum sim. vt tradunt Moder. in c. pro illorum. de sen. excom. & Ang. Areti. in tract. maleficiorum. in versic. membrum. cum addi. que ibi habentur. & Barto. Vero. in authen. sed nouo iure. in viij. q. C. de ser. fug. Et quando vna ecclesia dicatur membrum alterius in notab. q. tradit Bald. in consi. ccv. in causa, que vertitur. circa fi. lib. iij. ¶ In glo. fi. glo. non soluit contrarium, sed Abb. respōdet illō esse speciale in ōposito, q̄ nō admittatur cōpēsatio: vt est text. in d. l. pen. que declaratur, no. & limitatur dupliciter, vt Bald. dicit in consi. ccclxxxiiij. duo sunt videnda. li. j. & Bar. Soci. in consi. cxliij. diu pro facto.

¶ Additiones.

1 ¶ Notandum. est. Et an & quando factum a nuntio, censeatur factum a propria persona mittentis, vide Dec. in c. cum parati. j. de appellat.
2 ¶ Mittere. Adde Ange. in l. gallus. §. forsitan. & ibi Imo. ff. de lib. & posthu. Calder. & alij in c. post cessionem. in fi. j. de probat.
3 ¶ Fieri potest. Facit, quia adequatio facta intelligi debet de his que iure ordinario competunt. Dec. in cons. cxxviij. in principip. Ange. Aret. instit. de legat. §. j. in gl. in verb. exequare.
4 ¶ Euangelium. Non enim potest tollere ius diuinum, etsi contra illud dispensare possit. Dec. consi. cxij. & consi. ccccclxxvj.
5 ¶ Presumatur. Adde Deci. late in c. si quando. de rescri.
6 ¶ Corrigibilis. Vide late Dec. in consi. clj. Fel. in c. super literis, versic. an sua sit iurisdictio. de rescri. in c. nonnulli, eod. titu. & dicit Deci. in c. cum venissent. de iudi. quod hanc gloss. totus mundus sequitur.
7 ¶ Consistit. Valet. n. tanquam de maiori ad minus: quia maius est delictum in committendo, quam in omittendo l. si mora. vbi gl. ff. sol. matri. cum simil.
8 ¶ Congregari. Adde Deci. in c. cum venisset. versi. Secundo predicta conclusio. de iudi.
9 [redacted]
10 ¶ Diuino. Et est tritissimum de iure q̄ simonia diuinis purgatur authoritate Pape Deci. in consi. ccccxxxvj.
11 ¶ Spiritualium. Idem dixit. Dec. s. de consti. in c. cum m. ferrariensis. nu. 131.
12 ¶ Intelligitur. Deci. optime declarat. in c. cum parati. de ap. in c. cum accessissent, numer. 35. de consti. in c. constitutus. nume. 18. de rescript.
13 ¶ Non potest. Deci. tradit in c. constitutus. col. fi. de rescri.
14 ¶ Pars membri. Adde Ang. in l. publicorum. in fi. ff. de pub. iudic. Barto. in consi. ccj. queritur. Ioan. de Anan. in c. cum ex iniuncto de heret. Fely. in c. cum illorum. de sentent. excommunic. Dec. in l. si fugitiui. in iiij. not. C. de seruis fugit.

Siluest. Aldob.

a ¶ Pasce. [redacted]

b ¶ Super [redacted]

c ¶ Secus. Decius consi. cxlj. nu. ij. Panor. repe. §. qui vero. c. extirpande. de preben. Henri. Bohic. c. j. ne prelat. vices suas.

d ¶ Tacite. Supra de constitu. c. cum M. apud Decium. num. xxxvij. vbi dixi. [redacted]

2 Incidens in schisma non est hereticus.
3 Concilium est iudex, duobus contendentibus de papatu.
4 Subditi obedire non tenentur prelato schismatico.
5 Prelatus licet sit schismaticus, ecclesia non perdit iura sua.
6 Peccatum redintegratur quo ad Deum per penitentiam.
7 Cū schismatico an episcopus possit dispēsare, vel solus papa.
8 Bona publicata, per solam penitentiam non restituuntur.
9 Restitutio expresse facta ad bona, ad ea, que prius alienata fuerunt per principem, non trahitur.

Uia diligentia. Summatur. & diuiditur vt per Abb. hic. ¶ Primo not. q̄ ille, qui fuit semel schismaticus, licet schisma abiurauerit, iuxta text. in c. quoties. ij. q. vij. & penitentiam egerit, irregularis tamen remanet, vt eligi non
1 possit[1]. facit text. prima questione. vij. ca. j. Et per hoc limitatur quod notat Bald. per illum textum. in l. imperialis. §. finali. C. de nupti. vbi inquit quod bannitus restitutus perdit nomen banniti per restitutionem, & eligi potest, sicut alius, qui nō fuit bannitus. Nā hoc non habet locū in spiritualibus quo ad irregularitatē. facit tex. xxxiij. dist. in c. maritū. 50. dist. in c. de his. el
2 j. & in capitu. qui aliquo. †Et subijcit Abbas hic, quod quis in-
2 cidens, in schisma, non est hereticus[2]: vt notat per glo. xxiiij. q. j. ca. j. Et hoc verum est quando quis non separat se ab ecclesia Romana, vt contingit in contendente de Papatu, quia vnusquisque pretendit ecclesiam Romanam esse apud eum. & ita loquitur glo. preallega. secus esset si quis recederet ab ecclesia Ro-
a mana, & aliam ecclesiā sibi constitueret, vt olim Greci[a] fecerūt quia talis esset hereticus, quia veniret contra illum articulum fidei, & vnam sanctam ecclesiam. & hoc modo intelligitur text. xxiij. q. iij. in c. inter schismā alias, inter heresim. vbi dicitur q̄d nullum schisma est sine heresi. & declarat Abb. in rub. j. de schis-
3 ma. † Et successiue Abb. dicit hic, q̄ quando duo contendunt de Papatu, concilium est iudex, per text. in c. si duo. lxxix. dist. & glos. ibi hoc tenet dicens q̄ tali casu vocabitur concilium. Et idem late tradit Car. in consi. cl. quesitum sepe fuit. in primo dubio. vbi hoc cōprobat pluribus medijs. de quo videbimus in c. seq. ¶ Secundo not. casum, in quo quis debet crimen abiurare id est cum iuramento renuntiare, vt Abb. dicit pro quo est tex. in c. audita. de resti. spol. Et forma huius iuramenti, q̄d prestatur a schismatico, ponitur in c. quoties. j. q. vij. & facit tex. in c. super eo. & in c. accusatus. de here. lib. vj. ¶ Tertio not. casum, in quo electio nulla dispensatiue admittitur, & per superiorem cōfirmatur: regulariter autem contra, in c. innotuit. j. eo. ita Ab. hic. Sed ille text. in d. c. innotuit. videtur potius concordare cū isto quia etiam ibi electio nulla per viam dispēsationis admittitur. Quod ergo Abb. dicit, regulariter contra, habuit respectum ad regulam, que est q̄ electio nulla, non debet confirmari vt per glo. in c. j. in ver. irritum. de postu. prelat. in vj. & no. Abb. in c. quod sicut. §. fi. j. eod. ¶ †Quarto not. q̄ subditi non tenētur obedire prelato schismatico, vt hic colligitur a contrario sensu, ibi: cum ad catholicam redierit vnitatem: nam ab eo etiā propria authoritate posset recedere: vt per glo. in c. cum non li-

propria authoritate, posset recedere: ut per glo. in c. cum non liceat. in ver. recedere, de prescrip. que allegat istum tex. Et rationem Abb. ibi adducit, quia schismatici sunt excommunicati. c. in nomine domini. xxiij. dist. c. licet. j. e. quo casu ab excommunicato receditur propter communionem prohibitam: ut no. Abbas et doc. in d. c. cum non liceat. Et predictam rationem etiam Abb. adducit in rubr. de schismat. ubi limitat hoc, nisi questio schismatis esset dubia, prout dicit fuisse tempore suo, ut ibi in fi. dicit. ¶ Quinto not. casum, in quo suffraganei supplent defectum metropolitani: et hoc est de iure, secundum Abb. ut per [redacted]
5 [redacted]
ecclesia propter d[redacted]
[redacted] Durante tamen [redacted]
6 pastoralis. in §. verum. [redacted] tis not. Abb. opponit, et respondet, et secundum eum, conclusio est, quod quo ad Deum peccatum per penitentiam reintegratur: sed quo ad ecclesiam militantem propter peccatum noto[redacted]net irregularis, et mediante dispensatione habilitatur. Et ad hoc bene facit glo. no. in c. de his. de accu. in glo. fi. in fi. que dicit quod mediante penitentia quis absolutus est a crimine quo ad Deum: sed per hoc non tollitur, quo minus in iudi-
3 cio accusari possit[3]. Et idem no. per glo. xxxiij. q. ij. in c. admonere. in verbo, penitentia. et in c. pe. in ver. quibus. de pe. dist. j. et no. Imo. post Anto. de But. in c. tue. in verbo, sed potes dicere. de proc. Et hoc procedit, etiam si delictum tamen commissum sit ante baptismum: quia licet videatur novus homo per baptismum, et delicta prius commissa non noceant, xxvj. dis. in c. j. et in c. una tantum. de conse. dist. iiij. c. ij. in fi. hoc intelligitur quo ad Deum; sed non liberat baptismus quo ad penam delicti in pre-
4 iudicium Reip. vel privati[4]: ut not. per glo. que est fi. in fin. in c. gaudemus. de divor. ubi Anto. de Butr. et idem Abb. ibi, et in d. c. de his. de accu. Car. in cle. j. §. sane. xiiij. q. de usuris. cum sim.
7 ut dixi in cons. cxxxij. in notabili casu, qui fuit Padue. †Et subijcit Ab. hic, quod in isto casu dispensatio Pape requiritur ibi, dispensative permittimus. et ideo, secundum eum inferior, etiam legatus de latere, videtur quod dispensare non possit. Sed tamen idem Abb. tenet contrarium, quod imo cum schismatico etiam episcopus dispensare possit, in c. at si clerici. §. de adulterijs. versic. item dubitatur. de iud. Et idem Abb. concordando opi. in c. ij. de schisma. circa fi. post Host. distinguit quod in episcopatu solus Papa dispensare potest. Et idem est in alijs, qui scienter, vel cum ignorantia crassa, a schismatico ordinem receperunt: si vero probabilis ignorantia fuit, tunc episcopus dispensare potest Sed tamen indistincte videtur quod episcopus dispensare possit ex quo talem dispensationem Papa sibi non reservavit: argu. c. inter. de sent. excom. ut in glo. in verbo, non retinuit. Et est dictum Inno. in c. dilectus. de temp. or. quod Abb. alleg. hic. Et hoc modo in simi. casu arguit Abb. in c. per tuas. el ij. de simo. et in c. ij. in ij. not. de eo, qui cogno. consan. uxo. sue. et in ca. postulasti. in glo. in ver. dispensatum. de cle. excom. mini. Non ob. text. hic, quia non videtur facta reservatio, licet text. dicat, dispensative permittimus. Et notandum est, quod ille, cum quo dispensatum fuit simpliciter, etiam ad episcopatum habilitatus videtur, ut Abb. concludit in d. §. de adulterijs, et dixi ibi. ¶ In glo. fi. ibi: protestatio necessaria est. melius dixisset glo. quod sit utilis, secundum Imo. hic. Nam non videtur necessaria: quia etiam si facta non fuisset, idem tamen esset. et ad hoc faciunt plura, que dixi in c. fi. j. de appel. ubi videndum est. Ultimo secundum Abb. queritur an hereticus vel schismaticus rediens ad fidem, recuperet bona. et ex eius dictis, due conclusiones colliguntur, in quibus instandum
8 erit. † Prima est, quod ubicunque fuit facta publicatio bonorum ab homine, vel a iure per solam penitentiam bona non recuperantur, et ideo cum in heretico ipso iure bona publicata sint. c. vergentis. de hereticis. j. c. cum secundum. li. vj. infertur quod bona publicata per solam penitentiam non restituuntur: et no. Abb. et Jo. de Ana. in d. c. vergentis. Et ista conclusio ampliatur, etiam si indulgentia
5 concedatur a principe: quia non extenditur ad bona[5]: ut nota. Bar. in l. fi. C. de sent. pass. facit quod not. Bald. in l. si ademptis bonis. C. de senten. passis. Limitari tamen potest ista conclusio nisi plena indulgentia concessa fuisset: quia tunc videtur quod etiam
6 ad bona trahatur[6]: ut in simili not. And. Sic. in c. causam, que versi. ego vidi dubitari. de rescrip. dicens se consuluisse. et refert quod si princeps dicat, facimus tibi plenam gratiam quod ta-

li casu bona includuntur, ex eo, quod not. Bald. in titu. de pace Constan. in princ. in ver. in plenitudinem gratie nostre recepimus. Et hoc dictum referunt Moder. in c. inter quatuor. in fi.
9 de maio. et obe. † Secunda conclusio Abb. est, quod si facta fuit ex-
b presse restitutio ad bona, non trahitur ad bona prius alienata[b],
7 per principem[7]. et idem dicunt hic Card. et Imol. quia restitu-
8 tio videtur facta sine preiudicio tertij[8] arg. ca. quamvis. de rescript. in vj. et not. Barto. in l. Gallus. §. et quid si tantum. ff. de liber. et posthu. cum simi. ut tradit Alexander ibi, et Modern. in c. inter quatuor. Et ista conclusio limitatur procedere nisi facta fuisset restitutio in forma plenissima: ut quia dicatur, quod restituit in pristinum statum, non obstante aliqua condemnatione, quam vult haberi pro non facta: quia tunc restitutus, etiam bona in tertium alienata recuperabit: ut dicunt Car. et Imol. hic, et sequitur Alexander in d. §. et quid si tantum. versic. secundo limitatur, dicens hoc esse notabilissimum verbum. Ex quo sumitur cautela ad formandum restitutionem favorabilem pro amico. et facit quod not. Abbas in consil. lxxxiiij. illud in summa. libr. j. Sed contra istam limitationem videtur tenere ipse Cardi. in c. ad petitionem. j. de accu. quem ibi refert, et sequitur Joan. de Anan. in ultim. not. et Bald. in d. l. Gallus. §. et quid si tantum. versicul. tertia conclusio. dicit quod dominium quesitum ex contractu, auferri non potest: et ideo videtur quod princeps, qui rem vendidit, non possit postea rem alienatam revocare. Et ista ratione in c. fi. de constitutio. tenui contra istam limitationem, quam tradit Car. hic, et Im. Et non ob. una ratio, quam Im. hic adducit, quod illi tertio non videtur grave preiudicium inferri, quia pretium recuperabit. arg. l. venditor. §. si constat. ff. commu. predi. in l. servi. C. pro qui. cau. lib. ser. accip. quia licet solvatur pretium, videtur tamen grave preiudicium, quod quis invitus dominio rei sue privetur. l. dudum. de contrahen. empt. facit text. in l. nec emere. C. de iure delib. Si tamen volumus defendere opin. Car. et Imo. hic, predicte rationi responderi potest, quod tale dominium acquisitum tertio ex contractu, habuit originem ex facto ipsius principis: unde videtur acquisitum dominium revocabiliter secundum naturam, et qualitatem rei: et tali casu non videtur eadem ratio, que est in dominio quesito de voluntate domini: ut dicitur in §. per traditionem. instit. de rerum divi. unde non mirum, si talis alienatio revocari potest: quia emptor hoc potuit cogitare inspecta qualitate rei, et accedente solutione pretij, non reputatur quod iniuria sibi inferatur.

¶ Additiones.

1 ¶ Non possit. Ad idem Deci. in c. at si clerici. ver. quintus casus est in schismatico. de iudi.

2 ¶ Hereticus. De hoc vide Joan. de ana. in rubr. de schisma. et Dec. in d. c. at si clerici. in princ. d. versic.

3 ¶ Accusari possit. Idem voluit Decius qui plura allegat ad hoc in consi. cxxxi. proponitur quod iudeus. versi. ultimo non obst. quod absolutio. et quod quando sumus in delicto. in quo principaliter deus offendatur quod absolutio facta in foro penitentiali et tollat ut accusari non possit, voluit Bar. in consi. incip. Minister fratrum. ubi consuluit quod ille qui blasphemavit: quia principaliter offenditur deus, si absolutus fuerit in foro penitentiali videtur habuisse pacem ab offenso ut pena sibi remittatur. seq. Petr. de Anchar. et Joan. de ana. in cap. fina. de male. Decius in consil. cxxxvij. versi. et maxime hoc est dicendum.

4 ¶ Privati. Adde eundem Dec. in c. que in ecclesiarum. num. 84. de constit.

5 ¶ Ad bona. Faciunt que ponit idem Dec. in cap. j. in princip. s. de rescript.

6 ¶ Trahatur. Pro hoc dicto facit quod dicitur quod licet remissio iniuriarum facta in foro conscientie, non operetur in foro contentioso, ut per Bald. in l. non solum. §. j. ff. de iniur. in suis add. Rom. in l. ij. ff. ad silla hoc tamen limitatur nisi iniuriam passus dixisset se facere plenam remissionem, ut per Fel. in c. inter quatuor, circa fi. de mai. et obe. et dictum And. sicu. refert et sequitur et comprobat Hip. marsi. in singul. cclvj. remissio.

7 ¶ Principem. Idem Dec. in c. fi. de constitutio.

8 ¶ Tertij. Est tex. in l. et si fine. §. sed quod papinianus. ff. de minor. in l. fin. C. de sen. pas. Rota. deci. dlviij. postquam titius in anti. Jas. in consi. cxxxiij. in causa que vertitur. libr. j. et vide Deci. in consil. cccccxxv. Silve. Aldob.

a ¶ Greci. [redacted]

b ¶ Alienata. Dec. supra de constitut. capitu. fina. num. viij. ubi tetigi. [redacted]

1 ¶ Papa facere pōt constitutionē super electiōe successoris.
2 Et hec potest ex potestate sibi tradita per illa verba, quodcunque ligaueris.
3 Verba quodcunqꝫ ligaueris intelligūtur, statuto, vel precepto.
4 Papa non potest de iure sibi eligere successorem.
5 Papa de potestate absoluta potest sibi successorem eligere.
6 Plena concordia non dicitur, quando concurrunt due partes collegij.
7 Electo in Papam opponi non potest quod non sit de numero cardinalium.
8 Electo in Papam opponi non potest quod sit monachus.
9 Contra Papam electū opponi non potest quod sit vxoratus.
10 Electus in Papam ex sola electione consequitur papatuꝫ, nec confirmatio requiritur.
11 Papa appellatur episcopus.
12 Que pene imponantur gerenti se pro pontifice.
13 Contra quem habeant locum dicte pene.
14 Electus a maiori parte cardinaliū se gerere nō dēbet ꝓ pōtifice.
15 Maior pars sufficit in explicandis per vniuersitatem vel collegium: ⁊ an requiritur maior ⁊ sanior. 16.
17 Concilium non est supra Papam.
18 Consensus alicuius quando requiritur in actu, non requiritur si actus fiat contra ipsum.
19 Collegium cardinalium si esset negligens, etiam particulares cardinales concilium conuocare possent.
20 Electio Pape ad cardinales spectat.
21 Cardinales si tantum duo essent presentes: illi eligere possent Papam.
22 Electio Pape ad concilium congregatum tēpore mortis pape spectat.
23 Contra electum a duabus partibus cardinalium exceptio de heresi opponi potest.
24 Que exceptiones opponi possint contra electum in pontificē. 25. ⁊ 26.
27 Electio Pape facta a cardinalibus sub conditione valet ⁊ valet electio pape facta per seditionem.
28 Electio pontificis facta per metum an valeat.
29 Electus non computatur in numero duarum partium.
30 Due partes presentes esse debent in agendis pro vniuersitate.
31 Mortuis cardinalibus electio Pape ad quem spectet.

Icet de vitanda. Famosa est ista decretalis, in qua de electione summi pontificis tractatur. Summatur ⁊ diuiditur vt per Abb. hic. 1 ¶ † Primo not. ꝙ Papa potest facere cōstitutionem super electione sui successoris. Et idem probat in c. in nomine domini. xxiij. dist. in c. vbi periculū de electio. li. vi. ⁊ in cle. ne Romani. eo. ti. facit tex. in c. in synodo lxiij. dist. in c. si transitus. lxxix. dist. Et ex hoc secundum Abb. infertur ꝙ Papa videtur habere potestatem super explicandis post mortem eius. Et hoc verum videtur, ⁊ procedit in his que incipiunt habere effectum Papa viuente, prout est in constitutione ipsa, que statim valet. Secus esset in his, que ipso viuente non possunt habere locū: ideo nō potest Papa sibi eligere successorem, vt infra statim videbimus. Et ita declarat domi. Ant. Rosel. in lib. de potestate Pape de quo inferius dicā. 2 a † Et dicit Abb. hic ꝙ Papa potest facere constitutionem super electione futuri[a] pontificis ex potestate sibi a Christo tradita, dum in persona dicit quodcunque ligaueris: prout habetur xxiiij. q. j. c. quodcunqꝫ. In quo considerandū est, ꝙ per illa verba, quodcunqꝫ, translatū fuit sacerdotiū, ⁊ in consequentiā potestas legis condende translata fuit, vt dicit text. in c. translato. supra de consti. Et talis potestas legis condende nō videtur magis respicere constitutiones, que respiciunt electionem successoris summi pōtificis, quā alias cōstitutiones: q2 talis potestas generalis fuit, ⁊ non est nouū in summo pōtifice, q2 ēt in alijs, qui habēt potestatē legis condende, vt patet in legato, cuius statuta perpetua sunt, ⁊ durāt, etiā finito eius officio. c. fi. j. 3 de off. deleg. † Et subijcit Ab. hic ꝙ illa authoritas, quodcunqꝫ ligaueris: intelligitur statuto, vel precepto. Et idem Abb. in c. translato. de consti. ⁊ in c. quanto, post Inn. quē ibi refert, de cōsue. in c. proposuit. de conces. preb. In contrarium tamen facit illud, ꝙ Abb. dicit hic, dū inquit ꝙ verba illa, quodcunqꝫ: vniuersalia sunt, ⁊ omnia includunt. c. solite. de maio. ⁊ obe. ergo nō solum quodcunqꝫ prelatus ligauerit statuto ⁊ precepto, sed ēt alio quocunque modo. Nisi dicamus qđ quicunque alius modus includatur sub statuto vel precepto. Et successiue Abb. di- b cit ꝙ illa authoritas, quodcunque intelligitur claue discretionis non errante: ⁊ quod due sunt claues[b] ecclesie: vna est potestatis, altera discretionis ⁊ scientie. Sed tamen concludenduꝫ est quod vna tantum est clauis. facit tex. in c. fi. de excessi. prelato. ⁊ ista clauis consistit in potestate prelati: sed quia vltra potestatem prelatus debet habere discretionem ⁊ scientiam, dicuntur due claues, propter diuersos effectus: vt no. per glo. xx. dis. in summa. ⁊ idem Abb. in c. fi. in vlti. no. de exces. prelat. ⁊ in c. j. de summa trini. cum similibus. vt tradunt Moder. ibi circa fi. 4 † Vltimo Abb. in isto primo no. dicit ꝙ Papa non potuit sibi c eligere successorem[c]: vt not. per glo. viij. q. j. c. apostolica. §. his omnibus. Et dicit Abb. ꝙ communiter[2] ita tenetur: quia effectus electionis confertur in tempus, quo non erit Papa. Et idem Abb. dicit in rub. de testa. Brixien. tamen dubitat de hoc quia videtur de iure positiuo, in verbo Papa. ⁊ ideo Papa videtur habere potestatem eligendi successorem. ⁊ Moder. referunt. in c. j. in iiij. fal. s. de consti. Et hoc confirmari potest: quia Christus constituit sibi Petrum successorem. ca. ita dominus. xix. dist. ⁊ xxi. dist. in c. nouo. ⁊ omnis Christi actio, nostra est instructio. c. significasti. s. eod. Et hac ratione Petr. Clementem successorem elegit. viij. q. j. si Petrus. ⁊ in testamento veteri ēt reperitur quod Moyses filios sibi successores instituit. viij. q. j. Moyses. ⁊ Papa permisit Maguntino archiepiscopo, vt successorem sibi eligeret. vij. q. j. in c. petisti. in fi. ⁊ quia Papa potest disponere, ⁊ statuere de forma adhibenda in electione summi pōtificis: vt s. in prin. dictum fuit. His tamen non obstantibus contrarium communiter tenetur, vt dixi. Et ita cōcludit Anto. Rosel. in d. trac. de potestate Pape: quia talis electio respicit tempus, quo non erit Papa arg. l. eum qui. ff. de iurisdi. om. iud. ⁊ facit text. in l. Titio, cum morietur. ff. de vsufr. ⁊ quia hoc esset mutare statum vniuersalem ecclesie, vt glossa dicit in d. §. his omnibus. viij. q. j. Non obst. quod dicitur de Christo quia quod ipse fecit vt homo, est nostra instructio: secus super his, que fecit vt deus. Nam ipse ambulauit super aquas ⁊ ieiunauit quadraginta diebus: ⁊ ad ista non adstringimur: quia illa fecit miraculose vt Deus: ⁊ sic Petrum ex diuinitate sibi cōiuncta sibi eligit, secundum quam falli non potuit: nō est sic in summo pontifice, qui vt homo errare potest. ⁊ ista ratione Clemens vocatus a Petro, videns ꝙ esset posteris perniciosum, voluit renuntiare: vt notat per gl. viij. q. j. in d. c. si Petrus. Nō ob. c. petisti. quia loquitur in archiepiscopo, cui ex dispensatiōe Pape hoc permittitur: secus videtur in ipso summo pontifice, per supra dicta. Non ob. quod potest constitutionem facere de electione summi pontificis: quia aliud est eligere sibi successorem, aliud est facere constitutionem circa electionem futurā summi pontificis. Et ita in effectu residet Rosellus in loco preallegato. Sed tamen disputatiue de iure videtur non obstare supra dictis quod Papa possit successorem sibi eligere, saltem de potestate absoluta: quia de primitiua ecclesia hoc erat permissum, sed ex constitutione ecclesie ita ordinatum fuit, d. §. his omnibus. viij. q. j. ergo videtur ꝙ summus pontifex in contra- 3 rium dispensare possit, quia est supra ius[3]: c. proposuit. de cōces. preben. Et ad hoc facit tex. in d. §. his omnibus. vbi dicitur hoc constitutum fuisse, quia officium cepit deferri non vite, sed sanguini. Et cessat ratio, que erat in Petro, qui idoneum successorem sibi elegit, vt ibi dicitur. Ex quo patet, ꝙ Papa potest dispensare, saltem quando idoneum successorem sibi haberet, ⁊ deputaret. Non ob. rationes, que in contrarium adducūtur. Primo ꝙ dicitur de d. l. eum qui. quia illa lex procedit in legato, ꝓut loquitur. quia delegatus facit nomine delegantis, ⁊ nihil ꝓprium habet l. j. §. qui mandatam. ff. de offic. eius. ideo illo mortuo non potest representare mortuum: quia mors omnia soluit §. denique, in authen. de nup. Nō sic in ordinario, prout est summus pontifex, ⁊ successor eius qui habet potestatem iure proprio, ⁊ non representat illum, qui eum constituit: vt dixi in rub. de appellatio. circa fi. Non obstat ꝙ Christus constituit sibi successorem vt Deus, non vt homo: quia hoc negari potest, cum hoc etiam videatur homini competere: vt patet in Petro, ⁊ in alijs, qui in primitiua ecclesia successorem sibi constituerunt. Non obstat quod aliud sit eligere successorem, ⁊ aliud facere cōstitutionem pro electione futuri pontificis: quia eadem ratio videtur in vtroque, ex quo effectus confertur post mortem, ⁊ in vita etiam vtroque casu valere potest in effectu, ex quo confertur post mortem: sicut in donatione, que potest fieri si conferatur post mortem, vt per glo. ⁊ doct. in l. si. C. de pactis. ⁊ facit qđ habetur in titu. vt act. ab here. ⁊ contra here. Et sic probabilis videtur conclusio ꝙ Papa possit de potestate absoluta successorem sibi eligere. Sed tamen ꝙ Papa eligatur, vt constitutū fuit in d. §. his omnibus. bonis rationibus ordinatum fuit: q2 eligi debet prestantior, ⁊ sanctior ex omni populo. viij. q. j. in c. si prestantior. Et hoc melius fit per electionem, in qua vota plurium exquiruntur: ideo maturior videtur deliberatio. ca. plu-

dentiam.§.j.de offi.deleg.cum si. vt late tradit Car.sancti Si-
xti,in lib.ij.eius summe ecclesiastice.c.50.vbi alias rationes ad-
ducit,τ forma eligendi debet seruari, τ non debet Papa sorte
eligi:vt no.Bal.in l.si. C.cõmunia deleg.Et hoc dictum pro no.
refert Martinus Laud. in trac.de principe.lxvj.no.¶Secũ-
do not.ꝙ Papa sepe facit statutum approbante concilio,τ nõ
disponente,vt Abb.hic dicit,quod latius declarari debet,vt di
6 xi in c.ij.supra eodem.τ in c. j.de iudic. ¶†Tertio not.ꝙ con-
currentibus duabus partibus collegij,non dicitur plena con-
cordia. Et ad hoc facit, quia penitudo aliud non videtur ad-
mittere.vi.q.j.in c.si omnia.In contrarium tamen videtur tex.
in c.cum olim.de re iud.vbi ista verba.in plena concordia,secũ-
dum Abb.hic etiam in maiori parte verificantur, quando pro
feruntur in negotio vniuersitatis,in quo non apparet,princi-
pem voluisse ius immutare:ideo accipiuntur secundum subie-
ctam materiam,τ ad iuris terminos reducuntur. Et idem tra
dit Aret.in l.pro herede.§.si.ff.de acqui.here.vbi inquit,ꝙ quã-
do mandatur aliquid fieri in vniuersitate,ex passiua interpreta
tione verificatur in maiori parte,licet dicatur de consensu om
4 nium,vel in plena concordia[4].Facit quod no.Bar.in l.quicũ-
que.la ij.in fi.per glo.fi.ibi.C.de omni agro deser.lib.xj.τ idem
glo.in l.exactores.C.de suscep.τ arca.lib.x.in verbo,cetu,τ quia
Abb.hic se remittit,dicendum est vt per Alexã. in l.τ suum.ff.
de pactis .in consi.cxxiiij.in causa,τ lite.lib.ij.τ late Moder. in
7 c.non potest.de re iudic. ¶†Quarto not.casum , in quo con-
tra electum omnis exceptio remouetur.Ex quo Ab. primo in
fert ꝙ non poterit opponi ꝙ electus in Papam non esset de
numero cardinalium,licet iura antiqua aliud innuere videan
tur.c.oportebat.lxxix.dist.ibi:vnus de cardinalib. presbyteris,
vel diaconibus.Et notetis illum text.ꝙ etiam cardinalis dia-
conus eligi potest in Papam : τ pari ratione hodie subdiaco-
nus eligi poterit,quia est ordo sacer. c. a nullis.de eta.τ qualit.
Et quantum ad conclusionem Abb.aduertendum est dum cõ
cludit ꝙ contra electum opponi non potest ꝙ non esset cardi-
nalis:quia in contrarium facit ꝙ ex quo electio debet fieri de
cardinali,τ a duabus partibus cardinalium,ista verba debent
verificari : vnde sicut pontifici electo opponi potest quod non
sit electus a duabus partibus cardinalium, prout ista constitu
tio loquitur, eodem modo opponi potest ꝙ electus non esset
cardinalis,prout requiritur d.c. oportebat. Sicut in simili di-
cunt,ꝙ si nulla exceptio opponi potest contra instrumentum,
poterit tamen obijci quod non sit instrumentum, de quo statu
tum loquitur:vt not.Bart.per illum tex.in l.diuus. ff.de testa.
mili.in l.j.§.τ parui.ff.quod vi,aut clam.cum simi.vt dixi in ca.
8 ex parte.el ij. de offic.deleg. † Secundo infertur ꝙ contra ele-
ctum in Papam opponi non potest ꝙ sit monachus.gloss.ta-
men tenet contrarium in c.quam sit.xviij.q.ij.Sed illam gloss.
reprobat Anto.Rosel.in tract.de potestate Pape.versicul. ex
his deciditur. quia iura que dicunt ꝙ monachus nõ habet vel
le,nec nolle.xij.q.j.in c.non dicatis.τ in c.si religiosus.eod.tit.in
vj.loquuntur per fictionem iuris,τ de iure positiuo , quod isto
casu non attenditur per istum tex.vt latius prosequitur Ro-
sel.in loco preallegato,qui bene loquitur quantum ad rationẽ
gloss.in d.c.quam sit.Sed glo.illa saluari potest ratione,quam
superius induxi:quia requiritur quod sit cardinalis ille,qui in
Papam eligitur. Et hoc etiam opponi potest contra pontifi-
cem electum : ergo sequitur ꝙ etiam opponi potest quod esset
9 monachus,τ non cardinalis.†Tertio pari ratione infertur ꝙ
non poterit obijci contra Papam electum, quod vxorem ha-
5 beat[5]:vt per glo.in c.si quis pecunia[o] lxxix.dist. quia continen-
o tia est ex constitutione ecclesie,τ sic de iure positiuo,quod tolli
videtur per istum tex.vt Abb.hic concludit , quando constat
ꝙ illa esset vxor:secus in dubio,prout gloss.distinguit in d.ca.si
quis pecunia.τ idem Abb.sequitur in c.Joannes.de regula.et
Anto.Rosel.in d.tract. Mar. Lan. in titu.de principibus.in
no.ccl.Sed aduertendum est,quia ratio,que allegatur,ꝙ con-
tinentia sit de iure positiuo,esset bona,si constaret ꝙ hoc cogi-
tatum fuisset:quia in quolibet actu potestas,τ voluntas requi
ritur.c.cum super.de officio deleg.cum simil.vt dixi ibi. et licet
tex. hic generaliter loquatur,non videtur trahi ad istum ca-
sum:quia indefinita non equipollet vniuersali , vbi non est ea-
dem ratio:vt per Dynum in rub.de reg.iur.in vj.Et in conti-
nentia non videtur eadem ratio , quia Papa non potest cum
illa disponere.c.cum ad monasterium.in fi.de statu mon.τ quia
corpore,non reperiatur in capite.lxj.dist.in ca.miramur.Et i-
deo gloss.in d.c. si quis pecunia.in fin.dicit ꝙ debet renuntiare
Papatui:τ sicut quando constat,Papa repellitur, eodẽ mo
do videtur,si dubitatur:quia in dubio allegatio attenditur ad
fundandam iurisdictionem l.cum quedam.§.quoties. ff.de iu-

ris.om.iud.Non obst.ꝙ Papa non habeat superiorem q2 imo
recurri potest ad concilium,sicut in causa heresis,τ in alijs casi
bus in quibus Papa accusari potest:vt dictum fuit in c.signi-
ficasti.supra eodem.Et quia sicut prouidetur vxori cõtra Pa-
pam,quando constat de matrimonio, vt omnes fatentur : eo-
dem modo prouidendum erit: quando mulier attestatur de
10 matrimonio,τ probare velit.¶†Quinto no. ꝙ electus in Pa
pam ex sola electione ipsum papatum consequitur sine contra
6 dictione,τ sic non requiritur confirmatio[6].Et hoc ratione cõ-
7 probatur:quia confirmatio est actus superioris[7],vt Bal.in l.si.
C.de legi.cum simil.vt dixi in rub.de confirma.vtil. vel inutil.τ
Papa nõ habet superiorem,vt hic in fi.dicitur.Non obstat qđ
dicatur hic electus. τ receptus : quia Abbas respondet ꝙ hoc
dicitur,habito respectu ad consuetudinem, que est ꝙ inthroni
zetur,id est,ꝙ in sede ponatur. Et hoc confirmatur, quia ver-
bum illud,receptus,respicit executionem facti , τ non videtur
adaptari ad confirmationem, que in iure consistit. Et ad hoc
etiam facit,quia verbum , receptus, refertur ad duas partes,
que elegerunt,τ receperunt:τ sic fuit electus,τ receptus a dua-
bus partibus,a quibus confirmatio fieri non deberet : et pa-
tet,quod pro eodem ponuntur illa verba, electus, τ receptus.
11 ¶†Sexto nota,ꝙ Papa appellatur episcopus, ibi : nomen
episcopi.τ ita obseruatur,quia quando scribit , dicitur episco-
pus seruus,τc.Et notatur per gloss.in proemio sexti,in verbo,
episcopus.τ appellatur summus pontifex.c.in causis. in princ.
τ ibi Abb.de re iudic.Et dicitur sacerdos. c. per venerabilem.
vbi Abb.qui filij sint legi. Et de pluribus nominibus Pape
not.Archid.in c.statuimus.iiij.dist.in suprascriptione.τ Mo-
der.ibi.Et adde ꝙ Papa etiã potest appellari Rex , licet hoc
vsus non habeat:vt tradit Car.sancti Sixti,in ij.lib.eius sum
12 me.c.iiij.¶†Septimo nota penas , que imponuntur gerenti
se pro pontifice contra constitutionem huius capituli: nam ex
communicatus est ipso facto,per illa verba,Excommunicatio
ni subiaceant , que important excommunicationem ipso iure,
vt Abb.hic dicit:τ idem Abb.in c.cum in cunctis.§.si. infra e.
Et idem Abb.latius tradit in c.clericis.§.si.j.ne cle. vel mona.
Secunda pena est depositio ab ordine, ibi:sacri ordinis priua-
tione mulctentur.Et ista pena intelligitur per sententiam:quia
sunt verba futuri temporis,iuxta glo.in regula,in penis .de re
gul.iur.cum simil.τ talis pena pro graui delicto imponitur:vt
not.per gloss.in c.si.j.q. v.in verbo , supplicauit. Facit textus.
vi.q.vij.c.inuentum.τ c.tue.de penis.cum simil.vt dixi in c. at si
clerici.in prin.de iud.Tertia pena est,quia ei denegatur in vi
ta communio corporis Christi.Sed ista pena videtur satis in
cludi in excommunicatione,de qua supra dicitur: quia excom-
municatus priuatur sacramentis ecclesie.iij.q.iiij.c.Engeltru-
dam.not.Abb. in c. si quis presbyterorum. in iij.not. de reb.ec-
cles.non alie. Sed dici potest ꝙ ista specialis expressio facta sit
ad maiorem terrorem:argu.c.si aduersus.j.de here. τ in c. quã-
quam.xxiiij.dist.Et facilius denegatur communio in vita, quã
in morte,vt hic dicitur.ad idem tex. in c. si quis suadente dia-
bolo.xvij.q.iiij.in c.pastoralis.§.preterea.de offi.ord.cum simil.
ibi allegatis in glo.Quarta pena,quia nisi resipuerint, perpe-
tuam incurrunt damnationem:τ sic etiam post mortem puniũ
tur,sicut Dathan τ Abiron, quos terra viuos absorbuit : vt
Abb.hic dicit , τ historiam refert. Sed in contrarium facit ꝙ
supra proxime dicitur,ꝙ cõmunio solũ in vita denegatur : er-
go nõ in morte:τ sic nõ perpetuo dãnationẽ incurrũt.Sed illđ
intelligit,si illos peniteat,alias remanerẽt etiã post mortẽ dam
13 nati.τ ita textus declaratur.†Modo in predictis penis aduer
tẽdũ est ꝙ tunc demũ videtur ꝙ locus sit dictis penis , qñ quis
esset electus a tertia parte,τ gerat se pro antipapa contra aliũ
electũ a duabus partibus:secus videtur , si nõ esset alius elect9
a duabus partibus:q2 tũc pena huius cõstitutiõis nõ haberet
locũ,q2 hoc casu textus nõ loquitur:τ cũ pene odiose sint,nõ de
bẽt extẽdi ad aliũ casũ,τ q2 maior ratio videtur quando alius
electus est a duabus partibus :q2 tunc est antipapa : que ratio
cessare videtur alio nõ electo.Ant.tamẽ Rosel.in trac.de pote
state Pape.tenet cõtrariũ:q2 tex. hic facit vim in eo qui gerit
se pro Papa,τ generaliter loquitur : ergo videtur indistincte
habere locũ,siue alius electus sit,siue nõ. Huic tamen rationi
posset responderi,ꝙ licet videatur loqui generaliter in eo, qui
gerit se p põtifice,ista generalitas restringitur stãtibus pmis-
sis,τ sic stãte alia electione facta a duabus partibus,put supe-
rius dixi.Sed tñ p opinione Ant.Rosel.efficacius induci po
test iste tex.q2 pene locũ habẽt in eo:q se gerit p Papa, quãdo
fuit electus a paucioribus,quã a duabus partibus : vt dicitur
in §. preterea. τ sic etiam in eo , qui a maiori parte electus sit.
Respondetur ꝙ pene habeant locum:ex quo non est electus a
duabus

duabus partibus,prout hic requiritur. Et sic infertur ꝙ electus a maiori parte, si gerat se pro pontifice, incurrit has penas.Ex quo sequitur ꝙ pene habēt locū in eo, qui gerit se ꝑ pontifice,licet alius non sit electus a duabus partibus. Et notandū est,ꝙ iste qui se intrudit in papatum,si spoliatus sit, nō
8 habet beneficiū restitutionis,ita ꝙ restituatur[8]:vt est gl.not.in c.in nomine domini.xxiij.dist.in ver.audientia.⁊ iij.q.j.in §.pa
14 tet ergo in verbo,pecunia.¶†Octauo nota ꝙ electus a maiori parte cardinaliū,nō debet gerere se pro pontifice:q2 due partes requiruntur,nisi alij cardinales accedant ita,vt due partes constituātur.Et hoc speciale est in electione Pape:in alijs eñ electio per aliorū accessum nō cōfirmatur.c.auditis.j.eo.⁊ not. Abbas hic.Et ratio specialitatis esse potuit, q2 cū electio pōtificis in hoc sit deterioris conditionis, ꝙ due partes necessarie sint,in alio talis electio melioris est conditionis,q2 talis electio cōfirmatur per accessuȝ aliorū:arg.l.eū qui.ff.de iureiur. Ulterius tamē aduertendū est ꝙ illa verba,in quibus probari videtur de accessu aliorū,secūdū Abb.hic,ibi:nisi maior cōcordia accesserit:nō videtur probare ꝙ dictū est ꝺ accessu:q2 intelligi potest,nisi eligatur a duabus partibus:q2 tūc maior cōcordia accedit.Et ad hoc facit,q2 ratio,quare in alijs electio nō cōfirmatur per accessum est, q2 accedentes nō cōsentiunt collegialiter: vt no.Abbas in c.auditis.in iiij.lec.j. eo. Et talis ratio etiā videtur militare in summo pōtifice,qui eligi debet a collegio cardinaliū collegialiter:vt not.Bal.in c.olim.de rescrip.Retento cōmuni intellectu ꝙ electio facta a minori parte confirmetur per accessum aliorū,hoc intelligitur,nisi prius se gerat pro pōtifice:q2 tunc incidit in penas,de quibus hic:⁊ electio tunc per accessum aliorum non confirmaretur:vt not.Imo.post Inno. hic.Et non est omittendum ꝙ quidam voluerunt hunc textuȝ habere locum,qn̄ electus habuit maiorem partē:q2 tunc accessus aliorum admittitur.Sed tamen veritas est in contrarium secundum Ant.Rose.in ꝺ.tract.vbi concludit istum textū procedere etiam in eo,qui vnam vocem tantum haberet, per istuȝ textū ibi:a paucioribus quam a duabus partibus.Nam si quis habet vnā vocē,vel tres,vel quatuor, verificatur ꝙ electus sit a paucioribus,quam a duabus partibus:q2 accessio fieri potest se
15 cundum communem intellectum.¶†Nono nota regulam,qꝺ in explicandis per vniuersitatem,vel collegium, sufficit maior pars.ad idem textus in l.quod maior.ff.ad muni.in c.cum omnes.de consti.cum simi.vt dixi ibi.Et hoc intelligitur de maiori parte capituli vel vniuersitatis, non autem de maiori parte respectu minoris:vt declarat Abbas per illum text.in c. ecclesia.el.j.j.eod .Et intantum hoc procedit, ꝙ consuetudo in contrarium non valet:vt not.Abb.dicit in c.j.j.de his, que fiunt a maio.parte c.quod dictum declaratur,⁊ limitatur,vt dixi in ꝺ. c.cum omnes.in ij.lec.Et dicit Abb.hic,hoc etiam habere locū in statutis:hoc intelligitur respectu maioris partis, prout lo
16 quitur Barto.in l.omnes populi.ff.de insti.⁊ iure.†Et subijcit Abbas hic,ꝙ copulatiue duo requiruntur,ꝙ sit maior pars,⁊ sanior,vt hic,⁊ in c.quia propter.infra eo.⁊ in ca.j.infra de his,
9 que fiunt a maiori par.c.Et in quo consistat sanior pars[9], Ab. declarat in c.ecclesia.el ij.j. in gl.fi.j. eo. Et ex hoc ꝙ sanior pars requiratur,Abb.infert in ꝺ.c.ecclesia.el ij.j.eo.versi.⁊ ex predictis,ꝙ voces non debent dari per ballotas:quia vota essent secreta,⁊ non posset constare de parte saniori.Et ꝙ dictum est ꝺ parte saniori,procedit in rebus,in quibus maior pars simpliciter attenditur secunduȝ communem opi.vt Alex.dicit in l.maiorem.ff.de pac.Et de his tradunt Mode.in c.cum omnes. de consti.ver.xiij.⁊ vltimo fallit.⁊ dixi ibi in ij.lec. ¶ Decimo nota ꝙ Papa non habet superiorē. Et circa hec,que Abbas hic
17 dicit ꝺ superioritate Pape vidēdū est ꝙ dixi in c.j.de cōst.†Et ex hoc inferri videtur ꝙ consiliū nō sit supra Papā: ⁊ videtur probari hic ꝙ super schismate conciliū congregari non possit. Sed Abbas tenet contrariū,per tex.cū gl.in c.si duo.lxxix.dis. ⁊ no.Car.in consi.cl.questitū sepe fuit. in ij.dubio. ⁊ idem Abb.
10 in c.fraternitatis.de heretic.Et quis tali casu[10] cōgregabit cōcilium? Abb.dicit ꝙ cardinales.allegat Hug.in ꝺ.c.si duo.Et idē Car.dicit in ꝺ.cōsi.cl.in iij.dubio.⁊ idē Bal.in c.olim.de rescri.Et eodē modo vbi agitur de crimine contra personā Pa
11 pe,eius authoritas nō spectatur in cōgregādo consiliū,q2 agitur de causa propria[11],vt Bal.dicit in ꝺ.c.olim.ver. in hac ꝯgregatione.Et idem Do.in c.ad apostolice.in no.de re iudi. in vj.
18 †Et ad hoc facit, quia si in aliquo actu consensus alicuius requiritur,si contra illū agatur,cōsensus remittitur:vt per gl. ij. q.vij.c.cum pastoris.⁊ in l.cū non solū.§.necessitate.in fi. in glo. mag.C.de bo.que lib.Et eodē modo si Papa sit negligēs in cōgregando consiliū,ad cardinales hoc pertinet:vt ꝯcludit Car. sancti Sixti in sua summa ecclesiastica.lib.iij.c.viij.⁊ Ant.Rosel.in suo tracta.de potestate Pape.Archi.Flor.in iij. parte sue summe,in lib.xxiij.c.ij.§.vij.Et in predictis casibus, in quibus potestas cōgregādi consiliū cardinalibus cōpetit,videtur illis cōpetere vt collegio:ideo maior pars eorū requiritur,⁊ suf
19 ficit:vt no.Bar.in ꝺ.c.olim.†Alias tamen dicebā ꝙ si collegiū cardinaliū esset negligēs,videtur ꝙ etiā particulares cardinales haberēt istā potestatē:q2 videmus in ecclesia particulari ꝙ vbi agit de interesse eius,potestas in primis cōpetit prelato : si prelatus sit negligēs,deuoluitur ad capitulū : ⁊ eo negligente, ad canonicos particulares:vt no.Innoc.in c.dilecti.de maio.⁊ obed.⁊ ibi Abbas post alios.⁊ idē Abb.in ꝺ.c. cum olim.de testi.Lap.allega.lj.dicebat in effectu in princi. idem ergo videtur in ecclesia vniuersali,q2 vbi maius periculū est, cautius est agendū.c.vbi periculū.de elec.in vj.⁊ de hoc latius dixi in con
20 si.clj.vbi videndū est.¶†Ultimo ex supra dictis,⁊ ex textu col
12 ligitur,ꝙ electio Pape spectat ad Cardinales[12]. Et rationeȝ ponit Cardi.Alex.in c.in nomine domini.in ij.not.xxiij. dist. ⁊ in tali electione cardinales ipsi habent prerogatiuā vltra alios xxiij.di.in ꝺ.c.in noīe domini. Sed de cōsuetudine omnes sunt pares,vt Abbas hic dicit.⁊ idē Rosel.in ꝺ.trac.Card.xxvj.Et hoc,ꝙ dicitur hic de duabus partibus cardinaliū,intelligitur de presentibus:absentes tn̄ per decē dies expectari debēt.c. vbi periculū.§.j.eo.tit.in vj.⁊ etiā quando due partes in presentib[9]
21 cōsiderari possūt,habet locū iste tex.†Idē tn̄ eētsi duo tm̄ essent presentes cardinales,illi possent eligere:q2 text.in ꝺ.c. vbi periculū.in plurali numero loquit̄ de cardinalibus:⁊ hoc verificat̄ in duobus.l.vbi numerus.ff.de testi.Et ꝙ duo cardinales possint eligere,tenet Host.hic.Jo.And.in reg.in totū.de reg. iur.
13 in vj.Jo.ꝺ An.in c.fi.de sortileg.Imo etiā si vnus[13] tantū esset presens,ille solus posset eligere:vt per glo.in cle.ne Romani.§. porro.in ver.omnes.eo.ti.⁊ ibi Abb.⁊ facit tex.in l. sicut.§. fi.ff. ꝙ cuiusque vniuer.⁊ ꝙ not.per gl. in c. gratū.ꝫ.de postu.prela. Nec obstat ꝙ in duobus,vel in vno non sint due partes:q2 licet formaliter due partes considerari non possent, virtualiter tn̄ esse videtur:q2 totū ius vniuersitatis residet in vno,vel in duobus,vt dictum est.Et de hoc tradit Ant.Rosel.in trac.prealle. ver.sed hic dubiū occurrit.cōcludit ꝙ etiā cardinalis, qui non
14 habet pileū,habet tn̄ vocē,rationibus[14],de quibus ibi.Et potestas,que cōpetit cardinalibus,ab ipso summo pontifice tolli potest de absoluta potestate,secundum Rosel.ver.⁊ ex istis in
22 fertur†.Et ꝙ dictū est de cardinalibus,procedit nisi esset cōciliū cōgregatum:quia tunc electio pontificis spectaret concilio secundum Abb.hic,⁊ in c.ad petitionē.in iij.not.de accus. ⁊ idē Abb. in disputa.que incipit,episcopus.in vj.dubio.⁊ per Rosel.in dicto tracta. Et subijcit Abbas hic, multa esse specialia in electione Pape,⁊ enumerando illa prosequitur.⁊ Rosel. in ꝺ.tracta. ¶ In gloss. j.circa electionem Pape Abbas narrat quinque iura:⁊ videtur loqui Abb.de electione Pape,que debet fieri a cardinalibus:alias vero sunt plura iura, que diuersi mode loquuntur:vt prosequitur Rosel.¶ In glos.in verbo,euitandi in fin.ibi:contra deuſur.l.j.Abbas respondet quod illa lex loquitur in sententia iudicis,textus hic in constitutione. Et ad hoc facit text.in c.Romana.§.vniuersitatem.de sent.excommu.in vj.vbi non valet sententia excommunicationis pro futuris culpis:secus tamen est in statuto,vt not.per gloss.in ꝺ. §.caueant.Et alias complures differentias inter statutum, et sententiam prosequitur Do.in ꝺ.§.caueant. Ista tamen differentia, que sit inter statutum,⁊ sententiam, non tollit contrarium de l.harum.⁊ l.egi.que loquuntur in sententia:⁊ ideo suppleri debet ex his,que idem Abbas tradit in c.in nostra. in gl. in versicul.de tertio.de sepul. vbi inquit ꝙ quandoque obligatio nondum est orta de presenti respectu futuri temporis. ⁊ tali casu iudex se intromittere non debet ꝺ.l.j.de vsuris.vbi dicitur iudicem non posse condemnare ad vsuras futuri temporis : q2 respectu vsurarum futurarum nulla est orta obligatio : ⁊ est in potestate debitoris, soluendo impedire, ne in futurum nascatur.Quandoque obligatio est orta de presenti, prout est de seruitutib[9],⁊ alijs prestationibus:⁊ tunc potest iudex etiam proui
23 dere in futurum.ꝺ.l.harum.⁊ l.egi.cum simi.¶†In gl.in versicul.exceptione.tenet gl.ꝙ cōtra electum, a duabus partibus potest opponi exceptio de heresi.Docto. vario modo loquuntur.Conclusio glo.vera videtur,si non sit adeptus possessioneȝ sed post habitā possessionē,cū habeat i[9] plenū ex toto, exceptio no cadit,sed erit opus procedere contra eum per viam accusa
24 tionis.¶†Successiue Abbas ad declarationem textus querit que exceptiones opponi possunt.Et primo concludit quod contra electum opponi potest quod non sit electus a duabus partibus cardinaliū,⁊ ꝙ aliqui ex eligētibus nō essent cardinales: q2 iste sunt qualitates requisite:vt in simili de instrumēto dicit̄

cui,licet ex forma statuti nulla exceptio opponi possit, poterit tamen opponi q non sit instrumentum,de quo statutum loquitur vt not.Barto.in l.j.§.ꝛ parui.ff.quod vi,aut clam.ꝛ in l.diuus.ff.de testa.mili.cum simil.vt tradit Alexand.in consil.xxxiij.viso themate.lib.j.ꝛ in consi.iij.in causa,ꝛ lite.lib.ij.Et in ista questione latius loquitur Anto.Rosel.in tract.preallег.Et ex hoc videtur inferri q obijci possit q non sit electus legitime: quia textus hic loquitur de electo:vt in simili not.Bar. in l.nõ putauit.§.non quęuis.ff.de bo.pos.contra tab.cum simil.vt tradit Alexan.in l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi.ꝛ in consil.cj. super primo quesito. Roma.in l.si vero.§.de viro. in xxxij.fal.

25 ff.solu.mat.†Secundo Abb.concludit q exceptio,que fit de iure diuino,vel naturali,opponi potest.ꝛ idem Rosel. ver.nunc venio.Et ista conclusio ratione comprobatur:quia vbi agitur de iure naturali, vel diuino, Papa disponere non potest: vt not.in c. que in ecclesiarum.de consti.nec tali casu habet potestatem dispensandi:vt not.Bart.per illum textum in l.fi.C. de testa. mili. Unde sub illa generalitate absque vlla exceptione non excluditur casus,in quo Papa non habet potestatem:ar

26 gu.c.a nobis.el j.de sent.excom.†Tertia conclusio Abb.est, qđ rejiciũtur exceptiões,q̃ sunt de iure positiuo.Ex quo infertur secundum Abb.q non potest opponi quod sit vxoratus,vel laic⁹. de vxore dictum fuit supra in no.Et q non possit opponi q sit laicus,nõ videtur hoc procedere sine dubio:quia debet esse cardinalis ille,qui eligitur in pontificem,ꝛ saltem requiritur q sit diaconus.lxxix.dis.c.oportebat.Non obstat q Ab.dicit de Petro,qui laicus erat,ꝛ electus fuit in pontificem : quia illud fuit

27 in primitiua ecclesia,ꝛ postea mutatum fuit d.c.oportebat.†Et ex ista tertia conclusione infertur q valet electio facta a cardinalibus sub conditione:vt per glo.in c.ij.eo.tit.lib. vj.in verbo. alternatiua.Et plura alia inferri possunt,vt prosequitur Rosel. Ex predictis infertur successiue secundum Abb.an valeat electio pontificis facta per seditionem.Et Abb. concludit qđ sic per istum textum.Et eodem modo valet electio facta per simoniam:vt per gl.in c.si quis pecunia.lxxix.dist.ꝛ videtur probari per illum tex.a contrario sensu,dũ ibi dicitur,q si quis pecunia,vel gratia humana,vel alia corruptione, quam per pecuniam,vt in c.gratia.ꝛ in c.sunt nonnulli.j.q.j.electus sit,sine concordia, ꝛ canonica electione,ergo a contrario sensu, si facta sit electio per simoniã, dũmodo adsit consensus cardinaliũ,valet electio:vt voluit gl. in d.c. si quis pecunia. hoc modo declarat Car.Alex.ibi.Sed iste intellectus non satisfacit:ꝛ quia electio etiam a cardinalibus concorditer facta per seditionem , vel simoniam, annullatur d.c.in nomine dñi.xxiij.dist.Et non est illi derogatũ:q2 tex.hic procedit addẽdo,non derogando:ꝛ q2 hoc modo electus,non videtur electus, ꝛ sic nõ verificantur verba tex.hic:q2 sicut potest opponi q nõ sit electus a duabus partibus cardinaliũ,pariter potest opponi q nõ sit electus , ex quo canonice nõ est electus.Nõ obstat tex.in d. c. si quis pecunia.q2 arg.a cõtrario nõ debet sumi cõtra tex.in d.c. in noĩe dñi. arg. l.ij.C.de cõdi.inser.ꝛ per gl.in c.cupiẽtes.§.q si per viginti.e.ti. in vj.Preterea,dato q sumatur ar.a cõtrario sensu,tex.ibi copulatiue loquitur,ꝛ requirit q electio facta sit in cõcordia,ꝛ canonice. Unde nõ sufficit q a cardinalibus cõcorditer facta sit per simoniã,vel per seditionẽ:q2 talis electio nõ esset canonica, prout ibi copulatiue requirit,arg.l.si heredi plures.ff. de cõdi. inst.Bal.tñ in cõsilio schismatis,q cõsiliũ habet in tit.C.si quis aliq.testa.pbi.vid. ap pbare intellectũ gl.in d. c. si quis pecunia.cõsiderãdo illũ tex.a cõtrario sensu,vt s.dictũ est. sed min⁹

28 bene,vt declaratũ fuit.†An aũt valeat electio facta per metum

15 a cardinalib⁹[15].Cõclusio cõis est negatiua,quã tenet post alios Abb.hic,ꝛ Jmo.p tex.in c.vbi periculũ.§.ceterũ.e.ti.in vj.Et q2 ita est in matrimonio carnali,q nullũ est,si cõtrahatur per metũ,vt per gl.in c.Abb.q me.cau.ergo idẽ videtur esse in matrimonio spirituali.c.inter corporalia.de transla. episc.ꝛ idẽ tenet gl.in c.bone.el j.in verbo,metuebat.vbi Abbas,ꝛ in c.quisquis. in verbo,abusum,vbi Abb.j.e.ꝛ Bal.in l.j.§.sed ꝛ qui dñi. C. de Lati.lib.tol.ꝛ in cõsi.schismatis.ꝛ idẽ tradit Alexã.in consi.xlviij.qñ per excellentissimũ.lib. iiij. Limitatur tñ ista cõclusio, secundũ Abb.hic,vt habeat locũ,qñ per metũ certa persona e

e ligeretur:secus[e] autẽ secundũ eũ,si electores per metũ cõpellãtur eligere de certo genere personarũ:q2 tũc valet electio:quia tunc libertas non tollitur,sed restringitur: sicut est in cõsuetudine,que potest restringere libertatẽ eligẽdi,licet illam tollere non possit:vt no.in c.cũ terra.j.eo.vbi Abbas hoc idẽ dicit.Sz

f tamen in contrariũ[f] videtur dictũ Bald. in l.fi. §. sed ꝛ si quis. circa fi.in ver.quid si populus.C.cõmu.de leg. vbi tenet q electio Pape non valet qñ Cardinales sunt coacti eligere vnum de Jtalia.Et idẽ Bal.in consi.preallег.schismatis. vbi allegat bonũ textũ,ꝛ dicit q ius eligendi restringi non debet, in l.si optio.ff.qui,ꝛ a quibus.Non obstat simile,q Abbas adducit de consuetudine:q2 consuetudo habet tacitum cõsensũ, ꝛ potest iuri derogare.Unde non mirum,si consuetudo restringere potest potestatem eligendi:Non sic videtur in electione facta per

29 metum.†Jn gl.in verbo,a duabus.tenet glo. q electus non computatur in numero duarum partium.Facit text.in c.cum in iure.j.eo.Abb.tñ hic dicit q si electio facta sit per scrutiniũ publice,q tali casu electus publice ab alijs potest electioni de se facte consentire.Et idem latius Abbas tenet in d.ca.cum in

g iure.ꝛ in d.c.Cumana.Sed tamen[g] opinio gl. indistincte sustẽtari videtur de iure:quia fundatur ratione efficaci,ex eo quod quis non potest seipsum eligere:vt dicit gl.in d.c.cũ in iure. j. eo.ꝛ not.Bar.per illum textũ in l.si mandauero.§.si tibi.ff.manda.gl.ꝛ Bar.in l.plane.ff.quod cuiusque vniuer. Unde considerandum est q electus cõputatur in numero duarũ partiũ: vt dicitur in d.l.plane.q2 in casu illius legis maior pars erat sufficiens,ꝛ alij cõstituebãt maiorẽ partẽ,nõ cõputato electo :ꝛ tali casu electus nõ dr seipsum eligere: q2 nõ cõputatur in numero eligẽtiũ,lz cõputet in numero duarũ partiũ,q̃ dñt esse psentes secus videtur vbi electio deberet fieri a duabus partibus:quia tunc vnus ex illis non posset eligere se ipsum: q2 sibijpsi non deberet dare vocẽ vt declarat Pau.de Cast.in d.l.plane.Et eo dẽ modo, si electus deberet cõputari ad faciendũ maiorẽ partem , que requirit , ꝛ electus in illa maiori parte non debet cõputari.c.Cumana.j.eo.Difficultas est in rñdendo ad textũ in d.c.cũ in iure.in quo Doct.valde laborant.Sed breuiter rñdetur q ille textus pcedit, vt Cõpostel.ibi dicit , q2 ita actũ erat in cõpromisso,q illi,in quos factũ erat cõpromissum, eligerent vnũ ex se ipsis,cõputata voce electi.Et hoc satis pbatur per illũ textũ ibi:iuxta formã cõpromissi:et hoc modo res pcederet sine dubio pter formã cõpromissi.Uel secũdo ille textus pcedit duobus cõcurrẽtibus,vcz qñ electio debet fieri per viã cõpromissi,put dicebat ibi Host.ꝛ ita loquit ille text⁹.Secũdo cõcurrit,q2 nõ dicit ibi q elect⁹ det vocẽ, ꝛ q eligat pncipalit cũ alijs,sed dicit q debet cõsentire electiõi sue.Nã qui cõsentit alij facięti,nõ dicit ipse facere l.aliud est vẽdere.in prin. ff.de regu. iur.l.si pater.in fi.ff.de manu.vind.ibi tñ in d.c.cũ in iure.interpretat q ille cõsensus habeat p electione, q2 facit prepõderare

30 electionẽ,que facta erat in pari numero.†Jn gl. in ver.speciale.ibi:sed q debeãt esse presentes.cõclusio gl.est q in agẽdis per vniuersitatẽ debeãt esse due partes presentes. Et dicit Abbas hoc pcedere tã de iure canonico, quã ciuili:ꝛ q sit a maiori parte illarũ duarũ partiũ presentiũ sufficit.Et ita intelligitur regula l.q maior.ff.ad munici.Et idẽ Abbas tradit in ca. cũ oẽs.de cõsti.cũ cõcor.vt dixi ibi,in ver.postremo in ista materia.Et ista cõclusio procedit,nisi aliqui essent absentes per contumaciã,vt quia vocati per superiorem nõ venissent : ꝛ q2 tunc totũ ius residet in presentibus, dato q ibi non essent due partes:vt Abbas concludit in c.in causis.j.eod.quia sicut ius vniuersitatis residet etiã in vno l.sicut.§.fi. ff.q cuiusq3 vniuer.ita videtur residere in presentibus, alijs absentibus per cõtumaciã.Et propter hoc Abb.ibi reprobat Bart.qui aliter videtur voluisse in l.omnes populi.ff.de insti.ꝛ iur.dũ inquit q non sufficit, vocatos esse illos de vniuersitate, nisi due partes presentes sint.Et secundum opinionem Abbatis esset dicendum qđ nedum due partes , sed nec etiam maior pars videtur necessaria,ex quo ius residet in presentibus quotquot sint,propter cõtumaciam absentium.Et attenta ista opinione Abbatis, esset dicendum qđ conclusio supra facta q due partes debeant esse presentes , non sit vera.Abbas in di.c.in causis.videtur sentire difficultatem,ꝛ restringit text.in d.l.plane.quod cuiusque vniuer.cũ simi.vt habeat locum , quando vniuersitas congregata sit a se ipsa,ita q absentes non sint contumaces:secus si authoritate superioris facta sit congregatio : quia tunc non venientes excluduntur,tanquam cõtumaces,ꝛ totum ius vniuersitatis residet in presentibus,vt dictum est.Sed,vt dixi in d.c. cum

16 omnes[16].ista responsio ad l.plane.cũ simi. non satisfacit: quia consonat q illa lex que loquitur de duabus partibus vniuersitatis,intelligatur secundum aliam regulam,que est q vniuersitas debeat congregari authoritate superioris l.ij.vbi Barto. C.de decurio.li.x.Et idẽ Bar.in l.omnes populi.ff.de insti.ꝛ iure.ꝛ si vocati contumaces sunt , cogi poterũt ad veniendũ sub pena.Et ẽt Bar.in l.j.§.ff.de albo scrib. tenet q si vocati non veniunt,ius residet in presentibus.Sed hoc intelligitur , dũmodo due partes presentes sint.Nõ obstat tex.in l.sicut.§.fi. quem Abb.adducit:q2 procedit qñ alij nõ sunt de vniuersitate:secus qñ absunt,qui congregari possunt:vt latius dixi in d.c.cũ oẽs.

31 vbi videndũ est.†Ultimo querit ad quẽ spectet electio Pape mortuis cardinalibus oĩbus,an ad clerũ Romanum, vel ad cõciliũ.Abbas post Host.inclinare videtur in illã opinionẽ q ad cle

ad clerũ Romanũ:argu.c.in noĩe dñi.xxiij.dist.q2 difficile esset
17 cõgregare cõciliũ. Sed tñ altera opinio [17] verior videt, ꝙ ad cõciliũ:arg.c.si duo.cũ gl.lxxix.dist.Nõ obstat tex.in d.c.in noĩe dñi.q2 ibi cõsensus cleri Romani nõ requirit principaliter in electiõe põtificis,sz accessorie ad cõsentiẽdũ:vt patet,dũ ibi dicitur,reliquus clerus ꝛ populus ad cõsensum noue electiõis accedat.Cõfirmat hoc:q2 sub eadẽ determinatione dicit de clero ꝛ populo:ꝛ clarũ videt ꝙ ad populũ talis electio nõ spectet:ergo pariter idẽ videt dicẽdũ de clero.Et de hoc etiã no. Bal.in l.vbi absunt.ff.de tut.ꝛ cura.da.ab his. vbi inquit ꝙ deficiẽtib9 cardinalibus electio Pape pertinet ad Patriarchas.Si aũt essent duo Cardi.Abb.hic tenet ꝙ ipsi possunt eligere.de quo
18 s.dictũ fuit.Si vero [18] sit vnus Cardinalis tantũ,Abbas concludit ꝙ poterit noĩe collegij cardinaliũ alteri dare potestatẽ eligẽdi,ꝛ cõpromissarius poterit illũ eligere.Et ista cõclusio ꝓcedit,quando compromissarius eligit nomine proprio,vel nomine vniuersitatis.Secus si eligeret nomine illius cardinalis, qui solus remansit:vt Abb.no.distinguit in c.si.de insti.

¶ Additiones.

1 ¶ Successoris. Et videmus hoc factum fuisse a Julio ij. in sua extraua.incip.cum tam diuino.cum hec. n. sint positiui iuris,non est dubitandum ꝙ in dispositione Pape sit subiectuz. vt tradit Albanus intract.de cardinalatu.q.xxxi.

2 ¶ Communiter. Hanc opi.ꝙ Pape non liceat sibi eligere successorem,tenet gl.ꝛ post eam Archi. in c. si transitus.lxxix.dist. gl.summe.viij.quest.j.Phi.de peru.in c.vbi periculum.de elec. lib.vj.Abb.in c.accipimus.de pac.in c.significasti.s.eo.Firma. in trac.de epõ.in xl.q.iij.par.lib.j.vbi ampliat in hoc esse veruz vt etiam si id Car.statuerent,pontifici non licere.Mar.laudẽ. in ij.trac.de Card.q.xxxix.Bolog.in priuilegio bon.gymnasij. Feli.in c.j.in vij.fall.de cõsti.Jas.in rub.C.qui testa.fac.pos.Albanus in d.trac.de Car.q. xxxij. ꝛ audiui als ꝙ Reuerendissimus Car.s.Marc. persuadebat Paulo iij. ꝙ hic fieri poterat ꝙ idem paulus respuit:nimis.n.multa canoniste tribuerũt supreme ptãti pontificis,que ijdem bona fide exercuerunt,que ẽt nolumus nos diffiteri posse,concedimus.n. ꝛ subijcimus nos ꝛ scripta nostra vbique sedi apostolice, sed parcius fortasse fuerant exercenda quã plurima ex quibus tot turbas excitatas vidimus,vt vix earum finem conijcere liceat.

3 ¶ Supra ius. Responsio facilis est etiã in positiuis in his que ad vniuersalẽ statũ ecclesie pertinẽt sine iusta ꝛ euidẽti,ꝛ expssa cã,dispensare non posse.Abb.in c.quanto.post Jnn. ibi de consti.Fel.in c.si quando.de rescrip.sz eligere sibi successorem cederet in maximum ecclesie dãnum.vt late Jo.de turre cre.li.ij.de pote.ecclesia.c.lj.ergo.

4 ¶ Concordia. Tamen alibi videtur dicere Deci.ꝙ vz statutũ ꝙ consensus omnium exigatur quasi tunc maior pars non sufficiat,ẽm gl.in c.vbi periculũ.§.idẽ quoqz.in verbo singulis, de elec.li.vj.Deci.in c.prudentiam.ver. Secundo.ꝙ dictum de offic.delega.

5 ¶ Habeat. Vide omnino per ab.in c.cũ venissent.col.ij.de iud.

6 ¶ Confirmatio. Adde Dec.in c.postquam.in j.not.de electio.

7 ¶ Superioris. Quando.n.confirmatio fit a pari dr approbatio non confirmatio,vt per Deci.j.in d.rubr.ꝛ consi.72.viso.

8 ¶ Restituatur. Et an eadẽ causa denegetur appellatio,Deci. in c.j.de rescri.Fel.in c.significauerunt.de excep.ꝛ cũ sit excommunicatus,an tali casu possit petere restitutionem vide Feli. in c.dilectus filius,de rescrip.

9 ¶ Sanior pars. Adde Deci.in c.cum omnes.in ij.lec.num.49. de constitu.

10 ¶ Et quis tali casu. Adde Deci.in c.cum venissent.de iud.

11 ¶ Causa propria. Idẽ voluit Deci.in c.significasti.in prin.s.e.

12 ¶ Cardinales. Sciendum est olim electionẽ Pape pertinuisse ad clerum populumqz romanum sicuti aliorum episcoporũ. c.cum plebs.c.lectis.lxiij.di.c.in nomine domini.xxiij.di.ꝙ declarandum est,vt populus consentiret,non eligeret.c.nosce. in fi.§.electiones.lxiij.dist.versi.sz ꝙ populus.postea Hadrianus hanc potestatez tribuit Carolo Francorũ regi ꝛ imperatori.c. Hadrianus Papa.63.di. Leo.viij.Othoni primo imperatori seu germanie regi confirmauit.c.in synodo.lxiij.dist.hic durauit vsque ad Adrianum. ij.qui spretis oratoribus ludonici regis electus est.c.cum adrianus.xiij.dist.qui Ludouicus sedente paschali cessit huic priuilegio,c.ego ludouicus. c. sacrorũ.§. ex his.eadem dist.vbi hr ꝙ hec ptãs tradita fuit non solum cardinalibus sz etiã alijs religiosis viris quousqz canones ad cardinales tantum detulerunt,vt hic ꝛ c.vbi periculum.de elec. li. vj.cle.ne romani.co.titu.

13 ¶ Si vnus. Idem voluerunt Card.ꝛ Jmol.in d.§.porro.Jnnoc.in c.cũ nobis.de elec.Abb.in consi.xv.ꝛ in consi. xxxviij.li.ij, Are.ꝛ Jas.in l.si grege.ff.de leg.j,

14 ¶ Rationibus. Vide de hac q.Jas.late in consi,cxlv. li.j.Feli. in c.eam te.de rescri.Feli.in c.de Dei.de simo. ꝛ hoc quãdo saltez verbo essent tradita insignia,vt per Dec.in si.in cõsi. cccxli.

15 ¶ Cardinalibus. Vide tamen que circa hanc materiaz ponit Jas.in l.qui in aliena.§.celsus.ff.de acquir.heredi.ꝙ Cardinales in electione vrbani,non presumuntur elegisse metu , ex quo non sunt de metu protestati,ꝛ an cardinalibus asserentibus se elegisse Papã per terrorem credatur,Bonifa.de vitali.in cle. j.de homi.nu.37.Bal.in tra.schisma.

16 ¶ Cum omnes. Vide Dec.in d.c.cum omnes.in prin.de cõsti.

17 ¶ Altera opinio. Adde ꝙ Jmo.in cle.ne romani.de ele. videtur inclinare in opi.Hostiẽ.hic cuius opinio fuit ꝙ spectet ad clerum romanum propter difficultatem congregandi. Albanus autem in tract.de cardinalatu.questione xxv.distinguit ꝙ si facilis sit concilij congregatio ad illud reijciatur,si difficilis ad clerum romanum.i.ad canonicos Lateranenses. eadem. n. est cathedralis ecclesia,quod ego magis probo,quod electio ad primam eius naturam ꝛ statuz reuertitur, vt superius dicebã.

18 ¶ Si vero sit. Adde Albanum in tract.de Cardinalatu. questione.xxiiij.vbi clarissime disputat hanc q. Siluest.Aldob.

a ¶ Futuri. [redacted]

b ¶ Claues. [redacted]

c ¶ Successorẽ. Idẽ Marti.Laudẽ.tract. car.q.xxxix. Firmia. tracta.de episcop. iiij.q. iij.partis.lib.j.Albanus tracta.de cardi.q.xxxij.

d ¶ Si quis pecunia. [redacted]

e ¶ Secus. Idẽ Car.c.cũ locũ.de spõsa.Feli.c.in psentia.de pb.

f ¶ Contrarium. Idem late Fortu.gratias.in rub.de iusti.ꝛ iure.in xxj.illatione.ꝛ est veritas.

g ¶ Sed tamẽ. Alberi.ij.par.statu.q.xvj.Sed vide Roch. Cur. tracta.de iure patro.ver.honorificũ.nu.xx.Jo.dayma,in proemio concord.fol.centesimo.cum seq. [redacted]

1 ☞ Ordines sacri ꝓprie dicunt illi, in quib9 retrocedere nõ lz.
2 In decimo octauo anno existẽs pt ꝓmoueri ad subdiaconatũ.
3 Morum grauitas requiritur in sacris ordinibus.
4 Item requiritur scientia in sacerdote.
5 Que requirantur in episcopis.
6 Episcopus habere debet curam sue diecesis.
7 Episcopus in moribus debet esse speculum aliorum.
8 Eligendus in episcopum debet impleuisse trigesimum annũ.
9 Eligendus in episcopũ dz esse natus in legitimo matrimonio.
10 Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in bonis feudalibus.11.
12 Legitimat9 p subseqũẽs matrimoniũ an excludat substitutũ.
13 Scientia eminens que dicatur,ꝛ que euidens.14.
15 Doctor ꝯsulẽs sine reuolutiõe chartarũ,ã dẽat habere salariũ.
16 Sufficiens scientia dicitur secundum qualitatem officij.
17 Episcopus notitiam habere debet veteris , ꝛ noui testamenti.
18 In Abbate non requiritur magna scientia.
19 Illiterati non debent ordinari.
20 Acceptãs officiũ ꝛ carens scientia,que in illo requirit,peccat.
21 Argumentum de maiori ad minus valet limita.nu.23.
22 Fallit in mandato de prouidendo in beneficialibus.
24 Si ex vi constitutionis quis possit promoueri in xviij. anno, an sufficiat illum annum attigisse.
25 In Abbatissa requiruntur triginta anni completi,sed in Abbate sufficiunt vigintiquinque.
26 Femininum concipit masculinum,quando esset eadem ratio.
27 Abbatissa esse non potest,nisi sit legitima.

Um in cunctis. Summatur ꝛ diuiditur, vt per Abb.hic.¶ Primo no. ꝙ in sacris ordinib9 maturitas etatis requiritur:ideo pueri ad sacros ordines nullatenus admittuntur vt Gregorius dicit j.q.j.c.pueri.bene facit tex. in c.indecorum.j.de eta.ꝛ quali.in c.super inordinata. ff. de preben.
1 †Et dicuntur ordines sacri proprie illi,in quibus retrocedere non licet , quia impediunt matrimonium , prout est ordo subdiaconatus.ꝛ alij superiores.c.a multis. de etate. ꝛ qualita. capi.miramur.de ser.non ordi.c.ex eo.de electio.in vj.ꝛ no.Ab. in cap.j.in princ.de cleric.coniuga.
2 †Et cum in decimo octauo

anno ad subdiaconatum quis promoueri possit, cle. fi. de eta. et quali. infertur q in decimo octauo anno sit maturitas, vel saltem in vigesimo anno: quia textus hic videtur habuisse respectum ad iura antiqua, in quibus etas viginti annorum requiritur in subdiaconatu. xxviij. dist. in c. de his. et lxxvij. dist. in ca. subdiaconus. Et nõ mirum, q secundũ subiectã materiã etas matura dicitur: vt colligitur in l. cum filio. in fi. de lega. ij. et l. cũ hic status. §. sponsam. ff. de don. inter vi. et vxo. et in c. j. xxvij. q. j. et

3 not. Archid. xxiij. q. viij. in c. conuenior. in prin. †Secundo, morum grauitas requiritur. Nam ecclesiastici morum nobilitate et non generis, vel patrie claritate innotescere debent: vt dicitur gl. dist. in c. nos, qui. Et vita, et mores tantum faciunt sacerdotem. c. j. xl. dist. Unde laborãdum est, vt clericorum mores reformentur. c. vt clericorum. de vita et honest. cler. et morum grauitas etiam commendat monachos. xvj. q. j. in c. monachos. Et ab ecclesiasticis vitia morum magis, quam verborum, euitari debent. c. sedulo. xxxviij. dist. Et in moribus etiam incessus, et habitus in ecclesiasticis consideratur. c. j. xlj. dist. c. clerici. j. de vita, et honest. cler. cle. ij. eod. tit. Et boni mores preferuntur scientie: vt probatur hic ex ordine litere. Et facit textus in ca. sedulo. s.

1 allegato. xxxviij. dist. Et etiam in Doctore[1] boni mores attendun[redacted] probari potest: v[redacted] medicos. C. de professo. et med.

4 l[redacted] tia. xxxviij. dist. in c. si in laicis. Nam ignorantia est mater cunctorum malorum, et maxime sacerdotibus euitanda est. xxxviij. distin. c. ignorantia. Ecclesia enim literatis viris maxime indiget c.[redacted] tu repulisti scientiã [redacted]

2 m[redacted] qualis. Et

3 magis odiosus [redacted] in c. cum nostris. de conces. preben. cum simil. vt dixi in c. sciscitatus. de rescript. et tradunt Moder. in c. per tuas. el j. de simo. Et econtra, ecclesia viris literatis multuz fauet, vt cum illis dispẽsari possit. c. de multa. in fi. j. de preben. et ibi Ab. et idem Abbas in c. licet. eod. titu. facit textus in c. cum ex eo. de elect. in vj. Et si persone promoueantur, que non habeant qualitates supra dictas, ecclesia grauia detrimenta patitur: vt dicit text. in cle. j. de eta. et qualita. et ibi in fi. dicit sing. Petr. de Anch. q promouẽs indignum, tenetur ecclesie ad interesse: ad similitudinem magistratus, qui tutelam minus idoneo committit l. j. §. Plane. versic. vsque adeo. ff. de tut. et rõnib. dist. ff.

5 †Et supra dicta maxime in episcopis requiruntur, vt hic dicitur: quia sicut honore prestantior est, ita scientia, et sanctitate precellere debet. j. q. j. c. vilissimus. Et non sufficit q episcopus equalem cum subditis vitaz ducat. viij. q. j. c. fi. Et in eo maior scientia consideratur. c. nisi cũ pridem. §. pro defectu. in fi. j. de renuntia. Et plura requisita in episcopo habentur. xxiij. dist. in c. si episcopus. lj. dist. in c. fi. et xxxvij. et xxxviij. dist. per totum. lxxxvj. dist. in c. fratrem. et in authẽ. quomodo opor. episcopos. §. j.

6 ¶†Secundo principaliter nota q episcopus dicitur habere curam diecesis, et tota diecesis dicitur eius parochia. c. ad apostolice. vbi Abbas in primo no. de dona. Et in tota dieceſi episcopus habet fundatam intentionem in subiectione ecclesiarum. xvj. q. vij. in c. omnes basilice. in c. cum episcopus. de offi. ordi. in vj. in c. cum ex iniuncto. in fin. j. de hereti. et in c. cum venerabilis. j. de except. cum similib. vt dixi ibi in x. not.

7 ¶†Tertio nota quod episcopus debet esse speculum aliorum in moribus. Uita enim pastoris, debet esse exemplar subditis. ij. q. vij. c. cum pastoris. Et non solum episcopi, sed etiam omnes ecclesiastici prouidere debent vt totum populum sermone, conuersatione, et operibus precedant: quia vehementer ecclesiam Dei destruit, meliores esse laicos, quam clericos. viij. q. j. c. qualis. Uitia nãque prelatorum facile transeũt in exẽplũ subditorũ. Et scandalũ generatur in mentibus laicorũ dicẽtiũ, vbi est Deus clericorũ: vt legitur in c. magne. de voto. Et scire prelati debẽt, q si peruersa perpetrãt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos exẽpla perditionis transmittunt xj. q. iij. in c. precipue. ¶Quarto no. q põt dispẽsari circa pmouẽdos in episcopos, in his que requirũtur, vt hic. ad idẽ tex. in c. innotuit. j. eo. Et talis dispẽsatio debet fieri a Papa: vt not. per gl. in c. cum dilectus. in verbo etate. et ibi Abb. j. eo. Et de-

4 bet fieri ex iusta causa +: vt colligitur hic, et in d. c. innotuit. Et facta sine causa, dicitur dissipatio, vt Abbas hic dicit, et in c. q.

8 in tantum. de preben. cũ simi. vt inferius dicemus. ¶†Quinto nota q eligendus in episcopum debet cõpleuisse trigesimũ annum: nam Christus in tali etate fuit baptizatus, et cepit predicare. lxxviij. dist. in c. presbyter. Et ad instar saluatoris fuit illud tempus episcopo prefixum, vt Abbas hic dicit, textus tamẽ in d. c. presbyter. loquitur in presbytero, non in episcopo. Et similitudo adaptari potest quo ad officium predicandi: alias esset

9 dicendũ q in trigesimo anno esset quis baptizandus. ¶†Ultimo notandum est, q eligendus in episcopuz debet esse natus

5 de legitimo[5] matrimonio. Uerba ista videntur excludere legitimatum per subsequens matrimonium: quia non videtur natus de legitimo matrimonio, attento tempore natiuitatis. Cõtrarium tamen voluit gl. ad quam Abb. se remittit in c. innotuit. j. eod. et est glo. ibi in ver. promulgata. quam Anto. de Bu. Abb. et communiter Doct. sequuntur, et idem Abb. in c. tanta. per illum tex. j. qui fil. sint legi. Et in simili habetur q licet legitimatus per rescriptum, non comprehendatur in emphiteusi

6 ecclesiastica[6]: vt not. Bald. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. et substi. cum sim. vt tradit Alexan. in l. ex facto. in §. si quis rogatus. ad Trebel. tamen legitimatus per subsequens matrimonium includitur, secundum Joan. de Imol. in l. quod dicitur. versi. et per hanc rationem. ff. de verbo. obli. Et idem Petr.

10 de Anch. in consi. cclxij. ex tenore priuilegij. †Sic etiam licet legitimati non succedant in bonis feudalibus, ca. naturale. si de feu. fuer. contro. int. domi. secus tamen est in legitimato per subsequens matrimonium, secundum Bald. post antiquos in d. c. naturales. Et idem not. Hostien. Joan. Andr. Anto. de But. Card. et Moder. in c. lator. qui fil. sint legi. et ita communiter tenetur, vt Alex. dicit in d. §. si quis rogatus. et communem opinionem sequitur Abb. in d. c. tanta. et in d. c. innotuit. Andr. de

8 Iser. et Aluar. in d. c. naturales. Sic etiam statutum[a] quod excludit feminas propter masculos, habet locum in legitimato per matrimonium subsequutum: licet secus esset in legitimato per priuilegium, vt not. Anto. de Butr. in c. per venerabilem. vbi loquitur de effectu legitimationis. versi. sed posset esse dubium. Et sequitur Paul. de Castr. consi. ccxxj. super eod. et dixi

11 in consi. lij. †Et predicta conclusio confirmatur: quia vbi fit legitimatio per matrimonium subsequutum, vere ius legitimorum restituitur, et ab initio censetur fuisse legitimum. Ange. in authen. quib. mod. natu. effi. sui. in §. quoniam. in princ. Et ideo appellatione legitime nati, comprehenditur legitimatus per subsequens matrimonium. Anto. de Bu. in d. c. innotuit. in versic. nota ergo. Et bene facit quod not. Pau. in l. fi. C. de his, qui veniaz eta. impe. vbi inquit q licet legitimatus dicatur vere legitimus, tamen hoc non est verum secundum intentionem testatoris, vel statuti, nisi sit legitimatus per subsequens matrimonium: quia taliter legitimatus, etiam in verbis statuti, vel testatoris, comprehenditur d. c. tanta. facit quod notat Dy.

12 in consi. vj. ex testamento. circa fi. †Ex quibus omnibus[7] vide-

7 tur q non recte loquatur Bal. in consi. ccclxvj. in v. parte. vbi voluit q legitimatus per subsequens matrimonium nõ excludit substitutuz, vbi facta fuit substitutio decedenti sine filijs de legitimo matrimonio procreatis: nam hoc videtur contra tex. hic qui loquitur per talia verba, de legitimo matrimonio: et tamen verificantur in legitimato ex subseqũeti matrimonio. gl. et Doctor. in dicto c. innotuit. et ita alias consului consi. clv. vbi specialiter induxi dictum Pau. in d. l. fi. et quod dicit Dy. in cõ

13 sil. vj. s. alleg. †Ad declarationem textus dum scientia requiritur in promouendis ad gradus ecclesiasticos, Abb. post Inn. concludit q scientia potest considerari tripliciter. Primo eminens dicitur illa per quam quis scit difficillimas questiones explicare, et diffinire sine reuolutione chartarum. Mediocris vero, quando cum reuolutione chartarum. Sed considerandum est, quod quando quis posset illud facere sine reuolutione chartaruz, diceretur eminentissima scientia, vt vix esset possibile in hominibus inuenire: cum infinite questiones possent occurrere: et ideo hoc non videtur esse in consideratione, quod vix reperiri potest: arg. l. nam ad ea. ff. de legib. vnde habito respectu

14 ad id, quod communiter contingit†, eminens videtur sciẽtia, quando quis sciret, etiam cum reuolutione librorum, omnes questiones difficiles resoluere: alias esset dicendum q nec Jo. Andr. nec Bar. nec Bald. et alij Doctores, qui famosissimi fuerunt, quod eminentem non habuissent scientiam, quod non videtur dicendum. Doctrinam tamen Inno. approbant simpliciter Mod. hic, in c. per tuas. el j. de simo. et Idem Joann. de

15 Imol. in cle. j. de eta. et quali. Andr. Sicul. idem sequitur in consil. xxxiiij. in ij. parte. †Et notandum est, quod quando quis respondet sine reuolutione chartarum, prout potest contingere in re clara, vel quando de recenti quis in tali materia instructus fuisset, non debet habere salarium: vt voluit glo. not. in cle. non licet. xj. q. iij. Idem voluit Specul. in tit. de sala. aduo. in princi. Sed tamen Joan. Andre. ibi tenet contrarium: quia non debet esse deterioris conditionis ille, qui propter peritiam longo tempore acquisitam respondet sine reuolutione chartarum, quam ille, qui propter modicam peritiam nescit rñdere sine

sine studio.⁊ glo.in d.c.non licet.reprobant etiam Card. ⁊ Im.
in c.cum ab omni.de vita ⁊ honest.cle.And.Sic.in cons. preall.
xxxiiij.conatur defendere illam gl.in d.c.non licet.quia eminēs
scientia est a Deo.xvj. q.j. in capit. revertimini.⁊ scriptum est,
Gratis accepistis,gratis date.in c.ij. de magistr. Sed respon-
deri potest ꝙ scientia est a Deo,non simpliciter,sed medianti-
bus laboribus,⁊ vigilijs:⁊ ideo nō videtur verū ꝙ gratis quis
illam acquisiverit,sed cum maximis laboribus,⁊ expensis:⁊ me
16 rito gl.preallegata reprobatur. †Sufficiens vero scientia dici
tur,secundum qualitatem officij,⁊ beneficij:vt Abbas hic post
Innocen.dicit.⁊ idem Imo.in d.cle.j.de eta.⁊ qualit.Abbas in
d.c.qualiter.in iiij.no.j.eod.Et quando quis dicatur sufficien-
ter literatus,in notabili casu tradit And.Sicu.in consi. preal
leg.xxxiiij.ij.libr.Et ideo infertur ꝙ Papa debet habere maio
rem scientiam alijs,cum ipse habeat curam totius Christiani-
tatis, secundum Abb. hic.Pro eo tamen sufficit presumptio
iuris,ꝙ Papa presumitur habere omnia iura in scrinio pecto
ris.c.j.de consti.in vj.Si tamen Papa illiteratus eligatur, nō
esset repellendus:vt per gl.in c.j.in verbo,insufficientem. de re
nun.lib.vj.quia illa exceptio contra eum opponi non potest.c.
17 licet.j.e. †Episcopus vero debet habere notitiam veteris ⁊ no
ui Testamenti,⁊ articulorum fidei,⁊ canonum : vt Abbas hic
dicit.Nam maior peritia in episcopis,quam in presbyteris re-
quiritur:vt not.Abb.post Inno.in rub.j.de sum.tri.Et Imo.
in cle.j.de eta.⁊ qual.Et de episcopo bonus tex.in c. episcopus.
xxiij.distin.⁊ xxxviij.dist.in c.omnes psallentes.⁊ in c. qui eccle-
siasticis.§.ecce.xxxvj.dist.Religiosi, ⁊ Eremite magis indigēt
contemplatione,quam scientia:⁊ ideo potest monachus esse il-
literatus:vt not.per gl.xvj.q.j.in c.legi.in verbo,instructio. Et
hoc intelligitur de monachis,non clericis iuxta not.in c.gene-
raliter.xvj.q.j.Si enim essent clerici,esset dicendum sicut de cle
ricis:⁊ hodie communiter sunt clerici,vt not. Abbas in c.cum
18 illorum.in versicu.promoveri.de sent.excom.†In Abbate secū
8 dum Inno.non requiritur magna scientia[8].Et hoc verum est
secundum Collectarium, nisi habeat curam animarū. Ex quo
infertur,secundum Abbatem ꝙ cum semper habeat curam a-
nimarum respectu monachorum,ꝙ debet habere scientiam.Et
hoc non negat Innoc.ꝙ debeat habere scientiam pro officio,
quod sibi incumbit:sed non tantam habere debet, sicut prelati
seculares habentes iurisdictionem.Et cum Abbas debeat esse
presbyter,c.j.de eta.⁊ qualit.requiritur scientia,que in presbyte-
ris,qui debent scire ea,que pertinent ad missam,⁊ alia, de qui-
bus dicitur xxxviij.distinct.in c.que ipsis.⁊ not.Imo.in cle.j.de
eta.⁊ qualit.Et scientia que requiritur,debet esse a principio,⁊
non sufficit ꝙ adsit tempore confirmationis : vt notat Abbas
19 in c.qualiter.in vj.not.j.eod.†Ex supra dictis infertur ꝙ illite
rati ordinari non debent.c.fi.de temp.ordi.in vj.⁊ iij.dist.c.illite
ratos.Si tamen illi ordinati sint,recipiunt characterē:vt Ab
bas hic dicit,⁊ Pet.de Ancharan.in cle.j.de eta.⁊ qualita. Et ad
hoc facit ꝙ ordinati sine examine,⁊ sine licentia superioris, re-
cipiunt ordinem,licet non habeant executionem, ca.j. vbi Ab-
20 bas,de eo,qui ordi.susc.†Ultimo notandum est dictum Inno.
quod Abbas refert,quod peccat ille,qui acceptat officium, ⁊
non habet scientiam que in eo requiritur. Et idem Abbas di-
cit in Doctore:vt not.Pet.de Ancha.in clemen.de eta.⁊ qual.
Et de hoc est dictum Archi.xlviij.dist.c.j.quod refert , ⁊ sequi-
tur Luc.de Penna in l.contra publicam.in fi.C.de re mili.lib.
xij.Et eodem modo peccat prelatus,qui confert beneficium in
digno,Card.in d.cle.j.in fi.Si autem sit dignus,absque pecca-
to gradum petere potest:vt not.per glo.in clemen. ij. in verbo,
honoremus.de magist.Imo,quod plus est,peccat, qui recusat
suscipere dignitatem,que per alium bene exerceri nō potest:vt
not.Abbas in c. venerabilem.j.eod.¶In glo.in verbo multo
fortius.in princ.Abb.dicit satis esse ꝙ prelatus habeat sufficiē
tem scientiam, licet alius reperiatur doctior.de quo vid enda
sunt que late dixi in c.constitutis.in glo.in verbo, vtilem de ap
21 pel.¶†In fi.glo.colligitur hic,⁊ in iuribus allegatis in glos.
9 quod valet argumentum de maiori ad minus[9].ad idem tex. in
authen.multo magis.C.de sac.sanc.eccles.⁊ liiij.dist.c.fi. Et hoc
10 ampliatur etiam habere locum in materia odiosa[10].c.cum il-
lorum.de sent.excom.xxiiij.q.j.c.miramur.in l.qui indignus. ff.
de sena.l.cui pacto.ff.de ser.expor.in l.relegatorum.§. potest. ff.
de interdic.⁊ relega.textus in l.in suis.in fi.ff.de libe. ⁊ posthu.⁊
in l.nec in ea.vbi Bart.ff.de adult.Et per hoc non videtur pro
cedere dictum Host.in c.postulasti.de rescrip.qui dicebat tale
argumentum a maiori non habere locum in materia dispensa
tionis.Et idem tenet Abb.in c.ad aures.de rescript.⁊ Pet.de
Ancha.in consi.xx.viso puncto.circa fin.Et Mod.in d.c.postu
lasti.Et hoc probant ea ratione simpliciter,quia materia dispē
sationis odiosa est.c.fi.de fil.presby.Sed illa ratio parum facit:
quia etiam in materia odiosa tale argumentum procedit:vt p
batur in iuribus j.alleg. Secundo pro dicto Hostien. Mod.
allegant text.in c.fin.de transla.episc.vbi dispensatus vt possit
transire ad archiepiscopatum,non potest transire ad episcopa
tum.Sed respondetur ꝙ eadem ratio non videtur in minori
dignitate:quia textus in d.c.fi.expresse dicit ꝙ in maiori digni
tate propter maiorem dignitatē solet facilius dispēsari.Ter
tio adducitur textus in c.cui,de non sacerdotali.de prebend. in
vj.vbi mandatur provideri de prebenda integra,vel de benefi-
cio certi valoris,non potest provideri de dimidia prebēda, vel
b de beneficio minoris[b] valoris.†Sed ille textus nō loquitur de
22 dispensatione:bene verum est ꝙ regula,que hic ponitur , limi-
tatur per illum text.vt non habeat locum in mandato de pro-
videndo in beneficialibus, de quo mandato ,forma diligenter
debet observari. Unde dispositio facta in vno casu , vel in vno
beneficio,ad aliud non porrigitur.Bene facit textus in c.fin.de
verbo.signi.⁊ quod ibi dicit Anto.de But.facit text. in c.susce
23 ptum.de rescrip.†Secundo argu.a maiori, limitatur procede
re,quando illud minus,ad quod arguitur a maiori,est eiusdē
speciei,⁊ qualitatis:alias secus,argu.text. not. in l. solemus.§.
latrunculator.ff.de iudic.Et per illum tex.no.Dy.in reg.plus.
de regu.iur.in vj.Et ad illud, quod dictum est de dispensatio-
ne,videndum est illud,quod dixi in c. at si clerici. §. de adulte-
rijs.de iudi.¶In glo.in verbo,exegerit.ibi:speciale in episco-
po,licet Abbas videatur approbare gl.non tamen videtur ve-
rum,ꝙ sit speciale in episcopo:quia idem esset in quolibet alio,
quando esset idem verbum exegerit , quod videtur rem perfe-
ctam,⁊ consummatam significare.Facit textus in l.dolus.in fi.
ff.mandati.ibi:si nolit solvere quod exegerit.Sed saluando gl.
potest dici esse speciale in episcopo , qd ita loquatur:quia in a-
lijs non ita dicitur,vt patet in §.inferiora.j.eo.vbi solum requi
ritur ꝙ xx.annum attigerit : ista tamen saluatio non videtur
bona:quia in Abbatissa requiritur ꝙ xxx. annum complene-
rit.c.indemnitatibus.in prin.eo.tit.in vj.Et dicit Archid.in c.
fi.de iudic.in vj.ꝙ regulariter annus debet esse completus, nisi
aliud expressum sit a iure,⁊ refert Abbas hic,⁊ in c. cum vige-
24 simum.de off.deleg.in gl.j. †Abb. tamen hic concludit ꝙ ver-
ba dispositionis debent considerari:nam si dicatur ꝙ in xviij.
anno quis promoveri possit,sufficit ꝙ vnū diem attigerit:vt
not.per glo.in cle.si.de eta.⁊ qualit.in ver.decimo octavo anno.
⁊ Cardi.ibi in iiij.questione declarat, prout etiam Abbas hic
dicit:quia statim ꝙ attigerit xviij.annum,verum est dicere, il-
lum esse in xviij.anno.Et hoc probatur in l.si ita fuerit libertas
relicta.in princ.ff.de manumis.testa.Nec obstat ꝙ ille textus lo
quatur in libertate:quia fundatur in ratione generali,dum di
cit.inter hos sermones,xij.anno, ⁊ post xij.annos , multum in-
terest:⁊ quod qui xij.anno liber esse iussus est,omnibus diebus
anni liber esse videtur.Et de materia,que profunda est,viden-
dum est in l.qui hoc anno.ff.de verbo.oblig.⁊ in d.l.si cui.de le-
25 ga.j.¶†Extra gl. Abb.concludit ꝙ licet in Abbatissa requi-
rantur xxx.anni completi, tamen in Abbate sufficit etas xxv.
annorum,secundum regulam,que ponitur in §.inferiora. j.eo.
Ex quo colligitur ꝙ dispositum in Abbatissa non habet locū
in Abbate.Et ad hoc est glo.not.in cle.attendentes. in verbo,
cecidisse. de sta.mona. Et hoc confirmatur , quia masculinum
11 concipit femininum,non econtra femininum[11] concipit mascu
26 linum l.si ita scriptum.de leg.ij.† Quod tamen limitatur secū
dum Anton.de But.in c. fi. de consue.nisi esset eadem ratio in
masculino:quia tunc etiam femininum concipit masculinum,
subsistente eadem ratione.Et hoc dictum pro notabili referūt
⁊ sequuntur Moder.in l.si quis id,quod.ff.de iurisdic.om.iud.
Sed,vt dixi in l.femine.ff.de regul.iur.in fin.ista limitatio non
videtur vera:quia si deberet eadem ratio considerari, nō esset
differentia inter genus masculinum,⁊ femininum: quia etiam
masculinum non concipit femininum,nisi vbi sit eadem ratio.
Et hoc est contra textum in l. si ita scriptum. qui differentiam
facit inter masculinum,⁊ femininum.Et contra Anto.de Bu.
est text.in c.quoniam.de simo.quem not.ibi Joan.de Ana.ꝙ fe
mininum non concipit masculinum , licet sit eadem ratio. Et
de hoc latius dixi in d. l. femine. Et de etatibus aliorum Ab-
bas tradit in c.super inordinata.de preben.⁊ Cardi. in cle. j. de
27 eta. ⁊ qualit. † Ultimo Abbas concludit quod Abbatissa non
potest esse illa,que patitur defectum in natalibus:quia Abba-
tissa dicitur habere dignitatem. capitul. indemnitatibus. §. si
vero.eodem titul.in vj.⁊ xvj.questione vij.cap.si quis deinceps,
ad quam dignitatem , tantum naturales promoveri non pos-
sunt.c.j.in fi.⁊ in c.fi.de fil.presby.Videtur tamen ꝙ si alie nō es-
sent habiles,ꝙ etiā illegitime nata admittitur in defectum alia
rū:arg.l.ij.§.spurios quoqꝫ.ff.de decurio. vbi spurij decuriōes
esse non possunt,⁊ tamē in defectum aliorum admittuntur, vel

saltem est iusta causa postulandi, vt dispensetur: vt est textus in
c. innotuit. infra eodem.

¶ Additiones.

1 ¶ Doctore. Adde Deci. qui hec eadem refert ⁊ seq. in l. pacta
que contra. in ij. nota. in prin. C. de pac.
2 ¶ Ca. precipimus. Hec ⁊ alia quamplura de illiteratis tradit
Deci. in c. sciscitatus. de rescri.
3 ¶ Illiteratus. Adde Deci. in c. prudentiam. in princi. in j. no-
tab. ff. de offi. delega.
4 ¶ Ex iusta causa. Idem dixit in consi. cxij. est. n. regulare q in
dispensatione qualibet iusta causa exigatur: quia sine causa di-
spensatio fieri non debet, not. vij. q. j. §. nisi rigor. in ca. de multa.
de preben. Pau. de cast. in consi. cxvij. notandum est q adulte-
rium. versi. preterea dispensatio. Petr. de ancha. in consi. ccxlij.
idem deci. in consi. cccxcix. consului superioribus diebus. versic.
vltimo considerandum. ⁊ idem voluit Alex. in consi. lx. visa le-
gitimatione. in fi. lib. ij. Cur. sen. in consi. lxiiij. seriosa narratio-
ne. Deci. in consi. dlxxvj. pro resolutione. versi. ⁊ in tali dispensa
tione. ⁊ in consi. dlxxix. in presenti casu post prin.
5 ¶ De legitimo. Potest tamen dispensari super hoc c. cum vin
tonien. vbi glo. in versi. promeruit. de elec. ⁊ voluit Hostien. ibi.
⁊ ibi Anto. ⁊ Abb. quod videmus sepe numero fieri, ⁊ etate no-
stra vidimus Julium medicum dispensatum, dum electus fuis
set a leone x. archiepiscopus florentinus, qui tamen postea fuit
electus in Cardinalem ⁊ in Papam quamuis contra propriā
confessionem ipsius qui petijt dispensationem, inuenti testes
sint qui ipsum, tempore promotionis ad Cardinalatum, pro-
bauerunt ipsum fuisse legitimuz, quiescente interim l. cornelia.
6 ¶ Ecclesiastica. Adde Deci. in consi. cclxxv. in prin.
7 ¶ Omnibus. Uide omnino circa hec Alcia. li. iij. de ver. signi.
8 ¶ Scientia. De sciētia requisita in Abbate vide in Pragma.
sanctione Galli. in titulo. de electionibus. §. deinde eligant. in
glo. in versic. scientia.
9 ¶ Ad idem text. De hoc argumento vide Dec. in l. non debet
ff. de reg. iur. in c. cum non ab homine. de iudic.
10 ¶ Odiosa. Et an habeat locum in dispensatione Dec. in c. at
si clerici. §. de adulterijs. de iudic. Corne. consi. xij. in fi. li. ij. ⁊ an
in beneficialibus, Deci. in c. constitutus. de rescript.
11 ¶ Femininum. Adde Alex. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius
voc. ⁊ in consi. xlvj. lib. 4. Siluest. Aldob.

a ¶ Statutum. Late dixi in consue. Parisiē. fo. viij. glo. j. nume-
ro quinquagesimo.
b ¶ Minoris. Hoc verum, quando maius est expressum causa
taxationis: secus si causa demonstrationis, vel vitande subre-
ptionis. Rota decisi. cccccixxxij. in antiq. Gemi. consi. cxj. adde
late Decium infra de preben. c. quia intantum. [redacted].

1 ☞ Beneficia electi in episcopum vt vacent, que requirantur.
2 Beneficia Abbatis vacant ante benedictionem: secus est in e-
piscopo, cuius beneficia non vacant, nisi post consecrationem.
3 Episcopus promotus ad cardinalatum non perdit episcopa-
tum, nisi velit.
4 Episcopatus est ordo secundum communem opinionem Ca-
nonistarum.
5 Episcopi beneficia vt vacent, requiritur quod habeat posses-
sionem episcopatus de iure, ⁊ de facto.
6 Episcopus non dicitur ante consecrationem.
7 Beneficia electi an vacent, si electus administrationem habet
de facto.

1 **§. Cum vero.** †Sūmatur, ⁊ diuiditur, vt per Ab-
batem hic. ¶ Primo nota quatuor
requisita ad hoc vt vacent beneficia electi in episcopum. Pri-
mo enim electio requiritur vt hic dicitur: ⁊ debet esse valida e-
lectio: alias confirmatio non valeret, ⁊ electio nulla non confir
1 maretur[1]: vt per glo. in c. j. in ver. irritum. de postula. prelat. in
vj. ⁊ in c. quā sit. in gl. fi. e. ti. in vj. cum simil. vt Abbas tradit in
c. quod sicut. §. fi. j. e. Et ad hoc facit, quia cum textus hic dicat
de electo, intelligitur q electio valida fuerit l. iiij. §. condem-
natum. ff. de re iud. l. non putauit. §. non quenis. ff. de bono. pos.
contra tab. Secundo post electionem confirmatio requiritur:
⁊ licet debeat fieri post electionez, c. fi. j. e. ti. in vj. tñ etiam potest
electionē precedere: vt no. Bal. in l. fiue in initio. C. de codicillis.
Et hoc videtur esse intelligendum, adhibita cause cognitione
circa personā electi, q electio postea canonice facta sit, secundū
ea, que habētur in d. c. fi. e. ti. li. vj. Tertio requiritur, q electus
⁊ confirmatus bonorum administrationem habuerit, ⁊ in effe-
ctu intelligitur q habeat possessionē bonorum episcopatus: vt
in simili habetur in c. de multa. de preben. ⁊ videbimus in glo.

2 †Quarto requiritur q sit consecratus, vt hic dicit: secus enim
est in Abbate, cuius beneficia vacant ante benedictionē: vt no.
Oldr. in consi. xiiij. cum queritur. in prin. vbi concludit q bene
ficia promoti ad Abbatiam vacant statim, q habuit pacificaz
possessionem, licet benedictus non fuerit: qr est speciale in epi-
scopo, vt consecratio requiratur. Et ad hoc facit quia Abbas
2 ante benedictionem [2] Abbas dicit: secus in episcopo, qui ante
consecrationē nō dicitur episcopus: vt no. Abb. in c. quanto. de
offi. ord. cum simi. vt tradunt Mod. ⁊ dixi ibi in c. eam te. de re
3 scrip. †Et si omnia predicta non cōcurrant, beneficia electi nō
vacant. Unde episcopus promotus ad cardinalatū non per-
dit episcopatū, nisi velit, ⁊ de voluntate appareat. vt no. Cald.
in consi. j. de transla. episc. Card. in cle. j. in viij. q. in fi. vt lite pen
dē. Sed omnibus predictis cōcurrentibus, priora beneficia ele
cti vacant ipso iure: vt Abbas hic dicit per istum textū, qui su-
perioribus concedit liberā facultatē conferendi, ⁊ idem proba
tur in c. de multa. de preben. Uidet tñ q super predictis cōcur
rentibus declaratoria requirat, arg. textus in c. cū pm. de here.
in vj. ⁊ no. Bal. in l. eius, qui. ff. de iure fis. cum simi. Et secunduz
supra dicta prouisio facta per Papam alicui de episcopatu,
nō facit q priora beneficia vacēt: quia talis prouisio habet viz
electionis, ⁊ confirmationis: ideo expectari debet vt prouisus
habeat administrationē, ⁊ q consecretur. Curia tñ non seruat
hoc: quia statim confert beneficia prouisi, ⁊ non potest de iure,
illo non consentiēte: vt not. per glo. in cle. j. in verbo, collatio. in
fi. vt lite pend. Stylus tñ curie inualuit: quia cōiter pmoti in
episcopos consentiunt: vt Calde. dicit in c. j. de transla. episco.
4 in fi. †Et ad illud, qđ Abbas dicit hic incidenter, q secundum
communem opinionem Canonistarū episcopatus sit ordo, ⁊ si
militer prima tonsura, vt per gl. in suprascriptione sexti, in ver
bo, episcopi. Nam de prima tonsura probatur in c. cum contin-
gat. de eta. ⁊ qual. in fin. ibi: cui clericalis ordo confertur. Et de
episcopatu est gl. que hoc dicit per illū tex. in c. j. in ver. a capite
xxxij. dist. facit tex. xxj. dist. in c. cleros. ibi: ordo vero episcopo-
rū. ⁊ in auth. episcopalis ordo. C. de epis. ⁊ cleri. cū simi. vt tradit
Card. Alex. in c. j. xxj. dist. ⁊ facit text. in c. j. de ordi. ab episc. qui
5 episco. resigna. ¶ †In gl. in verbo, administratione. Abb. con-
cludit q ad hoc vt priora vacent beneficia, non sufficit q epi-
scopus habuerit administrationē de iure, nisi etiā re ipsa, ⁊ de
facto illā habuerit: econtra vero si haberet possessionē pacificā
de facto, sed non de iure, deberet priuari, ⁊ vacarēt priora bene
ficia: vt in simili no. Inn. in c. constitutis. in prin. de appel. quia
ignorantia iuris neminē excusat: vt dicit ibi Inn. alleg. text. in
c. vel non est. de tempo. ordi. ⁊ sequitur Domi. in consil. cxl. quo
ad primū. in iij. dubio. facit tex. in c. cū, qui. de preb. in vj. ⁊ q no.
Pet. de Anch. in cōs. cix. cōtra fratres. Et subijcit Abbas hic,
q satis est, habere possessionē maioris partis: vt ēt no. per gl. ⁊
Do. in c. cōmissa. ver. annus autē. eo. ti. in vj. ⁊ idē Domi. in cōs.
cxxv. super primo dubio. in iij. dubio. ⁊ no. Abb. in c. de multa.
6 de preb. ¶ †In gl. in ver. ceptā. no. q ante cōsecrationē episco
pus non dicitur habere episcopatū pleno iure, ⁊ iđ nō đr eps[3]:
vt Abb. hic dicit, ⁊ dictū fuit s. in not. ⁊ est speciale in episcopo
vt no. Oldr. in consi. xiiij. s. alleg. ⁊ idem Abb. post Inn. in c. de
7 multa. in gl. in ver. receptionē. de preb. ¶ †In ea. gl. ibi: statim
possunt cōferri priora beneficia. Abbas post Jo. And. dicit cō
clusionē gl. procedere, qñ fuit cōsecratus, ⁊ habuit possessionez.
Sz nō fuit opus aliter supplere ad gl. que ita loquitur, qñ fuit
plene trāslatus: ⁊ qr possessio est preābulū requisitū ante conse-
crationē, vt colligit hic. Unde qñ querit de cōsecratione, intel-
ligit q prius sit electus cōfirmatus, ⁊ q possessiones habuerit.
Et cōclusio gl. pbatur ratione manifesta: qr hic cōcurrūt qua-
tuor requisita, ex quib⁹ vacāt priora beneficia. Nec obstat q nō
sit decursuz tēpus triū mensiū constitutū ad petendū cōsecra-
tionē: qr solū illud tēpus consideratur in illo, qui nō facit conse
crationē, vt elapso illo tēpore cōsecratio habeat pro facta quā-
tū ad hoc vt priora beneficia vacēt: sed facta cōsecratione, put
gl. hic loquit, nō est aliqđ tēpus statutū. Sz bene verū est, q in
eo, qui nō faciet ꝯsecrationē, eius bñficia nō vacarēt, nisi elapso
toto tēpore triū mēsiū. c. cōmissa. in prin. eo. ti. in vj. ⁊ no. Bar. in
l. cū stipulatus sim mihi a Proculo. ff. de ver. ob. cū si. vt tradit
ibi Alex. Et q dicit in textu hic, q vacāt priora beneficia ela-
pso tēpore de cōsecrādis episcopis, limitat, nisi cū promoto es-
set dispēsatū, q nō teneat ꝯsecrari intra annū: qr tūc durāte ta
li dispēsatiōe nō videt esse in mora, neq negligētia sibi imputa
ri pōt. Et sic cessat rō finalis, q̃ in textu hic ꝯsiderat: vt đt Ant.
de But. hic, ⁊ Abb. sequit. Et p ista cōclusione bene facit tex. in
c. cū ex eo. ti. in vj. vbi patet q dispēsatio durāte tempore dispē
sationis suspendit penam, que imposita erat propter negligen
tiam. Et in simili casu etiam Abb. tradit in cap. quia in tantū.
ver. ⁊ ex hoc etiam habes. de preben. vbi dicit q si fuit dis[illegible]ēsa-
tum

tum cum minore, vt habeat ecclesiam curatam, & dispensatam, dicitur quod non teneatur promoueri intra annum: & sic euitabit penam. c. licet canon. de elect. in vj. Et ista cõclusio presertim habet locũ, si dispensatio facta sit motu proprio, quia tunc late impetrari debet, vt not. Abb. hic post Jo. And. cum simil, vt tradunt Mod. in materia dispensationis in sexta limitatio
8 ne. in c. postulasti. de rescriptis. †Ultimo Abb. instat, an priora beneficia vacent, si electus administrationem, & possessionem, habuit de facto. & ipse confuse loquitur. Sed vera conclusio videtur quod si alia requisita cõcurrant, vt quia sit confirmatus & consecratus, tunc priora beneficia vacant: quia non debet esse melioris conditionis iste, qui delinquit. Et procedit ratio, quã Abb. adducit hic, per c. eum, qui de preben. in vj. & dixi supra in glos. in versic. administrationem. Si vero alia requisita non concurrunt, nõ vacant priora beneficia. Aliter tñ venit puniẽdus, quia delicta non debent remanere impunita. c. vt fame. de senten. excommun.

1 ¶ Confirmaretur. Et hinc est quod dicitur, quod si confirmatio potest se referre ad actum validum & inualidum, refertur ad validum. Innoc. & Anton. de bu. in c. dudum. de Dec. tradit Alex. consil. xviij. in fin. lib. vj. Dec. in c. cum inter. in viij. no. de exceptio. vbi addidi, & hinc sequitur quod quando etiam fieri potest confirmatio actus nulli, ea debet fieri ex certa scientia vt per Dec. in c. ecclesia sancte marie. nu. 57. de cõstitu. vbi addidi.
2 ¶ Benedictionem. Et quod Abb. post electionem ante benedictionem dicatur Abb. & possit vti baculo pastorali anulo, & mitra tradit Abb. in c. inter monasteriũ. versic. quero vlterius de re iud. Joan. de ligna. & Jo. And. in cle. attẽdentes. §. statuimus. de sta. mo. no. in c. j. de etat. & quali. in c. meminimus de accusa. Anchar. in d. c. inter monasterium. nume. 6. vbi Bal. nu. 3. Joã. de ana. in d. c. meminimus nu. 5. Deci. in d. ca. eam te. in j. not. nu. 10. & ibi Fely. nu. 12. Fely. in d. c. inter manasterium nu. 1. & in c. j. de supplen. negli. prela. nu. 1. in d. c. meminimus nume. 1. & ibi in addi. & quomodo vocetur Ab. ante benedictionem vide Archid. in c. alienationis nu. 12. xij. q. ij. & vide Joã. de serua in tractatu beneficiorum. in ij. qõ. j. part. versicul. xiij. beneficium.
3 ¶ Episcopus. Late examinat Dec. in c. eam te. in j. not. de rescript. Siluest. Aldob.

1 ¶ Ministerium idem est, quod officium.
2 Aetas vigintiquinque annorum requiritur in promouendis ad officia, & beneficia ecclesiastica.
3 Archidiaconus non tenetur se promouere in sacerdotem.
4 Non promouens se ad ordinem requisitum in beneficio, nõ est ipso iure priuatus, sed debet prius moneri.
5 Aetas vigintiquinque annorum an requiratur in dignitatibus non habentibus curam animarum.
6 Anathema quid sit.
7 Archidiaconus de iure communi iurisdictionem non habet, ideo excommunicare non potest.
8 Episcopus dispensare non potest in etate.
9 Ordinatiões p̃sbyterorũ & diaconorũ quib⁹ tpib⁹ fieri debeãt.
10 Benedictio Abbatis fieri debet his diebus, quibus datur ordines.
11 Ordo requisitus in beneficijs an adesse debeat tempore collationis.

§. Inferiora. Summatur, & diuiditur, vt per Ab. hic. ¶ Primo nota ibi: inferiora ministeria. id est, officia ecclesiastica, & dignitates, vt Abb. hic dicit. & ad hoc est text. cum gl. in c. ij. j. de conces. preben. & facit tex.
1 in c. quia nonnulli. de cleric. non resid. †Et ministerium idem est, quod officium, & sic videtur vocabulum generale, vt Abb. hic dicit. pro quo facit text. in l. item si serui. in fin. & ibi gl. ff. de edil. edi. & in l. si cui balnei. & in gl. ibi in verbo, ministeriũ. ff. quibus mod. vsusfruct. amit. Et ministerium etiam pro rebus ecclesiasticis accipitur. c. ecclesia sancte Marie. de consti. mysterium vero idem est, quod sacramentum: vt Abb. hic, dicit, per textum in c. multi. j. q. j. & adde tex. in c. cum Marthe. §. ex eo. in fin. de celeb. mis. vbi dicitur mysterium fidei, quia aliud ibi cre-
2 ditur, quam cernatur. ¶ † Secundo nota quod in promouendis ad officia, & beneficia ecclesiastica, regulariter etas vigintiquinque annorum requiritur. Et potuit ista regula fundari, quia etas ista etiam in magistratu seculari necessaria[1] est. l. ad Rempublicam. ff. de mune. & ho. Et in iudice delegato sufficit etas viginti annorum. c. cum vigesimum. de offic. dele. Et idem in arbitro. l. cum lege. ff. de arbi. In aduocato, & doctore etas septendecim annorum requiritur. l. j. §. pueritiam. ff. de postu. Et idem Card. dicit in cle. j. de magist. in ver. secundo quero. dicit

tamen idem Card. in proemio Decretal. §. quod data sufficientia quelibet etas sufficit. & referunt Mod. in d. c. cũ vigesimum
3 in fin. ¶ †Tertio nota quod Archi. non tenetur facere se promoueri in sacerdotem, sed sufficit quod efficiatur diaconus: secus est in decano, preposito, & similibus: vt hic; & in c. j. de etat. & qualit. text. tamen in c. nullus in prepositum. lx. distin. videtur requirere quod a principio sit diaconus, qui debet in archidiaconum ordinari, & quod sit sacerdos a principio, qui debet in prepositum ordinari. Sed gl. ibi respõdet, sit, id est fiat. Et ista expositio, licet incongrua videatur, tamen probari videtur in c. innouamus ea. lx. distin. quod. c. immediate sequitur post d. c. nullus. ¶ Quarto nota quod etas requisita debet esse tempore collationis, alias collatio esset nulla: vt hic, & in c. si eo tempore. de rescript. in vj. in c. licet canon. eo. tit. in vj. secus est ordinibus requisitis secundum naturam beneficij: quia satis est quod prouisus illos postea accipiat: vt hic, & in c. si pro clericis pauperibus. de preb. in vj. & in c. ij. de instit. in vj. & not. per gl. in d. c. si eo tempore. in verbo, idoneus. de rescript. in vj. & de hoc infra late
4 videbimus. ¶ † Quinto nota quod non faciens se promoueri ad ordinem requisitum in beneficio, non est ipso iure priuatus beneficio, nec debet priuari sine monitione, vt probatur ibi: monitis. Et ad hoc facit, quia in facto negatiuo, de quo agitur hic ad hoc, vt pena incurratur per negligentiam, monitio necessaria[2] est, vt est dictum Inn. in c. extirpande. de preben. not. Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. cum simil. vt tradit Alex. in l. ita stipulatus. de verb. obliga. Hoc hodie fallit in ecclesijs parochialibus, in quibus ipso iure quis est priuatus, nisi faciat se promoueri intra annum: vt est text. in c. licet canon. de elect. in vj. & tali casu, vt ibi dicitur, alia monitio non est necessaria. ad idem tex. in cle. j. §. ceterum. de statu mona. Et ratio videtur manifesta: quia vbi tempus est appositum, alia monitio nõ requiritur: vt not. Bal. in l. ij. C. de sponsa. Pet. de Ancha. in consil. lxiiij. pro clariori decisione. circa fin. & Domin. in d. cap. licet
5 canon. §. j. ¶ † Expeditis notabilib. Abb. querit an quod dicitur hic de etate vigintiquinque annorum, habeat locum in dignitatibus non habentibus curam animarum. Et concludit quod sic, post Joã. Andr. per text. in c. j. de etate & qualit. & facit text. in cle. j. §. ceterum. de statu mona. & not. Domin. in ca. si eo tempore. in gloss. pen. de rescript. in vj. & idem Abb. in c. super inordinata. de prebẽ. & ibi prosequitur generaliter de etate, que requiritur in beneficijs, & ordinibus. Et idem Domin. in d. c. si eo tempore. & Cardi. in cle. fin. de etate & qualit. in glo. in verbo,
6 archidiaconum, ibi: anathema est. †Nam anathema, est excom municatio solennis[3]: vt glos. dicit in c. ad apostolice. de re iudi. in vj. in verbo, anathematis. Et dicitur superna maledictio: vt not. Abb. infra in rubr. de senten. excom. cum simil. vt dixi in c. cum non ab homine. infra de iudic. Et talis excommunicatio solennis reseruatur episcopis, vt glos. hic dicit. Et hoc intelligitur, nisi inferior haberet iurisdictionẽ episcopalem iure speciali: vt dicunt Mod. in c. ij. de except. Et hoc modo intelligitur text. in c. sicut. de simo. Et hoc modo etiam intelligi potest, tex. in c. j. infra de eo, qui fur. ordi. suscept. vbi textus videbatur probare contrarium: dum loquitur de archidiacono, qui prohibuit ordinationẽ: sub interminatione anathematis. ¶ † In
7 fin. glos. Abb. concludit quod archidiaconus de iure communi[4] non habet iurisdictionem, ideo nõ potest excommunicare. Sed per consuetudinem locorum, in quibus habet iurisdictionem, excommunicare potest. Et idem in alijs prelatis, qui iurisdictionem habent. & idem Abbas concludit in d. c. j. de eo, qui fur. ordi. suscep. & in c. licet. in tertio & vltimo not. j. de penis. & in c. si quis contra clericum. in repe. de foro compe. cum simili, vt dixi in c. super eo. in glo. in ver. archidiaconus. de offi. deleg. De presbyteris curatis an possint excommunicare Abb. hic se remittit ad capitulo si sacerdos. de offic. ordin. & ibi, conclu quod non. & idem Abbas in d. c. si quis contra. in repetitione.
8 ¶ †In glo. in verbo, attigerit. Abb. dicit quod in etate episcopus dispensare non potest. & idem not. glo. & Abb. in c. cum dilectus. infra eo. gl. in. cle. fi. & ibi Card. in sexta questione, de eta. & qualit. Et dum Abb. concludit quod inferior a principe con-
9 ferendo dignitatem minori non videtur dispensare, secus[a] dicit esse in principe. Istam distinctionem etiam Abb. facit in c. j. j. de schisma. & in c. preterea. de testi. cogen. Et ratio diuersitatis est, secundum Abbatem: quia Papa sola voluntate potest dispensare, vt no. Inn. in c. cũ ad monasteriũ. de sta. mona. & sequitur Abb. in c. cũ ex literis. de restit. in integ. & in c. de multa. de prebẽ. & in d. c. ij. de schisma. sed in inferiore a principe causa requiritur. Et secundũ istã rationem esset dicẽdum q̃ in casu, in quo etiam a principe causa requiritur, iuxta gl. in c. non est. de voto, quod non videretur dispensatum etiam a principe: & data paritate terminorum non esset differentia. Et de hoc dixi

in c.si quando.de rescript.⁊ Moder.late insistunt in d.c.preter
9 ea.de testi.cog.¶†In gloss.in verbo,a canonibus.ibi: in totū.
⁊ precipue in ca.si.vbi dicitur ꝙ ordinationes presbyterorum ⁊
diaconorum,certis tantum temporibus fieri debent.⁊ in ca.de
eo.de tempo.ordi.Et tempora sunt in sabbato sancto,in sabba-
to medie quadragesime,⁊ in quatuor anni temporibus, vt pro-
batur in iuribus dictis,⁊ per glo.in cap. si pro clericis pauperi
bus.in verbo, a iure.de prebend. in sexto.⁊ in capitu.literas.in
☞ verbo, pertinere.de tempo.ordi. Et predicta habent locum
in ordinibus sacris:sed alij ordines in diebus dominicis, ⁊ a-
lijs festiuitatibus conferri possunt: vt notatur per glossam in
locis superius allegatis:vt tradit Hostien. Joannes Andre.
10 Antonius de Butr.in cap.consultatione.de tempor.ordi. † Et
his diebus, quibus dantur ordines, benedictio Abbatis fieri
debet,secundum Hostien.Joannem Andream, ⁊ Antonium
de Butrio,in capitu.cum contingat. de etate ⁊ qualitate.⁊ no.
per glossam in clemen.appellanti.§.sancimus. versicu.⁊ bene-
dict.de statu monach.que tamen dicit secus esse in benedictio-
ne Abbatisse,que dari potest quolibet die.¶ In fin.glos. Ab-
bas dicit quod multa interualla, de quibus habetur in preal-
leg.distinct.lxxvij.hodie non debent seruari: vt per glossam in
clemen.fina.de etate ⁊ qualita.⁊ idem not.per gloss.in c.ei, cui.
11 in ver.etate.de prebend.in vj.¶†In gloss. remouentur. Abb.
prosequitur notabilem,⁊ quotidianam materiam,vtrum ordo
requisitus in beneficijs, requiratur quod adsit tempore colla-
tionis.Et ex eius dictis due notabiles conclusiones colligun-
tur.Prima est,quod si fiat annexio ordinis respectu aptitudi-
nis,vt not.hic:vnde promotus ad ecclesiam curatam, que regi
debet per sacerdotem, satis est quod postea ordinetur in sacer
dotem:ergo sacerdotium non erat necessarium tempore colla-
tionis.ad idem textus c.si pro clericis pauperibus.de prebend.
in vj.in c.ij.de instit.in vj.in c.j.de eta.⁊ qualit.⁊ ibi Ant. de Bu
trio.⁊ not.Inno.in c.si.de preben.⁊ dixi in consi.clxxij.in fi.Re-
quiritur tamen etas requisita in ordine annexo,ita quod ad il-
lum ordinem tempore collationis ordinari potuisset. Et not.
Roma.in consi.cccxxv.quo ad primum.in princ.vbi allegat gl.
que hoc dicit in c.cum in illis.in verbo,prouidere.in fin. de pre
ben.in vj.Et hoc intelligitur,⁊ habet locum in ordine sacerdo-
tali,prout est textus in c.ei,cui prouideri.de preben.in vj. secus
est in alijs ordinibus:quia tunc beneficium conferri potest non
habenti etatem in tali ordine requisitam:vt tenet Joan. And.
ita limitando illum textum in d.c.ei,cui.⁊ sequitur Domi. ibi,
12 ⁊ Roma.in consil.prealleg.cccxxv.in prin.†Secunda conclusio
principalis est,quod si annexio ordinis in actu requiratur, vt
quia statutum dicat quod talis prebenda non conferatur, nisi
existenti in sacerdotio:vel etiam si dicatur, conferatur sacerdo
ti:quia qualitas adiuncta verbo,secundum tempus verbi intel
ligitur l.si Titius.vbi Bart.ff.de testamen.mili.l.in delictis.§.
in extraneis.ff. de noxalibus. in talibus casibus requiritur qđ
tempore collationis sit in sacerdotio:vt Abb.dicit post glos.in
clemen.vt hi,qui.in verbo,annexio.de eta.⁊ quali. Et Imo. ibi
in fin.not.illam gloss.quod est duplex annexio ordinis ad bene
ficium, ⁊ vna requirit ordinem post assumptum beneficium: ⁊
de ista supra dictum est in j.conclusi.quedam est annexio,que re
quirit ordinem preambulum,vel tempore collationis beneficij,
ita quod ordo deficiens vitiat collationem: ⁊ de ista dictum est
in ij. conclusione hic. Et secundum istam conclusionem consu-
luit Andre.Sicul.in consi.xxxiij.in ij.dubio.lib.ij.vbi loquitur
in testatore qui fundauit capellam, ⁊ voluit quod conferatur
presbytero.Et in effectu doctrina Abb.ad hoc reducitur,quod
si ordo requiritur tempore promotionis,non habenti ordinem
requisitum collatio fieri non potest. Aut ordo requiritur post-
ea adepto beneficio:⁊ satis est quod postea ordinetur.et de hoc
no.Dom.in c.si pro clericis pauperibus.de preben.in vj.¶ In
gloss.in verbo,velut.ibi:sola voluntas non sufficit. nam in quo
libet actu voluntas ⁊ potestas requiritur.c.cum super. de offic.
delega.cum similibus,vt dixi ibi in iiij.not. De vltima questio
ne Abb.hic remittit se ad c. dudum.el j.j. eod.vbi tamen nihil
dicit.Sed not.per glo.in c.j.lx.dist.⁊ per Domi.⁊ doctor.in c. si
pro clericis pauperibus.de preben.in vj.

¶ Additiones.

1 ¶ Necessaria est. Hoc fuit ex edicto Augusti.prius enim etas
xxx.annorum lege annaria exigebatur.
2 ¶ Necessaria est.Adde Alexan.in l.si mora.⁊ in l.diuortio. §. si
fundum.ff.solut.mat.
¶ Solennis.Et quid sit anathema,⁊ in quo differat ab excom
municatione Dec.in c.cum non ab homine.de iudic.
4 ¶ De iure communi.Vide Dec.in rub.de offic.deleg.in prin
cip.⁊ de hac consequentia alias solet disputari, an sit meri im-
perij,vt per Abbat.in c.cum contingat.de foro.compet.in cap.
transmissam.hoc eod.titul. Silue.Aldob.
a ¶ Secus.Vide late.Oldra.consil.cccxxv.cum multis sequēt. [redacted]

1 ☞ Eligentes scienter indignum quibus penis afficiantur.
2 Verba dispensationis in sententia penali ita large interpreta-
ri non debent,vt verba sonant,sed restringi.
3 Ex eodem delicto quandoque quis duplici pena punitur.
4 Eligentes indignum puniuntur: secus in facta nominatione,
que effectum non habuit.
5 Pena imposita reformantibus aliquid in fauorem bannitorū
in proponentibus locum non habet.
6 Episcopus scienter cōferens beneficium indigno,priuatur po
testate conferendi:sed si ignoranter contulit,secus est.
7 Capitulum supplet in collatione,quando episcopus priuatur
ob delictum.9.
8 Deuolutio quomodo fiat in collationibus beneficiorum.
10 Collatio facta criminoso ipso iure non valet.

1 §.Clerici. Summatur,⁊ diuiditur,vt per Abba. hic.
¶†Primo nota duas penas incurrere,eli
gentes scienter indignum.Prima est,quod sunt priuati pote-
1 state eligendi[1]:vt hic,⁊ in c.quanto.eodem titu.lib.vj.Et hoc ha
bet locum etiam in postulantibus:vt not.per glo.in c.j.in verb.
ponere.j.de postu.prela.⁊ ibi dictum fuit. Et idem est in presen
tatis:vt tradit Andre.Sicu.in consi.xxxiij.in ij.lib. Et notan-
dum est ꝙ presumptio est,ꝙ eligentes indignum, hoc scienter
faciant:vt not.Bart.in l.si patronus.ff.de confir.tut. Et quod
dictum est,ꝙ eligentes scienter indignum, priuantur potesta-
te eligendi,intelligitur pro prima vice. c. cum Vintoniensis.j.
eod.Et ad hoc facit,quia agitur de pena,que odiosa est, ⁊ stri-
cte debet interpretari:vt in regula,in penis.de regul.iur.in vj.
Et ista ratione dispensatio, que odiosa est,c.j.de filijs presbyt.
in vj.etiam in prima vice terminatur. c. non potest. §.j. de pre-
ben.in vj.Secunda pena est,quod eligentes scienter indignum
2 suspensi sunt per triennium a beneficijs ecclesiasticis[2]. Et ista
pena intelligitur tantum quo ad illa beneficia, que habent in
illa ecclesia,in qua fuit facta electio de indigno. cap.si compro-
2 missarius.eod.titu.in vj.†Ex quo infert Joan.Andr. in regu
la,odia.de regul. iur.in vj.ꝙ verba dispensationis in sententia
penali non debent interpretari ita large vt verba sonant, sed
debent restringi, quando subest ratio efficax restringendi. Et
hoc dictum pro not. Abb.hic sequitur. Sed certe non videtur
hoc procedere sine dubio:quia in contrarium induco text. in l.
j.§.quod autem.ff.de alea.vbi textus interpretatur penam,que
imponitur illi, qui tenet ludum in domo, vt agere non possit
pro furto: nam late interpretatur Jurisconsultus, quod non
possit agere ad penam,neque etiam ad restitutionem: quia sim
pliciter pretor dicit,si quid subtractum erit, iudicium non da-
bo.Nam ibi erat alia ratio in restitutione rei, quam in pena: ⁊
tamen illud dictum generaliter intelligitur. ad idem text. in l.
cum lege.ff.de testam.vbi ille, qui in penam efficitur intestabi-
lis,fit lata interpretatio: quia non potest facere testamentum,
nec potest esse testis:neque hoc potest dici testimonium:qꝛ natu
ra verbi hoc importare videtur, vt Aret. dicit ibi. Et pro ista
conclusione specialiter bene facit quod not.ipse Abb. per illū
text.in c.tua nos.de iureiuran. vbi in ij. not. dicit quod periu-
rus ratione periurij commissi respectu certi beneficij priuatur
non solum illo beneficio,sed omnibus alijs. Et ita fuisset dicen
dū hic in isto textu,nisi superuenisset noua dispositio.c. si com
promissarius.eod.tit.in vj.vbi Papa vlterius processit ita dis-
3 ponendo. ¶ † Secundo nota quod quandoque quis ex eodē
delicto duplici pena punitur. Et hoc intelligitur quando ex
vna pena nō videtur sufficienter punitus:alias secus,quia du-
plici pena non debet quis puniri.c.at si clerici. §. de adulterijs.
vbi Abb.in princi.declarat.j. de iudicijs.et facit quod not.per
glo.vij.q.j.in c.cum pactio.⁊ etiam dicitur quod de eiusdem ho
minis delicto sepius non queritur,l.licet.§.j.ff. nau.caupo. l.si
cui.§.ijsdem.ff.de accus.cum si.vt dixi in consi.cxxxvij. in princ.
4 ¶†Tertio nota quod eligentes incurrunt penam,quando e-
legerunt:secus secundum Abb. si tantum facta fuisset nomina
tio,que non habuit effectum:quia non incurrunt penam. c.per
☞ petuo.eod.ti.in vj.Ex quo infertur secundum Abb. quod pe
na imposita a iure propter aliquod delictum,non habet locum
nisi delictum consummatum fuerit:vt not. Joan.And. in reg.
odia.cum simi.vt Abb.hic dicit.⁊ tradunt Modern. in tracta.
quando solus conatus puniatur. in iiij. fallen. Et vlterius ad
hoc bene facit textus in clementina prima. in versic. contrahe-
re.de consanguinitate,⁊ affinita.que dicit quod pena imposita
contrahentibus matrimonium,non habet locum in sponsali-
5 bus.†Et pena imposita reformātibus aliquid in fauorem bā-
nitorum

nitorum,non habet locum in proponentibus tantum:vt notat Bal.in l.vn.C.si rec.prouinc.circa finem.Et ibi etiam Baldus ad propositum dicit quod si episcopus excommunicat eligentes,non sunt excommunicati hi, qui dant vocem in scrutinio: quia illa non est electio. In simili questione etiam not. Bal. in l.j.§.docere.ff.ne quis eum.⁊ tradit Alex. in consi.cxciiij.consi-
6 deratis verbis.li.ij.⁊ dixi in c.iurauit.de prob.¶ † Quarto nota quod episcopus cōferens beneficium indigno, priuatur potestate conferendi.Et hoc si fecit scienter:secus si ignorāter.Et idem est de canonicis,q propter ignorātiam excusantur.c. innotuit.§.eod.⁊ notat Bart.in l.ij.§.data.ff.de optio.leg.⁊ in l.ij. ff.de vac.mu.Et est conclusio generalis, quod ignorantia excusat a pena:vt notatur per gloss.in l.j.ff.de recepta. facit text.in c.si vero.de sentent. excommu.in c.apostolice.de clerico excom mu.mini.cum simi. vt dixi in c.ij.de const.⁊ in c.ij.in prin.de except.vbi videndum est. Et quando quis propter ignorantiam excusatur,debet exprimi in accusatione quod scienter illud factum fit:vt not.Bart.in l.omnes.circa fi.C.de agri.⁊ cens.lib.xj.
3 declarando vt dixi in d.c.ij.de except[3]. Et adde quod in casu nostro scientia requiritur a principio: nec sufficit quod postea superueniret.gl.notat in clem.j.in verbo, scienter. de consang. ⁊ affinita.Et bene facit quod not.Cardi.in nota. casu in consilio cxxxiij. duo sunt videnda. Et quod dictum est de scientia, que debet articulari quando quis excusatur propter ignorantiam,hoc videtur habere locum in alijs casibus. Sed quātum ad istum textum non videtur procedere: quia in dubio presumitur quod scienter electio de indigno facta fuerit:vt no.Bartol.in d.l.si patronus.ff.de confir.tuto.
7 ¶ † Quinto nota quod sicut capitulum supplet negligentiā episcopi in collatione beneficiorum,c.ij.de supp.neglig.prelat.c.j.de conces. prebend.ita supplet,quando episcopus priuatur propter delictum: vt hic: secus est in c.quāquam.⁊ in c.si compromissarius.e.tit. in sexto.
8 vbi isti duo casus non equiparantur. ¶ † Successiue Ab.late
4 insistit quomodo fiat deuolutio in collationibus bñficiorum[4]: ⁊ dum cōcludit quod licet in beneficijs spectantibus ad episcopum proprio iure,ipso negligente, deuolutio fiat ad capitulū: ⁊ eodem modo episcopo conferente beneficium indigno,vt hic dicitur,succedit capitulum:secus tamen est in beneficijs deuo-
a lutis[a] ad episcopū ex negligentia superioris:quia in illis propter delictum episcopi potestas cōferendi non deuoluitur ad capitulum:⁊ sic non habet locum iste text.vt tenet Innoc. hic, ⁊ Ab.sequitur,qui rationem adducit: quia in beneficijs deuolutis episcopo nō est tanta cōmunio cum capitulo, sicut in spectantibus iure proprio: quia in deuolutis episcopus illa confert tāquam superior,ideo in illis capitulum non succedit,sed ad alium superiorem fit deuolutio,⁊ secūdum regulam,c.licet. ⁊ c.fi.de suppl.neglig.prela.⁊ idem Abb.concludit in c.ij.in vlt. not.infra de cōcess.preb. Sed ista ɔclusio dubitabilis videtur: quia in contrarium videtur decisio Jo.And.in c. quanquam. eod.titu.in sexto.vbi inquit quod licet capitulum nō succedat in collatione beneficiorum, que episcopo competebātiure proprio,c.illa.ne sede vac. succedit tamen capitulum in beneficijs episcopo deuolutis.Et Ab.ipse hoc sequitur in d.c.illa.vbi rationem adducit,quia deuoluta spectant ad episcopum ratione iurisdictionis episcopalis:merito capitulum succedit in iurisdictione episcopi,⁊ in talibus habet potestatem. Et aliam etiam rationē adducit:quia deuolutio fit fauore beneficij:ideo non expectatur nouus successor, sed capitulum habet potestatem,vt facilius prouideatur beneficio.Vt tollatur ista contrarietas inter dictum Inn.⁊ Joan.Andre. in dicto c.quāquam. Ant.de But.hic distinguit,quod quando vacat sedes, quia iurisdictio transit in capitulum.c.is,qui.de maiori.⁊ obed.etiam in capitulum transfertur potestas conferendi beneficia deuoluta: quia ratione iurisdictionis fit illa deuolutio. Et ita loquitur Joan.Andr.in d.c.quanquam. Sed sede non vacante, prout est in casu nostro hic, in quo fit deuolutio propter delictum episcopi,talis deuolutio non fit ad capitulum, sed ad superiorem,prout loquitur Inn.hic. Istam distinctionem sequitur Domi.in d.cap.quāquam. Moder.in c.verum. de fo.compet.arguunt contra predictam distinctionem:quia qua ratione,vacante sede,capitulum representat episcopum. Sed istud argumen.tollitur ex ratione diuersitatis, que supra allegatur, quia vacante sede ea,que sunt iurisdictionis,trāseunt in capitulum:⁊ talis deuolutio respicit iurisdictionem. Sed quando episcopus non delinquit,non vacat sedes, nec iurisdictio trāsfertur ad capitulum,prout Imo.hic declarat. Finaliter tamē quia tex.hic generaliter loquitur, ⁊ dixit quod episcopo delinquente deuoluitur ad capitulum, potestas cōferendi cum generaliter loquatur,videtur habere locum siue iure proprio, siue iure deuoluto,potestas episcopo competeret:arg.l.j.§.⁊ generaliter.ff.de lega.prestan.⁊ ita tenet Imo.hic.Non obstat ratio,quam Abbas hic adducit, quod in beneficijs competentibus episcopo iure proprio,videtur maior communio,quam in deuolutis:quia in isto casu non cōsideratur communio episcopi ⁊ capituli:quod patet,quia capitulum nō succedit ad collationem beneficiorum.c.illa.ne sede vacan.Sed quando episcopus est negligens fauore beneficij, vt supra dictum est,capitulum succedit. Et ista ratio pariter militat in episcopo delinquente.Et de hoc etiam no.Fran.Paul.in trac.ne sede vac.in ij.questione secunde partis principalis.⁊ Moder. in c.cum olim.de maio.⁊ obed.
9 † In alijs,que Abbas prosequitur, angustia temporis in hac vltima lectione non patitur,vt veritas perscrutari possit.Et ideo dum successiue Abbas concludit quod capitulum succedit in potestate conferendi, ista conclusio late confirmatur ex his,que Fran.Paul.scribit in trac. preallé.ne
10 sede vacan.in iiij.q.ij.partis principalis.† Et dum incidenter Abbas tenet quod ipso iure collatio facta criminoso non valet:recurrendum est ad ea,que Mod. late scribunt in c.ij.de re scrip.Et de vltima questione Abbatis hic videndum est quod dixi in c.super eo.ij.in v.no.§.de appel.⁊ que tradunt Mod.in c.ita quorundam.in fi.de iudeis.

¶ Additiones.

1 ¶ Eligēdi.Fuit alias dubitatum an si maior pars eligat sciēter indignum minor pars dignum,valeat electio facta a minori parte.⁊ allegabam Ab.in c.dudum.el j.vers.vltimo no.§. eo. quod sic iunct.his que dicit Ab. in c. congregato.eo.ti.⁊ idem respondisse postea reperio Dec.in cons.dxxij. in causa electionis.in iiij.q.vbi optime prosequitur.

2 ¶ Ecclesiasticis.Item suspensus est vt durante triennio eligi ipse non possit.c.per inquisitionem.§.eod.sed hoc habet locum in beneficijs in eadem ecclesia.vt declarat Cesar Lamb. in suo tract.de iure patro.lib.ij.in xxviij.arti.ix.q.pri.j.par.vbi querit de notabili questione an presentans scienter indignum, priuetur,vt durante triennio non possit eligi vel presentari.

3 ¶ C.ij.de excep.Dec.loquitur de hoc ibi in j.not.

4 ¶ Beneficiorum. Adde quod hanc materiam melius quam quiuis alius attigit Paul.de Cita.in tract. de iure patr.in vj. par.in xxvj.q. hoc verum est Papam nullo tempore astringi, etiam si sciat deuolutionem ad eum factam ex negligentia inferiorum secundum Jo.Andr.in c.iij.de preb.li.vj.vbi optime Phil.Fran.licet Pau.de Cita.ibi aliter dixerit, ⁊ vide Rot. decisio. cclxiij.si propter negligentiam.in nouis. Sil.Ald.

a ¶ Deuolutis. Et bene:Idem vbi specialiter prouidetur.vnde in affectis nominatis ab vniuersitatibus,vel graduatis simplicibus nūquam succedit capitulū: quia specialiter prouisum est de deuolutione ad superiorem immediatum. Capitulum autem etiam exemptum non tamen superior est. Et ita obseruatur,⁊ de materia deuolutionis late Pau.de Cita.trac.de iure patro.par.vj.q.xxvj. [redacted].

De officio,⁊ potestate iudicis delegati. Rubrica.

1 ¶ Titulus de officio delegati,cur preponitur titulo de officio ordinarij.
2 Delegatus a principe an sit maior quocunque ordinario.
3 Officium,quot modis accipitur.
4 Delegatus Pape an gaudeat priuilegio, quo cauetur quod ordinarij iudices nō possint procedere cōtra officiales Pape.
5 Statutum Florentie facit mentionem de officialibus communis Florentie.
Potestas Pistorij an dicatur officialis communis Florētie.
6 Delegatus quis proprie dicatur.

Materia huius tituli,vtilis admodum ⁊ quotidiana est:ideo ad eius interpretationem diligenter insistendum erit.Et pro expeditione eorum, que in rubrica ista occurrunt.Primo videbimus de continuatione rubrice,⁊ de ordine tituli.Secundo de officio,⁊ potestate.Tertio de ordinario deleg. applicando plura notabilia,prout infra apparebit.¶ Circa primum continuatur rubrica secundum Host.Joan.Andr.⁊ Abb.post alios hic:quia supra in titulis precedentibus dictum est de his,qui vices alterius gerunt in diuinis officijs, ⁊ in iurisdictione voluntaria: merito,⁊ competenti ordine ponitur ista rubrica de officio delega. in qua tractatur de his, qui gerunt alterius vices in iurisdictione contentiosa. Ista continuatio reprobatur per An

n

dream Sicu.hic:quia etiam supra dictum est de officio Arch.
1 ⁊ de officio archipresby.qui gerũt vices non alienas [1], sed pro-
prio iure.Nam archidiaconus,⁊ archipresbyter habent iuris-
2 dictionem ordinariam [2]: vt per glo.in c.perlectis.xxv.distinc.
in verbo,iurgia.⁊ facit tex.in c.ad hoc.de officio archidiac.ibi:
audire debet iurgia singulorum.⁊ not.Host. in summa.in titu.
de offic.archid.versic.quero quid sit officium.Sed responderi
potest quod imo archidiaconus gerit vices episcopi,⁊ dicitur
vicarius eius.c.j.in prin.⁊ d.c. ad hoc.in princip. de officio ar-
chidiaco.⁊ similiter archipresbyter, vt habetur in c.i.de officio
archipresb. Aliter tamen contra predictam continuationẽ in-
stari potest:quia supra etiam dictũ est de iurisdictione conten-
tiosa,vt patet in archidiacono, qui contentiosam habet iuris-
dictionem.d.c. ad hoc.⁊ patet in vicario episcopi, qui ordina-
riam habet iurisdictionem.c.sua.de officio vicar.⁊ per gloss.in
c.j.de officio vicar.in vj.in verbo,officialem.facit text.in c.ij.de
3 consuetu.in sexto.Sed etiam ad hoc potest responderi [3], quod
continuatio intelligitur,considerato eo, quod supra principa-
liter tractatur.Nam in titulis supra precedẽtibus agitur prin
cipaliter de his, qui gerunt vices alienas in diuinis officijs, ⁊
in iurisdictione voluntaria, quia administratio diuinorum vi
detur voluntarie iurisdictionis:⁊ isto respectu cõtinuatio do-
ctorum bene procedit,⁊ ad supra dicta immediate adaptatur.
Non enim in titulo precedenti tractatur de vicario episcopi,
qui ordinariam, ⁊ contentiosam habet iurisdictionem : sed de
vicario in diuinis: vt pz fere per totũ illum titulũ.Et licet etiã
aliquid tractetur de iurisdictione contentiosa in d.c. ad hoc. ⁊
in d.c.sua.inspicitur quod principaliter tractatur.argu.l.que-
1 ritur.de statu ho.⁊ in l.si quis nec causam.ff.si cer.pet. ¶ † Ex-
4 pedita breuiter cõtinuatione,queritur de ordine tituli [4], qua-
re iste titulus de offic.deleg. ponatur ante titulum de offi.ord.
Et respondetur,secundum Jo.Andr.in j.quest. quem Ant.de
Bu.sequitur quod in isto titulo principaliter tractatur de offi
cio delegati a principe,qui dicitur dignior ordinario:quia re-
presentat principem.in c.sane.el secundo.infra eo. Et iste ordo
non seruatur in libris Digestorum:quia ibi principaliter tra-
ctatur de delegatis ab ordinario : ideo ille titulus ponit post
titulum de officio ord.Et ita dicunt Paul.de Castr.⁊ Alex.in
2 rubri.de officio eius. † Et ex predicta ratione notandum est,
5 quod delegatus a principe est maior [5] ordinario.d.c.sane.An-
dreas Sic.hic tenet contrarium:⁊ mouetur principaliter dua
bus rationibus,quas posteriores secuti sunt, reputantes illas
efficaces.Prima est, quia illa videtur dignior iurisdictio,que
capacior est:vt per gloss.xxj.dist.c.in nouo . ergo videtur iuris-
dictio ordinarij dignior,quia latior est. Sed respõdetur quod
argumen.haberet locum,data paritate terminorum,videlicet
quando vtraque iurisdictio ab eodem fonte procederet : secus
videtur in isto casu:quia delegatus principis habet causam ab
ipso principe,quem representat d.c.sane. Et ratio ista cessat in
ordinario.Secunda ratio est,quia si delegatus a principe ma-
ior reputatur, quia representat principem, idem pariter vide-
tur in ordinario, qui creatur a lege:quia princeps, ⁊ lex ipsa ,
equiparantur.§.fi.in authent.de consulibus.Sed huic rationi
etiam respondetur, ⁊ dico quod talis equiparatio in isto casu
procedit : quia licet ordinarius habeat a lege iurisdictionem,
non tamen representat ipsam legem eo modo, sicut facit dele-
gatus.Hoc patet,quia a delegato principis ad ipsum delegã-
tem appellatur.l.j.ff.si quis,⁊ a quo.l.precipimus.C.de appella.
non sic tamen in ordinario:quia ab ipso non appellatur ad su-
periorem,qui illum constituit:vt declarat Angel. Areti. post
Cuma.in d.l.j.ff.quis,⁊ a quo.⁊ dixi in rubr.de appell.in fin.he-
ne fatentur omnes,quod iurisdictio ordinarij sit fortior,quam
6 delegati etiam a principe [6]: vt not. Archi.in c.si episcopus.ij.
q.vj.in fi.Bal.in l.si vt proponis.la j.C.quomodo ⁊ quando iud.
⁊ late tradit Alex.in rubr.ff.de officio eius.vbi finaliter conclu
dit quod ordinarius iudex firmiorem habeat iurisdictionem:
delegatus autem a principe dignior esse dicatur.Et in ista con
clusione Moderni omnes residere videntur. Alterius tamen
aduertendum est: nam quod nullo modo delegatus principis
dicatur dignior ordinario,arguitur:quia in illa causa speciali,
in qua representat Papam,non cadit comparatio : ⁊ si respe-
ctu illius cause delegatus,maior dicitur.d.c.sane. prout docto.
dicunt,erit etiam maior legato de latere,qui in illa speciali cau
sa nullam habet potestatem.c.studuisti. de officio delegati. Et
concludendum est quod delegatus a principe non dicatur ma
ior ordinario solum respectu illius cause, quia hoc indubita-
tum est , sed dicitur maior absolute propter representationem
summi pontificis,que in ordinario non reperitur. Et per hoc
respondetur ad illud,quod Andr.Sic.hic dicit,quod delega
tus est maior secundum quid,videlicet respectu illius cause si-
bi commisse, ⁊ non absolute:quia dico quod maior videtur ab
solute,propter illam representationem, que in ordinario non
reperitur,vt dictum est.Et ex predictis defensata remanet cõ
munis ratio doctorũ,quod iste titulus ratione maioris digni-
tatis preponatur. Sed finaliter alijs rationibus predicta ra-
tio non satisfacit. Prima,quia attenta tali ratione, debuisset
prius ponere titulum de officio legati:cum legatus, presertim
de latere,longe maior sit delegato in vna causa speciali.Et ra-
tio ista concludit.Secunda,quia supra dicitur de officio vica-
rij:⁊ clarum videtur quod vicarius non sit dignior suo princi-
pali argum.l.quod per manus.ff. de iure codicil. ideo non vi-
detur Papa hic habuisse respectum ad maiorem dignitatem.
Unde concludendum videtur quod ista ex arbitrio summi põ
tificis procedunt,de quibus ratio reddi non potest.l. non pos-
sunt.ff.de legib.Non omitto tamen nonnullos esse, qui dicunt
quod si bene consideretur ordo istius compilationis,in effectu
non differt ab ordine Digestorum:quia sicut hic post istum ti-
tulum ponitur de officio ord.ita videtur in libr. Digestorum:
quia post titulum de officio eius,cui manda.est iurisdictio.po
nitur de of.ord.generaliter,videlicet de iurisdictione omnium
iud.Et sicut ante istum titulum ponuntur aliqui tituli specia-
les,in quibus agitur de ordinarijs in specie, Ita in libris Di-
gestorum obseruatum fuit. Et istam considerationem habuit
d.Bulga. Seneñ.tempore meo,dum legeret Pisis anno M.
cccclxxij.cum qua Moderni concurrunt in rubri.ff.de officio
7 eius.Sed non placet [7]: quia talis ordo non videtur bene ade-
quari:quia in titul.de iurisd.omn.iudic. non dicitur precise de
officio ordina.sed vniuersaliter de omnibus iudicibus:ergo e-
tiam de delegatis.Et hoc not.per gloss.in rubr.ff.de offic.eius.
⁊ quia in libris Digestorum,ante titul.de offi.deleg.ponuntur
ordinarij in specie.non sic videtur hic,vbi post istum titul.qui
dicitur de officio delegati,ponitur titulus de officio lega . qui
ordinarius est.c.ij.de officio legat.in sexto.⁊ quia tituli qui hic
precedunt,non tractant de iudicibus ordinarijs, qui principa
lem habent iurisdictionem, ⁊ eorum officium principaliter in
3 alijs consistit,videlicet in diuinis. ¶ † Uenio ad secundum,in
quo principaliter queritur de offic.⁊ potesta.Et primo de offi-
8 cio.Est enim officium nomẽ generale ad omne ministerium [8]:
vt nota.per gloss.per illum tex. in l.legatis.§.si ex officio.de le-
gat.iij.Etymologia vocabuli hoc indicat:quia dicitur ab effi-
ciendo:vt not.Abb.post Cald. in c.post cessionem.in pen. not.
de prob.Et ibi etiam ipse dicit quod est nomen generale.Ideo
A etiam coquus [A] dicitur habere officium,clem.ad nostrum.§.j.
de censi.facit tex.in l.si quid venditur.§.fin.ff.de edil.edict.not.
Joann.de Ana. in c.j.de sagittarijs.Similiter tabernarius,⁊
macellator dicuntur habere officium.clem.j. de vita ⁊ honesta-
te cleric.in prin. Et custos arcis,vel portarum dicitur habere
officium:vt not.Petr.de Ancha.c.j.in fin.de consuetudi.in vj.
Andre.Sic.hic per text.cum gloss.in l.ne quis.C.de dignitati-
bus.lib.xij.Et procurator similiter dicitur habere officium:vt
not.Dominic.per illum tex.in c.si quem.de procura.in vj. cum
simil.vt tradunt And.Sicul.⁊ Moder.hic. Alex.in l.j.ff.de iu
risd.omni.iudic.Jo.de Ana.in d.c.j.de sagitta.⁊ idem Andre.
Sicu.in consi.lviij.lib.j.⁊ late Fran.Pauinus in tract. ne sede
vac.in verbo,officio.Petr. Philippus de Corneo in consilio
lxxvj.presens consultatio.lib.iij.⁊ de consiliario no.Bal.in con
sil.vlt.in iiij.libro.Sed dictis omnium in locis preallegatis ad
4 do duas notabiles questiones. † Prima est ad declarationem
rubrice,in qua dicitur de officio delegati, quero , cum delega-
tus Pape dicatur officialis Pape, gratia exempli, habetur
in extrauaganti Joannis xxij.inci.cum Mattheus. ⁊ in extr.
Eugenij iiij.incip.diuina.quod ordinarij iudices non possunt
a procedere contra officiales Pape: an ergo delegatus [a] Pa-
pe debeat gaudere tali priuilegio. Et alias consultũ fuit quod
non:quia licet habeat a Papa commissionem,non tamen dici
tur officialis Pape:quia non agitur de re spectante ad Pa-
pam,quando causa inter partes cõmittitur. Et ita visus inter
pretatus est,vt nota.decidit Lapus de Castilione in consil.in-
cipien.factum,super quo consilium petitur.ver.ad secundum.
Et illud consilium approbatum, ⁊ subscriptum fuit a pluri-
bus doctor.inter quos fuit Cyn.de Pisto.⁊ Joan . de Lign.⁊
hoc consilium impressum reperitur post consilium Oldradi,⁊
in dicto consilio declaratur, quando quis dicatur esse officia-
lis alienus: de quo notat Antonius de Butrio in consi.lxxiiij.
5 visis statutis.⁊ facit quod dicam in sequenti questione. † Se-
cunda questio est, statutum facit mentionem de officialibus
communis Florentie, an potestas Pistorij, qui gerit magi-
stratum pro communi Florentie ibi dominante, dicatur offi-
cialis communis Florentie.Et fuit alias consultum ⁊ indica-
tum:quod non,vt notabiliter tradit Nellus de sancto Gemin.

in tra

in tracta. bannitorum. in secunda parte secundi temporis. in
lxvj.quest.vbi ad hoc allegat tex.in l.voluit. ff.de interrogato.
actio,§.j.vbi preses prouincie non dicitur magistratus populi
Romani,vt colligitur ibi:Magistratus populi Romani,vel
presidis prouinciarum. Ad idem allego textum in l.iij.in fine.
ff.quod metus cau.ibi:populi Romani, magistratus,vel pro-
9 uincie preses.Et quis dicatur officialis communis 9, no.Pe-
trus de Ancharano in consilio cccxlij.viso themate.⁊ in nota-
bili casu Angelus tradit in consilio ccxxix.premitto ad euidē-
tiam.⁊ dixi in consilio quadragesimo ⁊ notat Bald.in consi.vl
timo.libro iiij.supra allegato.Secundo quod de potestate dici
10 tur,hoc verbum pluribus modis accipitur 10. l.potestatis ver
bo.ff.de verborum significatio.⁊ per glos.in §.rursus.in verbo,
potestate.institut.de actionibus.⁊ quod not. Bald. per illum
textum in authentic.presbyteros.in principio.C.de episcopis ⁊
cleric. cum similibus.vt late scribit Pauinus in tractatu de
sede vacā. in quarto premisso. Sed quantum ad propositum,
hec potestas,⁊ officium,pro eodem accipiuntur,vt primo Jo.
Andr.hic dicit:⁊ ad hoc facit tex.in c.ij.supra de bigamis.ibi:
ordinatores eorum potestate, ⁊ officio. Et hoc consonat,quia
in alijs titulis dicitur,de officio simpliciter. Vel secundo Jo.
Andre.dicit quod officium respicit illud,quod delegatur:po-
testas vero cōcernit illud,quod potest delegatus. Sed ista dif
ferentia non sapit:quia equaliter omnia verba ad ipsum dele-
gatum referuntur: vnde prima expositio magis placet. Vel
tertio dicamus quod officium respicit actum,⁊ exercitium:po
testas vero respicit habitum,⁊ potentiā: vt in simili dicit Pe.
de Anchara.de officio ⁊ iurisdictione,in reg.ea,que. vers.item
premittendum est. de regulis iuris in sexto. Et hoc in effectu
Bald.dicit hic,dum inquit quod officium respicit actum,⁊ po
testas,secundum eum dicitur quoddam abstractum,sicut albe
do: sed officium dicitur quoddam concretum, sicut album.
6 ¶ Tertio † principaliter,⁊ vltimo,quia in rubrica dicitur,iu
dicis delegati, queritur quis dicatur esse iudex delegatus. Et
prius premittendum est quod delegare,est vice sua alium da-
re.l.delegare.ff.de nouatio. Et extra propositum nostrum,hic,
delegatio dicitur proprie, quando illud, quod mihi debes, de
mandato meo promittis creditori meo:vt notat Paul.de Ca
stro in l.si vsusfructus.ff.de nouation. Baldus in l.ij.C.de exec.
rei iudica.Azo in summa.C.de nouationib.Alexander in lege
qui vsumfructum.ff.de verborum oblig. Et hoc modo accipi-
tur in titul.ff.⁊ C.de nouation. Sed quantum ad propositum,
hic delegatio dicitur,quando quis habet potestatem iudican-
di,⁊ alteri illam committit.l.precipimus.C.de appellat. Et se-
cundum Goffred.iudex delegatus est, cui a Papa, vel legato
eius,causa cognoscenda,⁊ decidenda committitur. Ista diffini
tio non videtur generalis: quia etiam delegatus reperitur a
lege:vt probatur in c.irrefragabili.§.ceterum. infra de officio
ordin.⁊ talis delegatus in diffinitione Goffre. comprehensus
non videtur.Sed responderi potest quod non est opus in dif-
finitione exprimere personam,que causam committit,vt patet
in diffinitione Hostien.de qua statim dicam. Vnde illa expres
sio facta per Goffred. videtur facta gratia exempli,que quidē
exempla non restringunt regulam c. j.infra ne clerici vel mo-
nachi.§.hactenus.institut.de gradibus. Secundo responderi
potest. quod etiam talis delegatus satis comprehēditur in eo
quod dicitur de Papa, qui est lex animata in terris.Alia ta-
men ratione diffinitio Goffredi non videtur bene procedere,
dum dicitur copulatiue,cognoscenda,⁊ decidēda: quia etiam
ex sola cognitione delegatus dicitur.c.si delegatus.in fin.de of
ficio delega.in sexto. Vnde secundo Hostiens.dicebat quod de
legatus est is, cui causa decidenda, seu exequenda committi-
tur, vices alterius representans, proprium nihil habens. Et
11 dum dicitur de causa exequenda,videtur quod executor dica-
tur delegatus.Et hoc verum 11 videtur,quando sit datus cum
clausula, vocatis vocandis:quia tunc assumit partes iudicis:
vt notat Abbas in c.exhibita.infra de iudic.Rota in xxx.deci
sione.de rescript.in nouis.Cardin. consilio lxiij.dico. in princ.
cum similib.Secundo quod Hostiens. dicit de causa, idem est
si principium,vel finis cause committatur: vt notat Alexand.
in rub.ff.de officio eius.Et sic diffinitio non videtur perfecta:
quia appellatione cause articulus non comprehenditur:vt gl.
12 in c.statutum.in princip. in verbo, cause. de rescriptis in sexto.
Sed tamen dici potest 12 quod etiam, saltem largo modo, ar-
ticulus cause,causa dici potest:sicut pars fundi, etiam fundus
appellatur.l.quod in rerum.§.sicut potest.ff. de legatis primo.
B Tertio dum dicitur,vices alterius representans: videtur sen-
tire Hostiens.quod delegatus,⁊ vicegerens B idem sit. Et hoc
b potest esse verum largo modo,sed proprie distinguuntur:quia
delegatus est ille,cui iudex ipse committit: vicegerens b vero
dicitur ille, cui superior committit, propter impedimentum
principalis officialis. Et iste dicitur habere ordinariā iurisdi-
ctionem:vt notat Bartol. in l.ij.C.de officio eius. ⁊ in l.j.§.hi,
quibus.de legatis iij.Bald.hic,versic.sed quero.Paul. de Ca-
stro in l.ij.ff. de officio eius.Et licet Alexander aliter dicat in
rubrica ff. de officio eius.allegata per eum habent locum,ca-
piendo vicegerentem largo modo.Et iste vicegerēs etiam ap-
pellatur surrogatus:vt per Baldum hic, in loco preallegato.
Reperitur etiam suffectus,qui dicitur substitutus in locū de-
functi ante tempus officij.c.quidam.ibi Archidiaconus in ver
bo,suffecti.ij.distinctio.⁊ not.Goffred.in summa. de officio vi-
carij. in princip. Alberic.in l.ij.C.de officio eius,qui vicem al-
terius gerit.vbi allegat text.in l.ij.in §.post hunc.in fi.ff.de ori-
gine iuris.Reperitur etiam vicarius, qui dicitur ille, qui vi-
cem alterius gerit,siue in officio voluntario, siue contentioso:
vt per Goffre.in summa.de offi.vic.in prin.

¶ Additiones.

a ¶ Coquus.Adde quod coquus esse est ars:ita notabiliter vo
luit Romanus in singulari suo,lxvj.quod incipit nunquid es-
se coquus.allegat tex.in l.si quis venditor.in fine.ff. de edi.edic.
⁊ refert Baldum dicere quod coquus Imperatoris habet di-
gnitatem.

B ¶ Vicegerens. Nunquid autem vicegerens habeat omnem
potestatem quam habet is qui eum constituit,vide per Rom.
in notabi.suis singulari,ccclxviij.incipit,Bart.in l.filius.⁊ per
Fel.in c.cum olim.el ij.in prin.ff.hoc eodem tit. ⁊ per Decium
infra in c.sane.in prin.hoc.e.tit. Hier. Gig.

1 ¶ Alienas.Adde Roc.de Curte decis.xj.in anti. Petrus de
Anch.in cons.lj.consuetudo.Rocus in c.fi.in v.limit. ver.quin
to limita.vbi late prosequitur.idem Card.Flor. in clem.si vna.
q.viij.in fi.de reb.eccl.non alie.

2 ¶ Ordinariam. Adde Deci. in c.cum in cunctis.§. inferiora.
nu.13.de electio.

3 ¶ Responderi.Idem in rub.ff.de offi.eius.in prin.

4 ¶ Ordine tituli.Idem in rub.ff.eo.

5 ¶ Est maior. Hinc dicitur quod delegatus Pape est maior
episcopo.Alexan.cons.lxxix.circa primum.versi.quis igitur.li.
j.⁊ delegatus episcopi maior vicario episcopi in illa causa.Ro
ma.sing.cccclviij.tu habes titulum.Gui.Pape.q.cclxxviij.iu-
dex delegatus.⁊ inter delegatos ille dicitur maior,qui est dele-
gatus maioris iudicis vel princi.vt tradit Soc.in cons.lxxviij.
serenissimus.vers.prima difficultas.lib.iij.

6 ¶ A Principe.Idem Deci.in c.ad hec.el j.de app.Alex.in l.
a Diuo Pio.ff.de re iud.effectus colligunt Alex. ⁊ Riminal.
in d.rub.ff.de off.eius cui mand.est iurisd.⁊ ibi Purpu. versic.
Tertia conclusio.

7 ¶ Non placet.Hanc eandem obiectionem tollit pluribus mo
dis Purpurat.in rubri.ff.eod.vers.secundo modo ad difficul-
tatem.

8 ¶ Ministerium.Adde Fel.in c.post cessionem.in ij.notab.de
prob.And.Sicu.in cons.lvij.preclare.li.j.Corn.cons.lxxvj.pre-
sens consultatio.vers. vltimo.lib.iij.⁊ adde hic dictis quod offi
cialis appellatione venit etiam coadiutor.Decius in capitul.
iij. de probatio.

9 ¶ Officialis communis. Et an episcopus,vel eius vicarius,
dicantur officiales communes vel communitatis,dic quod sic.
vt Dec.in c.ecclesia sancte Marie.de constitu.n. 42. in c.signi
ficasti.j.eo.⁊ in c.sane.e.tit.in prin.⁊ tex.in l.voluit.ff.de interro.
act.ponderauit ad hanc conclusionem Franc.de Albergo.ibi,
ad idem tex.in d.l.iij.§.ceterum. ante Decium clarissimus do-
ctor,⁊ aduocatus Florentinus.d. Anto. Malegonnella.⁊ hoc
idem in notarij opere,⁊ eius officialibus fuit consultum Flo-
rentie per celebratissimos aduocatos Florentinos.d. Oto-
nem de Nicolinis,d.Benedictum acceltum,Petrum de Esio,
Bernardum Bon,Hieronymum Guliel.de Tunaglis.⁊ ego
alias idem consului,⁊ scripsi super statuto Florentino sub ru.
xxviij.de productione actorū.in fi.vbi vide quia multa dixi.

10 ¶ Accipitur. Et quod verbum potestatis late pateat vide
Decium in cons.cxxviij.

11 ¶ Et hoc verum.Vide Feli.in c.dudum.de presum.⁊ an ⁊ quo
modo iudex delegatus dicatur ipse executor Deci.in c.scilcita
tus.de rescr.vbi quid in statuto.

12 ¶ Dici potest.Hoc non placet,quia post causam in esse dedu-
ctam,causa vnum quid dicitur,quod mutari non potest:secus
in fundo qui constituitur ex destinatione patrisfamilias.
Sil.Ald.

a ¶ Delegatus. Quis autem proprie dicatur delegatus, vide
Ant.s.de rescr.c.quoniam.

b ¶ Vicegerens.Dec.c.dilecti.ij.in fi.j.de app.Ang.Aret.inst.

de except. in rub. [redacted]

1 ¶ Potestas pluribus modis accipitur.
2 Exhiberi precipimus, hec verba, quid importent.
3 Mine, ⁊ terrores, qualiter differunt.
4 Scriptura sacra potest allegari in causarum decisionibus.
5 Delegatus potest iurisdictionem suam exercere, non solum inter partes, sed etiam contra quoscunque iurisdictionem suam impedientes. 14. 16.
6 Lex j. C. ne liceat poten. an habeat locum.
7 Obuiare delicto an quis teneatur. 8.
9 Consilium malum mandans, an teneatur. 10.
11 Cooperari quando quis dicatur alicui in delicto.
12 Auxilium, ⁊ opem prestans, an pari pena puniatur, sicut delinquens.
13 Consensum prestans per modum authoritatis, an plus peccet.
15 Delegatus an possit impedientem iurisdictionem suam priuare beneficijs.

1 Uia quesitum. † Summatur ⁊ diuiditur vt
per Abb. hic. ¶ In text. ibi: quid faciendum sit, dicit And. Sic. quod per ista verba interrogatus, potest respondere non solum super facto principali, sed ⁊ super appendicibus: quia Papa hic respondet nõ tantum quo ad impedientes, sed etiã quo ad consentientes. Et in effectu, secundum eum, ista verba idem important ac si cõsulatur super puncto quid iuris: quo
1 casu consultor etiam de accessorijs respondere potest [1]. vt no. Ange. in l. eius, qui. in princ. ff. si cer. pet. ⁊ in l. querebatur. de testamen. milit. cum simil. vt tradunt And. Sicul. ⁊ Mod. hic, ⁊ Alex. in l. qui quadringenta. in princ. ff. ad legem Falci. ⁊ Perusinus in c. intimasti. de appel. Sed aduertendum est in duobus. Primo, quia equiparatio, quam And. Sicu. facit, non videtur bene procedere: quia verba illa, quid faciendum sit: generalia sunt, ⁊ videtur referri ad practicam. Sed illa verba, quid iuris: solam iuris dispositionem respiciũt. Nisi dicamus quod ex quo talis interrogatio facta est illi, qui de iure respondet, secundum qualitatem persone interrogatio intelligitur, videlicet quid faciendum sit de iure, arg. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu ⁊ habi. Et ad hoc specialiter facit text. in l. qui mihi donatum. ff. de don. ibi: querebatur quid ageretur, intelligitur scilicet de iure. Secundo aduertendũ est, quia Ang. in d. l. eius, q. ⁊ in d. l. querebat. dicit quod consultor potest consulere super appendi
a cijs. Sed tamen dicendum est quod tenetur [a]: vt no. Bal. in c. j. de controuer. inuest. vbi inquit, quod si committitur causa consulenda per istum modum, quid iuris: nisi super omnibus red
1 dat consilium, non videtur consilium reddidisse [1]. arg. l. quid tamen. ff. de arbitr. Sic per istam rationem videtur quod necessitetur. Et ita loquitur Perusinus in d. c. intimasti. ¶ In text. ibi: de potestatibus que, hic in feminino genere loquitur. ⁊ idẽ habetur in c. fi. j. de iud. ibi: Florentina potestas. ⁊ in c. si Imperator. xcvj. dist. ibi: potestates, quas. ad idem tex. x. dist. q. ij. in c. precarie. xv. q. iiij. c. ij. Et tali casu denotat ipsam dignitatem. Sed quando in genere masculino ponitur, vt dicit Ioan. Andre. hic, designat personam habentem ipsam dignitatem: vt in c. tua. de homic. in l. si fideiussor. in prin. ff. de pignor. ⁊ ibi gloss. dum dicit, a potestate, scilicet aliquo. Et licet verbũ, potestas, pluribus modis dicatur, vt dictum est s. in rubr. tamen in magistratu potestas proprie accipitur pro illo, qui habet merum
3 imperium [3]: vt no. Pau. de Cast. in l. eum, qui. per illum text. ff. de iurisdict. omnium iudi. facit tex. in l. potestatis. ff. de verbor. sign. vbi dicitur quod in persona magistratuum imperium significat: vt in l. imperium. ff. de iurisdict. omnium iudi. vbi merum imperium potestas appellatur. facit etiam tex. in l. ij. §. pignori. ff. de reb. eorum. ibi: presidis, vel alterius potestatis. ⁊ in l. iij. §. fin. ff. de arb. ⁊ in l. episcopale. C. de episc. aud. in c. inquisitionis. §. prohibemus. de heret. in vj. Est verum quod Alexan. tenet contrarium in d. l. cum, qui. sed illa, que ipse adducit, procedunt largo modo: ⁊ ita etiam largo modo videtur procedere tex. hic, qui etiam haberet locum in eo, qui non haberet imperium, sed modicam coercitionem propter subiectam materiam. Et ad predicta etiam facit tex. in c. grauem. de sent. excõmunic. in l. j. C. si rector prouin. in l. j. C. si quacunque pred. fu. pote. in l. fin. ff. quod metus cau. in l. ij. C. de exec. ⁊ exactio. libro xij.
2 ¶ † Primo no. ibi: iustitiam exhiberi precipimus, ista verba important vt fiat quod iuris est. Ita Bald. c. cum venissent. veri. quero Papa mandat. de testib. Et effectus horum verborum est, quod vnicuique tribuatur quod suum est, ⁊ quod iu
5 ris ordo obseruetur [5]: vt not. Angel. in §. exheredatos. in aut. de hered. ⁊ Falc. ⁊ in l. eius, qui. in princ. ff. si cert. pet. Et sub verbo, iustitia, non solum cognitio, sed etiam decisio comprehenditur: vt no. Dom. in c. quoniam. de immu. eccl. in vj. facit quod not. Bal. in l. nemo. in fin. C. de sent. Et ista clausula apponi solet in libello, vt Abbas hic dicit: ⁊ valde est vtilis: quia licet a
6 lias in libello conclusio attendatur, ⁊ non narratio [6], vt not. in c. ex parte B. de foro comp. vbi Abb. post alios, per illum text. not. Bartol. in l. certi condictio. in princ. ff. si cert. pet. Paul. de Ca. in consil. vj. in causa, que vertitur. cum simil. tamen virtute predicte clausule etiam narrata attenduntur, ⁊ super illis pro
7 batio fieri potest, ⁊ iudicari [7]: vt not. Bald. in c. ij. de ordine cognitio. vbi Abb. post alios. Ang. in l. fi. C. de annali excep. Anto. de Butr. in c. examinata. de iudi. cum simil. vt tradit Alex. in consilio cxxj. viso processu. libro primo. ⁊ in consilio xxxviij. visa petitione. libro tertio. ⁊ in consilio xliij. visis. libro quarto. Quod tamen declaratur, ⁊ limitatur, vt idem Alex. scribit in consil. xcvj. consideratis his. lib. v. ⁊ in consil. cx. attentis. eod. li. v. Pau. de Cast. in cons. clxiij. queritur primo. Aretin. in cons. xvij. consideratis. Et de ista clausula videndum est quod not.
3 Bal. in l. fi. ff. de iust. ⁊ iure. ¶ † Secundo no. ibi: minis, ⁊ terroribus, quod ista inter se differunt. ad idem facit tex. in c. constitutis. el j. de testi. ibi: minis, ⁊ terroribus. Nam mine in verbis, terrores in atrocitate facti consistunt. Promiscue tamen accipiuntur, vt Abb. hic dicit. facit tex. in l. iij. §. qui armati. ff. de vi ⁊ vi arma. ibi: terror armorum sufficit. in l. iij. in fin. ff. quod metus causa. ibi: terrore verborum. in l. fin. §. si iusto metu. ff. eo. tit. vbi iusto metu quis territus fuit, quia aduersarius potens minabatur. Et de magistratu dicitur, quod habet ius terrendi. l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. signi. Et debet esse delinquẽtibus terribilis. §. talem. in auth. de mand. princip. Et concludi potest quod mine possunt esse, que non terreant: terrores vero sunt, quando iustum metum inducũt: ideo agendo dicitur, minis, ⁊ terroribus: vt hic, ⁊ in d. c. constitutis. Et dicit Ab. hic, quod mine, ⁊ terrores, iustum metum inducunt. facit text. in d. c. constitutis. Nam etiam metus verborum excusat: vt per glo. vij. distin. in c. fuerunt. ⁊ in c. cum dilectus. quod met. causa. Et vultus terribilis potentis iustum metum inducit: vt no. Bald. in c. j. §. iniuria. col. pen. de pace iu. firm. Et metus consideratur ante, quam quis ledatur: vt no. Alexan. in cons. cj. quoniam per excellentissimum. lib. iij. Et subijcit Abbas hic, quod ad hoc vt mine inducant iustum metum, qualitas persone minantis de
8 bet considerari [8]. allegat Bart. in l. si donationis. in fin. ⁊ in l. metum. C. quod metus causa. ⁊ idem Bart. in l. j. §. que onerande. in fin. ff. quarum rer. not. Bald. in l. fin. ff. de here. institu. Et hoc de magistratu no. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de oper. no. nunc. cum similib. vt tradunt Andre. Sicul. ⁊ Moder. hic. Adde Bartol. per illum text. in l. hec autem. ff. si cui plus, quam per legem Falci. Angel. in cons. ccxv. thema tale. Ro. in cons. cccxxxij. quo ad primum. Alexand. in consil. clvj. viso instrumento donationis. lib. ij. Et dicit Ab. hic hoc etiam habere locum in marito, vt tunc demum mine mariti iustum metum inducant, quando est solitus seuire. Et idem Abb. in c. causam matrimonij. ij. j. eo. de qua ibi videbimus. Et notandum est, quod sicut ex parte inferentis metum qualitas persone debet considerari, vt dictum est: ita ex parte eius, cui metus infertur, qualitas consideranda est. Et ideo glo. nota. in c. cum locum. de sponsa. dicit quod minor metus in muliere sufficit, quam in masculo. De quo videndum est, quod dixi in c. fina. de appel. Et not. quod contra illam gl. in d. c. cum locum. videtur tex. in c. consultationi. de spons. vbi text. in muliere loquitur, ⁊ dicitur ibi quod requiritur metus, qui cadat in constantem virum: nisi dicamus quod intelligatur de constanti muliere, vt text. loquitur, cuius constantia minor est, quam viri, propter fragilitatem sexus. Postremo aduertendum est, quod ea, que supra dicta sunt de qualitate viri inferentis metum, in se vera sunt, sed quantum ad text. hic, non videntur procedere: quia text. hic videtur generaliter habere locum quando iurisdictio delegati impeditur, dato quod esset timor, qui non caderet in constantem virum: quia sufficit quod delegatus turbetur, ⁊ impediatur, vt hic: ibi, si eos cognoueris iustitiam impedire, ⁊ facit tex. in c. preterea. j. e. ¶ Tertio nota quod agentes, ⁊ consentientes pari pena puniuntur. ad idem est tex. ij. q. j. c. notum. in
4 fin. cum sim. de quo late in gloss. videbimus. ¶ † Quarto not.
a quod sacra scriptura allegari potest in decisionibus [a] causa
9 rum [9]. De quo dicendum est vt dixi in c. ne innitaris. in iij. nota. de constit. vbi conclusum fuit quod illud dictum non sit verum simpliciter, sed solum in casibus expressis in iure, in quibus de dictis sacre scripture, facta est decretalis, cui standum est propter authoritatem summi pontificis, vt ipse Abbas dicit in c. j. de presum. Et in simili de dictis authorum not. Pau. de Ca

de Castro post Jacob. But. in l. j. ff. si cert. peta. ⁊ latius decla-
raui in d. c. ne innitaris. ⁊ in dicta lege prima. ff. si certum peta.
5 ¶ † Quinto, ⁊ vltimo no. quod iudex delegatus potest iurisdi
ctionem suam exercere, nõ solum contra partes, sed etiam con
tra alios quoscunque. Et ista videtur quedam prorogatio iu-
risdictionis ratione delicti: vt no. Ant. de Bu. hic dicit: sicut si
quis in loco alieno delictum committit. c. fi. de fo. comp. ⁊ c. j. de
rapt. Et ex hoc videtur quod non sit necessaria illa clausula,
que in rescriptis apponi solet, dum dicitur, compescendo con
tradictores ecclesiastica censura: quia delegatus datus simpli
10 citer, habet talem potestatem [10]: vt not. Abb. in c. querenti. de
verb. signific. Et non solum ecclesiastica censura vti potest dele
gatus, sed etiam aliam penam extraordinariam imponere po
test: vt Abb. concludit in dicto c. querenti. ver. sed quero. ⁊ not.
Alex. in cons. xxxv. viso themate. lib. ij. Et ex his infertur quod
non bene dixit Bal. in l. j. §. filius. in prin. in ver. item excusatur.
ff. ne quis eum. dum inquit quod eximens citatum coram dele-
gato, non punitur pena illius tituli: quia iurisdictio delegati
non extẽditur de persona ad personam. c. P. ⁊ G. j. e. nam hoc
videtur contra istum text. ⁊ ita dicit Andr. Sicul. hic. Sed ta-
men dictum Bal. videtur posse saluari, considerando quod de
legatus habet limitatam contra impedientes eum, ne manda
tum apostolicum exequatur: ⁊ sic videtur habere potestatẽ re-
monendi impedimentum futurum, vel quod de presenti insta
ret. Sed non videtur quod impedimentũ illatum punire pos-
sit: quia illud, quod factum est, pro infecto haberi non potest. l.
in bello. §. facte. ff. de capt. Et delegatus solum videtur habere
limitatam potestatem contra impediẽtes, nisi dicamus quod
punire etiam possit illos, qui impedierunt, vt illi, ⁊ alij a futu-
ro grauamine coerceantur: quia aliter iurisdictio delegati ni-
hil operaretur, ⁊ elusoria redderetur, contra tex. hic. ⁊ de his vi
6 debimus in glo. j. in fi. ¶ † In gloss. j. ibi, iactura cause afficiun
tur. Abb. hic post Ant. de But. concludit quod pena d. l. j. alle
gate in glo. non habeat locum in isto casu: quia tantum loqui-
tur in alienatione. Et idem sequuntur Andr. Sicu. ⁊ Moder.
hic: quia d. l. j. loquitur in actore: vt per glos. j. ibi, ⁊ in l. j. in ver-
bo, tenebitur. ff. de aliena. iudi. mutan. cau. fac. hic autem loqui-
b tur in reo. Et quia pena [b] priuationis non habet locum, nisi in
11 casibus a iure expressis [11], vt per gloss. in c. fi. de iure patro. fa-
cit tex. in l. at si quis. §. diuus. ff. de reli. Et quia non debet quis
affici duplici pena. c. at si clerici. §. j. j. de iud. cum simil. ibi alle-
gatis in gloss. Sed tamen dictum glos. a rationibus predictis
defendi potest. Et primo non obstat quod Abb. dicit: quia imo
ille text. in d. l. j. habet locum non solum in alienatione, sed ge-
neraliter in quocunque casu, in quo patrocinium potentioris
imploratur, vt colligitur ibi in rub. ⁊ not. Bart. in d. l. j. in prin.
dum loquitur de implorantibus patrocinium priorum ciuita-
tis. ⁊ idem Barto. in l. cum miles. ff. de aliena. iud. mutan. causa
facta. Non obstat quod ille text. loquatur in actore, quia etiam
procedit in reo: vt not. Barto. ibi, ⁊ doct. communiter sequun-
tur. Non obstat quod dicitur de pena priuationis, que non ex-
tenditur: quia hic non agitur de extensione, sed habet locum il
le tex. qui generaliter loquitur. Non obstat quod dicitur de du
plici pena: quia alteram iudex debet eligere. c. quoniã frequen
ter. in fine. vt lite non contesta. ⁊ quia hic agitur de pena spiri-
tuali: iura allegata in contrarium procedunt in penis tempo-
ralibus. Alia tamen ratione gloss. reprehendi potest: quia tex.
in d. l. j. tantum procedit in potentibus ratione officij: secus si
potens sit ratione diuitiarum, vel quia sit ex primatibus ciui-
tatis: vt no. gloss. ⁊ Bar. in d. l. j. Sed tex. hic habet locũ in quo-
libet potente, ⁊ etiam in priuato, qui iurisdictionem delegati
impediret. Resoluendo concludendum videtur quod dictum
glo. hic intelligatur, prout loquitur, referendo se ad text. dum
loquitur de potestatibus, ⁊ sic potentibus ratione officij, de
quibus loquitur d. l. j. nam impetrans auxilium talium, puni-
tur, secundum illum titu. quia verificatur illud, quod ibi requi
ritur, ⁊ etiam punitur secũdum quod hic dicitur. Sed in alijs
potentibus non ratione officij, ⁊ in priuatis, in quibus tamen
haberet locum iste tex. in his clarum est quod pena d. l. j. nõ ha-
7 bebit locum. ¶ † In gloss. ij. circa primum membrum, quando
quis consentit negligendo. Ex his, que Abb. dicit, prima con-
clusio est, quod de iure ciuili quis non tenetur obuiare deli-
B cto [B c] vt per glo. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. ⁊ not. Barto. in
c l. j. §. sed in eo. ff. ad Silla. in l. metum. §. sed licet. ff. quod metus
cau. per illum text. vbi quis licite potest pecuniam accipere, vt
alium defendat. Ergo datur intelligi quod non tenetur: quia
turpiter acciperet. l. pen. ff. de condiction. ob turpem causam. ⁊
ita per istam rationem tenet glo. in c. quante. de senten. excom-
mu. ⁊ isto fundamento vtebatur Jaco. Butr. quem Bartol. re-
fert, ⁊ sequitur in l. vt vim. ff. de iustitia ⁊ iure. Salice. in l. quis-
quis. §. id quod. C. ad legem Juliam maiestatis. ⁊ Rom. in con
silio cxvij. ex premissa. Et predictam rationem omnes Mod.
vbicunque sequuntur. Sed tamen videtur posse respõderi du
pliciter. Primo, quia text. in dicta l. metũ. §. sed licet. loquitur,
quando quis suscipit defensionem alterius generaliter, vt libe
retur a vi hostium, vel latronum: tunc enim licite accipit pecu
niam: quia videtur locare operam suam, ⁊ res videtur habere
tractum successiuum. d. §. sed licet. in fin. ibi: mercedem accepis-
se videtur: secus videtur, quando agitur de aliquo casu parti-
culari, ⁊ momentaneo occurrenti: prout doct. loquuntur: quia
tunc videtur quod alium iuuare teneatur, si potest: vt proba-
tur in d. l. culpa caret. a contrario sensu. Secundo responderi
potest, quod tex. in dicto §. sed licet. loquitur, quando quis non
poterat alium iuuare sine periculo suo: quia agebatur quod il
lum defenderet a vi hostium, ⁊ latronum: ⁊ hoc gratis facere
non debet: quia periculose subijcere non tenetur. c. ex parte. el
ij. de appel. not. in l. ij. ff. si quis cautionib. secus videtur, quan-
do potest absque periculo suo, prout questio doctorum intelli-
gitur: ⁊ istud occurrebat. Et reperio quod Alber. in d. §. sed li-
cet. ita respondet. Pro communi tamen opinione facit, quia
quis non compellitur alteri bene facere: vt per gloss. j. in c. ad
reprimendam. de offic. ordina. Sed potest responderi, hoc non
habere locum in delictis, quibus quis obuiare debet si potest.
d. l. culpa caret. a contrario sensu. Retenta tamen communi
opinione Bal. infert in l. vt vim. in viij. quest. ff. de iustit. ⁊ iure.
quod si potui iuuare offensum clamãdo, ⁊ non feci, non teneor:
⁊ si scio quod Titius vult occidere Seium, si tacui, non teneor,
licet esset honestum reuelare. Et idem not. Pau. de Castr. in l.
fin. in fin. C. de his, quib. vt indignis. Et predicta communis o-
c pinio limitatur [c] secundum Bal. hic, non habere locum in de-
licto atrocissimo parricidij, per l. vtrum. ff. de parrici. ibi: con-
scij, ⁊ extranei, eadem pena afficiendi sunt. ⁊ idem Barto. in l. j.
§. occisorum. ff. ad Sillan. gl. tamen in d. l. vtrum. in verbo, con-
scij. aliter intelligit illum text. supplendo de conscijs participi
bus. Et Bart. ibi hoc sequitur. ⁊ idem Salicet. in l. quisquis. §.
pen. C. ad legem Juliam maiesta. ⁊ in l. j. C. de raptor. virg. Sed
contra istum intellectum facit, quia manifestam continet diui
nationem, supplendo de conscijs ⁊ participibus. Et vlterius
hoc videtur contra illum tex. in illa implicatiua, etiam extra-
nei, que implicat filios, qui ex sola, ⁊ simplici scientia tenentur.
l. ij. ff. de parricid. ergo pariter extranei ex sola scientia tenen-
tur. Et contra predictum intellectum plus vrget tex. in §. alia.
institut. de public. iudic. vbi text. expresse loquitur de conscijs, ⁊
participibus separatim. ⁊ ita illum textum ponderauit Bar-
tol. in d. l. vtrum. Saluando tamen gl. in d. l. vtrum. consideran
dum est quod ille text. loquitur de filijs, qui patrem interfece-
runt: ibi qui occiderunt parentes, ⁊ dicit conscios, ⁊ extraneos
pari pena afficiendos. Sed istud videtur falsum in cõscijs sim
pliciter, qui minori pena puniuntur: vt est tex. in dicta l. ij. ff. de
parricid. Vt ergo illa equiparatio de pari pena verificetur, ne
cessarium est dicere quod tex. ibi intelligatur de conscijs, ⁊ par
ticipibus, prout gloss. ibi, ⁊ Bart. dicunt. Non obstat text. in d.
§. alia. quia Ang. in d. l. vtrum. dicit quod legit illum §. ⁊ quod
ibi nihil dicitur de participibus, Andreas Siculus hic dicit
quod imo loquitur de participibus dũ inquit, cuius dolo ma
lo factum est, vel conscius criminis existit. Sed replicari po-
test quod illa verba, cuius dolo malo factum est: generaliter nõ
inferunt ad participes, sed verificari possunt in eo, qui dolo
persuasit. c. sicut dignum. §. j. cum gl. in verbo, prouocassent. de
homic. Et iste est vnus modus, in quo quis dicitur esse parti-
ceps delicti. Sunt alij plures modi, in quibus quis esse potest
particeps delicti: vt per gloss. in clem. j. in verbo, defensauit. de
pen. Et alijs modis potest intelligi, ⁊ verificari verbum illud,
conscius. Et ita responsio gl. ⁊ Barto. in d. l. vtrum defendi po
test, ⁊ dictum Ange. ibi declaratur. Verum, quia ista dicta non
procedunt absque cauillatione, tutior videtur responsio Bal.
quod sit speciale in crimine parricidij, ⁊ idem est in crimine le-
se maiestatis. l. quisquis. §. id, quod. C. ad leg. Juliam maiestat.
Ex quo infert Bartol. in d. l. vtrum. in fin. quod subditus, qui
sciens non reuelauit tractatum contra principem, vel suam rẽ
publicam puniatur. ⁊ idem not. Barto. in l. j. §. occisorum. ff. ad
Sillan. vbi etiam Ange. ⁊ Abb. hic, ⁊ in c. j. de restitut. spol. Et
hoc sane intelligitur, quando sciens tale delictum futurum, il-
12 lud probare potest [12]: alias secus videtur: vt not. voluit Bald.
in cons. incip. quanquam. Et ibi inuehit contra assessores, qui
simpliciter sequuntur dictum Bartol. Et ita refert Angelus
Aretin. in tracta. maleficiorum. in verbo, che hai tradito la pa
tria. ⁊ Joannes de Anania in rubri. de his, qui filios occi. Mo
der. in cap. quante. de sentent. excommunica. ⁊ in c. de cetero. de
re iudica. Et pro dicto Bal. bene facit text. ij. q. vij. in c. quapro

pter.ibi:probationibus competentibus exhibitis.Dicit tamē Ange.Aretin.quod opin.Bart.in practica seruatur:ꝛ ita obseruatum fuit Florentie:dum legerem Pisis contra Renatū de Patijs,qui decapitatus fuit, quia non reuelauit coniura-
13 tionem contra Rempubli[13]. quam sciebat.Et hoc maxime haberet locum in ducatu nostro Mediolani propter quoddam decretum,quod reperitur valde rigorosum:de quo dixi in consil.lxiij.Et secūdum predictam opi.Bar.infertur quod dispositio d.l.quisquis.que de Imperatore loquitur, etiam habere
14 videtur locum in Republ[14]. De quo late Soc.scribit in consil.cclxxv. in causa fratris. Et quod dictum est de pena scientis,ꝛ non reuelantis crimen lese maiestatis,non haberet locum
15 in patre:quia non debet filium offerre ad supplicium[15]. l.miles.§.desertorem.ff.de re milit. Ita Sali.dicit in l.propter insidias.C.qui accus.ꝛ not.Joan.de Ana.in c.fin.in ver.considera, quia.de his,qui filios occid.ꝛ Barbo.Veronen.in cautela pri-
8 ma.† Secunda conclusio Abb.est.quod de iure canonico quis tenetur obuiare delicto,vt tenet glo.in reg.culpa caret.ff.de regulis iur.ꝛ probatur in c.quante.in fi.ꝫ.de sentent.excomm.ibi: eos delinquentibus fauere interpretans,qui, cum possint,manifesto facinori desinunt obuiare.ꝛ ad idem est tex.in c.sicut dignum.§.illi etiam.ꝫ.de homic.ꝛ in c.dilecto.de senten.excomm. in sexto.ꝛ in c.non inferenda.xxiij.q.iij.in c.fina.in c. qui potest. eadem causa,ꝛ q.vt no.Arch.ij.q.vij.in c.negligere.ꝛ videntur sequi Mod.hic allegantes Ang.in l.vnica.C.de Mili agge.non rump.Et istam differentiam etiam sequitur Hieron.Zanetinus in c.j.in xv.differentia.ꝫ.de acc.Andr.Sicu.tamen hic,de quo Moder.nullam faciunt mentionem,tenet quod glo.in d. l.culpa caret.non sit vera:ꝛ concludit quod etiam de iure canonico quis non tenetur delicto obuiare.Et hoc in foro cōtentioso:secus est in foro conscientie.Et hoc modo iura supra allegata,secundum eum,intelliguntur:ꝛ ita nō est noua eius opi. Nam ita in terminis voluit Ant.de But.in d.c.quante.circa finem.vbi dicit quod glo.in dicta l.culpa caret.intelligitur in foro penitentiali.Et hoc idem expresse tenet Abb.in c.j.de restitut.spoliat.in versic.ad tertium.in fin.ꝛ idem Salicet. dicit in l.quisquis.versic.ad id,quod.C.ad leg.Ju.maiest.ꝛ Bald.in l.j. C.de seruis fugit.ꝛ Joan.de Ana.in c.ij.de heret. Et ita etiam tenent Moder.in d.c.quante.ꝛ in dicta lege vt vim. licet predicta non allegent. Et sic in effectu non videtur differentia inter ius ciuile, ꝛ canonicum, sed solum inter forum contentiosum,ꝛ penitētiale.Et licet ista videatur cōmunis opinio Modernorum,tamen pro defensione glos.in dicta lege culpa caret. considerandum est:quia non consonat quod iura supra allegata restringantur in foro conscientie,prout doc.in locis preallegatis dicunt:quia simpliciter loquuntur:ergo intelliguntur simpliciter de iure canonico in foro contentioso: prout communiter iura canonica loquuntur. Et quia quādo iura canonica aliter in foro conscientie,quam in foro contentioso, volunt disponere,solent hoc exprimere.xvij.q.iiij.in c.quicunque.ꝛ in c.inquisitioni.de sentent.excommunicat.not.in c.tua nos.de sponsa.Et quia si in foro conscientie quis tenetur alium iuuare.idem videtur esse de iure canonico:quia etiā de iure canonico: bonum anime consideratur:vt per glo.in c.cum contingat.de iureiur. ꝛ facit tex.in d.c.quāte.dum inquit quod catholica authoritas condemnat facientes,ꝛ consentiētes pari pena.ꝛ certe hoc primum dictum videtur habere locum de iure canonico in foro contentioso:vt etiam hic probatur : deinde in dicto c. quante. dictum primum de consentientibus interpretatur,ꝛ dicit text. eos fauere delinquentibus,qui,cum, possint desinunt manifesto facinori obuiare. Unde sicut primum dictum de iure canonico in foro contentioso intelligitur, ita etiam in isto secundo dicto dicendum videtur:quia lex interpretans, secundum legem interpretatam intelligitur.in authenti.de fil.ante dot.instru.nat.§.j.Comprobatur hoc,quia loquitur tex.in dicto cap. quante.de manifesto facinore: ergo videtur loqui de foro contentioso:quia in foro conscientie idem esset in facinore non manifesto:quia in foro conscientie sola veritas attenditur: vt per Innoc.in c.plerique.de immuni.eccle.ꝛ eodem modo loquitur tex.in dicto cap.sicut dignum.ꝛ in dicto capit.negligere.facit etiam text.in d.c.dilecto.versicul.ꝛ quidem , vbi primo dicitur quod quis potest vicinum,vel proximum defendere.Et hoc etiam clarum est in foro contentioso:vt not.in l.vt vim.ff. de iust.ꝛ iur.ꝛ inferius dicam ampliando,in eodem casu dum tex. dicit,imo si potest,ꝛ negligat, videtur iniuriā fouere:ergo hoc secundum dictum pariter intelligitur in foro contētioso. ꝛ ita defendatur gloss.in d.l.culpa caret. Et retenta ista conclusione, inferri potest idem esse de iure ciuili, ex quo contrarium non est de iure ciuili cautum: vt not.in capitulo primo de operis noui nuncia. imo idem probatur de iure ciuili in dicta lege culpa caret.a contrario sensu. Et hoc , quando potest absque periculo suo:alias secus vt supra dictum est. Et subijcit in isto primo membro Abb.hic,quod etiam de iure ciuili quis potest alium iuuare ne offendatur.ꝛ ita tenet Barto.in l.vt vim.quia dicit ipse,si licet pro rebus proprijs defendendis alium interficere,a fortiori pro personis.argument.l. sancimus.C.de sacros. eccles.ꝛ ad textum in d.l.vt vim.dum ibi dicitur,quod licet hoc ob tutelam corporis sui:subauditur, maxime, secundum eum. quod profecto maximam diuinationem continet.ꝛ ratio Bartoli etiam non videtur multum cōcludens ad defensionem alterius,prout ipse arguit:Unde idem Bartol. in l.si quis in seruitute. in fine.ff.de furtis.melius argumentatur per istum tex. quia si licet alium defendere in rebus suis , a fortiori in persona eius.Et pro dicto Bart. est text. in c.dilecto.§.ꝛ quidem.de sentent.excomm.in sexto.ꝛ notat Bartol.in l.prohibitum.C.de iure fisci.libro decimo.cum simil. vt tradunt Moder. in d.l. vt vim.ꝛ in c.si vero.el primo de sentent.excommu.ꝛ idem Ab. in c.olim.versic.sed nunquid.de restit.spol. Paul.de Castro in cons.cclxxvij.in causa carceratorum.Ange.Aret.in tract.maleficio.in verbo,se defendendo.Non obst.tex.in d.l.vt vim.dum ibi dicitur,ob tutelam sui corporis.cum simil. quia responderi potest quod etiam in tali casu agitur de tutela proprij corporis: quia cum licite alterius defensionem suscipiat , in tali defensione ponit se in discrimine:ꝛ sic immediate agitur de tutela proprij corporis,licet a principio pro alterius defensione in
9 terueniat. ¶ † In secundo membro principali de consulente Abb.post Hostiens.concludit quod si is,cui consulitur, non e-
D rat alias facturus[D], consulēs pari pena tenetur:sed si erat fa-
16 cturus,debet mitius puniri[16].Et probatur ista distinctio.c.sicut dignum.§.qui vero.de homicid.facit tex.in l.non solum. §. si mandato.versi. Attilianus autem.ff.de iniur. Et idem tenet gloss.in §.ope.in verbo.certe.insti.de oblig.que ex deli.nascun. ꝛ in l.j.§.persuadere.ff.de seruo corrupto. in verbo , facturus.ꝛ no.glo.ꝛ Barto.in l.sepe.in verb.etiam dici potest.ff. de verbo. signific.Bald.in l.ob hec verba.ff.de his,qui notan.infa.in l.data opera.C.qui accusa. non poss. in l.j. C.de seruis fugiti.ꝛ dicit Alberi.in d.l.ob hec verba.quod doct.communiter ita tenent. ꝛ ita concludit Sal.in l.j.vers.quero.C.de raptu virg.Et idem sequitur Jmol.in c.querelam.in fi.de elect.ꝛ Matthesil. in notab.xcvij.nota quod is, cuius consilia.vbi propter hoc reprehēdit questionem Bart.in l.non solum.§.si mandato.in versi.veniamus,ad persuasorem.ff.de iniur.vbi indistincte tenet quod consulens obligetur , siue principalis esset alias facturus siue non.Et dictum Bart.sequitur Jmol.in clem.j.de pen.Et Angel.Aret.in tracta.maleficiorum.in verbo,mandatorem.versi. xxij.queritur.Et istud dictum Bart . saluari potest,vt intelligatur quo ad aliqualem penam , secundum distinctionem supra factam,que communiter approbatur.facit quod not. Ange.in l.is,qui opem.ff.de furt.dum allegat Joann.Andre.in c. felicis.de pen.in vj.ꝛ idem Angel.in l.fur.§.ope.ff.eod.titul.de furt.Bartholo.Ueronensis in consi.xxvij.requisitus.Et secundum predictam distinctionem intelligitur tex.in d.§.ope.dum absolute dicit,quod furti non tenetur, ꝛ quod non tenetur eadem pena:mitiori pena tamen puniri potest arbitrio iudicis: vt not. Angel. in locis supra proxime allegatis. Et ita etiam declaratur quod not.Bartol.in cons.clxv.in questione que vertitur.dum inquit quod factum est impunibile,quando quis dedit consilium ei, qui erat alias facturus. Predicta distinctio
E non habet locum in atrocioribus[E], in quibus consulens ꝛ delinquens indistincte pari pena punitur.capit.felicis.in princi.
D de penis.in vj.clem.j.eod. titul. Dicunt[D] tamen Moder. hic, quod forte dicta iura debent restringi secundū distinctionem supra factam,per tex.in dicto capi.sicut dignum.vbi ita distinguitur in homicidio, quod tamen est de atrocioribus. Et ad hoc videtur text.in d.c.felicis.in princip.iuncto §.illud autem. vbi pro nudo consilio pena mitigatur.Sed tamen vlterius ad
17 uertendum[17] est:quia ista limitatio defendi potest per dicta iura,que loquūtur in homicidio cardinalis ꝛ archiepiscopi. ꝛ facit text.in l.vtrum.ff.de parricid.in l.quisquis.C. ad legem Juliam maiesta.Et reperio quod hoc tenet Bal.in l.j.C.de ser.fugiti . vbi inquit quod in atrocissimis consulens punitur , licet principalis esset alias facturus.Non obstat tex.in dicto capitulo sicut dignum . quia loquitur in homicidio simplici. Non obstat.§.illud autem . in dicto capitulo felicis . quia loquitur in consilio nudo,quod nihil addit:vt gloss. ibi dicit: secus videtur in consilio, quod augeret malitiam , licet ille esset omnino facturus. Et de duplici consilio not.per glossam in cle . prima in verbo,consiliarios.de foro competenti.Non tamen videtur quod consulens precise eadem pena puniatur : quia non tantum delinquit,sicut principalis:sed extraordinaria pena arbitrio

trio iudicis puniri debet: vt not. Baldus in d.l.j. Et in isto ca-
su in atrocioribus arbitrabitur iudex de grauiori pena, quam
in alijs. Et hoc verum est, nisi aliter expressum sit in iure de pa
ri pena. d.l. vtrum. ⁊ d.l. quisquis. ⁊ d.c. felicis. in prin. Secundo
conclusio supra facta procedit in consilio, quod constat esse ad
malum: alias in dubio interpretari debet quod bonum consi-
lium, ⁊ consulens non teneatur: vt notat Baldus in l.j. versicu.
⁊ nota quod consilium. C. de seruis fugiti. ⁊ Alexand. sequitur
in consil. cxxviij. quoniam abunde. libr. iiij. facit text. in l. meri-
to. ff. pro socio. ⁊ quod notat Bartolus in l. non solum. §. sed vt
probari. ff. de operis noui nunciat. ⁊ specialiter quod de vindi-
cta nota. in l.j. C. de his, quibus vt indigni. ⁊ quod ibi Paul.
de Castro ⁊ Alexand. ⁊ quod notat Angel. in verbo, auferri.
in l. postquam, circa finem. ff. de petition. heredita. ⁊ quod not.
Bartol. de verbo, violenter. in lege secunda. ff. de duobus reis.
cum similibus. vt dixi in c. in presentia. de probationib. Tertio
limitatur, quia ad hoc vt quis ex cõsilio obligetur, probare de-
bet quod consilium precesserit delictum: vt notat Baldus in
dicta lege prima. versiculo item nemo. ibi: hoc dicit in manda-
to. ⁊ consilio. C. de seruis fugitiuis. ⁊ idem Bald. in l. ob hec ver
ba. ff. de his qui notant. infamia. in versicul. item ⁊ alij. vbi alle-
gat glos. in l. si vero non remunerandi. §. si vero post creditam.
ff. manda. ⁊ sequitur Alexan. in consil. cxcvj. circa princip. libro
10 secundo. † Quarto, ad hoc vt quis ex consilio teneatur, requi-
ritur quod delictum secutum sit: vt not. Cardin. in clementi. j.
in princ. in xij. q. de penis. Et in ipso actu debet consilium pre-
stari: vt notat Signor. in consil. cxxxv. in questione. circa finem.
Et hoc verum intelligitur, nisi consilium per se consideretur:
quia etiam per se est titulus criminis, ⁊ indistincte punitur: vt
not. Bald. in l. data opera. vbi alleg. l.j. §. persuadere. ff. de ser.
corrupt. ⁊ idem Bartol. dicit in l. non solum. §. si mandato. in fi.
ff. de iniurijs. ⁊ Angel. Aretin. sequitur in dicto verbo, manda
torem. in fin. ⁊ tali casu punitur etiam facto non secuto: vt no-
tat Salicet. in d.l.j. in prima questio. C. de raptu virgin. Quin-
to conclusio, ⁊ distinctio supra facta non habet locum in inter-
18 dicto vnde vi, in quo ex consilio quis non tenetur[18]: vt notat
e Innocent[e]. in c. querelam. de electionib. per c. cum ad sedem.
de restitut. spoliat. ⁊ sequitur Angel. in l. is, qui opem. circa fin.
versic. scias autem. ff. de furtis. ⁊ Bald. in l. ij. versic. sexto queri
tur. C. de seruitut. Abbas in c. sicut dignum. de homicid. Dicũt
tamen Moder. hic, quod ista limitatio non videtur vera: quia
satis dicitur spoliare, qui consilium prestat. ⁊ ad hoc allegat
Roma. in singul. dcclxij. in contractibus. vbi dicit contra In-
nocent. determinatum fuisse per dominos Rote, per regulam
c. sicut dignum. de homicid. Sexto fallit, quãdo ille, cui datum
fuit consilium, nomine consulentis delictum committit: quia
19 tunc consulens indistincte tenetur[19]: vt no. Bal. in l. metum. in
fin. C. quod metus causa. vbi allegat c. cum quis. de restitu. spo-
liator. in sexto. Et licet Bald. loquatur in mandante, idem ta-
men videtur in consulente: quia tunc etiam ex consilio motus
20 videtur. Septimo fallit, quando specialis pena consulenti im
ponitur[20]: quia tunc predicta distinctio non attenditur, sed
dispositio legis, de qua constat, precise obseruatur. l.j. C. de ra-
ptu virgin. vbi Salicet. in versic. secundo quero. ⁊ not. Bartol.
in dicta l. is qui opem. ff. de furt. vbi allegat l.j. C. de Mili agge.
non rump. Et hoc modo procedit text. in dicta l.j. §. persuade-
re. ff. de seruo corrup. secundum Sali. in dicta l.j. Octauo fallit
propter diuersam qualitatem facientis: quia tunc consulens
quandoque minori pena punitur. l. qui seruo. §. item placuit. ⁊
quod ibi Bart. ff. de furt. §. hi, qui. versicu. qui vero ope. institu.
de obliga. que ex delicto nascun. not. Salic. in dicta l.j. in ij. q. C.
de raptu virg. facit tex. cum glo. lxxxvj. distinctio. c. in tanta. in
gloss. fina. ⁊ quod not. Bald. per illum tex. in l. huius actionis.
in princ. ff. quod falso tutore autho. Et quandoque etiam mino
ri pena ipse consulens punitur, vt declarat Salic. in d.l.j. in d.
ij. quest. ⁊ Joan. de Ana. in c. sicut dignum. §. ille etiam. de ho-
micid. Et sic in effectu regula procedit, quando est eadem qua-
litas facientis, ⁊ consulentis. ⁊ de hoc videbimus in sequenti
membro de prestante opem. Nono, consulens nullo modo po-
test condemnari, quando principalis absolutus esset: vt notat
f Innocentius in dicto[f] cap. sicut dignum. vbi Abbas ⁊ Joan
nes de Anania sequuntur: ⁊ Petrus de Ancharano in regu-
la, accessorium. versic. iuxta quero. de reg. iuris, in sexto. ⁊ dixi in
consil. viij. viso puncto. in fine. Decimo, consulens non tenetur,
si consilium datum reuocauit: vt notat Innoc. in c. ad audien-
tiam. de homicidio. cum similibus. vt tradit ibi Jo. de Ana.
⁊ declaratur hic, per Angel. Aretin. in d. verbo, mandatorem.
circa finem. Et dictum Innocen. sequitur Bartol. in l. non so-
lum. §. si mandato. de iniurijs. cum simílib. vt tradit Alexand.
in consil. lxv. visa. libro iiij. ⁊ Moderni in dicto cap. ad audien-
tiam. in fine. Undecimo fallit in statuto, quod imponeret pe-
nam facienti: quia non haberet locum in consulente: quia sta-
tutum proprie intelligitur: vt in similibus notat Bartol. in l.j.
ff. de sicar. Abbas in capitu. inter solicitudines. infra de purg.
canoni. in capi. mulieres. de sentent. excommunic. Et hoc in si-
mili in mandante tradit Bald. in l. non ideo minus. versic. ego
reuertor. C. de accusat. ⁊ late Alexand. in consilio lxv. visa. libro
quarto. Duodecimo, ⁊ vltimo, conclusio supra facta locum ha-
bet, quando consulit in delicto: si vero prestetur cõsilium circa
id, quod non cadit in delictum, nõ adhibet dicta distinctio, an
esset alias facturus, sed consideratur an consulens sit in dolo,
vel non. l. consilij non fraudulenti. ff. de regulis iuris. vbi gloss.
facit text. in l. ij. in fine. ⁊ gloss. penulti. ibi. ff. mandati. ⁊ ita Bar.
concludit in l. non solum. §. si mandato. de iniurijs. per gloss. in
regula, nullus ex consilio. de regulis iuris in sexto. Et not. ibi
Perusinus, qui dicit hoc non procedere in consilio, quod pre-
statur ratione officij, puta in assessore. de quo Alexand. ⁊ Mo-
der. in l. ij. ff. quod quisque iuris. Et notandum est ad declara-
tionem conclusionis, quod in dubio presumitur quod non fuis
21 set alias facturus: ⁊ sic in dubio consulens tenetur[21]: vt dicũt
F Moder[F]. hic, argum. lege, merito. ff. pro socio. Sed ista ratio
Moder. videtur in contrarium: quia propter hoc nõ plus ex-
cusatur principalis, ⁊ consulens magis obligatur. Pro dicto
tamen Moder. est decisio in l. data opera. C. qui accusa. vbi al-
legat l.j. C. de raptu virgin. Et idem expresse Angelus dicit in
lege prima in principio in versicu. vltimo est videndum. ff. de
eo per quem factum erit. Cardinalis in dicto capit. ad audien
tiam, ⁊ ibi Joan. de Anania. Dicit tamen Bal. in lege prima.
C. de seruis fugitiuis. quod an esset quis alias facturus, hoc in
probatione facti consistit, ⁊ secundum eum, probatur ex conie-
cturis: vt per Baldum ibi, facit quod notat Bartol. in l. si ven
tri. §. finali. ff. de priuileg. credito. Baldus in lege multum in-
terest. C. si quis alteri vel sibi. ⁊ in c.j. §. iuuare. versiculo quero si
Titius. de pace iurament. firm. Et aduertendum est ad illud,
quod dictum est, quod presumatur quod non fuisset alias fa-
cturus: nam ex quo hoc consistit in probatione facti, vt Bald.
dicit in d.l.j. videtur quod allegans hoc fuisse factum ex consi-
lio, teneatur probare. l. ei, qui. ff. de probationibus. nisi dicamus
quod ex quo constat de consilio, contra ipsum consulẽtem pre-
sumitur: quia iura dicunt, quod quis ex consilio obligatur. Un
de si velit ab ista regula se eximere, debet pbare quod omnino
ille erat alias facturus. Postremo esset videndũ, quando quis
dicatur consilium prestare: de quo not. Bald. in l.j. in iiij. oppo.
C. de seruis fugitiuis. ⁊ notat Bartolus in lege non solum. §. si
mandato. in fine. ff. de iniurijs. Angelus Areti. in dicto verbo,
mandatorem. in fine. ⁊ in notabili casu tradit Angelus in con-
silio xxij. pro decisione questionis. Bartholomeus Ueronensis
in consil. xxvij. ⁊ Bald. in consil. ccxx. in questione Milani. libr.
iij. ¶ In tertio membro principali, quãdo quis consentit de-
linquenti cooperando, ex dictis Abba. due conclusiones colli-
11 guntur. Prima † est, quod quis cooperatur, vt quia simul cũ
alijs delictum commisit: tali casu est socius criminis. ⁊ clarum
22 est quod pari pena punitur[22]. Et idem no. Cardinalis in cle
mentina prima in princip. in decima quest. de penis. facit text.
in l. vulgaris. §. penulti. ff. de furt. in l. item Mela. §. si plures. ff.
ad legem Aquil. loquitur in dicta l.j. C. de raptu virgi. Angel.
q. vlti. ⁊ notat Bartol. in l. si rixa. ff. de sicarijs. in l. qui seruo. §.
fina. ff. de furtis. cum similibus. vt tradit Alexand. in consi. xv.
viso processu. libr. j. Petr. de Ancha. in consil. cccxvij. nos Bar
tholomeus. ⁊ Dominicus post glossam in capitu. cupientes. §.
ceterum. in verbo, culpabiles. de electionibus in sexto. ⁊ de isto
12 casu non agitur hic. † Secunda conclusio Abbatis est in eo,
qui non apposuit manum in delicto, sed opem, ⁊ auxilium pre-
stitit: de quo in proposito tractatur hic. Et Abbas pariter se-
G cundum glossam concludit hic, quod pari pena puniatur[G].
Et idem Bald. in l. raptores. in vltimo notabili. C. de episcop.
⁊ cleric. vbi reassumit istam glossam. Et in tertio membro con-
cludit quod pari pena puniatur. Et ita etiam tenet Bartolus
in l. in furti. §. ope. in l. is, qui opem. ff. de furtis. ⁊ sequitur An-
gel. Aretin. in tractatu maleficiorum. in verbo, semper astitit.
in versiculo, quero que pena. facit quod notat Angelus in l. si
sciente. ff. de parricidijs, cum similibus. vt tradit Alexander in
lege iij. §. si procurator. ff. quod quisque iur. Et ista est commu-
nis opinio vt dicit Petrus. Philippus de Corneo in consil.
viij. circa primum. libro quarto. ⁊ Bartholomeus Soci. in con
silio clxxxviij. visa bulla. Et in isto casu non adhibetur illa di-
stinctio, an ille, cui prestatur auxilium, esset alias facturus: vt
not. Barto. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. Et hoc,
quod dictum est, etiam haberet locum in statuto: quia secun-
dum ius commune debet interpretari: vt notat Salicet. in l.j.

C.de raptu virg. Et ista conclusio procedit, quando prestatio operis dedit causam delicto. Secus si non dedit causam deli-
23 cto[23]: quia tunc mitiori pena punitur: vt late concludit Salic. in l.j.C.de raptu virg. et facit tex. ibi, in §. penas autem. et ad idē tex. in c.sicut dignum. §.illi etiam. iuncto §. preced. de homi. vbi talis distinctio probari videtur. Et fuit ista opin. Dyn. quam Salic. late defendit in d.l.j. Et illa etiam sequitur Bartho. Veronen. in consil. xxxiiij. circa primum. in versicu. videndum est. et Bartholo. Socin. in consil. clxxxviij. preallega. Et ad hoc facit quod not. Bal. in l.j.C. ad leg. Jul. peculat. vbi inquit quod prestans opem per actum proximum facto, eadem pena punitur: secus si per actum remotum: quia mitius puniri debet. et quod not. Ange. in l.is, qui opem. et in l.furti. §.ope. ff.de furt, dum ibi allegat Joan. Andr. in c.felicis. de penis. in sexto. Secundo, predicta conclusio limitatur, quando constat commissum fuisse maleficium: aliter non potest quis puniri de auxi-
24 lio[24], vt notat Barto. in l.si quis rem. la ij. §.si tu Titium. ff.de furt. Petr. de Ancharia. in dicto cons. cxvij. l.fin. et idem Salic. in l.j. de raptu virg. vers. quero successiue. et facit quod supra dictum est de consilio. Tertio predicta cōclusio procedit, nisi ver
g ba essent scripta[g] in personam: puta, si dicatur, si quis occiderit, vel percusserit: nā tunc non debet puniri eadem pena: quia prestans opem non dicitur proprie delictum committere, vt dicit Anto. de But. hic, Bart. in d.l.is, qui opem. et sequitur Angel. in dicto verbo, assistit. versi. secundo posito. et Alex. in consi. cxl. videtur in casu proposito. lib. ij. facit quod not. Barto. in l. hec verba. ff.de adulter. et in l.at qui aliter. §.fina. ff. quod vi aut clam. cum simil. Quarto limitatur procedere, nisi lex expresse aliter disponat statuendo penam prestāti auxilium: quia tunc
25 a dispositione legis non receditur[25]: vt not. Bartol. in d.l.is, qui opem. Salicet. in d.l.j. de raptu virginum. Angel. in d.l.is, qui opem. et in l.j. in fin. C.de Mili agge. non rumpen. Quinto limitatur, quando auxilium prestitum fuit ante delictum, vel in ipso actu: secus si post actum: quia tunc eadem pena non puni-
26 tur[26]: vt dicit Anton. de Butr. hic. et not. Bartol. in dicta l.in furti. §.ope. vbi notabiliter hoc declarat: et in l.si quis in graui. §.si quis. ff. ad senatuscons. Silla. not. Bal. in l.non ideo minus. versicu. quero an associans. C.de accusatio. et Salicet. qui circa hoc late loquitur in d.l.j.C.de raptu virginum. Angelus in d. l.j.C.de Mili agge. et idem Bal. in cons. xliij. videamus. li.j. secundum primam impressionem. Et ista limitatio satis comprehendit in prima limitatione supra facta. Et procedit ista conclusio, nisi precessisset promissio de prestando auxilio post actum: vt Bart. in d.l.is qui opem. Et hoc presumitur, quando incontinenti hoc sequitur: vt per Bald. in d. l. non ideo minus. Et hoc, quod dictum est, non habet locum in crimine heresis, vbi indistincte punitur, etiam qui post actum prestat fauorem. ca. excommunicamus. §. credentes. de here. Nam appellatione fauoris etiam comprehenditur, qui post actum prestat fauorem: vt not. Abb. in clement. j. de pen. Et quod dictum est de heresi, idem videtur in alijs atrocioribus delictis. l.j. C.de his, qui latro. occul. Uel dicamus quod in illis casibus ita sit expressum per supra dicta. Sexto fallit, vbi agitur de strage multorum: quia tunc seueritati detrahitur, et eadem pena non debent auxiliantes puniri: vt not. Angel. in d.l.is, qui opem. vbi allegat textum in l.pen. ff.de sicar. et gloss. in l. aut facta. in gloss. pen. ff. de pen. facit text. v. dist. in cap. vt constitueretur. in fine. Et ista limitatio videtur communis ad illud, quod supra dictum est
h de consilio. Et nonnulle alie limitationes[h] date ibi, accommodari possunt ad istud membrum de ope, et auxilio. Postremo predicta habent locum, quando principalis, et ille, qui opem prestat, sunt eiusdem qualitatis. Quid autem si diuerse qualitatis sint, propter quam pena augetur, vel minuitur. Primo casu, quando pena augetur, attenditur qualitas faciētis, et opem prestans eadem pena tenetur, licet in eo illa qualitas non reperiatur. l.vtrum. ff.de parricid. Et ibi Bartolus infert, quod si plebeius prestat opem nobili, qui ex forma statuti magis punitur, eadem pena plebeius tenetur, quia inspicitur qualitas facientis. Et idem Bartol. in l.is, qui opem. ff.de fur. Ab. hic, et Ang. in l.vnica. C.de Mili agge. non rump. Salice. in d.l.j.C.de raptu virg. vers. quero, si propter qualitatem. Bene facit quod not. Spec. in tit. de treu. et pace. circa fi. vbi Ugoli. de Fontana concludit quod prestans opem frangenti pacem, eadem pena pacis fracte tenetur. Et idem tenet Bar. in cons. lxvj. ad declarationem questionis. et sequitur Jmo. in l.si stipulatus. la ij. de verb. obli. Et idem in simili questione tenet Jo. Fab. in §. alia. inst. de pub. iud. vbi inquit quod non subditus non committit crimen lese maiestat. et hoc not. per gloss. in clem. pastoralis. de re iudica. notat Bal. in l.nihil. C.de manu. in l.ij. C.de falsa moneta. Et tamen si prestat opem subdito, tenetur crimine lese

maiestatis. et ibi Joann. Fab. etiam aliam similem questionem ponit. Et eadem ratione, quando qualitas est in faciente, ratione loci, vel temporis, tunc prestans opem eadem pena punitur: vt not. Bartolus in d.l.is, qui opem. circa finem. Anto. de Butr. hic. Angel. in d.l.j.C.de Mili agge. Et ratio manifesta videtur, quia prestans opem est causa illius delicti, secundum supradicta: merito ipse tenetur secundum qualitatem delicti. Et ista conclusio limitatur primo procedere, quādo illa qualitas, que reperitur in faciente, respicit delictum: ita quod delictum grauius reddatur. d.l.vtrum. secus si delictum nō sit grauius, sed faciens magis punitur: quare illi minor reuerentia debetur, quam prestanti opem. quia tunc ille, qui opem prestat, minus punitur. Gratia exempli, si decurio prestat opem plebeio, non videtur quod eadem pena decurio teneatur, cui maior reuerentia debetur. l.moris. §. iste. ff.de penis. facit text. in l.j. in princip. iuncta l.iij. §. fina. ff.de sicar. Jta Aret. notabiliter dicit in dicta l.si stipulatus. la ij. vbi hoc modo respondet ad ea, que notat Baldus in l.non ideo minus. C.de accusatio. Et pro dicto Aret. est dictum Bal. in l.j. in quarto not. C.de rap. virg. Secundo limitatur, quando prestans opē sciebat qualitatem inesse in persona principalis delinquentis, propter quam pena augetur: vt not. Angel. in d.l.j.C.de Mili agge. per d.l. vtrum. ibi: conscij, et participes, secus ergo si ignorabat. Sed contrarium in hoc tenet Joann. Andre. in loco supra allegato, vbi inquit quod prestās opem frāgenti pacem, tenetur, licet ignorauerit pacem ruptam, Et ita illum referunt Jmol. et Are. in d.l.si stipulatus. et contra Angelum etiam tenet Andr. Siculus hic: quia dās operam rei illicite, tenetur etiam vltra intentionem: vt notat Bartol. in l.diuus. ff.de sicar. facit text. in c.fi. de homicid. in vj. cum similib. vt per Moder. hic. Sed dictum
b Angel. verius[b] videtur: et bene facit quod idem Ange. scribit in §. fina. in authenti. de eccles. titu. vbi instruit formantem inquisitionem contra auxiliantem, vt dicatur quod prestitit auxilium, et fauorem scienter. facit quod notat Romanus consilio xxvij. premissa. in princip. et quod notat Baldus in l. quicunque. versicu. sexto nota. C.de seruis fugiti. Non obstat quod dans operam rei illicite tenetur vltra intentionem. d.c. fina. de homicid. in sexto. Quia respondetur quod illud habet locum, quādo delictum quod committitur, erat ordinatum ad illud, quod sequitur, prout loquitur text. in d.capit. fina. alias secus, prout in casu nostro videtur: quia prestans opem non potuit cogitare de pace rupta. Et ita illum textum in d. c. fina. declarat Bart. in d.l.diuus. in fin. et Bald. in l.cum mandati. C.mandat. Alexand. in consilio cxl. videtur in casu proposito. libro ij. Tertio limitatur, quando illa qualitas aderat tempore delicti: secus est si superuenit post delictum preter intentionem delinquentis: quia tunc opem prestans non tenetur: vt not. Bartolus in d.l.is, qui opem. per illum text. vbi opem prestans solum tenetur furti non manifesti, licet principalis deprehendatur in furto manifesto. Et ideo si pena augetur in principali propter contumaciam non obligatur opem prestans, secundum Bartolum ibi: et Anton. de Butr. et Jmol. hic. Jdem notat Barto. in l.libertis. §. posthumus. ff.de alimen. et cibar. lega. Jn secundo casu principali, quando pena minuitur propter qualitatem principalis. Bartolus concludit in l.qui seruo. §. item placuit. ff.de furtis. quod non minuatur pena eius, qui opem prestat: quia ipse secundum naturam delicti punitur. Unde infert quod si nobilis prestitit opem populari, qui minus punitur, nobilis secundum suam qualitatem puniendus est: et sic plus, quam principalis, per illum tex. et in l.si quis id, quod. circa fin. ff.de iurisdic. omn. iud. et tenet Bald. per illum text. in l.j. in iiij. not. in fine. C.de rap. virgin. et ibi etiam Salicet. versi. quid econtra. Angel. in d.l.j. versic. item deficit. Et ideo si ex forma statuti offensus potest facere vindictam impune, tamen o-
i pem ferens debet puniri: vt not. Angel. consilio[i] clxxij. prout Areti. refert in d.l.si stipulatus. Et ista conclusio procedit quādo illud, quod fit a principali delinquēte, est delictum, licet impunibile sit in persona principalis: secus si non esset delictum, quia tunc opem prestans non tenetur: vt notat Bartol. in l.si is, qui rem. §. si tu Titium. ff.de furtis. Et sequitur Areti. in d. l.si stipulatus, quod tū declaratur distinguendo vt per Bart. in d. §. si tu Titium. Secūdo limitatur quod dictum est de vindicta, in eo, qui apponeret manum: quia non licet, ex quo vindicta solum offenso personaliter conceditur: secus si quis associaret simpliciter offendentem: quia nō debet puniri: cum hoc accessorium sit ad actum premissum. ar. l. Gracchus. C.de adulte. Jta Bal. concludit in l.vt vim. versicu. et ideo si statutum. ff.de iustitia et iure. Aretin. in dicta lege si stipulatus. videtur hoc reprobare: quia ex quo associare aliquem, est ferre opem, quod teneretur secundum eius qualitatem, vt in premissa conclusione

dictum est. Et hoc confirmatur: quia attenta ratione Bald. de
actu accessorio sequeretur ꝙ semper opem prestans esset liber
ex persona principalis, qui non tenetur. dictum tamē Bal. sal-
uari potest, quando vindicta esset permissa omnino, ita ꝙ non
reputaretur delictũ, prout ipse loqui videtur: nā tali casu pre-
stans opem non tenetur, vt in precedenti limitatione, dictum
est. Postremo cõsiderandũ est, quia secundũ supra dicta infer-
tur, ꝙ opem prestans semper teneatur ad grauiorē penam, at
tenta qualitate facientis, vel propria. Unde videtur dicendum
ꝙ prestās opem, puniatur secundũ qualitatē principalis: quia
ipse est causa huius delicti, ꝙ propter illā qualitatem augetur,
per supra dicta. Et pari ratione videtur ꝙ si propter qualita-
tem principalis delictũ in se minuatur, opem prestās debet mi
nus puniri: quia si qualitas principalis inspicitur, vt pena au-
geatur: ergo etiā eius qualitas attendi debet, vt pena minuat:
quia idem operatur propositũ in proposito, quod operatur op
positum in opposito. l. fi. §. fi. ff. de leg. iij. l. ⁊ si contra tabulas. ff.
de vulga. ⁊ pup. Et hoc verum est, ⁊ procedit, quando qualitas
k respicit delictũ: secus si respicit personā [k]: quia tunc ad aliũ nõ
porrigitur: vt no. in d. l. j. in iiij. not. de rap. virg. ⁊ supra dictum
13 est. † In quarto casu principali Abb. concludit ꝙ prestās con-
sensum per modũ authoritatis plus peccat, vt gl. hic dicit, ⁊ in
cle. j. in verb. defensarit. de pe. Et hoc verũ est in causa heresis, ⁊
in similibus grauioribus delictis, alias pari pena debet puni-
ri, per istum tex. hic. ⁊ ita cõcludit Abb. post Hosti. ⁊ alios hic.
Sed contra istam cõclusionē facit: quia imo videtur ꝙ debeat
minus puniri ex eo, ꝙ supra dictũ est de prestāte opem post fa-
ctum: ⁊ ita esset in eo, qui simpliciter defenderet illum, qui deli
quit, ne capiatur: nisi ageretur de atrociori crimine: quia pari
pena puniri debet. l. j. C. de his qui lat. occult. secus vero quādo
quis delinquentē defenderet in ipso actu, dicendo ꝙ esset lici-
tum, ⁊ commendaret illud quod esset delictum: quia tunc gra-
uius peccat, propter malum exemplum: vt no. Ange. in d. l. j. in
fi. de Nili agge. non rumpen. vbi inquit, ꝙ peccat in duobus: q⁊
videtur particeps delicti: ⁊ quia impedit iustitiā: ⁊ quia, vt di-
ctum est, prestat malũ exemplum alijs. Et isto respectu est ma-
ius delictum lenocinium, q̃ adulterium: vt per glo. ⁊ Bar. in l.
athletas. §. qui lenocinium. ff. de his qui notan. infa. Et maius
delictum est, delinquere in alium, quam in seipsum. §. eos. in au
then. vt iud. sine quoquo suffrag. ⁊ gloss. ibi, in ver. quod magis.
Et specialiter in proposito nostro not. Pe. de Anch. in cle. j. §.
sane. de vsur. in ij. nota. per illum tex. vbi dicit ꝙ ille, qui asserit
non esse peccatum exigere vsuras, plus punitur, quam vsura-
3 rius: quia hereticus reputatur 3. Et sic patet ꝙ plus punitur
ille, qui defendit vsurarium, q̃ vsurarius. Et eodem modo in-
duci potest tex. in cle. ad nostrum. §. septimo. de here. ibi: qui di-
cit fornicationem non esse peccatum, hereticus dicitur, ⁊ ita
plus punitur. De quo Jo. de Ana. in c. qualiter. el ij. §. ad cor-
rigendos. de accu. Et eodem modo de periurio. not. Sal. in l. j.
C. de summa tri. Jo. de Ana. in c. preterea. de here. Et ibidē di-
cit de eo, qui dicit non esse soluēdas decimas, ⁊ clericos esse ex-
pellendos his temporibus, quia male viuunt. Et eodem modo
de illo, qui dicit non esse peccatũ duas vxores accipere: nā he-
reticus reputatur, vt no. Domi. in c. accusatus. §. sane. de here.
14 in fi. ¶ † In gl. fi. conclusio est, ẜm Abb. post alios, ꝙ iudex de-
legatus exercere potest suam iurisdictionem in quascũq; per-
27 sonas ipsius iurisdictionem impedientes [27 l], ⁊ idem Abb. in
l c. significasti. in vl. not. j. eod. ⁊ in c. dilectus. circa fi. de penis. ⁊
not. Spec. in tit. de iudic. deleg. §. sequitur. versi. item ad eius of
ficium. ⁊ Card. in cle. ij. in fin. de here. vbi per istum tex. dicit ꝙ
inquisitores possunt procedere contra dominum temporalem
impedientem familiam suam in delatione armorum. Et pro-
pter hoc delegatus nuntium coram se falsum referentem, pu-
nire potest: vt not. Bal. in c. preterea. in fi. j. eo. ⁊ in l. ij. de spor.
in princi. Et idem est in delegato inferioris a principe, vt not.
Inno. ⁊ Anto. de Bu. hic, qui tamen dicunt differentiam esse,
quia delegatus Pape contra omnes habet potestatem: dele-
gatus vero inferioris solum contra subditos delegantis. ⁊ idē
Bal. hic, Specu. in dicto versi. item ad eius officium. ⁊ Abb. in
dicto cap. significasti. in vltimo notab. Sed tamen consideran
dum est, quia contra illos, qui impediunt qualescunque sint,
etiam delegatus inferioris, videtur habere potestatem: quia a
lege prorogata videtur iurisdictio, ratione delicti, ⁊ propter
impedimentum, vt dictum fuit supra in vltimo notab. Et re-
tenta conclusione supra dicta excipitur persona collega, cõtra
28 quam delegatus non habet potestatem [28]: vt not. Barto. in l. j.
§. is videtur. in fin. ff. si quis ius dicent. quia par in parem non
habet imperium. l. ille, a quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebellia. ⁊
ad hoc facit gloss. in c. cum causa. j. eod. tex. in c. studeat. 50. dist.
⁊ ibi Dominic. in iiij. notab. per illum text. in verb. suadere. Et
simile est in procuratore, qui non exigit ab alio procuratore. l.
duos. ff. de procura. Et hoc, quod dictum est de collega, verum
est, nisi dati sint cum clausula, quod si ambo non possint, alter
exequatur: vt not. Domi. in cap. si contra vnum. vers. sed pone.
eod. tit. in vj. ⁊ ita Mod. sequuntur hic. Sed aduertendum est,
quod illa ratio, quod par in parem nõ habet imperium, etiam
videtur habere locum, dato quod delegati sint cum clausula il
la, quod si ambo ⁊c. quia alter non videtur habere potestatem
in alterum, prout dictum est duobus procuratoribus: nam li-
cet dati sint in solidum, vnus tamen nihil potest contra alte-
rum: vt not. Barto. ⁊ Pau. de Castr. in d. l. qui duos, nisi dica-
mus quod quando est alter impeditus, alter solus remanet,
propter clausulam predictam. Et ideo si per alterum impedia
tur, contra illum impedientem procedere poterit, quia non est
collega: vt per Domini. in dicto c. si quis contra. Sed quando
sunt dati duo delegati simpliciter, vnus non potest sine altero.
capi. causam matrimonij. j. eodē. ⁊ alter non habet potestatem
compellendi alterum. Sed quando alter turbaret alterum in
casu, in quo turbatus solus procedere potest, videtur ꝙ etiam
collegam turbantem punire possit: quia ex actu turbationis
consequitur iurisdictionem a lege, vt supra dictum est. Et ex
ista declaratione in effectu, si bene consideretur, iste text. etiam
haberet locum contra collegam, si solus procedere potest: sed
collega facit quod solus procedere non possit: ⁊ sicut nõ potest
contra collegam, sic etiam contra alios solus procedere nõ po
terit: ⁊ si contra alios potest, pariter contra collegam poterit.
Et sic data paritate terminorum, non videtur differentia in-
ter collegam, ⁊ alios, licet docto. omnes aliter dicant. Secun-
do limitatur predicta conclusio non habere locum in testibus
coram eo falsum deponentibus: quos delegatus punire nõ po
test, de quo videbimus post Abb. in cap. preterea. j. eod. Quam
autem penam delegatus contra turbantem suam iurisdictio-
nem imponere possit, tex. hic dicit de districtione ecclesiastica.
Nā hoc primo intelligi potest pro cēsura, ⁊ pena spirituali: vt ī
c. querenti. de ver. sig. ⁊ facit tex. in c. pe. de immu. eccl. in vj. ⁊ ta
lis pena ꝑ delegatum imponi non dꝫ, quando verisimiliter nõ
sit profutura: vt dicit Ant. de But. hic, ⁊ idem Jo. And. in c. so
let. de sentent. excomm. cum simili. vt tradunt Moder. hic, ⁊ in
cap. apostolice. de excep. ⁊ facit tex. in cap. clericos. de vita ⁊ ho-
nesta. clericorum. Secundo illa verba, districtione ecclesiastica,
intelligi possunt etiam pro pena temporali: vt not. Abb. hic: ⁊
idem Abb. in cap. nuntios. de decimis. ⁊ in cap. j. de iureiuran-
do. Et ideo delegatus etiam extraordinariam penam impo-
nere potest: vt notat Abb. in dicto cap. querenti. ⁊ Alexand. in
consilio xxxv. lib. ij. vt dixi in notabilibus. Et hoc verum vide-
tur, virtute commissionis facte ipsi delegato: argumen. ca. pre-
terea. j. eodem. ⁊ not. Abb. in dicto cap. querenti. sed non de vi
verborum: quia districtio ecclesiastica plus importare non vi-
detur, quam censura ecclesiastica: quia vtroque casu dicitur de
districtione, ⁊ censura ecclesiastica. Et hoc certe non potest ve-
rificari in pena pecuniaria. quia illa nõ est ecclesiastica, sed po-
tius temporalis. Unde ista verba solum intelliguntur de cen-
suris. facit tex. cum gloss. in cap. j. de iureiurando. in cap. pro il-
15 lorum. de prebend. ⁊ in cap. ij. de vsuris. † An autem delegatus
possit impedientem priuare beneficijs. Innocen. per illum tex
tum. tenet quod sic, in c. quia diuersitatem. de concess. prebend.
Contrarium tenet Domi. in c. j. §. j. de homic. in vj. ⁊ ad text. in
d. c. quia diuersitatem. responderi potest quod illud fuit ex spe
ciali commissione Pape. Moder. hic sequuntur opin. Inno.
quia potest delegatus imponere penam, quam velit, vt docto.
hic dicunt: ergo poterit etiam priuare beneficijs. Non obst. ꝙ
in d. ca. quia diuersitatem. illud fuerit ex speciali commissione
Pape: quia dicunt Moder. quod illud expressum fuit ad cau
telam: ⁊ sic non erat necessarium. Sed magis placet dictũ Do
mini. ⁊ ita videtur tenere Joan. Andr. Anton. de But. ⁊ Car.
in d. c. quia diuersitatem. dum respondent, illud esse ibi ex spe-
ciali commissione Pape, ⁊ quia ibi non erat iudex delegatus,
sed erat legatus de latere, cui illa decretalis dirigitur: quo ca-
su legatus de latere dicitur ordinarius. capit. secundo, de offi-
cio legati. in sexto. Et quia ibi non impediebatur iurisdictio
delegati, dato quod fuisset delegatus, sed ille retinebat bene-
ficium, quod minus canonice adeptus fuerat: vnde conue-
niēs fuit quod priuaretur alijs beneficijs, prout specialiter ibi
Papa commisit. Et sic, remoto illo tex. concludendũ est quod
delegatus virtute commissionis sibi facte generaliter non pos-
sit impedietē se, priuare beneficijs: quia priuatio beneficiorum
nõ fit, nisi ex magna causa. xvj. q. vij. c. inuentũ. Et nõ fit, nisi in
casibus expressis a iure: vt per gl. in c. fin. de iure patro. Et ista
ratione etiam nõ potest delegatus bona confiscare: vt no. Bal.
hic. Et ad hoc facit, quia in generali arbitrio dato alicui, non

venit potestas confiscandi bona: vt not. Bal. in c. j. in princ. ver. sed hic quero. de pace tenen. Et idem Bal. per illum text. in l. j. C. ne sine iussu princip. vbi post Azo. Odof. & Cyn. hoc dicit & Alexan. sequitur in consil. cxvj. animaduersis statutis. lib. ij.

16 † Postremo dum Abb. concludit quod ad hoc quod delegatus exercere possit districtionem ecclesiasticam, debet manifeste constare de delicto turbationis: & non sufficit, si ex coniecturis appareat. Joannes de Imola, hic tenet contrarium, quod imo satis sit hoc constare ex coniecturis, & presumptionibus. Et euidens probatio dicitur illa, que ex coniecturis colligitur. allegat text. in c. j. de cleri. non resi. in c. cum in diecesi. de vsur. & ad hoc est bonus text. in ca. non solum. de regul. in vj. & in c. veniens. in fin. de presby. non bap. Sed tenendo opi. Abb. respondetur quod iura allegata per Imo. cum si. procedūt solum in casibus in iure expressis in quibus lex statuit coniecturam habere vim probationis: alias secus est: vt not. Bal. in l. ciues. in princ. C. de appel. & per glo. in l. absentem. ff. de penis. cum simil. vt Alex. tradit in l. Imperator. de lega. j. & facit quod no. Ang. in l. j. C. quorum bonorum. & vbi inquit quod quādo requiritur quod fiat fides, intelligitur plene, & iure ordinario.

¶ Additiones.

a ¶ Decisionibus. Adde dicta per Fel. late in c. ne innitaris. s. de constit.

b ¶ Delicto: an de iure ciuili quis teneatur obuiare delicto, vide per dominum Jaso. in l. vt vim. in ver. nunquid autem. ff. de instit. & iur. & per Alex. post alios in l. talis. in fi. C. de his quibus vt indig. ibi inquit, quod speciale est in seruis vt dominum iuuare teneantur: ergo in alijs est secus. adde etiam dicta per eundem Decium in l. culpa caret. ff. de reg. iur. vbi fere de verb. ad verbum recitat dicta per eum hic.

c ¶ Limitatur. Limita istam communem opinionem nō procedere in seruis qui tenentur dominum defendere: alias puniuntur pena capitis. l. talis. C. de his quibus vt indign. imo plus voluit Cyn. ibi, quem sequitur Alexā. ibidem in d. l. talis. quod si seruus sciebat dominum habere inimicos insidiantes illius vite, & dormiebat in eodē tecto in quo dominus interfectus fuit: nihilominus licet seruus dormiens non senserit rumores, quia dormiebat, tamen punietur.

d ¶ Facturus. Adde Dynum in capit. nullus ex consilio. de reg. iur. in vj. vbi facit similem distinctionem. & vide per Fel. in c. sicut dignum. in ver. no. ibi animum. de homicidio. & per eundem hic in ver. secundum membrum glose.

e ¶ Atrocibus. Adde Fel. in c. sicut dignum. in j. limitatione. vbi etiam late examinat hanc materiam & diffusius quam hic faciat. Et ibi etiam ponit quando clericus propter consilium quod dedit delinquenti incurrat irregularitatem de homi.

f ¶ Moder. Adde quod idem late dicit Fel. in d. c. sicut dignū. de homici. in ver. vtrum autem presumatur.

g ¶ Puniatur. Istud quod prestans auxilium puniatur pari pena limita, vno modo hic non tacto per Deciū vt non procedat in eo, qui a principio non fuit in animo prestandi fauorem & auxilium: ita elicitur ex dictis Bar. in l. si in rixa. in prin. in ver. sed contra hoc facit. ff. ad l. Corne. de sicar. & ad hoc facit dictum Bal. in l. data opera. in ver. sed pone titius rixabatur. vbi voluit, quod si duobus rixantibus adinuicem venit frater vnius, & rixantem cum fratre occiderit, quod frater non tenetur: q2 eius intentio nō fuit auxiliū ferre, & dare fratri occisori.

h ¶ Limitationes. Not. quod licet regula s. facta de prestante consilium quod puniatur: fallit quando principalis fuit absolutus: tamen secus est in prestante auxilium: quia licet principalis committens delictum absoluatur, prestans opem puniri poterit: ita voluit Bart. in l. adulterium. §. si eo tempore. ff. ad l. iuli. de adulte. & idem Bart. in l. pe. §. si quis vltro. in ver. iij. not. ad questionem. ff. de question. & ista conclusio probatur not. per tex. in l. eos. iuncta gl. C. de fur. & vide Bart. in l. fi. in fi. ff. de iureiur. & Alex. in apost. ad Bart. in l. si is cui. §. j. ff. de fur. & per Dy. in consi. incip. sed pone reum absolutum: nec econtra sententia lata contra principalē nocet auxilianti, vt per Bal. in l. iuris in fi. C. quibus res iud. non noc.

3 ¶ Reputatur. Asserens qd vsura non sit peccatū in plus punitur quam vsurarius: hoc tamen intellige sane: quando quis pertinaciter id assereret: secus si lapsu lingue & iocose: ita dicit not. Card. in cle. j. §. sane. in versi. quinto quero. de vsur. & an indistincte sit verū q hereticus sit, qui asserit: qd exigere vsuras non sit peccatum, vide eundem Cardi. in d. cle. d. §. in ver. decimo quarto quero. Hier. Sig.

1 ¶ Potest. Adde Jas. in d. l. Lelius. in princ. ff. si cer. pet.

2 ¶ Reddidisse. Idem Deci. mutare videtur sententiam in d. l. elius. in princ. in vlt. not. ff. si cert. pet.

3 ¶ Imperium. Falsum est hoc ex ea. l. potestatis. ff. de ver. sig. & l. iij. §. j. ff. de rebus eorum. Claud. cantiuncu. in l. ij. de offic. omnium iudicum.

4 ¶ Quod iuris. De importantia horum verborum, vide late Dec. in c. ex ratione. in vlti. not. de appel.

5 ¶ Obseruetur. Adde Jas. in l. causas. C. de transac. Alexan. in consil. lxxxiiij. in fin. lib. j. & idem in c. significasti. in ij. not. j. eod.

6 ¶ Narratio. Adde Dec. in consi. lvij. & que ibi addidi in princ. & in consi. lxij. in prin. & in consi. cccclxiij.

7 ¶ Judicari. Potest hoc comprobari, quia huiusmodi conclusio generalis est, & conclusio generalis facit, vt censeātur intentata omnia remedia competentia. Dec. in consi. lvij.

8 ¶ Considerari. Vide aliqua per eundem in ca. causam matrimonij. in ij. not. j. eod.

9 ¶ Causarum. Distinguendum est in hac materia, nā si loquimur de euangelio, clarum est q nedū in foro canonico sed etiā in seculari attenditur. glos. in §. cognitio. in ver. eloquiorum. in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. etiam si lis illis esset contraria. Bal. in auth. ad hec. c. de vsur. quod tamen declarandum est, vt per Abb. in c. que in ecclesiarum. de consti. dum agitur quando princeps ius diuinum distinguat, de lege autem mosaica vidēda sunt que tradit Jas. in l. pactum. C. de colla. & est tex. in c. fin. xx. di. Fel. in c. translato. de cōst. de dictis prophetarum, est tex. in c. non licet. x. di. de dictis Solomonis, vidēdus est idē Deci. in c. ecclesia sancte Marie. versi. non obstant iura in quibus canones, de consti. de dictis diui Hieronymi, est text. vbi Abb. in iij. no. in c. cum ab apostolica. de his que fiunt a prel. quod decl. vt per Jas. in §. quedā. inst. de act. de dictis Theologorū Abb. in proe. decr. Dec. in consi. clj. in j. dubio. ver. nec est curandum.

10 ¶ Potestatem. Ex simplici enim commissione delegatus habet authoritatem puniendi partes contumaces. Deci. in ca. de causis. in iiij. not. de off. del. Idē tradit in c. pterea. in ij. not. j. e.

11 ¶ Expressis. Adde Dec. in cap. ex tenore. in fin. de rescrip. & in rub. de iudic.

12 ¶ Probare potest. Adde Fel. in c. quante. de sent. excom. in c. decetero. in fi. de re iud. in c. ij. de heret. Jo. de Ana. in c. sicut dignum. de homi. Jo. de Pla. in §. publica autem. insti. de publi. iud. vbi latissime per plures. col. attigit hanc q. Jo. Igneus in l. pe. ff. ad Silla. nu. 13. qui tamen distinguit aliud esse pandere & reuelare, aliud accusare. vide omnino illum, quia late tractat de his qui scelestissimam illam conspirationem ducis Borbonij, contra Gallorum regem sciuerunt.

13 ¶ Rempubl. Coniuratio illa potius erat contra domū Mediceam, & si non existimatum fuerit paccianam illam coniura. hoc spectasse vt a medicee familie potentie rempub. florentinā eriperet, sed vt, oppressis Medicibus, ipsi principes in ciuitate fierent.

14 ¶ In repub. Vide que idem scripsit in c. sane. in j. no. j. eod.

15 ¶ Ad supplicium. Adde Fel. in c. cum accusasti. de accu. Hippol. in l. j. §. j. de questio.

16 ¶ Puniri. Idem Dec. late in l. cōsilij. de reg. iu. Fel. in c. sicut dignum. de homic. vbi dicit hanc communem: & vide Pau. de Eleaza. in cle. j. & ibi Imo. de pen. Gandi. in tra. de malefi. in ti. de penis reorum. nu. 36. Ang. in consi. xxij. pro decisione. Corn. consi. lvij. lib. iiij. Cepo. consi. lxv. vidimus.

17 ¶ Aduertendum est. Hec omnia repetit in d. l. consilij. ff. de regu. iur. in j. limita.

18 ¶ Non tenetur. Idem Dec. in d. l. consilij. in iij. limi. ff. de regu. iur. Jas. in §. omnes. inst. de act. in l. j. de ser. fug.

19 ¶ Tenetur. Repetit hec eadem in d. l. consilij. in iiij. limita.

20 ¶ Imponitur. Idem in d. l. consilij. in ij. limita.

21 ¶ Tenetur. Adde q hec eadem repetit Deci. in d. l. consilij. versi. & ad predicta.

22 ¶ Punitur. Est tamē necesse q ad hoc principaliter sint adunati. l. iij. §. homines. ff. vi bo. rap. alias enim nō puniuntur nisi de eo quod fecerunt. Pe. de Anch. in cōsi. cxvij. nos Bartbol. Cast. Hippol. in prac. malefic. §. constante. nu. 45. in consi. lxvij. nu. 44. in consi. lxix. nu. 7. consi. xxxiiij. nu. 7. consi. lxvij. num. 44. consi. lxxxj. nu. 32. consi. cx. nu. 26. consil. cxxij. nu. 21.

23 ¶ Delicto. Adde Hippo. Marsi. in consi. xxiij. nu. 17. in cōsil. xliij. nu. 46. & in prac. malefi. §. constante. in j. limi. nu. 49. versicu. & primo dicit.

24 ¶ Auxilio. Adde Hippo. consi. xxiiij. nu. 23.

25 ¶ Non receditur. Adde Hippo. in d. §. constante. in vij. limit. post Fel. in c. sicut dignum. de homic.

26 ¶ Non punitur. Idem tradit Fely. in d. c. sicut dignum. Hippol. in d. §. constante. in iiij. limit. nu. 54.

27 ¶ Impedientes. De hac cōclusione vide Dec. in c. significasti. in vlt. notab. j. eod.

28 ¶ Potestatem. Sequitur Jas. ibi in fi. vide tamen ea que not. in l. fin.

in l.fina.ff.de rerum diuisio.per Barto.in l.qui iurisdictioni.ff. de iurisd.omnium iud. Sil.Aldob.

a ¶ Tenetur. Lancelot.Dec.l.quero.de annuis legatis.Iason in l.etus qui.in fin.princ.ff.si certum petat.l.si fundum sub conditione.§.Stichū.de leg.iij.l.stipulatus sum mihi a Proculo.§.fin.de verborum oblig.Ioan.Bap.de Caccialup.repe.c.j.de feu.cogni.in vsib.feud.

b ¶ Pena.Alexand.consil.ciij.numer.15.vbi dixi.Decius consilio &c.

c ¶ Delicto.An quis teneatur obuiare delicto,Fel.Dec.in l.vt vim.ff.de iusti.& iure.vbi dixi.

d ¶ Dicent.scilicet Fely.& bene,quicquid dicat Dec.

e ¶ Innoc.Nisi in subsidium,& bene:quicquid alij post Rot.dicant,& Dec.in l.consilij.nu.7.de reg.iur.

f ¶ Innoc.In d.Caue.quia Inno.ibi non loquitur de absolutione iudicis,sed partis.Idem tamen tradit Dec.in l.consilij.nu.13.de regu.iur.August.de Ariminio in additio.ad Ang.in tracta.malefic.in verbo,dicto maleficio semper astitit.Hippo.Marsi.l.j.in fin.de questionib.Sed si consulentis dolus arguatur,puto istud dictum esse falsum:prout in simili in delictis absolutoria lata pro mandatario,etiam tanquam non fuerit delictum,non prodest mandanti,vt recte tradit Bar.in l.adulter.§.si eo tempore.de adulter.quem sequitur Petrus Anchar.in repe.c.accessorium.versi.in secundo autem membro.de reg.iur.in sexto.reprobata opinione Dyn.quam etiam reprobant Io.Andr.in mercurial.in regula,ratihabitionem.de regulis iur.in vj.& ibi Philip.Fran.idem Panor.in c.quanuis.de re iud.Alex.in l.sepe.de re iud.Ang.Aret.in trac.malefic.verbo,& ibi caput a spatulis.& August.de Arimin.in addit.ad Ang.in eodem tracta.verbo,Sempronium mandatorem.igitur idem in dolose consulente.

g ¶ Scripta.Imo idem facit Anton.Corsetus.in singula.verbo,extensio.

h ¶ Verius.Et bene:quia huiusmodi ignorantia detrahit grauitati delicti.vide Henric.de Bottis in tracta.de syno.par.iij.art.ij.nu.34.cum sequen.

i ¶ Ang.consi.Non inuenio illud consilium.Sed dictum est verum in statuto,quod tantum penam indulget,& remanet delictum.Adde Aret.l.si ita stipuler per te.de verbo.obliga.Dec.consi.cxcj.consil.cccclxix.

k ¶ Personam.Idem Ange.Aret.in trac.malefic.versi.Sempronium mandatorem.q.ij.

l ¶ Impedientes.Guid.Pap.hic limitat ad duos casus.nu.1.sed non est tam stricte limitandum. [redacted].

1 ¶ Delegati debent supersedere in causa,si non constat eis de prioritate literarum.

1 SAne. Summatur,& diuiditur,vt per Abb.hic.¶ † Primo not.quod vbi non potest iudicibus cōstare de prioritate literarum,supersedere debent,& ad Papā recurrere.Et ratio videtur,fm Pet.de Ancha.

2 quia iudex dubius de sua iurisdictione,procedere non potest[1]:vt not.Barto.in l.multum.ff.de condit.& demonst.Bald.in l.falsus.C.de furt.cum simi.vt tradunt Mod.hic,& in l.multum.& late Perusi.in ca.cum parati.de appellat.Alexan.in l.sed si de sua.ff.de acquir.hered.& in l.si finita.§.Iulianus.ff.de damno infecto.Sed ista ratio,quam Moder.sequuntur,non satisfacit,quia haberet locum,quādo iudex exercere velit iurisdictionem super illa causa principali,prout loquitur Bartol.in dicta l.multum.cum similibus.Sed quando incidenter dubitatur,an iudex habeat iurisdictionem super isto incidenti,licet iudex dubius sit,habet potestatem cognoscendi an sua iurisdictio sit.cap.super literis.capit.pastoralis.de rescript.l.si quis ex aliena.ff.de iudicijs.Et ideo de ratione ex infra dicendis apparebit.Et quod dicitur hic,recurrēdum esse ad Papam,precise de summo pontifice intelligitur,adeo quod legatus de latere talem declarationem facere nō potest:vt not.Specul.in titu.de leg.§.nunc ostendendum.in versiculo xxxiiij.quia eius est interpretari,cuius est condere.l.fi.C.de le-

2 gib.& cap.inter alia.de sentent.excommu.Et ad hoc facit,quia interpretatio coheret persone,& ab alio fieri non potest[2],vt no.Innocen.cap.fina.de success.ab intestat.cum similibus,vt dixi in cap.cum venissent.de iudicijs.Ideo etiam pro interpretatione priuilegij ad ipsum Papam,qui concessit,recurritur.cap.cum venissent.de iudicijs.l.ex facto.in princip.ff.de vulga.& in cap.ordinarij.§.si vero.de officio ordinar.in sexto.& in cap.fina.de concessione preben.in sexto.Et in isto casu ad Papam recurritur:nec est locus gratificationi,prout dicitur in capit.duobus.de rescript.in sexto.nam illud cap.procedit in gratia facienda,prout loquitur:quo casu vtraque gratia valere potest:secus est in gratia facta,de qua agitur hic:quo casu altera tantum valere potest,vt dicunt Moderniores hic.Et fuit ista distinctio,quam tradunt Ioan.Andr.Petrus de Anchara.& Domini.in cap.si a sede.de prebendis.in sexto.concordando illum textum cum dicto cap.si duobus.Sed aduertendum est primo,quia non est verum,quod in dicto cap.si duobus.vtraque gratia valere possit.Nam text.ibi contrarium expresse dicit,ibi:quo electo,alius omnino careat impetratis.Et licet a principio vtraque gratia alternatiue valere possit,idem est in casu isto.Secundo ratio diuersitatis non videtur posse assignari inter gratiam factam,& faciendam:quia vtroque casu ad Papam recurrendum videtur.Unde aliter ad cap.si duobus.responderi potest,vt dicamus recurrendum esse ad Papam,nisi aliter prouisum sit,prout ibi disponitur,quod locus sit gratificationi.Et potuit moueri summus pōtifex ibi:quia solum agitur de interesse,& preiudicio capituli habentis prouidere:merito Papa voluit quod circa ipsum gratificari possit.¶ Secundo noto ibi:supersedeant executioni.secundum Abbatem hic,quod iudices delegati dicūtur executores.Sed iste textus parum facit,quia loquitur de executione literarum,& delegatus ipse non appellatur executor:& merito Abbas dicit hoc esse verum largo modo:de quo videndum est vt dixi in

3 capit.sciscitatus.de rescriptis[3].& per istum textum dicit Dominic.hic prout Modern.referunt,quod cause cognitio largo modo dici potest executio:ex quo dicit se obtinuisse quod procedit libellus,in quo simpliciter petebatur executio instrumenti:quia intelligitur executio pro ipsa cause cognitione.Et talis libellus etiam alia via sustineri potest:quia ille,qui executionem petit,prius videtur petere quod adhibita cause cogni-

4 tione condemnetur[4]:vt not.Abbas in capit.olim.in septimo notab.de censi.& licet Barto.contrarium dicat in l.si cum nulla.ff.de re iudicata.contra Bartolum est communis opinio:vt Alexander ibi prosequitur:facit quod notat Antonius de Butr.in cap.constitutus.per glossam ibi,in ver.iuxta ratam.de religiosis domibus.cum similibus,vt tradit Alexand.in rubric.C.qui admit.¶ In gloss.primus intellectus est ad textum hic,quod intelligatur quando diuerse litere sub diuersa forma ad eosdem iudices in eadem causa impetrantur:nam propter identitatem iudicum neutre preualent,sed superior consulitur.Sed ista lectu.secundum Abbatem non procedit,si potest constare de prioritate literarum:quia prime valent,de quibus non fuit facta mentio in posterioribus.cap.ceterum.supra de rescriptis.& ita Abbas hic,& posteriores sequuntur.Ad hoc tamen videtur posse responderi,quod textus in dicto capit.ceterum.procedit quando diuersi dantur iudices,prout loquitur:secus videtur,quando sunt ijdem iudices,vt hic glos.dicit.Et ista distinctio ratione confirmari potest:quia quando agitur de mutatione iudicum,Papa verisimiliter non videtur vol[redacted]os iudices reuocare,quibus videtur fieri quedam iniuria.argumen.l.litigatores.in principio.ff.de arbitris.& declarat Imol.post antiquos,quos refert in cap.ex literis.infra eodem.Sed ista ratio cessat,quando ad eosdem iudices fit noua interpretatio:ideo tunc ad Papam recurritur,vt hic.Et si dicatur,quanuis interpretatio facta sit ad eosdem indices,fuit tamen facta sub diuersa forma,a qua Papa non ita de facili verisimiliter debuisset recedere.argumen.clement.infra de renuntiat.ideo isto casu videtur eadem ratio,que est in dicto cap.ceterum.nisi dicamus quod in cap.ceterum.agitur de interesse primi iudicis,cui ne fiat iniuria,primum rescriptum attenditur,hic vero solum agitur de voluntate Pape:vnde voluit quod ad ipsum recurratur.Secunda lectu.gloss.reprobatur per omnes,quia est contra textum ibi,vtrarunque.Tertia lectur.gloss.est quod ista decretalis intelligatur in diuersis literis habentibus eandem datam.& ita istum textum intelligit gloss.in capit.ex tenore.de rescriptis.Sed contra istam lecturam que communiter approbatur,arguit Abbas per istum textum dum inquit,non facta mentione priorum literarum:nam si litere erāt priores,ergo videtur,quod non haberent eandem datam.Abbas respondet quod in illis verbis ponitur al-

5 legatio partis supplicantis,que non attenditur[5],iuxta glos.in l.j.C.quando non petent.part.cum similib.vt dixi ibi.Fatetur tamen Abb.quod ista responsio non satisfacit:& bene,licet ipse aliter non declaret:quia Papa hic decidit casum secundum illam narrationem,quo casu talis narratio attenditur:vt not.dicit Imol.in capit.cum apostolica.de his que fiunt a prela.& Alexand.sequitur in l.j.versicul.tertio fallit.ff.de officio eius.Videtur tamen aliter posse responderi,vt dicamus priores,

scilicet respectu presentationis: quia que prius veniunt in lu-
cem, priores dicuntur. facit tex. in c. capitulum. §. de rescri. Sed
ista responsio etiam videtur contra text. qui dicit, litere a no-
bis impetrantur, & alie postea, ergo videtur loqui respectu im
petrationis, prout verba precedentia ostendunt: & illa dictio,
6 postea, denotat interuallum [6]: iuxta glos. in l. pacta conuenta.
ff. de contrahenda empt. Sed replicari potest quod verbum
ibi, postea, respicit sequentia, & determinatur ab illo verbo se-
quenti, opponuntur, vt not. Imo. hic, dicens quod text. dicit,
postea opponuntur: & non dicit, postea presentantur. Sed res-
ponderi potest quod ista responsio bene procedit, quantum ad illa
verba, alie postea impetrantur: sed efficaciter obstare videtur
illa verba, non facta mentione priorum, que terginersari non
possunt: quia respectu presentationis essent superflua: & neces-
sario intelligenda videntur, quod in literis, que postea oppo-
nuntur, non esset facta mentio priorum, prout verba manifeste
sonant. Et ista ratione etiam lectu. Hostien. reprobatur, in qua
presupponitur quod esset eadem data: quod non est verum, per
supradicta. Alia etiam lect. quam Abbas hic successiue refert,
non satisfacit: quia diuinatione non caret, quod text. intelliga-
tur in diuersis causis habentibus connexitatem. Postremo le
ctura, quam Abbas generaliter ponit, etiam videtur hic ha-
bere difficultatem: quia ex quo non fuit facta mentio priorum
literarum, vt hic dicitur, obstare videtur tex. in dicto cap. cete-
rum. de rescript. ideo primus intellectus tolerabilior videtur,
declarando vt dixi.

¶ Additiones.

1 ¶ Non potest. Idem voluit Decius in cap. prudentiam. in fi.
princip. j. eodem.
2 ¶ Fieri non potest. Faciunt not. per eundem in cap. cum ac-
cessissent. de const. & in c. cum venissent. de iudic. sciendum tamē
est, quod declaratio seu interpretatio verborum non dubiorū &
que verbis non congruit, non censetur esse declaratio prioris
dispositionis: sed noua atque alia quedam dispositio, que nō tol
lit ius alteri quesitum ex priori dispositione, secundum Petr.
de Ancbar. in consi. cccxcviij. premitto pro clariori. in fi. Pan.
de Castr. in l. heredes palam. §. si quid post. ff. de test. in consilio
xxij. visa. lib. j. in consil. cxlviij. viso, & examinato. lib. j. in consilio
cccxl. premissis. eodem lib. Dec. in l. in ambiguis. ff. de regu. iur.
in cap cum venissent. de iudic. Bal. in c. j. ver. item qui interpre
tatur. s. de constit.
3 ¶ De rescrip. Dec. ibi in ij. not.
4 ¶ Condemnetur. Adde Jas. in §. j. inst. de act. Dec. in c. ij. vbi
adde s. de rescript.
5 ¶ Attenditur. Vide Fel. in c. j. de const. est glo. in §. fin. ver. ad
sextum gradum. inst. de suc. cogna. vbi dixi.
6 ¶ Interuallum. Vide Jaso. late in l. fructus. ff. soluto matri-
monio. Sil. Aldob.

a ¶ Prioritate. Idem de omni dubio probabili super concur-
su literarum, quod per legatos, vel arbitros decidi non potest.
Panormi. [redacted].

1 ☞ Debilitas an differat ab infirmitate.
2 Delegatus principis potest causam sibi commissam alteri de-
legare.
3 Papa si ex certa scientia commisit causam simplici sacerdoti,
an possit delegare alij simplici sacerdoti non habenti sciētiam
iudicandi.
4 Delegatus principis, an possit subdelegare causas graues.
5 Causa que dicatur grauis.
6 Delegatus si dicat se impeditum esse, an debeat ei credi.
7 Delegatus subdelegando, sibi consilio reseruato, desinit esse
iudex.
8 Et hoc casu, si subdelegatus ferat sententiam, consilio non re-
quisito, an sententia valeat: & an tale consiliū sequi teneatur. 9.
10 Commissio facta iudici quod debeat iudicare secundum con-
silium alterius, an valeat.
11 Compromissum quod arbiter iudicet secundum consilium al
terius, an valeat.

I pro debilitate. Summa-
tur, & diui-
1 ditur, vt per Abb. hic. ¶ † In tex. ibi, debilita
te. Debilitas ab egritudine distinguitur, vt
colligitur in rub. de cler. egro. vel debi. quia al
ternatiua, vel, ponitur inter diuersa: vt in si-
mili arguit Bart. in l. vbi pactum. C. de transact. Et debilitas
r dicitur, quando officium membri impeditur [r]: vt not. Bart. in
l. ij. in fi. ff. de publ. iudi. Bal. in l. iij. in fi. C. de ser. fugi. Ang. in l.

idem Offilius, in fin. in versicul. secundo nota. ff. de edil. edicto.
Quantum tamen ad propositum idem iudicatur de debili,
quod de egrotante. facit quod not. in rub. preal leg. de cle. egro.
& tex. in ca. si qui testium. j. de test. in l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si
quis cau. & not. Anto. de But. in c. quoniam. in princ. versi. que-
ro qui comprehendantur. j. vt lite non contestat. & dicit Bald.
hic: quod debilitas vel infirmitas corporis non impediunt a-
nimi iudicium. & est text. in l. ij. §. debilitas corporis. ff. de vaca.
mune. & in cap. j. de renunt. & quod ibi Bal. qui dicit quod plus
2 valet vmbra senis, quam gladius iuuenis [2]. Et ideo cōstitutus
in articulo mortis propter infirmitatem non prohibetur te-
3 stari [3]. l. quoniam indignum. & l. iubemus. C. de testa. Similiter
constitutus in articulo mortis potest matrimonium contra-
A here [A]: vt per Joan. And. in regu. sine culpa. de regu. iur. in vj.
cum simi. vt tradit Alexan. in l. si quis posthumos. ff. de liber. &
posthum. & facit quod not. Bal. in cap. j. in verbo, vasalli nostri.
versi. quero vtrum. de pace Constan. vbi concludit, quod con-
B stitutus in extremis potest examinari in testem [B], sicut potest
facere testamentum. & idem Bald. in l. hac consultissima. C. qui
testamen. facere poss. & Alexan. ibi. Unde cum in cognoscendo
& decidendo causas delegatas, agatur de iudicio animi, & intel
lectus, propter corporis debilitatem non debet impediri. & ita
arguunt And. Sicu. & Moder. hic: sed respondent negando, &
dicunt quod etiam corporis labor requiritur, vt colligitur hic,
ibi: interesse non poteris. Sed certe videtur stare argument.
quia si constitutus in graui infirmitate potest testari, & alia fa-
cere, vt supra dictum est, pariter videtur quod de causa pote-
rit cognoscere, si velit: nec in hoc labor corporis requiritur ma
gis, quam in testando. Non obstat text. ibi: interesse non pote-
tis: quia hoc videtur respicere commoditatem iudicis delega
ti: quia non posse dicitur, qui commode non potest. l. nepos
Proculo. ff. de verborum signific. Et tali casu, quando commo
de non potest, alteri potest committere, vt dicitur hic: liberum
tibi sit. non autem negatur hic, quin cognoscere, & iudicare pos
2 sit, si velit. & ista videtur clarior responsio. † Primo nota quod
delegatus principis potest causam sibi commissam alteri sub-
delegare. & licet tex. videatur loqui ex causa debilitatis, vel alte
rius necessitatis, idem tamen est dicendum, cessante qualibet
causa: vt Abbas hic dicit: quia ipse delegatus habet hoc ex pri
uilegio, vt alteri subdelegare possit. cap. pastoralis. j. eodem. &
in cap. fin. j. eodem, & in cap. cum causam. de appel. in l. a iudice.
C. de iudic. & idem tenet Abb. in cap. pastoralis. in princ. in glo.
j. eodem. & ita doctores omnes tenent. & ad tex. hic, qui videtur
considerare necessitatem, Abbas hic respōdet, quod ad istum
eff[redacted]siderat necessitas, vt subdelegatum possit com-
pellere ad acceptandum: vt notat in cap. pastoralis. j. eod. Ista
responsio Abb. non satisfacit: quia sicut potest sine causa dele-
gare, ita subdelegatum sine alia causa cōpellere potest: vt ipse
Abbas tradit in dicto cap. pastoralis. Unde ad textum, hic po
test aliter responderi, quod argumentum a contrario sensu
non colligitur: quia esset contra alia iura: quo casu tale argu-
mentum non habet locum, vt not. in cap. significasti. de fo. com
peten. in cap. quanto. de vsuris. facit tex. in l. conuenticula, C. de
episcopis & clericis. Et ista est communis resolutio doctorum
hic. Sed vlterius aduertendum, quia satis probabiliter dici
potest quod delegatus, sine causa alteri causam sibi commis-
a sam subdelegare non possit [a], per istum textum hic, & in cap. pa
storalis. in prin. j. eodem. Et ad hoc facit, quia alius delegatus
inferioris a principe, etiam subsistente impedimento, nullo mo
do potest subdelegare, vt notabiliter dicit Barto. in l. legatus.
in fin. versicu. sed quero. ff. de offic. procon. per l. pretor. §. si post
causam. in fin. ff. de vaca. mun. & ideo priuilegium datum dele-
gato principis, satis operatur, vt possit cum causa. Et quia iu-
ra ita loquuntur, vt hic, & in dicto cap. pastoralis. ibi: exigente
necessitate. Et per ista debent declarari alia iura, que simplici-
ter dicunt delegatum principis posse subdelegare: quia ista iu
ra, que requirunt causam, magis specialia sunt, & alijs deroga-
re videntur: vt in regula, generi. de regulis iur. in sexto. & quia
priuilegia debent stricte interpretari. argumen. ca. sane. de pri-
uilegijs. Et secundum istam conclusionem habetur prima de-
claratio ad regulam, quod delegatus a principe possit subdele
gare, vt hic ex causa intelligatur. Secundo ista conclusio pro-
cedit, quando Papa dicit, mandamus, vel committimus: se-
cus si dicat, precipimus: quia tunc non potest alteri subdelega-
c re [c]. gloss. notab. in l. sepe. ff. de offic. presi. not. Bald. in l. prima.
C. quomodo & quando iudex. cum similibus, vt tradunt Mo-
b dern. hic, qui tamen dicunt illam gloss. [b] non esse veram: quia
4 in principe etiam preces habentur pro iussu [4], vt per gloss. in l.
j. ff. quod iussu. ergo non videtur differentia in principe, siue di
cat, precipio, vel, mando, quia vtroque casu preceptum videtur.
Secundo

Secundo ad hoc inducunt gloss.in clemen.j.in verbo, hortan-
tur.de testib. vbi illud verbum importat necessitatem, & prece-
ptum:ergo a fortiori in verbo,mando,vel committo. Et adde
Imo.in cle.sepe.in versi.sed aduerte.de verbo.signi. qui etiam
dicit quod gloss.in dicta l.sepe.non est vera, per not. in dicta l.
j.ff.quod iussu.Sed tamen non videtur recedendum ab illa gl.
5 in dicta l.sepe.quam totus mundus approbat [5],vt Alexã.dicit
in l.more.ff.de iurisdi.omnium iudicum.& Modern.ipsi illam
etiam sequuntur in cap.eam te.de rescrip.Non obstant allega-
ta supra in contrarium:quia locum habent quo ad istum effe-
ctum,vt debeat fieri quod per superiorem mandatur:sed quod
precise debeat fieri ab illo,cui committitur,illa iura nõ dicunt.
& glo.in dicta cle.j.§.de testi. procedit propter subiectam mate-
riam,que precepti est:vt dixi in cap. nam concupiscentiam.de
constit.Et verbum,precipimus,magis astringit,quam verbũ,
mandamus.vt per glo.in c.dubium.xviij.q.ij.& facit glos.in l.j.
in ver.in possessionem.in fin.ff.de iurisd.omnium iudicum.que
dicit, Aliud est delegare,& aliud est precipere. & Alexand. ibi,
Tertio, conclusio predicta procedit in delegato principis: se-
cus esset in delegato legati de latere: quia etiam ipse nõ habet
potestatem subdelegandi,vt not.Domin.post Archid.Ioan.
And.& Pet.de Ancha.in cap.ij.de offic.leg.in vj.versicu.que-
ro an delegatus.per tex.in c.cum causam.de appel.ibi: cum nõ
nisi delegatus a principe causam alij valeat delegare.Contra-
rium tamen tenet Bald.in l.a iudice.in princi.C.de iudic.quia
speciale est in legato proconsulis, vt ipse subdelegare possit. l.
cum pretor.§.is quoque.ff.de iudic. Ergo idem videtur in de-
legato legati de latere:quia legatus de latere proconsuli equi-
paratur.c.ij.de offic.leg.in vj.Moder.hic respondent,negan-
do quod delegatus proconsulis subdelegare possit:quia tex.in
d.l.cum pretor.hoc non dicit.Sed certe hoc negari non potest:
quia tex.expresse ibi dicit quod legati procõsulum iudices da-
re possunt,ergo subdelegare possunt.& idem no.Barto. per il-
lum text.in l.legatus.ff.de offic.procon.& ideo Ange.in dicta l.
cum pretor.per rationem Bal.hoc idem tenet,& sequitur Ale-
xand.in l.more.ff.de iurisdi.omnium iudicum.& idem Abb.te-
net in cap.cum Bertoldus.de re iudic.Sed tamen prima opi-
nio quam docto.communiter tenent in dicto cap. ij. de officio
leg.verior videtur,quam Alber.tenet in dicta l.a iudice. versi.
item quero.& Pau.de Cast.ibi,in fi.sequitur,& idem Ro.in di-
cta l.more.Non obstat ratio Bal.ad quam Moder. non bene
respondent.Nam melius respõdetur quod licet legatus de la-
tere equiparetur proconsuli, non tamen delegatus ipsius lega
ti de latere in vna causa equiparatur legato proconsulis, qui
vniuersitatem habet causarum,sed data paritate terminorum
equiparatio procedit, vt quia legatus de latere in loco legatio
nis constitueret generaliter pro vniuersitate causarum delega
tum,tali casu opinio communis non procederet. & ita doc.con
cordari possunt.& vide Pau.de Cast.in d.l.a iudice.Quarto li
mitatur nõ procedere in his,que sunt reseruata principi: quia
illa alteri committi non possunt a delegato principis:vt nota.
dicunt Anto.de But.& Imo.in cap.quod sedes.de off.ordina.
& sequitur Alex.in l.more.ff.de iurisd.omnium iud.Et ideo po
6 testas legitimandi,& creandi notarios,& doctorandi, commis-
sa a principe,delegari non potest [6]: vt not.Bal.dicit in rub.§.
versi.item nota.& in c.fi.in fin.§.eod.in l.gesta.in prin.C.de re iu-
dic.& sequitur Alex.in l.imperium.ff.de iurisd.omnium iudi.&
in l.j.ff.de offi.eius.Et adde singulariter, quod ista conclusio pro-
cedit de iure ciuili:secus videtur de iure canonico,vt voluit sin
gulariter Martinus Laudensis in l.j.ff.de offi.eius. quem re-
fert,& sequitur dominus Prepo.in c.per venerabilem.§.quod
autem.in versi.concatenatur huic,§.qui filij sint legi. bene facit
tex.in c.fi.de offi.ord.& in c.venerabili.de offi.delega.& quod ibi
Abb.in fine.Vel distingui potest,vt dicamus quod tota pote-
stas legitimandi,& creandi notarios,vel doctorandi, delegari
non potest.Vna tamen causa videtur quod possit,sicut dicitur
in delegato ad vniuersitatem causarum:vt per glo.& doc.in l.a
iudice.C.de iudic. ¶ Secundo nota quod non videtur esse in
potestate delegati a principe,committere causam,cui velit,sed
debet viris idoneis delegare.Nam in iudicante debet esse sciẽ-
tia,& conscientia:vt not.Bal.in l.hac lege.versic. si scias tamen.
C.de senten.ex breuic.recitan.Et que dicantur persone idonee,
quibus causa subdelegari possit,dicit Abb.esse determinatum
in ca.statutum.in princ.de rescrip.in vj.vbi requiritur quod sit
in dignitate constitutus, vel quod sit canonicus in ecclesia ca-
thedrali.Et ita secundum Abb.colligitur quod ille tex.qui lo
quitur in delegato principis, etiam habeat locum in subdele-
gato.& de hoc est text.in dicto cap.statutum.§.in nullo.Et ideo
superioribus diebus interrogatus,dicebam quod non potuis-
set canonicus delegatus Pape, vices suas simplici sacerdoti

3 committere. † & circa hoc querunt Moder.hic de no.q.si Pa-
pa ex certa scientia commisit causam simplici sacerdoti nõ ha-
benti qualitatem requisitam in dicto capit.statutum. quo casu
videtur cum eo dispensare,vt per gloss.in dicto cap.statutum.
in verbo, literarum. an talis sacerdos, cum quo dispensatum
fuit,possit alteri simplici sacerdoti causam subdelegare.Et pri
mo arguunt quod sic. Nam surrogatum sapit naturam eius,
7 in cuius locum surrogatur [7].cap.ecclesia.el primo.§.vt lit.pen-
den.clement.j.de supplen.neglig.prelat. ergo sufficit quod iste
subdelegatus habeat qualitatem delegati, cum quo dispensa-
tum fuit.Sed Moder.respondent ad hoc de surrogato,quod
8 illud verum est in materia primordiali [8],& non in accidentali,
de qua agitur hic:vt not.Anton.de But.in dicto cap. ecclesia.
& de hoc est gloss.not.in l.certi condictio.in princi.in gloss. ij.in
fin.vbi Barto.& docto.ff.si certum petatur. Sed ista responsio
dubitabilis videtur:quia si non sapit accidentalem naturam:
ergo non videtur habilitatus ad commissionem, que acciden-
taliter occurrit. Vnde Alexand. in l.j.ff. de officio eius. dice-
bat quod tale argument. non habet locum, quando electa est
9 industria persone:quia tunc alteri committi non potest [9]. ca.
final.§.j.§.eodem. Sed ista responsio etiam non satisfacit:quia
attenta tali ratione iste delegatus etiam alteri existenti in di-
gnitate committere non posset: cuius contrarium omnes di-
cunt.Vnde postremo respondetur,vt Alexan. dicit in dicta l,
j.quod tale argumentum surrogationis non procedit in ista
materia:quia sequeretur quod delegatus,etiam ab ordinario,
posset subdelegare,sicut ordinarius potest: quod tamẽ falsum
est.l.a iudice.C.de iudic.& vide quod not.Bartol.in l.j.§.hec a-
ctio.ff.si quis testamen.lib.esse iuss.fue. Secundo pro ista parte
affirmatiua arguunt Moder.in cap.ex literis.de restitutio.in
integrum. vbi prepositus subdelegauit decano partes suas in
causa matrimonij,que nõ potest committi,nisi episcopis.Vn-
de sicut habilitatus ibi fuit prepositus,ita videtur habilitatus
decanus subdelegatus.Sed respondetur,quod delegatus cau
sam ibi subdelegauit collega suo iam habilitato per primam
commissionem summi pontificis.Vel secundo responderi po-
test quod de iure causa matrimonij, etiam alijs committi po-
test,quam episcopis.cap.proposuisti.de probat.cap.j.de eo,qui
duxit in matri.cap.j.de consang.& affi.Tertio pro ista parte fa
cit quod not.Barto.in l.j.versicu.quero nunquid delegatus.ff.
de officio eius. vbi concludit quod quando princeps ex certa
scientia causam meri imperij delegauit, ille delegatus potest
etiam alteri committere:quia virtute prime commissionis illa
causa est facta delegabilis:argument.l.pater filium.§.quinde-
cim.de leg.iij. Sed responderi potest quod illa opi.magis cõ-
muniter reprobatur:vt per Alex.in d.l.j.& ad tex.in d.l.pater fi
lium.respondet Alex.in d.l.j.ad quam etiam respondet Pau.
de Cast.in l.voluntas.in fi.C.de fideicommis. & dixi in consilio
lxxxviij.in fi. Contrarium tenent Mod.hic, videlicet partem
negatiuam: quia illa commissio facta a summo pontifice non
habenti qualitatem requisitam, fuit quedam dispensatio per-
sonalis,que personam eius non egreditur,arg.l.quia persona-
le.ff.solut.matr.in regu.priuilegium.de regu.iur.in vj.Sed ad
hoc respõderi potest,quod ex quo respectu principalis delega
ti dispensatum fuit:idem videtur respectu subdelegati:quia cum
princeps sciret delegatum eius posse subdelegare, habilitãdo
principalem delegatum, videtur etiam habilitare subdelega-
tum:& sufficit subdelegatum habere qualitatem delegati,in cu
ius locum surrogatur:arg.l.parabolani.& quod ibi Bal. C. de
episcop.& cler.Secundo Moder.adducunt tex.in dicto ca.sta
tutum.§.in nullo.vbi dicitur quod commissio fieri possit dun
taxat personis ibi expressis: ergo non debet extendi ad alias
personas.Sed respõdetur quod attenta illa generalitate,etiã
excluderetur delegatus principalis, qui non haberet illas qua
litates.Vnde sicut non excluderetur delegatus principalis,cũ
quo dispensatum fuit,ita pariter subdelegatus excludi non vi
detur.Postremo Moder.adducunt text.in ca.super questio-
num.§.si vero.§.eodem.vbi clausula,appellatione remota: ap-
posita in personam primi delegati, non transit in subdelega-
10 tum [10]:ergo pariter in proposito videtur.Sed respondetur quod
ille tex.videtur habere specialem rationem in clausula illa,ap-
pellatione remota:que odiosa est,& respicit preiudicium tertij:
secus videtur in isto casu,vbi solum agitur de qualitate,que in
iudice requiritur. Et concordando opin. dicendum est quod
cum Papa commisit causam sacerdoti, delegatus poterit al-
teri sacerdoti causam committere, secũdum qualitatem suam:
secus si non haberet qualitatem principalis delegati:vnde cau
sa per eum non poterit diacono subdelegari. ¶ † Tertio no-
4 to quod cause graues non possunt per delegatum principis
subdelegari, vt Abbas hic dicit. Sed aduertendum est, quia

istud notabile non probatur simpliciter, prout Abb. loquitur: quia text. non dicit simpliciter de causis grauibus, sed videtur ponderare qualitatem grauitatis, dum inquit, ita graues sint. Et isto modo loquendi in similiutitur tex. in c. quanto. de iudi. ibi: ita coniuncta est, & connexa. & ibi dictum fuit. Secūdo istud notabile ampliatur, vt tales cause ita graues, etiam cum causa, non possunt subdelegari, vt probatur hic in verb. nisi. Nam
D ista dictio facit exceptionem D a dicto precedenti: vt not. in l. actione. C. de transact. & in regula, peccatum. de regu. iur. in vi. Unde cum supra immediate dictum sit quod delegatus potest subdelegare ex causa, & ab isto dicto cause graues excipiuntur, vt exceptio cōueniat regule, iuxta no. in rub. de reg. in vi. videtur dicendum quod cause ita graues, etiam cum causa subdelegari non possunt. & per istum tex. limitatur illud, quod habetur in l. j. in princip. ff. de offic. eius. & ibi Alex. in ver. iuxta predicta queritur. in fin. & subijcit Abbas in isto nota. quod cause graues sunt, vbi eligitur industria persone, vel si sit causa ma-
c trimonialis, que non solet committi nisi episcopis c. Ex quo infertur quod episcopus delegatus in causa matrimoniali, nō potest committere, nec causam subdelegare nō episcopis. Sed aduertendum est primo circa istam illationem, quam vltimo loco Abb. facit, quia non bene infertur ex p̄missis. nam stante quod causa matrimonialis, secundum Abb. sit de causis grauibus, de quibus text. hic loquitur, nō potest aliquo modo delegari, etiam episcopo, ex quo presentia delegati precise requiritur, vt text. hic dicit: & in hoc Abb. inaduertenter loquitur. Secundo quod Abb. dicit quod causa matrimonialis dicitur esse grauis, hoc est verum absolute, vt not. Specul. in tit. de rescrip. pre. §. ratione forme. versi. nunc ad instructionem. & idem Abb. in c. causam matrimonij. j. eodem. & est glo. not. in cap. mulieri. de iureiuran. que propter hoc dicit, quod in tali causa nō defertur iuramentum in defectum probationis. & idem Bald. in l. in bone fidei. C. de rebus cred. Pau. de Cast. & Alexan. in l. iij. in princ. ff. de iureiu. & idē Alex. in consi. cxliij. quoniam abūde. lib. ij. vbi propter hoc infert ꝙ necessarie sunt probationes, que in criminalibus requiruntur. & dixi late in consi. cxxxiij. viso processu. Non tamē causa matrimonialis est ita grauis, quominus subdelegari possit, saltem episcopis, vt Abbas dicit. Et ideo non videtur hoc bonum exemplum ad textum hic, qui loquitur de causis, que nullo modo possunt subdelegari. Et licet Abbas dicat quod non solet delegari nisi episcopis, istud potest procedere de stylo curie, qui, si probaretur, attendi deberet. cap. quam graui. de cri. fal. Sed remoto stylo causa matrimonialis bene potest committi alijs, quam episcopis, vt probatur in cap. ex literis. de restitu. in integrum. vbi Anto. de Bu. & Imo. in cap. significauit. de offic. ordi. & in cap. j. de testi. cogen.
5 † Generaliter autem que dicatur causa grauis, arbitrio indi-
11 cis committitur 11: vt Anton. de But. dicit in cap. fin. §. is au-
e tem. j. eodem. Et quando causa ardua e dicatur, etiam residet in arbitrio iudicis: vt no. Ant. de But. in cap. edoceri. de rescr. cum simi. vt dicunt Modernio. hic. Cum enim hoc non sit determinatum a iure, arbitrio iudicis relinquitur, iuxta l. j. vbi Bal. ff. de iure deliberan. cum similibus: vt dixi in cap. sedes. in
6 glo. iij. de rescrip. † Ad predicta querunt Modern. hic, vtrum stari debeat dicto delegati dicentis se impeditum esse. Et glo. in c. pastoralis. in princ. in verb. exonerare, tenet qd sic: & Imo. ibi sequitur, cum simi. vt tradunt Mod. hic, qui tenent cōtrarium: quia ille, qui allegat impedimentum, probare tenetur: vt not. Inno. in c. ex transmissa. de prescri. facit text. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis caut. & in l. qui commeatus. ff. de re milita. & quia non statur dicto alicuius, vbi tractatur de preiudicio tertij. cap. cum in iure. j. eod. Sed aduertendum est. Primo, quia tenendo opinionem communem, quod delegatus, etiam sine aliquo impedimento, causam subdelegare possit, prout communiter doc. tenent, clarum est, quod sit standum assertioni iudicis de impedimento, ex quo etiam absque impedimento delegatus hoc facere potest, per ea, que not. Bar. in l. si forte. ff. de cast. pec. & ita glos. in d. c. pastoralis. in prin. & ibi declarat Imo. & tali casu opi. Moder. hic nullo modo potest procedere. Sed tenendo opinionem, quam supra firmauimus, videlicet quod delegatus non possit alteri committere sine causa, est maius dubium. doc. tamen communiter tenent idem, videlicet ꝙ cre-
12 datur assertioni iudicis asserentis se impeditum 12. & ita Alb. tenet post Guliel. de Cu. in l. j. in princ. ff. de off. eius. cum simil. vt tradunt Mod. in d. ca. pastoralis. vbi ipsi idem sequuntur. & idem not. Bal. in rub. s. eod. versi. sed ego statim quero. & Alex. idem sequitur in d. l. j. in princ. & in consi. xxxiiij. cōsultus alias. lib. iiij. & idem tradit Signo. in consi. ccliiij. in questione vertente. Non obstat ratio Moder. hic, quod ille, qui allegat impedimentum, tenetur illud probare: quia hoc verum est in priuato,

prout iura allegata in contrarium loquuntur: secus est in iudice, prout doc. dicunt in locis preallegatis: quia pro iudice presumitur. cap. in presentia. de renunt. & ita se habet communis opi. de quo tamen videndum est quod dixi in cap. cum sit Romana. in princ. in iij. not. ad fin. de appel. in gloss. j. ¶ In glos. j. Abb. sequitur d. gloss. per istum text. in verbo, liberum, de cuius natura est vt actus fieri possit, alio non requisito, per iura allegata per eum hic. & ad hoc est glo. not. in clemen. dudum. in verb. libere. de sepultu. cum similibus. vt dixi in cap. reprehensibilis. in ij. notab. de appel. Notandum tamen est ꝙ verbum, li-
d bere d, secundum alia iura restringitur: vt per gloss. in ca. cum nobis. in verbo, liberam. de elect. & ideo secundum terminos iu-
13 ris intelligitur 13, ita quod alteri preiudicium non inferatur: vt not. Bal. in l. milites. in fin. C. de testamen. mili. in l. dotalem. in fin. ff. eodem titu. Ange. in consi. cxxxix. visis omnibus. Bal. in l. ait. §. hec autem clausula. ff. de arbi. Unde ille, qui habet liberam potestatem eligendi, non potest indignum eligere: vt not. Abb. in c. cum olim. de arbit. & verbum libere, restringitur secundum subiectam materiam eo respectu, quo profertur: vt not. Alexan. in consi. lxx. viso. in ij. dubio. lib. j. per text. in ca. ij. de feud. vbi And. Sicu. idem dicit. & idem Alexan. in consi. xij. viso themate. in ij. lib. Et ex his in proposito dici potest, quod illud verbum, liberum, quod ponderatur per Abb. hic, intelligatur isto respectu: quia alius delegatus inferioris a principe subdelegare non potest. l. a iudice. C. de iudi. Isto respectu liberū est de legato principis subdelegare: quia ipse facultatē habet a lege. Et sic necessario nō infertur per illud verbū, liberū, ꝙ hoc possit inuitis partibus. Et ad hoc facit, quia delegatus inferioris nullo modo potest, etiam de consensu partium: vt not. Bal. dicit in cap. cum Bertoldus. de re iudic. Et ideo delegatus principis haberet omnino maiorem potestatem, dato quod partium consensus requireretur. Sed tamen non est recedendum ab opin. gloss. que probatur per tex. in cap. fina. §. is autem. per locum a speciali. j. eodem titu. & not. in c. super que-
7 stionum. §. quia vero. vbi Abb. in fin. j. eodem titu. ¶ † In glo. in verbo, consulere. Abb. concludit quod delegatus principis subdelegando, reseruato sibi consilio, videtur vt bono viro consilium reseruasse: & sic desinit esse iudex. Et ad hoc facit, quia cōsiliarius nullam habet iurisdictionem: vt not. Bartol de assessore. in l. j. ff. de offic. assesso. qui dicitur consiliarius. l. consiliarijs. ff. eodem titu. & in l. consiliario. C. eodem titu. de assesso. Unde qui non potest esse assessor, non potest esse consiliarius: vt notat Bald. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. & dixi in consi. viij. viso puncto. Ergo per reseruationem consilij non remanet iudex. Et pro ista conclusione bene facit tex. in cap. super questionum. §. porro. j. eodem. vbi si committitur alicui articulus medius cause, qui non sit iurisdictionis, ille dicitur auditor, & non iudex: & cum tali casu delegatus non sit iudex, quia nihil iurisdictionis sibi reseruauit, non appellatur ad eum, sed ad primū delegantem: vt not. Bald. hic, in versicu. quero quid sit delega-
8 tus. ¶ † Extra gloss. Abb. primo concludit quod quando delegatus committit causam, consilio sibi reseruato, vt hic dicitur sententia lata per subdelegatum, non requisito consilio, non
14 valet 14: vt not. Bartol. in l. j. §. si plures. versi. quarto quero. ff. de exerci. & est gloss. fina. in cap. non est. de consuetu. in vi. & probatur in cap. nouit. de his, que fiunt a prela. & no. etiam Abb. in cap. ad apostolicam. circa fin. de regu. & in c. ex parte. de consti. cum simil. vt late congerunt Mod. ibi. & idem Alex. in consilio lix. viso titulo questionis. lib. iiij. & in consi. cxv. viso processu. libro v. & in l. j. de libe. & posth. Et de hoc dicendum est, vt dictum fuit in d. c. ex parte. de materia etiam no. Pau. de Castr. consil.
9 lxxxvij. pro declaratione. † Secundo Abb. concludit ꝙ commissarius, qui fuit causa subdelegata, reseruato consilio, licet debuerit consilium requirere, illud tamen sequi non tenetur, in c. cum olim. de arb. vbi Abb. in pe. no. cap. cum in veteri. vbi Abb. de elec. & no. Bar. in l. j. §. si plures. in j. q. ff. de exer. Bal. in rub. de exerc. & Ioan. de Ana. in consi. xv. circa testamentum. in ij. dubio. & in consi. lxij. visis, & in statuto not. Angel. in consilio clxxxviij. sed nunc videndum est. Et in testatore idem Angel. tradit in consilio xcij. super primo. Unde qui consentit ꝙ causa committatur consilio sapientis, non tamen tenetur illud sequi, vt no. Roman. in consilio cccxxxviij. pro plena discussione. in vltimo dubio. Sic etiam iudex, qui tenetur causam consilio
15 sapientis committere, non cogitur illud sequi: & ideo 15 non ex-
f cusatur in syndicatu f, si illud sequatur: vt Barto. concludit in l. si conuenerit. ff. de re iudic. cum similibus. vt Alexan. ibi scribit. & Pau. de Castro in dicto consilio lxxxvij. Et merito dicit Bald. hic. versic. quid si consultor quod forma consilij accidentalis est. & idem Bal. in l. fin. §. necessitate. versicu. subsequenter querit gloss. C. de bo. que liber. dicit quod consilium non presumitur

16 mitur esse de substantia, licet secus sit in consensu[16]. alleg. Ar-
chidiac. xviij. dist. in cap. archiepiscoporum. Propter hoc va-
let statutum, ꝙ consilium alicuius requiratur in matrimonio,
e licet secus[e] sit in consensu: vt not. Bald. in c. statutum. de here.
in vj. vbi Perusinus refert: sic etiam licet sit reprobata condi-
tio, que adstringit mulierem ad cōtrahendum matrimonium
cum cōsensu alterius: secus tamen est, si consilium requiratur:
quia consilium non impedit libertatem matrimonij, ex quo
illud sequi non tenetur. d. c. cum olim. Ita not. Pau. de Castr.
concludit in consi. lxxxvj. videtur dicendum. Predicta conclu-
sio procedit, nisi expresse dicatur ꝙ consilium sequendum, sit vt
not. Bald. in d. rub. de exerci. versic. quero quid si testator. idem
Bal. in authen. ingressi. C. de sacrosanc. eccle. Et idem esset, si ex
coniecturis colligatur ꝙ consilium sequendum sit: vt in nota-
bili casu tradit Cuma. in consil. lv. duo habentes. Secundo pre
dicta conclusio habet locum, nisi delegatus reseruaret sibi con
silium, vt iudici: quia tunc videtur particeps consilij, imo con-
silium sequendum est: vt Abb. hic concludit, post Ant. de Bu.
⁊ Imol. ⁊ no. Bar. in d. §. si plures. in d. j. q. in fi. per l. Titium. in
princ. vbi Bart. Et tali casu delegatus poterit reuocare com-
missionem factam subdelegato, vt Abb. hic dicit. Nam cum re-
maneat iudex, reuocare potest. l. iudicium soluitur. ff. de iudic.
quia tali casu vices suas in totum non committit, iuxta nota. in
c. super questionum. §. porro. j. eod. tit. Tertio predicta conclu
sio limitatur, nisi causa subdelegata sit alicui inhabili, qui non
habet plenum intellectum: quia tunc debet sequi consilium: vt
not. Bart. in d. §. si plures. per tex. in l. impuberibus. ff. de suspe.
tuto. ⁊ not. Ang. Are. in §. consequens. inst. de suspec. tut. Et ad
hoc bene facit quia in locis vbi iudices communiter ignari
sunt, quando consilium requiratur, illud sequi debent: quia in-
tentio statuti ita fuisse videtur: vt not. voluit Anto. de But. d.
c. cum olim. vbi Imol. sequitur, ⁊ Alexand. in d. l. si conuenerit.
Barto. tamen in d. l. impuberibus. aliter dicebat, quod in con-
silio requisito a lege illud consilium sequendum est. ⁊ sequitur
10 Ang. Aret. in §. consequens. inst. de suspec. tuto. † Tertia con-
clusio Abb. est, ꝙ valet commissio facta iudici, quod iudicare
debeat secundum consilium alterius. ⁊ idem tenet Barto. in d.
l. j. §. si plures. in ver. septimo quero. ff. de exerc. ⁊ Bald. in auth.
ad hec. C. de iudic. ⁊ in l. nec quicquam. §. vbi decretum. versicu.
item quilibet ordinarius. ff. de offi. procons. ⁊ leg. Imo. hic post
Hostien. ⁊ idem Imo. in l. illa institutio. ff. de here. insti. Andr.
Sicu. tamen hic dicit hoc esse verum in principe, qui commit-
tere potest causam, prout vult, vt not. Bal. in cap. j. in princi. in
titu. si de inuesti. inter dominum ⁊ vasal. lis ori. ⁊ etiam quando
iudex delegatus esset imperitus: ex eo quod not. Bal. in l. solēt.
§. legatos. ff. de offic. procon. Sed regulariter concludit ꝙ ista
conclusio non sit vera per istum tex. vbi causa committi debet
viris discretis, ⁊ idoneis: ⁊ in talibus committatur, consilium
alterius superfluum videtur. Sed respondetur ꝙ non quili-
bet discretus, idoneus peritus reperitur: nam idoneus hic cō
sideratur secundum quod dicitur in cap. statutum. de rescript.
17 in vj. ⁊ peritia de necessitate non requiritur in iudice[17]: vt no.
in cap. sciscitatus. de rescript. ⁊ facit textus in capi. statutum. §.
assessorem. de rescrip. in vj. Secundo mouetur, quia consilium
alterius solum consideratur in re ardua, vt hic dicitur: secus
videtur in alijs causis. Sed respondetur quod hic non nega-
tur, quin etiam consilium reseruari possit, licet causa non esset
ardua: hoc totum est in arbitrio delegantis: ⁊ de arduis hic
mentionem facit, inspecta communi contingentia: vnde a com
muni opinione non est recedendum. Secundo limitatur non
habere locum, quando delegatus adstrictus esset ad consilium
laici in causa spirituali, vt Hostien. hic dicit, quem Abbas re-
fert, ⁊ sequitur Anto. de Butr. hic. Et hoc videtur procedere,
quando tale consilium sequendum est, prout doctores loquun-
tur: alias secus quia laicus potest esse assessor in causa spiritua
li: vt late dixi in cap. decernimus. in sexta questione. infra de iu
dicijs. Secundo non procedit, quando delegatus adstringe-
retur ad consilium imperiti: vt not. Anto. de Butr. hic, per tex
tum in cap. ad nostram. de consuetu, ille tamen tex. loquitur de
imperitis, ⁊ indiscretis, qui rectum non haberent iudicium: ⁊
tali casu bene dicit Anto. de Butr. Tertio limitatur, nisi con-
silium esset iniustum: vt not. Abb. hic: quia consilium de sui na-
tura hoc importare videtur, quod iustum sit, vt not. Bartol. in
dicto §. si plures. in iij. quest. Bal. in l. manifestissimi. §. penulti.
in fin. C. de furt. Anton. de Butr. in cap. intimasti. de appellat.
⁊ not. Barto. in l. si conuenerit. ff. de re iudica. cum similibus. vt
tradit ibi Alexan. In isto tamen casu iudex excusaretur, licet
consilium esset iniustum, ex quo dictum est quod iudicaret se-
cundum consilium eius. not. Bartol. in dicta l. si conuenerit. ⁊
11 ibi Alexan. ⁊ idem Angel. in consilio clxxxvj. visis. † Quarto ⁊

vltimo Abb. concludit non valere compromissum, quod arbi-
ter pronunciet secundum consilium alterius, per textum in l.
f item si vnus. §. idem Pomponius. ff. de arbitr. ⁊ Bartol.[f] ibi
hoc idem tenet. ⁊ idem Barto. in dicta l. j. §. si plures. in vj. qō. ⁊
sequitur Imo. post Anton. de Butr. in cap. cum olim. in fin. de
arbitr. ⁊ idem Imo. in l. illa institutio. post Baldum ⁊ Angel.
ibi. ff. de hered. instit. Et hoc idem late tradit Ange. in consilio
cclxxj. primus punctus. ⁊ in disputatione sua incip. duo adin-
uicem litigantes. versic. de quarta. Et sic patet ex supra dictis,
differentiam esse inter arbitrum, ⁊ iudicem. Et ratio diuersita
tis est, quia arbiter maiorem habet potestatem: vt Hostien. hic
dicit. ⁊ Barto. in dicto §. si plures. in vij. quest. ⁊ Angel. in locis
prealleg. Et ista conclusio procedit tenendo intellectum Bar.
ad dictum §. idem Pomponius. sed secundum intellectum
Oldra. quem Barto. refert in dicto §. idem Pomponius. ⁊ in
dicto §. si plures. in vj. quest. etiam in arbitrum valeret cōpro-
missum, quod arbiter pronuntiet secundum consilium, vel ar-
bitrium alterius: quia tali casu de arbitrio boni viri intelli-
gitur: secus si dicatur, prout voluerit, vel placuerit Titio: quia
ista verba liberam important voluntatem: ⁊ compromissum
non valet: d. §. idem Pomponius. Est verum quod Bart. ibi
conatur respondere ad intellectum Old. quia, secundum eum,
verbum placet, de quo loquitur tex. in dicto §. idem Pompo-
g nius. importat arbitrium boni viri[g]. l. thais. §. sorore. ff. de fi-
deicom. liber. ⁊ idem dicit Barto. in dicta l. j. §. si plures. in vj. q.
vbi ad hoc etiam allegat text. in l. Lucius Titius testamento.
ff. de fideicommiss. libert. Et ad hoc etiam rationem inducit:
quia legatum libertatis collatum in liberam voluntatem here
dis non valet. l. fideicommissaria libertas. la ij. in ij. responso. ff.
de fideicom. liber. ⁊ tamen legatum libertatis factum, si placue
rit heredi, valet: ergo sequitur quod verbum placet, non im-
portat liberam voluntatem, sed arbitrium boni viri. ⁊ idē Bar
to. tenet in l. si sit. de legatis j. ⁊ in tractatu ad reprimendum. in
verbo, videbitur. Angel. in consi. cxij. in facto presupponitur. ⁊
Ro. in consil. lv. si volumus dicere. in princi. Ex quibus patet,
istam esse communem opin. a qua nullus discrepat. Tamen in
puncto iuris vera non videtur. Et ideo saluando intellectum
Oldr. dico quod verbum, placet, nō restringitur ad arbitrium
boni viri: sed pro voluntate libera intelligitur. Nam hoc est in
verbo, liber, quia liberam voluntatem significat. d. l. fideicom-
missaria libertas. la ij. not. Barto. in l. alio. de alimen. ⁊ cib. leg.
Imo. ⁊ Alexand. in l. si sit. de legatis primo. ergo idem videtur
in verbo, placet. Et ad hoc facit tex. in regula, quod semel pla-
cuit. de regulis iur. in sexto. ⁊ in §. sed ⁊ quod principi placuit.
institut. de iure natura. gentium ⁊ ciui. ⁊ quod dicitur xxij. q. ij.
ca. j. ibi: non est mentiendum causa placendi hominibus. Nam
iuribus preallegatis verbum, placet, pro libera voluntate in-
telligitur. Non obstant allegata in contrarium, in quibus tota
vis consistit. ⁊ primo tex. in dicta l. thais. §. sorore. quia ibi con-
stabat de voluntate testatoris: quia Titius significauerat men
tem suam sorori, vt ille seruus redditis rationibus esset liber,
vt ibi expresse dicitur, ⁊ voluntas testatoris ibi non erat sus-
pensa in eo, quod heredi placeret: ⁊ sic ibi per illa verba, si pla-
cet heredi: non videtur recessum ab illa voluntate, de qua con-
stabat. Vel secundo dici potest esse speciale ibi fauore liberta-
tis, quod verbum, quod de sui natura liberam importaret vo-
luntatem, pro arbitrio boni viri accipitur. ⁊ probatur hoc in
dicta l. fideicommissaria libertas. in principio. Et hoc modo
etiam respondetur ad textum in dicta l. Lucius Titius testa-
mento. de fideicommiss. libertat. Vel tertio responderi potest
quod voluntas vxoris ibi non attenditur: quia abstinuit ab he
reditate, vt gloss. ibi dicit, ⁊ text. ita loquitur. Non obstat ratio
Bartol. que efficax videtur: quia pro responsione consideran-
dum est, quod quandoque omnino constat de voluntate testa-
toris, quod posuit legatum libertatis in liberam voluntatem
heredis: ⁊ non valet: quia in claris non est opus coniecturis. ⁊
ita loquitur text. in dicta l. fideicommissaria libertas. in secun-
do responso. quod incipit, quod si ita, dum inquit, legatum li-
bertatis, si heres voluerit, ita demum non valet, si totum in vo
luntate stetit heredis. Quandoque non constat de explorata
volūtate testatoris, sed testator vtitur verbis de sui natura im-
portantibus liberam voluntatem: vt quia dicit, si heres volue-
rit. Et ista verba fauore libertatis impropriantur, ⁊ valet lega-
tum: quia arbitrio boni viri accipiuntur. Ita probatur in di-
cta lege fideicommissaria libertas. in principio. Et idem est
in verbo, placet, quod fauore libertatis interpretatur pro ar-
bitrio boni viri. Ab illa enim presumptione, que ex proprieta-
te verborum colligitur, de voluntate testatoris presumitur:
prout loquitur textus in dicto versiculo quod si ita scriptum.
dum dicit, si heres voluerit: ita demum non valet, si totū stetit

in voluntate heredis. Vitiatur ergo legatum, quando omnino constat de mente testatoris: sed non vitiatur ex eo simpliciter, quod dicat, si heres voluerit: vt ibi manifeste probatur. Super his tamen cogitandum erit, quia doctores communiter aliter dicunt.

Additiones.

a Contrahere. Quod cõstitutus in articulo mortis possit matrimonium contrahere, vide vltra hic adducta per Bal. in cõsilio ccxviij. in iij. volumi.

b In testem. Adde tamen quod Roma. in l. si vero. §. de viro. in iiij. fal. ff. so. matr. dicit, quod existens in articulo mortis si examinetur in testem facit eius dictũ aliqualem presumptionem.

c Subdelegare. Adde quod idem voluit Bart. in d. l. sepe. ff. de iur. om. iudi. vbi etiam dicit idem esse quando delegatio facta est per verbum iubemus. nam etiam tunc delegatus subdelegare non poterit: dicas etiam quod istud verbum precipimus, necessitatem importat: ita not. Card. in cle. j. in ver. nono nota. de reliq. et vener. sanc.

d Exceptionem. Quod dictio nisi, sit exceptiua, adde Bal. in l. qui se patris. in princ. in ver. itẽ nisi. C. vnde lib. et vide per Bar. in l. actione. C. de transa. vbi ponit, et declarat quãdo dictio, nisi, stet exceptiue: et quando ponat: vide etiam per Old. in consil. xlix. et per Bar. in l. si cũ. §. qui iniuriarũ. in ver. venio ad dictionem nisi. ff. si quis cau. et per eundem Dec. j. in cap. consultationibus. in fin. de offic. delega.

e Ardua. Que autem dicantur cause magne, vide per Bart. in l. admonendi. in ver. sed est aduertendum. ff. de iureiu.

f Syndicatu. Adde quod hunc articulum late examinat do. Vincen. Herculanus de Perusio in d. l. si conuenerit. in versi. extra glo. Bar. ff. de re iud. an autem valeat sententia, quando iudex pronunciat secundum consilium sapientis, vide eundem in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig.

g Boni viri. Quod verbum placet importet arbitrium boni viri, vide etiam per Bar. in l. item si vnus. §. idẽ Pomponius. ff. de arbi. et per eundem in l. si quis arbitratu. in ver. placuerit. ff. de verborum obliga. et in l. cum proponas. C. de fideicommis. liberta. Hiero. Sig.

1 Impeditur. Adde Ange. in l. non solum. de rei vendic. Vero. in repet. l. si fugitiui. in iiij. notab. C. de seruis fug. et ibi Dec. in iiij. notab.

2 Iuuenis. Vide que scripsi in §. item maior. institu. de excusatio. tutorum.

3 Testari. Et quod constitutus in extremis possit condere testamentum, matrimonium contrahere, examinari in testẽ, gratiã concedere, vide Dec. in consi. clxxv. in fi. in consi. cccclxxxix. et constitutus in extremis qui vix articulate loqui poterat an condat testamentum ad alterius interrogationem, Deci. in d. consil. cccclxxxix.

4 Pro iussu. Idem dicit Dec. in l. j. C. de mand. princ. vbi late examinat. Fely. in c. cum te. de rescr. in ij. differen.

5 Approbat. Vide Alex. in consi. xvj. ponderatis. lib. iij. Dec. in c. eam te. in iij. not. de rescrip.

6 Non potest. Adde Dec. in l. j. ff. de offi. eius.

7 Subrogatur. Adde quod debet sapere eãdem naturam etiam si in aliquo discreparet: nam nihilominus in alijs sequetur eãdem naturam. Paul. de Castr. in consil. lxxiij. et in consil. cclxv. quod idem est duplicatum errore Incip. licet ista domina Lisa paulo ante fin. lib. j. Dec. in consi. cxc. circa primum dubium. versi. iiij. hoc idem in consil. cccccxliij. In casu proposito. versic. tertio hoc confirmatur.

8 Primordiali. Vide Iason. in dicta l. certi condictio. et vide que addidi ad gloss. ibi et ad glo. in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut.

9 Non potest. Vide Dec. in consi. iij.

10 Subdelegatum. Faciunt que dicit Dec. de legato. in cap. j. in j. notab. de rescrip.

11 Committitur. Idem Dec. in c. sedes. in fi. de off. delega. vbi multa circa hoc. et ibi addidi. et in cap. de appellationibus. j. de appellationibus.

12 Impeditur. Adde Dec. qui late examinat in c. cum sit Romana. in iij. not. de appel.

13 Intelligitur. Et ideo ista verba liberam facultatem, intelliguntur iuris ordine seruato. Ias. in l. j. in iij. not. C. de sac. sanc. eccl. Dec. in c. que in ecclesiarum. in princ. de consti. et habentes liberum arbitrium condemnandi, non publicant bona. Bald. in l. j. C. ne lic. sine iuss. prin. Ias. in l. ij. C. qui testa. fac. poss. versic. pro confirmatione et de his verbis libere fieri possit. vide Dec. in c. directe. in ij. not. de appel. et ista verba, liberam facultatem concedimus, vel liberam potestatem, important facultatem a iure non regulatam, seruato tamen iuris ordine. Fely. in c. j. in fi. de constit. Aret. in §. in bonefidei. versi. secundo principaliter est videndum. inst. de act. et ibi Ias. in j. not. Alexã. in l. si sic. ff. de leg. j. omnino Ias. in pulchro casu. in l. miles. in fin. in j. lec. ff. de re iud. et an ista verba, libere expediendam, tollant appellationem Dec. in c. j. nu. 17. de rescri. adde etiam quod omnia que ponit hic Dec. repetit. in c. dilecti. de iudic.

14 Non valet. Idem in c. ex parte. ver. postremo ab. s. de rescri. Io. Cro. in repe. l. si constante. ff. sol. matrimo.

15 Et ideo. Idem in consi. viij. viso. circa medium.

16 In consensu. Idem in c. ex parte. nu. 7. de constit.

17 In iudice. Idem tamen s. nu. 22. in iudice scientiam et conscientiam exigit. Sil. Aldob.

a Non possit. Fateor quod non debet, sed factum tenet. Ideo verior videtur opinio Panor. Sed dico quod pars potest appellare, si subdelegat nominato per solum aduersarium, vel si indocto, aut manifeste suspecto.

b Nam gl. Quam etiam reprobat Alex. in l. more. ff. de iurisd. omnium iudic. Ias. in l. a iudice. C. de iudic. et l. ij. C. commun. deleg. quamuis Dec. hic, et in d. l. more. conetur glo. sustinere, quam tamen reprobat in rub. C. de mand. princ.

c Episcopis. [redacted]

d Libere. Idem Alciat. in c. j. not. iij. per illum text. j. de offic. ord. vbi limitat primo quando alias verba nil operarentur. d. l. si quando. l. j. ff. de testa. milit. Secundo, quando diceretur, quod secundum liberam voluntatem suam: nam tunc non tenetur seruare solennitates iuris ciuilis, sed naturalis tantum. Bar. extrauagan. ad reprimen. verb. videbitur. in fin. Felyn. in cap. j. de const. Unde tali casu non posset preiudicare iuri quesito tertio. Bal. in l. dotalem. ff. de mi. testa. Tertio, quando alias esset necessaria alterius requisitio. glo. c. cum plures. de off. deleg. in vj. Mod. in c. reprehensibilis. j. de appel. glo. in c. j. de homic. in vj. in c. de multa. j. de preb. in cle. dudum. de sepul. subdit tamen Alciat. in d. c. j. nu. 10. se credere quod hec glo. in clemẽ. dudum. verb. libere non sit vera, et quod contra eam fuit alias consultum, vt per Fel. c. j. de rescrip. Ego vero dico d. glos. esse veram, quia data licẽtia parochi. non esset opus priuilegio. Et sic, quicquid dicat Alciat. vera est d. glo. quam Cardi. probat ibi, Francisc. Ripa in trac. de peste, et communiter omnes sequuntur.

e Secus. [redacted]

f Bar. Quem sequitur Lanfrã. de Oria. trac. de arb. sed opinio Oldra. et Decij equior est. [redacted]

1 Causa potest cõmitti, vt intra certum tẽpus terminetur.
2 Quo termino elapso iurisdictio finitur.
3 An partes possint istud tempus prorogare.
4 Pena si non sit statuta a iure, committitur arbitrio iudicis.
5 Pena quando venit imponenda pro aliquo delicto arbitrio iudicis, non potest iudex arbitrari illã penã a principio officij.
6 Prorogatio, de qua hic quando debeat fieri.
7 Tempus prorogatum an sit idem cum tempore primo.
8 Partes an possint renuntiare solennitatibus substãtialibus.
9 Tempus si sit appositũ in delegatione, iurisdictionis si intra illud non sit expedita causa, an expiret iurisdictio legati.
10 Quid si terminus sit prefixus instantie.
11 Missio in possessionem an proprie sit pena.
12 Quid de excommunicatione, an sit pena.
13 Delegatus an possit mulctare. 14.
15 Statutum si penã imponit, an videatur recessum a pena iuris.
16 Reus punitus secundum vnam legem, an possit puniri secundum aliam.
17 Laicus punitus per iudicem ecclesiasticum, an possit puniri per iudicem laicum.
18 Delegatus an possit minuere penam impositam a iure, vel statuto. 19.
20 An autem delegatus possit dispensare in pena.

De causis.

1 E causis. ¶ † Primo nota, quod causa potest committi, vt intra certum tempus decidatur. Nam sicut iurisdictio in certo loco dari potest, cap. sua. §. de offic. vicar. cap. statutum. §. in nullo. de rescript. in vj. ita certo tempore limitari potest. Valet enim arg. de loco ad tempus. l. vinum. vbi Bart. ff. si certum petatur. l. iij. §. si per venditorem. vbi Bartol. in fine. ff. de actione emp. facit gl. in clemen. ij. in verbo, regularem. de censi. Et hoc, quod dicitur hic in delegato Pape, etiam habet locum in delegato inferioris a principe: vt no. Bald. in l. properandum. §.
2 sinautem vtraque. in fine. C. de iudic. ¶ † Secundo nota, quod elapso termino, qui prefigitur iudici, et iurisdictioni, iurisdictio expirat. Et ista est natura limitati temporis, quod finito tempore dispositio cessat. l. Imperator. ff. de statu homin. cum simi. vt dixi in cap. ex literis. de consti. Et istud tempus statutum primo delegato, etiam intelligitur statutum ei, qui in locum primi surrogatur. l. si iudex. vbi Bar. ff. de iudic. Et surrogato datur integraliter, quando terminus prefigitur iudici: secus si instantie, quia tunc tempus continuatur: vt not. Bal. in dicta l. si iudex. et Pau. de Cast. ibi, per text. in l. properandum. §. sinautem. in medio. C. de indic. vbi tamen Alexand. aliter distinguit. Et quod dictum est quod expirat iurisdictio post tempus, [redacted] quantum ad delegatum: secus quantum ad delegan[redacted] qui ex eisdem actis iudicare potest: vt not. Bal. in l. prope[redacted]dum. §. sinautem vtraque. in fin. C. de iudic. et idem Bal. in l.
3 [redacted] que incipit, placuit. C. de ped. iudicibus. ¶ † Tertio no[redacted]od licet causa commissa, sit terminanda intra certum tem[redacted] possunt tamen partes terminum prorogare. ad idem est tex. in l. ij. §. si iudex. ff. de iud. Et ratio videtur, quia terminus statutus est in fauorem partium, vt Abb. hic dicit: et ideo illi renuntiare possunt. cap. ad apostolicam. de regul. Et istam rationem prius allegauit Bald. in l. si qui ex consensu. versicu. secunda species. C. de episcopa. audien. Sic etiam quando forma rescripti respicit fauorem partium, illi possunt partes renuntiare. cap. fin. §. is autem. vbi Abb. s. eodem. Ex his infertur in proposito, quod licet priuati non possint iurisdictionem concedere. l. priuatorum. C. de iurisdict. omnium iudicum. possunt tamen iurisdictionem limitatam prorogare, et extendere. Et ita Ang. dicit in l. et quia, in gloss. in verbo, lex. ff. de iurisd. omn. iu. Et hoc quod dicitur hic, locum habet in iudice delegato, prout textus loquitur: secus est in ordinario: vt not. Bald. in dicta l. si qui ex consensu. in loco preallegato. et tradit Ange. in l. fin. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Abbas in cap. P. et G. s. eodem. Item quod dicitur hic, procedit, quando tempus statutum respicit fauorem partium, vt dictum est: secus si agatur de fauore ecclesie: vt not. Angel. dicit in dicta l. fin. in fin. versic. ego sum in ista opinione. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Et eodem modo si agatur de fauore publico, vt est in instantia iuris communis, que prorogari non potest: vt per glos. et doct. in l. properandum. in princip. C. de iudicijs. Et aduertendum est, quia ista prorogatio, de qua textus hic loquitur, potest fieri etiam pro maiori tempore, quam esset expressum tempus. Unde licet iudex habuerit cōmissionem, vt expediret causam intra mensem, potuit de consensu partium terminus prorogari ad annum: vt not. in proposito Bald. scribit in dicta l. si qui ex consensu. in loco preelleg. Et hoc procedit in ista prorogatione, que fit de consensu partium: quia partes possunt renuntiare fauori suo, vt supra dictum est: secus esset in prorogatione, que deberet fieri per arbitrum ex potestate sibi data in cōpromisso: quia illa precise limitari debet ad tempus expressum in
1 compromisso[1]: vt not. Bald. dicit in cap. fin. versicu. dubitatur. s. de consuetud. et in cap. presentata. versicul. sed pone. de testib. in cap. sua nobis. in fin. de appel. et idem Bald. in consil. cccxix. nobiles viri. in versicul. venio ad quintum. libro primo. Aliter tamen loquitur Bald. in l. j. C. vt in possessio. lega. et tradit Alexan. in consilio lxx. viso consilio. libro ij. ¶ Quarto nota, quod delegatus ex simplici commissione habet potestatem puniendi
2 di partes contumaces[2], et hoc siue contumacia sit in non veniendo, siue sit in non parendo, vt probatur hic, et in capit. causam, que. supra. de rescriptis. Et contumacia, que est in non veniendo, maior dicitur, vt late dixi in cap. primo. in septimo notab. infra de iudic. in lectura Pisana. Unde cum sit maior contumacia, plus debet puniri. cap. quesiuit. infra de his, que fiunt a maio. par. cap. cum similibus, vt dixi in ca. at si clerici. in princip. de iudicijs. ¶ Quinto nota, quod vbi pena certa statuta
a est a iure, ab ea iudex recedere non debet[a], ad idem text. cum gloss. in capit. licet. de penis. in gloss. in verbo, penam pecuniariam. Et hoc verum est, nisi ex magna causa, propter quam iudex potest a pena determinata a iure recedere: vt est notabile dictum Innocen. in cap. primo. de constitu. et not. Bald. in l. et si seuerior. C. ex quibus causis maiores. Ubi propter hoc infert quod in pupillo, etiam doli capace, committēte homicidium, est iusta causa dispensandi, quod non decapitetur: et tali casu non tenetur iudex in syndicatu: vt not. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. in vndecima quest. ff. de offic. procon. et lega. cum similibus. vt late tradunt Modern. in cap. primo. de constitu. Alexand. in consi. xlj. habita super contentis. lib. ij. et dixi in rub. C.
4 qui admit. ¶ † Sexto, et vltimo nota quod vbi pena non reperitur statuta a iure, quod arbitrio iudicis committitur. ad idē tex. in l. j. §. expilatores. ff. de effracto. Et est regula generalis in omnibus non determinatis a iure, quod arbitrio iudicis regulari debent. l. j. in fin. ff. de iure deliberandi. vbi Bald. ad hoc plura similia dixit in capit. sedes. de rescript. et aliquid supra in capit. precedenti. Et arbitrium iudicis cessante lege, regulari debet a cōsuetudine, vt illa in primis attēdatur. l. si quis reum. ff. de custod. reorum. et not. Anton. de Butr. hic, Abb. in dicto cap. licet. de penis. versicu. vltimo aduerte. et per glos. in l. quod ergo. in §. pena grauior. in gloss. penult. ff. de his, qui notantur infam. et not. Bald. in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procur. cum similibus, vt tradunt Moder. in cap. inter ceteras. de rescrip. et adde text. institut. de officio iudicis. in princip. et in authent. iubemus. vbi Bal. in vltimo notab. C. de iudicijs. et idem Bald. in l. si quis non dicam rapere. de episcop. et cleric. Et cessante etiam consuetudine arbitrium iudicis regulatur de similibus ad similia: vt dicit Anton. de But. hic, alleg. gl. quam dicit se nescire alibi, in cap. inquisitionis. de accusa. Nam etiam in delictis puniendis proceditur de similibus ad similia. cap. j. §. porro. que fuit prima causa benefi. amitten. vbi Bald. in vlti. notab. dicit illum tex. ad hoc esse meliorem de iure. et est glo. notab. in l. si quis id, quod. ff. de iurisdi. omnium iudicum. cum similibus. vt tradit Alexand. et dixi in cap. translato. de constit. in notab. et in gloss. Et tale arbitrium etiam vsque ad mortem
1 extenditur[1], iuxta gloss. in §. in summa. institut. de iniurijs. de
5 eius intellectu dixi in cap. ex literis. de constitut. † Postremo adde notabilem decisionem quod quando pena pro aliquo delicto venit imponenda arbitrio iudicis, non potest iudex arbi
a trari, et declarare illam penam a principio officij[a]: quia declaratio, que potest recipere variationem in tempore, ante tēpus fieri non potest. l. cum pater. §. a filia. de leg. ij. et ibi Bartol. in fi. Sed hec variari potest ex tempore, propter qualitatem personarum, et locorum, ideo fieri non potest, vt notabiliter decidit Bar. in l. omnes populi. in v. quest. prime questionis principalis. in versicu. quero, Potestas habet arbitrium. ff. de iustitia et iure. et sequitur Petr. de Anchar. in cap. j. in j. questione principali, versicu. querit Barto. s. de constitut. et Abb. in capit. cum consuetudinis. in fine. de consuetud. et dicit Abb. ibi, quod ista ratione episcopus in casibus, in quibus habet potestatem dispensandi, non potest statuere: quia dispensatio variatur ex tēpore, secundum qualitatem personarum, et temporis, et statutum esset firmum. allegat Feder. in consil. xvij. questio talis est. versi. non obstat quod octauo. et idem Feder. in consi. cclxxv. casus talis est. Et ex hoc infertur quod facilius permittitur dispensari, quam statuere: de quo dixi in cap. fina. s. de constitut. et in rubr. eodem titu. in posterioribus scriptis. ¶ In gloss. j. ibi: iudicibus presentatur. glo. concludit quod terminus prefixus iudici currat a die presentationis literarum. Et ratio videtur, quia ante presentationem rescripti iudex delegatus nō habet
4 exercitium iurisdictionis[4]. cap. super eo. el secundo. de appel. not. Innocen. in cap. ex conquestione. de restitu. spo. Bald. in l. prima. C. vt lite pendent. cum similibus, vt tradunt Modern. in cap. ceterum. de rescriptis. et dixi in cap. super eo. Unde absurdum esset, dicere quod tēpus inciperet currere ante, quam possit iurisdictio exerceri: argumen. l. j. in fin. C. de anna. excep. in capit. quia diuersitatem. de concess. prebendarum. Et predicta conclusio limitatur dupliciter. Primo, vt non procedat, quando in specie statutum fuit tempus iudici delegato, puta vsque ad pascha: quia tunc precise illud attenditur, vt Abbas hic post Antonium de Butr. et alios concludit cum similibus, vt dixi in cap. super eo. de appella. et gratia breuitatis non repeto. Sed contra istam limitationem arguunt Moder. hic de ratione supra allegata, quia ante presentationem rescripti delegatus non habet iurisdictionem: ergo videtur quod non currat tempus, licet in specie assignatum sit. Ad quod respondetur, quod verum est quod non currit tempus propter negligētiam delegati: que sibi imputari non potest: sed currit, quia precise constat de voluntate superioris, qui voluit causam intra certum tempus expediri: et illud certum tempus prorogari, vel multiplicari non potest: vt dixi in dicto capi. super eo. et ad hoc facit quod doct. tradunt de precisa voluntate summi pon-

tificis in reuocando primum rescriptum, in cap. ceterum. de re
scriptis. Secundo limitatur, nisi de consensu partium proce-
datur: quia valeret processus ante presentationem rescripti.
ita not. voluit Bald. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. in fin. ff.
de offic. proconsul. & legat. Est verum quod dictum hoc Bald.
reprobatur per Perusi. in dicto capit. super eo. quia cum ante
presentationem rescripti non habeat delegatus iurisdictioẽ,
non videtur quod partium consensus ei illam tribuere possit.
l. priuatorum. C. de iurisdictio. omnium iudicum. Et hoc sum
b secutus, confirmando, vt dixi in dicto ca. super eo. Sed tamen[b]
defendendo Bald. responderi potest quod consensus partium
non tribuit iurisdictionem, sed solum intimare videtur iuris-
dictionem datam in rescripto nondum presentato, & iudex ve-
risimiliter debuit credere partibus, de quorum preiudicio tra
ctatur. ¶ In fin. gloss. notandum est quod quando causa com-
missa debet terminari intra breuem terminum, etiam iu-
dex potest, & debet abbreuiare dilationes. & est dictum Innocẽ.
quem Abb. hic refert in dicto cap. super eo. de appellatio. cum
similibus, vt dixi ibi. Et dum Abbas hic dicit, quod etiã si do-
lo partis causa non decidatur in termino statuto, expirat ta-
men iurisdictio, sed contra illam partem datur actio de dolo:
vt Imo. hic concludit. l. arbitrio. in §. dolo. ff. de dolo. de quo di
6 cendum est vt dixi in capit. ex ratione. de appella. † Postremo
Abb. dicit notandum esse, quod prorogatio, de qua text. hic lo-
c quitur, debet fieri durante[c] primo termino: alias non esset pro
5 rogatio[5]. l. sed si manente. ff. de precarijs. l. iiij. in princip. ff. de
damno infecto. vbi Alexand. & not. Specul. eodem titu. §. exci-
pi potest. versicu. item quod iurisdictio. vbi in terminis istius
decretalis loquitur Anton. de Butr. in capi. preterea. in fin. de
dilatio. Ang. in consilio ccxxxj. visis. Barto. in l. iiij. in princip.
ff. de damno infecto. cum similibus, vt tradunt ibi Alexand. &
Modern. hic. & adde Anton. de Butr. in consilio lxvij. in facto
proponitur. in fin. Ange. in l. fina. in gloss. magistra. ff. de ferijs.
& Bald. in consilio ccccl xxj. cum quartus. libro iiij. Alexand. in
consil. lxxv. ponderatis his. circa finem. libro secundo. Et predi
cta conclusio ampliatur, quia sufficit quod prorogatio facta
sit in vltimo momento primi termini: vt not. Bald. hic, in ver-
sicu. quid si prorogatio. per dictam l. sed si manente. facit text. in
l. ij. C. de posthu. hered. institu. vbi sufficit quod posthumus na-
tus mométo viuat. Bald. tamen videtur limitare hoc, dummo
do in illo momẽto temporis, quod superest, actus prorogatio-
6 nis fieri possit[6], vt ipse notanter dicit in l. si a te. C. de pact. in-
ter emptorem & venditorem. & ita colligitur in dicta l. sed si ma
nente. ibi: manente adhuc precario, tempus prorogasti. & facit
textus in l. cum sponsus. §. fina. ff. de publiciana. ibi: qui momẽ-
to possedit, recte hac actione experietur. & illum textum alleg.
Bald. hic. Ille text. alias allegabatur, quod traditio possessio-
nis in instanti effectum suum operatur. Facit etiam quod no.
Bald. de momento in l. non tantum. C. de legatis. vbi inquit quod
maritus lucratur dotem secundum dispositionem statuti, li-
cet momento durauerit matrimonium. In simili notat Bald.
in cap. primo. §. quinetiam. versicu. quero quid si masculus. in ti
tu. episcopum vel abbatem. de filio nato, qui statim moritur, ad
exclusionem substituti. Et idem Baldus in l. vnica. §. in nouissi
mo. versicul. quero nunquid infans. C. de caducis tollendis. Et
in simili etiam tradit Bald. de eo, qui in officio non fuit nisi
per vnum momentum. in capit. primo. in fin. in titu. quis dica-
tur marchio, dux, vel comes. dum allegat l. qui concubinam. §.
7 vxori. de legatis tertio. † Et ex predicta conclusione alia con-
clusio infertur, quod tempus prorogatũ est idem tempus cum
7 primo tempore[7]. Et hoc in sententia excommunicationis no.
Hostien. in capit. preterea. de appella. vbi inquit quod excom-
municatus nisi intra decem dies satisfecerit: quod si tempus
decem dierum prorogatum sit, non incurrit excommunicatio
nem, lapso dicto tempore decem dierum, ex quo tempus proro
B gatum fuit[B]. de quo dicendum est, vt dixi in cap. preterea. de
appella. Secundo, quod terminus prorogatus sit idem termi-
nus, Moderni allegant Cardina. in clemen. prima. §. nos ita-
que. versicu. quinto quero. de iureiurando. vbi concludit quod
obligatus cum iuramento ad soluendum intra decem dies, fa
cta prorogatione per creditorem, non soluendo in dicto termi
8 no decem dierum non erit periurus[8]. facit quod not. Rota in
xx. decisione. versicu. secundo hoc probatur de prebendis. in no
uis. & quod not. Cardina. in clementina statutum. de electione.
cum similibus, vt tradunt Modern. hic. Et vlterius hoc te-
net Barto. in l. quarta. in principio. ff. de damno infec. vbi con-
cludit quod prorogato tempore officij, idem dicatur officium.
& idem Baldus in l. obseruare. §. proficisci. in decimanona que-
stione. ff. de officio proconsu. & legat. in l. meminisse. in fi. eodem
titu. & in l. cum, qui. §. iudicare. ff. de iurisdictione omnium iudi
cum. & notat Corneus Perusinus in consilio ccxxxv. de pluri-
bus queritur. libro secundo. Sed aduertendum est ad illud,
quod dictum est de iuramento: nam clarum est quod elapso
primo tempore, quod prorogatum fuit, debitor non incurrit
periurium: vt Cardina. dicit in loco supra allegato: & declara-
ui in dicto capit. preterea. Sed difficultas est, an postea elapso
termino prorogato, incidat in periurium, si nõ soluit. Et com-
munis opinio est quod sic: quia prorogatio videtur facta cum
omnibus qualitatibus primi termini prorogati: & quia vide-
tur, vt supra dictum est, idem terminus. Et specialiter in iura-
mento videtur hoc velle Bartol. in l. cum stipulatus sim mihi
a Proculo. versicu. item si prorogaui terminum iuramenti. de
verborum obligatione. & in l. prima. §. & post operis. de operis
noui nuntiatione. cum similibus, vt tradit ibi Alexan. & idem
Bald. in cap. venerabilem. de electio. cum similibus, vt dixi in
D dicto capit. preterea. Sed in contrarium[D] facit, quia qualitas
iuramenti non videtur in termino prorogato repetita, nisi ex-
presse dicatur. capit. penultimo. de iureiurando. Videtur posse
responderi quod text. in dicto cap. penultimo. procedit, prout
loquitur, quando iuramentum debet extendi ad aliud: secus si
agatur de eadem re: vt not. Barto. dicit in l. fina. C. de venden.
rebus ciui. lib. vndecimo. Et in isto casu idem continetur, quia
terminus prorogatus idem terminus reputatur. l. item queri-
tur. §. qui impleto. ff. loca. & supra dictum est. & ita dicunt Mo-
der. in dicta l. prima. §. & post operis. Sed ista resolutio non sa-
tisfacit: quia terminus prorogatus non videtur idem termi-
nus, saltem quantum ad peculiarem naturam iuramenti, que
est, vt solum habeat locum in eo, super quo expresse interponi-
tur. dicto cap. Unde cum solum interpositum sit super primo
termino, nõ videtur quod trahatur ad terminum postea pro-
rogatum. Et ita in terminis reperio quod tenet Bald. in consi
lio ccclxviij. queritur si factum sit compromissum: quia iuramẽ
tum limitatum videtur in primo termino, & non extenditur
ad terminum prorogatum, de quo cogitatum non fuit a prin-
cipio: secus ergo, secundum eum, videtur, si fuit a principio in
compromisso data potestas prorogandi, & ita dicendum vide-
tur de iure. Et secundum hoc habetur prima limitatio quod
terminus prorogatus non reputatur idem respectu iuramen-
ti. Secundo predicta conclusio procedit, quando prorogatio
fuit facta simpliciter: quia videtur facta cum omnibus quali-
C tatibus[C] prioris temporis[9]: vt not. Barto. in l. prima. §. & post
9 operis. ff. de operis noui nuntiatione. Baldus in l. si constan-
te. C. de donat. ante nuptias. cum similibus, supra alleg. & idem
Imo. in consi. xj. in casu premisso: secus si aliquid mutatum sit
de priori dispositione: quia tunc dicitur noua dispositio, & non
prorogatio: vt not. Domi. per gloss. ibi, in cap. hi, qui. versicul. &
nota istam glo. de prebend. in sexto. cum similibus, vt tradunt
Modern. hic. & idem Baldus in dicto consilio ccclxviij. libro
tertio. & in l. Titius. in princ. ff. de excu. tutorum. Corneus Pe-
rusinus in dicto consilio ccxxxv. libro secundo. Abb. in ca. P.
& G. in versicul. sed aduerte. infra eodem. Et hoc verum vide-
tur in qualitate substantiali: alias secus videtur quod potest
prorogatio fieri in alio loco. Et ista qualitas loci non videtur
alterare dispositionem: vt not. Bald. in consilio ccxcix. nobiles
viri. versicu. venio ad tertium. Aliter tamen loquitur in consi-
lio sequenti ccc. eodem libro primo. Tertio predicta conclusio
limitatur non procedere in materia odiosa, in qua terminus
10 prorogatus non reputatur idem terminus[10]: vt not. Bald. in
l. si a te. C. de pactis inter emptorem & vẽditorem. Et ad hoc fa-
cit, quia proprie secundum veritatem istud tempus proroga-
tum non est idem, sed per interpretationem iuris idem indica
11 tur[11]: vt not. Bald. in preallegat. consilio ccclxviij. & in l. si cum
dies. in princ. ff. de arbit. & hic, versicu. quero vtrum. Et ideo in
materia odiosa, in qua fit stricta interpretatio, argumẽ. l. cum
quidam. ff. de liberis & posthumis. inspecta veritate non dici-
tur idem tempus. Et secundum istam rationem idem esset in
statuto, quod proprie intelligitur. Vide tamen Aretin. in l. fi-
lius a patre. §. j. in iij. notab. ff. de liberis & posthumis. vbi per il
lum text. arguit contra Bald. in dicta l. si a te. C. de pact. inter
empt. & vend. Quarto limitatur non habere locum in preiudi-
12 cium tertij[12]. l. si cum Hermes. C. loca. vbi Bald. in princi. dicit
quod prorogatio operatur solum inter ipsas partes prorogan
tes, & non nocet fideiussori. & not. Specu. in titu. de fideiusso. §. j.
versicul. illud autem queritur. Angel. in l. si vnus. §. si cum reo.
ff. de pact. Et hoc intelligitur, quando fideiussor etiam obliga-
uit se limitare ad tempus: secus si simpliciter promisit, vt not.
Archid. in c. te quidem. xj. quest. j. Abb. in c. constitutus. de fide-
iussor. Et ita in effectu dicunt, & resident Moder. hic. Sed ad-
uertendum est: qui si fideiussor se obligauit simpliciter videtur
se obligare solum pro tempore, quo principalis tenetur: quia
qualitas

qualitas temporis in obligatione accessoria repetita intelli-
gitur: vt not. Bald. in l. Titius. per illum textum. C. de oper. li-
ber. facit text. in l. si vt proponitur. ff. de fideiusso. et quod notat
Bartol. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verborum
oblig. et quod tradit Alexan. in consilio xxxiiij. viso instrumen
to. lib. secundo. Preterea si ad certum tempus limitate se obli
gauit, non tenetur fideiussor ex eo, quia limitata fuit obliga-
tio: non ex eo quod agatur de preiudicio tertij, vt doctores di-
cūt. Et si ratio illa attendatur de preiudicio tertij, etiam ha-
beret locum, quando fideiussor simpliciter promitteret: cuius
contrarium doctores dicunt. Unde aliter declarandum vide-
tur. Nam predicta limitatio vera est, quod facta prorogatione
fideiussor liberatur, vt etiam Bald. tradit in l. Titius. ff. de ex-
cusa. tuto. quia respectu tertij prorogatio facit vt nouus actus
dicatur: vt doctores dicunt in locis preallegatis. Et idem no-
tat Baldus in l. Emilius. in repetitione, in v. notabili. ff. de
minoribus. vbi inquit quod si contractus locationis proroge-
tur, debet solui noua gabella. Et hoc sane intelligitur, quando
prorogatio auget obligationem, gratia exempli, si quis con-
duxit domum pro vno anno, dato fideiussore simpliciter, vel
expresse pro illo tempore, non curo, tali casu si prorogatio loca-
tionis facta sit ad maius tempus, fideiussor non obligatur pro
illo tempore prorogato. Et in isto casu bene procedit quod do
ctores dicunt, quod, facta prorogatione, fideiussor liberatur, id
est, non obligatur pro illo maiori tempore, quia agitur de no-
ua obligatione: secus si ex prorogatione obligatio non auge-
tur: gratia exempli, si debitor promisit soluere intra mensem
certam quantitatem, dato fideiussore: et si tempus appositum
fuit gratia facilioris solutionis, in isto casu licet tempus solu-
tionis prorogatum sit per creditorem debitori, non liberatur
fideiussor, quia obligatus erat, et ex tali prorogatione non ma-
gis grauatur: et sic in effectu non obligatur de nouo fideiussor
absque consensu eius: sed tamen non liberatur ab obligatione
contracta, et ita sentit Abb. in dicto cap. constitutus. in fin. et di
xi in consilio xciij. in fine. Quinto conclusio predicta intelligi-
tur, quando prorogatio fuit facta simpliciter: secus si dicatur
prorogamus vsque ad tale tempus inchoandum finito primo
tempore: quia tunc non esset prorogatio, vt Baldus hic dicit
in versicul. quero, pone, quia prorogatio confertur in tempus,
D inhabile[D]. Et in simili notat Abbas in cap. de vxore. in princ.
j. de sepultur. cum similibus, vt per Modern. hic, et facit text.
in l. eum, qui. ff. de iurisdictione omnium iudicum. et in l. quod
sponse. C. de donatio. ante nuptias. Sed tamen aduertendum
est, quia huic dicto obstare videtur, quia expressio facta, quod
tempus prorogatum inchoetur finito primo tempore, tacite
intelligebatur: quia secunda dilatio currere incipit finita pri-
ma: vt notat Baldus in l. finali. C. de repud. hered. cum similib.
vt tradit ibi Alexand. ergo videtur quod expressio eius, quod
tacite inest, nihil operetur. l. iij. ff. de legatis primo. Sed respō-
deri potest quod aliter videtur facta expressio, quam inesset:
quia quando fit prorogatio simpliciter durante primo termi-
no, ille secundus terminus confunditur, et non datur finis il-
lius primi termini, sed reputatur vnus terminus totus, sicut si
a principio ita constitutus fuisset dicta l. sed si manente. ff. de
e precarijs. secus[e] est, quando designatur finis primi termini, et
principium termini prorogati: quia in effectu tunc videtur no
nus terminus. Et ita tollitur argumē. ad quod alias magnus
doctor musauit. Ultimo notan. est quod licet post lapsum ter-
minum non dicatur prorogatio, vt supra dictum est, tamen si
iudex finito termino dicat, prorogamus vsque ad tale tempus:
actus valet in vim noue dilationis, vt notat Baldus in l. j. C. de
tempo. appel. et idem Baldus et Imo. in l. Titio centum. de le
gatis secundo. cum similibus. vt tradit Alexand. post Roma-
num in l. iiij. in princip. ff. de damno infecto. et idem Roman. in
consilio ccccxliij. quo ad primum. in fin. et sequitur Aretin. in l.
cum stipulatus, de verborum obligat. bene facit tex. in l. si quis
mihi bona. §. sed quid si. versicul. aut quid in petitam. ff. de ac-
quirend. heredi. et quod not. Bartol. in l. iij. in princip. ff. de ac-
8 quirenda possess. cum similibus, vt tradit Alexand. in consilio
cxlvi. in causa, et lite. libro quinto. ¶ † In glo. in verb. partium.
f in fine. noto quod solennitatibus substantialibus iudicij, par-
tes renuntiare non possunt[f]. Et hoc, secundum Hostien. intel
ligitur, quando in aliqua parte substantiali partes volunt re-
cedere ab ordine iudiciali: secus si ex toto ordo iudicij remitta
tur: quia hoc fieri potest. Et idem tenet glos. in cap. fin. in ver-
bo, illustrium. de re iudi. in vj. Sed istud dictum Hostien. vt
Imo. hic dicit, sonat in absurdum: quia si partes non possunt
particulari solennitati renuntiare, multo minus debent posse
totum ordinem iudiciarium remittere. arg. cap. cū in cunctis.
de elect. Ad hoc tamē responderi potest, quod non est nouum
quod in totum renuntiari possit, et non in parte: arg. l. tutor vr-
gentibus. ff. de mino. et in l. si quis aliam. ff. de solu. cum similib.
Nam si in totum renuntietur, non resultat aliquod inconue-
niens: sed pro parte absurdum videtur quod ordo iudiciarius
diuidatur: argu. l. in hoc iudicio. ff. famil. ercisc. Et ideo Abb.
hic declarat quod dictum Hostien. et glos. in d. cap. fina. intelli-
gatur, vt valeat in vim pacti, quod postea iudicatum fuerit,
sicut ex post facto quando approbatur sententia nulla, valet
13 virtute pacti[13], iuxta gl. in l. ij. C. communia vtriusque iudic.
Sed aduertendum est, quia licet post sententiam, que nulla est,
virtute pacti approbari possit, vt per glos. in dicta l. ij. non ta-
men videtur quod a principio hoc fieri possit, prout arguit
Abb. hic. Nam ipse Abbas hoc sentire videtur in cap. signifi-
casti. versicu. secundo principaliter est videndum. de foro com-
peten. cum similibus, vt tradunt Modern. ibi. Unde dictum
Hostien. saluatur secūdum Imolam hic, vt intelligatur quod
partes voluerint quod iudex cognoscat vt arbitrator. Nam in
iudicem vt arbitratorem compromitti potest: vt per glossam
in l. sed si in seruum. §. si iudex. ff. de arbitris. cum similibus, vt
tradit Alexand. in l. j. §. et post operis. ff. de operis noui nun-
tiatione. et ad hoc facit gloss. in dicto cap. fina. de re iudicata. in
sexto. que dicit quod valet illa conuentio, vt non sit locus li-
bello, nec sententie. et sic fatetur Hostien. et glo. ibi, quod renun-
tiatio non valet eo respectu, quod sententia sequatur, que va-
leat vt sententia. Et sic indistincte tenendum est quod glos. hic
dicit, quod partes non possunt renuntiare substantialibus iu-
dicij, nec in parte, nec in totum, ita quod sententia sequatur. et
pro ista conclusione Andr. Sicu. hic inducit text. in auth. offe-
ratur. C. de lit. contestat. vt late per eum, cuius rationes Anto.
de Alexand. ibi scribit in dicta authent. offeratur. Quibus ta-
men posset responderi, vt alias dixi in cap. primo. de lib. oblat.
ad quod Abb. hic se remittit. Et ideo pro nunc retenta com-
muni opinione, limitatur primo non procedere in arbitro, qui
non habet iurisdittionem: vt not. Bart. in l. si societatem. §. ar-
bitrorum. versicu. quid si expeditur. in fine. ff. pro socio. secus er
go videtur si haberet iurisdictionem, puta si eligatur ex neces-
sitate propter formam statuti: quia tunc iudex dicitur, vt not.
Barto. in l. fina. C. de iudic. cum similibus, et sic ratio Bart. ces-
sare videtur. Secundo communis conclusio locum habet in
causis, in quibus litis contestatio est precise necessaria, prout
est in causa principali: secus videtur in causa appellationis, in
qua litis contestatio non requiritur, nisi partes presentes sint:
nam tali casu partes possunt litis contestationem remittere,
vt notat Bald. in l. j. in fine. C. an liceat tertio prouocare. et tra-
dunt Modern. in cap. j. de officio iudic. Tertio procedit in so
lennitatibus respiciētibus vtilitatem publicam: secus si solum
agatur de interesse partium: quia ab ipsis partibus poterit re
nuntiari: vt per gl. hic: et not. tradit Alex. vbi aliud exemplum
9 ponit in l. si conuenerit. de re iud. ¶ † In gl. in verbo, proroge
tur. Abb. primo concludit quod non facta prorogatione, si tē-
pus sit prefixū iurisdictioni, post tēpus expirat iurisdictio de-
14 legati, et non valet sententia[14]: secus si tantum iudici: quia tunc
non expirat iurisdictio, sed iudex puniendus est. l. j. in fine. C. vt
omnes tam ciui. quam crimina. et ita etiam Bart. concludit in
l. properandum. in princi. circa finem. C. de iudic. vbi rationem
in vtroque membro adducit. et idem Bartol. in l. scire oportet.
§. consequens. circa finem. in versicu. secundo casu. ff. de excusat.
tutorum. cum similibus, vt tradit Alexan. in dicta l. properan
dum. in princip. et idem Roman. in consilio ccccxv. quo ad pri-
mum. in secundo dubio. et in consilio ccccxxvij. in proposito ca-
su. in fi. et Pau. de Castr. in consilio cccxxiij. videtur dicendum.
Et quod dictum est, quod valet sententia, quando terminus
prefigitur iudici: dicit Abb. quod limitari debet, vt per gloss.
15 in clemen. j. de iure patron.[15] Nam voluit dicere, vt puto, quod
licet dictum sit quod quando tempus prefigitur iudici, valet
sententia lata post tempus: hoc limitatur, nisi dispositio, que
prefigit tempus iudici, illi concederet iurisdictionem, ac pote-
statem, quam alias non habebat, quia tunc videtur data pote
stas cum illa forma, que seruari debet: vt per gloss. in dicta cle-
men. j. Ex quo inferre videtur quod ista conclusio non haberet
locum in iudice delegato, cui esset data iurisdictio cum forma
limitati temporis. Et sic iste tex. indistincte haberet locū quod
post tempus expirat iurisdictio: quod notandum est. Reperio
tamen Paul. de Castr. in consilio cccxxiij. preallegato. in ver.
non obstat gloss. dicte clementi. prime. vbi aliter loquitur circa
intellectum d. gloss. dicit enim illam procedere, quando appo-
nitur qualitas, que inducit modum, et formam procedēdi. Sed
tempus, intra quod causa expediri debet, secundum eum, non
concernit, nec pertinet ad modum, et formam. Sed ista decla-
ratio dubitabilis videtur: quia imo quod actus fiat intra cer-

16 tum tempus, hoc ad formam pertinere videtur[16]: vt probatur in authen. que supplicatio. vbi Bald. C. de precibus Imperat. offerend. cum similibus, vt tradunt Modern. in cap. cum dilecta. versicul. octauum signum. de rescriptis. Et reperio quod hoc dictum Bald. ipse Paul. de Cast. sequitur in l. si in lege. in princip. ff. loca. in l. qui Rome. §. Callimachus. in fin. de verbo-
10 rum obligat. ideo concludendum est vt supra dixi. †Secundo Abb. cõcludit quod si terminus sit prefixus instantie, post terminum non valet sententia. Et hoc in instantia iuris communis notatur in l. properandum. in princip. C. de iudic. Et idem est in instantia prefixa a statuto, vt Abbas hic concludit post Joan. Andr. in titu. de lega. §. restat. versicu. quid si in statuto. ⁊ doctores in locis supra allegatis. quia, vt Abb. hic dicit, terminus statuti surrogatus videtur in locum termini iuris cõ-
17 munis[17]. ⁊ ad hoc facit quod not. Bartol. in l. superuacuam. C. de tempo. in integ. restitu. pet. cum similibus, vt tradit Roma. in consilio xxxviij. in casu proposito. in secundo dubio. ⁊ in questione nostra in statuto not. Bald. in l. fina. in fin. C. vt intra certum tempus. Et hoc maxime haberet locum, quando constaret de mente statuti, quod voluit recedere ab instantia iuris communis: vt in not. casu Abb. tradit in consilio xvj. in presenti questione. libro secundo. Et predicta conclusio limitatur nõ procedere, quando statutum simpliciter imponit penam iudici non terminãti causam intra certum tempus: quia valet sententia post terminum, vt Abb. hic concludit. Et ratio videtur, quia actus factus contra legem penalem, non est nullus: quia
18 illa specialis pena tollit generalem penam nullitatis actus[18]: vt not. Bald. in l. non dubium. C. de legibus. Cardin. in clementina prima. in iij. opposi. de rescriptis. Abb. in cap. ij. de testi. de quo tamen dicendum est, vt dixi ibi in dicto cap. secundo. Secundo limitatur, nisi reus confiteatur delictum: quia confessio notorium facit. Et ideo licet perempta sit instantia, cõdemnari potest: vt not. Bald. in l. properandum. in princip. in fine. C. de iudicijs. ⁊ Moder. hic, ⁊ ibi simpliciter sequuntur. Sed aduertendum est. quia Bal. ipse contrarium tenet in l. criminis. circa finem. versicu. sed pone, statutum. C. qui accusare. vbi inquit quod ille, qui confitetur delictum, non potest opponere alias exceptiones declinatorias, sed bene potest opponere defectum iurisdictionis. ⁊ idem Bald. in l. magisterie. C. de iurisdictione omnium iudicum. Sed distingui potest an sit talis iudex, cuius iurisdictio prorogari possit: ⁊ talis confessio preiudicat: alias secus: vt notabiliter distinguit Ang. in l. j. ff. de confess. ⁊ dixi in cap. at si clerici. in princi. in iiij. notab. de iud. ⁊ que scripsi in rub. de probation. Ultimo limitatur, nisi absoluatur reus ab obseruatione iudicij: quia talis absolutoria ferri potest etiam post instantiam peremptam: vt notabiliter Ang. dicit in l. properandum. in princip. C. de iudic. per textum in l. fina. C. vt intra certum tempus. ⁊ idem Ange. ibi per illum text. dicit. ⁊ Bald. ibi rationem adducit. Ex quo colligitur limitatio ad regulam, que dicit quod qui non potest condẽnare, non potest absoluere. l. iij. ff. de re iudic. vt habeat locum in absolutoria diffinitiua: secus si absolutoria sit ab obseruatione iudicij. Et tamen etiam aduertendum est ad illum tex. in dicta l. fina. C. vt intra certum tempus. quia loquitur, quando pena statuta est iudici: vt patet ibi, in fin. Quo casu etiam sententia cõdemnatoria valeret, vt supra dictum est, nisi dicamus quod ibi prius erat statutum tempus instantie: ⁊ sic constabat quod in-
11 stantia erat perempta, vt in princip. ibi colligitur. ¶ †In glo. in verbo, certa. gloss. opponit, ⁊ non soluit. Innocen. hic respõdet quod allegata in contrarium habent locum in contumacibus condemnatis: text. hic procedit in contumacibus citatis. Ista solutio non videtur vera: quia iura allegata in gloss. loquuntur in contumacibus citatis. Et ideo Joan. And. hic dicebat quod Innocent. voluit dicere totum contrarium, quod vitio scriptoris ita reperitur. Et in effectu ista solutio in hoc resoluitur, secundum Anton. de Butr. hic, quod pena in non veniendo, est determinata a iure: sed pena contumacie in non parendo, non videtur determinata a iure. Sed etiam ista solutio non satisfacit quia videtur contra textum hic, qui loquitur de vtraque contumacia, in non veniendo, ⁊ in non comparendo. Unde dominus Abb. concludit quod missio in possessio-
19 nem proprie non est pena[19], sed respicit interesse partium. Similiter nec sententia excommunicationis dicitur proprie pena: ⁊ ideo de istis text. non intelligitur, dum loquitur hic de pena certa. Sed debet intelligi de pena, que propter contẽptum iudicis imponi debet, que arbitraria est, vt hic dicitur. Et ita And. Sicu. ⁊ alij posteriores sequuntur. Sed aduertendum est primo in missione in possessionem, quod imo pena sit, est text. in l. satis. ff. de in ius vocando. vbi satis pene sustinere dicitur, cuius aduersarius in possessionem mittitur. ⁊ idem tex. in cap.

12 quoniam frequenter. §. fina. vt lite non contesta. †Secundo de
e excommunicatione etiam videtur quod sit pena[e] dicto capit. quoniam frequenter. §. fina. Et nulla maior pena est in ecclesia, vt text. dicit in cap. corripiantur. l. xxiij. questione iij. vbi loquitur de pena excommunicationis, ⁊ dicit, qua pena maior in ecclesia nulla est. ⁊ not. Innocen. in cap. qualiter, ⁊ quando. de accusatio. cum similibus, vt tradunt Modern. ibi in §. ad corrigendos. Et certe absurdum videretur, quod si statutum de pena loqueretur, non haberet locum in pena excommunicationis. Non obstat text. hic, quia nihil facit: quia respicit aliquem casum specialem, vt colligitur ibi, dum inquit, si tale fuerit negotium. Nam text. in istis verbis non habuit respectum ad penam excommunicationis, vel missionis in possessionem: quia ille pene in quolibet negotio regulariter locum habẽt. Sed tex. hic restringit se ad naturam alicuius negotij particularis, in quo si esset statuta aliqua pena specialis propter cõtumaciam, illam debet iudex imponere: alias arbitrio suo, tũc arbitrium regulabitur, vt aduersarius mittatur in possessionem, vel excõmunicetur, prout dicitur in dicto cap. quoniam frequenter. §. finali. Et etiam, si videbitur iudici, alia pena imponi poterit, iuxta l. primã. ff. si quis ius dicent. Licet enim missio in possessionem facta fuerit, potest tamen iudex etiam mulctam impo-
20 nere[20]. gloss. notab. in dicta l. prima. §. fin. in gloss. magna, in fi. vbi Bald. post antiquos, cum similibus, vt tradit ibi Alexan. ⁊ Alexand. ibi dicit hoc limitari debere quando post missionem in possessionem iterum fuit contumax: alias secus quia vna pena sufficit. ⁊ ita voluit Pau. de Cast. in dicta l. prima. §. primo. ⁊ ibi Alexand. sequitur per textum in dicto c. quoniam frequenter. §. fin. ibi: altera pena sit contentus, ad alteram processurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis. Et hoc sane intelligitur, nisi magna fuisset contumacia: vt not. Abb. in dicto cap. quoniam frequenter. §. fina. Preterea, etiam si contumacia non fuisset magna, sed esset talis, in qua haberet locum tex. in dicta l. prima. ff. si quis ius dicent. videtur quod pro tali contumacia missio in possessionem fieri possit: quia in hoc aduersario, ⁊ sic parti, consulitur, Et pro eadem contumacia etiã videtur quod mulctari possit propter contemptum iudicis. Jura allegata in contrarium procedunt, quando solum consideratur quod citatus inducatur ad comparendum: ⁊ sic remedia tendunt ad idem. ¶ †Successiue Abbas querit, an delega-
13 tus mulctare possit[g]. Et ex dictis eius due conclusiones colli-
g guntur. Prima est, quod delegatus principis mulctam impo-
f nere possit[f]. Et dicit quod ista est communis opinio: ⁊ notat Specul. in eodem titul. §. sequitur. in versicu. ad eius officium. vbi allegat text. in cap. primo. s. eodem. ⁊ in cap. literis. j. eod. ⁊ est bonus textus in cap. pastoralis. §. fina. j. eodem. vbi Innoc. in verbo, punire. cum similibus, vt tradunt Modern. hic. Et ista conclusio secundum Abb. ampliatur, vt possit tãtam mulctam imponere, sicut ordinarius. Sed in hoc contrarium tenet Imol. hic, per textum in l. secunda. C. de sportulis. ⁊ Alex. sequitur in rubrica. ff. de officio eius. ⁊ in l. prima. versicu. secundo fallit. ff. si quis ius dicen. ⁊ in consilio xxv. viso themate. libro secundo. Et licet iura canonica indistincte loquantur, conuenit quod secundum iura ciuilia intelligantur, per ea, que notantur in cap. primo, de operis noui nuntiatione. cum similibus. Sed tamen opinio Abb. verior videtur: quia iura canonica indistincte loquuntur: ⁊ delegatus est maior ordinario. c. sane. j. eodem. Non obstat quod iura canonica debeant distingui secundum iura ciuilia: quia hoc non videtur procedere in ista materia delegationis, in qua apparet quod aliter disponitur de iure canonico, quam de iure ciuili: vt no. in cap. quod
14 sedes. de officio ordina. †Secundo Abb. concludit quod delegatus inferioris a principe potest mulctas leuiter imponere: sed Imo. hic tenet contrarium. Et contra Abb. videtur communis opinio gloss. per illum textum in l. secunda. §. fina. ff. de iudic. Bartol. in l. prima. ff. si quis in ius vocat. cum similibus, vt tradit ibi Alexand. in versicu. extra gloss. ⁊ ibi allegat Ang. qui videtur hoc tenere in consilio octauo. his proximis diebus. Sed tamen opinio Abb. hic videtur procedere de iure canonico quia delegatus potest omnia, sine quibus causa expediri
21 non potest[21]. cap. preterea. infra eodem. Et in delegato inferioris videtur textus in cap. ex literis. infra eodem titu. allegata in contrarium locum habent de iure ciuili dicta l. secunda. §. finali. ¶ In fine gloss. Abb. concludit quod per nouam penam impositam a statuto non videtur recessum a pena iuris com-
6 munis[6]. Et sic sequitur doctrinam Barto. in l. prima. ff. vi bonorum raptorum. de quo Alexand. late se remittit in l. prima. §. hoc autem edictum. ff. de operis noui nuntiatione. Et conclusionem Abb. hic sequitur Barto. in l. in eum. C. de furt. cum similibus. vt tradit Romanus in consilio cxvij. ex premissa. in fin. ⁊

fine.⁊ Cuman.in consilio cliiij.visis.Bartholo. Veronensis in consilio xiiij.pro declaratione.Ange.Aret.in tractatu maleficiorum.in versic.⁊ caput a spatulis. Sed breuiter contrarium concludendum est,quod imo in dubio recessum videatur a pena iuris communis,⁊ solum pena statuti attendatur.⁊ ita tenet Bald.in l.data opera.versicu.item not.C.qui accusare.in l.ij.in an.C.de rebus cred.⁊ in l.qui sepulchra.in fin.C.de sepult.violat.⁊ ibi late Salicet.versicu.quero tunc.Ange.in authent.de sanctiss.episcop.§.final.cum similibus,vt tradit August.de Arimino in additionibus Angel.Areti.in loco supra allegato.⁊ hoc idem tenet ipse Ange.Areti.in §.quadrupli.versicul.an autem.institut.de actionibus.⁊ ita alias disputatum fuit,⁊ conclusum Genue,⁊ totus mundus ita obseruat, vt dicit Alber.in prima parte statutorum.in viij.quest.⁊ Paul.de Castr.in l.prima.§.dixerat aliquis.ff.de publicanis.dicit quod ita seruatur in practica.⁊ idem sequitur Petrus Philip.de Cor.in consilio cxiiij.licet primo aspectu.libro primo.⁊ videtur idem tenere Cuman.in dicto consilio cliiij. Et hoc maxime haberet locum in potestate,qui iurauit statuta seruare,quia ab illis recedere non debet,vt not.Bald.in l.non est nouum.in fine.ff.de legi.in l.quid ergo.§.pena grauior.versicul.iuxta hoc quero.ff.de his,qui notant.infa.l.prima.C.si aduersus delictum.⁊ in authent.hodie.C.de iudic.

15 †Et ex his infertur contra Abbat.hic, quod statutum imponens penam pecuniariam pro homicidio,videtur tollere penam corporalem:vt no.Bald.in dicta l.data opera.cum similibus,supra allegatis.Et ita pro constanti ab istis presupponitur valere statutum imponens solum penam pecuniariam pro homicidio:de quo late Joan.de Ana.⁊ Modern.in rub.j.de homicid. Et stante tali statuto etiam haberet locum in parricidio [b] [22]: vt not.Bald.dicit in l.data.circa fin.in versi.⁊ est argumentum.C.de donation.Sed illud dictum reprehendit Joan.de Anan.in consilio lxiij.presupposita communi opinione.⁊ dixi in rubr.de probatio.in fi.⁊ ad hoc facit quod in simili not.Jacob.Butrigar.quem Ange.⁊ Sali. ibi sequuntur in l.C.de veneficis.vbi inquit quod statutum de homicidio,non habet locum in homicidio qualificato, videlicet si factum sit cum veneno. Et sequitur Joan.de Ana.in ca.primo.de sortileg. Et in simili etiam de homicidio qualificato not.Ange.in l.fina.C.de delato.libro decimo.

16 ¶†Subsequenter Abb.querit an punitus secundum vnam legem, accusari possit, vt secundum aliam legem puniatur [3]. Et conclusio est, secundum eum,quod non,si tendunt ad vindictam:secus si respiciunt commodum priuatum. Primo, quando dicatur agi ad vindictam,vel priuatum commodum,declarat Barto.in l.pretor.§.primo.ff.de iniurijs.cum similibus,vt Alexan.tradit in consilio ccxi.visis.libro secundo.⁊ doctrina Abb.hic colligitur ex dictis Bartol.in l.j.in fine.ff.vi bonorum raptorum.⁊ in dicta l.pretor.§.j.⁊ in l.j.C.quando ciuilis actio.Et limitatur,⁊ declaratur vt Aret.scribit in cap.de his.de accu.⁊ per Barto.in l.ij.§.j.column.ij.ff.vi bonorum raptorum.⁊ gloss.⁊ Bartol.

17 per illum textum in l.quod senatus.ff.de iniurijs.† Et ex his infertur, an laicus punitus per iudicem ecclesiasticum, possit puniri etiam per secularem.De quo Abb.hic se remittit:⁊ late tradit Andr.Sicu.in cap.j.de offic.ordinar.⁊ Aret.in dicto cap.de his.de accu.⁊ in consilio lviij.diligenter consideratis.in secundo dubio.Abb.in cap.tue.de procur.cum similibus, vt habetur in locis preallega.⁊ dominus Joan.Baptista.de sancto Seuerino late scribit in l.j.C.de summa trinit.⁊ fide catholica.

¶ In gloss.penult.ex dictis Abb.due conclusiones colliguntur.

18 †Prima est,quod iudex etiam delegatus,ex causa minuere potest penam [b] a iure impositam.allegat Barto.qui hoc dicit in l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de his,qui not.infa.⁊ est dictum Innocen.in cap.j.de constitut. cum similibus, vt ibi late congerunt Modern.in septima fallentia.⁊ prius And. Sicu. ibi,⁊ in rub.C.qui admit.⁊ reassumunt Moder.in l.j.C.de precibus Impera.offerend.Et ista conclusio ampliatur, vt etiam habeat locum in consuetudine: quia iudex ex causa recedere potest a pena,que imponitur de consuetudine: vt not.Abbas hic,in fin.allegando glo.in l.hodie.ff.de penis.Sed tamen aduertendum est,quia dictum Innocen.quod allegatur in dicto cap. j. de constitut. solum videtur habere locum in maioribus magistratibus:secus est in minoribus.vt not.Bald. dicit in authent.hodie.C.de iudicijs.vbi Pau.de Castro ⁊ Modern. sequuntur.Et pari ratione videtur dicendum nō habere locum in delegatis iudicibus,qui de minoribus esse videntur.l.ij.§.fi.ff.de iudi.⁊ ipse Innocen.hoc expresse sentire videtur in dicto cap.j.de constitut.dum ibi expresse loquitur de ordinarijs iudicibus.Ad hoc responderi potest. Primo quod in isto casu nō videtur differētia inter maiores ⁊ minores magistratus: quia licet maiores sint,non tamen possunt ipsi minuere penam,⁊ legem tollere:argumen.l.formam.C.de officio prefec.pretorio.facit tex.in clemen.ne Romani.de electio.Vnde maiores magistratus hanc potestatem consequuntur:quia lex ipsa concedit, vt ex causa possint penam remittere:⁊ si hoc lex permittit,etiā in minoribus magistratibus permissum videtur pro facultate ipsorum:nisi soluendo communem opinionem,dicamus quod talis facultas videtur concessa duntaxat maioribus magistratibus:quia de illis lex magis confidit,⁊ pro eis magis presumitur:argumen.l.j.ff.de officio pref.pretorum. Secundo aliter responderi potest quod dato quod dictum Innocen.non haberet locum in minoribus magistratibus, non bene infertur quod non habeat locum in delegato,saltem a principe, de quo doctores hic loquuntur: quia ipse videtur esse de maioribus, cum ipse sit maior ordinario.cap.sane.cap.pastoralis.j.eodem. Et talis facultas innititur iure communi,⁊ respicit iustitiam, vt infra dicam:merito videtur transire in delegatum,cui committitur quod iustitia fiat: ⁊ causa, que potuisset delegantem mouere,etiam ipsum delegatum mouere debet,vt dicitur in c.

19 super literis.in fin.de rescriptis.†Et resenta communi conclusione, dubitatur an hoc habeat locum in pena imposita a statuto,vt ex causa iudex illam remittere possit.⁊ Bald. in terminis tenet quod non,in l.j.C.si aduersus delictum.vbi post Jac.Butrig.inquit quod regula l.hodie.ff.de penis.non habet locum in penis impositis a statuto:quia statutum est precise obseruandum.⁊ idem Bald.dicit in l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de his,qui not.infa.In contrarium tamen videtur communis opinio,quod imo idem sit in statuto:⁊ ita in statuto loquitur Barto.in dicta l.quid ergo.§.pena grauior.in fin.vbi materiam illius §.extendit, vt habeat locum in pena imposita a statuto.⁊ idem Barto.in l.fina.in fine.ff.de receptatoribus. Et hoc idem tenet ipse Bald.in l.⁊ si seuerior. versicul.⁊ ex predictis.C.ex quibus causis infa.irrog.⁊ idem Abb.tradit in capi.ij.de delict.puero.⁊ Fulgos.in consilio cxxiiij.presuppositis.in versic.ceterum.⁊ Aretinus in consilio cxxxj.Spiritus sancti gratia.in fin.⁊ idem Aret.in cap.at si clerici.§.de adulterijs.j.de iudicijs. Et ista est magis communis opinio. Nam ratio, que est in pena,que imponitur a iure communi,vt ex causa remittere possit,etiam militat in statuto. Et ideo dicit Bald. in cap.ij.in fin.de re iudica.quod dictum Innocen.in dicto capi.primo.de constitut.defendit assessores, qui quandoque statuta transgrediuntur.⁊ facit quod dixi in rubr.C.qui admit.⁊ subijcit Abb.post Hostien.hic,quod iudex esset infamis,si sine causa maiorem vel minorem penam imponeret,quam sit statuta a iure.De quo not.Roman.in singu.lxxvij.⁊ in l.si vero.in xxvi.fallentia.ff.soluto matrimonio.⁊ Paul.de Castr.in dicta l.⁊ si

20 seuerior.C.ex quibus causis infam.irrog.†Secunda conclusio Abb.est,quod delegatus,etiam principis, non potest dispensare in pena:vt glo.hic dicit.Ex quo infertur quod facilius permittitur iudici vt ex causa penam remittere possit,quam quod possit dispensare. Sed contra istam differentiam, quam doct. communiter sequuntur,facit, quia etiam quando pena remittitur ex causa,videtur esse dispensatio, que dicitur iuris communis relaxatio:vt per gloss.vij.questione j.§.nisi rigor.⁊ ideo inter ista non videtur esse realis differentia. Ad hoc cogitabam posse responderi, quod licet remissio pene facta ex causa, videatur quedam dispensatio,habito respectu ad communem regulam, tamen absolute talis remissio videtur procedere de iure communi,cum a iure communi hoc permittatur:sicut dicitur de priuilegio inserto in iure communi,quod pro iure cōmuni reputatur [21]:vt per glossam in l.heres absens.⁊ ibi Barto.ff.de iudic. cum similibus. Hinc est quod talis remissio fieri debet in ipsa sententia,postea non potest:vt not.Bartol.in dicta l.⁊ si seuerior.secus est in dispensatione, que semper fieri potest,vt not.Innocent.in cap.dilectus.de tempo.ordi.⁊ Abb.in cap.nisi specialis.j.de offic.lega.⁊ Joan.de Ana.in c.qualiter.el ij.j.de accu.dixi in capit.at si clerici.§.de adulterijs.de iudic. vbi videndum est.⁊ quod dixi in cap.consuluit.el primo. infra de appellatio.

¶ Additiones.

a ¶Non debet. Adde quod licet iudex non nisi ex magna causa possit recedere a pena iuris,potest tamen penam a iure statutam minuere ⁊ mitigare.l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de his, qui not.infa.not.Felin.in cap.qualiter ⁊ quando.el secundo.in §.fina.in versic.circa quartum.de accu.Et dictum hic ꝙ iudex non possit immutare penam iuris,intellige maxime in delegato qui nec minuere potest,nisi sit incompetens ad penam iuris secundum suam iurisdictionem, vt late declarat Felynus vbi supra in ver.sed aduerte inquantum.⁊ per eundem hic.

b ¶Prorogatum fuit. Adde hic quod si excommunicatus absoluatur per decem dies cum reincidentia, si j. dictos decem

dies non satisfaciat: quod elapsis dictis decem diebus reincidit in excommunicationem, in qua prius erat.nec ista dicitur noua excommunicatio,sed est eadem:ideo tali casu alia declaratoria non requiritur: et late consuluit excellentissimus noster Deci.in consil.cxlvi.per totum.

c ¶ Qualitatibus.Adde Socinum in l.lecta.in versicu. octauo noto. ff. si certum petatur. vbi dicit, quod prorogatio dispositionis censetur fieri cum suis qualitatibus.et vide Alexan.post Paulum de Cast.ibidem in versicu.quinto noto ex eo.et Bald. in consilio ccclxiij. in tertio volu. vbi predictam regulam not. limitat,quem omnino videas.

d ¶ Inhabile. Quod prorogatio non possit fieri post finitum primum terminum, notat idem Decius in capitu.personas.in versicu.vlterius in terminis.de appellat.et per eundem hic, in ver.postremo Abb.dicit supra.

e ¶ Pena.Quod excommunicatio sit pena,adde eundem Decium in cap.primo.in versicul.secunda ratio est.de postulatio. prelatorum.

f ¶ Possit.Adde Angel.in consilio viij.et Alber.in l.eos. C.de mod.mul.et vide Jaso.in l.j.in ver.extra gloss.Bartol.ff.si quis ius dicen.non obtemper.vbi dicit,quod regula,que est,quod delegatus mulctare non possit,fallit in delegato principis: qui est maior ordinario.

g ¶ Communis. An pena imposita a statuto faciat cessare penam iuris communis,vltra hic adducta, vide per Baldum in l.cunctos populos.in vi.opposi.et etiam in v.quest.C.de summa trini.et fide catho.et in l.placet.C.de sacrosan.eccle.et ponit Pe. de Anchar.in repet.ca.canonum statuta.in versi.quero vtrum sicut statutum secundum.de constitu.et vide Jas.istas et plures alias cotas adducentem in §.quadrupli.institu.de actio. quando autem due pene differentes imponuntur a diuersis statutis,que attendi debeat,vide per Dec.in consil.cx.

h ¶ Parricidio.Contra hoc vide notata per eundem Deci.in consi.lxv.ver.nam primo iste.

i ¶ Puniatur.Adde Bald.in l. placet.in versiculo, querit hic Guil.C.de sacrosanct.eccle.vbi dixit,quod si quis spiritualiter a iudice ecclesiastico punitus fuerit de delicto,poterit etiã puniri a iudice seculari. Hier.Zig.

1 ¶ In compromisso.Adde Lanfranc.in tracta.de arbit. fol.5. in princip.Hippol.singul.lij.prorogatio compromissi.et si non sit adiectum,non potest transgredi maius tempus. argumen. authen.qui semel.C.quomodo et quando iudex.et l.sancimus.C. de fideiusso.et authẽ.ei qui.C.de appella.et ad dicta hic per Decium,adde Bald.in capit.Quintauallis.versicu.data est potestas.de iureiurando.Felyn.hic.Dec.in cap.sua nobis.in fin.de appellation.

2 ¶ Contumaces.Idem in capitu.preterea.in primo notab.supra eodem.

3 ¶ Extenditur.Latissime vero in l.si fugitiui.C.de seruis fug. et ad di.ad Deci.in d.c.ex literis.

4 ¶ Jurisdictionis.Idem in c.prudentiam.§.j.j.eod.

5 ¶ Prorogatio.Vide Ro.in consi.ccccxliij.nume.9.Soc.consilio xcix.libr.iij.ratio est,quia quod transactum est prorogari non potest.l.cum stipulatus sim.et ibi no.ff.de verborum oblig. Ro. in d.l.iiij.Sal.in authen.si tamen.in fin.C.de tempo.app.in fi.et Bal.in proposito in cõsi.cccxxi.verba compromissi.lib.v.Ang. in l.ij.ver.ij.in glo.forsitan.et ibi clarius Paul.de Cast.ff.de ferijs.Pau.de Cast.in l.j.C.de dila.Dec.in cap.persona.versi.vlterius.j.de appel. est enim tunc non prorogatio sed noua quedam dispositio Jo.And.in addit.Spec.in.tit.de app.par.ij.§. nunc habetur.ver.licet autem.Bal.in l.si a te.in prin.C. de pac. inter empt.et vend.et in c.Quintauallis,ver.scilicet an finito.de iureiur.in consi.lj.generali statuto.ver.item ista tria.lib.v.cõsi. ccclxv.quartus.lib.eod.Rot.decisio.ccccxxi.supposito. ver.vlt. Inno.Cuma.consi. lxxiiij.quia superius.

6 ¶ Fieri possit.Adde tex.in c.consuluit.de offi.deleg.et faciunt dicta Specu.in tit.de dila.§.dilationum.versi.quid si dicatur. et Jo.And.in c.preterea.el ij.de app.et ibi Franc.versi. septimo queritur.bene facit decisio Bal.in l.data opera.ver.vlt.not. C. qui accu.seq.Alex.in addi.Bar.in fi.§.fi.ff.de publi.facit quod scribit Salic.de eo,qui in extremo puncto appellauit.in auth. hodie.in vij.q.C.de appella.

7 ¶ Tempore.De hoc est text.in d.l.sed si manente.et in l. si cum dies.in princ.ff.de arb.et ibi glo.et Bal.voluit Spec.in fi.de iud. deleg.§.fi.ver.item quod Bar.in l.iiij.in princ.ff.de dam.infec. Ang.inter consilia Bal.consi.ccccxlvij.post hic.in princ.lib.iiij. Anto.in c.preterea.in fi.de dila.Inno.in c.fi.de precar.Pau.de Castr.in consi.cclxxxj.in causa.lib.j.et consi.cclxxxix.si considerem eodem lib.Cor.consi.ccxxxv.de pluribus.versi.vlt.lib.ij. Dec.consi.ccccxcvij.accurate.

8 ¶ Periurus.Vide omnino Soc.in consi.xcix.in fi.lib.iij.Hippo.Marsi.in sing.ccc.vbi quid in pena.

9 ¶ Temporis.Adde Dec.in l.pacta que contra.in glo. fi.in fi. C.de pac.et hoc quod hic dicit probat tex.in l.ij.§.sed si index.ff. de iud.in l.Emilius.cum glo.ff.de mino.l.lecta.ver.dicebam.et ibi Pau.de Ca.melius Alex.in v.not.ff.si cer.pe.voluit Alex. in d.§.et post operis.Bald.in l.acceptam.C.de vsur.in l.j.in x.q. C.de his que pe.no.Pau.in l. cum stipulatus sim mihi Proculo,et ibi Are.ff.de ver.obli.Vero.inter consilia crimi.consi.viij. ver.preterea.Cur.sen.consi.lvij.super eo.nu.45.Felyn.in c.preterea.ver.et ad hoc.de spon.Dec.in consi.cccxciij.ver.sed predictis.Jas.in d.§.et post operis.in fin.versicu.nota diligenter.vbi idem dicit in penalibus.

10 ¶ Terminus.Vide Jason.in loco proxime citato,et in pena. Hippol.singu.ccc.

11 ¶ Judicatur.Cyn.et Bar.in d.l.si cum dies.in prin.Albe.in l. Labeo.in pluribus locis.eod.ti.Bal.in c.j.de iud.Bal.in c.j.§. j.de lege Corrad.et consi.ccccxxxvj.queritur.lib.j.Socin.consil. xcix.libro tertio.

12 ¶ Tertij.Adde Dec.in ca.requisisti.de appel.Arch.in cap.te quidem.ij.q.j.Jac.de Are.Dy.et Bar.in l.Lucius.la ij.§.Paulus.ff.de admi.tut.Rot.decisio.dcccvj.penes Titium.in antiq. Albe.in d.l.sed si manente.nu.3.ff.de precar.Card.Flo.in cle.j. §.nos itaque.in fi.ff.de iureiur.Anch.in c.fi.de fideiuss.Jmo.in l. vbicunque.eod.tit.And.Sicu.consi.xxxj.et seq.lib.j.Are.in l.pacta nouissima.C.de pac.Maria.in c.fi.de dil.Fel.in c.preterea. ver.adduco.de spons.Jas.in l.j.C.de iud.vbi distinguit.decisio. Tholo.clxxxj.item fuit quesitum.Bertran.qui declarat. consi. clxxxviij.dico.lib.iij.

13 ¶ Virtute pacti.De hoc late Dec.in c.prudentiam.in princ.j. eod.Hippo.in l.j.§.j.ff.de questio.declarat not.Dec.in consilio ccclxxv.et in consi.ccclxxxviij.dic tamen quod quamuis valeat in vim pacti non tamẽ habet executionem nec alia priuilegia sententie.Dec.not.consi.ccccxcix.

14 ¶ Sententia.Vide Jas.in §.rursus.inst.et actio.

15 ¶ De iure patro.De illa gloss.vide eundem in cap.penul. infra eodem.

16 ¶ Videtur.Late Jas.in d.auth.que supplicatio.et quando forma importetur per tempus.vide Deci.in c.cum sit.de app.

17 ¶ Communis.Hoc idem late tradit Joã.Franci.Balbus in trac.prescrip.versi.idem est.

18 ¶ Actus.Et an et quando actus factus post tempus appositum,sit nullus,Paul.consil. ccxxviij.videtur.vbi dicit quod non, Fely.in c.ex parte.ver.sextus casus.de consti.in c. cum dilecta. ver.limita secundo.de rescript.Maria.in c.cum venerabilis. versi.circa duodecim.de iud.

19 ¶ Pena.Adde Dec.in c.ad hec.nu.29.de postu.prelat.

20 ¶ Imponere. De quo tamen vide Jas.in l.ij. in textualibus. ff.si quis in ius voc.non ier.

21 ¶ Non potest.Vide j.in c.preterea.in vlt.not.

22 ¶ Parricidio.Adde And.Sicu.in consi.viij.in iij.dub.lib.ij. et vide Dec.in c.que in ecclesiarum.nu.62.de constitut. est enim grauius homicidio.Socin.consi.clvij.in fi.lib.ij.

23 ¶ Reputatur.Verum est quod priuilegium insertum in corpore iuris,videtur sortiri naturam iuris cõmunis:et ideo eius presumitur scientia in principe, sicut iuris communis: quod non est quando non est clausum.Cardi.consil.lij.et sicut ius commune presumitur motu proprio conditum,ita et priuilegium in corpore iuris clausum.glo.et Barto.ibi,versi.secundo quero.in authen.quas actiones.C.de sac.san.ecc.Card.Alex.post Gemin. in c.ignorantia.xxxviij.dist.vbi plures casus recenset,et est not. dictum Bald.in l.liberos.C.de colla.facit l.cum ex oratione.cũ not.ibi per Bal.ff.de excu.tut.Tamen sciendum est difficilius tolli ius commune,bene verum est quod sicut difficilius tollitur ius commune quam priuilegium, ita difficilius tollitur priuilegium insertum,quam non insertum.vt per Pau.de Ca.in l. si mihi et tibi.§.in legatis.ff.de legat.j.tamen non est verum id quod dicit hic Dec.et in terminis illum reprobat Lance. Galian.in repet.l.Centurio.nu.141.ff.de vulg.et pup. Sil.Ald.

a ¶ Officij.Deci.consi.ccccxvi.

b ¶ Tamen.Et sic limita Dec.j.de app.c.super eo.nu.12.

c ¶ Durante.Dixi in consue.Parisi.§.xxiij.q.xiiij.

d ¶ Contrarium.Hãc tenet Dec.vbique,et male,vt dixi ad Dec. d.c.preterea.nu.4.in fin.

e ¶ Secus. Jmo idem, quia vt actus valeat, debet intelligi de fine intrinseco, non extrinseco termini. Et sic debet exponi illud verbum,finito,id est,finiente.

f ¶ Renuntiare non possunt.Fel.nu.6.

Mulctare

a ¶ Mulctare possit. Adde hic Henr. Bohic.
b ¶ Minuere potest penam. Adde Henr. Bohic. in c. in archie
piscopatu. infra de rapto. [redacted]

1 ☞ Simpliciter, hoc verbum qualiter accipiatur.
2 Delegatus potest punire contumacem.
3 Seueritas ecclesiastica dicitur censura.
4 Animaduersio an plus importet, quam censura.
5 Delegatus an possit punire testes corã se falsum deponentes.
6 Commisso vno, videntur omnia commissa, sine quibus illud
explicari non potest.
7 Principali concesso conceditur accessorium.
8 Equus si venditur, venit frenum, sella, ⁊ alia accessoria.

Preterea. Summatur, ⁊ diuiditur, vt per Abb. hic. ¶ In tex. ibi: non ordinario. de quo non est dubitãdum, quin cõtumacem punire possit, si causa sibi delegetur: quia hoc ex potestate ordinaria sibi competit. l. j. ff. si quis ius dicen. Ex quo inferri potest, quod iurisdictio delegata ordinario adiuuari potest vigore potestatis ordinarie, ex tacita mẽte superioris. facit tex. in c. significasti. in c. pastoralis. §. quia vero. j. eo. Et hoc notandum est ad ea, que habentur in c. cum ex officij. j. de prescriptio.
1 ¶ † In text. ibi: simpliciter delegatur, id est, generaliter: vt quia dicatur, quod fiat iustitia, secundum Card. hic post glos. facit text. in cap. is, qui. de elect. in vj. ⁊ in l. j. C. de edil. actio. ⁊ in l. j. §. si quis simpliciter. de verb. obli. cum sim. vt tradunt And. Sic. ⁊ Moder. hic. Quorum dictis adde glo. in clem. sepe. in verbo, simpliciter. que dicit simpliciter, idest, sine plica. de verbo. signific. Et simpliciter id est, generaliter, vt dictum est: ⁊ probatur in l. j. §. quod autem. ff. de aleato. ⁊ glo. ibi, in verbo, simpliciter. Et simpliciter, id est, sine distinctione. ⁊ no. Bar. in l. manifestissimi. §. j. C. de fur. Et simpliciter, id est, sine aliqua limitatione: vt not. Ant. de Butr. per illum tex. in c. j. in iiij. no. de scrutinio. facit tex. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. maio. in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Treb. in l. iubemus. C. de appel. glo. in c. religiosus. in verbo, simpliciter. de testa. in vj. ⁊ iiij. q6. iij. in §. item in testibus considerandum est. in verbo, simpliciter. cũ si. que facile aggregari possunt. Sed quãtum ad text. hic aduertendum est: quia nõ videtur ꝙ verbum, simpliciter, hic absolute, ⁊ generaliter accipiatur: quia si causa commissa, sit quod intra mensem terminetur, non videtur generaliter, ⁊ absolute commissa: quia habet determinationem certi temporis, per supra allegata. Et tamẽ haberet locum iste tex. vt probatur in c. de causis. s. eo. vbi delegatus, cui causa intra certum tempus terminanda commissa est, potest tamen citare ⁊ contumacem punire: ⁊ ideo text. hic intelligitur simpliciter isto respectu, quia non est data aliqua forma in puniendo contumacem. Et quanuis respectu temporis, vel loci, forma data esset, hoc nõ facit, quin commissio dicatur facta simpliciter eo respectu, quo text. hic loquitur. Et ad hoc bene facit ꝙ not.
2 A Bal. in d. l. j. in princ. C. de edil. actio. ¶ † Primo not. quod delegatus partem cõtumacem punire potest[A], licet hoc in rescripto non dicatur: quia venit in consequentiam commissionis, dato quod specialiter non exprimatur, vt text. hic dicit. ⁊ idem Abb. in c. querenti. de verb. sig. facit text. in c. ex literis. j. eod. in l. fin. ff. de officio eius. ⁊ in l. ij. ff. de iurisdi. omn. iudic. cum simi.
3 ¶ † Secundo not. secundum Abb. ibi: seueritate ecclesiastica.
1 quod appellatione seueritatis ecclesiastice venit nõ solum censura[1], de qua in cap. querenti. de verb. signific. sed etiam facultas puniendi modo extraordinario, vt probatur hic, secũdum Abb. referendo verba ista ad consultationem, in qua generaliter queritur an contumax puniri possit. Ex quo Abb. infert quod verbum, seueritas ecclesiastica, sit magis latũ quam verbum, censura ecclesiastica, ⁊ posteriores simpliciter sequuntur. Et idem Abb. tradit in c. cum clerici. in fi. j. de pac. Sed aduertendum est, quia talis differentia non videtur iure probari. Nam licet consultatio facta sit generaliter an contumax puniri possit, tamen responsio limitata fuit ꝙ puniri potest seueritate ecclesiastica. Unde interrogatio facta simpliciter, a responsione limitata restringitur: vt no. Abb. dicit in c. ij. de treuga ⁊ pace. in c. inter dilectos. §. ceterum. de fide instr. ⁊ in notabili questione tradit Imo. in c. j. in vl. no. in ver. sed forte. j. de pac. Et de se seueritas ecclesiastica non videtur mulctã importare: quia illa esset seueritas secularis, ⁊ non ecclesiastica, vt notatur in l. j. ff. si quis ius dicen. Et sic in effectu non videtur differentia inter censuram ecclesiasticã, ⁊ seueritatem ecclesiasticam: quia vtroque casu de ecclesiastica dicitur. Et dato ꝙ seueritas ecclesiastica etiam de mulcta intelligatur, vt doct. dicunt, idem videtur de verbo, censura: quia in eodem casu, videlicet vbi agitur quod contumacia puniatur, iura vtuntur isto verbo, censura ecclesiastica, in c. fina. de sepul. in cap. tue. vt lite non contesta. in cap. j. in fin. in c. fi. de fo. compet. in vj. Et quia, censura, videtur verbum generale. cap. j. in fin. qui cler. vel vouentes. ibi: sacrorũ canonum censura. ⁊ idem dicitur in c. decetero. de testib. ⁊ xxxiiij. dist. in c. fraternitatis. Et quod dictum est de seueritate, limitatur non habere locum, si dicatur per seueritatem canonicam
4 districtissime compescantur. c. in quibusdam. de penis. † Similiter Abb. dicit quod verbum, animaduersio, plus importat, quam censura. allegat Innocen. in cap. j. de homicid. in vj. ⁊ ibi Pet. de Ancbar. in v. notab. ⁊ Domi. ibi. §. j. Et intantum hoc
2 procedit, quod animaduersio, importat mortem[2]: vt not. Domi. in c. inquisitionis. de here. in vj. ⁊ idem Pet. de Ancbara. in consi. xv. spiritualis iudex. vbi allegat text. in cap. nonnullis. de Iude. ⁊ tradit Domi. late post Archid. vj. q. v. in cap. denique. Reperio tamen quod etiam ista verba, animaduersione debita, pro simplici accusatione accipiuntur, vt not. Domi. per illum tex. in cap. fin. de excep. in vj. Ideo conclusio videtur quod secundum subiectam materiam istud verbum intelligitur. Et idem dicendum est de verbis precedentibus. Et subiecta materia principaliter consideratur, an agatur de puniendo contumaciam, vel delictum: quia pro pena delicti conuenit quod maior pena imponatur. ¶ Tertio nota secũdum Abb. hic, quod
B delegatus potest mulctare,[B] ⁊ aliam extraordinariam penam imponere. Hoc tamen notabile non videtur verum, attento verbo, seueritate ecclesiastica, p supra proxime dicta. Sed probatur per rationem tex. in fi. hic, ⁊ in cap. suspicionis. j. eodem. ⁊ dictum fuit in cap. de causis. s. eod. ⁊ in cap. j. s. eod. ¶ Quarto nota ibi: plenariam potestatem. id est, liberam, ⁊ absolutam, vt Abb. dicit. facit gloss. in l. si aliquam. §. cum plenissimam. ff. de officio proconsu. ⁊ in clement. j. in verbo, narremus. in fin. de probatio. ⁊ in clemen. j. in verbo, omnimodam. de foro compet. cum similibus, vt tradunt Andr. Sicu. ⁊ Modern. hic, de quo me remitto ad ea, que dixi in cap. proposuisti. de probatio. ⁊ de verbo, pleno iure, late tradunt Modern. in capitu. auditis. de
5 prescrip. † Et ex isto tex. infertur, secundum Bald. hic, in fin. ꝙ
a delegatus possit punire testes[a] falsum coram se deponẽtes[C].
C Et hoc secundum Abb. intelligitur, quando delegatus ex hoc impeditur: alias secus, vt ipse hic cõcludit. Sed aduertendum est, quia ex hoc iurisdictio delegati impediri nonvidetur: quia punire testem, qui falsum deposuit, est quid separatum a causa, que delegato commissa est: ⁊ ex separatis nõ infertur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Unde quod dictum est de delegato, quod testem coram se falsum deponentem punire possit, intelligitur quãdo est delegatus a principe: secus est in delegato inferioris. ⁊ ita distinguit Ioan. Andr. in titul. de teste. §. j. versicu. sed quid de delegato. sequitur Imo. in clemen. j. de her. ⁊ Abb. in cap. j. circa fin. de crimine falsi. ⁊ Ioan. de Ana. ibi. ⁊ ita resident Moder. hic. Sed considerandum est quod delegatus cõtra tertium solum videtur habere iurisdictionem, quando impeditur eius iurisdictio. cap. j. s. eodem. Et ista ratio etiam militat in delegato principis: ergo videtur quod etiã delegatus principis non possit. Ueritas huius questionis presertim videtur consistere in intellectu quorundam iurium, que contradicere videntur. Nam pro parte negatiua videtur tex. in l. diuus. la secunda. ff. de falsis. vbi iudex, coram quo productum fuit falsum instrumentum, vbi si iurisdictio sua non se extendit ad penam imponendam pro tali delicto, ad Imperatorem rescribit: ergo datur intelligi quod propter illam falsitatem commissam coram iudice non augetur eius iurisdictio. ⁊ Bartol. ibi. in fin. not. illum tex. ergo videtur in proposito quod ex falsitate coram delegato commissa iurisdictio sua non extẽditur. ⁊ per illum tex. Modern. videntur tenere istam partem negatiuam in l. j. §. qui mandatam. ff. de officio eius. Sed tamen ad illum tex. videtur posse responderi. Primo ꝙ loquatur in iudice ordinario, qui habebat iurisdictionem limitatam: secus videtur in delegato, qui ex persona delegantis omnia potest in pertinentibus ad causam: vt in isto tex. cum simi. Secundo, respondetur quod ille text. videtur loqui respectu pene, legis Cornelie de falsis, secundum naturam tituli: secus est in pena extraordinaria, de qua in casu isto agitur. Secundo, ꝙ delegatus non possit, allegatur text. in §. si vero ignoti. in authent. de testi. vbi iudex qui non habet administrationem, si opus fuerit verberare testes de falso suspectos, remittit ad apparitorem pretoris: ergo videtur quod ipse non possit. ⁊ ita ille tex. inducitur intelligendo in delegato. Sed ad illum tex. respondetur, quod ibi non remittit ad alium ex defectu potestatis, sed quia ipse non habebat familiam, vt not. Moder. in d. l. j. §. qui mandatam. ⁊ colligitur ex dictis Alex. in l. ij. ff. de iurisd. omn. indi.

Ulterius tamē ad illum textum aduertendum est, quia in ista materia non bene allegatur. Nam ibi non agitur de pena, que testi falsum asserenti imponatur, sed de tortura, que adhibetur pro veritate cernenda: vt colligitur ibi: quatenus propter hoc nihil celent veritatis. Et hoc facit per apparitorem pretoris, gratia facilioris expeditionis: vtique tamē ipse delegatus hoc potuisset: quia hoc venit in executionem iurisdictionis: vt in simili not. Barto. de carcere. in l. imperium. versic. sed hic quero. ff. de iurisdi. omnium iudi. Pro altera vero parte affirmatiua videtur casus in l. nullum. C. de testibus. vbi dicitur quod si testis falsum dicit, data est potestas cunctis iudicibus animaduertendi contra illum testem, qui falsum deposuit: ergo etiam delegatis competere videtur. Sed potest responderi quod ille text. loquatur de ordinarijs iudicibus: quia delegati non sunt proprie iudices: quia proprium nihil habent, sed eius, qui mandauit, iurisdictione vtuntur. l. j. §. qui mandatam. ff. de officio eius. Uel secundo respondetur quod per text. vt ibi patet, non intendit ampliare potestatem iudicum, sed solum remouere priuilegium, quod delinquenti competeret: vt colligitur ibi: absque vllo prescriptionis obstaculo. Replicari tamen potest quod verba illa, cunctis iudicibus: que vniuersalia sunt, etiam videntur ampliare authoritatem iudicum: quia solum ad remouendum priuilegium fori non erat opus illo verbo vniuersali, cunctis iudicibus. Sed ad hoc etiam responderi potest ꝙ loquitur de cunctis iudicibus habentibus iurisdictionem vt iurisdictio ipsorum exerceri possit non obstante priuilegio. Et hoc non videtur habere locum in delegatis iudicibus, qui non habent iurisdictionem contra tertium, ꝛ contra eos opponitur defectus iurisdictionis: vnde licet priuilegium opponi nō possit, quod facilius tollitur, quia est ius speciale. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testamen. mili. non bene infertur ꝙ defectus iurisdictionis allegari non possit: quia talis defectus fundatur in iure communi. Secundo pro ista parte affirmatiua facit, quia iudex, qui nō habet potestatem principaliter, illam tamen incidenter consequitur. l. quoties. C. de iudi. ca. causa. de restitut. in integrum. ꝛ not. Barto. in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. ꝛ ideo ratione incidentie videtur quod delegatus possit. Moder. hic respondent quod argumentum procedit respectu partium, que litigāt, non autem respectu tertij, de quo agitur. Ista responsio dubia videtur: quia testis, qui coram delegato deliquit, non videtur reputari tertius, sed de ipso idem, quod de partibus ratione tacite prorogationis iudicatur, vt dictum fuit in c. j. §. eod. Ideo aliter responderi potest ꝙ tunc demum delegatus habet potestatem contra tertium, quando eius iurisdictio impeditur: alias secus. c. j. §. eodem. Sed in casu isto nō videtur iurisdictio impediri, licet delegatus testem coram se falsum deponentem, punire non possit. Ultimo facit text. in cap. super his. j. de penis. vbi delegatus videtur punire testem coram se vacillantem. Sed respōdetur, illud factum esse ibi de speciali mandato Pape, vt colligitur dū inquit, de mādato nostro. Et hoc modo videtur probare contrarium, quia sine mandato videtur quod non possit: nisi dicamus illud mādatum esse ex contingentia facti. Concludendo, vera resolutio videtur illa, quam breuiter Abb. hic dicit, quod delegatus possit testem coram se falsum deponentem punire, quando eius iurisdictio impeditur: alias secus, per istum textum, ꝛ in capi. j. §. eodem. Et licet supra dictum sit quod iurisdictio delegati non impediatur, quanuis delegatus non possit testem punire: hoc non videtur verum: quia si delegatus hoc non posset, de facili per eos veritas occultaretur: qꝛ sperneretur iurisdictio eius. Et ideo videtur hoc esse de pertinētibus ad causam, per istum tex. Et ita in effectu concludendum videtur secundum partem affirmatiuam, quam tenet gloss. in l. quesitum. in glo. fina. ff. de testibus. clemen. j. in verbo, iudices. de offic. delega. Bartol. in l. nullum. per illum textum, in iij. notab. de testibus. Specu. in titu. de teste. §. j. versicul. sed quid de delegato. Bal. hic in fi. Ang. in l. si lis. per gloss. j. ibi. C. de falsis. ꝛ bene facit quod not. Petr. de Ancbar. in consil. clxxij. circa secundum dubium. in fin. facit quod not. Abb. in cap. suspicionis. in ij. notab. j. eodem. Areti. in cap. tam literis. de testibus. ꝛ Imol. in consi. cxxix. prefatus Cynus debitor. Ang. Aret. in tractat. maleficiorum. in verbo,
6 falsario. versicu. quero, testis dixit falsum. ¶ † Ultimo nota illud, ad quod communiter iste text. allegatur, quod vno com-
b missio, videntur commissa omnia ᵇ sine quibus illud explicari
3 non potest ³. ad idem tex. in l. ij. ff. de iurisdi. omnium iudicum. cum similibus, vt Abb. hic dicit: ꝛ notat Bartol. in l. ambitiosa. versicu. secunda regula est. ff. de decretis ab ordine faciendis. Bald. in l. j. versicul. circa brocarda. C. si rector prouinc. cum similibus, vt tradunt Andr. Sicu. ꝛ Modern. hic. ꝛ no. Bartol. in l. veteres. ff. de itinere actuque priuato. facit tex. in l. iij. in fin. ff. de penu legat. cum similibus, vt prosequuntur Alex. ꝛ Mo-
D der. D in dicta l. ij. ff. de iurisdictione omnium iudicum. ꝛ adde [redacted] Ancbar. in cap. j. versicul. circa primum. de constitut. vbi per istam regulam concludit quod etiam statutum extenditur ad ea, sine quibus actus explicari non potest. ꝛ not. Abb. in cap. publicato. in fin. §. de electione. bene facit quod not. Barto. in l. ex diuerso. §. primo. ff. de rei vendicatione. Ant. de But. in cap. constitutus. per gloss. ibi. versicul. nota gloss. de religiosis domibus. cum similibus, vt Alexand. scribit in rubrica C. qui admit. ꝛ not. Bartolus in l. quanuis. per illum textum, vbi etiam Bald. C. de fideicommissis. Paul. de Castro. in consilio ccxiiij. incip. in causa, que vertitur. Roman. in consilio lxxj. visis. ꝛ in consilio xciiij. visis. in fine. ꝛ in consilio cccxxxvij. quo ad primum. Et secundum istam conclusionem iurisdictio delegati ampliatur, licet alias stricte intelligatur: vt Federic. dicit in consilio clxiij. super inuocatione. Et predicta conclusio etiam ampliatur, vt non solum videantur commissa ea, que accessoria sunt ad principalem dispositionem, sed etiam ea, que accessoria sunt accessorij: ꝛ sic veniunt non solum immediate, sed mediate: vt not. Abb. per illum textum, in cap. prudentiam. §. si ve-
4 ro. §. eodem titu. ⁴ ꝛ posteriores vbique sequuntur. Sed tamen considerādum est quod in dicto §. si vero. illud videtur esse per viam extensionis, ꝛ illud conceditur in odium excommunicatoris, vt colligitur ibi: si excommunicatores malitiose distulerint, ibi tunc delegati, ꝛc. Et sic in illo casu ratio specialis est, ꝛ non procedit secundum regulam: quia tunc generaliter illud haberet locum, non considerata malitia excommunicatoris: ꝛ ideo per illum textum regula non ampliatur: sed ponitur casus specialis in quo potestas delegati in odium persone extenditur. Et predicta conclusio nunc limitatur, vt ea, sine quibus causa expediri nō potest, veniant, nisi persona incapax sit. Unde si episcopus causam petitionis hereditatis laico committit, non transit iurisdictio spiritualis necessaria ad expeditionem cause: vt quia forte obijciatur de illegitimo matrimonio: vt in cap. tuam. de ordine cognitio. Ita Ang. notab. dicit in dicta l. ij. versicu. hoc autem limita singulariter. ff. de iurisdictione omnium iudicum. ꝛ sequitur Pau. de Castr. ibi, in fi. in versicu. vltimo, scias. Moder. in dicta l. ij. dicunt quod ista limitatio non est vera in terminis, in quibus Abb. loquitur, quando episcopus delegauit laico: quia cum laicus fungatur vice delegantis. l. j. §. fina. ff. de officio eius. in cap. sane. j. eodem. delegatus, licet laicus, dicitur habere iurisdictionem ecclesiasticam: vt not. Abb. in c. significasti. in fi. de foro compet. ꝛ ideo ex persona episcopi videtur quod de tali causa matrimoniali cognoscere possit. Sed ab ista ratione dictum Ange. defendi potest: quia licet iurisdictio delegata ab episcopo ecclesiastica dicatur, ꝛ ita ex persona episcopi laicus habilitatus videatur, hoc non habet locum in causa spirituali, quam episcopus, etiam expresse, laico delegare non potest, propter incapacitatem, vt gloss. ꝛ docto. omnes tenent in cap. secundo. de iudic. ꝛ ideo inaduertenter in hoc loquuntur Moder. in dicta l. secunda. Et vlterius, dicto Ange. defensato, vt dixi, aduertendum est, quia bene procedit in episcopo, qui laicum in spiritualibus habilitare non potest: vt notat per glossam ꝛ docto. ꝛ ibi dixi, in dicto cap. secundo. de iudicijs. secus ergo esset in summo pontifice, qui causas, etiam spirituales, laico committere potest: vt per glossam in dicto cap. secundo. in glos. ij. ibi: Papa vero. de iudicijs. ꝛ in cap. bene quidem. in verbo, preter. xcvj. distinctio. cum similibus, vt dixi in dicto cap. secundo. de iudic. Unde in delegato Pape prout text. hic loquitur, videtur quod ipse cognoscere possit incidenter de causa spirituali: quia tali casu voluntas, ꝛ potestas concurrit: ꝛ cessat ratio, que in episcopo consideratur. Secundo, conclusio supra facta limitatur procedere in his, que sunt necessaria, ꝛ sine quibus res expediri non potest: secus si faciliorem aditum ad rei executionem prestarent:
5 quia talia non veniunt ⁵. gloss. notabilis in cap. solet. in glos. iij. de sententia excommunicationis in sexto. quam Modern. simpliciter sequuntur. ꝛ pro ista conclusione facit text. in dicta l. secunda. de iurisdictione omnium iudicum. ibi: sine quibus iurisdictio explicari non potest. ꝛ eodem modo loquitur textus in capitul. suspicionis. infra eodem. Sed contrarium reperio, quod tenet Baldus in dicta l. ij. ff. de iurisdictione omnium iudicum. dum ibi allegat textum in l. prima. sed, vt puto, voluit allegare. l. penult. ff. de vsufruct. ꝛ hoc idem Aret. tenet in cap. de testibus. infra de testi. vbi inquit quod in concessione hominis, vno concesso videntur committi accessoria, sine quibus actus non potest expediri, melius tamen expeditur. ꝛ allegat textum in l. cuiuscunque. §. si ei, quem ad vendendum. in fine. ff. de institoria. Et hoc magis placet per istum textum hic, qui vtitur latioribus verbis ibi: super omnibus, que ad causam spectare noscun

re noscuntur. Nam ista verba etiam videntur comprehendere illa, que faciliorem expeditionem cause respiciunt. & ad hoc facit tex. in dicto cap. prudentiam. §. si vero. secundum unum intellectum, ubi venit accessorium accessorij, quod tamen ibi non erat necessarium ad expeditionem cause. facit quod not. Ang. in d. l. i. vers. potest & aliter exemplificari. ff. de iurisdi. omn. iudic. ubi ille, cui est data potestas vendendi, potest dare fideiussorem, & facere id, quod respicit faciliorem expeditionem. & idem Angel. in l. bene a Zenone. C. de quadr. praescriptio. cum similibus. ut tradunt Moder. hic, & in capit. cum M. Ferrarien. de
c constitut. Non obstat gloss.[c] in dicto capi. solet. quia loquitur ibi in absolutione ad cautelam, que licet videatur faciliorem causae expeditionem respicere, tamen non venit propter peculiarem eius naturam, que est quod illa nunquam veniat, nisi exprimatur. glo. not. in c. capitulum. in glos. fina. ubi Abb. de rescript. & facit quod tradit Rota in decisione xxxvj. in titu. de procura. in nouis. cum si. ut tradunt Moder. in c. ad apostolice. de exce. Tertio limitatur ut non veniant illa, que principi reseruata sunt, quanuis sine illis expediri causa nõ possit: ut not. Ab. per illum tex. in c. prudentiam. §. sexta. j. eo. & sequuntur simpliciter Mod. hic, & in d. l. ij. de iurisdic. omn. iudi. & facit tex. in c. quod translationem. de officio legati. Sed considerandum est, quod ista limitatio videtur procedere, quando Papa verisimiliter de tali casu reseruato non cogitauit, & actus poterat habere effectum, prout loquitur text. in dicto §. si vero. secus videtur, quando Papa verisimiliter de tali casu cogitauit, & actus aliter valere non potest: quia, ut actus valeat, Papa videtur alias sibi reseruata communicasse, argumen. l. quidam consulebant. in fin. ff. de re iudicata, cum simil. ut dixi in capi. si quando. de rescrip. Quarto limitatur non habere locum, si illud antecedens sit maius: ut not. Romanus in l. illud. ff. de acquiren. heredita. per l. penulti. §. illo. C. de necessa. ser. ut dixi in rubrica de appellatio. & facit text. in l. seruus. allegata in gloss. hic. Sed contra istam limitationem facit text. in dicta l. penulti. in prin.
e ubi instituto seruo herede, videtur data libertas[e], que est quid maius. ad idem est tex. in §. idem iuris est. instituta ex quibus caus. manumitt. licet. & facit text. in l. quoties. C. de iudicijs. ubi causa status, que est maior, in consequentiam venit ad illud, quod minus est. Et videmus quod probato accessorio, probatum videtur principale. l. ij. ubi Bald. C. de dotis promiss. & facit text. in l. quisquis. & quod ibi Bartol. C. de agric. & censi. libro xi. & quod notat Roma. in consilio cccxxxviij. quo ad primum. ubi concludit quod missio in possessionem canonicatus habet vim collationis: & ex legato relicto infertur ad institutionem: ut in notabili questione tradit Bald. in l. id, quod pauperibus. in xiij. questione in fine. C. de episcopis & clericis, cum similib. ut scribit Roma. in consilio lxxj. visis. & facit quod notat Paulus de Castro in consilio ccxij. alias ccxiij. in causa, que vertitur. Quinto predicta regula nõ extenditur, ut Episcopus puniri possit: quia in eo specialis mentio requiritur, capitulo inquisitores. de hereti. in sexto. c. quia periculosum. de sentent. excommunicatio. in sexto. ita Domi. dicit in c. ij. in princip. versiculo, quid de prelatis. de hereti. in sexto. Et pari ratione idem videtur in omnibus casibus requirentibus specialem dispositionem: quia istud, quod venit in consequentiam, venit sub generalitate. Et de hoc est decisio not. Salice. quam Alex. sequitur simpliciter ibi, in l. fina. C. de here. instit. Sed quod dictum est de Episcopo, procedit solum in casibus expressis specialiter in iure: alias secus videtur: ut probatur in capitu. sane. infra eodem, & facit gloss. in dicto capit. quia periculosum. in verbo, suspensionis, que concludit illum textum non habere locum in sententia excommunicationis, sed solum in interdicto, prout loquitur. Item dictum Salice. in d. l. fina. C. de heredib. instituen. in casibus, in quibus precise specialis dispositio requiritur, bene procedit: secus videtur si in consequentiam natura dispositionis alteretur, gratia exempli, in restitutione in inte-
6 grum speciale mandatum requiritur[6], l. illud. §. fina. ff. de minorib. & tamen non requiritur specialis dispositio: ut not. Bartolus in d. l. illud. & in l. indebitam. ff. de condictio. indebiti. & in l. cum procurator. in princip. de operis noui nunciatione. Ultimo regula non habet locum, quando antecedens presupponit renunciationem rei iudicate: ut probatur in l. eleganter. §. si post. ff. de condictio. indeb. l. post rem iudicatam. ff. de transactio. ubi transactio facta post rem iudicatam nullius momenti est. Et hoc alia ratione non videtur, nisi quia non videtur renunciatum rei iudicate. Si enim videretur renuntiatum, valeret transactio. Ita pro nouo dicto Moder. dicunt in l. j. ff. de transf. Sed aduertendum est, quia nõ valet consequentia, transactio est nullius momenti: ergo nõ videtur renuntiare rei iudicate: quia dato quod voluisset renuntiare, non tñ valeret transactio, que debet fieri de re dubia. l. j. ff. de transa. & ubi lis non est in veritate, lis ficta a partibus non operatur quod valeat transactio: ut est tex. notabilis in §. cum hi. l. si cum lis. ff. de transact. Et ideo ad propositum dicit ibi Angelus quod si post sententiam, que transiuit in rem iudicatam, postquam non negatur iudicatum esse, partes transigant, quia dicunt super iudicatis litem oriri posse, talis assertio nil operatur: quia lex resistit potentie transigendi. Et dicit se pridie ita consuluisse: & ita reperitur in consilio suo sexagesimo sexto, visis. Paulus de Castro in consilio Mcccccclxvij. visis, & consideratis. cum similibus, ut Alexander tradit in consilio lxij. visa. in fine, libro secundo. Talis enim renunciatio bene valebit virtute donationis, sed non erit transactio, de qua agitur. Secundo potest responderi, quod post rem iudicatam non valeret transactio: quia non presumitur quod transigentes habuerint notitiam de sententia. Sed quando constaret quod notitiam habuissent, valuisset transactio: quia transigendo videntur voluisse renuntiare sententie: ut Roma. notabiliter concludit in consilio cccxix. circa primum. in secundo dubio. in principio. Et hoc idem Paulus de Castro tradit in lege si causa cognita. C. de transaction. ubi monet specialiter istam difficultatem, & dicit nunquam fuisse clarum: & ibi finaliter respondet quod in sententia, que transiuit in rem iudicatam, requiritur specialis renunciatio: ut notabiliter Baldus dicit in lege diuersa. C. de transaction. cum similibus. ut tradit Alexander in dicta l. si causa cognita. Unde concludendum est, non esse speciale in re iudicata, ut Moderni dicunt, sed idem est in re iudicata, quod in alijs requirentibus expressam, & specialem dispositionem: in quibus generaliter regula non habet locum, ut dictum est supra, in quinta limitatione. reliqua dicenda sunt, ut tradit Baldus in l. secunda, ff. de iurisdictio. omnium
7 iudicum. Romanus & Aretinus in dicta l. illud. ¶ † In glo. fina. in princip. ibi: concesso principali, conceditur accessorium. Primo ad declarationem notandum est quod accessorium dicitur, quod alterius rei causa adhibetur. l. si non sint. §. perueniamus. in versiculo, semper enim. ff. de auro & argento lega. quem text. ad hoc allegauit Petr. de Ancharano in regula, accessorium. versiculo tertio collige. de regul. iuris in sexto.
d Et hoc procedit, etiam si res accessoria pretiosior[d] sit dicto §. perueniamus. in fine. ad idem textus in l. cum aurum. §. finali,
7 ff. de auro & argento lega. & notat Roma. in singul. dcxvij 7. lego mulieri. Abbas in capitu. ex literis. in princip. de iure patr. & in cap. quod in dubijs. circa fin. de consecra. eccles. vel alta. in capitu. extirpande. §. quia vero. de prebend. in repetitione. Domin. in capitulo super eo. in secundo nota. de preb. in vj. Barto. in l. si in emptione. per illum tex. ff. de contrab. em. & est tex. in §. si tamen. & glo. ibi, in verbo, pretiosior. insti. de rer. diui. Ex quo Ang. Are. ibi infert quod licet famulus sit melius vestitus, domi nus debet tamẽ magis honorari. Si autẽ nõ apparet quod una res, causa alterius adhibeatur magis, quam econtra, tunc est recurrendum ad alias coiecturas, presertim ad nominationẽ vulgi, ut tradit Pet. de Anch. in regula, accessorium. de regul. iu. in vj. Et ad hoc est gl. no. in cle. per literas. in verbo, ecclesias. de preb. facit quod not. Bar. in l. rẽ. §. j. ff. de rei vend. Et ex his infertur, ẽm Pet. de Anch. in d. regula, accessoriũ. quod si quis impetraret beneficium, narrando illud esse accessorium, quod erat principale, non valeret impetratio. refert Bal. consuluisse: de quo no. Card. in d. cle. per literas. in xvij. q. & Andr. Sic. hic late insistit. Modo ad dictum glos. hic, quod concesso
f principali, conceditur accessorium[f], ultra allegata per docto. hic, no. Bald. in l. si quis ex argentarijs. §. rationem. ff. de eden. ubi inquit quod cõsules mercatorum, & notariorum sicut habẽt iurisdictionem in principalibus causis, ita in accessorijs. Et in notabili casu tradit Paulus de Castro in l. cum vendente. C. ubi cause fiscales. ubi refert habuisse questionem in ciuitate Lucana. Et statutum in principali, porrigitur, ad accessorium: ut notat Baldus in l. iij. §. sed si quid. ff. de negotijs gestis. Et consuetudo, que tribuit iurisdictionem in principali, etiam in accessorijs tribuere videtur: ut notat Roma. in consil. cccliij. ad predictorum. in fine. Et pari ratione suspenso principali, vel extincto, idem est in accessorijs: ut not. Joann. Mona. in c. si. in princ. & Do. ibi in glo. circa fin. de appellat. in vj. Et cassato principali, omnia accessoria cassata sunt, ut dicit Bald. in l. Imperator. in lect. magna, ver. item cassato. ff. de sta. homi. & in l. j. col. iiij. vers. quero utrum iuramentum. C. de inoffic. do. Et si non valet principale, non valet accessorium. l. cum principalis. ff. de regulis iuris. l. non dubium. C. de legibus. & nota. per glossam in l. si patronus. §. patronum. in verbo, seruiana. ff. si quid in fraudem patron. & arguit Roma. in consilio cxv. Uiso compromisso. & in consilio ccclvj. clarissime

assessor. ⁊ notat Bartolus in l.si absentis. C.si certum petatur. vers.vltimo scias.⁊ idem Bald.in rub.C.de consti.pecu. vers.ve nio ad causam. De quo tamen vide quod Alexand.scribit in l. si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de ver.obliga. Unde si non
g valet principale, precarium quod accessorium est, non valet [g]: vt no.Bar.in l.ex testamento.C.de fideicom.lib.cum si.vt Alexan.scribit in l.j.§.si vir.de acquir.poss.⁊ in consi.clxxxij.lecto, ⁊
8 discusso.lib.iij. † Et ex predicta conclusione infertur per Pet. de Anchar.ad plures questiones in regula, accessorium. in v.⁊ vltimo not. Et inter alias dicit quod vendito equo, venit sella
e frenum[e], ⁊ alia ornamenta.⁊ hoc not.Bar.in l.eum qui.§. non solum.ff.de furt.in l.si vt certo.§.adeo.ff.commoda.Bal.in l.ij. C.de edi.actio.facit tex.in l.ediles.la ij.in prin.ff.de edil.edicto. Et predicta conclusio procedit regulariter: quandoque tamen de accessorijs aliter disponitur, quam de principali. nam dissensus in re principali vitiat contractum: secus est in accessorijs: vt not.Ang.in l.veteribus.ff.de pact.allega.l.si in emptione.in prin. ff.de contraben.em. Et de ecclesia accessoria non est opus facere mentionem, sicut de principali: vt no.Domin.in c.super eo.per illum tex.in vers.sed pone.de preb.in vj.⁊ Ab.in c.extirpande.§.quia vero.in iij.not.de preb.not.in clem.per literas.de preben. Et de eo, quod accessorie venit, non debet solui gabella: vt not.Roma.in l.si.§.quoties.in si.ff.de publica. Et in accessorijs libellus incertus procedit.c.inter dilectos.vbi Abb. in iij. not.de fid.inst.Bal.in l.j.in prin.ff.de eden.Bald. ⁊ Ang.in l.si marito.§.si.ff.sol.matr.cum sim.vt not.Alex.ibi.⁊ in consi.xc.in causa, ⁊ lite.lib.ij.⁊ quod not.Alex.post alios in l.in summa.§.j. de re iud.⁊ in l.si filius.§.j.ff.de verb.oblig. Et obligatio accessoria quandoque durat sine principali.l.si sine herede. vbi Bart. ff.de admi.tut. Et dispositio l.si ita.de auro ⁊ ar.leg. non habet locum in accessorijs, secundum Roma.in singulari ccccxcvj.in si.vbi alleg.tex.in l.creditor.§.Caio.ff.de lib.leg. ¶ In eadem glo.ibi.l.oratio.de intellectu huius legis, ⁊ huius regule videatis ea, que scripsi in c.iurauit.de prob.⁊ quod tradit Aret.in d. l.illud.de acq.he. ¶ In si.glo.de connexis dicendum est vt dixi in c.quanto.de iud.⁊ in c.translato.de const.in prioribus ⁊ posterioribus scriptis, ⁊c.

¶ Additiones.

A ¶ Potest. Adde dominum Ias.in l.j.in versi.limita etiam alijs quatuor.ff.si quis ius dic.non obt.

B ¶ Mulctare. Adde Vin.Herc. Perusinum patrem ⁊ preceptorem meum in l.a Diuo Pio.in si.principij.ff.de re iudi.

C ¶ Deponentes. Adde Alex.in l.ij.in ver.item contra Bart.ff. de iuris.om.iud.⁊ Ias.ibidem.⁊ vide eundem Ias. qui hunc articulum late examinat.in l.ij.§.si.in ver.pro clara intelligentia. ff.de offi. eius cui manda.est iurisd.

D ¶ Moder. Puto Deci. intelligere hic de Ias. quem omnino videas, quia in d.l.ij. late examinat hunc articulum: ⁊ multa pulchra adducit pro ista regula.

E ¶ Libertas. Adde quod idem est quando dominus dat tutorem in suo testamento seruum suum filijs: nam licet non liberauerit ipsum prius ipso iure liber efficitur.tex.est inst. qui testa. tut.dari poss. in prin.

F ¶ Accessorium. Nota tamen: quod licet ex principali inferatur accessorium, non tamen ex accessorio infertur principale. Car. in cons.cviij.in ver.ad predictam facit.

G ¶ Valet. Quod precarium non valeat si non valet donatio: ⁊ quod non valeat possessio que est accessoria ad precarium, vide per Vinc.de Perus.preceptorem meum in l. j. §.si vir vxori.ff. de acquir.poss. Hier.Sig.

1 ¶ Censura. De his omnibus vide Card.in clem.j. de testi.alibi seueritas, pro stricto iure accipitur, in c.si.de transa. in l.si compensandi.C.de hered.instit.in l.nulla.ff.de legib.in l.ij.in princ. ff.de cust.re. Hinc seuera sententia.in l.j.§.casum.ff.de postbu.⁊ voluit Alb.in l. prospexit. ff.qui ⁊ a quib.

2 ¶ Mortem. Adde Bal.in cons.cxliiij.li.ij.vbi optime.

3 ¶ Non potest. Vide omnino Dom.in c.presentium.de testi.li. vj.Aret.in c.de testib.j.de testi.

4 ¶ Supra e.tit. Adde Dec.in cons.lxxij.

5 ¶ Veniunt. Vide Dom.in c.presentium.de test.lib.vj.Aret.in c.de testibus.j.de testib.

6 ¶ Requiritur. Adde Dec.cons.lxxij.

7 ¶ Sing.dcxvij. Alias est sing.dcxxij. Sil.Ald.

a ¶ Punire testes. adde do. Iason.in l.quecunque.§. qui mandatam.ff. de off.eius cui man.est iurisd.

b ¶ Commissa omnia. Adde dom.Henric.Bohic.j. de accusat. c.ex parte. Gemi.c.presentium.de testi.in vj.

c ¶ Glo. Sed tamen Decius in ca.presentium.vbi melius examinat, ⁊ c.vt debitus.nume.23.j. de appellat. reprobat dictam gloss.⁊ bene.

d ¶ Pretiosior. Panor.rep.c.extirpande.§.qui vero.de preben. Anto.Corse.de potest.regia.q.xliiij.⁊ in sing.ver.legatum.

e ¶ Frenum. Hippoly.Marsi.l.j.§.item Cornelius. nu. viij. de questio.⁊ in rub.de fideius. [redacted]

Quanuis. ¶ Si causa, etiam simpliciter, commissa sit pluribus, quilibet delegare potest.h.d.secundum Abba. hic, ⁊ posteriores sequuntur. Sed istud summarium nõ videtur bene exprimere quod in tex. dicitur, quia de collega nihil dictum est: vnde melius summari potest. Si causa duobus, etiam simpliciter sit commissa, quilibet vices suas, etiam collegę cõmittere potest. Et ex ista cõclusione ampliatur regula, que dicit quod delegatus a principe, potest alteri causam committere: vt etiam collegę talis cõmissio fieri possit: ⁊ sic collega procedit nomine proprio, tanquam delegatus, ⁊ nomine sui collegę, tanquam subdelegatus. facit tex.in c.super questionum.§. si vero.⁊ in c.licet.infra eodem. Et cum hoc capitulũ superioribus diebus datum esset in punctis, oppositum fuit ab vno prestantissimo doctore, quod ista decisio respectu collegę non videtur procedere: quia cum Papa simul duobus causam commisisset, cogitauit quod iudicio duorum causa decidatur: quia iudicium duorum, vel trium reputatur firmius, quam vnius: vt dicitur in c.prudentiam.§.illa quippe.infra eodem. Si ergo causa collegę subdelegata sit, in effectu videtur quod vnius iudicio terminetur: ⁊ non esset satisfactum menti Papę, qui de firmiori iudicio duorum cogitauit. Sed tunc responsum dedi, quod satis dicitur iudicio duorum causa terminata, quãdo alter iudicat de commissione alterius: ⁊ non est nouum, quod quis quandoque vice duorum fungatur.c.quia propter.de elec.in fine. Et si dicatur, Papa, qui causam commisit, videtur cogitare de iudicio duorum immediate in ipsa decisione causę: responderi potest non esse verum, ex quo Papa sciebat regulam iuris, quod delegatus alteri potest vices suas committere. Et tali casu, quando quis collegę suo vices suas commisit, ille non potest diuersas sententias proferre: vt Abbas post Hostiens. hic Vinc.⁊ alios concludit per textum in capitu.penulti.§.porro. de election.in sexto. vbi ille, qui habet duas voces, vnam iure proprio, ⁊ alte-
1 ram ex commissione alterius, non potest diuersos eligere[1]. Et hoc procedit, nisi commissio fuisset facta specialiter de certa persona eligenda, vt ibi dicitur. Ex quo pariter videtur in casu nostro quod si quis collegę suo causam committeret, vt tali modo pro eo iudicaret, tunc potest diuersas sententias proferre, per illum textum in dicto §.porro. Et ex his habetur quod dispositio dicti §.porro. generaliter habet locum, vbi agitur de iudicio intellectus: quia qua ratione nomine proprio putat illud esse iustum, idem debet putare nomine alterius: vt no.Ab. hic, ⁊ idem Abbas in capitu. constitutus. lvltimo.de appellation.⁊ in capitulo cum olim.versiculo ⁊ hoc casu.infra de re iudicata, ⁊ in argum.facit text.in l.quod Nerua. in fine.ff.deposi. in l.si vt certo.§.proinde.ff.commoda.⁊ in l. tutor secundum dignitatem.in princip. ff.de administratio. tutorum.⁊ textus in dicto capitu. penulti. §.porro.allegat Roma.in singulari suo lxxviij.scholaris.vbi propter hoc infert ad scholarem, qui habet duas voces in creatione rectoris, vt variare non possit. Et per illum textum etiam dicit Lapus allegatione, an sufficit. quod procurator constitutus a pluribus patronis ad presentandum, non potest plures presentare, ⁊ subdit ibi Lapus in fine, allegando Calde. quod si facte sunt due electiones in discordia, ⁊ vnus canonicus in vtraque contemptus sit, si alteram ratificauit, alteram prosequi non potest. In hoc tamen vltimo dicto reperio quod contrarium tenet Oldradus consilio lxiiij. quodam. Et predicta omnia videntur procedere in materia electionis, prout textus in dicto capitulo penultimo loquitur, in qua melior eligi debet. octaua questione prima, capitulo, licet ergo.⁊ in similibus casibus, qui debent regulari secundum rationem arbitrio boni viri: secus videtur, vbi agitur de libera voluntate: quia tunc videtur quod secundum liberam voluntatem variare possit, ex quo totum pendet ab eius voluntate: argumen.l.cum quidam.de legatis ⁊ fideicommissis secundo, ⁊ in l.fideicommissa. §. quanquam.de legat. iij. Glos.vnica dicit rationem dubitandi fuisse, quod ex quo clausula illa, quod si non omnes.nõ erat apposita, videbatur quod ille, qui non possit interesse, alteri committere non possit. Sed aduertendum est, quia si causa committatur duobus cum ista clausula, videbatur potius quod impeditus non possit alteri committere, ex quo erat facta prouisio a summo pontifice.

pontifice, quod propter impedimentum vnius, alter solus haberet potestatem: et appositio dicte clausule, videbatur magis impedire delegationem, contra gloss. hic. Unde aliam rationem dubitandi Abb. ponit hic, post Host. et Jo. And. quia cum causa esset commissa duobus, nõ videbatur quod ad vnum solum tota iurisdictio reduci posset. Sed ratio decisionis est, quia nõ procedit solus, ex quo de commissione alterius hoc facit. Sed ista ratio decidendi non tollit rationem dubitandi quantum ad subdelegantem, qui solus vices suas alteri committit. quod videbatur contra tex. in c. causam matrimonij. ff. eod. Sed responderi potest quod ille tex. loquitur respectu cause principalis, quam vnus sine altero expedire nõ potest: secus est in potestate subdelegãdi, que vnicuique insolidum competit a iure. c. pastoralis. in princ. c. si. in prin. c. si. in prin. ff. eod. titu. vbi Abb. et ita ratio glo. adaptari potest.

¶ Additiones.

1 ¶ Eligere. Qua enim conscientia eligit vnum pro se, debet eligere pro alio, et in patrono habente duas voces vel in procuratore plurium patronorum, quod non possit plures presentare. voluit ex identitate rationis Lap. all. xxij. an sufficiat. et idem dicit si parochiani presentant vnum iure singulari, nõ possunt presentare alterum iure collegij: et idem est de mente Firmia. in tract. de episcopo. libro. j. in iij. parte, in xiiij. q. et idem voluit Roma. in l. ij. l. in prin. ff. de verb. ob. et idem tradit Fel. in c. cum olim. versi. dum dicit Abb. de re iudi. Paul. de cita. in tract. de iur. patro. in vj. par. in xij. q. in fi. Rocus in eod. tract. in verbo honorificum. in xxj. q. hec omnia tamen limitat et declarat Cesar Lambert. in tracta. de iure pat. in. xi. ar. iiij. q. princi. j. par. ij. libri vbi etiam facit in fi. mentionem de Dec. hic. et vide Alex. in l. si conuenerit. ff. si nuda. de pigno. actio. Sil. Ald.

1 ¶ Delegatus potest mandare ordinario quod sententiam suam mandet executioni.
2 Delegatus a principe potest sententiam suã executioni mandare.
3 Potest etiam delegatus sibi resistentes punire.
4 Delegatus an possit implorare brachium seculare.
5 Episcopus an possit tenere armatos pro executione iustitie.

Significasti. Summatur, et diuiditur. vt per Abbat. 1 hic. ¶ Primo nota quod delegatus potest mandare ordinario quod sententiam suam exequatur. ad idem tex. in c. pastoralis. ff. quia vero. ff. eod. Sicut enim delegatus a principe ipsam causam alteri subdelegare potest. c. precedẽti. l. a iudice. C. de iudicijs. ita videtur quod executionem sententie committere possit. Et per istam rationem infertur quod non solum ordinario, prout tex. hic loquitur, sed etiam alteri hoc committi potest: et probatur in ca. in literis. ff. eo. vbi Abb. in ij. not. et idem Abb. in c. de cetero. in j. not. ff. de re iudi. Et licet delegatus habeat potestatem mandandi ordinario omnia, que spectant ad causam sibi commissam, quandoque tamen hoc etiam specialiter impetratur a Papa, vt probatur in c. j. ff. de testi. cogen. talis enim specialis commissio maioris efficacie videtur, arg. ca. quanquam. xxiij. dist. et c. si aduersus. de hereticis. ¶ Secundo not. quod ex simplici commissione cause delegatus recipit potestatem cognoscendi, iudicandi, et exequendi: nam commissio facta simpliciter, super toto facta intelligitur: vt not. Inno. in c. super questionum. in princ. ff. eo. Bal. in peculio suo, in verbo, commissio. in fi. Unde causa simpliciter cõmissa: non solũ pos-
1 sessorij, sed etiam petitorij causa, commissa [1] [a] videtur: vt notat
a Abb. in cap. j. in iiij. not. per illum tex. de sequest. poss. et fruc. Et commissio vt fiat iustitia simpliciter, includit quod commissa-
2 rius habeat potestatem cognoscendi, et determinandi [2]: vt no. Dom. in c. quoniam. in antepe. no. de immu. eccl. in vj. Commis-
3 sio tamen causarum non intelligitur de causis criminalibus [3]: vt no. Domi. in c. licet. in ij. et iiij. no. de off. vic. in vj. ¶ Tertio no. quod delegatus principis potest executionem sententie alteri demandare: vt hic, et in c. in literis. ff. eo. Et per istum tex. et Bar. in l. a Diuo Pio. in prin. ff. de re iudic. quod delegatus a principe sententiam suam exequi possit. et doc. communiter sequuntur, vt Alexan. ibi prosequitur. Non omitto tamen quod tex. in d. l. a Diuo Pio, prima facie videt probare cõtrarium, dum ibi dicitur a Diuo Pio rescriptũ est magistratibus populi Romani, vt iudicum a se datorum sententie exequantur. Nam illa verba, a se datorũ: de ipso principe intelligenda sunt: vt in simili not. Bart. in l. cum in testamento. in fin. ff. de auro et argen. lega. et in l. ex facto. in princ. ff. ad Senatuscons. Trebellianum. Et secundum hoc videtur ibi casus, quod sententia de legati a principe per ordinarium exequatur: et ita ille tex. alias inducebatur. Sed respondetur quod inferius sunt alia verba que declarant quod loquatur de delegatis ab ipsis magistratibus populi Romani, ibi dũ dicitur: Hi, qui eos dederant. Ex quo notandum est quod illud dictum Bar. in d. l. cum in testa-
4 mento. procedit, nisi aliud appareat per alia verba. [4]. Et de illo dicto Barto. not. Alexand. in consil. xxiij. consideratis. lib.
2 ij. Aretin. in consil. clvj. diligenter visis. ¶ Et subijcit Abb. hic quod delegatus a principe, etiam ipse immediate executio-
a nem [a] facere potest [5]: vt probatur in dicto capitulo in literis.
5 Et ad tex. hic, qui videtur dare sibi potestatem in defectum ordinarij non exequentis, respondetur quod ad ordinarium recurritur propter faciliorem expeditionem. et ad hoc bene facit text. in c. pastoralis. ff. quia vero. ff. eod. tex. in ff. si vero etiã quidem. in auth. de exhibend. reis. prout illum text. declarat Alexand. in l. a Diuo Pio. in princip. ff. de re iudica. et facit text. in ff. si vero ignoti. in auth. de testi. declarando vt dixi in c. preterea. supra eodem. Sed aduertendum est: quia conclusio doctorum videtur procedere a principio, et re integra, prout loquuntur: sed in terminis huius decretalis, ex quo semel cõmissio ordinario facta fuit, videtur quod solum in defectum delegantis possit, prout tex. dicit: quia tex. conditionaliter loquitur, quando ordinarius non vult, aut non potest. Et in simili bene facit quod not. in c. ex parte. de concessio. preben. et per Rotam in titu. de iure patron. in x. decis. in antiquis. de eo, qui consequitur potestatem ex iure deuoluto, qui tantum habet potestatem in defectum alterius. Sed tamen defendendo quod doct. dicunt, responderi potest quod Papa hic respondet ad consultationẽ in casu occurrenti, qui fuit q ordinarius nõ exequebatur secundum commissionem delegati: et respondetur quod ipse delegatus potest: et non negatur, quin etiam principaliter delegatus possit exequi, reuocando commissionem factam ordinario iuxta l. iudicium soluitur. ff. de iud. Et hoc procedit, quando in
3 totum non abdicasset iurisdictionem a se, vt ff. dicam. ¶ Ultimo no. quod resistens iudici delegato, ab eo puniri potest, cuiuscunque dignitatis sit: quia Papam representat, secus in delegato inferioris, qui non habet potestatem, nisi in subditos delegantis, vt Abb. hic dicit. et idem Spe. in tit. de iud. deleg. ff. sequitur. versi. item ad eius officium. Ant. de Butr. et Imo. in c. j. s. e. Bald. hic, in fi. Sed aduertendum est, quia contra illos, qui impediunt, qualescũque sint, delegatus videtur habere iurisdictionem: quia videtur a lege facta prorogatio: vt not. in ca. j. s. eodem. et facit gloss. fina. hic. Et ista ratio etiam militat in delegato inferioris. quia licet ipse non habeat potestatem, propter delictum impedientis eum illam consequitur. ¶ In glossa primo difficultas est in concordando istum textum cum textu in capitu. in literis. infra eodem. vbi statim quod delegatus mandauit executionem fieri, dicitur functus officio. cuius contrarium videtur probare Anton. de Butr. hic, in versiculo ego dico. quem Abbas hic simpliciter refert, qui dicebat quod hic res erat integra: ideo potuit delegatus iurisdictionem reuocare. capitulo quanuis. eodem titulo in sexto. Sed ista solutio non videtur vera: quia in contrarium facit text. hic, vbi dicitur quod ordinarius non potest alijs resistentibus executionem facere: ergo datur intelligi, si alij resistebant, quod res non erat integra. Unde Abbas ponit resolutionem eius, ex qua prima conclusio est, quod tex. hic intelligatur, quando alicui commissa fuit executio tanquam nuntio, et ministro: ideo ad nutum eius reuocari potest. Et ita etiam Anto. de Bu. videtur intelligere istum text. in dicto capitu. in literis. in fine secunde oppositionis. Sed iste intellectus non caret diuinatione: et text. hic repugnare videtur, qui solum delegato videtur iurisdictionem tribuere in defectum ordinarij. Unde magis consonat vt dicamus quod textus hic procedat, prout loquitur, videlicet quando mandatum factum ordinario non habuit effectum, vt statim inferius dicam. Secunda conclusio Abbatis est, quod si delegatus executionem alteri commisit, faciendo eum subdelegatum, etiam nihil retinendo: et tunc re integra commissionem reuocare potest. capitu. quanuis. eod. titulo in sexto. secus si res non sit integra: vt quia subdelegatus incipit vti iurisdictione: quia tunc delegatus non potest aliquid facere, cum sit functus officio suo. Et ita proprie intelligitur text. in dicto capit. in literis. vt latius per Abbatem hic. Sed aduertendum est: quia in dic. capitu. in literis. non videtur probari quod ibi delegatus vti ceperit iurisdictione: quia text. simpliciter dicit quod mãdari precepit. Preterea, dato quod iurisdictione vti ceperit, non probatur iure quod illo non perficiente delegatus non possit iurisdictionem reuocare. Et contrarium videtur probari hic: nam sicut re integra potest iurisdictionem reuocare, ita videtur quod

illo non perficiente in subsidium admittatur, vt casus est hic. Sed tunc remanet difficultas de d.c.quamuis. vbi re integra delegatus potest reassumere iurisdictionem.Cõtrarium probatur in d.c.in literis.vbi per mãdatum factum alicui dicitur functus officio suo.Anto.de But.ibi respondet quod verũ est, sed tamẽ reuocabiliter, per dictum c.quamuis. Ista responsio videtur contra tex.in d.c.in literis.vbi probat quod imo irreuocabiliter dicatur ibi functus officio:vt patet ibi in primo casu,quando facta fuit executio: ergo idem videtur in alio casu quando mãdauit simpliciter:quia de vtroque casu sub eadem determinatione dicitur quod sit functus officio:ergo in vtroque casu irreuocabiliter intelligitur:argu.l.iam hoc iure.ff.de vul.in l.quamuis.C.de impub.l.fin.C.de senten.nisi dicamus ꝙ inequaliter intelligitur facta determinatio propter diuersitatem rationis,cum in altero casu ibi executio habuisset effectũ, in altero non:arg.l.ij.cum glo.ff.de offic.proconsul.& leg.& hoc
4 tolerari potest,vt iura iuribus concordentur. ¶ †Extra glo. queritur an delegatus Pape pro executione sententie sue implorare possit brachium seculare.Abbas varias opiniones refert,& finaliter secundum Inno.hic concludit ꝙ sic.& ita tenet Archi.per illum tex.in c.administratores.xxiij.q.v.ibi:ab episcopis & ecclesiasticis viris.& idem Federi.in consi.clxiiij. super inuocatiõe.in primo dubio.& domi.post Lap.in c.vt officium. §.denique.versic.an delegatus.de hereti.in vj.cum si.vt tradunt Moder.hic.& adde Oldra.in consi.lxxix.episcopus inuocat. circa fi.& in consi.cclxxviij.licet quantum ad claustrales.in iiij. dubio.& in cõsi.cccxix.super executione.in fi.& idem Abb.in c.si quis contra clericum.ver.nunquid autem possit delegatus.de foro compet.Pau.de Cast.post Albe.in l.episcopale.C.de episcop.audi.Et tenendo opin.que communiter approbatur, vt Abb.hic dicit.opus est respondere ad tex.in c.vt officiũ.§.denique.de hereticis.in vj.quem Abb.hic in contrarium adducit,& non respondet:vbi specialiter hoc conceditur inquisitoribus hereticorũ,vt brachium seculare implorare possint:ergo ius commune in contrarium videtur.Sed responderi potest ꝙ tex.ibi non fundatur in ratione speciali,sed in regula communi,vt habeat potestatem exequẽdi ea,que sibi cõmissa sunt. Et ista ratio generaliter habet locum in quolibet delegato.c. preterea.supra eod.Et hoc etiam patet ibi,quia conceditur facultas compescendi contradictores censura ecclesiastica:quod etiam in aliis delegatis locum habet,vt not.in c.j.s.eod.Et retenta communi opi.limitatur primo habere locum in subsidiũ quando delegatus nihil habet quid faciat:vt not. Oldra.in d. consi.lxxix.episcopus inuocat.circa fin.quia iura ita loquuntur,si opus fuerit.c.j.de offi.ordinarij.c.ij.de maledicis.& c.j.circa fi.de statu monach.in vj.& idem Fede.tradit in consi.cclj.casus talis est.circa fi.versi.item dato.cum si.vt dixi in c.cum nõ ab homine.in vij.nota.de iudiciis.Et hoc maxime haberet locum,quãdo hoc ex forma rescripti colligeretur:vt dicit Pau. de Cast.in consi.xxix.visis actis.Et ideo delegatus prius debet ordinarium requirere:& si non sufficit,inuocet brachium seculare:vt Card.scribit in cle.j.de offi.delega.Secundo limitatur,si esset appellatum:quia tunc ecclesiasticus,a quo appellatum fuit,non debet inuocare brachium seculare appellatione pendente:vt not.Alber.in l.episcopale.versi.sed circa hoc quero.& Pau.de Cast.ibi in fi.C.de episco.audi.& idẽ Old.in cõsi. lxxix.supra allegato.Et hoc procedit secundum regulam,que habet quod pendente appellatione nihil innouandum est.l.j. in princ.ff.nil nouari appel.pen.Successiue Abb.concludit ꝙ delegatus Pape non potest manu militari suam sententiam exequi.& idem Inno.in c.cum olim.de priuil.Ang.in l.j.ff.si qs ius di.in prin.& in l.qui restituere.ff.de rei ven.cum simi.vt tradunt Andre.Sicu.& moder.hic.Alex.in l.a diuo Pio.in prin. de re iud.vbi refert Roma.in l.j.ff.de iurisd.om.iud.qui tenet contrarium:quia si ordinarius exequi potest manu militari, pariter videtur quod delegatus principis possit,qui est maior ordinario.c.sane.j.eod.Alex.ibi respondet,hoc nõ esse verum respectu executionis:quia delegatus illam habet limitatã intra annũ.c.querenti.j.eod.Sed per hoc non tollitur arg.quin possit durante anno:quia pro illo tempore delegatus est,& maiorem habet potestatem,& ordinario mandare potest:vt hic,& in c.pastoralis.§.quia vero.j.eod. Et ad hoc facit regula, que habetur in c.preterea.s.eo.Unde si aliter executio fieri nõ potest:ergo videtur quod etiam cum armis illam facere possit. Non obst.cle.ij.de here.quia dum ibi dicitur quod inquisitores non abutantur concessione portationis armorum,nõ per hoc infertur quod illa concessio specialis fuerit.Et hoc tamen intelligitur post requisitionem ordinarij,vt supra dictum est de inuocatione brachij secularis.& ita opiniones concordari pos-
5 sunt. †Ultimo Abb.infert ad questionem,de qua dicit se fuisse interrogatum, an episcopus tenere possit officiales arma-
6 tos pro executione iustitie.[6] Et concludit quod non [b]:quia iu-
b ra canonica prouident quod debeat implorare brachium seculare.xxiij.q.v.c.administratores.& c.principes.Et sicut principes seculares recurrunt ad ecclesiã pro spiritualibus,ita prelati ad eos recurrere debẽt in tẽporalibus.xcvj.dist.c.cũ ad verũ.& c.si Imperator.Et officia eorũ turbari non debent.l.consulta.C.de testamen.Et quia vsus armorum prohibitus est ecclesiasticis.c.clerici.de vit.& hone.cleri.Arma enim clericorum sunt lacryme,& orationes.xxiij.q.viij.conuenior.Et istam conclusionem etiam Abb.tradit in c.cum non ab homine.in pen. not.j.de iud.Sed contrarium in terminis voluit Bald.in l. nam salutem.§.fi.ff.de offi.prefe.vigi.vbi per illum textum dicit,quod officiales cõmunis possunt arma portare.Unde infert idem esse de familia episcopi:cum episcopus habeat imperium in sua diecesi.Et istam opinionem sequitur And.Sicu. hic:quia in isto casu vsus armorum videtur licitus pro executione iustitie.Unde cum executio sententie ordinario permittatur,omnia ad id necessaria permissa videntur.ar.c.preterea. supra eo.Sed ad ista videtur posse responderi.Nam primo illatio,quam Bal.facit,non videtur bene procedere de officialibus communis secularibus, ad ecclesiasticos,quibus armorũ vsus prohibitus est.d.c.clerici.Non obstat quod accessorie in isto casu videtur permissus vsus armorum,per rationem dicti c.preterea,quia regula illa non videtur habere locum in prohibitis per alia iura:& sic non videtur extendi ad arma,que prohibita sunt.Et ad hoc facit,quia ista regula prohibitiua preualere videtur:argu.l.iij.§.liberti.ff.de suspec.tuto.& quod ibi
c Bart.& ideo Moder.[c] hic tenent opi.Abb.per tex.in c.inter hec.xxxiij.q.ij.vbi dicitur quod ecclesia non habet gladiũ,nisi spiritualem.Et vlterius pro ista opi.facit tex.per locum a speciali in cle.ij.in fi.de here.& quod no.Bal.in l.ij.in versi.sed nunquid episcopus.C.de ser.& aqua.& facit text.in cap.cum a Iudeis.xxiij.q.viij.vbi dicitur quod pro se ipso Christus capi arma temporalia prohibuit,cum caperetur a Iudeis.& facit tex. in c.ex multa.§.fi.j.de voto.in.c.petitio.& quod ibi gl.de homi. Sed predictis non obstantibus opi.Bal.quam sequitur And. Sic.contra Abb.verior videtur.Primo,quia dum Bald.loquitur de officialibus communis, hoc etiam verificabitur in episcopo:quia episcopus,& vicarius eius dicuntur officiales
7 communis [7]:vt in not.q.tradit Pet.de Anch.in consi.ccclxij. viso themate.Secundo facit tex.in cap.dilecto.de senten.excõ. in vj.vbi dicitur quod clerico licet arma pro defensione rerum suarum suscipere, declarando illum textum,vt not.Abb.in c. suscepimus.de homicidio:ergo pariter videtur quod ordinarius tenere possit familiam armatam pro defensione iustitie. Tertio etiam ad hoc efficax videtur ratio,quam Andr. Sicu. hic adducit:quia sibi commissa videntur omnia, sine quibus officium suum exequi non potest.d.c. preterea. Non obstat quod illa regula non habeat locum in prohibitis:quia in isto casu pro executione iustitie hoc prohibitum non videtur.Non obstat quod regula prohibitiua preualere videtur: quia illud verum est,nisi affirmatiua sit magis specialis: tunc enim illa
8 attenditur:quia species derogat generi [8]:vt in regula, generi per speciem derogatur.de regulis iuris.in vj. Non obstãt alia s.allega.in contrarium. Et primo quod abbas dicit, quod ordinarius recurrat ad brachium seculare: quia per hoc non infertur, quin ipse etiam immediate possit habere familiam armatam. Hoc patet in inquisitore hereticorum, qui potest inuocare brachium seculare.c.vt officiũ.§.denique.de hereticis, in vj.& tamen etiam ipse potest habere officiales armatos.clementina secunda,de hereticis in fine.Non obstat quod officia non debent confundi:quia hic nulla videtur confusio, ex quo vnus non intromittit se de officio alterius. Non obstat quod armorum vsus prohibitus sit ecclesiasticis:quia verum est regulariter,secus videtur pro executione iustitie:vt per glo.fi.in d.c.dilecto.de senten.excommu.in vj.Et per supra dicta,& per hoc etiam respondetur ad tex.quem Moder.hic adducunt in d.c.inter hec.Uel secundo respondetur,illud esse verum,quando clerici arma tractarent manibus propriis:secus videtur si habeant familiam laicorum armatã.Non obstat quod sit speciale in inquisitore.d.cle.ij.quia ibi nulla specialitas isto respectu demonstratur,vt supra dictũ fuit.Preterea esset specialitas quo ad alios delegatos,& nõ respectu ordinarij,de quo agitur.Non obstant alia iura,que allegantur:quia habent locum, quando ipsi arma tractarent per seipsos vt s.dixi.secus est in familia,que habetur pro executione iustitie,&c.

¶ Additiones.

* ¶ Moderni hic.Sic etiam do.Fel.tenet cum Abb.hic. versi. vtrum episcopus possit.sed ista opi.Abba.non haberet locum in episcopatu

in episcopatu Sedunen. quia epus habet ibi vtrunque gladiũ.
⁊ gerit bella quando opus est: ⁊ sic opin. contraria d. Decij est
pro episcopo Sedunen. Incer. Aut.

a ¶ Executionem. Adde Alexan. in l. ij. in vers. tamen in ista re
sponsione. ff. de iurisd. om. iud. ⁊ Vincent. Hercul. de Perusio
in l. a Diuo Pio. in vers. ⁊ ideo potest. secus tamen est in subde
legato a delegato principis, vt per eundem in d. l. in versic. sed
contrarium eius. ⁊ per alios ibidem. Hier. Sig.

1 ¶ Commissa. Adde Rota. dec. cccxcvj. si committat. in nouis.
2 ¶ Determinandi. Adde Dec. in c. j. in j. no. §. e. ⁊ Jas. in l. cau-
sas. C. de transac. Alex. in consi. lxxxiiij. in fi. lib. j. ⁊ vide Deci. in
c. ex ratione. in vj. no. de appell.
3 ¶ Criminalibus. Adde Cardi. in cle. j. in xviij. q. de offi. vicar.
vbi contrarium.
4 ¶ Verba. De illo dicto Bar. vide Deci. in c. causaʒ que. in iij.
not. de rescr. ⁊ que ibi addidi in cons. dxlvj.
5 ¶ Facere potest. Jas. late examinat in d. l. a Diuo Pio. ij. ff.
de re iudica.
6 ¶ Justitie. Adde eundem in c. cum nõ ab homine. in vij. no.
j. de iud.
7 ¶ Communis. Idem in c. ecclesia sancte marie. de constit. in c.
sane. j. eodem.
8 ¶ Generi. De hac regula prohibitiua. vide Dec. in c. nam con
cupiscentiã. in j. lect. in iij. not. de consti. ⁊ ibi addidi. Sil. Ald.

a ¶ Commissa. Jas. cons. clxxxvj. in fi. lib. ij. Bal. l. si de proprieta
te. C. si a non comp. iud. sed non seruatur.
b ¶ Quod non, [redacted]

1 ¶ Sententia notorie iniusta an teneat.
2 Judex si extraiudicialiter infert iniuriam alicui, an sibi resisti possit.
3 Quid si iudicialiter infert grauamen irreparabile.
4 Quid si grauamen sit notorie iniustum, tamen sit reparabile.
5 Quid si grauamen non est notorie iniustum, si tamen est appellatum an resisti possit iudici.
6 Amicabilis compositio largo modo an possit dici transactio.
7 Delegatus an possit transactionem factam coram se mandare executioni.

I quando. Summatur, ⁊ diuiditur vt per Abbat. hic.
1 ¶ † Primo no. ibi, certũ sit, quod sententia no
1 torie iniusta tʒ, ex quo non erat error expres-
sus [1]: ita Bal. hic dicit in vers. itẽ est hic casus,
Abb. dicit hoc notabile nõ probari hic, dupli-
ci ratione. Prima, quia poterat esse certũ ipsi ordinario, ⁊ tñ
non erat notoriũ. Secunda, quia cum procederet vt delega-
tus Pape ordinarius, tanquam inferior, non poterat resiste-
re. Ista secunda ratio non placet: quia Ab. ipse inferius cõtra
rium dicit, quod si notoria sit iniustitia, ordinarius resistere po
test. Prima etiam ratio non videtur ↄcludens: quia tex. loquitur
gñaliter, ⁊ absolute, ibi: certum sit. Unde ista verba non restrin
guntur in ipso ordinario: sed absolute ꝑ omnibus dicunt. Re
perio tñ Car. in cle. j. §. eorundem. in ij. q. in fi. de foro comp. vbi
declarat istũ text. ⁊ dicit quod licet esset certũ, vt hic dicit, non
tñ erat notoriũ: quia notorium sicut distinguitur a manifesto,
vt no. in l. ciues. C. de ap. in c. vestra. j. de coha. cleri. ⁊ mu. ita ab-
solute põt dici, quod aliquid certum sit, non tñ notorium. Idẽ
dicit Card. in d. §. eorundem. in loco prealle. quod tunc demum
notoria iniustitia reddit sñiam nullam, qñ ex tenore sententie
hoc colligitur. Et de hoc dicẽdum est vt no. in c. inter ceteras.
de re iud. vbi Mod. late insistunt. ¶ Secundo no. quod dele-
gato Pape, etiam iniuste procedenti, ordinarius resistere non
potest violenter. Cõtra quod Ab. opponit, ⁊ resoluendo mate-
riam, notabilẽ ponit distinctionem, ex cuius dictis plures con
2 clusiones colligunt. † Prima est quod si iudex extraiudiciali-
2 ter alicui iniuriat, qd' sibi, sicut cuilibet alteri, resisti potest [2] [a]:
a vt no. Jnn. hic, p l. prohibitum. C. de iur. fis. li. x. ⁊ no. Bar. in tra
cta. qui sint rebelles. in verbo, rebellando, in princ. in vers. in co
vero, per illũ tex. in l. prohibitum. ⁊ idẽ Bal. in l. ab executione.
ver. querunt doctores. C. quor. app. cum si. vt tradũt Mod. hic.
Et adde gl. in l. non vr̃ data. §. qui iussu. ff. de reg. iu. Bal. in l. vt
vim. in vij. q. ff. de iust. ⁊ iu. in l. j. in xij. q. C. vnde vi. Card. in cle. j.
in fi. in ver. nono quero. de cele. miss. ⁊ Alex. in consil. cxliiij. post
redditum primum consilium. li. ij. vbi allegat Dyn. in regula,

quod quis mandato. de reg. iu. in vj. facit tex. in c. conquerente.
vbi Ab. in vlt. not. de rest. spo. ⁊ idem Ab. in c. cũ causa. in pen.
notabili. j. e. in c. dilectus. j. quod met. cau. ⁊ quod no. Bal. in l. si
quis in tantam, in q. xj. C. vnde vi. ⁊ ad propositum nostrum hic
de ordinario no. Domi. post Arch. in c. si eo tempore. de rescri.
3 in vj. vers. noto istud dictũ. † Secunda conclusio Ab. est. quod si
iudex procedat iudicialiter, ⁊ grauamẽ sit irreparabile per ap
3 pellationem, sibi resisti potest [3]. Unde si iudex mãdat aliquẽ in
iuste suspendi, vel torqueri, resisti potest, vt Ab. hic dicit, facit
tex. xj. q. iij. c. non inferenda. ibi: eripe eum, qui ducitur ad mor
tem, ⁊ per gl. que allegat illũ tex. in c. hi, qui. xxiij. q. vj. facit quod
not. Bar. in l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clam. cum si. vt
tradunt Mod. hic. Et in terminis etiam tʒ Pau. de Cast. in l.
vt vim. in ver. item tertio. ff. de iust. ⁊ iu. vbi dicit hoc etiam pro
cedere, si esset dubium an preiudicium esset irreparabile. facit
quod de preiudicio irreparabili no. Bal. in l. j. ver. preterea ex-
ceptio. C. qui accu. in l. eum, qui duas. C. de adult. ⁊ in l. j. C. de in
inte. rest. cum si. tradit Alex. in l. iiij. §. condemnatum. ver. secũ-
B do limita. ff. de re iud [B]. ⁊ idem Alex. late cons. xvij. requisitus
in causa. li. j. Et in dictis concludit quod quando preiudicium
est irreparabile, recedit a regulis iuris communis. Sed tñ in
isto casu aduertendum est: quia Bal. in d. l. vt vim. in vij. q. dicit
quod quando iudex ꝓcedit causa cognita, ⁊ sic iudicialiter, ꝙ
appellatio tũc est omnino necessaria, ⁊ postea ei armata manu
resisti poterit: presertim si grauamen reparari non põt. Et sic
videtur velle Bald. quod in isto casu appellatio requiratur, ⁊
quod immediate iudici resisti non possit, licet grauamen sit ir
reparabile. Sed dici potest, istud verũ esse qñ grauamen nõ in
fertur actualiter, sed iudex comminatur de grauamine futu-
4 ro [4]: nam a tali futuro irreparabili grauamine appellari põt
l. si quis prouocatione. vbi Bal. C. de appell. Sed quando gra-
uamen, quod infertur a iudice, cõsistit in executione actuali, vi
detur procedere quod s. dictũ est, vt illi immediate resisti pos-
sit: ⁊ isto etiam casu melius est vt ante resistentiam etiam, si po-
4 test, appelletur ad maiorem cautelam. † Tertio Ab. concludit,
quod si grauamen notorie iniustum sit, resisti possit, etiã si repa
rabile sit. ⁊ ad hoc allegat gl. pe. in c. ex literis. j. e. ⁊ ibi Jmo. qui
etiã intelligit illã, quãdo iniustitia erat notoria. ⁊ ad idem glo.
xj. q. iij. c. non dz. ⁊ ibi Arch. ita resident Mod. hic, adde Car.
in cle. j. §. eorundem. in ij. q. in fi. de fo. comp. vbi allegat glo. in d.
c. ex literis. ⁊ intelligit, vt dictũ est. ⁊ idem Fed. in cons. clxiij. su-
per innocatione. in fi. Ang. in cõs. clxxvij. in facto proponitur.
Et ad hoc facit, quia vbi iniustitia notoria est, receditur a re-
5 gulis iuris communis [5]: vt late Rom. scribit in l. si vero. §. de
viro. in xxiij. fallen. ff. sol. mat. Alex. in consi. xvij. requisitus. li. j.
And. Sic. in cons. xviij. in prin. li. j. ⁊ in cons. xxxviij. li. ij. vbi la-
te insistit. Notandum tñ est, quia multa dicunt notoria, que nõ
6 sunt [6]. c. consuluit. el j. de app. ⁊ quod ibi dixi. Cõstabit autẽ, in
stitiã esse notoriã ex actis: quia notorium dicitur illud, quod ex
B actis colligit [B]: vt no. Jnn. in c. ex insinuatione. de app. cum si.
vt late dixi ibi. Et hoc propter subiectã materiã: alias autẽ in
materia stricta proprie notoriũ nõ dicitur, ꝙ ex actis colligi-
b tur [b] [7] vt nota. Ab. dicit in c. dudũ. el. j. de electionib. † Quarta
7 conclusio Abb. est, ꝙ licet grauamen nõ sit notorie iniustũ, ta-
5 men si appellatũ sit, resisti potest: qꝛ per appellationẽ iurisdi-
ctio iudicis impedit: vt Jnno. hic dt, quẽ Bal. sequit in l. addi
ctos. C. de episc. audien. ⁊ adde Bal. in d. l. vt vim. in d. q. vij. Et
in no. q. tradit. Old. in ↄsi. lxxxix. eps innocat. vbi inquit ꝙ post
appellationẽ iudex remanet tanquã priuatus, ⁊ ideo sibi resi-
sti potest. ⁊ idẽ Pet. de Anc. in regula, ea, que. in x. q. de re. iu. in
vj. Pau. de Cast. in l. episcopale. in fi. C. de epis. audi. Et ista cõ-
clusio, vt Abb. hic dt, limitatur procedere, qñ certũ sit, appella
tionẽ tenere: secus, sm eum, videt si dubiũ sit de validitate ap-
pellationis. Sed ista limitatio dubitabilis videt: qꝛ ratio supra
allegata de appellatiõe interposita, etiã videt habere locũ in
dubio, vt suspendat iurisdictio iudicis, a quo appellatur: quia
nisi appellatio manifeste friuola sit iurisdictio suspenditur: vt
not. in c. pastoralis. de appe. Et in dubio pro appellatiõe presu
c mit vt admittat [c], ⁊ habeat effectum appellatiõis interposite [8]:
8 vt p gl. in c. vt debitus. de appel. cũ simi. vt dixi in c. de priore. in
prin. de app. facit tex. ⁊ qd ibi Pau. de Cast. in l. j. ff. si quis cau.
Scdo predicta ↄclusio limitatur, dũmodo resistens sit ille, qui
grauatur: secus si alius esset, secundum Jnno. hic, nisi ille alius
vocaretur a grauato, vt Ab. dicit. Jn quo considerandum est,
quod aut agitur de preiudicio irreparabili, puta de pena cor-
porali: ⁊ clarum est quod quilibet resistere potest: vt per glos. in
d. c. non inferenda. xxiij. q. iij. facit tex. in l. non tantum. ff. de ap-
pell. ⁊ not. Bald. in d. l. eddictos. in fin. C. de episc. aud. cum sim.
⁊ tali casu etiam reo inuito resisti potest, vt no. Bart. in l. Sti-
chus. de pecu. lega. cum simi. vt tradunt Mod. hic, ⁊ in c. inter

ceteras.de rescrip.Alex.in l.quamuis.ff.solu.matr.Aut agitur de preiudicio reparabili:z tūc maior dubitatio videtur, idem tamen dicendum est:quia quilibet alium iuuare potest: vt not. Barto.in l.vt vim.ff.de iusti.z iure.in l.si quis in seruitute.in fi. ff.de fur.z probatur in c.dilecto.§.z si quidem.de senten. excom mu.in vj.z in terminis nota Bart.in d.l.prohibitum.C.de iure fis.lib.x.Et sic indistincte videtur quod quis,etiam non vocatus,neque requisitus, alium defendere possit ab iniuria, que si bi,etiam a iudice,infertur: cū tali casu videatur non tanquam iudex sed tanquam priuatus procedere, ideo illi resisti potest,
6 vt supra dictum est. ¶ † In gloss.j.secundum Abb.colligitur quod largo modo amicabilis compositio dicitur transactio, sed non proprie.facit text.in c.super eod.z in c.statuimus.j.de transac.Unde infert Anton.de But.hic,in princ. in vers.z no-
d ta quod arbitramentū [d] proprie non sit transactio,sed est que-
9 dam amicabilis compositio [9]. quod dicit esse notandum,pro- pter statuta. Et quod arbitramentum non sit proprie transa-
c ctio [c], declarat Bar.in l.quod si Ephesi.§.si.ff.de eo,quod cer. lo.in l.furti.§.qui iussu.in fi.ff.de his,qui not.inf.z Bal.in rubr. de re.permu.in fi.Pau.de Cast.in consil.lxx.viso puncto.cum simili.que nota.sunt.Sed adde singularem limitationem:quia predicta conclusio procedit nisi arbitramentum ratificatum
10 esset a partibus:quia tunc proprie transactio reputatur [10]: vt not.doluit Pet. de Ancha.in disputatione sua,incip.cum C. laicus.Cuius dictum pro notabili refert z sequitur domi. Io. Bap.de sancto Seuerino in tract.de transact.in iij.quest. in fi. z do.Bartholomeus Socin.in cons.lxxv.viso compromisso.z dixi in cons.lx.Hoc tamen intelligendum videtur, quando in tali arbitramēto ratificato, sit aliquid datū,vel receptū:alias non potest dici transactio:vt not. Bart. in d.l.quod si Ephesi. §.fi.cum si.supra alleg. Trāsactio enim,nullo dato,recepto, vel cōpromisso,non procedit:vt dicitur in l.transactio.C.de trāsa. vnde quando totum datur,transactio dici non potest:vt notat Pau.de Cast.in cons.clxxiij.viso casu.Et etiam notandum est quod licet arbitramentum largo modo transactio dicatur,tamen secundum subiectam materiam arguitur de transactione
11 ad compromissum [11]: vt no.Bar.in l.post rem indicatam.ff.de transa.Bal.in l.transactio.C.de transact.cum simi.vt Alex.ibi tradit:z idem Alex.in consil.xxxij.oportune.li.ij.z consi.cxviij. titulus questionis.libr.ij. Et idem econtra de compromisso ad transactionem arguitur,vt no.Alex.in consi.xl.circa primum. in fine.lib.v. ¶ In gloss.fina.ibi:z tenebit appellatio. Hoc dictum glo.verum est,vbi agitur de interesse appellantis, prout loquuntur iura allegata in glos.secus videtur in casu istius decretalis:quia non agitur de interesse ipsius ordinarij quod preces eius non admittantur:z quia hoc modo in effectu iudex ordinarius resisteret delegato cuius contrarium dicitur hic,z in
7 c.pastoralis.§.quia vero.infra eodem. ¶ † Extra glo.Abb.hic post antiquos concludit quod delegatus nō potest transactionem coram se factam executioni mandare: quia ipse est deputatus ad iustitiam faciendam:z iurisdictio sua non extenditur ad transactionem, que fit de facto, consensu partium, z idem Abb.per gloss.ibi hoc tenet,in c.per tuas.in fin.de arbitr.facit tex.in l.iiij.§.si ex conuentione.ff.de re iu.z in l.ij.ff.de execu.rei iud.z in l.si apud acta.C.de transa.Et ad hoc etiam bene facit, quia iurisdictio delegati est stricti iuris,z restringitur ad illud quod immediate in ea continet:vt in notabili casu tradit Cal. in cons.ij.in tit.de heret.vbi concludit,quod si inquisitor hereticorum abiuranti heresim penitentiam imposuit, iuxta cap.ad abolendam.de hereti.si ille postea penitentiam sibi iniunctam non impleuit, propter hoc non potest contra eum inquisitor procedere: quia tunc immediate non agitur de causa heresis. Et in simili not.Bal.in l.j.col.xij.versic.quarto quero. C.de his que pene nomine.Angel.in cons.xxxi.do.Philip.Are.in cons. cxlviij.in q.proposita.cum similib.vt dixi in consil. cxxxvij. Et predicta conclusio limitatur non procedere,quādo transactio tenderet ad executionem sentētie,vt Imol.hic dicit,per tex.in l.tale pactum.§.qui procurauit.ff.de pact.secundum vnum intellectum.Et ad hoc bene facit text.in dicta lege.iiij.§.ab executione.in fi.ff.de re iud.Secundo limitatur procedere in indice delegato,prout Innoc.hic loquitur: secus est in ordinario, vt not.Imol.in l.a Diuo Pio.in prin. versic.item attende.ff. de re iud.z ibi etiam aliter respondet ad tex.in d.§. qui procurauit.defendendo dictum Inn.hic.Tertio limitatur,nisi commissio facta fuisset quod causa,concordia,vel iudicio terminetur,vt dicitur in c.j.de mut.pet.in c.fi. de transact. in c. causam que.de testib.in c.querelam.de simo.quia tunc delegatus talem concordiam exequi potest, vt late concludit hic And. Sicu.z Moder.sequuntur. Sed tamen ista limitatio non videtur efficaciter iure probari: quia concordia non videtur committi vt iudici, imo in tali concordia delegatus non videtur habere potestatem exequendi, sicut habet in sententia: nisi dicamus quod cum illa iura alternatiue dicant causam debere terminari,concordia, vel iudicio: sicut in iudicio index habet potestatem exequendi, ita pariter videtur in concordia: quia vna pars alternatiue secundum aliam intelligitur l.j. vbi Bar.ff. de reb.dub.Replicari tamen potest quod hoc esset verum,si in altera parte alternatiue esset dictum de executione: sed in dictis iuribus nihil de executione dicitur.

¶ Additiones.

B ¶ Iudi.Adde eundem Alex. ibidem in vers.z per istam vltimam,vbi voluit post Paul.de Cast.ibidem, quod quādo post executionem sententie peteretur procedi ad capturam persone:quia ex captura infertur infamia,z sic preiudicium irrecuperabile:tunc allegatio nullitatis sententie semper impedit eius executionem.

B ¶ Colligitur. Adde Felinum in capitu. cum ordinem.de rescript.

C ¶ Transactio.Adde etiam quod arbitramētum non dicitur proprie sententia:vt per eundem Decium in cons. xj. in versic. similiter non obstat.z an arbitramentū sit proprie transactio, vide per Sozi.in cons.cclxxxij.incipiente,in presenti consultatione.in vers.z cum arbitramentum.in ij.vol.Et Fulg.in con. lxxiij.in cons.cxvij.Et vide etiam Sozi.in cons.cxxiij. in vers. confirmatur quia.in j.volu. vbi dicit quod arbitramentum est quedam transactio:vnde quod conceditur in transactione videtur etiam permissum in laudo. Hier.Sig.

1 ¶ Expressus. Et tamen dicimus sentētiam contra notorium non valere.c.inter ceteras.&c.cum Bertol.de re iud.c.cum sit ro [redacted].z ideo alias consului, quod [redacted]ata con[redacted] tra prouisionem editam in consilio publico erat nulla, vt p[redacted] in cons.xxix.lib.ix.z idem alias si lata erat contra statutum editum a communitate quod postea erat relatum in volumen statutorum,vt in cons.xiiij.lib.x.

2 ¶ Resisti potest.Seq.Hip.Mars.in l.j.in prin.nu.27.versicu. tamen ista possunt limitari.ff.de questio.Dec.in l.vt vim. vers. prima conclusio fit.ff.de iust.z iure.

3 ¶ Resisti potest.Adde Deci.in d.l.vt vim.vers.ij.conclusio fit. ff.de iust.z iure.vbi repeten.

4 ¶ Futuro. Distinguendum tamen esset, si periculum esset in mora,vel non.

5 ¶ Communis.Hoc autem generale est in omnibus notorijs. Deci.in c.solicitudinem.in v.no.de appell.

6 ¶ Que non sunt.Et ita etiam arguit Deci.in d.c.consuluit.in capitu.cum non ab homine.de iudic.in capitu.olim.de except. in cons.cccclxxxij.

7 ¶ Colligitur.Idem Deci.in c.pastoralis.de except.late Dec. in c.ex insinuatione.de appella.z optime declarat in capi.cum speciali.§.porro.de appell.

8 ¶ Interposite.Idem Deci.in cons.xxviij.in consil.xlix. in fin. Iason in l.j.in principio.ff.si quis cau.Decius consi.cccccxiij. in fine.

9 ¶ Compositio.Uide Ias.institu.de actio.§.j.in j.not.Deci.in consilio xj.in consil. lx.z quod arbitramentum non sit proprie transactio probatur:quia transactio non valet nisi aliquo dato vel retento,vt idem dicit inferius, z tamen arbitrator potest in totum absoluere.Paulus de Castro. z Ias.in l. transactio.C.de transactio.Ias.in authenti.si vero contigerit.C.de iudic.Angel.in cons.lxvj.comes.Item transactio ex instrumentis nouiter repertis non rescinditur. l. sub pretextu. la j.C.de transactio.z tamen arbitramentum rescinditur, vt volunt ibi Bald.Paul.de Castr.z Ias.Socin.in consi.lxvj.viso compromisso.libr.iiij.

10 ¶ Reputatur.Adde Soc.consi.lxix. viso laudo.li.iiij.z in consil.lxxxv.viso.lib.j.Deci.in consi.cxcviij.reuocatur.idem etiam est si partes a principio sciuerunt quid pronūciaturus esset arbitrator quamuis non sit ratificatum.Soc.in l.ij.ff.de iureiur. Purp.in rub.C.de transac.nu.90.

11 ¶ Ad compromissum.Uide in contrarium Soc.in cons.xviij. z vide circa hec que late scribit Purpura.in rub.C.de transac. Sil.Aldob.

a ¶ Resisti.Decius in l.non videtur.§.qui iussu.in l.factum. de regulis iuris.Alexander consilio cxliiij.numero secundo,libro ij.vbi dixi.

b ¶ Colligitur. Idem Deci.in consil.cccclxxxij.

c ¶ Admittatur. Decius consilio vigesimo octauo in fine vbi dixi.

d ¶ Arbitramentum.Deci.infra de iud.c.quanto.consi.cxciiij. [redacted]. nu.4.vbi tetigi.

1 ¶ Autho

1 Autoritas an plus importet, quam iurisdictio.
2 Delegatus qualiter dicatur habere iurisdictionem.
3 Iudex quando dicatur esse functus officio suo, ita ut non pos-
sit reuocare sententiam suam.
4 Iudex an possit sententiam ferre sub conditione resolutiua.
5 Iudex si tulit sententiam nullam, an dicatur functus officio. 6.

In literis. Summatur, & diuiditur,
vt per Abb. hic. ¶ Pri-
mo nota quod delegatus ad vnam causam, di-
citur iudex. c. forus. de verb. signif. ita Ab. hic.
Sed aduertendum est: quia tex. in d. c. forus. §.
iudex videtur loqui in ordinario, dum ibi di-
citur quod iudex appellatur, quasi ius dicens populo. Nam in
delegato particulari hoc verificari non potest, & eodem modo
loquitur similis text. in c. j. xxiij. q. ij. Et similiter in tex. hic, non
appellatur iudex simpliciter, sed delegatus. Et sic videtur iu-
dex secundum quid, sicut quando homo mortuus dicitur ho-
mo. & facit text. in l. j. ff. de dona. ¶ Secundo nota quod iudex
delegatus exequi potest suam sententiam per se, & per alium: de
quo dictum fuit in c. significasti. s. eo. ipsa autem sententia per
1 alium proferri non potest. c. fin. de re iud. in vj. ¶ † Tertio no
ta ibi: autoritas, & iurisdictio. quod ista verba, secundum Ab
bat. hic, synonyma sunt, & idem important. & idem prius dixit
Anton. de But. hic. Sed Andre. Sicul. arguit in contrarium,
per istum tex. vbi copula ponitur, que arguit diuersitatem, iu-
xta glo. in rub. ff. de iur. & fac. ignor. Et concludit quod in plus
se habet autoritas, quã iurisdictio: vt patet in tutore, qui ha-
bet autoritatem, & tamen non iurisdictionem. Et certe istud
verum est in se. cum aliud sit autoritas, & aliud sit iurisdictio:
& hoc non negaret Anton. de Butr. & Abb. hic. Sed quantum
ad istum tex. in iudice, prout loquitur, autoritas iudicis, & iu-
2 risdictio iudicis, hic idem importare videntur. ¶ † Quarto
not. quod delegatus dicitur habere iurisdictionem. facit text.
in l. ij. ff. de iuris. omn. iud. & ita Ab. hic dicit. Sed consideran-
dum est, quod quantũ ad effectum iustitie administrãde: verũ
est quod dicitur habere iurisdictionem, prout iura predicta lo
quuntur. Sed absolute non dicitur habere iurisdictionem, ex
quo iure proprio illam non habet. l. i. §. qui mandatam. ff. de of
ficio eius, cui mandata est iurisdi. l. more. ff. de iurisdictione o-
mnium iudicum. Unde dicit Barto. in l. imperium. in fin. ff. de
iurisdict. omn. iudic. quod iurisdictio delegati, est eadem cum
ordinaria: & ideo delegatus proprie non dicitur habere iurisdi
ctionem, sed solum habet exercitiũ, vel vsum ordinarie iurisdi
3 ctio. ¶ † In gloss. fina. Abb. late insistit, quando iudex dica-
tur functus officio suo: & principaliter considerat duos casus.
Primus est, quando sententia valuit. Secundus est, quando
fuit nulla. In primo casu Ab. concludit quod nec ordinarius,
a nec delegatus mutare [a] potest sententiam, quam semel protu-
lit: sed quilibet dicitur functus officio suo quo ad cognitionẽ,
& quo ad ipsam sententiã, vt hic dicitur, & in l. iudex postquam.
ff. de re iud. & per gl. in l. quia arbiter. ff. de arb. Et hoc etiam ha
1 bet locum in causa criminali [1]. l. j. in fin. & ibi glo. ff. de questio. &
quod ibi Bart. l. diui fratres. ff. de pe. & not. Ang. in cons. xxviij.
factum est. facit tex. in l. j. C. sent. rescin. non poss. & in l. penam. C.
de pe. Et predictam conclusionem sequitur Rota in xvj. decis.
de re iu. in nouis. in fi. inferendo quod auditores Rote senten
tias suas diffinitiuas reuocare non possunt, nec mutare. & idẽ
Roma. sequitur in cons. ccclxij. quo ad primum. in princ. Car-
din. in cons. xxix. iudex. in prin. Bald. in consi. lviij. iudex ad co-
gnoscendum. lib. iij. & idem Abb. in consilio lxxiij. videtur pri-
mo. lib. j. & in cons. xcij. contra sententiam. eodem lib. j. & in cons.
vj. in questione. lib. ij. vbi allegat text. in l. moris. §. iste. ff. de pen.
& Fulg. in cons. clxvj. in questione. Alex. in consi. lxxj. videretur.
libr. v. Et ista conclusio ampliatur, vt etiam iudex sententiam,
quam semel protulit, declarare non possit: vt no. Cald. in consi.
ix. in tit. de app. circa finem, dum allegat Bart. in l. ab executo
4 re. ff. de app. † Secundo ampliatur predicta conclusio in tan-
tum, quod iudex non potest ferre sententiam sub cõditione re
solutiua, vt Abb. hic dicit post Bartol. in d. l. iudex. versi. vlti-
mo quero. vbi concludit, ꝙ si iudex condemnauit, addendo, ꝙ
si esset in plus, quam deberet condemnatus: quod sententiam
ad debitam summam reducit: talis conditio resolutionem in-
ducit, que post condemnationem fieri non potest. & idem tenet
Bartol. in l. moris. §. iste. ff. de pen. Bald. in l. & si senerior. versic.
tertio queritur. C. ex quib. caus. infam. irrog. & idem Bald. in l.
si quis filio. §. fin. in fi. ff. de iniust. rup. cum simi. vt late Alexan.
tradit in d. l. iudex. & idem Ab. in consi. lxxiij. videtur primo. li-
bro j. Cardi. in consil. xxix. iudex. Flor. in l. item Labeo. §. fami-
lie. ff. famil. ercisc. Sed contrarium in hoc voluit Angel. in d. l.
iudex. in princip. vbi dicit quod opin. Bart. nunquam sibi pla-
cuit. & contra Barto. allegat gloss. in l. item Labeo. §. j. vers. sed
si pure. in verbo, falso. ff. fami. erciscun. Et idem videtur tenere
Bald. in l. certa. C. quando prouoc. non est necess. in fin. Et Ale
xan. in d. l. iudex. concludit quod ista opin. verior est de iure. qa
in effectu non agitur de reuocatione sentẽtie, ex quo sententia
nõ est habita pro perfecta, & absoluta ante, quam totus tenor
sententie proferatur. argu. l. contractus. C. de fid. instrum. facit
text. in l. inciuile. ff. de leg. & reperio quod istam opinionem se-
5 quitur Fulg. in cons. xiij. circa primum. versicul. superest. † In
secundo casu Abb. primo concludit quod si sit sententia nulla,
delegatus dicitur functus officio suo, & aliter se intromittere
non potest, per text. cum glo. in l. si vt proponis. C. quomodo, &
quando iud. & facit text. in l. iudex postquam. cum gloss. ff. de re
iudica. Et per istam conclusionem infertur, quod ille, qui ha-
bet potestatem eligendi ex commissione alterius, quod eligen-
2 do, licet electio sit nulla, dicitur functus officio suo [2]: vt notat
Bartol. in l. ij. §. j. ver. vltimo. doc. ff. de opt. leg. vbi allegat d. l. si
vt proponis. & idem Bart. in l. serui electione. de lega. j. cum si-
mil. vt ibi tradit Alexan. Sed aduertendum est. quia tex. in d.
l. si vt proponis. in quo solum fundatur ista conclusio, non vi-
detur precise probare illud, quod dictum est: quia ibi dicitur
quod merito preses alteri causam commisit: & sic videtur iusta
causa quod alteri causa committatur, quando primus delega-
tus tempore feriato, & sic culpa sua, nulliter iudicauit: & ꝓpter
hoc vlterius non habet potestatem iudicandi. l. iudicium solui
tur. ff. de iudic. Sed si non fuisset facta reuocatio, non dicitur
ibi quod iterum non possit iudicare. Retento tamen commu-
ni intellectu, infertur quod licet actus sit nullus, producit istũ
effectum, vt quis dicat esse functus officio. Et limitatur, quod
habetur in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re indic. Quod notan-
dum est ad ea, que dixi in capi. ex tenore. de rescript. Et predi-
cta conclusio primo fallit in delegato principis, qui sentẽtiam
nullam reuocare potest: vt not. Angelus in d. l. iudex. circa fin.
de re iudic. Contrarium in hoc videtur velle Bald. in d. l. si vt
proponis. versic. sed sic dubitabitur. & hoc sequitur Imo. in d. l.
iudex. & Alexand. ibi. & Moder. hic, post Bald. in princip. quia
iure cautum non reperitur quod aliud sit in delegato princi-
pis, quam inferioris, in isto casu. & hoc idem Alexan. latius se-
quitur in rubri. ff. de offic. eius. per illam legem sit, vt proponis
que indistincte loquitur. & idem Perus. in c. dilecto. i q. xxxviij.
de appell. ex quibus patet istam esse communem opinio. Sed
tamen opi. Ang. defendi potest: quia delegatus a principe or-
dinario equiparatur. Nam delegare alteri potest, sicut ordina
rius. l. a iudice. C. de iudic. capi. pastoralis. in princi. infra eod. &
est maior eo in causa sibi commissa. capitu. sane. infra eodem. fa
cit quod notat Bald. in rubri. supra eodem. versi. item qui exi-
mit. & Ioan. Fab. in vers. item si aduersus. institu. de action. Et
hoc videtur procedere secundum regulam, que est quod sen-
tentia nulla nullũ effectum producit. lege quarta. §. cõdemna-
tum. ff. de re iudica. Unde per sententiam nullam iudex non fa
cit litem suam. gloss. j. in l. fina. ff. de varijs & extraordinarijs co-
gnitio. notat Angelus in l. iij. §. hec verba. ff. quod quisque iu-
ris. cum simili. vt tradit ibi Alexander. Non obstat quod non
reperitur iure cautum: quia argumentum retorqueri potest,
quod non reperitur iure cautum quod sit functus officio suo.
Non obstat text. in d. l. si vt proponis. que loquitur generaliter
vt Alexander dicit: quia in hoc aduertendum est: quia imo te-
xtus videtur loqui in delegato inferioris a principe, vt colligi
3 tur ibi: non immerito preses denuo [3] negotium terminan-
dum commisit. & sic causa erat delegata a preside. Secundo fal
lit in delegato ad vniuersitatem causarum, vt notat Baldus
in dicta lege si vt proponis. versiculo, quid si est delegatus. & est
glossa notabilis in capi. qualiter. el j. in gloss. j. & ibi Abbas de
accusation. Angel. in l. ij. ff. si quis in ius vocat. cum similibus.
vt tradunt Moder. hic, & Alexand. in d. l. iudex. versic. secun-
do fallit. Imol. tamen in d. l. iudex. dicit quod hoc non transit
sine dubio. Et hoc suaderi potest: quia ratio quod dele-
gatus sit functus officio suo, quia non habet iurisdictionem
iure proprio, etiam militat in delegato ad vniuersitatem cau-
sarum: & licet in alijs retineat iurisdictionem, tamen in cau-
sa, in qua nulliter iudicauit videtur functus officio suo, &
licet in pluribus talis delegatus equiparetur ordinario, vt
4 prosequitur Perusinus in cap. cum causam. de appell [4]. etiam
in pluribus delegato simplici equiparatur, vt tradit Alexan.
in l. more. ff. de iurisdictio. omnium iud. & sic patet quod argu.
non valet. In effectu enim secundum subiectam materiam cõ
siderari debet, an eadem sit ratio in isto delegato, que est
in delegato simplici. Et in proposito, vt dixi, eadem ratio
5 videtur: & de delegato simplici ad istum [5] delegatum ad

vniuersitatem causarum, arguit. Abb. in c. relatum. infra eod. Tertio fallit, quando sententia fuit nulla ex aliquo defectu accidentali: vt quia lata sit parte absente, vel die feriato: secus si sit nulla ex eo quod forma mandati seruata nõ fit: quia iterum poterit iudicare: sicut in arbitrio dicitur, in l. quid tamen. in principio. ff. de arbitr. Et ita Abb. hic. idem tenet Angel. in d. l. iudex. in fin. Bal. in d. l. si vt proponis. Sali. in l. si accusatoribus. in fi. cum simil. vt tradunt Mod. hic, ⁊ in c. qualiter. el ij. de accusat. Alexan. in d. l. iudex. vbi tamen refert quosdam, qui dicunt quod tex. in d. l. quid tamen. loquitur in arbitro, ⁊ non videtur habere locum in iudice. Ipse respondet quod eadem ratio videtur in iudice. allegat l. a Diuo Pio. ff. de re iudi. Tota ergo vis consistere videtur, an sit eadem ratio in isto casu in
6 sententia arbitri, ⁊ iudicis. ⁊ certe probabilis videtur opinio[6] eorum, qui tenent quod d. l. quid tamen. non habeat locum in iudice: quia quantum ad propositum, ratio diuersitatis manifesta videtur: quia sententia arbitri videtur actus extraiudicialis: quo casu in extraiudicialibus per actũ nullum potestas non extinguit: vt no. In. hic, quem doc. cõmuniter sequuntur, vt inferius dicã. Et quia arbiter iure proprio iudicare vr: vnde deberet equiparari in hoc iudici ordinario, ⁊ non delegato. Et quia potestas arbitri firmior videtur, quia ex cõsensu partium recipit potestatem: argu. gloss. in §. ex conditionali. instit. de inu. stip. Et quia si delegatus sit functus officio, ex sententia nulla: remanet superior, qui cognoscere potest, vel alteri causam committere: non sic videtur in arbitro, vel compromissario: quia si expiraret potestas arbitri, nõ ita de facili reintegratur. Et quia arbiter latiorem habet potestatem quam iudex. l. item si vnus. §. idem Pomponius. ff. de arbitr. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbit. ⁊ vidimus in c. si pro debilitate. supra eod. Aliter tamen doctores communiter tenent, vt not. Specul. in tit. de arbit. §. sequitur. vers. quid si arbiter. Anto. de But. in c. Quintauallis. in xix. differentia. de iureiur. ⁊ per Lan. in trac. de arbi. in vij. parte. q. j. in fi. Quarto fallit si sententia fuit nulla, vt quia dominus condemnatus fuit, qui tamen non fuit in iudicio: vt no. Bal. in d. l. si vt proponis. in fi. Et idem si sententia lata sit sine scriptis: quia delegatus in istis casibus iterum iudicare potest. vt no. Bald. in ti. de sententia, in prin. in addit. Spec. ⁊ Mod. sequuntur. Sed certe ratio diuersitatis non videtur, an sententia sit nulla, quia lata sit parte absente, vel die feriata, prout loquitur tex. in d. l. si vt pponis. An vero sit nulla, quia lata sit in dominium qui litigauit per procuratorem, vel quia non fuit lata in scriptis. Et ita pungit Alex. in d. l. iudex. versi. quinto fallit. Quinto conclusio supra facta procedit in iurisdictione alicui delegata, prout loquitur tex. in d. l. si vt proponis. secus in alia potestate alicui data, quia nõ expirat,
7 nisi res effectum sortiatur[7 b]: vt not. Innocen. hic, ⁊ sequitur
b Bal. in l. fi. versi. quarto queritur. C. de edend. ⁊ in l. quod quis. circa fin. C. de proc. cum sim. vt tradunt Moder. hic. ⁊ facit tex. in l. hec conditio. la j. ff. de condict. ⁊ demonstra. quod per illum text. not. Bal. in c. olim. de rescrip. vbi inquit quod prorogatio arbitri que fuit nulla, non impedit quo minus arbiter iterum prorogare possit. Ad idem facit text. in l. qui per salutem. ff. de iureiuran. ⁊ quod ibi Bart. Bald. Roma. ⁊ Moder. tradunt. ff. de iureiuran. ⁊ dictum Inno. hic etiam sequitur Bald. in d. l. qui per salutem. in ver. item est argumentum. ⁊ Oldr. consilio cccxv. orta materia. Pau. de Castr. in d. l. si vt proponis. Et facit quod in notabili casu Ro. scribit in consil. ccccxcij. in casu proposite. dum allegat d. l. hec conditio. ⁊ quod habetur in regula, non prestat impedimentum. de regul. iur. in vj. ⁊ ideo acceptatio beneficij, que non habuit effectum, nõ preiudicat: vt notat Ange. in l. nihil. §. si cum filius. ff. de inoff. te. Pet. de Anch. in cons. ccccxxiiij. vltra rationes, ⁊ iura. Roma. in cons. ccccxxix. presens consultatio. ⁊ acceptatio procuratoris, que non valet, non nocet domino. Barto. in cons. lxxiij. queritur vtrum. in secundo dubio. Dom. in c. eum qui. in fi. de preb. in vj. ⁊ Lap. allegatione cxxvij. Anastasius. Sed contra dictum Innoc. hic, videtur text. in c. si compromissarius. §. j. de elect. in vj. vbi si compromissarius eligit nulliter, siue scienter, siue ignorãter est functus officio suo. Moder. dicunt quod Imol. respondet hic, ꝙ Innoc. loquitur hic, in commissione facta a summo pontifice. Sed text. in d. c. si compromissarius. loquitur in inferioribus a principe. Que responsio friuola videtur, vt dicunt Mod. hic, ⁊ aliter non declarant: ⁊ Imo. in libro meo non dicit hoc. Sed tamen ista distinctio iustificari potest: quia in inferioribus a principe agitur de preiudicio ipsorũ, ad quos potestas reuertitur in tali casu particulari: ⁊ istud interesse in principe non videtur ita considerabile, propter amplissimam ipsius potestatem. Et ad tex. in d. c. si compromissarius. Moder. etiam aliter respondent, videlicet secundum glo. ibi, in verbo, consentire.

quod procedit in electione, per quam res non perficitur: quia post electionem confirmatio requiritur. secus est in puisione, de qua loquitur Inno. hic. ⁊ sequitur Domi. in d. c. si compromissarius. Sed aduertendum est, quia prima facie non videtur ratio diuersitatis inter electionem, ⁊ puisionem: quia etiã qui committit electionem, videtur considerare electionem validam, ⁊ cum effectu: ⁊ quia ille text. in d. c. si compromissarius. loqui videt etiam in prouisione, vt colligitur ibi, ad superiorẽ potestas deuoluitur prouidẽdi. His tamen remotis, videt gl. in d. c. si compromissarius. que communiter approbatur, iustificari posse, supplendo hoc modo, quod tex. loquitur in electione, ⁊ ibi ita statuitur: quia agitur de preiudicio eorum, ad quos potestas deuoluitur. secus ergo est in prouisione, ad quam ille text. non extẽditur, in qua effectus consideratur secundum regulam, ⁊ agitur de potestate data a summo pontifice, que in effectu beneficium est, quod late interpretari debet. c. cum dile-
8 cti. de donat. Non obstat quod tex. in d. c. si compromissarius[8]. etiam loquatur in prouisione: quia non est verum: sed de prouisione ibi dicitur, quãdo fit deuolutio ad superiorẽ. Item in dicto c. si compromissarius. illud videtur specialiter statutum, in odium eligentis indignum: quia facit contra prohibitionem legis: argu. in c. quia frustra. infra. de vsuris. Et retenta conclusione Inno. redditur dubia vna singularis decisio Bar. in l. j. in versi. quarto quero. C. de his que pene nomine. vbi inquit ꝙ iussus facere compromissum ab homine, si semel compromissum fecit, adimplenisse dicitur, licet cõpromissum non habuerit effectum, quia expirauit cum simi. vt dixi in consil. xcij. nisi dicamus dictum Inn. hic procedere in summo põtifice, prout loquitur. Sexto fallit si delegatus protulit sententiam nullam errore facti ductus: quia talis error nõ facit vt officio suo fun-
9 ctus dicatur[9]: vt not. Innoc. in c. j. de re iudi. ⁊ sequitur Bartol. in d. l. iudex. cum si. vt tradunt Mod. hic. ⁊ Alexan. in d. l. iudex in vers. quarto fallit. Alexand. tamen post Imol. in d. l. iu-
10 dex. tenet contrarium[10]: ⁊ allegat Bal. qui idem tenet in d. l. si vt proponis. per illum text. vbi iudex putauit illum contumacem qui non erat: ⁊ tamen error nõ facit, quin dicatur functus officio suo. Et istam opinionem sequuntur Mo. hic, per textũ in l. dicere. §. fi. cum l. sequen. ff. de arbit. vbi arbiter dicitur functus officio suo, quando absoluit, vel condemnauit, etiam per errorem: quia ipse errorem corrigere non potest. Sed ad ista responderi potest. Nam tex. in d. l. si vt proponis. loquitur, quãdo cum errore facti etiam error iuris concurrit. quia ibi indicauit in die feriato: ⁊ error facti respectu contumacie non erat probabilis: quia ad officiũ iudicis pertinebat perscrutari veritatem. Non obstat tex. in d. l. dicere. §. fi. quia intelligitur, quãdo arbiter absoluit, vel condemnauit, ita quod valeret sententia, ⁊ error, de quo ibi, non reddebat sententiam nullam, sed iniquam: ⁊ tali casu ipse propriam iniquitatem corrigere non potest: secus videtur, quando sententia fuisset ipso iure nulla, per ea, que superius dicta sunt. Et quia tex. in d. l. si vt proponis: videtur cõtra regulas iuris communis: vnde intelligitur prout loquitur, ⁊ ad alios casus non extenditur. Et ad text. nostrum hic addatis limitationem, vt Ab. tradit in c. cum I. ⁊ A. de re iudic. Et aliam limitationem tradit Roma. in cons. cccxx. hec
6 istorum. in fine. †Secundo Abb. in isto secundo casu principali concludit quod ordinarius non dicitur functus officio suo: quia iterum ipse cognoscit, licet nulliter iudicauerit: vt glossa fina. in fine, in d. l. iudex postquam. ⁊ notant Bartol. ⁊ Bald. in d. l. si vt proponis. Bald. in l. iiij. in vij. notabili. C. de accus. Cardina. in clemen. j. in x. quest. de re iudic. cum similib. vt tradunt Moder. hic, ⁊ in c. qualiter. el j. de accusa. Et adde quod ordinarius iudex iterum iudicare potest absque eo, quod sententiam nullam pronunciet: vt not. Angel. in consil. cclix. dicta interlocutoria. Et predictam conclusionem sequitur Bald. in consil. clvij. statuto cauetur. libro tertio. Cuma. in consil. xxxvi. proponitur. ⁊ in cons. cxlvj. Simon. Imol. in consi. xcvij. in causa. Et si petatur iterum pronuntiari in causa corã ordinario, qui nulliter iudicauit, qa nullitas incidenter deducitur, ipse ordinarius pcise adiri debet: sed si nullitas principaliter deducatur, est in potestate agentis coram ipso, qui iudicauit, agere, vel apud superiorem: vt Ab. hic concludit, post Bar. in d. l. si expressim. ff. de appel. ⁊ idem Ange. in consil. cxxxix. cum simi. vt prosequitur Perusinus in capi. dilecto. in xxvij. q. de appellat. Et idem Baldus in dicto consilio clvij. lib. iij. vbi inquit, quod ordinarius, qui nulliter iudicauit. cognoscit tã incidenter, quam principaliter de nullitate: ⁊ casu quo ad superiorem principaliter recurratur pro nullitate, superior potest non solum sententiam nullam pronuntiare, sed etiam nullã reformare: sicut contingit in remedio appellationis: quod Abbas dicit esse singulariter notandum. Et idem Barto. in l. si vt proponis. C. quomodo

modo ⁊ quando iud. vbi allegat Inn. in c. cum contingat. infra eodem titulo, cum simi. vt tradit Alexã. in consi. lxxix. perspectis verbis. libr. ij. ⁊ in consilio clxxxiiij. viso titulo eodem libro secundo, ⁊ in consili. liij. queritur in principio. libr. v. Et ista conclusio procedit, nisi libellus ineptus fuisset: quia reformari non potest: vt not. Abbas per illum text. in capit. cum dilecti. in vltimo not. de emptione ⁊ venditione. Bal. in l. ij. in xiiij. quest. C. de rescinden. vendi. cum sim. vt tradunt Moder. hic. ⁊ Alex. in consilio lxxix. supra allegato, libro secundo. ⁊ in dicto concilio liij. libro quinto. ⁊ dixi in rubri. de appellationibus. Postremo Abb. ex predictis infert limitationem ad capit. pastoralis. de officio ordi. vbi archiepiscopus non potest se impedire de causis subditorum sui suffraganei, nisi per viam appellationis: nã suppleri debet, vel per viam nullitatis. ⁊ hoc dicit menti tenendum. Sed Moder. hic hoc dictum reprobant: quia archiepiscopus non potest adiri per viam querele. capit. j. de officio lega. ⁊ in c. venerabili. in prin. de senten. excommu. in vj. ergo nec per viam nullitatis: quia paria sunt, adire per viam nullitatis vel querele vt per glo. in capitu. concertationi. in verbo, debitã de appellatio. in vj. Et ideo doctrina Bart. quam Abbas hic refert, procedit in alio superiore, qui non habet potestatem limitatam, sicut habet archiepiscopus: quia citra appellationem adiri non potest: vt ipse Abb. not. in c. ad reprimendam. de officio ordi. ⁊ text. in capi. j. de foro competenti. in vj. Et ista dicta Moder. originaliter Perusinus ad literam ponit in dicto capit. dilecto. in xxvij. q.

Additiones.

1 Criminali. Adde eundẽ in c. inter ceteras. de rescri. Abb. in consi. xcij. contra sententiam. li. j. in consi. vj. in ij. du. lib. ij. Ripã in l. ꝙ iussit. nu. l. de re iud.

2 Officio suo. Illam doctri. Bar. in d. l. ij. §. j. ff. de optio. le. seq. Ange. de are. in tract. de testa. cir. med. de quo vide Deci. in ca. cum in cunctis. §. fi. in iiij. no. de elec. vbi addidi. dic tamen hoc esse verum in electione facienda iure alieno: secus si iure proprio. ⁊ vide Ripam in d. l. serui electione. in j. fall. ff. de leg. j.

3 Denuo. Et si diceretur ꝙ dictio denuo, referatur ad verbũ terminandum, non ad verbum, commisit, vt sit casus ꝙ preses commisit negotium denuo terminandum, quasi princeps primo, preses postea commiserit, preterquam ꝙ hic intellectus diuinatione non caret, est etiam impossibilis: quia delegata primo loco causa a principe, sunt omnib⁹ inferioribus ligate manus, ⁊ est sublata potestas: nisi princeps iterum hic cõsentiret c. vt nostrum. de appell. igitur fateri necesse est non principem, sed presidem primo commisisse. ⁊ ita censuerunt quidam mod. in rub. ff. de off. eius. ⁊ Nicol. Bellon. iij. supputa. iuris. c. xviij.

4 Cum causam. de appell. Adde deci. ibi. col. iij.

5 Ad istum. Contrarium tamen cum communi tenet Ripa in l. ꝙ iussit. nu. lxiiij. ff. de re iudica.

6 Opinio. Ad rationes Decij hic rñ. Ripa in d. l. ꝙ iussit. ff. de re iud. n. 66. vbi tamen ipse contra communem ⁊ alia fundamenta adducit.

7 Sortiatur. Adde Bald. in consi. cxlij. ꝙ iudex non potuerit post med. lib. iiij. Pau. de ca. in consi. ciij. viso testamento. consilij. lib. j. Feli. in c. ij. in j. limitatione. de treu. ⁊ pac. Ias. in l. diuortio. §. ꝙ in anno. in iij. limi. ff. sol. ma. Alcia. in l. bones. §. hoc sermone. ff. de ver. ob. pro quo est bonus text. quem isti non allegãt in l. is cuius. §. fi. ff. de adul. in l. ij. in p̃n. ver. data, ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de opt. leg. ⁊ in l. cum ita. §. j. ver. secundum ꝙ. ff. e. tit. vbi per electionem nulliter factam non expirat ptãs eligendi. quẽ tex. ad hoc ponderant gl. Bar. Alberi. de ro. ⁊ alij. in l. serui electione. ff. de leg. j. Roffre. in q. sabbatina. j. incip. romana. ⁊ est glo. in c. daiber. in ver. reiterari. j. q. vij. tñaduerte quia vt dicit Ripa in l. ꝙ iussit. nu. 67. ff. de re iu. omnia ista allegata per Deci. hic, procedunt fere in auctoritate quam quis hẽret iure proprio.

8 Compromissarius. Aliter respondet Ripa in l. ꝙ iussit. ff. de re iud. nu. 67.

9 Functus dicatur. Pet. de anc. in cle. j. de re iud. Pau. de ca. in l. conquerebatur. ff. de re iudic.

10 Tenet contrarium. Idẽ volunt Host. Ant. de bu. ⁊ Abb. in c. j. de re iu. Bal. ⁊ Sali. in d. l. si vt proponis. Ripa, qui respondet obiectis in l. ꝙ iussit. nu. 6. ff. de re iudi. Silue. Aldob.

a Mutare. Henric. Bohic hic in prin. Panor. consi. xcij. lib. j. consi. vj. lib. ij. Francis. Ripa l. quod iussit. nu. 50. de re ind.

b Sortiatur. Dixi in consu. Parisi. §. x. nu. xj. per tex. in l. ij. de opt. lega.

1 ☞ Absens licet non possit condemnari, si tamen apparet innocens, potest absolui.

2 Absens si quis sit, non debet procedi contra eum, etiam si agatur possessorio.

3 Absentia causa studiorum est iusta, ⁊ rationabilis.

4 Absentans se post notitiam literarum, presumitur malitiose se absentasse.

5 Possidere, ⁊ esse in possessione, qualiter differunt.

6 Missio in possessionẽ ex primo decreto, quẽ effectũ producit.

7 Secundum decretũ interponitur post primũ iudicis arbitrio.

8 Absens si quis sit, amici, ⁊ coniuncti debent citari ante, quam fiat missio in possessionem.

9 Sententia dicitur quasi diffinitiua in possessione recuperãda.

10 Missus in possessionem ex primo decreto an possideat.

11 Quid sit, si quis missus sit in actione reali.

12 Contumacia nimia que dicatur.

Onsultationibus. Sũmatur, et diuiditur, vt per Abb. hic. Primo nota secundum Abb. qđ potius expirat iurisdictio delegati, quam ꝙ absens absque contumacia condemnari possit. Et ratio videtur, quia minus preiudiciale est, ꝙ iurisdictio delegati expiret, quam ꝙ absens non contumax condemnetur: ideo hoc eligitur, argu. l. j. ⁊

1 ꝙ ibi Pau. de Cast. ff. si quis cau. † Et notandum est, ꝙ licet ab

A sens condemnari nõ possit[A][1] l. absentez. C. de accusatio. l. absen

1 tem. ff. de pen. si tamen apparet de innocentia, absolui potest[2]

2 quia officium iudicis magis exuberat in absoluendo: vt not. Anto. de But. post Ioã. And. in c. veniens. de accus. ⁊ sequitur Barth. Veronen. in consi. xlj. licet inuitus. in prin. ideo videtur ꝙ tali casu delegatus absoluere possit, si constaret de innocentia. ⁊ primo tex. hic, sic limitari potest. Secundo, ꝙ hic dicitur, procedit in solennitatibus substantialibus, vt Abb. hic dicit: quia ille omitti non possunt, licet iurisdictio expiret: secus ergo videtur in solennitatibus iudicij non substantialibus, vt Abb. sentit. Et hoc exemplificari potest, Primo ex eo, qđ not. Bart. in l. Seius, ⁊ Augerius. ff. ad legem Falci. vbi inquit, qđ iudex ex officio peruenire potest ad sententiam, si videt perire

3 instantiam[3]. de quo Alex. ibi, ⁊ idez Alex. in l. j. C. vt que desunt aduo. Secundo exemplificari potest ex eo, ꝙ dictum fuit in c. de causis. in gl. j. ad fi. ꝙ quando instantia breuis est, dilationes

4 moderari possunt. Et est dictum[4] Inno. in c. super eo. el ij. infra de appella. cum simi. vt dixi ibi, ⁊ in d. c. de causis. Secundo nota, ꝙ ad obtinendam restitutionem, duo probari debent,

5 videlicet ꝙ possideret, ⁊ ꝙ deiectus fuerit[5]. ita text. hic, allegatur, ⁊ est glo. in l. j. §. interdictũ. ff. de vi, ⁊ vi arma. ⁊ in c. olim. el primo. in ver. restitutionem. de resti. spo. ⁊ not. Lappus allegatione lij. letatus sum. ⁊ Pau. de Ca. in consi. xlviij. in causa que vertitur. Et ista regula procedit, quando agitur contra priuatum: sed si agatur contra iudicez qui spoliauit, tria probari de

6 bent[6], vt not. dicit Dom. in consi. cxxxvj. dominus Burgensis. Sed tamen, si recte consideretur, illa tria ad duo reducuntur.

2 † Tertio nota, ꝙ contra absentem procedi non debet, etiam cũ agitur possessorio recuperande: quo casu licet spoliatus ante omnia restituendus sit l. si quis ad se fundum. C. ad legez iu. de vi. ⁊ per glo. iij. q. j. in summa. tamen hoc non habet locum contra absentem, vt est tex. hic. Et ratio videtur, quia spoliatus habet priuilegium, quando constat de spoliatione: sed in probando spoliationem non habet priuilegium ille, qui dicit se spoliatum: ⁊ ideo talis probatio secundum regulam, contra absentẽ, lite non contestata: fieri non potest l. properandum. §. j. C. de iudi. l. fina. §. illud. C. de temp. appella. ⁊ infra vt lite non contesta. per totum. Quarto no. secundum Imo. hic, ibi: absque iudicio spoliatum, a contrario sensu, ꝙ spoliatus in iudicio autho

7 ritate iudicis, non habet restitutionem[7]. ⁊ notatur per glos. fi. vij. q. j. in presentium. cum sim. vt tradunt Mode. in c. dilectus. el j. in prin. de rescriptis. quibus adde Bald. in consil. cccxlviij. spoliatus. ⁊ in consi. cccl. proponitur. lib. j. Domi. in cons. v. quia

3 s̃. ⁊ in consi. cxxxvj. dominus Burgensis s̃. allegato. † Quinto no. ꝙ absentia, causa studiorum iusta est, ⁊ probabilis. facit tex. in c. cum ex eo. de elec. in vj. ꝙ no. Spec. in ti. de indi. §. j. ver.

8 quid si fideiussor. ⁊ ꝙ not. Bald. in l. j. ff. solut. matri.[8] ⁊ in l. j. C. si

4 de momen. posses. fue. appe. vers. quid si vnus. † Sexto, ⁊ vltimo a contrarto sensu no. ꝙ absentans se post notitiam literarum, presumitur ꝙ malitiose recesserit, faciunt iura allegata in glo. j. hic, ⁊ ꝙ not. Bal. in l. quoties. C. de rei ven. ⁊ ꝙ no. Innoc. in c. fi. de eo, qui mittitur in posses. cũ si. vt tradunt Mod. hic, ⁊ dixi in c. suggestum. j. de appel. In tex. ibi constiterit. hoc intelligitur per probationes legitimas: vt no. Bal. in l. in bone fidei. C. de rebus cre. cum simi. vt tradunt Ioã. de Ana. ⁊ Moder. in c. si constiterit. de accusa. ⁊ etiam citata parte hoc intelli

9 gitur[9]; vt not. Abb. in capitulo conquerente. vers. ⁊ nota aliud.

de restitu.spo. Idem Abb. post gl. in c. sacro. in verbo, constite-
ri .d: senten. excom. ad idem gl. in cle. presenti. de censi. ⁊ in cle.
5 ij. de pen. in eo. verbo, constiterit. ¶ † In gl. in verbo, restitutio
nem. ibi: aliud est bona alicuius possideri, aliud in possessionē
10 mitti[10]. ad hoc etiā tex. in l. si quis ante. ff. de acquir. posses. Naꝫ
etiam colonus dicitur esse in possessione, licet non possideat: ⁊
qui mittūtur in possessionem causa rei seruande, dicuntur esse
in possessione, licet non possideant d. l. si quis ante. §. j. ⁊ in l. iij.
§. fi. ff. de acqui. posses. ⁊ in l. iij. §. creditores. ff. vti possidetis. ⁊ in
l. cuꝫ legati. ff. ex quibus. cau. in posse. eatur. Et hoc facit ad re-
gulam cancellarie Romane que loquitur de eo, qui resigna-
uit beneficium: si tempore mortis reperitur esse in possessione,
ꝙ beneficium dicatur vacare per mortem: de qua scribit Pe-
trus Philippus de Corneo. in cōsi. cxxxvij. licet multas ratio
nes. lib. iij. Primo ex ista gl. secundū Abb. notandum est, ꝙ cō-
tra absentē, etiā ex iusta causa, fit missio in possessionem ex pri-
mo decreto, si nō defendatur: qꝛ talis missio est modici preiudi
cij: ideo fit etiā contra absentē causa Reipu. l. ignorare. allega-
ta in gl. C. de restit. militū. Et talis missio etiā fit cōtra ecclesiaꝫ
vt not. Bal. in l. cū proponas. C. de bo. autho. iudi. pos. ⁊ tradit
Roma. in consi. cccliiij. in re presenti. in prin. not. in c. j. de eo, qui
mitt. in pos. Et per illū tex. in d. l. ignorare. concludit Bar. in l.
si finita. §. Julianus. ff. de damno infecto, ꝙ ad hoc vt ad pri-
mū decretū perueniatur, non requiritur latitatio, ⁊ Alex. ibi,
6 ver. quo ad primū. dicit ꝙ ita cōiter tenetur. † Sed tamen ad-
uertendū est, qꝛ ꝙ Abbas hic dicit, ⁊ Bar. in d. §. Julianus, nō
bene infertur per illum tex. in d. l. ignorare. in quo faciūt funda
mentū. Et pro vera resolutione considerandum est, ꝙ missio in
possessionem, que fit ex primo decreto authoritate iudicis, in-
ter alios effectus pducit ius pignoris in rebus in quibus mis-
sio facta reperitur: vt est tex. in l. non est mirū. ff. de pign. actio.
⁊ mediante primo decreto ad secundū deuenitur: ⁊ secūdū, pri-
mo non precedente, non valeret: vt not. Barto. in d. l. si finita. §.
Julianus. in ver. sed pone ꝙ venit. cum si. vt tradit Alex. in cō
si. liij. queritur. lib. v. Sed missio in possessionē, de qua loquitur
tex. in d. l. ignorare. nō producit ius pignoris: vt est casus in l.
cū qui. la j. ff. de priui. credito. nec in d. l. ignorare. ex illa missiōe
ad secundū decretū peruenitur: vt probatur in d. l. ignorare. ibi
bona tantum possideri. Et idem probatur in l. item ait pretor.
§. ceterum. alleg. in gl. hic. ff. ex quib. cau. maio. ibi, licet non de-
fendatur, in bona tantuꝫ mittitur. Et ideo ex illa missione, que
fit contra absentem causa Reipu. non infertur absolute ad pri
muꝫ decretum, prout arguit Abb. hic, Similiter non infertur
ꝙ in primo decreto nō requiratur latitatio, prout arguit Bar
to. in d. §. Julianus. Et remoto tex. in d. l. ignorare, vt supra di-
ctum est, iura manifeste probare videntur, ꝙ ad primū decretū
non perueniatur, nisi contra latitantem: vt probatur in iurib⁹
allegatis in gl. videlicet in l. Fulcinius. §. sed is qui. ff. ex quib.
cau. in pos. eatur. ⁊ l. eo tempore. in princ. ff. de peculio. ad idem
tex. in l. ait pretor. §. fi. ff. ex quib. cau. maiores. Super his tamen
cogitandum erit: quia doctores communiter aliter dicunt, vt
7 supra dictum est. † Secundo ex gl. colligitur, vt Abbas hic di-
cit, ꝙ secundū decretū post primū interponitur arbitrio iudi-
cis in actiōe personali: nec est necesse ꝙ annus expectetur a tē-
pore primi decreti. Et hoc colligitur ex gl. ⁊ idem glo. in l. cum
proponas. C. de bonis auth. iud. possi. facit tex. in l. si finita. §. nō
autem statim. ff. de dam. infec. ⁊ idem tenet Bar. post gl. in d. l. si
finita. §. Julianus. de dam. infec. cum simi. vt tradit ibi Alexā.
ver. in eadem gl. ibi: arbitrio iudicis. vbi concludit istam esse cō
munem opinionem, reiecta opinione Canonistarum. Sed ta-
men pro opinione Canonistarum ꝙ imo secundum decretum
non possit interponi, nisi post annum, videtur tex. in c. quoniā
frequenter. §. in alijs. ibi: post annum constituatur verus pos-
sessor, infra, vt lite non contestata. ⁊ in l. si quis emptionis. §. sꝫ
si quis. C. de prescri. trigin. anno. Alex. in loco supra allegato co
natur respondere, ⁊ dicit ꝙ dicta iura intelliguntur, nisi prius
ante annū secundū decretū interponatur: sicut in simili in per
sonalibus, in quibus secundū cōmunē opinionē, dantur trigin
ta anni, ad recuperandū tenutā: potest tamen prius interponi
primum decretū. Sed ista equiparatio nō videtur bene proce-
dere de tēpore triginta anno. ad annū: qꝛ in xxx. annis, non con
uenit ꝙ res tanto tēpore sit in suspēso: que ratio cessat in anno.
Et qꝛ non est expeditū ꝙ in personalibus dētur triginta anni
ad recuperandū tenutā. Nā Jaco. de are. quē Bart. refert in d.
§. Julia. tenet idē in personalibus, per dictā l. si qs emptionis.
§. pe. de prescri. trigin. anno. ibi: ad instar ceterorū. Et certe nō
videtur cōueniēs ꝙ iura supra allegata, que de anno loquūtur
restringātur, vt Alex. dicit, nisi prius a iudice secundū decretū
interponatur: qꝛ terminus anni datus a lege non debet aufer-
ri. regula. indultū, de reg. iu. in vj. presertim, qꝛ datur sine mini-
sterio iudicis: vt notatur in dicta regula, indultū. ⁊ per Bart.
in d. l. ij. ff. de re iudi. Et qꝛ tex. in d. c. quoniā. §. in alijs. loquitur
conditionaliter, ibi: si venerint intra annū. quo casu terminus
conditionaliter datus non potest restringi per iudicē: vt notat
Alex. qui alios refert in d. l. ij. de re iud. Unde concordando o-
piniones, concludendū videtur ꝙ ex causa iudex possit: alias
11 secus[11] per ea, que late dixi in c. cū sit Romana. de appel. ⁊ pro-
batur hoc in d. l. si finita. §. nō autē statim. ff. de dā. infec. vbi dici
tur, nō statim qui misit in possessionē, etiā possidere iubet, sed
8 tunc demū, cū iusta causa videbitur. † Tertio secūdū Abb. col-
ligitur ex gl. ꝙ amici, ⁊ cōiuncti absentis citari debēt ante, quā
12 fiat missio in possessionē[12]: tamē legiste dicūt nō esse necessariū
quia iura, que allegātur, loquūtur in casibus particularibus, ⁊
ita videtur tenere Abb. hic, ⁊ idem Abbas concludit in c. cām.
de dolo, ⁊ cōtu. ver. vlterius noto. ⁊ idē Im. in l. si finita. §. Jul.
⁊ ibi Alex. dicit istā esse magis cōmunē, ⁊ veriorē opinionē. Nō
obst. tex. in d. l. itē ait pretor. §. fi. cū l. seq. que incipit ergo scien-
dū. ff. ex quib. cau. maio. que allegantur in gl. quia Imo. ibi re-
spondet, ⁊ Alex. sequitur in d. §. Julia. ꝙ loquitur in casu spe-
ciali, in quo tollitur restitutio in integr. que datur maioribus
ex iusta causa, contra absentē: ⁊ hoc est de iure speciali, ꝙ facili⁹
tollitur: ar. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mil. Sed ta
men opi. gl. nostre defendi potest, quā tenet etiā gl. in c. cām. in
verbo, denūtiationibus. de dolo, ⁊ cōtu. in cle. j. de iudi. in ver. ex
certa sciētia. ⁊ ibi Cardi. in vj. q. ⁊ idē Sali. in l. iij. C. de proc. cū
si. vt Alex. refert in d. §. Julia. ⁊ probatur in d. l. ergo sciendū.
Nō obst. respōsio Imo. ⁊ Alex. ꝙ ibi in casu speciali loquatur,
vt tollatur restitutio in integ. qꝛ imo, vt dicit Car. in clemē. j. in
d. q. vij. de iudi. ibi ponitur regula generalis. Et hoc declarari
potest: qꝛ ibi in §. fi. in lege precedēti, dicitur ꝙ fit missio in pos
sessionē, qñ absens nō defenditur, ⁊ ad verificādū ꝙ quis nō de
fendi dicatur, tex. in d. l. ergo sciēdū. infert ꝙ vocādi sunt ami-
ci. Et e. modo induci pōt text. in l. hec autem. §. nō defendi. ff. ex
quib. cau. in pos. ea. vbi de amicis, ⁊ coniunctis hoc dicitur, de-
clarādo qñ quis nō defendi dicatur: ⁊ ideo nō videt designari
aliqua specialitas. Et ista opinio videt pcedere, qñ absens ex
iusta causa reperitur: alias secus, ⁊ hoc modo opiniones cōcor
9 dari possunt. † Quarto secūdū Abb. colligitur ꝙ in possessiōe
recuperanda, sentētia dicitur quasi diffinitiua. de quo Abb. se
remittit in c. fi. de iud. ⁊ cōis cclusio est, ꝙ sit diffinitiua, qꝛ fer-
13 tur[13] lite contest. c. ij. vt lite nō cōtest. ⁊ durat instantia triēnio. l.
properandū. in prin. C. de iudi. ⁊ ita tenet Bar. in l. j. C. si de mo-
men. posses. fue. appel. ⁊ sequuntur ibi Bal. Ang. ⁊ Sali. Bart.
in l. ij. ff. de ap. reci. ⁊ Bal. in l. post sentētiā. C. de sentē. Anto. de
Bu. in consi. vj. an sentētia dationis insolutū. Oldr. in cōsil. cvi.
ꝙ litere executorie. Quinto nota secundū Abb. ꝙ in possesso-
14 rijs ordo iuris requiritur[14]: vt probatur in c. ij. vt lite nō cōtes.
⁊ no. Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in versi. iij. quero. de
acqui. pos. cū si. vt ibi tradit Alex. ⁊ Mod. hic, in fi. ⁊ idē Alex.
in consi. ij. consideratis his. li. iij. Ultimo secūdū Abb. colligit,
ꝙ si absens ex iusta cā, cōparet post annū, debet restitui in inte.
nō obstāte, ꝙ actor sit effectus verus possessor: allegat etiā text.
in c. dilecto. de ver. sig. ⁊ facit text. in l. si finita. §. si forte. ff. de dā.
infec. Et ꝙ plus est, dicit no. Imo. in d. §. Julianus. in ver. item
adde dictū Bar. ff. de dā. infe. ꝙ absens ex cā iusta, ⁊ necessaria,
reuersus nō tenet ad refectionē expēsarū, ⁊ dānorū, etiā absq
aliqua restitutione. ꝙ tñ dictū Alex. ibi reprobat. Primo quia
absens, etiā ex cā iusta, ⁊ necessaria, patit primū decretū l. igno
rare. C. de rest. in integ. ergo nō debet audiri, nisi refectis expē-
sis: vt probat in aut. ei, qui. C. de bo. auth. iu. pos. in fi. Sꝫ ad hoc
respōderi pt, ꝙ tex. in d. aut. ei, qui. loqt ⁊ intelligit in primo de
creto interposito cōtra cōtumacē, ⁊ bñ: primū eñ decretū pdu
cit effectus primi decreti absolute: secus videtur in casu dicte l.
ignorare: qꝛ illa missio nō habet effectū primi decreti. vt s. dictū
fuit. Et pari ratione absens ex cā iusta, ⁊ necessaria, nō videt ꝙ
teneat expēsas reficere, q̄ solū pp̄ter cōtumaciā tribuūtur l. san
cimus. C. de iud. ⁊ ideo citatus si cōparet in prima citatiōe, ⁊ cō
fiteatur debitū, nō pōt in expēsis cōdēnari: vt no. Bal. in auth.
cōtra qui propriā. in fi. C. de nō nu. pe. ⁊ idē Ang. in auth. qui se-
B mel. C. quomodo ⁊ qñ iudex. cū simi. vt dixi in c. nouit[B]. de iud.
in fi. Secūdo Alex. in d. §. Julianus. cōtra Imo. adducit, qꝛ ēt
minor nō admittit ad reuocādū primū decretū, sine refectione
expensarū. allegat tex. in l. minor etiā. cū gl. ibi. ff. de mino. ⁊ no.
Bar. in d. l. si finita. §. si forte. ff. de dā. infec. Sed respōderi pōt,
negādo gl. in d. l. minor. qꝛ hoc dicit fm vnū intellectū: ⁊ plures
alij intellectus ponūtur ibi, qui approbātur: ⁊ qꝛ tex. ibi loquit
in minore cōdēnato: ꝙ videt intelligēdū in secūdo decreto. put
10 etiā loquitur tex. in d. l. si finita. §. si forte. † Successiue Abb. con
15 cludit ꝙ missus in possessionē ex primo decreto nō possidet[15].
⁊ ita tenet gl. magna in d. l. si finita. §. Julian⁹. circa fi. de dā. in-
fect.

infec.ꝛ probatur in l.cū legati.ff.ex quib.causis.in possef.ea.ꝛ in l.is,cui.ff.vt in pos.leg.ꝛ sequit Bar.in d.§.Julianus.ver. quero vtrū.ꝛ idē gl.Bar.ꝛ doc.cōiter tenēt in l.iij.§.fi.ff. de acquir. pos.ꝛ huius conclusionis ratiōē Alex.adducit in d.§. Julia.ꝛ Moder.hic,quia dominus rei, contra quā fit missio remanet in possessione,ꝛ retinet possessionē d.l.si finita. §.si quis autē.ergo nō videtur possessio esse apud illū,qui mittit in possessionez q2 duo in solidū possidere nō possunt l.iij.§.ecōtrario.ff.de acq. pos.Sed ista ratio nō satisfacit: q2 sicut in actione reali possessio trāsit in eū,qui mittitur in possessionē rei petite,nō obstante ꝙ possessio prius esset apud dominū,ita posset dici in actionibus personalibus:quo casu si possessio trāsiret per talē missionē,abdicaretur possessio a domino: ꝛ sic duo nō possiderent in solidū.vnde in d.§.si quis autē.dominus retinet possessionē: q2 [illegible] in eū,qui mittit in possessionē. Preterea,etiā duo possidēt in solidū in diuersa specie possessionis:vt probatur in l. si duo.in prin.ff.vti possi.secus esset in eadē specie possessionis d. l.iij.§.ecōtrario.Unde ratio melior videtur,vt dicamus ꝙ pretor noluit a principio tantū preiudiciū inferre cōtumaci,vt priuetur possessione,sed satis fuit ꝙ tenuta cōcedat,vt reus tedio affectus inducat ad cōparendū.Et predicta cōclusio habet locum in actione personali:secus autē est in actione reali, in qua missus in possessionē efficitur possessor l.si quis emptiōis.§. sed ꝛ si quis.C.de prescrip.triginta ann.ibi dū dicitur:prior possessor.ꝛ per illū tex.hoc tenet Bar.in d.§.Julianus.pe.ꝛ in l.iij. §. fi.ff.de acqui.pos.cum simi. vt tradit ibi Alex. ꝛ ibi etiā allegat tex.ad hoc in c.pastoralis.§.preterea.de offi.ordi.vbi hoc probari videtur.ibi:possessionē restituere intra annū,ꝛ ibi:post annū recuperare possessionē.ista enim verba arguūt possessionē fuisse translatā per primū decretū,prout tex.ibi loquitur.
11 †Ab.tamen hic contrariū sentit, dū inquit ꝙ missus in possessionē nō possidet,maxime in actione personali.idē ergo sentire videtur in reali.Et hoc tenēt Ange.ꝛ Ro.in d.§.Julianus. ꝛ idē Abb. in c.quoniā frequēter.§.in alijs,vt lite nō cōtest. vbi respondet ad iura allegata s.in cōtrariū,vt intelligātur de possessiōe largo modo,videlicet pro detētatione.Et pro ista opi.facit, quia missio in possessionē facta in actione reali,ꝛ in personali, equiparātur:vt probat in d.c.quoniā.§.in alijs.iūcto §.si.vbi tex.loquitur in actiōe personali:ꝛ dicit ꝙ intra annū,ꝛ post,audiet: secundū distinctionē in superiori casu annotatā. ꝛ sic refert ad illud,ꝙ supra dictū est de actione reali.Sed responderi potest ꝙ equiparatio videtur procedere,prout tex.ibi loquitur, videlicet:vt ꝙ supra dictū est in actione reali, habeat locū in personali: non autē econtra:ibi dicitur ꝙ statutū in actione personali,ēt in actione reali procedat,prout in argumento equiparationis dicitur,ꝛ sic non valet arg.per no.in l.j.ff.de leg.j.Secūdo ista cōclusio efficaciter probari videt:q2 generaliter quilibet,qui mittitur in possessionē causa custodie, nō habet possessionē:vt est tex.in l.si duo.§.creditores.ff.vti possid.Sed missus in possessionē, etiā in actione reali, dicitur missus causa custodie,vt probatur in c.cū venissent.d eo,qui mitti.in possessio.vbi dicitur ꝙ iudices decreuerūt partē esse mittendā in possessionē rerū petitarū causa custodie. Ergo cōcludēdū videtur ꝙ ēt missus in actione reali nō habeat possessionē.Sed etiā responderi potest ad illū textū in d.c.cū venissent. ꝙ ibi limitate fuit facta missio in possessionē rerū petitarū causa custodie. Et ad idē facit tex.in c.j.de eo,qui mitti.in possef.ibi rei seruande causa tantū.tūc enim quia missio fuit limitata,possessio nō transit: secus videtur si fuerit facta missio simpliciter,prout cōis cōclusio intelligit.ij.cōclusio s.facta limitat nō pcedere qn iudex hoc
16 decernit,pp maximā contumaciā rei: q2 tunc possessio transfertur[16],vt no.Bal.in l.consentaneū.C.quomodo, ꝛ quando iud. in ver.est ꝛ alius casus:per tex.not.in l.Fulcinius.§.si. ff.ex qui. cau.in pos.ea.Et idē Bal.hic,ver.ꝛ pro intellectu gl.ꝛ in authē. ei,qui.ver.quero nunquid iudex.C.de bo. author.iud. pos.ꝛ ita Mod.hic,ꝛ idem Bal.in l.ij.in vj.q.in fi.si ex noxa. causa agat. Ant.de But.in c.contingit.j.de do.ꝛ contu.ꝛ est gl.no. in l.iiij. §.duas.versi.si forte.in verbo,decedatur,quā no.ibi Ang. cum fi.vt Alex.ibi tradit.ff.de dam.infecto.ꝛ idē Ro.ꝛ Aretinus in l.iij.§.genera.ff.de acq.pos.Et hoc intelligitur,dummodo hoc exprimat in sententia iudicis,vt not.Bar.in d.l.si finita.§.Julianus.ꝛ Ange.in d.l.Fulcinius.§.si.vbi ita intelligit illuz tex. quando expresse iudex hoc decreuit,cum sim.vt per Mod.hic ꝛ Alex.in d.§.Julianus.versi.item quia glo.hic, ꝛ ibi reprehendit Imo.in d.§.Julianus. qui aliter sentire videtur post glos. ibi.Sed tamen opinio Imo.videtur sustentabilis:quia text. in d.l.Fulcinius.§.si.in quo totum fundamentum consistit, nō videtur requirere ꝙ hoc exprimatur a iudice. Nā ibi simpliciter actor fuit inductus in possessionem,ꝛ Imperator iussit ꝙ propter nimiam contumaciā debeat lucrari fructus:vnde in ipsa missione nihil fuit dictum:quia facta fuit simpliciter, ꝛ solum ibi ex rescripto Imperatoris habetur dispositio iuris, ꝙ propter nimiam contumaciam missus in possessionem debeat fru
12 ctus lucrari.†Et nimia contumacia dicitur, quando expresse reus dicit,nolo venire.Ita in proposito dicit Ant. de But.in c.contingit.de dolo,ꝛ contu.Et ideo satis esse videtur ꝙ iudex illum,contra quem est facta missio in possessionem,declaret esse in nimia contumacia :quia tunc succedit dispositio iuris qd missus lucretur fructus:argu.l.j.§.j.in fin.ff.ad Turpil. Et nō videtur necessarium ꝙ hoc exprimatur in sententia iudicis:q2 iure cautum hoc non reperitur.Et ex ista limitatione habetur
17 notabilis cautela,quā vidi practicari Florentie[17], ꝙ creditor, qui vult lucrari fructus rei pignorate, mittatur in possessionē rei per contumaciam debitoris, ꝛ propter nimiam contumaciam decernatur a iudice ꝙ lucretur fructus. Et quod de sententia iudicis pari ratione valeret statutū,quod missus in possessionem ex primo decreto lucretur fructus,vt notanter Bal. concludit in d.l.consentaneum.versi.idem forte si statutum.Et idem tenet Bal.hic,versic.sed nunquid valet statutum. dicens valere statutum quod missus in possessionem ex primo decreto
a lucretur fructus ad rationem decem pro centum[a]:quia hec nō est vsura,sed interesse diffinitum a lege. Et idem Bal. dicit in l.acceptam.in xviij.q.C.de vsur.ꝛ sequitur Lauren. de Rodulphis in c.consuluit.in lxiiij.q.de vsu.ꝛ bene facit gl.ꝛ ibi Ange. in §.si vero.in authen.de exhiben.reis.vbi Ange.versi.vlterius queritur.ꝛ tradunt Roma.ꝛ Alex.in d.§.Julianus.ꝛ Joan.de Ana.in c.salubriter.versi.queritur circa predicta.de vsuris.Ex quibus patet,istam esse communem opin. licet aliter videatur sentire Bar.in d.§.Julianus.quem Abb.sequitur in d.ca.quoniam.§.in alijs.vt lite non contestata. ¶ In glo. si.absurdum videtur dicere quod mutet casum: quia Papa respondet ad consultationem. Unde tolerabilius est, vt dicamus quod dictio nisi,ponatur,pro quamuis:vt quandoque reperitur.c.cuz a nobis.de testi.vbi glo.et facta tali expositione,text.hic de plano procedit.Uel secundo dici potest,ꝛ hoc magis placet, quod
c dictio nisi excipiat[c]secundum naturam suam, ꝛ quia exceptio videtur facta de eo,quod in regula non continetur, ꝛ regulam ampliare videtur,gratia exempli,si constituo procuratorez ad omnia, nisi quod non possit iuramentum deferre : ꝛ sic excipio casum requirentem speciale mandatum : certe per talem exceptionem ampliatur regula,vt procurator omnia alia possit,in quibus speciale mandatum requiritur : vt concludit Domin. post Lapum,in c.qui ad agendum.§.j.de procur.in vj.Alexan. in l.si.ff.Quod quisque iuris.ita videtur in proposito cuz facta sit exceptio quod possit fieri processus contra absentem contumacem:videtur regula ampliari, quod contra absentem absqꝫ contumacia procedi non possit ad restitutionem possessionis, vt expresse hic dicitur:nec etiam alio modo. Et hoc confirmatur,quia in text.ponderatur ꝙ reus erat absens ex iusta causa. Certe talis ponderatio nihil operaretur quantum ad restitutionem possessionis, que etiam contra contumacem fieri non potest,ex quo lis non erat contestata:ꝛ ideo necessarium videtur fateri quod regula amplietur, vt dictum est:ꝛ tunc pōderatio iuste absentie recte procedit, ꝛ exceptio facta bene adoptatur,ꝛ tollitur difficultas,in qua doctores multum laborant.

¶ Additiones.

A ¶ Possit.Adde circa istud quod absens condemnari non possit, in tantum est verum ꝙ stante statuto ꝙ communitas teneatur ad emendationem damni , absentes non tenentur contribuere ad talem emendationem. ita notanter voluit Alber. de rof.in tractatu statutorum,in ij.parte.q.lxviij.ꝛ q. lxxxiij. quem refert ꝛ sequitur idem Decius in consi.clxiij.incip. ꝛ diligēter pro viribus.vbi late consuluit,ꝙ absens etiā in crimine lese maiestatis condemnari non potest.

B ¶ Nouit.Adde Fely.in d.c.nouit.de iudi.in fi. vbi limitat istā regulam non procedere quando quis ante citationem fuisset extraiudicialiter monitus:nam tūc etiam ꝙ citatus compareat ꝛ fateatur debitum,tenetur ad expensas:quia per interpellationem extraiudicialem reus constituitur in mora : vt late notat Jason in §.sic itaque.insti.de actio.

C ¶ Excipiat.Quod dictio nisi,secundum propriam naturaz sit exceptiua,vide per eundem Decium vbi dixi in apostillis in c. si pro debilitate.in ver.ij.istud notabile ampliatur s. hic eodez titu. Hiero. Gig.

1 ¶ Non possit.Quod intellige vt declarat Bar.in l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iudi.doc.in l.seruum quoque.§.publice.ff.de procu.Maria.post alios in c.veniens.de accus.Andr.de iser.in cōsi.regni.terminum vite.ꝛ in constitu.siquis in posterum.

2 ¶ Pari.in consi.clij.iudi.li.iiij.

2 ¶ Absolui potest. Adde Egidi.q.lxxix.quinimo vbi iudici cōstat de innocentia inquisiti etiam ꝙ sit contumax nō dꝫ ipsum condemnare. Bar.in d.l.absentez.in fi.et ꝙ absens ex forma statuti habeatur pro confesso: imo tenet ex officio defensiones rei inquirere l.ꝛ si non defendantur.ff.de pe.ꝛ ibi Bar. ꝛ in fortioribus terminis Cor.in consi.cxciiij.lꝫ in hac.li.j.ꝛ Bar. in l.j.§.fi.ff.de quest.dicit ꝙ iudex maleficioꝝ pt ex officio examinare testes a parte non productos, vbi queritur de innocētia partis ēt ipa parte nō postulāte: ꝙ dictū ꝓsequitur latissime Hip. ibi, ver. vlterius ex hoc tex.

3 ¶ Instantiam. Adde Dec.j.de iud.c.j.in j.lect.in iij.nota.

4 ¶ Et est dictum. Adde Bal.in c.fi.de iureiu. vbi inquit ꝙ vbi est meta iudicij, ibi breuiores debent esse dilationes: non tñ ita arcte ꝙ pene sint impossibiles alle. Inn.in c.de causis.§.eo.alibi dicit Bal.in l.j.in prin.C.de temp.ap. ꝙ vbi tota instātia est breuis ibi opꝫ singula eius mēbra esse breuiora.seq. Jas.in l.pro perādū.in prin.in fi.ver.adde ꝙ dicit Bal.C.de iudi.

5 ¶ Adde tex.in c.cū ad sedē.in c.in literis, ꝛ ibi gl.ij.de resti.spo. Archi.in c.quo iure.viij.dist. Jo.an.in nouel.post Inno. in gl. caute.in c.cū ecclesia de cā pos. ꝛ ꝓprie. ꝛ his duobus adde tertiū. Alb.in l.iij.§.deijcit.ff.de vi ꝛ vi ar.§. ꝙ vere possessionē perdiderit. Quartū addit In.in c.qualiter ꝛ qñ.el ij. de accu. ꝙ eo die quo possidebat fuerit spoliatus, seq.hec oīa Cur.seni.i cōsi. lxx.super cōtrouersia.ver.sed premissis, ꝛ vide Dec.consil.lviij. in consi.lxij.in prin.ꝛ in consi.cclij.

6 ¶ Probari debet. Adde Dec.in consi.ccccxlix.visis. vers.sed etiam dato.

7 ¶ Restitutionē. Declara, nisi ꝓbet illa tria de quibꝰ per Do. in d.cōs.cxxxvj.vt declarat Dec.in d.consi.cccclix.

8 ¶ ff.Sol.mat. Aduerte qꝛ Bal. in libro meo nihil dicit de hoc sꝫ bene ꝙ cā dotis, ꝛ studioꝝ procedit a pari.ex quo pl'a infert ꝛ similiter Bal.in d.l.j. nō loquit aliquid de absentia de quo tñ argumēto Bal.vide Rip.late in l.j.ver.vltimo no.gl.ff.sol.ma. sed debuit Dec.allegare Bar.in l.fi.ver.ꝛ j.qro.ff.de in inte.rest.

9 ¶ Intelligitur. Et hoc dicit Rota deci.cccccclxxxiiij. dic qđ si in aliqua.in anti. ꝙ si in aliqua cōmissione dicat si cōstiterit de tali re facias ꝛc. ꝙ pars citāda est vel eius ꝓcurator ꝭm Jo.an. in cle.presenti.in ver.constiterit de cen.

10 ¶ Possessionem mitti. Et iō aliud esse in studio aliud studere, vñ priuilegia studētiū nō sunt cōicāda existētibꝰ in studio ꝛ nō studētibus vt al's cōsului.p ea q̄ late tradit Dec.in cōsi.clxxvij. ꝙ supra mature. Jas.in l.scriniarios.C.de test.mil.vbi seq.doct. Bar. in l.sub pretextu.C.de colleg.ꝛ cart. lib. xj.lꝫ eā impugnet in l.j.in fi.ff.sol.ma.quā tñ defendit ibi Rip.n.138.ꝛ in c.j.de iud.

11 ¶ Alias secus. Adde ꝙ Rober. marāta.in suo speculo aureo, in vj.parte,in ij.mēbro.ver.sꝫ per quantū tp̄s,ōt ꝙ cōis conclusio est de iure cōi ꝙ sit in arbitrio iud.tñ de equitate iudex non dꝫ puenire ad ꝭm nisi elapso anno: sed hec plerunque a statutis locorum alterata sunt.

12 ¶ Possessionē. Facit gl.in ver.amicis.in fi.ff.vbi pu.edu. deb.

13 ¶ Quia fertur. Adde Bal.in l.ꝙ iussit.ff.de re iu. Fel. in rubr. extra eo.tit. Rip.in l.naturaliter.§.nihil commune.nu.182.vers. primo iudicio pos.ff.de acquiren.possessio.

14 ¶ Requiritur. Si sententia lata in possessorio diffinitiua ē vt dictū fuit, proxime sequitur lit.cōte.requiri, l.iuris ordinē ꝛ l.ꝓ latam.C.de senten.

15 ¶ Non possidet. Uide Alex.in l.a diuo pio.§.si super rebus. ff. de re iud.in d.§.iulianus.in l.iij.§.genera.ff.de acqui.pos.ꝛ vide Rob.marēta in suo speculo aureo.in vj.par.in ij.membro.

16 ¶ Transfertur. Adde Bal.in l.eum qui.C.de bo.aut.iud.poss.

17 ¶ Florentie. Nō requiritur aliqua cautela florentie: qꝛ statutū disponit ꝙ ille cui fuerit data tenuta ꝭm ordinē cuiusdā statuti, de precepto de disgūbrando, lucretur ꝓ damnis expēsis, ꝛ interesse vsqꝫ in libras quinque pro centenario super quo statuto fuit al's de validitate dubitatū de quo late disputat Soc. in cōsi.126.diligēter pūcti narratione cōsiderata, ꝛ Fel. hic añ Dec. cōcludēs ꝙ sic de quo Alex.in cōs.xxxj.visis.li.vj. Dec. in cōsil. cccclxiiij.in fi.ꝛ al's ita cōsului cū clarissimo do. normānocio de to, cui quest.cōsequitur alia.q.an.missus in possessionē, stante d. statuto possit recta cōscia.d.fructꝰ retinere, ꝛ Laur. de rodu.in d.lxiiij.quest.ōt ꝙ sic, cū quadā tñ modificatiōe, sꝫ circa hanc q. vide Jas.oīno in l.de quibus.ver.sed pulchꝛ ꝛ quotidianū dubiū est.ff.de legi.ꝛ in §.fuerat.ver. an autē valeat statutū instit. de act.fuit ēt alias dubitatum florētie an pēsiones domoꝝ venirēt in illo statuto applōne fructuū, ꝛ dixi ego ꝙ sic ꝑ glo.in l. diuortio.in ver.quāta portio.ff.so.ma.pro qua Alex.ibi alle.pl'a iura, lꝫ postea dicat se putare cōtrariū verius, circa ꝙ vide que scribit Alex.in d.l.diuortio.§.nō solū, quē legit cū §.cū in anno. ver.iiij.no.ff.sol.ma.ꝛ in §.si vir in fundo.vbi Alex.ꝛ Alex.cō. c. lxxxviij.in fi.lib.ij.in cōs.cxxj.lib.iiij. Fuit ꝛ dubitatū an lucraret fructus, missus in possessiōeꝫ ꝭm formā d.statuti a die adepte, vel a die cōfirmate tenute: ꝛ rñdi ego ꝙ a die adepte secuta tñ cōfirmatione que retro trahit l.donatiōes.ꝛ ibi gl.ver. refertur.j.de do.inter vi.ꝛ vxo.ꝛ ibi Bal.ꝛ Sal.ꝛ ita al's vidi cōsultū per preclarissimū aduocatū Florē. D. Ant. Malegonellā. Dicebā tñ aliter dubitādo ꝙ ex quo statutū dicebat, ꝙ ptās tenet dare eidē nūciū ꝓ laborerio faciēdo, ꝛ fructus colligendo, ꝛ sic cū loqui videatur de tenuta cōfirmata, merito ēt alia ps statuti de ea intelligitur, sed vis retrotractionis tollit dubitationē. Siluest. Aldob.

8 ¶ Decē pro centū. Facit Ang. Aret.consi.xc.ꝛ ita firmat Fel. hic, sed nimis excedit, per ea, que scripsit in tracta.vsura.nu.cc. ccci.ꝛ cccccxxvij.per que non est dubium quin validum, ꝛ iustū sit statutū Florentinum ꝙ talis missus lucretur quinque in cētum.de quo Soci.consi.cxxvj.lib.j. [redacted]

1 Delegatus est maior quocunque ordinario, in causa sibi commissa.
2 Oratorem interficiens ratione officij, an teneatur crimine lese maiestatis.
3 Rebellis dicitur qui iudici non vult obedire, non tantum ille, qui non vult obtemperare domino suo.
4 Pena contumacie est regulanda secundum qualitatem facti personarum.
5 Terra episcopi potest interdici propter ipsius delictum.
6 Papa tenetur confiteri, sed an secundum formam cap. omnis vtriusque sexus.

Sane. Sūmatur, ꝛ diuiditur vt per Abb. hic. ¶ † Primo no. ꝙ delegatus gerit vices delegantis, ꝛ ideo debet honorari, tāquā representans personā delegātis, ꝛ ad hoc Abbas allegat tex.in c.fi. xciij. dist. ibi: tūc em̄ sicut illius locum tenēs honorabit. Et ex hoc Abb.infert ꝙ vice rector scholariū honorandus sit sicut rector ꝛ ad hoc est gl.no.in c.que de cā.ij.q.v.que dicit ꝙ legatus Pape honorari debet vt Papa.allegat tex.in d.c.fi.ꝛ not. Abb. in c.mandata.in prin.j.de presump. Ro.in sing.ccclxvj. incipiēte, Bar.in l.si filius.ꝛ Pe.de ancb.in c.grandi.in v.not.de sup.neglí.prela.in vj.vbi per illū text. dicit ꝙ honor debetur administratori, sicut dño: ꝛ prerogatiua, que est in principali, est in locū tenente: vt not. Ang.in l.si prior.§.a Titio.in prin.ff.qui potio.in pig.habe. Et ideo iniuria facta delegato, vř facta delegāti: vt no. Abb.per illū tex.in c.cū olim.el ij.j.e.in prin. Et ad hoc
2 facit ꝙ no. Bal.in c.j.§.eo.ij.ver.quid si occidit. † vbi inquit qđ interficiēs oratorē, respectu officij tenetur crimine lese maiestatis.allegat l.ossa.§.fi.ff.de religio. Sed in istis dictis, que Moder. vbiqꝫ sequuntur: aduertendū est, qꝛ nō ita simpl'r videntur ꝓcedere. Nā primo ꝙ Abb.hic dicit, ꝙ delegatus debet honorari tanquā representans personam delegantis, in hoc bene loquitur, vt probatur in d.c.fi.xciij.dist. Sed dū ex hoc infert ꝙ vice rector debet honorari sicut rector: hoc bene inferri nō vř: qꝛ licet quis debeat honorari tanquā representans delegantē, vel rectorē, nō tñ sequitur ꝙ debeat honorari tm̄ quantū principalis, qui representatur. Nec etiā in se hoc verū videtur quia maior reuerentia debetur principali: vt probatur in l.sed ꝛ si.§.fin. ff.de in ius vocan.vbi reuerētia que debetur patrono, nō debetur administratori. Et ideo dicit Bal.ibi, in d.l.sꝫ ꝛ si has.§.pretor ait.ver.semper antē. ꝙ maior honor debetur epo, quā vicario eius. Et ad hoc bene facit, qꝛ fortior, ꝛ maior videtur digni-
1 tas, quā quis habet iure proprio ¹, quā dignitas, que cōpetit ex persona alterius: vt not. Bar.in l.ꝙ principi.in fi.de leg.ij.facit ꝙ no. Bal.de epo, ꝛ vicario eius.in l.ij.ver.no.ergo ar.ff. de of.ꝓ con.ꝛ leg. Et pari ratione nō videtur ꝙ legatus Pape honorari debeat sicutꝰ Papa, quicquid dicat glo.in d.c. que de causa, que allegat tex.in d.c.fi.xciij.di.qui non probat hoc, vt dictū est. Similiter videtur ꝙ vicerector non sit honorandus sicut rector. Et hoc doc.cōiter tenent in vicerectore creato ab ipso rectore: secus si est creatus ab ipsa vniuersitate: vt no. Bar. in l.filius.ff.de leg.ꝛ in l.j.§.hi, quibus.de leg.iij.cum si. vt tradit Alexand.in rub.de off.eius.ꝛ in l.more.ff.de iuris.om.iu.ꝛ no. Ang. are.in ru. Inst.de excep.ver. tertio ex dictis glosse habes. ꝛ tali casu, qñ ab ipsa vniuersitate ponitur, dicitur vicegerens: vt no. Car.in clemē.j.in vj.oppositione.de officio vic. quo casu ordinariam habet iurisdictionem, vt dictum est in rub.§.e titu. Ex his etiam infertur: qꝛ licet iniuria facta delegato videatur facta deleganti, ꝙ tñ in persona ipsius delegātis esset maior. An de pena, que imposita esset offendenti ipsuꝫ rectorē, ꝛ magistratū principalē: non haberet locum in eo, qui offenderet ipsum vi-
2 cariū eius ²: vt no. Bal.in l.j.C.si rector prouin.facit tex.in l.moris

ris.§.potest.ff.de penis.ꝛ in no.q.tradit Aret.in consi.cxxxi.cõsultissime domine. quia cum principali officiali maior debeatur reuerentia, maius delictum reputatur. Non obstant allegata in contrariũ, videlicet tex.in c.gradi.ꝛ in d.l.si prior.§.a Titio.cum ſi.quia illa iura loquuntur, vbi agitur de interesse pecuniario, ꝛ vtilitate, ꝛ non vbi tractatur de honore simpliciter. Non obstat ꝙ no.Bald.in d.c.j.§.eod. dum inquit ꝙ offendẽs oratorem, incurrit crimen lese maiestatis: quia primo dici potest ꝙ illud non sit verum: quia tale crimen non committitur nisi per subditum: vt per glo.in clemen.pastoralis. de re iudic. Preterea, dato quod sit verum, ex quo precedit: quia tale crimen etiam committitur, quãdo quis magistratus populi Romani offenditur l.j.ff.ad legem Juliam maie.ꝛ l.j. C.eodem tit. secus si pena esset imposita offendenti principem simpliciter, [illegible] dicta. Et resoluendo omnia supra dicta concludendum est quod delegatus, vicarius, vel locumtenens, debent honorari, tanquam representantes personam principalem, ꝛ propter talem prerogatiuam alijs paribus suis preferuntur d.c. [illegible].xciij.dist. Sed habito respectu ad principalem, non est verum quod tantum debeant honorari, sicut principalis per supra dicta. Et merito regia maiestas voluit quod dux Sabau-
b die, qui erat ibi personaliter, legatis Venetorum preferretur.[b] Secundo principaliter in hoc primo not. Abb.addendum est, quia ꝙ hic dicitur, legatum gerere vicem delegantis: limitatur procedere, quando bene agit: alias secus: quia male agere, non videtur sibi commissum a superiore. Ita de vicario episcopi not.dicit Pau.de Castr.in consilio cxviij. notandum est qđ adulterium. Et pari ratione idem dictum videtur in delegato ꝛ quia expresse in rescripto dicitur quod fiat iustitia. Sed tamen aduertendum est: quia ista limitatio videtur procedere, quando vicarius, vel delegatus male faceret, tanquam priuatus: secus videtur si tanquam iudex: vt quia adhibita cause cognitione male iudicauit: nam in tali sententia iniqua etiam videtur representare delegantem: aliter non haberet potestatem iudicandi, ꝛ sententia non valeret. Et licet commissum sibi fuerit quod faciat iustitiam, illa est quedam monitio, propter quã non videtur data forma, quo minus sententia iniqua valeat: vt not. Inno.in c.prudentiam.in princ.infra.eod. Abb.ꝛ Imo. in ca.fin.de preben. Tertio, in hoc primo not.dum Abb.conclu-
3 dit qđ delegatus dicatur habere iurisdictionem[3], per text.in c. ex literis.infra eod.ad idem est text.in c.querenti. vbi Abb. infra eod.facit gloss.in l.j.§.qui mandatam.in verbo, iurisdictionem.ff.de officio eius.ꝛ quod not.in rubr. ff.de iur. omn. iudic. Sed tamen ista iura videtur procedere propter subiectam materiam, que etiam in tali delegata iurisdictione, habebat locũ: vel constabat ꝙ de iurisdictione delegata loquerentur in d.ca. in literis.ibi: eius iurisdictio.ꝛ in d.c.querenti. ibi: eius iurisdictio duret. Sed proprie, ꝛ stricte loquendo appellatione iuris-
4 dictionis, de ordinaria intelligitur[4]: vt Alexand.concludit in l.ait pretor.in princi.circa fin.ff.de re iudica.vbi allegat Innocen.in capitulo tua.de offic.vicar.ꝛ Anton. de Butri. ibi: et ad hoc facit text.in l.ꝛ magis.ff.de solutio. Et hoc intelligitur, nisi subiecta materia aliud suaderet, per iura superius allegata. ꝛ latius tradit Alexand.in dicta l.ait pretor.ꝛ facit quod dictũ est in capitulo, in literis, supra eod. ¶ Tertio nota quod diuersis respectibus quis potest esse maior ꝛ minor: naꝫ si causa committatur preposito, contra Episcopum Papien. in tali causa prepositus est maior episcopo, licet in alijs inferior sit. bene facit quod not.Barto.in l.prima. §. si quis in appellatione. ff. de appella. vbi dicit quod consul maiorem habet dignitatem quã prefectus vrbis: sed prefectus vrbis maiorem habet administra-
5 tionem[5]. Et idem dicit Barto.ibi, de cardinalibus, qui non ha-
6 bent maiorem dignitatem, quaꝫ episcopi, sed maius officiũ[6] [c].
c ꝛ hoc idem Abb.tradit in cap.ecclesia. de elec. in c.quod super his.in fi.de fide instrum. Domin.in cap.j.de offi.leg.in vj.ꝛ Roman.in consi.vltimo, ꝛ dixi in capi.cum venerabilis. de except. Sicut etiã est in archidiacono, qui maior est in officio, quam ar-
7 chipresbyter, ꝛ minor in ordine[7]: vt per glo.in cap.j.de offic.archipresbyte.ꝛ in c.penul.in verbo, electionis.circa fin.de offic.legat.in vj.facit glo.in cap.in nouo.in verbo: pari. xxi. dist. in ca. statuimus.in glo. fin.de maior.ꝛ obed. Et illa maioritas ratione administrationis preualet, ꝛ attenditur: ideo archidiacon[9] prefertur archipresbytero, secundum glo.in d.ca.penul. in verbo, electionis.ꝛ Cardinalis prefertur episcopo ista ratione, vt
8 Ab.dicit in d.c.ecclesia.ꝛ dixi in d.c.cum venerabilis. ¶ † Quarto not.quod rebellis non solum dicitur, qui domino suo resistit
D sed etiam quando iudici[D] non vult parere[8].ꝛ ad hoc facit text.
8 in cap.ea.que.§.j.de statu mona.ibi: cõtumaces ꝛ rebelles.ꝛ cap. ij.de ope.no. nun. nam rebelles intelliguntur omnes, qui sunt in proterua, ꝛ notoria inobedientia: vt not.Ange.in l.ij.§.fin.ff. de iud.allegat gloss.in l.si certarum §.fin.in glo.fi. ff.de testam. milit.que loquitur de eo, qui excommunicauit rebelles. Et no. Bald.in l.si vero.§.qui ergo sunt.de testam.mili. vbi dicit quod verbum, rebellis, est vocabulum generale pro quolibet subdito contradicente dicto, vel facto superioris. Dicitur enim rebellio, quasi belli iteratio, ꝛ post factam pacem ad bellum reuersio. Et rebelliter viuere dicitur, qui scienter recusat facere quod de iure tenetur: vt not. Domin. in capitul.final.xxxviij.dist. Et predicta omnia procedunt largo modo, vt not. Bartol.in tracta.qui sint rebelles.in verbo rebellando.in princip.vbi allegat istum text. Proprie vero, secundum eum ibi, rebellis dicitur, si
A quis contra principem, vel officiales [A] eius, in pertinentibus ad statum Imperij resisteret, prout text.ibi intelligitur. Et rebellis dicitur, quando fit condemnatus: ꝛ sola confessio delicti non facit rebellem, vt not. Pau.de Cast.in consilio xxxij.omis-
4 so ordine.in fin. ¶ † Quinto nota quod pena contumacie commensuranda est secundum qualitatem facti, ꝛ personarum. ad idem est textus, qui in terminis loquitur in capitu.ij.eod. titu. in vj.ꝛ not. Abbas in capitu.nouit.de iudi.cum simil.vt dixi ibi in vij.not. Et subijcit Abbas hic, quod omnis contumacia est
10 digna excommunicatione[10]: vt per glo.in capitu. duo sunt.xcvj.dist.in verbo, videbitur, que gloss.sane intelligitur in contumacia, que fit in non veniendo: secus si contumacia fit in non parendo: vt notabiliter Abbas distinguit in capitu. j. de iudi. in antepe.not.de quo me remitto ad ea, que dixi ibi in vij.not. in prioribus scriptis, ꝛ in x.notabili in posterioribus. ¶ Sexto nota, quod interdictum restringi potest ad certum actum. Unde presbytero interdici potest sacerdotale officium, vel exercitium alicuius ordinis.ꝛ ad hoc est text.in capit. significauit. de corpo.vitia.ꝛ ibi Anto.de Butr.in vlti.not.tradit Cald. in tracta.de ecclesiastico interdicto. vbi loquitur de interdicto in singularem personam, ꝛ Archiepiscopus Florentinus in tracta-
5 tu de censuris.in tit.de interdic.singulari. ¶ † Septimo, ꝛ vltimo nota, quod propter delictum episcopi terra, in qua ipse est episcopus, interdici potest. et ita tenet Cancre. per istum text. qui simpliciter loquitur: ꝛ Archi.in capitul.si sententia. per illum text.ibi: domini, vel rectores.de sent.excommu.in vj.ꝛ Domin.ibi sequitur. Uincentius autem, quem sequuntur Cardin. Abb.ꝛ Andre. Sicul.hic tenet istum text. solum procedere in episcopo, qui sit dominus ciuitatis, ꝛ iurisdictionem habeat tẽporalem: quo casu terra eius esse dicitur, prout text.hic loquitur, ibi: terram illius. Nam propter iurisdictionem spiritualem non dicitur terra illius, secundum Abb.hic, per text.in capitu. j.cum gloss.de postul.prelat. Et quia text.dicit specialiter: Unde videtur innuere quod in tali loco episcopus iurisdictionẽ haberet temporalem. Sed Moderni hic sequuntur primam opinionem, que communis videtur quia etiam terra illius di-
B citur ratione iurisdictionis[B], ibi: que ad iurisdictionem suam pertinet. Et hoc etiam in spirituali iurisdictione verificatur. clement. j.in princip. cum gloss.de foro competen. Et quia non [redacted] differentia inter rectorem ciuitatis, ꝛ episcopum. Un [redacted] cto capitu.si sententia. [redacted] fieri possit propter episco pum. Et quia terra [redacted], interdici potest, vt notat [redacted] interdicto. ergo pariter idem videtur in episcopo. [redacted] ex his responsio [redacted] ad illud, qđ Abbas dicit. Et non obstat verbum, specialiter, quod per Abbatẽ põderatur: quia referri potest ad interdictuꝫ, quod specia [redacted] ponatur. et ista opi. communis verior videtur: quia si interdictum fieri potest propter delictum eius, qui iurisdictionem habet temporalem, a fortiori propter episcopum, qui spiritualem habet iurisdictionem: ꝛ quia interdictum, est pena spiritualis.c.querenti.de ver.signi.in qua spiritualitate, terra interdicta recognoscit episcopum. Unde in habẽtibus symbolum facilior est transitus.ꝛ videtur tex.hic, ibi: terram illius. s.episcopi: ꝛ declarat dum subijcit, que ad iurisdictionem suam pertinet: ꝛ sic ad iurisdictionem ecclesiasticam, prout in episcopo consideratur, quia illa est sua iurisdictio. Et ad hoc etiam
11 facit, quia episcopus dicitur officialis cõmunis[11]: vt in not.ca. su tradit Petr.de Ancha.in consi.cccclxj.viso themate.ꝛ sic potest dici rector ciuitatis: ideo verificatur quod dicitur in d. ca. si sententia.ibi domini, vel rectoris. Et quia in fauorem episcopi ciuitas quandoque interdicitur.clemen. si quis suadente. de penis.ergo pariter videtur quod in eius odium interdici possit. ¶ In gloss.ij.in fin.colligitur secundum Abb. ꝙ Papa ligari potest a simplici sacerdote, cui se subijcit in actu confessionis.ad idem gl.in c.nemo.xi.q.iij.et not.Abb.in c.cum inferior. j.de ma.ꝛ obe.cum simil.vt tradunt Moder.in c.j. in iiij.fallen. in fin.de consti. Et conclusio est, vt dicunt Moderni. ibi, ꝛ hic,
6 ꝙ † Papa tenetur ad confessionem: sed non cogitur confiteri

secundum formam, que habetur in cap. omnis vtriusque sexus. de peni. ⁊ remis. Sed considerandum est, quod de rigore iuris nullo modo obligatur. cap. proposuit. de conce. preben. l. digna vox. C. de legib. sed solum obligatur de naturali equitate, que est, patere legem, quam tu ipse tuleris. cap. cum omnes. de constit. ⁊ dixi in c. j. de consti. Et ex ista ratione etiam infertur, quod etiam teneatur secūdum formam c. omnis vtriusque sexus. Et quomodo Papa alteri se subijcere possit, late dixi in c. ecclesia sancte Marie. de constitutionibus.

¶ Additiones.

A ¶ Officiales. Adde quod verum est, quod nolens obedire officiali fit rebellis: hoc tamen procedit quando quis nō vult obedire officiali principis propter principem, non propter ipsum officialem. ita voluit not. Barto. in l. hostes. in versicu. circa predicta quero. ff. de capt. ⁊ post. reuer.

B ¶ Iurisdictionis. Adde eundem Decium in ca. j. de postu. prelato. in versi. ij. glo. Hiero. Gig.

1 ¶ Iure proprio. In simili dicebat Bart. in l. si quis in bello. ff. de capt. quod firmius retinetur illud quod quis habet ex propria acquisitione, quam ex aliena. ⁊ in notab. quest. tradit Aretin. consil. cxxxj. sequitur Deci. in l. ij. ff. de regu. iur. ⁊ idem Dec. in rubr. ff. de offic. eius cui mand. est iuris.

2 ¶ Vicarium eius. Aduerte quia Bal. nō loquitur de vicario, sed de filijs, nepotibus, ⁊ collateralibus, qui iure sanguinis coniuncti sunt, non iure representati honoris.

3 ¶ Iurisdictionem. De hoc tetigit idem Deci. in capitul. in literis. supra hoc titul. in iiij. notab. sed latius prosequitur idem Deci. in l. j. §. j. ff. de offic. eius. ⁊ ibi Purpur. plura ex hoc notabilia infert.

4 ¶ Intelligitur. Idem Deci. in d. l. j. §. j. versi. sed aduertendum est. ff. de offic. eius.

5 ¶ Administrationem. Adde Jaso. in d. l. j. in princ.

6 ¶ Officium. Adde Jaso. in d. l. j. in princip. ff. de offic. eius. Deci. in c. cum venerabilis. in j. notab. de except. Curt. consi. lxxix. Bologni. consi. lxxv.

7 ¶ In ordine. Adde Cardin. in clement. j. in prin. in vij. questione. de preben. et idem est in preposito vt voluit Bald. consi. cc. xxxviij. libr. iij. Aret. consi. xxiij.

8 ¶ Vult parere. Adde Alex. consi. clij. in fi. lib. j. Corn. consil. xcvj. licet. libr. iiij. Dec. consi. dciij. ⁊ consi. dcvj.

9 ¶ Rebellem. Adde Deciu3 consilio cccccxliij. ⁊ consi. dcvj.

10 ¶ Excommunicatione. Adde Dec. in c. referēte. de preb. s. ⁊ in c. j. in vij. nota. s. de iudic.

11 ¶ Communis. Idem Dec. in c. ecclesia sancte Marie. s. de cōstitut. ⁊ in rub. s. eod. Siluest. Aldo.

a ¶ Bald. Sed Bald. non loquitur de vicario, sed de filijs, nepotibus, vel collateralibus.

b ¶ Preferretur. Quod refert, ⁊ laudat Francisc. purpurat. l. j. numer. dcxxxiij. de offic. eius, cui manda. est iurisdic. [redacted].

c ¶ Officium. Somes. in regul. cancella. in prin.

d ¶ Iudici. Decius consi. dcvj. cum consi. xcvj. Tetigi ad Decium consi. dliiij. [redacted].

1 ¶ Papa potest dare ius ad beneficium vacaturum.
2 Beneficium ecclesiasticum potest transire de auunculo ad nepotem.
3 Papa quandoque fallitur obliuione.
4 Renuntiatio debet esse libera.
5 Renuntians licet gerat in animo quod beneficium conferatur certe persone, non tamen committit simoniam: licet secus esset in pacto.
6 Canonicus, qui vadit ad officium propter distributiones, an committat simoniam.
7 Simonia in beneficialibus an sit de iure positiuo.

1 x parte. Summatur, diuiditur, vt per Abbatem hic. ¶ † Primo nota, quod gratia dari potest ad Archidiaconatum primo vacaturum, non solum generaliter, vt in princip. hic dicitur, sed etiam in specie vt inferius probatur hic. Et hoc bene procedit in summo pontifice, prout text. hic loquitur, quia ipse concedere potest ius ad beneficium vacaturum. capitul. proposuit. infra de concessio. prebend. vbi Abbas in tertio notab. ⁊ not. Cardin. in clement. final. in prima oppo. de rescript. secus autem esset in legato, etiam de latere, qui non potest beneficium vacaturum conferre. capit. dilectus. el j. vbi Abbas in secunda. nota. de prebend. ⁊ in capit. constitutus. vbi Abbas in secunda nota. de conces. prebend. Est enim hoc contra constitutionem concilij. capit. ij. ⁊ iij. de conces. prebend. capit. iij. eodem titulo. in vj. contra quem legatus dispensare non potest. capit. dilectus. de fil. presbyte. ⁊ dicto capitu. dilectus. el j. de prebend. Reseruationem tamen de beneficio vacaturo, etiam pro certa persona, legatus facere potest. capitulo cum dilectus. de iure patron. vbi Abbas in princip. capitulo tertio. de offic. lega. in vj. capitulo si apostolice. de pre. in vj. Et rationem diuersitatis Abb. tradit in dicto capit. cum dilectus. de iure patr. ⁊ in dicto capit. dilectus. el j. de prebend. ¶ Secundo not. quod in eadem ecclesia possunt esse plures archidiaconatus: de quo videbi-
2 mus in cap. quoniam Abbas. j. eodem titulo. ¶ † Tertio nota. quod beneficium transire potest de auunculo in nepotem. Idē probatur in cap. ij. de arbitr. in cap. accedens. de accu. cum sim. secus esset de patre in filium. etiam legitimum. capit. ad extirpendas. de fil. presbyte. de quo dixi in cap. inter ceteras. de rescriptis. Et etiam in transuersalibus licet fieri possit, non tamen conuenit, etiam in dignitatibus secularibus, ne videantur per successionē deferri: vt not. Abbas dicit per illum textum in capit. venerabilem. in penult. not. supra de electione. Sed quando beneficium non fuit apud alium de eadem familia, conferri potest non solum nepoti, vt Abbas not. in capitulo, dilecto. per illum textum. de prebend. sed etiam filio proprio conferri potest: vt per gloss. vbi Abbas in cap. quia clerici. infra de iure patr. ⁊ not. Abb. in cap. fina. de insti. Et quod Abb. hic dicit, quod beneficium acquiritur nepoti iure renuntiationis, dicatis quod imo acquiritur per collationem factam a superiore: quia re-
a nuntiatio debet esse libera[a]. ¶ † Quarto, nota quod Papa
3 quandoque fallitur obliuione. facit textus. in cap. preterea. xxiij. distinc. ibi: nisi nos fallit obliuio. Nam omnium habere memoriam non possumus l. ij. §. si quis autem. C. de veter. iure enuclean. Et de summo pontifice not. per gloss. in cap. cum adeo. in gloss. j. de rescript. Et hoc videtur habere locum in his, que in
1 facto consistunt[1], prout text. hic loquitur: secus in iure: quia in Papa non cadit obliuio iuris, cum presumatur habere omnia iura in scrinio pectoris. capit. j. de constit. in vj. facit text. in l. omnium. C. de testamen. Secundo, in isto casu videtur quod obliuio presumatur in summo pontifice, ne tertio preiudiciu3 inferatur, argum. capit. super eo, infra eodem. Alias vero in facto proprio obliuio non presumitur l. fina. ff. pro suo l. quāquam ff. ad Velleian. cap. ab excommunicato. de rescript. ¶ In glos. j. ibi: omnino. id est, fine aliqua conditione, vel pactione. Et de
A ista dictione, omnino[A][2], late insistunt Modern. ⁊ Andre. Si-
2 cu. hic. ⁊ idem Andre. Sicul. in consilio xlv. libr. ij. ⁊ Alexand. in consilio lxxij. visis. libr. ij. Aretin. in l. j. de legat. j. facit text. in capitu. cum ex eo. de electi. in vj. ⁊ in capitul. ij. de pac. in vj. in l. final. ⁊ quod ibi Bald. C. de contrahenda emptione. Angel. in l. si. per illum textum. C. de fideicommis. ⁊ in l. si cum exceptione. §. quatenus. vbi gloss. in verbo, omnino. ⁊ ibi Barto. ff. quod metus causa. ⁊ per gloss. in clemen. j. in verbo, Omnino. de vita ⁊ honestate clericorum. ⁊ text. in capit. de regularibus. ⁊ Moder. ibi, de simo. ¶ In gl. ij. ex his, que Abbas hic dicit tres cō-
4 clusiones colliguntur. † Prima est, quod non valet renuntiatio, nisi libera sit: ⁊ non debet renuntians dicere quod certe persone conferatur: quia tunc renuntiatio non valeret, nec collatio alteri facta. Et idem gloss. in capit. ordinationes. j. questione. j. ⁊ in l. ille autem. ff. de heredibus instituen. ⁊ not. Abbas in capitulo, cum vniuersorum. versiculo not. ex predictis. de rerum permutatione. ⁊ in capitu. cum inter R. de elect. vbi inquit quod renuntiatio, que fit in spiritualibus, debet esse libera. Et non habet locu3 contractus innominatus do vt des. facio vt facias. ⁊ idem Abbas in capitu. dilecto. in principio in ij. notab. de prebend. Et ideo per gloss. hic, Abbas concludit in capitu. non satis. de simo. quod renuntiatio de beneficio, facta cum pacto
3 quod renuntians habeat pensionem, nō valet[3]: et not. hoc Calder. in consil. j. in titul. de simon. Cautela tamen est, secundum Abb. in dicto capitu. non satis. quod fiat renuntiatio libere, et Papa ex officio eius apponat onus pensionis, ⁊ etiam episcopus potest in collatione beneficij apponere onus alimitandi illum, qui renuntiauit, vt not. Petrus de Ancharan. in consil. cclxxx questio proponitur. ⁊ facit text. in capitul. nisi essent. de prebend. ⁊ not. Anton. de Butr. in capitu. ij. de arbitr. cum similib. vt tradunt Moder. in capitu. ad audientiam. el ij. de re-
5 script. ⁊ dixi in consi. cxlj. † Secunda conclusio est, quod si non apponatur pactum, licet renuntians gerat in animo vt certe person

persone conferatur, simonia non cōmittitur ita, vt nō possit beneficium retinere, sed tenetur Deo satisfacere per solam peni-
4 tentiam [?]. capitulo final. de simo. Et ad idem text. in capit. tua nos. de simon. vbi gloss. fin. & Abbas ibi dicit differentiam esse inter simoniam mentalem: & conuentionalem: quia in conuentionali quis tenetur restituere talia spiritualia, vel temporalia recepta. capitulo, inquisitionis. in princip. de accusatio. Sed in mentali peccatum aboleri potest per solam penitentiam dicto capitulo final. de simo. et idem Abbas dicit in capitulo, ex tue.
b in gloss. j. eod. titu. de simo. secus[b] tamen est in vsura, que sola in tentione committitur, ita quod recipiens ad restitutionem tenetur. capitulo, consuluit. de vsuris. et pro ratione diuersitatis multum laborant docto. post gloss. in dicto capitulo fina. de si-
6 mo. † Sed aduertendum est, quia si recte consideretur, in isto casu inter vsuram, & simoniam non videtur differentia: quia aut loquimur in foro iudiciali contentioso: & pro simonia mentali, vel vsura quis molestari non potest: quia de occultis non iudicat ecclesia, vt dicitur in dicto capitulo, tua nos. & in dicto capitulo fina. de simo. Aut loquimur in foro conscientie: & tunc sicut pro vsura mentali quis cogitur restituere quod accepit, & retinere non potest, dicto capitulo, consuluit. ita videtur in simonia: quia, vt dicitur in dicto capitulo fina. tenetur satisfacere suo creatori. Et ideo videtur quod illud, quod simoniace, et turpiter accepit, teneatur in pios vsus conuertere: quia peccatum non remittitur, nisi restituatur male ablatum: vt in regula, peccatum. de regulis iur. in sexto. Cogitandum tamen erit: quia docto. aliter dicunt communiter. Ex ista conclusione infertur ad canonicum, qui vadit ad officium propter distributiones quotidianas: nam mentalem simoniam committit: vt per gloss. in cap. vnico de cleri. non resi. in vj. Abbas hic. & Car. in clemen. j. in vj. notabili. de celebra. missa. & Joann. de Ana. in capitulo, snam. in j. nota. de simo. & per gloss. lxxiiij. distin. in capitulo, consuluit. & idem Abb. in capitulo, significatum. de prebend. & in capitulo, consuluisti. de celebra. missa. vbi hoc dicit de presbytero celebrante. Et hoc habetur etiam in Summa An-
7 gelica, in verbo, simonia. el iij. §. xij. † Tertia conclusio est quod
c in beneficijs cadit simonia ex prohibitione ecclesie[c]: & ideo cum illa Papa dispensare potest: vt not. per gloss. in capitulo, cum pridem. de pactis. Et idem tenet Card. post Hostien. in capitulo, j. de simon. Sed Abbas hic, & in dicto capitulo, cum pridē. allegat text. in contrarium. j. questione iij. capitu. ex multis. vbi pariter prohibetur venditio beneficiorum in testamento veteri, sicut sacramentorum. Et latius hoc idem Abbas tradit in capitulo, extirpande. §. quia vero. de prebend. & idem Domin. voluit in capitulo, j. xij. distin. vbi reprobat gloss. hic, & tenet qd authoritas Pape non excuset, etiam in beneficialibus. & refert Joan. de Ana. in dicto capitulo j. cum simlib. vt late prosequitur Andre. Siculus hic. Moder. hic respondent quod dato quod de iure diuino prohibita sit venditio beneficiorum, potest tamen Papa ius diuinum limitare, vt probatur in capit. salubriter. de vsuris. & in capitulo, gaudemus. de diuortijs. Et causa presumitur in summo pontifice: vt not. in capitulo, que in ecclesiarum. de constitu. Sed ista responsio Moder. non satisfacit: quia militaret etiam in simonia que committitur in sacramentis: & tamen gloss. & omnes fatentur quod in simonia que committitur in sacramentis, Papa dispensare non potest Preterea non est verum quod tali casu causa presumatur: quia ex quo non habet potestatem sine causa, de tali causa constare debet, vt dixi in capitulo, que in ecclesiarum. supra de constitu. Aliter etiam Moderni hic respondent, & non bene: quia ver-
5 bales solutiones sunt. Unde tolerabilius[5] videtur, quod notat Joan. de Ana. in capitulo j. de simonia. vbi dicit quod licet in collatione beneficiorum videatur connexitas cum ordinibus, tamen pecunia videtur data pro bonis temporalibus. allegat text. in capi. constitutus. de religio. do. et ibi Anton. de Butr. versiculo, secundum dubium. vbi inquit quod ad hoc vt actus valeat & simonia excludatur, interpretatio fit, quod pro bonis temporalibus data sit pecunia, per illum textum ad quem tamen Andre. Sicul. conatur respondere dupliciter. Primo, qd ibi episcopus liberaliter remisit ius speciale, & econtra liberaliter fuit sibi pensio constituta, vt verba litere ibi sonant. Secūdo dicit quod non debet capi illa coniectura, vt actus in dubio valeat: quia potius debet capi intellectus peior, qui pro anima securior est. capitulo, iuuenis. de sponsal. Sed replicari potest quod in dicto capitulo, constitutus. fuit facta concessio simpliciter: vt ibi patet. Sed, vt actus valeat, interpretatio debet fieri, quod ex liberalitate processerit. Non obstat quod dicitur in dicto capitulo, iuuenis. quia in foro anime illud procedit: secus est in foro contentioso, de quo agitur hic. ¶ In glos. fina. de intellectu huius decretalis dicendum est vt dixi in cap. j. & capit. pastoralis. §. quoniam. j. de rescript.

¶ Additiones.

a ¶ Omnino. De ista dictione vltra adducta hic per Decium vide eundem Decium in consil. j. & Socinum in consilio cclix. incipient. in materia presentis consultationis. in versicu. j. in effectu circa finem in ij. parte. & Aretin. in l. si duo. ff. de acquirē. hered. & Socinum in l. qui vsumfructum. ff. de verbo. oblig. & in l. j. §. per seruum. ff. de acquir. pos. & vide etiam eundem Decium in c. ad hec. de appell. Hiero. Sig.

1 ¶ Consistunt. Adde que voluit Alexand. in consil. cexiiij. libr. ij. dum vult quod in officiali propter multitudinem negotiorum obliuio facile presumatur, intelligas tamen hoc nisi ageretur de aliquo facto notabili: quia in eo non presumitur obliuio esse ex antiquitate temporis. capit. illorum. §. circa. de sent. excommu. cap. quod dictis. xvj. distinc. facit quod not. Innocē. in cap. ex literis. de iureiuran. refert Abbas in consil. iij. questione xvij. in consil. xlj. libr. ij. bene presumitur obliuio in tempore et circa tempus, secundum Innoc. Joan. Andre. & alios in capitulo, qualiter, & quando. el ij. de accus. Vero. in consil. v. Com. consi. ccccxxiiij. lib. iij. & ideo inferebat Alexand. in consil. lxv. li. ij. quod testis qui deponit dubitatiue de tempore magis probat quam deponens affirmatiue & precise.
2 ¶ Omnino. Est hec dictio precise significationis. vid Deci. in consi. 583.
3 ¶ Non valet. Et hinc dicebatur alias per Parisi. consil. cxliij. quod terminus. versi. vlterius renunc. libr. iiij. quod quando ex coniecturis apparet quod renuntians voluit retinere fructus renunciatio presumitur simoniaca quamuis appareat facta libere & pure, & ibi prosequitur plures coniecturas, & vide Aymo. consil. cxxij. in prin.
4 ¶ Penitentiam. Adde Parid. consil. cxxxv. Joannes. nume. 18. libr. iiij.
5 ¶ Tolerabilius. Patitur tamen hec solutio difficultatem, qr simonia committitur esse in connexis spiritualibus gloss. j. questione j. in summa, quam seq. idem Deci. rub. j. de iudi. versi. sed ad hoc respondetur. Siluest. Aldob.

a ¶ Libera. Nec potest in fauorem alterius admitti per inferiorem, etiam legatum de latere, nisi haberet de speciali mandato quia esset simonia, [redacted]. Roma. consil. ccccxvj. gloss. pragm. de elect. versi. temporalis. Decius consi. cxlj. nu. 1. vbi dixi. Adde Pau. Parisi. consi. cxliij. li. iiij. Aymo. consil. cxxij.
b ¶ Secus. [redacted]
c ¶ Ecclesie. [redacted].

1 ¶ Forme expressio in rescripto non arctat delegatum ita precise, quin teneatur admittere exceptiones legitimas.
2 Judex debet habere equitatem pre oculis.
3 Clausula in rescripto, quod procedatur secundum equitatem quid operetur.
4 Princeps an possit tollere exceptiones rationabiles.
5 Inferiores a principe, an tollere possint exceptiōes legitimas, sicut dicitur de statuto.
6 Papa si mandet stari debere assertioni sue asserenti renuntiationem factam in manibus suis, potest tamen probari, illum, qui renuntiauit, non habuisse ius in beneficio.
7 Statutum si dicat quod nulla exceptio admittatur contra instrumentum, an fideiussori nihilominus competat exceptio cedendarum actionum.
8 Officium iudicis non excluditur a statuto, per quod exceptio remouetur.

X parte. Summatur, & diuiditur, vt per Abbatē hic. ¶ In tex. ibi: si quando, id est, si aliquando. secundum Joann. Andre. hic: quia non semper expedit seruare formam rescripti. capitulo, causam, que. de rescript. Sed ista expositio non sapit: quia regulariter forma rescripti seruari debet. capitulo, cum dilecta. de rescriptis. Et ad istam regulam verba textus hic referri videntur. Unde melius est vt dicamus, si quando, pro quāuis: vt in simili habetur in l. fina. cum gloss. C. de liber. & eorum
1 li. in verbo, si, id est quamuis. ¶ † Primo nota, quod expressio certe forme in rescripto non arctat precise delegatum, quo minus teneatur legitimas exceptiones admittere, vt Abbas hic dicit: & in notabili casu exemplificari potest, vt tradit Domin. de sancto Gemini, in cōsilio cxxxj. in causa prioris, in princip.

vbi per istum text. concludit quod licet causa committatur de
legato, vt debeat se informare contra talem priorem, non per
hoc Papa prohibere videtur, quo minus delegatus, exceptio
nes ⁊ defensiones legitimas admittat. Et ad hoc bene facit gl.
not. in capit. paratus. xxiij. questio. j. in verbo, si vera, que not. di
cit quod verba posita in rescripto, debent conformari iuri, ⁊ e-
quitati, licet natura verborum non patiatur. facit quod not.
Domi. in capit. licet canon. §. fina. in versi. nota bene istud dictũ
de elec. in vj. cum simi. vt dixi in rub. de rescrip. ¶ Secundo no
ta, quod iudex, etiam legatus non debet exceptiones minus ra
tionabiles admittere. Ita probatur a contrario sensu hic ibi:
rationibiles. facit quod not. Innocen. in capi. post electionem.
in fin. de conces. prebend. quem Abbas allegat hic, vt dixi late
in c. licet causam. in vj. not. infra de proba. Et hoc procedit etiã
in summarijs, vt probatur per gloss. in cle. sepe. in verbo, dila-
2 tiones. ⁊ ibi Card. Abb. Imo. ⁊ Moder. ¶ † Tertio not. quod
iudex debet procedere secundum equitatem iuris. Unde Ab-
bas infert ꝙ illud quod dicitur iudicem habere equitatem an
te oculos l. quod si ephesi. de eo quod certo loco. ⁊ capitu. fin. de
a transact. intelligitur de equitate informata [a] a iure [1], vt latius
1 per eum hic, ⁊ posteriores sequuntur: ⁊ Moder. post Alber. in
dicta l. quod si Ephesi. de eo quod certo loco. Sed tamẽ aduer-
tendum est, quia ista limitatio ad l. quod si Ephesi. non videtur
vera. ⁊ considerandum est ꝙ text. hoc expresse dicit de equitate
iuris, ibi, iuris equitate. Unde ista verba equipollent, ac si sim
pliciter diceretur, de iure: quia ius est bonum, ⁊ equum l. prima
in princip. ff. de iusti. ⁊ iure l. si me, ⁊ Titium. in fin. ff. si cert. pet.
Sed in l. quod si Ephesi. dicitur de equitate simpliciter: quo ca
su equitas dicitur naturalis iustitia: ⁊ consideratur, vbi ius de
2 ficit [2]: vt not. Bald. in capit. pastoralis. in fin. infra de causa pos.
⁊ proprie. ⁊ probatur in dicto capitu. fina. de transact. vbi expres
se dicitur quod vbi ius deficit, proceditur seruata equitate: er-
go talis equitas non potest a iure informari, quod non repe-
ritur, ad idem text. in l. ij. §. item Uarus. in fin. ff. de aqua plu. ar
cen. ibi: equitas suggerit, ⁊ si stricto iure definiatur. Pro dicto
tamen Abba. videtur tex. in authentic. iusiurandum, quod pre
statur ab his. §. penulti. vbi iudices iurant seruare equitatem,
ibi: omnem equitatem seruabo. Et sic ibi fit mentio de equitate
simpliciter. Et certe videtur quod intelligitur de equitate in-
formata a iure: quia iudices tenentur seruare iura, ⁊ leges. In-
stit. de [redacted]od ille text. intelligi-
tur in arbitrarijs, in quibus nihil a iure determinatũ reperit.
Et ita illum text. declarat Imol. in dicto capitu. fina. de tran-
sact. Et hoc satis colligitur in illo text. dum dicitur quod ser-
3 nabit equitatem, [redacted] fuerit. † Et
ex [redacted] rescripto dica-
tur [redacted] datur secundum equitatem. Mode. [redacted] dicunt
3 quod exceptio pacti nudi non habebit locum [3]: vt not. Bart. in
l. Quintus. in fi. ff. mand. et adde Bald. qui hoc sequitur in l. si
pro ea. versic. vnde facit questionem. C. manda. Salic. in l. pla-
cuit. C. de iudi. Roma. in rubr. de arbitr. Alexan. in consilio xlj.
viso puncto. libro iij. Areti. in l. si seruum. §. sequitur. de verbo.
oblig. Reperio tamen ꝙ Roma. tenet contrarium in l. filiusfa
milias. versicu. ⁊ primo ardnum. ff. de dona. Sed ad fundamen
tum eius responsio colligitur ex his, que Bald. dicit in dic. l. si
pro ea. ⁊ Salice. in dicta l. placuit. in fin. Et bene aduertendum
est: quia predicta conclusio non videtur procedere in terminis,
quibus loquuntur Moder. hic, videlicet quando fuit data po-
testas procedendi: quia talis potestas, que respiceret processũ,
b non haberet locum in decisione, de qua agitur: quia arbitriũ [b]
4 datum ad procedendum non extenditur ad decisionem [4]: vt
not. Bald. in l. qui procuratorem, versic. pone quod datur arbi
5 trium. ff. de procur. ⁊ not. Bartol. [5] in l. fina. in princip. ff. locati.
cum simil. ⁊ ideo Barto. in dicta l. Quintus. ponit questionem,
quod causa decidi debeat. Secundus effectus huius clausule
est, quod commissarius poterit possessorem condemnare reie-
6 cta exceptione prescriptionis [6]: vt not. Angel. concludit in l. se
quitur. §. si viam. in versicu. quinimo. ff. de vsucapio. ⁊ idem Bal
dus in l. prima. C. de prescript. trig. anno. in versicu. item si cau-
sa est commissa. Et hoc procedit, quando prescriptio processit
cum mala fide, prout Angel. loquitur in d. §. si viam. secus si cũ
bona, vt late Roma. concludit in rubr. ff. de arb. Et ita simplici
ter sequuntur Moder. hic. ⁊ dixi in c. j. de proba. Et adde An-
gel. in l. j. ff. de nego. gest. in princ. vbi inquit ꝙ arbitrator, qui ha
bet decidere causam secundum equitatem non debet iudicare
pro eo: qui fundatur in solo presidio vsucapionis. Et sic loqui-
tur etiam in vsucapione, que fauorabilis reputatur. Et idem
Roman. in consi. cxlix. conclusionem primam. vbi sequitur etiã
distinctionem supra factam. ⁊ Lanfran. in tract. de arbi. vltima
parte, questione xxv. Areti. in l. si seruum. §. sequitur. de verbor.

oblig. vbi dicit veriorem esse opi. contra Angel. ⁊ Cuma. in cõ-
silio lxvij. statuto ciuitatis. in fin. Sed aduertendum est, quia
conclusio Angel. indubitata videtur, quia etiam si non esset il-
la clausula, de equitate, illa prescriptio cum mala fide nõ atten-
deretur: quia de iure canonico non valet prescriptio cum mala
fide. cap. fi. de prescript. ⁊ in regula, possessor. de regul. iur. in vj.
7 Et tale ius etiam seruari debet in foro seculari: vt per glo. [7] in
d. regula, possessor. ⁊ per dictã glossã ⁊ doct. in d. c. fina. de pre-
script. ⁊ not. Barto. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccle. ⁊ quod
not. Fulg. in consilio cviij. in proposita questione. Tertius effe-
ctus est, quia ille, qui potest secundum equitatem procedere, po
test summarie procedere: vt not. Bald. in l. obseruare. §. profici-
sci. in xxv. q. ff. de offic. procon. ⁊ sequitur Roma. in dicta rubri.
de arbi. versicu. adde tamen quod dictum est. Quartus effectus
c ⁊ vltimus est, quia exceptio excussionis [c] tali casu admitti non
8 debet: cum talis exceptio dicatur esse de apicibus [8] iuris secun-
dum gloss. in l. si mancipium. § j. in verbo, communi diuidũdo.
ff. de euictione. ⁊ tali casu recipiuntur exceptiones, que sunt de
apicibus iuris: vt notat Bartol. in l. fideiussor. §. quedam. ff.
manda. Et ita in terminis Roma. concludit in consil. ccccxxx.
duas rationes. Angel. Aretin. idem tenet in §. si quis in frau-
dem. versiculo, quero, statuto cauetur. instit. de ac. vbi allegat
Bald. hoc voluisse in dicta l. si mancipium. in apostillis. ⁊ idem
sequitur Maria. in consil. xxiiij. visis. versicu. insuper. ⁊ Fran-
cisc. de Curte in consilio vj. primo aspectu. Sed in contrarium
allego notabile dictum Bald. in l. fina. §. j. versiculo, fuit quesi-
tum a iure. C. commun. de lega. Quod dictum pro notabili se-
quitur Alexand. in l. si constante. in prin. versi. vnum noto. ff. so
lut. matrimo. De hoc videndum est quod tradunt Moderni
in clemen. sepe. in gloss. in verbo, dilationes. de verborum signi-
4 fica. ¶ † Ultimo nota, quod princeps in rescripto tollere po-
a test omnes exceptiones [a], etiam rationabiles, vt hic. Et hoc in
telligitur, quando constat de voluntate eius, per gloss. hic. ⁊ ad
hoc videtur gloss. in l. iij. §. si is, pro quo. in verbo, exceptione. ff.
quod quisque iur. intelligendo ꝙ ibi esset facta mentio de exce
ptione peremptoria, prout Alexand. ibi dicit. Et ꝙ papa ex-
ceptiones peremptorias tollere possit, not. Imol. hic, allegan-
do notata in capitu. que in ecclesiarum. s. de consti. vbi Abbas
post alios concludit, quod princeps ex causa rem suam alicui
auferre potest. et not. Bart. in proe. digestorum, cum similib. vt
dixi in d. capitulo, que in ecclesiarum. Non obstat quod prin-
ceps non potest tollere defensionem, que est de iure naturali.
clemen. pastoralis. de re iudica. quia illud verum est in naturali
defensione, secus est in ciuili. vt not. Abbas in capitu. dilecti. de
excep. Bald. in capit. a nobis. in fin. de except. cum simili. vt tra
dunt Moder. hic, qui ita respondent. Sed ista responsio pri-
ma facie non satisfacit: quia solum haberet locum in exceptio-
ne prescriptionis, vel rei iudicate, que sunt de iure ciuili, prout
Abbas loquitur in dicto capit. dilecti. secus ergo esset in alijs
exceptionibus peremptorijs, que essent de iure naturali. Ad
hoc tamẽ replicari potest, quod quelibet exceptio respectu for-
me est de iure ciuili, vt not. Abbas in rubri. de except. Et pro-
batur, quia exceptio est exclusio actionis l. ij. ff. de excep. Unde
sicut actio est de iure ciuili, ita ergo exceptio videtur esse de iu
re ciuili. Et hoc modo arguit Bartol. in l. ex hoc iure. circa fin.
ff. de iusti. ⁊ iu. Secundo, ⁊ melius, responderi potest, dato qđ
exceptio esset de iure naturali, tamen ex causa etiam defensio,
9 de iure naturali tolli potest [9]: vt not. Angel. in l. si sic. de legat. j.
Abb. in l. omnes, qui. C. de episco. ⁊ cle. in l. cum mulier. ff. solut.
matrimo. ⁊ Nellus in tracta. bannitorum. in ij. questione secun-
di temporis. Et ideo causa subsistente princeps etiam tollere
potest citationem: vt not. Bald. in l. cum cessante. in princip. C.
quomodo, ⁊ quando iudex. cum simili. vt Alexand. scribit in cõ
sil. ij. viso. libr. j. Et hoc modo intelligitur conclusio supra facta
Alias autem sine causa exceptio, que respicit defensionem, tol
li non potest: vt not. Bartol. in tracta. qui sint rebelles. circa fi-
nem. in versiculo, mille librarum. Et conclusio supra facta pro-
cedit, quando cõstat manifeste de mente principis: secus si sim-
pliciter apponatur clausula, nulla obstante exceptione: quia
10 tunc exceptiones legitime non tolluntur [10], vt glossa hic dicit,
quam Abbas ⁊ doctores sequuntur. ad idem est gloss. prima in
capitu. sine exceptione. xij. questio. ij. ⁊ in capitu. lator. ij. questi.
vij. in verb. excusatione. ⁊ in c. licet de vitanda. in versi. exceptio
ne. de elect. ⁊ in l. ⁊ non tantum. §. quod si pro emptore. vbi An-
gelus. ff. de petitione hered. ⁊ not. Cynus in l. ita nobis pudor
cordi. C. de adult. Hostien. in summa, eodem titu. §. quid sit eius
officium. versiculo, idem ad eius officium. cũ simil. bus. vt tra
dit Antonius de Canario in tracta. de executione instrumen
torum. in j. questione. Simile est in statuto, quod generaliter re
d ijcit interpretationem. Nam de friuola [d] intelligitur, ⁊ inter-
pretatio

11 pretatio rationabilis non excluditur[11]: vt notat Barto. in l. om
nes populi. versicu. vltimo queritur. ff. de iustitia ⁊ iure. Et idẽ
est in promissione conuentionali: quia quando quis promittit
nullam exceptionem opponere, intelligitur de malitiosa, ⁊ legi
tima non excluditur: vt not. Specul. in titu. de obli. ⁊ so. §. j. ⁊ se
quitur ibi Bald. in versiculo, nota quod qui promittit. Et licet
in hoc Alexand. in consilio cxxxiij. super quesitis. libro v. alle
gat Bald. aliter voluisse in addi. Specul. in titu. de emptio. et
vend. in principio. Bald. ibi, hoc non dicit. Et no. idem Signo.
in consilio lxxij. factum sic proponitur. Nam in dictis casibus
licet verba, que vniuersalia sunt, omnem exceptionem videan
tur excludere, tamen quia non constat precise de voluntate su
perioris, ista generalis restringitur, ne tertio graue preiudi
cium inferatur: sicut est in casibus requirentibus speciale man
datum. cap. qui ad agendum. de procur. in vj. ⁊ iuribus allega
tis in glossa. hic. Et quia verba potius superflua iudicantur,
12 quam quod alteri notabile preiudicium inferatur[12]: vt per
gloss. not. in l. fina. §. in computatione. C. de iure delibe. vbi Bar
tol. in fin. cum similib. vt Alexand. tradit ibi. ⁊ ideo si Papa cõ
fert alicui beneficium, non obstante collatione alteri facta, in
13 telligitur de inualida[13]: vt not. voluit Compost. in capitu. cau
sam, que. de rescript. De quo tamen dicendum est, vt ibi dictũ
fuit: secus ergo videtur quando expresse dicitur de exceptione
rationabili, ⁊ legitima: vt in gloss. hic: quia in claris non est o
pus coniecturis, l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obligat. Et
idem est, si hoc concedatur a principe per viam priuilegij: quia
vt priuilegium aliquid operetur, etiam exceptiones legitime
remote videntur: vt not. Bald. dicit in l. iij. §. si is, pro quo. ff.
quod quisque iur. Quod sane intelligitur, quando clausula, nõ
obstante, apponitur. alias secus: vt in gloss. hic, cum supra alle
ga. ita Jmol. concludit in l. fina. ff. a quibus appella. non licet. ⁊
sequitur Alexand. in dicta l. tertia. §. si is, pro quo. Sed aduer
tendum est primo quod ratio quam Bald. adducit, quod priui
legium debet aliquid operari, non infertur ad exceptionem pe
remptoriam: quia hoc satis operatur in dilatorijs. Et dato qđ
aliquid operetur, debet restringi vt minus iuri communi dero
getur. argumen. l. si quando C. de inofficio. testamen. Secundo
ista ratio Baldi etiam procedere videtur, licet clausula, non
obstante: non apponatur: quia vtique priuilegium taliter de
bet intelligi, quod aliquid operetur. capitu. in his. de priuileg.
capitu. si papa. eodem titu. de priuilegijs. in vj. Tertio, quia in
priuilegio, prout Bald. loquitur, clausula, non obstante: non vi
tur necessaria: quia eo ipso quod princeps priuilegium conce
dit, ipso facto apparet quod vult infringere ius commune, ⁊
14 clausula non requiritur[14]: vt not. Bald. in l. item lapilli. versic.
ego dico. ff. de rerum diuisio. bene facit quod not. Abbas per
gloss. ibi in capitu. cum olim. de priuile. Et ideo concludendum
est quod dictum Bald. habeat locum simpliciter, quando con
stat principem concedere priuilegium, quod exceptio perem
ptoria opponi non possit. Gloss. hic procedit in rescripto, pro
ut loquitur, cuius natura est, quod ad obseruationem iuris cõ
munis concedatur l. falso. C. de diuer. rescrip. Et facit quod no
tat Abbas hic, in fin. Et in rescripto non reputatur absurdũ
quod verba nihil operentur: vt notat Abbas in capitu. causã
que. de rescript. cum similib. vt dixi in rubrica, de rescript. Jtẽ
considerandum est quod Bald. in loco supra allegato loquitur
quando principaliter alicui conceditur priuilegium, quod sibi
nulla exceptio opponi possit: gloss. vero hic loquitur, quando
incidenter per modum clausule dicitur, nulla obstãte exceptio
ne: vnde ista diuersa videntur, ⁊ non contraria, Et stante tali ꝓ
hibitione expresse facta a principe, vel statuto, de exceptionibꝰ
legitimis, ⁊ rationabilibus non opponendis limitatur non ha
bere locum in pluribus casibus, vt Moder. hic vtiliter prose
quuntur. † Et primo non procedit in inferioribus a principe,
15 qui ius alterius tollere non possunt[15]: vt dicunt Mode. hic al
legando Jnnocen. in capitulo, cum P. de fide instru. Et adde
Archid. xvj. questione j. in capitu. peruenit. Alber. in l. quoties
in prin. C. de preci. Jmpe. offer. ⁊ sequitur Paul. de Castr. ibi,
in versicul. adde vnum. et dixit se ita Brixie consuluisse. et not.
Bald. in l. rescripta. C. de preci. Jmper. offer. cum similib. vt di
xi in capi. que in ecclesiarum. §. de constit. Sed considerandum
est, quia ista limitatio vera videtur, quando ius alterius tolli
16 tur per viam priuilegij: secus si per viam legis, vel statuti: quia
tunc etiam statutum inferioris[16] valet, vt not. tradit Bartol.
in l. toties. ff. de pollici. in l. Antiochensium. ff. de priui. cre. Ale
xand. in consil. clxxxix. mature. libro ij. ⁊ in consil. cxij. visis his.
libro iij. Unde in casu nostro valeret statutum, quod contra in
strumentum publicum nulla exceptio, etiam rationabilis, op
poni possit. Secundo fallit quando opponitur de defectu qua

e litatis[e] in qua statutum fundatur, gratia exempli, licet contra
instrumentum nulla exceptio opponi possit, potest tamen op
17 poni, quod non sit instrumentum publicum[17], de quo statutũ
loquitur, vt Abbas hic concludit post Bartol. quem refert. et
idem Bartol. in l. diuus. per illum textum. ff. de testamen. mili.
cum similib. vt tradunt Moder. hic. et idem Bald. in l. si non
sortem. §. j. in princip. ff. de condi. inde. et in l. ij. ad fin. versicu. ex
tra quero. de execu. rei iudic. cum similib. vt Alexand. scribit in
consilio xxxiij. viso themate. libro j. ⁊ in consilio iij. in causa, ⁊ li
te. libro ij. facit quod not. Bartol. per illum textum in l. non pu
tauit. §. non queuis. ff. de bon. poss. contra tabul. cum similib. vt
Alexand. tradit in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudicata. ⁊ in
consilio cj. super primo quesito. libro iiij. ⁊ late Roma. in l. si ve
ro. §. de viro. xxxij. fallentia. ff. soluto matrimo. ⁊ idem Roma.
in consi. xlij. visis. Tertio fallit in exceptione, que competit ex
18 capite alterius statuti: quia illa tolli non videtur[18], cum non
sit verisimile, statuentes voluisse statutum suum corrigere, vt
dicit Jmol. hic post Anton. de Butri. ⁊ notat Bartol. in l. j. §. ⁊
parui refert. ff. quod vi aut clam. ⁊ est dictum Joannis Andr.
in aditio. Specul. in titu. de executione senten. §. finali, in versi
culo xvj. cum similib. vt tradunt Moderni. hic, ⁊ Alexander
in consilio viij. viso libro primo. ⁊ idem Fulgo. in consilio cvij.
super eo. in fine. Romanus in consilio cclxiiij. pro euidentia. et
in consilio cccclxxj. in eo, quod petitur. Corneus Perusinus
in consilio ccxlj. videtur. libro iij. facit quod notat Bartol. in l.
sciendum. in princip. ff. qui satisda. cogan. cum similibus, vt tra
dit Alexand. ibi. Quarto fallit in exceptione, que respicit inha
19 bilitatem persone[19]. Jta dicunt Moder. hic allegando Joan
nes Andre. in capitu. fina. in verbo, spoliatione. de ordi. cogni.
vbi spoliato agenti ad restitutionem, excommunicatio opponi
potest, vt notatur per gloss. in capitulo ex insinuatione. in ver
bo, canonicum. de procurato. Et ad hoc facit, quia in iudicio,
20 etiam summario, persona debet legitimari[20]: vt notat Bart.
in l. ij. C. de edicto diui. cum similibus, vt per Modern. hic. Et
tradit Alexand. in dicta l. ij. ⁊ in consi. lix. viso processu. libro ij.
Et in terminis in casu nostro tenet Bartol. in d. l. j. §. ⁊ paruire
fert. vbi inquit quod licet opponi non possit contra instrumen
tum, opponi tamen potest contra personã, puta si esset min. ⁊
vel excommunicatus. Et per hoc non obstat quod Moderni
dicunt contra Bartolum in dicta l. ij. C. de edicto diui. videli
cet quod si causa principalis summaria sit, idem dicendum est
de his omnibus, que incidenter occurrunt: vt notat Bartolus
in tractatu, ad recipiendum. in verbo, summarie. ⁊ in l. solẽt. de
alimẽ. ⁊ cima. leg. qꝛ argumẽtũ bene ꝓcedit respectu cause, ꝑut
Bar. loquitur in locis preалleg. secus est respectu inhabilitatis
persone, de qua agitur per supra dicta. Et idem notat Baldus
in l. ne quicquam. §. de plano. versicu. sed nunquid. ff. de officio
proconsu. ⁊ lega. Alexander in consilio lix. supra allegato. Et se
quitur Anto. de Canario in dicto tractatu de executio. instru
mentorum, in decimaquinta questione, bene facit quod no. Ro
manus in singulari cccclxix. an verba rescripti. vbi dicit quod
clausula, supplentes omnem defectum: non intelligitur de
21 defectu persone supponentis[21]. allegat Archidiaconum qui
hoc dicit in capitulo Cenomanensem. quinquagesima sexta di
stinctione, ⁊ ibi Dominicus. Quinto fallit in exceptione noto
22 ria, que non obstante statuto opponi potest[22]: vt tradit Abb.
in consilio xliiij. in presenti questione, in secundo dubio. cum si
milibus, vt tradunt Moderni hic. facit glossa notabilis in ca
pitulo ex conquestione. vbi Abb. in vlt. no. de restitutione spol.
Et glossa in lege prima, in verbo, imperfectam. ff. de tabulis
exhibendis. ⁊ quod notat Baldus in lege prima, C. ne liceat ter
tio prouoca. de notoria nullitate ad limitationem, clementina
prima, de re iudicata, cum similibus. vt Alexander tradit in l.
quarta. C. condemnatum. ff. de re iudicata, ⁊ in consilio lxxvij.
in causa, ⁊ lite. libro secundo, Perusinus in capitulo, dilecto. in
quinquagesima secunda questione, de appellation. Aretin. in
l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirẽda possessione. vbi
dicit quod ista est regula in omni materia, quod licet precise
exceptio, vel allegatio alienius iuris excludatur, nunquam
excludi videtur, si talis allegatio notoria sit: vt latius ipse
ibi prosequitur. Et idem Calde. in consilio octauo, in fine, de
re iudicata. Petrus de Ancharano in consilio ccxxij. de iu
re communi. in fine. Alexander in consilio centesimo decimo
tertio, viso. libro quinto. Et faciunt ea, que allegaui in capit. si
quando. supra eodem. Et ista limitatio intelligitur, quando
exceptio notoria est, ita quod non habeat disputationem: alias
secus, vt notat Perusinus in dicta quest. lij. vbi allegat Bald.
in lege data opera. versiculo, sed nunquid si bannitus. C. qui
accusare. text. in capitulo consuluit. el primo, de appellationi

bus. ⁊ quod ibi dixi. Sexto fallit in exceptione, que opponitur
per indirectum: quia a statuto tolli non videtur vt in simili no
tab. dicit gloss. in clemen. j. in verbo fecisse narremus. de proba-
6 tio. † vbi licet standum sit assertioni Pape asserentis renuntia
tionem factam fuisse in manibus suis, probari tamen potest, il
lu3, qui renuntiauit, non habuisse ius in beneficio. Et Abbas
ibi notat illam glossam. et Cardina. ibi, in fin. versiculo, vndeci
mo quero. Et in simili casu not. Petr. de Ancharan. in consilio
cclxxi. in primo dubio. Et idem Petrus de Anchar. in consil.
xc. pro specifica. Et in alio simili casu tradit Antonius de Bu
trio in capitulo, cum Joannes. versiculo, ad primum. de fide in
strumentorum. dum allegat glossam in dicta clement. prima, ⁊
sequuntur Moder. ibi post Jmol. in versic. secundus casus. Et
per illam gloss. in dicta clemen. j. in alio notabili casu Abb. scri
bit post Anton. de Butri. ⁊ alios in cap. is, qui fidem. de spon
sa. ⁊ dixi in consi. lxiiij. et facit quod notat Bartol. in l. quicun
que. C. de apo. publi. lib. x. ⁊ in l. iuris gentium. §. quod fere. per
gloss. ibi, cum concordantibus, vt ibi Alexand. tradit. ff. de pa
ctis. Et quod not. Bartol. in l. ij. §. pretor. ff. qui satisdar. cogan.
cum concordantijs, in secunda limitatione. s. allegata. Nam in
effectu ista limitatio, in secundam limitationem reincidit. Se
ptimo fallit in exceptione, quam quis se offert incontinenti
23 probaturum[23]: vt notat Abb. in capitulo, suscitata. in versicu.
soleo multum. per glossam ibi, in verbo, effectum. de restitu. in
integrum. ⁊ idem Abb. in capitulo, super eo. in fine. s. eodem. ⁊
in consilio lxiiij. venio ad primum. lib. primo. ⁊ ita tenent Mo
der. hic. Sed vide Alexand. in consilio xcij. alias xciiij. clarissi
me domine. libro iij. vbi conatur improbare hanc decisionem
Abbat. ⁊ dicit quod etiam si episcopus, vel Cardinalis hoc di
ceret, non est verum: quia contra abbatem decidit Barto. in d.
l. j. §. ⁊ parui. ff. quod vi, aut clam. Non obstat gloss. in dicto ca.
suscitata. in qua Abbas fundamentum facit, qui loquitur in
terminis iuris communis, ⁊ non in casu statuti. Et in contra-
rium etiam adducit, quia spoliatus ante omnia restitui debet,
dato quod quis velit incontinenti probare de dominio: vt per
Bartol. in l. si de vi. ff. de iudi. Saluando tamen dictum Abb.
ad predicta responderi potest, quod speciale est in odium spo-
liantis, vt non audiatur ille, qui spoliauit, dato quod inconti-
nenti velit probare de dominio: alias secus esset, vbi ageretur
de quasi violentia: vt not. ipse Bartol. in d. l. si de vi. ff. de iudic.
per l. cum querebatur. C. vnde vi. ⁊ gloss. ibi, in verbo, ignoran-
tiam. in fin. Et sic cum speciale sit in odium spoliantis, in con-
trarium est ius commune: ⁊ ita argumentum retorquetur. Nec
est verum quod Bartol. in dicta l. j. §. ⁊ parui. dicat contrariũ,
sed loquitur generaliter: vnde debet ei⁹ doctrina limitari per
rationem Abbatis per gloss. in dicto capitu. suscitata. Non ob
stat quod loquatur de iure communi: quia ita tamen statutum
de quo agitur interpretari debet, cum odiosum sit: argum. ca.
cum dilectus. de consuet. Et sic videtur quod nedum Abbas,
sed etiam monachus qui hoc dixisset, recte loqueretur. Octa-
24 uo fallit in exceptione proueniente ex defectu citationis[24]: q2
illa non videtur excludi a statuto: vt not. Car. in consilio viij.
in titul. de re iudica. ⁊ idem Petr. de Anchar. in consi. ccxij. de
iure communi. ⁊ Angel. in consil. clxxvij. in facto proponitur.
in fin. ⁊ facit quod not. Bartol. in l. si pretor. in princip. ff. de iu-
dic. vbi inquit quod licet iudex non possit cognoscere de ini-
quitate sententie, potest tamen videre an sententia lata fuerit
parte presente. Et quod not. Bald. in l. j. versicu. sed hic queri-
tur. C. quomodo. ⁊ quando iudex. vbi dicit valere statutum qd
25 absens[25] damnari possit, etiam capitaliter, dummodo, citatus
fuerit. alias non valeret. et facit quod not. Abbas in capitu. ea
que. in fin. de reiudic. ⁊ Bald. in l. fina. C. de lega. cum similib. vt
tradit Perusin. in dicto cap. dilecto. in lj. questione, in ij. limi-
tatione. ⁊ Roman. in rubr. de arbit. versic. xvij. pone. Et ista li-
mitatio, quam simpliciter tradunt doct. in locis supra allega-
tis, sane intelligitur in citatione prima, que respicit defensio-
nem: vt not. Bartol. in l. executorem. versicu. rursus citatio. C.
de executione rei iudi. quia citatio, de se non est principaliter
de iure naturali, sed propter defensionem. Allegat l. iij. §. sed si
ad diem. ff. de re milit. Et talis defensio cõsideratur in prima ci
tatione: alie vero citationes sunt de iure ciuili: vt not. Bald. di
cit in c. cum sit. Romana. circa finem. versicu. item noto. de ap-
pel. Et ideo si allegatur defectus citationis non facte ad audiẽ
dum sententiam, stante tali statuto, non videtur quod allegari
possit: quia talis citatio non respicit defensionem, cum iam sit
conclusum in causa: quo casu vlterius nihil allegari potest. ca-
pitu. pastoralis. de causa possess. ⁊ proprie. Et ideo hoc late tra-
dunt Mode. in clementina, sepe. §. ⁊ quia in verbo perempto-
rie. de verbo. signific. Nono fallit in exceptione, que haberet in
se contrarietatem, vel perplexitatem: quia talis exceptio non
videtur excludi a statuto: vt in simili not. Angel. in l. tale pa
ctum. §. qui prouocauit. versicu. vlterius iuxta predicta quero.
ff. de pact. vbi concludit quod remota nullitate non videtur
tolli nullitas, que habet in se contrarietatem l. vbi repugnan-
tia. ff. de regul. iur. Unde prohibita reprobatione testium non
videtur prohibita reprobatio, que insurgit ex contrarietate
26 ipsorum testium[26]: vt not. Domi. in capit. ij. §. fin. de test. in vj.
vbi allegat gloss. que hoc dicit. iiij. questione iij. capit. si quis te-
stibus. in versic. arguere. Nam vbi est contrarietas, ibi non ca-
27 dit excusatio, nec simplicitas. Ideo etiam rusticus[27] non excu-
satur: vt not. Bald. in l. scripture. versicu. querunt doctores. de
fide instru. ⁊ facit text. in l. j. C. de furt. in c. solicitudinem. de ap-
pella. Et ista limitatio videtur procedere, quando est contra-
rietas in dicto principali: alias secus videtur, argu. eius, quod
not. Bartol. in l. eos. ff. de falsis. cum similib. vt dixi in capitulo,
licet causam. in ij. notabili. de probatio. Decimo fallit in exce-
ptione, que inest ex natura actus, de quo agitur: quia illa exclu
7 di non videtur. † Et hoc primo exemplificari potest ex dicto
Bald. in autben. presente. C. de fideius. versicu. quero, dicit statu
tum. vbi concludit quod si fideiussori contra agentem compe-
tit exceptio cedendarum actionum, nõ obstante statuto, quod
contra instrumentum nulla defensio admittatur: quia talis ex
ceptio est de natura actus. et sequitur Roman. in consi. cccclxx
ij. in eo, quod queritur. ⁊ in consi. ccxiiij. pro euidentia. Et no-
28 tandum est quod talis exceptio[28] cedendarum actionum, non
tollitur per generalem renuntiationem, vt notabiliter voluit
Roman. in dicto consil. cccclxxij. circa finem. Sed contrarium
f alias consului,[f] vt patet in consi. xxvij. vbi rationibus Roma-
ni respondetur: ⁊ contra eum allegaui Angel. in l. j. C. de fide-
iussoribus. Secundo predicta limitatio exemplificari potest, q2
non obstante tali statuto, per venditorem opponi potest exce-
29 ptio pretij non soluti[29]: vt notat. Bald. in l. si tradito. ver-
sicu. tertio quero. C. de actio. emp. cum simi. vt tradit Alexan.
in l. filie licet. C. de collat. Moder. hic: et adde Bald. in l. ex pre-
dijs. C. de euictionibus. ⁊ in l. ex placito. in fin. C. de re. permuta
tione. ⁊ Alexand. in consil. cxix. viso processu. lib. j. ⁊ Benedictũ
de Barzijs, de Perusio in tractatu de instrumento guarenti-
giato. in v. questio. vbi allegat Bald. in l. peremptorias. C. sen-
ten. rescindi nõ posse. et ita se habet communis opinio, vt Ale
xand. dicit in l. si duo. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. Et de
hoc etiam videndum est quod scribit Anto. de Canario in tra
ctatu de executione instrumenti. questione xxvi. ⁊ xxvij. vbi to-
taliter loquitur. Undecimo fallit in exceptione metus, que op
poni potest, non obstante dicto statuto, vt voluit Bald. in l. qui
in carcerem. in quibusdam apostillis. ff. quod metus causa. pro
ut referunt, ⁊ sequuntur Moder. hic. Sed Bald. in lectura ni
hil dicit. Et illud dictum potest habere locum, quando simpli-
citer in statuto dicitur, non obstante exceptione. secus videtur
quando expresse tolluntur exceptiones rationabiles, quia ta-
lis exceptio tolli videtur: sicut quando expresse dicitur: non ob
stante exceptione, vis, vel metus. quo casu valet statutum, sed
succurritur, vt notat Bartol. in l. ij. C. quod metus causa. Duo
30 decimo fallit in exceptione simulationis[30], vt notat Bald. in
l. fina. §. in computatione. C. de iure deliberandi. vbi inquit, qd
instrumentum simulatum non est in effectu instrumentum, si-
mulatione probata. et idem Bald. in l. si non verum. C. de dona
tione inter virum. Bart. tamen t3 contrarium in d. l. j. §. ⁊ pa-
rui. ff. quod vi, aut clam. quia licet contractus simulatus sit, in-
strumentum tamen verum est: ⁊ ideo talis exceptio non vide-
tur impugnare instrumentum. Moder. hic dicunt quod ista li
mitatio transire potest, allegando Jmol. in capitulo cum Joã
nes. de fide instrumentorum. Sed videndum est quod circa
hoc latius scribit dominus Antoni⁹ de Canario in dicto tra-
ctatu de executione instrumentorum. questione xiij. vbi allegat
Bald. in l. j. C. plus valere quod agitur. Et de hoc etiam tra-
dit Benedictus de Barzijs in preallegato tractatu de guaren
tigia. in iij. parte. questione xix. Et non obstat ratio Bartoli
quia non negat Bartol. quin exceptio simulationis opponi
possit: sed dicit instrumentum non esse simulatum. Sed respon
deri potest, quod in effectu instrumentum non dicitur instru-
mentum, ex quo probata simulatione non habebit effectum, vt
Bald. dicit in dicta l. fina. C. de iure deliberandi. Et ad predi-
cta videndum est quod scribit Angel. Aretin. in l. fina. ff. a qui.
appel. non licet. Decimotertio fallit in exceptione innocentie,
31 que a statuto tolli non potest[31]: vt not. Bald. in l. edita. versicu.
ex tribus autem. C. de edendo. quia est de iure naturali. Et se-
quitur Joannes de Anania in capitulo, si aduersus. in fin. de
hereticis. Et idem Joannes de Ana. in consil. lix. visa inquisi-
g tione. Et ibi notabi. dicit q in probando innocẽtia[g] etiam te-
stes inhabiles admittunt. Et no. hoc Spe. in ti. de inqsitio. §. j.
versic

versiculo,sed nunquid.& sequitur Alexand.in consil.xxiiij.ani-
maduersis.lib.ij. Et pro ista limitatione facit quia etiam post
confessionem, si apparet de innocentia, executio fieri non de-
32 bet[32]:vt not.Bald.in l.j.C.de confessis. vbi allegat Innocent.
in capitul.ij.per illum textum,de purga.vulgari, & idem Bar-
tol.in l.addictos.C.de episcop.audi.circa finem. & not. Bartol.
in l.j.§.si quis vltro.versicul.item not.ff.de questio. Et istam li-
mitationem etiam sequitur Alexand.in consilio cxij. viso the
mate.lib.v.Decimoquarto fallit in exceptione fundata in con
fessione partis facta in iudicio,vt notabiliter Bald.dicit in l.si
vnus.§.pactus ne peteret.versicul.ex predictis arguitur ad sta
tuta.ff.de pactis.Facit quod notat Bal. in authentica sed no
uo iure.C.si certum petatur.vbi inquit quod licet aliquid pro-
bari non possit, si tamen aduersarius confiteatur, sibi pre-
iudicat,cum simili.vt late dixi in rubrica de probat.Et pro ista
limitatione etiam facit,quia,vt infra dicam, non obstante tali
statuto,exceptio solutionis admitteretur. Ergo pariter etiam
exceptio confessionis admitti debet, vt notabiliter in statuto
Bald.dicit in l.si non sortem.§.indebitum.versicul. quid de ex-
ceptione ficte solutionis.ff.de condict.indebit. Et idem tradit
Paul.de Cast.in consi.cccxciiij.queritur vtrum.Decimoquin
to fallit in exceptione fundata in alio instrumento eque solen-
ni:quia in instrumentis incompatibilibus vni per alium dero
gatur,vt notabiliter Bald.dicit in capit.pastoralis. versic. sed
an poterit opponi de appella.Et hoc idem tradit domin. An
to. de Cana.in tractatu preallegato,in ix.quest.in fin.vbi dicit
quod admittitur illa exceptio, que momento probari potest
per aliud instrumentum.Decimosexto fallit in exceptione ine
pti libelli: vt notat Bald. in l. tale pactum. §.qui prouocauit.
versiculo sexto quero.ff.de pactis.vbi allegat capitu.cum dile-
cti.de emptio.& vendi.Et facit quod ibi dicit Abbas in penul.
notab.cum similib.vt dixi in capitulo in literis, circa finem su-
pra eodem. & de hoc notat Perusinus in dicto capitulo dile-
cto.in questione l.in fin.& in questione iij.in ij.limitatione. De-
33 cimoseptimo fallit in exceptione defectus potestatis[33]:vt quia
iudicatum fuit de his que non erant comprehensa in compro-
misso:vt notanter Angel.dicit in l.non erit.§.dato.ff.de iureiu
rand.in fine versicul.item aduerte.& idem Angel.in consilio cc
xlviij. Philippus.in fine. Bald. in l.si causam.versiculo,extra
quero.C.de executio.rei iudic.cum similib.vt tradunt Mode.
hic,& latius Perusinus in dicto capitulo dilecto.in ij.questio-
ne.in quinta limitatione.Quorum dictis adde Petrus de An
charan.in consilio ccviij. in questione predicta. Antonius de
Butrio.in consil.lxxvj.viso puncto.in princip. Abbas in consi
lio xliij.in presenti questione in fine.lib.j.Et ad hoc facit, quia
quando fertur laudum, vltra formam compromissi, est adeo
34 nullum,quod ratificari non potest[34]:vt notat Bald. in titulo
de pace Constan.§.sententie quoque.& sequitur Roma.in con
silio cxlj. eximie doctor. & in consilio clv. premissum laudum. et
in consil. clxxv. dictum vltimum. in consilio cxv.viso compro-
misso.Decimooctauo fallit in exceptione incompetentie iudi-
cis,que semper opponi potest:vt per gloss. final. in clementina
j.de sequestra.posses.& fructuum.& notat Baldus in l.exceptio-
nem.circa finem.C.de probationibus.cum similibus vt tradunt
Modern.hic,& Perusinus in dicto capitu. dilecto. in ij. que-
stione,in vj.limitatione.& idem Baldus in l.si quis filio.§.quod
si quid.ff.de iniusto,rupto.cum similibus:vt Alexan.scribit in
[redacted]pupillo[redacted]de operis noui nunciatione. & Mo-
dern. infra de foro compet[redacted]
[redacted]xceptione,que patet [redacted] vel ex instrumento[redacted]
[redacted] de Butri[redacted] cum Bertoldus. versiculo [redacted]
[redacted]der. in [redacted] viij.de re indica.
[redacted]similib. [redacted] & idem Bald. in l. si non
sortem[redacted]ff.de
condict.indeb.cum similib.vt tradit Angel.Aretin.in l.final.
ff.a qui.app.non licet.Vigesimo fallit in exceptione nullitatis
vt not. Angel.in l.non erit.§.dato.ff.de iureiurand. & Bald.in
l.scire oportet.§.hec de his.ff.de excusa.tut.cum similib.vt pro-
sequuntur Moderni hic,& late Perusinus in dicto capitulo,
dilecto.questione iij. Et not. Roman.in consil.xlij. visis. & facit
quod supradictum est in secunda fallentia.Et de tali nullitate
perpetuo excipi potest: vt not. Bald. in dicta l.data opera.C.
qui accusare.cum similib.vt Alexand.scribit in consi.lix.viso ti
tulo.lib.iiij.Vigesimoprimo fallit in defensione:quia licet ex-
ceptio tollatur,defensio tamen absolute non tollitur: vt nota.
Domin.in capit.j.de lit.contesta.in gloss.iij.in fin.lib.vj.Et ad
hoc bene facit quod not.Bartol.in d.l.j.§.& parui.ff. quod vi,
aut clam.vbi differentiam facit vtrum statutum tollat exceptio
nem,vel defensionem: & ideo a tali statuto, per quod exceptio
35 remouetur,non excluditur officium iudicis[35] l.plane.vbi Bal.

versiculo secundo not.ff.de petiti.hered.cum similib. vt late
prosequuntur Moderni hic.Et idem Paul.de Castr.in con-
sil.cccxiij.in causa,que vertitur.& idem Paul.de Castr. in con
sil.lxxj.visis compromisso.Roman.in consil.ccccxxv.quo ad pri-
mum.Cardina.in consi.xxix.iudex.versiculo secundo.sic Imo.
in consilio cxxxvj.in causa,que vertitur.circa finem.Andr. Si
cul.in consilio xxxviij.libr.j.& in consi.xlij.eodem libr.j.& in con-
silio vij.lib.ij.Vigesimosecundo fallit in exceptione,que causa-
tur ex dolo partis aduerse:vt not.Anton. de Butr. in capitu.
cum Bertoldus.versicu. secundus casus.de re indic. cum simi-
lib. vt Perusin. tradit in dicto capitulo,dilecto. questione iij.
in septima limitatione. Et ad hoc bene facit in l. cum propo-
nas.C.de nauti.feno.in l.qui officij.§.fina. ff.de contrahen.em-
ptio. que iura allegat Roman. in singulari. ccccxxxvj. tu scis.
vbi concludit quod obligatus, de casu fortuito non tenetur,
pro casu,qui culpa aduersarij contingit.Vigesimotertio fallit
b si opponatur contra executionem,[b] quia licet contra instrumen
tum opponi non possit,tamen contra executionem opponi po
36 test[36]:vt not.Bartol.in l.si filius.ff.quod cum eo.de quo viden
dum est quod scribit Anton.de Cana.in dict.tract. de execu.in
stru.questione xxviij.& Benedi.de Barzijs in dict.tract.de gua
renti.in secunda parte.versicu. nunc capio xvj.Corne.Perusi.
in consil.ccxij.lib.ij. Vigesimoquarto fallit,si opponatur contra
iudicem recusatio:quia remota exceptione,recusatio tolli non
videtur:vt per gloss. in capitu. quoniam contra.in verbo exce-
ptiones.de probat.De quo dicendum est,vt ibi dixi.Vigesimo
c quinto fallit in exceptione solutionis [c] [37], vt not. Angel.in l.
37 & non tantum.§.quod si pro emptore.ff.de petit.hered.Alexan.
in consi.cxiij.viso.lib.v.Et facit quod not.Ioan.Andre. in tit.
de executione sententie.§.final.iij.versic.xvj.in fin. post Guido.
Suza. quem ibi refert, vbi concludit quod executio sententie
impeditur per exceptionem solutionis: quia solutione eius,
quod debetur, omnis tollitur obligatio. Inst. quibus modis
tollitur obliga.in princip.Et in notabili casu tradit Petr. de
Anch.in consilio cclx.ex verbis.circa fin.& facit quod no. idem
Petrus de Anchara.in consilio xix.visa petitione.Vigesimo-
38 sexto fallit in exceptione intentionis,& facti[38], que proprie exce
ptio non dicitur, & statutum proprie intelligitur:vt in termi-
nis not.Bald.in l. peremptorias. versiculo,quero nunquid.C.
sen.rescind.non poss.& in l.sancimus.C.de dona.& in l. in rebus.
circa fin. C. de iure dot. Vigesimoseptimo fallit in exceptione
Macedoniani,& velleiani senatusconsulti, vt post longam di-
sputationem concludit Anton.de Cana.in tractat. preallega.
in questione xviij.Vigesimooctauo fallit in exceptione vsura-
39 rum, que opponi potest, non obstante prohibitione statuti[39]:
vt not.Benedi.de Barzijs in dicto tracta.versicul. super septi
mo.Et ad hoc facit,quia causa vsurarum est de foro ecclesiasti
i co,[i] in quo statutum laicorum non habet potestatem:vt no. Fe
der.in consil.xcvj.apparet. Paulus de Castr. in consilio lxix.
visis,& consideratis.cum similib.vt dixi in consilio xviij. Vige-
simonono fallit in exceptione falsitatis, de qua constet:vt not.
Benedictus de Barzijs in dicto tractat. versiculo,venio nunc
ad nonum.Facit quod not.Barto.in l. Lucius.ff. ad Turpil.
cum sim.vt dixi in capi.licet causam. in quinto no. de probat.
Trigesimo fallit quia non obstante statuto obsici poterit quod
res,que petitur virtute instrumenti, non sit in rerum natura:
vt concludit Benedictus de Barzijs in dicto tracta. versicul.
super duodecimo. Et ibi alias limitationes prosequitur,ad
quem gratia breuitatis me remitto,& in locis supra alleg.quia
vlterius insistere longum esset.

¶ Additiones.

A ¶ Exceptiones. Adde tamen quod licet per principem vel statu-
tum omnis exceptio adimatur, non propterea censetur subla-
ta exceptio qualitatis detractiua:vt puta quod instrumentum
non sit publicum,& quid simile.ita voluit Bartol.in l.j.§.& par-
ui.ff.quod vi aut clam.in versiculo,ista glossa. & in l.diuus.ff.de
milit. testamen. cuius contrarium videtur voluisse Abbas in
capitulo,episcopi. in versicu.ij.not.de rebus eccle.alie. vel non.
vbi voluit,quod exceptio defectus dominij opponi non possit
contra prelatum male reuocantem alienata propter verbum
absque aliqua oppositione positum in illo text. hanc eandem li-
mitationem postquam hec scripseram,video quod Decius ponit
j.in versi.secundo fallit.

B ¶ Soluti. Quod exceptio rei non tradite & pretij non soluti op-
poni possit non obstante statutorum ratione, vide etiam per
eundem Decium in consi.cxix.in prin.

C ¶ Solutionis. Quod exceptio facte solutionis opponi possit
esto quod statutum dicat, quod nulla exceptio opponi possit,
vide etiam per eundem Decium in consil.cccxvij.in versic.his
stantibus. Hiero.Gig.

1 ¶A iure. Idem repetit Deci. in l. si tibi. in prin. ff. si cer. pet. in v. no. ⁊ ꝙ equitas debeat esse rõni cõiũcta non imaginaria, ⁊ ex sensu nostro: voluit Bald. in rub. C. de consti. pec. ⁊ in cons. xcix. super primo: in fi. li. iiij. Roma. in consi. cxlix. conclusionez. ver. non est rõ. Pau. de ca. in l. placuit. circa med. C. de iudic. ⁊ dicit Bal. in c. j. §. ⁊ qr. ver. quero quomodo. de his qui feu. da. poss. in vsi. feud. ꝙ equitates hominum non habent in se pondus statuti, nisi legibus vel consuetudine prescripta, sint roborate.

2 ¶Deficit. Et idem dixit Bal. in c. j. in fin. de iureiur. ꝙ equitas est naturalis iustitia, ⁊ hic dixit Boetius. libr. iij. Topicorum equitas est, ꝙ naturalis ratio persuasit. equitas. n. naturalis nihil aliud est nisi tacita quedam lex nature, cuius effectum notabilem habemus in §. conductor. Instit. de loca. declaraui ego in §. Thesauros. in ij. not. insti. de rerum. diui.

3 ¶Habebit locum. Uide Deci. in l. legem. in iiij. not. C. de pact. in consi. vij. Prepo. sen. in sua disputatione. in q. iiij. Alexan. in consil. xlj. lib. iij. ⁊ dum Bartol. ibi dicit hoc esse verum in curia mercatorum declara, ⁊ inter mercatores. Socin. consi. ciiij. lib. iiij. ⁊ vide in proposito etiam Socin. in consi. cxx. ⁊ Joann. crotum. in l. si constante. in princip. ff. solut. matrimo. ⁊ ad hec dicta vide Deciuz in l. qui accusare. in versiculo, equitatis. C. de eden. Dec. in consi. cxvj. vide omnino Ful. in consil. clxxij. Alex. consi. xij. li. iij.

4 ¶Decisionem. Quando. n. alteratur modus procedendi non vr̃ alteratus modus decidendi. Dec. in l. ⁊ si pretor. C. de of. eius ⁊ in c. ecclesia sancte Marie s̃. de constit.

5 ¶Et not. Bar. ibi hoc non dicit.

6 ¶Prescriptionis. Uide bonam additionem ad Ro. in d. ru. de arbi. ⁊ vide latissime Jo. fran. balbũ. in tracta. de prescrip. in j. par. prin. q. v.

7 ¶Ut per gl. Adde eundẽ s̃. de cõstitu. in c. ecclesia sancte Marie. num. xcv.

8 ¶De apicibus iuris. Adde Ja. in l. iurisgentium. §. sed cũ nulla. ff. de pac. Jo. cro. in repe. l. si constãte. ff. sol. matrimo.

9 ¶Tolli potest. Adde Dec. in l. vt vim. ff. de iust. ⁊ iu. ⁊ in c. que in ecclesiarum. nu. 87. s̃. de const.

10 ¶Non tolluntur. Adde Jaso. in l. si quis iniquum. §. si is pro quo. ff. quod quisque. iur.

11 ¶Excluditur. Adde Dec. in l. quamuis. in j. no. C. de impub.

12 ¶Inferatur. Adde Dec. in c. j. nu. xxxj. s̃. de constitu. Felyn. in d. c. causam. in fi. Alex. consi. xxxiiij. in fi. li. iiij. in consi. clxiiij. lib. v. Soc. consi. clxiiij.

13 ¶De inualida. Adde Dec. in c. j. ver. iij. bene facit. de rescript. in consi. cxcj. nu. 5. vbi declarat illud dictum Compostell.

14 ¶Non requiritur. Adde Dec. in c. j. nu. lij. s̃. de rescrip.

15 ¶Non possunt. De potestate horũ principum inferiorum, videnda sunt q̃ ponũt Ange. in cons. cxvij. in causa vbi de duce mediolani, Pau. de cast. in consi. ccxxvij. super primo. Ro. cõsi. lix. vbi de dño fani. Abb. cons. xvij. ver. ad hm. li. ij. ⁊ in consi. ciiij. li. j. Alex. consi. clvj. li. ij. Fel. in c. que in ecclesiarũ. xiij. de cõst. Ale. consi. iiij. li. j. ⁊ ꝙ eorum testm̃ sit lex, vide Dec. consi. cccccxix. vbi plura de his.

16 ¶Statutũ inferioris. Adde Deci. in c. que in ecclesiarũ. col. x. de consti. vbi late distinguit.

17 ¶Publicũ. Adde Dec. in c. consuluit. el primo. in ij. no. de appella. ⁊ in consi. cccclviij. vbi late.

18 ¶Non videtur. Adde Jas. in l. j. C. de bo. po. cõtra tab. vbi ampliat ẽt si taxatiue loqueretur, ⁊ vide Dec. in cõsi. xliiij. in prin. ⁊ vide omnino Alexan. in consi. lxxx. viso ⁊ oportune animaduerso. iij. lib. j. Dec. in consi. ccxxxix. nu. ix.

19 ¶Persone. Adde Jaso. in l. ij. §. pretor ait. ff. qui satis. cog.

20 ¶Legitimari. Adde Alex. in l. iudices. C. de iud. Deci. in ca. prudentiam. §. sexta. in iij. not. de offi. deleg.

21 ¶Supponentis. Adde Jaso. in l. more. ff. de iur. om. indi.

22 ¶¶Opponi potest. Adde Soc. consi. xix. alias iij. circa p̃sentem. Deci. in c. interposita. in princ. de appel.

23 ¶Probaturum. Adde Jas. in l. iurisgentiũ. §. ꝙ fere. ff. de pactis. Dec. in c. an sit. in iij. not. de appel. ⁊ in consi. cccclxvj. in fi.

24 ¶Citationis. Adde eundem Deci. in ca. dilecti. in princip. j̃. de iudic.

25 ¶Absens. Adde Dec. s̃. in c. ecclesia s. marie. nu. 74. de consti. in consi. ccccx. consi. cccccxxviij.

26 ¶Testium. Adde Deci. in d. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. in l. edita. in iij. regula. Bar. C. de eden. in l. fi. eod. tit.

27 ¶Rusticus. Declara vt per Ang. in §. ⁊ lz. in versic. in tex. ibi eos. in auth. de testib. Deci. in c. super literis. nu. 27. de rescript.

28 ¶Quod talis. Uide Deci. in consi. ccccxlvj. in prin. vbi ꝙ põt opponi post sententiam, ⁊ ꝙ non tollitur per generalem renunciationem, ⁊ De his omnibus, vide Deci. consi. xxvij. consil. xcix. ⁊ consi. ciiij.

29 ¶Non soluti. Uide Jaso. in l. si duo. §. item iurauerit. ff. de iureiurand.

30 ¶Simulationis. Uide consiliũ Petri de exio. excell. aduocati florentini. vbi late probat ꝙ non potest opponi. ꝙ est in consil. xix. li. v. Adde gloss. in c. admonere. 35. q. ij. in fi. ⁊ idem voluit Andre. sicu. c. ad nostram. de empt. ⁊ ven. in consi. xxvij. scripsit. lib. j. facit in fi. ꝙ voluit Bal. in l. fraus. ff. de legi. in l. j. C. pl. val. ꝙ agi. in l. ab anastasio. in iiij. not. C. man. in l. si non virum. C. de don. inter vir. ⁊ vxo. Sali. in l. si donationis. per illum text. C. de contrahen. empt. Jas. in l. nemo. in j. lect. ff. de leg. j. in consi. clxx. lib. ij. Deci. consil. dlxxxvij. Adde etiam And. sic. in consil. xliij. preclare. lib. j. consi. lj. scripsit. eod. lib. consil. liij. libr. ij. consil. lix. eo. lib. consil. xx. lib. iij. consilio j. xxij. libr. iiij. consil. xxxv. eo. libr. Alex. consil. cj. libr. iiij. Maria. sen. consil. lxv. Fely. hic.

31 ¶Non potest. Uide Deci. in c. quoniam contra. in iij. not. de probat. ⁊ in rub. de excep.

32 ¶Non debet. Adde Deci. in c. si quando. num. viij. s̃. de rescri. in c. in literis. s̃. eo. Hipp. in l. j. §. fi. de questio.

33 ¶Potestatis. Uide multa que circa hoc scripsi super statuto florentino de compromissis, vbi late prosecutus sum.

34 ¶Non potest. Idem Deci. in c. significante. in prin. de appell.

35 ¶Iudicis. Adde quod sublato offic. iudicis, non est sublatuz quod potest impartiri iudex, sed quod peti potest a parte. Deci. consil. dxxiiij.

36 ¶Opponi põt. Uid ad hoc Pau. in d. l. si filius. Jas. in l. j, C. de iuris ⁊ fact. ignor. Ange. ⁊ Jmol. in l. si fideiussores. §. idem respon. ff. de fideiusso. Roma. consi. ccc. in casu Angel. de aret. instit. de exc. §. appell. Deci. in consil. cxv. diligenter. Alexan. in l. iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt.

37 ¶Solutionis. Adde Deci. in consil. dlxij.

38 ¶Et facti. Uide Alexandrũ in l. qui se debere. ff. de condictio. ob causam.

39 ¶Statuti. Solet tamen dici ꝙ si instrumentum ex statuto hz executionem, exceptio vsurarum non impedit, secundum Angel. ⁊ Jmol. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. seq. Andre. sicu. consi. xviij. versi. quinimo. lib. j.

Siluest. Aldo.

a ¶Informata. Ut dixi in consue. Parisi. §. xlj. num. lxxxvj. ⁊ supra ad Decium c. ne innitaris. lect. de constitu.

b ¶Arbitrium. Soc. in consilio. cxcv. libro ij.

c ¶Excussionis. Roma. consi. lxxvj. ⁊ consi. cccclxxij.

d ¶Friuola. Alexander consil. lj. numer. xj. consil. lxxx. libr. j. vbi dixi.

e ¶Qualitatis. Panor. c. item cum quis. de restit. spo. Gemini. Phil. Franc. c. cupientes. §. quod si per viginti. de electi. in vj. Gemi. consi. xxiiij. Alex. consil. iij. nume. iij. lib. j. Jas. l. nam postea. §. si minor. num. ix. de iureiur. Idem Decius j̃. de appell. c. consuluit. j. notab. iij. l. fin. nume. xl. C. de edic. diui Adri. tollen. Decius consi. cccclviij.

f ¶Consului. Imo, vt dixi in dicto consi. xxvij. ibi specialis erat renuntiatio, ⁊ alibi Decius sequitur opi. Roman. que vera est, vt consi. ccccxlvj. dixi ad Alexan. cons. cxlvj. numer. ix. lib. vj.

g ¶Innocentiam. Facit Hippoly. Marsi. singu. xix. Alexand. consi. cix. libr. j. vbi dixi. Decius in l. quatenus. ff. de reg. iur. consil. ccccxix. consil. cccclxix.

h ¶Executionẽ. Hec est obliqua contrauentio, que non admittitur, nisi contra dispositionem irrationabilem.

i ¶Ecclesiastico. [redacted].

1 ☞ Iudex potest prefigere partibus terminum ad agendum absque nuntio.

2 Papa si delegat causam alicui sub nomine dignitatis, mortuo delegato rescriptum debet iterum presentari successori.

3 Delegatio facta sub nomine appellatiuo transit ad successorẽ.

4 Commissio facta commendatario sub nomine dignitatis, trãsit ad successorem.

5 Commissio si contineat nomen proprium, ⁊ appellatiuum, attendi debet illud, quod precedit, aliis coniecturis cessantibus.

6 Commissio si facta sit canonico, an sufficiat quod tempore cõmissionis sit canonicus, licet postea desinat esse canonicus.

7 Et an transeat in successorem.

8 Quid autem si sit ecclesia numerata?

9 Commissio facta vicario episcopi an transeat ad successorem.

10 Quid si sit expressum duplex nomen appellatiuũ, quorũ alterũ non

non est capax delegationis an commissio trãseat ad successorẽ.
11 Cõmissio si sit facta habenti duas dignitates sub nomine vtri-
usq; dignitatis, eo mortuo si ille dignitates cõferãtur diuersis,
an isti duo succedant in commissione.
12 Quid econtrario. vide exemplum.
13 Commissio si sit facta episcopo, ⁊ lite pendente episcopatus eri
gat ad archiepiscopatũ, an ille episcopus poterit cognoscere.
14 Promittens schachumatum cum pedona, an dicatur imple-
uisse ꝓmissionẽ, si dedit schachumatũ cũ pedona facta regina.
15 Commissio facta episcopo, vel potestati, an transeat in vicege-
rentem.
16 Testator si reliquit vxorem suam dominã ⁊ vsufructuariam, ⁊
viuente testatore illa vxor moriatur, testator aliam accepit, an
illa secunda vxor admittatur ad legatum.
17 Compromissum factum sub nomine dignitatis, an transeat in
successorem in illa dignitate.

Uoniam abbas. Sũmatur, ⁊ diuidit,
vt per Abbatem hic. ¶ In text. ibi: ad agen-
dum, hic largo modo intelligitur, id est, ad ꝓ-
cedendum in causa. Uel proprie accipitur, quo
1 ad actorem, ⁊ improprie quo ad reum[1]. ⁊ ita di
cit Jo. And. hic, ⁊ doc. omnes sequuntur. Et non est nouum ꝙ
quandoque vnum, ⁊ idem verbum proprie, ⁊ improprie intelli
2 gatur diuersis respectibus[2]: vt per glo. in l. ij. ff. de offi. procon.
in l. cum mulier. in verbo, quos. ff. sol. ma. in ca. Raynal. in verb.
legauit. de testa. in c. capitulum. in gl. fi. de rescri. in l. j. C. de vsu-
fru. ⁊ in l. Plautius. in gl. ij. ff. de procu. facit tex. c. cũ dilectus.
de consue. in c. cum ab excommunicato. de rescrip. ⁊ no. Abb. in
c. inique. in iij. not. de voto. in ca. inter alia. de sent. excom. in iij.
not. ⁊ hoc declaratur vt Alex. tradit in l. in testamẽto. C. de test.
mili. Sed tamen quantum ad tex. hic, iste intellectus conueni-
re non videtur: qꝛ terminus, qui proprie actori ad agendũ sta-
tuitur, non videtur statutus reo ad excipiendum: qꝛ idem ter-
minus statui non potest ad diuersos actus, qui eodem tempo-
3 re expediri non possunt[3]: vt per gl. in cle. sepe. in ver. post datio-
nem. de ver. sig. not. Bart. in l. ij. in fi. ff. de re iudi. Abb. in c. licet
causam. cum simi. vt dixi ibi in tertio not. de proba. Unde text.
hic intelligitur, partibus, scilicet actoris: qꝛ cũ hic dicatur hoc
incidenter, narrando factum, intelligi debet secundũ ꝙ est de
iure. Et terminus iste, ad agendũ nisi ex causa assignari nõ po
test: vt no. Bart. in l. Titia. ff. de accu. Ange. in l. si ea. in prin. C.
qui accus. cum si. vt tradit Alex. in cõsi. cviij. viso themate. in fi.
li. j. Ang. Are. in tracta. maleficiorum. ver. quero an iudex. Ro.
in consi. liij. visis. Et causa iusta in isto casu videtur, si iudici de
legato tempus restrictum sit, ⁊ limitatum: vt in c. de causis. s. e.
qꝛ tunc dilationes oẽs debent moderari, vt ibi dictũ fuit. Et ta
li casu etiam singulariter notandũ est, ꝙ ad hoc vt talis termi
nus ad agendum constitui possit, ita ꝙ postea actor non audia
tur, requiritur trina monitio, vt notabiliter Ang. dicit per il-
lũ tex. §. si quis autẽ. ver. ex his infero. in aut. de hered. ⁊ Falci. ⁊
idẽ Ang. in §. si quis. circa fin. in ver. itẽ no. in aut. de ecclesiast.
titulis. ⁊ sequitur Ang. Are. in loco s. allegato. ⁊ Alex. in predi
cto consi. cviij. Uide tñ Alex. in l. fi. ff. de ferijs. vbi dicit ꝙ iura
allegata per Ang. loquũtur in casibus spãlibus. ⁊ merito Ang.
1 in locis preallegatis nõ ponit hoc pro cõstãti. ¶ † Primo not.
ꝙ iudex potest prefigere terminum partibus ad agẽdũ absque
nuntio. ita dicit Abb. hic. Et videtur motus ex eo, ꝙ tex. loqui
tur simpliciter, ⁊ de nuntio nihil dicit. Sꝫ tamen istud notabi-
le necessario non videtur probari hic: qꝛ tex. intelligi potest qd
esset monitio facta mediante nuntio, prout fieri solet: qꝛ ꝙ fit
per nuntium de commissione iudicis, dicitur fieri ab ipso iudi
4 ce[4]: vt not. Bar. in l. j. ver. sed videtur. post gl. ibi. ff. de iuris. om.
iud. Et quia ille, qui facit per nuntium, dicitur proprie ipse fa-
cere: vt not. Bald. in rub. C. de exercito. cũ simil. vt tradit Alex.
in l. ꝙ quis. C. de procur. Et subijcit Abb. hic quod talis moni-
tio immediate facta ab ipso iudice, habet vim peremptorij l. ij.
C. quomodo, ⁊ quando iu. De quo videbimus in c. consului. j.
2 eod. ¶ † Secundo nota quod vbi moritur delegatus, cui facta
a erat commissio, expresso nomine[a] dignitatis, rescriptum de-
5 bet de nouo presentari successori[5]. facit glo. in l. que omnia. ff. de
procur. ⁊ est gl. secundum vnam lecturam. ⁊ ibi not. Bar. in l. ij.
C. de edendo. Putat tamen Abb. hoc non esse necessarium: qꝛ
substitutus iudici premortuo debet assumere causam in eo sta-
tu, in quo reperitur l. mortuo. ff. de iudi. cum glo. Et idem tenet
Jmol. hic in princip. qui dicit hoc esse ad cautelam, non de ne-
cessitate. Pro quo facit quod no. in d. l. ij. C. de edendo. vbi Bal
dus Paul. de Castr. ⁊ Alex. cõcludunt non esse opus quod a-
cta producantur iterum coram successore, sed sufficit illa pro-
ductio, que semel facta fuit. Ad eius tamen instructionẽ realis
exhibitio requiritur. Et ita in proposito videtur. Et ad hoc
etiam allego Bald. in capit. nouiter. de offic. leg. vbi inquit qd
in processu legati nondum finito, Papa succedit in eo statu, in
quo reperitur: nec reuocatio requiritur sicut in procuratore, et
3 ibi rationem diuersitatis adducit. ¶ † Tertio nota quod dele
gatio facta sub nomine appellatiuo transit ad successorem: se-
cus est, si facta sit nomine proprio. facit text. in cap. si gratiose.
de rescript. in vj. in l. quod principi. ⁊ quod ibi Barto. de legat.
ij. ⁊ quod not. Barto. in l. meminisse. ff. de offic. procon. Et istaꝫ
conclusionem tradit Hostien. in summa, eod. titu. §. fina. versi.
quid si is cui committitur. Spec. eo. tit. §. fi. ⁊ per gloss. fin. in fi.
in l. ⁊ quia. §. ij. de iurisdict. omn. iudic. not. Bald. in l. si plures.
versiculo decimo quero. C. de condict. inser. ⁊ idem Bald. in l.
more. in iij. questio. ff. de iurisdic. omn. iudic. ⁊ in nota. q. tradit
Angel. in consil. ccxvij. in causa accusationis. Domin. in consi.
lxiiij. pro declaratione. ⁊ Alexander. in consil. clxxv. perspectis
verbis. lib. v. Et quod dictum est de nomine appellatiuo, am-
pliatur secundum Abbatẽ hic, vt etiam habeat locum re inte-
gra: quia tunc commissio transiuit in successorem. Sed in hoc
contrarium voluit in terminis Ang. in §. ⁊ hoc vero iubemus.
in aut. vt nulli iudicum. in versi. attende. vbi expresse dicit, qd
delegatio alicui facta, etiam sub nomine dignitatis, re existen-
te integra, non porrigitur ad successorem. Uerior tamen vide-
tur, ⁊ magis placet opin. Abb. hic, quam tenent Anto. de Bu.
Card. ⁊ Jmol. quia ratio illa, quod dignitas nunquam mori-
tur d. c. si gratiose. etiam militat re integra. Et ad hoc bene fa-
cit quod not. Domin. post Archi. in c. si is, cui. in glo. ij. eo. tit.
in vj. vbi concludit quod quando scribitur dignitati, successor
exequi potest commissionem, licet rescriptum non fuerit pre-
sentatum predecessori, qui viuebat tempore dati rescripti. et de
hac materia inferius videbimus. Quarto nota quod disposi-
tio quandoque est realis, quandoque est personalis, vt Abbas
hic, dicit. Sic etiam in priuilegio distinguitur: quia aliud est
reale, aliud personale l. forma. §. quecunque. ff. de censibus. An
A autem in dubio dicatur reale, vel personale[A] [6], not. Bartol. in
6 l. pater filie. ff. de serui. leg. ⁊ late tradit Alexan. in l. quia perso-
nale. ff. sol. ma. ⁊ in consi. cxcij. ex themate premisso. li. ij. ¶ Quin
to nota quod substitutus in dignitate, videtur etiam substitu-
tus in appendicijs, ⁊ sic in causa delegata. Et ad hoc facit, quia
surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur l.
si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. ⁊ in c. ecclesia. el j. vt li
te pendente. et quod no. Paul. de Cast. in consi. cxxix. licet ista.
Et hoc, quod dictum est, procedit in successore, in quem trans-
eunt etiam ea, que sunt de iure speciali: alias secus, vt patet in
capitulo, quod succedit in locum episcopi. c. ad abolendam. de
hereticis. c. j. de maio. ⁊ obed. in vj. Et tamen ea, que episcopo cõ
petunt ex iure delegato, non transeunt in capitulum vacante
sede: vt not. Feder. in cõsi. cxxx. factum tale est, quedam domus.
circa finem. vbi Allegat Archi. ⁊ idem Feder. in consi. xxx. an.
capitulum sede vacante Domin. in c. j. de maio. ⁊ obe. in vj. Ab
bas in c. olim. in v. q. de maio. ⁊ obe. cum simili. vt tradunt Mo
dern. hic ¶ Ultimo nota quod ratum, ⁊ firmum, diuersa sunt,
vt colligitur ibi: ratam, ⁊ firmam. Nam firmum dicitur de fa-
7 cto, ⁊ ratum de iure[7]. Glo. no. in l. id, quod pauperibus. in ver.
ratum, ⁊ firmum. C. de episco. ⁊ cle. ⁊ not. Bart. ibi. ⁊ in l. metum.
§. volenti. circa finem. ff. quod metus causa. Abb. in c. Raynal-
dus. in vltimo not. de testam. Alexand. in l. si quis maior C. de
transactio. ⁊ in l. stipulatio ista. §. si quis forte. de verbo. obliga.
¶ In gloss. j. nota secundum Abbatem. ex secundo intellectu
8 glo. quod clausula illa, quod si non omnes[8]: intelligitur duran
te impedimento, quod alij procedere possunt: sed eo cessante
debent procedere cum collega. Et ratio est, quia illa verba, qd
si non omnes: exponuntur, id est, quatenus vnus non possit,
vel non velit, alter solus poterit procedere: vt not. tradit Joã.
Andre. in regula, mutare. de regul. iur. in vj. quem refert, ⁊ se-
quitur Alexand. in l. Stichum. de legat. j. Est tamen singulari
ter notandum: quia si impedimentum cessaret modico tempo
re, puta vno die, ⁊ postea rediret: videtur tamen quod valeret
processus agitatus per alterum, etiam in ea die, in qua cessauit
9 impedimentũ: ne partes ex tali modica variatione vexentur [9]:
ex eo, quod notabiliter voluit Paul. de Castr. post Gullier. de
Cun. in l. sed ⁊ si pupillus. §. conditio. ff. de instit. in fi. not. vbi in
quit quod si iudex facit aliquem locum tenentem, quoties eum
abesse contigerit, ⁊ eueniat casus ꝙ iudex principalis vna die
10 absens sit[10], ⁊ vna die presens, ꝙ valent acta coram eo locum te
nẽte, etiã illo die in quo iudex presens fuit, ne ex ista modica va
riatiõe partes decipiãt. Et ad hoc facit, qꝛ cessatio momẽtanea
non videtur esse in cõsideratione l. iij. in fi. ff. de diuor. l. plerisq;.
ff. de ritu nup. l. si quis ita legauerit. ff. de condi. ⁊ demon. ¶ In

glo.iij.ibi:l.filie.§.Titia.Abb.post Calde.⁊ alios concludit q̄d
licet ibi sit expressum nomen proprium,tamen venit Agathea
postea empta:quia testator retulit se ad illam Agatheam,que
sua erit tempore mortis.Unde secus esset,si dixisset simpliciter
lego agatheam ancillam meam:vt latius Abb.hic concludit ⁊
posteriores sequuntur:⁊ idem dicit Imol.in c.requisisti.de te-
sta.Sed aduertendum est,quia secundum istum intellectum, il
la impositio eiusdē nominis facta a testatore nihil operaretur
quia idem fuisset,si ancilla eiusdez nominis simpliciter empta
fuisset licet tale nomen ab ipso testatore impositum non fuisset
quod videtur contra text.in d.§.Titia.vbi cum ministerio tex
tus ponderare videtur quod idem nomen testator ipse impo-
suerit.Preterea,quamuis testator retulerit se ad tempus mor
tis,tamen videtur sensisse de illa,que erat tempore testamenti,
cogitando etiam quod esset sua tempore mortis: vt dicitur in
l.Stichum,qui meus erit.de lega.j.Et hoc patet: quia in d.§.
Titia. dicitur ꝙ vendidit Agatheam, quam habuit tempore
testamenti.Unde relatio facta ad tempus mortis, non debet
operari quod de alia ancilla testator intellexerit: vt probatur
in d.l.Stichum.de legat.j.Et ideo illa decisio videtur fundata
in surrogatione illa, quam testator fecit de eodem nomine.Et
facit text.in l.si donare.§.si sponsus.ff.de dona.inter vir.⁊ vxor.
⁊ quod not.Bart.in l.si seruus.§.qui quinque.de lega.j.per il-
lum text.Reperio tamen Roma.in auth.similiter.in xxvij.spe
ciali.in vltim.volunt.C.ad legem Falc.qui aliter videtur intel
ligere text.in d.§.Titia.videlicet ꝙ licet testator,qui volunta-
rie alienauit rem legatam,videatur legatum reuocare,adeoꝙ
si eadem res redimatur,non reconualescit legatum l.cum ser-
uus.ff.de adi.leg.Hoc,secundum eum limitatur non habere lo
cum in legato facto vxori,prout loquitur textus in d.§.Titia.
⁊ dicit se noniter ad hoc ponderasse illum textum.Et sic,secun-
dum eum,speciale est propter affinitatem legatarij.Et de vxo
re, que est causa affinitatis, idem iudicatur quod de affinibus
l.non ideo minus.C.de here.insti.facit text.in l.cum alienam.C.
de leg.Nam voluit,vt puto, Roma.quod illa surrogatio eius-
dem nominis faciat, ꝙ eadem res redempta videatur, ⁊ affe-
ctio vxoris facit ꝙ legatum reconualescit.Et facit tex.in l.Au
relius.§.Titius testamento.ff.de lib.lega.cum simil.vt tradit
Roma.in l.si vero.§.de viro.in xxvij.fallentia.ff.solut.mat.vbi
ex pluribus concludit ꝙ dispositio, que generaliter loquitur,
propter affinitatem persone restringitur.Et secundum hoc,es
set dicendum,ꝙ regula,que ponitur in d.l.cum seruus,non ha
beret locum,in legato facto vxori, vel affinibus: quia si res le-
gata alienata redimatur,legatum conualescit,quod tamen nō
probatur iure:quia text.in d.l. cum seruus. loquitur generali-
ter:⁊ iura allegata per Ro.loquuntur in casibus specialibus:⁊
specialia non debent multiplicari,vt not.in l.j.ff.solut.mat.Nō
obstat text.in d.§.Titia.quia text. ibi videtur fundari in surro
gatione facta eiusdem nominis,vt s̄.dixi:⁊ licet loquatur in le
gato facto vxori,illud contingenter occurrit: et si esset verum
quod Roma.dicit, illa surrogatio eiusdem nominis nihil ope
raretur.¶ In ead.glo.ibi,l.placet.ille text.secundum Abb. nō
videtur contrarius,sed potius facit pro regula, que hic poni-
tur:quia posthumus est nomen appellatiuum,merito omnem
posthumum comprehendit: quia testator ibi non restrinxit se
ad tempus testamenti.et Andre. Sicul. ⁊ posteriores sequun-
tur.Sed aduertendum est,quia ista solutio non satisfacit:quia
secundum glo.⁊ doct.in d.l.placet.est speciale ibi, fauore testa-
menti conseruandi: ergo in alia materia non videtur habere
locum quod ibi dicitur.Et tunc videtur stare contrarium: q̄r
nomen,posthumus,quod appellatiuum est,restringitur ad po
sthumum,qui sperabatur tempore testamenti, ⁊ non trahitur
ad alium posthumum.Unde aliter responderi potest,quod v-
nus posthumus,non venit tanquam successor alterius, sicut in
isto text.contingit:⁊ in d.l.placet.non agitur de surrogatione:
sed ibi omnes posthumi in futurum comprehenduntur:⁊ ideo
ille text.ad propositum nihil facit, quia non agitur ibi de sur-
rogatione,vt dixi.¶ In ead.glo.ibi:l.annua.§.j.ille textus ob
stare videtur,intelligendo ꝙ nomen hierophylacis,de quo ibi
est nomen proprium. Sed tunc secundum Abb. respondetur
quod ibi apparebat de voluntate testatoris, qui volebat lega-
tum prestari etiam successori,quia retulit se ad tempus futurū,
de illis,qui in illo templo erant,tempore mortis.Ista respōsio
videtur dubitabilis: quia consideratis illis verbis legatum
fuisset conditionale l.Stichum,qui meus erit.de lega.j.⁊ sic il-
lis mortuis,non deberetur legatum.⁊ ideo ad illum text.aliter
b responderi potest,quod sit speciale[b] ibi fauore religionis,vt ad
successorem legatum porrigatur,prout etiam legatuz ibi mul
tiplicatum videtur fauore religionis, vt Bartol.ibi per illum
text.dicit.Facit textus in l.sunt persone. ff. de relig. ⁊ text.in l.

pater filium.§.Tusculanus.⁊ quod ibi Barto.de lega.iij.Bal.
in l.omnia.in princip.C.de episcop.⁊ cleri. ¶ Successiue Ab-
bas aggreditur materiam decretalis, quam late prosequitur:
⁊ solito more ex dictis eius.Prima conclusio est,quod licet ex-
pressum sit solum nomen dignitatis,si tamen ex verbis, vel a-
lio modo colligatur,committētem habuisse respectum ad per
sonam,commissio censetur personalis.Et ita communiter do-
ctor.hic tenent.Et idem Abbas tradit in capit.mandata.ver-
sicul.ego dico.de presumpt.vbi etiam allegat textum in capit.
requisisti. de testam. ⁊ ibi Abbas in vj.notabil. per illum text.
idem Bald.concludit in l.hac consultissima.C.qui testamen.fa
cer.pos.⁊ not.Domi.post glo.in capitu.fina.in §.sane.in verbo
expresse.in vercul.⁊ not.istam gloss.de testa. in vj. vbi inquit ita
limitari istum textum hic.Et late hoc tradit Petr.de Ancha
ra.post Paul.de Leaza.quem ibi refert in regula, priuilegiū.
de regul.iur.in vj.Et huius conclusionis ratio manifesta vide
11 tur:nam vna presumptio aliam tollit[11]:vt not.Bartol.in l. di-
uus.per illum text.ff.de in integrum restitu.in ij.nota.⁊ per gl.
fin.in capi.transmisse.ī.qui filij sint legitimi.⁊ probatur in cap.
literas. vbi Abbas in quarto nota. de presumpt. Et presum-
ptio specialis tollit generalem:vt not. Bartol.in l. cum de in-
debito.in princip.ff.de probat. et per illum textum idem dicit
Bald.in l.siue possidetis.versicul.vltimo opponitur.C.de pro-
batio.Et illa presumptio,que respicit personam, videtur ma-
12 gis specialis[12]:vt in notabili questione Bal.in l.j.questione iij.
ff.de offic.consul.⁊ in l.executorem.versicul.hic redeo ad mate-
riam.C.de executione rei iud.Unde in proposito, presumptio,
que respicit personam, videtur preualere expressioni dignita-
tis: et ita hec prima conclusio comprobatur. Secundo ex ver-
bis Abbatis infertur,quod si episcopus Papiēsis simpliciter
excommunicatus sit,excommunicatio non transit in successo-
rem:vt not.per glo.fin.in capitu.aduersus.de immunit. eccle.⁊
ibi Abbas.versi.noto signanter.⁊ idem Abb.in capitu.j. infra
quod metus causa.⁊ in capitu.requisisti.in v.nota.de testa. ⁊ in
consil.xciij.in quest.que ad presens vertitur.libr.ij. Domi. post
Ioann. Andre.in capit.j.in versiculo nota bene.de officio vi-
carij.in vj.Et idem est econtra,si subiecta materia respicit di-
gnitatem, dispositio ad successorem porrigitur, licet nomen
13 proprium tantum exprimatur[13]: vt probatur in ca. dilecti. vbi
Abbas in glo.ij.in versicul.not.bene.de foro competen. ⁊ not.
Domin.in cap.si gratiose.versicu. quid si appellaui. de rescri.
in vj.Bartol.in l.terminato.C.de fruct.⁊ lit.expen.in versi. que
ro quid si iudex.in l.si communis seruus.de stipul.seruor. Ab-
bas in d.cap.j.quod metus causa.in d. capitu. aduersus.⁊ in d.
consil. xciij.libr. ij.supra allegato. Imo.in c.j.de translat. episc.
per illum textum.⁊ Domin.in consil. lxiiij.supra alleg. Sed in
hoc vltimo dicto occurrit noua difficultas, quia causa a sum-
mo pontifice non potest delegari,nisi canonicis cathedralis ec
clesie, vel habentibus dignitatem. capi.statutum. de rescript.⁊
ideo si causa committatur canonico, vel habenti aliquam di-
gnitatem,subiecta materia indicare videtur, quod talis com-
missio ad dignitatem, que necessaria est,referatur:⁊ ita secun-
dum predicta,commissio semper transiret in successorem, licet
nomen proprium exprimatur: cuius contrarium expresse in
text.nostro hic dicitur.Ad hoc videtur posse responderi quod
dignitas dupliciter considerari potest.Primo in abstracto, ⁊
de per se:⁊ isto modo considerando loquitur,⁊ intelligitur tex
tus.hic:quia si commissio facta sit sub nomine dignitatis abso-
lute,videtur contemplari ipsa dignitas,que non moritur, nec
variatur ex mutatione persone dicto cap.si gratiose. ⁊ facit tex
tus in l.proponebatur.ff. de iudi. Secundo considerari potest
dignitas in concreto,prout coheret persone:⁊ ista extinguitur
cum persona:⁊ de ista dignitate argumentum intelligitur. Et
hoc modo in simili casu distinguit Bartol. in l.j. ff. de iurisdi-
ctione omnium iudicum.Nam quando dignitas consideratur
in concreto,⁊ coheret persone,ad istum effectum consideratur
vt valeat commissio:⁊ ex quadam necessitate habetur respect⁹
ad dignitatem limitate, quantum ad validitatem commissio-
nis, sed non quo ad perpetuitatem:quia in hoc attenditur in-
tentio committentis:⁊ ita procedit text.noster hic.Et ita in si-
mili casu Salic.dicit in l.more.ff.de iurisdictio.omn.iudic. quē
refert ibi,⁊ sequitur Alexand.col.ij. Tertio Abbas concludit
quod si ex verbis,vel ex materia non potest sumi coniectura de
intentione disponentis, vt quia materia persone ⁊ dignitatis
proportionabilis sit tunc habet locum text.hic: quia si expres-
sum sit nomen proprium, dispositio est personalis: appella-
tiuum, videlicet nomen dignitatis, in successorem porrigi-
tur.et facit textus in dicto cap.si gratiose.de rescript.in vj. cum
simil.vt dixi in iij.not.Et quod dicitur de dignitate, intelligi-
tur de illa,que competit iure proprio: secus si ex persona alte-

14 rius, quia illa non transit in successorem[14]: vt no. Bart. in l. qd principi. de leg. ij. per l. si Auguste. que ibi sequitur, eo. ti. Et idē no. Bart. in l. et quia. in fi. ff. de iuris. om. iud. Bal. in l. hac consultissima. in versic. secundo casu. C. qui testa. face. pos. Angel. in l. si quis Imperatorem. C. qui testa. face. pos. Do. in c. statutum. in princ. de rescript. in vj. Alexan. in l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vulg. et pup. Lanfran. in trac. de arbi. in quinta parte. in xxiij. q. in ver. solet dubitari. in fi. Imo. hic, Floria. de sancto Petro. et Cuma. in d. l. quod principi. vbi Barto. ex hoc infert quod relictū vicario episcopi, non porrigatur ad successorem. de quo in
4 fra post Abb. videbimus. †Et ista tertia conclusio ampliatur, vt habeat locum etiam in commendatario, in quem delegatio
15 facta sub nomine dignitatis transfertur[15]: vt late tradit And. Sic. in cōsi. ij. in ij. li. facit qd no. Abb. in c. querelā. in j. not. de elect. et Cal. in consi. viij. in titu. de locato. cum simili. vt dixi in c.
5 edoceri. in fi. de rescrip. †Quarta conclusio Abb. est, quod si in commissione expressum sit nomen proprium, et appellatiuum,
16 cessantibus alijs coniecturis, attēdi debet illud, qd precedit[16]. et not. Bar. in d. l. et quia. in fi. et idem Abbas in c. mādata. vers. secundo moueor. de presump. et ad hoc semper allegatur text. in l. si communis seruus ita stipuletur. in fi. de stip. seruorum. et ibi Bar. Ant. et Imo. et not. per glo. in l. cum ita datur libertas. in versic. ex his verbis. de condi. et demon. Et ad hoc facit, quia ex ordine litere, intentio disponentis arguitur. c. mandato. in fin. de preben. in vj. c. si quis iusto. in princip. de elec. in vj. l. quoties. ff. de vsufructu. cum simil. Non omitto tamen quod Imol. hic, versicu. sed certe. videtur tenere contrarium per istum text. qui indistincte dicit quod si exprimatur nomen proprium, commissio non transit ad successorem. Et ad idem facit text. in ca. si is, cui. eod. titu. in vj. vbi simpliciter ponderatur, quod nomen proprium non sit expressum, ibi: proprio nomine non expresso: ergo a contrario sensu quocunque modo nomen proprium exprimatur, commissio personalis videtur. Non obstat text. in d. l. si communis seruus. quia ille text. in ista materia non videtur procedere: quia ratio diuersitatis, manifesta videtur: nam loquitur in actu acquisitionis fiende per seruuz dominis, in quo non consideratur industria persone dominorum, quibus acquirendum sit. Sed in casu isto agitur de commissione superioris in qua verisimiliter industria persone considerari consueuit. Unde si vltra nomen dignitatis, quod erat sufficiens ad demōstrandum personam, expressum fuit nomen proprium, presumi potest quod ideo nominata sit persona, quia eius industria cōtemplata sit. Et hoc idem videtur sentire Anton. de Butr. hic in versicul. tertio casu. dum refert Petrum, et alios, quos Im. hic etiam refert. et reperio quod hoc tenet Alexand. in consili. clxxv. perspectis. lib. v. Sed defendendo communem opini. responderi potest quod qua ratione in d. l. si communis seruus. ex priori nominatione causatur ille effectus secundum materiam, de qua ibi agitur: ita etiam in proposito videtur quod ex priori nominatione videtur contemplatum nomen proprium secundum subiectam materiam. Nam quantum ad propositu3 in commissione, de qua agitur, dupliciter considerari potest qd electa sit industria persone, videlicet vel particularis persone, vel in genere cuiuslibet persone existentis in tali dignitate: vnde quando est expressum nomen proprium, et nomē dignitatis, primū denotat electā fuisse industriā illius persone particularis nominate, secundū vero denotat censeri electam industriā in genere cuiuslibet existentis in tali dignitate. Modo cū dubium sit propter expressionē vtriusqz nominis, recurritur ad illam presumptionē, que ex priori nominatione insurgit d. l. si seruus. cū si. s. alleg. Nō obst. iste tex. et in l. si is, qui. vbi simpliciter ponderatur qd nomen propriū exprimatur: qr intelligitur prout loquitur, videlicet quando exprimatur propriū nomen simpliciter: secus si vtrunqz nomē exprimatur, per supra dicta. Et secundū istā cōclusionē erit dicendū, qd cōmissio debeat iudicari qd sit personalis: qr cōiter prius exprimitur nomē propriū: vt qr dicitur, domino Petro tali, episcopo Papien. et ita Abb. concludit in c. licet vndiqz. j. e. ti. Et retēta cōmuni opi. limitatur secundū Abb. hic, primo quando superior, qui causa3 commisit, exprimendo nomen proprium et appellatiuum, non haberet notitiam persone: quia tunc expressio proprij nominis nihil operatur, sed solum nomen dignitatis inspicitur, per tex. in l. qui habebat. ff. de reb. dub. vbi Bart. in fi. et idem Bar. in d. l. si communis seruus. versi. tertio ratione notitie. et not. Ange. post Guil. de Cu. in l. tale pactum. §. fin. circa finem. ff. de pact. Paul. de Castr. in d. l. si nomine. in fin. C. de testa. et Jo. de Ana. in consi. xix. visis instrumentis. Secundo limitatur, quia si dispositio esset inutilis altero nomine attento, in dubio iudicari debet quod illud nomen contemplatum sit, quod facit valere dispositionem: argum. l. quoties. de verbo. oblig. et in l. quotiens. ff. de reb. dub. ita not. Barto. in d. l. si communis seruus. in versi. quarto, quando secundum. et idem Barto. in d. l. si vnus. §. fin. qui incipit, seruus. ff. de pact. et idem tradit Imo. in l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. vbi in simili allegat dictum Innocen. in c. in presentia. de renun. et Alexand. sequitur in l. j. in fin. C. de lib. preter. et in d. l. quod dicitur. Et ista limitatio exemplificari potest in notabili casu, vt Abbas scribit in consi. xcij. libr. ij. s. alleg. Et ad hoc bene facit, quia licet presumatur precessisse actus, qui est primus in ordine litere, vt per Bartol. in prima consti. Codi. et Bald. ibi in §. quibus. tamen hoc non habet locum, quādo actus redderetur nullus: quia, vt actus valeat, presumitur
17 qd precesserit actus, qui in ordine litere posterior reperitur[17]: vt not. Bald. in l. cum intestamento. §. hec verba. ff. de hered. instit. vbi inquit, quod si in instrumento apparet quod pater donauit filio, et quod illum emancipauit, non attento ordine litere, presumitur quod emancipatio prius facta fuerit, vt actus donationis valeat. Et sequit hoc Angel. et Imo. ibi in d. §. hec verba. Alexand. in l. ij. §. prius. ff. de vulga. et pup. in l. diuortio. in princ. ff. solut. matr. et in l. cum proponatis. C. de codi. et in consi. cxij. super eo dubio. li. v. Et ex his infertur quod ista presumptio validitatis actus fortior sit, et alijs presumptionibus pre-
18 ualeat[18]. Ad quod bene facit, quia licet princeps in dubio non
c presumatur vti plenitudine[c] potestatis, vt not. Inno. in c. innotuit. de elect. si tamen actus aliter non valeret, presumitur vti
23 plenitudine potestatis, vt actus valeat[23]: vt no. dicit Paul. de Castr. in l. ex imperfecto. in fi. de testa. et in consi. cclxxx. in facto
6 presenti. Alexand. in l. quamquam. C. de testa. milit. ¶ †Ex supra dictis Abb. infert ad plures questiones. Et primo ad illud quod voluit glo. in c. statutum. in verbo, canonicis. in fin. de rescrip. in vj. vbi tenet quod si facta sit commissio canonico, suffi-
19 cit quod sit canonicus tempore commissionis[19]: et ideo iudicare poterit, licet desierit esse canonicus: quia principium inspicitur. et Domi. ibi illam sequitur. Et licet Abb. hic dubitare videatur, dictum tamen illius glo. communiter approbatur: qr text. in d. c. statutum. solum requirit quod cause committantur canonicis. Unde sufficit qd ista qualitas reperiatur adesse tempore commissionis: argum. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. et in l. Titius. et quod ibi Bar. ff. de testa. milit. et late Bart. in l. ex facto. in princip. de vulga. et pupil. Et in proposito not. Barto. in l. precipimus. §. sane. C. de appel. et Bald. in d. l. precipimus. in fin. hoc dicit in canonico. Et quod sufficit istum esse canonicum tempore commissionis, tenet Bal. in l. si predia. ver. extra quero. C. de fideicom. et in l. generaliter. versicu. et ex predictis. C. de episc. et cle. Domi. in c. licet canon. in princip. de elect. in vj. Card. in clemen. et si principalis. in vj. q. de rescrip. Abb. in consil. xcij. in questione. lib. ij. et Paul. de Castr. in consi. cccxxvij. ad primum. in iij. dubio. Ex quibus omnibus patet, istam esse communem opi. In qua tamen difficultatem facit, quia talis commissio a summo pontifice debet fieri canonicis, vel habentibus dignitatem: quia non conuenit quod Papa, vel apostolica sedes a vili ministro representetur: vt per glo. in d. c. statutum. in verbo, committantur. Sed ista ratio videtur procedere non solum respectu principij, sed etiam quo ad medium, et finem cause: et quia illa qualitas canonicatus, vel dignitatis, videtur denotare causam successiuam, et permanentem. ergo non sufficit quod solum a principio concurrat: ideo illa cessante videtur cessare dispositio l. tutelas. de capitis dimi. c. cum cessante. de appel. Et ita arguit Anton. de Butr. in d. clemen. et si principalis. de rescript. Imol. ibi refert in versicul. sed contra hanc rationem. et idem no. Bald. in d. l. generaliter. C. de episc. et cleric. Sed responderi potest ex dictis Imol. in d. clementi. et si principalis. quod ratio preallegata nō videtur finalis, sed impulsiua: et ratio finalis illa esse videtur, quia communiter illi, qui sunt in dignitate, vel obtinent canonicatus in ecclesia cathedrali, presumūtur periti, et honestiores. Unde licet tollatur qualitas canonicatus, vel dignitatis, presumptio tamen peritie remanet propter qualitatem precedentem, et ita etiam Bal. dicit in d. l. generaliter, post Petrum, quem refert ibi. Et dato quod vtraque ratio ex predictis esset finalis, sufficit quod altera militet. §. affinitatis. Instit. de nup. l. liberorum. §. notanter. ff. de his, qui nota. infa. Et conclusio supra facta procedit, nisi talis, qui desinit esse canonicus, redderetur incapax iurisdictionis ecclesiastice: vt not. Card. in d. clemen. et si principalis. in vj. q. et Imo. ibi, Domi. in c. statutum. in prin. de rescript. in vj. Et idem si esset remotus propter delictum: vt not. Bald. in d. l. generaliter. in loco s. alleg. dum ibi alleg. tex. in l. Cassius. ff. de se-
7 nato. †Secūdo infertur ad aliā questionē, scilicet qd si commissio fuit facta canonico, an transeat in successorem: in qua considerandum est, quod si ecclesia non sit numerata, clarum est, qd commissio ad successorem non porrigatur: vt not. Ant. de Bu.

in prin.hic in versi.per quod dico.⁊ Abb.hoc sequitur, per ca.
dilecto.de preben.vbi Imo.post Petr. de Anch. quem ibi re-
fert in ver.dicit tamen do.Pet.⁊ idem Imo.in d.cle.⁊ si princi
palis.Domi.in d.c.statutum.in ver.⁊ per hoc idem diceretur.
8 †Sed dubitatio consistit in ecclesia numerata:⁊ Ab.non vide-
tur aperte loqui.Idem tamen dicendum est secũdum commu-
nem opi.quam tenet Bald.in d.l.si plures.in ver. vnde si Pa-
pa committit.C.de condi.inser.Domi.post Imo.quem ibi re-
fert in d.c.statutum.in prin.⁊ idem Imo.in d.cle.⁊ si principa-
lis.in ver.idem videtur.⁊ in d.c.dilecto.in fi.⁊ in c.relatum.el ij.
in versic.vtrum autem successor.de testi.Domi.in c. quãuis.eo.
tit.in vj.Petr.de Anch.in regula,priuilegium.in versi.sed iu-
xta predicta quero.de regu.iur.in vj.Bald.hic,in versi.sed nun
quid.⁊ Andr.Sicu.in consi.ij.lib.ij.Et fundatur ista commu-
nis opi.principaliter ex duobus.Primo,quia commissio, que
fit canonico,semper videtur esse personalis: quia si cõmissio sit
facta simpliciter canonico,non exprimendo nomen proprium
tanquam incerta nõ valeret,cum ibi plures canonici sint:ideo
necessarium videtur quod proprium nomẽ exprimatur,ad ha-
bendum certitudinem:vt quia dicatur, committo Petro tali
canonico, ⁊c. Et ita commissio videtur semper personalis, vt
Abb.hic arguit,⁊ Domi.in d.c.statutum.in prin.in ver. ex his
vdietur sentire.Sed ista ratio mihi non satisfacit:quia potius
in contrarium retorqueri potest: quia expressio nominis pro-
prij in canonico deberet minus operari,quod cõmissio sit per-
sonalis,quam in habentibus dignitatem: quia in habentibus
dignitatem, exprimendo solam dignitatem habetur certitu-
do persone:vnde expressio nominis proprij non potest videri
facta ad alium finem,quaȝ vt commissio sit personalis. Et ista
ratio non militat in canonico,in quo ex solo nomine appellati
uo canonicatus non habetur certitudo:⁊ ideo expressio nomi-
nis proprij non infert commissioneȝ personalem:quia fieri po
tuit ad certificandum personam, vt supra dictum est. Secũdo
fundatur ista opi.alia ratione:quia secundum communeȝ opi.
canonicus etiam in ecclesia numerata non dicitur habere suc-
20 cessorem proprie[20]:vt not.glo.in c.quod sicut. in verbo, consen
tire.de electione.Bar.in l.bonorum.in fin.ff.rem ra.ha. Dom.
in c.si duo.de pro[illegible]u.in vj.⁊ tradit Ang.in consi.cclv.quia om
ne bonum.cum simi.vt dixi in c.cum omnes.de const.Ad istud
fundamentum etiam videtur posse responderi ex eo, qd Abb.
hic dicit:quia cum ecclesia numerata sit, canonicatus vacare
dicitur,⁊ non extinguitur per mortem, nec ius de nouo creari
dicitur:vt not.in d.c.dilecto.de preben.Et quia presumpta pe-
ritia,que erat in canonico mortuo,etiaȝ presumitur esse in suc-
cessore.Communis tamen opinio est, vt supra dixi, a qua non
9 est recedendum.†Tertio Abb. infert ad questionem de vica-
rio episcopi,vtrum commissio facta vicario sub nomine digni
tatis,transeat in successorem.Et docto.communiter tenent qd
21 non[21]: quia talis dignitas iure proprio non competit: vt not.
Bart.in d.l.quod principi.in fi.de leg.ij.⁊ in d.l.⁊ quia.in fi.Do
mi.in d.c.statutum.in princ.in vers.Et per hoc idem diceretur
in vicario episcopi.cum sim.s.alle.in iiij.conclusione Card.ta-
men hic in xij.oppo.tenet contrarium, ⁊ respondet ad funda-
mentum Bar.⁊ aliorum, vt Abb.hic refert:quia differentia est
inter Augustam, ⁊ vicarium:quia Augusta participat de di-
gnitate mariti passiue,quia ipsa nihil agit:sed vicarius parti-
cipat de authoritate episcopi actiue,quia iurisdictionem ordi-
nariam habet,vt Abb. hic dicit. Et ista ratio satis bona vide-
tur,secundum Imo.non est tamen recedendum a cõmuni opi.
quia ratio,in qua fundatur communis opi.efficax videtur: qr
commissio facta sub nomine dignitatis,transit in successorem,
ea ratione,quia dignitas ipsa nunquam moritur:⁊ sic successor
reperit dignitatem,que delegationem sustinet.c.si gratiose. de
rescrip.in vj.Et ratio ista cessat,quando dignitas extinguitur
prout contingit in dignitate,vel preeminentia,quam habet vi
carius:quia per mortem vicarij extinguitur:⁊ alius, qui surro
gatur in locum vicarij mortui,de nouo creari dicitur,vt supra
dictum est de canonico in ecclesia non numerata. Et ista ratio
non tollitur ex his,que Card.hic dicit.Et notandum est,quod
in causa vicario delegata,episcopus nullam habet potestatem
quia in tali causa separatum est auditorium episcopi,⁊ vicarij
vt not.Car.post Panor.in cle.⁊ si principalis. in viij. q.⁊ Im.
ibi,in ver.an autem.de rescrip.Federi. in consi.cxxx.factum ta
le est.circa fi.Perusi.in d.c.dilecti.el ij.in v.q.de appel.Quarto
quod dictum est de vicario,idem concludit Abb.post Ant. de
But.hoc esse in legato: quia commissio illi facta non porrigi-
tur ad successoreȝ:quia eo mortuo dignitas extinguitur, ⁊ pro
prie non dicitur habere successorem.Et idem no.Abb.in c.no
uit.in fi.de offi.lega.⁊ Domini.in dicto c.statutum. in princi.
10 versi. ⁊ per hoc deciditur.†Quinto,secundum Abb.queritur,
quid si duplex nomen appellatiuum expressum sit, quorum
alterum non est capax delegationis: puta si causa commit-
tatur a summo pontifice,qui dicit, tali preposito, ⁊ capellano
nostro.Abb.modernus contra Abb.antiquum concludit, qd
commissio transibit in successorem prepositi tantum:quia in ta
li commissione solum illa qualitas prepositi videtur esse in cõ-
sideratione,ex quo talis causa capellano committi non potest:
argu. l.j.§.si seruus communis.ff.de stipu.ser.ad idem text. in l.
perinde.§.fi.ff.eod.tit.⁊ l.si seruus communis. ff.de aut. tut. Et
ad hoc facit qd supra dictum est in secunda limitatione quarte
conclusionis,ꝙ in dubio illud nomen contemplatum fuisse vi
detur,quod reddit validam dispositionem.facit text.in l.miles
qui destinauerat.⁊ quod ibi Bald.in fi.ff.de test.mil.⁊ quod do
ctor.tradunt in c.cum ex offi.de prescrip.Et specialiter facit qd
in proposito not.Abb.in consi.xciij.in questione, que vertitur.
in ij.lib.⁊ Jo.And.in reg.rationi.de reg.iur.in vj. Et ista con-
clusio Abbatis bene procederet in nominibus appellatiuis, in
quibus non esset coniectura particularis affectionis:sed in ter
minis questionis proposite,quando dicitur,preposito,⁊ capel-
lano nostro:illa verba,capellano nostro,videntur denotare af-
fectionem persone:quo casu commissio iudicatur personalis,
vt supra dictum fuit.⁊ facit quod no.Domi.post Lap.in c.fi.§.
sane.in versi. quid si exprimit.de testa.in vj.nisi dicamus ꝙ illa
verba,capellano nostro.non arguunt affectionem particularẽ
sȝ designant illam preeminentiam,ꝙ sit capellanus Pape: et
ita videtur bene procedere quod Abb.dicit.Bene veruȝ est qd
inaduertenter Abb. loquitur,dum formauit questionem expri
mendo proprium nomem,dum inquit,Petro preposito, ⁊ ca-
pellano nostro:quia illa expressio proprij nominis non conue
nit,nec ponitur in questione formata per Abbatem antiquuȝ.
11 †Sexto infertur ad aliam questioneȝ, si causa sit commissa vni
habenti duas dignitates, exprimendo nomem appellatiuum
vtriusque dignitatis,puta preposito,⁊ archidiacono,⁊ mortuo
illo diuersis personis conferantur:an isti duo,qui in locum v-
22 nius surrogantur,succedant in tali commissione[22].Abb. con-
cludit ꝙ sic:quia commissio fuit facta vtrique dignitati.Et ita
tenet Jo.And.in reg.rationi.ver.in tertio vero casu. de regu.
iur.in vj.⁊ sequitur Alex.in l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vul.⁊
pup.Huic conclusioni primo obstare videtur,quia Papa,qui
vni causam delegauit,cogitauit de iudicio vnius, cuius iudi-
cium erat indiuiduum: vnde contra mentem Pape videtur
ꝙ talis causa ad iudicium duoruȝ reducatur:quia isti possunt
variare,⁊ contrarias ferre sententias.c.si.de re iudi.Sed respõ
deri potest quod ex quo fuit facta cõmissio expressis solum no-
minibus appellatiuis. Papa videtur habuisse respectum ad
vtranque dignitatem: nec offenditur intentio Pape ex eo ꝙ
causa ad iudicium duorum reducatur: quia sedes apostolica
consueuit causas committere potius duobus,quam vni.c.pru-
dentiam.§.illa quippe.j.eo.⁊ ita colligitur ex dictis Joan.An
dree in loco s. allegato.Secũdo obstare videtur:quia,sicut su-
pra dictum est in quarta conclusione,si exprimatur nomen pro
prium,⁊ appellatiuum,attenditur illud,quod precedit:ita vi-
deretur dicendum in ista questione,quod primum nomen ap-
pellatiuum contemplatum videatur,⁊ quod commissio solum
ad illius successorem deferatur.Sed responderi potest ꝙ in ex-
pressione nominis proprij,⁊ appellatiui, sit illa interpretatio,
ꝙ primum attendatur:quia vtrunque,prout verba sonant, nõ
potest contemplari:quia ex vno nomine,videlicet proprio, cõ-
missio videtur personalis:ex altero,videlicet appellatiuo,vide
tur realis:⁊ resultaret contrarietas,si vtrunqȝ attendatur,que
ratio cessat in vtroque nomine appellatiuo:quia ex vtroqȝ no
mine commissio realis videtur,⁊ ad vtriusque successorem por
12 rigitur.†Quid autem econtra, si causa fuit commissa duobus
sub nomine appellatiuo,puta,preposito,⁊ archidiacono,⁊ con
tingat ꝙ altero mortuo alter impetrauit dignitatem collegę
per dispensationem,vtrum ipse solus poterit procedere. Hul.
de Cu.in l.de die.§.si fideiussor.ff.qui satisda. cog. tenet ꝙ non:
quem Alexan.ibi in fi.simpliciter sequitur.Sed vide Jo. An-
dre.qui in terminis tenet contrarium in d.regula,rationi.ver.
circa secundum.vbi ad hoc inducit c.licet.j. eo.⁊ c. quamuis.s.
eod.tit.⁊ latius ipse ibi prosequitur.⁊ idem Joan.Andr.in eo.
tit.in addi.ad Spe.in §.restat.in versi.questiones autem.⁊ deci
sionem Joan.Andr.sequitur Lap.allega.lxxviij. communis
13 Florentie.†Septimo queritur, si causa commissa sit episcopo,
⁊ postea lite pendente illa episcopalis sedes erigatur in archi-
episcopalem,an iste,qui erat episcopus tempore commissionis
nunc factus archiepiscopus,poterit cognoscere:Abb.conclu-
dit ꝙ sic,post Jo.And.in eo.tit.§.restat.versi.⁊ faciunt ad que-
stionem. quia illa maior dignitas non permutat substantiam
persone l.pe.ff.de senato.l.falsa.§.j.ff.de condi.⁊ demon.⁊ Alex.
simplici-

simpliciter sequitur in l.qui liberis.§.hec verba.§.fin.ff.de vul. & pup.Et reperio quod in terminis hoc tenet Oldra.in consil. cccxxxix.bone memorie.& idem consilium est repetitum in cons. cclxxvi.Et ad hoc etiam facit quod idem Oldr. tradit in consil.cclxvij.quod domini episcopi.vbi concludit quod si prioratus in ecclesiam cathedralem erigitur, non perdit priuilegia,
14 que prius habebat. † Octauo ex predictis infertur ad questionem,in qua promittens dare scbachomatum cum pedona,dicatur impleuisse promissionem,si dedit cum pedona effecta re
d gina.& Abb.concludit post Joan.Andre.[d] in loco,quem ipse refert,quod sic,si promissio fuit facta cum certa pedona: secus si generaliter,vt latius per eum hic.Sed indistincte opinio negatiua verior videtur: quia licet sit facta promissio cum certa pedona,tamen ex quo facta est regina,& aliter ducatur regina, quam pedona,promissio non verificatur:vt not. Jmol.in l.falsa.§.j.in fi.ff.de condic.& demon.Et idem tenet Bart.in l.legatis.§.si ex officio.de legat.iij.in fin.Albe.in l.clam possidere.in princ.ff.de acquir.poss.Et ad hoc facit,quia qualitas adiuncta verbo,secundum qualitatem verbi intelligitur.l.in delictis.§. si extraneus.ff.de noxal.l.si Titius.& quod ibi Bart.ff.de testa. mil.& dicit Jmo.in d.l.falsa.§.j.quod communiter ita tenetur, Et ista conclusio bene procedit, quando promissio facta cũ certa pedona fuit conditionalis,ita quod qualitas pedone consideretur: secus videtur, quando illa qualitas pedone apponi-
23 tur gratia demonstrationis [23]: quia tunc non facit conditionem:nam tali casu habet locum quod Abb.hic dicit de certa pedona.Et ita concludit Pau.de Ca.in d.l.falsa.Et in dubio si aliud non apparet,expressio facta videtur, causa demonstrationis:vt in notabili questione Bartol.dicit in l.cum pater.§. mense.de lega.ij.cum simili.vt dixi in c.sedes.de rescrip.Et notandum est quod dignitas,que superuenit,quandoque operatur quod quis excusare possit se ab eo, quod promisit: vt notat Bald.post Jaco.But.in l.quisquis.in fi.versi.vltimo dicit hic Jac.But.C.de episc.& cle.vbi concludit quod scriptor, qui promisit librum scribere,si postea rector efficiatur, excusatur:quia nõn conuenit dignitati rectoratus: alias vero scriptor precise tenetur:vt not.per gloss.in l.stipulatio.§.siue autem.ff. de ope. no.nun.cum simi.vt tradunt ibi Alex.& Moder.& idem Alex. in l.alia.§.eleganter.versi.secundo fallit.ff.sol.matr. Nono,& vltimo,secundum Abb.queritur,vtrum decisio istius decretalis habeat locum, quando alicui aliquod ministerium sine iurisdi-
24 ctione committitur [24]. Bart. in l.& quia.circa fin.ff.de iurisdi. omn.iudi.concludit quod non.allegat Jnn.in c.fi.j. eo.& idem
c Bart.in l.qui liberis.§.hec verba [c]. ff. de vul. & pup.& sequitur Pet.de Anch.in regula,priuilegium.vers.tertio quero.de regul.iur.in vj.Abb.hic concludit non esse differentiã an iurisdictio,vel nudum ministerium committatur:quia ratio diuersitatis assignari non potest:idem videtur tenere Anto.de But. in c.fi.§.ceterum.vers.hoc vltimum.j.eod.& Jmo.ibi versic.circa secundum.refert illam opin.Ant.de But.& dicit esse de iure veriorem,per regulam istius tex.quod commissio facta sub nomine dignitatis,transit in successorem.idem tamen Jmo.in d. l.qui liberis.§.hec verba.vers.extra gloss.ff.de vulg.& pupill.videtur approbare opin. Barto. & rationem diuersitatis adducit:quia vbi committitur iurisdictio, videtur facta commissio ratione presumpte peritie, quam verisimiliter habere presumitur ille,qui reperitur habere illam dignitatem.facit quod not. in c.statutum.de rescript.in vj. Et sic predicta ratio videtur etiam habere locum in successore: secus est in nudo ministerio, quod non committitur ratione peritie, sed propter affectionem,& confidentiam persone. Et ad hoc facit, quia delegatus a principe potest alteri delegare.l.a iudice.C.de iudi.c.fina.j.e. secus est in eo,cui aliquod ministerium committitur. d.c.fin.§. fi.j.e.Non tamen videtur recedendum ab opi. Abb.hic, quam etiam Abb.sequitur in c.fi.j.e.quia ex quo fuit commissio facta sub nomine dignitatis, transire videtur in successorem: ista enim regula preualere videtur. Et ita limitatur quod dicitur de ministerio in c.fi.j.e.vt Ab. ibi,post alios concludit circa fi.
15 versi.vltimo queritur. † Hactenus expedita sunt omnia, que per do.Abb. hic traduntur. Sed vlterius & decimo ad materiam decretalis queritur, vtrum commissio facta Episcopo, vel potestati transeat in vicegerentem. Gul.de Cu.in l.& si pre-
e tor.ff.de off.eius.tꝫ quod non[e]:quia in tali causa non cognoscit tanquam Potestas, vel Episcopus,sed vt delegatus. Alex.in l.& quia.ff.de iurisdi.om.iud.dicit quod decisio Gul. de Cu.videtur esse contra tex.hic:nec aliter declarat.Sed induci potest quia si causa fuit cõmissa episcopo sub nomine dignitatis,trãsit in successorẽ,vt hic dicitur: & tamen de tali causa non cognoscebat vt episcopus.Jdeo ratio Gul.de Cu.nõ videtur impedire,quo minus commissio in alium transferatur.Unde Alex.

in d.l.& quia.& in l.qui liberis.§.hec verba.in ver. nota incidenter duo.de vulg.& pup.concludit cõsiderando duos casus. Primus est,quando locumtenens, vel vicegerens constitutus fuit ab ipso episcopo,vel Potestate: & tali casu vera sit decisio Gu. de Cu.quia nõ succedit in illa prerogatiua,& dignitate, in qua erat Potestas,vel episcopus:vt in simili no.Bar.in l. filius.ff. de leg.Et ad hoc allego Fed.in consi.cxxx.factum tale est,quedã domus.circa fi.ver.imo potest dici. vbi inquit quod episcopus constituendo generalem vicarium, videtur solum ea committere, que competunt sibi ratione ordinarie iurisdictionis: non autem ea, que competunt ex iurisdictione delegata. facit quod no.Rot.in vlt.deci. in ti.de off.vic.in antiq.Et videmus in simili quod licet vacante sede capitulũ dicatur successor episcopi,& potest multa facere,que non potest vicarius generalis. c.ad abolendam.de heret.cle.j.e.tit.facit tex.in c.j.de maior.& obed.in vj.cum si.vt tradit Fran.Pauinus in trac.de sede vac. in j.q.& tamen ea,que episcopo competunt ex iure delegato,nõ transeunt in capitulum vacante sede:vt no.Fed.in consi.cxxx. preallegato.& idem Fed.in cons.xxx.an capitulum sede vacan. Domi.in c.j.in vij.q.de maio.& obe.in vj.Abb.in c.cum olim.in v.q.de maior.& obe.cum si.vt tradunt Mod.ibi.Secundus casus est,quando fuit factus a superiore: & tunc omnes prerogatiuas potestatis consequitur: ideo etiã de tali causa cognoscere potest:vt Bar.tradit in d.l.filius. cum si.vt dixi in rub.s.eo. & in c.sane.el ij.s.eo.Sicut enim transiret in successorẽ,quia facta commissio sub nomine dignitatis, pari ratione videtur in talem locumtenentem transire, qui in effectu eius successor vi-
16 detur. † Undecimo queritur, si testator reliquit vxorem suam dominam,& vsufructuariam,& viuente testatore vxor, que erat tempore testamenti,moriatur, & testator aliam accepit in vxorem,an dicta vxor, que tempore mortis reperitur,ad dictũ legatum admittatur.Bald.in l.fi.vers.& nota. C.de ind. vid.toll. tenet quod non,alleg.tex.in l.si quid earum.§.fi.ff. de leg.iij.in fi.ibi:posteriori debeatur,si ei assignata sunt:quia non est ita de posteriori vxore cogitatum.Et hoc dictum Bal. pro singulari refert,& sequitur Fran.de Crem.in no.suo viij. inci.quid si maritus.Bal.tamen in loco preallteg. non videtur precise hoc firmare:quia in vltimis verbis dicit,licet sit arg. contra in l.placet.ff.de lib.& posthu.Et contra Bal.reperio quod in terminis Alex.consuluit in consil.clxxj.viso processu.li.ij.vbi primo dicit quod Bal.non firmat hoc:quia allegat in contrarium d.l.placet.Secundo,contra Bal.alleg.l.si cognatis.ff.de reb.du. vbi legatum factum cognatis,debetur etiam illis,qui non erãt tempore testamenti. Non obst.tex.quem Bal.alleg.in d.l.si quid earum.§.fi.quia respondet Alex.quod nihil facit: quia ibi cõstat de volũtate testatoris,qui legauit vxori ea,que gratia eius parauerat:certe hoc legatum non debetur secunde vxori, nisi etiã secunde vxori assignata sint: quia constat quod illa parata fuerunt pro prima vxore,non pro secunda. Non sic in casu,in quo Bal.loquitur:quia non dixit, lego prime vxori:sed simpliciter
25 vxori legatum factum fuit.Sed tamen ab his decisio Bal. [25] f
f defendi potest. Et primo Bald.videtur absolute firmare hoc, dum dicit,licet sit arg.cõtra in l.placet. Unde,non obstante tali argumento,tꝫ hoc:vt colligitur in verbo illo,licet. Et dictũ eius bene probatur in d.l.si quid earum.§.fi. Nec verũ est quod ibi constabat de mente testatoris,quod esset parata gratia prime vxoris:quia tex.ibi,de vxore loquitur simpliciter: & legatũ restringitur ad vxorem, que erat tempore testamenti: quia de alia vxore posteriori testator non cogitauit,vt ibi dicitur. & ita pariter in questione Bal.videtur.Non obst.tex.in d.l.si cognatis.quia loquitur in casu particulari,vt declarat Bar.ibi,& regula est in contrarium,quod tempus testamenti attenditur.l. si ita.ff.de auro & argen.leg.& quia loquitur in cognatis,de quibus in genere testator cogitare potuit.Non sic videtur in vxore,quia verisimiliter de pluribus vxoribus non cogitauit. Et ideo finaliter Alex.in consi.s.alle.probare videtur decisionem Bal.quia testator legando vxori,quam habebat tempore testamenti,videtur motus propter affectionem, & propter benemerita vxoris:arg.l.nec adiecit.ff.pro socio.secus quando quis le-
g garet vxori alterius [g], prout erat in casu, in quo Alex.consuluit.Ratio tamen s.alleg.pro dicto Bal.euitari potest:quia illud,quod dicitur,legata fieri propter benemerita, vt in d.l.nec adiecit.ff.pro socio.non habet locum in cõiunctis:quia potius presumitur quod ratione coniunctionis fiant, quam propter benemerita.l.tutor.§.que tutoribus.ff.de excus.tut.& not.Bart. in l.qui filiabus.ff.de lega.j.Et quod dicitur de coniunctis,idẽ indicatur de vxore: & ideo legatum videtur fuisse factum propter coniunctionem,siue affinitatem vxoris:que quidem ratio etiam in alia vxore procederet. Unde dictum Bal. efficaciter
17 solum videtur probari in d.l.si quid earum.§. fi. † Postremo

queritur vtrum compromissum factum sub nomine dignita-
26 tis, transeat in successorem in dignitate [26]. Bart. in l. qui libe-
ris. §. hec verba. in vers. vltimo hanc legem. ff. de vulg. & pupill. concludit quod non: quia sicut compromissum non transit in heredem. l. diem proferre. §. j. ff. de arbi. pari ratione non transit in successorem. & idem sequitur Ant. de But. hic. Bal. in l. fi. in xxvj. q. in fi. C. de here. instit. cum si. vt tradit Alex. in d. §. hec verba. ver. extra glo. & idem Bal. in l. fi. C. de rela. & in c. vno de legatorum. ver. quero vtrum. j. eod. & in c. j. in prin. qui feud. da. poss. vbi refert ita cõsuluisse in causa comitis Sabaudie. & Pe. de Anc. in c. si gratiose. de rescrip. in vj. & Lanfr. in tract. de arbit. in v. parte. q. xxij. vers. solet etiam dubitari. ex quibus patet istam esse communem opinionem. Dicunt tamen Mod. in d. §. hec verba. quod Bart. errauit in fundamento, dum arguit, si compromissum non transit in heredes, ergo nec in successores in dignitate: quia talis consequentia non valet. Nam videmus quod delegatio non transit in heredem. c. vno delegatorum. j. e. & tamẽ porrigitur in successorem in dignitate, vt hic dicitur. Sed aduertendum est, quia dum dicitur quod delegatio non transit in heredes, considerari debet quod aut delegatio facta fuit alicui proprio nomine: & tali casu etiam non transit in successorem, vt hic dicitur. Aut fuit facta sub nomine dignitatis: & tunc non transit in heredem: quia in tali dignitate heres nõ reperitur, sed successor, in quo eadem dignitas reperitur. Et in compromisso, prout Bart. loquitur, videtur procedere fundamentum eius: quia si compromissum nõ transit in heredem, qui reputatur eadem persona cum defuncto. §. j. in auth. de iu. reiur. a morien. presti. minus debet transire in successorem, cum quo non videtur tanta coniunctio, sicut est cum herede: & considerando hoc modo fundamentum Bart. videtur bene procedere, non obstante argumento Modernorum. Aliter tamen ad fundamentum Bart. responderi potest, quod equiparatio, quam facit Bart. de herede ad successorem, non videtur bene procedere: quia in herede forte non erit illa qualitas, que erat in defuncto, cum possit heres esse pupillus, vel mulier: secus in successore dignitatis, in quo illa presumptio, que respectu dignitatis fuit contẽplata, reperitur. Ex quo infertur quod iste tex. solum procedere videtur in dignitate, que iure hereditario non defertur, prout loquitur: secus si iure hereditario deferatur: quia persona successoris in ea qualitate contemplari nõ potest, vt dixi. Et quod compromissum factum sub nomine dignitatis transeat in successorem, contra communem opinionem, probatur per istum text. Non obst. quod loquatur, vbi iurisdictio committitur: secus si ministerium cõmissum sit, prout dicit Bar. esse in compromisso: quia illa opi. reprobatur secundum Abb. vt s. dictum est. & istam opi. tenet Cuma. in d. §. hec verba. per tex. in l. quod principi. ff. de leg. ij. & Alex. dicit illam esse veriorem in puncto iuris: & idem sequitur Ang. Are. in §. substituitur. in vers. querit Bart. inst. de pupill. subst. Et exemplum potest poni in casu capituli. exposita. de arbi. vbi fuit factum compromissum in ducem Venetorum: certe tale compromissum videtur transire in successorem. Et ista opinio omnino procederet, quando partes non haberent notitiam particularem persone, in quam factum fuit compromissum sub nomine dignitatis. & no. Paul. de Ca. in d. §. hec verba. arg. l. qui habebat. de reb. du. facit quod supra dictum est per d. l. qui habebat. Idem tamen videtur in puncto iuris, si partes haberent notitiam: quia ex quo sub nomine dignitatis factum fuit compromissum, dignitas ipsa contemplata videtur. ¶ In gl. fin. con-
b clusio gl. est, quod ista verba, sicut [b] est iusta: etiam in confirmationibus conditionaliter ponuntur: sed in priuilegiis, & in sententiis non faciunt conditionem. Sed aduertendum est, quia etiam in confirmationibus, que fiunt ex certa scientia superioris, prout loquitur gl. hic in sententiis, talia verba etiam in cõfirmationibus non ponũtur conditionaliter: vt no. Imol. hic, & ibid. Ab. in c. excommunicata. de confir. vti. vel inuti. & sic data paritate terminorum non videtur differentia. Et in sententia, prout tex. hic loquitur, quod ista verba non faciunt condi-
27 tionem [27], est dictum Bar. in l. eum, qui. §. Julianus. ff. de constit. pec. Facit quod no. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. cũ si. vt tradunt Mod. hic, & in c. ij. de resc. Alex. & Moder. in d. l. admonendi. & dicunt Mod. hic, quod ista cõclusio limitatur procedere, quãdo illud, ad quod relatio habetur, nõ inuenitur: secus si reperiatur: quia tunc dispositio, ẜm quod illud loquitur, dz limitari. alleg. ad hoc Are. in c. j. de prob. sed de hoc est decisio notabilis Card. in cons. xj. singulis. Et hoc idẽ in not. casu tradit Alex. in cons. ix. ponderatis his. li. v. & dixi in cons. lxiij. in secun-
28 do dubio. & in d. c. ij. de rescript. [28]

¶ Additiones.

a ¶ Personale. Adde Dec. in cons. lj. per totum. & Pe. de Ancharan. in cons. cccxxviij. & Fede. in consil. lxviij. & Barbat. in consil. xliiij. ij. volu.

b ¶ Valeat. Adde eundem Decium in consilio, lxxiij. in ver. circa prin. & in cons. cxl.

c ¶ Hec verba. Adde post alios scribentes Jaso. in d. l. qui liberis. d. §. hec verba. vbi examinat illam questionem, vtrum executore dato sub nomine dignitatis mortuo, commissio trãseat in successorem. Hier. Sig.

1 ¶ Quo ad reum. Adde l. j. & ibi Bar. in j. opp. C. de iu. & fa. ign. Bal. in l. si quis maior. C. de trans. vbi Alex. Ant. de But. in c. si diligenti. de fo. comp.

2 ¶ Respectibus. Adde Deci. in c. ex parte. in princip. s. de rescri. vbi addidi.

3 ¶ Non possunt. Vide Dec. in c. licet causam. in iij. no. de prob. in c. pastoralis. in fi. de exce.

4 ¶ Judice. Quod factum a nuncio dicatur factum a mittẽte, & quando, vide Dec. in c. cum parati. de appel. in c. significasti. in princ. de elec.

5 ¶ Successori. Adde Rom. idem tenentem in cons. 100. in presenti. in j. dubio. & vide Fel. in c. imputari. de fid. instru. ver. vlt.

6 ¶ Personale. Adde Dec. in c. j. de const.

7 ¶ De iure. Adde Jas. in l. omnimodo. C. de inof. test. in iij. no. Cors. in sing. in ver. pena. Fort. in c. j. de pac.

8 ¶ Non omnes. De hac clausula vide Rom. in sing. xiij.

9 ¶ Nexentur. Vide que scribit idem Deci. in cons. dlix. de momentanea acquisitione. Melius probatur ex doctri. Inn. in c. prudentiam. hoc tit. dum vult quod adiecta hac clausula, si nõ omnes, si vnus ex delegatis absit, breui tamen rediturus per hoc alij non possunt procedere, non aliter ac si ille non abesset.

10 ¶ Absens sit. Hoc idem voluit Sal. in l. ij. C. de peda. iud. Decius in l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. & Cyn. ibi in vij. & viij. & ix. questione. Alberic. Alexand. versicu. In gl. in ver. proficiscatur. Purp. nu. 603.

11 ¶ Tollit. Vide Alexand. in l. si prius. de oper. no. nun. in cons. lxxvj. In causa. li. ij. in cons. lxij. lib. iij. Joan. Franc. Balb. in tractat. prescrip. l. mater. vbi Bald. & Salic. C. de calum. Dec. consi. ccexj. post med. in cons. dlxxv. in fi.

12 ¶ Specialis. Idem Dec. in c. j. nu. 44. s. de rescri.

13 ¶ Exprimatur. Adde eundem Deci. in c. ex parte. in fine, s. de constitut.

14 ¶ Successorem. Vide Dec. in l. ij. in prin. ff. de regu. iu. in ru. ff. de off. eius. in prin. in c. sane. in j. no. s. eo.

15 ¶ Transfertur. Vide Purpuratum in l. j. ff. de officio eius. numero 274.

16 ¶ Procedit. Vide in proposito Dec. in c. Nicolao. in j. notab. de appellat.

17 ¶ Reperitur. Idem in l. si donatione. C. de col. vbi confirmat. in c. constitutus. in iij. no. de rescr. in c. prudentiam. in fi. prin. infra eodem.

18 ¶ Preualeat. Vide Deci. in c. si quando. de rescr. & omnino in consi. lxx. in prin. sed ista regula non est vera. patet, quia potius toleramus actum corruere, quam nimiam interpretationẽ facere, & sic videtur validior alia regula, quod verba non debeãt impropriari, doctrina est Are. in l. a Titio. ff. de ver. ob. alle. ad hoc bonum tex. in l. tutores. §. j. & quod ibi Bart. ff. de admi. tut. a[redacted]t. in l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pup. vbi substitutio facta per verba ciuilia potius annullatur, quam quod verba impropnentur ad fideicommissum: & cõtrarium sentit Jas. in l. j. §. j. de ope. no. nun. itẽ validior est alia regula, quod heres non censeatur grauatus de re aliena redimenda: quia potius presumitur nullitas legati. l. vxor patrui. vbi gl. & doc. C. de leg. tradit Jas. in l. apud Julianũ. §. fi. ff. de leg. j. itẽ validior est presumptio quod non sit donatio. Jas. in l. si non sortẽ. §. si quis falso. ff. de cond. ind. & validior est presumptio, quod heres minus censeatur grauatus. Jas. in l. quod in rerum. §. j. ff. de leg.

19 ¶ Commissionis. Vide circa hoc Robertum strozã Flor. in rep. c. dilectus. vers. & pro hac conclusione. de preb.

20 ¶ Proprie. Adde Deci. qui ad plura infert in c. cum omnes. in iiij. not. in j. lec. de consti.

21 ¶ Tenent quod non. Adde eundem s. hoc eod. c. nu. 42. & vide Ful. in l. si quis Imperatorem. C. qui test. fa. poss. vbi voluit ꝙ si vicario sit commissa causa, & ipse sit vel mortuus vel remotus quod successor non cognoscat quamuis contrarium teneat hic Car. sed vide eundem in clc. ij. de rescri.

22 ¶ Commissione. Sed quare non intelligitur facta digniori, iuxta tradita per Fel. in rub. s. eo. Jas. in l. imperium. ff. de iur. omn. iud. videmus enim quod concurrente in eadem persona duplici dignitate, ea denominari debet a digniori. Inno. & alij in c. solite. de maio. & obe. facit quod habetur ĩ c. inter dilectos. de fid.

de fid.instru.maius.n.dignum minus ad se solet trahere.l.cum
in diuersis.ff.de reli.⁊ sum.fun.
23 ¶ Demonstrationis.Uide Bar.⁊ que ibi addidi in l.nã quod
liquide.§.fi.ff.de pe.le.
24 ¶ Committitur.Adde quod mandatum factum nuncio pu-
blico de capiendo vel mittendo aliquem in possessionem, non
expirat morte mandantis.Jas.in d.l.⁊ quia.vbi Purp.nu.135.
⁊ de captura Ang.in l.fundi.ff.de acq.pos.Bal.in l.j.C.de post.
25 ¶ Decisio Bal.Aduertendũ puto quod Alex.loquitur quan
do quis relinquit pura aliméta tali ⁊ eius vxori quo casu mili-
tant rationes Alex.⁊ late prosequitur Maria.Soci.in not.in
cons.clxxij.pulchra certe.li.ij.vnde non putarem easdem ratio
nes militare in hoc casu:nam quando quis relinquit vxori ali-
cuius, presertim si tempore testamenti nondum vxorem habe-
bat,videtur testator motus,contemplatione viri, ideo eadem
ratio vertitur in secunda,que vertebatur in prima:quod secus
est in propria vxore,cum legata,plerũque meritorum causa so-
leant relinqui.l.nec adiecit.ff.pro soc.⁊ adde quod hanc doctri.
Bal.seq.Fel.in c.ij.de treu.⁊ pa.Jas.in l.diuortio.§.quod in an
no.vers.vndecimo facit.ff.so.mat.in l.duobus.§.si ei qui.vers.de
cimo facit.ff.de iureiur.
26 ¶ Dignitate.Idem voluit etiam Mattheus de Afflic. in d.
c.j.qui feu.da.poss.
27 ¶ Conditioné Adde Pau.de Ca.in cons.cccxx.in causa deci-
mali.in ant.⁊ vide Jas.⁊ Dec.in l.pe.C.de inst.⁊ subst.⁊ que ad-
didi s.in c.ij.in ij.no.de rescri.
28 ¶ Cap.ij.de rescr.Uide Dec.in ɔs.ccclij.in l.edita.nu.86.C.de
eden.in l.penul.C.de insti.⁊ subst.in authentic.si quis in aliquo.
vbi Purp.nu.48.C.de edendo. Sil.Ald.

a ¶ Nomine.Egid.Bellame.deci.xxxix.Alex.cons.clxxv.vbi di-
xi lib.v.secus in nominatis,⁊ graduatis,quos vocant,vniuersi
tatum,quibus non debet nocere obitus prelati, cui insinuaue-
runt,⁊ copiam dederunt.
b ¶ Speciale.[redacted].
c ¶ Plenitudine.Hipp.Mars. sing.lxxxiiij.Decius l.more.de
iurisd.om.iud.l.ciuitas.si cer.pet.cons.lxxvij.Alb.Bru.cons.iij.
Aymo.cons.lxxv.nu.3.Alex.cons.lx.lib.ij.
d ¶ Joan.And.in add.Spe.tit.de leg.§.licet.ver.restat.Idem
Pau.d.l.falsa.§.j.de cond.⁊ demon.Stepha.Costa,trac.de lu-
do.Soc.l.fi.si ex noxa.cau.aga.Et bene,quicquid dicat Jmo.fa
cit Alex.cons.xxxiij.lib.v.
e ¶ Quod non. Hec vera indistincte:fallit in commissione exe-
cutiua.
f ¶ Bal.Quem etiam sequitur Deci.cons.cccccxxvi.Sul.Bene
dic.repe.c.Raynutius.ver.cetera bona.nu.19.de testa.Paulus
Picus repe.§.Titia,cũ nuberet.in l.Titia.nu.120. q.xxviij.de
lega.j.vbi limitat procedere,si tempore testaméti habebat vxo-
rem:secus si non habebat,quia tunc venit vxor futura, nedum
prima,sed etiam decima.Fran.Cre.sing.viij.
h ¶ Alterius. Et constat quod tanquam vxori, non tanquam
ipsi:⁊ sic contemplatione viri.
i ¶ Sicut.Dixi late in consue.Pari.§.v.nume.67.cum seq.
[redacted].

1 ☞ Presentatio patroni dicitur esse ius.
2 Uerba a principe prolata restringi debent,ne noceant tertio.
3 Delegatus habet potestatem cognoscendi nedum inter par-
tes,sed etiam inter tertios pro suo interesse comparentes.
4 Clausula,appellatione remota,inter quos operetur.
5 Statutum si remouet appellationem in instrumento confessio
nato,non censetur remota quo ad tertium.6.
7 Delegatus mandare potest habenti ius instituẽdi, vt ordinet
ecclesiam ad presentationem patroni:quod si non velit, deuol-
uitur potestas ad ipsum delegatum.
8 Tacens an videatur consentire,vbi agitur de eius preiudicio.
9 Papa si mandat Titio vt prouideat alicui de beneficio, ⁊ or-
dinet ecclesiam de ministris,mãdatarius iste potest per se pro-
uidere.

1 Uper eo. Summatur, ⁊ diuiditur, vt per Abb.hic.¶ † Pri-
mo nota quod presentatio, que fit per patro-
num,dicitur esse ius, vt colligitur ibi: ius, de
quo agitur. Ita Abb.hic dicit:rectius tamen
2 loqueretur,si Abb. diceret de ipso iure patro-
natus,quia presentatio [1] ipsa videtur esse quid facti:arg.l.con-
silio.in fi.ff.de cur.fur.Jus auté patronatus,bene dicitur ius.⁊
ita tex.hic intelligitur.facit rub.j.de iur.pat.⁊ tex.in c.iij.⁊ in c.
cum laici.in c.cõsultationibus.e.tit.cum si.⁊ quia ius patrona-
tus est quid incorporale:ergo est ius.§.j.instit.de reb.corp.⁊ in-
2 corp. ¶ † Secundo no.quod verba prolata a principe restrin
2 gi debent,ne tertio preiudicium inferatur [2]: ⁊ ad hoc quotidie
allegatur iste tex.vt Abb.hic dicit,⁊ concordantia iura sunt in
glo.ad idem tex.in c.ex tuarum.de auth.⁊ vsu pal. ⁊ in c.quan-
uis.in fi.de rescr.in vj.⁊ per gl.in c.ad aures.⁊ in c.mandatum.
de rescr.cum si.vt late congerunt Moder.hic:⁊ inter alia alle-
gant Arch.viij.q.j.in c.licet.vbi post Ugutionem dicit quod si
Papa mandat episcopo quod alicui conferat prebendam,in-
telligitur cum consensu canonicorũ. Et ad hoc adde quod no.
Jmo.post Cardi.in c.tue.circa fi.in ver. an autem habens pri-
uilegium.de cler.non resid. vbi concludit quod habens priuile
gium vt possit percipere fructus beneficiorum, dum est in stu-
dio,intelligitur cum licẽtia prelati.Et sequitur Jo.de Ana.in
c.fi.ver.quid autem de magistris.in ɔtrium tamen videtur deci
sio Lap.in alleg.cxxx.pro dubij propositi declaratione.ver.ad
aliud,quod opponebatur. vbi inquit quod si quis hz licẽtiam
3 a Papa,non requiritur alia licentia prelati [3]. Et hoc videtur
intelligendum,quando alias concessio Pape nihil operaret:
alias secus:vt in casibus s.in contrarium allegatis. Et ad re-
gulam principalem huius c.adde Bal.in l.j.de const.princ.vbi
dicit quod si Papa dat aliquid,vel cõfirmat,intelligitur sem-
per,saluo iure alterius.Et not.Old.in cons.cclxviij.questio est.
in prin.⁊ in cons.cccx.thema tale est.in cons. cccxxv.thema que-
stionis.in fi.Cald.in cons.xij.in tit.de priui.Bal. in cons.cxc.ius
abbatialis.in ver.ix.Car.in cons.lxv.pro discussione.vbi alleg.
tex.in c.iij.⁊ gl.ibi.j.de relig.dom.⁊ Ab.in cons.xciiij.in questio
ne heredum.in iij.dub.li.ij.⁊ Jmol.in cons.cxxj.in causa.Alex.
in cons.cxxv.viso titulo questionis.li.ij.⁊ idem Alex.in cons.iij.
ex his,que in themate.li.v. Et facit quod dicitur de restitutio-
4 ne,que non intelligitur facta in preiudicium tertij [4]: vt per gl.
⁊ doc.in l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.de libe.⁊ posth.cũ si.vt tra
dũt Mod.in c.intra quatuor.de maio.⁊ obe. Et pdicta ɔclusio
ampliatur pluribus modis.Primo,quia potius verba impro
priantur, quam quod tertio preiudicium inferatur: vt dicunt
Car.⁊ Bal.hic per istũ tex.Secundo ampliatur vt habeat lo-
cum,etiã si motu proprio gratia facta sit:quia non videtur vo-
A luisse tertio preiudicare [A] [5]: vt not.Abb.post Host.⁊ alios in
5 c.causam,que.el ij.de test.cum si.vt tradunt Mod. ibi. Tertio
ampliatur,etiam si clausula, ex certa scientia,apponatur:quia
6 in preiudicium tertij non operatur [6]: vt not.tradit Paul. de
Cast.in consi.clvij.questio ista vertitur. Bal.in preludijs feud.
ver.item dicit And.de Jser.cum si.vt tradunt Mod.in c.non
nulli.in secunda limitatione quarte fallentie.s. de rescr.⁊ idem
Are.in ɔs.xv.reueréndissime pater. Alex.in cons.xxiij.viso. li.v.
Quarto ampliatur,etiam si agatur de preiudicio tertij non in
a re,sed ad rem [a], quia etiam Papa non videtur voluisse tali iu
7 ri ad rem derogare: ⁊ ideo de tali iure mentio fieri debet [7]: vt
not.Ab.in c.in nostra.in iij.not.de rescr.Dom.in c.si motu pro
prio.de preb.in vj.⁊ in c.quam sit.de elec.in vj.Rota in xvj.dec.
de preb.in nonis.facit tex.in l.ij.in fi.ff.de natal.rest.⁊ quod no.
Bal.in l.si constante.C.de don.ante nup.⁊ Dom.in cons.xcix.su
per primo quesito. Ultimo ampliatur,etiam si agatur de mo-
dico preiudicio,vt dicunt Mod.hic,allegando gl.⁊ Domi.in
c.cum olim.in verbo,preiudicium.de consue. aliter tñ Alex.di
cit in cons.ccv.nec arguendi sumus.in vers.vj.in fi.li.ij. Sed vi-
dendum est que dixi in c.que in ecclesiarum.in vers.quartus ca
sus.de consti.vbi confirmaui istam opi.respondendo ad plura
allegata ibi in contrariũ.Et pro ista conclusione facit text.hic,
vbi in restitutione,de qua agebatur hic, videt tractari de mo-
dico preiudicio: quia agebat de institutione pro vna vice tan-
tum,⁊ talis institutio necessaria est:ideo de modico preiudicio
agebatur, vt infra dicam in glossa. Predicta conclusio li-
mitatur primo non habere locum, quando alias cõcessio nihil
operaretur:quia ne frustratoria reddatur,videtur princeps e-
tiam tertio voluisse preiudicare:ita dicunt Mod.hic, allegan
do Cald.in disp.incip.Dominus Papa cõcessit.ad hoc facit,
quia vt actus valeat,princeps videtur vti plenitudine potesta
tis,vt s.dictum fuit,in c.precedenti.in ij.limitatione quarte cõ
clusionis.Et hoc intelligendum videtur, vbi agitur de modi-
8 co preiudicio [8]: Alias secus dicendum est: quia potius verba
debent interpretari quod superflua sint,quam quod tertio no
tabile preiudicium inferatur:vt per gl.no. quam Bart.⁊ doct.
sequũtur communiter in l.fi.§.in computatione. C.de iure de-
lib.cum si.vt tradit ibi Alex.vbi Bart.⁊ doc.hoc dicunt in sta-
tuto,quod reputatur ius commune in loco:arg.l.omnes popu
li.ff.de inst.⁊ iu.a fortiori idem dicẽdum videtur in priuilegio:
arg.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testa.milit.⁊ ad hoc he-

ne facit dictum Compost. in c. causam, que de rescri. Secundo regula procedit in dubio, prout iura, ⁊ doct. loquūtur: secus est, si constaret de mēte principis: quia potest princeps, si velit, ius suum alicui auferre: vt no. in c. que in ecclesiarum. de const. ⁊ dictum fuit in c. ex parte. el ij. §. eo. Et in proposito nostro Alex. tradit in consil. ccxv. nec arguendi sumus. lib. ij. ⁊ ibi in col. viij. in vers. denuo considero. concludit quod etiam constat principem voluisse tertio preiudicare, quādo excipit particulariter aliquid, vbi agitur de preiudicio tertij: ergo in alijs non exceptuatis videtur voluisse iuri tertij derogare: ⁊ ad hoc facit quod dixi in c. consultationibus. in fi. §. e. Et eodem modo cōstare videtur de mente principis ex qualitate priuilegij. Si enim cōceditur vni priuilegium vt nō teneatur soluere decimas, ipso facto apparet ipsum esse in preiudicium tertij, cui decime de iure communi debentur: ⁊ non requiritur quod derogetur iuri illius, in cuius preiudicium tendit priuilegium: vt not. Ab. per gl. ibi: in c. cum olim. el j. de priuil. cum si. vt dixi in consi. cxiij. facit quod no. Bal. in l. item lapilli. versi. ego dico. ff. de rer. diuis. vbi inquit quod quando apparet principem voluisse priuile-
9 gium concedere, non est opus alia clausula, non obstante 9. Similiter clausula, ex certa scientia, que apponitur, facit constare de mente principis, saltem vbi agitur de modico preiudicio: vt no. Alex. in l. iij. §. si is, pro quo. ff. quod quisque iu. ⁊ Pau. de Cast. in cons. cv. donatio predicta. Jo. de Ana. in cons. lxxxj. viso instrumento. Alex. in d. cons. ccxv. vers. vj. lib. ij. ¶ Tertio no. quod iudex deputatus inter patronos disceptantes de iure patro. non recipit potestatem instituēdi presentatum ab eo, qui declarabitur patronus, licet in commissione dictum sit quod ad illius presentationem ordinet ecclesiam: ita Abb. hic dicit. Sed aduertendum est, quia imo contrarium videtur probari hic, per locum a speciali. Hic enim delegatus prohibetur instituere, ne tertio preiudiciū inferatur, vt expresse tex. dicit: alias ergo secus videretur: quia ista verba importarent potestatem instituendi: quia expresse dicitur de presentatione, que institutionem requirit. xvj. q. vij. c. decernimus. ⁊ no. Abb. in c. authoritate. de inst. Et quia, ordinare, est terminus generalis, ⁊ com-
10 prehendit institutionem, ⁊ omnem aliam dispositionem 10: vt not. Do. in c. cum in illis. §. cum autē. vers. quid si scribatur. vbi alleg. Gul. de monte. Lau. in extrauag. Jo. xxij. que incipit, sedes. in verbo, ordinationem. facit tex. in d. c. decernimus. in c. si tibi absenti. de prebend. in vj. in c. ij. de conces. prebend. in c. cum vos. de offi. ord. in c. ad aures. de excess. prel. cum si. sed hic ab ista proprietate verborum receditur, ne tertio preiudicium infera-
3 tur. ¶ † Quarto no. quod delegatus recipit potestatē cognoscendi nedum inter partes, sed etiam inter tertios comparentes pro interesse eorum, vt Abb. hic dicit post Anto. de But. ⁊ Imo. hic. Sed considerandum est, quia istud notabile non videtur probari hic: non enim dicitur quod delegatus possit cognoscere inter tertios comparentes: sed quia tertius appellare potest, si sibi per delegatum preiudicium inferatur: vnde ista diuersa sunt, que per do. Ab. hic coniunguntur. Nam rescriptū restringitur ad personas nominatas in rescripto. c. P. ⁊ G. §. e. ⁊ non extenditur ad tertium, nisi qn̄ tertius impediret dele-
4 gatū: vt no. in c. j. ⁊ in c. preterea. §. e. ¶ † Quinto no. quod clausula, appellatione remota, operatur effectū suū respectu par-
11 tiū, ⁊ nō respectu tertij comparentis pro suo interesse 11. Et no. Bar. allegando istum tex. in l. j. §. interdū. ver. quo, Imperator. ff. a quib. ap. non lic. facit gl. not. in l. creditor. in princ. ff. man. in verbo, posse. que dicit quod titulus, nil nouari appellatione pēdente: non hz locum respectu tertij: ⁊ no. Ang. in l. per hanc. C. de tem. app. ⁊ dixi in c. cum teneamur. de appel. facit quod no. Ang. in l. quidam cōsulebant. in fi. ff. de re iud. cum si. vt tradunt And. Sic. ⁊ Mod. hic, ⁊ in c. cum super. de re iud. in c. qualiter.
5 el j. de accus. † Ex isto notabili infert Ab. hic, quod si statutum remouet appellationem in instrumento confessionato, non cēsetur remota appellatio quo ad tertium: ⁊ hoc dictum pro singulari refert, ⁊ sequitur Perus. in c. pastoralis. in prin. in versi. septimo queritur. de appel. ⁊ idem dicit Imo. in cle. j. vers. noto bene predicta. de re iud. Et ad hoc est notabile dictū Bal. in l. j. C. commu. de leg. in vers. ⁊ facit ad questionem. vbi inquit quod statutum tribuens priuilegiū instrumento guarentigiato, hz locum, quando agitur actione personali, vel hypothecaria cō-
b tra ipsum principalem: secus si agatur contra tertium b posses-
12 sorem. Et sequitur 12 Pet. de Anch. in c. j. in ver. circa istā extēsionem. de const. ⁊ Alex. in l. j. §. si heres. ff. ad Treb. ⁊ idē Alex. in cons. lxxiiij. viso themate. lib. iij. ⁊ ibi infert ad notabilē questionem: Et idem tenet Aret. in cons. lxxxvj. diligenter. in fi. vbi
c inquit quod sicut guarentigia nō prodest tertio c, vt no. Bal. in l. si pro te. C. de dotis promis. ita etiam nocere nō debet. ⁊ idē Benedi. de Barzijs de Perusio in suo tractatu de guarenti-

6 gia. ¶ † Ultimo not. quod tertius, cui preiudicium infertur, debet appellare: ⁊ sic presupponitur quod attentatum in eius preiudicium valeat, quod videtur contra dictum Bal. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro mari. in vers. quero nūquid. vbi dicit quod factum in preiudicium tertij, qui protestatus fuit de suo
13 interesse, est nullum 13. ⁊ sequitur Alex. in l. a Diuo Pio. §. si super rebus. de re iud. Nā tex. hic videtur in cōtrarium. Et ideo text. hic intelligitur, quando non fuit facta protestatio. Uel secundo dici potest quod appellatio hic nō erat necessaria: vtilis tamen videtur, vt grauamen facti remoueatur: vt in simili considerat Abb. in c. super questionum. §. verum. j. eo. ⁊ vidēdum est
7 quod dixi in c. dilecto. de appel. ¶ † In glos. in verbo, ordinet. Abb. concludit, quod vt verba aliquid operentur, delegatus mandare poterit habenti institutionem, vt ordinet ecclesiam ad presentationem patroni: ⁊ si non velit, ad ipsum delegatum potestas deuoluitur: arg. c. prudentiam. §. fi. j. eo. ⁊ in c. irrefragabili. §. excessus. j. de offi. ord. Et iste est primus effectus istorū verborum. Sed contra istum effectum facit, quia qua ratione delegatus hic non potest immediate ordinare ecclesiam, ne tertio preiudicium inferatur: pari ratione non videtur quod negligētiam illius supplere possit: quia hoc pertinet ad alium superiorem. c. ij. de concess. preb. cui non videtur preiudicium inferri, ratione, de qua in tex. Ad hoc tamen responderi potest, quod in casu huius capituli agitur ne preiudicium tertio inferatur in iure quesito, videlicet illi, cui de presenti competit ius instituendi: sed in eo, qui dz supplere negligentiam non insti-
14 tuentis, agitur de iure querendo, quod facilius tollitur 14. vt not. in l. seruus. C. de pac. in l. fi. C. de acq. poss. ⁊ per glo. fi. xvi. q. vj. in can. placuit. in §. nec. Inno. in c. ij. de don. vt verba aliquid operentur, de tali leui preiudicio non curatur. Secundus effectus dictorum verborum, secundum glos. hic, quia si ille, qui habet potestatem instituendi, cōsentiat tali delegato quod ipse instituat, valebit institutio: quia tunc videtur cessare preiudicium tertij, quod hic ponderatur. Sed considerandū est quod etiam alius, [redacted] qui ha[redacted] sio non [redacted] sponderi potest, quod verum est, quod institutio, facta per [redacted] missione episcopi, valebit: quia videtur facta per ipsum episcopum: vt in regula, qui per alium. de reg. iur. in vj. Sed quando episcopus simpliciter alteri instituenti consentiret, actus non valeret: quia ille, qui consentit alteri tacendo, non dicitur ipse facere. l. aliud est facere. ff. de reg. iu. Sed in casu isto simplex cōsensus episcopi sufficeret: quia delegatus authoritatem habet a se ipso, virtute commissionis: ⁊ licet commissio non extendatur in preiudicium episcopi, ille consensus videtur remouere preiudicium tertij: quia volenti non fit iniuria. l. j. ff. de iniur. Tertius effectus est, quod si habens potestatem instituendi nō contradicit, valebit institutio facta per delegatum, vt Ab. hic concludit. Idem tz Imo. per istum text. hic a contrario sensu, ibi: si videntes iuri suo detrahi, duxerint appellandū: ergo isto non appellante commissarius poterit exequi commissionem
8 suam in ordinando ecclesiam. † Nec obstat quod tacēs non videtur cōsentire, vbi agitur de preiudicio eius: vt notatur in l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de proc. c. nonne. de presum. in l. que dotis. ff. solu. matr. ⁊ ista ratione Card. hic tenet cōtrarium. Quia [redacted]sponderi potest, primo quod illa regula non attenditur hic propter formam commissionis, que inspecta vi verborum videtur continere potestatem instituendi: vt dixi in notabilibus. Sed receditur a proprietate verborum, ne tertio preiudicium inferatur: ⁊ istud preiudicium bene consideratur, quādo ille, de cuius preiudicio tractatur, contradicit, ⁊ reclamat, vt hic dicitur: secus si tacet: quia dispositio superioris impleri debet, vt verba sonant, non obstante taciturnitate. Ex quo no. infertur quod concessio superioris intelligitur, etiam in preiudicium tertij, si tacet, ⁊ non contradicit: quia presumitur consentire dispositioni superioris si nō reclamet, vt est tex. hic not. Secundo responderi potest quod in tali institutione, de qua hic loquitur, videtur tractari de modico preiudicio, quia talis institutio necessaria est. xvj. q. vij. c. decernimus. ⁊ ideo tale ius transit in capitulum vacante sede. c. j. de instit. ⁊ transit in vicariū ex generali mandato. c. ex frequentibus. de instit. ⁊ quia agitur de vnica vice: ⁊ sic his duobus concurrētibus, videtur tractari de modico preiudicio, quo casu tacens habetur pro consentiente: vt no. Bar. in l. que dotis. in fi. ff. solu. mat. Tertio responderi potest quod absolute vbi tractatur de ordinatione ecclesie, tacens, de cuius preiudicio agitur, consentire videtur. Et ideo in proposito Ab. in disputa. incipiente, Angerio. in ij. dub. concludit quod si episcopus confert beneficium patrono presente, ⁊ tacente, valet collatio: quia patronus, qui tacet, consentire videtur

detur. Est verum quod contrarium in hoc voluit Car. in cle. j. in vj. q. de sup. negl. prela. vbi inquit, quod tali casu tacens non habetur pro consentiente, nisi faceret aliquem actum positiuũ: vt in c. ex ore. de his, que fiunt a maio. par. cap. & hoc approbant Mod. in c. cum Bertoldus. de re iudi. quia tacẽs non habetur pro consentiente: quia scit ius suum saluũ esse: arg. l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & quia videtur trãsisse ex quadam reuerentia erga superiorem: quo casu tacens non habetur pro consentiente. l. pe. ff. de fur. Sed ad ista respõderi potest quod speciale est in ordinatiõe ecclesie, que fauorabilis est: arg. c. si seruus. liiij. dist. vbi fauore religionis tacẽs habetur pro consentiente: vt no. Bal. in auth. si seruus. C. de epis. & cler. Prima tamen responsio magis placet: solum ad vnum aduertendum est: quia cum in isto casu attenditur appellatio, non videtur quod statim tacens habeatur pro consentiente: sed tunc demum elapso termino decem dierum, qui dantur ad appellandum excõmunicato, ex eo quod no. Bart. in l. j. C. de rela. Quartus effectus est: quia si ius instituendi pertineret ad Papam ex iure deuoluto, delegatus posset instituere: quia non agitur de preiudicio tertij: & ad hoc bene facit tex. in cle. si de beneficio. de preb. & ita Ab. concludit hic. And. Sicu. post Jo. de Lig. tẽ contrarium: quia mens Pape hic fuit, facere iustitiam de questione, que agebatur inter partes, & non concedere gratiam de eo, quod sibi competebat: prout loquitur tex. in d. cle. si de beneficio. Sed responderi potest quod etiam videtur voluisse Papa gratiam concedere, dum dicitur quod ordinet ecclesiam: & ideo si non agitur de preiudicio tertij, sed tantũ ipsius ꝯcedentis, lata deꝫ interpretatio fieri: prout etiam in casu d. cle. si de beneficio. & notatur per gl. ibi, in verbo, ad nos. Quintus effectus est: quia declarare potest commissarius per quem institutio fieri debet: & ita quidam dicunt hic: quibus Ant. de Bu. contradicit: quia delegato solum fuit commissa causa inter contendentes de iure presentãdi, & non inter alios. Ab. sequitur primam opin. quia ex quo Papa mandauit quod ordinet ecclesiam, omnia videntur committi, sine quibus ecclesia ordinari non potest: ar. c. preterea. ꝫ. e. cum simi. Sed responderi potest quod illa regula procedit in his, que veniunt in consequẽtiam ad causam sibi commissam: sed talis causa inter contendentes de institutione commissa non fuit: & licet sit commissa ordinatio ecclesie, hoc intelligitur dummodo non agatur de preiudicio tertij: & de tali preiudicio tertij commissarius non videtur habe-
9 re potestatem: arg. c. P. & S. j. eod. ¶ †Successiue Abb. infert post Inno. quod si Papa mandat Titio vt alicui prouideat de beneficio, & ordinet ecclesiam de ministris, quod iste mandatarius potest per se prouidere. c. si. de conces. preb. in vj. Jlle tamen tex. loquitur in eo, qui habuit talem potestatem negligente capitulo: idem tamen videtur in isto casu, quando fuit data potestas alicui immediate: quia ipso facto Papa videtur voluisse tertio preiudicium inferre, per ea, que supra dicta sunt in notabilibus. Et subijcit Abb. hic post Hostiens. quod forma commissionis debet attendi: arg. c. porro. de priuile. Et in proposito in executoribus ad beneficia no. Bald. in c. j. §. si facta. in fi. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. & ibi cõcludit quod ordinarius in tali casu, in quo sit datus executor, nõ potest se intromittere. Et idem Bal. in l. si seruus. in fi. C. de fideicom. lib. vbi inquit quod impetrantes beneficia dato executore, nõ possunt adipisci possessionem per ordinarium. Et idem Dom. in c. j. in prin. ver. sed quid si mandatur. de conces. preb. in vj. Sed quando non est executor, & gratia sit facta a Papa, bene potest ordinarius exequi: vt no. Dom. in c. si super gratia. vers. item noto. eo. tit. in vj. Et idem Domi. in c. si clericus. §. verum. in iiij. not. de preb. in vj. ¶ Subsequenter opponitur per Ab. hic de cle. auditor. de rescrip. & prima responsio est quod ille tex. procedat in auditore dato in curia Romana. & ita tex. loquitur ibi: in curia Romana deputatus a nobis: secus si extra curiam, vt hic, & glo. in cle. auditor. in verb. curia Romana hoc tẽ. & Jo. And. & Ant. de Bu. hic sequuntur. And. Sic. hic contrariũ concludit, quod imo, illa cle. etiam extendatur ad auditorem datum extra curiam, & mouetur duplici ratione. Prima, quia secundum gl. ibi, verbum, debitum, extẽditur ad dignitatem, licet loquatur simpliciter de beneficio: ergo pariter extendi põt extra curiam Romanam. Secunda, quia ibi expressa ratio, vt euitet circuitus, etiam videtur militare extra curiam. Sed ad ista responderi potest, quia cum precise tex. in d. cle. auditor, loquatur in auditore dato in curia Romana, nõ debet extendi extra curiam: quia verba repugnãt. Non sic videtur in dignitate: quia licet loquatur de beneficio, extendi potest ad dignitatem: quia largo modo appellatione beneficij comprehenditur dignitas: vt not. in c. fina. de preb. & dixi in rub. de rescr. Non obstat quod eadem sit ratio extra curiam, quia non est verum: vt declarat Card. in d. cle. auditor. in xiiij. q. quia in auditore dato in curia Romana, est de more, conferre causam cum alijs auditoribus: & propter hoc Papa de tali auditore magis confidit: que ratio cessat in auditore dato extra curiam. & secundum hoc intelligitur de auditore, qui sit de numero auditorum Rote: quod satis est verisimile. Et cum ista solutione cõiungi potest alia solutio, quam Doc. tradunt, quod ibi agatur de collatione spectante ad Papam: & sic non agitur de preiudicio tertij, prout tractatur hic. & hoc facit ille tex. in d. cle. auditor. ibi: absque cõmissione. & sic videtur quod illa commissio ad Papam pertineret. ¶ Jn glo. in verbo, Archidiaconus. Abb. in fine concludit quod tex. hic intelligi potest de institutione corporali, que competit archidiacono de iure communi. c. vt nostrum. de offic. archidiac. Et quot modis institutio dicatur, no. Anton. de Butr. hic, in fi. & Abb. in c. authoritate. de inst. Et conclusio est, quod ad officium archidiaconi tantum pertinet de iure institutio corporalis in beneficialibus, & examinatio clericorum ordinandorum. d. c. vt nostrum. & in c. ad hec. §. in quadam. de off. archi. vbi Jo. And. dicit quod illa duo tantum competunt de iure communi archidiacono: in alijs est opus probare consuetudinem. & Ant. de But. ibi sequitur, ver. quero an omnia. & idẽ Ab. in c. licet. in ij. no. de penis. & in c. dudum. el ij. in verbo, consuetudine. de ele. & in c. cum in cũctis. §. inferiora, in verbo, Archidiaconatum. de ele. & in cons. xxj. viso. in prin. lib. j. Et de per-
15 tinentibus ad officium archidiaconi [15], not. Ant. de But. in c. ij. & in c. ad hec. de off. arch. in prin. Host. in summa. de offic. archid. ver. quid sit eius officium. Gof. in summa, eo. tit. in princi. Dom. in c. perlectis. xxv. dist. ¶ Jn glo. in verbo, tenebit. colligitur secundum Abb. quod si presumit iudex contra tertium executionem volentem impedire malitiose, potest illũ repellere. Pro quo Abb. allegat Jnnoc. in c. post electionem. de concess. preb. de quo me remitto ad ea, que scripsi in c. licet causam. in vj. notabi. de probatio. Et quod Abb. in fi. hic dicit de probatione, que offertur incontinenti, videndum est illud, quod superioribus diebus scripsi in c. ex parte. el ij. supra eo. vbi opi. Abb. defensata fuit, ab his, que Alexan. in contrarium adducit, vt ibi patet.

¶ Additiones.

B ¶ Preiudicare. Quod clausula motu proprio non operetur in preiudicium tertij, vide etiam eundem Dec. in consi. xxxiij. in versic. preterea. & secundo. vbi etiam dicit quod ista clausula non excludit illam tacitam conditionem, si preces veritate nitantur. Hier. Hig.

1 ¶ Quia presentatio. Verum est quod presentatio prout est in fieri, est quid facti, sed facta postea est ius, quatenus est fructus iuris patronatus: prout in alio proposito dicit idem Decius consil. xxvij.

2 ¶ Jnferatur. Et ideo renouatio priuilegij facta a principe in dubio interpretatur ne tertio preiudicet. Deci. in c. cum dilecta. in iiij. not. de confir. vti. vel inuti.

3 ¶ Prelati. Vide Dec. in c. dilecti. de iud.

4 ¶ Preiudicium. Jdem in c. sciscitata. ꝫ. de rescr. in cõsi. dxxv. & an extendatur ad ius alteri quesitum per sententiam banni. Dec. in d. cons. dxxv. vbi ꝫ. & ideo restitutio non trahitur ad bona per fiscum alienata. Deci. in c. fi. ꝫ. de const. in c. quia. de elect. vbi limitat nisi esset plenissima restitutio.

5 ¶ Preiudicare. Jdem in c. fi. de const. in cons. cccc. in consi. v. est optima decis. Rot. cxiiij. licet in no. decis. ccccxlv. no. motus proprius. in anti.

6 ¶ Operatur. Adde Dec. in cons. dcvj. Cur. consil. lxv. Dec. cõs. ccclxxiij. in cons. dclxxxix. & cons. dlxxx. licet Alex. in cons. cj. li. j. & Dec. cons. cclxxj. & cons. cxc. dicant, quod ex ea videtur inferri quod princeps voluerit tollere ius quesitum tertio.

7 ¶ Fieri debet. Jdem voluit Dec. in c. at si clerici. §. j. de indic. in c. j. ꝫ. de rescript.

8 ¶ Preiudicio. Jdem in c. cum super hoc. eo. ti.

9 ¶ Non obstante. Adde Dec. in rub. de rescr. vers. ij. conclusio. in c. j. de rescr. in c. ex parte. el ij. ꝫ. eo.

10 ¶ Dispositionem. Adde Archid. ibi, & pro consecrare accipitur in c. si tibi absenti. de preb. lib. vj. & ibi Archi. c. quia diligentiam. de electio.

11 ¶ Jnteresse. Adde Jas. in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cer. pet. Deci. in c. cum teneamur. j. de app. in c. sua nobis. e. ti. Soci. consi. clviij. lib. ij.

12 ¶ Et sequitur. Jdem voluit Jas. in l. certi condictio. §. quoniã. super. j. glos. ff. si cert. pet. & in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. Alex. in consi. lxxxiij. li. iij. in l. a Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de regu. iur. Jas. in l. iurisgen. §. pretor ait. vers. v. not. Paul. de Cast. consil. dcvij. viso. lib. j. Deci. consil. cxcviij. in c. cum teneamur

mur.de appellatio.

13 ¶ Est nullum. Adde Ang.in d.§.si super rebus.

14 ¶ Tollitur. In pulchro casu Deci.in c.ecclesia s.Marie.nu. 240.de const.

15 ¶ Archidiaconi. Et alias fuit Florentie dubitatum ad quem pertineat cura sacramentorum que conficiuntur in die Jouis sancti, an ad Archidiaconum, an vero ad archipresbyterū Florentinum: & in fauorem Archidiaconi consuluit Deci.consil. ccccxx. Et adde quod Archidiaconus cui ab episcopo commissa est inductio in beneficium potest subdelegare. Rot.decisione ccclxvj.si episcopus.in nouis. Et Archidiaconus non tenetur se promouere in sacerdotem. Dec.in c.cum in cūctis.§.inferiora.de elec. Et possunt esse plures in eadem ecclesia. Dec. in c.ex parte.el j.in ij.not.e.ti.& est maior Archipresbytero. Deci.in c. sane.in iij.notab.hoc eod.tit.& etiam preposito. Bald.cons.cccxxxviij.lib.iij.& Archidiaconatus est dignitas. Dec.in c.ad aures.de rescri. & an dicatur habere ordinariam iurisdictionem, Dec.in d.§.inferiora.& in rub.s.eod.in prin. Sil.Ald.

a ¶ Ad rē. Deci.supra de rescr.c.j.infra de iud.c.at si clerici.§.j.

b ¶ Tertium. Idem Dec.cons.ccccx.nu.14.Ang.l.si vnus.§.ante omnia.de pact. Imo l.quesitum.a quib.app.non licet. Alex. cons.lxxxvj.in fi.vbi tetigi.li.vij.Corn.cōsi.cxviij.li.j.Jas.l.cum filiusfam.de verb.obli.

c ¶ Tertio. Jason l.si vnus.§.ante omnia.de pact.l. certi condictio.§.quoniam.si cer.pe.sed falsum est,& contrarium seruatur, vt dixi in consue.Paris.§.clxij. [redacted]

1 ☞ Causa matrimonij an solis episcopis committi debeat.
2 Confessio facta metu cruciatus,an teneat.
3 Delegati plures simpliciter dati,non habent exercitium iurisdictionis insolidum.
4 Ecclesia potest compellere maritum vt vxorem recipiat, & etiam ipsam maritali affectione pertractet.
5 Reuerentia superioris an causet iustum metum.
6 Metus reuerentialis an solus sufficiat ad hoc, vt actus requirens omnimodam libertatem possit retractari.
7 Metus reuerentialis an excludat tacitum consensum, qui alias induceretur.
8 Presentia alicuius,si in aliquo actu de necessitate requiritur, eius absentia vitiat actum.
9 Delegati ad vniuersitatem causarum,an vnus sine altero procedere possit.
10 Inquisitores heretice prauitatis an dicantur ordinarij,vel delegati.
11 Spoliatus pretextu sententie nulle, potest petere restitutionē.

Ausam matrimonij. Summatur, & diuiditur, vt per Abbatē hic.
1 ¶ † Primo nota ibi:episcopis.nam facit iste tex.pro stylo curie,quod causa matrimonialis committatur solis episcopis:de quo dixi in c. proposuisti.in prin.de prob.& aliquid dictum fuit in c. si pro debilitate.s.eo.
2 ¶ † Secūdo no.iuncta gl.j.vt Ab. hic dicit,quod confessio facta per mulierem precedentibus cruciatibus, & fla-
1 gellis,non tenet [1]: & sic cruciatus & flagella incutiunt mulieri
2 iustum metum [2]. facit text.in l.interpositas.C.de furt.in l.iij.in fi.ff.quod met.cau. Et in effectu requiritur metus,qui cadat in
3 constantem virū [3]. c.cū dilectus.j.quod met.cau.c.veniens.el ij. & c.cōsultationi.j.de spons. Et licet tex.in l.metum.la j.ff.quod met.cau.vtatur superlatiuo,de constantissimo viro,tñ pro po-
4 sitiuo accipitur [4]: vt no.Ab.in d.c.cū dilectus.in ij.no.& dū Ab. hic dicit,q confessio nō valet,intelligitur in effectu:quia retra-
5 ctari potest,licet ipso iure valeat actus factus p metū [5]. c.Abbas.vbi Ab.in ij.no.j.quod met.cau.& tex.hic,non facit in cōfessione facta per metum in decisione casus,sed quia vnus tm̄ iudicauit. Et de confessione metu facta habetur xv.q.vj. per to-
6 tum. Et subijcit Ab.hic,q minor metus plus excusat mulierē, quam virum [6]: vt p gl.no.in c.cum locū.de spon.no.Ab.in c.cū dilectus.in gl.pe.quod met.cau.& in d.c.cum locum.& in d.c.cō sultationi.& in cons.iiij.facti cōtingentia. vers.& aduertendū est. li.j.Cald.in cons.j.quod met.cau.in ver.tertio quod maior metus. Sed tñ aduertendum est quia tex.in d.c.cōsultationi. loquitur in muliere,que dicebat se consensisse ex metum: & Papa ibi dicit quod requiritur metus, qui cadat in constantem virum: ergo videtur quod eadem qualitas metus requiratur in muliere,sicut in homine:& ideo modica coactio non excusat mulierem:vt not. Abb.in c.insinuante.in tertio not.qui cleri.vel vouen. Ab.in d.c.consultationi.intelligit illum tex.in constantē mulierem.& in d.c.cum locum. Et dicit ponderādum esse,quia tex.simpliciter dicit,in constantem:& ita antiqui libri se habēt: sed libri in formis dicunt,in constantem virum. Et tūc etiam potest responderi quod secundum subiectam materiam etiam verificatur in mulieribus.c.licet vniuersis.de testi.iuncto c.iij. j.de testi.vbi dixi. Et retenta conclusione cōmuni, quod minor metus requiratur in mulieribus,pari ratione inferri potest q etiam in masculis qualitas persone deberet cōsiderari:de quo gratia breuitatis me remitto ad ea,que scripsi in c.fin.j.de ap-
3 pell. ¶ † Tertio.no.quod plures delegati dati simpliciter, nō habent exercitium iurisdictionis in solidum:vnde vnus sine altero procedere non potest. Et hoc procedit etiam quod pars confiteatur,prout loquitur tex.hic: quod notandum est secundum Bal.hic,in secundo not. Sed tamen iste tex.parum facit, quia confessio hic fuit extorta per metum,que non preiudicat, vt in gl.hic habetur. Et quod dicitur ī delegatis,habet locum etiam in arbitris.c.vno delegatorum.vbi Ab.j. eod.& in l.Pedius.ff.de arbi. Similiter tex.hic procedit,quādo vnus ex pluribus delegatis esset impeditus,vel mortuus:quia per hoc totam alij non habēt potestatem.d.c.vno delegatorum:secus autem est,si ex pluribus delegatis vnus remoueatur a superiore: quia tota iurisdictio remanet apud alios:vt est tex. in l.cū pretor.in princ.ff.de iudi.& Pau.de Castr.ibi declarat. Et subijcit Abb.hic,dum dicit quod sententia vnius non tenet: quod hoc etiam de interlocutoria intelligitur:quia appellatione sententie,tam interlocutoria,quam diffinitiua comprehenditur : vt per gloss.in cle.j.de re iud.in verbo,sententias. Aduertendum tamen est,quia secundum And.Sic.hic tex.loquitur solum de diffinitiua,referēdo hoc dictum ad casum propositum:vbi patet quod lata fuit diffinitiua circa separationem matrimonij. Sed hoc non ignorauit Abb.qui fatetur tex.hic loqui in diffinitiua:sed ponderat rationem tex.qui loquitur simpliciter:quia sententia vnius non tenet. Et hoc intelligitur etiam in interlocutoria,in pluribus delegatis,prout tex.hic loquitur: & not. Bald.in l.fin.circa fi.versi.tu dic.C.de auth. prestan.cum simili. vt tradunt Mod.hic.& Alex.post Bart.& alios in l.si vni.de re iud.& videbimus in c.prudentiam.in prin.j.eod. An autem appellatione sententie veniat interlocutoria, late tradunt Moder.in rub.de re iud. Alex.in rub.ff.de re iud.& in cons.j.visis.libro ij. And.Sicu.in cons.xxxj.lib.iij.& dixi in c.super eo.el ij.de
4 app. ¶ † Ultimo no.quod ecclesia compellere potest maritum nō solum vt vxorē recipiat,sed etiam vt illam maritali affectione pertractet.ad idem tex.in c.ex parte.de spon.& ibi Abb.in vlti.not.& in c.illud.de presump.vbi Abb.dicit quod tenetur illā tenere in lecto,& in mensa. Et de maritali affectione etiam dicit in c.ex literis.de spons.& in c.fi.de adulter. ¶ In glos.j.ibi:c. super eo.notandum est,quod licet non stetur confessioni coniugum ad separationem matrimonij, tamen statur in probando
7 matrimonium [7]: vt not.Abb.post glos.& alios in d.c. super eo.& idem Ab.per illum tex.in c.ij.de cland.despon. Rom. in singu. dcxiiij.tu audiuisti.& not. Host.in summa de spons.& ma.§.qualiter contrahatur.versi.sed si ambo.facit quod no.glos.& Bald. in l.pen.C.de fideiusso.circa fin.vbi concludit quod statur con-
8 fessioni iuuenis,& puelle,quod inter ipsos sit matrimonium,vt euitetur pena stupri [8]. & idem not.Bald. in l.quicunque.C. de seruis fugiti.in c.j.§.iniuria.de pace iuram.firm. cum si.vt tradit Alexan.in cons.xxiiij. animaduersis his.lib.ij. Circa illud, quod Ab.hic tradit de metu reuerentiali, late insistunt And. Sic.& Mod.hic:& quia materia quotidiana est, vt distincte procedamus,videndum est de tribus. Primo,vtrum sola presentia superioris,cui reuerentia debetur, causet iustum metum, ita quod consensus prestitus ab eo, qui reuerentiam debet,rescindi possit. Secundo, vtrum solus metus reuerentialis sufficiat ad hoc vt actus requirens omnimodam libertatem retractari possit. Tertio vtrum metus reuerentialis excludat taci-
5 tum consensum,qui alias induceretur. † Circa primum [a] Ab.
a post Innocen.& alios concludit quod non. & idem tenet Bart. in l.j.§.que onerande.in fine.ff.quarum rer.act. non datur.in l. ad inuidiam.C.quod met.cau.cum sim.vt Alexan. scribit in l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.sol mat.& idem Ab.in c.insinuante.circa fin.qui cler.vel vouen.& in c.Abbas. in j.notabi. quod metus cau.cum si.vt tradunt Moder. hic:& idem Alex. cons.xvj.ponderatis narratis.lib.iij.& in consi.clvj. viso instrumento.lib.ij. Aretin.in consil.xxiiij.quatuor dubia.in ij.dubio. Andr.Sicul.in consil.vj.lib.j. Et probatur ista conclusio in c. quanuis.de pact.in vj.& in c.cum contingat.vbi Abb.in primo not.de iureiuran.& idem Ab.in consil.iij.in vj.q.in fi.lib.vij. Ex quibus patet,istam esse communem opin. contra quam insurgit And.Sicu.hic. Et primo adducit tex.in l.pe.ff.de fur.in l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.solu.matri. vbi ille,qui non

contra

contradicit propter reuerentiam, non presumitur consentire. Sed respondetur quod in dictis iuribus tractatur de excludẽdo consensum tacitum: quo casu dicendũ est vt j. dicam in iij. q. Secundo allego tex. in l. transactionẽ. C. de trans. vbi trãsactio facta per mulierem non rescinditur, quando fuit facta in presentia amicorum, vel consanguineorum: ergo non interuenientibus consanguineis, vel amicis, videtur quod rescindatur. Sed responderi potest quod ibi non apparet quod cõtractus esset factus cum eo, cui reuerentia debetur, prout in casu nostro agitur. Et ibi ponit dictum simpliciter: sicut alicubi similiter habetur quod presentia coniunctorum presumptionem fraudis excludit. l. Polla. vbi gloss. & Bald. C. de his, quib. vt indig. Et retenta communi conclusione, Abb. infert hic, quod protestatio mulieris facta in absentia, & clandestine, quod consentit alienationi propter reuerentiam mariti, nõ valet in preiudicium eius, in cuius fauorem postea renuntiauit hypothecę. Et ad hoc adde Bal. in l. clari. in ver. sed an valeat protestatio clandestina. C. de fideicom. Bar. in l. qui aliena. §. Celsus. in fi. ff. de acquiren. hered. cum simi. vt tradit Alexan. in cons. xvj. libro iij. supra allega. Et quod Abb. dicit hic de minis, in quibus qualitas mariti debet considerari hoc communiter tenetur, vt patet ex his, que alleg. in c. j. supra eod. & hoc modo intelligitur dictum Bar. in l. j. §. que onerande. in fi. qua. rer. ac. non da. Et conclusio supra facta limitatur nõ procedere, data enormi lesione: quia tunc metus presumitur ex sola reuerentia per-
b sone: cum qua contrahitur: vt not. voluit Pau. [b] de Castro in consil. clxxvij. contra superius consulta. vbi ita limitat dictum Inno. hic. Et ad hoc facit, quia data enormi lesione, non habet locum tex. in c. quanuis. de pac. in vj. vt not. Pet. de Ancha. in regula, accessorium. de reg. iu. in vj. & Cal. in cons. viij. de iureiuran. Anto. de Bu. in consil. xlv. domina Paula. cum similib. vt
6 dixi in cons. lxxxvj. † Circa secundum Ant. de But. in ca. cum virum. de regula. per illum tex. tenet quod in actibus requirentibus omnimodam libertatem, actus ob solam reuerẽtiam retractari possit: sed Abb. ibi tenet contrarium, per tex. in c. vnico. §. porro. de despons. impub. lib. vj. vbi obligatur efficaciter filius, qui tacuit, patre pro eo matrimonium contrahente, & tamen matrimonium omnimodam libertatem requirit. l. Titia. §. idem respondet. ff. de verb. oblig. c. gemma. de spon. & Mod. hic sequuntur, alleg. glos. in cap. presens. xx. q. iij. in ver. patrem. sed illa potius in contrarium facit: quia differentiam constituit inter matrimonium spirituale, & carnale. Alexan. in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. nulla facta mentione de Abbate, refert quod dicit Anton. de Butrio in d. c. cum virum. & dicit quod fuit locutus minus generaliter: & melius dixisset ꝙ fallit in ingressu religionis: & allegat aliam glo. in d. c. presens. Sed Ro. in d. §. eo autem tempore. & Abb. in d. ca. cum virum. etiam in ingressu religionis, tenent contrarium: & bene, videlicet quod ex sola reuerentia, etiam ingressus religionis retractari nõ possit: vt probatur in c. j. in c. cum dilectus. j. quod me. cau. vbi requiritur metus, qui cadit in constantem virum: & facit tex. in c. insinuante. qui cle. vel vouen. & in c. accedens. de conuer. coniug. Ad text. in c. cum virum. cum no. in gloss. Abb. hic
7 respondet. † Circa tertium concludit Bart. in l. ea que dotis.
c ff. solu. matri. quod metus reuerentialis excludit tacitum [c] con-
9 sensum: & sic tacens propter reuerentiam cõtrauenire potest [9]. l. pe. ff. de fur. & per glo. in l. filiusfa. §. inuitus. in ver. non probatur. ff. de proc. facit text. in l. in adoptionibus. in fi. ff. de adopt. cum simi. vt tradunt Mod. hic. & Alex. in d. l. que dotis. versic. item inquantum. ff. sol. matr. Est verum quod Ab. tenet contrarium in c. nonne. de presumpt. per text. in d. c. vnico. §. porro. de despons. impube. Et pro ista opin. Abb. arguit Alex. in d. l. que dotis. quia si metus reuerentialis non impedit expressum consensum, ergo pariter non videtur tacitum impedire: argum. l. cum quid. ff. si cer. petat. Sed ista ratio in proposito non valet: quia facilius cõsensus tacitus remittitur, & retractatur, quam expressus: vt no. Innoc. in c. j. quod met. cau. quem Abb. refert ibi, & sequitur. vbi concludit quod votum expressum, in quo est consensus expressus, non potest reuocari, nisi probetur metus, qui cadat in constantem virum: secus tamen est in voto tacito, quod ex susceptione habitus, inducitur. Non obstat text. in d. c. vnico. §. porro. quia ibi non reputatur actus preiudicialis contractus matrimonij: quia pater presumitur bene consuluisse filio: arg. l. isti quidem. ff. quod met. cau. & ita Alex. dicit in d. l. ea que dotis. pro quo est dictum Bal. in l. si sine. C. ad Velleia. in vers. primo quero. vbi ita declarat text. in l. ij. §. voluntatem. ff. soluto matrimo. & in l. sed ea, que. ff. de spons. que in terminis
8 loquitur. ¶ † In gloss. ij. not. secundum Abb. hic quod vbi in aliquo actu presentia alicuius de necessitate requiritur, eo absente actus non valet. Ad hoc And. Sic. allegat dictum Bal.

in l. j. in ver. extra queritur. C. qui admitt. vbi inquit quod contractus mulieris non valet non interuenientibus consangui-
10 neis, quorum presentia ex forma statuti requirebatur [10]. & Moder. hic allegant tex. in c. decernimus. xvj. q. vij. vbi collatio beneficij facta per episcopum absente patrono irritatur. & illum textum hoc modo arguendo Ab. adducit in disputatione incipi. Augerio. in secundo dubio, in quarto argumento prime partis. Et quod talis collatio sit nulla, not. Abb. in capit. cum Bertoldus. de re iudica. cum similib. vt tradunt Moder. ibi. Et in proposito nostro, facit quod not. Bald. in l. cum sententiam. in fin. C. de senten. in vers. pone, dicit statutum. vbi inquit quod si in sententijs criminalibus debẽt interesse duo priores, non valet sententia lata illis absentibus. Et ista conclusio procedit, quando non est potestas penes exercentem actum sine alterius presentia, prout tex. hic loquitur: alias secus, vt Ab. hic dicit, per c. quod sicut. de elect. Et licet secundum Abb. hic, certa regula dari non possit, tamen resolutio huius quest. in effectu reducitur ad not. per glo. in clem. j. de iure patro. in verbo, inhibentes. que notab. voluit quod vbi datur potestas cum certa requisitione, actus in contrariũ est nullus: quia potestas limitata fuit: secus si habenti alias potestatem, mandatum sit quod debeat certam solennitatem adhibere: quia tunc actus valet, licet illa forma non seruetur. Et illam glos. sequitur Cardina. ibi in vij. questio. Abb. in cons. xci. quo ad primum. & in ca. ex parte. de constitut. cum simili. vt late congerunt Moderni
9 ibi. ¶ † In gloss. in ver. vnius. vt Abb. hic refert, iste text. limitatur non habere locum in pluribus delegatis ad vniuersitatem causarum, quorum vnus sine altero procedere potest: vt not. per gloss. in l. si vni. ff. de re iudica. & sequitur Bartol. in l. j. §. si plures. ff. de exerci. Bald. in l. fin. C. de authori. prestan. cum similib. vt tradit Alexand. in dicta l. si vni. vbi dicit quod communiter Doctores hoc sequuntur. Et cum dictis Alexand. transeunt Moder. hic, approbantes istam opinionem, quam etiam tenet Baldus in capitu. vno delegatorum. infra eodem. in versiculo, dicit Accursius. & Abb. ipse sequitur in capi. cum causam. de appellationibus. Et fundatur ista opinio principaliter ex duobus. Primo quia delegati ad vniuersitatẽ causarum ordinarijs equiparantur: vt per gloss. not. in dicto capi. cum causam. in ver. delegatus. Et notat Ange. in l. iudex postquam. ff. de re iud. cum similib. vt Andr. Sicul. hic. prosequitur Perusi. in d. capit. cum causam. & in ordinarijs vnus solus potest. l. j. ff. de offic. consul. Sed ad hoc responderi potest, negando quod sit verum absolute, quod ordinarijs equiparentur: quia etiam in pluribus casibus equiparantur simplici delegato: vt Alexand. tradit in l. more. ff. de iurisdictio. omnium iudi. & dixi in dicto c. cum causam. Preterea tale argumentum sumitur principaliter ex eo, quia delegatus ad vniuersitatẽ causarum potest vnam causam subdelegare, secundum gloss. in d. capit. cum causam. Et dato quod illud esset verum, ad questionem nostram non bene infertur: quia videmus quod delegatus a principe subdelegare potest. c. quanuis. supra eodem. c. finali. infra eod. l. a iudice. C. de iudic. & tamen vnus ex pluribus delegatis a principe solus procedere non potest, vt hic. Et ita tollitur primum fundamentum. Secundo fundatur ista communis opin. per text. in l. j. §. si plures. ff. de exerci. vbi plures deputati ad vniuersitatem causarum habent potestatem in solidum: licet secus sit in procuratoribus deputatis ad causas particulares. l. si pluribus. ff. de procuratorib. Sed responderi potest quod in casu d. l. j. §. si plures. illi videntur habere ordinariam potestatem, prout notat Bartolus ibi, in fin. & hoc stante cessat argumentum. Secundo potest dici specialiter statutum fuisse propter vtilitatem contrahentium, vt in principio d. l. j. ibi, quia interdum locus, & tempus non patiuntur plenius deliberandi consilium. Abbas vero hic recedit a communi opinione: & concludit quod etiam in delegatis ad vniuersitatẽ cau-
d sarum vnus sine altero aliquid facere non possit [d]. Et hoc per textum in capi. vt officium. in princip. de heretic. in sexto. per locum a speciali, vbi in inquisitoribus hereticorum specialiter fauore fidei conceditur, vt separatim procedere possint: & tales dicuntur delegati ad vniuersitatem causarum: vt nota. per Ioann. Andream in c. per hoc. de heretic. in sexto, cum in talibus sit speciale: ergo in contrarium videtur ius commune. Et idem Abbas tenet in capitu. fina. de re iudica. in c. prudentiam. in prin. infra eodem. Et idem voluit Imola in dicto capitulo, si vni. ff. de re iudica. vbi rationem adducit, quia in delegatis vnus sine altero non potest: quia non habent iurisdictionem iure proprio. Et ista ratio pariter militare videtur in delegatis ad vniuersitatem causarum. Andreas Siculus & Moder. hic sequuntur communem opinio. & Alexand. in dicta l. si vni. Et ad textum in dicto cap. vt officium. respondent Andr.

Sicul.⁊ Moder.hic,quod sit speciale vt inquisitores dicantur
habere ordinariam potestatem. Non autem est speciale quod
separatim procedere possint: quia hoc est ius commune, ex
quo ordinarij dicuntur.l.j.ff.de officio consul. Et hoc idem vi-
detur voluisse Alexander in dicta l.si vni. dum inquit quod in
10 d.c.vt officium.ponitur ius cōmune: nec aliter declarat.† Sed
ista responsio non satisfacit:quia tales inquisitores non dicun-
11 tur ordinarij,sed potius [11] delegati.dicto capitu.per hoc.de he
retic.in sexto.⁊ ibi Petr.de Anchar.⁊ Domi.in prin.⁊ ad hoc
bene facit text.in c.nec aliqui.eod.titu. in vj.vbi specialiter sta-
tutum fuit propter fauorem fidei,quod officium inquisitorum
non expiret per mortem Pape:ergo non sunt ordinarij: quia
regulariter in ordinarijs non expirat officium per mortem su
perioris.capit.ij.de offic.lega.in sexto notabi.in l.⁊ quia. de iu-
risdictione omnium iudic.Et quia textus in dicto capit.vt of-
ficium.videtur ponere speciale in processu,ibi:procedetis sepa
ratim.⁊ quod tales sint ordinarij,ibi nullum verbum habetur.
Unde aliter ad illum text.respondet Perus. in dicto capitu-
lo,cum causam. de appellation.in ver. similiter. non procedit
equiparatio.vbi dicit quod inquisitores non sunt deputati ad
vniuersitatem causarum,ex quo tantum de heresi cognoscunt:
vt notat Lapus ⁊ Dom.in dicto capi.ne aliqui.in fine.Sed e-
tiam ista responsio dubitabilis videtur: quia cum talis com-
missio referatur ad certum territorium, vniuersalis videtur:
sicut quando committuntur omnes cause mutui,que in tali ca
stro vertuntur: quia talis dicitur delegatus ad vniuersitatem
causarum:vt notat Bald.in l.solet.ff.de iurisdictione omnium
indic.vbi Alexand.dicit quod communiter hoc tenetur.Ter-
tio,cogitabam si possit responderi quod text.in d.capi.vt offi-
cium.non loquitur in terminis questionis:quia videtur loqui,
quando simul inceperunt procedere:quo casu regulariter etiā
in ordinarijs est locus preuentioni. Fallit specialiter in causa
heresis,vt colligitur ibi:separatim.⁊ tali casu videtur loqui il-
le text. Sed per hoc non bene infertur ad questionem, de qua
agitur,videlicet quod a principio vnus procedere non possit,
Sed ista responsio etiam non videtur tuta:quia ibi dicitur,se-
paratim,aut singulariter. Unde licet illud verbū, separatim,
possit intelligi,vt dictum est, tamen illud verbum, singulari-
ter,repugnare videtur:quia denotat vnum solū etiam a prin-
cipio specialiter posse procedere. Ultimo,alia ratio accommo
dari potest, vt dicamus quod licet delegati ad vniuersitatem
causarum respectu iuris vniuersalis iudicentur vt alij delega
ti,tamen respectu causarum particularium, que includuntur
sub vniuersitate, reputantur ordinarij:vt in simili not.in l.j.C.
vnde cogn.vbi Cyn.⁊ Alexand.qui alios refert. Et ista etiam
responsio periculosa videtur: ⁊ ideo inductio Abbat. efficaci-
ter militare videtur:⁊,vt patet ex predictis,articulus esset dis-
putabilis. Retēta tamen communi opinione vt supra dictum
fuit,habetur limitatio ad text.hic. Aliam limitationem Inn.
tradit in capi.Raynaldus.in princ.de testam.vbi inquit quod
quando vnus ex pluribus iudicibus dixisset opinionem suam;
⁊ quia alios in eius sententiam trahere non potuit, recessit, ⁊
noluit esse presens in sententia,valebit sententia aliorum:quia
videtur cessare ratio.l.si in tres.ff.de arbitr. Sed contrarium
tenet Bar.in l.duo ex tribus.vers.sed quero.ff.de re iudi.per il
lum tex.vbi vnus alijs mādantibus iudicare debet:aliter ergo
non tenet sententia:⁊ Ab.sequitur,⁊ idem tenet Bal. in l.item
si vnus.§.si.ver.quero quid si apparet.ff.de arbitr. cum simili.
vt per Moder.hic:⁊ tradit Alexand.in dicta l.duo ex tribus.
vbi attestatur istam esse communem opin.⁊ Mod. hic sequun
tur,reiecta opin. And.Sicul. qui sequitur opin.Innoc.quam
reperio:quod etiam tenet Alb.in dicta l.item si vnus.§.si plu-
res.ff.de arbitr.quia cessant rationes: quia ille tertius non vi-
detur contemptus,nec alios possit in suam sententiam trahe-
re.Et in puncto iuris ista opi.esset substantialis:quia cessanti-
bus dictis rationibus, potest dici quod iurisdictio in alijs iu-
dicibus consolidetur.Et ratio Bar.⁊ Abb.hic videtur proce-
dere in pluribus iudicibus delegatis simpliciter,prout loquū
tur iura ab eis allegata,que quidem iura cessante ratione limi
tari possunt.Et ad hoc facit quod Doct.dicunt in sequenti li-
mitatione. Ultimo limitatur,quando vnus ex pluribus dele-
gatis iurat sibi nō liquere de causa,quia alij iudicare possunt:
vt not.Bart.in l.si vni.de re iudica.Abb.hic,cum simil.vt tra-
dunt Mod.hic,⁊ prius Alex.in d.l.si vni.⁊ idem Alb. in d.§.si
plures.de arbitr.in versi.item quid si vnus. Et casu quo iudici
non constat de causa,pronūtiare potest,condemno condēnan-
dum,⁊ absoluo absoluendum:vt not.Abb.in c.pe.infra de iud.
cum simil.vt tradunt Mod.ibi,⁊ Alexan.in l.ait pretor. §.si in
dex.de re iud.⁊ hoc modo saltē deberet iudicare,attenta ratio-
11 ne Bart.⁊ Abb.in limitatione precedenti. ¶ † In gl.si.secun-
dum Abb.colligitur quod spoliatus pretextu sententie nulle
12 potest restitutionem petere [12]. ad idem text.in c.ex insinuatio-
ne.vbi Anto.de But.in iiij.not.infra de proc.⁊ no. Bal.⁊ An-
gel.in l.meminerint.C.vnde vi.cum simil.vt congerunt Mod.
in c.dilectus.el j.de rescrip.⁊ adde Bal.in cons.cccxlviij.spolia-
tus.⁊ in cons.cccl.proponitur.in fin.in j.lib.⁊ in not. casu tradit
Petr.de Ancha.in cons.ccxlix.ad predicta dubia. vbi conclu-
dit quod clericus spoliatus dicitur per sequestrum factum au
thoritate iudicis secularis,quod tamen declaratur, vt dixi in
cons.cxxv.in causa spoliationis.

¶ Additiones.

1 ¶ Non tenet. Adde eundem s.e.c.j.in ij.no.in c.fin.
2 ¶ Metum. Et quod sufficiat metus reuerentialis preceden-
tibus minis ⁊ verberibus vide Phil.in c.quanuis.in iij.nota.
de pact.lib.vj.Alexand.in l.si cum dotem.§. eo autem tempo-
re.ff.so.mat.Are.cons.xxiiij.vers.videamus modo.
3 ¶ Uerum. Uide Pari.cons.lxvij.nu.40.li.iij.cons.ij.num.171.
lib.iiij.cons.lj.nu.2.eod.li.
4 ¶ Accipitur. Adde pro declaratione illius text.Abb.in c.ve-
rum.de iureiur.
5 ¶ Per metum. Limita non procedere in sententia vel laudo
vt per Dec.in cons.xlij.in tertio dubio.
6 ¶ Quam virum. Adde Abb.in c.fi.de cond.appo.Par.cons.
lxv.difficultas.nu.21.li.iiij.consi.xxvj.nu.64.lib.iij.
7 ¶ Matrimonium. Uide Decium in cons.cxxxiij. viso proces-
su.in princip.
8 ¶ Stupri. Adde Hippol.in l.j.nume.69.versi.item. de sponsa.
C.de rapt.vir.
9 ¶ Contrauenire potest. Adde Alex.in l.interpositas.in glos.
C.de transactio.Ias.in cons.iij.li.j.⁊ quod excludat consensum
alias presumptum,vide Bald.in l.si fine.C. ad Uelleianum.in
l.j.C.de bon.ma.Anton.in c.nonne.de presum. tamen dic quod
hic metus reuerentialis non faciat contractum retractari,ni-
si aliud probetur.d.l.interpositas.c.quanuis. vbi Franc.in iij.
not.⁊ Geor.Natta.in ij.not.de pact.lib.vj.Bald.cons.lxij.super
primo.in princ.li.j.cons.cccxvj.li.iiij.in cons.cxliiij. statuto ciui-
tatis.ante fin.lib.j.
10 ¶ Requirebatur. Adde Soc.cons.xciij.circa primum.li.j.con
sil.cxij.eo.lib.cons.clxxij.multum abunde.versi.quarta difficul-
tas est.lib.ij.⁊ in cons.ccxxx.viso testimonio.ij.vers.⁊ quantum-
cunque.eo.li.Calca.cons.xiij. pro parte negatiua, ⁊ dictū Bal.
allegatum hic per Dec.seq.Are.in cons.xxij.diligenter.versic.
venio nunc ad secund.⁊ in cons.lxxiij.versic.his ergo premissis.
Ias.in l.vniuersa.versic.adde quod ex ea infertur.C.de precib.
Impe.offer.Andr.Sicu.cons.xij.scribitur.versic.⁊ si quispiam
opponat.lib.j.⁊ idem voluit Bal.in l.si quis mihi bona.§.si co-
ram.in fi.⁊ ibi Ro.⁊ Alex.ff.de acq.here. in l.duobus.ff. de vul.
⁊ pup.⁊ in ru.C.de rescin.vend.Flo.in l.j.ff.si mens.fal. mo. dixe.
Areti.in c.ij.in vj.not.de test.Tiraq.s.dicto statu.in gl.ij.nu.3.
11 ¶ Sed potius. Uide Dec.in cons.cxxxvij.in prin.⁊ ibi quid ex
hoc inferatur.⁊ vide Lap.Io.An.⁊ Gemi.in c.ne aliqui.de he
ret.li.vj.Io.Ba.de sanc.Seue.in l.more. quest. xix.ff.de iu.om.
iud.Peru.in c.cum causam.de appel. Nicol.Bellonus in que-
stione,ad quem sit appellandum a subconseruatore.nu.11.
12 ¶ Petere. Adde quod spoliatus a iudice sine cause cognitio-
ne ⁊ nulliter restituendus est.glo.in summa iij.q.j.Bar. ⁊ doct.
in l.iuste possidet.ff.de acq.possess.Bal.cons.cxlvij.spoliatus.in
cons.cxxxiiij.copiose.in cons.cxlix.proponitur.in fi.li.iij.in cōsi.
ccclvij.iniustissimo.li.ij.Oldr.cons.cxxvij.de toto.vers.ij. regu-
la.An.de Bu.cons.lxij.hic de duobus.Uero.cons.xix.So. cōs.
xij.lib.j.Rom.cons.clviij.circa articulum.ver.tertio.quia iniu-
ste.Abb.in c.ex insinuatione.in iij.no.de procu. Deci.in consil.
cxxv.in consil.cc.in l.factum a iudice.ff.de reg.iur.in l.fin. C.de
edi.diui Adr.tol.est tex.in c.conquerente.de rest.spo. Hostien.
in summa.de rest.spoliat.§.quando facienda.in prin.Soc.cons.
xviij.ver.nec obstat q͂ chinus aymo.cs.cxl.in causa spolij.nu.2.
Sil. Ald.
a ¶ Circa primum. Felin.versicu. Moder.hic dicunt. Ias.in l.
transactionem.C de transact.
b ¶ Paul. Quod est consil.clxxiij.cum sequen.libro j. in nouis.
Idem Fran.Aret.consilio xxiiij.Cornens consilio cxxiiij. cō-
silio clxxx.ad finem,libro tertio.Socinus consilio cclxiij. libro
secundo,Curtius iuni.consil.cxlj.⁊ bene,quannis Aymo.con-
tra.consil.cxiiij.
c ¶ Tacitum. Idem Bartolus dicta lege que dotis. Alexan-
der lege si cum dotem.§. eo autem tempore. soluto matrimo-
nio.Alciat.cap.cum contingat.numero sexto,de iureiurando,
vbi in lectura Alciati impressio mendosa est, quia vbi legitur,
vt presumatur consensus.lege penultima, debet legi, vt pre-
sumatur dissensus.

d ¶ Non

0 ¶ Non possit. Et hoc est verum quando simul sunt delegati. [redacted]

1 ¶ Iudex potest recusari tanquam suspectus, etiam si habeat collegas.

2 Familiam habens potest dici dominus familie.

3 Dominus in causa sui familiaris recusari potest.

4 Sententia lata in causa propria an valeat.

5 Iudex si succedit litiganti, est suspectus.

Ausam, que. Summatur, et dividitur, ut per Abba.
1 hic. ¶ †Primo nota quod iudex recusari potest ut suspectus, non solum quando est unus solus, sed etiam si habet collegas. ad idem tex. in c. cum super. j. eo. Ex quo inferri videtur quod ratione adiuncti non purgatur suspicio. Et hoc, quando causa est commissa pluribus: quia superior cogitavit de iudicio pluriu, quibus causa eodem tempore commissa est: secus si causa debet per unu iudicari: quia si suspectus sit, si alius postea addatur, quandoque suspicio purgatur: ut not. Salic. per illum text. in authen. si vero cotigerit. C. de iudi. Item quod dictum est, procedit in pluribus delegatis, prout tex. hic loquitur: secus est in testib', in quib' suspicio unius purgatur, et suppletur ab aliis
1 multu fide dignis[1]: ut no. Bal. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. cum si. ut tradunt ibi Alex. et Mod. et idem Alexan. in consi. xxiiii. animadversis. lib. ii. et in consi. cxxxi. visa facti narratione. lib. ii. et in consi. cliii. visis. lib. iiii. et in consi. lvi. viso processu. lib. ii. Pau. de Cast. in consil. xcix. non sequendo ordinem. in fi. et Fulgo. in consi. clxxxiii. in causa inquisitionis. And. Sicu. in consi. xvii. lib. ii. et in consi. li. eod. lib. ii. Et in pluribus delegatis ratio videtur, quia unus suspectus posset alios trahere in sententiam suam: que ratio cessat in testibus. Ite in pluribus delegatis iudicium omnium requiritur secundum commissionem superioris, ideo non potest unus vices alterius supplere: quia taxatus est certus numerus personarum: quo casu unus officio duorum fungi non potest: ut not. Bal. in l. Domitius. circa fi. ff. de testa. et in not. q. tradit Pet. de Anch. in consil. cccclxxiii. viso puncto. cum simi. ut dixi in c. ex literis. de proba. Et secundum istam rationem. cum in testibus ad minus duo necessarii sint. l. ubi numerus. ff. de testib. unus non potest supplere vices alterius: et ideo quod supra dictum est de testibus, intelligitur quando sunt ultra duos testes. Nam tunc si unus reperiatur aliqualiter suspectus, illa suspicio ex integerrima et exuberanti fide alterius purgatur. et per istum tex. infert Abb. hic quod si in collegio, vel universitate habet aliquem suspectum, petere potest quod removeatur, licet alii non sint suspecti. Sed ista illatio non bene probatur per istum text. qui loquitur, quando causa fuit tribus commissa: quo casu unus suspectus facilius inducere potest alios duos, et in suam opi. trahere, quam in collegio, vel universitate, in qua communiter sunt complures. Et ita And. Sicul. hic dicit, et bene. Et hoc idem alia ratione confirmatur: quia in isto casu alii duo non habent potestatem: no sic videtur in collegio, vel universitate: quia licet unus sit suspectus, residet potestas in aliis, qui faciunt maiorem partem, que sufficiet. l. quod maior. ff. ad municipa. Dictum tamen Abb. in se verum est, quod ille, qui est suspectus de collegio, recusari potest: et hoc presertim in Doctorib. qui sunt ibi tanquam testes, ut Abb. hic dicit: et tali casu actus ab aliis expediri potest: ut not. Abb. in c. j. in glo. ij. de iud. et Joan. And. in addit. Specu. eod. titu. §. in ver. iura ista. cum simi. ut tradit Alex. in consi. xl. perspectis. lib. ij. de quo dixi in d. ca. j. de iud. in prioribus, et po-
2 sterioribus scriptis. ¶ †Secundo nota quod habens aliquam familiam, potest dici dominus eius. Et ad hoc facit, quia largo modo appellatur dominus, qui habet aliquam maioritate,
2 vel preeminentiam, alia ratione, quam ratione[2] dominii. l. cum si exhibuissent. §. quod ait. et ibi Bar. ff. de publi. et in no. casu tradit Alex. in consi. cxxix. puto de iure. lib. ij. Et hoc etiam exemplificari potest in legato, quod communiter faciunt testatores,
a dum relinquunt eorum uxorem dominam[a] domus: quia no intelligitur quod habeat dominium, sed preeminetia in domo, sicut
3 habebat vivente marito[3]: ut no. Bar. in l. Titia cum testamento. in §. Titia. de leg. ij. et idem Bar. in consi. ix. super eo. et in cos.
3 lvi. Bartholo. cum si. ¶ †Tertio nota quod dominus in causa sui familiaris recusari potest. et dicit Abb. hic idem esse in ordinario, per tex. in l. qui iurisdictioni. ff. de iur. om. iud. Si aute non
4 recusatur, valet iudicium[4] c. insinuante. j. eo. et ita Abb. hic dicit: et idem voluit Pau. de Ca. in d. l. qui iurisdictioni. pondera do illum text. qui dicit, non debet, non autem dicit, non potest. quasi velit dicere quod si text. diceret, non potest, non valeret processus, etia parte non opponente. Sed tamen ista inductio evitari potest: quia illud verbum non debet, sub eadem determinatione refertur ad ipsum iudicem, qui non debet ius sibi dicere in causa propria: et tamen isto casu, etia parte non opponete iudicium esset nullum: ut no. in l. j. C. ne quis in sua cau. Predicta tamen conclusio ratione manifesta confirmatur: quia talis causa suspicionis ante litem cotestata opponi debet. c. inter monasterium. de re iud. ergo illa no opposita iudicium valet, ut probatur in d. c. insinuate. j. eo. et sm ista conclusionem intelligitur l. in privatis. ff. de iud. quod ipso iure pater possit esse iudex in causa filii, nisi recusetur: ut dicit Pau. de Ca. in d. l. qui iurisdictioni, et hoc magis placet, quam illud, quod glo. et doc. communiter dicunt in d. l. qui iurisdictioni. videlicet, quod tex. in d. l. in privatis. intelligitur in iudice delegato: quia ratio, que ponitur in l. sequ. post d. l. in privatis. videtur procedere ita in ordinario, sicut in delegato, dum text. ibi dicit quod iudicare, munus publicu est. Non tamen omittendum est quod Ant. de Bu. voluit in c. dilecti. in ver. noto gl. de app. prout referunt Mod. in d. l. qui iurisdictioni. quod nullo modo valet sentetia in causa propria, vel filiorum, etia si exceptio non opponatur. et Mod. in d. l. qui iurisdictioni. hoc sequuntur: quia sententia lata per iudice suspectum suspicione iuris, est ipso iure nulla: ut no. Bal. in l. eos. in prin. per illum tex. C. de app. ubi non valeret sententia, si indicaret in causa appellationis ille idem, qui in causa principali iudicavit. et ad ide ponderatur tex. in d. l. qui iurisdictioni. in ver. non debet, quod importat necessitatem, iuxta no. gl. in cle. attendentes. de sta. monac. Sed ista, que deviat a communi opi. non placent. et primo advertedum est, quia Ant. de But. in d. c. dilecti. non bene allegatur: quia solu ibi loquitur in causa propria, et non in causa filiorum. Unde videdum est de duobus. Primo, quid iuris in casu nostro hic, et in d. l. qui iurisdictioni. dum loquitur de uxore, et liberis. Secundo, quid in causa propria. Circa primum concludendum, ut supra dixi, quod valet iudicium, si non opponatur. Non obst. rationes Mod. et primo dictum Anton. de Bu. quia in isto casu non loquitur. Similiter non obstat dictu Bal. in d. l. eos. quia etiam ipse loquitur in causa propria: et loquitur ibi in casu speciali, quando iudex in causa semel iudicavit. Unde non potest ipse idem in causa appellationis iudicare: quia esset presumptio violenta quod non velit iniquitatem, vel imperitiam sua corrigere, iuxta l. j. in prin. ff. de app. Ultimo non obst. verbum illud, non debet: quia non tollit quin ipso iure videatur habere iurisdictionem. et Pau. de Ca. in d. l. qui iurisdictioni. ponderavit illa verba in contrarium, dum dicitur, no debet: et non dicit tex. non potest, et in isto primo casu non videtur dubi-
4 tandum. †Venio ad secundu: videlicet quid iuris in causa propria: in quo maior est dubitatio: quia Ant. de Butr. in d. c. dilecti.
5 per gl. ibi, expresse tenet quod iudicium non valeat[5]. et hoc idem videtur velle Abb. in c. cum venissent. j. de iudi. de quo gratia brevitatis me remitto ad ea, que dixi ibi, circa fi. ¶ Quarto nota una causam recusationis, et alia tradit Abb. hic, si iudex successit litigati: ut est tex. in l. Iulianus. la ij. ff. de iudi. et no. Spec. eo. ti. §. superest. ver. item si causa. Et tali casu, quado iudex, qui iudicavit, succedit appellanti, poterit eius sententia impugnari, gl. no. iij. q. vij. c. infamis. in ver. tutor. et in l. j. ff. de excep. rei ven. Et de aliis causis, ex quibus iudex recusari potest, habetur in gl. hic, et per Spec. in eo. tit. §. superest. et late insistit Peru. in c. postremo. de app. ¶ Ultimo notandum quantum ad text. hic, qui dicit quod est dominus: et sic videtur quod de presenti requiratur quod dominus sit. Unde cautus esse debet ille, qui opponit, ut alleget, quod de presenti dominus sit: ut in simili no. Bal. in l. etia. C. de testi. ver. sed quero. et no. Ang. in consi. j. And. Sicu. hic, et ide Ang. in cosil. cccviij. factum est tale. et in simili casu tradit Old. in consi. cclxxxvi. in electionis negotio. Et ad hoc facit, quia qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbi intelligitur. l. si Titius. et quod ibi Bar. ff. de testa. mil. cum si. et quod dicitur in text. hic, limitatur, nisi persona iudicis haberet talem qualitatem, que suspicionem purgaret, ut quia esset religiosus: ut not. voluit Spec. in eo. tit. §. superest. in ver. quid si non est consanguineus. Ant. de But. in c. postremo. de app. et sequitur Alexa. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. om. iud. Et hoc confirmatur, et declaratur ut dixi in c. postremo. ad fi. sed tame hic advertendum est: quia ista limitatio non probatur iure: et in cotrarium facit tex. hic, ubi erat episcopus, pro quo multum presumitur, et tamen recusatus fuit. Et ad hoc etiam facit, quia non creditur etiam cardinali, ubi tractatur de preiudicio alterius. Glo. not. ubi Abb. in c. quod sicut. de sen. exc. et quia sibi agitur de preiudicio tertii, non attenditur illa presumptio quod quis presumatur
6 bonus[6]: ut no. Abb. in c. cum in iure. in princ. j. eo.

¶ Additiones.

1 ¶ Dignis. Adde Fel. in cap. nobis. de simon. in capitulo tertio loco. de probationibus.

2 ¶ Ratione. Adde Corn.consi.cxxix.in prin.lib.iij.

3 ¶ Marito. Adde Ange.Aret.in trac.de testa.Corn. consilio clxxiij.libro iij.Ioan.Baptist.de sancto Seue.in l.fin. C.de indic.vidui.tollen.

4 ¶ Iudicium. Vide Deci.in l.qui iurisdictioni.ff.de iurisdict. omnium iudicum.

5 ¶ Non valeat. Etiam aduersario cõsentiente.Abb.in c.in genesi.in iij.not.de elec.Soc.consi.xcvi.viso processu.Dec.in l.qui iurisdictioni.in prin.in ij.ampliat.ff.de iur.om.iud.

6 ¶ Bonus. Adde Dec.in c.super literis.in gloss.in ver. priori. de rescr.c.in presentia.de prob.c.osius.in v.no.de elec.Sil.Ald.

a ¶ Dominam. Alex.consi.lvj.lib.iij.vbi dixi.Caro.Rui.consi. xxxv.xxxviij.lib.iij.Andr.Tiraqu.de legib.connubia.fo.92. [redacted].

1 ¶ Appellari non potest omisso medio ad Papam in certo casu.
2 Delegatus vnus potest causam subdelegare vni, vel pluribus.
3 Episcopus habẽs latam diocesim, si vult iudicare in loco multum remoto, inuitis partibus, partes possunt appellare.

Cum te. Summatur, & diuiditur, vt per Abb.hic. ¶ † Primo nota casum singularem, in quo ad Papam appellari non potest omisso medio: quia a subdelegato appellari debet ad ipsum delegatum, & appellatio interposita ad Papã non tenet. & idem probatur in c.super questionum.§.porro.j.eod.in c.si delegatus.in fi.eo.ti.in vj. Et ratio huius conclusionis, secundum Abb.hic videtur, quia delegatus, qui non in totum subdelegauit, ex quo remanet iudex delegatus, representat ipsum Papã in tali causa.c.sane.s.eo. & ideo ad Papam non est aliter recur- rendum, ex quo in tali causa vices suas delegato commisit[1]. & idem latius Abb.tradit in c.super questionum.§.porro.in fin. vbi per hoc infert secus esse in subdelegato alterius delegati, quam Pape: quia tunc cessante ratione predicta ad Papam omisso medio appellari potest. & idem no.Abb.in c.cum Bertoldus.circa fi.de re iud. & in c.dilecti.el ij.de app. Et ista ratio procedit, quando delegatus representat Papam tanquã delegatus simpliciter. secus vero si tanquam ordinarius: quia tunc ad papã appellari potest omisso medio. Nã a subdelegato legati de latere ad Papã appellari põt omisso medio, vt Abb.declarat in d.c.cũ Bertoldus.in fi.q: legatus ipse de latere reputatur ordinarius.c.ij.de offi.dele. & tanquam ordinarius representat Papã. Et ex predicta ratione Abb.hic infertur quod delegatus Pape non solum in causa principali, sed etiam in causa appellationis representat Papam, quando a subdelegato eius appellatur. Et ita ampliatur quod dicitur in c.sane.s.eo. Et ad hoc facit, quia idẽ de causa appellationis, quod de causa principali, iudicatur.l.j.ff.an per alium. Et ideo superioribus diebus dicebatur, quod si causa principalis summaria sit, idẽ erit de causa appellatiõis[2]. & ita Ang.in terminis dicit in d.l.j.vbi Ang.Aret.sequitur in princ. & Peru.in c.interposita.§.fin.de app. & hoc idem Bal.in terminis dicit in rub.de appel. col.iiij. ver.quero nunquid. Et predicta conclusio videtur bene procedere in rescriptis ad lites, prout tex.hic loquitur: secus videtur in beneficialibus: quia tũc procedit quod dicitur in c.dudum. §.non igitur.de preb.in vj.quod licet alteri data sit potestas cõferendi beneficia a summo pontifice, maior tamen remansit penes ipsum Papam, de quo dixi in c.j.de rescr. Et quod dicitur hic, limitatur non habere locum in casu c.si is, cui.eo.tit.in vj. & in casu capituli, si a subdelegato.eod.tit.in vj.vt Abb.hic dicit.
2 Adde alium casum in c.si duo ex tribus.eo.ti.in vj. ¶ † Secundo nota quod vnus delegatus potest causam subdelegare vni ex pluribus. facit text.in c.pastoralis.in prin. & in c.prudentiam.§. illa quippe.j.eodem. & quod dixi in cap.quoniam abbas.s.eod. titul. Et eodem modo vnus ex pluribus delegatis poterit vices suas pluribus committere, vt Abb.post Innocent. & alios hic concludit. Et ad tollendum perplexitatem, in qua doc. hic laborant, in tali casu, considerandum est, quod si vnus ex pluribus delegatis subdelegauit causam pluribus, qui facere possint maiorem partem, puta tribus, tunc maior pars attenditur.cap.pastoralis.in princip.de rescrip.clemen.fin.de iure patron. & si dicta maior pars concordat cum altero delegato, res de plano procedit: sed si discordant, tunc dubium est an habeat locum tex.in cap.fina.de re indica.vbi ad delegantem recurritur, quando duo delegati diuersas proferunt sententias. Abb. & Docto.hoc non declarant. Sed tamen videtur quod habeat locum tex.in dicto cap.fina.quia illa maior pars subdelegatorum representat alterum delegatum: & videtur verum dicere quod delegati discordant. & ideo text.in dicto cap.fina.videtur habere locum. Secundus casus est, quando alter delegatus subdelegauit vices suas duobus, quibus discordantibus maior pars non potest considerari: tamen ex paritate rationis idem dicendum videtur. Nam quãdo duo delegati discordãt, ad delegantem recurritur: quia ipsi nõ habent iurisdictionem insolidum. Ista ratio etiam militare videtur in duobus subdelegatis: & quia regulariter illud, quod statutum est in delegatis, etiam in subdelegatis intelligitur.cap.statutum. §.in nullo.de rescrip.in vj. & not.Abbas hic, in gloss. & facit quod notat Abb.in dicto cap.fin.versicu.ego vero.de re iudic. Et ideo isto casu discordantibus subdelegatis recurritur ad delegatum, qui subdelegauit. Et hoc intelligitur, quando sibi aliquid de iurisdictione reseruauit: si vero in totum vices suas commisit, ad primum delegantem recurrendum erit, prout in appellatione diffinitur in cap.super questionum.§.porro.j.eodem. Et ita concludendum videtur. ¶ Ultra Abb.hic, ex isto tex. colligitur, ibi: vt laboribus partium, & expensis, quod subdelegatio certe partis cause, aliquando fit, vt parcatur laboribus, & expẽsis partium. facit text.in cap.super questionum.in princip. & in §.porro.in fin.j.eodem.in cap.vt litigantes.de offic.ordinar.in vj. Et per hoc infertur secundum Petrum de Anchar. prout
3 Andr.Sicu.hic refert, quod † si episcopus latam habet diocesim, & velit cognoscere in loco multũ remoto a partibus, quod partes possunt petere vt causa committatur in loco propinquo: & si hoc denegetur, appellari potest, per textum nota. in l. cum post sententiam.C.de appel. & idem dicit Pet. de Ancha. in cap.nonnulli.in princip.cum similibus, vt tradunt Moder. ibi. & idem Andr.Sicu.in consilio lij.libro ij. Et secundum predictam opin.Petr.de Anch.limitatur tex.in cap. cum episcopus.de offic.ordinar.in sexto. Et adde etiam aliam limitationem, quia quando causa est ardua, que indiget viris peritis, debet tractari in loco insigni, vbi sit copia peritorum: vt nota. Abbas dicit in clementina prima, per illum textum, de foro competenti.

¶ Additiones.

1 ¶ Commisit. Et ista est communis opinio quam sequitur Felynus in dicto §.porro. Geminianus in cap.si delegatus.in fin. eodem titul.libro vj. Peru.in cap.dilecti.de appel. & declarant omnes talem appellationem ad Papam omisso medio esse nullam ope exceptionis, si opponatur. Item intellige si subdelegatus non admittat appellationem: nam si admittit preiudicat deleganti. Rot.decisio.ccclxxxv.si appelletur.in nouis. & si subdelegatus admitteret, posset puniri. Geminia.in dicto c. si delegatus.

2 ¶ Appellationis. Adde Dec.in c.ceterum.de rescri. & in c.pastoralis.eo.titul. Sil.Ald.

1 ¶ Mandatum iurisdictionale expirat morte mandantis re integra, sicut mandatum extraiudiciale.
2 Mandatum iurisdictionale non expirat per mortem delegãtis, si facta sit citatio.
3 Quid in gratia concessa per Papam.
4 Iurisdictio ordinaria qualiter cognoscatur a delegato.
5 Iurisdictio delegati qualiter dicatur perpetuari.
6 Delegatus si quis sit ad vniuersitatem causarum, an morte mandantis expiret mandantum.
7 Quid in mandato dato nuntio ad exequendum.
8 Commissio si sit habenti alias potestatem, non refert an fiat preceptum, vel simplex commissio.
9 Mandatum si fiat aliquibus vt eligant cum consilio Sempronij, si moriatur superior quid iuris.

Relatum. Summatur, & diuiditur, vt per Abbatem hic. ¶ † Pri-
1 mo nota quod sicut mandatum extraiudiciale re integra expirat per mortem mandan-
1 tis[1].l.mandatum.C.manda.in clement.fine.de procurat.cum similibus, ita etiam mandatum iurisdictionale, vt hic. & idem Abbas in cap. licet vndique.in-
2 fra eodem. Et istam equiparationem facit[2] tex.in l. & quia.ff.de iurisdictione omnium iudicum. & not. Innoc.in cap.in nostra. de procur.cum similibus, vt tradunt Moder.hic, & Alexan.in dicta l. & quia. Et adde quod ista equiparatio etiam procedit in substitutis. Nam sicut morte mandantis expirat mandatũ, ita etiam morte substituentis expirat mandatum substituti: vt notat Oldradus in consilio cẽtesimo trigesimo.omissa prolixitate facti. Et idem est in morte subdelegantis: quia expirat mandatum subdelegati. capitulo, licet vndique. infra eo-
3 dem. Et ista conclusio[3] procedit, quando quis iure proprio substituit:

substituit: vt quia procurator sit effectus dominus litis per litis contestationem, vel in delegato, qui habet potestatem subdelegandi a lege. c. pastoralis. in princ. c. si. §. eod. secus vero, si sit sibi data potestas substituendi: quia tunc nõ attenditur mors substituentis, sed mors principalis: vt not. Cardi. concludit in cle. si. ver. decimoquinto quero. ibi: ego autem. de procu. et idem voluit Rot. in deci. xxxiiij. si aliquis constitutus. de procura. in nouis. et Ro. in l. ij. §. sed et si quis. ver. quid autem. ff. de don. Et si mandatum factum sit per tutorem, et pupillum, an morte tutoris expiret mandatum. Et quid de prelato, et capitulo, notat Imo. in l. si per epistolam. ff. de acquirẽ. hered. et Ro. in consilio cxix. in j. conclusione. Et in mandato extraiudiciali primo insistunt Mod. hic, et prosequuntur plures casus, in quibus regu-
4 la predicta non militat. Sed quia materia ista [4] non tangitur hic, nec principaliter pertinet ad istum tex. videndum est vltra Mod. hic per Ro. in consi. ccij. non est dubium. et idem Ro. late in l. ij. §. sed et si quis. ff. de dona. Pet. de Anch. in cle. j. in fi. de renun. Alex. in l. fundi venditor. ff. de acquir. possess. et Alexan. et Mod. in l. eius, qui. ff. si cer. pe. et no. Bal. in consi. clxx. ad euidẽtiam. lib. j. Non omitto tamen vnum casum inter alios, in quo Mod. hic dicunt quod mandatum transit ad heredem, videlicet quando expresse in mãdato dicitur quod duret etiam post mortem: vt voluit not. Ange. in questione, Astensis miles. cum simi. vt tradunt Mod. hic. et Ro. in dicto consil. ccij. et Bald. in dicto consi. xlix. vbi magistraliter loquitur, et predictam cõclusionem sequitur Cor. Peru. in consi. lxxxvj. circa princ. lib. iiij. et Soc. in consi. lxxxvij. in presenti conclusione. in princ. Et predicta conclusio procedit, dummodo ille, qui mandauit, decedat cum herede: alias secus: vt not. Ang. dicit in dicta disputatione, per tex. in l. j. secundum vnam lec. C. de act. et obli. et ibi refert, quod ita de facto vidit iudicari Florentie. et sequuntur Ro. et Alexan. in d. l. fundi venditor. et Soc. in dicto consi. lxxxvij. et in alio consil. lx. in presenti. Florentie vtuntur hac cautela, ꝙ procuratores constituuntur duraturi post mortem, hoc expresso ꝙ mandatum duret, siue hereditas adita sit, siue non, et dato ꝙ quis decederet sine herede. Sed tamen aduertendum est, quia talis cautela, et talia verba nihil videntur operari. Est enim cõsiderandam, quod quando quis moritur sine herede, videtur impossibile quod quis sit procurator eius. Nam procurator dicitur, qui aliena negotia mãdato domini administrat. l. j. ff. de procu. Et hoc verificari non potest, quando quis moritur sine herede: quia non sunt negotia defuncti, cuius morte omnia soluuntur. §. deinceps. in authen. de nup. Nec etiam dicuntur negotia hereditatis: quia dictum Ang. intelligitur, quando non est hereditas iacens: vt quia apparet, neminem velle esse heredem: vt quia facta diligẽti inquisitione, et citatis his, quos causa proxima successionis tangit, nullus inuenitur qui velit esse heres, iuxta practicam quam not. ponit Bartol. post gloss. in l. sancimus. §. quos antẽ. C. ad Treb. alias vero ante, quam hoc appareat, esset hereditas iacens, que representaret personam defuncti. l. hereditas. ff. de acqui. rerum domi. l. cum hereditas. C. depo. vbi Bartol. et propter illam representationem duraret mandatum post mortẽ. Sed quando non est hereditas iacens, quia apparet neminem velle esse heredem: et tunc incipiunt bona esse vacantia, ad neminem pertinentia, ante quam occupentur. l. j. §. an bona. ff. de iure fis. Et ex his infertur, quod quãuis dicatur quod duret mandatum post mortem, siue adita sit hereditas, siue non, et etiam si quis moriatur sine herede, quod talia verba nihil operantur. Nam aut hereditas est iacẽs, aut bona sunt vacantia, vt dictum est: si hereditas est iacens, durat mandatum, dato quod non sit dictum, siue adita sit hereditas, siue non. Aut bona sunt vacantia, et non potest constituens facere quod duret mandatum: quia natura mandati repugnat, et subiecta materia non patitur, per supra dicta. Nam non potest facere ille, qui mandauit, quin leges habeant locũ in mandato suo. l. nemo potest. de leg. j. et ideo illa practica Florentinorum nihil operatur, et ita alias dicebam Florẽtie. Et casu, quo quis decedat cum herede, durat mandatum, vt dictum est: ipse tamen heres poterit mandatum reuocare. l. fundi venditor. §. item si amicus. ff. de acquir. posses. vbi Alex. hoc limitat tribus modis. et no. Ro. in consi. ccij. supra allegato. Et supra dicta cõclusio etiam aliter limitatur, vt singu. tradit Paul. de Cast. in l. si. per illum tex. ff. solu. et sequitur Soc. in consil. clxxij. multum
2 5 abunde. † Successiue Abb. hic dicit quod in mandato iurisdictionis, res desinit esse integra per citationem [5]: ita quod per mortem delegantis non expirat iurisdictio delegati. ca. proximo. c. si. in fi. de off. deleg. Sed in mandato procuratoris ad iudicia res integra dicitur ante litis contestationem, vt per glo. in cle. si. de procu. in ver. ecclesia. Et huius diuersitatis rationẽ adducit Bar. in l. more. de iur. om. iu. facit quod not. Bart. in l. si pluribus. de leg. j. dum ibi loquitur de preoccupatione iurisdictionis. et quod tradit Car. in cle. fin. in §. j. de procur. Notandum tamen est quod etiam satisdatio prestita a domino de indicato soluendo, facit quod res non dicatur integra, et mandatum non extinguitur per mortem: vt not. Barto. in l. si defunctus. per illum text. ff. de procur. vbi Barto. dicit istud esse mirabile. et not. etiam Barto. in l. si acceptolatum. in princ. ff. iudi. sol. Bal. in l. mandatum. in ij. opposi. C. manda. ꝙ Car. in dicta clemen. fin. in ver. opponitur. de procur. In mandato vero extraiudiciali, quãdo res dicatur esse integra, ita quod per mortem expiret mandatum, not. per gloss. in §. recte. inst. man. cum simi. vt tradit ibi Angel. Aret. et Alexan. in l. si pecuniam. ff. de
3 cond. ob causam. † Subsequenter Abb. dicit quod iste text. non habet locum in gratia, que non expirat post mortem concedẽtis. c. si cui. de preben. in vj. cap. si super gratia. eodem titu. in vj. et not. Bald. in l. humanum. in fine. C. de leg. vbi inquit, ꝙ si post gratiam factam, etiam solo verbo, Papa moriatur, gratia nõ
6 expirat [6]. de quo dixi in rub. de consti. et not. Domi. post Archi. in proem. sexti. in ver. vniuersitati. in princip. Bald. in l. falsus. C. de furt. Et ista conclusio intelligitur, quando per viam gratie aliquid conceditur: secus si per viam simplicis commissionis, vt not. Joan. And. in addit. Specu. in titu. de lega. in materia dispensationis. in §. videndum. ver. quid si is. et Joan. And. et Anton. de Butr. in cap. ex tua. de filijs pres byte. Item quod dicitur hic, procedit in iurisdictione delegata: prout loquitur: secus est in ordinaria, que radicata est in persona eius, cui conceditur: ideo illa non expirat morte concedentis, vt Abb. hic dicit. Et ad hoc facit, quia ordinarius iure proprio facit, et non recognoscit concedentem: ideo ab ipso ordinario non appellatur ad superiorem concedẽtem: vt not. Ang. Are. post Cuma. in l. j. in princip. ff. de app. et dixi in rub. de appel. circa fi. Quomodo autem iurisdictio delegata cognoscatur ab ordinaria.
4 Abb. concludit ꝙ † si princeps, lex, vel consuetudo iurisdictionẽ tribuit super castro, vel ciuitate, vel super vniuersitate causarum, videtur concedere ordinariam. et no. Barto. in l. et quia. de iur. omnium iu. cum simi. vt Alexan. tradit in l. more. de iur. omnium iu. Et predicta cõclusio limitatur, nisi dicatur, facias authoritate nostra: quia tunc videtur data iurisdictio delega-
7 ta [7], vt Abb. hic dicit, et Barto. in locis preallega. et not. Mathesil. in not. xc. nota quod vbicunque. cum simi. vt Alexan. tradit in l. j. §. opus. ff. de oper. no. nuntiat. et Abb. in cap. licet. de offic. ord. cum similibus, vt late congerunt Moder. ibi. Et hoc sane intelligitur, quando dicta verba apponuntur in principali dispositione, vt quia dicitur cognoscas authoritate nostra: secus
8 si in executione [8] actus apponuntur: argu. clemen. j. in princip. de preben. et ita not. dicit Anton. de But. et Imo. in c. quoniam abbas. §. eodem. et Alexã. sequitur in dicta l. more. et ad hoc plura similia prosequuntur Moderni in dicto cap. licet. Quibus adde not. dictum Bal. in additio. Specu. in titu. de instru. editione. quod sequitur Alexan. in l. que dotis. in ver. septimo fallit. ff. solu. matrimo. et quod not. Cor. Peru. in consil. cxxxiiij. in hac consultatione. col. iij. lib. j. vbi refert Alexã. de Imo. consuluisse. et vltra Abb. hec regula, que ponitur hic, limitatur non procedere in casu cap. ne aliquid. de her. in vj. et in casu clement. fin. de procur. cum simi. vt tradunt Ang. et Mod. in l. et quia. de iur. omnium indic. Quibus adde quod ista regula procedit in iurisdictione delegata ab homine: secus si sit delegata a lege: vt not. Abb. post alios scribit in capi. irrefragabili. §. ceterum. de
5 off. ord. † Quomodo autem iurisdictio delegati perpetuari dicatur: Abbas refert varias opi. Sed ipse concludit quod cita-
a tio [a] omnino requiratur, per tex. in c. seq. et in c. fi. de off. leg. in fi. vbi expirat iurisdictio, si citatio nõ precessit, vt latius per eum hic, et idem tenet gloss. in c. licet vnicuiq;. §. eod. cum simil. vt tradit Alexan. in l. more. ver. sed quod requiratur citatio. et ibi attestatur istam esse communem opin. et idem dicit Imo. in l. ij. §. sed et si quis. ff. de don. Hosti. tamẽ in d. c. licet. quem Abb. hic refert, tenet ꝙ non requiratur citatio, sed sufficit ꝙ delegatus aliter ceperit vti iurisdictione. et istam opin. pleriq; sequuntur, quos Alegand. refert in d. l. more. And. Sicu. et Modern. hic. et dicit Anton. de Butr. hic, quod Legiste et Canoniste communiter tenent istam opi. Non obstant iura allegata per Abb. hic: quia licet per citationem iurisdictio delegati perpetuetur, non per hoc negatur quin idem sit, si alio modo delegatus ceperit vti iurisdictione, vt probatur in dicto capi. licet. ibi, vti non ceperit. et in dicta l. et quia. Sed ista responsio non satisfacit, prefertim ad cap. fin. de offic. lega. vbi negatiue dicitur quod iurisdictio delegati expirat per mortem delegantis, si citatio non precessit: et consequenter alius actus ante citationem non videtur sufficiens: et ideo Antonius de Butrio hic aliter respondet quod in dicto capitulo fina. ideo citatio requiritur, quia finita

iurisdictione legati expirat dignitas ipsius legati: secus esset in episcopo, vel aliis ordinariis: quia his mortuis remanet dignitas ipsa, que iurisdictionem sustinet. Alexan. in dicta l. more. dixit quod ista responsio est contra tex. in d. c. fi. vbi solũ consideratur quod iurisdictio extinguatur: & sic nõ attenditur ibi quod officium, & dignitas delegãtis expiret. Sed replicari potest quod licet ibi solum de iurisdictione dicatur, tamen negari non potest, quin concurrat illud quod dicit Ant. de Bu. videlicet quod etiam expirat officium delegãtis. Unde aliter videtur dicendum quod non sit in consideratione, licet officium expiret. hoc patet, quia ibi valent statuta facta per legatum, & perpetua sunt, licet officium expiret ergo pariter delegatio valere debet respectu ipsius delegantis, licet expiret officiũ: sed in delegato solum consideratur an ceperit vti iurisdictione: & quantum ad hoc precise ibi requiritur quod citatio facta sit. Hoc etiam patet in c. licet vndique. j. eo. vbi morte subdelegãtis officium eius expirat: & tamen solum consideratur an subdelegatus ceperit vti iurisdictione. & sic patet quod opi. Abb. hic, per hoc, efficaciter probatur in d. c. fin. in fi. similiter efficaciter probatur in d. c. seq. ibi: citatione facta negotiũ sit quasi ceptũ: ergo videtur quod ante citationem nullo modo negotium ceptum dicatur, & ad hoc etiam facit, quia preparatoria non faciũt quod res cepta esse dicatur: vt probatur in l. posthumus. §. fi. ff. de inoffi. test. ibi. cepta controuersia vel preparata. Et sic tanquã diuersa ponuntur quod controuersia cepta sit, vel preparata. Et quia citatio est principium actionum instituendarum, vt dicitur inst. de pe. te. litig. §. fin. ideo non videtur quod ante citationem quis dicatur cepisse vti iurisdictione. Successiue queritur de ratione quare iurisdictio delegata extinguitur per mortem. Abb. respõdet quod per actum delegationis non transfertur iurisdictio in delegatum: ideo re integra delegatus potest reuocare commissionem. c. quãuis. e. tit. in vj. Sed per exercitium iurisdictionis radicatur iurisdictio in personam delegati: ideo per mortem delegantis non extinguitur. Sed ista ratio non satisfacit: quia per exercitium iurisdictionis non radicatur iurisdictio in personam delegati: quia semper delegatus facit nomine delegantis. c. sane. §. eo. & nihil habet proprium. l. j. §. j. ff. de off. eius. Et per hoc etiam confunditur ratio huius conclusionis, quam ponit Ang. in l. more. ff. de iur. om. iu. vbi inquit ꝙ delegatus habet vsum iurisdictionis: ideo radice corrupta per mortem, etiam mandatum corrumpitur. l. corruptionem. C. de vsufr. Nam attenta tali ratione, idem esset dicendum quod mandatum extinguatur etiam re nõ integra, & ipse Ang. de hoc perpendit, & concludit quod fauore iudiciorum lex cõseruat vsum iurisdictionis, vt causa decidatur postea quam incohata sit. Et notandum est, quod quando per mortem delegantis extinguitur mandatum, non extinguitur,
9 tanquam reuocatum sit, sed quia voluntas cessat [9]: vt no. declarat Bar. in d. l. & quia. de iu. om. iu. & dixi in no. casu in cõsi. cviij.
6 †An autem iste tex. habeat locum in delegato ad vniuersitatẽ causarum. Abb. concludit quod sic: quia etiam per mortẽ delegãtis re integra expirat iurisdictio delegati per c. ne aliquid. de her. in vj. per locum a speciali. Et quia ratio, que est in causa particulari, etiam militat in delegato ad vniuersitatem causarum: vt latius per eum hic. & idem videtur velle Bart. in l. & qu. ff. de iur. om. iu. idem tenet Ful. in l. more. eo. tit. de iur. om. iudi. mouetur, quia potentius est ius speciale, quam generale. l. cognitio. in prin. ff. de off. eius. Si ergo iurisdictio delegati in specie, que fortior videtur, extinguitur in illa causa particulari, idem dicendum videtur in delegato generali. Et quia eadem ratio videtur, que est in delegato speciali, & etiam supra dictũ est, ẽm Abb. Alex. in d. l. more. dicit ꝙ rationes Fulg. fragiles sunt: quia imo, ẽm eum, potentior est iurisdictio vniuersalis, quam particularis. Nã videmus ꝙ iurisdictio ordinaria, que vniuersalis est, non expirat morte concedentis. l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. c. ij. de off. leg. in vj. secus in delegato: vt hic, cum si. Item videmus ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum subdelegare potest: vt per gl. in c. cum causam. in ver. delegatus. de app. secus est in delegato particulari. l. a iudice. C. de iudi. Sed ad ista, que Alex. adducit responderi potest. Nam prima ratio dum inquit, quod iurisdictio ordinaria non expirat morte cõstituentis. non est ea ratione, quia vniuersalis sit sed quia ordinarius illam habet radicatam iure proprio. d. l. & quia. & notat Abb. post Ant. de Bu. hic. Secunda ratio etiam non valet, dũ dicit quod delegatus ad vniuersitatem causarum subdelegare potest. Nam hoc negari potest: quia multi tenent contrarium, vt patet ex his, que dixi in c. cum causam. de app. Et dato ꝙ illud esset verum, non videtur obstare predicte conclusioni: quia non sequitur, delegatus ad vniuersitatem causarum subdelegare potest, & in hoc ordinario equiparatur: ergo iurisdictio sua non expirat morte delegantis. Hoc probatur, quia delegatus a principe subdelegare potest: & in hoc equiparatur ordinario. l. a iudice. C. de iudi. c. pastoralis. c. si. j. e. & tamen morte delegantis re integra expirat eius iurisdictio, vt hic dicitur: ergo illa ratio Alex. non valet: & ratio Fulg. videtur bene procedere, qr potentius videtur ius speciale, quam generale. facit quod habetur in c. qui ad agendum. de procu. in vj. & in l. sed & si quis. §. quesitũ. ff. si quis cau. Postremo Abb. dicit ꝙ regula, que habetur hic, ꝙ mandatum expirat morte mandantis, procedit, quando in mandato datur noua potestas ad actum, de quo agitur: secus autem est in precepto, quod fit alias habenti potestatẽ: quia tunc solũ antiqua potestas excitatur: & tali casu preceptum per mortem non extinguitur, per text. in §. & hoc vero iubemus. in auth. vt nul. ind. qui tamen tex. loquitur nõ de morte mandantis, sed eius, cui fit mandatum. Et huius conclusionis rationem Abb. hic adducit: quia quando noua datur potestas, ille gerit vices mandantis: ideo per mortem eius expirat potestas. Sed quando reperitur habere potestatem, solum excitatur illa potestas, que competebat: & cessat ratio prealleg. & ita sequuntur Mod. in d. l. more. Sed in ista ratione aduertẽdum est: nam regula, que hic ponitur, in iudice delegato loquitur, & iudex delegatus semper videtur representare personam delegantis. c. sane. §. eo. Unde si persona delegantis non representatur, non dicitur delegatus: & regula ista non habet locũ: & si is, cui fit commissio, habet aliunde potestatem, prout in ordinario contingit, & in casu, in quo Abb. hic loquitur, non congruenter ponitur limitatio ad istũ tex. Item ratio Abb. procedit, quando esset facta commissio simpliciter, ita ꝙ non sit altera potestas, que prius competebat: alias secus esset dicendũ,
7 cessante ratione Abb. †Et retenta tamen cõclusione predicta, Abb. primo hic infert, ꝙ si iudex mandauit nuntio vt mittat aliquem in possessionem, licet iudex, qui mandauit, reintegra
10 moriatur, ipse tamen mandatum exequi tenetur [10]. & de hoc est dictum Bar. in l. fundi venditor. in fi. ff. de acqui. pos. & sequitur Bal. in l. si de interpretatione. ff. de legi. cum si. vt tradit Alexã. in d. l. fundi. Et hoc dictum de nuntio fundari videtur ratione supradicta, quia nuntius videtur habere potestatem a se ipso, & non a iudice. Sed hoc non videtur verum: quia nuntius videtur facere ex mandato, & commissione iudicis: & ipse est nudum organum: argu. l. si pater. ff. de manumiss. vind. facit tex. in l. qui autem. §. fi. ff. de consti. pec. Et ita contra istud dictum de nuntio, arguit Bal. in l. more. ff. de iur. om. iudi. Ad hoc tamen responderi potest, ꝙ hoc dictum intelligatur in nuntio deputato ab ista communitate, vel a statuto: quo casu dicitur habere ordinariam potestatem: vt no. Ro. & Are. ibi declarat in d. l. fundi venditor. de acquir. poss. Uel secundo intelligi potest ꝙ nuntius faciat nomine officii: ꝙ quidem officium durat, & per mortem non extinguitur: vt not. Bal. in d. l. si de interpretatio-
8 ne. ff. de legib. vbi inquit ꝙ est nuntius officii, nõ persone. †Secundo ex predicta conclusione Abb. infert. ꝙ quando fit commissio habenti alias potestatem, non videtur differẽtia an fiat preceptum, vel simplex commissio. & not. Alexã. in d. l. more. vbi inquit ꝙ quomodocunque superior mandat inferiori, preceptũ dicitur, etiam si dicatur verbo, rogo: vt no. per gl. in l. j. in prin. ff. quod iussu. Et ideo dicit Imo. in l. qui in aliena. §. is qui putat. ff. de acquir. her. ꝙ sicut mandatum expirat morte mandãtis, ita etiam iussus, morte iubentis. & idem videtur velle Cal. in consi. iiij. in prin. eod. tit. vbi pariter loquitur de mandato, & precepto, ꝙ per mortem expiret: & expresse hoc tenet Gofr. quẽ Car. refert in cle. fin. in j. q. in fi. de procur. Cardi. tamen ibi concludit in ver. per hoc dico, ꝙ natura precepti communiter est, ꝙ fiat ei, qui alias habet potestatem: ideo statim ꝙ emanauit, suum habet complementum, & per mortem nõ extinguitur: sed mandatum fieri solet ei, qui non habet potestatem. & Moder. sequuntur in ca. eam te. de rescript. Sed tamen ista differentia etiam a communiter accidentibus probari non videtur: ideo quod dictum est, de iure verius videtur, videlicet quod solum consideretur an alias habeat potestatem, vel non, ille cui com-
9 missio fit. †Ultimo Abb. refert dictum Spec. dicentis, vt ipse refert, quod si mandatur aliquibus vt eligant cum consilio Sẽpronii, licet moriatur superior, qui mandauit, illi tamen tenentur in actu electionis requirere cõsilium Sempronii. Sed aduertendum est, quia ista decisio, secundum ꝙ Abb. refert, non videtur vera: quia Abb. presupponit quod illi, puta canonici, qui alias habebant potestatem, hoc faciant vigore potestatis, ordinario iure, illis competentis. Et hoc non videtur verum: quia vbi mandatur alicui habenti alias potestatem, si potestas in aliquo alteretur, de ordinario efficit delegatus: vt no. in cap. licet. de off. ord. facit textus in cap. cum aliquibus. de rescr. in sexto. & ita videtur in casu isto: quia agitur quod fiat ele-

ctio

ctio de consilio alterius: quo casu alteratur illa potestas, ⁊ delegata efficitur, vt in terminis de consilio, no. Ang. in cõsi. cccxvij. in causa accusationis. quẽ refert, ⁊ sequitur Aret. in l. j. §. si quis simpliciter. de verb. oblig.

¶ Additiones.

1 ¶ Mandantis. Adde Alexã. ⁊ Jas. in l. eius qui in prouincia. in prin. ff. si cert. peta.

2 ¶ Equiparationem facit. Hec tamen equiparatio non est perpetua. vide Alex. in d. l. ⁊ quia. ⁊ eundem Alexan. in l. j. ff. de offi. eius. ⁊ vide Rot. deci. ccccxiij. fuit dubitatũ vtrum procurator. Inno. vbi ponit not. differentiam.

3 ¶ Conclusio. Vide Purpu. in l. more. nu. 109. ff. de iurisdi. om. iudic. vbi sequit.

4 ¶ Materia ista. Ego alias dicebam ꝙ cum quidam rector cuiusdam ecclesie constituisset procuratorem ad resignandum, ⁊ ante factã effectualiter resignationẽ mortuus esset, si ille procurator ignorans mortem mãdantis resignasset, talis resignatio non valebat: sed beneficium dicebatur vacasse per obitum non per resignationem. ita est glo. in cle. j. in verb. quomodolibet. de renun. per tex. in c. dudum. de preben. lib. vj.

5 ¶ Citationem. Ita se habet communis opi. vt plene Purpu. in l. more. nu. 110. ff. de iur. om. iu. quinimo fuere qui voluerũt ꝙ per commissionem solam citationis, quod communiter dãnatur, vt dicit Alex. ibi: quamuis Aque. ⁊ Purpu. ostendant contrarium esse communem. Illud tamen notandum est quod ad hoc vt perpetuata sit iurisdictio, nõ requiritur relatio citationis: satis enim est ꝙ sit executa, quamuis delegans moriat ante relationem. Soc. in rub. C. de in ius voc. intellige etiam de citatione valida vt declarãt omnes in d. l. more. presertim Purpu. nu. 114. Fel. in c. ex tenore. de rescr. Ro. cõsi. cccc xij. pro habẽda.

6 ¶ Expirat. Adde eundem Dec. in rub. de constit. in j. lec. in c. pastoralis. nu. 12. de rescrip.

7 ¶ Delegata. Duplex est q. an ista verba faciant iurisdictionẽ ordinariam vel delegatam. prima si concedatur iurisdictio his verbis nullam habenti iurisdictionem, altera si habẽti ordinariam concessa sit adiectis similiter his verbis, vtroqꝫ tamẽ casu dicitur delegata. Alex. ⁊ Jas. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de ver. obl. ⁊ an tali casu iudex possit ex vtraqꝫ iurisdictione procedere, declarat Fel. in c. cum ex officij. ver. circa gl. Inn. de presc. ⁊ si non constat ex qua processerit, an scilicet, vt ordinarius vel vt delegatus, ex qua iurisdictione censendum sit processisse, vide Alex. consi. lv. quoniam coram prestantissimis. li. v. que recusat. Purpur. in l. more. ff. de iur. om. iudi. nu. 47.

8 ¶ Executione. Adde Jas. in l. ex pupillari. ff. de vul. ⁊ pup. in l. ius autem ciuile. ff. de iust. ⁊ iu. Cur. sen. consi. v. versicu. decimo.

9 ¶ Voluntas cessat. Idem Dec. in c. ceterum. in vl. col. de rescr.

10 ¶ Tenetur. Et cum Bart. est communis opi. vt dicit Jas. in l. more. ff. de iur. om. iu. qui dicit idem etiam in licentia de capiẽdo data nuncio, ⁊ hoc dictum quo ad capturam. seq. Ang. in d. l. fundi. Purpu. in d. l. more. nu. 136. vbi dicit doctr. Bar. tripliciter limitari, primo quando nuncius nullam habebat potestatem, sed potestatem accipit a commissione: secundo quando cõmissio facta fuit causa cognita, alias secus: vt per Jas. in d. l. more. de quo dubitat Purpu. vbi s. tertio limitatur vt habeat locum in iudicialibus non in contractibus: quia sicut mãdatum soluitur morte mandantis. l. mandatum. C. manda. ita ⁊ iussus ẽm Imo. in l. qd in aliena. §. putat. ff. de acqui. her. seq. Fel. in c. eam te. de rescr. ver. primo differentia. que omnia refert ⁊ declarat Purpu. vbi supra. Silue. Aldob.

8 ¶ Citatio. Ita sentit Dec. hic: ⁊ hec vera indistincte. Et sic nõ est differentia inter leges ⁊ canones, licet videatur communis opinio quod secundum canones sufficiat cõmissio citationis, vt tenet Fel. in c. seq. Dec. l. si pluribus. de leg. j. decisi. Tholosa. ccc xlj. ⁊ ibi Steph. Aufreri. ⁊ quamuis postea Phil. Dec. distinxerit in l. more. nu. 48. de iur. om. iu. ⁊ quamuis idẽ Dec. in c. seq. nu. 2. sequatur communem errorem. Sed quod non sit differentia inter leges, ⁊ canones, sed sufficiat, ⁊ requiratur citatio, tenet Aegid. Bellamer. j. de offi. leg. c. fi. nu. 9. ⁊ bene. non autẽ requiritur citationis relatio, sed sufficit executio. Soci. in rub. C. de in ius vocan. [redacted]

1 ¶ Iurisdictio delegati vt perpetuetur, non est necessaria litis contestatio.

2 Iurisdictio delegati vt perpetuetur, non est necessarium vt citatio perueniat ad notitiam partis citate.

3 Delegatus si subdelegat causam, an videatur cepta iurisdictio, ita quod per mortem delegantis non expiret iurisdictio ipsius delegati.

4 Appellans si postea litigat coram iudice a quo, videtur renuntiare appellationi: fallit quinque modis.

5 Quasi, dictio importat improprietatem.

6 Iurisdictio delegati expirat per mortem delegantis, licet ipse delegatus ignoret mortem delegantis.

Ratũ gerimus. Summatur, ⁊ diuidit, vt

1 per Abb. hic. ¶ † Primo no. ꝙ ad perpetuãdã iurisdictionẽ delegati non requiritur litis

a contestatio[a], ⁊ ẽm Abb. hic per istũ tex. suppletur ad illud, qd dicitur in c. precedẽ. ⁊ per hoc Abb. infert, ꝙ qñ in eodẽ volumine reperiuntur duo statuta q̃ videntur cõtraria, debent, quantũ potest, ad concordiã reduci. Ad primũ dictũ aduertendũ est, qꝛ supplementũ de isto tex. ad precedentẽ non videtur posse adaptari: qꝛ tex. in c. preceden. in ver. si vero precise. dicit ꝙ mortuo delegante ante litẽ cõtestatã expirat iurisdictio: ⁊ ideo necessariũ est fateri qd ille text. p istũ corrigatur. Et ad illud dictũ, ꝙ vbi reperiũtur duo statuta fere contraria, quantũ fieri potest concordari debent. Vltra ea, que dicunt Mod. hic, idẽ Abb. tradit in ca. super questionũ. in iij. no. in prin. j. e. ⁊ no. Bar. in l. j. §. ⁊ parui. ff. quod vi aut clã. cũ

1 si. vt dixi in c. ex parte. el ij. s. eo. Et est regula cõmunis in quali bet dispositione, que ita intelligi debet, vt contrarietas remoueatur [1]: vt probatur in c. inter dilectos. §. ceterũ. j. de fi. instru. quẽ tex. ad hoc alleg. Abb. in c. cũ tu. de testib. ⁊ in no. quest. no. Bart. in l. fi. §. itẽ quesitũ. ff. de cond. inde. Bal. in l. cũ falsa. circa fi. C. de iur. ⁊ fac. ign. cũ si. vt Alex. scribit in l. j. in prin. ff. ne quis eũ. ⁊ idẽ Alex. in consi. xl. viso thẽmate. lib. j. in fi. Et talis cõcordia non impedit, licet in statuto, vel lege dicat ꝙ illud debeat obseruari non obstãte statuto vel alia lege, que faceret in cõtra

2 riũ [2]: vt est gl. no. in aut. de her. que ab inte. in prin. in ver. vacantibus. ⁊ no. Bal. in l. sciendũ. ff. qui satisd. cog. in prin. cũ si. vt tradũt ibi Alex. ⁊ Mod. ⁊ idẽ Alex. in consi. lxxx. viso. li. j. Et lꝫ statutũ velit, ꝙ verba statuti intelligant ad literã, non tamẽ tollit

3 quin vnũ statutum per aliud suppleatur [3]: vt no. dicit Pet. de

2 Anch. in cõsi. cccc xxxiij. viso puncto. ¶ † Secũdo noto, vt Abb. hic dicit quod ad perpetuandam iurisdictionem delegati nõ requiritur quod citatio perueniat ad notitiam citati: satis est

4 enim quod emanauit a iudice [4]: vt Abb. hic istum tex. inducit. And. Sic. ⁊ Mod. hic dicunt, quod iste tex. non probat hoc: qꝛ citatio per edictũ non valet. Sed responderi potest ꝙ valebat isto tẽpore, licet correctio postmodũ facta sit: ⁊ qd Abb. dicit est verũ in se, vt tenet gl. in cle. ij. in ver. ⁊ ad partẽ. vt li. pend. ⁊ hoc idẽ latius Abb. probat in c. fi. in fi. de of. leg. Nã perpetuatur iurisdictio delegati statim quod delegat[us] incipit vti iurisdictio-

b ne. c. licet. j. eo. Et negari non potest quin vtatur[b] iurisdictione statim ꝙ delegatus citationẽ cõmittit: cum talis commissio sit sententia interlocutoria: vt per glo. in l. cum clericis. in ver. sententiarũ. C. de episc. ⁊ cle. ⁊ in §. ad excludendas. in ver. interlocutionibus. in auth. de litigi. Et hoc idẽ videtur tenere Bar. in l. more. ff. de iuris. om. iud. dũ inquit quod cõmissio citationis est actus iurisdictionis: ⁊ facit qd res non sit integra: ⁊ hoc idem sequitur And. Sic. in c. preced. Et quãtũ ad istum effectũ per-

5 petuandi iurisdictionẽ prima citatio sufficit [5]: vt per gl. in cle. j. in ver. citationes. de iud. ⁊ no. Abb. in c. proposuisti. ver. sed q̃ro. de fo. cõpe. ⁊ notãdũ est dictũ Inn. qd Abb. hic refert. ꝙ vbi nescitur quis sit citãdus in specie etiam hodie admittitur citatio per edictũ: secus vbi persona certa sit: qꝛ tunc specialiter citatio fieri debet. ⁊ no. Jo. An. in c. fi. de elec. in vj. ⁊ Do. ibi, circa fi. post Pet. de Anch. ⁊ idẽ Car. in consi. xciiij. do. Abb. cũ si. vt tradunt Mod. hic, ⁊ in c. ij. de const. quorũ dictis adde Ang. in cõsi. cxciij. pro decisione questionũ. Ful. in cõsil. cxc. visis. Alb. in l. ea, que. in ver. ad quintã questionẽ. C. quõ ⁊ qñ iu. Sig. in cõsil. lvij. creditor volens. Pau. de Ca. in consi. lxxij. in causa, que vertitur. in nouis. Alex. in consi. cij. perspectis statutis. li. v. ⁊ in ꝯsi. v. in causa. lib. ij. ⁊ in consi. cxxxvij. in causa. eo. lib. And. Sicu. in consi. xviij. lib. j. ¶ Tertio nota qd ad hoc vt perpetuetur iurisdictio, negotiũ principale debet esse quasi ceptum. Ex quo ẽm Abb. infertur quod per subdelegationẽ nõ perpetuatur iurisdictio, contra gl. in c. si a subdelegato. eo. tit. in vj. qꝛ per talem

3 subdelegationẽ non tãgitur negotium principale. † Nec ob. ꝙ subdelegãdo vtatur iurisdictione: qꝛ Abb. respondet ꝙ vtitur iurisdictione ordinaria, que a lege sibi conceditur, ⁊ nõ delegata. ⁊ idẽ Abb. dicit in c. pastoralis. in prin. in iij. no. in eo. ti. ⁊ in c. licet vndiqꝫ. in vl. no. j. e. ti. Et ista conclusio cõprobatur: qꝛ videmus ꝙ vnus ex pluribus delegatis nõ potest procedere sine alijs, in c. causam matrimonij. s. e. ⁊ tamẽ vnus ex pluribus delegatus vices suas solus alteri committere potest. ca. quamuis. s. eo. Ex quo datur intelligi quod actus subdelegãdi est actus separat[us] a causa principali: vt not. Abb. declarat in c. fi. in prin.

4 in gl.i.circa fi.j.eo.tit.¶ †Quarto nota ꝙ appellans,si postea
litigauit coram iudice a quo,renuntiare videtur appellationi.
⁊ hoc ſm Ab.intelligitur in appellatione interposita:⁊ ita tex.
hic loquitur ibi:ea interposita,non sic videtur in appellatione
interponéda:quia si grauatus intra tempus datum ad appel-
landum litigat coram iudice a quo,non per hoc videtur renū-
tiare facultati appellandi:quia interim deliberare potest:⁊ sic
illa contrarietas,que insurgit litigādo in causa principali co-
ram iudice a quo post appellationem, non videtur procedere
in appellatione interponenda:vt Abb.hic dicit post Innocē.
in ca.solicitudinem.de app.Et ista limitatio procedit,quando
ille,qui appellauit,coram iudice a quo litigat ex precepto iudi
cis: vt puta quia suscipit terminum sibi prefixum a iudice: se-
cus si ipse grauatus spōte terminum petijsset ad procedendū:
quia tunc etiam appellationi interponende renuntiare vide-
tur:vt not.Abb.in d.c.solicitudinem.in fi.⁊ in c. quod ad cōsul
tationem.de re iud.⁊ in c.significauerunt.in fin.de testi. cum si.
vt tradunt Mod.hic. Sed aduertendum est in predictis, que
communiter approbari videntur.Nam ꝙ appellationi hic re-
nuntiatum videatur,hoc insurgit ex contrarietate que resulta
re videtur: quia per appellationem,a iudice a quo receditur.
Unde si ille,qui appellauit,postea prosequatur eādem causam
coram iudice a quo, videtur appellationi renūtiare:⁊ talis re-
nuntiatio videtur fieri,quatenus contrarietas insurgit: quia
voluntas,que ex facto declaratur,eatenus arguitur,⁊ demon-
stratur, quatenus ex ipso facto inferri videtur. cap.solicitudi-
nem.de appellationibus. facit quod notat Bartol. in l.prima.
§.si quis hoc interdicto.in fi.ff. de itine. actuque priuato.⁊ ideo
qualitas actus,qui fit coram iudice a quo,debet considerari an
videatur inferre contrarietatem, ⁊ tacitum consensum etiam
respectu appellationis interponende. Nam si grauatus, non
obstante grauamine, pro quo appellare potest, causam prose-
quitur coram iudice a quo,ista prosecutio arguit tacitum con-
sensum in iudicem.c.insinuauit.j.eod.Et sicut tollitur appella
tio interposita, ita videtur tolli illa,que interponi potest,si ex
natura actus cōsensus arguatur.Et quia facilius videtur im-
pediri appellatio interponenda, quam quod appellatio iam
interposita tollatur.argu.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui
vel alie.iur.⁊ hoc fatetur ipse Abb.in dicto cap.solicitudinem.
quando grauatus sponte coram iudice a quo petijt terminum
sibi assignari. Sed idem videtur, si acceptauit terminum sibi
datum a iudice:quia nō necessitabatur illum acceptare,ex quo
poterat recedere a iudice,interponendo appellationem: ⁊ sic
actus semper videtur esse voluntarius. Preterea, illa distin-
ctio,quam Abbas facit,an quis petat sponte terminum,vel si-
bi constituatur a iudice respectu appellationis interponende,
alia ratione non videtur procedere: quia si dicimus quod ap-
pellationi interponende renunciatum non videtur, quia quo
ad illā non insurgit contrarietas, vt Abb. dicit hic post Inn.
in d.c.solicitudinem. Ista ratio pariter militaret,quando spō
te quis terminum susciperet:quia non videretur renunciatum
appellationi: ex quo contrarietas non insurgit:vnde conclu-
dendum est:vt supra dixi.Secūdo limitatur tex.hic,nisi actus,
qui geritur coram iudice a quo,tendat ad confirmationem ap
pellationis,vt quia petat grauamen reuocari, ⁊ ad probādum
grauamen inducat testes,vt per gloss.in ca.si a iudice.de app.⁊
Abb.hic.⁊ idem Abb.in c.quod ad consultationem.de re iudi.
⁊ in c.cum venissent,col.iij.de eo,qui mit.in poss.Domi. tamen
in d.c.si a iudice.post antiquos,quos refert,videtur reprobare
glos.ibi:quia veritas grauaminis probari debet coram iudice
ad quem:ideo si fiat coram iudice a quo, renunciatum videtur
appellationi.Et ideo saluando glo.Domi. ibi concludit illam
procedere,quando ille, qui appellauit comparet coram iudice
a quo,⁊ petat grauamē reuocare per viam simplicis informa-
tionis,⁊ non tanquam coram iudice. Perus.in c.cū teneamur.
in vlt.not.de app.per illum tex.indistincte sequitur glos.in d.c.
si a iudice.⁊ dicit ꝙ non bene reprobatur per Do.quia pro illa
est tex.ibi,vbi patet ꝙ licet coram iudice a quo,procedatur per
illum qui appellauit ordine iudiciario,non tamen videtur re-
nuntiatum appellationi.⁊ hoc idem tenet Peru.in d.c. si a iu-
dice.ver.tu aduerte.⁊ in c.solicitudinem.versic. sed aduerte. de
app. Mod.hic respondent ad fundamentum Peru.de d.c.cū
teneamur.ꝙ ibi nō procedebatur super articulo principali ap
pellationis,sed incidenter petebantur attentata post appella
tionem reuocari:ideo in illo casu nulla contrarietas insurgit,
licet ordine iudiciario procedatur: secus in terminis,in quibꝰ
loquitur gl.Domi.in d.c.si a iudice.⁊ ita etiam alias dixi in d.
c.cum teneamur.⁊ sic in effectu opi.Do.verior de iure videtur,
⁊ ad maiorem declarationem considerandum est ꝙ renuntia-
tio appellationis insurgit ratione contrarietatis:vt s.dictum
est.Unde si appellans comparet coram iudice a quo,⁊ velit co-
ram eo iudicialiter procedere,vt cognoscatur de grauamine,⁊
iustitia appellationis:⁊ tunc licet faciat ad finem vt grauamē
reuocetur,⁊ sic hoc tendat ad finem, ad quem tendit appella-
tio:tamen renuntiare videtur appellationi:quia quantū ad ta
lem cognitionem iurisdictio iudicis erat suspensa. d.c.si a iudi
ce.ideo contrarietas resultat in tali processu:⁊ per consequens
in appellatione:secus si appellans compareat coram iudice a
quo,⁊ ab eo simpliciter petat vt reuocet grauamen appellatio
nis, ⁊ non comparet vt cognoscatur, ⁊ discutiatur de articulo
appellationis:quia tunc non videtur renuntiare appellationi:
quia in tali casu nulla contrarietas resultat respectu effectus:
quia ad eundem effectum tendit appellatio, vt grauamē reuo
cetur.Nec etiam contrarietas non insurgit non respectu iuris
dictionis:quia,vt patet in d.c.si a iudice.solum suspenditur iu
risdictio iudicis a quo, quatenus agitur de cognitione appel-
lationis,nō autem quantum ad remouendum grauamē.Ter-
tio limitatur,secundum Abb.hic,vt colligitur in c.cum venis-
sent.cum glo.de eo,qui mit.in poss.videlicet quando actus per
appellantem coram iudice a quo,reprobatus fuit:quia tūc nō
c potest[c] aduersariꝰ se fundare in eo ꝙ impugnat,regula, ex eo.
de reg.iur.in vj.⁊ idem no.Abb.in d.c.cum venissent. post glos.
ibi.⁊ hoc pro singulari tradit Ro.in sing.cl.appellans.cum si.
per Mod.hic.⁊ adde Peru.qui hoc idem sequitur in d.c. soli-
citudinem.ver.secundo limita.⁊ alleg.quod no.Bald.in l.si he-
res.C.de repu.her.vbi in secundo not.dicit ꝙ qui non acceptat
verba aduersarij,ex illis se fundare nō potest. ⁊ in terminis est
dictum Bal.in l.nihil.§.si cum filius.in fi.ff.de offic.test.vbi in-
quit ꝙ per actum qui non sortitur effectū coram iudice a quo,
non videtur quis renuntiare appellationi.⁊ no.Are. in l.natu
raliter.§.nihil commune.ff.de acqui.poss.⁊ ad hoc bene facit ꝙ
no.Ant.de Bu.in c.pastoralis.de cau.poss.⁊ prop.vbi inquit ꝙ
contraueniens priuilegio,videtur illi renuntiare,quādo actus
contrarius habuit effectum:alias secus. Et ista conclusio pro-
cedit, nisi lis penderet adhuc super impugnatione: quia non
prohibetur quis fundare se super eo:de quo litigatur:vt notat
Pe.de Anch.in consi.xvi.viso instrumento.in fi.cum si.vt tra-
dunt Mod.in c.capitulum.de rescri.Quarto limitatur,vt di-
cunt Ant.de Bu.⁊ Imo.hic,quādo corā iudice a quo fit actus
qui in agendo cōsistit vt tex.hic loquitur:secus si in sola patiē-
tia consistit,ex eo,ꝙ no.voluit Inn.in c.olim.el ij.in fi.de resti.
spo.dicēs,ꝙ si iudex post appellationem me excommunicauit,
⁊ ego tolerem excommunicationem,abstinendo me a prohibi-
tis excommunicato,non per hoc videor renuntiare appellatio
ni.Et ad hoc facit,quia actus,qui in non faciendo consistūt,nō
ita arguunt,⁊ declarant voluntatem,sicut actus, qui se habent
per modum agendi:vt no.Ant.de Bu.in c.veniens. de fil.pre-
sby.cum si.vt tradunt Mod.hic.⁊ sequitur Peru.in d.c.solici
tudinem.ver.sexto queritur. Sed tamen aduertēdum est:quia
tali casu prout loquitur Inn.in d.c.olim.in illo,qui obseruauit
excommunicationem,cadit alia coniectura, quam ꝙ voluerit
renūtiare appellationi:quia sentētia excommunicationis siue
iusta,siue iniusta,timenda est.xi.q.iij.c.sententia pastoris. Un-
de ad abundantem cautelam ne incideret in aliquod preiudi-
cium, voluit excommunicatus obseruare excommunicationē:
⁊ tali casu etiam si actus esset in faciendo ex quo alia coniectu-
ra haberi potest, non videtur quis renuntiare appellationi:
prout in simili casu voluit no.Anto.de Bu.in c.accedentibus.
versic.⁊ per predicta.j.de priui.quem refert,⁊ sequitur Alex.in
consi.xxxiij.ponderatis his.li.v.cum si.vt dixi in c.cum accessis
sent.de consti.Quinto limitat,quādo iudex detulisset appella-
tioni ab interlocutoria:quia tunc per actum gestum coram eo
non induceretur renuntiatio appellationis: quia iurisdictio
ab eo abdicata est,⁊ in superiorem translata.c.cum appellatio-
nibus.in fi.de app.in vj.⁊ ita tenent do.de Rot.in deci.ccclxiij.
ex hoc insurrexit,vt referunt Mod. hic, sed cōtra hoc arguūt
Mod.de c.vt sup.in fi.de app.in vj.vbi iniusta denegatio apo-
stolorū habetur pro delatione:⁊ tamen adhuc appellationi re-
nuntiare potest.Non obst.c.cum appellationibus: q; ibi de re-
nuntiatione nihil dicitur.⁊ sic videtur ꝙ delatio appellationis
non impediat renuntiationem, que inducitur ex prosecutione
litis coram iudice a quo. Et ista non est noua opin. Modern.
sed hoc tradit Peru.in ca.solicitudinem.in tertia limitatione.
de appel.Et pro veritate huius limitationis videndum est,an
iudex,qui detulit appellationi,priuatus sit iurisdictione,adeo
ꝙ illam reassumere non possit ex tacito consensu appellantis.
Et breuiter cōclusio videtur quod per delationem appellatio-
nis non sit iudex priuatus iurisdictione,sed tantum exercitio:
vt not.Dom.per glo.ibi,in ver.refutari.in d.c.vt super.in ver.
noto primo ex ista gl.⁊ ideo de consensu partium reassumi po-
test:quia

test: quia iurisdictio, que est in habitu, licet non in exercitio, de consensu partium exerceri potest. ca. pastoralis. ca. j. de rescrip. Et idem est de consensu solius appellantis: vt not. Pe. de Anchar. ⁊ Domi. in d. c. vt super. ⁊ tradit Peru. in c. cum cessante. in v. limitatione. de app. ⁊ in d. ca. cum appellationibus. §. si vero. de app. in vj. ⁊ dixi in c. interposita. §. illa denique. de appel.
5 ideo ista limitatio non videtur vera. ¶ † In gl. j. colligitur per
d Abb. ꝙ dictio quasi[d] diminuit, ⁊ denotat impropriatatem[e]. ⁊
e not. Ang. in l. j. per glo. ibi. ff. de transa. cum si. vt tradunt And. Sicu. ⁊ Mod. hic. ⁊ eorum dictis adde Abb. in c. j. de postu. prelat. in iij. not. Bar. in l. hoc colore. ff. de inoffic. testa. ⁊ in l. si ante. in princ. ff. sol. matrimo. in d. l. diuortio. §. si fundum. ff. eod. tit. ⁊ in l. si in rixa. ff. de sica. ⁊ Bal. in l. in suis. ff. de libe. ⁊ posthumis.
6 ¶ † In gl. ij. conclusio principalis Abb. est ꝙ per mortem delegantis expirat iurisdictio delegati, adeo quod non valet eius processus: licet delegatus ignoraret mortem delegãtis. ⁊ idem tenet Bart. in l. ⁊ quia. in glo. fin. ff. de iurisd. omnium iud. quia iurisdictio ipso iure expirat, adeo ꝙ de consensu partium non possit procedere: vt per gloss. in c. cum venissent. de testi. ⁊ facit tex. in c. si cui nulla. in fin. de prebend. in vj. ibi: expirat omnino. cum si. vt tradunt Moder. hic. ad idem tex. in c. fin. §. officium. ibi: ipso iure. eo. tit. in vj. cum si. vt Alexã. scribit in l. eius, qui in prouincia. in ver. ignorasset. in fin. ff. si cer. pet. vbi inquit ꝙ ista est communis opin. quam etiam tenet late do. Jo. Bap. de sancto Seuer. in repet. l. ⁊ qui. in xxi. q. de iurisd. om. iud. Huic conclusioni predicte obstat tex. in l. Barbarius. ff. de offi. preto. vbi ignorantia. ⁊ communis error facit valere sententiam, ⁊ processum: quia Abb. hic respondet, quod ibi non interuenit solum communis error, sed officium emanauit a superiore, qui habebat potestatem, ⁊ sic duo cõcurrunt, communis error, ⁊ authoritas superioris. Sed in casu nostro extincta iurisdictione per mortem, tollitur authoritas superioris, ⁊ solus error remanet, qui non potest iurisdictionem tribuere. Sed ista responsio dubia videtur: quia etiam in terminis nostris officium emanauit a superiore habente potestatem: ⁊ a principio valuit cõmissio de iure omni respectu, ideo facilius deberet conseruari: argum. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui. Nec obstat ꝙ in casu nostro cessat authoritas per mortem delegantis: quia verum est, si de morte constaret. Et ita etiam esset in d. l. Barbarius. si constaret de seruitute pretoris: quia intentio superioris non fuit, cõstituere seruum pretorem. Unde sicut communis error facit quod ibi valent gesta, que in veritate nunquam valuerũt de iure, veritate inspecta: a fortiori communis error in casu nostro deberet facere ꝙ illud, ꝙ valuit de iure, conseruetur. Ideo ad tex. in d. l. Barbarius. respondet Innoc. in c. cum dilecta. ꝙ loquitur in ordinario, ⁊ non habet locum in delegato. Sed ista opin. reprobatur, vt Abb. hic dicit, cum simil. vt dixi in ca. sciscitatus. de rescrip. Ideo postremo responderi potest ꝙ in d. l. Barbarius. erat communis error omnium, quia ita publice reputabatur ab omnibus: in casu nostro agitur ignorantia particulari ipsius iudicis: ⁊ non constabat hic ꝙ ab alijs ita communiter reputaretur. Similiter conclusioni predicte non obstat tex. in l. si forte. ff. de off. presi. quia ſm Imo. hic, loquitur in ordinario: secus in delegato. ⁊ idem dicunt Bal. Pau. de Ca. ⁊ Alex. in d. l. eius, qui. ff. si cer. pet. ⁊ de illo text. in d. l. si forte. dixi in c. si duobus. in fin. de appel.

¶ Additiones.

1 ¶ Promoueatur. Adde Jas. in l. cum falsa. C. de iur. ⁊ fa. ign. ⁊ in prelud. feu. idem Dec. in consi. xj.
2 ¶ Contrarium. Adde Jas. in l. j. ff. sol. matri. ⁊ vide multa que addidi ad glo. in d. authent.
3 ¶ Suppleatur. Uide Alcia. libro secundo. ff. de verborum signification.
4 ¶ Judice. Confirmabam, alias quia citatio facta furioso vel infanti perpetuat iurisdictionem, secundum Bal. in l. si pater. in fin. C. ne de statu defuncto.
5 ¶ Sufficit. Intellige autẽ, ꝙ citatio valida sit, alias non perpetuatur iurisdictio. glos. fin. in c. cum plures. ⁊ ibi Jo. And. in fin. de off. deleg. lib. vj. vbi Pe. de Anch. in iij. q. ⁊ Domi. Phi. Franc. versi. tertio tene menti. ⁊ tradit Fel. hic Jo. Lupi. in ca. per vestras. versicu. ad ista bene facit. de dona. inter vir. ⁊ vxo. Pet. de Anch. in consi. xvi. viso processu.
6 ¶ Impropriatatem. Adde eundem in l. si pascenda. in glo. fin. C. de pactis. Silue. Aldob.

a ¶ Litis contestatio. Adde do. Alexand. in l. j. ff. de iurisdict. omnium iudicum.
b ¶ Uatur. Jmo solum preparat: ⁊ sic oportet citationem esse executam: vt dixi in c. precedenti. nu. 5.
c ¶ Non potest. Roma. sing. cl. Fel. c. capitulum. de rescri. Alex. consi. cxxxij. nu. 2. lib. v. Philip. Franc. c. j. de rescrip. in vj. Jas. l. qui Rome. §. Seia. de ver. obl. Dec. l. cum fundus. §. seruũ. nu. 21. l. cum proponas. §. nu. 9. C. de pac.
d ¶ Dictio quasi. Adde hic Fel. ver. gloss. in versi. ceptum. ⁊ per do. Jas. in l. suis. ff. de lib. ⁊ posth. her. inst. [redacted]

1 ¶ Clausula, ꝙ si non omnes: quem effectum habet.
2 Judicium plurium firmius reputatur, quam vnius.
3 Statutum quod in actu mulieris requiritur consensus propinquorum, non verificatur in vno.
4 Processus non valet, quando datur certa forma procedendi, si veniatur contra formam, non solum directe, sed etiam citra formam.
5 Episcopus licet non possit statuere contra ius, potest tamẽ statuere preter ius.
6 Sententia an veniat appellatione processus.
7 Jurisdictio si competit pluribus vt collegio, potestas non est apud singulos.
8 Jurisdictio quando est apud collegium, tunc in actu debent due partes congregari.
9 Jurisdictio ordinaria si ad vnum officium pluribus competat, vt singulis, quilibet censetur habere potestatem.
10 Quid si iurisdictio habuit originem apud vnum, ⁊ deuenit ad plures.
11 Quid si illi plures diuidunt iurisdictionem.
12 Jurisdictio potest diuidi regulariter.
13 Delegati si sint plures, vnus sine altero procedere non potest.
14 Officium si sit authoritate publicum, ⁊ vtilitate priuatũ, vnusquisque habet potestatem in solidum.
15 Quid si officium sit authoritate ⁊ vtilitate priuatum.
16 Executores duo si sint dati, vno nolẽte interesse, alius exequit.
17 Arbitri plures si sint constituti, vnus non potest sine alio.
18 Citatus a duobus delegatis ex tribus an cõparere teneatur.
19 Sentẽtia lata a iudice penitus incõpetẽte ratificari nõ potest.
20 Papa potest sententiam nullam ratificare.
21 Processus agitatus coram duobus ex tribus, an valeat.
22 Nuntius debet esse fidei probate, ⁊ habere literas iudiciales.
23 Delegatus accedens ad aliquem locũ debet habere expensas.
24 Delegatus vnus ex tribus si sit impeditus, tamen alijs nõ constat de impedimento tempore processus, an valeat sententia.

Prudentiam. Summatur, ⁊ diuiditur vt per Abb. hic. ¶ Primo not. ꝙ intellectus hominis informari debet a iudice vt dicunt Ant. de But. ⁊ do. Abb. hic. Et ista conclusio bene procedit in iudice, prout text. hic loquitur, qui secũdum canones iudicare debet. c. j. ⁊ c. ne innitaris. de cõsti. ⁊ xxxvij. di. c. relatum. In alijs vero etiam scientia cõmendatur, presertim in ecclesijs: quia ecclesia indiget viris literatis. c. cũ ex eo. de elect. in vj. c. si. de magist. ⁊ xxxvj. di. c. qui ecclesijs. ⁊ ideo literatis facilius beneficia tribuũtur. c. de multa. in fi. de preb. ⁊ illiteratus ab ordinibus repellitur. c. si. de temp. ord. ⁊ xxxiiij. di. c. precipimus. Et in collatione beneficiorum magis odiosus est illiteratus, quam homicida: vt no. Inn. in c. quod nostris. vt dixi in c. de conces. preb. cum si. c. sciscitatus. de rescr. Et peccat clericus, qui patitur defectum scientie, si inopia eum nõ excusat. ita do. Abb. dicit in c. venerabilis. in fi. de preb. vbi alle. Inn. in c. cum
1 in cunctis. de elec. ¶ † Secundo nota effectũ huius clausule, ꝙ si non omnes, vel si ambo non possunt interesse, duo ex tribus,
1 vel vnus ex duobus exequantur [1]. Nam datur iurisdictio conditionaliter, si constabit de impedimento tertij, vel alterius in duobus: sed hodie alia clausula est in vsu, per quã alij possunt procedere immediate, etiam non constito de impedimento: quia dicitur alternatiue, omnes, aut duo, vel vnus exequatur. c. cum in plures. eo. tit. in vj. ⁊ glos. ij. ibi concludit ꝙ illa non sit alternatiua ordinis, sed prestationis. ⁊ hoc not. Barto. in l. si fundi. §. his verbis. in fi. ff. de leg. j. ⁊ in l. heredes mei. §. peto. ff. ad Trebel. ⁊ hoc tamen limitatur vt per Bar. in l. si vni. in vj. q. ff. de re iud. cum simi. vt tradit ibi Alex. ⁊ in d. l. heredes mei. §. peto. ad Trebel. ⁊ adde do. Abb. in consi. xxxiij. quia quinque dubia. lib.
2 ij. ⁊ de hoc inferius aliquid videbimus. ¶ † Tertio nota quod firmius reputatur iudicium plurium, q̃ vnius: quia facilius inuenitur quod a pluribus queritur. xx. distin. c. si. ⁊ per plures veritas melius inuenitur: vt not. Domi. per illum tex. in c. per hoc. §. verum. de heret. in vj. ⁊ ideo opin. a pluribus approbata attenditur. c. nouimus. de ver. sign. xix. dist. c. in canonicis. iij. q. iij. de iudic. l. j. ff. de off. preto. ⁊ hac ratione Abb. hic dicit quod debemus sequi communem opin. vt not. Joan. Andr. in c. j. de consti. cum simi. vt tradunt Modern. ibi, ⁊ dixi vbi videndum

est. Ex quo etiam infert Abb. hic, quod magis presumendum
sit pro consilio alicuius collegij, quam pro consilijs particula-
ribus, & posteriores sequuntur. Sed tamen aduertendum est:
quia si particularia consilia essent excellentissimorum doct. vi-
deretur esse pro illis magis presumendum, quia minor nume-
rus attenditur, quando sunt maioris authoritatis: vt not. per
Mathesil. in tract. de electio. opinionis per l. maiorem. ff. de pa
ctis. Et quia non videtur quod ita diligenter conficiatur con-
silium collegij, quod communi omnium nomine publicatur:
quia quod commune est, negligitur. l. ij. C. quando, & quib. quar
3 ta pars deb. lib. x. †Et super isto tex. fundatur dictum Pet. de
Ancharan. in consi. xxxv. visa quadam petitione. vbi dicit quod
statutũ, quod in actu mulieris requirit consensum propinquo
a rum[a], non verificatur in vno[2] quia pro firmiori iudicio plures
2 requiruntur. alleg. istum tex. hic. & per istum tex. etiam inferri
potest ad not. dictum Archid. in cap. j. in fin. de consti. in vj. vbi
3 voluit quod clausula generalis, non obstantibus[3]: non sufficit
contra constitutionem cõciliarem: quia videtur maiori autho
ritate roborata, cum ibi sit plurimorum iudicium. & illud di-
ctum Archid. sequitur Bald. in l. humanum. C. de leg. Ro. in l.
si vero. §. de viro. in xxiij. fallent. ff. soluto matrimo. vbi allegat
istum tex. hic. & l. dubium. C. de repud. & idem sequitur Joan. de
Ana. in cap. cum in dieces. j. de vsur. & Ro. in consil. ccccxxxvj.
quod indultum petit. & reperio quod hoc idem manifeste sen-
tit Oldrad. in consi. cccxxvj. quod articuli dati. & idem Oldra.
in consilio cccxxviij. ad idem primo. Est tamen aduertendum:
quia ad id, quod hic dicitur, quod causa potius debet commit
ti duobus, quam vni: nam in contrarium facit quod dicitur in
cap. j. j. de arbitr. vbi Papa consuluit[1] quod causa potius com
mittatur vni, vel tribus, quam duobus. Sed potest responde-
ri illud procedere in arbitris, prout tex. loquitur, qui commu-
niter sunt amici partium: vnde facile presumitur quod debeât
dissentire: quia vnusquisque verisimiliter facit pro amico suo.
facit tex. in l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arb. & sic duo ve-
risimiliter non concordarent. Que quidem ratio videtur cessa
re in iudicibus delegatis, qui dantur a summo pontifice, prout
tex. hic loquitur. Unde si dati essent de consensu partium, vi-
deretur habere locum illud, quod dicitur in dicto cap. j. de ar-
4 bitris. ¶ †Quarto no. circa formam, quod vbi datur certa for
ma procedendi, processus corruit non solum si directe contra
formam, sed etiam citra formam attentetur. Et sic isto casu pa
ria sunt, citra, & contra. facit tex. cum gloss. in cap. si cui. de elec.
in vj. & ita Abb. hic dicit post Joan. And. & alios: & idem Abb.
in cap. causam, que. de re iudic. in cap. Pisanis. de restitu. spol.
cum similibus, vt tradunt Modern. in cap. cum dilecta. de re-
script. & in dicto cap. causam que. & adde tex. in cap. dilecti. vbi
Bald. Anton. de But. & Imo. j. de maio. & obed. Et ad hoc fa-
cit, quia forme nihil addi, vel detrahi potest: vt not. Bal. in l. fi.
C. de suis & legit. & omissio forme, in qualibet minima parte vi-
tiat actum: vt no. Anton. de But. in dicto cap. Pisanis. in vij.
notab. cum simil. vt Moder. prosequuntur in d. c. cum dilecta.
& adde Bal. in l. si institorem. ff. si certum peta. vbi inquit ꝙ vbi
4 est defectus forme, bene refert quid ex equipollentibus fiat[4]: &
ꝙ mandatum obseruari debet in modo, & forma, & omissio for-
5 me vitiat actum, etiam in actu fauorabili[5]: vt not. Bal. in l. non
omnis. circa fin. ff. si cer. pet. in l. omnes populi. j. ff. de iust. & iur.
in l. fi. C. si mancipium ita fuerit alienatum. Et vbi est data for-
ma, illa debet exprimi in dicendo: vt not. Oldra. in consil. cxxx.
omissa prolixitate. vbi allegat Innoc. in c. ij. de consuetu. Et ex
his omnibus confirmatur ꝙ dictum est: quia si actus est pre-
ter, vel citra formam, verũ est dicere ꝙ forma seruata non fuit:
5 ergo actus non valet. †Et ista etiam conclusio procedit, vbi est
data forma: alias secus: quia differentia est an agatur contra,
6 vel preter: vel citra[6], secundum Abb. hic: quia episcopus non
potest statuere contra ius. ca. quod super his. de maio. & obed. &
tamen potest statuere preter ius: vt per gloss. in clemen. ne Ro
mani. de elec. cum simil. vt tradunt Mod. in d. cap. quod super
his. in vij. fallen. Et hoc idem cõfirmatur, quia videmus quod
consuetudo contra ius non valet, nisi spatio quadraginta an-
norum: & tamen in consuetudine preter ius sufficit tempus de-
cem annorum. & not. Abb. in c. fin. de consuetud. Et alibi etiam
differentia fit an sit aliquid contra legem, vel preter legem in
l. stipulatio ista. §. alteri. de verbo. oblig. vbi Bar. & per glo. in l.
generaliter. de verb. oblig. & in l. pacisci. ff. de pact. cum similib.
6 ¶ †Ultimo nota secundum Anton. de But. hic, quod appel-
latione processus non comprehenditur sententia: quia hic vt di
uersa ponuntur. ad idem allegat tex. in cap. final. j. de ferijs. ibi
nec processus, nec sententia. Sed ad istum tex. cum si. quem alle
gat And. Sicul. hic, & dixi in ca. quoniam contra. de probatio.
responderi potest ꝙ in istis iuribus non venit sententia: quia

est facta mentio specialis de sententia, & processu: secus videre-
tur vbi solum diceretur de processu: sicut alibi dicit Bal. in l. in
multis. in ver. item noto. ff. de stat. hominum. quod quando lex
loquitur de masculo, & de femina, tunc nunquam masculinum
cõcipit femininum. & ad hoc facit regula legis, sanctio legum.
ff. de penis. & in l. doli clausula. de verbo. oblig. In contrarium
vero videtur tex. in cap. cum J. & A. de re iudi. vbi vitiato pro-
cessu vitiatur sententia. & Abb. ibi in vij. notab. post Bald. not.
illum text. Sed respondetur quod licet ibi vitiato processu vi-
tietur sententia, non est ex eo, quia appellatione processus sen-
tentia comprehendatur: sed quia sublato processu tollitur fun
damentum sententie. Et de hoc dicendum est vt dixi in capit.
7 contra. de proba. ¶ †In glo. j. que magna est Abb. late insistit.
b Et ex dictis eius conclusio prima[b] est, ꝙ si pluribus competit
iurisdictio, vel potestas, vti collegio, vel vniuersitati, tunc talis
potestas nõ est apud singulos de collegio, vel vniuersitate, sed
apud ipsum corpus collegij vel vniuersitatis. & not. Bal. in l. j.
in iiij. q. ff. de off. consu. Bart. in l. si vni. ff. de re iud. cum simil. vt
tradit ibi Alexand. in ver. item illud, quod dictum est. & idem
Anton. de But. in c. causam matrimonij. in fin. s. eod. & Domi.
post glo. fin. in princ. in c. ij. de arb. in vj. ad idem gloss. in cap. vt
officium. in verbo, separatim. de heret. in vj. & c. irrefragabili. §.
j. in ver. per capitulum. & ibi Abb. de off. ord. Sal. in l. cum ma-
gistratus. C. quando prouoc. non est necesse. & idem Abb. in con
silio lviij. attingam. lib. j. facit quod not. Bar. in l. rescriptum. in
princ. ff. de pact. vbi inquit quod si committitur aliquid antia-
nis, vel prioribus ciuitatis, videtur commissum vti collegio,
secundum Bartol. ibi, cum si. vt Alex. ibi scribit. & Mod. in ca.
auditis. de prescrip. Et predicta conclusio procedit consideran
do iurisdictionem, prout est iuris: sed quantum ad ipsum exer
citium, & ad actus, qui in facto consistunt, hoc non videtur esse
apud corpus collegij, quod fictum est, sed apud singulares: vt
in simili not. Domi. vij. q. j. in ca. sicut vir. & Mod. sequuntur in
c. eam te. s. de rescrip. Et tamen considerandum est, quia illud,
quod Domin. dicit, videtur procedere in excommunicatione,
prout ipse loquitur, que non cadit in vniuersitatem. c. Roma-
na. §. in vniuersitatem. de sentent. excommu. in vj. non sic vide-
tur in exercitio iurisdictionis: quia illud videtur esse apud col
legium, & nullo modo dici potest quod illi de collegio habeant
exercitium iurisdictionis, etiam prout in facto consistit: quia
executio facti ab illis debet fieri, quibus vniuersitas ipsa exer-
citium iurisdictionis actualiter committeret, qui iurisdictio-
nem exequuntur nomine vniuersitatis: & factum ab eis, ab ipsa
8 vniuersitate factum reputatur. †Et subijcit Abb. hic ꝙ quan-
do iurisdictio est apud collegium, due partes debent congre-
gari, & quod fit a maiori parte illorum attenditur. & idem not.
Abb. in c. j. circa fi. de his, que fiunt a maio. part. cap. cum simil.
vt dixi in cap. cum omnes. de consti. Sed predicta conclusio de
duabus partibus procedit, nisi alij essent absentes per cõtuma
ciam: quia tũc totum ius vniuersitati residet in presentibus, vt
notabiliter voluit do. Abb. in dicto ca. cum omnes. vbi in hoc
damnat opin. Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. vbi te-
net quod semper due partes precise requirantur. Sed tamen
opin. Bartol. verior videtur, vt dixi in dicto cap. cum omnes.
vbi videndum est. Secundo quod dictum est de maiori parte,
limitatur secundum Abb. hic, nisi certus numerus in aliquo
actu requiratur: quia tũc ille numerus precise adhiberi debet,
prout est in approbatione doctoris, vt per eum hic. facit tex. in
cap. fina. lxv. dist. declarando illum tex. vt Alexan. dicit in l. j. §.
fin. ff. de verb. oblig. cum simi. vt dixi in cap. proposuisti. de pro-
bat. Et ad hoc facit, quia etiam valeret statutum quod consen-
7 sus omnium requiratur[7]: vt per gloss. in cap. vbi periculum. §.
idem quoque. in verbo, singulis. de elect. in vj. Tertio limitatur,
dummodo sit maior pars, & etiam sanior: quia copulatiue ista
duo requiruntur, vt Abb. hic dicit: & idem Abb. in cap. j. per il-
lum text. de his, que fiunt a maio. part. cap. & in c. quia propter.
de elect. cum simi. vt dixi in capit. cum omnes. in posterioribus
scriptis. Et hoc intelligitur. in actibus ecclesiasticis. secus est
in actibus prophanis, & secularibus: quia iura ciuilia simplici-
ter dicunt quod maior pars sufficit: vt Alexan. concludit in l.
9 maiorem. ff. de pac. †Secunda conclusio Abb. est, quod si iuris
dictio ordinaria ad vnum officium pluribus competat vt sin-
gulis, quilibet videtur habere potestatem in solidum: & ita te-
net glo. in l. si vni. & Barto. ibi sequitur. ff. de re iudic. cum simil.
vt tradit ibi Alexan. qui dicit quod ista opinio est communis,
per tex. in l. j. ff. de offi. consu. qui licet loquatur in iurisdictione
voluntaria, idem tamen videtur, in contentiosa. & not. Bald. in
l. fin. C. de autho. prestan. Sali. in l. cum magistratus. C. quando
prouoc. non est necess. Domi. in cap. ij. de arbi. Et pro ista com-
muni conclusione bene facit tex. in cap. fin. de re iud. vbi si ordi-
narij

narij iudices proferunt cōtrarias sententias, preualet illa, que fauorabilior sit: quod non videtur alia ratione, nisi quia insolidum habent singuli potestatem. Et vtraque deberet valere: sed propter contrarietatem fauorabilior eligitur. Et ista conclusio procedit, etiam si diuersis temporibus, & vni specialiter, alte
8 ri generaliter iurisdictio concedatur[8]: quia per specialem iurisdictionem vni attributam non videtur derogatum generali l.j. vbi Bart. C. de offi. prefec. vrb. cum simi. vt tradunt Mod. in cap. pastoralis. de off. ord. dixi in cap. ceterum. de iudic. & predicta conclusio limitatur secūdum Abb. hic, nisi causa esset cepta corā vno, quia coram illo finiri debet: nisi primus, qui inchoauit, impeditus sit. l.j. ff. de offic. consu. Ex quo Bartol. ibi, infert quod si episcopus habet duos vicarios, licet quilibet possit separatim procedere, tamen causa cepta coram vno, per alium expediri non potest, nisi dato impedimento. Et hoc procedit, quando impedimentū est breue: secus si esset impedimentum longum, secundum Bartol. in dicta l.j. ver. quero quid si ille. quia tunc alius debet in eius locum subrogari, per l. si longius. in princ. ff. de iud. Card. hic dicit per textum in d.l. si longius. quod loquitur in delegato, vt colligitur ibi: iudex datus. nos loquimur hic in ordinarijs, qui habent iurisdictionem in solidum, & Imo. hic sequitur opi. Card. quia text. in dicta l.j. ff. de off. cōsu. indistincte loquitur: ergo videtur generaliter procedere: siue impedimentum sit longo tempore, vel paruo duraturum. Et hoc idem confirmatur, secundum Andr. Sicu. hic: quia text. in d.l.j. ponit exemplum in impedimento infirmitatis: quod quidem videtur intelligendum de graui infirmitate: arg. l. quesitum. ff. de re iud. & per cōsequens intelligitur etiā de impedimento longo tempore duraturo. & ista opin. contra. Barto. verior de iure videtur: quia in casu d.l.j. iurisdictio vnicuique insolidum competit, sed locus est preoccupationi: & impedimentum superueniens illi, qui preoccupauit, tollit obstaculum preoccupationis facte, propter quam exercitium alterius impediebatur: ideo non debet esse in consideratione qualecūque sit illud impedimentum: quia alter vtitur iure proprio: & ille, qui preoccupauit, alios excludit, dummodo ipse procedere possit: alias secus videtur, per illum tex. qui loquitur generaliter, vt dictum est. Et ad hoc etiam facit tex. in d.l. si longius. vbi loquitur de alio iudice dando propter impedimentum longo tempore duraturum: & tamen ibi exemplificat in infirmitate simpliciter: & sic infirmitas reputatur absolute ibi longum impedimentum: ergo pariter in d.l.j. intelligi debet quod infirmitas intelligatur etiam pro longo impedimento. Non obstat tex. in dicta l. si longius. quia ibi loquitur in vno solo iudice: quo casu non datur collega, qui actum explicare possit: ideo alius surrogatur, etiam si essemus in ordinarijs, ne lites remaneant in suspenso, prout ibi dicitur. Preterea illud, quod tenetur in dicta l. si longius. nullo modo adaptari potest ad terminos. d.l.j. quia in dicta l. si longius. distinguitur quod aut impedimentum est breue: & debet expectari quod cesset, aut longū: & alius surrogatur. Nam secundum talem distinctionem collega nullo casu posset procedere. Et ideo concludendum est quod
10 dicta l.j. generaliter procedat, prout loquitur. †Et cōclusio supra facta procedit, quando iurisdictio a principio fuit penes plures. Quid autem si originem habuit apud vnum, & deuenit in plures: puta in pluribus heredibus vnius domini habentis iurisdictionē in vno castro. Ant. de But. hic, post Guil. de Cu. in l.j. ff. de offic. consu. tenet quod singuli in solidum habent iu
c risdictionem in habitu, quia indiuidua est: sed non [c] quo ad exercitium, sicut est in pluribus delegatis: & istam opinionem sequitur Bal. in d.l.j. in vij. q. de off. consu. Pau. de Cast. in l. si vni. ff. de re iud. & Domi. in cap. fina. in princ. versi. tertio casu. de arbi. in vj. Abb. vero hic concludit, secundum opinionem Bart. in d.l. si vni. quod isti heredes habent etiam singuli exercitium iurisdictionis insolidum, sicut defunctus solus habebat: & istam opinionem sequitur Imo. hic, Ange. Imo. & Alexand. in d.l. si vni. vbi Alexan. respondet ad quedam, que in contrarium adducuntur. Et ad hoc facit, quia isti videntur iudices ordinarij: quia proprio iure habent iurisdictionē. & hoc idem tenet Bart. in consil. clxxxix. primo queritur vtrum iurisdictio. & sequitur Bartho. Soc. in consilio cclxxxj. non prosequendo ordinē. Non omitto tamen quod And. Sicu. hic ex pluribus iuribus conatur defendere opinio. Guli. de Cun. Et mouetur, quia ius, etiā indiuiduum competens pluribus successoribus, nō potest ab vno sine alijs exerceri. l. per fundum. l. vnus. l. itinere. ff. de seruitu. rustic. pred. & in l. fina. ff. communia predio. Sed ad ista iura responderi potest quod loquuntur, & procedunt, quando tractatur de preiudicio aliorum: quo casu conclusio predicta non habet locum, vt subijcit Abb. hic, dicens quod vbi tractatur de commodo sociorum, vnus non potest solus sine alijs exercere iurisdictionem. l. heredes mei. §. peto. ff. ad Treb. cum simil. vt tradit ibi Alexan. & idem Alexan. in dicta l. si vni. post Barto. ibi, in vj. quest. Sed in casu isto nos loquimur, vbi solum agitur simpliciter de administratione iurisdictionis: quo casu nō reputatur tractari de preiudicio aliorum: vt per Barto. in lo
11 cis preallegatis. †Et subijcit Abb. hic, quod si heredes diuidunt iurisdictionem, potius videtur diuisa administratio, quam iurisdictio: quia iurisdictio diuidi nō potest, secundum quod infra dicam. & hoc idem not. Bartol. in l. inter tutores. ff. de administrat. tutorum. in l. Lucio. §. fina. ff. de aqua quotid. & estiua. cum similibus, vt tradunt Modern. in cap. que in ecclesiarum. de constitut. & Alexand. in consilio xviij. visis capitulis. libro ij. & idem Alexand. in consilio xxv. attentis narratis. libro v. Barto. in consilio clxxxix. vbi dicit quod ciuitates quotidie hoc faciunt. And. Sicul. in consilio xix. libro ij. Et si discordarēt in tali diuisione administrationis, possunt compelli ad
9 concordiam[9]: vt not. Ange. in l. ij. §. ex his. de verborum oblig. Abb. in cap. fina. de re iudi. cum similibus, vt tradit Alexan. in dicto §. ex his. & in dicto consilio xxv. libro v. & in dicto consilio xviij. libro secundo. Ex predictis infertur per Abbat. hic quod diuisa administratione, ex quo non est diuisa iurisdictio: quod si vnus delinqueret in administratione alteri attributa, ab illo puniri non potest: quia pares sunt in iurisdictione, & par in parem non habet imperium: vt Abb. hic dicit post Bartol. in dicta l. inter tutores. & in l. fina. ff. de rerum diuisione. & sequitur Paul. de Castr. in l. est receptum. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Bal. Ro. & Pau. de Castr. idem tenent in l. heres per seruum. ff. de acquirenda heredita. facit tex. in l. qui duos. ff. de procur. vbi in pluribus procuratoribus omnium rerum, vnus contra alium non habet potestatem: quia pares sunt. Et idem in pluribus executoribus testamenti: secundum tamen quod distinguit Pau. de Cast. in l. qui proprio. §. si duobus. ff. de procurat. & dixi in consilio xcj. Et idem in simili casu Alexand. dicit in l. cetera. §. item queri potest. ff. de legatis primo. de duobus dominis castri, quod si vnus cōtra prohibitionem factam extrahit frumentum, non potest per alium puniri. Et predictam conclusionem etiam sequitur Bal. in cap. j. in fin. qualiter vasal. iurare debeat fideli. vbi hoc limitat, nisi esset periculum
10 in mora: vt quia esset periculum tumultus, & scandali[10]. Et ad hoc facit quod not. Barto. in l.j. ver. vnum tamen scias. ff. de offic. eius. vbi delegatus habet potestatem puniendi, propter scādalum euitandum, in casu in quo alias non haberet potestatē. & quod not. Are. in consi. xcv. respondendo breuiter. vbi inquit quod iudex incompetens efficitur competens propter periculum more. Et ad hoc plura ratione scandali euitandi permittuntur: vt not. Ro. in l. si vero. §. de viro. in vij. fallent. ff. soluto matrimo. & Modern. in cap. nihil. de prescript. Secundo predicta conclusio procedit, quando iurisdictio indiuidua est, prout loquitur Barto. in locis supra allegatis. secus si esset diuidua: quia cessaret ratio, que allegatur: vt not. Bald. in capit. imperialem. §. preterea ducatus. de prohib. feu. alien. per Fed.
12 †Successiue Abb. hic concludit quod regulariter iurisdictio diuidi potest. Et hoc ampliatur, vt etiam habeat locum in feu
11 dis, in quibus regulariter diuisio permittitur[11]. capit. j. §. omnes filij. si de feu. contentio sit inter domi. & agnat. & not. Spec. in titu. feu. §. quoniam. versi. trigesimoquarto, queritur. Calde. in consi. xij. tit. de feud. cum similibus vt Alexand. prosequitur in consilio vij. in consultatione premissa. lib. v. & in consilio xxv. attentis. eod. v. lib. & Franc. de Curt. in consilio lxviij. dominus Joannes, & Bartho. Socin. in consi. clxv. & consil. cclxxviij. predicta conclusio fallit secundum Abbat. hic in feudo ducatus, & marchionatus, prout loquitur text. in cap. imperialem. §. preterea ducatus. de prohib. feud. alien. per Federicum. Et ista limitatio maxime procedit in dignitatibus regalibus, que nul
d lo modo diuiduntur, sed tantum primogenitis[d] conferuntur. cap. licet. de voto. vbi Abb. & Oldrad. tradit in consi. xciiij. eleganter. Alber. in proemio Digestorum. in ver. discipuli. & Pe. de Anchar. in consilio cccxlj. pro maiori intelligentia. Bald. in l. si plures. C. de condi. insert. & idem Bald. in authent. hoc amplius. C. de fideicommiss. Et notandum est quod illud, quod dicitur in cap. imperialem. §. preterea ducatus. non habet locum de consuetudine: vt dicit Joan. Andr. in rub. de feu. versic. non omittam. vbi inquit quod in Italia communiter, & in certis partibus Alemanie, ducatus, marchionatus, & omnes digni
12 tates preter regales, diuiduntur[12]. & idem Oldra. dicit in consilio cccxxxvij. perlectis. Et hoc presertim seruatur in Lombardia, vt inquit Andr. de Isern. in dicto cap. j. §. omnes filij. si de feu. conten. sit inter domi. & agn. quem refert, & sequitur Alex. in consilio xviij. visis capitulis. libro ij. & in consil. lx. visis dubitationibus. libro tertio, & in consil. xxv. attentis. libro quinto. &

Bartholo.Socin. in consil.clxv. visis.⁊ in consilio cclxxviij.in
questione vertente.talis tamen consuetudo non debet extendi:
vt not.Oldrad.in dicto consilio cclxxxvij.perlectis.⁊ tradit Ale-
xand.in consilio vj.visa inuestitura.⁊ ad text. in dicto §. pre-
terea ducatus.decem limitationes colligit Barthol.Socin.in
dicto consilio clxv.quas vlterius non prosequor: quia materia
a presenti proposito aliena est. Secundo conclusio supra facta,
limitatur procedere secundum Abba.hic in pluribus diuersis
locis: secus quando tantum in vno loco iurisdictio pluribus
13 competeret: quia tunc diuisio fieri non potest [13] : argumen.
capit.quoniam in plerisque.de offic.ordinar. Et quia hoc esset
contra publicam vtilitatem, vt Abb. hic dicit. ⁊ istam conclu-
sionem Alexand.sequitur in dicto consilio xxv. attentis. libro
v.⁊ Bartho.Soci.in dicto consilio clxv.vbi refert Francisc.de
Rampon.ita consuluisse in consil.incip.in questione testamen-
ti.Sed tamen aduertendum est, quia ista limitatio dubitabi-
lis videtur:quia Barto.in l.communi diuidundo.§.fin. ff.com
muni diuidundo. videtur sentire contrarium, dum ibi loqui-
tur in vno castro, quod tamen, secundum eum ibi, diuiditur.
Et quia rationes, que allegantur pro regula, que dicit, quod
regulariter diuisio potest fieri, etiam militant in vno castro. ⁊
facit text. per locū a speciali in d. §.preterea ducatus.Nam cū
ibi in feudis, que exprimuntur, prohibita sit diuisio:ergo gene
raliter in alijs permissa videtur.argumen.l.maritus. C.de pro
cur.in l.cum pretor.ff.de iudi.Non obstant rationes Abb.⁊ pri
mo quod dicitur in cap.quoniam in plerisque.quia ille tex. lo-
quitur in spiritualibus, ⁊ non videtur procedere in ista mate-
ria, vbi diuisio permissa regulariter videtur, sicut in alijs bo-
nis:argument.l.quod in rerum.§.penulti. ff.de legatis primo.
Non obstat alia ratio, dum inquit, quod esset contra publicam
vtilitatem talis diuisio: quia propter hoc non debet impediri
diuisio in bonis communibus. Et quia potius videtur esse v-
tilitas publica, quod non sint plures domini pro indiuisio: qr
communio parit discordias.l.cum pater.§.dulcissimis. de leg.
ij.Et quia per vnum facilius iurisdictio poterit exerceri. arg.
cap.j.de arbitr. ⁊ in l.item si vnus.§. principaliter. ff. de arbit.
Vltimo notandum est quod casu, quo in feudis diuisio fieri pos
sit, ad illam tamen non deuenitur, nisi de consensu omnium va
14 sallorum [14].ita notabiliter voluit dominus Abbas in consilio
lxxxij.quanquam in his dubijs.versicu.ego tamen.lib.j. ponde
rando tex.ad hoc in dicto ca.imperialem. §.preterea ducatus.
ibi:si consortes voluerint, diuidatur. Et hanc notabilem deci-
sionem Moderni simpliciter sequuntur in cap.que in ecclesia-
e rum.de const.sed videatis Alexand. qui expresse contrarium [e]
tenet in consi.xxv.lib.v.s.alleg. vbi respondet ad illum textum
quod ibi non dicitur de omnibus:ideo intelligitur secundum
alia iura.⁊ idem Alexand.tenet in consil. vij. in consultatione
premissa.eodem lib.v.⁊ Franc.de Curte hoc idem sequitur in
consi.lxxviij.s.allega.⁊ Barthol.Socin.in d.consilio cclxxviij.
13 † Tertio principaliter in pluribus delegatis Abb. concludit
quod vnus sine altero procedere non potest.Et idem est in plu
ribus delegatis ad vniuersitatem causarum, vt dictum fuit in
cap.causam matrimonij.s.eodem.Notandum tamen est singu
lariter quod si vnus ex pluribus delegatis procederet sciente
⁊ patiente superiore, qui causam delegauit, quod valeret senté
tia ⁊ processus: vt in simili not.voluit Guil.de Cu.in l.j.in prin
cip.ff.de exercit.vbi inquit quod si iudex delegatus ab ordina-
rio, causam alteri subdelegauit, ordinario sciente, ⁊ patiente,
valet processus coram subdelegato: quia ordinarius, qui hoc
patitur, videtur ampliare mandatum: argument.l.j.§. magi-
strum.ff.de exerc.⁊ illud dictum multum extollit Alexan. in l.
sepe.ff.de re iud.⁊ idem Alex.sequitur in consi.liiij. super con-
sultatione premissa.li.v. Ex quo no.infert quod si partes fece-
runt compromissum super certis rebus in arbitratores, dein-
de litigauerūt, etiam super alijs rebus nō cōprehensis in com-
promisso super quibus laudatum fuit, quod laudū valet: quia
cēsentur partes ampliasse cōpromissum.quod notādū est, qr alias
in notabili casu Pisis cōsultum fuit.Et ex supradictis expedita
sunt omnia, que Abb.dicit in primo membro, qn̄ officium est
14 authoritate ⁊ vtilitate publicum. † Subsequenter in secundo
membro Abb. concludit quod in officio authoritate publico
⁊ vtilitate priuato, vt in tutoribus, vel curatoribus, vnusquis-
que habet potestatem in solidum.l.fi.C.de autho.prestā.⁊ Bal.
no.ibi illum tex.in secundo no.ad idem tex.in l.iij.in prin.in l.
de cetero.§.in duobus.ff.de admi.tu. in l.j.C.si vnus ex plurib.
tutorib.vt no.Bar.in l.j.§.si plures.ff.de exerci.in ver. secundo
casu.Ang.in cōs.lvj.que reformatio.Are.in consi.lxvj.viso.Et
ista conclusio limitatur, nisi agatur de actu, per quem tutela
finiatur:quia tunc omnes debent consentire, vt dicitur in d.l.
fi.Ex quo Ab.hic infert idem esse in ordinarijs iudicibus:quia
vnus sine alijs non potest aliquid facere, propter quod eorum
iurisdictio finiat.Et hoc intelligitur, quando in totum eorum
officium finiretur, prout loquitur tex.in d.l.fi.C.de autho. pre-
15 stan.† In tertio membro, videlicet in officio authoritate, ⁊ vti
litate priuato prima conclusio Abb.est quod si plures deputa
ti sunt vniuersali administrationi, vt sunt plures exercitores,
vel institores, ⁊ hi habet potestatem in solidum. l.j.§. si plures.
el j. ff.de exerci. Et loquitur ille tex.in pluribus magistris, nō
in exercitoribus simpliciter, prout Abb. hic dicit: de quibus
aliter loquitur tex.in l.si tamen plures. in prin.ff.de exer.Et ex
ista conclusione infertur quod plures procuratores constitu-
ti ad omnia negotia, habeant potestatem in solidum, quod
Abbas hic manifeste sentire videtur, dum loquitur hic de pro
15 curatoribus particularibus [15]. et hoc expresse tenet Barto. in
l.pluribus.ff.de procu.vbi Bald.⁊ Angel.sequuntur. Sed ta-
men in contrarium facit regula, que ponitur in procuratori-
bus simpliciter in dicta l.pluribus.⁊ in capi.primo. in princip.
eo.titu.in vj.Et quia idem est regulariter in pluribus executo
ribus.ca.fina.de testa.in vj.qui tamen videntur habere genera
lem commissionem omnium eorum, que sunt in testamento. ⁊
quod plures procuratores omnium rerum dati simpliciter
non habeant potestatem in solidum, videtur textus in l. qui
proprio.§.fina.cū l.seq.que incipit, qui duos.ff.de procu.cum si.
vt late deducit Areti.in consi.lxij.viso.s.alleg. vbi videndum
est.Secundo, in isto tertio membro Abb. concludit quod plu-
res deputati ad causam particularem, non habent potestatem
in solidum, nisi exprimatur:vt patet in pluribus procuratori-
bus.d.l.pluribus.⁊ d.c.si duos. Et ex ista conclusione, secundū
Abba.colligitur, quod officium procuratoris est authoritate,
⁊ vtilitate priuatum.et in hoc melius Abb.loquitur, quam in
c.post cessionem. j.de proba. vbi dixit officium procuratoris
authoritate esse publicum: ⁊ non bene, vt dixi ibi. Et predicta
conclusio limitatur, vt per Bal.in rub.C.de exerci. Sed vide
Are.reprobantem illud dictum Bald.subtiliter in d.cōsi.lxvj.
Et predicta conclusio etiam fallit, secundum Abba.hic in cau
sa spirituali.Sed aduertendum est, quia Abb.nō videtur pre
cise firmare hoc, dum se remittit ad tex.in c.si duo.de procu. in
vj.⁊ in cap.pe.de elec. in vj.que iura hoc non probāt.Nam text.
in c.pe.in prin.concordat.cum regula, quod in causa spiritua-
li, de qua ibi, non habent potestatem in solidum, nisi dicatur.
est bene speciale ibi:quia alias plures procuratores simul ad-
mitterentur, ibi repelluntur, etiam si velint concordari: vt no.
Domi.ibi in ver.quid si procuratores. Similiter text.in dicto
capi.si duo.§.sane.non probat: quia si hoc esset, admitteretur
qui primo occupauit.dicto capitulo si duo.in princip. bene est
speciale ibi, quod ex pluribus constitutis simpliciter vnus eli-
gatur, qui solus habet potestatem in solidum.Et isto respectu
saluatur, quod Ab.dicit, vt sit speciale in causa spirituali, non
absolute, sed eo modo, quod dixi. Item predicta conclusio fal-
lit secundum Barto.in dicto §.si plures.in pluribus executo-
ribus datis in testamento.allegat capitu.fi.de testa.in vj.Abb.
dicit quod Barto.non recte excipit illum casum: quia loqui-
tur ille text. quando vnus non vult, vel non potest interesse:
vnde si omnes essent presentes non potest vnus sine alio. Sed
saluari potest dictum Bartoli, vt intelligatur secundum text.
quem allegat:quia in alijs procuratoribus, vel delegatis abso
lute vnus non potest sine altero, etiam si alter sit impeditus. c.
vno delegatorum.infra eodem.Sed in talibus, vnus speciali-
16 ter potest, ne voluntas testatoris impediatur. † Et subijcit
Ab.esse pulchrum dubiū:quid si sunt duo executores, an vno
f nolente interesse, vel mortuo, alter solus [f] exequi possit [16]. de
16 quo se remittit ad Fede. in consilio lxiij. Sed aduertendum
est:quia in terminis questionis formate per Abba.de duobus
executoribus, est casus in d.c.fi.de testa.in vj.⁊ in hoc Ab. inad
uertenter loquit, vel fuit vitio scriptoris.Sed questio Ab. de-
buit formari, qn̄ essent tres, vel quatuor executores, ⁊ maior
pars non potest exequi, an minor possit. Isto casu Fed.in con
sil.lxix.pone, quod sunt. vbi arguit ad partes, ⁊ varias opi-
niones refert, ⁊ finaliter tenet quod textus in dicto capitulo fi
na.isto casu non habeat locum. Sed contrarium tenent alij,
quos Federic. refert in dicto consilio lxix. propter rationem
expressam.in dicto cap.fina.ne volūtas testatoris impediatur.
⁊ istorum opin.Alb.sequitur in consilio lxv.casus, quidā Ray
nerius. in iij.dubio.lib.ij.⁊ idem Abb.in consi.cx.in causa hos-
pitalis.in secundo dubio.eod.lib.ij.⁊ idem Calde.tenet in cōsi.
xlv.in titulo de testament.Domi.in d.cap.fina.§.sane. de testa.
in sexto. Et casu quo essent tres impediti, ⁊ tres presentes, ita
quod essent in pari numero, res non haberet dubium, vt dicit
17 Pau.de Cast.in consi.cxlvj.super dubio.in tertio dubio.† Vl-
timo Abbas concludit in arbitris, quod vnus non potest
sine

fine alio.l.Pedius.ff.de arbi.⁊ hoc de iure ciuili:secus de iure
canonico.cap.ij.de arbit.in vj.Et huic decisioni standum est in
foro ecclesiastico,⁊ in terris ecclesie:vt not.Abb.in consi.lxxvij.
incip.in questione.libro ij.⁊ facit gloss.in reg.possessor.de regu.
iur.in vj.cum similibus,vt dixi in capi.clerici.de iudi.Limita-
tur tamen tex.in dicto cap.ij.de arb.vt procedat in arbitris vo
luntarijs,prout loquitur,secus in arbitris electis ex necessita-
te iuris:vt not.Alexand.in l.duo ex tribus.in princ.de re iudi.
allegat Innocẽ.alias Imolã,qui hoc non dicunt, sed est di-
ctum Barto.in terminis.in l.item si vnus.§.item si plures.ff.de
arbit.Et ad hoc facit, quia de istis arbitris ex necessitate iuris
17 idem iudicatur,quod de iudicibus[17]:vt not. Bartol.in l.fin.C.
de iudic.cum simil. vt tradunt Moder. in capit. fin.de re iud.
18 ¶†Successiue. Abb.reuertitur ad glos.⁊ in j.qõ.gl. concludit
quod citatus a duobus delegatis ex tribus, comparere non
tenetur: quia citatio temeraria est, que non arctat citatum : ⁊
ad hoc est glo.in c.placita.in glos.fin.in fin.xv.q.iiij.not. Oldr.
in consi.lxxxiij.an episcopus. in fin.Bart.in l.iij.ff.de iud. cum
si.vt c.si duobus. de appel.no.etiam Abb. in ca.cum ordinem.
de rescript. vbi etiam dictum fuit. Et ista conclusio limitatur,
nisi esset iudex valde circũspectus,⁊ honestus, ita quod verisi-
militer citationem non fecisset in casu prohibito a iure, vt no-
tabiliter Abb.dicit per illum text.in cap.nisi essent. de preb.in
princip.⁊ sequitur Aretin.in l.in illa.ff.de verb. oblig.⁊ Mod.
in l.ij.ff.si quis in ius vo.non ie. Sed tamen considerandum est
quod propter qualitatem persone non videtur quod si nõ com
pareret citatus, quod tanquam contumax esset puniendus,
iuxta l.si quis ex aliena.ff.de iud.quia licet propter qualitatem
persone presumendum sit ad excusationem eius: non tamen
videtur quod in preiudicium tertij talis presumptio attenda-
tur:argu.glo.in c.sicut.de sent. excomm.⁊ quia illa presumptio
que est,quod quis presumatur bonus, in preiudiciũ tertij non
intelligitur:vt notat Abb.in cap. cum iure.in principio. infra
eodem, ⁊ quia propter qualitatem persone non receditur a re-
gulis iuris communis, vt not.Bald. per illum textum in ca. j.
in fine.infra,vt lite pendente.cum simil.vt dixi in capitulo po-
stremo.de appellatio. Et notandum est dictum Innocen.in c.
preterea.de dilat.quod Abb.hic adducit,quod citatus non te-
netur comparere,quando citatio prima facie iniusta apparet,
secundum regulam,licet in aliquo casu iustificari possit.⁊ not.
Barto.in l.ij.ff.si quis in ius vo.non ierit.cum similibus,vt tra
dunt ibi Alexand.⁊ Moder. ⁊ idem Mathesil. in not.xx. no-
ta quod sententia Abb.per illum tex.in ca.constitutis.in prin-
cip.de elec.in primo notab.Idem Abb.in cap.j.de cle.non resi.
Anto.de Butr.in cap.fin.de libel.obla.Alexan.in l.ex diuerso.
§.si iudicio.ff.soluto matrimonio.⁊ dixi in cap.super eo.el ij. in
cap.consuluit.el j.de appel.Et ista conclusio videtur posse limi
tari non procedere in materia,in qua iudex haberet arbitrium
recedendi a iure:quia tunc valet sententia contra regulam iu-
ris,dato quod in sententia causa non exprimatur,propter quã
iustificari debeat.ita no.Aret.dicit in l.si is,ad quem.versiculo
sexto,adde.ff.de acquirenda hered. vbi ad hoc allegat dictum
Barto.quod ipse ita interpretatur in l.quid ergo.§.pena gra-
uior.ff.de his,qui notant.infa.⁊ in l.relegatorum.§.ad tempus.
ff.de interd.⁊ releg.⁊ in l.quod ad statum.ff.de penis.vbi Bart.
voluit quod valet sententia iudicis minuentis penam que im-
ponitur a lege,licet causa non exprimatur,quia secundum A-
retin.in tali materia iudex habet arbitrium : ⁊ de hoc dixi in c.
consuluit.el j.de appel.⁊ facit quod not.Barto.in l.j.ff.de solut.
cum simi.vt tradit Alex.in consil.cij.super primo.lib.ij.Et hoc
intelligitur quantum ad validitatem sententie,prout loquitur
Bar.in d.§.pena grauior. Sed ad iustificandum factum iudi-
cis,ne teneatur in syndicatu, bene tenetur iudex causam expri-
mere,etiam in arbitrarijs:vt not.Barto.per illum tex.in l.Lu
19 cius.ff.de his qui notan.infa. ¶†In tertia questione gl.Abb.
primo concludit quod si lata sit sententia a iudice penitus in-
competenti,ratificari non potest. ⁊ idem Bald. concludit in l.
obseruare.§.post hec.in vj.quest.ff.de offic.procons.Et Barto.
in dicta l.obseruare.in fin.dicit quod talis sententia etiam con
sensu partium ratificari non potest : quia quod nullum est,ra-
tificari non potest.⁊ ad hoc est gl.in l.licet.ff.de iudi.⁊ ibi Bar.
qui allegat Innoc.hic,⁊ idem Bal.ibi sequitur, ⁊ Alexan. in l.
eius,qui.in gloss.in versicu.competere.ff.si certum petatur.vbi
inquit quod omnes ita dicunt quod illud,quod nullum est,ra-
tificari non potest.⁊ idem Alexan.in consi.cxxiiij.in causa,⁊ li-
te.lib.ij.⁊ in consi.lxxviij.viso.lib.v.⁊ idem Bal.in l.j.vers.quero
nunquid sententia.C.si a non compet.iud.in l.j.in princip.C.ad
Macedo.⁊ Pe.de Ancbara.in regu.ratum.de regu.iur.in vj.
Abb.in cap.j.ver.⁊ aduerte.de re ind.Et ad hoc facit quod sen
tentia,que lata est tempore feriato, non valet, ⁊ ideo ratificari
non potest:vt not.Bal.in l.si feriatis.versi.extra quero.ff.de fe-
rijs.cum simi.vt Alexand.scribit in l.j.in princ.ff.de ferijs.Sic
etiam iudicium agitatum per filiumfamilias sine consensu pa
tris cum sit penitus nullum,ratificari non potest:vt no.Iaco.
Butr.in l.fi.§.vbi autem.C.de bonis,que liber.⁊ Ange.refert,⁊
sequitur in l.licet.ff.de iudic.⁊ not.per gloss.⁊ doct.in l.fin.§.ne-
cessitate.C.de bonis,que libe.⁊ per Bal.in l.si quis.§.iussum. ff.
de acquirend.heredi.⁊ de materia Roma. late insistit in consil.
20 liiij.visis.†Et predicta conclusio limitatur non habere locum
in summo pontifice,qui sententiam nullam ratificare,⁊ confir-
mare potest:vt not.Abb.post Innoc.hic: ⁊ hoc dictum pro no
tabili sequitur Angel.in d.l.licet.dicens quod Legiste,hoc nõ
ponunt.⁊ ad hoc allegat text.in l.adoptio non iure facta. ff. de
adoption.facit quod not.in cap.j.de transac.⁊ in terminis hoc
idem Bald.dicit in l.rescripta.versi.item ratificat.C.de precib.
Imper.offerend.⁊ est gloss.fina.in cano.nullus alterius.ix.q.ij.
Secundo conclusio supra dicta, quod sententia nulla ratifica-
ri non possit. intelligitur vt valeat tanquam sententia : sed vt
18 valeat in vim pacti a partibus ratificari potest[18]:vt per gloss.
in l.ij.C.communia vtriusque iud.⁊ not.Barto.in l.j.C.qui pro
sua iurisdictione.Bald.in l.si diuersa.C.de transact. ⁊ Abb. in
cap.significasti.de foro compet.cum similibus, vt late tradunt
Moderni ibi:quorum dictis adde Roman.in con.clxxiij.pro
decisione,in fin.⁊ in consi.clxxv.dictum vltimum.Bald.in cap.
ex parte decani.versicu.quero,falsus procurator. de rescript. ⁊
in rub.s.eodem tit.vbi ita limitat conclusionem nostram hic:⁊
idem Abb.in consilio xcij.contra sententiam.libro j.⁊ in consil.
lxij.in controuersia.lib.ij.Alexan.in consilio cxxij. discussis. li-
bro j.⁊ in consilio xxxij.oportune. libro ij. ⁊ idem Alexand. in l.
quod iussit.ff.de re iudi.⁊ ad supra dicta facit quod tradit Pe.
21 de Ancbar.in consil.cxxij.vnus ex procuratoribus.†Secunda
conclusio principalis Abba.est, quando iudex non est omnino
incompetens,vt in terminis questionis gloss. ⁊ Abbat. contra
Innocent. concludunt, quod processus agitatus coram duo-
bus ex tribus,non valet per istum text.⁊ idem tenent Cardin.
⁊ Imo.post Hostien.hic,cum similibus,vt tradit Alexan.in l.
si per errorem.ff.de iurisdictione omnium iudicum. ⁊ idem se-
quitur Fulgo.in consil.clxvij.visis.in primo dubio.⁊ facit text.
in cap.cum causa.s.eodem. Et notandum est incidenter, dictũ
Innocent. hic, quod quando forma respicit priuatam vtilita-
tem partium,illi renuntiari potest.⁊ idem not.Abb.per illum
tex.in cap.fin.§.his autem.in ij.notab.s.eodem.⁊ idem Abb.in
cap.super questionum.§.verum.⁊ in cap.cum olim.el j.s.eod.ti
tu.⁊ hoc idem not.Barto.per illum tex.in l.filio preterito.ff.de
iniusto,rupto. Et ista conclusio procedit, etiam si clausula de-
creti apponatur,vt declaraui in cap.cum accessissent.de const.
22 ¶†In gloss.in verbo, nuntium, concludit quod nuntius de-
19 bet esse probate fidei[19],⁊ cum literis destinatis.Et pro ista opi
nio.facit,quia illud verbum,literatorie,videtur referri ad nun
tium,⁊ excusatorem,de quibus loquitur:quia qualitas adiecta
post duo verba,ad vtrunque referri debet, vt notat Bart. per
illum text.in l.doli verbum.in princip.ff.de ser.corrupt. vbi in-
quit quod si statutum dicit, quod si aliquis fecerit sic, ⁊ sic, de
nocte, illa qualitas, de nocte, refertur ad omnia precedentia.
Sed tamen in contrarium facit:quia si portat literas,illis stã-
dum est, ⁊ qualitas nuntij vel excusatoris non debet considera
ri,vt Abb.hic dicit.Et hoc confirmatur,quia text.alternatiue
loquitur, per certum nuntium vel excusatorem literatorie de-
stinatum:ideo sufficit quod hoc in altero verificetur.cap.inter
ceteras.de rescript.⁊ regula,in alternatiuis. de regu.iur. in vj.
Et per hoc respondetur ad dictum Barto.in d.l.doli verbum.
quia loquitur Barto.ibi copulatiue,⁊ est eadem ratio:secus vi
detur in isto casu,vbi tex.alternatiue loquitur:⁊ non est eadem
ratio ꝙ illud verbum literatorie,ad vtrunque referatur.⁊ hoc
in simili casu probatur in cap.cum singula.in prin.de prebend.
in vj. ibi : prioratibus, vel ecclesijs curam animarum habenti-
bus.Nam illa verba, curam animarum habentibus, non refe-
20 runtur ad prioratus[20].cle.j.in fi.de sup.negl.prela.⁊ ibi glo.pe.
⁊ Imo.post Ant.de Bu.quem ibi refert:⁊ hoc idem tradit A-
lex.in consi.ccxiiij.visis.lib.ij.Et de qualitate, ⁊ fide nuntij dixi
23 in c.cum parati.de appel.¶†In gl.in ver.non ostenderit. ibi:
suis expẽsis venire non tenetur.colligitur quod delegatus qui
debet accedere ad aliquem locum,a principio debet habere ex-
pensas a partibus.Host.hic tenet contrarium:quia hoc modo
per indirectum posset negligere mandatum Pape. Et quia
cum adhuc expense non sint certe, illas petere non potest, vt
Abb.hic refert.Et ipse concludit dictum glo.procedere,quan
do iudex esset ita impotens,quod suis expensis non posset iter
arripere.Sed tamen dictum gloss. indistincte verius videtur:
quia delegatus debet habere expensas victus a partibus. cap.

cum ab omni.ꝛ ibi glo.de vita ꝛ honest.cler.ꝛ est tex.in cap.statutum.§.insuper.de rescri.in vj.ꝛ quia non debet suis stipēdijs militare.c.cum ex officij.de prescrip. Non obstat quod hoc modo videretur negligere mandatum Pape, vt primo dicebat Host. quia ex quo pars non prouidet sibi de expensis, quas petit, non videtur stare per eum: argu.l.iure ciuili.ff.de condit.ꝛ demonst. Non obstat quod non sunt certe: quia non debet petere illas in totum, sed prout successiue expendit. Et absurdum videtur ꝙ de suo exponeret, ꝛ postea repeteret. Et hoc, quod dictum est, intelligitur quando delegatus expensas petit: quia non debentur, nisi petantur: vt per gloss.no.in c.cupientes.§.si vero.in ver.contempserunt.de elec.in vj.quam pro not. allegat Bal.in l.vnica.in prin.C.ne li.in vna ea.cau.tertio prouoc.ꝛ ad predicta facit glos.in c.statutum.§.insuper.in ver. moderatas. de rescript.in vj.Et not.glo.hic quod non sufficit ꝙ delegatus
21 sciat impedimentum alterius, sed debet sibi intimari [21]: vt hic, facit glos.in l.nec ambigi.C.de donat.cum si.vt tradit Rom.in consi.cccxv.donatio.ꝛ in consil.cciiij. pro discutienda veritate. in tertio dubio.ꝛ facit quod dicitur de venditore: cui denūtiandum est, licet sciat litem motam esse emptori: vt not.Bart. in l. denunciasse.in princ.ff.de adult.ꝛ Abb.post Host.ꝛ alios in ca. fina.de emp.ꝛ vend.cum simi.vt tradit Alex.in consi.xxiiij.in-
24 specto processu.ꝛ libr.iiij.ꝛ dixi in consil.lxxiiij.† Ultimo Abb. concludit quod si tertius ex tribus iudicibus in veritate impeditus sit, sed alijs duobus non constat de impedimento tempo-
22 re processus, non valet sententia [22]: quia ignorabant fundamētum potestatis sue: vt in simili no.Bart.in l.multum.ff.de condi.ꝛ demonst.cum simi.vt tradit Alex.in l.sed si de sua.ff.de acquir.hered.ꝛ late Peru.in cap.cum parati.de appel.cuius dicta reassumunt Moder.in dicta l.multum.de cond.ꝛ demon.ꝛ dixi in cap.quoniam contra.de probat.Est verum quod in casu, de quo hic queritur, Joan.And.in reg.eum,qui.de reg.iur. in vj. tenet contrarium: quia in isto casu non tractatur de dando iurisdictionem, sed de remouendo impedimentum: ꝛ hoc sequitur Bal.in l.falsus.versi.circa secundum.C.de fur.ꝛ Domi. post Arcbid.cap.cum in plures.eodem titu.in vj.cum simil. vt tradunt Moder.in cap.sciscitatus.de rescrip. Sed tamen verior videtur opinio Abb.hic, quam tenet Bal.in d.l. multum. in fi.vbi alleg.tex.hic vbi est casus. ꝛ hoc communiter tenetur, vt dicit Rom.in sing.xiij.si causa committitur.ꝛ ad hoc etiam est tex.in capi.sciscitatus.de rescript.in versicu.dummodo.Ad quem tamen respondet Joan.Andr.in dicta regu.eum,qui.ꝙ loquitur de impedimento incommoditatis, vel alias euitabili.secus est in impedimento necessario.ꝛ ita sequuntur Mod. in dicto cap.sciscitatus. Sed certe hoc videtur contra illū tex. ibi: dummodo is, qui de necessitate presens esse non potest. Et sic videtur loqui de impedimento necessario. Et quia videtur se referre ad supra proxime dicta, vbi tex.loquitur de necessitate ineuitabili. Et in tali notificatione impedimenti notādum est, quod si litera excusationis delegati impediti, ꝛ processus aliorum iudicum, sunt sub eadem data, presumitur quod excusa-
23 tio precesserit: vt not.concludit [23] Rota in titul.de presump.in vnica decisione, in antiquioribus. Et ad hoc facit quia presumitur illud precise, quod facit actum valere: vt in notab. questione tradit Bal.in l.cum in testamento.§.hec verba.ff.de hered.instituē.vbi inquit quod si eodem die fuit facta donatio, ꝛ emancipatio filij, presumitur quod prius emancipatio facta fuerit, vt donatio valeat.ꝛ sequuntur ibi Ang.ꝛ Imo.Alexan. in l.ij.§.prius.ff.de vulga.ꝛ pupil.ꝛ in consilio cxij. super eo dubio.libro quinto.

¶ Additiones.

1 ¶ Exequantur. Adde Dec.in cap.quoniam abbas.in glo.j.§. eod.ꝛ vide Roma.in singul.xiij.

2 ¶ Uerificatur in vno. Facit etiam, quia cum hic statutum consensum plurium videatur pro forma exigere, vnus nō videtur sufficere, iuxta glo.not.in l.iij.§.hoc autem a superiore. ff.de itinere actuque priuato.l.cum hi.§.si pretor.ff.de transac.

3 ¶ Obstantibus. Declara vt dixi in tract.meo clausularum in clausula, non obstantibus.ꝛ idem dicit Dec.in rub.de consti.in ij.lec.vbi addidi.ꝛ in c.j.de iudic.

4 ¶ Fiat. Adde gloss.in clement.j.in verbo, tertio. de vita ꝛ honestate clericorum.Bartol.in l.non sunt liberi.ff.de statu hominum.late Alexand.in l.j.ff.de liberis ꝛ posthumis. Marsil. in consilio xxvij.

5 ¶ Fauorabili. Est text.in l.qui Rome.§.Flauius.ff.de verborum obligat.Bald.in l.testamentum.C.de test.in consi.ccl.considerandum.libr.v.Jas.consil.cxcj.placet mihi.libro ij.vbi dicit procedere etiam in causis pijs.

6 ¶ Citra. Uide eundem in consilio xj.Corne.consilio cxlvij. litera k.libro ij.

7 ¶ Requiratur. Sed an tunc sufficiat maior pars. vide Deci. in c.licet.nu.10.de elec.

8 ¶ Concedatur. Idem in c.cū M.de const.ꝛ in consi.iij. vbi late, ꝛ latius in c.ceterum.de iudi.

9 ¶ Concordiam. Uide omnino Cur.iun.in trac.de feud.in iiij. par.q.xxx.in ij.reg.in j.limitatione.

10 ¶ Et scandali. Adde Jas.in l.prima.in princip.ff.de offi.eius. in l.de pupillo.§.si quis riuos.in primo notab.ff. de oper. noui nuntiatione.

11 ¶ Permittitur. Idem in consilio ccclxxxix.vbi omnino vide Alexand. consilio xxx. libro iij.ꝛ consilio itidem xxx. libro vj. in secundo dubio.

12 ¶ Diuidūtur. Et in feudis communitatis quando possint diuidi, vide Par.consilio x.libro j.consi.xx.nume.20.eod.lib. consilio cvj.numero 5.eodem libro primo.Soza.consilio lxij.numero decimo.

13 ¶ Non potest. Adde Jas.in l.iij.§.ex contrario.ff.de acquirenda possessione.

14 ¶ Uasallorum. Uide omnino Curt. iun. qui optime disputat in trac.de feud.in iiij.part.q.xxx.in j.limit.

15 ¶ Particularibus. Uide Hormanotium Detum in consilio xxxvij.libro xiij.suorum consiliorum, vbi notabiliter declarat.

16 ¶ Exequi possit. Solent tamen prudentes testatores adhibere in testamentis suis singulare remedium, vt executoribus, scilicet constitutis: dent illis licentiam exequendi in solidum. argumen.cap.religiosus.§.fina.de testamen.lib.vj.ita tenet Specu.in titu.de instrumen.edit.§.nunc vero aliqua.versic. notandum quoque.Soci.consi.xj.circa presentem.Calca. consilio cij. pro parte Joan.dilectus in trac.de arte testa.in titu. de tuto.ꝛ execut.caut.viij.

17 ¶ Iudicibus. Idem in cap.pastoralis. in primo notab. de rescript. vbi addidi.

18 ¶ Ratificari potest. Uide eundem §.in capi.de causis. eodem titu.in consi.cccclxxxviij.

19 ¶ Fidei. Ad officium nuntij tamen assumuntur infames.colle.in cap.cum dilecti.in fine, de dolo ꝛ contumac.Barto. in extranagan.ad reprimen.in ver.nuntium.Ang.de Are.in §.quadrupli.ver.quero an credatur.inst.de act.ꝛ in tracta.malefic.in ver.petro publico, ꝛ iurato nuntio.ꝛ vide Sal. in l.tres denuntiationes.C.quomodo ꝛ quando iudex.Phil.Franci.in c.cum teneamur.de appel.de quo videnda sunt que ponit August.de Arim.in addit.ad Ang.Are.vbi §.

20 ¶ Prioratus. Idem in capit.consuluit.in primo notabili, infra eodem.

21 ¶ Intimari. Uera ꝛ communis omnium resolutio est, quod si denuntiatio requiratur pro forma non sufficit scientia, ꝛ idem si requiratur de substantia, aut de solennitate: si vero nō requiratur ad effectus predictos, sed ad tantum inducendam scientiam, ꝛ sufficeret.ita voluit Joan.Andr.in additio.Specul.in titu.de procur.§.vltimo.ver.sed quid si debitor.Bart.in l.quidam decedens.§.fin.ff.de administr.tutorum.Bal.in cap.j.si de feu.vasal.ab ali.interp.fue.Cuma.consi.iiij.domina stella.versi. ceterum posito.Floria.in l.Labeo.ff.de naut.fen.Domi.in consilio xxxiij.pro examinatione.Pau.de Cast.consil.cccxxxij.super primo.libro ij.Aret.in l.qui ante calendas.ff.de verborum obliga.Felyn.in cap.cum contingat.in quarta conclusione. de rescriptis.

22 ¶ Sententia. Idem in capitulo secundo.in primo notabili.supra eodem.

23 ¶ Ut not.concludit. Uide eundem in cap.quoniam abbas.§. eodem.ꝛ in cap.super eo.el secundo.in primo notab. de appellationibus.

Siluest.Aldob.

a ¶ Propinquorum. Late And.Tiraq. de legibus connubia. lib.a gloss.vj.

b ¶ Conclusio prima. Adde hic Henric.Bohic.in prin.ponentem pulchram distinctionem super hac glo.

c ¶ Sed non. Unde non possunt multiplicare tribunalia, ꝛ officiales, vt tetigi in consuet.Parisi.§.x.q.vj.

d ¶ Primogenitis. Alexander consilio lx. libro sexto. Franciscus Curtius senior consilio lxvij. Jason l.stipulationes non diuiduntur.

e ¶ Contrarium. Idem Alexand.consil.vj.vbi dixi lib. consili. xxx.libro vj.ꝛ bene dixi in consuetudi.Parisi.§.xxxv. questione prima.

f ¶ Solus. Jas.consi.cx.in fine.lib.j. [redacted]

1 ¶ Clausula impotentie verificatur etiam in voluntate.

2 Dispositio facta in pluribus personis habet locum in paucioribus ex paritate rationis.

Delegat

3 Delegatus non tenetur exequi commissionem Pape cum graui damno suarum rerum.

§. Adijcimus. Summatur, et diuiditur vt per Abb.hic. Ad declarationem tex.
1 hic Abb. opponit, et respondet. † Et conclusio eius est, quod clausula impotentie verificatur etiam si tertius interesse non velit: quia verum est dicere, secundum eum, quod omnes simul interesse non possunt. Nam si tu non vis mecum esse in scholis, verum est dicere quod ego non possum esse tecum in scholis: vt latius ipse hic prosequitur, et posteriores omnes eum sequuntur. Sed aduertendum est, quia secundum declaratione Abb. iste tex. nihil noui induceret: quia ante istum tex. per rationem
1 Abb. idem dicendum fuisset: quia in effectu[1] in alijs coniudicibus iurisdictio esset consolidata propter impotétiam. Et hoc videtur contra istum text. qui procedit addendo, vt patet ibi: adijcimus. Unde aliter tex. hic intelligi, et declarari potest, considerando quod additio, quam facit tex. hic, intelligitur secundum qualitatem precedentis dispositionis, argumen. glo. not. in clemen. statutum. in versicu. consuetudinem. de election. per quam dicit ibi Card. in iij. opposi. quod si statuto facta sit aliqua additio, omnes qualitates statuti in additione facta intelliguntur. Et ideo in proposito, cum supra in principio dictum sit, quod quando apponitur clausula, quod si non omnes: constito de impedimento, statim in alijs coniudicibus consolidatur iurisdictio: hoc idem videtur, quando cóstat quod tertius non velit: quia casus impotentie trahitur ad casum noluntatis: ita quod sicut iurisdictio aliorum consolidatur propter impotentiam, ita etiam consolidatur immediate propter noluntatem: vt est casus singularis hic. Et hoc confirmatur: quia Papa, qui causam committit, cogitat de effectu commissionis, videlicet vt causa terminetur. Et illa conditio impotentie, si omnes nequiuerint interesse, videtur quodam modo necessaria: et ideo porrigitur ad casum similem respectu effectus, de quo agitur: vt in simili not. Bartol. in l. Gallus. §. et quid si tantum. de liberis et posthumis, per l. mulier. in principio. ff. ad Trebellianum. et in l. iij. C. de institu. et substitu. Et ista interpretatio suadetur, vt parcatur laboribus, et expensis partium. argumen. cap. cum te. s. eodem, cum similibus ibi allegat. Nam si decisio istius tex. non haberet locum, esset opus redire ad Papam: quia ordinarius non posset se intromittere in tali causa, ex quo Papa semel manum apposuit: vt not. Baldus in l. si vt proponis. la j. C. quomodo, et quando iudex. cum similibus, vt dixi in c. vt nostrum. de appellatio. Et sic in isto casu cessat ratio quod iurisdictio delegata odiosa sit, quia tendit in preiudicium ordinarij: quia isto casu vt dictum est, non agitur de interesse ordinarij. Et quia ad cóseruandum iurisdictionem delegati debet fieri benigna interpretatio: vt per gloss. no. in cap. si delegatus. in versicu. morte. et ibi Domi. eodem titu. in vj. Et non videtur verum illud, quod Abb. dicit, quod si tertius non velit interesse, quod verum sit dicere quod omnes simul interesse non possunt: quia bene verum est, quod alij duo nó possunt interesse cum illo tertio, qui non velit, sed absolute non verificatur, quod omnes interesse non possunt: nam ista verba in effectu, important, ac si dicatur: si vnus interesse non possit, quia impeditus sit, alij duo exequantur. et sic intellectus Abb. etiam non est verus in se, et est contra tex. vt supra dictum est. Et ideo
2 clarior est intellectus, quem diximus. ¶ † Et ex isto tex. in versicu. idem quoque notandum est, quod dispositio facta in pluribus personis, ex paritate rationis habet locum in paucioribus[2]. Et idem econtra est, quod statutum in paucioribus habet locum in pluribus. Gloss. not. in cap. duobus. de rescrip. in vj. in gloss. ij. et ibi Domi. ad idem gloss. in cap. si compromissarius. in gloss. ij. vbi etiam Dominic. de electio. in vj. et in cap. si contra vnum. in gloss. ij. eodem titu. in vj. Et facit iste text. pro eo, quod not. Bald. in l. j. C. de cond. inser. vbi per illum text. infert quod si extantibus masculis filia per statutum excludatur, etiam habebit locum vno solo masculo existente: quia eadem est ratio: secus videtur vbi esset diuersa ratio[3], ex eo quod notat Barto. in l. j. ff. de optio. lega. vbi voluit quod grauatus
a distribuere bona inter pauperes[a], non potest in vnum solum distribuere: quia maior pietas videtur esse in pluribus. de quo tamen dicendum est, vt per Alexand. qui alios refert in l. quartam. §. fina. de legatis primo. et in simili casu not. Ange. in consilio lvj. que reformatio. Et ad predicta etiam facit quod not. Domi. post Joan. Andr. in cap. j. de rerum permuta. in versic. quid si vnus. vbi concludit illum text. qui loquitur in pluribus expectantibus, etiam habere locum in vno: et quod not. Domi. in capit. quamuis. el j. de prebend. in vj. vbi inquit quod illa verba, quibus vtitur Papa, pro alijs non scripsimus: verificantur, etiam si pro vno scriptum sit. et facit quod not. Abb. in consilio lxv. casus, quidam Raynerius. libro ij. cum similibus, vt dixi in consilio lx. et late tradunt Modern. in capi. omnes leges.
3 prima distinctione. ¶ † In gloss. in versicu. cum possit. noto secundum Abba. quod quis non tenetur exequi commissionem Pape cum graui damno rerum suarum. Et hoc facit, quia licet munus iudicandi necessarium sit. l. munerum. §. iudicandi. l. si quis magistratus. ff. de muner. et hono. si tamen iudex datus impeditus sit, vt negotijs suis interesse non possit, excusatur. l. fina. in princip. ff. de vac. muner. Et ista conclusio procedit, nisi constaret precise de mente Pape: quia tunc mandatum omnino exequendum erit. xviij. distinct. cap. in memoria. ita Abb. hic dicit. Quod videtur intelligendum, quádo facta fuit commissio, ita quod delegatus personaliter illam exequatur: vt in cap. fin. s. eodem, alias vero delegatus haberet potestatem subdelegandi. cap. quamuis. cap. si pro debilitate. s. eodem, cum similibus. ¶ In gloss. in ver. arguendus. Abb. post Hostie. primo concludit, quod in terminis istius §. solum iste, qui noluit exequi cómissionem Pape, arguendus sit: quia agitur de modico preiudicio, ex quo alij possunt procedere. Et ad hoc facit, quia illud verbum arguendus sit, nó videtur importare quod puniatur. capi. qualiter, et quando. §. et quia. de accusationibus. et vj. quest. j. in cap. oues. et in §. impuberes. institu. de suspect. tuto. And. Sicu. tamen hic videtur tenere contrarium: quia tex. dicit, grauissime arguendus: quo casu, secundum eum videtur incurrere indignationem Pape, et pena indignationis est priuatio beneficiorum: vt not. Bald. in cap. j. §. porro. versicu. item noto. que fuit prima causa benefic. amitt. Sed ipse non probat, quod per illa verba, grauissime arguendus, incurrat indignationem Pape. Pro sua tamen opinione quod iste puniédus sit, induco tex. hic, vbi videtur alternatiue, quod grauissime arguendus est, pro eo quod mandatum apostolicum subterfugiat, aut contemnat. Nam pro contemptu puniendus videtur: quia plus est contemnere, quam non parere: vt per glossam in cap. quis autem. x. distinc. et not. Abb. in cap. j. de constitut. cum similibus, vt tradunt Moder. ibi. Sicut ergo pro contemptu puniri potest, ita etiam si subterfugiat: quia vna pars alternatiue secundum aliam intelligitur. l. j. vbi Barto. ff. de rebus dubijs. Et ad hoc facit, quia maior videtur contumacia, que pro minima re insurgit: vt per gloss. in capit. duo sunt. xcvj. distinctione, in versicu. videbatur. declarando vt dixi in cap. j. de iudic. Secundo Abb. dicit quod illud, quod dicitur hic in Papa, etiam habet locum in ordinario, qui potest subditum suum compellere ad acceptandum delegationem. l. j. C. qui pro sua iurisdictione. cap. pastoralis. de offic. ordinar. vbi Abb. in iiij. notab. Et tali casu, quando est subditus ille, cui fit commissio, cogitur acceptare: et ipso iure iurisdictio sibi acquiritur, etiam ignoranti. l. cum furiosus. §. j. ff. de iudi. vbi Bartol. et Paul. de Castr. ibi sequitur: quia cum iurisdictio possit conferri in inuitum, cum sit subditus: ergo et in ignorantem. l. qui potest. ff. de regulis iuris. et per glo. in dicta l. cum furiosus. §. j. Et ideo iudex delegatus ante presentationem rescripti habet iurisdictio
4 nem: licet non habeat exercitium[4]. vt not. Federic. in consilio xxiiij. cogitetis. et ibi propter hoc concludit quod ante presentationem rescripti iudex recusari potest: et pari ratione videtur quod si partes litigant coram eo ante presentationem re
b scripti, quod valeat[b] processus. Et hoc dicit singul. Bald. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. in fine. ff. de offic. procons. Et licet hoc dictum reprobet Perusi. in cap. super eo. el ij. de appel. quem ibi sum secutus, tamen per istam rationem illud dictum varium videtur. Tertio, secundum Abb. colligitur ex gloss. q' ille, qui non vult exequi mandatum Pape, non potest argui, nec puniri ab eius collega: quia par in parem, etc. ab ordinario tamen secundum Abb. post Host. poterit puniri ratione peccati: quia contempsit exequi mandatum superioris. Et isto casu cessat maioritas, ex quo noluit acceptare delegationem, vt Abb. hic dicit. Sed aduertendum est, quia ista ratio quá Abb. in ordinario adducit, quod cessat maioritas, ex quo non acceptauit commissionem, videtur etiam procedere in pluribus delegatis: quia si alter non acceptauit, cessat paritas: et non videtur procedere ratio supra allegata, quod par in parem, etc. Et ideo in pluribus delegatis ratio videtur: quia alter, qui solus procedit, non habet in alium collegam potestatem ex quo ab eo non impeditur: secus si illum impediret: vt not. Domin. in cap. si contra vnum. versicu. sed pone. eodem tit. in vj. de quo tamen dicendum est, vt dixi in cap. j. s. eodem. Et quando delegatus ab ordinario puniri possit, not. Abb. in cap. fina. s. de rescrip. Bald. in auth. qua in prouincia. versi. vltimo istud principium. C. vbi de cri. agi opor. et Pe. de Ancha. in consil. cxxxj. in primo dubio. Imo. in cle. j. de foro compe.

¶Additiones.

1 ¶Quia in effectu. Uide Dec. in cap. sciscitatus. in v. notab. §. de rescriptis.

2 ¶Paucioribus. Item quando vnus tantum est, veluti statuto exigente consensum duorum consanguineorum, si vnus tantum extat, sufficit consensus illius. Bald. in l. j. C. vnde vir & vx. vbi Paul. de Cast. Alexan. Jas. & alij, Felyn. in cap. proposuisti. in iij. limitatio. ij. conclusio. de probat. Jas. in l. Stichum qui meus erit. versicu. tertio adde. ff. de leg. j. Felyn. in cap. quoties. in iij. notab. de test.

3 ¶Diuersa ratio. Adde vel si esset de forma: quia tunc neque pluralitas resoluitur in singularitatem, nec econuerso. Nicol. Cutral. in sua centuria argumentorum, loco a nu. per glo. in l. iij. §. hoc autem a superiore. ff. de itine. act. priua.

4 ¶Exercitium. Idem in c. de causis. in glo. j. §. eod. Sil. Ald.

a ¶Pauperes. Uide Alex. consi. cix. nu. 9. lib. vij.

b ¶Ualeat. Et bene, vt etiam sentit Decius supra eodem, ca. de censi. in princip. [redacted].

1 ¶Excommunicatus qualiter repellitur a iudicio.
2 Exceptio excommunicationis opponi potest non solum coram ordinario, sed etiam coram delegato.
3 Probatio excommunicationis debet fieri statim, & quando dicatur fieri incontinenti.
4 Excommunicatus an possit absolui ab alio, quam ab eo, qui eum excommunicauit.
5 Delegatus non potest absoluere ratione accessorij, quando papa reseruauit sibi absolutionem.
6 Lis an sit contestanda.
7 Juramentum calumnie an sit necessarium in exceptionibus.
8 Et an libellus requiratur.
9 Excommunicatio an probetur per denuntiationem factam publice.
10 Et an per famam probetur.

§. Sexta. Summatur, & diuiditur vt per Abbat. hic. Et continuatur iste §. ad precedentia, vt Abb. hic post alios dicit: & talis continuatio videtur fieri gra-
1 tia commodioris doctrine[1]: vt per gloss. in l. ij. in princip. ff. de verborum oblig. in l. iij. in princip. ff. de acquirenda possessione. & in l. palam. in princip. ff. de ritu nuptiarum. Alias vero de lege ad legem continuatio non requiritur: vt per gloss. in l. Gallus. in principio. ff. de liberis & posthumis. & presertim in legibus Codicis: vt per gloss. in l. ij. C. de pet. bonorum subla. libro decimo. & ita dicit Andreas Sicul. hic. & ista dicta reassumunt Modern. institu. de action. in princip. Sed tamen considerandum est, quod §. debet continere quid diuersum, in eadem tamen materia, vt not. Jmol. in l. iij. §. filius. in fine. ff. de liberis & posthumis. vbi ad hoc allegat gloss. in cap. j. §. sub ea. in verbo, sic. de postu. prelat. in vj. Et isto respectu §. deberet continuari, ne videatur alienam materiam continere. Jn isto tamen §. & similibus, in quibus Papa consulitur de varijs questionibus occurrentibus, non cadit continuatio, sed congrua responsio secundum ordinem consultationis requiritur, vt colligitur hic. Et quare dicatur §. & quando. not. Archi. j. distinc. cap. j. Bart. Jmo. & Alexand. in dicta l. iij. §. filius. ff. de liber. & posthumis.
1 ¶†Primo nota secundum Abbat. hic practicam repellendi actorem excommunicatum. And. Sicu. hic dicit quod potius hic ponitur finis, & effectus opposite excommunicationis: & practica, & forma opponendi habetur in capit. j. de except. in vj. Sed tamen dictum Abbat. videtur bene procedere, considerata distinctione que hic ponitur: & latius declarat Abbas in
2 iiij. notab. j. eodem. ¶†Secundo nota quod exceptio excommunicationis opponi potest non solum coram ordinario, sed etiam coram delegato. Et ad hoc facit, quia rescriptum conceditur ad obseruationem iuris. l. falso. vbi Bald. C. de diuer. rescript. & dixi supra in rub. de rescript. Unde illud quod opponi potest coram ordinario, etiam opponi potest coram delegato.
2 facit text. in cap. super literis. in fin. de rescript. [2] Et quod plus
a est, etiam coram seculari[a] exceptio excommunicationis opponi potest, vt per gloss. final. in l. j. C. de iuris & fact. ignorant. & ibi Bald. versicu. vnum omisi. ad idem gloss. in cap. j. in ver. opponit. de excep. in vj. not. Bald. in cap. intelleximus. de iud. in cap. contingit. ver. porro, si iudex. de dolo, & contumac. in l. quoties. circa fin. versicu. vltimo quero. C. de iudic. in l. placet. versi. item noto. C. de sacrosanctis ecclesijs. & est tex. in cap. decernimus. de sentent. excommu. in vj. facit text. in cap. postulasti. & ibi Joan. de Anan. de homicidijs. & in cap. domino guerram. in titu. hic finitur lex Corradi. Et licet coram seculari opponi possit exceptio excommunicationis, ipse tamen de illa cognoscere non potest, sed debet remittere ad ecclesiasticum, & probatio coram eo fieri non potest, vt not. Bald. in dicta l. quoties. in fin. & Calde. in consilio ix. de foro competen. Et hoc declaratur, vt per Domi. in cap. j. de excep. in vj. in §. si quis. el ij. in gloss. in ver. ecclesiasticis. & in cap. fina. de foro competen. in vj. vbi dicit quod remissio fit ad ecclesiasticum, quando dubitatur de validitate excommunicationis secus si agatur de probatione, quia probatio excommunicationis debet fieri coram eo, coram quo opponitur, quod notandum est, contra Bal. in dicta l. quoties. in fi.
3 ¶†Tertio not. quod excommunicatio probari debet statim, vel intra terminum competentem. Ex quo inferri videtur, quod illa probatio incontinenti fieri dicitur, quando fit sine termino, ex quo ista ponuntur tanquam diuersa. capit. inter ceteras. de rescriptis. Sed contrarium videtur probare tex. in cap. literas. §. propterea. de restitutione spoliatorum. vt latius declarat Aretin. in capi. veniens. el ij. de testibus. & ibi respondet ad istum textum. Et ibi etiam dicit, quod iste tex. singu. probat illud, quod notat Barto. in l. fina. in fin. ff. pro suo. Similiter intelligendo text. generaliter prout loquitur, & sic tam in iudicio summario, quam plenario, videtur probari hic, quod in iudi-
b cio summario persona debet plene[b] legitimari[3]: licet causa re-
3 quirat summariam probationem. Et ita istum tex. notat Aretinus in capit. j. in princip. de accusationibus. Et sic iste textus facit pro eo, quod notat Barto. in l. ij. in fin. de edict. diui Adr. tollen. ¶Quarto nota practicam procedendi per delegatum, quando, coram eo opponitur exceptio excommunicationis, vt Abbas hic prosequitur. Ex cuius dictis primo habetur quod iste tex. intelligitur, quando excommunicatus fuit post impetrationem rescripti: quia si excommunicatus fuisset tempore, quo impetrauit rescriptum, impetratio non valuisset. cap. j. de rescrip. in vj. posset tamen dici quod tempore huius decretalis illud non haberet locum: quia postea ita statutum fuit. in d. c. j.
4 de rescript. in vj. †Secundo ex dictis Abb. colligitur quod regulariter ab excommunicatione lata ab homine alius iudex
4 absoluere non potest[4]. ad idem tex. in ca. pastoralis. §. preterea. j. de offic. ord. & in cap. cum ab ecclesiarum. eodem titu. & per gl. in cap. si inimicus. in glo. mag. circa fin. xi. q. iij. & not. in c. ex frequentibus. vbi Abb. in vlt. not. de instit. & tradit Rom. in consil. cclxxvij. in terminis proposite. Ab ista regula excipitur casus noster hic, in delegato Pape, qui data negligentia, vel iniusta recusatione illius, qui excommunicauit, absoluere potest, vt hic dicitur. Sed tamen considerandum est: quia videretur quod delegatus absque malitia, vel negligentia excommunicatoris, deberet posse absoluere ad tempus, videlicet donec causa sibi commissa expediretur: sicut videmus quod iudex cause absoluere
c potest testes[c] excommunicatos, ad tempus, vt dicant testimonium: vt no. Host. quem Abb. post alios sequitur in c. veniens. el ij. de testi. Oldr. in consi. cclxxviij. licet. in iij. dubio. Mod. in c. pastoralis. §. preterea. de off. ord. dicunt illud dictum Hostien. procedere in ordinario, & non in delegato. Sed contra hoc facit quod not. Abb. j. eod. cap. §. fin. in fin. vbi concludit quod ordinarius non potest absoluere excommunicatum ab alio, dato etiam quod excommunicator non velit illum absoluere: quia in hoc maiorem habet potestatem delegatus, quam ordinarius: quia delegatus representat Papam. c. sane. §. eod. Et ideo differentia, quam faciunt Mod. in d. §. inter ordinarium, & delegatum non videtur vera. Unde ad dictum Host. videtur posse responderi quod loquitur, quando excommunicatus absoluitur pro interesse alterius, prout est in testibus, de quibus loquitur: secus videtur ad commodum ipsius excommunicati, prout tex. hic loquitur. ¶†Quinto not. quod delegatus ratione accessorij
5 absoluere non potest excommunicatum, quando absolutio fuit reseruata Pape. Ex quo Abb. infert quod vno commisso, non transeunt omnia, sine quibus principaliter commissum expediri non potest. Sed aduertendum est, quod intelligendo istum tex. prout communiter intelligitur, quod iste actor excommunicatus fuerit post rescriptum impetratum: ratio videtur manifesta: quia de tali casu verisimiliter Papa cogitare non potuit, quando causam delegauit: secus videretur, quando Papa verisimiliter de tali excommunicatione cogitauit: quia vt actus valeat, etiam videtur sibi reseruata commisisse: vt dixi in c. preterea. §. eod. ¶Ultimo not. de verbo, non velit: nam secundum Abba. post Joan. Andr. & alios, verbum, nolo, precisam resistentiam, & contemptum: verbum, non volo, denotat simplicem denegationem. & not. hoc Bal. in cap. j. de mili. vasal. qui contumax est. & idem Barto. per illum tex. in l. iam hoc dubitari. & ibi alia iura adducit: & idem sequitur Jmo. ibi. ff. de hered. inst. & glo. in l. j. per illum tex. in §. scientiam. in ver. velle. ff. de tribu. & ibi Alb. facit glos. xxij. q. ij. c. solet queri. in versi. noluit. & tradit Alexan. in l. qui

in l.qui se patris.C.vnde liber.& Maria.in trac.de citat. artic.
xxvij.in vj.q.& in simili facit quod not.Bartol.in l.sed si lege.§.
scire.ff.de petit.hered. Nescio tamen an grammatici talem dif
ferentiam admitterent:quia verbum nolo,componitur ex nõ,
& volo,vt Catholicon dicit in verbo,nolle: vbi inquit nolle, id
est,non velle:quia a non,& velle componitur.¶ In gl.in versi.
terminum competentem.ibi:intra octo dies. Et argument.il
lius tex.idem dicitur,quando opponitur exceptio vsuraria:vt
no.Abb.post Host.& Jo.And.in c.quia frustra.in fin.de vsur.
& idem tenet Lap.in alleg.lv.quidam coram iudice. aliter ta
men voluit Ro.in singul.xlvj.intra quantum tempus.& aliter
etiam loquitur Joan.de Ana.in d.c.quia frustra.in versic.ad
de etiam predictis.vbi post Card.& Laurent.de Rodul.quos
refert, concludit quod in exceptione vsurarum, que opponi
tur,terminus debet assignari arbitrio iudicis. Et notandum
est sing.quod si in illis octo diebus,qui dantur ad probandum
exceptionem excommunicationis, occurrunt duo dies feriati
in honorem Dei,non datur restitutio:vt not.Bal.dicit per il
lum tex.in l.sed & si per pretorem.§.si ferie.ff.ex quib.caus.maio.
6 Et ita refert de facto se habuisse.¶ † In glo.in versi.ex confes
sione. Abb. concludit quod indistincte communis opin.vide
tur,quod super exceptionibus non fit lis contestanda. Et late
hoc tenet Cardi.hic,in xij.quest.post Bald.cum simil.tradunt
Moder.hic,& Maria.in ca.quoniam frequenter.in princip.in
lxvij.q.j.vt lite non contest.Peru.in c.interposita.§.si.glos.pe.
de appel.Et adde Ang.in l.si quis libertatem.§.nam cum qui
dam.in fin.ff.de pet.hered.vbi dicit hoc tamen limitari,vt non
habeat locum in exceptione,que habet vim actionis:vt in exce
ptione, que opponitur cõtra electum, quia super illa debet lis
7 contestari.allegat Inno.in cap.bone.de elec.† Secundo Abb.
concludit quod iuramentum calumnie non requiratur in exce
f ptionibus dilatorijs,contra gloss.hic:quia debet prestari post
litis contestatio.vt patet ex ordine titulorum, & quia semel tan
tum prestatur:vt not.in c.j.de iura.calum.Sed tamen opi.glo.
hic,verior videtur.Non obstãt rationes Abb.Et primo quod
iuramentum calumnie prestatur post lit.contest.c.j.de iuramẽ.
calum.l.ij.in princ.C.eod.titu.quia illud verum est in iuramen
to calumnie,quod prestatur super tota causa:secus est in iura
mento calumnie quod prestari debet super certo actu:quia pre
stari potest ante litis cõtestationem:vt no.Bar.in l.ij.in princ.
ver.modo habemus videre.C.de iur.calum.& ipse Abb.hoc tra
dit in c.j.in iij.not.de iur.cal.Non obst.quod iuramentum calũ
nie tantum semel prestatur.in auth.sacramentum.C.de iuram.
calum. quia illud verum est, quãdo super tota causa prestatur:
secus si in aliquo actu prestari debet ante litem contestatam,vt
8 dictum est. † Tertio Abb. concludit ꝙ in exceptionibus non
requiratur libellus, nec dari debent in scriptis. de quo viden
dum est vt dixi late in cap. quoniam contra.in glo.in ver.exce
ptionis.de probat.¶ In glo.in ver.aliam.ibi:de processu ordi
narij. Colligitur primo ſm Abb. ꝙ in impetratione rescripti
debet fieri mentio de processu inchoato coram ordinario:alias
non valet rescriptum.ad idem gl.in ca.vt debitus.de app.cum
si.vt dixi ibi:& late tradunt Mod.in c.ceterum.de rescri.Valet
tamen processus agitatus cum excommunicato, si nõ oppona
tur.c.j.de exce.in vj.& ita Abb.hic concludit. Et pro ratione di
9 uersitatis vidẽdum est quod dixi in c.edoceri.de rescr. ¶ † In
c gl.in ver.ad excommunicatorem,Abb.post alios sequitur glo.
quod delegatus ex defectu potestatis non potest [6] absoluere,
quãdo alius,qui excommunicauit, erat paratus absoluere.Et
ad hoc facit, quia cum habeat delegatus potestatem propter
negligentiam excommunicatoris, debet prius de negligentia
constare.c.si capitulo.de concess.preb.in vj.c.ad reprimendam.
de off.ord.no.in c.ex parte.de concess.preb.& tradit Rot.in de
ci.x.in titu.de iure pat.in antiquis.& dixi in consi.cxxix.Et tali
casu non valet absolutio ex defectu potestatis, quia iudicibus
delegatis videtur data potestas absoluendi limitata in defe
ctum excommunicatoris:alias vero data potestate valeret ab
solutio,licet forma data a iure seruata non sit:vt no.per glo. in
c.cum desideres.vbi Abb.de sentẽ.excommu.& idem Abb.post
alios in c.qua fronte.de appel.cum simi.vt dixi ibi.Et hoc sane
intelligitur in forma data a lege: secus esset in forma data ab
homine:vt not.Abb.tradit per illum tex.in cap.fin.de rest.spo.
10 ¶ † Extra gloss. queritur an per denuntiationem publice fa
ctam quis probetur excommunicatus: Abb. concludit ꝙ vbi
d agitur de modico preiudicio,vt hic, per denuntiationem excõ
municatio probatur [d]: secus si de magno preiudicio tractetur.
In quo primo aduertendum est:quia ratio, quam primo Ab.
adducit ad probandum quod per denuntiationem non probe
tur excommunicatio, videtur generaliter procedere,dũ inquit
quod non sequitur:est denuntiatus,ergo excommunicatus:vt
probatur in ca.licet.de senten.excommu.in vj.Sed responderi
potest,quod licet sic non probetur concludenter, probatur ta
men presumptiue:& talis probatio presumptiua sufficit, vbi a
gitur de modico preiudicio.Et quod per denũtiationem pro
betur excommunicatio,ad istum effectum, vt actor repellatur
a iudicio,tenet Arch.xj.q.iij.c.nemo contemnat.ver.vltimo no
to.Et idem Domini.in cap.j.§.si quis.in glo.in ver.nomen.de
except.in vj.cum simi.vt tradunt Mod.hic,qui istam opin. se
quuntur.Et idem in effectu concludit Rota in viij.deci.in tit.
de except.in nouis.& in consil.cccxlix.dum queri
tur.Et fundatur ista opi.per text.in dicto cap.licet.de sentent.
excom. in vj. Et quia sola fama probat excommunicationem,
ad hoc vt quis euitetur,tanquam excommunicatus.c.cum de
sideres.§.ij.de sent.excommu.Et ita arguunt, & resident Mo
der.hic.Et istam opin.fui secutus in ca.pastoralis.§.verum. de
appel.quia probato subsequenti, probatur antecedens.l.ij.vbi
Bal.C.de do.promiss.& ab ista opi.que communis videtur,non
est recedendum.Sed tamen in cõtrarium efficaciter facit tex.
in dicto cap.j.de except.in vj.vbi dicitur quod excommunica
tio debet probari apertissimis documentis.Domi.in dicto c.j.
in loco supra alleg.respondet quod tex.ibi non loquitur preci
se de excõmunicatione, sed dicit eam rem debere probari aper
tissimis documentis,quo casu probata denuntiatione,est pro
bata qualitas excommunicationis:& satis dicitur probata ea
dem res:arg.gloss.not.in c.denique.vij.q.j.in glo.ij.& Mod.hic
sequuntur.Sed ista responsio non satisfacit:quia verba tex. in
d.ca.j.repugnare videntur,dum ibi loquitur de specie excom
municationis opposita,vt ex verbis precedentibus colligitur:
ideo illa verba,eam rem, faciunt relationem ad speciem excõ
municationis,de qua ibi,supra proxime loquitur.facit text. in
l.Julianus.& quod ibi Bart.ff.de hered.instit.Similiter quod
per denuntiationem [redacted] tio, probatur
hic, vbi dicitur quod legitime debet probari.facit tex. in ca.at
si clerici.in princ.cum glo.in ver.legitima probatione. de iudi.
cum simi.vt dixi ibi.Moder.hic respondent ad hoc, per denũ
tiationem presumptiue excommunicatio probatur:& ista vide
tur presumptio iuris:quo casu presumptiones iuris dicuntur
esse probationes liquidissime:vt per glo.in l.si tutor. vbi Bald.
[redacted] tut.Sed etiam ista responsio non videtur bona:quia
e solum in casibus expressis [e] a iure presumptiones iuris dicun
tur liquidissime probationes:alias secus:vt not.Bal.in l.ciues.
in princ.C.de app.& sequitur Alex.in l.licet Imperator. de leg.
j.Et si volumus tenere istam opi.negatiuam, quam tenet Ro.
in l.j.in princi.de oper.no.nunt.responderi potest ad que supra
inducuntur. Nam primo non obst.text.in dicto cap.licet. quia
ibi erat lata sententia excommunicationis, & sola denuntiatio
non facit quod repellatur,& glo.ibi hoc dicit in versi.nuntiari.
Non obstat quod dicitur de fama: quia statim de hoc videbi
mus in articulo seq.de fama.Non obstat quod not. Bal.in l.ij.
C.de dot.promiss.quia loquitur in accessorio quod nullo modo
stare potest absque principali:secus videtur in denuntiatione.
Vel secundo illud,quod ibi dicitur,est speciale in dote:vt not.
11 Alexan.in l.legata inutiliter.de leg.j.† Postremo queritur an
excommunicatio probetur per famam Abbas antiquus dicit
esse ponderandum modum opponendi.Nam si dico,istum ex
communicatum, non sufficit probare famam:si vero dicam il
lum non esse audiendum, quia infamatus, sufficit probare fa
mam: & cogitur se purgare vel petere absolutionem ad caute
lam,per tex.in c.cum desideres.§.ij.de sentent.excommu.Abb.
Mod.hic dicit quod iudex probata fama,bene poterit repel
lere eum,& ex officio suo ad purgationem inducere.Sed ad pe
titionem partis non tenetur,nisi excõmunicatio legitime pro
bata sit. Sed aduertendum est, quia iste infamatus debet eui
tari ante purgationem canonicam:vt probatur in dicto capi.
cum desideres.§.ij.ibi:episcopus, nec alius sibi communicare
debet,& no.Abb.ibi post Inno. Unde si euitandus sit,videtur
quod iudex illum repellere debeat, etiam ad petitionem par
tis,contra Abb.hic.Et tenendo quod propter solam famã de
beat quis euitari,& repelli a iudicio, est contra communẽ opi
nionem.Et ita tenent Mod.hic per tex.in dicto cap. cum desi
deres.§.secunde.& in cap.illud.de cleri.excommu.mi.& idem te
net Bal.in c.domino guerram.in titu.hic finitur lex Corradi.
Et pro ista opi.arguunt Moder. hic,quia si denuntiatio sola
hoc operatur,a fortiori fama hoc operari debet. Sed tamen li
cet ista conclusio videatur probari efficaciter in iuribus preal
legatis videtur contra istum tex.& in d.c.j.de excep.cui non vi
detur posse bene responderi.Unde saluando opi.communem,
dici potest quod tex.in dicto cap.illud.loquitur in foro anime,
vt tutior via eligatur, ne incidat quis in irregularitatẽ, prout
tex.ibi loqui videtur:non autem dicitur quod repellatur a iu

dicio in foro contentioso. Non obst.text.in d.c.cum desideres. §.secunde.quia etiam ibi non loquitur quod repellatur a iudicio in foro contentioso. Sed videtur cõsulere ne quis in tali casu dubio illi communicet. Uel loquitur ille tex. secundum iura antiqua,⁊ aliter postea dispositum fuit in d.c.j.de except. Non obstat quod Mod. dicunt de denuntiatione: quia cõtrarium supra dictum fuit,vt in supra dictis patet.

¶ Additiones.

1 ¶ Doctrine. Uide que scribit Normannotius Detus in repetitio.l.iiij.§.Cato.ff.de verborum obliga.vbi multa tunc iuvenis addidi.

2 ¶ De rescrip. Adde Fulgo.Bal.⁊ Jas.in dicta l.j.⁊ omnes in dicto cap.j.de excep.lib.vj.Spec.in l.j.de except.§. nunc dicendum.ver.⁊ nota quod inde,⁊ ibi Joan.And.⁊ Bald. Lapus alleg.cxij.inspeximus. Roma.singu.dclxxv.Guid.Pape decisio.ccxx.Fel.in cap.tue.vt lit.non contest.Dec.s.de constit.in capi.ecclesia sancte Marie.Jas.in l.eleganter.§.si quis post.de cond.indeb.

3 ¶ Legitimari. Uide Alexand.in l.iudicis.C.de iudic. Pe.de Ancbar.consi.xxxv.

4 ¶ Non potest. Idem in l.iij.versic.postremo.ff.de regu.iuris.⁊ vide omnino que addidi ad glo.in d.§.scientiam.

5 ¶ Dilatorijs. Id plane est verũ,si talis exceptio legitime probata sit.Bald.in c.ij.j.de proba.seq.Jas.in repet.l. admonendi. versicul.condescendo.ff.de iureiurand.⁊ in l. iusiurandum ⁊ ad pecunias.§.qui iusiurandum.in j.notab.eodem titu.vbi tamen subdubitare videtur.

6 ¶ Non potest. Et si quis fuit excommunicatus per vnũ ex executoribus an possit per alium absolui,⁊ a quo, ⁊ quando, vide Bertran.consil.cclxxv.lib.ij. Sil.Aldob.

a ¶ Seculari. [redacted]

b ¶ Plene. Alexan.consi.lix.numero 2.lib.ij.vbi dixi. Dec.d.l.ij.numero 47.

c ¶ Testes. Uide infra ad Decium de appellation.cap.ad presentiam.

d ¶ Probatur. Deci.Tholos.cccj.Dixi ad Deci.j.de app.c.pastoralis.§.verum.nu.4.

e ¶ Expressis. Dec.j.de prob.in rubr.nu.13. [redacted].

1 ☞ Excommunicatus pro notoria contumacia, an possit absolui antequam satisfaciat.

2 Delegatus potest cognoscere de accessorio,quod venit ad causam principalem ⁊ etiam de accessorio accessorij.

3 Delegatus an possit cognoscere de causa separata actore absoluto.

§. Si vero. Summatur,⁊ diuiditur vt per Ab. hic. ¶ Primo nota ibi:mandato ecclesie, ꝙ absoluitur excommunicatus prestito iuramento de parendo mandatis ecclesie.facit tex.in cap.questioni.cap.qua fronte. de appel.⁊ in cap.cum desideres.in cap.ex tenore.vbi Abb.de sen, excommu.⁊ dicit Abb.hic,quod hoc limitatur procedere,quando quis excommunicatus fuit pro dubia offense,vel contumacia : si autem pro notoria, non absoluitur cum iuramento, sed debet prius integre satisfacere.cap.ex parte.de verborum sign, ca.venerabilibus.§.secus.de sentent.excommu.in vj.⁊ ita Abb. 1 hic. †Sed aduertendum est,quia Abb.videtur velle quod pro notoria contumacia non absoluatur excommunicatus, nisi satisfaciat:quia equiparare videtur notoriam contumaciam, ⁊ offensam:⁊ idem Abb.in cap.supra proxime precedenti,in not. ⁊ in dicto capi.qua fronte.Sed hoc non est verum simpliciter: quia in contumacia notoria satis est ꝙ soluat expensas,⁊ quod prestet cautionem cum iuramẽto:vt dicit text.in d.§.secus.quẽ Abb.hic adducit.⁊ no.Domi.ibi in ij.not. Secundo hoc fallit in cõtumacia iudiciali, in qua nõ sufficit cautio iuratoria, sed requiritur quod prestetur cum fideiussore:vt probatur in d. ca, qua fronte.cum glo.ibi,in versi.cautione.per illum tex.ibi:sufficienti cautione.⁊ illam glo. Abb.ibi,⁊ doc.sequuntur:⁊ idem tenet Rot.in ij.deci.in tit.de sent.excom.in nouis.⁊ in xx.deci.eo. titu.in antiquis. Sed certe ista esset magna restrictio ad iura, que generaliter loquuntur,vt in isto tex.cum si.⁊ ideo ille text, in d.c.qua fronte.dum loquitur de sufficienti cautione,intelligi debet secũdum subiectam materiam de cautione iuratoria. Et ista verba Ant.de Bu.interpretatur in c.fi.de resti.spo.quẽ Alexã.refert,⁊ sequitur in consi.xxxv.viso processu.in iiij.vol.⁊ dixi in d.c.qua fronte. Tertio fallit in eo:qui esset suspectus de periurio:quia tunc non statur cautioni simplici cum iuramen1 to:vt no. Abb.in c.ad reprimendam.in iiij.no.de off.ordi.cum 2 si.vt tradunt Mod.ibi:⁊ dixi in c.questioni.de app. ¶ †Secundo no.vt Ab.hic dicit ꝙ delegatus cognoscere potest non solũ de eo,ꝙ accessorie venit ad causam sibi cõmissam,sed etiã de eo ꝙ venit accessorie ad accessoriũ cause sibi cõmisse:nam hic delegatus absoluere potest actorẽ excõmunicatum:q: hoc accessorie venit ad causam sibi cõmissam. Item potest postea cognoscere de causa, pro qua excommunicatus fuit : q: accessorie venit ad solutionem,quam incidenter fecit.Sed tamen considerandum, q: istud notabile non videtur probari hic:q: hoc cõceditur delegato ex noua causa propter contumaciã, ⁊ malitiam illius,qui excõmunicauit. Nam quod Abb.dicit esse verũ,quando immediate hoc posset delegatus:q: accessorium immediate sequitur principale:vt in regu.accessorium.de reg.iur.in vj.⁊ regu.que ponitur in c.preterea.s.eo.⁊ in l.ij.ff.de iur.om.iud.loquitur ꝙ delegatus immediate omnia possit,sine quibus causa expediri non potest.Non ob.ꝙ tex. hic appellat accessoriam causam,pro qua excommunicatus fuit:q: non videtur proprie accessoriũ, ex quo illa causa separata est, ⁊ nihil cõmune habet cum causa delegata:sed potius incidẽter hoc occurrit propter malitiam excõmunicatoris,vt hic dicitur.Et tali casu videtur delegatus potius habere potestatẽ a lege,que ampliat ex causa potestatẽ ipsius delegati,contra ea,que habentur in ca.P.⁊ G.j.eo.⁊ ita videtur tex.no.hic. ¶ In glo.in ver.distulerit. videtur velle ꝙ hodie nõ procedat ꝙ hic dicitur, per c.dispẽdia. §.reus quoq;.de rescr.in vj.vbi dicitur ꝙ reus in vna causa, pẽdente iudicio,non potest trahi super alia causa, corã alio iudice.Contrarium videtur probari hic:q: iste actor fuerat excommunicatus in alia causa,in qua erat reus.Hic dicitur ꝙ potest tanquam actor prosequi causam corã iudice per eũ impetrato, ⁊ in alia causa,pro qua fuerat excõmunicatus,respondere tenetur vt reus corã alio iudice:⁊ sic eodem tẽpore actor ⁊ reus habent corã diuersis iudicibus litigare,contra d.§. reus quoque. Abb.primo respõdet ꝙ iste tex.potest intelligi ꝙ iste actor fuit excõmunicatus in causa quã habebat,non cum isto,qui nũc est reũs,sed cum alio:⁊ sic cessat contrariũ. Sed ista solutio Abb. non satisfacit:q: in tali casu quãdo actor habebat causam cum alio,iste tex.non potest habere locum:q: non videtur ꝙ delegatus de illa causa,quã actor habebat cum alio,possit ipse aliquo modo cognoscere,cum sit omnino separata:⁊ rescriptum non extenditur ad alias personas.c.P.⁊ G.j.eo.⁊ text.hic videtur procedere,quãdo causa pro qua fuit actor excõmunicatus,tangit ipsum reũ,qui nunc conuenitur,vt videbimus in glo.fi.Secũdo Abb.respõdet ſm Host.quod prima causa forte erat per sententiã finita:sed q: non parebat executioni,excõmunicatus fuit:⁊ sic rescriptũ impetratum finito primo iudicio per sentẽtiam,licet nõdum executionem habuerit.Et sic limitatur text. in d.§.reus quoq;.prout etiã loquitur,ibi:durãte eodẽ iudicio. ⁊ no.Domi.post Joã.in d.§.reus quoq;.in prin.Et hoc in se verum est:q: per sententiã que trãsiuit in rẽ iudicatã,lis finita dicitur.Sed tamen ista solutio non videtur cõuenire ad text.hic, qui videtur loqui quando alia causa non erat finita, ibi:super eadem causa respondere,⁊ quorũ debeat iudicio stare. Tertio Abb.dicit ꝙ iste tex.intelligitur,quãdo causa pendebat coram delegato:secus si corã ordinario.Dicit tamen Abb.ꝙ ista solutio ex toto non satisfacit,per aut.⁊ consequenter.alle. in gl. hic, voluit dicere Abb.ꝙ d.aut.⁊ consequenter. habet locũ in delegato,⁊ in ordinario:prout cõmuniter ibi tenetur. Unde postremo dici potest ꝙ isto tẽpore processus non erat nullus,si nõ opponatur.Et ita procedit ꝙ hic dicitur:secus hodie in d.§.reus quoq;.distinguẽdo tamen vt tradit ibi Peru. ¶ In gl.in ver. in principali.ibi:§.⁊ si fideiussori.ad limitationẽ d.§.vide Bar. in ead.l.alle.in gl.in §.seq.qui incipit,si legatorũ. de cuius dicti veritate no.Are.in l.ex duobus.ff.de duo.reis.Et dũ glo.hic di2 cit ꝙ statutũ in accessorio,habet locũ in principali:facit quod no.Bar.in l.quisquis.C.de agr.⁊ censi.lib.xj.vbi inquit ꝙ ex accessorio infertur ad principale,quãdo est inseparabile.Et probato accessorio,probaẽ principale.l.ij.vbi Bal.C.de do.promis. Regula tamen in contrariũ est,q: accessoriũ non vestit principale.l.quod per manus.ff.de iure cod.l.ex pupillari.ff.de vulg. Et accessoriũ nõ trahit principale,vt in not.q.tradit Bar.in l. ambitiosa.in v.reg.in fi.ff.de dec.ab or.fa.Et vitiũ accessorij nõ vitiat principale,vt no.Do.in c.j.per illũ tex.in iiij.no.de cõsec. eccl.vel alt.⁊ falsitas in accessorio non vitiat principale.l.ij.vbi 3 Bal.C.de fal.Alex.in l.si ex falsis.C.de trãsa. ¶ †In gl.fi.omissa distinctione Jo.Andr.quã Abb.sequitur,indistincte verior videtur opi.Host.videlicet ꝙ delegatus absoluto actore a vinculo excõicationis cognoscere potest,etiã de causa separata:q: hoc illi conceditur propter malitiã excõicatoris, qui noluit de causa cognoscere:per illũ tex.q generaliter loquiẽ. Et q: ratio malitie que hic põderaẽ,videẽ generaliter procedere:⁊ q: delegatus,qui surrogaẽ in locũ excõicatoris propter eius malitiã, videtur

vid:tur habere illam iurisdictionem, quā in tali causa excōmunicator habebat: quia subrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. facit tex. in cle. j. de supplen. negligen. prelat. Non obstat quod dicitur in glossa de iurisdictione delegata, que non potest prorogari: quia verū est a partibus, prout loquitur tex. in d. c. P. ⁊ S. alleg. in gloss. Sed in casu nostro ista videtur prorogatio facta a lege ex causa, prout dixi in not. Postremo Abbas concludit quod iste text. non habet locum in ordinario: quia episcopus ordinarius non poterit excommunicatum ab alio episcopo etiam in subsidiū absoluere: quia regulariter nullus potest absoluere excommunicatum ab homine, sed delegans potest, quia gerit vices Pape, vt latius Abb. hic dicit. Sed aduertēdum est, quia delegatus licet representet Papam in causa sibi commissa, tamen mandatum Pape stricte interpretatur. Sed in isto casu mandatū delegati a lege extenditur propter malitiam excommunicatoris. Unde si extenditur potestas delegata propter malitiam excommunicatoris, a forti ri extendi debet ordinaria, que fauorabilior est. Et ita dicendum videtur.

¶ Additiones.

1 ¶ Iuramento. Facit optime auth. ei qui. C. de bo. autho. iudi. poss. vbi Bal. per illum tex. subtiliter inducendo dicit, quod ille qui semel fuit releuatus a satisdatione propter iuratoriam cautionem, si semel fuit periurus perdit illud priuilegiū: quia tunc est suspectus de periurio, per regulam semel malus. de reg. iur. lib. vj. ⁊ quia priuatur priuilegio iurandi qui semel fuit periurus. c. paruuli. xxij. q. vlti. tradit late Jac. de s. Georg. in l. nō exigimus. §. quod diximus. nu. 8. ff. si quis cau. post alios ibi.

2 ¶ Principali. Adde eundem Decium in c. cum M. in princ. de constitu.

1 ¶ Archiepiscopus vnus licet sufficiat ī vna prouincia, Papa tamen aliquando hunc modum transgreditur.
2 Causa de honestate delegari debet iudicibus, qui non habent dignitatem inferiorem, quam ipse partes.
3 Citatus a duobus iudicibus ex tribus, si comparet, ⁊ omnes tres iudices sint presentes, ⁊ iusserint eum respondere, an respondere teneatur.
4 Judicis authoritas iniuste procedentis non excusat a perceptione fructuum.
5 Requisitiones, que fiunt inter partes, debent esse trine.

Um causa. Summatur, ⁊ diuiditur, vt per Abbat. hic.
1 ¶ † Primo no. secundum Abba. quod licet in vna puincia debeat esse vnus archiepiscopus, vj. q. iij. scitote. tamen Papa quandoque ad petitionem principum hunc iuris ordinem transgreditur, vt hic patet, vbi erant tres archiepiscopi in Sicilia. Sic etiam licet in vna ciuitate debeat esse vnus episcopus tantum c. quoniam in plerisque. de offi. ordin. tamen Papa dispēsare potest quod duo episcopi sint in eadem ciuitate: vt ponit Abb. in d. c. quoniam. per cap. non autem. vij. q. j. Et ex eo quod dictum est de archiepiscopo, qui debet esse in qualibet prouincia, infertur ad regem: ⁊ istam equiparationem facit text. in d. c. scitote. Unde sicut archiepiscopus sub se debet habere decem vel vndecim episcopos, ita videtur quod ad constituēdum re-
1 gem requiratur quod habeat decē vel vndecim ciuitates [1]. Et ita notab. Abbas dicit in c. constitutis. de testib. Aliter tamen Aretinus ibi dicit: ⁊ hoc potest esse per viam dispensationis:
2 vt supra dictum est de episcopo. ¶ † Secundo nota honestum esse vt causa committatur iudicibus non habentibus dignitatem inferiorem ipsis partibus, non tñ necessarium est: vt probatur in c. sane. §. e. vbi delegatus hʒ potestatem ꝯ episcopum: Et ratio ibi ponitur, quia Papā representat. Quilibet enim iudex in causa, in qua potestatem hʒ citare pōt quemlibet, etiā si esset cardinalis: vt no. Bal. in l. iubemus. §. fi. C. de episc. ⁊ cle. quia in tali causa maior reputatur. facit tex. in c. studuisti. de offic. leg. in c. omnes. de ma. ⁊ obe. Et si honestas deberet ꝯsiderari, etiā pari, causa non deberet committi: quia par in parem nō habet imperium. c. innotuit. de elect. l. ille, a quo. §. tempestiuū.
3 ff. ad Tre. ¶ † Tertio no. quod citatus a duobus ex tribus delegatis, licet nō valeat citatio, nec teneat comparere, vt dictū est in c. prudentiā. in prin. §. e. si tñ citatus compareret, ⁊ omnes tres presentes sint, ex noua requisitione facta, nomine omniū respondere tenet: quia illa requisitio iudicum habet vim citationis. l. ij. C. quomo. ⁊ quan. iud. ⁊ quia cum pars presens sit, citatio non requirit, vt Ab. hic dicit. Sed aduertendum est, quia interueniente noua requisitione, vt Abb. dicit, res clara videtur: sed absque alia requisitione in secunda ratione Ab. sentit quod etiam respondere tenetur, cum presens sit. Nam quando
2 quis est presens, alia citatio non requiritur [2], vt no. Ange. in l. de vnoquoque. per illum tex. ff. de re iud. cum simi. vt tradit ibi Alex. in rub. C. de in ius voc. ⁊ late Mod. in c. cum oporteat. de accus. ⁊ Jo. de Jmo. in consi. cxij. in causa que vertitur. Et presertim hoc videtur procedere in isto casu, quia fuit citatus ad hoc, ex eo quod no. Bart. in l. si accusatoribus. C. de accus. ⁊ in l. ij. §. legatis. vers. nam ⁊ diuus. ff. de iudi. Et in casu nostro bene facit quod not. Cal. in cons. xj. de iure pat. vbi cōcludit quod licet non valeret citatio facta a maiori parte vniuersitatis, si tamen due partes comparent, propter presentiā, valet quod agitur ab ipsa vniuersitate. Et ad hoc bene facit text. in l. j. in prin. cum gl. ibi: de fer. vbi citatio, que fuit nulla, purgatur parte cō-
3 parente [3]. ⁊ illum tex. ad hoc not. Bal. ⁊ Alex. in d. l. j. in prin. ff. de fer. ⁊ idem Alex. in cons. cxxiiij. viso processu. lib. ij. cum simil. vt tradunt Mod. in c. illud. de prescr. ⁊ Roma. in cons. ccccx. vt clarior. ¶ Quarto no. quod factum iudicis non rite procedentis equiparatur facto priuati. Unde sicut spoliatus a priuato hʒ restitutionem, ita etiam si sit spoliatus a iudice, vt Abb. hic dicit. In quo considerandum est, quia ista conclusio de plano procedit in iudice incompetenti: vt in c. causam matrimonij. vbi Ab. in fi. §. e. ⁊ in notabili casu tradit Pet. de Anc. in cons. ccxix. ad predicta dubia. cum sim. vt dixi in c. causam matrimonij. in fi. Similiter si esset iudex cōpetens, qui procederet extra iudicialiter, ordine iuris non seruato, restitutio peti potest ad-
4 uersus spoliationem ab eo factam [4], vt nota. in capi. conquerente. vbi Ab. de restit. spol. ⁊ illum tex. ad hoc allegauit Bart. in l. sequitur. §. si fundum. ff. de vsucapio. ⁊ de his late tradunt
4 Mod. in c. dilectus. el j. de rescr. ¶ † Ultimo no. quod authoritas iudicis iniuste procedentis non excusat a restitutione fructuum perceptorum. Unde si iudex tradidit alicui iniuste meā possessionem, possum illam recuperare cum fructibus: ⁊ idem Abb. post Inno. ⁊ alios concludit in c. consultationibus. vers. sed dubitatur. de iure patr. Bal. in l. ij. C. de seruit. ⁊ aqua. Ro. in cons. ccccliiij. in re presente. ⁊ Abb. in consi. xliij. ex omnibus. in tertio dub. Sed tamen in contrarium videtur quod no. Albe. in prima parte statutorum. q. lxvij. incipiente, item quero, si statuto cauetur. vbi concludit quod datio in solutum facta nō seruata forma statuti, licet titulo dationis in solutum non lucretur fructus illos, tamen lucratur propter bonam fidem. Et ad hoc videtur notabile dictum Bart. in l. sed ⁊ si lege. §. scire. ff. de peti. her. circa fi. vbi dicit quod ad lucrandum fructus non requiritur bona fides, sed sufficit abesse malam fidē: ⁊ idem Bar. in l. si fur. §. j. ff. de vsuc. Bal. in l. venditioni. C. de vsucapi. pro empto. cum sim. vt tradunt Mod. in c. quarta. de prescrip. ⁊ idem Abb. in cons. xxxiiij. attingam, lib. j. Et hoc quando ius non resistit: vt not. Bar. in d. §. scire. ⁊ sequitur. Alex. in consil. cxxj. viso themate. li. iij. ⁊ idem consilium repetitum habetur in cons. lxxiij. li. ij. And. Sicu. in cons. xlj. lib. j. ⁊ Fran. de Curte in cons. lxxj. princeps defunctus. Saluando tamen quod Abb. dicit in casu nostro dicendum videturquod iura hic resistunt, vt Ab. hic dicit, in fructibus percipiendis. Et hoc declarari potest: quia pendente appellatione iste spoliatus fuit: quo casu iura clamant quod pendente appellatione nihil innouādum sit. l. j. ⁊ per totum. ff. nil nouari appellat. penden. ¶ In glos. j. duo colliguntur per Abbatem. Primo, quod vbi sunt plures pares in officio inter eos citatio fieri non potest, quia arguit superioritatem: sed debent rogari vt in certo termino adsint. Et hoc de canonicis notat Innocentius capit. cum nobis. de elec. cum si. vt prosequitur Abbas hic: bene facit quod notat Baldus in titu. de pace Constantie, in ver. ego. in fine, vbi inquit quod quando sunt plures confederati in liga, ille, qui est potentior, videtur habere mandatum ad requirendum, ⁊ congregandum alios. Et idem in atiquiore de domo, ⁊ familia: et notat Bartolus in tractatu de tyranno, cum similibus, vt tradunt Moderni in capitulo primo, de maioritate ⁊ obed.
5 ⁊ in capitulo, cum omnes. de constitutioni. ¶ † Secundo ex glossa colligitur quod iste requisitiones, que fiunt inter partes, debent esse trine. Sed contrarium Abbas hic concludit, quod imo ad conuincendam negligentiam paris, vel infe-
a rioris, vnica [a] requisitio sufficit: ⁊ ad hoc est gloss. quam ipse allegat in clementina prima, in ver. requisierint. de here. ⁊ sequitur Cardinalis ibi in ver. duro. in decima octaua questio. de her. ⁊ notat Baldus in l. qui crimen. in viij. questio. C. qui accusa. cum similib. vt tradit Alexan. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. de operis noui nunciat. ⁊ late Moderni in capi. ex literis. de constitutio. Et ista opinio communiter tenetur, vt dicit Dominicus in capit. si contra vnum. eodem titu. in sexto. ⁊ secundum istam conclusionem Alexander consuluit in consilio

lxxix.stantibus his.libro iiij.& idem tenet Angel. Aretin.in §. sic itaque.de actionib. Et ista conclusio limitatur non procedere in casibus,in quibus specialiter contrarium expressum reperitur in iure:& ita vnico verbo ad omnia contraria Dominic. respondet in dicto c.si contra vnum. Et hoc specialiter exemplificari potest in alia conclusione,que colligitur ex dictis Abbat.hic,videlicet in requisitione facta in aliquo actu ad conuincendam negligentiam superioris,per textum in capit.j.de supplen.negligen.prelato.& ibi Anton.de Butr. in secundo notabi.& not.Bald.in capitu.j.in fin.versicu.dicit Hostiens.de milite vasallo,qui contumax est.cum similib.vt tradunt Moder. in dicto capitu.ex literis. Sed in hoc contrarium voluit Romanus in singulari ccccxxiiij.ego dixi per textum in clementi. quamuis.de appellation. vbi ad petendum apostolos sufficit quod instanter,& sepius vno conquestu petantur: & tamen illa petitio facta sepius eodem tempore, pro vna habetur, iuxta glossam in l.iiij.ff.de pignora.actio. & reperio quod idem tenet Romanus in consilio ccccxxxvij.in proposito casu. Et ad text. in dicto capit.j.respondetur quod loquitur in illo casu speciali,in quo lex vltra procedit sic disponēdo:& ita sequuntur Moderni hic,& in dicto cap.ex literis.Sed aduertendum est, quia ad textum in dicta clementi.quamuis.responderi potest quod ibi non negatur, imo probari videtur quod trina interpellatio requiratur.Sed potest dici quod ille tres interpellationes non habentur pro vna in illo casu speciali:& sic responsio data ad capi.primum retorqueri potest,& certe in casu dicte clemen. quamuis.vnica interpellatio non sufficeret:vt notat Bald. in authentica, item si appellatione.in fine, C.de tem.ap.quia hoc non esset summa ope niti, prout requiritur in appellatione. & notat Salice.in l.fina.§.illud.C.de tempo.appellat. vbi inquit quod Docto.communiter volunt quod plures interpellationes requirantur in causa appellationis,ex quibus patet quod Romanus non bene loquitur in intellectu dicte clemen.quamuis. Finaliter tamen placet opi.Rom.non per rationem eius, que non valet,vt dictum est:sed quia in causa principali ex vnica interpellatione etiam iudex qui superior est,in mora constituitur:vt notat Baldus in l.Titia.§.vsuras.de legatis & fideicommissis secundo,in l.mora.in principio, ff.de vsuris cum similib.vt Alexander tradit in consilio lxxix.supra allegato,vbi ita concludit.& idem Alexander in cons.lix.viso titulo.lib.iiij. Et de collega,quod vna citatio sufficiat,etiam tenet Bal. in l. nam ita diuus.ff.de adoptio.& Maria.in tract.suo de dilat.in arti.xxvij.q.vj.

Additiones.

1 Ciuitates.Vide Deci.in l.iij.in prin.ff.de offi.assess.

2 Requiritur.Vide Ias.& Cur.iunio.& Deci.in dicta rubrica,C.de in ius vocan.Felinus in capitulo primo,infra de iudi. in capi.illud.de prescri.Iacob.de S.Geor.in l.si omnes.C.si mi. se ab here. abstin.

3 Comparente. Intellige tamen nisi pars compareret & peteret actorem condemnari in expensis ratione sue temeritatis secundum doctrinam Speculat.in titu.de citat.§.viso.versicu. item si quid in aliqua istarum,quod dicit bene notandum Iacobus de sancto Georgio. in l.j.in princip.versicu.vnum notetis.ff.de ferijs.

4 Ab eo factam.Adde Iacob.Rebuff.& Ioann.de Pla.in l. si coloni.C.de agri.& censi.lib.xj.Angel.Areti.in §. quadrupli. vers.item dixi in libello.instit.de acti.Boerium in cons.ccccxx. etiam si esset.lib.iij.nu.3.Deci.in l.fina.C.de edi.diui Adr.toll. ver.secunda conclusio.Soza.cons.xxj.videtur dicendum.vers. decimo sexto,& si iste.nume.19.

a Unica.Et bene,nisi in casibus expressis.Roma.singul.ccccxxiiij.consi.ccccxxxvij.& dixi ad Alex.d.consil.lxxxj.lb.iiij.Idem Decius infra de appella.c.ex parte M.tetigi super text.c.j.de suppl.negl.prel. [redacted]

1 Tertius cōparens pro suo interesse pōt recusare iudicē.
2 Iudex quibus causis potest recusari.
3 Mulier an perdat dotem propter osculū, sicut propter adulterium.
4 Confiteri quis dicitur omnia requisita in actu quem facit.
5 Instrumentum producens videtur confiteri omnia in eo contenta.
6 Utile per inutile,an,& qualiter vitietur.
7 Tutor potest solus administrare.
8 Actus,an,& quando vitiatur propter misturam inhabilium.
9 Actus non vitiatur propter misturam inhabilium, quando potestas competebat vnicuique in solidum.
10 Quando non valet quod ago vt ago,an valeat actus eo modo quo fieri potuisset.
11 Iuramentum quādo interponitur,facit valere actum eo modo quo potest.
12 Clausula,omni meliori modo, &c. quomodo intelligatur.

Um super. Summatur,& diuiditur,vt per Abbatem hic. † Primo no.ex his,que Ab.dicit sup gl.j.quod tertius comparens pro suo interesse,potest recusare iudicem, si hz iustam causam recusandi:& idē dicit Imol. hic:& ad hoc istum tex.pro singulari allegat Peru.in c.cum speciali.in prin. in ij.q.de ap.Et hoc etiam procedit post litem contestatam: qa etiam tunc tertius comparens pro suo interesse iudicem recusare potest,vt not.Ang.in l.quidam consulebant.in fi.in ver. vltimo adde.ff.de re iudi. Et etiam alias exceptiones dilatorias tertius comparens post litem cōtestatam opponere potest: vt no.Ang.in l.si quis libertatem.ff.de pet.hered.in ver.& fm hoc est casus in terminis,de quo tamē dicendum est,vt tradit Pe. de Anch.in cons.ccccxxxiiij.ad dubia.& per Mod.in c.exceptionem.de excep. †Secūdo colligitur per Abb.quod ex tribus causis [a] iudex recusari potest.Prima,si habet litem mecum, & idem Ab.allegando istum tex.dicit in c.j.in ij.not.de iud.& no. Specu.in eo.tit.§.super eo.ver.idem est,si cum altera.& Domi. post Ioan.And.in c.legitima.de appella.in vj.Peru.in c.postremo.in ver.xxxviij.de appel.An autem hoc procedat,etiam lite finita,videndum est quod plene scripsi in c.j.de iud.in prioribus & posterioribus scriptis. Secunda causa,quando noluit admittere ad osculum pacis:arguitur enim inimicitia, ex quo alij admittuntur[1]:vt no.Perus.in c.postremo.in ver.xxxvj.Et de osculo habetur in c.dilecto.§.de prebē. Per osculum tñ non videtur Papa excōmunicatum absoluere.cle.si.in pnc. de sen. excom.Et per osculum nō videtur dominus vasallo feloniam remittere:vt no.Bal.in c.j.in prin.ver.an dominus. in ti.quib. mod.feud.amitt.†Et de osculo notandū est singulariter quod sicut mulier perdit dotem propter adulterium, ita etiam propter osculū.ita not.voluit Bal.in c.tue.de proc. cuius dictuz efficaciter tñ reprobaui in ru.de iud.in pri. in prioribus scriptis, vbi videndum[2]est.Tertia cā est,quando iudex minatus fuit q nocceret,si posset:& sequit Peru.in d.c.postremo.in xxxvij.causa.Et ad hoc facit,qa nedum est inimicus,qui facit iniuriā, sed etiā qui libenter faceret si posset:vt no.Bal.in l.j.ver.ex hac lege.C.si qua.pre.fue.pot.alleg.gl.in l.athletam.§. ad remissionē. ff.de excu.tuto.Et in isto casu non vr quod qualitas minantis ɔsiderari debeat,iuxta no.in c.causam matrimonij.§.e.quia suspicio sola sufficit:vt in simili casu gl. dicit in c.ij.in ver.inimicum.de proc.Ultimo Ab.subijcit quod ille,qui nō salutat,presumitur inimicus,& ideo recusari pōt:vt per glo.lxiij. dist.in c. cum Adrianus.Et hoc sane intelligitur qñ erat solitus salutare:vt Ab.declarat in c.ad hec.el j.de ap.& in c.repellantur.de accus. † Tertio no.ibi:per consequentiam confessus est,quod quis cōfiteri dicitur omnia requisita in actu,quē facit.Et ideo qui cōtrahit cum aliquo tanquā tali,videt ɔfiteri illū talē [b] esse.l.si proponas.§.j.ff.de inof.test.vbi Bal.dicit hoc esse notabile. Et qui facit aliquē actū,videtur se adstringere omnibus legibus loquentibus de illo actu:vt no.Bal.in l.si duo.ff. de acq. her.Et qui promittit aliquid facere,tenetur illud facere, ita q validū sit de iure,& habeat omnia requisita:vt no. Bal.in l.huiusmodi.in prin.de leg.j.cum si.vt tradit ibi Alex.in fi.prin. Et ex his non videt quod recte loquatur Bal.in l. non idcirco.C. de iu.& fac.ig.vbi inquit,q recipiēs ab aliquo censum tāquam ab emphyteuta,non vr confiteri illū esse emphyteutam: & Ab. qui recipit aliquē ad osculum pacis spiritualis,non videtur p hoc fateri illū esse monachū.Saluari tñ pōt dictū Bald.prout ipse loquit,videlicet qñ apparet de errore:& sic videt confiteri illum talem esse,vt §.dixi.Sed talis confessio non est adeo efficax,quin ɔtrium probari possit:& ita primo limitat quod dictū est.Secūdo limitat pcedere in his,que sunt in potestate illius, qui actū facit:alias secus:vt no.tradit Alex.in cons.lxxj.circa id,de quo.li.iiij.vbi ɔcludit quod ille,qui litigauit cū aliquo tā quam pcuratore,non prohibetur allegare iudiciū nullū ex defectu mandati:quia in his,que non pēdent a potestate mea, tacita approbatio mea nihil releuat ad confirmandum iudiciū: vt no.Bar.in l.Pōponius.§.ratihabitionis.ff.de proc.†Et ex supra dicto no.Ab.infert quod ille, qui producit instrumentū, videt cōfiteri omnia,que in tali instrumento ɔtinētur[3]: vt no. Inn.in c.cum venerabilis.§.de exce.cū si.vt tradunt Mod.ibi. & idē Bal.in ɔs.clxxj.omnis assessor.li.ij.Ab.in ɔs.xxxviij.i questiōe.li.ij.Car.in ɔs.lvj.in lucidatione.Bal.in c.pñtiā.de testi. Andre.Sic.in consil.viij.libro ij.& in consilio lix. eodem lib. ij.

Quar

¶ Quarto no. ꝙ ad validitatẽ actus, voluntas, & potestas de-
bent simul concurrere. & ad hoc allegatur iste text. facit text.
in cap. ad hec. el primo, de appellatio. ibi: potest, si voluerit. & in
capitu. super inordinata. de prebend. & in l. si genero. C. de iure
dot. in l. cum te. vbi Bald. C. de dona. ante nupt. Nam vbi non
assistit iuris potentia, voluntas inanis est: vt not. Bal. per il-
lum tex. in l. nolle. ff. de acquiren. hered. & idem Bald. in l. omne
verbum. C. commu. de lega. dicit quod in omni humano actu
requiruntur voluntas & potestas. alibi tamen Bald. videlicet
in l. cum testamentum. C. de iur. & fac. igno. dicit quod imo tria
necessaria sunt, voluntas, potestas, & sciẽtia: sed tamen quod de
scientia dicitur, satis sub capite potentie comprehenditur, vt
6 ex dictis Bal. ibi colligitur. ¶ † Quinto nota quod in indiui-
c duis [c] vtile per inutile vitiatur: secus est in diuiduis [4]: vt per
4 glos. in l. pecunie fenebris. in ver. pro modo. de vsur. facit tex. in
l. j. §. Trebatius. ff. de aqua quotid. & esti. not. Bar. in l. Grece. §.
illud. ff. de fideius. cum simil. vt tradit Alexan. in l. j. §. penult. ff.
de verb. obli. & in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. pet. & in
proposito huius casus no. Roma. in consil. lvj. in re presenti. &
de hoc etiam scribit Old. in cons. xxxvij. ad primam questionẽ.
Maria. in consilio xxxviij. circa predictam. & idem Socin. in
consilio lxxxvij. in presenti consultatione. aliquid. Signoro. in
consilio ccxiiij. thema sic se habet. & Alexander in consilio xvij.
viso instrumento. libro quarto, & videndum est quod dixi in di
cta l. certi condictio. §. quoniam. ff. si certum peta. vbi Bald. vl-
tra omnes hanc materiam explicauit. ¶ In gloss. ij. colligi-
tur per Abb. quod si iudex proposita exceptione, procedit ad
vlteriora, videtur tacite pronunciare, & exceptionem proposi-
5 tam reijcere [5]: ideo appellandum est: de quo allegat text. in ca
pitu. ex parte M. de appellat. cum simil. vt dixi ibi: & late tra-
dunt Moder. in c. suborta. de re iudi. ¶ In glos. in ver. confes-
sus. ibi: c. dilecti. el. j. vbi dicitur ꝙ plus est facto facere, quã ver-
bo. Et alibi dicitur quod plus est facere, quam pronuntiare. l. si
tamen. §. ei, qui. ff. de edil. edic. cũ simil. ibi in glos. alleg. Et vo-
6 luntas [6] quandoque verbis declaratur: quia verba sepe profe-
runtur contra intentionem proferentis, vt not. Abb. in consi.
cxvj. illud de iure queritur. li. ij. Notandum tamen est quod vo
luntas, que ex facto elicitur, est magis limitata, quam illa, que
ex verbis expresse habetur: vt per glo. not. in cle. sepe. in verb.
partibus. de verb. signifi. cum simil. vt dixi in dicto c. dilecti. de
appel. ¶ In ead. glos. in fi. ibi: qui vnum dicit vel facit, plura fa
cit, vel dicit. Hoc dictum intelligitur in consequentiam: quia
qua ratione aliquid facit, videtur omnia alia facere, que sequũ
tur ex illo, iuxta regulã, que habetur in c. preterea. supra eod. in
l. ij. ff. de iurisd. om. iudi. ¶ In glos. fi. in prin. ibi: no. quod pos-
se, & velle, contraria sunt. Hoc intelligitur quando tendunt ad
diuersa, prout textus hic loquitur: vt quia quis velit quod nõ
potest, & quod potest, non velit: alias vero posse, & velle, nõ sunt
contraria, si respiciunt eundem finem, vt patet ex his, que di-
cta sunt in notabilibus. ¶ In ea. glos. ibi: c. inter cetera. ille tex.
non est contrarius: quia ibi solum punitur episcopus, qui con-
tulit prebendam, quam non potuit. ¶ In ead. glos. ibi: c. dile-
ctus. ibi erant plura facta separata: ideo vtile per inutile vitia
tur, secundum ea, que sunt in vltimo notab. ¶ In ead. glo. ibi:
potius interpretanda est res vt valeat. Hoc est verum in du-
bio: secus in casu isto, in quo cõstat ꝙ iste voluit illud, quod nõ
potuit. Item illa regula limitatur, nisi agatur de graui preiu-
7 dicio alterius [7]: vt no. Fulg. in l. ij. §. si quis insulam. per illum
tex. ff. de eo quod cer. lo. Aliter etiam limitatur, vt not. Alex.
in l. verbis ciuilibus. in ij. not. ff. de vulga. & pupilla. Et aliter,
vt tradit Imo. in l. a Titio. & Are. ibi. ff. de verb. obliga. ¶ In
eadem glos. ibi: c. si quos. ibi: & in iuribus sequentibus. in effectu
habetur quod vtile per inutile nõ vitiatur, quia materia erat
7 diuidua, vt dictum est. ¶ † In eadem glos. ibi: solus potest ad-
ministrare. hic prima solutio colligitur, videlicet quod textus
in l. j. §. j. alleg. pro contrario in glo. procedit in tutore, qui ha-
bet potestatem in solidum. l. fi. C. de autho. tut. & procedendo cũ
falso tutore processisse videtur tanquam habens potestatem
in solidum: secus est in delegatis, qui non habent potestatem
nisi pro parte, vt latius Abb. declarat hic, qui dicit istam esse
optimam solutionem. Sed contra illam facit, quia etiam in
isto casu Abbas solus habebat potestatem, propter clausulam
appositam in rescripto. Et sic in isto casu prima facie videtur
eadem ratio, que est in tutore. Ad hoc responderi potest quod
in tutoribus quilibet a principio solus habet potestatem sim-
pliciter: non sic in pluribus delegatis, quia a principio etiam
apposita illa clausula vnus non habet potestatẽ solus, sed tunc
demum quando alter non potest, vel non velit. Et ita dicebat
Imo. hic. Sed hoc nõ tollit difficultatem: quia ex quo in casu
isto alter erat legitime recusatus, liquidatum erat quod alter
solus ꝓcedere potuisset: & sic facta tali liquidatiõe erat eadẽ rõ,
que in tutoribus: ideo ista solutio non satisfacit. Et vlterius
contra eandem solutionem arguitur: quia licet tutor solus ha-
beat potestatem, tamen quando simul cum alio actum facit, nõ
apparet quod voluerit vti illa potestate, que sibi in solidum cõ
petebat: sed potius apparet contrarium; ex quo cum alijs si-
mul authoritatem interposuit: per ea, que not. in l. j. ff. de offic.
d consu. Ideo aliter responderi potest quod hic constabat [d] de
mente, ꝙ noluit procedere solus, prout potuisset, ex quo pro-
nuntiauit episcopum collegam eius, non esse legitime recusa-
tum. Ex hoc enim sequitur quod non credebat se solum proce-
dere potuisse: & ideo nõ potuit cogitare quod vteretur potesta
te illa insolidum, quam non credebat sibi competere. Secus vi
detur in dicta. l. j. §. j. quia sciebat tutor, & credebat se habere po
testatem in solidum. Et licet interponendo authoritatem cũ
alio non videatur velle vti potestate in solidum, vt supra dice
batur: hoc verum est, quãdo alter esset tutor, ita ꝙ actus ex per
sona vtriusque valeret: secus si alter reperitur non habere po-
testatem: quia vt actus valeat sustinetur ex potestate, que in so
lidum competebat: arg. in l. iij. ff. de testa. mili. Et ista interpre-
tatio non potest in casu isto adaptari, ex quo non credebat se
habere potestatem in solidum: & sic voluntas repugnare vide-
tur. Alia tamen fuit solutio gloss. hic, quam Abbas reprobat,
quia diuinatiua est, & vlterius in se vera non videtur: quia se-
queretur quod si tutor verus crederet alium esse tutorem, qui
non erat, quod actus non valeret, & sic non haberet locum text.
in d. l. j. §. j. Et hoc falsum videtur: quia dato quod plures sint
tutores, cuilibet in solidum potestas competit. l. finali. C. de au
thorita. prest. Unde licet vnus procedat cum alio tutore, quem
credit esse tutorem verum, si postmodum falsus reperit, actus
tamen valet. dicta l. j. §. j. que generaliter loquitur: argum. l. iij.
ff. de testam. milit. Ex hac tamen solutione reprobata, colligi-
tur secundum Abbatem, limitatio ad text. hic, quod si delega-
tus verus, scit se habere potestatem in solidum, sed ad maio-
rem cautelam voluit procedere cum alio, ꝙ protestetur quod
intendit procedere solus, inquãtum solus habeat potestatem:
tali enim casu cessat ratio, que in tex. hic allegatur. Et hoc di-
ctum Abb. confirmari potest, quia videmus quod ordinarius
si procedat ex iurisdictione delegata, quam non habebat, dubi
tatur an valeat processus virtute potestatis ordinarie, que sibi
competebat: de quo notat Ange. in l. si per errorem. de iurisdi.
omnium iudic. cum similib. vt tradit ibi Alexand. Si tamen
in sententia apponatur clausula illa, quod valeat omni melio-
ri modo: tunc valet sententia ex potestate ordinaria, quam ha
8 bebat [8]: vt notat Antonius de Butrio, Cardinalis & Imola
ibi, in fine, in capitulo, ex literis. infra eodem, cum similibus, vt
tradunt Moderni in capitulo, cum ex officij. de prescript. Et
eodem modo in illo, qui adiuit hereditatem omni meliori mo
do, quando erat incertum, ex quo testamento sibi competeret,
iuxta legem, eum, qui duobus. ff. de acquirenda hereditate, va-
let additio, vt notat Angelus in d. l. eum, qui duobus. & in con
silio clxxxiij. ex themate predicto. cum similibus, vt dixi in con-
silio decimo quarto. Et ex supradictis, id est ex prima solutio-
ne, Abbas infert aliam limitationem ad textum hic, quod nõ
habet locum in ordinarijs, qui in solidum habent potestatem.
Sed quia illa solutio non videtur vera, quia etiam in isto casu
solus Abbas hic habebat potestatem, vt supra dictum est, ideo
8 ista limitatio non videtur procedere. ¶ † Successiue Abbas
prosequitur, an, & quando actus vitietur propter misturam
inhabilium: & in effectu principaliter considerat duos casus.
Primus est in actibus vniuersitatis, in quibus concludit
quod valet actus, licet inhabiles interfuerint. & idem Abbas
dicit in capitulo fina. in vltimo notabili per illum textum, de
procuratorib. Moderni in lege prima, §. si stipulanti. versicu-
lo, sed si mihi. ff. de verborum obligatio. in versicu. octauo ad-
de. dicunt quod pro ista conclusione est textus in capit. Mas-
sana. in capitulo, illa. de election. in quibus patet quod electio
que fuit facta a clericis simul cum laicis, non valet. Sed respõ-
deri potest, quod illa iura habent locum, quando inhabiles
scienter admittuntur: quo casu conclusio Abbatis non tenet,
prout textus distinguit in dicto c. fin. de proc. & Abbas ibi ita
respondet ad textum in dicto capi. Massana. Secundo Mo-
derni contra Abbat. allegant textum in ca. nobis. de simo. vbi
electio vitiatur, quia vnus ex quatuor electoribus corruptus
fuit. Sed respondetur, illud esse speciale in crimine simo-
nie, vel non agitur ibi de inhabilitate personarum, prout Ab-
bas loquitur, sed de inhabilitate actus: & illud vitium est in
rem: quia illa simonia inficit actum electionis: prout ibi
declarat Ioannes de Anania, ibi, non erat actus vniuersi-
tatis saltem immediate singulorum illorum quatuor. Et

pro ista opin. Abbat. facit quod notat Bald. in l. item veniunt. §. pridie. ff. de petitio. heredita. vbi inquit quod si noui consules congregati simul cum antiquis aliquid faciunt, ille actus non vitiatur. Et est dictum Innocentij in capitulo, illa. de electio. vbi inquit quod quando ignoranter inhabiles admittuntur ad electionem faciendam, electio tamen valet. Et sequitur Roma. in consi. lvj. in re presenti. in quinto dubio. vbi pro dicto Innocen. dicit esse tex. in dicto cap. fina. de procur. & idem tradit Oldrad. consil. cclxxxvj. in electionis negotio. in quarto dubio. Abbas in dicto capitu. fina. & Marian. in consilio xxxvij. circa predictam consultationem. Et ista conclusio videtur procedere, quando apparet, illos de vniuersitate consensisse, prout Ab. hic declarat: secus si hoc non constaret: quia tunc propter incertitudinem, actus vitiatur. Gratia exempli, si actus debuit expediri per consilium artium, quod dicebatur consilium minus, & fuit expeditus cum dicto minori consilio, & etiam cũ maiori promiscue simul, actus non valet, vt concludit Jo. Andr. in titu. de requisitione consilij. versic. aliquod pabulum. Et hoc videtur esse intelligendum, quando non apparet, illos de minori consilio, ad quos actus pertinebat, pro maiori parte consensisse: alias secus, per supradicta. Secundus casus est, secundum Abb. quando actus expediri debet a pluribus vt singulis. In quo Abbas duas fecit conclusiones. Prima est, quod si illis non competit potestas in solidum, prout est in arbitris, vel iudicibus delegatis, actus vitiatur, vt hic. Sed aduertendum est, quia si potestas in solidum non competebat, non vitiatur actus propter inhabilitatem alterius, sed quia ille solus non habebat potestatem. & pro ista conclusione est tex. in l. Pedius. ff. de arbitr. Et hoc primo limitatur, nisi esset data potestas arbitris in solidum: quia tunc cessaret ratio, que supra allegatur. ita probatur in l. sed si ita. que immediate sequitur dictam l. Pedius. ff. de arbi. & not. Bald. in dicta l. Pedius. Secundo singulariter limitatur tex. in dicta l. Pedius. vt p Ab.
9 in c. per tuas. in iiij. nota. per illum tex. de arbi. †Secunda conclusio Abb. est, quod si potestas vnicuique cõpetit in solidum, non vitiatur actus propter misturam inhabilis. d. l. j. ff. quod fal. tutore autho. Facit quod supra dictum est de arbitris habentibus in solidum potestatem. Et ad hoc facit, quod notat Bal. in l. Imperator. ver. noto quod si duo. ff. de sta. hom. vbi inquit quod si duo notarij rogati sint de aliquo actu, & vnus erat officio priuatus, ex persona alterius tantum valet instrumentum. Et hoc dictum intelligo, quando ex abundanti duo notarij adhibentur. secus si requisiti ex forma statuti, vel de voluntate partium, vt not. Bald. in c. tertio loco. in fi. de proba. quia quando duo sunt rogati, non sufficit quod vnus subscribat: vt not. Bal. in l. vt iurisiurandi. C. de testibus. & in l. si quis ex argentarijs. §. j. in ver. quinto noto. ff. de edē. & dixi in cõsilio xxxv. Similiter ex supra dictis infertur ad questionẽ, quam ponit Joan. Andr. in addit. Specu. in titu. de sententia. §. iusta. versi. quid si ex duobus. cum simili. vt tradit Alex. in l. si duo ex tribus. ff. de re iudi. Pau. de Cast. in l. venales. in fi. C. quãdo prouocar. non est neces. Infertur etiam ad aliam questionem, quã ponit Bald. in consil. ccccxlix. proponitur. lib. iiij. & aliam que-
10 stionem tradit Marian. in cons. xxxvij. s. allegato. ¶ †Successiue Abbas prosequitur illam regulam, quando non valet quod ago vt ago, an valeat actus eo modo, quo fieri potuisset. Et omissis his, que longo apparatu tradũt Bart. & Doct. in l. j. §. si quis ita. de verb. obliga. & Dom. in c. j. §. idem quoque. de desponsatio. impuberum, primo habemus considerare aliquos casus, in quibus regula de plano procedit. Primus, est quãdo expresse dicitur quod si nõ valet actus, prout agitur, valeat eo modo, quo potest, vt Abb. hic dicit: & idem gl. & Bart. in dicta l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obliga. Sed contra istum primum casum videtur tex. in c. j. §. sub ea etiam forma. de postula. prela. in vj. vbi dicitur quod sub ea etiam forma eligo, & postulo, prout poterit de iure melius valere, non tamen valet. Dominic. in d. c. j. in vj. nota. dicit quod vbi certa forma requiritur, si illa non seruetur, actus non valet, etiam si quis dicat quod velit valere, prout melius potest. Mod. in dicta l. j. §. si quis ita. dicunt quod ista responsio non videtur vera: quia in testamento certa forma requiritur, & tamen si illa clausula apponat, quod valeat eo modo quo potest: operatur vt valeat actus eo modo quo põt. vt no. in l. fi. C. de codicil. Sed respondetur quod dictũ Domi. intelligitur de forma, que habeat clausulã derogatoriã, prout loquitur tex. in d. c. j. quia tali casu in effectu lex resistit. Et latius idem Dominic. declarat in c. j. §. idem quoque. versi. venio ad quintum. de desponsa. impube. vbi facit mentionem de forma requisita in testamento: quia nõ obstante clausula illa, operatur vt valeat eo modo, quo potest. Deinde limitat hoc non habere locũ in casu dicti c. j. de postula. prela. in vj. Item ad tex. in dicto c. j. vlterius aduertendum est: quia ad propositum nihil facit: quia ibi queritur an valeat actus eo modo, quo agebatur: quia ibi dicitur, eligo, & postulo, prout potest melius valere de iure: et dicitur quod non valet, propter incertitudinẽ: & sic illa clausula, prout potest melius valere: respicit actum electionis, & postulationis, de quibus agebatur: & nõ negatur ibi, quin valeret actus eo modo, quo agi potuisset, prout in testamento contingit, & in rubri. de qua agitur. & in effectu illa clausula operatur, data potestate, vt verba sonant: secus vbi nõ datur potestas: vt no. Are. in consi. xvij. consideratis. versi. nõ obstat. & pro dicto Aretini in dicto consi. est tex. in dicto c. j. de po-
11 stulatio. prelato. in sexto. † Secundus casus est, quando iura-
e mentum interponitur: quia facit valere actum eo modo,[e] quo
9 potest 9. l. cum pater. §. filius matrem. de leg. ij. vbi Bar. per illum tex. & idem Bar. in l. si quis pro eo. ver. septimo prohibetur. ff. de fideiusso. cum simil. vt tradunt Moder. hic. & in §. itẽ si quis postulante. Institu. de actio. Et hoc pro notabili ponit Mathesi. in no. lvj. nota hanc regulam. & tradit Imo. in consil. j. Et ista conclusio procedit, quando actus non potest valere ex defectu solennitatis: secus si ex defectu substantie: vt not. Bal. in l. si quis maior. C. de transactio. circa fin. vnde iuramentum
10 non supplet defectũ consensus [10]: vt Ro. scribit in consi. cccc xvij. in casu proposite. Aret. in cõsi. xxiiij. quatuor dubia. col. ij. Et iuramentum non trahitur ad casus, ad quos non trahitur
11 dispositio absque iuramento [11]: vt no. Oldra. in consil. ccxxviij. cum mulier. Bar. in l. sed & si quis. in §. questum. in fi. ff. si quis cautio. cum simil. vt tradit ibi Alexan. & idem Alexan. in consi. xxxviij. visis. lib. j. & in consi. xxxi. visis. lib. ij. & Corneus
12 Peru. in consi. cxcij. licet. lib. j. †Tertius casus est, quando apponitur clausula, omni meliori modo, &c. et ita sentit Abb. hic, dum loquitur de protestatione. & not. Bald. & Imo. in dicta l. cum pater. §. filius matrem. de leg. ij. Et hinc sumpta occasione
12 plures effectus de ista clausula [12] tradunt Mod. hic. & adde Bald. in l. vinum. ff. si cer. peta. Alexan. in consi. lxxx. visis. lib. v. & in consi. clxxvi. viso processu. eod. lib. v. & in consilio clxxxviij. perspectis verbis. eodem lib. v. Fulgo. in consil. 100. in questione. Corneum Perusinum in consilio lxij. alias consului. lib. ij. & in consi. cvj. multum. eod. li. ij. Bar. Socinum in consi. clxxiij. reuerende pater. & Laurentium Calcaneum in cons. lx. aggredienti mihi. & in cons. lxxvj. primo est vidẽdum. Et dixi in consilio xiiij. & in consilio xj. in consil. lxxiij. Et predicta conclusio limitatur, vt talis clausula non trahatur ad incognita: vt not. Romanus in consilio ccxciij. hec confessio. cum similibus, vt per Modern. hic, & idem Alexander in consilio xxxj. visis. libro secundo, & facit, vt supra dictum est de iuramento. Secundo predicta conclusio limitatur, vt notanter Aretinus tradit in consilio decimoseptimo, consideratis. versiculo, non obstat. Extra istos casus, qui indubitabiles sunt, regula est secundum Abbatem post Calderin. quod in dubio presumendum sit, quod disponens voluerit valere actum omni meliori modo, quo potest. & pro ista conclusione facit tex. in l. si tam augusti. vbi Angelus. ff. de seruitute rusticorum prediorum, in capitulo primo, §. primo, de desponsa. impuberum, in sexto, in capitu. quidam. & ibi Abbas de conuers. coniug. in lege, certi condictio. §. quando. ff. si certum petatur. in lege, pacta conuenta. in principio, ff. de contrahenda emptione. Et ad hoc facit, quia in dubio debet interpretatio fieri, vt actus valeat. lege, quoties. ff. de rebus dubijs, & in l. quoties. de regulis iuris, in lege tertia. ff. de testamento milit. Et ita dicit Abbas post Calderin. hic. Et secundum istam conclusionem ampliatur regula predicta, que dicit quod in dubio actus interpretari debet, vt valeat, vt procedat nedum in actu, de quo principaliter agitur, sed etiam in actu, de quo secundario agi potuisset. Et predicta regula etiam ampliatur, vt dixi s. in capi. quoniam Abbas. in secunda limitatione quarte conclusionis. Et predicta conclusio limitatur tribus modis, vt supra dictum fuit in glossa. Item conclusio supra facta, de qua in proposito agitur, limitatur secundum Calderinum nisi ex coniecturis de contraria voluntate appareat, vt hic, vbi erat voluntas limitata, secundum quod supra declaratum fuit. Et hoc modo etiam respondetur ad textum in lege multum interest. C. si quis alteri, vel sibi. vbi contractus factus nomine vxoris, si non valet respectu vxoris, etiam non valet, vt videatur factus nomine proprio mariti: quia ista sunt penitus diuersa: vt notat Dominicus in capi. primo, de despon. impube. in versicul. venio ad primum. Ad hoc in simili plura Roma. tradit in consil. cccc xlvi. primus. Et eodem modo responderi potest ad textum in l. j. §. si quis ita. de verborum obligatio. & ad l. j. §. eum, qui. ff. de constituta pecu. Nam ibi non obligatur, etiam naturaliter, eo modo, quo potuisset: quia apparebat de intentione partium limitata

mitata precise ad stipulationem. Similiter in l. nõ codicillum. C. de testam. euidenter colligebatur quod testator volebat testamentum facere, ⁊ non codicillos, ex quo fecit institutionem, ⁊ exheredationem, que in codicillis fieri non potest. §. fina. insti. de codicil. Similiter in l. an inutilis. in prin. ff. de acceptilatio. sciebat stipulationem esse nullam: ⁊ ideo non videbatur habere animum obligandi: merito nullo modo obligatur: argum. l. non solum. ff. de actio. ⁊ obligat. Postremo in l. si seruus legatus. §. si seruus alienus. de leg. j. libertas seruo alieno relicta, sicut non valet de iure directo, ita non valet etiam iure fideicommissi, prout valere potuisset: quia vbi voluntas testatoris repugnare videtur, ex quo illum seruum alteri legauit, vt ibi dicitur. Et idem dicendum est in alijs iuribus, que in contrarium allegari possunt.

¶ Additiones.

1 ¶ Admittuntur. Uide Iac. de S. Geor. in l. apertissimi. in xxix. causa. C. de iud. ⁊ facit quia iudex ob inimicitiam nedum capitalem sed probabilem recusatur. gl. in c. ij. in ver. inimicũ. ⁊ ibi Do. de proc. lib. vj. etiam post reconciliationem Spec. in tit. de iud. delega. §. superest. ver. ita si quondam. ⁊ quadraginta quatuor causas commemorat Iaco. in d. l. apertissimi. vbi omnino videndum.

2 ¶ Uidendum est. Uide que ibi addidi, ⁊ Felin. in capitu. preterea. de testib.

3 ¶ Continentur. Et quod hoc procedat in principalibus non in enunciatiuis. vide Felin. in c. si cautio. de fid. instr. ver fallit nono. in d. c. cum venerabilis. ⁊ quod non admittatur probatio in contrarium de errore, vide Signo. cons. cccxxviij. in questione. ⁊ si producat̃ cum protestatione. vide Soc. cons. xj. ĩ p̃n. li. iij.

4 ¶ In diuiduis. Uide Ang. in cons. cv. vbi seq.

5 ¶ Reijcere. Ita late consuluit genitor meus in consil. xlvj. lib. viij. ⁊ an ⁊ quando per processum ad vlteriora, iudex pronunciet se competentem. vide Dec. in c. si duobus. de appell. in consil. cvij. in prin. ⁊ vide ad hãc doc. omnino Deci. in c. ex parte. el ij. in iiij. not. de appel. ⁊ limita nisi forsan processus sit nullus ex forma statuti. Dec. cons. cclxxv. ⁊ vide Ias. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. ⁊ Dec. in c. ex parte M. ij. no. j. de appell.

6 ¶ Uoluntas. Uide Dec. in c. dilecti. in ij. no. de appellat. ⁊ ista voluntas que ex facto colligitur stricte interpretanda est vt dicit hic Deci. ⁊ in c. cum venerabilis. de exception. vide omnino Deci. in d. c. dilecti. in ij. nota. intellige tamen quod declaretur ex actu facto ex voluntate non ex necessitate. Deci. in c. solicitudinem. in fin. de appella. ⁊ intensius declaratur per actum qui se habet per modum agendi quam patiendi. Deci. consi. lxxix. Ias. in l. reprehendenda. in iiij. not. C. de inst. ⁊ substi. limita tamen vt dicit hic, quatenus ex actu infertur, ⁊ non vltra. Deci. cons. ccccliij. de necessitate, ⁊ non aliter. ⁊ consi. cccclx. ⁊ voluntas tacita, que ex facto infertur, limitate extenditur quatenus factum indicat, vt dicit hic, ⁊ Deci. in c. cum accessissent. numero 82. de constitut.

7 ¶ Alterius. Idem in c. super eo. s̃. eo. ti.

8 ¶ Habebat. Adde Deci. in consil. xiiij. circa med. in consilio lxxvij.

9 ¶ Modo quo potest. Adde Aret. in cons. xxiij. in cons. xxviij. Soci. in cons. ciij. li. iiij. in cons. lxvj. vers. confirmatur. e. li. Cur. Sen. cons. xliiij. in prin. And. Sic. in cons. xvj. lib. ij. Deci. in c. j. de iud. adde Bar. in l. cam quam. in sexto casu. C. fideicom. Ab. in c. si diligenti. vers. pro hoc quia. de for. compet. in c. cum contingat. de iureiur. Ial. in d. §. item si quis postulante. ver. decimo iuramentum. instit. de actio.

10 ¶ Consensus. Uoluit Bart. in l. si quis pro eo. in princi. in viij. membro. ff. de fideiuss. Bal. in cons. cccxlix. super eo. in fine, libro iij. Imola in c. per tuas. de arbit. Aret. in cons. xxiiij. ver. nec ob iuramentum. pulchra verba ponit Bald. in consil. ccl. considerandum est, ante fin. lib. v.

11 ¶ Iuramento. Adde Io. And. Anto. de But. Pet. de Anc. ⁊ Car. in c. j. de commo. Bal. in c. j. de conten. feu. ap. par. ter. Alexan. cons. iij. viso. ver. fortius voluit. lib. j. consi. xxviij. visis. vers. nec. obst. quod interuenit iuramentum. Socin. cons. lxx. instrumentum. li. iij. cons. ciij. sexto casu. li. iij. Dec. con. ccclxxiiij. in casu. in fine.

12 ¶ Clausula. Adde Marsi. sing. xxxvj. ⁊ consil. cxviij. nu. 8. Soci. cons. lxxxiij. lib. j. Sil. Ald.

a ¶ Tribus causis. Plures causas recusandi iudicem ponit Spec. in ti. de iud. deleg. §. superest videre. Pan. Fel. in c. j. vt lite non conte. Steph. Aufre. tract. de recusa.

b ¶ Talem. Alex. cons. xvij. lib. iij. Philip. Decius j. de excep. c. venerabilis. nu. 38.

c ¶ Indiuiduis. Henricus Bohic hic. Phili. Franc. c. vtile. de reg. iur. in vj.

d ¶ Constabat. Pan. Fel. hic, Alex. l. si seruus plurium. §. fin. de leg. j. Idem cons. lv. nu. 8. lib. v. vbi tetigi.

e ¶ Eo modo. Fel. Alexand. cons. xlij. nume. 10. lib. j. vbi dixi.

[redacted]

1 ☞ Citatio an precedere debeat ad sententiam ferendam, testes recipiendos, ad depositiones publicandas.
2 Iudex potest parcere contumaci, ⁊ expectare in diem sequẽtẽ.
3 Et potest procedere alia die, quam sit prefixum.
4 Citatus ad certam diem hora non expressa, quando debeat comparere.
5 Factum de nocte potest quandoque dici factum de die.
6 Pars presens iudicio quot remedia habeat contra absentem.
7 Potestas data iudici intelligitur sine preiudicio tertij.
8 Citatio peremptoria requiritur in sententia diffinitiua.
9 Citatio peremptoria requiritur, quandocunque iudex est processurus ad ea, que sunt magni preiudicij.
10 Requisitio iudicis facta in presentia partis, habet vim peremptorij.
11 Citationes debent fieri in certis casibus: nec sufficit vna pro omnibus: que sunt ille, vide.
12 Iudex in vltima die officij an iudicare possit.
13 Iudex an possit expectare contumacem vltra vnam diem.

1 Onsuluit. Sũmatur ⁊ diuiditur, vt per Ab. hic. ¶ † Primo nota argumentum secundum Abba. quod ad sententiã proferendam, ad testes recipiendos, ⁊ ad depositiones publicandas, precedere debet citatio peremptoria. Et Abbas concludit hoc esse verum respectu sententie, sed nõ in alijs actibus, vt supra dictum est. Et ad text. hic, in verbo, peremptorie, respondet quod non ponitur cum ministerio iuris, vt per eum hic.

1 Ex cuius verbis primo [1] habetur, quod in receptione testium, ⁊ in publicatione, citatio requiritur. De receptione testium est text. in l. si quando. C. de testibus. in c. ij. de testibus. cum simılib. vt dixi ibi. Et de publicatione, idem tenet Barto. in authent. qui semel. versicu. quid si publicatio. C. de probatio. Et sequitur Anto. de Butr. in c. fraternitatis. de testib. ⁊ idem Bald. in d. l. si quando. ⁊ in auth. si quis in aliquo documento. C. de edendo: Et ad hoc facit, quia publicatio testium interlocutoria est: vt not. Bald. in l. ij. C. de testa. ergo citatio requiritur, secundum doctrinam Barto. in l. si opus. ff. de oper. no. nuntia. cum similib. vt tradit ibi Alexand. Nec obstat quod valeat sententia, omissa publicatione: vt notat Bartol. in l. prolatam. in fin. C. de senten. Bald. in c. j. si de inuestit. inter domi. ⁊ vasal. lis oriatur. ergo videtur quod citatio non sit necessaria: quia respondetur quod ista consequentia non valet. Licet enim inualida sit sententia absque testium publicatione, non tamen sequitur quod in ipsa publicatione testium nõ requiratur citatio. Hoc patet in testibus, in quorũ examinatione citatio necessaria est, vt s̃. dictum est, ⁊ tamen absq; testibus valeret sententia, vt no. Bart. in l. prolatam. in fi. C. de sent. Secundo principaliter ex verbis Ab. in hoc primo not. colligitur, quod in receptione testium citatio peremptoria non requiratur. ⁊ idem Abb. latius tenet j. e. post Io. Andr. ⁊ alios. ⁊ idem Abb. in c. ij. in iiij. not. de testib. cum si. vt tradunt Mod. ibi in j. q. extra gl. ⁊ Alex. in l. si finita. §. Iulianus. ver. item inquantum. ff. de dam. inf. Bald. tñ tenet contrarium in d. l. si quãdo. versi. venio ad materiam. in fi. C. de testi. quia in receptione testium agitur de graui preiudicio: cũ in ea fundamentum cause ꝯsistat. Et pro ista opinione videtur tex. hic, vbi illa verba, peremptorie cites, ad omnia supradicta referri debent: arg. l. fi. ⁊ quod ibi Bar. C. de sent. ⁊ in l. j. C. de libe. pret. cum si. vt dixi in c. secundo requiris. de app. Et bene facit quod not. in l. doli verbum. in prin. per illum tex. ff. de seruo corru. vbi inquit, quod si statutum dicit quod si quis fecerit sic, ⁊ sic, de nocte: illa qualitas, de nocte, ad omnia precedentia refertur [2].

2 Et ex his pꝫ quod absurdũ videtur dicere, quod illud verbum, peremptorie, ponatur sine ministerio, ⁊ quod restringatur tantum ad sententiam, vt Abb. hic dicit. Si volumus sequi communem opinionem, cogitabam ad istum textum posse responderi: quia textus alternatiue loquitur, dum inquit, ad recipiendos testes, depositiones publicandas eorum, vel sententiam proferendam, peremptorie cites. Unde illud verbum, peremptorie, videtur tantum respicere sententiam, de qua alternatiue loquitur: ⁊ ad alia precedentia referri non videtur, in quibus non est eadem ratio, vt probatur in capitulo, cum singula. in principio, de prebendis, in sexto. ibi: prioratibus, vel ecclesijs curam animarum habentibus. Nam illa verba, curam animarum habentibus: non

3 debent ad prioratus referri [3]. clementi.j.in fine, de supplenda
negligentia prelatorum. & ibi glossa penultima quam notat
Imola post Antonium de Butrio, & in notabili casu tradit
Alexander in consilio ccxiij. visis. libro ij. vbi hoc modo limi-
tat dictum Bart.in dicta l.doli verbum.ff. de seruo corrupto.
Finaliter tamen per istum textum qui euitari non potest, con
cludendum videtur quod in examinatione, & in publicatione
testium etiam necessaria sit citatio peremptoria. quia text. hic
solum intendit loqui de peremptorio, vt colligitur ibi: perem-
ptorie cites. & ibi, vtrum iurisdictio duret post terminũ perem
ptorium. Nisi ergo presupponatur quod in receptione testium
& in publicatione citatio peremptoria esset necessaria, imperti
nenter, & extra propositum tex.hic de his mentionem fecisset:
quod nullo modo dicendum videtur. Non obstat tex.in dicto
cap.ij.de testibus. quia loquitur simpliciter de admonito a iu-
dice, vel defensore: ideo debet suppleri per istum text. de moni
tione peremptoria. Et ad hoc facit, quia tex.ibi alternatiue lo
quitur, de monitione iudicis, vel defensoris: sed monitio que
fit a iudice reputatur peremptoria.l.ij.cum glos.C.quomodo, &
quãdo index. ergo idem videtur in monitione defensoris: quia
vna pars alternatiue secundum aliam intelligitur.l.j.ff. de re-
2 bus dubijs. & ibi Barto. ¶ † Secundo nota quod iudici datur
potestas parcendi contumaci, & expectandi illum in diem se-
4 quentem [4]. Nec pars conqueri potest: quia iudex vtitur pote-
state sibi data a lege. Et ad hoc est dictum Specul.in titu.de of
fic.iudic.in §.competit.in versicu.quid si iudex. cum similibus.
vt dixi in c.ad hec.el tertio, de appellationibus. Et ideo Abb.
hic infert quod multum prodest habere iudicem propitium,
saltem in arbitrarijs. Et ad hoc facit quod notat Angelus in
l.cum idem.versiculo, & ex predictis.ff.de petitione heredit.vbi
tradit cautelam, vt quis accusetur coram iudice sibi propitio,
& fauorabili. de quo dixi in capitulo cum M. in fine. de consti-
tution. Et secundum hoc declaratur quod dicitur in capitu.
accedens.el secundo, vt lite non contest. vbi iudex qui nimis fa-
uet alteri, recusari potest. Nam hoc non videtur habere locum
3 in arbitrarijs, quod notandum est. ¶ † Tertio nota casum,
a in quo iudex procedere potest alia hora [a], seu die, quam sit pre
fixum in citatione: quia si expectat in diem sequentem, alia ci-
tatio non requiritur, vt hic dicitur. Et hoc secundum Abba-
tem habet locũ, quando iudex voluit facere gratiam, ita quod
in fauorem non comparentis fuit facta dilatio in diem sequen
tem, vt est textus hic: secus si alio respectu, vt quia in die statu
ta non sedit iudex, propter aliquod impedimentum: nam die
5 alia non debet procedere sine noua citatione [5]: vt notat Bar-
tolus in lege finali, §. finali.ff. quod vi aut clam. Et ratio vide-
tur manifesta: quia in primo casu absens, qui non comparuit,
conqueri non potest, ex quo propter eius fauorem facta fuit
dilatio: argumen.l.cum in fundo. ff. de iure dotium: in secun-
do casu excusatur, si non comparuit, ex quo iudex impedi-
tus fuit. l.ij. in fine.ff.si quis in ius voc. non ierit. Secundo vl
tra Abbatem hic ad dictum Bartoli in dicta l.finali.§.fina.re-
sponderi potest quod intelligitur, quando citatus compa-
ruit. Et ita Baldus dicit in l. cum non eo die. in principio, C.
quando prouo ca. textus vero noster hic habet locum, quan-
do citatus fuit contumax: quo casu in die sequenti non debet
citari, vt hic dicitur. Tertio dictum Bartoli in dicta lege fina
li, limitatur, vt Abbas tradit in consilio xxxviij. tria sunt. libro
primo. Quarto limitatur, vt Alexander tradit in l.si finita. §.
Julianus. versiculo, item inquantum Bartolus hic. ff. de da-
mno infecto. vbi inquit quod textus in dicta l. fina. non loqui-
tur in citatione iudicis ad comparendum in iudicio: quo ca-
su datur potestas iudici, vt in isto capitulo, consuluit: sed lo-
quitur in extraiudiciali denuntiatione. Et hoc quidem accu-
rate notandum est: quia infertur quod dictum Bartoli in di
cta l.fina.§.si. non sit verum: quia loquitur ille textus in extra-
iudiciali denunciatione, quam quis facit, ne videatur clam fe-
cisse. Unde si non fecit opus eo die, quo dixit se facturum, sed
postea, dicitur clam fecisse. Et illa denuntiatio, que fit a parte,
fit ad se exonerandum, & non constituit in mora illum, cui fit
denuntiatio: secus in casu nostro in precepto iudicis, in quo il
le citatus, si non comparet in die peremptorij, dicitur esse in
mora, & in contumacia: & in die sequenti in maiori contumacia
videtur: argumen. capitul. cum dilecti. de dolo & contumacia.
in l. Fulcinius. §. finali.ff. ex quibus causis in possess. eatur. Un-
de si actus expediri potuit in die peremptorij propter contu-
maciam citati, a fortiori etiam in die sequenti poterit expedi-
ri: quia eadẽ vel maior ratio videt: de hoc etiam inferius vide-
bimus. Ulterius limitatur iste textus secundum Baldum in
l.cum non eo die. versicu. quero si iudex. C. quomodo, & quando
iudex. vt procedat, quando citatio fuit facta pro certo die, pro

ut loquitur: secus si certa hora diei: quia tunc expectari potest
in horas sequentes, non autem in diem sequentem: & sequuntur
Moderni hic. & idem Joann. de Ana. in capit. ad petitionem.
de accusatio. Alexan. in l. si finita. §. Julianus. ff. de damno in-
fecto. Dicunt tamen Moderni hic, quod ista limitatio non
procederet, quãdo esset data vltima hora diei: quia tunc ratio
Baldi cessaret, ex quo alie hore non supersunt. Sed ratio ista
parum valet, quia supersunt hore alterius diei, ad quas ille ter
minus restringi potest. Et sic tali casu etiam militat ratio Bal
di quod non fiat transitus ad alium diem simpliciter, sed ad
aliam horam alterius diei. Andreas Siculus hic, absolute te-
net limitationem Baldi non esse veram: quia ratio benignita
tis, que consideratur in die, prout textus loquitur, etiam vide-
tur habere locum in hora. Sed replicari potest, quod in hora
benignitas limitata videtur ad aliam horam, sicut in die ad
alium diem. Alijs tamen rationibus ista opinio contra Bal-
dum verior videtur: quia si hora exprimitur, vtique etiam dies
exprimitur: puta tali die, & tali hora. Si ergo dies expressus sit,
ergo videtur textus hic procedere. Et quia iudex habet facul-
tatem prorogandi in diem sequentem, vt hic dicitur. Et ista fa
cultas non videtur tolli iudici ex eo, quod hora exprimatur:
quia non videtur esse in potestate iudicis abdicare a se talem
potestatem: argument. l. si quis in principio testamenti. de lega
tis & fideicommissis tertio, & quia hoc est beneficium partis,
quod sibi auferri non debet. regula, indultum. de regulis iuris,
in sexto. Item limitatur textus hic, nisi elapso termino in cita
tione apposito esset ius parti quesitum, vt quia esset deserta ap
pellatio: nam tunc iudex in preiudicium partis vlterius expe
ctare non potest. Et ita istum textum limitauit Abbas in ca-
pitu. sepe. per glossam ibi, in verbo, peremptorie. de appellatio
25 nibus. & sequitur Alexan. in dicta l. si finita. §. Julianus [25]. Est
verum quod Perusinus tenet contrarium in dicto capi. sepe.
quia ante terminum elapsum nõ potest dici esse ius quesitum.
capitulo commissa. de election. in sexto. Moderni hic sequun-
tur opinionem Abbatis per ea, que habentur in l. cum stipula
tus. ff. de verborum obligatio. Sed ad dictam legem, & ea, que
ibi habentur, respondet Perusinus in dicto capitulo sepe. Et
pro opinione Perusi. vltra ea, que ipse adducit, est textus in
capitulo veniens. de renunciatio. vbi post terminum perem-
ptorium erat deserta appellatio, tamen iudex vltra terminum
expectauit per duos menses, & illum textum notat Baldus ibi
ad hoc. Et ad hoc etiam facit text. hic, vbi erat citatio perem-
ptoria, & sic videbatur quesitum ius parti, & tamen iudex dif-
ferre potest in sequentem diem. Item limitatur tex. hic, quan
do iudex in termino citationis expresse prorogauit in sequen-
tem diem: alias secus: quia edictum peremptorium circundu-
citur. l. & post edictum. §. j. ff. de iudicijs. Et ita Angelus con-
cludit in l. de vnoquoque. ff. de re iudicata. Imola ibi tenet con
trarium: quia textus in dicta l. & post edictum. loquitur quan
do non comparuit ille, qui fecit fieri citationem peremptoriã:
secus si comparuisset: quia instare potuisset vt die sequenti fe-
ratur sententia sine noua citatione, vt hic dicitur: & sequitur
Alexander in dicta lege, de vnoquoque. & in dicta lege, si finita.
§. Julianus. & Moderni hic, ponderando textum qui dicit,
poteris expectare. & non dicit prorogare. Sed aduertendum
est: quia secundum istam conclusionem esset dicendum quod
iste textus non haberet locum in actore nõ comparente: cuius
contrarium probatur hic, ibi: & earum altera. & inferius Ab-
4 bas dicit in glossa secunda, vbi videbimus. ¶ † Quarto nota
quod vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora deter-
minatur, intelligitur quod compareat tali hora, quod iudex
congrue expedire possit actum incumbentem: & ideo citatus
ad electionem debet de mane venire, quia illa hora electio fie-
ri solet: vt notat Innocentius in capitulo cum nobis. de ele-
ction. & latius Abbas hic, & idem Abbas in capitulo secundo,
de testibus cogendis, cum similibus. vt tradunt Moderni
hic, & Alexander in dicta lege, more. ff. de ferijs. & dixi in capitu
lo, cum parati. de appellationibus. Et predicta conclusio in-
telligitur, dummodo compareat ante tenebras noctis, vt iu-
dex actum perficere possit in luce, secundum Abbat. hic. Sed
contra hoc videtur glossa in terminis in lege, more. in lege
secunda, ff. de ferijs. que voluit quod citatus hora non ex-
pressa, comparere possit vsque ad dimidiam noctem. Sed, vt
declarat ibi Alexander, intelligitur, quando citatus non
fuit in culpa: & idem dicunt Moderni hic. Sed consideran-
dum est, quia non videtur quod possit esse in culpa, ex quo
durat facultas comparendi vsque ad dimidiam noctem. Et
ideo cum processus non possit fieri de nocte, vt hic dici-
f tur, illa glossa non videtur vera, nisi iudex esset solitus de
b nocte procedere. ¶ † Quinto nota quod vbi dies [b]
artificia

artificialis specialiter non requiritur, in aliquo actu, factum de nocte potest dici factum de die, per l. more. ff. de fer. Et ideo si instrumentum confectum sit de nocte, licet dicatur per notarium quod actum fuisset tali die, non committit falsum, vt no. Innocen. hic, cum similib. vt tradit Alexand. in dicta l. more. in princip. et Moder. hic: et idem Bal. in l. qua etate. ff. de testa. Similiter qui iurauit soluere die dominico, non erit periurus, si soluit in dimidia nocte sequenti: vt not. Archidia. xxv. dist. cap. quod a partibus. Bald. in cap. ego N. de iureiuran. Et predicta conclusio procedit in his, que de nocte fieri possunt, prout sunt contractus l. non minorem. C. de transactio. Et idem in testamentis l. ad testium. §. posse. ff. de testamen. Et idem in laudo arbitratoris: vt not. Bald. in l. eos. §. si autem. in fine. C. de appel. declarando, vt Alexand. tradit in dicta l. non minorem. et adde Paul. de Castr. in consilio lxxi. viso compromisso. circa finem. Roma. in l. j. ff. de arbi. Et idem in collatione beneficij, que de nocte fieri potest: vt per gloss. in cap. vnico. in verbo, occulta, vt ecclesiastica beneficia. Abbas in ca. j. de clande. despon sa. Dominic. post Archidia. in capit. si tibi absenti. de prebend. in vj. Et idem in appellatione: vt not. Bald. in authen. hodie. versi. sed nunquid. C. de appellatio. Et generaliter videtur quod omnia de nocte fieri possint, nisi specialiter prohibita sint: secus autem est in actibus, qui commode fieri non possunt de nocte: quia tunc dies computatur artificialiter: vt not. Anto. de Butri. in cap. j. in ij. notab. per illum textum, de treuga et pace. vbi infert ad locantem operas: quia intelligitur donec durat dies
6 artificialis, videlicet lucente sole: vt not. Azo in summa de operis libert. in princip. Alberi. in dicta l. more. Facit quod no. Bald. in l. terminato. versiculo, quero vtrum. C. de fruct. et litis expen. Et ideo scriptor, qui promisit librum scribere intra aliquot dies, intelligitur de diebus artificialibus: quia de nocte scribere non debet: vt not. Angel. et Imol. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verb. oblig. cum similib. vt tradit Alexand. in dicta l. more. in fine. Similiter qui promittit soluere in tali die, de artificiali intelligitur: quia solutio in nocte fieri non debet: vt per gloss. in dicta l. more. quod tamen declaratur vt Alexand. ibi tradit. Secundo conclusio supra facta limitatur, nisi agatur de pena: quia vt pena euitetur, statutum, quod imponit penam delinquenti tali die, non habet locum, si delictum de
7 nocte committatur: vt notabiliter voluit Fede. in consil. xliij. factum tale est. quia proprie dies est, quando sol est super terram. et sequitur Alexand. in dicta l. more. et Moder. hic ponderando illum textum in dicta l. more. ibi: perinde est quasi. que verba denotant impropietatem. Et ideo inferunt quod factum de nocte, proprie non dicitur factum de die, per illum textum. Sed aduertendum est, quia textus ibi non loquitur de die, ita quod respectu diei impropietas notetur: sed loquitur de luce, ibi: perinde est quasi quauis hora lucis actum sit. Et in luce verum est: quia nulla est participatio lucis ad tenebras: vt dicitur de peniten. distinct. j. ca. si antequam. in fine. Sed non sic in die naturali: quia est communis, etiam ad noctem. dicta l. more. In se tamen verum videtur: quia proprie dicitur dies, quando sol est super terram: vt Federi. dicit in consilio preallegato. et idem Bartolus in l. j. §. hoc senatus. ff. ad Sillania. et in l. aut facta. §. tempus. in fine. de penis. et idem Bald. in l. vnica. C. de emen. Codicis. cum simil. vt tradunt Moder. hic. et est textus in l. hec verba. la. iij. ff. de verbo. signifi. vbi dicitur quod aut est dies, aut nox: et vno posito, alterum tollitur. Et hoc proprie intelligitur secundum naturam tituli, de verbo. significa. vbi lex illa posita est. ad idem text. in cap. si perfodiens. de homicidio. Vltimo notandum est, quod ad probandum factum de nocte, quod non ita de facili probari potest, admittuntur probationes leniores: vt Alexand. tradit in consilio clvj. viso processu. in princi. lib. v. Et hoc videtur procedere in his, que a casu fiunt de nocte, prout ibi Alexan. loquitur: sed quando esset factum aliquid de nocte dedita opera, tunc presumptio insurgit contra facientem tali tempore: vt per glos. in cap. vnico. in verbo, occulta. vt ecclesiastica beneficia. Abb. in cap. j. de clande. desponsa. et Bald. in cap. j. versicu. item ait. de fide instrumen. vbi inquit quod instrumenta, que fiunt clam de nocte, sunt suspecta. Ideo caueant tabelliones instrumenta de nocte conficere. Et ideo cum tali casu presumptio sit contra facientem clam, fortiores, et clariores probationes requiruntur. cap. quia verisimi
8 le. de presumpt. ¶ Sexto nota quod medium dicitur, quod inter duo extrema clauditur. Et idem not. Domi. per illum text. in c. non solum. de appel. in vj. Bar. in tract. de insula. in ver. quod frequenter. et facit text. in l. iij. §. filius inter medias. et ibi Aret. ff. de libe. et posthu. Alibi tamen medium dicitur, quod distat equaliter ab extremis, vt Bal. et distinguit in l. qui sella. §. si. in fine. ff. de serui. rust. predio. cum similib. vt late dixi in ca.

§. de proba. in iiij. not. vbi videndum est. ¶ Vltimo nota instructionem Pape secundum Abbatem, vt iudex non arctet se ad procedendum in vltima die sue iurisdictionis, ne forte propter impedimentum superueniens, iurisdictio sua euanescat. Sed aduertendum est: quia si impedimentum superueniret, iurisdictio in effectu non periret: vt notatur in cap. ex ratione. de appellatio. Et ideo textus hic videtur habere alium intellectum, vt iudex non debeat se restringere, ita quod dies peremptorij sit vltimus dies de termino iudicis: quia tunc non posset index facere gratiam, secundum quod supra dictum est. Et quod imputandum sit illi, qui se arctauit, notat Abbas in capi. cum in veteri. in vltimo nota. de elect. et habetur in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cautio. et Alex. ibi declarat. ¶ In glos. ij. in fi. ibi: l. post peremptorium. illa lex videtur facere in contrarium. Sed prima facie respon sio clara videtur: quia text. hic loquitur, quando citatus non comparuit: in lege contraria reus citatus comparuit, et non actor: quo casu maior dicitur actoris contumacia: ideo edictum peremptorium circunducitur. et ita Innoc. hic dicit, quem Abb. primo refert: et istam solutionem sequitur Imo. in c. j. de iudic. et Alexã. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. dicens quod hoc modo eleganter limitatur iste tex. vt habeat locum in reo contumace: secus est in actore. Sed ista limitatio est contra text. hic, vt Abb. hic dicit: quia textus loquitur generaliter dum inquit, Et earum altera. Nam verba ista de altera parte verificantur ita in actore, sicut in reo. Vnde aliter ad contrarium responderi pot. vt dicamus quod edictum peremptorium circunducitur, prout dicitur in dicta l. et post peremptorium. nisi iudex velit absenti facere gratiam,
6 prout hic de nouo statuitur. † Successiue Abbas concludit quod presens contra absentem contumacem habet duo remedia. Primum est, vt petat edictum circunduci, et se absolui ab illa citatione peremptoria: vt in tali casu presens non debeat propria authoritate recedere, vt Abbas hic dicit, cum iudex possit expectare contumacem in diem sequentem: et in hoc pro vera resolutione habemus considerare duos casus. Primus est, quando iudex declarauit se velle in diem sequentem expectare: et in tali casu presens nullo modo illicentiatus recedere potest, vt Abbas vltimo loco concludit. Secundus casus est, quando iudex nihil dixit: et tali casu etiam Abbas concludit quod sine licentia recedere non debeat, cum iudex possit expectare in diem sequentem. Sed certe hoc intelligitur, quando presens non stetit per totã horam, quam absens habet ad veniendum: secus si stetit tota hora data ad comparendum: iuxta gl. in §. omnes. instituta de verborum obligation. in verbo, tribui debet. quia tunc videtur quod recedere possit. Et ita no. Bartolus dicit in l. consentaneum. in fine. C. quomodo, et quando iudex. Et idem in effectu voluit Angelus in l. si finita. §. si plures. ff. de damno infect. vbi inquit quod sufficit quod pars presens steterit, donec iudex a tribunali discesserit: et idẽ sequitur Pau. de Cast. in dicto §. si plures. et Imola ibi. Quia ex quo iudex nihil dixit in die peremptorij, et recessit a tribunali, excusatus videtur ille, qui comparuit, inspecta forma citationis: et tali casu non videtur esse in consideratione illud, quod iudex de gratia facere potest: argumen. l. iiij. ff. de fideicommiss. libe. Et hoc saltem in casu isto videtur procedere, quando iudex in die peremptorij nihil dixit, et recessit. Secundum remedium quod datur presenti contra absentem, est secundum Abbatem, quia presens petere potest se absolui ab obseruatione iudicij: nam talis absolutio peti potest non solum post litem contestatam, vt in l. properandum. §. primo, C. de iudicijs. sed etiam ante litem contestatam, vt Abbas hic concludit post Innocentium allegat authenticam, qui semel. C. quomodo, et quando iudex. qui textus ad hoc non bene facit: quia loquitur de absolutione diffinitiua, non autem ab obseruatione iudicij. Sed quod Abbas dicit, probatur in authentica quod fieri. C. de dilation. Et hoc idem Angelus sequitur in dicta lege, et post edictum peremptorium. vbi inquit quod talis absolutoria ferri potest non expectato fine termini: et sic tali casu non habet locum quod dicitur in dicta lege, properandum. §. finali. C. de iudicijs, que dicit absolutoriam ferri non posse, nisi prope finem termini. Petrus de Ancharano tamen tenet contrarium, et dicit quod sola contumacia actoris non est iusta causa quod feratur absolutoria. et idem tenet Imola hic, dicens quod ista fuit opinio Placenti. in dicta lege properandum. §. primo, in verbo, licentia. et hoc idem sequitur Andreas Siculus hic. Et de iure codicis ista opinio erat vera: vt dicit Baldus in dicta lege, properandum. §. primo, sed de iure Authenticorum habet locum quod supra dictum est, per authentic. quod fieri. C. de dilation. vbi Bartolus. ¶ In glossa in verbo, gratiam. ibi: tertia questione nona, capitu. vlt.

Abb.hic respondet quod ille text.limitatur,nisi agatur de modico preiudicio,vt hic.Sed contra hoc facit quod gloss.hic dicit de expensis,in quibus videtur agi de modico preiudicio, & tamen remitti non possunt.Ideo responderi potest quod hoc facit iudex hic, authoritate iuris: cũ in hoc sit sibi datum ar-
7 bitrium a iure,vt dicit Imol.hic. ¶ † In eadem gloss.ibi:nõ tamen parcere potest expensis.Hoc dictum sequuntur Inno. & Abb.hic:quia potestas data iudici, intelligitur sine preiudicio tertij.c.super eo.§.eod.Anto.de Butr.tenet contrarium:& pro eo facit tex.in l.quoties.C.de preci.Impera.offer. Sed responderi potest quod loquitur in principe: secus est in iudice, qui habet potestatem limitatam,vt debeat iudicare secundum iura.inst.de offi.iudic.in princ. Preterea etiam in principe illa lex habet locum,quando constat de voluntate eius: secus est in dubio:quia non presumitur quod velit,etiam in modico,alteri preiudicare,vt dixi in c.super eo.§.eod.& in c.que in ecclesiarum.de const.Et pro dicto glo.hic bene facit glos.not.in l.ij. C.de in ius voc.vbi etiam princeps penam acquisitam parti remittere non potest. ¶ In glo.in verbo,terminum perempto-
8 rium.† Primo colligitur per Abb.hic,quod in sententia diffinitiua peremptorium requiratur.Nam speciale est in summarijs,vt non requiratur.clem.sepe.§.sententiam vero. de verbo. signific.ergo secus videtur in causis ordinarijs.& ita tenet glo. ibi,in verbo,peremptorie.& tradit Mathesil.in not.cxxxi.cum similib.infra alleg.Et ampliatur ista conclusio,quia licet ex forma statuti non requiratur litis contestatio, tamen ad sententiam diffinitiuam peremptorium requiritur,vt not.dicit Bal. in c.j.circa fi.ver.sed pone statutum.vt lite non contesta.Et talis citatio peremptoria in sententia diffinitiua non arctat cita
c tum,nisi precise dicatur[c], ad sententiam: & non sufficeret dice
9 re ad audiendum voluntatem iudicis[9]: vt not Imo.hic, cum simil.vt tradunt Mod.hic,ver.secundo noto.& Alexan.in l.si finita.§.Julianus. versic.& iuxta predicta.de dam.infe.& Rom. in singul.ccclxvij.citatur quis.Mathesil.in not.viij.incipi.nota quod differentia.& Joan.de Ana.in c.ad petitionem.de accusat.& Moder.in cle.sepe.in verbo,ad id.de verbo. signifi. vbi rationem adducunt:quia sententia non debet continere voluntatem iudicis,sed iudicium secundum dispositionem iuris: vt per glos.in cap.iudicet.iij.q.vij.& not.Abb.in rub.de re iud.Et ista ratione idem dicẽdum esset in alijs citationibus factis ad audiendum voluntatem iudicis.Sed tamen ad istam rationẽ responderi potest,quod voluntas in iudice de regulata intelligitur secundum qualitatem eius:vt not.Imol. post Hostiens. in c.significauerunt.de testi.& Are.ibi, vers.istud dictum.Ideo citatio facta ad audiendum voluntatem iudicis, intelligitur pro sentẽtia de voluntate regulata, prout ad iudicem spectat. Et certe si posteaquam in causa conclusum sit quo casu tãtum superest vt feratur sententia, tali casu citatus ad audiendũ voluntatem iudicis,satis citatus videt̃ ad sententiam,& p̃rium in re non probatur.Licet enim in quibusdam iuribus dicatur de citatione facta ad sententiam, non tamen negatur quin valeret citatio ad audiendum voluntatem iudicis: quia in effectu secundum subiectam materiam, & considerata qualitate iudicis,illa verba,que dicunt de voluntate, pro sententia in effectu intelliguntur.Secundo Abb.concludit post Inno.in c.ad petitionem.de accu.quod in secundo decreto requiratur perẽptorium,imo etiam in primo:vt notatur per gloss.in l. si finita. §.Julianus.vbi Bart.cum simil.vt tradit ibi Alex.ff.de dam. infect.& idem Pau.de Castr.in cons.lij.super primo.& Abb.in
9 cons.lxxxiiij.casus,super quo.lib.ij. † Tertio Abb. concludit quod vbicunque iudex est processurus ad ea, que sunt magni preiudicij,citatio peremptoria requiritur. Et ad hoc videtur dictum Bar.in l.consentaneum.vers.aduerte tamen.C. quom. & quando iudex. vbi inquit quod quando interlocutoria sentẽtia quasi exhauriit vires totius negotij, peremptorium requiritur.Imol.in dicta l.si finita.§.Julianus . dicit quod dictum Bartol.in d.l. consentaneum.non probatur iure.Alex.ibi, pro dicto Bartol.rationem adducit, quia talis interlocutoria videtur habere vim diffinitiue, ideo regulari debet vt diffinitiua:vt per gloss.in c.fi.in verbo,inanes.de electio.in vj.not.Bal. in l.minoribus.C.de his,quibus vt indig.cum simili.vt dixi in c.peruenit.el ij.de appell. Sed tamen ista ratio euitari potest, negando: quia non videtur verum, quod talis interlocutoria debeat regulari vt diffinitiua,vt not.Joan.Mon. in c.cupientes.de elect.in vj.& no.Bald.in l.j.C. ne liceat tertio prouocare. Et quia non videtur eadem ratio:quia hoc respicit solennitatem, que maior requiritur in diffinitiua: & non videtur quod debeat cõsiderari preiudicium simpliciter,vt patet in summarijs in quibus agitur de graui preiudicio,& tamen peremptorium non requiritur.Quarto Abb.concludit quod vbi peremptorium requiritur,si citatus dicit se nolle venire,vlterius iu-
10 dex illum citare non tenetur[10].& est gloss.ad hoc xxiij. q.iij.c. de illicita.& hoc tenet Bar.in l.si finita.§.Julianus.ff. de dam. infec.cum simil.vt tradit Alex.in l.contumacia.ff.de re iudic.& Moder.hic.Qui tamen concludunt communem opinionem esse in contrarium,quam tenet Joan.And.in tit.de contumacia.§.j.versi.de sexto.cum simil.vt per Alexand.in dicta l.contumacia.Opinio Inno.secundum Moder. hic saluari potest in duobus casibus. Primus est,quando dixit se nolle venire ad iudicium,secundum gloss.in capi. venerabilibus.§.secus.in verbo,iudicio.de senten.excommu.in vj.& Barto.sequitur in l. ex consensu.§.fin.ff.de appell.Imo.tamen in dicta l.ex consensu.dicit quod ratio,que habet locum in iudicio etiam videtur procedere extra iudicium.et ita dicunt Moder.hic,& Alexan. in dicta l.contumacia. Sed tamen talis differentia iustificari potest ex his,que dicit Perusinus in dicto c. venerabilibus.in glos.preallег.in verbo,iudicio. Et circa hoc latius distinguit Marian.in tract.de citatione.arti. xxvij.q.vj. Secundus casus est, quando citatus vtitur verbo presentis,& futuri temporis: vt quia dicit,nolo comparere,& amplius non comparebo coram isto iudice.ita Moder.hic,allegant Imo.in dicta l.si finita.§.Julianus.& facit tex.in cap.ij.de dolo & contumacia.per quem dicit Alexand. in dicta l. contumacia .quod communis opinio Joan. Andr. non procedit,quando citatus dixit, nolo comparere in ista causa amplius,vel coram isto iudice. Sed tamen indistincte verior videtur communis opinio quibuscũ que verbis vtatur citatus: quia penitere potest, vt late probat Joan.Andr.in dicto titu.de contumacia.§.j. Non obstat text. in dicto cap.ij.quia loquitur in eo,qui appellauit:quo casu propter naturam appellationis suspensa est iurisdictio, prout tex.ibi loquitur. Postremo casus,de quibus supra dictum est, & alios, in quibus requiritur peremptorium, tradit Bald.in capit.j.de milite vasal.qui contumax est.Angelus in l.peremptorium. ff.de iudic. Mathesil.in dicto not. viij. Paulus de Castro in l.ij.C.quomodo,& quando iudex.Alexand. in dicta l.contumacia. & late Marian.in tractatu de citatione.articu.
10 xxvij.q.vj. ¶ † Secundo principaliter ex glos.colligitur,secundum Abbatem hic,quod requisitio iudicis facta in presentia
11 partis,habet vim peremptorij[11], per textum in l.ij. secundum vnum intellectum. C.quomodo, & quando iudex. cum similibus.vt tradit Marianus in dicto tractatu de citatione. arti. xxvij.q.vij.versicu.est etiam notandum. Andr.Sicul.hic solus dicit,quod sepenumero dubitauit de illa glos.in dicta l.ij. Et in contrarium arguit:quia dum textus ibi dicit, aduersus eos qui moniti sunt,valere sententiam: secundũ eum intelligitur, quod tribus vicibus monitio facta sit: vt probatur in simili in capi.finali.de cleric.non residen. vbi simpliciter dicitur , quod clerici debent esse moniti ad residendum,ante,quam priuẽtur: & tamen intelligitur quod ter moniti sint.capi.ex tue.eod.titu. de cleric.non resid.Sed ista responsio non placet: quia si trina monitio facta fuisset,esset peremptorium: ergo nõ cessaret causa peremptorij,prout ibi dicitur.Non obstat textus in d. c.fin. quia ibi non fuit facta monitio in presentia iudicis,prout text. in d.l.ij.intelligitur.Secundo contra gl.in d.l.ij.Andr.Sicul. allegat tex.in d.c.j.de mil.vasal.qui contumax est. vbi in iudice monente vasallum requiritur trina citatio,ibi:ad trinam citationem venire nolit. Sed respondetur quod ibi vasallus fuit vocatus per dominum ad curiam: quia dominus ipse non est iudex contra vasallum,in capi.imperialem.§.fina.de prohibita feudi aliena. per Fed.vbi dicitur quod curia est iudex:& ibi non constat quod curia vasallo presenti monitionem fecerit, sed potius contrarium ibi probatur: quia vasallus nunquam comparuit.Alijs tamen rationibus conclusio supra facta videtur dubitabilis:quia in dicta l.ij.non apparet quod ab ipso iudice monitio facta fuisset.Et quia textus dicit, cessante causa peremptorij in effectu: textus intelligi potest quod dicere voluerit, quod vbi non requiritur peremptorium, prout esset in summarijs, iudex sententiam proferre potest:quia sicut potest sententiam proferre,quando precedit peremptorium , ita quoque cessante peremptorio, id est,in causis,in quibus non requiritur peremptorium , illo cessante, iudicare potest. Vel aliter etiam intelligi potest, cessante causa peremptorij,id est,cessante causa: quia in citatione peremptoria, causa non requiritur: vt notat Baldus in l.cõsentaneum.in iiij. not. C.quomodo, & quando iudex.& late tradit Marianus in dicto tractatu de citatione.artic.xx.quest.v.Et intelligendo textum in dicta l.ij.vt dictum est,verba litere magis correspondent.Retento tamen communi intellectu,ampliatur,vt habeat locum,etiam in monitione nuntij facta in presentia iudicis,vt not.Baldus in dicta l.ij. argumen.l.si procuratori presentis.ff. de verborum obligatio

ligationibus.et idem sequitur Antonius de Butr.in capitu.j.
versicu.nota bene hoc dictum,de libelli obligatione.et Jmo.in
clementi.sepe.in verbo,peremptorie.de verborum significatiõi
bus.Andreas Siculus hic tenet contrarium:quia ista videtur
prerogatiua data persone iudicis: ergo eius personam non e-
greditur: argumen. l. seruo si heredi.ff.de statu liber.Sed re-
spondetur quod imo idem est in monitione facta per nuntium
presente iudice: quia sufficit quod talis monitio facta sit apud
acta,vt notat Baldus in dicta l.ij.Et quia quod fit presente iu
dice,videtur factum ab ipso iudice,quando illud iudici incum
bit:et ad hoc facit textus in l.j.C.de errore aduocatorum.⁊ glo.
in capitu.cum causam.de appellationibus.Et quod dictum est
de iudice, idem est in arbitro: vt notat Salicetus in dicta l.ij.
circa finem.⁊ sequitur Roma.in dicta l. j. de arbitr. quia arbi-
tria redacta sunt ad instar iudiciorum,vt ibi dicitur.Et ad su-
pra dicta notandum est, quod vbi peremptorium requiritur,
trina citatio debet fieri l.ad peremmptoriũ.ff. de iudic. vel vna
pro omnibus,vt dicitur in l.nonnunquam.ff.de iudic.in l. con-
tumacia.ff.de re iudica.xxiiij.questione iij.cap.de illicita.⁊ not.
Jmol.hic, ⁊ late declarat Marianus in tractatu de citatione.
11 artic.xxvij.in vij.questione.in princip.†Sunt tamen plures ca
sus,in quibus vna citatio non potest fieri pro omnibus, sed di-
stincte, ⁊ formaliter tres citationes requiruntur. Primus est
in citatione,que debet fieri per edictum:vt in cap.ex tue.de cle-
ri.non residen. nam in illo casu vna citatio non potest fieri pro
omnibus,vt tenet Joan.Andre.in additio.Specula. in rubri.
de cleri.non residen.in fine.⁊ Abb.sequitur in consilio lxvij.con
descendo iuxta ordinem.libro j.cum similibus, vt per Moder.
hic.Et adde Jmol.in dicto capit.ex tue.versicu.circa primum.
vbi videtur hoc limitare,⁊ declaratur, vt latius Moder. insi-
stunt in capit.quoniam frequenter.§. porro , vt lite non conte-
stata.Sed vera resolutio videtur,quia in casu dicti cap. ex tue.
agitur de pena:quo casu non potest fieri vna citatio pro omni
bus:vt not.Antonius de Butrio in capit.finali, de dilatio.Et
de citatione per edictum iuxta clemen. primam.de iudic. et la-
te tradit Marianus in tractatu de citatione,artic.xxiij.⁊ Mo
der. in dicto cap.quoniam frequenter.§. porro. Secundus ca-
sus est,vbi agitur de imponendo penam:quia tunc non potest
fieri vna citatio pro omnibus.gloss.notab,in clemen.j.in verbo
tertio.de vita ⁊ honestate clericorum. cum similibus. vt tradit
Alexand.in dicta l.contumacia.ff.de re iudicata.⁊ Mode.hic,
⁊ Abb.in capi.fina.de vita ⁊ honestate clericorum.Et hoc intel
ligitur,quando grauis pena imponi debet:secus si leuis sit: q2
tunc vna citatio potest fieri pro omnibus:vt patet in primo de
creto,vel in excommunicatione.cap.constitutionem.⁊ ibi glos-
sa de sententia excommunicationis.in sexto.⁊ ita Alexand.con
cludit in d.l.contumacia.⁊ Moder.hic.Sed in contrarium fa-
cit,quia Abb.hic dicit,quod sententia excommunicationis vi
detur esse magni preiudicij. Et ad hoc videtur text. in c.sacro.
infra.de senten.excommu.ibi:tantam infligere penam. ⁊ nulla
est maior pena in ecclesia,ipsa excommunicatione.xxiiij.q. iij.c.
corripiantur.Moder.ita opponunt in d.§.porro.⁊ ibi respon-
dent quod sententia excommunicationis a principio non vide
tur pena,sed medicina.cap.j.de sent.excommun.in vj.sed tunc
demum, quando contemnitur. Sed ista responsio non satisfa-
cit:quia iura supra allegata loquuntur a principio , antequam
sententia excommunicationis contemnatur.Jdeo aliter respõ
deri potest,quod pena excommunicatiõis est magna pena,do-
nec durat.Sed quia in potestate excommunicati est,remouere
illam penam a se,comparendo,⁊ parendo :isto respectu repu-
tatur leuis pena,⁊ medicinalis,vt dicitur in dicto cap.j. de sen
tentia excommunicationis, in sexto. Uel aliter etiam dici po-
test super principali responsione quod glo.in clemen.j.de vita ⁊
honestate clericorum.habeat locũ in pena que extrinsecus im
ponitur, prout loquitur:secus in pena , que ratione contuma-
cie imponitur, prout est pena excommunicationis: et ita dicit
Anto.de Butri.in cap.fin.infra. de dilationib. Tertius casus
est, quando statutum dicit , quod debeat ter quis citari in ali-
quo casu : quia tunc vna citatio non potest fieri pro omnibus:
quia forma statuti debet ad vnguem obseruari:vt not. Bal. in
l.cessante.in text.ibi:non pro omnibus.C.quomodo , ⁊ quando
iudex.⁊ idem Bald.in c.j.de milite vasal. qui contu.est.⁊ in au-
then.qui semel.versicu.⁊ ideo statuta terrarum.C.quomodo, et
quando iudex.Et tradit Alexand. in consilio centesimotrigesi
moseptimo,in causa,⁊ lite.libro ij. Et ad hoc facit , quia forma
tradita a statuto,in dubio dicitur substantialis:vt not. Bal.in
l.comparationes.C.de fide instrumento. in tertia oppositione.
Quartus casus est,quando statutum dicit,quod contumax ha
beatur pro confesso:vt not.Bald.in l.receptitia.versi. sed pone
statuto cauetur.C.de constit.pecu. Et hoc videtur propter ma
gnum preiudicium, quod infertur. Pro quo facit quod supra
dictum est de pena:et quia tale statutum , quod contumax ha-
beatur pro confesso,est contra ius commune,⁊ debet stricte in-
terpretari,vt notat Bald.in cap.nullus.de presumpt.Ange. in
consi.clxxxvj.visis igitur. Et tandem breuiter concludi potest,
quod vna citatio pro omnibus solum fieri potest, vbi agitur de
pena contumacie secundum ordinem iuris communis:alias se
cus.Et sic vbi alia pena imponitur , ⁊ in materia odiosa gene-
raliter non habebit locum : vt colligitur ex dictis Abbatis in
cap.fina.de vita ⁊ honestate cleri.⁊ in c.quoniam.§.porro.infra
12 vt lite contest.† Jn gloss.in verbo,ex tunc.Abb. concludit cum
gloss.in cap.etsi Christus.de iureiuran.in verbo,obseruandum,
quod iudex in vltima die officij iudicare non debet. Et hoc in-
telligitur post aduentum successoris:ante vero potest,vt Abb.
hic sentit:⁊ clarius hoc dicit in d.cap.etsi Christus.per l.memi-
nisse.ff.de offic.procon.et tradit Alexand.in l.eum , qui.in fi. ff.
de iurisdic.omn.iudic.Et pro illo tempore,quo successorem ex-
pectauit,debet habere salarium.§.illud. in authen. de admini-
stratorib.quem tex.pro singulari allegauit Roma.in singu.ccc
xcij.lex,meminisse.Secundo,quod dictum est , habet locum in
ordinario : secus est in delegato , qui vltima die iurisdictionis
sue iudicare potest,vt tex.hic probat.Et idem est in arbitro,vel
arbitratore:vt not.Abbas in consi.lxiiij.venio ad primum.ver
sicu.nunc restat.libro j.Tertio,licet iudex non debeat iudicare
vltima die,sententia tamen lata tenet , secundum gloss.in d.ca.
etsi Christus.Abbas hic,⁊ in d.consi.lxiiij. Nam cum hoc pro-
hibitum sit propter honestatem,vt Abb.hic dicit,actus in con
trarium valet:vt notat ipse Abbas in cap.decernimus. de iu-
dicijs.⁊ Feder.in consil.cccxij.factum tale est.Roma. in consil.
ccv.quo ad primum.in secundo dubio.cum similibus dixi in d.
c.decernimus.¶ Jn gloss.in verbo,tenebras. in fi.ibi : alij con-
tra.Et istam opinionem negatiuam tenet Jnnocen.hic, quod
non valet sententia lata de nocte.idem gloss. in l. more Roma-
no.ff.de ferijs.⁊ sequitur Jmo.hic per istum textum. vbi prohi
betur sententia ferri in tenebris:ergo actus in contrarium nõ
valet l.non dubium.C.de legibus.et idem tenet Bartol.in l.nõ
minorem.C.de transact.cum simili.vt tradunt ibi Alexand. ⁊
Moder.ex quibus patet istam esse communem opin. Et quia
hora noctis incongrua est,vt hic dicitur, ergo non valet,argu.
cap.fina.de ferijs.et ita arguit Jmol.hic.Et istam opini.vide-
tur tenere Abb.hic,quando quis contradicit,⁊ appellauit, vel
contradicit,⁊ recessit:secus si presens fuit,quia valet sententia,
licet contradixerit,si non appellauit.Sed aduertendum est: q2
tenendo quod sententia sit nulla,vt supra dictum est, non vide
tur appellatio necessaria: quia a sententia nulla non est opus
appellare l.si expressim.ff.de appel.not.in capit. dilecto. de ap-
pel.secus quando actus valet,licet iniustus sit:quia tunc appel
latio requiritur,⁊ sola contradictio non sufficit.capit.cum dile
cti.circa finem.de electione.⁊ notat Jmol.hic.et hoc bene proce
dit,tenendo opinionem negatiuam , que communis est.Si ta-
men volumus tenere opinionem gloss.hic,quod valeat senten-
tia lata de nocte:ad rationes,que supra adducuntur,respõderi
potest.Nam primo non obstat quod ex quo prohibetur senten-
tia ferri in tenebris,ergo videtur nulla dicta l.non dubium. C.
de legibus.quia responderi potest,quod talis prohibitio vide
tur facta propter honestatem,vt sonant illa verba.horam con-
gruam intelligimus.quo casu actus in contrariũ valet:vt no.
Abbas in d.cap.decernimus.de iudicijs.⁊ supra dictum fuit in
gloss.precedenti.Non obstat tex.in cap.fin.de ferijs. quia ibi est
maior incongruitas temporis,cũ ibi facta sit prohibitio in ho-
norem Dei : ⁊ expresse dicitur quod actus non valet, etiam de
consensu partium:secus est in casu nostro, in quo fuit facta pro
hibitio simpliciter, ⁊ de consensu partium , secundum omnes ,
13 actus valeret.†Ultimo.extra glo.secundum Abb.queritur,nũ
D quid iudex poterit expectare contumacem vltra vnam diem.
Bald.hic,versicu.sed vidi dubitari.concludit quod sic:⁊ expe-
ctando vltra vnam diem , non tenetur citare contumacem : q2
sicut durat citatio peremptoria in diem sequentem , ita quod
iudex non tenetur illum citare , vt dicitur hic eadem ratione
idem dicendum est in sequentibus diebus:quia quanto magis
perseuerat in contumacia,illa plus crescit.et bene facit text.in
capitu.cum dilecti.de dolo ⁊ contu.⁊ in l.Celsus.ff.de arbit.Cõ
trarium Abb.concludit hic per istum text.in princip.ibi:in diẽ
sequentem.ergo non vlterius:⁊ quia ex quo distulit vltra vnaз
diem,terminus videtur sublatus:ideo noua citatio requiritur
l.fin.⁊ quod ibi Bartol.ff.quod vi aut clam.⁊ idem Abb.in ca-
pitu.cum dilecti.de dolo ⁊ contuma.Et istam opinio. Abb.se-
quitur Alexand.in d.l.si finita.§.Julianus.versicu.inquantũ.
Bald.post alios, quos ibi refert : quia si actus expediatur alia
die,videtur fieri parte non citata,dicta l.fina.§.fin.ff.quod vi,

aut clam. Et dicit istam esse veriorem opinionem, et quod magis communiter approbatur. Non obstat ca. cum dilecti. quia ipse respondet quod loquitur in eo, qui citatus fuit ad totam causam: secus si ad vnum actum, prout in casu isto agitur. Non obstat text. in dicta l. Celsus. quia loquitur ibi in obligato ad soluendum in certo termino, qui nõ debet liberari post terminũ quia absurdum esset. Non sic in casu nostro: quia si citatus non venit, iudex potest actum expedire, et citatus pro contumacia in expensis punitur: et ita residet ibi Alexand. Mihi verior videtur opin. Baldi, quam prius tenuit Hostien. dicto c. cum dilecti. et sequitur Pan. de Castr. in dicto §. Julianus. Et ad tex. in d. l. fina. §. fi. in quo Abbas et Alexander faciunt fundamentum, respondetur quod nihil facit: quia loquitur in denuntiatione facta a parte ad se exonerandum, que non constituit in mora illum, cui denuntiatio facta fuit: sicut est in casu nostro in precepto iudicis, et in casu d. l. fin. ille, cui fuit facta denuntiatio pro certo die, non habet potestatem prohibendi illum, qui denuntiauit certo die, quo minus faciat in alio die, ideo in alio die factum, clam fieri dicitur, et ratio denuntiationis cessat: sed in casu nostro reus citatus in mora constituitur, si non comparet, et in die sequenti mora augetur: et citatus potuit prouidere comparendo prout tenebatur. Preterea, attenta ratione predicta, que fundatur in d. l. fin. esset dicendum quod tex. hic non haberet locum, vbi patet quod citatus pro die peremptorij expectari potest a iudice in diem sequentem: et tali die non requiritur citatio, vt est text. hic: et sic patet quod illa ratio d. l. fin. in casu isto adaptari non potest. Et remoto illo text. qui in veritate nihil facit, vt etiam dixi supra in iij. not. pro opinione Bald. et Hostien. efficax videtur ratio illa, quam Bald. adducit: quia ex quo persistit in contumacia, grauius debet puniri l. Fulcinius. §. fin. ff. quibus ex cau. in posses. ea. et bene facit text. in d. ca. cum dilecti. Non obstat responsio Alexand. quod ibi erat citatus ad totam causam: quia tex. ibi loquitur simpliciter. Et etiã videtur potius loqui de citato ad certum actum, vt ibi colligitur ex simili, quod adducit de eo, cui mãdatur quod ad certũ diem, rem certam exoluat. Nam vt illa equiparatio, quam text. ibi facit, conueniat, videtur dicendum quod ibi citatus fuisset ad certum actum. Similiter bene facit text. in d. l. Celsus. Non obstat responsio Alexand. dum inquit quod absurdum esset, si post terminum non deberet soluere: quia aduertendum est. Nã licet esset liberatus ab illo precepto respectu cõtumacie, de qua ibi agitur, non tamen esset liberatus a debito. et sic non sequeretur absurdum, quod Alexan. dicit. Et pro opi. Bald. etiam facit, quia edictum peremptorium circunducitur duobus concurrentibus, quãdo citatus comparuit, et ille, qui fecit illud fieri, non comparuit l. et post peremptorium. §. j. ff. de iudi. Secus ergo si citatus non comparet: quia non videtur quod edictum peremptoriũ circunducatur, et sic perdurare videtur: ideo alia citatio non requiritur, prout in text. hic habetur.

¶ Additiones.

1 ¶ Primo. Vide Alexand. in l. quod nulla. ff. de re iudic.
2 ¶ Refertur. Vide omnino Dec. in c. prudentiam s. eod. Lancelo. Saliaul. in repet. l. centurio. ff. de vulg. et pupil.
3 ¶ Referri. Idem Dec. in c. prudentiam s. eo.
4 ¶ Sequentem. Vide que idem scribit in seq. nota.
5 ¶ Citatione. Vide s. eod. c. adde quod si iudex dixit, se velle ferre sententiam tali die et hora, et ego constitui procuratorem ad illũ actum, si fiat postea dicitur fieri parte non citata: et ideo non vz vide hippol. marsi. sing. xlix. actus factus.
6 ¶ Lucente sole. Adde bonum text. in l. j. et in l. medicus. ff. de ope. lib. in l. ij. in fi. ff. de annu. lega.
7 ¶ Committatur. Idem videtur voluisse Fed. de sen. consil. celvj. Ro. Pan. et Jas. in d. l. more. Fely. in ca. si perfodiens. de homi. in cap. ecc. san. ma. de consti. ver. quinta declaratio. ibi: scias tamen.
8 ¶ Medium dicitur. Latius loquitur idem Deci. ad hoc plura congerens in c. j. in fin. de probatio.
9 ¶ Judicis. Vide Maria. soc. in tract. de cita. arti. xx. q. xviij.
10 ¶ Non tenetur. Vide Deci. in c. quoniam contra. de probat.
11 ¶ Peremptorij. Idem Decius. in capi. ecclesia sancte marie. de consti. Siluest. Aldob.

a ¶ Hora. Decisio Tholo. ccccxxvij. Socin. tract. de citatio. artic. xx.
b ¶ Dies. Late Andr. Tiraq. tracta. retract. proxi. §. j. glo. xj.
c ¶ Dicatur. Idem Deci. cap. ne innitaris. lect. ij. in princip. de constit. cap. causam, que. de rescript. Philip. Francis. ca. sepe contingit. de appel.
d ¶ Vnam. Imo quandocunque, saltem intra annum: et ita obseruatur.

[redacted]

De iudicijs. Rubrica.

1 ¶ Vxor sicut priuatur dote propter adulterium, an ita etiã propter osculum impudicum.
2 Judex in preparatorijs cognoscit de causa principali.
3 Judicium qualiter diffinitur.
4 Diffinitio secundum iura sufficit quod constet ex genere, et differentijs.
5 Judicium quot modis accipitur.
6 Sententia an contineatur appellatione iudicij.
7 Judicium inquisitionis an sit ordinarium, vel extraordinariũ.
8 Jus patronatus an sit spirituale.
9 Judicium ciuile qualiter cognoscatur a criminali.

1

Non solito more.[1] Hec rubrica secundum Jo. Andr. et alios. ad precedentes sic subordinatur: nã supra dictum fuit de preparatorijs iudiciorum ideo competenti ordine titulus iste de iudicijs subijcitur. Et fuit ista cõtinuatio gloss. in rubric. ff. et C. eod. Ex qua elicitur quod premissis preparatorijs ad principalem dispositionem infertur. Vnde bene dicit Bartol. in l. fina. ad finem. per illum text. C. de codi. quod ille, qui eligit preparatorium, vtique videtur eligere illud, ad quod preparatio fit. Et qui aliquem defendit in causa preparatoria, etiam in causa principali cogitur defensionem suscipere: vt not. Barto. per illum tex. in l. qui proprio. §. item queritur. ff. de procur. et ex preparatorijs adulterij arguitur, et probatur adulterium l. et si amicis. in fin. iuncta l. quod ait. in principio. et ibi gloss. in verbo in ipsis rebus. ff. de adul. Ex quo videtur confirmari, et declarari quod Bal. singulariter dicit in capit. tuo. supra de procur. in ver. quid si absque
1 carnali copula. vbi voluit quod † sicut [a] mulier priuatur dote
a propter adulterium, capit. plerunque. j. de dona. inter virum.
A ita propter osculum [A] luxuriosum, vel manibus positis ad ma
2 millas[2], vt verbis suis vtar. alleg. text. in §. j. quib. mo. feu. amit. Nam certe hoc videtur verum: quia ex talibus preparatorijs, ad adulterium infertur, per supra dicta. Sed quando constaret quod non fuisset secutum adulterium, prout Bal. loquitur,
b dictum eius esset valde rigorosum, et non probatur [b] iure: quia precise iura loquuntur de adulterio: et cum penalia sint, non debent extendi ad osculum, in quo longe minor ratio videtur: et
3 quia pena [3] priuationis non habet locum, nisi in casibus a iure expressis: vt per gloss. in cap. fin. de iure pa. vbi Abb. et not. Baldus in authen. ex testamento. C. de secun. nupt. facit text. in l. sed et si quis. in §. diuus. ff. de relig. et text. quem ipse adducit, loquitur in feudo, vbi non agitur de damno, sed potius de perdendo lucrum: et quia ad dominum directo reuertitur, ad quem facilius videtur regressus: argu. eius, quod habetur in cap. j. infra. de feudis. Preterea, dum in illo text. priuatur vasallus feudo, quia cum vxore domini concubuit, vel cum illa turpiter lusit, intelligi potest quando ex tali turpi lusu argueretur adulterium, prout ex concubitu arguitur: sed quãdo constaret quod adulterium nullo modo commissum fuisset, forte ille text. non haberet locũ. Et de vasallo, prout loquitur ille textus, non bene infertur ad illud, quod Bald. dicit: quia vasallus generaliter priuari debet feudo, si domino grauem offensionem intulerit. cap. j. §. porro. ver. predictis modis. que fuit prima causa benefic. amiten. Et ista videtur grauis offensa: merito priuatur. Non sic videtur in vxore, que non priuatur dote propter grauem offensam, sed precise propter adulterium, quod in solo o-
2 sculo non verificatur. † Similiter ad superius dicta dicimus quod ille, qui fuit iudex in preparatorijs, etiam in causa princi
4 pali [4] cognoscit l. minor xxv. annis. in fi. prin. ff. de euictio. et in l. ordinarij. C. de rei ven. Ex quo Bald. not. ibi in j. col. in ij. no. infert ad pulchram questionem, Quod si quis agere velit contra laicum, et contractum, quem iurauit, dicat simulatum fuisse, et coram episcopo petat absolutionem a iuramento, ab eodem iudice ecclesiastico causa principalis dz terminari: quod dicit bene esse notandum. Et hoc dictum pro notabili Alexand. sequitur in l. quoties. C. de iudi. et idem Alexand. in consil. lviij. incip. circa primum quesitum. ad fin. libro j. et in consi. lx. incipien. in causa, et lite. in iij. lib. Paul. tamẽ de Cast. in d. l. ordinarij. de quo Alex. in locis supra dictis nullam mentionem facit, dicit quod dictũ Bald. non videtur verum: quia in casu d. l. ordinarij. erat iudex competens in vtraque causa: nec ibi ex iudicio preparatorio noua iurisdictio acquiritur: sed in questione Baldi ecclesiasticus in causa principali non erat competens contra laicum: vnde non est dicendum quod ex iudicio preparatorio in causa principali

cipali iurisdictio acquiratur, cum regula in contrarium sit: q2 minus dignum non trahit ad se illud, quod dignius est: vt not. in l. si quis sciens. C. de rei ven. & ita sequuntur posteriores scribentes in dicta l. quoties. Et ratio ista Pauli de Castro facit contra continuationem supra factam: quia non congruit quod preparatoria iudiciorum, que premittuntur, ad se trahant dispositionem principalem. Econtra, bene conuenit quod preparatoria sequantur dispositionem principalem l. in argento. in princip. ff. de auro, & argen. ibi: an etiam id, quod ad preparationem bibendi comparatum est. & facit regula, accessorium. de regul. iur. in vj. Si volumus tenere opin. Bald. que commu-
c nis[c] est, prima facie dici potest, quod etiam in questione Bald. ecclesiasticus esset iudex competens contra laicum ratione iuramenti, quod in contractu reperitur, cuius virtute laicus de foro ecclesiastico efficitur: vt est casus in capitulo finali, de foro competent. in vj. & ideo non videtur quod agatur ibi de acquirendo nouam iurisdictionem, vt Paul. de Cast. dicit. Sed potius de preoccupando iurisdictionem inter plures competentes: vnde bene conuenit quod si adeatur vnus iudex ex pluribus competentib[us] super iudicio preparatorio, videatur etiã facta occupatio in iudicio principali: quia qui eligit prepara-
5 torium, vtique videtur eligere illud, ad quod preparatio fit[5]: vt per Bartol. in d. l. fina. per illum textum. C. de codi. cum alijs supra allegatis. Et ad rationem dum ipse dicit quod minus dignum non trahit ad se quod dignius est, respondeo, & dico qđ illud verum est, nisi quod minus dignum est, habeat connexitatem cum digniori, & principali: prout est in preparatorijs, in quibus ordo datus est a iure, vt premittatur, & dispositio principalis sequatur l. j. ff. de origine iuris. l. incerti. C. de interdic. Nã quandoque minus dignum etiam trahit quod dignius est. §. si tamen alienam purpuram. Insti. de re. diui. bonus textus in clemen. per literas. de prebend. Unde alibi doct. volunt quod si prebenda coniuncta sit cum canonicatu, quod collata prebenda alicui clerico, etiam canonicatus, qui dignior est, videatur collatus: vt tradunt Compost. Ioan. Andreas, Antonius de Butri. & omnes in capit. cum M. de consti. Fede. consi. xxix. incipien. quia in presenti. Archid. & Domin. in capitulo, si clericus. de preben. in vj. cum similib. Et quandoque ex accessorio infertur ad principale: nam probato accessorio, probatum videtur principale. text. singularis, vbi Bal. in l. ij. C. de dot. promis. et sic videntur euitari posse rationes, quas contra Bald. Paulus de Castro inducit. Sed tamen diligenter inuestigando vlterius, opin. Bald. non videtur vera, & contra eum est casus, qui in locis predictis minime allegatur, in l. j. C. ad exhiben. vbi dicitur, quod preses prouincie cognouit in actione ad exhibendum, que preparatoria est ad rei vendicationem, & tamen causa principalis ad iudicem rei remittitur. Non ergo ibi qui est iudex in causa preparatoria, iurisdictionem acquirit in principali. et illum textum ad hoc ponderauit Sali. ibi in princi. Comprobatur hoc ratione: quia in questione, in qua Bald. loquitur ex necessitate absolutio petitur a iuramento ab ecclesiastico. c. j. de iureiuran. not. per gloss. & docto. in capit. quanto. eodem titulo. Unde ex hoc argui non potest quod etiam in causa principali illum velit habere iudicem: argumen. l. rem legatam. ff. de adimen. lega. xxviij. questione j. in capit. iam nunc. Actus enim qui fit ex necessitate, non infert consensum in iudicem: vt nota. Bald. in authen. offeratur. in ij. not. per illum textum. C. de lit. conte. & idem Angelus dicit in l. sed & si susceperit. in principi. ff. de iudic. Sic etiam qui ex necessitate litigat, non videtur personam aduersarij approbare: vt not. Bald. per illum textum in l. ij. in ij. notab. C. de bon. autho. iudi. Non obstant que supra dixi. Et primo quod ratione iuramenti ecclesiasticus erat competens in causa principali: quia illud est verum, si ageretur ad obseruationem contractus, super quo iuramentum interponitur, prout loquitur textus in d. capit. finali. Similiter si agatur pro absolutione iuramenti: vt not. domin. Abb. in dicto ca. j. de iureiurand. Sed cum agatur de retractatione contractus, ecclesiasticus non videtur competens: quia vbi quis forum sortitur ratione contractus in aliquo loco, ille forus non attendi-
d tur, si agatur de resolutione[d] contractus l. ij. vbi text. notabilis quem ibi not. Baldus & Paul. de Castr. C. vbi, & apud quem cogni. restitu. in integrum. Et hoc in questione nostra omnino dicendum videtur, quod iuramentum stricte, & in forma specifica interpretatur. capitu. ad nostrã. el j. de iureiuran. & in notabili questione tradit Bald. in l. amplius non peti. ff. rem ra. habe. In practica[e] tamen non de facili ab opi. Bal. recederetur. Unde vt tutiori via euitetur, cautela est quod actor remittat iuramentum: quod potest, iuxta not. in capitu. j. de sponsa. & in cap. j. de iureiur. tunc enim non erit opus absolutione: & illa absolutio esset facti non iuris, que non tribuet iurisdictionem. ita no-

ta. Paul. de Castro instruit in consil. lxix. incipien. visis, & ponderatis omnibus. in versiculo, & sic non obstat. & sequitur Alex. in d. l. quoties. & idem Paul. de Castr. in d. l. ordinarij. dicens se ita Brixie consuluisse. Ex quibus omnibus hec prima cõtinuatio vtilis redditur: quod raro continuationibus cõtingit. Secunda est continuatio, quã Abbas refert: quia supra visum fuit de instrumentis iudiciorum, videlicet de constitutionibus de consuetudine, & de magistratibus: vnde nunc merito subijci-
6 tur rubrica de iudi. Ista continuatio non satisfacit[6]: quia etiã alia sunt instrumenta iudiciorum, vt sunt testes, & instrumenta capitu. peruenit. el j. de testi. cogen. l. notionem. in §. instrumẽtorum. ff. de verbo. sig. & de his tamen inferius habetur: & attenta ratione predicta, premitti debuissent. Unde tertio, & postremo per domi. Abbatem alia continuatio adijcitur. Nam cum supra in titulo proxime precedenti dictum sit de arbitrijs, & ad instar iudiciorum arbitria redacta sint, l. j. ff. de arbi. idcirco rubri. de iudic. hic situatur. Et colligitur ista continuatio per gl. in rubr. ff. & C. de arbitr. Non tamen videtur sine dubio procedere: quia ratio quod arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt, arguit quod titulus de iudi. poni debuisset ante titulum precedentem de arbitr. cum prius sit exemplar, quam exemplum l. in testamento. ff. de condi. & demon. Et ita Abbas hac ratione videtur istam continuationem reprobare in rubr. supra de ar-
7 bitr. Sed tamen saluari potest[7]: quia argumen. procederet, si respectu vtriusque tituli ordo consideretur, & re existente integra, si queratur quis titulus preponi debeat, de iudicijs, vel de arbitrijs: tali enim casu debet sequi titulus de arbitrijs: quia ad instar iudiciorum arbitria sunt: et ita loquitur Abb. in rubrica s. de arbit. & bene: sed cum titulus de arbitrijs iam reperiatur hic prius collocatus, & id factum sit bona ratione, vt per Abbat. ibi in rubric. nunc tantum queritur de isto titu. de iudicijs: & dicitur quod hic recte subijcitur: quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. Ex hac enim similitudine, & coniunctione, que ita generaliter inter istos titulos consideratur, iustificatur ista continuatio, quam Abb. hic ponit. ¶ Expedita continuatione, prius quam vlterius progrediamur, consentaneum est, diffinitionem iudicij inuestigare. Et iudicium, prout hic accipitur, secundum Abb. post antiquos hic communiter
3 diffinitur, quod †iudicium est actus trium personarum, iudicis, actoris, & rei, in iudicio contendentium. Primo in diffini-
8 tione ibi: Actus, iste terminus actus[8], accipitur hic prout in diffinitione designatur: alias vero videtur significare rem, que breui momento absoluatur l. actus. C. de fer. l. actus. ff. de regul. iur. vnde absolute non conueniret iudicio, quod causam habet successiuam. Secundo dum dicitur, trium personarum: in hoc ista diffinitio non videtur generalis: quia quandoque iudiciũ reperitur cum duabus tantum personis: vt patet in iudicio inquisitionis. Unde non videtur bona diffinitio, que non conuertitur cum diffinito l. j. §. j. ff. de dolo. not. in l. j. ff. de testa. et ita arguit domi. Cardi. quem Abb. hic refert: & sequitur Imol. hic, & Alexand. in rub. C. eod. Sed ad hoc per domi. Abbatem hic respondetur quod in ista diffinitione consideratur illud, quod plerunque, & regulariter contingit: non autem attenditur qđ
9 in aliquibus casibus contra regulam reperitur[9]. Ad quod Aret. hic non in lectura impressa, sed in prioribus scriptis eius adducit text. in l. j. ff. de legi. vbi diffinitur lex, quod est commune preceptum: & tamen hoc non est semper verum: quia nõ semper precipit, nec semper cõmunis est: vt habetur in l. legis virtus. ff. de legi. & in l. fi. C. de legi. Sed potest negari quod in d. l. j. ponatur diffinitio legis, vel preceptum: ibi enim accipitur prout gloss. declarat. Unde pro responsione domi. Abbat. ratio videtur manifesta. Considero enim quod diffinitio debet constare ex genere, & differentijs: vt not. in l. j. vbi Bartol. ff. de testa. & ideo bene consonat quod diffinitio ad communem regulam tãtum referatur: q2 in casibus, qui a communi regula declinant, alie videntur esse differentie, que illos casus specialiter respiciunt, & in casibus secundum regulam procedentibus non possunt verificari: & ideo vna diffinitio non potest esse generalis, vt omnes casus secundum regulam, & contra regulam complectatur. Sic ergo inspecta regula communi, iudicium est actus trium personarum, iudicis, actoris, & rei: & in istis tribus quiditas, & substantia iudicij consistit: in progressu tamen iudicij etiam testes requiruntur. Et propter hoc dicit textus iiij. questione iij. capitulo primo quod in omni iudicio quatuor perso-
f ne esse debent. Sed tamen testes[f] ad substantiam iudicij non sunt necessarij, vt Azo dicit in summa. C. eod. in principio. Tertio in diffinitione ibi: in iudicio, hoc intelligo in loco iudicij, prout accipitur in l. penultima. ff. de iustitia & iure, & in l. noluit. ff. de interrogat. actio. alias non conueniret quod in diffinitione ponatur, & exprimatur illud, de quo queritur. Quarto ibi:

contendētium.ex hoc videtur quod ad essentiam iudicij requi-
ratur contentio. Ad quod bene facit textus in c. forus.in prin-
cipio,de verbo.signi.ibi:iudicium est,dum discutitur. Si ergo
reus confitetur debitum,& velit soluere, non videtur esse iudi-
cium, cum nulla contentio fit.bonus textus in l.si reus para-
tus.ff.de procur.& in l.si domus.§.in pecunia.ff.de legat.j. Et si
dicatur,etiam quando reus confitetur debitum,lis tamen dici
tur contestata,& fertur diffinitiua:vt per gloss.in capitu.dudū.
el ij.in verbo responsionem.de elect.& per gloss.in cap.j.ꝫ.de lit.
contest.& in l.j.vbi Bartol.declarat.C.de lit.contest.cum si. Un-
de sicut dicitur lis contestata per eum,qui confitetur, ita vide
tur quod tali casu iudicium sit. Ad hoc breuiter respondetur
quod nunquam per confessionem debiti, quam reus facit lis
contestata dicitur,nisi aliquo respectu contentio fit:vt colligi-
tur ex his,que Bartol.tradit in dicta l.j.Joann.Andre.in ad-
di.Specul.in titu.de litis contesta.§.ij.versi.quid si reus.& Ab
bas prosequitur in dicto capitulo j. versic. quero quo ad secun-
dum. Non ergo mirum,si dicatur iudicium. Sed quando abso
lute reus debitum confitetur,& velit soluere absque aliqua exce
ptione,tunc non dicitur lis esse contestata, nec videtur ibi esse
iudicium,per supra dicta. Quinto,& vltimo,contra predictam
diffinitionem argui potest:quia non videtur ponere qualita-
tem,& essentiam iudicij,nec causam eius finalem designat,pro-
ut in diffinitione requiritur l.j.ff.de testa.l.j.§.j.de tute.sed tan-
4 tum actum ipsum iudicij narrat,& describit. Sed dicatis q† in
iure nostro sufficit diffinitionem constare ex genere,& differen
tijs,que capiuntur,vt quandoque ab essentia,& quidditate rei
diffinite, & a causa finali: vt in iuribus prealleg. Quandoque
etiam differentie colliguntur,considerando illud, quod diffi-
nitur,prout fit & in esse producitur:vt patet in l.v.§.stipulatio.
ff.de verbo.oblig.& in l.libertas.§.seruitus.ff.de statu homi. Et
sic in proposito contingit:& in effectu sufficit quod diffinitio cō
uertatur cum diffinito l.j.§.j.ff.de dolo.l. Quintus.la ij.§.cum
aurum.ff.de auro, & argen. legato.& Alia fuit diffinitio Cal-
der.quam Abb.hic refert,quod est causa in iure reddendo ne-
cessario posita, cum interpositione personarum. Sed per do-
mi.Abb.reprehenditur:quia,secundum eum, non videtur ve-
rum quod iudicium dicatur causa,per text.in capitulo, forus.
in princip.de verbo.signi.vbi videtur quod a principio,quan-
do negotium proponitur,causa est:dum postea discutitur iu-
dicium:ergo videtur quod iudicium non sit causa:quia tantū
a principio causa est,dum proponitur: nō ergo postea videtur
causa,sed iudicium. Sed certe in hoc Abb.iudicio meo,decipi
tur:quia licet iudicium dicatur dum discutitur,non tamen de
finit esse causa:nam post controuersiam,& litem contestatam,
10 causa dicitur, & quidem proprie[10]: vt per gloss.in l.j.in verbo,
adhiberi.ff.de testi.& in l.causas.C.de transac.in verbo, causas.
adeo quod ante litis contestationem non dicitur causa:vt con
cludunt Bald.& Salic.& Paul. de Castr.in dicta l.causas.fa-
cit gloss. in dicta l.fina.§.illud.in verbo, exordium. C.de tem-
po. app. Sed tamen Bartol.& doctor. communiter in dicta l.
causas. tenent quod etiam causa sit ante litem contestatam. et
idem Angel.in consilio clxxxviij. incip. domina Peregrina.
Roma.in consilio ccccxij.incipien.pro habenda.& ad hoc bene
seruit text.in dicto capitulo,forus.& dixi in dicta l.causas. Sed
quantum ad propositum fatentur omnes,& negat nullus,quin
causa dicatur post litem contestatam:ergo diffinitio Cal.bene
procedit,dum inquit,quod iudicium causa est. Non obstat tex.
in dicto capitulo forus.quia respondeo,& dico quod aliter ille
text. intelligitur quam Abb. dicat:nam dum ibi dicitur quod
causa est dum proponitur,non loquitur text.isto respectu,qua
si velit quod postea non sit causa: quia hoc esset falsum,per su-
pra dicta. Sed text.ibi duntaxat voluit dicere quod a princi-
pio non dicatur iudicium,sed causa simpliciter:& est sensus, dū
proponitur,est causa simpliciter ,& non dicitur adhuc iudiciū:
postea vero dum discutitur,adijcitur nomen specificum,& iudi
cium appellatur:non tamen desinit esse causa,licet nomine spe
ciali iudicium nominetur. Et sic declaratur ille text. ex quo pa
tet quod ibi nullo modo probatur quod Abbas dicit. Sunt
& alie diffinitiones,quas hic prosequuntur Cardina.Imola.et
Abbas:sed quia in his parua admoduꝫ,aut nulla consistit vti-
litas, vlterius non insisto. Non omitto tamen quod diffinitio,
quam postremo Abb.hic tradit, videtur dubitabilis dum in-
quit, Judicium est cause discussio,que coram iudice iuridice fit.
Nam ista diffinitio videtur etiam competere decreto, quod a
iudice adhibita cognitione cause interponitur:vt probatur in
l.magis puto.§.ne passim.ff.de rebus eorum.in l. naturali. §. si
queratur.ff.de confir. tuto. in capitu.dudum.de rebus ecclesie
non alienan.in vj.& sic non videtur illud esse iudicium, cum ibi
5 non sint tres persone.† Judicium in isto titulo, vt patet ex su-
pra dictis,accipitur pro instantia,& discussione cause:vt in l.p-
perandum.§.j.C.eodeꝫ, & in dicto capitulo,forus. Pluribus ta
g men alijs modis quandoque dicitur iudicium[g],secundum sub
11 iectam materiam,de qua agitur[11],vt Abbas declarat hic.& est
gloss.ordinaria in §.preterea.Insti.quibus non est permis. fac.
test. Hostien.in summa eodem,titu.cum concor. vt per Alexan
drum.in rubri.C.eod.& ibi Pau.de Castro nouem significatio
nes ponit:& inter alias refert quod iudicium quandoque acci-
pitur pro voluntate simplici,& libera:vt probatur in l. Thais.
§. Lucius.el ij.cum gloss.in verbo,iudicis.ff.de fidei com.libe.&
ideo per illum textum Bartol.not.dicit in l.si sic. ff. de legat. j.
quod si res,vel causa alicuius iudicio committatur,commissio
facta intelligitur libere voluntati eius,adeo quod absolute fa
cere poterit illud,quod velit. Sed tamen idem Bartol.in tra-
cta.ad reprimendum.in versiculo,videbitur.se ipsum corrigit,
& contrarium tenet, videlicet quod importat arbitrium boni
12 viri,& voluntatem regulatam a iure[12].et hoc in dicta l.si sic.do
cto.communiter sequuntur. Idem Cardina.in clementi. sepe.
& per Imo. de verborum signi. Antonius de But.in capitulo
j.circa finem ꝫ.de constit.& ibi Imol.& Moder.& idem Ma-
thesi.in nota.xvj.incip.nota quod verbum, iudicio. Alexand.
in consilio.xxxiij. incipien. viso themate. in j.libro:& ad hoc est
gloss.xxxvj.questione ij.in capitulo,tria.in verbo, iudicauerit.
Et pro ista communi opin.allegatur textus in capitulo, verū.
infra de foro competen.ibi:sub tuo iudicio cognoscatur.& in ca
pitulo,inter corporalia.in fine de transla.episcop.ibi:misericor
diam postulans, & iudicium nō requirens. Et idem dicitur in
capitulo,illud.de cler.excommu.mini.& videtur text.ad literaꝫ
in capitulo,in causis.ꝫ.de re iudi.dum inquit,in causis,que sum
mi pontificis iudicio deciduntur,ordo iuris,& rigor equitatis,
est subtiliter obseruandus. Sed tamen ista iura, que per doct.
maxime Modern.adducuntur, hoc non bene probant. Nam
primo textus in dicto capitulo ,verum.nihil facit: quia iudi-
cium ibi accipitur pro iurisdictiōe, non eo respectu, de quo in
questione nostra agitur. Secundo ad illum textum & ad om-
nia iura superius allegata respondeo,& dico quod in iuribus
predictis verbum,iudicium,ad personam iudicis refertur: vn
de non mirum si non importat liberam voluntatem,sed regula
tam,prout in iudice requiritur:quia verba accipiuntur secun-
dum qualitatem persone,ad quam inferuntur l.plenum.§.equi
tij.ff.de vsu & habitatio. Et ad hoc specialiter facit:quia verbū,
volo, quod de sui natura liberam importat voluntatem l. cum
quidam.ff.de lega.ij.l.fideicommissa.§.quamquam. ff. de legat.
iij. Si tamen dirigatur ad iudicem,alteratur propter qualita-
13 tem persone[13]:& intelligitur de voluntate, que a ratione mode
ratur:vt voluit Hostien.& Imol.per illum textum in capitulo,
significauerunt.ꝫ.de testib. Sic ergo in proposito dicendum est
quod licet in iuribus ꝫ.alleg. que personam iudicantis respi-
ciunt,iudiciuꝫ intelligatur pro arbitrio boni viri, non per hoc
tamen infertur,quin extra illos casus etiam tale verbum libere
voluntati accommodari non possit,prout voluit gloss.in dicta
l.Thais.§.Lucius. Cuius opin.comprobatur:quia ille, qui in
vltima voluntate disponit, dicitur iudicare. capitulo,licet. in
fine,de sepulchr.in vj. Et testamentum, iudicium appellatur l.
iij.ff.de testamen.mil.& in l.si quis pecuniam.ff.si quis omis.cau.
testamen.& in l.j. C. de sacrosanct. eccle. Et tamen in testamen-
tis agitur de libera voluntate dicta l.j.C.de sacrosanct. eccle.fa
cit textus in capitulo,non solum.de reg.in vj. ibi:non desijt iu-
dicium rationis. Ergo videtur esse aliud iudicium, quod non
sit rationis,sed voluntatis.et ad idem text. in capitulo, quali-
ter. el j. ꝫ. de accu.nam etiam qui vtitur libera voluntate, iudi-
cat,dum eligit. Ex quibus omnibus videtur quod iudicium sit
terminus communis,& generalis ad liberam voluntatem,& ad
regulatam, & secundum subiectam materiam intelligatur. Et
ad hoc etiam allego text.& Bal.ibi,in capitulo j.§.donare. qua
liter feu.alien.pos.vbi Bald. dicit quod verbum, iudicare, est
verbum commune. Unde in questione predicta, quando iudi-
cio alicuius res,vel causa committitur, considerandum est qđ
si agatur de preiudicio tertij,prout regulariter videtur in simi
libus causis, talis commissio intelligitur arbitrio boni viri: et
ita communis opin.procedit:& sic loquitur gloss.in dicto capi.
tria. & sic omnia iura ꝫ. allegata procedunt. Et hoc non est ex
eo quod natura verbi ad hoc restringatur, sed ꝑpter subiectā
materiam:quia superior,qui committit, in dubio non presumi
tur quod tertio velit preiudicare. Unde tali casu, etiaꝫ si essent
verba,que de sui natura importarent liberam voluntatem,ta-
men ne tertio preiudicium inferatur,accipiuntur pro volunta
te regulata:& pro arbitrio boni viri:vt dicit not. Anton.de Bu
trio in capitu.j.versiculo,non ob.de consti.& sequitur Imo. ibi.
& idem Lap.in alleg.lxj.incipien.visis literis.& not.Abb. in ca.
dilecti.

dilecti.§.eodem.Et hoc colligitur ex dictis Bart.in l.filiusfa.ff. de dona.dum loquitur de statuto, quod Potestas possit facere ad sui voluntatem.et idem Barto.in l.j.ff.de testament. milit.cum concor.Unde merito Baldus dicit in capitulo, Quintavallis.circa finem.§.de iureiurand.quod in compromissis voluntas pro discretione, & arbitrio boni viri accipitur. Si vero non agitur de preiudicio tertij, sed tantum concedentis,tunc talis commissio latius deberet interpretari, scilicet pro libera voluntate: quia natura verbi hoc patitur, si materia talis sit, que hoc idem suaderet dicto capitulo,licet.cum similib.§. allegat.

14 Iudicium itaque pro instantia,& processu litis[14],prout accipitur hic,secundum Abbat.hic,dicitur lite contestata:ante litis contestationem proprie non est iudicium:quia ab ipsa contentione,& discussione cause nominatur.capitu.forus. in principio de verborum signi.ibi:dum discutitur iudicium. Et glo. hoc tenet in l.iudicium soluitur.in princip.& in l.si is, qui Rome.in verbo iudicium.ff.eod.& in l.nam & nocere.ff.de pact.in l. j.C.eod.titul.& in l.& quia.in gloss.penul.ff.de iurisdictio. omni. iudicum.Unde quod fit ante litis contestationem,dicitur fieri ante iudicium l.is, qui se obtulit. ff. de rei vendic. in l.amplius non peti.ff.rem ratam haberi.in l.j.C.de lit.contesta.in l.j.§.ij.ff. de interrog.actio.Et ideo dicit Bald.in auth.clericus.C. de episcop.& cler.quod ante litem contestatam non dicuntur proprie acta iudicij,sed preparatoria. Et idem Baldus in l.j.§. similique modo. el ij. C. de Latiñ.lib.toll. dicit quod ante litem contestatam, proprie non dicitur figura iudicij. facit glossa in auth.in medio litis non fie.sacras iussio.§.fina.in verbo,proemijs.& in clemen.j.in verbo,citationis.eodem titulo.& in l.fina. §.illud.in verbo,exordium.C.de tempo.appel.Et ex his verificatur quod Bald.dicit in capitulo j.in j.oppo. de lit. contest.§. vbi inquit quod litis contestatio est fundamentum,& lapis angularis iudicij.Et retenta hac conclusione,infertur quod glo. in rubric.C.de in ius vocan.non recte loquatur, dum dicit quod iudicium incipit a citatione.alleg.textum in §.fin.Insti.de pena temere litigan.quia imo incipit iudicium proprie a litis cõtestatione,per supra dicta.Non obstat text.in dicto §.fin. nam, vt dixi in dicta rubri.non probat dictum gloss.quia non loquitur de iudicio, sed dicit, citationem esse principium actionum instituendarum. Ex quo enim loquitur per verba futuri temporis,poti⁹ videtur velle quod citatio,preparatio sit,& preambulum futuri iudicij.Saluari tamen potest dictum gloss.in rubric preallegata,in quibusdam casibus,in quibus conclusio supra facta non procedit. Primo vt Abbas hic dicit respectu loci, quo casu esse iudicium dicitur ante litis contestationem: vt not.in l.voluit. ff.de interrog. actio. sed melius probatur in l.si fideiussor.in principio eod.titulo. Secundo quantum ad iudicem, vt iurisdictio ab eo preoccupetur,ante litis contestationẽ iudicium dicitur l.vbi ceptum.iuncta l. si quis postea.ff. de iudic.facit quod not in capitulo,gratum.in capitulo,licet vndique.§.de offic.delega.Tertio quo ad interrumpendum prescriptionem,de qua in l.sicut.& in l.omnes.C.de prescript.trigin.annorum. vbi citatio dicitur facta in iudicio ante litis contestationem.Uel secundo dicamus quod gloss.in preelleg.rub. C.de in ius vocan.vera sit,quando largo modo iudicium accipitur. Et sic considerari videtur in rubric.hic, attento quod post istũ titu. sequitur titulus de foro competen.& de libelli obla. Proprie vero,& stricte,iudicium lite contestata intelligitur, per supra dicta. Angel.tamen in l.j.C.de iudic.aliter loquitur: dicit enim quod respectu partium iudicium ceptum non dicitur,nisi lite contestata:sed quantum ad proprietatem verbi, iudiciũ incipit a citatione.allegat text.in dicto §.fina.Insti.de pen.temere liti.& gloss.in d.rubr.C.de in ius voc. Pro quo facit, quia iudicium dicitur quasi iurisdictio.capitulo,forus,in princip.de verborum signi.Et hoc in citatione verificatur, que debet fieri de commissione iudicis,in l.neminem.C. de exhibẽ.reis. de quo in capitulo j.§.eodem.Et hoc sentit Barto.in l.ij.ff.de fur.dum inquit quod principium iudicij durat vsque ad litem contestatam inclusiue:& sic vult quod ante litem contestatã inchoetur: medium vero iudicij vsque ad conclusionem in causa extendi-

6 tur,& finis durat vsque ad sententiam,secundum Barto.in dicta l.ij.

15 b †Ex quo notandum est quod appellatione iudicij, sententia continetur[15 b]:quod expresse Bald.dicit in l.j.in iiij.nota.C.si aduersus rem iudi.domi. Abbas in capitulo vnico. §.de plus petit.& idem gloss.& doctor. in capitu.statutum.§.insuper. in verb.iudicium.de rescri.in vj.& in capitulo j.§.si vero. in ver. iudicij.de excepti.in vj.ad idem gloss.per illum textum in l.j.in verb.iudicium.ff.si ex noxa.cau aga.facit textus in capitu.personas in capit.ad aures.§.de appel.& in capitu.in causis.§.de iudic. ¶ His preludij loco premissis pro discussione eorum, que circa istam rubr.communiter doct.hic tradunt,de tribus prin-

7 i cipaliter questionibus dubitari contingit. † Prima est,an iudicium inquisitionis,[i]ordinarium,vel extraordinarium esse dicatur. Secunda erit, vtrum ius patronatus de sui natura sit mere spirituale.Tertia, quomodo iudicium ciuile a criminali distinguatur. ¶ Circa primam questionem Innocen.variauit vt Abb.hic refert:sed ipse pro concordia concludit quod extra ordinarium dicatur eo,quod in tali iudicio in pluribus ab ordine iuris communis receditur. Sed tamen ordinarium dici potest:quia modus iste procedendi a iure introducitur. Et aliquo respectu ordo iuris seruatur:absolute tamen,& proprie,secundum eum,non dicitur ordinarium,nec in eo haberet locũ statutum,quod de ordinario loqueretur.Et sic Abb. in effectu videtur sequi dictum Innocen.in capitu. oportebat. §.de accu. vbi dixit illud esse extraordinarium.Et hoc voluit gloss. in capitulo,quoniam contra.in verbo,extraordinario.de proba.& ij. questione j.in capitulo,multi.in verbo,extraordinario. et idem sentit gloss.iiij.questione iij.in capitulo j. in verbo, quatuor.in fin.Et secundum Aret.& Moder.quos ipse refert, ista opinio probatur ratione manifesta:nam extraordinariũ illud esse dicitur,quod contra regulas iuris communis cõceditur l.in cause.la ij.in princip.ff.de minor.l.j.& per totum.ff. de extraordina. cog.Sed inquisitio regulariter prohibetur l.rescripto.§. si quis accusatorem.ff.de mu.& ho. ergo iudicium inquisitionis extraordinariũ dicitur.Ista ratio de iure ciuili bene procedit:quia inquisitio duntaxat in quibusdam casibus permittitur:vt not. in l.ij.§.si publico.ff. de adul. sed de iure canonico non videtur vera: quia regulariter inquisitio permissa videtur. capitulo j. §. de offic. ordi. & bonus textus in capitulo,si quid vero.l.j.xxvj. distinct.& ideo Bald.in dicto c.j.de offic.ordi. versiculo,quero vtrum inquisitio,expresse tenet quod de iure canonico sit remedium ordinarium,sed de iure ciuili extraordinarium dicatur, ratione predicta.Et hoc idem Baldus dicit in capitulo,super literis.versiculo,quero inquisitio.§.de rescript.Card.in clemẽ. sepe.circa fin.de verbor.signi.& sequuntur Modern.hic. Et ad hoc consonat quod Bartol.voluit in l.si maritus.§.si autem extraneus. ff. de adulter.dicens quod vbi inquisitio indistincte a statuto permittitur,auxilium ordinarium dicitur,licet de iure ciuili extraordinariũ sit,ex quo regulariter ꝓhibet.et ista opi. prima facie videt ꝓbabilis.Et vlterius his rationibus suaderi põt:nam tribus modis proceditur ad correctionẽ delictorũ, per accusationem,inquisitionem,& denuntiationem, in capitu. qualiter.el ij.§.fina.§.de accusat.ergo si a lege ista inquisitio permittatur,tale iudicium ordinarium dicitur:argumen.l.j. C.de vaca. mun. libro x. vbi ordinaria dicuntur munera, que a lege imponuntur. Et licet de iure ciuili videatur esse iudicium extraordinarium, cum in quibusdam tantum casibus concedatur,tamen ex quo de iure canonico generaliter permittitur, videtur assumere nomen, vt ordinarium dicatur. ad hoc textus not.in l.j.de iudic.lib.x.ibi:non extraordinarium,vt hactenus, sed canonicum, id est regulare nomen accipit. Comprobatur hoc:quia in iudicio inquisitionis ordo,& forma procedendi datur a lege, in dicto capitu.qualiter.el ij.§.debet.& in capitu. qualiter,el j.in prin. ibi:debitum inquisitionis ordinem obseruastis ergo videtur ordinarium.facit text.in l.omnes.C.de anno. & tribu.lib.x.ibi:nec esse extraordinaria,nec vocari, que solenniter conferenda sunt. Et certe his rationibus videretur dicendum quod ordinarium sit specie sua:nam quamuis magis ordinarie procedatur in accusatione, per hoc tamen non tollitur, quin etiam inquisitio ordinarium dicatur:quia plus,& minus, non differunt speciẽ l.si.ff.de fund.instru. Et ex his infertur contra Abb. hic, quod si statutum loqueretur de ordinario, etiam in materia odiosa, quod iudicium inquisitionis comprehendatur:quia proprie in sua specie ordinarium est, per supra dicta. Et ad hoc bene facit text.in l.si.§. vxori. ff. de auro,& argen.lega.vbi in legato,quod facit testator de argento balneari, etiã argentum illud continetur, quo duntaxat diebus festiuis in balneo vtebatur: & tamen in legato solet stricta interpretatio fieri l.nummis.ff.de leg.iij.Licet enim materia odiosa sit,tamẽ fit lata interpretatio,quatenus proprietas verborum requirit l.cum lege.ff.de testamen.Et dispositio, que generaliter loquitur,includit omnes casus, etiam si in vno casu maior ratio sit, quam in alio.bonus textus in l. j.§. quod autem.ff.de aleat. facit text.in l.in fraudem.§.fina.ff. de testamen. milit.& quod ibi Bald.& in l.j.§.generaliter.ff.de lega.prestandis. cum simili. Et secundum predicta iustificatur opinio eorum,qui tenent iudi-

16 cium inquisitionis extraordinarium esse[16],prout dixit Innoc. in cap.dilecto.de senten.excommu.in vj.Joan.Andre.in ca. ij. de rescript.in vj.Gui.de Suza. in l. ea quidem. quem Alberic. refert.C.de accusa.& Joan.de Ana.in dicto cap.qualiter.el j.de accu.vbi concludit ꝙ respectu sui ipsius inquisitio dicatur ex-

dinarium iudicium: sed comparatiue ad accusationem extraordinariam videtur, idem Domi. in cap. dilecto. de sen. excom in vj. Predictis tamen minime obstantibus verior videtur, & magis placet opin. communis, que habet quod absolute extra ordinarium iudicium sit: & sic concludo quod etiam de iure canonico, inquisitio sit iudicium extraordinarium. Et hoc quidem probatur precipue duplici ratione. Prima est, quod extraordina
17 rium illud esse dicitur, quod officio iudicis expeditur[17] l. pecunie verbum. §. persecutionis. ff. de verborum. signi. l. cum filius. ff. si cert. pet. & in l. si cui legatum. in fin. prin. ff. de condi. & demo. in l. j. §. si solent. ff. de exerci. in l. salarium. ff. manda. & in l. j. C. de libe. & eo. libe. & in l. j. in princi. ff de var. & extraor. cog. in quibus omnibus iuribus, ista conclusio bene probatur: sed iudiciū inquisitionis, officio iudicis expeditur, in d. c. qualiter, & quando, el ij. j. de accusa. ergo extraordinarium est. et ita refert Bald. & Paul. de Castr. in d. l. j. C. de liber. & eorum liber. Secunda ratio[18] est: nam, vt supra dictum est, extraordinarium dicitur illud, quod contra regulas iuris communis conceditur l. in cause. la ij. in princip. ff. de mino. Sed istud iudicium inquisitionis, in qualibet eius parte declinat, & a regulis iuris cōmunis recedit, quod patet: Judicium enim in tres partes principaliter diuiditur, vt not. Barto. in l. ij. ff. de fur. nam habet principium medium, & finem: & in principio inquisitionis sine accusatore proceditur dicto cap. qualiter. quod est contra regulaʒ l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de mune. & hono. Jn secunda parte, scilicet in medio, testes recipiuntur lite non contestata. cap. quoniam. §. sunt & alij. j. vt lite non conte. Jn vltima parte, scilicet in fine, non imponitur pena determinata a iure, sed condemnatio alteratur, & arbitrio iudicis pena imponitur. capit. inquisitionis. j. de accus. Et sic patet, anomalum esse hoc iudicium: ergo extraordinarium, per supra dicta. et hoc absolute idem Bald. sequitur in l. j. §. in initio. ff. de offic. prefec. vrb. Non obstant allegata s. in contrarium: quia primo responderi potest quod inquisitio sit remedium ordinarium, ex quo permittitur de iure canonico, per supra dicta. & ita de remedio Bald. loquitur in locis s. allegatis. Judicium tamen inquisitionis extraordinarium est, per ea, que supra dixi. Sed tamen ista differentia, que subtiliter fit inter remedium, & iudicium, periculosa videtur: quia inquisitio respicit modum agendi: & a tali modo procedendi iudicium ordinarium vel extraordinarium nominatur: vt est text. in l. filius. ff. si cert. pet. vbi iudicium extraordinarium dicitur, quia remedium, quod ibi competit, extraordinarium est: ergo videtur quod aliter iudicium iudicari non possit, quam ipsum remedium sit: et eodem modo induci possunt alia iura supra allegata. Unde secundo aliter respondeo, & dico quod inquisitio generaliter de iure canonico permissa sit, non tamen per hoc dicendum est quod ordinarium sit iudicium eius: quia qualitas, & natura inquisitionis est contra regulas iuris communis, vt supra dictum est. Comprobatur hoc: nam restitutio in integrum dicitur extraordinarium remedium d. l. in cause. la ij. ff. de mino. & tamen illa generaliter permittitur in causis minorum. Sic etiam denuntiatio conceditur a iure d. cap. qualiter. el ij. infra de accusa. & tamen iudiciū denuntiationis extraordinarium est: vt videbimus in cap. nouit. infra eod. Et idem dicitur in pluribus legibus s. alleg. Et ad argu. dum dicitur, a lege inducitur, ergo ordinarium est l. j. de va. mu. dic illud verum, nisi illud, quod permittitur, repugnet regulis iuris communis: prout patet in inquisitione, & in restitutione in integrum, cum simi. que officio iudicis expediūtur, per supradicta. Non obst. quod etiā in inquisitione data forma sit: & quod in sua specie dicatur ordinarium: quia licet aliquo respectu ordinarium dici possit, hoc tamen non facit quod absolute ordinarium dicatur, prout docto. loquuntur. Sunt enim alia plura, que concurrunt, & preponderant, vt extraordinarium appelletur: & in casibus mistis attenditur illud, quod preualet l. queritur. ff. de sta. ho. Confirmatur hoc: quia attenta tali ratione, nunquam iudicium extraordinariuʒ diceretur, cum semper esset aliqualis ordo, qui posset considerari. Nam etiam restitutio in integrum habet ordinem suum: & in notorijs etiam aliquis ordo consideratur, in cap. ad nostram. el iij. j. de iureiu-
8 ran. & tamen constat quod ista extraordinaria sunt. ¶ Quantuʒ vero ad secundam principalem questionem, Anto. de But. hic & in cap. quanto. j. eo. post alios, quos ipse refert, concludit qd ius patronatus de sui natura sit mere spirituale. Et hoc precipue probatur ex eo quod iura dicunt tale ius patronatus communicatum laicis fuisse ex gratia: vt in capitu. iij. de iure pa. ergo datur intelligi quod sit de sua natura spirituale: quia si esset temporale, iure communi absque gratia laicis concederetur. Sed ad hoc respondetur quod licet de gratia ius patronatus laicis competat, non per hoc infertur quod de natura eius spirituale sit: quia gratia alio respectu consideratur. Nam dato qd esset temporale, est tamen annexum spiritualibus: & ratione cōnexitatis idem iudicatur de eo, quod de spiritualibus: vt expresse dicitur in capitu. quanto. j. eodeʒ. Unde sicut transactio prohibetur in spiritualibus. capit. super eo. de transactioni. ita etiam in iure patronatus. capitu. preterea. eo. tit. Et simonia sicut in spiritualibus, ita etiam in iure patronatus committitur: vt not. in cap. veniens. el j. j. de testi. quia in connexis spiritualibus simonia committitur: vt per glo. j. questione. j. in summa. & cum spiritualia non cadant in laicum. c. sacrosancta. & ca. Massana. s. de elect. ita esset dicendum de iure patronatus, quod est connexum spiritualibus. Et de connexis idem iudicium habetur, per supra dicta. Sed tamen contra istam regulam dispēsatum fuit, quod ius patronatus, licet connexum sit spiritualibus, tamen concedatur laicis, vt inuitentur ad bene faciendūʒ ecclesijs. et ad hoc etiam tendit, quod per alia verba Areti. hic dicit. & ista est clara responsio ad istud fundamentum, cui Abbas non bene respondet. Alia ergo fuit principalis opi. quod ius
k patronatus sit temporale [k] de sui natura: quam Abb. hic, & in cap. quanto. j. eo. pluribus verbis probat, & sequitur: quia per presentationem, quam patronus facit, nullum ius presentato queritur: & ideo patronus laicus variare potest cap. cum autē. de iure pa. Ex presentatione enim, secundum eum, datur initiū quoddam ad ius spirituale obtinendum, vt latius Abb. hic, et in d. c. quanto. insistit. Sed tamen rationes sue precise non videntur probare intentionem eius, sed veniunt a remotis: nō sequitur: non queritur ius presentato, ergo non est spirituale. Similiter iura non dicunt, prout Abb. refert, quod sit initium ad futurum ius spirituale: sed tantum dicunt quod per presentationeʒ patroni, sit incboatum negotium: vt in dicto cap. quod autem ibi: a patrono incboatum. j. de iure patro. An autem istud tale principium sit spirituale, hoc non declarauit: & in dubio potius esset dicendum quod tale initium spirituale sit, ex quo institutio, ad quam presentatio ordinatur, spiritualis est, vt idem iudicetur de medio, quod de fine: arg. l. oratio. ff. de spon. & quod not. in clemen. dispendiosam. de iudi. Are. tamen sequitur opi. Abb. pro qua adducit tres rationes, quas ipse notabiles, & concludentes dicit. Prima est: naʒ spiritualia non possunt prescri
19 bi[19]. cap. causam, que. j. de prescript. sed ius patronatus prescribitur: vt not. Anto. de But. per illum text. in cap. querelam. s. de elect. ergo videtur esse temporale. Secunda, quia spiritualia que laico quandoque conceduntur, detinentur per laicum, et non possidentur: vt dicit Anto. de But. per illum text. in capi. cum apostolica. j. de his, que fi. a prela. facit quod not. Jnnoc. in c. cum sicut. s. de elect. Joan. Andr. in ca. ij. de prebend. in vj. sed ius patronatus possidetur per laicum. cap. consultationibus. de iure pa. ergo videtur esse temporale. Tertio per tex. in ca. lectis. l. xiij. dist. vbi ius postulandi consecrationem potest a laico prescribi: & sic non videtur spirituale: ita ergo in iure patronatus dicendum est, vt latius Aret. hic deducit. Et sic tota vis eorum, que ipse dicit, reducitur ad hoc, quod ius patronatus dicetur esse temporale: quia prescribitur, & possidetur per laicum quod in spiritualibus non contingit. Sed tamen predictis rationibus responderi potest. Primo negando quod ius patrona-
l tus potest prescribi: [l] vt Archi. tenet lxxj. dist. in c. hortamur. et ita efficaciter probat, & concludit Abbas in dicto cap. querelā. & idem Abb. in dispu. incipiente Augerio. in j. dubio. Non obstat quod ius patronatus per laicum dicatur possideri d. c. consultationibus. quia illud verum est in patrono, prout ille text. loquitur, cum quo dispensatum fuit, vt habeat ius patronatus: sed per alium laicum, qui non esset patronus, non potest possideri: vt per Abb. in locis s. alleg. Uel dicamus qd possessio ibi non ponitur proprie, sed pro detentatione capitur. facit tex. in l. stipulatio ista. §. hec quoque. ff. de verbo. obli. & in l. qui legatorum. §. filium. ff. pro here. Nam verbum, possideant, nullo modo ibi stare potest proprie: quia ius patronatus est ius incorporale: & incorporalia non possidentur l. seruus. §. incorporales. ff. de acqui. re. do. not. per gl. in c. conquestus. j. de foro competen. & in ca. cum venissent. s. de in integr. resti. Uel secundo principaliter ad omnia que Aret. dicit, respondetur quod spiritualia mere, que nullo modo communicata sunt laicis, non possunt prescribi, nec possideri per laicuʒ. sic loquuntur iura allegata per Aret. hic. Sed ius patronatus, quamuis de sui natura esset spirituale, in eo tamen est dispensatum cum laicis: vnde non mirum, si potest prescribi a laico, & possideri. et istam responsionē expresse sentit ipse Aret. hic sed illam reprobat, dicēs quod ista communicatio, que facta reperitur in laicum de iure patronatus. non debet operari quod prescribi possit: quia videmus quod ius decimandi etiam quandoque laicis competit vt not. in capit. cum apostolica. de his, que fi. a prelat. in ca. ij. de decimis. in vj. & tamen

tamen extra illos casus, qui conceduntur, tale ius non potest prescribi, capitu. causam, que. de prescrip. ita, secundum eum di camus in iure patronatus. [illegible] dicendum est quod ista equiparatio nõ procedit: quia in iure patronatus est facta ma ior communicatio laicis, quam in illo iure decimarum, quod ex priuilegio quandoque laicis conceditur. Jus enim patrona tus ad laicos generaliter pertinens, transit in heredes: vt in c. j. de iure pa. ⁊ cum vniuersitate transfertur, etiam in contracti bus. cap. ex literis. de iure patro. quod non est in iure deciman di. et sic patet quod rationes Aret. quas ipse concludentes di

20 cit, euitari possunt. Placet tamen opin. Abb. pro qua mihi [20]. videtur text. in c. quãto. j. e. ⁊ in c. de iure. j. de iure pa. in quibus iuribus dicitur, quod ius patronatus est annexum spirituali- bus: si ergo annexum est, datur intelligi quod de se non sit spi- rituale: quia illud, quod est annexum, essentialiter distinguitur ⁊ videtur quid diuersum, ⁊ separatum ab eo, cui coniungitur: si cut dicitur, quod nullum simile est idem l. quod Nerua. ff. depo si. Ista enim connexio manifeste arguit diuersitatem: quia vna ⁊ eadem res non potest sibi coniungi: vt in cap. fin. j. de insti. et

9 in capit. fin. de baptis. not. in l. ij. ff. de stipu. ser. ¶ †Ultima que

m stio[m] superest, quomodo iudicium ciuile a criminali cognosca tur: ⁊ in hoc varie sunt opiniones. Nam vna opinio fuit, quod ciuile iudicium sit, ⁊ agatur ciuiliter, quando est pena pecunia ria: sed criminaliter, quando imponitur pena corporalis. ita glo. in l. j. C. quando ciui. acti. crimi. preiu. Et idem sentit gloss. in l. si qua per calumniam. C. de episc. ⁊ cle. in l. qui sepulchra. C. de sepulc. vio. Et ista opinio communiter non tenetur: vt per Abb. hic, ⁊ per Barto. in l. iij. ff. de sepul. vio. Sed tamen isti ali ter non declarant quare ista doctrina non procedat: nam pro ea videtur textus in authen. sed hodie. C. de episc. ⁊ cleri. ibi: in qualibet causa criminali, vel pecuniaria: ergo videtur in illa al ternatiua quod causa pecuniaria, non sit criminalis. Et eodẽ modo loquendi vtitur tex. in authen. sed nouo iure. C. de pen. iudi. qui male iudi. ⁊ ad idem text. in l. j. in princ. ff. de testi. in l. j. in princi. ff. an cause per alium. in l. interrogari. C. de questio. in l. fin. C. de requi. reis. Sed tamen hec doctrina non videtur vera: quia etiam si pena non sit corporalis, sed pecuniaria, cau sa tamen dicitur criminalis, vt probatur in l. j. C. quando ciui. acti. crimi. preiu. vbi dicitur agi criminaliter, quando quis iu- dicio publico conuenitur: ⁊ tamen pro crimine publico quan- doque pecuniaria pena imponitur. Insti. de publ. iudi. in prin cip. ⁊ in §. item lex Julia de vi. iuncta l. j. C. quando ciui. actio. crimi. preiudi. Secunda opi. reperitur, quod vbi agitur de cri mine, causa dicatur criminalis: alias vero causa ciuilis sit: vt sentit gloss. in l. lege Cornelia. ff. de iniu. sed Barto. ibi illam re probat per text. in l. pretor. §. j. eod. titul. ff. de iniur. Et contra istam opin. Abbas hic allegat text. in cap. tue. supra de procu- ratoribus. ibi: ⁊ si de crimine agatur, non tamen criminalis est. et idem dicitur in cap. per tuas. circa fin. j. de simo. ⁊ in ca. super his. in fi. de accu. ad idem allego text. in l. fi. ff. de fur. vbi pro fur to agitur ciuiliter, ⁊ criminaliter. ⁊ in l. fina. ff. de priua. deli. in l. pen. ⁊ fin. C. de fal. Et istud verum est proprie: improprie tamen ⁊ largo modo videtur verum, quod si agatur de crimine: ergo causa criminalis est. ⁊ ita accipitur in cap. item cum quis. j. de resti. spo. Sicut causa spiritualis dicitur, quãdo agitur de re spi rituali, ⁊ de similibus: vt per glo. late xj. que. j. in summa. Tertiã opi. posuit gloss. in l. iij. ff. de sepul. vio. quod si pena acquiratur fisco, causa dicatur criminalis: si vero parti agenti, dicitur ciui

21 lis. Et illam approbat Barto. ibi, ⁊ docto. communiter sequun tur[21]. Cyn. ⁊ Bald. in l. si qua per calumniam. C. de episco. ⁊ cle. ⁊ idem sentit gloss. j. in l. aut damnum. in princi. ff. de pen. ⁊ in l. j. in glo. fin. vbi Alb. ⁊ Sali. C. de sepul. vio. ⁊ idem tradit Imol. in rub. ff. de publi. iudi. ⁊ Domi. in capit. j. de cleric. coniuga. in vi. ⁊ ad hoc est bonus textus ⁊ gloss. ibi in §. in summa. Insti. de iniur. Contra istam communem opin. Abb. hic adducit text. in cap. per tuas. j. de simo. vbi agitur ad priuationem beneficij, ⁊ illud beneficium non applicatur parti, ⁊ tamen dicitur agi criminaliter. Sed ad illum textum respondetur, quod licet ibi pena non applicetur parti, non applicatur etiam fisco. Unde videtur esse tertia species pene, que dicitur remotio ab officio: vt dicit text. in cap. qualiter. el ij. in princ. j. de accu. ⁊ in tali spe cie pene dicitur agi ciuiliter, non criminaliter: vt not. Bartol. in l. j. §. sciendum est. ff. de suspec. tu. ita dicit Aret. ad fi. hic, ⁊ se quuntur Moder. Ad quod facit: quia quando agitur ad pri- uationem beneficij, vt in dicto cap. per tuas. pena non est parti applicabilis: vt cap. olim. de rescrip. in fin. Et ideo conclusio su pra dicta, que habet quod ciuiliter agatur, quando pena parti applicatur, intelligitur, si talis pena sit, que parti acquiri pos- sit. Sed tamen considerandum est, quod per hoc non bene sal- uatur communis opinio, que deficit secundũ hoc in tertio mẽ bro, quando scilicet pena non applicatur parti, nec fisco. Pre terea, etiam quando quis priuatur officio publico, agitur cri- minaliter. Ad hoc videtur text. in l. iij. §. pena. ff. de crimi. stelli. vbi pro illo crimine quis priuatur officio, ⁊ tamen agitur crimi naliter: nam ciuiliter ageretur actione de dolo: vt per gloss. in l. j. eod. titu. Secundo contra communem opin. facit text. quem Andre. Sicu. hic adducit, in l. Caius. ff. ad Silla. vbi ciuiliter agitur, ⁊ tamen pena fisco applicatur. Sed text. ibi non dicit causam ciuilem, sed pecuniariam, ibi: cum sit pecuniaria, morte ingrati heredis extincta non videri. Unde quamuis pecunia- ria sit, criminalis dicitur, ex quo fisco applicatur. Alij dicunt quod in dicta l. Caius. agebatur petitione hereditatis: quo ca- su agitur ciuiliter, licet nomine fisci agatur: vt declarat Bart. in d. l. iij. ff. de sepul. vio. not. in l. j. C. de his, quib. vt indig. Sed hoc non videtur verum: quia verba litere repugnant, cum ibi bona essent fisco denuntiata, ⁊ in penam defuncti heredis ven- dicentur. Tertio contra communem opin. facit text. in d. auth. sed hodie. ⁊ in d. auth. sed nouo iure. s. alleg. dum alternatiue vi detur causa criminalis, vel pecuniaria: ergo datur intelligi qđ pecuniaria causa non sit criminalis, licet fisco applicetur. Sed dicendum est quod causa pecuniaria ciuilis dicitur respectu pene corporalis, que criminalis ibi appellatur. Et sic ex supra dictis verificatur quod dicit Salic. in l. j. C. de sepul. vio. versic. ex ista gloss. quod gloss. ⁊ iura abutuntur his vocabulis secun- dum diuersam considerationem. Nam pena pecuniaria, que fi- sco applicatur, potest dici ciuilis, habito respectu ad penam corporalem. facit text. in d. l. Caius. ff. ad Silla. ⁊ considerata pe na pecuniaria, que parti acquiritur, pena pecuniaria, que debe tur fisco, potest dici criminalis, secundum Salic. ⁊ communem opin. vt s. dixi. Et quandoque etiam dicitur agi criminaliter, licet fisco nihil debeatur: vt in dicto capitu. cum quis. j. de resti. spo. Non quoque satisfacit doctrina, quam circa hoc Abb. hic tradit: quia nullo modo consonat, quod si parti pena applice- tur, dicatur iudicium criminale. Nam cum agatur ad priuatã vtilitatem, iudicium ciuile est l. infamem. ff. de pub. iud. cum gl. in verbo, iudicio. ⁊ latius deducit Aret. hic: ⁊ hoc melius proba tur in d. l. j. C. quando ciui. ac. cri. preiu. et ideo non videtur qđ precise certa doctrina dari possit. Inherendum est tamen opi- nioni communi, que minus periculosa videtur. Et concluden- do ex mente docto. dicamus quod causa ciuilis dicitur, cuius finis est commodum partis, ⁊ priuatum interesse. Si vero ad vtilitatem publicam agatur, causa dicitur criminalis, vt con- cludit Antoni. de Butr. hic: pro quo allego tex. xj. questione iij. in cap. cum quicunque. ibi: ciuiliter, siue publice. Ex quo infer- tur quod si pena, que petitur, debeatur parti, iudicium ciuile sit si fisco, vel Reipublice, applicetur, iudicium erit criminale. Et ita communis opinio bene procedit. Secundo infertur quod si agatur de priuatione officij priuati, causa erit ciuilis: vt de tutore Bartol. dicit in d. l. j. §. sciendum. ff. de suspec. tut. Si ve ro officium publicum sit, dicitur agi criminaliter dicta l. iij. §. penam. de cri. stel. Non obstat text. in dicto cap. per tuas. j. de si- mo. vbi dicitur agi ciuiliter, ⁊ tamen illa priuatio beneficij vi- detur respicere vtilitatem publicam: quia largo modo dicitur ciuilis respectu grauioris pene: sicut largo modo criminaliter accipitur in dicto cap. item cum quis. de resti. spol. Uel ad cap. per tuas. considerandũ videtur quod ciuiliter ibi dicitur cau sa agitari, quia non agebatur vt ille puniretur, sed potius ad correctionem: quia per viam denuntiationis ibi procedebatur. Sic etiam vbi de crimine excipitur, non dicitur agi criminali- ter, in capi. super his. in fin. de accu. quia non agitur ad penam. Si ergo procederetur per inquisitionem, videtur agi crimina- liter: quia finis respicit penam. Et quando extraordinaria etiã pena imponitur arbitrio iudicis, dicitur agi criminaliter l. fi. ff. de fur. §. in summa. Insti. de iniu.

¶ Additiones.

B ¶ Osculum. Adde eundem Decium in capitulo. cum super. in versicu. de osculo. s. de offic. ⁊ pote. iudi. delega. ⁊ hec opinio De cij contra Bald. mihi vera videtur: quia licet prohibito vno censeatur prohibitum omne id per quod ad illud peruenitur l. oratio. ff. de sponsa. regula tamen illius legis non habet locũ in penalibus: vt not. per eundem Decium in capitulo, nam cõ cupiscentiam. in secũda lectu. versic. sic etiam quando. s. de con sti. Et sic licet osculum sit quid preparatorium, ⁊ antecedens ad adulteriũ, si tamen adulterium non sequatur, non propter ea ex solo osculo mulier dote priuari meretur: per supradicta. Et si dictum Bal. verum esset, ve mulieribus. rara enim esset que dote non priuaretur. Hiero. Sig.

1 ¶ Hec rub. Contra hanc rub. arguit idem Dec. in ij. lect. qua- tuomodis.

2 ¶ Mamillas. Seq. idem Deci. in cap. postulasti. j. eod. in cap. cum super. in ij. notab. vbi addidi de offic. delega. & vide omnino ad hanc q. Alciat. libro iiij. parerg. iur. capit. x. quinimo ex deprehensione iuuenis cum muliere pulchra in domo adulterium infertur, secundum Baldum in l. ij. in princip. ff. de fur. ea enim pulchritudo, id facere sensit Bartol. sequit. Abb. in cap. cum non ab homine. versiculo, imo plus dicit. j. eod. Angel. de Aret. in trac. malefi. in ver. fama publica. versic. quero an vnum indicium, hoc tamen dictum Barto. declarat, & limitat Are. in capitu. preterea. de testi.

3 ¶ Et quia pena. Idem in c. j. in gloss. j. §. de offic. delega. in ca. ex tenore. de rescript.

4 ¶ Principali. Idem in capi. j. j. eod. in prin. & vide quia nullus ordo datur in preparatorijs qui omissus vitiet. Decius in consil. dix. in fin.

5 ¶ Preparatio fit. Idem in capitu. cum m. in principio. §. de constitu.

6 ¶ Satisfacit. Istam impugnationem defendit idem Deci. in ij. lectura.

7 ¶ Saluari potest. Uide circa istam saluationem eundem in ij. lectu. vbi ponit aliam continuationem.

8 ¶ Actus. Uide eundem in ij. lectu. in fine.

9 ¶ Reperitur. Uide ad hoc Alciat. libro vj. paradoxorum capitulo ix.

10 ¶ Proprie. Adde Andre. sic. in capit. de causis. in j. not. vbi dicit esse casum.

11 ¶ Agitur. Uide eundem in ij. lectu.

12 ¶ A iure. Uide Abbatē in capit. j. de seq. poss. & fruct. versiculo, not. j.

13 ¶ Persone. Adde Jason. insti. de act. §. in bone fidei.

14 ¶ Progressu litis. Et vide Cornel. consilio cxxxj. visa litera. libro iij. & quod indicium aliquando capiatur pro cognitione cause, vide Deci. in capitu. cum in ecclesia. in vltimo notab. de appellat.

15 ¶ Continetur. Uide Deci. in capitulo, cum in ecclesia. in vlti. not. de appell.

16 ¶ Extraordinarium esse. Et plures ita tenentes adducit idē j. in ij. lectu.

17 ¶ Expeditur. Hanc rationem impugnat in ij. lectu.

18 ¶ Secunda ratio. Idem in ij. lectu.

19 ¶ Prescribi. Late tradit idem Deci. in c. cum venerabilis. de except

20 ¶ Pro qua mihi. Uide eundem latius declarantem in secunda lectura.

21 ¶ Communiter sequuntur. De ista communi opin. vide eundem Dec. in ij. lectu latissime post Dec. ponit Ludo. gomesius insti. de ac. in princ. vbi disputat. & plura alle. ad hoc. Silu. Ald.

a ¶ Sicut. Facit dictum Bald. in c. nam concupiscentiam. §. de constitutio. quod statutum puniens in termino, censetur punire in via. Sed hoc reprobatur per Jasonem in l. ij. in fin. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. quo minus. not. ix. ff. de fluminib. & bene: quia licet prohibito consequenti, sit prohibitū antecedens non tamen quo ad penam incurrendam. glo. in cle. j. versi. contrahere. de consan. & affinit. Cy. Bald. Salic. l. j. C. si rector. prouin. Bal. in l. penul. §. docere. q. vlti. ff. Ne quis eum, qui in ius voca. est, vi exim. Alexan. consi. cxciiij. lib. ij. verum est quod Alcia. j. eod. c. cum non ab homine. nu. cij. saluat dictum Bald. vt procedat, quando quis erat in actu faciendi, & verisimiliter fecisset, nisi fuisset deprehensus, & prohibitus. Et mouetur, quia alias ista deprehensio adiuuaret delinquentem. Sed ego dico quod ista deprehensio non adiuuat delinquentem, quia punietur pro modo delicti: sed impedit delictum cōsummari. Ideo impediet penam a statuto impositam, delicto consummato.

b ¶ Non probatur. Et sic Decius sentit simpliciter quod illud dictum Baldi falsum est, & bene, quamuis Fran. Ripa hic, nume. xvj. sequatur Bald. & reprobat Decium, sed postea Decius recte se defendit, & refellit Ripam in l. j. num. xlvij. C. de ser. fugit. vbi tetigi. Et quamuis Alcia. in dicto capit. cum nō ab homine. nume. ciij. nitatur saluare dictum illud Bald. ex eo quod mulier verisimiliter fuisset cetera concessura, nisi fuisset deprehensa: tamen dico quod illud dictum est falsum, etiam si nedū verisimile, sed certum esset quod consummasset, nisi deprehensa & impedita fuisset: quia licet alias castigari possit, tamen pena scripta in casu consummato, non debet extendi ad attentatum.

c ¶ Communis. Sed eam reprobat Deci. & tuetur opin. Pan. & bene, quamuis Felin. c. cum sit generale. j. de foro compet. c. j. j. de iureiurā. c. preterea. j. de sponsalib. & Fran. Rip. hic, nume. xviij. sequantur consi. iij.

d ¶ Resolutione. Dicendū vt dixi ad dictum in l. vinum. si certum petatur.

e ¶ Practica. [redacted]

f ¶ Testes. Idem Deci. §. de constit. capit. ecclesia sancte Marie. nume. xxij.

g ¶ Dicitur iudicium. Adde Feli. hic in rub. versi. de iudicijs. glo. in rub. eo. in extrauag. criminibus.

h ¶ Sententia continetur. Adde Philippum Francum in c. statutum. §. insuper. nume. vj. de rescri. lib. vj. Gemi. c. pia. §. fin. de except. in vj.

i ¶ Inquisitionis. Late hic Fran. Ripa. nu. liiij. cum seq.

k ¶ Temporale. Hāc tenet Deci. hic, & bene. Idem Roch. Cur. de iure patro. ver. ius, & ita obseruatur, quandiu spectat ad laicos vel ratione patrimonij, Late se inuoluit hic Franc. Ripa. nume. lx. cum sequen.

l ¶ Prescribi. Imo potest indistincte prescribi. Gemin. consil. cxxij. Alex. consi. lxxiiij. num. 26. lib. iiij. Phil. Cor. consil. xlvij. lib. iij. Roch. Curt. tracta. de iure patro. ver. ipse, vel is, a quo. q. xxxvj. Deci⁹ infra de exceptioni. c. venerabilis. & consi. cxvij. consi. cxxiij. consi. cxxvj. consi. cxxxiiij.

m ¶ Ultima questio. Adde do. Jaso. de May. in rub. C. de iudic. nu. 4. Franc. Rip. hic. nume. 91. cum sequen. [redacted]

1 Constitutio quādo dicatur Pape, vel consilij, & quis effectus.
3 Pactum de non declinando iudice alias suo, qui exceptione legitima poterat repelli, est irreuocabile. 18.
4 Cause episcoporum an possint tractari in cōcilio prouinciali.
5 Aduersarius quis dicatur, & an recusari possit. 6.
7 Citatio debet fieri ad instantiam partis.
8 Solennitas extrinseca, an presumatur.
9 Iudex an, & quando potest partem interrogare.
10 Contumax quis dicatur.
11 Excommunicatus si aliquis sit, donec satisfecerit, nō liberatur, licet satisfecerit, sed requiritur absolutio.
12 Contumax in recedēdo sine licētia iudicis, excommunicatur.
13 Contumacia an dicatur maior in non comparendo, quam in non parendo.
14 Nullus communicet tali: an per illa verba quis excommunicetur.
15 Latinitas falsa an vitiet.
16 Concilium an possit totum recusari, tanquam suspectum.
17 Iudex ordinarius an possit recusari, si habet assessorem suspectum.
19 Pactum si quis fecerit de litigando coram alieno iudice, an possit penitere. 20.
21 Et si partem peniteat de tali pacto, qua actiōe agi poterit ad interesse, & coram quo iudice. 22.
23 Iuramentum quando interponitur super stipulatione facti, an iurans teneatur precise ad factum.
24 Actus aliquis factus in iudicio citra litis contestationem an inducat prorogationem iudicij.
25 Iudex an possit contumacem excommunicare, vel mulctare sine noua citatione.
26 Contumacia si non est notoria, non potest aliquis mulctari nisi premissa citatione.
27 Quid in condemnatione expensarum, propter contumaciam.

Equouultdeo. ¶ In epigrāmate siue inscriptione decretalis ibi: ex concilio Alphricano dictio Ex, causam proximam designat l. eo tempore. §. finali, vbi Bartolus. ff. de pecul. nota. in l. j. C. si seruus exter. Ex quo datur intelli
1 gi quod † ista constitutio ab ipso concilio immediate emanauit. Et ideo nomine concilij editur, & dicitur conciliaris. vt hic, & in capitulo j. ij. & iij. infra titulo, j. si vero constitutio fiat principaliter a Papa, approbante consilio: editur nomine pape: & dicitur, Talis a Papa in consilio: vt in capitulo, licet. in principio supra de elect. in capitulo episcopus. in capitulo, maioribus. infra de prebendis in capitulo, monasteria. in capitulo, vt clericorum. infra de vi. & honesta. clerico. & in capitulo, abbate. et gloss. ibi de re iudica. in vj. Ita declarat domin. Abbas in capitulo primo in v. not. infra de sponsa. & in capitulo primo in vltimo nota. supra de pac. in capitulo, consensus. in ij. nota. de rebus ecclesie non alie. & capitulo, Odius. in iij. not. supra de ele. Similiter si dicatur, Talis summus pontifex de consensu consilij: constitutio esset consiliaris. Secus vero si dicitur de consilio consilij: quia tunc adscribitur Pape: quoniam consilium necessitatem non inducit. capitulo, cum olim. supra de arbitr. Sic

Sic notabiliter Abbas tradit in sermone, quem habuit in cō-
cilio Basilensi, in vltima parte, inducit ad hoc quod tradit
Archid.xvij.dist.in princ.vbi inter consilium & consensum hāc
differentiam facit. Sed tamen hec differentia dubitabilis vi-
detur: quia licet dicatur de consensu consilij: tamen dicendum
videtur quod constitutio summo pontifici attribuatur: quia
ipse principaliter nominatur. concilium vero consentit: & qui
alteri facienti consentit, non dicitur facere: nec ab eo actus de-
nominatur. l.si pater. in fin.ff.de ma.vind.& in l. aliud est vende
re.in princip.ff.de regu.iur.& quod per ista iura Bal. tradit in
l.ij.in xx.q.C.de resc.vend. Non ergo videtur differentia quan-
tum ad propositum, an dicatur de consensu, vel de cōsilio: quia
vtroque casu actus fundatur in persona summi pōtificis. Ad
hoc faciunt plura iura, in quibus consensus alicuius requiri-
tur: & tamen actus tantum consideratur in eo, qui principali-
ter illum facit. ca. causam que.s.eod.cap.nobis.j.de iure patr.
in cap.cum apostolica.& cap.tua.de his que fiunt a prela.in ca.
super questionum.§.j.s.de offic.delega.& cap.sicut.vltimo. j.de
iureiurando. Jmo, quod plus est, etiam si dicatur de consilio &
consensu simul, constitutio tamen a summo pontifice nomina-
tur. in cap.j.de renunt.in vj.vbi dicitur quod Papa statuit de
concordia, consilio, & consensu cardinalium. Jdem in cap.j.cir
ca fin.de reli.& vene.sanct.in vj.& in c.vnico.ne sed.vac.in vj.in c.
fin.de pact.& in cap.vnico.§.j.de cler.egro.eod.lib. Et hoc sua-
detur, quia Papa ipse sine concilio potest constitutionem fa-
2 cere.ix.questio.iij.in cap.cuncta per Mundum. †Jllud clarum
est, quod quando Papa attribueret constitutionem ipsi con-
cilio, diceretur conciliaris in cap.nimis. de iureiurando. ibi:
sacri authoritate concilij prohibemus.& ij.quest.j.in cap.fin. ibi
dum inquit: decernente nobiscum sancta synodo. Et ista inue-
stigatio, an constitutio dicat Pape, vel concilij, non est sine ef-
fectu: quia constitutioni concilij non ita de facili derogatur: il
a la enim non tollitur[a] a summo pontifice per clausulam gene-
1 ralem, non obstante[1]: vt est dictum notabile Archi.in cap.j. de
consti.in vj.sequitur Bald.in l.humanum.C.de leg. Et episco-
2 pus contra constitutionem concilij non potest dispensare[2]. gl.
in cap.cum dilecti.in ver. Jn etate.de electi. His expeditis sum
3 matur hoc capitulum isto modo. ¶ †Pactum de non declinā
do iudice, alias suo qui exceptione legitima poterat repelli, ir-
reuocabile est. Hoc dicit secundum communem intellectum.
Diuiditur in quatuor partes. in prima parte narratio facti
ponitur. Jn secunda iuris dispositio. Jn tertia, limitatio, in
quarta, iniusta accusatoris petitio remouetur. Secunda ibi:
4 placuit. Tertia ibi, donec. Quarta ibi: nam adimi. ¶ †Primo
not. quod etiam cause episcoporum tractari possunt in conci-
lio prouinciali. Et sic secundum Abb. post alios, hic text. intel-
3 ligitur de concilio prouinciali[3]: ꝙ tamen nō bene probatur hic
quia simpliciter de concilio Aphricano loquitur, & potuit illō
esse generale, prout de tali concilio habetur in ca.j.s. de pactis.
in ca.j.infra de parochi. Et quod concilium istud generale fue-
rit, probatur per istum tex.ad fin.hic, vbi presupponitur quod
in exitu cause, episcopus posset priuari: ergo datur intelligi ꝙ
esset generale: quia episcopus in concilio prouinciali deponi
4 non potest[4].iij.q.vj.in capitulo, accusatus.& hoc infra Abbas
dicit. et idem Abbas in capitulo, graue.in iij.notabili, infra de
preben. Confirmatur hoc: quia tale statutum concilij hic poni-
tur simpliciter, & pro generali canone habetur: ergo videtur ꝙ
esset generale: quia prouinciale non ligaret omnes, iuxta not.
per gloss.& docto.in cap.j.de constit.& quia cum simpliciter dica
tur de consilio, in dubio de generali intelligitur, & sic in potio-
ri significatu.arg.l.j.§.qui in perpetuum. ff.si ager vec. vel em-
phy.pet.& in ca.penu.infra.de sen.excom. Et cum concilium ge
nerale sit, illi non derogatur ex eo quod nomen loci particula-
ris apponatur: locus enim ponitur, vt possit poni in contra-
ctu: prout declarat domi.Cardi.in proemio Clementinarum.
5 versic.hec sane.in prin. ¶ †Secundo not.ibi aduersarius. quod
ille, qui in lite mihi se opponit contendendo in iure, aduersa-
rius meus dicitur. Quod notandum est ad statuta, que de ad-
uersario loquuntur, secundum Anto.de Butr.& Abb.hic. Fa-
cit text.in l.si aduersarius. C.de fide instrumen.& idem Abbas
dicit per illum text.in capit.fina.in j.not.de eo, qui mitt.in pos.
causa rei ser.& in capitu.proposuisti.in iiij.not. infra titu.j. idē
Abbas in capitu.literis. in iij. not. & in capitu.item cum quis.
in primo notab.de restituti.spoliato.& hoc idem Domi. tradit
in capitulo fina.in iij.notabi.de iura.calumn.in vj. dicens illū
esse aduersarium, qui contra alium litē habet. Quod dicit no
tandum pro statutis. omnis enim, qui contradicit, aduersariū
se facit, vt inquit Jnnocen.in c.cum inter.de except.refert Bal
dus in l.j.C.qui admitti. Et nedum post litem inchoatam, sed
5 etiam ante[5], aduersarius dicitur, vt colligitur hic, & melius pro

batur in §.fi.Jnstitu.de pena teme. litigan. ibi aduersarius in
ius vocandus est: & sic ante citationem aduersarius appellatur
Similiter non solum ille, qui litigare incipit, sed etiam qui in
6 litem surrogatur, aduersarius[6] dicitur, Dominic.in c. si hi. in
princip.in ij.notabi.vt lite penden.in vj.vbi etiam dicit hoc no
tandum esse pro statutis: & non tantum principalis in causa,
sed etiā procurator, aduocatus, aduersarius dicitur. Jta Ni-
b col. Milis[b] in verbo, Aduersarius. vbi allegat Anton.de Bu-
tri.hic ij.notab.& idem Anto.de Butr.dicit in c. testimonium.
per illum textum in secundo notab. j. de testi. Pro quo allego
text.cum gloss.in l.j.§.qui autem.in verbo, Aduersario. ff.de ca
lum. Postremo etiam ille, qui appellare potest a sententia cen
setur esse aduersarius, secundum Baldum in capitu.quoniam.
j.de testi. Et ex eo, quod dictū est de aduersario in lite, infertur
quod si datus iudex sit in alia causa, poterit tanquā suspectus
recusari: vt per glossam & doct. in capitulo, cum super.de offic.
delegat.& prosequitur Abbas hic, & hoc clarum est, durante li-
te, vt tenet Specula.de iudic.delegat.§.super eo.versiculo, idē
est si cum altera.& Joan.Andre.& Dominic.in capitulo, legiti
ma.de appella.in vj.& Moder.tradunt in capitulo, postremo.
6 j.de appel. †Sed pulchra est, & maior dubitatio, si lis finita sit,
an ille, qui olim aduersarius meus fuit, possit nunc recusari: et
breuiter Aretin. hic, qui solus hic specifice tangit, concludit
quod sic: quia inimicitia, que causata fuit ex lite preterita, dura
re adhuc presumitur l.in ipsius.vbi Baldus per illum textum
C.famil.erciscunde.notat Jnnocent.in capitulo, cum oporteat.
j.de accu.& Bald.in authen.si dicatur.C.de testib.& quod tradit
Petr.de Anchara.in consi.ccxlvij. incipien. in causa agitata.
Et ex ista ratione, etiam secundum Are.infertur quod ille, qui
fuit aduersarius meus in lite, non admittitur ad testificandū
contra me: quia inimicitia durare presumitur, licet causa fini-
ta sit. Licet in hoc aliter sentiat Joann.Andre.in loco, quem
Abbas hic refert, & idem Are.tradit in capitulo, repellantur.
7 j.de accus. Sed ista dicta non videntur sine dubio procedere[7].
Nam primo contra illud, quod dictum est de iudice, facit text.
in capitulo, postremo.& quod ibi Abbas in secundo not.ad fi-
nem.j.de appel.vbi ille, qui fuit aduocatus in vna causa, si da-
tus sit iudex in alia causa, non potest recusari, vt colligitur ibi,
in eodem negotio, aduocati officio functus. Sicut ergo ibi pre
sumptio, que insurgit ex officio aduocationis: nam aduocatus
etiam aduersarius dicitur, vt supra dictum est, & tamen suspi-
cio tollitur, quando fuit functus officio, & in alia causa non po
test recusari, vt ibi. Jta in proposito dicendum videtur quod
iudex recusari non possit ex eo quod alias mecum habuerit li
tem. facit textus in cap.ad hec.el primo.in capit.proposuit.in-
fra de appellationibus. vbi iudex a quo appellatum fuit in v-
na causa, recusari potest in alia causa appellatione pendente:
ergo videtur quod finita appellatione non poterit recusari.
Et sicut iste non repellitur a iudicando, a fortiori non prohibe
tur testificari: quia ex leuiori causa recusatur iudex, quam te-
stis repellatur: vt per glossam in cap.insinuante. in gloss.j. & in
cap.cum R.in gloss.ij.supra de officio delega.& in capitul.acce-
dens.el primo.vt lite non contesta.& xiiij.quest.j.cap.super pru-
dentia.& in teste sentit Joan.Andr.in additio. Specu.in rubr.
de teste.quem Abb.hic refert, & videtur in authent. de testibus.
§. si vero quis dicat. ibi, donec de crimine iudicetur. Et licet
Aretin.in dicto cap.repellantur.respondere conetur ad illum
text.responsio sua diuinat, & manifeste destruit illum textum.
Non obstat predictis quod Aretin.hic dicit de inimicitia, que
durare presumitur: quia illud verum est, rebus sic stantibus.d.
l.in ipsius.cum similib.supra allegatis. Sed hic videtur subla-
ta causa inimicitie presumpte, ex quo lis finita est, per supra di
cta. Si tamen durante lite, manifesta fuisset inimicitia, & ma-
gna ex causa de recenti finita fuisset, posset habere locum quod
Aretin. dicit, ex eo quod in simili dicimus de inimico nouiter
reconciliato, qui adhuc suspectus redditur, & testis idoneus
non iudicatur. quarta questione quinta.in cap.accusatores. el
primo.& tradit Jnnocen.in dicto cap.cum oporteat.de accusa.
Et quia ista pendent ex facti contingentia, que occurrit, non
possunt bene distingui, merito in hoc standum videtur arbi-
c trio[c] iudicis: prout concludit Antonius de Butr.hic, & bene[8].
8 ¶ † Tertio not.ibi: petijsset eum, quod citatio debet fieri ad
7 instantiam partis. Potuit tamen hic, & videtur quod fuerit
ex facti contingentia. Dictum tamen in se verum est, vt de mi-
nus Abbas hic prosequitur, & ad idem text.in l.fin. C.de bonis
authoritate iudicis possidendis. quem ad hoc adducit Bal-
dus in l. consentaneum. C.quomodo, & quando iudex.& idem
Barto. tradit in l.si finita.§. Julianus. cum concordantibus,
vt per Alexandrum ibi. ff.de damno infecto. facit textus in l.
properandum.§.si quidem. ibi: requirente parte.& quod ibi

Bar. & alij.C.de iudic.Et predicta conclusio locum habet, nisi
iudex ex officio suo procederet: quia tunc valet citatio absque
9 petitione partis[9]:vt not.domi.Abb.in capit.proposuisti.in ij.
not.j.tit.j.Alexand.in dicto §.Julianus.facit quod not. Bar-
tol.in l.Seius.in penul.questione.ff.ad legem Falcid.quem re-
fert,& inducit Aretin.hic.Et subijcit domin. Abbas post An-
ton.de Butr.quod si facta fuerit citatio, in dubio presumitur
quod requisitio partis interuenerit, ex quo illa necessario re-
quiritur,vt per eum hic.Sed ista consequentia non videtur ve
ra:Hoc requiritur de necessitate,ergo presumitur. Naz in cau
sis ordo iuris necessario requiritur: vt not.in l.prolatam.C.de
senten.& tamen processus non presumitur.capit.quoniam con-
tra.j.de probatio. Et in contractu pupilli, authoritas tutoris
necessaria est.Institu.de authoz. tutorum. in princip. & tamen
illa non presumitur l.quecunque.§.fina.ff.de publ. Talis enim
consequentia haberet locum in solennitate intrinseca,prout ha
betur in l.sciendum.ff.de verbo.obliga.& in §.fina.Insti.de fide
iuss.Sed in proposita questione agitur de solennitate extrinse
ca,que non presumitur,dicta l.quecunque.§.fina.Et hac ratio-
ne Roma.in dicta l.scienduz.concludit quod non presumatur,
citationem factam fuisse ad requisitionem partis. Sed Areti.
hic respondet ad hoc,licet ista solennitas extrinseca sit, tamen
in isto casu presumitur:quia in tali citatione aliqualis impensa
requiritur,vt not.in l.ij.C. de sport. & actus, in quo expensa ne-
d cessaria est,factus[d] presumitur instante eo,de cuius interesse[10]
10 agitur l.fina.C.de alimen.pupil.prestan.& tradit Bart. in l.cuz
seruus.ff.de verbo.obliga.vbi Alexand.plura adducit,& in pul
chra questione Abb.consuluit in consilio liiij. incipiē. videtur
primo.in princi.facit quod not. Innocen.in capitu.nonnulli.§.
de rescript.& Bald.in consilio cccxvij.in tertia parte.ergo vide
tur facta citatio ad instantiam actoris, ad quem res pertinet.
Ista responsio bene procederet, si expensa esset considerabilis,
prout est in casibus supra dictis:sed minima impensa, que in ci
tatione occurrit, non debet attendi contra regulam commu-
8 nem,que habet quod† extrinseca solennitas[e] non presumitur.
e argum:l.Seio.de mino.not.in l.proprietarius.in princip. ff.de
damn.infect.not.in capitu.de appellationibus.vbi dixi.j.de ap
pel.facit textus in capit.& si questiones.j.de simo. & xij. questio-
ne ij.in capitu.terrulas.Unde opinio Roma.videtur sustenta
bilis, quam prius tenuit etiam Bartol.in dicta l.si finita. in §.
Julianus.in gloss.in verbo,peremptorio.& Alexand.ibi sequi-
tur.Alia opinio saluari potest in actu, in quo de modico aga-
tur preiudicio:quia tunc extrinseca solennitas presumitur: vt
in simili Abbas dicit j.eod.in versicu.an autem.vbi inducit ꝙ
voluit Innocen.in capitu.j.de cler.peregri.& idem Abb. in ca-
pitu.Albericus. in lectura Parmensi. j. de testib.facit textus
9 in l.j.in fine.ff.de ventr.inspic.¶ † Quarto nota secundum Ab
bat.post alios hic,iudicem posse partem interrogare.Videtur
tamen quod potius a parte hic fuerit facta interrogatio,dum
dicitur,an cum eo vellet experiri: nisi dicamus quod cum iste
fuerit citatus a iudice,& coram ipso comparuerit, consonat qđ
facta fuerit interrogatio ab eo,coram quo comparuerit, & cu-
ius authoritate citatus fuit.Quicquid sit, dictum in se verum
est:quia iudex interrogare potest vbicunque equitas hoc sua-
det l.vbicunque.ff.de interrogat.actio.Et ista conclusio primo
ex parte ante ampliatur,vt etiam ante litis contestationem in
11 terrogatio fieri possit[11]: vt declarat domi.Abbas hic.facit illa
dictio vniuersalis vbicunque: ergo etiam ante litem contesta-
tam.& gloss.tradit in l.j.in verbo,damni.ff.de interrogat.actio.
& in capitu.penul.in gloss. fina. de iura.calumn. Ex quibus in-
fert,& consuluit Roma.in consi.ccclxxiij.incip.in casu proposi-
to.in princip.iudicem posse compellere partem ante litem con
testatam ad respondendum,an scriptura sit manu ipsius facta
Et idem Joan.de Ana.in consil.incip.visis his, que in proces-
su. ꝙ inter consilia impressa non reperitur. Secundo amplia-
tur ex parte post,vt talis interrogatio fieri possit, etiaz postea
f quam in causa conclusum[f] sit,secundum Anto.de Butr.hic,et
in capitu.cum causam.§.de iur.calumn.in ca.cum Joannes. j.
de fide inst.& in c.j.j.de lit.contest.& Bal.hoc idem dicit in l.si ac
cusatoribus.vers.item propter aliud.C.de accu.vbi loquitur in
causa criminali.& inquit quod conclusio sit parti,nō iudici. Et
sequitur Domi.in c.j.de confess.in vj.vbi ad hoc allegat Joan.
And.in additionib.ad Spe.in ti.de positionib.§. Quarto que
ritur.versi.regulariter ergo.& concludit iudicem ex officio pos
se partem interrogare post conclusum in causa. & idem Jmol.
hic, Alex.consi.liiij.alias lij.incip.in causa vertente.inter Mi
chaelem.lib.j.& And.Sicu.in consi.xxx. incip. scribitur &c. qui-
dem viso processu.Sic etiam in simili iudex potest ex officio te
stes recipere,licet in causa conclusum sit: vt tradit do.Abb.in
c.cum dilectus.j.de fid.instr. Quandoque enim potest iudex ex
officio suo facere illud, quod partibus denegatur:vt not.dom.
Ant.in c.cum dilectus.§.de consue.in c.bene.el j.§.de postu.pre
la.& ꝙ voluit glo.in ca.nulli.j.de accu.Domi.in c.indemnitati-
bus.§.sane.de elect.in vj.Est verum ꝙ multi tenent ꝙ talis in-
terrogatio per iudicem tantum fieri possit ad declarationem
iam actorum,non autem super nouo articulo.Inn.in d.c. cum
Joannes.& ibi Car.in ij.not.& videtur gloss.in §.illud. in auth.
de testib.in ver.Non habebit.circa finem, quam sequitur Car.
in consi.lxxij.incip.singulatim ad singula.in tertio dubio.& late
hoc tenet Roma.in l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de damn. in
fect. vbi tamen Alexand. conatur tenere primam opinionem
simpliciter,que videtur magis communis,per supra dicta.be-
ne facit textus in capitu.pastoralis.in fin.j. de causa poss.& pro
prie.Illud etiam notandum est,ꝙ iudex cautus sit,ne post con
clusionem cause partem admittat ad probandum,vel ad faciē
dum aliquid,quod non potest fieri citra conclusionem:quia vi
deretur conclusionem factam reuocare:vt tradunt do.de Ro-
ta in vj.decisione incip.item si postquam.Sequitur.Anton. de
Butr.in cap.auditis.§.de procur.cum simi.vt per Alexan.in l.
quod iussit.ff.de re iudic.& in consi.lxx.incip.videtur prima.lib.
10 iij.¶ † Quinto nota ibi, discessit: quod contumax dicitur ille,
12 qui illicentiatus[12] recedit.Idem probatur xj.questione iij. in c.
certum est.not.Barto.in l.consentaneum.in fin.C.quomodo. &
quando iud.& Bald.per illum tex.in l.oportet.§.sufficit.ff.de ex
cu.tut.& in l.sancimus.in princ.C.de indi.Abb. in cap. prout.in
primo notabi.j.de dolo & contuma. ideo pena, que imponitur
non comparenti,etiaz locum habet in eo,qui comparuit, & abs
que licentia recedit,vt dixit gloss.notab.in cap.cupientes. §.ꝙ
si per viginti.in verbo,comparere.de electio.in vj.allegat text.
ad hoc in cap.si postquam.§.j.eod.tit. & lib.Et dicit Anton. de
Butr.hic,quod iste dicitur verus contumax, quia se presenta-
uit in iudicio. Et sic notorie constat de comparitione, & de re-
cessu eius,quia iudicia manifesta sunt:vt in capitu.venerabili-
bus.§.secus.de senten.excom.in vj.Quod notandum est ad sta-
tuta, que communiter dicunt ꝙ contumax habeatur pro con-
fesso,intelliguntur enim de vero contumace, vt per Angel.in
consi.clxxxvj.visis igitur.& idem Angel.in consil. ccvj.visis igi
tur. cum similibus. & ideo in tali contumace statuta habebunt
11 locum.¶ † Sexto no.secundum Abb.hic, ꝙ excommunicatus
donec satisfecerit,non liberatur ex sola satisfactione, sed vltra
13 eam absolutio requiritur[13]. Iste text. tamen ad hoc parum fa-
cit:quia non dicitur hic simpliciter, donec satisfecerit, prout
Abb.loquitur,sed dicitur,donec absolutus fuerit,quo casu cla
rum est quod absolutio requiritur. Dictum tamen in se veruz
est:quia ex quo eiectus extra ecclesiam fuit,debet cum debita so
lennitate reconciliari.Innoc.in ca.cum bone.§.de etate & qua
lita.gloss.in clemen.j.in verbo,donec.de deci. quam Abbas ibi
singularem dicit.Sed alia est similis in clemen.presenti. in ver
bo,donec.de censi.& in cap.cum tu.in verbo,donec.j. de vsuris.
& sequitur Arch.lxxxix.dist.in cap.decenter.& ibi reprobat glo.
que contrarium voluit in ca.fin.j.de ma.contract.contra inter.
eccle.Et idem Abbas in capit.ij.j.de spon.Et hoc etiam proce
dit, si ad certum tempus excommunicatio facta sit: vt tradit
Innoc.in d.cap.cum bone.& Anto.de Butr. ibi:& domi. Abb.
in dic.capit.fina.Secundo etiam ampliatur, vt habeat locum
in summo pontifice,qui si aliquem excommunicauit donec sa-
tisfecerit,absolutio requiritur:quia licet simplici verbo absol-
uere possit, non tamen videtur in dubio vti potestate summa.
capitulo,proposuit.j.de concess.prebend. Ita domin. Anton.
& Abbas in capitulo finali,preallegato.Predicta conclusio li-
mitatur nisi quis excommunicatus esset virtute alicuius con-
stitutionis,& constitutio reuocaretur per Papam, qui vellet
illam haberi pro infecta.Nam non esset opus absolutione. Gl.
not.in clemen.j.in verbo,pro infectis.de immu.eccle.vbi Car. &
alij:quam pro singulari alle.Abbas in capitulo,nulli.in fine in
capitulo,cum desideres.in principio.& in capitulo, si aliquan-
do.de senten.excom.cum simil.Secundo limitatur non habere
locum in suspenso,in quo post satisfactionem absolutio non est
g necessaria[g],secundum gloss.in clemen.j.de deci. Et idem tenet
gloss. xj. questione iij. in capitu. que merito.vbi Archid.& xvj.
questione v.in capitulo,si quis deinceps. & in capitu. quisquis.
§.de electio.& in capitulo finali,in verbo, quousque.de offic.or-
din.in vj.& in capitu.exigit.de censi. libro vj. Circa istam diffe-
rentiam tamen,que communiter fit inter excommunicationez
& suspensionem,in contrarium arguunt, & efficaciter probant,
quod a pari procedunt Paul.& Jmol.in dicta clemen.j.de de-
ci.in gloss.preallega.& ibi Cardi.in xxx.questione ad quo me re
12 mitto.¶ † Septimo nota ꝙ contumax in recedendo absque li
centia iudicis, excommunicatur. Et quādo quis dicatur con-
tumax dum recedit,declarat d.Abb.in ca.prout.in penultimo
not.j.

no.§. de dolo & contum. Et generaliter quelibet contumacia di
14 citur digna excommunicatione [14] xj.q.iij.in c.certum.adeo qd
pro contumacia, que ex parua re insurgit, quis excommuni-
catur: vt per gl.sing.in c.duo sunt.lxxxvj.disti. quod procedit,
quando contumacia consistit in non comparendo: secus vero
si quis coparuerit, & postea parere noluit precepto in re leui:
quia pro tali contumacia leui in non parendo, quis non exco-
municatur. Et ita intelliguntur canones, qui dicunt quod p
leuibus culpis excommunicatio infligi no debet. xj.q.iij. in c.
b nullus. Et sic infertur [b] quod maior contumacia reputat illa,
que committitur in non compare do, quam illa, que consistit
15 in non parendo, [15] vt latius prosequitur, & declarat do. Abb.
hic. Sed cotra do. Abb. insurgit Are. qui hic concludit, quod
imo maior dicatur contumacia in non parendo precepto iu-
dicis. Quod probatur secundum eum: quia contumax in non
comparendo non habetur pro confesso, sed si comparuit, & no
luit parere, qz noluit respodere positionib', hab. p cofesso.
l.generaliter.§.ij side presentib'. vbi Bal. C.de reb. cred. no.in
c.ij.§.de confes.in vj. ergo videt maior contumacia in non pa-
rendo. Secundo, dicit ipse, contumacia in non comparendo,
est species contumacie in non paredo: quia qui non coparet,
non paret mandato: ergo non potest dici aliud delictum per
se. argumen l.penultime.ff. vnde cogn. et sic talis differentia,
13 quam Abb. hic facit, non videtur procedere. † Vlterius cotra
do. Abb. facit textus in dic.c.certum .xj.q.iij. vbi equiparatur
contumacia, quando non venit: vel si posteaquam venit: no-
luit obedire: vtroque enim casu excommunicatur. Ergo in p
posito idem dicendum videt in vtraque cotumacia: & si altera
maior debet iudicari illa, que in non parendo consistit, maior
videtur: quoniam maior dicitur contumacia, que in presentia
iudicis committitur: vt ipse do. Abbas dicit in c.cum causam
ibi: & ratio diuersitatis.§.de iuramento calumnie, facit textus
in §.atrox. Institutione de iniurijs. ergo maior videtur cotu-
macia in non paredo, que in conspectu iudicis committitur.
Et ad idem arguitur sic, Maior dicitur contumacia, que co-
mittitur post litem contestatam qua ante, vt do. Abb. inquit,
per illum tex. in c.prout in penultimo notabili.§.de dolo & co-
tumacia. ergo maior videt contumacia in non parendo, quia
propius ad iudicium accedit. Et maior dicitur contumacia
in fine cause, quam in principio, vel in medio, secundu Abb.
in l.j.in j.nota.per illum tex.C.vt intra certum tempus. Con-
firmatur hoc, quia contumacia in non parendo non videtur
considerari ad alium effectum, nisi vt postmodum pareatur:
ergo maior videt contumacia in non parendo: quia propter
quod vnumquodque tale, & illud magis. auth. multomagis.
C.de sacrosanct.ecc.c.cum in cunctis.§.de elec. Et ad hoc facit
textus in c.ex parte.§.de verborum significatione. vbi excomu
nicatio contra eum, qui non coparuit, facilius relaxatur, qua
contra eum, qui non paruit: ergo datur intelligi quod maior
reputetur contumacia eius, qui non paruit argumeto xxiij.
q.j.in c.non afferamus. Sed tamen his non obstantibus opi-
nio Abb. defendi potest: quia ille qui no comparet, peccat in
duobus, vt Abb. dicit, & gl.in l.creditor.§. iussus .ff.de appell.
quam Barto. & doctores communiter ibi sequuntur. & in cle.
j.de dolo & contumacia. Nam contumacia proprie dicitur in
non comparendo. l.contumacia.§.j. de re iudicata ibi: presen-
tiam sui non facit. Alia vero in non parendo, dicitur quasi
contumacia. l.de etate. §. qui tacuit.ff.de interroga. actio. Et
ille, qui, non comparet, videtur magis contemnere authori-
tate iudicis. arg.l.si quis ex alieno.ff.eo. Non obstant allegata
in contrarium per Aret. & primo, dum dicitur q contumax
in comparendo non habetur pro confesso: quia p responsione
i consid randuz est q ad hoc vt quis habeatur pro confesso duo
copulatiue requiruntur, q noluerit respondere, & q sit iussus [i]
a iudice dicto capitu.ij.de confes.in vj. ibi: interrogatus, iussus-
que a iudice. Sed in eo, qui fuit citatus simpliciter, ista non co-
currunt: ideo talis pena in eo locum habere non potest, ex quo
qualitas iussus requisita non concurrit. argu. eius, quod not.
Joan. Andre. in c.§.de homi. in vj. refert, & sequitur Bald. in di
cta l.si quis non dicam rapere. C.de episcop. & cleri. in l. hi, qui
ad ciuilia. C.de appellat. & quod not. Bartol .per illum textum
in l.finali, §.j.ff.ne quid in flumi. publ. Esset enim absurdum q
contumax in non comparendo haberetur pro confesso positio
nes, quibus non recusauit respondere: & quod plus est, de qui-
bus forte non habuit notitiaz. Vnde subiecta materia non pa
titur vt talis pena ei imponatur. Et ad hoc not. ibi Bald. lo-
quitur in l. si filius. la j. ff. de interro. actio. Sed per hoc non se-
quitur quod sit maior contumacia in non comparendo, quia a-
lia pena habebit locum in eo, qui non comparuit: nam poterit
mulctari: vt in l.j.ff.si quis ius dicen. non obtem. Secundo non

obstat quod contum acia in non comparendo, etiam sit in non
parendo, vt supra dicitur: quia illud verum est largo modo, et
generaliter considerata contumacia in non parendo. Sed di-
ctum do. Abb. intelligitur de contumacia in non parendo in
specie, prout distinguitur a contumacia in non comparendo.
Et ita accipitur per glo. & doctor. in d.§.iussus. & sic euitari pos
sunt rationes Areti. Tertio non obstant ea, que superius indu
xi, & primo textus in dicto capitulo, certuz est. quia equiparatio
ibi facta procedit in contumacia pro re non leui, prout videtur
loqui de eo, qui sacerdotalibus preceptis noluit obedire: secus
in leuibus rebus, per supra dicta. Secundo non obstat qd ma-
ior dicatur contumacia illa, que presente iudice committitur:
quia illud verum ceteris paribus, & in eodem casu, prout Abb.
loquitur in capitulo, cum causam. Nam plus peccat, qui a iudi
ce interrogatus, & iussus non respondet, quam si a nuntio inter
rogetur: & ibi vtraque est contumacia in non parendo. Non sic
in terminis nostris: quamuis enim presentia iudicis interue-
niat in contumacia in non parendo, in alio tamen, qui est con-
tumax in nocopare do, alia cocurru t, que prepoderant, vt dicat
maior contumacia: vt patet ex supra dictis. Tertio non obstat
quod contumacia in non comparendo consideretur respectu
contumacie in non parendo: nam hoc negatur, imo per se con
tumacia in non comparendo absolute consideratur, vt proba-
tur in d.l.si quis ex aliena.ff.eodem. Et iste, vt supra dictum est,
peccat in duobus: quia non comparet, & quia non paret. Quar
to non obstat quod maior sit contumacia post litem contesta-
tam: quia hoc non videtur verum ratione predicta: nam licet
ad diffinitiuaz perueniatur post litem contestatam, & non ante
hoc est per accidens: quia lis contestata est, prout requiritur,
ad hoc, vt sequatur diffinitiua. Et ista pena non potest habere
locum ante litis contestationem: per hoc tamen non sequitur
quod sit maior contumacia, quia aliter poterit puniri contu-
max ante litis contestationem: vt dixi supra ad primum argu-
men. Aretin. Et hoc modo etiam respondetur ad textum vlti-
mo loco allegatum in dicto capitulo, ex parte.§.de verborum si
14 gnific. ¶ † Octauo nota quod per hec verba, nullus communi
16 cet tali: videtur sententia excommunicationis: promulgari [16].
Et hoc verum est precedente apparatu, prout declarat Abbas
post alios hic: & facit textus in capitulo, super specula. vbi Ab-
bas post Anton. de Butr. in j. nota.§. ne cleric. vel monac. & xj.
questione iij. in capitulo, precipue. in fin. & xxxij. distin.§.ad hec.
cum gloss. in verbo, ducibus. & in capitulo si diligenti.§.titulo j.
¶ Vltimo nota secundum Abbat. post alios hic. ibi: videri, qd
17 per istud verbum, videri, respondetur de iure [17], vt prosequitur
Abbas hic, et in hoc textus clarus est: quia precise, & expresse lo
quitur: dum dicit: non potest iure videri. Idem tame est, si sim
pliciter loquatur per verbum, videtur: nam tantum est dicere:
non videtur, quantum si legislator dicat, non est, vt dicit Abb.
per illuz textum in capitulo, de cetero.§.de homi. & idem Joa-
nes Andre. & Jmo. per illum textum in capitulo, preterea re-
quisisti.§.de appella. Et idem Abbas in capitulo, licet.§.de con-
iug.ser. facit etiam textus in capitulo, perpendimus. ibi: non vi
detur nobis.§.de sent. excommu. Et idem de verbo, credimus:
vt not. Anton. de Butr. in capitu. ex parte. in .vj. not. per illum
textum §.de postul. Facit etiam textus in capitulo, nuper.§.de
senten. excommu. ibi: credimus distinguendum. & in capitulo, si
duobus. in fin.§.de appel. & in ca. ad nostram. el iij. de iureiuran.
Jdem de verbo, existimo. l.si quis fumo. in fi.ff. ad legem Aqui
liam. Jdem de verbo, putamus, in c. no putamus. de consue. in
vj. in l. non puto esse verius. ff. de fun. dot. & ista in notabilibus
15 sufficiant. ¶ † Jn gloss. ij. ibi: est antiptosis figura. Sic ergo fal
18 sa Latinitas non vitiat, vbi saluari potest per figuram [18], vt
Abb. hic prosequitur. & idem Abb. in cap. ad audientiam.§. de
rescript. vbi Bald dicit quod mala grammatica legalis per fi-
guram saluatur. allegat text. in l.eam quam. C. de fideicommis.
16 vbi gloss. & Angel. ¶ † Jn gloss. in verbo, interrogatus, in fine
ibi: synodum totam non potuit recusare, in hoc dicto gloss. com
muniter reprehenditur, precipue per tex. in clemen. pastoralis.
§. Pisana. de re iudica. vbi tota ista ciuitas recusata fuit: ergo
idem videtur in concilio. Et de concilio est text. iij. questione v.
in capitulo, quod suspecti. vt latius post alios prosequitur Ab
bas hic. domin. Andre. Sicul. vt Moderni referunt, sequitur
glossa & preallegatis iuribus respondere conatur. Nam secun-
dum eum in dicto §. Pisana. ciuitas erat vnanimis, merito re
cusatur. Non sic videtur in synodo, in qua diuersarum ciuita-
tum episcopi congregantur. Et ad dictu capitulu, quod suspe-
cti. dicit quod erat congregata synodus specialiter contra
Joannez Chrysostomum, vt ibi ad finem colligitur. ¶ Sed ta
men ab opinione communi recedendum non est, pro qua Mo
derni hic arguunt: quia a concilio appellari potest. xvij. di-

stinctio.in cap.multis.ergo potest recusari.cap. super eo. el se-
cundo. infra de appellationibus. Sed istud argumentum de
facili tollitur ex his,que Abbas tradit in dicto capi. super eo.
Unde pro communi opinione melius seruiunt iura,que com-
muniter adducuntur,videlicet text.in dicta clementina pasto-
ralis. §. Pisana. Nam sicut ibi ista ciuitas recusatur ex iusta
causa,pari ratione iusta causa subesse potest, vt vna prouincia
in totum possit recusari, et sic etiam concilium prouinciale, de
quo docto.loquuntur hic.Facit quod Specul.tradit in titulo
de requisi.consilij,vbi inquit quem posse habere suspectos om-
nes doctores ciuitatis.Et idem Alber.in secunda parte statu-
torum quest. oo.incip.an autem quis. Quod verum intelligi-
tur, quando apparet de causa iusta, et probabili: alias vero in
dubio videretur fieri in fraudem:vt not.Bald. dicit per illum
textum in l. hoc modo. ff. de conditionibus et demonstration.
Et ad predicta Calder.dicit in consilio vj. incip. an officiales.
de appellationibus. quod decem viri, qui creantur Florentie
tempore belli,vt suspecti recusari possint. Et pro communi o-
pinione bene facit etiam tex.in dicto ca.quod suspecti.vbi non
tantum ponitur de Joanne Chrysostomo,sed alijs pluribus
concilijs reprobatis. Et ex predictis tolluntur responsiones,
quas Andr.Sicul.hic facit.Et ipse idem Andre.communem
opinionem sequitur in tractatu de prest.Card. in tertia quest.
in secunda parte,vbi allegat omnia,que Abb.hic dicit.Et ista
communis conclusio ampliatur, secundum Uincentium hic,
vt consilium etiam possit recusari, quando duntaxat suspecti
sunt presidentes consilio, quod declaratur vt per Abbat. hic.
facit quod notat Baldus in l.prima.C.si rector prouin. vbi in-
k quit quod propter caput[k] suspectum,totum collegium potest
recusari.Opinio tamen gloss.hic seruari potest in concilio ge-
nerali,quod quidem non potest recusari,quia tota ecclesia er-
rare non potest,vt Abbas hic post alios dicit,et sequuntur alij
posteriores. Sed tamen ratio ista non satisfacit, dum dicitur
quod ecclesia errare non potest:quia in concilio non dicitur es-
l se tota ecclesia vere:et ideo concilium errare[l] potest,prout erra
uit in matrimonio contrahendo inter raptorem et raptam:vt
habetur.xxxvj.quest.secunda.in cap.tria.iuncto cap. placuit. et
ita dicit dominus Abb.in capit.significasti.de election. Pre-
terea illud,quod dicitur, ecclesiam non posse errare:verum est
m quo ad fidem[m] alias secus:quia in occultis bene decipitur. ca.
a nobis.el secundo.de sententia excommunicationis.vbi Abb.
in secundo notab.per illum textum ita declarat.Et ideo gloss.
in cap.primo.in verbo,sedis.de reliquijs et vener.sanctorum.in
sexto.dicit quod ecclesia errare potest in canonizatione.Dictũ
tamen docto.de concilio generali verum videtur alia ratione:
quia in tali concilio Papa preesse debet:aliter fieri non potest.
xvij.distinctio.cap.multis.Et Papa ipse non potest recusari:
vt tradit dominus Abb.post Host.et alios in cap.querelam.in
17 gloss.prima.supra de electio.†Ex supra dictis infertur, secun-
dum Antonium de Butr. hic ad questionem, an ordinarius
19 recusari possit,si suspectum habet assessorem[19] [n], et domi.Abb.
n indistincte concludit quod sic: vt per eum hic.Idem dicatis
in vicario:quia si ipse suspectus sit,poterit ordinarius recusa-
ri.vt voluit Salic.in l.vnica.C.si qua pred.pot.et Innocen. in c.
insinuante.§.de officio delegato licet aliter dicat Angelus in
l.aduersus in fi.C.si aduersus rem iudi.Econtra vero si ordina
rius suspectus sit,non propter hoc assessor redditur suspectus:
o quia ratio d.Ab.non procedit.Et ita est vicario[o] :quia non re
putatur suspectus,quamuis ordinarius suspectus sit: vt dicit
Bal.per illum textum in d.l.vnica.C.si qua pred.pot.¶ In gl.
in verbo placere ibi .l.si si conuenerit.ad illum text.communis
solutio est:quod ibi loquatur in pacto de litigando coram iu-
dice non suo:et sic noua iurisdictio confertur,ideo quod locum
habet penitentia.Hic vero textus intelligitur in pacto de non
declinando iurisdictionem proprij iudicis,qui ex aliqua causa,
vel priuilegio poterat recusari:quo casu non est locus peniten-
tie et ita tenet Joannes Andreas hic post Hoff.et antiquos
sequuntur Baldus,Ant.de But.Car.Jmola et d.Ab.et idem
tenet glossa finalis in d.l.si conuenerit et d.l.si quis in conscribẽ
do.C.de pactis in glosa magna. Antonius de But. in c. signi-
cantibus. §. de officio delegati. et Baldus in l. penultima per
illum text.secundum vnum intellectum.C.de episcopis et cleri.
Facilius ergo conseruatur iurisdictio ordinarij,que potuisset
declinari,quam iurisdictio alterius prorogetur. Et in simili
bene facit quia error litigantium impedit prorogationem alte
rius iudicis. l. si per errorem ff.de iurisdictione omnium iud.
et tamen secus est,quando proceditur coram proprio iudice,qui
poterat aliqua exceptione legitima repelli: qa propter errorẽ
non vitiatur processus:vt notare voluit Jnn.in c.ad petitionẽ
et Abb.ibi sequitur versi. nota bene hoc vltimum.§.de accu.Et

ad hoc est gloss.notab.in l.ij.in verbo,consensu.ff.de iudic.Sic
etiam videmus q iurisdictio per clericum non potest proro-
gari,nisi de consensu proprij iudicis. capit. significasti, de foro
competẽ.Et tamen si aliquo speciali casu clericus sit subiectus
prelato inferiori ab episcopo, potest fieri prorogatio in ordina
rium sine consensu superioris, cui iurisdictio iure speciali com
petebat:vt not.Abb.tradit in consi.xxv.incip.attingaz ista du
bia.lib.j.Et hoc in simili de exempto Abb.dicit in d.c. significa
sti.§.de foro compet.Et ex predictis eliciuntur due conclusiões
in quibus insistendum erit.Prima est, q pactum de non decli
nando iurisdictionem proprij iudicis valet cum effectu,et in eo
non habet locum presentia,per istum text.hic.Secunda conclu
sio q in pacto de litigando coram iudice alieno locum habet
18 penitẽtia:vt est cas⁹ in d.l.si cõuenerit.†Circa primã conclusio
nem ad istum tex.hic intellectus communiter approbatur,et est
verus in se,vt probatur in l.pe.C. de pac. et habetur in locis su-
pra allegatis.Sed tñ negari non potest, quin litera restringa-
tur,que generaliter loquitur,et etiam diuinat q text. loquatur
de eo,qui coram proprio iudice litigare promisit. Unde secũdo
fuit alius intellect⁹ Host.quem Jo.And.hic refert,q etiaz da
to q episcopum istum penitere potuisset, secundum q dicitur
in d.l.si conuenerit. q hic non negatur,tamen quia illicentia-
tus recessit,poterit excommunicari.Sed reprehenditur per d.
Abb.hic:quia si potuisset penitere,non diceretur contumax re
cedendo:quoniam latitare non videtur, qui presens non coge-
retur respondere l.non videtur.la j.ff.eo.Ab ista impugnatio-
ne Host. defendi potest:quia dum altera die dixit sibi hoc non
placere, discessit:et sic ex abrupto recessisse videtur, non habita
licentia iudicis,nec intellecta voluntate eius: vnde potuit ex-
communicari,vt dicitur xj.q.iij.in c.certum.ibi,aut si ante fini-
tam cause sue examinationem a synodo abire presumit.Non ob
stat q dicitur in d.l.non videtur.quia illud locum habet, quã-
do cõstat absentem non teneri respondere,si esset presens:secus
videtur in dubio,arg.l.si quis ex aliena.ff.e.et gl.in d.l.non vide
tur.Et in isto tex.dato q penitentia haberet locum,erat tamẽ
saltem dubium de interesse,an penitens teneretur ad interesse,
prout infra dicam:vnde propria authoritate non debuit rece-
dere. Sed tamen contra istum intellectum vlterius facit:quia
tex.hic innuit q istum non posset penitere. Primo ibi dum in
quit, donec satisfactione premissa fuerit absolutus. Jlla enim
satisfactio non videtur bene posse verificari,nisi dicamus q pa
ratus sit respondere coram consilio,prout promisit. Secundo,
quia dicit quod ante finem cause non debet adimi sibi episco-
patus:ergo datur intelligi quod causa apud concilium agita
retur:et sic non haberet locum penitentia.Et ideo tertio modo
text.hic generaliter intelligitur,secundum Ant. de But. et do.
Cardin. vt etiam habeat locum in pacto de litigando coram
iudice alieno,facto in presentia iudicis,prout loquitur hic:naz
isto casu propter presentiam iudicis irreuocabiliter iurisdi-
ctio prorogatur.Et ita limitatur text.in l.si conuenerit.de quo
§.videbimus.Sed quantum ad textũ hic,reprobatur iste intel-
lectus per do. Abb.et alios hic: quia prorogatio a clerico non
potest fieri in alium iudicem,nisi de consensu iudicis sui, in ca.
significasti.§.titu.j. Et non constat,neque aliquo modo colligi-
tur quod consensus talis hic interueniat, et manifestam diuina
tionem continet, si intelligatur quod episcopus diecesanus cõ
senserit.Sed tamen defendi potest, et saluari:quia hic queritur
de presentia episcopi:vnde presupponitur quod facta esset pro
rogatio valida:alias inepta esset dubitatio, vtrum haberet lo
cum penitentia,si prorogatio fuit facta:ergo necessariũ est fate
ri q consensus proprij episcopi accesserit,aliter fuisset nulla:di
cto c.significasti.et frustra de penitentia quereretur. Confirma
tur hoc:qr quando apud Legislatorem de aliquo casu dubita
tur respectu alicuius defectus, presupponitur q habilitas cõ-
currat omni alio respectu,excepto illo,quo q̃ritur. Uñ si dubi-
tatur an legatarius possit in testamento esse testis,intelligitur
20 quod legatarius non sit pupillus,nec aliũ patiatur defectũ[20]:
vt probatur in l.qui in testamento.in princ.ff.de testamen.ibi:si
aliud eos nihil impediat.et ad idem textus,in ca.vnico.de eta.et
qualit.in vj.ibi:si non obstat aliud canonicum. Unde cum hic
queratur,an pactum de litigando sit de sui natura reuocabile
presupponitur q omni alio respectu extrinseco pactum vale-
ret:et sic q interuenerit consensus superioris,prout requiritur.
Nec istud est diuinare: quia de necessitate hoc presupponitur,
per supra dicta.Secundo principaliter dici potest,q sicut quã
do clericus contrahendo in diecesi alterius episcopi. iurisdi-
ctio prorogatur,etiam sine consensu proprij episcop.c.dilecti.§.
tit.j. ita videtur quando clericus in foro alterius iudicis, pro-
mittit litigare:quia ratione loci,in quo peccatum fit, proroga
tio videtur fieri absque consensu iudicis, per ea, que etiam in-
fra

fra dicam. Quarto, et vltimo ad istum textum accommodari alius intellectus potest quod de iure canonico procedat: quia secundum canones efficacius seruatur quod promittitur: vnde pactum nudum actionem producit: vt not. in capitu. j. §. de
p pact. Et de iure canonico, qui factum[p] promittit, precise ad illud obligatur: vt probat domi. Abb. in capitulo, per tuas. in repet. §. de arbitr. et idem Roman. in l. stipulationes non diuiduntur. versicu. octaua conclusio. ff. de verborum obligatio. Et ad hoc bonus textus in capitulo qualiter. supra de pac. Sic in proposito suaderi potest quod de iure canonico ex pacto de litigando inducatur prorogatio irreuocabilis, vt sit locus penitentie, et ita a quibusdaz dicitur in dicta l. si conuenerit. Sed rationes predicte non vrgent. Est enim considerandum quod dispositio dicta l. si conuenerit. ponit specialem casum, in quo habet locum penitentia, scilicet quando iurisdictio prorogatur, et dispositio illa in dubio approbata videtur de iure canonico, ex quo canones expresse non contradicunt, vt not. in cap. j. §. de oper. noui nunc. Non obstat quod nudum pactum actionem producat, et quod de iure canonico quis ad factum precise obligetur: quia dato quod hoc esset verum, non tamen excludi videtur penitentia, que specialiter in casu di. l. si conuenerit. admittitur: erat enim ibi opus speciali derogatione. argumē. l. decurionibus. et quod ibi gloss. et Bartol. C. de silen. libro xij. Facit quod not. tradunt Fulgo. et Roma. per gloss. ibi in l. hac consultissima. C. qui testa. facere poss. nam in questione nostra duo sunt: factum, quod promittitur quod quis precise non obligatur de iure ciuili l. si quis ab alio. ff. de re iudic. Secundo penitentia, que specialiter habet locum in tali pacto iurisdictionis, que prorogatur: et hoc secundum non videtur sublatum ex regula generali, que a iure canonico, inducitur per predicta. Iste tamen intellectus iustificari potest alio simili, quod magis proxime accedit: quia de iure canonico secundum communem opinionem non habet locum penitentia, que in contractibus innominatis de iure ciuili admittitur, vt Bald. concludit in rubr. C. de rer. permu. et Ang. in l. traditionibus. in fin. ff. de pact. cum concor. vt prosequitur Alexan. in l. si pecuniam. ff. de condict. ob caus. et idem Alexan. tradit in consilio xvj. incipien. viso dicto themate. in ij. libro. Et retenta hac conclusione iste intellectus satis potest procedere.

19 † Quantum vero ad secundam questionem principalem, est casus in l. si conuenerit. vbi prorogata iurisdictione per pactum de litigando coram alieno iudice, locum habet penitentia. regula tamen in contrarium est: quia pacta debent seruari. capitu. j. et capitu. qualiter. supra de pact. l. j. ff. de pact. facit regula, quod semel placuit. de regul. iur. in vj. Sed illud specialiter disponitur in pacto, per quod iurisdictio prorogatur prout loquitur text. in dicta l. si conuenerit. Et huius specialitatis ratio est, secundum Angel. in dicta l. si conuenerit. in princi. quia agitur de iurisdictione, que est publici iuris vt per gloss. in l. j. ff. de iurisd. omn. iudic. Et in ea priuatorum consensus non attenditur l. priuatorum. C. de iurisdic. omn. iudic. Sed ista ratio reprobatur: quia in proroganda iurisdictione, priuati habent potestatem l. ij. in princip. ff. de iudi. Preterea, attenta illa ratione etiam mero iure non deberet valere prorogatio, et tamen valet, licet locus penitentie sit. Alie etiaz quedam rationes ad
q 21 ducuntur, sed nulla efficax videt. Et ideo alias Senis[q] didici nouum intellectum[21] ad l. si conuenerit. videlicet quod ibi non sit specialis casus, sed secundum regulam communem intelligatur: nam si recte aduertatur, ibi non dicitur quod sit locus penitentie vnius tantum: sed text. simpliciter dicit, priusquam adiretur, sit mutata voluntas. Vnde ista verba intelliguntur ab vtraque parte: et sic ex parte vtriusque mutata sit volūtas: quo casu clarum est quod a tali pacto de consensu vtriusque receditur. Et fuit iste intellectus antiquorum, vt expresse Alber. refert in d. l. si conuenerit. in princ. Et si dicatur hoc esse de indubitabili quod a pacto de communi partium cōsensu recedatur l. ab emptione. ff. de pactis. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris. Respondetur primo, et dici potest quod text. ibi habuit istū casum pro claro et indubitato: vt patet ibi, dum dicit proculdubio. Ex quo bene suadetur quod intelligatur quando mutatur voluntas vtriusque partis. Si enim de vna parte tantum intelligeretur vt communiter doctores dicunt, casus fuisset multum dubitabilis: quia contra regulam communem. Nō obstat quod lex debet esse de casu dubitabili. l. quod labeo. ad Carb. nota. in l. ancille. C. de furt. quia illud verum est in dubio: secus videtur in casu claro, quando lex vltra procedit, et habet casum pro indubitabili. Secundo respondetur, quod licet text. intelligatur de mutatione voluntatis vtriusque partis: tamen probabilem habuit dubitationem respectu iudicis, cui ius videbatur quesitū dum coram eo litigare conuenerunt: vnde videbatur quod partes a tali pacto non possent recedere sine consensu ipsius iudicis. Sz contrarium tamen determinatur: quia sicut in prorogatione consensus iudicis non requiritur l. ij. §. j. ff. eod. ita nec in reuocando prorogationem iam factam. et hoc aperte ibi ex mente litere colligitur, dum inquit, priusquam adiretur, mutata voluntas fuerit. Videtur ergo considerare, et habere respectum ad iudicem: et sic intellectus predictus bene iustificatur. Contra tamen istum intellectum videntur obstare verba textus vnde inquit, nemo compellitur huiusmodi conuentioni stare: ergo videtur quod etiam alter tantum mutare voluntatem possit. Sed responderi potest quod ista verba referuntur ad iudicem, cuius respectu loquitur, vt supra dixi. Et quantum ad iudicem, verum est quod nemo cogitur stare conuentioni, sed respectu ipsaruz partium non loquitur textus, nec de hoc ibi queritur, et secundum istum intellectuz multa corruunt, que tradū
20 tur per docto. in d. l. si conuenerit. † Inherendo tamen communi opin. conclusio sit, quod pactum de litigando coram alieno iudice non inducit prorogationem irreuocabilem: vnde altera tra pars poterit penitere: vt est textus in d. l. si conuenerit. prout cōiter intelligitur. Et ideo si debitor creditori pmittit simpliciter quod velit posse conueniri in aliquo loco, vbi forum non sortitur, tale pactum nihil operatur, cum possit penitere, secundum Bartolum in dicta l. si conuenerit. et idem Barto. in l. penul. C. de pact. et in l. iij. §. si quesita. ff. de eo quod certo loco. Anton. de But. hic, et Abb. et ista est communis opinio, vt prosequitur Alexand. in dicta l. penulti. Et ista conclusio amplia-
r tur[r], vt habeat locum nedum in prima instantia, sed etiam in alia, qua perempta, prima incohoaretur, habebit locum penitentia, prout text. dicitur in dicta l. si conuenerit. vt tenet Ange. in l. si quis postea. ff. eodem. Fulgo. in l. cum quedam puella. ff. de iurisdict. omn. iudic. Paul. de Castr. in d. l. si conuenerit. vbi inducit glos. in clemen. sepe. circa finem in verbo, partibus. de verborum signifi. et sequitur Alexand. ibi in fin. Et ad hoc in simili adducunt Moder. quidam ibi quod dicitur de statuto, per quod quis tenetur in aliquo casu ad compromissum: nam si primum expirauit, secundum debet fieri, donec causa determinetur: vt per Bald. in l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de legat. iij. et in l. veluti. §. hec. ff. de eden. cum simi. Sed hoc simile non satisfacit quia conclusio procedit in compromisso, quod debet fieri ex dispositione legis. Secus si ex facto hominis quis tenetur compromittere: quia satisfactū intelligitur, licet compromissum nō
22 habuerit effectum[22]. Ita Bald. in l. j. C. de his, que pene nom. in versi. quarto quero, testator mandauit. et idem Spec. in titu. de arbitr. in §. excipitur. versic. sed quid si fuerit actum. Et in proposito agitur de conuentione hominis, que in primo actu secūdum hoc deberet verificari. argu. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. sign. Et istam opinionem contra supradicta tenuit Baldus in d. l. si conuenerit. per l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de accu. et sequitur Aretin. hic. Sed tamen prima opinio videtur magis communis. Pro qua ratio facit, quia dum partes conueniunt de litigando coram alieno iudice, videntur cogitare de ipsa causa, quod per talem iudicem terminetur, non autem de instantia. Ad hoc facit textus in cap. penul. secundū vnum intellectū. i. e. vbi si causa cōmittitur delegato, iurisdictio non ex-
23 pirat, licet instantia sit perēpta[23]. Et per illum tex. Io. And. et Ab. post alios concludunt in c. examinata. de iud. quod si reus absolutus ab obseruatione iudicij a delegato, tamen corā eo etiā poterit de nouo causa incohoari: quia decisio in tali commissione videtur considerari. Ita ergo videtur fuisse intentionis prorogantis, vt causa a tali iudice decidatur: vnde attēditur mēs contrahentiū: vt per glo. in l. blanditus. C. de fideius. Non obst. illud quod habetur in d. §. hoc beneficio. quia ibi pars sibi non preiudicauit ex proprio consensu et expresso, prout in questione nostra agitur, sed tacite, et ipso facto, dum litigauit non opponendo dilatoriam et tali casu opinio Bal. procedit, prout distinguit Pau. de Ca. in d. l. si conuenerit. Predicta conclusio limitatur pluribus modis per istum tex. secundū quod vario modo intelligitur: vt supra dixi. Et primo non habet locum in pacto de litigando corā proprio iudice, cuius iurisdictio poterat declinari, per ea, que supra dixi in prin. gl. secundum communem intellectuz. Et ad idem tex. in l. penul. C. de pact. vbi glo. et doc. in d. l. pe. vbi Far. secundum vnum intellectum. C. de epis. et cler. facit quod not. Ang. in d. l. si conuenerit. et ibi alex. in vij. fallentia, dum concludunt quod ex tali pacto recusatio iudicis excludatur, que aliqua iusta causa fieri potuisset. Secūdo, cōclusio nō procedit, quādo fuit factū in presentia iudicis acceptantis: quia irreuocabiliter proro-
24 gatio inducitur[24]: tex. hic secundū intellectū Anto. de Butr. et Car. Secūdo hoc pbat in d. l. si cōuenerit. ibi: priusquā adiretur iudex: et sic text. vr loqui in pacto facto in absentia iudicis: ergo a contrario sensu, secus videtur presente iudice. Tertio ad hoc facit textus in l. est receptum. vbi Cyn. per illum text. ff. de

iurisdict.omn.iudi. Et idem Bald. in auth.⁊ consequenter.ad
hoc illum textum adducit in versic.quero vtrum reconuentus.
C. de sent. Quarto,quia in facto iudiciali quis precise obliga-
tur l.sed ⁊ he.§.preter.cum ibi not.ff.de procur. Cum ergo pre-
sente iudice in iudicio promissio facta sit,precise videtur obliga
ri,ita quod non sit locus penitentie.Quinto facit text.in l.j.ff.
de iudic.⁊ in capitulo,dilecti.ij.titu.j.que iura Abbas hic indu-
cit.⁊ idem Abb.in dicto capit.dilecti.in ij.not.Sexto,quia con
sensus tacitus, qui ex aliquo actu colligitur,ad prorogandum
efficaciter sufficit, secundum communem opinionem: vt per
Bart.in d.l.si conuenerit.⁊ hoc infra videbimus:ergo affectio-
ni expressus consensus ad hoc erit sufficiens.Ex quibus patet,
istam esse communem opin.vt Alexan.deducit.in dicta l.si cõ-
uenerit. Et in simili etiam facit, quia propter calorem iudicij
actus efficacior redditur l.pacta nouissima.C.de pact.Unde in
iudicio valet confessio sine causa:vt per gloss.penult.in l.j.ff.de
interrogat.act.⁊ confessio mutui facta in iudicio exceptionem
non numerate pecunie non admittit,secundum Salicet. in l.j.
C.de confess.Unde bene consonat quod calore iudicij iurisdi-
ctio irreuocabiliter prorogata sit.Sed tamen contra istam cõ-
munem opin.Moder. quidam arguunt in dicta l. si conuene-
rit.quia in prorogatione iurisdictionis non requiritur consen
sus,nec scientia iudicis,in quem iurisdictio prorogatur l.ij. in
princip.vbi Bartol.ff.eo.Sed vbi presentia iudicis non requi-
ritur,si interueniat,nihil operatur l.siue apud acta.in princip.
vbi Bald. C. de transact. Ad quod facile respondetur:nam in
prorogatione reuocabili verum est quod presentia iudicis non
requiritur:sic loquitur,⁊ intelligitur textus in d.l.ij.ff.eodem,⁊
Bald.ibi secundo notabili hoc declarat. Secus videtur in pro
rogatione irreuocabili,in qua necessaria videtur presentia iu-
dicis, per supra dicta.Ex quibus etiam non videtur vera illa
consequentia, quod vbi non requiritur presentia iudicis, si ta-
men adhibeatur, nihil operatur. Et communem opinionem
etiam sequitur Mathesil.in nota.cv.incip.nota doctrinam sin
gularem.Rationes tamen, que supra pro communi opinione
inducuntur,non multum vrgent, ⁊ responderi illis potest.Nam
primo in text.hic,fundamentum fieri non potest,cum aliter in
telligi possit,vt supra dictum est.Secundo non obst.text.in di-
cta l.est receptum.quia Bald.in d.l.si conuenerit.pluribus mo-
dis respondet.⁊ idem Bald.hic.Et vltra eum considerandum
est quod in dicta l. est receptum. solum queritur an magistra-
tus possit se subijcere imperio,⁊ iurisdictioni alterius: et dici-
tur quod sic:de modo autem,quando videtur se subijcere,nihil
dicitur:vnde secundum alia iura illud intelligitur.Tertio ad
tex.in d.l.si conuenerit.ibi:priusquam adiretur.a contrario sen
su,vt dictum est, respondetur quod non probatur ibi quod in
presentia iudicis prorogatio facta fuerit,prout Alexan. dicit.
Est enim considerandum quod illa verba referuntur ad muta
tionem voluntatis,de qua supra immediate dixit, vt patet ibi:
priusquam adiretur, mutata voluntas fuerit:non autem respi
ciunt prorogationem,de qua in princip.legis dicitur:nam stat
hoc quod mutata fuerit voluntas in presentia iudicis,⁊ tamen
prorogatio per pactũ prius facta fuisset presente iudice. Quar
to obstat quod in facto iudiciali quis precise obligetur:quia il-
lud intelligitur eo casu, in quo obligaretur ad interesse extra
iudicium,⁊ vbi non haberet locum penitentia:secus in isto ca-
su,vbi nõ videtur teneri ad interesse, quia penitentie locus est.
Preterea, attenta hac ratione, etiam si coram proprio iudice
facta fuisset prorogatio in absentia iudicis, in quem iurisdictio
prorogatur,deberet valere,quia facta in iudicio:⁊ tamẽ hic do
ctores precise considerant presentiam iudicis, in quem proroga-
tio fit.Quinto non obstat text.in dicta l.j. ff.de iudic.⁊ in dicto
capitu.dilecto.quia loquuntur in prorogatione reuocabili, vt
dixi supra secundum Baldum in d.l.ij. ff.eo. Sexto non obstat
quod dicitur de tacita prorogatione: quia ibi res non est inte-
gra, ex quo incohatur iudicium, vel processus:secus in pacto
simplici.Ultimo non obstat quod facta in iudicio sint maioris
virtutis:quia contrarium est verum regulariter l.omnes. §.in
hac.el ij.C.de episcop.⁊ cler.de quo Aretin.⁊ Moder. in l. j. in
princip.ff.de verbo.oblig.Tertio limitatur text.in dicta l.si cõ
uenerit.non habere locum de iure canonico,vt probatur hic, se
cundum vnum intellectum de quo dixi supra, ⁊ etiam infra in
sequenti limitatione hoc declarabitur.Quarto limitatur vt p
cedat in pacto simplici,prout loquitur ibi:si conuenerit. quod
25 verbum de nudo pacto intelligitur l.lecta.ff.si cert.pet.Secus
ergo si stipulatio interponatur:quia agitur ad interesse, vel pe
nam,si promissa sit,vt per domin. Abb.hic in tertia principali
questione,quam ipse refert.⁊ idem Albe.post antiquos,⁊ Bar-
tol.in dicta l.si conuenerit.in vltima questione,⁊ docto.commu
niter sequuntur per text.in l.diem proferre.§.fina.ff.de arbitr.
vbi agitur ad interesse, quando pena promissa non fuit:ita er-
go in isto casu dicendum est.Secundo,quia vt Abb.post alios
hic dicit,non videtur quod lex,que permittit penitentiam, vt
intelligatur cum preiudicio tertij,scilicet vt patiatur interesse
argumen.l.ij.§.si quis a principe.ff.ne quid in loco pub.Tertio
quia licet pactum nudum actionem non producat l.iuris gen-
tium.§.igitur nuda.ff.de pact.tamen cum agitur de interesse
partis ne alter in damno sit,datur actio de dolo l.eleganter.§.
seruus pactionis.ff.de dol.⁊ ibi Barto.ergo videtur pariter in
proposito dicendum esse:quod quamuis penitentia cõcedatur
si alter tamen sit in damno,debet agi posse ad interesse. Et con
sidera quod rationes predicte inferunt idem in pacto simplici,
ꝙ esset stipulatione interueniente. Quarto, ⁊ vltimo ista con-
clusio maxime videtur habere locum,quando fuit promissa pe
na:nam si locus esset penitentie, elusoria redderetur,⁊ inutilis
penalis stipulatio, quod esse non debet. Comprobatur hoc in
simili:quia in contractibus innominatis locum haberet peni-
tentia l.si pecuniam.ff.de condict.ob cau.⁊ tamen si pena appo
natur,illa debetur,si partem peniteat l.si pacto,quo penam.C.
de pact.Et tenendo istam partem,que communis est, non ob-
stat text.in dic.l.si conuenerit.dum ibi penitentia permittitur.
Nam Alexand. ibi respondet quod illud verum est quantum
ad iudicem,vt non possit procedere data penitentia:non antẽ
s loquitur respectu interesse.Moder. quidam Papie[s] scriben-
tes in d.l.si conuenerit.arguunt contra communem opinionem
⁊ dicunt:si dispositio l.si conuenerit. non habet locum interue-
niente stipulatione,quia ad interesse agi potest,etiam eadem ra
tione non haberet locum in pacto simplici: quia si pretenditur
ad interesse,de iure ciuili ex nudo pacto actio competit l.elegã
ter.§.seruus pactionis.vbi Bartol.ff.de dolo.⁊, vt supra dictum
est,tradit Alexand.in d.l.si conuenerit.in iiij.limitatione. Sed
ista ratio parum valet: quia verum est quod si ex pacto nudo
actio producatur,idem erit in pacto,quod in stipulatione quã
tum ad interesse:nec videtur hoc contra text.in d.l. si conuene-
rit.quia illa lex de interesse nihil dicit,nec respectu interesse lo-
quitur.Nam text.habebit locum secundum regulam,que est ꝙ
pactum nudum actionem non producit l.iuris gentium.§.igi-
tur nuda.ff.de pactis. Sed contra communem opinionem ma
gis facit:quia si penitentia admittitur,ergo non videtur quod
agi possit ad interesse,quia cum permittitur a lege,quod fit le-
ge permittente penam non meretur l.Gracchus.C.de adul. ex
ij.questione iij.c.qui peccat.⁊ contra tenent Petr.⁊ Cyn.in l.si
quis ex consensu.in iij.questione. C.de episcop. audien.⁊ Joan.
Andre.in titu.de competen.iudi.adi.§.j.quos Abb.in secunda
opinione hic refert.Et ista opinio efficaciter probatur:quia si
agi posset ad interesse, non esset speciale in casu dict.l.si conue-
nerit. quod haberet locum penitentia: quia etiam in quolibet
alio facto promisso, soluendo interesse, esset locus penitentie,
cum precise quis ad factum non compellatur, sed soluendo in-
teresse liberetur l.si quis ab alio.ff.de re iudi.l.stipulationes nõ
diuiduntur.versi.Celsus.ff.de verbor.oblig.Confirmatur hoc
quia si obligaretur ad interesse iste, quem penitet in casu dicte
l.si conuenerit.per indirectum,⁊ causatiue ad obligationem ob
ligaretur, ⁊ sic in effectu non haberet locum penitentia, ergo
non debet teneri ad interesse argumen.l. stipulatio hoc modo
concepta.ff.de verbo.obligat.Et ad hoc etiam bene facit:quia
in alijs casibus, in quibus locum habet penitentia, non tamen
tenetur quis ad interesse:vt habetur in l.si pecuniam.ff.de con-
dictio.ob cau.⁊ traditur in regula,quod semel.de regul. iur. in
vj. Ergo nec in isto casu dicendum est quod peti interesse pos-
sit.⁊ ita Moder.Seneñ.tradunt in dicta l.si conuenerit.Et te-
nendo istam partem,pro qua consuluit collegium Paduanum
vt Card.hic refert,ad allegata supra in contrarium, responde-
tur.Et primo ad text.in dicta l.diem proferre quem Barto. in
ducit,quia ibi agitur de interesse, quando pena promissa non
fuit,secundum regulam, que est quod obligatus ad factum nõ
potest penitere,nisi soluatur interesse. Sed hic specialiter peni
tentia admittitur,que impune debet habere locum .Secundo
non obstat quod penitentia,que permittitur,in dubio non de-
beat tertio preiudicare:quia hic non sumus in dubio : sed con-
stat de mente legis volentis in hoc, etiam tertio preiudicare,
dum penitentiam concedit:prout etiam patet in alijs casibus,
in quibus penitentia admittitur. Preterea ex tali penitentia
non videtur inferri preiudiciũ alteri parti, ex quo altera pars
vtique etiam potuisset penitere. Tertio non obst. quod dicitur de
pacto nudo,pro quo agitur quandoque de dolo:quia concedi
tur illud,quando arguitur dolus nõ seruantis pactũ,⁊ aduer-
sarius esset in damno:tali enim casu nõ haberet locũ penitẽtia:
vt in simili habetur in cõtractibus innominatis,in quibus lo-
cũ habet penitentia:sed tamen illa non admittitur,qñ res non
esset

esset integra,⁊ aduersarius damnum pateretur. Isto casu saluari potest communis opi. Sed quando allegaretur interesse simpliciter,ex eo qd̃ pactum non seruetur,per hoc non competeret actio de dolo:alias nunquam haberet locum regula, que habet q̄ nudum pactum actionem non producit l. iuris gentium.§.igitur nuda.ff.de pac.Et ideo in proposito, si interesse petatur simpliciter,ex eo q̄ pactum non seruetur, in quo etiã stipulatio interposita sit,nõ debet audiri:quia textus in dicta l.si conuenerit.penitentiam admittit.Quarto non obstat quod supra dicitur de promissione pene:quia quando pena apponitur non habet locum penitentia in casu dicte legis,si conuenerit. vt expresse Bartolus dicit, in lege penultima, Codice de pactis. ¶Sed illud est ex conuentione partium: secus vero est quando interesse patitur ex dispositione legis, prout in proposita questione agitur. Sed tamen hec disputando dicta sunt. Nam pro defensione communis opinionis considerandum est quod text.in d.l.si conuenerit.vt dictum est, loquitur in pacto simplici ex quo regulariter de iure ciuili actio non datur l.iuris gentium.§.igitur nuda.ff.de pact. Unde cũ agi non posset ad obseruationem pacti principalis, a fortiori ex simplici pacto nõ poterit agi ad interesse, sed quando stipulatio interponitur,actio producitur,per quã poterit peti interesse,si pactum non seruetur:nec contra actionem ex stipulatu videtur habere locum penitentia. In pacto enim conceditur penitentia, que respectu pacti simplicis parum operatur: quia tantum remouet naturalem obligationem, que ex pacto nascitur:vnde illa l.si conuenerit.non debet trahi ad stipulationem,ex qua actio producitur,⁊ cuius natura magis repugnat ne locus penitentie sit.Instit.de verbo.oblig.in prin.Nam cũ illa penitentia concedatur contra regulam iuris communis, debet stricte intelligi,prout loquitur,⁊ non extendi ad stipulationem,in qua longe diuersa ratio videtur.argumen.cap.cum dilectus.s̃.eod.de consuet.Et ad hoc bene facit,quia videmus in contractibus innominatis q̄ locum habet penitentia l. si pecuniam.ff.de condictione ob causam. Et tamen si stipulatio interueniat,penitentia excluditur, vt notab.Bartolus dicit in l. ij.in fine.C.de condictione ob causam.Baldus,in l.quamuis.in fine. C. de transactionibus.not.in l. ex placito.C.de rerum permutatio.Si ergo in casu d.l.si conuenerit. interueniente stipulatione,penitẽtia remouetur,communis opinio de plano procedit, vt agi possit ad interesse, si stipulatio non seruetur.Nec obstat,si dicatur q̄ stipulatio assumit naturam contractus, super quo interponitur l.si stipulatus.C.de vsur.not.Barto. in l. si quis cum aliter.ff.de verbo.oblig.⁊ idem Barto.in l.cum mota.C. de transact. quia illud procedit in his, in quibus natura stipulationis non repugnat. Sed hic, ⁊ in casu, quo loquitur Barto.in d.l. ij. natura stipulationis repugnat,quod sit locus penitentie.Uel responderi potest, vt prosequitur Alexand. in l.circa fin.ff.de pact.⁊ in rub.de verbo.obliga.in fin.⁊ in l.stipulationes non diuiduntur.eod.ti.⁊ dixi in l.cum mota.C.de trãsact.Et quod supra dicitur de stipulatione, idem etiam in pacto simplici de iure canonico:quia secundum communem opinionem actionem producit,vt not.in cap.j.s̃.de pact. ⁊ sic non habebit locum penitentia. Et hoc probatur hic secundum vltimum intellectum,quem dixi supra ad istum textũ: et sequitur Alexan.in d.l.si conuenerit.in tertia fallentia.vbi allegat Baldum in l.si quis in conscribendo.C.de episcop.⁊ cler.Et pari ratione dicendum est de iure ciuili in pacto, quod vestitur coherentia contractus: quia actionem producit l. in bone fidei. C. de pac.et ita Bald.dicit in d.l.si conuenerit.in lectura antiqua ⁊ simpliciter sequuntur ibi Alexand. ⁊ Moder. Ex quo colligitur quinta limitatio ad text.in d.l.si conuenerit.Et predicta probantur ratione,quam supra dixi in stipulatione: nam cum text⁹ in dicta l. si conuenerit.loquatur in pacto simplici, quod actionem non producit,non debet extendi ad pactum qualificatum,quod actionem producit. Ex quo enim actio nascitur:natura magis repugnat vt non sit locus penitentie, vt supra dictum est de stipulatione.Et retenta communi opinione quod agatur ad interesse, dubitatur de duobus.Primo, quo remedio agatur. Secundo, an coram illo iudice agi possit, coram
21 quo reus respondere promisit.†Circa primum Abbas hic cõcludit quod agatur actione ex stipulatu,quando stipulatio interuenit.Si vero fuerit pactum nudum, etiam de iure canonico agitur,vt not.in cap.j.s̃.de pact.imo,secundum eum , etiam de iure ciuili agi poterit actione de dolo:vt est text. nota. in l. eleganter.§.seruus pactionis.vbi Bartol.ff.de dolo.not. Angel.in consilio primo,cum similibus.vt Alexander tradit in dicta l.si conuenerit.in quarta limitatione.⁊ idem Baldus in lege,cum mota.C.de transactionibus. Angelus in l.si certis annis.C.de pactis.⁊ Alexand.in consilio xx. incipien. viso puncto,⁊ his.in tertio libro.Et hoc intelligitur, quando quis patitur aliquod damnum extrinsecum,si pactum non seruetur:prout loquitur text.in dicto §.seruus pactionis. alias ex eo simpliciter quod pactum non seruetur, actio de dolo non competit: quia secundum hoc omnia pacta nuda deberent seruari:vt de
22 clarat Joann.Pe.in l.pacta,que contra.C.de pact.†Circa secundum, communis videtur opinio quod agatur coram illo iudice,coram quo promisit reus litigare: quia etiam super interesse videtur facta prorogatio, vt tenet Guillierm. de Cun. in l.j.ff.de iudicijs.Specul.in titulo.de competen.iudic. ad.§.j. versiculo,quid si pactum.Anton.de Butri.⁊ Abbas hic, ⁊ sequitur Alexand.in dicta l.si conuenerit. in secunda limitatione.nam videtur contraxisse in loco,in quem destinauit iudiciũ suscipere:ergo ibi potest conueniri l.contraxisse.ff.de actioni.⁊ obliga.facit textus in capitu.finali, s̃. de rescriptis.⁊ per Abbat. hic,qui illum textum adducit.Sed contra istam decisionẽ communem multum facit doctrina Bart.in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus.ff.de verborum obli. dum allegat textum in l. qui fundum.ff.de contrahen.emptione.⁊ concludit quod qualitas, que respicit ipsam dispositionem, si in vna dispositione adiecta sit, in alia repetita non videtur: licet veniat accessorie ad precedentem.Ex quo gratia exempli, infert ibi Joannes de Imola,⁊ Alexan.sequitur.quod si vnus fuerit stipulatus sibi sortem dari in aliquo loco remoto a loco contractus,deinde penam stipuletur,in pena locus repetitus non videtur:⁊ sic nõ poterit conueniri ad penam in loco,vbi sortem soluere promisit.Et ita in proposita questione dicendum videtur:quia si promisisti litigare coram Lucensi iudice,⁊ si non seruares pactum promisisti penam:in ista promissione pene, vel interesse, ad qd̃ agitur,ex dispositione legis qualitas loci repetita nõ videtur. Et sic alias Ferrarie iudicatum fuit de eo,qui dum esset Rhodij,quantitatem frumenti Ferrarie soluere promisit, ⁊ si non solueret, promisit penam:nam conclusum fuit quod Ferrarie non poterat ad penam conueniri:vt Moder. quidam referũt in dicta l.si conuenerit. Non obstat quod habetur in l. contraxisse. quia illud bene procedit respectu principalis dispositionis:que ad locum confertur:non autem locum habet in eo, qd̃
t accessorie[t].venit,prout in ista questione agitur:vt per Barto.⁊ Imo.in d.§.Chrysogonus.Et ex hoc responsio habetur ad ea
26 que Abbas hic post alios dicit[26]:quia licet ratione contract⁹ conueniri possit in loco,in quo soluere promisit:hoc verum est quo ad id, quod principaliter in pacto deducitur. Secus autem est respectu pene vel interesse: quia locus repetitus non videtur,per supra dicta.Non obstat quod habetur in capit. fina. de rescripit. quia illud procedit propter vexationem indebite factam coram iudice,argumen.l.nullum.C.de testi.Et ad confirmationem predictorum considerandum est quod ista decisio a fortiori in casu nostro videtur procedere:quia in terminis,in quibus loquitur Bartol.⁊ Imo. in dicto §.Chrysogonus.pena expresse promissa fuit,⁊ tamẽ locus non videtur repetitus: a fortiori ergo in nostra questione, vbi petitur interesse, ex dispositione legis nõ videtur locus repetitus:quia de tali interesse non constat ex tenore contractus, quod partes de eo cogitauerint:vnde iste casus multo magis remanet in dispositione iuris communis vt in loco proprij fori conueniatur. Confirmatur hoc:quia dum petitur interesse, videtur quod contractus non perficiatur,sed quod potius resoluatur. Unde succedit quod licet quis sortiatur forum in loco,in quo soluere promisit,dicta l.contraxisse. ff.de actionibus ⁊ obligationibus. illud verum est,quando agitur ad obseruationem contractus secus est vbi tractatur de resolutione[v].Textus no. vbi Baldus
v ⁊ Paulus de Castro.in l.secunda.C.vbi,⁊ apud quem. Sed tamen predictis non obstantibus defendi potest communis opinio,a qua recedendum non videtur. Pro qua facit glossa finalis,in capit.fina.supra de rescriptis.⁊ quia vbi quis forum sortitur ratione contractus, etiam in accessorijs contractus ibi conuenitur. capitulo, dilecti.vbi Abbas in quinto notabi.infra. de foro competenti.Bene facit quod notat Bartolus in lege,qui certo loco.secundum vnum intellectum.ff. de condictione indebiti.vbi ille,qui recipit indebitum per errorem in certo loco,ibi forum sortitur,si condictione indebiti conueniatur. et quod not.per illum textum in lege,in contractibus.§. omni.C. de nõ numerata pecunia.vbi exceptio non numerate pecunie, que tendit ad impugnationem contractus mutui, in loco contractus obijci potest.Ex quibus omnibus datur intelligi, qd̃ vbi ratione contractus quis conuenitur, vel ratione destinate solutionis,in omnibus,que accessoria sunt,vel occasione cõtractus occurrunt,forum in tali loco sortitur:sicut ergo non data penitentia ageretur coram iudice, in quem erat prorogata iurisdictio,ita data penitẽtia,si agatur ad interesse,agi debet co-

ram eodem iudice:quia hoc est de dependentibus,vel saltem oc casione contractus hoc prouenit,per supra dicta. Et ad hoc videtur decisio Aretini, in consilio lxxxiij. incipiente quoniam multa.vbi ex pluribus probat, quod qui est iudex in aliquo facto,etiam dicitur iudex super interesse,quod petitur, et in locum illius facti succedit:quia interesse non solum est dependens,sed quantum ad personam iudicis idem cum ipso facto reputatur. Allegat quod not. Bartol.in l.stipulationes non diuiduntur. in viij. questione. ff. de verborum obligationibus. et ibi ad hoc plura alia adducit, que gratia breuitatis non refero.Non obstat quod in contrarium allegatur de eo,quod Barto. et Imo. dicunt in dicto §.Chrysogonus.quia illa conclusio altiorem postularet indaginem:nam in cõtrarium plura ibi adducit Aretinus,et precipue textus, in l.Titius. C. de operis libertorum. vbi Bal.dicit quod qualitas apposita in principali dispositione,repetita videtur in qualibet coherentia eius, vel dependenti.Preterea dato quod verum esset, quod qualitas loci non esset repetita,vt supra deducitur,tamen absque repetitione ex alio capite hoc suadetur: quia interesse ex dispositione legis intrat,et surrogatur in locum principalis dispositionis, per supra dicta.Et per hoc etiam respondetur ad aliud, quod dixi supra de resolutione contractus: quia non agitur hic quod contractus resoluatur,sed interpretatione iuris perficitur.Preterea dictum Bald.in dicta l.ij.C.vbi,et apud quem. non videtur verum, ex eo quod Bartol. dicit in d. l. qui certo loco.et Bald.in dict.l.in contractibus.§.in omni.et quod notat Anton.de But. in dicto cap.fin.ii.de foro competen. Sexto fallit,quod dicitur in dict.l.si conuenerit.quando iuramentum interponitur:quia tunc non habebit locum penitentia, prout Imo.hic tenet,et sequitur Aretinus,et idem Antonius de Butrio,in capitulo, veniens.infra de iureiurando.Angel.Fulgosius,Paulus de Castro et Alexander in dic.l.si conuenerit.et idem Petrus de Ancharano in consil.centesimoquadragesimosecundo.incipiente, in auxilium veritatis. circa finem. Et videtur ista communis
23 opinio,que precipue fundatur. †Primo:quia ad factum quis precise obligatur, quando iuramentum interponitur:vt voluit glossa notabilis in lege, si pecuniam. in principio. ff. de condictione ob causam.Et illa videtur approbari communiter, et prosequitur illam Alexander in lege, stipulationes non diuiduntur.ff.de verborum obligationibus.Et ex ista prima ratio
27 ne infertur[27], quod si facta esset conuentio per instrumentum guarentigiatum,in d.l.si conuenerit.non haberet locum penitentia. Et sic erit sexta limitatio:quia ex tali instrumento quis precise obligatur ad factum,quod promisit:vt notab. Bald.dicit in l.vnica.versicu.sed pone.C. de senten. que pro eo quod interest.vbi allegat text.in l.qui restituere.in fin.ff.de rei vendica. Secundo ad id, quod est dictum de iuramento,facit:quia debet iuramentum impleri in forma specifica.cap.ad nostram.el j.ii.de iureiuran.et quod not.Barto.in l.amplius non peti.ff.rem rat.habe.cum simil.ergo formaliter debet seruari iuramentum prout prestatur.Tertio,quia actus alias retractabilis, si iuramentum apponatur,non potest reuocari. authen. sacramenta puberum.C.si aduer.vend.c.cum contingat.de iureiur.c. quamuis.de pact.in vj.cum simili. Quarto,quia iuramentum habet vim litis contestate l.nam et postea.§.si is,qui temporali.ff.de iureiuran. sed post litem contestatam non habet locum penitentia d.l. si conuenerit. ergo nec post iuramentum.Ultimo, quia regulariter videtur quod iuramentum semper aliquid addat dispositioni,super qua interponitur: vnde facit actum valere eo
28 modo quo potest[28] l.cum pater. §. filius matrem.ff.de legat.ij. Bart.in l.si quis maior.C.de transact.et not.Bart.in l.eam quã. versic.sextus casus.C.de fideicom.et quod Bald.tradit in l.j.in ij.q. C.commo.cum simil.et Moder.tradunt in d.l.si conuenerit.Ex quibus communis opin.iustificatur.Do.Anto.tamen,et d.Abbas hic cõtrarium tenent,scilicet quod locum habeat peniten-
z tia,licet iuramentum[z] interponatur in casu d. l. si conuenerit. Mouentur, quia iuramentum secundum subiectam materiam intelligitur l.fina.ff.qui satisda cog.et bonus text.in l.fi. C.de nõ nume.pecu.vbi iuramentum in confessione mutui exceptionem non numerate pecunie non excludit:ergo in proposito non videtur excludere penitentiam, que in casu isto admittitur. Facit dictum Innocen.in c.per tuas.ii.de arbitr.vt per Abb.hic. Articulus disputabilis est.et tenendo istam partem non obstãte,que supra pro communi opinione adducuntur. Et primo quod dicitur de iuramento,per quod quis precise ad factum obligatur: quia etiam articulus ille disputabilis est,et perplures sunt, qui contrarium dicunt,vt moder.referunt in d.l. stipulationes nõ diuiduntur.et Joan.de Ana.hoc tenet in c.fin.in prin.ii. ne prela.vices suas.Preterea, dato quod illud esset verum, ex tali conclusione non bene infertur ad questionem nostram,in qua sunt

duo.Primo obligatio ad factum.Secundo, penitentia,que in tali pacto specialiter conceditur.Licet ergo tollatur primum, secundum tamen non videtur tolli.Probatur hoc in simili:nã fauore libertatis ad factum precise quis obligatur l. qui Rome.§.Flauius.vbi Paul.de Castr.ff.de verbo.obliga. et tamen hoc non habet locum, quando quis ad factum manumissionis obligatur ex contractu innominato, in quo est locus penitentie:et sic duo concurrunt l.si pecuniam.§.sed si acceperit.cum gl. in verbo,consequi.ff.de condict.ob cau. Et declarauit Alexan. in d.l.stipulationes non diuiduntur.dum opponit ibi:sed contra hoc facit.Ex quo etiam respondetur ad illud,quod dictum est de instrumento guarentigiato,inferendo sextam limitationem, iuxta dictum Bal.in d.l.j.C.de senten.que pro eo,quod inter.Nam dato quod illud dictum verum sit, non tamen infertur ad questionem nostram hic.Preterea in illo dicto Bald. reprehenditur per Alexan.post alios in d.l.stipulationes.in ver. Celsus. Secundo non obst. quod debeat iuramentum impleri formaliter: quia illud verum est quantum ad interpretationem verborum, que proprie intelliguntur in iuramento. Unde qui promittit soluere cum iuramẽto,non poterit compensare[y]:vt in iuribus alle y
gatis in contrarium.Sed tamen per hoc non excluditur interpretatio,que extra proprietatem verborũ venit ex natura actus vt probatur in d.l.fin.C.de non nume.pec. Preterea etiam improprie,et ficte iuramentum intelligitur,quando non tendit in preiudicium tertii.cap.ex parte tua.vbi Abb.ii.de cler. non resi.Tertio non obst.quod actus impeditur retractari per iuramentum.in authen.sacramenta puberum.cum similib.supra allegatis:quia illud videtur habere locum in cõtractibus, qui de sui natura non retractantur l.sicut.C.de act.et obl.et propter qualitatem persone illud conceditur: hic vero penitentia admittitur ex natura pacti:ibi videtur tolli priuilegium persone,quod facilius tollitur l.eius militis.§.militia missus.ff.de test. mil.et patet hoc in d.l.fi.C.de non nume.pec. Quarto,non obstat quod iuramentum habet vim litis contestate, quia illud videtur procedere in iuramento litis decisiuo , quod tendit in fauorem iurantis: non sic in iuramento confirmatorio,de quo loquimur,quod respicit preiudicium iurantis,et in eo diuersa ratio videtur.Ultimo non obstat quod iuramentum semper addat ad naturam actus, et non restringit:quia verum est, sed sufficit quod aliquid addat:in alijs vero sequitur naturam actus, super quo interponitur d. l.fi.C.de non nu.pec.et ita euitari possunt rationes, que pro cõmuni opi. adducuntur. Sed tenendo opi.communem ad fundamentum,quod faciunt Anto.de But.et Abb.in d.l.fin. ff.qui satisda.cog.et in l.fin.C.de non nume. pec. respondetur pluribus modis.Primo secundum Aret.hic, quod iuramentum sequitur naturam actus primordialem, que in obligationibus facti ex mora insurgit.argu.l.item veniunt.§.item cum prediximus. ff. de pet.here.et per glo.in l.certi condictio.in prin.ff.si cert. peta. Et sic in proposito videtur quod natura accidentalis sit,vt locum habeat penitentia in pacto prorogationis: et ista iuramentum non sequitur.Sed dicunt quidam in d.l.si conuenerit.quod penitẽtia,de qua ibi dicitur,nõ videtur ex natura primordiali.Et vlterius declarari potest:quia obligatio ad interesse in obligationibus facti accidentalis dicitur:quia non a principio,sed ex mora superueniente committitur.Sed ista penitentia a principio videtur inesse ipsi pacto,et conuentioni:nec causatur ex aliquo accidenti,quod superueniat.Unde ista responsio Aret. non satisfacit:et attenta ratione eius,contra eum videtur text. in d.l.fin. C.de non nume. pecu. vbi iuramentum non excludit exceptionem non numerate pecunie:et illa exceptio videretur ex natura accidentali:quia natura confessionis est,quod obligetur cum effectu ille,qui confitetur.Secundo Inn.hic respondet, et in d. c. per tuas.de arbitr.et sequitur Alexan.in d.l.si conuenerit. quod in d.l.fi.C.de non nu.pec.verisimiliter ex mẽte iurantis colligitur, quod noluit obligari,nisi habuerit pecuniam: non sic in alijs casibus regulariter:quia iuramentũ addit dispositioni, super qua interponitur.Unde si interponatur super facto, obligatur precise,qui promittit,nec repugnat voluntas iuris:vt per Alexã. in d.l.si conuenerit.Et cum ista solutione consonat in effectu quod Bart.dicit in d.l.si quis pro eo.versi.octauo prohibetur. in fin. ff.de fideiuss.et sequitur Imo.in c.cum causam.in fin. de empt.et ven.Sed ista responsio etiam dubitabilis videtur:quia sicut,in d.l.fin.C.de non nume.pecu.non est verisimile quod velit obligari nisi pecuniam habuerit:ita non videtur verisimile quod ille, qui ad factum obligatur,precise velit teneri,et priuari facultate soluendi interesse:vt dicit Jo.de Ana.in d.ca.fin.in prin.ne prela. vices suas,quod a fortiori in casu nostro videtur procedere,in quo duo concurrunt,obligatio facti,ad quod precise quis nõ tenetur, et penitentia,que in isto casu specialiter admittitur, vt supra dictum est:vnde difficilius derogatur. Preterea in d.l.fi.C.de nõ

nume.

nu.pec. non deficit consensus:nam ex cõfessione dicitur quis cõ
sentire.l.generaliter.C.de non nume.pecu.in c.per tuas.de pro
bat.Sed in d.l.si.prerogatiua quedam debitori conceditur, vt
non teneatur probare pecuniam numeratam non fuisse:sed il-
la probatio creditori incumbit.Et si per iuramentum exclude
retur exceptio non numerate pecunie, non dicetur ille debitor
obligatus sine consensu eius: quia imo confessio sua arguit cõ
sensum eius,vt dictum est: sed tantũ tollitur prerogatiua pro-
bationis:vnde si debitor exclusus ab exceptione non numera-
te pecunie vellet probare pecuniam numeratam non fuisse,be-
ne admitteretur,vt ibi habetur,⁊ instit,de lit.oblig. Sicut er-
go in d.l.si.nõ excluditur illa prerogatiua probationis per iu-
ramentum,ita in proposito non videtur tolli prerogatiua pe-
nitentie,que in isto casu conceditur. Tertio,⁊ vltimo responde
ri potest, quod iuramentum sequitur naturam actus, super
quo interponitur,quo ad hoc vt in plus quis non teneatur.d.
l.fina.C.de non nume.pecu.secus vero quantum ad hoc,vt inef
ficacius quis obligetur,prout in proposito agitur.Ita in simi
li dicunt Imol.Paul.de Cast.⁊ Alex.in l.miles.§.decem.ff.de
re ind.per illum text.de stipulatione, que etiam interpretatur
secundum naturam contractus,super quo interponitur. Sed
nec ista responsio videtur procedere:quia in d.l.fina. etiam effi
cacius obligari dicitur,⁊ non in plus, dum exceptio nõ nume
rate pecunie non remouetur:⁊ ideo opinio Ant.de But. ⁊ Ab
bat.hic de iure probabilior videtur : prima tamen communis
est.Septimo fallit dispositio d.l.si conuenerit.n eo,qui confite
tur iudicem esse competentem, vel se teneri litigare coram il-
z lo:quia tunc per confessionẽ[z] iurisdictio prorogatur:⁊ non ha-
bet locum penitentia:vt Bald.notabi.voluit in l.si pater. C.ne
de statu defunct.vbi in argum.allegat tex.in l.depositi.§.j. ff.de
pecul.⁊ sequitur Alexan.in d.l.si conuenerit.in vj.limitatione.
Sed contra istud dictum facit quod not.Barto.in l.non fate-
tur. ff. de confess. vbi inquit quod falsa confessio scienter facta
in his,que pertinent ad litis ordinationem nõ preiudicat, per
text.in l.is,qui se obtulit.cum l.seq.ff.de rei vendi. ⁊ talis vide-
tur ista confessio : ergo non videtur preiudicare. Comproba-
tur hoc,quia secundum Bal.in c.P.⁊ G.de officio deleg.renũ
tiari non potest dispositioni d.l.si conuenerit. quo minus sit lo
cus penitentie.Unde succedit quod confessio non valet, nec at
tenditur in his,que pendent a potestate cõfitentis.c. super eo.
de eo,qui cogno.consang.vxor.sue.l.si forte.⁊ quod ibi Bart.ff.
de cast.pecu.per gloss.⁊ doct.vt in l.si donatione. C.de collatio.
cum simi.His tamen non obstantibus, decisio Bal.verior vi-
detur:pro qua facit,quia penitentia excluditur per litis conte
stationem:vt per gl.⁊ omnes in d.l.si conuenerit.Sed quando
partes confitentur litem esse contestatam,valet illa confessio,⁊
preiudicat,vt est text.not.in c.fina.⁊ ibi Abb.declarat ĩ.de pro-
bat.Ergo videtur quod in questione nostra confessio preiudi-
cet,sicut in litis contestatione,a qua penitentia d.l.si conuene-
rit.terminatur:⁊ confessio habet vim pacti, vt declaratoria fo-
ri tollatur:vt declarat Bal.per illum tex.in l.j.in j.no.C.de epi.
⁊ cler.facit tex.⁊ ibi Sali.in l.j.in prin.C.de pact.Et sic videtur
quod dispositioni d.l.si conuenerit. renuntiari possit,quod ex-
presse tenet ibi Alb.in vltima questio.⁊maxime si iuramentum
interpositum sit,vt etiam ipse Bald. tenet in c. que in ecclesia-
rum.ĩ.de constitut.Ad quod facit quod dicit Pet. de Ancb.
in cõs.ccij.incip.in auxilium veritatis.circa fi. quod dispositio
d.l.si conuenerit. fauore priuato introducta est:ergo poterit ei
renunciari.l.pe.C.de pact.c.ad apostolicam.ĩ.de regu.Non ob-
stat doctrina Bart.in d.l.non fatetur,quia videtur procedere,
vbi non cadit aliqua interpretatio iuridica ad aliquẽ effectum
iuris,⁊ culpa actori imputari potest,prout loquitur text. in d.
l.is,qui.cum sequen.Sed in questione nostra,quando quis con
fitetur iudicem esse competentem, licet in veritate hoc falsum
sit,tamen intelligi potest quod voluerit prorogare iurisdictio
nem,ex quo potest,si scienter confitetur: nam sit ista interpreta
tio,vt actus valeat.arg.c.Abbate sane.de verbo.sig.⁊ in l.quo-
ties.ff.de reb.dub.Non obstat quod renũciari non possit: quia
contrarium verius videtur,per supra dicta. Ex quibus habe-
a tur octaua limitatio,quando partes renunciant[a]. d.l.si conue
nerit.valet enim renunciatio, vt dictum est: licet contrarium
voluerit Bald.in d.c.P.⁊ G.de offi.delega.Sed tamen pro cõ
cordia dici potest quod valet renunciatio ad istum effectum,
vt non vtatur penitẽtia, que potuisset habere locum in casu d.
l.si conuenerit.illa enim respicit priuatum commodum, vnde
renunciari põt,vt dictũ est.Si vero fieret renunciatio hoc mo
do,quod in casu d.l.si conuenerit. non habeat locum penitẽtia
non valeret renunciatio: quia cum disponatur a iure quod sit
locus penitentie,in casu d.l.si conuenerit. hoc non potest tolli:
argum.l.nemo potest.ff.de lega.j.Nam quod ex aliquo contra-
ctu quis efficaciter obligetur,hoc pendet a potestate legis:vn-
de non videtur quod ex pacto nudo quis, etiam si velit,effica-
citer obligari possit de iure ciuili:nec videtur quod partes fa-
cere possint,quod in contractibus innominatis non sit locus
penitentie:hoc enim est in potestate iuris ciuilis,a quo ciuilis
obligatio causatur.institu.de obliga.in princ.Et hoc forte vo-
luit Bald.in d.c.P.⁊ G.dum inquit quod d.l.si conuenerit. cõ
tinet ius publicum. Nec obstat si dicatur quod facilius debe-
ret impediri, ne penitentia nascatur in casu d. l. si conuenerit.
quam si nata sit,quod tollatur:argu.l.patre furioso. ff. de his,
qui sunt sui.quia illa regula non habet locum in isto casu, pro-
pter diuersam rationem,que est:quia quando tollitur peniten
tia,derogatur iuri priuato illius, qui penitentia vti potuisset.
Sed quando agitur quod in tali pacto quis obligetur effica-
citer,alteratur iuris dispositio, ⁊ derogatur dispositioni.d.l.si
conuenerit.Nec obstat quod in effectu idem videatur: quia nõ
est verum. Uoluit enim lex,quod in tali pacto prorogationis
iurisdictionis habeat locum penitentia : ⁊ si post modum illa
penitentia tollatur,non curat, nec in hoc offenditur ipsa lex,
sed quando agitur immediate quod in casu d. l. si conuenerit.
quis obligetur efficaciter,sit contra illam legem,⁊ hoc non vi-
detur posse fieri per supradicta. Nono fallit in procuratore:qa
si dominus prorogauit iurisdictionem, quanuis possit penite-
re,procurator tamen non poterit:quia veniret contra factum
domini,quod non potest.l.si hominem.ff. man. nam dominus
in eadem voluntate persistere presumitur:vt nota. tradit Pe-
trus de Ancha.in consil.cxxix.incip.primum dubium. ⁊ idem
sentit in d.cons.ccij.inci.in auxilium veritatis. Si ergo procu-
rator ipse iurisdictionem prorogasset, cessaret ratio Petr. de
Ancha.⁊ videretur dicendum quod ipse posset penitere. De-
cimo fallit quando partes promittunt in iudicio sistere,⁊ pare
re mandato curie:nam ista verba copulatiue excludunt peni-
tentiam:vt Bald.concludit in addit.Spec.in tit.de reo.Facit
ad hoc,quia qui promittit coram iudice non suo aliquem pre-
sentare,per hoc non videtur iurisdictionem illius iudicis pro
rogare.l.j.ff.si quis in ius voca.non ierit.secundum vnum intel
lectum:⁊ tamen si promittit parere mãdatis curie, iurisdictio
prorogatur,secundum Bald.Angel.⁊ Paul.de Cast.ibi.Un-
decimo fallit quo ad acta ante penitentiam,quia valent : vt in
simili videmus delegantem posse reuocare delegatum.l. indi-
cium soluitur.ff.eodem.⁊ tamen acta prius facta valent:vt per
Ioan.Andr.in titu.de compe.iudi.adi.§.super.versicu.quid si
promisit.Et in casu nostro expresse sentit Bal.in l.j. C. de iuris.
omn.iudic.Ang.in l.j.ff.de iud.⁊ sequitur Alex.in d.l.si conue-
nerit.in ix.fallẽtia. Et hoc intelligitur de illis actis,ex quibus
tacite prorogatio irreuocabilis non inducitur,prout infra vi-
debimus.Duodecimo dispositio l.si conuenerit. non habet lo-
cum in eo,qui in aliquo loco soluere promisit:nam remota pe-
nitentia efficaciter in tali loco poterit conueniri.l.iij. ff. de bo.
author.iud poss.l.heres absens.§.fi.ff.eo. quia in loco destinate
solutionis contraxisse videtur:vt tex.dicit in d.l.iij. ⁊ in l.con-
traxisse.de actio.⁊ oblig.Et hoc procedit etiam quo ad accesso
ria,in quibus quis forum sortitur in loco destinate solutionis:
vt Abb.dicit per illum tex.in c.dilecti.ĩ.tit.j.Secundo hoc am
b pliatur vt procedat,etiam si tacite[b] solutio ibi destinata sit,vt
inquit Anto.de Butr.in c.fina.vers.inquantum dixi.⁊ Abb.se-
quitur ibi in gl.ij.ĩ.tit.j.qui dicit quod in hoc tacitum non dif-
fert ab expresso.⁊ idem Bar.in l.heres absens.§.proinde. ff.eo.
facit text.in l.sed ⁊ si susceperit.§.j.ff.eod.titu. Tertio predicta
conclusio locum habet,etiam si post contractum perfectum ex
interuallo destinatio solutionis facta sit,secundum Anton. de
But.in d.c.fina.in vers.quantum dixi.per tex.in l.quanuis. §.j.
ff.eo.Dicit tamen Butr.quod isto casu etiam in loco celebrati
contractus poterit conueniri:licet secus sit,quando in ipso cõ-
tractu solutio alibi destinatur:vt no.Barto.in l j.in prin. ff.de
eo,quod certo loco.in l.quero.per illum textum.ff.de solutio. ⁊
Abbas in d.c.fina.in glo.ij.cum similib.Quarto extenditur vt
procedat non solum,quando locus specialiter nominatur, sed
etiam si generaliter dictum sit,in quocunque loco : vel si dica-
tur vbicunque fuerit petitum:vel vbicunque fuerit inuentus:
nam vbique poterit conueniri, nec propter generalitatẽ pro-
missio vitiatur.lege,Titium.§.tutores. vbi Bartol. per illum
text. ff. de administratione tutorum. Sequuntur Antonius
de Butrio hic, post antiquos,quos ipse refert,⁊ Abbas idem
Bart.in l.pen.C.de pact.Bald.in d.l.fina.§.sed ⁊ si quis.C.com
mun.de leg.l.iij.§.si quis ita.de eo quod cer.loco. bonus text.in
l.Lucius.la i.in prin.ff.deposi. ⁊ ita se habet magis communis
opinio,vt Alexan.deducit in l. si conuenerit.in x.fallentia. Et
isto casu creditor habebit eligere locum, vbi velit sibi solui : vt
not.Bald.in rubr.C.de constit.pec.ver. modo venio ad locum.

in fi.⁊ in l.ab eo.C.quomodo,⁊ quando iud.versic.extra quero,
Titius. Alexand.in consil.xxxv.incip.in causa,⁊ lite.lib.j.⁊ pro
tota quantitate in tali loco declarato poterit cõueniri: vt no.
dicit Bart.in l.iij.§.si quis ita.ff.de eo quod cer. lo.etiam si ibi
non sortiatur forum aliqua ratione,vt hic,post Anto.de But.
Abb.concludit. Predicta conclusio tunc declaratur. Et pri-
c mo vt procedat secundum fictionem[c]:⁊ quantum ad interpre-
tationem iuris dicatur contractus fieri in loco destinate solu-
tionis: vt colligitur in d.l.iij.⁊ in d.l.contraxisse.in verbo,intel
ligitur.⁊ declarat Ant.de But.in d.l.fin.in versi.aduerte.⁊ idẽ
Abb.ibi in ij.gl.Hoc voluit gloss.in l.eum,qui.in verbo, dene-
gatur.ff.de constit.pecu.Contractus ergo vere celebratur,vbi
verba proferuntur,⁊ ideo debet ibi solui gabella, ⁊ non in loco
destinate solutionis,secundum Anton.de But.⁊ Abb. in loco
preallegato:⁊ idem decidit Bal.⁊ sequitur ibi Pau.de Castr.
in l.j.C.vbi conue.qui certo loco da.promi.Contrarium tamen
tenet idem Bal.in l.multum interest.C.si quis alte.vel sibi.Sed
prima opinio communiter tenetur. Facit quod no.Bal.in l.j.
iiij.q.C.de contrab.emp.⁊ in l.magis puto.§.illud. ff. de rebus
eorum.cum simil.vt dicam in d.c.fin. predictis adde quod not.
Bal.in consil.ccclxvij.verba dicunt.libro primo.Secundo,pre
dicta conclusio locum habet,quãdo generaliter fuit facta pro-
missio non expressis aliquibus locis:quia tunc in quolibet lo-
co poterit conueniri,vt dictum est. Secus vero vbi aliqua lo-
ca exprimuntur cum generali clausula:puta, promisit soluere
29 Florentie,Senis,⁊ vbique locorum [29], vbi fuerit inuẽtus:quia
ista generalis clausula restringitur,⁊ intelligitur de locis simi
d libus[d] expressis. Ita Anton.de Butr. hic,hoc puto maxime
arg.c.sedes.s.de rescr.⁊ Abb.hic sequitur: ⁊ idem tenet Rom.
in consil.clxxx.incip.si admittimus.Et ad hoc facit quod Old.
tradit in cons.viij.incip.quidam paterfamil.⁊ quod not. Bar.
in l.qui habet.§.fina.ff.de tutel.cum pluribus similibus,vt con-
gerunt Moder.in d.c.sedes. Imo. tamen hic contrarium te-
net,quod possit in quolibet loco conueniri,non obstãte expres-
sione aliquorum locorum: ⁊ cum eo videtur transire Alex. in
d.l.si conuenerit.dum vltimo loco illum refert,⁊ certe hoc vide
tur esse de mente partium.Sed pro cõcordia distingui potest,
quod aut est locus insolitus,de quo verisimiliter partes nõ de
buerunt cogitare:⁊ non poterit in tali loco conueniri.argu.l.si
stulsa.§.frumenta.ff.de contrabenda empt.⁊ in l.Seio.§.medi
co.⁊ quod ibi Bart.ff.de annuis lega.⁊ quod per ista iura An
gel.tradit in consilio clxxvj.incip.premittendum est. Et ista ra
tio videtur habere locum,etiam quando aliquis locus specia-
liter non exprimatur:⁊ sic procedit ⁊ loquitur Ant.de But.Si
vero locus non sit insolitus, quamuis remotior sit alijs expres-
sis locis,ex intentione partium videtur quod possit ibi conue-
niri,prout Imo. dicit. Ex quo infertur, quod hic Pisis con-
traxit,⁊ promisit soluere Florentie, Senis, ⁊ vbique locorum,
quod etiam Rome,Mediolani,vel Venetijs, poterit conue-
niri.Tertio,predicta conclusio declaratur, vt procedat quan-
do quis reperitur in loco, in quo soluere promisit: secus si ibi
non reperitur:quia non poterit conueniri:vt per Bart.in d.§,
tutores.⁊ in d.l.si conuenerit.⁊ in d.rubri. de constit. pecu.Bal.
cum similib.supra allegatis.nam hoc idem est, quando ratione
contractus quis conuenitur: quia tunc demum ibi conueniri
poterit,si reperitur.d.c.Romana.§.contrabentes.⁊ per gloss.
in l.j.in verbo,dato,ff.si quis in ius vocat.non ierit. Sic etiam
in foro originis,quando quis alibi domicilium habet: nam in
loco originis demum conueniri poterit, si ibi reperitur:vt no,
Barto.in l.assumptio.§.j.ff.ad municipa. Et ista est magis cõ-
munis opi.vt Alex.concludit in l.cum quedam puella.ff.de iu-
risd.omn.iud.Si ergo in proposita questione in loco destinate
solutionis non reperitur,non poterit conueniri.Et no. ꝙ ipse
dominus debet esse presens, ⁊ non sufficit ꝙ ibi sit procurator
domini,secundũ Bal.in cons.ccclxvij.lib.j.supra allegato.Ista
tamen limitatio restringitur,vt non habeat locum in quibus-
dam casibus,quibus absens in loco contractus, vel destinate
solutionis poterit conueniri. Primus est ratione bonorum,
que in tali loco reperiuntur:vt probatur in d.§.contrabentes,
ad idem text. in d.l.Titium.§. tutores.vbi Bar.ff.de admi.tu,
Bal.in d.l.fi.§.sed ⁊ si quis.C.commu.de lega.Ant.de But. hic
⁊ Abb.in d.c.fi.dum loquitur de foro contractus. Secũdo hec
limitatio declaratur,vt procedat immediate:sed tamẽ media-
te videtur ꝙ iudex destinate solutionis etiã procedere possit,⁊
requirere iudicem contrabentis,vt ipsum citaret ad finem di-
scutiendi obligationem personalem,⁊ vt eum directo condem
naret. Ita not.de foro contractus dicit Ant.de But.in d.c. fi.
j.de foro compe.ibi: puto tamen,quia ita est in delictis.Et hoc
etiam finaliter Abb.tenet in d.c.fi.in glo.fi.quia sicut permitti-
tur in iudice delicti,vbi agitur de maiori preiudicio cle.pasto-
ralis.de re iudi.ergo a fortiori idem dicendum est in contracti
bus.Sed tñ ratio ista non videtur bene procedere: quia in de-
lictis versatur publica vtilitas, vt puniantur delicta.l. ita vul
neratus.ff.ad leg.Aquil.⁊ in c.vt fame.j.de sen.exc.⁊ ideo in de
lictis locum habet remissio, ⁊ non in contractibus: ergo non
e videtur bona equiparatio. Tertio[e] ista limitatio non proce-
dit,vbi quis in certo loco soluere promisit,⁊ se ibi representare:
quia tunc in tali loco poterit conueniri, licet alibi reperiatur.
Ita Bal.not.dicit in l.cum Archimedoram.C.vt in poss.lega.
Ex quo infert ibi,ꝙ si in instrumento debiti ista verba sint, ꝙ
promisit in tali loco soluere,⁊ ibidem se presentialiter presenta
re:semper ad talem locum debet fieri remissio.Alleg.tex.in l. si
deiussor.§. pe.ff.qui satisd.cogan.⁊ Fulg. in l.j.ff.si quis in ius
voca.dicit ꝙ valeret pactum ꝙ quis in loco destinate solutio-
nis,vel contractus deberet remitti.facit text.in l.j.§.si conuene
rit .ff.depo. Quarto non procedit, quando quis in certo loco
soluere promisit,⁊ certo tempore:puta Florentie,in die sancti
Ioannis:nam tunc ibi poterit conueniri,licet non reperiatur
vt no.Bal.dicit in c.j.de mili.vasal.qui cõtu.est vbi ad hoc In.
refert in c.si aduersarius.de eo,qui mit.in posses. Quinto ⁊ vl-
timo casu,limitatio supra dicta non procedit,quando iste, qui
alibi soluere promisit, priuilegio fori renuntiauit:nam tunc in
loco destinate solutionis omnino poterit ꝯueniri, etiam si ibi
non reperiatur.gl.not.in l.j.ff.si quis in ius voc.non ierit.quam
Abb.hic sequitur,dicens illam esse incognitam Canonistis.
Et idem Abb.in d.c.fi.in gl.ij.⁊ illam vnicam in iure Bal. di-
cit in d.l.cum Archimedorã.⁊ cõmuniter approbatur, vt per
Alex.in d.l.j.Qui enim promittit soluere in tali loco, ⁊ renun-
tiat priuilegio fori,videtur voluisse ꝙ tantũ ibi causa decida-
tur,vt Abb.dicit in d.c.fi. Nã talis renũtiatio nihil operaret,
nisi ad talẽ locum, haberet locũ remissio: vt colligitur ex ver-
bis Bal.in d.l.cum Archimedoram.⁊ idem Bal.dicit in c.pre
terea.ver.adde ꝙ etiam in contractibus.s. de offic. dele. Nec
huic limitationi obstat,si dicatur ꝙ ille, qui renuntiauit priui
legio,non prohibetur vti iure communi.l.miles. §. sexaginta.
ff.de adul.in fi.Bal.per illum tex.in l.sed ⁊ si quis. §. quesitum.
circa fi.ff.si quis cau.Anto.de But.in c.j.in ij.no.per illum tex.
s.de transact.Quod autem in loco contractus,vel destinate
solutionis,quis nõ debeat remitti,hoc nõ ex priuilegio, sed de
iure communi competit.c.j.§.contrabentes.de foro competen.
in sexto.Ergo non videtur hoc ius tolli ex renunciatione pre-
dicta: quia responderi potest quod illud habeat locum, si vl-
tra ius commune competeret aliquod priuilegium. Nam ex
pluribus iuribus si vni renunciatur,alterum remanet.l. si do-
mus.ff.de seruitu.vrban.prediorum. secus si vnum ius tantum
competit:quia illud tollitur per renunciationem.l.stillicidij.ff.
quemadmo.serui.amit.Et ita respondent quidam in dicta l.j.
Sed ista responsio non tollit argumen.quia licet vnum ius tã
tum competeret,scilicet ius commune,illi renunciatum nõ vi-
detur,ex quo verba non conueniunt:quia, vt dictum est, licet
tollatur priuilegium, non tollitur ius commune.Et ita etiam
videtur stare argumentum: cui aliter responderi potest,⁊ dici
ꝙ sub verbo,priuilegio.includatur forus, qui de iure cõmuni
competit.Ita est tex.in d.l.j.in fin.ff.si quis in ius.ibi:nisi priui
legio suo specialiter renuntiauerit. iunctis verbis precedenti
bus,ibi:non suppositum iurisdictioni illius.verba enim impro
priantur secundum subiectam materiam,ne superflua,⁊ inuti
lis dispositio sit.l.quibus diebus.§.dominus.⁊ ꝙ ibi Bar.ff.de
condi.⁊ demon.Unde in proposito renuntiatio facta priuile-
gio ab eo,qui non reperitur habere aliquod priuilegium vltra
ius commune intelligitur, de ipso iure communi, vt videtur
tex.in d.l.j.Si ergo vltra ius commune aliud haberet priuile-
gium,in quo renuntiatio posset verificari,conclusio preallega
te gl.non procederet, per supra dicta,⁊ ista erit vna limitatio.
Secundo predicta gl.non videtur habere locum in clerico,qui
non potest iurisdictionem prorogare sine consensu proprij iu-
dicis.c.significasti.de foro compe.vnde in eo non potest opera
ri renuntiatio istum effectum,vt Abb.concludit in d.c.fi.in lo-
co preallegato. Sed tamen considerandum videtur ꝙ quan-
do prorogatur iurisdictio ratione contractus,non requiritur
consensus proprij iudicis.c.dilecti.j. de foro compet.⁊ Ab. ibi
f declarat,Ergo idem[f] videtur dicendum in loco destinate solu
tionis:quia ibi contraxisse reputatur. Nisi dicamus ꝙ quan-
do contrahitur re ipsa,⁊ ex eo facto tacite prorogatur iurisdi-
ctio,non sic in loco destinate solutionis:quia illa verbalis pro-
rogatio videtur, in qua consensus proprij iudicis requiritur.
Et ex ista ratione generaliter infertur ꝙ in clericis non possit
iurisdictio prorogari,destinando alibi solutionem, nisi consen
sus proprij iudicis adhibeatur. Et isto modo,scilicet acceden-
te consensu proprij iudicis,ea que dicta sunt superius,etiam in
clerico

clerico bene procedunt. Quarto predicta limitatio ad d.l.si cõuenerit. declaratur vt habeat locum quãdo solutio destinatur in aliquem locum secundum liberam voluntatem creditoris:
8 secus [9] si debitor soluere promisit vbicunque placuerit creditori, vel alijs verbis similibus, quibus arbitriũ boni viri significatur: quia tunc non poterit conueniri, nisi in loco, in quo forum sortitur, vt tradit Bart. in d.l.si conuenerit. & sequitur Abbas hic, & late Alexan. & alij, quos ipse refert in d.l.si conuenerit. Aliter tamen voluit hic Ant. de But. ibi: credo quod suffi cit. quia licet verba designent arbitrium boni viri, nõ videtur alienum ab arbitrio boni viri, vt ratione destinate solutionis tali casu conueniatur, etiam in loco, in quo forum non sortitur prout secundũ naturalem equitatem bonus vir arbitraretur. Alleg. l.j. & ij. ff. de testa. mil. & hoc sequitur hic Imo. & Fulg. in d.l.si conuenerit. Et ista opinio verior videtur, attenta mente partium, que fuit, ampliare facultatem cõueniendi: & ideo non debet restringi precise ad loca, in quibus forũ sortitur, vt Bar. dicit: sed etiam alibi poterit conueniri, prout iudex arbitrabitur. Quinto non procedit, quado in loco destinate solutionis vigeret pestis: quia ibi respondere non tenetur. Ita dicit Angel. in l. cum res. in princip. ff. de lega. & fideicommiss. j. vbi Alexand. sequitur. & idem Alex. in d.l.si conuenerit. in x. fallentia. Et ista videtur communis opinio: licet aliter velit Imol. in d. l. cum res. Et idem si casu in tali loco reperitur: nã ibi non poterit conueniri, secundum Angel. & Alexand. in locis preallega. & Bald. idem tenet in l. fina. §. sed & si quis. in fi. col. C. commun. de lega. per l. heres absens. ff. eod. Sexto, & vltimo locum habet, quando quis alibi soluere promisit, vt dictum est: secus si promisit respondere in aliquo loco: quia videtur promittere quod ibi possit conueniri, & non excluditur penitentia, vt Ab. hic dicit circa finem distinctionis, & supra ad intellectum c. dilecti. j. titu. j. Ad hoc facit text. in capitu. fina. infra titu. j. in ca. ij. de confess. in vj. & in ca. j. de foro competen. in vj. l. non solum. in princip. ff. de procura. & in l. de etate. §. interdum. ff. de interrog. act. cum simil. Et hoc verum intelligitur, quando verbum, respondere profertur simpliciter: secus si dicatur, respondere de pecunia: quia tũc importat solutionem. Sic intelligitur quod
30 de verbo, respondere [30], dicit Bald. in l. iij. C. de procur. & in l. eam, quam. C. de fideicommiss. Ita Paul. de Cast. distinguit in d.l.si conuenerit. & idem Paul. de Castr. in l. iij. §. si quis ita. ff. de eo quod certo loco. Decimotertio, quod dicitur in l.si cõuenerit. locum habet in prorogatione facta expresse per pactũ, prout text. loquitur in d.l.si conuenerit. secus vero est in tacita prorogatione, que ex aliquo facto insurgit. Quod dupliciter exemplificari potest. Primo, quando prorogatur iurisdictio contrahendo, vel delinquendo: quo casu non habet locum penitentia: vt Ray. Al. & Ang. dicunt in d.l.si cõuenerit. & idem tenet Sali. in l. nullum. in ij. opposi. C. de testib. Ad quod facit, quia talis prorogatio tacita, que ipso facto insurgit, fortior dicitur: vt not. in c. dilecti. j. titu. j. Unde cum dispositio d.l.si conuenerit. exorbitans sit a regulis iuris communis, & loquatur in pacto prorogationis, non debet extendi ad istum casum, in quo maior ratio est, vt penitentia excludatur. Secundo exemplificatur in tacita prorogatione, que insurgit ex litis contestatione: nam illa irreuocabilis est, secundum gl. in dicta l.si conuenerit. quam omnes tenent: & text. ibi a contrario sensu. Et idem est dicendum in tacita prorogatione, que induceretur ante litem contestatam ex aliquo actu, iuxta l. sed & si susceperit. in princ. ff. eod. nam talis prorogatio irreuocabilis est: vt Angel. dicit in d.l.si conuenerit. & idem Bald. in capi. P. & G. circa fi.
24 supra de officio deleg. † Est tamen non leuis dubitatio vtrum ex aliquo actu citra litis contestationem tacita prorogatio in-
31 ducatur [31]. & Barto. in hoc in l. quidam consulebant. ff. de re iudica. concludit quod sic, dicens quod opponens exceptionem cõtra libellum, vel personam actoris, approbare videtur iudicem, & in eum consentire. Et idem Bartol. in d.l.si conuenerit. & in l. fina. per illum text. C. de exceptio. Bald. in cap. exceptionem. in glo. j. j. de exceptio. Innoc. Cardi. & late Abb. in c. inter monasterium. de re iudica. cum concorda. & Alex. tradit in d.l. quidam consulebant. Et ista est communis opinio secundum Areti. hic, & patet ex his, que Alexand. adducit in d.l. quidam consulebant. & late prosequuntur Moderni in dicto cap. inter monasterium. Contra istam communem opinionem insurgit Aret. hic, & arguit dupliciter. Primo, quia terminus proponendi declinatoriam contra iudicem, est citra litis contestationem. l. apertissimi. C. de iudic. l. nemo. C. de iurisdictio. omnium iudic. ergo ante litem contestatam quis non videtur excludi. Et istam rationem etiam Fulg. adducit d.l.si conuenerit. que tũ fuit antiquorũ, quos Ab. refert in d.c. inter monasterium. in v. oppositio. Sed respondetur quod illa iura locum habet, quando ante litem contestatam non apparet de consensu tacito, vel expresso, prout respõdet Alexan. in d.l.si conuenerit. Et hoc idem colligitur ex dictis Abba. in dicto cap. inter monasterium. dum respondet authen. offeratur. C. de litis contestat. Nam si precise attenderetur litis contestatio, sequeretur quod nullo alio modo iurisdictio posset prorogari, quod tamen falsum est, per supra dicta. Secundo arguit Aretin. quia omnis exceptio, que ante litem contestatam opponitur, ad finem repellendi iudicium videtur opponi: & licet quantum ad cognitionem illius exceptionis iurisdictio prorogata videatur, non tamen super causa principali potest dici prorogata iurisdictio quia inducta ad vnum finem non debent contrarium operari. in regula, quod ob gratiam. de regulis iuris, in sexto. Et ratio ista etiam fuit Ful. in dicta l.si conuenerit. vt colligitur ex gl. vt in d.c. inter monasterium. in verbo, subeundo iudicium. circa finem. & in capitu. si a iudice. in verbo, teneris. de appellatio. in sexto. Sed predicte rationi respondetur ex mente quorundam Moder. in d.l.si conuenerit, quod exceptio, que ante litem contestatam opponitur, tendit ad repellendũ iudicium: verum est, non simpliciter, sed secundum quid, scilicet per eum modum, & eo respectu, quo opponitur: & sic respectu libelli, vel actoris, contra quem obijcitur, sed non respectu iudicis, contra quem nihil opponitur: imo quantum ad personam iudicis iudicium videtur approbari, ex quo coram eo excipitur, & super hoc ab eo petitur renunciari. l. sed & si susceperit. in princ. ff. de iudic. Unde inducta ad vnum finem vno respectu, alio respectu in consequentiam, contrarium quandoque operan-
32 tur [32]. l. denique. §. interdum. vbi Bar. per illum tex. ff. de pec. leg. in l. Proculus. ff. de vsufruct. facit text. in l. sed & si miles. §. qui ignominiosa. versic. scribit autem Ulpianus. ff. de excusat. tutor. & quod not. in l. j. ff. de his quibus vt indign. & per gloss. fina. xxxij. quest. iiij. in c. dixit Sara. Ulterius, & tertio, communem opinionem tenet Imo. in dicta l. quidam cõsulebant. vbi rationem vrgentem inducit: nam, secundum communem opinionem, dum opponitur exceptio declinatoria contra libellũ, vel actorem, approbatus videtur iudex super istis dilatorijs, que sunt parui preiudicij. vnde nõ sequitur quod iudex approbatus sit in causa principali, in qua de maiori tractatur preiudicio. Hoc enim est arguere de minori ad maius, quod affirmatiue non valet, vt not. in cap. cum in cunctis. supra de elect. in authenti. multo magis. C. de sacrosanct. eccles. Confirmatur hoc: quia tacitus consensus in aliquibus actibus iudicij, non porrigitur ad alios actus, qui sequuntur: vt per gloss. notabi. in clementi. sepe. in verbo, partibus. quam doctores ibi sequuntur, de verborum significatio. & Abbas in c. quoniam contra. j. de probation. in c. presentium. infra, de testib. Bald. in l. fina. §. necessitatem. C. de bonis que liber. cum simili. Consensus enim in isto casu videtur limitatus respectu proposite exceptionis: vnde non debet trahi ad causam principalem, in qua de maiori preiudicio agitur. Et istam rationem pro noua sibi adscribunt Moder. preter morem suum in dicto cap. inter monasterium. Et ad hoc bene facit, quia tacitus consensus limitatur
33 secundum actum, ex quo colligitur [33] l. fina. C. ne vxor pro marito. & quod not. Bar. in l. j. §. si quis hoc interdicto. in fine. ff. de interroga. actio. cum similib. Sed tamen defendo communem opinionem, huic rationi etiam responderi potest, quod in ista materia quando iudex approbatur, vt pronunciare possit super exceptionibus dilatorijs, etiam in causa principali, approbatus intelligitur: vt Bartol. dicit: & probatur in d.l. sed & si susceperit. in princip. vbi reus, qui actionem susceperit, & alijs defensionibus vsus sit, nõ potest iudicẽ preterea recusare. Nec valet responsio Fulgos. ibi, quod intelligatur de litis contestatione: quia imo etiam ante litem cõtestatam dicitur quis actionem suscipere, prout Alexander deducit in d.l.si conuenerit. Et contra Ful. facit: quia in tex. ibi duo copulatiue requiruntur, quod actionem susceperit, & alijs defensionibus vsus fuerit. Nam si illa verba, actionem susceperit: per litis contestationem intelligerentur, aliud non requireretur: quia sola litis cõtestatio declinatoriam iudicis excludit. l. apertissimi. C. de iud. & ita quod Alexand. dicit, confirmatur. Et ad hoc etiam facit: quia ille, qui in causa preparatoria iudicem approbauit, illum in causa principali recusare nõ põt. l. ordinarij. vbi Bald. C. de rei vendicatio. l. minor viginti quinque annis. in fine princ. ff. de euictionib. & dixi supra in rubri. in princip. Ex quo datur intelligi quod approbatio iudicis non restringitur ad actum, ex quo tacitus consensus colligitur. Unde ad argumentum dicendum est, quod consensus non videtur limitatus, quantum ad personam iudicis, contra quem nihil opponitur: sed tantum respectu exceptionis opposite iudicium videtur recusari, sed non respectu iudicis, cuius persona similiter approbata, vi

detur per supra dicta. Quarto, et ultimo contra communem opinionem etiam tenet Imola in dicto capitulo, inter monasterium. per textum, in capit. super literis. supra de rescriptis. ubi ille, qui consentit in iudicem ut pronunciet super exceptione, a principio opposita non videtur in causa principali iudicem approbare. Sed dicendum est quod ibi erat exceptio declinatoria tangens personam iudicis: quo casu communis opinio non procedit. Barto. enim loquitur quando opponuntur exceptiones, que respiciunt iurisdictionem, non personam iudicis: puta contra personam actoris, vel contra libellum: secus est quando opponit contra iudicem: quia cum negetur iurisdictio, nihil repugnat quin postea iudex possit recusari. Et ita concludit dominus Abbas in dicto capit. inter monasterium. post antiquos, quos ipse refert. Et hoc expresse tenet Bald. in l. non videtur. la ij. ff. eod. ubi inquit quod exceptio incompetentie nihil nocet, quo minus iudex postea possit recusari: quia neganti iurisdictionē tacitus consensus imputari non potest. Et secundum hoc habetur prima limitatio ad communem opinionem. Secundo limitatur non habere locum in causa inquisitionis, in qua per actum litigandi tacita prorogatio non inducitur: ut Bald. nota. voluit in l. j. C. de sicar. in vers. et aduerte. Nam in prorogatione consensus utriusque partis requiritur. l. ij. ff. eod. et hoc non potest habere locum in inquisitione. Et idem Bal. dicit in d. l. ij. C. ubi de crimine agi oportet. Sed Aretin. hic contrarium tenet, quia consensus duorum requiritur, ubi agitur de preiudicio utriusque. Sed cum in causa inquisitionis agatur tantum de preiudicio inquisiti, solus consensus eius debet sufficere. argum. l. Mesennius. et quod ibi not. ff. de negot. gest. et idem Aretin. dicit in capi. ad petitionem. infra, de accusation. Et ista fuit ratio Salice. qui prius idem voluit in l. j. in viij. q. C. de iurisdictio. omnium iudic. et idem Salicet. in d. l. j. in ulti. q. C. ubi de crimine agi opor. Comprobatur hoc: quia in tacita prorogatione consensus rei principaliter consideratur. d. l. sed et si susceperit. in princip. dum inquit, actionem susceperit, et alijs defensionibus usus sit. Et ista ratio bene conuenit in causa inquisitionis. Et si dicatur quod etiam desideratur consensus actoris, dum agit, dici potest quod iudex est loco accusatoris, dum inquirit: ut supra in rubric. dictum fuit. Opinio Bal. saluari potest, quando inquisitio formata esset in casu prohibito: tunc eñ non fit prorogatio. Unde reus semper poterit contra iudicem opponere: quia exceptio deficientis iurisdictionis semper reddit iudicium retro nullum. Ita tradit idē Bald. post Jacob. Butr. in l. licet. C. de procurator. versicu. iuxta hec querit. quod sequitur simpliciter Alexan. in dicta l. quidam consulebant. Ad quod facit quod not. Bald. in capi. fina. de offic. delega. in versiculo, pone quod maleficium. ubi inquit quod licet reus confiteatur maleficium coram iudice, qui non poterat de delicto cognoscere, non tamen potest puniri. Et idē Cardina. in clementi. j. in nona quest. de consangui. et affini. et late dixi in rubr. infra, de probatio. Ex quo datur intelligi quod non prorogatur iurisdictio in casu, in quo iudex prohibetur inquirere. Et intelligo quod adeo prohibeatur, quod iurisdictio eius, prorogari non possit, prout ratio Bal. demonstrat. d. l. licet. et sic in habitu non habeat iurisdictionē: secus quando prohibetur ratione exercitij iurisdictionis, quam habet in habitu et potest prorogari, prout superius primo dicta loquuntur. Similiter dictum Bald. saluari potest in personis imperitis, de quibus non presumitur quod voluerint iurisdictionem prorogare, sed potius presumuntur ignoranter litigare, ut Spec. tradit in titu. de competen. iudi. ad. §. j. versic. decimo. et versicu. sed nunquid. et sequitur Angel. in l. fina. C. de exceptio. ubi dicit de rustico, qui non presumitur iurisdictionem prorogare litigando coram iudice incompetenti. Sed tamen tunc illud non est respectu cause inquisitionis, sed prouenit propter qualitatem personarum. Unde ad tollendam dubitationem, que in supra dictis contingere potest, tutius est protestari ex parte excipientis quod non intendit in iudicem consentire: ut Bald. dicit in l. non videtur. la ij. in fine, ff. eodem titu. idem Spec. quem ipse allegat in titu. de aduoca. §. penulti. Et cautus debet esse

34 ille, qui protestatur, ut dicat [34] quod per aliquem actum, quem facit, non intendit in iudicem consentire, nisi quatenus de iure teneretur. Nam si verba ista non ponantur, poterit tanquam contumax puniri: ut not. Innocen. voluit in capitu. Cumana. supra de electio. ubi Joann. Andr. Bald. Anton. de Butrio et

35 alij sequuntur, et ita totius mundi consuetudo obseruat [35], ut Angelus dicit, in d. l. non videtur. in fine. et idem tenet Ang. in §. illud quoque. in authentica, de exhibend. reis. Baldus in l. ij. per illum textum. C. ubi quis decurio. cum concordant. ut per Alexandrum in lege, si ita scriptum. ff. de legatis et fideicommissis primo, et tradunt Imola et late Moderni in capitulo, cum M. de constitutio. Dicit tamen Paulus de Castro in dicta lege, non videtur. quod talia verba ex abundanti adijciuntur: quia etiam protestatio facta simpliciter, eodem modo in dubio intelligitur: imo, quod plus est, dico quod intentio protestantis declaratur: quia non negat ille, qui protestatur, velle in iudicem consentire, si de iure tenetur: sed non intendit prorogare iurisdictionem, ita quod ex aliquo actu suo iudex efficiatur, qui non est. Et hoc patet, dum se refert ad actum, qui fieret per eum. Unde dictum Innocentij potius tenetur propter authoritatem eius, quam quod illud necessarium videatur, attenta forma, qua ille protestatur. Reliqua dicatis ut per doctor. in lege, si conuenerit, et in capitulo preallegato, inter monasterium. ¶ In gloss. fin. ibi undecima questione tertia, in capitulo, rursus. De intellectu illius capituli bene loquitur Abbas hic: et idem Abbas sequitur in capitulo, veritatis. versiculo, sextum tamen intellectum. infra, de dolo et contumacia; et in capitu. excommunicatus. el primo, de here. Et ista dicta, que Abbas sibi adscribit, late, et originaliter dominus Cardinalis tradit in repetition. capituli, perpendimus. versiculo, trigesimo tertio quero. infra, de sentent. excommunicatio. Et idem in effectu dixit Antonius de Butrio in capitulo, cum bone. in fine, de etate et qualitate. ¶ Extra glossam doctores prosequuntur, an si citandus sit contumax, qui

36 pro contumacia [36] debet excommunicari, vel mulctari, an hoc possit iudex sine noua citatione. Et secundum Anto-

25 nium de But. et Ab. post alios, † Prima conclusio sit, quod si

b contumacia notoria est, iudex absque alia citatione [b] excommunicare, vel mulctas imponere potest, per textum hic, ubi constat de contumacia, dum in iudicio comparuit, et discessit: ut notat in capitulo, venerabilibus. §. secus. de sententia excommunicatio. in sexto. Et ita per istum textum etiam Abbas dicit in capitulo finali, infra de iuramento calumnie. Et idem Lappus allegatione septuagesima tertia, incipiente, prelatus irregularis. ubi allegat Innocent. ad hoc in capitulo, dilecto. de sentent. excommunicatio. in sexto. facit textus in lege secunda, et quod ibi Baldus in tertio notabili, C. ut lit. penden. et in capitulo, cum dilecti. circa finem. infra, de dolo et contumacia. Ille tamen textus loquitur in expensis, de quibus infra videbimus. Et pro ista conclusione etiam Aretinus hic adducit, quia in facto notorio citatio non requiritur. capitulo, cum olim. infra, de iudicijs. in lege, nullum. C. de testibus. Sed tamen ex eo quod in facto notorio citatio non sit necessaria, non bene infertur ad excommunicationem, in qua non est ratio specialis: ut debeat citatio fieri, etiam pro facto notorio: ut declarat dominus Abbas in capitulo, cum sit Romana. de appellationibus. Et ex predicta conclusione limitatur quod dicitur in capitulo, sacro. de sentent. excommunication. excommunicationem ferri non posse nisi competenti monitione premissa: nam illud locum non habet in excommunicatione lata pro contumacia notoria, secundum doctor. communiter hic. Sed tamen contra hoc expresse videtur dictum Innocentij in dicto capitu. sacro. in glossa secunda: ubi expresse tenet quod etiam si factum notorium sit, in excōmunicatione, tamen monitio requiratur. Et idem Archidiaconus duodecima questione secunda, indigne. dominus Anton. in capitulo, cum sit Romana. de appellation. et Abbas in consilio trigesimo tertio, incipiente, videtur primo. in primo libro. etiam concludit capit. sacro. habere locum in facto notorio: quia indistincte loquitur. Pro concordia Dominicus in capitu. primo, de officio et potestate iudicis delegati, in sexto. distinguit quod trina monitio non requiritur in notorijs: una tamen videtur necessaria. Sed ista distinctio non satisfacit: quia videtur contra intentionem doct. hic, qui dicunt episcopum excommunicatum fuisse absque citatione: ergo nulla citatio interuenit. Preterea ratio, que allegatur, ut non sit citatio necessaria, quando notoria est contumacia. videtur concludere etiam quod nulla citatio requiratur. Et ideo aliter dicendum est, quod textus hic, et doctores loquuntur in contumacia notoria. Nam cum sententia excommunicationis feratur immediate propter contumaciam, et illa quidem notoria sit, alia citatio non requiritur. Dictum vero Innocentij in dicto capitulo, sacro. locum habet in offensa notoria: quo casu in sententia excommunicationis, citatio semper necessaria est, ut Abbas concludit in capitu. cum sit Romana. in gloss. fina. circa finem. de appellationib. quia ab homine nunquam fertur excommunicatio nisi pro contumacia: ut per glossam, undecima questione tertia, in c. episcopi. et sententia excommunicationis est medicinalis. capitulo primo, de sentent. excommunicatio. in sexto. Quamuis ergo factum notorium sit, citatio tamen requiritur, ut appareat an velit se corrigere, vel ut

constet

constet de contumacia: vt per Abbatem in dicto capitu. cum
26 sit Romana ad finem. † Secunda conclusio, quando contumacia non est notoria, non potest quis mulctari, nisi premissa citatione. Bartol. in lege secunda, per illum textum. ff. si quis in ius vocat. non ierit. & in lege tertia, §. si ad diem. per illum textum. ff. de re militari. & licet ille textus cauillari possit, vt per Imolam, & aliter per Aretinum hic, ratio tamen, que ibi assignatur, multum facit, dum dicitur: quia forte decenter quibusdam casibus, &c. Et istam conclusionem sequuntur Antonius de Butrio & Abbas hic, Bartolus in lege prima, in principio, circa finem. ff. si quis ius dicenti non obtemperauer. cum similibus. vt per Alexandrum ibi: & idem Alexander latius tradit in lege, si finita. §. Julianus. ff. de damno infecto. Et idem tenet Baldus in l. si quando. C. de testibus. Abbas in capitulo, veniens. in vltimo notabili. infra, de accusationibus. Petrus de Ancharano & Imola in capitulo secundo, de concessione prebend. Ex quibus patet istam esse communem opinionem: licet aliter dicat Baldus in dicta l. secunda, in quarto notabili, ff. si quis in ius vocat. non ierit. & idem Baldus in capitulo, prout. in versiculo, item poterit mulctari. de dolo & contumacia, vbi allegat Innocentium ad hoc, in capitulo, calumniam. infra, de penis. sed Innocentius ibi loquitur in expensis, de quibus infra. Ista conclusio limitatur dupliciter. Primo vt habeat locum in mulcta, que extrinsecus venit, & arbitrio iudicis imponitur: secus est in pena contumacie, que ipsum processum respiceret: puta quod feratur sententia, vel concedatur possessio ex primo decreto. Ad ista enim absque noua citatione procedere potest: vt per Bartolum in lege, si finita. §. Julianus. de damno infecto, & in lege, consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. & declarat Bartolus in dicta lege tertia, §. si ad diem. & sequitur Abbas hic: nam in tali pena non videtur de nouo grauari, ex quo a iure imponitur. Secundo limitatur non procedere, quando iudex cõtumaci mulctam comminatus fuerit: quia tunc absque citatione imponi poterit: vt notabiliter voluit Bartolus in l. impuberibus. §. finali, ff. de suspect. tutor. & idem Imola & Alexander in dicta l. si finita. §. Julianus, & Alexander in dicta lege prima, in fine princip. ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit. nam ex illa comminatione satis dicitur citatus in tali grauamine, secundum Bartolum in dicta lege, impuberibus. §. finali. Et ex ista ratione infertur, quod predicta limitatio videtur procedere quando exprimitur quantitas, vel qualitas mulcte, alias ratio Bartoli non haberet locum. Modo in predictis, cum quibus transeunt doctores aduertendum est. nam quando ratione contumacie mulcta imponitur a iudice principaliter, duplici ratione citatio videtur necessaria. Prima est: quia forte citatus ex iusta causa comparere non potuit: vnde non debuit puniri. lege, contumacia. §. primo. ff. de re iudicata. not. in dicta l. secunda. ff. si quis in ius voca. non ier. & in dicta lege tertia, §. si ad diem. ff. de re milit. cum similibus. in secunda conclusione. supra allegata. Et ideo si contumacia notoria sit, citatio non requiritur, vt supra in prima conclusione dictum est. Secunda ratio est, quia mulcta arbitrio iudicis imponitur dicta l. si qua pena. in fine, ff. de verborum significa. no. in l. j. ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit: quando arbitrando iudex grauare partem possit, merito citatio requiritur. lege, de vnoquoque. in principio, de re iudica. & ideo si propter contumaciam imponitur pena, que respiceret processum, vel mulcta, de qua iudex minatus fuisset: quia in istis casibus iudex non dicitur grauare, citatio non requiritur, vt supra in duabus limitationibus dictum fuit. Attentis his duabus rationibus non videntur, que superius dicta sunt, sine dubio procedere. In primis inspecta secunda ratione, prima conclusio supra facta non habebit locum: quia licet contumacia notoria sit, & contumax nullo modo excusari possit, tamen ex quo iudex grauare potest, arbitrio suo imponendo mulctam, vt supra dixi, videtur citatio necessaria. Secundo attenta prima ratione, limitationes supra facte non procedunt: quia licet in alijs casibus iudex non videtur grauare, ex quo fuit comminatus, vel penam statutam a iure imposuit, tamen non constat, illum fuisse contumacem: & ideo cum non sit notoria contumacia requiritur citatio, vt supra dictum est. Predicte ergo limitationes bene procedunt, quando euidenter constaret de c[redacted]macia. Vel dici potest, quod in dictis limitationibus presumpta contumacia sufficiat, vt infra dicam de expensis. Similiter prima conclusio, quod vbi est notoria [redacted] non requiratur citatio, habet locum, quando contumaci imponitur pena statuta a iure, vel mulcta, quam iudex fuit comminatus: alias secus. Et hoc modo supra dicta procedunt.
27 † Quid autem in condemnatione expensarum propter contumaciam, an noua citatio requiratur. Abbas hic post alios, quos ipse refert, concludit quod non. Et videtur ista communis opinio, quam tenet Cynus in lege, sancimus. in decima tertia questione. C. de iudicijs. vbi Baldus & Salicetus sequuntur. & idem voluit Innocentius in capitulo, calumniam. de penis. quem refert ibi, & sequitur Petr. de Perusio. & Bald. frater eius in capitulo, cum dilecti. per illum textum. de dolo & contumacia. Alber. post Petrum, in lege prima, §. finali, ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit. Joannes Andreas in capitulo, finem litibus. vbi Antonius de Butrio & Abbas versiculo, tertio ad idem queritur. de dolo & contumacia. & Imola in lege, quidam consulebant. de re iudica. in fine. Ista conclusio declaratur, Primo vt procedat quando quis fuit prius citatus, & in citatione facta fuit comminatio de procedendo ad vlteriora: secus si citatus fuisset simpliciter vt veniret ad se defendendum: quia tunc in condemnatione expensarum noua citatio requiritur: quia aliud nunc agitur grauamen. lege, aut qui aliter. in princi. ff. quod vi aut clam. ita Bartolus notabiliter dicit in lege, non ignorat. C. de fruct. & liti. expens. & sequitur Abbas hic. De quo dubitari potest: nam Bartolus videtur sentire, quod citatio requiratur: cuius contrarium communiter doctores dicunt, vt patet ex supra dictis. Preterea, differentia quam facit Bartolus non videtur procedere: quia etiam quando dictum fuit de procedendo ad vlteriora, hoc videtur intelligendum respectu cause principalis, non respectu expensarum: & sic videtur citatus ad aliud: sicut dicit Bartolus quando quis citatus ad se defendendum: neutro casu enim videtur citatus ratione expensarum. Secun-
i do [1] declaratur, vt habeat locum, quando simpliciter quis condemnatur in expensis: nam tunc non dicitur grauatus a iudice, ex quo iura disponunt quod contumax condemnetur in expensis. lege, sancimus. C. de iudicijs. secus vero si condemnetur in expensis, & fiat taxatio expensarum: quia tunc citatio videtur necessaria, cum iudex in taxando grauare possit. Ita videtur procedere quod notat Dominicus per illum textum in capitulo primo, in fine princip. de restitutione spoliatorum, in sexto. Et de taxatione expensarum notat Baldus in lege, terminato. versiculo, sed nunquid. C. de fruct. & lit. expens. & vide Baldum in capitulo primo, in princip. in text. ibi: domini sacramento. si de inuestitu. inter dominum & vasallum lis orta fuerit. qui videtur sentire contrarium, dum inquit quod non est necessaria citatio, cum sit pena precedentis contumacie. Postremo non omitto quod Moderni quidam in dicta
37 l. sancimus. tenent communem opinionem [37] quod imo in condemnatione expensarum sit citatio necessaria: quia iste, qui ratione contumacie condemnatur in expensis, potuit esse impeditus aliquo iusto impedimento: ergo debet citari, vt hoc liquidari possit. dicta lege tertia, §. si ad diem. ff. de re mili. Et licet secundum Bartolum ibi loquatur in mulcta, vt supra dictum fuit, tamen ratio, que ibi assignatur, generalis est, que etiam locum habet in expensis. Sed ad hoc de facili potest responderi: quia illa ratio generaliter intelligitur in mulcta, & pena extrinseca, prout loquitur. Ad hoc enim vt mulcta imponatur, vera contumacia requiritur: vt notat Bartolus in l. prima, §. finali, ff. si quis ius dicenti non obtemperaue. Angelus in consilio octauo, his proximis. & ideo citatio requiritur, vt constet de vera contumacia. Sed in expensis quis condẽnari potest ex ficta, & presumpta contumacia: vt concludunt Cy. & Baldus in dicta lege, sancimus. & Antonius de Butrio in capitulo, finem litibus. de dolo & contumacia. cum similibus. Sic etiam ad primum decretum sufficit ficta contumacia, authentica, ei, qui. C. de bonis authoritate iudicis possidend. & sic illa ratio generaliter consideratur, vbi vera contumacia requiritur: sed non in expensis, in quibus sufficit presumpta: & satis est quod citatus apparenter videatur contumax. Et ista sufficiant. Reliqua que traduntur per Ab. hic, non prosequor: quia a materia huius decretalis aliena sunt.

¶ Additiones.

1 ¶ Non obstante. Idem in capitu. prudentiam. in princip. in tertio notabili, de officio & potestate iudicis delega. in ca. at si clerici. §. de adulterijs. infra eodem. vide Feminia. consilio trigesimo sexto. Alexand. in consilio trigesimo septimo. libro j. Lan. Gali. in repetitio. l. centurio. numero centesimo decimo sexto. ff. de vulg. & pupilla. & idem Decius in rubrica de constit. in secunda lectura. Felinus in capitulo primo. versicu. Secunda declaratio. de rescriptis. Capra. consilio clvij. Decius consilio clj.

2 ¶ Dispensare. Adde Decium in dicto capit. at si clerici. §. de adul. s. eod.

3 ¶ Prouinciali. Idem in secunda lectura. in primo notabili,

ubi approbat.
4 ℂ Non potest. Idem in ij. lectu.
5 ℂ Etiam ante. Idem in c. ceterum. in princip. de rescr. in l. j. in principio C. de edendo.
6 ℂ Aduersarius. Idem in secunda lectura, in secundo notabili.
7 ℂ Procedere. Defendit hec sua dicta in secunda lectura, in secundo notabili.
8 ℂ Et bene. Idem in ij. lect. in iij. notabi.
9 ℂ Partis. Idem in capitu. consultationibus. de officio et potestate iudi. delega.
10 ℂ Interesse. Idem in cap. cum M. de constitution. regulariter enim actus presumitur factus ab eo ad quem spectabat. Curt. Sen. consilio septuagesimo sexto, vide Decium consilio cclxxix.
11 ℂ Fieri possit. Idem Deci. addit aliqua infra in secunda lectura. item dic quod iudex potest ex officio interrogare aduocatum an sit infamis. Decius in lege prima, ff. de offic. assessor.
12 ℂ Illicentiatus. Et maior est contumacia eius qui comparuit et illicentiatus discessit quam eius qui nunquam comparuit: vide Nicolaum Boer. decis. sexagesimaquarta, et hoc intellige quando aliquid actum esset si non abijsset, sed si forte nihil omnino actum fuisset, vel propter iudicis absentiam, vel aliquam aliam causam, talis non diceretur contumax. ita in simili voluit Bar. brix. q. vene. nu. 19. quidam citatus. per. l. ij. §. fi. ff. si quis in ius vo. non ier. Alb. in. l. properandum. in prin. versi. sed quero quid si actor. C. de iudicijs. Petr. de Ancbara. in consilio. xcvij. in questione.
13 ℂ Requiritur. Adde eundem deci. in c. ex literis. in iiij. col. versi. ista conclusio. de consti. et vide in proposito deci. in cons. cxlv. per totū vbi quid ecōtra an absolutus vt satisfaciat si nō satisfecerit, sit ipso iure excommunicatus, vel alia sententia requiratur.
14 ℂ Excommunicatione. Adde Dec. in. l. in actionibus. in glos. in verb. culpam. in versi. in ea glos. ibi excommunicari. ff. de in lit. iur.
15 ℂ Parendo. Contra plura. alle. in ij. lect. sed ibidem etiam soluit.
16 ℂ Promulgari. Vide latius hic. in. ij. lectu.
17 ℂ De iure. Idem plura adducit hic in. ij. lectu. et in. l. ij. in. ij. not. ff. de offi. assessor.
18 ℂ Figuram. Idem in cap. ad audientiam. versi. conclusio. supra de rescr. vbi dixit quod exceptio false latinitatis non admittitur in curia romana. ibi. nume. xiiij.
19 ℂ Assessorem. Declara vt infra in ij. lectu.
20 ℂ Defectum. Vide que addidi s. de consti. in c. que in ecclesiarum. in princ.
21 ℂ Intellectum. Hunc intel. damnat etiam hic Ripa. versic. quinto loco. Alb. de rosa. ibi.
22 ℂ Effectum. Adde Decium in consi. nonagesimotertio, in capitulo, in literis. in quinta limitatio. s. de officio delega. in consilio lxxvij.
23 ℂ Perempta. Et ideo non potest adiri ordinarius. Jas. in l. more. ff. de iurisd. om. iudicum.
24 ℂ Inducitur. Vide eundem infra in ij. lectu.
25 ℂ Intelligitur. Hec eadem summatim repetit in secunda lectura.
26 ℂ Dicit. Contrarium vide paulo post, supra eodem.
27 ℂ Infertur. In contrarium vide Ja. in l. certi condi. in prin. si cer. petatur.
28 ℂ Potest. Vide Alex. cons. xxxij. in fi. li. iiij. late Feli. in c. cum super. de officio et potestate iudicis deleg. Jas. in §. item si quis postulante. vers. Nono iuramentum. inst. de actio.
29 ℂ Locorum. Idem Decius addit quedam infra in secunda lectura.
30 ℂ Respondere. Adde Deci. in consil. vij. in capitulo, olim. in secundo notab. de excep.
31 ℂ Inducatur. Vide Decium in capitulo, pastoralis. de exceptionib.
32 ℂ Operantur. Idem Decius in c. intelleximus. vbi latius in prin. de ind.
33 ℂ Colligitur. Est enim conclusio doctor. quod tacitus consensus non extendatur vltra actum in quo interuenit. glos. in cle. sepe. in verbo, partibus. in fi. de verbo. significa. vbi doctor. Abb. in c. quoniam contra. de probationi. in capi. presentium. versicu. sed est dubium. de testi. Paulus de Castro in dicta l. si conuenerit. in fi. et in consilio. xxxiij. visa appellatione. ver. interdum. no. li. primo. Feli. in capit. cum accessissent. ver. Secundo limita. de constit. Jas. in l. que dotis. in fine, ff. soluto matrimonio. idem deci. in consilio. cccxvj. in testamento.
34 ℂ Ut dicat. Idem Deci. in capitulo, cum M. ferrarien. supra de consti.
35 ℂ Obseruat. Declara, vt in seq. columna in fine, et vide infra, in ij. lectura.
36 ℂ Contumacia. Unum adde quod citatus ad domum, et contumax, non potest ex tali citatione et cōtumacia excommunicari. Inn. in cap. fin. de eo qui mit. in posses. vbi etiam Abb. Ro. decisio. cclxxj. si de mandato. in no. et Deci. ccclxvij. si committatur. in not. Fel. in cap. cum sit Romana. versiculo, et vt circa. de appel. Car. in cap. caueant. iij. questione, vbi reprobat glos. ibi que contrarium sentiebat.
37 ℂ Opinionem. Contra communem tenet idem Dec. in ij. lec. infra. Sil. Ald.

a ℂ Non tollitur. Geminia. consil. xxxvj. Decius consi. clij. Jason consilio. xcviij. libro iiij. Alex. consil. cxxj. nu. 9. lib. iiij. vbi dixi.
b ℂ Nisi. Qui hoc non dicit, non hoc tradit Franc. Ripa hic, versi. tertio amplia.
c ℂ Arbitrio. Idem in effectu Franc. Ripa hic, nu. 17.
d ℂ Factus. Alberic. Barto. l. j. §. si quis in suo. ne quid in loco publico. Baldus consil. ccclxxviij. libr. j. Franciscus Ripa hic nu. 20.
e ℂ Solennitas. Feli. c. sicut. de re iudi.
f ℂ Conclusum. Alexan. l. iiij. §. hoc autem. de damno infecto. c. rem natam. repe. cle. sepe. glos. vers. interrogabit. de verb. significa. et hic veritas, quamuis Decius et Ripa hic, nu. 21. ad fin. contra sentiant, et apertius idem Decius infra de prob. in rub. nu. 10 vbi reprobaui modificando. vbi dixi.
g ℂ Necessaria. Sed tantum declaratio. Ripa hic, nu. 25. dixi in consue. Parisi. nu. 5.
h ℂ Infertur. Ripa hic, nu. 32.
i ℂ Iussus. Barto. l. ij. C. de iura. cal. Panor. c. cum causam. de iur. cal. Guido Pap. consi. vij.
k ℂ Caput. Idem Hiero. Grat. cons. cxxxiiij. lib. ij.
l ℂ Errare. Ut Ariminense.
m ℂ Fidem. Imo etiam quo ad mores, quatenus sequitur verbum Dei.
n ℂ Assessorem. Quem non vult remouere. Et idem ob vicariū suscipere, si vult cum eo iudicare, alias secus.
o ℂ Uicario. Et bene, quamuis Francis. Ripa hic, nume. 43. reprehendat Decium et male, quamuis episcopus possit eum ad nutum reuocare.
p ℂ Factum. Imo non est in hoc differentia inter ius ciuile et canonicum, vt dixi in tract. diuidui, et indiuidui.
q ℂ Senis. Et etiam Florentie, vt Dec. d. l. si cōuenerit. in prin. Idem tacito Decio firmat Alcia. libro ij. Paradoxo. c. xvij. et male, quia nec verbis, nec mente congruit. Ideo tenendus est communis intellectus, vt etiam dixi in d. l. si conuenerit. Adde Ripam hic numero 48. in fi.
r ℂ Ampliatur. Et sic falsum est dictum Ludo. Roma. singul. cxliiij. vltimo dico. quamuis Franc. Ripa hic nu. 49. illud sequatur. et licet idem teneat Jas. d. l. si conuenerit. nu. 30.
s ℂ Papie. scilicet Jas. quem Dec. nu. 28. quem Dec. ibi nume. 10. male, vt hic, reprehendit. Et Francis. Ripa hic, nume. 55. male citat Jas. pro communi.
t ℂ Accessorie. Hec solutio falsa est. Solue quod dicta lex, contraxisse, loquitur quando promissum est ibi soluere, et sic iam cōtractum est forum: quo casu etiam pro pena interesse, et alijs accessorijs contractum est. Secus, ex eo, quod quis promisit ibi litigare, quia ob id nondum in aliquo cōtractum est forum. Et ita dicendum de iure. licet Franc. Ripa hic, nu. 56. se inuoluat. Sed in hoc regno. d. l. contraxisse, non seruatur, nec contrahendo. Et quis sortitur forum, vt dixi ad Deci. in dicta. l. si conuenerit.
v ℂ Resolutione. Idem Fran. Ripa hic nu. 56. limita si agat actione ex eo contractu, vt dixi ad Dec. l. vinum. si certum petatur.
x ℂ Licet iuramentum. Hanc tenet Dec. hic, et est verior, licet Fran. Ripa hic, nu. 59. sequatur communem.
y ℂ Compensare. Mathesil. sing. liiij. Alex. consi. xcj. lib. ij. Jas. consil. cxxxiiij. libro iiij. Lud. de Gozadi. consil. lxix. et est communis. [redacted]
z ℂ Confessionem. Et male, quicquid Dec. dicat.
a ℂ Renuntiant. Idem Franc. Ripa hic. nu. 65. et male.
b ℂ Tacite. Maria. Soc. c. dilecti filij. nu. 20. de foro compe.
c ℂ Fictionem. Idem Fran. Ripa hic, nu. 62. et bene.

Simili

d ¶ Similibus. Ripa hic nu. 71.
e ¶ Tertio. Hanc quartam & quintã fallẽtias veras non puto.
f ¶ Ergo idem. Hoc tenet Mar. Soc. c. dilecti. Lancel. Decius l. heres absens. §. j. de iudic. Franciscus Ripa hic, numero sexagesimo octauo.
g ¶ Secus. Et bene, quicquid dicat Franci. Ripa hic, nu. 68.
h ¶ Citatione. Vide Maria. Soci. tracta. de citation. articulo septimo, numero 31. articulo xxvij. numero 60. in fine, & in capitulo, veniens. nota vltimo. vbi Panormitanus de accusation. Alexander consilio ccxij. numero 11. lib. vj. vbi dixi.
i ¶ Secundo. Et ita practicatur. [redacted]

Lectura secunda super rubric. & capi. j. de iudicijs.

¶ De iudicijs. Rubrica.

1 Continuatio rubrice tractatur per multa argumenta.
2 Iudicium quot modis accipitur, & qualiter definitur. 3.
4 Iudiciorum species quot sunt.
5 Iudicium inquisitionis an ordinariũ, vel extraordinariũ sit.
6 Iudicium dicitur mistum, quãdo agitur de iure patronatus.
7 Iudicium ciuile qualiter distinguatur a criminali.
8 Pecuniaria pena que imponitur pro delicto, an parti, vel fisco applicetur.
9 Actio si a iure inducatur, pena applicatur parti.
10 Pena que simpliciter imponitur pro delicto, applicatur fisco.

Emini me alias pleniori stylo super hac rubri. & c. j. de iu. Pisis scripsisse: & quoniam scripta ab impressoribus omnibus exhibentur, nũc breuiter instabo, solum addendo ali-
1 qua prioribus scriptis. † Et primo cõtinuatur hec rubrica secundum Abb. post alios: quia supra dictum est de preparatorijs iudiciorum, ideo nunc ad iudicia ipsa veniendum est. Et fuit ista continuatio glo. in rubri. ff. & C. eod. quam alias sum secutus, inferendo ad plura notabilia vt in prioribus scriptis patet. Sed postea iterum legendo Pisis, deinde Pa-
a due a visa fuit mihi dubitabilis: nam talis continuatio videtur bene procedere in rubric. ff. & C. eodem. vbi ante titulum de iudicijs, ponitur rubrica, de edendo, & de in ius vocan. que sunt de preparatorijs iudiciorum: secus videtur in isto titulo, vbi post titulum de iudic. ponitur de foro competenti, & de libell. oblat. de quibus prius erat dicendum, attenta continuatione predicta: cum etiam ista sint preparatoria iudicij. Unde quidam conati sunt respondere, & dicunt quod continuatio doct. hic intelligitur de preparatorijs largo modo, prout est conducere aduocatos, procuratores constituere, & similia, de quibus tradit Speculator in titulo, de preparat. iudi. in princip. & de istis supra dictum fuit in titulo, de postulan. in titu. de procurato. argumen. vero supra factum intelligitur de preparatorijs stricto modo, prout sunt ista, que immediate precedunt litis contestationem. Sed ista distinctio non tollit difficultatem: quia sicut preparatoria largo modo precedunt, ita etiam preparatoria stricto modo premitti debent: vt patet in rubri. ff. & C. eo. & regula generaliter dicit quod preparatoria premittenda sunt. l. j. ff. de origine iuris, cum similibus traditis per Alexand. in rubrica, C. de eden. in princ. Et quia doctores simpliciter loquuntur de preparatorijs, vnde consonat quod dictum eorum etiam de preparatorijs proprie, & stricte intelligatur. Unde ad argumentum vt alias dicebam, responderi potest, videlicet quod libelli oblatio, & competentia fori, de quibus infra habetur, non sunt hic preparatoria iudicij, ex quo sequuntur istum titulum de iudic. & preparatoria debent premitti, vt supra dictum est. Et ideo necessario dicendũ est quod iudicium in isto titulo largo modo accipiatur, prout incipit a citatione, iuxta glossam in rubrica, C. de in ius vocand. Sed capiendo iudicium proprie, prout incipit a litis contestatione. l. j. cum glossa, iiij. eodem titulo, & infra dicam, libelli oblatio, & citatio sunt de preparatorijs iudiciorum: & ita in rubrica ff. & C. eodem accipitur. Secundo contra predictam continuationem facit: quia vietur fieri ad remota, cum referatur ad titul. de postulan. procur. vt s. dictum est. Et hoc contra naturam continuationis est, que debet fieri ad proxima vulgata. l. ij. ff. de sta. ho. Et ita Andr. Sicu. in prin. hic. Ad hoc videtur posse responderi duobus modis, vt quidam hic dicunt. Primo, quod cum hic sit principium libri, continuatio toleratur, licet sit ad remota, iuxta glos. in rub. de condict. fur. Sed ista solutio nõ satisfacit: quia principium libri bene facit quod continuatio non sit necessaria: sed dato ꝙ requiratur, prout doct. presupponunt, non est bona, si fiat ad remota, de quo infra dicam. Secundo respondetur quod quando tituli, qui sunt in medio, conferunt ad titulum precedentem, ad quem continuatio fit, tunc etiam ad remota continuatio toleratur. l. j. ff. si tab. testa. nul. exta. & Insti. de lega. in princ. Sed nec ista placet, quia tituli intermedij habent materiam alienam a titulo, ad quem fit continuatio: & maxime attenta forma continuationis, dum dicitur quod supra dictum est de preparatorijs iudiciorum, nunc de iudicijs. Premissis enim preparatorijs erat immediate dicendum de iudicijs: & non conuenit quod inter preparatoria iudiciorum, & ipsa iudicia, extranea materia inseratur: quia de preparatorijs, & de re principali idem iudicatur. l. in argento. in princ. ff. de auro, & arg. lega. cum simil. vt alias dixi. Tertio instari potest: quia non videtur cõueniens quod preparatoria, que precedunt, trahant ad se principalem: ar. l. quod per manus. ff. de iure codi. & in l. ex pupillari. ff. de vulg. & pup. Ita colligitur ex his, que alias scripsi. Posteriores hic respondent quod predicta continuatio bene infert, quod dicto de preparatorijs, congruenter dicitur de preparato. Sed per hoc nõ infertur quod preparatoria trahant ad se principalem dispositionem. Sed ista verba non tollunt arg. quia si premissis preparatorijs, congruenter ponitur de preparato: ergo videtur quod preparatoria trahant principalem dispositionem: & hoc non videtur posse negari. Unde ad arg. aliter respondetur, & dico quod preparatoria non trahunt principale, sed indicant eius aduentum. nam probato accessorio, probatur principale: vt not. Bald. per illum tex. in l. ij. C. de dot. promis. & facit text. & quod ibi Bart. in l. quisquis. C. de agrico. & cẽsit. lib. xj. Quarto argui potest: quia non videtur verum simpliciter quod preparatoria premittantur, vt in predicta conclusione presupponitur. Nam videmus quod actio ad exhibendum est preparatoria ad rei vendicationem. l. j. ff. ad exhiben. & per gl. in l. ad rem mobilem. ff. de procu. & in l. j. ff. de interrog. actio. Et tamen in ordine titulorum postponitur. Et ita arguit Anto. de Bu. cõtra Alexan. in rub. C. de eden. Sed secundum eum respondetur, & Moder. ibi sequuntur, quod talis ordo non est necessarius, iuxta not. per Bar. in l. ij. §. prius. ff. de vulga. & pupi. Sed instari potest, si talis ordo non est necessarius: ergo non habemus rationem continuationis quare preparatoria premittantur: nisi dicamus ꝙ iste ordo seruari debet: quia preparatoria debent premitti: preposteratio tamen non vitiat. Stant enim ista simul, quod ordo iste sit, & isto respectu motus sit Impera-
1 tor, & Papa hic, & tamẽ preposteratio toleretur [1] l. ambiguitates. & l. preposteri. C. de testa. Secundo ad argu. respondent quidam hic, quod actio ad exhibendum non est necessario preparatoria rei vendicationis: quia absque illa immediate rei vendicatio intentari potest c. examinata. infra eo. Sed hoc non tollit arg. quia quod opponitur de actione ad exhibendum, intelligitur ꝙ preparatoria est, prout est regulariter: & licet non semper necessaria ꝑparatoria sit, doct. hic nõ loquũtur de preparatorijs necessarijs: vt patet in titu. de procu. & de postul. de quibus, tanquam de preparatorijs, supra dictum est, secundũ doct. & tamen necessario in iudicijs non requiruntur: cum iudicium esse possit etiam sine procuratoribus, & aduocatis. Unde ad arg. vt dixi in rub. C. de eden. respondetur ꝙ actio ad exhibendum est preparatoria rei vendicationis: & isto respectu debuisset premitti. Sed quia ex alijs pluribus causis agitur ad exhibendum. l. ij. in princ. ff. ad exhiben. respectu aliarum causarum non premittitur. Et in simili facit quod dicit Io. And. & Abb. post alios in rubri. j. de exceptioni. Secundo continuatur hec rub. vt Abb. dicit: nam supra dictum est de instrumentis, quibus iudices iudicant, videlicet de constit. & de consuetu. & de potestatibus iudicum: ideo nunc ad iudicia ipsa veniendum est. Ista continuatio alias non placuit, hac ratione: quia etiam alia sunt instrumenta iudiciorum, vt sunt testes, & instrumenta. l. si notionem. §. instrumentorum. ff. de verb. sig. c. peruenit. el j. de testi. cogen. & de his j. ponitur: & attenta ratione predicta premitti debuissent. Posteriores hic conati sunt respondere, & dicunt quod Abb. loquitur de instrumentis iudicum, & non de instrumentis iudiciorum. Sed ista differentia non sapit: dum enim Abb. dicit de instrumentis, quibus iudices iudicant: verba ista etiam verificantur in instrumentis probatorijs, prout sunt testes, vel instrumenta notariorum. Nam instrumenta probatoria etiam videntur instrumenta iudicum: quia probationes fiunt iudici ad instruendum mentem eius l. quinquaginta. in fin. ff. de proba. Secundo respondent poste-

riores quod Abb. hic loquitur de instrumentis, quibus iudices ex necessitate iudicant: ⁊ hoc non videtur habere locum in testibus, quibus potest iudex non adhibere fidem. Sed nec ista differentia videtur vera. Primo, quia verba Abb. ita verificantur in instrumentis probatorijs sicut in alijs, vt dixi. Secundo quia iudex testibus, ⁊ instrumentis tenetur adhibere fidem, cũ debeat secundum allegata, ⁊ probata, iudicare: vt not. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. presi. Et hoc, nisi ex causa quandoque moueatur iudex ad non credendum testibus, ⁊ tunc causa debet exprimi, vt not. Bartolus per illum textum in l. Lucius. ff. de his, qui notan. infam. Et etiam ex causa potest iudex a constitutionibus vel consuetudine recedere: vt est dictum Innoc. in capitu. j. supra de constitutio. vbi Moderni late insistunt. ⁊ ideo efficax videtur ratio, quam in prioribus scriptis adduxi: nisi dicamus quod Abbas restringit se in instrumentis, de quibus expresse dicitur: quia vtitur verbo videlicet, quod restringit. c. nouimus. de verbo. signif. Contra supra dictam continuationem tamen facit, quia videtur fieri ad remota, per ea, que dicta sunt in prima continuatione. Tertio secundum Abba. ad proxima continuari potest: quia supra proxime dictum est de arbitris, ⁊ arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arbitris. ideo post titulum precedentem de arbitris, ponitur de iudicijs. Et ita prius etiam dicebat Cardina. hic. Sed nec ista videtur procedere sine dubio: quia illa ratio, quod arbitria ad instar iudiciorum redacta sint, arguit quod prius poni debuisset titulus iste de iudic. cum prius sit exemplar, quam exemplum. l. in testamento. la prima, ff. de condicti. ⁊ demonstr. ⁊ ita arguit Andreas Sicul. hic, ⁊ ipse Abbas hoc idem dicit in rubrica supra de arbitr. ⁊ prius Alberi. in rubric. de arbitr. ⁊ Salicet. in rubr. C. eodem. Quidam Moder. hic dicunt, quod verum est, quod attenta simpliciter ratione predicta, titulus de iudicijs premitti debuisset. Sed alijs rationibus, que preponderant, prius ponitur de arbitr. vt in rubrica doctores tradunt. ⁊ ista fuit responsio, quam ponunt Alber. ⁊ Salice. in locis preallegatis. Sed non satisfacit: quia dato quod hoc verum sit, non per hoc predicta continuatio saluatur: quia hic queritur nunc de continuatione istius tituli ad precedentem, licet merito titulus de arbitr. premittatur, prout doctores dicunt: nunc premisso titulo de arbitr. queritur quomodo iste titulus continuetur. Et ratio Abbatis non est bona: quia arguit quod iste titulus debuisset premitti, vt dictum est. Ego alias saluabam continuationem considerando in genere similitudinem, que habetur inter arbitria, ⁊ iudicia: ⁊ placuit posterioribus. Sed nunc aduertendum est: quia illud, quod dixi, in effectu videtur ponere nouam continuationem, ⁊ ratio Abbatis non adaptatur. Postremo probabilis continuatio videtur, vt dicamus: Supra visum est de iudicibus ordinarijs, ⁊ de legatis, a quibus pendent iudicia. l. properandum. §. j. C. de iudic. ⁊ in quorum potestate est finis iudiciorum. l. qui explicandi. C. de accusation. Et ad hoc facit, quia iudicium dicitur quasi iurisdictio. cap. forus. §. j. de verbo. significatio. ⁊ sic capit nomen a iudice, qui ius dicit. l. j. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Et idem successiue dicendum est de arbitris, qui dicuntur iudices: vt per Abbatem in rubrica, supra de arbitris. ⁊ est textus ij. q. vj. capitu. a iudicibus. facit l. arbitrio. ff. qui satisda. cogan. merito ergo postea quam dictum est de iudicibus, ⁊ de arbitris ponitur ista rubric. de iudicijs. Vel etiam dici potest quod cum hic sit principium libri, non requiratur alia continuatio, iuxta gloss. in rubr. ff. de condictio. fur. Quidam tamen dicunt quod illa glo. non dicit hoc, licet ita allegetur: sed solum dicit, quando est principium libri, continuatio potest fieri ad remota: non autem dicit quod continuatio non requiratur. Sed tamen glossa videtur habere intellectum prout communiter allegatur: quia dum gloss. inquit quod in principio libri toleratur continuatio ad remota: illud alia ratione non videtur, nisi quia continuatio non est necessaria: quia si esset necessaria continuatio ad remota non admitteretur: admittitur solum, quia non est necessaria. argum. l. j. in princip. C. de rei vxo. actio. ⁊ gloss. preallegata in dicta rubri. de condictio. fur. limitatur, ⁊ declaratur vt tradit Angel. Aretin. in rubr. proemij institut. Et rationem illius glo. ponit Bal. in rub. C. de seruis fugiti. ad finem. Cuius tamen ratio tantum conuenit in principio voluminis, ⁊ non bene accommodatur in principio libri,
2 quando alij precedunt. ¶ † Expedita continuatione Abbas premittit quod pluribus modis dicitur iudicium, de quo me
4 remitto ad ea, que alias scripsi +, allegando Paulum de Castro in rubric. C. de iudicijs. vbi ponit quod nouem modis dicatur iudicium. ⁊ addit gloss. Joann. Mona. in extrauag. in rubrica de iudic. qui ponit quindecim significatus. Et vlterius aduertendum est: quia dum Abbas inter alia dicit quod iudicium hic accipitur pro instantia cause discutiende, loquitur per verbum futuri temporis, discutiende. ⁊ infra in diffinitione Abbas vtitur verbo presentis temporis, dum discutitur: per c. forus. de verborum significatio. qui tex. ita loquitur. ⁊ sic Abbas videtur sibi contrarius, vt dicunt quidam hic. Sed respondetur quod illud verbum futuri temporis, discutiende, refertur ad instantiam, de qua loquitur ibi, dum dicit, pro instantia cause discutiende: ⁊ isto respectu bene dicit, quia instantia respicit tempus futurum cause discutiende. Et Abb. hic non ponit diffinitionem iudicij, prout postea infra facit: sed ponit vnum significatum, capiendo largo modo pro eadem instantia, ⁊ iudicium, ad differentiam aliarum significationum iudicij, de quibus loquitur. Circa diffinitionem iudicij, in qua Abbas hic insistit, prima fuit diffinitio antiquorum, vt ipse refert,
3 quod † iudiciũ est actus trium personarum, videlicet iudicis, actoris, ⁊ rei, in iudicio contendentium. Et de ista diffinitione alias seriose scripsi. Et presertim respõsum fuit ad illud, quod per Card. opponitur de inquisitione, confirmando illud quod Ab. dicit. Et rñderi potest vlterius quod p̃dicta diffinitio, p̃cedere intelligitur in iudicio ordinario, secus in extraordinario prout est iudicium inquisitionis. Et ita gl. dicit iiij. que. iiij. in c. j. in gl. j. in fi. de quo ĩ. videbimus. ⁊ dum Ab. dicit quod fama est loco accusatoris, non respondet ad secundum arg. Card. ꝙ ipse refert, dum arguit de inquisitione generali, quam iudex facit in delicto notorio, vbi non est reus. Sed responderi potest quod imo ibi sit reus, licet incertus sit. l. congruit. ff. de offi. pre. Preterea, in tali inquisitione generali non dicitur iudicium, cum nõ sit fundatum ꝯ aliquem. Ita Bal. dicit in c. j. §. iniuria. ver. pone quod inuenitur. de pace iu. fir. Et dum dicitur in diffinitione, trium personarum: obstare videtur text. iiij. q. iiij. c. j. vbi dicitur quod in omni iudicio semp necesse est quatuor p̃sonas esse, videlicet iudicem, actorẽ, reũ, ⁊ testes. Sed rñdetur, vt dixi alias, quod testes non sunt de substãtia iudicij, vt p Azo. in summa. e. ti. in prin. Et adde quod gñaliter probationes nõ sunt de substantia iudicij: vt no. Bar. in l. prolata. in fi. C. de sen. Bal. in l. ij. C. de eden. cum si. vt Alex. tradit in cons. cv. ponderatis. volu. v. Sed tamen obstare videtur tex. in d. c. j. dũ precise loquitur, ⁊ dicit semp necesse esse. Quidã hic dicũt ꝙ ista ṽba intelliguntur quo ad faciendũ iudiciũ iustum: nam licet valida sit sentẽtia sine testibus, vt dixi, non tñ iusta videt̃. Sed hoc nõ placet. Primo, quia illa verba p̃cise, vt sonant respiciũt, validitatẽ actus. Secundo, quia tex. vniuersaliter loquit̃ in omni iudicio: ergo siue iusto, siue iniusto. Tertio quia ẽt respectu iustitie non p̃cise testes necessarij sunt: cũ etiã ex presumptionibus iustificari posset. c. afferte, de p̃sum. Vltimo, quia s̃m hoc diffinitio doc. restringeret̃ in iudicio iniusto: ꝙ absurdũ videt̃. Vnde aliter rñderi potest, quod dato quod in omni iudicio essent testes necessarij, prout illa verba sonant, p̃pter hoc tñ diffinitio impugnari non p̃ot: quia sufficit ꝙ in diffinitione quidditas, ⁊ essentia rei diffinite ponatur: ⁊ in diffinitione non debẽt exprimi omnia necessaria in actu diffinito: vt no. in l. j. ff. de testa. ⁊ in l. j. ff. de tute. Nã in iudicio necessaria est litis ꝯtestatio. c. dudũ. el ij. de elec. c. j. ⁊ ij. vt lite nón cont. ⁊ plura alia requirũtur, vt no. in l. p̃latã. C. de sen. ⁊ tñ in diffinitione nõ ponuntur. Vel dic ꝙ illa ṽba, in omni iudicio, intelligi debẽt respectu sentẽtie, q̃ q̃nq; iudicium appellat̃. l. episcopale. C. de epis. aud. ⁊ c. ĩ causis. de re iu. Nã de iudicio p instãtia intelligi nõ possunt: q̃a in ipsa litis ꝯtestatione est p̃prie iudiciũ anteq̃ de testib[9] tractet̃. c. forus. de ver. sig. ⁊ ideo tex. in d. c. j. iiij. q. iiij. vt dixi, loquitur respectu sententie: ⁊ tunc etiam illa verba, necesse esse, intelliguntur non precise quod necessarium sit, sed quod sit conueniens: vt in simili no. glo. in c. nosce. lxxvj. dist. ⁊ alibi, necesse, exponitur, id est vtile. glo. in l. j. ff. de off. prefec. preto. not. Bartol. per illum tex. in proe. ff. §. j. facit glo. fi. in clemen. j. de procu. Et dum dicitur, in iudicio contendentium: declarandum est vt dixi. Et adde quod verbũ, contendentium, referri debet ad actorem, ⁊ reum, de quibus proxime supra dicitur: ⁊ non ad iudicem, qui non contendit. Vel etiam ad iudicem referri potest, qui satis dicitur contendere: dum vtitur iurisdictione contentiosa, que redditur in inuitum. l. inter stipulantem. §. j. ff. de verborum obliga. Aliam diffinitionem tradit Card. quam successiue Abb. refert, quod iudicium est inuestigatio, quam facit iudex secundum iuris ordinem per varios modos ad veritatem eliciendam, ⁊ elicitam custodiendam. Sed ista videtur nimis generalis: quia etiam haberet locum, quando iudex interponit decretum: nam etiam tunc debet veritatem inuestigare: vt not. in c. dudum. de rebus eccl. non alienan. in vj. in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. Et ita contra istam diffinitionem arguit Anton. de Alex. in rub. C. eodem. Sed responderi potest quod tali casu sit iudicium voluntarium: ⁊ sic ꝙ in

ista diffinitione largo modo capiatur iudicium. Hoc tamen videtur contra intentionem doctorum, vt infra dicam. Tertia est diffinitio, secundum Calde. vt Abb. dicit, quod est causa in iure reddendo necessario posita, rc. Sed contra hãc diffinitionem Abb. adducit cap. forus. de verborum signifi. vbi ipsa discussio cause appellatur iudicium: ergo non videtur bona diffinitio Cald. dum dicit quod iudicium est causa. Sed respondetur, r declaratur, vt alias dixi, r vlterius considerandum est ꝙ in predicta diffinitione iudicium non appellatur causa simpliciter, sed causa in iure necessario posita. Et ista verba videntur in effectu discussionem negotij importare. Abb. postremo diffinitionem eius tradit, dicens quod iudiciũ est discussio cause, que coram iudice iuridice fit. Sed, vt alias dixi, ista diffinitio videtur nimis generalis: quia etiam videtur decreto competere: nisi dicamus quod etiam in decreto sit iudicium voluntarium: r sic largo modo accipiatur, vt dixi supra in diffinitione Cardi. Sed tamen hoc videtur contra intentionem docto. qui videntur cõsiderare iudicium prout redditur in inuitum, vt in prima diffinitione, dum dicitur, contendentium: r in tertia diffinitione ibi: necessario posita. Et hoc modo accipitur in isto titu. r in alijs tit. de iudic. Et ideo tenenda est prima diffinitio, declarando vt alias dixi. Et subijcit Ab. hic, quod cum iudicium dicatur discussio cause, infertur, secundum eũ, quod iudicium dicatur proprie lite contestata. Et hoc tenet glo. in l. iudicium soluitur. ff. de iudic. in l. j. C. eod. cum si. vt alias late dixi. r tradit Alex. in l. cum fundus. in princ. ff. si certum pe. r no. Abb. in capitul. super questionum. in verbo, litis exordium. de offic. delega. Et ideo si statutum vellet quod quilibet maior octodecim annis intelligitur habere legitimam etatem in iudicijs, prout est Mediolani, intelligitur post litem contestatã, r sic proprie. Unde in his que fiunt ante litem contestatam nõ
b videtur habilitatus: puta, si debitum confitetur[b], r fiat sibi preceptum de soluendo, non tenetur: quia non videtur habilitatus: vt no. consuluit do. Signo. consi. clxij. incip. statuto ciuitatis Mediolani. r ibi presertim allegat glo. in l. fi. §. necessitate. C. de bon. que libe. vbi licet filiusfa. prohibeatur esse in iudicio, non tamen prohibetur confiteri ante litis contestationem: ita ergo videtur econtra, secundum eum. Sed tamen ista decisio videtur dubitabilis: quia si habilitatus fuit vt possit esse in iudicio contentioso lite contestata, a fortiori habilitatus videtur in his, que fiunt ante litem contestatam: argumen. glos. in l. j. C. qui admit. Et per hoc non obstat glo. in dicta l. fi. quia ibi prohibetur esse in iudicio: vnde illa prohibitio de vero iudicio intelligitur. Sed in casu statuti permittitur, vt possit esse in iudicio: r si permittitur in vero iudicio, r ordinario, a fortiori in extraordinario, vt dictum est. Secundo principaliter Abb. que-
c rit quare dicitur, de iudicijs[c] in plurali. Et respõdet quod ita dictum fuit: quia plures sunt iudiciorum species. r dum alleg. c. tue. de procur. dicens quod ibi est iudicium mistum, quia agitur de crimine ciuiliter: r sic vult quod quãdo de crimine agatur ciuiliter, quod iudicium dicatur mistum, per illum tex. ibi: sed quasi mista inter ciuilem r criminalem: nam participat de criminali, quia agitur de crimine: quo casu causa dicitur criminalis largo modo: participat de ciuili, quia non agitur ad penam delicti, merito dicitur mista. r ita fuisse videtur intẽtio Abb. dum etiam allegat cap. super his. de accu. de intellectu tamen d. c. tue. vlterius dicendum est, vt per Ant. de Bu. r Imol. ibi. r tradit Alexan. in rub. C. de iudic. r in consi. lxvj. incip. viso processu. lib. j. r consi. lxxxij. incip. in causa vertente. circa fin. eo. volu. r not. Barto. in l. non solum. §. fin. ff. de procur. r ad ea, que
4 Ab. dicit, adde quod †sunt alie species iudiciorum. Nam aliud generale, aliud vniuersale, aliud particulare: vt per gloss. in l. j. ff. de edendo. Et aliud est publicum, r aliud priuatum: vt ff. de pub. iud. r not. in rub. inst. eodem titu. Et quoddam plenarium est, r quoddam summarium: vt not. in clement. dispendiosam. de iudic. in l. iij. §. sciendum. vbi gloss. in verbo, summatim. ff. ad exhibend. Item quoddam incidens, quoddam emergens: vt per gloss. in l. j. C. de ord. cogn. in l. quod iussit. ff. de re iudicat. in cap. j. de ord. cog. Item aliud simplex, aliud duplex. l. in tribus. ff. de ind. Item aliud diuinum, aliud humanum. vj. quest. j. cap.
5 si omnia. r xv. quest. vj. cap. j. †Et dum incidenter hic Abb. tractat de iudicio inquisitionis, r finaliter cõcludit quod proprie non sit ordinarium, sed extraordinarium, alias diligenter ventilaui rationes, que in vtranque partem adducuntur: nunc vero contentus ero conclusione alias firmata secundum opinio. Abb. quod extraordinarium sit in effectu: quia extraordinarium dicitur illud, quod fit contra regulas iuris communis. l. in cause. la ij. ff. de mino. Et ad hoc adde tex. in l. solent. ff. de off. procon. r leg. r ibi Bal. Et ista ratione priuilegium dicitur ius extraordinarium, vt not. Bald. per illum text. in l. pecunia. C. de priuileg. fisci. Et ita videtur in iudicio inquisitionis, quod in qualibet eius parte principali est contra ius cõmmune, vt alias declaraui: ergo extraordinarium videtur. Secundo hoc probatur: quia extraordinarium dicitur illud, quod officio iudicis expeditur. l. cum filius. ff. si certum petatur. l. pecunie verbum. §. persequutionis. de verborum signific. cum similibus, vt alias dixi. Et ad idem tex. in l. j. r ibi Barto. ff. de fur. baln. cum concordan. de quibus per Alexã. in dicta l. cum filius. ad idem text. in l. j. in princ. ff. de administrat. tutorum. in l. j. §. ex hoc rescripto. ff. de ventre inspiciendo. r bonus tex. in l. municipio. ff. vt in possess. leg. Sed inquisitio, officio iudicis expeditur. capi. qualiter, r quando. de accu. ergo extraordinarium videtur. Et ita per istam rationem dicunt Ang. r Pan. de Cast. per illum text. in l. j. C. de liber. r eorum liber. r sic alias sum secutus. Sed nunc est aduertendum, quia ista ratio posset euitari: quia in iuribus supra allegatis iudex interponit suum officium ad priuatam vtilitatem, r in dictis casibus priuatum officium iudicis competit in locum actionis deficientis: merito tunc iudicium extraordinarium videtur: quia contra regulam, que habet quod nemo sine actione experitur. in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negot. gest. Non sic videtur in iudicio inquisitionis, in quo iudex ex officio mouetur ad publicam vtilitatẽ, vt delicta puniantur. cap. vt fame. de senten. excommu. Et hoc ordinario iure sibi incumbit. l. congruit. ff. de offic. presi. r ideo tali casu ius ordinarium hoc videtur. Tertio secundum And. Sicu. ratione efficaci probatur: quia extraordinarium remediũ cessat interueniente ordinario. d. l. in cause. ff. de minor. not. in l. in prouinciali. ff. de oper. no. nun. Sed superueniente accusatore, inquisitio cessat: vt no. Bar. in l. si maritus. la j. §. j. ff. de adult. r in trac. ad reprimendum. in verb. denuntiationem. Bald. in l. j. §. cum vrbe. versi. sed nunquid. de off. prefec. vrb. cum si. Sed responderi potest, hoc non esse expeditum in iure: quia contrarium tenet Cy. in l. ea quidem. C. de accu. Uel saltem longa distinctio adhibetur: vt per Sali. ibi, ver. quero cum Dy. r tradit Aret. in trac. maleficiorum. Preterea dato ꝙ inquisitio cessaret superueniente accusatore, non infertur per hoc ꝙ sit extraordinarium: per no. in c. volẽtes. de off. leg. in c. antiqua. de priuileg. r xxj. dist. c. denique. Inherendum est ergo prime rationi, que efficax videtur. Et ꝙ iudicium inquisitionis extraordinarium sit, secundum communem opin. tenet Calde. in consi. j. de accu. r in consi. j. de pen. Pet. de Anch. consi. cxc. plura. in prin. Fulg. in consi. cxxxvj. in causa. r in consil. clxxv. visis. r Bal. in l.
6 etiam. C. de fur. Bar. Uero. in consi. lxv. super arti. †Successiue Abb. concludit ꝙ quando agitur de iure patronatus, iudiciũ dicatur mistum, r ꝙ de sui natura non sit spirituale, sed annexum: quia ordinatur ad institutionem, vt per eum hic. Sed aduertendum est: quia, vt alias dixi, rationes Abb. non sunt multum efficaces. Similiter alie rationes, quas pro opi. Ab. Aret. inducit, euitari possunt, vt dixi. Placuit tamen opi. Abb. per iura vulgata, que expresse dicunt ꝙ ius patronatus est annexũ spiritualibus, in c. quanto. j. eo. in c. de iure. de iure pat. ergo de se non videtur spirituale: quia connexum, est quid diuersum, r separatum ab eo, cui coniungitur, vt alias dixi. Et vlterius cõsiderandum est, ꝙ talis annexio videtur semper fuisse ab initio, quo ius patronatus in esse productum fuit: quia iura generaliter loquuntur: r quia militat ratio Abb. quare ius patronatus dicatur annexum spiritualibus: quia ordinatum est ad institutionem. Jus enim patronatus consideratur principaliter respectu presentationis: r ista presentatio ordinatur ad institutionem, que spiritualis est. Et hoc idem dicit Alber. in dictionario, in verbo, patronatus. r Arch. in j. q. j. circa fi. Et ista ratio militat etiam considerata origine iuris patronatus. Et quia a pncipio, qñ ecclesia concessit ius patronatus fundatoribus, vt in c. decernimus. xvj. q. vij. ita laicis, sicut clericis, concessisse videtur: quia gñaliter fundatoribus datum vr. Et non est etiã incidenter, dum Ab. dicit psentato nullum ius competere. Aduertendũ est: quia dicit psentato nullũ ius, scilicet spirituale: al's vero psentato hñ ius acquiritur: vt not. Lap. alle. viij. incip. presentatus ad fi. r Car. in cle. j. in j. opp. de sup. negl. prela. r Cal. in cons. ix. in ti. de iur. pat. vbi inquit quod per psentationẽ vident contrahi sponsalia de futuro. Et istud ius, quod psentato acquirit, dicit ad rẽ, r non in re: vt Ab. tradit in c. cum Bertoldus. de re iud. in ij. oppo. post Innoc. quem refert in c. dilectus. de off. leg. r idem Lap. dicit in alle. viij. s. alleg. circa fi. Et tale ius ad rem, nõ est parui momẽti: quia si alius impetraret beneficiũ, non facta mentione de psentatione, nõ valeret impetratio: quia intẽtio superioris nõ videt vt presentato preiudicium inferat: vt no. voluit Rot. in xv. decis. incip. licet de more.
d in titul. de preben. in nouis. Et ad hoc facit, quia etiam de iure ad rem, regulariter debet mentio[d] fieri: vt not. Abb. in cap. in

nostra.in iij.not.de rescrip.Domini.in cap.si motu proprio.de
prebend.in vj.ꝛ in cap.quamuis.de electioni.eodem libro sexto.
7 †Tertio principaliter,secundum Abbat.queritur,quomodo
iudicium ciuile a criminali distinguatur: ipse late insistit. Et
vltra eum plura possunt referri,que alias dixi. Sed nunc bre-
uiter concludendo, placet opinio communis, que habet quod
vbi pena applicatur fisco,causa dicitur criminalis,ꝛ iudicium
dicitur criminale. Si vero parti,ciuile dicitur, prout voluit
gloss.in l.iij.ff.de sepul.viola.in verbo,aureorum.ꝛ ibi Barto.ꝛ
docto.ita tenent,ꝛ not.Cyn.ꝛ Bal. in l.si qua per calumniam.
C.de episcop.ꝛ cler.cum simi.vt dixi:ꝛ tradit Alex.in rub.C.de
iud.ꝛ in consi.cxxxij.visa facti.lib.j.ꝛ idem Rom.consi.clij. pre-
sens accusatio.ꝛ facit quod not.Bar.in l.fin.circa fin.ff.ad leg.
pecu.Et cum ista opinione in effectu concordat Anto.de Bu.
hic, qui concludit ꝙ causa ciuilis sit,cuius finis respicit com-
modum partis,ꝛ priuatum interesse: ꝛ criminalis, quando fi-
nis est interesse publicum,ꝛ vindicta publica.Et causa mista il
la dicitur,que participat de vtroque. Nam quando pena ap-
plicatur fisco,agitur de interesse publico:merito causa dicitur
criminalis:ꝛ quando partim agitur de interesse priuato, ideo
causa ciuilis dicitur: ꝛ quando pena partim fisco, partim ap-
plicatur parti.Exemplum est in l.lege Cornelia.§.si.ff.ad Sil-
lanianum.ꝛ per glos.in l.si vero.§.hec autem.in verbo,penalis.
ff.de his,qui deiec.vel effud.tali casu causa dicitur mista:vt no.
Alex.in rub.C.de iudi.ꝛ in consi.lxvj.viso processu.lib.j.ꝛ in con
silio lxxxij.in causa vertente.circa fin.eod.lib.Et pro ista distin
ctione supra dicta,alias allegaui duo iura, que bene probant,
videlicet tex.in §.in summa.inst.de iniur.cum gloss.in verb. pe
na.ꝛ tex.in cap.quicunqꝫ.el ij.xj.q.iij.in princ.id est,ciuiliter,siue
publice.Et ad hoc etiam facit tex.in l.infamem.cum glo.in ver
bo,priuato.Et idem,quod Anton.de But.hic not.Barto.in l.
fin.§.sciendum.ff.de suspec.tut.Nec predictis obstat text.quem
Abb.hic in contrarium adducit,in ca.per tuas.de simon.quia
ibi pena nec parti,nec fisco applicatur: ꝛ doctrina communis
intelligitur,quando est pena applicabilis parti. Sed in c. per
tuas.non potest peti applicari.c.olim.de rescrip.in fin.Est er-
go tertia species,quando agitur ad priuationem officij:ꝛ tunc
dicitur agi ciuiliter:vt not.Bart.in d.l.j.§.sciendum.ꝛ in l.non
solum.§.fin.ff.de procura.vel respondendum est, vt alias dixi.
Et vlterius potest responderi,vt quidam Modern. dicunt in
rub.C.de iud.quod in cap.per tuas. agatur de interesse priua-
to,ꝙ quis remoueatur ab administratione.Et de hoc est dictũ
Bar.expressum in l.non solum.§.fin.ff.de procura. merito agi-
tur ciuiliter,per supra dicta. Sed non bene consonat quod in
ca.per tuas.agatur de priuato interesse:sed potius videtur in-
teresse publicum illud,quod respicit vtilitatem ecclesie.c.nulla
ratio.de preb.l.j.§.ius publicum.ff.de iust.ꝛ iure.ꝛ in l.si quis in
hoc genus.C.de epis.ꝛ cleri.ideo magis placet quod alias dixi.
Postremo non omitto etiam distinctionem Abb. qui dicit ꝙ
agitur criminaliter, quando agitur ad grauiorem penã deli-
cti,siue parti,siue fisco pena applicetur: si vero non agitur ad
grauiorem penam,dicitur agi ciuiliter. Nam contra istam do
ctrinam Abb.arguit Areti.primo,quia si pena parti applice-
tur,indistincte iudicium ciuile videtur,cum agatur ad priua-
tam vtilitatem.l.infamem.ff.de pub.ind.cum gloss.in verbo, iu
dicio.Sed ille tex.non probat hoc,nec glo.que loquitur condi
tionaliter,si ciuiliter agatur. Et dato quod ibi hoc probetur,
intelligitur quando illa non erat grauior pena delicti, secun-
dum distinctionem Abb.Secundo contra Abb.Are.inducit
text.in l.diuus.la ij.ff.de falsis.sed ille tex.parum facit:quia so-
lum dicit quod si instrumentum falsum producatur,ꝛ qui pro-
duxit mereatur penam,que excedat iurisdictionem iudicis, ꝙ
Imperatori rescribatur,ꝛ non probat quod Areti.dicit.Ter-
tio contra Abbat.argui potest:quia,secundum eum, si agatur
per inquisitionem,quia pena mitigatur arbitrio iudicis. c.in-
quisitionis.de accu.dicitur agi ciuiliter.Sed contra hoc vide-
tur tex.in l.fin.ff.de fur.vbi criminaliter agitur,quando extra-
ordinaria pena arbitrio iudicis imponitur.Sed respõderi po
test quod in d.l.si.erat pena seuerior, quam in illo casu imponi
potuisset:secus est in pena inquisitionis.ꝛ ita opin.Abb.defen-
8 ditur.†Postremo Ab.querit an pena pecuniaria,que pro de-
B licto imponitur,fisco,vel parti applicetur [B]. Et ex dictis eius
tres conclusiones colliguntur. Prima est quod si ius accusa-
tionem inducit, pena fisco applicetur, per l.multarum. C.de
modo multa.in princi.ibi:erario nostro esse querenda nullus
ignoret.Facit tex.in c.j.que sint regalia.vbi inter regalia,mul-
ctarum,penarumqꝫ compendia ponuntur. Cum enim in di-
ctis iuribus pena applicetur fisco, ergo agitur criminaliter,
vt supra dictum fuit. Si criminaliter agitur, ergo dicendum
est quod agatur per viam accusationis:quia proprie accusatio
dicitur,quando agitur criminaliter:vt per gloss.instit.de pub.
iud.in princ.insti.de act.in princ.ꝛ in l.iij.ff.de ter.mo.ꝛ in l.qui
accusare.C.de edendo. Et ideo si accuso aliquem, ꝛ peto illum
condemnari simpliciter,intelligitur criminaliter:vt no.Spec.
de accu.§.j.versi.quid si primo.refert,ꝛ sequitur Bald.in l.viro
atque vxore.ff.soluto matrimo.ꝛ ibi Alexan.ꝛ idem Alex.in d.
l.qui accusare.ꝛ hoc modo ista prima conclusio Abb.iustifica-
tur.Et ista conclusio etiam videtur procedere, licet talis pena
imponatur pro delicto,in quo priuatus principaliter sit lesus,
vt sentit Ab.dum generaliter loquitur,ꝛ natura, ꝛ proprietas
verbi hoc indicat.per supra dicta. Et quia licet offendatur pri
uatus principaliter,etiam fiscus offenditur l.fina. ff. de priuat.
delic.l.fin.ff.de furt.l.licitatio.§.quod illicite.ff.de publica.ꝛ isto
respectu de accusatione dicitur. Et predicta conclusio proce-
dit,quando de accusatione,ꝛ de pena simpliciter dicitur:secus
si concludatur quod pena parti debeatur:quia tunc verbum,
accusatio, improprie accipitur:vt no.Federic.tradit in consil.
xxiij.Titius electus.Sic etiam verbum,accusatio, deberet im
propriari, quãdo ex cõiecturis appareret quod pena esset par
ti applicanda:vt quia pena dupli, vel tripli imponitur: quia
in duplo cum contineatur simplum,quod debetur parti, illud
duplum proprie sub nomine dupli non posset fisco applicari:
vt dicit Aretin. hic in tertia conclusione. Et hoc idem tradit
Imola.in rubr.de public.iudi.ꝛ Angel.Aretin.in rubric.In-
stitu.de public.iud.in fine.ꝛ quia illa determinatio dupli debet
equaliter intelligi,ꝛ determinari,vt illi debeatur duplum, cui
simplum debetur:argumen.l.quamuis.C.de impube.ꝛ in l.iam
hoc iure.§. fina.ff.de vulgar.ꝛ pupil. Et hoc idem tradunt do-
ctor.in §. quadrupli. reprobando gloss. ibi, in verbo, quadru-
9 plum.†Secunda conclusio Abba. est, quod si ius actionem in
troducit,pena parti applicatur l.iij.in principio.ff.de sepulch.
viola.ibi:ei centum aureorum actionem dabo.ꝛ quod gloss.ibi:
dicit.Et probatur ratione:quia actio est ius persequendi in iu
dicio,quod sibi debetur.Institu.de actio. in principio. Et hoc
colligitur ex dictis Bartol.in dicta l.agraria.de ter.moto.in l.
ij.ad finem.ff.si quis in ius.ꝛ not.Salic.in dicta l. multarum.ꝛ
Imol.in d.rubri.de publi.iudi.Et ideo ista conclusio intelligi-
tur,quod actio detur parti,vt ratio preallegata adaptetur.Et
ista conclusio etiam haberet locum si pena imponatur pro in-
teresse publico:vt patet in actionibus popularibus, que com-
petunt pro interesse publico l.ij. ff. de actio.popu. ꝛ tamen pe-
na applicatur agenti post litem contestatam l.si cui. in princi.
ff.de verbor.signific.ꝛ not.hoc Salice.in dicta l.multarum.Et
quod dictum est de actione,idem si dicatur, iudicium dabo:se-
cundum Imol.in preelleg.rubr. de publi.iudi.versiculo , adde
quid iuris.per l.si quis id,quod.cum gloss.ff.de iurisdi.omn. iu
dic.vbi Alex.sequitur,ꝛ sentit Bart.in d.l.agraria. dum ponit
istam conclusionem,ꝛ allegat text.in di.l.si quis id,quod.Et eo
dem modo,si pena ex aliquo edicto pretoris imponatur,appli
catur parti, secundum Ioann.Andre.in addi.Spec. in tit.de
dolo,ꝛ contuma.in §.restat.in prin.ibi:dans pro regula.ꝛ sequi
tur Alexand.in l.si quis id,quod.de iurisdic.omn.iudic.Et ad
hoc facit,quia ex edicto pretoris oritur actio in factum. §.fina.
10 Instit.de interdictis.†Tertia conclusio Abbatis est,quod pe-
C na,que pro delicto simpliciter imponitur, in dubio fisco [C] debe-
tur l.iij.C.de sepul.viola.ꝛ facit textus in dicta l.multarum. et
in capit.j. que sint regalia.ꝛ hoc idem tenet Angel. in dicta l.si
quis id quod.Bald.in l.si ecclesie.in fin.C.de epis.ꝛ cleri. ꝛ Pe
trus de Anch.in clemen.pastoralis.in secundo notab.de re iu-
dic.Et presertim hoc videtur habere locum in pena ademptio
nis bonorum,per ea,que Aret.hic tradit in prima conclusione
per tex.in l.iubemus.secunda, in §.is quoque.cum gloss.in ver-
bo,bonorum.de sacrosanc.eccle.facit.c.cum secundum. de here
di.in vj.in capitu.felicis.de penis.in vj. Et pro ista conclusione
Areti.rationem adducit:quia in dubio potius videtur consu-
lendum Reipublice:quia publica vtilitas preponitur priuate
l.vtilitas.C.de primipi.lib.xij.ca.bone.de postu.prelat.Sed ob-
stare videtur textus in l.non puto.ff.de iure fis. vbi in dubio fit
interpretatio contra fiscum.Quidam Moder. hic respondẽt,
quod illa lex loquitur,quando dubitatur an alicui debeant bo
na auferri.Sed hic nos loquimur,quando constat quod bona
auferri debent, sed solum dubitatur an fisco vel parti debeant
applicari. Sed ista responsio nõ tollit difficultatem:quia qua
ratione fit interpretatio contra fiscum vt bona debeant aufer-
ri,ita videtur pariter dicendum quod in dubio debeat pari-
ter iudicari contra fiscum, vt pena sibi non debeat applicari.
Et ad hoc facit quod not. Matthesi.in nota.lxxi.not. vnam re-
gulam.vbi inquit ꝙ text.in d.l.non puto. generaliter habet lo
cum quocunque modo contingat dubitari:vnde ad illum tex.
respondetur vt tradũt Alex.ꝛ Mod.in l.j.ff.sol.ma.Et vlteri⁹
dici

dici potest quod non habeat locum in pena applicanda: quia illa quodam iure peculiari debetur fisco, cum hoc sit de regalibus. capit. j. que sint regalia. Vel postremo, vt dixi in capitul. ex literis. de probat. ille textus in l. non puto. intelligitur secundum naturam tituli, quando agitur de aliquo priuilegio fisci contra priuatum. Nam in dubio iudicandum est, fiscum non habere priuilegium: quia priuilegia non debent multiplicari: argumen. capit. sane. de priuileg. Et retenta conclusione supra facta, limitatur vt procedat in pena, que pro delicto imponitur: secus est in contractu, vt notat Bald. in l. si quis maior. in vij. not. C. de transactio. Secundum similiter non habet locum in vltima voluntate, vt not. Bart. in l. vxori. §. heres. de leg. iij. Tertio, predicta conclusio procedit de iure ciuili: secus est de
e iure canonico: quia in dubio debetur iudici [e], qui habet illam in pios vsus distribuere: vt not. Abbas tradit post alios, quos ibi refert, in capit. licet. circa fin. de penis. Quarto, limitatur, nisi pena imponatur propter interesse, damnum, vel iniuriam passi: quia tunc parti applicatur, secundum Angel. in dicta l. si quis id, quod. ff. de iurisdict. omn. iudic. per l. fin. ff. de in ius vocan. facit l. fin. ff. de litig. ibi: vt id veluti solatium habeat. ⁊ in capit. si deinceps. xvij. quest. iiij. ⁊ in l. ⁊ generaliter. §. illud. ff. de calum. ⁊ in cap. in quibusdam. cum gl. in verb. prorsus amittant. de penis. ⁊ in cap. quia clerici. cum glo. in verb. spoliando. de iure patro. ⁊ in cap. canonici. §. j. de offi. ordi. in vj. Et ad hoc bene facit dictum Bart. in l. post legatum. §. amittere. ff. de his, quibus vt indignis. Postremo cōclusiones supra facte locum habent, nisi lex vltra procedat aliter disponendo: vt not. Barto. in dicta l. agraria. per illum textum, cum simil. ibi adductis per eum, ⁊ per gloss. in dicta l. mulctarum. in verbo, erario. C. de modo mulcta. ⁊ not. Aret. hic, in prima conclusione, per tex. in l. j. §. si autem. C. de raptu virginum. Et de predictis notat Salice. in dicta l. mulctarum. Ioan. de Anan. in dicto cap. secundo, de malefic. Ange. Aret. in §. penales. institut. de action. per Aretinum hic. Et predicta addenda sunt ad ea, que alias scripsi.

¶ Additiones.

a ¶ Scripsi. Vide eundem in superiori lectura huius rubric. in versi. iudicium. in isto titu.

b ¶ Applicetur. Adde Iason. instit. de action. in prin. in versic. an autem in dubio. vbi etiam tractat quando dicatur causa ciuilis, ⁊ quando criminalis. Et de pena debita ex vltima voluntate, vt puta si testator iubeat aliquid heredi, ⁊ si non fecerit priuet eum hereditate: vel ei penam imponat, vide eundem Ias. vbi s. in versi. ⁊ pene debite. Hier. Sig.

1 ¶ Toleretur. Videmus enim etiam in preparatorijs iudiciorum dari ordinem. is tamen vel omissus vel preposteratus non vitiat, Bald. in authent. contra cum rogatus. in fin. C. ad Trebellianum. in l. exceptionem. versiculo, reuoco in dubium. C. de probatio. Fely. in cap. cum dilecta. ix. de rescrip. Dec. consi. dix. exhibentur due sententie.

2 ¶ Mentio fieri. Adde Decium in ca. at si clerici. § . primo. infra eodem.

3 ¶ Fisco. Vide Ias. in §. penales. in gloss. in verbo, corrupisset. instit. de action. Silue. Aldob.

a ¶ Padue. Et sic nunc Papie quarto legit, nec minus supervacuis scatet.

b ¶ Fatetur. Et bene, quicquid dicat Decius, quem reprehendit Francis. Ripa hic, numero 49. Sed mox idem Ripa vacillat. Dic quod hoc statutum habilitat tantum in his, que per modum iurisdictionis contentiose, non autem in his, que fiūt per modum iurisdictionis voluntarie, siue ante, siue post litem contestatam: vt in simili Barto. in l. certum. §. sed an ⁊ ipsos. ff. de confess. Bald. l. j. C. de confess. Panor. cap. j. vt lite non contestat. cap. fin. de confess.

c ¶ De iudicijs. Adde hic dominum Ias. de May. in princip. rubric. C. eodem titu.

d ¶ Mentio. Decius s. de rescrip. cap. j.

e ¶ Iudici. [redacted]

2 ¶ Opponens se mihi in lite, dicitur meus aduersarius.

2 Inimicitia cuius culpa proueniat non attenditur circa recusationem.
3 Aduersarius in lite si datus sit iudex in alia causa, recusari poterit.
4 Citatio fieri debet ad partis instantiam.
5 Iudex partem interrogare potest.
6 Concilium prouinciale excommunicare potest episcopos.
7 Excommunicatus aut suspensus donec satisfecerit, facta satisfactione an statim liberetur. 8.
9 Iudex contumacem potest mulctare.
10 Excommunicatus non priuatur beneficio, sed reditibus.
11 Non residens ob impedimentum excommunicationis nō priuatur beneficio.
12 Excommunicari potest contumax in recedendo absque licentia iudicis.
13 Contumacia in non parendo est maior, quam in non comparendo.
14 De iure respondetur per verbum videtur.
15 Concilium recusari non debet, si remotis suspectis remanet sufficiens numerus.
16 Pactum factum coram iudice non suo de litigando coram eo valet, nec habet locum penitentia.
17 Intellectus l. si conuenerit. ff. de iurisd.
18 Papa si mandat aliquem absolui satisfactione prestita, sufficit cautio.
19 Excommunicatus quando post annum sit priuandus beneficijs.
20 Contumax quando puniri possit absque monitione.
21 Citatio an requiratur in condemnatione expensarum.
22 Citatio non fit sine iudicis licentia.
23 Commissio an presumatur precessisse citationem.
24 Excommunicatio an inducatur per illa verba, nullus tali communicet.
25 Nomen bonum habere laudabile est.
26 Argumentum ab etymologia quando valeat.
28 Verba sonantia in delictum verificantur in vno actu.
29 Mercator vt quis dicatur, requiruntur plures negotiationes.
30 Scholaris non gaudet priuilegijs scholarium, nisi studeat.

E Quoniamltdeo.

Ista decretalis summatur, ⁊ diuiditur, vt alias dixi, ⁊ per Abb. hic. ¶ Primo no. secundum Ab. quod etiam cause episcoporum tractabuntur in cōcilio prouinciali: ⁊ sic citati tenebantur, cessante exceptione legitima, respondere. sexta questione iij. capitul. scitote. Sed aduertendum est: quia non apparet quod de concilio prouinciali loquatur: ⁊ pluribus rationibus, vt alias dixi, videtur dicendum quod esset generale, ⁊ presertim quia hic ad finem presupponitur quod in exitu cause episcopus potuisset priuari: ⁊ hoc non potest habere locum in concilio prouinciali. tertia questione sexta. cap. accusatus. Sed responderi potest, quod interrogatus fuit a concilio prouinciali, ⁊ postea habitus fuit recursus ad concilium generale, vt colligitur ex dictis Antonij de Butri. in figuratione casus. Hoc tamen non procedit absque diuinatione: ⁊ melius consonat quod loquatur de vnico generali concilio, per ea, que alias dixi. Et etiam dato quod loquatur in concilio prouinciali, aduertendum est: quia dictum Abb. non videtur bene probari hic, quod episcopus teneretur respondere coram concilio prouinciali: imo textus videtur probare contrarium, dum inquit, quod fuit interrogatus an vellet cum eo experiri. ⁊ sic videtur textus presupponere quod non teneretur. Sed responderi potest quod ex quo fuit citatus ad concilium, vt primo hic dicitur, ergo verisimiliter presupponitur quod teneretur venire, ⁊ respondere. Et probatur in textu quem Abbas adducit. Et interrogatio fuit facta vt non posset iurisdictionem concilij declinare aliqua legitima exceptione: vt in glossa habe-
1 tur. ¶ Secundo † nota quod ille, qui mihi in lite se opponit, contendendo de iure, aduersarius meus dicitur: quod notandum est propter statuta, vt Abbas hic dicit. Et idem Abb. in c. fin. in primo not. de eo, qui mit. in pos. cum si. vt alias late dixi. Et ad idem facit tex. in c. aduersario. de excep. in c. accedens. el. ij. vt lite non cōtest. in l. j. C. de eden. ⁊ in c. j. ⁊ ij. de confes. in vj. ⁊ idem Abb. in c. j. in j. not. de plus pet. Et proprie aduersarius refertur ad actum iudicarium: vt no. Albe. in verbo, aduersarij, per tex. in l. cum aliquis. C. de iure delibe. ibi in iudicio aduersabatur. licet ille text. posset cauillari: quia expresse di

cit in iudicio. Et notandū est quod iudex, qui inquirit contra me, non dicitur aduersarius meus: vt no. Bald. per illum tex. in c. cum speciali. de appel. ibi cū aduersario: vel si forte aduersarium non habeat, cū iudice. Et ad hoc facit text. in l. j. in princip. ff. quarum rerum actio non datur. dum ibi dicitur quod quis aduersarium facit iudicem, deferendo illi iuramentum. Sed tamen considerandum est, quod imo iudex, qui cōtra me procedit per inquisitionē, aduersarius meus videtur: quia sur
a rogatur [a] in locum accusatoris: ideo omnes exceptiones, que opponi possunt contra accusatorem, tali casu contra iudicem opponi possunt: vt not. Bart. in l. ij. §. si publico. ver. queritur vtrum. ff. de adul. cum si. vt tradit Alexā. consil. clxxv. viso themate. volu. ij. ergo videtur quod iudex inquirens, sicut accusator, dicatur aduersarius. Et quia ille, qui in lite surrogatur, aduersarius meus dicitur: vt not. Domi. per illum text. in c. si hi, qui. et est c. si. vt lite penden. in vj. Et specialiter ad hoc facit gl. not. in l. si appellationem. C. de appel. in verbo, aduersariū, que exponit, id est iudicem. Non obstat tex. in d. c. cum speciali. quia licet ibi text. ponat tanquam diuersa, aduersarium et iudicem inquirentem, non tamen sequitur q iudex aduersarius non dicatur: quia sepe numero reperitur quod tanquam diuersa ponuntur genus, et species: vt in rub. C. de ser. et aqua. et in Euangelio, discipulis, et Petro. Vel saltem illud dicendum est, quod iudex tali casu habetur pro aduersario quo ad effectum iuris. et hoc probatur in d. c. cum speciali. Et ex supra dictis no. quod aduersarius meus dicatur ille, qui mecum habet litem. Abb. infert, q ex contentione iuridica quandoq; oriatur inimicitia. Quidam hic dicunt quod ista non videtur bona cōsequentia. Iste dicitur mihi aduersarius, ergo inimicus. Sed certe Abb. non facit absolute istam consequentiam, sed limitate loquitur et dicit quod quandoque oritur inimicitia. Et istud verum est: quia quandoque ex contentione, etiam de re leui, maxima oritur inimicitia, vt idem Abb. infra dicit, et in c. accedens. el ij. vt lite non contest. et in c. cum oporteat. de accus. Preterea, etiam absolute in lite magni ponderis, saltem presumptiue valet consequentia, aduersarius, ergo inimicus: vt probatur in capit. item cum quis. de restitut. spoliat. facit text. in capit. memini-
2 mus. de accusat. Et dum successiue † Abbas dicit quod non attenditur cuius culpa inimicitia prouenerit. et idem Abbas in capit. repellantur. versic. vltimo scias. de accusat. et in capit. de cetero. in primo notab. de sentent. excommunicat. in dicto capit. meminimus. et Anton. de Butr. in capitul. veniens. el ij. in iiij. notab. de sponsal. Et hoc procedit quantum ad hoc, vt quis repellatur a testimonio, vel a iudicando, secus quo ad istum effectum: vt quis legato priuetur: quia consideratur cuius culpa inimicitia prouenit: vt not. Bartol. per illum textum, in l. cum tabulis. §. quoniam. ff. de his, quib. vt indig. de quo dicendum est vt dixi in capitul. vt debitus. de appellat. in
3 glossa in verbo, rationabiliter. Et successiue † ex eo, quod Abbas dicit de aduersario in lite, quod poterit recusari, si da-
A tus sit iudex [A] in alia causa: et hoc clarum est, durante lite, vt alias dixi, sed dubium est finita lite. et Aretinus idem tenet post litem finitam: quia inimicitia semel causata durare videtur. l. in ipsius. vbi Bald. C. famil. ercisc. Ego alias tenui contrarium, per textum in capitul. postremo. de appellat. vbi qui fuit aduocatus contra me in vna causa, non potest, si functus sit officio, in alia causa recusari. Posteriores hic conati sunt respondere, et dicunt quod licet quis fuerit aduocatus contra me, etiam in causa capitali, licet dicatur fuisse aduersarius meus, non tamen dicitur fuisse inimicus: quia hoc non reperitur iure cautum. Sed dicatis quod imo: ex quo enim aduocatus aduersarius meus dicitur, vt est textus in l. j. §. parui autem. cum gloss. in verbo, aduersario. ff. de calumn. cum si. vt alias dixi: ergo saltem presumptiue videtur esse inimicus. Ita probatur in dicto capit. item cum quis. de restitut. spolia. et facit textus in dicto capit. postremo. Secundo adducebam contra Aretin. capitul. ad hec. el primo, et capitul. proposuit. de appellat. vbi iudex, a quo fuit appellatum in vna causa, pendente appellatione potest recusari: secus ergo si illa finita sit. Posteriores respondent, quod ita non presumitur inimicitia ex eo quod quis contra me iudicauit, sicut ex litigio. Sed hoc non videtur verum, ex eo quod dicitur in capitul. qualiter, et quando. el secundo, de accusat. et facit textus in dicto capit. ad hec. in capit. proposuit. de appellat. et quia iura, que allegaui, faciunt differentiam an causa pendeat, vel finita sit. Et pro ista opini. videtur textus in §. si vero quis dicatur. in authent. de testib. id est, donec de crimine iudicetur, declarando vt alias dixi. Vel concordando opinio. distingui probabiliter potest, quod aut ex lite preterita orta fuit magna inimicitia: et poterit etiam finita lite, recusari: quia talis inimicitia, de qua constabat durare presumitur: et in tali casu habet locum quod Aretin. dicit. facit textus in §. item propter inimicitias. insti. de excus. tutor. Aut solum, et simpliciter allegatur lis preterita, ex qua erat presumptio inimicitie lite pendente: sed nunc finita lite, illa suspicio purgatur: et non poterit recusari, per ea, que
4 supra dixi. ¶ Tertio † nota secundum Abb. ibi: aduersarius petijsset. quod citatio debet fieri ad instantiam partis. Hoc tamen notab. necessario non videtur probari hic: quia videtur quod fuerit ex contingentia facti, vt alias dixi: in se tamen dictum verum est l. ad peremptorium. vbi Bartol. ff. de iudic. et idem Bartol. in l. si finita. §. Iulianus. vt alias late dixi. Et ideo iudex sit cautus, vt hoc faciat inseri in actis, quod citatio ad requisitionem partis facta sit, vt docet Angel. in dicta l. ad peremptorium. in fin. allegando gloss. quam dicit meliorem de iure. ad hoc in l. sancimus. in glos. fin. C. ad Trebel. Et subijcit Abbas hic, quod in dubio presumitur quod requisitio partis interuenerit, ex quo necessario requiritur. Sed ista ratio, vt alias dixi, non valet: quia ordo iuris requiritur. l. prolatam. C. de senten. et tamen non presumitur, nisi probetur. capit. quoniam contra. de proba. cum simil. vt alias dixi. et ideo Roman. in l. sciendum. tenet quod non presumatur quod requisitio partis interuenerit: quia ista est solennitas extrinseca, que non presumitur. l. quecunque. §. final. de public. Aretin. conatur respondere, et non bene, vt alias dictum fuit. Et adde quod fundamentum Roma. tolli potest: quia in iudice, prout loquimur solennitas etiam extrinseca presumitur: vt not. Alexand. in l. sciendum. versicul. item fallit in iudice. de verbor. obligat. per l. ab ea parte. in fin. ff. de proba. Et ad hoc facit, quia pro iudice presumitur. capitu. in presentia. de renunt. capitul. in nostra. de procu. Sed etiam ista responsio periculosa videtur, quia agitur hic de processu: quo casu non presumitur pro iudice, nisi quatenus appareat ex actis. capit. quoniam contra. de proba.
5 ¶ Quarto † nota secundum Abbat. hic, iudicem posse interrogare partem, vt hic: hic tamen non apparet quod interrogatio fuerit facta a iudice. Sed consonat: quia cum citatus fuerit a iudice, videtur interrogatus ab eo, cuius authoritate citatus fuerit, vt alias dixi. Et ad hoc facit, quia pars non tenetur respondere ad interrogationem alicuius partis, vt per gloss. fin. in fin. in capit. penult. de iura. calum. Ulterius tamen aduertendum est: quia si a iudice interrogatus fuisset, dixisset textus an cum illo vellet experiri. Sed textus dicit, cum eo. nam hoc verbum efficaciter ostendit quod ab ipsa parte fuerit facta interrogatio. Et dato quod pars non teneatur respondere ad interrogationem alterius partis, respōsio tamen facta tenet, secundum glossam, in dicto capit. penult. de iura. calumn. et probatur in l. si sine. ff. de interrogat. act. Quicquid tamen sit, dictum in se verum est, quod iudex interrogare potest, vbi equitas suadet: et primo ante litis contestationem, vt Abb. hic declarat, et merito. Roman. in consil. ccclxxiij. in casu proposito. concludit iudicem posse partem interrogare, et compellere ad respondendum an scriptura sit manu ipsius, cum si. vt alias dixi. Et adde Bald. in authentic. si quis. circa fin. C. qui po. in pign. ha. vbi hoc dicit de scriptura, et allegat. l. vbicunque. ff. de interrogat. act. et idem Bald. in autehntic. contra qui propriam. circa fin. C. de non num. pec. et in not. casu tradit. Ioan. de Imol. consil. xxxij. in casu premisso. Secundo, talis interrogatio potest fieri etiam post litem contestatam, et po-
b steaquam in causa conclusum [b] fuerit, secundum Antonium de Butr. hic, cum si. vt alias late dixi. et idem notat Ange. in l. sed si restituatur. §. j. in fin. ff. de iudic. Roman. consil. xx. viso puncto. circa fin. et idem Roman. consil. lxxvi. iste sunt responsiones. Et maxime hoc videtur habere locum in summarijs, in quibus etiam ad partis instantiam, postquam sit in causa conclusum, iudex interrogare potest: vt per gloss. nota. in clement. sepe. in §. et quia. in verbo, interrogabit. de verborum significatio. et dum Abb. in isto nota. colligit practicam excludendi dilatorias exceptiones: hoc pro cautela tradit Bartol.
6 Veronens. cautel. cxxj. noto nouam cautelam. ¶ Quinto † nota secundum Abbat. hic, concilium prouinciale habere pote- [redacted] non bene pro [redacted] solus potest episcopum excommunicare. capitulo venera [redacted] li. vbi Abbas infra, de sentent. excommuni. [redacted] latere non potest episcopum deponere: vt per glos. in cap. j. de offic. leg. in glo. ij. in cap. si quis autem. xciij. distinc. in gloss. ij. et in cap. decreto. ij. q. vj. in gloss. ij. et predicta hodie locum

cum habent: secus erat de iure antiquo: vt not. gloss. per illum textum in c. episcopus presbyter. xj. q. iij. vel nisi hoc fiat de speciali commissione Pape, per glo. in c. ex tue. in glo. pe. de cleri.
7 non resi. ¶ Sexto † not. secundum Abb. hic quod excommunicatus donec satisfecerit, ex sola satisfactione non liberatur, sed post satisfactionem etiam absolutio requiritur. Sed tamen, vt alias dixi, iste text. parum facit: quia hic non dicitur simpliciter, donec satisfecerit, vt Abb. loquitur; sed dicitur, donec fuerit absolutus: quo casu clarum est quod absolutio requiratur, attenta forma sententie excommunicationis: in se tamen dictum verum est, vt per gloss. in clemen. j. in verbo, donec. de decimis. cum similibus, vt alias dixi. & notat Abbas in cap. ad aures. de simon. Et hoc etiam haberet locum in excommunicato ad certum tempus: quia finito tempore non erit absolutus: vt not. Innocen. & ibi Anton. de Butr. in cap. cum bone. de etate & qual. & Abb. in cap. fina. de matrimo. contracto contra interdic. eccle. & per gloss. in dicta clement. j. de decimis. secus tamen est in alia materia: quia bannitus extra ciuitatem pro certo tempore, finito tempore alia absolutio non requiritur, sed absque licentia poterit redire: vt not. Bald. in proemio Digestorum. §. hec autem tria. & in l. actione. §. si in rem. ver. diximus. ff. pro socio. cum similibus, vt dixi in cap. ex literis. de constitutio. vbi tamen contra hoc dictum allegaui text. in capi. felicis. de pen. in vj. vbi responsum fuit. Et quod dictum est de excommunicatione, idem est in absolutione, que facta sit, quia excommunicatus promisit parere mandatis iudicis: licet enim postea non paruerit, non tamen ipso facto reincidit in excõmunicationẽ, sed opus est quod de nouo excommunicetur. cap. ad reprimendam. de offic. ordinar. vbi Abb. per illum textum, & in capi. ad nostram. in fin. el primo, de iureiurando. in ca. questioni. de appella. & tradit Rot. in decisio. xxiij. de senten. excommu. in antiquis. & in vij. & vlt. eodem titu. in nouis. & not. Domini. in capit. eos. §. j. versicu. quid si absolutus. de sentent. excommu. in sexto. Et ista conclusio procedit, quando absolutio fuit facta simpliciter, prout iura supra allegata loquuntur: secus videtur si excommunicatus absolutus sit cum reincidentia intra decem dies si non soluerit: quia elapsis decem diebus excommunicatus videtur: quia in effectu ista videtur suspensio excommunicationis, que facta ad certum tempus, finito tempore cessat, vt per gloss. in clemen. j. in verbo, donec. cum similibus, vt infra dicam. Et pro hoc bene facit quod not. Hostien. in capi. veniens. el secundo, de testibus. quem sequitur Joan. Andr. Anton. de Butr. & Abb. ibi in fine. vbi inquit de consuetudine curie esse, quod quis quandoque absoluitur ab excommunicatione ad tẽpus: puta, ad istum effectum vt testificari possit: & statim quod dixit testimonium, reincidit in excommunicationem: quia in effectu, vt docto. ibi dicunt, videtur ista quedam suspensio excommunicationis. Et hoc idem videmus in excommunicatione facta principaliter de aliquo, nisi intra decem dies satisfecerit: nam elapso termino statim excommunicatus intelligitur: vt est tex. in cap. preterea. el secundo, de appel. facit tex. in cap. a nobis. el j. de sententia excommu. in capi. venerabilibus. §. porro. de senten. excommuni. in vj. & no. Cap. alleg. lxxvij. prelatus regularis. Anton. de Butr. in cap. ij. de testib. cog. cum similib. vt tradunt Modern. ibi. Et ita, vt supra dictum est, de reincidentia excommunicationis intra decem dies consului Padue. Et ex predictis patet quod non recte loquitur Aretin. in dicto cap. veniens. el ij. in fin. de testi. & merito illum Moderni reprobant in dicto cap. ad reprimendam. in princ. de offi. ordi.
8 Et quod † supra dictum est de excommunicatione, non habet locum in suspensione: quia suspensus donec satisfecerit, statim facta satisfactione liberatus videtur, vt Abb. hic dicit, per glo. in dicta clemen. j. de decimis. & not. Innocen. & Anto. de Butr. in dicto cap. cum bone. de eta. & qualita. & Abb. post alios in ca. fin. de matrimo. contrac. contra interd. eccle. Et licet absolutio non requiratur in suspensione, vt dictum est, requiritur tamen quod feratur declaratoria super ipsa satisfactione, secundum gloss. in dicta clement. j. Et ad hoc facit text. in cap. cum secundum. de heret. in vj. & in l. eius, qui delatorem. vbi Bart. ff. de iu. fis. & facit quod not. Perusi. in cap. eos. in vlt. notab. de sentent. excommuni. in vj. Et hoc, quod dictum est de declaratione, verum intelligitur quo ad effectus, in quibus ministerium iudicis requiritur in exequendo: prout loquitur text. in dicto cap. cum secundum. secus quo ad effectus, qui secum trahunt executionem, & non expectant aliam extrinsecam exequutionem: vt not. distinguit Domin. post Joan. de Imo. quem ibi refert in cap. felicis. de penis. in vj. & not. Bal. in l. que sub conditione. §. fin. circa fin. de condi. instit. Et talis declaratio etiam non est necessaria, si suspensio ad tempus determinatum referatur: vt per gloss. in dicta clemen. j. de deci. & not. Innoc. & docto. in dicto cap. cum bone. & facit tex. in cap. cum in cunctis. §. clerici. de elec. cum similibus. Postremo non omitto quod illa differentia, que fit communiter inter excommunicationem & suspensionem, non probatur iure, prout efficaciter probant Cardina. in clemen. j. in xxx. quest. & Imo. ibi in dicta gloss. in verbo, donec. quia forma, que requiritur in excommunicatione, vt in c. cum desideres. de sentẽt. excommu. etiam in suspensione requiritur. cap. venerabili. & in cap. super eo. de senten. excommu. & alijs rationibus, vt Card. & Imo. latius tradunt in dicta clemen. j. Et vlterius ad hoc facit, quia sicut excommunicatio trahit secum executionem, & non suspenditur per appellationem. capi. pastoralis. de appel. cap. ad reprimendam. de offic. ordinar. ita est in suspensione. cap. is cui. de senten. excommuni. in vj. Et ita patet quod regulariter a pari procedunt excommunicatio, & suspensio: & probatur etiam in ca. preterea. de appella. Unde standum est regule, nisi contrarium probetur. Et bene facit textus in dicto cap. preterea. vbi post certum tempus excommunicatio valet: ergo pariter videtur quod post certum tempus absolutio
9 fieri possit. ¶ Septimo † nota iudicem posse mulctare contumacem: & hoc totum fit officio iudicis, secundum Abb. hic: & notat Barto. in l. ij. ver. quero extra gloss. ff. si quis in ius voc. Aliter tamen loquitur Barto. in l. j. ff. si quis in ius voc. in princip. & Ang. in l. fin. in fin. ff. si quis in ius voca. cum simil. vt tradunt Moderni in dicta l. ij. vbi videndum est. Et mulcta hic accipitur pro excommunicatione, secundum Abb. quod videtur verum largo modo: sed proprie mulcta accipitur pro pena pecuniaria. l. aliud est fraus. §. j. ff. de verborum significa. ¶ Octauo
10 † nota quod excommunicatus non debet ex hoc solo priuari beneficio: potest tamen priuari reditibus[1] [c]: vt not. in cap. pastoralis. de appel. §. verum. & tali casu fructus conuertuntur in vtilitatem ecclesie, & distributiones quotidiane alijs accrescunt: vt per gloss.[2] in clemen. ij. in verbo, suspensus. de vita & honest. clericorum, cum similibus, vt dixi in dicto §. verum. & adde gl. ij. cap. postulasti. de cler. excommu. mini. que tenet quod excommunicatus etiam possit priuari beneficijs. Sed secundum Abba. ibi intelligitur quando staret excommunicatus per triennium, secundum cap. quod ibi allegat in cap. cum bone. de eta.
11 & qualit. de quo infra videbimus. ¶ Nono nota † quod propter impedimentum excommunicationis non residens non priuatur beneficio: quia hoc insurgit propter excommunicationem, cap. quia diuersitatem. de conces. prebend. Nam licet excommunicatus videatur esse in culpa, illa non est ordinata ad finẽ non residendo: ideo non nocet. l. si is cui. ff. de act. & obligat. notatur per gloss. in cap. statutum. §. cum vero. de rescript. in vj. tradit Barto. in l. si vt certo. §. interdum. ff. commod.[3] cum similibus. Et ista ratione, excommunicato non currit prescriptio: vt no. Abb. in cap. j. de prescri. Et predicta intelliguntur, nisi excommunicatus esset in mora petendi absolutionem. cap. fi. vbi text. not. s. de electio. notat Calder. in cap. ab excommunicato. vbi Anton. de Butr. sequitur. de rescrip. & Domi. in cap. j. de rescr. in vj. Bald. in dicto cap. j. de prescrip. & Abb. post alios in dicto cap. cum inter. de excep. & tali casu quando culpa imputari potest, intelligitur quod not. Abb. in cap. ij. in iiij. notab. de arbit.
12 ¶ Decimo nota † quod contumax in recedendo absque iudicis licentia, excommunicari potest. Et ad idem tex. in cap. certum. xj. quest. iij. & not. Barto. in l. consentaneum. in fin. C. quomodo, & quando iud. Abb. in cap. propter. in primo notab. de dolo, & contuma. cum similibus, vt alias dixi in v. nota. hic: & idem not. Abb. in cap. constitutis. in iij. notab. s. de procura. & notat Bald. in l. nam ita diuus. in fin. ff. de adopt. vbi inquit quod citatus, qui comparuit coram iudice, a lege monitus intelligitur vt non recedat absque licentia: & hoc etiam habet locum in actore, vt in not. casu tradit Innoc. in cap. calumniam. de pen. refert, & sequitur Alexan. in consi. lxxij. videtur prima consideratione. libr. iij. & generaliter pro qualibet cõtumacia quis excõmunicari potest. dicto cap. certum. & per gloss. in cap. duo sunt. xcvj. distinc. & in cap. ex parte. el j. de verborum significa. Et hoc etiam procedit in presumpta contumacia: vt not. Abb. in cap. tenor. de re iudicata. Et hoc intelligitur, quando fuit contumacia in non comparendo: secus si comparuit, & noluit parere precepto in re leui: quia pro tali contumacia in non parendo non debet excommunicari: vt per Abbatem hic, qui rationem adducit: quia maior est contumacia in non comparen-
13 do, de quo me remitto ad ea, que alias dixi. Et adde † quod videtur maior contumacia in non parendo, ex eo quod voluit gloss. in capitulo, qua fronte. in verbo, cautione. de appellationibus. dicens quod excommunicatus quia nõ comparuit, absoluitur cum simplici iuratoria cautione: sed excommunicatus: quia noluit parere, non absoluitur, nisi datis pignoribus, vel fideiussoribus, per illum textum, ibi: sufficienti cautione.

Mod.quidam respondent,negando ꝙ excommunicatus,qui non comparuit,absoluatur cum simplici cautione,sed requiritur ꝙ promittat cum fideiussoribus, vel pignoribus, secũdum Abb.in c.ex parte.el j.in glos.in verb.sufficiens.de verb.signifi. Sed certe ista esset magna restrictio ad iura, que simpliciter dicũt excommunicatum debere absolui prestita cautione, cum iuramento de parendo mandatis ecclesie.c.cum desideres. ca. tenor.de sen.excommu.Unde,vt dixi in ca.qua fronte.dum dicit de cautione sufficienti, intelligitur de simplici, secundum subiectam materiam:vt not.But.in c.si.de resti.spo.Sequitur Alex.consi.xxxv.viso processu.volu.iiij.Et sic siue sit contumacia in non comparẽdo,siue in non parendo, cautio simplex sufficit:⁊ per consequens glo.in d.c.qua fronte.non videtur vera, vt latius dixi ibi. ¶Undecimo nota quod non omne peccatũ
4 est dignum priuatione beneficij,sed debet esse graue.+.xvj.q.vij. c.inuentũ.vt per Abb.hic.Ex quo inferri videtur ꝙ pro quolibet mortali peccato quis deponi possit: quia omne peccatum mortale est graue:quia priuat vita eterna.xxv.dis.§.alias.⁊ no. Abb.in c.sicut nostis.de iureiurã.Sed tamen hoc non videtur verum:quia licet peccatum mortale priuet vita eterna, non tamen per hoc reputatur graue, vt quis deponatur: vt probatur in c.j.lxxxj. distin.Et quia sequeretur ꝙ pro omni peccato mortali quis posset deponi:quod absurdũ videtur, vt tradunt Mod.in c.dilecte.de excep.⁊ dicit Abb.in c.at si clerici.in prin. post Hostr.quem refert,ꝙ omne crimen mortale de rigore iuris exposcit depositionem, ⁊ ad hoc plures canones adducit:
14 secus est de equitate:de quo ibi videbimus. ¶Ultimo no.†ibi: videri.ꝙ verbum,videtur,de iure.respondetur vt per Abbat. hic.Sed,vt alias dixi,hoc non probatur hic:quia tex. expresse loquitur,dum dicit,non potest iure videri:dictum tamen in se verum est:quia tantum est dicere, non videtur, sicut si legislator dicat,non est:vt not.Abb.per illum tex.in c.decetero.de homic.cum simi.vt alias dixi.⁊ no.Bal.in l.etiam.C.mand. ⁊ facit tex.in c.j.de delic.puerorum.in fin.in c.de vxore.de sepul.in c.cũ apud.de spõ.in l.j.§.queri potest.ff.ad Turpil.⁊ in l.j.vbi Bal. ff.de execu.tut.per illum tex. Et hoc etiam habet locum in causa criminali:vt no.Bal.in l.ob hec verba.ff.de his qui no.infa.⁊ licet valeat sententia lata per verbum,videtur,vt no.Bar.in l. quid tamen.§.si arbiter.ff.de arb.non tamen valet sententia lata secundum conscientiam iudicis:vt no.Bal.in c.nisi cum pridem.de renun.ver.quid si testis.vbi allegat tex.in c.j.§.sacramẽtum.in fi.de consue.recti feu.⁊ Bal.ibi circa fi.rationem adducit,quia iudex debet iudicare secundum allegata ⁊ probata, ⁊ non secundum conscientiam:vt no.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.presi.In testibus autem deponentibus per verbum,videtur,non creditur:vt per Barto.in d.§.si arbiter.⁊ no.Pan. de Cast.in l.j.ff.de iust.⁊ iur.cum simi.vt tradunt Mod.ibi.Et notandum est ꝙ verbum,videtur,importat tacitam voluntatem: vt no.Aret.dicit in consi.v.in causa,⁊ puncto.per l.item queritur.§.qui impleto.ff.loca.⁊ per l.dolia.in fi.ff.de contrab.empt. Et hoc verum videtur,referendo hoc verbum, videtur, ad factum alterius,prout Aret.⁊ iura preallegata loquuntur:secus videtur,si ad propriam personam,⁊ ad factum proprium referatur:quia tunc voluntas expressa videtur,per supra dicta.Unde si sententia lata per verbum,videtur,errorem contineret.videretur error expressus in sentẽtia,iuxta c.j.de re iud.⁊ibi not. Et quod dictum est de verbo,videtur,idem est in verbo,credo: vt no.Anto.de But.in c.ex parte.in vj.not.de postu.cum simil. vt dixi alias.Et ad idem tex.in c.j.de delic.puer.vbi Anton.de But.⁊ Ioan.de Anan.⁊ in c.cum illorum.de sent.excommu. in c.qualiter,⁊ quando.el ij.circa fin.de accu.in l.si pater.in princ. ff.de suis ⁊ leg.⁊ in l.si quis filio.§.irritum.ff.de iniu.rupt. testa. vbi Bal.⁊ Imo.hoc dicunt:⁊ de similibus verbis,alias dixi,vt no.Abb.in c.ij.in princ.de mut.petitio. Et ex his expedita sint notabilia. ¶Glo.ij.ibi:ne posset postea iudicem recusare.Cõclusio glo.est,quam Abb.⁊ doc.sequuntur,ꝙ interrogatio fuit facta ad excludendam declinatoriam exceptionem,que contra iudicem opponi potuisset.Et hoc intelligendum videtur, nisi quis esset exemptus: quia priuilegio exemptionis renuntiari non potest:vt est tex.in c.cum tempore.in fi.§.de arb. Secũdo, conclusio gl.intelligitur,quando tractabatur solum de interesse ipsius episcopi,vt hic:quia agebatur contra personã eius: secus si agatur de interesse ecclesie:quia nõ possent episcopi sine capitulo,vt probatur in c.cum dilectus.de relig.domi. Tertio,conclusio intelligitur,quando fuit facta specialis renuntiatio fori,⁊ non sufficit generalis.l.j.in verb.specialis.ff.si quis in ius voc.non ier.⁊ hic specialis denuntiatio videtur, dum promittit respondere etiam tali iudici, ex quo ad alium effectum ista verba non possunt verificari:arg.l.ij.ff.de lib.⁊ posth.Et in simili hoc tradit Alex.post alios,quos refert in l.j.in princi.de illo,qui promisit obedire mandato curie.Et quia gl.hic loquitur in recusatione iudicis,que tollitur consentiendo in eum,vt in iuribus allegatis in glo.hic. ¶In fin.glos.dicendum est vt
15 alias scripsi:⁊ dum Abb.dicit†ꝙ concilium non debet recusari,si remotis suspectis,remanet in numero sufficienti, secundũ qualitatem cause:hoc declaratur,vt idem Abb.tradit in c. iij. de re iud.Et conclusionem Abb.hic sequitur Alexan.consi.gl. perspectis verbis.vol.ij.⁊ facit quod no.Abb.in c.causam que. §.de off.delega.Et hoc videtur verum,nisi suspecti essent presidentes, qui verisimiliter alios traherent in suam sententiam: quia videtur ꝙ tunc tota synodus possit recusari,vt dicit Uincentius hic,quem Abb.refert:⁊ quia si caput suspectum est,tota synodus potest recusari:vt no.Bal.in l.j.C.si rector prouinc. facit tex.in c.accedens.el j.vt lite non contest.⁊ quod Abb.incidẽter dicit quomodo procedatur in causa criminali, vide que plene Abb.tradit in cap.ij.de dilat.Et circa hoc plura scribit Aret.post Abb.in ca.licet.de accu.Item dum Abb. concludit ꝙ ordinarius recusari potest, si habet assessorem suspectũ, hoc intelligitur quando iudex ipse imperitus sit,prout ratio Ab. ostendit:secus ergo si iudex ipse esset peritus: quia tunc suo iudicio,⁊ non consilio assessoris regulari debet:vt not. Barto.in l.in bonorum.in fi.ff.de bo.poss.cum simi.vt dixi in l.iuris ignorantia.C.qui admitti.Et adde quod licet ordinarius sit suspectus,tamen vicarius eius non potest recusari:vt est tex.not. in l.j.C.si quacun.pred.fue.pote.Ita ergo videtur econtra dicendum,quod si vicarius, vel assessor suspectus sit, quod iudex ordinarius non possit recusari. Et ita arguit Andre. Sicu.hic. Sed respondetur quod text.in d.l.j.loquitur in vicario constituto ibi a principe,qui non facit vnum ⁊ idem tribunal cũ ipso ordinario:vt no.Sal.ibi,qui secus dicit esse in vicario eiusdem tribunalis:quia tunc esset suspectus,vt doct.hic dicunt.Et hoc sane intelligitur, quando causa suspicionis respiceret ordinarium,sicut vicarium:alias secus,vt notab.tradit Domin. post Oldr.quem ibi refert,in c.si contra vnum.circa fi.de off. deleg. in vj.Postremo circa istam gloss. non omitto ꝙ etiam alia ratione dici potest quod episcopus hic interrogatus fuisset, secũdum Imol.post Pe.de Anch.quia erat in electione episcopi, an episcopus velit in causa criminali respondere coram concilio,vel coram Papa,per text.in cap.neminem.in fi.iij.quest.vj. vbi dicitur quod omnis accusatio audiatur intra prouinciã, ⁊ a prouincialibus terminetur,nisi prelatus sit:⁊ ideo si eligit respondere in vno loco,non potest penitere.Quidam hic dicunt, nõ esse verum quod episcopus possit declinare iurisdictionem concilij,per cap.ij.iij.q.vj. ibi:quia non oportet accusatum alibi,quam in suo foro,audiri. Sed responderi potest quod illud verum sit contra voluntatem accusati. Et quia illa verba alibi,quam in foro suo, non excludunt summum pontificem, qui cum omni ordinario concurrit.ix.questio.iij.cuncta per mundum.Et ad tex.in dicto cap.neminem. quidam hic respondẽt, quod illa verba,nisi prelatus,sit referuntur ad verbum,terminetur:quia causa criminalis episcopi quo ad depositionẽ, Pape reseruatur.Sed replicari potest quod illa verba,nisi prelatus,faciunt exceptionem,vt in regu.peccatum.de regul.iur. in vj.⁊ not.in l.actione.C.de transac.⁊ illa exceptio videtur referri ad omnia precedentia.l.j.C.de liber.preter.cap.ij.de app.Et hoc consonat, quia cum decisio cause seruetur sedi apostolice, etiam videtur quod cognitio si pars velit,ibi agitari possit,ne continentia cause diuidatur.cap.j.de cau.possess.⁊ proprieta.l. nulli.C.de iudic. ¶Gloss.in verbo,expediri.ibi:pro defendere. ⁊ idem gloss.per illum tex.in l.cum miles.in verbo,experiri. ff. de alie.iu.mut.causa fact.⁊ in cap.qui generaliter.in verbo, experiri.de procura.in sexto. ¶In eadem gloss.ibi:pro agere.facit textus in l.inter tutores. in l.si duo. ff. de administrat.tutorum.in l.j.ff.de condictione ex lege.⁊ in l.sepe.de re iudicat.Ad idem text.in l.j.ff.quod vi aut clam.⁊ in l.j.ff. de diuer.⁊ tempo. prescrip.⁊ in l.prima.ff.vti possidetis.Et de his quedam Albericus adducit in verbo,experiri. Et proprie ponitur pro agere,secundum glossam in cap.penultimo, de re iudic. ¶Gloss. in verbo.placere.ibi:l.si conuenerit.Ad illum textum communiter respondetur, quod locum habet, quando iurisdictio in iudicem alienum prorogatur. ⁊ ita etiam loquitur.Hic vero textus procedit in pacto de non declinando iurisdictionem proprij iudicis,qui ex aliqua causa poterat recusari.Et ista solutio per Abbatem hic quatuor rationibus in effectu confirmatur,que tamen fragiles sunt. Nam primo dicit ipse quod odiosum videtur prorogare iurisdictionem iudicis alieni, cum a proprio iudice recedatur.Sed contra hoc facit text.in l.iij. ⁊ quod ibi Bal.in iij.not.ff.de off.presid.vbi inquit quod concessio iurisdictionis facta alicui, est fauorabilis:⁊ ideo etiam habet locum in hominibus alterius iurisdictionis,vt ibi dicitur.

Preterea, non est verum simpliciter in causa criminali, prout agebatur hic, quod per prorogationem adimatur iurisdictio priori iudici, vt not. Specu. in titul. de compe. iud. adi. §. j. versi. sed nunquid iudicem. Anton. de But. in capi. si diligenti. ver. & per hoc concluditur. de foro competen. Are. in cap. ad petitionem. de accu. facit quod not. Pau. de Cast. in l. j. C. vbi de crim. agi oportet. Et dato quod adimatur iurisdictio priori iudici, hoc non videtur in consideratione: quia erat illud in fauorem partis, cui partes possunt renuntiare. capi. ad apostolicam. de regularibus. l. penul. C. de pactis. Et hoc patet, quia prorogare possunt sine consensu proprij iudicis: quia priuatorum consensus sufficit. l. ij. §. conuenire. ff. de iudic. Secundo Abb. dicit quod in iurisdictione declinanda solum agitur de abdicanda quadam facultate parti, & non de tribuendo aliquid iudici. Sed respondetur quod illud, quod tribuitur iudici in iurisdictione proroganda, pendet a consensu partium, ex quo eorum consensus sufficit, vt dixi: & partes ita possunt iurisdictionem conferre iudici alieno, sicut a se possunt illam facultatem recusandi abdicare. Tertio Abbas dicit quod ex quo semel quis approbauit iudicem, illum recusare non potest. Sed ista ratio etiam videtur militare in prorogatione iurisdictionis, ex quo ita semel placuit. Et dum Abbas ibi subijcit, quod iurisdictio dari non potest, nisi iudex consentiat: hoc falsum est: quia contra tex. in d. l. ij. §. conuenire. ff. de iudic. vbi consensus priuatorum sufficit, nec consensus iudicis, in quem iurisdictio prorogatur, nec illius, a quo abdicatur iurisdictio, requiritur. Postremo Abb. dicit quod in casu isto non habet locum penitentia, quia agitur de modico preiudicio. Certe etiam ista ratio videtur militare in prorogatione iurisdictionis. Quod patet, quia partes possunt sine consensu iudicis, vt dixi: vnde remotis rationibus Abb. conclusio supra facta confirmatur ex his, que alias dixi. Et vlterius facit: quia cum dispositio d. l. si conuenerit. sit contra regulas iuris communis: quia regulariter in contractibus non habet locum penitentia. l. sicut. C. de act. & obliga. l. in commodato. §. sicut. ff. commoda. & illa lex loquitur in pacto de prorogando iurisdictionem alterius iudicis, vt patet ibi: vt alius pretor, quam cuius esset iurisdictio, ius diceret: non debet extendi, cum exorbitans sit ad casum: quando agitur de iurisdictione non declinanda, in quo non est eadem ratio, per ea, que alias dixi. Non obstat quod iste communis intellectus non videtur procedere absque diuinatione, & quod litera restringatur, que generaliter loquitur, vt alias dicebatur: quia responderi potest quod cum ageretur coram concilio prouinciali, quod erat suus index. vi. q. iij. c. scitote. patet quod loquitur in iurisdictione non declinanda. Et quia si ageretur de iurisdictione prorogãda necessarius fuisset consensus proprij iudicis. cap. significasti. de foro competenti. In alijs me remitto ad ea, que

16 alias dixi. ¶ Successiue† Abbas ex pluribus concludit quod valet pactum in presentia iudicis alieni, vt coram eo litigetur, & non habet locum penitentia. Et ista videtur communis opinio, vt patet ex his, que Alexand. tradit in l. si conuenerit. in v. fallen. & idem tenet Mathesil. in not. cv. nota doctrinam singularem. & late dixi in ij. limitatione hic. Mod. tamen in dicta l. si conuenerit. impugnant hanc communem opinionem tali ratione. Nam in prorogatione iurisdictionis nec consensus, nec presentia iudicis requiritur. l. ij. in princip. ff. de iudic. Sed vbi presentia iudicis non requiritur, si interueniat, nihil operatur. l. siue apud acta. C. de transact. ergo presentia iudicis non debet operari vt penitentia tollatur. Sed responderi potest, vt alias dixi, quod tex. in d. l. ij. §. j. ff. de iudic. loquitur in prorogatione reuocabili, secundum quod dicitur in d. l. si conuenerit. secus videtur in prorogatione irreuocabili, de qua docto. hic loquuntur. Preterea non videtur verum simpliciter quod vbi non requiritur presentia iudicis, si adhibeatur, quod nihil operetur: quia sepenumero iudicis presentia multum operatur, vt Mod. tradunt in d. l. si conuenerit. Item responderi potest quod doc. hic loquuntur, quando fit pactum in presentia iudicis, & ipsi iudici, de cuius interesse agitur, vt sibi iurisdictio acquiratur: non sic in d. l. siue apud acta. quia ibi, cum similibus, non agitur de re

17 pertinẽte ad iudicem. Et pro ista distinctione facit quod doct. tradunt in c. quoniam contra. de prob. ¶ Subsequẽter† Abb. querit quid operetur pactum in casu d. l. si conuenerit. Et refert tres opiniones: & in effectu prima videtur concordare cum tertia, quam ipse sequitur, & concludit quod non obstante penitentia, agi potest ad interesse, si stipulatio interposita sit: alias si nudum sit pactum, exceptionem producit, scilicet respectu interesse, de quo loquitur. Gratia exempli, si actorem peniteat, & ab eo reus conueniatur coram alio iudice, de quo non fuit conuẽtum, poterit excipere quod prius sibi soluatur interesse. Et ista videtur communis opinio, vt patet ex his, que Alex. tradit in d. l. si conuenerit. in ij. fal. & alias late dixi. Mod. in d. l. si conuenerit. videtur tenere contrarium, dicentes quod si agatur ad interesse interueniente stipulatione, ita etiam esset in pacto simplici: quia interesse pretenditur, etiam cum pacto simplici agi potest. l. elegãter. §. seruus pactionis. ff. de dol. & quod ibi Bar. Sed responderi potest quod tantum in casu speciali ex pacto agitur, videlicet quando tractatur de interesse alterius, qui esset deceptus, & damnum pateretur, prout loquitur, tex. in dicto §. seruus pactionis: nam tali casu esset idem in pacto, quod in stipulatione: quia esset eadem ratio. Sed quando allegatur simpliciter interesse, ex eo quod pactum nõ seruetur, propter hoc actio non competeret: alias nunquam haberet locum regula, que dicit, quod nudum pactum actionem non producit. l. iuris gentium. §. igitur nuda. ff. de pact. Et colligitur hoc ex dictis Barto. in d. §. seruus pactionis. Et secundum istam regulam procedit differentia, quam faciunt docto. inter pactum, & stipulationem. Alijs tamen rationibus suaderi potest, vt alias dixi, quod in casu dicte l. si conuenerit. non agatur ad interesse. Et sic verior videtur secunda opinio, quam Abbas refert. Nam in dicta l. si conuenerit. ponitur casus specialis, in quo habet locum penitentia. Vnde si posset ibi peti interesse, non esset speciale in illo casu: quia in qualibet obligatione facti est locus penitentie soluendo interesse. l. si quis ab alio. de re iudicat. & quia si teneretur ad interesse, per indirectum ab obseruationem pacti obligaretur: argumen. l. stipulatio hoc modo. de verborum oblig. Et quia in alijs casibus, in quibus penitentia permittitur, libere, & impune conceditur: vt not. in regu. quod semel. de regu. iur. in vj. facit tex. in c. j. in prin. de regu. iur. in vj. Saluari tamen potest communis opinio, vt interueniente stipulatione non habeat locum penitentia: & sic non habeat locum tex. in dicta l. si conuenerit. quia cum loquatur in pacto simplici, nõ debet extendi ad stipulationem, cuius natura magis repugnat, vt non habeat locum penitentia, per ea, que alias dixi. Et in simili de contractu innominato. notat Bartol. in l. ij. C. de condictione ob causam. Sed casu quo haberet locum penitentia, vt dicitur in dicta l. si conuenerit. non est vera illa opinio, quod agi possit ad interesse per supra dicta. & alias latius deduxi, retenta tamen communi opinione quod agi possit ad interesse, secundum Abbat. queritur de duobus. Primo, an illud interesse peti possit coram illo iudice, coram quo quis promisit respondere. Secundo, quid si in casu l. si conuenerit. iuramentum interponatur, an excludatur penitentia. De quibus me remitto ad alia, que alias late scripsi, quibus nihil occurrit addendum. Deinde Abb. opponit de cap. dilecti. j. titul. j. & respondet quod dum ibi dicitur quod promisit respondere, vel soluere, intelligitur copulatiue: & sic quod promisit ibi respondere, & soluere, & ratione destinate solutionis videtur ibi contraxisse. Sed ista responsio videtur literam destruere, que alternatiue loquitur. Vnde Alexand. in l. penul. C. de pact. dicit quod ibi verbum illud, respond. ponitur pro soluere. Moder. ibi hoc reprobant: quia cum ibi exprimatur quod promisit respondere, & soluere, non potest dici quod verbum, respondere, ponatur ibi pro soluere, ex quo vtrunque verbum ibi exprimitur. Sed replicari potest quod licet verbum, respondere, non ponatur formaliter pro soluere, tamen ponitur pro equipollenti. Et hoc est, quod voluit dicere Alex. & facit tex. in l. iij. C. de procu. vbi Bal. per illum tex. dicit quod respondere, ponitur pro, soluere. & Bal. in l. eam, quam. col. j. C. de fideicõ. quod declaratur. & pro Pau. de Cast. in d. l. iij. C. de procur. & in l. iij. §. si quis ita. ff. de eo, quod certo loco. cum simil. vt alias dixi. Et ad tex. in d. cap. dilecti. considerandum est quod illa verba, respondere, vel soluere, in effectu ponuntur pro iurisdictione prorogata: quia ita erat presupponendum ad effectum, de quo ibi queritur, videlicet vt priuilegiũ, de quo ibi, non habeat locum in eo, qui iurisdictionem in alienum iudicem prorogauit. Postremo Abb. instat circa illam clausulam, que apponi solet in instrumentis, quando quis promisit soluere Mediolani, Florentie, & vbicunque locorum. De quo me refero ad ea, que alias dixi. Quibus addendum est quod no. Bal. in consi. cclxvij. verba dicunt. lib. j. & quod tradit Roma. in not. cclxxx. regula est. & Mod. in c. fi. de fo. compe. Cepo. caute. lxxx. sepissime. ¶ Gl. in verb. donec. ibi: satisdatione premissa, id est satisdatione prestita. & hoc probatur in c. ex parte. alleg. in glo. fi. de ver. sig. vt no.

18 Cald. in consi. j. de sent. excom. vbi concludit† quod si Papa mandat quod quis absoluatur prestita satisfactione secundum eum, sufficit cautionem prestare. Et ad hoc bene facit quod notat Ant. de Bu. in c. fi. de rest. spo. vbi inquit quod cautio sufficiens dicitur secundum subiectam materiam. Et ideo in excommunicatione talia verba accipiuntur pro cautione simplici. & sequitur Alexand. consi. xxxv. viso processu. volumine iiij. Et predi-

cta conclusio gloss. hic intelligitur, nisi sint aliqua verba, que vi
deantur importare solutionem: vt per gloss. notab. per illum
tex. in cap. quoniam. in verbo, satisfactum. de immu. eccle. in vj.
¶ Gloss. fin. ibi: cap. rursus. De intellectu illius capi. Abb. hic
late insistit, quem alias sum secutus. Et idem tenet Cardi. in c.
perpendimus. in xxxiij. quest. de sentent. excommun. cum simil.
19 vt alias dixi. Sed nunc† aduertendum est: quia dum Abb. con
cludit quod si causa, pro qua quis fuit excommunicatus, sit di-
d gna priuatione, post annum [d] erit priuatus, vel priuandus be-
neficijs, secundum naturam delicti. Nam ista conclusio non vi
detur vera: quia licet delictum, pro quo fuit excommunicatus,
sit dignum priuatione de sui natura, hoc verum videtur, quan
do constat de delicto, ⁊ non sufficit contumacia, argument. l. si
ideo. ff. de euictio. Et quia lis non est contestata, vt gloss. hic di
cit, ⁊ probatur in cap. penult. j. de purgat. cano. vbi per hoc re-
uocatur sententia priuationis beneficiorum, quia lata erat pro
pter contumaciam lite non contestata. ⁊ not. in capi. veritatis.
de dolo ⁊ contumac. Et ad hoc etiam facit quod Abb. hic dicit
de leui crimine, quod post annum satis punitur, quia habetur
pro confesso: ⁊ alia pena nõ debet puniri: nam ista ratio, quam
Abb. adducit in secundo, etiam concludit in isto primo casu,
vbi agitur de graui crimine. Nec obstat quod post annum, si
perseuerabit in excommunicatione, quod ex isto nouo delicto
poterit priuari, per cap. cum bone. de etate ⁊ qualitate. quia se-
cundum hoc non debet fieri differentia an pro graui crimine,
vel leui sit excommunicatus: quia tota vis est in excommuni-
catione, in qua perseuerauit. Preterea non videtur verum ꝙ
propter excommunicationem, in qua perseuerauit post annũ,
quod priuandus sit beneficijs: quia hoc iure cautum non repe-
ritur, vt Card. dicit in dicto cap. perpendimus. xxxiij. qõ. Non
obstat tex. in cap. cum bone. quia loquitur de triennio. Et pon
deratur ibi quod pro tanta contumacia, ⁊ contemptu aposto-
lico, priuatus fuit a summo pontifice, cui, visum fuit, illum pri-
uare beneficijs: quia summus pontifex supremam habet pote-
statem in beneficialibus. cap. ij. de prebend. in vj. clemen. j. in fin.
vt lite pendent. Unde de illo tex. in quo tria concurrunt. Pri-
mo quod durauit contumacia per triennium. Secundo, quia
respectu apostolice sedis commissa fuit a summo pontifice, ad
propositum nostrum hic non bene infertur. Et notandum est
quod Abb. intelligit dictũ ca. cum bone. quod ibi possit priua-
ri. Sed tamen tex. ibi probare videtur quod ipso iure priuatus
sit. Primo dum inquit, quod non licet illi beneficia aliquate-
nus retinere. Uerbum enim aliquatenus, precise excludit. l. li-
ber homo. la prima. ff. de acquiren. rerum domi. facit text. in ca.
accepimus. de pact. Secundo dum dicit, non differat spoliare:
nam hoc verbum etiam denotare videtur quod ipso iure pri-
uatio facta sit, quia sonat in factum in executionẽ iuris: vt not.
in cap. ex parte. ⁊ ibi Abb. in iij. notab. de cler. non resid. Butr.
in cap. fin. de postu. cum similibus, vt tradunt Moder. in cap.
ij. de rescript. Et adde quod perseueranti in excommunicatio-
ne per annum, etiam alia pena imponi potest: vt notãt Joan.
And. ⁊ docto. in cap. j. de homic. in vj. Ana. post alios in capit.
excommunicamus. de here. Aret. in cap. qualiter. ij. §. ad corri-
gendos. de accu. ⁊ facit tex. in cap. fin. de penis. ⁊ authen. creden
20 tes. C. de hereti. ¶ Extra gloss.† opponit, ⁊ respondet: ⁊ breui-
ter conclusio est, quod vbi contumacia notoria est, absque alia
citatione contumax excommunicari, vel mulctari potest: de
quo dicendum est, vt alias dixi. Et adde quod contra istã con-
clusionem videtur dictum Bartol. in l. j. in princip. ad finem. ff.
si quis ius dicen. non obtempe. vbi inquit quod licet contuma-
cia commissa in presentia iudicis notoria sit, tamen citatio re-
quiritur. Et ad hoc facit, quia iudex imponendo multam gra
uare potest: ergo videtur citatio necessaria. Nisi dicas quod
predicta conclusio habeat locum, quando iudex fuisset commi
natus mulctam, quam postea imposuit, per ea, que alias dixi.
21 Quid autem† in cõdemnatione expensarum, an citatio requi-
ratur: Abbas distinguit. Sed quicquid alias dictũ sit, placet
quod citatio non sit necessaria: quia cum de iure communi
statutum sit quod contumax teneatur in expensis. l. sancimus.
C. de iudi. iudex in condemnando partem contumacem in ex-
pensis, non videtur grauare. In alijs me remitto ad ea, que
alias dixi. Ad supradicta queritur quoties iudex mulctare cõ
tumacem possit. Et conclusio est quod ter in anno mulcta per
iudicem imponi possit. l. fina. C. de modo mulctarum. quod de-
claratur vt per Abba. hic, post Barto. in l. nunquam. in prima
oppositio. ff. de priua. delict. Et idem Abb. in capi. j. in princip.
infra de penis. not. Salic. in l. quicunque. §. si vero. de seruis fu-
gi. in princip. Alberic. in dicta l. fina. vbi Odofre. dicit quod de
consuetudine non seruatur. Et adde quod quando delictuȝ est
reiteratum, grauius reputatur: vt not. Abbas in capitulo j. de

cler. percus. ⁊ not. Bald. in auth. qui semel. C. quomodo, ⁊ quan-
do iudex. facit text. in l. iij. C. de episco. audien. ⁊ quod ibi Su-
lier. de Cu. ⁊ not. Bartol. in l. si cui. §. finali, in fin. de accu. cum si
milib. vt tradunt Moder. in capitulo, cum contingat. in prin-
cip. de foro competen. ⁊ Barto. Ueronen. in auten. sed nouo. de
22 furtis. Successiue† Ab. concludit quod citatio nec realis, nec
verbalis fieri potest, nisi de licẽtia iudicis l. neminem. vbi Bar
tol. C. de exhiben. reis. cum similib. vt tradit Abbas hic. Et la-
tius hoc probat Aretin. hic, in versicu. ista conclusio probatur.
Et ad idem est textus in capitul. ex parte. supra de rescript. Et
specialis commissio iudicis requiritur. Unde non valet licen-
tia data generaliter nuntio de citando, secundum Bartol. in
dicta l. neminem. ⁊ Abb. hic, ⁊ idem Bartol. ⁊ Bald. in l. j. C. de
iure dot. Angel. in l. fina. in lectura Florentina. C. de edicto di-
ui Adriani tollen. cum simili. vt tradit Maria. in tracta. de ci
tatione. in articulo xj. Et hoc presertim videtur habere locum
in citatione reali, in qua mandatum speciale requiritur, vt no
tat Barto. in consilio lxxxiiij. in causa stagij. Roma. cons. ccxlj.
spectabiles domini. ⁊ domi. Nellus in ij. parte secundi tempo-
ris. questione lxviij. in tracta. bannitorum. ⁊ habetur in tracta.
de debi. fugi. questione xiij. Et predicta cõclusio procedit, quã-
do aliqua cause cognitio requiritur: alias secus. Unde simplex
citatio ad comparendum potest fieri per nuntium absque spe
ciali commissione iudicis: ⁊ ita practicatur Florentie, vt Bal.
dicit in l. si quando. in xij. questione C. de testi. Et hoc probatur
⁊ sequitur Aretin. hic, versicu. tertia conclusio. Et idem sequi-
tur Perusi. in capit. cum parati. versiculo, quarto queritur. de
appel. Uide tamen Rom. consilio ccccxcvij. diligenter perscru
tatis. vbi indistincte tenet quod in qualibet citatione requira-
tur specialis licentia iudicis, per iura, que Abbas hic adducit.
Et idem Uidetur tenere Angelus Aretin. in tractatu malefi
ciorum. in versiculo, iudex commisit. versicul. ⁊ bene not. Sed
tamen quod dictum est, secundum Baldum magis placet. Et
idem Ange. Aretin. in §. quadrupli. versicu. aduertas tamen.
Insti. de actio. vbi refert de se ipso, dum assideret, quod dabat
licentiam citandi nuntijs tam in causa criminali, quam in ciui
li. ⁊ Maria. in dicto tracta. de citatione. artic. xj. concludit, ita
esse de iure quod commissio iudicis specialiter requiratur, nisi
statutum, vel consuetudo aliter velit: ⁊ talis licentia casu, quo
requiratur, dari potest absque eo, quod iudex sedeat pro tribu
nali: vt not. Bartol. in consi. clxiiij. processus, ⁊ sententia. Pau.
de Castr. in consil. xxxviij. pro pleniori. ⁊ Abbas in capitu. quo
niam contra. de proba. Secundo predicta conclusio limitatur
non procedere in casibus, in quibus permittitur a iure capere
quempiam propria authoritate: vt l. j. C. de rapt. vir. Ita Abb.
hic post Barto. in l. fina. C. de exhiben. reis. ⁊ Bald. ibi dicit qd
cuilibet est licitum capere malefactorem, ⁊ ducere ad iudicẽ: et
not. Barto. in l. generali. per illum text. C. de decurio. lib. x. cum
similibus, vt tradunt Modern. institu. de actio. in principio. ⁊
e idem Abb. infert in debitore fugiente [e], qui capi potest per cre
ditorem: vt per gloss. institu. de actio. in princip. in verbo, in iu-
dicio. cum similibus, vt prosequuntur Modern. ibi. Et subij-
cit Abb. hic, quod licet realis captura permittatur creditori,
non tamen permissa videtur verbalis: quia illa est facti, ⁊ iuris.
Sed hoc non est verum simpliciter: sed dicendum est vt dixi in
cap. cum sit Romana. in gloss. in verbo, passim. de appellatio.
23 Retenta† conclusione supra dicta, quod citatio debeat fieri de
commissione iudicis, si appareat in actis, factam fuisse citatio
nem, ⁊ non constat de commissione, Abb. concludit quod non
presumatur interuenisse, post Barto. in l. sciendum. de verborũ
obliga. cum similibus, vt tradit Alexan. ibi, ⁊ idem tenet Bal.
per illum tex. in l. his solis. C. de reuoc. dona. ⁊ Roma. in consil.
ccccxcvij. in ij. dubio. Are. in consi. xiij. consultatio. vbi dicit ꝙ
ista est communis opinio. ⁊ Ange. Aret. in §. fina. instit. de pen.
te. litigant. ⁊ aliquid de hoc etiam tradit Alexand. in consilio
cxxiij. viso processu. lib. ij. ⁊ sufficit nobis istam esse communem
opinionem, quoniam vlterius non prosequor: quia impertinẽ-
24 ter hic ponitur. Subsequenter† Abb. insistit, an per ista verba,
nullus tali communicet: excommunicatio inducatur. Et ex
eius dictis tres cõclusiones colliguntur. Prima in terminis,
quibus tex. hic loquitur, donec fuerit absolutus. Nam si ista ver
ba proferuntur ab eo, qui habet potestatem excommunicãdi,
cum absolutio requiratur: presupponitur vinculum excommu
nicationis: quia priuatio presupponit habitum: vt l. manumis
siones. ff. de iustitia ⁊ iure. facit quod not. Bald. per illum text.
in l. ij. C. de iur. aur. an. in l. moueor. C. de seruis export. ⁊ poste-
riores hic simpliciter sequuntur. Sed cõsiderandum est, quod
ex quo verba illa de se non inducunt excommunicationem, vt
ipse Abb. dicit, per cap. fina. ne cler. vel monach. in vj. illa abso-
lutio intelligi potest respectu illius pene, ⁊ condemnationis,
que

que citra excommunicationem imponitur: vt habetur in d.ca. fin. necessario non infertur ad vinculum excommunicationis, prout docto. dicunt. Secundo Abb. concludit quod verba ista prolata simpliciter, nullus tali communicet: precedente apparatu, excommunicationem inducunt. Et no. hoc Anto. de Bu. in cap. super specula. per illum text. in princip. ibi: sicut excommunicatus, ab omnibus euitetur. Et eodem modo loquitur tex. in cap. non magno, eodem tit. Sed ista iura parum faciũt: quia expresse dicitur ibi de excommunicatis. Allegatur etiam textus xj. quest. iij. in cap. precipue. in princ. ibi: communionem declina, excommunicata enim est. Sed respondetur ꝙ ibi, per illa verba non inducitur tunc excommunicatio, sed illa euitari debet, secundum regulam: quia erat prius excommunicata. Ista tamen conclusio vera videtur: quia verba ista generalia sunt, ꝛ excommunicationi conueniunt: vnde propter apparatum precedentem secundum subiectam materiam pro excommunicatione intelligi debent: arg. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu ꝛ hab. Et ad hoc faciunt plura iura, de quibus infra dicã. Tertia conclusio Abb. est, quod apparatu non precedẽte talia ver-
f ba non inducunt [f] excommunicationem: quia de sui natura verba hoc non important: ꝛ quia non est seruata forma ecclesie, ꝛ esset delictum, si hoc presumeretur: vt per Abba. hic, ꝛ alij sequuntur. Et adde Bal. in c. super eo. el ij. de app. ꝛ que ibi late digi. Et circa istam conclusionem aduertẽdum est, quia imo verba de sui natura videntur excommunicationem importare: quia principalis effectus excommunicationis est, vt cõmunio remoueatur. Unde dicitur excommunicatio, quasi extra communionem positio: vt Abb. j. de sentẽt. excommun. in rub. Et ideo si iudex, qui habet potestatem dicit, ꝙ nullus talis cõmunicet, videtur excommunicare: vt probat text. hic, vbi ista verba immediate prolata fuerunt a concilio. Et verba illa, que adduntur, donec satisfactione premissa absolutus fuerit: respiciunt continuationem excommunicationis, ꝛ presupponũt excommunicationem latam simpliciter ex verbis predictis. Et ad hoc videtur tex. xj. q. iij. in c. episcopi. ibi: communio vsq; ad tempus synodi denegetur, licet ab aliquibus in contrarium allegetur. Et facit text. in cap. si diligenti. j. titul. j. ibi: a communione habeantur extranei. in ca. ij. §. fin. de sta. mona. ꝛ tex. cum glos. xxxij. di. §. ad hec. in verbo, ducibus. in l. hi qui sanctam. C. de aposta. ꝛ no. Cardi. in cle. si. in iij. not. de sent. excommu. Non obstat tex. in d. c. fina. ne cler. vel monac. quia ibi illa verba non important excommunicationem: quia qualitas iudicis repugnat. Uel secundo ibi non ponuntur verba generalia, que tollunt cõmunionem: sed quidam actus particulares exprimuntur. Non obstat ꝙ non sit seruata forma: quia hoc non attenditur, ex quo constat de mente, per supra dicta, ꝛ excommunica-
25 tio tamen valet, per ea, que Abb. hic dicit. Successiue † dñ Ab. dicit, declarando tex. de Quoduultdeo. dicit laudabile esse habere bonum nomen: vt per glo. j. in proemio Cle. cum simi. addẽ-
c dum est ꝙ ex malo nomine mala suspicio insurgit. not. Joan. And. [c] in c. j. in princ. de deposi. ꝛ ideo cauendum est a malo nomine. Et ista ratione nomen Pape mutatur in creatione: vt per gl. in proemio Sexti, in verbo, Bonifacius. Nomina enim, rerum sunt significatiua, vt dicitur in authen. de defenso. ciuit. in princ. facit tex. in §. est ꝛ aliud. inst. de dona. Sed tamen considerandum est quod predicta viderentur habere locum in nomine appellatiuo: non sic in proprijs nominibus, de quibus agitur: quia non valet arg. vt Abb. hic dicit. ꝛ no. Barto. in rub. ff. sol. matrimo. Ergo non videtur ꝙ a proprio nomine, quod sonat in malum, habeatur mala suspicio: nam illud potest habere locum ex accidenti, si ab aliquo euentu tale nomen impositum fuisset. Uel secunda dicamus, quod licet omnino non valeat arg. a nomine proprio, ita ꝙ necessario inferatur, aliqualis tamen presumptio insurgit per ea, que habentur in cap. j. de deposi. Et ita limitatur illud, quod Abbas de proprio nomine
26 dicit. Et subijcit † Ab. hic, quod argu. ab etymologia vocabuli valet, quando sumitur a natura rei essentialis: secus si ab accidẽtali, ꝛ ab eo, quod ad bene esse requiritur, vt per eũ hic. Sed aduertendum est: quia per hoc non habetur certa doctrina quando arg. procedat: quia ꝙ arguatur a substantiali natura rei, vel ab accidentali, apparebit ex parte post, si argumentum habebit locum, vel non. Sed ad cognoscendum hoc a princi-
27 pio ista doctrina non satisfacit. Aliam † cõclusionem Abb. hic ponit ꝙ valeat argu. ab etymologia vocabuli, si diffinitio non contradicit. Et fuit ista opin. Barto. in l. ij. §. appellata. ff. si certum petatur. cum simi. vt tradit ibi Alexan. Sed, vt alias dixi ibi, etiam ista resolutio non satisfacit: quia tali casu valebit argument. virtute diffinitionis, que concurrit. Et non erit dicere quod ab ipsa etymologia arguatur. Unde finaliter placet conclusio, que colligitur ex his, que Ugu. tradit iij. dist. in cap. priuilegia. quem referunt Moder. ibi. ꝛ S. in proe. decre. vt dicamus quod valet argumen. quando etymologia vocabuli nõ habet se in plus, vel minus, quam vocabulum, ita quod derinatio, ꝛ etymologia non excedat significatum vocabuli, nec econtra. Et de hoc exemplum poni potest in donatione, que dicitur doni datio. §. est ꝛ aliud. insti. de dona. ꝛ similiter in exceptione, que dicitur exclusio actionis. inst. de exce. in prin. Nam in istis verificatur quod dictum est. Et licet in predictis casibus diffinitio non contradicat etymologie vocabuli, sufficit quod arg. procedat, ꝛ verificetur absq; alia consideratione diffinitionis. Et ex ista conclusione infertur ad id, quod Abb. successiue dicit de nominibus verbalibus. Et primo dum concludit post Bart. in proemio Digestorum, in princip. quod Imperator, qui dicitur ab imperando, ꝛ in doctore, qui dicitur a docendo, non valet argumen. nam in istis, ꝛ similibus casibus, in plus se habet etymologia, quam vocabulum: ꝛ ideo non valet argum.
28 vt supra dictum est. Secundo in nominibus † verbalibus Ab.
g concludit quod si sonant in delictum, in vno actu [g] verifican-
7 tur [7]. Et idem tenet Bartol. in d. proemio Digestorum, in l. legatis. de lega. iij. in l. mariti. §. qui questum. per illum text. ff. de adulter. Et ad hoc est text. in c. penul. ꝛ fi. de rap. que iura alleg. Domi. in c. j. de vita ꝛ honest. cler. in vj. Facit tex. in l. quis sit fugitiuus. in princ. ff. de edil. edi. Ab ista conclusione excipiuntur tres casus: vt per Abb. hic, ꝛ Barto. in locis supra allegat. Sed melius est vt dicamus quod predicta conclusio non habeat locum in nominibus, que ex consuetudine, ꝛ ex frequentatis actibus acquiruntur: vt in aleatore, ꝛ in casibus, qui ponuntur per Abb. hic. ꝛ ita no. Bal. in rub. C. de const. pec. ꝛ Joan. de Anan.
29 in cap. j. de cle. percuss. Tertio Abbas concludit † quod ad hoc
h vt quis dicatur mercator, plures [h] negotiationes [8] requirun-
8 tur. Secundo requiritur quod habeat maiorem partem bonorum in mercantijs. De primo, hoc clarum est, vt tenet Barto. in l. legatis. de legatis iij. cum simil. vt tradunt Mod. in proe. Decreta. ꝛ tradit Aret. in consi. xxix. ꝛ l. cetera. §. sed ꝛ si quis. ff. de leg. j. Et hoc intelligitur, nisi esset matriculatus, ꝛ professionem fecisset inter mercatores, quia hoc solum sufficit: vt notat Bald. in d. rub. C. de consti. pecun. in fin. ꝛ sequitur Aret. in d. l. cetera. §. sed ꝛ si quis. Secundum, videlicet quod requiratur ꝙ habeat maiorem partem bonorum in mercantijs, vt no. Bart. in l. semper. §. negotiatores. de iure immu. etiam docto. simpliciter sequuntur. ꝛ not. Barto. in rub. C. de nauicu. lib. xj. cum similibus, vt tradit Alexand. in consi. cviij. viso themate. lib. iiij. vbi consulendo hoc sequitur. Sed aduertẽdum est: quia si hoc dictum ita simpliciter intelligatur, absurdum videtur quod ille, qui sepius, ꝛ longo tempore se in mercantijs exercuisset, non gauderet priuilegijs mercatorũ ex eo, quod plus in bonis immobilibus, quam in mercantijs haberet. Et hoc maxime esset dicendum, si matriculatus fuisset: vnde hoc dictum intelligendum videtur in eo, qui haberet plures, ꝛ diuersas qualitates, que quo ad aliquem effectum repugnarent: nam tunc attenditur illa qualitas, in qua magis versatur. l. legatis. §. fi. vers. de leg. iij. l. queritur. de statu hominum. Et tali casu intelligendum videtur quod not. Bartol. in d. l. semper. §. negotiatores. Uel secundo hoc dictũ intelligitur, quando esset suspicio fraudis, vt quia quis fingeret se mercatorem, cum non esset: vt not.
30 Barto. in d. rub. C. de nauic. lib. xj. Ultimo notandum † est, ꝭm Abbat. quod scholares, qui non student non gaudent priuile-
9 gio scholarium [9]. Similiter si non honeste viuunt. Et idem no. Barto. per illum tex. in l. qui sub pretextu. C. de sacrosan. eccles. cum si. vt tradunt Alexã. ꝛ Moder. in l. scriniarios. C. de testa. mil. facit text. in c. cum ex eo. de elect. in vj. ibi: literarum studio insistentes. Et idem not. Ang. in l. ex eo. ff. de testa. mili. Et hoc intelligitur in priuilegijs, que conceduntur ratione exercitij: secus est si propter dignitatem, vel ratione ordinis concedantur: quia tunc talia priuilegia competunt etiam scholaribus non studentibus, vt not. Domi. in rubr. proe. in fi. in vj. Et in similli not. Bald. in d. l. qui sub pretextu. ꝛ Barto. in l. maximarũ. C. de excu. mu. lib. x. Et late tradit Areti. in c. at si clerici. j. eod. Requiritur tamen quod matriculatus sit: aliter scholaris nõ gaudet priuilegijs, vt not. Domi. in d. rubr. ꝛ Ang. in d. l. ex eo.
31 ff. de test. mil. not. in l. scriniarios. C. de test. mi. Ad secundũ † de scholaribus inhoneste viuentibus, hoc idem tenet Cardin. in proem. Cle. ꝛ facit quod dicitur de viduis, que non gaudẽt pri-
23 uilegijs mariti, si inhoneste viuunt [23]. l. his solis. C. de reuocan. dona. vbi Bald. cum similibus, vt tradunt Modern. in cap. significantibus. de offic. deleg. Sed aduertendum est: quia in vidua hoc bene procedit: quia persona mariti offenditur: merito priuatur priuilegijs, que sibi ex persona mariti competebãt. Non sic videtur in casu nostro: quia licet scholares in domo haberent meretricem, vel concubinam, nõ per hoc videtur quod

debeant priuari priuilegijs scholarium: quia talia priuilegia non videntur data intuitu honestatis: ideo non tolluntur per supra dicta. Secus esset si honestas consideretur largo modo, videlicet quando quis abuteretur priuilegio, prout loquitur tex. quem Abbas hic adducit in l. per id tempus. C. de decur. & statio. li. xij. ibi: erga eos vero, qui inhoneste & contra honorem militie versabantur. Et ita etiam videtur loqui Card. in dicto proemio Clemen. dum inquit quod priuilegium videtur amittere, qui abutitur priuilegio: vt in regula, priuilegium. de regulis iur. in sexto.

¶ Additiones.

a ¶ Iudex. Adde ex quibus, & quot causis iudex recusari possit, eundem Dec. in cap. causam que. versicul. tertio noto. vsque ad fin. ex. de offic. deleg.

b ¶ Viuunt. Quod vidua, que inhoneste viuit, non gaudeat priuilegio mariti, vide Felyn. in cap. pastoralis. in ver. vidua etiã. j. hoc eod. tit. vbi dicit, quod talis vidua, quando inhoneste viuit, non dicitur amplius de domo viri. Hier. Sig.

1 ¶ Reditibus. Late de hoc Deci. in cap. dilecti. in primo not. de exception.

2 ¶ Ut per glossam. Deci. in cap. pastoralis. §. verum. de appellationibus.

3 ¶ ff. Commodati. Vide Joan. Francisc. Balb. in tractat. de prescription.

4 ¶ Graue. De hoc ob que crimina depositio fiat, vide Deci. in cap. at si clerici. j. eo. vbi dicit quod tantum ob grauia delicta, & ibi querit que dicantur grauia delicta, & tãdem dicit totũ hoc residere in arbitrio iudi.

5 ¶ Bene facit. Idem Dec. in ca. prudentiam. §. si vero. in prin. ex. de offic. deleg.

6 ¶ Not. Joan. And. Adde Hippo. Marsi. in l. j. in princi. ff. de questionibus.

7 ¶ Verificantur. Et ex hoc infert alibi idem Dec. in l. si fugitiui. C. de seruis fug. in princ. quod fugitiuus verificatur in vno actu vide omnino Hier. Cagnolum in rub. proem. Dige. vbi etiam alleg. Dec. hic.

8 ¶ Negotiationes. Idem Dec. in consilio xl. & vide que addidi ad Barto. in dicto proemio Digest. & vide Hieron. Cagno. in rub. proem. Digest.

9 ¶ Scholarium. De hoc vide Salian. in repeti. l. Centurio. ff. de vulga. & pup. vbi distinguit. Sil. Ald.

a ¶ Surrogatur. Quod mordet Franc. Ripensis hic, nu. 12. sed Decius melius dicit.

b ¶ Conclusum. Et sic Decius corrigit veterem opinionem suam, quam prius teneret infra de probatio. in rub. numero 10. vt ibi dixi.

c ¶ Reditibus. [redacted]

d ¶ Post annum. Vide decisio. Tholos. ccclxvj. Roman. singu. ccciij. Ripam hic, nu. 76.

e ¶ Fugiente. Caccialup. trac. de debito. fug. quest. iiij. & vij. dixi ad Alexan. consi. lxiiij. lib. iij. consi. ccxlj. lib. vj. & vltra ea, que ibi addidi, idem tenent Caro. Rui. consi. xviij. lib. v. Alciat. c. cum non ab homine. nu. 64. cum seq. j. eod. & Franc. Ripa hic, num. 83. ampliat etiam die feriata, & in templo. Ant. rubr. rep. §. morte. in l. non solum. nu. 243. ff. de oper. no. nunt. & Ripa hic, nu. 88. ampliat. iij. & iiij.

f ¶ Non inducunt. Idem Franci. Ripa hic, nu. 91. & bene, quicquid Decius dicat.

g ¶ Uno actu. Dec. l. j. nu. 10. C. de ser. fugit. vbi citat que hic dixit. Idem Ripa hic, nu. 96.

h ¶ Plures. Alexan. l. Imperator. ad Trebellianum. Jas. l. cetera. §. sed si quis. de legatis j. Corn. consilio xxx. libro iij. Ripa hic, numero 94. [redacted]

1 ¶ Laici non debent se intromittere de rebus spiritualibus.
2 Laicus an possit esse arbitrator in rebus ecclesiasticis. 26.
3 Abbates an veniant appellatione prelatorum, & habeant dignitatem. 4.
5 Episcopus an possit delegare laico causas ciuiles.
6 Presumit, hoc verbum quid significet.
7 Prelati an debeant suscipere delegationem secularium.
8 Instrumentum, de quo religiosus, est rogatus, an valeat.
9 Laicus an possit esse generalis administrator bonorum ecclesie. 10.
11 Laicus an possit esse operarius ecclesie.
12 Laicus an possit constitui procurator ad vendendũ rẽ ecclesie.
13 Laicus an possit esse collector oblationum spiritualium.
14 Oblationes an vendi, vel locari possint.
15 Laicus an possit esse vicarius episcopi, vel assessor. 17.
18 Laicus an possit esse notarius episcopi.
19 Laicus an possit predicare, vel indulgentias, aut decimas colligere. 20. & 25.
21 Mulier an predicare possit.
22 Laicus in casu necessitatis an possit baptizare, & audire confessiones.
23 Laicus in casu necessitatis an absoluat ab excõmunicatione.
24 Laici an possint iudicare de rebus ecclesiasticis, saltem incidenter.
27 Laici in rebus spiritualibus nihil statuere possunt.
28 Laici non possunt interesse electioni prelati.
29 Laici an, & quando possint esse in consilio clericorum.
30 Laici non possunt habere beneficia ecclesiastica, neque clerici de manu laicorum accipere, nec se debent immiscere in ecclesia cum clericis. 31. & 32.
33 Laici non possunt vti rebus Deo dicatis ad prophanos vsus.
34 Prelati qui proprie dicantur.
35 Decernimus, verbum quid importet.

Decernimus. Decretalis ista pulchram habet materiam, quam pro tenui facultate mea diligẽter inferius explicabo. Et in primis solito more prosequar que traduntur per do. Abb. hic: deinde plura alia ad materiam congerã, que varijs in locis dispersa vagantur. Summarium sit, quod laici ecclesiastica negotia tractare non debent, sed prelatorum iudicio disponuntur. De cuius veritate ex infra dicendis apparebit.

1 ¶ † Primo nota secundum Abb. post alios, & ceteri sequũtur, quod laici nec principaliter, nec ministerialiter possunt tractare negotia ecclesie. Et videtur hoc inferri ex verbo illo, tractare, quod generale est, facit tex. in c. cum olim. ex. de arb. ibi: tractare cum ea. & in c. tua. & glo. ibi, in verb. tractatu. j. de his que fiunt a prela. & in l. eleganter. §. si. ff. de pig. act. ibi: male tractauit creditor. & in l. naturalis. §. j. de prescript. verb. ibi: tractatus inspici debet. & in l. si auiam. C. de ingenu. & manu. ibi: si cum peritioribus tractatum habuisses. Unde ex hoc quod tale verbum generale sit, infert And. Sic. hic quod dictum Bal. confundatur, qui hic, versi. sed vtrum. dicit quod laicus potest esse arbitrator in causis ecclesiasticis. Nam, secundum eum, hoc est contra istum tex. vbi laicus generaliter prohibetur tractare negotia ecclesie. Et idem allegando istum tex. Abb. tenet in c. contingit. ex. de arb. & Roma. in l. Titia. ff. sol. matri. vbi dicit se ita consuluisse. Et sic reperitur, vt idem Rom. late tradit in consil. cccxix. in proposita consultatione.
2 † Sed breuiter in contrarium est communis opinio, videlicet quod imo de causis ecclesiasticis, & etiã spiritua-
a libus in laicum arbitratorem[a] cõpromitti potest: vt tenet Host. & Jo. And. in c. fi. in prin. de rerum permu. quos refert Roma. in consi. preal. cccxix. & idem voluit Spec. in tit. de arb. §. restat. ver. quid de sententia excommunicationis. & Bal. in tit. de pac. Constan. in verb. possessiones. in princ. expresse dicit quod de decimis, & alijs spiritualibus potest in arbitratorem compromitti. Et idem sequitur Pe. de Anch. in consil. xxiij. in hac causa. dicens text. in c. contingit. de arb. procedere in arbitro prout loquitur: secus dicit esse in arbitratore. Et idem Anch. tradit in alio consil. xcvij. istam questionem. in prin. & Alex. in l. quoties. C. de iudicijs. & in consi. xcj. visis actis. lib. ij. & Jo. de Ana. in ca. sicut in vno. de beret. Et hoc idem ipse Ro. approbauit in cõsi. clxxiij. pro decisione. Ex quibus patet, istam esse communẽ opinionem, a qua non esset recedendum. Et non videtur verum quod Abb. hic dicit, laicum prohiberi, etiam ministerialiter, siue ministraliter, tractare negotia ecclesie, cum laicus etiam in spiritualibus procurator esse possit. c. j. de procu. in vj. Et laicus ac-
1 ceptare potest beneficium pro clerico absente: vt no. Jo. And. quem alij communiter sequuntur, in c. accedens. de prebendis. & Cald. in consi. j. in tit. de preb. Et laico causa ciuilis ecclesiastica, ab episcopo delegari potest, vt tenet glo. hic, que communiter approbatur. Ergo videtur quod laici, saltem tanquã ministri, negotia ecclesiastica spiritualia tractare possint. Et ideo verbum, tractare hic non ita generaliter accipitur, sed intelligitur secundum naturam tituli, videlicet quod laici tractare non possunt negotia ecclesiastica, iudicando, & disponendo. Et hoc indicat natura tituli de iudi. arg. l. Imperatores. ff. de in diem addict. Comprobatur hoc, dum dicitur, spiritualia prelati iudicio laicorum non disponant: ergo videtur quod tractatus, qui supra proxime laicis prohibetur, esset in iudicando, & disponẽdo de rebus ecclesiasticis, & non in nudo ministerio. Et ad hoc etiam

etiam facit text.in fi.dum inquit q propter eorum prohibitio-
nem iustitiam exercere non dimittat:ergo videtur q prohibi-
tio laicorum esset circa administrationem iustitie: ex quibus
consonat,vt dixi,q verbum tractare in disponendo,& iudican
3 do intelligatur. ¶ † Secũdo nota q appellatione prelatorum
veniunt abbates, vt colligitur hic & alij ecclesiarum prelati.nã
illa dictio alij,similitudinem ostendit:vt no.in c.sedes.de rescr.
in l.ij.C.de ser.fug.Et hoc modo idem probatur in ca.presenti.
in prin.de off.ord.in vj.& in c.vt apostolice.in princ.de priuil.in
vj.& idem probatur in c.j.de etat.& qual.& in c.tua nos.vbi dixi,
4 de app.Imo,quod † plus est,abbates dicuntur habere digni-
tatem: vt est tex.xvij.quest.vij.in cap.sicut deinceps.vbi tex.in
prin.loquitur de episcopo,& abbate. Et subijcit idẽ esse in alijs
dignitatibus inferioribus:& probatur etiam in c.vt apostolice.
vbi tex.loquitur de abbatibus,dum dicit,quibus ex propria di
gnitate non competit.de priui.in vj.Et eodem modo de abba-
tissa loquitur text.in c.indemnitatibus.§.verum.de elect.in vj.
ibi:dignitate.Et hoc tenet Cardi.in cle.j.ver.quero an nomen
abbatis.de rescrip.& sequitur Imo.ibi,post Host. quem ibi re-
fert in c.tuam.de eta.& qualit. Sic etiam abbatia dicitur digni
tas,vt concludit post longam disputationem.Do.in ca.ij.ver.
sine dubio.de preb.in vj. De quo tamẽ videndum est quod tra
dit Lap.alleg.lxxxiiij.vbi in quodam casu concludit q appel-
latione beneficiorum,& dignitatum, abbatie non includuntur.
Et ad predicta notãdum est,q abbatia dicitur esse de inferio-
ribus dignitatibus,secundum Abb.in c.per tuas. per glo.ibi,
in verbo,excellentiores.de simo.Sed in hoc reperio q contra-
rium tenet Lap.in allegatione lxxxiiij.s.allegata,incip.domi
nus Papa.vbi inquit q abbatia dicitur esse in primo dignita
tis gradu,sicut episcopatus.alleg. text.in d.c.si quis deinceps.
xvj.q.vij.Sed dici potest q abbatie teneant medium inter ma
iores dignitates,& inferiores. vt in simili Abb. dicit post Joã.
And.in c.maioribus.de prebẽ.q abbatie tenent medium inter
maiora,& inferiora beneficia.Ex predictis dicit glos.notabilis,
quam Abb.hic adducit in c.subdiacono.xcvij.dis.in verb. Ab-
bas.q Abbas prefertur clericis,& non solum clericis simplici-
bus,sed alijs dignitatibus secularibus inferioribus ab episco-
po Abbas preferendus est:vt not.Domi.scribit in c.fi.in prin.
per illum tex.de off.deleg.in vj.Et ibi similiter dicit q Abbas
canonicis cathedralis ecclesie preponitur. Et idem de canoni
cis expresse decidit Bald.in c.pastoralis.in ver.extra quero. de
off.dele.dicens q magis deferendum est vni Abbati foraneo,
quam vni canonico cathedralis ecclesie: quia est in dignitate,
cum presit capitulo:& canonicus ipse nõ dicitur habere digni-
tatem.c.statutum.in prin.vbi Domi.de rescri.in vj.Et hoc ve-
rum videtur, nisi canonici collegialiter procederent, quia re-
presentant cathedralem ecclesiam, que plus alijs honorari de-
bet,vt no.dicit Domin.in c.quanuis.el j.in §.quanquam. in iij.
not.de preb.in vj.Et ad hoc bene facit quod no.Abb. in c.cum
non liceat.in princ.de prescrip.vbi inquit q ecclesie inferiores
debent reuerentiam capitulo,sicut episcopo, & non singulis ca
nonicis. Et q Abbas preferatur alijs dignitatibus seculari-
bus inferioribus ab episcopo,facit tex.hic, secundum vnam li-
teram,ibi:abbates,archidiaconi.Ex priori enim nominatione
maior dignitas arguitur,iuxta glo.in ca.bene quidem.xcvj.di.
& in c.quorundam.de elect.in vj.cum si.Et hoc modo idem pro-
batur in c.presenti.in prin.de off.ord.in vj.& in c.fi.in prin.de of.
deleg.in vj.Ex quibus dicit hic And.Sicu.se consuluisse quod
Abbas pferatur archidiacono cathedralis ecclesie. Pro quo
est decisio Abb.qui in terminis hoc tenet in c.ex ore.in iiij.no.
per illum tex.de priui.Et ad hoc faciunt plura iura, in quibus
Abbas prius, quam archidiaconus, nominatur in suprascri-
ptionibus Decretalium:vt patet in c.fin.de dilat.in capi.dile-
ctus.de offic.deleg.in cap.fin.de confir.vti.vel inut.& in ca.cum
oporteat.de accusa. Et idem in alijs dignitatibus secularibus
inferioribus ab episcopo:vt not.in c.penul.de off.vicar. in cap.
insinuante.de offic.deleg.in cap.ij.de renun.in cap.cum dilecti.
de elect.in cap.ex parte.el primo.de verbo.signifi. Et quod di-
ctum est in abbate,idem esset in preposito, qui sit loco abbatis:
quia idem de tali preposito iudicatur,quod de abbate: vt not.
Abb.in c.cum illorum.per glos.ibi in ver.abbatem.de sentent.
excommu.secus vero si prepositus non sit loco abbatis, sed con
sideretur simpliciter:quia archidiaconus preposito prefertur:
vt Bal.concludit in consi.ccccxxxv.incip.archidiaconus.vo.iij.
5 ¶ In gloss.ij.ibi:mere ciuiles.glo.concludit quod † episcopus
causas ciuiles laico delegare,& committere potest.Et idem gl.
in c.bene quidem.xcvj.dist.cum simi.vt per Abb.hic.& no.Spe.
in ti.de legato.§.nunc ostendendum.in ver.sexto.cum similib.&
prosequuntur Moder.hic,& idem Feder.de Senis in consilio
cxxv.super eo.facit c.exposita.allegatum in glo. s.de arbitris.
And.Sicu.hic,& idem in consi.xlv.mandato,& iussu.volu.ij.
insurgit contra communem opin. & probare conatur q causa
ciuilis ecclesiastica per episcopum laico committi non possit:
primo per textum in cap.nullus.j.titu.j.vbi dicitur quod nul-
lus iudex secularis clericum sine permissu pontificis iudicare
potest, ergo consensus sufficiens non videtur. Sed ad hoc re-
spondetur quod verbum,Pontificis,ibi de episcopo intelligi
tur: quia Papa ipse,summus pontifex appellatur:vt per gl.
ij.in c.j.de constit.in vj.facit tex.in c.cleros.ver. episcopi enim.
xxj.dist.Et hoc probatur in c.clericum cuiuslibet.xj.q.j.vbi tex.
in eodem casu loquitur, & dicit, absque sui pontificis permissu.
Illa enim verba Pontificis sui, de proprio episcopo intelli-
genda sunt.Et de hoc est casus in cap.clericum.eadem causa,&
questione.ibi:episcopo non permittente. Uel secundo respon-
deri potest quod text.in d.cap.nullus. intelligitur, & loquitur
quãdo iudex laicus vellet iudicare inter clericos iure proprio
ratione prorogate iurisdictionis: quo casu non potest etiam
de consensu episcopi:vt in capit.significasti.j.titu.j. secus vide-
tur in delegato episcopi, prout in casu nostro agitur. Secun-
do mouetur,quia si laicus esset delegatus episcopi,ergo cleri-
cis coram eo litigantibus imperaret:quod est contra text.in c.
ecclesia.s.de constit.Sed potest responderi quod tali casu hoc
facit,quia fungitur iure episcopi:& reputatur quod ipse episco
pus imperet mediante persona delegati.capit.cum olim.el ij.&
quod ibi Abb.de off.deleg.facit tex.in c.sane.eod.titu.& in l.j.§.
j.ff.de officio eius.Et iura,que hoc prohibent laicis,intelligun
tur quando hoc faciunt iure proprio:vt in gloss.hic,& j.dicam.
Tertio adducit,quia ille,qui non potest principaliter aliquod
officium exercere, etiam non potest in tali officio surrogari,
vel substitui:vt no.Bal.per illum tex.in l.parabolani.C.de epi.
& cle.facit quod no.Bar.in l.j.per illum tex.in fi.C.de prin.agẽ.
in reb.li.xij.vbi inquit quod doctor non potest legere per scho-
larem substitutum:ergo pariter in proposito videtur quod epi
scopus laicum in locum suum surrogare non possit. Sed ad
hoc etiam respõderi potest quod argumentum procedit,quan
do quis vniuersaliter in locum alicuius tertij substitui debet,
prout loquitur tex.in d.l.parabolani.secus est quo ad vnã cau-
sam, prout agitur in questione nostra. Et ita colligitur ex di-
ctis Aret.hic.Confirmatur hoc,quia tex.in d.l.parabolani. lo
cum habet in surrogatione perpetua, prout textus ibi loqui-
tur:secus videtur in temporali,argu.eorum,que dicunt Cyn.&
Guliel.de Cu.in l.iij.ff.de off.assesso.Et hoc pariter dicendum
est in causis,vt text.in d.l.parabolani.intelligatur in surroga-
tione facta generali respectu causarum: secus si limitate facta
sit in vna causa,prout in text.nostro agitur. Ualet enim argu-
mentum de tempore ad res,vel causas: vt not.in l.vinum.ff. si
certum petatur.Et ad hoc facit notabile dictum Innoc.in c.j.
de obligat.ad ratiocinia.vbi inquit quod clericus in vna cau-
sa potest esse procurator laici,licet generaliter non possit.& no.
in c.per venerabilem.vbi Abb.per illum tex.j.qui fil.sint legit.
cum simil.vt j.dicam.Preterea,& secundo,responderi potest,&
dico quod tex.in d.l.parabolani.loquitur in tali substituto,qui
principalis efficitur, & nomine suo proprio actum exequitur,
vt ibi patet: merito habilitas requiritur, prout in principali
requiritur. Sed in proposito questionis nostre delegatus no-
mine episcopi totum facit,& ex persona episcopi delegantis ha
bilitas cõsideratur,vt s.dictum est. Et ad hoc bene facit quod
Abbas dicit hic respondendo ad tex.in c.significasti. j.de foro
compet. Tertio,& vltimo,respondetur quod text.in d.l.para-
bolani.loquitur in surrogato, qui constituitur a superiore or-
dinarij propter impedimentum perpetuum, & non habet ille
iurisdictionem delegatã,prout agitur in casu nostro.Et istam
differentiam inter surrogatum,& delegatum, singulariter tra
dit Bal.in rub.de off.deleg.Quarto And.Sicu.in consi.s.alle
gato,allegat tex.in c.qualiter.j.eod.in fin.ibi:quod omnino fie
ri prohibemus.Nam illa dictio precisam habet naturam, ideo
secularis,etiam tanquam delegatus,prohibitus videtur. Sed
respondetur quod ille text. loquitur in iudice ordinario secu-
lari,qui nullo modo habet potestatem iudicandi clericũ,quia
proprio iure iudicaret: & hoc omnino prohibitum est:secus in
iudice delegato, per supra dicta. Et ex his resoluta videntur
omnia,que And.hic adducit. Ulterius tamen arguitur effica
citer contra communem opinionem contra quam videtur mi
hi casus hic, dum dicit quod prelati causas ecclesiasticas iudi-
cio laicorum non disponant:ergo videtur quod episcopus lai
co causam committere non possit:quia tunc causa ab episcopo
iudicio laici disponeretur:quia delegatus licet habeat potesta
tem ab episcopo delegante, tamẽ iudicio suo iudicare dicitur:
vt est tex.in c.prudentiam.§.illa quippe.de off.dele. Et per hoc
tollitur ratio illa:per quam fundatur communis opinio,dum

dicit quod delegatus laicus totum facit nomine episcopi, cum vtatur iurisdictione delegantis. c. sane. de offi. deleg. Nam licet laicus delegatus nomine episcopi faciat, vtitur tamen iudicio suo in iudicando. d. c. prudentiam. §. illa quippe. & sic in effectu episcopus iudicaret iudicio laici, contra istum text. Et ratio ista concludens videtur. Secundo considerandum est, quod si laicus esset habilitatus ex eo, quod nomine alieno totum facit, etiam cause spirituales eadem ratione possent delegari: quia eadem ratio militaret, ex quo nomine episcopi omnia facit, & non ipse, sed persona episcopi consideratur: cuius tamen contrarium glos. & omnes dicunt. Tertio, & vltimo facit, quia licet causa ciuilis sit, agitur tamen de condemnatione clerici, quam non videtur quod laicus facere possit: quia isto respectu causa videtur spiritualis: prout Abb. ita arguit in ca. at si clerici. in prin. j. eod. Iste rationes efficaces sunt: sed tamen pro defensione communis opinionis cogitabam etiam ad ista posse respōderi. Et primo ad tex. hic, dum dicitur, quod prelati non debēt disponere spiritualia iudicio laicorū: intelligitur de iudicio laicorum simplici, quod ex proprio laicorum motu insurgit. Nam non debent prelati disponere de rebus ecclesiasticis secundum iudicium, id est volūtatem laicorum, vt dicitur hic: secus videtur in iudicio laici delegati ab episcopo: quia tali casu iudiciū laici fomentum recipit ex commissione episcopi, per supra dicta. Et si dicatur, semper quando episcopus sequeretur iudicium laicorum, illud iudicium videretur recipere fomentū ab episcopo, & sic semper episcopus posset negotia ecclesiastica iudicio laicorum disponere. Respondetur quod iudicium laicorum recipit fomentum ab episcopo, quādo laicus efficitur delegatus eius: quia totum facit referendo se ad episcopū: alias secus. Secundo non obstat quod attēta communi ratione etiā causa spiritualis poterit laico committi: quia respondetur quod in causa spirituali alia ratio videtur commissionem impedire: cum episcopus in spiritualibus laicum habilitare non possit. Hoc est enim de reseruatis Pape, vt j. dicam. Licet enim faciat ex commissione episcopi, qualitas tamē eius repugnat, adeo quod laicus nec etiam authoritate prescriptionis, ad spiritualia habilitari potest. Jo. An. in c. ij. de preb. in vj. Bal. in l. j. C. de emanc. lib. & Abb. in c. quanto. de consuetu. Et sic in laico non est capacitas, vt in spiritualibus commissionem episcopi exequi possit. facit tex. in c. causam que. de prescrip. Et etiam est contra honestatem, quod laicus tractaret spiritualia. c. contingit. de arb. vbi dicitur quod non decet. & no. Abb. in c. per tuas, in iiij. nota. de arb. Et sic ratione incapacitatis, & ratione inhonestatis non videtur quod laicus commissionem episcopi in causa spirituali exequi possit: quia non videtur habilis: sicut etiam collationes ordinum, & sacramentorum laico demandari non possunt: vt per glo. & docto. in c. quanto. de consue. Tertio, & vltimo non obstat quod inspecta persona clerici causa videtur spiritualis: quia istud verum est largo modo, & potest habere locum in terminis, in quibus Abb. loquitur in d. cap. at si clerici. videlicet quādo agitur de prorogando iurisdictionem: quo casu laicus iure proprio iudicaret. Sed causa spiritualis proprie dicitur causa electionis, vel decimarum: & in his maior prohibitio habetur, vt in glos. hic: & laicus habilis nullo modo reputatur: secus est in causa ciuili, vt supra dictum est. Et licet etiam in causa ciuili agatur de persona clerici vt ipse teneatur, executio tamen non debet fieri in personam eius, sicut in causis spiritualibus contingit. Et quia delegatus totum facit nomine episcopi, & ab ipso episcopo condemnatus reputatur: & tali casu iurisdictio ecclesiastica dicitur: vt Abbas declarat in c. significasti. in fi. j. tit. j. Et quod facilius in causa ciuili clericus a seculari iudice iudicari possit, facit tex. in c. j. de cler. coniug. in vj. Et retenta communi opinione, scilicet quod episcopus causam ciuilem ecclesiasticam laico delegare possit, ista cōclusio primo declaratur procedere, quando clerici idonei non reperiuntur: alias secus, secundum Franci. Vercellensem, per c. relatum. j. ne cler. vel monac. per c. inter quatuor. de relig. domibus. que iura bene faciunt in argumentum, dum ibi tantum in defectum monachorum, alij alterius monasterij recipiuntur. Et facit glos. fin. in c. si proponente. de rescrip. & tex. in c. nullus inuitis. & in c. obitum. lxj. di. vbi episcopus debet eligi de eadem ciuitate, si reperitur idoneus. Et de episcopo no. in c. cum inter canonicos. vbi glos. in verbo, aliam. in c. ne pro defectu. in fi. de elect. & idem in abbate, si in eodem monasterio inueniatur. c. quam sit. xviij. q. ij. Sic etiam in beneficijs conferendis: nam clerici, qui sunt de patria, si idonei sunt, debent forensibus preferri: vt no. Abb. in c. ad decorem. in fi. de insti. in c. bone. el. ij. de postu. prelat. in xiij. notab. & in c. ne pro defectu. in glo. fi. de elec.
c & in simili no. Bar. de elemosyna, que potius debet fieri pauperibus, qui sunt in loco, quam alienigenis: vt ipse tradit in l. ij. C. de anno. ciuilibus. lib. xj. facit glos. in c. si pater. in verb. pauperes. de testa. in vj. & text. in §. si quis autem pro redemptione. in auth. de ecclesia. titu. & in q. glos. hic, hoc saltem tenendum est de honestate. Si tamen episcopus, non habito tali respectu, laico causam delegauerit, commissio nō debet vitiari. Et hoc modo intelligitur quod Abb. hic, & doc. dicunt. Secundo communis opinio limitatur, vt procedat in vna causa: secus esset in vniuersitate causarum, que per episcopum laico committi non potest, secundum Aret. hic, per tex. in c. in noua. xvj. q. vij. vbi dicitur indecorum esse quod laicus sit vicarius episcopi: & quod habeat clericos iudicare. Sed respondetur quod in vicario alia ratio videtur, quam in simplici delegato: quia vicarius habet ordinariam iurisdictionem: vt in c. tua. de off. ord. & haberet iudicare etiam in spiritualibus. Preterea tex. in d. c. in noua. loquitur in economo, qui ministrat res ecclesie. Et ad idem text. in c. iudicatum. lxxxix. dist. vbi cura patrimonij ecclesie nō debet laicis committi: quia in talibus agitur de preiudicio pecuniario ecclesie: secus videtur in causa delegata, vna, vel pluribus, in quibus non agitur de interesse ecclesie. Et ratio, que militat in vna causa, etiam locum habet in pluribus: quia totū facit nomine episcopi. Et de intellectu dictorum iurium j. videbimus. Tertio quod supra dictum est, bene procedit in causa ciuili, prout gloss. & docto. loquuntur: secus est in causa criminali, vel spirituali: quoniam episcopus laico committere non potest, adeo quod talis causa laico & clerico simul, per episcopum committi non potest: vt not. Abb. tradit in c. significasti. de foro competen. vbi concludit quod licet de causa spirituali compromissum fieri possit in laicum, & in clericum simul, vt in cap. per tuas. de arbit. secus tamen est in delegatione. Et rationem diuersitatis adducit ibi: & idem Abb. in c. contingit. de arb. circa fi. & tradit Host. in summa de off. deleg. in §. cui possit. versic. quid si delegetur. & sequitur Butrig. hic, versi. nunquid autem. Aliter tamen dicit Imo. hic, & in d. ca. per tuas. versi. nunquid autem. Sed tamen prima opinio communis est, quam sequitur Domi. in c. ij. §. j. de iudic. in vj. cum simi. vt tradunt Mod. hic. Et ad hoc facit, quia solū laicis de rebus ecclesiasticis permissum videtur, quod expressum reperitur, per gloss. xxiiij. q. j. c. vlt. Et quia tex. in d. c. per tuas. loquitur in arbitris, qui iure proprio virtute compromissi cognoscunt, si ille textus haberet locum in iudicibus, esset dicendum quod clerici possent iurisdictionem secularium iudicum prorogare: & hoc falsum est, vt doctores omnes tenent in cap. significasti. de foro competenti.
6 † Secundo principaliter extra gloss. habes secundum Abbatem hic, quod verbum, presumat, intelligitur quādo quis propria authoritate actum facit: secus si de commissione alterius. Unde infert ad statutum quod quis non presumat aliquid facere sub pena. Nam intelligitur de eo, qui non obstante prohibitione, propria authoritate contrafacit: secus si ex commissione alterius, ad cuius declarationem considero tres casus. Primus casus est in eo, qui iusta ignorantia ductus, tali statuto cōtrafacit: quo casu non incidit in penam: vt per glo. in l. in rem. §. j. ff. de rei vend. no. Bal. in l. non eo minus. C. de accu. cum concord. vt tradit Alexā. in consi. xxvj. visis his. volu. j. & in l. de pupillo. §. nuntiationem. ff. de oper. no. nun. Verbum enim, presumat, arguit dolum, & temeritatem contrafacientis: vt in notabili questione tradit Card. in clemen. j. in princ. in xxix. q. per illum textum in verbo, presumpserit. de priuileg. & idem in simili casu not. Cald. in consil. iiij. de sentent. excommu. facit text. in c. j. in c. monasteria. de vit. & honest. cleri. in c. fina. ne prela. vices suas. in c. fi. de excess. prel. in c. fin. de tempo. ord. in vj. & in auth. cē. statuimus. C. de epis. & cleri. & in c. Iudei. de testib. cum si. vt tradunt Moder. ibi, in fin. & Andr. Sicu. in c. prudentiam. in princip. in j. not. de off. deleg. Et in isto casu licet pena euitetur propter ignorantiam probabilem, vt dictum est, actus tamen non valet, nec permittitur. Unde predicta non proprie conueniunt ad gloss. hic, que loquitur quando actus valet, & licite fieri potest. Secundus casus est in terminis, in quibus loquitur gloss. hic, videlicet quando actus factus cōtra prohibitionem tenet: quia prohibitio facta simpliciter, intelligitur quādo quis propria authoritate illud facit: secus si de commissione superioris: vt per gloss. hic, & not. Archi. xcvj. dist. in c. bene quidem. Et ad hoc est bonus text. in c. quanto. de consuetud. vbi dicitur quod presbyteri non presumant authoritate sua exhibere illa sacramenta, que solis episcopis reseruata sunt: & tamen non obstante illa prohibitione de commissione saltem summi pontificis hoc facere possunt, vt doc. ibi tradunt. Ad idem tex. in c. fi. § de offi. ord. vbi quis ex commissione superioris consequitur potestatem absoluendi, quam iure proprio non haberet: vt not. glo. allegando illum text. in c. de cetero. in glo. ij. de sent. excommu. Si esset inferior ab episcopo, qui non haberet potestatē dispēsandi,

sandi,poterit tamen de mandato superioris dispensare: vt no.
Dominicus in c.cum ex eo.ver.per premissa patet. de ele.in vj.
Et in simili not.Archidiac.in c.placuit.de peniten.distinct.vj.
Et in simili Abb.in cap.porrectum. de regulari. In predictis
enim casibus reputatur factum illud a superiore, ex quo ille,
cui superior committit, nomine eius totum facit: & habet lo-
cum regula,qui per alium facit.de regulis iuris,in sexto.secus
si nomine proprio faceret, etiam accedente consensu superio-
res: quia per hoc non habilitatur:vt notanter Abb. hic decla-
rat dum opponit,& respondet ad cap.significasti. de foro com-
pet.Et idem Abb.tradit in d.c.significasti.circa finem, Arch.
in d.cap.bene quidem.Et sic infertur quod aliquid fieri potest
de commissione,& mandato superioris,quod tamen de consen-
su eius simpliciter fieri non potest. Et ratio manifesta vide-
tur: quia ille, qui alteri facienti consentit, non dicitur facere.
l.aliud est vendere.ff.de reg.iur.l.si pater.in fin.ff. de manumis.
vindic. Ideo ex consensu simplici superioris persona non ha-
bilitatur per actum, qui sibi prohibetur: secus quando facit
ex cõmissione superioris,per supra dicta. Tertius casus est in
eo,qui faceret actum nomine alterius priuati, qui haberet po-
testatem. Et isto casu similiter prohibitio non videtur habere
locum, vt in terminis decretalis nostre est casus in capit.j. de
procurat.in vj. vbi laicus nomine clerici tractare potest spiri-
tualia. Sic etiã filius familias, qui prohibetur esse in iudicio
sine consensu patris, procuratorio nomine admittitur capit.
qui generaliter.§.j.de procurato.in vj.facit text.in l.cum man-
dato.ff.de minori.Et bannitus,qui ex forma statuti non audi-
tur, procuratorio nomine admittitur: vt late Alberic.tradit
in tertia parte statut.qõ.lxiij. incipien.item quero,si bannitus.
vbi dicit se ita de facto obtinuisse. Facit quod not. Angel.in
l.quamuis.in princip.ff.de acquiren.poss.cum simil. vt tradunt
Alexand. & Modern. in lege, quesitum. ff. de in ius vocando.
¶ In eadem gloss.ibi: Papa vero. Notandum est quod Pa-
4 pa ipse causam etiam spiritualem laico committere potest[4].
Et idem glos.dicit in capit.bene quidem.in verbo,preter.xcvj.
distin.& in c.j.in verbo, precipimus. xciiij.distin. & in c.nullus.
xj.qõ.j.& etiam facultas excommunicandi laico a summo pon-
tifice committi potest: vt per glos.in §.verum. in verbo, Du-
cibus.xxxij.distin.& in c.Mennam. in glos.ij.qõ.v.Sic etiam a
5 Papa potestas conferendi beneficia laico committi potest[5]:
vt per glos.xvj.qõ.vij.in summa.ad finem.& per glos.x. distin.c.
imperium.notat Bald.in l.rescripta.C.de preci.Impera.offe.
Petr.de Anchar.in cle.per literas.in princip. de prebend.& in
regula, beneficium. in princip.de regu. iur.in vj.& Roman.in
consil.cclxvj.iste Petr.alemanus in fin.& tradunt Joan.And.
& docto.in c.quod sicut de electione,& in capit.dilecto.de testib.
Et predicta omnia procedunt in his, que sunt iurisdictionis:
ea vero,que ordinis sunt laico committi non possunt, etiam a
Papa. Ita videtur communis opinio, vt Abb.concludit in
cap.quanto.de consuetudi.Subsequenter Abb.hic dicit quod
regula, que ponitur hic, limitatur vt procedat quando pro-
prio nomine laicus tractaret negotia ecclesiastica, vel spiri-
tualia:secus si nomine alterius.quia potest: vt probatur. in c.j.
de procur. in vj. Nam dicitur ibi quod procurator laicus con-
stitui potest in spiritualibus, quia prohibitus non reperitur:
vt ista ratio verificetur, necessarium est dicere quod prohibi-
tio,que est facta hic laicis,intelligatur quando propria autho-
ritate eorum,hoc facerẽt:secus si nomine alieno, vt dictum est.
Et isto casu non habet locum regula,quod alicui.de regu. iur.
in vj.vbi glos.per ista iura hoc dicit.Et procedit ista conclusio
in procuratore simplici,qui nudum ministerium facti prestare
videtur.Et ista ratione laicus pro clerico absente acceptare
beneficium potest,vt no.Joan.And.& Abb, post alios in c.ac-
cedens.de prebend. Cald.in consi.j.in titu.de prebend.& Colle-
ctarius hic dicit,quod laicus potest esse procurator ad promit
tendum,& resignandum.Quem refert,& sequitur Rota in deci
sione viij.in titu.de procura.in antiquis.& in decisione xj.in tit.
de rerum permut.in antiquis. Et laicus de mandato abbatis
recipit religiosum monachum ad professionem,secũdum Joã
nem de Lignano in c.ad apostolicam.de regula. quia predicta
omnia laicus,tanquam nudus executor,hoc facit: secus si ali-
quid iuris consequeretur:quia tunc laicus in spiritualibus nõ
admittitur. Unde non potest laicus procurator constitui ad
eligendum:vt not.voluit Joan. Andr.in regu.quod alicui. de
regu.iur.in vj.& sequitur hic Anton.de But.& Abb.& Domin.
in d.c.j.de procur.in vj.in princ.Et ad hoc bene facit quod not.
Abb.dicit in ca.causam que.de elect.q in laicum compromitti
non potest de eligendo canonicum vel prelatum.Et ista viden
tur procedere quando laicus haberet potestatem eligendi ge-
neraliter quem ipse vellet prout Joan.And.& doc. loquuntur

in locis preallegatis. secus videtur, si laico potestas conceda-
o tur eligendi certam[o] personam:quia tunc est nudus executor:
argument.c.si episcopus nullis.de prebend.in vj.in c.is,cui.de
off.deleg.in vj.& talis executio laicis prohibita non videtur per
supradicta.Secundo limitatur dictum Joan.And. nisi com-
promissum fieret ad presentandum in ecclesia, que esset ius pa-
tronatus: quia in laicum hoc fieri potest: cum de tali iure lai-
cus capax sit. Ita not.Domi.tradit in c.j.§.in ceteris. versi. ex
his deciditur.de cler.coniug.in vj. Et licet ipse loquatur in cle
rico coniugato, tamen ratio sua militat etiam in laico simpli-
7 ci. †An autem econtra prelati possint,vel debeant delegatio-
nem sibi factam a iudicibus secularibus suscipere:Abbaspost
Butr.concludit quod non,saltem de honestate,per text.in c.te
quidem.xj.q.j.facit tex.in c.fi.lxxxvj.dist.in c.ij.in c. sed nec pro-
curationes.j.ne cler.vel monac.& in c.ij.§.de postul.prelato.Et
ista conclusio videtur procedere quando propter hoc prelatus
distraheretur a diuinis, ita quod in similibus multum versa-
retur,prout loquitur tex.in d.c.te quidem.cum simi. supra alle
gatis. Unde prelatus non potest esse generalis officialis laici:
& sic non potest gerere vices regis, vel tenere locum principis
secularis:vt not.Abb.in d.c.sed nec procurationes.circa fi.& in
c.clericis.per illum tex.in iiij.notab.j.ne cleri.vel monac.secus
esset in vna causa,que sibi cõmitteretur a iudice seculari: quia
illam acceptare potest,vt probat late Cald.in consi.vj.an sacer
dos.in titu.de off.deleg.Et ideo hoc Abbas hic dicit speciali-
ter esse in casu cap.in archiepiscopatu.de rapto.non est verum:
quia imo generaliter procedit respectu vnius cause. Et ita in
terminis questionis nostre ipse Abbas dicit in d.c. sed nec pro
curationes.in versi.sed quero.dicens quod in iustitia admini-
stranda in vno negotio poterit clericus esse delegatus iudicis
6 secularis.facit notabile[6] dictum Inno.in c.j.de oblig.ad ratio
ci. vbi voluit quod licet clericus prohibeatur in causis laicorũ
procurationes suscipere.c.ij.ne cler.vel monac. tamen pro vna
causa talis prohibitio non intelligitur. Et hoc dictum ponit
pro singu. Roma.in notab.cclxxiiij.tu scis. vbi pro dicto Inn.
allegat tex.in c.per venerabilem.j.qui fil.sint leg. quem etiã ad
hoc ibi Abb.ponderat:& idem Abb.per illum tex.in c.cum es-
sent.de simo.& tradit hoc Archi.lxxxvj.dist.in c.fi.& Fed.in con
silio clxx.quod clericus abbas in c.in nostra.de procur. cum si.
In vno enim negotio quis non dicitur negotiator, & nõ vide-
tur habere locum ratio,que in iuribus supra allagatis conside
ratur. Et ideo clericus, & etiam episcopus legationem regis
vel principis secularis suscipere potest,vt not.in ca.cum para-
ti.vbi Perusinus in vij.notab.de app.facit tex.cum glos.xviij.
di.in c.episcopus.Et predicta non solum locum habent in pre-
lato vel clerico seculari sed etiam in religiosis: & primo in ab-
bate,prout loquitur Calderi.in consil.vj.supra allegato.Et ad
hoc facit,quia Abb.potest esse procurator alterius absque licẽ-
tia alicuius,vt not.Hosti.in cap.sopite.& Abbas ibi in ij.nota.
post gloss.j.de censibus.Et idem in monacho de consensu Ab-
batis:nam poterit esse procurator pro amico monasterij: vt di
cit Inno.in cap.cum I.& A.de re iud.Quod pro singulari tra
dit Roma.in notab.cclxxv.monachus.& Rota in secunda deci
sione in titu.de procur.in antiquis. Sic etiam monachus de li
centia abbatis morari potest in seruitio alicuius principis: vt
not.Abbas post Hostien.in cap.quanto.in prin.de off. ordin.&
in c.ex rescripto.ver.no.iij.j.de iurein. Sed absque consensu ab-
batis etiam vnam causam non poterit monachus suscipere:qr
inhabilis videtur.Textus est,in cap.monachi.el ij.xvj.q.vij. fa
cit tex.in cap.si religiosus.de elec.in vj.& cap.fina.j.de testamen.
in vj.& in notab.quest.Feder.in consi.ciiij.primo queritur.in ij.
quest. Et ad declarationem predictorum notandum est quod
causa vna intelligitur eodem tempore.Nam successiue vna ex-
pedita aliam poterit suscipere,vt dicunt Moder.in cap. cum
I.& A.de re indic.Ex eo quod in simili voluit Rota in quinta
decisione.in titu.de offic.deleg.in nouis.quod principalis colle
ctor decimarum habens potestatem deputandi vnum subcol-
lectorẽ, poterit successiue plures deputare, vnum post alium:
quia satis est, quod eodem tempore vnus tantum subcollector
reperiatur.& hoc idem sequitur Belen. in tractatu de charita-
tiuo subsidio.q.cxxiiij.in fi.allegando Rotam in pluribus de-
cisionibus.Sed aduertendum est:quia in casu,in quo loquitur
Rot.illa decisio bene videtur procedere: quia cum principali
collectori data sit potestas deputandi vnum subcollectorem, si
talis subcollector moriatur, vel impeditur, si in aliquo respe-
ctu non idoneus reperitur,tunc conuenit quod alius surroge
tur:quia adhuc durat officium principalis collectoris.Et mi-
litat ratio constituendi alium subcollectorem, cum ipse solus
principalis nõ ita de facili commissionem exequi possit, & ideo
rationi conuenit,& menti superioris cõsonat, q plures succes-

fine constitui possint:etiam sufficit quod eo tempore plures nõ reperiantur. Sed in proposita questione alia ratio videtur:q2 si clericus,vel prelatus vna causa expedita,aliam susciperet suc cessiue:ita continuando, videtur facere cõtra prohibitionem, d.c.te quidem.xj.q.j.⁊ c.peruenit.lxxxvj.dist.cum simi. supra allegatis.Et intentio Inno.qui in vna causa prohibitionem iuris relaxauit, non videtur fuisse, quod clericus vnam causam post aliam semper procurare possit:quia sic in negotijs secularibus multum versaretur.Unde putarem intentionem Inno. fuisse quod quanuis iura canonica prohibeant clericũ in causis secularibus,procurationem suscipere.d.c.ij.ne cler.vel mon. tamen ex causa, aliquando in aliquo casu talis prohibitio non attenditur,vt quia causam amici,vel coniuncti procuraret:secus videtur si studiose semper vnam causam post aliam susciperet,per supra dicta.Et ad hoc bene facit quod no.Abb.in d. cap.ij.ne cleri.vel monac. vbi distinguit an vna causa suscipiatur ex iusta causa,vel cupiditate: quia cum illud dictum Inn. in preallег.c.j.de obli.ad ratioc.sit contra iura communia,que generaliter loquuntur,conuenit quod ita restringatur.Et facit regula,que habetur in l.boues.§.hoc sermone.de verb.sign. Et casu quo clerici,⁊ prelati,qui prohibentur delegationes laicorum suscipere,secundum quod supra dictum est,tamen suscipiendo contra iuris prohibitionem iudicium non vitiatur,vt Abb.post Butrig.hic dicit. Nam ista prohibitio facta est non propter inhabilitatem persone,sed propter honestatem,ne distrahatur a diuinis. Unde licet contra faciat,actus non redditur nullus:vt in si.de fratre minore Federic.scribit in consilio cxxiiij.factum tale est.vbi tenet quod executio testamenti facta per guardianum sancti Francisci valeat, quanuis prohibitus esset illam acceptare.in clemen.exiui de paradiso.de verborum signifi. Et dictum Feder.sequitur,⁊ late probat Romanus in consi.ccccix.quo ad primum.in secundo dubio.Sic etiam dicitur de clerico, qui notarius sit:licet enim prohibeatur instrumenta conficere,ca.sicut.j.ne cler.vel monac.si tamen rogatus

e fuerit,⁊ instrumentum fecerit,instrumentum valet[e] vt no.Jo. Andr.⁊ doc.sequuntur in dicto cap.sicut.⁊ idem Bart.in l.vniuersos.C.de decur.lib.x.Ange.in l.si quis decurio.versi.quinto not.C.de fal.cum simi.vt Alexan.tradit,dicens istam esse communem opinionem in l.pretor ait.§. his etiam. ff.de edendo. ⁊ Romanus in consilio supra allegato. Sic etiam in notario nõ matriculato,qui a statuto cõficere instrumentum prohibetur: nam si rogatus fuerit,valebit instrumentum:vt not. Ange.dicit in d.l.vniuersos.C.de decurio.lib.x.Et hoc intelligitur,nisi statutum vlterius procederet annullando instrumentum : vt idem Ange.tradit in consi.cxliiij.visis processibus.Et predicta conclusio non solum in prelatis,⁊ in clericis secularibus procedit, sed etiam in prelatis regularibus, ⁊ religiosis habet locũ: vt probatur in cap.j.ne cler.vel monac.circa finem:vbi pariter monachi,sicut clerici,in negotijs secularibus se immiscere prohibentur : vnde sicut in clericis valet actus non obstante iuris prohibitione, vt dictum est,ita videtur in monachis.Et hoc specialiter in monachis Ange.tradit in d.l.pretor ait.§.fina.in prin.ff.de edendo.vbi ad hoc allegat tex.in dicto cap.j.ne cle. vel monac. Et istud potest habere locum in abbate,vel monacho,de consensu abbatis,vel in alio religioso,accedente cõsensu superioris:secus videtur,si absque consensu abbatis hoc fa

f ceret:quia actus esset nullus[f] cum in talibus religiosis maior sit prohibitio:vt probatur in d.c.sed nec procurationes.in ver. districtius autem.ne cleri.vel monac.Et quia religiosus seruo equiparatur,iuxta dictum Innoc.in cap.cum olim.de priuile. Et cum seruo processus est nullus, licet non opponatur:vt no. Ang.in l.cum pretor.§.non autem.de iudicijs.⁊ Abb.in c.scisci tatus.de rescrip.⁊ si seruus in iudicio vt procurator interuenerit,iudicium non valet,licet non opponatur:vt not.Ang.post Jacob.Butrig.in l.seruus.per illum tex.C.de iudic. Et ex ista

8 equiparatione etiam infertur† quod non valet instrumentum de quo religiosus rogatus fuit:quia idẽ esset in seruo, qui ipso iure tabellio esse non potest.l.generale.C.de tabel.libro x. Et si prius fuisset notarius, deinde seruus efficeretur, esset omnino inhabilis ad officium notarij : quia per seruitutem omne ius inductum a iure ciuili extinguitur.l.ex facto.§.Julianus.ff.de vulg.⁊ pupil.Jdem ergo in monacho,vel religioso dicendum est,qui pro mortuo habetur,§.cogitandum. in authent.de monachis.facit tex.in c.si religiosus.de elect.in vj.cum si.Et istam equiparationem de religione, ⁊ seruitute superueniente, facit Bald.in l.ij.circa finem.C.de senten.Ex quo enim qualitas religionis, ⁊ seruitutis illum in officio notarij inhabilem reddit,nulla ratio videtur quod debeat valere instrumẽtum.Cessant enim rationes,quas in clerico seculari Abb.⁊ doc.dicunt in dicto cap.sicut. Et istam differentiam inter clericum secularem ⁊ monachum,sentit Specul.in titu.de statu monach.§.j. versicu.xxvij. vbi dicit quod monachi noua instrumenta conficere non possunt. Deinde subijcit quod instrumenta facta a clericis valent ante, quam officium eis interdictum sit a superiore.Et glossa in cap.vt officium.in ver.premissa.de her. in vj. allegando.Specu.in similiter dicit quod monachus noua instrumenta facere non potest.Et idem Bart.in l.j.§.si prius. ff. de tabu.exhibend.⁊ Bald.in l.ij.circa finem.C.de sent. Jlla enim verba,non possunt,quibus predicti vtuntur,auferũt potestatem,ita quod si actus fiat,est nullus : vt notatur in l.Gallus.in princ.de liber.⁊ posthumis.Et ad hoc facit,quia,vt dixi, in monacho,⁊ in religioso prohibitio maior est.d.capit.sed nec procurationes.ver.districtius autem. Et de hoc videtur tex. in dicto cap.vt officium.§.ad conscribendas.vbi quando tex. loquitur de religiosis, vtitur verbo preteriti temporis, ibi : in seculo tabellionatus officium habuisse,⁊ exercuisse. ⁊ ibi : in seculo tabellionatus officium habuerunt. Cum autem de clericis loquitur,vtitur verbis presentis temporis,ibi:qui haberẽt officium tabellionatus.Non obstat tex.in dicto cap.j.ne clerici vel monachi.quia licet ibi simul clerici ⁊ religiosi prohibeãtur, non tamen equaliter videntur prohibiti,Et hoc patet in dicto cap.sed nec procurationes.in fin.vbi est maior prohibitio in religiosis.Et hoc etiam patet ex his,que tradunt Joan.Andr.⁊ docto.in cap.in nostra.de procur.⁊ per gloss.in clemen.religiosus.de procurat. vbi contra religiosum procuratorem opponi semper potest quod procurator esse non possit : sed in clerico duntaxat ante litem contestatam opponitur. Et quod est dictum de religiosis , presertim videtur procedere in fratre minore, cui tractatio rerum secularium magis prohibetur. Nam alias religiosus potest esse executor de licentia superioris.cap. secundo,de testamen.in vj.Sed frater Minor, aliquo modo esse non potest.clemen.exiui.de verborum significa. Et ex predictis alias consului Pisis vna cum maximo illo iurisconsulto domi.Francisco Aretino, quod testamentum domini Petri

g de Noceto,de quo erat rogatus frater Minor[g], quidam frater Archangelus , quod instrumentum testamenti non valeret.Et ad hoc facit,quia fratres Minores habentur pro mortuis,⁊ omnino extinctis.vt notat Bald.in l.eam quam.C.de fideicommiss.in l.cum acutissimi.eodem titu.Nam hereditas illis defertur,quibus,si vere mortuus esset,deferretur : vt notat Barto.in tractatu Minorica.in vltimo lib.in princ.Feder.in consilio xxvj.casus talis est.Bald.in authen.ingressi.versiculo, extra gloss.C.de sacrosanct.ecclesijs.cum simi.vt dixi in cap.in presentia.de probat.Et hec notabilia sunt, quia alibi non reperiuntur. ¶ Extra gloss.Abb. prosequitur materiam decreta

9 lis.⁊ primo querit,an† laicus possit esse administrator genera lis bonorum ecclesie.⁊ Hostien.⁊ doct.quos Abbas refert,com

h muniter tenent quod non[h] per tex. in cap.indicatum.lxxxix. distin.⁊ in cap.in noua.xvj.quest.vij.vbi laicus non potest esse economus ecclesie.Economus enim dicitur, cui res ecclesie cõmittuntur gubernande.l.iubemus.in princip.vbi Barto.C. de sacrosanct.eccle.⁊ per gloss.ix.quest.iij.cum scimus.⁊ capi.quoniam.el secundo.in xvj.questio.vij. ⁊ talis economus debet esse clericus.dicto cap.quoniam.⁊ lxxxix.distin.cap.in quibusdam. ⁊ gloss.ij.in dicto capit.cum scimus.not.Specu.in titu.de economo.§.j.ver.item quod est laicus,⁊ in questione nostra.ad idẽ est bonus tex.in cap.ij.de eta.⁊ qualit.⁊ ibi Butri.in iiij.notab. per illum tex.dicit quod vniuersalis administratio bonorum ecclesie,laico demandari non debet:secus esse videtur,si administratio temporalium duntaxat laico committatur:quia hoc prohibitum non videtur,vt Abb.hic concludit. Facit gloss.in dicto ca.indicatum. in fine: ⁊ quia reditus ecclesie laicis locari possunt,ca.vestra.de loca.⁊ in cap.querelam.ne prela.vic. suas. ergo a fortiori poterit laicus,vt nudus minister,in talibus curam suscipere,prout latius hic Abb.tradit: ⁊ idem Abb.tenet in c.vnico.de syndico.ver.sed aduerte.⁊ in c.edoceri.de rescrip. ⁊ manifeste idem sentit Butr.in d.c.ij.de eta.⁊ qual.in iiij.opp. vbi allegat in arg.c.in singulis.lxxvij.dist.⁊ gloss.ibi, in verbo, ex laicis.Sed contra istam conclusionem Abb. arguit, ⁊ tenet Aret.quem Mod.hic sequuntur,primo per tex.in d.ca.in noua. vbi due rationes assignantur. Prima est, ne laici habeant preeminentiam in clericos. Secunda, quia talis cura non debet committi laico,qui est disparis professionis. Et ista secunda ratio,secundum eum,videtur militare in casu isto:que quidem ratio sola sufficit,argumen.§.affinitatis.institut.de nupt. Ad hoc responderi potest,quod in dicto cap.in noua.vna tantum ratio principaliter consideratur,ne laici habeant preeminentiam in clericos. Et immediate ibi ratio rationis adducitur,propter diuersitatem professionis.Et sic ista secunda ratio tantum consideratur eo casu , quo laicus haberet superioritatem

tem in clericos, prout tex. ibi loquitur: non autem absolute consideratur. Alias sequeretur quod laicus non posset esse procurator in spiritualibus, propter diuersitatem professionis: cuius contrarium dicitur in cap. j. de procur. in vj. Secundo mouetur Aret. quia tex. in d. c. in noua. ad fin. loquitur in administratore temporalium, vt colligitur ibi, dū dicit, quod ille, qui contrafacit, est obnoxius pauperibus, quibus bona ecclesie eroganda sunt. Sed respondetur quod non loquitur de administratione temporalium tantum, sed de generali administratione, que cōpetit economo, de quo ibi loquitur: ⁊ expresse etiam loquitur tex. de spiritualibus in princ. ibi: in rebus diuinis. Et cum principium generale sit, illa dispositio tota intelligitur secundum principium: nec restringitur ex eo quod verba in fine
7 posita solum conueniant in temporalibus[7]. Ad hoc text. nota. in l. regula. §. ⁊ licet. ff. de iur. ⁊ fac. igno. quem pro notabili allegat Imo. in l. si ita quis. §. ea. ff. de verborum oblig. Et quia, vt dixi, ille tex. in cap. in noua. loquitur de economo, qui administrat cum preeminentia. Sed Abbas hic loquitur in laico simplici, qui tantum haberet curam simplicem, ⁊ nudum exercitiū facti. Tertio secundum Aret. contra Abb. facit tex. in d. c. indicatum. dum ibi dicit quod clerico de cetero administratio cōmitti debet: quia facilius poterit conueniri ex eo, quod episcopo subiectus est. Nam ista ratio etiam videtur procedere, si sola administratio temporalium, laico committatur. Et ita etiā arguit, ⁊ tenet per illum text. And. Sicu. hic. Sed potest etiam ad hoc responderi, quod illa ratio solum consideratur, quando agitur de generali administratione, prout tex. ibi loquitur, de quibuscunque rebus: secus videtur in administratione limitata respectu temporalium. Hoc patet quia laicus procurator constituitur in spiritualibus: ⁊ hoc nō attenditur. Ultimo Aret. adducit tex. in d. c. ij. de eta. ⁊ quali. laicus prepositus administrationi ecclesie vniuersaliter, in totum remouetur: nam saltem respectu temporalium remoueri non debuisset, si habilis fuisset: vt in simili not. Inno. in capi. cum tempre. de arbit. Sed ad hoc etiam respondetur, quod non est eadem ratio, vt ille vniuersalis administrator debeat remanere in administratione pro parte: quia superior, qui illum constituit, cogitauit habere vnum solum, per quem melius negotia expediantur, quā per plures: vt dicitur in l. si plures. in §. apparet. ff. de administrat. tutorum. ⁊ sic nō videtur eadem ratio de parte ad partem, que est de toto ad totum. bene facit text. in l. si aliam. ff. de solut. Et quia in dicto cap. ij. prelatus principalis non erat in etate legitima, cui rationes reddi potuissent. ⁊ ex his resoluuntur rationes Aret. Ulterius tamen contra Abb. efficaciter facit text. in dicto cap. indicatum. in princ. vbi propter depredationem rusticorum factam a laicis disponitur quod illis de cetero talis cura non committatur: ergo ibi videtur text. quod cura bonorum rusticorum laico demandari non possit. Quicquid gloss. ibi dicat, non obstat ratio Ab. dum inquit quod bona possunt laicis locari: quia tali casu non agitur de preiudicio ecclesie: q̃ recipit pensionem equiualentem fructibus. iuxta not. per Bartolum in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de public. secus est in simplici administratione in qua tractatur de preiudicio ecclesie. d. cap. indicatum. Non obst. cap. j. de procurat. in vj. quia ibi non agitur de cura patrimonij, que ponderatur pro re preiudiciali in dicto cap. indicatum. Si tamen non obstante prohibitione laico talis cura committatur, videtur quod talis administratio valeat non obstante prohibitione. d. c. indicatum. per supra dicta. Et hoc modo opiniones concordari possunt. Et istud vltimum dictum procedit nisi talis cura bonorū temporalium committatur coniunctis, ⁊ propinquis prelati: quia nullo modo licet, ⁊ debet reuocari: vt probatur in ca. decenter. lxxxix. dist. facit tex. in authen. quibuscunque. C. de sacrosanc. eccle. ⁊ quod not. Abb. in c. quod super. de rebus ecclesi. non alien. Et hoc secundum Barto. hic, limitatur, nisi talis coniunctus prelati esset admodum honeste ⁊ probate vite, de quo non esset suspicio. Et ad hoc facit quod not. Abbas in c. postremo. in fi.
10 de app. cum simi. vt dixi ibi circa finem. † Postremo notādum est quod quando ecclesia esset grauata maximis debitis, nec aliter, quam per laicum posset subleuari, tali casu laicus etiā syndicus constitui potest: vt not. voluit Arch. in dicto cap. indicatum. ⁊ sequitur Butri. in d. c. j. de syndico. Et idem dicit Hostien. in d. cap. ij. de eta. ⁊ quali. vbi inquit quod isto casu episcopus dispēsare potest. Sequitur Butri. ibi, ver. ex hoc infertur. Sed cōtra hoc dictum insurgit And. Sic. hic, ⁊ duplici ratione tenet quod episcopus dispēsare non posset. Prima est, quia canones, in dicto capi. indicatum. ⁊ in ca. in quibusdam. lxxxix. distin. imponunt legem episcopis, ⁊ prohibentur laicos economos constituere, ergo videtur quod episcopus non habeat potestatem disponendi, ex quo canones sibi legem imponunt: vt not. in cap. j. de supplenda neglig. prelato. in vj. Secunda ratio est, quia constitutio prohibens laicum economum cōstitui, est conciliaris, vt colligitur in dicto ca. in noua. xvj. quest. vij. quo casu episcopus dispensare non potest: vt per gloss. in cap. cum dilectus. §. de elec. Ad hec breuiter respondetur, quod haberet locum, si laicus generaliter absque causa economus constituatur, prout iura supradicta loquuntur: secus videtur in isto casu necessitatis. Nam vt consulatur necessitati ecclesie multa tolerantur, que alias prohibita sunt: ⁊ ex causa etiam conceditur episcopo, vt contra canones dispensare possit: vt per Rotam in iiij. deci. in titu. de iure patro. in nouis. ⁊ not. Abb. in cap. at
11 si clerici. in §. de adulterijs. vbi videbimus. §. eodem. † Secundo queritur secundum Abb. an laicus operarius ecclesie esse pos-
8 sit[8]. Et breuiter Abb. contra Anto. de Butr. hic concludit q̃ sic. Et comprobatur ista conclusio: quia officium operarij est circa fabricam ecclesie, que in edificando consistit, in cap. de fabrica. de consecr. distin. j. ⁊ in cap. de his. de eccle. edifican. ⁊ talis fabrica ab ornamentis ecclesie distinguitur. cap. fina. vbi Abb. per illum tex. §. de testamen. ⁊ ideo nulla ratio prohibere videtur, quo minus laicus operarius constitui possit. Et ad hoc bene facit tex. xviij. quest. ij. in capi. quidam monachorum. circa fi. ⁊ per istum text. voluit glo. in clemen. quia contingit. in verbo, secularibus. de relig. domibus. quod laicus hospitalarius esse possit. quem Card. ibi, in v. quest. ⁊ Petr. de Anchara. ⁊ alij sequuntur. ⁊ idem Bald. hic, ⁊ Bartol. in l. quod constitutum. de testamen. milit. ff. ergo pariter videtur quod operarius constitui possit. Et ita seruatur de consuetudine, maxime in Tuscia, vbi ad tale officium laici eliguntur. Notādum tamen est, quod licet longo tempore laici electi fuerint semper, per hoc tamen non videtur inducta consuetudo quin etiam clerici eligi possint: vt de operario ciuitatis Pisane consuluit Cald. in consil.
12 xix. in titu. de prebend. ⁊ in consil. j. de consuetud. † Tertio queritur an laicus ad vendendum bona, vel aliquam rem ecclesie procurator constitui possit. Et Abb. similiter contra Anto. de Butr. tenet quod sic: quia sicut in spiritualibus procurator esse potest, cap. j. de procurat. in vj. ita videtur quod possit esse ad negotia temporalia. Et ita tenet Imo. hic, ⁊ sequitur Aret. circa finem, confirmando rationem Abb. quia in procuratore ad iudicia, prout loquitur tex. in dicto cap. j. actus iudicij, ⁊ totius processus transubstantiatur per litis contestationem in personam ipsius procuratoris. l. j. C. de sentent. l. nulla. C. de procur. ⁊ tamen laicus admittitur: a fortiori ergo poterit etiam procurator fieri ad vendendum: quia nudus videtur minister: vt latius per eum hic. Andr. Sicu. hic videtur tenere oppositum, ⁊ sequitur opin. Anto. de But. per textum in capi. indicatum. §. propinquis. lxxxix. distin. vbi dicit quod ecclesiastica officia nō debent concedi laicis, etiam si coniuncti sint, ⁊ propinqui: ergo a fortiori videtur quod venditio non potest committi laicis. Non obstat quod dicitur in cap. j. de procura. in vj. quia illud toleratur, ne serui Dei strepitu causarum occupentur: que ratio cessat in venditione. Sed non est recedendum ab opinione Abb. ⁊ aliorum hic, que efficaciter probatur in dicto capi. j. dum ibi dicit quod in spiritualibus laicus procurator admittitur: quia prohibitus non reperitur. Certe ista ratio pariter in casu nostro procedit: quia prohibitus non reperitur: ⁊ quia in procuratore ad iudicia maior industria requiritur: vt not. Barto. in l. quod Nerua. ff. depositi. declarando tex. in l. a procuratore. C. mand. Unde a fortiori videtur quod ad vendendum procurator constitui possit. Non obstat tex. quem in cōtrarium adducit Andr. Sicu. in d. c. indicatum. §. propinquis. quia loquitur in generali administratore, de quo supra dictum fuit: secus videtur in isto procuratore speciali, per supra dicta. ⁊ loquitur ille tex. de officijs ecclesiasticis: ⁊ in casu isto nō videtur officium ecclesiasticum. Item text. in d. §. propinquis. non magis loquitur de laicis, quam de clericis: sed generaliter prohibet coniunctos: quia ratione cōiunctionis sinistra suspicio insurgit. authen. quibuscunque. C. de sac. san. eccl. ⁊ sic patet quod ille tex. nihil facit. Et retenta conclusione quod laicus possit esse procurator ad vendendum bona ecclesie, a fortiori videtur quod etiam nuntius in talibus negotijs ecclesiasticis cōstitui possit: quia nuntius est nudus minister, ⁊ minus iuris habet, quam procurator. l. qui autem. §. fi. ⁊ quod ibi Barto. ff. de const. pecun. Videtur tamen conclusio predicta de procuratore posse limitari, vt procedat in procuratore ad vendendum cum certo, ⁊ limitato pretio: quia tunc simplex executor videtur: secus si constituatur procurator simpliciter ad vēdendum: quia tunc videtur electa industria persone: ⁊ non videtur quod laicus arbitrio suo in preiudicium ecclesie hoc facere possit. Istā differentiam in simili Barto. tradit in l. si in vsucapione. §. primo. circa finem. ff. de diuer. ⁊ tempo. ⁊ in l. j. circa finem. ff. de off.

procur.Cesa.& in l.diuo Pio.§.sed si emptor.ff.de re ind.& not.
Bartol.& post alios Alexand.in l.quod quis.C.de procu.Et se-
cundum istam distinctionem opinio Anton.de Butr.concor-
dari potest.Nec obstat si dicatur,sicut in iudicio procurator cõ-
stituitur laicus in spiritualibus simpliciter,ita in negotijs de-
bet posse simpliciter constitui per supra dicta:quia respõdetur
quod in spiritualibus admittitur,quando causa spiritualis iu-
dicio procuratoris nullo modo alteratur:secus si esset in arbi-
trio illius procuratoris. Unde non potest laicus constitui pro
curator ad eligendum,vt dixi in gloss.ij.circa finem. Et ita vi-
detur in proposito:quia res ecclesie,& pretium, esset in potesta-
te laici procuratoris.quod inconueniens videtur,per supra di
cta.Et singulariter notandum est quod procurator cõstitutus
ad vẽdendum bona ecclesie,non videtur habere mandatũ spe-
cialiter,nisi bona ecclesie specificata sint:vt notãter voluit La-
pus in capit.de xenodochijs.in lxxij.quest.j.de relig.domibus.
quem refert & sequitur Lau.de Rodulphis in repet.capit.sine
exceptione.xij.quest.j.xix.questio.& idem in bonis vniuersitatis
voluit not.Bald.in rub.C.de contrahenda emptione.in iij.qõ.
in fi.in versicu.item generalis syndicus.per l.prohibere.§.pla-
ne.ff.quod vi aut clam.& refert se ita de facto consuluisse.& fa-
13 cit text.in l.fina.C.de sacrosanc.ecclesijs.†Quarto queritur,an
laicus deputari possit principaliter collector oblationum spi-
9 ritualium[9].Anton.de Butr.hic,prout Abbas refert,videtur
velle quod non.Pro quo facit textus in cap.sanctorum.& in c.
hanc consuetudinem.x.quest.j. Sed contrarium tenet Abbas
hic:quia sicut decime laico locari possunt.cap.vestra.de locat.
ita videtur in istis oblationibus:vt latius per eum hic:& sequi
tur Areti.quia facultas percipiendi oblationes,est quid tem-
porale,& cadit in laicum: sicut in prebenda contingit,que licet
dicatur ius spirituale,vt not.in cap.dilecto.de prebend.ipsa ta
10 men perceptio prebende temporalis[10] est,vt per glossam in ca.
is cui.in glo.fin.de sentent.excommu.in vj.facit glo.in cap.cum
M.S.de consti.nec aliter videtur velle Anton.de Butr.quem
Abb.non bene refert.& idem Anton.de Butr.de etate & quali.
in capi.ij.& sequitur Romanus in cõsilio dcclxvj.iste Petrus.
Et pro ista opinione allego bonum tex.in cap.tuarum.j.de pri
uilegijs.vbi patet quod etiam laici pro exigendis eleemosynis
exactores constituuntur:& quia si potest esse procurator in spiri
tualibus,& dicto cap.j.de procur.in vj. a fortiori in isto actu ex-
traiudiciali,in quo nudum ministerium facti prestare videtur.
Non obstant iura allegata in contrarium, quia in dictis iuri-
bus prohibetur, ne oblationes sint in dominio laicorum, & ne
in ipsorum vtilitatem conuertantur:vt patet in dicto cap.san-
ctorum.ibi a laicis auferri.& dicto capit. hanc consuetudinem.
ibi:sub dominio laicorum.& ibi:qua frõte, aut qua audacia,&c.
secus si nomine rectoris ecclesie a laicis recipiantur,vt in vtili-
tatem ecclesie, & clericorum conuertantur: quia nulla ratione
hoc videtur prohiberi,per supra dicta. Et maxime hoc habe-
ret locum,si extaret talis consuetudo in loco: vt tradit Petr.
de Peru.in tracta.de quarta cano.in iiij.quest.principali. ver.
xvj.ad finem:vbi inquit quod de oblationibus,que fiunt, stan-
dum est consuetudini,secundum quam quandoque laici,quan
doque clerici ad eorum custodiam preponuntur.Et sic etiam
laicus constitui potest custos altaris,prout faciunt fratres mi
nores: quia hoc est officium prophanum,secundum Baldum
hic. Opinio tamen contraria de oblationibus, saluari potest
in oblationibus positis in altari, quas laici de altari accipe-
re non possunt:vt not.voluit Arch.& Domi. ibi sequitur in di
14 cto ca.sanctorum.j.Et ad predicta notandum est quod† obla-
tiones, de quibus supra dictum est, vendi non possunt: vt vo-
luit glo.notab.in cap.altare.j.quest.iij.quam pro singu.allegat
Ro.in notabi.dclvj.incip.fructus ecclesie.quod tamen de con-
suetudine non seruatur:vt dicit Archid.in dicto capi. sancto-
rum.& idem Domini.ibi.Sed considerandum est,quod etiam
de iure videtur, vt ista perceptio oblationum vendi possit, si-
cut locari possunt:vt in cap.vestra.de loc. Sed ipsum ius spiri
tuale oblationum, vel decimarum non potest vendi:vt proba-
tur in dicto cap.altare.vbi tex.pariter de decimis,& oblationi-
15 bus loquitur.& ita gloss.intelligitur.†Quinto queritur,an lai-
cus possit esse vicarius episcopi.Et docto.communiter tenent
quod non,vt Abbas post alios concludit. Primo per textum
in dicto cap.in noua.xvij.quest.vij.ibi: indecorum enim est,vi-
carium episcopi laicũ esse,& viros ecclesiasticos iudicare. Sed
tamen ille textus parum facit:quia nõ loquitur de vicario epi-
scopi,qui habeat iurisdictionem,prout verba sonãt,sed de eco-
nomo,vt ibi patet in dicto precedenti. Et verba illa,dum dici-
tur,indecorum,&c.ponuntur per modum rationis.Et verba il
la, viros ecclesiasticos iudicare, accipiuntur largo modo pro
preeminentia economi, de quo textus ibi loquitur. Secundo
Abb.rationem adducit, que bene facit: quia laico causa spiri-
tualis committi non potest:vt per glossam hic:ergo a fortiori
non poterit esse vicarius,qui iurisdictionem habet ordinariã,
etiam in spiritualibus:vt per Abbatem hic: & facit textus in c.
secundo,de consuetud.in vj. Et maxime hoc procedit, si laicus
fuisset iudex maleficiorum:vt not.Baldus in proemio Decre-
talium.in versicu.fuit interrogatus.vbi dicit quod qui non po
test ordinari,ordinatos iudicare non potest:allegat Innocen.
in cap.j.de accu. Et ista conclusio de vicario ampliatur secun-
dum Abbatem hic,vt etiam habeat locum in clerico coniuga-
to, qui non potest esse vicarius episcopi: quia pro laico habe-
tur,exceptis casibus,de quibus in cap.j.de cleric.coniug. in vj.
Et hoc idem Abbas tenet in cap.sane.el primo.per illum text.
de cler.coniug.& Domi.post Joannem Andr.in cap.j.versicu.
in ceteris.de cler.coniuga.in vj.Nam licet clericus coniugatus
non desinat esse clericus,quia retinet characterem,vt not. Ab-
bas in cap,Joannes.in secundo notab.de cler.coniuga.tamen
a iure reputatur non clericus, & pro laico habetur, nisi in casi-
bus de quibus in dicto cap.j.de cler.coniuga.in vj. Et predicta
conclusio limitatur secundum Abbatem hic,nisi episcopus iu
risdictionem temporalem haberet in loco: quia tunc vicarius
i laicus[i] constitui potest.cap.fin.ne cler.vel monac.in vj.Sed in
hoc contrarium tenet And.Sicu.hic,per textum in cap.indi-
catum.lxxxix.distin.& in cap.in noua.xvj.quest.vij. vbi genera-
liter dicitur,indecorum est,laicum vicarium episcopi esse.Ista
ratio generalis est:ergo generaliter intelligitur.Non obst.tex.
in dicto cap.fin.quia loquitur in causa criminali,vbi agitur de
pena sanguinis: & tali casu arctatur episcopus,ne irregularis
fit.Unde non bene infertur ad iurisdictionem temporalẽ sim-
pliciter.Ista diuersificatio casus non tollit argumentum:nam
qua ratione vbi agitur de pena sanguinis, cogitur episcopus
laico causam committere, ita videtur quando habet iurisdi-
ctionem temporalem simpliciter:quia in tali iurisdictione oc-
currunt cause sanguinis. Et istam illationem facit in dicto ca.
fi. vbi inquit quod licet clericis causam sanguinis agitare non
liceat, tamen cum iurisdictionem habent temporalem, causas
possunt, & debent alijs delegare. Non obstant iura allegata in
contrarium:& primo textus in dicto capit.indicatum.quia lo-
quitur in economo generali,cui non tantum cura temporaliũ,
sed etiam spiritualium committitur,vt supra dictum fuit in j.
quest.extra gloss. Et eodem modo loquitur textus in dicto ca.
in noua.Et predicta iura loquuntur in rebus ecclesiasticis de
sui natura.Sed Abb.& doct.loquuntur in vicario tantum con
stituto in loco iurisdictionis temporalis ecclesie. Nam in tali
loco non competit iurisdictio vti prelato: quia de sui natura
etiam in laicum cadit,& accidentaliter apud prelatum reperi-
tur: & ipse prelatus in tali iurisdictione potius fungitur vice
laici:& isto respectu potius laicus,quam ecclesiasticus,reputa-
tur:vt in simili not.in cap.Romana.§.debet.de appellat. in vj.
not.Bart.in l.si quando.de app.cum simi.vt dixi in rub.de ap-
pel.Unde inferri potest quod in his,que de sui natura etiã lai
cis competunt,si prelati in talibus authoritatem consequẽtur,
poterunt illam etiam laicis committere:quia cessat ratio con-
clusionis supra allegata. Et ideo videtur quod facultas docto
randi, que prelato competeret, laico committi possit: & sic in
tali actu vicarius spiritualis laicus poterit ab eo cõstitui. Se
16 cunda†conclusio supra facta non videtur habere locum in lai-
co magne sanctimonie:quia talis vicarius generalis episcopi
poterit constitui,secundum Andr.Sicul.hic, ex eo quod legi-
tur de beato Nicolao, qui ex laico electus fuit in episcopum: &
idem de Seuerino,& Ambrosio:vt patet lxj.distinctio.in §.his
omnibus.Sed tamen hoc non videtur verum: quia meritum
vite non facit quod habilis sit ad recipiendum authoritatem
11 iudicandi[11]:argumen.cap.ecclesia sancte Marie.de constitut.
& in cap.fina.de rebus eccle.non alien.vbi laicis, quamuis reli-
giosis, nulla data est potestas in rebus ecclesiasticis. Et quia
propter meritum vite non est recedẽdum a regulis iuris com-
munis:vt notat Baldus per illum textum in capit.j. circa fin.
j. vt lite pendente. Non obstat quod dicitur in dicto §. his o-
mnibus. quia illud fuit ex dispensatione, & per viam gra-
tie,& postulationis:vt declarat glossa ibi, in verbo, his omni-
bus. Et talis gratia & dispensatio ab episcopo fieri non potest.
Preterea, si eligebatur in episcopum, desinebat esse laicus, &
mutabat conditionem,Non sic in vicario:quia non desinit esse
laicus.Et hoc reputatur absurdum,vt probatur in dicto cap.
in noua.versicu.indecorum enim est,laicum vicarium episcopi
17 esse,&c.†Sexto queritur an laicus possit esse assessor[12] episco-
12 pi,vel alterius iudicis ecclesiastici.Hostien.hic, quem Anton.
k de Bu.& Abb.& alij cõmuniter sequuntur,tenet quod sic[k] quia
officium assessoris est consulere.l.j.ff.de offic.assesso.facit textus
in l.

in l.consiliarijs.ff.eod.ti.⁊ in l.consiliarios.C.de assessor. Unde
qui non potest esse consiliarius, non potest esse assessor: vt not.
Bal.in l.nemini.C.de aduo.diuer.iud.Et tale consilium etiam
a laico haberi potest in ecclesiasticis: vt dicit Innoc.hic quem
Abb.refert.⁊ facit tex.in l.quidam decedens.in §.j.ff. de admi.
tut. vbi consilium haberi potest ab eo qui principaliter non est
habilis in casu in quo consilium requiritur. Et quod dictũ est
de assessore,etiam tenet Arcbid.xvj.q.j.in c.plures.Dom.in c.
statutum.§.assessorem.in vers.quero an possit laicus. de rescri.
in vj.⁊ idem sequitur Ro.in l.ij.ff.de offi.assess. Et ista est com-
munis opinio,vt ex predictis patet:⁊ sic obseruatur:quia iudi-
ces delegati in causis ecclesiasticis sepe numero doc.puros lai
cos eligunt in assessores:⁊ ita sepius vidi fieri Florẽtie. Solus
And.Sicu.hic insurgit contra istam opinionem,⁊ probare co
natur quod laicus assessor in causis ecclesiasticis assumi nõ pos
sit,per istum text.vbi laici prohibentur tractare negotia eccle-
siastica:ergo prohibentur cõsulere.l.si auia.C. de ingenuis.vbi
tractatus,pro consilio accipitur.Secundo per tex.in d.c.in no
ua.xvj.q.vij.Tertio inducit tex.hic,dum dicit quod prelati iu-
dicio laicorum ecclesiastica negotia non disponãt: ergo etiam
consilium laicorum prohibere videtur. Sed ad ista de facili re
spondetur,⁊ primo ad tex.hic in verbo, tractare.nam,vt supra
dixi in not.non accipitur generaliter,sed secundum naturam
tituli,per ea,que ibi dicta sunt:⁊ quia tex.hic intelligitur,quan
do propria authoritate hoc tractarent: secus videtur quando
pro consilio requiruntur.Secundo non obstat tex.in d.c. in no
ua.quia ibi loquitur,quando laici tractarent ratione officij,vt
quia esset economus,prout text.ibi loquitur:secus consulendo
prout assessor facit. Tertio non obstat tex.hic,ibi:iudicio laico
rum:quia secundum naturam tituli intelligitur de iudicio lai
ci quod esset sequendum.Et hoc non est in consilio:quia consi-
lium assessoris iudex sequi non tenetur.facit tex.in c.cum olim.
de arb.secus si consilium sequendum esset,vt Abb.hic,post In
no.dicit:quia tunc non esset standum consilio laicorum: vt no.
Jo.And.in c.si pro debilitate.quem Abb.etiam ibi refert, de
offi.deleg.Ex quo infertur quod quando requiritur consilium
a iudice imperito,quod illud nõ possit haberi nisi a laico:quia
tali casu iudex imperitus illud sequi tenetur: vt notanter vo-
luit Anto.de Bu.in c.cum olim.ver.puto etiam.de arbi. quod
dictum pro notabili refert, ⁊ sequitur Alex. in l. si conuenerit.
de re iud. Et retenta communi opinione quod laicus assessor
esse possit,intelligitur secundum And.Sic.hic,quando clerici
non essent idonei ad consulendum.ar.c.relatum.ne cler.vel mo
na.Et pro hoc rationem adducit: quia clerici sunt ipsis laicis
infesti.ij.q.vij.c.laicos.⁊ laici consilium nõ debet recipi a suspe-
ctis.in c.irrefragabili.de off.ord.ergo videtur quod non pos-
sint esse assessores in causis clericorum.Ista ratio pluribus mo
dis tolli potest. Primo,quia cum causa agatur inter clericos
ab vtraque parte,assessor laicus non videtur suspectus,ex quo
par est conditio vtriusque partis:arg.l.non solum.in princi.ff.
de ritu nup.ratio enim predicta procederet,si laicus ageret cõ
l tra clericum,vel econtra [l]. Secundo respondetur,quod licet
clerici aliqualiter infesti dicantur laicis,non tamẽ tanta suspi
cio insurgit,vt laicus recusari possit,⁊ dato quod possit recusa
ri, per hoc non tollitur quin possit assessor constitui, salua re-
cusatione:vt no.in c.statutum.§.assessorem.de rescri.in vj.Ter-
tio,quia si predicta ratio attenderetur,esset dicẽdum.quod lai
cus absolute non posset esse assessor:cuius contrarium supra cõ
clusum fuit.Quod tamẽ And. Sic.dicit,potest habere locum,
saltem de honestate,vt potius clerici in causis ecclesiasticis as-
sessores eligantur,si idonei reperiantur,per ea,que supra dicta
sunt in causa ciuili ecclesiastica,quando laico committi possit.
Et idoneus assessor intelligitur,quando sit peritus in iure ca-
13 nonico:secus si esset purus Legista: quia posset recusari [13]: vt
not.Domin. in c.statutum.in princi.de rescrip. Et licet laicus
possit esse assessor iudicis ecclesiastici,vt supra dictum est,econ-
tra tamen clericus non potest esse assessor iudicis secularis: vt
notat Specula.in titu.de assessor.§.debet.versicu.sed nunquid.
Et hoc dictum intelligo,quando esset assessor generalis in cau
sis secularibus,prout ratio Specula.ibi indicat. Secus vide-
18 tur,si pro vna causa, per supra dicta. † Septimo queritur an
laicus possit esse notarius episcopi in spiritualibus. Abb.hic
se remittit.Sed Baldus hic,in versi. sed nunquid. tenet quod
m sic [m] contra Host.in c.quia propter.de elect.quia laicus in cau
sa spirituali potest esse testis: ergo etiam poterit esse tabellio.l.
Domitius Labeo.ff.de testa. Et secundum istam opinionem
refert And.Sic.consuluisse:⁊ vlterius,secundũ eum, hoc pro-
batur,quia officium tabellionis prohibetur clericis.c.sicut, ne
cle.vel mona.ergo laicis concessum videtur.arg.c.nõne.de pre-
sum.⁊ quia authoritas notarij est voluntarie iurisdictionis, ⁊
n in alieno territorio [n] exerceri potest:vt not.Barto. ⁊ doc.in l.j.
C.de sum.trin.Sed iste rationes euitari possunt:quia officium
notarij,quod clericis prohibetur, ⁊ laicis permissum videtur,
intelligitur super rebus,⁊ negotijs secularibus: secus videtur
in ecclesiasticis,⁊ sic in spiritualibus. Nec obstat quod dicitur
de prorogatione voluntarie iurisdictionis:quia, vt inferius vi
debimus,talis prorogatio in rebus, vel personis ecclesiasticis
non habet locum respectu laicorum.c.significasti.de fo.compe.
Predicta tamen conclusio communiter approbata videtur,ꝙ
laicus notarius de causis spiritualibus rogari possit. Et ita
tenent Cardin.Imo.⁊ Abb. in c. sicut. ne clerici vel monachi.
vbi Abbas adducit rationem Bal.hic:quia sicut potest laicus
testificari,ita poterit esse notarius:⁊ quia notarius nudum mi
nisterium prestare dicitur,quod laicis non prohibetur. ca.j.de
procuratorib.in sexto.⁊ idem tradit in c.quia propter. de elect.
Et ita etiam idem Baldus concludit in proem.Decret.versi.
sed nunquid notarius. ⁊ in cap.Messana.in versicu. sed an no
tarius laicus,post Joan. Andr.quem ibi refert supra de elect.
⁊ idem in capi.pastoralis.de fide instrument. Et cum ista con-
clusione concordat Calde.in consil.xij.in eodem titu . de iudic.
dicens quod laicus potest esse testis,aduocatus,procurator, ⁊
notarius in causis ecclesiasticis, ⁊ spiritualibus.allegat not.in
capitulo,quia propter.de election.Et de teste notat Abb. per
illum text.in cap.cum olim.in secundo notabili,de dolo ⁊ con-
tumacia.Imo etiam mulier admittitur.capitu. tam literis.in
principio,vbi Abbas infra de testib.Et de notario dicit Imo
la in c.contingit.in fine,de arbitr. quod de facto ita seruatur,⁊
etiam est de iure.Ad quod bene facit quod not.Abbas in cap.
cum dilectus.de fide instrumento.⁊ quod nouissime tradit Pe
trus Philipp. de Perusio in consilio lxiiij . libro tertio. Non
omitto tamen quod illa ratio , in qua fundatur predicta cõclu
sio de notario,quod sicut laicus testis,ita notarius esse potest:
non videtur procedere sine dubio: quia vt dicunt Moderni
in capitulo,cum dilectus.circa finem,de fide instrum. ex tali e-
quiparatione,que fit de notario ad testẽ, inferri videtur quod
sicut laicus non potest esse testis in causa criminali contra cle-
14 ricum [14]. c.de cetero.de test.ita nec notarius laicus poterit es-
se rogatus in causa criminali contra clericum: quod tamen vi
detur falsum,vt Moder.tradunt in d.c.cum dilectus.Sed ad
uertendũ est:qa quod Mod. dicunt nõ bñ infertur ex ratione
doc.hic,⁊ in locis s.allegatis:quia doc. affirmatiue loquũtur,
quod si põt esse testis,ergo ⁊ notarius . ⁊ bñ,⁊ recte loquuntur.
Sed Mod.in d.c.cũ dilectus inferũt,⁊ arguũt negatiue , ꝙ si
non põt esse testis,ergo nec tabellio.Et talis illatio non bñ in
fert:⁊ in se etiã negatiue non valet argumentũ: quia licet quis
nõ possit esse testis,poterit tñ esse notarius:vt no. Bart.⁊ bene
probat in l.si pater.ff.de fal.⁊ in ꝯs.clxxiiij.ser Jo.in fi.⁊ facit ꝙ
19 no.Bar.in ꝯs.lxj.filius fam.† Octauo queritur an possit laicus
predicare.Ab.ꝯcludit quod non:vt p eũ hic,⁊ est text.in c.sicut
in vno.j. de here.vbi expresse dr̃ ꝙ laici ꝑdicare prohibent̃.Ad
idem tex.in c.cũ ex iniuncto.in prin.e.tit.facit text.in l.nemo.C.
de sum.tri.⁊ c.quicunqꝫ.§.j.de hereti.in vj.Et presertim mulier
prohibetur.c.mulier.xxiij.dist.⁊ xxiij.q.v.c.mulierem.benefacit
tex.in c.in noua.de pe.⁊ remi.⁊ in c.inter cetera.de offi.or.Imo
etiã clerici,⁊ religiosi ꝓhibent̃,nisi de licentia superioris.xvj.q.
j.c.adijcimus.⁊ excõmunicamus.§.quia vero.de heret.Et decõ
missione superioris etiam laicus põt,vt Ab.hic dicit,⁊ probat̃
in d.c.mulier.xxiij.dist.Et p hoc infert Rom.in ꝯs.cclxvj.Iste
20 Petrus.quod † laico cõmitti põt vt referat indulgentiã sum-
mi põtificis datã porrigentib⁹ manus adiutrices. Et,ꝙ plus
21 est,etiã † mulier ipsa ꝑdicare poterit,si a superiore sibi cõmitta
tur:vt voluit gl.in c.adijcimus.xvj.q.j.quam tñ Ab.hic impu-
gnare vr̃:quia virile est tale officiũ ꝑdicandi.Allegat c. mulie-
rem.xxxiij.q.v.Sed ille tex.parũ facit:quia ꝭm illũ tex.esset di-
cendum quod de consensu mariti posset,sicut in alijs actibus,
de quibus ibi habetur.Unde ꝓ dicto Ab . quod sit virile offi-
cium,melius facit tex.in d.c.mulier.xxiij.dist.vbi dicitur ꝙ mu
lier non presumat,licet docta sit,⁊ sancta.Sed rñderi potest ꝙ
illa prohibitio intelligitur,qñ hoc facit propria authoritate,vt
denotat verbum illud presumat:vt per glo.hic:secus videtur,
si de authoritate superioris . Tertio , quod sit officium virile
probatur in c.inter cetera.de offic.ordi.vbi tale officium debet
committi viris idoneis : ergo videntur excludi mulieres : vt
not.in l.j.ff.de legi.tuto.⁊ in l.scripturas.vbi Bal.C.qui potio.
Sed responderi potest quod dum tex.ibi dicit quod cõmitta-
tur viris idoneis:tex.considerauit communem cõtingentiam
que est quod viris committatur. Preterea , illa dictio viris,
non semper videtur feminas excludere, vt probatur in capitu
lo,licet vniuersis.de testib . Quarto facit , quia iura videntur
magis prohibere feminam,quam masculum. d.c. mulier.xxiij.

dist.ꝛ in d.c.in noua.Sed si mulier cum authoritate superioris posset,non esset differentia:quia etiam masculus non potest,ni si cum authoritate superioris.xvj.q.j. c.adijcimus.ꝛ in c.excommunicamus.§.quia vero.de heret. Sed potest respõderi quod talis differentia procedit habito respectu ad communem contingentiam.Uel dicamus quod erit differentia in hoc,quia in
15 muliere maior cause cognitio requiratur[15].Et ad hoc facit quia etiam clericus non potest sine licentia:vt in iuribus s̄.allegatis:sed clericis licentia facilius cõceditur.Ultimo contra gl.in d.c.adijcimus.efficaciter facit tex.in d.c.mulier. xxiij.distinc.quia ibi mulier absolute ꝓhibetur:ꝛ aduersatiue dicitur. Laicus autem inuitatus a clericis potest.Unde vt ille versiculus,Laicus autem, bene aduersetur, intelligitur quod mulier nullo modo possit, etiam de commissione superioris. Sed ad hoc etiam responderi potest quod illa verba, inuitatus a clericis intelliguntur,id est,de licentia clericorum : vt in simili est tex.in clem.dudum.§.in ecclesijs.de sepul. Et in simili notat Abbas in cap.j.in ver.sed quid si laici.de vi.ꝛ honest.cler. vnde licet mulier inuitata simpliciter a clericis , non possit : tamen non sequitur quod de commissione superioris habilitari non possit. Replicari potest quod isto casu illa inuitatio clericorum intelligi debet pro authoritate superioris : quia aliter quis non videtur habere authoritatem predicandi , vt supra dictum est:ꝛ sic finaliter opinio Abb.contra glos.in d.c.adijcimus.verior videtur,Sed illa glos.saluari potest, quando mulier haberet potestatem a Papa,per text.in c. Mennam.ij.q. v.cum si.supra allegatis in glos.Uel quando mulier inter alias mulieres predicaret : quo casu non videtur prohibita : vt not. Domi.in d.cap.mulier.per illum text. qui loquitur quando in cetu virorum predicaret. Subsequenter Abb. dicit quod ea, que supra dicta sunt de laicis simpliciter, etiam locum habent in clericis coniugatis : quia duntaxat retinent priuilegia clericorum in duobus,vt habetur in c.j.de cleric.coniug. in sexto. Et ideo cocludit quod causa spiritualis, vel criminalis ecclesiastica tali clerico cõiugato committi non potest. Facit quod supra dictum fuit de vicario episcopi.Et idem not.Joã.And. ꝛ Imo.ibi post alios.in c.cum Joannes.de cleri. coniug. Sed tamen hoc dictum non videtur procedere sine dubio:quia tex. hic prohibet laicos tractare negotia ecclesiastica , ꝛ prohibitio facta laicis simpliciter non videtur habere locũ in clerico coniugato:quia non dicitur laicus simpliciter , vt notanter Abb. dicit in c.j.per illum tex.de vi.ꝛ hone.cleri.versi.sed hic dubitatur.Nisi dicamus quod licet non sint laici simpliciter,tamẽ habentur pro laicis quo ad priuilegia clericorum, nisi in duobus de quibus in c.j.de cleric.coniuga. in vj.de cuius intellectu late
22 scribit Lap.alleg.cviij.queritur.† Nono queritur an laicus saltem in casu necessitatis baptizare,ꝛ confessiones audire possit. Abb.hic concludit quod sic,per text.in c.quod quidam.versic. quod si laicus.j.q.j.ꝛ de penitentia,dist.j.in c.quem penitet. versic.tanta itaque.Primo de baptismo no.glo.in c.j.de cleri.non ordi.mini.que dicit quod tempore necessitatis quilibet baptizare poterit,ꝛ etiã hereticus.Et est tex.in c.in necessitate.in c.sanctum est.in c.cõstat.de consec.dist.iiij.ꝛ xciij.dist.in c.diaconos, ꝛ facit tex.in c.j.§.fi. de sum.trini.vbi dicitur quod a quocunq; baptisma conferatur,proficit ad salutem.Et mulier etiã in casu necessitatis potest,de consecr.dist.iiij.in c.mulier.not.Ab.in c.quanto.de consue.In tali tamẽ necessitate potius masculus quam femina baptizare debet:vt tradit Archi. Flor.in tertia parte summe,tit.xiij.c.xij.§.iiij.Et sic potius pater quam mater.Et pater baptizando proprium filium in casu necessitatis, non per hoc aliquod impedimentum insurgit.iij.q.j.c.ad limina.Et de laico, qui proijciẽdo in puteum puerum baptizauit, in not.quest.tradit Jo.And.ꝛ Ab.post alios in c.pen.de baptismo.ꝛ Lap.alleg.ciiij.corpora infidelium. Secundo,de confessione laici,not.gl.in c.veniens.de transac.ꝛ habetur de consecr.
23 dist.iiij.in c.sanctum est.† Et etiam ab excõmunicatione in casu necessitatis laicus absoluit.vt per gl.in c.a nobis.el ij.de sen. excom.ꝛ in c.pastoralis.§.preterea.de offi.or. Et notandum est quod licet laicus in casu necessitatis confessionem audire possit,non tamen habet potestatem absoluendi:sed ex contritione ꝛ obediẽtia confitens veniam consequitur,vt dicitur in c.quem penitet.s̄.allegato.ꝛ no.per gl.fi.in c.ij.de peni.ꝛ remi.in vj.Ad idem gl.in d.c.pastoralis.§.preterea.vbi Abb . post alios.ꝛ idẽ Ab.in d.c.quanto.ꝛ tradit Host.in summa de penit.ꝛ remis.§. cui confitendum.videlicet necessitatis tempore.ꝛ ibi Hostien. in fi.propter hoc dicit quod si constitutus in tali necessitate euadat,dz iterum proprio sacerdoti ꝯfiteri. Et in simili vt probatur in c.de cetero.ꝛ in c.ea noscitur.de sent.exc. Alia vero sacramenta eucharistie,ꝛ extreme vnctionis,laicus non confert, etiam in casu necessitatis,vt Ab.concludit in d.c.quanto.ꝛ ibi post Inn.Et hic not.dicit quod de pertinentibus ad clericos, solum licet laicis,quod illis expresse reperitur ꝯcessum.Et fuit hoc dictum gl.in c.vlt.xxiiij. q.j.ꝛ hoc probatur hic,vbi regula negatiua ponitur.Omnia ergo laicis prohibita dicuntur, nisi specialiter illis concedant. Cum ergo de alijs sacramentis nihil dicatur,ergo videtur quod illa conferre non possint. Sed tamen cõsiderandum est, quod illud sacramentum ꝯfessionis, vt s̄.dictum est,vere non prestatur p laicum,sed ex ꝯtritione, ꝛ obedientia ille veniam ꝯsequitur in casu necessitatis,cum non habeat copiam sacerdotis.d.c.quem penitet.Et ista ratio videtur omnino militare in alijs sacramẽtis, que ꝯstitutus in mortis articulo instanter petit sibi exhiberi. Et ideo opi.aliorum quos Inn.refert in d.c.quanto equior videtur. Hactenus absoluimus,que per do.Abb.hic tradũtur: vlterius plura appli cari possunt.Et primo circa materiam tituli p istum tex.infer
16 tur quod laicus de rebus ecclesiasticis iudicare nõ põt[16],adeo quod nec de ꝯsensu partium, nec ipse pronũciãdo se competentem habilitat:vt p istum tex.ꝯcludit Car.in cons.cxx.incip.ad primũ.in prin.Et hoc idẽ est in clericis,qui coram iudice seculari non possunt ꝯueniri quãuis in minoribus ordinib9 constituti sint,vt probatur in c.cũ non ab homine.j.e.in c.ij.de fo.cõpe.xi.q.j.in c.nullus.in c.clericũ.Et pcise hoc prohibet c.qualiter.j.e.ibi:omnino ꝓhibemus.adeo q ꝯsuetudo in contrariũ
17 non valet[17]:vt est tex.in c.clerici.vbi Abb.ꝛ alij.j.eod.no.Bal. hic,in fi.Nec etiam ꝯ hoc valet dispositio testatoris:vt no.Bal. in l.ij.versi.quero,si testator.C.vt in poss.leg.facit text.in l.nemo potest.de leg.j. Nec ꝯsensus clerici circa hoc aliquid operatur. c.si diligenter.j.de fo.comp.Et Ab.ibi ꝯcludit quod non valeret sentẽtia,si laicus iudicẽ competentem se pronunciaret. Et ideo confessio,ꝛ pcessus clerici factus corã iudice seculari non
18 valet[18].c.at si clerici.in pn.j.e.no.Bal.in l.si qua p calumniã.v. sed ponamus.C.de epis.ꝛ cle.Cal.cõs.xij.in ti.de fo.com.ꝛ Ant. de Bu.in ꝯs.lxxxi.casus.pponitur.Et de hoc,si nihil dictũ fuit in causa principali,opponi potest in causa appellatiõis,vt tradit Bar.in cons.cxxxv.inci.clericus.ꝛ Pet.de Anch. in reg.ea, que.in xxiij.q.de reg.iu.in vj.cum si.Et omnia ista,que dicũtur de clericis,etiam habent locũ in causis ecclesiasticis: quia eadẽ iuris ꝓhibitio vr,ꝛ quia valet argumentũ de psonis ad res.l.q plures liberos.ff.de vul.ꝛ pup.Et istã equiparationem expresse facit Pet.de Anc.in d.regula,ea,que.in iiij.q.in ver.postremo.Et idẽ videt velle Do.in c.si iudex.in prin.in iiij.no.de sen. exc.in vj.Et non solũ si agat de ipsis rebus spiritualibus, sed etiã de annexis,prout,est ius patronatus,iudex laicus cognoscere,nec iudicare poterit:vt dicit in c.quãto.j.e.Et pdicta non solum pcedũt,si de ipsis rebus spiritualib9, vel ecclesiasticis agatur realiter,sed etiã si actione psonali:vt Abb.post alios tradit
24 in d.c.iiij.circa fi.Et † postremo nõ solum laicus principaliter de rebus spiritualibus,ꝛ ecclesiasticis ꝓhibetur iudicare, vt s̄. dictũ est,sed etiã incidenter de talibus non cognoscit.c.tuã.vbi gl.ꝛ Ab.post alios.de ord.cog.c.lator.vbi Ab.in ij. not. qui fil. sint leg.ꝛ bonus tex.in c.si iudex.vbi Do.in prin.de sentent.excommu.in vj.quod declaratur vt per Domi.in c.fina.de iudic. in vj.Et hoc procedit etiam si esset delegatus episcopi : qui ta-
19 men etiam incidẽter de talibus non cognoscit[19]: vt notanter Angelus dicit in l.ij.de iurisd.omn.iudi.Et ideo quando corã iudice seculari opponitur quod causa , que occurrit, spiritualis sit,ad ecclesiasticum remittere debet , vt notatur in iuribus supra allegatis:ꝛ tradit Cardin.in d.consil.xx.supra allegato. Non tamen ita de facili , ꝛ ex abrupto causa ad ecclesiasticum remittenda est, sed iudex secularis debet videre capitula , que coram ecclesiastico probari debent:ꝛ si non releuent,ad vlteriora procedere debet:prout no.voluit Sal.in cons.incip.in quest. vertente.refert pro no.ꝛ sequitur Alex.in l.Titia.ff.sol.ma.Et ad hoc facit quod not.scripsit Domi.in c.vnico.§.fi.de cle.coniug.in vj.vbi inquit, quod si captus pro crimine dicat se clericum coniugatum,ꝛ petat se ad ecclesiasticum remitti,si constat illum non habere tonsuram,que in clerico coniugato requirit, cum hoc notorium sit per depositionem caputij,vel birreti,nõ tenetur illum remittere.Et ad hoc etiam facit, quia vbi iudex secularis videt apertam calumniam, non debet processum inchoatum dimittere propter ambages opponentis,vt vtar verbis Baldi,qui ita dicit in l.prima.in fina.C.de sentent.que sine certa quantit.profer.Et retenta conclusione supra facta, quod laicus nullo modo, etiam incidenter , de causis spiritualibus, ꝛ personis ecclesiasticis cognoscere possit , limitatur primo non habere locum in iurisdictione voluntaria iudicis se-
20 cularis,que a clericis saltem prorogari[20] potest,secundũ Bal. in l.generaliter.circa fi.C.de epi.ꝛ cle.vbi inquit quod text.in c. si diligenti.ꝛ in c.significasti.habeat locum in iurisdictione contentiosa, secus est in voluntaria. Sed ista limitatio non videtur ve

tur vera, quia etiam in iurisdictione voluntaria competentia
iudicis consideratur.l.j.in fi.C.de emancipa.lib.l.secundum di-
ui.C.de donat.& quia text.in d.c.si diligenti.loquitur generali-
ter.Et ratio,que ibi allegatur,quia agitur de interesse ordinis
clericalis,etiam militat in iurisdictione volũtaria. Et eodem
modo text.in d.c.significasti.quod agatur de interesse superio-
ris,videtur etiam habere locum in iurisdictione voluntaria:&
regula,que ponitur in l.fi.ff.de iurisd.om.iud.etiam locum ha-
bet in iurisdictione voluntaria:vt no.Pet.de Ancha.in cons.
cccxxj.primum dubium non est nouum.per text.in cle.ne Ro-
mani.§.porro.de elec.Alex.cons.lxvij.consideratis.li.j.Et ideo
authoritas,que debet prestari clerico in aliquo casu,debet pre-
stari per iudicem ecclesiasticum:vt not.tradit Petr.de Anch.
in c.fi.de iud.lib.vj.in prin.in vj.no.& sequuntur ibi Domin.de
Perus. Et ex his,& alijs rationibus consului quod clericus a
comite Palatino seculari,legitimari nõ possit,vtpatet in con
silio vlti.cl.Secundo predicta conclusio intelligitur,quando p
viam disceptationis proceditur: secus si non esset aliqua con-
21 tradictio [21], vt quia pars confitetur nam tunc secularis reco-
gnoscere potest,vt not.voluit Spec.in ti.de recon.§.nunc dica-
mus.ver.sed nunquid incidenter.Et sequitur Bald. in l.j.C.de
senten.que sine certa quanti.proferunt.& idem Bal.in l.Titia.
ff.solu.matri.cum concord.vt tradit ibi Alex.& idem Bald.te-
net in l.quoties.C.de iudic.l.vbicunque.ff.de interro.actio. Et
idem sequitur Pet.de Ancha.in consi.inci.istam questionem.
Roma.in cons.cxxiij.pro decisione.Alex.in cõs.xcj.inc. visis.li.
ij.Et licet ista videatur communis opin.tamen de iure non vi-
detur procedere:quia talis confessio,tanquam facta coram iu-
dice incompetenti,nihil valet:vt est text.in c.at si clerici.j.e. in
prin.Et ita arguit Jo.An.de Ana.in c.post miserabilem.j.de
vsuris.Et hoc idem Rom.dicit in d.cõs.ccxc. circa fi. vbi etiam
contra dictum Spe.allegat tex.hic.Et dictũ Spe.etiam prius
reprobauit Pe.de Anc.in d.regula.ea,que.in iiij.q.Et facit quod
s.dictum est, quod in his cõsensus partium nihil operatur. d.c.si
diligenti.j.de fo.comp.vnde voluntaria confessio non videtur
incapacitatem iudicis remouere.Tertio fallit,quando agitur
de summaria cognitione: quia tunc laicus incidenter cogno-
scit de causa spirituali:vt no.Bal.in l.ij.C.de carbo.edic.& in l.
filium.ff.de his,qui sunt sui.cum concord.vt Alex.tradit in d.l.
Titia.ver.quinto fallit.& idem sequitur Rom.in cons.cxxiij.s.
allegato.Ant.de Bu.in c.cum sit generale.j.de fo.compe.Ista
etiam limitatio videtur esse dubitabilis:nam contrarium vo-
luit Jo.An.in addi.Spe.in ti.qui fil.sint leg.§.j.ver.competit.
Et hoc etiam reprobat Roma.in cons.ccxcix.s.alleg. circa fin.
Et ad hoc facit,quia non reperitur iure cautum quod ille,qui
non est iudex competens in causa ordinaria,efficiatur compe-
tens,si summarie agatur: Sed potius cõtrarium videtur probari in cle.
dispendiosam.de iud.in cle.sepe.de ver.sig.Quarto fallit,quã-
o do est questio super facto [o] in causis spiritualibus,vel ecclesia-
sticis:quia tunc de tali facto laicus cognoscit:vt notabi.voluit
Bar.in d.l.Titia.& in l.quoties.C.de iud.& idem Fede.cons.cc-
xlv.inci.domino Andree.& sequitur Bal.in l.filius.ff.de his, q
sunt sui,vel alie.iur.cum concor. vt late tradit Alex.in d.l.Ti-
tia.vbi,remotis quibusdam contrarijs,cõcludit istam esse com
munem opinionem.Et idem Ale.in cons.ix.incip.prestantissi-
me doctor.li.iiij.Cal.in cons.xv.in ti.de iud.Pau.de Cast.in l.
omni nouatione.C.de sac.sanc.eccle.Moder.in d.l.quoties.ha-
buerunt istam communem opinionem pro indubitabili:quia dif-
ferentia que sit inter questionem facti,& iuris, verbis imposita
videtur.cõ l.ij.C.commu.dele.quia qui volet trahere causam ad
ecclesiasticum,opponet per viam iuris.Sed rñdetur quod cõ-
siderandum erit an talis oppositio fundetur in ipso facto,& se-
cularis poterit cognoscere:an vero in articulo iuris,& tũc cau-
sa ad ecclesiasticum defertur. Sed contra communem opinio-
nem alia ratio allegatur:quia ex facto ius oritur.l.si ex plagis.
§.vlti.ff.ad leg.Aquil.vnde nõ videtur quod possit esse questio
facti,quin etiam sit de iure. Mod. in d.l.quoties,respondent
quod quando ex facto ius oritur,nõ est illud ius spirituale,aut
est quando de iure cõtenditur.Ista responsio non tollit argu-
mentum:quia imo ius,quod oritur ex tali facto, spirituale vi-
detur:cum factum,& causa ipsa,de qua agitur,dicatur spiritua
lis.Et ideo contra communem opinionem predicta ratio effi-
cax videtur,declarando vlterius. Nam ex facto ius oritur, vt
dictum est. Unde videtur quod questio iuris a questione facti
separari nõ possit. Ad facti enim questionem sequitur questio
iuris:& questio facti necessariam habet admisturam, & insepa-
rabilem iuris questionem,vt Fulg.tradit in cons. cxxxiiij.inci.
in questio.circa fi.Et ratione misture videtur quod hoc totum
ad iudicium ecclesiasticum deferatur:vt in simili not. Bart.in
[illegible] quin ista questio

facti habeat connexitatem cum questione iuris: ideo ratione
connexitatis ad ecclesiasticum iudicem pertinet.c.quanto. j.e.
ti. Et questio ista facti ad questionẽ iuris ordinatur: vnde idẽ
quod de iuris questione,iudicatur,vt in simili not.Bar.in l.so-
lent.de alim.& cib.leg. Retenta tamen cõmuni opinione,quod
laicus de questione facti cognoscere possit,limitatur non pro-
cedere in his,que nullo modo actiue spectãt ad laicos: quia in
talibus licet sit questio facti, iudex laicus se non intromittit.c.
si iudex.de sen.excom.in vj.& in c.inquisitionis.§. prohibemus.
de here.eo.lib.& declarat Pe.de Anch.in d.reg.ea,que.de reg.
iu.in iiij.quest.prealleg.Alex.in d.l.Titia.vbi plura alia in ma
teria dicit,& prosequitur,in quibus non insisto:quia principa-
25 liter non tractatur hic. † Secũdo infertur per istum tex.quod
laicus non potest esse collector decime Papalis secundũ An-
to.de Bu.hic.& idem tenet Arch.in c.in noua.in prin.xvj.q.vij.
sequitur Ro.in cons.clxvj.inci.iste Petrus.Et hoc idem dicẽ-
dum est in subcollectore, qui cum eadem potestate esset surro-
gatus:quia eadem qualitas in surrogato requiritur: argu.ca.
statutum.§.in nullo.in fi.de resc.in vj.in cle.j.de offi.vic.Secus
si esset subcollector nullam habẽs iurisdictionem,sed solum fa-
cultatem recipiẽdi solutiones:quia laico hoc committi potest,
vt doc.dicunt in locis preallegatis,& tradit Bar.Belen.in tra
26 cta.de charitatiuo subsid.q.cv. † Tertio infertur,quod laicus
in causis spiritualibus arbiter esse non potest. Facit text.in l.f.
ff.de arbi.& de hoc est tex.in c.contingit.s.de arbi.Et per illum
tex.confunditur vnum dictum Bal.in l.j.C. de confess. vt tra-
dit Alex.in l.quoties.in fi.C.de iud.& in d.l.Titia.vers.sexto fal
lit.solu.matrim.& tex.in d.c.contingit.habet locum in arbitro,
prout loquitur:secus est in arbitratore,secundum communem
27 opinionem,vt dixi s.in primo nota. † Quarto infertur quod
laici de rebus spiritualibus, vel ecclesiasticis statuere aliquid
non possunt.Et probatur hoc in c.bene quidem.xlvj. dist. in c.
fi.de rebus eccles.non alien.in c.ecclesia sancte Marie.s. de cõ-
stit.vbi late dictum fuit. Nam cum isti non sint de foro secula-
ri,vt supra dictum est,pariter etiam statutis laicorũ non subij-
ciuntur: quia a pari procedunt forum sortiri, & statutis liga-
22 ri [22]:vt not.Archi.in octaua distinctio.in c.quo iure. Spec.in
titu.de constitutio.§.j.versicu. & not. Cal.in disputatione sua,
statuto.Anto.de But.post Jnnoc.in rubri.supra de consuetu.
& ita arguit Cuma.in consil.cxxxix.incipien.P.laicus.in prin
cipio, Paulus de Castro consilio lxix.incipiente.visis. & idem
Alexander in consilio ccix. incipiente, visis. in secundo libro.
28 † Quinto infertur,quod laici electioni prelati adesse non possunt.
vt late habetur sexta distin.per totum.& est text.in c. Messana.
s.de elect.adeo quod consuetudo in contrariũ non valet,vt ibi di-
p citur,etiam si sit consuetudo,cuius memoria [p] non sit in contra
rium:vt notab.dicit Joan.And.in c.ij.de preb.in vj.Abb.in d.
ca.Messana.de elect.in primo no.& in c.quisquis.de ele.Et hoc
etiam procedit in laico patrono ecclesie, qui non habet ius eli-
gendi in ecclesia collegiata.cap.nobis.j.de iu.pa.nec etiam per
compositionem factam cum prelato & capitulo, ad hoc habili-
tari potest.c.sacrosancta.de ele.& ibi Abb. in vij.not. concludit
quod nec etiam authoritas episcopi sufficeret,sed authoritas sum
mi pontificis requiretur. Ad quod facit quod s.dictum fuit in glossa
29 † Sexto,laici in consi.clericorum interuenire non debent,exce-
ptis quibusdam casibus,vt glo.not.concludit in cap. fi. de his,
que fiunt a maio.parte capit. Et de concilio generali,hoc Ab.
late concludit in disputatione incipien.episcopus.in tertio du
bio,facit text.in capitu.vbi nam.in capit.satis.in fi.xcvj.distin-
30 ctio. † Septimo, laico beneficium ecclesiasticum conferri non
potest:quia non dicitur idoneus.ca.cum adeo. vbi Abb.de re-
scrip.& ideo laicus non potest presentari ad beneficium,nec per
rescriptum illud impetrare potest:vt not.Anto.de Butr.in c.
consultationibus.de iure pa. Et laicus canonicus esse non po
31 test.ca.ij.vbi Abb.de insti. † Octauo,de manu laicorum clerici
beneficia accipere non debent.c.preterea. de iure patr. & xvj.q.
vij.c.si quis deinceps.& c.per laicos.& capitu. laicis.adeo quod
contraria consuetudo non valet.cap.ex frequentibus. de insti.
32 † Nono, laici non debent se inter clericos immiscere in eccle-
sia.cap.j.de vit.& honesta.clerico. inuitati tamen a clericis pos-
sunt: vt not.ibi per dominum Abbatem in gl.circa fi.& sic cũ il
lis cantare possunt: & refert ibi quod in quibusdã locis ita ob-
33 seruatur. † Decimo,laici non possunt ad prophanos vsus vti
23 rebus semel deputatis ecclesie [23].tex.no.in c.ad hec. de relig.do
mib.bonus tex.in c.ad nuptiarum.de consecration.distinct.j.&
quod ibi gloss.& quod not.Abb.in d.c.ad hec.Et finaliter con-
clusio sit,vt supra dictum fuit, quod de pertinentibus ad clericos
solum liceat laicis,quod illis expresse concessum reperitur: vt
per glo.xxiiij.q.j.c.vltimo.& probatur hic,vbi regula negatiua
ponitur,vt supra dixi.Et in talibus casibus, que laicis expres-
se con

se concessa reperiuntur, extentio fieri non potest: vt est tex. not. in c.tua.j.de decim. De his autem, que laicis conceduntur, vltra superius dicta plura occurrunt. Nam laicus potest habere prebendam, que in temporalitate consistat: vt per glo. in ca. cum M. in verbo, receperunt. de consti. quam Abb. ibi declarat. Et laicus potest habere officium pulsandi campanas, vt no. Abbas in c. Joannes. de homic. & Jo. An. idem dicit in ca. Joannes. de cleri. coniu. & Jo. de Ana. eum refert in dicto cap. Joannes. de homi. Et laicus potest habere in ecclesia bancũ, vel sedem, vt no. Abbas post Host. in c. abolende. de sepul. Et laicus potest esse nuntius episcopi, vt dicit Bal. hic, per l. fi. ff. de iudi. & per c. si clericos. de sen. excom. in vj. Et laicus de mandato episcopi potest capere clericum, & non incurrit penam excommunicationis. d.c. si clericos. vbi Do. in prin. de sen. exc. in vj. & ad idem est tex. in c. vt fame. circa fi. de sent. exc. facit quod no. Bal. in l. si qua per calumniam. ver. sed quero. C. de episco. & cler. vbi inquit quod familia Potestatis potest capere sacerdotem delinquentem, et illum ducere ad episcopum. Et laicus
q secundum Bal. hic potest torquere [q] clericos de mandato episcopi, absque pena excommunicationis. Sed in hoc contrariũ voluit dominus Ant. in d.c. vt fame. & Abb. ibi circa finem sequitur. & idem Ab. per illum tex. in c. vniuersitatis. de sen. exc. Et laicus in missa seruire potest, vt no. Jo. An. in c. vt quisque. de vi. & hon. cle. not. in c. serio. circa fi. xxxviij. dist. Et laicus potest esse executor testamenti ad pias causas, secundum Bald. hic. facit tex. in c. Joannes. de testa. in l. hereditas. ff. de peti. he. & in §. si vero expressim. in auth. de her. & fal. & facit gl. in l. si quis Titio. de lega. ij. Et coram seculari iudice instrumentum clericatus produci potest ad faciendum fidem de clericatu. vt not. Bald. in d. l. si qua per calumniam. ver. sed pone. C. de epis. & cle. Et coram iudice seculari emancipatio clerici fieri potest, vt cõcludit Rot. in deci. vij. in ti. de iud. in nouis. & sequitur Dom. in c. si. §. si vero. de iudi. in vj. Et iudex secularis est competens in declarando aliquem periurum: vt not. Rom. in fin. ccccxx. inci. ego coram magnis dominis. Et hoc intelligitur, quando res clara est: secus si esset dubia: quia ad ecclesiasticum recurritur. c. venerabilem. de elect. Et coram seculari exceptio excommunicationis opponi potest: vt not. Bal. in l. placet. circa fi. C. de sacrosan. ec. & idem Bal. in c. intelleximus. infra eo. Et hoc intelligitur, quando constat de excommunicatione ad istum effectum vt repellatur excommunicatus. Secus si de validitate eius dubitetur: quia talis cognitio ad ecclesiasticum debet remitti: vt tenet Bald. in consi. ix. in tit. de fo. compe. Bald. in l. quoties. in fi. C. de iud. & Do. in c. si. de fo. compe. in vj. & tradunt Moder. in c. si. de excep. De iure patronatus, & iure funerandi quomodo cadant in laicum, videbimus in c. quanto. j. e. ¶ In
34 glos. fin. Abbas concludit quod † illi proprie dicuntur prela-
r ti [r], qui habent ordinariam iurisdictionem, late, qui habet preeminentiam sine iurisdictione, vt sunt plebani: latissime vero dicuntur presbyteri, qui habent curam animarum. Et idem tradit Abb. in c. tua. de cler. egr. in ij. not. in c. de multa. de preb. & in c. cum ab ecclesiarum. in j. not. de offi. ord. Et sub nomine prelati comprehenditur quilibet administrator habens perpetuum officium, etiam si ad nutum superioris remoueri possit. Ita Car. dicit in cle. j. in x. q. de elect. Vnde infert quod custos, vel minister fratrum Minorum dicuntur prelati. Et refert questionem, quam de facto dicit se obtinuisse. & idem Cardi. in clemen. religiosus. in xiij. questio. de procu. & in clemen. dudum. §. statuimus. in fi. j. q. de sepul. glo. in c. nullus. in verbo, prelaturam. de elect. in vj. & Dom. ibi dicit quod tales habent dignitatem, & quod causa a summo pontifice illis committi, & delegari potest. Et circa doctrinam Abba. aduertendum est: quia non videtur quod iurisdictio faciat quod magis proprie quis dicatur prelatus: vt patet in cardinalibus. Et quia omnes equaliter dicuntur prelati, Abbas, Archiepiscopus, & Episcopus. c. fina. de offic. ordi. in sexto. Nam alij dicuntur prelati superiores, & alij inferiores. c. Romana. de ap. in vj. & c. Romana. de fo. compe. in sexto: sic etiam in clericis. c. cum tibi. de ver. sig. sic in beneficijs. in c. tua. de ver. sig. sed plus, & minus, non inducunt differentiam specificam. l. si. ff. de fun. instr. instrumentoque leg. & videmus quod ordinarius dicitur, licet non habeat iurisdictionem. glo. no. in cle. j. in verbo, ordinarium, vt lite pen. Et absurdum esset, dicere quod prelatus, qui maximã haberet potestatem in beneficijs conferendis, proprie non esset prelatus, dato quod non haberet iurisdictionem. Vnde doctri. Abb. non vr̃ iure probari: & ideo dicendum vr̃ de prelatis sicut de preposito. Nam prepositi dicuntur, qui alijs presunt: tñ ex communi vsu dñr, qui quandam curam prioratus super alios gerunt: vt dicit tex. in c. quamuis. de ver. sig. Idem vr̃ esse in prelatis: prelati enim dicuntur, qui alijs preferuntur: ex communi tamen vsu dñr viri ecclesiastici, qui ante alios authoritatem, & preemi-
35 nentiam habent. † Postremo Abb. dicit de verbo, decerni-
24 mus [24], quod secũdum subiectam materiam accipitur: & ideo cum materia, de qua agitur, non sit noua, non vr̃ ius nouum significare. prõ quo facit tex. in c. ad audientiam. de cle. non resi. & in c. cum olim. de priuil. vbi idem verbum ponitur: & tamen de nouo iure ibi tractari non vr̃. Sed tamen dici potest, quod hic satis dicitur noua materia, ex quo non prius in consilio, nec ita generaliter per modum regule erat hoc cõstitutum: vt in simili probatur. in l. j. C. communia. de leg. & in §. sed nostra. Inst. de leg. iuncta l. j. de le. j. & in d. c. ad audientiam. & in d. c. cũ olim. videtur quod etiã nouum ius inducatur respectu sententie, de qua ibi habetur. Et sic generaliter videtur quod semper ex tali verbo aliquid noui afferatur: quia de sui natura ius no-
B uum significat: [B] vt per glo. in cle. per literas. de preben. in verbo, decernimus. & in clement. ij. de reb. eccles. non alien. in clem. ij. de appellation. & in clem. fina. de etate & qualita. facit text. in c. quanto. de vsu. & in l. decernimus. C. de sacrosanct. eccles. cum similibus.

Additiones.

B ¶ Significat. Quod verbum decernimus, sit noui iuris inductiuũ, adde Car. in cle. j. de can. poss. & proprie. & in cle. ij. ibi per gl. de preb. & in cle. j. de reb. eccl. non alie. & in cle. eos. de regular. Hier. Sig.

1 ¶ Absente. Idem Dec. j. eod.

2 ¶ Abbates. Idem Dec. in cap. quia nos. in tertio notabili, de appellation.

3 ¶ Dignitatem. Et quod habeat iurisdictionem vide Parisi. in consi. xxij. nu. 14. li. quarto, vbi quod habeat quasi episcopalem. & vide in consilio xcv. nume. 5. & in consil. xcvij. nu. j. libro iiij. quod preponatur canonico ecclesie cathedralis. vide Dec. consilio clxj. nume. 1.

4 ¶ Committere potest. Idem Deci. in c. preterea. de offic. & pote. iud. deleg.

5 ¶ Committi potest. Deci. in consil. cxxxiiij. dum essem gubernator & locumten. Bononie commisit omnia etiam spiritualia quibus tamen parcissime vsus sum, & vbi necessitas vrgebat, & erat periculum in mora.

6 ¶ Notabile. Vide Dec. in c. constitutus. el j. in j. not. de appell.

7 ¶ Temporalibus. Hoc argumẽto frequentissime vtitur Deci. vt in c. j. in j. lec. de const. in c. at si clerici. §. j. j. eo.

8 ¶ Esse possit. De hoc vide Dec. in cons. cxxix.

9 ¶ Spiritualium. Et an oblationes facte alicui loco pio qui p laicos gubernat, possint a dictis laicis capi & custodiri, & quibus casibus vide Dec. in cons. clviij. in iij. dub.

10 ¶ Temporalis. Vide Deci. in c. iij. in primo notabili, infra de probation.

11 ¶ Iudicandi. Vide Dec. in c. postremo. in fi. de appell.

12 ¶ Assessor. Vide aliquid per eundem in c. si pro debilitate. de offi. deleg.

13 ¶ Recusari. Idem in c. sciscitatus. de res.

14 ¶ Clericum. Limita nisi ageretur ciuiliter. Dec. in c. sequenti, in fine.

15 ¶ Requiratur. Idem voluit Dec. in l. ij. ff. de regu. iur.

16 ¶ Non potest. Dec. in c. clerici. j. eo.

17 ¶ Non valet. Idem Deci. in d. c. clerici. & Deci. in cons. cl.

18 ¶ Non valet. Dec. in cons. cl. col. iij. in fi.

19 ¶ Cognoscit. Hoc idem dicit in c. ecclesia s. Marie. de constit. versi. iij. noto. vbi se remittit ad dicta hic, per eũ, & an laicus det curatorẽ litis in causa clerici vertente coram eod. vide Dec. in cons. cl. & an sit delegatus in causa clerici, vide per Deci. ibi.

20 ¶ Prorogari. Vide Dec. in cons. cl. per totum.

21 ¶ Contradictio. Reprobat Dec. in d. cons. cl. in fi.

22 ¶ Ligari. Hoc argu. sepius vtitur Dec. vt in c. ecclesia. s. Marie. de constit. in cons. cclxxxiij. vers. ad maiorem. & in no. casu in cons. ccccxvj.

23 ¶ Ecclesie. Facit tex. in §. sacre. insti. de rer. diuis.

24 ¶ Decernimus. Idem Dec. in c. sedes. de rescr. & Jo. Crot. de monte Fer. in repe. l. si constante. ff. so. matri. Sil. Ald.

a ¶ Arbitratorẽ. Et hñ, eo tñ mõ quo licet trãsigere, vl pacisci.

b ¶ Abbates. Pau. Paris. cõ. xxij. nu. 14. cõ. xcv. cõ. xcvij. lib. iiij.

c ¶ De eleemosyna. Nota quod eleemosyna debet potius fieri pauperibus, qui sunt in loco, quam alienigenis.

d ¶ Certam. Et bene, licet Fel. dubitet j. de except. c. apostolice. facit Jo. And. in Mercur. quod alicui suo nomine. de reg. iu. in vj. Idem Fran. Ripa hic, nu. 111.

e ¶ Valet. Phi. Dec. cons. xvij. cons. clxix. his adde cons. ccccxc-iiij. consi. ccccxix.

f ¶ Nullus. J[redacted]

Frater

g ¶ Frater minor. Facit Dec. cons. cccc xciiij. ⁊ cons. cccc xix.
h ¶ Quod non. Contrarium seruatur: ⁊ sic superfluit intrica-
tio Fran. Ripe hic, nu. 112.
i ¶ Laicus. Hoc tenet Deci. ⁊ bene, quicquid dicat Fran. Ri-
pa hic, nu. 112. nu. 116.
k ¶ Quod sic. Idem Ias. Phil. Dec. l. j. in fi. ff. de offi. ass. Fran.
Ripa hic, nu. 117.
l ¶ Econtra. Adhuc idem tenet Fran. Rip. hic, nu. 117. in fi. vt
ob id non possit recusari, ⁊ bene.
m ¶ Quod sic. Idem Compostel. Panor. d. c. quia propter. Fel.
c. cum dilecti. de fide instr. Fran. Rip. hic. nu. 120.
n ¶ Territorio. Dec. l. in ambiguis. §. non est nouum. de regul.
iur. Socin. l. fina. de iurisd. om. iud. vbi idem Deci. contrarium
tenet.
o ¶ Facto. [redacted]
p [redacted]
q ¶ Torquere. Fran. Rip. hic, nu. 99. dicit opinionem Baldi su-
stentabil. ego vero dico veram, ⁊ practicari.
r ¶ Dicuntur prelati. Adde hic Fel. nu. 9. [redacted]

1 ☞ Causa iuris patronatus non est spiritualis sed vt conne-
xa iuri spirituali tractatur.
2 Mistum sequitur naturam simplicis dignioris.
3 Connexa iudicantur secundum ea, quibus coniunguntur.
4 Pax facta cum principali an extendatur ad adherentes.
5 Patronus laicus potest in presentando variare.
6 Iudex laicus si tulit sententiã super vniuersitate, an in ea com-
prehendatur ius patronatus.
7 Ius patronatus si ab aliquo auferatur, non applicatur fisco,
sed ecclesia remanet libera.
8 Laicus an possit possidere ius funerandi.
9 Locus non efficitur religiosus per illationem corporis mor-
tui secundum canones: secus secundum leges.

Quanto. Summatur, vt per Abb. hic.
Vel melius iuxta literã. Cau-
sa iuris patronatus est adeo connexa spiritua-
1 libus, ꝙ spectat ad iudicium ecclesie. ¶ † Pri-
mo not. quod causa iuris patronatus non est
de sui natura spiritualis, sed tanquam conne-
1 xa spiritualibus [1] causis, iurisdictioni iudicis ecclesiastici sub-
ijcitur. facit ca. de iure. j. de iure patronat. Nam illud quod est
connexum, essentialiter distinguitur, ⁊ est quid diuersum ab
eo, cui coniungitur. arg. l. quod Nerua. ff. depositi. facit tex. in c.
fi. de inst. ⁊ c. per vestras. de iu. pat. in c. debitum. de baptis. cum
fi. Et causa iuris patronatus spectat ad iudicem ecclesiasticũ,
nõ solum respectu diffinitionis cause prout videtur loqui tex.
hic, ibi: diffiniri. Facit tex. in c. j. in fi. infra. de causa posses. ⁊ pro-
2 prie. Sed etiam tota cognitio cause ad ecclesiasticum perti-
net [2]: prout infertur ex ratione cõnexitatis, que hic allegatur:
alias vero in alia materia, cui diffinitio cause denegatur, co-
gnitio cause prohibita non videtur: vt in c. accusatus. c. quam-
uis. iij. q. vj. facit quod no. Bart. ⁊ doc. in l. a diuo Pio. in prin.
2 de re iudic. ¶ † Secundo nota quod mistum sequitur natu-
3 ram simplicis dignioris [3], vt Ab. deducit hic, per c. cum in du-
bijs. de consecra. eccle. vel alta. ⁊ alij posteriores sequũtur. Sed
istud notabile non videtur probari hic: quia tex. non fundatur
in qualitate digniori, sed in connexitate: quo casu illud, quod
est connexum, accessorie venit: ⁊ accessorium sequitur naturam
principalis, etiam si dignius sit. l. ⁊ si non sint. §. perueniamus.
in fi. l. cum aurum. §. fi. ff. de auro ⁊ arg. lega. ⁊ in §. cum ex alie-
na. ver. si tamen. Insti. de rerum diui. Et hoc pro singulari tra-
dit Ro. in notabili dcxvij. lego mulieri. ⁊ in terminis in iure
patronatus, vt concludit Abb. hic, est tex. in c. ex literis. de iu-
a re patronatus vbi ius patronatus [a] transit cum vniuersitate.
Et sic patet quod qualitas dignior iuris patronatus in tali ca-
su misto non attenditur: quia accessorie venit, et ideo sequitur
naturam principalis. Et ipse Abb. hoc idem dicit in d. c. quod
3 in dubijs. declarando tex. in d. c. ex literis. ¶ † Tertio nota qđ
connexa iudicantur secundum ea, quibus connectuntur. Fa-
cit text. in l. que religiosis. ff. de rei vendi. cum fi. vt prosequitur
Abb. hic. Sed etiam hoc notabile non probatur hic simplici-
ter, prout Abb. dicit: quia tex. non arguit simpliciter a conne-
xitate: sed videtur ponderare qualitatem connexitatis, dum
inquit, ita coniuncta est, ⁊ connexa causis spiritualibus. Nam
illa dictio ita, ponitur ac si dicatur in tantum: vt in simili ha-
betur in c. ij. supra de elec. ⁊ in §. j. Instit. per quas perso. nob. ac-
qui. Dictum tamen in se verum est, quod de connexis idem est
iudicium, vt in iuribus allegatis per Ab. hic. ⁊ no. Bal. per il-
lum text. in l. quid ergo. §. sufficit. ff. de contraria actio. tute. in
l. iij. §. sed ⁊ si quid. ff. de nego. gest. ⁊ Domi. post Io. Mo. in c.
fin. in prin. in glos. fi. circa fi. de appel. in vj. Et in iurisdictione
prout loquitur tex. hoc no. tradit Bal. in l. si quis ex argenta-
rijs. §. rationem. ff. de eden. dicens ꝙ consules mercatorum, ⁊
notariorum, habent iurisdictionem non solum in pertinenti-
bus ad artem, sed etiam in connexis. Et in notabili questione
scribit Pau. de Ca. in l. cum vendente. C. vbi cause fisca. vbi re-
fert de facto habuisse in ciuitate Lucana. Et alio simili casu
no. Ro. in consi. ccccxliij. ad predictorum. circa fi. Et ex his in-
b ferri [b] videtur ꝙ causa dotis, que videtur connexa matrimo-
nio. l. iij. ff. de do. promi. spectat ad iudicem ecclesiasticum vt de
matrimonio cognoscat, de quo sunt opiniones: vt in l. j. ff. solu.
4 matri. Et quid dicatur connexum, declarat [4] Aretin. in consi.
xxix. Diligenter. ⁊ in l. j. ff. sol. mat. Alex. in cõsi. lxviij. circa pri-
mum. in fi. in j. li. Et cum hec causa iuris patronatus respectu
fori secundum causas spirituales reguletur, Abb. infert quod
si in causis spiritualibus certus modus procedendi constitua-
tur, hoc idem in causa iuris patronatus statutum intelligi-
tur. Allegat gl. in c. literas. de iura. calum. Et ad hoc bene facit
tex. in c. fi. in prin. de iud. in vj. ⁊ in cle. dispẽdiosam. de iudi. vbi,
quod de nouo disponitur in iudicio in causis spiritualibus,
habet locum in dependentibus, ⁊ connexis. Facit gl. in c. accu-
satus. in verbo, iudicari. de hereti. in vj. Et in simili casu in sta-
tuto notat Bar. in l. solet. in fi. ff. de alimen. ⁊ ciba. leg. Bal. in l. j.
C. de rebus credi. Pet. de Ancha. consil. lxxij. visis omnibus.
Pau. de Cast. in l. cum hi. in princ. per illum tex. ff. de transac. ⁊
quod tradit Aret. in consi. lxxxiij. quoniam multa. ⁊ in d. l. j. ff.
soluto matrimo. Et hoc procedit secundum Abb. hic, nisi ma-
teria esset valde odiosa. Idem Abb. in d. c. literas. de iuramen.
calumn. facit gloss. in regula, que de iure. de regulis iur. in vj. ⁊
in clementi. j. in verbo, contrahere. de consanguinit. ⁊ affinita. ⁊
quod notat Bartolus in l. in questionibus. in fine, ff. ad legem
Iul. maiestat. Baldus in authenti. si testis productus dicatur.
C. de testibus. ⁊ quod tradit Bartolus in l. fina. §. Lucius, per
illum text. ff. de condiction. indebi. Et circa hoc notandum est
quod materia odiosa non reputatur excommunicatio, vel in-
terdictum, quod etiam ad connexa, ⁊ adherentia extenditur.
c. j. de postulation. prelator. vbi Abbas declarat. facit text. in c.
4 penulti. de sentent. excommunicatio. † Et ex predictis infere-
bat Andr. Sicul. quod pax facta cum principali, videatur fa-
a cta cum adherentibus [a]: quia de connexis idem est iudicium,
per supradicta, ⁊ per textum in capi. j. de postulatio. prelator. ⁊
in c. ad apostolice. de re iudic. in sexto. Sed in hoc contrarium
tenet Abbas in dicto capitu. j. de postulatio. prelato. versic. ⁊ ex
predictis nota singulariter. ⁊ ipse Andre. Sicul. hoc idem se-
quitur in consil. xij. libro secundo. Sed concordari possunt o-
piniones, vt Angelus in terminis distinguit in l. que religio-
sis. ff. de rei vendica. Et qui dicantur adherentes, not. Angel.
in authentic. de here. ⁊ Falcid. in princip. vers. ex hoc noto. ⁊ in
consilio cclvj. quia consultatio, vt tradunt Moderni in rubri.
de treuga ⁊ pace. Et notandum est quod super hoc, qui dican-
tur adherentes, vt dispositio facta de adherentibus, habeat lo-
cum, declaratoria requiritur: vt not. Ange. in consi. cc. in ciuita-
te Lucana. ⁊ est dictum Innocen. in capi. in Lateranensi. ⁊ ibi
Imola refert, versicu. vltimo. tangit hic Innocen. de prebend.
Vltimo no. quod dictum est in summario, videlicet quod cau-
sa iuris patronatus spectat ad iudicem ecclesiasticum. Et hoc
secundum Ioan. And. hic, ampliatur, etiam si agatur de causa
iuris patronatus incidenter: quia laicus non poterit cogno-
scere. allegat c. lator. qui filij sint legitimi. ⁊ idem Card. hic. ver.
quero an laicus. ⁊ ista conclusio melius probatur hic, vbi re-
spectu iudicis idẽ iudicatur de causa iuris patronatus quod
de causa spirituali. Vnde sicut de causis spiritualibus laicus
non cognoscit, etiam incidenter. c. tuam. vbi glos. ⁊ doctor. de
ordin. cognitio. cum similib. vt dixi in c. ij. supra eodem. Idem
ergo erit in iure patronatus. Secundo ampliari videtur ista
conclusio, vt etiam habeat locum in arbitro: quia sicut arbiter
de causa spirituali non cognoscit. c. contingit. de arbit. Ita vi-
detur quod etiam in causa iuris patronatus arbiter esse non
possit. Et hoc sentiunt Moder. hic, dum allegãt c. examinata.
de confir. vti. ⁊ dicunt ꝙ ille tex. intelligitur de vicedomino, qui
clericus erat. Et ad hoc facit: quia arbitria sunt redacta ad in-
star iudiciorum. l. j. ff. de arbit. imo etiam in arbitratore videtur
ꝙ de iur. pat. compromitti non possit, quia compromissum est
quedã transactio: vt no. in aut. si vero contigerit. C. de iudi. que

quidem transactio super iure patr.fieri non potest.c.preterea.
el primo.de transac.Sed breuiter his non obstantibus contra
c rium[c] videtur de iure dicendum, prout reperio quod in ter-
mino tenet Domi.in d.c.j.§.in ceteris.ver.ex his deciditur.de
cleri.coniug.in vj.dicens quod tale compromissum potest fieri
in laicum,quia est capax iuris patronatus.Nō obstat quod ar-
bitria sunt redacta ad instar iudiciorum:quia in pluribus dif-
ferunt,vt per gloss.in c.cum dilectus.de arbit.⁊ in proposito ꝙ
idem non sit in iudice,⁊ in arbitro, not. Abb.in c.contingit.in
fi.de arbitr.⁊ in c.significasti.de foro compet.Non obstat quod
compromissum sit quedam transactio, que non potest fieri in
causa iuris patronatus,quia illud est verū large, ⁊ improprie:
sed proprie loquendo compromissum non dicitur trāsactio:vt
no.Bar.in l.quod si Ephesi.§.interdum.in fi.ff.de eo quod cer.
loco.⁊ in l.societatem.§.arbitrorum.in j.q.ff.pro socio.not.in l.
transactio.C.de transactio.Et patet in proposito:quia licet de
causa iuris patronatus transactio fieri nō possit.d. c.preterea.
valet tamen compromissum:vt not.Abb.per illum tex.in c.exa
minata.de confirmat.vti.vel inuti. Secundo limitatur,vt iste
tex.non habeat locum,quādo ageretur de deliberatione eccle-
sie ab ipso iure patronatus: quia tali casu etiam ecclesiasticus
cognoscere potest,secundum Cardi.in c.significauit.per illum
text.in ij.notabi.ver.in prima opposi.⁊ Mod.ibi sequuntur in
prin.de testib.Sed periculosa videtur ista limitatio:quia nega
ri non potest quin illa sit causa iuris patronatus ergo laicus
non videtur competens,per illum text.hic,qui generaliter lo-
quitur de causa iuris patronatus.Et ista ratione presupponē
dum est quod ille cui fuit commissa causa in d.c.significasti. es-
set clericus:quia aliter habilis non fuisset.Tertio fallit quan-
do esset questio iuris patronatus super facto:quia tunc laicus
cognoscit de causa spirituali:vt no.Bar.in l.Titia.ff.solu.ma.
in l.quoties.C.de iud.cum si.vt dixi in c.ij.š.eo. Ex quo inferūt
Moder.hic,quod tali casu poterit laicus cognoscere de causa
iuris patronatus.Sed obstare videtur,quia quando causa est
mere ecclesiastica,etiam super questione facti, non cognoscit se
cularis:vt no.Ancha.in regula,ea,que.in iiij.q.de regul.iur.in
vj.per tex.in c.inquisitioni.§.prohibemus.de here.in vj.⁊ in c.si
iudex.de sen.excom.Respōderi potest quod causa iuris patro
natus non videtur mere ecclesiastica, ex quo cadit in laicum.
Et de hoc dicendum est vt dixi in c.ij.š.eo. ¶ In glosa prima
circa fi.colligitur vna oppositio ad tex.hic:qa sicut pōt laicus
ius patronatus possidere,cum non sit mere spirituale, vt glo.
dicit,pari ratione videtur quod iudex laicus de tali iure pa-
tronatus cognoscere possit.Abb. respondet, ⁊ posteriores se-
quuntur,quod laico de gratia concessum fuit,vt ius patrona-
tus possideret.c.iij. de iure pa.⁊ talis gratia non debet extendi
in preiudicium ecclesie:vt in regula,quod ob gratiam. de reg.
iur.in vj. Sed ista responsio non satisfacit: quia ex quo posses-
sio iuris patronatus laico conceditur.cap. consultationibus.
de iure patr.⁊ ratione possessionis reus dicitur.§.commodum.
inst.de interdi.ergo ad iudicem laicum recurrendum videtur,
cum actor forum rei sequatur.c.cum sit generale.j.titu.Et ad
hoc,quod venit in consequentiam ex natura possessionis priui
legium extendi videtur:vt in simili de dispensatione voluit gl.
in c.quia in tantum.de prebend.Unde ad argumentum aliter,
⁊ melius responderi potest,quod ius patronatus laico conce-
ditur,tanquam res connexa spiritualibus.Et ideo quia de cō-
nexis idem est iudicium,vt supra dictum est, ex natura rei sor-
titur forum ecclesiasticum: sicut quando agitur de matrimo-
nio,vel vsuris contra laicum:quo casu licet laicus reus sit, ta-
men coram ecclesiastico conuenitur.c.tuam.de ordi. cog.⁊ c.la-
tor.qui si fiunt legi.cum simi.¶ Circa materiam huius decre-
talis doct.duas questiones principaliter prosequūtur.Prima
est, an ius patronatus de sui natura dicatur mere spirituale,
de qua supra in rub.dictum fuit.⁊ ideo vlterius hic non insisto.
5 Solum ponderandum est ex verbis Abb.dum inquit ꝙ† lai-
cus potest variare presentando:vt in c.cum autem.de iure pat.
⁊ ex pluribus presentatis,episcopus instituere potest secundū,
vel tertium.c.pastoralis.de iure pat.Nam ex isto modo loquē
di Ab.manifeste sentit quod laicus pluries variare possit. In
contrarium est decisio Card.in titu.de iure patr. in consil.xvi.
an laicus.Et ad hoc facit,quia si data sit alicui facultas variā-
5 di,intelligitur quod semel tantū variare possit[5]: vt per Bal.
in authenti.habita.in iij.q.in fi.C. ne fil. pro patre. Et facit re-
gula, que ponitur in l.boues.§.hoc sermone.de verbo.significa.
⁊ hoc communiter tenetur,quia Cal. non habet contradicen-
tem. Sed tamen opi. Abb. hic magis placet,⁊ verior videtur:
quia ideo laicus variare potest,quia primo presentato non est
ius quesitum:vt dicitur in d.c.quod autem.de iure pat.Et ista
ratio non solum militat in secundo,sed in tertio,⁊ in alijs suc-
cessiue presentantis. Secundo hoc probatur, quia agitur de
interesse ecclesie,vt melior eligatur.c.constitutis.de appel. viij.
q.j.in c.licet. Et isto respectu, quia agitur de fauore patroni,
imo de fauore ecclesie:quia ius patronatus cōmunicatum fuit
laicis,vt inuitentur ad bene faciendum ecclesijs: ⁊ sic materia
6 videntur fauorabilis[6]: quo casu verba generaliter intelligun
tur,⁊ in primo actu non restringuntur:vt no.in l.placet.fi.de li
ber.⁊ posthu.Oldrad.in consilio xx.cum simili. vt Allex.tra-
dit in consil.clxx.viso processu.volumi.ij.⁊ Ana. in consil. xiiij.
Et facit quod notat Abbas de charitatiuo subsidio, in c. cum
apostolus.de censi.cum simili.⁊ tradit Belen.in tract.de cha-
ritatiuo subsidio.q.xxiij.Nō obstat dictum met Baldi in auth.
habita.quia loquitur Bal.in variatione: non sic videtur in ca
su isto,vbi agitur de accumulatione: quia per presentationem
a [redacted]
6 [redacted]
peritur.Et Abb.hic concludit [redacted] de
iure pa.Cardinalis [redacted]
re patr. cum si.vt per Moder. hic. Contrarium tamen tenet
Jo.de Jmo.post do.Anto.quem ibi refert in l.in insulam. in
p[redacted]ff.solu.mat.⁊ in clc.pastoralis.per illum tex.de re iud. vbi
in confiscatione vniuersali bonorum Regis Roberti non ve-
niunt bona,que ipse tenebat ab ecclesia:pari ratione non vide
tur includi ius patronatus de quo iudex secularis iudicare nō
potest,vt hic: ⁊ quia in dependentibus a iurisdictione illud,
quod non potest fieri in specie, non potest fieri in genere. ca. ij.
de constitu.in vj.Et per hoc non obstat quod dicitur in c.ex li
teris.de iure pa.quia illud locum habet in contractibus, pro-
ut loquitur. Secus videtur in sententia: quia tale ius non vi-
detur transire,nisi quatenus ecclesia permittit.Unde cum hoc
tantum in contractibus permissum reperiatur,non debet ex-
tendi ad iudicia:vt latius tradit Jmola supra,in locis allega-
tis.Et idem videtur tenere Bald.in l.prima.⁊ Paul.de Cast.
in fin.C. de bon.liber. Et istam opinionem sequuntur Mo-
der.hic, qui ex hoc inferunt quod male dicit Domi. in dicto
capitu.quoniam.x.dist.in versicu.facit etiam ista gloss.dum ibi
concludit quod legitimatus ab Jmperatore respectu heredi-
tatis,etiam videatur habilitatus ad ius patronatus eccle-
d sie[d] .Sed prima opinio,que videtur communis, mihi magis
placet:quam etiam sequitur Floria.in l.via.§. si fundus.ff. de
serui.rusti.predio.⁊ Bald.in l.finali in ix.questio. ver. nunquid
si iudex secularis.C.de edic.diui Adri.tollen.vbi arguit quod
sicut transit ius patronatus, cum vniuersitate in contractu,
ita pariter videtur in sententia: argumen. l. statuliber a cete-
ris. §. quintus.ff.de statuliber. Et de contractibus ad iudicia
etiam arguit Bald.in l.prima.in princi.C.de sen.que sine certa
quanti.profe.⁊ in l.ab executione.versic. sed dubitatur.C. quo-
rum appella.facit textus in l.tertia. §.idem scribit.ff. de pecu.
Hoc tamen argumentū non videtur multum tutum: quia in
pluribus differunt contractus, ⁊ iudicia.l.inter stipulantem.
§.j.de verb.obligatio.⁊ notat Bar.in dicta l.tertia.§.idem scri
bit. Et ideo aliter comprobando istam opinionem conside-
randum est quod ius patronatus non transit cum vniuersita-
b te[b] in contractibus, ex eo quod ita precise in contractibus di-
sponatur: sed transit ratione vniuersitatis: quo casu ius pa-
tronatus non videtur esse in consideratione: quia venit tan-
quam pars illius corporis vniuersalis: argumen.l.cum, qui
edes.ff.de vsucap. Et quia multa que specialiter transferri nō
possunt, sub tali vniuersitate includuntur. l .quedam. ff. de
acquir.re.dom.l.in modicis. ff.de contrahenda emptione. ⁊ sic
tota vis in vniuersitate consistit. Unde siue sit per viam con-
tractus, vel sententie, vel alio modo, non videtur esse diffe-
rentia. ⁊ facit tex.in c.cum seculum.de iure pa.ibi :vel etiam a-
lio modo ius patronatus acquisieritis. Et ideo data vniuersi
tate in sententia,ius patronatus includatur. Ex quo infertur
quod bene loquitur Domi.in d.c.quoniam.prima distin. licet
Moder. eum reprobent. Non obstant allegata supra in con-
trarium,⁊ primo tex.in cle.pastoralis.quia ibi fuit facta priua-
tio specialiter de bonis spectantibus ad ecclesiam: ⁊ vt ibi
dicitur, Jmperator posuit falcem in messem alienam. Se-
cus si ratione vniuersitatis simpliciter priuatio facta fuisset:
quia ius patronatus, quod esset in tali vniuersitate, include-
retur,vt Abb.hic dicit.Sed ista responsio videtur periculosa:
quia priuatio ibi fuit facta omnium bonorum, terrarum, iu-
rium,iurisdictionum tam perpetuarum,quam temporalium.
Jsta enim verba videntur importare vniuersitatē,vt Ab.post
alios tradit in c.ex literis.de iure pa.Et licet dicatur ibi,quod
Jmpera

Imperator misit falcem in messem alienam, non per hoc apparet quod in sententia expressum fuisset de bonis ecclesie. Unde aliter responderi potest quod in d.cle.pastoralis.agebatur specialiter de interesse alterius in talib⁹ bonis, merito sub illa vniuersitate non includuntur bona in preiudicium alterius: secus vbi solum agitur de prohibitione iuris, per supra dicta. Non obstat quod in dependentibus a iurisdictione, quod non licet in genere, nō licet in specie: quia hoc est verum regulariter, sed fallit in vniuersitate.d.l.quedam.⁊ d.l.in modicis. ⁊ quod d.c. ex literis.loquatur in contractu: quia illud ibi non disponitur aliqua speciali ratione in contractibus, sed propter vniuersitatem, que ibi reperitur. Unde pariter idem dicendum est in sententia, quando vniuersitas ibi reperitur per supra dicta. Predicta conclusio limitatur, nisi in sentētia ius patronatus exprimatur: quia tunc nō valeret[c] vt Ab.hic ꝯcludit: ⁊ idē Ab.in c. illud.in ver.secundo casu principali.de iu.pa.⁊ facit quod Ro. tradit in cons.ccclxviij.presens consultatio.in princ. Et hoc sane intelligitur, quando exprimitur cum copula, ⁊, secus si accessorie cum ista dictione cum: vt not.voluit Abb.in c.querelam. de simo.⁊ Moder.hic sequuntur: sed in d.c.querelam.aliter dicunt, videlicet quod etiam expressio facta cum illa dictione cū, habeat vitiare: ⁊ quod ita videtur velle Jo.An.in c.j.de iu.pa. in vj. Sed verior videtur opi.Abb.in d.c.querelam. quam in effectu tenet Dom.in d.c.j.in prin.de iure pat. in vj. quia dictio, cum, accessorie, ⁊ copula, ⁊, eque principaliter coniungit: vt no. in l.si cui.ff.de fun.instr.⁊ in l.j.⁊ ij.de pecu.leg. Et sic vno modo expressio fit eo modo, quo tacite intelligitur: alio modo aliter exprimitur, quam comprehendatur: vt no.in l.iij.de leg.j. Et quod plus est, voluit Jo.de Ana.in d.c.querelā.quod etiam si exprimatur ius patronatus cum illa copula, ⁊, sententia non vitiatur: quia vt actus valeat, debet impropriari: vt per glo.in l.eas obligationes.ff.de condi.⁊ demonstra. Sed responderi potest, quod ex quo alter non constat de mente, non est recedendum a proprietate verborum.l.non aliter.de leg.iij. Et actus in dubio non valet, quando forma non seruatur, ⁊ non concurrunt que in actu requiruntur: vt dicit Jo.de Imo.in l.a Titio. in versi. nec obstat.de verb.obliga. Et bene facit quod tradit Alex.in l. viro, atque vxore.ff.sol.ma. Reperio tamen Bal.in l.fin. versic. ⁊ si dico.C.de edict.diui Adri.toll.qui videtur tenere idē quod dicit Jo.de Ana.dum ibi inquit, quod si vendo castrum, ⁊ ius patronatus, illa expressio non habet minuere: quia fit ad ampliandum. Sed hoc videtur cōtra communem opinionem in
7 d.c.j.de iure pa.in vj.† Et ad supra dicta notandum est, quod licet quis priuaretur iure patronatus per sentētiā, non tamen fisco applicatur, sed ecclesia remanet libera[f] secundum Card.in cle.ij.in viij.q.in fi.de iure pat.⁊ Mod.hoc sequuntur: quia si in fiscum transiret, ageretur de preiudicio ecclesie, quod non esset spes quod libera remaneret. Sed respondēdo huic rationi dici potest quod in fiscum transiret durante vita condemnati, ⁊ illo mortuo transiret ad alios: quia confiscatio facta, intelligitur in vita alterius.l.via constitui.§.si fundus.de seruit.rustic. pred.l.Papinianus.§.meminisse.ff.de inof.test.⁊ quod ibi Angel.cum si.vt tradit Alex.in consi.xxiij.opportune cōsideratio. in j.libr. Et quod ius patronatus in fiscum transferatur, facit quia ad heredem, etiam extraneum, transit c.j.de iure pa.ergo ad fiscum transire videtur: quia ea, que etiam extraneis heredibus acquirunt̄ fisco applicātur: vt per gl.in l.diui fratres.ff. de iur.pat.no.in l.iura libertorum.vbi Bar.ff.e.tit. Et hoc modo primo arguit Card.in d.cle.ij.q.viij.⁊ licet ipse teneat con-
8 trarium p rationem s̄.allegatā, r̄nderi potest vt s̄.dixi.¶† Ultimo ex gl.colligit̄ quod laicus ius funerandi possidere potest. Abb.hic ꝯcludit hoc non procedere s̄m canones: quia cemiterium est sacratum, ⁊ videtur res mere spiritualis, quam laicus possidere non pōt.c.causam, que.de rescr. Sed tñ glo.generaliter, prout loquitur, defendi potest: quia hoc est clarum de iure patronatus quod per laicum possideretur, vt est text.in c.consultationibus.de iure pat.ibi: ius patronatus ecclesie possidebat: ergo idem dicēdum est in iure funerandi: quia ista iura equiparantur s̄m Inn.hic, ⁊ Host.⁊ do.in c.abolende. de sepul. ⁊ Ab.in c.j.e.tit.de sepul. Non obst.ratio Abb.quia procedit in spiritualibus laico non communicatis: ⁊ ita loquitur tex.in d. c.causam, que.secus videtur in iure patronatus, ⁊ in iure funerandi que communicata sunt laicis. Et hoc comprobatur: quia etiam ecclesia, in qua laicus habet ius patronatus, consecrata est: ⁊ licet ipsa per laicum possideri non possit, Jus tamen patronatus possidetur, quod est separatum ab ipsa ecclesia. Ita ergo videtur dicendum in iure funerandi, quod licet cemiterium non possit possideri, ius tamen funerandi, quod est separatum a cemiterio, possideri possit: ⁊ quia cemiterium proprie non dicitur sacrum, quia ecclesia consecratur, ⁊ cemiterium solum benedicitur.de consuet.dist.j.in c.nemo.⁊ notat Abb.in d.
9 c.abolende.† Et est notandum quod secundum canones locus non efficitur religiosus per illationem corporis mortui, licet aliud sit secundum leges. Ita Innoc.dicit in c.abolende. de sepulc.vbi Abbas post alios sequitur: quia ad hoc vt locus efficiatur religiosus, authoritas episcopi requiritur.c.ad hec.de religio.dom.vbi Abb.post Anto.de Bu.hoc idem dicit. Et ad hoc est gloss.not.in c.in ecclesiastico.xiij.q.ij.in glo.fi.⁊ idem tenet Cardin.in clem.j.q.vij.in fi.de sepul. Imo.in l.quid ergo.la prima.in §.si heres.in fin.de lega.j.⁊ Rom. in authen.similiter. in repetit.in xv.speciali in contractibus.in fin.C.ad leg.Falci. ⁊ Ang.Aret.in §.religiosum.inst.de rer.diuis. Dicit tamen notab.Joan.Fab.in d.§.religiosum.⁊ sequitur Ange.Areti.ibi, quod quamuis locus non efficiatur religiosus per illationem mortui secundum canones, vt dictum est, tamen talis locus nō poterit alienari: quia in hoc nō sunt correcta iura ciuilia. Mo-
g der. hic reprobant hoc dictum, quia correcta[g] ratione legis, ipsa lex correcta videtur: vt no.in c.miramur. de ser. non ordi. gloss.⁊ Barto.in l.j.ff.de legi.tut. Sed responderi potest quod imo non sit verum simpliciter: quia correcta ratione remanet authoritas legis: vt not. Joann.An.in c.post translationem. de renun.⁊ est bonus text.in §.femine.instit. de adop.quem ad hoc pro singulari allegauit Ro.vt dixi in c.j.de constit.⁊ quia etiam hodie, saltem largo modo, locus dicitur religiosus: vt p Abb.in d.c.abolende. Ultimo dum Ab.dicit quod fieret iniuria, nisi permitteretur quod quis vteretur sepulchro maiorum suorum: ad hoc bene facit, questio no.quam ponit Pe.de Pe. in tract.de quarta canonica.in x.prin.art.in ver.secundo queritur.vbi disputat, ⁊ postea concludit quod si alicui prelatus sepulturam concessit in aliquo sepulchro ecclesie, vel cemiterij, quod postea alteri non possit facultatem concedere inferendi mortuum in tali sepulchro, illo inuito.⁊ talis conclusio limitatur, nisi prelatus hoc faceret ex magna causa[illegible] not. Ro.dicit in sing.dcxciiij.questio est in facto.vbi allegat Archid.xiij.q.ij. in c.precipiendum.⁊ de hoc etiam no.Abb.in c.j.⁊ in peñ.de sepul. Postremo in ista decretali Abb.concludit quod quocunque modo agatur de iure funerandi, vel de iure patro.cognitio pertinet ad ecclesiasticum, contra [illegible] de But.in fi.hic, qui [illegible] quod si agatur actione personali pro iure patron. promisso, quod causa forte posset tractari coram iudice seculari, ⁊ hoc dictum Ant.de But.refert. Et sequi videtur Aretin. in consilio vj. viso instrumento.⁊ istam opinionem sequuntur Moder.hic contra Abb. quia quando est questio facti, etiam de causa spirituali, laicus cognoscit: vt no.Barto.in l.Titia.ff. solu.mat.in l.quoties.C.de iud.cum si.vt dixi in c. decernimus. supra eo. Sed, vt patet ex dictis ibi illa conclusio Bar.de iure [illegible] quia licet agatur actione personali, non per hoc sequit[illegible] questio facti dicatur. Nam etiam poterit esse questio iuris: ⁊ ista ratio etiam haberet locū in ipso iure patronatus, [illegible] ad ius patronatus, de qua agitur. Secundo contra Abb. [illegible] allegant tex.in c.[illegible]it.de test.vbi causa iuris patronatus videtur laico commissa, ⁊ illum tex.ibi ad hoc ponderauit Car. Sed responderi pōt, quod cum ibi absolute agatur de causa iuris patronatus, ex natura cause necessario intelligitur quod iudex esset ecclesiasticus. Et dato quod laicus fuisset, intelligi pōt illud factum fuisse a summo pontifice p viam dispensationis.l.quidā consulebant.ff.de re iudic. Et quia ibi in effectu agitur de iure ipso patronatus: nos loquimur de actione psonali: ⁊ quantum ad propositū, sufficit quod idem de ista personali actione videtur, quod de iure patronatus respectu fori ecclesiastici. Et ita remotis rationibus Mod.opi.Abb.mihi videtur verior, non per rationes, quas Ab.inducit, quia habēt locum in ipso iure patronatus iam formato, ⁊ in esse producto, de quo agit̄ in hac questione: sed pro opi.Ab.facit tex.hic dum inquit, causa iuris patronatus. Nam etiam causa iuris patronatus, dicitur illa, que incidenter occurrit occasione iuris patronatus.ar.l.cum hi.in prin.de transac.⁊ no.Bar.in l.solent.ff.de ali.⁊ cibar.lega. Unde licet agatur actione personali pro iure patronatus dicitur tñ causa iuris pat. Et hoc in terminis sequitur Aret.ipse in cons.lxxxiij.q̄m multa.vbi plenius, ⁊ maturius loquitur, quā in consil.vj.s̄.allegato in cōtrarium. Et ibi plura dicit, que ad propositum conferunt. Et de isto cōsilio etiam dixi in c.j.s̄.eo.⁊ ad hoc etiam facit tex.in c.fi.cum glo.s̄.eo.vbi non solum causa petitorij super beneficio non potest tractari coram singulari:
b sed nec etiam causa possessionis[b] vel quasi. Et late Abbas tradit in c.literas.de iuram.calum. Idem ergo videtur dicendum, si agatur actione personali pro spirituali. Et quia text. hic generaliter loquitur, concedendo iurisdictionem in causa iuris patronatus, iudici ecclesiastico: ergo generaliter

intelligitur.l.j.§.& generaliter.ff.de leg.prest.& lata debet interpretatio fieri:quia materia reputatur fauorabilis, quando iurisdictio alicui conceditur:vt not.Bal.per illum tex.in l.iij.§.j. ff.de offi.presi.in iij.not.

¶Additiones.

a ¶Adherentibus. Quod pax facta cum principali videatur facta cum adherentibus,vide etiam per eundem Deci. in c.j. vers.ex his Abb.infert.de postu.prel.§.vbi inquit,quod in contractibus in quibus fit stricta interpretatio,non veniunt adherentes.Et interdictum factum contra aliquem,comprehendit etiam adherentes.d.c.j.de postul.prelat.vbi per docto.maxime Dec.in ver.in gl.in verbo,terram: & qui dicantur adherentes, vide eundem ibidem.in ver. & qui dicantur.vbi etiam dixit quod ad hoc vt dispositio habeat locum in adherentibus,fieri debet super hoc declaratoria:quod tales sint adherentes.

b ¶Uniuersitate. Quod iuspatronatus non transeat etiam cum vniuersitate,vide eundem Dec.in cons.cxxvij. in ver.ex alio tamen capite. Hier.Sig.

1 ¶Spiritualibus. Uide Dec.in ru.§.e.in j.lect.
2 ¶Pertinet.Uide j.in vlti.not.
3 ¶Dignioris.Soleo ponderare tex.in contrarium in l.queritur.ff.de sta.ho.vbi concurrit potentius & dignius,& tamen attenditur potentius.
4 ¶Declarat.Et que dicantur capitula connexa. Deci.in ca.si duobus.de appellat.
5 ¶Uariare possit.Uide Deci.in c.cum venissent.§.eod.
6 ¶Fauorabilis.Secus in materia odiosa, De. consilio cccccxij.& sequenti. Sil.Ald.

a ¶Patronatus.[redacted]
b ¶Inferri[redacted]
c ¶Contrarium.Idem Dec.c.examinata.de con.vti.vel inuti.& bene.
d ¶Ecclesie.Contentum in hereditate.
e ¶Non valeret.[redacted]
f ¶Libera.Nisi sit predijs annexum,vt dixi ad Deci.in l.ij.nu.2.C.de in ius voc.
g ¶Correcta.Dec.l.fi.lect.ij.nu.8.C.de bon.poss.contra tab.vbi dixi,non econtra.gl.c.nouit.j.eo.
h ¶Possessionis.[redacted]l.

1 ☞ Delictum probatur duobus modis per confessionem & per conuinctionem.
2 Confessus non dicitur proprie conuictus.
3 Confessio facta in iudicio preiudicat,& in processu nullo.4.
5 Crimina quedam sunt digna suspensione,quedam depositione.
6 Pena debet commensurari delicto.
7 Confessio facta coram iudice incompetenti, an faciat iudicium.
8 Clericus confessus crimen coram iudice laico,an & quando debeat se purgare.
9 Quid si infamia sit simplex,aut orta a maleuolis:10.
11 Deficiens in purgatione canonica dicitur ficte conuictus, & non vere.
12 Statutum intelligitur proprie, non ficte: & de consensu vero non ficto.
13 Confessiones ficte an extendantur ad alias personas.
14 Acta facta coram iudice seculari,faciunt fidem coram ecclesiastico.
15 An autem ad alium finem.
16 Acta coram iudice seculari,an faciant fidem coram ecclesiastico in foro penitentiali.
17 Confessio clerici facta coram iudice seculari, an faciat iudicium: Et an habeat vim confessionis extraiudicialis.
18 Confessio extraiudicialis facta calore iracundie an preiudicet si non sit reuocata.
19 Clericus an possit torqueri ex confessione extraiudiciali.
20 Confessio extraiudicialis facta de crimine parte presente, an probet plene.
21 An autem sola presentia partis sufficiat absque acceptatione.
22 Confessio facta in iudicio de crimine processu precedente,facit vt confessus habeatur pro conuicto,sed non pro condemnato.
23 Quid si sit facta nullo precedente processu.
24 Confessio facta preiudicat,duobus concurrentibus:primo quod sit facta principaliter:secundo iudice ad hoc sedente.
25 Clericus an possit conueniri coram iudice seculari in causa ciuili.
26 Condemnatus de crimine infamante ciuiliter non fit infamis.
27 Confessus crimen an efficiatur infamis.
28 Infamatus de facto,debet ab officio suspendi, donec se purgauerit.
29 Acta, & probationes facte in causa ciuili, an probent in causa criminali,an autem faciant aliqualem presumptionem.30.31.
32 Condemnatus in causa ciuili,si factus sit infamis, repelli potest ab omni actu,a quo infamis repellitur.
33 Probatio legitima que sit.
34 Crimina quando videantur digna suspensione, an committantur iudicis arbitrio.
35 Pena degradationis pro quibus criminibus imponatur.
36 Quid de pena fornicationis.
37 Mendacium an sit maius peccatum,quam fornicatio.
38 Episcopus fornicando an dicatur committere adulterium.
39 Crimina que sint digna degradatione.

At si clerici. Summatur,& diuiditur,vt per Abbat.hic.
1 †Primo no.duplicem modum probandi delictum contra aliquem,videlicet per confessionem, vel conuictionem.Primo de confessione idem probatur in c.fi.de resti.spol.in c.j.de accus.in vj.facit tex.in l.j.ff.de confess.in l.proinde.§.notandum.ff.ad legem Aquil.in l.cum te.C.de transactioni.in l.generaliter.C.de non nume.pecu.& in c.per tuas.de proba.& longe maiorem vim habet confessio,quam alie probationes[1], vt colligitur in d.c.j.de accusa.in c.cum Joannes.de fide instrum.& in c.j.de confess.in sexta. facit quod no.Innocentius in c.quia plerique.de immunit.ecclesiar.& quod voluit glos.nota. in §.illud.in authenti.de equali.dotium.& in l.in contractibus.in princi.in ver.vno modo.C.de non numerata pecu.& per confessionem maior certitudo habetur,quam per aliam probationem:vt not. Anton. de Butr.in rubr.de probat.in fi.per text.in c.tertio loco.j.de presumptio.Secundo de conuictione dicitur,que fit testibus, vel instrumentis, adeo quod etiam contra Papam duobus testibus crimen probari potest:vt Abb.hic dicit, allegando glo. in c.presul.ij. q. iiij. textus tamen ibi videtur probare contrarium dum inquit,quod Episcopus,nisi cum septuaginta testibus,& Cardinalis cum sexaginta quatuor testibus non damnatur:Ergo a fortiori idem in summo pontifice dicendum videtur de his. Sed respondetur quod hodie non hz locum quod dicitur in d.c.presul.vt Abb.declarat in c.per tuas.in fi.de ma. & obe.& in c.licet vniuersis.de testi.Et no.Rom.in auth. similiter.C.ad leg.falc.in xxxiiij.speciali.in vlt.vol. vt tradunt Moder.in d.c.per tuas.Et dum Ab.hic adducit quod etiam per instrumentum probatur delictum:dicendum est vt Mod. late insistunt
2 in c.cum in ecclesijs.de ma.& obe. ¶ †Secundo no.quod hic dum ponuntur tanquam diuersa,confessus,& conuictus, secundum Ab.colligitur quod confessus proprie non dicitur conuictus.Et ad hoc Andr.Sicul.& Mod.etiam allegant duo iura,videlicet tex.in l.ij.C.quor.app.& in c.ex literis.de exce.prel.ad idem est tex.in c.testimonium.j.de testi.in c.de hoc.de simo.& c.nos in quemque.in princi.ij.q.j.c.si quis clericus.lxxxj.dist.& in l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cle.Et dicit Ab. hoc esse notandum propter statuta, que faciunt mentionem de confessis,vt non habeant locum in conuictis, nec econtra. Sed contrarium in hoc tenet And.Sic.hic,dicens quod imo confessus proprie dicatur conuictus:quia per testes quis proprie dicitur conuictus d.l.ij.C.quo.app.sed ille qui confitetur delictum,dicitur testis contra se.c.per tuas.de proba. ergo confessus videtur proprie conuictus.Mod.respondent quod proprie quis contra seipsum non dicitur testificari: & posito quod sic, non videtur conuictus ex solo suo testimonio,ex quo vnicus est. Ad hoc replicari potest quod conuictio consideratur in testibus respectu probationis: & iste effectus probationis magis habetur ex propria confessione,quam ex testibus,licet vnicus sit,& singularis,per ea, que dixi supra in principio.Et opin.quam tenet dominus Andreas Sicul.prima facie comprobari potest per text.in l. qui sententiam.C.de pen.ibi: confessione sua conuictus sit. Nam etiam ex indicijs quis conuictus dicitur.d.l.ij.quomodo app.ibi:argumentis conuictus,ergo a fortiori ex propria confessione hoc dicendum videtur.& facit text. in l.raptores.cum gloss. C.de episcop.& cleri. Non obstat text.hic cum simili.§. allegatis, in quibus tanquam diuersa ponuntur conuictus,& confessus: quia respon

responderi potest quod diuersitas consideratur sicut, inter genus, ⁊ speciem: vt in rubrica. C. de seruitu. ⁊ aqua. ⁊ in euangelio legitur. Discipulis, ⁊ Petro. Ulterius tamen cogitanti finaliter magis placet quod Abbas dicit, vt proprie confessus non dicatur conuictus: quia conuictus dicitur ille, qui negat, ⁊ non ille, qui confitetur: vt est casus in l. fina. C. de execu. rei iudic. ⁊ est gloss. not. in l. fina. in verbo, conuicta. C. de compensat. Et idem glo. in l. si quis in hoc genus. in verbo, conuictos. C. de epis. ⁊ cle. Et istam conclusionem probat, ⁊ late tradit Fulg. in consi. cxxiiij. prepositis. in secundo dubio. Et ibi in terminis infert ad statutum, prout Abbas hic dicit quod si loquitur de conuicto non habebit locum in confesso: ⁊ hoc verum dicitur attēta verborum proprietate. Sed inspecta mente statuti debet considerari an esset eadem ratio: quid enim si a statuto conuictus appellare prohibeatur? vtique hoc etiā videtur habere locum in cōfesso, in quo maior ratio videtur prohibendi appellationem, ex quo regulariter confessus prohibetur appellare. ca. cum speciali. §. porro. de appella. ⁊ ij. quest. vj. in ca. quicunque. ⁊ ad hoc facit quod infra dicam de isto statuto in gloss. j. Et superius dicta procedunt stricte, ⁊ proprie loquendo: sed largo modo etiā confessus dici potest conuictus. Et hoc modo allegata supra in contrariū intelliguntur, ⁊ in iuribus allegatis in contrariū non simpliciter confessus appellatur conuictus, sed secundum quid dicitur conuictus confessione sua d. l. qui sentētiam. C. de pen. ⁊ conuictus argumentis dicta l. ij. C. quorum appella. ⁊ ita Fulgo. dicit in cons. supra alleg. in ij. dubio. ¶ Tertio no. quod confessio, ⁊ acta facta coram iudice incompetenti, non sufficiūt ad condemnationem. Et secundum Abb. intelligitur, quia vitium pariter respicit confessionem, sicut alia acta: alias secus: vt per eum hic. ⁊ idem Abbas in c. fin. de rest. spol. ⁊ not. Bal. in in l. quid tamen. in princ. in versic. extra inducit. ff. de arbi. ⁊ no.
3 Areti. in capit. qualiter. el ij. in princ. de accusatio. ¶ † Quarto no. quod confessio facta in iudicio preiudicat. ad idem text. in c. fin. in c. vestra. vbi glo. de coha. cler. in c. cum olim. in fin. de verbo. signi. in c. fi. de restit. spo. ⁊ in c. j. de accu. in vj. cum si. supra in princ. allegatis. Et hoc procedit etiam dato quod processus esset nullus[a]: quia ex tali confessione potest tamen puniri: vt est notab. dictum Inno. in c. qualiter. el ij. de actu. ibi: non negamus tamen. ⁊ sequitur Bart. in l. si confessus. ff. de cust. reorum. Abb. hic, ⁊ in ca. fi. in vltimo notabili, per illum text. de resti. spo. ⁊ in consil. xxv. attingam. lib. j. Et hoc dictum Inno. pro no. tradit Mathe. in no. liij. nota vtilem regulam. Et idem not. Bald. in l. j. C. de iudicijs. in l. ij. in fin. C. de re iudi. Angel. in consi. xxvij. pro decisione. cum simil. vt tradit Andr. Sicu. hic, ⁊ idem Bal. in rub. supra eo. in authen. offeratur. C. de litis contesta. in fine. Ang. in l. viro, atque vxore. ff. sol. mat. Alexā. in consilio xxxiiij. viso processu. lib. iij. ⁊ in consi. cxxvij. visa inquisitione. libr. iiij. et in l. ij. ff. de lib. ⁊ posthu. ⁊ Aret. in d. c. qualiter. in prin. Istud dictum Inno. quod communiter approbatur, Primo limitatur procedere, quando confessio fuit facta principaliter propter se: 2 secus si incidenter[2], secundum Abb. hic post Barto. in d. l. si cōfessus. Idem Abbas in cap. j. de except. ⁊ in dicto cap. fi. in vltimo not. post Anto. de But. ibi, de rest. spo. Ang. in d. l. viro, atque vxo. ⁊ Salic. in l. ij. C. de custo. reorum. Et ita simpliciter dicunt Moder. hic: ⁊ idem sequitur And. Sic. in consi. ij. lib. j. ⁊ in consil. j. lib. ij. Sed ista limitatio restringitur dupliciter. primo vt non habeat locum in crimine falsi, in quo quis puniri potest, etiam ex confessione facta incidenter: vt tradit Petr. de anch. in consilio clxxij. circa primum. versi. ex cuius delictis. Secundo restringitur, vt puniri non possit in eodem iudicio, in quo incidenter fuit facta confessio: quia non agebatur ad hoc: ⁊ sententia debet conformari libello. cap. licet Heli. de simo. l. vt fundus. ff. communi diui. Sed in alio iudicio bene poterit puniri: vt not. voluit Innocen. in capitulo, per inquisitionem. de elect. ⁊ ibi Abb. versiculo, ex quo nota singulariter. et idem Abb. in capitulo ij. in secunda lectura. de confess. et idem voluit Bal. in l. mercalem. in fi. C. de condic. ob turpem causam. Nam confessio facta in vno iudicio, probat in alio: vt not. Anton. de Butr. in cap. cum dilectus. per illum text. in vj. not. de capel. mona. Bal. in l. ij. C. de eden. cum simili. vt tradit ibi Alexand. ⁊ predicta limitatio etiam declaratur: vt per Are. in dicto capit. qualiter. Secundo dictum Innoc. limitatur non procedere in confessione facta coram iudice incompetenti, que confitenti non preiudicat: vt probatur in princip. hic, ⁊ in c. olim. de rescript. quem text. adducunt Moder. hic. Et idem not. Bald. per illum text. in l. magisterie. in secundo not. C. de iurisdictio. omnium iudicum dicens quod licet delictum notorium sit per confessionem, iudex tamen incompetens non potest illud punire. Et idem Angel. in l. j. versi. quid si confessio. C. de confes. Barto. in l. magistratibus. ver. sed quero. ff. de iurisdic. omn. iudi. cum simi. vt tradit ibi Alexan. Sed aduertendum est: quia text. in dicto ca olim. quem allegant Moder. hic, parum facit: quia habet varios intellectus: ⁊ secundum Abb. ibi, in confessione extraiudiciali intelligitur. Similiter text. hic loquitur in iudice incompetenti, cuius iurisdictio non potest prorogari. capit. si diligenti. de fo. competen. Et tali casu ista limitatio de plano procedit secus videtur in iudice incompetenti, cuius iurisdictio prorogari potest: quia confessio facta coram tali iudice preiudicare videtur. Ita not. Angel. distinguit in l. j. in princi. ff. de confess. vbi allegat ad hoc Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de confes. §. sequitur videre. in versic. quinto non valet. Et ratio videtur: quia per confessionem prorogatio iurisdictionis facta videtur, per ea, que not. in l. j. ff. de iudic. Et in simili casu tradit Angel. Areti. in tract. maleficiorum. in verbo, comparent dicti inquisiti, ⁊ confitentur totum. in versiculo, quero an confessus. Dicta tamen ratio inducte prorogationis, non haberet locum in iudice inquisitionis, in quo prorogatio fieri nō potest: vt no. Bald. in l. j. in fin. C. vbi de cri. agi opor. ⁊ in l. j. C. de sica. in versi. ⁊ aduerte. ⁊ Nellus tradit in tracta. bannitorum. in secūda parte primi temporis. questione ij. Tertio dictum Inno. non habe-
b ret locum, quando quis esset tutus prescriptione[b] statuti, ita ꝙ contra reum non posset inquiri de crimine: nam tunc confessio eius non nocet. Ita dicunt Moder. hic, allegando simpliciter Maria. in capitu. de his. de accusa. vbi dicit Senis se ita consuluisse: ⁊ ego, dum legerem ibi, vidi originaliter consilium do. Maria. ⁊ cum iterum casus similis occurrisset, ita indicatum fuit. Et de hoc etiam dictum Bald. allegatur in quibusdam lecturis in l. genero. ff. de his, qui not. infa. ⁊ tunc etiam reperi Bald. expresse hoc decidentem in cap. fin. versi. pone quod maleficium. de offic. delega. Et idem sentit Cardi. in clemen. j. in x. questione de cōsang. ⁊ affi. Et ad hoc facit: quia paria sunt, solutum esse, vel prescriptum l. si pupillus. in fin. vbi Bart. ff. de admi. tutor. l. sed ⁊ si vnius. §. pretor ait. ff. de iniurijs. cum simi. vt alias dixi in rubrica. j. de probat. Quarto dictum Inno. intelligitur in eo, qui vocatus fuit ad iudicium: secus si ipse reus accedat, ⁊ confiteatur: vt not. Abb. in capit. de hoc. j. de simo. Sed hoc intelligitur quantum ad hoc vt pena mitigari possit propter spontaneam confessionem, erit tamen puniendus, vt j. videbimus. Quinto limitatur in confessione facta simpliciter, et expresse: secus si implicita sit: vt not. Domi. in c. j. circa fin. versi. ⁊ not. de testi. in vj. per glo. ibi, que dicit ꝙ opponens accusatori ꝙ fuit socius criminis, dicitur fateri, ⁊ tamen ex tali confessione non punitur. Sed ista limitatio satis comprehendi videtur sub prima de confessione facta incidenter. Et idem Anto. de Butr. in cap. fina. versic. vltimo noto. de resti. spo. vbi in effectu ponit quod Domi. dicit in loco prealleg. Sexto limitatur in confessione vera, ⁊ expressa: secus si tacita, ⁊ ficta, que per con-
c tumaciam[c] inducitur, secundum Bald. in l. j. versic. item dicit. C. de confes. Et hoc idem latius Bald. tradit in addi. Spec. in titu. de accu. versic. nota quod vbi libellus. Et hoc dictum pro singulari refert, ⁊ sequitur Ange. Aret. in tract. maleficiorum. in verbo, qui index videns ꝙ inquisiti. versi. sis igitur multum cantus tu index. Et idem tenet Bal. in l. ij. §. ꝙ si actor. circa fi. versicu. ⁊ facit ad questionem. C. de iura. calum. ⁊ in l. error. circa fin. versi. tu dic. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ ad hoc est bonus text. ⁊ ibi Bald. in l. si filius. la ij. ff. de interro. actio. ⁊ not. etiam Alexan. in consi. cxxvij. visa inquisitione, li. iiij. Septimo limitatur, quādo libellus accusationis, vel inquisitionis ineptus fuisset: quia tunc non preiudicat confessio: vt not. probat, ⁊ concludit Angel. in consi. clxxviij. visis actis. vbi refert de facto, Perusij obtinuisse in syndicatu domini Raynerij de Lāfranchis, de Pisis. Et hoc pluribus medijs leuibus: tamen Andre. Sicu. hic sequitur, dicens se ita consuluisse, ⁊ obtentum fuisse Bononie. et idem Ang. tradit in consi. ccxcvij. pro predictis. Et pro ista opinione videtur dictum Bal. in l. ij. §. quod si actor. C. de iura. calū. versi. vlterius noto. vbi inquit ꝙ si libellus sit ineptus, vel non concludens, non potest reus ex vera nec ficta confessione cōdēnari. Et idem Bald. in consi. cxlviij. posito. in fi. lib. iiij. Sed tamen contrarium voluit expresse Bal. in l. ij. circa fin. C. de re indic. vbi inquit ꝙ confessus non potest opponere de ineptitudine libelli, vel de alio ordine iudiciario nō seruato. Allegat tex. in c. fi. de resti. spo. ⁊ ibi Anto. de But. in ix. no. per illum text. et idem Bal. in l. sed ⁊ si dolo. §. item exigit. alias est l. item exigit. ff. de dolo. dicens quod licet libellus non sit bene formatus, si tamen reus confitetur, erit condēnandus. Allegat bonum text. in cle. constitutionē. in fi. de elect. Et hoc videtur esse de mente Inn. in d. c. qualiter, ⁊ quando. ⁊ aliorum in locis preallegatis, dum simpliciter loquuntur, ⁊ dicunt confitentem posse cōdemnari, non obstante nullitate processus. Nec Ang. in cōs. clxxviij. s. allegato videtur precise firmare contrarium: sed solum dicit

quod non debet pena ordinaria delicti puniri: finaliter ibi cõcludit quod licet ex tali confessione puniri possit, iudex tamen non cogitur, si non vult: si hoc non facit, in syndicatu non tenetur. Quod notandum est: quia notabilis declaratio ad dictum Innocen. colligitur: laborandum erit in habendo iudicem propitium. Octauo limitatur in confessione rei facta in
3 tormentis, non precedentibus indicijs, quia non preiudicat: vt probatur in l. pe. secundum vnam lectu. ibi Bart. ff. de questi. sequitur Floria. in l. emptorem. in princip. ff. de actio. emp. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Et hoc idem voluit Gandi. in tract. maleficiorum. in rub. de questio. tormentis. versiculo, item pone. vbi allegat bonum text. in l. diuus. §. ex quibus causis. ff. de questio. idem sequitur Imol. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acqui. here. in fin. cum concor. vt ibi prosequitur Alex. idem Imo. in consi. cix. visa inquisitione. Roma. in consi. clxvij. Antonius accusatus. Joan. de Ana. in consi. xvij. visa relatione. late Alex. in consi. v. in causa inquisitionis. lib. j. et idẽ consilium repetitum est in consi. xciij. eod. lib. idem Alexand. in consi. cxliiij. post redditum. lib. ij. in consi. j. lib. iij. in consi. lij. viso themate. lib. iij. Raph. Cu. in consi. cxxxviij. hoc magime. Fulgo. in consi. cvij. super eo. in consi. cxlix. super inquisitione. in fi. vbi dicit hoc etiam procedere, non obstante quod iudici datum esset arbitrium, quod per hoc ista defensio non tollitur, quod notandum est. Et licet indicia postea superueniãt, non tamen illa confessio confirmatur: vt not. Bald. dicit in ca. ad nostram. circa fin. de proba. Et secundum predicta limitatur text. in cap. j. de accu. in vj. Nono limitatur, nisi delictum deductum fuerit cum qualitate, reus cõfiteatur illud simpliciter: nam ex confessione tali non poterit puniri: vt not. colligitur ex dictis Joan. Andr. in rub. de accu. Et idem videtur velle Rom. in d. consi. clxvij. Antonius accusatus. dom. Signo. in consi. x. in questione vertente. Sed tamen contrarium tenet in hoc Bald. in l. si seuerior. C. ex quibus cau. infa. irro. in l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his, qui not. infa. in repe. ver. iuxta hoc quero. idem tenet expresse Angel. in l. denuntiasse. §. quid tamen. ff. de adulte. concordando opinio. dici potest quod iu
d dex punire possit, si velit: sed quod non teneatur[d] †. Postremo
4 quod s. dictum est in primo notabili de confessione facta in iudicio quod preiudicat, hoc sane intelligitur, quando ius talem confessionem non respuit: vt est glo. in l. penu. in glo. mag. C. de confes. facit text. in l. in confessionibus. ff. de interro. act. l. inde Neratius. §. fina. l. seq. ff. ad legem Aquil. Et licet quis sponte confiteatur, non est semper adhibenda fides l. j. §. si quis vltro.
e ff. de questio. requiritur enim quod confessio sit verisimilis[e]: vt not. Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de episco. cleri. versi. deinde not. cum similib. vt tradit Bart. Veronensis. in consi. xxxiij. multa possent. Joan. de Ana. in consi. xvij. s. alle. Imo. in d. consi. cix. Raph. Cu. in d. consi. cxxxviij. facit quod tradit domi. Signo. in consi. cxv. in questione Petri. in consi. clvj. in processu. quod not. Barto. in l. j. §. accusationem. ff. de accu. cũ simili. vt tradit Alexand. in consi. xix. in causa inquisitionis. lib. iij. Et cum supra dictis etiam concordat Anto. de Butr. in ca. fin. versic. requiritur etiam. de confessis. † Quinto nota quod quedam crimina digna sunt suspensione, quedam depositione. Et dicit Abb. hic quod depositio est perpetua remotio ab altaris ministerio: suspensio vero est ad tempus. Et idem Bald. dicit in authen. habita. C. ne fi. pro pa. versi. sequitur in litera. Et ideo si suspensio perpetua esset, in effectu idẽ esset, quod depositio: vt dicit Anton. de Butr. hic, in vltimo not. not. Archi. in cap. ij. lxxxij. dist. Domi. ibi sequitur. Et idem Domi. in c. ij. in princ. circa fin. de penis. in vj. Et cum depositio perpetua sit de natura eius, depositus simpliciter, intelligitur quod perpetuo depositus sit, licet hoc non exprimatur: vt per glo. not. in c. j. in glo. fi. l. dist. vbi Domi. Et de multiplici specie suspensionis habetur per gloss. in cap. cupientes. in verbo suspensi. de penis. Et de effectu suspensionis plura Abb. tradit in capit. cum Vintonien. de elec. Sexto nota quod paria sunt quo ad pene impositionem, quod quis confiteatur, vel conuictus sit. Et hoc secundum Abb. intelligitur, quando metu probationis qs confitetur: secus si sponte: vt per gloss. in capitu. de hoc. in verbo, in iure. de simo. Et ad idem glo. xv. q. vlti. in summa. xxiiij. distin. in ca. fina. in gloss. j. l. distinct. in c. presbyterum. Et adde notabiliter quod quandoque etiã plus punitur, qui timore probationis confitetur, quam si conuictus esset. Hoc patet in iudicio inquisitionis, vbi contra conuictum pena mitigatur. c. inquisitionis. c. qualiter, quando, de accu. tamen confitenti in tali iudicio ordinaria pena imponitur: vt not. Inno. in dic. c. qualiter. el ij. ibi Abb. ver. circa hoc moueo dubium. idem Abb. in ca. per inquisitionem. in fi. de elec. est text. no. in c. fi. de cele. mis. ibi etiam Abb. in vlt. not. ad idem text. in c. ij. de confes. dicit Hosti. in d. c. de hoc. quod etiam quando timore probationis quis confitetur, aliqualiter parcendum erit: sed abbas ibi hoc reprobat: quia iura parem penam imponunt. Idem tamen Abb. hic sequitur illud dictum Hosti. videtur verius, secundum quod j. dicam: quia accusator tunc puro onere probandi releuatur: quia probatio potuisset esse non legitima: arg. l. eũ, qui. ff. de iureiu. Et concludendum videtur quod confessus, et conuictus, eadem pena puniatur, si pena certa sit: secus si arbitrio iudicis imponatur. Uel dicamus quod pari pena puniatur, nisi lex vlterius procedat, remittendo penam confitẽti. Et pro ista equiparatione facit text. in c. cum olim. de rerum permu. Nec obstat quod mitius ibi agatur cum eo qui fuit confessus, ex quo ibi solum priuatur beneficio, non deponitur, pro ut ordinaria pena illius delicti postularet. c. ij. de confes. vt dicunt Moder. hic post Dom. in d. c. si. xxiiij. dist. quia respondetur quod hoc idem in d. c. cum olim. est in conuicto, qui ibi non deponitur, sic in vtroque pena relaxatur: ergo a pari procedũt ibi confessus, conuictus. Et notandum est, quod quando pena ipso iure imponitur, illa nunquam minuitur propter confessionem: vt dicunt Moder. in ca. de hoc. de simonia. allegant dictum Barto. in l. id quod seruo. §. j. de pecu. lega. Sed illud dictum Bart. nihil facit: quia loquitur solum de negatione, dicit quod quando ipso iure pena imponitur, illa per negationem, non debet augeri: quia condemnatio videtur fieri tanquam cõtra negantem: ideo ex alia negatione non crescit, prout etiam dictum Bart. declarat Pet. de ancb. in c. perpetue. in versic. tu etiam adde. de electio. in vj. ideo predicta omnino cessant in
6 confessione, de qua agitur. † Septimo nota quod pena debet delicto commensurari: ad idem est text. in ca. quesiuit. de his, que fiunt a ma. par. ca. in c. non afferamus stateras. in fin. xiiij. q. j. idem probatur in ca. felicis. §. illud. de penis. in vj. in §. quia vero. in authen. vt fratrum filij. ideo ex maioritate pene maius delictum arguitur, vt tradit gloss. not. in cap. meliore proposito. xxviij. q. j. in gloss. ij. not. Bart. in l. Meuia. in princ. ff. de accu. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. idem Bald. in l. nemo. in fi. C. de sum. trini. in authen. clericus. C. de episco. cler. in l. si fugitiui. C. de ser. fu. in l. j. ver. quarto opp. C. qui accu. Et hoc idem Cal. dicit. in consi. j. in titu. de accusa. ex quo alias consului quod maius esset delictum furtum, pro quo pena furcarũ imponitur, quã homicidium, pro quo erat pena capitis: quia pena furcarum erat maior: vt not. decidit Bald. in l. omnes. C. de dela. lib. x. quem refert, sequitur Joan. de Ana. in c. fina. de collus. detex. Facit quod not. Berto. in l. desertorem. ff. de re mili. in l. capitalium. §. serui. ff. de penis. Et in proprijs terminis hoc tradit Bald. in cõsilio ccclviij. premittendum est. in iij. lib. Et ita indicatum fuit Luce, in causa magni ponderis, licet aliter consuluisset d. Bar. Soci. primo leuiter, deinde viso consilio meo multum laborauit: vt patet in consilio suo clvij. vbi refert ad literam rationes meas, que habentur in consi. lxv. co-
f natur respondere, minus[f] sufficienter. Et quod supra dixi, procedit regulariter: quandoque tamen contingit quod grauior pena imponitur, quam natura delicti postularet, vt Abb. hic dicit per gloss. in ca. admonere. in versi. existente. xxxiij. q. ij. ad idem gloss. in c. decenter. lxxxix. dist. in cap. cito turpem. in versi. durior. j. q. j. Et propter hoc dicit do. Abb. not. in capitu. perpendimus. de senten. excom. quod pena, que imposita pro minori delicto reperitur, non extenditur ad maius. Et ad cognoscendum quod dicatur esse maius delictum, not. Barto. in consilio ccxvij. Ad declarationem Card. in clemen. ad nostrã. versi. vij. in ij. questio. de heret. vbi inquit illud esse maius, quod
g est magis contra naturam.[g] propter hoc concludit quod maius peccatum est mendacium, quam fornicatio. Octauo, vltimo nota secundum Areti. hic, quod confessio delicti facta coram iudice incompetenti non facit indicium. Ita dicit ipse probari hic in verbo, aliquatenus. ad idem in simili est tex. in capi. de cetero. infra de testi. vbi etiam Are. per illum textum in verbo, aliquatenus. concludit quod laici examinati contra clericum in causa criminali, non faciunt indicium: quia precise ibi prohibẽtur propter illam dictionem, aliquatenus. Et vlterius etiam iste textus ad hoc aliter induci potest, dum dicitur quod clerici non sunt propter hoc aliquatenus condemnandi. Nam illa dictio, propter, denotat causam remotam l. eo tempore. §. finali, vbi Barto. ff. de pec. ergo videtur quod non facit indiciũ: quia si ex tali confessione oriatur indicium, quo mediante reus positus ad torturam confiteretur, esset condemnatus, saltem mediante videretur propter hoc condemnatus, illud indiciũ saltem fuisset causa remota condemnationis. Sed tamen ad ista responderi potest. Primo quod licet ista verba precisa sint tamen intelliguntur stante confessione iudiciali respectu confessionis iudicialis, de qua text. hic loquitur: sed respectu indicij, quod

cij, quod etiam habetur ex confessione extraiudiciali, non lo-
quitur hic. Secundo, quia loquitur text. respectu plene proba-
tionis, que habetur ex confessione iudiciali, ⁊ immediate produ
cit effectum condemnationis: ⁊ isto respectu non solum imme-
diate, sed nec etiam mediate condemnari potest: quia etiam si
nouus processus coram episcopo incohoaretur, non poterit ab
eo condemnari vigore dicte confessionis: ⁊ hoc modo verifica-
tur quod nec etiam mediate ex tali confessione cōdemnari po
test. Sed respectu indicij hic non loquitur, ⁊ quia licet faceret
indicium, quo mediante reus positus ad torturam confitere-
tur, non tamen diceretur ex indicio tali condemnatus l. j. vbi
Bald. not. per illum text. in quibus causis ser. pro pre. lib. acci.
et ista notāda sunt ad ea, que inferius dicenda occurrūt. ¶ In
8 gloss. j. † Quod dicitur de purgatione, Abb. dicit verum esse, p
ut glossa loquitur, scilicet quando multum grauis sit eius opi-
nio: vt per eum hic. Et hoc idem comprobatur: quia propter
vehementem infamiam de scandalo presumitur. capitu. fina. in
princ. de collus. deteg. ⁊ propter solū scandalum, purgatio indi-
citur. capitu. inter sollicitudines. de purg. cano. ⁊ tali casu pur-
gatio non indicitur propter infamiam, sed propter scandalū:
⁊ ita dicunt Areti. ⁊ Moder. hic. Sed aduertendum est: quia
text. in dicto capitu. fina. de collus. detegen. non videtur bene p
bare quod propter magnam infamiam presumatur de scanda
lo: quia videtur ponderare magnam grauitatem infamie, dum
inquit, in tantum clamor inualuit, quod sine scandalo dissimu-
lari non potest. ⁊ text. in dicto capitulo, inter sollicitudines. vi-
detur probare quod etiam immediate propter vulgatam infa
miam absque scandalo canonica purgatio indicatur: dum in-
quit, attendentes vulgatam infamiam graue scandalum, ⁊ ve-
hementem suspicionem. deinde dicit quod propter quodlibet
eorum, purgatio indicenda sit: ⁊ sic dictum glosse simpliciter
ibi probari videtur: nisi dicamus quod ibi loquatur de scanda
lo, quando expresse constat: ⁊ per hoc non excluditur scandalū
presumptum, quod ex graui infamia presumitur. Et cōcluden-
do, prima conclusio sit, quod propter infamiam grauem sit pre
sumptio scandali, prout Abb. ⁊ Moder. dicunt: ⁊ ad hoc vide-
tur text. in cap. presbyter si a plebe. ij. q. v. vbi infamia infertur
9 ad scandalum. † Secunda conclusio est, secundum Are. quod si
infamia sit simplex absque scandalo, ⁊ originem habuit a male-
uolis hoc procurantibus, tunc purgatio canonica non indici-
tur. capitulo, cum in iuuentute. §. nos autem. de purga. ca. Ter
tio Aretin. concludit quod si infamia orta sit a maleuolis hoc
non procurantibus, quod purgatio indici potest, per text. in
capitulo, presbyter si a plebe. ij. questione v. ⁊ in dicto capitulo,
10 inter sollicitudines. in princip. † Moder. in hac vltima coclusio
ne tenent contra Areti. quod si infamia originem habuit a ma
leuolis simpliciter, non indicatur purgatio, vt per gloss. que
hoc tenet in cap. in cunctis. in versiculo, maledicorum. xj. quest.
iij. ⁊ quia ista est qualitas requisita, quod infamia non oriatur
a maleuolis. capitulo, qualiter. el ij. versiculo, ex quibus accusa-
tionibus. ibi: non maleuolis. Non obstat tex. in dicto capitulo,
inter sollicitudines. quia respondent Moder. quod erat ibi in-
famatus ab alijs, ⁊ non ab accusatore, prout dicebat Areti. Vel
aliter potest responderi quod ibi erat grauis infamia cum scā
dalo, saltem presumpto, merito purgatio indicitur, per supra
dicta. Non obstat capitulū, presbyter si a plebe. ad quod Mo-
der. non respondent, quia dici potest quod etiam ibi de scanda
lo agebatur, vt colligitur ibi: ne populi fidelium in eo scanda-
lum patiantur. Sed tamen pro opinione Aret. videtur text. in
cap. accedens. de purga. can. vbi infamatus a maleuolis cogi-
tur se purgare. Non obstat cap. qualiter, ⁊ quando. vbi infamia
non debet habere ortum a maleuolis: quia loquitur quo ad pro
cessum inquisitionis, ⁊ non respectu purgationis, de qua agi-
tur, ⁊ de qua loquitur text. in d. cap. accedens. Et concludendo
dici potest hoc esse in facultate superioris: vt colligitur in dic.
capitulo, cum in iuuentute. de purga. can. vbi propter importu
11 nitatem petentis concessa fuit. † Secundo ex gloss. secundum
Abb. colligitur quod deficiens in purgatione canonica, ficte, ⁊
non vere dicitur conuictus. Unde infert quod statutum de cō
uicto non haberet locum in ficte conuicto, post Anto. de But.
hic, ⁊ idem Abb. in capit. inter sollicitudines. circa fin. per glo.
j. de purga. cano. ⁊ in cap. insinuatum. de simo. Et est regula cō-
12 munis quod † statutū proprie intelligatur: ⁊ sic in casu vero, et
non habet locum in casu ficto: vt not. Barto. in l. iij. §. hec ver-
ba. ff. de neg. gest. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. facit text.
in l. fina. C. de his, qui veni. eta. impetra. Et ideo statutum de cō
sensu, de vero, ⁊ non ficto intelligitur: vt not. Bald. in l. ij. §. vo-
luntate. in ij. not. ff. solut. mat. Et statutum de homicidio, de ve
ro, ⁊ non ficto intelligitur: vt not. Bald. in l. transigere. in versi.
⁊ facit ad questionem. C. de transact. Et statutum de contuma-
ce vero intelligitur, vt no. Ang. in cōs. clxxxvj. visis. ⁊ cōs. cccxvj.
visis igitur. cum si. vt no. Alex. in l. j. §. lex Flaci. in iij. not. ff. ad
legem Flaci. in l. adoptiuum. in princip. ff. de in ius vocan. ⁊ in
d. l. transigere. ⁊ in consi. lxxxij. perspectis. lib. ij. Nec obstat pre-
dicte conclusioni, si dicatur quod statutum debet intelligi secū
dum ius commune: vt not. in l. ij. C. de noxa. in ca. cum dilectus.
de consue. quia Abb. respondet in dicto capitulo, insinuatum.
qd illud verum sit, quando ius commune procedit secundum
veritatem: secus si per fictionem, per supra dicta. Predicta cō-
clusio limitatur dupliciter: primo, nisi statutum disponeret qd
deficiens in purgatione canonica haberetur pro conuicto: vt
in simili not. Bald. in l. omnes populi. versicu. vnde quero. ff. de
iust. ⁊ iure. de statuto quod bannitus habeatur pro confesso: nā
intelligitur haberi pro confesso quo ad omnem effectū, qui ex
vera confessione insurgit: quia a statuto facta est equiparatio.
Facit text. in l. j. §. lex Falcidia. ⁊ quod ibi Barto. ff. ad legem
Falcid. Et idem tradit Joan. de Jmol. in l. si insulam. ff. de ver.
obl. quem refert, ⁊ sequitur Joan. de Ana. in dicto capitulo, in-
sinuatum. de simo. Et not. domi. Nellus in tractatu bannitorū,
in quarta parte primi temporis, in j. questione. Facit quod not.
Bartol. in l. absentem. ff. de pen. ⁊ quod not. Bal. in l. quoniam.
in v. not. ff. de his, qui notan. infa. in l. si tutor. C. de interdi. ma.
Et quod not. Abb. per illum textum in cap. ad audientiam. de
cler. non resid. Ad idem facit textus in l. Deo nobis. C. de epis.
⁊ cle. cum simi. vt tradit Alexand. in consil. clxxix. viso proces-
su. lib. v. Secundo limitatur a maioritate rationis: quia statu-
tum de conuictis haberet locum in ficte conuictis. Si enim pe-
na a statuto minuatur conuictis, a fortiori ficte conuictis alle-
uiata intelligitur: vt not. Abb. ⁊ Joan. de Ana. in d. capitulo,
insinuatum. Nam etiam in statutis a maioritate rationis ar-
guitur: ⁊ statutum ampliatur: vt not. Bald. in l. affinitatis. in
versiculo, pone statutum. C. com. de succes. in l. quod vero. versic.
sed pone. ff. de legi. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. mat. in l. venia.
in fin. C. de in ius vocan. Et quia etiam in sententia odiosa ar-
guitur a maioritate rationis l. qui indignus. ff. de senat. in l. cui
pacto. ff. de ser. expor. ⁊ in l. relegatorum. §. potest. ff. de interdic.
13 ⁊ releg. † Et dum Abb. dicit quod ficte confessiones non exten-
dantur ad alias personas, idem not. Bald. in l. ij. versiculo, sed
iuxta predicta queruntur. C. de eden. cum similb. vt tradit ibi
Alexand. in versiculo septima conclusio. ⁊ idem Alexand. in l.
cum filius. ff. de verbo. oblig. ⁊ idem Ange. in consi. cclxxvi. pun
cta sunt. ⁊ in consi. cccviij. factum est tale. ⁊ Raphael Cu. in con
si. cxlvi. Simon. quod tamen limitatur, nisi alia persona veni-
ret vt successor vniuersalis, vel singularis ex iure sui authoris:
vt probatur in l. si superatus. §. si. ff. de pig. ¶ In fin. gl. Ad con
trarium plures solutiones referuntur: ⁊ ex his, que in secunda
solutione Abb. dicit, tres conclusiones colliguntur. Prima est
14 quod † acta facta coram seculari, faciunt fidem coram ecclesiasti
co, si producuntur ad eundem finem, ⁊ inter easdem personas,
per textum in cap. fina. de exce. in vj. nam in tali casu habet lo-
cum exceptio rei iudicate: vt per gloss. ibi in verbo, admitti. Et
hoc intelligitur, quando sentētia fuit valida: secus si nulla fuis
set, vel euidenter iniqua, prout illum textum declarat Petr. de
Anch. in consi. ccclxxxiij. retento ordine dubiorum. Et hoc cla-
rum est per text. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. cum si-
milib. Et idem Abb. hoc dicit, si facta producantur ad istum ef
fectum vt ecclesiasticus adiuuet secularem, interponendo eius
censuras. Et idem Abb. latius hoc tradit in cap. j. de offic. ordi.
Et licet text. in capi. fi. loquatur in sententia, idem tamen est in
actis, prout Abb. hic loquitur: quia idem iudicatur de actis, ꝙ
de sententia: vt not. Innocen. in capitulo, causam, que. el primo
de testib. cum similib. vt Moder. ibi tradunt, ⁊ per text. in d. ca
pitu. fina. videndum est quod not. Bald. in l. fina. ff. de ferijs. pro
ut Moder. referunt in dic. cap. causam, que. Secunda conclu-
sio est, quod si acta coram seculari principaliter producuntur
coram ecclesiastico, ⁊ ecclesiasticus imponat penam pro delicto
in actis forte tacite comprehenso, tunc secundum Abb. non po
test: quia variatur modus agendi, per capitulū, veniens. el ij. de
testi. ⁊ quia de delicto eiusdem hominis sepius queri non de-
bet, vt per eum hic, ⁊ dum allegat d. capi. veniens. Ista conclu-
sio debet declarari prout Barto. not. in l. ij. §. hoc edicto. ff. vi bo
no. rapto. versiculo, quero vtrum. vbi inquit quod acta facta in
iudicio summario, non faciunt fidem in alio iudicio plenario,
etiam inter easdem personas, per dictū c. veniens. ⁊ not. Abb.
post alios in capitulo, causam, que. de testi. ⁊ idem in sententia
l. penul. cum glossa, ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. ⁊ no. Bart.
in l. qui Rome. §. duo fratres. in v. oppo. ff. de verbo. obli. ⁊ in l.
j. C. de ordi. iudic. Et secundum hoc dictum Abb. de delicto in
actis forte tacite comprehenso, esset intelligendum, ꝙ de tali de
licto aliqualiter fuerit cognitum coram seculari. Et ista secun-

da conclusio Abb.attenta ratione eius haberet locum non solum coram ecclesiastico,prout Abb. loquitur,sed etiam coram alio seculari:quia militat eadem ratio.Et secundum hoc a cessante ratione esset dicendum, q si in priori iudicio summario, vel incidenter agitato,fuisset plene probatum, q tales probationes plene probarent coram alio iudice seculari:vt not.Barto.in l.j.C.de ordi.iud.Bald.in l.si iudex.ff.de his, qui sunt sui, vel alie.iur.versi.sed queritur.ꝛ late Abb.in consi.lo.circa questionem vertentem.lib.j.cum sim.vt dixi in consi.xcvj.Ita etiã probaret coram ecclesiastico:quod tamen non videtur verum, vt statim dicam. Et secundum predicta secunda ratio, quam Abb.adducit, non bene adaptatur:quia si plene cognitum nõ fuit,potest de eodem delicto sepius queri:vt not.in c.de his.de

15 accus.†An autem absolute acta, ꝛ probationes facte coram seculari in iudicio plenario,faciant fidem coram ecclesiasticis ad alium finem,Aret.hic refert q Abb.videtur tenere quod non. Sed,vt supra dixi,videtur potius sentire contrariũ:ꝛ partem negatiuam tenet expresse Bart.in l.diuus.ff.de cust.reo.ꝛ in l. magistratibus.ff.de iurisd.om.iudi.per tex.in §.si vero crimen. in authen.de sanctis.episc.cum si.vt tradit Alexã.in d.l.magistratibus.ꝛ Moder.hic.Et vera resolutio breuiter videtur, q si crimen sit mistum,de quo laicus,ꝛ ecclesiasticus, vterq iure proprio,cognoscere possit:puta in sacrilegio,quod est misti fori:vt not.in c.cum sit generale.de fo.cõpe.tali casu vera sit opinio Bar.quia aliter iudex habet iudicare iure proprio,ꝛ cõtra reum vti subditum procedit,ꝛ videntur esse duo crimina, propter duas personas offensas,ꝛ ideo vterque punire potest:vt not.Bal.in l.placet.C.de sac.sanct.eccle.Unde probationes facte coram vno,nõ probant coram alio:vt Areti.hic concludit. Et isto casu loquitur,ꝛ intelligit tex.quem Bar.adducit in §. si vero crimen.ꝛ ita illum tex.declarat Bald.in d.l.placet. Salic.in l.ea quidem.C.qui accusa.ꝛ Abb.in c.j.in fin.de offic.ordi. Et ideo isto casu absolutoria lata ab vno, alteri nõ tollit facultatem procedendi:vt tradit Petr.de Ancha.in regula,ea que. xxj.questio.ꝛ versi.nono quero.de reg.iur.in vj. vbi refert Bal. ita consuluisse.ꝛ idem Joan.de ana.in ca.qualiter.el ij.in §.ad corrigendos.de accusa.cum simi.vt tradunt Moder.in d.c.de his.de accusa.Si vero delictum sit mere ecclesiasticũ, puta he

b resis, tenetur iudex secularis stare[b] processui iudicis ecclesiastici:vt probatur in cap.inquisitionis.§.prohibemus.de heret.in vj.Et hoc in heresi per illum tex.tenet Ange. in l.diuus. ff.de custo.reo.cum simi.vt per Ang.in d.l.magistratibus.Sed hoc idem esset in quolibet crimine mere ecclesiastico : vt Abb. not. tradit in d.ca.j.de offic.ordi.quia tunc secularis executor videtur.Et ad hoc facit quod econtra supra dictum est, se seculari implorante auxilium iudicis ecclesiastici:vt in prima conclusione dictum fuit.Sed considerandum est quod ista limitatio vera videtur in crimine misto,in quo vterque est iudex, prout Jo.de Ana.Bal.ꝛ Ancb.loquuntur in locis supra alleg.secus esset in crimine,q tantumad alterum iudicem spectaret,ꝛ ad alterum solum pro executione recurritur : quia tunc etiam in tali casu criminali haberet locũ ille tex. per s.dicta.Et ita videtur velle Abb.in c.j.de offi.ordi.dum allegat illum textum.

16 †Tertia conclusio Abbatis est quod in foro penitentiali acta coram seculari faciunt fidem coram ecclesiastico:quia leniores probationes tali casu sufficiunt.Et ad hoc bene facit quod no. Ant.de But. in consi.xxxvj. visis puncto,ꝛ questione.vbi concludit quod ad penitentiam iniungendã,acta in iudicio summario faciunt fidem in alio iudicio plenario.alleg. Hostien.ꝛ Jnn.in c.cum dilectus.de ord.cog.ꝛ ibi dicit q in tali casu sufficiunt probationes iuris naturalis:ꝛ q hoc idem Abb.tradit in c.cum J.ꝛ A.ver.septimo soluit.de re iu.cum si.vt tradunt Moder.ibi.ver.not.quarto.Facit quod no.Do.in c.quia plerique.ver.tu salua.de offi.ord.ꝛ quod not.idem Do.post Arc. in c.non est.ver.quero an ordinarius.de consue.in vj.Areti.in c.qualiter.el j.in fin.de accu.Et ista tertia conclusio declarari debet,vt infra statim dicam.Successiue Abb.refert tertiam solutionem ad contrarium formatum in gloss.quod loquatur de clerico conuicto coram seculari quo ad imponendum penitentiam:ꝛ tali casu sufficit vnus testis,secundum gloss.in d.c. multi.ij.qõ.j.allegat tex.in c.super eo.de consang.ꝛ affi.ꝛ in c. cum itaque.de cons.distin.iiij.Abbas ipse tenet cõtrarium per istum textũ in verbo,aliquatenus.ꝛ sic Abb.vult quod etiam in foro anime acta coram seculari non probent coram ecclesiastico:cuius contrarium supra dixit in secunda solutione,in fi. Sed saluari potest quod supra locutus fuit secundum opinionem aliorum,a qua ipse hic nũc recedit.Uel supra loquitur in laico,ꝛ sic quando acta facta sunt coram competenti:sed hic in clerico,qui confitetur coram seculari,ꝛ sic coram incompetenti. Et subijcit do.Abb.contra gloss. preallegatam in dicto c.

multi.quod non sufficit vnus testis quo ad penitentiam imponendam.Et idem abba.tradit in capit.nouit.infra eo.vbi allegat tex.in c.in omni.infra de testibus.Non obstant iura allegata per glo.in d.ca.multi.quia in d.c.super eo.non agitur de penitentia preteriti delicti,sed de euitando delicto,seu peccato in futurum:ꝛ in d.c.cum itaque.agitur de modica re,ꝛ parui preiudicij : secus in isto casu videtur,vt per Abb.hic.Et secundum hoc declaratur quod supra dictum est, q leniores probationes sufficiunt,vbi agitur de imponendo penitentiã. Nam vnus tantum testis non sufficit.Et ad hoc facit.quia requiruntur probationes iuris naturalis,vt supra dixi,secundũ

Anto.de But.in consi.xxxvj.supra allegato. ¶†Subsequenter pro resolutione eorum,que Abb.dicit,videndũ est de duobus.Primo,an confessio clerici facta coram seculari faciat saltem indicium,ꝛ habeat vim extraiudicialis confessionis. Secundo de effectu extraiudicialis confessionis. Circa primum Abbas late refert dicta aliorũ,ꝛ finaliter concludit quod non habeat vim extraiudicialis confessionis,per istum tex.hic,in verbo,aliquatenus.Et hoc fortificatur secundum Andr. Sic. ponderando illa verba,propter hoc,que important causam remotam.l.eo tempore.§.fi.ff.de pec.vbi Barto.not.in l.j.§.ex incendio.de incen.rui.nau.Ergo videtur quod non faciat indicium:quia mediante tali indicio posset condemnari,si positus ad torturam confiteretur.Sed ad ista responsum fuit in not.supra,quia tex.intelligitur respectu condemnationis,de qua loquitur:ꝛ isto respectu verum est quod nullus clericus potest condẽnari nec mediãte,nec immediate:id est,nec in isto, nec in alio iudicio.Sed predicta verba nõ concludũt q talis cõfessio non faciat indicium.Licet enim ex tali indicio positus ad torturam confiteatur,ꝛ condemnaretur,non tamen diceretur ex tali indicio condemnatus:vt no.dicit Bald.per illum tex.in l.j.C.quib.ex causis serui pro pre.lib.acci. Secundo Abb.ponderat tex.hic,in ver.si vero.vbi aduersatiue textus loquitur, ꝛ dicit quod condemnandi sunt,si coram proprio episcopo delictum confiteantur.ergo videtur quod ex confessione facta coram seculari,de qua loquitur tex.in precedenti ver.iudex ad aliquam penam procedere nõ possit.Sed mihi videtur,quod istud argu.potius retorqueatur in contrarium:quia cum in d. versi.si vero.dicatur de condemnatione principali,que ex confessiõe sequitur:ergo datur intelligi quod in superiori ver. cui aduersatur,solum tex.intelligatur respectu condemnationis principalis,ꝛ indicium ibi nullomodo consideretur.Tertio secundum Abba.facit,quia talis confessio coram seculari videtur extorta metu:quia laici clericis oppido sunt infesti. ij. q.vij.c.laici.ꝛ c.laicos.Sed respondetur hoc non esse verum,qꝛ non tenebatur clericus respondere coram seculari,ꝛ quia potuit negare:ꝛ non est timor,qui caderet in constantem virum, iuxta c.cum dilectus.supra,quod metus causa.l.continet.ff.eo. ꝛ in l.interpositas.C.de transact.Ulterius istam opi.sequitur Andre.Sic.hic,pro qua quarto adducit,quia talis cõfessio est nulla,vt probať hic,vbi non tenet:ergo nullum effectum producit.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi.ꝛ quod not.per glo.in l.si pater.C.ne de sta.def.vbi litis contestatio nulla,non interrumpit prescriptionem:ꝛ quedam alia similia adducit ad idẽ. Sed breuiter respondetur,quod etiam illud,quod nullum est,

4 aliquem effectũ producit[4]. Nam licet actus sit nullus, tamen declarat voluntatem.l.fi.vbi Barto.ff.de reb.co. Et videmus quod ex actibus nullis, etiam consuetudo inducitur,vt tradit Ange.qui alios refert in §.ex nõ scripto.ver.quero an ex actibus nullis.Jnstit.de iure natu.Et facit quod not.Abb.in c.illud.de prescrip.vbi inquit quod licet litis contestatio vel citatio nulla,non interrumpat prescriptionem,tamen si in facto aliquid narretur,propter quod aduersarius informetur,ꝛ in mala fide constituatur,prescriptio interrumpitur,non virtute actus iudicialis,qui non valet,sed propter malam fidem, que habetur,ꝛ presumitur ex coniecturis.allegat not.hic.cum si.vt tradunt Mod.in d.c.illud.ver.tertia declaratio. Quinto pro ista opinione facit: quia si ista confessio facta in iudicio non valet vt iudicialis,ergo non videtur etiam valere vt extraiudicialis:quia hoc esset preter intentionem confitentis:argumẽ.l. non omnis.ff.si certum petatur,ꝛ c.cum super.de offi.dele ga.ꝛ quia si non valet actus vt agitur,non valet vt valere potest:vt not.Bald.in l.iij.in v.not.C.de repu.hered.Sed ad hoc Areti. hic respondet quod argu.procedit in actu dispositiuo, qui a voluntate regulatur disponentis:vt in iuribus allegatis in contrarium.secus videtur in actu probatiuo,qui magis pendet a potestate iuris,ꝛ iudicantis.Unde licet pars non possit se fundare in instrumento,quod impugnauit:vt in regula,ex eo.de regulis iuris,in vj.potest tamen iudex ex officio illi credere:vt not.Jnnocen.in c.cum olim.de censi.Bart.in l.post legatum

gatum.ff.de his,quibus vt indig.Et vlterius facit,quia in iudicio valet actus eo modo,quo potest:vt not.Dy.Ray.et Imo. in l.j.§.si quis ita.ff.de ver.ob.et in no.q.tradit Bald. in capitu. ex insinuatione.de appel.et quia quandoque etiam vltra intentionem aliud agitur l.si is,qui commodatum.§.fin.ff.commo. Sexto istam partem Moder.sequuntur,et dicunt quod non po

i test clericus torqueri,nisi infamia[i] precedat: vt dicit Paul.de Elea.capitu.j.de depo.Joan.And.in capitulo,cum in contemplatione.et ibi Abb.de re.iur.Joã.de Ana. in capitulo j. de cle. percus.Andr.Sicul.in consil.xlvij.et cclxx.lib.j.Sed respondetur,dato quod hoc esset verum, non infertur quod talis confessio non faciat indicium:sed bene inferri videtur quod indicium non sufficit ad hoc vt clericus torqueatur:et de hoc non agitur in questione nostra hic.Preterea Abb.in d.ca.j.de depo. tenet

k contra[k] illud dictum.et Moderni ipsi sequuntur in capitulo, olim.de rescrip.Item dici potest quod ex tali confessione dicatur infamatus:vt not.Innoc.in c.per inquisitionem.de elect.et sic resoluta sunt argumenta,que principaliter pro ista parte inducuntur.Et istam partem negatiuam tenet Anto.de But.in capitulo dilecti.in iiij.not.de arbit. Angel. in l.j.circa fin. C.de confes.cum simili.vt tradunt Moder.hic:et videtur sequi Alexand.in consi.xiij.ex his,que in themate.lib.j.vbi refert opi.Abbatis hic.et idem Alexan.in cons.xix.in his,que in themate.col. iiij.lib.iiij.Alia opin.principalis est,quod confessio facta coram

l incompetenti,valet vt extraiudicialis:[l] et sic facit indicium ad torturam,vt not.concludit Bald.in l. magistratibus. versicu. sed tu dic.ff.de iurisdic.omn.iudi. et ista opin. communiter approbatur,vt dicit Imo.hic,et idem concludit Alexand. in d.l. magistratibus.post alios,quos ibi refert.Et idem tenet Cald. in consi.vj.in titu.de confes.Et istam communem opi. sequitur Aret.hic,primo per text.et ibi Barto.in l.cum scimus.circa fin. C.de agri.et censi.lib.xj.vbi confessio facta coram notario, licet non valeat vt iudicialis,valet tanquam extraiudicialis.Secundo allegat l.ictus fustium.secundum vnum intellectum, de his qui not.infa.per illum tex.prius ad hoc Angel.in l.j.circa fi.de confes.Tertio adducit l.diuus.in pe.responso.et quod ibi Bar. ff.de custo.reo.Et licet predictis iuribus possit responderi quod non loquuntur in confessione facta in iudicio penitus incompetenti,prout agitur hic,et quod predicta iura alios habent intellectus:tamen placet ibi communis opi. que est verior: quia qua ratione confessio extraiudicialis indicium facit ad torturam,vt not.Bart.in l.capite quinto.ff.de adulte. quia asserenti de facto suo credendum est l.quero.in fi.ff.de edi. edic. ita videtur in casu isto dicendum.Et quia talis confessio magis deliberata videtur,cum facta sit ad interrogationem, et instantiam iudicis,iuxta not.in l.j.ff.de verb.oblig. quia licet confessio non valeat respectu iudicij,istud tamen quod in facto consistit, non tollitur. Unde videmus quod ex processu nullo infamia facti irrogatur:vt not.Azo in Summa, ex quib.cau.infa.irroga.in princip.cum simili.vt tradit Alexand.in consi.clij.li.v.Et ideo ex tali confessione non videtur quod iudex aliter arbitrari possit:et arbitrio suo committitur,quando oriatur indicium ad torturam:vt per Barto.in l.fina.versicu.sed quero.ff.de questionibus. Et ad hoc bene facit, quia interpellatio facta in iudicio nullo, licet non valeat vt iudicialis,valet tamen vt extraiudicialis:vt not.Bald.in capitu.fin.de mil.va.qui contu.est.vbi allegat Jacob.de Aret. in l.in minorum.C.in quibus causis sit in integ.restit.Et in simili confirmatur ista communis opi.vt idem Aretin.tradit in consi.cl.visis diligenter.Et quia,vt dixi, licet confessio vt iudicialis sit nulla, non tamen permittitur illud, quod in facto consistit.arg.l.denique.ff.ex qui.cau.maio.l.in bello.§.facte.de capti.et quod not.Abb.in c.illud.de prescript. cum similib.s.allegatis. Circa secundum de effectu extraiudicialis confessionis,Prima conclusio Abb.est, quod si non habuit requisita,de quibus habetur in capitulo fina. de confes. quod faciat indicium ad torturam,vt no.gloss.et Bart.in l. capite quinto.ff.de adult.et Rota in j.decisio.in titulo, de confess.in nouis. et idem Abb.in capitulo,si quis de gradu.de purga.cano. cum similib.vt tradunt Moderni,hic,et in capitulo,olim.de rescriptis.et idem Angel.in consi.x.in causa predicta.Paul.de Cast. in consi.cccvj.visa inquisitione.Alexand.in consilio.xxiiij.animaduersis.libro ij.Roma.in consil.vij.et viij.in principio. Predicta conclusio limitatur primo,nisi confessus extra iudicium, postea in iudicio reuocaret: nam potest, etiam aliter errore non probato, secundum Bald.in l.j.C. de confes.versicu.extra quero.ibi:quod sane intelligitur.vbi dicit quod cautus sit torquendus, vt dicat expresse se confessionem reuocare: et profecto ista esset magna limitatio,si esset vera simpliciter, prout referunt Moder. hic: quia verisimiliter semper reus reuocaret confessionem,vt euitaret torturam:et sic elusoria in effectu redderetur conclusio s.facta.Ideo aduertendum est:quia non solum loquitur Bald.in confessione extraiudiciali, sed loqui videtur, quando confessio fuit nulla:quia facta coram iudice incompetenti:et allegat istum text.hic:ex quo enim fuit confessio nulla,reuocabilis est,secundum eum. Sed hoc non est verum: quia licet sit nulla tanquam iudicialis,valet tamen vt extraiudicialis,vt s.conclusum fuit,et not.Are.hic. Secundo limitatur, nisi agatur de crimine ciuiliter: quia tunc propter confessionem extraiudicialem non est quis torquendus:vt not. Abb. hic,per capitulũ,olim.de rescrip.et idem Abb.ibi et Moderni simpliciter sequuntur. Sed considerandum est, quia si confessio extraiudicialis facit indicium in criminalibus, vbi agitur de maiori preiudicio l.in seruorum.in fin.ff.de penis.et clariores probationes requiruntur l.fina.C.de probat.a fortiori in causa ciuili indicium non facit,quod quis torqueri possit:quia in ciuilibus non deuenitur ad torturam in liberis hominibus l. diuus.in fine.vbi Barto.ff.de questio.Et ideo vbi agitur de crimine ciuiliter,si ad torturam potest deueniri,vt in cap.j.de deposito.videtur quod ex tali confessione extraiudiciali torqueri possit.Non obstat capitulũ,olim.quia plures alios habet intellectus, et loquitur respectu plene probationis, non tantum ad

18 faciendum indicium.† Tertio limitatur,nisi confessio facta sit calore iracundie,secundum Abb.hic,qui allegat gloss. in capi. ex literis.in verbo,admonita.de diuor.Et Abb.ibi illam notauit pro singu.et idem Roma.in no.cccccviij.volo commentare Abb.in ca.fina.ver.vide etiam aliam gloss.de confes.et in capit. afferte.de presum.et applicando illam gloss.ad propositum, dicendum est,quod confessio facta extra iudicium calore iracundie,non preiudicat,si reuocata sit:et sic videtur preiudicare, nisi reuocetur.Et gloss.in dicto capitulo,ex literis.loquitur respectu plene probationis, et non quo ad indicium, de quo agitur. Sed dicendum est,quod si facta sit in iudicio, videtur preiudicare respectu plene probationis:si vero facta sit extra iudicium preiudicat quantum ad indicium,nisi reuocetur:et ratione ira

19 cundie reuocatio indistincte permittitur.† Quarto limitatur non habere locum contra clericum,qui ex tali confessione extraiudiciali non poterit torqueri, nisi de crimine tali infamatus sit:vt not.Pau.de Eleaza.et doct.in c.j.de deposi.cum simili. s. allegatis:et sic concurrente infamia cum tali confessione clericus poterit torqueri:sed sola confessio extraiudicialis non sufficeret,vt s.dictum est,secundum communem opinio. Nec etiã sola infamia esset sufficiens:vt not.Abb.concludit in capitulo

20 j.in fine.de pur. cano.† Secunda conclusio Abb.est quod con

m fessio extraiudicialis facta de crimine parte presente, plene[m] probat.Et Abb.idem tradit in capitulo,olim.de rescript.quia sicut probat in ciuilibus,ita etiam in criminalibus, prout Abbas arguit hic.Hoc simile secundum Aret.non videtur bonũ: et consequentia,quam Abb.facit,non videtur bona:quia probationes facte in causa ciuili, non probant in causa criminali, in qua clariores probationes requiruntur,vt not. Bart. in l.ij.§. hoc edicto.ff.vi bon.rapt.versiculo, quero vtrum probationes. Sed replicari potest,quod dictum Bart. loquitur in alijs probationibus:secus videtur in confessione,de qua agitur:quia illa videtur semper preiudicare l.generaliter.C.de non num.pecun.et in capitulo, per tuas.de probat.et ideo confessio facta in vno iudicio semper probat in alio:vt not.Bald.in l.ij.cum simili.vt tradit ibi Alexand.C.de eden. De quo tamen videndum quod no.Maria.consi.viij.visis.Alia etiam ratione,quam idẽ Aret.adducit,predicta conclusio videtur dubitabilis:quia respectu Reipublice talis confessio facta videtur parte absente: vnde fisco nihil acquiritur.text.not. in l. arbiter intra certum. ff.de arbitr.vbi Barto.et idem Barto.in l.j.et fin.ff.de iure fisci. et facit gloss.not.in l.illud.C.de sacrosanc.eccle.et quod ibi Paulus de Castr.Unde Are.concludit quod ista conclusio intelligatur,quando pars presens acceptaret nomine suo, et nomine fisci:quia pro alio absente,quis potest acceptare:vt not. Bald. in l.j.circa finem.C.quando liceat ab emp.disce.vbi allegat Dy. qui hoc tenet in consil.xv.questio talis.Et idem tenet Anto.de Butri.in capitulo,si cautio.de fide instru.vbi allegat.Joã.Andre.in addi.ad Spe.in tit.de confes.versi.quid si confiteor. videtur tamen quod in tali acceptatione facta pro absente, requiratur persona publica:vt not.idem Bald.in l.ij.in fine.C. vt in pos.leg.et idem Abb.in capitulo,fina.de confes.dum allegat capitulũ,quamquam.de vsuris.in vj.Et idem in terminis in confessione extraiudiciali,vt not.Anto.de Butr. in capitulo, per inquisitionem.versiculo,ad secundum.de elect. vbi inquit referendo dictum Innoc.quod confessio extraiudicialis preiudicat facta in presentia illius qui habet potestatem recipiendi pro vtilitate publica.Et quod plus est,tenet Bal.in l. quoniam.cir

ea finem.ff.de his, qui notan.infa.versicu.ꝛ adverte, quod presentia partis in criminalibus nihil operatur. Et hoc dictum refert Aret.hic,ꝛ Moder.in c.olim.de rescrip. Sed responderi potest quod licet alteri quis stipulari non possit, nisi sit persona publica,l.ꝛ stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obli.capitu. quamquam.de vsur.in vj.ꝛ ita loquuntur docto.in locis preallegatis tamen potest quis gerendo negotiũ alterius absentis, eius nomine acceptare illud,quod sit factum,vel dictum in favorem eius:ꝛ acceptatio habebit effectum, illo ratificante l.fina.C.ad Macedo.ꝛ in regula,ratihabitionem,de re.iur.in vj.ꝛ facit tex. in l.si ego.ff.de neg.gest.ꝛ l.soluendo.eo.tit.ꝛ not.Bart.in l.si patruus.C.communia vtri.iudi.Ang.in l.certum.§.si quis absente.versi.item adde.ff.de confes.Facit quod no.Spe. in ti.de emphyteusi.§.nunc aliqua.versi.xlviij.cum simi.vt tradit Alexã. in consi.cxxix.viso processu.lib.ij.ꝛ facit quod habetur in c.accedens.de preben.ꝛ no.Cal.in consi.j.in tit.de preb.Et in proposito nostro hoc idem tenet,ꝛ probat Sali.in l.j.versic.sed an facta gestori.C.de cofess.
21 †Et ad supra dicta notandum est quod dum Abb.loquitur simpliciter de presentia partis in confessione extraiudiciali, videtur sentire quod sola presentia partis sufficiat,absque eo quod acceptata sit. Et hoc expresse Abbas tenet per illum tex.in capitu.fin.in iiij.not.de succes. ab intesta. Contrarium tamen expresse voluit Cy. in l.j.in vj.q. C.de confes.vbi inquit,ꝙ veritas est,quod presente adversario,ꝛ confessionem
n recipiente,[n] confessio fieri debet:et sequitur Sali.ibi, in xv.oppo. ꝛ idem Sali.in l.fi.C.de liber. cau.et hoc idem latius tradit Sali.in l.generaliter.in ij.q.C.de non nume. pecu.vbi refert patruum suum pluribus rationibus ita tenuisse.ꝛ op. Cy. ꝛ Sali.sequitur Alexand.in consi. xx.in causa, ꝛ lite.lib.iiij.ꝛ in consil.cxv.viso superiore.lib.iij. Andr.Sicul.in d.c.fi.de succes. abintest.conatur respondere rationibus Sali.ꝛ in effectu concludit quod acceptatio non requiratur,nisi ad illum effectum, vt revocari non possit.alleg.Bal.in l.Gallus.§. quidam recte. ff.de liber.ꝛ posthu. Alexand.vero.in l.iij.in ij.not.C.de repud. hered.concludit secundum opi.Salic. nisi confessio facta sit in actu,in quo agatur de favore partis presentis: quia tunc pars presens videtur cõsentire l.qui patitur.ff.mand. Et hoc modo opiniones possunt concordari: ꝛ in effectu tamen secundum hoc conclusio erit,quod sola presentia sufficiat:quia doc.loquũtur de confessione favorabili partis: ꝛ absolute requirunt presentiam simpliciter:vt not.Bart.in l.ex hac scriptura. ff.de dona.ꝛ ideo verior videtur opi.Abb.in d.c.fina.vt novissime concludit Soci.in consi.cccxviij.in causa Gabrielis. Et de his etiã scribit Fran.de Curte in consi.lxxvij.super articulo. ¶ Successive in confessione iudiciali Abb.considerat duos casus. Primus est,quando confessio facta fuit precedente processu.Secũ
22 dus,quando fuit facta nullo precedente processu. †Primo casu concludit quod habetur pro convicto,sed non pro condemnato:quia sumus in causa criminali, in qua cõdemnatio requiritur l.si confessus.ff.de custo.reo.ꝛ not.Bar.in l.infamem.ff.de publi.iudi.ver.quero vtrum. Sed advertendum est:quia dum Abb.dicit,ex quo sumus in causa criminali, sentit secus esse in causa civili,vbi convictus pro cõdemnato habetur l.j.vbi Bar.
23 ff.de confes.†Sed certe hoc non videtur verum in terminis,in quibus Abb.loquitur,videlicet quando fuit facta confessio precedente processu:qꝛ tunc nõ habetur pro cõdẽnato,sed expectatur sententia.vt no.Bar.in d.l.j.ff.de cõfes.ꝛ idẽ Bar.in l.j.C.de confes.ꝛ no.Bal.post gl.in l.fi.in pn.C.de exec.rei iu. cũ si.vt tradit Alexan.in l.debitoribus.de re iudi.Et retenta conclusione Abbatis primo declaratur,quando talis confessio facta in iudicio habet sua substantialia,vt Abb.simpliciter hic dicit. Et potest hoc exemplificari:quia in tali confessione etiam presentia partis requiritur:vt not.Bartol.in l.j.in penul.oppo. C.de confes. cum simi.vt tradunt Moder.in c.si cautio. de fide instrument. in gloss.in verbo,causam.in princip.ꝛ per glo.in c.si constiterit. de accu.vbi Areti.post alios.Secunda conclusio Abb. limitatur,prout idem Abb.tradit in c.fina.in versic.attende,conclusio fic.de confes. nisi crimen notorium esset:quia tũc procedi potest ad executionem pene sine alia sententia.allegat tex.cum gl. secundum vnam lecturam in l.ictus fustium.ff.de his, qui not. infa.vel saltem non requiritur tanta solennitas sicut in aliis,iuxta capitulũ,vestra.de cohabi.cleri. Sed ista limitatio videtur dubitabilis: quia si in notorio crimine non requiritur sententia, ergo videtur quod nunquam contra confessum sententia requiratur: quia confessio notorium facit capitulo fina. de cohab.cleri.ꝛ sic in effectu conclusio s.facta non esset vera:nisi dicamus quod dictum Abb.in dicto capitulo fina. de confes. intelligatur de notorio facti,prout ipse etiã loquitur de deprehẽso in flagranti crimine,ꝛ non de notorio iuris,prout ex confes
24 sione habetur.†In secundo casu Abb. concludit quod confessio preiudicat duobus concurrẽtibus. Primo,quod facta fuerit principaliter,ꝛ non incidenter. De quo dixi s.in no.Secundo,quod facta sit iudice ad hoc sedente.Et idem not. Anto.de Butr.in capitulo,olim.versicu.ꝛ nota quod confessio. de rescri. vbi allegat ad hoc gloss.pro singu.in capitu.fin. de confes.facit glo.in l.interrogatam.C.de lib.cau.Et hoc declarandum est:vt not.Barto.in l.j.C.de confess.ꝛ not.in l.voluit.ff. de interroga. act. ¶ In gloss.ij. ibi:nam si voluntarij, colligitur quod trahi dicitur invitus,ꝛ non qui sponte comparet.Et ad hoc bene facit quod not.Barto.in l.j.in fin.C.de agri. ꝛ censit.lib.xj.vbi inquit quod si statutum punit trahentem,non habet locum in eo qui sponte comparet.Et quando quis dicatur trahi, not.Abbas in capitu.ij.per illum textum in ij.not.de libel. obla.ꝛ in ca. Pastoralis.in iiij.not.de cau.pos.ꝛ propri.ꝛ not.in capit.si diligenti. de fo. compet. ¶ In ead.gloss. ibi :clericum civiliter de
25 crimine.Gloss.tenet quod clericus†coram seculari possit recon
o veniri, [o] si agatur civiliter de crimine: secus si criminaliter. Primum dictum gloss.reprehenditur, ꝛ secundum communiter approbatur. Et communis conclusio est quod clericus pro crimine nec civiliter,nec criminaliter coram civili iudice recõveniri possit,vt Abbas post alios hic concludit:quia iura vidẽtur indistincte hoc prohibere respectu criminis:vt in cap. j. de cleri.coniu.in vj.vbi clericus coniugatus nõ potest a iudice seculari condemnari pro crimine, sive agatur criminaliter, sive civiliter.Et facit text.in capitu. clerici.j.eod.ꝛ quia agitur de re spirituali,considerata persona clerici,que debet condemnari:vt per Abb.hic.Sed advertendum est primo, quod ista ratio Abbatis etiã videtur habere locum in causa civili, saltem si actione personali clericus reconveniatur:quia agitur de condemnatione clerici:ꝛ tamen secundum communem opi.vt j.dicam,potest reconveniri:ꝛ non attenditur illa ratio quod persona clerici condemnetur.Et ad text.in dicto capitulo j.de cleri. coniug.responderi potest quod loquitur in causa prima conventionis,vt colligitur ibi:trahi nõ possꝫ:secus videtur esse in causa reconvẽtionis.Pro quo facit,quia qua ratione in causa mere civili habet locum reconventio,ita videtur si agatur de crimine civiliter:quia non plus tangitur persona clerici, quã in causa mere civili. Et quia quando agitur de crimine civiliter, causa dicitur civilis. c.tue.de procu.cap.super his.de accu. Et ideo videmus,quod laicus,qui prohibetur contra clericum te
p stificari[p] in causa criminali,capitulo,de cetero.de testi.admitti tur,si agatur civiliter de crimine:vt Abbas tenet ibi post Hostien.Et idem Abb.per illum textum in capitulo, tam literis. de testib.in ij.not.Non tamen videtur recedendum a communi opinione,que bene probatur in d.capitulo j. de cleri. coniuga. vbi patet quod facilius toleratur quod laicus iudicare possit in causa mere civili contra clericum, quam si agatur de crimine civiliter:ꝛ convenit quod secundum illam distinctionem intelligantur iura,que de reconventione loquuntur. Non obstat quod laicus testificetur,quando de crimine civiliter agitur :qꝛ facilius repellitur iudex,quam testis: vt per gloss.in capitulo, cum R. de offi. delega.Et sicut quando agitur de crimine,clericus non potest absolute coram seculari reconveniri,a fortiori nec in causa spirituali habet locum reconventio clerici coram seculari, vt Abbas hic concludit post gloss.in capitulo, cuius in agendo.iij.questione viij.ꝛ idem glos.fina.in capitulo,tuam. de ordi.cogni.Et ideo videtur, quia etiam incidenter iudex secularis non potest cognoscere de causa spirituali dicto ca.tuã. vbi gloss.ꝛ Abbas post alios.ꝛ not.in capitu.lator.vbi Abbas in ij.not.qui fil.sint legi.ꝛ in capitulo,si iudex.in princi. vbi Dominic.in iiij.not.de sententia excommunicatio. Et ideo si episcopus laico causam delegavit,non venit incidẽter causa spiritualis,quamvis aliter causa expediri non possit:vt not. Ange. in d.l.ij.in ver.hoc autem limita singulariter.ff.de iurisdi.omn. iudic.Et in supra scriptis non videtur dubitandum, quia doc. communiter sic tenent. Sed difficultas remanet in causa mere civili,in qua adeo docto.vario modo loquuntur,ꝛ efficaces rationes pro vtraque parte adducuntur, quod secundum And. Sicul.hic determinatio summi pontificis esset necessaria. Cõ
q munis tamen opinio est affirmativa, [q] quod reconventio fieri possit:et ita tenet Barto.in authen.ꝛ consequenter.circa finẽ. C.de senten.ꝛ Alber.ibi dicit,quod de equitate,ꝛ secũdum communem opinionem ita servatur.Et istam opinionẽ veram dicit Lap.in alleg. cxviij. queritur non leviter.ꝛ gloss. fina. idem tenet in capitulo,denique.xcvj.distinct.ꝛ xj.questione j.in gloss. sumere.Et idem Bald.in capitulo j.versiculo , secundo quero, pone.de contro.feu.inter pa.termi.ꝛ in l.ij.§.sed si agant.versi.ꝛ est argu.ff.de iud.ꝛ idem Anch.late tradit in regula,ea , que.in xliij.questione.de reg.iur.in vj.Et perscrutando rationes, que magis stringunt,quia in singulis insistere longum esset,primo pro

pro ista communi opinione allegatur text. in cap. j. ⁊ ij. de mut. peti. vbi actor cogitur respondere reo in causa reconuentionis coram eodem iudice. Sed responderi potest quod illa iura loquuntur in iudice ecclesiastico: vt patet ibi: et in seculari iudice hoc non reperitur expressum. Et hoc comprobatur: quia cum illa iura loquantur simpliciter, intelligi debēt de illo iudice, cuius iurisdictio potest prorogari: ⁊ sic de ecclesiastico, ⁊ non de seculari, vt minus iuri communi derogetur: argu. capitulo, cum dilectus. de consue. Et per hoc respondetur ad quedam alia argumenta, que pro ista parte inducuntur: quia non habent locū in isto casu, in quo non potest iurisdictio prorogari. capitulo, si diligenti. de foro compe. Nec obstat quod a lege prorogatio fieri possit, licet non possit ab homine: vt not. Barto. in d. authen. ⁊ consequenter. ⁊ Abb. hic: quia non constat isto casu quod facta sit a lege. Nam solum allegatur in dicto capitulo j. de mutu. pet. cui respondetur vt dictum est. Secundo principaliter, secūdum Imol. hoc probatur, quia si clericus agat contra laicum coram seculari, ⁊ succumbat, clarum videtur quod poterit clericus condemnari in expensis a iudice seculari, iuxta reg. que habetur in capitulo, finem litibus. de dolo, et contu. in l. properandum. §. si autem alterutra. C. de iud. ita ergo videtur dicendum in recōuentione, que accessorie venit: sicut dictum est de expensis. Sed respondetur quod in expensis satis videtur expressum per iura canonica, que volunt quod si actor clericus agat contra laicum coram seculari, vt in capitulo, cum sit generale. ⁊ in cap. si clericus laicum. de foro compet. iuncta regula, que habetur in dicto cap. finem litibus. de dolo, ⁊ contuma. Preterea ⁊ secundo, responderi potest quod condemnatio expensarum accessorie sequitur causam principalem: facit text. in clementi. j. in fi. de rescript. non sic videtur in recōuentione, que non habet ita connexitatem cum causa principali: vt patet in capitu. cum inter. de excep. vbi licet excommunicatus possit se defendere in causa principali, non tamen potest actorem reconuenire. Tertio pro ista parte Aretin. hic adducit nouam rationem: quia actor, ⁊ reus a pari procedunt l. fina. C. de fruct. ⁊ lit. expen. Sed reus si velit actorem reconuenire, cogitur inuitus coram eodē iudice illum reconuenire. §. sancimus. in authen. de execu. colla. vij. ergo pariter actor cogitur coram eodem iudice[a] respondere. Sed etiam ad hoc potest responderi, quod argu. Areti. presupponit quod reconuentio habeat locum: ⁊ casu quo habeat locum, tunc reus cogitur reconuenire coram eodem iudice. Sed in casu isto negatur quod sit locus reconuentioni. Preterea, text. qui cogit reum reconuenire actorem coram iudice eodē, intelligatur de tali iudice, cuius iurisdictio poterat prorogari, per supra dicta, respondendo ad capitulū j. de mut. pet. quia illa dispositio indefinita non equipollet vniuersali: ex quo eadem ratio non videtur, iuxta not. per Dy. in rubri. de reg. iu. in vj. Quarto arguunt Moder. hic, per t. cum inter. de except. vbi qui conuenire non potest, nec etiam potest reconuenire: ergo econtra, qui potest conuenire, pariter potest reconuenire. Sed dic hoc esse verum coram iudice competenti, vel coram incompetēti, cuius iurisdictio prorogari possit. Quinto, quia causa reconuentionis pendet a causa principali, ⁊ illi connexa videtur dicto capitu. j. de mut. pet. ⁊ de connexis idem est iudiciū. capitu. quanto. s. eod. Sed respondetur quod in isto casu hoc non videtur veruz: quia licet secularis cognoscat de causa principali, non tamen cognoscit de incidenti, ⁊ accessoria, que spiritualis sit, vt s. dictum est: ⁊ quia argu. videtur procedere in connexis necessarijs, sine quibus causa principalis non potest expediri: ⁊ hoc non est in causa reconuentionis, que videtur separata a causa principali: vt patet in dicto capitulo, cum inter. de exceptio. Sexto in iudicio quasi contrahitur l. iij. §. idem scribit. ff. de pecu. Unde sicut clericus ratione contractus subijcitur alieno foro. capitulo fin. de foro compet. ita videtur in quasi contractu: ⁊ sic agendo coram seculari, videtur quod ibi possit reconueniri. Sed respondetur quod ratione contractus potest clericus conueniri coram alieno iudice, ecclesiastico tamen, ⁊ non seculari. Secundo, quia in iudicio quasi contrahitur respectu prime instantie, ⁊ non respectu reconuentionis, de qua agitur. Tertio, quia ex tali quasi contractu, qui fit in iudicio, ab inuito, ad contractum, non bene infertur, ⁊ argumē. non valet, vt dixi in capitulo, qua fronte. de appella. Ultimo facit tex. in l. ij. §. sed si agant. ff. de iudi. ⁊ in l. qui non cogitur. eod. tit. vbi quis cogitur respondere vbi agit. Sed illa iura loquuntur, quando erat talis iudex, cuius iurisdictio poterat prorogari: ⁊ ita resoluuntur rationes, que pro communi opinione adducūtur. et non immerito plerique tenent contrarium, quod clericus nullo modo coram seculari reconueniri posset. et ita Abb. hic concludit post alios, quos refert. Et primo probatur ista opi. quia iura precise prohibent iudicem laicum clericos iudicare. ca. qualiter. de iudi. ⁊ in c. clerici. j. eod. capitulo, si diligenti. j. de foro compe. xj. quest. j. c. j. ⁊ ij. Sed respondetur quod tex. in dicto capitulo, qualiter. loquitur in causa conuentionis, vt colligitur ibi, in verbo, trahantur, ⁊ eodem modo loquuntur alia iura s. allegata: secus videtur in causa reconuentionis, per capitulū j. ⁊ ij. de mutu. peti. Secundo, videtur text. secundum vnam lectu. in cap. fin. j. eo. Sed ille text. non potest loqui in causa reconuentionis: vt Abb. ibi declarat. Tertio, efficax ratio secundum Abb. per antiquos inducitur: quia prorogatio in causa reconuentionis surgit a principio voluntario: quia iura dicunt quod non debet quis dedignari illum contra se habere iudicem, cuius arbitrium agendo fuit secutus, in l. Papinianus. C. de sent. ⁊ iij. q. viij. capitu. cuius in agendo. Et predicta ratio non videtur habere locum in clerico, qui, licet ipse velit, non potest iudici seculari se subijcere d. ca. si diligenti. de foro compet. Sed respondetur negando: quia illa facultas reconueniendi actorem non fundatur in voluntate agentis: quia clericus agens cogitur inuitus agere coram seculari, secundum regulam iuris, quod actor sequitur forum rei. capitulo, cum sit generale. c. si clericus laicum. de foro compet. Et hoc patet, quia non potest clericus, etiam in alium iudicem ecclesiasticum, iurisdictionem prorogare, sine consensu proprij iudicis. capitulo, significasti. de foro compet. ⁊ tamen in reconuentione hoc non requiritur. capitu. j. de mutu. peti. et ita respondendo huic rationi tradit Petr. de Anch. in regula, ea, que. in iiij. quest. de regu. iuris in vj. et refert Areti. hic. Quarto facit text. in capitu. denique. xcvj. dist. quem Abb. hic adducit. Sed potest responderi quod loquitur in causa conuentionis, ⁊ quando laici vellent propria authoritate hoc facere: secus videtur in causa reconuentionis. Quinto pro ista parte Andre. Sicu. inducit tex. in cap. j. de iura. calum. Et Abbas ibi illum text. ponderauit in v. notab. vbi constitutio, que generaliter disponebat quod clerici non deberent iurare, preualet constitutioni, que volebat quod persone principales deberent iurare de calumnia. Unde Abbas infert ad questionem nostram, quod regula, que habet quod clerici non iudicentur a laicis, quod talis regula videatur preualere, ⁊ derogare iuribus loquentibus de reconuentione. Sed respondetur, vt dicunt Moder. hic, quod attenta tali ratione esset dicendum quod si aliquis laicus ageret contra clericum in foro ecclesiastico, ibi non posset reconueniri: quia est regula qđ laicus debet coram suo iudice conueniri, capitulo, si clericus laicum. de foro competen. Ista tamen responsio non satisfacit: quia regule affirmatiue quod laicus debet coram suo iudice cōueniri, derogatum est per iura, que de reconuentione loquuntur. Unde alias dici potest quod attento eo, quod dicitur in dicto capitu. j. de iura. calum. sequeretur quod vasallus clericus non posset conueniri coram domino feudi seculari: cuius contrarium habetur in capitulo, verum. j. eod. Sed ad hoc etiam replicari potest quod sit speciale in causa feudi: quia aliter laici non concederent feuda clericis: ⁊ quia tali casu iudicat laicus in re propria, cum directum habeat dominium: vt not. Abbas hic ar. capituli j. de feud. Ideo tertio responderi potest qđ in casu dicti capituli j. de iura. calumn. ille due constitutiones erant circa idem: vtraque enim respiciebat iuramentum. Sed in casu nostro sunt circa diuersa: quia regula negatiua loquitur, quando clericus conuenitur: alia contraria loquuntur de reconuentione. Et per hoc respondetur ad quedam, que And. Sicul. hic adducit: et etiam responderi aliter potest, vt statim dicam. Sexto, alias sum secutus istam partem, pro qua allegabam quod quando concurrunt due regule, vna prohibitiua, et altera permissiua, preualet negatiua: vt not. Bart. in l. iij. §. liberti. per illum textum. ff. de suspect. tuto. facit gloss. j. in l. si Rufinus. vbi Bald. C. de testamen. milita. ergo videtur quod regula negatiua, que omnino prohibet clericum coram seculari conueniri, attendatur, non obstante regula affirmatiua, que de reconuentione loquitur. Sed ad hoc etiam respondetur quod in casu nostro non concurrunt due regule: quia vna de conuentione, altera de reconuentione loquitur, vt s. dixi. Et quia in casu, in quo loquitur Barto. in d. l. iij. §. liberti. regula negatiua attenditur, quia erat magis specialis, quia respiciebat qualitatē personarum: ⁊ affirmatiua reputabatur magis generalis, que ad causam suspecti tutoris referebatur: ⁊ ideo cum in casu nostro regula negatiua generalis videatur, ⁊ regula affirmatiua que de reconuentione loquitur, sit magis specialis, illa attenditur: quia species generi derogat: vt regula, generi. de reg. iu. in vj. in l. vxorem. §. felicissimo. de lega. iij. Et sic etiam euitari possunt rationes, que pro ista parte negatiua allegantur: ⁊, vt patet ex supra scriptis, articulus esset disputabilis. Mihi tamen finaliter placet opinio affirmatiua, que communis est. Et considero hoc modo quod tota vis in hoc consistit, an text. in d. c. j.

de mu.peti.dum dicit quod in causa reconuentionis efficiatur iudex, qui non erat, intelligatur etiam habere locum in clerico agente coram seculari. Et supra dictum fuit quod non, respondendo ad illum textum: quia cum ille textus simpliciter loquatur, debet intelligi de iudice, cuius iurisdictio possit prorogari, vt minus derogetur iuri communi: argu. capitulo, cum dilectus. de consuet. ⁊ per istam rationem potissime que videtur efficax, alias legendo Padue, secutus sum opinionẽ negatiuã. Sed cum tunc onus arguendi in publica disputatione pro parte affirmatiua mihi incumberet, visum fuit contrarium, quod immo regula dicti capituli, cum dilectus. generaliter intelligatur, etiam respectu clericorum, vt coram seculari iudice possint reconueniri. Et hoc sic deducitur: Nam lex canonica facit clericum actorem coram iudice seculari, secundum regulam, que habetur in capitu. cum sit generale. de foro compet. Et est textus in capitulo, si clericus laicum. eodem titulo. Modo sic, textus in capitulo dispendia. §. reus quoque. de rescript. dicit quod reus cogitur reconuenire actorem coram eodem iudice; ergo etiam coram seculari, ex quo clericus etiam secundũ canones actor constituitur coram seculari, vt dictum est. Secundo hoc probatur, quia regula, que simpliciter dicit quod actor sequitur forum rei: vt in capitulo, cum sit generale. de foro competẽ, declaratur etiam habere locum in clericis, vt cogantur agere coram seculari: vt est casus in dicto capitulo, si clericus laicum. ergo pariter idem videtur dicendum in iuribus, que simpliciter de reconuentione loquuntur, ⁊ dicunt quod actor coram eodem iudice possit, ⁊ debeat reconueniri, etiam de clericis litigantibus coram seculari intelligantur. Et ita cõfirmatur communis opinio, a qua non est recedendum. Et ista communis opinio, maxime haberet locum stante consuetudine: quia etiam dato quod esset verior opinio negatiua, valeret tamen consuetudo in contrarium: vt Abbas hic concludit post Joan. Andre. quia cum tali casu sint opiniones inter doct. preualet illa opinio, que a consuetudine comprobatur l. si de interpretatione. ff. de legi. capitulo, cum dilectus. de consuet. Et idem in simili casu notat Jmola in capitulo j. versiculo, vnde videtur. de his, que fiunt a maiori parte capit. vbi dicit valere consuetudinem quod in alienatione bonorum ecclesie inferioris, non requiratur consensus capituli ecclesie cathedralis: quia de hoc inter doctor. sunt opiniones. Et in simili casu idem dixit Paul. de Castr. in l. etiam. ff. solut. matri. valere consuetudinem, quod emphyteosis ecclesiastica transeat ad heredes extraneos: quia de hoc vario modo docto. loquuntur. et ita allegant Moderni in capitulo, cum causa. de re iudica. quibus addatis Abbat. in consil. xxv. in questione, que ad presens vertitur. libro ij. vbi inquit quod quando est aliquod dubium in iure inter doctores, standum est consuetudini, que est optima legum interpres. Et ex predictis notandum est quod licet alias non valeret consuetu-

B do, que esset onerosa ecclesijs B. capitulo j. §. de consuet. tamen quando est dubium inter doctores, valeret consuetudo, per supra dicta. Et ista conclusio videtur etiam habere locum, licet in tali dubio communis opinio esset pro altera parte: quia altera pars contra communem preualet, propter authoritatem consuetudinis. Et ad hoc etiam bene facit quod not. Antoni. de Butri. in dicto capitulo, cum dilectus. versiculo, ex quo infertur. dicens, quod quandoque statutum, quod de se non valeret, a consuetudine interpretatiua corroboratur. Et in simili tradit Bartol. in consil. lix. commune Spoleti. quod concessio immunitatis, de qua dubitatur, confirmatur a consuetudine. alleg. text. in l. fina. C. de fund. patri. libro xj. Et notandum est

r quod talis consuetudo interpretatiua[r] nõ requiritur quod pre-

s scripta [s] sit: vt not. Anton. de Butri. in capitulo finali, versiculo, ex his. dicit Nico. de Matar. de consuetudine. ⁊ tradit Aretin. in consil. xj. procedendum est. Alexand. in consil. cvij. pro in-

26 uestigatione. libro ij. ¶ † Jn eadem glossa ibi: cum ciuiliter actum sit, non debet dici infamis. Nota quod ciuiliter condemnatus de crimine quod infamat, non efficitur infamis. Et istã glossam pro singulari allegat ad hoc Roma. in consil. cxcj. spectabilis domine. ⁊ idem tenet Rota in ij. decisione. in tit. de iniur. in fine in antiquis. Contrarium tamen voluit gloss. in capitulo, cum te. in glossa ij. de re iudica. ⁊ illa communiter approbatur, vt ibi. ⁊ hic Abbas dicit: ⁊ idem tenet Bartol. in l. infamem. post gloss. ibi, de public. iudic. Et tollit rationem, que in contrarium allegari potest. Et idem Bald. post Cyn. quem refert in l. si tutor. in fine. C. de inter. matri. ⁊ Joann. de Ana. in capitulo, qualiter. §. ad corrigendos. de accusa. ⁊ probatur in l. j. de his, qui nota. infamia. vbi damnatus furti est infamis: ⁊ hoc declaratur, siue manifesti, siue non manifesti l. furti in principio eodem titu. Jta ergo videtur, siue agatur ciuiliter, siue criminaliter: quia pro furto agitur ciuiliter, ⁊ criminaliter l. fi-nali. ff. de furt. Gloss. tamen hic saluari potest, prout loquitur, quando ciuiliter clericus fuit damnatus in iudicio seculari: quo casu non valet iudicium, vt dictum est: ⁊ ideo non dicitur condemnatus l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudica. Et hoc bene procedit quantum ad infamiam iuris: sed non respectu infamie facti, que irrogatur etiam ex processu inordinato: vt per Azo. in summa. C. ex quibus causis infa. irrog. in principio. facit textus cum glo. in l. interlocutio. C. eodem titulo, cum simi-lib. vt tradit Alexand. in consil. clij. viso processu. libro v. Jtem, ⁊ secundo, communis opinio habet locum in actione furti, prout gloss. ⁊ doctor. loquuntur: secus est in condictione furtiua: quia condemnatio non infamat l. cessat. ff. de actio. ⁊ oblig. Et rationem Bald. hic adducit. versiculo, sed que est ratio. quia non reperitur hoc expressum in edicto pretoris. Sed videatis Barto. qui melius hoc declarat in l. j. ff. de his, qui no. infamia. quod dictum est de condictione furtiua, idem est in condictione generali: vt dicit Bald. hic, ⁊ est gloss. nota. in l. certi condictio. in principio. ff. si certum petatur. Et quando non apparet an quis fuisset condemnatus actione furti, vel condictione furtiua, in dubio debet iudicari quod condictione furtiua damnatus fuerit, vt infamia euitetur: vt notab. dicit Joan. de Ana. in dicto §. ad corrigendos. ⁊ ibi refert se ita consuluisse Venetijs. Pro quo est bonus textus in l. he enim. ff. de suspect. tut. vbi in dubio quis remotus a tutela videtur ex causa, que non infamat. Et in dubio etiam intentata videtur illa actio, que non infamat: vt not. Joan. Andre. in addi. Specul. in titulo, de oblig. §. penulti. in prima addi. magna. refert, ⁊ sequitur Alexan. in d. l. certi condictio. in principio. ⁊ in l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. ⁊ posthumis. ⁊ not. etiam Bald. in capitulo, imperialem. §. preterea. versiculo, dubitatur tandem. de prohib. feu. alie. per

27 Federic. † Secundo ex glo. colligitur per Abbatem hic, quod sicut per condemnationem factam de crimine quis infamis efficitur, ita per confessionem: ⁊ hoc in causa ciuili, in qua condemnatus pro confesso habetur l. j. ff. de confessis. secus in causa criminali, in qua confessus non habetur pro condemnato l. si confessus. ff. de custodi. reo. vt latius Abbas hic tradit post Barto. in d. l. infamem. de public. iudic. Sed aduertendum est primo in causa ciuili non est verum generaliter quod confessus habeatur pro condemnato: sed tunc demum quando ante litem contestatam confitetur: secus si post litem contestatam, ⁊ post incohoatum processum: vt not. Barto. in dicta l. j. ff. de cõfessis. ⁊ in l. j. C. eod. titulo. Unde ex isto capite condemnationis non videtur absolute quod confessus sit infamis: sed ex ipsa cõfessione immediate ista conclusio verificari potest, vt infra dicam. Secundo considerandum est, quod in causa ciuili confessus redditur infamis: quia habetur pro cõdemnato. Nam ista videtur ficta condemnatio, vt not. Barto. in d. l. j. Unde non videtur quod ex ficta condemnatione quis reddatur infamis: vt no. Barto. per illum textum in l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infa. Et facit quod Abbas inferius dicit de ficta confessione, que infamiam non inducit. Sed dicendum est quod ficta condemnatio non infamat speciali ratione in casu dicti §. si quis alieno. prout Bald. ibi declarat, in principio. Similiter ficta confessio, que insurgit ex contumacia, non infamat, prout Abbas infra loquitur: alias secus, vt ibi dicam. Tertio dũ Abbas dicit, quod quando agitur criminaliter, confessus non efficitur infamis quia expectatur sententia: vt not. Bartol. in dicta l. infamem. vbi Ange. sequitur. ⁊ idem Ang. in l. ictus fustium. ff. de his, qui not. infam. cum similib. vt tradit Andr. Sicul. in consil. iij. libro ij. Sed tamen gloss. j. tenet contrarium in dicta l. ictus fustium. ⁊ in l. penultima in gloss. ij. C. de interdic. mat. ⁊ in l. sed ⁊ si possessori. §. sed cum de hereditate. in gloss. j. ff. de iureiuran. Jnnocẽ. in capitulo, super his. de penis. ⁊ Azo in Summa. C. ex quibus causis infa. irroga. Et ista omnia allegat Cardinal. hic, qui sequitur istam opinio. versiculo, septimo quero. ⁊ concludit quod ex sola confessione efficiatur infamis ille, qui confitetur: quia notorium confessio facit. capitulo finali, de cohabitatione clericorum. Et notorium, ⁊ sententia equiparantur l. emptorem. in principio. ff. de actione empt. Et istam rationem etiam reassumit Andreas Siculus hic, qui idem tenet. Sed responderi potest quod equiparantur quoad declarandum, ⁊ manifestandum delictum, sed non quo ad disponendum: vt notat Baldus in l. j. ff. de cur. furio. vbi allegat gloss. in dicta l. sed ⁊ si possessori. §. si cum de hereditate. ⁊ idem Bald. in dicta l. ictus fustium. Et ideo licet prelatus notorie criminosus sit, non tamen depositus intelligitur, nisi sequatur sententia: vt notat Baldus in l. cum fratrem. C. de his, quibus vt indign. Secundo Andreas Siculus allegat gloss. que hoc sentire videtur in l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de infa. Sed sunt alie plures, vt supra dictum est: quarum authoritas

declinari

declinari potest. Tertio allegat plura iura, in quibus condēnatus, & conuictus equiparantur, in l. iij. §. lege Julia. ibi: iudicatus vel conuictus erit. ff. de testi. & in l. qui in iudicio. cum gloss. finali. ff. de accu. ergo idem videtur in confesso. Sed respondetur quod iura loquuntur in alijs casibus, ex quibus non bene infertur ad infamiam, de qua agitur: quia illa solum locum habent in casibus in iure expressis l. j. ff. de his, qui notantur infamia. Et per hoc respondetur ad quedam alia, que Andreas Siculus inducit: quia cum textus in dicta l. j. loquatur de condemnato, non debet extendi ad confessum: & isto respectu ista opinio non videtur vera. Sed predicta opinio, quam presertim tenent Cardinalis & Andreas Siculus, hic post alios in locis preallegatis, ex alio capite suaderi potest: quia non solum damnatus furti, sed etiam pactus, infamis efficitur dicta l. j. ibi damnatus, pactusve erit. Et ideo pactus notatur, quia confiteri videtur l. quoniam. ff. eodem titulo. Unde si pactus repellitur, quia videtur tacite confiteri: ergo a fortiori confessus infamis videtur: quia propter quod vnum quodque tale, & illud magis. authen. multo magis. C. de sacrosanctis ecclesijs. capitulo, cum in cunctis. de electio. Et retenta[s] conclusione quod cōfessus indistincte infamis sit, infertur quod cautela ad euitandum infamiam, quam Abbas hic ponit, secundum Bartolum in dicta l. infamem. non sit vera, quando quis confiteretur: sed solum haberet locum, quando quis alijs probationibus esset conuictus, & solueret ante condemnationem. Nam euitatur infamia: vt not. etiam Bartolus in l. si reus. ff. de de procur. cum similib. vt tradunt Moderni in capitulo, cum te. de re indicata. & Baldus in l. j. in secundo nota. C. de dolo. & in l. vtique. in fine princip. ff. de rei vendicatione. vbi notabilem ponit questionem. Et quod supra dictum est de confessione, que infamat, verum est in vera confessione: secus in ficta, vt Abbas hic dicit post alios, quos refert. Et idem Bartolus in l. ictus. circa finē. ff. de his, qui notantur infamia. Baldus in l. si tutor. C. de interdict. matr. in l. etiam. C. de furtis. & in l. j. C. de heredib. instituendis. cum similibus, vt tradit Alexand. in l. sepe. ff. de re iudica. & Pau. de Castro in consi. cxcvj. alias cxcviij. super hoc puncto Andreas Siculus in consil. iij. libro ij. & Petrus Philip. de Corneo Peru. in consil. xlij. videtur. libro j. Aretin. tamen in capitulo, inquisitionis. de accusa. dubitat de ista conclusione, & contrarium arguit: quia in multis ficta confessio habet vim vere confessionis: vt notat Bartol. in l. absentem. ff. de penis. Et ideo ille, qui ex forma statuti habetur pro confesso, non appellat, sicut nec vere confessus: vt not. Bald. in l. omnes populi. versiculo, & si statutum dicit quod bannitus. ff. de iustitia & iure. Et hoc, secundum eum, ratione probatur: quia eo ipso quod quis fingitur esse confessus per interpretationem passiuam, leges, que loquuntur de confessione, videntur trahi ad istum taliter confessum l. j. §. lex Falcidia. ff. ad legem Falcidiam. Sed ad ista videtur posse responderi, quod licet quandoque ficta confessio operetur id, quod vera, tamen in multis differunt. Unde licet contra vere confessum possit ferri sententia, etiam ex inordinato processu, vt per Innocen. in capitulo, qualiter. el ij. cum simil. vt supra dixi, de accus. secus tamen est in ficta, vt ibi in notabilibus dictum fuit. Et tabellio condemnatus ex vera confessione, non potest instrumenta conficere: secus est in ficta: vt not. Bartol. in l. & ideo. ff. de euict. & quod not. Bartol. in l. eius, qui. ff. de iure fisci. Unde ex hoc non potest inferri, prout facit Aretin. Non obstat quod dicitur de interpretatione passiua: quia ista fuit ratio Jacob. Butr. quam Bartol. refert in dicta l. ictus. & illa non obstante tenet contrarium. Et predicte rationi respondet etiam Baldus in dicta l. j. de heredibus instituendis. versiculo, sed quid si dicit statutū. Et retenta prima conclusione quod confessio ficta non infamet, hoc intelligitur in confessione ficta ratione contumacie, que in non facto consistit: secus est in non ficta confessione, que insurgit ex facto reprobato quia illa infamat: vt not. Baldus per illum textum in l. si tutor. C. de interdic. matri. in versiculo, modo est dubium. Et per hoc etiam potest responderi ad l. quoniam. vbi ficta confessio infamari videtur: quia illa ficta confessio insurgit ex facto, & non ex

28 contumacia. † Ultimo secundum Abbatē ex gloss. colligitur quod infamatus de facto, suspenditur ab officio, donec se purgauerit: & circa hoc Abbas plura applicauit. Et ex dictis eius plures conclusiones colliguntur. Prima est, quod probatio facta de crimine, pro quo actum est ciuiliter contra clericū, non facit vt puniatur criminaliter, vel quod propter hoc priuetur beneficijs: quia actum ad hoc non fuit, vt gloss. hic dicit. facit textus in capitulo j. de except. in capitulo ij. de ordi. cog. & sententia debet conformari libello. capitulo, licet Heli. de simon. l. vbi fundo. ff. communi diui. Unde considerandum est, quod cessante ista ratione, puta in Papa, qui potest crimen punire, licet ad id actum non fuerit. vt nota. Hostien. Joannes Andre. & Abbas post alios, in capitulo, tam literis. de testi. esset dicendum quod ista conclusio non haberet locū: quia princeps ipse iudicare potest, non attenta forma petitionis, vt dictum est: vt not. Bartolus in l. Aemilius. ff. de minoribus. Antonius de Butrio in capitulo, licet Heli. de simo. Alexander in l. vinum. ff. si certum petatur. Sed tamen aduertendum est: quia ratio obstare videtur: quia probationes facte in causa ciuili, non sufficiunt in causa criminali ad penam imponendam, prout inferius dicam. Secundo predicta conclusio limitatur, nisi reus conuentus in iudicio ciuili assumeret defensionem, dicendo se illud non commisisse delictum: quia tunc si conuincitur, poterit puniri, licet ad hoc actum non fuerit. Jta dicunt Moderni hic, allegando Domini. in capitulo j. xlviij. distinctione. Archid. ij. questione j. in capitulo, in primis. & Innocen. in capitulo ij. de fideiusso. Sed adde quod contrarium tenet Abbas in capitulo ij. de ordin. cogn. versiculo, sed nunc habeo longiori studio. per capitulū, super his. de accusatio. Et quia eadem ratio videtur, quod sententia conformari debet libello. Et per istam rationem ijdem Moderni hoc sequuntur in capitulo j. de except. in versiculo, quarta conclusio. Sed tamen responderi potest quod quando quis suscipit defensionem, potest condemnari, etiam in eo, quod non fuit petitum. ita voluit Innocentius in dicto capitulo ij. de fideiussor. & declarat ibi Jmol. Et ad hoc facit, quia de partium consensu fertur sententia, licet non sit conformis libello: vt not. Bartolus in l. ij. ff. de actione empt. Alexander in l. vinum. in fine. ff. si certum petatur. Et ideo distingui potest, quod aut suscepit defensionem limitatam secundum formam petitionis: & nullo modo poterit puniri: aut generaliter, vt declarat Jmola in dicto capitulo ij. et tunc saltem extraordinaria pena puniri potest, vt Jmol. ibi cōcludit: reliqua de materia vide in capitulo j. de except. † Secū-

29 da cōclusio Abbatis est, quod acta, & probationes facte in causa ciuili, non probant in iudicio criminali, vt not. Bartolus in l. ij. §. hoc edicto. versiculo, quero vtrum. ff. vi bonorū raptorū. & idem Abbas sequitur in capitulo, per inquisitionem. de elec. & in capitulo, qualiter, & quando. el ij. circa finem, de accusa. quia in criminalibus clariores probationes requiruntur l. fina. C. de probat. vbi Paul. de Castro plura ponit exempla. Et ratio ista videtur habere locum in causa criminali, vbi agitur de pena corporali: secus videtur, si esset pecuniaria: argumen. l. in seruorum. in fine. ff. de pen. Nisi dicamus quod licet pena sit pecuniaria, tamen odiosa est: & liquidiores probationes exiguntur vbi agitur de pena: vt not. Bal. in capitulo j. circa finem: qualiter dominus feudi proprie. priue. allegat l. in testamento. ff. de conditioni. & demonstra. la j. vbi etiam Bald. & Jmola, & idem

30 Bal. in l. j. in tertia oppositione. C. de his, que pe. nomine. † Tertia cōclusio Abbatis est, quod licet probationes facte in ciuili, non probent in criminali, faciunt tamen presumptionem, & aliqualem fidem, secundum Abbatē, quia ita restringit dictum Innocen. in capitulo, qualiter. el ij. in fine, de accusa. facit gloss. in l. si quis a se. in versiculo, destinatus. C. de vi public. Et idem tenet Bartol. in dicta l. ij. §. hoc edicto. & facit gloss. in l. ij. C. de eden. in l. si duo patroni. in principio, de iureiuran. cum simili. vt Alexander tradit in l. sepe. ff. de re iudicata. Unde processus factus in causa ciuili idem operatur quod fama, vt iudex possit in tali crimine ad inquisitionem procedere: vt not. Baldus dicit in l. quod euitandi. ff. de condictione ob turpem. cau. Et facit sufficiens indicium ad torturam in nouo processu criminali, secundum Aretin. hic per textū notabilem in l. iij. §. si quis dolo. ff. de tabulis exhibendis vbi Bartol. & Albe. notant illum textum. Et hoc, quod dicit Areti. tenet Bartolus in l. ij. vi bonorum raptorum. dum allegat l. capite quinto. de adulte.

31 † Quarto Abbas concludit quod confessio facta in causa ciuili, probat in causa criminali, post Innocent. in dicto capitulo, per inquisitionem. vbi etiam Abbas, & idem Abbas in dicto capitulo, qualiter, & quando. in fine. & not. Bald. in l. ij. C. de eden. versiculo, fallit in confessione. Et ad hoc facit, secundum Aret. quod confessio facta in iudicio summario, probat in plenario, secundum Innocen. in capitulo, ij. de ordi. cog. cum similib. vt tradunt Moder. in capitulo j. de except. & Alexand. in dicta l. ij. vbi hoc per eum dupliciter limitatur. Tertio, vt per Abbat. in capitulo ij. de confes. Aliter tamen loquitur Maria. in con

32 sil. viij. incipien. visis. † Quinta & vltima conclusio Abbatis est quod si virtute sententie, & processus in causa ciuili quis factus sit infamis: repelli potest ab omni actu: a quo infamis repellitur: quia respectu infamie sententia lata contra vnum in vno iudicio, facit fidem in alio: vt concludit Federic. in consil. xxv. Titius electus. & not. per gloss. in l. ex ea. ff. de postulan. in gloss. ij. & in ca. testimonium. in verbo, grauata. de testi. cum similibus

vt tradit Alexan. in l.sepe.in versiculo, tamen aduertendum
est.de re iudi.Et limitatur hoc per Bald.in l.ij.§.deinde.in fin
de orig.iu.ꝛ tradunt Moder.in d.c.testimonium.ꝛ Federic.in
alio consi.clv.domi.Alexand.Cardina.ꝛ Joan.de Ana.in ca-
33 pitu.cum oporteat.de accusationibus.¶ †Gloss. in verbo legi
tima probatione.Nota quod legitima probatio est, quādo sunt
testes omni exceptione maiores.Et dicuntur omni exceptione
maiores,secundum Abb.hic, quando nulla exceptione legiti-
ma repelli possunt:vt per gloss.in capitu. primo de consangui-
nitate ꝛ affinitate.ꝛ ibi Abbas, ꝛ hic dicit hoc esse notandum
pro statutis:ad idem allegat gloss.in §. item verborum. in ver-
bo,idoneos.Institu.de inuti.stipulat. ꝛ idem notat Bald. in l.
optimam.de contrahen.ꝛ committen.stipula.ꝛ idem Abbas in
capitulo,licet. el primo.de testi. in secundo notabili. Ange. in
consil.cxciij.visis.Ancha.in consi.cccxviij. ad corroborationē.
versiculo, ex predictis. ꝛ Alexand. in consilio clxvj.in causa.li-
bro primo.Et predicta conclusio intelligitur in causa crimina-
C li[c],prout gloss.hic loquitur. Secus videtur in causa ciuili, in
qua legitima probatio dicitur, licet testes non sint omni exce-
ptione maiores, vt Andreas Siculus hic concludit. Ita con-
cordando glossam nostram cum dicto Joan.Andre.in capitu.
cum pro causa.de procurat. declarando textum ibi: si legitime
probare potuerit. Et ad hoc facit, quia infamis infamia facti
admittitur in ciuilibus,licet repellatur in criminalibus:vt no
tat Bartolus in l.Cassius.ff.de senato.ꝛ in lege j. C. de summa
trinitate.Alexander in consilio vndecimo,circa primum.libro
primo,ꝛ facit textus in capi.testimonium,infra eodem. ꝛ quod
Andreas Siculus hic dicit: reperio quod idem tradit Pau-
lus de Castro,in lege finali. C. de probationibus,in principio,
vbi inquit quod in ciuilibus non requiruntur testes omni exce
ptione maiores:licet secus sit in criminalibus, per illum textū.
Sed tamē aduertendum est, quia etiam in ciuilibus testes ido
nei requiruntur.capit.j.de testibus l.idonei.ff.de testi. Et ido-
nei testes videntur omni exceptione maiores:secundum gloss.
in dicto §.item verborum.que exponit text.in ver.Idoneos.id
est,omni exceptione maiores.Et pro ista conclusione est text.in
capit.licet vniuersis.infra de testi.vbi illa authoritas, quod in
ore duorum,vel triū stet omne verbum:intelligitur quod sint
probate vite,ꝛ fidelis conuersationis.ꝛ Abb.ibi expresse intelli
git per illa verba,quod sint omni exceptione maiores.Et facit
textus in capi.in literis.eod.titu.de testi.quod ibi Abb.ꝛ quod
not.idem Abb.in cap.j.de excep. Et istud videtur verius de iu
re: quia etiam in ciuilibus duo testes non plene probarent in-
tentionem,nisi essent omni exceptione maiores. Sed solum dif
ferentia videtur: quia in ciuilibus testes si non sint omni exce-
ptione maiores,eorum defectus suppletur,ꝛ integratur per iu-
ramentum.c.fi.j.de iureiur.l.in bone fidei.C.de reb.credi. secus
est in criminalibus, in quibus non defertur iuramentum in de
fectum plene probationis:vt tradunt Bar.ꝛ Doctores in l.ad-
monendi. ff. de iureiuran. Et in ciuilibus duo testes bene pro-
bant sine ratione,ꝛ causa, de qua non sunt interrogati: vt per
gloss.ꝛ Barto.in l.solam.C.de testibus.secus esset in criminali-
bus,vt not.voluit Salic.in dicta l.fin.C.de proba.quod dictum
pro notabili refert,ꝛ sequitur Alexand.in consi.xv.viso proces-
su,lib.j.¶ In fi.glo.ad declarationem text. Abbas querit que
crimina digna sint suspensione,que depositione,ꝛ que degrada
34 tione.†Circa primum Abbas concludit quod exceptis aliqui
bus casibus,quos ipse refert,ꝛ similibus, in quibus pena suspē
sionis expresse imponitur a iure,in alijs arbitrio iudicis com-
mittitur,que crimina videantur pena suspensionis requirere.
Aretin.vero aliter loquitur in capitu.cum non ab homine.vij.
ver.tu potes dicere.infra eo.vbi inquit quod pro quolibet mor-
tali peccato,quod inducit suspensionem quo ad se ipsum.capi.
fi.de cohab.cleri.potest quis suspendi.allegat cap.quam sit gra
ue.de exces.prela.Sed potest responderi illud esse propter scan
dalum:quia propter delictum maritus vxorem dimisit: ꝛ ideo
ibi fuit facta suspensio ab omni officio,ꝛ beneficio. Secundo al
legat text.in c.vt clericorum.§.ne vero.de vita ꝛ honesta.cleri-
co.vbi pro simplici incontinentia,vel fornicatione pena suspen
sionis imponitur. Sed respondetur quod hoc ibi non proba-
tur:quia solum ibi dicitur ꝙ pro incontinentia clerici puniun
tur plus ꝛ minus secundum qualitatem delicti: ꝛ dum in ver-
sic.si quis igitur presupponitur quod propter hoc fuerit suspē-
sus,potest intelligi pro graui delicto incontinentie, ꝛ non pro
simplici fornicatione.Tertio adducit ca.cum inhibitio.de clā
desti.desponsa.vbi clericus deponitur propter negligentiam.
Sed dici potest,quod ibi ageretur de scandalo,si in gradu pro
hibito contraheretur matrimonium, ꝛ illa suspensio limitata
fuit ad triennium.Unde iura, que Areti.adducit,reduci pos-
sunt ad conclusionē Abbat. ꝙ exceptis quibusdam casibus ex-
pressis in iure,sit in arbitrio iudicis.et facit textus in l.j.ff.de vi
re delibe.Pro opinione tamen Areti. adduci potest quod no.
Abbas in capitulo,sicut tuis. de iureiurand. vbi inquit quod
omne peccatum mortale potest dici graue.Sed non bene dicit
vt Moder.tradunt in capitulo,dilecte.de exceptionib. Et di-
ctum Aret.potest habere locum in suspensione facta ad modi-
cum tempus determinatum: quia illa potest fieri pro leuibus
criminibus:vt not.Abbas in capi. tue. de penis. Et si facta sit
simpliciter,intelligitur donec satisfecerit:vnde facta satisfactio
ne debet remoueri:vt not.Areti.in dicto capitulo,cum non ab
homine.per capitu.clericos.de cohabita.clericorum.ꝛ per capi
tulū,inter sollicitudines.de purga.cano. facit textus in capitu.
presbyter.ij.q.v.Et hoc intelligit,quando facta sit pro cōtuma-
cia:alias secus:vt distinguit Jmo.in c. ex literis.de cōstitutio.
35 † De secūdo ,videlicet pro quibus criminibus imponatur pe-
na degradationis. Ex dictis Abbatis tres conclusiones colli-
guntur. Prima est quod pena depositionis non imponitur,
nisi pro graui crimine. Secunda, que dicantur crimina gra-
uia,arbitrio iudicis relinquitur. Tertia,quod pro fornicatio-
ne clerici,etiam existentis in sacris ordinibus,non imponitur
pena depositionis precise,sed arbitrio iudicis relinquitur.Cir
6 ca primam, ista conclusio[6] probatur in capitu . tue . de penis.
xvj.q.vij.ca.inuentum. que iura Abb. allegat ad confirmatio-
nem glosse que hoc tenet in capit. fin.j.quest. v.in verbo,suppli
cauit.ad idem gloss.in cap.j.in gloss.fina.de capell. monachor.
in sexto.ꝛ in capitu.sicut.el secundo,in gloss.j.de iureiurā.ꝛ in
capitu.ad apostolice.de re indicata, in sexto,in verbo,grauissi
ma pena. cum similib. vt per Modern. hic. Et idem Abbas
in dicto capitu.tue.de penis.ꝛ in capitu. vt fame.per illum tex.
de sentent.excommunication . in princip. ꝛ in capitu . quod in
dubijs.per illum text.de penis.ꝛ in capitu.fina.de celebratione
missar. vbi tamen textus probare videtur quod etiam pro leui
crimine quandoque quis deponatur, puta quando celebraret
sine lumine: nisi dicatur quod reputatur graue, quia respicit
sacramentum. ꝛ facit text. in capi.fina.de baptis.in fin. Et ad-
uertendum est, quod Doctores videntur loqui de priuatione
beneficij,sicut de priuatione ordinis: vt colligitur in dicto ca-
pitulo,inuentum.iuncto dicto capitu.tue.ꝛ facit text. in capit.
si constiterit.ꝛ quod ibi Abbas in tertio notabili, de accusatio.
Item considerandum est quod predicta conclusio vera vide-
tur negatiue,prout Doctores loquuntur, sed non affirmatiue
quia pro quolibet graui crimine non videtur quis deponen-
dus,vt probatur in capitu.ij. de sortileg.vbi grauissimum dici
tur esse illud delictum,ꝛ tamen suspenditur ibi ad tempus.Si
militer delictum fornicationis graue dicitur.lxxxj.distinct.c.j.
ꝛ tamen non deponitur,sed suspenditur clericus pro concubi-
na,quam publice tenet capitu.clericos. de cohabita. clericor.ꝛ
mulier. Et tamen,vt dixi,hoc reputatur graue delictum, d.ca
pitu.primo.lxxxj.dist.ꝛ in capitu.fina.de purgat. canon.ꝛ facit
text. in c.quam graue.de excessio. prelator. Secunda conclusio
fuit,quod arbitrio iudicis committitur, que dicantur grauia
7 crimina[7].Facit glo.in c.cum illorum.in verbo, membri.de sen.
excommunica.ꝛ quod notat Abbas in c.tue.de penis.Bartol.
in l.non solū.§.si mandato.ff.de iniurijs.Angelus Aretinus
in §.atrox.institut.de iniur.ꝛ Francisc.Areti.c.cum non ab ho
mine. infra eodem. Et ideo secundum istam conclusionem in
effectu erit in arbitrio,que crimina dicantur requirere deposi
36 tionem,sicut supra dictum est de suspensione. † Circa tertiam
conclusionem de fornicatione,illa bene probatur in iuribus al
legatis per Abbatē que iura loquuntur in clericis,qui sunt in
sacris.Aretin.tamen in dicto capitulo,cum non ab homine.te
net opinionem Antonij de Butrio , quam dicit esse commu-
nem : et concludit quod imo clericus in sacris deponatur : vt
probatur in capitulo,a multis. de etate ꝛ qualitate,ꝛ in capitu
lo,erubescant.xxxij.distinctione.ꝛ ad idem text. in capitulo , si
quis omnē.j. questione vij. circa finem,versiculo , si quis vero.
Ad iura, que Abbas adducit , respondetur quod intelligun-
tur quod proceditur per viam inquisitionis quo casu pena mi
nor imponi potest, iuxta notata in capitulo,inquisitionis. in
capitulo,qualiter, ꝛ quando.de accusa. Ulterius hoc compro-
batur:quia clerici in sacris castitatem promittunt.vigesima o-
ctaua distinctione,in capitulo,nullum. ꝛ graue delictum vide-
tur violare votū. Unde in talibus non dicitur simplex forni-
catio,sed adulterium,secundum Paul.quem Jmola ibi refert
in clementina prima de officio ordina.Jmo secundum glossā
in l.ij.in verbo,filij.C.de episcop.ꝛ cleric,esset incestus.ꝛ Barto.
ꝛ Doctor.ibi sequuntur.Et incestus est crimen maius adulte-
rio.xxxij.questione.vij.in capitu.adulterij malum.Moder.ta-
men hic dicunt communem opinionem esse secundum quod
Abbas tenet , videlicet quod pro fornicatione presbyteri,
vel cle

vel clerici, non sit pena depositionis. allegat Ioan. de Fantu. ij. questione vij. in capitulo, lator. & gloss. prima ibi, que dicit quod hodie quis pro simplici fornicatione non deponitur. Et idem concludit Imo. in capitulo, vt clericorum. de vita & honesta. clericorum. versiculo, extra gloss. & ibi allegat Gof. in Summa illius libri. & gloss. in dicto capitulo, lator. & in capitulo, Maximianus. lxxxj. distinctione. Et pro ista opin. arguunt Moder. quia pro mendacio quis non deponitur: ergo nec pro fornicatione: quia † minus delictum est fornicatio, quam mendacium. allegat Paul. in clement. j. de offic. ordina. Addatis quod hoc tradit Cardi. in clementi. ad nostram. versicu. vij. in ij. questio. de hereti. & idem Abbas in capitulo fina. de purg. vulg. Et predictam opin. vti communem sequitur Ioann. de Ana. in capitulo, significauit. de adul. & in capitulo, cum dilectus. de accusa. idem Imo. in capitulo, si autem. de vita & honestate clericorum idem Andre. Sicul. in consi. xiij. in fin. lib. iij. Non obstant allegata in contrarium: & primo dum dicitur quod clerici in sacris promittunt seruare castitatem: quia illud est ex constitutione ecclesie: nec ex tali promissione simplici votum inducitur: licet secus sit in religiosis: vt no. Card. post Paul. in cle. ad nostram. in versiculo vij. in fi. de hereti. Non obstat quod videatur adulterium, vel incestus, vt supra dicebatur: quia non est verum. Nam etiam in presbytero dicitur simplex fornicatio: vt probatur in capitulo, quia circa. de biga. & in capitulo, presbyter. xxviij. distinctione. & not. Federic. in consi. clxvij. mulier accusata. Cardi. in dicta clemen. ad nostram. versiculo vij. in iij. questione. & gloss. in dicta l. si. C. de episcop. & cleri. non est vera: & illam ibi reprobant Iacob. de Butr. Cyn. & Salice. cum simil. vt tradunt Moder. hic. & idem Ioan. de Ana. in dicto capitulo, cum dilectus. de accusat. & in dicto capitulo, significauit. de adulte.

38 † Predicta conclusio limitatur non procedere in episcopo, qui semper dicitur committere adulterium: vt not. Abb. in capitulo fina. de purga. cano. per illum textum & facit textus ij. questi. vij. in capitulo, lator. in princip. Sed in contrarium arguunt Moder. hic, quia mitius agitur cum episcopo. capitulo j. de officio deleg. in vj. Pro responsione videndum est quod Abbas tradit in capitu. cum quidam. de iureiuran. Et hoc dictum de episcopo intelligendum videtur de consecrato: quia electus non dicitur proprie episcopus ante consecrationem. capitulo, tua. vbi Abb. in princip. de his, que fiunt a prela. in capitulo. cum te. vbi Abbas, in princip. de rescriptis. cum similib. vt late tradunt Moder. ibi. Secundo limitatur non habere locum in sacerdote, qui filiam spiritualem cognosceret: vt idem Abb. dicit in dicto capitulo fina. de purga. cano. Et ad hoc facit gloss. in capitulo fina. xxx. questione j. que dicit quod magis peccat sacerdos cognoscens spiritualem filiam, quam vxorem[t] alterius. Et filia spiritualis etiam illa dicitur, que sit de parochia eius: vt notat Abbas in c. fin. de purga. cano. & ibi dicit quod non reperitur quod ecclesia dispensauerit in cognatione spirituali. & facit gloss. in capitulo, pietatum. xxx. questione iij. Tertio limitari potest in religiosis: quia ipsi expresse profitentur castitatem. capitulo, cum ad monasterium. de statu monach. Non sic in clericis constitutis in sacris ordinibus: quia ipsi solum ex constitutione ecclesie ad castitatem obligantur. ita Card. post Pau. dicit in dicta clemen. ad nostram. versiculo vij. in fin. facit text. in capitulo, per tuas. in fin. de simo. in capitulo, accusatus. in fine. de hereti. in vj. Alias vero an magis peccet religiosus, quam

39 alius, Abbas tradit in cap. cum quidam. de iureiurando. † Venio ad tertium, videlicet que crimina digna sint degradatione & Abb. prosequitur plures casus, in quibus etiam non data incorrigibilitate quis degradatur. Primus est in heresi. capitu. ad abolendam. de here. vbi depositus, statim curie seculari traditur: & hoc, nisi velit se corrigere. capitu. penulti. eod. titu. de here. & idem Abb. in capitulo, ad abolendam. eod. titu. Sed an talis emendatio, & correctio admittatur post condemnationem[s]: text. in dicto capitulo, ad abolendam. videtur facere quod non ibi: nisi continuo post deprehensionem erroris. & in d. capitulo penulti. dicitur, postquam fuerint deprehensi. Gloss. tamen ibi in versiculo, deprehensi. dicit idem esse post condemnationem: quia ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. epistola, inter claras. in fin. C. de summa tri. & hoc tenet Io. Andre. & Abbas in capitulo, excommunicamus. de hereti. facit text. in capitulo, is, qui. xxvj. questione vj. ibi: cum conuersus ingemuerit, hic saluus erit. & quod not. Old. in consi. cclxxj. questio talis est. Circa hoc tamen vide text. in capitulo, super eo. de here. in vj. Et quando hereticus non vult se corrigere, detruditur in carcerem dicto capitu. penultimo, de here. Prius tamen deponitur, vt Abb. hic concludit, & sequitur Ioan. de Ana. in versicu. circa predicta. & idem Domi. dicit in capitu. j. in v. not. de here. in vj. Et hoc habet locum in heresi, alias secus videtur, secundum Perusi. in dicto capitu. j. per text. in capitu. quamuis. de penis. in vj. Secundus casus est in crimine falsi, vt per Abbat. hic. Ad quod facit, quia in tali crimine sunt plura specialia[9], vt not. Domini. post Archid. xix. distin. in c. in memoriam. Et refert Ioan. de Ana. in rubri. de cri. fal. circa fin. Alexan. in consil. lxxvij. in causa accusationis. lib. j. Et vide notabile dictum Barto. in l. Lucius. in fine. ff ad Turpil. de quo Roma. & Alexand. in l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de operis noui nunciati. Tertius casus est in eo, qui contumelias dixerit episcopo, vel conspirationem contra eum fecerit vt in c. si quis sacerdotum. xj. quest. j. ille tamen text. intelligitur de incorrigibili, vt abbas hic concludit. Et pro ista opinio. facit: quia text. in princip. loquitur de eo, qui fuit inobediens episcopo: vnde durum esset quod pro inobedientia simplici deberet tradi curie seculari: quia inobediens, etiam preceptis apostolicis, non traditur curie seculari. lxxiiij. distinct. ca. honoratus. & facit tex. cxiij. q. iiij. c. Guilisari[9]. In contrarium tamen facit tex. in dicto. c. si quis sacerdotum. dum inquit, quod mox depositus curie traditur: nisi dicamus quod illa dictio, mox etiam quandoque intelligitur cum interuallo. l. sed & si in conditione. §. seruus. ff de here. insti. & xx. q. ij. in capit. primo vbi glossa. in verbo, mox, cum simili. vt tradit alexand. in l. j. §. qui presens. de verbo. oblig. Quartus casus in sortilego. xxvj. q. vij. cap. admoneant. vbi clericus degradatur. sed secundum Abb. de verbali degradatione intelligitur: et sic est duplex degradatio, verbalis, et realis. Et idem Abb. in cap. tue. de pe. & in cap. nouimus. de verbo. signific. vbi Pet. de Perusi. hoc late tradit. & idem Abb. in cap. non potest. de re iudica. Dom. in capitulo ij. in j. not. de penis. in vj. Albe. in l. pe. ff. si ex noxa. cau. aga. Et in simili de pena capitali, vt Abb. hic dicit, habetur in c. quanto. de iureiur. De quo Andr. Sicul. hic, & in consi. vltim. lib. ij. Alex. in consi. ciiij. statutum. cum simili. vt dixi in l. transigere. C. de transac. Et de pena sortilegij vltra iura allegata per Abb. not. Ro. in no. dclx. tu scis. vbi allegat tex. in c. contra idolorum. xxvj. q. v. aliter tamen Abbas loquitur in c. j. & ij. de sortileg. Quintus casus est in schismatico, per text. in c. de Liguribus. xxiij. q. v. Sed tamen ille text. intelligitur de incorrigibili, secundum glo. in d. c. cum non ab homine. & probatur in d. c. de Liguribus. dum dicitur ibi: & si contempserit, & permanserit, per potestates publicas opprimatur. Et istud delictum schismatis quandoque plus punitur, quam idololatria: vt per glo. xxiiij. q. j. in c. non afferamus. Et licet schismaticus reuertatur ad ecclesiam, non tamen promoueri potest sine dispensatione[D]. c. quia diligentia[10]. vbi Abb. de elect. Et quando dicatur schismaticum heresi, no. Abb. hic, & in d. c. quia diligentia. & late Io. de Ana. in rubri. infra de schisma. Postremo Abb. late prosequitur questionem, quam alias Pet. de Anch. disputauit, & concludit quod dispositio ca. cum non ab homine: non habeat locum in homicidio enormi:[v] puta in parricidio, vel in eo, qui presbyterum, vel episcopum interfecisset. Nam in talibus casibus, & similibus clericus depositus tradi debet statim curie seculari, non ex pectata incorrigibilitate. Et monetur pluribus rationibus, quarum licet alique fragiles sint nonnulle tamen videntur efficaces, non obstantibus responsionibus Moder. Primo enim alleg. c. cum non ab homine. infra eod. vbi traditur curie seculari: quia ecclesia vlterius non habet quid faciat. Ita ergo videtur in isto casu: quia pro delicto ita enormi ecclesia non habet quid faciat: quia condigna pena non reperitur: ergo tradi debet curie seculari. Are. respondet in dicto ca. cum non ab homine. quod in d. c. cum non ab homine, non dicitur respectu pene quod ecclesia non habet vltra quid faciat: sed quo ad modum corrigendi ibi loquitur, quia adhibuit omnia remedia vt corrigeretur, & de facto corrigi non potuit: & isto respectu in tali crimine enormi, & grauissimo, ecclesia habet quid faciat, videlicet vt experiatur an velit se corrigere: quia licet atrocissimum delictum commiserit, non tamen per hoc incorrigibilis dicitur. Et hoc confirmatur secundum Are. quia in d. c. cum non ab homine. duo requiruntur, quod incorrigibilis sit, & quod ecclesia non habeat quid faciat: ergo alterum non sufficit. c. ij. §. de rescri. Sed replicari pot quod arg. Abb. procedit a simili: quia sicut in d. c. cum non ab homine. traditur curie seculari, quando est incorrigibilis, quia non habet vltra quid faciat, ita etiam quando pena condigna non reperitur. Et ita Abb. se declarat hic, circa fi. Nec est verum quod duo copulatiue requiruntur, sed solum incorrigibilitas consideratur: qua data, sequitur quod ecclesia non habet quid faciat: & respectu pene ecclesia tamen haberet quod faceret, cum habeat penam perpetui carceris. c. vt fame. de sent. excom. Secundo Ab. inducit tex. in d. c. cum non ab homine. in fi. dum ibi dicitur quod incorrigibilis traditur curie seculari, ne possit esse perditio multorum. Nam ista ratio, secundum eum, videtur fortius militare in isto, qui tam graue scelus commisit. Sed respondetur, quod imo maior presumptio est in incorrigibili, de

quo loquitur tex.in dicto capitu.cum non ab homine.quam de illo,qui commisit aliquod crimen,licet grauissimum:quia subesse potest spes quod emendetur,⁊ corrigatur:non sic in incorrigibili.Tertio arguitur a maioritate rationis:quia in crimine falsi,⁊ in quibusdam alijs criminibus,que minora sunt, statim traditur curie seculari,vt supra dictum fuit: ergo a fortiori in talibus grauioribus hoc dicendum videtur. Ad hoc responde tur quod non fit extẽsio, vbi tractatur quod laicus ad spiritualia habilitetur.capitulo,tua.in fine.de deci. Nec fit extensio,vbi agitur de pena priuationis:vt per gloss.in capitulo,fina.de iure patr.⁊ tamen replicari potest quod a maioritate rationis extensio semper potest fieri, etiam in materia odiosa l. qui indignus.ff.de senatori.l.relegatorum.§.fina.ff.de interdic.⁊ relega. facit regula,cui licet.de regu.iur.in vj. Quarto arguitur:quia pro criminibus atrocissimis non reperitur pena condigna de iure canonico,vt Abb.hic prosequitur.Ad quod responsio colligitur ex dictis Aret.in loco supra alleg.vbi inquit quod imo pena perpetui carceris videtur condigna pro tali crimine qualificato.Probatur,secundum eum,in capitulo, contra idolorum.xxvj.questione v.vbi cultores idolorum,⁊ aruspices in perpetuo carcere recluduntur, ⁊ illis de iure ciuili quandoque pena ignis imponitur l.iij.C.de malefic. Et presertim quando debet in perpetuo carcere in pane ⁊ aqua sustentari.capitulo,nouimus.in fine.infra de verbo.signifi.Sed replicari potest ꝙ pena perpetui carceris non videtur sufficiens in tali delicto atroci:quia,vt Abb.hic dicit,illa imponitur heretico se corrigenti. capitulo penulti.de here.Et non obstat capi.contra idolorum. quia illa pena perpetui carceris videtur habere locum in casibus,in quibus de iure ciuili haberet locũ pena capitis simpliciter, que regulariter pro tali delicto imponitur l. nemo. C. de malefic.⁊ mathe.Sed in casu speciali in dicta l.iij.C. de malefic. vbi pena ignis imponitur,non loquitur tex. in dicto capitulo, contra idolorum.Preterea in dicto capitulo, contra idolorũ. erat incorrigibilis:vt colligitur ibi,quod qui emendare se nollet,in talibus repelles, ⁊ tali casu tradi potuisset curie seculari. Quinto facit text.in ca.j.ſ. de homici.Sed respondetur,secundum Aret.quod intelligitur in laico,qui aufugit ad ecclesiam, vt gauderet immunitate.⁊ gloss.in dicto cap.j. ita intelligit illum text.sed non bene,vt Abb.ibi concludit per text.in capitu. finali,⁊ in c.inter alia.de immu.eccles.vnde Andre.Sicu.hic respondet quod illud,moriatur,ibi pro excommunicatione intelligitur:vt not.in c.ij.de maio.⁊ obed.in c. per venerabilem. qui fil.sint legi. Sed tamen verba litere repugnant, dum dicitur, euellas ab altari, ita vt moriatur:quia pro excommunicatione erant sufficientia illa verba,euellas ab altari. Sexto probatur in c.nouimus.de verbo.significa. vbi pro crimine, etiam damnoso,clericus traditur curie seculari.Aret.respondet ꝙ intelligitur,data incorrigibilitate, secundum quod habetur in dicto c.cum non ab homine.Sed replicari potest, vt Abb. hic dicit, quod text.ibi equiparat crimen falsi,⁊ graue delictum, de quo ibi loquitur. Unde sicut in crimine falsi statim traditur curie seculari,ita videtur in alio graui crimine,de quo ibi dicit.Aliter tamen responderi potest quod illa verba possunt verificari in alijs casibus specialibus,in quibus statim traditur curie seculari,de quibus supra dictum est.Septimo facit text. in c.j. de homic.in vj.Sed respondetur quod ibi est specialis casus propter frequentiam delicti,⁊ non debet extendi:⁊ quia tex.ibi loquitur in casu,in quo index secularis immediate habet potestatem,nec requiritur quod tradatur curie seculari. Unde si deberet extendi,esset dicendum quod secularis haberet potestatem in alijs casibus,absque eo quod tradatur seculari:quod non est dicendum. Octauo facit in capitu. sunt quedam.xxiij.q. v. vbi grauissime debent puniri per seculares, videlicet si quis interficeret episcopum ,vel presbyterum. Sed potest responderi ꝙ ille text.de laicis intelligitur: quia in clericos secularis immediate non habet potestatem pro quibuscunque criminibus d. c.cum non ab homine.⁊ ca.clerici.infra eod. Nono ponderatur text.hic,dum dicitur quod episcopus non debet quemlibet depositum tradere curie seculari: ergo innuit quod aliter possit tradere. Sed respondetur , hoc esse verum in quibusdam casibus:et per hoc nõ infertur quod iste casus sit de illis. Decimo ⁊ vltimo Abb.adducit text.in capitulo,si quis laicus.xxij.questione v. vbi clericus , vel episcopus degradatur propter conspirationẽ factam contra dominum terre.Sed intelligi potest de verbali degradatione,vel quando erat incorrigibilis,vt ibi colligitur,dum dicit:nisi per dignam penitentie satisfactionem se emendauerit. Et predictam conclusionem Abb. late tradit Petr.de Ancha.quem ipse Abb.refert in disputatione, Laicus quidam propter homicidium. ⁊ in repetitione regule, ca, que.in xix.questione de regul.iur.in vj. cum similib. vt tradunt Moder.hic,in fin.⁊ idem Bald.in capitulo, cum non ab homine.in principio.vbi etiam Abb.infra eod.⁊ idem Petr. de Anchar.in consilio clviij.ex narratis in facto.Abb.in c.nouimus. de verbo.signific.Et hoc videtur sequi Andre.Sicul.in consil. lxv.in l.iij.lib.j.licet aliter hic loquatur. Et Moder. idem tenent in capitu.j.de constitu.vbi in simili plura adducunt.Et facit quod not. Dominic.in capitulo,nec licuit.in fin.xvij.distin. Et ista opinio videtur habere magnam equitatem, vt delicta puniantur debita pena:⁊ vidi illam seruari Florentie per vnũ commissarium.Alia tamen opin. quam communem esse dicit. ⁊ sequitur Areti. in dicto capitulo, cum non ab homine.videtur de iure verior.Pro qua etiam Andre.Sicul. hic plura adducit,que tamen leuia sunt. Sed mihi videtur quod ista opin. efficaciter probetur in d.capitulo,cum non ab homine.considerando hoc modo:Nam ibi ponuntur tria dicta. Primum est, quod non licet Regi,nec alicui Principi iudicare clericos, siue in furto,siue homicidio, vel periurio, seu in quibuscunque criminibus deprehensi fuerint.Et hoc primum dictum clarum est quod habet locũ in quolibet delicto atrocissimo, vt ista verba ostendunt:⁊ facit text.in cap.clerici.eodem titulo. Secundo dicitur quod in talibus delictis deponendus est a iudice ecclesiastico.Et istud secundum dictum etiam locum habet in quocunque delicto grauissimo : quia a seculari depositio fieri non potest.Tertio dicitur, quod si depositus incorrigibilis fuerit, illa verba,si depositus:faciunt relationem ad precedentia,l.Julianus.vbi Barto.ff.de heredi.instituen.ergo videtur quod incorrigibilitas habeat locum, ⁊ consideretur in quolibet crimine,prout duo dicta precedentia in quolibet crimine locum habent:⁊ est sensus,quia depositus in quolibet crimine,de quo secularis non potest cognoscere , si incorrigibilis sit , ⁊c. Et hoc ideo videtur text.ibi pro ista opinione.

¶ Additiones.

a ¶ Iudice. Laicus an possit reconuenire clericum coram eodem iudice seculari , coram quo conuentus fuerat a clerico,vide etiam per Pau.de Castr.in authen.⁊ consequenter.circa finem.in versic.queritur.C.de iudi.⁊ per Petr.de Ancbara.in c. ea que.de reg.iur.in vj.

b ¶ Ecclesijs.Consuetudo onerosa ecclesijs non valet:hoc tamẽ qualiter procedat,vide per eundẽ Decium ꝫ. in capitulo j.de consue.per totum.

c ¶ Criminali.Adde Decium in consi.xxxvij.incipien.in causa rigorose.in versic.iij.principaliter.Et facit quod not. Ange.in l.fina.C.de questio.vbi dixit , quod ad hoc vt vnus testis deponens de delicto faciat indicium ad torturam, debet esse omni exceptione maior. ⁊ Anto. de Alexand. in l. qui accusare.C.de eden.quem refert Decius in d.consi.voluit quod stante statuto quod stetur iuramento damnum passi, requiritur quod habẽs iurare sit omni exceptione maior.

d ¶ Dispensatione.An autẽ ista dispensatio fieri possit ab episcopo,vel sit necesse quod fiat a papa,vide per Abba.ſ.hoc eo.c. §.de adulterijs.⁊ vide per eundem in capitulo , quia diligẽtia. de electio.vbi per Decium in versic.⁊ subijcit abbas.⁊ vide per eundem.ſ.in dicto §.de adulterijs.in versiculo , successiue Abbas. Hiero.Sig.

1 ¶ Probationes.Adde Cor.consil.ccxxiiij.litera.e.lib.iiij.pulchre Jaso.in l.cum te.in iij.not. C.de transact.in l.si conuenerit. in iij.limita.ff.de iurisſ.om.iu.⁊ nulla est efficacior probatio quã partis confessio,Alexan.in consi.xiij.in princi.li.j.⁊ non minus probat quam instrumentum. Jo.de Ana. in consi.lv. q̃ dubia.

2 ¶ Incidenter.Ui.Hippo.marsil.in l.j.in princip. ⁊ in §. diuus Antoninus.ff.de questioni.

3 ¶ Non preiudicat.Uide late hippolyt.Marsil.in l.j.in prin. ff. de questio.Dec.in c.tertio loco.de proba.

4 ¶ Producit.Uide Deci.c.ex tenore.de rescript.

5 ¶ Prescripta sit.Adde Roch.Curt.in repe.rubric.de consue. in iiij.questio.princip.Deci.consi.xlviij.⁊ in cap.cum M. ꝫ. de constit.

6 ¶ Conclusio.Idem Deci.ꝫ.in c.j.in ij.lectu.co.tit. vbi videtur colligi argumentum in contrarium,vide ibi.

7 ¶ Crimina.Adde Andre.tiraquel.repet.l.si vnquam. C.de reuo.dona.in ver.omnia vel partem aliquam.nu.xxx.versi.ꝙ crimen dicatur paruum aut leue.

8 ¶ Condemnationem.Et ꝙ etiã post sententiã quãdo maxime lata est in contumaciam.vide Deci.in consi.cxxxvij.

9 ¶ Specialia.Uide Deci.in c.licet causam.in v.not.de probat.

10 ¶ Diligentia.Idẽ Deci.in d.c.quia diligentia.in j.no. de elec. Siluest.Aldob.

a Nullus.Ang.Aret.tract.male.ver.cõparuerũt dicti inquisiti, ⁊ ꝯfitetur totũ.vbi Ang.ð Arimino male reprẽdit Ang.Ad

de Hip. Marsil. singu. ccj.

b ¶Prescriptione. Idem Dec. in l. magistratibus. de iurisd. om. iu. Et sic male dixit Ang. Are. in d. trac. mal. ver. compar d. inqui. & consi. totum.

c ¶Contumaciam. Quia ex ea sola non fertur sententia, donec de crimine constet probatione facta in absentem.

d ¶Non teneatur. Idem Deci. supra de rescrip. c. ij. nu. xiij. vbi Fran. Rip. nu. lxvij. cum eo transit. Sed dicendum quod confessio simplex relata ad articulum, implicat qualitates in eo cōtentas: secus si tantum fatetur factum, quia nō includitur qualitas in confessione non expressa. Bart. Bald. Ang. in l. si cui. ij. §. j. de lega. j. Ang. Aret. tract. malefic. ver. compar. dicti inquisi. confiten. totum. dixi ad Alexand. consi. clxxj. nu. iiij. lib. vj.

e ¶Verisimilis. Anchar. consi. xxiiij. visa inquisitione. Anto. c. vlt. de confes. Cepol. causa cri. consi. xxxij. quidam rustici. Hippo. Marsil. l. j. in princip. l. de minore. in princip. de questio. & in rubri. de proba. & singul. cccxxix. Phil. Deci. infra de proba. ca. iurauit. l. cum te. not. iiij. C. de transanct. consil. ccccccxvj. nu. x.

f ¶Minus. Imo sufficienter, & bene respondet. Inuenio ꝙ do. Phil. Deci. sepe in eadem causa consuluit contra Bartholo. Socinum. Et in suis lecturis se iactat secundum se contra Socinum iudicatum: vt in l. si donatione. C. de collatio. de suo. consi. xx. contra consil. Soci. ccxcv. et hic de suo. consi. lxv. contra illud Socini clvij. Sed in vtroque male consuluit Decius, & peius secundum eius consilium iudicatum fuit.

g ¶Naturam. Transeat respectu dicte circunstantie, sed nō valet consequentia simpliciter, nec infinita circunstantiarum varietas patitur certam dari regulam.

h ¶[redacted]

i ¶Infamia. Hippol. Marsil. sing. lv. l. edictum. nume. xiiij. de questio. & in sua practica, ver. nunc videndum. nu. lj. & versic. expedita. n. xl. Jas. l. magistratibus. de iurisdi. om. iudicum. & male, vt mox dicam.

k ¶Contra. Et bene. Sed Decius hic, & nu. xix. vacillat. Similiter Felin. hic sequitur communem errorem: sed in c. olim. supra de rescript. sequitur opin. Panormi. in dicto c. grauis. vt sit in hoc differētia inter clericum & laicum: quod etiam sequitur Decius infra de appella. c. dilectis. in principio. & clare Alciat. c. j. nu. xliiij. de officio ordin. & ita obseruatur: ita tamen vt ad dictum testis vnici, non debeat honeste vel bone fame etiā pauper torqueri, vt Ludouicus nonus apud nos statuit: quod merito laudat Guli. Bened. repet. c. Raynutius. ver. abiecta impuberi. nu. xxxiiij. de testa. Ea constitutio habetur sub titulo xlviij. inter veteres constitutiones regias, quas in stylo Parlamenti a me recognito reintegraui.

l ¶Vt extraiudicialis. Idem Jas. l. seruus. de iureiuran. Francis. Rip. l. j. §. si quis ita. nu. xx. de verbo. oblig. Nicol. Boeri. deci. Burdegal. xc.

m ¶Plene. Quod verum puto ad finem ciuilem, nō autem ad criminalem: vt & Feli. supra de rescrip. c. olim.

n ¶Recipiente. Dixi ad Alexan. consi. cxj. nu. vij. libro iij. consilio xx. consilio xxiiij. lib. iiij. Franc. Purpura. l. rogasti. §. si tibi. nu. lxv. si cer. peta.

o ¶Reconueniri. Felin. hic, nume. viij. Stephanus Aufre. repet. clemen. j. de officio ordina. nume. xv. dixi in consuetud. Parisi. §. lxxv.

p ¶Testificari. [redacted].

q ¶Affirmatiua. Stepha. Aufre. repe. cle. j. regu. ij. fallen. iij. de officio ordina. Matth. Alciat. decisio. Neapol. clxiij. Sed de consuetudine non est locus reconuentionis. Adde hic Deciū in l. est receptum. in fi. de iurisd. om. iudic.

r ¶Interpretatiua. Philip. Decius c. j. nu. xxxviij. de postula. prel. l. vt liberis. nu. xix. C. de collatio. & consi. xj.

s ¶Retenta. Idem Feli. hic, & bene.

t ¶Uxorem. [redacted]

v ¶Enormi. [redacted]

1 ¶Adulterium qualiter diffinitur, & quid stuprum.
2 Vero, ista dictio ponitur aduersatiue.
3 Dispensatio in iure ciuili dicitur indulgentia.
4 Super maioribus criminibus episcopus non potest dispensare. 9. 10.
5 Adulterium an sit grauius crimen ceteris.
6 Episcopus, seu presbyter, an habeat potestatem mitigandi canones penitentiales.
7 Canon si permittit dispensationem in materia penali specialiter, vel generaliter, episcopus potest dispensare.
8 Episcopus potest dispensare in adulterio, & in minoribus criminibus.
11 Episcopus an possit dispensare contra propriam constitu-

tionem.
12 Quid si constitutio sit iurata.
13 Episcopus an possit dispensare super incestu.
14 Comes Palatinus habens potestatem legitimandi natum ex adulterio & ex incestu, an possit legitimare natū ex adulterio, & incestu simul.
15 Episcopus an possit dispensare cum schismatico.
16 Episcopus an possit dispensare in beneficijs, & qualiter. ꝛc.
17 Et an dispensatio episcopi habeat locum post depositionem.
18 Quid si restitutio petatur de gratia, non de iure.
19 Episcopus si dispensat super adulterio, an videatur dispensas se super fama.
20 Episcopus an possit dispensare sine capitulo.
21 Capitulum sede vacante an succedat in potestate dispensandi.
22 Episcopus an possit dispensare inuito accusatore.
23 Episcopus potest dispensare cum accusatore, qui nō probauit.
24 Episcopus cogitur dispensare, quādo vtilitas publica hoc requirit: secus si sit tantum vtilitas priuata.

§. De adulterijs.

Summatur vt per Abb. et Doct. hic. ¶ In text. ibi: de
1 adulterijs. † Adulterium enim est in nupta l. inter stuprum. ff. de verbo. signifi. Et adulterium est alieni thori violatio, quasi in alterius thori accessio. & in ca. lex illa. in versicu. adulterium vero. xxxvi. q. i. not. Host. in summa, de adulte. & Ioan. de Ana. in rub. eod. titu. Alexand. consi. lxiij. lib. i. Et distinguitur a stupro, quod proprie dicitur cum vidua, vel virgine d. l. inter stuprum. & d. c. lex illa. versi. stuprum autem. & per gloss. in capit. ij. de adult. largo tamen modo etiam stuprum, adulterium dicitur. c. nemo. xxxij. q. iiij. quem text. pro singulari allegat Ro. in sing. dclxxvj. nos sumus. in fine, dicens quod de iure canonico etiam cum virgine dicitur adulterium. Sed hoc non videtur verum proprie, per supra dicta: sed largo modo illud intelligitur. Et ita etiam est de iure ciuili: quia adulterium largo modo sumitur pro stupro l. si ea. cum gloss. in versic. adulterij. C. de adult. vbi Bald. infert quod si in libello dictū sit de adulterio, verificatur in stupro: quia verba largo modo accipiuntur, ad saluandum libellum. Et sequitur Ioā. de Ana. in rubr. de adulte. in fi. Et sic illud dictum Ro. non videtur verum: quia in dubio non debet fieri differentia inter ius canonicum, & ciuile: vt in c. i. de ope. no. nuncia. In casu isto hic, pariter dici potest, qđ text. hic largo modo intelligatur de adulterio: quia potestas dispensandi est fauorabilis. Et hoc clarū est in stupro: quia est
2 de minoribus criminibus adulterio. ¶ † In text. ibi: vero. Ista
B dictio, vero, aduersatiue ponitur[B] l. si vero. vbi Barto. ff. qui satisd. cog. facit text. in l. si cum filius. in princip. de ver. obli. & per gloss. in authen. de here. & falcid. in principio, in verbo, vero. Et hic aduersari videtur, quia supra puniuntur debita pena pro delictis: hic vero pena per viam di[redacted]nis mitigatur. Et notandum est ꝙ in aduersatiua, exceptis illis, in quibus aduer
r satur expresse precedentia repetita intelliguntur[r] l. mariti. §. si. vbi Bar. post gloss. ff. de adul. Cy. in authen. sacramenta puberum. in princip. C. si aduers. ven. Alex. in l. si filius a patre. ff. de liber. & posthu. & idem Alex. ibi, dum alleg. not. dictum Bal. in l.
3 omnes populi. ff. de instit. & iure. ¶ † In textu. ibi: dispensare. Istud est vocabulum introductum a iure canonico: nam de iure ciuili non reperitur, sed dicitur indulgentia, secundum Baldu[redacted]n versicu. scias tamen. & sequitur And. Sicul. in consil. xviij. libr. iiij. Reperitur tamen etiam hoc in lib. feud. in titu. de pa. Constan. in princi. in ver. dispensationem. Et dicitur dispensatio, iuris communis relaxatio: vt per glo. i. q. vij. c. requi
4 ritur. in §. nisi rigor. in ver. vt plerisque. ¶ † In text. ibi: que mino[redacted]sunt: secus er[redacted]videtur in maioribus, in quibus episcopus non poteris dispensare. Sed tunc opp. secundum Aretin. hic quia iudex potest in [redacted] delicto ex causa penam al terare: vt not. in l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his, qui not. infa. & in l. & si seuerior. C. ex quib. cau. infa. irro. & not. in c. de causis. de offic. deleg. Aretin. respondet quod iste text. intelligitur, quando proceditur per viam accusationis: allegata in contrarium locum habent in causa inquisitionis, vt per eum hic. Et prius hoc idem tradit Abb. in capitulo, qualiter. el ij. de accus. versic. circa hoc moueo dubium. vbi hoc ponitur pro nouo dubio. & concludit quod text. hic singul. limitatur non procedere in causa inquisitionis, in qua episcopus etiam videtur habere potestatem in maioribus delictis, per capit. inquisitionis. de accusa. Sed tamen ista resolutio non satisfacit: quia de iure ciuili non alteratur pena in iudicio inquisitionis, vt dictum fuit supra eod. in rubr. Et tamen generaliter dicitur quod ex causa potest iudex penam minuere: vt probatur in iuribus supra allegatis. Preterea text. hic loquitur in confessione clerici: quo casu quando constat de crimine per confessionem rei, etiam in iudicio inquisitionis, pena non minuitur: vt not. Abb. per illum text. in capitul. fin. de celebr. missar. cum simil. vt dixi in princip. supra eod. Unde aliter responderi potest quod aliud sit ex causa penam minuere: & hoc solum potest fieri, quando est causa, per quam delictum minuitur: vt not. declarat Paulus de Castr. in dicta l. & si seuerior. & aliud sit dispensare: quia dispensatio fieri potest ex causa, licet non minuatur delictum, propter qualitatem persone. capitul. de multa. de prebend. Sed ista responsio etiam non placet: quia potest iudex, etiam propter qualitatem persone, penam remittere. l. ad bestias. ff. de pen. Et ideo tertio respondetur, & dico secundum Innocent. in capitul. dilectus. de temp. ordin. quod quando iudex minuit penam propter aliquam causam, illa non est dispensatio: quia illud permittitur a iure cōmuni: & debet fieri in ipsa condemnatione, & post condemnationem fieri nō potest: secus est in dispensatione. Et istud idem tradit domi. Abb. licet de Innoc. non faciat mentionem, in capitu. nisi specialis. de offic. leg. in fin. vbi inquit quod episcopus potest dispensare in adulterio, & in minoribus, etiam post penam ab eo impositam pro delicto: & ita intelligitur text. hic. Sed iudex post condemnationem non potest penam etiam ex causa minuere: vt no. in c. licet de penis. Et hoc idem tradit Ioan. de Ana. in dicto c. qualiter & quando. el ij. dum inquit quod hic permittitur dispensatio post peractam penitentiam. Sed in c. inquisitionis. moderatio permittitur in ipsa sententia. Et hoc vlterius declaratur: quia criminosus non potest promoueri, quando crimen est notoriū: vt per gloss. xxv. dist. in cap. primum itaque. & c. qui semel. l. distin. sed cum eo potest dispensari: quia per di[redacted] redditur habilis vt promoueri possit: et ita Abb. declarat in cap.
5 quia diligentia. de elect. ¶ † In gloss. i. in princip. ibi: grauius,
a id est, communius,[a] hoc communiter tenetur, & cōfirmari potest: quia tali ratione fornicationis vitium, scelus dicitur maximum. xxxij. q. vij. in c. non solum. & glos. ibi in versi. septem vitia. dicit quod vitium fornicationis ibi generaliter accipitur, in quam homines facilius incidunt: et ad hoc bene facit text. in c. tua. l. distinc. Et per hoc non videtur vera ratio Vinc. quem Abb. refert, dum dicebat adulterium esse de maioribus criminibus: quia duorum anime polluūtur. Nam attenta tali ratione, fornicatio esset de maioribus criminibus: quod non est verum, nisi ratione maioris frequentie, vt dictum est. Et ista videtur melior reprobatio ad dictum Vinc. quam illa, quam Abb. hic facit. Et concludendo circa adulterium, videtur quod nullo modo adulterium sit de minoribus criminibus: quia pro adulterio pena homicidij imponitur l. quamuis. C. de adult. Unde ex magnitudine pene arguitur ꝙ crimē adulterij sit de maioribus delictis. xxxiij. q. i. in cap. non afferamus stateras. Et licet alia reperiantur maiora delicta, vt habetur xxxij. q. vij. adulterij malum. tamen per hoc non infertur quod adulterium sit de minoribus. Et facit textus in c. i. lxxxi. distin. vbi adulterium & homicidium, graue dicitur delictū. Ad idem tex. in cap. fi. de pur. cano. & in l. fi. §. i. ff. de publican. ibi: vxorem domini corrupisse, aut quid grauius admisisse. & in l. codicillis. §. matre. de lega. ij. ibi: filium nostrum occidisse, & quedam alia mihi deteriora fecit: nam illa verba pro adulterio interpretantur, secundū Doc. ibi. Facit tex. in l. patri. in l. quod ait. ff. de adul. & quod no. Bal. in l. fi. C. si contra ius. de quo dixi in c. que in ecclesiarum. de constitu. Ex quibus omnibus indubitanter concludendum videtur quod adulterium non sit de minoribus. Et ad text. hic aduertendum: quia adulteriū hic nō ponitur inter minora delicta, si recte cōsideretur: quia copula ponitur, dū dicitur, de adulterijs vero, & alijs criminibus, que minora sunt. Unde per ista verba nō infert ꝙ adulteriū sit de minoribus. Si enim de adulterio, & alijs minoribus criminibus simpliciter loqueretur, posset dici ꝙ hoc probaretur in illa distinctione, alijs criminibus minoribus: iuxta no. in l. ij. C. de ser. fug. & in c. sedes. de rescri. Sed tex. hic aliter loquitur, dū inquit, de adulterijs vero, & alijs criminibus que minora sunt. Nā bene implicatur ꝙ adulteriū sit crimē: sed nō implicatur respectu illorū verborū, que minora sunt: quia sunt separata: & est sensus ꝙ potest in minoribus, & adulterio, licet sit de maioribus. Sed permittitur, quia mitius agitur cum vitio carnis, vt Bal. dicit hic. Et predictā declarationē ad istū tex.
6 hic sentit Card. & latius tradit Imo. † In secunda parte prin. glo. prosequitur materiam dispensationis: & solito modo calcando vestigia Abb. Prima conclusio est, secundum eum, post gl. hic, ꝙ episcopus, & quilibet sacerdos habet potestatem dispensandi, & mitigandi canones penitentiales, & dicit ꝙ ita cōmuniter tenetur, & probatur in c. quem penitet. in c. mensuram. de penit. distin. i. in c. Deus, qui. de peni. & remis. & ibi Abb. in ij. not. & idem Abb. in cap. sicut dignum. versiculo, & ex his infertur.

tur.de homicid.Et omnes penitentie sunt arbitrarie, secundũ glo.j.in c.tempora plenitudinis.xxvj.q.vij.⁊ in c.fi.in glo.fi.ix.q. ij.⁊ in capit.sunt plures.in versi.nulli.de peni.dist.iij.⁊ xxxiij.q. ij.in c.hoc ipsum.in versi.excellentia.⁊ tradit etiam Hostien. in summa de pe.⁊ remiss.in §.que pena.in princi.⁊ Iaco.⁊ Zoch. in repe.cap. omnis vtriusque.in xxvj.q.de peni.⁊ remis.Et hoc etiam procedit,quando canon certam penam imponit, secundum Abb.hic,per text.in d.ca.quem penitet.⁊ ad idem allegat glo.50.dist.in c.de his clericis.el ij.in glo.fi.⁊ idem gl.in d.c.mẽsuram.Sed aduertendum est, ꝙ glos.ibi videtur hoc limitare, quando fit ex causa.Et ita dictum Ab.hic intelligi debet:quia sunt complures canones penitentiales:vt prosequitur Hosti. in summa in d.§.que pena.a quibus non debet sacerdos recedere sine causa,vt ipse Abb.concludit in c.Deus,qui.ver.⁊ ex hoc textu collige.⁊ idem Abb.in c.fi.circa fi.de pe.⁊ remis.⁊ cap.j.in prin.de empt.⁊ ven.⁊ in c.accepisti.de spon.duo.ver. vltimo no. vbi inquit, ꝙ licet pro quolibet peccato mortali imponatur pena septem annorum.xxxiij.q.ij.cap.hoc ipsum.intelligitur,nisi sacerdos ex causa tempus abbreuiauerit.et est glos. que idem tenet in cap.falsas.de peni.distin.v.in glo.j. Et ex causa magna potest sacerdos penitentiam iniunctam minuere, non obstante ꝙ dispensatio prohibeatur a canone:vt no.Abb.tradit post Hostien.ibi in c.fi.in vltimo not.de maledi.Et sicut episcopus habet potestatem mitigandi canones penitentiales , sic etiam poterit episcopus penitentiam iniunctam a summo pontifice minuere,secundum gl.in d.c.tempora plenitudinis.xxvj.q.vij. in glo.j.quam pro sing.Ro.adducit in singu.ccccliiij.Papa imposuit.Et ad idem est glo.in c.accedens.in glo.ij.50. dist. ⁊ in c. latorem.xxxiij.q.ij.in versi.conuersionem, que tamen dicit hoc procedere ex eo ꝙ Papa ita permittit. Et sic videtur sentire ꝙ alias episcopus non haberet talem potestatem.Et quod tali casu episcopus non possit,tenet glo.fi.in c.cum P. de accus.⁊ idem gloss.ij.in cap.ij. de sortileg. Et ista pars negatiua verior videtur,nisi hoc faceret ex causa,vt supra dictum est,quando receditur a canone penitentiali.Et ita Cardi.concludit in cle.fi. §.ad hec.q.xij.de pe.⁊ remis.Et hoc procedit in foro penitentiali:alias non videtur quod episcopus dispensare possit in eo,qđ factum est a summo põtifice:vt no.Abb.in c.postulasti.de cle.ex cõ.mini.Et in tm̃ sacerdoti arbitriũ tribuit circa penitẽtiã, ꝙ potest absoluere absque penitentia,si maximam videret contritionem,secundum glo.in d.c.mensuram.in ver. doloris.⁊ in ca. si is,qui.xxxiij.q.iiij.⁊ not.Abb.in c.Deus,qui.in j.not.de pe.⁊ remis.cum simi.vt tradunt Moder.in c. sicut dignum. in princi. de homi.⁊ Steph.de Gaieta in repet.c.ad limina.xxx.q.j.in sacramento penitentie.q.xxviij.Et notandum est tamen, ꝙ penitentia publica,que debet fieri,in aliquo casu commutari nõ potest in priuatam:vt not.Ant.de But.in c.j.de pe. et remis. cum simi.vt tradunt Moder.in c.accusasti.in fi.de accus.Sed tamẽ videtur ꝙ etiam ex causa hoc fieri possit:vt not.Abb. post Ho-
7 stien.in c.ij.in vltimo not.de malefi.†Secunda conclusio Abb. est,ꝙ si canon in materia penali permittit dispensationem spe-
b cialiter, vel generaliter episcopus dispensare [b] potest. Et est dictum Innoc.in c.dilectus.de tempo.ordi. ⁊ not. per gloss. in c.postulasti.in ver.dispensatum.de cle.excom.mi.⁊ ad idem glo. in c.in quibusdam.in gloss.fi.de pe.cum simi.vt tradunt Mod. hic.⁊ idem Anto.de But.in d.c.dilectus.in v.not.Abb.in c.veniens.in ij.no.de eo,qui cog.consan.vxo.sue.⁊ in c.ij.de cle.pug. in duel.Predicta conclusio limitatur procedere in pena, quaꝫ episcopus imponere potest, secus si pena Pape reseruata sit: quia tunc etiam dispensatio reseruata videtur, cum ille tantuꝫ absoluere possit,qui condemnare potest l.iij.ff.de re iudi.c.cum inferior.de maio.⁊ obed.Ita no.Ant.de But.dicit post Hosti. ibi in c.ij.de biga.in fi.⁊ Are.⁊ Mod.hic sequũtur.Sed aduertendum est:quia ista limitatio videtur vera, quando quis non potest illam imponere ex defectu potestatis:secus videtur, si ex priuilegio persone:quia tũc videtur ꝙ dispensare possit, a cessante ratione Ant.de But.q̃ tali casu ille,qui non potest condẽnare,absoluere potest,vt tex.est no.in l.fi. C.vbi senat. vel cla. vbi Bar.⁊ Bal.ibi rationẽ adducit,ne illud,ꝙ inductum est in fauorem,retorqueatur in odium.Item illud dictũ Host.⁊ Anto.de Bu.an absolute verum sit,pendet ab his, que statim dicã de constitutione conciliari.Secundo limitatur non procedere in constitutione conciliari , in qua licet permittatur dispensatio,non videtur ꝙ episcopus possit dispensare:quia non habet potestatem dispensandi contra constitutionem concilij, iuxta glo.in c.cum dilecti.in ver.etate.de elect.Unde illa verba debẽt referri ad illum, qui dispensare potest in tali casu , secundum Anton.de Butr.hic, sed Abb.tenet contrarium , vt verba aliquid operentur,dum indulgent dispensationeꝫ. Et facit quod not.Abb.in cap.de simoniace.versi.sed certe.de simo.Areti.tamen sequitur opin.Anto.de Butr. quia verba prolata impersonaliter,referunt ad illum, ad quem de iure actus pertinet l.si seruus legatus.§.si margaritam.de leg.j.Non obstat ratio Abbatis ꝙ verba nihil operantur:quia merito secundum Are.talis clausula operatur duos effectus.Primus, q̃ quando Papa dispensat contra concilium,non sufficit clausula generalis,
2 non obstante[2]:vt per Archi.in c.j.de consti.in vj.Bald.in l.humanum.C.de legi.Et isto casu,secundum eum,erit sufficiens:ꝙ notandum est.Secundus effectus est, quia Papa reddetur facilior ad dispensandum, ex eo quod concilium permittit dispẽsationem.Moder.sequuntur opi.Abb.alleg.duo iura.Primo text.cum gloss.in cap.in quibusdam.de penis. vbi erat constitutio conciliaris,vt colligitur ex suprascriptione,ibi:idem in cõcilio generali.⁊ tamen secundum gloss.ibi intelligitur ꝙ episcopus dispensare possit.Secundo per text.in capi. quisquis.cum gloss.in versic.fiat. de elect.circa fin.Et non obstat dictum Archi.in d.c.j.quia illud non videtur verum,vt Moder.hic dicũt per ea,que habentur in d.c.nonnulli.Opinio Anton.de But.⁊ Aret.verior videtur:quia cum episcopus non possit tollere cõstitutionem concilij,vt per gloss.in dicto cap.dilecti.in versicu. etate.de elect.non videtur quod illa verba generalia de episcopis intelligantur,vt probatur in capi.ij.de biga.supra alleg.Et
3 quia verba generalia deducuntur ad intellectum iuris[3]:vt no. in l.Gallus.§.quidam recte.ff.de liberis ⁊ posthu.⁊ in simili. q. not. Bald. in l.apertissimi.C.de iudic. Non obstat quod verba nihil operantur:quia imo operantur,vt Aretin.dicit,secundũ Archidiaco.quod communiter tenetur.Preterea considerandum est,quod per illa verba non conceditur dispensatio, ita ꝙ fieri possit ab eo,qui alias non haberet potestatem.Sed solum remouetur dubitatio:quia videbatur ꝙ dispositio deberet precise obseruari,adeo ꝙ contrarium etiam per viam dispensationis non posset fieri.Et ad remouendum hãc dubitationem dicitur,nisi dispensatum sit : quia intentio superioris aliquid disponentis intelligitur,inspecto iure communi.Et non videtur in dubio excludere dispensationem, que in contrariuꝫ fieri possit ab illis,qui habent potestatem dispensandi,in c. innotuit.de elect.Et isto respectu verba satis operantur, que remouent dubitationem:vt not.Abb.in c.solite.de maio.⁊ obed.Non obstãt iura que allegant Moder.quia in dictis iuribus non apparet quod esset constitutio conciliaris:quia licet dicatur,talis in cõcilio:vel,talis approbante concilio, prout ibi dicitur, non per hoc dicitur constitutio conciliaris, vt Abb. declarat in ca.j.de spon.in v.not.in c.j.de pactis,in vltimo nota.cum similib. vt di-
8 xi in cap.j. supra eod.in principio. †Tertia conclusio Abb.est, secundum regulam affirmatiuam, que hic ponitur, quod episcopus possit in adulterio,⁊ in minoribus dispensare.Et istam conclusionem tenet Ioan.And.⁊ Anto.de Butr.in c.fi. de tempo.ord.Domi.post Hostien.in c.j.de supplen.negl. priuil in vj. ⁊ Card.in consi.xxxv.ad dubia.vbi propter hoc infert quod po-
c test dispensare in periurio, quod videtur minus[c] delictuꝫ adulterio,vt ibi probare conatur.Facit etiam text.in ca.j.de sortile. vbi Abb. per gloss. fin.ibi concludit quod episcopus dispensat in sortilegio:similiter dispensat cum illo , qui in sacris contraxit matrimonium:vt no.Abb.in cap.ex tuarum.qui cle. vel vo. ⁊ facit text.in cap.j.de cle.per sal.promo.⁊ in capitu.j.de eo , qui fur.ord.susce.Et complures casus, in quibus episcopus dispensare potest,tradit Specul.in titulo de dispen.§. nunc de episcoporum.⁊ habetur in nouo tracta.de episcopo.in ij.parte quarti libri in xlix. questione.⁊ in summa Angelica,in versiculo, dispensatio.§.v.Et secundum istam regulam affirmatiuaꝫ quod dicitur in capitulo, nuper.de sententia excommunicatio. videtur habere locum in dispensatione:⁊ tali casu procedit opinio illorum, qui tenent quod ille textus habeat locum in dispensatione,prout gloss.ibi,⁊ Abbas in capitulo,per tuas.de simonia.vt tradunt Moderni,in dicto capitulo , nuper.Predicta conclusio limitatur primo , nisi pena ipso iure a canone imponatur,secundum Archidiac.in capitulo,licet canon.de elect.in vj. quia sicut non potest iudex post sententiam ab eo latam dispensare l.diui. ff. de penis.ij. questione vij. in capitulo, ⁊ ideo. ita nec contra latam a canone.Et hoc declaratur,vt latius tradit Areti.hic,⁊ Moder.Sed aduertendum est:quia ratio pre alleg.⁊ ea, que dicunt Aretin. ⁊ Moder.locum habent respectu pene que non potest tolli , cum iam executio facta sit: sed non excludunt dispensationem,de qua agitur,que fit post peractam penitentiam,vt hic dicitur,ad habilitandum personam vt promoueri possit: vt supra dixi in text. Et maxime hoc haberet locum , quando canon indulgeret dispensationem. et facit text. in capitulo, in quibusdam. infra de penis. Secundo
4 fallit, quando verba canonis tollunt dispensationem [4] : et hoc pluribus modis verificari potest.Primo si dicatur , perpetuo

d obseruetur:nam per istud verbum dispensatio remota[d] videtur,secundum gloss.not.in ca.cupientes.in §. ceterum. in versi. perpetuo.de elect.in vj.vbi Domi.⁊ not.Cardi.in.cle.ij.§.si vero.in j.q.de vita ⁊ ho.cleri.⁊ ita Moder. hic.facit textus in c.j. de here.in vj.in c.cum illorum.de senten.excom.⁊ in c.clerici. de cle.excom.mini.Sed considerandum est,quod verbum, perpe-
B tuo, secundum subiectam materiam intelligitur[B]:vt tradit
5 Alexand.⁊ Moder.in l.ij.ff.solut.matr.Andre.Sicul.in consi. xx.lib.iiij. Unde predicta limitatio vera videtur, quando pro crimine illa pena ponitur:secus videtur si pro contumacia: qr tunc verbum,perpetuo,intelligitur,donec penituerit.glo.in c. clericos.de cohabi.cler.⁊ in c.reperiuntur.in verb. perpetuo. j. q.ij.⁊ dixi in capitu.ex literis. de consti. Unde isto casu videretur quod episcopus posset dispensare.Et qd dictum est de verbo,perpetuo,idem est si dicatur irrecuperabiliter.c.ff. de rapt.
9 vbi Abb.⁊ Joan.de Ana. post alios. Et addatis quod † idem dicendum videtur de verbo,irreuocabiliter.c.ij.de consuet. Et idem de verbo,irretractabiliter.c.j.de iur.calum. Idem de verbo,irrefragabiliter.c.sanctorum.de prescrip.c.j.de condi.appo. ca.statutum.in princip.de rescript.facit text.in c. irrefragabili. in princ.de offi.ordina.in c.j.in prin.de priuil.in vj. Idem si dicatur,nullo modo:nam his verbis dispensatio prohiberi videtur.glo.not.in cle.ij.in ver.concedatur.⁊ in verbo,nullo modo. de etate,⁊ qualita.cum simil.vt tradunt Moder.⁊ idem Alex. in l.fi.C.de testa.milit.Imo.in c.ij.de testa.versi.circa quartum.
C ⁊ idem Aret.in l.queramus.de test.⁊ idem in ver.omnino[C]. vt not.Abbas in cap.qualiter.el ij.de accus.⁊ idem no.Domi.post Archi.in cap.cum ex eo. in princ. in ver. quid si est impeditus. de elect.in vj.facit textus in cap.de regularibus.de simo. gloss. in clemen.j. de vita ⁊ honesta.clerico.ad idem bonus textus in cap.ij.de pact.in vj.ibi: omnino obseruari. Nam illud verbum
e excludit[e] absolutionem a tali iuramento:vt no. Domi.ibi post alios.Et de ista dictione,omnino,tradunt Moder. in dicto c. de regularibus.⁊ in c.ex parte.el j.de offic.delega. Adde tamen quod dictio,omnino,vel omnimodo,recipit congruam determinationem:vt not.Bald.in l.fina.de contrahen.emp. ⁊ in c.ij. in fin.de rescrip.cum simili.vt tradit Alexand.in consi.lxxx.viso.lib.j. Sed certe durum videtur, quod ex quo alias episcopus haberet potestatem dispensandi secundum regulam supra firmatam,quod per dictionem,omnino, ⁊ per alia verba supra dicta tollatur sibi potestas dispensandi:quia talia verba proferuntur,habito respectu ad dispositionem iuris communis.Et dispensatio non videtur esse in consideratione. Unde licet aliquid non possit fieri,non tamen excluditur dispensatio.cap. in notuit.vbi Abbas de elect.Et dicitur quis non posse, quod nō potest absque dispensatione:vt not.Domi.per gloss.penult. ibi in capitu.gratia.de rescript. in vj. Et dicitur non posse fieri illud,quod non potest fieri,nisi per remedium extraordinarium vt est dictum Innocen.in cap.pastoralis.vbi Abb. in fi.de can. pos.⁊ propri.⁊ facit quod not.Abb.post alios in capit.super eo. de condict.appo.Et quia verba intelliguntur, rebus sic stantibus l.quero.§.inter locatorem.ff.loca.l.fina.ff.qui sa tisda. cogā. Unde licet dicatur aliquid debere perpetuo obseruari,vel irrecuperabiliter aliquid disponatur, vel nullo modo permittatur:ista verba videntur referri ad dispositionem iuris communis,⁊ dispensatio excludi non videtur. facit textus in capit. in quibusdam.circa finem. de penis. ibi : nullatenus admittatur, ⁊c.nisi secum misericorditer fuerit dispensatum:naʒ verba erāt precisa,⁊ tamen agitur de dispensatione. Et idem probatur in c.si quis presbyter.vij.questio.j.ibi:omnino ab officio deponi debere,nec aliquando spem restitutionis habere decernimus.Et ideo iura exprimunt absque spe dispensationis,in cap.j.de tempo.ord.in vj.⁊ in c.j.§.qui vero.de elec.in vj.ibi:ipso iure perpetuo priuatus,nullam super hoc de misericordia spem vel fiduciam habiturus.Tertio fallit predicta conclusio, nisi immineret scandalum ex dispensatione:vt Abb.tradit in cap.qualiter el ij.versic.sed contra hoc adduco.de accus.⁊ idem Hosti.quem refert ibi circa fin.⁊ sequitur Joan.de Ana.in cap.insinuatum. de simo.⁊ tradunt Moder.in c.ij.de prescript. sic econtra:quia propter scandalum dispensatio conceditur.cap.quia circa.vbi Abb. de consang.⁊ affi. facit text.in capitu.ij. de oper.no.nuntia.⁊ tradit Ro.consi.cccvij. Quarto fallit in canone concilia-
f ri[f] contra quem episcopus dispensare[6] non potest, secundum
6 glo.in cap.cum dilecti.in ver.etate.⁊ Abb. ibi de elec. Imo nec legatus de latere potest.capitu.dilectus.el j.vbi Abb. in princ. not. ⁊ in capitulo,dilecto.vbi Abb.in iiij.not.de prebend.⁊ nullus inferior a Papa hoc potest:vt not. Abb.in clem.j.de elect. in ver.eligatur.quam etiam Abb.adducit in dicto cap. cum dilecti.⁊ facit tex. in cap.post translationem.de renunc.vbi reddit Papa se difficiliorem in dispensando contra constitutionem

concilij.Et hoc sane intelligitur, nisi ex magna causa episcopus hoc faceret:vt Abb.tradit in d.c. cum dilecti.⁊ Ro.singu.cccclxxxvj.sed an possit episcopus.cuʒ simil.vt infra dicam in quarta conclusione. Quinto fallit quando canon legem imponeret episcopis:vt Abb.hic concludit.alleg. Joan.And. in capi.j.de sup.neg.prela.in vj.⁊ ibi Dom.in versicu.item non dispensant. ⁊ Ro.idem sequitur in consi.cccxxv.quo ad primum. in versic.
10 vltimo videtur.† Quarta conclusio Abb. est quod regulariter episcopus super criminibus maioribus adulterio, regulariter dispensare non potest.Et istam conclusionem tradit Rom. in consi.cccxxv.quo ad primum. in tertio dubio. Et ideo super incestu non dispensat episcopus:vt not.Abb.in capitulo j.in fine de eo,qui cogno.consang. De quo tamen inferius videbimus. Nec cum raptore dispensat episcopus.capitu.ij.vbi Abb.in vltimo not.de rapto.Et ista conclusio ampliatur, secundum Abbatē hic,vt procedat in alijs casibus,in quibus episcopus regulariter dispensare non potest,nisi sibi expresse concedatur. cap. dilectus filius.de temp.ordi.Et ideo dispensare non potest episcopus,quod ignobilis recipiatur in canonicum contra statutum ecclesie:vt Roma.tradit in singu.cccclxxxv.heri fui interrogatus.Allegat Innocen.in cap.fina. de cleri. non resid. qui hoc generaliter dicit in quolibet statuto ecclesie,in quo agatur de interesse canonicorum. Similiter non dispensat episcopus cum penitus illiterato,vt promoueri possit, secundum Arch. ⁊ Domi.in capit.non confidat.so.distin.facit text.in capi.nullus.de temp. ordi. in vj. Nec dispensat quod Judei teneant nutrices Christianas in domo:vt not.Abb.post Cardi.in cap.ad hec.de Jude.in fin.vbi hoc infert per istam regulam.Nec etiaʒ dispensare potest episcopus quod corrupta sit abbatissa : quia solus Papa hoc potest,vt Cardi.concludit in clemen.attendētes.§.statuimus. in x. q.de statu mona.vbi hoc dicit , per istam regulam.Et idem tenet Calde.in consi.iij.de offic.vica.in fi.Et complures casus , in quibus prohibetur episcopis dispensare, prosequitur Specul.in titu.de dispen.§. nunc de episcoporum. versicu. prohibetur autem episcopus.⁊ habetur in tractatu de episcopo,in secunda parte iiij.libri. q.xlix.⁊ tradit Innoc.in d. c.dilectus.de tempo.ord.Et quinquaginta casus,qui sunt Pape reseruati , ponit Archiepiscopus Florentinus in iij.parte titu. xxij.c. vij. Predicta conclusio limitatur non procedere ex causa , qr episcopus in maioribus delictis adulterio , ⁊ in alijs casibus,poterit dispensare,vt Abb.inferius concludit in versi. predicta limita.vbi alleg.deci. Rote, que est in titu. de iure pa. in v.deci.in nouis,vbi dicit q episcopus ex magna causa necessitatis,⁊ vtilitatis dispensat etiam contra concilia.⁊ alleg. Joā. de Ligna.hic.Et hoc pro dicto singu.posuit Rom. in no.cccclxxxvj.sed an possit episcopus.⁊ idem Abb.tradit in capi. cum dilecti.de elect.⁊ in cap.dilecti.el ij.de appel.⁊ idem Roman.in consi.cccxxv.quo ad primum.Alexand.in l.ex duobus.§. fin.de vulga.⁊ pupil.Et ad hoc plura similia And.Sicu. scribit in repetitione rub.C.qui admitt.Et idem Andr. Sicul.⁊ Moder. plura congerunt in c.j.de consti.Imo,quod plus est, etiam vbi dispensatio expresse prohibita sit, ex causa tamen admittitur: vt not.Abb.post Host.in c.ij.in vlti.not.de maledi.Et ista limitatio sane intelligitur , quando superior consuli non potest: alias superior esset consulendus:vt not.Roma.in l.si vero.§.de viro.ff.sol.ma.⁊ text.in l.diuus.ff.de fal.⁊ no.And.Sicu.⁊ Moder.in locis supra alleg.¶ Successiue Abb. dicit notandum esse in materia dispensationis,quod si vno casu permissa sit, non
7 extenditur ad similem,vel alium,in quo etiam sit maior ratio[7]. Et de hoc est dictum Hostien.in capitulo, postulasti.de rescri. vbi voluit quod in dispensatione non procedit argumentum de maiori ad minus,per cap.j.⁊ ij.de filijs presbyt. in vj. Et hoc pro regula ibi reassumunt Moder. ⁊ comprobant per text. in c.fi.de postu.prela.vbi dispensatio facta quod quis ad archiepiscopatum transire possit , ad episcopatum non porrigitur. Et quia licet sit dispensatum cuʒ monacho ad curatum beneficiū, non tamen dispensatum videtur in simplici , secundum Joan. Andre.in regula,ea que.de regu. iur. in vj.⁊ facit textus in ca. cui de non sacerdotali.de prebend.in vj.vbi mandatum pro prebenda integra,non habet locum in dimidia:⁊ pro maiori valore , non habet locum in minori.Sed aduertendum est :quia li-
8 cet[8] communiter ita dicatur,tamen ista conclusio iure non probatur.Nam textus in dicto capit.j. de filijs presbyt. simpliciter dicit quod dispensatio stricte interpretatur:quia materia odio-
9 sa est[9] : ergo non debet dispensatio , magis stricte interpretari quā alia materia,que odiosa sit:sed in alia materia odiosa non excluditur argumentum a maiori l.nec in ea. vbi Bartol. ff. de adult.l.in suis.in fin.ff.de libe.⁊ postu.⁊ per gloss.in c. in literis. de resti.spol.⁊ facit text.in capitu.cum illorum. de senten. exco. ⁊ in capitulo,miramur.xxiij.q.j.⁊ in l.qui indignus.ff. de senato.in

to.in l.cui ex facto.ff.de ser.export. in l.relegatorum.§.dictum.
ff.de interd.& releg.& in terminis est text.in d.c.per venerabilē.
qui fil.sint leg. Non obstat ratio Abb.quod dispensatio gratio
sa sit:quia imo odiosa videtur,quia est contra ius commune:&
tamen ibi a maioritate rationis arguitur, & etiam a simili, in
ver.per simile quoque. Non obstant alleg.supra in cōtrarium,
videlicet text.in d.c.si.quia ibi non trahitur dispensatio ad id,
quod est minus:quia nō est eadem ratio, cum facilius in maio
ri dignitate debeat dispēsatio fieri,vt ibi colligitur.Et ista ra-
tione etiam facilius dispensatur in beneficio curato, quam in
simplici:quia in curato necessitas,& maior vtilitas videtur. se-
cus ergo,si eadem esset ratio, vel maior in minori: quia argu-
mentum valeret,per supra dicta.& facit regula,cui licet.de reg.
iur.in vj.Et retenta tamen communi opin.limitatur secūdum
Ab. nisi ratio esset expressa in dispensatione:quia tunc nō dici
10 tur extensio fieri[10]: vt per glo.in c.j.in ver.Italie.de temp.or-
di.cum simi.vt per eum hic.Mod.in d.c.postulasti.dicunt hoc
non esse verum:quia si a maioritate rationis non fit extensio,a
fortiori nec ab identitate.Et non sequitur secundum eos, eadē
est ratio,ergo non est extensio.Sed tamen dictum Abba.com-
muniter approbatur:quia licet alias extensio prohibeatur,ta-
men si ratio expressa sit in lege,fieri potest: quia tali casu exten-
sio non videtur: sed dispositio legis immediate reputatur. Et
11 ita in materia correctoria[11] dicit Bald. in authen.quas actio-
nes.ver.sed ego dico.C.de sacrosanc.eccle. per tex.in l.his solis.
C.de reuoca.dona.vbi etiam Bald.in j.not. & idem Bald.in l.si
quis seruo persuaserit.vers.& Adde C.de fur. Et hoc no.Alex.
per illum text.in l.cum mulier.in v.not.ff.solu.mat. Nam quan
do in pluribus casibus est vna, & eadem ratio, decidit omnes
casus:quia sicut genus comprehendit species,ita ratio genera
lis diuersas species casuum complectitur: vt not.tradit Pau
lus de Cast.in cons.cccxxxiiij.presens casus.Alex.in cons.lxxv.
videtur.lib.v.& idem Bal.in authen. post fratres.vers.item fra
ter.C.de legi.here.& dixi in c.secundo requiris.in prin.de app.
Non obstat quod licet eadem res sit, tñ videtur extensio:quia
illud non est verum,data identitate rationis:sed haberet locū,
si arguatur a similitudine rationis:vt declarat Pau. de Cast.
in consil.preallegato.Secundo limitatur non habere locum in
dispensatione gratiosa,vt Abb.hic dicit per tex.in c.per vene-
rabilem.qui fil.sint legit.& idem Abb.in c.ad aures.de rescript.
Moder.in d.c. postulasti.insistunt circa hoc,& finaliter dicunt
quod non videtur quod dispēsatio gratiosa in aliquo casu da-
ri possit:quia semper est contra ius commune. capi.j.de fil.pre
sbyter.in vj.Et ad c.per venerabilem.respondetur,quod loqui
tur in legitimatione, que videtur fauorabilis fauore prolis.
Sed aduertendum est,quia etiam in legitimatione militat ra
tio Mod.quia est contra ius commune,& legitimatio ipsa etiā
dispensatio dicitur:quia ius commune relaxatur,iuxta diffini
tionem dispensationis:vt per glos.in c.requiritur.§.nisi rigor.
j.q.vij.& probatur in d.c.per venerabilem.vbi text. loquitur in
legitimatione, & dicit quod cum dispensatur in spiritualibus,
dispensatum intelligitur in temporalibus. Et ideo Abb.bene
dicit,quod ibi loquitur in dispensatione gratiosa: nam inten-
tio Abb.fuit,facere differentiam inter dispensationem,que fit
simpliciter super defectu natalium, ad istum effectum simpli-
citer vt legitimus sit,& illam que fit ad istum effectum vt habi-
litetur ad beneficium ecclesiasticum,de qua loquitur text.in d.
c.j.de fil.presbyt.& ista odiosa est:quia in beneficijs ecclesiasticis
stricta interpretatio fit.c.quamuis.el ij.de preb.in vj. Et istam
differentiam inter legitimationem,& dispensationem,etiā tra-
dit Pet.de Ancha.in cons.ccxlij.ex tenore.in princ.& in consil.
ccccxxviij.circa primum.in prin.Do.post Lap.in c.j.in §.ille ve
ro.de fil.presb.in vj.Gratiosa etiam dispensatio videtur, quan
do respicit simpliciter potestatem dispensandi non habito re-
spectu ad illum,cum quo dispensatur:vt not.Io.An. in c.fina.
per illum tex.secundum vnum intellectum,de simo. & ibi Abb.
post alios in ver.& nota quod dixi.& not.Old.in cons. clij.factū
tale est.in ver.secunda ratio est.& Domin.in c.quamuis.el ij.de
prebend.in vj.vt tradunt Moder. in d.c.postulasti. Et ideo in
dubio interpretatio fit,quod quis dispensare possit,vt colligi-
tur ex dictis Abb.in c.in quibusdam.de penis. Similiter gra-
tiosa videtur dispensatio,vbi agitur de fauore publico,vel reli
gionis,vel anime:quia in talibus casibus extensio fit, etiam in
materia exorbitanti:vt no.Areti.hic.nam licet in supra dictis
casibus per dispensationem ius commune vulneretur, tamen
subiecta materia preponderat,vt dispēsatio gratiosa dicatur,
11 ex quo in talibus fit lata interpretatio. † An autem episcopus
contra propriam constitutionem dispensare possit: successiue
Abb.hic concludit quod sic,post alios, quos refert. & idem te-
net Roma.in cons.cccxxv.quo ad primum.Et istam regulam
generaliter tradit Mar.in c.ad audientiam.de homic. in ver.
in quo articu.vbi inquit quod in omnibus casibus, in quibus
quis potest legem condere,pariter poterit dispensare:quia dis
pensatio est iuris communis relaxatio:vt per gloss.in c.requi-
ritur.§.nisi rigor.j.q.vij.& not.Inno.in c.dilectus.de temp. or-
din.Archi.in c.licet.de elec.in vj.Ioan.And.in proem.Sexti.
in ver.dispensationis.& Abb.in c.diuersis fallacijs.de cle. con-
iug.Unde ille,qui potest condere,etiam tollere,& relaxare po-
test.c.j.de reg.iur. l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.imo,quod
plus est,dispensatio facilius permittitur contra constitutio-
nem,quam quod constitutio tollatur.Nam legatus non potest
contra canones statuere,& tamen dispensare potest:vt not. di-
cit Anto.de But.per glos.fin.ibi,in clem.ij.de rescript.& Imo.
ibi circa fi.refert,& sequitur.& not.And.Sicu.in c.cum omnes.
de constit.& facit quod not.Dom.in c.j.§.pen.de fil.presb. in vj.
Predicta conclusio limitatur dupliciter, primo nisi constitu-
tio transiret in contractum: quia tunc in preiudicium tertij
non potest reuocari:vt Abb.post Ant.de But hic dicit:& idem
Roma.in cons.cccxxv.prealleg.& Card.in cons.cxxx.quo ad pri
mum.Imo,in c.que in ecclesiarum.de constitut. de quo dicen-
dum est,vt habetur in c.nouit.infra eod.vbi videbimus. Et ad
hoc facit, quia episcopus dispensationem semel factam reuo-
care non potest,vt tenet glos.not.in c.cum ex eo. de elect. in vj.
in ver.septennium,quam pro sing.alle.Rom.in sing. cccccxvij.
an dispensatio.& idem Oldra.in cons.cciij.factum tale est.in iij.
12 dubio.& Domi.in c.cum ex eo. † Secundo limitatur nisi talis
constitutio iurata sit:quia tunc episcopus contrauenire nō po
test, cum seipsum absoluere non possit:vt not.Abbas hic post
Anton.de But.Sed contrarium videtur velle Bald.in l.& si se
uerior.C.de his,qui not.infam. vbi tenet quod non obstante iu
ramento iudex alterare possit penam statuti: quia iuramentū
ad equitatem restringitur,nisi sit iusta causa.in l.fina. ff.qui sa-
tisda.cog.& ad idem allegat Bald.qui no.loquitur in l.clari.C.
de fideicom.Et hoc modo limitandum videtur dictum Abb.
hic,vt concludit Aret.hic,licet dicat Bald.alibi voluisse quod
iuramentum precise seruandum sit in l.quid ergo.§.pena gra-
uior.ff.de his qui not.infam.& in l.j.C.si aduer.delict.& idē Bal.
in authent.hodie.C.de iudic.Et ista opin.forte verior videtur:
12 quia absolutio requirit,etiam in iuramento metu extorto[12]:vt
per gloss.in c.verum.in ver.absoluerunt.de iure iur.& in c.si ve-
ro.in ver.proprium.eo.tit.& not.Pe.de Anc.in cons.ccclxxxiij.
retento ordine.Paul.de Castr. in l.pactum,quod dotali.C.de
collat.Alia opin.potest habere locum, quādo esset periculum
in mora,& non esset copia superioris:vt not. Innoc. in c.vene-
rabilem.de electio.in fi.Bald.in l. non dubium.C.de legib.Ro.
in sing.ccccxcj.tu sai.Abb.post Cardi. in c.quanto.de iureiur.
Et ad predicta facit quod not.Ang. in l.fin.qui satisd.cog.di-
cens quod semper tutius est,quod absolutio petatur. Et idem
no.Bald.in l.fina.C.de non nume. pecu.& de his etiam dixi in
13 rubri.qui admitt. † Subsequenter Ab.dicit quod sicut episco-
pus dispēsare potest in adulterio,ita etiam in incestu.De quo
tamen dubitari potest:quia incestus est maius crimen adulte-
rio.xxxij.q.vij.in c.adulterij malum.& ideo dicendū est vt Abb.
distinguit in c.j.circa fin.de eo,qui cogn.consang.vxo.sue.Sed
posito quod dictum Abba.verum sit,dubitatur an episcopus
dispensare possit simul in vtroque delicto:vt quia quis cogno-
uit consanguineam maritatam. Et est similis questio quam
14 ponit Bartol. in l.ij.in princp.de verbo.obliga. † de Comite
Palatino, qui habet potestatem legitimandi natos ex adulte
rio,& natos ex incestu,an legitimare possit natū simul ex adul-
terio & incestu.Doct.vario modo loquuntur:nam Bar.& legi-
ste communiter tenent quod in tali casu misto possit. Contra-
g rium[g] volunt Cald.Anto.de But.& Canoniste communiter.
Pro resolutione ex dictis Aretin.hic, & Modern. Senens.in
d.l.ij.in princip. de verborum obligatio. habemus considerare
duos casus. Primus est,quando concessio,que fuit facta comi
ti Palatino,loquitur de spurijs:quo casu est terminus gene-
ralis, vt notat Bartolus in l.finali, ff. de his, qui. vt indign. &
probatur in l.spurij.in princ.ff.de decurio.& tali casu poterit e-
tiam in casu misto: quia sub genere quelibet species comprehē
ditur. & ita Areti.hic,& alleg.Bald.in c.j.§.naturales.in princ.
in versi.sed ego quero.in titu. si de feud.fuer. controuer. inter
dom.& agnat.& idem Bald.in c.innotuit. in fine, de electio. Et
ideo Bartol.in d.l.ij.male formauit questionem de illo, qui ha
buit potestatem legitimandi spurios.& ibi ita dicunt Moder.
Senens.Nouissimi tamen ibi scribentes respondent, quod spu
rius,est terminus generalis respectu casuum simplicium,& nō
respectu casus misti,de quo queritur. Sed hoc nō placet:quia
natura generis est,includere quamlibet speciem.l. si quis sic sti
puletur.ff.solut.matri.l.ij.§.doli.vbi Barto.ff.vi bono.rapto.&

in l.si quid earum.§.inter emptum.ff.de lega.iij.⁊ casus mistus videtur constituere tertiam speciem.§.ex maleficijs.inst.de ac. l.iam hoc iure.in princip.ff.de vulga.⁊ pupill.merito talis species sub genere comprehenditur: vel si casus mistus non constituat nouam speciem,applicatur simplicibus: argu. l. queritur.ff.de statu hom.⁊ sic semper in genere includitur. Secundus casus est in terminis questionis, quando dictũ est de adulterio,⁊ incestu:⁊ in hoc casu Aret.⁊ Moder.omnes in d.l.ij.tenent opi.negatiuam: quia negari non potest,quin natus ex adulterio simul ⁊ incestu,sit magis odiosus, quam natus ex altero tantum.allegat Aretin.no.in c.nisi cum pridem.§. persone. vers.illo discretionis.de renun.⁊ facit text.in c.j.de treug.⁊ pace.vbi funiculus duplex potẽtius, ⁊ fortius ligat.Et quia grauius punitur iste, qui committit adulterium cum incestu . l.si adulterium cum incestu.in princip. vbi Bartol.ff. de adulter. Et quia legitimatio est de reseruatis princip. §. fin.in authen. quibus modis natural. efficiuntur sui. Et reseruata principi non veniunt,nisi exprimantur.capitu.quod translationem.de officio ⁊ potestate iudic. legat. Et sic si expressio facta sit in aliquibus casibus,non veniunt maiora expressis.clementi.non potest.de procurat.Sed tamen aduertẽdum est:quia predicte rationi, que efficax videtur,potest responderi,quod ratio predicta vera sit comparatiue ad alterum casum tantum:quia grauior est casus mistus,quam vnus ex simplicibus . Nõ autem videtur quod casus mistus grauior sit,quam sit vterque casus in duobus:quia plures delinquunt, ⁊ duorum anime polluũtur: ⁊ sic cum in eadem persona vtrunque delictum concurrat in diuersis actibus,clarum videtur quod comes Palatinus poterit legitimare:quia habet potestatẽ in adulterio, ⁊ in incestu in diuersis personis,vel in diuersis actibus in eadem persona:ergo pariter si in eodem actu vtrunque delictum cõcurrat in eadem persona, videtur quod habeat potestatem legitimandi: quia videtur minus delictum,ex quo semel tãtum deliquit:argumen.l.iij.C.de episco.audi.Et ideo opin. Bartoli verior videtur,quam sequitur Alexan.in d.l.ij.per l.si ita facta.ff. de iniu.rup.vbi in materia odiosa dispensatio facta in simplicibus, ad casum mistũ porrigitur. Nec obstat quod ibi agatur de fauore testamenti , vt quidam dicunt:quia fauor testamenti non attenditur in preiudicium filiorum. l. ij. ff.de liber.⁊ posthum. ⁊ quia facultas dispensandi est fauorabilis:vt no.in capi.fin.de
15 simo.cum similibus supra alleg. †Successiue Abb.querit,quid in schismatico,an episcopus dispensare possit. Et post glo.hic concludit quod sic,per text.in c. vt constitueretur.50. distin.in ratione sui.Sed tamen ille text.solum videtur permittere dispensationem,vbi agitur de salute plurium populorum. Et in contrarium quod episcopus non possit, notat Abbas per illam textum in capit.quia diligentia.de election.in ver.sed quo ad casum.vbi tenet quod talis dispensatio reseruata sit Pape. Sed distinguendum est,vt idem Abbas tradit in c.ij. de schisma.in fine.Et subijcit do.Abb.hic tria dicta notabilia in materia dispensationis. Primum est,quod in inferioribus a summo pontifice non valet dispensatio sine cause cognitione. Et hoc not. Innocent.in c.dudum.el secundo,in fi.de election.Federic.in cons.ccvj.reuerende pater.facit quod notat Bald.in l. si testamentum. C. de testament.cum similib.vt per Modern. hic:⁊ adde Innocent.in c.veniens. de filijs presbyteror. ⁊ idem Abbas post Hostiens.in c.quia in tantum. de prebend . vbi loquitur in episcopo,⁊ dicit quod non potest sine causa. Et facit quod not.Bald.in l. rescripta.C. de precib.Imperat.offer.⁊ in c.domino guerram.in princip.in titu.hic si. lex Corra. cum similibus,vt tradit Alexand.in consilio xciiij . consideratis his. lib.j.⁊ in consil. lx.visa legitimatione.volum. ij.Et hoc dictum intelligitur quando inferior dispensaret cõtra legem superioris:secus si contra propriam constitutionem, quia tunc potest
16 sine causa vt Abb.superius dixit. † Secundo Abb.dicit quod episcopus quasi semper dispensare potest in beneficijs : vt per Innocen.in c.ij.de cle.non ordi. mi.per illum tex.⁊ quia dispensat in beneficijs cum homicida.c.fin.de cleri.pug.in duel.Et similiter dispensat in crimine simonie,in beneficio etiam curato, vt notat Abb.in c.ex diligenti.de simo.Et secundum Ab. post Host.in d.c.de cle.pug.in duel.hoc dictum intelligitur in beneficio simplici,⁊ non in curato:quia maiora odiosa videntur, in c.j.de filijs presbyte.in sexto.Sed Joann.de Ana.in d.c. fina.tenet contrarium:quia ibi datur potestas dispensandi,que debet late interpretari.c.fina.de simo. Moder.hic dicunt quod in curato non est eadem ratio,cum depositus illud nõ possit administrare,per not.in fine,de rescript.in vj. Sed dici potest quod poterit vicarium constituere:vt in simili habetur in c . cum ex eo.de electio.in vj.Et quod idem sit in curato beneficio , Abb. dicit in d.c.ex diligenti.⁊ facit text.in d.c.fina. qui generaliter dicit de beneficio:ergo generaliter intelligitur.In cõtrarium tamen facit gloss.in c.literas.de fil.presbyt. Concordando opi. distingui potest quod in habendo beneficium in futurum , vera sit opinio Hostiens.⁊ Ab.in d.c.fina. Sed in beneficio acquisito prius,opi.Joan.de Ana.procedat.Et in tãtum episcopus habet potestatem dispensandi circa beneficium,vt illud possit, licet dispensatio prohibita sit,vt not.Abb.per illum tex.in c.ij. in vltimo not.de rapt. Tertio Abb.dicit,quod inferiores episcopi non habent potestatem dispensandi, nisi in casibus a iure expressis:vt no. Innocent.in c.ij.de eo,qui fur.ordi. suscep. ⁊ idem Archid.in c.ecclesia.xvj.q.j.facit gloss.in c.fina. de rescri. in vj.⁊ idem Abb.in c.j.de voto.cum simi.vt per Moder. hic,⁊ in c.pastoralis.§.preterea.de offic.ordina.⁊ idem Fed.in consil. xxx.an capitulum.Abb.in c.j.de priuile.⁊ in c.innotuit.de elec. facit gl.in c.cum ex eo.de electio.in vj.in ver.episcopi. Et idem est in absolutione ab excommunicatione, que nõ competit inferioribus,nisi exprimatur in iure,vt Abbas hic dicit, ⁊ idem Ab.in c.ij.⁊ in c.nuper.de senten.excommu. Et hoc verum intelligitur,nisi essent excommunicati a constitutione ordinis,secundum Cal.cons.v.apostatauerunt.de sent.excommun.vel nisi inferior hoc faceret de mandato superioris:vt not. Domini. in d.c.cum ex eo.de electio. Innocent.in c.de cetero.de sentent. excommun.cum simil.vt tradunt Moder.hic. Nam absolutio potest alteri committi.c.fina.vbi Abb.de offic.ordin.Et quandoque superior alteri committit quod ipse facere non potest. c.suffraganeis.vbi Abb.de electio. ⁊ quod not. Abb. in clem.j. per gloss.ibi,in ver.presbyteri.de priuile. vel nisi inferior haberet iurisdictionem quasi episcopalem,secundum Abb. hic per gloss.in clem.j.in ver.proprij.de reb.ecclesi.non alie.⁊ idem Ab. in c.sicut.de excess.prelat.⁊ in c.monachi.de sentent. excommu. Anto.de But.in consil.xxiij.quia hic agitur.cum simil.vt tradunt Moder.hic,⁊ in c.auditis.de prescrip.Et hoc in his, que sunt iurisdictionis: secus si ordinis sint,vt Abb.declarat in d. clemen.j.de priuile. Et ad predicta vide Abb.in c.de moniali-
17 bus.in fin.de sent.excommu.vbi aliter loquitur. † Subsequenter Abb , querit an quod dicitur hic de episcopo, quod potest dispensare in adulterio , ⁊ in minoribus , habeat locum etiam post depositionem. Abb.post Specul. in tit.de lega.in §.nunc ostendendum.ver.nolo.considerat duos casus. Primus in deposito actualiter,⁊ sic in degradato.Secundus in deposito verbaliter. Circa primum cõcludit primo quod episcopus potest illum restituere,si restitutio petatur de iure : puta si allegetur falsitas testiũ vel quid simile.allegat c.episcopus. xj.q. iij. ⁊ idẽ Abb.in c.ex tue.in fin.de cleric.non resid.⁊ vide glos.in d.c. episcopus.que intelligit de iure , quando depositio fuit nulla. Et tali casu res clara videtur. Et non obstat text. in l.j.in fin.ff.de quest.quam glos.in d.c. episcopus,allegat in contrarium:quia ibi sententia erat valida, ⁊ transiuerat in rem iudi.sed quando sententia fuit nulla,non videtur restitutio necessaria: vt notat Anto.de But.in c.clerici.circa fin.de cler.excommunica.min.
18 ⁊ Dom.in c.contumaces.50.distinct.in fi.† Secundo Abb.concludit,quod quando petitur restitutio de gratia,⁊ non de iure communi:tunc episcopus non potest, sed Pape reseruatur.c. ideo.ij.q.vj.Et licet ille tex.cauillari possit, quia videtur loqui in restitutione episcoporum, vel quando proceditur per viam appellationis,tamen dictum Abb. probari videtur in c.j. ⁊ ij. 50.distin.⁊ in c.ideo.el ij.q.vj. ⁊ hoc communiter tenetur, secundum Imol.in d.c.ex tue.de cleri.non resid.In secundo casu,videlicet in deposito verbaliter,Abb. concludit quod episcopus dispensare possit per istum:vbi post factam mentionem de depositione,tex.dicit episcopum posse dispensare.⁊ ad hoc etiam alleg.glo.in c.quamuis.in glos.mag.de rescript.in vj. Sed aduertendum est:quia iste tex.non videtur probare conclusionem Ab.quia intelligi potest quod episcopus dispensare possit ante depositionem:quasi dicat quod clericus suspendi , vel deponi potest,secundum qualitatem delicti, nisi cum eo dispẽsetur, scilicet ante depositionem: ⁊ ideo Aretin. hic tenet contrariũ, quod episcopus non possit: quia duo specialia concurrerent. Primum quod possit dispẽsare,quod videtur esse de iure speciali:vt ipse hic circa fin.deducit. Secundum,quod reuocaret propriam sententiam,contra l.j.in fin. ff.de quest. Et ideo specialia non possunt concurrere in eodem casu.l.j. C.de dot.promiss.Sed Moderni hic respondent, quod hoc toleratur:quia vnum dependet ab altero.not.l.singularia.ff.si cer.pet. Secundo Are.allegat tex.vij.q.j.si quis presbyter. vbi clericus depositus ab episcopo non habet spem restitutionis. Sed responderi potest vt ipse Aret.sentit,quod intelligitur,nisi superueniat iusta causa dispensandi.Et hoc in simili casu not.Ab.in c.ij.de malef.in vlti.nota.Preterea tex.in d.c.si quis presbyter.loquitur in constitutione cõciliari, ⁊ quando expresse prohibita est dispen

dispensatio. Alia tamen ratione conclusio Abba. dubitabilis
videtur, quia etiam isto casu militat ratio supra allegata quod
post sententiam, que in rem iudicatatam transiuit, non potest
iudex contrauenire. Sed respondetur illud verum esse in resti
tutione: secus videtur in dispensatione, de qua agitur, per ea,
19 que dixi supra in tex. † Successiue Abb. concludit quod licet
episcopus non possit restituere ad famam principaliter, tamē
dispensando super adulterio, in consequentiam videtur habe-
re potestatem restituendi ad famam. Et idem Abb. tradit in
c. cum te. de re iudic. ⁊ in c. ex diligenti. in fi. de simo. ⁊ Imola in
l. infamem. vers. an autem episcopo. de public. iudic. vbi ad hoc
allegat gloss. que ita tenet in c. Euphemium. in §. hinc corrigi-
tur. ij. q. iij. in ver. colligitur. ad idem gloss. in c. domino sancto.
in ver. ignominiam. 50. distinct. cum similib. vt tradunt Mod.
hic, ⁊ in d. c. cum te. Et probatur ista conclusio secundum Are.
hic: quia cui conceditur antecedens, videtur cōcedi consequēs,
sine quo antecedens stare non potest: vt per glo. vij. q. j. in cap. si
quis cum clero. ⁊ in c. quia in tantum. de prebend. ⁊ Moder. se-
quuntur. Sed aduertendum est, quia contra istam rationem
Areti. que etiam in effectu fuit ratio Abb. ⁊ aliorum in locis
supra allegatis, videtur text. in c. prudentiam. §. sexta. ⁊ no. Ab.
ibi, de offic. delega. vbi ea, que sunt superiori reseruata, non ve-
niunt in consequentiam, licet commissio facta iudici delegato
non possit aliter habere effectum. Sed pro ratione Are. est bo-
nus tex. in l. quoties. C. de iud. facit tex. in l. cum proponas. C. de
reb. credi. ⁊ in l. j. ⁊ quod ibi Bart. ff. de autho. tuto. Non obstat
tex. in d. c. prudentiam. §. sexta. quia commissio ibi poterat ha-
bere locum in aliis casibus non reseruatis apostolice sedi, vt
ibi dicitur: secus in casu isto, vbi facultas dispensandi in adul-
20 terio nihil operaretur, nisi infamia esset remota. † An autem
episcopus sine capitulo dispensare possit. Ab. concludit quod
non, saltem in grauibus causis. ⁊ idem tenet gl. in j. in c. si qui si-
ne examinatione. lxxxj. dist. ⁊ in c. ex penitentibus. 50. dist. in gl.
mag. circa medium. ⁊ glo. fina. in c. fin. j. q. v. ⁊ sequitur Dom. in
c. cum ex eo. de elect. in vj. quia dispensatio est de maioribus ne-
gotiis. j. q. vij. in c. didici. in fi. ⁊ idem tenet Oldra. cons. cccxxvj.
quod articuli dati. ver. est autem dispensatio. ⁊ sequitur Mar.
in c. ad audientiam. de homic. ⁊ idem Roma. consi. cccxxv. quo
ad primum. in fi. ibi tamen dicit quod de consuetudine idem e-
piscopus absque capitulo dispensare potest: ⁊ pro tali consue-
tudine facit tex. in c. iij. de consuet. in vj. Et sicut valet consuetu
do, ita valeret priuilegium. c. ea noscitur. de his, que fi. a maiori
par. ca. And. Sic. tamen hic etiam tenet quod de iure commu-
ni non requiratur consensus capituli, secundum opi. Anto. de
Butr. hic, post gloss. in d. c. cum ex eo. quia dispensatio dicitur
gratia. j. q. vij. in c. exigunt. Sed in his que episcopus potest de
gratia, consensus capituli non requiritur. c. scriptum. de elect.
⁊ Abb. ibi in glo. in ver. temporis. Et ad hoc facit: quia iura lo
quuntur de episcopo: vnde in dubio de solo episcopo intelligū
tur. c. cum apostolica. in ver. episcopus. de his, que fiunt a prel.
vbi Abb. infert ad priuilegium doctorandi datum episcopo.
Nā de solo episcopo intelligitur. Sed responderi potest, quod
illud habeat locum in his, que aliquo iure speciali episcopo cō
ceduntur: secus videtur in ista facultate dispēsandi, que episco
po videtur de iure communi cōpetere, cum sit iurisdictionis,
vt hic: ⁊ tali casu episcopus debet simul cum capitulo procede-
re, per ea, que Abb. hic dicit. Non obstat quod iura faciunt mē
tionem simpliciter de episcopo: vt hic, ⁊ in c. cū ex eo. quia hoc
ideo est, quia ipse est author, vt Abb. hic dicit. Et ad hoc facit,
quia actus attribuitur facienti, ⁊ non consentienti. l. aliud est
vendere. ff. de regul. iur. Et ideo suppletur, vt iura intelligan-
tur de capitulo, simul cum episcopo: vt no. Dom. in d. c. cum ex
eo. ⁊ Fed. in cons. xxx. an capitulum. imo, quod plus est, si dica-
tur de solo episcopo, non videtur excludi capitulum, sed infe-
riores prelati excluduntur: vt est tex. notab. xv. q. vij. c. si autem.
21 † Quid autem de capitulo, an vacante sede succedat in potesta
te dispensandi, que episcopo competebat, Ab. concludit quod
sic, post Fed. in consil. xxx. s. allegato. facit gloss. xvj. q. j. c. eccle-
sia, ⁊ idem Abb. tenet in c. cum olim. in viij. q. de maiorit. ⁊ obe.
Domi. in d. c. cum ex eo. in ver. per premissa patet. Et idem te-
net Imo. post Cardi. ⁊ Petr. de Anchar. quos ibi refert in c.
ij. ver. extra glo. ne sede vacan. ⁊ idem Cardi. consi. xxxv. hec du
bia. ⁊ late Franc. Pauin. in tract. de offic. ⁊ potest. cap. sede va
can. in quinta quest. vbi alios refert: ⁊ ita cōcludit, ⁊ respondet
ad omnia, que in contrarium adduci possunt. Et fundamentū
est: quia talis potestas dispensandi est iurisdictionis. Et quod
sit iurisdictionis, not. Card. hic, in iiij. notab. per istum textum
dum inquit, cum suis clericis. Et ista ratione archiepiscopus
non potest dispensare cum subditis suffraganei, quia in illos
non habet iurisdictionem: vt not. de. Anton. in c. ad extirpan-
das. versic. quero an cum metropolitanus. de filiis presby. cum
similib. vt tradunt Moder. in c. pastoralis. in princ. de offic. or-
din. Et ex ratione predicta infertur, secundum Abb. hic, quod
episcopus electus poterit dispensare, licet non sit consecratus:
quia electus confirmatus potest exercere ea, que sunt iurisdi-
ctionis. cap. transmissam. cum gloss. de election. ⁊ Abb. alle. In
nocen. ad hoc, in c. suffraganeis. de elect. ⁊ idem tenet Domin.
in d. c. cum ex eo. vers. ⁊ ex hoc infertur. Solus And. Sic. hic te
net contrarium: quia text. loquitur de episcopo: ergo intelligi
13 tur de consecrato [13]: vt per gloss. in clem. ij. de celebrat. missa. in
ver. pontificum. ⁊ facit tex. in c. cam te. vbi Abbas de rescrip. in
cap. tam literis. vbi Abb. de testib. Sed respondetur, hoc non
habere locum in his, que respiciunt iurisdictionem: quia sub
nomine episcopi etiam de non consecrato intelligitur. Et ita
in terminis in proposito in ista facultate dispensandi, not. Do
min. post Ioan. And. in d. c. cum ex eo. in fi. in ver. nota incidē-
ter istud dictum, ⁊ hoc late tradunt Moder. in dicto c. eam te.
de rescript. Secundo arguit Andr. Sicu. quod iste tex. loqua-
tur in consecrato: quia inferius presupponitur quod episco-
pus, de quo loquitur, possit tradere clericum seculari curie: ⁊
hoc non potest fieri ab eo, qui non sit consecratus. c. ij. de penis.
in vj. Sed ad hoc responderi potest, quod ex quo tex. in princi.
generaliter loquitur de episcopo, ⁊ intelligitur etiam de electo
confirmato, vt s. dixi, talis dispositio non debet restringi ex eo
quod inferius aliquid dicatur, quod solum episcopis consecra
tis conuenit: quia attenditur principium, quod generaliter lo
14 quitur [14]: vt est text. notabil. in simili in l. regula. in princi. iun-
cto ver. ⁊ licet. ff. de iur. ⁊ fac. ignor. quem ad hoc pro singul. alle
gat Imola in l. si ita quis. §. ea lege. de verborum oblig. Reli-
qua, que supersunt, de commento Abb. cogor in hac vltima ele
ctione conclusiue, ⁊ studio precipitato absoluere: nam primo
pro complemento eorum, que Abb. tradit, quatuor conclusio-
22 nes colliguntur. † Prima est, quod episcopus etiam inuito
accusatore, dispensare possit. Et idem notat Domi. post Ar-
chid. in c. si quis presbyter. 50. distinct. Nam etiam lite pendente
dispensatio fieri potest: vt no. Anto. de Bu. in c. ij. de restitu. in
integr. cum similib. vt tradunt Moder. in c. ceterum. de rescr.
Et hoc sane intelligitur nisi agatur de preiudicio tertii. Vnde
infert Io. de Ligna. hic, vt Abbas refert, quod talis dispensa-
tio facta cum eo, qui erat priuandus, non preiudicat illi, qui se
cuta priuatione illud beneficium impetrauit. Et idem notat
Ioan. And. in c. dudum. el j. circa finem. de electio. ⁊ Calder. in
consil. xij. in fi. de rescriptis. Oldrad. consil. cccxxv. thema que-
stionis. ⁊ ideo non valet dispensatio electionis in preiudicium
alterius coelecti: vt tradit Anton. de Butr. Ioan. Andr. in d.
c. dudum. Domin. post Archid. in d. c. si quis presbyter. Abb.
in c. innotuit. de elect. Facit quod not. Bald. in authen. ex com
plexu. versi. sed nunquid dispensatio. C. de incestis nupt. Bart.
in l. ij. ff. de decurio. ⁊ in l. Gellus. §. ⁊ quid si tantum, cum simi.
vt tradūt ibi Alex. ⁊ Mod. ff. de liber. ⁊ posth. Et subiicit Ab-
bas hic, quod dispensatio non conualidat electionem, que fuit
nulla: de quo dicendum est, vt no. Ant. de But. post Io. And.
in d. c. dudum. ⁊ Cal. consi. j. de electio. Abbas in d. c. innotuit.
⁊ Aret. in consi. vij. procedendum est. col. ij. Et ex dictis Ab.
hic colligitur quod ius tertii consideratur etiam in iure ad rē
quesito, prout Abbas hic dicit de illo, qui impetrauit beneficiū
15 alio priuato: ⁊ ideo de tali iure debet mētio fieri [15], vt not. Abb.
in c. in nostra. in ij. not. de rescriptis. Domini. in c. si motu pro-
prio. de preben. ⁊ in c. quam sit. de preben. in vj. ⁊ in c. quam sit.
§. j. in primo no. de electio. Et notandum est quod secundum
Abb. hic, ius ad rem videtur acquisitum illi, cui debet benefi-
cium conferri. Sed hoc non videtur verum: vt per gl. in c. ve-
niens. de renunt. ⁊ ipse Abb. hoc idem tenet in c. literis. per gl.
ibi, de rescriptis. ⁊ in c. capitulum. eod. tit. nisi dicamus, saluan-
do quod Abbas hic dicit, quod sit ius quesitum ad rem largo
modo videlicet isto respectu, quod ille superior non videtur
in dubio derogare. Et ad hoc bene facit text. in c. quamuis. de
rescr. in vj. Nam etiam ius alteri quesitum in spe, tolli non po-
test: vt not. Bald. per illum text. in l. si constante. C. de don. ante
23 nupt. † Secunda conclusio Abb. est, quod cum accusatore, qui
non probauit, episcopus dispensare potest. Et ista conclusio
de plano procedit in delictis, in quibus episcopus dispensare
potest per rationem Abb. hic, secus videtur in delictis, in qui-
bus episcopus non habet potestatem dispensandi: quia tunc
ratio Abb. cessaret. Et subiicit Abb. hic, quod in casu istius
articuli non sufficit egisse partem penitentie, vt dicebat An-
to. de But. hic, post glo. in verbo, penitentiam, per c. ex tenore.
de temp. ordin. quia Abbas respondet quod ille text. loqui-
tur in delicto occulto: hic vero agitur de crimine manifesto,
in quo requiritur vt in totum peracta sit penitentia, vt verba

sonant, id est, post peractam penitentiam. Aret. hic, respondet
ad istum textum, quem Abbas inducit, vt intelligatur etiam
de parte penitentie peracta: quia iura antiqua ita etiam dice-
bant in occultis criminibus post penitentiam. c. fin. de temp.
ordin. c. de his vero. 50. dist. & tamen hic declaratur quod satis
est, penitentiam esse incboatam. d. c. ex tenore. Sed replicari
potest quod iura vlterius procedunt, ita declarando in crimi-
nibus occultis. Sed ista declaratio facta non reperitur in cri-
minibus non occultis, in quibus maior ratio videtur, vt pe-
nitentia peracta sit, prout text. hic loquitur. Moder. etiam
sequuntur opi. gl. & Ant. de But. per gl. in c. de his. el. ij. 50. dist.
Et ex eo quod ipse Abb. not. in cle. dudum. in gloss. in verbo,
audire, de sepult. cum simi. vt per eos hic. Et adde textum in c.
fin. de fur. ibi: post peractam penitentiam, vel congruam par-
tem penitentie. Sed responderi potest quod allegata in con-
trarium habent locum in foro anime, vel in criminibus oc-
24 cultis, vt Abbas dicit. † Tertio Abbas concludit quod di-
spensatio debita sit, vbi agitur de bono publico, & necessaria:
sed quando agitur de vtilitate priuate persone, illam non co-
gitur episcopus facere, licet possit, si velit: vt hic. Et secundum
hoc text. hic restringitur, quando dispensatio non sit debita.
Sed tamen etiam text. iste videtur habere locum, si dispensa-
tio necessaria sit: & tunc verbum, potest, exponitur, id est, debet:
vt probatur in c. cum ex eo. de elect. in vj. vbi dicitur quod epi-
scopus poterit: & tamen secundum Arch. Jo. And. & Domi.
ibi, debet, & tenetur episcopus in illo casu dispensare: quia ibi
non solum consulitur persone, sed agitur de vtilitate publica:
quia ecclesia vniuersalis viris literatis indiget, vt ibi dicitur.
Et etiam vbi agitur de meritis persone dispensatio necessaria
videtur. c. domino sancto. 50. dist. ibi: vt necesse sit. & ideo equi-
parantur circa dispensationem vtilitas ecclesie, necessitas, &
meritorum prerogatiua: vt dicitur. j. q. vij. c. tali. Et ad hoc fa-
cit, quia prerogatiua, que conceditur alicui ratione virtutis,
16 respicit publicum bonum [16]: vt not. Bald. dicit in authent.
habita. versic. tertio modo. C. ne filius pro patre. vnde quod
Abb. hic dicit de vtilitate priuate persone intelligitur quan-
do fieret dispensatio simpliciter propter vtilitatem priuatam:
secus si concurreret vtilitas publica, vt supra dictum est: quia
25 dispensatio esset necessaria per supra dicta. † Quarto, & vlti-
mo Abb. concludit post alios, quos refert, quod per dispen-
sationem factam simpliciter per episcopum, ille, cum quo dis-
pensatum fuit, redditur habilis in acquisitis, & acquirendis
D ordinibus, & beneficijs, adeo quod etiam ad episcopatum [D] po-
terit promoueri. Et ad hoc facit, quia habilitatus per dispen-
sationem, perinde habetur, ac si esset habilis de iure commu-
17 ni [17]: vt not. Bald. per illum text. in l. liberos. C. de coll. Nam
omnis macula purgatur per dispensationem, & eradicatur, ac
si nunquam fuisset. l. imperialis. §. si miles. vbi Bart. & doct.
C. de nupt. facit text. in l. queris. ff. de nata. restit. & glos. ij. in c.
ferrum. 50. dist. Nec obstat quod dispensatio debeat stricte in-
terpretari. c. j. de fil. presby. in vj. quia illud verum est, quando
agitur de extensione vltra proprietatem verborum: sed qua-
tenus comprehenditur de vi sermonis, & secundum propriam
18 verborũ naturam, dispensatio late interpretatur [18]. Ita Bald.
not. dicit in materia dispensationis in consilio primo, in prin-
cip. de consangui. & affi. Et idem est in alia materia penali, &
odiosa: quia verba late interpretantur, quatenus natura ver-
borum requirit: vt not. Angel. in l. fin. versic. item opponitur
extra gloss. ff. de constitut. princi. vbi inquit quod tali casu non
cadit aliqua interpretatio: quia vis verborum hoc importat. &
ad hoc est tex. not. quem ibi ponderauit Areti. in l. cum lege. ff.
de testam. Et hoc idem Abbas dicit in capitulo ex parte. el ij.
in secundo notabi. de decimis. Et predicta conclusio intelligi-
tur, quando fit dispensatio plena, & generalis: secus si limitata
fuisset, vt not. Ant. de Butr. hic, & idem post Innocentium in
capitu. fina. circa finem. de translatio. episcop. Domin. in capi.
j. §. j. de filijs presbyterorum, in sexto. Item quod dictum est, il-
lum, cum quo generaliter dispensatum fuit, posse promoueri
in episcopum: hoc intelligitur, quãdo prius erat habilis & per
dispensationem restituitur in pristinum locũ, vt supra dictum
est. secus si quis prius semper inhabilis fuisset: quia dispensa-
tio facta cum eo simpliciter, non facit quod in episcopum eligi
possit: vt not. dicit Innocent. in capit. dilectus. de concess. pre-
bende. Et idem dicunt ibi Antonius de Butrio, Cardinal. &
Abbas, & Imo. facit text. in cap. innotuit. de election. Et quia
res de facili reuertitur ad naturam suam. xxxv. distinct. cap.
ab exordio. l. si vnus. §. pactus ne peteret. versic. quod in specie.
ff. de pact. Et dum Abbas allegat gloss. quinquagesima distin.
in capitu. fidelior. quod potius in prelatum eligendus sit ille,
qui peccauit, & penituit, quam ille, qui nunquam peccauit: illa
glos. simpliciter hoc non dicit: quia in fine in contrarium alle-
gat tex. in cap. nos consuetudinem. duodecima distinctio. Sed
est alia glossa, que absolute hoc dicit in capitu. fina. alias est in
§. finali. que incipit, nunc ergo queritur. in glossa magna, cir-
ca finem. lxiij. distinctio. Et hoc tenet Abbas hic & in capit. du
dum. el ij. in glossa. in verbo, electionis tempore. in fin. de elect.
& Roman. in singula. dccxxiiij. quo ad casum. Ubi tamen re-
fert Archid. in dicto capitulo nos consuetudinem. qui tenet
contrarium, per illum textum, & cum Archid. tenet Domin.
in dicto c. nos consuetudinem. & in dicto capitulo fidelior. 50.
b distinct. & plerique Moder. [b] hoc sequuntur. Sed tamen quod
prius dictum est, magis placet in episcopo, & in alio prelato,
qui haberet iurisdictionem: quo casu in magistratu non con-
sideratur simpliciter integritas persone. Et ideo non credat
Episcopus sufficere sibi lectionem & orationem: vt dicit text.
lxxxvj. distinct. c. fratrem nostrum. Nam in episcopo plura
alia requiruntur, & precipue misericordia: vt habetur in ca-
pitulo, quod episcopus. xxiij. dist. & facit tex. in capitulo, alli-
gant. xxvj. quest. vij. vbi dicitur quod melius est propter mise-
ricordiam, quam propter crudelitatem, rationem reddere.
Et in partes misericordie magis verisimiliter inclinabit iste,
qui aliquando delinquit: vt dicit tex. in capitulo, cõsideran-
dum. 50. distinct. ibi: vt ex sua infirmitate cognosceret, vbi lo-
quitur de Petro. Et dicit quod electus fuit ipse ante alios
in pastorem, vt ex sua infirmitate cognosceret quam miseri-
corditer alienas infirmitates toleraret. Et ideo isto respectu
iste reputatur magis idoneus. Non obstat. text. in dicto c. nos
consuetudinem. quia illud, quod dicitur ibi, speciale est in he-
retico: vt est text. in c. j. prima q. vj. vbi tales etiam ordinari pro-
hibentur.

Additiones.

A ¶ Ponitur. Vide Bartol. in l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad
Trebellian.

B ¶ Intelligitur. Adde dominum Vincentium Herculanum
preceptorem meum in l. ij. ff. solu. matrimo. & adde quod ista di-
ctio perpetuum, ponitur quandoque pro centum annis, vt
not. Bart. in l. si vsufr. ff. de vsufr. leg. & in l. annua. §. a Titia.
in fin. ff. de ann. leg. Et perpetuo quandoque importat ad vi-
tam. vt per Fely. in c. ne Dei. in versic. vlt. extra glo. de simo.
vbi remissiue loquitur: plures quotas adducit. & vide etiam
per firmanum copiose in suo repertorio, in ver. perpetuum.

C ¶ Omnino. Adde eundem Decium in consi. j. vbi dicit, quod
ista dictio precisam habet naturam, adeo quod dispositio in
qua apponitur, extendi non potest: & de hac dictione vide e-
tiam per Soc. in l. j. §. per seruum corporaliter. ff. de acquiren.
possess. & in l. qui vsufructus. de verb. obligat.

D ¶ Episcopatum. Quod dispensatio cum aliquo generaliter
facta trahatur etiam ad episcopum, vide per eundem Deci. in
c. quia diligentia. in versic. non obstat textus. s. de elect.

Hier. Sig.

1 ¶ Intelliguntur. Late Dec. in l. in actionibus. in glo. in ver.
plane. ff. de in litem iur. & quod debeat intelligi secundum qua
litatem versic. precedentis. vide Dec. cons. cclxvj.

2 ¶ Non obstante. Idem Dec. in c. j. de iudi. dicit quod hoc di-
ctum Archidia. communiter tenetur.

3 ¶ Juris. L. damni. §. quod in stipulatione. ff. de damno infec.
l. miles. §. fina. ff. de re iudic.

4 ¶ Dispensationem. Intellige hoc nisi ex causa. vt j.

5 ¶ Intelligitur. Vide Dec. in c. in presentia. de prob.

6 ¶ Dispensare. Idem s. in c. j. in j. lect. s. eod. tit. & limita nisi
ex magna causa. vt infra.

7 ¶ Ratio. Et quod dispensatio sit odiosa, & stricti iuris. Dec.
in consi. dcxcv. & idem quod hic voluit Dec. in c. quia. num. 5.
de preben.

8 ¶ Quia, licet. Reprobat hec dicta Lancel. Galigau. in l. ij.
in princ. ff. de verb. obl.

9 ¶ Odiosa est. Et quod dispensationis priuilegium non tra-
hatur ad aliam personam vide Dec. in c. cum venerabilis.
in vj. not. de except.

10 ¶ Extensio fieri. Vide que add. in c. ecclesia. s. marie. de con-
stit. & in c. quoniam contra. in princ. de prob.

11 ¶ Correctoria. Vide que add. ad Bart. in l. si constante. in ix.
q. ij. q. prima. ff. sol. mat.

12 ¶ Extorto. Vide Dec. in c. ad hec. el ij. de appell. vbi limitat
quemadmodum facit hic.

13 ¶ Consecrato. Vide Dec. in c. cum in cunctis. §. cum vero. de
elect. But. in cons. xix. quia hoc agitur.

14 ¶ Loquitur. Idem in c. decernimus. s. eod. tit. & in c. cum non
ab homine. j. eod.

15 ¶ Mentio fieri. Idem Dec. s. in rubr. hoc tit. in ij. lect. & in c.

super

super eo. §. de offic. deleg.
16 ¶ Bonum. Vide Dec. in c. cum adeo §. de rescript.
17 ¶ Iure communi. Vide Dec. in cons. cxiiij.
18 ¶ Interpretatur. Idem Dec. in c. sedes. in iij. notab. §. de rescript. ⁊ in consil. cxxviij. Sil. Ald.

b ¶ Dispensare. Hec vera, quicquid dicat Decius.
c ¶ Minus. Et etiam minus homicidio. Clauasi. vers. periurium. §. viij. quanuis contrarium teneat Tho. Aquin. Quodlib. j. art. xviij. Io. Gerson par. j. de erroribus, circa precep. non occides. Sed contra Tho. quod homicidium sit grauius periurio tenet Ricar. de Media villa. in iij. distinct. xxxix. art. iiij. quest. j. vbi Gabriel B. ⁊ quest. ij.
d ¶ Remota. Fel. cap. insinnatum de simo. Io. Sel. tract. de benefi. par. iiij. quest. viij. num. 5. Sed contra verius est, vt tenet Panorm. dicto c. insinuatum. vide Roma. cons. cccxxv. in fin. Ant. Corset. in sing. vers. nullatenus.
e ¶ Excludit. Curtius Senior cons. lxv. facit And. Tir. in repetitio. l. si vnquam. vers. reuertatur. num. 77. cum seq. C. de reuoc. don. Contrarium tenet Guid. Pape. dec. Delph. ccxxiiij. ⁊ melius, vt etiam Decius sonat hic.
f ¶ Conciliari. Henr. de Boi. trac. de synodo. par. iij. art. j. nu. 7.
g ¶ Contrarium. Et bene simpliciter, quicquid dicat Decius, vt tenet Alex. cons. lxij. num. 17. vbi dixi, lib. iij. cons. cxl. num. 4. lib. v. And. Tiraq. de legib. connubia. gl. iij. num. 63. cum seq.
h ¶ Moder. Scilicet Fel. hic, ⁊ cap. eam te. ⁊ ibi Franc. Ripa, de rescrip. quanuis Decius hic, ⁊ in cap. constitutis. ij. in glos. sequatur. [redacted].

1 ☞ Dominus feudi habet ordinariam iurisdictionem sibi a lege concessam, ⁊ an possit prorogari, vel delegari. 2. 3.
4 Dominus feudi laicus, an habeat iurisdictionem in clericos.
5 Dominus feudi habet iurisdictionem priuatiue ad ordinariã.
6 Causa feudi que debet tractari coram domino feudi, si tractetur coram ordinario, an valeat processus.
7 Quid autem si domino sciente, ⁊ patiente.
8 Feudi cognitio quando spectet ad ordinarium. 9. 10. 11.
12 Feudi dominus si coactus inuestiuit vasallum, non erit iudex illius.
13 Pares curie qui dicantur, ⁊ an omnes sint iudices. 14.
15 Ordinarius cognoscit, si sua sit iurisdictio, si coram eo agatur de feudo.
16 Libellus in rei vendicatione trahitur ad vtile dominium.
17 Dominium directum acquiritur per prescriptionem, quantum ad effectum disponendi.
18 Dominus feudi non cognoscit de sua iurisdictione, si negatur quod res sit feudalis.
19 Vasallus negans dominum feudi, cadit ipso iure a feudo.
20 Appellatio in causa feudi ad quem dirigitur. 21. 22.

1 Eterum. Summantur, ⁊ diuiditur, vt per Abbat. ⁊ alios hic. ¶ † No. primo quod dominus feudi habet iurisdictionem ordinariam, que a lege sibi cõceditur. Facit gl. in c. in singulis, de statu monachorum, vbi Abb. Et ex hoc habetur quod iurisdictio ordinaria etiã dicitur illa, que datur a lege respectu certe qualitatis causarum: imo, quod plus est, etiam si vna causa specialiter cõmittatur a lege, iurisdictio ordinaria dicitur. gloss. in l. j. in verbo, specialiter. C. ne lice. potent. quam allegat Paul. de Castr. in l. a iudice. C. de iudicijs. ⁊ hoc ponit Lapus allegatione lxxviij. commune Florentie. vbi refert concilium
2 collegij Perusini. † Ex ista conclusione Abb. infert quod potest prorogari. Sed in contrarium arguit Aret. quia iurisdictio competens de iure speciali, non potest de loco ad locum prorogari, secundum Host. in c. j. vbi Abb. ad finem, ver. nota singula. de offi. leg. Idem ergo videtur de persona ad personam: quia facilius prorogatur de persona ad personam, quam de loco ad locum, vt colligitur in cap. statutum. §. in nullo. de rescr. in vj. iuncta l. si quis ex consensu. C. de episc. aud. Moder. hic dicunt, quod prorogatio de persona ad personam est difficilior, quam de loco ad locum. Hoc patet: quia de loco ad locum fieri potest, saltem de consensu partium. d. §. in nullo. secus de persona in personam. c. P. ⁊ G. de off. deleg. Sed potest replicari illud esse verum in iurisdictione delegata, vt loquitur dictum cap. P. ⁊ G. Secus in ordinaria: quia ista, secundum Aret. difficilius prorogatur de loco ad locum, quam de persona ad personam: nam in prorogatione loci expressus consensus requiritur. d. §. in nullo. Et in prorogatione personarum etiam tacitus consensus sufficit: vt not. in l. j. ff. de iudicijs. Et quod dictum est de prorogatione, que potest fieri in causis feudalibus, vt Abbas dicit, intelligitur, cum consensu proprij iudicis: quia vasalli sine consensu proprij iudicis iurisdictionem prorogare non possunt: vt no. Bar. in l. j. ff. de iud. in l. j. §. ⁊ post operis. ff. de ope. no. nun. vbi Alex. † Secundo ex ista conclusione, ꝙ iurisdictio ordinaria sit, infertur, quod delegari possit. quia ille, cui iurisdictio ordinaria competit, videbitur habere potestatem delegandi. l. j. C. qui pro sua iurisdictione. Et ista conclusio bene procedit in eo qui ordinarius sit generaliter, vel respectu certe qualitatis causarum, vt hic, secus si ordinarius sit in vna causa tantum specialiter sibi commissa: quia talis delegare non potest, secundum gl. in l. j. C. ne lice. poten. Paul. de Cast. in d. l. a iudice. ad fin. vbi infert ad statutum, quod in causa pretor cognoscat: nam est ordinarius, quia habet a statuto: sed tamen non poterit delegare. Secundo predicta conclusio procedit in iurisdictione ordinaria data a principe, vel a lege ciuili: secus si a lege pretoria: quia tunc delegari non potest, secundum Bart. in l. ij. §. si intra dies. ff. de dam. infec. circa fin. Hoc dictum pro singulari reputatur per Ro. ibi, ⁊ Imo. eadem l. §. duas. ¶ Secundo nota, secundum Abbatem casum, in quo prelatus citra Episcopum, habet iurisdictionem ordinariam respectu certarum personarum ⁊ causarum priuatiue ad Episcopum. Sed istud nota. Abba. non videtur verum simpliciter, vt verba Abba. sonant de iurisdictione data prelato citra episcopum vt infra videbimus: sed hic est speciale in domino feudi. Et notandum est quod cum in causa feudali dominus sit iudex specialis, impetratio iudicis delegati non valet: nisi facta sit mentio quod causa esset feudalis, ita Bald. dicit in cap. cum ordinem. de rescriptis. Est etiam notandum quod licet talis iurisdictio ordinaria sit, habet tamen minus iuris, quam iurisdictio, que generaliter ordinaria sit: quia citatus coram domino feudi in dubio comparare non tenetur: licet secus sit coram ordinario generali. l. si quis ex aliena. ff. de iud. Et ita not. in domino feudi. glos. dicit in capitulo primo, in verbo, ad dominum. de inuestitu. in mari. fac. vbi Bald. sequitur, dicens quod hoc alibi non reperitur. Et hoc dictum allegat Aretinus hic, ⁊ idem tenet Andreas Sicul. hic, ponderando istum textum in verbo, constat. vbi debet constare illos esse vasallos, ad hoc vt dominus feudi in eos iurisdictionem exercere possit, ⁊ posteriores sequuntur. Sed tamen aduertendum est, quia dicta glossa in dicto capit. j. non probatur iure. Et in contrarium facit ratio, que allegatur in dicta l. si quis ex aliena. vbi ille, qui sit ex aliena iurisdictione, tenetur comparere, ne videatur authoritatem iudicis contemnere, ⁊ quia ipse iudex habet cognoscere an sua sit iurisdictio. Si ergo citatus tanquam vasallus, ab eo, qui se dominum asserit esse, ⁊ cõstat illum esse dominum respectu aliorum vasallorum, sicut in dicta l. si quis ex aliena. constabat illum esse iudicem respectu aliorum, dicendum videtur quod comparere teneatur, ne dominum ⁊ sic iudicem, videatur contemnere: ⁊ quia ipse habebit cognoscere an sua sit iurisdictio, vt infra videbimus post Abbatem. Et maxime hoc haberet locum, si agatur de modico preiudicio citati: vt in simili tradit Abbas in capitulo secundo, de dilation. Non obstat text. hic, in verbo, constat: quia istud verbum non refertur ad dominum feudi, sed text. hic loquitur ad hoc vt excludatur ordinarius, ne pos-

sit vasallus excommunicari. Nam ordinarius habet fundatam
intentionem: ⁊ ideo debet constare illos esse vasallos, vt exi-
mantur a potestate ordinarij. Glossa in dicto capitu. j. saluari
potest, quando ille, qui citauit asserens se dominum feudi, a-
lios non haberet vasallos, ita quod non constaret illum alias
esse iudicem: ⁊ tali casu, etiam generaliter non haberet locum
text. in dicta l. si quis ex aliena. quia cessat ratio, que ibi allega
tur. ¶ Tertio not. vt Abbas dicit, quod subiectus episcopo
vniuersaliter non tenetur respectu certe rei, in qua priuilegia-
tus sit, coram episcopo respondere: vt hic, ⁊ in capitu. cum ca-
pella. de priuileg. Exemptio enim limitata in suo casu seruari
debet, ⁊ in alijs tenetur coram ordinario respondere. ca. ex ore.
de priuileg. vbi Abbas in secundo notabi. ⁊ in capitulo, tua-
rum. de priuileg. ⁊ in capitu. finali, de foro competen. facit cap.
de priuileg. in sexto. ¶ Quarto nota quod iurisdictio data v-
a ni inferiori aliquo respectu intelligitur, in quantum ille velit[a]
exercere iurisdictionem: ⁊ illo negligente, ad ordinarium iu-
risdictio deuoluitur. Et idem in iurisdictione quesita ex pre-
scriptione. cap. irrefragabili. §. excessus. de officio ordinarij, ⁊
per illum text. secundum Abb. hic, suppletur, vt ordinarius
statuere possit terminum ad negligentiam conuincendam. ⁊
idem Abb. in d. §. excessus. Solus Barba. hic dicit, quod de il-
lo textu ad istum casum non bene arguitur: quia ille textus lo-
quitur in iurisdictione quesita prescriptione, que odiosa est, ⁊
non debet extendi ad istam que fauorabilis est. Sed respon-
deri potest quod imo etiam ista iurisdictio, que competit do-
mino feudi, etiam odiosa videtur, vt infra Abb. dicit in glos.
Preterea dato quod esset fauorabilis, tamen suppleri debet
in casu negligentie per ordinarium: vt est casus hic. Et isto re-
spectu non agitur de extentione: quia de hoc immediate est
text. hic, cum negligentia debeat suppleri, ad conuincendam
negligentiam terminus statui potest: prout dicitur in dicto §.
excessus. nam isto casu, ⁊ in alijs, vbi negligentia suppleri de-
bet, vt c. quanto. in fine, de officio ordinarij. Est idem modus
probandi negligentiam, siue materia fauorabilis sit, siue odio-
sa, ⁊ ideo terminus constitui potest, vt probatur in cap. si ca-
pituli. de conceß. preben. in vj. ⁊ in cap. si tibi absenti. §. fin. de
preben. in vj. ⁊ notat Abb. in cap. quoniam. el ij. de off. ord. ver.
practica ergo prouidendi. Ultimo Abb. inducit istum textum
quod quando per legem ciuilem iurisdictio attribuitur alicui
respectu certe cause ⁊ qualitatis, quod etiam clerici in quibus
ista qualitas concurrit, comprehenduntur, vt hic patet in feu-
do; vbi iurisdictio data domino feudi, etiam locum habet con-
tra vasallos clericos, vt Abb. hic deducit. Et pro resolutione
eorum, que ipse dicit, videndum est de duobus. Primo, an ve-
4 rum sit quod † dominus feudi laicus, habet iurisdictionem in
vasallos clericos. Secundo, de illatione, quam Abb. hic facit.
Circa primum communis est opinio quod ratione feudi ec-
clesia, ⁊ clerici, domino laico subijciantur, vt Abb. hic pro con-
stanti presupponit, ⁊ Innoc. in capit. verum. in princip. de fo-
ro compet. ⁊ ibi Abb. dicit tamen speciale in causa feudi quod
clericus coram domino feudi laico, conueniri possit: allegat c.
solite. de maiorit. ⁊ obed. Idem tenet glo. xj. quest. j. in summa.
Bald. in l. fina. C. sine censu vel reli. ⁊ in capitu. primo, ver-
sicu. extra quero. de controuersia feudi apud par. ter. ⁊ in l.
sed ⁊ si. §. si liberta. in fine. ff. de in ius vocan. Jac. Aluaro. in
capit. qui clericus. in tit. si de feu. fue. controuer. ⁊ in capit. pri-
mo. §. statuimus. j. in primo notabili, de sta. contra libertatem
eccles. ⁊ in capitu. primo, in titul. apud quem, vel quos. Alexan.
consilio lxxix. circa primum. primo volumi. facit capitu. de cle-
ric. qui inuestit. fecit. ⁊ in capitu. primo, de controuers. inter va
sall. ⁊ episcop. Solus Barb. hic, ⁊ in capitu. verum. de foro com
peten. tenet contrarium: quia hoc non probatur iuribus, que
communiter allegantur. Nam text. hic, vt patet, loquitur in do
mino feudi ecclesiastico: similiter in capitu. verum. de foro com
peten. non apparet quod prepositus, de quo ibi in textu loqui
tur, esset clericus. ⁊ ibi Goffred. tenet quod esset secularis. Eo
dem modo in capitu. transmissa. eodem titu. non dicitur quod
milites, de quibus in textu loquitur, essent clerici. Non obstat
dictũ capitulũ, solite. quia licet Imperator sit supra clericos,
quatenus ab eo tenent imperialia in feudum, non tamen hoc
intelligitur quantum ad iurisdictionem fori: quia iura preci-
se prohibent, quod laicus clericos iudicare possit. capitu. qua-
liter. ⁊ capitu. clerici. infra eodem. Similiter non obstat capi-
tulum Romana. §. debet. de appellation. in sexto: quem Mo-
der. hic adducunt: quia loquitur in causa appellationis inter-
posite ab ecclesiastico, ⁊ non in principali causa: ⁊ ibi non speci-
ficatur de clerico. ⁊ est glossa que ibi hoc dicit. Similiter non
obstat quod episcopus habens feudum a rege, vocatus ab eo
tenetur ad ipsum accedere: vt not. in capitu. parati. de appella

tion. quia illud dicitur ad obediẽdum secundum iuramentum
fidelitatis, ⁊ ad non litigandum. Et idem Barb. quedam alia
adducit, que leuia sunt. Et ideo non est recedendum a commu-
ni opinione, que efficaciter probatur ratione, quam Abbas
hic adducit: quia iura feudi approbata sunt ab ecclesia capit.
nouit. infra, eo. Bald. hic, ⁊ Card. in tertio notabili hic. Bald.
in prelu. feud. Pet. de Anch. in consi. clxxiij. dominus Laza-
rus. Alex. consi. x. viso instrumento. lib. v. Et facit, quia iura
ciuilia, que loquuntur in contractibus habent locum in cleri-
cis: vt not. in capit. j. de ope. noui nunciat. Sed feudum est con-
tractus. capit. de forma. xxij. q. v. Abb. in capit. que in ecclesia-
rum. de constitut. Cum ergo iura feudorum specialiter dicant
quod dominus feudi habet iurisdictionem in vasallos, etiam
de vasallis clericis hoc intelligi debet. De illatione, quam Ab-
b bas facit[b], breuiter conclude quod non sit vera: quia hoc so-
lum habet locum in causa feudi in qua specialis ratio videtur,
per ea, que Abbas infra dicit, ⁊ quia in causa feudi hoc vide-
tur approbatum per canones, vt supra dictum est: secus ergo
in alijs videtur: quia lex ciuilis non habet potestatem in cleri-
cos. capitul. ecclesia. de constitution. Et quia sequeretur quod
clericus negotiator in aliquo exercitio deberet coram rectore
c illius artis[c] conueniri, iuxta l. fina. C. de iurisdict. omnium iu-
dic. quod falsum est. capitu. fina. de vita ⁊ honestate clerico. Et
ita Aret. hic, cuius rationes reassumunt Modern. in ca. ec-
clesia. de constitutio. versic. non omitto. Non obstat authent.
habita. C. ne fil. pro patre. quia non habet locum in scholari-
bus clericis, secundum Abbatem in capit. si diligenti. de fo-
ro compet. Et illa est constitutio Imperatoris, que non po-
5 test ligare clericos. dicto capit. ecclesia. de constitut. † Suc-
cessiue Abb. concludit quod iurisdictio, que datur domino
feudi, videtur data priuatiue ad ordinarium: vt hic, ⁊ c. ex
transmissa. infra tit. j. capit. imperialem. §. fin. de prohibita feu.
alien. per Feder. Et rationem adducit: quia dominus habet
directum dominium, ⁊ in causa propria videtur quodammo-
do iudicare. Et adde quod non agitur de suo interesse, ex quo
vterque est suus vasallus: alias ista ratio faceret in cõtrarium:
quia in causa propria quis iudicare non potest. l. j. C. ne quis in
causa propria. ⁊ Abb. tradit in consil. lxxxiij. conditoris om-
nium. lib. j. Et ista conclusio specialiter habet locum in domi-
no feudi alias regulariter, secundum Abba. hic, iurisdictio,
d que in aliquo speciali casu alicui tribuitur, cumulatiue[d] con-
1 cessa videtur[1]. l. fi. C. de iurisd. omn. iudic. Bart. per illum text.
in l. j. C. de offic. prefect. vrb. bonus text. in capitu. per hoc. de
heretic. in sexto, ⁊ ibi Domi. ⁊ plura allegat Romanus in con
silio cccxciij. presens consultatio. cum concordan. vt per Mo-
der. in capitu. pastoralis. de officio ordin. Sed tamen predictis
iuribus responderi potest: nam dicta l. fin. quã Abbas allegat
hic, nihil dicit de ordinario: ⁊ dicta l. prima. de offi. prefecti vr-
bis, habet locum: quia ibi text. vltra procedit ita disponendo:
alias ergo secus fuisset, vt not. respondet Angel. in l. cum pre-
tor. in princip. ff. de iudicijs. ⁊ text. in capitu. per hoc, preallega
to loquitur in casu speciali heresis. Et ideo in hoc vltra omnes
insistit Barbatius in capitulo secundo, de officio legati, ⁊ ibi
e videtur ponere regulam affirmatiuam, quod in dubio[e] ordi-
naria iurisdictio adempta sit. Et hoc idem Pet. Philipp. de
Corneo consilio xxx. primus quidem. libro secundo, ⁊ etiam
Alexander in l. testamenta. C. de testament. in l. Gallus. §. ille
casus. de liberis ⁊ posthum. ⁊ in l. Titie, textores. de legat. ⁊ fi-
deicommiß. ij. Areti. in l. quod in rerum. §. si quid post. de lega.
⁊ fideicommiß. j. Bal. consilio ccclxxxv. visis omnibus. vol. iiij.
Petrus Philipp. de Corneo consil. xv. in presenti. volumi. iij.
⁊ dixi consi. iij. ista adde ad dicta Mod. in dicto capitu. pasto-
6 ralis. ¶ † Subsequenter Abbas querit an si causa feudi, que
coram domino tractari debet, coram ordinario agitatur, an va
leat processus, ⁊ sententia inde secuta. Et considerando qua-
tuor casus, in primis tribus casibus concludit quod non. Et
fundatur ista conclusio per istum textum in verbo, prohibe-
mus. ergo actus in contrarium non valet: quia contra prohi-
bitionem legis fit. l. non dubium. C. de legib. ⁊ quia vasalli non
possunt iurisdictionem, que competit domino feudi, contra e-
ius voluntatem prorogare, secundum Bartol. in l. j. ff. de iudi.
⁊ in l. j. §. ⁊ post operis. ff. de noui oper. nunciat. Et ita simplici-
ter posteriores omnes sequuntur. Sed aduertendum est: quia
rationes predicte non videntur efficaces: nam ista prohibitio,
que ponderatur hic in verbo, prohibemus, non respicit proces
sum, vel sententiam latam ab ordinario, sed sententiam excom
municationis: quo casu tamen valet sententia excommunica-
tionis lata contra prohibitionem, vt not. in capitulo, sacro. de
sentent. excommunicatio. Similiter alia ratio, que allegatur,
quia non potest prorogatio fieri sine consensu domini, non vi-
detur

detur habere locum in isto casu, quando coram ordinario litigatur: vt in simili de clerico notat Abbas in consil. xxv. attingam. volum. j. Ita limitando c. significasti. de foro competen. & in dicto capitu. significasti. hoc idem Abbas dicit, quia res de facili reuertitur ad suam naturam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. versi. quod in specie. ff. de pac. & xxxv. distin. capitu. ab exordio. In alio iudice non ordinario, predicta bene procederent: quia secundum communem opinionem non possunt vasalli iurisdictionem domini feudi prorogare sine consensu eius, secundum Alexan. post alios, quos, refert in dicta l. j. §. & post operis. de noui oper. nunciat. Abbas consilio lxxxiij. conditoris omnium. volumi. j. Retenta tamen conclusione Abbat. limita
z non habere locum in feudo franco [z], secundum Baldum in l. j. versicu. & vnum scias. C. si a non compet. iudice. Aretinus hic
f contrarium [f] tenet: quia licet natura feudi alterata sit in aliquo, in aliis tamen remanet vt fundum. capit. j. de feud. non haben. propriam naturam feud. Et quia licet feudum francum sit, tamen non eximitur vasallus a iuramento fidelitatis, secundum Joan. Andre. in rubric. de prescript. in additio. Specul. Unde cum remaneat vasallus, subest ratio, que est in aliis vasallis, vt iurisdictionem prorogare non possint. Non tamen respondet Aretin. ad rationem Bal. in dicta lege prima, C. si a non competen. iudi. que quidem efficax videtur, dum inquit quod feudum francum alienari potest domino irrequisito. & Baldus idem notat in l. si plures. C. de condictio. inser. & in authentica nisi rogati. C. ad Senatusconsultum Trebellianum. Et stante hoc quod alienari possit: ergo a fortiori videtur quod domino irrequisito etiam iurisdictio eius possit prorogari. Et ista opinio Baldi verior videtur, quando est feudum francum, & liberum, prout verba sonant: quia alienari potest: alias secus, scilicet quando aliquo respectu tantum esset francum feudum: prout Aretinus distinguit. consilio xiiij. viso, & diligenter. Alexander consilio xxx. quia omne datum. volumine primo. Et secundum istam distinctionem intelligitur quod notat Baldus in prelud. feu. diuisi. viij. Et ad supra dicta facit, quia, vt supra dictum est, licet natura feudi in aliquo alteretur, in aliis tamē retinet naturam feudi. vt notat Bald. in l. j. in decima sexta questione. ff. de rerum diuisio. & in prelud. feudo. versicu. dixi sexto. Cald. in consilio xj. in titul. de feud. Roma. consilio lxx. visis. Paulus de Castro in consilio clxij. circa id quod primo queritur. Et idem Bald. tradit in capitu. primo, versicu. alia
7 questio formatur. de capita. qui cur. vendid. † In quarto casu conclusio Abbat. est post And. de Iser. contra dominum Antoni. quod valet iudicium agitatum per vasallos coram ordinario, domino sciente, & patiente. Et fundatur ista conclusio precipue tribus rationibus, quibus tamen Areti. conatur respondere. Prima est, quia secundum Innocent. in capitu. ex parte decani. de rescript. si patior aliquem agere nomine meo,
g videor mandare [g]. Aretinus respondet quod hoc non videtur bonum simile: quia quando agitur nomine meo, actus facilius ratificari potest: vt not. in l. si pupilli. §. item queritur. ff. de negotiis gest. Et sic maior videtur presumptio, quando patior alium agere nomine meo, quam si actus fiat nomine alterius. Sed replicari potest, illud esse verum, quando tractatur quod actus principaliter alicui adscribatur: secus videtur in casu proposito, vbi solum agitur quod consensus requisitus remittatur. Nam talis consensus facilius remitti debet, ex quo actus principaliter in personam alterius fundatur, vt infra dicam: quia aliud est facere, aliud est facienti consentire. l. aliud est vendere. ff. de re iudicata. Et circa dictum Innocen. in dicto capitu. ex parte decani. late insistit Alexand. in l. sepe. ff. de re iudicata. Secundo Abb. allegat l. sepe. & capitul. quannis. de re iudica. cum similib. in quibus patet quod ille, qui patitur agere alium, sibi preiudicat. Aretin. respondet quod illi sunt casus speciales, qui non debent trahi ad casum nostrum: & quia vasalli non deducunt in iudicio ius domini, sed suum. Ad hoc replicari potest, quod si taciturnitas operatur consensum in actu magis preiudiciali, videlicet quando quis a iure, quod sibi principaliter competebat, excluditur, a fortiori in casu isto, vbi agitur de leuiori preiudicio, videlicet vt consensus remittatur in actu parui preiudicii: & quia etiam casus speciales ad alios similes casus extenduntur, in quibus eadem ratio vel maior videtur. capitulo, cum dilecta. de confirmatio. vtil. Tertio Abbas mouetur: quia in isto casu agitur de leui preiudicio: quia iudicare est onus: & vbi agitur de modico preiudicio, tacens pro consentiente habetur. l. quā Tuberonis. §. primo. ff. de pecul. Bartolus in l. que dotis. in fine, ff. soluto matrim. Aretin. respondet quod non videtur tractari de modico preiudicio: quia spernitur authoritas domini feudi, & videtur ei fieri quedam iniuria: argumen. l. litigatores. ff. de arbitr. Sed replicari potest, quod hoc haberet locum, quando corā domino feudi iudicium incohatum fuisset prout loquitur. d. l. litigatores. secus videtur in casu isto, vbi dominus aditus non fuit. Quarto Abb. adducit aliud simile: quia ex parte prorogantis iurisdictionem tacitus consensus sufficit, secundum Innocentium in capit. ad petitionem. de accusation. not. in l. j. ff. de iudic. vbi Bartol. in fine, ita ergo videtur in iudice. Ad hoc, licet Areti. nihil dicat, responderi potest quod illud verum sit, quando tacitus consensus ex aliquo facto colligitur: vt quia partes litigant coram iudice alieno: secus videtur in simplici scientia, & taciturnitate, de qua agitur. Sed replicari potest, vt statim dicam, respondendo ad argument. Areti. qui contra opinionem Abbat. duo adducit. Primo, quia ad prorogandum iurisdictionem non sufficit scientiam cum taciturnitate, secundū Innocentium in capitu. preterea. de dilation. Bald. per illum textum in l. ij. ff. si quis in ius. ita ergo videt in iudice. Sed rūdetur quod aliud sit in partibus prorogantibus iurisdictionem, in quibus actus prorogationis principaliter fundatur: secus vr in iudice, vbi solum agitur de consensu requisito pro interesse eius, in quo videtur quod sufficit scientia cum taciturnitate. Et in simili videmus quod index potest exercere iurisdictionem in aliena diecesi de consensu illius iudicis: & tali casu sufficit scientia cum taciturnitate, secundum do. Anto. Card. & Imol. in capitulo P. & S. de offic. delegat. cum concord. vt per Alexand. in l. fi. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Secundo Areti. alleg. capitulū, episcopum. ix. questione ij. vbi episcopus non potest in aliena diecesi aliquid facere sine voluntate, & testimonio episcopi diecesis. Nam per illa verba videtur quod expressus consensus requiratur: ita ergo secundum eum in casu isto videtur. Sed responderi potest quod illa verba intelliguntur sine voluntate, & testimonio, id est, sine voluntate, de qua apparet. Et satis apparet, si probatur scientia cum taciturnitate: prout doct. communiter tenent in terminis dicti capitu. episcopum. & in prealleg. cap. P. & S. de offic. delega. Et concludendo, opi. Abbat. verior videtur: quam tenet Bald. in ca. j. versiculo, quero an iurisd. de inuest. in mari. fact. & Bald. in cap. imperialem. §. fina. de prohib. feu. alie. per Fed. versic. quid in domino ignorante. Sequitur Maria. in c. ex transmissa. in v. questione. prin. de foro compet. Et in simili voluit Abb. in capitulo, significasti. de foro compe. Et ista conclusio probatur per rationem Abbat. quia agitur de modico preiudicio: quia iudicare est onus, quod de facili quis videtur remittere, secundum gloss. in capit. si contra vnum. de offic. delega. in vj. & quia dominus, qui scit, & non contradicit, videtur negligens: arg. l. j. §. sciendum. & quod ibi Bald. ff. de magi. conue. Alexand. in l. properandum. in principio. C. de iudi. & quia causa ad ordinarium reuertitur, per ea,
8 que supra dixi. ¶ † In gloss. j. in fi. Abb. post alios late insistit, considerando plures casus. Primus, quando est questio inter dominum, & tertium, qui forte dicit dominum esse obligatum sibi ad infeudandum: & tali casu ad ordinarium cognitio pertinet. Et facit text. quem Areti. adduxit in capitulo j. de contro. inter do. & episcopum. Et istam conclusionem probat Oldr. cō sil. cclxxij. reuerende pater. in princip. & Alexand. consi. lxxix. vol. j. Maria. consil. xij. quoniam. facit glos. in capi. imperialem. §. fi. de probi. feu. alie. per Feder. Sed tamen ista conclusio videtur dubitabilis in terminis, in quibus loquitur Abb. in eo qui dicit dominum obligatum ad infeudandum: & sic agitur actione personali ad feudū: vnde videtur quod de ista actione personali idem iudicetur, quod de causa feudali: et sic non ordinarius, sed pares curie iudices videantur. Et ita Baldus dicit in capitulo j. §. si qua controuersia. circa finem de pa. Constan. Et facit, quia, vt vidimus in capitu. quanto. supra co. de actione personali ad ius patronatus, idē iudicamus, quod de ipso iure patronatus. Et in simili notat Bartol. in l. Gallus. §. nūc videndum. ff. de libe. & posthum. Sed potest responderi quod isto casu non sufficit quod causa sit feudalis: sed requiritur etiam quod ille sit vasallus, cum quo contenditur. dicto capit. j. de contro. inter domin. & episcopum. & in d. c. imperialem. §. fin. Item etiam dici pōt quod hoc in isto casu non procedat: quia ista iurisdictio, que conceditur domino feudi, extraordinaria est, & restringi debet: quia tendit in derogationem iurisdictionis ordinarie, iuxta gloss. in clementi. fina. de offic. ord. & quia fauorabile est quod iurisdictio ad ordinarium reuertatur, iuxta gloss. in c. statutum. in verbo, numerandum. de preben. in vj. fa-
9 cit c. ab exordio. xxxv. distinct. † Secundus casus est, si sit contentio inter vasallū, & alium, qui non sit vasallus: & similiter ad ordinarium recurritur, secundum Abbat. hic, post glo. & alios hic: quia iurisdictio limitata domino feudi, conceditur inter vasallos. d. cap. imperialem. §. fina. Et probatur ista conclusio

in c.j.de contro.inter dom.⁊ vasallū. Cū enim iura loquantur
de contentione inter vasallos,ista qualitas personarum debet
verificari:vt in simili not.Joan.And.in c.j. de homi.in sexto.⁊
ibi Geminia.in versic.sacri. Facit quod notat Bartolus in l.
diuus.ff.de testam.mili.cum sim.Et istam conclusionem Abb.
10 etiam tradit in consil.lxxxiij.conditoris omnium.volu.j.† Ter
tius casus est,si sit questio inter vasallos, nō de causa feudi,sed
de alia extrinseca a feudo:⁊ tunc ordinarius cognoscit,vt Ab
bas concludit hic:⁊ facit dictum Bal. in c.j.ver.adde,dicit In
nocen.de inuest.in mari.fac.vbi inquit quod quoties agitur a-
lia via,quam ex legis feudorum,vel ad alium effectum,quā sim
plicis feudi ordinarius cognoscit:allegat Inn.hic.Et hoc di-
ctum facit pro tribus casibus supra dictis, pro quibus etiā fa-
cit c.j. de cogni.feud.vbi ad ius cōmune recurritur in casibus,
in quibus iura feudorum non disponūt.Et ideo cum iura tri-
buant iurisdictionem domino feudi inter vasallos, quādo est
questio de feudo,⁊ ita expresse dicat tex.in d.c.imperialem.§.fi.
bene sequitur quod si non sit contentio de causa feudi inter va
sallos, quod dominus non cognoscit,sed ad ordinarium recur
ratur.Nam etiā si simpliciter dño feudi inter vasallos iurisdi-
ctio concederetur,⁊ nō exprimeret de causa feudi, ita tñ etiam
intelligeretur:quia isto respectu ille dominus dicitur: ⁊ illi va
salli appellantur, vt in simili in iurisdictione, que conceditur
preposito alicuius artis. Nam intelligitur in causis ad artem
2 illam pertinentibus[2],ſm Bal.in l.⁊ ita.§.ex hoc edicto. ver.se-
cundo facit in argumentū,per illum tex.ff.nau.caup.stab.⁊ ibi
etiam Bal.dicit,ver.⁊ per hunc tex.quod iurisdictio data syn-
dicis intelligitur in pertinentibus ad officium,pro quo syndi-
ci constituti sunt.⁊ Bal.in l.obseruare.§.proficisci.q.ij.ff.de off.
procon.⁊ leg.⁊ l.ij.C.vbi de ratioci.cum conc.vt per Mod.in c.
11 cum ordinem.de rescr. † Quartus casus est, quod si sit questio
inter vasallos de causa feudi,dominus cognoscit: vt hic,⁊ c.ex
transmissa.⁊ c.verum.j.ti.j.cum si. Et ista cōclusio intelligitur,
b qñ sunt vasalli aliorum feudorū: secus[b] aūt est si non haberent
nisi illud feudum,de quo contēditur:quia tunc ordinarius co-
gnoscit,⁊ non dominus feudi: quia non constat, eos vasallos,
ex quo vterque asserit se vasallum ⁊ aliū negat.Et ideo tali ca-
su non verificatur quod dominus inter vasallos cognosceret:
merito requiritur quod sint vasalli aliorum feudorum : prout
voluit glo.que communiter approbatur:⁊ ita intelligitur in d.
c.imperialem.§.fina.in ver.duos.in prin.secus autem si agere-
tur solum de feudo, de quo contenditur,in quo tamen consta-
ret vtrunque esse vasallum,⁊ quia vterque esset inuestitus, ⁊ cō
tenditur forte de finibus; nam tali casu etiam dominus videt
habere cognitionem,dato quod isti non sint vasalli aliorū feu-
dorum:quia satis verificatur quod cōtentio sit inter vasallos:
⁊ isto casu procedit ꝙ Ab.hic dicit,qui videtur reprobare glo.
12 preallegatam:sed defenditur,⁊ declaratur vt dictum est.† Se-
cundo predicta conclusio limitatur non habere locum, quan-
do dominus feudi coactus fuit inuestire illum,quem prius re-
cusauit iniuste:nam tali casu dominus nō erit iudex: quia iniu
stus in vno,in alio presumitur iniustus.Ita Bald.in c.j.versic.
si qua controuersia.in fine,de pace Const.allegat c.primum, de
controuersia inter vasal.⁊ episc.Sed aduertendum est,quia ra
tio Bal.infert ꝙ recusari possit,non aūt quod ipso iure, ⁊ ab-
solute non sit iudex.Nam videmus idē in parib⁹ curie,qui pos
sunt recusari,si suspecti sint,propter rationabilem causam, ſm
Bal.in c.j.ver.dic ergo.in tit. an apud iud.vel curiam questio
feudi.per hoc tñ nō tollitur, quin sint iudices inter dominum
⁊ vasallū, vt j.dicam. Preterea,licet dominus iniustus fuerit
circa inuestituram,vbi agebatur de aliquo interesse,non ita ta
men videtur vt debeat suspectus iudicari inter vasallos, vbi
non agitur de interesse eius.Tertio limitatur predicta conclu
sio,vt nō habeat locum si esset questio inter vasallos,qui essent
capitanei:quia inter tales ipse Imperator cognoscit. c.j.in ti-
tul. apud quem,vel quos contro.feu.termi.de.Sed,vt Bal.ibi
in prin.declarat,ille tex.intelligitur de illis,qui dicebant se in-
uestitos ab Imperatore: ⁊ sic Imperator ibi tanquam domi-
nus cognoscit,ideo iste casus secundum regulam procedere vi
detur:alias limitationes prosequūtur Mod.hic. Quintus ca
sus est,si sit questio inter dominum ⁊ vasallum in causa feudi,
recurritur ad pares curie.dicto capitulo imperialem. §.fina.⁊
ibi Bald. in principio, latius istam regulam tradit. ⁊ ibidem
vers.quid si dominus feudi . etiam concludit quod si dominus
feudi superiorem non recognoscit, vt est Rex Francie,quod
tamen pares curie cognoscant. Idem tenet Jacobus Al-
uaro.in capitulo primo, versiculo , idem dicendum. in titulo,
apud quem,vel quos ɔtentio esse debeat de feudo.Sed in con
trarium facit,quia ex quo talis qui superiorem non recogno-
scit,iudicare potest in causa propria, sicut imperator potest . l.

proxime. ff.de his,que in test.del.no.in c.cum venissent.j.eo.ces
sare videtur ratio, quare recurratur ad pares curie:nisi dica-
mus dictum Bal. procedere de honestate,vt suspicio remouea
tur.Et predicta conclusio procedit, nisi aliud sit de consuetu-
dine, vel per priuilegium aliquod ordinatum secundum Bal.
in d.§.fina.in prin.Abb.per illum text.in c.nouit.versicu.nota
quod per contrariam consuetudinem.j. eod. facit c. cum con-
tingat.de fo.compet. Et quod supra dictum est de causa feudi
inter vasallos,non procedit inter libellarios, seu emphyteuti-
carios:quia si inter illos oriatur contentio de rebus eis conces
sis in emphyteosim,dominus eorum non cognoscit secundum
Bald.in rubri.supra eod.versic.sed nunquid.Et ibi plures dif-
ferētias ponit inter vasallum ⁊ emphyteoticarium. Et de hoc
quod dictum est,not. Roma.consil.ccxi.quo ad primum in se-
cundo dubio. vbi videtur idem tenere.Et facit,quia ista dispo
sitio est contra ius commune,ex quo receditur ab ordinario iu
dice.Unde non valet argumentum de feudo ad emphyteosim,
in his que sunt contra ius commune, secundum Alex.in l.di-
uortio.§.si fundum.ff.sol.matrimo.⁊ in consil.cvj.viso themate.
volu.iij. Et predicta conclusio etiam limitatur pluribus mo-
dis per Mod. hic, ⁊ de omnibus predictis late insistit Imola
hic:⁊ aliam distinctionem ponit Bal. in c.j. de inuest.in ma.fa.
Et aliter distinguit Ro.consil. ccij.preallegato.in secundo du
bio.late Maria.in c.ex transmissa.de foro compe.Jaco. Alua.
in c.j.apud quem,vel quos contentio esse debeat de feudo. Ale
xand.consil.lxxix.s.allegato,volu.j.⁊ cons.j.in princi.volumi.v.
Maria.cons.xij.s.allegato.Ab.in d.cons.lxxxij.nouissime hāc
materiam reassumit Jacob.de sancto Georgio in trac.de feu-
dis:in verbo,⁊ dicti vasalli. Quid autem si non sint pares cu-
rie Abb.concludit quod ad ordinarium recurratur, secūdum
gloss.in d.c.imperialem.§.preterea. Et hoc comprobat Areti.
hic,per c.j.circa medium.si de inuest.fue.contro.inter domin.⁊
⁊ vasall.⁊ in c.j.de controuer.feu.apud par.ter.Et in simili alle
gat ꝙ not.Bar.in l.vbi absunt.ff.de tuto.⁊ cura.dat.ab his.Et
in simili adde dictum Bart.in l.si vacantia.C.de bon.vac.lib.x.
vbi inquit ꝙ vacante procuratore fisci preses prouincie,qui est
ordinarius in loco,supplet officium eius : ⁊ in simili, si ciuitas
non habet syndicum,potestas ciuitatis supplet vices eius, ſm
Bar.in l.nulli.in prin.ff.quod cuiuscꝫ vni.Quod dictum ꝑ no.
alle.Ang.in §.preterea.vers.ad vnum tamen aduertas.institu.
13 de exce.† Qui autem dicantur pares curie, Abb.post Innoc.⁊
alios concludit quod sunt alij vasalli eiusdem domini , qui di-
cuntur pares:quia paria debent habere feuda: vt c.j.si de inue
stit.inter domin.⁊ vasall.lis oriatur.ibi, pares eius,⁊ qui ab eo
dem domino feudum teneant.⁊ istum text.allegat domin. An
ton.hic:⁊ prius alleg. Bald.dicens esse menti tenendum in l.j.
q.xxxv.ff.de rerum diuis.⁊ illum allegat Roma. in consil.ccxij.
quo ad primum.Alexand.consilio lxxix.circa primum. Est ta-
men aduertendum, quia in dicto cap.j.ponitur copula,⁊ inter
pares curie,⁊ eos, qui ab eodem domino feudum tenent : que
copula arguit diuersitatem, vt not.in rubric.ff.de iuris ⁊ facti
ignor.Sed dici potest quod ponatur,⁊,pro id est:vt per glo.ij.
in l.si in venditione.ff.de euiction. ⁊ in c.cupientes . §. denique.
de election.in sexto,facit quod notat.per glossam in l.eos.ff. de
condictio.⁊ demonstr.Item non videtur verum quod Abbas
simpliciter dicit quod pares curie paria debent habere feuda.
Nam in contrarium est quod notat Baldus in rubrica supra
eodem, versiculo, quero, quidam sunt vasalli. vbi inquit quod
pares curie intelliguntur alij vasalli etiam minores: quia pa-
res sunt in qualitate:⁊ licet minores sint, plus ⁊ minus non dif
ferunt specie.l.finali,de fundo instr.⁊ hoc modo dictum Inno
centij ⁊ Abbatis hic declaratur, vt intelligatur de paribus in
qualitate feudorum,licet non in quantitate.An autem omnes
pares curie sint iudices, Abbas circa hoc duas opiniones re-
14 fert. † Prima est, quod vnus, vel plures ex paribus a domi-
no eligantur,totidem a vasallo . ⁊ pro ista opinione est text.in
capitulo primo,de controuers. feud. apud pares termin.⁊ per
illum textum ita tenet Aretin.hic, ⁊ Maria. in dicto capit.ex
transmissa.versic.iiij. quero.Secunda opinio est,quod omnes
pares simul iudices sint, ⁊ ipsi quibusdam ex eis committunt.
Et istam videtur tenere Abbas hic. Sed opiniones concor-
dari possunt,secundum Maria.in dicto capitu.ex transmissa.
vt dicamus quod pares habeant iurisdictionem per modum
electionis partium; ⁊ si partes concordari non possunt ipsi eli
gant. Et quod dictum est de paribus, intelligitur de illis,qui
sunt in loco,vbi res sita est,secundum Baldum per illum text.
in capitulo primo,§.si qua. versiculo,⁊ not.hic, de pace Const.
⁊ in capit. j.§.finali,de prohibit.feudi alienatio. per Federic.
versicu . quero vtrum pares , ⁊ ibi dicit quod si in loco non re-
periuntur,vocari debent illi,qui sunt vicini:argu.l. Diuus.ff.
de tu.

de tut.⁊ cur.dat.ab his.⁊ sequitur Aret.hic,⁊ Maria.in d.c.ex
transmissa.q.v.vbi addit tex.in c.j.⁊ ij.vj.q.j.Et ex secunda opi.
s.relata infertur,ſm Abb.ꝙ iurisdictio,que paribus iure spe-
ciali conceditur,delegari tamen potest. Et facit, quia iurisdi-
ctio ordinaria, que alicui ex priuilegio tribuitur delegari po-
test,ſm do.Ant.per illum tex.in c.fi.in j.not.de off.or.vbi Bal.
idem dicit circa fi.ver.ex predictis.quod tamen intelligitur,vt
dixi in not.in d.c.fi.⁊ ille tex.loquitur, vt delegari possit vnicui
que.Doc.tamen hic loquuntur de commissione,que debet fieri
quibusdam ex eis.⁊ ideo Abb.infert ꝙ doc.collegij, quibus ex
forma statuti causa appellationis committitur,poterunt vni,
vel duobus ex eis committere, ⁊ tali casu videtur ꝙ omnium
aliorum consensus requiratur,ſm Archi.in c.episcopus.xvj.q.
vij.⁊ Abb.in c.quia propter.⁊ c.scriptum.de electio.De quo ta
men dicendum est,vt dixi in c.cum omnes.de const. An autem
si agatur de questione possessionis rei feudalis inter vasallos,
cognitio ad dominum feudi pertineat. Abb. hic concludit ꝙ
sic,contra glos.hic,que communiter reprobatur,ſm Bal.hic,⁊
idem tenet Bal.in c.j.§.si qua.de pa.constan. dicens quod licet
agatur de possessione,causa tamen dicitur feudalis.⁊ Bald.in
c.j.§.inter pares.in princ.versic.sed quero.de lege Corra.⁊ in l.
iij.C.si a non compe.iud.in princ.versi.quero quid si inter vasal
los.vbi inquit ꝙ causa possessionis, ⁊ proprietatis pertinet ad
naturã feudi.alleg.c.j.de mil.vas.qui contu.est.Et ista est com
munis opin.ſm Aret.hic.Pro qua facit,quia causa possessio-
nis debet determinari,vbi causa proprietatis agitatur.ca.j.de
caus.poss.⁊ l.nulli.C.de iudicijs. Et quia si causa committatur
simpliciter iudici delegato, causa possessionis, ⁊ proprietatis
commissa videtur in iurisdictione delegata.d.c.j.de cau.posses.
a fortiori idem dicendum est in ista iurisdictione, que ordina-
ria est,cum a lege committatur,vt not.in l.⁊ quia. ff.de iurisdi.
omn.iud.⁊ supra dictum fuit.Et facit glos.in c.fin.j.eod.que di
cit ꝙ causa spiritualis dicitur, si agatur de possessione, sicut si
agatur de proprietate rei spiritualis.⁊ no.Abb.in c.literas.de
iur.calum.Jo.And.in d.c.fi.vbi Barba.post alios late insistit.
⁊ facit l.cum hi.in prin.ff.de transac.⁊ quod ibi Pau.de Castr.
⁊ quod no.Bar.in l.solent.ff.de ali.⁊ cib.leg.cum simi.vt dixi in
ca.quanto.s.eod.Et conclusio predicta bene procedit,quando
agitur de possessione simpliciter:secus si occasione possessionis
extrinsecus agatur ad aliquam penam:quia tunc nõ esset cau-
sa feudalis,ideo coram ordinario agendum esset:vt Bald. con
cludit in d.l.iij.in princ.C.si a non compet.iud.⁊ in d.c.j.§.inter
pares.de lege Corra.⁊ ita concludunt Are.⁊ Mod.hic.Obsta
re tamen videtur quod diximus in ca.j.s.eod.in antiquis scri-
ptis.vbi conclusum fuit ꝙ pro interesse cõtractus,⁊ ad penam
contra illum, qui non obseruauit promissa, agitur coram illo
iudice, qui habet iurisdictionem in contractu principali, alle-
gando Aret.consi.lxxxiij.quoniam multa.Sed responderi po
test,illud habere locum in interesse vel in pena apposita in cõ-
tractu,de quibus cogitatum fuit a partibus:secus est in isto ca
su, vbi agitur de pena omnino extrinseca ab ipsa causa feuda-
li,que accidentaliter contingit:prout doct. hic loquuntur. Et
facit,quia ista iurisdictio,que tribuitur domino feudi,extraor
dinaria est,⁊ cõtra ius commune:vnde stricte interpretari de-
bet, quando agitur de causa feudi immediate: vt in simili in
causa heresis tradit Cald.consi.ij.imposuit inquisitor.de here.
facit quod not.Ang.consi.xxxj.do.Philip.Aret.consi.cxlviij.
in questione proposita.⁊ dixi consi.cxxvij.Et retenta conclusio
ne supra dicta,non obstat c.ex parte B.allegatum in glos.quia
Abb.respondet ꝙ loquitur in vidua spoliata,que dicitur mise
rabilis persona ⁊ est sub protectione ecclesie.Sed aduertendũ,
quia non est verum simpliciter quod Abb.dicit de vidua quod
sit miserabilis persona: nam hoc verum est, quando vidua est
4 pauper:secus si sit diues [4],ſm Specu.de instru.edi.§.nunc ali-
qua.ver. lxiij.Jmo.post Card.in c.significantibus.de off.dele.
⁊ cum text.ibi loquatur in regina,nõ consonat ꝙ esset pauper.
Sed respõderi potest ꝙ etiam regina, inspecta qualitate eius,
potest esse miserabilis persona:argum.l.sed ⁊ si susceperit. cum
glo.ibi,in verbo.modica.ff.de iud.⁊ facit quod not.Bald.in l.si
quis ad declinandam.ver.circa tertium.C.de episcop.⁊ cle. vbi
inquit quod puella, cui non deficiunt necessaria ad victum, si
nobilis sit, tamen pauper dicitur,ex quo secundum suam con-
ditionem maritari non potest.⁊ Bal.in l.paupertas.in princi.
ff.de excusat.tuto.Et dato quod non esset miserabilis persona,
tamen sufficit quod sit vidua,que est sub protectione ecclesie,vt
tex.dicit in d.ca.ex parte B.⁊ ibi Abb.hoc dicit in vidua diui-
te:⁊ facit ille tex.qui generaliter loquitur. Alia tamen ratione
predicta solutio ad dictum capi.ex parte B.videtur dubitabi-
lis:quia text.ibi in decisione casus dicit quod exceptiones. que
opponuntur contra reginam, videntur habere locum potius
in petitorio,quam in possessorio. Nam ista verba generalia de
exceptionibus oppositis contra reginam,videntur solum re-
spicere exceptionem,quod causa esset feudalis,ad quam tãtum
illa verba referri possunt:argu.l.ij.ff.de lib.⁊ posthu. Et ita ibi
probari videtur quod causa feudalis in possessorio nõ debeat
coram domino feudi agitari. Sed responderi potest quod li-
cet text.videatur fundari,quia agebatur possessorio,tamen in-
telligitur in terminis, in quibus loquitur, videlicet in vidua
spoliata,que irrequisito domino feudi, adire potuit ecclesiasti
cum,cuius interest viduas defendere:vt supra expresse dicitur:
⁊ sic ibi duobus concurrentibus ille text.videtur procedere:qr
erat vidua,⁊ agebatur de possessorio: vnde in petitorio vidua
non habuisset priuilegium excludendi dominum feudi.Et fa-
cit,quia data negligẽtia in domino feudi,ibi ad ecclesiasticum
recurritur: ergo videtur speciale in vidua:quia in alijs laicis
data negligentia, ad ecclesiasticum non recurritur:secundum
Jnnoc.⁊ Abb.post alios in c.significantibus.de offic.delega. ⁊
dum Abb. post Jnnoc. dicit quod vasallus non potest contra
i dominum intẽtare interdictum vnde vi [i], quia infamat, ideo
non datur contra patronum.l.j.§.interdictum hoc.ff.de vi,⁊ vi
arma.l.ij.in fi.ff.de obseq.Et hac ratione non agit vasallus con
tra dominum actione furti,secundum Bald.in c.imperialem.
§.fin.ver.iudicatur tandem.de prohib.feu.alien.per Feder.vbi
allegat c.j.de mil.vas.qui contu.est.§.si vero.vbi vasallus cõtra
dominum auditur,salua reuerentia:⁊ ibi glo.equiparat vasal-
lum liberto.facit glo.in l.j.§.cum patronus. ff.de offic. prefect.
vrb.⁊ in l.solo.C.de lib.caus.Et predicta conclusio limitatur se-
cundum Moder.hic,nisi agatur de vtilitate publica:vt proba
tur in simili,in ca.ex parte.de accu.Nam ratione vtilitatis pu-
blice dispositio,que generaliter loquitur,restringitur secũdum
Roma.in l.si vero.§.de viro.ff.solu.matrimo.in x.fallen. ⁊ facit
l.minime.ff.de religio. Secundo, quod dictum est,habet locũ,
vbi tractatur de reuerentia,quam libertus patrono,⁊ vasallus
domino exhibere tenetur,non ecõtra d.l.j.§. interdictum hoc.
ff.de vi ⁊ vi arma.alias vero in his, in quibus dominus obliga
tur vasallo,a pari procedunt vasallus,⁊ dominus.c.j.in fine.de
forma fideli. Et dum Abbas incidenter dicit quod interdicta
sunt in rem scripta, referendo hoc, ad id quod supra proxime
dixit de interdicto,videtur sentire quod etiam interdictũ vn-
de vi, sit in rem scriptum. Sed hoc falsum est:quia imo perso-
nale est simpliciter,vt ipse Abb.infra dicit,⁊ Bartol.not.in l.j.
ff.de Saluia.interdi.⁊ in l.j.ff.de interdi.vbi hoc tenet per text.
in l.cum a te.ff.de vi,⁊ vi armat. Ange.in l.si vi me. ff.de vi,⁊ vi
arma.⁊ in d.l.j.§.pen.ff.de interdi.Jnnoc.in cap.quia V.j.eod.
15 titulo. ¶ †Successiue queritur, si coram ordinario excipiatur
quod causa sit feudalis.Primo Abb.post Jnnocen.concludit
quod ordinarius cognoscit an sua sit iurisdictio,secundum re-
gu.l.si quis ex aliena.ff.de iudic.Et ex ista conclusione amplia-
tur dispositio d.l.vt habeat locum etiam si opponatur de defe
ctu iurisdictionis, que prorogari non possit:prout est in ista iu
risdictione,que allegatur competere domino feudi,que nõ po
16 test prorogari sine consensu domini,vt supra dictum est. †Se-
cundo Abb.concludit, quod libellus in rei vẽdicatione etiam
trahitur ad vtile dominium.⁊ idem tenet Barto.in l.si mater.
§.eadem.versicu.quero,pono.ff.de except.rei iudica.facit quod
not.Barto.in l.j.C.de vsufru.cum concordan.⁊ per Mod. hic,
⁊ Barto.in l.sed ⁊ si possessori.§.item si iurauero.in fin.ff.de iu-
reiurand.cum concordan.Alexand.ibi,⁊ Barto.in l.j.ff.de act.
⁊ oblig.Ange.in l.ij.§.qui in perpetuum.ff.si ager vectig. facit
quod not.Bald.in capit.penult.versicu.ego tamen puto.de re
iudica.vbi inquit econtra,quod si habeo directum dominium,
⁊ propono vtilem rei vendicationem,libellus procedit. Et ista
conclusio locum habet in dominio,prout loquitur:secus est in
proprietate:quia si quis in libello dicat proprietatem ad se spe
ctare,non verificatur libellus in vtili dominio,secundum Bal
dum in l.secunda.ff. de condition.institutio.versic.quero nun-
quid hoc sit verum. quia non reperitur proprietas, nisi dire-
cta,secundum eum,allegat l.si tibi proprietas.ff.de vsufruc.ac-
cres.Videtur tamen quod etiam isto casu libellus sustineatur:
quia imo reperitur quasi proprietas,vt probatur in capi.fin.j.
eod.⁊ per glo.in l.ij.§.quedam.ff.de interd.⁊ ita dicunt Mod.
in d.§.item si iurauero. Sed responderi potest quod licet repe
riatur quasi proprietas,ista quasi proprietas nõ facit quod ve-
rificetur proprietas, de qua simpliciter in libello dicitur, quia
etiam reperitur quasi dominium: ⁊ tamen libellus, qui loqui-
tur de dominio, licet verificetur in vtili dominio, non verifi-
catur in quasi dominio, secundum Bartolum in dicta l.si ma-
ter.§.eandem.⁊ in d.l.j.de act.⁊ obliga.⁊ in d.l.minor.§.j.in fi.de
enic.Reperio tamen Alex.in l.si quis vi.§.differentia.ff.de ac-
quiren.possess.vbi dubitat de dicto Bal.in d.l.ij.de cond.instit.

quia, secundum eum, non videtur differentia inter proprieta-
tem & dominium: quia ponuntur pro equipollentibus. l. inter-
dum. ff. de verborum signific. Sed responderi potest quod imo
differunt, vt no. in l. si procurator. §. j. ff. de acquir. rerum domi.
Nam significatio proprietatis est magis stricta, secundum Bal. in c. j.
versicu. rei autem. de inuest. de re alie. fac. plena proprietas be-
ne equipollet dominio, secundum Bal. per illum tex. in l. femi-
ne. §. illud etiam. C. de secun. nup. facit quod no. Bald. in l. ma-
ter. C. ad Tertul. Sed proprietas simpliciter a dominio differt,
vt dictum est: & ideo dictum Bal. in d. l. ij. videtur bene proce-
dere, pro quo facit quod no. ipse Bald. in l. cum res. in fin. C. de
proba. dicens quod nomen, proprietas, est directum & nunquam obli
quatur. & Bal. in l. pe. ver. & no. quod nomine proprietatis. C. si a
17 non compe. iud. †Tertio Ab. concludit quod per prescriptionem
etiam acquiritur dominium directum, quantum ad effectum
disponendi: sed non, queritur directum, prout est de iure natu-
rali. Idem Abb. in rub. de prescr. Et adduco dictum no. Bar.
in l. fi. §. fi. ff. rem rat. hab. vbi inquit quod licet per prescriptio-
nem debiti non tollatur naturalis obligatio, omnis tamen ef-
fectus naturalis obligationis euacuatur, & perimitur: & ideo
concludit quod naturalis obligatio, que remanet, non impedit re-
18 petitionem soluti ab eo, qui prescripsit. †Quarto Abb. conclu
dit post Inno. quod dominus feudi non cognoscit de sua iurisdi-
ctione, quando negatur quod res sit feudalis, vel quod ipse sit do-
5 minus feudi, quia in effectu in causa propria iudicaret[5]. Idem
sequitur Ang. in l. j. circa fi. ver. vltimo no. C. si a non compe. iu
di. vbi alleg. Inn. idem tenet Bal. in c. imperialem. §. preterea.
ver. quid si dominus. de prohi. feu. alie. per Feder. secus tamen
est in paribus curie: quia ipsi cognoscunt an sua sit iurisdictio,
licet negetur quod res sit feudalis, secundum Bald. in d. §. pre-
terea. versic. pone, quidam. quia in ipsis agitur de nudo exerci-
19 tio iurisdictionis. †Quinto Abbas post Inn. concludit quod
6 vasallus negans dominium feudi, eo ipso cadit a iure suo[6]. Et
dum Abbas dicit eo ipso, sentit quod ipso iure priuatio sequatur:
A quia illa verba, eo ipso[A], hoc important, secundum Cardi. per
illum tex. in cle. j. no. v. de elec. ad idem tex. in c. quam sit. in prin.
& c. nullus. de elec. in vj. sed in casu isto hoc non est verum: quia
k sententia priuationis requiritur[k], vt probant iura que Abb.
adducit, presertim tex. in c. j. §. si fuerit. de lege Corra. ibi: ab eo
auferatur. Et cum predicta conclusione concordat Bal. in l. ij.
versic. sed nunquid dominus feudi. in fi. C. quomodo, & quando
iud. Ang. in d. l. fi. C. si a non compe. iud. facit l. fi. ff. de rei vendi.
quam Abbas allegat hic: ibi tamen non priuatur dominio. sed
possessione: quia mendacium solum dictum fuit respectu pos-
sessionis. Et de intellectu illius legis tradunt Ange. Aretin. &
Mod. in §. j. inst. de act. Bal. in consil. ccccj. propter mendacium.
Ro. consi. lix. ad discutiendum. in vltimo dubio. & consil. lxx. vi-
sis. in tertio dubio. Alexan. consi. xxxv. in causa, & lite. volum. v.
Barbar. consi. lxxxij. volu. iij. Et predicta conclusio limitatur,
quando quis negauit scienter per dolum, & latam culpam: alias
secus. c. j. §. vasallus. si de feu. fuer. controuer. inter domi. & agn.
& ibi glo. & Bald. & glo. & Barto. in d. l. fin. de rei vend. ver. quero
vtrum. Ang. in d. §. j. de actio. Alexan. in consi. xxxv. preallega-
to. Secundo limita, quando quis specialiter negat: secus si ne-
gatio facta sit generaliter, negando narrata prout narrantur,
secundum Barto. in l. si dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiusso.
Moder. dicunt hic quod illud dictum Bart. reprobatur: quia
responsio facta simpliciter, ad omnia precedentia refertur. §.
preterea. instit. de inut. stipu. Et fuit ista ratio, quam Alex. ad-
ducit in l. sed hoc ita. §. quid autem. ff. de re iudica. vbi propter
hoc dicit quod opi. Bar. non est vera in puncto iuris. Sed respon
deri potest quod talis responsio debet referri ad illud, per quod
negans incideret in penam: argu. l. iij. §. si procurator. ff. quod
quisque iur. & in l. si procurator. ff. de cond. indeb. facit quod no.
Bart. in l. in testamento. ff. de cond. & demonstr. de pena: que re-
petita non videtur, secundum Bal. in l. cum pater. §. heredita-
tem. de leg. ij. Bar. in l. codicillis. §. instituto. de leg. ij. cum con-
cordant. Et quia talis responsio non videtur facta simpliciter.
prout loquitur d. §. preterea. sed limitata videtur, dum negan-
tur negata prout narrantur. & dictum Bar. sequuntur Imo. &
Pau. de Cast. in d. l. si dubitetur. & in d. l. sed hoc ita. & ipse Ale
xand. idem sequitur consi. xxxvij. viso. volu. ij. Alias limitatio-
20 nes sequuntur Mod. hic. ¶ †Quid autem de appellatione in
causa feudi: Abb. concludit quod a domino, & a paribus curie
appelletur ad proximum superiorem in causa feudi, & laicum,
licet dominus, a quo appellatur, sit clericus: quia in hoc repu-
tatur laicus, cum habeat feudum a laico. & idem Abb. in c. ve-
rum. de fo. compe. in c. ij. in fi. de delic. puero. Et ideo si rex iudi
cat vt comes, ab eo appellatur ad superiorem in comitatu, non
attenta regia dignitate, secundum Bar. in l. si quando. C. de ap
pel. cum concord. Mod. hic. & in c. solite. de maio. & obed. & dixi
in rub. de appel. facit gloss. in c. a collatione. in verbo, prelatus.
de appel. in vj. que dicit quod dignitas episcopalis non considera
tur, quando episcopus sedet vt canonicus: & episcopus schola-
ris non precedit rectorem studio: quia est ibi vt scholaris, secun
dum Abb. in c. auditis. de elec. facit gloss. in cap. ecclesiastica. in
verbo, irritetur. xxix. dist. & quod per illam glo. tradit Roma.
in singu. ccclxi. tu habes Seius. Et ex ista ratione infertur, etiam
idem esse, si dominus feudi ecclesiasticus, iudicaret inter vasal-
los clericos, ex quo iudicat ipse de feudo seculari: & qualitas cle
ricatus non est necessaria, secundum Mari. in c. ex transmissa.
21 prealleg. in viij. quest. princ. & penul. †Secundo Abb. concludit
quod si non sit alius proxime superior, appellabitur ad ordina
rium loci, ecclesiasticum, vel secularem. secundum qualitatem
domini. facit dictum Innoc. in cap. dilecta. de excess. prelato. &
quod no. Bartol. in l. j. §. si quis. ver. quero in aliqua ciuitate. de
22 appel. Abb. in rubri. de app. cum concord. vt ibi dixi. †Tertio
Abbas concludit, quod si feudum ecclesiasticum sit, & si pares
curie sint laici, quod debet appellari ad ecclesiasticum. Sed con
tra istam conclusionem facit quod supra proxime dictum est in
precedenti conclusione, quod si dominus feudi sit laicus, ad or
dinarium laicum recurratur: ergo videtur quod cum pares laici
sint, ad eorum superiorem laicum appelletur. Nam licet feudum
ecclesiasticum sit, tamen ex quo de tali feudo agitur in causa
principali coram paribus curie laicis, a fortiori in causa appel
lationis, que defertur ad superiorem eius, qui iudicauit, appel
landum erit ad secularem: & ideo dicendum est vt late tradit
Maria. in d. c. ex transmissa. in viij. q. princ. & penul. Postremo
dum Abbas hic dicit, quod vbi casus non reperitur decisus in
B constitutionibus feudalibus, recurritur ad ius commune[B]. c.
j. de cogn. feud. Notandum est quod si discordia sit inter ius ca-
nonicum & ciuile, in tali causa feudali, debet ius canonicum ser
C uari[C][7], secundum Baldum in cap. imperialem. §. fi. versi. por
7 ro in feudis. preallegato. dicens quod ratione iuramenti in feu
dis ius canonicum seruari debet, si discrepat a iure ciuili. & Mo
der. hic in fi. & Alexand. consi. v. si vera sunt. volu. v. Sed tamen
istud dictum non videtur verum simpliciter: sed distinguitur,
vt prosequitur Mar. in dicto cap. ex transmissa. penult. in viij.
quest. princ. Et de hoc aliter loquitur ipse Bal. in l. liberti. C. de
operis libertorum.

¶ Additiones.

A ¶ Eo ipso. Quod istud verbum denotet ipso iure, vide Fely-
num in capi. Rodulphus. in ver. eo ipso importat. supra de re-
scriptis.

B ¶ Ad ius commune. Adde Jas. in l. j. in ver. pro ista etiam par-
te. C. de iur. empby. & Bal. in l. ij. C. de suis & leg. & in l. cum opor-
tet. circa fi. prin. C. de bonis que liber. vbi notanter dixit, quod ad hoc,
vt a iure communi discedatur in causis feudorum, requiritur
quod expresse sit aliter decisum in feudalibus constitutionibus. &
ibidem dicit esse regulare, quod in feudis ius commune seruetur:
nisi sit aliud expresse decisum in feudis. Et notandum est quod non
sufficit quod aliquid sit decisum in feudis a contrario sensu, quia
nihilominus eo casu ius commune seruabitur: quia decisum
per argumentum a contrario sensu, non dicitur expressum. ita
singulariter voluit Jas. vbi s. vbi etiam dicit, quod si aliquis ca-
sus feudalis non reperitur decisus in feudis, debet potius de-
cidi per simile iuris communis quam feudorum. Et in hac ma
teria dicebam alias in d. l. ij. C. de iu. empb. quod licet in causis feu
dorum recurratur ad ius commune, quoties casus expresse non
deciditur per ius feudorum. d. c. j. de cog. feud. tamen si eueniat
casus indecisus a iure feudorum in quo tamen militet vna ea-
demque ratio, que militat in alio casu deciso per constitutiones
feudales: tunc iste casus non decidetur de iure communi: quia
dicitur casus expresse decisus de iure feudorum. l. illud. ff. ad le
gem Aqui. l. milites agrum. in princ. ff. de re milit. & l. his solis.
ibi, tacite cautum putamus. C. de reuoc. dona. & no. Bar. in lec.
Nic. de Neapo. in l. Cesar. ff. de publica.

C ¶ Seruari. Adde Fel. in c. ecclesia sancte Marie. in versi. sexta
declaratio est. s. de consti. Hiero. Gig.

1 ¶ Videtur. De quo vide Dec. in c. prudentiam. in princi. s. de
offic. deleg.

2 ¶ Franco. Vide plura per Dec. in c. in presentia. j. de prob.

3 ¶ Pertinentibus. Vide Bar. in l. fi. C. de iur. omn. iud.

4 ¶ Diues. In contrarium est tex. in c. ex parte. de fo. compe. de
quo vide And. Tiraq. in repe. l. si vnquam. C. de reuoc. dona. in
glos. in verb. facultatem. nu. 1.

5 ¶ Iudicaret. Vide Dec. in c. ad audientiam. in fi. de app.

6 ¶ Iure suo. Vide Dec. in consi. cxliiij. in iij. dubio.

7 ¶ Seruari. Indistincte tamen quod recurratur ad canones,
dicit

dicit Dec.in c.ecclesia sancte Marie.versicu.quartus casus.§. de constitut. Siluest.Aldob.

a ¶Uelit.Hinc est quod subditi subalternorum nō possunt declinare presidem prouincie,nisi a suis dominis requirantur,vt dixi in consue.Parisi.§.ij.glo.iij.nu.12.

b ¶Abbas [redacted].

c ¶Artis.[redacted]

d ¶Cumulatiue.Ang.Pau.in l.testamenta omnia.C.de testa. Soc.c.cum contingat.no.vlt.de fo.compet.Fel.c.pastoralis.de of.ord.Jas.l.quod in rerum.§.pe.l.Titie textores.de leg.j.Hippo.Marsi.l.fi.nu.28.de iur.omn.iud.Are.consi.cij.Phil.Dec. l.j.de off.eius cui mand.est iurisd.

e ¶In dubio.Ang.l.pe.de cano.largit.ciui.lib.x.Consil.Phil. Dec.consilio dclxiij.Carol.Ruin.consilio vij.libro iiij.Alber. Bru.consil.xlvij. Sed quicquid dicant,in dubio vera est prior regula Panor.

f ¶Contrarium.Et bene,quicquid dicat Decius post Bal. qr in dubio censentur tantum onera virilia,seu pecuniaria remissa, non autem ea que sunt obsequij, & honoris,in quas iurisdictio feudalis,vt dixi in consue.Parisi.§.xlj.ad fi.

g ¶Mandare.Sed hec regula non est vera,Alex.l.sepe.cū seq. de re iud.consi.lxxx.lib.iiij.vbi dixi.

h ¶Secus. Imo tunc maxime procedit secundum consuetudines feudorum,que tamen non seruantur in hoc regno,vbi dominis feudorum nulla ob id iurisdictio competit.Ceterum de his,vide plene per Franciscū.Cur.tracta.feudo. in vij.& vltima parte.

i ¶Unde vi.Dixi in consue.Parisi.§.j.glo.iiij.q.v.

k ¶Requiritur.Ut dixi in consuetud. Parisi.§.xxx.questione sexta, [redacted]

1 ¶Actio non est necessario exprimenda in libello.11.
2 Judex potest supplere,& ex officio procedere, circa vitia libelli.
3 Procedatur pure & simpliciter,quid importent ista verba.
4 Procedas non obstante solennitate iuris:quid importent ista verba.
5 Quid si iudici sit datum liberum arbitrium.6.
7 Archiepiscopus non potest contra equitatem canonum causam committere.
8 Actio,obligatio,& causa,qualiter differunt.
9 Causa an sit exprimenda in libello.10.
12 Libellus generalis sine causa an valeat,si non opponatur.

Dilecti filij. Summatur, & diuiditur, vt per Abbat. hic.
1 ¶†Primo no.secundum Anton.de But. ꝙ actio non est necessario exprimenda in libello:& ideo,secundum eū, de iure canonico vsus actionis non est necessarius.Sed Abb. hic dicit hoc non esse verum:quia nō receditur a iure ciuili,nisi quatenus expressum reperitur:vt not.in c.j.de oper.no.nunt.Et ꝙ etiam de iure canonico vsus actionis attendatur, videtur tex. in c.examinata.j.eod.in c.j.j.titu.j.& in c.cum ad sedem.de resti. spo.Non obstat tex.hic:quia non dicitur ꝙ agi possit non subsistente actione, sed quod nomen actionis non exprimatur. Et hoc idem videtur de iure ciuili.vt Abb.hic dicit:& idem Abb. in c.examinata.in j.not.j.eod.& sequitur Aret. hic in tertio no. Imo. vero,& And.Sic.hic tenent opi.Ant.de But.per istum text.dum inquit,simpliciter,& pure factum ipsum,& rei veritatem secundum formam canonum inquiratis.Ergo videtur ꝙ secundum canones factum simpliciter attendatur. Et dum dicitur,secundum canones,excludi videtur dispositio iuris ciuilis:arg.ca.nonne.de presump.Et prima facie ista opinio videbatur suaderi posse:quia de iure canonico agitur ex pacto nudo:vt not.in c.j.de pact.& quia text.hic prohibet, ne inquiratur cuiusmodi actio intētetur: loquitur enim de ipsa actione,& nō de nomine actionis,vt Abb.dicit: secus est de iure ciuili:quia attenditur actio,que intentatur.l.j.si men.fals.mo.dixe.Nō obstant iura allegata per Abb.quia ibi non erat iusta causa agēdi,merito agens succubuit. Uel in dictis iuribus actio accipitur pro simplici petitione.Finaliter tamen opin. Abb. magis placet ponderando text.hic,qui absolute nō prohibet,quod de qualitate actionis non inquiratur.Sed dicit quod nō ita subtiliter inquiri debet:& sic excludere videtur,& remouere inquisitionem scrupulosam.Non obst.tex.hic,dum dicit,secundū formam canonum:quia per hoc nō infertur ꝙ aliud sit de iure ciuili:nam cum causa esset ecclesiastica,merito conuenit ꝙ secundum formam canonum procedatur.c.j.c.ne innitaris.de cōstit. Et quia tex.hic non videtur circa hoc aliquid de nouo disponere,sed refert se ad dispositionem aliorum canonum,ergo per istum tex.nullo modo dici potest ꝙ vsus actionum sublatus vi-
2 deatur.†Secundo nota,secundum Abb.ibi:inquiratis,& inuestigare curetis. iudicem posse supplere,& ex officio procedere circa conclusionem libelli,& vitia eius. Et sic conclusiue inquirere potest de modo, & forma agēdi, ne iudicium elusorium fit. Sed tamen hoc notabile non videtur hic probari simpliciter, prout Abb.dicit:quia tex.dicit secundum formam canonum:& quia in isto tex.hoc videtur fieri ex speciali commissione Pape. In se tamen dictum verum est: quia iudex ex officio debet perscrutari qualitatem libelli, & si ineptus sit,reijci debet:vt est dictum Innoc.in c.j.de offic.vic.& ideo libellus,in quo petitur concubina,lacerandus est:vt not.Inno.in c.ex parte. de restit. spo.& facit glo.not.in l.qui cum maior.§.si patris.ff.de bo.liber. cum si.vt tradunt Mod.hic.ad idem est gloss.& ibi Ang.in l.j. de offic.assesso.cum simi.vt tradunt Mod.ibi,& Alexā.in l.iiij. §.hoc autem iudicium.ff.de damno infec.& Andr.Sic.in c.j.in
3 vij.not.de libel.oblat.†Tertio not.quid importent ista verba, procedatur pure,& simpliciter.nam secundum Anto.de Butr. excludunt processum rigorosum iuris ciuilis.Domi.Abb.dicit ꝙ hoc notabile non colligitur hic:quia nulla mentio fit iuris ciuilis.Ad hoc videbatur posse respōderi,ꝙ imo hic dispositio iuris ciuilis excludatur,ex quo tex.hic restringit se secundum formam canonum : quia vnius inclusio,alterius exclusio est xxv.dist.c.qualis.c.nonne.de presump.Replicari tamen potest vt supra dictum fuit.Alia tamen ratione, Aret.dicit ꝙ dictum Ant.de But.non probatur hic:quia talia verba non ponuntur hic simpliciter,sed cum adiuncto sibi,secundū formam canonum:& ideo inferri non potest ꝙ illa verba,pure,& simpliciter de,se hoc importent.Unde Abb.hic dicebat,quod hic bene colligi potest aliud notabile, videlicet quod per illa verba tantum tollitur perniciosa subtilitas,non autem tollitur ordo iudiciarius.& videtur sequi Areti.& facit quod not.Abb.in ca. filius.& per istum,& illum text.in iiij.notab.j.de testamen. Sed aduertendum est,quia etiam contra Abb.facit illud quod dictum est contra Anton.de But.videlicet quod tex. hic non loquatur simpliciter,secundum formam canonū:vnde sicut non infertur dictum Anton.de But. ita non videtur inferri quod Abb.dicit.Et considerando diligenter,in effectu non videtur differentia in eo,quod Anto.de But.dicit,& illud, quod Abb. dicit:quia Anto.de But.loquitur de rigoroso processu,& Ab. de perniciosa subtilitate,que in effectu non discrepant.Et secūdum Abb.notandum est,quod per illa verba,pure,& simpliciter:non tollitur ordo iudiciarius:& dicit notandum esse pro cōmissionibus,que fiūt:& tali casu simpliciter exponitur sine malitia:vt per eum hic:& idem not.Bald.per illum text.in l.j.C.de edil.actio.in princip.& in cap.super literis.de rescrip.& per glo. in clemen.sepe.in verbo,simpliciter.de verborum significa.& facit quod no.per gloss.& docto.in dicta clemen.sepe.in verbo, figura,dum volunt quod illa verba, simpliciter & de plano, non sufficiunt ad effectum, de quo ibi habetur. Et secundum istam conclusionem Abbatis ista verba parum, vel nihil operātur: quod tamen non est inconueniens in rescriptis:vt not. Abbas tradit in capi.causam que.circa finem,de rescriptis. Et predicta conclusio procedit in alia clausula : pure, & simpliciter : secus autem est,si dicatur,sola facti veritate inspecta : quia tunc tollitur ordo iudiciarius:cum talis commissarius habeat iudicare sicut princeps,vel Deus,qui non seruat ordinem iudiciarium:vt nota. Baldus dicit in cap.j.§.inuestitura.de noua forma fidel.& in l.fina.in princip.C.de iure deliberandi.vbi inquit quod Deus iudicat,sola veritate inspecta, non attenta dispositione iuris.& no.Roma.in consilio xx.viso puncto.circa fin. & in consilio ccccclx.in casu proposite.circa finem.vbi allegat decisionem Ro.que est ij.in titu.de rescriptis.in nouis.Et illam etiam ad hoc allegauit Ro.in l.filiusfamilias.§.fin.in fine.ff.de dona.& hoc idem tenet Anton.de But.in cap.ij.in princ. de iuramen.calum.& sequitur Alexand.in consi.vj. circa processum. lib.iij.& Are.in consi.lxxxiiij.diligenter ponderatis his. Et ad hoc adduco notabi.dictum Barto.qui videtur hoc voluisse in l.Emilius.ff.de minorib.circa finem. dum inquit quod Imperator hoc fecit veritate inspecta potius,quam rigorositate iuris ciuilis. Aret.tamen hic tenet, quod etiam ex tali clausula non sit remissa solennitas substantialis,que alias omissa vitiaret:quia satis est quod ista clausula aliquid operetur:vnde debet restringi vt minus derogetur iuri communi:ar.c. cum dilectus.de consue.Et quia ista clausula videtur idem importare,

quod clausula precedens.⁊ facit text.in d.cap.ij.de iura.calum.
vbi in causis spiritualibus, in quibus secundum veritatem,
⁊ equitatem proceditur, iuramentum calumnie videtur remit
ti:quia non est de substantialibus.Sed ad ista respondetur, ꝙ
illa verba,sola facti veritate inspecta.clara sunt,⁊ non patiun-
tur illam restrictionem,quam Aret.dicit:quia in claris nõ est
opus coniecturis.l.cõtinuus.§.cum ita.de ver.obl. Et ista clau
sula est maioris efficacie,quam alia de qua s̃.dictũ est, vt doct.
dicunt in locis supra allegat. Non obstat text. in c.ij.de iur.cal.
quia ibi non sunt illa verba,que in ista clausula ponũtur.Pre-
terea verba ibi non ponuntur absolute, prout in casu nostro
dicitur:Sed ibi dicitur de equitate canonum. Et ad hoc facit:
quia sunt multa substantialia, que tolluntur per clausulam il-
lam,quod procedatur pure,⁊ de plano, ⁊ in cle. sepe.de verb.si-
gnific.a fortiori hoc dicendum est in ista clausula: vnde a con-
clusione supra dicta non est recedendum: quia communis est,
vt patet ex supra dictis.Et vlterius de tali clausula, sola veri-
tate facti inspecta: duo notanda sunt. Primo, quod tali casu
reus condemnari potest, quamuis in petitione vna causa ex-
pressa fuerit,⁊ alia probata sit: vt not.voluit Anton.de Butr.
in consi.viso puncto.quem refert,⁊ sequitur Alexand. in l.si ita
stipulatus.§.Chrysogonus.de verb.oblig. Secundo quod iu-
dex tali casu poterit admittere probationes, licet non essent
1 omnino concludentes:[1] vt not. Aretin.dicit in consil.preall-
gato.lxxxiiij.vbi allegat quod not.Bald.in l.solam.in fin.C.de
testib. Et predicta omnia notanda sunt ad interpretationem
statuti,quod est Senis,vt procedatur in causis,sola facti veri-
4 tate inspecta.¶†Successiue Abb. querit quid si dictũ sit pro-
B cedas non obstante solennitate iuris[B]. Et concludit hic post
Bartol. in l. filiusfam. ff. de don. quod solennitas iuris ciuilis
remota videtur, ⁊ solum attendatur ius diuinũ, vel gentium.
Et idem not.Bartol.in l.j.de testamen.milit.⁊ in l.milites.in fi.
per illum text. C. eod. titu. cum simil. vt tradit ibi Alexand. ⁊
Pet.de Ancbar.in fin.de heretic.in vj.Et ex predicta conclu-
sione secũdum Abb.plura inferuntur. Primo quod testes in-
fames recipi possunt,qui a iure positiuo repelluntur:arg.cap.
per tuas.el j.de simo.⁊ idem tenet Bartol.in d.l.filiusfam. Sed
contrarium ibi dicit Joan. de Jmol. quia hoc respicit defen-
sionem cum ius videatur quesitũ, ne testes infames recipian-
tur:⁊ absurdum videtur quod per duos testes infames proba-
retur delictum, ⁊ defensio que est de iure naturali, ex tali com-
missione non tollitur:vt per glos.in dicta clemen. sepe.in ver-
bo,defensiones. Et ad hoc facit text. in cap. licet vniuersalis.⁊
in cap.seq.de test.vbi etiam secũdum illam authoritatem iuris
naturalis, quod in ore duorum vel trium stet omne verbum,
requiritur tamen quod testes sint bone fame. Secundo infer-
tur,quod tali casu iudex poterit procedere in die feriata, etiã
in honorem dei.⁊ idem Bartol.in dicta l.milites. cum simi. vt
per Alexand. ibi. Sed contrarium dicunt Joan.de Jmol. ⁊
Roma.in dicta l.filiusfamil.per text.in dicta cle.sepe. de verb.
signific.⁊ per alias rationes,quas refert,⁊ sequitur Alex.in d.l.
milites.dicens ꝙ ista opi. verior sit in pũcto iuris.Sed distin-
gui potest, considerando verba commissionis, an loquantur
simpliciter vniuersaliter, ⁊ precise. Tertio infertur, ꝙ citatio
requiratur:quia est de iure naturali.cle.pastoralis.de re iudi. ⁊
idem Ang.dicit in d.l.milites.⁊ Pe.de Anch.in d.c.fi. de her.
in vj.⁊ Ro.in rub.de arbi.q.xxvij.Et ad hoc facit,quia si statu-
tum dicat ꝙ nulla exceptio opponi possit,non intelligitur ex-
2 cludere citationem[2].vt not.Bald.in consi.viij.in fi. de re iudic.
cum si.vt tradunt Mod.in c.ex parte.el ij.de offic.deleg. ⁊ no.
tradit Nellus in iij. parte primi temporis. quest.iiij. vbi con-
cludit hoc etiam habere locum, stante statuto ꝙ quis de facto
puniri possit, nulla iuris solennitate seruata:non tamen cita-
5 tio excluditur. quod not. † Quid autem si datum sit liberum
B arbitrium[B] Potestati.Abb.primo concludit ꝙ tali casu ha-
a beat potestatem circa ea,que sunt iuris positiui[a].Sed in con-
trarium facit quod ipse Abb.tradit in c.j.in pen. not. de offic.
ord.vbi per illum tex.dicit ꝙ si alicui concedatur libera pote-
stas procedendi in aliquo casu, non intelligitur ꝙ aliquid fa-
ciat contra ius. ⁊ idem dicit Ant.de Bu.per illum tex.in c. ir-
refragabili.in prin.in v.not.de off.ord.⁊ no.Bal.in c.j.circa fin.
de allodijs.vbi inquit ꝙ ista verba.liberam facultatem conce-
dimus:intelliguntur,ordine iuris seruato. Unde qui liberam
habet potestatem eligendi,nõ potest indignum eligere: vt no.
Abb.in c.cum olim.in vl.no.de arbi.Et potestas qui habet ar-
bitrium in delictis vt libere procedere possit,non tamẽ potest
nisi fama precedente,⁊ indicijs:vt no.Bal.in d.c.j.de off.ord.cũ
si.vt prosequitur Alex.in consi.lxv.habita super contentis. li.j.
And.Sicu.in consi.xlviij.lib.j.Pro resolutione istorum habe-
mus considerare tres casus. Primus est,quando talis cõmis-
sio facta fuit potestati,⁊ sic iudici ordinario,prout Abb.hic lo-
quitur. Nam isto casu,vt verba aliquid operentur,videtur or-
dinarius habere potestatem, vt non teneatur obseruare solen-
nitatem iuris positiui:vt Abb.dicit post Bar.in locis s̃.alleg.
⁊ idem Jmo.post Ant.de Bu.in c.j.de cõst.⁊ est gl.no.in cle. se-
pe.in verb.defensiones.de ver.sign.Secundus casus est in alio,
qui esset priuatus, ⁊ non haberet potestatem iudicandi:⁊ tunc
illa verba,ꝙ habeat liberum arbitrium:satis operantur quia
tribuunt potestatem non habenti:ideo tunc vltra potestatem
datam reducuntur ad intellectum iuris communis, ar.l.si qñ.
in prin.C.de inof.test.Et isto casu procedit quod no.Abb.in d.
c.j.de off.or.cum si.allegat in contrarium.Tertius casus in po
testate qui licet habeat arbitrium in his que sunt iuris positi-
ui,vt dictum est,hoc tamen arbitriũ non extenditur in preiudi
cium,alterius:vt statim dicam in conclusione sequenti.Et isto
casu habet locũ quod no.Bald.in d.c.j.de off.ord.vt non possit
6 procedere,nisi fama precedente,⁊ indicijs.†Secundo Ab.con
cludit ꝙ potestas,cui datum sit liberũ arbitriũ,non tamen po
3 test tertio preiudicare[3].⁊ idẽ no.Bal.in l.si quis maior.in prin.
C.de transac.⁊ in l.j.ff.de test.mil.in l.dotalem.in fi.eo.tit.⁊ in d.
l.milites.in fi.⁊ tradit Ang.in cõsi.cxxxix.visis omnib⁹. Et ista
conclusio etiã procedit,si voluntati alicuius res committatur,
vt Abb.hic dicit.⁊ ideo ẜm Bal.in c.quintauallis.in fi.in com-
promissis voluntas pro discretione accipitur.Et ex his infer-
tur ꝙ verba que de sui natura important liberam volũtatem,
4 restringũtur,ne tertio preiudicium inferatur[4]:vt not.Ant.de
Bu.in c.j.de const.⁊ idem Lap.alleg.lxj.visis literis.Et hoc vi
detur procedere in eo,qui habet iudicare,prout Ab.hic loqui-
tur. Nam voluntas accipitur pro discretione, ⁊ arbitrio boni
viri:⁊ sic de voluntate regulata intelligitur, vt dictum est. ⁊ de
hoc est no.dictum Host.in c.significauerũt.vbi Jmo.sequitur.
⁊ no.ibi Are.de testi.⁊ idem Bal.in l.si cum ea.C.de do. promis.
cum si.vt tradit Are.in d.c.significauerũt.alias vero de sui na
tura verba liberam importarent voluntatem. l.cum quidã. de
leg.ij.no.Bar.in l.si sic.de leg.j.⁊ in trac.ad reprimendũ,in verb.
videbitur.cum si.vt tradunt Mod.in c.j.de const.¶Circa in-
tellectum decretalis Ab.dicit ꝙ duplex potest esse intellectus:
sed dici potest,ꝙ vnus sit intellectus, qui duobus modis exem
plificatur, vt per eum hic. Tertio modo exemplificari potest,
vt no.Bal.in l.si pro ea.versi.vnde faciat ad questionem.C.mã.
videlicet in mercatorib⁹,apud quos equitas debet seruari. Et
ideo, secundum eum, non obstat ꝙ actio directa intentata sit,
licet vtilis competeret.⁊ ita in tex.hic dici potest. ⁊ ẜm Ab. hic
7 duo no.colligũtur ex his,que dicit in secundo intellectu.†Pri
mum est,ꝙ archiepiscopus contra equitatem canonũ causam
committere non potest.⁊ facit gl.no.in c.fi.de here.in vj.de quo
Alex.in l.nemo potest.de leg.j.⁊ late Mod.in c.j.s̃.de rescript.
Secundum notabile est, quod non valet statutum archiepisco
pi contra canones:vnde non valeret statutum ꝙ de iure cano
nico ex pacto nudo agi non possit,contra no.in c.j.de pac.facit
quod not.Abb.in c.pen.ver.⁊ per hoc infero. j̃. eod. vbi inquit
non valere statutum episcopi quod poneret instantiam in cau
sis.cum simil.vt prosequuntur Moder.in cap.quod super his.
de maio.⁊ obed.Sed tamen considerandum est quod in predi-
ctis duobus casibus videtur valere statutum, quia non est ex-
presse determinatum contrariũ de iure canonico,sed sunt opi-
niones in contrarium,de quo in c.j.de pac.⁊ in d.c.pe.j̃.eodem.
Ergo videretur valere statutum,per ea,que no.dicit Jnno. in
c.ex tue.versi.item aduerte.de cler.non residen.¶ Jn gloss.j.de
subtilitate,⁊ simplicitate Abb.hic bene distinguit.⁊ etiam not.
Abb.in c.ex studijs.in vlt.not.j̃.de presumpt.Jmol.in cle.sepe.
de verbo.sign.⁊ Ro.in consi.ccccxc.in proposita consultatione.
⁊ Pau.de Castr.in l.si quis heredem.C.de inst.⁊ substit.Ange.
Aret.in §.sed quia.instit.de fideicom.here.⁊ aliquid Alb. in l.il
8 lam.C.de collatio. ¶†Jn gloss.ij.Abb.primo ponit differen-
tiam inter causam,obligationem,⁊ actionem.⁊ not.per glo. in
l.certi condictio.in princip.in verbo,ex omni causa.ff.si certum
petatur.⁊ institu.de obligat.in princip.in verbo,ius.⁊ in l. ⁊ an
eadem.§.actiones.in verbo,obligationes.de except.rei iudica.
⁊ dicit Barto.in l.j.in princip.de pecu. quod actio habet duas
causas,vnam mediatam,scilicet contractum:aliam immedia-
tam scilicet obligationem. Et quando actio ex obligatione o-
5 riatur[5],notat Barto.in l.j.in iij.quest.de act.⁊ obliga.Et Abb.
hic dicit,quod obligatio est mater actionis.l.licet.§.ea obliga-
tio.de procurato.Hoc verum est in actione personali: secus in
reali:vt not.Barto.in dicta l.j.versicu.quid in realibus.⁊ no.in
§.j.institut.de action.Jtem illud verum est in actione natiua:
secus est in datiua,vt dicit Pau.de Cast.in dicto §. ea obliga-
tio.quia actiones datiue dantur a lege immediate:vt no.Bar.
in l.iurisgentium.§.j.de pac.⁊ in l.cum mota.C.de transaction.
†Secundo

9 † Secundo Abb. prosequitur an causa exprimenda sit in libel-
C lo: C ⁊ concludit quod in actione personali causa remota expri-
mi debet, ⁊ non sufficit ꝙ causa proxima tantum exprimatur.
Sed in actione reali satis est, causam proximã, ⁊ immediatam
exprimere. Et idem Abb. tradit in c. ij. versicu. sed queritur. de
lib. obla. ⁊ gl. Bart. ⁊ doct. idem tenent in l. j. in princ. ff. de eden.
Idem Innoc. in c. conquerẽte. circa fi. de offic. ord. Et ratione
diversitatis inter actionẽ realem ⁊ personalem Abb. adducit:
quia in actione personali, si causa proxima nõ exprimatur, vi-
delicet, quia debitor obligatus sit, reus, qui cõvenitur, nõ red-
ditur certus: quia multe possunt esse cause obligationis: ⁊ ideo
opus est causam remotam exprimere: secus est in actione reali,
in qua agitur de dominio, quod tantum ex vna causa haberi
potest. Sed ista ratio dubitabilis videtur: quia licet dominiũ
tantum ex vna causa haberi possit, dubitari tamẽ potest an sit
talis causa, que inferat dominium. Unde aliam rationẽ Cyn.
adducit in l. edita. C. de eden. quam referunt, ⁊ sequũtur Pau.
de Castr. ⁊ Alex. in l. j. in princ. ff. de eden. videlicet quia domi-
nium quocunque modo acquisitum sit, est vniforme. Non sic in
obligatione: quia alia est bone fidei, ⁊ alia stricti iuris. Sed ista
ratio etiam nõ multum satisfacit: quia non consonat quod ab
ista qualitate obligationis, quod sit bone fidei, vel stricti iuris,
debeat pendere deliberatio rei, an velit cedere, vel contendere,
vt dicitur in l. j. in princ. ff. de eden. Et ideo aliter dicendum vi-
detur, quod in actione personali reus ex facto suo convenitur:
de quo ipse reus certus erit, si causa remota allegetur. c. ab ex-
communicato. de rescript. ⁊ ideo bene poterit deliberare. Sed
in actione reali non magis certus redditur reus ex causa re-
mota, quam ex proxima: ideo sufficit causam proximã allega-
re, ⁊ creditur actori quo ad fundandum iudicium: ⁊ postea de
veritate in processu apparebit. Et quod dictum est in actione
reali, habet locũ quando agitur rei vendicatione. Secus si hy-
pothecaria agatur: vt not. Ang. in d. l. j. in princ. ⁊ Innoc. in c.
conquerẽte. Et in actione personali sufficit quod causa remo-
ta, vt dictum est, exprimatur, ⁊ non est opus quod causa proxi-
ma allegetur: quia sufficit quod libellus presumptive conclu-
dat, vt Abb. hic dicit: ⁊ idem not. Bart. in d. l. j. in princ. ff. de
eden. ⁊ in l. certum. §. j. vbi not. loquitur. de confes. ⁊ idem Bal.
in l. edita. versicu. sed hic queritur. C. de edend. Alexand. in con-
sil. j. lib. v. Sed tamen in casu isto etiam dici potest quod causa
proxima allegetur: quia dum actor allegat causam remotam,
quia mutuavit, ⁊ concludit restitutionem sibi fieri, satis vide-
tur dicere, illum de presenti obligatũ esse: vt in simili not. Bar.
in l. Aurelius. §. Sticho. de lib. lega. Et causa que allegatur,
apta esse debet: alias non valet vt per glos. in d. l. j. in princ. vbi
Bart. in versi. veniamus ad causam. de eden. Et idem glos. in l.
ij. §. circa. de excep. Domi. in verbo, causa. ⁊ tali casu libellus est
nullus, etiam parte non opponente: vt not. Bart. in l. edita. C.
de eden. cum simi. vt tradit Alexand. ibi, ⁊ Mod. in c. cum or-
dinem. de rescrip. Et causa apta intelligitur, si rationabilis sit,
⁊ concludens, si esset vera: vt not. Bald. in l. certi condictio. ff. si
cert. peta. ⁊ in libello sufficit quod causa simpliciter allegetur,
non autem qualitas cause requiritur: vt puta, si agatur contra
prelatum ex causa mutui, satis est dicere, quia mutuavit: ⁊ non
est opus allegare quod mutuũ conversum fuerit in vtilitatem
ecclesie vt not. Bar. in d. l. j. in princ. cum simil. vt per Alexand.
ibi, ⁊ idem Abb. post Anton. de But. in c. fin. de lib. oblig. ⁊ no.
Mathesi. in xj. no. nota quod in libello. ⁊ Petr. de Ancbar. in
consil. cccxv. ex predictis. ⁊ illud consil. est repetitum in consil.
10 cccxviij. Et † predicta locum habent in petitorio: sed in posses-
sorio non est opus causam allegare: vt not. Abb. per glos. fi. ibi
post Innocent. Bald. ⁊ alios in c. querelam. de ele. ⁊ idem Bal.
in l. solent. §. fin. in vlti. q. de offic. procons. Imo, quod plus est, si
causa allegata sit, ⁊ non probetur, non nocet in possessorio: vt
not. dicit Innocent. in d. c. querelam. in fin. ⁊ sequitur Ange. in
d. l. j. in princ. ff. de edend. vbi inquit quod si ago contra te, quia
me spoliasti possessione annui census mihi debiti, ex tali causa:
nam licet illa causa non probetur, satis est ad victoriam quod
spoliatio probetur: ⁊ dicit illo anno de facto se ita obtinuisse.
Et idem Angel. tradit in l. fin. C. de anna. except. ver. premitte.
11 † Tertio Abb. instat an actio sit exprimẽda in libello. Et post
Anton. de Butr. hic concludit quod non, secundum opi. com-
munem tam Legistarum, quam Canonistarum. ⁊ idem glos. j.
in fin. in c. quo iure. viij. distinct. ⁊ in authen. de exhiben. reis. in
princ. in verbo, libellum. que dicit ita servari de consuetudine.
⁊ hoc idem dicunt Bartol. ⁊ Angel. in d. l. j. in princ. de edend.
⁊ idem tenet Barto. in l. cum mota. circa fi. C. de transact. Abb.
in c. tua. de deci. Salic. in l. fin. in fin. C. de interd. Cyn. ⁊ Bald. ⁊
alij in d. l. edita. ⁊ tradit Spec. in tit. de actio. ⁊ peti. in prin. cir-
ca fin. Predicte conclusioni videntur obstare plura iura, in
quibus probari videtur quod actio exprimatur in l. omnes. §.
fin. ibi: proposita actione. C. de episc. ⁊ cler. ⁊ in l. adversus. C. de
except. ibi: proposita actione. ⁊ in l. fin. C. de iud. cum simil. alle-
gatis in glos. hic: Sed tamen his, ⁊ in similibus respondetur
dupliciter. Primo quod actio ponatur pro libello, ⁊ scriptu-
ra, que datur iudici: vt in authent. offeratur. C. de lit. contest. ⁊
per glos. ⁊ Barto. in d. l. edita. Secundo, quia iura nihil dicunt
de nomine actionis, sed de actione. Nam actio ipsa bene pro-
ponitur absque eo quod nominetur, narrando factum, ex quo
qualitas actionis colligitur: ⁊ sic re ipsa, ⁊ virtualiter exprimi-
tur: vt not. Abb. hic, ⁊ Barto. ⁊ doct. in d. l. j. in princ. ff. de eden.
Nam cum ex tali narratione adversarius possit certificari, hoc
sufficit, absque eo quod aliter nomen actionis ponatur: argu-
12 mento. l. certum. ff. si cert. peta. † Et retenta communi opinio-
ne, limitatur, nisi in loco esset cõsuetudo quod nomen actionis
exprimeretur, secundum Bal. in l. maioribus. circa fi. C. comm.
vtriusq. iud. vbi dicit ita esse in civitate Avenionẽsi. Et ad hoc
facit, quia in formatione libelli consuetudo inspicitur: ⁊ ideo
dicit Ange. in l. j. de offic. asses. quod libellus formatus contra
consuetudinẽ reijcitur ex officio iudicis. alleg. glos. in l. de qui-
bus. in verb. inveterata. de legi. ⁊ idem Angel. in l. diuturna. de
legi. Secundo predicta cõclusio limitatur non habere locum,
quando ex narratione facta plures actiones competerent ad
eundem effectum: nam tunc exprimi debet nomen actionis, vt
reus intelligat, que actio intentata sit. l. si dolo. in princ. ⁊ quod
ibi Bart. de sol. ⁊ idem Bald. in l. Gallus. §. si eius. versic. item
est. arg. de lib. ⁊ posthum. ⁊ in l. edita. versi. circa primum. ⁊ not.
Angel. in d. l. j. in princ. de edend. Ista limitatio bene procedit,
quando nullo respectu colligitur que actio intẽtata sit, vt quia
narratio equaliter omnibus actionibus cõveniat: secus quan-
do ex coniecturis apparet quod vna potius, quam alia inten-
tata videatur: nam si narratio facta secũdum vnam actionem
in aliquo esset superflua, secundum aliam non iudicatur quod
illa actio intentata sit, in qua nihil superfluum in narratione
reperitur, vt dicunt Anton. de Butr. ⁊ Abb. hic. Similiter si
vna actio generalis sit, altera specialis: nam in dubio specialis
intentata videtur: vt not. Bartol. in l. hoc legatum. de lega. iij.
Bald. in l. j. in princ. circa fi. de eden. Abb. post Anton. de But.
hic, cum similib. vt per Alexand. in l. Gallus. §. si eius. de libe. ⁊
posthum. vbi tamen ipse limitat hoc, nisi specialis sit penalis:
quia ad removendum penam, in dubio videtur potius dedu-
cta generalis. alleg. Ioan. Andr. in addi. Specu. in tit. de obl. ⁊
sol. §. sequitur. ⁊ idem Alexand. in l. certi condictio. in princ. ff.
si cert. peta. vbi ad hoc ponderavit glos. Et ad hoc facit quod
not. tradit Ioan. de Ana. in c. qualiter, ⁊ quãdo. el ij. §. ad cor-
rigendos. de accus. vbi refert se in notabili casu cõsuluisse Ve-
netijs interpretando quod in dubio pena excludatur. Ultimo
dum Abb. dicit quod libellus generalis sine causa valet, ⁊ te-
D net, si non opponatur D 6 l. fin. C. de ann. except. vbi Barto. ⁊
6 idem not. Bartol. in l. j. in princ. de eden. hoc intelligitur, dum-
modo comprehendatur quid actor velit: vt not. Bart. in tract.
ad reprimendum. in verbo, figura. Item, ⁊ secundo, hoc intelli-
gitur quantũ ad hoc vt libellus admittatur, sed postea vt con-
demnatio fieri possit, actor debet intẽtionem probare, vt Abb.
hic dicit, ⁊ not. Bartol. in l. j. §. si quis argentum. ff. depo. ⁊ in l. si
rem. in fi. de rei vendic. ⁊ in l. in actione. de furt. Bald. in l. ij. C.
de senten. que sine certa quantitate. Tertio predicta conclusio
E procedit in civilibus: secus est in criminalibus, E in quibus li-
bellus generalis non procedit, etiam parte non opponente: vt
notat Baldus in l. j. versic. iuxta hoc quero. C. de confes. ⁊ idem
Bald. in l. edita. C. de eden. Alexand. in consi. lxxij. inspecto. lib.
j. ⁊ idem Alexand. in consil. xxxij. in causa executionis. lib. iiij.
Quarto, ⁊ vltimo, predicta conclusio fallit coram illo, cui ali-
quo casu speciali iurisdictio competit: nam coram illo libellus
generalis non procedit, etiam parte non opponente: vt not.
tradit Angel. in consil. vj. dictum statutum. ⁊ refert, ⁊ sequitur
Alexand. in dicto consil. xxxij. Et in istis casibus, in quibus di-
ctum est quod libellus generalis non procedit, etiã parte non
opponente: hoc limitatur non habere locum in summarijs, in
quibus libellus procedit, si a parte non opponatur, secundum
Bartol. in dicto verb. sine figura. quem ita intelligit, ⁊ declarat
Alexan. in dicto consil. xxxij. Licet aliter de hoc loquatur ipse
Alexand. in consil. clxxxvj. in hac causa. lib. ij. Ex predictis no-
tandum est, quod nisi libellus declaretur, reus non tenetur re-
spondere: vt not. Abb. in cap. ij. in pe. no. de libel. oblat. ⁊ idem
Bal. in l. fi. in ij. oppo. C. de codicillis. Et cautela est quod reus
non petat declarari, sed dicat simpliciter libellum non proce-
dere, vt Spec. docet in titu. de libel. obla. §. fin. quem referunt ⁊
sequuntur Pau. de Castr. ⁊ Alexand. in l. j. in princ. ff. de eden.
⁊ idem Pau. de Cast. in l. edita. C. de edend.

¶ Additiones.

B ¶ Juris. Adde quod de natura huius clausule ponit Felyn. hic, in ver. quid si dicatur.

B ¶ Liberum arbitrium. Adde Jas. inst. de actio. in §. in bonefi dei. vbi late examinat que possit facere iudex, cui causa est commissa per verba importantia meram volūtatem, & liberum vel plenum arbitrium: vbi hunc articulum examinat. quid autem operetur clausula, damus arbitrium quod procedas secūdum equitatem non attento iuris rigore. vide per eundem Jas. in d. §. in ver. quid autem si alicui datur. & quid operetur commissio quando datur arbitrium de iure, & de facto simul: vel quod detur arbitrium, vt iudicet iudex secūdum bonam fidem: & de multis aliis clausulis in commissionibus apponi solitis, vide late per Jas. in d. §. in bonefidei.

C ¶ Libello. An & quando causa sit exprimenda in libello: ad de que late scribunt docto. in §. omnium. instit. de action. vbi per Jasonem.

D ¶ Opponatur. Adde φ ista exceptio libelli non continentis specificam causam opponi non potest, nisi ante litem contestatam, vt not. voluit Bal. in l. exceptionem. in ver. deinde dico. C. de proba. & qualiter debeat facere reus in opponenda ista exceptione contra libellum. vide not. per Specu. in tit. de libel. concep. in §. fi. ver. sis cautus. & Pau. de Castr. in l. edita. circa fi. C. de eden. & Ant. de But. in c. fi. extra de libel. obla.

E ¶ Criminalibus. Adde Jaso. in §. curare. institu. de action. in versi. ad vnum tamen singulariter. & plura de isto artic. vtrum libellus incertus & generalis procedat, vide per eundē ibidē.

Hiero. Sig.

1 ¶ Concludentes. Faciunt que ponit idem Dec. in consi. xi.

2 ¶ Citationem. Idem in cap. ex parte. el secundo. supra de officio delega.

3 ¶ Preiudicare. Idem Decius in cap. si pro debilitate. de officio delega.

4 ¶ Inferatur. Idem in c. super eo. in ii. not. de offi. deleg. & omnino in c. directe. in ii. not. de appel.

5 ¶ Oriatur. Jas. instit. de act. in princi.

6 ¶ Opponatur. Uide Decium in cap. consuluit. el secundo. de appellat.

Siluest. Aldob.

a ¶ Positiui. Idem Alcia. cap. primo. notab. tertio, supra de officio ordinar. [redacted]

1 ¶ Excommunicatus non potest esse iudex.
2 An autem possit esse aduocatus, vel testis. 3.
4 An notarius esse possit.
5 Excommunicatio lata in odium excommunicati, non debet ei prodesse.
6 Excommunicatus agere non potest, sed bene conueniri.
7 Excommunicatus si conuenitur, an cogatur constituere procuratorem. 8. 11.
9 Excommunicatus veniens vt reus principaliter, an possit petere reuocari remissionem factam contra eum.
10 Excommunicatus an possit conuenire actorem.
12 Procurator comparens pro excommunicato conuento, an debeat habere speciale mandatum.
13 Excommunicatus si incepit agere, & non est repulsus, si postea desistere velit, an possit.
14 Excommunicatus an possit agere contra creditorem suum illum diffamantem.
15 Excōmunicatus si agat, & nō ei opponitur, an iudiciū teneat.
16 Suspensus, vel interdictus, an agere possit.
17 Periurus an agere possit.
18 Actor excommunicatus repellitur, licet reus sit excommunicatus.
19 Exceptio excommunicationis potest opponi etiam a tertio, cuius nihil interest.
20 Quid si reus iurauit non opponere exceptionem.

Intelleximus. Summatur, & diuiditur, vt p Abba. hic. ¶ In text. ibi, stare [1], hoc verbum alibi ponitur ad differentiam eius, qui sedet, in c. i. de vi. & hon. cle. & in c. quid est hoc. 50. dist. & in c. episcopus. xcv. dist. sed hic generaliter accipitur vt excōmunicatus nullo modo in iudicio stare possit. Ex
1 quo infertur, sm Abb. † Primo, φ excommunicatus non potest esse iudex. & est tex. in c. ad probandum. de re iud. no. in c. scicitatus. de rescr. & sicut repellitur iudex, ita etiā officiales eius repelluntur: vt Ro. tradit in sing. dcxcvi. est excommunicatus. vbi alleg. tex. in c. i. de off. ord. in vi. Et idem est in arbitro: quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. l. i. de arb. & ita concludit Jo. And. in reg. dolo. de reg. iur. in vi. gl. & Bar. in l. Pedius. in verb. ignominiosus. de arb. Spec. in ti. de arb. §. differt autem. ver. item secundum eum. Abb. in c. veritatis. ver. nūc venio. ad gl. de dol. & contu. & in c. ad probandum. de re iudi. & in c. Quintauallis. de iureiur. Domi. in c. decernimus. de sen. excō. in vi. & no. Jmol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. el ii. ff. ad Treb. vbi Bar. secus esse dicit in arbitratore: de quo late ibi Alex. in-
2 sistit. † Secundo Abb. infert φ excommunicatus nō possit esse aduocatus: & probatur hoc in d. c. decernimus. & facit text. in c. excommunicatus. §. credentes. de heret. Nam aduocatus debet esse in iudicio. l. i. §. postulare. ff. de postul. vbi Bart. & per Abb. in rub. de postu. merito prohibetur, cum iudicio stare non possit, vt hic. Et ad hoc etiam facit, quia aduocatus dicitur egregia persona: vt no. Bar. in l. i. C. de aduo. diuer. iud. Excommunicatus vero est turpis persona, sm Bal. hic, versi. sed nūquid excommunicatus. Et excommunicatus nō dicitur vir bonus, nec honestus, ex quo ab ecclesia nō toleratur: vt no. tradit Maria. in consi. clv. visa appellatione. vbi ad hoc allegat Anto. de Bu. in c. cum dilectis. de purg. cano. Et licet excommunicatus aduocatus esse non possit, doctor tamen fieri non prohibetur: vt concludit Card. in rep. c. perpendimus. in iii. q. de sent. excō. & sequitur Jo. de Ana. in rub. de magi. Sed tamen in hoc contrarium tenent Bal. & Sali. in prima constitutione Cod. versi. ideoq;. & ad hoc facit: quia excommunicatus infamis dicitur: vt no. Bal. in c. i. per glo. ibi, in tit. quo temp. mil. & probatur vi. q. i. infames. quem text. ad hoc pro singul. alleg. Ro. in not. dclxxv. an excōmunicatus, & infamis doctorari non potest: vt no. Bar. in prima constitutione. Sed tamen proprie loquendo non videtur φ excommunicatus infamis sit: vt not. Ro. concludit in singul. dclxxxii. incipien. in princ. vbi corrigit illud, quod dixit in alio singulari s. allegato. & allegat Innoc. in c. testimonium. de testi. & hoc idem tenet Bald. in l. quid ergo. §. pena grauior. versic. vlti. quero. & ideo verior videtur opi. φ doctorari possit. Quamuis enim communio cum excōmunicato prohibita sit, non tamē per hoc fit quo minus actus validus remaneat: vt i.
3 versi. & subiicit Abb. † Tertio infertur quod excommunicatus non possit esse testis: & de hoc est tex. in c. decernimus, de senten. excom. in vi. & not. Spec. in tit. de teste. §. i. versi. item est excommunicatus. Et hoc procedit in iudicio, prout loquitur text. in d. c. decernimus. & Abb. hic, secus autē est in instrumēto, in quo extra iudiciū potest esse testis: vt no. Innoc. in c. pia. in fi. de excep. in vi. & sequitur Ant. de But. in c. ex literis. de trāsact. & idē Domi. post Joan. And. in d. c. decernimus. in versi. sed est dubium. Car. in repet. c. perpendimus. in xxxvii. q. ad fi. de senten. excom. & idem not. Bald. in l. i. in versic. itē possunt. C. de hered. instit. vbi inquit φ excōmunicati possunt esse testes in contractibus, licet nō in iudiciis. Et casu quo talis testis excōmunicatus adhibitus in instrumento deberet deponere in iudicio, absolui poterit ad tempus, ad istū effectū testificandi, & statim φ dixit testimoniū, ipso facto reincidit in excommunicationē: vt not. Host. & Abb. post alios in c. veniens. el ii. de testi. cum si. vt dixi in casu notabili, in cōsil. clvi. Et φ dictū est φ excōmunicatus nō potest esse testis in iudicio, hoc ampliatur procedere, etiam si dicat excōmunicationem nullā: quia habetur tantum pro excōmunicato: vt not. Aret. in c. veniēs. el ii. per illum text. in viii. not. de testi. & Mod. sequuntur. Aret. tamen ibi videtur ponderare tex. in cōtrariū in c. solet. in fi. de sent. exc. in vi. dum ibi dicitur, φ ille, qui dicit excōmunicationē nullam, in iudicio euitari debet tanquā actor: ergo videtur φ vt testis non repellatur. Sed respōderi potest dum ibi loquitur de actore, solum intelligitur isto respectu, vt nō excludat reum excōmunicatum, qui potest esse in iudicio, vt hic: & isto respectu, arg. ibi a contrario sensu colligitur, non autem respectu testiū: quia qua ratione actor excōmunicatus repellitur, ita etiā testis: ex quo generaliter prohibetur stare in iudicio, vt hic. Et ad hoc bene facit, quia in d. c. solet. in fi. dicitur φ ille, qui dicit excōmunicationem nullā, in extraiudicialibus admittitur: secus ergo vi-
4 detur in iudicio: quia generaliter prohibetur, nisi sit reus, vt dictum est. † Quarto Abb. infert idē esse in notario excōmunicato. Et hoc clarū est in notario cause: quia in iudicio stare nō potest, vt hic dicitur: & ita videtur loqui Ibb. hic. Idem tamen generaliter videtur esse in notario, qui etiā extra iudiciū, si excommunicatus sit, non videtur quod officium eius exercere possit: vt tenet glos. in d. c. decernimus. in gl. fi. & late Domi. ibi, qui finaliter tenet opin. glo. ibi, quam etiā sequitur idem Domi. in c. nullus. iii. q. iiii. & Card. in d. c. perpendimus. in xxix. q. Et subiicit Abb. hic, quod excōmunicatus non solum repellitur in iudicialibus, vt hic, sed etiam in extraiudicialibus. Et facit text. in cap. licet. de sentent. excommunic. in vi. vbi generaliter

liter dicitur, excommunicatum repelli posse in iudicialibus, τ extraiudicialibus, τ a legitimis actibus. Et rationem etiam Abbas hic adducit: quia omnis communio prohibita est cum excommunicato. xi. q. iij. c. cum excommunicato. Sed tamẽ ista ratio non facit ꝙ actus extraiudicialis contra prohibitionem fit nullus: quia ex quo imponitur pena excõmunicationis minoris participantibus cum excommunicato, actus remanet validus, vt no. Card. dicit in d. c. perpendimus. q. xxxv. τ idem Abb. in c. si vere. de sen. excom. Nec obst. tex. in d. c. licet. dum loquitur de actibus legitimis: quia intelligitur quando ratione alicuius officij competerẽt: secus in his, que excommunicatus facit vt priuatus. τ ita illum tex. declarat Card. in d. c. perpendimus. in xxviij. q. circa fi. τ ideo infert Car. in d. q. xxxv. ꝙ excõmunicatus potest contrahere. alleg. Inn. in c. veritatis. de do. τ contu. τ tex. in c. felicis. de pe. in vj. τ late Abb. idem tenet in d. c. veritatis. τ idem Abb. in d. c. si vere. de sen. excom. cum si. vt tradunt Mod. ibi. Et propter hoc etiam Card. concludit in d. q.
2 xxxviij. ꝙ excommunicatus testari possit [2]. τ idem tenet Bart. in l. si queramus. ff. de test. cum si. vt tradit Aret. ibi. τ Mod. in c. cum voluntate. de sen. excom. Ang. Aret. in §. fi. instit. quibus
5 non est permis. fac. testa. ¶ †Secundo principaliter no. ꝙ excõmunicatio, que est facta in odium excommunicati, non debet illi prodesse. facit gl. pe. in c. pro illorum. de prebẽ. que dicit ꝙ va-
3 lent gesta per excommunicatum in preiudicium [3] eius: τ ideo excommunicatus tenetur dicere officium. Glo. fin. τ no. in cap. presbyterum. xxviij. dist. τ tenet Hosti. in sum. de cle. excom. mi. in §. j. τ Card. in cle. j. in vij. oppo. de regul. Et pro his est regula communis, ꝙ inducta in odium, non debent in fauorem retorqueri. l. relegatorum. §. fin. de interdi. τ releg. l. j. §. nemo. vbi glo. in verbo, exuitur. ff. de capi. dimi. in l. actione. §. item qui societatem. ff. pro soc. facit glo. in c. ij. in glo. pen. in fi. de confess. in vj. Et ideo quãdo quis priuatur nobilitate propter delictum, reputatur tamen nobilis in onerosis: vt not. Bart. in l. j. in fi. C. de infa. lib. x. cum si. vt tradunt And. Sicu. τ Mod. hic, τ idem
4 And. Sicu. in consi. xcj. lib. iij. Et idem est econtra [4]: quia inducta in fauorem non debent in odium retorqueri. l. quod fauore. C. de legi. cum si. vt late congerunt Mod. in c. cum dilectus. el ij. in ver. octaua conclusio. de rescrip. τ videbimus in c. causam, que. j. eod. τ dixi in consi. xij. in notabili casu. Et conclusio predicta procedit considerando principaliter: sed in consequentiam, τ ratione connexitatis inducta in odium commodum afferre possunt. l. sed τ milites. §. qui enim ignominiosa. versi. scribit autem Vlpianus. de excu. tu. ibi: tutelis excusabuntur, quia vrbem ingredi eis non licet. τ in l. decreto. de suspec. tut. τ patet in proposito in excommunicato, qui celebrare non debet ca. ij. de cleri. excommu. mini. Item predicta conclusio habet locum respectu eiusdem dispositionis: secus est respectu alterius dispositionis: quia ex eodem facto diuersis respectibus quando-
5 que quis penam patitur, τ premium meretur [5] τ l. j. de his, qui bus vt indig. τ per glo. not. in c. dixit Sara. in glo. fi. xxxij. q. iiij. τ no. Bal. per illum text. in l. ij. §. deinde ex his legibus. de orig.
6 iur. ¶ †Tertio no. regulam, que ponitur hic, videlicet ꝙ excõmunicatus agere non potest, licet conueniri possit. Et hoc intelligitur in excommunicato maiori excommunicatione: secus est si excommunicatus sit minori: quia agere non prohibetur, vt Abb. hic dicit: τ idem Abb. in cap. a nobis. de excep. Et subijcit Abbas hic, ꝙ appellatione excommunicationis, de maiori intelligitur: vt est tex. in c. pen. de sent. excommu. Sed aduertẽdum est: quia hoc non habet locum in isto casu: quia nõ sufficit
c excipere simpliciter, τ probare excommunicationem [6]: sed qualitas excommunicationis allegari, τ probari debet c. j. de exce. in vj. τ no. do. Abb. in c. presentia. in pe. not. de prob. in fi. τ idem Abb. in c. solicite. de rest. spo. τ Domi. in c. j. de excep. in vj. in gl. in verbo, speciem. τ tradunt Mod. in d. c. pe. τ in c. fin. de excep. ¶ In glo. j. ibi: §. credentes. Ille §. prima facie videtur probare contrarium: quia loquitur quando perseuerauit in excom-
a municatione post annum [a]: ergo ante annum secus videtur. Sed respondetur ꝙ tale argumentum a contrario sensu non colligitur contra alia iura, iuxta glo. in c. j. de eta. τ quali. in vj. facit tex. in l. conuenticula. C. de epis. τ cler. Vel secundo dici potest ꝙ ibi consideratur ꝙ steterit in excommunicatione per annum respectu penarum que grauiores ibi imponuntur, videlicet quia efficitur infamis, τ intestabilis: non autem quo ad facultatem agendi, de qua inferius dicit in vers. nullus preterea. Nam in tali versi. non habetur relatio ad precedentia: quia absurdum, τ inconueniens resultaret, vt not. Abb. per illum text. in c. ecclesia. vltimo. in vj. not. de elec. Et hoc videtur esse ibi de mente litere: quia primo ponuntur quedam pene grauiores, que imponuntur hereticis excommunicatis post annum: τ tales pene locum habent vltra alias, que excommunicatis simpli-

citer imponuntur, de quib' dicit in ver. nullus preterea. ¶ In ead. glo. ibi: preterea principalis persona. de hoc hodie est tex. in c. j. de iuram. calum. in vj. ¶ In eadem glo. ibi: non credo illum compellendum. do. Abb. post alios sequitur glos. τ contra
7 Cald. concludit ꝙ †excommunicatus, qui conuenitur, non co-
b gitur procuratorem constituere. Sed tamen opi. Cal. verior [b] videtur: pro qua arguit Aret. per text. in c. per tuas. de sent. ex commu. vbi excommunicatus non auditur in propria persona, prosequendo appellationem ab iniusta excommunicatione, nisi prius absoluatur: ergo multo minus debet audiri in alia causa, vbi se defendit, τ excommunicatio non impugnatur. Sed respõderi potest ꝙ illa absolutio specialiter requiratur, quãdo quis impugnat excommunicationem: secus videtur in alia causa, vt Abb. declarat in d. c. per tuas. in versi. sed contra hanc literam. τ in c. fin. de excep. τ ideo pro opin. Calder. quam Imol. τ Mod. sequuntur, melius facit iste text. hic, dum dicit, debet, quod importat necessitatem, vt per glo. in clemen. attendentes. in verbo, debeant. de sta. regu. τ per Bartol. in l. iij. C. de pigno. τ quia cum hic imponatur necessitas agendi per alium, ergo non videtur ꝙ ipse agere possit, sicut est contra, quãdo alicui in penam imponitur necessitas agendi per se, non potest procuratorem constituere. l. cum miles. vbi Bart. de alie. iudic. mut. cau. fac. quem tex. And. Sicul. hic adducit. Mod. respondent, τ dicunt ꝙ in casu d. l. cum miles. non tollitur facultas cõstituẽdi procuratorem, sed solum excluditur miles, vt ipse agere non possit virtute cessionis. Sed replicari potest ꝙ imo secundum communem intellectum Bart. τ aliorum, ibi tollitur facultas constituendi procuratorem. Et ad hoc illum text. pro singulari allegauit Ro. in no. lxxxiij. no. casum mirabilem. τ facit tex. ibi, qui vtitur verbo, oportere, quod importat necessitatem: vt no. in l. j. in prin. de iust. τ iur. τ retenta opi. Calder. non obstant rationes Abb. quia non tollitur defensio, licet ipse cõparere non possit, cum satis defendatur per procuratorem. l. fi. C. de procur. in c. cum olim. de dolo τ contu. Non obstat ꝙ quis non cogatur procuratorem cõstituere. d. c. querelam. de procu. quia imo propter delictum compellitur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Non obstat ratio quam Abb. adducit de c. quia diuersitatem. ne pena excommunicationis inducatur. quia attẽta hac ratione deberet posse agere excõmunicatus contra tex. hic. Et hoc, quod dictum est, secundum Cald. intelligitur quãdo idoneus procurator reperitur: vt in fi. no. Bar. in l. idemꝗ. per illum tex. ff. pro soc. τ in loco insigni copia presumitur. c. statutum. de rescript. in vj. secus si idoneus non reperiatur: quia tunc excommunicatus personaliter admitti debet. Et tali casu communis opi. bene procedit: τ in ista conclusione in effectu resident omnes Mod. hic. Et ad hoc etiam facit: quia text. hic, specialiter etiam loquitur de procuratore, vnde ab ista speciali declaratione iura, que Abb. adducit que loquuntur de defensione simpliciter, per istum tex. declarari debẽt, qui magis specialiter loquitur: ar. in reg. generi per speciem. de reg. iur. in vj. Et quia toleratur reus excõmunicatus in iudicio propter necessitatẽ, vt cogatur soluere. Cum ergo hoc fieri possit mediante procuratore, non debet ipse personaliter comparere: ar. j. q. j. in cap. quod pro necessitate. τ est text. hic, vt supra dictum est.
8 ¶ †Successiue ex his, que Abb. circa gloss. dicit, Prima conclusio est, quod excommunicatus cõuentus procuratorem constituere possit absꝗ periculo cõmunionis: τ si impediatur isto respectu, agere potest vt impedimentum remoueatur: vt dicit Vinc. hic, quem etiam sequitur Archidia. iiij. q. j. in summa. Et hoc idem not. Lap. alleg. lv. quidam coram iudice. versi. item si excommunicatus. τ Domi. in cap. j. de rescript. in vj. versi. quero an excommunicatus. Secundo Abbas incidenter conclu-
7 dit quod excommunicatus non potest petere restitutionem [7]: vt per glo. in cap. ex insinuatione. in verbo, canonicum. de procur. cum similibus, vt per eum hic, τ late tradunt Modern. in cap. dilectus. el j. de rescrip. Fallit in restitutione vxoris, vt per gloss. in capit. quoniam. in verbo, vxoris. xj. quest. iij. Fit tamen ista restitutio officio iudicis: vt not. Abb. post Anton. de But. in cap. fin. de ord. cogni. τ gloss. expresse hoc dicit in dicto capi.
9 quoniam. †Tertia conclusio Abba. est, quod si excommunica-
8 tus venit vt reus principaliter ad se defendendum [8], τ petat reuocari missionem factam contra eum propter contumaciã, admittitur: secus si petat principaliter tenutam retractari, tãquam non legitime factam: quia tunc actor videtur: τ ideo repellitur. Et idem Abb. tradit in dicto capi. ex insinuatione. in glo. in verbo, canonicum. de procur. Et fuit ista doctrina Barto. in l. de pupillo. §. fin. de operis noui nuntia. circa quam late insistunt Mod. hic. Et in effectu difficultas videtur esse in primo casu, quomodo veniat tanquam reus, petendo reuocari tenutam. Nam sm Pau. de Castr. in d. l. de pupillo. §. qui remis-

sionem. exemplificatur quando data fuit tenuta ob contuma-
ciam rei,& postea fit preceptum de sgombrando,id est,euacuan
do secundum formam statuti Florētini.Si enim reus compa-
reat, & contradicat huic precepto, reus dicitur, quia conueni-
tur.cap.forus.§.reus.de verborum significa.& in consequētiam
poterit etiam petere quod tenuta reuocetur. Et ad hoc bene
facit textus in l.si pupillus.§.defendere.ff.de priuileg.cred.vbi
qui petit tenutam reuocari,dicitur defendere.Ad idem tex.in
l.non cogendum.§.si procuratori.ff.de procur.& ibi Ange.dicit
quod agens stimulatus dicitur sustinere partes defensoris:er-
go videtur hoc permissum excommunicato.cap.cum inter.de
exce.Sed responderi potest quod hac ratione attenta,excom-
municatus etiam principaliter deberet posse petere tenutam
reuocari: quia videtur stimulatus, & tamen non potest, secun-
dum Bart.& docto.& quia excommunicatus non potest petere
restitutionem vt supra dictum est:ergo non videtur quod pos
sit reuocationem tenute petere. Confirmatur hoc:quia cum se
mel tenuta data fuerit, citatio facta a principio habuit effectū
suum:& ille,contra quem data fuit tenuta, non videtur necessi-
tatus,cum habeat annum ad illam reuocandam.ca.quoniam.
§.in aliis.vt lite non contest. Non tamen puto recedendum ab
opin.Bartol. videlicet quod excommunicatus reuocationem
tenute in consequentiam tenute petere possit.Et in consequen
tiam videtur petere, quando excommunicatus, contra quem
data fuit tenuta, iterum vlterius molestatur, & defendendo se
ab illo nouo grauamine poterit petere tenutam datam reuo-
cari:quia hoc venit in consequentiam sue defensionis:quia ra-
tio, que allegatur ad remouendum nouum grauamen, etiam
infert quod tenuta reuocetur.Et ratione connexitatis excom-
municatus hoc petere potest.& hoc venit in consequentiā:quia
quod futurum grauamen remoueatur, & quod tenuta prius
data reuocetur,ab eodem fundamento regulantur, vt quia forte
dicat se impeditum iusto impedimento,& contumacem nō fuis
se.Et declarando hoc modo,opin.Barto. videtur bene proce-
dere,quam Ange.Alexan.& Mod.sequuntur in d.l.de pupil-
lo.§.fin.Anton.de But.in cap.cum inter.de excep.cum simi.vt
tradunt Moder.hic,& idem Ro.in consil.ccxvij.res ista.& tra
dit Nellus in tractatu bannito.in prima parte secundi tempo
ris.quest.lxiij.Et ad iura supra allegata,que probant quod il-
le,qui petit tenutam reuocari,dicatur se defendere, responde-
tur quod largo modo intelliguntur, & non habēt locum in ex-
communicato,in quo defensio necessaria consideratur.ca.cum
inter.de excep.Item illa iura,si bene considerentur, presertim
tex.in d.l.si pupillus.§.defendere. videntur loqui respectu cau
se principalis,ad cuius defensionem reus se offert, quando pe-
tit tenutam reuocari:non autem respectu tenute, que reuocari
10 petitur.¶ In fin.glos.Gloss.concludit quod excommunica-
tus non potest actorem reconuenire, sed excipere, & appellare
9 potest [9].De reconuentione est tex.in capit.cum inter.allegato
in gl.quod declaratur vt per Abbatem ibi.De exceptione di-
cendum est vt Abb.tradit in cap.ij.de excep.Et de appellatio-
ne habetur in capit.significauerunt.de except.Successiue dum
Abb.opponit de cap.post cessionem. de probat. notandum est
quod non omnis, qui procuratorem potest constituere,potest
ipse procurator constitui,& idem econtra:quia nō quilibet, qui
constitui potest,alium potest constituere.capi.qui generaliter.
§.j.de procur.in vj.Et dum Abb. rationem adducit:quia offi-
cium procuratoris voluntarium est, sentit quod secus esset in
tutore:quia officium eius est necessarium. De quo not.Bal.in
dicto cap.cum inter.in fin.& in l.j.C.de iur.& fa.igno.vbi tamen
cōcludit idem esse in tutore, vt excommunicatus tale officium
habere non possit.Et quod Abbas dicit circa intellectum d.c.
post cessionem.procedit retento communi intellectu,de quo vi
11 dendum est,vt dixi in dicto cap.post cessionem. †Secundo ex
dicto Innocen.quod Abb.hic refert,notandum est quod excō
municatus eo casu,quo potest esse in iudicio,etiam potest pro-
10 curatorem constituere [10].Quod etiam sequitur Cardi.in cōsi.
xlvj.videtur quod Lucretia.in fin.& est regula generalis,quod
eo casu,quo quis potest esse in iudicio,procuratorem etiam po
test constituere,vt not.Inno.in cap.edoceri.de rescrip.& de exe
cutore not.Bald.in l.id,quod pauperibus.C.de episcop.& cler.
in vj.quest. Et de filiofamilias not.Bald. per illum textum in
l.filiusfamilias.in princip.ff.de procur.ad idem tex.in cap.fina.
in princi.vbi Domi.de iudic.in vj.& in cap.ex parte.vbi Anto.
de But.de rest.spo.& in l.seruum quoque.in princ.de procurat.
quem allegauit Roma.in l.si ex legati causa.de verborum obli
gat.& est gloss.in clement.si religiosus.in verbo, constituere. de
procura.& facit regula,potest quis.de reg.iur.in vj. Et ista con
clusio procedit in eo,qui potest agere nomine proprio: secus si
nomine alieno,prout est cōiuncta persona,que licet agere pos-
sit,non tamen potest procuratorem constituere:vt not.conclu-
dit Rota in xxxiij.decisio.de procur.in antiquis.& Moderni
simpliciter sequuntur in cap.cum I.& A.de re iudic.Sed con-
tra illam decisionem videtur tex.in cap.accedens.de procura:
in fi.vbi pater in causa matrimoniali tanquam cōiunctus, pro
filia procuratorem constituit. Sed dici potest quod sit casus
specialis in patre pro filia in causa matrimoniali,prout loqui-
tur:alias non videtur quod coniunctus possit, vt Rota dicit.
Et confirmatur,quia procurator,qui habet mandatum,nō po
test ante litem contestatam procuratorem constituere. l. quod
quis.C.de procur.& tutor similiter non potest.l.neque.C.eodem
tit. Sed lite contestata bene videtur quod coniunctus possit
ad similitudinem procuratoris.Et ita tenet Specul.in titu.de
procur.§.ratione constituentis.ver. quid si canonicus. & sequi-
tur Ro.in consil.cclij. spectabiles domini. Alexand.in l.quod
quis.C.de procur.& ita decisio Rote declaratur. Tertio Abb.
concludit quod dispositio, capit.per tuas.etiam locum habet,
quando quis litigat per procuratorem, vt prius quam audia-
tur,debeat absolutionem petere, contra Anton.de Butr.hic:
quia secundum eum,eadem ratione dicatur contemnere excō
municationem.And.Sicu.hic respondet quod isto casu non
videtur contemnere,ex quo litigat per procuratorem, & sic no-
luit se ingerere communioni hominum propter reuerentiam
excommunicationis. Sed replicari potest quod cum iura ve-
lint quod absolutio petatur,satis videtur contemnere, si hoc
non facit:nisi dicatur quod iura non loquuntur, quando liti-
gatur per procuratorem.Modern.etiam hic arguunt contra
Abb. quia si absolueretur excommunicatus quando procura-
torem constituit ad se defendendum, nihil operarentur iura,
que dicunt quod excommunicato datur defensio. Sed facile
respondetur quod nos loquimur solū in terminis capit.per
tuas.de sentent.excommuni.vbi absolutio requiritur, quando
excommunicatio iniusta dicitur: secus est in aliis casibus, in
quibus absolutio non est necessaria:& tunc habent locum iura,
que de defensione loquuntur. Unde finaliter mihi placet opi.
Abb.Primo per tex.quem ipse adducit,in capit.cum contin-
gat.de offic.delega.dum ibi dicitur quod absolutio peti debet:
quia in omnem euentum necessaria est.Nam ratio ista etiā vi-
detur militare,quando litigat per procuratorem.Secūdo pro
opi.Abb.in simili bene facit text.in l.honori.ff.de obseq.vbi re-
uerentia,que debetur patrono per libertum,etiam locū habet,
quando libertus litigat per procuratorem:ergo pariter vide-
tur quod reuerentia,que consideratur, quando excommunica
tus ipse agit, ne videatur contemnere excommunicationem,
etiam videtur procedere,quando litigat per procuratorē.Ter
tio,& vltimo facit text.in cap.mulieres.de sentent.excommu.in
fin.vbi probatur quod respectu excommunicationis proprie,&
vere facere dicitur:qui per alium facit:ergo videtur idē dicen
dum respectu absolutionis, vt proprie dicatur agere, qui agit
per procuratorem : & ideo videtur quod debeat absolutionem
12 petere,sicut si ipse ageret. †An autem in procuratore,qui com
paret pro defensione excommunicati,requiratur speciale mā
datum.Abb.post alios concludit quod non,sed quod sufficiat ge
nerale mandatum ad agendum,& defendendum.& ita commu
niter doc.tenent.Et idem est,si datus esset simpliciter procura
tor:nam intelligitur datus ad agendum,& defendendum:quia
aliter non esset procurator idoneus ad agendum, nisi etiā pos-
set defendere.l.seruum quoque.§.ait pretor.ff.de procu.& ita not.
Bart.dicit in l.quod dicitur.§.fin.ff.de tute. Et vlterius consi-
derandū est in ista questione:quia etiam si dicatur expresse, ad
agēdum,& defendendum,prout doc.loquuntur, videtur quod
non sufficiat tale mandatum, vt excommunicatum defendere
possit:quia illa verba,ad defendendum, restringuntur quate-
nus necessaria est defensio in consequentiam agendi:quia ali-
ter. vt dictum est, procurator ad agēdum simpliciter non esset
idoneus.Et hoc in simili no.Bar.in l.ij.§.creditum.si cert.pet.
de procuratore ad recipiendum,& confitendum. Nam verbum
illud, confitendum, restringitur ad confessionem de receptis.
Sed hoc in casu nostro non videtur verificari posse:quia cum
excommunicatus agere non possit,nec per se, nec per procura
torem,vt hic,illa defensio in consequentiam agendi non potest
considerari:& tale mandatum,quod intelligitur de defensione
in consequentiam,vt dictum est, cum stricte debeat interpreta
ri,vt not.Bar.in d.l.quod dicitur.non debet extendi ad defen-
sionem,que principaliter consideratur in excommunicato. Et
ideo necessarium est quod in tali mandato dicatur,ad agendum,
& defendendum principaliter, & in consequentiam : & tunc tale
mandatum sufficiens videtur,nisi ageretur de causa defensio-
nis,que de sui natura speciale mandatum postularet,iuxta ca.
qui ad agendum.de procu.in vj. Et casu,quo speciale manda-
tum

tum requiratur, satis videtur esse speciale per clausulam illam
quod possit omnia, que dominus potest: vt Abbas hic conclu-
dit post alios, quos refert. Et idem Bart. in l. si procurator. C.
de procurat. Bald. in l. j. circa fin. C. de bo. ma. & Dom. in c. qui
ad agendum. §. fin. de procurat. in vj. & est text. quem Angel. ibi
ponderauit ad hoc, in §. ad hec prohibemus. in fi. in authen. de
colla. & not. Alexand. in d. l. si procurator. in princ. C. de procur.
vbi comprobat dictum Arch. in d. cap. j. de rescript. in vj. quod
Abb. hic refert, & idē Ro. Soc. sequitur in cōsil. xciiij. visis his.
13 ¶ † Subsequenter queritur, si excommunicatus incipit agere,
& non repellitur, si postea ipse desistere velit, an possit compelli
ad prosequendum, iuxta authen. qui semel. C. quomodo & quan
do iud. Abb. concludit quod sic, quod compellatur ad instan-
tiam rei. Et fuit dictum Innoc. quod Abbas refert in c. exce-
ptionem. de except. & hoc sequuntur Bal. & Ang. in l. nulla. ff. de
legi. & idem Ioā. de Ana. in c. dura. ver. quid autem. de cri. fal.
Et ad hoc facit gl. quam ibi not. Ant. de But. in c. significauit.
de offic. ordin. dicens quod ille, qui necessitatur agere, dicitur
reus. Et ista conclusio procedit, nisi iudex ex officio ipsum ex-
communicatum repellat, quod facere potest, nō obstante quod
reus contradicat: vt no. Abbas concludit in d. c. exceptionem.
in fin. Ista enim facultas iudici conceditur propter publicam
vtilitatem. d. c. exceptionem. in fin. & ideo non attenditur quod
reus contradicat. Et idem tenet Do. in c. j. §. fin. per illum text.
de except. in vj. vbi inquit quod iudex, etiam parte contradi-
cente, & inuita, debet excommunicatum repellere, per illū text.
vbi iudici hoc precipit: si tamen iudex excommunicatum non
repellit, ad instantiam rei excommunicatus cogitur prosequi
litem. & valebit processus, sicut valet quādo non opponitur, vt
14 infra videbimus. † Quid autem si excommunicatus agere ve-
11 lit contra creditorem suum illum diffamantem[11]. Abbas con-
cludit quod non possit, post Ant. de Butr. hic. Et ista conclu-
sio clara videtur de iure: quia licet excommunicatus debitor
dicatur, tamen ex quo ipse non lacessitus ad iudiciū prius pro-
uocauit, actor reputatur. vt not. Bar. in simili per illum text. in
l. libertus. ff. de in ius vocan. & ibi Paul. de Cast. in terminis
hoc dicit. Et facit text. in l. in tribus. ff. de iudic. & qr ipse excom
municatus non stimulatur: ergo nō agitur de defensione eius
saltem necessaria, prout in excommunicato requiritur. c. cum
inter. de except. Et per hoc respondetur ad ea, que dicit Io. de
Ana. qui tenet contrarium in d. c. dura. de crimi. fal. Nam licet
aliqualiter videatur stimulatus ab infamia & sic agatur de de-
fensione, talis defensio non est necessaria, prout cōsideratur in
15 excommunicato. ¶ † Successiue queritur an teneat iudicium
si excōmunicato agenti non opponatur. Abb. concludit quod
sic: & ita communiter doct. tenent, per text. in c. j. in §. si vero. de
excep. in vj, ibi: his, que precesserunt, nihilominus in suo robore
duraturis, solus And. Sic. hic tenet contrarium, dicens quod
illa verba, in suo robore, non tribuunt nouum robur. l. fin. vbi
Ang. C. de temp. app. l. omnes. C. de prescr. triginta ann. Et ad
hoc facit tex. in c. j. s̄. de pact. ibi: suam obtineant firmitatē. ꝓut
illum Sali. inducit in l. legem. C. de pact. in vij. q. Sed breuiter
ad ista respondetur, ꝙ in d. c. j. sunt alia verba, ex quibus colli-
gitur validitas processus: nam in d. ver. si vero dicit, actor in se
quentibus excludatur: ergo videtur quod precedentia valeāt.
& in d. c. j. versi. sed si post rem. dicitur quod si opponatur post
rem iudicatam, executio impeditur: sed sententia, que precessit,
non minus robur debitum obtinebit. Ex quibus verbis mani
feste patet quod processus prius agitatus valet. Et ita etiam
dicunt Mod. in c. exceptionem. j̄. de exce. & post oppositam ex-
ceptionem processus non valet: quia ita expresse dicitur ibi, ꝙ
actor in sequentibus excludatur: alias vero prohibitio commu
nionis non redderet actum in contrariū nullum: vt not. Car.
in c. perpendimus. in xxv. q. de sent. exc. & Abb. in c. si vere. de
senten. excō. Et, vt supra dictum fuit, predicta locum habent in
16 excommunicato: secus autem est in † suspenso, vel interdicto:
quia agere non prohibentur, cum sibi communicatio prohibi-
ta non sit, vt Abb. hic concludit, & idem Abb. post Innocē. in
c. venerabilis. de sent. exc. Ant. de But. in c. ad apostolice. de ex
cep. & Abb. ibi, qui hoc limitat, nisi vellet agere pro beneficio, a
17 quo esset suspensus. † Quid autem in periuro, an ipse agere pos
12 sit[12]. Abb. concludit quod sic, post Ant. de But. hic, in fi. & idem
Ant. de Butr. & Abb. in iij. not. in c. dilecti. de except, cum si. vt
tradunt Mod. ibi. & hoc intelligitur nisi agere velit in causa,
in qua fuit periurus: qr non potest. l. si quis maior. C. de transa.
Et hoc pro singulari Roma. tradit in sing. cccxci. tu sai. in fin.
& not. Alexan. in consil. xvij. ponderatis. lib. iij. & idem Alexan.
in consil. lxxvj. visis. lib. v. & ex supra dictis absoluta sunt omnia,
18 que per Abb. traduntur. ¶ † Ulterius aliqua notanda sunt, &
primo quod regula, que ponitur hic, vt excommunicatus re-
p[redacted], qui conueni-
13 [redacted]
Bal. in l. seruos. de accu[redacted], ꝙ excō
m[redacted]atis defensio non negatur. Et ad tex. ibi, qui videtur sen
tire contrarium, secundum gl. & Doc. subauditur dictio maxi-
me. Sed ista conclusio prima facie videtur dubitabilis: quia vi
detur contra manifestam rationem litere. d. c. a nobis. Et ma-
gna est diuinatio, ꝙ subaudiatur dictio, maxime. Non obstat
ꝙ excommunicato concedatur defensio: quia hoc non videtur
habere locum, si ipse reus pariter excommunicatus sit: vt est
tex. in d. c. a nobis. & facit tex. in c. cum ecclesiastice. de except. vbi
pluralis in beneficijs pluralem non repellit. & quod Abb. ibi
dicit. Sed tamen a communi opinione non est recedendum: qr
in pari causa melior est conditio possidentis, & rei. l. si seruum.
§. sequitur. ff. de verb. oblig. l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de
excep. do. Unde cum vterque excommunicatus sit, causa rei fa
uorabilior videtur. Et quia secundum communem opi. excom
municatus prohibetur communicare cum alio excommunica
14 to[14]: vt Abb. concludit in cap. nulli. de sen. excom. in c. illud. de
cler. excom. mi. & in c. ex parte A. de testib. & gl. que contrarium
dicit in c. de voto. xxvij. q. j. in verb. Christiane. communiter re-
probatur. Non ob. tex. in d. c. a nobis. quia responderi potest ꝙ
ibi in tex. allegatur ratio, que magis specialiter respiciebat ca
sum propositum, secundum contingentiam facti: quia nō erāt
in pari gradu excommunicationis. Sed dato ꝙ fuissent, hoc
ibi non determinatur: idem tamen fuisset, per supradicta. Et
pro ista conclusione videtur tex. in c. dilecti. de exce. vbi ille, qui
literas impetrauit erat excommunicatus, & agebat, oppositū
fuit sibi de excommunicatione: replicatur, illos opponētes ex-
ceptionem etiam excommunicatos esse: dicitur ibi ꝙ talis re-
19 plicatio non admittitur: quia illi se defendebant. ¶ † Secūdo
notandum est, ꝙ ista exceptio excommunicationis opponi po
test etiam a tertio, cuius non interest, quia agitur de interesse
publico. Ita Card. no. dicit in c. exceptionem. in vj. q. de excep.
& hoc per Mod. hic comprobatur pluribus rationibus: & in c.
nonnulli. §. j. de rescr. Quibus addo tex. no. in c. cum parati. de
app. & ibi Imo. per illum tex. concludit ꝙ tertius, de cuius in-
teresse nō agitur, admittatur in casibus, in quibus iudex ex of-
20 ficio supplere debet: & de hoc dixi ibi. ¶ † Tertio, & vltimo nota
ꝙ excommunicatus repelli potest ab agendo, etiam ab eo, qui
iurauit exceptionem excommunicationis nō opponere: qr iu-
ramentum tanꝙ illicitum non tenet, vt no. Do. post Ioā. An.
in c. j. in prin. circa fi. de excep. in vj. Et hoc, s̄m Peru. ibi, proce
dit in iudicio: secus si extra iudicium petatur ab excommuni-
cato debitum a debitore, qui promisit soluere intra certū termi
num cum iuramento: quia in termino soluere tenetur, nō obstā
te excommunicatione creditoris: vt tenet Inn. in ca. veritatis.
c de dol. & contu. & hoc verum est, tenendo illam opi. Inno.[c] Sed
contrariū tenet Bal. hic, ver. queruntur. dicens ꝙ si iuraui sol-
uere creditori intra certum terminū, non teneor soluere credi-
tori, si excommunicatus sit, per tex. in c. j. §. j. in tit. hic fi. lex. de in
de incip. const. regni. vbi vasallus non tenetur seruire domino
excommunicato: & idem tenet glo. xv. q. vj. in ca. nos sanctorum.
Abb. in d. ca. veritatis. & in c. inter alia. de sentent. excommu. in
fi. cum simi. vt tradunt Mod. ibi.

¶ Additiones.

1 ¶ Stare. Et de multiplici significatione verbi, stare, vide Io.
Cald. in rep. c. post cessionem. j̄. de prob. & ibi Dec. in ij. no.
2 ¶ Possit. Plura addidi ad Bar. in d. l. si queramus. vbi vide.
3 ¶ Preiudicium. Imo tenetur facere que sunt in odiū. Deci.
in c. cum inter. de excep.
4 ¶ Contra, Uide Dec. in c. ij. in j. lec. in prin. de const.
5 ¶ Meretur. Idem in c. j. in j. lec. eod. titu.
6 ¶ Excommunicationem. Adde Dec. in c. in presentia. in prin
cip. de probat.
7 ¶ Restitutionem. Etiā si in actu extraiudiciali sit grauatus.
Dec. in c. cum inter. in fi. de excep.
8 ¶ Defendendum. Idem Dec. in c. cum inter. de arbi.
9 ¶ Potest. Declara hoc vt per Dec. in c. cum inter. j̄. de excep.
10 ¶ Constituere. Adde eundem Dec. in c. edoceri. s̄. de rescrip.
11 ¶ Diffamantem. Idem Dec. in c. cum inter. j̄. de excep.
12 ¶ Agere possit. Idem Dec. in ca. dilecti. j̄. de except. in iij. not.
13 ¶ Excommunicatione. Uide Dec. in c. ij. de excep.
14 ¶ Excōmunicato. Uide eundē Dec. in d. c. ij. de excep. in ij. no.
Sil. Aldob.

a ¶ Annum. Decisio. Tholo. ccclxvj.
b ¶ Uerior. [redacted]

[redacted]

c ¶ Inno. [redacted]

1 ¶ Leges non dedignantur sacros canones imitari.
2 Spurius an debeat ali in terris imperij.
3 Doctor antiquior debet preferri.
4 Licentiatus factus doctor an precedat doctorem factum medio tempore.
5 Doctor antiquior an semper preferatur posteriori.9.
6 Imperator potest creare doctorem solo verbo.
7 Doctor sacre theologie precedit doctores alios.
8 Quid in doctore vtriusque iuris.
10 Doctor legens preponitur doctori antiquiori.
11 Doctor, qui est inter consiliarios principis, prefertur alijs.
12 Et φ doctor antiquior preferatur, intelligitur ceteris paribus.
13 Doctor an precedat militem.
14 Argumentum de lege ad consuetudinem valet.

Lerici. ¶ In tex. ibi: non dedignantur. istud verbum etiã adaptatur ad illud, qđ de necessitate fieri debet: vt patet in casu, in quo loquit᷑ imperator originaliter. in aut. vt cle. ap. prop. epis. §. pen. ꝛ ad hoc facit text. in c. eam te. in fi. de rescr. ibi: de-
1 dignari nõ debes, ꝛc. ꝛ in l. Papinianus. C. de sent. ¶ † Primo no. φ leges non dedignant᷑ sacros canones imitari. ad idẽ tex. in c. j. de ope. no. nũt. cũ si. alleg. in gl. Et hoc intelligitur in materia pertinente ad ecclesiã: secus esset in materia indifferenti: . qꝛ leges in foro seculari, ꝛ canones in foro ecclesiastico attendi debent: vt Abb. hic concludit. ꝛ idẽ Abb. in c. j. de ope. no. nunt. ꝛ est gl. or. in reg. possessor. de reg. iur. in vj. ꝛ in c. ij. de arbi. in vi. ꝛ no. Bar. in l. priuilegia. C. de sac. sanc. eccl. Bald. in consi. xviij. in tit. de const. Pau. de Castr. in consi. lxv. visis, ꝛ consideratis. Do. in c. licet mulieres. in pe. no. de iureiur. in vj. Alex. in consi. clxvi. viso processu. lib. ij. ꝛ Are. in consi. xlviij. reuocatur in dubium. ꝛ tradunt Mod. vbi aliqua ex predictis adducunt, in c. ecclesia sancte Marie. ẽ. de const. ꝛ ibi inter alia ex hoc inferũt, φ in terris ecclesie, vbi seruantur canones, pater debet filium
1 spurium alere 1, prout disponitur in c. cũ haberet. de eo, qui du.
2 in matr. quam pol. per adul. Sed † in terris imperij debent leges seruari, que contrariũ disponunt. aut. ex cõplexu. C. de inc.
a nup. ꝛ ad hoc simpliciter alleg. Imo.[a] in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. ꝛ addatis φ idem Alex. sequitur in l. j. ff. sol. matr. vbi alleg. Imo. simpliciter in loco prealleg. Et reperio φ idem tenet Imo. in l. Lucius. §. in testamento. circa fin. in ver. aduerte tamen. de leg. j. Sed tamen in hoc breuiter communis opinio videtur in contrariũ: ꝛ ita expresse Abb. tenet in d. c. cũ haberet. dicens φ illa equitas etiam debet seruari in terris imperij, ꝛ in foro seculari. ꝛ hoc idem Abb. dicit in consi. cxv. inci. punctus questionis talis est. lib. ij. ꝛ in consi. 50. videtur primo. eo. lib. ij. ꝛ videtur tenere Aret. in consi. xlviij. reuocatur in dubium. ꝛ idem etiam voluit Ang. de Are. insti. de iu. nat. in prin. ad fi. ꝛ in trac. de testa. in ver. item reliquit filio spurio. in fi. ꝛ in §. legari. in fi. inst. de lega. ꝛ idem Ang. Aret. in consi. incip. quo ad primũ. in versic. tertio aduertendũ est. ꝛ Nic. de Ubal. idẽ sequitur in trac. de suc. ab intest. ver. sequit᷑ quarta species filiorũ. ꝛ hoc videt᷑ sentire Bar. in d. aut. ex cõplexu. dũ tenet φ alimenta spurio relinqui possint. Et debent peti talia alimẽta coram
b ecclesiastico[b]: vt no. concludit Are. in d. consi. xlviij. licet alij cõtrariũ consuluerint: vt refert do. Io. Bap. de sancto Seuer. in l. frater a fratre. in xix. q. ff. de cond. indeb. Secundo Abb. in ij. not. infert per tex. ad precedẽtia doctorũ. Et qꝛ de his quotidie dubitare contingit, insistã, subordinando plura dicta doctorũ, qui vario modo loquunt᷑, ꝛ declarando aliter, quã hactenus di
3 ctum sit. † Sit ergo regula, ꝛ conclusio, φ antiquior doctor debet preferri, sm gl. in l. cum quid. ff. si cer. pe. facit tex. in l. j. ff. de alb. scr. ꝛ in l. j. C. de consu. li. xij. ꝛ in c. statuimus. lxj. dist. Et antiquior intelligitur non etate, sed gradu, ꝛ dignitate: vt dicit gl. no. in c. fin. de consue. in vj. in verb. antiquiores. ꝛ Do. ibi. ꝛ facit tex. in c. statuimus. de ma. ꝛ obe. Et ista conclusio procedit, etiã si posterior sit ditior, vel nobilior: qꝛ iste qualitates non tollunt prerogatiuã tẽporis: vt no. voluit Inn. in d. c. statuimus. sed cõsiderantur data paritate in tpe: vt no. Bart. in l. j. ff. de obseq. ꝛ
4 Bal. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iud. in fi. † Secundo ampliat᷑ ista conclusio, vt etiã habeat locũ in eo, qui prius ad doctoratũ [redacted] Unde qui primo licẽtiam

habuit recipiẽdi, doctorato preponit᷑, lꝫ ipse posteriori tpe doctor efficiat᷑: qꝛ tẽpus licentie attendit᷑: vt not. decidit Ange. de Are. in §. quedã. inst. de act. vbi alle. tex. in d. l. j. C. de consu. Sed ille text. non multũ facit: qꝛ ibi prius adeptus fuit dignitatem consulatus: vnde non mirũ si preponitur, qꝛ prius reperitur dignitatẽ habuisse. Sed in questione ista prius tantũ licentiã habuit doctorandi, ꝛ ex licentia simplici dignitas non tribuitur: ꝛ ideo tex. in d. l. j. melius facit ad similem questionem in qua a-
c lias consului Pisis[c] in fauorẽ magistri Stephani Mediolanensis contra magistrũ Perleonem, videlicet φ doctor artiũ, qui postea doctor medicine efficit᷑, preferatur illi, qui medio tẽ
a pore vtrunqꝫ gradũ artium ꝛ medicine cõsequitur [a]: qꝛ prius
d habuit dignitatẽ, prout de consulatu dicit᷑ in d. l. j. Mod.[d] tamen hic etiã in licentiato, simpliciter sequũtur opi. Ange. in d.
e §. quedam. quam etiã nouissime approbant Mod. Senen.[e] in l. cum quid. ff. si cer. pet. duplici ratione. Prima est ponderãdo rationem, que allegatur in d. l. j. in fi. C. de cõsu. dum ibi dicitur φ ille preponitur, qui prius fuit consul, qꝛ prius meruit patritiatum. Nam ista ratio videtur habere locũ in casu proposito: qꝛ prius meruit doctoratum, ꝛ per licentiã declaratur: ergo ex tali licentia preferri debet. Sed ratio ista euitari potest: qꝛ meritum non tribuit dignitatem, vt concludit Cardi. in cle. ij. in ij. q. de magist. in casu vero d. l. j. meritũ declaratur per dignitatem consulatus, vt ibi dicitur: vnde prefertur virtute dignitatis, ꝛ nõ propter meritum simpliciter. Preterea, illa verba, qui prius meruit patritiatũ: vt habetur in d. l. j. referuntur ad illũ, qui fuit prius patritius, vt ibi patet. Unde ille tex. nihil facit: qꝛ in effectu illa verba intelliguntur pro illo, qui prius fuit patritius, ꝛ meritum consideratur ibi simul cum dignitate. Secũda ratio inducitur, quia secundũ Bald. in l. qui indignus. ff. de sena. licentiatus dicitur habere dignitatem sine administratione: ꝛ per doctoratum sola administratio acquiritur: vnde succedit φ iste, qui prius habuit dignitatem sine administratione, si postea administrationem cõsequatur, prefertur illi, qui medio tempore habuit dignitatem cum administratione: vt est tex. in l. ij. C. vt dig. ord. ser. li. xij. Sed huic rationi etiam respõdetur, negando illud, quod Bal. dicit: quia non est verum φ per licẽtiam dignitas tribuatur, vt supra dixi. nec Bal. videtur firmare hoc, sed ita dicit arguendo in questione, in qua postea contrarium tenet. Pro dicto Ange. de Are. alia ratio induci potest. Nam doctoratus qui postmodũ sequitur licentiam, habet relationem ad licentiã. Examen enim videtur principium, per ea, que habentur in l. magistros. C. de profess. ꝛ medi. lib. x. Sed quando finis habet relationem, ꝛ necessariam consequentiam ad principium, principium attenditur. l. iij. §. Seio. ff. de mino. Unde doctoratus, qui sequitur, virtualiter trahitur ad tẽpus licẽtie: ꝛ sic prius doctoratus videtur: ad quod bene facit quod no. Bald. in l. qui indignus. circa fi. ff. de sena. vbi pluribus rationibus probat φ licentiatus in vno loco, non potest in alio loco doctoratum accipere: ex quo datur intelligi φ doctoratus refertur ad licentiam precedentem. Sed huic rationi etiã videtur posse responderi φ ista trãslatio, vt videatur doctoratus tempore licentie, non attenditur in preiudicium tertij, qui interim medio tẽpore doctor efficitur: ex eo quod in simili tradit Bar. in l. ij. ff. de decu. vbi inquit φ doctor restitutus ad collegium, non recuperat priorem locum in preiudicium eorũ, qui medio tẽpore doctorati sunt. Et ita patet ex predictis, φ decisio Ang. d. §. quedã. non videtur probari iure: ꝛ in contrarium in terminis est decisio antiqui doctoris Simonis Brixiani Mediola. in proe. Cle. qꝛ, secundum eum, non cõsideratur principium, sed finis: ꝛ perfectio actus inspicitur: ar. l. si quis a multis. ff. de noxal. Postremo tamen qꝛ dictum Ang. approbatur per posteriores: ꝛ idem tenet Maria. in c. quanto. de magist. cogitabam φ non obstantibus supra dictis videtur bene probari in d. l. j. de consul. si bene, ꝛ recte consideretur: qꝛ ibi licet cõsul prius haberet dignitatem, tamen illa dignitas non erat in cõsideratione respectu dignitatis patritiatus alterius: sed prior consul ibi preponitur propter posterioris patritiatum postea acquisitum: ꝛ illa coniunctio patritiatus posterioris cum anteriori consulatu, facit illũ preferri. Et ista ratio vtique videtur in casu isto procedere, qꝛ licentia, que precessit, coniuncta cum doctoratu postea sequuto, debet operari φ iste preferatur. Et ad hoc etiã bene facit ratio, quam supra induxi, φ doctoratus habet necessariam consequentiã, ꝛ relationem ad licentiam, que precessit: ꝛ ideo principium attẽditur. d. l. iij. §. Seio. ff. de mino. Et ista ratio procedit secũdum regulas iuris communis. Et per hoc nõ obstat dictum Bar. quod supra allegaui in contrarium, in d. l. ij. de decu. quia ibi Bar. loquitur in restitutione, que est contra ius commune, ꝛ de iure speciali impetratur: quo casu nõ videtur esse in consideratione. l. iiij. §. j. vbi Bar. ff. de fideicom. lib. ꝛ not.

no.Bar.in l.fi.C.de sen.pass. Unde statim q̃ quis fuit priuatus collegio,aliis ingredientibus fuit ius quesitum: quia restitutio non erat in consideratione:secus in casu isto videtur:quia habita licentia expectabatur doctoratus secundum ordinem iuris,et presens status tendebat ad hoc: vnde interim non videtur esse alteri ius quesitum.

5 † Retenta conclusione supra firmata,q̃ doctor antiquior preferatur,limitatur primo, nisi doctor tempore posterior ab imperatore vel summo pontifice gradum consequatur:vt voluit Ro.in l.si vero.§.de viro.in xlix.fal.ff.solu.matr. et sequitur Alex.in l.ij.§.si prius.ff.de vul.et pup.c.per tuas.de maio.et obe. et ibi Abb.hoc dicit in militibus:et idem Abb.in c.postulastis.de concess.preb.et fuit dictum Fran.Tigri.in l.ij.per illum tex.ff. de albo scri.quod refert,et sequitur And.Sicu.in c.quod clericis.j.tit.j.et ad hoc bene facit gl.in l.restituende.in verb. consecuti.et est gl.fi.illius legis,de aduo.diuer.iud.et in c.dñs noster. in verbo,elegit.xciij.dist.et in c.j.de maio.et obe.et facit tex.in c.si a sede.et in c.hi qui.de preb.in vj.Et hoc verum intelligitur, quando doctor creatus ab imperatore,vel summo pontifice,fuit factus cum rigore examinis:secus si simplici verbo,puta,esto doctor:quia talis non habet prerogatiuam vt aliis preferatur:ita no. And.Sic.in proe.Cle.dicit per l.nemo.C.de aduo.diuer.iud. et idem voluit Maria.in c.qualiter.el ij.in iij.no.de accu.et sequuntur Mod.in c.per tuas.et ista etiam reassumunt Mod. in l.ij. §.si prius.ff.de vulg.et pup. Sed aduertendum est, quia hoc vltimum dictum potius ex quadam equitate videtur procedere, quam de rigore iuris.quia tota vis in ipsa dignitate consistit,
6 que ab imperatore,etiam sine examine tribuitur:cum ipse † solo verbo doctorem creare possit:vt no.Ang.in l.j.C.de sen.pass.
f et quia talis prerogatiua dignitati[f] conceditur:quo casu exercitium non consideratur:vt not.Do.in proemio sexti,in fi.Bal. in l.qui sub pretextu.C.de sac.san.eccl.Bar.in l.maximarum.in fi.C.de excu.mu.lib.x.et late tradit Are.hic. Et quod dictum est de doctorato ab imperatore vel papa, idem videtur in eo, qui doctoratus sit a comite Palatino,qui authoritatem doctorandi aliquem specialiter ab imperatore vel papa habuisset:secus si generaliter authoritas tribuatur,non nominando personam: ar.text.in c.hi qui.de preb.in vj.ibi:authoritate alterius sibi in hac parte specialiter concessa.et facit tex.in c.si cui nulla. de prebend.in vj.et c.seq.et in c.is cui.de off.dele.in vj.Et ad hoc etiam facit,quia ille,qui simpliciter consequitur potestatem ab imperatore, vel papa,non videtur habere illam prerogatiuam, que in ipso imperatore,vel papa consideratur, vt no.Inno.vbi loquitur in materia dispensationis,in c.dudum.el ij.versi.item si papa mandat alicui.de elec.et idem Bal.in l.si testamentum.in princ.C.de testa.in ver.item potest.et in l.ij.ver.item nota quod si papa.C.de serui.cum fi.vt tradunt Mod.in c.postulasti.ver. quartus casus.de rescrip.et idem Alex.in consi.xciiij.consideratis.lib.j.et in consi.lx.visa legitimatione.lib.ij.Et hoc intelligitur,nisi nomina illorum exprimantur:cum quibus facultas dispensandi conceditur:vt no.Jo.Milis in repertorio.in verbo, dispensatio.quem Mod.referunt in d.c.postulasti. Sed de hoc est dictum Spec.in tit.de dispen.§.videndum restat.vers.quid si papa dat potestatem alicui.in fin.Et idem esset,si authoritas doctorandi tribuatur expresse cum illa prerogatiua, que esset in ipso papa vel imperatore:vt in fi.no.Bald.in l.cum filius.ff. de test.mil.Alex.in consi.lxvij.incip.consideratis.ver.corroborantur predicta.lib.j.et Pau.de Cast.consi.cxxv.inci.super dubio.cum fi.

7 † Secundo regula locum habet inter doctores eiusdem qualitatis,et professionis:secus si diuerse sint facultatis[B], quia tunc quandoque iunior antiquiori preponitur. Hoc patet in doctore theologie,qui alios doctores precedit:quia ratione subiecti dignior reputatur, vt Abb.hic post Jo.And. Card.et alios concludit. Et hac ratione doctor canonum prefertur doctori iuris ciuilis:quia scientia iuris ciuilis respicit simpliciter bonum commune:sed subiectum iuris canonici dirigitur non solum in bonum commune,sed etiam in Deum, vt Abb. hic dicit:et est gl.no.in c.cum contingat.in gl.ij.de iureiu. Et ista ratione etiam doctor iuris ciuilis preferendus est doctori artium, et medicine,cuius subiectum est homo egrotus, secundum Abba.hic. Sed considerandum est, q̃ ista ratio videtur bene procedere in medicina,sed non in artibus,presertim in Philosophia naturali, que versatur in cognitione rerum naturalium, et sic videtur habere dignius subiectum,quam scientia iuris ciuilis,que moralem respicit Philosophiam.l.j.§.j.ff.de iust.et iu. Sed responderi potest q̃ scientia iuris ciuilis dignior reputatur:quia respicit bonum publicum, et commune, et ad iustitiam dirigitur. inst.de iust.et iu.in prin.et facit tex.in l ij.§.post originem.vbi Bal. in fi.dicit q̃ respublica non potest stare sine iurisperito.ff.de ori. iur. Que quidem ratio cessat in Philosophia. Et quod dictum est, non videtur habere locum in medico pape,vel principis, qui maiorem dignitatem habere dicitur:vt not.Bar.in l.j.per illum tex.C.de comi.arch.lib.xij.

8 † Tertio regula fallit in doctore iuniore,qui plures haberet gradus.Exemplum in doctore iuris vtriusque,quia duo vincula magis ligant.c.j.de treug.et pace.vt Abb.hic concludit post alios.Card.tamen dicit hoc procedere ceteris paribus.Et idem simpliciter dicit Jo.de Ana.in rubri.j.de magist. Ex quibus verbis prima facie inferendum videtur,q̃ doctor in vtroque iure posterior tempore non precedit doctoratum prius in altero tantum gradu,quia non sunt cetera paria,cum iste habeat prerogatiuam temporis.quod tamen non videtur verum:quia,secundum hoc,communis opi.que habet q̃ doctor in vtroque iure preferatur,nunquam fere haberet locum,cum semper in aliquo esset prerogatiua temporis:que etiam in vna hora attenditur:vt per gl.in l.si ex pluribus.§.fi.ff.de sol.facit text.in l. Titius.§.Lucius.ff.de libe.et posth.Et intentio doctorum videtur hic esse, q̃ doctor in vtroque precedat etiam habentem vnum gradum priorem in tempore.Et hoc ratione probatur: quia duplicatio gradus maiorem dignitatem inducit.et vbi maior est dignitas,prioritas temporis non attenditur.vt per gl.in c.placuit.in verb.Isidorus.xvj.dist.not.in c.statuimus.de ma.et obe. Unde illa verba, ceteris paribus, non videntur intelligenda respectu prerogatiue temporis, sed propter alias qualitates, de quibus inferius dicam. Et ita patet q̃ ista secunda limitatio bene procedit, q̃ doctor in vtroque iure preferatur tantum habenti vnum gradum,etiam anteriorem tempore:sic etiam doctor canonum, et theologie simul simplici theolog. prefertur, vt dicunt Host.et Abb.post alios in c.j.de consan.et affi.Sic etiam comes et baro,comitem tantum precedit,vt no.Bal.in l.sed milites.ff. de excus.tut. Et pari ratione doctor et miles precederet doctorem,vel militem tantum,vt no.Alex.in l.Centurio.versi.adde tamen.ff.de vulg.et pup. Et doctor artium simul et medicine doctorem priorem tantum in artibus, vel medicina, deberet precedere:et episcopus doctor,episcopum simpliciter priorem in tempore precedit,vt no.Do.in c.Isidorus.in fi.xvj.di. Et predicta vera sunt, et de plano procedunt, quando in vtroque gradu etiam concurrit alter gradus,ad quem comparatio fit,vt patet in casibus supra dictis:secus videtur, si de gradu duplicato comparatio fiat ad alium gradum,qui potentior,et dignior sit vtroque simplici: quia etiam tunc ille vnicus gradus preualeret. Gratia exempli, non videtur q̃ doctor in vtroque iure theologo preferatur: nec videtur q̃ doctori canonum preponatur ille,qui in iure ciuili et artibus doctor esset:quia ille gradus solus potentior videtur,et non concurrit in gradu duplicato alterius. Et ad hoc est decisio Ro.que ita intelligitur,et adaptatur in consil. cccxxxiij. quo ad primum.quia, secundum eum, que non prosunt singula,nec multa simul collecta iuuant.l.spadonem.§.qui iura.ff.de excu.tu. Ratio tamen ista,quam Ro.adducit,restringitur in casu suo:non autem haberet locum generaliter: aliter sequeretur q̃ doctor in vtroque iure non precederet doctorem canonum priorem:quia illa singula non prosunt:cuius contrarium s.dictum est, et omnes communiter tenent.

9 † Quarto regula procedit in honoribus delatis:secus est in deferendis:quia tunc non antiquior,sed magis idoneus preponendus est:vt per Bar.in l.ij.§.si prius.ff.de vul. et pup.Abb.hic per tex.in l.honores.in prin.ff.de decu.ad idem tex.in l.vnicuique.C.de prox.sac.scr.lib.xij.ibi:nisi forte ab eo,qui tempore vincitur,laborum comparatione superetur.facit tex. in §.ordinationem.in aut.de mona.et quod inferius dicam. Et est regula communis q̃ in promotione alicuius dignitatis non antiquior,sed magis idoneus eligatur.viij.q.j.in ca. sed ergo.no.in c. constitutis.vbi dixi de app.et bene facit quod no.Hosti.quem Ab. ibi,et alij sequuntur in c.j.de consan.et affi.vbi inquit,q̃ in promotione epi, doctor canonum preponitur theologo, quando hoc
10 magis expediret propter loci qualitatem. † Quinto fallit in doctore legente,qui antiquiori preponitur,secundum And.de Baru.in d. l.j.C.de consu.lib.xij.et idem Jo.de Pla.in l.ij.C.vt dig.or.ser.quos refert,et sequitur Alex.in l.cum quid.ff.si cer.pe.et in d.l.ij. §.si prius. ff.de vul.et idem tenet Are.hic,per tex.in proe.Digest. in prin. et maxime hoc haberet locum,quando per viginti annos legisset: quia tunc dignitatem comitis assequitur. l.j.C.de profess.qui in vr.Constan.do.co.mer.li.xij.et iste talis indistincte prefertur militibus,vt Abb.concludit in c.quanto.de mag. Et talis,cum sit comes,legitimare potest,et creare notarios.vt no.Pau.de Cast. dicit in prima constit.Cod.et inter legentes,qui diutius legit,et maiora stipendia habuit,preferendus est,vt Abb.hic dicit,et sequitur Alex.in d.l.cum quid.et in d.§.si prius. Sexto limitatur non
c habere locum in doctore iuniore,qui doctior[C] esset antiquiori,secundum gl.per illum tex.in §.ordinationem.in auth.de monac.et Bar.ibi,et Ang.sequuntur.et idem Salic.in l.prouidendum. in prin.C.de postul.Alex.in d.l.cum quid.Sed aduertendum est, quia tex.in d.§.ordinationem. loquitur in honoribus deferendis,

⁊ in noua promotione, in qua magis idoneus eligitur, non habita ratione antiquitatis: sed in honoribus iam delatis videtur ꝙ antiquior preferatur posteriori, licet doctori, per supradicta. Si tamen iunior esset valde excellens, predicta limitatio verificari posset, vt etiã in honoribus delatis preferatur: argu. tex. no. in l. sed ⁊ reprobari. in §. amplius. ver. valde disciplinatos. ff. de excu. tut. ⁊ ibi Bal. dicit ꝙ propter scientiam alicuius multum eminentem recedi potest a statuto: ⁊ per illum tex. no. Ro. in l. si vero. §. de viro. iiij. fal. ff. sol. matri. ⁊ Alex. sequitur in d. l. cum quid. ⁊ in d. §. si prius. ⁊ Mod. in rubri. de maio. ⁊ obed. In contrarium tamen facit, q2 doctor mediocris, theologus, vel iuris canonici, prefertur etiam supremo doctori iuris ciuilis: vt concludit And. Sic. hic, arg. tex. no. ⁊ quod ibi Bart. in l. j. C. de Alex. prima. lib. xj. vbi Bar. ait ꝙ mediocris ciuis, alicuius ciuitatis supreme, preponitur primario ciui mediocris ciuitatis. Sed concludendum videtur ꝙ maxima alicuius discipline excellentia prestat iustam causam dispensandi, vt a cõmuni regula, vel statuto recedatur: arg. c. de multa. in fi. de preben. ⁊ ita videtur loqui Bal. in d. l. sed ⁊ reprobari. dum inquit ꝙ a statuto recedi potest. Sed immediate nõ est recedendum a cõmuni regula, propter quãcunqȝ hominis qualitatem: vt no. ait Bal. per illum text. in c. j. in fi. vt lit. pend. Et ita concludẽdum
11 videtur ꝙ ista limitatio non sit vera. †Septimo fallit in doctore, qui esset inter consiliarios principis: q2 reputaꝛ habere maiorem dignitatẽ: vt no. Ang. in l. j. ff. de test. mil. arg. l. j. in fi. C. de cadu. tol. facit tex. no. in l. j. C. de prep. lab. lib. xij. ibi: quos nostri lateris comitatus illustrat. ⁊ per illũ tex. no. dicit Bald. in rub. ff. de off. procon. ꝙ digniores sunt cardinales, qui residẽt in cu-
12 ria Romana apud papam, ꝙ̃ extra curiã. †Octauo regula s. facta, que habet ꝙ doctor antiquior preferatur, vt patet ex supradictis, intelligitur ceteris paribus: alias secus, ẜm s. dicta in limitationibus. Sic etiã in doctore in vtroqȝ iure: nã preponitur habenti vnum gradũ ceteris paribus, vt hic dicit Card. ⁊ Jo. de Anan. in rub. j. de mag. Et hoc potest exemplificari in qualitatibus s. dictis. Unde doctor antiquior in iure non precederet theologum posteriorẽ, vel doctoratum a papa, vel Imperatore. Et idem in doctore in vtroqȝ iure, qui nõ precederet predictos: q2 cetera non sunt paria. Et hoc intelligiꝛ, ⁊ bene ꝓcedit in qualitatibus s. dictis, que ipsam dignitatẽ respiciũt, ⁊ dignitati augmentũ conferunt: secus est in alijs qualitatibus separatis ab ipsa dignitate, vt sunt diuitie, ⁊ nobilitas. Iste enim non tollunt prerogatiuã temporis, vt no. in c. statuimus. de ma. ⁊ obed. Et sicut prerogatiua tẽporis non tollitur, multo minus prerogatiua vtriusqȝ gradus ab istis qualitatibus tolli non videtur. Data autem paritate in tẽpore, predicte qualitates debent considerari: vt no. Bart. in l. j. ff. de obseq. ⁊ Bal. in l. nemini. in fi. C. de aduo. diuer. iudi. Et omnia supradicta procedunt de iure: sed de consuetudine seruatur ꝙ etiã doctor in vno gradu prior in tempore, precedit doctorem in vtroqȝ iure: ⁊ inter iuris doctores, ⁊ medicos, etiam obseruatur ꝙ antiqor preferatur, non habita differentia facultatis. Et talis consuetudo debet obseruari: q2 in istis prelationibus consuetudo attenditur, vt per Bal. in l. obseruare. §. anteꝙ̃. ff. de off. procon. ⁊ in c. cum olim. in prin. per illum tex. de consue. Postremo notãdum est ꝙ prerogatiua, que conceditur doctoribus, secundum ea, que supra dicta sunt, non competit illis, qui a doctoribus corruptis promoti fuissent: vt no. Arch. xxxvij. dist. in c. de quibusdam. arg. tex. in l. j. C. de athletis. lib. x. ⁊ sequitur Abb. hic, dicẽs idem esse in illis, qui honoris gratia in facultate sibi incognita gradũ accipiunt. alle. Pe. de Anch. in c. j. de paroch. Sed istud vltimum dictum non videtur verum: q2 licet doctor taliter ꝓmotus ignarus sit, habet tamen dignitatẽ: ergo prerogatiua, que conceditur ratione dignitatis, debet habere locum, vt no. Barto. in l. maximarum. in fi. C. de excu. mu. lib. x. ⁊ late probat Are. hic, ⁊ no. Bal. in l. qui sub pretextu. C. de sac. san. eccl. ⁊ Do.
13 in proe. Sexti. in fi. ⁊ dixi s. ⁊ in c. j. in fi. s. eod. †An autẽ doctor militem debeat precedere, est questio, quam late disputauit Signo. in consi. xxiij. incip. est questio disputata per me, ⁊ equa dicitur distinctio, quam tradit Alex. in l. Centurio. ff. de vulga. ⁊ pupil. videlicet ꝙ in actibus militaribus miles preferatur, ⁊ in actibus doctoreis doctor preponendus sit, vt probatur in simili in l. j. C. de off. vic. In actibus vero promiscuis, ⁊ indifferentibus, ceteris paribus doctor prefertur. Unde si sint doctor, ⁊ miles, ad latus principis, doctor prefertur: vt not. Ange. in l. j. in prin. C. de test. mili. Si principi non adherent, doctor, si excellẽs sit, prefertur militi, vt Bald. concludit in proe. Digest. veteris, in fi. ⁊ ibi dicit ꝙ Bononienses faciunt egregios doctores precedere quoscunqȝ milites: milites vero splendidi doctorellis ꝓferuntur, vt Bald. dicit in loco preallegato: ⁊ sequitur Alex. in d. l. Centurio. ⁊ Alua. in c. j. in tit. quis dicatur dux, mar. ⁊ Joã. de Ana. in c. quanto. de magist. ⁊ ibi post Abb. concludit ꝙ doctor, qui diu legit, indistincte preferatur militibus. Et hoc clarum est, quando legit per viginti annos: q2 dignitatẽ comitatus acquirit, vt supra dictũ est. Idem tamen videtur, si minori tempore legisset, per ea que supra dicta sunt de doctore legẽte: ⁊ sic in effectu data paritate militis, ⁊ doctoris, doctor preferꝛ:
g q2 magis est honorandus, qui sua virtute [g] pollet: vt not. Bal. in proe. prealle. arg. l. si quid in bello. ⁊ quod ibi Bar. ff. de capt. Et quia magis dicitur nobilis, qui virtute sua nobilitatẽ acquisiuit, quam ille, qui descendit ex nobili genere: q2 ex genere non est quis nobilis, nisi presumptione: ar. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edi. edic. ita dicit Cy. in l. prouidendum. in prin. C. de postu. ⁊ sequitur Alua. in d. c. j. quis di. dux. Et ex his declara-
14 ta sunt omnia que Abb. dicit in ij. not. ¶†Tertio not. ꝙ valet argumentum de lege ad consuetudinem negatiue: q2 quod nõ potest fieri per legẽ, non potest fieri per consuetudinẽ. Nam in consuetudine est tacitus consensus, l. de quibus. in fi. ff. de legi. ⁊ in lege cõsensus expressus est, qui validior videtur, vt per Ab.
2 hic. Et ꝙ potentior sit consensus expressus, quam tacitus [2], facit gl. no. in cle. sepe. in verb. partibus. de ver. sig. quam pro not. alleg. Pau. de Cast. in l. si conuenerit. ff. de iu. om. iud. ⁊ ad hoc facit quod no. Host. in c. nuper. de testib. ⁊ Abb. ibi post alios: ⁊ est bonus tex. in c. statutũ. §. in nullo. ibi: expressus consensus. de rescr. in vj. ⁊ in no. casu tradit Old. in consi. cxxx. omissa, quẽ refert, ⁊ sequitur Nellus in ij. parte primi tẽporis. in ix. q. in tract. banni. Et ista cõclusio indistincte videtur vera, ꝙ fortior sit cõsensus expressus, quam tacitus, vbi consideratur consensus simpliciter: q2 tacitus consensus presumptus videtur l. qui ad certum. ff. loc. ⁊ expressus verus videtur, q2 cõstat de voluntate: secus vbi non agitur de consensu simpliciter, sed adminiculũ iuris concurrit: q2 tunc tacitus consensus potentior quandoque videtur, vt no. Abb. in c. dilecti. in iij. not. de fo. cõpet. ⁊ patet in exclusione, que cursu tẽporis inducitur. vt no. Bald. in l. j. C. qui admit. in xxvij. oppo. ⁊ in l. j. in ij. no. C. de iu. ⁊ fa. ign. ⁊ facit tex. cum gl. in l. aduersus. C. de vsur. tali enim casu potentior videꝛ tacitus consensus, quam expressus: q2 non agitur de consensu simpliciter, sed dispositio iuris concurrit: vel etiam quãdo lex vlterius procedit, vt est in iuramento calumnie. c. j. de iura. cal. in vj. Et in casu nostro predicta ratio Abb. bene procedit: q2 in tollendo priuilegium clericorum, sicut non valet statutum, ita nec consuetudo laicorum, vt hic: quia cum potestas deficiat, nõ consideratur consensus tacitus, nec expressus. Et dum Abbas subijcit hic, valere consuetudinem contra ius, q2 l. omnes populi. ff. de iust. ⁊ iure. hoc permittit: aduertendum est, quia illa lex non habet locum de iure canonico: quia secundũ canones inferior non tollit legem superioris. c. quod super his. de ma. ⁊ obe. no. Abb. in c. fi. de consue. vbi ponit ꝙ valet cõsuetudo inferiorum contra canones, ⁊ non statutũ. Et ibi rationem diuersitatis ponit, de qua Mod. in d. c. quod super his. Et ideo argu. ꝙ hic colligitur, in casu suo procedit, non generaliter: quia quandoqȝ non valet statutum, ⁊ consuetudo sic: vt habetur in d. c. fi. de consue. ¶Ultimo nota ꝙ lex ciuilis, nec consuetudo facere
3 potest [3] ꝙ clericus pro crimine conueniatur coram seculari: ⁊ idem in causa ciuili, vt Abb. hic dicit: ⁊ facit tex. in c. qualiter. j. eo. adeo ꝙ nec testator in testamento cõtrarium disponere potest, vt no. Bal. in l. ij. C. vt in poss. lega. Nam hoc priuilegiũ fori est de iure diuino, secundum gl. no. in c. si imperator. xcvj. di. no. Abb. in c. solite. de maio. ⁊ obed. in vj. no. per illum tex. Et propter hoc concludit Rot. in x. deci. in tit. de consue. in antiquis
h non valere consuetudinem Anglie [h], ꝙ rex habeat iurisdictionem in clericos: ⁊ probatur per istum text. hic, ⁊ cum sit de iure diuino: propter hoc concludit Card. in c. j. de maio. ⁊ obe. quod a papa tolli non possit, saltem generaliter: de quo ibi ꝑ Mod. ⁊ de his dictum fuit in c. decernimus. s. e. Et competit hoc priuilegium fori etiam clericis in minoribus, vt Ab. hic dicit per c. cum non ab homine. j. eod. ad idem tex. in c. ij. de fo. compet. ⁊ quod not. per gl. xvij. q. iiij. in c. si quis suadente. in verb. clericũ. Nam clericus prime tonsure etiam gaudet immunitate ecclesie. glo. in c. fi. de tempo. ord. in vj. Et de priuilegio fori no. Abb. in c. cum contingat. de eta. ⁊ qualit. Abb. in d. c. cum non ab homine. Et de statuto in compromisso not. Bal. in c. cũ venissent. de eo qui mit. in possess.

¶Additiones.

a ¶Consequitur. Hoc idem dicit idem Deci. in l. cum quid. ff. si cer. pet. sed fortasse ista sua opinio non est vsqȝquaqȝ tuta: quia communiter doctores tam hic, quam in d. l. cum quid. volũt ꝙ doctor habens duplicem gradum, preferatur habenti vnũ gradum tantum, ⁊ prerogatiuam temporis, rationem assignant: quia duo vincula magis stringunt quam vnum. c. j. de treug. ⁊ pace. si igitur statim ꝙ quis est doctoratus, puta in vtroqȝ iure,

re, acquirit sibi ius precedendi doctoratum prius in vno gradu tantum: non video quare doctoratus in vno gradu prius si alterum gradum consequatur isti habenti duos gradus medio tempore preferatur, cui iam ius prelationis acquisitũ erat, & propterea decisio Decij contra magistrum Perleonẽ videtur dubitabilis.

a ¶Facultas. Adde eundem Dec.in d.l.cum quid.ff.si cert.pet. in versic.secundo regula locum habet.

c ¶Doctior. Adde hic ꝙ ad probandam istã maiorem doctrinam seu excellentiam xv.testes requiruntur, iuxta tex.in l.vnicuique.de prox.sacr.scr.lib.xij.C.quem tex.ad hoc reputat singularem Roma.in l.si vero.§.de viro.in iiij.fal.ff.sol.matri.& vide Jas.in d.l.cum quid.ff.si cer.pe.in ver. intelligitur tamen sane.in prima lectura illius legis.vbi ad hoc adducit tex.in l.sed & reprobari.§.valde disciplinatos.ff.de excu.tut. Hier.Sig.

1 ¶Valere. Vide que addidi in c.ecclesia sancte Marie.versi.secundo casu.s.de constit.

2 ¶Tacitus. Vide que addidi ad Fortunat. Hispan. in l. item quia.ff.de pactis.

3 ¶Facere potest. Idem ponit Dec.in ca.ij.s.eod.titu. Sil.Aldob.

a ¶Imo. Idem Bal.d.authen.ex complexu. Sed idem Bald. consi.cclviij.lib.j.excipit casum necessitatis. Philip.Dec.consilio ccccclxxvj.tamen simpliciter excepta est sententia canonis, vt dixi supra ad Dec.de consti.c.ecclesia sancte Marie.nu. 30. Alex.consi.lxxiiij.lib.ij.consi.clviij.nu.3.lib.vij. Jo.Lup.repe.c.per vestras.de dona.inter virum & vxo. Pau.consi.v.lib.j. Anton.Cors.in singu.versi.spurius. Guido Pape consil.cxv. Jas.consi.xxvj.lib.j.

b ¶Ecclesiastico. [redacted]

c ¶Visis. Istud ide[redacted]nsilium citat Dec.in l.cum quid.nu.7. in tit.si cer.pet.nec tamen inuenio in impressis.

d ¶Moder. Scilicet Fel.hic & s.de maio.& obed.in rubr.

e ¶Senen. Scilicet Bartholo.Soc. qui idem latius probat in consi.lxx.vtrum primo licentiatus.lib.iiij.per rationes concludentes, quamuis Alciat.trac.de presump.regu.j.presumpt.xlv. nu.7.vbi cõtrariam opinionem Jas.in d.l.cum quid.sequitur, dicat rationes Soci.non multum stringentes, & male. & sic opi. Ang.Are.crebrior, & verior est. [redacted] Sed opinio Jas.& Alcia.pro qua facit Ro.consil.cccxxxiij. Jas.consil.cxcij.in fi.lib.ij.procederet in eo, qui licentiam redemisset ante scientiam & meritum, vt plerunque indocti per pecuniam promouentur.

f ¶Dignitati. Idem Hiero.Cagnoli repe.l.si quis maior. nu. 169.C.de transa.& male. Fel.autem hic pulchre respondet quod prerogatiua non conceditur propter dignitatem, sed propter scientiam: vnde tales merito vocantur non doctores simpliciter, sed doctores bullati, qui non gaudent priuilegijs, nec legatis. Pau.l.fin.in fi.C.vbi senat.vel clariss. Claud.de Seycello.l. Centurio.de vulg.& pup.

g ¶Virtute. And.Tiraq.in trac.de nobilit.c.iiij.

1 ¶Monachi appellantur fratres, & omnes Christiani fratres dicuntur.
2 Iudex potest supplere ex officio, ne iudicium sit elusorium.
3 Impetratio rescripti fieri potest per solum conuentum, licet agere non possit.
4 Monachus canonicus ecclesie cathedralis, an possit esse delegatus Pape.
5 Sententia lata in fauorem ecclesie, & capituli, valet, si consensus episcopi non interuenerit.

Ausam que. Summatur, & diuiditur, vt per Abb. hic.

1 ¶†Primo nota ꝙ monachi hic fratres appellantur: & etiam omnes Christiani fratres dicuntur: quia propter lauacrum regenerationis omnes habent vnum patrem, ideo fratres dicuntur.xj.q.iij.c.ad mensam. Sed post cõcilium Antiochenũ dicti sunt Christiani, vt per glo.in c.sacrosancta.xxv. dist.in verbo, Christianorum.& Abb.hic tradit.& idem Abb.in c.j.de his que fiunt a maio.parte cap.in ij.no.& in c.causam que. in prin.de elect.in c.gaudemus.de diuor.in princ. Et quare potius dicuntur Christiani a Christo, quam Jesuati a Jesu.not. Arch.in d.c.sacrosancta.in fi.& Do.ibi.xxij.dist. Et notandum est ꝙ fraternitas dicitur octo modis, vt tradit Jo.Andr.in c. Joãnes.de regular. Et ista conferũt ad questionẽ de legato facto fratri Abbatis, qui habebat in monasterio vnũ tantũ monachum, & in seculo vnum fratrem carnalem. Nã de carnali legatum intelligitur: vt no.Abb.post Bal.& Card.in ca.licet.de off.lega. Et proprie loquendo omnes religiosi, & monachi fratres dicuntur: secus est de cõmuni vsu loquendi: quia tantum illi, qui sunt de ordine sancti Benedicti, dicuntur monachi: alij religiosi mẽdicantes, fratres dicuntur. Et in materia odiosa appellatione fratrum, non veniunt monachi: quia communis vsus loquendi attenditur, vt no.in c.ex literis.de spon.facit tex.in c. quanq̃.ij.q.vij.& quod no.Abb.in c.sane.in fi.de fo.cõp. cum si. vt late tradunt Mod.s.in proe. Decr. Econtra appellatione monachorum non veniunt fratres, s(ecundu)m Abb.hic. Similiter appellatione monasteriorum non veniunt ecclesie seculares, nec clerici: vt no.Abb.in c.j.in vlt.not.de iur.cal. Notandum est tamen ꝙ iura, que loquuntur de monachis habent locũ in canonicis regularibus.c.ij.vbi Abb.de postu.idẽ Abb.in c. qd Dei timorem.de sta.monac.& no.Old.in consi.ccxxij.dicendum est.

2 ¶†Secundo nota ꝙ iudex potest supplere ex officio, quando videtur iudicium futurum elusorium: quia hoc respicit etiã vtilitatem publicã, vt sit litium finis.c.finem litibus.de dol.& contu. & facit gl.no.in c.j.de elec.in vj.in verbo, absentia que.in fi. dicit ꝙ iudex potest cõpellere procuratorem ad ostendendum mãdatum, ne laboret in vanum.& ita Abb.hic. Primo considerãdum est, ꝙ hoc notabile non videtur probari hic: quia hoc fieri videtur ex commissione summi pontificis, qui ita expresse cõmittit iudici, ibi: prouideas, nisi dicamus ꝙ iudex isto casu virtute mandati tenetur: alias vero esset in facultate iudicis, iuxta illud, quod dicit Pau.de Cast.in l.vbi pactum.C. de transa.dictum tamen Abb.in se verum est, & hoc idem Abb.tradit in ca. ecclesia.el j.in vlt.not.j.vt lit.pendẽ.& in c.innotuit.in pe.not.de elec.& Ro.in consil.lxvij.viso themate.in fi.& facit quod dictum fuit in c.dilecti.s.eo. Secundo quantũ ad glo.in d.c.j.de elec.in vj.illa reprobatur per Jmo.in l.inter quos.§.alieno.de damn. infect.quia in casu dicte gl.iudicium non erit frustratoriũ, cũ executio fieri possit contra falsum procuratorem.l.Plautius.de procu.& hoc finaliter tenent Mod.hic, saluantes dictam gl.in quibusdam casibus. Et prius etiam ita concludit Alex.in l.licet.C.de procu. Sed tamen non videtur recedendum ab illa gl. que magis cõmuniter approbata videtur, vt patet ex his, que Alex.refert in d.l.licet.& late tradit And.Sic.hic, & in c.cũ M. de const. Non obst.illa ratio, ꝙ iudicium non erit elusorium, ex quo procurator tenetur: quia omnino militat ratio, que in tex.hic allegatur, ne lis sopita valeat suscitari. Nam hoc modo nõ imponitur finis litibus, sed potius occasio litigandi prestat. Preterea non est omnino certum quando litigatur, ꝙ executio habeat effectum contra procuratorem: quia poterit habere iustã causam, vt non teneatur: vt no.in d.l.Plautius. Et quia forte nõ condemnabit procurator, sed dominus, s(ecundu)m no.in l.j.C.de sen. vnde quia iudiciũ poterit esse elusorium, militare videtur ratio glo.in c.j.de elec.in vj.

3 ¶†Tertio nota ꝙ impetratio fieri potest per solũ conuentũ, licet conuentus solus agere non possit, vt Abb. hic deducit. Idem Abb.in c.edoceri.in ij.q.de rescri. Et sic ille, qui agere non potest, potest tamen impetrare: vt no.Jo.And. in add.ad Spec.in tit.de rescr.presen.§.ratione quoque eius, contra quem.in fi. Jmo.in c.edoceri.de rescrip.& tradit Rot.in vj. deci.eod.titu.de iudicijs.in nouis.vbi concludit ꝙ valet impetratio rescripti facta per filiumfamilias, licet agere nõ possit. Et quia talis impetratio est modici preiudicij: vt no.Bald.in l.j. C.de diuer.rescr.ideo de facili permittitur.l.vniuersis.vbi tex. no.de prec.impe.offer. Sed tamen contra hoc arguunt Mod. hic: quia imo videtur ꝙ ille, qui repellitur ab agendo, etiam repellitur ab impetrando: quia imo difficilius videtur impetrare, quam agere. Nam processus factus cũ excõmunicato tenet, vt not.in

c.j.de except.in vj.⁊ dictum fuit supra in c.intelleximus.⁊ tamē excōmunicatus impetrare non potest: ⁊ impetratio facta per eum non valet.c.j.de rescr.in vj.Ergo difficilius videtur impetrare,quam agere. Mod.respondent ꝙ excōmunicato vtrūq; est prohibitum,⁊ agere,⁊ impetrare.Et licet valeat iudiciū,nō est ex eo ꝙ permissum sit,sed est fauore iudicij,ex quo pars non opposuit.Sed hoc non tollit argumentū: q: cum vtrunque sit prohibitū, quare potius in excōicato valet iudicium, ꝙ impetratio facta contra prohibitionem: Idem Mod.in c.edoceri. de rescr.dicunt ꝙ secundū subiectam materiam quandoq; facilius est impetrare rescriptū, quam agere,quandoq; difficilius est.Sed etiam hoc non tollit argumentū. Unde dicendum est ꝙ impetrare,⁊ agere,sunt actus separati:⁊ ideo vno prohibito aliud prohibitū non videtur:ar.l.si vnus ex.§.ante omnia.ff.de pac.Et in excōmunicato licet prohibitus sit agere,⁊ etiā impetrare rescriptū,tamen termini non sunt pares: q: respectu facultatis agendi prohibitio facta est simpliciter,que non impedit validitatē processus in contrarium.Sed impetratio rescripti non est facta simpliciter,sed expresse dicitur,ꝙ ipso iure nō valeat rescriptum,nec processus in d.c.j.de rescr.in vj. Et sic in effectu facilius impetratur rescriptum,nisi lex vlterius procedat aliter disponendo. ¶Expeditis notabilib.circa ea,ꝙ Ab. dicit ad intellectū Decretalis,notandum est ꝙ licet bona sint diuisa inter prelatum,⁊ capitulū,tamen negotia grauia vnus sine altero expedire non potest.ita Abb.post Inn.hic,⁊ Lap. alleg.glix.licet materia.cum simi.vt tradunt Mod.hic.⁊ idem Ang.in l.fi.ff.quod cu.vniuer.Ro.in consi.ccclxix.ver.tertia ratio.⁊ do.Abb.in c.edoceri.de rescr.cum si.vt tradunt Moder. ibi,qui dicunt ſm Domi.ibi,hoc debere limitari,nisi materia, que alias est ardua,deducatur per viā possessorij: q: iudicium possessorium arduū non reputatur:vt no.Ro.in prima deci.in tit.de offi.archi.in antiquioribus.Et adde ꝙ de hoc est notab. dictum Bar.in l.admonendi.de iurein.in ver.sed est aduertendum. vbi inquit ꝙ licet sit contentio de magna re,tamen si nō contenditur de proprietate, sed de possessione, sola causa parua dicitur.alleg.l.j.C.si de momen.possess.fue.app. Et hoc pro no.posuit Matthe.in ij.no.vbi inquit ꝙ in iudicijs possessorijs agi dicitur de leui preiudicio: ⁊ ideo probatio super famā, vel
a per vnum testem sufficit[a]:vt no.Bar.in l.j.C.quorum bon.⁊ in
1 l.ij.§.fi.C.vbi in rem act.Sed tamen aduertendū[1] est,q: ista cōclusio dubitabilis videtur:q: contentio possessionis non videtur parui momenti: q: quandoq; possessio trahit proprietatē, vt probatur in c.si a sede.de preben.in vj.vbi si non apparet cui prius facta sit collatio,melior est conditio possidentis.Et quia magnum est commodum possessionis:ideo propter hoc ingēs est questio possessionis:vt dicit tex.in §.retinende.inst.de interdi.⁊ facit quod no.Bar.in l.j.§.non autem.de bo.poss.secundū tab.⁊ quod no.per gl.xxj.q.v.in c.illud.cum si.vt tradit Andr. Sic.in c.j.de prob.⁊ Mod.in c.ex literis.eo.tit.de prob.⁊ reassumunt Mod.in l.j.ff.so.matr.Non obst.tex.in l.j.C.si de momen. poss.fue.app.quia quod ibi non appelletur in causa possessorij, non est ex eo ꝙ agatur de modico preiudicio.vt no.Bal. in d.l. j.in iij.oppo.Et facit ad hoc, q: etiam in causis minimis appellari potest. capit.de appellationibus.j.de appellationibus.l.⁊ in minoribus.C.de appellationibus.Non obstat quod semiplena probatio sufficiat:q: illud verum est,quando non agitur de pleno preiudicio illius actus,de quo agitur,alias secus, vt no. Bar.in l.indices.C.de iudi.⁊ ita alias mihi visum fuit. Et reperio nunc ꝙ hoc idem latius tradit Fran.de Cur.in repe.l.ad-
4 monendi.de iurein. †Successiue Abb.concludit ꝙ monachus canonicus ecclesie cathedralis potest esse delegatus pape, contra Arch.quem refert.Mouetur per text.in c.statutum.de rescript.in vj.vbi tex. loquitur de canonicis cathedralis ecclesie, vel habentibus dignitatem,sed in habentibus dignitatē declaratum est ꝙ habet locum in religiosis.clem.⁊ si principalis. de rescr.Ita ergo dicendum est in canonicis:vt latius per eū hic. Sed respondetur ex his,que Cardi.dicit in d.c.statutū.ꝙ non est eadem ratio in monacho canonico cathedralis ecclesie,⁊ in monacho habente dignitatē:q: monachus habēs dignitatem ante c.statutum.poterat esse delegatus pape,vt per gl.in d.c.de presentium.xvj.q.j.sed monachus simplex non poterat esse delegatus.xvj.q.j.c.monachi.el ij.Et hoc videtur etiam habere locum,si esset canonicus:q: canonicatus,nō est dignitas.Et ideo tex.in d.c.statutum.quatenus habet locum in monacho habēte dignitatem,vt dicitur in d.cle. ⁊ si principalis. hoc procedit secundum iura antiqua,⁊ nihil innouatur.Sed si haberet locū in monacho canonico,iura antiqua corrigerentur,quod nō est dicendum:quia tex.in d.ca.statutum.venit restringendo potestatem delegandi:ergo non debet contrarium operari. l.legata inutiliter.ff.de leg.j.⁊ ideo Do.in d.c.statutum.sequitur opinio. Arch.⁊ Cal.ibi:quia ex quo ius antiquū prohibebat istis religiosis causas committi,cum debeant esse remoti a strepitu iudiciorum.c.j.de synd.⁊ per d.c.statutum. non sunt habilitati, ideo remanēt adhuc sub prohibitione.Si volumus tenere opinio.Abb. replicari potest negando ꝙ ante c.statutum.monachus in dignitate cōstitutus posset esse delegatus:quod Aret. probat hac ratione:q: non minus Abbas obligatur ad obseruandum regulam,quam monachus.c.ea que.§.j.cum gl.c.cum ad monasterium.§.prior.de statu monacho.Sed ratio,propter quam monachus prohibetur,de qua in d.c.de presentium. xvj. q.j.etiam militat in abbate:quia Abbas est monachus.c.fin.de simon.Et secundum hoc infertur ꝙ in d.cle.⁊ si principalis. dispensatio inducitur in dignitate: ergo pariter in canonicatu idem dicendum est:quia eadem ratio videtur, cum isti duo casus equiparati sint in d.c.statutum.⁊ sic ratio Abb. videt procedere.Are.tamen finaliter tenet contra Abb.quia,secundum eum,non videtur eadem ratio in monacho canonico,que est in monacho habente dignitatem,puta in abbate:q: Abbas excellentior esse debet.xviij.q.ij.in c.Abbatem. d.c.cum ad monasterium.§.prior.vnde non presumitur ita de facili ꝙ ipse retrahatur a contemplatione,sicut monachus.Sed responderi potest ꝙ licet maior presumptio sit pro Abbate, ita etiam maior presumptio videtur pro monacho canonico cathedralis ecclesie, quam pro monacho simplici: ⁊ ita perfectio, que in monacho canonico consideratur,nobis sufficit,ex quo quantum ad propositum,isti duo casus equiparati sunt,in d.c. statutum. And. Sicu.hic etiam ipse tenet contra Abb. ⁊ refert Rom.idem tenuisse in l.ij.ff.de verb.oblig.⁊ hoc idem Moder.hic sequuntur pluribus rationibus.Primo,quia materia videtur correctoria,in qua non debet extensio fieri.⁊ ita arguit Do.in d.c.statutum.in prin. Sed [redacted] no casus equiparati sunt,locum habet extēsio etiam in [redacted]teria correctoria: vt per glo.in l.si quis seruo.C.de fur.in l.quod vero.ff.de legi. not. Bart.in l.s.de legat.ij.in l.Marcellus.ad Treb.Secundo ar-
b guunt Mod.quia attenditur causa,que nocet [b] vt no.Barto. in l.cum vir.de vsucap.pro donat. Et ideo qualitas monachi preponderare videtur.Et fuit argumentum Andr.Sicu.hic. Et facit,q: regula prohibitiua preualet.l.iij.§.liberti.vbi Bar. de suspec.tuto.Sed respondetur ꝙ attenta hac ratione etiam monachus,qui haberet dignitatem, non posset esse delegatus, [redacted] predicta. [redacted] Moder. adducunt,quan[redacted] equiparantur in [redacted] non in alijs,non valet argumentum de [redacted] aliud.Glo.in c.constitutionem.in verb.prorogamus.in [redacted] regular.in vj.Sed respondetur ꝙ non sit extensio in alijs non equiparatis, sed bene in casu equiparatio[redacted].Et ita videtur hic,quia fuit facta equiparatio de habentibus dignitatem,⁊ canonicis.d.c.statutum.vnde quod in vno [redacted] habet locum in alio,vt supra dixi.Ultimo Mod.[redacted] glo.in c.statutum.in verbo,canonicis,de rescrip.in vj.vbi si causa committatur minori viginti annis, vitiatur cōmissio, licet canonicus sit:ergo ita videtur in monacho canonico:quia inhabilis videtur ratione monachationis.Sed respondetur,aliud esse in minori etate:quia est defectus naturalis,qui nō purgatur per dispensationem:vt no.in l.fi.C.de testa.mil. secus est in monacho, quia qualitas purgatur.Et ad hoc bene facit glo.in d.c.statutum.in verbo,dignitatem.que voluit ꝙ si quis sit maior viginti annis,⁊ sic potest esse iudex.c.cum vigesimum.de offic.deleg. in vj.⁊ si sit minor xxv.annis:quo casu non potest habere dignitatem.c.cum in cunctis.§.cum inferiora.de elec.Nam si dispensatum sit cum maiore viginti annis vt dignitatem habeat,poterit esse delegatus.Et ita resoluuntur rationes,que cōtra Abba.adducuntur.Et pro opi.Abb.efficaciter facit tex.in d.cle.⁊ si principalis.inducendo hoc modo: nam text. ibi loquitur de monacho habente dignitatem,qui delegatus esse potest,vt ibi dicitur. Nec ibi disponitur per nouam dispositionem:sed presupponitur ꝙ illud esset ante illam cle. vt colligitur in modo loquendi ibi,⁊ si principalis.⁊ quia tex.ibi restringit dispositionem ca.statutum.vt non habeat locum in officiali foraneo, vel in priore claustrali.Si ergo prius hoc erat, vt ibi pro constanti presupponitur,non erat alia ratione,nisi quia qualitas c.statutum.concurrebat,dum loquitur de habentibus dignitatem: ergo idem pariter dicendum videtur in qualitate canonicatus cathedralis ecclesie.Et omnia que in contrarium allegari possunt,locum habent in monacho simplici,⁊ nō in monacho, qui canonicus sit in ecclesia cathedrali. Et sic in puncto iuris opinio Abb.verior videtur. ¶Subsequenter Abba.opponit ꝙ iste episcopus non potest dici Abbas, ⁊ finaliter concludit quod sit loco Abbatis, per ea, que ipse dicit. Et ista conclusio vera

vera est, quādo episcopus esset secularis: sed si esset regularis, τ religiosus, nihil repugnat, quin Abbas dicatur: τ ita text. hic, ibi: Abbatem se proponens. Allegata per Abb. locum habēt, quando non esset religiosus, τ licet episcopus appelletur, non negatur quin Abbas dici possit, ex quo in tali episcopo cōcurrunt ea, que in Abbate requirūtur, τ per rationes Abb. etiam infertur ꝙ episcopus non sit loco Abbatis, ex quo episcopus vt episcopus omnia facere potest, que abbati incumbunt: vnde non cadit vt dicatur esse locus abbatis. Placet tamē, vt dixi, ꝙ dicatur episcopus, τ Abbas, ex quo in eo concurrunt que in episcopo τ abbate requiruntur: τ ex quo vtraqꝫ potestas in eodem concurrit, poterit actum expedire simpliciter: nec opus est ꝙ dicat, hoc facio vt Abbas, vel vt episcopus, vt not. Abb. hic, τ idem Abb. latius tradit in c. causam que. de elect. in ca. ne pro defectu. in vlt. not. eod. tit. τ in c. significasti. in fi. de iure pa. Anto. de But. in c. cum in cunctis. ver. ad litere intellectum. de
5 elec. τ Jmo. in c. cum venissent. in princ. de institu. † Postremo Abb. concludit ꝙ valet sententia lata in fauorem ecclesie, vel capituli, licet consensus prelati non interuenerit, ad similitudinem minoris, vt habetur in l. non eo minus. C. de procu. τ idem tenet Jmo. hic post Jo. And. τ alios hic: licet aliter dicat Anto. de Butr. hic, τ idem quod Abbas hic, tenet Jmo. in l. quesitum. in glo. j. ff. de re iud. τ videtur sequi Alex. in d. l. quesitum. in fin. And. Sic. tamen hic, sequitur opi. Anto. de Butr. quod non valeat sententia contra ecclesiam sine consensu prelati, inductum est ad iuris rigorem conseruandum: ideo indistincte nō valet: vt in simili no. Bar. in l. ea, que. C. quomodo, τ quando iudex. Et quia dicitur hic, ꝙ cum authoritate prelati ingrediantur iudicium: ergo si actus fiat absqꝫ authoritate requisita, erit nullus. l. cū ij. §. si pretor. ff. de transac. Sed ad ista respōderi potest ꝙ nō ad rigorem iuris conseruandū, sed potius in fauorem ecclesie hoc introductum videtur, ad similitudinē minoris. d. l. non eo minus. cui ecclesia equiparatur. c. j. de restitut. mino. Non obstat quod dicitur de authoritate requisita: quia illud non habet locum ꝙ authoritas requisita sit in fauorē alicuius: quia tunc si actus fauorabilis sit, valet, licet authoritas non interuenerit. inst. de autho. tut. in prin. τ in d. l. cum hi. §. eā transactionem. ff. de transac. Preterea hic nō tractatur de authoritate, sed potius de consensu: quia hoc negotium erat commune, vt colligitur hic, dum dicitur ꝙ episcopus litem sopitā poterit suscitare, secundum quod inferius Abbas dicit Areti. hic, concordando opiniones, distinguit quod si bona sint diuisa, tunc consensus prelati requisitus videtur, in fauorem ecclesie: τ tunc idem sit in ecclesijs, quod in minore: quia dispositio facta in minore, locum habet in similibus personis, secundum glo. in l. neqꝫ. C. de cu. fur. facit tex. in l. neqꝫ. §. j. de reb. eorum. Si vero bona non sint diuisa, sed communia, tunc capitulum agere non potest sine prelato: quia causa communis est. Et isto casu procedat opi. Ant. de Bu. pro qua alleg. gloss. in c. monachi. xvij. q. j. Sed illa gloss. potius videtur probare contrarium. Et etiam ista distinctio non satisfacit: quia pariter in secūdo membro, quando bona sunt communia, videtur militare fauor ecclesie, saltem respectu ecclesie, τ capituli. Et in effectu concludendum est, quod text. in d. l. non eo minus. habeat locum in ecclesia: τ ista est communis opi. per supra dicta. Non omitto tamen quod Bal. hic dicebat, quod tex. in d. l. non eo minus. procedit, quando minor litigauit cum maiore. Et idem esset in ecclesia, que litigaret cum alio non priuilegiato: secus, secundum eum, in isto casu, vbi vnum monasterium litigabat cum alio: quo casu priuilegiatus non vtitur priuilegio cōtra alium priuilegiatum, arg. l. sed τ milites. in prin. de exc. tu. Sed tamen respōderi potest ꝙ priuilegiatus in specie respectu cause, de qua agitur, vtitur priuilegio contra alium priuilegiatum in genere, id est,
2 contra alium, qui si in eodem esset casu, haberet idem priuilegium[2]: vt no. Bar. in auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. not. Abb. in c. auditis. in pen. not. de rest. in integ. τ in c. ad aures. de prescrip. τ in cap. in presentia. de proba. cum simi. vt dixi ibi. Et ita videtur in casu isto. quia conuentus, qui litigauit sine prelato, habet priuilegium, quo vti potest contra monasterium, cum quo litigauit: quia illud in ista lite nullum habet priuilegium. Ultimo notanda sunt verba Abb. circa finem, dum distinguit vtrum deficiat consensus, vel authoritas. Nam in effectu vult quod consensus, quando tractatur de interesse eius, qui debet consentire, puta quando negotium est commune, vt Abb. dicit. Sed quando quis debet consentire in re spectante ad alium, in qua ipse nullum ius habet, tunc talis consensus per modum authoritatis requisitus videtur. Et idem colligitur ex glo. in ca. j. in verbo, tractatus. in fin. de rebus eccles. non alie. in sexto. τ notat Antonius de Butrio. in cap. cum consuetudinis. versiculo, quandoque exigitur consensus a superiore. de consuetudin. τ Abbas in disputatione sua, incipien. Angerio.

Additiones.

1 Aduertendum. Idem in c. edoceri. de rescri. τ vide in ca. de appellationibus. in fi. j. de appel.

2 Priuilegium. Uide Jo. Crot. de monteferrato in repet. l. si constante. ff. solu. matrimo. Sil. Aldob.

a Sufficit. Falsum est, vt hic sentit Dec. τ firmius j. de proba. c. cum causam. l. ij. C. ad Carbo. consi. dclxiij. Alex. consi. cxxxix. in fi. lib. vj. vbi dixi.

b Nocet. Decius supra de constitutio. cap. nam concupiscentiam. lectu. j. l. si Rufinus. C. de testamen. Alexan. consi. 100. libro iij. vbi dixi. [redacted]

2 Laici etiam constituti in magna dignitate non possunt iudicare clericos.
3 Clerici etiam in minoribus gaudent priuilegio fori. 4.
5 Clericus deponi potest pro furto, periurio, τ homicidio.
6 Clericus depositus pro crimine inducente irregularitatē, remanet sub iurisdictione ecclesie.
7 Contemnere quando quis dicatur, τ quis incorrigibilis. 17.
8 Ecclesia non vtitur gladio temporali, nisi in subsidium.
9 Episcopus an possit habere familiam armatam.
10 Clericus an possit capi a laicis.
11 Deprehensio si facta sit etiam a paucis in delicto, delictum dicitur manifestum, cum probari possit.
12 Clericus si deprehensus est in crimine a populo, crimen dicitur notorium.
13 Anathema quid sit.
14 Clericus si realiter sit degradatus, efficitur statim de foro seculari.
15 Clericus si sit incorrigibilis, τ sit distringendus per iudicē secularem, non est necessaria degradatio actualis.
16 Sententia an requiratur super incorrigibilitate clerici.

Um non ab homine. In text. ibi: regi, vel seculari persone. videtur hic innui in illa alternatiua, quod rex nō dicatur secularis persona. Et ad hoc facit, quia vngitur in brachio. capit. vnico. §. vnde
1 in veteri. de sacra vnct. † Sed tamen dicendum est quod reges sunt laici: vt no. Abb. per illum tex. in c. tua. de dec. τ ideo alternatiua videtur posita hic inter genus τ speciem, iuxta not. in
2 rub. C. de serui. τ aqua. † Primo nota quod laicis etiā in magna dignitate constitutis non licet clericos iudicare: nam nulla dignitas secularis sacerdotio adequatur. c. duo sunt. xcvj. di. Sacerdotes enim dij appellantur, in c. sacerdotibus. xj. quest. j. τ ideo sacerdotes preferuntur militibus: vt not. Abb. in c. Nicolao. in j. not. de app. Et clerici reges dicuntur. c. duo sunt. xij. q. j. de his no. Abb. in c. statuimus. in ij. no. τ in c. solite. in vj. no. de maio. τ obed. hodie tamen turba clericorum, τ presbyterorū, illos contemnibiles facit, vt dicitur in c. legimus. xciij. distinc.
3 † Secūdo no. ibi: quocunqꝫ ordine. ꝙ clerici, etiam in mino-
1 ribus gaudent priuilegio fori[1]. ad idem tex. in c. ij. j. de fo. cōpe. de quo dictum fuit in c. clerici. τ in c. decernimus. s. eod. Et verbum hoc, clericis, largo modo accipitur, vt comprehendat omnes ecclesiasticas personas, sm Host. in c. cum cōtingat. de eta. τ qual. dicit Abb. hoc esse verum in se: sed intentio litere hic nō
a fuit, tales comprehendere [a], dū subijcit tex. ꝙ deponendus est. nam talis depositio non cadit in habentibus ordinē. Sed dici potest ꝙ ordo largo modo accipiatur pro illa qualitate ecclesiastica. Hoc reprobat Areti. q: si monachus delinquit, non est deponendus a monachatu, sed detruditur in monasterium. c. si. de regula. Et ideo ipse sequitur opi. Abb. contra Host. Sed pro defensione Host. considerandum est ꝙ si tex. in prin. do loquitur de clericis in quocunqꝫ ordine, intelligatur generaliter pro omnibus personis ecclesiasticis, prout dicit Hosti. τ subiecta materia suadet, τ Abb. ipse nō negaret, nisi verba inferius obstarent, dispositio iudicatur generalis, inspecto principio. Unde succedit ꝙ ex quo principium generale est, quod omnes personas ecclesiasticas complectitur, dispositio generalis non restringitur ex eo ꝙ postea inferius qualitas apponatur, que
2 omnibus non competat[2], vt est text. not. in l. regula. §. τ licet. de iur. τ fa. igno. quem pro no. ad hoc alleg. Jmo. in l. si ita quis. §. ea lege. de ver. obl. † Tertio nota ꝙ ratione delicti nō solum
4 deponitur clericus in sacris, sed etiam si in minoribus ordinibus constitutus sit. facit tex. in c. ij. de cleri. excom. mini. τ in ca. si quis episcopus. xxvij. q. j. τ in c. ij. de pe. in vj. τ facit gl. not. xxxi.

distin. in summa. que dicit quod quilibet ordo sacer dicitur. Et hoc largo modo intelligitur: stricte vero clericus in minorib⁹ dicitur esse sine gradu. c. clericus. el ij. de vita & honest. cle. & no.
5 Abb. in ca. j. in j. no. de cler. coniug. ¶ † Quarto nota quod pro furto, homicidio, & periurio quis deponi potest: & sic furtum reputatur graue delictum: quia depositio non fit, nisi pro gra-
a ui delicto[a]. c. tue. de penis. & dictum fuit in c. at si clerici. in prin. §. eod. Et hoc non videtur procedere in furto paruo: quia tūc leue delictum reputatur: vt not. Abb. in d. c. tue. j. de penis. Et pro periurio quis etiam priuari potest beneficijs, vt Ab. dicit hic, per tex. in c. querelam. j. de iureiurā. Et quod plus est, tenet And. Sic. hic quod periurus ipso iure priuatus sit beneficijs, per illum tex. in d. c. querelam. ibi: a prescripta ecclesia remouē- te[illegible] ista verba respiciunt executionem facti. & ideo presup ponitur quod ipso iure priuatio facta sit: vt not. Anto. de Bu. in c. fin. per illum tex. de postula. & idem And. Sicu. hoc dicit in
b c. ij. de rescrip. Sed communis[b] opin. est in contrarium: quia licet periurus priuari possit, non tamen ipso iure priuatus intelligitur, secundum Inno. in c. inter dilectos. in princ. de fide instru. cum simi. vt tradunt Mod. in d. c. querelam. & in d. ca. ij. de rescrip. Non obstat quod habetur in d. c. fin. de postu. quia non est semper verum: quia licet dicatur ꝙ quis spolietur beneficio, intelligitur per sententiam. c. postulasti. de cle. excom. mini. ibi: sunt beneficijs ecclesiasticis spoliandi. Et tamen hoc intelligitur per sententiam: vt in c. clerici. in eod. tit. cum si. vt tradūt Moder. in c. ij. de rescr. Et vlterius facit, quia in d. ca. querelā. illa verba, remouentes, referuntur ad iudicem: ergo intelliguntur secundum qualitatem iudicis, & sic per sententiam. vt in simili dicunt Host. Inno. & Are. in c. significauerunt. de testi. Unde videmus quod si peto debitorem cogi ad soluendum, intelligitur tamen ꝙ prius condemnetur, vt no. Anto. in c. constitutus. per glo. fin. ibi, de relig. domi. cum si. vt tradit Alex. in rub. C. qui admit. Et hoc etiam comprobatur: quia tex. in d. c. querelam. dicit, si vobis constiterit, &c. nam ista verba intelliguntur
6 adhibita cause cognitione: vt no. in c. fi. de presump. ¶ † Quinto not. quod depositus pro crimine inducēte irregularitatem, prout est homicidium, non perdit ipso facto priuilegium fori, sed remanet sub iurisdictione ecclesie, vt hic, & in c. dictū. l. xxxj. dist. secus est in degradatione reali, que ipso facto tollit priuilegium fori: vt Abb. hic dicit, per tex. in c. ij. de pe. in vj. & eodem modo Abb. distinguit in c. non potest. de re iud. in c. tue. in vlt. not. de penis. & in cap. nouimus. in ij. not. de verb. signi. & in c. ad abolendam. de here. & idem Abb. tradit in l. penul. ff. si ex noxali
7 cau. agatur. ¶ † Sexto nota ꝙ quis dicitur contemnere, quando monitus sepe, non vult ab actu illicito desistere. & secundum Card. post Stephanum in cle. j. de sepul. in iij. not. contemnere, est mandatum non curare. xj. q. iij. c. excellentissimus. Et cōtemptus aggrauat peccatum: & vbi maior est contemptus, maius dicitur peccatum: vt per glos. in c. homo christianus. xl. dist. Et ideo peccatum veniale ex contemptu, mortale efficitur: secundum glo. xxv. dist. in §. nimis. in verbo, plus accepti. Et lex consilij propter contemptum, precepti efficitur. glo. in ca. quis autem. x. dist. no. in c. nam concupiscentiam. de constit. facit quod no. Jo. And. in c. sacris. quod met. cau. & Bald. in l. nullus. C. de malefi. & mate. & qđ voluit Host. in c. clerici. de cle. excō. mi. & ad
8 hoc cōferunt q̄ tradūt Mod. in c. ij. de ma. & obe. ¶ † Septimo no. ibi: cū ecclesia nō hʒ. s̄m Host. nō esse vtēdū gladio tpali nisi in subsidiū. facit tex. in c. ij. in fi. de cle. exc. mi. cū si. vt Abb. hic dicit. & idē Old. tradit in consi. lxxxix. eps inuocat. circa fin. vbi ad idē alleg. tex. in c. ij. de malefi. & idē Fede. in cōsi. cclj. in fi. Jac. de Cre. & ibi plura iura ad hoc adducit. & not. hoc idē Bald. in l. ij. ad fi. p illū tex. C. de his, qui latro. defe. Pe. de Anch. in reg. ea, que. ver. decimo quero. de reg. iur. in vj. & Pau. de Ca. in consi. xxxix. alias xli. visis actis. Et hoc, quod dictum est, verū intelligitur, nisi agatur de defensione in propulsando iniuriam: quia tunc in primis quis vtitur gladio temporali, tanquam magis opportuno, ad remouendum iniuriam: vt probatur in ca. dile-
9 cto. in princ. de sentent. excommu. in vj. † An autem episcopus habere possit familiam armatam. Abb. dicit quod non, & idem latius tenet in cap. significasti. de offic. delega. quia vsus armorum clericis prohibetur. capi. clerici arma portantes. de vita & honest. cler. & quia prouisum est quod recurratur ad iudices seculares. xxiij. quest. v. in ca. principes. Sed tamen contrarium
c tenet Bald.[c] in l. nam salutem. §. fina. de offic. prefec. vig. & Andreas Sicu. hoc sequitur: quia cum episcopus sit iudex ordinarius, & possit exequi sententiam suam, sibi concessum videtur quod necessarium est pro tali executione. cap. preterea. de offic. delega. & in l. ij. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Mod. hic dicunt quod talis regula non habet locum in prohibitis. Sed replicari potest, hoc non esse prohibitum in isto casu, sicut etiā ad defensionem, vsus armorum clericis non prohibetur. capit. dilecto. de sentent. excommu. in sexto. Et per hoc respondetur ad cap. clerici. quia non videtur habere locum in iudice ordinario, ad quem pertinet executio. Non obstat quod recurri possit ad iudicem secularem: quia istud verum est in subsidium: sed per hoc non impeditur quo minus ipse ordinarius ecclesiasticus familiam armatam habere possit pro executione sententie.
10 ¶ † Circa glo. primam, an clericus capi possit a laicis, Abb. late insistit. Et primo notandum est dictum Joan. Andr. quod Abb. hic refert, quod si quis percuti potest impunē, a fortiori
d capi[d] poterit. Pro quo Abb. allegat dictum Bart. per illum textum in l. nec in ea. de adulterijs. & not. Petr. de Ancbar. in regula, ea que. quest. xx. de regu. iur. in vj. Angel. in l. in suis. in princip. per illum tex. de liberis & posthumis. cum similibus, vt ibi tradit Alexan. & idem Alexan. in consilio xxiiij. animaduersis his. libro ij. & in l. transigere. C. de transaction. Et tale argumentum de maiori ad minus procedit in eadem specie: secus in diuersis: vt not. Joan. Andr. in regula, in penis. de regu. iur. in sexto. & sequitur Areti. in l. ij. in fine. de legat. primo. & hoc idem tenet Dyn. in regula, plus. de regulis iur. in vj. per l. solemus. §. latrunculator. de iudic. vbi latrunculator habet potestatem circa vitam hominis, & tamen in bonis nullam habet iurisdictionem. Sed tamen tale argumen. videtur generaliter procedere, vt colligitur in dicta l. in suis. de liberis & posthumis. vbi arguitur de potestate vite ad potestatē bonorum, ibi: licet eos exheredare, quos occidere licebat. Et facit tex. in l. ij. C. ne fide iuss. do. den. & glo. in cap. in literis. de restitutione spoliatorum. in verbo, predo. Non obstat text. in dicto §. latrunculator. quia ibi iurisdictio erat distincta: quia vni in causa criminali, & alteri in causa ciuili competebat. & facit quod not. Bald. in regula, cui licet. de regu. iur. in vj. & Perusinus ibi refert. Secundo ex his, que Abbas dicit, considero tres casus, quos ipse inculcat. Primus est, an excusetur ab excommunicatione, qui bono Zelo clericum capit, vt ducatur ad iudicem. Et Abbas cōcludit
e quod sic[e]. Et in hoc bene dicit: quia in capitu. si quis suadente. xvij. quest. iiij. consideratur dolus. Et quelibet causa, etiam iniusta, excusat a dolo. l. igitur. de libera. can. l. plagij. C. ad legem Juliam. de plagia. & idem Abb. tradit in cap. vt fame. infra de sentent. excommu. Secundus casus est, quando clericus capi-
f tur, vt obuietur delicto committendo[f]. Et isto casu etiam opi. Abb. de plano procedit. & idem Abb. in cap. iij. de sententia excommuni. & ad hoc facit gloss. not. in cap. ij. de heret. que voluit quod quilibet tenetur alium corrigere in delicto committendo. Et in delicto committendo inquiri potest absque infamia: vt not. Innocen. in cap. j. de postu. prelat. Et in delicto committendo correctio fraterna est de precepto: vt not. Archidiaco. ij. questio. j. in cap. si peccauerit. Et sacerdos reuelare potest delictum committendum, non commissum: vt not. Innoc. in cap. omnis vtriusque sexus. de penit. & remiss. vbi Abb. cum simi. vt tradit Andr. Sicu. hic, & reassumunt Moder. Et propter hoc Abb. infert, quod familia Potestatis capere potest clericum incedentem de nocte: & idem Abb. in cap. vt fame. de sententia excommu. Et secundum hoc ampliatur quod dictum est, vt habeat locum non solum quando constat de delicto futuro, sed
g etiam[g] quando presumitur. Tertius casus est in delicto commisso. Et in hoc facultas cōsistit: Abb. hic tenet quod capi pos-
h sit, si timor sit fuge[h]. & idem tenet Bar. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. dicens quod laicus potest capere clericum delinquentem, vt illum ducat ad iudicem. & idem Bal. in l. si qua per calumniam. C. de episcop. & cler. & in cap. j. §. si quis vero. versi. sed quid si iste delinquens. de pace iuramen. firman. & Pe. de Ancbar. in regula, ea que. in ij. quest. de reg. iur. in vj. Et licet doct. in locis preallegatis loquantur simpliciter, tamen eorum dictum videtur procedere in casu fuge, prout Abb. hic loquitur. And. Sicu. hic tenet contra opin. Abb. & concludit ꝙ clericus post delictum commissum capi non possit: quia captura spectat ad illos, ad quos correctio pertinet. c. vt fame. §. fi. de sentē. excom. vbi captura clericorum laicis permittitur de mandato prelatorum, ad quos correctio pertinet. Sed respōderi potest ꝙ text. ibi non loquitur quando esset suspectus de fuga, prout Abb. hic dicit. Secundo alleg. tex. in c. j. de homic. in vj. vbi speciale est in homicidio commisso per assassinamentum: ergo in contrarium erit ius commune. Sed respondetur, speciale esse, vt capiatur absolute, licet non sit fugitiuus. Uel secūdo speciale est ibi vt capiatur, & occidatur iam diffidatus. Sed hic capitur, vt ducatur ad iudicem. Are. etiam hic, tenet contra opin. Abb. per tex. in c. iij. §. fi. de sen. excom. vbi non licet capere clericum in adulterio deprehensum, nisi sit proxime coniunctus. Sed responderi potest ꝙ ibi loquitur de captura vt verberet, & percutiatur: sed hic, solum vt ducatur ad iudicem. Uel, secūdo, ibi non erat suspectus de fuga. Sed ad hoc replicat Aret. ꝙ imo erat suspectus de fuga, a cōiter accidentibus. Dici potest

test hoc esse verum respectu domus, in qua reperitur:quia verisimile est quod fugeret,si posset: sed non quo ad territorium. Secundo Aret.allegat tex.in c.vniuersitatis.de sen.excom.vbi si clericus verberandus sit,hoc laico committi non potest. Si ergo non potest laicus verberare clericum cum mãdato,a fortiori videtur quod nec capere possit sine mandato.Sed respõdetur quod non bene arguitur de verberibus ad capturã:hoc patet,quia captura potest fieri a laicis de mandato prelati.d.c.vt fame.§.fi.& in c.si clericos.de sent.excommu.in vj.licet verberari a laicis nõ possit. Et quia quod verberetur potest eque bene experiri per alios,qui non sunt laici: non sic in captura. Et ideo videtur quod instante periculo fuge capi possit,vt ducatur ad iudicem.Et ita euitari possunt rationes, que contra opi.Ab.inducuntur. Sed tamen finaliter concludendo,in pũcto iuris verior videretur opin.contra Abb.quia, vt dicit Hostiens.non probatur iure quod clericus capi possit a laicis:& cõtrarium probatur in d.c.vt fame.§.fina. Nec obstat quod non loquatur in casu fuge: quia fuga bene potest considerari propter priuatum interesse,vt inferius dicam:sed quãtum ad publicum interesse non probatur iure quod laicus clericum capere possit. Non obstant rationes Abbatis.Et primo quod dicitur de excommunicatione,quam quis non incurrit, nisi fuerit in dolo.xvij.q.iiij.c.si quis suadente.facit text.in c.contingit.de sent.excom.& in c.si clericos.eod.tit.in vj.Quia respondetur ꝙ dato quod excusetur ab excommunicatione, non sequitur per hoc quod licite clericus capi possit per laicũ.Non obstat quod lex permittat,& canon non contradicat: quia lex nõ permittit, cum non loquatur de clericis.Et dato quod permitteret,canõ prohibet,& vetat.d.c.vt fame.§.fi. Alie rationes Abbatis respiciunt delictum futurum,& committendum:secus in commisso, de quo in isto casu agitur.Non obstat c.olim.de restit.spo.quia ibi non loquitur de laico.ibi:totum factum videtur a principali,quia erat ecclesiasticus: & agebatur ibi de interesse priuato: & ibi non agitur de captura persone.Unde remotis rationibus Abbatis, verior opi.videtur quod clericus deprehẽsus in crimine,a laico capi non possit. Et hoc videtur tenere ipse Abb. in c.si vero.el j.in vlti.not.de sent.excomm.Et hoc intelligitur, nisi laicus hoc faciat de commissione superioris.d.c.vt fame.§.fi.Et non sufficit licentia generalis capiendi clericos,nisi reperiantur in flagranti crimine:vt no.tradit Petr.de Anchara. in regu.ea,que.in xx.q.in vers.vidi dubitari.de regul.iur.in vj. quem refert,& sequitur Areti.hic,vel nisi agatur de priuato interesse,prout est in creditore,qui capere potest debitorem, etiã clericum fugientem:vt notat Innocentius in dicto capitulo,si vero. Joannes Andreas hic, Baldus Cardinalis & Abbas post alios.Et idem Abbas in dicto capitulo, vt fame. de sentent.excommuni.Bal.in c.dilectis.de appell. Cardi.in clem.j. in fi.de offi.ord.& Imol.in c.lator.de pigno.vbi dicit quod communiter hoc tenetur.Circa deprehensionem clerici. Abb.late insistit,& ex omnibus dictis eius tres conclusiones principali-
11 ter colliguntur.† Prima est,quod si deprehẽsio facta sit,etiam a paucis,in actu delicti,manifestum dicitur delictum,cum probari possit.Et idem si in actu propinquo ad delictum,vt solus cum sola:secus si in actu non propinquo,secundum Abba.hic, contra Bart.in l.iij.de fur.vbi Bar. dicit quod adulteriũ manifestum videtur,quando iuuenis deprehẽditur in domo puelle:quod non est verum,vt Abb.hic dicit.Et idem Abb.contra Bar.tenet in c.tertio loco.de presum. vbi inquit dictum Bar. procedere,quando quis reperitur in actu proximo ad delictũ. Sed non sufficit quod reperiatur in domo mulieris: quia ingredi potuit ipsa ignorante.Et idem Aret.in c.preterea.de testib.& sequitur And.Sicu.hic,per tex.in c.tertio loco.de p̃sum. & dicit hoc maxime habere locum in clerico, contra quem non ita de facili presumitur:vt per glo.xj.q.iij.in c.absit.In hoc tamen deberet attendi qualitas mulieris,& persone,que deprehẽditur.& gl.in d.c.absit.non est vera ita simpliciter:quia videtur contra tex.in c.clericus solus.& in c.omnibus.lxxxj.dist. vbi ex sola locutione cum muliere oritur sinistra suspicio contra clericum. Et ideo hoc declarandum est ex coniecturis, & circunstãtijs:vt no.Ab.tradit in c.quanto.de presum.Et eodem modo si quis esset coniunctus: quia ratione coniunctionis remouet sinistra suspicio:vt not.in c.j.de cohabi.cleri.& mulie. facit text. in l.si q adulterij.C.de adul.Et hoc intelligitur,nisi essent violente presumptiones:vt in c.in literis.de presumptio.Secunda conclusio Ab.est,quod si facta sit deprehẽsio, etiam a pluribus astantibus,non in delicto,nec in actu propinquo: tunc solũ infamia insurgit:& isto casu procedit gl.in c. ex literarum tuarũ. de eo,qui duxit in matri.quam pol.per adul.& isto casu intelligitur textus hic,secundum Ab.hic,vbi duo requiruntur,quod sit deprehensus,& legitime conuictus.ad idem text. cum glo.in c.tue.de penis.Sed aduertendum est:quia text.hic videtur loqui, quando quis in ipso delicto deprehenditur, vt colligitur hic,vel in alio crimine fuerit deprehensus:nam intelligere vt Abbas dicit,quando deprehenditur post delictum,& post actũ propinquum ad delictum, diuinare est, & videtur contra text. Unde ad declarationem notandum est,quod illa verba,deprehensus fuerit,ponuntur incidenter:quia si queratur a quo debeat puniri de crimine,prout queritur hic, presupponendum est quod constet de crimine:& ideo bene dicitur,quod sit deprehensus, & conuictus, ita quod appareat de crimine: quia hoc prius necessariũ est vt pena imponatur.Et ideo quod in princip.simpliciter dicitur, de clericis, qui in criminibus deprehẽsi fuerunt, intelligitur,& cõuicti. Et ad hoc bene facit,quia de-
4 prehensus in crimine dicit ille,qui est de crimine conuictus [4]: vt not.Bartol.per illum text.in l.j.C.de petitio.bon.subla.lib. x.& probatur hoc in l.j.cum glo.in verbo,deprehensus.C.vbi sena.vel clariss.& in l.ij.cum glos.C.de custod. reo.& not.Angelus Fulg.& Paul.de Cast.l.iij.C.de seruis fugiti.Et hoc intelligitur,nisi deprehensio sit talis,que inducat notorium:vt per glo. in c.si quis diaconus.quinquagesima distinct. Tertia conclu-
12 sio Abb. est quod † si clericus deprehenditur a populo in ipso crimine,vel in actu propinquo,notorium delictum dicitur.Et in hoc non differunt laici a clericis, quantum ad faciendũ deprehensionem,secundum Anton.de But.& Abbat.hic,per tex. in c.cum dilectus.circa fin.de pur.cano. quia licet laici contra clericum testificari non possint,c.de cetero.infra, de testib.fallit quando delictum notorium est,vt Abbas hic dicit,& in d. c. de cetero.& in d.c.cum dilectus. Cum enim notorium sit delictum, suspicio remouetur:vnde in notorio crimine recusatio non admittitur.c.proposuit. de appellat. & propter hoc etiam in facto proprio iudex cognoscit, quando delictum notorium
13 est:vt not.Inno.in c.ex parte.el j.de verbo.signific. ¶ † In glo. in verbo,excommunicari.Ex his que Ab.dicit,conclusio est,ꝙ
i anathema [i] est solennis excommunicatio:& idem Abbas in c.si quis presbyterorum.in ij.no.de reb. eccles.non alie.& est gl.in c. ad apostolice.in verbo,anathematis.de re iud.in vj.no.Bal.in l.iij.C.si pend.appel.& in titu.de pace Constan.§.fi. Et anathema,dicitur suprema maledictio,vt Ab.hic dicit, & idem Ab.in rubri.de sen.excommu. Et anathema solum differt ab excommunicatione maiori,in solennitate,& non in effectu: vt Ab.hic dicit.& facit tex.in c.debent.xj.q.iij.& in c.certum est. xxiiij.q.iij. & hoc idem Abb.dicit in c.cum ab ecclesiarum.de offic.ordina. Et tale anathema competit solum episcopis, & non inferioribus prelatis:vt Abb.hic dicit,& in dicto capit.cum ab ecclesiarum.& idem Abb.in repet.c.si quis contra clericum. de fo.competen.& Do.in d.c.debent.xj.q.iij. Et iura, que videntur quandoque facere differentiam:vt in c.pen.§.notandum. & in c.fina. iij.q.iiij.vbi dicitur,aliud est excõmunicatio, aliud est anathema.& xj.q.iij.in c.ad mensam.in ver. item illud.intelligũtur respectu forme,& solennitatis. Uel secundo intelliguntur de minori excommunicatione,que differt ab anathemate, sicut a maiori excommunicatione:vt not.Do.in d.c.pe. §. notandum.iij. q.iiij.Et hoc modo intellectus Gof.& Inn.hic, posset sustineri per tex.hic,ꝙ intelligat de minori excommunicatione. Et per hoc respondetur ad tex.in c.pe.de sen.excom. vbi appellatione excommunicationis, de maiori intelligitur. Nam potest dici quod illud verum sit,quando solum fit mentio de excõmunicatione: secus dicitur de excõmunicatione, & anathemate per ea que Do.dicit in d.§.notandum.¶ Successiue extra glo. Abb. in prima oppo.declarando istum tex.concludit quod dum tex. dicit,quod ecclesia,non habet vltra quid faciat,hoc non intelli-
k gitur respectu penarum [k]: sed quia de facto erat incorrigibilis.Nec obstat quod incorrigibilis carcerari potest. c. vt fame. in prin.de sen.excom.quia Ab.dicit quod forte non poterat capi de facili,vel forte capturam illusit,quia aufugit, & rupit carceres: vnde ecclesia non vult vlterius habere talem curam: & ideo traditur curie seculari. Et istam declarationem ad istum tex.in effectu tradit Pe.de Anc.in reg.ea,que.in xix.q.in vers. iuxta hoc quero.de reg. iur.in vj. Sed aduertendum est, quia ista resolutio,quam posteriores sequuntur,vt patet, non caret diuinatione,quod tex.intelligatur, quando de facto non poterat capi,& carcerari:& quia dato quod ita esset,poterat brachiũ seculare impetrare,vt Abb.arguit. Et dicere quod ecclesia nõ vult vlterius habere talem curam, diuinare est, & repugnant verba litere,que dicunt ꝙ ecclesia non habet vltra quid faciat: & quod per secularem comprimendus sit. Ista enim verba videntur importare necessitatem,& non conueniunt, vt dicamus quod ecclesia noluit habere talem curam. Et ideo text.aliter declarari potest,vt dicamus ꝙ clericus depositus pro crimine debet penitentiã agere:quia depositio,que fit pro graui crimi-

ne,non est terminus,⁊ finis pene, vt dicit Pet.de Anc. in lo-
co s.allegato.Et si subterfugit penitentiã,puta perpetui car-
ceris,debet excommunicari tãquam incorrigibilis,vt hic, ibi:
si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet. Iste
enim ante,quam excõmunicetur,incorrigibilis dicitur,vt hic:
⁊ tali casu carcerari potuisset, vt dicitur in d. cap. vt fame.de
sent.excommu.Et vlterius si excommunicationem contempse
rit,anathematizari debet:⁊ demum illo perseuerante in contu
macia,cum peruenerit in profundum malorum,quia nulla est
spes correctionis, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat:
l hoc intelligo respectu censurarum[l], de quibus s. dixi. Et ista
verba prolata videntur respectu eorum, que supra dicta sunt.
Nam censure ad ecclesiam pertinent,⁊ nõ ad iudices seculares.
c.querenti.de ver. sig. ⁊ sic ecclesia non habet quid faciat,vt ec-
clesia.Unde his omnibus successiue peractis, comprimendus
est per secularem:quia tali casu nulla penitus videtur esse spes
correctionis.Non sic in c.vt fame. quia ibi non fuit seruata ista
forma:sed simpliciter clericus fuit condemnatus pro graui cri
mine:⁊ quia nolebat penitere,recludit̃ in carceribus,tanquam
incorrigibilis simpliciter: erat tamẽ aliqua spes correctionis,
⁊ non peruenerat in profundum malorũ,vt hic dicitur.Et no-
tãdum est ex illo tex.in d.c.vt fame.quod pro grauiori pena ha
betur quod quis recludatur in carcere,quã in monasterio. In
quo Abb.in c.tue.de penis.concludit,quod vbi pro delicto pe-
na mortis de iure ciuili imponitur,tunc post depositionem re-
cluditur in carcerem perpetuo. Si vero pena citra mortẽ im-
ponatur,detruditur in monasterium.Sed ista doctrina nõ vi
detur vera: quia licet de iure ciuili pena mortis imponatur,ta
men detrusio fit in monasterium,in c.clerici.de excessi.prel.⁊ in
c.tue.de penis.⁊ in c.quoniam.de simo.vt late Areti.hic tradit,
Et secundum eum,concludendũ videtur, quod in monasterio
quis recludatur ad agẽdum penitentiam: ⁊ si non velit agere
penitentiam, ponitur in perpetuis carceribus. d. c. vt fame.⁊
in c.a nobis.de aposta.Sed tamen contra hoc facit tex.in c.no
uimus.in fi.de verb.sig.vbi recluditur in perpetuo carcere, ad
agendum penitentiam.Et idem dicitur in c.pe.de here.⁊ ideo
videtur quod in carcere recludatur pro maiori securitate,quã
do maior suspicio fuge insurgit, vt dicitur in d.c.vt fame. Et
dum dicitur hic,quod ecclesia non habet vltra quid faciat,hoc
non intelligitur respectu penarum:quia plures alie pene sunt
que a iure canonico imponuntur:vt tradunt Ab.⁊ Mod.hic,
inter quas est pena exilij.c.j.ĩ fi.de calum. vbi priuatus officio,
⁊ verberibus castigatus in exilium deportatur.Sed Moder.
m hic dicunt quod ecclesia non videtur habere penam exilij[m]:qa
talis pena imponitur a iudice seculari.c.ij.in fi.de cleri.excom.
mini.ibi:regis iudicio ad requisitionem ecclesie exilio damnet.
⁊ facit tex.hic,vbi,quando ecclesia non habet quid faciat,tradi
tur curie seculari,vt in exiliũ mittatur: ergo videtur quod ec-
clesia non haberet penam exilij.Et ita Mod.in d.c.j.de calum.
Non obstat text.in c.j.de calum. quia non loquitur proprie de
exilio,sed largo modo,secundum ea, que tradit Arch.xlv.di-
stin.in c.cum beati.Et ista opi.comprobari potest: quia si eccle
sia potuisset penam exilij imponere, nõ peteret hoc a iudice se
culari,ad quem recurritur in subsidium,vt dictum fuit in not.
Sed tamen cõsiderandum est quod cum tex. in d.c.j.de calum.
dicat simpliciter de exilio,non subest ratio quare nõ intelliga-
tur proprie de exilio,sicut hic. Et similiter de pena exilij,quod
ab ecclesia imponatur,habetur lxiij.distin. c.in synodo.cum si.
vt tradunt glos.⁊ Mod.in d.c.j.de cal.Ad idem text.ij.q.j. c.in
primis.in prin.⁊ in c.hi,qui.iij.q.iiij.⁊ xvij.q.iiij.c.attẽdendum.
Non obst.tex.hic,⁊ in d.c.ij.de cler.excom.min.quia ista iura lo
quuntur,quando quis traditur curie seculari: quo casu eccle-
sia solet intercedere,ne moriatur.c.nouimus.de verb.signi. Et
isto respectu ista iura de exilio loquuntur, vt excludant mortẽ,
non quod ipse ecclesiasticus non potuisset penã exilij impone-
re.Et dum hic dicitur,quod ecclesia nõ habet vlterius quid fa
ciat,hoc non intelligitur respectu pene: sed quia erat de facto
incorrigibilis:vt Abb.dicit. Uel illud intelligitur respectu cẽ
surarum,vt s.dixi.Et ad tex.in d.c.ij.de cle.excommu.mini.ali
14 ter respondet Abb.ibi,in vlti.not.¶ † Subsequenter Abb.se-
cundo opponit de c.nouimus.de ver.sign.⁊ ex dictis eius tres
conclusiones colliguntur. Prima est,quod facta reali degra-
datione clericus degradatus statim efficitur de foro seculari
absque aliqua incorrigibilitate.c.nouimus.de verb.sig.⁊ c.ij.de
penis.in vj.⁊ in c.ad falsariorum.de crimi.fal.ibi:degradati se-
culari potestati traduntur.Et isto casu alia traditio nõ requi-
ritur:quia facta degradatione,per cõsequentiam de foro secu-
lari efficitur.d.c.nouimus.Et ita per illum tex.cõcludit Aret.
hic,versi.sed hic queritur post Ioan.And.⁊ alios.⁊ idem tenet
Dominic.in d.c.ij.§.fina. de penis.in sexto,⁊ sentit Abb.in d.c.
nouimus.in ij.notabi.Nec obstat quod in d.c. ad falsariorum.⁊
in d.c.nouimus.in princip.dicitur quod degradatus traditur
curie seculari:quia per degradationem traditur, ⁊ applicatur
curie seculari in consequentiam:⁊ sic intelligitur tradi curie se
culari,vt dicitur in d.ca. nouimus. Sed tamen aduertendum
est: quia illa verba,quod degradatus in consequẽtiam efficia-
tur de foro seculari, referuntur secundum vnam opinionem,
quam simpliciter text. ibi approbare non videtur. Sed addit
n quod degradatio debet fieri presente[n] iudice seculari, ⁊ quod
pronunciandum est quod recipiat eum in forum suum. Unde
per ista verba videtur quod degradatus statim non efficiatur
de foro seculari, nisi dicamus quod ista sit forma degradatio-
nis,⁊ talia verba in ipsa degradatione proferuntur:⁊ ideo fa-
cta degradatione cum talibus verbis, intelligitur tradi curie
15 seculari. † Secunda conclusio est,quod si clericus incorrigibi-
lis sit, ⁊ comprimendus sit per iudicem secularem secundum,
formam,que hic ponitur;actualis degradatio non est necessa-
ria,per illum textum vbi simpliciter dicitur quod comprimẽ-
dus est per secularem. Et facit textus xxiij.q. v. c. de Liguri-
bus.vbi text. intelligitur de incorrigibili. ⁊ ibi Papa arguit
secularem,qui non compressit illos incorrigibiles delinquen-
tes:ergo videtur quod ipso iure secularis haberet potestatẽ.
Et istis rationibus etiam videtur quod isto casu alia traditio
non requiritur.⁊ not.Abb.in c.ij.de cle.excommu.mini.in vlti.
notabili. Et predicta conclusio procedit, quando est incorrigi
bilis,secundum formam,que hic habetur:secus si esset alias in-
corrigibilis simpliciter:quia non per hoc perdit priuilegium,
vt Abbas hic concludit contra Antonium de Butrio. Et ad
hoc facit:quia licet clericus immisceat se enormitatibus, non
tamen perdit priuilegium,si retinet habitum: vt not.Ioann.
Andreas, ⁊ Abbas post alios in cap.perpendimus.de senten.
excommunicatio.⁊ facit text. hic, vbi incorrigibilis depositus
excommunicatur,⁊ in dicto c.vt fame.incarceratur: ergo vide
16 tur esse sub iudice ecclesiastico. † Tertia conclusio Abbat.est,
quod super incorrigibilitate ad effectũ,de quo text. hic de sen-
o tentia declaratoria non requiritur[o]: quia ex processu constat
illum esse incorrigibilem, ⁊ in facto notorio declaratoria nõ re
quiritur: vt per eum hic,⁊ idem Abb.in capit.peruenit.el pri-
mo,de appellation.⁊ Domin.in c.cum secundum.§. j. in ij.no-
tabi.de here.in sexto. Et hoc bene procedit in isto casu,vbi con
stat ex processu, factum esse notorium: alias vero non sufficit
quod allegetur res notoria: quia multa dicuntur esse notoria,
5 que non sunt. c.consuluit.el primo,de appellat.⁊ ideo cautela[5]
est,vt declaretur,factum esse notorium:vt Abbas dicit in c.ad
nostram.el tertio,de iureiuran.⁊ idem Cardina.in clemen. pa
storalis.in xvij.notabi.de re iudica.imo talis declaratio neces-
saria videtur,per ea,que tradunt Baldus ⁊ Salice.in l.ea qui-
dem.C.de accusat.Ita concludit Aretin. in consilio clxv. sicut
Ioannes dixit. Sed quando factum non est notorium,in pe-
nis incursis ipso iure sententia declaratoria necessaria est.cap.
cum secundum.de heret.in sexto,l.eius,qui.vbi Barto. de iure
fis.not.Ioannes Andre.⁊ Dom.in c.j.§.fina.in fi. de homicid.
in vj.Bald.in l.iubemus.§.sane.el j.C.de sacrosanct.eccles.cum
similibus,vt tradunt Moder. hic, ⁊ late in cap.Rodulphus.
de rescript. Et in notabili casu tradit Angel.in consil. cc.in ci-
uitate Lucana.vbi inquit quod si quis excommunicatus fuit
cum fautoribus vel adherentibus, super hoc, quod sit de adhe
rentibus, vel fautoribus, declaratoria requiritur. Et de hoc
est dictum Innocentij in cap.in Lateranensi.vbi Imo.refert
versiculo,vltimo tangit hic Innocen.de prebend.⁊ in simili ca
su tradunt Baldus Salicet.⁊ Alexand.in l.si quis maior.C.de
17 transac. † Ultimo queritur quis dicatur incorrigibilis, ⁊ Ab.
concludit quod tribus modis. Primo, quando quis perseue-
rat in criminibus perpetratis:vt quia non vult rem furtiuam
restituere, vel aliud furtum facit, vel alia similia, ⁊ etiam mi-
nora delicta committit. Secundo, si ter monitus non desistit.
cap.contingit.el secundo,de sentent.excommun. Tertio,quan
do penitentiam sibi iniunctam non facit,⁊ se occultat: vt pro-
batur in c.vt fame.de sentent.excommunica.vbi incorrigibilis
appellatur ille,quem non penitet,⁊ se occultat. Quarto etiam
incorrigibilis dicitur ille,qui semel correctus verbis, se non e-
mendat.Ita Domi.per illum textum dicit in c.neminem.xlv.
p distinctio.Et ita simpliciter posteriores sequuntur[p]. Sed ad-
uertendum est,quia ista videntur procedere, considerando in-
corrigibilitatem largo modo,vt probatur hic:vbi incorrigibi-
lis dicitur ille, qui debet excommunicari, ibi: si incorrigibi-
lis fuerit, excommunicari debet.Et talis non videtur proprie
incorrigibilis: quia videtur quod corrigi possit, cum senten-
tia excommunicationis medicinalis sit.capitulo primo,de sen
ten.excom.in vj.⁊ idem videtur in casibus supra dictis,quando
non sit

non sit desperatum de correctione. Sed proprie loquendo, vt verba sonant, incorrigibilis dicitur ille, de quo nulla est spes ꝙ corrigatur, vt hic, in fi. dum dicitur, cum peruenerit in profundum malorum, traditur curie seculari: vel quādo aliter priuatur priuilegio clericali. d. c. contingit. & iste appellatur penitus incorrigibilis: vt per gl. ij. in c. illud sane. xxiiij. q. iij. per illum text. vbi dicitur quod quibus prodesse nō poterit correctio, nō parcat abscissio. & in c. damnationis. ead. causa, & q. dicitur ꝙ incorrigibili, sententia dānationis relaxari non pōt. Postremo notandū est quod Ab. dicit circa penitentiam, que taliter imponi debet, ne quis verisimiliter breui moriatur, vel quo ad qualitatem carceris, vel quo ad vite necessaria: alias sequuta

q morte prelatus erit irregularis [q]: & no. hoc idem Bald. in l. de pecoribus. C. ad leg. aquil. cum si. vt tradunt Mod. hic, & c. qualiter. §. ad corrigendos. j. de accus. & idem Abb. in c. a nobis. de aposta. in c. ad audientiam. de cri. fal. & in c. nouimus. de ver. sig.

¶ Additiones.

1 ¶ Fori. Vide eundē Dec. s. in c. ecclesia s. Marie. nu. 21. de ꝯsti.

2 ¶ Competat. Idem in c. at si clerici. §. j. s. eo.

3 ¶ Delicto. Vide Dec. in d. c. significasti.

4 ¶ Conuictus. Et an hoc sit semper verum, & quādo quis dicatur proprie deprehensus, vide Dec. in l. si fugitiui. in ij. no. C. de ser. fug. & vide Alex. in l. iij. §. Neratius. ff. de acqui. pos. in cons. ccxvj. ponderatis. li. vj. vide tamen Ang. in §. reuerendissimis. in auth. de sanc. epis. Alex. in cons. xxiiij. animaduersis bis. li. ij.

5 ¶ Cautela est. Idem Dec. in c. si quando. s. de offi. delega. in c. consuluit. j. de appell. Sil. Ald.

a ¶ Comprehendere. [redacted]

b ¶ Communis. Idem Alci. hic, nu. 3.

c ¶ Bal. [redacted]

d ¶ Capi. Idem Alci. hic, nu. 55.

e ¶ Quod sic. Et bene, quicquid dicat Alci. hic, nu. 46. cum seq.

f ¶ Committendo. Idem Alci. hic, nu. 58. & bene.

g ¶ Sed etiam. Idem Alcia. hic, nu. 61.

h ¶ Fuge. Idem Fel. hic, & Alcia. nu. 65. Steph. Aufr. rep. cle. j. de offi. ord. Fran. Ripa c. j. nu. 88. s. e. & est cōmunis, & vera, quicquid dicant Aret. Barba. & Phil. Dec. hic. Imo nedum in criminalibus, sed etiam in ciuilibus potest laicus creditor capere clericum fugientem ob debitum. Jo. Andr. Jo. de Ligna. Abbas, Alc. hic, nu. 72. facit quod fugitiuus non potest opponere exceptionem incompetentie. Ancharā. cons. xcij. Roma. consi. cclij. Alci. hic, nu. 73. Alex. cons. ccv. in fi. li. vj. vbi dixi, & in con sue. Paris. §. vj. glo. vj. nu. 7.

i ¶ Anathema. Non est Greca, sed Hebrea vox, qua Hebrei solent extremam detestationem significare: vt dicit Hier. interpretans epistolam Pauli ad Gala. c. j. alioquin si a Grecis deriuetur, potest capi pro re idolis dedicata, vel templis appensa, secundum Bud. in comment. Fit ergo anathema in eos, qui ex grauissimo aliquo delicto detestabiles sunt, & maledicti, de quibus non est spes quod reducantur ad penitentiam: & sic merito infligitur tāquam quid extremum. Excommunicatio vero in eum, de quo spes est quod peniteat, & corrigatur. c. j. de sent. excomm. in vj. Et excommunicatio simpliciter eijcit extra communionē fidelium, sed anathema addit detestationem. Et ita debet intelligi c. si. iij. q. iiij. secundum Alcia. hic, nu. 109. vide etiam And. Tiraq. trac. retra. proximi. §. j. gl. ix. ad fi.

k ¶ Penarum. Imo etiam hoc respectu, ita quod si non habet penam condecentē huic delicto, non debet expectare quod peniteat, sed debet degradari, & tradi curie seculari. Pan. s. eo. c. at si clerici. in prin. vbi etiam dixi contra Decium. Idem tenet Ancha. hic, & in c. ea, que. q. ix. de reg. iu. in vj. consi. clviij. Alcia. hic, no. vj. Et bene, quia istud c. non debet trahi ad excessus valde enormes, nec vltra enormitatē requiritur incorrigibilitas. Tamen Alcia. hic, nu. 26. Jo. de Ana. in c. qualiter. ij. §. ad corrigendos. Et ibi Feli. reprobant regulam, quam tradit Anch. in d. consil. clviij. ex narratis. [redacted]

l ¶ Censurarū. Alci. hic, not. vij. dicit quod istud nimis restringit huc tex. qui supra dixit nedum de censuris, sed etiam de pena depositionis. Vnde dicit quod omnis detrusio in carcerem vel monasterium, & cetere pene iuris canonici, que infliguntur clericis, non imponuntur principaliter in vindictā, sed ad agē-

dum penitentiam. c. nouimus. j. de verb. sig. c. tue. de penis. Vnde cum seruata forma huius c. sit presumptio iuris quod nunquam penitebit, merito nō habet ecclesia, quid vlterius faciat. Si vero non seruetur forma huius c. licet de presenti credatur incorrigibilis, tamen non tollitur spes quod in futurum corrigatur: ideo tunc non cessant alia remedia ecclesie. c. vt fame. j. de sentent. excommunicat. Et hic sensus est clarissimus, secundum Alcia. hic.

m ¶ Exilij. Idem Alcia. hic, nu. 110. & bene, quicquid dicat Dec.

n ¶ Presente. Imo satis est & relinqui. Alci. hic, nu. 124.

o ¶ Non requiritur. Et bene. Alc. hic, nu. 114. cū seq. licet Barb. teneat requiri.

p ¶ Sequuntur. Adde do. Fel. hic, nu. 14. quod fugiens de carcere, dicitur incorrigibilis.

q ¶ Irregularis. Idem Alcia. hic, in fi. [redacted]

1 ☞ Violenter, hoc verbum quomodo accipi possit.

2 Occupare, hoc verbum quandoque accipitur in malam partem, quandoque in bonam.

3 Rescriptum non solum transit in personam, sed etiam alteratur modus.

4 Ecclesia dicitur illius clerici, cui fuit collata: quanquam dominium non habeat.

5 Instantia transit in successorē vitiosum, sicut rescriptū. 6. 7. 8. 9.

10 Instantia incohata an transeat in fiscū, an in clericū heredē. 11.

Ualia V. Summatur, & diuiditur vt per Abba. hic. ¶ † In text.

1 ibi, violēter, hoc verbum capitur hic in actiua significatione [1]. Ad idem text. in c. cum pridē. in fi. de pac. in c. vt fame. de sen. excom. & in c. presens. xx. q. iij. Et per hoc, s̄m And. Sic. hic, cōfunditur dictū Bar. in l. ij. de duo. re. fi. vbi inquit quod si testes deponunt quod Titius cognouit Bertam violenter, nō probant delictum Titij: quia illud verbum, violenter, equiuocum est: quia actiue, & passiue intelligi potest. Nam hoc videtur contra iura preallegata, vbi actiue hoc verbum intelligitur. Sed tamen responderi potest dupliciter. Primo, quod iura preallegata loquuntur in dispositione legis: Bartol. vero loquitur in testibus, quorum dicta debent de necessitate ꝯcludere. c. in p̄sentia. de prob. & Ab. ibi, hoc bñ declarat. & dixi s. i c. intelleximus. in vlt. not. Secundo, in iuribus preallegatis erant alia verba, ex quibus colligitur quod in actiua significatione, verbū illud, violēter, accipit, vt hic, ibi: violenter dicebatur occupasse. & in d. c. cum pridem. ibi: violenter eiectos. Et dictum Bar. Alexan. sequit in l. j. in prin. de acq. pos. Sed tñ illud dictum Bar. alijs rationibus reprobatur per Inno. & Are. in l. ij. de duo. re. & saltē de communi vsu loquēdi non p̄cedit: vt no. Mathe. in no. ciij. no

2 ta quod si capitulū dicit. ¶ † In tex. ibi: occupasse. hoc verbum in malā partē accipit [2]: vt hic, & p gl. in c. gñali. in verbo, occuparet. de ele. in vj. & in c. fi. de rest. spo. in vj. in cle. j. de sequest. pos. & fru. & no. Do. in c. presenti. in prin. in vlt. no. de off. or. in vj. Quādoque tamē etiam in bonā partem accipitur. c. si duo. de proc. in vj. vbi gl. in verbo, occupauit. hic tamen rōne adiūcti, & in d. c. fi. de rest. spo. in vj. declarat quod in malam partem accipit: & hoc verbum, occupare, hic etiam adaptatur ad immobilia, & in l. domū. C. de rei vend. sed improprie, vt per gl. ibi. & est tex. in §. si quis contra. inst. de vi bo. rap. & not. per gl. in d. c. generali. de ele. in vj. & Dom. ibi. ¶ Primo no. secundum Ab. quod quandoque instātia transit de vna p̄sona in aliam cum alteratione qualitatis: vt de filio, qui in solidum tenet, ad patrem, qui obligatur tm̄ de peculio. l. tam ex ꝯtractibus. de iudi. Et ita hic videt, quia cum spoliatore agitur interdicto vnde vi, & cū isto successore ꝯdictione c. sepe. de rest. spo. Sed prima facie contra istud dictum Ab. videtur tex. hic, in fi. dum dicitur, sic inter P. & prefatum V. si viueret, terminetur. Verbum enim, terminet, respicit decisionem: vt no. Bar. in l. generali. C. de decu. lib. x. in l. dicere. in prin. de arb. ergo videtur quod eodem modo, & sine alteratione qualitatis causa debeat terminari. Sed responderi potest ꝙ illud verbū, sicut, hic non facit omnimodā similitudinē: sed similitudo ꝯsideratur in gñe quo ad facultatē cōueniēdi, & non respectu effectus, put q̄nque reperit: vt de ista dictione, sicut, habetur per gl. in l. si cum venderet. in gl. fi. de pig. ac. & in l. custodiam. de peri. & commod. rei ven. & de hoc inferius dicam.

3 ¶ † Secūdo no. ꝙ rescriptū nō solū transit in p̄sonā nō expressam in rescripto, sed etiam modus alteratur, vt dictum est. Et hoc dictum Ab. intelligitur, quādo modus iste potest aliquo modo includi sub rescripto prius impetrato: alias secus. c. super literis. de rescriptis, & Abbas ibi hoc declarat, dicens,

quod si impetraui rescriptum ex causa mutui, τ volo agere ex causa donationis, nõ possum: quia sub primo rescripto hoc nullo modo includi potest. Et ad hoc plura exempla ponit Bal. in l. prescriptione. C. si contra ius, vel vti. pub. τ no. Pau. in cõsil. cccc. xj. ad confirmationem. τ Cal. in cons. xj. in titu. de sent. ex commu. vbi in fi. dicit c. super literis. non habere locum, vbi sit diuersitas rerum, vel personarum: τ ideo limitatio, quam Ab. ponit hic, non videtur adaptari hic: quia primum rescriptum erat contra spoliatorem: vnde non videtur habere locum contra aliam personam, vt Cald. dicit. Sed respõderi potest, hoc esse speciale propter vitium illius, qui occupauit rem spoliatã: quia reputatur eadẽ persona: τ isto respectu satis videtur in-
4 cludi sub primo rescripto. ¶ † Tertio no. quod ecclesia dicitur
B clerici, cui collata fuit, licet non habeat dominium B. Ad idẽ in c. [redacted] com. mini. Ex quo infertur, quod geni- [redacted] semper importat dominium, sed quandoque quan-
3 dam facultatẽ administrationis 3. Facit text. in l. lex Cornelia. §. dominum. ff. de iniur. τ quod habetur per glo. in c. pro illorum. in verbo, suarum. de preb. cum si. vt tradũt And. Sic. τ Mod. hic, τ Alex. τ Moder. in rub. de oper. no. nunciat. Sed breuiter quantum ad tex. hic cum simi. considerandum est quod genitiuus importat dominiũ in casibus, in quibus cadit dominium. Sed quando subiecta materia non patitur, non potest importare dominium, prout est in beneficijs ecclesiasticis, in quibus non habetur, nec hereditari potest dominium. c. ij. de dona. importat tamen illud ius, quod hereditari potest. Facit text. in l. qui vsumfructum. in fi. ff. si vsusfruc. peta. τ quod not. per gl. in l. ij. §. quedam. de interd. τ quod tradit Bal. in l. proprietatis. C. de proba. ¶ In gl. j. in fi. secundus intellectus reprobatur per gl. τ per Anto. de But. Abb. τ alios: quia esset de indubitabili. Nam clarum est quod iste, qui ingressus est ecclesiam mortuo spoliatore, ex noua impetratione conueniri potest: vt Abb. τ doc. dicunt. Sed posset responderi quod multum operetur, tenendo quod iste, interdicto vnde vi conueniatur, prout illa di-
B ctio, sicut, importare videtur, que omnimodam similitudinẽ B
4 facit 4: vt not. Ant. de Bu. in c. Pisanis. in x. not. de resti. spol. Et hoc videtur procedere duobus concurrentibus. Primo, ꝙ res erat vitiosa. Secundo, quia scienter iste ingressus fuit. Et pro isto intellectu facit, quia in tex. dicitur quod procedatur secundum formam priorum literarum: τ sic ad instar τ similitudinem priorum literarum. Ergo videtur quod virtute noue commissionis procedatur ad instar veteris: quia exẽplum ab exemplari differt. l. in testamento. la j. de condi. τ demonst. facit tex. in l. quod Nerua. ff. de po. Aret. conatur respondere, τ dicit quod processus, qui debet fieri a iudicibus, erit exemplũ priorum literarum: quia forma mandati seruari debet c. cum dilecta. de rescrip. Sed hoc non tollit arg. quia imo videntur iudices procedere virtute noue commissionis, ex quo non dicitur quod authoritate priorum: sed secundum formam priorum procedatur. Et ad hoc etiam facit tex. dũ dicit, precipimus, quod nouum mandatum importat. Are. etiam respondet quod quãdoque fit secunda iussio. in authen. de mand. prin. τ hoc, quando dubitatur an prima debeat executioni mandari. Facit text. in c. si quando. s. de rescr. τ tunc videtur quod non sit nouum mãdatum, sed est excitatio prime commissionis: vt in simili not. in c. licet. de offic. ord. Sed responderi potest illud habere locum, quando constat quod secunda iussio in eodem casu loquitur, sicut prima. secus videtur in proposito, vbi prima contra spoliatorem emanauit: secunda contra singularem successorem. Primus tamen intellectus cõmuniter tenetur, ꝙ iste conueniatur virtute priorũ literarum. Pro quo facit, quia potest iste conueniri, sicut poterat primus, videlicet ille U. si viueret: ergo videt conueniri virtute priorum literarum: quia virtute noue commissionis ille primus non posset conueniri. Et quicquid sit, in effectu parum refert: quia siue dicamus ꝙ hoc sit dictum, per viam declarationis, τ sic virtute priorũ literarum, siue p viam noue dispositionis, que inducatur per istũ tex. idem est effectus quia hodie ita etiam obseruandũ est: quia ista decretalis ius facit generale, cum hic inserta sit. Non omitto tamen quod alius fuit intellectus Car. qui reprobatur per Abb. hic: quia successor in ecclesia non dicitur esse vniuersalis. τ per c. cum ad sedem. de rest. spo. vt p eum hic. Sed dictũ Car. defendi põt, non ea ratione, quia ecclesia sit successor vniuersalis: sed propter vitium. Et hoc tenet glo. in terminis c. sepe. in c. cũ ad sedem. in verbo, interdictum. de rest. spo. τ facit tex. hic, secundum formam priorum literarum: vnde videtur quod conueniatur interdicto vnde vi: quia ista erat forma priorum literarum: τ facit illa dictio, sicut, vt s. dictum est. Non obst. text. in d. c. cum ad sedem, quia nihil ibi dicitur de successore: τ dato quod loquatur in successore, erat successor legitimus, τ non vitiosus, prout loquit text.

Retento tamen communi intellectu, non obstat illa dictio, sicut: quia vltra Abb. responderi potest quod ista similitudo videtur respicere rescriptum hoc modo, iste potest conueniri coram eisdem iudicibus, sicut ille U. si viueret, potuisset conueniri. Et referendo similitudinem ad rescriptum, quod solum respicit facultatem conueniẽdi, ex toto similitudo procedit: quia vterque coram eisdem iudicibus pariter conueniri potest. Et licet alio modo teneatur vnus quam alter, hoc aliunde causatur, τ non ex rescripto: quia rescriptum respicit solum faculta-
5 tem conueniendi, in qua pares videntur. ¶ † An autem sicut transit rescriptum in successorem vitiosum, ita transeat instantia: conclusio est quod non, sm Inn. τ hoc nisi successor causam habuisset a spoliatore: vt in c. sepe. de resti. spol. Et ita Anto. de
a But. hic, licet Ab a. gñaliter velit quod etiam in isto casu sicut transit rescriptum, pariter τ instantia transferatur. Sed Inn. loquitur, vt dictum est, dicit tamen Ab. quod hoc iure scripto non probatur, licet equitas suadere videatur. Sed Aret. hic tenet contrarium, ex eo quod de actione reali dicitur, sm Inno. quem Abb. refert per l. si is, a quo. ff. de rei vend. Sed responderi potest hoc procedere de equitate canonica: vt Ab. dicit. Et ad hoc facit: quia si rescriptum transit, pariter videtur trãsire instantia in successorem vitiosum. Quid autem sit in alio successore singulari, not. Bart. in l. si eum. in fi. ff. de fideiuss. And. Sic. hic, τ Imo. in d. l. si eum. vbi aliter loquitur, quam Bart. ibi dicat. Et plures casus, in quibus instantia transit in alium, pro-
6 sequitur Abb. hic. † Primus est de filio in patrem. l. tam ex cõtractibus. ff. de ind. τ ille text. est mirabilis, secundum Pau. de Ca. in l. q contra. in fi. de fideius. τ dicit Ab. hic, ꝙ pater hodie non occupat bona filij [redacted] l. ij. de castr. pec. sed vt heres, vt per gl. in auth. de her. que ab inte. §. j. in ver. si quis. [redacted] quo infertur quod hodie instãtia ↄ patrem transiret [redacted] vt no. Alb. in d. l. tam ex contractibus. Et similiter etiam econ-
b tra b, in his, [redacted] ad filium vt filium, instantia transit de patre in filium. l. si [redacted] singulari allegat Pau. in l. si eũ. de fideius. [redacted] si [redacted] accepisset emphyteosim pro se, τ filijs, instantia incboata [redacted] patrem transiret in filium, licet non esset heres, quod dicit esse
7 singulariter notandum. † Secundus casus est in heredem vniuersalem: quia cẽsetur eadem persona cum defuncto. Pro quo est tex. in d. l. si eum. de fideius. in l. seruus. de his qui not. infam. τ in l. si intra. C. de tem. in integ. rest. pet. Et circa hoc aduertendum est, quod prosecutio dꝫ fieri contra heredem, τ personam eius: alias nõ valeret, si cõtra defunctum ageretur. Ita Pau. de Ca. no. dicit in d. l. si eum. in versi. aduerte tamen: vbi ad hoc allegat tex. in l. de qua re. §. cum absentem. de iudi. τ in l. pe. que sen. sine appell. rescin. Et circa istum casum etiam notãdum est quod executio, que deberet fieri ↄ heredem, non potest ex abru-
c pto fieri, sed debet prius citari c, τ liquidari ꝙ heres sit: vt no. voluit Inn. hic, quem referunt Ant. de But. τ Card. hic, τ not. Bar. in l. creditores. C. de pig. τ idẽ Bal. in l. p diuersas. in x. q. C. mãd. vbi inquit ꝙ licet instrumentũ exequi possit ↄ heredẽ, sicut ↄ defunctũ, oportet tñ heredem prius citari, τ liquidari ꝙ
5 heres sit 5. allegat In. hic, cũ si. vt psequũtur Are. τ Mod. hic. τ idẽ Paul. de Ca. in l. postulãte. cũ ꝯcor. vt tradit ibi Alex. ad Tre. τ idẽ Alex. in l. a diuo pio. §. in vẽditione. de re iudic. τ idẽ Pau. de Cast. in ꝯs. cccxcvij. ꝙ pceptum. τ Ro. in cõs. cxlij. quod
8 cessionarius. † Tertius casus est, qñ instantia incboata fuit nomine dignitatis. c. dilecti. de fo. comp. facit tex. in c. qm Abb. de off. dele. τ in c. si gratiose. de rescr. Et ita ꝯcludit Abb. hic, τ idẽ Ab. post In. τ alios in c. significauit. de rescr. τ Ro. in j. decis. in tit. vt li. pen. in anti. τ Pau. de Eleaza. in disp. inci. est lata sñia. quem Alex. refert in l. si ꝯstante. §. fi. ff. sol. mat. Quartus casus est, qñ quis egit p procuratorẽ: quia tunc instãtia trãsit in dñm. l. in cause. ff. de proc. Et quomodo transferat, no. p gl. τ Bar. in l. mutari. de procu. facit ꝙ no. Bar. in l. j. C. de sen. τ in l. furioso. in fi. ff. de re iud. in l. si procuratori presentis. de verb. ob. τ quod
9 no. Ab. post Ant. de Bu. in c. ij. de testi. † Quintus est casus, qñ mortuo accusatore, vel illo desistente, ꝯstat de crimine p ꝯfessionem accusati: quia iudex instantiam psequi põt, ne delictũ impunitũ sit: vt Ab. hic dicit, p l. quãuis. la j. C. de adul. Et hoc idẽ no. Bar. per illũ tex. in l. ij. C. de dela. li. x. vbi inquit ꝙ in cã ptinenti ad vtilitate publicã, si accusator moriatur, vel absens sit, [redacted] supplet. [redacted] ad hoc allegat tex. quem [redacted] hic adducit, [redacted] dicunt. Ad idem facit text. in c. j. τ ij. j. de col. [redacted] Bart. quod s. allegaui in d. l. ij. C. de dela. pro sing. Ro. refert in notabi. cccccl xj. instituens accusationem. vbi hoc limitat, τ alia
10 dicit, que ad propositum conferunt. ¶ † Postremo Abb. late insistit, an instãtia incboata transferatur in fiscũ. Et ex dictis eius principaliter due conclusiones colliguntur. Prima est, ꝙ in fiscum

in fiscum instantia non transeat, etiam si fiscus heres sit. Secunda conclusio, quod instantia incboata cum laico defuncto, non transit in clericum successorem. Circa primam conclusionem doc. communiter tenent quod instantia non trãseat in fiscum, per tex. in l. si constante. §. fi. ff. sol. mat. sed in perscrutando rationem doc. vario modo loquuntur, vt Abb. hic refert: ꝛ latius Alex. in d. l. si constante. §. fi. Et breuiter in puncto iuris, probabilis videtur illa opi. quorundam antiquorum, quod imo instantia incboata, in fiscum[d] transferatur: quia fiscus est loco heredis. l. tutoris. C. ad leg. iul. de vi publi. l. non intelligitur. §. fi. cum ex causa. de iure fis. ꝛ not. Bart. in l. quoties. de nouat. ꝛ in l. Marcellus. §. fi. cum si. vt tradit ibi Alex. ff. ad Treb. Non ob. tex. in d. l. si constãte. §. fi. quia dum ibi dicitur quod expirat iudicium, intelligitur quo ad mulierem, ꝛ non quo ad fiscum. Et ita dicit Jac. de Ra. ꝛ Ray. de For. in d. l. si constante. §. fin. vbi Roma. hoc idem sequitur: ꝛ Cy. in l. j. in fi. C. si pend. app. mors interue. Est verum quod Bart. in l. si eum. de fideius. ꝛ Bald. ꝛ Imo. in d. l. si constante. §. fi. reprobant istam opi. quia videtur contra illum tex. qui generaliter dicit, quod expirat iudicium. Et hoc Alex. comprobat in d. §. fi. quia in primo casu ibi dicit, quod si dos pro parte publicata sit, pro alia parte potest ferri sententia. Postea subijcit tex. quod si tota. ꝛ sic aduersatiue loquitur, iuxta no. in l. hoc amplius. §. de his. de dam. infe. Ut ergo bene aduersetur, dicendum est cõtrarium eius, quod prealegati doc. antiqui dicunt. Sed certe fragiles videntur iste rationes: nam si non fuisset ille tex. in d. l. si constante. §. fi. de plano omnes concessissent quod instantia transiret in fiscum: quia transit in patrem, ꝛ trãsit in heredem. vt s. dictum est. Et ideo cum tex. in d. l. si constante. generaliter dicat quod expirat iudicium, cõsonat vt intelligatur solum in preiudicium mulieris, ne a communi regula recedatur. Et istud colligitur ibi esse de mente litere, que dicit quod si dos pro parte publicata sit, reliquae partis exactio mulieri competit: ꝛ si post litem cõtestatam dos pro parte publicata sit, pro alia parte mulier sententiam obtinebit: quod si tota dos publicata sit, expirabit iudiciũ. Unde patet quod illa verba, expirabit iudicium, referũtur ad mulierem: quia sicut in parte expirat iudicium, quando dos pro parte publicata sit, ita si in totũ publicatio facta sit. Et ita manifeste apparet quod illa verba, expirabit iudicium, respectu mulieris intelliguntur, de qua tex. ibi loquitur, ꝛ non respectu fisci. Et per hoc non obstat quod Alex. dicit, quod tex. in d. §. fi. loquitur aduersatiue in vers. quod si tota dos: quia illa aduersatiua bene verificatur respectu mulieris, de qua loquitur: quia si pro parte dos publicata sit post litem contestatam remanet iudicium pro alia parte: quod si tota dos publicata sit, in totũ expirabit iudicium: ꝛ quo ad fiscũ illa aduersatiua nihil facit. Retenta tamen conclusione Abb. quod instantia non transeat in fiscum, ampliatur hic secundum Ab. etiam si fiscus heres sit: quia tex. in d. l. si constante. §. fi. generaliter, dicit quod non transit in fiscum: vnde gñaliter intelligitur siue fiscus heres sit, siue non. Sed hoc non videtur verum: quia quãdo fiscus heres reperitur, non consideratur vt fiscus, sed vt heres simpliciter: ꝛ tunc vtitur iure priuati. l. fiscus. la. j. in prin. de iure fis. l. cũ quidam. §. fiscus. de vsur. Et in proposito hoc tenẽt Bald. Ange. ꝛ Pau. de Ca. in d. §. fi. facit quod no. Bar. in l. iij. §. j. de sep. viol. Non obst. tex. in d. §. fi. quia loquitur in fisco: vnde intelligitur in fisco simpliciter, ꝛ non videtur habere locum in fisco herede: hoc patet ibi: quia loquitur de publicatione bonorum, in qua
11 fiscus simpliciter consideratur. † Circa secundam conclusionem, que habet quod instantia incboata cum defuncto nõ trãsit in clericum successorem: est presupponendum vnum, de quo non dubitatur, quod si clericus laico succedit, debet coram suo iudice conueniri: vt Abb. hic dicit, ꝛ tenet gl. in c. clericum. nul lus. xj. q. j. Bart. in l. heres absens. in prin. de iudi. ꝛ in nota. casu tradit Rota in decis. v. de foro compet. in antiquis. cum sim. vt per Mod. hic. Et bene facit quod no. Old. in cons. iiij. quod laicus. ꝛ quod no. Bar. in l. j. de pe. cum si. vt tradit Alex. in l. cum quedam puella. in fi. de iurisd. omn. iudi. Et non potest testator disponere, quod clericus institutus ab ipso testatore laico, corã seculari debeat conueniri: vt no. Bal. in l. j. C. vt in poss. leg. Et hoc presuppositum ampliatur secundum predictam conclusionem, videlicet quod etiã instantia incboata cum defuncto laico, non transeat in clericum successorem: vt concludit Abb. hic
e post Ant. de Bu. Sed cõtrarium[e] in hoc tenent Ang. ꝛ Pau. de Cast. in d. l. heres absens. de iud. Et idem videtur tenere Innoc. in l. si eum. in ver. ꝛ predicta faciunt ad questionem. ff. de fideiuss. ꝛ And. Sic. hic sequitur, confirmando pluribus similibus, vt referunt Mod. hic. Et idem videtur tenere Areti. hic. Non tamen recedendum videtur ab opi. Ant. de Bu. ꝛ Abba. hic, quam tenet Imol. hic sibi contrarius: licet in d. l. si eũ. non videatur firmare se. Et idem tenent Bal. ꝛ Sali. in l. j. in fi. C. si pen. appel. mors interue. cum si. vt tradunt Mod. hic: qui hãc partem sequuntur. Et fatetur Are. quod ista opin. in practica preualet: pro qua bene facit: quia preuentio iurisdictionis facta a iudice seculari, non facit quod priuilegium fori clerico tollatur: vt in fortiori casu probat, ꝛ concludit Old. in cons. iij. supra allegato. ꝛ facit quod not. Ro. in decisio. v. de foro compet. in antiquis.

¶ Additiones.

A ¶ Dominium. Adde quod terra alicuius etiã dicitur illa in qua quis administrationem habet, licet nõ sit dominus: vt est tex. iuncta gl. in c. j. de postu. prel. ꝛ ibidem vide per eundẽ Decium, in ver. ij. glos. vbi remissiue ponit an ꝛ quando genitiuus importet dominium.

B ¶ Similitudinem. Quod dictio sicut, importet omnimodam similitudinem, adde Soci. in suo cons. feudali quod incipit, visis instrumentis. ꝛ habetur impressum: vna cum suis lecturis in fi. secunde partis. ff. vete. Hier. Sig.

1 ¶ Significatione. Vide Dec. in c. in presentia. de proba. ꝛ vide Horman. Detum, ꝛ Hugli. Ponta. in l. j. ff. de acquir. pos. dum agunt de lapillis.

2 ¶ Accipitur. Idem ponit Dec. in c. inter ceteras. in textualibus. s. de rescr.

3 ¶ Administrationis. Et quando importet, ꝛ quando non, vide Dec. in c. ad hec. de postul. prel.

4 ¶ Facit. Vide s. e. in notab. ꝛ Anto. de Butr. in c. olim tibi. de verbo. signi.

5 ¶ Heres sit. Alias do. Horm. Detus consulebat contrarium, ꝛ male iudicio meo, vt habes in cons. suo lv. Sil. Ald.

a ¶ Licet Abb. Et bene, ꝛ practicetur.
b ¶ Econtra: [redacted]
c ¶ Citari. Ita intelligendum quod scribit Mat. Afflic. decis. Neapo. cclv. ꝛ ita obseruatur in hoc regno, non obstante consti. anni Mcccccxxix. §. lxxij. que tanquam periculosa, ꝛ iniqua non seruatur, vt dixi in consue. Pari. §. clxxj.
d ¶ Fiscum. Et practicatur.
e ¶ Contrarium, [redacted]

1 ☞ Amphibologia dicitur sermo dubius.
2 Inferior a Papa non potest de priuilegijs Pape iudicare. 3.
4 Quid si incidenter sit questio de priuilegio.
5 Iudex quando possit iudicare in causa propria. 6.
7 Sententia si feratur in causa propria, non valet, etiam aduersario consentiente.

Um venissent. Summatur, vt per Abba. ¶ In tex. ibi: apostolice sedis. hoc dupliciter intelligi potest. Primo, quod denotet causam efficientem, videlicet de priuilegijs concessis a sede apostolica. Secundo, de priuilegijs apostolice sedis, hoc est, concessis sedi apostolice a Deo iuxta c. in nouo. xxj. dist. † Et ista ambiguitas sermonis amphibologia dicit, de qua per gl. in l. veteribus. ff. de pact. in l. in ambiguo. de reg. iu. ꝛ in l. fundũ eius. de eui. Hic tñ in primo sensu accipit, vt gl. in fi. concludit: ꝛ hñ, quia in alio sensu res fuisset indubitabilis. ¶ In tex. ibi: super, ista dictio põderatur p And. Sic. vt etiã si sit dubium super his, que respiciunt securitatem priuilegiorũ apostolice sedis, habeat locum iste tex. ex eo ꝙ no. Bal. in l. j. versi. item no. C. com. de le. per gl. ibi. Sed ad hoc melius facit tex. hic, dum loquit de causa, que vertit super priuilegijs apostolice sedis: nã causa intelligit quocunq modo agat
1 de talibus priuilegijs[1]: vt no. Bar. in l. solent. de ali. ꝛ ci. leg. no. in l. cũ hi. in prin. vbi Pau. de Cast. de transac. ꝛ dictũ fuit in c. quanto. s. e. ¶ No. j. hm Ab. hic, quod iuris promulgatio quãdoq fit p verbũ, volumus. Facit text. in c. psenti. ibi, volumus computari. de preb. in vj. ꝛ in c. fi. de ver. sig. in vj. ꝛ gl. ibi, in ver. respondere. ꝛ in cle. j. de of. vic. ꝛ gl. ibi, in verbo, volumus. ꝛ not. Ab. per illũ tex. in c. ex ratione. de app. ꝛ in c. fi. qui fil. sint legit. ꝛ in c. cum te. de reg. iu. ꝛ in c. sedes. de rescri. Et dicit Ab. quod hoc maxime locum hꝫ in principe, qui psumitur velle quod iuris est: pro quo est tex. ꝛ ibi Bal. in l. ex facto. in prin. de vul. ꝛ pupill. ꝛ not. etiam Bald. in c. licet. de offic. ord. ꝛ in c. j. apud quos
2 controuer. inuestit. termi. ¶ † Secundo nota quod inferior a summo pontifice non potest de priuilegijs apostolice sedis iudicare: ꝛ beneficia principum ipsi principes interpretari solẽt: vt dicitur in l. ex facto. in principio, de vulga. Sic etiam si de dispensationis sufficientia dubitatur, ad sedem apostolicam

recurritur.c.ordinarij.§.si vero.de offi.ord.in vj.Et vbi Papa manum apponit,inferior in tali causa se intromittere non potest.c.vt nostrum.de app.cum si.vt dixi ibi.¶Circa gl.Ab.primo refert quod gl.in fi.velit quod tex.hic intelligi possit de priuilegijs concessis a Deo apostolice sedi: ꝛ in hoc non bene dicit:quia gl.expresse tenet quod de illis non intelligitur:vt patet ibi:ꝛ non de illis priuilegijs ꝛ bene,vt dixi in nota. Et dum gl.loquitur de interpretatione priuilegij,Abbas late insistit:ꝛ ex dictis eius due conclusiones principaliter colliguntur. Pri
3 ma est,quod † vbi agitur principaliter de intellectu priuilegij
a sedis apostolice,recurrendum est ad Papam[a 2]. Et hoc intel
2 ligitur de intellectu, ꝛ interpretatione concernente validitatẽ priuilegij vt no.Bald.in l.hi,qui.in prin.ꝛ Pau.de Cast.ibi,in fi.C.de app.Tali enim casu eius est interpretari, cuius est condere.c.inter alia.de sent.excommu.cum si.alleg.in gl.ꝛ in nota. Et tali casu qui actum tollere non potest,etiam non potest interpretari ea interpretatione, per quam ad correctionẽ actus deuenitur:vt not.Old.in consi.ccxxx.Vrbanus episcopus cir
3 ca fin.Nam interpretatio quandoque pro correctione [3] accipitur.l.j.vbi gl.in verbo,interpretationem.de origi.iur. ꝛ in l.j.§. qui operas.in verbo,interpretationem.ff.ad Ter.vbi Barto.ꝛ idem gl.in c.super questionum.in prin.de offi.deleg.Et hac ratione statuta inualida confirmata a summo pontifice,quia ab inferioribus tolli non possunt,a summo pontifice interpretari debent,vt no.Bald.ꝛ Ang.in l.ex facto.de vulg.ꝛ pup.declarando,vt prosequitur ibi Alex. Et quando ad Papam recurretur,vt dictum est,declarationi,ꝛ interpretationi eius omnino standum est,dato quod hec sua intentio a principio nõ fuisset:vt not.Ange.dicit in consi.cclxxiij.non est dubium.facit tex. in cle.ij.de proba.Et hoc idem tradit Pau.de Castr.in l.heredes palam.§.si quid post.de testam.vbi inquit quod Papa sepenumero multas facit declaratiões circa gratias factas per eum,ꝛ preiudicat illis,quibus erat ius quesitum,per illum tex. quasi illud,quod declaratur a principio dictum fuisset:quo casu non videtur alteri esse ius quesitum.Et dicit hoc procedere in propria declaratione,que consistit circa aliquod verbum dubium:secus si non esset dubium: quia tunc oritur noua dispositio,que non tolleret ius alteri quesitum. Et ad hoc vltimũ dicit Pau.de Cast.est notanda decisio Pe.de Anch.in consi. cccxcix.premitto.ꝛ hoc idem tradit Pau.de Cast.in consi.clvj. viso.ꝛ dixi in consi.cxiiij.Et hoc videtur procedere in dubio:se
a cus si constaret [a] de volũtate Pape:quia videtur quod etiam tertio preiudicare possit in beneficialibus, in quibus liberã hʒ potestatẽ.c.proposuit.de concess.pre.c.ij.de preb.in vj.cle.j.vt li. pen.cũ si.vt dictũ fuit in c.j.de consti.Et in ista interpretatione Pape non requiritur partis citatio:vt no.Ang.in l.si quis intentione.ff.de iud.Et ad hoc facit,quia etiam in ipsa concessione priuilegij citatio partis non est necessaria:vt not.Bald.in l. nam ita diuus.de adop.ꝛ in l.fi.C.quib.res iud.non no.in l.fin. C.de fruc.ꝛ lit.expens.Ab.in consi.lxxxiiij.videtur primo.lib.j.ꝛ idem Ab.in c.cum olim.de re iud.cum sim. vt tradunt Mod. ibi.ꝛ idem Alex.in consi.lxxxvij.visis codicillis.lib.ij.† Secun
4 da conclusio principalis est,quod si incidẽter sit questio de priuilegio inter partes,ad ipsarum preiudicium inferior iudicare potest.Et idem not.Bal.in d.l.hi,qui.C.de appell.bene facit dictum Inno.in c.cum speciali.de appel. vbi inquit quod inferiores iudices habent potestatem interpretandi iura in preiudicium partium.Et Abb.hic sequitur: ꝛ idem Abb.in c.j.in j. not.de iuram.calum.ꝛ in c.capellanus.de fer.Et hoc verum intelligitur,nisi verba essent clara:quia tunc nõ potest iudex ali
4 ter interpretari,quam verba dicant [4]:vt no.Bar.in l.ab executore.in prin.C.de appel.Bal.in l. ea,que.C.commi.vel epi.Are. in consi.lxi.post absolutum.ꝛ in l.v.§.stipulatio.de verb. oblig.ꝛ idem Alex.in consi.ccxv.nec arguendi sumus.in fi.lib.ij.Similiter conclusio predicta procedit, nisi esset arduum dubium, ꝛ inexplicabile:quia tunc etiam esset recurrẽdum ad principem: vt not.Abb.in d.c.j.in j.not.de iura.cal.ꝛ idem in effectu Abb. hic dicit.Facit tex.in c.intimasti.de appel. ꝛ in l.j.ꝛ ij.C.de rela. cum simil.vt dixi in c.j.de const.Et talis interpretatio tantum semel fieri potest:vt no.Bal.in l.ij.C.de sent.ex breuic. reci.cum simi.vt tradit Alex.post glo.ibi in l.quicquid adstringende.de verb.oblig.ꝛ idem Pet.de Anc.in c.in presentia.in repet.in ij. opposit.in ver.vnum nota.de proba. Et idem est in variatione que in aliquo casu permittatur: nam semel tantum fieri po
5 test [5]: vt not.Bald.in authen.habita. vers.tertio dubitatur.C. ne filius pro patre.vbi allegat l.si quis iusiurãdum. C.de rebus credit.Et idem de emendatione libelli:vt not. Bald. in c.ij.de libe.oblat.Et idem in not.casu in simili tradit Cal. in consilio xvi.an laicus.in ti.de iu.pat.Et quod dictum est de interpretatione.limitatur secundum Ange.in dicta l. quicquid adstrin-
gende.circa finem,in versic.vnum adde. vt non procedat quando destructio actus ad ipsum interpretantem spectaret: quia tunc millies interpretatio fieri potest. Exemplum est in testatore,cuius voluntas ambulatoria est: nam poterit interpretari quoties volet.Et idem in iudice in casibus, in quibus interlocutoriam reuocare potest.Ex quo inferri videtur quod,princeps poterit interpretari legem,quoties voluerit,ex quo illam pro arbitrio mutare,ꝛ corrigere potest.§.fin.instit. de iure nat. Et etiam notandum est,quod facultas interpretandi, persone coheret,ꝛ non transit ad heredem.glossa not.in l.idem Pomponius scribit.§.fina.de rei vendica.in verbo,plures.ꝛ no. Innocen.in c.fina.de success.ab intest.cum concord.vt tradit Alexand.in l.inter stipulantem.§.j.de verbo.oblig.Unde procurator non potest declarare libellum productum a domino sine
b mandato speciali, nec econtra [b], vt not. Angel.in l.si quis intentione.versicul.nota bene hec verba.de iudic. Et successor in officio non potest interpretari statutum,vel sententiam predecessoris:vt not.Angel.in l.ex facto.in princ.de vulga.Et de his late scribit Alexander in dicta l.inter stipulantem.§.j.Postremo notandum est quod interpretatio priuilegij,legis, vel statuti,necessaria est,ꝛ quodã modo de iure naturali: ꝛ ideo a statuto tolli non potest:vt no.Bald.per illum textum in l.ij.§.his legibus.de origine iur. Unde statutum remouens interpretationem,de extrinseca interpretatione intelligitur,ꝛ non de intrinseca:vt not.Bald.in l.iij.circa fin.C.de liber.preter. Et tale
c statutum,quod tollit[c] interpretationem parum operatur [6]:vt
6 not. Bartol.in l.omnes populi. in versicu.vltimo queritur.ff. de iust.ꝛ iu.Card.in consil.lxxj.in primo videtur.Aret.in cons. cix. coegistis me.Alex.in cõ.50.visis.li.j.ꝛ in cõ.lxxx. co.li.j.ꝛ do.
5 Jo.Bap. in repet.d.l.omnes populi. ¶† Successiue Abb.late prosequitur an,ꝛ quando quis in causa propria iudicare possit.Et considerat principaliter duos casus.Primus est in summo pontifice,vel Imperatore. Secundus in inferioribus. In primo casu cõcludit quod Papa possit esse iudex in causa propria,siue sit causa patrimonij,siue delicti, post gloss.hic,ꝛ idem glo.in c.si quis pecunia. lxxix.dist. que dicit quod non cogitur Papa stare iudicio alicuius, per capitul.aliorum.nona quest. tertia.ad idem text.in capitu.nemo.in capitu.facta.in capitulo, cuncta per mundum. nona questione tertia.Et ideo vide
d tur quod nec etiam concilium, Papam [d] iudicare possit: vt arguit gloss.per illum textum in dicto capitu.nemo.ꝛ no. Abbas in capitulo,significasti.in princip.de election.ꝛ facit tex. in c.concilia.§.hinc etiam.versicu. Symachus Papa.decima septima distinct.ꝛ in c.nunc autem.xxj.distinctio. Predicta cõclusio limitatur,nisi Papa velit alteri causam delegare, ꝛ hoc de honestate facere debet, vt Abbas hic dicit:ꝛ facit tex.in ij.q. vij.capit.nos si incompetenter.in principio, ꝛ ita sepe numero multi pontifices fecerunt,vt eorum innocentiam expurgarent a criminibus, quibus infamati erant. Sic Damasus Romanus de adulterio infamatus se purgauit: vt habetur in dicto capitulo, nos si incompetenter.§.penul.Sic Xystus fecit,cum a quodam Basso iniuste persequeretur:vt dicitur secunda questione quinta,in cap.mandastis. Sic de Leone legitur,eadem causa ꝛ questio. in capitulo, auditum est. Sic etiam Petrus apostolus, vt Gratianus refert secunda questione septima, in cap.Petrus ꝛ Gregorius.eadem causa ꝛ q. in ca.si quis super. Nam recte isti, ꝛ bene fecerunt,vt ostenderẽt humilitatem,qua nihil est in summo pontifice splendidius: vt dicitur centesima distinctio.in c.contra morem.ꝛ quia quando mala fama de põtifice,vel prelato in lucem prodierit,expedit quod a suspicione criminum liberetur,ne infirmorum corda percutiantur, ꝛ ministerium vituperetur:vt legitur ij.questio.v.in capitulo, si mala fama.ꝛ ad hoc plura alia iura, ꝛ rationes Rom. adducit in consilio ccccxxij.beatissimus.Et isto casu quando Papa consentit,appellari potest a Papa ad concilium:vt Abb. concludit in disp.incip.episcopus,ꝛ quidam rector.in resolutione secundi dubij. in princip. Secundo predicta conclusio fallit in
b crimine heresis [b], in quo Papa non est iudex, sed ab alijs iudicari debet.capit.si Papa.xl.distinctio. Est enim admodum perniciosum, si vera fides, que in toto populo Christiano requiritur,in capite non reperiatur:vt dicitur xl.distinc.in cap. miramur.Et ideo Papa hereticus,in eo quod hereticus, minor est quolibet Christiano.vt notab.glos.dicit xxiiij. questio.j. in capitulo,Acatius.in ver.in heresim. Et tali casu concilium erit iudex contra Papam:vt notat Domi.post Archidi.in c. in Dei fauorem.de heretic.in vj.ꝛ Abb.in c.proposuit. de concess.preben. Et in isto casu non congregatur concilium autho
7 ritate Pape [7],vt no.Bald.in c.olim.in versi. in hac congregatione.de rescri.alias authoritate Pape concilium congregari debet:in c.synodum . ꝛ per totum.xvij.distinct. Tertio fallit in deli

in delicto scandaloso, in quo Papa esset incorrigibilis: quia accusari potest, vt glo. concludit in d. c. si Papa. in verbo, a fide. Et de illa glo. maximum fuit factum fundamentum in concilio Basiliensi contra Eugenium quartum. Et illa glossa ab omnibus approbatur: vt no. Abb. in c. significasti. de elect. & totus mundus illam sequitur, vt Abb. dicit in dispu. s. alleg. episcopus. in solu. ij. dub. Et illam late comprobat Ro. in consilio cccccxxiij. questio discutienda. Quarto fallit, quando duo contendunt de Papatu: quia ipsi non iudicant, sed congregatur concilium: vt per glo. not. lxxviij. dist. in c. si duo. & not. Abb. in c. quia diligentia. de ele. Card. in cons. cl. quesitum sepe fuit. in j. dub. Et in supra dictis casibus consilium est supra Papam: vt
6 per Abb. in disp. s. alleg. & Ro. tradit in cons. cccccxxj. † In secundo casu principali de inferioribus, ex dictis Abbat. plures conclusiones colliguntur: sed ordinando melius, sicut supra in primo casu facta fuit regula affirmatiua, ita hic in secundo casu hic regula negatiua firmari potest: quia inferior regulariter in causa propria iudicare nō potest. l. j. C. ne quis in sua cau. cum si. vt Abb. hic adducit. ad idem text. in l. qui iurisdictioni. de iurisdict. omn. iud. & no. Old. in cons. vij. quedam maledicta mulier. Et hoc etiam procedit in dn̄o feudi, qui in causa propria iudicare non potest, sed ad pares curie recurritur. c. j. de contro. feu. apud par. ter. in prin. & in c. imperialem. §. si. de prohib. feu. alie. per Fed. Et etiam in aduocato consilium est vt in propria causa patrocinium alterius querat: vt not. Albe. in l. j. in prin. C. ne quis in sua causa. facit gl. in c. de occidēdis. in vers. pro se. xxiij. q. v. Predicta conclusio limitatur primo non procedere in facto notorio: quia tunc cessare videt ratio suspicionis: cum tali casu potius videatur executor, quā iudex: vt Ab. hic dicit post Inn. in c. ex parte. de verb. sig. & Bart. in l. si quis. §. j. de pe. & idem tenent Bal. & Salic. in d. l. j. C. ne quis. & facit q Ro. no. in d. l. si vero. §. de viro. in xxx. fallen. ff. sol. ma. Et quod Alex. tradit in consil. cx. viso themate. lib. iij. Et hoc sane intelligitur, quando pena, que imponitur pro delicto notorio, certa sit: secus si arbitrio iudicis imponatur: quia tūc ratio supra allegata cessare videtur: vt Ab. hic concludit, & idem Ab. in c. proposuit. de appel. in c. dilectus. de pen. in c. j. de maledi. & in c. olim. de accusat. Et idem in simili casu concludit Domi. in c. j. ver. super isto dubio. de offic. dele. in vj. & in c. iudex. in fi. eo. tit. & lib. Et hoc dictum Abb. de pena arbitraria, videtur procedere in pena temporali, in qua grauamen consideratur: secus est in foro penitentiali, in quo excessus grauaminis non attenditur: vt no. Do. in c. pleriq;. in vers. tu salua. de off. ord. in vj. & Mod. hic sequuntur. Sed aduertendum est, quia Dom. ibi loquitur, quando aliqualiter excederet: quo casu modicus excessus non attenditur. arg. l. vnde si Merue. ff. pro soc. secus ergo videtur, si grauis esset excessus: quia videtur q reclamari possit, vt Do. sentit. Et ad hoc facit, quia licet a correctione non appelletur. c. ad nostram. de app. tamen ab excessu appellatur. c. irreprehēsibilis. c. de priore. de app. & dixi in c. proposuit. de app. Secundo, quod dictum est de iudice, quod in facto proprio notorio iudicare possit, hoc intelligitur in ordinario: secus est in delegato: vt Ab. hic dicit: & idem Abb. in c. dilectus. de pen. Tertio limitatur in notorio facti permanētis: secus esset in notorio facti transeuntis, in quo probationes requiruntur, in quibus iudex grauare potest: vt not. Ab. dicit in d. c. proposuit. in fi. & ita intelligit tex. iij. q. v. in c. quod suspecti. in fi. Et per hoc respondetur ad illud quod dicit And. Sic. hic, qui contra cōmunem opi. alleg. tex. in d. c. quod suspecti. Sed respondetur, vt dixi, secundum Abb. in d. c. proposuit. Vel secundo dici potest, quod ille tex. loquitur de manifesto crimine: vt ibi patet: & non de notorio: de quo agitur hic. Ista enim inter se differunt, manifestum, & notorium: vt not. in c. vestra. de coha. cle. & mu. Quarto, & vlti. limitatur, vt no. Sali. in d. l. j. C. ne quis in sua cau. Secūdo regula superius firmata declaratur non habere locū in causa ecclesie, in qua prelatus iudicare potest, secundum glo. hic, & Ab. post alios: & idem tenet gl. ij. q. iij. c. si quis erga. in verbo, puinetur. not. Hosti. in sum. de sen. §. si quis debet. Inn. in c. nosti. in princi. de elec. Ange. in l. j. C. ne quis in sua cau. & Dom. in c. j. de pen. in vj. Old. in cons. vij. supra allagato. & ista limitatio duobus modis restringitur. Primo, vt non habeat locum in bonis, que sunt de mensa prelati, quia tunc causa propria videtur: vt Abbas hic post alios concludit, & idem Domi. in d. c. j. de pen. in vj. Et tali casu nec prelatus testificari potest: vt not. Inn. in c. insuper. de testi. & in notabili quest. tradit Alex. in cōsilio lxxix. circa primum. lib. j. col. ij. vbi concludit, episcopum non posse iudicare in causa, quam habet cum herede vasalli. & quod not. Cald. in cons. vj. in eod. ti. de iud. & Bald. in c. literas. de presum. vbi inquit quod episcopus non iudicat, quando tractatur de proprio questu bonorum. & quod no. Bal. in c. j. i prin. an apud iud. vel cur. do. Secundo restringitur, quod licet prelatus in causa ecclesie iudicare possit, recusari tamen potest, vt Abbas hic concludit: de quo dicendum est vt dixi in c. postre-
7 mo. de app. † Vltimo Abbas concludit, quod si feratur sententia in causa propria, quod non valeat, etiam si aduersarius velit, per d. l. j. cūm rub. C. ne quis in sua cau. & doct. simpliciter sequuntur. & ad hoc facit, quia rubr. loquitur negatiue: quo casu preceptum inducitur, & renunciari non potest: vt not. in rub. C. ne fideiuss. dot. den. & facit quod not. Bar. in l. de his. ff. de transactio. Sed tamen aduertendum est, quia imo videt valere sen-
c tentia in causa propria, si non opponatur[c]: quia si litigatur coram alieno iudice, valet sententia, & iurisdictio tacite prorogata videtur. l. j. ff. de iud. ergo idem a fortiori videtur, si corā proprio iudice litigetur, vt hic, & a fortiori si aduersarius expresse consentiret: quia in re sua videtur moderator, & arbiter. l. in re madata. C. man. & quia prohibitio videtur facta propter honestatem: & probat in d. l. j. ibi: iniquum admodum est, quo casu q̄n fit prohibitio propter honestatem, actus in contrarium tenetur: vt dictum fuit in c. ij. s. eo. & sic videtur quod tex. in d. l. j. intelligatur, quādo a parte opponatur, alias secus per supra dicta: & subijcit Abbas quod de re propria non potest cōpromissum fieri in arbitrum. l. pen. de arbi. sed in arbitratorem sic. Et hoc latius Bal. tradit i c. j. §. inter pares. de lege Corradi. Sed considerandum est: quia textus in dicta l. penul. etiam videtur militare in arbitratore: vt ratio, que ibi allegatur, ostendit. Facit tex. in l. ij. ff. de stipulatio. seruo. & in c. fina. de insti. Videtur tamen quod in arbitrum & arbitratorem compromitti possit: quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. Non obstat text. in d. l. pen. quia intelligi potest, quando superuenit quod res propria efficitur: vt sonant illa verba, que ponuntur ibi: de re sua arbiter factus. Et hoc modo de iudice loquitur textus in l. Julianus. de iudicijs. Sed si de nouo pars consentire videretur, valeret cōpromissum: vt probatur in simili in l. non distinguemus. in §. sacerdotio. ff. de arbitr. Obstare tamen videtur ratio text. quia sibi imperare non potest. Ideo a communi opinione non esset recedendum.

Additiones.

a ¶ Papam. Adde Cardina. in consi. lij. incipiente in premisso dubio. in princ.

b ¶ Heresis. Quod Papa in crimine heresis iudicari possit ab alio, vide etiam per eundem Decium in c. significasti. in ver. vlterius tamen. s. de elec.

c ¶ Opponatur. Vide Dec. in c. causam que. vers. non tamen omittendum. s. de off. deleg. Hier. Sig.

1 ¶ Priuilegijs. Secundum do. Bar. non habet locum si in plurali de causis loqueretur, de quo vide Dec. in l. pe. in gl. penul. ver. ex hac gl. C. de pac. Jas. in l. ij. C. de edic. diui Adria. tollen. in glo. pen. in fi.

2 ¶ Papam. Et quod non possit ab alio interpretari etiā a legato de latere, siue priuilegium, siue gratia, siue rescriptum sit Pape, vide Dec. in c. ij. in j. no. de off. deleg. & alibi in c. cum accessissent. de constit. dicit quod a pari procedunt possit condere, tollere, & interpretari.

3 ¶ Correctione. Adde Bal. in l. Gallus. §. quod si is. ff. de libe. & posthum.

4 ¶ Dicant. Faciunt no. per Dec. in consil. x. viso puncto. circa me. Bal. in c. j. de const. & vide que addidi ad Bart. ibi.

5 ¶ Fieri potest. Idem in c. quanto. s. de iud.

6 ¶ Operatur. Vide omnino que addidi ad Bar. in d. l. omnes populi.

7 ¶ Pape. Idem Dec. in c. significasti. nu. 25. de elec. Sil. Ald.

a ¶ Constaret. Idem Decius consilio cxiiij. consilio cccxix. Jason consilio cxxviij. libro quarto. Sed verius est quod Philippus Decius ait supra de const. c. fin. vbi dixi, & ad Alexan. consi. xi. nu. 14. lib. vij.

b ¶ Econtra. [redacted]

c ¶ Tollit. Alexander consilio 50. numero vndecimo, consilio lxxx. vbi dixi libro primo. Conrad. Lagus in methodo. tit. de interpreta. ad fin.

d ¶ [redacted]

1 ¶ Noscens omnia, nihil ignorare dicitur, Adagium.
2 Infidelis, an possit denunciari.
3 Descendens a descendentibus alicuius, dicitur descendere de genere.
4 Nobilitas an consideretur ex patre matris.
5 Distinctio personarum non habetur in correctione peccati.

6 Papa cognoscit de pace rupta, ꝛ potest compellere ad pacem ratione peccati.
7 Imperator an habeat imperium a Papa.
8 Recurritur ad Papam ab eo, qui superiorē non recognoscit.
9 Sententiam qui obtinuit, que transiuit in rem iudicatam ex negligentia partis, an possit denūciari ratione peccati. nu.10.
11 Prescripta cum bona fide possunt teneri salua conscientia, licet postea appareat mala fides.
12 Consuetudo, ꝛ priuilegium, an equiparentur.
13 Priuilegium datum alicui quando possit reuocari.
14 Priuilegium si concedat iurisdictionem, reuocari potest.
15 Priuilegium concessum subdito, an reuocari possit.
16 Ecclesia non tenetur statutum in fauorem suum contra se recipere.
17 Denūciatio Euangelica quādo fit, an ordo iuris sit seruādus.
18 Creditor mutuans contra senatuscōsultum Macedonianum, an possit denunciare.
19 Denunciatio Euangelica an sit de precepto erga omnes.
20 Episcopus an possit remoueri, vel denunciari respectu charitatis.
21 Et quid de Papa.
22 Criminosus an admittatur ad denunciandum.
23 Denunciatio Euāgelica an habeat locum pro omni peccato.
24 Denunciationis forma qualis esse debeat.
25 Et quando monitio precedere debeat, ꝛ quis effectus.
26 Et quid si denunciatus non vult corrigi.
27 Denunciatio iudicialis quotuplex est.
28 Denunciatio iudicialis, quando fit quid sit petendum.
28 Denuncians qualiter probare debet intentionem suam contra denunciatum.
30 Denunciatio Euangelica, ꝛ iudicialis, qualiter differunt.

a NOuit. Famosaᵃ est ista decretalis, ꝛ summatur, ꝛ diuiditur, vt per Abba. hic. ¶ In text. ibi: Illustris Regis Francorum. Eodem modo de Rege Francorum loquitur text. in c.nouit. in suprascriptione. ꝯ.de officio lega. Alibi simpliciter dicitur, Ludo-
b nico Francorum Regi, in c.tuam.de ordi.cognit. Miratur ᵇ tamen Andr.Sic.in d.c.nouit.quod simpliciter illustris dicatur Rex Francorum: ꝛ inuehitur contra multos paruos domicellos, vt vtar verbis eius, qui volunt illustrissimi appellari. Sed potest responderi quod Rex Francie appellatur illustris a summo pontifice, qui est maior eo: non sic esset dicēdum ab aliis inferioribus. arg.c.antiqua.de priuileg.ꝛ in c.volentes. de offic.lega. Et alibi tamen etiam a summo pontifice appellatur excellentissimus.xi.quest.iij.c.excellentissimus. Et merito: quia est super omnes reges, vt Bald. dicit in c.j.ꝯ.fina.de pro-
1 hibita feud. alienatio. per Fede. ¶ † Primo nota istum mo-
1 dum loquendi, nouit, qui nihil ignorat [1]. Ad idem tex.c.nouit. de offic.lega.in c.nouit.de appellat.in c.j.ne sede vacan.cum similibus, vt ibi in glos. Et verba ista referuntur ad Deum, qui omnia scire dicitur.c.fundamenta.ꝯ.proinde.de elect.in vj. Et ipse est secretorum cognitor, ꝛ index.xxxij.dist.c.erubescāt.in fi. Et solus ipse corda hominum nouit.ij.q.v.capi.consuluisti. Et omnia nuda, ꝛ aperta sunt oculis eius.ij. q.j. c. Deus omnipotens.in princip.ꝛ ij.q.v.c.presbyter.el j.ꝛ not. Angel.in consilio xciij.visis.ꝛ in consil.clx.pro decisione.ꝛ in consi.ccxxxv.ex quo. ꝛ in consi.cclxxj.primus punctus.ꝛ in consi.cclxxiij. non est dubium.facit glo.in l.ij.ꝯ.j.de origi.iur. Et ideo solius Dei est futura prescire.xxvj.q.v.c.j. Sed alij etiam demones vere nesciūt, nisi ex quibusdam presumptionibus, ꝛ coniecturis, vt per glos. in c.sciendum.xxvj.q.iiij. Et propter hoc, prohibite sunt sortes. ꝛ diuinationes futurorum.d.c.j.xxvj.q.v.ꝛ not. Oldra.in consil. cex.regularis.in prin. Fede.in cons.cclxxxiiij.domine reuerende. Joann.de Ana.in rubr.de sortilegijs. Et ista ratione etiam
c astrologia ᶜ prohibetur: vt not.xxvj.q.ij.ꝯ.his itaque, ꝛ eadem causa, q.iiij.in c.igit[redacted]o.Ant.Abb.ꝛ Jo.de Ana.in c.ij.de sortileg.ꝛ facit tex.in l.item apud Labeonem.ꝯ.si quis astrologus.de iniu. Secundo no.ꝙ, Papa protestatur nolle turbare iurisdictionem Regis Francorū. Et idē [redacted]ione al[redacted]e rum.c.si Imperator.ꝛ in c.causam, que.el ij.qui fil.sint legi.not. Bald.in l.j.in prin.de const.prin. Alter tamen alterum iuuare tenetur: vt Ab.hic dicit allegando Inn.in c.licet ex suscepto.j. tit.j.ꝛ idem Abb.in c.j.de off.ordi. Quod dictum sane intelligitur, quando quis a se ipso facere non potest: nam tunc in subsidium ad alterum recurritur.c.ij.de cler.excommu. minist.in fi. ꝛ no. Old.in consil.lxxxix.episcopus inuocat.circa fin. vbi alleg. c.ij.de maled.ꝛ idem Bal.in l.ij.in fi. C.de his, qui latron.defec. Pet.de Ancha.in regula, ea, que.vers.decimo quero.de regul. iur.in vj. Paul.de Castr.in consilio.xxxix. visis actis.ꝛ Anto. de Butr. post Hostien.in ca.cum non ab homine.ꝛ ibi dictum fuit.ꝯ.eo. ¶ Tertio nota formam procedendi in ista denunciatione Euangelica, in qua plura requiruntur: vt Abb. hic prosequitur: ex quibus duo inferuntur, in quibus instandum erit. Primo, ꝙ cum requiratur ꝙ frater tuus, id est Christianus peccet in te, non potest infidelis denunciari. Secundo, qđ nisi probetur ꝙ forma denunciationis seruata sit, non habebit lo-
2 cum denunciatio. † Circa primum Abbas tenet ꝙ etiam infi-
d delisᵈ denunciari possit, si peccauerit contra legem nature, vel contra suam legem in moralibus: quia in eos tali casu Papa habet iurisdictionem, vt notat Innocen.in c.quod super his. de voto.ꝛ Moder. sequuntur, allegando ea, que Joan. Andr. dicit in d.c.ꝙ super his. Sed cōtra Abbatem tenet And. Sic. per istum tex. ibi, lucratus eris fratrē tuum. Nam istud lucrum nō cadit in infideli: ꝛ quia si denunciatus nō velit corrigi, tunc habetur tāquam ethnicus, ꝛ publicanus. Sed infidelis etiam ante denunciationē talis videtur: ergo ad infidelem verba nō adaptantur, ꝛ per consequens nec dispositio. l.hos accusare. ꝯ. omnibus.de accusa. c.indemnitatibus. ꝯ. penultimo, de electio. in vj. Sed ad ista videtur posse responderi, ꝙ licet verba non conueniant, tamen dispositio, quatenus potest verificari, videtur habere locum in infideli. Ad hoc bene facit glos.not.in cle. j.in verbo, Censura.de vsur. Finaliter magis placet opinio cōtra Abb.considerato fine correctionis, qui est ad salutē anime. Et iste finis nullo modo in infidelibus considerari potest: alio respectu bene possunt puniri, prout allegatur p Abb.ꝛ Mod. loquuntur. Quo ad secundum de forma facit tex.in c.j.in ca.vt circa.de electio.in vj.in cle.causam.de electio.cum simi.vt dicit Anto.de Butr. hic. Facit glo.in c.venerabilibus.in fine de sen. excommuni.in vj. ꝛ quod notat Barto.in l.non solum.ꝯ.sed vt probari.de ope.noui.cum si.vt tradunt And.Sicu.ꝛ Moder. hic: ꝛ facit dictum Joan. And.de qualitate requisita in statuto vel lege, que debet verificari: vt ipse dicit in c.j.per illum tex.de homicid.in vj.ꝛ not. Barto.in l.j.ꝯ.j.ne quid in flumi.pub.cum si.vt dixi in c.in presentia.in xij.nota.de proba. Et ad hoc facit:
2 quia forma in dubio videtur substātialis. [2] vt no. Bal.in l.comparationes.in iij. oppos.C.de fide instru. Sufficit tamen ꝙ presumptiue probetur. Unde si actus debitam formam habere reperitur, habilitas persone presumitur: vt no. Abb.in ca.in presentia.de proba.cum si.vt dixi ibi in x.nota. Et maxime hoc haberet locum, vbi non tractatur de magno preiudicio: puta, ꝙ quis audiatur pro suo interesse: quia tunc sufficit quod actus probetur simpliciter: vt not. Inn. in c.veniens.el ij.de testi. vbi inquit quod ad hoc vt tertius admittatur pro suo interesse, sufficit ꝓducere electionē qualitercunq; factā: nec requirit ꝙ probetur ꝙ legitima sit. Et hoc dictum pro notabili sequūtur ibi Card.ꝛ Mod. Similiter vbi forma requisita, esset modici momenti, omissa non vitiaret. l.j.ꝯ.fi.vbi Bart.de ven.inspi.declarando vt dixi in c.de appellatio.in tit.de ap. ¶ Quarto no.ꝙ excommunicatus habetur sicut infidelis. Est tamen differētia quia cum infideli loqui licet, non cum excommunicato: vt Ab. hic dicit, per tex.xi.q.iij.in c.ad mēsam. Et plus probat ille tex. quod licitum sit comedere cū infidelibus. Et idē probatur in c.infideles.xxiij.q.iiij. Et ſm gl.ibi, in d.c.infideles. hoc verum est in paganis: secus est in Judeis, cū quibꝰ non licet comedere.xxviij.q.j.c.nullus.c.omnes.ꝛ ibi gl. que dicit quod licitū est loqui cū Judeis, ꝛ non comedere: quia maior conuersatio est in cibo. Et hodie etiam cum paganis non licet comedere, secūdum gl.in d.c.omnes.ꝛ in d.c.ad mensam.ꝛ in c.quam sit.de inde. Et idem tenet Spe.in tit.de iude.in fi. dicēs quod hodie ita abstinendum est a communione paganorū, sicut iudeorum. Et sequitur Jo.de Ana.in d.c.quam sit, Et etiam maior videtur prohibitio cum Sarracenis: quia ipsi non possunt habere meschita, id est ecclesias suas inter Christianos in honorē Machometi.cle.j.de iud. ꝛ tamen iudei non prohibent habere suas synagogas.c.consuluit.de iude.ꝛ facit tex.in c.ita quorundam. de iude. ¶ Quinto no.quod ille qui superiorem non recognoscit, non potest coram Papa conueniri. De quo videbimus in
3 gl.in verbo, iudicare. ¶ † Sexto no.quod descendens a descendētibus alicuius, dicit de genere eius descendisse. Et ad hoc facit: quia de appellatione descendentiū veniunt omnes in infinitum.ꝯ.j.in auth.de here.ab intest.venien.l.si.C.de suis ꝛ leg. l.cognoscere.ꝯ.fi.de verb.sig.ꝛ no. Jac.de Bel.in auth.de restit. fideicom.in fi. Alex.cons.lvj.consideratis.li.ij.ꝛ in cons.xxiij.cōsideratis.li.ij.ꝛ in cons.xviij.attentis.in fi.lib.v.cum simi.ꝛ quia secundū Host. Rex Francie, de quo tex.loquitur, erat de descēdentibus Caroli, respectu matris. Colligitur ergo quod descēdentes

dentes ab aliquo per lineam femininam, dicuntur esse de gene
re eius: vt not. Anto. de But. hic, in vers. non igitur. in iiij. not.
Sed in contrarium facit text. in l. j. in fin. de iure immu. vbi pri
uilegium datum generi, & posteris alicuius, non comprehēdit
natos ex feminis. Ad idem text. in c. vbicunque. in fin. de penis
in vj. vbi damnatus cum posteris vsque in tertiam generatio-
nem, non includit natos ex feminis: vt not. Bar. in l. quia tale.
ff. solu. mat. & late And. Sicu. in consi. lviij. in ij. libro. Et ad hoc
facit, quia generatio solum consideratur ex persona viri agen-
tis, vt per Fede. consi. ccccj. magister. & Abb. refert in c. fraterni
tati. de eo, qui co. consan. vxo. sue. Non tamen recedendum est
ab eo, quod supra dictum est, secundum Anto. de Butr. videli-
cet quod descendentes, etiam per lineam femininam, dicuntur
c esse de genere[c] illius, a quo originem ducunt. Et ita concludit
Paul. de castr. in l. j. C. de condi. inser. Et dicit se pro ista parte
consuluisse, & quod est ipsa veritas. Et sic etiam reperitur con-
suluisse idem Paul. de Cast. in consi. ccccxiij. supra scriptus do-
minus consultor. in nouis, & idem Joan. de Imo. in consil. lxij.
post exhibitum consilium. Maria. consi. xxv. dom. Franc. & do
minus Pet. Philip. Cor. in consil. cccxiij. in hac consultatio-
ne. lib. iiij. vbi inducit text. in cap. j. de schisma. Non obstant iu-
ra allegata in contrarium: quia tex. in d. l. j. de iur. immu. proce
dit specialiter in priuilegio immunitatis, quod Rempub. of-
fendit, vt not. Pau. de Castr. in l. quia tale. ff. solu. matr. & idem
Paul. de Castr. ad illum text. aliter respondet in d. l. j. C. de cō-
dic. inser. Et ibi similiter dixit quod text. in d. c. vbicunque. ha-
bet locum in penis. Et ista notanda sunt ad ea, que ponunt
Bald. & Mode. in l. ij. C. de iure emphy. Et ad predicta duo no
4 tanda sunt. † Primum est quod nobilitas ex parte matris nō
consideratur: vt not. Bald. in l. fin. in fin. C. de ser. fugi. & Pe. de
Ancha. in consi. cccix. visis diligenter iuribus. adeo quod con-
suetudo, vel statutum in contrarium non valet: vt not. Bar. in
l. exemplo. per illum text. C. de decurio. lib. x. & Mod. hic sequū-
tur. Sed hoc vltimum dictum videtur dubitabile: quia imo vi
f detur valere statutum[f] in contrarium: quia nobilitas ex toto
induci potest per statutum: vt not. Bart. in l. j. ver. tertio ex pre
dictis. & in versic. quarto infertur. C. de digni. lib. xij. & sequitur
Pau. de Castr. in consil. cxxvj. dubitatur primo. in quarto du-
bio. in nouis. ergo a fortiori videtur q̄ nobilitas ex parte ma-
tris a statuto fomentum recipere possit, vt attendatur. Non
obstat textus in d. l. exemplo. quia videtur procedere in illo ca
su speciali, in quo lex vltra procedit ita disponēdo: alias secus
videtur, quia istud est de iure positiuo, & statutum in contra-
rium valet l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. §. fin. Insti. de iure
natura. Secundo notandum est quod priuilegium datum ali-
cui & descendentibus suis, masculis, & feminis, non habet locū
in femina nupta, vt not. Bart. in l. quoties. de priui. scho. lib. x.
g Moder.[g] tamen hic tenent contrarium, allegantes Maria.
ita consuluisse in consi. incip. do. B. Rouerella, per ea, que not.
Bar. in l. fi. §. idem rescripserunt. in versic. vlterius quero. ff. ad
municip. vbi concludit quod mulier nupta retinet omnia pri-
uilegia, & omnes prerogatiuas, ex quibus non distrahitur a ser
uitio mariti. Et ita not. Bald. in l. cum quedam. de iurisdi. om.
iud. Alexan. in consi. xx. viso processu. in fin. lib. ij. Et addatis q̄
illud dictum Bart. in l. quoties. etiam reprobat Alexand. in d.
l. cum quedam. §. fi. de iurisd. om. iud. & Petr. Philip. de Cor.
in consi. cclxxij. in fin. circa quod est primo videndum. in iiij. li
5 bro. † Septimo nota quod in correctione peccati non habe-
tur distinctio personarum. Fit tamen differentia in modo cor-
rigendi, & in qualitate pene: quia nobilibus minor pena impo-
nitur. xxiiij. q. v. c. qui contra pacem. & ita Abb. hic. Ad primū
dictum facit regula, in iudicijs. de regu. iur. in vj. Debet enim
iudex esse medius, non deuians a dextris, neque a sinistris: vt
per glo. in l. vbi adhuc. C. de fals. Et ita regula procedit respe-
ctu partium: secus est in testibus: vt per gloss. in clemen. j. in ver
bo, iuri. de testibus. Item regula habet locum in his, que sunt
de iustitia, secus si sint de gratia: vt not. Bar. in l. j. in prin. de po
stulan. Et ista regula declaratur not. vt Abb. tradit in cap. de
multa. de preben. Et subijcit Abb. q̄ in qualitate pene debet es
se differentia: quia aliter cum nobilibus agendū est. Et sic col
ligitur, quod etiam vbi agitur de penitētia, nobilitas conside-
ratur. & idem Abb. dicit in c. j. in vltimo notabi. de maledic. Et
isto respectu plebei diuites equiparātur nobilibus: vt no. Bar.
in l. capitalium. §. serui. ff. de pen. † Octauo nota, quod pax est
vinculum charitatis: & propter hoc ecclesia se intromittit: vt
Abb. hic. Nam pro bono pacis receditur a regula iuris cōmu-
nis. c. ij. de despon. impuber. cum simi. vt per Roma. in l. si vero
§. de viro. in vj. fallentia. ff. solu. matr. & in consi. ccccxxxij. quo ad
primum. in vltimo dubio. & facit text. in c. nisi essent. de preben.
in cap. sicut. de elect. & iij. q. vj. c. hec quippe. cum simili. vt late

b habetur in quodam tractatu de regibus.[b] q. xlj. † Nono no-
6 ta quod Papa cognoscit de pace rupta, & ratione peccati ad
pacem obseruandā compellere potest, vt Abbas hic dicit. Et
notandum est quod non solum ratione peccati per viam denū
tiationis Papa inter laicos cognoscit de pace rupta, prout
text. hic loquitur, sed etiam immediate per viam querele Pa-
pa cognoscere potest: vt notat Abbas per illum textum in ca-
pitu. sicut. el iij. in secundo notab. de iureiurand. Et non solum
pacem ruptam Papa conseruare potest, vt hic: sed etiam ad
illam principaliter faciendam partes potest cogere, saltem in
beneficialibus. c. cum inter R. vbi Abbas in j. not. de elect. Et
etiam episcopus quandoque potest. cap. placuit. xcvj. di. Et de
his late Moder. in rub. de treu. & pace. † Vltimo not. q̄ treu-
ga potest pax appellari, vt Abb. hic deducit. Facit text. in cap.
illi, qui. xxiiij. q. iij. & in c. j. de treug. & pac. & in l. conuentionum.
cum glo. fi. ff. de pact. Et hoc verum est largo modo, & quando-
que secundum subiectam materiam: secus est proprie loquēdo:
vt not. Paul. de Castr. in d. l. conuentionum. quia treuga a pa-
ce distinguitur: vt colligitur in rubr. de treuga & pac. Est enim
pax perpetua, que finem discordie imponit: treuga vero est se-
curitas data rebus & personis ad tempus, nondum finita di-
scordia: vt per Hoff. & Hostien. in summa de treg. & pac. in prin.
& per glo. in cap. significauit. de Jude. & not. Bald. in consi. xxx-
vij. mandauit testator. in titu. de testa. Et finito tempore treuge
sine alia diffidatione bellum exerceri potest: vt not. Bald. in ca
pitu. volentes. de offi. lega. in versic. & est argu. & in l. si vnus. §. si
cum reo. ff. de pact. & idem Bald. in tit. de pace Constan. in ver-
bo, vasalli. in fin. Et ideo dispositio facta de pace non habet lo-
cum in treuga: vt dicit Paul. de Castr. in d. l. conuentionum.
Angel. in l. j. ff. de pact. & facit text. in cap. significauit. de Jude.
& quod not. Petr. de Ancha. consil. lxxxvij. premissa facti serie.
Bald. in dicto consi. xxxvij. & Bald. in d. verbo Vasalli. in prin-
cip. & Roma. in singu. cccxvij. sicut non accedens. Et de his no.
7 And. Sicu. in c. j. de fer. & Moder. in d. c. significauit. † Glo.
ij. antiquam questionem prosequitur, an Imperator habeat im
perium a summo pontifice. Et primo habemus rationes glos.
perscrutari: deinde ea, que Abbas dicit. Nam primo gl. arguit
i quod non[i], per istum text. cum similib. & quia vtraque potestas
est a Deo, & ex vno, & eodē principio prouenit: vt dicitur in au-
thenti. quomodo oport. episcop. in prin. Et ad idem text. in l. ij.
in princi. ibi: Imperium, q̄ nobis a celesti maiestate traditum
est. C. de vete. iur. enuc. Abb. respondet q̄ potestas Imperato-
ris non est a Deo immediate, sed a Papa. Et ita predicta iu-
ra intelliguntur. Et ad hoc facit, quia omnis potestas dicitur
esse a Deo mediate, vel immediate. xxiij. q. j. c. quod culpatur.
& istam responsionem etiam tradit Alber. in l. bene a Zenone.
C. de quadrien. prescript. vbi exemplum ponit de peculio serui
vicarij, quod est a domino mediante ordinario seruo: & idem di
cit Aug. de Ancona in tracta. de potestate Pape: quem refert
& sequitur Archiepiscopus Flor. in tertia parte summe. tit. xx-
ij. c. iij. §. vij. Sed ista responsio non satisfacit: quia cum vtraque
potestas ab eodem proueniat principio, vt dictum est, intelligi
tur quod vtraque pariter a Deo immediate procedat, quia
vna determinatio respiciens duo determinabilia, equaliter vi
detur determinare l. quamuis. C. de impube. & alijs substi. l. iam
hoc iure. §. fin. ff. de vulga. & pupil. & bonus text. in l. fin. vbi Bar
tol. C. de senten. Et est difficile respondere ad illum text. nisi di-
camus quod non sit credendum Imperatori, qui loquitur ibi
in fauorem eius: vt Oldra. dicit consi. lxix. consueuit dubitari.
iij. Aliter etiam respondet Andre. Sicu. hic, Alber. in l. j. C. de
summa trini. & fide cathol. Secundo gl. concludit pro alia par-
te, videlicet quod imo Imperium ab ecclesia procedat: cū Pa
pa maior sit Imperatore, per iura, que adducit. Sed responde
ri potest quod maioritas Pape est respectu spiritualium, & ita
iura allegata in gloss. loquuntur. Et per hoc non infertur qđ
Imperator Pape subijciatur in temporalibus: quia est maio
ritas diuerse speciei. Et respectu spiritualiū Imperator etiā
episcopo subijcitur. cap. quo sunt. xcv. distinct. & in cap. omnes.
de maio. & obed. Imo sacerdoti. in cap. omnis vtriusque sexus.
de peni. & remiss. Tertio gloss. allegat text. in c. j. xxij. dist. vbi di-
citur q̄ Deus Petro iura terreni simul & celestis imperij cō-
3 misit[3]. Sed respondetur, q̄ intelligitur respectu spiritualium,
iuxta illud dictum, Quodcunque ligaueris super terram, liga
tum erit & in celis. xxiiij. questione. j. c. quodcūque. Quarto pro
opinione gloss. sunt rationes, que colliguntur ex dictis Abb. vi
delicet quia Papa imperium transfert, & Imperatorem depo
nit, c. venerabilem. de elect. xv. q. vj. c. alius. Et quia Pape Im-
perator prestat iuramentum fidelitatis. lxiij. dis. c. tibi domino.
Sed ad ista responderi potest dupliciter. Primo q̄ predicta
iura emanarunt a summo pontifice, cui in causa propria non

videtur credendũm:vt supra dictũ est de Imperatore:vt per
Old.in consi.lxix.supra allegato.Sed respondetur ꝙ licet Pa
pa habeat talem potestatem,non per hoc infertur ꝙ Imperiũ
a Papa processerit, ita ꝙ Pape subijciatur : vt in simili not.
Barto.in l.non dubito. ff.de iure fisc. De terris recommenda-
tis,que mittunt brauium alicui principi, ꝙ per hoc non dicun
tur subdite,sed libere:quia per subiectionem factam in quibus
dam casibus,in alijs castrum remanet liberum:vt not. Barto.
in consi.lxix.commune spoleti.Et de brauio not.Cardin.in cle.
ij.versicu.sane.de elect.⁊ facit quod not.Barto.in l.j.C.de execu.
mu.lib.x.Ultimo pro opinione gloss.instat late Andre. Sicul.
hic,⁊ presertim allegat duo iura,videlicet text.in proemio Se-
xti,ibi:totius orbis precipuum obtinere voluit magistratum.⁊
in capit.Constantinus.xcvj.dist.ibi:imperio Romane ecclesie
subiacenti.Sed responderi potest, vt dictum est, quod non sit
credendum Pape in causa propria, vel quod illa iura in spiri
tualibus intelliguntur. Et secundum supra dicta responderi
potest ad alia,que adduci possunt,⁊ articulus est disputabilis,
sed facta reperitur constitutio Bonifacij octaui, vt Abb. hic
refert,que habetur in extrauaganti,vnam sanctam. in titul.de
maio.⁊ obedien.que glossata reperitur per Ioan. Mod. Sed
addatis quod Ludouicus[k] Imperator contrariam fecit con
stitutionem:declarando quod quicunque voluerit dicere Im-
perium esse a Papa,priuatus sit omnibus priuilegijs conces-
sis ab Imperatore,⁊ reus sit criminis lese maiestatis:quam ad
literam ponit Alberic.in l.bene a Zenone.C.de quadrien.pre-
script.⁊ ibi late scribit de isto articulo.⁊ idem Alber. in l.j.C.de
summa trini. ⁊ per Gul. Ochan in tracta.de potestate summi
pontificis.Et ista addenda sunt ad ea,que allegant Moderni
hic,⁊ in c.solite.de maio.⁊ obedien. Et retenta opinione Abb.
que communis est Canonistarum,vt Abbas dicit in c. si duo-
bus.de appellationi.videlicet quod Papa habeat iurisdictio-
nem,etiam in temporalibus,saltem in habitu,Moder.hic infe
runt:quod respectu temporalium, Imperator sit maior sum-
mo pontifice:quia maior dicitur illa iurisdictio,que est in exer
citio,⁊ in actu,quam illa,que sit in habitu,⁊ potẽtia. c. pastora-
lis.§.fi.de resc.Sed responderi potest,illud esse verum, quan-
do ille,qui in actu habet iurisdictionem,non recognoscit illuz
qui habet illam in habitu,prout loquitur text.in dicto c. pasto
ralis.secus videtur in casu isto, in quo Imperator exercitium
habuit ab ecclesia,⁊ illam recognoscit.Est tamen notandum ꝙ
dato,ꝙ ecclesia exercitium commiserit Imperatori in tempo-
ralibus,hoc fecit ex necessitate:⁊ non posset Papa huiusmodi
commissionem reuocare:vnde in isto casu non habet locum re
gula l.iudicium soluitur.ff.de iudi.vt not.Anto.de But.hic di
cit in prin.ij.notabi.Et talis habitus iurisdictionis tempora-
lis,qui in summo pontifice consideratur,non facit ꝙ Papa di
catur superior Imperatore,ita ꝙ de Imperatore ad Papam
appelletur,vt Cardi.hic dicit.versi.presupposito autem.vbi al
legat gloss.in c.quoniam.x.dist.que dicit, ꝙ a sententia Impe-
ratoris non potest appellari ad Papam,de quo infra videbi-
mus.Et ad hoc facit,quia exercitium iurisdictionis tempora-
lis videtur omnino prohibitum regulariter summo pontifici:
vt hic,⁊ in c.cum ad verum.xcvj.dist.cum simili.Et ex his vide-
tur quod si conuentus coram Papa dicat illum non habere
iurisdictionem,bene dicat:quia dum cõuenitur,agitur de exer
citio iurisdictionis,quod Papa non habet:licet Moder.hic
aliter dicant,allegando Ioan.Milis in verbo Papa.versicu.
8 Papa non solum.¶ † In gl.in verbo,iudicare. Abbas primo
concludit,ꝙ contra illum,qui superiorem non recognoscit, ad
Papam recurratur:quia non debet quis esse acephalus.xciiij.
dist.c.nulla.Et ista ratione exẽpti ab Imperatore Pape subij
ciuntur:vt not.Card.in cle.pastoralis.versic.⁊ illud in ij. oppo.
de re iudi.⁊ idem Cardi.in clementi.presenti.in vij.q. de censit.
cum similib.vt tradunt Moder.hic. Et de hoc est dictum Ho
stien.in c.cum Ioannes.de fide instrument.vbi voluit, quod a
laico,qui superiorem non recognoscit,appellari possit ad Pa
pam.Et sequitur Abbas ibi, ⁊ in ca.exposita.de arbitris.Sed
tamen aduertendum est, quod predicta conclusio non videtur
vera regulariter:quia ab Imperatore non appellatur ad Pa
pam:vt per gloss.x.distinctione,in ca.quoniam. ⁊ not. Cardin.
hic. Nec obstat, quod aliud sit in ipso Imperatore, ⁊ aliud sit
in alijs,qui superiorem non recognoscunt,vt dicunt Moder-
ni hic:quia non videtur verum,cum de illis idem,quod de Im
peratore iudicetur:vt notat Barto.in l.j. C. ne quis in sua cau-
sa.⁊ in l.j.§.de qua re.ff.de postulando.in l.infamem.de public.
iudic.in l.hostes.ff.de cap.cum similibus.Et ideo ab istis omni
bus absolute non appellatur:vt tradit Perusinus in rubr.de
appel.Et pro ista conclusione videtur tex.hic,vbi Papa prote
statur quod non velit turbare iurisdictionem regis Francie.
Nec obstat quod loquatur in causa feudi,que de sui natura exi
mitur ab alijs ordinarijs, vt dicunt Moder. hic:quia text. in
princ.generaliter loquitur de iurisdictione regis Francorum,
ergo generaliter locum habet,considerato principio l. regula,
§.⁊ licet.ff.de iur.⁊ fact.igno. Preterea dato quod loquatur in
feudo,quantum ad propositum,est eadem ratio in causa feudi,
que in alijs, vt propter defectum superioris debeat recurri ad
Papam.Et ratio specialitatis,que allegatur in feudo, proce-
dit,quando superior, ⁊ proprius iudex reperitur:secus vbi in-
perior non reperitur, vt dixi.Et ideo melius loquitur Abb.in
no.vbi tenet ꝙ ille,qui superiorem non recognoscit, non possit
conueniri coram Papa per istum text.Ad idem facit tex. in c.
si duobus.§.fi.de appella.in c.causam,que.el ij. qui fil. sint legit.
Allegata in contrarium locum habent in quibusdam casibus
specialibus,videlicet in causis arduis,vel vbi notoria esset iniu
stitia,vt dixi post Abbatem in d.cap.si duobus. vbi videndum
9 est.†Secundo principaliter Abbas instat,an ille,qui obtinuit
sententiam,que ex negligentia partis in rem transiuit iudica-
tam,ratione iniquitatis sententie,⁊ peccati, denunciari possit,
non obstante exceptione rei iudicate. Et concludit consideran
do tres casus. Primus est,quando iniquitas sententie proba-
tur per confessionem eius,qui obtinuit:⁊ tali casu denuntiatio
4 fieri potest[4],ex eo quod not. Innoc. in c. quia plerique. de im-
mu.ecc.vbi voluit,quod si victor sententiam,que transiuit in rẽ
iudicatam, confitetur iniquam esse, illa retractari possit. Et
hoc pro singulari dicto sequitur Anto.de Butr.in c.is, qui fi-
dem.de spons.Bald.in authen.ad hec. versi. item dubitatur.C.
de vsuris.cum similib.vt tradunt Moder.hic:⁊ latius in c.qua
liter.el j.de accu.versi.tertio fallit. ⁊ Alexand.in l.nemo potest.
de lega.j.Et aduertendum est:quia stante tali confessione, non
solum per viam denuntiationis Euangelice, sed etiam in foro
iudiciali poterit sententia retractari:vt not.Abb.in d.ca. quia
10 plerique.ver.tertia conclusio.†Secundus casus est,quando a-
5 liter,quam per confessionem,iniustitia sententie esset notoria[5]:
nam etiam tunc denuntiari potest,vt Abbas hic concludit:q̃
tali casu sententia videtur nulla,⁊ citra appellationem reuoca
ri potest:vt not.Innoc.in c.fraternitatis.de frigid.⁊ malefic.et
Abb.ibi.Nam vbi notoria est iniustitia,sententia non transit in
rem iudicatam:vt not.Anto.de Butr.in c.suam.in pen.not. de
penis.Facit text.in c.inter ceteras.de re indic. ⁊ in l. siue pars.
vbi Ange.in princip.ff.de inoffi. testa. cum similib. vt tradunt
Moder.in d.c.inter ceteras. Et in istis duobus casibus res si-
ne controuersia procedit:quia directo,⁊ iure ordinario senten-
tia non haberet locum.Sed difficultas est in tertio casu,in quo
tamen Abb.idem tenet,⁊ concludit contra Barto. ꝙ si proba-
ri potest,etiam per indicia,quod victor peccat,et sic sententiaz
esse iniquam,poterit tamen denunciari.Et opinio Bart.in di-
6 cto tractatu ad reprimendum,[6] in verbo denuntiationẽ,versic.
quid de tuto exceptione rei iudicate communiter approbata vi
detur:nam idem sequitur Bald.in authent.clericus.C.de epi.
⁊ cle.⁊ in authenti.ad hec.de vsu.cum simi.vt tradit And.Sic.
hic,vbi pro ista parte plura adducit.Et adde ꝙ hoc idem ipse
Abbas sequitur,consil.lx.in causa,⁊ questione.lib.ij.⁊ Alexan.
idem tenet post alios,quos ibi refert in consi.lxxxiij.interroga
tus.lib.v.Et considerando ea,que magis stringunt,fundatur
ista opinio:quia exceptio rei iudicate,etiam de iure canonico
approbata videtur.c cum inter.de re iudi.c.fina.de excep.in vi.
Modern.respondent hoc non esse verum,vbi agitur de pecca
to,prout est tex.in d.c.fin.de excep. in vj.Sed replicari potest,
illud habere locum,quando vitium sententie non esset remissi-
bile a partibus:secus videtur esse in casu isto,vbi pars non ap-
pellando potuit sibi preiudicare. c. quo ad consultationẽ.de re
iud.Secundo facit,quia exceptio rei iudicate,cũ sit approbata
de iure canonico,videtur etiam habere locum in foro conscien
tie:quia canones non permitterent cum peccato.xxvij.questio.
j.c.de viduis.Mode. respondent,hoc non esse verũ:quia aliud
est in foro canonico contentioso, ⁊ aliud in foro penitentiali :
vt not.Anto.de But.in c.inquisitioni.de sen.exc.per illum tex.
Sed replicari potest,illud procedere solum in casibus,in qui-
bus expresse iura distinguunt forum conscientie ab alio : vt d.
c.inquisitioni.in c.tua nos.secundum communem intellectum
de spon.⁊ in c.quicunque.xvij.q.iiij.Alias regulariter illud,ꝙ
est permissum de iure canonico,etiam videtur habere locum
in foro cõscientie:vt notat Perusi.in c.constitutus.de apella.
⁊ dictum fuit in capitulo primo de constitu.Et ideo ad predi-
cta responderi potest melius,ꝙ iura disponentia de re iudica.
fundata sunt in presumptione.d.c.cum inter.de re iudica.⁊ nõ
habent locũ in foro conscientie,que nititur veritate:vt no.In-
nocentius in dicto capitulo quia plerique.Abbas in capitulo,
is,qui fidem.de spõsa.cum similibus,vt dixi in capitulo primo,
de const

11 de constitu. † Tertio facit, quia prescripta cum bona fide, pos-
sunt retineri salua conscientia, licet postmodum mala fides su-
perueniat: vt no. Innoc. in ca. cura. de iure pa. & sequitur Bald.
in authen. ad hec. versi. sed ponamus. C. de vsur. & in l. cum quis.
C. de iur. & facti. igno. cum similib. vt tradunt Moder. in c. vigi
lanti. de prescri. Ergo videtur quod eodem modo retineri pos-
sint iudicata cum bona conscientia, si bona fide victor obtinuit.
Et ita Andre. Sicul. hic. Moder. conantur respondere, & mi-
nus bene, vt ipsi etiam perpendunt: & ideo dicunt cogitanduz.
Sed parum cogitando responderi potest quod inter prescri-
ptionem, & rem iudicatam, ratio diuersitatis manifesta vide-
tur: quia prescriptio est iustus modus acquirendi dominium l.
j. ff. de vsucap. & ideo si prescriptio fuerit legitime completa, bo
na conscientia quis retinere potest quod prescriptum est: quia
legitime acquisiuit: non sic in re iudicata, que de sui natura nõ
est ordinata ad acquisitionem, sed ad iustitiam, que tribuit vni-
cuique quod suum est: & licet producatur exceptio rei iudicate,
per quam in effectu queri potest dominium, illud est propter
presumptionem, que insurgit ꝙ ita verum sit, & non quod de
sui natura titulus sententie ordinatus sit ad acquisitionem. Et
ad hoc facit, quia ille, qui prescripsit, licet confiteatur rem esse
alterius, non tamen cogitur illam restituere: secus in eo, qui ob
tinuit sententiam, vt supra dictum fuit. Et ita euacuatis ratio
nibus, que principaliter pro opi. Bart. inducuntur, opinio Ab
batis contraria iustificari videtur: quam Mode. late compro-
bant: & sequuntur, & in effectu arguunt: quia sicut quãdo victor
iniquitatem sententie confitetur, res iudicata retractatur, vt
supra dictum est in primo casu: ita videtur si alio modo de veri
tate in contrarium appareat. Sed respondetur quod iste mo-
dus arguendi non videtur bonus: quia multa conceduntur,
quando aliquid constat per confessionem partis, & alie proba-
tiones non admittuntur. cap. j. de confess. in vj. & cap. cum Joã-
nes. de fide instrumen. & dixi. j. in rub. de proba. Et in terminis,
in quibus loquitur Inn. in d. c. quia plerique. vult esse speciale
in confessione, & contra rem iudicatam alie probationes nõ ad
mittuntur. Secundo adducunt quod not. Inno. per illum tex.
in ca. ij. de purga. vulg. vbi receditur a re iudicata propter veri
tatem apparentem in contrarium. Sed responderi potest qđ
ibi notorie constabat de veritate in contrarium: vnde locum
habet quod supra in secundo casu dictum fuit: & ibi non transi-
uit sententia in rem iudicatam: quia lata fuit ex probationibus
priuilegiatis: vt not. in c. proposuisti. de prob. & sic patet, quod
articulus esset disputabilis. Concludendo tamen, tota vis con
sistit, an sufficienter probari possit de peccato: vt hic dicitur: et
si sufficienter probari potest, verior videtur opinio Abb. quia
iura loquuntur de re iudicata, vt pro veritate habeantur, cum
fundata sint in presumptione, non habent locum in foro con-
scientie, in quo veritas simpliciter attenditur, vt supra dictum
est. Et in terminis, in quibus Abb. loquitur, non videtur pro-
bari sufficienter, quando allegãtur indicia quod victor peccet,
& ipse dicit esse in bona conscientia: quia nisi indicia essent vio-
lenta, tali casu non videtur minus esse credendum victori, quã
denuntianti: quia in foro anime asserenti creditur: vt no. Abb.
in ca. significasti. el ij. vbi gloss. & Abb. in verbo, credendum, de
homi. Hoc tamen non est verum simpliciter in isto casu, in quo
agitur de interesse denuntiantis: vt not. in d. capi. significasti. &
ideo iudex arbitrari debet an presumptiones, & indicia effica-
cia sint, vt sufficienter dicatur constare de peccato, prout text.
12 hic requiritur. ¶ † In glo. in verbo, consuetudinem. Glo. con-
l cludit quod consuetudo[l] & priuilegium equiparentur[7], per istũ
7 text. hic. Ad idem text. in cap. duo sunt. & ibi Abb. in iij. not. de
offic. ordi. & not. Innoc. in c. cum contingat. in fin. de foro com-
pet. & ibi Abb. versi. venio ad primum. cum similib. vt tradunt
Moder. in cap. accedentes. de prescrip. & in d. c. cum contingat.
Sed tamen aduertendum est, quia ista conclusio non videtur
absolute probari hic: quia solum text. voluit limitare ꝙ hic di-
citur de feudo, vt non habeat locum, quando esset consuetudo
in contrarium, vel priuilegium. Nam vtraque dispositio priui
legij, & consuetudinis, est potens ad derogandum iurisdictio-
ni, quam habet dominus feudi de iure communi. Et isto respe-
ctu equiparatio bene procedit: sed per hoc absolute non infer-
tur quod vbi valeret priuilegium, ibi etiam valeret consuetu-
do, vel econtra. Predicta tamen conclusio saltem locum habet
in consuetudine, que tanto tempore obseruata sit quod eius ini
tij memoria non sit in contrarium: quia illa habet vim priuile-
gij. cap. super quibusdam. §. preterea. & gloss. ibi in verbo, non ex
tat. de verbo. sign. Ad idem text. in l. hoc iure. §. ductus eque. de
aqua quoti. & esti. & not. Alexand. in consi. vj. viso themate. lib. j.
& consi. seq. & in consi. v. si vera sunt. lib. v. cum similib. Et hoc in-
telligitur secundum Abb. hic, data capacitate persone: alias se

cus, quia potentius videtur priuilegium: vt not. Joan. Andr.
in c. ij. de prebend. in vj. vbi inquit quod licet laicus possit ex pri
uilegio beneficia conferre. lxiij. distin. c. Adrianus. tamen pre-
textu alicuius consuetudinis, ad hoc habilitari non potest. Et
idem Abbas sequitur in dicto cap. super quibusdam. in cap. de
hoc. de simo. Et licet isto casu potentius sit priuilegium, quam
consuetudo, tamen in casibus, in quibus consuetudo valet, po-
tentior est consuetudo, quam priuilegiuz: quia facilius tollitur
priuilegium, quam consuetudo: vt not. Innocen. in c. accedenti
bus. de priuil. De quo dixi in ca. cum accessissent. de constit. Et
ad hoc facit: quia consuetudo innititur iuri communi l. de qui-
bus. ff. de legi. Et fortius est ius commune, quam priuilegium
l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. Et ad hoc facit
quod not. Bald. in l. in vrbe. ff. de statu homi. vbi inquit ꝙ quis
ex forma statuti dicitur proprie ciuis, licet non sic esset in ciue
ex priuilegio. ¶ Glo. in verbo, quicunque. dum loquitur de le-
ge correcta, quando allegari possit, dicenduz est vt dictum fuit
13 in cap. j. de consti. † Et circa istam gloss. Abb. late prosequitur,
quando priuilegium datum alicui reuocari[m] possit. Et ex di-
m ctis eius principaliter due conclusiones colliguntur. Prima
est, quod priuilegium concessum non subdito non potest reuo-
A cari[A 8]: vt voluit Innocẽ. hic, & sequitur Lapp. in alleg. 100. in
8 questione proposita. Roma. in consi. cclij. pro decisione. Abb. in
consil. xlj. videndum est. lib. j. cum similib. vt tradunt Moderni
hic, & in ca. j. de probat. Et vlterius idem Roma. sequitur in cõ
si. ccclij. queritur primo. & Alexand. in consi. cj. visis instrumen-
tis. lib. j. & in consi. liiij. viso puncto. lib. iiij. & in consi. vltimo. eo.
lib. & Andre. Sicul. in consi. ij. libr. iiij. & in alijs locis infra alle-
gandis. Et ratio istius conclusionis videtur: quia in non sub-
ditum, statutum non potest valere vt lex. ca. ij. de consti. in vj. vn
de tenet in effectu vt contractus: vt Cardi. dicit in consi. cxlvij.
videtur predictam. & Moder. hic sequuntur: & idem tradit Ro
ma. in consi. ccclij. supra allegato. Sed tamen ratio predicta nõ
videtur vera: quia licet non possit valere vt lex, non sequitur ꝙ
debeat valere vt contractus, nisi interueniant ea, que faciunt,
legem transire in cõtractum: & nihil repugnat quin valere pos-
sit simpliciter vt priuilegium, cum etiam non subdito priuile-
gium concedi possit: vt patet in terminis, in quibus loquitur
Innoc. hic. Et predicta conclusio ampliatur, ꝙ sicut non po-
test tolli statutum in preiudicium non subditi, cui ius quesituz
fuit, ita pariter in preiudicium eius dispensari non potest: vt
not. Domini. in c. licet canon. versiculo, an autem episcopus. de
elect. in vj. & Moder. sequuntur hic. Et ista equiparatio, que fit
de dispensatione ad reuocationem statuti, bene procedit vbi a-
gitur de preiudicio tertij, prout loquitur Domi. in loco preal-
leg. alias vero dispensatio facilius permittitur, quam reuoca-
tio statuti: vt not. Innoc. post Anto. de But. per glo. fi. ibi, in
clemen. ij. de rescript. Secundo ampliatur premissa conclusio,
vt etiam cum causa ius quesitum subdito tolli nõ possit: vt no.
dicit Paul. de Castr. consi. cclxxxj. primum dubium. quia hoc,
secundum eum, pendet a iurisdictione, que in non subditum ex
erceri non potest. ca. ij. de const. in vj. & hoc idem dicit Imo. hic.
Tertio ampliatur predicta conclusio, quia licet loquatur in
priuilegio, habet tamen locum in statuto, & in lege: prout Inn.
loquitur, & Abb. post alios hic. Sed contra istam ampliationẽ
facit: quia non videtur in lege vel statuto quod alicui possit di
ci esse ius quesitum, cum illud reuocari possit: cum de sui natu-
ra statutum reuocabile sit: & secundum naturaz statuti ius que
situm videtur. Et ita arguit Paul. de Castr. in l. priuilegia. C.
de sacrosanct. eccl. Sed respondetur vt dixi in cap. ecclesia san-
14 cte Marie. de constit. † Supra dicta conclusio limitatur, nisi
per priuilegiũ concessa fuerit iurisdictio: quia tunc priuilegiuz
reuocari potest: quia in concessione iurisdictionis excepta au-
thoritas superioris videtur. c. venientes. de iureiuran. Bald. in
l. qui prius. versic. item in concessis. C. vnde libe. & tradunt Are.
& Moder. hic. Sed aduertendum est. Primo ꝙ si ab ipso Im
peratore, vel Papa, vel ab alio, qui superiorem non recogno-
sceret, tale priuilegium concederetur, cessaret illa ratio de au-
thoritate superioris. Secundo considerandum est, quia illa au
thoritas superioris, que reseruata videtur, facit ꝙ ipse superior
reuocare possit, & nõ ille, qui priuilegium dedit. Tertio, illa ra
tio etiam posset habere locum in alio priuilegio, quia semper
reseruata intelligitur authoritas superioris l. fin. in princi. vbi
Barto. ad muni. Ista tamen limitatio iustificari potest: quia in
exercitio iurisdictionis non agitur de commodo pecuniario,
ideo facilius reuocatio permittitur: vt not. Dominic. in cap. j.
ff. de const. in vj. Et idem not. Domini. in c. dudum. de preben.
in vj. per illum textum. Secundo limitatur nisi priuilegium ex
post facto lederet enormiter alium, preter intentionem superio
ris concedentis. c. suggestum. de deci. & ita dicunt Aret. & Mo-

der.hic. Sed considerandum est, quia priuilegium ibi conces-
sum fuit subdito, ⁊ gratis concessum fuit illud priuilegium, ⁊
non agitur ibi de reuocatione priuilegij:sed de modificatione,
⁊ interpretatione priuilegij Pape, que ad ipsum pertinet.ca.
cum venissent.§.eo. Et ita interpretatur ibi priuilegium:quia
tractatur de preiudicio tertij, cui non videtur Papa voluisse
enormiter preiudicare:secus quando ageretur solum de preiu-
dicio concedentis.capitu.quia circa.de priuileg. Tertio limi-
tatur in priuilegio alicui specialiter concesso:secus si generali-
ter priuilegium concedatur:quia saltem re integra poterit re-
uocari:vt Abb.concludit hic,ita concordando dictum Bart.
in l.omnes populi.versicu.⁊ circa predicta.ff.de iusti.⁊ iur.cum
dicto Innoc.hic.Sed aduertendum est:quia ratio Barto.dum
inquit,quod priuilegium re integra reuocari potest:quia vide
tur contractus innominatus. Nam ista ratio etiam militat, si
specialiter alicui priuilegium concedatur. Et ex dicto Innoc,
ita declarato Abbas infert quod statutum,qd erat tēpore ele-
ctionis potestatis,non possit in preiudicium eius reuocari.Et
Ange.refert ita disputasse.Sed Petr.de Ancharan. aliter lo
quitur in capitulo j.versiculo,huic membro congrue applica-
tur.de constitut. vbi dicit se dubitare de dicta decisione Ange.
quia electio videtur facta secundum statuta,que erant tempo-
re electionis in ista tacita conditione, si statuta permanserint
in eodem statu.argumen.capituli, quemadmodum.de iureiu-
rand.Et hoc sequitur domi.Joan.Bap.de sancto Seue. in re-
pet.dicte l. omnes populi.ver.in primis igitur quero.Non ob-
stat ratio Abbatis dum inquit qd Potestas verisimiliter non
acceptasset electionē, si credidisset statutum illud debere reuo-
cari:quia responderi potest quod potuit illud cogitare:cū sta-
tuta de sui natura mutabilia sint.§.fina.Instit.de iure natura.
Quarto fallit,nisi reuocatio fiat ex causa,propter quam dona-
tio perfecta reuocari possit.Ita not.dicit Imo.in capitulo,cū
M.versiculo,aduertendum tamen.de consti.per ea,que haben
tur in cap.fina.de dona.Et in simili de priuilegio exemptionis
not.Bald.in l.ij.in fin.C.de libert. ⁊ eorum libe. Et de legitima
not.Bald.in cap.filij nati.in fi.si de feu.fuer.contro. Et hoc in-
telligitur in priuilegio concesso ex liberalitate: secus videtur
in priuilegio,quod transit in contractum ex aliqua causa one-
rosa:vt in exemplo Abb.hic,de illo,qui venit ad habitandum
inuitatus a statuto.Nam tunc videtur donatio ob causam,que
reuocari non potest,etiam propter ingratitudinem l. si pater.
§.j.vbi gloss.de donat.not.in l.aquilius.ff.eod.titulo.Et no.hoc
Alexand.in consi.ccxv.nec arguendi sumus. li. ij. de quo tamē
videndum est quod tradit Roma. in singul.cccclvij.an index.
Quinto fallit,si agatur de modico preiudicio:quia tunc priui-
legiū indistincte reuocari potest:vt Alexand.concludit in con
15 sil.ccxv.prealleg.†Secunda conclusio principalis Abb.est, qd
n priuilegium concessum subdito reuocari[n] potest[B]:vt not. In
B nocen.in capitu.in nostra per illum textum.de iniur. de cuius
tamen intellectu videndum est,quod Abb.ibi dicit, ⁊ Andre.
Sicul.in cap. cum M. de consti. Et pro ista conclusione facit
gloss.in regula,decet.de regul.iur.in vj.⁊ late prosequitur Ale-
xand.in d.consil.ccxv.cum alijs supra in j. cōclusione allegatis.
16 ¶†Ultimo notandum est ex gloss. quod statutum in fauorem
ecclesie non tenetur ecclesia contra se recipere: ⁊ sic in ecclesia
non habet locum titu.quod quisque iur.Facit gloss.not.in au-
then.quas actiones.in verbo,excluduntur.⁊ Barto.ibi:C.de sa
crosanct.ecc.⁊ gloss.fin.⁊ ibi Abb.in capitu.ij.de mut.peti.⁊ no.
Dominic.per illum textum in capitu.j.in pen.not.x.di.Est ta-
men notandum quod ecclesia,que vult vti lege, vel statuto lai-
corum in fauorem suum debet vti eo modo,quo lex, vel statutū
loquitur, ⁊ cum illo onere recipere tenetur: vt not. Bald.in l.
omni innouatione.C.de sacrosanct.ecc.in l.de quibus.in versic.
sexto queritur.ff.de lega.⁊ in l.j.in vltima questione. C. de con-
trahen.empt.in l.contra iuris.§.fi.ff. de pac.⁊ not.Abb.in con-
sil.vj.incipien.casus,super quo.lib.j.¶ In gloss.in verbo,corri-
gere.ibi,saltem indirecte.hoc declaratur,vt not.Barto.in tra-
cta.ad reprimendum.in verbo,denuntiationem.Bal.in authē.
clericus.de episcop.⁊ cler.cum similib.vt tradit Petr. de An-
chara.in regula,ea,que.in viij.questione de reg.iur.in vj.¶ In
gloss.in verbo,de plano.Abb.concludit quod isto casu denun-
tiatio fuerit iudicialis:quia rex Anglie fundat se super inter-
esse proprio.⁊ not.Calde.in consi.v.in titu.de acc.vbi inquit,qd
quando denuntians in conclusione petitionis petit denuntia-
tum compelli ad restituendum debitum suum, dicitur iudicia
lis,quia agitur pro interesse priuato:⁊ tali casu verum est quod
Abbas dicit:quia ex medio concludendi qualitas actionis de
monstratur:vt not.Bartol.in l.certi condictio.in princip. ff. si
cert.pet.in l.si prius.in v.opp.secunde partis.de oper. no. nun.
Facit tex.in l.non debet.in fin.de dol.⁊ in c.litere.vbi Anto. de
Butr.de dila.Et conclusio,⁊ non narratio attenditur. capi.ex
17 parte B.vbi Abb.de foro compet.†Et subdit Inno.hic,quod
in denuntiatione Euangelica ordo iuris non debet seruari: si
tamen seruaretur,actus non vitiaretur.Et hoc dictum pro no
ta.sequitur Bald.in l.quod fauore.C.de legi.⁊ idem Bal.in au-
then.offeratur.in versicu.⁊ adde,dicit Innocen.C.de lit. cōtest.
⁊ est text.in clemen.sepe.in fin.de verbo.sign.cum similib. vt tra
dunt Moderni. hic. Et adde,quod si ordo iudiciarius incohoe
tur in casu,in quo non erat necessarius,non videtur postea ꝙ
omitti possit,ex eo,quod not.Bald.in l.j.in princip,in ij.no. C.
de execu.rei iud.vbi inquit,quod si creditor potest propria au-
thoritate accipere bona debitoris,si vadit ad iudicem,sibi pre-
iudicat.Et idem Bald.in l.ij.in x.questione. C. de ser. ⁊ aqua. ⁊
idem Bald.in l.edem.versicu.tertio quero.C.loc. Si tamen or-
do iudiciarius incohoatus ex aliquo defectu vitiaretur, non de
beret quis succumbere,ex quo non erat necessarius:vt est tex.no
ta.in cap.bone.el j.de elect.⁊ Abb.ibi in vlti.not.cum similib.vt
tradunt Moder.in capitu.cum ordinem.de rescrip. ¶ In gl.
fina.conclusio glos.procedit in denuntiatione Euangelica, vel
canonica.Ad idem glossa j.per illum textum in capit.cum di-
lectus.de acc.⁊ in cap.personas.de testi.not.in cap. cum in tua.
de spon.vbi Abb.⁊ idem Abbas in cap.cum in tua.qui mat. ac
cu.poss.secus est in denuntiatione iudiciali,in qua criminosus
non repellitur:vt Abb.hic concludit post Bartol. in tract.ad
reprimendum.in verbo,denuntiationem.quia agitur de priua
to interesse:quo casu criminosus non repellitur.vj.questio.iiij.
capit.omnibus.⁊ capitu.item si quis.de rest.spol.⁊ quia quali-
tas criminis non potest obijci ei,qui tractat de damno euitan
do l.apud Celsum.§.Marcellus.de doli exc.⁊ de hoc etiam in-
18 ferius dicam.†Et ex conclusione glo.Abb.infert. post Barto.
in loco preallegato,quod creditor qui mutuauit filiofamil.con
tra prohibitionem senatusconsulti Macedoniani, non possit
denuntiare:quia exceptio Macedoniani descendit ex delicto
creditoris:et docto.hic simpliciter sequuntur. Sed consideran
dum est,quod ista ratio bene procedit in denuntiatione Euan
gelica,prout gloss.intelligitur:secus videtur in tali denuntia-
tione creditoris,que iudicialis videtur cum agatur de proprio
interesse,⁊ in iudiciali,vt supra dictum est, criminosus non re-
pellitur:ergo talis creditor repellendus non videtur:nisi dica
mus illud non esse verum , quando crimen tangit negotium,
de quo agitur,prout est in casu isto. argumen. capituli j. de ex-
cept.Et ista conclusio quod filiusfa.non possit denuntiari,limi
o tatur,nisi factum sit mutuum propter necessitatem[o]:quia tūc
causa senatusconsulti cessaret:vt not.Abb.tradit in capit.quia
plerique.in xiij.questione.de immu.ecc.Et tali casu videtur ꝙ
possit denuntiari:quia cessat presumptio legis,que in foro ani-
me non attenditur:vt not.Innoc.in d.c.quia plerique. cum si-
milib.vt dixi in c.j.de const.Et ex eo,ꝙ dictum est, creditorem
non posse denuntiare filiūfa. infertur ꝙ pena , que imponitur
creditori,habeat locum in foro anime. Cuius contrarium di-
cit Barto.in l.si pene.ff.de condi.indeb.⁊ est gloss.in capitu.fra
ternitas.xij.quest.ij.⁊ no.Inn.in c.sicut dignum.de homi.Bal.
in l.post decisionem.C.de fur.cum simi.vt dixi in c.j.de const.Et
ex his,que ibi dicta sunt,distinguendum videtur,an pena iusta
sit,vel iniusta,vt dixi ibi,in versicu.quinta conclusio. ¶ Extra
glo.Abb.prosequitur materiam denuntiationis.Et primo lo-
quitur de Euangelica , ⁊ dicit ꝙ illa procedit ab actu charita-
tis,quatenus ordinatur ad peccatum tollendum.Sed dum tē-
dit ad aliorum instructionem,procedit ab actu iustitie.Et alle
gat Archid.qui hoc latius tradit ij.q.j.in ca.si peccauerit. vbi
alleg.c.precipue.xj.q.iij.And.Sicul.hic tenet, ꝙ talis denūtia
tio principaliter proueniat ab actu charitatis, licet in conse-
quentiam transeat in aliorum exemplum.Et ad hoc text. in ca.
precipue.respondet quod loquitur in prelato , ⁊ nō in priuato.
Sed adde ꝙ etiā in prelato videtur correctio procedere a cha-
ritate.c.corripiantur.xxiiij.q.iij.ibi:corripiantur subditi a suis
prelatis,correctionibus de charitate venientibus. Unde con-
cludi potest ꝙ prima monitio priuata, sit ab actu charitatis,
19 alia ab actu iustitie.†Secundo Abb.concludit post Archi. et
Anto.de Butr.quos refert, ꝙ indistincte denuntiatio Euan-
gelica,sit omnibus de precepto.Et ad hoc est text.in ca.cum ex
iniuncto.§.fina.de here.ibi,ꝙ quisque tenetur efficere secundū
regulam Euangelicam.Et procedit ista cōclusio, dato ꝙ quis
credat denuntiatum deteriorem fieri:vt Abbas hic tenet con-
tra Archi.quia talis denuntiatio etiam fit,vt ceteri metum ha
beant.xlv.dist.sed illud.⁊ quia perditio vnius non attenditur,
vt in aliorum transeat exemplum.xxiiij.questione iiij.cap.ex in
iusta.Areti.hic tenet contrarium,⁊ sequitur opinio. Archi. qr
vbi deterioratio creditur,omissio denuntiationis meritoria vi
detur:quia tali casu nō habet effectum,charitas proximi.Non
obstant

obstant iura, que Ab. adducit: quia licet velint ꝙ salus multo-
rum preferatur vni, non tamen dicunt quod, vt multi saluen-
tur, danda sit opera quod vnus pereat spiritualiter. Ita dicũt
Areti. ⁊ Moder. hic. Et vlterius facit, quia in d. cap. ex iniusta
agitur quod liberetur ille, qui iuste erat damnandus. Et sic li-
beratio in se est mala, ⁊ mali exempli. Sed hic agitur, ne quis
reddatur deterior: ⁊ hoc est malum in se quod quis efficiatur
deterior, ⁊ non debet fieri, etiam si bonum sequatur. capitu. rele
gentes. xxiij. q. v. cum gloss. ⁊ cum Areti. transeunt Moderni.
quia in simili penitentia remittitur, quando quis scandaliza-
tus magis peccaret. xxvj. questione vij. ca. allegant. Facit text.
in capitulo, Deus, qui. de peni. ⁊ remis. ⁊ in capitulo, clericos.
de coha. cler. ⁊ in l. ij. C. de ind. vid. tol. cum similib. vt prosequun
tur Moder. hic. ⁊ istam opi. etiam videtur sequi finaliter Ab-
bas hic, qui dicit quod illud, quod dicitur in capi. sed illud. su-
pra allegato, locum habet in prelato: prout tex. ibi loquitur, qui
ex iustitia illud facit: non sic in priuato, qui ex charitate dunta
xat moueri debet. Sed tamen supra dictis non obstantibus,
opi. Abb. videtur sustentabilis: quia regula generaliter loqui-
tur, vt habetur hic, ⁊ ij. q. j. in cap. si peccauerit. in princip. ergo
generaliter loquitur: licet maior sit ratio in vno casu, quam in
alio l. j. §. ⁊ generaliter. de leg. prest. l. j. §. quod autẽ. de alea. Se-
cundo, quia data est forma in tali denuntiatione Euangelica,
vt dicatur ecclesie, si nõ corrigatur, ⁊ habeatur tanquam ethni-
cus, ⁊ publicanus: ergo non debet quis abstinere, ex eo quod
credat eum deteriorem fieri. Et per hoc tolluntur omnia que
in contrarium adducunt Areti. ⁊ Moder. quia cũ hic sit data
forma, satis est ostendere quod quis processit secundum regulã
Euangelicam, vt hic dicitur. Vel concordando opiniones di-
stingui potest inter prelatum, ⁊ priuatum, prout in isto casu di-
p stinguit sanctus Tho. p secunda secunde. questione xxxiij. Re-
fert, ⁊ sequitur supplementum Pisanelle in verbo, correctio. el
j. Et hoc videtur tenere Abb. finaliter hic, dum respondet ad
20 capitulũ, sed illud. xlv. dist. † Tertio successiue Abb. concludit
quod etiam prelatus respectu charitatis, ⁊ cum modestia mo-
neri, ⁊ denuntiari potest, ⁊ idem secundum Abb. est in summo
pontifice respectu secrete monitionis: licet superiori denuntia
ri non possit, cum non habeat superiorem, vt Abb. hic dicit. Et
hoc modo limitatur glo. in capitulo, si Papa. xl. distin. ⁊ Do-
21 minic. ibi in effectu idem tenet: quia † Papa est subditus legi
Euangelice: vnde potest moneri per inferiorem, vt se emendet
de peccato, licet non possit denuntiari, si non velit se corrigere.
Et hoc idem Abbas in terminis tradit in capitu. proposuit.
versic. extra gloss. de concess. preben. Et ad predicta bene facit
text. in capitulo, cum ex iniuncto. §. fin. de here. ⁊ ij. questio. vij.
in capitulo, quapropter. Et ad id, quod dictum est de summo
pontifice, facit quod not. Joann. Andre. in capitulo, sane. el ij.
de offic. delega. ⁊ Abb. ibi circa finem. ⁊ idem Abb. in capitulo,
significasti. versicu. quarto colligo. de foro compet. Ant. de Bu
trio in cap. omnis vtriusque sexus. in j. questione de peni. et re-
mis. Et ex predictis infertur quod vbi verba legis non possunt
ex toto verificari, saltem pro parte dispositio legis debet habe
re locum, quatenus verba verificantur: vt patet ex eo, quod di-
ctum est de summo pontifice, qui licet moneri possit vt desistat
a peccato, non tamen denuntiari potest. Et ad hoc est glo. no.
in cap. j. in verbo, Primitias. de deci. ⁊ in no. casu Roman. tra-
dit in consi. ccccxxxiiij. in quo queritur. ⁊ facit gloss. in clemen. j.
22 de vsur. † Quarto Ab. concludit ꝙ criminosus, ⁊ ille qui est in
peccato, non admittitur ad denuntiandum. ⁊ de hoc dictum
fuit supra in glo. Non omitto tamen quod Andre. Sicu. hic te
net contrarium pluribus rationibus, quibus Modern. hic re-
spondent. Sed tamen pro ista opi. bene facit: quia non quales
sint sacerdotes, sed quid de domino loquantur attendi debet: ⁊
quecunque dixerint vobis, facite, ⁊ secundum opera illorũ no
lite facere: vt dicitur in capitu. non quales. j. questione j. ⁊ sacra-
menta ecclesie etiam a malis sacerdotibus accipiuntur. capitu
lo finali. xv. questione vlt. ⁊ non qualis sit predicator, sed quid
predicet, inspicitur: vt inquit text. in cap. si. xix. distin. ergo vide
tur quod licet quis criminosus sit, non tamen prohiberi. vide-
tur, quominus actum istũ charitatis exercere possit. Unde cõ
cordari possunt opiniones, vt Abb. hic dicit, quod talis nõ de-
beret admitti, si tamen de facto denuntiauit, hoc tolerat eccle-
sia. Vel melius dicendum videtur quod iura superius allega-
ta loquuntur, quando quis illud facere debet ratione officij:
vt in sacerdote administrante sacramenta, vel in predicatore,
vt dictum est: secus est in prelato, de quo agitur, qui ex sola cha
ritate mouetur, que non videtur habere locum in tali crimino-
23 so: quia bono zelo non mouetur, vt supra dictum est. † Quinto
successiue Abb. instat, an pro omnibus peccatis habeat locum
denuntiatio: ⁊ dum concludit, quod in peccato omnino occul-
to, licet forma denuntiationis non possit habere locum, tamen
sciens denuntiare debet quantum in eo sit: quia sicut quis volẽ
tem se precipitare prohibere debet. xxiij. quest. iiij. capi. ipsa pie
tas. ita debet obuiare peccato: ⁊ facit textus in capitu. si sacer-
dos. de offic. ord. Sed aduertendum est primo, quia talis scien
tia de delicto occulto debet esse certa, ita quod denuntiatus ne
gare hoc denuntianti non possit: alias posset esse scandalum, si
denuntiatus negaret, ⁊ commoueretur: vt not. in d. capitu. si sa
cerdos. Secundo non videtur verum, quod quis delictum oc-
q cultum, quod probari q non potest, teneatur denuntiare: quia
iure cautum non reperitur. Nam Euangelium loquitur de de
licto, quod probari potest. Et rationes Abb. non obstant: nam
text. in dicto capi. ipsa pietas. loquitur in delicto futuro, ⁊ vbi
agitur de dãno irreparabili: hic vero agitur de delicto preteri
to, quia dicitur. Si in te peccauerit. Et text. in d. ca. si sacerdos.
etiam non bene facit: quia loquitur in sacerdote, qui ratione of
ficij illud facit: ⁊ ibi etiam dicitur, quod non debet nominatim
arguere, nisi delictum probari possit. Et subijcit Abbas hic, ꝙ
si denuntiatus pro delicto omnino occulto, te non audierit, di
cendum est prelato, vt pro eo oret: quia hoc nocere non potest.
xxij. questio. v. in capitulo, hoc videtur. Sed ad hoc dicendum
est: vt per Abb. infra dum loquitur de effectu denuntiationis,
24 vbi aliter loquitur. † Sexto queritur secundum Abba. de for-
ma denuntiationis. Et in ista questione Abb. primo post Ar-
chid. hic concludit, quod in delicto notorio monitio non requi
ratur. Contrarium tenet Aret. hic: quia ex tali monitione, etiã
in delicto notorio, potest sequi effectus denũtiationis, vt corri-
gatur: ⁊ quia resultaret inimicitia, non premissa monitione: et
quia forma seruari debet: vt l. magis puto. §. pen. ff. de reb. eo-
rum. ⁊ Moderni sequuntur allegando Bald. in l. j. de liberis ⁊
posthu. Sed ad ista videtur posse responderi per text. in dicto
cap. sed illud. xlv. dist. vbi dicitur, quod notorium delictum pu-
blice corrigi debet, propter aliorum exemplum, ⁊ debet ibi non
esse curandum de inimicitia. Non obstat, quod dicitur de for-
ma: quia in notorio forma iuris non requiritur. capi. bone. el j.
de postula. prelato. Et ad hoc faciunt iura, que tradit Roma.
in l. si vero. §. de viro. in xx. fallen. ff. sol. matrim. Saluando tñ
quod Aret. dicit, responderi potest quod text. in dicto capitu.
sed illud. loquitur in prelato, qui illud facit ratione officij: se-
cus videtur in priuato, in quo opinio Areti. videtur procede-
re, ⁊ saluari potest. Secundo Abbas concludit, quod si sit pec-
catum, in quo sit preiudicium alterius, denuntiari potest abs-
que monitione, ⁊ hoc clarum videtur in terminis, in quibus
Abbas loquitur: quia est delictum futurum, cui facilius ob-
25 uiandum est. † Postremo in ista denuntiatione Euangelica
Abbas insistit circa effectum eius. Et primo concludit contra
Anto. de Butr. quod in delicto occulto non sit credendum de
nuntianti. Quod notandum est ad ea, que supra Abbas dixit
in precedenti questione. Andre. Sicul. tamen hic sequitur An
tonium de Butrio: ⁊ concludit, quod credatur denuntianti, si
persona grauis sit, ⁊ honesta. argumento capi. ij. de operis no-
ui nuntiatio. ⁊ quod notat Hostien. in capitu. finem litibus. de
dolo ⁊ contumac. Sed responderi potest, hoc non habere locũ
in preiudicium alterius: vt est glo. not. in cap. sicut nobis. in gl.
fina. de sent. excommu. vbi licet persona honesta sit, non tamen
26 creditur illi in preiudicium alterius. † Secundo Abbas post
Hostien. ⁊ Joan. Andre. concludit, quod si denuntiatus nõ ve
lit corrigi, debet excommunicari. Et probatur secundum Ab-
bat. in capitu. multi. ij. questione j. vbi peccator non euitatur, ni-
si amoneatur ab ecclesia: ⁊ quia propter contumaciam non de-
bet quis euitari: vt not. in capitu. j. s. eod. Cum ergo iste debeat
euitari quia habetur vt ethnicus, ⁊ publicanus: ergo sequitur,
secundum Abbat. quod prius debeat excommunicari. Et ad
hoc facit, quia dicitur hic, quod debet illum coercere per distri
ctionem ecclesiasticam: ergo videtur quod debeat excommuni
cari. Sed aduertendum est: quia licet habeatur tanquã ethni-
cus, ⁊ publicanus, si non corrigitur, per hoc tamen nõ infertur
quod debeat euitari, vt Abbas presupponit: ⁊ ipse Abbas ex-
presse hoc dicit in no. dum inquit quod licet excommunicatus
euitandus sit, non sic tamen in isto qui habetur pro ethnico, et
publicano, ⁊ sic pro gentili, cum quibus communio non prohi-
betur. xj. questione iij. ca. ad mensam. Ulterius hoc idem proba
tur: quia textus dicit hic, sit tibi tanquam ethnicus, ⁊ publi-
canus. Et sic verba referuntur specialiter ad illum, qui denun-
tiauit. Unde ista verba non possunt importare excommunica-
tionem, in qua excommunicatus euitatur ab omnibus, vt vidi
mus in cap. intelleximus. s. eod. Non ob. quod debeat coerceri
per censuram ecclesiasticam: quia secundum subiectam mate-
riam hoc intelligitur, videlicet quod habeatur tanquam ethni
cus, ⁊ publicanus, vt s. dictum est. Tertio Ab. tenet quod quan

do denunciatum penitet, quod priuatur beneficijs, si aliter pe-
nitere non potest, vt Joan. Andre. hic dicit, ⁊ bene. Et idem se-
cundum Abb. si non velit penitere, nec corrigi: quia habetur ꝓ
gentili, ⁊ publicano. Unde debet priuari beneficijs: quia genti-
lis non potest habere beneficia ecclesiastica. viij. distin. in capit.
quo iure. Sed responderi potest quod non dicitur gentilis ab
solute: sed habetur pro gentili reuocabiliter, sicut si esset excom
municatus: qui tamen non priuatur beneficijs pro simplici ex-
communicatione. capitu. j. §. eod. Unde si excommunicatus nō
priuatur, a fortiori nec iste, licet habeatur tanquam ethnicus, ⁊
publicanus. Et de effectu denunciationis Euāgelice, ⁊ de ma-
teria not. Sali. in l. ea quidem. versiculo, ad declarationem. de
acc. ⁊ habetur in supplemento Pisanelle. in verbo, correctio. el
ij. ⁊ per Archiepiscopum Florentinum in ij. parte sum. ix. c. vj.
27 ⁊ in summa Ange. in verbo, denuntiatio. ¶ †Successiue Ab-
bas tractat de denuntiatione iudiciali, que est duplex, publica,
⁊ priuata. De publica no. in l. diuus. de custo. reo. vbi Bartol.
cum simili. vt Abb. dicit ⁊ late Salic. in l. ea quidem. C. de acc.
vbi ponit questiones ⁊ reassumit Ange. Areti. in tract. de ma
lefic. in verbo, necnon ad denuntiationem. Et Sal. in d. l. ea qui
dem. in ix. questiōes, ⁊ Ange. Aret. in dicto versiculo, necnō ad
denuntiationem. versic. quero, an maleficia notoria, tenent con-
tra Abb. hic, quod etiam delicta non notoria debeant denun-
tiari, dummodo probari possint. De priuata vero denuntiatio
ne iudiciali. Abb. late insistit. Conclusio eius est, que tamen re-
formari debet, vt dicamus, quod talis denuntiatio tantum ha-
beat locum ratione denegate iustitie in quibusdam casibus, in
quibus agitur de speciali interesse denuntiantis, ⁊ quando pec
catum purgari non potest per viam actionis, vel alterius re-
medij introducti a iure: alias si generaliter admitteretur, iuris
dictio iuris secularis euacuaretur. Et ita Abb. hic intelligit.
Et hoc tradit Bald. in authen. clericus. in iij. not. de episc. ⁊ cle.
⁊ idem Bald. in authen. ad hec. versicu. deinde generaliter que-
ro. C. de vsur. ⁊ idem Pet. de Ancbar. in regula, ea, que. in viij.
questione. de regul. iur. in vj. ⁊ Salic. in d. l. ea quidem. C. de acc.
28 Secundo †Abb. concludit hic post Innoc. quod in libello de-
nuntiationis iudicialis petendum sit, quod denuntiatus coga
tur ad penitentiam. Et secundum Abb. etiam agi potest, quod
cogatur ad restitutionem rei, vel quod lesus conseruetur indē
nis. Sed hoc, dicit ipse, petitur in consequentiam: quia princi-
paliter etiam in ista denuntiatione iudiciali peti debet ꝙ coga
tur ad penitentiam: vt Abb. hic dicit, ⁊ bene, secundum Areti.
hic, qui ad hoc allegat bonum text. in capi. quemadmodum. in
fin. de iureiur. Et secundum hoc videtur ꝙ eodem modo con-
cludatur in libello denuntiationis iudicialis, sicut in libello de
nuntiationis Euangelice. Et hoc expresse videtur tenere Ab.
in capitu. super his. in j. not. de accu. vbi dicit ꝙ finis principa-
lis tam in denuntiatione iudiciali, quam Euangelica, est vt
quis cogatur ad penitentiam. Contrarium tamen supra dictū
fuit, secundum Cald. in consi. v. de acc. ꝙ imo aliter in Euange
lica, ⁊ aliter in iudiciali concludendum sit: q2 in iudiciali cōclu
ditur ad restitutionem rei, vt etiam Jmo. hic dicit, ⁊ supra di-
ctum fuit. Unde ad declarationem, vt ista contrarietas tolla-
tur, notandum est, quod in denuntiatione tam iudiciali, quam
Euangelica, non agitur de pena delicti. Et isto respectu, vt pe
na delicti excludatur, vtroque modo agitur ad penitentiam.
Et ita loquitur Abb. in d. capitu. super his. Et hoc modo locū
habeat, quod doctor. hic dicunt. Et hoc modo in vtraque denū
tiatione, ⁊ iudiciali, ⁊ Euangelica, agitur ad penitentiam, ad
differentiam accusationis, vel inquisitionis. Sed consideran-
do denuntiationem iudicialē respectu Euangelice, licet vtra-
que tendat ad penitentiam, tamen in Euāgelica agitur ad pe-
nitentiam simpliciter: sed in iudiciali consideratur interesse
denuntiationis, ad differentiam Euangelice denuntiationis
⁊ ideo concluditur ad restitutionem rei, vt supra dictum fuit.
Et notandum est quod in libello denuntiationis non sufficit li
bellum presumptiue concludere: quia in penitentialibus queri
mus veritatem, ⁊ non presumptionem. Jta dicit Anto. de Bu
trio in capit. ij. de libe. obla. vbi allegat Jnnocentiū hic. Sed
hoc dictum videtur esse verum in denuntiatione Euangelica,
quando nō agitur de priuato interesse denuntiantis: ⁊ quādo
esset credendum dicto denuntiantis: secus videtur esse in
29 iudiciali, per ea que infra dicam. †Tertio Abb. late insistit,
quomodo intentio denuntiantis contra denuntiatum probe-
tur. Et finaliter concludit, quod licet denuntians intentionē
probet per testes, vel alias legitime, non tamen obtinebit, si de-
nuntiatus alleget aliquam iustam causam: quia ex probatione
testium non infertur necessario peccatum: quia potuerunt fal-
sum dicere: ⁊ probationes presumptiue in casu isto non sufficiūt
in quo veritas ipsa attenditur. Et ita Abb. hic dicit post Jnn.

Bart. ⁊ Anto. de Butr. quos refert contra Hosti. Moder. ta-
men hic pro opi. Hostien. allegant quod non sit standum dicto
denuntiati, ex quo probationes sunt contra eum: quia etiam in
consistentibus in animo non statur dicto alicuius, vbi habet
9 presumptionem contra se 9: vt not. Jnnoc. in capitu. ij. de con-
stit. Barto. in l. inter omnes. §. recte. de furt. cum simil. vt tra-
dunt Moder. in cap. significasti. el j. de homi. Alexand. in l. j. §.
per procuratorem. ff. de acqu. posse. Et ideo si denuntians pro-
bet rem esse suam, non videtur denuntiatus posse excusari, licet
alleget aliquam iustam causam, ⁊ non probet. Sed ad hoc vide
tur dupliciter posse responderi. Primo quod dictum Bar. in
d. §. recte. videtur habere locum in foro ciuili, vel canonico con-
tentioso, prout Barto. ibi loquitur: ⁊ vbi non agitur de foro cō
scientie, vt hic: quia tunc creditur dicto eius, de cuius conscien-
tia queritur: vt per glo. in clemen. j. in verbo, commode. de pen.
Secundo dictum Barto. in dicto §. recte. non videtur habere
locum, quando ille, qui contra se haberet presumptionem iuris
allegaret aliquā probabilē, ⁊ verisimilem causam: vt not. Bar
to. ibi, ⁊ ita docto. hic loquuntur. Ulterius tamen consideran-
dum est: quia in ista denuntiatione iudiciali, in qua agitur de
r preiudicio denuntiantis verior r videtur opin. Hostien. quia si
probata sit intentio denuntiantis secundum regulas iuris cō-
munis, videtur quod denuntiatus debeat condemnari: quia si
talis probatio sufficit in foro contentioso, ergo etiam in penitē
tiali: ⁊ quia, vt docto. dicunt hic, quando notorie constat de pec
cato, non statur dicto denuntiati. Jsta ratio pariter militat,
quando constat de peccato, legitimis probationibus. Non ob-
stat quod credatur denuntianti in foro anime: quia illud verū
est, vbi solū agitur de preiudicio eius: secus si tractetur de pre
iudicio tertij: vt Abb. declarat in capitu. significasti. in glo. in
verbo, credēdum. ⁊ textus ibi hoc probat, dum inquit, quod in
ceteris credendum sit ipsi, qui non denuntiatur, vel accusatur
ab aliquo, sed per se ipsum consilium aperit salutare. Ultimo
30 †in ista iudiciali denuntiatione Abbas plures differētias po-
nit inter Euangelicam, ⁊ iudicialem: sed essentialis, ⁊ principa-
lis differentia videtur, quia in Euangelica agitur ad correctio
nem peccati. Jn iudiciali vero non solum agitur, vt peniten-
tia fiat, sed vt lesus conseruetur indemnis. Jta Abbas hic di-
cit. Sed in hoc non videtur loqui sufficienter: quia etiā in Euā
gelica agitur de restitutione rei in consequentiam, si aliter pe-
nitere non potest: ⁊ in iudiciali etiam restitutio rei in consequē
tiam venit, vt Abbas hic dicit in libello denuntiationis, ⁊ pro-
batur hic. Et ideo supplendum est, vt dicamus, quod in iudi-
ciali agitur semper de priuato interesse denuntiantis: sed in
Euāgelica contingenter illud venit: ⁊ in iudiciali, vbi agitur
de priuato interesse, licet agatur ad penitentiam, ⁊ non ad pe-
nam delicti, tamen ille, qui denuntiat, potius moueri videtur
ex proprio interesse, quam vt denuntiatus corrigatur. argumē
to l. ⁊ magis. ff. de solutionibus. Et in iudiciali ordo iuris requi
ritur, propter illud verbum Juste. Ad quod bene facit, quod
notat Angelus per illum textum, in authentica, de hereditate
⁊ Falcidia. in §. exheredatis. Postremo notandum est, quod
10 Abbas dicit ꝙ monitiōe extraiudiciali, que ex vrbanitate fit 10:
quia operatur quod reus debeat condemnari in expensis, licet
debitum confiteatur. Et idem Abb. in capitu. ij. de acc. Et hoc
pro singulari Roma. tradit in singula. cccxcvj. alio sero. ⁊ idem
Angel. in dicta l. debitores. C. de pigno. Alias vero reus qui cō
paret in prima citatione, ⁊ debitum confitetur, non debet con-
C demnari in expensis C, vt not. Bald. in authen. contra qui pro-
priam. in fine. C. de non nume. pecunia. ⁊ Angel. in authen. qui
semel. C. quomodo ⁊ quando iudex. Et notandum est, quod ne-
ganti se monitum fuisse, onus probandi incumbit: vt notanter
Roma. dicit in singula. cccxcvij. quis debet probare. per tex. in
l. in fideicommissi. de vsuris. ibi: non facile est, vt mora non pre-
cedente quis conueniatur. Sed de hoc dubitant Moder. hic:
quia ista est negatiua, que improbabilis videtur. capit. quoniā
contra. de proba. Sed respondetur, quod talis probatio negati
ue non incumbit principaliter, sed in consequentiā venit: quia
plerunque ita contingit: quod debitor monitus fit: ⁊ interpella
tus ante quam in iudicio conueniatur d. l. in fideicommissi. Et
a communiter accidentibus argumentum valet: vt per glo. in
l. neque natales. C. de proba. Ex quo notādum est quod ille qui
habet presumptionem pro se, transfert onus probandi contra-
rium dato quod in contrariū negatiua debeat probari, quod
notandum est.

¶ Additiones.

A ¶ Reuocari. Hoc maxime procedit vbicunque priuilegium
habuit effectum consummatum vt dicit Abbas in dicto consi.
xlj. versicu. item posset,
B ¶ Potest. Adde Deci. in cap. que in ecclesiarum. versi. ⁊ quod
dictum

dictum est s.de constit.

c ¶Expensis. Adde Bald.in l.non ignorat.in versiculo, modo ego quero.C.de fruct.& lit.expen.vbi voluit, quod si actor fecit expensas in habendo instrumentum a tabellione, quod istas expensas non poterit recuperare a reo, qui extraiudicium non monitus statim in iudicio cōfessus est debitum,& hoc idem voluit Ange.in l.ij.C.de obseq.& in l. debitores.C.de pignor.& voluit idem Anto.de Butr.in capitulo j.de libel.obla.j.& vide etiam per Saly.& Guiliel.de Cuneo.in l.edita.C.de eden.per Ange.& Joan.Fabr.in §.sic itaque.insti.de actioni. Hiero.Gig.

1 ¶Ignorat. Idem Dec.in c.nouit.in j.notab.de appel.

2 ¶Substantialis. Idem in consi.x.viso.consi.xj.quoniam iudicantium.& alibi sepe.

3 ¶Commisit. Vide Hiero.Cagno.in rub.proem.ff.nu.lvj.

4 ¶Fieri potest. Vide Dec.in cap.quoniam contra.de probat.

5 ¶Notoria. Vide Deci.in d.c.quoniam contra.de probat.

6 ¶Ad reprimendum. Adde Abbat.in consil.lx.in causa.lib.ij. Alexand.in cons.lxxxiij.lib.v.in contrarium. vide Curt.iunio. consi.ciiij.nisi constet de dolo opprimentis.So.consi.xcv.li.iij.

7 ¶Equiparentur. Et an & quando priuilegium concurrat cum consuetudine,vide Deci.consi.cclxxj.in respon.ad consi. Jas.

8 ¶Reuocari. Vide eundem Dec.in cap.que in ecclesiarum.s. de constit.

9 ¶Contra se. Idem Deci.in cap.ij.in j.lect.s.de constit.

10 ¶Urbanitate fit. Vide latius in capitu.quoniam contra.j. de probat. Siluest.Aldob.

a ¶Famosa. [redacted]

b ¶Miratur. [redacted]

c ¶Astrologia. [redacted]

d ¶Infidelis. Opinionem Abb.sequitur Alc.hic quando denūtiatio non fit ad nudam cessationem peccati:sed quando fit vt in consequentiam,& denuntians consequatur quod suum est.

e ¶Genere. Dixi in consuet. Parisien.§.xij.nume.3. Idem appellatione prolis:secus in substitutione facta illorum de domo & progenie. Phili.Cor.consi.lv.lib.j.consi.xxvj.col.xlj.lt.iiij. Alexand.consil.ccxxiij.lib. vj.vel vbi apparet disponentem sensisse de his,per quos conseruatur dignitas generis,& domus. Ludo.Gozadi.consi.xlv.& pulchre Stepha. Bertran. consi.xv. ex themate.in septimo quesito.libro j.

f ¶Statutum. Philip.Dec.l.femine.num.74.de regu.iur. Bo. de Curt.in tractat.nobilita.particu.iiij.nume.28. Roch. Cur, repe.cap.fi.de consuetu. Andr. Tiraq.tracta.de nobilita.capi. xviij.nume.23.cum seq.

g ¶Moder. Scilicet Feli.hic arguendo,sed decisiue in cap.super eo.ij.de testib. Alexand.consi.cxxv.nu.10.vbi dixi li.vij. Andre. Tiraq.de legi.cōnubi.gl.j.in fi.

h ¶Regibus. Scilicet de excel.& potest. regia edito per Anto. Corset.in tomo tract.vbi plus verborum quam rerum.

i ¶Quod non. [redacted]

l ¶Consuetudo. [illegible] Baro.trac.prescrip.q.vj.

m ¶Reuocari. [redacted]

n ¶Reuocari. [redacted].

o ¶Necessitatem. Vel aliam iustam causam,ex qua cessaret senatusconsultum,quod alias seruandum est in foro conscientie, vt per Innoc.& Joan.Andr.in d.c.quia perique.& sic non est verum,quod alias fieri posset denuntiatio ab alio, quam a creditore,quicquid dicat Alciat. hic, nume.16. Nec etiam verum est quod subdit Alciat.quod filiusfamil.compelli debeat erogare pauperibus,casu quo creditor, nec ad denuntiationem Euangelicam admittatur. Aut enim sors manet,vel vtiliter impensa est,& cessat senatusconsultum,aut inutiliter amissa est,& nihil superest retinendum, restituendum, vel erogandum, fallit in conscientia,si filiusfamil.creditorem illectauerit & deceperit.

p ¶Tho. Ange.clauas.verb.denuntiatio.§.j.

q ¶Probari. Idem Tho. Aqui. Quodlib.j.artic.xvj.quodlib. iiij.arti.xij.& in iiij.sententia,dist.xix. Joan.Gerson parti. j.fol. 192.Bald.consi.xxxiij.lib.j. Alber.ij.statut.questio.clxxv. Hippol. Marsil.singula.clxiiij. Barba.inter consilia Alexand.consi.lv.nume.4.libr.iiij.vbi dixi. Idem Angel. Clauasi. versiculo, denuntiatio.in fi.verbo,familia.§.viij.summa Syluest.versiculo,excommunicatio.questione viij. Alciat.l.iiij.§. Cato. nume. 25.de verbo.oblig.

r ¶Verior. Et bene,in hac iudiciali,alias staretur dicto denunciati dicentis se habere iustam causam. Alciat.hic.nume.10.

[redacted]

1 ¶Persone principales in iudicio,que dicantur.
2 Persone principales debent proponere in iudicio ea,que sunt facti.
3 Persona principalis si non est discreta,aduocatus potest defectum ipsius supplere.
4 Quid in procuratore,an possit factum partis proponere.
5 Furiosus,& prodigus,qualiter equiparantur.
6 Pena,que imponitur meretrici, an habeat locum in meretrice nupta.
7 Uxor propter adulterium perdit dotem.
8 An autem propter osculum impudicum. Quid in viro.9.
10 Lusori an possit interdici bonis.

1 Astoralis. Summatur,& diuiditur vt per Abb.hic. ¶†In tex.ibi:principalis persone. Nam persone principales dicuntur,que comparent nomine proprio:vt not.Bald.declarando illum tex. in authen.principales.C.de iuramen.calumn. Et ille,de cuius interesse agitur,si proprio nomine compareat,licet accessorie veniat,dicitur persona principalis:prout est ille, qui adheret appellationi alterius pro suo interesse:vt no. Bald.in authenti.hodie.versicu.& nota quod omnes. C.de appellationibus.& dicit Andreas Sicul.hic,quod proprie principalis dicitur ille,de cuius interesse magis tractatur.allegat l. principaliter.& Bald. ibi. C. de liberali causa.cum similibus.vt per eum hic. Et adde quod not. Bald.in capitulo,querelam. versiculo, pone,statuto cauetur.de electionibus.vbi inquit, quod in contractibus principalis dicitur ille,cui actio directa cōpetit. Et ibi etiam dicit,quod cessionarius respectu litis dicitur esse principalis. Et qui dicantur principales in aliquo facto, not. Bal. in l.prima.C.de seruis fugitiuis.versiculo,sed quero. Et quando aliquid dicatur fieri principaliter,notat Baldus, in §.quibus.in prima constitutione Codicis. Bartolus,in l.ambitiosa. in tertia regula.ff.de decretis ab ordi. faciend. cum similibus, vt tradit Alexander in lege,si quis nec causam.ff. si certum pe-
2 tatur. ¶Primo† nota,quod ea,que in facto consistunt, debēt a partibus,& non per aduocatos proponi. Et istum textum allegat Baldus,in l.ij.in principio.C.de iuramento calumnie. dicens quod iudex debet precipere aduocato vt stet remotus,ita quod partem respondentem instruere non possit. Sic etiā positionibus debet pars respondere,& nō aduocatus:vt per glossam in capitulo primo,de confessis.in sexto. Et ideo infert Abbas hic, quod litis contestatio, que debet fieri per interrogationem,& responsionem,per aduocatos fieri non possit. Si tamen aduocatus proponeret presente parte, & alter aduocatus responderet presente aduersario,videretur facta litis contestatio,secundum Abbatem hic,per textum cum gloss. in capitulo,cum causam.de appellationib. Andreas Sicul. in hoc vltimo dicto tenet contrarium:quia in litis contestatione verba requiruntur l. j. C. de litis contestatione.& ideo presentia partis cum taciturnitate non sufficit: et quia textus hic dicit, per se ipsas: ergo videtur quod aduocatus nullo modo possit. Non obstat textus,in dicto capitulo,cum causam.quia intelligi potest secundum istum textum,scilicet, quod factum propositum fuerit a parte. Vel secundo ille textus loquitur in religiosis, qui erant inexperti,& reputantur persone indiscrete in iudicialibus. Moder.hic dicunt,quod non bene respondetur ad capi.

cum causam.quia licet in religiosis ignorantia iuris presuma/tur.cap.quoniam.de simo. tamen possunt scire ea, que in facto consistunt:et hoc patet ibi:quia reuocauerunt errorem aduocati. Ergo pariter videtur quod potuissent factum proponere. Et pro opinione Abba.adducunt Mode. l.si procuratori pre/sentis.ff.de verbo.obliga.Et per hoc respondetur ad illud, qd verba requiruntur:quia verum est. Sed hic verba sunt aduo/cati:et hoc sufficit,sicut in dicta l.si procuratori presentis.Et pro ista opinio.bene facit text.in l.j.C.de errore aduo. vbi quod dicitur ab aduocato presente parte,perinde habetur, ac si esset di/ctum ab ipsa parte.Et Bald.ibi & Paul.de Castr. hoc dicunt in litis contestatione.Sed tamen his non obstantibus, opinio Abba.verior videtur in iure,considerata mente summi ponti/ficis,qui de nouo hoc constituit,vt colligitur hic ex verbo, sta/tuimus,quod est noui iuris promulgatorium,iuxta gloss. in capitulo, vt litigantes.de offic.ordi.in vj.in verbo,statuimus.& in clemen.fin.de rescript.Et emanauit ista constitutio ad istum finem,ne aduocati auerterent clientulos a propalanda veritate, vt supra dictum est.Et ista ratio etiam militat parte presente: & quia pars ipsa melius veritatem nouit in facto proprio. cap. ab excommunicato.de rescript.Non obstant allegata in contra [redacted] text.in capit.cum causam.quia ibi agitur de causa, que pertinebat ad collegium monachorum: quo casu talis causa agitatur per syndicum,vel procuratorem,& nõ habet lo/cum textus hic, vt in gloss.habetur.Secundo non obstat text. in l.si procuratori presentis.quia ibi loquitur in casu,in quo presentia facit quod actus presenti adscribatur. Sz in casu nostro nõ est sic:quia text.hic precise dicit,per se ipsas. Et ratio huius constitutionis non tollitur ex presentia partis, vt dictum est. Ultimo non obstat text.in dicta l.j.de erro.aduo.quia habet locum regulariter,& procedit in actibus, qui per aduocatum ex/plicari possunt:secus in casu isto, vbi specialiter hoc prohibe/

3 tur.¶ †Secundo nota,quod quando persona est indiscreta aduocatus potest defectus eius supplere:vt not.Specul.in tit.de positio.§.tertio dicamus.versiculo,quod si patronus.& Bald. refert in l.ij.in princip.C.de iura.calumn.Et notandum est, qd aduocatus non habet ius procedendi in causa,sed tantum pa/trocinandi:& ideo nunquam ipse aduocatus efficitur dominus litis:vt not.Bald.in dicto capitu.cum causam.quod notandũ est,pro intellectu litere hic:quia aduocatus ipse non proponit, sed supplet defectum,instruendo personam indiscretã. ¶ Tertio not.quod hic persona indiscreta appellatur, alibi manda/tum indiscretum dicitur in capitu.solicitudinem.de appel. Et intelligitur persona indiscreta ratione simplicitatis nature,vt Abbas dicit,& non ex defectu etatis,de qua loquitur text.in capitu.omnis vtriusque sexus.de peni.& remissio.ibi:ad annos discretionis.Et licet persona indiscreta non videatur habere personam integram in iudicio,ex quo indiget supplemento,vt hic in extraiudicialibus tamen videtur habere integram personã. Unde testari potest:vt nota.dicit Pau.de Cast.per illum text. in l.si.frater.C.qui testa.facere poss.& Joan.Fab.& Ange.Aret. in §.preterea.Institu.quib.non est permis. facere testa. & pariter poterit matrimonium contrahere, vt dixi in consil. cxij. in text.In secunda colligit plures limitationes ad textus.¶ In gloss.ibi:ratione officij.Abb.post alios gloss.sequitur, & conclu

4 dit quod iste tex.non intelligatur† excludere procuratores,qui nomine domini possunt factum proponere, & respondere. Et ita communiter docto.tenent.Jo.tamen de Jmo. contrarium dicit:quia eadem ratio videtur esse in procuratore,qui non vi/detur habere notitiam de facto alieno:& quia text.precise loqui tur dum dicit,per se ipsas:nam ista verba etiam procuratores excludunt.Et Andre.Sicul.& Moder.sequuntur, qui dicunt expressionem factam fuisse de aduocato, propter maiorem fre/quentiam:vnde talis expressio non videtur restringere. disposi tionem:vt in simili not.per glo.in clemen.j.in verbo, presiden/tes.de rescript.& in capitulo,diaconus.xxvij.distin.Sed tamen communis opi.verior videtur:quia ista est noua dispositio,que solum respicit aduocatum,cuius officium est,partes instruere & tale officium hic remouetur, dum factum proponitur : quia

a aduocati vtuntur cauillationibus[a],& subuertunt veritatem:et sic in eis ratio specialis videtur.Unde text.hic non videtur ex/cludere officium procuratoris:quia ipse tanquam principalis comparet,& in procuratore non est ratio preallegata,que in aduocato consideratur.Non obstant illa verba, per se ipsas:quia non ponuntur absolute,sed solum ad exclusionem aduocatorũ de quibus loquitur,dum inquit,non per aduocatos,intelligũ/tur,id est per instructionem aduocatorum. Pro opini. tamen Jmo.text.hic subtiliter induci potest,dum excipit,nisi persone sint adeo indiscrete, quod earum defectus per alios supplea/tur.Nam illa verba generalia sunt,que posita in exceptione videntur firmare regulam,quod persone indiscrete non possunt per alios factum proponere.Si non per alios, ergo etiam nec per procuratores.& ita arguit Andre.Sicu.hic. Sed etiam ad hoc responderi potest quod illa verba,per alios,debẽt restringi secundum supra dicta,videlicet per aduocatos:quia ista verba,que accessorie ponuntur, non debent alterare principalem dispositionem.argumen.clemen.j.in fine,de prebend. ¶ In eadem gloss.ibi:furiosi & prodigi.Ista glo.est not. secundum An

5 a dre.Sicul.hic,quod† furiosus,& prodigus equipa rantur[a].Et sic,secundum eum,est gloss.pro dicto Bald.in l.ij.C.de cura.furio.cum similib.vt tradunt Moder.hic.Sed adde quod pro ista equiparatione sunt iura expressa in l.furiosi.de regul.iuris. vbi dicitur quod furiosi,& eius,cui bonis interdictum est,nulla voluntas est.& in l.is,cui bonis.in fin.de verbo.oblig.& in l.Fulci/nius.§.adeo.versiculo,plane.ff.ex quibus cau.in poss.eatur. Et ista conclusio procedit quo ad hoc, vt ipse prodigus non obli/getur alijs,& conditionem suam non faciat deteriorem: prout iura supra allegata loquuntur. Sed quo ad sibi acquirendum videtur potius prodigus pupillo equiparari,qui sibi acquirit.§. neque.Instit.de autho.tuto.l.pupillus. ff.de acqui. rerum domi.Nam in eo, cui bonis interdictum est, solum consideratur, ne bona eius diminuere possit l.fina.§.finautem.de cura.furio. l.is,qui.§.fina.de tuto.& cura.datis ab his l. dabimus. in fin. de priuil.credito.& not.Alegand.in d.l.is,cui bonis.¶ In fin. gl. ibi:& mulier luxuriosa.Hoc,quod dicitur de muliere luxurio/sa,locum habet generaliter,etiam si esset nupta:quia hoc respi

6 cit fauorem eius,vt habeat curatorem:† secus si agatur de odio quia pena,que imponitur meretrici, non habet locum in nu/[redacted] possit. Et ita dicit fuisse iudicatum. Et ideo infert [redacted] C.quomodo & quando iudex.notat in authenti. [redacted] ex matrimonio,quod violauit,argume.capitulo, quia frustra, de vsuris.& quia reatus,omnem honorem excludit l.j. C.vbi se/na.vel clar.Non obstat text.in d.l.si vxor.§.j.quia text.ibi loqui/tur vbi agitur de interesse mariti:tali casu consideratur matrimonium, etiam in meretrice: secus videtur vbi solum tracta/tur de preiudicio mulieris. Et ad hoc facit, quia adulterium cum tali meretrice non est punibile in eo,qui eam cognoscit,sz in ea sic:vt notat Angel. in l.que in adulterium. in l.si ea. C. de adulte.de quo tamen dicendum est vt late tradit Joã.de Ana.

7 in capitulo j.de adul.† Et notandum est quod mulier propter adulterium perdit dotem l.consensu.C.de repud.capit. plerunque.de dona.inter vir.& vxo.& gloss.ibi singulariter dicit,quod etiam[c] perdit bona parafernalia. Et illam pro singulari alle/gant Moder.hic,& Roma.in singu.cccxj.propter adulterium

c Sed tamen[c] illa gloss. non videtur vera:quia non probatur in re,vt dicunt ibi Anto.de Butr.Cardina.& Abb.Nam in parafernalibus est alia ratio,quam in dote:quia in illis maritus nõ habet administrationem,vxore inuita l.hac lege.C.de pact.conuent.& facit textus.in l.si ego.§.dotis,& quod ibi gloss.ff.de iure [redacted]

8 [redacted] cut propter adulterium mulier perdi[redacted] lum luxuriosum, vt vtar verbis Bald. qui singulariter ita dicit in capitulo, tue.de procur. Sed istud dictum non videtur verum,vt dixi supra in rubric.eod.titu.in princip.in antiquioribus scriptis,vbi videndum est.Et quod dicitur de vxore,idẽ est in vidua,que similiter perdit dotem, si adulterium committat post mortem mariti:vt not.tradit Paul.de Castr.in consi. cxix.alias cxxi.reuocatur in dubium.Et idem Paul.de Cast. in l.sororem.C.de his,quib.vt indign.Alegand.tamen ibi tenet contrarium.Sed pro dicto Paul.facit,quia vidua,si inhoneste viuit,perdit priuilegia mariti defuncti,vt not. Angel. in l. [redacted]dic.omn.iudi. cum similib.vt tradunt Moder.hic,& in capitulo signific[redacted] bus.de offic.delega.Sed pro Alegan.fac[redacted]a in d.l.si vxor. §.j.de adulte.vbi de muliere inhoneste viuente,aliter de vidua, & aliter

⁊ aliter durante matrimonio disponitur: et ista opinio Ale-
9 xand. equior videtur. † Et quod dicitur de muliere luxuriosa,
non habet locum in viro, vt Abb. hic concludit. In contrariũ
tamen videtur dictũ Bal. in l. ea, lege. circa fin. C. de condi. ob
cau. vbi dum loquitur de his, quibus bonis interdici pōt, exem
plificat in dissipatore, luxurioso ⁊ lusore: ⁊ sic sentit ꝙ luxurioso
curator dari pōt. Mod. hic respōdēt, ꝙ dict. Bal. intelligit de
luxurioso, id est prodigo, ⁊ dissipatore, ⁊ nō pro vitio carnis. Et
ad hoc facit, quia quandoque luxuria accipitur pro prodigali
tate l. ex damni. in princip. ⁊ ibi gloss. de damn. infect. ⁊ in l. j. §. fi
na. vbi gloss. de edil. edicto. Sed ista responsio prima facie vide
tur contra mentẽ Bal. qui facit mentionem expressam de dis-
sipatore, ⁊ sic de prodigo, ⁊ luxurioso: ergo videtur loqui de lu-
xurioso proprie, pro vitio carnis. Sicut etiam loquitur text. in
l. non debet. ff. de dolo. ibi: luxurioso, atque prodigo. Nisi dica-
mus quod Bald. loquitur de prodigo generaliter, ⁊ de prodi-
go in specie ratione luxurie, prout loquitur text. in l. si quis cũ
sciret. ff. pro empto. ibi: luxurioso, ⁊ protinus scorto daturo. Et
d sic concludendo, interdici potest mulieri luxuriose[d] simpliciter
⁊ viro luxurioso secundum quid, quando ratione luxurie da-
bat bona sua meretricibus. Et not. dictum Bald. in dicta l. ea
10 lege. dum inquit quod † etiam lusori interdici potest bonis, si-
cut prodigo. Pro quo facit quod not. idem Bald. in authen. ꝙ
locum. circa finem. C. de colla. vbi quando quis tota die ludit, se
cundum eum, probatur quod male vtitur substantia sua, ⁊ qḋ
vergit ad inopiam. Sed tamen dictum Bald. in dicta l. ea lege
quod lusori interdici potest bonis, tanquam prodigo, nō vide-
e tur verum[e], ex eo quod not. Angel. in l. si quis cum sciret. post
Barto. ibi in fine, vbi inquit quod ille text. dum loquitur de lu-
xurioso, ⁊ protinus scorto daturo, non habet locum in lusore: q̃
ipse non est omnino consumpturus, ex quo vincere potest: quia
ludus pendet a fortuna. Et idem not. Barto. in l. fina. ff. quarũ
rer. actio non da. Et ad hoc facit, quia repetitur mutuatum in
ludo: vt not. Joan. de Imo. ⁊ Abb. in capitulo, penulti. de vit. ⁊
honesta. cleri. Et idem Imo. in dicta l. si quis cum sciret. ff. pro
empt. Salicc. in authen. alearum vsus. C. de religio. ⁊ sump. fu-
ne. cum similib.

¶ Additiones.

a ¶ Equiparantur. Quod furiosus et prodigus equiparentur,
vide per Paul. de Castr. in l. is cui bonis. in princip. ff. de ver-
bo. obligat. et ibidem per Jaso. in versiculo, sexto nota. vbi di-
cit equiparationem procedere in obligando se alijs, secus autẽ
in acquirendo. Hiero. Sig.

a ¶ Cauillationibus. [redacted]

b ¶ Nupta. Facit Hippo. Marsil. 150. l. j. nume. 8. ff. de sicar.
c ¶ Sed tamen. Idem Philip. Dec. l. penul. nume. 13. de iurisd.
omni. iudi. vbi dixi. Item Guliel. Benedict. repe. capitu. Ray
nutius. versiculo, qui cum alia matrimonium contraxit. nume.
202. de testa.
d ¶ Luxuriose. Franc. Purpur. l. rogasti. §. si fugitiuus. nu. 22.
ff. si cert. peta. quinetiam sine interdictione ⁊ publicatione: vn-
de nuper vidi per sententiam cassari donationem omnium bo
norum aliquo retento factam, per mulierem, que se promiscue,
non tamen in lupanari, prostituebat, leuisque mentis erat, licet
aliter non furiosa, nec mente capta, nec interdictio precessisset,
⁊ appellanti consultus cum alijs peritis consului acquiescere,
quod fecit.
e ¶ Verum. Imo verum est, si assiduus est, ⁊ de magnis summis
nec monentibus paret. Verum est enim illud Neronis, lusori
cupido semper grauis exitus instat. Ergo curatore dato pre-
ueniendus exitus. [redacted]

De probationibus. Rubrica.

NOn fuisset propositi mei aliqd scri
bere, verum suasionibus vestris addu-
ctus hanc prouinciã suscepi, vt etiã scri
bendo college nostro occurramus, cũ
quo in literaria palestra viua voce cō-
gredimur. Primo ne ab antiquorum
institutis discedamus, hec rubrica pre
1 cedentibus sic continuatur. † Superiori enim titulo dictum est
de confess. quia si reus confitetur actor ab onere probandi rele-
uatur, vt de iuramento dicitur, in l. eum, qui. ff. de iureiuran. in
prin. Nam in confessum nulle sunt partes iudicis, nisi in pronũ
tiando l. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquiliam. Verum
quia sepenumero homines ad negandũ procliuiores sunt quo
casu onus probandi actori incũbit, ideo tractatus de probatio
nibus hic subijcitur. Et quia probationũ plures sunt species. c.
cũ ad sedẽ. vbi glo. in ver. dicta testiũ. j. de restitutiōe spolia. In
primis de probatiōibus in genere premittit: deinde ad species
probationũ distinctis titulis perdescendit. Ista continuatio li
cet ab omnibus nullo reluctãte approbetur, dubitabilis tamẽ
videtur: quia etiã mediante iuramento actor ab onere proban-
di releuatur, dicta l. eũ, qui. Unde attenta hac ratione titulus,
de iureiurando preponi debuisset: qui tamen inferius longo in
teruallo collocatur. Ad hoc responderi potest, ꝙ in tit. de iure
iur. non solum tractatur de iuramento iudiciali, de quo tex. lo-
quitur in d. l. eum, qui. sed etiam de alijs speciebus iuramenti, ⁊
presertim de iuramento necessario, ꝙ a iudice in defectum pro
batiōis defertur. c. fi. j. de iureiu. Et isto respectu infra bene po
nitur de iureiur. Et quamuis considerata ratione supra dicta,
de iudiciali hic prius dicendum fuisset, ibi tamen reseruatum
fuit, ne materia iuramenti diuideretur: vt in simili tradit Ab-
bas post Joan. And. in rub. j. de except. in princ. Et quod dixi,
ne materia iuramenti diuideretur, intellige de iuramento, qḋ
probationem respicit, prout agitur hic. Et ita non obstat titu.
de iuramento calumnie, qui supra ponitur, quia respicit ordi-
nem processus, ⁊ a principio, vel saltem ante probationes pre-
statur. capitu. j. de iuramen. calumn. not. in l. ij. in prin. vbi Bar.
2 C. de iura. calumn. † Retenta communi continuatione notan-
dum est, quod in tractatu alicuius materie a generali titulo in
choandum est: deinde speciales tituli subijci debent. Et istum
ordinem seruauit Imperator in libro Codicis, ⁊ Jurisconsul-
tus in libris Digestorum in eod. tit. Ad hoc est gloss. in rubr. ff.
de testib. Et hoc bene probatur in l. j. in principio. ff. si cert. pe-
ta. ibi: ideo rerum creditarum titulum premisit. not. Bal. in ru
bri. ff. si cert. peta. in prin. vbi inquit quod ordo est, incipere a ge
nere. Facit glo. que plura similia adducit in rubri. j. de reg. iur.
in vj. in prin. ibi: si queratur etiam. ⁊ in rub. ff. de seru. vrba. pre-
dio. in rub. ff. de testa. mil. in rub. ff. de bono. poss. in rub. ff. de ver
bo. oblig. Et glo. etiam, vbi Bald. ⁊ alij in rub. C. qui admit. cũ
simili. Iste ordo quandoque tamen peruertitur: quia precedũt
tituli speciales, ⁊ generalis titulus vltimo loco ponitur, vt pa-
tet. in titu. ff. de iurisd. omnium iudic. cum titu. precedentibus.
Facit text. in l. si seruus seruum. §. inquit lex. in fin. ff. ad legem
Aquiliam. Pro responsione vide glo. in rub. j. de reg. iuris. in
vj. in prin. ⁊ alia responsio colligitur ex gloss. in rubric. C. com-
munia de legatis. Vel tertio placet, vt dicamus, quod quomo-
documque in dictis casibus legislator faciat, nō videtur arguẽ-
dus. Hec enim positiui iuris sunt, que in iuris conditoris ar-
bitrio resident, iuxta glossam, in l. prima. §. pueritiam. in versi.
pretor ratus. ff. de postulando. De qua bene scribit Angelus
in l. iustitia est. ff. de iustitia ⁊ iure. Facit gloss. j. distinctio. cap.
ius generale. in fin. Et hoc breuiter: quia in his nulla versatur
vtilitas. Illud tamen non pretermittam, quod contra istã ru
bricam, dum in numero plurali loquitur, facit, quia agitur hic
vt supra dictum est, de probatione in genere. Genus vero pro-
prie vnicum est, quod species sub se comprehendit: vt not. in l.
iij. §. genera. ff. de acquirenda possessione. in l. cũ post. §. gener.
ff. de iure dotium. ⁊ tradit Bartolus in l. j. ff. de iurisdictione
omnium iudicum. ⁊ ideo debuisset hec rubrica in numero sin-
gulari situari. Et ita per istam rationem Andreas Siculus in
rubrica C. qui admitti. more suo solito, graui supercilio arguit,
⁊ reprehendit maximum pontificem hic, Jurisconsultum, et
Imperatorem in libris Digestorum, ⁊ Codic. cuius opinio
prima facie ex eo comprobari potest, quod tradunt glossã et
doct. institu. de actionib. in prin. vbi diffinitio actionis in nu-
mero singulari tradit, q̃ in diffinitionib⁹ considerat genus, qḋ
vnicũ est, ⁊ rub. de actionib⁹ in plurali numero habet, vt plures
actionum species designentur, de quibus nigrum loquitur. Cũ
ergo hic de genere agatur vt supra, debuisset rubrica in nume-
ro singulari poni. Sed nullo modo credendum est quod Juris

consultus,Imperator,⁊ hic pontifex maximus, ita supine er-
rauerint.Et ideo ad argumentum quod Andre.Sicul.magni
facit,⁊ ad supra dicta responderi potest, declarando quod agi
tur hic de probatione in genere,hoc est,de his,que conueniunt
generaliter omnibus speciebus probationum: non quod aga-
tur de probatione in genere, prout genus consideratur in ab-
stracto, a qualibet specie probationis. Talis enim probatio in
genere non reperitur,vt infra dicam. De probatione ergo tra
ctatur hic in genere,id est de his,que conueniunt,⁊ generaliter
communia sunt cuilibet speciei probationis. Et sic potius ha-
betur respectus,ad species probationum,que plures sunt,ideo
bene ponitur in plurali, secundum glo.preallegatam Institu.
de actionibus,in rubri.Et ista declaratio applicari potest om-
nibus titulis,in quibus generalis rubrica, ad titulos sequētes
habetur:vt in titu.ff. de seruitu. cum similibus supra allegatis.
3 †Ad declarationem predictorum queritur,an ista probatio in
genere reperiatur.Bald.in rubric.C.eod.in princip.primo ar-
guit quod non:postea contrarium concludit, dicens quod est
reperire probationem in genere,que alicuius non sit speciei, vt
est probatio mista,que fit ex vno teste,⁊ iuramento,in defectum
probationis.Allegat ea, que habentur in l. certi condictio. §.
quoniam.ff.si cert.petatur.Et hoc sequitur Areti.hic,ad finē
rub.vbi inquit,quod tali casu erit species probationis innomi
nata.argumen.l.si gratuita.in principio.cum gloss.ff.de prescri
ptis verbis.Et hoc,secundum eum,procedit, nisi talis proba-
tio magis de vna specie,quam de alia participet:quia tunc in-
spicitur quod principalius est, ⁊ secundum illud iudicatur l. j.
§.si te rogauero.ff.deposi.l.queritur.ff.de statu ho.Vt supra di-
xi, non videtur quod probatio in genere reperiatur. Et ideo
Bald.in simili in rubri.C.qui admitti.in j.questione concludit,
quod non detur bonorum possessio in genere:⁊ in casu, in quo
loquuntur Bald.⁊ Areti. potius dicitur probatio mista. Non
enim est probatio in genere:quia genus bene potest considera-
ri,vt in diffinitionibus contingit,sed non reperitur. Talis er-
go probatio mista secundum intentionem Bald.dicitur in ge
nere:quia immediate continetur sub genere, ⁊ remanet in no-
mine simplici probationis,cum secūdū aliquā speciem proba
tionis non possit iudicari.Et etiam hoc dictum Bald.sic decla
ratum absque dubio nō procedit.Videtur enim quod talis mi
sta probatio non sit simpliciter sub genere:quia mistum aut ali
cui speciei attribuitur,vt in l.queritur.ff.de sta.hominum.Aut
ex eo noua species constituitur,vt probatur in l.j. in princip. ff.
de pretoria stipulatio.in l.iam hoc iure.ff.de vulga.⁊ pupilla.in
princip.ibi:tertium genus,not.in l.ij.in princip.ff.de verborū
4 obligationib⁹.⁊ ideo a tali specie poterit denominari.¶ †Cir
ca diffinitionem probationis multum laborant Abbas hic, et
Aretinus.Sed,vt ex infra dicendis apparebit,quelibet diffini
tio hic ab antiquioribus tradita sustentabilis videtur.Prima
diffinitio originaliter fuit glossa in rubrice C.eodem. quod est
rei dubie per argumenta ostensio.Hanc diffinitionem reprehē
dit Goffre.quia non solum per argumenta,sed etiam testibus,
⁊ instrumentis probatio fit. Dicitur enim argumentum quasi
argute inuentum quod ab instrumētis,⁊ testibus longe differt
capitulo,forus.§.argumentum.j.de verbo.signific. Et hoc est,
quod dicit Bald.in rubri.C.eodem,quod Canoniste reprehen-
dunt predictam diffinitionem: quia argumentum proprie est
artistarum,⁊ in disputatione consistit l.qui filium.§. fina. ff.ad
Trebel.Et argumentis cognoscitur, quod liquide probari nō
potest l.non omnes.§.a barbaris. ff. de re milit. Et sic predicta
diffinitio non videtur generalis.Sed saluari potest, secundū
Hostien.in summa.eodem titu.in princip. circa finem. ibi: nec
obstat capitulū,forus.vt argumentum largo modo accipiatur
pro qualibet specie probationis:vt probatur in l. ij. C. quorum
appel.non rec.ibi: aliis quoque argumentis,⁊ in l.ij.§.eiusdem
quoque.versiculo,que argumenta.ff.de testib. que iura allegat
hic Areti.qui latius hoc declarat in principio.Addo tex.in ca
pitulo,inter quatuor.S.de cleri.peregri.ibi:per idonea tibi con
stiterit argumenta.Nam clarum est quod illud haberet locum
etiam si testibus,vel instrumentis constaret:⁊ ita argumentum
largo modo accipitur.Ad idem textus in capitulo, pro huma
ni.ad finem.de homic.in vj.Predicta saluatio, que communis
est,vt per domi.Abb.⁊ alios hic,videtur habere difficultatem:
quia in diffinitionibus verba proprie accipiuntur:vt not.in l.j.
ff.de testamen. vbi diffinitio testamenti non competit codicil-
lis,⁊ tamen largo modo dicuntur testamenta:vt per gloss. in l.
ij.C.commu.de lega.not.Institu.de testa.in princip.Sed respō
deri potest quod verum sit in eo,quod diffinitur: vnde si testa
mentum diffinitur,proprie testamentum accipitur.Non sic vi-
detur in aliis verbis, que incidenter in diffinitionibus profe-
runtur:quia verba impropriantur,vt deseruiant intentioni.ca
pitulo,intelligentis.de verborum signifi.xxij.questione.ij.capi-
tulo,is autem.cap.constitutus.j.de relig.domi.Et si dicatur,re
gula generalis est quod verba proprie intelligantur l. non ali-
ter.de legat.iij.capitulo,in nostra.de iniu.Dicendum est quod
hoc verum sit,nisi actus redderetur nullus:quia vt valeat dis-
a positio,verba impropriantur a d.cap.constitutus. vbi glos.in
verbo,Rata.not.in capitulo,pro illorum.in princip.j. de preb.
in l.si olei.vbi Barto.C.loca.cum vulg.Facit regula l.quoties.
ff. de reb.dub.in c.si sententia.§.fin.ff.de senten.excom.in vj.Et
ideo in proposito conuenit quod verbum argumēta,largo mo
do accipiatur, vt diffinitio saluetur. Et ad hoc specialiter bo-
nus textus Insti.de actio.in princip.in versiculo,debetur.Nā
in diffinitione actionis,etiam actio realis includitur,vt proba
tur ex distinctione,quā ibi facit Imperator in §.j. ⁊ tamen ver
bum,debetur,proprie actionibus realibus non cōgruit. Unde
largo modo, ⁊ improprie ibi accipitur. Nec obstat, si dicatur,
Ista interpretatio bene procedit in diffinitione Imperatoris
cuius authoritas irrefragabilis est, ⁊ necessaria. Non sic vide-
tur in diffinitionibus glos.⁊ doctor. quorum authoritas potest
declinari,⁊ in eis nulla subest necessitas vt a proprietate verbo
rum recedatur.Quia dico idem dicendum in diffinitione glo.
quantum ad propositum.Nam non meretur reprehēdi,ex quo
imitatur Imperatorem, ⁊ summum pontificem : qui sub hoc
verbo,argumenta, omnem probationis speciem sepe numero
complectuntur,in d.l.ij.C.quorum app.in preallega.cap. inter
quatuor,cum simi. Contra tamen predictam diffinitionem de-
fensatam vt supra facit text.in d.c.forus.in §.causa.vbi videtur
probari quod nullo modo per argumentum fiat probatio,dū
ibi alternatiue dicitur, causa aut argumento, aut probatione
constat:ergo non potest dici quod probatio fiat per argumen-
tum,quia ibi tanquam omnino diuersa ponuntur. Hoc etiam
confirmatur in d.capitulo,forus.§.causa. versiculo, probatio
autem.dum primo text. ibi dicit quod argumentum per inue-
stigationem inuenit veritatem, ⁊ nunquam fit testibus vel in-
strumentis:probatio autem testibus, ⁊ fide tabularum constat.
Ergo videtur ibi in illa dictione,que aduersatur,quod proba-
tio non fiat per argumenta. Sed etiam ad ista responderi po-
test quod procedunt capiendo proprie ⁊ stricte argumentum:
secus si largo modo accipiatur, vt supra dictum est. Secundo
contra supra dictam diffinitionem arguit Bald.dupliciter in
dicta rubrica. C. eodem. Primo dum dicitur, rei dubie.Nam
non videtur generalis diffinitio:quia etiā est probatio rei cer
te:vt patet in notorio,quod est species probationis certissime,
vt per gloss.in l.ciues. C. de app. Sed responderi potest quod
[redacted] potius releuatio ab
[redacted]
respondet quod a [redacted]
5 finitio competit.Et ita prim [redacted] Se-
da fuit diffinitio Goffred. qui dixit quod probatio est rei du-
bie per testes,vel instrumenta, ⁊ plerunque indicia, ⁊ presum-
ptiones ostensio.Hanc impugnat Hostien.in loco supra alle-
gato,quia etiam aliis modis probatio fit,qui non continentur
in diffinitione.Et ita simpliciter post alios sequuntur Abbas
a ⁊ Mode.a Sed potest dici quod omnes alij modi, quibus pro
batio fieri potest,reducuntur ad illos,qui in diffinitione Gof-
fred.ponuntur,vel alij modi non probant, sed potius releuant
a probatione,vt in confessione, vel notorio dicitur. Tertio re-
spondetur, ⁊ considerandum est, quod in diffinitione non est
opus exprimere modum,per quem in esse producitur illud,qd
diffinitur:vt patet in diffinitione testamenti in lege prima,
ff. de testibus. vbi de modo testandi nihil dicitur, an in scri-
ptis,vel nuncupatiue cōponatur,nec aliqua fit mentio de testi
bus,vel aliis solennitatibus, quibus ordinatur testamentum,
sed sufficit essentiam,⁊ quidditatem exprimere rei diffinite, vt
in d.l.j.colligitur.Facit text.in l.j.in prin.ff.de tut.Ex quo infe
ro quod ista est bona diffinitio,Probatio est rei dubie ostensio
Nec opus est dicere per instrumenta,vel testes:quia hoc respi-
cit modū probandi.Et ita diffinitio Gof.nō meretur reprehē-
di:qz posita quidditate rei diffinite,aliud nō requiritur, vt di-
xi.Fateor tamen quod etiā quādoque in iure fit diffinitio,cōsiderā-
do rē prout est in fieri,⁊ exprimendo modū, per quē res diffini
ta in esse producitur l. libertas.§. seruitus.ff.de statu homi.l. v.
§.stipulatio.ff.de verb.obli.Nā in iure satis esse videtur diffini
tionē constare ex genere,⁊ differētiis quomodocunque illud fiat
ita quod res diffinita ab aliis rebus discernatur:⁊ sufficit quod diffi-
nitio conuertatur cum diffinito:vt not.in l.j.§.j.ff de dol. ⁊ bo-
nus text.in l.mortis causa capitur.in prin.ff.de dona. cau. mor.
⁊ in l.Quintus.la ij.§.cui aurum.ff.de auro ⁊ argen.lega.Secū-
do con

do contra eandem diffinitionem Goffred. arguit Aretin. hic,
quia comprehendit etiam presumptionem, que tamen non est
probatio, cum ab ea distinguatur. capitu. forus. §. eam. de verb.
sig. Et colligitur in rub. ff. de probatio. ⁊ presum. vbi ponũtur vt
diuersa: ⁊ hoc latius prosequitur hic Aret. Sed breuiter dicen
dum est quod presumptio dicitur probatio in pluribus casib⁹,
in quibus presumptiones plene probant, secundum subiectam
materiam, in cap. laudabilem. iuncto capitulo j. de frigi. ⁊ ma-
lefic. ⁊ capitu. quoniam. §. si autem. vbi gloss. in versiculo, presu-
matur. s. vt lit. non contest. in l. j. §. debebit. in versic. vere filius.
ff. de libe. agnos. facit textus in l. fin. ff. de probat. Et de talibus
6 presumptionibus loquitur Goffre. †Tertio, diffinitio tradi-
tur per Hostien. quod probatio sit rei dubie legitime facta de-
claratio. Contra quam Abbas arguit: quia etiam extra iudi-
cium res dubia legitime declaratur: ⁊ tamen non est probatio,
⁊ ita diffinitio non procedit: quia non conuertitur cum diffini-
to. Aretinus respondet, quod res dubia proprie dicitur in iu-
dicio, non extra iudicium. Allegat Bald. in l. fina. ad fin. C. qui.
ad libertatem procla ma. non lic. Et de tali dubio proprie loqui
tur Hostien. Et si dicatur, Verba diffinitionis, vt supra dictũ
est, accipiuntur largo modo: dicatur hoc esse verum ad hoc vt
diffinitio saluetur, non autem vt impugnetur, vt hic. Quod
tamen Aret. dicit, extra iudicium, proprie non esse dubium: sed
in iudicio non videtur sine dubio. Nam Bald. non firmat hoc
in d. l. fina. nec talis differentia in iure videtur probari, nihil
enim repugnat, quin etiam proprie extra iudicium dicatur du
bium, ⁊ res dubia. Facit titulus. ff. de reb. dubijs. text. in l. j. §. si
is, qui nauem. versicul. in re igitur dubia. ff. de exercit. l. fina. §.
si autem nesciens. C. de fur. in l. qui mutuam. ff. mand. in l. si de-
bitor. ff. de petit. hered. xxviij. dist. in capitu. presbyteri. cum plu
ribus similibus. in quibus res dubia extra iudiciũ appellatur:
ergo proprie, quia in dubio verba proprie intelliguntur l. non
aliter. ff. de legatis iij. Et ideo impugnatio dom. Abbatis bene
videtur procedere contra Hostien. quia etiam extra iudicium
res dubia declaratur, ⁊ legitime fieri dicitur. Nam quod fit ex-
tra iudicium permittente lege, legitime factum dicitur l. Grac
chus. C. de adul. facit tex. in l. legitima. ff. de pactis. Unde in pre
dicta diffinitione debuit esse verbum in iudicio, vt excludatur
declaratio, que in extraiudicialibus potest fieri. Et ad hoc tex.
videtur Insti. de actioni. in princip. ibi: ius persequendi in iudi
cio. Et ita opinio Abbat. contra diffinitionem Hostiẽ. verior
videtur. Et isto medio etiam confunditur diffinitio glo. de qua
supra primo diximus. Sed saluando Hostien. dici potest quod
licet etiam proprie dicatur dubium in extraiudicialibus, ma-
gis tamen proprie in iudicio res dubia dicitur: quia reus in ne
gatione magis persistit, ⁊ causa tunc discutitur. capit. forus. §. j.
de verbo. signific. ibi: dum discutitur, iudicium est. Unde tunc
res dubia magis proprie appellatur. Et secundum istum mo-
dum magis proprium diffinitio Hostien. intelligitur: quia li-
cet vocabulum reperiatur habere duplicem significationem,
etiam propriam, secundum magis proprium sensum accipitur.
text. est notab. in capitulo, Rodulphus. s. de rescrip. ⁊ per illũ
text. Matthesil. in notab. xciiij. hoc tradit. Et ita declarando su
stineri potest quod dicit Aret. Facit regula communis q̃d ver
ba in potiori significatu intelliguntur l. j. §. qui in perpetuũ. ff.
si ager vectig. vel emphy. pet. Et hoc in simili saluando diffini-
tionem Iurisconsulti Aret. voluit in l. j. ff. de testa. vbi ita inter
7 pretatur verbum, iusta sententia. †Quarto, ⁊ vltimo, secundum
Abb. hic diffinitur, quod probatio est rei dubie per legitimos
modos in iudicio facta declaratio. Contra istam diffinitionẽ
insurgit Aretin. quia conuenit etiam confessioni, que proprie
non est probatio. Et tali medio omnes diffinitiones argui pos-
sunt. Sed vt infra dicam, vera opinio est quod confessio pro-
prie probatio sit. Vel dic q per confessionem nõ declaratur res
dubia, licet stetur confessioni in preiudicium confitentis. Itẽ
contra predictam diffinitionem arguit Areti. quia proprie di-
citur iudicium lite contestata l. j. C. de iudic. cum gloss. ⁊ tamen
quandoque ante litem contestatam fiunt probationes super ex
ceptionibus dilatorijs, que ante litem contestatam oppo-
nuntur: ⁊ sic non videtur bona diffinitio, quia non conuerti-
tur cum diffinito. Sed dicendum est quod iudicium etiam an-
te litem contestatam accipitur. §. fin. Insti. de pena teme. litig.
facit text. in capitu. gratum. de offic. deleg. not. per glos. ⁊ doct.
in rubri. C. de in ius voc. cum similib. Et hoc saltem verum est,
quando ante litis contestationem probationes admittuntur,
prout Aretin. loquitur. Nam tunc sicut dispensatur quod ante
litis contestationem probationes recipiuntur contra regulã
j. vt lite non contest. ita videtur quod sit iudicium. Ulterius, et
postremo in ista materia contra hanc diffinitionem alias dice
bam, quod facit: quia videtur ponere effectum probationis, dũ
dicitur esse rei dubie declaratio: non autem exprimere quiddi-
tatem, ⁊ essentiam ipsius probationis. Nam probatio videtur
causa declarationis, ⁊ declaratio effectus probationis: ideo nõ
videtur bona diffinitio. Et hoc modo argui possunt diffinitio
nes supra dicte: quia causa non debet per effectum diffiniri: vt
Barto. in simili tradit in l. j. in princip. de app. vbi hac ratione
reprehendit diffinitionem Azo. in appellatione, qui dicebat
quod appellatio est prioris sententie rescissio. Nam dicit Bar-
tol. Appellatio est causa rescissionis, ⁊ rescissio, est effectus, qui
prouenit ex appellatione, ⁊ sic ex appellatiõe rescissio sequitur.
Et ideo non videtur bona diffinitio, diffinire causam per effe-
ctum: quia causa differt a causato, vt latius per Barto. in l. j. C.
de app. Sic ergo in proposito non videtur bona diffinitio, dif-
finire probationem per effectum, qui ex ea sequitur. Sed pro re
sponsione considerandum est quod Barto. loquitur de effectu,
qui non statim ex appellatione sequitur, sed cum interuallo, et
mediate, ideo bene dicit, quod appellatio est etiam ante resci-
sionem, que postmodum sequitur. Unde non est bona diffinitio
quia non conuertitur cum diffinito. Et ita etiam argumentũ
supra factum procedit. Sed in proposito hoc loquimur de eo
effectu, qui immediate facta probatione, sequitur: ⁊ in tali effe-
ctu bene consistit, ⁊ demonstratur essentia probationis: ⁊ iste ef-
fectus conuertitur cum diffinito: quia immediate data proba-
tione declaratio rei dubie sequitur, ⁊ in eodem instanti. Et ta-
lis effectus bene conuenit diffinitioni, vt colligitur in alijs dif-
finitionibus. Institu. de act. in princip. ibi: persequendi in iudi
cio quod sibi debetur, ⁊ in l. iij. §. bonorum. ff. de bon. poss. ibi: ius
retinendi patrimonij. ⁊ in l. j. ff. de testa. In istis enim, ⁊ simili-
bus diffinitionibus, etiam ponitur effectus rei diffinite, sed est
talis effectus, qui immediate sequitur, ⁊ conuertitur cum diffi-
nito. Nec enim est separatus a re diffinita, sed cum illa correla-
tionem habet. Ex quo infero quod diffinitio Azo. in appella-
tione sustineri potest, dum inquit, quod appellatio est rescissio
prime sententie. Nam bene dicit, si intelligatur de rescissione re
uocabili, que potius est suspensio, ⁊ statim appellatione inter-
posita sequitur: non autem intelligendo de rescissione irreuo-
cabili, que cum interuallo postea ex sententia appellationis se-
quitur, de qua Barto. loquitur. Et ista videtur fuisse intentio
Azo. Et per ista defenduntur diffinitiones que traduntur per
doctor. hic. Nonnulle etiam diffinitiones probationis haben-
tur per Nic. de Matar. Bald. Salicet. ⁊ alios in rubric. C. eod.
Flor. in rubri. ff. eod. Aliam ponit. Bald. in l. filium. in iiij. not.
versiculo, item not. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Et alia
ex dictis Bald. colligitur in l. admonendi. in j. questione. ff. de
iureiuran. ⁊ secundum Paul. de Castr. in rubri. C. eod. Proba-
biliter dici potest quod probatio est fides, que fit iudici de eo, q
coram eo disceptatur. Et bene dicitur, iudici: quia probatio iu-
dici fieri debet, capitu. statutum. §. cum vero. de rescript. in vj. ⁊
capitu. in nostra. j. de testib. ⁊ capitu. ex literis. vbi Abb. in vij.
not. j. eodem text. in l. quinquaginta. in fin. ff. de proba. in l. idcir
co. C. ex quibus cau. maio. l. doce ancillam. C. de rei ven. l. j. C. de
cond. ob turp. cau. cum similib. glo. in can. plerunque. in versicu.
iudicibus. ij. questione vij. ⁊ iiij. questione iij. can. si testes. §. item
sepe. in capitulo, solet. versiculo, iudicio. de sent. excom. in vj. vbi
b Domi. Et ideo confessio facta coram tabellione[b] non preiudi-
cat, secundum gloss. nota. in l. iubemus. in gloss. fina. C. de liber.
cau. Debuit enĩ fieri iudici, per predicta: ⁊ illa gl. approbatur
communiter per Bald. ⁊ alios in d. l. iubemus. facit glossa in l.
hac consultissima. in versiculo, depositiones. C. de testa. ⁊ quod
8 not. Bald. in l. si pro ea. in ij. nota. C. qui accu. ¶ †Expedita dif-
finitione, notabilis questio occurrit, ⁊ post alios queritur, an
c confessio[c] proprie sit species probationis. Et principalis opi-
nio est negatiua, scilicet quod proprie confessio, non sit species
probationis, vt expresse colligitur ex dictis Ioannis Andr. ⁊
domi. Abbas dum post alios concludit quod titulus de confes
sis precedit istum: quia confessio non est species probationis, s;
per eam quis ab onere probandi releuatur, vt de iuramento di
citur in l. eum qui. ff. de iureiurand. in princip. ⁊ per text. in ca-
pitulo, de confess. in vj. Et idem dicunt Antoni. de Butrio. et
Imola, ⁊ sequuntur Moderni hic. Et ista est communis opi-
nio, quam apud antiquos tenent Iacob. de Aret. ⁊ Cyn. in l.
actor. C. de probatio. Archidiaconus vj. questione vlti. in capi-
tulo finali, in princip. Compost. ⁊ Ioan. Andre. in capitu. bo-
ne. el j. s. de elect. vbi Anto. de Butr. hoc sequitur. versiculo, ad-
uerte tamen. Et hoc idem domi. Anto. dicit in capitulo, in pre
sentia. s. de renun. in tertio no. in c. si sacerdos. s. de off. ordi. in c.
licet causam. j. eo. Pet. de Ancha. in cap. j. de confessis. in sexto,
in princip. ⁊ in ca. j. ad finem, de iuramento calumn. Bald. in au
thentica, sed nouo iure. C. si certum petatur. ⁊ in dicta l. actor.
⁊ in ca. j. §. vasallus. si de feud. fuerit controuer. inter dominum

 et agna. Ludo. Roman. in d. l. admonendi. ff. de iureiurando Paul. de Castro in rubri. ff. de confess. et in l. Publia. §. finali. ff. depos. Alexan. consi. xxxv. incipien. visa scriptura. lib. j. Et ista communis opinio precipue fundatur ratione supra dicta, quia confessio releuat ab onere probandi: ergo non est probatio: vt in simili de iuramento dicitur in dicta l. cum, qui. in prin. Huic rationi nouissime respondet duobus modis formaliter commu nis preceptor, et celebratissimus Iurisconsultus dominus Bartho. Socin. in rubri. ff. de confess. Et primo, quia consequentia non valet, hoc releuat ab onere probandi: ergo non est probatio. Nam notorium releuat ab onere probandi, quia non debet probari: vt per gloss. in clemen. appellanti. de appel. in versicu. iudicijs. text. in capitu. tua nos. infra de cohabi. cle. et mulie. no. Barto. per illum text. in l. emptorem. in princ. ff. de actio. emp. et tamen notorium dicitur plenissima probatio, secundum Bal. in l. per hanc. C. de tempo. appel. Hec prima responsio euitari potest quia qua ratione dicimus, quod confessio non proprie probatio est, licet releuet ab onere probandi, idem dicam esse in notorio, quod vere non sit probatio. Et hoc voluit Bald. in dicta l. actor. vbi pari ratione loquitur de notorio, et confessione. Et quamuis notorium secundum Bal. in d. l. per hanc. dicatur plenissima probatio, intelligitur quo ad effectum. Sicetiam confessio effectum habet probationis l. cum te. la ij. C. de transact. l. fina. C. de fideiuss. cum similib. Et tamen dicimus confessionem non esse proprie probationem. Secundo respondet ipse quod non videtur bonum simile de iuramento decisiuo, prout loquitur d. l. cum, qui ad confessionem. quia confessio tendit ad probandum, in clemen. sepe. in §. sed quia. de verborum signific. et tale iuramentum est ad decidendum: vnde ex diuersis non fit illatio l. Papinianus exuli. ff. de mino. Ista responsio etiam tolli potest, quia confessio tendit ad faciliorem expeditionem. Ita dicit text. in d. §. sed quia. Et sic etiam iuramentum. Et sicut iuramentum decidit, ita confessio, que paratam habet executionem l. prima. ff. de confess. Unde eadem ratio videtur in confessione, que in iuramento. Et vt argumentum a simili tollatur, non sufficit dare dissimilitudinem simpliciter, sed requiritur dissimi-
B litudo in eo, de quo agitur[B]:[D] vt declarat domi. Abb. in capi
D tulo, translato. de constitut. in cap. quemadmodum. de iureiur. Et in proposito maior ratio videtur in confessione, in qua actor plus ab onere probandi releuatur, quam in iuramento: quia si reus confitetur nihil penitus actor facit, sed in iuramento ipse iurat. Et certe non obstantibus predictis, pro communi opin. vera videtur, et necessaria ista consequentia: Hoc releuat ab onere probandi: ergo non est probatio. Ista enim diuersa sunt quod quis probet, vel quod ab onere probandi releuetur: sicut aliud est quod conditio impleatur, et aliud est, quod ab onere implendi quis releuetur l. iure ciuili. ff. de condit. et demonstr. l. j. §. item si qua. ff. quando dies lega. ced. l. que sub conditione. ff. de conditio. instit. in princip. Ut ergo tollatur hoc fundamentum, vlterius considerandum est, et dico quod dupliciter argumentum solui potest. Primo, negando assumptum: quia non videtur absolute verum quod confessio et iuramentum releuatio sit ab onere probandi: nec text. in d. l. cum, qui. licet ita allegetur, hoc probat: dicit enim quod per iuramentum quis necessitate probandi exoneratur. Nota verbum, exoneratur, idest alleuiatur, et onus probandi minuitur. Unde non sequitur, Onus probandi minuitur: ergo non est probatio. Erit enim probatio, sed non difficilis: sicut illa, que fit testibus: et sic confessio erit probatio facilis, vt infra dicam. Secundo etiam si concedatur quod per confessionem actor ab onere probandi releuetur, potest responderi quod non valet consequentia: Hoc releuat ab onere probandi, ergo non est probatio, non ratione supra dicta, sed alia. Est enim considerandum illud, per quod probatio releuari dicitur, an probatio sit, vel in se probationem habeat: et tunc non valet consequentia: quia intelligitur, Hoc releuat ab onere probandi, scilicet de nouo, cum iam probatio facta sit: sicut si dicatur, Productio instrumenti ab onere probandi releuat: et tamen clarum est quod in instrumento probatio consistit. Et ita in confessione, que est species probationis, vt infra dicam. Hoc etiam probatur: nam actor, qui habet presumptionem pro se, ab onere probandi releuatur: quia onus probandi in aduersarium transfertur l. generaliter. §. si petitum. ff. de fideicomm. libe. presumptio ergo releuat ab onere probandi: et tamen presumptio, probatio est l. licet Imperator. ff. de leg. j. secundum quod infra declarabitur. Secundo pro communi opi. adducitur text. in d. capitulo j. de confess. in vj. vt per Abb. post alios hic. Sed secundum Salic. in rubri. C. eod. versiculo. Nec obstat argu. de d. ca. j. nam retorquetur: quia si negatiua non potest probari nisi per confessionem d. capitulo j. ergo videtur quod confessio probatio sit, cum exceptio debeat esse de regula: vt per glos. et Dy. infra in rubrica de regu. iur. in vj. Barto. in l. j. ff. de reg. iuris. cum simil. Tertio mouetur Bald. in rubri. C. eod. ibi: ergo aliter probo: quia licet contra presumptionem iuris, et de iure probatio non admittatur, cap. is, qui fidem, infra de spon. not. per glo. fi. in l. si duo. ff. de acqui. heredi. confessio tamen recipitur. glo. no. in §. illud. in auth. de equa. dotis. et alia est in l. in contractibus. §. illo. in versiculo, nullo modo. C. de non nume. pecu. ergo videtur quod confessio non sit probatio. Ad hoc etiam bene facit: quia probatio de credulitate non admittitur. glossa et doctores in l. testium. C. de testib. et tamen confessio de credulitate recipitur: et ita preiudicat sicut de veritate glossa notat in capitulo, ex literis. de iureiurand. in ver. veritate. Areti. hic respondet quod confessio maiorem dicitur habere certitudinem
C quam simplex probatio[C]. Et hac ratione sub prohibitione probationis non continetur, sicut etiam probatio, que oculata fide ex aspectu rei colligitur, prohibita probatione non excluditur: vt per Azo. in summa C. ad legem Aquil. sequitur Bald. in l. contra negantem. in fi. C. ad legem Aquil. et in rubrica. C. eodem titul. Confessio ergo sub generali prohibitione non comprehenditur, non ex eo quod non sit probatio, sed quia propter eius euidentiam non videtur eadem ratio prohibendi confessionem que est in alijs probationibus simplicibus. Est enim confessio, probatio qualificata, et secundum quid: verba vero prohibitionis intelliguntur simpliciter l. hoc legatum. vbi Barto. ff. de lega. iij. capitu. statutum. iuncto capitulo, licet canon. de elect. in vj. Et hac ratione in pluribus casibus conceditur in confessione illud, quod in alijs probationibus denegatur dicto capitu. j. de confess. in vj. et in capitulo, cum Ioannes. infra de fide instru. et quod not. Innoc. in capitulo, quia plerique. de immu. eccle. Et quod tradit Innocen. in capit. qualiter, et quando. el ij. infra de acus. Barto. in l. si confessus. ff. de custo. reo. cum simili. Quarto etiam pro ista parte arguit Bald. in d. rubri. quia post quam est conclusum in causa, non possunt probationes fieri in capitulo, cum dilectus. infra de fide instr. in capitulo, auditis. supra de resti. in integr. et tamen confessio admittitur in capitu. cum Ioannes. de fide instrumen. ergo confessio non videtur probatio. Areti. respondet dupliciter, et bene. Primo, quod speciale sit in confessione, ratione supra allegata, declarando latius vt supra proxime dixi. Secundo quod illa confessio fit ex officio iudicis, qui, vbicunque subest equitas, interrogare potest l. vbicunque. ff. de interrog. act. et xxx. questione. v. c. iudicantem.
E Nam multa ad instantiam partis prohibentur, que ex officio[E] iudicis fieri possunt. Ad hoc quod not. Bald. in l. ampliatorem. C. de appel. in princip. versiculo, ex predictis. Cuius dictum pro mirabili refert Ludo. Roma. in consi. cccclxxix. incipien. in eo, quod queritur. ad finem. et quod voluit not. Specu. in titu. de instrumen. edi. §. fina. versiculo, quid si debitor. sequitur Imol. in capitu. ij. infra eodem. et Alexan. retulit pro singulari in authen. iubemus. C. de iudic. facit textus in l. plane. et quod ibi Ange. ff. de peti. here. cum similib. Que intantum procedunt, quod licet statuto prohibeatur, vt nihil opponi possit, vel fieri per modum actionis, vel officij iudicis, intelligitur statutum de officio implorato a parte, non autem de officio iudicis a se ipso supplentis. Sic voluit eleganter Ludo. Roma. in consi. lij. incipien. visis, que egregie. in versiculo, nec obstat. Quod dictum accurate notandum est, quia sepe occurrit. Quinto pro ista parte videtur text. quem Moder. hic adducunt in ca. cum causa. de rap. vbi confessio, et probatio ponuntur vt diuersa, ibi: vel probationibus viri, vel ex mulieris confessione. Ergo datur intelligi quod confessio non sit probatio. Sed dic quod tex. ibi non ponit vt diuersa simpliciter probationem et confessionem, sed dicit, vel probationibus viri, vel ex mulieris confessione. Unde fateor, quod confessio mulieris, non est probatio viri: non tamen sequitur quod non sit probatio absolute. Vel secundo dici potest quod ponatur diuersitas inter genus et speciem: vt in simili habetur in rubric. C. de serui. et aqua. Et in Euangelio legitur, Discipulis, et Petro. Et ita non infertur quod confessio non sit probatio. Ad hoc bonus text. in l. quesitum. §. penul. de fund. instru. et instru. lega. Sexto arguitur, conuincere, et confiteri, diuersa sunt vt colligitur in ca. at si clerici. in princi. §. de iudi. ibi conuicti, vel confessi fuerint. c. nos in quemquam. ij. questi. j. c. de hoc. j. de simo. cum simili. Conuincere vero, probare est l. ij. C. quorum app. Unde si conuincere, et confiteri diuersa sunt, ergo confessio non est probatio. Et ita Moder. quidam argumentantur hic. Sed duobus modis formaliter responderi potest. Primo quod diuersitas est in specie, in genere tamen conueniunt. Nam confessio, probatio est que fit sponte a volente: conuincere vero etiam probare est: et probatio est, que in inuitum deducitur: vt probatur in dicto c. nos in quemquam. ibi: conuictum, vel sponte confessum. Conueniunt ergo in genere, sed diuersitas est in specie: et argumentum respectu

respectu speciei procedit:sicut si dicatur,cōuictus testibus, vel instrumentis:tamen vtroque casu probatio est.Ad hoc textus in d.l.ij.C.quor.appell.ibi:argumentis conuictus, vel testibus superatus.hec enim vt diuersa ponuntur, ⁊ sunt respectu speciei:in genere tamen conueniunt. Et ista est clara responsio ad argumenta.Secundo dici potest quod diuersitas sit tanquam inter genus ⁊ specieʒ,vt supra dixi.Et quis proprie dicatur cōuictus,⁊ de materia notat Fulg.cons.cxxiiij.in secundo dubio. Septimo videtur text.in cap.forus.§.causa.ꝟ.de verbo.sig.quē ibi ad hoc ponderauit do.Abb.dum dicitur, Probatio auteʒ testibus,⁊ fide tabularum constat.nihil ibi de confessione dicitur:ergo videtur quod non sit probatio.Sed dicatis ꝙ text.loquitur gratia exempli,⁊ exempla regulam non restringunt. c.j.ꝟ.ne cle.vel mona.§.hactenus.Instit. de gradi.Et hoc patet, quia alijs modis probationes fiunt.Nec enim text.in d. §. causa.intendit ponere diffinitionem probationis,sed differentiaʒ constituere inter argumentum ⁊ probationem. Quod patet, dum primo dicit,quod argumentum nunquaʒ fit testibus,nec instrumentis:probatio autem testibus,⁊ fide tabularuʒ cōstat. Satis est ergo colligere differentiam,quam text.ibi facit,⁊ illatio,quam domi.Abb.facit,excedit mentem litere,que limitate loquitur:ideo nec debet extēdi:quia limitata causa limitatum producit effectum l.in agris.ff.de acquir.re. do.l. cācellauerat. ff.de his,que in testa.delen.Octano nouissimi scribentes hic rationem pro communi opin.adducunt:nam confessio notoriuʒ facit.c.fina.de coha.cler.⁊ mu.sed vbi notorium est,probatio nō requiritur:sola enim allegatio sufficit:vt per gloss. in clement. appellanti.de appel.not.in c.euidentia.de accu.⁊ in ca.porro.ꝟ. de diuor.ergo videtur quod confessio non sit probatio:quia ex confessione fit notorium,⁊ notorium probationem excludit, vt dictū est.Ista ratio de facili tollitur: q₂ sicut confessio facta in iudicio notorium facit,ita omnes alie probationes.c.cum olim. vbi text.ꝟ.de verbo.sign.notatur in ca.significauerunt.de testi.⁊ tali casu notorium est species probationis.Idem dicam esse in confessione:⁊ probatur ista equiparatio in d.cap.cum olim.Et ad argu.dum dicitur notorium non debet probari:dico quod verum est de nouo:⁊ sic nouam probationem excludit,habet tamen in se probationem,per ea, que s̄.dixi:alias haberemus dicere ꝙ examinatis testibus,⁊ productis instrumentis, ex quibus notorium inducitur d. cap. cum olim. iste tamē non essent probationes, quod absurdum est. Nono predicti nouissimi arguunt ex eo,quod in simili habetur de iuramēto: nam proprie iuramentum non est probatio,licet habeat vim probationis l. sed ⁊ si possessori.§.j.ff.de iureiuran.ibi: perinde ac si probasset. Verbum enim, Perinde,denotat impropietatem:vt probatur in l.j. ff. de recepta. ⁊ tamen iuramentum releuat ab onere probandi, sicut confessio:ergo videtur quod confessio proprie non sit probatio.Ad hoc respondetur dupliciter. Primo dico quod etiam iuramentum dici potest proprie species probationis,per ea,que infra dicam.Ad text.in d.§.j.dum dicit, perinde,responderi potest,Primo quod ibi comparatio fit de iuramento ad alias species probationis hoc modo,perinde ac si ꝓbasset,scilicet testibus,instrumentis vel confessione: sicut alibi dicitur quod tantum valent testes,sicut instrumenta l.in exercendis.C.de fide instru.Fit ergo ibi comparatio respectu specierum,que differunt inter se,in genere tamen conueniunt, vt

9 D s̄.dixi in vj.argu.†Secundo potest dici ꝙ verbum,perinde[D], exprimat veritatem:quia hoc pendet a iure ꝙ iuramentum sit species probationis,⁊ in his, que sunt iuris, verbum perinde videtur,⁊ similia veritatem exprimunt:vt no.Barto. tradit in l.is qui pro emptore.de vsucapio.Secundo ad argumen. respōdetur ꝙ non est bonum simile de iuramento ad confessionem: quia pluribus medijs infra probabitur ꝙ proprie confessio ꝓbatio sit.Et ista diuersitas colligitur subtiliter in d.l. sʒ ⁊ si possessori.§.j.dum ibi dicitur,perinde haberi,ac si probatum esset. Nam nullus negabit,quin sub illo verbo,probatum esset,etiaʒ confessio includatur:⁊ ita ibi probatur ꝙ iuramentum equiparatur probationibus,⁊ sic etiam confessioni. Unde si confessio erit probatio,iuramentum habebit vim confessionis, vel alterius probationis:⁊ hoc inferius dicaʒ de iuramento. Decimo pro ista communi opi.videtur text.in l.ij. de interro. actio. vbi dicitur quod edictum de interrogatorijs actionibus, ideo pretor introduxit,quia difficile erat ei,qui heredem bonorum,vel possessorem conuenit, probare illum heredem esse:⁊ sic per interrogationem secuta confessione probandi onus euitatur.Ergo videtur ꝙ confessio non sit probatio,sed per eam onus probandi releuatur.Ad idem facit text.in l.inde Neratius.ad fin. ff.ad legem Aquil.vbi confessio,actori remittit, ne habeat necesse probare.Sed dic quod verbum,difficile,positum in d.l.ij. tollit argum.Nam verum est quod secuta confessione non erit difficile probare:⁊ ita edictum pretoris tollit difficultatem probationis.Erit ergo probatio facilis ista,in qua actor non fatigatur.Si facilis probatio,ergo probatio: ⁊ sic argu. retorquetur.Sic etiam respondetur ad d.l.inde Neratius,quia mediāte confessione tollitur necessitas,⁊ difficultas probandi, que actori incumbit:non tamen per hoc absolute infertur ꝙ non sit probatio. Ad hoc faciunt que dixi supra circa primum argu. Ultimo facit tex.in l.generaliter.C.de non nume.pecu. dum inquit,non ei licentia sit causam probationis a stipulatore exigere,cum suis dictis acquiescere debeat.Si ergo actor acquiescit dictis rei,⁊ nititur ex eius confessione:ipse non probat:ergo videtur ꝙ confessio non sit probatio. Solutio.Non est probatio actoris,hoc bene ibi infertur: non autem absolute infertur qđ non sit probatio quantum ad fidem,que fit iudici. Et ita argu. tollitur.Et ex omnibus supra dictis patet quod non stringunt hec,que pro communi opin.adducuntur.Contraria opi. scilicet quod imo confessio sit species probationis,reperitur,quam precipue firmauit Sali.in rubr.C.eo.in ver.tu dic.Et idem manifeste sentit Bart.in l.si duo patroni.§.idem Iulianus.el ij.ff. de iureiuran.in ij.not.⁊ in l.j.in vlti.q.ff.de offic.consul.⁊ in l.triticum.ff.de verbo.oblig.Et hoc etiam videtur tenere glos.in l. j.C.de eden.in verbo,quemadmodum.⁊ Aret.hic,vt infra dicā. Et primo fundatur ista opinio a simili de iuramento, quod releuat ab onere probandi d.l.eum,qui.in princip.⁊ tamen iuramentum, probatio est l.sed ⁊ si possessori.§.pen.ff.de iureiuran. ergo ita dicendum est de confessione quod probatio sit.Areti. respondet,negando ꝙ iuramentum proprie probatio sit.⁊ in d. l.quā allegat Sal.est verbū,perinde,ꝙ notat impropietatē:vt no.in l.j.ff.de excep.⁊ Ang.in l.sed si lege.§.proinde.ff.de pet.here.Et sic im.ꝓprie iuramētū erit probatio.Et sic de cōfessiōe dicendum est.Confirmatur ista responsio,quia in d.§.penul.iuramentum equiparatur probationi, ibi: perinde ac si probatum sit.Ergo videtur ꝙ iuramentuʒ nullo modo probatio sit: quia nullum simile est idem l.quod Nerua.ff.deposi.Ita de isto verbo,perinde,arguit Barto.in l.qui a patre.ff.de confirman. tu. in j.not.Secundo probatur: nam confessus conuictus dicitur l.qui sententiā.C.de penis. Conuincere vero, probare est l.ij.C. quo. appel. ergo confessio probatio est. Ita elicitur ex verbis Salic.in d.rub.Areti.respondet quod plus est confessus, quaʒ conuictus:⁊ ideo si plus est,vtique tanti est l.cum furti. ff. de in litem iuran.Quilibet ergo confessus est conuictus, non econtra.Et ita tollitur argumentum,negando ꝙ idem sint.Secundo responderi potest ꝙ etiam dato ꝙ pro eodem ponantur,cōfessus,⁊ conuictus, vel quod idem sint, verum est quo ad effe-

E ctum probationis[E]:sed tamen inter se differunt quia confessio est probatio,que fit a volente:cōuincere vero quis dicitur, quādo probationem contra inuitum facit,in c.nos in quemquam. ij.q.j.ibi:conuictum,aut sponte confessum.⁊ supra fuit declaratum in vj.argu.supra facto pro communi opinione,vbi videndum est.Tertio considera quod text.in d.l. qui sententiam. nō dicit id,ad quod per Salic.allegatur: deberet enim coniungi verbum,conuictus,quod circa finem legis ponitur,cuʒ ver. cōfessione sua:⁊ sic diceret,confessione sua conuictus: vt intentio Sali.probetur.Sed hoc non potest fieri salua ratione recti sermonis,propter dictioneʒ,aut,que bis ponitur ibi, dum inquit ꝙ constare debet de crimine,aut confessione sua,aut,⁊c. deinde sequitur, conuictus,quod verbum refertur ad secundum verbum,aut, non ad primum, in quo primo de confessione loquitur.Et hoc patet inspicienti illum textum:⁊ hoc modo ibi,confessus,⁊ conuictus ponuntur vt diuersa. Tertio ista conclusio contra communem opinio.videtur efficaciter probari in dicto capitulo j.de confess.in vj. vbi a regula, que ponitur in principio,quod negatiua non possit probari,excipitur confessio: ergo videtur probatio:quia exceptio debet esse de regula, vt supra dictum fuit.Et ita colligitur ex verbis Salic. in dicta rubrica.Et ista inductio approbatur per Aretin.hic.Sed tamen responderi potest quod iura, que loquuntur in probatione,in pluribus casibus habent locum in confessione propter eandeʒ vel maiorem rationem. capitulo, cum ad sedem. in versiculo, nos prioris.de restitu.spol.l.cum te.la ij.C.de transac.Unde dū excipitur confessio in dicto capitulo j. habetur consideratio equiparationis solite,que non facit quod idem sint. Vel secundo dicatis quod licet exceptio sit de regula, non tamen per ex-

f ceptionem ampliatur regula[f] ad ea, que alias non facta exceptione non fuissent comprehensa:vt not.Bartol. in l.generali. §.vxori.per illum textum.ff.de vsufruct. leg. Abbas per illum textum in capitulo,in nostra.in ij.not.de sepul.adeo quod potius inepta exceptio indicatur,quam ꝙ regula extendatur:vt in notabili questiōe declarat Pau.de Ca.in l.in his. ff. de legi. Quarto Are.qui hāc sententiam veram esse attestatur,tex.ad-

ducit in l.j.in fi.ff.de inter.actio. vbi confessiones, probationes
appellantur. Sed dici potest ꝙ largo modo, ⁊ considerato effe
ctu, confessio probatio fit: vt dicit Petr.de Anc.in d.c.j. Et ita
vnico verbo absoluunt Moderni hec omnia, que pro ista par-
te inducuntur. ⁊ facit tex.cum glossa in verbo, probationibus,
in l.nõ intelligitur.§.tacite.ff.de iure fis. Sz vlterius secũdo spe
cialiter respondetur, ⁊ dico ꝙ text.quem Alle gan. allegat in d.
l.j.non dicit ꝙ confessiones sint probationes. Inquit enim, Ad
probationes, que litigatoribus incumbunt, sufficiunt ea, que ab
aduersa parte expressa fuerunt: non enim appellat cõfessiones,
probationes: sed videtur dicere quod loco probationum sint: ⁊
videtur potius probare qđ mediantibus confessionibus quis
releuetur ab onere probandi. Et ad hoc illum textũ allegauit
Bald.in authen.sed nouo iure.C.si cert.peta. ⁊ ita argu. Areti.
retorquetur, ⁊ facit text.in l.ij.eo.titu.vt supra dixi. Quinto vi-
detur probari in l.fi.§.licentia.C. de iure deliber. quam etiam
Areti.inducit, vbi secundum eum, inter species probationum
ponitur cõfessio, que debet ab herede fieri de rebus heredita-
rijs. Sed dic quod ibi nõ dicitur aliquid de confessione. Inquit
enim formaliter textus, Quibus voluerit legitimis modis ap-
probare. Unde ista verba intelligo, instrumentis, vel testibus: ⁊
licet idem esset in confessione, hoc erit per extensionem a maio-
ritate rationis, vt supra dixi, vel de probatiõe largo modo quo
ad effectum probationis, per supra dicta. Sexto Areti.allegat
text.ad literam in clemen.constitutionem.ad fi.de elect.ibi: pro
bationem tamen factam super his per aduersarij confessionẽ:
ergo confessio probatio est. Dicatis verum esse largo modo cõ
siderato effectu, vt supra dictum est. Uel secundo respondeo qđ
ibi probatio appellatur cum illa qualitate, per confessionem,
non quod absolute probatio sit: sicut homo mortuus non dici-
tur homo simpliciter, sed homo mortuus. Ad hoc text.in l.j.§.
j.ff.de dona. vbi donatio conditionaliter non dicitur donatio.
ibi: non proprie donatio appellatur, sed donatio sub conditio-
ne est. Contra hanc rationem videtur facere text. in d.clemen.
constitutionem.ad fin. dum dicit, per aduersarij confessionem,
vel alias legitime. Uidetur ergo confessio, probatio legitima:
cum verbum, alias, similitudinem importare videatur: vt not.
in c.sedes.de rescript. ⁊ per gloss.in c.j.in ver.alios.de prebend.
in vj. ⁊ xxvj.distin.c. deinde.in gloss.j.cum simili. Sed dic quod
istud non est semper verum: vt not.in d.c.deinde. vbi gloss. ⁊ in
l.ij.C.de ser.fugi. Uel secundo argumentum bene procederet in
f dictione ⸗, alius, alia, aliud: secus in aduerbio, alias prout lo-
quitur d.cle. Constitutionem. Nam non videtur similitudinẽ
denotare: vt probatur in l.si hominem.in §.datur.ff.de depo si. vbi
glo. Imo videtur potius importare diuersitatem: quia in pro-
posito exponitur, alias, id est aliter, vel alio modo l.j.§.item sciẽ
dum.ff.de aqua plu.arcen.l.non solum.§.Proculus.ff.de iniur.
Et de natura huius dictionis notat plene Barto.in l.j.in ver-
sic.quero quinto.ff.de condict. ⁊ demon. Septimo istam partẽ
sequitur do.Bart.Soci.in rubri.ff.de confes. ponderando tex.
in versi. ⁊ quia positiones.de verbo.signi. dum ibi dicitur quod
vsus positiones induxit ad faciliorem probationem propter cõ
fessionem partium. Si ergo mediante confessione probatio fa
cilior redditur: ergo confessio probatio est. Responderi primo
potest quod hoc verũ sit largo modo, vt supra sepius dixi. Se
cundo vlterius considerandum est ꝙ in d.cle.sepe.versi. ⁊ quia.
ponuntur due clausule. Primo enim dicit quod ad faciliorem
expeditionem positiones inuente sunt propter partium confes
siones. Postea dicit ꝙ vsus inuenit articulos, propter clario-
rem probationem: vnde illud, quod põderatur de faciliori pro-
batione, vel clariori, non respicit confessionem, de qua in alia
superiori clausula dicitur. Imo potius ibi contrarium vide-
tur probari dum dicitur, quod confessio respicit faciliorem ex-
peditionem cause: non ergo respicit probationẽ, de qua in clau
sula sequenti habetur: ergo videtur ꝙ confessio non sit proba-
tio. Octauo induci potest text.in l.Publia.in fin.ff.depo si. vbi
confessio probatio appellatur, ibi: sed probationem depositarũ
rerum impleri posse. Sed respondetur ꝙ ille text. potius vide
tur probare contrarium, dum inquit, per confessionem imple-
ri probationem posse. Quasi text. dicat quod loco probationis
sit. Non ergo est probatio absolute, sed per eam probatio sup-
pletur. Potest etiam responderi alio modo, vt statim ʃ.dicaz.
Nono pro eadem opi.facit text.in l.fi.de proba.in princi.vbi cõ-
fessio, que ex epistola transmissa colligitur, probatio appella-
tur. Confirmatur hoc: quia ibi sub eadem determinatione de-
positiones testium, ⁊ confessiones epistole text.probationes ap
pellauit: ergo proprie sicut illa, que fit testibus, vt equalis sequa
tur determinatio: arg.l.iam hoc iure.§.fi.ff.de vulg. l. quamuis.
C.de impub.cum vulga. Sed, vt supra sepius dictum est, proce-
dit lex predicta quantum ad effectum probationis, in quo con
fessio etiam excedit probationem simplicem. Et ista responsio
tollit omnia, que adduci possunt: quia videntur loqui semper
respectu effectus. Instari tamen potest contra istam solutionẽ
quia iura semper videntur considerare effectum: argu.l.ij.C.cõ
munia de leg. Unde si depositiones testium, vel instrumentorũ
productiones, probationes dicantur, etiam quo ad effectum
hoc intelligitur. Unde secundo dicatis ꝙ d.l.fin. non loquitur
in confessione simplici, sed in epistola, que vim obtinet instru-
menti, vt expresse ibi dicitur. Et sic etiam potest responderi ad
leg. Publia.ʃ.alleg.facit text.in l.j.ff.de fide instru. Postremo
pro ista parte nouissime allego text. qui ad literaz hoc dicit, sci
licet confessionem esse speciem probationis, in c.in nostra.supra
de renun.ibi: non ad vnam probationis speciem applicet men-
tem, sed ex confessionibus, depositionibus, ⁊c. ergo videtur in il
la aduersatiua, sed ex confessionibus, ꝙ confessio sit species p-
bationis. Dicatis vt supra quod largo modo de probatione lo
quitur quantum ad effectum, de quo ibi, vt animus iudicis in-
ducatur. Probatur hoc: quia dicit text. confessionibus, deposi
tionibus, allegationibus, ⁊ alijs, que in eius presentia propo-
nuntur, ⁊ tamen allegationes non sunt probationes, nec alia
plura, que fiunt in presentia iudicis. Patet ergo quod de pro-
batione largo modo, ⁊ improprie loquitur. Et sic ex predictis
omnibus habetis discussum articulum plenius vltra omnes,
qui hactenus scripserũt, ex quibus dictis vtraque pars in dis-
putationis congressu sustentabilis redditur. Prima tamen
opin.communis est, licet secunda verior de iure videatur, per
supra dicta. Et quia diffinitio probationis, qualiscunque sit, cõ
fessioni videtur competere: ergo confessio, per supra dicta, pro-
10 batio est. † Retenta tamen communi opi. quod proprie confes-
sio non sit probatio, Abb.hic infert ad statutum, quod in mate
ria odiosa de probatione loquitur, vt non habeat locum in con
fessione. Et ita etiam dicit Imo.hic, ⁊ Mode.sequuntur: quia
6 in statutis verba proprie intelliguntur [6] l.iij.§.hec verba.ff. de
neg.gest.l.j.§.hoc interdictum. ⁊ quod ibi Bartol. ff.de fonte.et
Bald.in terminis hoc tradit in authen.sed nouo iure.C. si cer.
peta.dicens quod licet aliquid probari non possit, nisi per scri
pturam: si tamen quis confiteatur, sibi preiudicat: quia cõfessio
non est probatio, sed releuatio ab onere probandi l.j. in fi. ff. de
interro.act. Et idem voluit Roma.contra Ange.in l.admone
di.in versic.quo ad secundum.ff.de iureiuran.quem Mode.hic
referunt. Et istam opi.verissimam esse nouissime attestatur cõ
munis preceptor dominus Bartholomeus Soci. in precedẽti
rub.ff.de confes.vbi ipse considerat duos casus, videlicet ꝙ aut
statutum admittit probationem: ⁊ ex maioritate rationis habe
bit locum in confessione. Aut statutum prohibet, ⁊ excludit p-
bationem: ⁊ non habebit locum in confessione: vt per Abbatẽ
hic. Et probatur vlterius, secundum eum, alia ratione. Nam
etiam si confessio vere esset probatio, habet tamen in se aliam
qualitatem vltra probationem simplicem ratione maioris cer-
titudinis: ideo sub simplici prohibitione probationis non in-
cluditur confessio: sicut sub nomine simplici dignitatis non cõ
tinetur episcopatus, capitulo, inquisitiones. de here. in vj. ⁊ in
capitulo, quia periculosum.de senten.excommu.in vj. Et tamẽ
episcopatus est dignitas proprie, ⁊ quidem culmen dignitatis,
in capitulo, venerabilis.de prebend.in glo.in capitulo ij. in gl.
ij.eodem titulo.de preben.in vj. Sed ideo illud contingit, quia
alia ratio haberi debet de tali excelsa dignitate, quam de alia
dignitate simplici dicto capitulo, quia periculosum. ⁊ textus
not.in capitulo, dilectus.ʃ.de conces. prebend. Sicut etiam di-
cit ipse, parricidium est homicidium qualificatum: ideo non
comprehenditur appellatione homicidij. Sic ergo in proposi-
to, si tollitur facultas probandi simpliciter, non videtur remo-
ta probatio certissima, que per confessionem habetur. Confir-
matur ista conclusio proximioribus similibus in capitulo j.de
confes.in vj.in capitulo, cum Joannes.ʃ.de fide instrumento.et
quod not. Innocentius in capitulo, quia plerique.de immuni.
eccle. ⁊ quod supra dixi de presumptione iuris, ⁊ de iure. Facit
regula communis, quod verba accipiuntur in dubio simplici-
ter, ⁊ non secundum quid, capitulo, statutum, iuncto capitulo, li
cet canon.de elect.in vj.l.hoc legatum.de legat. iij. vbi Bartol.
Et ad illud, quod supra dictum est de homicidio, est decisio
Joann.de Ana.in consil.lxiij.incipien.presupposita communi
opi. vbi consuluit statutum penam imponens pecuniariã pro
10 homicidio non habere locum in parricidio [10]. Et merito Bal.
reprehenditur, qui voluit contrarium in l.data.ad finem, ibi: et
est argumentum.C.de dona. Et ita conclusio predicta videtur
bene procedere, quod statutum exclusiuum probationis non
habeat locum in confessione. Et in effectu ista dicta nõ discre-
pant ab eo, quod dominus Abbas hic dicit, dum distin-
guit in materia odiosa, vel fauorabili. Nam statutum, quod
exclu-

excludit probationem, videtur odiosum: ideo non habet locũ
in confessione. Facit ad predicta quod not. voluit Domi. con-
tra dominos de Rota, quos refert in cap. presentium. §. testes.
ver. quid si Papa committit. de testi. in vj. dicens quod si com-
mittatur alicui vt testes & instrumēta in aliqua causa recipiat,
non poterit confessiones partium recipere. Et retenta predi-
cta conclusione, quod licet probatio prohibita sit, confessio ta-
men admittatur, pluribus modis vltra doctor. hic limitatur.
Primo vt procedat quando quis sponte, & propria voluntate
confitetur: inuitus vero non potest interrogari vt respondere
cogatur. Ita not. voluit Specu. in titu. de dila. §. fin. versi. item
quid si est datus terminus, vbi concludit quod si elapsus sit ter
minus datus ad probandum, sicut termino elapso excluditur
a facultate probandi, ita etiam excluditur vt partem interro-
g gare non possit, & sic etiam confessio remouetur[g]. Et Bald. ibi
in addi. hoc sequitur, qui allegat text. in l. in contractibus. §. il-
lo. C. de non nume. pecu. Et ita distinguit, & declarat Paul. de
Castr. in rubr. C. eod. titu. de proba. in fin. Aliter tamen videtur
loqui idem Pau. in d. §. illo. Sed licet alijs verbis vtatur, in ef
fectu tamen in idem recidit. Et idem tenet Ange. in l. sed & si re
stituatur. in §. j. ff. de iudi. Secundo declaratur, vt habeat locũ,
quando confessio immediate probat, vt quia de confessione in
actis constat: secus si confessio allegetur, que testibus debeat
probari: quia talis confessio non admittitur, ad quam median
te probatione peruenitur: vt not. tradit Petr. de Anch. in con
sil. xxxvj. incipien. in questione predicta arguitur. circa fin. facit
quod not. Bald. per illum text. in l. j. C. in quib. cau. ser. pro pre.
lib. acci. Tertio limitari probabiliter potest, quando statutum
tollit probationem in derogationem iuris communis: secus
videtur si loquatur statutum in terminis iuris communis: vt
quia dicat quod negatiua probari non possit: vel quod proba-
tio non admittatur contra presumptionem iuris, & de iure: nã
b tali casu etiam confessio[b] excludi videtur, ex quo alias statutũ
nihil operaretur. Et sic debet statutum interpretari, ne super-
fluum reddatur: vt not. Bartol. in l. iiij. §. pretor ait. versicu. que
ro quid si statuto. ff. de damn. infect. & idem Bart. in l. iij. in ver-
sicu. quid si statuto. ff. de vsuca. Abb. in c. pastoralis. in princip. ĩ.
de appel. cum concor. Nec dicatur quod statutum semper ope-
i ratur, quia nouum adijcit vinculum[i], iuxta not. per Bald. in l.
j. in princip. ad fin. ff. ad leg. Fal. in l. iij. §. si rem. ff. de leg. iij. Ab
bas in c. causam, que, de rescript. & in rub. infra de regul. ad fin.
cum simi. quia respondetur vt per Mathesi. in no. lxxx. incip.
quod Barto. & Aret. not. declarant in consi. ij. incip. in questio-
ne. Quod tamen dixi de statuto, verum intelligitur, nisi quis
graue preiudicium pateretur: quia potius toleratur quod sta
tutum nihil operetur, quam ꝙ indebite damnum patiatur l. fi-
na. §. in computatione. C. de iure deliberandi. vbi gloss. Barto.
& late Moderni. Quarto non videtur dicta conclusio procede
re, si statutum probationem excludens vtatur verbis pregnan
tibus: vt quia dicat ꝙ probatio nulla, qualiscunque sit, admit-
tatur: nam etiam confessio excludi videtur, per ea, que infra di
cam: vbi qualiter hoc verum sit: & quomodo procedat, declara-
bitur. Vltimo supra dicta conclusio declaratur, vt habeat locũ
quando statutum probationem reijcit simpliciter: secus si vlte-
rius procedat inducendo prescriptionem: vt quia dicat, Post
certum tempus probari non possit, nec de debito vel delicto co
gnosci: quia tali casu confessio etiam excluditur, adeo ꝙ si post
tale tempus quis confitetur debitum, vel delictum, ex tali con-
fessione minime poterit cõdemnari, obstante prescriptione sta
i tuti. Ita not. voluit Bald. in l. genero. ff. de his, qui not. infa. in
quibusdam lecturis: quia paria[i] sunt, penam soluisse, & satisfa-
ctum esse de crimine, vel prescriptum esse cognitioni criminis
l. sed & si vnius. §. pretor ait. versi. si ante. in fi. ff. de iniur. Est ve-
rum ꝙ istud dictum Bald. reprehenditur per Roma. in l. j. §.
occisorum. ff. ad Silla. ex eo quod singulariter Bald. tradit in
l. properandum. in princip. ad fin. C. de iudi. dicens ꝙ licet per
empta sit instantia prefixa à statuto, reus tamen ex sua cõfessio
ne poterit condemnari: quia confessio notoriũ facit. c. Roma
na. §. si autem. de appel. in vj. Et in notorio ordo iuris non re-
quiritur. alleg. Inn. in c. inquisitionem. de elect. Et istam opi-
nio. sequitur Ang. Aret. in tractatu maleficiorum. in versic. in-
choat. in versi. vnum tamen dicit. Pro quo facit ꝙ eleganter
Bald. inquit in l. criminis. circa fi. in ver. sed pone ꝙ statutum.
C. qui accu. ꝙ ille, qui confitetur delictum, non potest post talẽ
confessionẽ obijcere exceptiones declinatorias, etiam reserua-
tas a statuto. Sed tamen verior videtur, & magis placet opi.
Bald. in d. l. genero. quam approbat Aret. in c. cum P. in ver-
sicu. & vide quod ponit do. meus ĩ. de accusa. quia licet per con-
fessionem constet de crimine commisso, punitio eius tamen eli
sa est prescriptione temporis l. j. §. accusationem. ff. ad Turpil.
& quod ibi Bar. Inducit etiam quod not. Bar. in l. Titia. ff. de
accusa. Ad allegata s. in contrarium egregie respondetur qđ
Baldus in d. l. properandum. in princip. loquitur in casu val-
de diuerso, scilicet quando instantia perempta est: quo casu nõ
perimitur tamen ius agendi, vel accusandi. Et ideo stante cri-
mine punibili reus ex confessione potest puniri: & sic omnia al-
legata s. procedunt: secus quando cognitio criminis tollitur
per prescriptionẽ: quia extinctum videtur delictũ, cum a pari
procedant prescriptum, & satisfactum esse d. l. sed & si vnius. §. si
ante. s. alleg. Ad idem text. vbi Barto. in l. si pupillus. in fi. ff. de
admi. tut. & not. Bald. in l. tam mandatori. C. de non nu. pecu. &
sufficit, ꝙ ista similitudo procedat quo ad effectum, de quo agi
tur, licet aliqua differentia possit considerari: vt not. declarat
do. Abbas in c. translato. s. de consti. in c. quemadmodum s. de
iureiuran. Et predictam opi. Bald. etiam approbat do. Ma-
ria. Soci. in ca. de his. c. qualiter, & quando. in xj. artic. q. lxvj. de
accu. vbi attestatur se ita consuluisse. Et hoc etiam videtur ex-
presse sentire domi. Cardi. in clemen. j. in x. q. de consangui. & af
fi. Et cum alias casus Senis occurrisset, vidi originaliter consi
lium domi. Maria. & vltra omnia predicta reperi decisionem
Bald. qui in terminis formaliter sic concludit in c. fi. in versicu.
pone ꝙ maleficium s. de offic. delega. Nam dicit quod accusa-
tio per prescriptionem statuti abolita est: imo ipsum maleficiũ
vt verbis suis vtar: & ideo confessio nihil valet, ex quo ius agen
di peremptum est. allegat text. in l. confessionibus. ff. de interro
ga. ac. Et ita meo patrocinio, & alterius doctoris clarissimi, ob
tentum fuit Senis in causa magni ponderis. Et predicta pro-
culdubio procederent, quando statutum, quod prescriptionem
inducit, limitate loqueretur, concedendo potestatem cognoscẽ
di officialibus: vt quia statutum dicat ꝙ Potestas cognosce-
re possit de delictis commissis tempore suo, & per annũ prius:
de alijs vero criminibus ante annum perpetratis non habeat
potestatem: tali enim casu, si reus confiteatur delictum, de quo
potest cognoscere, indubitatum est ꝙ non poterit puniri: quia
ista non est exceptio prescriptionis, prout dicta s. loquuntur:
sed est exceptio deficientis iurisdictionis: quia rectores terra-
rum limitatam habent iurisdictionem, quatenus statuta eis
tribuunt: vt not. Jacob. But. in l. assiduis. C. qui potio. Joan.
Andre. in rub. de syndi. in addi. ad Spec. & Bald. in auth. cassa.
C. de sac. sanct. eccle. Ita not. declarat Nellus de sancto Gemi.
in tractatu bannitorum, in secunda parte primi temporis, in
iij. q. Et predicta exceptio iurisdictionis deficientis, clarum est
quod non obstante confessione poterit opponi, vt expresse te-
net Bald. in d. l. criminis. in fi. C. qui accu. & idem Bald. in l. ma
gisterio. C. de iurisdi. om. iudi. Ange. in l. magistratib⁹. ff. de iu-
risdic. om. iudi. probatur in c. at si clerici. in princip. supra de iu
dic. Et ideo in proposita questione diligenter consideranda
sunt verba statuti, vt discernatur vtrũ competat reo exceptio
prescriptionis, vel deficientis iurisdictionis. Hec tamen dicta
longiorem examinationem postularent. Sed quia hic princi-
paliter non est locus, quantum ad propositum predicta suffi-
11 ciunt. Et ex his absolutus sit articulus de confessione. ¶ † Nũc
aliud dubium se offert, quod a presenti materia alienum non
videtur, scilicet an iuramentum proprie probatio sit: & breuiter
vt ex supra dictis colligitur, videtur dicendum quod non. Nã
per iuramentum non dicitur quis probare, sed potius a pro-
batione releuatur, in l. eum, qui. in princip. ff. de iureiurando.
do. & probatur in l. sed & si possessori. §. j. ff. de iureiur. ibi: perin-
de ac si probatum esset. Nam verbum, perinde, improprietatẽ
arguit, vt not. in l. j. ff. de recepta. & supra dictum fuit: ergo vide
tur quod proprie non sit probatio. Et hoc expresse voluit gloss.
in c. j. §. si quis. in ver. absoluenda, in titu. si de inuesti. inter do-
mi. & vasal. lis oria. dicens ꝙ iuramentum est quasi probatio. Et
hec est communis opi. quam Bald. tenet in rub. C. eo. in l. actor.
eodem titu. & in cap. j. §. sacramentum. de consue. recti feu. ibi in
ver si. adde quod iuramentum. & in capit. j. §. conuenticulas. de
pace iur. fir. ibi: sed ista probatio. Et ita concludunt, & resident
Moder. hic scribentes. Et ista etiam tradit Alexand. in l. licet
Imperator. ff. de leg. j. Vlterius idem Bald. dicit in capitulo j.
§. vasallus. versicu. querit hic. Jac. ad fin. si de feud. fue. contro-
uer. inter do. & agna. & in l. j. in xv. oppo. C. de senten. que pro eo,
quod interest, profe. & probatur ista conclusio in l. non erit. §. da
to. ff. de iureiurand. ibi: quasi probatum. & ibi not. Sali. Roma.
& Moder. Pro ista communi opinio. facit textus in l. si ante.
C. vnde vi. vbi si accusator vim illatam probare non potest, non
statur iuramento: ergo videtur quod iuramentum non sit pro
batio. Ad idem textus in capitulo j. §. si quis de manso. in fine.
ibi: dum inquit non oportebit eum inuestituram probare, sed
iurare. in titulo, si de inue. fuerit contro. Ex illa enim dictione,
sed, que aduersatur, elicitur quod iurare nõ sit probare. Quod

etiam ratione manifesta suadetur: quia actore non probante reus absoluitur.c.inter dilectos.in fi.infra de fi. instru. c.vnico. infra vt eccle.benefi.ergo actore probante debet reus condemnari: & tamen non sufficit ꝙ intentio actoris per iuramentum probetur c.fi.supra quod me.causa.ergo probatio non videtur. Faciunt iura, que dicunt quod in defectum probationis ad iuramentum recurritur.c.fi.j.de iureiuran.l.in bone fidei.C.de rebus credi. Ultimo accedat text.in c.forus.§.causa.vbi Abb.infra de verbo.sig.vbi dicit ꝙ probatio fit testibus, vel instrumẽtis: ergo videtur ꝙ iuramentum nõ sit probatio. Et ita his rationibus communis opi. comprobatur. In contrarium vero, scilicet quod imo iuramentum probatio sit, est opinio Sali. in rub.C.eo.in versi.tu dic.dum ex hoc arguit ibi ad confessionem & concludit quod iuramentum sit species probationis, per tex. in d.l.sed & si possessori.§.pen.ff.de iureiur. Sed ille text. potius contrarium probat, dum vtitur dictione, perinde, vt supra dictum fuit. Et illum text. pro communi opinione adducit glos. in d.c.j.§.si quis in verbo, absoluendus. Pro ista opinione Salic. Barto. Bellen.hic, in additionibus suis allegat text. in l. fi. §.licentia.el ij.C.de iure deliber. vbi probari hoc videtur, dum inquit, per sacramentum illius, si alie probationes deficiunt. Nam dictio, alie, similitudinem denotat: vt not. in c.ij.supra de rescript.in l.ij.C.de seruis fugi. Ergo datur intelligi quod iuramentum probatio sit. Addo plura iura, quibus hoc modo similiter probatur, text.in ca.ij.infra eod. ibi: cum alie legitime probationes deesse noscantur. Et illum textum. ibi ponderauit ad hoc Aretin. in ij.not. Ad idem text. in ca. mulieres.ibi: alias probationes non habenti.infra de iureiuran.& in l.fi.C.de fideicommiss.ibi: cuius religio approbata est, nullis alijs probationibus requisitis.& in l.si quis iusiurandum. C. de reb. credit. ibi: & cum desperauit aliam probationem, tunc ad religionem conuolare.& in l.tutor.in princi.ff.de iureiuran.ibi: alijs probationibus deficientibus iusiurandum. Sed ad hec, & similia iura potest responderi, quod non semper talia verba similitudinem designant: vt not. in ca.sedes.de rescript.& probatur in authen. vt defunctorum funera.in princip.ibi: milites congregare, & seruos alios, non tamẽ milites serui sunt. Ubi gl. ibi dicit, & simile allegat, quod in Euangelio habetur, Christus, & duo alij latrones. Idem glos.per illum tex.in authen.de defensori.ciuitatum. §.oportet.in versicu.alia.facit glos.per illum text.xxxvj. dist. in cap.deinde.text.in.l.j.§.debitum.de constituta pecunia. Secundo respondetur quod in casibus supra dictis iuramentum admittitur in defectum aliarum probationũ: vnde tali casu dictio ista, alius, non implicat similitudinem: quia expressa colligitur dissimilitudo, cum tale iuramentum in subsidium admittatur. Ad hoc text.in l.in cause.in princip.ff.de mino.iuncta l.quod si minor.§.fi.eod.titu.& ita saluatur communis opi.ab his, que in contrarium adducuntur. Predictam tamen opi. Sali. firmauit gloss.per illum textum in c.statutum.§. cum vero.in verbo, proprio iuramento.de rescript.in vj. que expresse dicit quod iuramentum est legitima Iprobatio.& Domi.ibi sequitur. Idem gloss.dicit in l.in contractibus.§.illo.in versiculo, offerri. C. de non nume.pecu.& per illum text.in §.illo. Bald. hoc voluit in authen.sed nouo iure.versiculo, sed nunquid.C.si cert.pet.dicẽs quod exclusa probatione etiam iuramentum non admittitur. Et hoc idem tradit Ange.in l.non erit.§.dato.ff.de iureiur.et fuit dictum Specula.in titu.de dilationib.§.fina. in versiculo, item quid si datus est terminus. quod allegatum fuit supra et declarandum est, vt dixi in articulo de confessione, in prima limitatione. Et sequitur illud etiam Pau.de Castr.in l.fin. ff.de ferijs. Et quod iuramentum sit probatio, in no.questione, Bal. tradit in l.id, quod pauperibus.in versiculo, vndecimo quero. C.de episcop.& cleri. Et concludendo, vera videtur, & mihi placet ista conclusio in casibus, in quibus iuramentum pro sufficiẽti probatione recipitur, vt in d.c.statutum.§.cum vero.dum inquit: Fidem iudici faciat, saltem per proprium iuramentum. Nam fidem exponitur, id est, probationem.cle.constitutionem. §.insuper.de elect.& in cle.j.de probat.in authen. de instrumen. cau.& fide.in princip.ergo iuramẽtum est probatio. Idem probatur in c.pastoralis.de except. ibi: fidem faciat iuramento. in c.nulli.infra de elect.in vj.in c.ex insinuatione.de procur. in c. si vero.el ij.infra de senten.excommunic.cum similib.secus vbi iuramentum non sufficit, prout est regulariter: quia actor non fundat ex iuramento intentionem.c.fi.quod metus causa. Nam isto casu indubitatum est, quod iuramentum non sit probatio: nec in tali casu loquuntur doctor. quia sine aliquo dubio hoc procedit. Sed quando iuramentum habetur pro sufficienti ꝑbatione, tunc doctores loquuntur, & dicunt ꝙ licet iuramentum vim habeat, & effectum probationis, non tamen proprie probatio sit: vt patet in dicta l.eum, qui.in princ.ibi enim statur iuramento, l.non erit.§.dato.ff.de iureiur. & tamen doctores dicunt quod tale iuramentum non est probatio, sed releuatio ab onere probandi. Et in tali casu, & similibus, in quibus iuramentum plenam facit fidem, probabilis videtur conclusio contra communem opinionem, quod imo vera probatio sit, secundum quod glo.dicit in d.§.cum vero.per illum text.cum alijs supra allegatis. Et probatur expresse in l.generaliter.in princi. C.de reb.credi.vbi text.iuramenta probationes dicit, ibi: probationes autem eorũ cadant. Et licet gl.ibi, & Sal.no.illum tex.quod iuramentum vim obtinet probationis: tamen tex.simpliciter loquitur nominando probationes: & loquitur quando iuramentum pro sufficienti habetur probatione: ideo, vt dixi, tale iuramentum est vera probatio. Et faciunt iura, que vtũtur verbo, alijs, vt supra quod verbum implicat similitudinem in dubio, vt in casu nostro. Sed quando constat de contrario, a verborum proprietate receditur. Nec placet distinctio, quam Roma. posuit in d.l.non erit. §. dato. dum inquit quod iuramentum necessarium potest dici probatio: secus in voluntario, vel iudiciali: quia eadem ratio videtur in iudiciali, vel voluntario, ex quo pro sufficienti habetur probatione. Non quoque satisfacit quod Alexand.dicit in d.§.dato.quod largo modo iuramentum probatio sit: quia aut loquimur in casibus, in quibus iuramentum nõ habet vim probationis: & tali casu nullo modo probatio dici potest, etiam large. Aut in casibus, in quibus iuramentum plenam facit fidem: & vera videtur ꝑbatio: nec aliquid repugnat, quo minus probatio proprie dicatur, per supra dicta. Non obstant allegata supra in contrarium: & primo tex.in d.l.eum qui. que responsio habetur in argumen. precedenti de confessione in primo argu. Secundo ad text.in l.sed & si possessori.§.pen.supra responsum fuit in dubio de confessione in nono arg.pro cõmuni opin.vbi vide. Tertio non obstat text.in l.non erit.§.dato.ibi: quasi probatum.quia verbum Quasi, veritatem exprimit ibi, sicut sepe numero reperitur, in ca.parochianus.vbi gloss.et Abbas infra de deci.& in l.j.ff.de transact.in l.ij.ff.de inoffi.test. in l.nec vllam.§.j.ff.de pet. here. Quarto non obstat text. in l.si quando.C.vnde vi.& in d.cap.j.§.si quis.ibi: non probare, sed iurare.quia ista iura loquuntur habito respectu ad regulam, que est quod fiat probatio testibus, vel instrumentis.ca. forus. in §. causa.de verbo.signi. Et in dictis iuribus iuramentum non habetur pro sufficienti probatione, prout nos loquimur in conclusione supra firmata. Vel secundo respondetur quod cum ibi iura loquantur de iuramento respectu probationis, iuramentũ de quo ibi expresse dicitur, non continetur sub genere probationis: quia eximitur a genere: argu.l.doli clausula.ff.de verbo. oblig.& l.sanctio legum.de penis.per hoc tamen non tollitur, quin alias iuramentum probatio sit. Quinto non obstat ratio supra inducta, dum dicitur quod actori non sufficit iuramentum ad obtinendum: quia fateor quod absolute non est probatio, sed in casibus, in quibus iuramentum recipitur pro sufficienti probatione, vt supra dixi. Ultimo non obstat quod iuramentum admittatur in defectum alterius probationis, vt probant plura iura supra alleg.quia licet admittatur in subsidium, & sit in gradu probationis inferiori, est tamen probatio, casu quo recipitur: sic etiam confessio superat alias probationes: & probatio, que fit per aspectum rei, omnibus alijs probationibus prefertur, vt supra diximus: non tamen per hoc tollitur quin probatio illa sit, que fit testibus, vel instrumentis, que in gradu est inferiori, probatio sit. Ad ca.forus.§. causa supra fuit responsum in arti.de confessione, in vij.arg.quia text.ibi loquitur exempli gratia: & exempla non restringũtur, vt supra dixi. Ex his bene infertur ꝙ appellatione probationis veniat iuramentũ in casibus, in quibus habetur iuramentum pro sufficienti probatione. Et hoc etiã in statutis haberet locum: quia statuta secundum ius commune interpretantur, dummodo aliquid operentur.c. cum dilectus.supra de consue.l.si quando.in princip.C. de inofficio.testa.l.si.§.in computatione.C.de iure deliber. Nam hec videtur interpretatio passiua, que etiam in statutis recipitur l.j.§. lex Falcidia.ff.ad leg. Falcid. Et ita in statuto dicit Aret.in c. ij.per illum tex.infra eodem. vbi ipse dicit tantum hoc iuramẽto necessario. Idem tamen videtur generaliter in quolibet iuramento approbato per supra dicta. Confirmatur hoc: quia verbum,

k probatio, intelligitur secundum subiectam [k] materiam: vt in no.questione Bald.tradit in l.peremptorias.ver. & adde. C.sen.rescin.non pos.& Bar.eleganter in tractatu ad reprimendum in versi.summarie. de quo infra dicetur. Unde si materia, de qua agitur, pro sufficienti probatione admittit iuramentum appellatione probationis secundum subiectam materiam continetur iuramentum. Et ideo similiter si statutum velit quod credatur iuramento damnum passi, aliud statutum, quod loqueretur de probatione damni dati, haberet locum in probatione

tione damni, que fieret per iuramentum:quia sicut interpretatur statutum secundum ius commune, vt supra dixi, ita intelligitur secūdum dispositionem alterius statuti: vt tradit Pau. de Cast.in consil.cxxx.incipien.dubitatur primo.et Petrus de Anch.in consi.ccccxxiij.incip.viso puncto. Et ex hac determinatione comprobatur quod Bald.dicit in l.admonendi.versi. quid autem si testator.ff.de iureiuran. quod si testator mandat satisfieri omnibus probantibus se debere recipere,satis est probare per vnum testem cum iuramento delato a iudice: cum talis probatio a iure approbata sit,d.l.admonendi.cum simi. Et idem videtur Bal. tenere in l.id,quod pauperibus.q.xi.supra allegata:licet aliter Bald. dicere videatur in l. in bone fidei.C. de reb.credi.de quo infra dicam. Predicta conclusio vera est, et procedit in casibus,in quibus iuramentum pro sufficienti habetur probatione, vt supra sepius dixi. secus si iuramentum sufficienter non probaret:quia tali casu clarum est,et indubitatum,vt supra dixi,quod iuramētum nullo modo est probatio. Et ita procedit nota.decisio Bal.in c.j.§.conuenticulas. versi. sed pone quod dominus territorij. de pace iuram.fir.cum concludit quod si dominus territorij mercatoribus in suo territorio depredatis promisit soluere omnem quantitatem,que probabitur,non sufficit probare estimationē damni per iuramentum:nam cum agatur contra dominum, qui ex eius promissione conuenitur,ordinaria probatio requiritur: et contra ipsum, qui non deliquit,iuramentum pro idonea probatione non habetur:licet secus esset contra ipsum delinquentē.iuxta l.si quando.C.vnde vi. Nam secundum communem opinio.dispositio l. si quando.C.vnde vi.et c.fina.s.quod metus causa.procedit,quādo agitur immediate contra ipsum delinquentem:secus si contra tertium agatur, qui pro delinquente teneretur: quia tunc non sufficit probatio damni per iuramentum.Bart.et alij communiter in d.l.si quando.et idem Bart.tenet in l.j.ff. quando ex fact.tut.in l.semper.§.fin ff.quod vi,aut clam. in l.ne quid.ff.de incend.rui.naufra.Angel.in auth.si quis in aliquo.C.de eden. Abb.in d.c.fin.in glo.j.post alios,quod metus causa,cum concord.Secundo limitatur,vt non habeat locum, quando liquida probatio requiritur: nam tunc iuramētum non sufficeret. Ita probatur in d.l.si quando. quem tex.ibi ad hoc pōderauit Salice.C.vnde vi.Sic etiam si loquitur dispositio de veris probationibus,non intelligitur de iuramento.Bald. no.in l.eum, qui.in princi.circa fin.ff.de iureiu.ibi:ex hoc nota quod licet statutum.Similiter vbi probationes apertissime exiguntur,non recipitur iuramentum.Glo.in c.j.in ver.apertissimis.vbi Archid.Jo.And.et Domi.sequuntur,de excep.in vj.Idem glo.in l.fina.in glos.magna,in princ.ff.quod metus causa. Idem si de probatione legitima dicatur: quia non sufficit iuramentum. Glo.no.in l.cum de indebito.in ver.legitimis.ff.de prob.Facit ad hoc glos.in c.at si clerici.in prin.in ver.probatione.s.de iud. et quod voluit glo.de verbo,plena fides.in c.cupientes.§. quod si per viginti.in verbo,plenam fidem.de elec.in vj.Circa ista dicta tamen videtur aliqua difficultas:et ideo qualiter procedāt, infra declarabitur in conclusionibus,quas infra subijciā. Tertio,si fit mentio probationis per modum conditionis,non venit iuramētum.Bal.in no.q.in l.iij.bone fidei.vers.expedita est etiam pars.C.de reb.credi.de cuius dicti veritate inferius dicetur.Et not.hoc etiam Bart.in l.ait pretor.§. si iudex.in fi.ff.de re iudi.Bal.in c.quod ad consultationem.de re iudi.et idē Bal. in l.hec sententia.j.circa fi.versi. quero de qua probatione.C.de senten.que sine cer.quant.Roma.in rub.de arbi. quod commune dictum an de iure procedat,infra disputabitur. Plures alie limitationes applicari possent,quas Ludo.Roma.et Moder.congerunt in l.admonendi.ff. de iureiur.sed longum esset, et a proposito nostro alienum videtur: ideo de iuramento hec dicta sufficiant. ¶ Superest vt aliqua subijciamus,que ad declarationem rubrice propius accedunt: et positis duabus conclusionibus, alie subijci poterunt, et congruentius applicari

12 prout infra opportunum videbitur. † Prima igitur conclusio sit, quod sub nomine probationis plena probatio continetur.Ita Bald.inquit in c.j.in princ.in primis verbis,in titu. si de inuestit.inter domi.et vasall.alleg. not.in l.Lucius.ff.de cōdit.et demonstr.et Bald.idem dicit in l.j.C.de aduoc. diuers.iudic.per illum text.et Angel.in l.j.C.quorum bonorum.Baldus etiam in l.edem.C.loca.in tex.ibi:probauerit.Hoc idem tradit glo.in clem.constitutionem.in verbo, fides.vbi Jmola de elec. et Domi.in c.j.§.qui vero.de elect.in vj.dicens hoc not.esse pro statutis.Et plena dicitur probatio,quam lex censet haberi pro veritate.Et plena dicitur, quia adiectione non indiget plenitudo.Ita ad literam Bald.scribit in l.admonendi. in j. quest. ff.de iureiuran.Ista conclusio ampliatur,vt procedat etiam si in statuto, vel alia dispositione diceretur quod qualiscunque probatio sufficiat:talia enim verba etiam de plena,et idonea probatione intelliguntur. Bar.not.hoc tradit in l.et si instrumenta.in ij.not.per glo.ibi.C.de fide instrum.et iure haste fisca.lib.x. et idem Bald.in l.j.C. de fide instru.ver.per hoc determinatur questio.vbi hoc sequitur Sali.facit tex.cum glos.in l.fideiussor. §.pretor ait.vbi gl.in ver.qualiscūque.et quod ibi Rom.et Moder.post Bald.ibi in ver.ex hoc no.ff.qui satisd.cogan. et tex.in c.j.in fine,de iureiuran.in vj.Nunc conclusio supra firmata limitatur, et declaratur,vt procedat, nisi talis materia sit,in qua semiplene probationes sufficiant: quia tunc secūdum subiectam materiam verbum,probatio,interpretatur.Ita Bald.not.dicit in l.peremptorias.versic.et adde.C.senten.rescin.non pos.allegat not.in l.fin.C.de carbon.edic.Et idem eleganter Bartol. tradit in tractatu ad reprimendum.in verbo,summarie. versi. sed in causa summaria. vbi plus dicit quod quamuis iudex dicat se plenam probationem habuisse,et cause cognitionem, intelligitur secundum qualitatem cause. Unde in summarijs,de semiplena probatione interpretatur: arg.l.si vno.in prin.ff.loca.et l.si stipulatus.ff.de vsur. Idem dicit Bar. in l.si constante. in princip.in j.quest.ad fi.ff. soluto matrimo. et hoc probatur in l.qui accusare.cum glo.in verbo, probante. C.de eden.bonus textus in l.j.§.debebit.cum glos.in ver.vere filius.ff.de lib.agnos. no. Jmo.in l.Lucius.de cond.et demonstr. Abb.in cons.xij. incip.et si copiosior.circa fin.in ij.volu.facit no.dictum Bal. in l.filium.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iur.in fine,de teste,qui dicit, Scio pro certo quod talis est filius Titij.Nam secundū subiectam materiam intelligitur eo modo, quo in talibus certitudo haberi potest.et quod not.Barto.dicit in l.j.C. de pericu.nominato.libro xi.cum similib.Et secundum istam limitationem limitatur illud,quod supra dictum fuit in ampliatione de probatione qualicunque: que tamen de plena intelligitur, vt supra dixi. Nam hoc verum est,et procederet, nisi subiecta materia indicaret quod verba generaliter pro qualicunque probatione, etiam illegitima acciperentur, per supra dicta. Et pro ista declaratione specialiter allego text.not.in c.ad nostram. et ibi gl.in ver.quoquo modo.infra eod.facit text.in capi.fina.in princ.ibi:qualiscunque enim sacerdos.xvj.quest.viij.Secundo limitatur istud dictum de qualicunque probatione, vt habeat locum,dummodo statutum,vel dispositio aliquid operetur:se

l cus si superfluum [l] statutum redderet: quia tunc verbum illud qualiscunque,generaliter accipitur.Ita no.dicit Pau. de Castro in d.l.j.C.de fide instrum.Ad hoc facit quod Bald. scribit in rubri.qui accusare.versic.quero, si statutum.quod si quilibet per statutum admittitur ad accusandum de publico crimine, etiam inhabiles admittuntur, vt statutum aliquid operetur. Et in fi.questio.de verbo,heredibus quibuscunque,Bald.tradit,vt etiam legatarius includat, vt verba aliquid operentur, in c.j.in princip.vers.sed quid si concessum. in titul.de prohibi. feud.aliena.per Federi. Idem Bald. voluit in l.j.quest.xxxiiij. ff.de rerum diuis.similiter Salic.in l.ij.C.de noxa.dicit,quod si per statutum homicidium punitur, qualitercunque commis-

k sum sit,etiam in homicidio commisso absque dolo [k],locum habebit statutum.Et in alia simili quest.idem tradit Angel. in l. quod si nolit.§.si quid ita.ff.de edil. edic.de verbo,quandocunque.et est gloss.not.in l.cum pena. ff.de arbitr.et quod per illam in publica questione dicunt Baldus et alij in l. si domus. §. de euictione. ff.de legat.j.facit glos. in clem.j.de iudic.in ver.quibuscunque.et text.in c.solite.circa fin.supra de maiorita.et obed. Et per ista infertur quod non bene loquatur Bald.in d.l.fideiussor.§.pretor ait.in ver.quod ait. in fine, dum inquit quod si velit statutum, quod contra magnatem qualiscūque probatio sufficiat:intelligitur de probatione legitima.Nam hoc dictum

m non videtur verum [m] : quia nihil statutum operaretur, contra supra dicta. Et hoc, nisi per statutum graue preiudicium inferretur: quia potius toleratur vt statutum nihil operetur, quam quod damnum indebite quis patiatur:vt per glo.Bartol.et doct.in l.fina.§.in computatione.C.de iure delibe. Et hoc modo restringi debent que superius dicta sunt. Et casu quo probatio non legitima deberet admitti, non tamen putarem quod quelibet probatio omnino a iure reprobata admitterek generaliter,vt verba sonant:sed illa tātum deberet recipi, que parum a probatione idonea declinaret: quia satis est quod statutum aliquid operetur,per supra dicta.Et per ista declarantur que supra dixi in articulo de confess.in tertia et quarta lim.

13 † Secunda conclusio,quod appellatione probationis de vera, et propria probatione intelligitur,que fit testibus, vel instrumētis.C.forus.§.causa.de verborum signific. et alterius patrocinio non indiget:vt Bald.inquit in c.j.in §.sacramentum. versi.no. autem.de consuet.rec.feu.secus si fiat ex presumptionibus, vel coniecturis:quia hoc potius argumētum dicitur,quod a pro-

batione diuersum est.cap.forus.§.argumentum.& colligitur ex rubrica.ff.de probatio.& presumptio.in illa copula,&,que cadit inter diuersa:vt not.in rubrica, ff.de iuris & facti ignoran. Et ideo bene dicit Romanus in l.j.C.de testamen.milit.quod non dicitur vera, nec propria probatio illa, que fit presumptionibus,& coniecturis,per textum in l.j.ff.si tabu.testa.nul.exta. Et ideo differētia est inter probationem plenam, que fit testibus, & probationem,que fit solis argumentis vt no. Domin.tradit in c.j.in ver.sacri.in ver. nota bene quod vbi statutum.de homicid.in sexto.Facit not.dictum Bal.in l.j.C.de seruis,qui pro premio lib. acci. vbi dicit quod si premium defertur probanti, non consequitur premium quis probando per indicia, & presumptiones, ex quibus reus ad torturam positus,delictū confitetur.Hec vera sunt,& procedūt in his presumptionibus, que in iudicis arbitrio residente:secus est in presumptionibus approbatis a iure:quia tales veris probationibus, & legitimis equipollent.Unde dicimus quod iuris presumptiones liquidissime probationes sunt.l.licet Imperator.ff.de lega.& fideicommis.j.in l.si quis locuples.in fi.ff.de manu.testa.l.quidam testamento.in fi.ff.de vulga.& pupill.l.dolum. C.de dolo.not.dominus Abbas per illum textum in c.j. de clericis non residen.in ij.not.& in c.cum dilecti.in j.notab.de donatio.& in c. super questionum in principio, in ver.intentionis.supra de officio & potestate iudicis delega.& quod idem Abb.dicit per illum tex. in cap.veniens.el ij.in ij.not.infra,de sponsa.facit tex.in cap.laudabilem.iuncto cap.j.infra de frig.& malefi.in cap.ij.de renun. in sexto,& est gloss.ordinaria in l.si tutor.C. de periculo tuto.notat Bartol.in l.fina.ff.de public. iudic. & Baldus in l.ciues.C. de appellatio.in princip.Antonius de Butr.in c.vestra.infra de cohabi.cleric.& mulier.vbi declarat hoc.& Floria.etiam tradit in l.patronus.ff.de probation. & bonus textus in capi.non solum.de regula.in sexto.& in capitu.veniens.ad finem.infra de presbyter.non bapti. Et ideo hec procedunt,quod etiam si statutum probationem instrumentalem requirit, tamen presumptiones iuris sufficiunt.Ita Baldus not.dicit in l.j.ver.quero quod si statutum.C.de fideicommiss. vbi allegat text. in l.iij.C. de apoch.public.libro decimo. Et maxime istud dicendum est
n in presumptionibus violentis,que etiā in criminalibus[n] sufficiunt.capitu.afferte.infra de presumptio. l. si hi,qui adulterij. C.de adulter.vbi Baldus in fine,text.in c.j.circa fin.de homicidijs in sexto,in c.de hoc,infra de simon. & quod per illum text. not.Abbas in c.accedens.de accusatio.glo.in c.insinuatum.de simo.in c.quoniam frequenter.§.finautem.in verbo, presumatur. supra vt lite non contesta. Sic etiam maxime hoc dicendum est in casibus, in quibus vera probatio,& concludens haberi non potest. Nam presumptiue recipiuntur probationes, que ex dispositione iuris pro veris probationibus habentur. l. filium.ff.de his,qui sunt sui vel alieni iur.in cap.per tuas.infra eod.in c.literis.in c.tertio loco.de presumptio.in l.consensu. C. de repud.cum similibus.Retenta predicta conclusione, quod presumptiones a iure approbate recipiantur pro idoneis & legitimis probationibus, duobus modis limitatur. Primo,nisi per modum conditionis probatio nominetur: vt quia dicatur,si probaueris. Nam talis conditio veram & concludentem probationem requirit: & probatio presumptiua nullo modo admittitur. Ita nota. probatur in l.Lucius.ff.de conditio. & demonstratio.vbi illa conditio,si probaueris te filium:impossibilis reputatur:quia de concludenti probatione intelligitur. Unde ibi non sufficit probatio per coniecturas, de quibus in l.filium.supra allega.& in d.c. per tuas. Et ita post Dyn.tenet Bartol.in d.l. Lucius. & idem videtur tenere Bartol.in l. ait pretor.§.si iudex.in fine,de re iudica. Bald. in l.hec sententia.j. circa fin.versicu.quero.de qua probatione.C.de sentent. que sine certa quantita.& in c.quod ad consultationem. de re iudica. Roma.in rub.ff. de arbitr.& in notabili questione idem voluit Bald.in l.in bone fidei.versicu.expedita est secunda pars.C.de
14 reb.cred.dicens quod † si in rescripto dicitur:si tibi constiterit quod Petrus sit de legitimo matrimonio natus, prouideas sibi de prebenda. in isto casu, quia probatio in conditione ponitur, non defertur iuramentum in defectum probationis: quia,secundum eum,conditio impleri debet, non suppleri: vt not.in d.l. Lucius.& Salicet.sequitur vers. quero tertio.in d.l. in bone fidei.Et ita approbat Alexan.de Imo.in d.l.licet Imperator. ff. de legatis & fideicommiss.j. vbi rationem adducit: quia debent conditiones impleri in forma specifica.l. qui heredi.in princip.l. Menius.ff.de condition. & demonstratio. Allegat etiam dictum Bartol.in l.j.C.de fide instrumen.& iure haste fis.lib. x. vbi colligitur quod ille, qui habet presumptionem pro se,non dicitur probare. Et ideo bene concluditur quod cōditio probationis non verificatur in presumptionibus,vel cō-

iecturis,sed vera probatio precise requiritur.Facit quod Baldus not.scribit in auth.matri,& auie.in fine,ibi:quidam tamen dicunt.C.quando mulier tute.offic.fungi potest. quod vbi aliquid in conditione ponitur, pro forma datum videtur, & non dicitur esse leuis solennitas: ideo oportet quod formaliter impleatur:argum.l.pretor.in princ.ff.de collatio.bono. Quamuis ista communis sit opinio,contrarium tamen de iure verius videtur,quod imo illa conditio,si probaueris te filium: intelligi debet de probatione, que fieri potest, scilicet ex presumptionibus,& coniecturis,iuxta ea,que dicuntur in d.l. filium.in d.ca. per tuas.infra eod. & in l.si vicinis scientibus.C.de nup.non de
o vera,& cōcludenti probatione:& quia illa impossibilis[o] reputatur: & in dubio nunquam de casu impossibili dispositio intelligitur.c.a nobis.& ibi dominus Abbas infra de sentent.excommunic.not.Bald.in l.fina.in §.in computatione.in fine,C.de iure deliberan. vbi allegat Bartol. in l.si quis sub conditione. ff. de condi.instit.in fine,& idem Baldus in c.ecclesia sancte Marie.in ver.tertia glos.supra de constit. Confirmatur hoc, quia in dubio non videtur quis restringere dispositionem suam eo casu,quo inutilis redderetur.l.iij.ff.de testamen.milit.Facit regula l.quoties.ff.de reb.dub.& in l.quoties.ff.de verborum obligatio.cum similib. Ad hoc bene facit, quia testator videtur in dubio habuisse respectum ad dispositionem iuris.l. Gallus.§. quidam recte.ff.de liberis & posthum.& no. Bald.in l.precibus. vers.& procedo vlterius.C.de impuber.& alijs substit.allegat l.si duo.ff.de acquirenda heredit.& quod notat Bartol. in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper.liber.Bartol.& alij in l.heredes mei.§.cum ita.ff.ad Senatusconsultum Trebell. cum concor. Cum ergo a iure dispositum sit vt probationes presumptiue sufficiant.de illis videtur testator intelligere. Et hoc specialiter colligitur, & probatur in pluribus iuribus, que loquuntur de probationibus per modum conditionis,& probationes presumptiue tamen sufficiunt. text. in c. Michael. supra de filijs presbyter.ibi:si tibi constiterit ipsum Martinum fuisse filium Antonij.& glo.ibi declarat,& in c.ex tua.eodem titu.ibi: si constaret eos esse filios sacerdotum.& in cap. laudabilem. infra de frigi.& malefi.& in l.j.vbi tex. C.quorum bon.in l.j.C. de satisdat. in l.si tutor.C.de peric.tuto.Et tenendo istam partē, quam verissimam esse existimo, non obstant allegata supra in contrarium.Et primo text.in d.l. Lucius. super qua precipue fundatur communis opi.quia ibi non vitiatur institutio ex eo quod illa conditio vere nō possit impleri. Nam talis impossibilitas non consideratur: satis est enim quod probatio fiat prout a iure disponitur,per supra dicta:sed ideo nō valet institutio,quia erat institutus filius in potestate sub illa conditione, que non est potestatiua, cum pendeat talis conditio ex testibus, & alijs probationibus:& filiusfami.non potest sub conditione institui, nisi potestatiua sit.l.suus quoque.in principio.ff.de heredi. instituend.l.si pater.C.de instit.& substit. Confirmetur hoc: quia si de probatione vera intelligeretur, ibi esset impossibilis conditio,que reijcitur,& non vitiat testamentum.l.j.ff. de cond.institu. Ex quo ergo testamentum ibi non valet,non videtur cōmunis intellectus procedere.Et licet tex. loquatur simpliciter de nato ex illa muliere,intelligitur tamen quod illa esset vxor: & sic esset filius in potestate: vt in fine legis colligitur,dum dicit testamentum vitiari,quia filius non erat institutus sub cōditione, que esset in eius potestate. Ista enim ratio conuenit tantum filio in potestate:ergo illa erat vxor.Unde intelligitur vt supra dixi.& fuit intellectus Imo.ibi,cui verba legis bene cōueniunt:& istum etiam intellectum sentit Pau. de Ca.in summario illius legis. Non obstat quod cōditio debeat impleri in forma specifica,vt supra quia formaliter dicitur impleta,secūdum quod a iure disponitur: & de tali implemento testator sensisse videtur,per superius dicta.Secundo dic quod quādo vere conditio impleri non potest, sufficit quod eo modo,quo potest fieri, impleatur,d.l. Menius.l.mulier. §.si quis hereditariū seruum.ff.de condi.insti.vbi gl.p ura iura adducit.Tertio attentari potest, & dici, quod imo satis sit conditionē impleri in effectu, etiam si conditio voluntaria sit,licet Bart.& omnes contradicant in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de libe. & posthumis, cum concorda. Moueor, quia video quod si dandum sit pupillo,vel furioso, conditio impletur dando tutori, vel curatori.l.si fundus.vbi casus. ff. de condition. & demonstratio. & in l.Stichum.§.vsumfructum.versicu.sicuti. ff.de solutio.facit text.in l.mortuo.§.fina.ff.de statu libe.& in l.Iulianus ait.ff. de conditio.& demonstration.Non obstat l.qui heredi,in princip.quam totus Mundus allegat: quia dico quod non probat id,ad quod allegatur, sed potius in cōtrarium facit. Nam ibi quod dandum est seruo, domino dari non potest: quia ista in effectu differunt. Agitur enim de interesse serui,quod omnino ipsi

no ipsi detur, non domino: quia interim seruus effici posset liber, ⁊ sibi acquireretur. Quod hoc consideretur, est bonus tex. in §. libertas quoque. in versic. itaque. insti. de singul. reb. per fideicommis. reli. Et quod in casu legis, qui heredi. hoc verum sit, deducitur: quia ibi dari potest domino de consensu serui: vt pꝛobatur in ver. contra. vbi si domino dandum est, seruo dari potest domino consentiente: ergo ita econtra, si seruo dari debet, poterit domino dari consensu serui. Ita dicit Pau. de Castro ibi. Pꝛo quo adduco textum in l. Stichum. §. vsumfructum. in ver. ceterum. ff. de solutio. ibi: qui seruo dare iussus est, domino dando non aliter implesse conditionem intelligẽdus est, quam si ex voluntate serui dederit. Si igitur in d. l. qui heredi. potest domino dari seruo consentiente, istud est implere conditionem in effectu, ⁊ per equipollens, non foꝛmaliter, nec specifice, ⁊ tamen hoc sufficit. d. ver. ceterum. ergo communis opinio vera non videtur. Et ex his multa cõcurrunt, que tradit Bartolus ⁊ alij in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ff. de liber. ⁊ posthumis, vbi alias legendo latius dixi. Non insisto hic vlterius, quia ab ista materia omnino alienum videtur. Ultimo non obstat quod Bartolus dicit in d. l. j. C. de fide instrumento. quod non dicitur pꝛobare ille, qui habet presumptionem pro se: quia verum est, quod ipse non dicitur pꝛobare, ius tamen pro eo pꝛobat. Et hoc idẽ est in effectu: quia iuris pꝛesumptiones liquidissime sunt pꝛobationes, vt supꝛa dixi: ⁊ ita intelligo Bartol. in dicta l. j. Ex talibus pꝛesumptionibus a iure appꝛobatis conditio impletur. Uel secũdo aliter respondetur quod Bartolus loquitur in pꝛesumptionibus iuris, in quibus factum partis non requiritur: secus in pꝛesumptionibus filiationis, que debent pꝛobari a parte, iuxta l. filium, ⁊ c. per tuas. supꝛa allegat. Et ita contra communem opinionem concludit quod pꝛobatio per modum conditionis, etiam in pꝛesumptionibus a iure appꝛobatis verificatur. Si tamen quod appꝛobatur communiter aliquo casu saluare volumus, dici pꝛobabiliter, ⁊ distingui potest, quod aut sumus in casibus, quibus vere pꝛobationes, ⁊ concludentes haberi non possunt, vt in pꝛobando filiationem, vel adulterium: ⁊ in his sufficiunt pꝛobationes pꝛesumptiue, etiam si cõditionaliter aliquid de pꝛobatione disponatur. Et ita procedunt que contra communem opinionem superius inducta sunt: ⁊ tali casu vera non videtur communis opinio. Si vero pꝛobationes, que necessario concludant, possunt fieri per testes, vel instrumẽta, pꝛout est regulariter: tunc verbum, pꝛobatio, si per modum conditionis pꝛofteratur, in pꝛesumptionibus iuris non verificatur. Et hoc modo communis opinio locum habere potest. Ex pꝛedictis infertur quod in questione Bald. in dicta l. in bone fidei. C. de rebus credit. sufficit pꝛobare se filium, etiam ex pꝛesumptionibus, secundum quod dicitur in c. per tuas. ⁊ in d. l. filium. Et recte consideranti eius verba, ipse Bald. hoc sentire videtur, dum excludit iuramentum in defectum pꝛobationis: quia secundum eum, conditio impleri debet, non suppleri. Rejicit ergo Bald. supplementum. Unde si pꝛobatio fieret testibus, vel alijs pꝛesumptionibus, que diceretur perfecta secundum subiectam materiam dicta l. filium. cum similib. illa deberet admitti, que non indiget alio supplemento, secundum intentionem Bald. Quod etiam Baldus de iuramento dicit, non videtur sine dubio procedere: quia ex quo iuramentum in defectũ pꝛobationis appꝛobatur a iure, videtur pꝛobatio legitima, per ea, que supꝛa dixi de iuramento. Et istud videtur tenere Baldus in l. id, quod pauperibus. in vndecima questione, C. de episcopis ⁊ cleric. Et idem not. Baldus dicit in l. admonendi. versiculo, quid autem si testatoꝛ. ff. de iureiuran. quod latius ibi appꝛobat Roma. in responsione. in xix. fallentia: vbi etiam allegat Balduꝫ in l. j. C. de sacrosanctis ecclesijs. Secundo pꝛedicta conclusio, que habet quod pꝛesumptiones iuris, pꝛobationes sint, declaratur, vt vera sit, ⁊ procedat, quando simpliciter fit mentio pꝛobationis: secus si pꝛobatio nominetur cum verbis aliquibuꝫ qualificatis, vel pꝛegnantibus: quia tunc pꝛesumptiones iuris non sufficiunt. Baldus in dicta l. eum, qui. in pꝛincipio, ff. de iureiuran. vbi dicit quod vera non est pꝛobatio, que fit per iuramentum, sed pꝛesumptiua: ideo si vere pꝛo-
z bationes requiruntur, non recipitur iuramentum z. Sic de pꝛobationibus apertissimis tradunt Archidiaconus, Joan. Andreas ⁊ Dominic. in c. j. in versiculo, si quis. in glos. in verbo, apertissimis. de exception. in sexto, ⁊ in glos. magna. in l. fin. ff. quod metus causa. Idem in liquida pꝛobatione Salicet. dicit in l. si quando. C. vnde vi. per illum textum cum glos. j. Sic etiam si pꝛobatio legitima requiratur, glos. in l. cum de indebito. in pꝛincipio, in verbo, legitimis. ff. de pꝛobation. cum alijs allegatis supꝛa in articu. de iuramento, in secunda limitatione. Et idem, vt supꝛa dicendum est, quando esse debent pꝛobationes indubitate. Bald. not. in l. fina. per illum text. in fine, C. de secund. nupt. in ver. item not. Et ideo vbi aliqua pena committitur, non sufficiunt coniecture: quia liquida p pꝛobatio re- p
quiritur. Baldus notat in l. vnica. in iiij. opposi. vers. item quo ad commissionem. C. de his, que pene no. per textum in l. in testamento. la pꝛima, de condit. ⁊ demonstration. Et per dictam l. in testamento. idem Baldus dicit in cap. j. versiculo, poꝛro in pꝛedictis. qualit. do. feud. pꝛopꝛ. pꝛiue. facit quod notat Bald. in l. cum pꝛoponis. circa finem. C. de hered. instit. Et supꝛa dicta etiam procedunt, si pꝛobatio luce clarioꝛ requiratur. Bald. in l. finali, per illum textum in pꝛinci. C. si minoꝛ se maioꝛem dixerit. Item etiam in pꝛobatione perspicua. Baldus in l. in bone fidei. versiculo, secundo inspicitur. C. de reb. credit. Item in pꝛobationibus manifestis Baldus in l. j. in fine, per illum tex. C. de reuocãdis donatio. in pꝛimo notabili. Et secundum ista, plura declarantur, que similibus vtuntur verbis in diuersis materijs, in l. fin. §. illud. C. de tempoꝛ. appellatio. ibi: euidentissimis pꝛobationibus, in c. iij. de here. in vj. ibi: legitime constiterit. ⁊ in c. peruenit. de fideiuss. ⁊ bonus text. in c. consultationi. de spons. ⁊ in l. sciant cuncti. C. de pꝛobatio. in d. l. cum de indebito. §. finali. Sed circa pꝛedicta, que magis cõmuniter appꝛobantur, insurgit dubitatio ex his, que supꝛa dixi, quod plena pꝛobatio dicitur secundum subiectam materiam, pꝛesertim allegando Bartolum in tractatu, ad repꝛimẽdum. in ver. summarie. Et euidentissime pꝛobationes dicuntur pꝛesumptiones iuris. d. l. licet Imperatoꝛ. de legatis ⁊ fideicommissis pꝛimo. Et legitima pꝛobatio est iuramentum, secundum gloss. in dicto c. statutum. §. cum vero. de election. in vj. ⁊ supꝛa latius dixi. Ergo quod verba superius dicta etiam verificentur in pꝛobationibus pꝛesumptiuis secũdum subiectam materiam, pꝛobatur in c. non solum. de regul. in vj. vbi clara pꝛobatio, ⁊ pꝛobatio facta competentibus indicijs equiparantur. vt in d. l. sciant. C. de pꝛobation. ideo expꝛessio verboꝛum supꝛa dictoꝛum nihil videtur operari. Pꝛo declaratione considerari possunt, ⁊ distingui tres casus. Pꝛimus est, quando talis est materia, in qua pꝛesumptiue tantum pꝛobationes fieri possunt, vt in pꝛobando filiationem, vel adulterium: ⁊ isto casu supꝛa dicta non procedunt: quia ex quo concludens pꝛobatio non potest haberi, pꝛesumptiones, tales vere pꝛobationes dicuntur. Pꝛobatur ista conclusio in l. fina. ad fin. ff. de pꝛobation. ibi: veritati semper locum foꝛe. Et sic veritas appellatur, que ex pꝛobatione pꝛesumptiua filiationis elicitur. Ad idẽ tex. in c. j. infra de frigi. ⁊ male. ibi: verum indicium. quod tamen in pꝛobatione pꝛesumptiua verificatur. capitu. laudabilem. eodem titul. Et hoc idem pꝛobatur in l. pꝛima, §. debebit. ibi: vere filius. ff. de liber. agnoscend. ⁊ in l. penulti. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. Et sicut iste vere dicuntur pꝛobationes, ita legitime, dilucide, indubitate, ⁊ similibus verbis supꝛa dictis nominari possunt, ex quo aliter, nisi pꝛesumptiue pꝛobationes fieri non possunt. Et hoc modo dictum Baldi de veris pꝛobationibus allegatũ supꝛa in dicta l. eum, qui. in pꝛincip. limitatur. Et adde Bald. in l. j. C. de fideicommiss. versicu. item soluendo. vbi iuramentum veram pꝛobationem esse dicit: cuius contrarium voluit in d. l. eum, qui. Sed pꝛo concoꝛdia distinguere possumus, vt supꝛa diximus. Secundus casus est, quando pꝛobationes concludentes possunt fieri, ⁊ verba superius dicta, vel similia, pꝛoferuntur in aliqua dispositione incidenter, non pꝛincipaliter: vt quia statutum dicat, quod in causa mutui procedatur summarie, adhibitis tamen pꝛobationibus legitimis: ⁊ tali casu supꝛa dicta etiam non videntur procedere: quia illa verba, legitimis pꝛobationibus intelliguntur secundum ius commune, ⁊ secundum subiectam materiam. Ad hoc faciunt allegata supꝛa in contrarium. Et ista sit secunda limitatio ad pꝛedicta. Tertius est casus, si talia verba pꝛoferantur pꝛincipaliter in aliqua dispositione: puta, si statutum dicat quod contra scholares aperta pꝛobatio vel legitima requiratur: ⁊ tali casu non sufficerent pꝛobationes pꝛesumptiue, vt aliquid statutum operetur. Et hoc modo supꝛa dicta bene procedunt: ⁊ ita pꝛo nunc dicendum videtur. Postremo duo notanda sunt, secundum Aretin. Pꝛimo, quod pꝛobatio, que ex diuersis speciebus pꝛobationum resultat, ⁊ plena efficitur, non pꝛopꝛia pꝛobatio dicitur, sed pꝛesumpta. Bald. not. hoc dicit in c. j. §. cum autem. in ver. extra etiam quero. de controuer. inuestitu. Quod dictum simpliciter sequuntur hic Aretin. ⁊ Moderni. Sed tamen cõsiderandum videtur an pꝛobationes imperfecte, que simul iũguntur, vere sint pꝛobationes, vel ficte: ⁊ secundũ illarum qualitatem resultans pꝛobatio iudicabitur, vt effectus cause sue naturam sequatur. arg. l. finali, C. de nat. libe. ⁊ pꝛima quest. pꝛima, in capit. pꝛincipatus. facit tex. in l. qui id, quod. in pꝛinc. ff. de donation. in l. si filius. C. ad Macedo. Bene verum est quod

talis probatio non dicitur aliqua illarum specierum, ex quibus conficitur, vt supra dixi, post rubrice continuationem. Secundo notandum est quod licet propria, & vera sit probatio illa, que fit testibus super facto simpliciter deponētibus, absque alia ratione, magis vera tamē, & propria reputatur illa probatio, in qua testes, licet non interrogati, rationem adducunt: talis enim probatio preponderat in tribus. Primo, quia huiusmodi testes non reputantur idonei ad reprobandum instru-
m mentum m quando absque reductione cause deponunt. Secundo magis creditur testibus rationem assignantibus, & illi preferuntur, iuxta c. in nostra. de testi. Ita Baldus not. tradit in l. presbyteri. in fin. ver. nunquid ergo. C. de episcop. & cler. vbi ad hoc disputationem Jacob. Butr. refert. Tertio, quia vnus testis, qui absque ratione deponit, non facit probationem semiplenam: & in defectum probationis ei non defertur iuramentum. Ita Baldus singulariter dicit in c. j. §. sacramentum. versicu. vnum scias. de consuetud. rec. feud. quod pro notab. Areti.
q hic refert. Hoc tertium dictum, dubium q mihi videtur: quia duo testes plenam probationem faciunt, etiam si de causa nihil dicant, quando non interrogantur. Glos. not. vbi Bartol. & alij in l. solam. C. de testi. glo. Innocen. & omnes in c. cum causa. infra titul. j. & glos. iiij. q. iij. §. item solam. ergo vnus videtur semiplenam probationē facere. Ita arguit glos. in l. admonendi. vbi Bartol. versicu. venio ad tertium. ff. de iureiurand. cum concor. Bene facit quod voluit Vincen. quem sequitur Anto. de Butr. Imol. & Abb. in c. in nostra. infra tit. j. quod sicut plures testes preferuntur pluribus quo ad plenam probationem, ita vnus vni quo ad semiplenam, & inferunt ad iuramentum. Et accedat quod not. dicit Innoc. in c. preterea. vbi Bald. versicu. quero, pone testis. infra titu. j. quod etiam in causis capitalibus valet dictum testis sine redditione cause, si de causa scientie non fuit interrogatus. quod not.

¶ Additiones.

a ¶ Impropriantur. Adde q ad hoc vt dispositio non reddatur nulla, licet verba constitutionis in totū verificari nō possint, constitutio tamē locum habebit pro ea parte, pro qua verba verificantur, vt notanter dicit idem Decius in c. nouit. in versicu. ex predictis infertur. s. de iudic. & facit, quia in contractibus verba que proprie accipi non possunt, accipiuntur improprie ad saluandum intentionem contrahētis: vt probatur in l. si tibi. ff. si certum pe. & ibi per Sozin. in ver. iij. not.

b ¶ Agitur. Quod argumentum a simili corruat data dissimilitudine in eo de quo agitur, notat etiam post Abb. idem Dec. in c. translato. de constitution. in j. lect. & ibidem per Felyn. in vers. nec sufficit.

c ¶ Probatio. Adde quod ratio istius dicti est, quia probationes possunt esse false: & hinc est quod ex probatione testium necessario peccatum non infertur: vt voluit Abbas, quem refert Decius ibidem, in ver. tertio. Abbas in capitulo, nouit. supra de iudicijs.

d ¶ Perinde. De ista dictione, vide per Bartol. in l. qui a patre. ff. de confirm. tutor. & in l. sacrilegij. §. is autem. ff. ad l. Jul. pecul. vide etiam per eundem Bartolum in extrauagan. ad reprimendum. in vers. perinde.

e ¶ Probationis. Adde quod hinc est quod sicuti cōuictus de crimine infamante efficitur infamis: ita etiā confessus: vt notatur per doctores in c. at si clerici. vbi per Deci. in versicu. iij. allegat. s. de iudic.

f ¶ Alius. De natura istius dictionis, vide late per Fel. multas quotas adducentem in d. c. sedes. versiculo, dictio alius. s. de rescriptis.

g ¶ Intelliguntur. Adde quod hoc in tantum est verum, quod siue statutum sit odiosum, siue fauorabile, a proprietate verborum non receditur: vt per eundem Decium in cons. xij. in versicu. confirmatur hoc.

h ¶ Parricidio. Quod parricidium sit maius delictum quam homicidium, adde eundem Decium in cons. lxv. & quod statutum loquens de homicidio, non comprehendat parricidium, notat etiam Decius in cap. que in ecclesiarum. supra de const. vbi doctores volunt, quod stante statuto quod bannitus impune occidi possit, non tamen filius occidere poterit patrem bannitum. & vide etiam ibidem per Felyn. in versi. secundus casus est. Et vide Andream Barbat. in d. l. data. in fine. C. donat. in apostill. ad Bald.

i ¶ Legitima. Quod iuramentum dicatur legitima probatio, vide etiam per eundem Dec. in cons. xviij.

k ¶ Absque dolo. Adde eundem Dec. in c. cognoscentes. in j. lectu. & que ibi dixi in apost. s. de const.

l ¶ Iuramentum. Adde quod iuramentum nō sufficit ad probandum impedimentum appellantis ad hoc, vt secundus annus ei detur: quia tali casu probationes euidentissime requirūtur. l. si. §. illud. C. de tempor. appell. & vide per Deci. j. de appel. in c. ex ratione. in vers. quarto principaliter queritur. & ibi in apostillis dixi.

m ¶ Instrumentum. Quod testes qui rationem non adducunt, non sint idonei ad reprobationem instrumenti, vide per eundem Decium in c. si quando. in ver. in glo. s. de rescrip. & de testibus rationem adducentibus quod preferantur testibus, qui rationes non adducunt, vide etiam per eundem Deci. in l. j. ff. si cert. pet. Hier. Sig.

1 ¶ Vinculum. Vide eundem Deci. in c. ecclesia. s. Marie. s. de constitut. Sil. Ald.

a ¶ Mod. Aduerte quod quando Deci. in hoc tit. citat Mod. in eodem titulo, intelligit de do. Fel. Sande. vt reperi diligenter conferendo.

b ¶ Tabellione. Alber. l. non est omnino. de manu. vindic. Bar. Jas. in l. videamus. §. deferre. de in litem iuran. Alex. l. si finita. §. Julianus. de dam. infec. consil. xxx. nu. 2. libro vij. Jas. l. iusiurandum, quod ex conuentione. §. pupillus. repe. l. admonendi. de iureiuran. Matth. Afflict. decis. Neapol. clxxxi. nu. 6. Valet tamen vt extraiudicialis. l. quero. §. fina. & ibi Angel. de edilit. edicto. Alex. cons. xxiiij. nu. 40. lib. ij. vbi dixi. & supra de iudic. c. at si clerici.

c ¶ An confessio. Adde do. Jas. de Mayno. in l. cum te transegisse. C. de transac. nu. 6.

d ¶ Agitur. Dec. in d. c. translato. lect. j. vbi dixi.

e ¶ Offic. Anto. Cors. in sing. ver. testis. Deci. j. eod. c. ij.

f ¶ Regula. Deci. l. j. nu. 22. vbi tetigi, de regu. iur. Et ad Alex. cons. xxviij. nu. 11. lib. j.

g ¶ Remouetur. Falsum, & contra. l. vbicunque. de interrogato. actio. & expressius contra text. c. cum Joannes. vers. cum iudex. de fide instrum. & ita obseruatur quod vsque ad sententiam interrogari potest. & sentit Fel. hic. Et idem Decius, qui postea mutauit opinionem in melius. s. de iud. c. j. lec. ij. Et hoc intelligo super factis antiquis iam allegatis, non autem super nouis articulis: quia sicut noua facta non possunt allegari, vt post conclusionem in causa, ita nec super nouis peti potest partem interrogari: vt post iuramentum: in d. c. cum Joannes. tradit Jo. Jmb. inst. foren. lib. j. c. xxviij.

h ¶ Confessio. Falsum est. Alex. l. a Diuo Pio. §. si pignora. de re iud. Jas. l. si prius. de oper. no. nun. Alex. cons. xcj. nu. 9. lib. vj. vbi dixi.

i ¶ Paria. Franc. Balb. de prescrip. j. part. prin. q. vj.

k ¶ Subiectam. Hippol. Marsil. repet. rubr. de probat. fol. v. in paruis.

l ¶ Superfluum. Istud dictum cum seq. falsum est: quia tolerabilius est quod verba nil operentur, quam quod absurdum. Pet. de Anch. c. j. de const. Fel. in trac. quando lit. aposto. Jas. l. non dubium. nu. 35. C. de legib. Philip. Deci. l. senium. nu. 25. C. de testa. auth. ex testam. C. de coll. Phil. Corn. cons. cclxix. li. j. dixi ad Alex. cons. xlix. in fi. lib. j.

m ¶ Verum. Imo verissimum, per ea, que nuper dixi.

n ¶ Criminalibus. Vide Decium. c. tertio loco. j. eod.

o ¶ Impossibilis. Fel. hic, Deci. j. eod. c. in presentia. nu. 25. cons. cclxij. Bald. cons. cccclxxxvij. lib. v. Lud. de Sard. tracta. legitima. Alcia. de presump. par. iij. nu. 5. Andr. Tiraq. trac. retrac. §. j. glo. xvj. nu. 7.

p ¶ Liquida. Deci. l. factum. §. in penalibus. nu. 7. de regul. iur. cons. cccxij. Alex. cons. xxxiij. lib. ij. vbi dixi.

q ¶ Dubiū. Sed est verū, & cōmuniter approbatū. [redacted]

1 ¶ Princeps obligatur ex contractu inito cum subdito. 4. 5. 6.
2 Argumentum de lege & statuto ad contractum valet.
3 Contractus non debent claudicare.
7 Principis obligatio an liget successorem.
8 Princeps, scilicet Imperator, an possit conueniri corā Papa.
9 Judicium appellatur medium inter actorem & reum.
10 Judex debet sequi mediam viam inter opiniones diuersas.
11 Edere instrumenta, vel rationes, que persone compellantur.
12 Reus non cogitur edere actori instrumenta. 13. fal. nu. 33.
14 Reus non cogitur edere instrumēta fisco in causa criminali.
15 Ecclesia an vtatur priuilegio fisci, ita vt reus cogatur eidem edere.
16 Agens pro matrimonio an possit petere sibi edi instrumenta ad fundandam intentionem.
17 Agens pro alimentis potest petere sibi edi instrumenta ad intentionem fundandam.
18 Agens pro libertate potest petere vt edantur sibi instrumēta.

Idem

19 Idem in miserabilibus personis.
20 Usurarius an teneatur edere instrumenta actori.21.
22 Quid in eo,qui desijt esse vsurarius.23.24.
25 Quid in alijs personis similibus quodam modo vsurarijs?
26 Argentarij,⁊ nummularij cogantur edere libros rationum.
27 Mercatores nostri temporis an cogantur edere libros ratio-
num.28.
29 Libris mercatorum adhibetur fides de consuetudine.30.
31 Iudex potest ex officio compellere reum edere instrumenta.
32 Actor,⁊ etiam reus, tenentur edere instrumẽta in iudicijs du
plicibus.
34 Reus tenetur edere actori ad probandã replicationem.39.45.
35 Item quando reus esset vsurus tali instrumento.
36 Item ratione peccati,quando quis argueretur de instrumen-
ti retentione.
37 Item quando instrumentum esset inutile apud reum.
38 Actor an teneatur edere reo ad fundãdam eius exceptionem.
46 Notarius rogatus de aliquo contractu tenetur edere.47.
48 Notarius vltime voluntatis debet edere omnibus pretenden-
tibus interesse.49.50.⁊ 51.
52 Notarius in casibus,in quibus non tenetur edere instrumen-
tum in forma publica, tenetur tamen producere protocollum
iudici ad instantiam cuiuslibet,cuius interest.
53 Notarius actorum tenetur edere omnibus, quorum interest.
54 Notarius,qui tenetur edere,tenetur duntaxat semel.55.56.57.
58 Notarius rogatus de aliquo instrumento,si non velit edere,di
cens se non fuisse rogatum,tenetur pena falsi.
59 Editio qualiter petatur fieri a tertio.60.
61 Editio instrumentorum,vel rationum,quo iure fieri petatur.
62 Editio instrumẽtorum,⁊ rationum,qualiter fiat, ⁊ an in totũ?
63 Leges,⁊ statuta debent in totum edi.
64 Instrumenta,⁊ rationes quo tempore edi debeant.
65 Editio rationum, vel instrumentorum in quo loco sit faciẽda.
66 Editionem facere si actor vel reus recusat, que sit practica iu-
dicis.

Ex epistole. Diuiditur in duas partes. In prima pe-
titio ponitur. In secunda ibi: ad hoc.ipsius
a repulsio. [a] Reus propria instrumenta acto
1 ri edere non tenetur.h.d. ¶ † Primo nota
b principem [b] obligari ex contractu facto etiã
1 cum subdito [1]. Ita singulariter colligit do.Abbas post Ant.
de Butr.⁊ Imol.hic. Et per istum text.idem not. Cyn.in l.di-
gna vox.in ver.vltimo scias.C.de legi. Et nedum princeps,sed
etiam Deus ipse ex promissione obligaretur: vt Bald. inquit
in l.j.in princip.ff.de pact.vbi magistrum sententiarum refert
ita dicentem. Et de principe,idem Baldus tradit in l.penult.
C.de dona.inter vir.in l.fina.ad fi.C.de transact.⁊ in c.j.in prin.
per illum text.de natura feu. In contractibus enim equalitas
requiritur:⁊ ideo princeps communi iure vtitur: vt Bald.di-
cit in l.ex imperfecto.ad fin.C.de testa.Nam quanuis princeps
lege positiua non obligetur, a dictamine tamẽ rationis non
est solutus: quia animal rationale est, vt verbis Baldi vtar in
l.si aquam.versic.xviij.C.de serui.⁊ aqua.facit quod not. Bald.
in l.qui se patris.ver.hoc scias.C.vnde libe.Innoc.Abb.⁊ late
Moder.in c.nouit.supra de iudic.⁊ Andreas Siculus in consi
lio j.libro primo.Et hec adeo locum habent,quod nec etiam de
A plenitudine potestatis potest princeps contrauenire [A], secun
dum Paulum de Cast.in l.digna vox.preallega. ⁊ idem Bal.
in c.j.§.ad hec.versicu.item not.ex glos.de pace iuramen.firma.
Et si aliter diceremus,nullus inueniretur qui contrahere vel-
let cum principe:⁊ sic hominum priuaretur consortio.quod es-
set valde graue.l.hi,qui.C.de aposta.Et hanc rationem Ro.ad
ducit in cons.ccclij.incipien. queritur primo nunquid. circa fi.
Et prius hoc Baldus dixit in l. princeps.in fine, ff.de legi.Et
ista ratio arguit quod in fauorem principis hoc introductum
sit.Sed tamen ob vtilitatem priuatorum potius videtur prin
cipaliter constitutum,ne cum ipsorum iactura decipiãtur. Et
ideo omnes contractus, qui fiunt a principe, habẽt naturam
c contractuum bone fidei [c]: vt inquit Bald.in cap.j.§.si quis ve
ro.in princip.de pace Constan.in vsib.feud.Subijcit dominus
Abb.⁊ Moder.hic sequuntur, quod obligatio, qua princeps
adstringitur,est duntaxat de iure naturali: ciuiliter vero non
obligatur. Et ita tenent Anton.de But.Imo.⁊ communiter
alij: quia naturalis obligatio a principe tolli non potest. §.sed
naturalia. institu.de iure natura. per Imol. ⁊ alios in c.que in
ecclesiarum.de constitut. Quasi velint principem ideo natura
liter obligari,quia naturalis obligatio immutabilis sit: ciuili-
ter vero non teneri, quia tolli, ⁊ mutari potest ciuilis obliga-
tio.§.fina.institu.de iur.natura.Ista tamen ratio non multum
satisfacit: quia licet princeps ciuilẽ obligationem tollere pos-
sit,non tamen cõstat quod illam tollere voluerit. Nam in quo-
libet actu potentia requiritur,⁊ voluntas. l. multum interest.
C.si quis alteri,vel sibi.capitu.quoniam Abbas.supra de offic.
delega.Et in dubio videtur princeps vti iure communi:argu-
men.l.in testamento.C.de testamen.milit. Facit text.nota.in c.
proposuit.de concessio.preben.in l.ex facto.ff.de vulgari ⁊ pup.
Et est dictum not.Innocen.in capit.innotuit. de electio.ad fi.
Angel.sequitur in l.bene a Zenone.C.de quadrien.prescript.⁊
quod tradit etiam Innocen.in c.dudum.infra de decim. Bal.
in l.bonorum.in princ.C.qui admitt.cum simi. Et maxime hoc
dicendum videtur in contractibus,per supra dicta. Preterea
licet naturalis obligatio tolli non possit, impediri tamen po-
test ne nascatur.l.si non sortem.in princip. ff.de condit. indebi.
vbi Bartol.in l.cum lex.vbi Bart.ff.de fideiussor. ⁊ ideo ratio-
nes iste non vrgent. Secundo pro cõmuni tamen opinione ar
guitur,quod princeps nõ obligetur ciuiliter: quia ciuilis obli-
gatio a lege inducitur.institu.de obligat.in princip.ibi: secun-
dum nostre ciuitatis iura. Sed princeps legibus solutus est,
in l.princeps.ff.de legib.in l.digna vox.C.de legi.ergo non obli
gatur ciuiliter.Sed ad hoc responderi potest,quod ab illa re-
gula,que habet, principem non obligari legibus, casus noster
excipitur,scilicet in legibus,que contractus respiciunt,quibus
voluit princeps obligari: ex quo iura dicunt, principem tene-
ri ex contractibus,hic,cum similib. Nam tali casu videtur prin
ceps voluisse legibus se subijcere: argu.l.est receptum. ff. de iu-
risdictio.omnium iudic.⁊ in c.nos si incompetenter.ij. q.vij.in
2 princip. † Tertio,⁊ postremo pro eadem parte arguunt Mo
B der.hic: quia argumentum valet de lege,vel statuto [B],ad con-
tractum.glos.not.in l.non impossibile.glos.fin.circa fin.ff.de pa
ctis.glos.fina.in l.domini prediorum.C.de agric.⁊ censi.lib.xj.⁊
quod voluit glo.in rubri.C.de decurion.lib.x. Sicut ergo prin
ceps non obligatur legibus,ita non videtur ex pacto, vel con-
tractu obligari. Sed respondetur quod in isto casu est longe
diuersa ratio in contractu a lege.Nam contractum facit prin-
ceps vt priuatus,vt cum omnibus facultas contrahendi sit cõ
munis: ⁊ ideo obligatur sicut alius quilibet priuatus: legẽ ve-
ro facit tanquam princeps cui soli hoc competit.l.fina.C.de le-
gib.⁊ ideo nõ obligatur,quia se gerit pro principe, qui legibus
solutus est.l.princeps.de legib. Et istud est, quod Bald. dicit
in l.j.in princip.ff.de constit.princi.dum inquit quod licet prin
ceps non obligetur lege legis,ligatur lege conuentionis.Et la
tius declarat Aretin.hic. Et ita tollitur argumentum de lege
ad contractum: quia illud non procedit, vbi diuersa ratio ha-
betur: vt no. in d.l.non impossibile. de pac. Item argumentũ,
quod solet fieri de lege ad contractũ, respicit potestatem: quia
quod per legem non potest fieri,nec per pactum poterit. Sed
in questione nostra non potestas, sed voluntas principis consi
deratur,que est velle ex contractu obligari,licet legibus solu-
3 tus sit,per supra dicta. † Contra opinionem communem,scili
D cet quod imo ciuiliter [D] princeps obligetur,expresse tenet Bal.
in l. princeps.ff.de legib. quia in contractibus debet esse equa-
litas. Unde sicut contrahens obligatur naturaliter ⁊ ciuiliter
ipsi principi,ita princeps debet obligari. Facit text.in l.cũ em
ptor.ff.de rescind.vend.Aret.huic rationi respondet, ⁊ Mod.
sequuntur, quod hoc toleratur in principe,vt contractus clau
dicet,sicut in pupillo.l.Iulianus. §.si a pupillo. ff.de act.emp.
Et idem in ecclesia: vt not.in c.j.infra ne sede vacan.Hoc simi-
le,quod Areti.includit,euitari potest: quia alia ratio videtur
in pupillo,vel in ecclesia,quam sit in principe.Nam contrahen
ti cum pupillo,vel ecclesia,potest imputari, quod solẽnitatem
requisitam in contractu non adhibuit: sed in principe hoc non
potest considerari,cum nullo modo ipse obligetur. Et hoc in-
fra ad aliud propositum considerat ipse Aretin.Et ita funda-
mentum Bald.videtur bene procedere.Et predictam opinio-
nem Bald.quod princeps obligetur ciuiliter,sequitur Areti.
qui tamen vltra Bal.alijs rationibus mouetur. Et primo per
text.in l.j.§.fina.cum l.seq.de offic.procura.Cesar.vbi adeundo
hereditatem princeps obligatur,⁊ talis obligatio ex quasi cõ-
tractu tota dicitur de iure ciuili: vt per Bartol.in l. ex hoc iu-
re.ff.de iustitia ⁊ iure. ergo obligari videtur ciuiliter. Secun-
do allegat text.in l.bene a Zenone.C. de quadrien.prescrip.vbi
actio datur contra principem: ergo obligatur ciuiliter: quia
naturalis sola actionem non producit.institu. de obligatio.in
principio,⁊ illum textum in dicta l.bene a Zenone. prius alle-
gauit Bald.in proemio feudorum. in ver. expedita diffinitio-
ne. Et ita simpliciter tenent, ⁊ transeunt Moder.hic.Sed ta-
men tenẽdo communem opinionẽ predictis omnibus respon-
deri potest. Et primo ad fundamentum Bal. dicatis quod in

effectu nulla erit inequalitas: cum sola naturalis obligatio in principe probabiliter dici potest quod habeat effectū, ⁊ actionem producat, ex quo ipse non potest aliter obligari. Ita no. videtur hic probari: ⁊ per illum tex. expresse hoc sentit Antonius de Butrio in cap. que in ecclesiarum. supra de constitut. Ipse enim remanet in terminis iuris gentium, vt Abbas dicit in d. c. que in ecclesiarum. supra de constitut. vers. non tamen facere potest. Facit quod notat Baldus in l. rescripta. ad finem. C. de precibus Imperat. offerend. Hoc etiam suadetur: quia ne quis indebite damnum patiatur, naturalis sola ex pacto nudo effectum producit: vt not. Bartolus per illum textum in l. eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo. Et idem dicit Ange. allegando illum textum in consilio primo, incipien. visis supra dictis. ibi: nec mirum. Et ad hoc etiam facit, quia vbi actio nō competit equitate subsistente, officio iudicis succurritur. l. plane. ff. de petition. heredita. Facit text. in capitulo, ad apostolicam. vbi Hostiens. ⁊ alij infra de simon. in l. j. §. cum patronus. ff. de officio praefec. vrb. Et sic concludo quod princeps ex naturali obligatione sola adstringatur, cum aliter ipse non possit obligari, per illum text. cum similibus. Et si dicatur, attenta hac ratione, ergo etiam seruus ex sola naturali poterit conueniri, cum etiam ipse ciuiliter obligari non possit. Respōdetur quod alia ratio pactum reformat. Nam in seruo obligatio ciuilis non datur odio ipsius: quia pro mortuo reputatur quo ad ea, que sunt iuris ciuilis. l. seruitutem. l. quod attinet. de regulis iuris. In principe vero hoc contingit fauore eius. Et in seruo nulla est inequalitas: quia sicut ipse alijs ciuiliter non obligatur, ita nec alij sibi: secus in principe, cui alij obligātur: ⁊ sic ratio diuersitatis manifesta est. Non obstant que Aret. inducit. Et primo ratio, quam fortissimam ipse dicit, que fundatur in dicta l. j. in fine, de officio procur. Cesar. Quia pro respōsione considerandum est quod obligatio, que ex aditione hereditatis nascitur, licet a iure ciuili inducta sit, vt Aretin. dicit, cum illa tamen naturalis obligatio concurrit: alias sola ciuilis non esset potens ad agendum: vt not. institu. de obligati. in principio. Hoc probat, ⁊ declarat Bartolus in l. interdum. ff. de condi. indebi. Paulus de Castro in l. ex hoc iure. in repetitione, in vltima questione. ff. de iustitia ⁊ iure. Et hoc patet in stipulatione, que inuenta est a iure ciuili. §. de constituta. instit. de actio. ⁊ tamen in ea requiritur naturalis obligatio, ⁊ facta sine consensu non valet. l. j. §. adeo. ff. de pactis. Et idem in alijs contractibus, qui a iure ciuili tantum inducti sunt, de quibus per glos. institu. de iure naturali. §. ex hoc iure. in verbo, pena. Princeps ergo, qui in tali casu obligatur ex sola naturali, que sibi congruit, videtur adstringi: que naturalis sola in principe effectum producit, ex quo aliter non potest ipse obligari, vt supra dixi. Secundo potest responderi quod speciale sit, quādo princeps alteri succedit: quia tunc obligatur vt priuatus, ⁊ non vtitur priuilegio: vt de fisco dicitur in l. fiscus. in princip. ff. de iure fisci. ⁊ in l. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsuris. Tertio considera diligenter: quia ista ratio, quam Aretin. habet pro concludenti, non videtur procedere, etiam secūdum intentionem eius, presupponendo quod in actione adesset sola ciuilis obligatio. Nam non sequitur, vbi est sola ciuilis obligatio princeps obligatur ciuiliter: ergo etiam obligatur ciuiliter, quando ciuilis concurrit regulariter cum naturali, vt in cōtractu. Ratio aperta est: quia vbi reperitur naturalis obligatio, satis consultum videtur esse contrahētibus cum principe, ex quo illa naturalis habet effectum, per supra dicta: secus vbi tantum est ciuilis: quia nisi ciuiliter princeps obligaretur, creditores, ⁊ legatarij essent decepti: quia nullo iure princeps esset obligatus. Prima tamen responsio magis placet: secunda, ⁊ tertia disputatiue potest tolerari. Ad text. in dicta l. bene a Zenone. quem postremo adducit Aretin. dici potest, primo quod in actione reali loquatur, ibi: actiones in rem. que nullam obligationem presupponit. §. j. institu. de action. vnde ex hoc non potest inferri quod ciuiliter obligetur. Vel secundo, dato quod in actiōibus personalibus loqueretur, illud ideo videtur, quia ibi princeps in locum priuati succedit. Nam non prohibet ne actiones, que contra priuatum competunt, contra illum intententur: sed vult quod contra ipsum principem retorqueantur, ac dirigantur. Et ideo cum subintret ibi locum priuati, non vtitur prerogatiua eius. l. fiscus. in principio, ff. de iure fisci, ⁊ supra dictum est. Tertio, vt ex supra dictis colligitur, dici potest quod quanuis loquatur de actionibus, ibi intelligitur pro iure petendi, prout erat etiam de iure gentium non quod formaliter actiones sint, prout in priuatis consideratur, ⁊ obligationem ciuilem presupponant, iuxta l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurato. Nam contra principem hoc dici non potest: quia subiectum non est habile vt recipiat ciuilem obligationem, cum ipse sit solutus legibus, a quibus causatur ciuilis obligatio. Remanet ergo princeps in terminis iuris gentium, ⁊ ex sola naturali potest conueniri, per ea, que supra dicta sunt, ⁊ tradit dominus Abbas in dicto capitulo, que in ecclesiarum. Et ita ex predictis patet quod pro vtraque parte
4 iste articulus disputabilis est. † Retenta conclusione quod princeps ex contractu efficaciter obligetur, limitatur in quibusdam casibus nō procedere, quibus obligari princeps pro-
e hibetur: vt quia per contractum aliquem locum subijceret[e] inuitis hominibus loci: nam hoc facere non potest. Dictum est not. Hostien. quem ibi Joannes Andreas, Anto. de Butrio, Abb. ⁊ alij sequuntur in capitu. dilecti. supra de maiorit. ⁊ obedien. notat Baldus in capitu. primo, §. si quis. in versiculo, adde, dicit Hostiensis quo tempore mil. ⁊ idem Baldus in capitulo primo, §. in generali. in versiculo, quero vtrum Rex Francie. si de feudo fuerit controuers. inter dominum ⁊ agnatos. Facit notabi. dictum Hostiens. in c. quanto. vbi Anto. de But. ⁊ alij infra de iureiur. dum inquit quod princeps faciens pacem cum inimicis, non potest in preiudicium subditorū, qui passi sunt damnum, aliquid remittere. Et idem Bald. dicit in l. quicunque. C. de ser. fugit. glo. ⁊ Domi. in c. authoritate. §. fin.
5 in gl. in ver. propriam. de priuil. in vj. cum si. † Similiter si contractus principis magnam diminutionem sue iurisdictionis contineret, non tenet etiam si adhibeatur iuramentum. c. dilecto. ⁊ quod ibi Bald. infra de iureiur. Et per illum tex. in d. c. dilecto. idem Bart. dicit in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi, aut clam. Baldus in l. penultima. C. de bonis, que liber. ⁊ in proemio feudorum, versiculo, expedita diffinitione. cum concor-
6 dantijs. † Similiter si ante promotionem aliquid a principe, vel Papa promittatur in preiudicium dignitatis, promissio non valet. capitulo, sicut nostis. infra de iurando. vbi Abbas in tertio notabili, infert ad Cardinales, qui aliqua promittunt ante creationem, si eorum aliquem promoueri contingat. Sic etiam si contractus fieret super regalibus, iuxta ea, que habentur in c. j. que sint rega. princeps non tenetur. Baldus not. hoc dicit in titulo, de pace Constan. in ver. amplius consueuerunt. Et ista sunt breuiter, que extensius Moderni hic tradunt. Sed considerandum est, quod in istis, ⁊ similibus casibus princeps ipse videtur efficaciter obligari, vt ad interesse possit conueniri: sed eius contractus ad preiudicium alterius non extendit. Unde ista diuersa sunt. Postremo, non omitto vnum, quod Aretinus hic dicit ad limitationem eorum, que superius dicta sunt. Nam ipse concludit quod obligatio naturalis in principe effectum non producat, si ex causa lucratiua prouenit. Et ita, secundum eum, saluatur opin. Anton. de Butrio hic, qui dixit hanc obligationem principis inefficacem esse. Et hoc sensit Cyn. in dicta l. digna vox. C. de legib. Certe hoc dictum, quod latius hic Aretinus prosequitur, non videtur absque dubio procedere: quia textus hic generaliter loquitur, quod ex contractu princeps obligetur: ergo generaliter debet intelligi, etiam quod in vno casu maior ratio, quam in alio videatur. Text. not. in l. j. §. quod autem. ff. de aleator. ⁊ in l. in fraudem. in fine, ff. de testamen. milit. Facit tex. in l. j. §. generaliter. ff. de legat. prestan. xix. distinctio. in c. si Romanorum. c. solite. de maioritate ⁊ obedient. ⁊ in contrarium non probatur iure: ergo erubescimus sine lege loqui. l. illam. C. de colla. §. consideremus. in authenti. de trien. ⁊ semiss. Comprobatur hoc duplici ratione. Prima, quia quilibet priuatus ex nudo pacto, ⁊ sic naturali sola obligatione obligatur in donatione. l. si quis argentum. C. de donation. ⁊ ita facilius in tali contractu quis obligatur: ergo a fortiori idem est in principe, cuius precipuū est, liberalitatem exercere. c. j. infra de donation. l. ij. §. fina. ff. de donation. Secunda ratio est, quia obligatūr princeps ratione consensus. Si ergo ex causa lucratiua consensit, debet adstringi, cum vis tota sit in consensu, ⁊ quantum ad consensum nulla ratio diuersitatis videtur posse assignari: ergo nec diuersum ius debet constitui. l. illud. ff. ad legem aquil. l. a Titio. de
7 verborum obligation. c. translato. de constitution. ¶ † Secun-
f do nota quod obligatio principis etiam ligat successorem[f] in dignitate: vt per dominum Abbat. hic. Et ideo Bald. hic infert, quod pacta inita inter Imperatorem Federicum, ⁊ ciui-
g tates Lombardie[g] debent per successores in Imperio obseruari. Idem Baldus in locis supra allegatis precipue in d. l. digna vox. not. Bartolus in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi, aut clam. dum alleg. text. in c. Abbate sane. de re iudica. Oldrad. in consilio xciiij. incipien. eleganter. ad finem. Facit quod habetur in c. j. infra de solution. Et hoc intellige, quando sub nomine dignitatis contractus fuit celebratus, vt dicit hic dominus Abbas per text. ⁊ que ibi habentur in capitulo, quoniam Abbas. supra de officio ⁊ potestate iudicis delega. vbi videndum est

8 dendum est. ¶ † Tertio nota & singulariter secundum domi.
Abb. Imperatorem coram Papa posse conueniri. Ex quo in-
fertur quod ipse Imperator, quando est reus, in propria cau-
sa iudex esse non possit: & iura, que dicunt Imperatorem esse
iudicem in causa propria. xxiiij. questio. iij. Builisarius. tex. in
l. proxime. ff. de his, que in testamen. delen. in l. & hoc Tyberius.
ff. de here. instit. procedunt, quando agit Imperator, & ipse est
actor: secus si sit reus: quia coram Papa debet conueniri: vt
hic, secundum Abbat. qui idem dicit esse in quolibet, qui supe
riorem non recognoscit. Aretinus hic insurgit contra istud
dictum, & concludit Imperatorem, & aliũ, qui superiorem non
recognoscit, etiam si reus sit, posse in facto proprio iudicare.
Mouetur per textum cum glos. in l. ij. C. de quadri. prescript.
vbi Imperator, qui vt reus conuenitur, dat iudicem: ergo vi-
detur iudicare in causa propria. Secundo, quia non recurri-
tur ad Papam, nisi quando Imperator est negligens in ad-
ministrando iustitiam: vt tradunt Innocent. & alij in c. licet ex
suscepto. supra de foro competen. non ergo immediate Papa
adiri potest. Iste rationes, cum quibus Moderni transeunt,
non vrgent. Et primo text. in d. l. ij. non probat id, quod Aret.
dicit. Sed dato quod verum sit quod Imperator, contra quẽ
agitur, det iudicem, vt glos. dicit in dicta l. ij. non valet conse-
quentia, Potest dare iudicem: ergo potest ipse cognoscere, &
iudicare. Nam episcopus in casibus, in quibus non est iudex.
dat iudicem: vt not. dicit Hostien. in summa, in titu. de senten.
§. quis debet sententiam. versic. sed nunquid potest episcopus.
Quod dictũ pro valde not. Rom. refert in l. qui iurisdictioni.
ff. de iurisdictione omnium iudic. & vide glos. in c. nouit. in ver
bo, nostram. de iudicijs. & Abbas in cap. si quis contra clericũ.
de foro competenti. Non obstat dictum Innocentij & aliorum.
in d. c. licet, quia non loquuntur in causa ipsius principis, sed
in causis illorum, qui sunt sub principe, in quos habet ipse iu-
risdictionem, que ab eo non aufertur, nisi propter negligentiã.
Et ita videtur voluisse dominus Abbas hic, qui refert illud
dictum Innocentij in dicto capi. licet. & eo non obstante ita di
cit. Et idem voluit Abbas in cap. nouit. & in glos. in verbo, iu-
dicare. supra de iudic. in capitu. exposita. supra de arbitr. & in
cap. cum venissent. supra de iudicijs. Facit quod notat Abbas
in capitulo, si necesse. infra de donatione inter virum. & Bald.
in capitulo, imperialem. §. finali, de probib. feudi alienatio. per
Federicum. Pro opinione Aretin. tamen facit, quia si Im-
perator est iudex in causa propria, quando est actor, idem a for
tiori dicendum si sit reus: quia fauorabiliores sunt rei, quam
actores. l. fauorabiliores. de regulis iuris. Et quod Papa nul-
lo modo immediate contra non recognoscentem superiorem
adiri possit, probatur in capitulo, nouit. supra de iudi. vbi Pa
pa protestatur quod non intendit iurisdictionem regis turba
re, nisi ratione peccati: quo casu ipse plenã habet potestatem,
& tamen ibi vt reus rex conuenitur. Idem videtur probari in
capitu. per venerabilem. in versiculo, insuper. supra qui fil. sint
legitimi. vbi tunc demum Papa cognoscit contra regem non
recognoscentem superiorem, si eius iurisdictioni rex se subij-
ciat, & non aliter. Ergo datur intelligi quod Papa regulari-
ter non sit iudex contra non recognoscentem superiorem, sed
ipse sit iudex in propria causa: vt expresse de feudo dicitur in
dicto capitulo, nouit. & tenet Bald. in l. ij. circa finem. C. de sen-
tent. que sine certa quantita. vbi in ciuitate loquitur Angel. in
l. prima. C. ne quis in sua causa. facit quod notat Bartolus in l.
si alius. §. bellissime. ff. quod vi, aut clam. Non obstat text. hic,
quia responderet Aretin. quod hic aditus fuit iudex ratione
peccati, iuxta capitul. nouit. supra de iudic. vel tanquam me-
diator. Quod suadetur, quia non fuit citatus Imperator vt
iudex facit. Opinio tamen Abbatis potest saluari, vt locum
habeat in arduis, secundum Aretinum hic, per glo. in c. gran
di. de supplen. negligen. prela. in sexto, que voluit Papam pos
se priuare principem, qui superiorem non recognoscit. & proba
b tur in dicto capitulo, alius. [b] decimaquinta questione sexta, in
c. ad apostolice. de re iudica. in sexto. Et hoc equitas suadere
videtur, cum non sit verisimile, quem iudicaturum contra se,
vbi ageretur de statu, vel de maiori parte regni sui. Facit quod
voluit glos. notabi. ij. questio. vij. in capitu. cum pastoris. & in
capitulo, irrefragabili. §. finali, in verbo, delegatus. supra de
9 officio ordina. ¶ † Quarto, & vltimo nota ibi: medium. se-
2 cundum Abba. post Joannem Andr. & alios, quod iudicium
appellatur medium [2]: est enim medium inter actorem, & reum.
Ad idem text. in l. nullus. C. de iudeis. Sed certe non videtur
in textu hoc probari: Nec precise enim hic iudicium medium
appellatur: sed generaliter accipitur medium pro vsu quo-
dam loquendi, dum aliquid coram pluribus proponitur, non
solum in iudicio, sed etiam extra iudicium, vt in capitulo, he-
ne quidem. nonagesima sexta distinctione, ibi: deferatur in me
dium. & in l. filie dotem. C. de collatio. ibi: in medium conferre.
& in l. pretor. §. Julianus. ff. de collatio. bono. in cap. j. de rebus
eccles. non alen. in sexto. Et de medio notat Dominic. in capi.
non solum. de appella. in sexto, per illum textum. Et pluribus
modis medium consideratur, vt notat Joannes Andreas in
c. preterea. el secundo, & ibi Abb. de appellatio. Et medium se-
cundum quod capitur per Joannem Andream & alios hic, il-
C lud dicitur, quod inter duo extrema clauditur [c]. Et hoc Ab-
bas dicit per illum text. in c. consuluit. in principio, in secundo
notabi. de officio & potestate iudicis delegati. facit text. in l. iij.
§. filius. inter medias. vbi Aretin. ff. de liberis & posthumis. Et
hoc etiam not. Bartolus in tract. de insula. in verbo, quod fre
quenter. Reperitur aliud medium per eque distantiam, id est,
quod distat equaliter ab extremis. §. cum autem. institut. quib.
ex caus. manu. licet. not. in l. antiqui. ff. si pars hereditа. pet. Et
ita de medio Bal. distinguit in l. qui sella. §. fin. ad fi. ff. de serui.
rustic. predio. Et de medio aliter Bald. loquitur in l. j. in prin.
ff. de origine iur. dum inquit quod medium occupat tertiam
partem, finis aliam, & principium aliam. Et in statutis quod
dicatur esse medium, in notabili questione Bartolus tradit in
l. iiij. ff. de furtis. Et quando attendatur medium, notat glos.
in c. j. in ver. modum. supra de offi. custo. in l. solet. §. fin. ff. de offi.
proconsul. Est materia brocardica, vt Azo prosequitur in suis
10 brocardis. † Illud vtiliter notandum est, quod vbi rationes
sunt hinc & inde, & doctorum authoritates, adeo quod commu-
nis opinio facile discerni non potest, tunc probabilis est senten
D tia iudicis, qui mediam viam sequitur [D 3]. Et isto casu salua
3 tur opinio glo, in l. Nesennius. ff. de negotijs gest. dum dixit,
talem esse rusticorum sententiam. Ita solenniter in causa ma-
gni ponderis consuluit Petrus de Ancharano in consi. ccxi.
incipien. inter contraria, & varia consilia. Et idem Baldus vo
luit per illum text. in l. si paterfamil. §. fina. cum l. sequen. ff. de
heredi. instit. Alexander de Imola idem dicit per illum text.
in l. Titius. ff. ad Senatusconsultum Trebellia. in tertio nota
bili. Et ad idem bonus text. in l. non sine. C. de bonis que libe.
in l. filio. ff. vt in possess. lega. in l. si fundum. §. fina. cum l. seq. que
incipit, ita vt omnes. ff. manda. vbi Salicet. & dictam legem al
legat Bald. in l. j. versiculo, sexto quero. C. si seruus exter. Facit
quod not. Bald. in l. cum proponas. C. de rebus credi. & quod
voluit Bartolus in l. si duo. in princip. ff. vti possid. Vinc. Ab-
bas & alij in c. licet causam. infra eod. cum similib. Ex his hacte
nus expedita sint, que in ista decretali extrinsecus occurrunt.
¶ Nunc superest vt altiori indagine materiam editionis ag-
grediamur, que est propria dos huius capituli. Et inherendo
vestigijs domini Abbat. tota materia in quatuor principales
questiones diuiditur. Prima erit de personis, an, & quãdo in-
strumenta, vel rationes edere compellantur: & in discursu hu-
ius questionis etiam quibus edendum sit, apparebit. Secun-
da, quo iure editio fieri petatur. Tertia questio erit, quomo-
do editio debeat fieri. Quarta, quando, quo tempore, & loco
11 edendum sit. † Circa primam questionem principalem, vt di-
stincte procedamus, de quatuor dubitari contingit. Primo,
an, & quando reus actori edere teneatur. Secundo econtra, an,
& quando actor reo. Tertio, quid de notario. Quarto, quando
12 tertius edere cogi possit. † Ad primum conclusio sit, & regula
que per istum textum colligitur, quod reus instrumenta acto
ri non cogitur edere. Et in hac conclusione omnes doctores
concordant, vt Baldus dicit, qui plura exempla ponit in l. j. §.
editiones. versic. venio ad exempla. ff. de eden. Idem est in ra-
tionibus. l. j. C. de eden. nam actor debet esse instructus. l. si quan
do. C. de dilat. & proprias probationes a se ipso adducere. l. ni-
mis graue. C. de testi. cap. j. de appellatio. in sexto, c. fina. de do-
lo, & contuma. Et si dicatur, reus tamen cogitur positionibus
actoris respondere; & si confiteatur, intentio actoris funda-
tur. capit. j. de confess. in sexto. Vnde sicut tenetur propriam vo
cem edere ad probandam intentionem actoris, ita videtur di-
cendum quod instrumentum, licet proprium, exhibere tenea-
tur. Ad hoc respondent Antonius de Butrio Ab. hic & Mo
der. quod respectu confessionis rei non potuit esse instructus
actor, cum talis confessio non sit in eius potestate; secus est in
instrumentis, vel rationibus: quia in his a principio potuit se
preparare. Et istam rationem differentie originaliter tradũt
Francisc. Vercel. & Joann. Andre, in dicto capitu. j. de confess.
in sexto. vbi Dominic. sequitur hoc. Sed quamuis ratio ista ab
omnibus approbetur, mihi tamen non satisfacit: quia licet
actor non posset instrui ex confessione rei, potuit tamen se ta-
liter preparare, vt alijs modis probaret id, super quo vult ha
bere confessionem rei. Nam ratio predicta bona esset, si posi-
tiones tantum admitterentur in his, que de sui natura aliter

probari non possunt nisi per confessionem, vt in negatiua dici-
tur, dicto capitu. j. de confess. in sexto. Sed cum generaliter in
qualibet causa positiones fiant ad faciliorem probationem, vt
dicitur in clementi. sepe. §. verum. in versic. sed quia positiones.
de verbor. significatio. ratio supra dicta non videtur procede-
re: cum agenti imputari possit, quod aliam probationem non
parauerit equipollentem confessioni. Unde aliter responden-
dum est: ⁊ dico quod ratio manifesta differentie est inter instru
menta, ⁊ confessionem, que fit mediantibus positionibus: quia
si propria instrumenta cogeretur edere, immediate probaret
contra se: ⁊ ex tali productione precise ipse conuinceretur, con
tra l. nimis graue. cum similibus. Non sic in confessione: quia
ipse non cogitur confiteri positiones. Et licet teneatur respon
dere: poterit negare: ideo ex responsione precise non insurgit
probatio, cum non cogatur confiteri: ⁊ si confitetur, imputatur
sibi. Sic etiam in instrumentis, si vellet, posset exhibere, vt in-
fra dicam. Non obstat, si dicatur, quod reus cogitur confiteri
veritatem propter iuramētum calumnie ab eo prestitum: quia
hoc non consideratur, vt patet in instrumento, quod reus ha-
bet apud se, quod tamen non tenetur edere contra se propter
iuramentum calumnie. Retenta ergo conclusione, quam com
muniter omnes tenēt, quod reus non teneatur edere actori in-
strumenta, vel rationes, ad intentionem actoris probandam,
13 limitatur pluribus modis. † Primo, vt nō habeat locum in
fisco agente, cui ex speciali priuilegio reus propria instrumen-
ta edere tenetur. l. nec quisquam. ff. de eden. vbi Barto. ⁊ omnes
hoc tenent: sequuntur hic Abb. ⁊ alij. Sed in illo textu non vi
detur hoc bene probari: quia loquitur negatiue, dum inquit
quod reus alia instrumenta non cogitur edere, quam que ad
causam pertinent, ex qua se defendere professus est. Et oratio
negatiua nihil noui inducit, vt Bald. declarat in l. ij. C. de con
dit. inser. ad fin. per l. ex facto. la prima, ff. de hered. instit. ⁊ text.
in l. Titia. §. fina. ff. de manu. testam. Confirmatur hoc: quia vi
detur ibi potius Iurisconsultus velle minuere editionem, que
a reo petitur, quam illam ampliare, vt ex modo loquendi col-
ligitur: ideo inducta ad diminutionem, non debent operari
augmentum. l. legata inutiliter. de legat. ⁊ fideicommissis pri-
mo, ⁊ textus ibi loquitur presupponendo: vnde intelligitur in
casibus, quibus alias edere cogitur: puta in instrumentis qui-
bus reus est vsurus. l. j. §. edenda. ff. de eden. Et hoc text. innuit
ad fin. ibi: ex qua se defendere professus est. Quicquid sit, ista ta
men conclusio probatur in l. ij. §. diuus. el primo, de iure fisci. in
versiculo, item diui fratres. vbi dicitur quod toties fisco eden-
dum est, quoties de re nummaria agitur. Ista regula genera-
lis est, nec aliquo modo restringi debet: sed generaliter etiam
fisco agente intelligitur, vt edatur ad fundandam intentio-
nem. Primo, quia iura, que loquuntur generaliter, debent
generaliter intelligi. capitu. solite. de maioritate ⁊ obedien. l. j.
§. ⁊ generaliter. ff. de legat. prestan. cum vulga. Secundo, quia
textus hoc tantum dicit, vbi agitur de re pecuniaria: ergo lo-
quitur fisco agente: nam in reo sibi indistincte editur, vt infra
dicam. Tertio, hoc suadetur: quia subijcitur ibi quod fisco
non sic editur in causa capitali: ⁊ in tali causa fiscus est actor,
siue accusator. Ergo datur intelligi quod regula precedens lo
quatur fisco agente: quia vna pars per aliam declaratur. l. qui
filiabus. in principio, ff. de legatis ⁊ fideicommissis primo. l. ve-
rum. de petit. heredi. ⁊ exceptio declarat regulam. l. nam quod
liquide. de penu lega. Quarto, nam textus expresse ibi differen
tiam facit inter causam capitalem, ⁊ pecuniariam. Sed talis
distinctio tantum conuenit fisco agenti: in reo non procedit,
cui semper editur pro defensione, vt supra dixi. Ultimo, quia
text. ibi intendit specialiter aliquid in fisco dispenere: ideo illa
regula generaliter intelligitur, vt dixi: alias non esset differen
tia inter fiscum ⁊ priuatum. Et ita his rationibus comproba-
tur hec prima limitatio, quam simpliciter doct. tradunt, vt fi-
sco teneatur reus edere ad fundandam intentionem eius. Et
per hoc Bald. infert in l. j. §. editiones. vers. iuxta predicta. ff. de
eden. quod si fiscus petit gabellam ab aliquo, poterit petere in
strumentum contractus sibi exhiberi. Et idem dicit in empto
f ribus[f] gabellarum: quia in locum fisci succedunt. Quod vlti-
mum non procedit sine dubio: quia hoc priuilegium fisco spe-
cialiter concessum, nō videtur in emptorem transire, vt voluit
no. Dy. in l. licitatio. §. Imperatores. ff. de publica. vbi Bart. in
l. j. C. de nauicu. lib. xj. Salic. C. de vec. ⁊ commis. l. vniuersi. Spe.
⁊ Io. And. in ti. de immu. eccles. circa fi. vbi Bal. in addi. sequi-
tur Dy. in d. §. Imperatores. no. etiam glo. in clem. presenti. in
ver. non negotiandi. de censi. Fed. in cons. xxi. incip. questio ta-
lis est. versi. item queritur an rustici. cum si. Et per istam ratio
nem Alex. de Imo. reprobat hoc dictum Bal. in d. l. nec quis-
quam. s. allega. ⁊ quidam Mod. sequuntur in tracta. gabella-

14 larum, in vij. par. † Predicta limitatio restringitur. Primo vt
non habeat locum in causa criminali, in qua nullo modo reus
etiam fisco, edere cogitur. l. ij. §. diuus. el j. vbi tex. secūdum vnā
lecturam Bart. ff. de iure fisci. ⁊ tenet Abbas hic. Bar. ⁊ doc. in
l. ij. C. de eden. Et causa criminalis dicitur, etiam si agatur de
pena pecuniaria fisco applicanda. glo. ⁊ Bar. in l. iij. §. j. ff. de se-
pul. viol. ⁊ ideo tali casu non teneretur reus fisco edere. Ita sen
tiunt docto. dum simpliciter loquuntur de causa criminali. Et
ita specialiter dicit, ⁊ declarat Alex. de Imo. in cons. cxxxij. in-
cip. visa facti narratione. in j. libr. Pro ista conclusione prima
facie videtur tex. in d. §. diuus. dum dicit quod fisco edit, quan
do agitur de iure dominij, vel simili causa nummaria. Si er-
go causa nummaria sit ex crimine, non editur fisco: quia nō est
similis cause, in qua agitur de iure dominij, prout ibi requiri-
tur. Sed tamen ista inductio de facili euitari potest: quia illa
verba, que ponuntur in §. diuus. eo respectu duntaxat dicta
sunt, vt cause capitales excludantur, in quibus fisco nō editur:
vt aperte colligitur ibi, dum dicit. Non de capitali causa aga-
tur. quasi velit dicere textus: In causa pecuniaria fisco editur,
non in causa capitali. Et sic illa verba, de iure dominij, vel de
aliqua causa simili, recipiunt determinationem, ⁊ declarantur
ex sequentibus. Et contra dictum Alexand. facit textus in d.
§. diuus. dum ibi excipit causas capitales, quibus fisco non edi
tur. Datur ergo intelligi quod vbi agit de re pecuniaria, fisco
edendum sit, etiam si illa pecunia ex delicto fisco debeatur: quia
sufficit quod non sit capitalis: pro alia igitur pena pecuniaria
debet fisco edi, vt ibi expresse probatur. Et ideo declarationi,
quā Alex. facit in d. cons. cxxxij. supra allegato, refragatur text.
in d. §. diuus. vt dixi. Et dum tex. distinguit inter causam pecu
niariam, ⁊ capitalem, non videtur aliam rationem habuisse, ni
si propter maius preiudiciū, quod versatur in capitalibus: ar.
l. in seruorū. in fi. ff. de pe. Et licet doc. simpliciter dicant nō esse
fisco edendum in causa crimininali, intelligam prout loquitur
§. diuus. scilicet in capitali: alias sequeretur quod in causa ma-
gna ciuili esset edendum fisco: puta, si ageretur de magna here
ditate. Et si agatur de pena decem solidorum nō ederet: quod
videtur contra intentionem iurisconsulti in d. §. diuus. qui vi-
detur considerare preiudicium. Preterea, etiam iura quando
loquuntur de criminali causa, intelligunt respectu pene corpo
ralis, ⁊ generaliter causam pecuniariam excludunt, auth. sed
hodie. C. de epis. ⁊ cle. ibi: in causa criminali, vel pecuniaria. ⁊ au
then. sed nouo iure. C. de pe. iud. qui male iud. in l. j. §. hoc autē.
de calum. Et ita possumus intelligere dicta doc. dum loquun-
tur simpliciter de causa criminali, presertim quia allegant d. §.
diuus. Secundo restringitur, vt non habeat locum, quando e-
ditio peteretur ab alio fisco: quia fiscus contra fiscum non ha-
bet priuilegiū. arg. l. sed ⁊ milites. in prin. versi. coequalitas cū
honoris. ff. de excu. tut. Et ita singulariter probatur hic, secun-
dū Bal. Et idē in ecclesia. l. fi. C. de sacro. eccl. Et ratio videtur,
e quia priuilegiatus non vtit priuilegio ꝯ priuilegiatum[e]. De
quo in auth. quas actiones. C. de sacros. ecc. in c. in presentia. j. e.
Secunda etiam ratio adduci pōt, quia tale priuilegiū vr̄ con-
tra subditos fisco competere: non ergo ꝯ equales: quia par in
parem nō hꝫ imperiū. l. nam magistratus. ff. de arb. l. ille, a quo.
§. tempestiuū. ff. ad Treb. Ex qua ratione infertur ꝙ etiam ꝯ
priuatū sibi non subditū non haberet fiscus hoc priuilegiū. Fa
cit ꝙ no. Nic. Matthes. ⁊ Bal. in l. exēplo. per illū tex. in prin. C.
de prob. ⁊ quod tradit Inn. c. quanto. s. de consue. ⁊ in c. inqui-
sitionem. j. de sen. exc. cum si. Tertio declaratur, vt procedat qn̄
copia probandi aliter haberi non pōt. Secus si fiscus haberet
facultatē pbādi iure ordinario, vt qa sit notarius, ad quē recur
ri possit. Nā tūc non vr̄ quod fiscus habeat priuilegium ꝯ reū,
vt priuilegium minus ledat ius cōmune, quam fieri possit: arg.
l. sane. de priui. Ita dicit dn̄s Ab. hic, ver. ego puto. Quod no-
tandū est, quia hoc accommodari pōt in omnibus casibus, in
quibus contra regulam quis edere tenetur: vt in dote, liberta-
te, ⁊ similibus, de quibus j. Et pro ista limitatione specialiter vi
detur tex. in l. ij. §. diuus. el j. ff. de iure fis. ibi: si verū aliter nō in-
uenitur. Sed in cōtrarium facit: quia semper fiscus diceretur
habere facultatem aliter probādi. Nam notarius agere potest
contra reum, qui habet instrumentum, vt sibi det copiam in-
strumenti. Ita not. Bart. in l. fi. ver. quero vtrum. ff. de tab. ex-
hi. Bal. in l. fi. C. de eden. Et notarius cogi poterit ad agendū
pro interesse actoris: vt probatur in l. procurator. secundum v-
num intellectum. C. de eden. Et in simili Ioan. And. in rub. de
insti. edi. in prin. Et hoc dicit Areti. hic ad aliud propositum,
⁊ sic priuilegium fisci elusorium redderetur: quia semper hoc
modo aliter probari poterit. Sed tamen saluando dictum do
mini Ab. potest dici quod procedat, quando aliter probari de
facili potest, vt in exemplo eius, scilicet quando notarius sit, a
quo im

quo immediate peti possit: secus si cum difficultate vt in argumento. Vel dic quod non videtur expeditum quod notarius possit cogi ad agendum: quia text. in d.l. procurator. vario modo
15 intelligitur, de quo ibi vidēdum est. † Ista prima limitatio nūc pluribus modis extēditur, et ampliatur. Primo ad ecclesiam, que fisco equiparatur, vt dicit do. Abb. post Bal. hic, per tex. in l.fin.C.de sacrosanc.eccles. Contra istam equiparationem facit quod Alex. de Imo. scribit in l.si filiofamilias.§.si vir in quinquennium.ver.adde quod istud dictum.ff.sol.matri.vbi inquit quod equiparatio, de qua in d.l.fi. loquitur in ciuitate, que ecclesie equiparatur: sed in fisco hoc non reperitur. Unde videmus quod fiscus habet priuilegium hypothece.l.ij.C.de priui.fisci. Et tamen in ecclesia hoc non est iure cautum, secundum Bal. in rub.C.de priui.fis. et in d.l.fi.C.de sacrosan.eccle. Ista opi. prima facie comprobari potest: et considero quod in d.l.fi. videtur ciuitas equiparari ecclesie ita quod priuilegia ecclesie ciuitati cōmunicentur: non tamen econtra videtur dicendum quod priuilegia ciuitatis, vel fisci, dato quod loquantur de fisco, in ecclesiā trāsferantur, per ea, que habentur in l.j.de leg.j.per Bart. Confirmatur hoc: quia equiparatio, que fit in d.l.fi. habet locū in certis casibus ibi expressis, et extra terminos d.l.fin. non arguitur de ecclesia ad ciuitatem, vt no. dicit, et declarat Mathesi. in tractatu extensionis, in primo membro, dum loquitur de materia correctoria. Et probatur secundum glo. et Bar. in authen. quas actiones.C.de sacrosan.eccl.vbi dispositio illius auth. que in ecclesia loquitur, non habet locum in ciuitate. Unde in proposito concludēdum videtur quod illud, quod est in fisco dispositum. d.l.nec quisquam. nullo modo ad ecclesiam trahēdum sit. Predictis tamen non obstantibus, sequor communem opi. per d.l. fi. et ita sepenumero arguitur de fisco ab ecclesia. glo. not. in l. an vsusfructus.ff.de vsufr.glo. et Bar. in l.si vsusfructus municipibus.ff.de vsufr.leg. Et in pulchra questione consuluit Francis. de Alber. de Are. quem refert, et sequitur Rom. in auth. similiter.xiij.speciali.C.ad leg. Falci. concludens quod dispositio l.j. C.de iur.fis.lib.x. etiam haberet locum in ecclesia. et quod tradit Bar. in l.cognouimus.C.de mancip. et colo.lib.xj. Roma. in l.si filiofa.§.si vir in quinquennium.ff.solu.matr. et in alia questione not. Spec. in tit. de teste.§.postquā. in versi. sed quid si tot sunt. ibi dum dicit, idem pro fisco, pro ecclesia. et Bal. in l.fructus.ff. sol.matr. dum allegat d.l.fin.de sacrosanc.eccle. cum alijs simil. Ex quibus probabiliter dici potest quod omnia priuilegia generaliter, que fisco, vel ciuitati concessa reperiuntur, etiam ecclesie debeant competere. Et ideo in proposito bene concluditur, quod sicut fisco, ita ecclesie edi debeat, ad eius intentionem fundādam. Non obstant allegata in cōtrarium, et primo dum dicitur quod l.fi. non loquitur in fisco, sed in ciuitate: quia imo etiam videtur habere locum in fisco. Ita Bartol. illam intelligit in l.in omnibus.ff.de diuer. et temp. prescrip. et verba d.l. hoc bene probant. et primo dum ibi dicitur: necnon iuri ciuitatum: nam hoc verbum, iuri, ita videtur respicere fiscum, sicut ciuitatem: cum in fisco agatur de iure ciuitatis, casu quo ciuitas habeat fiscū, iuxta no. per Bar. in rub.C.de iure fis. Secundo proemium legis, dum exorditur dicens, vt inter diuinum, publicumque ius: nam hec verba generalia ita respiciunt fiscum, sicut ciuitatem: cum vtroque casu publica versetur vtilitas. Et principium generale constitutionis attenditur.l.regula.§.et licet.ff.de iur. et facti igno. Et ratio finalis ex proemio colligitur.l.fi. vbi Bar.ff. de her.inst.l.j.in prin. vbi Bar.ff.ad Maced. Non obstat quod in d.l.fin. ciuitas equiparatur ecclesie, non econtra, vt supra: quia imo eque principaliter ita in ciuitate, sicut in ecclesia disponitur, cum eodem verborum constructu ibi hoc dicatur: et ita pari fauore iura ecclesiā, et ciuitatem prosequuntur. Unde in proposito priuilegium, quod fisco tribuitur, non debet ecclesie denegari. Non obstat quod Mathesi. dicit: quia illud potest procedere in materia correctoria, prout ipse loquitur. Secus est in isto casu, vbi est materia fauorabilis, in qua fit extensio a paritate rationis. glo. et Barto. in l.illud.C.de sacrosan.eccle. Bart. in l.si constante. in princi. in ix. quest.ff.solu.matri.cum simil. Et
4 predicta conclusio procedit nedum in ecclesia, sed etiam in alijs pijs locis: quia omnia priuilegia ecclesie etiam hospitalibus [4] competunt.l.omnia.vbi Barto.C.de episcop. et cler. Bal. in authen. hoc ius porrectum. versi. secundo est videndum.C.de sac. san.eccle.do. Anto. in consi.xl.incip. nulla est dubitatio. Paul. de Cast. in consi.xvj.incip. dubitatur. Abb. in cap. nulli. circa finem.j.de rebus eccle.non alie.in c.j.§.de in integrum rest. in ca.
16 relatum.el j.j.de testa.cum simil. † Secundo predicta limitatio in fisco ampliatur, vt habeat locum in matrimonio: nam ille, qui stat pro matrimonio, poterit a reo petere vt sibi edatur ad intentionem fundandam. Ita voluit not. Joan. Andr. in additio. Specu. in titul. de instrumen. edi.§.videndum. versicu. ex premissis. Idem Joan. And. hic, et sequitur Ant. de Bu. Abb. et Mod. Et simpliciter hoc tenet Bal. iunior, in tractatu de dote. in ix. parte. in xj. speciali. Monetur Joan. And. duplici ratione. Prima, quia in matrimonio multa specialia sunt, vt per glo. et doc. in c.j.§. vt lite non contest. Sed ista ratio non multū facit: quia specialia non debent multiplicari. Secunda, quia si permittitur in fisco, vt supra, ergo idem fauore matrimonij: et ista ratio melius consonat. In qua tamen considerandū est quod istud est fauore matrimonij: ergo hoc tantum competit
5 illis, qui stant pro ipso matrimonio [5], vt supra dixi. Non ergo impugnantibus matrimonium debet editio fieri: quia inductum in fauorem retorqueretur in odium, contra l.quod fauore.C.de legibus. Hoc voluit in simili Joan. Andr. in capit. series.j.de testibus. Cuius dictum pro singulari Abb. refert in capit. iurauit. in versiculo, et nota singulariter hanc limitationem. infra eodem. Et hoc verum esse intelligo, nisi ille, qui insurgit contra matrimonium, allegaret aliquod perpetuū impedimentum ad matrimonium dissoluendum: quia tunc agitur de fauore anime, vt peccatum euitetur. Nā tali casu etiam debebit editio fieri impugnantibus matrimonium, cum nō sit minus fauorabile, matrimonium contra legem Dei contractum dissoluere, quam alias legitime contractum conseruare. Ita in simili dicit Calder. quem ibi sequuntur Anto. de But. et Abb. in cap. series.j.de testi. et Abb. in ca. iurauit.j.eod. vbi videbimus. Et hoc modo procedit exemplum Joan. And. in dicto versi. ex premissis. ibi: satis est magna causa. Abbas hic refert de eo, qui prouocat mulierem, cum qua contraxit, ad diuortium, allegando prius illam cum alio contraxisse: nam edere mulier cogitur sibi instrumentum primi matrimonij, vt isti dicunt. Nam hoc ideo est, quia licet ab isto matrimonium cōtractum impugnetur, quia allegat impedimentum perpetuum, agitur de peccato euitando, et de fauore anime, vt supra dixi,
17 ideo sibi edendum est. † Tertio extēditur ad causam dotis, vel alimentorum, in quibus etiam reus actori edere tenetur ad intentionem eius fundandam, secundum do. Anto. et Abb. hic, et Roma. hoc sequitur in l.j.ff.solu.matrimo. in authen. similiter. in v. speciali, in iudicijs.C.ad legem Falcid. Alexan. in l.j. C.de edendo. in xiij. fallent. Est verum quod Bal. videtur velle contrarium in l.j.§.editiones.ff.de edendo. versicu. venio ad exempla. vbi exemplum ponit in muliere, que ab heredibus mariti dotem repetit. Et secundum regulam cōcludit quod cum ipsa agat non poterit petere edi sibi instrumētum ab heredibus, ad hoc vt probare possit dotem datā. Et ita manifeste vult quod causa dotis in hoc non sit priuilegiata. Et idem Salic. dicit in l.fi. versi. et ex his patet.C.de edendo. Are. hic pro concordia distinguit, quod eo casu, quo pia sit causa dotis, vel alimentorum, vt quia pauperi relinquitur, vera sit communis opi. Si vero non sit pia, tunc opi. Bald. et Sali. procedat. Sed tamen indistincte verior videtur communis opin. Nam si restringatur casu quo dos sit causa pia, tunc erit speciale ratione pie cause, per supra dicta, non ratione dotis. Quod videtur contra intentionē doctorum. quia dotis causa fauorabilis videtur propter se, per ea, que habentur in l.j.ff.solu.matr. et in l.ij.ff.de iure do. bonus tex. in l. hoc legatum. in fi.ff.de condit. et demonst. not. in cap.fin.j.de re iud. Et a pari procedunt causa dotis, et fisci.l.ij.C.de priuile.fisc. et l.ij.C.de iure dot. vbi Bald. in princ. plus voluit, fauorabiliorem esse, scilicet dotis causam, quam fisci. De quo vide per Alexan. in l.j.ff.solut.matrimo. Et ita etiam generaliter dicendum in alimentis, quorum causa est admodum fauorabilis: vt no. in l.j.C.de fideicommiss. et Barto. plura ponit in l.solent.ff.de alimen. et ciba.lega. faciunt que infra dicam in octaua ampliatio-
18 ne. † Quarto, in causa libertatis textus no. in l.sicut.C.de liber. causa. vbi Baldus dicit quod licet quis non cogatur originem petitionis aduersarij fundare contra se l.fin.C.de edendo. fallit hoc fauore libertatis, per illum textum. Et quanuis posset cauillari, ratio tamen videtur manifesta: quia pia videtur causa libertatis, vt not. Bartolus in l.proxime.ff. de his que in testamen. delen. in l.si vnus.C.de testamen. et est tex. in l.j. circa fin. C.de communi ser. ma. ibi, primus ad hanc rationem pietatis peruenit. not. Baldus in l.ij.in l.penult.C.de fideicommiss.lib. Et licet proprie, et stricte non dicatur pia causa, sufficit tamen quod fauorabilis sit, vt infra dicam. Constat autem libertatem multum fauorabilem esse.l.lege Julia.ff.de manumis.l.inter pares.ff.de re iudica. adeo quod fauorabilior videtur causa libertatis, quam legitima filiorum: vt not. Paul. de Castr. in l. Papinianus.§.quarta autem.per illum textum.ff.de inoffic.
19 testamen. † Quinto probabiliter idem dici potest in miserabilibus personis, quarum causa fauorabilis, ac pia iudicatur: vt Specula. tradit in titu. de instrumen. edit.§.nunc aliqua. versi-
6 culo, et scias. Et que dicantur miserabiles persone [6], Bartolus

not.in l.j.C.quando Imperator inter pupil.& vide Innocent.&
Abb.post alios in cap.significantibus.s.de offic.deleg.& idem
Abb.in cap.super quibusdam.de verborum significat.Sexto a
simili ratione inferri potest idem esse in liberis:quia par eccle-
sie est causa liberorum, vt dicit Barto.in l.tale pactum.§.fina.
k ff.de pac.Imo etiam plus liberis[k] fauetur,quam ecclesie[7]: vt
7 not.Bal.in l.iubemus.in princ.C.de testa.facit tex.in cap. fina.
xvij.quest.iiij.vbi secundum consilium Augustini nõ debet ec-
clesia institui,& filius exheredari.nota.glossa in l.si quis ad de-
clinandam.C.de epi.& cle.in ver.simili modo.de cuius dicti in-
tellectu late disputat Andr.Sicu.in repet.l.cum acutissimi.C.
de fideicom. Septimo hoc idem suadetur in causa studij, que
etiam multum fauorabilis reputatur:nam in ea versatur pu-
blica vtilitas.§.fin.in proemio instit. Et ideo not.dicit Bal. in
l.j.C.si de mom.poss.fuer.appel.quod in causa studij non appel
latur.Et causa studij & dotis equiparantur, vt notat Bart.in
l.j.ad fin.ff.solu.matrimo.vbi Bal.not.dicit quod quando non
constat de prioritate temporis,sicut pro instrumento dotis pre
sumitur,ita pro instrumento salarij doctoris. Facit quod dici
solet de fabro,qui expelli potest,ne studium impediatur.Glos.
& Barto.in dicta l.j.Abb.in c.bone.el j.de postu.prela.in c.fina.
s.de iud.cum simil.Et generaliter idem dicendum videtur, v-
bicunque publica versatur vtilitas:quia fauorabilis talis cau-
sa iudicatur:quippe in ea fit extensio, & lata interpretatio, etiã
8 si materia alias odiosa[8] sit.l.ij.§.exercitum.vbi Bar.ff.de infa.
l.quemadmodum.C.de agrico.& censi.lib.xj.& Pau.de Ca.hoc
prosequitur in consi.xxiiij.incip.viso puncto. dum allegat tex.
in l.j.§.fin.C.de caduc.tollend.& concludit quod fauorabilis, ac
pia causa sit,que vtilitatem publicam respicit. Facit tex.in l.si
quis.§.vtrum.vbi Bart.ff.ad Sillan.& quod not.Guil.de Cu.
Bal.& Alexan.in l.si filius.ff.si certum petatur.Octauo,& vlti-
mo attentari potest quod idem sit dicendum in qualibet causa
fauorabili. Moueor hac ratione,per quam omnia supra dicta
comprobantur.Nam secundum communem opin.vt infra vi-
debimus,fauore rei,actor edere cogitur ad exceptionẽ fundan
dam: quia fauorabilior causa rei,quam actoris,iudicatur.l.fa-
uorabiliores.ff.de regu.iur.lib.vj.Sed ego habeo quod si causa
fauorabilis sit,preualet fauor cause,& fauor rei preponderat:vt
est tex.in cap.fin.j.de re iud.l.inter pares.ff.de re iudi.& tex.no.
in l.lege Julia. ff.de manumiss. Unde cum reo concedatur vt
actorem edere compellat,secundum communem opin.a fortio
ri hoc permitti debet in talibus causis fauorabilibus. d.ca.fin.
Et licet ibi tantum loquatur de quatuor fauorabilibus causis,
scilicet in matrimonio, dote, libertate, & testamento,generali-
ter tamen in qualibet causa fauorabili procedit,ibi:nisi in cau-
sa fauorabili.Et que ibi exprimuntur,gratia exẽpli dicta sunt,
vt aperte ex modo loquendi colligitur ibi: puta in matrimo-
nio,&c.& exempla non restringunt regulam.capi.j.j.ne cleri.vel
monac.§.hactenus.inst.de grad.Et hoc not.Spec.in tit.de te-
ste.§.postquam.ver.sed quid,si tot sunt.& doc.tradunt in d.c.fi.
& ideo que supra dicta sunt,non solum per viã extensionis pro-
cedunt,arguendo in simili a fisco,vt communiter doct.dicunt,
sed etiam iure proprio vera sunt:quia materiam fauorabiliorẽ
continent.Secundo principaliter fallit regula istius cap.in v-
surario,qui actori edere tenetur ad intentionem eius fundan-
dam,vt est casus in cle.j.§.ceterum.de vsur.Et circa istam limi
tationem ad intellectum d.cle.j.queritur de tribus.Primo,an
habeat locum in Judeo.Secundo,quid si desijt esse vsurarius.
Tertio,quid in alijs personis similibus quodam modo vsura-
20 rijs.†Circa primam questionem Bal.videtur tenere quod sic,
in l.j.§.rationes.in fi.ff.de eden.dum exemplificat in Judeo, di
cens quod si famulus portauit pignus ad Judeum fenatorẽ,&
Judeus postea negat pignus sibi datum, cogitur edere codi-
ces ad fundandam intentionem actoris. Et hoc tenet glos.ex-
presse in d.cle.j.in verbo,censura.quã ibi sequitur Pau.& Jmo.
In contrarium quod non habeat locum in Judeo, probatur:
quia in dicta clemen.dicitur quod edere tenentur,& compellũ-
tur censura ecclesiastica,que est sententia interdicti, suspensio-
nis,vel excommunicationis,in cap.querenti.de verbo.signific.
& talis pena non conuenit Judeo:quia nihil ad nos de his,que
foris sunt.cap.gaudemus.de diuor.ij.quest.j.in cap.multi. Se-
cundo facit tex.in dicta clemen.j.§.fi.vbi videtur loqui de his,
qui edere tenentur; & dicit quod si contendunt non esse pecca-
tum exercere vsuras,debent puniri vt heretici.Et glossa ibi,in
verbo,hereticum,expresse dicit illam cõstitutionem in Judeis
non procedere: quia in illis proprie non cadit heresis. Et ista
opinio glos.videtur preualere:quia postrema iuxta glos.in l.fi-
lium.in §.Sabinus.ff.ad Trebel. Tertio,quia text.in d.cle.j.§.
ceterum. loquitur de vsurarijs qui fenus occulte exercent, vt
aperte ibi dicitur:ergo non habebit locum in Judeis, qui hoc
palam faciunt,& omnibus se exhibent. Unde cum verba consti
tutionis non conueniant:vt ex predictis patet,non debet habe
re locum constitutio.cap.indemnitatibus.§.penult.de elect. in
vj.l.iiij.§.toties.vbi Barto.ff.de damno infe.cum similibus.Et
predictam opin.videtur tenere in terminis Floria.in l.fi.C.de
Jude. vbi inquit quod ordinarij locorum nihil possunt cõtra
Judeos respectu penarum,de quibus loquitur tex. in capi.j.&
in capi.quanquam.de vsur.in vj.& in clement.j.de vsur.quia ille
pene non conueniunt Judeis:nam nihil ad nos,&c.ca. gaude-
mus.j.de diuor.Et ex istis verbis Floria.colligit Alexand. de
Jmo.quod dispositio ca.quanquam.non habeat locum in Ju-
l deo.Et ita alias consului Senis in consi.[l] incip.super premissa
dubitatione. Pari ergo ratione infertur ad propositũ, quod
clementi.j.non habeat locum in Judeo: ex quo simul allegata
sunt per dominum Florianum.Et de ista opin.Flor.meminit
Joan.de Anan.in cap.super his.j.de Jud.dicens illum apud
Ferrariam ita consuluisse. Sed tamen predictis non obstan-
tibus, teneo primam opin.glo.in dicta cle.j.in ver.censura.scili
cet quod idem sit in Judeis,per text.in d.cle.j.in ver.ceterum.
qui generaliter de feneratoribus loquitur:ergo debet intelligi
etiam in Judeis vsuram exercentibus,cum & ipsi vsurarij sint.
xix.dist.in cap.si Romanorum.l.j.§.& generaliter.de leg.prestã.
Nam virtute sermonis generalis omnes includuntur,etiam si
maior ratio in vno,quam in alio,videatur.l.j.§.quod autem.ff.
de aleat.l.in fraudem.in fi.ff.de testamen.mil.Et in casu nostro
omnino eadem ratio quod in Judeo videtur. Confirmatur
hoc:quia Judei odio nobis sunt.cap.cum nimis. j.de Judeis.
liiij.di.in c.nulla.Magis enim odiosi sunt,& peiores alijs infi-
delibus reputantur.j.q.j.in c.nonne.ibi:peiores ergo Judei. &
gl.ibi declarat:ergo non debent esse melioris conditionis,quã
Christiani sint,qui edere coguntur.Ita etiam tenet Domi. in
dicto c.j.de vsur.in vj.circa fin.allegando glo.in dicta clemen.j.
in verbo,censura.& sequitur Joan.de Ana.in dicto capi.super
his.Nam quando materia potest Judeis conuenire,in consti-
f tutione canonum,veniunt etiam Judei[f].c.de terris.j.de deci.
in c.quanto.ad fin.j.de vsur.quod procedit non solum in odio-
sis,sed etiam in fauorabilibus. Facit glo.j.dist.in cap.ius quiri
m tum.que tenet, quod Judei filios habeant in potestate[m]. Idẽ
n glo.xxviij.quest.j.in c.Judeorum.& immunitas[n] concessa a sta-
tuto,etiam Judeis competit.Ita not.dicit Bal. in l.spadonẽ.
§.iam autem.ff.de excusa.tutorum.Et priuilegium securitatis
datum vni cum duobus socijs, etiam de Judeis intelligitur:
secundum Ange.in l.j.ff.ad legem Jul.maiest.& in l. vtimur. ff.
de sepul.vio.Et ideo ex omnibus predictis in proposito conclu
ditur,quod cum editio,que mandatur fieri in dicta clem.j.con
ueniat etiam Judeis in illis etiam locum habere intelligitur.
Non obstant allegata supra in contrarium, & primo quod cen-
o sura ecclesiastica non cadit in Judeis:quia per indirectũ[o] be-
ne conuenit,& cadit in eis,vt glo.dicit in verb.censura. s.alleg.
Et a pari procedunt indirecta excommunicatio,& directa. ca.
quanto.vbi tex.not.j.de priuileg.& tex.in ca. post miserabilem.
j.de vsuris.vbi etiam Judei ad restitutionem vsurarum com-
pelluntur.Non obstat tex.in dicta clemen.vnica.§.fin.quia ve-
rum est quod pena,de qua loquitur §.fina. non habet locum in
Judeis:vt tenet gl.ibi,in verbo,hereticum.& bene quia illa nul
lo modo congruit Judeis.Secus est in editione librorum,que
mandatur fieri: vt in dicto §.ceterum. quia illa etiam Judeis
congruit,declarando vt supra,& hoc modo concordantur glos.
21 que in dicta clemen.j.videntur cõtradicere. †Non obstat quod
Judei palam vsuras exercent:quia etiam sunt Christiani, qui
palam hoc faciunt:vt est Mediolani apud nos: & quocunque
modo sit,sicut dicta clementi.j.locum habet in Christianis,ita
etiam dicendum est in Judeis. Non obstat dictum Flor. quia
non est verum isto casu,per supra dicta:vel cum ipse alleget di-
ctam clemen.j. ita simpliciter debet dictum eius intelligi quo
ad §.fin.cuius pena non cadit in Judeo:secus quo ad §. cete-
22 rum.per s.dicta. †Ad secundum videtur breuiter dicẽdum quod
6 d.cle.j.habeat locum etiã in eo,qui desijt vsurarius[6] esse.Hoc
Bar.dicit per illum tex.in l.pretor ait.§.is etiam.per illũ tex.ff.
de eden.idem Bar.per illũ tex.in l.quis sit fugitiuus. in princ.
ff.de edi.edic.dicens quod vsurarius tamẽ dicitur,licet desierit fe-
nerari.ad idem bonus tex.in l.palam.§.non solum.vbi Bar. ff.
de rit.nup.& videtur ista communis opi.quam Ange.sequitur
in l.sicut.§.superuacuũ.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.& in dispu.
sua incip.Astensis miles.Rom.in l.sequitur.§.itẽ Labeo.ff.de
vsuc.Bal.in l.improbũ.in fi.C.de infa.facit tex.in c. testimoniũ.
in ij.respon.in ti.j.secundum Are.hic.Contrariũ tamen tenet Bal.in
rup.C.de vsur.q.ij.dicẽs se ita consuluisse:quia per restitutionem
vsurarũ nomen vsurarij aboletur.alleg.tex.in c.cũ tu.versi. do
nec.j.de vsur.& reperio quod istã opi.Bal.sequitur Lau.de Rido.in
cap.con

cap.consuluit.in repet.quest.centesima.versic.est etiam questio inter docto.de vsur.allegat etiam in cap.quanquam.de vsu. in vj.in princ.Et hoc etiam approbat Roma.in consi.cccciiij.incipien.in casu proposito.facit tex.in cap.inter solicitudines.§.penul.j.de purg.cano.quem pro ista parte Are.inducit.Pro cõcordia Alexand.de Imo.distinguit in l.j.C.de edendo.& in d.l. pretor ait.§.is etiam. quod ante restitutionem vsurarum vera sit opin.Barto.que communis est:post factam vero restitutionem,decisio Bal.procedat.Et istam distinctionem prius originaliter tradit Ioan.de Ana.in cap.quia in omnibus.j.de vsu. dicens veram esse opi.Bald.in casu,quo loquitur, scilicet post restitutionem vsurarum, sed ante restitutionem,quando simpliciter desijt esse vsurarius, Bartol.loquitur:& ita,secundum eum,non contradicunt.Et ista distinctio videtur contra intẽtionem Bal.qui in dicta rub.C.de vsur.reprobat Barto.& ei directo contradicit.Et tenendo communem opin.ad tex.in d.ca. cum tu.dicit Are.quod parum facit:quia verum est quod relaxatur suspensio,vsurario restituente vsuras: non tamen per hoc sequitur quod infamia purgetur,& mala suspicio. Postremo Areti.ipse aliter,quam supra dictum sit,distinguit quod si nulla apparet suspicio contra emendatum de crimine vsurarum,tunc verum sit quod Bal.dicit. Sed quando aliqua presumptio insurgit contra ipsum emẽdatum, fraus presumitur:
23 & tali casu opinio Bart.& aliorum procedat.† Ut distincte procedamus in proposita quest.cõsidero duos casus. Primus est, an constitutio,& que in vsurario simpliciter loquitur,habeat locum in vsurario emẽdato de crimine.Et ista questio a proposito nostro aliena est.De illa Bartol.loquitur in dicta l.si quis sit fugitiuus.in princ.& in dicta l.palam.Bal.in dicta rub.C.de vsur. cum alijs supra allegatis. Et probabilis videtur illa distinctio,an vsure restitute fuerint,vel non,vt supra dixi, secun-
24 dum Alexand.& Ioannem de Anan.† Secundus casus est,an vsurarius,qui desijt vsurarius esse,teneatur libros edere,secũdum quod dicitur in dicta clement.j.de vsur.& ista questio non deciditur ex supra dictis licet a doctoribus inculcetur. Pro decisione huius questionis habemus cõsiderare verba,que habentur in d.cle.j. ex quibus patet quod duo necessaria sunt, vt libros cogatur edere. Primo requiritur quod vsurarius sit. Secundo quod pro restitutione vsurarum conueniatur,vt colligitur ibi:ad exhibendum,cum de vsuris agetur.Non ergo vsurarius simpliciter tenetur edere, sed tunc demum, cum agitur de vsuris. Unde si contra vsurarium agatur ex contractu venditionis,vel ex alia causa,que non respiciat vsuras,non cogitur vsurarius.Ita ibi voluit Pet.de Ancb.& Card.in dicto §.ceterum. in j.quest. post Lap. Et hoc etiam expresse decidit Bal.in c.clerici.versi.sed nunquid.j.de vita & honest.cle.dicens quod si agatur contra vsurarium ad alium effectum,quam ad restitutionem vsurarum,non tenetur edere. Ex quo enim non concurrit qualitas,que in d.cle.j.requiritur, non debet habere locum dispositio:vt not.Ioan.And.in cap.j.de homic.in vj.in Nouella.Bal.in l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cle.& in l.hi qui ad ciuilia.C.de app.& Bald.in l.j.§.ait pretor.ff.ne quid in flumi.publ.cum similibus.Et ideo in proposito quanuis retineret nomen vsurarij ille,qui desijt exercere vsuras,vt Bar. dicit in locis supra allegatis: hoc tamen non sufficit, vt libros compellatur edere,nisi agatur pro restitutione vsurarum.Unde si fuit facta restitutio vsurarum,prout Bal.loquitur,verum est vt non cogatur edere hac ratione, quia non agitur de vsuris: ante restitutionem vero si conueniatur pro vsuris ad editionem librorum scriptorum tempore,quo erat vsurarius, edere tenetur,dicta l.pretor ait.in §.is etiam.vbi Barto.ff.de edendo.Si vero conuenitur pro libris factis posteaquam desijt esse vsurarius,non tenetur edere,duplici ratione:quia non agitur de vsuris,& quia non est vsurarius: nec ab aduersario conscri-
25 pti sunt. Et ita declaratur iste articulus. quod nota.† Circa tertium dubium concludendum est quod d.cle.j.§.ceterum.licet in vsurarijs loquatur, extenditur tamen & locum habet in alijs personis odiosis, similibus quodam modo vsurarijs, vt sunt publicani,naute,caupones,stabularij.Ita no.voluit Baldus in l.dissolute.C.de condict.ex lege. dicens idem esse, quod in vsurarijs:quia est eadem ratio. Et hoc sequitur Alexan. de Imo.& Mod.in dicta l.j.C.de edendo.facit tex.in l.j.§.j.ff.nau. caupo.stabul.in l.j.§.dixerit aliquis.in l.quante. ff.de publican. Sed tamen contrarium voluit Rom.in dicta l.quante.de quo Alexan.non meminit in dicta l.j.C.de edendo. Mouetur Roman.quia dispositio d.clementi.odiosa est,& penalis:ergo non debet extendi.l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimon.& in regula, odia.de regul.iur.in sexto.Et istam opinionem Roma.contra Baldum vrgenti ratione videtur sequi Aretin.hic:quia d. clemen.loquitur, quando contra vsurarium agitur de vsuris,

Unde si vsurarius pro alio dolo,vel fraude conueniretur, non teneretur edere:vt not.ibi Pet.de Anchar.& supra dixi. Ergo dicendum est quod supra dicte persone non cogantur edere:quia cum eis non agitur de vsuris,vt in dicta clemen.j. requiritur. Confirmatur hoc:quia in vsuris versatur delictum, ex quo vsure omnino prohibentur.capi.quia in omnibus.de vsur. Sed in personis supra dictis nullum est delictum,cum iure permittente eorum artem exerceat: ideo in talibus diuersa ratio videtur.Facit textus in l.quis sit fugitiuus.§.apud Labeonem. & quod ibi Barto.ff.de edil.edict.vbi inquit quod statutum in vsurario non habet locum in eo, qui contractum facit prima facie licitum,licet in veritate sit in fraudem vsurarum:quãuis ergo publicani,naute,& similes,in eorum contractibus fraudẽ sepe numero committant, ex quo tamen vsuram patenter non exercent,secundum formam contractus, non veniunt sub dispositione d.clemen.j.que de vsuris loquitur.& ita arguit Aret. hic.His non obstantibus,non puto discedendum ab opi.Bal. que approbatur communiter, & sustentabilis videtur. Nam in ista materia editionis proceditur de simslibus ad similia.l.quedam.§.nummularius.l.argentarius.§.j.ff.de edend.Facit textus in l.si quis ex argentarijs.§.j.versicu.nam & si plures.eod.titu.& in l.j.§.de rationibus.& ff.de tutel.& rat.distrab.Et satis similes vsurarijs sunt publicani,naute,& alij supra dicti, de quibus lex multum suspicatur. Et licet aliqua dissimilitudo inter eos considerari possit,non refert. Satis est enim, subesse similitudinem respectu presumptionis fraudis, de qua agitur, ex eo quod not.domi.Abb.in cap.translato.de constitut.in capit. quemadmodum.de iureiurando.Non obstant allegata in contrarium.Et primo quod in penalibus non fit extensio,vt Roman.dicit:quia contrarium est verum,cum etiam in penalibus extensio fiat.glos. ordinaria in l.si quis id quod.ff. de iurisdict. omnium iudicum.tex.in capit.j.vbi Bald.que fuit prima causa benefi.amit.Et maxime hoc procedit,quando agitur de peccato euitando, & de salute anime, prout videtur loqui text.in dicta clementi.j.Nam tunc extensio fit etiam in materia odiosa,& penali:vt not.tradit Ioan.And. vbi Abb.multum extollit in cap.ex tenore.j.qui filij sint legit.Abb.in cap.quesiuit.de diuor. Anton.de But.in cap.ad eminentiam.ad finem,de sentent.excommunica.Bartol.in authent.sacramenta puberum.C.si aduersus vendit. Non obstat quod dicit Aretin.scilicet quod dicta clementi.j.restringitur,quando agitur de vsuris: quia verum est,& supra dixi.Sed dico quod similitudo hoc modo procedit, scilicet quando agitur contra publicanum, vel nautam, in pertinentibus ad eorum exercitium. Nam facta equiparatione inter istos,& vsurarios,sicut vsurarius duntaxat tenetur edere,quando contra eum agitur de vsuris, ita & isti edere tantum debent,quãdo queritur de aliqua extorsione, & fraude per ipsos commissa in eorum exercitio, de quo lex multum suspicatur.Et ita verisimile est Bal.intellexisse. Non obstat quod conditio istorum non sit reprobata: quia editio fit propter fraudem, que presumitur: & hec sinistra, & mala suspicio militat ita in istis,sicut in vsurarijs:& hoc sufficit,vt argumen.a simili procedat per supra dicta.Ultimo non obstat textus in §. apud Labeonem.quia licet isti non comprehendantur ex verbis, tamen ex mente d. clement. satis videntur comprehendi,vel sal-
26 tem per extensionem,& ex similitudine rationis.† Tertio principaliter fallit ratione officij, vt in argentarijs, qui coguntur edere, etiam si cum illis controuersia sit.l.argentarius.in principio.l.pretor ait.in principio.ff.de edendo. Item in nummularijs, qui argentarijs similes sunt: vt dicitur in l.quedam. §.
27 nummularios.ff.de edendo.& hoc clarum est. † Sed apud docto.magna dubitatio est,an hoc procedat in mercatoribus nostri temporis, vt ad similitudinem argentariorum, rationum suarum codices exhibere teneantur. Et communis videtur opin.quod sic:quam originaliter tenuit Iacobus Butrig.in l. prima.C.de edendo.vbi Bartolus,Angelus,& Salicet. hoc sequuntur. Idem ibi approbant Francisc.de Albe.Floria.Alexand.de Imo.& Moder. Idem Iacob.Butriga.& Barto.& in l.quedam.in princip.Iacob.Butrig.& Alber.in l.prima.§.editiones.ff.de edendo.Anton.de Butr.Card.& Abb.hic, & Cardina.in clemen.j.§.ceterum.in v.opposi.de vsur.vbi dicit quod hoc dictum communiter seruatur.Et Baldus hoc idem sequitur in rub.C.de constitu.pecun. Et ista est communis opinio, vt hic dicit etiam Aretinus que potissime hac ratione fundatur:quia in talibus mercatoribus,& artificibus consuetudo inoleuit,vt omnia,que cum eis aguntur,in eorum codicibus ipsi scribant:vnde contrahentes cum eis tacite ipsis mandare videntur quod scribant,prout ab eis fieri consuetum est,argum. l.vel vniuersorum.ff.de pigno.actione.& in l.Titianus.ff.quod cum eo. Que tamen iura loquuntur in consuetudine man-

dantis: in casu nostro vero agitur de consuetudine eius, cui fit mandatum, vel de generali consuetudine. Unde pro ista communi opinione melius facit text. nota. quod, ibi Bal. in l. fina. C. de fideiusso. quem adducit Aret. hic, et Alex. in l. j. C. de eden. Sed illum prius allegauit Bal. in rub. C. de consti. pecun. facit etiam tex. in l. si pignore. §. fin. ff. de pigno. actio. in l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edil. edict. in l. iiij. ff. de spon. in l. manumissio per lictores. ff. de manu. vind. Et ad hoc etiam dictum Inno. in cap. olim. de verb. signi. ubi inquit quod in contractibus,
q et in qualibet materia dispositio regulatur a consuetudine[q]. Quod dictum refert, et sequitur domin. Abb. in cap. certificari. de sepult. in princip. Ad hoc etiam, quod not. Bart. per illum tex. in l. j. C. de iure fisci. lib. x. domi. Abb. per illum tex. et ibi late Mod. in cap. cum ius. de const. Barto. per illum textum in l. si prius. §. recte placuit. ff. de aqua pluuia arcenda. cum similib. Ista ratio, que communiter approbatur, non videtur esse sufficiens. Primo, quia negari potest, quod sit talis consuetudo: et alleganti talem consuetudinem incumbit onus probandi. l. prescriptione. cum glo. C. si contra ius vel util. publi. not. Bart. in l. de quibus. ad fin. ff. de legi. et in l. omnes populi. ad fin. ff. de iust. et iur. Secundo, nam dato quod sit aliqua consuetudo, illa inducta est in fauorem scribentium, qui ad eorum utilitatem scribunt. Unde non debet in odium ipsorum retorqueri, ut ad fundandam intentionem aduersarij libros suos edere compellantur. argument. l. quod fauore. C. de legib. Confirmatur hoc. quia consuetudo contra ius commune, qualis ista esset, est stricti iuris: unde extendi non debet, per ea, que Innocē. tradit in cap. dilecto. de officio archid. et quod voluit gloss. in regu. odia. de regu. iur. in vj. Barto. in l. j. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. cum similibus. et in proposito videtur casus dissimilis: nam si cōsuetudo introducta sit ut mercatores pro eorum instructione rationes scribant, durum est, et rigorosum ut trahatur ad alium casum, scilicet ut exhiberi rationes debeant ad instructionem alterius in preiudicium scribentiū. Et iura que pro cōmuni opinione adducuntur, loquuntur in consuetudine generali, que generaliter attenditur: ut cum magna sit authoritas consuetudinis. Nos vero loquimur de consuetudine scribentium, que est facti, et non facit ius: ut declarat Ant. de But. in cap. fin. de consuetud. Aret. consil. xj. incipien. procedendum est. Et licet talis priuata consuetudo sepenumero cōsideretur ad interpretandum voluntatem, ut in l. si seruus plurium. §. fin. de leg. j. l. Mela. de alimen. et cib. lega. l. cum alimenta. eodem titul. cum similibus, non tamen ex tali consuetudine facti, offenditur voluntas, prout esset in isto casu: quia mercatores scribentes voluerunt sibiipsis consulere, non alijs, in ipsorum preiudicium. argumen. cap. super hoc. de renū. l. cum de indebito. ff. de proba. Et actus scribendi non debet operari ultra intentionem. l. non omnis. ff. si certum petatur. Nec obstat si dicatur quod ex tali consuetudine scribendi, que facti esse dicitur, postea insurgit, et producitur consuetudo generalis, que facti ius, et notorium inducit: quia, ut supra dixi, talis priuata consuetudo scribendi ad propriam utilitatem, non debet producere contrarium effectum, ut in preiudicium eius, quis necessitetur: cum enim sit stricti iuris, extra casum suum non extenditur. Cum ergo non sit consuetudo, non potest argui tacitum mandatum: et sic cessat fundamentum communis opinionis. Et dato quod mandatum, etiam expressum, interuenisset, mercator, qui scribit non pro executione mandati, sed pro interesse, et utilitate eius videtur scribere: argument. l. si communes. ff. de nego. gest. Quod not. Barto. in l. duo fratres. ff. de acquirenda hered. et in l. Modestinus. de solution. in ij. princi. articu. et latissime deducit Aretin. hic. Et licet ipse sequatur communem opinionem remouendo hanc rationem: quia cum ista obligatio inducatur ex consuetudine, non attenditur intentio scribentis, sed ultra intentionem ex necessitate consuetudinis quis adstringitur. Dico quod istud non est verum: quia nulla videtur consuetudo in isto casu ultra intentionem scribentis, per supra dicta. Secundo pro illa opi. communi domi. Ioan. Petrutius in dicta l. j. C. de edendo. inducit tex. in l. pretor ait. in princip. ff. de edendo. dum ibi dicitur, Argentarij edere coguntur: quia cum singulorum rationes conficiant, equum fuit id, quod mei causa confectum est, meum quodam modo instrumēto mihi edi. Nam ista ratio utique militat in mercatoribus nostri temporis: ergo idem videtur dicendum, presertim cum sit ratio scripta expresse in lege. Sed dupliciter responderi potest. Primo, quod textus in dicta l. pretor. non potuit rationem finalem: sed ponitur in l. argentarius. §. j. ff. eodem titulo. ubi due rationes colliguntur, que non videntur habere locum in mercatoribus. Secundo quia verba d. l. pretor. non conueniunt mercatoribus. Non enim ipsi rationes scribunt aliorum causa, sed pro eorum instructione. Nec mercatores ratione officij singulorum rationes conscribunt, sed pro eorum duntaxat utilitate. Tertio secundum Aretinum hic, et Alexan. in dicta l. j. facit textus in dicta l. argentarius. in princip. ubi due rationes adducuntur in argentarijs: quia publicum est eorum officium, et quia in scribendo principalis eorum opera versatur. Unde in mercatoribus sufficit alteram rationem procedere. §. affinitatis. institu. de nuptijs. Ad hoc etiam respondetur, Primo quod tex. ibi loquitur copulatiue: unde requiritur cōcursus utriusque rationis. l. si heredi. de conditionibus instit. in cap. is quoque. et in cap. plerisque. ubi gloss. de election. in vj. Et hac ratione attenta, etiam prima ratio sola sufficeret: et sic quilibet habēs officium publicum compelleretur edere: quod tamen non videtur ita expeditum. Secundo, quia ratio scribēdi non videtur procedere in mercatore. Nam opera eorum est in mercantijs principaliter. ut no. Bartolus in l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immuni. non in scribendo. Quarto ista communis opinio satis probari videtur in l. quedam. §. nummularios. ff. de edendo. ubi quod dictum est in argentarijs, ad nummularios extenditur ex sola ratione scripture. Ita videtur ergo in mercatoribus dicendum: quia verba Iurisconsulti, et ratio posita in dicto §. nummularios. bene conuenit mercatoribus. Sed responderi potest quod in mercatoribus non sit ratio, que in nummularijs reperitur: nō enim sunt similes. Vide gloss. in dicto §. nummularios. Et quia opera mercatorum non est principaliter in scribendo, ut supra dictum est. Cōtrariam vero opin. plerique docto. sequuntur Iacob. de Belui. et Bald. in dicta l. j. versic. sed iuxta hoc quero. et in l. j. ibi: caue tibi de falsa causa. Et idem Bald. in l. j. §. rationes. versi. extra quero. ff. de edendo. Ange. in l. argentarius. in princip. ff. de edendo. Petrus de Anchar. in clement. j. de usuris. Ioan. de Imo. hic, concludentes, mercatores non teneri ad exhibendum eorum rationes. Mouentur precipue, Primo quia in argentarijs erat consuetudo ut ipsi rationes conscriberent: et tamen ut ipsi cogantur edere, mandatum requiritur. l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. ff. de edendo. ergo datur intelligi quod sola consuetudo, que in mercatoribus allegatur, non sufficit, nisi etiam mandatum accedat. Ad hoc respondet Alexand. in dicta l. prima. quod §. pertinere. quatenus ibi mandatum exigitur, procedit in his, qui cum argentarijs non contraxerunt. Nam licet interesse pretendant, editionem petere non possunt nisi ab eis mandatum fuerit: secus vero in ipsis contrahentibus: quia ratione consuetudinis tacite mandare videntur, per ea, que supra dicta sunt: et ideo in eis non requiritur aliud mandatum. Ista responsio multum restringit tex. in dicto §. pertinere. imo videtur cōtra illum textum qui videtur loqui etiam in ipsis contrahētibus, inducendo hoc modo. Nam in §. ex hoc edicto. proxime precedenti, regula ponitur, quod ex illo edicto actio competit ad id, quod interest: et ista regula, clarum est, quod habet locum in contrahentibus cum argentarijs. Deinde infertur quod si interesse consideratur: ergo editio fit ei, ad quem pertinet. in ver. pertinere. declaratur, et interpretatur verbum. pertinere: ergo intelligitur secundum §. qui interpretatur. §. j. in authen. de fi. ante do. instr. nat. Et sic habebit locum in ipsis contrahentibus, sicut in alijs, ut procedit in dicto §. ex edicto. Unde responderi formaliter potest, quod §. pertinere. intelligatur generaliter, ut dixi. Et dum dicitur ibi, rationem ad me pertinere, si tractaueris a me mandante. nam ista verba satis verificantur in eo, qui simpliciter contrahit: qui tacite mandare videtur ut s. Sic ergo me mandante, expresse vel tacite contrahendo: nam tacitum mandatum expresso equiparatur, in l. qui patitur. ff. manda. Innocen. in capit. ex parte decani. de rescript. Ista responsio parum differt a prima, et videtur dubia: quia si supra loquatur de contrahentibus, et tamen requiritur mandatum, datur intelligi quod illud mandatum, quod insurgit ratione contractus, non sufficit, sed formaliter mandatum debeat interuenire: ideo cogitandum est. Secūdo pro ista parte arguitur: quia speciale est in usurario, ut rationes suas edere teneatur: ut in clemen. j. §. ceterum. de usuris. ergo in contrarium erit ius commune. do. Alexand. in dicta l. j. respondet dupliciter. Primo secundum Card. in dicta clemen. j. §. ceterum. in v. opposi. quod speciale sit in usurario, qui secrete feneratur. Nos vero loquimur in mercatoribus publicis. Facit tex. in dicta clemen. j. ibi: occulte ineunt. Ista differentia, que fit inter usurarium publicum, et occultum non videtur habere locum in d. clem. j. Cum enim ibi usurarij cogantur edere. debet probari ista qualitas quod usurarij sint, iuxta no. per Io. And. in c. j. de homic. in vj. Bar. in l. diuus. ff. de test. mili. Bald. in l. si quando. C. unde vi. cum si. et Card. in terminis hoc dicit in d. cle. j. §. ceterū. in j. q. Rom. hoc probat in consi. xxxvj. incip. ultra pridie allegat.

gat. Hoc probato non erit differentia an sit publicus vel occultus: quia ibi loquitur textus quo ad restitutionem vsurarum: vt dicitur ibi, cum de vsurarijs agitur. & ista restitutio pariter ab vtroque debetur. Preterea quando fit talis differentia, iura de manifesto expresse dicunt. capi. quanquam. de vsur. in vj. Et text. ibi simpliciter dicit feneratores: ergo simpliciter intelligitur. Nec obstat dum dicitur ibi occulte ineunt: quia loquitur quo ad probationem, & hoc etiam potest in publicis vsurarijs contingere. Item clarum est quod illa clement. habet locum in publico vsurario, dum generaliter loquitur: ergo videtur speciale in vtroque vsurario, quia vna determinatio, &c. Secundo respondet Alexan. esse speciale ibi, vt non solum librum rationum, sed etiam omnem schedulam edere teneatur: vt sentit glo. ibi, ver. compellendi. in dicta clemen. j. §. ceterum. vbi Card. in v. opposit. Idem Ange. in l. si quis. §. rationem. ff. de edend. Sed argentarij, & mercatores duntaxat rationes coguntur edere. l. pretor. in princi. iuncto §. rationem. ibi. l. si quis ex argentarijs. ff. de edendo. Ista solutio diuinat: quia in text. nullum verbum de schedulis: & text. ibi de rationibus simpliciter loquitur, ibi: suarum codices rationum. sicut loquitur iurisconsultus. in dicta l. pretor. & in dicto §. rationem. Cum ergo eodem modo iura loquantur, non possunt diuersimode intelligi absque diuinatione. Unde plerique alij Moder. in dicta l. j. respondēt speciale esse, vt vsurarij cogantur edere, ad detegendum eorum turpitudinem, & fraudem: cum alias licet edere quis cogatur, non teneatur, casu quo eius turpitudo detegatur. l. ij. §. diuus. el j. de iure fisci. Bal. & alij in l. fin. C. de edendo. Ista responsio videtur dubia: quia editio tantum debet fieri, cum agitur de vsuris. d. cle. j. Non ergo videtur esse in consideratione quod detegatur turpitudo: quia tunc indistincte tenerentur edere, etiam si non ageretur de vsuris: ex quo eadem ratio locum haberet, vt detegeretur turpitudo. Preterea vt cogatur vsurarius edere debet prius constare, istum esse vsurarium, vt supra dixi. Non ergo fit editio vt detegatur turpitudo, cum sit prius delecta: sed fit ad hoc vt super restitutione vsurarum conuincatur. Item considerandum est quod ratio illa turpitudinis detegende non videtur esse in consideratione in isto casu: quia doctores, qui hoc dicunt, loquuntur in actore: qui licet teneatur reo edere ad probandum exceptionem hoc non habet locum, si eius turpitudo detegatur: quia tunc equitas cessat. Sed ista interpretatio non cadit in vsurario, ex quo lex specialiter de ipso loquitur, & figit pedes, disponendo quod edere teneatur. Tertio bene facit tex. in l. argentarius. in prin. secundum Ang. ibi. ff. de edend. vbi argentarij tantum coguntur edere, non alij similes. Nam mercatores non videntur argentarijs similes: vt per gloss. in l. quedam. §. nummularios. ff. de eden. ergo videtur quod non cogantur edere. Sed respondetur quod data consuetudine dicuntur similes: vt not. Bart. in l. nuda. ff. de donat. & glo. in §. argentariorum. in authen. de fideiusso. ad hoc bene facit text. in dicta l. quedam. §. nummularios. Satis est enim quod similitudo sit in eo, de quo agitur: vt per Abbatem in cap. translato. s. de constitut. Quarto, quia ratio, que in argentarijs assignatur, est, quia eorum officium est publicum, in dicta l. argentarius. in princip. que ratio cessat in mercatoribus. Sed dic, secundum Aret. hic, & Alexan. in dicta l. j. quod due rationes ponuntur in dicta l. argentarius. in principio. Prima quod officium eorum est publicum. Secunda, quod eorum opera est in scribendo: vnde sufficit quod vna habeat locum, in §. affinitatis. institu. de nuptijs. Confirmo per §. nummularios. in dicta l. quedam. vbi extensio fit ad nummularios, qui non habent officium de publico ex ea ratione tātum, quia scribunt, que militat in mercatoribus, vt s. dixi. Pro ista parte aliquibus medijs arguit, & respondet Aretinus, vt hic per eum. Ex quibus omnibus patet quod articulus disputabilis
28 est. † Retenta tamen communi opinione a qua in practica nullo modo recedendum est, limitatur primo secundum Abbatem hic non procedere in libris, quos mercatores domi secre-
r ter pro eorum instructione retinent. Nam tales edere nō compelluntur: quia sunt propria eorum instrumenta, secundū Abbatem. Sed Alexan. in dicta l. prima. reprehendit hoc dictum. Nam non videtur bona ratio, Instrumenta propria eorū sunt, ergo non tenentur edere. Patet in argentario, qui edere tenetur, & tamen instrumenta sunt propria eius. l. pretor. in princip. vbi glo. in versicu. meum. ff. de edendo. Sed certe ista responsio debilis videtur: quia domin. Abbas considerat quod in talibus libris secretis cessat consuetudo, & non habet locum mandatum. Cessante ergo consuetudine, ratio est bona: quia propria instrumenta quis non tenetur edere, nisi mandatum accedat: quod non est in talibus libris. Et hoc idem notat Cardina. in dicta clemen. prima. §. ceterum. in quinta oppositione. in

fine, dum inquit quod mercatores non tenentur edere memoriale eorum, sed tantum librum, quem habent publice. Et in vsurario speciale est, vt omnem scripturam exhibere teneatur. Et idem videtur tenere Bal. in l. prima. §. rationes. ff. de edendo. dum loquitur ibi de bastardello. Secundo fallit, quando immediate contra mercatorem allegatur consuetudo scribendi: quia ex tali consuetudine non probatur mandatum. Secus si allegatur mandatum, & ad probandum illud inducatur consuetudo, secundum Paulum de Cast. qui ita communem opinionem intelligit in dicta l. prima per nota. in simili in l. si certis annis. C. de pactis. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. Tertio, quando constaret nec mandatum, etiam tacitum interuenisse, a cessante ratione docto. ita Bartol. in dicta l. quedam. in principio. Quarto, quando petens editionem non pretendit interesse, vt infra dicam de notario, vbi melius cadit. Quinto fallit, quando libris mercatorum non adhiberetur fides: nam tunc secundum Aretinum a mercatoribus editio nō petitur: vt dicitur in dicto §. nummularios. Dicit Socinus in dicta l. prima, ad finem. quod videtur ista limitatio Aret. contra intentionem docto. qui dicunt quod in mercatoribus sufficit illa ratio, quia rationes conficiunt: ergo aliud non requiritur, si illa ratio sufficit: sic non videtur necessarium quod libri plenam fidem faciant. Sed dic quod doctores dum considerant illam rationem, excludunt tantum aliam rationem, scilicet quod non requiratur officium de publico non quod libris non daretur fidem. Est tamen verum quod Bartol. in dicta l.
s quedam. in principio. videtur velle quod indistincte [s] mercatores debeant edere, licet eorum libris non tribuatur plena fides. Et hoc tenet ipse Aretin. Hoc idem firmauit Cardin. in dicta clemen. j. §. ceterum. in v. opposi. & sentit Angel. in consil. cclxxiiij. incipiē. ex themate. & in dicto §. nummularios. Et pro ista conclusione facit, quia ratio, que est vt mercatores cogantur edere, scilicet consuetudo: & tacitum mandatum, militat, & procedit quamuis plene libris non credatur. Non obstat §. nūmularios. quia secundum Aretinum sufficit prima ratio, que ibi ponitur: scilicet quia rationes scribunt. §. affinitatis. instit. de nuptijs. Uel ibi dum dicitur quod ad libros nummulariorum recurrit, non dicitur hoc pro ratione, sed incidenter: nec
29 decisio super hoc fundatur, vt satis ibi patet. † Et nota quod
3 libris mercatorum datur fides de consuetudine 3. Feder. consilio cxix. incipiente, nulli dubium est. circa finem. Et vide de probatione huius consuetudinis Aretin. in consilio xliiij. incipiente, in proposita consultatione. Et stante tali consuetudine,
t vel statuto [t] incidenter tria vtiliter notanda sunt. Primo quod
30 indistincte † talis consuetudo, vel statutum non valet, non distinguendo quātitatem, vel qualitatem mercatorum, quia prestaret occasionem ad malum. Bald. not. in l. prima. C. de confessis. in princip. ibi: si autem consuetudo esset discreta. Et sequitur hoc late dominus Abb. in cap. bone. el secundo. de postula.
v prelatorum. Alexand. [v] in l. quedam. §. nummularios. de edendo. Secundo talis consuetudo, vel statutum intelligitur, vel
x interpretatur in his, que respiciunt mercantiam [x], nō in alijs, que mercatores extra mercantias scribunt. Ita no. voluit Jo. And. in additio. Specul. de instrumen. edi. §. nunc videndum. circa principium magne additionis, argumē. l. iij. §. ex hoc edicto. ff. naut. caup. Et secundum istam declarationem consuluit Roman. in consilio cccciiij. incip. pro discutienda. & in consilio sequen. ccccv. incipiente in puncto proposito. & Areti. in dicto consilio xliiij. Romanus in l. admonendi. facit quod not. Baldus in l. fina. C. ad Macedonianum. & in l. secunda, de constitu. pecun. cum similibus. Tertio, quod dicit Joan. Andr. in dicta additione, quod dicta cōsuetudo habebit locum, etiam si producatur scriptura extra territorium. Satis est enim quod fue
z rit facta in loco, vbi viget tale statutum [z]. allegat l. j. de emanc. liber. cap. cum dilectus. de fide instrument. & idem tenet Anto. de Bu. in cap. ij. de fide instrumen. & Bald. generaliter idem dicit in l. si non speciali. per illum tex. C. de test. mi. & in l. exemplo. C. de probat. & in rub. C. de fide instrumen. facit quod no. Bald.
31 in l. ij. C. de const. pecun. † Quarto principaliter limitatur regula huius tex. non procedere, si iudex ex officio velit reum cogere ad edendum. Nam ex causa potest, secundum domi. de Rota in decisione ccxviij. incipien. licet pars. in nouis. alias ccxij. & est v. in titu. cod. de probatio. in nouis. & idem tenet Innocen. hic, dummodo actor iuret quod non animo calumniandi hoc a iudice petat: & iusta causa erit, si actori facultas probandi absque culpa eius perijsset: vt notat Specula. de instrumen. edi. §. videndum. versicu. ex premissis. Et ita tenent Anton. de Butrio, Jmo. & dominus Benedictus Capra hic, Alexand. de Jmo. in l. fin. C. de edendo. Plus voluerunt Moderni quidam scribentes hic, quod vbicunque aliter probari veritas non

potest, absque alia causa iudex ex officio reum cogere possit. Ad hoc bene facit, quod voluit not. Host. et alij sequuntur in c. j. j. de testib. cogen. qd privilegiati ne cogantur dicere testimonium, non gaudent privilegio, quando aliter veritas non potest probari: quod etiam voluit Specu. de teste. §. de testium compulsione. in princip. sequitur Anto. de Butr. in c. cum a nobis. et in c. cum nuntius. j. tit. j. Et hoc expresse tradit glos. xiij. qo. ij. cap. fin. in verbo, occultorum. Et fuit ista opinio aliquorum, et domi. de Rota. in loco s. allegato. Sed contrarium indistincte tenet hic domi. Abbas, quod iudex nullo modo ex officio, etiam causa subsistente, reum cogere possit. Movetur quibusdam rationibus, de quibus hic per eum. Et hoc etiam sequitur, et efficaciter probat Aretin. cum quo simpliciter transeunt novissimi scribentes. Et istam opinionem, contra communem sequitur etiam hic dom. Maria. Soci. motus ex aliquibus rationibus adductis per Aretin. hic: et ante istos Moder. in ista opin. fuit Bald. hic. Pro concordia plerique Mod. in l. j. C. de eden. distinguunt considerando tres casus. Primus est, quando facultas probandi actori deficit, et illam actor nunquam habuit: et isto casu nullo modo debet iudex reum gravare: quia agenti imputatur quod sibi non providit. l. qui accusare. C. de. edend. Et ita procedit text. in l. j. C. de questionibus, et alia que Abb. et Aret. adducunt. Secundus casus est, quando a principio quis habuit probationes, que temporis cursu perierunt: et tunc similiter editio denegatur, cum culpa imputari possit quod iura sua neglexerit: et sic procedit text. hic quod dicit dominus Abbas. Est et tertius casus, quando quis sibi providit de aliqua specie probationis, et illam sine culpa amisit, puta incendio, vel rapina: et tunc officium iudicis poterit implorare, ut reus compellatur edere. Et hoc casu loquuntur Innoc. Dom. de Rota et Anto. de Bu. Et ad hoc est bonus text. in ratione decidendi in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edendo. Ista distinctio equitatem in se habere videtur: sed tamen non caret divinatione, quatenus iura, et rationes, que adducuntur per Abbat. et Are. eo casu restringuntur, quo actori potest culpa imputari. Preterea contra distinctionem predictam facit illud, quod Abb. inter alia hic dicit, quod iudex ad utilitatem privatam ex officio non movetur. Nam ista ratio generaliter procedit, sine culpa imputari possit, sive non. Ulterius considerandum est: Nam etiam si iudex ex officio supplere posset, hoc verum videtur in his, que pars potuisset, si fuisset presens: sed actor quando est presens, editionem non potest petere: ergo nec pro eo iudex poterit. Concludendo, breviter habemus considerare duos casus, in quibus doctor. communiter conveniunt. Primus est quando pro actore allegatur duntaxat studium veritatis investigande: et hec sola ratio non sufficit ut reus actori edere teneatur. Ita Anton. de Butr. hic, et domi. Abb. et omnes, Alegand. in d. l. finali. Et in hoc male loquuntur Modern. qui contradicunt, ut supra retuli. Nam dispositio cap. j. et l. qui accusare. cum similibus elusoria redderetur. Et licet veritas occultetur hoc toleratur isto casu: quia ita permittitur a iure. Non obstat quod testibus denegatur privilegium, quando veritas aliter non potest probari, secundum dictum Hostiensis in d. c. j. de testib. cogen. quia facilius privilegium tollitur, quam ius commune: de quo in casu nostro l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mil. Comprobatur hoc ex eo quo tradunt Anton. de But. et Imo. in c. tertio loco. de proba. Ubi concludunt quod tunc demum admittuntur inhabiles ad testimonium, quando sunt talia, que de sui natura non possunt ab alijs probari, ut adulterium a domesticis. l. consensus. C. de repud. actus collegij a collegiatis. c. veniens. el ij. j. titu. j. Secus est in actibus, de quibus omnes alij notitiam habere possunt: quia tunc requiruntur testes idonei: et si non reperiuntur, non tamen inhabiles recipiuntur, quamvis veritas aliter probari non possit. Et idem tradit Anto. de But. in consi. xxiiij. incip. hec questio. Et ideo in proposito bene concluditur, quod quamvis veritas aliter probari non possit, reus tamen edere non cogatur. Secundus casus est, quando ex parte actoris allegatur iusta causa, scilicet quod absque eius culpa perijt facultas probandi: et sumus in causis, in quibus exuberat officium iudicis, puta in spiritualibus, vel in causis absentium: et isto casu etiam absque controversia procedit opinio Innoc. et domi. de Rota, ut ex officio iudicis cogatur edere: ut fatetur de plano do. Abb. hic, et Alegan. in d. l. fin. His duobus casibus remotis maxima altercatio relinquitur in tertio casu, quando non sumus in causis, in quibus exuberat officium iudicis, et pro actore iusta causa allegatur, quia perijt probatio absque culpa eius: et isto tertio casu vera videtur, et placet opinio Rote, et aliorum, que communis est. Nam ex causa permissum est iudici recedere a regulis iuris, et leges transcendere: ut Innocen. tradit, et omnes sequuntur in cap. j. s. de constitutio. sequitur Bal. in l. j. C. de precibus Imper. offeren. in ij. not. et in authent. sed novo iure. in iij. not. C. de servis fugit. cum simi. facit tex. in l. hominem. ff. mand. et in §. mandatum. institu. mandati. cum simi. et probatur in dicta l. si quis ex argentarijs. §. fin. ubi argentario denegatur editio, quia debet ipse ratione officij esse instructus: et tamen ex causa sibi conceditur. Non obstant allegata per Abb. et Aretin. quia procedunt, quando aliqua culpa imputari potest: ut sepius dictum est. Nec obstat quod hoc sit divinare: quia non est verum, quia regula l. qui accusare. ponitur ratione culpe, ibi: probationes habere debet, etc. Et omnia argumenta, que fiunt, procedunt secundum regulam, a qua receditur ex causa, per supra dicta. Non obstat quod iudex non movetur ex officio ad privatam utilitatem: quia imo contrarium est verius subsistente equitate. text. not. in l. plane. ff. de pet. hered. no. Inno. et Abb. et per illum tex. in cap. ad nostram. el secundo, de iureiurando. Et equitas videtur subesse ratione cause: ut dicitur in dicta l. si quis. §. fin. Nec obstat quod si pars presens fuisset, non potuisset editionem petere, quia potuisset

32 implorare officium iudicis: ut dicitur in dicta l. plane. † Quinto limitatur non habere locum in duplicibus iudicijs, in quibus quilibet tanquam actor tenetur edere reo. Ita no. Bal. in l. instrumenta. C. de fideicom. et simpliciter sequitur Alegan. in l. fina. C. de eden. Contra istam limitationem primo facit quod Bald. voluit. qui in hoc videtur sibi contradicere, in l. fin. C. de edend. ubi inquit quod reus ab actore editionem non petit ad probandum exceptionem, que non continet meram defensionem, sed impugnationem, ut in exceptione compensationis: quia opponens compensationem dicitur agere. l. amplius non peti. ff. rem ratam habe. Ergo attenta hac ratione videtur quod in duplicibus iudicijs non debeat quis, uti reus, editionem petere: quia non est ut reus simpliciter, nec meram defensionem prosequitur, et ex parte huius rei longe maior impugnatio videtur, quam in exceptione compensationis. Pro responsione salvando Bal. dici potest quod hoc procedit, in iudicijs duplicibus ratione correlationis, cum alter alteri adinvicem edere teneatur: ideo non attenditur quod ex parte rei aliqua impugnatio sequatur. Secus ubi tantum ex una parte editio conceditur, ut in reo simplici, cui ob meram defensionem permittitur: ut Bald. loquitur in dicta l. fina. Secundo respondetur quod in duplicibus iudicijs editio postulatur: quia secundum Bal. is qui petit, ut reus iudicatur: et licet non sit reus simpliciter, tamen pro illa parte, pro qua ut reus consideratur, agitur de mera defensione: nec respectu illius partis aliqua impugnatio continetur. Et ita de plano dictum Bald. procedit in dicta l. instrumenta. Sed in exceptione compensationis agitur de impugnatione: quia qui compensat, dicitur agere. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi. ut infra etiam videbimus. Secundo contra dictum Bald. in dicta l. instrumenta. arguitur: nam in duplicibus iudicijs par est omnium causa: et is actor iudicatur, qui prius ad iudicium provocavit: ut dicitur in l. tribus. ff. de iudicijs. Ergo non videtur absolute quod quis tanquam reus edi sibi petat: imo considerandum est quis prior ad iudicium accessit. Bald. expresse hoc sentit in dicta l. instrumenta. et ultimo verbo respondet, dicens quod de rigore processus, hoc est, ut actor dicatur, qui prius petit. Quasi velit Bald. dictum eius secundum equitatem procedere. Sed contra istam responsionem facit: quia non solum contra rigorem, sed contra equitatem est, quod reus edat actori ad intentionem fundandam. l. qui accusare. ubi textus. C. de edendo. unde si quis in duplici iudicio prius ad iudicium provocavit, actor reputatur, in dicta l. in tribus. ergo contra rigorem, et equitatem videtur quod reus sibi edere compellatur. Ad hoc respondeo, et declarando mentem Bald. breviter dicendum est, quod in veritate in duplici iudicio pro parte quilibet actor et reus dicitur: quia pro parte petit, et pro parte convenitur: ut notatur in l. secunda. C. quando, et quibus quarta pars debetur. libro decimo. Si ergo respectu editionis, debet quis vel ut actor vel ut reus duntaxat iudicari, cum mistus casus, iudicatur tamen ut reus, ut edatur sibi, secundum Baldum: et hoc ex equitate, et benignitate, inspecto eo, quod favorabilius est. Et in hoc versatur equitas: cum rei favorabiliores sint. Non obstat quod habetur in l. tribus. de iudicijs. quia illud procedit ex quodam rigore iudiciorum, et processus. Et videtur ista intentio Bal. Sed contra intentionem Bald. ita declaratam multum facit, quia sicut iurisconsultus in hoc duplici iudicio, cum queritur utrum actor tantum: vel reus debeat estimari: interpretatur quod ille sit actor, qui prius ad iudicium provocavit, alter vero provocatus sit reus. Et ad hoc facit tex. in c. forus. §. in omni. de verb. signifi. et in l. libertus a patrono. et ibi Bartol. ff. de in ius vocando. Ita in proposito dicendum videtur, quod actor reputetur, qui in primo iudicio

cio petit: ⁊ sic non poterit petere vt ab aduersario sibi edatur.
Et sicut non considerat iurisconsultus illam benignam inter-
pretationem, vt reus, quis in dubio iudicetur: prout videtur
cogitare Bald. sic non debet in hoc casu considerari. Nam vis
tota est in eo, qui incohoauit iudicium: ⁊ ab isto actu quis nomẽ
actoris sibi vendicat. d. l. in tribus. adeo quod etiam si quis pe-
tat aduersario dari terminum ad agendum a, ctor tamen dici-
tur: vt not. Bar. per illum tex. in d. l. libertum a patrono. Item
si ex equitate reus quis iudicatur in duplici iudicio, vt Bald.
dicit, ⁊ ideo vt reus sibi edi postulat: quare talis eqtas, ⁊ beni-
gna interpretatio non fit ex parte eius, a quo editio petitur, vt
ipse etiam videatur reus, ⁊ non cogatur edere. Nam attẽta ra-
tione Bal. absolute deberet vterque vt reus iudicari: ⁊ sic nul-
lus teneretur edere. Preterea in isto casu misto, in quo quis si-
mul est actor ⁊ reus, ex quo non potest fieri separatio respectu
editionis, de qua agitur, sed precise vt reus vel actor debet iudi
cari: dico quod actor reputari debet, ⁊ editio impediri: q2 in-
spicitur causa que nocet, ⁊ prohibet. l. j. §. fi. ff. ad Silla. l. ij. §. si a
pupillo. ff. pro emp. ⁊ no. Barto. in l. si vir. ad finem. ff. pro don. ⁊
ita his rationibus hoc dictum non transit absque dubio. Ma-
gna est tamen authoritas Bal. a qua durum esset in iudicãdo
33 recedere. † Sexto fallit, si actor a reo sibi edi postulat ad coad-
iuuandam intentionem iam fundatam. ita post alios conclu-
dit hic do. Abb. argu. l. qui concubinam. §. cum ita. de legat. iij.
Et ista est communis opinio, quam post antiquos approbant
Barto. Bald. Ang. ⁊ alij in l. j. §. editiones. ff. de edendo. Bart.
⁊ Bal. ⁊ omnes in d. l. fina. C. de edendo. Et per illum tex. a con-
trario sensu: ibi originem petentis. facit text. in l. predijs. §. Ti-
tio. de leg. iij. in l. Titius. ⁊ in l. creditor. ff. de act. empt. ⁊ ita om-
nes Mod. hic, ⁊ in d. l. fin. transeunt. Ex qua conclusione notã-
dum est quod facilius aliquid conceditur ad coadiuuandum,
⁊ confirmandum intentionem semel fundatam, quã si a princi-
pio dispositio, ⁊ actus debeat fundari. Ad quod bene facit tex.
sing. in l. si donate. §. si sponsus. ff. de dona. inter virum ⁊ vxorẽ.
⁊ quod singulariter voluit Bald. per illum tex. in capi. j. de fide
instrumen. dum ibi de exemplo loquitur. Secundo adduco di
ctum singulare Inno. in cap. cum clamor. j. titul. j. vbi inquit q
ad confirmandum priorem probationem, etiam facta publica-
tione de nouo, ad instantiam partis testes recipi possunt, licet
esset secus in prima, ⁊ principali probatione, per ea, que haben-
tur in dicto capi. cum clamor. vbi hoc dictum pro not. sequun-
tur Anto. ⁊ Abb. post Bal. idem Bal. in c. licet dilectus. de te-
sti. ⁊ do. Abb. in c. cum in tua. ⁊ in c. fraternitatis. in ca. ex teno-
re. in c. series. eod. tit. cum simi. Tertio accedat quod voluit mi
rabiliter Ray. de Forli. in l. j. ff. de in litem iurand. quod si fuit
9 probatum debitum ex causa mutui [9], sed nõ quantitas, ex quo
fundata est intentio creditoris in debito, poterit quantitas p-
y bari iuramento creditoris. Quod dictum [y] multum extollit
Bartholo. Veronensis in cautelis suis, in cautela cex. aliquis
mutuauit. Et idem comprobat ex his, que Bartol. tradit in l.
admonendi. versi. quid si testes. de iureiurando. Quarto, ⁊ vlti
mo multa iura adduci possunt, quibus probatur quod facilius
confirmatur quod fuit validum, quam quod ab initio fuit nul
34 lum. † Septimo fallit ad probandum replicationem. Ita vide
tur communis opinio pro qua faciunt que supra proxime di-
xi. Ista limitatio pendet ab illo art. vtrum actor edere pro reo
teneatur ad probandum exceptionem: quia replicatio videtur
eiusdẽ nature, cuius exceptio est. Ideo reseruo in sequenti prin
35 cipali dubio, vbi melius conuenit. † Octauo limita non proce-
dere, quando esset reus vsurus tali instrumento: quia tunc co-
gitur edere: vt est tex. in l. j. §. edenda. ff. de edendo. no. gloss. per
illum textum in c. contingit. de fide instru. ⁊ glo. in ca. S. perpe
tuus. eodem titu. Et idem est dicendum in testibus: quia volẽs
z eos producere, eorum nomina edere tenetur ante productio-
nem, si petatur. Glossa magna [z] in fine, in l. j. §. editiones. ff. de
edendo. Quod tamen dictum est de testibus, verum intelligi-
tur, nisi esset timor subornationis: vt no. voluit Guil. de Cu. in
l. edita. C. de edendo. Cuius dictum sequitur, ⁊ extollit Bal. in
l. fin. versi. etiam queritur. C. de edendo. Pro ista limitatione fa
cit quod not. dixit Inn. hic, quod si intentio alicuius fundatur
in aliquo instrumento, priuilegio, vel scriptura, aduersarius
ante omnia petere potest vt edatur sibi talis scriptura, vt deli-
berare possit. Et hoc dictum sequuntur Anton. de But. Imo.
Abb. ⁊ Moder. ⁊ tenent domi. de Rota in decisione xxxiiij. in-
cipien. item si in libello. in nouis. est secunda in titul. de probat.
in nouis. Bal. in l. fin. C. de prec. imper. offeren. ⁊ tradit Bartol.
⁊ omnes in l. edita. C. de edendo. Bar. in l. postquam. §. si dies. ff.
vt leg. no. caue. Idem est respectu habilitationis persone: quia
si prelato argenti pro ecclesia obijciatur quod nõ sit prelatus,
ante litis cõtestationem debet docere de quasi possessione pre-

latur e: vt dicit do. Ant. hic. ⁊ Specu. hoc voluit in tit. de acto-
re. versicu. sed pone, quidam. Abb. post alios in ca. nihil. de ele-
ctio. Domi. in cap. Romana. §. fin. de appella. in vj. Bal. in l. si.
de seruitut. ⁊ aqua. Et procedit ista limitatio, etiam si ille, qui
vtitur, vel vsurus est instrumento, protestetur quod tale instru
mentum producat tãtum in parte, ⁊ partibus: quia instrumen
a tum probat contra producentem [a], etiam eo inuito. Glos. in l. j.
§. editiones. ff. de edendo. ita Bal. concludit in l. vnica. C. vt que
desunt aduo. ⁊ in cap. presentium. de testib. Imo. in c. S. perpe-
tuo. j. de fide instrument. Vide tamen contra Alexand. in l. j.
36 C. vt que desunt aduo. † Nono fallit, secundum Anto. de Butr.
ratione peccati, de quo quis argueretur ex retentione instru-
menti. Nam per denuntiationem Euangelicã poterit ad eden
dum compelli, per ea, que habentur in cap. nouit. de iudic. ⁊ se-
quitur Innoc. Abb. ⁊ Moder. hic, ⁊ Roma. consi. cccxcviij. vt
clarior. Nam cum agatur de salute anime, videtur in materia
fauorabili, vt not. Ioan. Andr. Abb. ⁊ alij in cap. ex tenore. qui
filij sint legi. Et cum sit materia fauorabilis, debet fieri editio,
vt supra dixi. Ad quod etiam facit, quia in foro conscientie nõ
attenditur rigor iuris ciuilis: sed veritas ipsa consideratur: vt
no. tradit Inno. ⁊ omnes in cap. quia plerique. de immu. eccle.
vbi volunt quod licet sententia in rem iudicatam transierit, si
tamen de veritate aliter appareat, debet retractari. Bal. in au
then. ad hec. C. de vsur. ⁊ Anton. de But. in cap. is, qui fidem. j.
de sponsa. ⁊ idem Innoc. in cap. ij. de purg. vulga. ⁊ quod notat
domi. Anto. in cap. ij. de electio. in cap. inquisitioni. de sentent.
37 excommuni. cum simi. † Decimo fallit, quando instrumentum
esset inutile apud reum, vt quia irritata sit sententia cõtra me
prius lata. que apud te nunc reperitur. Nam tali casu reus ede
re tenetur. cap. accedens. el primo. in si. vt lite non contestata. l.
dissolute. C. de condict. sine cau. ita Anto. de But. hic, plene tra
dit Ioan. And. in rub. de instru. editio. ⁊ Alexan. sequitur in d.
l. fin. in xiiij. limitatione. Ista conclusio in se vera est, secundum
quod dicitur in dicto capit. accedens. ⁊ in dicta l. dissolute. sed
non conuenit in ista materia, in qua editio petitur officio iudi
cis ad intentionem fundandam: sed in iuribus supra allegatis
intentio agentis, ⁊ patientis editionem, iam fundata est, quia
non est debitor: ⁊ ideo petit instrumentum tanquam inutile a-
pud reum, qui conuenitur: ⁊ illud petitur iure actionis, nõ per
titu. de edendo. Alias limitationes ponit domi. Alexan. in di-
38 cta l. fin. quibus nihil addendum occurrit. † Secundo queritur
econtra, an actor reo edere teneatur ad exceptionem eius fun-
dandam. Articulus disputabilis est. Nec pro alterutra parte
aliquid adducitur, quod efficaciter vrgeat: magis tamen com-
munis opinio est, quod reo edendum sit: vt concludit domin.
Abb. hic post alios. ⁊ gloss. Ioan. Cyn. Bartol. Bald. Angel.
Paulus de Castr. ⁊ Modern. in dicta l. fina. C. de edendo. per
illum textum, intelligendo text. in instrumentis, prout commu
niter intelligitur. ⁊ vltra alios Alexand. inducit dictã l. finalẽ,
sed in tali lege non potest fundamentum fieri, quia vario mo-
do interpretetur: vt notat Bartolus in l. in ambiguo. ff. de re-
bus dubijs. Secundo, quia communis intellectus, super quo
fundatur ista opinio, videtur destruere illum textum qui ex-
presse in rationibus loquitur. Et licet largo modo rationes
possint dici instrumenta, quia iudicem instruunt. l. prima. ff. de
fide instrumentorum. l. notionem. §. instrumentorum. de verbo
rum significatio. proprie tamen, ⁊ in materia editionis instru-
menta a rationibus distinguuntur. l. si quis ex argentarijs. §.
rationes. ff. de edendo. Unde appellatione rationis non venit
instrumentum, quamuis appellatione instrumenti ratio largo
modo includi possit. Rationes enim ad instrumenta se habẽt
vt genus ad speciẽ: ⁊ appellatione speciei non venit genus. l. si
quid earum. §. inter emptum. ff. de legatis tertio. Confirma-
tur hoc, quia dicta l. final. venit ad interpretationem. l. non est
nouum. ⁊ l. iustum. iuncta l. qui accusare. eodem titulo. que iura
loquuntur in rationibus: ergo ita debet intelligi. l. final. argu-
ment. textus in authentica de filijs ante do. instrument. nat. in
principio. Comprobatur etiam hoc: quia in dicta l. final. solui-
tur quedam contrarietas: vt in principio legis expresse colli-
gitur. In instrumentis nulla reperitur contrarietas: sed be-
ne reperitur in rationibus, ⁊ in instrumentis, vt in dicta l. non
est nouum. ⁊ l. iustum. iuncta l. qui accusare. Et absurdus vide-
tur quod textus in dicta l. non est nouum. ⁊ l. iustum. qui in ra-
tionibus loquitur, intelligeretur in instrumentis, vt contra-
rietas induceretur in ipsis instrumentis. Nam verba quan-
doque impropriantur, vt tollatur contrarietas, non au-
tem vt inducatur. Et ita in tali lege non bene probatur com-
munis opinio. Secundo allegatur textus in lege dissolu-
te. C. de condictione sine causa. in lege, qui talibus. ff. de fur-
tis. que iura Bartol. inducit in dicta lege finali. Pro casu ⁊

decisione in hac questione, vbi debitor, qui soluit debitum, petere potest a creditore instrumentum debiti quod est inefficax apud creditorem: & sic videtur quod reus petat ab actore. Sed illis iuribus respondet Salice. in dicta l. fin. quod nihil faciũt: quia ibi editio non fit officio iudicis, per titu. de edendo. sed iure actionis scilicet condictione sine causa. & Bal. hic. Item ibi intentio actoris erat fundata, quia iam probauerat solutionẽ: secus vbi defensio ex parte rei nondum probata est, vt in questione nostra agitur. Ulterius etiam responderi potest, ꝙ illa iura loquuntur in actore, non in reo: nec enim ibi debitor conueniebatur, imo ipse debitor nolebat agere intentando actionem contra creditorem, vt sibi redderet instrumentum inefficax: vnde ipse debitor actor dicitur, qui prius ad iudiciũ prouocauit, in cap. forus. §. actor. de verborum signifi. no. Bar. per illum tex. in l. libertus. ff. de in ius vocan. Et hoc ibi clarum est, quia debitum erat solutum: vnde nullo respectu potest dici ꝙ esset reus. Et in dictis iuribus ponitur vnus specialis casus, in quo reus edit actori ad fundandam intentionem, vt supra dixi in articulo precedenti, & in x. limitatione. Tertio adducitur textus in dicta l. non est nouum. & l. iustum. C. de edend. vbi actor cogitur reo edere rationes suas: ergo idem dicendum in instrumentis, cum eadem ratio videatur. Responderi potest quod ista iura loquuntur in rationibus, quarum appellatione non veniunt instrumenta. l. si quis. §. rationem. ff. de edend. nec debent extendi: quia sunt contra regulam. Nec eadem ratio videtur in instrumentis, cum alibi rationes habere possit: instrumenta non sic. Secundo respondetur quod loquuntur in rationibus scriptis, reo mandante expresse, vel tacite: prout glos. intelligit in dicta l. nõ est nouum. & tali casu esset idem in actore, vt a reo rationes edi sibi postularet, quando ipse mandauit tacite vel expresse: vt not. in l. j. C. de edendo. in l. argentarius. in principio. de edendo. Nec obstat si textus dicat rationes suas: quia quo ad dominium eius sunt, sed ratione mandati sunt communes, & hac ratione eduntur. Tertio dici potest quod l. non est nouum. loquatur ex officio iudicis, dum dicit, Non est nouum & ibi, implorare rationem. quasi dicat, officio iudicis aliquando hoc conceditur. Et hoc idem in actore habet locum, secundum ea, que diximus in articulo precedenti, in quarta fallent. in princi. Et hoc suadetur ex verbo, implorare, quod bene congruit officio iudicis. cap. j. §. de offic. iudic. Et ad l. iustum. aliter respondetur, quod loquatur in rationibus publicis, que omnibus eduntur: vt in l. argentarius. in principio. Quarto arguitur, quia in reo videtur alia ratio, quam in actore, vt sibi edatur: quoniam iura magis faueant reo, quam actori: regula, cum sint partium iura, de regu. iur. in vj. l. fauorabiliores. de reg. iur. l. Arrianus. de act. & oblig. & quia reus non potest esse instructus, sicut actor. l. si quando. C. de dilat. Sed respondetur breuiter quod regula est in cõtrarium, scilicet quod equalitas seruari debeat inter reum, & actorem, in l. fi. C. de frut. & lit. expẽ. in regula, non debet. Allegata in contrarium procedũt in decisionibus causarum, vel in dilationibus. Sed in probationibus a pari procedunt actor, & reus: vt glo. not. concludit in ca. cum ad sedem. de rest. spo. Quinto iudex non debet pati illicitas extorsiones, in l. illicitas. ff. de offic. presid. l. plane. in fi. de pet. her. facit tex. in c. iudicantem. iij. q. v. ergo nõ debet pati quod reus indebite exigatur. Sed dic quod hac ratione attenta, etiã reus semper deberet edere actori, ne reus locupletetur cum iactura alterius, & ne veritas opprimatur: & tamen hoc falsum est. Et sic ex predictis demonstratur quod non stringunt, que pro cõmuni opi. inducuntur. Contrariam partem, scilicet contra cõmunem opinionem scilicet quod actor reo minime edere teneatur, firmauit glo. in cap. S. perpetuus. j. de fide instrum. Azo, Odofr. Jac. But. Ray. & Sali. in d. l. fin. mouentur quibusdam rationibus, & mediis, quibus sufficienter respondet Alexan. in d. l. fina. vbi ipse sequitur communem opinionem. Et ex dictis eius ibi, & ex his, que supra dixi, vtraque opinio in disputationis congressu potest sustineri. Fit tamen difficultas precipua contra communem opinio. quod actor non teneatur reo edere: quia in iudiciis seruari debet equalitas. l. fin. C. de fruc. & lit. expen. regula, non licet. de regu. iur. in vj. regul. non debet. ff. de reg. iur. Si ergo reus non tenetur edere actori, ita nec econtra. Doctores circa hoc laborant. Abb. respondet primo negando quod debeat esse equalitas: imo rei sunt fauorabiliores. l. fauorabiliores. de regu. iur. Sed ista responsio non valet: quia regula est in cõtrarium: vt probatur in iuribus supra dictis. Et circa allegata loquuntur in decisionibus causarum: vt in regula, cum sunt partiũ iura. de reg. iu. in vj. Sed in probationibus nõ magis actori, quam reo, nec econtra, fauetur. Gl. in ca. cum ad sedem. de restitut. spo. Secundo Abb. dicit quod magis reo fa
m uetur [m]: quia ipse stimulatur, & ante potest venire instructus. Sed dic quod istud verum est in dilationibus: vt in l. si quãdo. C. de dilation. sed in probationibus a pari procedunt, vt supra dixi. Tertio Abbas dicit quod reo magis succurritur: quia actor plerunque habet apud se instrumenta. Sed istud verum est in instrumentis, que respiciunt intentionem actoris. Sed respectu exceptionis verisimile est, & plurimum contingit ꝙ instrumenta sunt apud reum. Unde Alexand. in dicta l. finali. C. de edendo. respondet quod regula est, vt in iuribus supra allegatis. Fallit vbi contra expressum reperitur. Ista solutio habet difficultatem: quia hoc non bene reperitur expressum: nam tex. in dicta l. fina. non bene probat: vt supra dixi. Alias dum legerem Senis dictam l. fina. C. de edendo. aliam solutionem intellexi, quam plerique Moderniores magnifaciebant, scilicet vt dicamus equalitatem esse inter actorem & reum: quia sicut editur reo ad probandam exceptionem, ita actori ad replicationem probandam: vt not. in l. fina. quia replicatio, exceptio est. l. ij. ff. de except. Sed si diceremus, reum teneri ad edendum actori, vt principalis eius intentio probaretur, esset inequalitas, & in hoc esset melioris conditionis actor, quam reus: quia in reo principalis petitio non cadit: & ita tollitur argum. Ista solutio verbalis mihi videtur, & aliis omnibus deterior: quia iura, que equiparant actorem reo videntur parificare in actorem in petitione, & reum in exceptione: quia isto respectu actor dicitur & reus. cap. forus. §. actor. §. reus. de verborum significat. & isto respectu bene procedit equiparatio, que fit inter diuersa. l. quod Nerua. ff. depos. Nam si fieret equiparatio respectu replicationis, vt isti dicunt, non esset inter actorem & reum: quia replicatio, exceptio est. dicta l. ij. vnde actor respectu replicationis reputatur reus. Et sic in effectu non esset verum, quod actor & reus equaliter se haberent. Quod ergo de actore dicitur, vt supra dixi, debet intelligi respectu intentionis principalis, a qua nomen accipit, vt dicatur actor. Facit quod notat Bal. in l. fin. C. ad Macedonianum. de filiofamilias mercatore: & quod not. Bal. per illum textum in l. & ita. §. ex hoc edicto. ff. nau. cau. stabu. & idem Bal. in l. ij. C. de constit. pecu. Barto. in simili in l. ne quid. ff. de incen. rui. naufrag. cum simi. Est ergo tenendum quod Alexand. dicit, tanquam minus periculosum. Uel nouissime dici potest, quod iura non dicunt equalitatem esse inter actorem, & reum, sed tantum dicunt non licere aliquid actori, quod reo denegetur, ita quod actor non sit melioris conditionis quam reus. Sic text. in dicta l. fina. C. de fruct. & lit. expens. & regula, non debet. loquuntur. Econtra tamen argumenta non procedit: quia reo permittitur, quod actori negatur: & est regula, fauorabiliores. de reg. iur. & regula, cum sunt partium iura. Et iste fauor etiam consideratur in probationibus, capi. fin. de
39 re iud. iuncta l. lege Julia. ff. de manu. † Et ex rationibus supra dictis etiam infertur quid iuris in replicatione, vtrũ ad probãdum replicationem reus actori edere teneatur. Et communis opinio est quod sic: quam omnes tenent, qui dixerũt in articulo precedenti actorem teneri reo edere ad probandũ exceptionem. Mouentur, quia replicatio, exceptio est l. ij. ff. de except. ergo dicta in exceptionibus, habebunt locum in replicatione. Sed responsio etiam ex supra dictis colligitur, tenendo aliam opinionem, que disputatiue: vt supra dixi sustineri potest. Secundo pro ista communi opinione facit text. in dicta l. fin. a contrario sensu, ibi dum dicitur, originem petitionis non esse probandam ex instrumentis rei: ergo a contrario sensu replicatio poterit probari. Sed Jacobus Butr. respondet quod argumentum a contrario sensu sumitur respectu rationũ, hoc modo, Origo petitionis nõ debet ex instrumẽtis, sed ex rationibus fundari. Hac tamen responsione attenta illud verbum, originem, nihil operaretur, quod tamen videtur positum cum ministerio: & in legibus nihil superfluum esse debet. §. quibus. in prima constitu. Codic. facit cap. si Papa. de priui. in vj. Nisi dicatur illud verbum, originem, positum fuisse ad significandum quod textus loquitur de actore. Nam verbum, petitionis, etiam in reo, satis verificatur, argumen. l. prime. §. postulare. ff. de postulan. Sed per illud verbum, originem, aperte declaratur quod tex. in actore loquitur. Et ita responsio predicta saluatur. Tertio inducitur textus in l. plures apochis. C. de fi. instrumen. vbi reus tenetur nouum instrumentum debiti conficere: ergo a fortiori iam factũ tenetur exhibere. Sed istum textum doctores respondent quod ibi constabat de iure creditoris: quia probauit debitum: ideo cogitur reus instrumentum conficere. Sed in questione nostra ex parte actoris nõ est probata intentio ipsius respectu replicationis. Quarto, & vltimo probatur ista conclusio in l. penul. §. fina. ff. ad legem Falcidiã. Huic legi docto. antiqui respondent, quod ibi eduntur instrumenta ab herede, tanquam corpora hereditaria, vt videatur an sit locus Falcidie: non autem ibi fit editio officio iudicis: secũdum

dum tit. de edendo. Sed Barto. in dicta l. final. reprobat istam rationem: quia tex. in dicta l. penul. §. fin. generaliter loquitur, ita quod etiam alia instrumenta omnia deberent edi. Nam pone quod essent instrumenta creditorum hereditatis, edenda sunt propter generalitatem textus in fi. tamen non sunt corpora hereditaria, vt etiam dicit, ꝛ declarat Alexan. in dicta l. fin. Sustinēdo rationem supra dictam replicatio ita tolli potest, quod illa generalitas intelligitur secundum formam petitionis: argumen. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verborum obliga. §. preterea. insti. de inut. stipu. ꝛ sic respectu legis Falcidie, prout ibi queritur, ꝛ natura tituli demōstrat: ꝛ sic eduntur ibi instrumenta, vt corpora hereditaria, que considerantur in contributione legis Falcidie. Unde ex hoc nō potest inferri quod alias si non ageretur de contributione Falcidie reus tenetur edere creditori. Secundo responderi potest quod heres in d. l. penul. §. finali. ideo edit, quia ipse erat vsurus, iuxta l. j. §. edenda. ff. de edendo. Sed istam responsionem etiam reprobat Alexand. in dicta l. fina. quia heres cogitur exhibere omnia instrumenta, ꝛ sic etiam illa, que continent augmentum hereditatis: ꝛ istis nō erat vsurus, dum vult Falcidiam detrahere: sed illis duntaxat vtitur, quibus dicit hereditatem exhaustam esse. Sed dici potest quod ratione cuiusdam correlationis heres vtatur omnibus instrumentis, quia edi debent omnia, dum allegat vires hereditatis suppetere: fit enim contributio de debitis ꝛ creditis, vt excutiat an sit locus Falcidie. Et ita ex his patet quod non vigent, que pro communi opinione adducuntur. Contra communem opinionem, scilicet quod reus non debeat actori edere ad probandam replicationem, omnes tenent, qui supra in articulo precedenti dixerunt, actorem non teneri edere reo ad exceptionem probandam. Mouētur rationibus pluribus, quibus respondet Alex. in dicta l. fin. Non refero aliter, gratia breuitatis. Ex cuius dictis, ꝛ ex ijs, que supra dixi, videtur etiā articulus iste disputabilis. Retenta tamen communi opinione, quod actor reo ad exceptionem probandam, ꝛ reus actori ad replicationem probandam edere compellatur: limitatur secundum

40 Bal. in dicta l. fin. C. de edendo. † Primo in exceptione, que non excludit equitatem petitionis, id est, que non perimit debitum: vt est exceptio excommunicationis, vel bāni. Ex qua ratione infero idem esse in qualibet exceptione dilatoria:

41 quia non perimit debitum. † Secundo limitatur, vt non procedat in exceptione criminosa, secundum Bal. in dicta l. fin. arg. l. ij. §. diuus. in fine. ff. de iure fisci. ꝛ Alexand. ibi rationem adducit: quia nō debet cogi actor detegere turpitudinem suam: vt habetur in l. alias. ff. de iureiurando. Bene facit: quia positioni criminose non tenetur quis respondere: vt notat Barto. per illum textum in l. transactione. C. de transac. not. in cap. dudum. el secundo. de elect. De quo tamen latius per Bald. in l. Marcellus. ff. rerum amotarum. Si ergo non potest interrogari, a fortiori non tenetur edere, per rationem doct. Hoc non procedit forte in criminibus exceptis: quia sicut dispensatur in probatione, ita in editione. Facit tex. in l. j. C. de questionib.

42 † Tertio fallit in exceptione, que non continet meram defensionem, sed habet in se impugnationem: vt in exceptione compensationis, secundum Bald. in dicta l. fin. quia excipiens per compensationem dicitur agere. l. amplius. ff. rem ratam habe. Et hoc sequitur Fulgo. ꝛ Alexand. in dicta l. fin. Pet. de Ancbar. in dicta clemen. j. §. j. de vsuris. Et simpliciter ita sequuntur Moder. scribentes hic. Hanc limitationem declarat Joā. Petrutius in dicta l. fin. ꝛ procedit quando requiritur vt exceptio compensationis opponatur: secus in casibus, vbi ipso iure fit compensatio, absque eo quod obijciatur: vt not. in l. si constat. C. de compen. Unde tali casu exceptio compensationis nō est impugnatio, sed defensio mediante impugnatione prius facta. Et ex ista ratione generaliter argui potest, quod indistincte ista limitatio non procedit, quia compensatio semper fit a iure. l. verum. vbi Barto. ff. de compens. §. in bone fidei. instit. de actio. vbi glos. in verbo, ipso iure. Et licet ab homine debeat opponi, vt no. in iuribus supra dictis, quatenus ab homine opponitur, non videtur tunc habere impugnationem in se: sed dicitur defensio impugnationis iam facte a iure. Sed his nō obstantibus, vera videtur ista limitatio indistincte que approbatur communiter. Pro qua bene facit tex. in dicta l. amplius. vbi ille, qui compensat, dicitur petere: text. enim loquitur generaliter. Et ista ratio procedit siue fiat ipso iure compensatio, siue non. Consideratur enim effectus compensationis, qui habet in se impugnationem. Non obstat ratio allegata in cōtrarium, dum dicitur, quod impugnatio non fit tunc, quando ab homine exceptio opponitur: sed aduerte, quia ista consideratio licet subtilis, nil facit ad propositum: agitur enim de editione, que fit ꝛ petitur ad finem probandi: vnde quo ad probationem, de qua agitur, verum est dicere, quod agitur de probāda exceptione, que non est defensio simpliciter, sed habet in se impugnationem, vt supra. Et late per Paulum de Cast. consilio cccxxviij. incipien. quod Nannes ꝛ Sorus. in j. part. consil. Unde non debet editio fieri: quia non reputatur ita fauorabilis ista, sicut alia, que meram habeat defensionem. Et sic respectu probationis illa ratio nihil facit: ꝛ tota est vis in probatione. l. duo sunt Titij. de testa. tute. Predicta limitatio vera est in cōpēsatione extrinseca: secus videtur in intrinseca, vt est illa, que fit computando fructus in sortem, in cap. j. de vsur. l. ij. C. de pigno. actione. Ista videtur magis fauorabilis, que prouenit ex eodem fonte, ꝛ facto, ꝛ ex natura rei. Ad hoc quod voluit Bal. in cap. cum inter. versicu. quero nunquid. de except. dicens talem compensationem excommunicatum posse opponere, licet alias non possit excipere de compensatione. Facit dictum Innoc. in cap. si vero. de sentent. excommu. Abb. in dicto cap. cum

43 inter. versic. vnum nōt. † Quarto limitari potest, vt ex supra dictis satis colligitur non habere locum respectu reconuentionis: quia licet reconuentio in equitate fundetur. iij. questio. ix. capi. cuius in agendo. habet tamen in se impugnationem: ideo actor, non debet cogi edere, vt supra secundum Bal. Bene facit tex. in dicto cap. cum inter. in fin. vbi excommunicato reconuentio denegatur, ꝛ tamen defensio permittitur: quia reconuētio equiparatur compensationi, vt per Bal. in dicto capi. cum

44 inter. ꝛ in l. cum Papinianus. ꝛ l. fin. C. de sentent. † Quinto fallit in exceptione prescriptionis: quia talis defensio odiosa est. Ita Bal. no. quem alias viua voce docuit me Aret. in l. instrumenta. in princ. ibi, secus forte. C. de fideiuss. Et ex ratione Bal. not. quia idem vult Bald. in qualibet exceptione odiosa, puta Macedoniani, ꝛ similibus. Et ad illud, quod dictum est de prescriptione, bene facit: quia secundum Bal. in dicta l. instrumēta. consideratur equitas, non rigor, vt editio habeat locum. Et ideo bene consonat, editionem non fieri in exceptione prescriptionis, que est contra equitatem: vt notatur in l. nam hoc natura. ff. de cond. indeb. Et ideo dixit not. Ange. in l. sequitur. §. viam. ff. de vsucap. quod vbi secundum equitatem proceditur, exceptio prescriptionis non admittitur. Et idem Bal. tradit in l. j. C. de prescrip. trigin. vel quadragin. annorum. vers. item si causa. ꝛ Floria. in l. generaliter. in fin. ff. de noxa. probatur in §. habeat itaque. in authen. vt ecclesia Romana. Et ideo bene dicit Bal. in l. ancille. C. de furtis. quod prescriptio est contra naturalem equitatem, ꝛ ista limitatio vera videtur in prescriptione, cū mala fide per supra dicta. Secus videtur in prescriptione, que cum bona fide processit, prout est generaliter de iure canonico. Nam actor poterit cogi edere reo pro tali prescriptione. Et ita procedat dictum Bal. quod videtur contrarium in l. edita. in repetitione Perusina. C. de edendo. quod infert Alexand. in l. j. in princ. ff. de edendo. vbi inquit quod etiam in ciuilibus actor ad instantiā rei cogitur exprimere tempus: vt reus possit parare sibi exceptionem prescriptionis. arg. l. non est nouum. C. de edend. Et sic manifeste sentit, reum posse editionem petere ad fundandam exceptionem prescriptionis. Quod intelligo in prescriptione bona fide decursa, nam taliter prescribens est tutus in foro conscientie, secundum Inno. no. in c. cura. de iure patrona. Bal. sequitur in authent. ad hec. C. de vsur. versicu. sed ponamus. Idem Bald. in l. cum quis. versicu. post hoc sciatis. C. de iuris ꝛ fac. igno. ꝛ est glos. ad hoc. xiiij. quest. vj. in c. si res. ꝛ xxxiiij. q. ij. c. si virgo. ꝛ in c. j. de concess. prebend. no. Cardi. Abb. ꝛ alij in c. vigilanti. de prescrip. Facit notabile dictum Bart. in tractatu, ad reprimendum. in verbo, videbitur. quod etiam secundum equitatem habeatur ratio prescriptionis, contra Ang. ꝛ Bal. in locis supra allegatis. Sed reducuntur ista ad concordiam, distinguendo inter prescriptionem bone fidei, ꝛ male fidei. Ludo. Rom. in rub. de arbi. Et ista etiam concordia probabilis videtur in proposito. In effectu tamen preualebit quod dictum est de prescriptione bone fidei: q2 prescriptio licet admittatur de iure ciuili cum mala fide, tamē reprobatur de iure canonico, quod attenditur ratione peccati: vt not. in regu. possessor. ꝛ in c. fi. de prescrip. ꝛ sic in effectu reus

45 poterit editionem petere quod no. † Sexto limita hoc nō procedere in causis fauorabilibus, vt in libertate, dote, ꝛ matrimonio, de quibus in cap. fin. de re iud. quia fauor cause preponderat fauore rei: vt dicitur in dicto cap. fina. vbi licet in dubio ferenda sit pro reo sententia, in causis predictis fertur contra reum: ꝛ talis fauor sicut in sententia consideratur, sic in probationibus. l. lege Julia. ff. de manumiss. quam pro notabili allegat Bald. in dicta l. cum magistratus. in fin. C. quando prouoc. non est necesse. ꝛ in cap. primo. §. promptiores. hic finitur lex. ꝛ glos. hoc voluit in cap. in nostra. j. de testibus. dum allegat cap. fin. de re iudicat. Unde in talibus casibus concludo quod reus

b non petat editionem[b] fieri, quod nota: quia alias non dictum. Tertio queritur quid de notario: et ista questio in duas dividitur. Prima erit, quid in notario, qui rogatus fuit de aliquo contractu. Secunda, quid in notario actorum.

46 † Ad primam questionem respondetur breviter, quod notarius rogatus de aliquo contractu ratione officij instrumentum de tali contractu edere tenetur. Glos. ordinaria ad hoc quam Bart. et omnes sequuntur in l. argentarius. in princip. in verbo, assimiles. ff. de edendo. et idem tenet Specu. in titu. de instrumen. edi. §. videndum. versicu. et not. Barto. in authen. de tabel. in princi. circa finem, in versicu. quero an tabellio possit cogi. ubi allegat tex. in §. illud. eodem titu. Bald. in l. fin. ad finem. C. de edendo. ibi: secundo casu. Feder. de Senis in consi. cxiij. incipiē. Titius constituit. Et in tantum ista conclusio procedit, quod licet actus, de quo rogatus fuit notarius sit nullus, ipse tamen tenetur conficere, et edere instrumentum. Ita no. late probat, et concludit Ange. in consi. cclxxiij. incip. ex themate ex actis patente. ubi infert quod notarius rogatus de testamento corā duobus testibus, edere cogitur instrumentum testamenti, licet nullum fuerit: quia ad officium notarij non pertinet discutere de validitate actus, sed simpliciter tenetur instrumentum conficere. Allegat not. in l. argentarius. in princi. ff. de edendo. Similiter si actus valuit, et fuit revocatus, cogitur tamen notarius edere tale instrumentum. Unde not. dicunt Bartol. et Bal. in l. ij. §. si plura. ff. quemadmodum testamenta aperian. quod si notarius rogatus fuit de testamento solenniter, deinde testator revocavit illud testamentum, cogitur tamen notarius testamentum revocatum exhibere: nec ad instantiam testatoris debet illud lacerare[c].

c Ad predicta vide quod not. Bald. in l. fin. versi. extra queritur. C. de edendo. et Romanus in singul. cclxxi. testator. Et ista editio, que fit a notario debet esse integra, et perfecta, adeo quod si reperiatur aliquem habere defectū, potest notarius ad interesse conveniri. l. fin. ubi Barto. et Baldus per illum textum. C. de magist. conve. notat Barto. in l. fina. in versicu. quero quid si propter id. ff. de tabul. exhibend. Baldus in rub. C. de pena iud. qui male iudicavit. in fine. Abbas in cap. primo, de fide instrumentorum. Joan. de Anan. in capit. Michael. j. de usuris. tex. et quod ibi Barto. in l. generali. C. de tab. libro decimo. Romanus in notab. ccccxlviij. si sit aliquis. Predicta conclusio primo limitatur, ut procedat, dummodo editionem petens notario mercedem solvat: alias editio a notario potest denegari. Glo. not. in cap. statutum. in §. notarium. in verbo, officium. de rescript. in sexto. et glo. idem dicit in l. argentarius. in princi. in verbo, assimiles. de edendo. quam Barto. ibi sequitur per textum in l. fina. C. de princ. agen. in reb. not. Bald. in l. fin. C. de edendo. cum concordan. ut per Alexand. in dicta l. argentarius. in fin. princip. Et debet notarius duplicatam habere mercedem. Primo, quando rogatus est de contractu. Secundo, pro extensione, dum redigit instrumentū in formam publicam. Ita Bart. dicit in dicta l. argentarius. per dictam l. fin. circa medium. de princ. agen. in rebus. ubi glos. et pro singulari hoc dictum Roma. tradit in notab. cccccIxxv. an tabellioni. Restringitur hec prima limitatio, ut non habeat locum in paupere, cui absque aliqua mercede debet notarius instrumentum edere. Glo. no. in l. tam dementis. de episcop. et cle. quam simpliciter allegat Alexan. in dicta l. argentarius. Pro qua facit quod de advocato Bal. dicit in l. si furiosi. in ultimo notab. C. de nuptijs. Anton. de Butr. et Abb. in cap. j. post Hostien. de offic. iudic. ubi volunt quod advocatus compelli possit a iudice ad prestandum pauperibus patrocinium. et notat etiam Alberi. in l. j. C. de suffrag. Et videtur quod iudex poterit notarium astringere ad edendum gratis[d] pauperibus: nā

d propter paupertatem multa remittuntur. l. illicitas. §. fin. ff. de offic. presid. Ad hoc quod notat glos. et Barto. in l. omnes. C. de anno. et tribut. libro decimo. Ubi collecta etiam a principe imposita ab officialibus exigentibus, pauperibus remittitur. Jo. et Anton. de Butr. in cap. licet. de censi. facit quod not. Anton. de Butr. et dominus Abb. in cap. cum homines. in versi. quero de utili questione. de decimis, que non exigūtur a pauperibus. Nec cautio, que alias prestetur, a pauperibus exigitur, secundum Angelum in l. non facile. ff. si cui plus quam per legē Falcidiam. et quod not. Butr. in cap. olim. el secundo. de restitutione spoliatorum. et quod Bal. dicit in l. magis puto. §. in primis. ff. de rebus eorum. et quod dicit Abb. in cap. ea noscitur. de sen. excommu. Et qui propter paupertatem se defendere non possunt, non includuntur in rescripto sub clausula. et quidam alij Bal. not. in cap. sedes. de rescript. versicu. sed nunquid. Et propter paupertatem quis excusatur a periurio. Baldus in cap. querelam. de iureiurando. Et qui propter paupertatem appellationem non prosequitur, a iure suo non excluditur. gloss. in l. eos. C. de appellation. Innocen. in cap. ex ratione. de appellat. et Baldus in l. acceptam. in xxiij. questione. C. de usuris. Idem Bal. in l. ij. §. si quis in iudicio. ad finem, in versicu. ultimo quero. ff. si quis cautio. ubi refert Guili. de Cuneo, qui evasit quendam pauperem a furcis, qui, cum appellasset, nō erat propter

c paupertatem appellationem prosecutus. Nam fatalia[c] nō currunt non prosequenti appellationem propter paupertatem. Baldus in cap. si quis testium. j. de testi. docto. in cap. ex ratione. Et plura privilegia paupertatis Roma. tradit in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio. in xxv. fallen. Andr. Siculus et Moder. in cap. significantibus. de offic. deleg. Videtur tamen in questione nostra, quod notario de publico pro pauperibus

n debeatur salarium: ut de advocato[n] dicit Cynus in l. providendum. C. de postulando. et est glos. in l. j. §. ait pretor. ff. de postulando. Et hoc verum videtur: quia non cogitur quis invi-

f tus eleemosynam[f] facere, nisi in casu extreme necessitatis. lxxxvj. distinc. in cap. pasce. not. Abb. in cap. primo. de emptio. et vend. et idem Abb. in cap. cum causam. circa finem, de electio. in cap. si quis. de furtis. Et in simili bene facit, quia ubi quis dominio proprie rei privatur ob utilitatem publicam, precium de publico refunditur. Glo. not. in l. si locus. §. fina. ff. quemadmodum ser. amit. et in l. properandum. §. de illo. C. de indic. et notat Arcbid. in cap. per principalem. in princip. ix. questione iij. et Barto. in l. fin. §. Titius. ff. de pigno. actione. Baldus in l. servi. ubi plura dicit per illum textum. C. pro qui. cau. servi. liber. accip.

47 † Secundo principaliter quod supra dictum est de notario, qui edere cogitur, declaratur, et limitatur, ut habeat locum

g duobus[g] concurrentibus. Primo quod petentis intersit. Secundo quod notarius rogatus ab illo fuerit, qui editionē petit. Ita not. voluit gloss. in l. pretor. in princip. ff. de eden. quam Barto. Bald. et omnes alij sequuntur. Et ita dicit Bal. ubi salvatur de consuetudine. Non ergo sufficit mandatum, nisi agatur de interesse. Et ideo instrumentum debiti edi nō debet debitori, sed creditori per tabellionem. ut Alberi. dicit in dicta l. pretor. Et econtra instrumentum liberationis debitori edendum est, non creditori, secundum Bartolum. et alios ibi, per gl. in l. pretor. Idem not. Barto. in l. instrumenta. in fin. C. de fide iussoribus. Quod verum est, nisi etiam creditor pretenderet aliquod interesse: ut not. Bart. per illum textum in l. plures apochis. C. de fide instrument. ubi Bald. in secundo notabili, dicit hoc esse menti tenendum, et sequitur Pau. de Cast. et no. Bald. per illum textum in l. penul. ff. ad exhibend. Similiter non sufficit allegare interesse, et probare, nisi etiam mandatum accesserit: ut dicit glo. in dicta l. pretor. in verbo, meum. et not. Bartol. in l. fin. ff. de tabu. exhibend. in verbo, expeditis. Bal. in l. fi. versicu. extra queritur. in j. questione. ad finem. C. de eden. Et ideo

h non tenetur edere instrumentum tertio[h] de cuius interesse agitur: cum ab eo rogatus non fuerit: ut Ang. concludit in l. quedam. in principio. ff. de edendo. reprobando glos. que ibi contrarium, videtur sentire: et sequitur hoc Fulgos. ibi, et Alexand. de Imo. Abb. Aretin. hic, et Moder. Ista conclusio quod sit mandatum necessariū pluribus modis limitatur. Primo in actis, que eduntur omnibus, quorum interest: ut Bart. concludit in l. j. §. editiones. versicu. iuxta hoc quero. ff. de edendo. Et in hoc differunt acta ab instrumentis, que tantum edūtur illis, a quibus notarius fuit rogatus, de quo dicam infra, de notario actorum, ubi magis congruit. Secundo fallit ubicunque petēs editionem potest instrumētum rescindere, illud edi sibi debet: quia cum sibi permissum sit ut illud possit impugnare, etiam ei concessum videtur hoc antecedens, ut petere possit tale instrumentum sibi exhiberi. Hanc regulam no. Bal. tradit in l. fi. col. vj. versi. secundo queritur. C. de edend. Et ideo infert, quod filius exheredatus, qui ad querelā admittitur, potest copiam testamenti a notario petere, licet ab eo non fuerit rogatus. Et idem de filio exheredato Bald. dicit in l. si quis affirmaverit. per illum textum. in fi. ff. de dolo. Et alia exempla similia Bal. ponit in dicta l. fina. Et notabilis videtur ista conclusio Bald. cui etiam nullus contradicit. Ratio tamen, qua Bald. movetur, non videtur multum concludens: quia non videtur necessarium antecedens hoc, quod editio petatur a notario, a quo alias peti nō potuisset. Licet enim quis admittatur ad impugnandum instrumentum, debet intelligi quod veniat a se ipso instructus, ut in persona agentis requiritur: et hoc modo minus derogatur iuri communi, argument. cap. cum dilectus. de consuetud. l. si quando. C. de inoffic. testamen. Item si vera esset ratio Baldi, pariter in reo procederet, ut etiam ipse deberet edere volenti impugnare instrumentū. Quod tamen non videtur verum: quia contra regulam dictum Baldi salvari posset, quando esset tale quid, de quo copia aliunde haberi non potest, etc. Quod tamen dictum est de filio exheredato, verum videtur:

detur:quia agitur de vltima voluntate,in qua editio fit omni-
48 bus, quorum interest,vt statim infra dicam. † Tertio limita-
tur non procedere in vltimis voluntatibus, in quibus editio
a notario fieri debet omnibus prætendentibus interesse,etiam a
quibus rogatus non fuit. Hoc probari videtur in l. ij. in vlti-
mo responso principij, cum glo.ff.quemadmodum testament.
aperiantur.Bene facit tex.in l.j.in princip.ff.eodem titulo. Et
ita concludit Aretinus hic, allegando etiam quod supra di-
ctum est de filio exheredato,& sequuntur Moder. hic,per l.j.§.
hoc interdictum.per totum ff.de tabu.exhibend. Addo Bald.
qui expresse hoc dicit in dicta l.fina.in fin.versicu.& primo que-
ro.iuncto versicu.non obstant contraria.C.de edend. Et idem
manifeste sentit Angelus in consilio clxiiij.in princip. incipié.
super puncto prefecto. dicens quod pinguius succurritur pe-
tentibus copiam testamentorum,vel eorum,quæ ad causam te-
stamenti pertinent, quam aliorum instrumentorum. Et ideo
omnibus,quorum interest exhibentur. dicta l.j.ff. quemadmo-
dum testamen.aperian.& Barto.expresse hoc dicit in l.finali.in
prima opposit.ff.de tab.exhiben.Et huius ratio est,secundum
Jacobum Butrig.quem Alberic.sequitur in l.prætor.§.j.versi.
vel dic.ff. de edendo. quia mandatum testatorum repræsentat
mandatum omnium,qui sunt nominati in testamento.Et hoc
idem in effectu Bald.dicit in dicta l.fina.versicul.non obstant.
dum inquit quod testamentum est commune omnibus in te-
stamento comprehensis,quorum interest:nec est vis vtrum præ
49 sentes fuerint tempore testamenti,vel nõ,vt ibi per eũ. † Quar
to,quando notarius rogatus non reperitur nec heres eius, a
quo editio instrumenti peti possit, & protocollum notarij ad
tertium aliquo casu peruenisset:nam tali casu ille tertius com
pellitur in subsidium officio iudicis edere: quamuis rogatus
ipse non fuerit. Ita no.dicit Baldus per illum textum in l.que
dam.§.nihil.in fine.ff.de edendo.& ibi sequitur Pau.de Castr.
qui alleg.dictum Innocé.hic,dum voluit quod si reperiuntur
protocolla notarij apud tertium,cogi possit ad edendum. Et
hoc verum est,secundum Pau.de Cast.in subsidium, prout di
citur in dicto §.nihil.& de hoc dicam infra proxime in articulo
50 de tertio.vbi hoc melius cadit. † Quinto fallit,secundum Are
tinum hic, nisi instrumentum cõfectum sit de aliqua re, que ad
me principaliter pertineat:nam tunc videtur factum contem
platione mea:argument.eorum,que habentur in l.si pupilli. §.
sed si ego.ff.de nego.gest.ideo possum illud habere ratum per-
inde,ac si me mandante scriptum sit.Et ad hoc põderauit tex.
in dicta l.prætor.§.j.ibi:equum fuit,quod mei causa confectum
est,mihi edi.Et hoc dicit glo.sentire in dicta l.quedam.in prin
cip.ff.de edendo. Ista enim probandi facultas ita potest ratifi
cari,sicut alius quilibet actus:vt Joan.And.tradit in titu.de
confess.§.nunc dicendum.versi.quid si confiteor.Bald.in l.j.cir
ca finem.C.quando liceat ab emptio.discedere.vbi allegat Dy
num in consil.xv.incip.quidam confessus fuit.& tradunt Anto.
de But.& Abb.in c.si cautio.de fide instrumento.dicunt Mo-
dern.hic,quod docto.in locis præallegatis loquuntur,quando
fit actus nomine absentis:quia tunc bene potest ratificari: sed
in nostra questione actus fit simpliciter,nullo pro absente acce
ptante. Et durum videtur quod ratificari possit,quia contra
regulam l.certum.§.si quis absente.ff.de confess.Hec omnia fa
tetur de plano Aret.quod Joan.Andr.& alij loquuntur,quan
do nomine absentis actus celebratur:& non negat regulam es-
se in contrarium,scilicet quod absenti non queritur ius ratifi-
candi,nisi actus nomine suo conficiatur:sed dicit quod cũ prin
cipaliter res ad absentem pertineat,eius contemplatione fieri
videtur:& satis dicitur esse facta nomine suo per ea,que haben-
tur in l.si pupilli.§.sed si ego.supra alleg.Et ad hoc allegat tex
tũ in dicta l.prætor.§.j.in verb.mei causa.Et sic rationes Mo-
dernorum non tangunt illud, quod dicit Aretin. Sed tamen
alia ratione,quod Aretin.dicit non videtur sine dubio proce-
dere,quia iure non probatur. Tex.enim in dicta l.prætor.§.j.in
quo precipue fundatur Aretin. non probat: quia intelligitur
mandato interueniente.Hoc deducitur:q: in verbis, que pon
derauit Aret.ibi:equum est quod mei causa: ponitur ratio di-
cti proxime precedentis:& dictum proxime precedens manda-
to interueniente intelligitur,dum ibi dicitur,quod argentarij
singulorum rationes conficiunt.Certe hoc intelligitur de mã-
dato eorum, quorum sunt rationes. l.si quis ex argentarijs.§.
pertinere.ff.de edendo.ergo ita debet intelligi,versicu.equum.
vt ratio secũdum dictum procedat.Non obstat ratio supra al-
legata,quia licet re ipsa negotium ad me pertineat,per hoc ta
men non videtur gestum nomine meo, vt possit ratificari: vt
not.in dicta l.si pupilli.§.sed si ego. supra alleg.vbi videndum.
51 † Sexto fallit,nisi quis repræsentaret personam illius,qui mã-
dauit.vt not.Bartolus in dicta l.si quis.§.pertinere.ff.de eden
do. Exemplum ponit in creditore,cui bona debitoris obliga-
ta sunt:nam petere potest exhiberi sibi instrumenta a notario,
qui a debitore rogatus fuit.Et idem Angelus ibi dicit: & tra-
dit etiam Barto.per illum textum in l.fin.in secundo notab.ff.
de bonis autho.iudic.possid.vbi inquit quod creditores missi
in possessionem bonorum debitoris petunt eis exhiberi instru
menta debitoris a notario, quasi repræsentent debitorem, qui
mandauit:vt dicit Bartol.in dicto §.pertinere.Et hoc idem
Baldus concludit in l.instrumenta.in versicul.quero ecce ha-
bes.C.de fideiussorib.dicens quod singularis successor eius,qui
mandauit,petere potest sibi edi instrumenta.Et idem quod su
pra dixi Barto.per illum textum in l.Aristo.ff.de iure delibe-
randi.secundum predicta intelligitur quod not.Bart.in l.con
trouersia.ad finem.ff.de transactio.vbi allegat dictam l.fina.ff.
de bon.autho.iudic.possid.Vltimo limita,vt de tertio dicetur
infra.Extra istos casus conclusio superius facta procedit,scili
cet quod notarius non teneatur edere, nisi illis,a quibus fuit
rogatus. Et bene dico quod non tenetur:quia inuitus non co
gitur.Si tamen prætendenti simpliciter interesse notarius spõ
te instrumentum exhiberet,non esset arguendus: nec, vt ver-
bis Angel. vtar, peccaret in Spiritum sanctum. Et sic nota.
Ang.inquit,in dicta l.prætor. in princip.vbi Alexan. sequitur,
& rationem adducit: quia liber protocolli est notarij, & in re
sua,&c. Ex qua ratione infero quod omnibus indistincte talis
editio poterit fieri,etiam si non prætendant interesse.Et idem
Abb.hic,qui ita glo.intelligit in l.in fraudem.§.neque.ff.de iu-
re fisci. Et hoc notandum est pro notarijs, qui solent esse faci-
les in dando copiam instrumentorum: vt mercedem capiant.
52 † Vltimo notandum est quod in casibus,in quibus supra dictũ
est,notarium non teneri edere instrumenta: verum est, vt non
teneatur in forma publica instrumentum exhibere, per not.in
dicta l.prætor. sed tamen tenetur simpliciter producere proto-
collum iudici ad instantiam cuiuslibet cuius interest. Ita vo-
luit singulariter Paul.de Cast.in l.quedam.in principio.ff.de
edendo.sic saluando glos.ibi que per Angelum impugnatur.
Sed istam opinionem Pau.reprobat Alexand.ibi,& merito:
quia iura, que denegant editionem, parum seruirent nobis, &
verbis imposita essent, contra ea, que habentur in l.ij. C.com-
53 munia delega. † Circa secundam questionem de notario acto-
rum,conclusio est,quod omnibus,quorum interest, edere tene-
tur.l.ij.C.de edendo.vbi Bartol.& omnes. Idem Baldus in l.
precipimus. §. in his. C. de appellationibus. vbi inquit, quod
notarij debent dare partibus copiam actorum:& si denegãt,co
gi possunt:vt Barto.inquit in dicta l.ij.in secunda lectu.& ideo
dicit Baldus in l.ij.versicul.deinde.per illum textum.C.vt lite
pendente. quod articulorum, & positionum copia semper fien-
da est aduersario:quia sunt de actis. Ista conclusio ampliatur
dupliciter. Primo vt habeat locum tam in criminalibus, quã
in ciuilibus,per dictam l.ij.que expresse ita dicit ibi:acta publi
ca,tam criminalia,quam ciuilia. Ex quo Bald.ibi infert quod
inquisitionis copia inquisito debeat dari, cum copia articulo-
rum super fama,in cap. qualiter,& quando.el secundo.de accu.
§.debet.sic etiam iudiciorum copia reo dari debet:vt no.Bar.
in l.fin.in penult.quest.ff.de questio.Ange.in l.si vacantia.C.de
bonis vacan.libro x.quod tamen limitatur vt infra dicam. Se
cundo, vt predicta exhibitio actorum fiat omnibus simplici-
ter,quorum interest, licet ab illis notarius rogatus nõ fuerit.
Ita Bar.no.concludit in l.j.§.editiones. in versicu. iuxta hoc
quero.ff.de edendo.vbi Ange.& alij sequuntur,per dictam l. ij.
vbi Cyn.& alij idem dicunt. Et ista est differentia inter acta, &
instrumenta,que duntaxat mandantibus eduntur,vt supra di
xi.& in actis Barto.idem dicit in l.ij.§.diuus.ff.de iure fis. Joã.
Andr.in additio.Specu.in rub.de instrumen.edi. Pe.de An-
char.in clemen.j.§.j.de vsur.Alexand.in dicto §.editiones.& in
dicta l.ij.Et predicta maxime procedunt in actis publicis,que
ius faciunt quo ad omnes,vt est senfétia excommunicationis,
vel banni.Ita Bal.hic,arg.l.licet in popularibus. ff.de procu.
Et istud exemplum de excommunicatione, etiam ponit Bart.
in d.l.j.§.editiones.in d.l.ij.§.diuus.de iu.fisc.Et idem de actis
publicis dicit Bar.in l.in fraudem.§.neque instrumenta.ff.eo-
dem titu. Ex quo hic,infert Anto.de But.quod episcopus li-
brum collationum edere tenetur: quia iure publico geruntur
per episcopum,& capitulum:iuxta not. in cap.cum dilectis. de
consuetud. & ita se attestatur consuluisse. Sic etiam dicit hic
Imo. quod custos deputatus de publico ad custodiam instru
mentorum,cuilibet,cuius interest, etiam contra se ipsum, ede-
re debet.allegat cap.ad audientiam.de prescript.& authent. ad
hec.C.de fide instrumentorum.& Bal.hoc tradit in rub.C.de fi-
de instrumentorum.versicu.iuxta hoc quero.Tertia etiam am
pliatio addi potest, vt predicta editio actorum peti possit in

quacunque parte iudicij,etiam elapso termino.glo.not.in ca.j. in verbo,requisitus.circa finem,de sentent.excommu.in vj.τ illam allegat,τ sequitur Alexand.in l.ij.C.de edendo.Nunc conclusio supra facta pluribus modis limitatur. Et primo in interrogatorijs testium,quorum copia dari non debet producenti testes:vt voluit glo.no.in cap.ij.in verbo,interrogatoria.de testib.in vj.Idem sentit gloss.ij.quest.j.cap.in primis.in verbo, presentia.quam Bald.allegauit in l.data opera.C.qui accusa.τ est dictum Innocen.in capit.per tuas.de testibus. τ idem dicit Specu.in titu.de teste.in §.iam de interrogatorijs.in princip. Alexand.in dicta l.secunda. Adde Angel. in l.non quicquid. ff.de iudic. Secundo fallit in allegationibus iuris[o], que ad-
o
i uersario dari non debent[i]. Ita not.Roman.dicit in notabilibus suis,in singulari cclxij.incipien.fuit interrogatus,vbi allegat illud dictum Innocen.in dicto cap.per tuas.τ dicit Joannes de Imo. interrogatum de hoc obtinuisse. Tertio limitatur dummodo fiat talis editio de mandato iudicis,secundum Baldum in dicta l.secunda,per illum textum in principio.allegat Gnil.de Cun.idem dixisse in l.edita. C.de edendo.τ idem Gnil.τ Alber.in l.prima.§.editiones. versicu.secunda est editio.ff.de edendo.per l.in fraudem.§.quoties.ff.de iure fisci.l.fin. ff.de officio assesso. Quarto fallit in positionibus dependentibus a facto proprio,quorum copia nõ datur: cum statim quis respondere teneatur, τ petens copiam non auditur: vt notab. Baldus tradit in l.secunda.C.vt lite pendente.in vltimo nota. Et hoc sequitur Alexand.in dicta l.secunda:quod tamen non videtur procedere in casibus, quibus etiam in facto proprio probabilis est ignorantia:quia talibus positionibus debet dari terminus ad respondendum:vt late Barto.concludit in l.secunda.§.quod obseruari.C.de iurament.calum.versicu.sed pro cuius declaratione.Unde si terminus datur ad respondendũ:
k ergo[k] debet copia exhiberi,a cessante ratione Bald.Quinto: vbi editio actorum contra fiscum petitur. Nam a quoquã ad-
l uersus fiscum[l] non eduntur:vt dicit text.in l.in fraudem.§.neque.ff.de iure fisci.τ ibi glo.magna, circa finem, dum allegat l. secundã.C.de edendo.τ ita Alexand.in dicta l. secunda. Videtur tamen admodum durum quod quis a notario non possit petere editionem sibi fieri contra fiscum,cũ ratione officij ipse ad hoc teneatur,τ difficilimum esset aliter probare,per ea,que habentur in cap.quoniam contra.j.eodem.Unde predicta cõclusio potest procedere in tertio,apud quem acta reperiuntur: τ sic loquitur gl.in dicto §.neque.secus videtur in notario, per supra dicta.Sexto fallit in eo,qui fuit presens,τ negligens tempore actorum in accipiendo copiam:quia postea non datur sibi terminus ad accipiendum copiam, in odium negligentie eius:vt Barto.τ Ange.dicunt in dicta l.secunda. per glossam j.ibi:τ gloss.similis,vbi Ang.idem dicit in l.j.§.editiones. ff.de edendo.de quo dicendum est vt per Fulgo.Pau. de Castro τ Alexand.in dicta l.secunda.Septimo regula supra dicta bene procedit in notario:secus est in tertio,qui edere non tenetur:secundum quod infra in sequenti articulo declarabitur. Octauo fallit in indicijs habitis ante inquisitionem pro informatione curie.Ang.in l.questionis.ff.de questionibus.videtur de mente Barto.in l.fin.ff.de questionibus.Et ratio videtur:quia parti non preiudicant,nisi repetantur.Barto.in dicta l. finali. Ang.in dicta l.si vacantia.Unde cum non intersit, non potest editio peti. Et ideo si interesse pretendatur, vt quia testes dicantur variasse ab eo quod deposuerunt pro informatione curie:quo casu fides eorum minuitur ex varietate,iuxta not.in l. eos.ff.de falsis.Videtur quod tunc esset danda copia, a cessan-
54 te ratione,quod not.†Circa predicta,duo not.sunt.Primum est,quod notarius,qui edere tenetur, semel duntaxat potest cõpelli: vlterius vero editio instrumenti peti non potest:vt not. Bartol.τ Bald. per illum textum in l.si quis ex argentarijs.§. fin.ff.de edendo.vbi Alber.de Rosa.Paul.de Cast.τ Moder. qui hoc sequuntur.τ idem not.Barto.in l.final.versicul. quero quando notarius.ff.de tabu.exhibend.τ in l.fina.per illum textum in versicu.vlterius nota.ff.de bon.autho.iudic. possidend.
55 †Ista conclusio limitatur tripliciter.Primo,nisi ex causa iterum instrumentum edi postuletur:quia cum cause cognitione edendum erit.Barto.τ alij in dicta l.si quis.§.fin. per illum textum.Et idem Bartol.dicit in dicta l.fin.ff.de bon.autho.iudic. possid.vbi etiam allegat Spec.in tit.de instrumen.edi. §.postquam.versicu.sed nunquid.τ versicu.vbi autem. τ Bal.idem dicit in rubric.C.de fide instrumentorum.versicu.quero si instrumentum publicum.τ in l.dissolute.C.de condictio.ex lege.circa
56 finem,in versicul.extra queritur. †Secundo,quando in secunda editione nullum periculum subesse potest:tũc enim edi simpliciter potest:vt quia sit instrumentum venditionis, emancipationis,vel vltime voluntatis:talia enim instrumenta per nota-

tarium dari possunt geminata,τ toties,quoties petuntur.Cõclusio ergo predicta restringitur, quando preiudicium imminere potest ex geminatione,puta in instrumento crediti:vt notab. voluit Jacob.Butr.in l.si quis.§.fin.quem refert, τ sequitur Alber.de Rosa.ibi,in versicu.τ fallit iste §. ad questionem. Et ad hoc etiam allegat Azo in summa de fide instrumentorum.versicu.de amissione.τ Specu.in dicto §.postquam.quem ad hoc latius refert Alexand.in dicto §. quanuis. nullam faciat mentionem de Alberi.qui subijcit ibi hanc opinionem de more iudiciorum seruari. Et idem videtur velle Bald. in l.j.§.
57 editiones.versicul.item quero.ff.de edendo.† Tertio in actis, que indistincte eduntur,quoties petuntur,secundum Angel.τ Pau.de Cast.in dicta l.si quis.§.fin.versi.hec vox.alleg.Imol. in ca.quoniam contra.j.eodem:τ in dicta l.secunda.C.de edendo.dicit Alexand.ibi,quod Imo.hoc non dicit in dicto capit. quoniam contra.nec probatur in dicta l.secunda. Videtur tamen dictum probabile:quia facilius editio fit in actis,quam in instrumentis, vt supra dixi:τ in actis non videtur esse pericu-
58 lum,per supra dicta.†Sciendum est quod notarius,qui rogatus fuit de aliquo actu,si non velit edere,imo se rogatum fuisse negat, pena falsi tenetur.l.eum qui.vbi Bal. dicit in l. qui accusare.C.de edendo.Quod dictum simpliciter limitatur secundũ Joannem Andr.in additio.Specu.in titu.de instrumen. edit. §.instrumentum.in princip.nisi esset notarius bone fame,τ longum tempus interuenisset:bene facit,quia ex diuturnitate temporis obliuio inducitur.glo.τ docto.in l.prima.C. de seruis fugitiuis.not.Barto.in l.qui fundum.§.seruus.ff.pro empto.vbi dicit hoc procedere, si agitur de damno euitando.Secus si de lucro acquirẽdo. Et ita est casus noster, vt pena falsi euitetur. Et ideo no.ad propositum dicit Ang.in authent.de trien.τ semiss.§.si autem. per illum textum, quod excusatur notarius a pena falsi, qui interrogatus in senectute de instrumento ab eo confecto in iuuentute,dixit cum iuramento illud instrumentũ ab eo scriptum non fuisse. Nam falsum non committitur, nisi cum dolo.l.nec exemplum.C.de falsis.τ quelibet causa,etiã iniusta,excusat a dolo.l.igitur.§.primo.ff.de liber.cau.glo. in l.plagij.C.de plagiarijs. Et in notario potius semper error presumitur,quam dolus:vt notat Barto.in l.quoties.§.primo.ff.de hered.instituend.in iij.notab.per illum textum, cuius dictum proprie procedit, quando aliquid omissum fuit ex obliuione, τ sic deliquit non faciendo, vt in casu nostro: licet secus esset in faciendo: vt notab.declarat Angelus de Aretio in consilio incipiẽ.in casu predicto videtur quod nullo modo dictus notarius. Secundo limita, quando quis omnibus celaret instrumentum:secus si tantum petenti.Bart.in l.tertia.§. si quis dolo.versicu.τ posse.ff.de tabu.exhibend.Bald.in l.si.C.de edendo.versicu. octauo queritur. Et ad predicta vide etiam Bald. ibi,versicul.sexto queritur. Fede.consilio cxiij.incipien.Titius constituit.τ Bald.in l.argentarius.§.fina.ff.de edendo.Roma
59 nus in notab.ccclxxj.tabellio.¶ †Superest vltimus articulus prime questionis principalis, videlicet quomodo editio a tertio postuletur:in quo conclusio, τ regula negatiua sit quod tertius,apud quem reperiuntur rationes, vel instrumenta, inuitus edere non cogitur: vt voluit gloss.in l.in fraudem.§.neque instrumenta.in verbo,edi.ff.de iure fisci.quam pro not. allegauit Angel.in l.prima.§.editiones.ff.de edendo.τ Abb.hic,vbi reprehendit Anton.de But. qui contrarium hic tenet, τ male, per rationes,quas Abb.inducit.Et secundum istam conclusionem consuluit Alexan.in consilio lviij.incipien. circa primum quesitum.in primo lib.τ idem Bald.voluit in dicta l.fin.versic. vltimo circa materiam.ad finem distinctionis.C. de eden. Facit quod supra dictum fuit de notario, qui tertio non tenetur edere, cum ab eo non fuit rogatus, ergo idem in tertio dicen-
60 dum est. †Limitatur ista cõclusio pluribus modis. Et primo si tertius voluntarie exhibeat: quia potest, licet non cogatur. Ita glo.dicit in dicto §.neque instrumenta.vbi Bartol. sequitur,τ Abbas hic,τ Alexand.in consilio lviij.supra allegato.Et idem est in notario,qui edere potest,si velit,in casibus, quibus non compellitur:vt not. Ange.τ Alexand.in l.pretor.in princ. ff.de edendo.circa finem, τ talis editio proueniens ex mera voluntate poterit fieri cuilibet:vt supra dixi in notario, ex quo sola voluntas habentis instrumenta, vel rationes cõtemplatur. Secundo fallit in actis, que etiam a tertio edi petuntur:vt voluit gloss.not.in l.secunda.§.diuus.el primo. in verbo, agatur. circa finem,ibi:sed quilibet alius etiam.τ ibi Bartol. τ Angel. hoc sequuntur.ff.de iure fisci.Alexand.in dicta l.secunda.C.de edendo.τ in dicto consilio lviij.supra allegato.Facit quod notat Bartolus in dicta l.prima.§.editiones. in versic. iuxta hoc quero. ff. de edendo. de quo supra dixi de notario actorum. in principio. Et licet ista sit communis opin.non tamen videtur

in tertio

in tertio aliqua ratio diuersitatis, que vigeat inter acta, & alia instrumenta. Tertio si apud tertium reperitur originale esse, siue protocollum notarij, tunc ipse edere cogitur. Regula ergo supra dicta procedit, quando habet instrumentum sumptũ ab ipso originali: secus quando ad eum peruenit originale: ita not. Bald. in l. fina. versicu. vltimo circa materiam. ad finem, C. de edendo. Allegat textum in l. quedam. §. is autem. in l. pretor. §. si quis seruus. ff. de edendo. & idem not. Baldus in l. quedam. §. nihil. ff. de edendo. dixi supra de notario contractus in quarta limitatione. facit quod Bartol. tradit in l. tertia. §. si tabule. ff. de tabulis exhibend. vbi depositarius, & sequester apud quem protocolla reperiuntur, edere tenetur: & tali casu etiam reus edit actori ad fundandam intentionem. Bal. in l. prima, §. editiones. versicu. fallit si reus. ff. de edendo. Specul. de instrumen. edi. §. videndum. versicu. ex premissis. Aretin. hic. Et subijcit Bald. in dicta l. fin. versicu. vnum tamen, allegando Jacob. Butrig. quod quando notarius perdidit protocollum, agere potest contra possessorem instrumenti, vt ipsi notario edat instrumentum cum die & consule, vt alijs ipse notarius edere possit. l. si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo. Quod Bald. dicit menti tenendum: quia contingit sepe quod notarij perdunt protocolla in ciuitatibus, a quibus expelluntur. Ex quo dicto colligitur quarta limitatio, vt non habeat locum in notario, qui perdidisset originale: quia ad tertium poterit recurrere, qui instrumentum habet inde sumptum. d. l. si quis ex argentarijs. §. pretor. vbi Paul. de Castr. per illum textum, facit quod not. Bald. in l. publicati. in princip. C. de testamen. Quinto fallit, quando tertius non vt edat simpliciter, sed pro interesse domini, conuenitur: nam edere tenetur. l. tertia. §. interdũ. ff. ad exhibend. l. procurator. C. de edendo. gloss. in l. dissolute. C. de condictio. ex lege. Et ista non est editio, sed exhibitio secundum Baldum in dicta l. fina. dicto versicul. vltimo circa materiam. in princip. quia ipsum originale datur petitori, & non remanet apud illum, a quo petitur. Allegat dictam l. tertiam. §. interdum. ff. ad exhiben. & sic ille §. non loquitur in materia editionis. Sexto regula procedit in tertio, cum quo nõ litigatur: nec cui mandatum fuit: secus si mandatum ei fuisset, licet non sit in iudicio: quia edere tenetur. l. argentarius. in princip. ff. de edendo. ibi: an cum alio. Et sic argẽtarius, cui fuit mandatum, tenetur edere, licet lis cum alio sit. Sed tamen textus loquitur in argentario, qui ratione officij edere tenetur. Unde in notario esset bonum simile: secus videtur in priuato, de quo tex. non loquitur. Idem tamẽ in priuato dicendum est, ex quo sibi fuit mandatum, & tota vis in mandato videtur consistere. l. si quis. §. pertinere. de edendo. In hoc tamen videtur differentia: quia in argentario, & notario qui ratione officij debent edere, officio iudicis coguntur: sed in priuato, cum voluntarium sit mandatum actione mandati cõuenitur: quia cessat ratio, que in notario, & argentario allegatur per Bartolum & docto. in l. prima. C. de edendo. in l. quedam. in princip. ff. eodem titul. Septimo fallit in scriptura, que apud tertium reperitur, & scripta ab alio me mandante fuisset: cum enim mandato meo facta sit, licet mandatum non afficiat tertium possessorem, equum tamen est vt mihi succurratur, propter mandatum meum: vnde tertius isto casu mihi edere tenetur. text. no. in l. tertia. §. interdum. ff. ad exhibend. Et licet de mandato meo nihil in text. dicatur, tamen secundum glo. ibi in verbo, conscripserit, ita intelligitur, & videtur verisimile, vt secundum alia iura intelligatur. Ita Aretin. hic, & istum intellectum approbat Alexand. in consilio lvij. supra allegato. Ad dictum §. interdum. etiam alius est intellectus, secundum Aretinum hic, vt restringatur in possessore, qui non habuit causam ab eo, qui scripsit me mandante. Allegat Joannem Andr. in additio. Specu. in titu. de instrumen. edi. in rub. ibi, si autem dominus non est, vbi Joan. Andr. non dicit hoc, sed loquitur simpliciter, prout dicit text. in dicto §. interdum. Domi. Bartholomeus Socinus in dicta l. fin. C. de edendo. videtur aliter referre Aret. scilicet per contrarium eius, quod dictum est, vt §. interdum. procedat in eo tantum, qui habuit causam ab eo, qui scripsit me mandante: ex vitio impressoris non facile colligitur intentio Aretin. Quicquid tamen sit, iste restrictiones diuinant ad dictum §. interdum. qui generaliter loquitur: ergo debet indistincte intelligi. l. prima. §. & generaliter. ff. de leg. prestan. xix. dist. cap. si Romanorum. Hoc vlterius probatur: nam in dicto §. interdum. ponuntur duo casus. Primus, quando ille, qui agit contra possessorem, est dominus: & tunc habet rei vendicationem, & actionem ad exhibendum. Secundus casus est, quando agens non est dominus, tunc pro interesse, quod pretẽdit, habet actionem in factum. Modo sic in primo casu, quando agit dominus, clarum est quod possessor, qualitercunque possessionem habuerit, a domino conuenitur. §. primo. institu. de action. ergo in secundo casu idem dicendum est: quia Jurisconsultus procedit retento eodem themate. Nam actio in factum in nõ domino surrogatur in locum rei vendicationis in domino: & ideo eo casu debet actio in factum competere non domino, quo casu rei vẽdicatio domino datur: quia surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. Alius etiam intellectus colligitur ad dictum §. interdum. ex dictis Ange. in l. quedam. in princip. in l. pretor. §. primo. ff. de edendo. & Aretin. hic refert, vt regula supra posita loquatur in tertio, qui dominus est, & possessor: secus in eo, qui simpliciter possidet. dicto §. interdum. Postremo circa dictũ §. interdum. non omitto quod Baldus voluit in dicto §. interdum. dicens quod in subsidium actio in factum competit ei, cuius interest, vt sibi edatur, quamuis aliquod eius mandatum nõ interuenerit. Et hoc videtur probari in dicto §. interdum. vbi actio in factum datur, que subsidiaria est. l. quia actionum. ff. de prescriptis verbis. l. sancimus. vbi Barto. C. de sacrosanc. ecclesijs. Considerandum tamen est quod si hoc dictum Bald. intelligatur generaliter, prout ipse simpliciter loquitur, regula supra dicta parum nobis seruiret. Unde intelligo Bal. quãdo apud tertium reperitur originale. Ita loquitur §. interdũ. qui in rationibus loquitur, quas seruus cõscripsit, & postea ad tertium peruenerunt. Nam hoc casu editio petitur a tertio, sicut supra dictum est de protocollo notarij in tertiam limitationem. Secus si non esset originale apud tertium, sed instrumentum transumptum: quia etiam in subsidium editio nõ peteretur ab ipso tertio, per regulam supra dictam. Ultimo limita regulam supra positam, nisi tertius qui possidet, teneretur agenti contra me edere ratione communionis instrumẽti, que est inter eos: nam sicut ego reus possum petere ab actore vt mihi edat, ita immediate tertius iste, qui possidet, tenetur mihi edere, & ad mihi edendum cogi poterit, sicut illum agentẽ contra me compellere potuissem. Ita no. colligit Are. & dominus Barthol. Socin. in l. procurator. secundum vnum intellectum gloss. C. de edendo. Periculosa videtur hec limitatio: quia ius petendi editionem personale est: vt dicit Barto. in l. si Titius. §. si quis prius. ff. de aqua pluuia arcenda. & quia non videtur mihi contra illum tertium immediate ius competere: sed deberem agere contra te, vt tu ageres contra illum, qui tibi ad tenendum tenetur, iuxta l. si sic. ff. de legatis primo. l. cum in plu-

61 res. in §. messem. ff. loca. †Secundo principaliter queritur quo iure instrumenta, vel rationes edi postulentur: in quo recurrendum est ad ea, que Bartol. tradit considerando plures casus in l. quedam. in princip. ff. de edendo. in l. prima. C. eodem titulo, cuius dicta reassumit, & sequitur dominus Abbas hic. Sed quantum ad propositum prosequar duntaxat illum casum, qui ad materiam tituli de edendo pertinet. Et in hoc cõmunis conclusio est quod editio, que per titulum de edendo, petitur ab argentario, notario, & similibus, non iure actionis a principio, sed officio iudicis postuletur. Ita probatur in l. prima. C. de edendo. Et si requisiti non edant, tunc demum ad interesse actione in factum tenentur. l. si quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto. ff. de edendo. Ita firmauit glo. fin. in dicta l. j. quam Barto. & docto. communiter sequuntur. Idem glos. in l. prima, §. editiones. in glos. magna, ff. de edendo. Et ista est communis opinio, contra quam insurgit Alexand. in dicta l. prima. & dicit veriorem esse contrariam opin. quia imo iure actionis in factum argentarius, & similes edere coguntur. Mouetur per l. pretor. in principio. ff. de edendo. vbi verba pretoris ad partem referuntur: ergo non videtur officium iudicis competere: quoniam illud locum habet, quando ad iudicem verba dirigũtur, iuxta glo. in l. si soror. C. de collatio. not. Barto. in l. j. ff. de condictio. ex leg. Secundo probatur, secundum eum, in l. iij. §. interdum. ff. ad exhibend. vbi si ab eo, qui non sit dominus quarte, pro eius interesse petantur rationes exhibere, datur actio in factum: ergo ita videtur dicendum in proposito. Et in ista oppo. fuit etiam Anto. de But. hic, Specu. in titu. de instrumen. edi. §. videndum. versicu. idem in argentario. Et gloss. videtur hoc tenere in dicta l. si quis ex argẽtarijs. §. ex hoc edicto. Addo Feder. consi. cxiij. incipien. Titius constituit. Unde si actio in factum, competit, dicit Alexand. ergo non datur officium iudicis, quod est extraordinarium remedium: & ideo cessat existente ordinario. l. in cause. ff. de mino. no. in l. in prouinciali. ff. de operis noui nuntia. Non obstat text. in l. j. C. de edendo. quia Alexand. respondet dupliciter. Primo quod loquatur de officio iudicis mercenario deseruiente actioni depositi intentate, non de officio iudicis nobili: de quo est questio doctorum. Vel secundo dicit ipse quod ibi officium iudicis consideratur quo ad cause cognitionem, quem iudex adhibere debet: quando

actor editionem petit: non quod ius petendi editionem funde tur in officio iudicis: imo iure actionis illud petitur, vt supra dictum est. Vel tertio potest dici quod in dicta lege fit editio per reum actori contra regulam ex causa: ideo tali casu speciali officio iudicis petitur. Utraque opin. disputando esset sustetabilis. Sed tamen pro nunc sequor communem opinion. non obstantibus supra dictis. Pro qua videtur tex. in l. penult. §. fi. ibi: ad iudicis officium pertinere. ff. ad legem Falcidiam. facit textus in l. si quis ex argentariis. §. pretor. ff. de edendo. ibi: pretor ait, causa cognita edi iubebo: nam verba ad iudicem referuntur: ergo officium iudicis videtur competere, iuxta glo. in dicta l. si soror. Et hoc modo idem probatur in l. quedã. in princip. eodem tit. ibi: nec a pretore hoc edicto compelluntur: et inferius, ibi: non cogitur a pretore per metum in factum actionis. Et ita argumen. primum Alexand. contra eum retorquetur. Et dum dicitur, metu actionis in factum compelluntur: ergo videtur quod prius non competat actio in factum, sed officium iudicis, et probatur etiam in l. secunda, C. eodem titul. Et licet tex. loquatur in actione, idem tamen videtur in instrumẽtis, cum nulla ratio diuersitatis esse videatur. Et maior ratio videtur esse in actis, vt edantur iure actionis: quia facilius edantur, vt not. in d. l. ij. et supra dixi. Unde si acta non eduntur iure actionis, sed officio iudicis, idem concludendum est in instrumentis. Ultimo probatur in dicta l. prima, C. de eden. Non obstant responsiones Alexan. Nam prima de officio mercenario, videtur contra textum in dicta l. j. quod refert se ad iudicem: ergo videtur quod sit in arbitrio iudicis: et sic de officio nobili loquitur, non de mercenario quod famulatur actioni proposite, iuxta not. in l. j. ff. de iurisdictione omnium iudicum. et vide Barto. in l. iubere. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Non obstat secunda responsio, quod officium iudicis, de quo in dicta l. j. respiciat cause cognitionem: quia hoc non videtur verum, imo respicit ipsam editionem, vt colligitur ibi, nam quod cõsiderat. Nam officium iudicis refertur ad desiderium petentis: ergo respicit editionem, de qua ibi agitur. Confirmatur hoc: quia causa, ex qua editio debet fieri, non committitur iudici, sed in iure debet esse expressa: vt not. in dicta l. j. ergo officium iudicis considerari non potest eo modo, quo Alexan. dicit. Et istam opin. communem etiam Bartol. sequitur in duobus locis, qui non allegantur communiter in l. iiij. §. Cato. in iij. opposi. de verborum oblig. dum respondet ad textum in l. si quis ex argentariis. §. j. Idem Bartolus in l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua pluuia arcenda. vbi inquit quod tale officium iudicis, de quo in titu. de edendo. personale est, vt ibi per eum. Cardina. in clementi. j. §. ceterum. in iiij. quest. de vsur. Non obstant allegata in contrarium per Alexand. et primo dum dicit, quod verba referuntur ad partem, per dictam l. pretor. quia in hoc non potest fieri fundamentum, cum etiam verba dirigantur ad iudicem, per iura supra allegata. Preterea, supra pluribus modis probatur, et clarum relinquitur, quod officium iudicis detur: ergo non attenditur quod verba ad partem dirigantur: quia illud argumen. procedit in dubio, vt no. Salic. in dicta l. j. ff. de condi. ex lege. Non obstat tex. in §. interdum. quia ibi non loquitur de actione in factum ex titu. de edend. in quo titulo mandatum requiritur: et agitur cõtra argentarium, vel notarium dominum scripture. Sed in §. interdum. non cõstat mandatum de interuenisse, vt supra dixi: et agitur ibi contra illum, qui non est dominus scripture, vnde efficacius tenetur vt supra dixi, secundum Angelum ad intellectum illius §. Non obstat vltimum quod Alexand. dicit, si actio in factum datur, est ordinarium remedium: ergo cessat extraordinarium: quia negatur quod actio detur, vt patet ex supra dictis. Preterea, etiam si actio competeret, vt dicitur in dicto §. interdũ. argumentum non videtur procedere: quia illa actio datur in subsidium. Et sic videtur remedium extraordinarium: vnde nõ videtur excludere officium iudicis: quia extraordinaria remedia bene simul concurrunt. l. si longius. ff. de iudic. iuncta l. cum filiusfamilias viaticum. ff. si certum petatur. et not. Barto. in dicta l. in prouinciali. §. j. Adde tamen quod pro opinione Alex. videtur tex. in dicta l. quedam. in princip. dum ibi dicitur quod contra procuratorem actio mandati competit, et non cogitur metu actionis in factum: ergo videtur quod ad edendum detur actio in factum. Nec obstat quod videtur tex. ibi loqui de illa actione in factum, que datur pro interesse, ad quod tenetur ille, qui non edit. l. si quis. §. ex hoc edicto. ff. de edend. quia imo textus videtur loqui de prima petitione editionis, vt patet in eo, quod ibi dicitur de procuratore, contra quem agitur actione mandati, vt cogatur rationes edere, et non metu actionis in factum: et sic videtur loqui tex. de prima petitione, quando agitur ad edendum, et non respectu interesse. Et vltimo notandũ est quod disputatio supra facta inutiliter non procedit: quia si iure actionis editio deberet fieri, ex interpellatione extraiudiciali constitueretur in mora, qui teneretur edere: secus si officio iudicis. l. cum postulassem. ff. de damno infecto. et etiam propter modum formandi libellum: vt per Alexandr. in dicta l. j. C. de edendo. Et ad predicta vide Bald. hic, qui distinguit inter officium iudicis, quo petitur ab aduersario: et officium iudicis, quo editio a notario postulatur. versicu. et nota quod of-
62 ficium iudicis. ¶ Nunc tertia questio principalis se offert, scilicet quomodo editio fiat. Pro cuius declaratione de duobus queritur. Primo an in totum debeat instrumentum edi, vel duntaxat sufficiat partem, de qua agitur exhibere. Secundo vtrum editio debeat fieri cum die et consule. Circa primã questionem habemus textum in materia editionis in l. argentarius. §. edi. ff. de edendo. vbi aperte dicit tex. quod illa pars tantum edi debet, que ad instructionẽ cause pertinet: et idem dicit Bartol. per illum textum, vbi Bal. sequitur in l. fin. C. de preci. Impera. offerend. quod si copia instrumenti petatur, tantum illa pars, que ad eum spectat dari debet, non totum instrumentum. Et idem Specu. tradit in titu. de instrumen. edi. §. videndum. Unde legatario sufficit quod illa pars testamenti edatur, in qua legatum continetur: vt not. Barto. in l. ij. §. finali. ff. quemadmodum testamen. aperian. Idem Bartol. dicit in dicto §. edi. Et hoc reperio quod in pulchra questione consuluit Angel. in consilio cxxiiij. incipiente, super facto predicto arguo primo. Et idem dicunt Barto. et Ange. in l. fina. per illum text. ff. de bon. autho. iudic. possidend. Ad idem text. in cap. contingit. j. de fide instrumentorum. in cap. cum persone. de priuileg. in vj. et Bart. et alij in locis infra allegandis. Predicta conclusio limitatur, quando capitula sunt separata, et diuersam materiam continent. Secus si connexa sint capitula, vel de eadẽ materia loquãtur, ita quod ad capitulum, de quo agitur, aliquid conferant: nam tunc instrumentum in talibus partibus debet exhiberi. l. inciuile. ff. de legibus. et Bald. ibi in princip. colligit per illum text. quod totum instrumentum debeat legi, et etiam illud, quod continuatur cum ipso: quia sequentia declarãt precedentia, et sepe etiam corrigunt. l. si tibi. ff. si certum petatur. et ideo dicit Barto. in l. qui filiabus. in princip. per illum textum ff. de legatis primo. quod legatario non solum debet dari particula testamenti, in qua legatum continetur, sed etiam alia pars, per quam legatum posset declarari. et Alber. de Rosa. in dicta l. argentarius. §. edi. inquit quod legatario omnia edenda sunt, que ad legatum conferunt: vnde institutio legatario exhibenda est: quia ab illa pendet legatum, secundum Paul. de Castr. in dicta l. fin. C. de precibus Impera. offerend. Regula ergo supra dicta procedit, quando sunt capitula separata: et sic docto. loquuntur, et domi. Abb. ita videtur intelligere in dicto cap. contingit. de fide instrumentorum. Secundo conclusio supra dicta declaratur, vt procedat in editione, que fit petẽti editionem, prout videntur loqui iura supra allegata. Secus est si instrumentum edatur iudici: quia totum instrumentum exhibetur iudici. l. j. §. penul. qui incipit, edere. ff. de edendo. facit textus in dicta l. inciuile. ff. de leg. per que iura Bar. ita concludit in dicto §. edi. et late idem voluit Barto. in rub. ff. de operis noui nuntia. versicu. iuxta hoc quero. et tenet Anto. de Butrio in dicto cap. contingit. Ista tamen limitatio non videtur bene probari in iuribus allegatis per Bartolum in dicto §. edi. Nam textus in dicto §. edere. vt ex precedentibus ibi colligitur, videtur loqui de editione, que fit parti: et tamen dicit quod edi in totum debet. Unde magis conuenit quod ille text. intelligatur secundum primam limitationem, scilicet quando est eadem materia, vel idem capitulum. Et verba correspondent, dum text. dicit ibi, edere non videtur, qui stipulationem totam non edit. De vna stipulatione ergo videtur loqui, et de eodem capitulo. Sic etiã in dicta l. inciuile. diuinare est quod restringatur in iudice. Et ratio illius legis qua mouetur Barto. in dicta rub. de oper. no. ad dicendum quod iudici in totum sit edendum: quia vna pars sequens possit precedentia corrigere. d. l. inciuile. ita militat in parte, sicut in iudice, per ea, que supra dixi in prima declaratione. et textus in l. j. §. edenda. ff. de edendo. videtur equiparare editionem, que fit parti, et illam, que fit iudici. et ibi Baldus in principio videtur hoc colligere. Opinio tamen Barto. videtur probari in cap. contingit. de fide instrumentorum, quem text. Barto. adducit in dicta rubric. facit text. in cap. cum persone. de priuileg. in vj. Et talis editio, que fit iudici, est facultas quedam inspiciendi, que conceditur iudici, pro quo presumitur. cap. in presentia. s. de renun. vt ipse omnia videat, et parti tantum concedatur copia capituli, de quo agitur. Et ita ex dictis Bartol. elicitur in dicta rubrica de oper. no. et Bald. idem dicit in dicta l. inciuile. de legi. dum allegat

gat.dict.capitul.contingit.vbi Abb.& not. Paul. de Castr.in dicta l.fina.C.de preci.Impera.offe. Et hoc modo hec secunda limitatio declarata bene procedit: quia ratio diuersitatis manifesta est: quia de parte lex suspicatur, si totum editur, dicto
63 capit.contingit.de iudice confidit.† Tertio fallit conclusio supra posita in legibus, vel statutis, que in totum debent produci. Ita Bartol.in dicta l.inciuile.per illum textum.ff.de legib. Sic ergo in instrumentis, vel rationibus aduersario editio fit pro parte: sed in lege, vel statuto fit in totum. Idem videtur velle Barto.in l.secunda, ad fin.ibi, non idem dico.ff.quemadmodum testamen.aperi. Et rationem Bart. adducit in dicta rub. quia statuta tolli ciuitati communia sunt: ideo in totum producenda sunt: quasi, vt puto, velit dicere Bart.in rationibus, & instrumentis consideratur interesse petentis: & est suspicio, si in totum edantur, ideo editio limitatur. Iste rationes cessant in statutis: quia sunt publica, & omnibus communia sunt. Et ita in effectu dicit, & sequitur Alexan.in rubrica preallegata. Hec tertia limitatio in qua differentia colligitur inter leges vel statuta, & rationes, vel instrumenta, bene procedit, quando editio fit parti, vt supra dixi. Secus si fieret iudici: quia tunc nulla est differentia inter statuta, & instrumẽta: quia semper tunc editio in totum fieri debet. Ita Bartol. in dicta rubric.loquitur, dum concludit idem esse in instrumentis, & statutis. Et idem Bald.& Fulgosi.in dicta l. inciuile. Anton.de Butr.hic, & in dicto capitul.contingit. Et ita ampliatur quod supra dictum est in secunda limitatione, vt iudici in totum edatur tam in instrumentis, & rationibus, quam in legibus, vel statutis. Et sic ex supra dictis colligitur quod statuta integraliter debeant edi. Et idem est, si aliqua additio statuto facta fuisset: quia cum statuto debet exhiberi, vt Bartol.dicit in rubrica preallegata, per ea, que notat glossa in dicta l. inciuile. Ad hoc allego not.dictum Card. post Lapum in clementin. statutum.in ij.opposi.de elect.vbi singulariter dicit quod additio facta alicui statuto recipit omnes qualitates prioris statuti: & quod de tali additione per omnia idem, quod de statuto iudicatur. Et licet statutum edendum sit, non tamen opus est edere volumen statutorum. Ita Bartol.in rubric. prealleg. in dicto versicul. in principio. & idem Bald. in dicta l.inciuile. Non obstat si dicatur, ratio quare edatur totum statutum, est, quia posset principium corrigi in fine: vt not. in dicta l. inciuile. & supra dictum fuit: talis ratio etiam militat in toto libro. Nam Bald. ibi respondet quod non presumitur correctio.§. quibus.in prima consti.C. Ista ratio prima facie non tollit argum. quia si non presumitur correctio in libro statutorum, minus presumi debet in eodem statuto: quia incontinenti maxime quis non presumitur se corrigere. l.non ad ea. ff. de condit. & demonst. Nisi dicamus quod in vno statuto in totum fit editio, non ratione correctionis, quia non presumitur, sed propter limitationem, & declarationem, que sumitur ex sequentibus, per supra dicta: & quia materia sub congruis titulis collocatur: vt not.in l.ij.ff.de statut.hom.in l. Imperatores.de in diem addic. Unde sufficit edere statutum, quod loquitur in materia: quia verisimiliter ibi loquitur statutum in materia, de qua agitur: ideo non requiritur quod volumen totum producatur. Ultimo not.est quod omnia supradicta de productione statuti, procedunt in statuto alterius ciuitatis, quod ex aliqua causa edendum sit. In statuto vero proprio ciuitatis editio nulla requiritur: quia cum statutum sit positũ pro rostris, vt Bal.tradit in dicta l.inciuile.potest videre quid vult. & idem Barto.tradit in l.omnes populi.ad finem. ff.de iustitia & iure. Abb.hic.in fin.cap.idem Bald.in consilio cccviij.ad veritatem. libro tertio. Et hoc verum, nisi esset aliqua reformatio non inclusa in libro statutorum, de qua probabilis videtur ignorãtia, quia edenda erit. Barto.in dicta l.omnes populi. in fi.& Abb. hic.facit quod not.Barto.& docto.in l.cum prolatis. ff.de re iudica. Bal.in l.secunda, quando prouoca.non est neces.cum sim. Nam de essentia statuti videtur quod situatum sit in volumine aliorum. Bald.in cap.in causis.versicul.quero vtrum. infra de re iud.probat Roman.in consilio cccccxvj.incipient.quo ad primum.in vltimo dubio. Et hoc, quod vltimo loco dictum est de reformatione, limitãdum videtur, nisi esset reformatio multum nota, de qua probabilis non esset ignorantia. nam tunc ratio Barto.cessat. Et hoc in simili tradit dominus Abb. in ca. primo, de re iudica. reliqua per Bartolum & docto.in dicta rubri.de oper.no.nuntiat. Circa secundum breuitatis gratia me refero ad Abbatem hic, & ad ea, que latius post alios Alexan. scribit in l.prima, §.editiones.ff.de edend. ¶ Superest vltima questio principalis, pro cuius declaratione de duobus queritur. Primo, quando, id est, quo tempore instrumenta, & rationes
64 edi debent. Secundo, in quo loco editio fieri debeat.† Circa primum regula sit, & conclusio, quod instrumenta tantum eduntur post litem contestatam: nec enim prius produci possunt, sicut dicitur de testibus, qui ante litem contestatam non recipiuntur. cap.primo, & per totum s.vt lit.non contesta. ergo idem erit dicendum in instrumentis. Ita arguit text.in c.cum dilecta.de confirmat.vti.vel inut.facit text.in cap.peruenit. de testi.cog.ita gloss.ordinaria concludit in l.prima, §. edenda. ff. de edendo.& ibi Bald.qui ad hoc etiam allegat Specula.in titu.de instrument.edit.§.nunc dicamus.& ideo si productio fiat ante litis contestationem, ex tali editione non potest ferri sententia, nisi iterum lite contestata instrumentum producatur: vt not.tradit Feder.de Senis in consilio clx.incipien.casus talis, dominus Minus.versicu.non obstat.vbi inducit capi. veniens.el secundo, de testibus. Et hoc sequitur Anton.de But. hic, idem Anton.de Butr.in cap.cum dilectus, versicu.nos autem.s.de ord.cogni.& in cap.cum venissent.s.de restitutione in integrum. Et idem quod supra tenet Mathesi. in not. suis. in quarto notab.incip.nota quod si actor. Et secundum predicta merito dixit Franc.Tig.& Bal.in rub.C.de edendo.quod editio instrumentorum non est de preparatorijs iudicij. In proposito igitur editiones rationum, vel instrumentorum debent fieri post litem contestatam, quando expedit, & opportunum videbitur ad fundandam intentionem, exceptionem, vel replicationem, vt declarat dominus Abb.hic, & Bald.hoc idem dicit in l. secunda, C. vt lite pendente. Predicta conclusio optime procedit in editione instrumenti, que fit ad effectum probationis. Secus si edi petatur instrumẽtum ad hunc finem, vt quis deliberare possit. Nam talis editio, que preparationem respicit, a principio, debet fieri ante litis contestationem. Et ista limitatio exemplificari potest in tribus casibus, qui diuersimode considerantur, per dominum Abbatem, sed aptius hac vnica conclusione clauduntur. Primus est in fisco, & similibus priuilegiatis, quibus editur a reo, ad eius intentionem fundandam. Nam a principio petere potest sibi edi instrumentum, vt cognoscat an ex eo intentio eius possit fundari: vt domi. Abb. hic concludit. Secundus casus est, quando instrumentum petitur ratione dominij: nam a principio potest peti vt instrumẽtum exhibeatur: quia exhibitio est preparatio in rei vendicatione. l.j.C.ad exhibend. Et hoc idem dominus Abb. hic dicit. Tertius casus est, quem Innocen.ponit, si quis agit, & in libello mentionem facit de aliquo instrumento, vt quia agẽs dicat reum sibi obligatum ex causa mutui ad decem ex tali instrumẽ
n to: nam reus ante omnia a principio [n] petere potest vt late instrumentum allegatum sibi edatur, ad hoc vt deliberare possit an cedere velit, an contendere. Ita Innocen.hic, & sequũtur hic Hostien. Ioan.And.Anton.de Butr.& omnes. Specu. in titu.de instrumen.edi.§.nunc dicamus.versicu. quid si quis in libello. domini de Rota in decisione xxxiiij. incipien. item si in libello. in nouis. secundum ordinem nouissimum est secũda in titu.de probatio. Bald.idem sequitur in l.prima, §. editiones. versicul.venio ad secundum.ff.de edendo.& in l.fin.C.de precib. Imper.offeren.& in l.qui stipendia.in fi.C.de procur. Ang.in l. j.§.edere.ff.de edend. Et si instrumentum, de quo fit mentio in libello, referat se ad aliud, etiam illud debet produci, ad quod relatio habetur. Ita not.dicit Bal.in l.inciuile.circa fin. versi. item not.ff.de legibus. Bal.hic. Et ita ampliando dictum Innocen.tradit Alexan.de Imo.in consilio tertio. incip. in causa & lite.in secundo volumine. Hec vltima conclusio, quam Innocent.tradit, procedit quando ille, qui mentionem de instrumento facit in libello, habet facultatem exhibendi tale instrumentum: nam in primis edere cogitur. Secus si non haberet illud in promptu: quia propter hoc nõ retardabitur iudicium,
o sed vlterius [o] erit procedendum. Ita Innocent.hic, qui etiam subijcit quod stabitur iuramento eius, qui agit, an instrumentum nominatum de facili exhiberi possit. Et idem Specu. dicit in dicto §.nunc dicamus.versicu.prealleg.ibi: quod verum est, si illud habet in promptu. Et ita concluditur in decisione supra alleg.incipien. Item si in libello. Sequitur hic Abb.& alij, & Bal.in l.qui stipendia.in fin.C.de procur.& ita primo dictum Innocen.declaratur. Secundo restringitur, nisi aduersarius, qui conuenitur, verisimiliter instructus sit de contentis in instrumento, vt quia apud eum esse presumatur: nam tunc actor edere non compellitur: quia cessat ratio Innocen. domini de Rota in decisione supra allegata, in fin. Bartol.in l.edita.C.de edendo.vbi exemplum ponit in legatario agente contra heredem: & allegat textum in l.secunda.ff.de eden.vbi Bartol.Bal. & doc.hoc dicunt per illum textum, & sequitur Abb. post alios hic, Bal.in dicta l.prima, §.rationes.versicu.venio ad tertium. in princip.idem Barto.in l.si postquam.§.si dies.ff.vt lega.no. ca. Et infert Calder.hic, prout Moder.referunt quod ille, qui

petit sententiam contra se latam declarari, & pronuntiari nullam, non debet illam edere: quia apud adversarium, qui obtinuit, esse presumitur. Sic in debitore postulante ut instrumentum simulatum pronuntietur. Et de his aliquid per Lapum allegatione ex. incipien. disputat hic plura. in quarto dubio. Ista secunda limitatio bene procedit, nisi adversarius, qui a se ipso instructus esse presumitur, allegaret, & probaret aliquo casu se instrumentum amisisse, quod erat penes eum: nam tunc sibi edendum erit. Argument. est optimum in l. si quis ex argentarijs. §. fina. ff. de edendo. facit quod supra dixi de notario, cui ex causa edendum est: & quod supra dictum est de reo, qui actori ex causa quandoque edere tenetur. Confirmatur hoc ex eo, quod dictum est supra, in prima declaratione, quod actor, qui in promptu non habet instrumentum, non cogitur illud edere, licet de ipso in libello fecerit mentionem: nam si actori hoc conceditur contra regulam, que est ut teneatur edere instrumentum, de quo mentionem fecit, a fortiori debet hoc reo permitti: quia hoc in ipso reo est, secundum regulam, ut sibi ad deliberandum edatur instrumentum nominatum in libello. Favorabilior enim est illa dispositio, que regulam sequitur. gl. not. in cap. statutum. in verbo, numerandum. de prebend. in vj. facit textus in l. secunda. ff. de iniusto rupto irritoque testamen. & in v. distinc. cap. ab exordio. & textus in l. eius militis. §. militia missus. ff. de testamen. mili. Item in materia editionis magis reo, quam actori favetur, ut supra diximus. Unde quod actori conceditur, reo non debet denegari, regula, non debet. de regulis iuris. Secundo predicta limitatio, quod actor non debeat edere reo, qui a se ipso instructus est, habet locum, quando editio petitur a principio ad deliberandum, prout agitur hic. Sed si actor obtinere velit, postea in processu debet instrumentum realiter producere, ut intentio eius probetur. l. postquam. §. dies. ubi Barto. per illum textum. ff. ut lega. no. cavea. & idem Barto. in dicta l. edita. supra allegata. Abb. hic, Bal. in l. secunda. ff. de edend. ubi allegat tex. in dicto §. si dies. & rationem adducit: quia nisi instrumentum producatur in iudicio, non probat. l. quoties. §. fin. ff. de probatio. Ad hoc est not. dictum Bar. in tracta. ad reprimendum. in verbo, de plano. ubi inquit quod non sufficit verbis allegare instrumentum, sed realis productio necessaria est, & copia debet dari adversario cum termino ad opponendum: aliter non dicitur sufficienter facta fides, secundum Bartolum.[p] cuius verba multum extollit Roma. in consilio clvj. incipien. honorande domine. & in consilio ccccxix. incipien. in casu proposito. ubi text. inducit in l. fin. C. de fide instrumentorum. & facit quod Bald. not. in l. nullum. circa finem, C. de testibus. in l. fin. C. qui admit. Tertio dictum Innoc. hic limitatur, secundum Bartolum in l. edita. C. de edendo. ut non procedat, quando in libello fit mentio de instrumenti assertive, ita quod explicite totus tenor instrumenti inseratur: tunc enim poterit deliberare absque eo quod sibi aliter instrumentum edatur. Et idem Barto. dicit in l. postquam. §. si dies. supra allega. & sequitur hic Anton. de Butr. & Imol. facit textus in ca. secundo, de dila. Et cum ista limitatione simpliciter transeunt Alexan. & Moder. in dicta l. edita. Sed Are. hic, hoc tenet contra Bartolum, & indistincte sequitur dictum Inno. quia quocunque modo actor in libello facit mentionem de instrumento, videtur protestari se usurum tali instrumento: ergo indistincte tenetur edere tale instrumentum. l. j. §. edenda. ff. de edendo. Et ex isto capite dicit Aret. tenendam esse opin. Innocen. que etiam, secundum eum, communior videtur: & idem videtur tenere Pau. de Castr. in l. j. §. edenda. Non puto recedendum ab opinio. Barto. que communis est: ut patet ex supra dictis. Et motus ipse videtur optima ratione: quia cum reddatur reus instructus ex narratione libelli, ratio Innocent. cessat, cum sit certus reus, & deliberare possit, sicut supra dictum est in secunda limitatione. Intentio enim Bartol. in dicta l. edita. & in dicto §. si dies. non fuit vim facere in hoc, an assertive, vel limitative fiat mentio de instrumento, sed in hoc, an ex narratione reddatur instructus reus, vel certus. Sed quia verisimiliter ex narratione limitata remanet dubius reus, & certus, & clarus efficitur ex narratione plena, & explicita, quando totus tenor instrumenti inseritur, argumen. l. prime, in princip. ff. de edend. ideo Barto. isto respectu differentiam facit, an de instrumento actor assertive, vel limitate loquatur. Tota ergo vis est an ex narratione actoris reus certus sit, vel non. Et tota distinctio Innocen. hic, & Bartol. in locis supra dictis in effectu ad hoc reducitur. Et ita de his duobus verbis Bal. concludit in dicta l. edita. in recollectis: ut relatum est in additione ad decisionem Rote 3. allega. in fin. & sic dicit Barto. in dicto §. si dies. in princip. ubi melius se ipsum declarat. Et ideo Abb. hic bene dicit, dum inquit quod etiam si fiat mentio simpliciter de instrumento assertive, ut Bartol. dicit, erit tamen edendum tale instrumentum ante litem contestatam, si reus verisimiliter non sit informatus: nec Barto. in hoc contradicit: imo idem vult declarando ut supra dixi. Non obstat quod Aret. supra dicit per text. in dicta l. prima. §. edenda. quia ille text. procedit in editione, que fit ad probandum intentionem actoris, vel exceptionem rei. Secus quando petitur edi ad deliberandum, prout hic agitur: tunc enim tantum consideratur an reus sit certus, ut deliberare possit. Comprobatur hoc, quia attenta ratione Aret. etiam esset edendum reo, qui esset a se ipso instructus. In eo enim etiam procederet illa ratio, quod actor, qui facit mentionem de instrumento, sit illo usurus: ergo edere tenetur. Cuius tamen contrarium omnes dicunt per l. secundam. ff. de edend. & supra dictum est in secunda limitatione. Et quod supra dictum est in isto artic. de tempore producendi instrumenta, procedit in tempore, quod a principio consideratur. Sed usquequo productio instrumentorum fieri possit, non cadit hic: habetur in cap. dilectus. j. de fide instrumentorum.
65 ¶ † Ultimo videndum restat, in quo loco editio debeat fieri. Et circa hoc breviter respondetur, secundum quod dicit tex. in l. pretor. §. fina. ff. de eden. quod ibi debet fieri editio ab argentario, ubi argentariam exercuit. Et ideo dicit Bald. ibi, quod instrumentum a notario edi debet, ubi est a principio confectum. Facit bonus tex. in l. j. & ij. C. ubi de ratio. Unde si alibi iudicium agitetur, qui edere tenetur, non cogitur instrumenta, vel rationes alibi confectas ad locum iudicij traducere, ut dicitur in dicto §. fin. Quod verum intelligitur, nisi ille, qui editionem petit, velit quod sumptibus suis hoc transferatur: ut est text. in prealleg. §. fin. cum l. sequen. & non solum suis sumptibus, sed etiam eius periculo hoc debet fieri, secundum Paulum de Castr. ibi: argum. l. unde queritur. in princip. ff. commod. Isto tamen casu, quando immineret periculum, iudex debet mittere personas idoneas ad locum, que videant originale, & de substantia, & effectu faciant fidem iudici, secundum Bartolum in dicto §. fin. per textum in cap. accepimus. de fide instrumentorum. in l. iudices. ubi Pet. Cy. Bal. & Salic. exemplum ponunt in testamento, in quo de magno preiudicio agatur. C. de fide instrumentorum. Sed quid si petens editionem velit quod omnino instrumenta, vel rationes portentur ad locum iudicij suis expensis, & suo periculo, prestando cautionem idoneam: quia forte magis interest eius, quod oculis res subijciatur, nec ita ex relatione forte consultum erit: an debeat audiri, ut reus ad hoc compellatur, videtur quod non, ex eo quod supra dictum est, secundum Barto. quia debet mitti ad locum, vel etiam secundum Fulgo. poterit iudici in loco committi. Nam licet ubi agitur de expensis, cogatur reus. d. §. fin. tamen ubi est periculum, non videtur quod ita reo consuli possit, sicut in expensis. Contrarium tamen alias consultum fuit Florentie per docto. celebratissimos, qui in effectu considerabant duos casus. Primus est, quando actor ad probandam intentionem suam, vel ad probandum exceptionem, allegat scripturas, quas ipsemet habet in alio loco, sed dicit periculum esse in delatione, ideo petit quod mittatur ad illum locum: adversarius vero instat simpliciter quod coram iudice exhibeantur. Et isto casu potest iudex mittere ad instantiam actoris: quia in illis facit fundamentum. Ita est text. in dicta l. iudices. ubi ita ponunt exemplum Petr. Cyn. & alij, procedit, & loquitur tex. in dicto cap. accepimus. & hic non est casus noster. Secundus est, quando actor in casibus, quibus potest, ad fundandam intentionem suam a reo, vel reus ab actore ad probandam exceptionem petit instrumenta, vel rationes adversarij, quas habet adversarius alibi in loco remoto: & isto casu, si ab eo, qui petit, offeruntur expense, adversarius tenetur instrumenta transferre ad locum iudicij: ut est tex. in dicto §. fi. Idem ergo quando allegatur periculum, & velit petens subire periculum: videtur eadem ratio in periculo, & expensis: ergo idem ius. c. translato. de constitutio. l. illud. ad legem Aquiliam. & ad hoc videtur tex. in l. sed si hereditas. §. j. ad exhib. Et hoc sentit glo. in dicta l. pretor. §. fin. dum allegat dictam l. sed si hereditas. que de periculo loquitur, & Pau. de Castr. dum inquit quod editionem petens auditur offerendo expensas, & quod suo periculo deferatur: arg. d. l. unde queritur. in princ. & Bal. in d. §. fin. in lectu. antiqua, dum loquitur de mercatore Florentino, qui negotiatus est Parisijs, & ibi libros habet, nec videtur ita consultum ex relatione, sicut si libri coram exhibeantur, &c. Nec obstat dictum Barto. quia non loquitur isto casu primo, & ita iudicatum fuit Florentie. Ista conclusio non videtur sine dubio. Primo enim considerandum est quod Bart. videtur contrarium velle, quicquid supra dictum sit. Nam loquitur ipse generaliter, dum querit de periculo itineris: & verba sua debent referri ad casum §. huius occasione querit, & §. loquitur quando petuntur scripture ab adversa

[redacted] licet iura allegata per Bart. [redacted] Bartol. videtur istos casus [redacted] Et certe videtur eadem ratio [redacted] concedi illi, qui conuenitur, qui videtur re[redacted]tur. Nec videtur bona argumentatio, si hoc conceditur in expē sis.d.§.si.ergo idem si allegetur periculum: quia, vt supra dixi, in expensis bene consulitur soluendo pecunias: nō sic videtur
q consultum in periculo per aliquam cautionem [q]. & cum ille §. contineat ius exorbitans, non debet extendi. Non obstat quod Pau.dicit, quia intelligo volēte eo, qui habet scripturas: quia si instet periculum, non sufficit promittere expensas, sed etiam debet periculum subire: & hoc maiorem equitatem habere vide
66 tur. † Illud etiam ad omnia supra dicta notandum est, quod si actor, vel reus edere recuset in casibus supra dictis, quibus tenetur, practica est vt iudex pronunciet quod si talis scriptura [redacted] illo, qui
p noluit exhibere [p] ad preceptum iudicis. Ita tradit not. Inn. in c.S.perpetuus.de fide instrum. Ad cuius dicti declarationem considerari possunt tres casus. Primus est in eo, qui negat aliquod esse instrumentum, ꝙ edi postulatur, prout formaliter loquitur Inn. in appellato, qui noluit sententiam pro eo latam in causam appellationis producere, negando talem sententiam latam fuisse: arg.l.non [redacted] interro.actio. Et hoc dictum Innoc. approbatur communiter [redacted] tuus.vbi Bald. in fi. Anton. de Butr. [redacted] & alij sequuntur [redacted] disputat hec plura. in fi. Io. And. in c. [redacted] Romana.§.si nō.vbi Do.de ap.in vj. Pe. [redacted] Ant. de Bu. dic. & Car. in c[redacted] §.insuper.de vij. [redacted] ele. & idem Bal. in d.l. non alienū.in l.nostrā. C.de testa.in [redacted] est etiam alius modus.l.hi, qui ad ciuilia [redacted]rit In[redacted]. C.de appe. in l.fi.in fi.C.de eden. Et de isto dicto Innoc. not. loquitur idem Bal. in l.ij.C.vt lite pend. Secundus casus est in eo, qui cōfitetur latam fuisse sententiam, & confectum in[redacted]mentum, sed dicit illam, vel illud apud se nō habere: & hoc [redacted] etiam conclusio Inno. bene procedit. Ita Bart. voluit in l.ij.C.de eden. vbi ex dicto Innocen. preallegato sic concludit. [redacted] Inno. in primo casu loquatur, vt Fulg. & Pau. de Ca. ibi dicunt. decisio tamen Innoc. etiam in isto secunda casu lo[redacted] secundum Alexand. ibi, per rationem, quam Bar. ibi adducit: quia sicut iudex actori termi[redacted] potest, vt eo elapso nō audiatur. l. Titia.ff.de accusat. l.si ea. [redacted] accusa.l.si eo tempore.C.de remis.pig. eadem ratione po[redacted] audientiam super aliquo instrumēto denegare. Facit [redacted] in l.sed & si per pretorem.§.sed & si dū decreto. ff.ex qui[redacted] cau.ma. Et isto secundo casu videtur loqui Bald. in d.l.hi, qui ad ciuilia, dum ibi format questionem. & in d.l.fin.in fi.C.de eden. & in d.l.ij.C.vt lite pen. Facit quod not. Lapus tradit in allegatione lix.incip. prelatus ecclesie. vbi inquit quod si actor non exhibet instrumentum ad preceptum iudicis, potest iudex iurisdictionem sibi denegare, & reum licentiare. Predicta tñ ratio Bart. que respicit contumaciā nolentis edere, non videtur in casibus supra dictis bene accōmodari: quia iste allegat impotentiam, dum dicit non esse latam sententiam, vel illam non habere apud se: nam vtroque casu exhibere non potest: & ideo, cum non possit, nihil sibi imputatur. c.j.§.solet.de restitut. spoliat.in vj.vbi glos.in ver.potuerit.no.in c.j.de dolo, & contu. co.li. Et penam contumacie non patitur, qui obedire non potest. l.contumacia.§.penam. & §.fi. facit tex. in l.ij. §.si quis in iudicio.ff.si quis cau. Unde ista ratio contumacie melius conuenit in tertio casu, scilicet quando habuit facultatem edendi, & noluit: de quo statim dicam. Dictum tamē Inn. in dictis duobus casibus suaderi alia ratione potest, scilicet propter mendacium, quod iste dicit, negando latam fuisse sentētiam, vel instrumentum apud se habere: ex tali enim mendacio bene conuenit vt hoc modo puniatur: arg.l.de etate.§.si cum esset.ff.de interrog.act. in l.fi.ff.de rei ven. l.si dubitetur.§.ita demum.ff.de fide inst.no. Bart. & alij in l.etiam.§.licet.ff.solu.matri. vbi Moder. Tertius, & vltimus est casus in eo, qui, cum haberet facultatem edendi, nec ipse hoc negaret, edere noluit: & iste dicitur contumax. Et ratio Bart. tali casu bene procedit, & decisio Inno. etiam habebit locum. Ita dicit, & loquitur Bart. in l.si appellatione.C.de ap. ibi: si aduersarius non vult exhibere. Et idem Bar. dicit in l.j.§.adeda.ff.de eden. & in d.l.ij.C.de eden. dū equiparat, si dixerit se non habere, vel noluerit exhibere. Et gñaliter hoc voluit Pe. de Anc. in l.j.§.ceterum.ad fi. de vsu. ꝙ ista pronunciatio per iudicem poterit fieri in omnibus casibus, in quibus quis edere tenetur, & sic contumax. Modo in predictis ad
u: rcendum est: nam in primo casu quando negat latam sententiam, prout formaliter loquitur Inn. conclusio supra facta bene procedit: quia iste non videtur in aliquo grauatus, considerato eo quod ipse dicit. Si enim nulla lata fuit sententia, vt ipse asserit, hec declaratio quod in futurum non faciat fidem, nihil sibi preiudicabit: quia non entis nulle sunt qualitates. l.si seruum.ff.de actio.emp. Et ista conclusio locum habet, nisi iste, qui negauit, eius negationem reuocaret pretextu alicuius probabilis erroris, iuxta not. in cap.fin. supra de confess. Ita Inn. in c.S.perpetuus. Cardin. in clemen. constitutionem.§.super. supra allegato. facit text. in l.de etate.§.ex causa.ff.de inter.act. Abb. in d.c.S.perpetuus. In secundo casu talis pronūciatio iudicis rigorosa videtur, quod ille, qui dicit non habere instrumentum apud se, & forte non habet, hoc modo puniatur. Sed tamen dicendum est, quod cum iste teneatur edere, presumptio est quod apud eum sit instrumentum. Unde si dicit illud amisisse, debuit hoc probare: & hoc probato, non haberet locum dictum Innoc. Sed si hoc non probetur, presumptio est contra eum, qui tenetur edere: & ratione mendacij, vt supra dixi punitur. Et ideo si iste non esset in dolo, vel fraude, vt quia dicit latam fuisse sententiam, sed non recordatur de tenore eius, & iurat non habere illam apud se, non deberet ei imponi perpetuū silentium, secundum Bald. in dicta l.hi, qui.C. de appellation. Hoc tamen dictum de iuramento, non ita simpliciter procedit, per ea, que notat Bartolus & docto. in l.si quis.§. penulti. ff.de edendo. In tertio casu, in quo contumacia consideratur, dubium facit: quia contumacia nō videtur iusta causa vt quis iure suo priuetur. Glos. not. in l.j.§.hoc iudicium. in glos.magna.C.si quis ius dicen. non obtempe. not. Bald. in l. & in multis circa finem.C.de appellat. vbi allegat text. in auth.ei, qui.C. de bonis author. iudi. poss. facit text. in l. properandum.§.finantem ex gestis.C.de iud. Et ideo audientia, que denegatur propter contumaciam nō in perpetuum, sed ad tempus debet denegari. Ita Bald. in d.§.hoc iudicium. in lectura antiqua declarat glossa in dicta l.sed & si per pretorem. §. sed & si dum decreto. supra allegatam. Et idem Bald. not. in l.consentaneum. C.quomodo, & quando iudex.ver.item nota quatuor remedia. dicit quod audientia, que ratione contumacie alicui denega-
r tur, inter easdem personas intelligitur, non contra [r] alias, contra quas contumacia non fuit commissa. Unde in proposito dictum Innocentij videtur restringendum, vt talis fides instrumenti, que annullatur propter contumaciam, non extinguatur in perpetuum, sed ad tempus. Et hoc suadetur, quia etiam iste contumax in exhibendo scripturam, ex alio capite punitur: quoniam aduersario iuranti in litem ad interesse obligatur. l.creditor.§.iussus.ff.de appellation. Et super his cogitandum est: quia doctores dictum Innocentij simpliciter admittunt.

¶ Additiones.

A ¶ Contrauenire. Adde eundem Decium in consilio xlviij. in versi. quarto ista conclusio. & adeo firmum est hoc, quod princeps ex contractu obligetur, quod licet alias in principe presumatur causa, licet ea non appareat; tamen si velit contrauenire contractui a se celebrato, causa non presumitur: vt notat Abbas in capitulo, que in ecclesiarum. supra de constitutioni. & ibidem per Feli. in versic. limita secundo.

B ¶ Statuto. Quod valeat argumentum de statuto ad pactum vel contractum, vide etiam per Socinum in lege, certi condictio.§. quoniam. & per eundem in consilio centesimo sexagesimo quinto, incipit, visis inuestituris. in versiculo decimo & vltimo.

C ¶ Clauditur. Quod medium sit quod clauditur inter duo extrema, notat etiam idem Decius in c.consuluit. in ver. sexto noto.s. de offi. deleg.

D ¶ Sequitur. Adde Felinum in capitulo primo, in versicu. secundo notab.s. de constitut. vbi late prosequitur illum articulum, quando sit standum communi opinioni, & ibidem ponit Decius.

E ¶ Priuilegiatum. Quod priuilegiatus non vtatur priuilegio suo contra priuilegiatum eodem priuilegio, vide etiā per Felinum in capitulo, in presentia. in versi. sed aduerte diligenter. j. hoc eod. titu.

F ¶ Iudei. Adde quod verum est quod iudei ligantur & comprehenduntur in canone [redacted]lem, vel pecuniariam, secus quo ad [redacted] Decium in [redacted] in prima lectura, supra de consti. [redacted] punia tur iudeus, [redacted] carnaliter cognosce[redacted]

G [redacted] Quod dicta [redacted] locum [redacted] es se vsurarius. [redacted] Iason in l.j. in ver. [redacted] extende. C. de edendo. [redacted]

h ¶ Teneantur. Adde Jas. in l. j. ver. tertium et ultimum exemplum. C. de eden.

i ¶ Consuetudine. Quod valeat cõsuetudo vel statutum, quod libris mercatorum detur plena fides, vide per Felin. in c. ij. in ver. fallit. v. de fide instrum. et per Soci. in consil. lxxxvij. in j. volumi. et notandum est quod ista cõclusio non habet locum in libris mercatorum infamium infamia publica. ita voluit Bald. in l. Cassius. ff. de senat. et alias dixit Bald. in c. fin. S. de confess. quod libri et scripture mercatorum, qui de consuetudine habet executionem paratam, si producantur coram consulibus mercatorum, eandem executionem non habebunt coram preside loci. et de ista consuetudine quod valeat, vide etiam per eũdem. j. [...] in ver. circa primum. et ver. et hoc in proposito.

k ¶ Mercantiam. Adde Fel. in c. ij. in versiculo, fallit. v. de fide instrumento.

l ¶ Statutum. Adde tu quod contrarium videtur expresse voluisse Bald. in c. fina. in versicu. et ex hoc determinatur. S. de confess. vbi dixit, quod instrumẽta cõfessionata facta Perusij, que vigore statuti Perusini habent executionem paratam, eandẽ executionem non habebunt Papie, vbi tale statutum non viget. et plus voluit Bald. ibidem, videlicet quod scripturis mercatorum non detur parata executio, nisi quando causa agitur coram consulibus mercatorum: secus si agatur coram potestate, vel alio iudice ordinario loci.

m ¶ Fatetur. Adde eundem Dec. in l. fauorabiliores. ff. de regu. iur. vers. et in medio cause.

n ¶ Aduocato. Quod aduocatus teneatur gratis patrocinari pro pauperibus, imo ad hoc compelli possit per iudicem, vide per Abbat. in c. ex literis. in versicu. sed quero nunquid pro predictis. de officio iud. et per Specu. in tit. de salar. §. fi. ver. ex premissis. et est glos. in c. statutum. §. insuper. in verbo, pauperes. in fine, de rescrip. lib. vj. hoc tamen intellige dummodo causa pauperis importet sibi extremam necessitatem: vt puta, quia periret fame: secus si de tanto periculo non agitur: quia tunc gratis seruire non tenetur: ita dixit notanter Fel. in d. c. ex literis. de offi. iu. Adde etiam quod medicus tenetur gratis visitare, et curare infirmum pauperem: vt est glo. notabilis. lxxxiij. dist. in summa. Et si quis iurauerit aliquid gratis non facere, intelligitur excepta causa paupertatis: ita notanter dixit Bal. in l. si ad excludendum. C. de reb. cred.

o ¶ Juris. Adde tamen quod contrarium voluit Salicetus in l. is apud quem. C. de eden. versi. vltra scribentes quero.

p ¶ Exhibere. Adde Fel. in dicto cap. §. perpetuus. vers. extra glossam. Hiero. Sig.

1 ¶ Subdito. Vide que ponit idem Dec. in c. j. in ij. lec. de const.

2 ¶ Medium. Vide Dec. in c. consuluit. in vj. notab. de offi. delega. et in c. preterea. j. de appell.

3 ¶ Sequitur. Vide Ferd. Loaze. Hyspa. in addit. ad Lancelot. Galiaul. in repeti. l. centurio. in additio. incipien. istam partem. in fi. ff. de vulgar. et pupilla. et vide Dec. consilio lxviij. Cuma. in consilio cxxiiij. in fi. et vide text. in §. cum ex aliena. instit. de rer. diuisio. Socin. consil. cl. Fel. in c. cum causa. de testib. Deci. in c. licet causam. j. eo. et in c. j. in j. lec. versic. quarta conclusio. S. de constit.

4 ¶ Hospitalibus. Adde Dec. in c. ecclesia S. Marie. S. de cõsti. Jo. Fran. Balb. in trac. de prescri.

5 ¶ Matrimonio. Vide Deci. in c. directe. in vltimo nota. j. de appellatio.

6 ¶ Persone. Idem Dec. in c. sedes. S. de rescrip.

7 ¶ Ecclesie. Adde Pet. de Ancha. in c. ij. de testa. Roma. in repeti. autben. similiter. in xviij. speciali testamentorum. C. ad leg. Falcidiam. Decius in l. fin. versic. sexto infertur. C. de edend. et in l. licet. C. de pac. Soc. consil. xxiij. circa predictam. Jas. in consil. ccxij. lib. ij. And. Sicul. cons. lv. lib. ij. consil. lxvj. lib. iij. Corn. cons. cccxvj. quanquam. vers. preterea. libr. iiij. Capram consilio xix. punctus.

8 ¶ Odiosa. Vide eundem Deci. in c. que in ecclesiarum. supra de constitu.

9 ¶ Mutui. Adde Decium in consilio cccccxxxvj. responde tur. Sil. Ald.

a ¶ Repulsio. [redacted]

[redacted]

b ¶ Principem. Barba. ad alexand, consilio finali, libro quarto num. xviij. cum sequent. Deci. consil. cccccLxxx. consi. cccccc. Alberi. Bru. consi. xij. consil. cxvj. Alciat. tracta. presumpt. reg. iij. presum. viij.

c ¶ Bone fidei. Bald. consi. xxiiij. lib. ij. Franc. curt. Senior cons. xlviij. Antoni. Burg. capitulo, cum dilecti. de empti. et vendit. Preposi. ca. j. de nat. feudi. in vsib. feudo. Sed idem in ciuitate, Alexand. apud Bartol. in l. Cesar. de publica. Jason. l. ciuitas. ff. si certum petatur.

d ¶ Ciuiliter. Hec vera. alioquin nullum esset cũ eo ciuile commercium, nulla in eum legis actio: nulla enim actione teneretur. [redacted]

e ¶ Subijceret. Dixi in consu. Parisi. §. j. glo. iij. num. xxiij. cum sequent. Adde Martin. Lauden de princip. §. lvj. Aretin. l. ij. in fine princi. soluto matrimo. Philip. Cor. consili. cccxxj. libr. iiij. Franci. Rip. de rescrip. respon. xxv. Philip. Deci. consilio cccccLxiiij. Albe. Bru. consi. xj. Curt. Junior. consi. clxxiiij.

f ¶ Successorem Alberic. Bru. consil. j.

g ¶ Lombardie. [redacted]

h ¶ Cap. Alius. [redacted]

i ¶ Emptoribus. Ita seruatur, nec est dubitandum quis habeat actiones cessas a fisco.

k ¶ Liberis. Corneus consilio xxxj. libro primo. Jas. consil. cxli. libro quarto. Philippus Decius lege, generaliter. C. de instit. et substit. cons. cccxcj.

l ¶ Senis in consilio. Cuius principium habetur inter consilia Socini consilio lxxij. libro primo. Sed integrum habetur inter consilia Alexan. consilio vj. libro sexto. Idem quod Alexand. tenet Socinus consilio lxx. lib. j. et ibi Joannes Baptista de Sancto Seuerino consilio sequenti. Franciscus Aretinus consilio clvij. Sed in hoc contrarium sentit Decius hic: et bene, et supra de constitution. c. j. lect. ij. numero octauo, inquantum pena d. c. quanquam. potest congruere iudeis, videlicet quãtum ad nullitatem testamenti, quod potest procedere vbi iudei subsunt temporali iurisdictioni Pape, vt dixi ad Alexand. consilio vj. lib. vj.

m ¶ Potestate. Alexander consilio lxxj. libro secundo. Philip. Franc. rubri. de testamen. in sexto. Socinus consilio lxij. et fin. libro primo.

n ¶ Jmmunitas. Alexander consilio lxxv. libro quinto, consil. xcix. numero vij. libro vj. consilio xiij. numero decimo tertio, libro septimo. Socinus consilio vj. libro j. Corne. consilio cclx. libro tertio. Francis. Rip. l. si insulam. de verb. oblig. Aymo consil. lxxiij. nu. 26.

o ¶ Jndirectum. Conrad. de Summ. tracta. de contrac. quest. vigesima quinta, conclus. secunda. Socinus cons. cxix. nume. 14. 21. libr. iiij.

p ¶ Mercatoribus. Vide not. in consuetudi. Parisien. §. v. numero vigesimo, et Fel. hic, versiculo, fallit sexto. et Jason. in l. j. C. de edend.

Consuetu

q ¶ Consuetudine. Bald. l. sed & ea. de legib. l. si duo. de acqui. here di. Alex. cons. xxxvij. nu. 9. vbi dixi. lib. ij. cons. viij. nu. 4. lib. vj. Matth. Afflic. decis. Neap. ccxxvj.

r ¶ Secrete. Hoc verũ regulariter, sed vbi emersit suspicio fraudis, tũc iudex cõpellit etiã priuata, & secreta ab aduersario afferri, & edi, vt sepe vidi a iudicibus decerni, & obseruari.

s ¶ Indistincte. Hoc sequitur Deci. hic, & bene, quicquid dicat Fel. hic, vers. limita secundo, & sic hec limitatio falsa est.

t ¶ Statuto. Quod valet. Alex. cons. liij. lib. j. Uide Pau. cons. ccci. lib. j. Roma. cons. cccxlvj.

v ¶ Alex. cons. fi. nu. 7. li. vij. vbi dixi. Facit Alex. cons. cxiij. nu. 6. lib. iiij. Deci. j. e. c. ij. nu. 10.

x ¶ Sui natura. Steph. Aufr. in decis. Tholo. iiij. Alexan. cons. lxiiij. nu. 15. cons. cxlviij. nume. 6. lib. v. vbi dixi. Deci. l. in actionibus. in fi. de in lit. iu.

y ¶ Dictum. Sed est falsum, nisi debitor subripuerit instrumentum: vt in l. si de possessione. C. de prob. c. fi. §. de his, que vi, met. cau. quanuis Hippo. Marsi. sing. cccxxij. & sing. dclxxxix. sequatur simpliciter hanc cautelam Cepol. que est in libro meo Cautel. cclxxij. dixi etiam ad Deci. l. fi. C. de eden.

z ¶ Glo. magna. Sed glos. non dicit edendum, ante quam eos producat, nec esset verum: quia nemo tenetur testes suos aduersario prodere, nisi quando producuntur vt iurent: & adhuc, si litigamus contra fraudulentum (vt mihi contigit hoc mense Augusti Mdcccccxlviij. quo hec scribimus) non sunt producendi, nisi vnus post alium examinatum, vt prout producũtur, statim iurent, & examinentur, ne aduersarius eos refrigerare possit. Antequam tamen publicentur, vel producantur depositiones, debent edi nomina, qualitates, & habitationes testium, vt reprobare liceat.

a ¶ Producentem. Dixi in consu. Pari. §. v. nu. 36.

b ¶ Editionem. Contra agẽtem pro causa fauorabili. Sed istud falsum est, quia si causa fauorabilis est, intelligitur supposita veritate illius cause, & sic probatio veritatis potior est, & fauorabilior, & nimis preposterum est argumentum Decij.

c ¶ Lacerare. Imo debet, tum quia tota eius substantia, & veritas a solo testãte dependet, tum quod eo viuo nullius interest, tum quia si contrahentes antequam diuertant, habeãt contractum etiam alias conclusum scriptum, & signatum pro infecto, notarius non solum potest, sed ad eorum petitionem tenetur lacerare, etiam stante statuto penali quod notarij teneantur matrices scripturas conficere, & seruare: ergo tenetur lacerare instrumentum testamenti, quandocunque testator iusserit coram eisdem testibus, si testes adhibiti sint, ne qua captio notario impendeat, vt dixi in consuet. Parisi. §. xcvj. quia quandiu viuit testator, testamentum est in fieri, sicut contractus nõdum absolutus.

d ¶ Statis. [redacted]

e ¶ Fatalia. Bal. consil. v. libr. j. l. acceptam. C. de vsur. Panor. c. ex tenore. de appella. Matthesil. sing. vlti. Fran. Cre. sing. cxxj. quanuis contrarium teneat Bald. in l. fi. C. de cond. inser. Dec. autem limitat cons. cccclxxxvj. col. fin.

f ¶ Eleemosynam. Dixi in trac. vsur. q. ij. nu. 73. cum seq.

g ¶ Duobus. Scilicet ad hoc vt statim teneatur edere sine iudicis precepto, & alioquin teneaᵗ ad impensas, & interesse partis.

h ¶ Tertio. Nisi parte vocata, & si impediat, causa a iudice cognita.

i ¶ Non debent. Dec. l. ij. (vbi dixi) C. de eden. & ab editione appellari potest, vt post Cardinal. & Felin. in d. c. per tuas. tradit do. Joan. Imbertus Rupella, vir doctissimus, inst. foren. lib. j. cxl. Idem olim Jo. Gu. q. x. loquens etiam de productis. Sed tunc equitas aliud suadet.

k ¶ Ergo. Et bene. Et ita practicatur.

l ¶ Fiscum. Nisi criminalia, vt contendunt aduocati fiscales: sed quicquid dicãt, vera est opinio Decij hic, vt omnium actorum, etiam ciuilium, ab omni publica persona editio facienda sit contra fiscum, vt contra priuatum.

m ¶ Impressoris. Quod valde cauendũ est, ideo in studiosorum gratiam preter opera Philip. Dec. & consilia Alex. his exacte correxi & emendaui Dy. de reg. iur. vide querelam meam in tracta. de eo, quod interest. nu. 23.

n ¶ Principio. Guido Pap. deci. Delph. cxvj. decis. Tholosa. cccxv. & ibi Aufr. Deci. cons. ccccj.

o ¶ Ulterius. Angel. l. Aristo. in prin. de iure delib. Idem tenet post Innocen.

p ¶ Secundum Bartol. Alex. consil. lxiiij. libr. iij. Jas. l. non solum. §. fi. de oper. no. nuntia. l. ait pretor. §. j. de re iudic. Mathesila. not. gl. Hippo. Marsil. singu. clxx. Alex. cons. xxxvij. nu. 5. libro ij. vbi dixi.

q ¶ Cautionem. Nisi constaret quod cautio non est minor, quã sit totum interesse.

r ¶ Non contra. Cor. cons. xlij. lib. ij. Alcia. de presump. Reg. iij. presump. xxij. [redacted]

1 ☞ Consuetudo quod actor cogatur subire iuramentũ postquam plene probauerit, non valet.
2 An autem super valitudine talis consuetudinis valeat statutum.
3 Actor dicitur fundare intentionem, quando probat id, quod intendit.
4 Juramentum licite recusatur ab eo, qui plene probauit.
5 Reus an cogatur subire iuramentum, si actor nihil probauit.
6 Consuetudo exigens iuramentum contra ius commune, an valeat.
7 Consuetudo, vel statutum, quod vltra plenam probationem aliquid requiratur, non valet.
8 Consuetudo in dubio presumitur esse irrationabilis.
9 Consuetudo quando detrahat legitime probationi.
10 Et an valeat talis consuetudo sine rationabili causa.
11 Lex si derogat consuetudini, consuetudo etiam futura reprobata videtur.
12 Consuetudo, vel statutum an valeat, quod testamentum sit validum, conditum coram tribus, vel quatuor testibus.
13 Consuetudo, vel statutum restringens facultatem probandi, an valeat.

Sicut. Ista decretalis elegantem habet materiam, quam inferius diligentius, quam hactenus scriptum sit explicabo. Summatur, & diuiditur, vt per Abbat. hic.
1 ¶ † Primo [a] nota non valere consuetudi-
a nem, quod actor, qui plene probauit intentionem suam, etiam cogatur iuramentum suscipere. Et notabilis est, & singu. decisio istius decretalis, que licet in iuramento probatorio loquatur, tamen secundum Bal. hic, in ver. item in isto c. extenditur ad iuramentum calumnie: quasi Bal. velit quod illa suspicio calumnie, que considerari possit, ex legitimis probationibus purgetur: & ita Moder. hic sequuntur. Sed tamen hec non videtur procedere sine dubio: quia ratio, que in textu assignatur, respicit probationem, & non videtur habere locum in iuramento calumnie, quod alio respectu prestatur. Nam licet intentio actoris probata sit, secundum regulas iuris communis, actor tamen calumniari potest: ideo tale iuramentum superfluum non videtur. Comprobatur hoc, quia iuramentum calumnie in qualibet parte litis prestari potest, capit. primo. de iuramento calumnie, in sexto. ergo etiam factis probationibus prestari potest, & presertim stante consuetudine, que in isto casu reprobata non videtur. Et ad hoc etiam facit, quia ista dispositio exorbitans videtur a regulis communibus: quia regulariter valet consuetudo, licet sit contra ius cõmune. c. cum dilectus. de fi. instr. l. venditor. §. si cõstat. ff. com munia predior. & ideo ista decretalis extra terminos porrigi nõ debet: vt in regula, que a iure cõmuni. de reg. in vj. Secundo Bald. in ver. ecce, dicit statutum, infert ad statutum quod si reus requisitus ad subeunda tormenta nõ comparuerit, pro confesso habeatur. Nam intelligitur, nisi per prius de innocentia suapte plene probauerit per istum textum: & Moderni simpliciter sequuntur. Sed addatis quod etiam remoto isto tex. hoc, quod Baldus dicit, clarum de iure videtur, quia data probatione innocentie, purgata sunt indicia: cum tale statutum, quod qui non comparuerit, habeatur pro confesso, intelligatur, nisi de innocentia probetur: vt notat Baldus in l. ita demum. versicu. quid ergo. C. de procuratorib. & in l. error. circa finem. C. de iuris & facti ignoran. Angelus & Paulus de Castro in lege secunda, per illum textum, C. qui testamentum facere poss. cum si. vt tradit ibi Alexand. Licet enim statutum
A precise loquatur, exceptio innocentie nunquam tollitur [A 1].
1 vt notanter Baldus dicit in l. edita. in repetitione Paduana. col. penul. C. de eden. & sequitur Joann. de Anania in cap. si ad-
2 uersus. in fine, de hereticis. † Tertio per istum textum infert

Roman. in l.admonendi.in ver.item an valeat consuetudo.ff. de iureiu.et dicit se consuluisse in ciuitate Vicentie,non valere statutum, quo cauetur quod non sufficiat probatio, que fieret per acta cause, nisi etiam proprio iuramento faciat fidem ille, qui acta producit:quia tale iuramentum superfluum videtur, cum acta faciant notorium.c.cum olim.de verborum significa. et sic referunt,et sequuntur Moder.hic. Predicta tamen ratio de notorio non videtur generalis: quia antequam sit conclusum in causa,acta non faciunt notorium. Glos.notab.in c.significauerunt.de testib.cum similib.vt dixi in c.ex insinuatione.de appellatio.et ideo dictum Roma. immediate probatur per istum text.qui generaliter procedere videtur, quocunque modo actor [redacted] suam plene probauerit: quia militat ratio,que in text.allegatur,argu.l.illud.ff.ad legem aquiliam. in l. a Titio. de verborum obligatio. Et quod dicitur de testibus, et instrumentis,gratia exempli dictum videtur: et exempla non restringunt regulam.c.j.ne cleri.vel mona.et ideo idem esset,si per confessionem rei,vel alio modo legitimo:actor probaret quod petit. Unde casu, quo per acta cause intentio actoris probetur, iuxta notata in c.quoniam.infra eod. bene probatur hic,quod Ro. dicit.Et licet text.loquatur in consuetudine,idem tamen esset in statuto,secundum Bald.et doct.hic: et Ro.in loco supra
3 allegato.facit text.in l.de quibus.in fin.ff. de legib.† Secundo nota quod actor dicitur fundare intentionem suam, quando probat illud,quod intendit, vt Abb. hic simpliciter dicit. Et intentio etiam fundata dicitur ex sola presumptione: quia qui habet presumptionem pro se,ab onere probandi releuatur,et in aduersarium transfertur.l.generaliter.§.si petitum.ff.de fideicommis.libe.Sic etiam qui habet regulam pro se,dicitur habere fundatam intentionem:et aduersarius onere probandi grauatur:vt per glos.in rubri.de regu.iur. in vj.circa finem.et ideo res certa,et non dubia pro eo dicitur,qui regule innititur, secundum Barto.in l.quoties.ff.si quis can.et idem Bartol.in l.ij.ff.si quis,in ius voca.vbi allegat Inn.in c.preterea.de dila. Quod dictum pro not. reassumit Matthesi.in not.xix.nota quod sententia.et tradit Allegand.in l.ex diuerso.§.fi.ff.soluto matr.et in consil.lix.viso.lib.iiij. Sed tamen quantum ad text.hic aduertendum est: quia non sufficit quod intentio fundata sit in presumptione,vel in communi regula: sed debet fundari ex plena probatione,prout text.loquitur de testibus, vel instrumentis: quo casu iuramentum nihil supplere potest,cum plena probatio sit,que suppletione non indiget:vt Bal.dicit in l.admonendi.in j.q.ff.de iureiur.facit text.in c.bene quidem. in prin. xcvj. distinc.et in c.si omnia.vj.q.j. Sed quando ex communi regula, vel presumptione intentio fundatur, illa probatio plena non
2 dicitur: ideo suppleri potest per iuramentum. Et cessat ratio, que in textu allegatur. Comprobatur hoc,quia textus loquitur de eo,qui probauit: sed ille, qui habet presumptionem pro se,non dicitur probare:vt not.Bart.dicit in l.j.C.de fide instr. lib.x.Et ideo si ad plenum intentio non probetur,valeret consuetudo,vt prestaretur iuramentum:vt not.in terminis tradit Domi.in c.j.de iuram.calum.in sexto. Et ad hoc facit text.hic, dum dicit,tunc demum ab huiusmodi sit suffragium recurrendum. ¶ † Tertio nota vnam licitam causam recusandi iura-
4 mentum iudiciale, scilicet quando pars plene probauit. Et idem,secundum Abbat.hic,si actor nihil probauit,et iuramentum reo deferatur:nam licet sit reus, illud recusare potest, vt not.in c.fin.infra de iureiuran. quia sicut actore probante reus debet condemnari,ita pariter actore non probante debet reus
b absolui b. d.c.fina.et in l.qui accusare. C.de edendo. Sed tamen ratio ista Abb.quam adducit,et alij posteriores sequuntur,euitari potest:quia in reo isto casu diuersa ratio esse videtur.Nam cum actor intentionem suam probauerit, res manifesta videtur,presertim si esset conclusum in causa:quo casu probationes faciunt notorium.c.cum olim.de verbo.significa.Et ex quo res manifesta est,purgatur suspicio,que insurgit ex recusatione iuramenti.Non sic est in reo:quia ipse nihil fecit, nec res manifesta reperitur:vnde maior est presumptio contra eum recusantem iuramentum: et habet locum quod dicitur in l. manifeste turpitudinis.ff.de iureiu. Istam tamen opinionem Abba.hic tenet Specul.in titul.de iuram.dela.§.j.quem Abbas refert in c.fina.in prin.versic.circa predicta queritur infra de iureiu.vbi latius hoc idem sequitur per textum in l.in bone fidei.C.de rebus credi.vbi causa cognita iuramentum deferri debet:non ergo ex simplici voluntate actoris deferendum est. Secundo probatur in dicto cap.fina.in versic.sane.vbi iuramentum non defertur, quando actor omnino deficit in probatione. Si ergo iuramentum necessarium,de quo text. ibi loquitur, actore nihil probante recusari potest:a fortiori idem dicendum est, secundum Abbatem ibi, in iuramento iudiciali. Sed ad ista iura etiam respondetur: quia argumentum non valet de iuramento necessario ad iudiciale: vt dicunt Paul.de Cast.et Alex.in d.l. manifeste. quia necessarium defertur a iudice, et illud referri non potest,cum iudex ipse non habeat iurare. Unde cessat ratio l. manifeste turpitudinis. que in relatione iuramenti fundari videtur. Et ad hoc facit, quia iuramentum necessarium prestatur in supplementum:vnde debet esse probatum aliqualiter.dicto capitu.fina. Secus videtur in iuramento iudiciali, quod semper prestari potest.dicta l.manifeste. Tertio pro ista parte faciunt iura,que dicunt quod actore non probante reus absoluitur,etiam si nihil ipse prestiterit.dicto capit.fina.de iureiuran.l.qui accusare.C.de eden.c.j.infra.vt ecclesi.benefi.cum similibus. Ista enim verba vniuersalia sunt, ergo videntur etiam excludere iuramentum. Sed potest responderi quod ista iura habent respectum ad probationem, que debet fieri testibus,vel instrumentis,et non ad iuramentum,quod ab aduersario defertur: quia recusando illud, turpitudo arguitur.d.l.manifeste. cuius dispositio videtur magis specialis,et ideo preualet,et iuribus allegatis in contrarium derogare videtur: vt in regula,generi per speciem.ff.de regulis iuris in sexto. Secundo respondetur quod iura preallegata intelligi possunt eo casu,quo reus suscepit onus probandi:nam licet non probet,et sic nihil prestiterit, per hoc tamen non condemnatur: quia satis est quod actor non probauit:vt per glossam et doctores in l.circa.ff.de probation. Ultimo facit,quia iuramentum ex causa recusari potest.l. generaliter.C.de reb.credit. Et iusta causa videtur,quando actor nihil probauit. Sed responderi potest non probari iure, quod ista sit iusta causa recusandi iuramentum: videtur enim quod talis causa debeat considerari ex persona rei,et qualitate cause:vt notatur in dicta l.manifeste turpitudinis. et non ex eo quod actor nihil probauit:quia tunc militat ratio dicte l.manifeste turpitudinis.et sic remoueri possunt ratio-
c nes,que pro ista parte inducuntur. Unde Aretin c. hic tenet contra Abbat. et concludit quod reus cogatur suscipere iuramentum, licet actor nihil probauerit,secundum quod dicitur
5 in dicta lege manifeste turpitudinis. † Primo mouetur per textum in l.finali,in secundo responso.C. de fideicommiss. vbi reus, qui conuenitur, cogitur iuramentum iudiciale subire, quamuis actor nihil probet.Sed ad illum tex.dupliciter videri potest. Primo quod ibi ponatur casus specialis in vltima voluntate,quando legatum vel fideicommissum ponitur in fine heredis. Et ita dicit Barto. in l.nemo potest.ff.de legatis et fideicommissis primo. Et Paulus de Castro in d.l.fina. Et similis textus habetur in §.finali,institutis, de fideicommiss. hered. Cum ergo ibi sit speciale,in contrarium videtur ius commune.l.j.ff.ad municip. Confirmatur hoc: quia Imperator ibi de nouo statuit hoc,vlterius procedendo:ergo datur intelligi quod ali[redacted] suscipere. Secundo respondetur quod iuramentum de quo ibi [redacted] per glossam ibi,in verbo subire,ergo [redacted] habere locum quod dicitur in dicta l.manifeste. Et hoc modo responderi potest etiam ad textum qui idem videtur probare in l.fin.§.licentia.C.de iure deliberan. Secundo Aret.adducit [redacted] princip.ff.de iureiuran.vbi dicitur quod [redacted] ibus alijs probationi[redacted] bus: ibi ergo [redacted] probationes deficiebant,erat reus [redacted] tamen cogitur iurare. Sed respondetur [redacted] quod ibi est speciale fauore [redacted] sicut supra dictum est in vltima voluntate. Uel secundo ille textus intelligitur, quando tutor a principio elegit iuramentum deferre: secus videtur, quando post causam discussam voluit iuramentum prestare: quia tunc non potest,vt infra dicam.Uel tertio dici potest quod ille text.tantum voluit quod eo casu, quo iuramentum defertur per tutorem, preiudicatur pupillo, casu quo iuret ille, cui defertur:et sic quod tutor habet potestatem deferendi iuramentum, non autem dicit ibi text. quod reus cogatur iurare. Tertio,et vltimo contra Abbatem Areti. inducit text. in l.generaliter.in princip.C. de reb.credit.vbi dicitur quod iuramentum iudiciale deferri potest in initio litis:ergo videtur quod actor possit iuramentum deferre, licet nihil probauerit. Et per illum textum hoc idem tenet Alberic. de Rosa.in l.in bone fidei.C.de reb.credit.Sed tamen potest responderi quod ille text. intelligitur, quando actor haberet aliquam presumptionem pro se: alias secus videtur, quia reus est in casu victorie, ex quo nihil probatum est: nec tali casu dicit textus quod cogatur iurare. Uel secundo ille textus procedit, quando a principio actor eligit iuramentum, secundum quod infra dicam. Quarto pro ista parte contra Abbatem facit textus in lege,cum de indebito.§. in omnibus. ff. de probation.vbi dicitur quod ille, cui onus probandi incumbit, aduersario insinu-

randum

randum deferre potest. Sed vt colligitur ex verbis Aretini hic, ille text.intelligitur, quando actor aliquid probauit, ita quod omnino non defecit in probatione.quod tamen non caret diuinatione. Unde potest responderi, quod ibi loquitur, quando a principio iuramentum eligitur. Istam etiam opinio.contra Abba.hic tenet Paulus de Castr.in l.admonendi.τ in l.iusiurandum.§.ait pretor.ff.de iureiuran.τ Alex. post Paul.de Cast.in d.l.manifeste.per illum textum:quia reus videtur esse in quadam turpitudine,ex quo non vult iurare, vel iuramentum deferre.Tamen ista ratio non viget:quia si hoc generaliter attendatur,idem etiam dicendum esset in actore, qui suam intentionem probauit:τ tamen iurare non cogitur, nec iuramentum deferre:adeo quod non valet consuetudo, vt hic:ergo patet quod illa ratio legis,manifeste turpitudinis.generaliter non procedit.Ex quibus omnibus supra dictis patet quod articulus est disputabilis.Pro concordia tamen cōcludi potest, quod a principio actor petere possit, vt sibi, vel reo iuramentum deferatur dicta lege manifeste.Licet enim iura dicant quod actor debeat probare, ista etiam videtur vna species probationis. Uel dicamus quod illa secunda limitatur secundum quod dicitur in dicta lege manifeste. cuius dispositio preualet,cum videatur magis specialis, iuxta not.per Barto.in tractatu ad reprimendum.in ver.non obstantibus. Et pro ista conclusione facit tex.in l.Marcellus.§.j.ff.re.amo. ibi:si velit magis iuramentum deferre:scilicet quam aliter probare.Et tali casu habet locum opinio Aret.τ Pau.de Cast.τ Alexan.in dicta lege manifeste.τ procedunt rationes, que pro illa parte inducuntur.Si vero actor a principio noluit iuramentum deferre,sed onus probandi assumpsit, τ nō probauit:
d tunc reus [d] absolui debet, τ iurare non cogitur:quia ex quo probare non potuit, non debet ad iuramentum redire lege, si quis iusiurandum.in princ.C.de reb.credi.ibi: absurdum est enim,cum desperauit aliam probationem,ad religionem conuolare.Et isto casu opinio Abb.hic saluatur.Et de isto articulo plene scribit domi.Joan.Baptis.de sancto Seuerino in d.l. manifeste turpitudinis.τ nouissime Barthol.Soci.in consilio clxxxiiij.incip. difficilis, τ dubius est. Et istorum dicta pro maiori parte reassumunt Moder.in dicta lege manifeste.
B ¶Ultimo notandum est,secundum Areti.hic,quod iuramentum legitima probatio esse dicitur,[B] de quo vltra omnes late dixi in rubri.supra eodem titulo.¶In gloss.fina.rationes gl. ad istum text.τ alie,quas doctores adducunt, τ Moder.sequūtur,non videntur multum efficaces.Nam tale iuramentum superfluum esse non videtur, cum malitijs hominum magis obuietur.argum.lege fina.C.de fideicommis.τ ideo sine causa non diceretur prestari:quia malitijs occurrendum est:lege, in fundo.ff.de rei vend.τ in capi.Pastoralis.in princ.de offic.deleg. Nec ex eo quod talis consuetudo sit contra ius commune,ideo debet reprobari:quia etiam plerunque a cōsuetudine iuri scripto derogatur cap.cum dilectus.c.si.supra de consue.Unde de ratione gloss.τ docto.dicendum est,vt infra apparebit.Et ad text.hic,mihi videtur quod ratio specialis sit illa, que ex ipso text.expresse colligitur: quia ad iuramentum in subsidium recurritur.Unde si valeret talis consuetudo, iuramentum nunquam in supplementum probationis posset prestari, ex quo semper principaliter requireretur: τ sic prouisio subsidiaria probationis facta a lege destrueretur.Quod absurdum reputatur hic a summo pontifice: quia facultas probandi respicit vtilitatem publicam:ideo non videtur consuetudo rationabilis:quia interest Reipublice ne facultas probandi restringatur:lege,quoniam.in fi.C.de hereti.lege, generaliter.in prin.C. de rebus credi.facit gloss.notabi.in authen.vt sine prohi.matres.in §.j.in verbo, Senatusconsulto.τ quod not.Bar.in lege si quis pro eo.versicu.vij.ff.de fideiussori. Et ex ista ratione,que respicit solum iuramentum,infertur quod iste text. non habere locum in testibus,de quo dicam. ¶ Extra gloss.Abb.materiam huius decretalis tribus questionibus complectitur. Quarum prima est iuxta text.an valeat cōsuetudo contra ius exigens superfluam probationem . Secunda, quid econtra si per consuetudinem legitime probationi detrahatur. Tertia,
6 quid si facultas probandi ad vnam speciem probationis a consuetudine reducatur.† Circa primam questionem Abbas varias antiquorum opinio.refert : deinde concludit:τ ex eius dictis tres conclusiones eliciuntur.Prima est, quod subsistente ratione,vel causa valeat consuetudo quod vltra probationē plenam,iuramentum, vel maior numerus testium requiratur. Et ita tenet Joan.An.in addi.Specu.in titu.de instrumen. editio.§.compendiose.versi.sed nunquid in additione incipiēte, dicit Joan.in versicu.sed econuerso casu. Et ratio iusta videtur , quando in loco essent mali homines, τ deprauati:

quia malitijs hominum est obuiandum dicta lege , in fundo. τ dicto capitulo, Pastoralis.Et isto casu habet locum quod dicit Pau.de Castro in lege,admonendi. versicu.circa secundum.ff.de iureiu.quod ista consuetudo seruatur Venetijs.Similiter iusta causa esse videtur,quando aliquid esset probandum contra illud,quod esset verisimile:quo casu efficacior probatio requiritur capitulo, quia verisimile.vbi Anto.de But. infra de presumptio.Nam in dictis casibus valeret consuetudo , que licet hic reprobetur , ex causa tamen de nouo superueniente induci potest: vt per glos.in clem.statutum.de elect. τ not. Abb.in capitu.ceterum.in glo.fin.de iuramen.calum.τ videbimus infra.in ij.q.princ.Et secundum istam conclusionē procedit,τ iustificatur quod not.Oldra.in consil.cv.videtur dicendum.vbi probat,τ concludit valere consuetudinem , quod per instrumentum publicum legitimatio non probetur.Similiter valet consuetudo,τ statutum:quod non valeat instrumentum,nisi rogati sint duo notarij:vt not.Bald.in consil. cccexij. Seia origine.in secundo dubio,lib.iij.Et hoc idem est in statuto nostro Mediolani,quo cauetur quod in testamento debent esse rogati tres notarij:nam valet,argument.l.fina.C.de fideicommiss. Et in simili valet statutum , quod testamentum non valeat,nisi registretur:quia honestum est,vt fraudibus obuietur:vt notat Bartol.in l.j.versicu. do etiam alia exempla.C.de sum.trinita. Et quod valeat tale statutum , presupponit Bal. in c.j.§.si quis per triginta.versiculo,idem dico.si de feud.cont. fuer.inter domin.τ agna.Idem Bald.in authenti.cassa.in j.q. C.de sacrosanct.eccles.Anton.de Butr.in c.ecclesia.de constit. Petr. de Ancharа.in c.j.de constitut.τ Alexan. in consil.ccix. ponderatis his.libr.ij. Sic etiam valet statutum,quod instrumentum notarij non valeat,nisi matriculatus sit:vt Ang.tradit in consilio cxciiij.visis processibus.τ idem Fulgos.in consilio clj.egregius miles.In his enim omnibus, τ similibus casibus additur legitima probatio : τ valet consuetudo, vel statutum subsistente iusta causa,vt dictum est. Et ad hoc etiam facit:quia licet cōfessio plenam faciat probationē, in c.per tuas. infra eodem.l.generaliter.C.de non numera.pecun.ex causa tamen a tali confessione receditur in quibusdam casibus: vt patet in confessione mutui,vel dotis:vt habetur.C.de mutuis pe
7 ti.τ in titul.C.de dote cau.non numera. † Secunda conclusio Abbatis est, quod sine iusta ratione vel causa non valet statutum,vel consuetudo,que vltra plenam probationem aliud requirit,per istum textum hic, qui, secundum eum, ita intelligitur. Et ista conclusio clarissima videtur , quando constat iustam causam non subesse: quia non valet cōsuetudo,nisi rationabilis sit.capit.fina.c.ex parte.de consuetud.c.ad nostram.infra eodem.cap.ceterum.de iuramen.calum.c.constitutus.de fideiussori. cum similibus.Ex quibus in notabili questione consuluit Calder.in consil.iiij.in titu.de consuetudi.τ domin.Abbas.in consilio.xxj.fuit a me quesitum.libro primo,cum si. Sed difficultatem facit : quia in casu huius decretalis non apparet,rationem,vel iustam causam nō subesse:nam in tali consuetudine quanuis iuri communi contradicat, imaginari potuisset, τ presumi quod rationabiliter introducta fuisset, vt malitijs hominum occurratur : prout volunt doctores in casibus supra dictis in prima conclusione. In illis enim casibus non magis apparet de ratione , vel causa , quam in isto textu. Unde quod hic esset consuetudo sine ratione , prout Abbas τ doctores dicunt , non videtur absque diuinatione procedere. Et ideo dici potest quod ista consuetudo esset irrationabilis,considerando specialiter rationem, que in textu dicitur:quia tunc demum ad iuramentum recurritur , cum alie legitime probationes deficiunt. Si ergo iuramentum deberet prestari in qualibet plena , τ legitima probatione , probationes imperfecte non possent integrari, τ suppleri per iuramentum: τ ita facultas probandi restringeretur , contra l. quoniam . C. de here. τ sic talis consuetudo irrationabilis esse dicitur: quia prouisio subsidiaria probationis ordinata a lege per iuramentum de
8 struitur. Et istud precipue in textu hic ponderatur. † Tertia conclusio Abbatis est quod consuetudo in dubio irrationabilis esse presumitur, contra Antonium de Butrio hic, τ textus in capitu.tertio, de eo, qui mitt.in possession.vbi etiam Abbas in quinto notabili , hoc idem dicit per illum textum ibi: si consuetudinem , quam allegat , laudabilem esse constite
e rit. Sed Aretinus approbare videtur opinionem Antonij [e] de Butrio duplici ratione. Prima est,quia hoc in simili est in lege, que sit contra ius commune:nam in dubio facta presumitur ex iusta causa , τ ratione : vt per Cynum in lege finali, C.si contra ius. τ per Innocen.τ doctor. in c.que in ecclesiarum.de constitut. Idem ergo videtur dicendum in consuetudine,que legi scripte equiparatur.l. de quibus. ff. de legibus. Secunda

quia ex diuturnitate temporis presumendum est quod ex causa rationabili consuetudo inducta sit: argumen.text.in capi. peruenit.de emptio.& vendi. Et pro ista opinione reperio dictum Bal.in d.l.de quibus.ver.sed an valeat consuetudo. ff.de legib.vbi inquit quod in dubio presumendum est quod consuetudo ex iusta causa processerit. Allegat quod habetur xij.dist. c.illa.& sequitur Alexand.in consil.cxxiij.circa primum. lib. v.& ad hoc videtur glos.in c.fina. in verbo, irrationabilis.in princ. supra de consuetud. Et tenendo istam partem ad tex.in d.c.iij. quod Abbas inducit, Are.respondet duobus modis. Primo, quod intelligitur de consuetudine contra ius naturale, vel gentium:sed docto.hic loquuntur de consuetudine contradicente iuri positiuo. Secundo, quod ibi forte erat talis consuetudo, contra quam presumendũ erat ex aliqua causa. Que responsiones non carent diuinatione. Unde ad illum tex.aliter, & melius, posset responderi, quod ibi erat facta commissio iudicibus delegatis, vt procederent secundum bonam terre cõsuetudinem: vt in prin.ibi videtur:& ideo specialiter ibi probari debet quod talis erat consuetudo, & forma mandati obseruetur.arg.c.cum dilecta.de rescript. Et sic de illo tex.qui specialem videtur habere rationem, ad propositum nostrum non bene infertur. Sed secundo aliter etiam dici potest, quod illa verba, si laudabilis esset: non inducunt conditionem, vel formam, ita quod qualitas consuetudinis debeat probari; sed talis dicitur hoc probari, quia a iure ita presumitur: vt in simili est bonus tex.in c.fin.infra de presumpt.& in l.iij. §.muto. ff.de tutel. Predictis tamen non obstantibus in puncto iuris opinio domini Abb.verior videtur:pro qua facit, quia cum sit talis consuetudo contra ius commune, intentio eius fundata videtur, qui iuri communi innititur:argu.textus in c.j.de prescrip.in vj.& in c.fina.de restit.spolia.eo.lib. Confirmatur hoc: quia lex est iusta, & rationabilis.iiij.distin.c.erit autem lex. Unde consuetudo, per quam illi derogatur, irrationabilis videtur, ex quo est contra legem, que iustam habet causam, nisi causa noua appareat, ex qua consuetudo contraria iustificetur: iuxta illud, quod habetur in c.fin.de consangui.& affinita. Et ad hoc bene facit tex.in c.fin.de consuetudi.vbi dicitur quod tunc demum per consuetudinem iuri scripto derogatur, si consuetudo rationabilis sit. Qui ergo allegat consuetudinem, debet probare qualitatem consuetudinis, prout requiritur, argumen.eius, quod not. Joan. Andr.in cap.j.de homici.in vj. Barto.in l.j.§.j.per illum tex.ff.ne quid in flu.publi. Et quia text.in d.c.fi.regulam facit negatiuam, quod consuetudo non derogat iuri scripto:& a regula excipitur, nisi rationabilis sit: vnde qui fundatur in exceptione illã probare debet.l.in exceptionibus.ff.de proba. Et quando dicatur consuetudo rationabilis, certa doctrina dari non potest:ideo arbitrio iudicis committitur: vt notat Hostien.in summa de consuetudi.in princi.versi.vtrum.cuius dictum approbat Archidia.& Joan. And.in c.j.de constitutio.in vj. Et sequitur Fede.in consi.xvij. questio talis.& domi. Abb.in c.fi.de consuetu. Et plura iura, in quibus reprobatur consuetudo, allegat Joan.in rubric.supra de consuetudi. Hostiẽ.& Federi.in locis preallegatis. Non obstant rationes Areti.& primo dum dicit de lege, que iusta esse presumitur:quia illud habet locum in his, que sunt iuris positiui, in quibus est pro ratione voluntas.§.fina.institu.de iur. natu.& per gloss.& ibi Barto.in l.relegati.ff. de penis.secus videtur esse in consuetudine, que contra ius non valet, nisi rationabilis sit.d.c.fin. Non obstat secundo quod dicitur de diuturnitate temporis:quia in isto casu hoc non consideratur, ex quo duo compulatiue requiruntur, videlicet quod sit rationabilis consuetudo, & prescripta.d.c.fin.in fi. Si ergo cursus temporis operaretur hoc, nõ requireretur quod esset rationabilis. Illa ergo rationabilitas alio respectu debet considerari, quam ratione dicti temporis. ¶ Uenio ad secundam questionem principalem, videlicet quando per consuetudinem legitime probationi detrahatur, siue derogetur, in qua Abbas late ĩsistit. Et p resolutione eorum, que dicit, de tribus dubitatur. Primo, an generaliter valeat consuetudo, vel statutum, per quod legitime probationi detrahatur, & probatio minus legitima approbetur: Secundo, an valeat consuetudo, quando illi consuetudini per legem derogetur. Tertio, an consuetudo, vel statutum inducere possit, quod valat testamentum coram tribus,

9 vel quatuor testibus.† Circa primum Abb.primo concludit post Joan.Andr.in loco, quem ipse refert, ex iusta causa valere consuetudinem, vel statutum, quod probatio imperfecta de

3 iure communi pro legitima, & plena habeatur [3], per text.in c. cum dilectus.infra de fide instrumẽto.vbi Abb.in vltimo not. Idem dicit, & tradit Oldra.in consilio cv.supra allegato. Bal. in rubrica de fide instrumen.versi.septimum, & vltimum supplementum. Calde.in consil.ij.de consuetudi. facit quod notat Bald.in lege quoties.C.de iudi.cum similibus.vt tradũt Roder.hic. Et idem Petr.de Ancha.in consilio xliij.primo de viribus.versicu.secundo quia consuetudo. Card.in consilio lxxij. singulatim.in fine tertij dubij.& consilio sequenti, & in consilio lxxiiij.duo sunt.circa finem. Bald.in lege comparationes.versiculo ego addo.C.de fide instrumen.& lege, quedam.§.nummularios.in princip.ff.de eden.& Raph.Cuma.in consilio vj.creditur. Alexand.qui tamen ista non adducit, in consilio.cxxiiij. consideratis his.libro quinto. Sic etiam valet statutum, quod in aliquo casu sola fama plenam faciat probationem: vt not. Bal.in capitu.j.de appella.cum similibus, vt dixi ibi. Simili-

C ter valet consuetudo quod credatur libris mercatorum [C]. Feder.consilio cxix.nulli dubium.circa fin. Albe.post Odofre.in l.ij.in fin.C.de consti.pecu.& Rapha.Cuma. in consi.cxxxvj.visis instrumentis.in fine. Similiter valet consuetudo circa ea, que in instrumento requiruntur: vt per gloss.in lege generali. vbi Barto.C.de tabu.libro x.& in authen.vt prepo.nomen Impera.in princip.in verbo, autore. Et non solum consuetudo, sed etiam valet conuentio, quod credatur dicto damnum passi: vt not.Barto.post Dy.in lege fin.ff.de preto.stipu. Joan. And.in additione Spec.in titu.de proba.§.videndum.versic. quid si ibi dicitur.cum similibus: vt tradit Alexand.in consil. liiij.circa id, de quo queritur, libro secundo, & in consilio lxvij. viso themate.eo.libro secundo, & in consi.cij.super primum, de quo queritur.libro secundo. Similiter valet consuetudo quod priuate scripture alicuius credatur: vt not.Bald.in l.de quibus.in versicu.item per pactum.ff.de legib.& sequitur Alexan. in lege prima, §.fin.ff.de verbo.oblig.& maxime hoc haberet locum, quando esset scriptura iam facta: vt notabiliter Alexan.

10 tradit in consi.cxiij.viso.lib.iiij.† Secundo Abbas concludit non valere consuetudinem supra dictam, quando non subest causa rationabilis.c.fin.supra.de consue. Faciunt que supra dicta sunt in secunda conclusione prime questionis. Et a fortiori ista conclusio negatiua procedit, quando consuetudo, vel statutum prestaret occasionem delinquendi:argu.l. conuenire.ff.de pact.dota. Et hoc in proposito exemplificari potest pluribus modis. Primo ex eo quod not.Bald.in l.j.C.de confess.dicens

f non valere statutum quod indistincte credatur libris [f] mercatoris, si non distinguit quantitatem debiti, nec qualitatem mer

4 catoris [4]. Et sequitur Abb.in c.bone.el ij.in fine, de postulat. prelat. Alexan.in l.quedam.§.nummularios.ff. de eden.& idem Alexan.in consi.iij.in causa, & lite.libr.ij. vbi ex hoc infert, non valere cõuentionem factam cum Hebreo per communitatem quod libris eius simpliciter credatur. Et quod supra in cõtrarium dictum fuit, saluari potest in scriptura iam facta, secundum Alexand. in consilio cxiij.libro quarto supra allegato. Uel quod supra dictum est, locum habet, quando agitur de certa persona, cuius qualitas est nota, & sit bone conditionis, & fame. Secus quando statutum loquitur generaliter, vel etiam si loquatur specialiter, & persona suspecta sit, vt quia infamis sit, non haberet locum statutum: vt nota.Bal.in lege, Cassius. circa finem, in versicu.vltimo queritur.ff.de sena.& idem Bald. in lege prima, in repetitione.versicu.quintum exemplum.C.de summa trinita.& tali casu videtur procedere quod nota. Alexander de Hebreo in consilio tertio in secundo libro preallegato. Secundo non valet consuetudo, quod non sit necesse, testes, qui in testamento adhibentur, esse in conspectu testatoris: quia ex hoc dari potest occasio fabricandi falsum: vt dicunt Ang.& Imo.in lege tertia.ff.de testi. Tertio non valet statutum quod

D credatur testibus reddentibus malam rationem [D], secundum Bald.in lege, si non speciali.circa finem.C.de testamen. in ver.& per hoc dico. Bene facit quod nota.idem Bar.in lege solam.circa finem.C.de testibus.vbi inquit quod ratione arbitrij, quod haberet, non potest iudex credere testibus allegan-

5 tibus malam rationem. [5] Quarto, non valet consuetudo, quod indistincte credatur testibus deponentibus de credulitate: vt notat Anto.de But.post Hosti.in capitulo primo de appella. & ibi dixi. Quinto concludunt domini de Rota.in decisione sexti, in titu.de consue.in antiquis.non valere consuetudinem quod in instrumento non ponatur dies, neque locus: quia aperitur via malitijs: de quo tamen dubitari potest ex his, que Alexand.scribit in lege, de pupillo.§.qui nuntia.ff.de ope. noui nuntiatione, vbi ipse reprobat illam decisionem. Sexto, & vltimo non valeret statutũ, vel consuetudo quod propter fugam resultaret plena probatio delicti, ita quod quis possit

g decapitari, vt dicunt quidam hic: quod Roder. [g] referũt, sed reprobant hoc dictum: quia ex causa consuetudo potest inducere penam mortis.l.saccularij.§. sunt quidam.ff.de extraordin.crimin. Et per illum textum dicit Bald.in titul.de pace

Constan.

Constan.quod consuetudo habet potestatem in sanguine ho-
minis. Et hoc refert Joannes de Anania in capitu.sicut.j.de
Jude.& facit gl.no.in c.cum homo.xxiij.q.v.que dicit quod va
let consuetudo,etiam vbi agitur de pena mortis, quod fideius
e sor interuenire possit e. Iste rationes Mod.non vrgent:nam
text.in d.l.saccularij.intelligitur,quando qualitas facti conue
niret,quod pena mortis imponatur. Et ita loquitur text.in fi.
dum dicit,solēt grauiter puniri,vsque ad penam capitis:quia
etiam ipsa lex mortem comminatur.Facit quod not.Bald.in
c.j.§.iniuria.de pa.iura.firm.& in l.fin.ff.de re.diui.declarando
glo.in §.in summa.instit.de iniur.Sed pro fuga,de qua loqui-
mur,non conuenit quod pena mortis imponatur. Non obstat
glos.in d.ca.cum homo.quia illa consuetudo ex consensu par-
tis iustificatur. Nec obstat si dicatur quod consensus partis
non attenditur:quia non est quis dominus membrorum suo-
rum.l.liber homo.ff.ad legem Aquiliam.quia respondetur quod
authoritate consuetudinis,que concurrit,hoc dispensatur : vt
dixi in c.ij.de constitu.Et in terminis quod non valeat statutum,
vel cōsuetudo,quod fuga habeatur pro plena probatione,quā
tū ad penam mortis tenet Roma.in l.lege Cornelia.ff.ad Sil-
lania.Ang.Aret.in tractatu maleficiorum.in verbo,fama pu-
blica.in versi.querit Ludouicus.Sed tamen quod dicunt Mod.
hic,alijs rationibus suaderi potest : nam fuga b presumptionē
facit,& indicium delicti cōtra fugientem,vt per gl.in l.in bone
fidei.C.de reb.cred.& in l.admonendi.ff.de iureiur.ergo vide-
tur quod talis probatio integrari possit authoritate statuti:argu.
d.c.cum dilectus.de fide instru.Et quia in criminalibus licet
agatur de pena mortis,tamen probatio ordinarie duorum te-
stium sufficit,etiam contra Papam:vt per gl.ij.q.iiij.in c.pre-
sul.Item videmus quod in aliquibus casibus sola fuga probatio-
nem plenam facit.l.consiliarios.vbi Bar.C.de asses.& in l.pe.&
ibi Bal.C.de custo.reo. Ergo videtur quod statutum,vel con-
suetudo in alijs casibus hoc inducere possit. Et ad hoc facit:
quia in simili valet statutum,licet rigorosum sit,quod pro cō-
tumacia quis,etiam ad mortem,puniatur:vt not.Spe.in titu.
de fideiuss.§.j.versi.sed pone.Bal.refert,& sequitur in cap.j.cir-
ca finem.versi.pone,laicus.in tit.qui succe.teneantur. Et con-
cludendo dici potest quod valet statutum, quando manifesta
essent indicia contra fugientem,& qualitas delicti penam mor
11 tis postularet:alias secus.† In secundo dubio Abb.concludit
i quod si per legem consuetudini derogetur,etiam futura i con-
suetudo reprobata videtur:quia lex semper loquitur.l.Arria-
ni.C.de heretic.& sic semper videtur consuetudo reprobari, vt
Abbas hic dicit.Et hoc modo arguit Cuma.in cōsi.xxxv.stā-
te statuto.& in consil.cxix. Joannes instituit.circa finem. Et
fuit ista ratio Bar.in l.omnes populi.in quinta questione prin
ci.ff.de iust.& iure.de qua Aret.dicit in c.fi.supra de const.quod
semper dubitauit.Ipse tamē ibi respondet quod licet semper
lex loquatur,ex eo quod est in viridi obseruantia, donec tolla-
tur:per hoc tamen non semper dicitur noua lex, seu noua dis-
positio. Et istam responsionem etiam tradūt Moder. Senē.
in l.si mihi,& tibi.§.in legatis.ff.de lega.j.vbi Areti.minus fide
liter referunt.Et adde Salic.in l.fina.in fine.C.si certum peta.
Et est simile in scriptura,que semper loquitur:vt no.Bar.in l.
nuda.ff.de dona.Et tamen noua obligatio non nascitur:vt di-
cunt Mod.in dicto §.in legatis.Et de hoc est dictum Bal.in
rubr.de consti.pecu.vbi inquit quod licet lex,vel scriptura sem
per loquatur,non tamen semper consentit:quia cōsensus prin
cipio attribuitur.Predicta tamen conclusio communiter ap-
probatur:vt Alexan.concludit,qui alios refert in l.si non spe-
ciali.C.de testam . & in dicta l.si mihi,& tibi.§.in legatis.& idem
Alexā.in consi.cxcv.viso testamento.lib.ij.& declaratur,secun-
dū Abb.hic,vt non habeat locum,si ex noua causa prius non
cogitata consuetudo induceretur,vt Ab.hic dicit:& idē Abb.
in c.fi.supra de consuetu.in c.ceterum.in fi.de iuramen.calum.
& in c.in Lateranensi.in princ.j.de preben.facit text.in l.maxi-
mum vitium.C.de libe.preteri.& in l.fi.C.de testamen.Et circa
hoc notabiliter,& latius loquitur Dominic.in c.j.de constitu.
in vj.quem refert,& sequitur Jo.de Ana.in c.iij.infra ne prela.
vices suas.Et aliam doctrinam notabilē de hoc tradit Salic.
12 in l.dudum.C.de contrahent.emptio.† Venio ad tertium du-
bium,in quo Doct.vario modo loquuntur.Nam primo Joā.
And.in loco allegato per domin.Abb.hic, concludit non va-
k lere consuetudinem, vel statutum , quod testamentum k cum
f tribus, vel quatuor testibus fieri possit f. Et idem firmauit
Oldr.in consi. cccxlviij. presupposita consuetudine.in ij.q.Et
hoc sequuntur Anto.de But.& Abb.hic:& idem tenet Jmo.in
l.iij.ff.de testa.Et presertim fundatur ista opi.per text.in l.fin.
C.de testamen.qui inducitur pluribus modis.Et primo , quia
consuetudo ibi limitate approbatur in locis rusticorum,dum-
modo ad minus adsint quinque testes:ergo cum minori nu-
mero non valere,prout Abb.hic illum tex.inducit.Sed Bart.
primo respondet in l.j.in ver.tertio quero.C.de summa tri.quod
ibi consuetudo preterita reprobatur, non autem futura. Ista
responsio non valet:quia, secundum communem opinionem,
quando consuetudo reprobatur, nedum preterita, sed etiam
futura reprobata videtur, vt supra dictum est. Unde secundo
ad illum textum respondetur, quod ibi erat consuetudo rusti-
corum,que non valet: cum ipsi non habeant iurisdictionem:vt
per Bartolum in l.omnes populi.ff.de iustitia & iure. in j.que-
stione,& in l.j.ff.de damno infec.& notat Baldus in d.l.fina. Et
ideo ibi respectu aliorum, qui habent potestatem inducendi
consuetudinem,non inducitur clausula derogatoria. Licet e-
nim in talibus locis rusticorum approbetur consuetudo:quia
ipsi non habebant authoritatem, in alijs vero locis consuetu-
do non approbatur,hoc fateor:sed non sequitur quod reprobe
tur.Et sic tollitur argumentum, quod haberet locum, quan-
do consuetudo aliorum reprobaretur : vt declarat Aret. hic,
& in l.iij.de testa.Secundo tex.in d.l.fin.efficaciter inducitur,
secundum Jmo.in d.l.iij.ff.de testa.ponderando illum tex.in
versi.in dictis vero locis,qui aduersatiue loquitur ad prece-
dentia:& concedit quod antiqua consuetudo rusticorum ob-
seruetur:duntamen ad minus sint quinque testes.Ut ergo bene
aduersetur precedentibus,prout illa dictio, vero, indicat.l.si
vero.in prin.ff.qui satisd.cog. necessarium videt fateri quod in
alijs locis,de quibus prius tex.loquitur,illa cōsuetudo repro-
betur. Are.conatur ad hoc respōdere:& primo videtur fateri
quod consuetudo ibi reprobetur : sed dicit quod illa est tacita
reprobatio,que a contrario sensu colligitur:quo casu talis ta-
cita derogatio non videtur sufficiens, sicut expressa ad remo-
uendum futuram dispositionem in cōtrarium : vt in simili est
tex.no.in l.fina.in princ.& ibi Barto.de lega.ij. Ista responsio
non videt multū tuta:quia in vltima voluntate, prout text.ibi
loquitur,dispositio expressa precedens,per tacitam sequentem
reprobatur.l.iij.in fi.ff.de adimen.lega. not.in l.plane.in princ.
de lega.j.ergo a fortiori videtur quod future dispositioni dero
getur:quia facilius aliquid fieri impedit, quā quod factum est,
tollat.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iu. Non ob.
text.in dicta l.fin.quia alium habet intellectum,vt tradit Bar
tolus in l. si quis.in principio testamenti.de legatis & fideicom
missis tertio. Secundo Aretinus dicit quod illa aduersatiua
stat improprie, ne sequatur hoc exorbitans a iure communi:
quia tolleretur potestas populo statuendi,contra l.omnes po
puli.ff.de iustitia & iure.Sed responderi potest quod facultas
statuendi non habet locum, quando lex clausulam derogato-
riam habere reperitur : quia tunc est ius commune quod po-
pulus contrauenire non possit.l.iij.§.diuus.ff. de sepulch.vio-
la.in authentic.nauigia. C.de furtis. Tertio inducitur text.in
dicta l.fina. dum inquit: Minus autem nullo modo concedi-
mus. Nam illa verba precisa sunt adeo, quod contrarium dis-
pensari non potest:vt per gl.in cle.hi,qui.de eta.& qual.no.in l.
fi.C.de testa.milit.Ergo videtur quod statutum,vel consuetu-
do in contrarium non valeat:& ita arguit Alexan.in d.l.si non
speciali.C.de testament. Andre.Sicul.hic Moder.in l.prima,
C.de summa.trini.respondent quod argumentum haberet lo
cum , si textus loqueretur prohibitiue, vt quia dixisset, nullo
modo fieri potest: vt in dicta l.fina.C.de test.mil. Sed text.di-
cit, nullo modo concedimus.& sic non concedit : non tamen
prohibet : vt in simili singulariter tradit Salic.in l.prima.C.
de sent.ex peri.recitan. Sed ista responsio non satisfacit. Pri-
mo , quia doctrina Salice.reprobatur , vt per Alexand.in l.
prima.ff.de liber.& posthumis.Secundo,quia in dicto capitu.
fina.sunt talia verba , ex quibus illa lex satis prohibere con-
trarium videtur, dum inquit, modis omnibus adhiberi iu-
bemus.Ista enim verba prohibitiua videntur, ex quo preci-
piunt. Unde ex his,saltem simul iunctis cū alijs verbis,nullo
modo concedimus:negari non potest,quin prohibitiue loqua
tur , & sic illa lex.fina.C.de testamen.mili.multum facere vide-
tur, prout illam Alexand.inducit.Ulterius etiam , & quarto
pro ista parte sic induci potest : quia in principio ibi dicitur,
quod in omnibus locis, vbi est copia peritorum, omnes so-
lennitates requisite in testamento obseruari debent. Nam
certe hoc non erat opus disponere : quia satis cautum erat
per alia iura,que illam solennitatem introducebant.Ut ergo
illa dispositio aliquid operetur, & aliquid ex eo noui afferan-
tur,vt innuit tex.ibi,sancimus,dicendum videtur quod ibi pre
cipitur obseruari solēnitas alias requisita in testamento eo re-
spectu,& ad istum finem,quod consuetudo in contrariū nō valeat.
Hoc cōprobatur:quia in versi.in illis vero.cōceditur quod antiqua
rusticorum consuetudo obseruetur:ergo datur intelligi quod

esset quesitum de consuedine: quia respõsio secundum petitio-
nem intelligitur. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de inter-
rog. act. l. j. C. de diuers. rescri. & vna pars per aliã declaratur. l.
vtrum. ff. de petitio. heredit. ergo videtur quod etiam princi-
pium legis, dum precipit solennitates iuris obseruari, intelli-
gatur respectu consuetudinis contrarie, que non valeat: & ita
ibi consuetudo reprobatur. Sed tamen aduertẽdum est: quia
vt omnia superius dicta remoueantur circa intellectum di-
cte legis fin. diligenter considerandum est quod text. ibi vni-
uersaliter dicit, nullam ex presenti lege innouationem fieri in
ciuitatibus, & castris, vbi copia peritorum haberetur. Si ergo
verum esset quod derogaretur consuetudini in contrarium,
hoc innouaretur per illam legem, quod contraria consuetu-
do non valeret: quod quidem non erat prius iure cautum. Et
hoc esset contra illum text: ibi nullam innouationem fieri. Est
ergo dicendum, quod ibi non sit vis in consuetudine, sed ex fa
cti cõtingentia illud ibi dicitur: quia rustici etiam absque alia
consuetudine poterunt testari cum quinque testibus, in locis,
vbi copia testium non reperitur, per rationem text. quia rusti
ci non possunt tantam solennitatẽ adhibere. Ista ratio expres-
se pariter concludit, etiam absque aliqua consuetudine. Com-
probatur hoc, quia text. ibi intendit solennitatem requisitam
in testamentis ipsis rusticis relaxare: vt patet ex princ. ibi: sem
per rusticitati consultum est. & ibi: ad humanitatem respicien
tes, duximus eorum simplicitati subuenire: cum similibus ver-
bis, que ibi habentur ex quibus ratio finalis legis arguitur. l. j.
in prin. ff. ad Macedo. vbi Bar. l. fin. vbi Bar. ff. de her. institu.
Ergo videtur relaxatio facta rusticis simpliciter, absque ali-
qua consuetudine: quia si deberet attendi cõsuetudo, non esset
relaxata solennitas, imo augeretur: quia cum minori numero
quinque testium non valeret consuetudo: & sic esset derogatum
consuetudini, quod prius non erat. Et hoc idem confirmatur:
quia relaxatio ibi rusticis fit respectu obseruationis, que sim-
pliciter ab aliĩs debet obseruari: ergo simpliciter relaxatio fa-
cta intelligitur absque alia consideratione consuetudinis. Nec
obstat quod ibi approbata sit consuetudo rusticorum, que non
valeret: quia dato quod ita sit, non per hoc inducitur clausula
derogatoria in aliĩs, qui habent potestatem inducendi consue
tudinem. Et retenta ista opinione, que verissima videtur, ap-
paret quod in aliĩs non reprobatur cõsuetudo: & aduersatiua,
que multum ponderatur, erit simpliciter respectu iuris com-
munis: quia in rusticis solẽnitas iuris communis remittitur,
que ab aliĩs obseruari debet. Nam respectu consuetudinis tex.
in d. ver. in illis. aduersari non potest: quia ibi prius nihil di-
ctum fuit de cõsuetudine: & natura aduersatiue est, quod respi
ciat ea, que precedunt, & duntaxat respectu precedentium con-
sideretur, vt Aretin. dicit in d. l. iĩj. ff. de testa. Et per hoc etiam
respondetur ad illa verba, nullo modo: quia verũ est quod pro
hibitio est precisa, attento iure communi, quod non relaxatur,
nisi rusticis, vt ibi habetur. Non obstat quod in principio le-
gis dictum videtur, solennitates iuris communis debere ob-
seruari eo respectu, vt consuetudo contraria reprobetur: alias
illa verba nihil operarentur: quia fateor quod non operãtur:
& ibi expresse dicitur quod nullam vult innouationem facere.
Sed verba illa dicuntur ad ostendendum quod nihil alterare
velit, nisi in rusticis. Non obstat quod esset quesitum de consue-
tudine: quia dato quod hoc verum sit, illud fuit ex contingen-
tia facti: & in hoc non debet ius fieri, per supra dicta. Et hoc
modo tollitur fundamentum de d. l. fi. que pro ista parte prin-
cipaliter allegatur. Unde secunda principalis opi. fuit, quod
valeat talis consuetudo, vel statutum, quod fieri possit testamẽ
tum cum tribus testibus: quam tenet Cyn. Bart. Bald. & doc.
in d. l. j. C. de summa tri. cum concord. vt tradit Alex. in l. si non
speciali. C. de testa. & idem Angel. tenet in cons. lxxxviij. premis-
so primo. & in cons. cxxvj. testamenti factio. & idem Ang. in con
sil. ccxxxiij. in causa predicta. vbi inquit quod ita in scholis te-
netur, & practicatur in palatĩs. Et ab ista communi opinione
13 recedendum non est, licet articulus esset disputabilis. ¶ † Po
stremo superest tertia questio principalis, in qua Abbas post
Anton. de Butr. & alios concludit quod valet consuetudo, vel
statutum restringens facultatem probãdi: puta quod aliquid
probari non possit, nisi per instrumentum, vel per scripturam.
Et ita voluit Spec. quem Abb. hic refert in tit. de proba. §. fin.
ver. sed pone. Et expresse idem tenet Angel. in authent. vt sine
prohi. matres. in fi. cum simil. vt tradunt Mod. hic: & idẽ Alex.
in consi. xxxvj. viso processu. in prin. li. v. vbi plures doc. allegat,
qui presupponunt tale statutum valere. Et idem Alex. in cons.
50. in causa, & lite. eod. lib. & And. Sicu. in cons. xix. in j. lib. Et ta
le statutum intelligitur non solum agendo, sed etiam excipien
do: vt Alexand. deducit in d. consi. xxxvj. Et in tali statuto ar-
l guitur a paritate, vel maioritate rationis [l]. Nam si statutum
velit quod solutio debiti probari non possit testibus, non po-
terit etiam debitum testibus probari: quia a pari debent regu
lari debitum, & solutio. Et not. concludit Pet. de Anchara. in
cons. ccclj. in questione predicta. & in alio casu tradit And. Sic.
in cons. xix. prealleg. Et hoc, quod dictum est, videtur procede-
re ratione correlationis, vel vbi agitur de maioritate rationis:
alias autem tale statutum debet stricte interpretari, cum sit cõ
14 tra ius commune. † Et ideo si statutum loquitur de mandato
quod testibus probari non possit, non habebit locum in ratifi-
catione: vt not. Bald. dicit in l. obseruare. §. fi. in xj. q. ff. de offic.
proconsul. & lega. Et ita predicta conclusio primo declaratur:
& ad hoc vide Joann. de Ana. consil. lxiiij. visa. Secundo limi-
tatur, vt Abbas hic dicit, non habere locum, quando quis vel
let probare per quinque testes: quia tali casu non obstaret sta-
tutum, per textum no. in l. testium. C. de testib. cum simil. vt di-
cunt Mod. hic. Et ad hoc facit, quia statutum debet interpre-
tari secundum ius commune: argum. c. cum dilectus. supra de
consue. Sicut ergo de iure communi loco scripture & instrumẽ
ti habentur quinque testes. d. l. testium. ita & in statuto dicen-
dum videtur. Tertio, si instrumentum quod extabat, perdi-
tum fuisset probata amissione instrumenti, potest probari per
testes quod in eo continebatur, secundum Abb. hic, per text. in
d. l. testium. Facit quod no. Bar. in l. j. §. sufficit. in fi. ff. de secun.
tab. & facit tex. in l. emancipatione. vbi Bal. C. de fid. instr. Et di
cit Bar. in d. l. testium. tria probanda esse, actum factũ fuisse, &
scripturam de eo factam, & casu perditam esse. Et in nota. casu
tradit Barto. in tracta. de testib. in ver. dixit testis aliqua vera
esse. Et hoc etiam procedit in testamento, in quo septem testes
requiruntur: quia probato tenore testamenti, & casu amissionis
per duos testes, probatum erit testamentum: vt tenet Bald. in
d. l. testium. in versi. vlti. noto. cum concord. vt Alex. scribit in
l. ij. C. de secun. tab. Et predictis casibus testes debẽt esse periti,
vt sunt notariĩ, & aduocati, qui defectum instrumentorũ cogno
scunt: vt no. Bar. in auth. si quis in aliquo documẽto. C. de edẽ.
& in l. ij. §. diuus. C. de iure fis. & notat Abbas in c. Albericus. de
testi. & ad hoc est bonus tex. in c. cum olim. el j. de priuileg. & ibi
Abbas post Ant. de Bu. Quarto, nõ obstãte tali statuto pars
procurare potest vt testes officio iudicis recipiãtur: q̃r licet te-
stes recipi nõ possint obstãte statuto, tamen ex officio iudicis
admittunt̃: vt voluit Spe. eo. ti. §. vidẽdũ restat. versi. sed quid
si debitor. Et in dicto statuto hanc cautelã tradit Bar. Uero.
m in cautela [m]. ccliiij. dubitari potest. Et in simili casu notabili-
ter instruit Bal. in l. ampliorẽ. in prin. circa finem. ver. ex predi
ctis inferas. C. de appel. & sequitur Roma. in consi. cccclxxix. in
fi. Alex. in l. iiij. §. hoc autem iudiciũ. ff. de damno infec. Et q̃ñ
etiam testes prohiberent̃ recipi expresse officio iudicis, intelli-
geretur de officio iudicis implorato a parte, vt minus iuri cõ-
muni derogetur, secundũ Ro. in cõsi. xlij. visis. Quinto, statutũ
intelligit̃, nisi testes essent multum legales: q̃r nõ obstante statu
to admitterentur, secundũ Ant. de Bu. hic, in fi. de quo dubita
ri põt: q̃r propter legalitatẽ persone, etiam in ꝓbationibus nõ
recedit̃ a regula iuris cõis: vt no. Bal. in c. iurauit. versi. idẽ si
esset aliquis. j̃. eo. & facit qd̃ no. Bal. per illũ tex. in c. j. in fin. s̃. vt
n li. pen. Sed dicendũ [n] est ꝙ ex qualitate testiũ iudex põt excita
ri, & moueri, vt ex eius officio recipiant̃ ex eo qd̃. s̃. proxime di-
ctũ fuit. Et sic etiã videt̃ loqui Anto. de But. hic, & in c. cũ Jo.
j̃. de fide instr. & idẽ Ful. tradit in cõsi. cclxxx. ꝓponit̃. in fi. Sex-
to fallit, nisi cũ testib⁹ etiã scriptura ꝓduceret̃: q̃r iste casus mi-
stus a statuto nõ excludit̃: vt no. voluit Bal. in l. certi cõdictio.
§. q̃ñ. circa fi. versi. secũdo quero. ff. si cer. pet. vbi cõcludit ꝙ lꝫ a
statuto ꝓbatio testiũ ꝓhibeatur, tñ recipit̃ probatio facta per
priuatã scripturã, que testibus cõprobat̃. Facit tex. in c. series.
j̃. de testi. cũ si. & Alex. tradit in d. §. q̃ñ. & idẽ Alex. i cõs. lxxxviij.
in presenti causa. in fi. lib. iiij. & idẽ Bal. in consi. clxxvij. visa pe-
titione. lib. iiij. & ad hoc est bonus tex. in authẽ. de instr. cau. & fi.
in §. sed & si quis. quẽ allegat Are. in d. c. series. vbi circa hoc no
tabiliter loquit̃. Et procedit ista conclusio, quando scriptura
priuata aliqualem facit fidem, ita quod probatio sit mista, pro-
ut Bal. loquitur. Secus si priuata scriptura nullam faceret ꝓ-
bationem: quia tunc tota probatio testibus attribuitur: alias
de facili posset fraus fieri: quia ille, qui vellet probare testibus,
semper posset facere scripturam priuatam, & illam cum testib⁹
simul producere, quod non est dicendũ. Sic in terminis Alex.
scribit in consi. xxxvj. lib. v. supra allegato. Septimo, statutum
intelligitur respectu debiti, quod testibus probari non potest:
quantitas vero debiti per testes probari poterit: vt not. dicit
Bart. post Jac. But. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert.
pet. vbi concludit ꝙ si promisisti mihi resarcire damnum in
aliquo casu, & hoc per instrumentum probetur, quantitas da-
mni te

mni teſtibus probari poterit. Et ſequitur Bal. in authenti. ſed nouo iure. C. ſi cert. petatur. cum concordan. vt per Alexand. in d. §. quoniam. Et fundatur iſta concluſio, quia talis probatio mixta videtur teſtibus cum inſtrumento, que a ſtatuto non excluditur, vt ſupra dictum eſt: ⁊ quia debitum immediate probatur per inſtrumentum: ⁊ ſic ſtatutum immediate verificatur: ⁊ cauſa immediata eſt illa, que attenditur l. ſocium, qui in eo. ff. pro ſocio. Et in ſimili in not. caſu tradit Ange. in conſi. xxxi. dominus Philippus Aretin. in conſil. cxlviij. in propoſita q. Et in propoſito bene facit quod ſingulariter voluit Ray. de Forli. in l. j. ff. de in litem iuran. dicens quod ſi fuit probatum debitum ex cauſa mutui, ſed non quantitas, ex quo intenſio creditoris eſt fundata in debito, poteſt quantitas iuramento debitoris probari. Quod dictum multum extollit Bartbol. Veronenſis in cautela [o] ſua ccx. aliquis mutuauit. vbi idem comprobat ex his, que not. Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Faciunt que dixi in cap. j. ſupra eodem. in verſiculo, ſexto fallit. Et procedit iſta concluſio, quando ſtatutum ſimpliciter loquitur quod debitum teſtibus probari nõ poſſit. Secus videtur, ſi ſtatutum dicat quod cauſa mutui, vel debiti teſtibus probari non poſſit: quare tunc etiam quantitas non poterit teſtibus probari. Ita dicit domi. Ioan. Petrus in d. §. quoniam ex eo, quod voluit not. Barto. in l. ſolent. ff. de ali. ⁊ ciba. leg. Et licet Bart. ibi loquatur, quando materia probationis ampliatur, hic vero reſtringitur. hoc non refert: quia vtroque caſu cõſtat de mẽte ſtatuti: quia cauſa debiti dicitur, quocunque modo debitum tangatur: vt per Barto. in d. l. ſolent. ⁊ facit text. in l. cum hi. in princip. vbi Paul. de Caſtr. ff. de probat. ⁊ not. Bald. in l. j. C. de rebus credit. Et circa hoc videndum eſt, quod tradit Areti. in dicto capitulo, ſeries. de teſtib. Octauo, ſtatutum procedit in principali diſpoſitione. Secus videtur in aliqua qualitate acceſſoria, que teſtibus poterit probari: vt in ſimili voluit gloſſa not. in capitulo, duobus. in verbo, apparcat. de reſcript. in vj. ⁊ in capit. ſi a ſede. in verbo, Appareat. de preben. in vj. Bene facit quod text. no. in cap. auditis, ⁊ quod ibi Abb. poſt Anto. de Butr. in principio. ſupra de reſti. in integ. Ad idem eſt bonus text. in l. j. §. ſi autem. ⁊ quod ibi Angel. ff. de here. inſtituen. vbi teſtamentum in ſcriptis dicitur, licet aliquid ſuppleatur abſq; ſcriptura. Nono, non obſtante tali ſtatuto, per confeſſionem aduerſarij probatio admitteretur: vt not. Bald. in authen. ſed nouo iure. C. ſi cert. peta. cum ſimilib. vt dixi in rubri. ſupra eo. Et iſta concluſio de plano procedit in confeſſione facta in iudicio, per ea, que ibi dicta ſunt. Secus videtur, ſi talis confeſſio deberet probari teſtibus: quia huiuſmodi probatio obſtante ſtatuto, non poſſet fieri: vt not. in terminis tradit Petr. de Ancha. in conſi. cccli. in queſtione. vbi cõcludit quod quando a ſtatuto prohibetur debitum probari per teſtes, talis confeſſio non poterit probari teſtibus: quia in effectu per indirectum debitum teſtibus probaretur. Et ſequuntur ſimpliciter Mod. hic. Sed aduertendum eſt: quia prima facie iſta deciſio Petri de Anch. dubitabilis videtur: quia ſtatutum intelligitur quod debitum non probetur teſtibus immediate, per ſupra dicta: vnde confeſſio licet teſtibus probetur, ipſa tamen confeſſio eſt illa, que debitum probat immediate. Et ad hoc in ſimili facit quod not. Bald. per illum textum in l. j. C. pro quibus cauſis ſer. pro premi. liber. acci. vbi inquit q non dicitur probare delictum ille, qui probat indicium, per quod reus poſitus ad torturam confitetur. Et iſta interpretatio ſuadetur, vt minus iuri communi derogetur. argu. capit. cum dilectus. de conſue. Et ad hoc etiã bene facit, qđ in terminis ſtatuti voluit Salic. in l. ſancimus. §. fina. in fin. C. de dona. dicens quod non obſtãte tali ſtatuto creditor agere poteſt contra debitorem, vt conficiat ſibi inſtrumẽtum debiti, iuxta not. in l. plures. C. de fid. inſtru. Et ad iſtum effectum debitum teſtibus poterit probari. Et eſt notabilis cautela, quam tenet Bartbol. Veronen. in cautea cclv. ſtatuta diſponunt. Et iſta erit limitatio decima ad ſtatutũ: ⁊ ideo in propoſito videtur quod talis cõfeſſio teſtibus probari poſſit. Pro opinione tamen Pet. de Ancbara. que finaliter magis placet, facit, quia ſtatutum reijcit probationẽ teſtium: quia de teſtibus non confidit. Et iſta ratio vtique videtur procedere in probatione confeſſionis: quia licet confeſſio ipſa immediate debitũ probet, tamen fundamentum confeſſionis eſt in teſtibus: ⁊ probatio teſtiũ directe reſpicit probationem debiti: quia probatio in effectu videtur facta teſtibus: vt latius deducit Pet. de Ancbara. in conſi. preallec. Et comprobatur hoc efficaci ratione: quia ſi reijcitur probatio teſtiũ, qui deponunt de veritate, a fortiori reijci debent teſtes, qui de ſimplici confeſſione atteſtãtur. Non obſtat quod cauſa immediata attendatur, vt ſupra dicebatur: quia illud verum eſt, quando in illa vis probationis cõſiſtit. Secus in caſu iſto videtur. Non obſtat dictum Bald. in d. l. j. quia ex probationibus indiciorum non ſequitur immediate confeſſio, ſed officio iudicis reus ad torturã ponitur: ſed in caſu iſto ſtatim probata confeſſione probatum eſſet debitum. Non obſtat dictum Salic. in d. l. ſancimus. quia non videtur verum: nam hoc modo ſemper debitum poſſet probari teſtibus, ⁊ ſtatutum eluderetur. Non obſtat fundamentum Salic. quod creditor põt petere vt ſibi per debitorẽ inſtrumentũ conficiatur: quia illud verum eſt, inſpecto iure communi: ſed ſtãte tali ſtatuto, illud procedere non videtur. Undecimo ſtatutum intelligitur, quando pars opponit: ſecus vero ſi non contradicit ⁊ iudex probationem teſtium admittit, quia valet probatio: vt not. Bald. concludit in d. §. quoniam. circa finem, verſic. ſed ponamus. ⁊ ſequitur poſt alios ibi Alexand. ⁊ Bartbo. Veronẽ. qui ad hoc plura ſimilia adducit in cautela [p] cclv. preallegata. Sed parte contradicente probatio non valet: vt Bald. concludit in d. §. quoniam. ⁊ ſufficit partem ſimpliciter contradicere: nec opus eſt quod opponatur: vt in ſimili not. Bartol. in l. j. C. de rela. ⁊ Abbas in capit. intimaſti. de appel. Et ſi pretextu talis probationis reprobate iudex iudicaret, ſententia eſſet nulla: vt dicit Aretin. hic. Allegat Bald. in l. libertorum. C. de teſti. Eſſent tamen inſpicienda diligẽter verba ſtatuti: quia ſi ſtatutum dicat quod probatio teſtibus fieri non poſſit, [q] cum loquatur prohibitiue, non videtur quod renuntiari poſſit: vt per gloſ. ⁊ Barto. in l. j. ne fideiuſſo. do. den. ⁊ not. Barto. in l. de his. ff. de tranſactio. ⁊ in l. j. per illum textum. ff. de ferijs. Niſi dicatur quod iſta ſit tacita renuntiatio, que excludi non videtur: vt in ſimili de iuramen. cal. in l. ij. C. de iura. calumn. ⁊ in c. j. eod. ti. in vj. Duodecimo fallit, ſi contra clericos [s], etiam in foro ſeculari litigantes, ſtatutum allegetur: quia in preiudicium eorum non valet, vt concludit Cal. in diſputatione, ſtatuto ciuitatis. in fin. quem refert, ⁊ ſequitur Petr. de Anch. in regula, ea, que. de regul. iuris in vj. ⁊ in c. j. verſic. pro confirmatione precedentis deciſionis. ſupra de conſti. Imo. in c. cum contingat. de iure iur. Paul. de Caſtr. in l. omnes populi. de inſti. ⁊ iur. ⁊ in l. ij. in princip. de eo, quod cer. lo. Et ratio videtur manifeſta: quia probatio reſpicit deciſionem [r] cauſe: quia victoria pendet ex probatione l. qui accuſare. C. de eden. ⁊ ita tenet Bartol. in l. ictus fuſtium. in fin. ff. de his, qui not. infa. quem ſing. allegat Areti. in cap. dilecti. de iudi. merito ergo non ligatur clericus, etiam in foro ſeculari: vt not. in capit. quod clericis. de foro competenti. Decimotertio ſtatutum intelligitur, niſi agatur de iuramẽto, quod in contractu interueniſſet: quia per teſtes probari poterit: quia ad probandum iuramentum ſufficit probatio iuris diuini: vt notab. tradit Imo. in cap. cum contingat. in ſexto membro princip. quod dictum Moder. hic ſingu. not. Sed conſiderandum eſt quod iſtud dictum videtur procedere ſecundum regulam, que eſt quod ſtatutum laicorum, quod loquitur ſimpliciter, non videtur habere locum, quando iuramentũ interponitur: quia iuramentum confirmat contractum aliter prohibitum de iure ciuili. capitu. cum contingat. de iureiurand. c. mulieres. eodem titu. in vj. not. Barto. in l. ſi quis pro eo. in verſic. tertio dixi. ff. de fideiuſ. Abbas in d. cap. cum contingat. Alex. in conſil. xxix. preclare. lib. iij. Aret. in conſil. xxij. diligenter. cũ ſimilib. Contra tamen iſtud dictum Imo. facit quod not. Bartol. in l. ſi quis pro eo. in ſeptimo membro, vbi tenet quod quando actus reprobatur ex defectu ſolennitatis probatorie, iuramento non confirmatur: quia probationes reſpiciunt ius publicum, quod tolli non poteſt. l. ius publicum. ff. de pac. Sed pro dicto Ioan. [illegible] Imo. facit quod voluit Spec. in titu. de proba. §. fina. verſi. ſed quid ſi debitor. cum ſimilib. vt tradit Alexand. in authen. iubemus. C. de iudi. vbi inquit quod debitor, qui renuntiauit probationibus cum iuramẽto, virtute iuramẽti obligatur. Non obſtat quod Bartol. dicit in d. l. ſi quis pro eo. de vtilitate publica: quia videtur vtilitas publica ſecũdario, que non conſideratur ſtante iuramento [illegible] c. cum contingat. Et in terminis not. Fulgo. in conſ. [illegible] viij. proponitur. in ſi. Decimoquarto ſtatutum intelligitur in teſtibus examinandis, qui non admittuntur: ſecus in teſtibus iam examinatis in aliquo caſu permiſſo, quorum dicta reducta ſunt in ſcriptis: quia cum talibus teſtibus probatio fieri poteſt: quia habent vim inſtrumenti publici: vt not. Angel. dicit in l. fina. in verſiculo, ⁊ ſecundum eum. C. de edict. diui Adri. tol. de quo tamen Alexand. ibi. Decimoquinto fallit, quando proceditur ſummarie, ⁊ de plano, et quando agitur contra furem: quia tunc tale ſtatutum non attenditur: vt not. concludit Ioan. de Ana. in conſil. lv. quia dubia. Decimoſexto non obſtante tali ſtatuto, creditor poterit per denuntiationem Euangelicam compelli, probando debitum teſtibus, ne lucretur cum iactura alterius: vt tenet Anto. de Butr. in c. cum Ioannes. col. v. verſi. ad primum. de fide inſtrum. ⁊ ſentit Ange. in l. j. §. pueritiam. ff. de poſtu. ⁊ ſequuntur

D

omnes Moder.hic.Decimoseptimo non obstante tali statuto debitor,qui soluit,potest repetere pecuniam solutam cōdictione sine causa:nec tali casu obstat statutum:vt not.tradit Alberi.Et post Uber.de Bobio in l.in contractibus.C.de non nume.pecunia.in l.si quis in conscribendo.ver.sed esto.⁊ idem Albe.in tract. statu.in prima parte,q.xiij.Decimooctauo, ⁊ vltimo,conclusio supra firmata bene procedit in statuto, prout lo-
a quitur.Secus est in pacto:[a] quia conuentio,⁊ pactum non valeret,quod probatio non possit fieri, nisi per solum instrumentum:vt voluit glos.not.in autben.vt fine probi.ma.§. j.in versi. senatusconsulto.quam sequitur Joan.Andr.⁊ Abb. post alios in c.si diligenti.supra de foro compet.⁊ Doct.in l.pactum inter heredes.ff.de pact.Sed tamen de veritate eius, ⁊ quando procedat,dicendum est vt per Moder.hic,⁊ per Alexan.qui alios plene refert in autben.iubemus.C.de iudi.⁊ idem Alexand. in consi.cij.viso processu.circa fin.lib.v.⁊ Fulg.etiam tradit in cōsil.ccviij.proponitur quidam.

¶ Additiones.

a ¶ Tollitur.Adde quod lʒ quis non possit esse aduocatus pro heretico,nihilominus si quis velit probare quod obiecta alicui heresim non sapiunt,⁊ sic innocentiam probare, talis admittitur,qui alias non admitteretur,vt est text.in ca.si aduersus. de hereti.ita voluit Oldra.in consi.ccxx.

b ¶ Dicitur.Adde Jasonem in §.quadrupli.instit.de actio.vbi etiam ponit an iuramentuʒ sit saltim vera probatio:⁊ vide per Aret.hic,in secundo notabi.

c ¶ Mercatorum.Adde eundem ʒ.in ca.j.versic.⁊ not. ꝙ libris mercatorum.⁊ ibi in apostillis dixi.

d ¶ Rationem.Quod statutum ⁊ cōsuetudo quod testibus malam rationem adducentibus credatur,non valeat,adde eundē Decium in consi.xxxvij.⁊ in c.si quando.in fin .in versicu. ⁊ notandum est ʒ.de rescri.

e ¶ Possit.Adde eundem Decium ʒ.in c.cognoscentes.in j.lectu.in versicu.⁊ lʒ non valeat.de consti.⁊ in ij.lectu.eiusdem. ca. in versic.iij.adde.⁊ vtrobique in apostillis dixi.

f ¶ Possit.Adde tamen quod Bart.in l.j.in versic.iij.quero.C. de sum.trin. voluit ꝙ statutum seu consuetudo Uenetorum,ꝙ valeat testamentum factum coram duobus vel tribus testibus valeat.Et vide per eundem Barto. in repet.legis, de quibus in versi.item quero quid in testamentis.ff.de legi.⁊ per Jaso.in rub.ff.de acqui.pos.ponunt.doct.in c.cum esses.de testamen.

g ¶ Clericos.An statutuʒ ꝙ solutio debiti probetur solum per instrumentum vel scripturam,liget clericos, vide per Socin. in consil.cclxxi. Hiero.Sig.

1 ¶ Tollitur.Adde Hyppol.marsil.in singul.lix.
2 ¶ Dicitur.Adde Deci.in capit.post cessionem in iij.notab.j. eod.tit.
3 ¶ Habeatur.Idem Dec.late in c.j.j.de appellat.
4 ¶ Mercatoris.Idem Dec.in c.j.de appellat.vbi prosequitur omnia ista dicta.
5 ¶ Rationem.Adde Dec.late in c.ad nostram.in prin.j. eod. titulo. Siluest.Aldob.

a ¶ Primo. [redacted]

b ¶ Absolui.Idē Soci.consi.clxxxiiij.lib.ij.Hippo.Marsi.singul.lxxxiiij.⁊ male.

c ¶ Areti.Hec veritas,per l.delata.⁊ l.generaliter.C.de iureiurand.Idem Jacob.Rauen.Cyn.dicta l.generaliter, in secunda oppo.Alberi.in l.in bone fidei.C.eo. Paul.Alexan.Jason, Franc.Purpura.in dicta l.manifeste.Pau. l.in contractibus. §.illo.C.de non numerata pecunia.⁊ in l.iusiurandum ⁊ ad pecunias.§.ait pretor.⁊ in l.admonendi.⁊ ibi Jaso.in repet. de iureiuran.Joan.Petr.de Ferra.in for.iuramen.ꝙ presta.a par. parti.in versi.dicit.

d ¶ Tunc reus.Jmo eque habet locum dicta l.manifeste.siue ante,siue post probationes tentatas:imo non debet quis se committere conscientie aduersarij,nisi postquaʒ aliter probare nō potuit.Et sic non valet ratio, nec concordia. Decij: ⁊ ita quod vtrinque procedat dicta l.siue ab initio.etiam si is,cui defertur velit recusare.ex eo quod vult procedere per testes, siue ex post facto,postquam deferens defecit in probando, iudicatum fuit in venerando senatu Burdegalēsi,⁊ bene,vt refert Nico.Boeri.decisio.Burdegal.xcv.

e ¶ Opin.Anto.Et bene,quicquid dicat Decius.

f ¶ Libris.Supra c.j.nu.xxx.

g ¶ Moder.Scilicet Fel.hic,versiculo,limita tertio.quem Deci.recte in hoc refellit.

h ¶ Fuga.Hippo.Marsi.sing.cxv.cccclxxvij.⁊ in rub. de proba. ⁊ in pract.crimi.versiculo, diligenter.nume.xlj.Angel. in trac. malefic.

i ¶ Etiam futura.Dec.l.quicunque.lect.ij.C.qui admitti. Alex. consi.cxcvj.nu.13.lib.ij.Uide late do.And.Tiraq.in prefa.trac. retract.nu.xvij.cum seq.

k ¶ Testamentum.Friuola disceptatio,cum forma sit iuris positiui.

l ¶ Rationis.Jmo non licet extendere.

m ¶ Cautela.Que est in libro meo cau.cccxxj.quod pendet a iudicis prudentia l.illicitas.in princi.de offi.presid.

n ¶ Dicendum.Et placet,saltem in supremis iudicibus, ⁊ post publicatas attestationes,si constet tales testes intra terminuʒ probandi non potuisse haberi.

o ¶ Cautela.Supra eo.c.j.nu.xxxiij.in fi.

p ¶ Cautela.Mibi ccccxx.⁊ in hoc vera.

q ¶ Non possit.Ad hec idem, qui intelligitur parte volente vti vigore statuti, quod non de facta, sed de facienda tantum loquitur.

r ¶ Decisionem.Alexand.consil.xvj.nu.vij.libr. v. consilio vlti. nu.v.eod.vol.

s ¶ Pacto.Idem Petr.Ancha.repe.c.j.de consti.Bald.consil. xlv.lib.iij.consil.cccxvij.lib.iiij.Jmo.consi.xxxvij. Hippo.in rubric.de proba.Maria.Soci.in c.si diligenter.de fo.compet. [redacted]

1 ¶ Controuersia dicitur,etiam ante litem contestatam.
2 Prebenda consistit in rebus temporalibus.
3 Testes si producantur ex vtraque parte, est in arbitrio iudicis que preualeant.
4 Possessionis commodum est magnum:quia actore non probāte possessor absoluitur.5.
6 Reus in dubio non debet absolui, quando agitur de periculo anime.
7 Reus si melius probauit,quam actor,debet pro eo ferri declaratoria.
8 Canonici pro iure prebendarum suaruʒ possunt iunicē agere.
9 Canonici agere possunt etiam contra extraneos.
10 Fallit in canonico regulari,qui nō agit sine licentia Abbatis.
11 Canonicus an habeat administrationem, si predium conceda tur simpliciter ad victum canonici.
12 Actio finium regundorum est istius nature quod vterque dicitur actor,⁊ reus.
13 Actione finium regundorum an agere possit,qui non possidet.
14 Officio duplici quis fungi potest,quādo se compatiuntur. 15.16.
17 Officia duo si quis probibetur habere, est in potestate sua qō velit retinere,si sunt incompatibilia.
18 Pena turbantium fines,qualis sit.

1 Ex literis. Summatur, ⁊ diuiditur, vt per Abbat. hic. ¶ † In textu ibi:controuersiam agitari. Controuersia dicitur etiam ante litem contestatam: vt not.Angel.in §. omnem. in autbent. de litig. quem simpliciter allegat Andre. Sicul. hic. Sed de hoc est dictum Barto .in l.amplius non peti.ff.rem ratam babe.vbi allegat textum,qui bene probat, in l. diuus. ff. de peti.hered.ibi:cōtrouersia erat ante quam lis incboaretur.Ad idem text.in l.sed si lege.§.si ante litem.eodem titulo.Et non solum ille,qui agit,sed etiam ille, qui defendit se, controuersiam facere dicitur:vt est gloss.notabilis,⁊ ibi Bald.⁊ Angel.hoc dicunt in l.non solum.§.si status.ff.de procur.cum similib. vt Alexand.tradit in l.si quis maior.C. de transact. ¶ In text. ibi:inconcusse.exponitur,id est pacifice, secundum Cald. hic. Facit text.in c.cum venissent.supra de rest.in integrum.⁊ in capitulo, illud.in fine,in fra de prescrip.⁊ in l.non ideo. in fi.C.de libe.cau
2 sa ⁊ in c.quecunque.in fi.C.de bonis, que liber. ¶ † Nota primo ibi:cōfines babere prebendas.quod prebenda in bonis temporalibus

ralibus consistit,⁊ ideo etiam laico conferri potest:vt per glos. in cap.cum M.in verbo,receperunt.supra de consti.Et hoc ve
2 rum est,quando prebenda separata[2] est,⁊ per se consideratur. Secus si diuncta sit cū canonicatu:qr tūc dr ius spirituale, et
a prebenda dicitur spiritualis[a].capitulo,dilecto. vbi Abbas in v.not.de prebend.⁊ not.Innoc.in capitulo, maioribus.eod.tit. vbi etiam Abb.distinguit.⁊ idem Abbas hic, ⁊ in d. capitulo, cum M.⁊ Cardi.in clemen.x.q.xij.⁊ Imola ibi,versiculo,quero quotuplex.de prebend.⁊ idem Roma.in consi.cccxxviij. presens consultatio.Sed tamen considerandum est,quod licet prebenda sit coniuncta cum canonicatu,non per hoc videtur ꝙ dicatur spiritualis:quia ipsa in bonis temporalibus consistit, vt dictum est.Non obstat text. in d.capitulo, dilecto.quia dum ibi ius spirituale appellatur prebenda connexa cum canonicatu, illud dicitur respectu canonicatus,a quo fit denominatio,tanquam a principali:vt alias dixi in d.capitulo,maioribus.⁊ in c. cum M.in gl.in verbo,canonicos.de constitu. ¶Secundo nota ibi:singuli singulas possidetis.quod canonici, vel clerici dicuntur prebendam possidere:⁊ hoc largo modo:sicut etiaꝫ prebenda dicitur sua.capitulo, si tibi.de prebend.in vj.proprie tamen non dicuntur possidere:quia possessio bonorum ecclesie est apud ecclesiam,secundum Imo.⁊ Moder.hic, per textum in capitulo fina.§.fina.xij.quest.j.Sed tamen ille text. videtur loqui de dominio,prout est etiam text.in capitu.ij.de dona. Re-
a spectu vero possessionis canonicus saltem[a] naturalem possessionem habere dicitur,secundum Innoc.in capitulo,in literis. de restitu.spol.quem refert,⁊ sequitur Bald.in l.ij.versicu.item queritur.C.de serui.⁊ aqua.⁊ in authen.licentiam.C.de episco.⁊ cleri.⁊ idem Abbas in capitulo,cum super.de cau.posses.⁊ proprie.⁊ in c.litere.de dilatio.⁊ facit textus hic,⁊ in dicto capitulo fi.§.fi. xij.questione j. Et ex his infero quod valeret libellus, in quo canonici dicerent se prebendam possidere, vel prebendam suam esse:vt not.Abbas per illum textum in capitulo, pro illorum.in princip.de prebend.⁊ in capitulo,quia v.in iij.not.de iudi.declarando hoc vt ibi dixi.Sic etiam patronus laicus ecclesiam petere potest:quia ratione iuris patronatus illam petere intelligitur:vt tradit Innocent. in capitulo,cum venerabilis. in princip.de relig.domi.⁊ in capitulo,examinata.supra de iudic.⁊ not.Bald.⁊ Paul.de Castr. in l. monumenta. C. de lega.
3 ¶†Tertio not.secundum Abbatem hic, quod productis testibus ex vtraque parte,in arbitrio iudicis est, que probationes preualeant.Et dicit Butr.hic in vj.not. quod omnes probationes sunt in arbitrio iudicis.Et hoc idem ponit Paul. de Cas. in l.admonendi.ff.de iureiurand.dicens quod an aliquid plene probatum sit,ex mero iudicis arbitrio pendet:per text. in l.iij. §.j.ff.de testi.ibi:magis scire potes.Et idem not.Bald. in l.fin. in principio.C.commi.vel episto.Sed considerandum est quod etiam finis iudicij est in potestate iudicis : vt dicit text.in l.qui explicandi.C.de accusa.Sed tamen talis potestas, ⁊ tale arbitrium iudicis debet regulari secundum leges : ⁊ ideo in dubio debet iudicare in fauorem rei:vt not.Bald.in d.l.fina. Unde dicit Barto.in l. Lucius.ff.de his,qui not.infa.in fi. quod licet testes clare probent,potest tamen iudex,si ei videbitur, illis non adhibere fidem. Consuluit tamen quod causa exprimatur in actis, ne postea iudex molestetur in syndicatu. Et sequitur ibi Bald.⁊ Angel.⁊ idem not.Bald.in l.cum magistratus. in fine. C.quando prouoc.non est neces. vbi dicit quod existentibus paribus probationibus,iudex poterit quibus voluerit adherere, dummodo causam in actis ponat.Et hoc, quod dictum est de expressione cause,verum intelligitur, quando contra reum iudicaret:quia tunc a communi regula receditur,que est quod in dubio reus absoluatur,vt hic.Secus videtur, si pro reo iudicaret:quia tunc non est opus quod causa exprimatur:vt notabiliter Aretin.dicit in capitu.cum tu.in fi.infra de testi.¶Quarto nota ibi:ad fidem sibi faciendam,quod fides debet fieri iudi
4 ci,de quo dixi supra in rubrica.eo.tit.in vltima diffe.¶†Quinto nota quod magnum est commodum possessionis:quia actore non probante possessor absoluitur.§.commodum.Insti.de interdi.Et idem est in similibus causis,in quibus res dubia reperitur:quia melior est conditio possidentis:vt per glos.xij.quest. v.capitulo,nulli dubium.⁊ in no.q.Bald.tradit in capitulo, capitulum.supra de rescrip.⁊ not.Barto.in l.j.§.non autem. ff.de secund.tabu.⁊ in l.si inter.ff.de rebus dubijs.cum similib. vt late tradit Andre.Sicul.in c.j.supra eodem.Et quantum ad textum hic considerandum est,quod non videtur immediate commodum possessionis quod reus absoluatur.Sed possessio solum considerari videtur eo respectu, quia possidentem reum constituit:vt probatur in d.§.commodum.Institu.de interdict.quia idem esset in reo, qui non possideret, per regulam,que in text.
5 hic allegatur. † Et ista conclusio ,quod reus in dubio absolua-

tur,ampliatur primo secundum Ab.hic, etiam si ex parte acto
3 ris aliquo respectu probationes excedunt[3],per gloss.nota.in c. clerici.lxxxi.distinct.vbi duo laici,qui deponunt in fauorem rei preferuntur duobus clericis, qui stabant pro accusatore. Et sic qualitas clericatus non tollit reo prerogatiuam absolutionis. Et ita etiam declarat Abbas in capitulo,ad nostram. infra eodem titu.in capitulo,in nostra.infra de testi.⁊ in capitulo, cum P.de accusa.Sed Aretin.hic dicit,quod in d.capitulo,clerici. qualitas clericatus in testibus accusatoris non attenditur, qr etiam reus accusatus ibi erat clericus, pro quo multum presumitur:vt per glos.in capitulo,absit.xi. questione iij. Et isto respectu probationes ibi equales videntur.⁊ ita sequuntur Moder.hic.Pro defensione tamen Abb.hic considerandum est, ꝙ gloss.in d.capitulo,clerici.loquitur simpliciter,⁊ non in clerico prout Areti.dicit.Et gloss.ibi rationem adducit:quia laici stabant pro reo, cuius causa fauorabilior est.Nā ista ratio ita militat in reo laico:sicut clerico.Et gloss. quam Areti.adducit in dicto capitulo,absit.non est vera simpliciter: sed distinguitur, vt not.Abb.declarat in c.quanto.infra de presump. Quod tamen Aretinus dicit, confirmari potest:quia propter qualitatem producentis,testes reputantur digniores:dicit Hosti.quē Abb.ibi refert,⁊ in c.in nostra.infra de testibus.Et contra gl. in dic.cap.clerici.adduco glo.in cap.monachus.in verbo,quo-
b rum.lxxvij.distinct. que dicit quod testimonium quatuor[b] clericorum valet pro sex laicis.Et sic duo valent pro tribus.Ergo debuissent testes accusatoris preferri in d.capitulo, clerici.⁊ facit textus hic,vbi fauor rei attenditur,quando testes sunt eque idonei.Et ideo si in aliquo testes actoris excedant, probatiões non videntur omnino pares:ideo reus condemnari debet : vt not.per gloss.in dicto capitulo,in nostra.de testi.Unde concludendo dicendum videtur quod in causa criminali sit vera glo. in dicto capitulo,clerici,prout etiam loquitur:quia tūc est presumptio pro reo quod non deliquerit:argumen.l.merito.ff.pro socio.in capitu.estote.de regulis iuris.Et ita duo concurrunt, fauor rei,⁊ presumptio pro eo:que preponderant qualitati clericorum,vt ipse Abbas declarat in capitulo, cum P. circa finem.de accusationibus.Et quia in criminalibus clariores probationes requiruntur l.finali.C.de probatio.Secus videtur esse in causa ciuili,per supra dicta.Secundo quod dictum est,reū absoluendum esse in dubio,ampliatur, vt hoc procedat, etiam si reus actor efficiatur per accidens:vt quia debitor prius compareat,⁊ petat aduersario perpetuum silentium imponi.Nam per hoc tamen actor non efficitur, sed retinet commodum regule,que dicit quod in dubio reus absoluitur.Ita not. Anto. de Butr.concludit in capitulo,in presentia. infra eodem. Facit quod voluit gloss.not.in capitulo,ex insinuatione.in glo.iij. supra de procura.⁊ quod not.gloss.⁊ Docto.in capitulo, significauerunt.de excep.⁊ glo.⁊ Barto.in l.circa.in fine. ff.de probatio.Predicta conclusio,quod in dubio reus absoluatur, fallit in causa libertatis,vt hic dicitur.Ad idem text.in l.lege Iulia. ff.de manumis.Fauor enim cause preponderat fauori rei:vt dixi in capitulo j.supra eodem.⁊ idem est in alijs causis fauorabilibus,vt per gloss.hic not.in capitulo finali,de re iudi. E inter alias est causa fisci,in cuius fauorem pronuntiatur in dubio:vt not.Specul.in titulo,de teste.§.postquam.Ioan.Andre.⁊ Anton.de Butr.in capitulo,in nostra.infra de testi.cum similib.vt tradit Alexand. in l.j.in principio. ff. solut.matri. Sed tamen contra hoc videtur text.in l.non puto.ff.de iur.fisci.vbi dicitur
c quod in dubijs questionibus, contra fiscum[c] respondendum est.Et generaliter ille text. intelligitur, quocunque modo dubium sit:vt concludit Mathe.in no.lxxi. nota vnam regulam. Profecto valde durum est,quod lex,que multum fauet fisco de rogando etiam iuri priuatorum,de quo constat,a fortiori ergo in dubio videtur in fauorem fisci esse respondendum.Unde ad dictam l.non puto.responderi potest quod intelligitur in fisco agente ex delicto alicuius ad penam : vt voluit Cuma.in l.j.ff. solut. matrimo. nam tali casu cum fiscus pretendat causam lucratiuam,⁊ agat ex causa odiosa,contra eum in dubio debet iudicari:quia in effectu agitur d pena,in qua benignior interpretatio attēdi solet l.si preses. ff.de penis.Non obstat quod iste intellectus videatur restringere text.⁊ diuinare ad d.l.non puto, vt Alexand.dicit in dicta l.j.ff.sol.matrimo. quia imo hoc satis cōsonat:quia ibi principaliter tractatur de bonis, que propter delictum ad fiscum pertinent: vt colligitur in l. j. in principio. ff.de iure fis.⁊ specialiter hoc idem dicit dicta l.non puto.⁊ vtraque lex ab eodem Iurisconsulto emanauit.Uel aliter cogitabā dici posse quod d.l.non puto.eodem casu intelligatur, quando agitur de aliquo priuilegio fisci contra priuatum:naꝫ in dubio pronuntiandum est contra fiscum,vt non sit priuilegiatus. argumen.capitulo, sane.infra de priuileg. Bene facit textus in l.

in fraudem.ff.de testamen.mili.§.fina.& quod ibi Bald. Et ita sicut in dubio pronuntiatur in fauorem rei contra actorem, vt hic: idem erit in fisco agente ratione priuilegij: quia in dubio iudicabitur non habere priuilegium. Sed si causa fisci esset fundata in iure communi, esset pronuntiandum in dubio contra
6 reum fauore fisci, per supra dicta. †Similiter quod dictum est, in dubio pronuntiandum esset in fauorem rei, limitatur hoc nō procedere in foro animę: quia tunc tutior via eligitur: vt per gloss. in capitulo i. de scrutinio. & not. in capitu. iuuenis. de spō. & not. Abb. per illum textum in capitu. de obser. ieiu. & in capit. fina. in ij. notab. de his, qui fil. occide. & Card. in clement. j. quest. xv. de sepultu. & in nota. q. tradit Petr. de Ancho. consilio lxxix. prima facie. Et hoc procedit in dubio. Sed quando constat de peccato, etiam superior in mitiorem partem inclinare debet: vt per Abb. hic, dum allegat text. in capitu. alligant. xxvj. questio. vij. cum simil. ¶ Sexto nota ibi: videlicet, actoris & rei. secundū
4 Are. quod ista dictio, videlicet, ponitur hic dclaratiue. Et ad hoc j. glo. in clemen. causam. in verbo, videlicet. de elec. facit tex.
B Insti. de Attil. tut. §. nos autem. alias limitatiue B ponitur, et precedentia restringuntur l. videlicet. ff. de pactis l. si in venditione. ff. commu. pred. & text. in capitu. nouimus. de verbo. signifi. & not. Bald. in l. cum mulier. ff. solut. matri. Bartol. in l. quesitum. §. si quis fundum. ff. de fund. instr. de eo, qui legauit supellectilia, videlicet lectum, &c. †Ultimo iste text. ponderatur per
7 Areti. dum dicit, quod probationes rei preferuntur: nam isto casu videtur quod reus absoluatur, non ex eo quod actor non probauit, sed quia ipsemet reus melius probauit. Ex quo inferri videtur, quod non solum reus absolui debet: sed etiam pro reo debet ferri declaratoria, que fertur in rei vendicatione, quādo reus probat de dominio suo: & hoc est magni effectus, per ea, que habentur in l. si a te. ff. de except. rei vendi. & not. in l. circa. ff. eodem tit. Similiter secundum Areti. infertur hic quod possessio nihil operetur: quia tex. simpliciter fundatur in fauorem rei: quia iura sunt promptiora ad absoluēdum. Nā ista ratio etiam haberet locum, si possessio esset apud actorem, vt quia actione confessoria ageretur: de qua in §. eque. Instit. de actio. Sed tamen ista dicta non bene inferuntur, per istum textū, vt ipsemet Aretin. se corrigendo declarat in capit. in nostra. de testib. Et text. hic dum dicit, testes rei debere preferri, intelligitur respectu absolutionis, prout ratio text. que sequitur, demōstrat, ibi: quia promptiora sunt ad absoluendum. Et commodū possessionis consideratur hic simpliciter: quia facit possessorem reum: vt in §. commodum. Insti. de interdict. ¶ In gloss. j. Abbas hic late insistit: sed vis tota eorum, que dicit, paucis conclu
8 sionibus colligitur. †Prima est, quod canonici ecclesie pro iuribus prebendarum suarum inuicem inter se agere possunt: quia non interest ecclesie quod magis vnus canonicus, quam alter possideat: vt dicunt Joan. Andre. & Docto. hic, per istum text. & sequitur Lapus alleg. ij. dicebatur in effectu. & Cardi. in consil. xxxi. videndum est. Facilius ergo facultas agendi isto casu permittitur, quia res ab ecclesia non eximitur. Ad hoc facit in simili, quod voluit gloss. & Anto. de Butr. ibi, in capitulo, ex insinuatione. de iure pat. & quod not. in l. voluntas. C. de fideicommis. Bartol. in l. cum hi. §. si nulli. ff. de transact. & quod tradit Bald. in l. iubemus. la ij. in princip. C. de sac. sanct. eccles. & quod in simili casu Bald. dicit in l. dudum. circa finem. C. de contrahend. empt. Bald. in consi. x. in titu. de feu. Hostien. & alij in ca
9 pitulo, possessiones. de rebus eccles. non alie. †Secunda conclusio Abba. est, quod canonici agere possunt, etiam contra extraneum, pro iuribus prebendarum suarum, quando prebende cōnexe sunt canonicatibus: nam tunc dicuntur habere facultatē agendi, & defendendi: vt not. Innoc. hic: quia in isto casu est eadem ratio in canonico, que est in alijs prelatis, vt Abb. hic concludit per istum textum, qui tamen loquitur secundum primā conclusionem, & per text. xij. questione j. in capitu. fina. vbi tamē text. loquitur simpliciter de prelato. Et cū ista conclusione concordat Innocen. in capitulo, transmissam. post princip. de elec. Specul. in titu. de actore. in verbo Canonicus autem secularis. Anto. de Butr. in cap. edoceri. de rescript. & Do. in capit. presenti. de offic. ordi. in vj. Bene facit quod tradit Rota de moniali, & canonico regulari, in viij. decisio. in titu. de iudic. in nouis. Predicta conclusio primo declaratur habere locum quo ad facultatem agendi: sed in alijs talis canonicus non dicitur habere administrationem, vt declarat Abbas hic. & idem Ab
D bas in capitulo, nouum genus. de deci. Nam canonicus D non dicitur habere successorem: vt per gloss. in capitu. quod sicut. de elect. vbi Abb. & not. Barto. in l. bonorum. in fin. ff. rem rat. haber. Domi. in c. si duo. in princip. de procura. in vi. Et ideo non potest contrahendo successorem obligare: vt tradunt Innoc. & Docto. in capitu. fina. ne prela. vices suas. & idem Ange. in consil. cclxv. quia omne bonum. Et ideo commissio facta canonico
C ad successorem non porrigitur C: vt no. Bald. in l. si plures. C. de condi. infer. Anto. de Butr. in capit. quoniam Abbas. de offic. deleg. Petr. de Ancharan. in regula, priuilegium. versiculo, sed iuxta predicta quero. de regulis iur. in vj. Domi. in capi. statutum. in princip. de rescript. in vj. Imo. in clemen. si principalis.
10 de rescript. & in capitulo, dilecto. de prebend. †Secundo conclusio predicta bene procedit in canonico seculari. Secus videtur in canonico regulari: quia agere non potest sine mandato, & sine Abbatis licentia. Ita dicunt Roder. hic, per ea, que nota. Dominic. post Lap. in capit. ad decimas. in gloss. in verbo, canonici. de resti. spol. in vj. Sed considerandum est, quod in canonico regulari nō potest considerari illa vnio prebende, de qua agitur in ista conclusione hic: quia isti canonici regulares monachis equiparantur. capitulo, ex parte. de postulando. Et casu quo hoc esset etiam in canonico regulari, puta authoritate summi pontificis, iuxta not. per Abbatem in capitulo, cum inter R. in iij. not. de electio. tunc idem esset dicendum in canonico regulari, quod dictum est in seculari: quia qualitas religionis, & regularis vite, non repugnat administrationi: vt patet in Abbate, xviij. q. ij. in capitulo, nullam. & in priore manuali habetur in clement. j. de rescript. Non obstat quod dicunt Lap. et Do. in dicto ca. ad decimas. quia in alio casu loquitur: de quo dicam in sequenti conclusione, ad finem. Tertio predicta conclusio intelligitur eo respectu quo canonicus in dicto casu agere potest absque mandato alterius, sed tamen debet formare libellum nomine ecclesie: vt dicunt Roder. hic, cum hoc sit regulare in quolibet prelato, qui nomine ecclesie agere debet. capit. olim. el j. de resti. spol. cap. querelam. de elect. & in c. litere. vbi Abbas late, de dilatio. cum similib. Et certe hoc clarum videtur: quia non debet isto casu canonicus maiorem habere authoritatem, quam alius prelatus. Et notandum est quod tali casu canonicus agere debet nomine prebende sue, non autem nomi
D ne ecclesie D simpliciter: vt expresse Innocen. hic dicit, & idem
11 Cardi. in consil. cxxxi. s. alleg. †Tertia, & vltima conclusio est, quod si prebenda non sit perpetuo vnita cum canonicatu, sed prediū concedatur simpliciter ad victum canonici: isto casu canonicus nullam videtur habere administrationem: & ideo agere non potest, secundum Abb. hic. Et hoc modo saluatur quod dicit Jo. Andre. hic, canonicos agere non posse contra extraneum sine mandato ecclesie. Sed contra istam conclusionem arguit, & tenet Areti. hic, per text. cum gloss. in clementi. j. de rescript. vbi habetur quod prior manualis agere potest, qui tamen ad nutum superioris remouetur. capitulo, cum ad monasterium. in §. tales. de statu mona. ergo pariter videt quod iste canonicus agere possit. Ad istam rationem Aret. respondent Roder. hic dupliciter: Primo, negando: quia text. in d. clement. j. hoc non dicit: sed tamen negari non potest: quia gloss. ibi hoc tenet in verbo, licere. & illam pro not. Doct. sequuntur. Et quod talis prior agere possit, not. per Abb. & Docto. in capitulo, cum deputati. de iudi. Unde secundo, & melius, respondetur quod dato quod agere possit prior manualis, prout Aret. dicit, non tamen bene infertur ad nostram questionem: quia prior talis, deputatur vt administret, licet remoueri possit. Quia ergo habet administrationem, non mirum si agere potest. Non sic in questione, de qua agitur: quia prebenda non datur in perpetuum beneficium sed tantum vt viuat: vnde in eum administratio nulla transferri videtur: ergo agere non potest. Sed tamen pro opin. Areti. facit: quia licet concedatur prebenda vt viuat tamen pro interesse eius videtur quod agere possit: sicut vsufructuarius, qui agit etiam contra dominum pro suo interesse l. Proculus. in §. fina. ff. de vsufru. Et idem est in commodatario, vel depositario, qui agunt pro eorum interesse. §. furti autem. Insti. de obli. que ex delict. nasc. & in §. penult. Insti. vi bon. rapt. Et ideo concludendo dici potest quod quatenus agitur de interesse suo, agere possit: quia isto respectu videtur habere potestatem. Et hoc in canonico seculari secus videtur in regulari. Et hoc modo opini. Areti. saluari potest. Et maxime talis canonicus intelligitur habere potestatem agendi, data negligentia prelati, & capituli: quo casu indistincte fauore ecclesie ad agendum admittatur: vt tradunt Innoc. & Docto. in capit. cum olim. de testi. & in ca. dilectus. de maio. & obed. Et hoc vltimum dictum in canonico seculari procedit: secus est in canonico regulari: vt per Domi. post Lap. in dicto capitulo, ad decimas. de resti. spol. in vj. Hoc enim casu locum habet differentia inter canonicum secularem
12 & regularem. ¶ † In gloss. ij. in princip. Abbas dicit quod vterque dicitur actor, & reus quia quilibet agit, & conuenitur, vt termini antiqui, vel de nouo positi, conseruentur. Sed ista ratio prima facie non videtur vera: quia vt gloss. subijcit, ille tantum agere videtur, qui primus ad iudicium prouocauit: vt dicitur in l.

in l.in tribus.ff.de iudi.in l.ij.§.in tribus.ff. cōmuni diuid. Facit text.in c.forus.§.actor.infra de verbo.signifi.Et ideo Pau. de Castr.in d.l.in tribus.hoc aliter declarat, dicens quod vterque dicitur actor,ꝛ reus,ante prouocationem, ꝛ ante quam iudicium incohoetur:quia vterque agere potest,ꝛ iudiciuꝫ incohoare: sed facta prouocatione, ille tantum actor dicitur, qui primo prouocauit.Sed certe hoc videtur contra text.hic,vbi dicitur qd testes hincinde produci possunt:quia vterque est actor,ꝛ reus.Ergo etiam post incohoatam litem: quia testes regulariter post litem contestatam producuntur: vt supra vt lite non contest.per totum.Facit text.in l.inter coheredes.§. qui familie.alleg.in gloss.Et quia secundum Paul.de Castr.vterque esset actor aptitudine,ꝛ potentia:quod videtur contra iura, que simpliciter loquuntur, ꝛ videntur in actu hoc considerare d.l. in tribus.ꝛ d.l.ij.§.in tribus.ꝛ hic,cum similib.Unde Bald.videtur hoc melius declarare in l.ij.versicu.sed iuxta hoc quero. C.commu.diui. vbi inquit quod vterque dicitur actor ꝛ reus: quia hincinde adiudicatio fit, ꝛ condemnatio.Et ad hoc allegat Hostien.in capitulo,ex conquestione.de restitu.spol.ꝛ idem Bald.dicit in d.l.in tribus.ꝛ sequitur Floria.in l.iudicium.cōmuni diuidundo.ff.fi.reg.Et Alber.hoc idem dicit in l. in hac actione.§.preterea.ff.ad exhib.ꝛ in rubri.ff.si cert.peta. Ista declaratio videtur de plano procedere in iudicio familie erciscūde,ꝛ communi diuidundo,in quo vterque possidet,ꝛ agitur, ꝙ res communis diuidatur.Nam in re communi quilibet habet partem,etiam in minimo cespite terre l.ij. C. quando,ꝛ quibus quarta pars. lib. x. Ideo facta diuisione pro illa parte, que in totum vni assignatur,ille dicitur actor:quia partem, que erat alterius,pro illa parte consequitur:ꝛ pro altera parte,que erat sua,ꝛ alteri in totum conceditur, reus dicitur: quia priuatur iure,quod sibi prius competebat in illa parte: merito vterque dicitur actor, ꝛ reus. Sed in actione finium regundorum non videtur hoc habere locum, quando intentatur ab eo, qui non possidet:quia tunc solus ille,qui possidere reperitur, reus videtur,ꝛ alter actor.§.commodum.Insti.de interdic. Sed tamen dici potest quod etiam ille, qui possidet,respectu proprietatis actor dicitur:quia positis finibus pro parte dominij, que ipsi possessori adiudicatur,actor dicitur, etiam ipse idem reus dicitur respectu partis,que aduersario assignatur, a qua ipse excluditur. Et pari modo de parte aduersarij dicendum est. Et sic vterque actor ꝛ reus videtur: quia vterque in effectu vincit ꝛ condemnatur. Et hoc prouenit potius ex natura actionis, quam ex forma petitionis.Et considerato isto effectu saluari potest,quod Abbas dicit:quia quilibet agit, ꝛ conuenitur ad effectum,de quo dictum est.Non obstat textus in dicta l.in tribus.quia inferius responsio apparebit.Et retenta tali declaratione,non videtur procedere distinctio,quam Abbas hic facit: quia indistincte ex natura actionis vterque dicitur actor,ꝛ reꝰ. Et ideo licet tantum ab vna parte petatur vt termini constituantur,tamen etiam ab altera parte ex natura actionis petitum intelligitur, quod non videtur opus esse quod ab altera parte hoc idem petatur,vt Abbas dicebat hic.Et notat idem Bald.in l.ij.in princip.C.commu.diui.vbi inquit quod petitio expressa vnius partis,inducit petitionem tacitaꝫ alterius par

13 tis.†Et dum Abbas hic concludit per istū textum,quod etiam ille,qui non possidet,agere possit iudicio finium regundorum. Et idem probatur in l. si irruptione. in princip. ff. finium regun.vbi Floria.ꝛ idem Floria.in l.j.ff.eodem titul. Baldus in hoc expresse tenet contrarium in l.iij.ver.ꝛ est illa lex.C. finium regund. vbi concludit quod tale iudicium ab eo, qui non possidet,intentari non possit. Allegat l.j.ff.famil. erciscund.ꝛ sentit gloss. j. in dicta l. si irruptione. in princip. Sed responderi potest quod text.in dicta l.j. non habet locum in ista actione finium regundorum,que latiorem habet naturam: vt etiam ab eo,qui non possidet,intentari possit: vt not.Cynus in l.tertia. C.finium regundorum. ꝛ Florianus in l.prima.ff. eodem titul. Uel secundo pro concordia dici potest,quod possessio considerari potest dupliciter,quantum ad propositum. Primo, respectu totius fundi vicini:ꝛ tali casu nisi quis habeat possessionem in fundo vicino, de cuius finibus queritur, actionem finium regundorum mouere non potest, argument. l. fundi. ff. de exceptionibus.ꝛ isto respectu dictum Bald. bene procedit. Secundo possessio fundi vicini consideratur, non respectu totius fundi, sed duntaxat respectu ipsorum finium, ꝛ tunc licet quis non habeat possessionem in finibus, de quibus contenditur si tamen possidet fundum,de cuius finibus agitur, a iudicio finium regundorum non repellitur, dicta l. si irruptione. quam Bald. declarat in dicta l. j. ff. famili. ercisc.Et ita colligitur ex dictis Ioan. Fab. qui precipue inter alios istam materiam declarauit.in §.quedam. Instit.de actio. ¶ In eadem glo.ibi: qui primo ad iudicium prouocauit.alter ergo erit reꝰ ꝛ sic causa eius reputatur fauorabilior, secundum regulam l.fauorabiliores.de regul.iur.Et ita voluit glo.not.in d.l.in tribus.ff.de iudi.quam Odofr.Bald. Angel.ꝛ Paul.de castr.ibi sequuntur.Et idem videtur sequi Alexand.in d.l.duo iudices. ff.de re iudica.Sed Iacob.de Ra.quem videtur sequi Albericus,qui ipsum refert in d.l.in tribus. dicit illam legem procedere quo ad ordinem iudicij,non autem respectu condemnationis,vel absolutionis.Et dicit Ange.in dicta l.in tribus, quod eo audiente hoc tenebat Barto.in l.duo iudices. vbi gloss. hoc idem dicit.ꝛ not.Matthe.in no.cviij.no.quod in iudicijs. Et ista opinio verior videtur: pro qua facit textus hic, vbi etiam post incohoatum iudicium vterque actor, ꝛ reus dicitur respectu probationis.Et facit quod supra dictum est,declarando ꝙ respectu effectus qui sequitur,vterque dicitur actor,ꝛ reus.Et ad hoc etiaꝫ facit quod dixi in no.videlicet quod respectu absolutionis,que in dubio fieri debet in fauorem rei,attenditur ille qui est debitor:quia in veritate reus dicitur: ꝛ non inspicitur, qui prius ad iudicium prouocauit:secundum Anto. de Butr. in capitulo,in presentia.infra eodem cum similib. supra allega. Et quia absurdum videtur quod ille,qui preuenit,esset deterioris conditionis,quam aduersarius eius, qui negligens fuit:qꝛ iura magis fauent vigilantibus l.qui autem.§.sciendum.ꝛ in l. pupillus.ff.de his,que in fraudem credi.Unde textus in dicta l.in tribus.videtur procedere in his, que respiciunt ordinem processus,ꝛ in quibus necessarium est quod vnus actor, ꝛ alter reus iudicetur.Sed respectu decisionis vterque reus dicitur, ꝛ actor,ita quod non magis vnus, quam alter fauorabilis sit. Et hoc verum intelligitur, nisi alter tantum possideret: quia tunc possidere reus videtur,vt hic,vbi in dubio tanquam reus

14 absoluitur.¶†In eadem glossa.in fin. conclusio fit secundum

e Abb.hic,quod regulariter quis duplici officio [e] fungi potest, quando officia se inuicem compatiuntur.Et not.Bartol. post Guliel.de Cug.in l.si consul.per illum textum.ff.de adopt.vbi hoc patet in iurisdictione voluntaria.Et per hoc Bald. ibi infert in iiij.questione.quod habens potestatem legitimandi,potest filium proprium spurium legitimari.Sed tamen in hoc cōmunis opinio in contrarium videtur:vt per gloss.in capit.per venerabilem.in verbo,Regi.qui fil.sint legi.Et ita tenet Pet. de Ancharã.in consi.cccc.xxi.primum dubium.in iij.dubio.ꝛ domi.Anto.Rosellus in tracta.legitimationis,in capit. vbi tractatur materia legitimationis per rescriptum.in versi. sed hic dubitatur.ꝛ idem Ioan.de Ana.in consil. xxix. visa imperiali. in iij.dubio.ꝛ domi.Ludo.de Sardis in tract.legi. in iiij. parte principali.in v.questione.ꝛ Moder.in dicto capitu.per venerabilem.in versic.videtur. Et ad propositum principale quod quis possit fungi duplici officio,etiam no.Bartol.in l.comperimus.C.de proxi.sa.scri.lib.xij.ꝛ in l.j.C. de princ. agen. in re.lib. xij.ꝛ not.Abb.in capit.j.in princip.de offic.lega.Bald. in j.consti.Cod.in §.ideoque.ꝛ in l.Domitius.per illum text.ff.de testamen.ꝛ tradit Roma.in consi.xxv.viso facto.facit text.in l.duorum.in princip.ff.de oper.liber.ꝛ quod not. Bartol. in l.fi.ff.de colleg.illici.Et eadem ratione quis poterit habere tria,velquatuor officia si non repugnant: secus si incompatibilia sint, vt Abb.hic post Anto.de Butr.concludit,ꝛ Barto. ꝛ alij in locis supra allegatis.Et ista incompatibilitas pluribus modis con

15 sideratur.†Primo,ex impotentia facti:vt quia in vtroque in diuersis locis eodem tempore residentia requiratur. c. de multa.infra de prebend.Abb.hic, ꝛ Bald.in d.§.ideoque. Et facit textus in l.libertus.§.prescriptio.ver.eodem tempore.ff.ad munic. Et ideo antiani ciuitatis aliquod officium extra ciuitatē habere non possunt:vt not.Barto.per text.in l.duumuirum.C.

16 de decu lib.x. †Secundo, propter dispositionem iuris in quibusdam casibus,in quibus lex vltra procedit,prohibendo plura officia in eadem persona: vt patet in officijs ecclesiasticis. lxxxix.distin.ca.j.ꝛ in c.cum singula.de prebend.lib.vj.Et in officijs secularibus idem probatur in l.hac parte.vbi Barto.ibi: nullo modo secundo fungatur officio.C.de proxi.sacro. scri.li. xij.Et per illum text.Areti.hic dicit,quod in dubio nemo presumitur idoneus duobus officijs.Sed considerandum est ꝙ ille text. videtur habere specialem rationem: quia ibi taxatus erat certus numerus personarum,ꝛ officiorum:vnde tunc vnꝰ officio duorum fungi non potest:vt not.Bald.in l. Domitius. circa finem.ff.de testa.ꝛ in not.casu tradit Petr.de Anchar.in consi. cccc.xxiij. viso puncto. vbi inquit quod si ex forma statuti in testamento requiruntur quinque testes ꝛ vicedominus, non potest vicedominus etiam vt testis interuenire: ꝛ sic tali casu duplici officio fungi non potest.Tertio,etiam iure quis prohibetur fungi duplici officio in iurisdictione contentiosa: vt Abbas hic sequitur,ꝛ facit text,in l.ille a quo.§. tempestiuum.

ff.ad Trebel. Et quandoque etiam talis prohibitio fit propter dignitatem: vnde non potest Doctor exercere officium notarij: vt not. Barto. per illum text. in l. vniuersos. C. de decur. lib. x. vbi glo. arguit contra Doctores nostros Mediolanenses. et facit textus in c. sicut. ne cleri. vel mona. Secus tamen esset dicendum in licentiato: quia licentia non tribuit dignitatem: vt no. Cardi. in cle. ij. in ij. questione. de magist. ⁊ dixi in c. clerici. de iudi. Quod notandum est pro dominis vltramontanis, apud quos licentiati exercent quandoque officium notarij. Et ad supra dicta notandum est quod Barto. in l. is quidem. C. qui mili. non possunt. lib. xij. per illum textum dicit quod datur regula generalis, quod quis plura officia habere non possit. quod videtur contra regulam supra firmatam. Sed potest responderi quod ille text. specialiter loquitur de pluribus militijs: prout etiam dicitur ibi in rubri. vt nemo duplici militia vtatur, sicut etiam in clericali militia dictum est, d. cap. j. lxxxix. distinct.

17 †Et in casibus, in quibus prohibetur quis habere duo officia, est in potestate sua eligere, ⁊ retinere quod velit: vt not. Barto. in d. l. is quidem. in fi. per illum textum. C. qui mili. non possunt. lib. xij. Et si contra prohibitionem duo acceptaret officia, primi duntaxat haberet salarium, secundum Bart. in l. j. C. de princip. agen. in rebus. in princip. lib. xij. Et hoc procedit, quando de iure communi quis prohibetur habere plura offcia: secus si ex forma statuti particularis; quia tunc si aliud officium contra prohibitionem statuti acceptaret, careret secundo officio, ⁊ etiam salario primi l. fina. vbi Bartol. C. de cohor. ⁊ princip. lib. xij. quem text. ita Areti. declarat hic. Sed non consonat quod potentior sit prohibitio statuti, quam iuris communis: argumen. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testamen. milit. ⁊ ideo ille text. videtur habere locum in illo casu: quia ibi ita disponendo vlterius procedit. Et predicta locum habent, nisi dispensetur contra prohibitionem iuris communis, vel statuti, vt duplici officio quis fungatur. Nam ex causa hoc fieri potest in duobus officijs, ⁊ non in tribus: vt est text. in l. fina. vbi Bart. de execu. ⁊ exacto. lib. xij. Sed tamen ille text. videtur vlterius procedere ⁊ habere locum in vno casu particulari. Alias vero subsistente eadem causa, si qualitas officiorum nõ repugnaret, videtur quod etiam tria officia quis suscipere possit per dispensationem in officijs prohibitis, sicut posset in permissis, vt supra dictum est argumen. eius, quod habetur in capitulo, ex ratione. de appel. ⁊ facit quod not. in capitulo, de multa. de prebend. Et quando quis duplici fungitur officio, ⁊ debet salarium consequi pro vtroque, secundum Baldum in d. l. si consul. in fin. ff. de adopt. et probatur hoc in §. illud. vbi Angel. per illum textum in authe. vt iud. sine quoquo suffra. ⁊ Bald. dicit per illum textum in l. binos. C. de aduo. diuer. iudic. in fin. ⁊ in l. si ad scribatum. in versiculo, item not. C. de appel. Et iste Doctor, qui legit lecturam

f ordinariam, ⁊ extraordinariam, vtrunque[f] salarium habere debet, sm Bal. per illũ tex. in l. duobus. ff. de códi. ⁊ demõst. Et in pulchra questione tradit Lap. in alleg. xcix. cõmune Florentie. vbi cõcludit quod si existens in officio publico potest vni licentiã armorum cõcedere, ille, qui est in duobus officijs, poterit duobus dare facultatem arma deferendi. Et ad hoc plura iura inducit. Et in simili casu consuluit Roman. consilio xxv. viso facto. Facit quod dicunt Joan. Andr. ⁊ docto. in cap. olim. de re iudic. Et hoc, quod dictum est, intelligitur, quando salarium, vel emolumentum vtriusque officij in persona vnius reiterabile est: secus si non potest multiplicari, vt est emolumentum alimentorum: quia tunc semel tantum deberetur. l. alimenta. §. basilice. ff. de alimen. ⁊ ciba. lega. Facit tex. in cap. felicis. in §. adijcientes. de censi. lib. vj. vbi procuratori non duplicatur, quod videtur dari pro alimentis. Et sicut habet emolumentum vtriusque officij, ita etiam in vtroque officio onus subire tenetur: vt not. Ange. in dicto §. illud. in fine. Nam onus sequitur emolumentum. l. prima. §. pro secundo. vbi Baldus C. de caducis tollendis. l. Caio. ⁊ quod ibi Barto. ff. de alimen. ⁊ ciba. leg. l. secundum naturam. de reg. iuris. Et ideo videtur quod ille, qui duplici officio fungitur, non possit pro vtroque officio solum vnum actum facere, sed actus debet reiterari. De quo not. Bal. in cap. primo. §. vasalli. el primo, in princip. de pace Constan. ⁊ Abbas per illum textum in capi. cum inter vniuersas. in vltimo notab. de election. ⁊ quod idem Abbas tradit in ca. ne pro defectu. in vltimo notab. eodem titu. de election. ⁊ in capit. causam que. de iudic. ⁊ in capi. significasti. de iure patronatus. Et ad predicta in materia notanda sunt aliqua. Primo, quod prohibitio, que in pluribus officijs facta sit, intelligitur respectu exercitij, ita quod eodem tẽpore in effectu quis duplici officio fungi non potest. Sed tamen eodem tempore quis potest habere vnum officium, ⁊ illo durante eligi potest ad aliud, cuius administratio finito primo inchoetur: vt not. dicit Joan. de Pla. ⁊ Ange. Aret. in §. furiosus. per illum textum institu. qui da. tu. pos. Facit glo. not. in cle. vt hi, qui. in verbo, constitutus. de eta. ⁊ quali. vbi Jmo. colligit quod sufficit, si habilitas tempore exercitij reperitur. Facit quod no. Abbas in capit. dilectus. el ij. de preben. cum similibus. vt dixi in capitulo, post cessionem. infra eodem in vltimo notabili. Secundo nota quod prohibitus durare in officio post sex menses, non potest de nouo eligi pro alijs sex mensibus, licet hoc non sit proprie durare, sed nonum dicatur officium. Jta Angel. singu. in l. adoptare. in fine. ff. de adopt. Tertio notandum est quod aliquo tempore non potest quis eligi in locum alterius, nisi prius ille, in cuius locum eligitur, remotus sit: vt not. Bald. dicit in l. scire oportet. in §. consequens. in fin. de excusat. tuto. de quo Andre. Siculus scribit in consilio liiij. lib. iiij. Quarto notandum est quod prohibitus sub pena duo officia impetrare, non cadit in penam, si motu proprio principis ei conferantur: vt not. dicit Joan. de Ana. in capitulo, cum sit. de Jude. De quo vide quod not. Bartol. in l. finali, per illum textum. C. de cohor. ⁊ princ. lib. xij. ⁊ quod habetur in l. iij. in principio. ff. quod quisque iur. Quinto nota, quod sub nomine officialis, etiam coadiutor comprehenditur: vt no. Aretin. hic, in fine, qui allegat Baldum in l. ex facto. per illum textum. ff. de neg. gest. de quo dubitari potest: quia officium co

E adiutoris expirat mortuo principali officiali[E]: vt not. Bartol. in l. solet. in fine. ff. de tuto. cum simil. vt tradit Andre. Sicul.

18 in consilio liiij. lib. iiij. supra allegato. †Postremo de pena turbantium fines, late Abbas hic insistit, ⁊ not. Alberic. qui late antiquos refert: ⁊ idem Salice. in l. j. C. de accusationi. Andre. Sicul. hic. Et non placet communis intellectus ad l. iij. ff. rerũ amota. quod ille textus restringatur, quando quis amouit terminos non animo occupandi, nec animo suscitandi lites: quia generaliter loquitur, quando dolo malo illud factum fuit. Sed bene videtur loqui specialiter isto respectu, quãdo pena imponitur pro quolibet lapide, vel termino: alia vero iura loquuntur de turbatione terminorum simpliciter. Et breuiter dici potest, quod quando in eodem casu varie pene statute sint in arbitrio iudicis erit imponere penam, quã voluerit, iuxta glossam xxi. questione ij. in summa, ⁊ in capitulo, fraternitatis. xxiiij. distinc. ⁊ not. Abbas post Hostien. in capitulo ij. circa finem. de cohabita. cleri. ⁊ in capitulo, ad apostolicam. in gloss. j. de regula. cum similib. vt per Mode. in capitulo ij. de rescriptis. ¶ Jn glo. in versi. liberali. quod dicitur de matrimonio, limitari debet, nisi impedimentum iuris diuini allegetur: quia tunc pro reo debet iudicari: vt not. Abb. tradit in c. licet ex quadam. versic. sed forma dubium. infra de testibus.

¶ Additiones.

A ¶ Spiritualis. Quando prebenda sit quid spirituale, vel quid temporale, vide per Cardi. in consi. cxxvj. in versiculo, secundo idem ostenditur. ⁊ in consi. cxliij. in versi. preterea non videtur. vbi dicit, quod prebenda temporalis bene cadere potest in laycum tanquam in bene meritum sed spiritualis non.

B ¶ Limitatiue. De ista dictione, vcz, vide per Franc. Areti. in l. si fundum. ff. mand. ⁊ per Bar. in l. j. ff. ad legem aqui. ⁊ per Hemi. in c. statutum. el ij. de here. in vj.

C ¶ Porrigitur. Adde eundem Decium qui late hanc questionem examinat, in c. quoniã Abbas. in versi. secundo infertur. s. de offic. deleg.

D ¶ Ecclesie. Dicas quod aut canonicus agit contra alium de eadem ecclesia, in qua ipse est canonicus, ⁊ tunc agit nomine sue prebende: aut agit contra aliquem alterius ecclesie, ⁊ tunc licet agat de rebus prebende sue, tamen agit nomine ecclesie, potius quam prebende: ita voluit Cardi. in d. consil. cxxxj. allegat Jnnoc. in c. ex literis. de probatio.

E ¶ Officiali. Adde tamen quod hoc fallit in coadiutore dato prelato cũ clausula, quod cedẽte vel decedẽte illo, cui datus est coadiutor, succedat in administratione: ita notãter dixit Car. in cõsil. lxx. Episcopus etiam venit appellatione officialis, vide Deci. in c. sane. ver. ad hec. de offic. deleg. Hiero. Hig.

1 ¶ Contestatam. Vide Matthеum Meratum Geminianum. in c. j. in j. notab. j. de appellat.

2 ¶ Separata. Adde Dec. in c. ij. s. de iudic.

3 ¶ Excedunt. Late Jas. in rub. ff. de iureiur. in v. limitat.

4 ¶ Declaratiue. Jn pulchro casu declarat Deci. consi. xlvij. Siluest. Aldob.

a ¶ Saltem. Jmo titulum suum duntaxat nomine suo quasi possidet, bona vero ecclesie nomine suo nullomodo, sed bene nomine ecclesie.

b ¶ Quatuor. Falsum est, siue in ciuili, siue in criminali, quicquid dicat Decius.

c ¶ Fiscum. Deci. l. in ambiguis. in princi. de regul. iur. vbi dixi. Adde

Adde Franc. Purpura. l. si. nume. xxxv. C. de pact. Alcia. Pereg. libro viij. c. vj.

d ¶ Istam canonicus. Dixi supra de consti. c. cum omnes. nu. iiij. ad Decium.

e ¶ Duplici officio. Alex. Decius l. lecta. si certum peta. Vide Deci. consi. cccccxli.

f ¶ Utrunque. Roma. Consi. xxv. Areti. l. in plurium. de acqui. heredi. Paris de Puteo. de syndica. in paruis. [redacted]

1 ¶ Causa matrimonij potest delegari alijs quam episcopis.
2 Virginitatis probatio per quos fieri possit.
3 Iuramento alicuius si dicatur stari debere, intelligitur nisi cõtrarium probetur fallit. 5.6.7.8.
9 Probatio si talis sit, quod iudex non potest esse instructus, debet recurri ad iudicium peritorum in illa arte.
10 Et an plures periti adhiberi debeant, vel an sufficiat vnus.
11 Iudeo vni an sit credendum de interpretatione librorum ipsorum, si plures in loco reperiuntur.
12 Periti quando eliguntur, debent eligi peritiores.
13 Peritorum electio per quem fieri debeat.
14 Sententia lata de peritorum consilio, an retractari possit.
15 Peritis an sit credendum absque iuramento.
16 Decius doctor legit Padue: Pisis, Senis, Florẽtie, & Papie.
17 Doctor sex habere debet.
18 Doctoratus est dignitas.

1 ROposuisti. Summatur, & diuiditur: vt p Ab. h. ¶ † Primo nota, secundum Baldum, quod causa ma-
B 1 trimonialis etiam alijs: quam episcopis, delegatur[B] 1: vt patet hic in preposito sancti Cataldi, cui decreta ista dirigitur: & idem probatur in capitulo, ex literis. vbi Abb. in principio, post Anton. de Butr. supra de in integrum resti. Ad idem text. in capitulo, literas. §. de restit. spoliat. & in capitu. j. §. de consanguinitate & affinit. cum similibus. Hoc tamen de facili fieri non debet: quia talis cognitio episcopalis est dignitatis, vt dicitur in capitulo, accedẽtibus. de excessi. prela. Et curia Roma. regulariter alijs quam episcopis, committere non consueuit: vt dicunt Ioann. Andre. Anto. de But. Abb. & alij in capitulo, si pro debilitate.
2 B supra de officio delega. ¶ † Secundo nota, quod probatio virginitatis: debet fieri per matronas[B], que inspiciendo mulierem hoc attestentur, vt hic, & in capitulo, causam matrimonij. infra eodem, in capitulo, fraternitatis. in capitulo finali, de frigid. & malefi. Et hoc introductum est propter honestatem, & q(uia) in talibus mulieres videntur magis perite. Si tamen opus esset maiori peritia, quam in mulieribus reperiatur, etiam viri periti adhiberi possent: argu. capituli, ex literis. de frigi. & ma-
a lefic. Et ita in notabili casu[a] probat, & concludit Aretin. in con
3 sil. cxliij. ex facto proponitur. in quarto dubio. ¶ † Tertio nota
a quod licet standum sit iuramento alicuius, intelligitur, nisi cõtrarium probetur[a]: vt domi. Abbas hic deducit, inferendo ad statutum: & idem Abbas in capitulo, continebatur. in glossa ij. de desponsa. impu. Et ad hoc est dictum Iacob. Butr. in l. prima. C. de re iudic. quem Bald. ibi refert in versiculo, quero cum Iacob. But. Et idem Bald. sequitur in l. j. versiculo, querit Iacob. C. si aduer. liber. & in capitulo primo, in versiculo, & facit statutum in titu. si de inuesti. inter domi. & vasal. lis oriatur. & not. Angel. in l. qui vas. in princip. ff. de furtis. & in l. qui restituere. ff. de rei vendica. cum similib. vt late prosequitur Alexand. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. & idem Alexand. in consilio cxiiij. in causa, & lite. lib. iiij. Et est glo. quam ibi ponderauit Paul. de Cast. & Alexand. in l. ij. §. si absens. in verbo, iudicio. ff. si ex noxa. causa agatur. Facit glo. in capitulo ij. in verbo, affectata. de tempo. ordi. in vj. vbi Domini. post Ioan. And. Ad idem est gloss. in capitulo j. in verbo, caput. de frigid. & malefi. & in capitulo, quod autem. xxxvij. questione ij. in verbo, probare. Et idem tenent Ioan. Andr. & Domini. in capitulo, statutum. §. cum vero. versiculo, sed an contra iuramentum. de rescrip. in vj. Et huius conclusionis ratio est, secundum Abb. hic, quia iuramentum vnius non facit integrã probationem: vnde si plena probatio habeatur, preualere debet. Et sic attenta ista ratione Abb. sentire videtur, quod si plena probatio esset, quod tũc contrarium probari non possit quod tamen falsum est: quia licet etiam de iure communi plena probatio facta sit, probatio tamen contraria non excluditur. capitulo, licet causam. de testi. capitulo, cum Ioannes. de fide instrumento. Unde alia melior ratio assignari potest: quia probatio fortior preualet, & illa, que potentior est, attenditur l. cum de indebito. ff. de probatio. Et satis est quod iuramentum authoritate statuti hoc operatur, vt pro plena probatione habeatur, quod est contra ius cõmune. capitulo, fina. quod met. cau. & presertim quando tractatur de interesse iurantis l. omnibus. C. de testi. Unde tale statutum cum sit contra ius commune, stricte debet interpretari, et non debet extendi, vt videatur probationem in contrarium remouere: argumen. capituli, cum dilectus. supra de consuet. & in
4 l. si quando. C. de inoffic. testamen. cum vulg. † Predicta conclusio limitatur in pluribus casibus non procedere. Et primo si ille, contra quem iuratur, contumax fuit, vel in dolo: quia tunc contra iuramentum probari non potest, secundum Ioan. de Imo. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infecto. argumen. l. si quando. C. vnde vi. Sed contrarium verius videtur: vt Alexand. concludit in d. §. qui damni. Et ita voluit Angel. in l. qui vas. in princip. ff. de furtis. Nam intentio statuti non videtur fuisse quod alter cum falso iuramento lucretur. & in casu d. l. si quando. cum similib. probatio in contrarium admittitur: vt ipse Imo. tenet in capitulo, finali, quod met. cau. & tradit Alexand. in loco preallegato. Aretinus tamen hic pro dicto Ioan. de Imo. allegat text. in l. penul. §. in eum. ff. ne quis eum. vbi cõtra eximentem datur actio ad interesse secundum estimationẽ ipsius actoris: & estimatio, vt ibi dicitur, etiam ratione calumnie impugnari non potest: ergo datur intelligi quod precise attendatur iuramentum, & contra illud probari non possit. Sed potest responderi quod illud statutum fuit in penam, propter tale delictum, quod graue reputatur: & ibi constat de mente legis, que vltra procedit disponẽdo quod precise iuramentũ attẽdatur, quamuis actor calumniatus sit. Secus in qestione nostra, in qua statutum loquitur simpliciter, & videtur considerare interesse: & intentio eius non videtur fuisse quod alter cum falso iuramento lucretur, nisi aliter de mente statuti appare-
5 ret, vt infra dicam. † Secundo limitatur, quando statutum dicit quod iuramentum pro plenaria probatione habeatur: tunc etiam contrarium non potest probari. Glossa not. in clement. j. in verbo, narremus. per illum textum, de probat. Et ita voluit Roma. in l. si duo. ff. de acqui. heredi. & idem Roma. in dicta l. qui bona. §. qui damni. vbi etiam Alexan. sequitur. & idem Alexand. in dicta l. secunda. §. si absens. ff. si ex noxa. cau. agatur. vbi inquit hoc esse valde vtile pro priuilegijs, que solent dari Hebreis, quod eorum libris fides plenaria habeatur. Secus tamẽ esset si statutum diceret quod iuramentum habeatur pro plena probatione: quia tunc contrarium probari poterit: vt not. voluit Alexand. in consilio cxiiij. in causa & lite. lib. iiij. Sed aduertendum est primo, quia ista differentia non sapit: quia verbum, plenaria, non videtur plus importare, quam verbum, plena: quia promiscue iura vtũtur istis vocabulis: vt colligitur in capitulo, quoniam, vt ait. in fin. ibi: potestatem plenariam habeatis. de vi. & honesta. cle. in capitulo, cum inter. de re iudicata in capitulo, quanquam. de censi. in vj. in capitulo, quia sepe. de electio. eodem lib. Secundo videtur quod etiam quando statutum dicit de plenaria probatione, quod in contrarium probari possit. Non obstat glo. in dicta clemen. j. quia mouetur per illum textum qui loquitur in summo pontifice, in quo speciale videtur propter excellentiam eius, ne de mendacio arguatur. Alias secus dicendum videtur: quia licet probatio manifestissima sit, que habetur per instrumentum. capitulo, licet causam. infra eod. tamen contrarium probari potest. capitulo, inter dilectos. capitulo, cum Ioannes de fide instrumen. facit textus in l. si quando. §. fina. ff. de officio proconsul. vbi legato proconsulis plenissima iurisdictio conceditur, & tamen ab eo appellari potest & ita Areti. concludit in dicta l. si duo. Et ista opinio
b verior[b] de iure videtur, & comprobari potest hac ratione: quia statutum videtur habere respectum ad fundandam intentionem accusatoris: & illa verba prolata videntur ad integrandaz probationem, que fit per iuramentum, quod de iure communi non est legitima probatio. capitulo fin. quod me. cau. Et in hoc satis operatur statutum quod probatio per iuramentum equipolleat probationi legitime, que facta esset per duos testes. Unde vlterius non est interpretandum statutum in derogationez iuris communis, quod videatur excludere probationes in cõtrarium: argumen. capituli, cum dilectus. de consue. in l. si. §. in
6 computatione. C. de iur. delib. † Tertio fallit, si statutum dicit quod iuramento omnino credatur: nam tunc contra iuramentum probari non potest, secundum Roma. in dicta l. si duo. vbi allegat Bald. in excep. iur. cano. & glos. in clemen. j. in verbo, omnimodam. de foro competenti. & idem Roman. & Alexand. dicunt in dicta l. qui bona. §. qui damni. Et ista conclusio confirmari potest per text. in §. fina. Insti. de tutel. in fin. ibi: omnimodo. id est, sine inquisitione. Idem probatur in l. antique. C. ad Velleia. cum glossa ibi per illum textum dum dicit, omnino esse credendum. Et ideo, secundum glossam ibi: contrarium pro

bari non potest.Facit textus cum glo.in l.si cum exceptione. §.
sed ⁊ si quis.cum glo.ff.quod met.cau. ⁊ quod not. Abb.per il-
lum textum ibi:omnino remoueatur.in capitulo,qualiter.el ij.
de accu.vbi per illum textum dicit quod in contrarium dispen
sari non potest.Et bene facit quod not.Arcbi.per illum textũ
in capitulo ij.de pactis.in vj.vbi inquit ꝙ cũ text.ibi dicat, iu-
ramentum debere omnino seruari, non potest peti absolutio a
iuramento.Et sequitur Do.ibi post Jmo.quem refert.⁊ idem
Roma.in consilio ccccxxvij.in casu proposito.circa finẽ. Sed
tamen his non obstantibus idem videtur dicendum , quod su-
pra dictum est:quia licet statutum precise loqui videatur, intel
ligitur quantum ad integrandum probationem iuramenti:et
in hoc satis statutum operatur,sed per hoc non videtur exclu-
di probatio in contrarium,argumen.capituli, cũ dilectus.de
consuet.Et ad hoc bene facit quod not.Bald.in l.fina.C.de cõ-
trahend.emptione vbi dicitur quod contractus emptionis in
arbitrium tertij conferri potest: ⁊ quod ab illo dictum fuerit,
omnino obseruetur:⁊ tamen si inique arbitratus fuerit,ab eo re
ceditur l.si libertus.ff.de ope.libe.⁊ verbum,omnino,congruã
recipit determinationem,secundum Baldum in d.l. fina.Non
obstant allegata in contrarium , quia non loquuntur in mate-
ria probationis.Et presertim non obstat quod dicitur in capi.
ij.de pact.quia non agitur ibi de probatione,sed de obseruatio
ne contractus:⁊ quia in effectu parũ ibi operaretur iuramentũ
si absolutio posset peti. Sed in casu nostro multum operatur
statutum:quia iuramentum plenam probationem facit, vt di-
ctum est.Non obstat text.in dicta l.antique.que loquitur in ma
teria probationis:quia loquitur in instrumento,quod de se ple
ne probat l.cum precibus.C.de probatio.⁊ ideo dictio,omnino,
ibi alias nihil operatur:secus est in iuramento , quod de se ple-
7 nam non facit probationem,vt dictum est.† Quarto limitatur,
nisi iuramentum prestaretur,presente,⁊ tacente illo,contra quẽ
iuratur:quia tunc contrarium probari non potest : vt not.vo-
luit Calde.in capitulo,statutum.§.cum vero.vbi Domi. sequi-
tur.de rescript. in vj.⁊ Moder. hic sequuntur. Sed etiam ista
limitatio dubitabilis videtur : nam in contrarium est regula
communis:quia tacens non videtur in preiudicium suum con
sentire l.qui vas.§.vetare.ff.de fur.l.inuitus.ff.de procur. Et est
dictum Jnnocen.in capitulo,in Genesi.de elect. ⁊ presertim in
casu isto , quia tacens non poterat iuramentum prohibere , ex
quo statutum dicit debere stari iuramento.Secũdo,quia facul-
tas probandi contra iuramentum est separata ab ipso iuramẽ
to,licet ille tacens videatur consentire : hoc intelligitur respe-
ctu iuramenti , secundum quod a statuto disponitur.Sed per
hoc non infertur quod tollatur facultas probandi contrariũ
vt patet in statuto.Et licet dicat debere stari iuramento, tamẽ
regulariter non videtur tollere probationem contrariam. Et
quod dicunt Bald.⁊ Domi.in dicto §.cum vero.non probatur
iure.Vel potest habere locum in casu dicti §. cum vero . prout
ipsi loquuntur,in quo non agitur de magno preiudicio:⁊ in il-
lo casu de iure communi iuramentum solum sufficit:secus vide
tur in statuto,quod stricte interpretatur:quia est contra ius cõ
8 mune,⁊ in quo agitur de maiori preiudicio.† Ultimo fallit,quã
do statutum expresse figit pedes prohibendo probationes in cõ
trarium:quia tunc a statuto non receditur,vt Bald.dicit in ca
pitulo j.versiculo,⁊ facit ad statutum.si de inuesti. inter do.⁊ va
sa.lis oria.⁊ idem Bald.in l.j.in prin.C.de rebus credit.Et non
sufficit quod statutum simpliciter dicat debere stari iuramen-
to officialis:vt notat Bald.in l.si tutor.in fi.C. de pericu. tu.sed
expresse debet apparere quod statutum velit taliter stari iura-
mento,quod contrarium probari non possit. Et hoc modo in-
telligitur quod not.Bal.in capitulo,nonnulli.versiculo , extra
quero.de rescript.Et pro ista limitatione bene facit, quia valet
statutum quod testes in aliquo casu comprobari non possint:
vt not.Barto.in consi.cẽtesimo,a domino.Cy.in primo dubio.
et sequitur Petr.de Anchara.in capitulo j.versiculo, vlterius
quero.de constit.Facit quod not.Barto.in l.absentem.ff.de pe.
⁊ faciunt iura,in quibus aliquid disponitur,⁊ probatio in con-
trarium prohibetur:vt in capitulo,is , qui fidem.de spon.in l.si
9 qui adulterij.C.de adul.l.j.in princip.C.de rei vxo.act.¶ † Ul-
timo nota quod vbi debet res probari,in qua iudex non potest
3 esse instructus,ad iudicium peritorum in arte illa recurritur[3]:
vt Abb.hic deducit:⁊ notat Barto.in proem.digestorum.versi
culo,item noto hic.⁊ in l.fina.in fine.ff.de sicar.cum simili.vt tra
dit Alexand.in l.j.§.fina.ff.de verbo.oblig.⁊ idem Alexand. in
consil.xv.viso processu.lib.j.⁊ in consi.cxlviij.excellentissime do-
mine. lib. ij. Romanus in consilio cclv.quo ad primum.⁊ idem
Abbas in consil.xxi.in questione.lib.ij.⁊ Bartho.Uer.in consi.
10 xxviij.magister Jacobus in ij.dubio.⁊ in consi. lxij. magnifice.
C ¶ † Expeditis notabilibus circa materiam peritorum C , ad
quos sepenumero in varijs casibus recurritur,primo per Ab
bat. post alios hic queritur , an vnus , vel plures adhiberi de-
beant,⁊ requiri. Et breuiter communis opinio est quod si plu-
c res[c] periti in loco reperiuntur,plures requiruntur,saltem duo
si vnus tantum reperitur,vnus sufficit:vt probatur in §. quod
autem.in versiculo,neque.ibi:aut etiam vnus,si vnum solum ci-
uitas habeat.in authen.de non alienand. Et per illum textum
[redacted]rto.in l.j.in principio. ff. de ventre inspicien. et in
proem.digestorum.in princip.vbi etiam Bald.versiculo,sed an
credatur vni.Et idem Bartol.in l.fina.circa finem. ff.de sica.cũ
similibus:vt congerit Alexand.in l.j.§.fina.de verbo. oblig. et
idem Alexand.in consi.cxlviij.in causa equi empti.in ij.li.⁊ Ro
ma.in consi.xx.viso puncto.Quod autem dictũ est, quod vnus
sufficit quando solus in loco reperitur , limitatur , secundum
Abb.hic,non procedere in re multum ardua:puta,si agatur de
vita hominis : quia tunc debent vocari periti,qui sunt in loco
vicino : sicut in simili de alia prouincia conuocantur episcopi,
vt habetur lxv.distinctio.capitulo fin.Et idem in testibus , qui
de loco ad locum transmittuntur l.si quando.C. de testi.capitu
lo,constitutus,de fideiuss.⁊ in subsidium vni non creditur.Jdẽ
ergo videtur in istis peritis,presertim,quia isti non deponunt
de varietate,sed de credulitate:ideo plures esse debent,vt not.
in capitulo,preterea.de testi.Et istam opinionẽ sequitur Are
tin.hic,per text.in l.j.⁊ quod ibi Bartol.C.de cano. largi. lib.x.
vbi deficiente officiali in loco,officialis,qui in loco proximo re
peritur , supplet alterius vices. Et ad idem allegat textum in
capitulo j.in fi.ne sede vacan.in vj.vbi ille,cuius consilio actus
fieri debet,si est in loco vicino,expectandus est. Et facit textus
in l.diuus.ff.de tuto.⁊ curat.da.ab his.vbi tutor petitur ex loco
vicino,si in proprio loco idoneus non reperitur.Et ita sequun
tur Moder.hic.Non obstat tex.in dicto §.quod autem.quia re
spondetur vt per Abb.hic.⁊ licet Alexand.in d.l.j.§.fina.dicat
quod Abb.non bene respondeat , tamen dici potest , quod ille
text.loquitur in casu,in quo non agitur de tanto preiudicio, si-
cut in questione proposita.Et ita opinio Abbatis hic iustifica
tur.Sed tamen predictis non obstantibus,non puto receden-
dum a communi opinione,que bene probatur in dicto §. quod
autem.vbi etiam agitur de graui preiudicio.Quod patet:quia
tractatur de alienatione bonorum ecclesie, in qua magna solen
nitas requiritur:quod non esset in re leui.Et quamuis de maio
ri preiudicio agatur in casu,in quo Abb.loquitur, videlicet de
vita hominis,tamen iura non diuersificant probationes respe
ctu numeri testium ratione maioris preiudicij:quia duo testes
ita sufficiunt in criminalibus,sicut in ciuilibus:vt not.in l.fi. C.
de proba.⁊ per glo.iiij.questione ij.in capitulo,presul.Et in ter
minis etiam vbi agitur de vita hominis,quod non debeat mit
ti extra ciuitatem,quando vnus solus reperitur,tenet Ang.in
l.hac edictali.§.his illud.C.de secun.nupt.Facit quod not. An
gel.in l.fina.§.fin.per illum textum.C.de admi.tuto.Non obstãt
allegata in contrarium:⁊ primo quod dicitur in dicto capitu.
fina.lxv.distin.quia ad illum textum respondet Alexand. in di
cta l.j.§.fin.quod cum ibi requirantur duodecim episcopi, mẽs
legislatoris fuit,quod episcopi vicini vocarentur:quia non est
verisimile quod tot episcopi essent in vna ciuitate. Jsta ratio
esset bona in ciuitate,prout Alexand.loquitur : sed text.ibi di-
cit in prouincia.Jdem tamen dicendum videtur in prouincia,
que habet solum decem , aut vndecim episcopos. vi. questione
iij.capitulo,scitote.Vel secundo respondetur quod in d.capitu
lo fin.lxv.distinct.cum similib.erat facta determinatio persona
rum , que requiruntur. Unde cum essent necessarie secundum
numerum taxatum,si non sunt in loco,vocantur ex vicinis lo-
cis,vt numerus impleatur.Non sic est in questione nostra:quia
non est precise taxatus numerus quod duo necessarij sint:imo
contrarium habetur in dicto §.quod autem.Et hoc modo etiã
tollitur quod dicitur in dicta l.j. C. de cano.lar. ⁊ quod dicitur
in capitulo j.ne sede vacan.⁊ in dicta l.diuus.nam in his omni
bus sunt persone certe,que requirebantur:merito adhiberi de
bent,vt dictum est.Non obstat quod dicitur de testibus,qui vo
cantur a locis remotis:quia in testibus etiam est determinatũ
quod duo omnino requirantur l.vbi numerus.ff.de testibus.⁊
vnus non sufficit.capitulo, licet de testibus. Et hoc idem in te-
stibus esset in re non multum graui:in qua tamen duo testes es
sent necessarij.Unde patet quod simile non procedit : secus est
in istis peritis qui eliguntur a iudice dicto §.quod autem. Nõ
obstat quod plures requiruntur:quia de credulitate deponũt
vt in capitulo,preterea.infra de testi.quia illud procedit,quan-
do possunt deponere de veritate:secus in isto casu in quo solũ
de peritia,⁊ credulitate attestantur.Et quia isti periti eligun-
tur a iudice l.j. in principio.ff.de ven.insp.quo casu maior fides
adhiberi debet,quam si a parte producerentur,vt not. Aretin.
hic

hic allegãdo tex.l.lex,que tutores.C.de admi.tut.Et sic firmata
remanet communis opinio quod si plures in loco non reperiũ
11 tur,satis est quod vnus adhibeatur.†Ex qua communi opinio
ne Alexand.infert in dicta l.j.§.finali, non esse standum dicto
vnius Hebrei interpretantis librum eorum coram iudice,si plu
res in loco reperiuntur.Et ita dicit se consuluisse Mutine con
tra Ange.qui expresse contrarium tenet in authẽ.vt prepo.no-
men.Impera.§.illud.Et ita etiam tradit Alexan.in consi.xxx.
visa scriptura.lib.j.Sed tamen dictum Angel.saluari potest:qr
in tali casu agitur de peritia,in qua vera notitia haberi potest
vnde vnus sufficit:vt dicitur de agrimensore,de quo in singula
ri numero iura loquuntur,capitulo,quia indicante.de prescri-
ptio.l.iij.C.fini.regum.Et quia hoc non est testificari,sed expo-
nere literam,ideo vnus sufficit:vt in terminis Bald. dicit in l.
directas.C.de manumis.testamen. vbi inquit hoc etiam habere
locum in testamento,in quo septem testes requiruntur:quia ab
vno Greco,vel Hebreo poterit exponi,⁊ declarari, dummodo
talis persona honesta sit.Et communis opinio procedit quan-
do agitur de peritia,in qua vera notitia non habetur.Et secũ-
dum opinionem communem intelligitur quod not. Bartol.in
l.iuris ignorantia.in ij.questione.C.qui admit.vbi inquit quod
ille, qui ignorat iura, debet consulere plures peritiores: nam
hoc intelligitur, quando sunt plures in loco. Et ita dicunt ibi
Roman.⁊ Moderni. Si tamen esset vnus valde peritus, et
maxime authoritatis,sola ipsi⁹ authoritas esset sufficiẽs:argu-
ment.l.septimo. ff.de statu hominuz:ibi: propter authoritatem
doctissimi viri Hippocratis.Et ad hoc facit,quia excusatur ab
expensis, qui habuit consilium vnius excellentissimi doctoris:
vt not.Ioan.Andre.in capitulo j.de consti.in vj.⁊ sequitur Ab
bas in capitulo,calumniam.in fine,de pen.⁊ facit textus ille no
tabilis in l.sed ⁊ reprobari.in §.amplius.in versicu.valde enim
disciplinatos.ff.de excusatio.tuto. ⁊ quod ibi Bald. Similiter
si esset vnus tantum de publico deputatus, ille solus sufficeret:
vt not.Bartol.in l.j.C.de auri ponde. lib. x. Et quando aliqua
presumptio cõcurreret cum dicto vnius periti,etiam vnus so-
lus esset sufficiens,secundum Baldum in consil. ccccij.proponi-
tur.circa finem,lib.ij.Et tali relatione peritorum, quam faciũt
vnus,vel plures diligens inquisitio iudicis precedere debet:et
4 cautela est quod in actis hoc inseratur[4]:vt not.Bartol.in l. se-
mel.C.de re milit.lib.x.⁊ refert Aretin.hic, et in consilio cxliij.
in iiij.dubio supra allegato.⁊ Ioan.de Ana. in dicto capitulo,
significasti.de homi. Et presertim quando quis voluerit proba
re negatiuam,diligenter examinari debet, videlicet quod non
mortuus ex illo vulnere,ex quo mors sequi solet: vt notat Bal.
in capitulo j.in principio.quibus modis feud.amit.Et dicit no
tabiliter Bald.ibi,quod in tali casu, si sunt in diuersis opinio-
5 nibus, contra percussorem iudicandum [5] est, ex quo mors ex
tali vulnere communiter sequi solet,quod notandum est ad ea,
que dicta sunt in capitulo, ex literis. supra eodem.facit textus
in capitulo,quia verisimile.⁊ quod ibi Anton.de Butr.de pre-
sum.Et licet periti debeant diligenter interrogari, tamen eo-
rum simplici dicto statur absque alia ratione:vt tradit Areti.
post Ant.de Butr.⁊ alios in capitulo ,cum causam. versiculo,
12 sed remanet in hoc pulchra dubitatio. infra de testi.† Et
6 quando periti eliguntur, electio debet fieri de peritioribus [6],
vt Abb.hic dicit:⁊ not.Angel.in l.qui luminibus. in principio,
ff.de ser.vrba.predio.vbi instruit assessores quod eligant peri-
tiores quorum fama clarior sit. Et idem de doctoribus dicen-
dum est:vt per glossaz notabilem in capitulo,cum beatissimis.
xxiiij.questione j.Et idem in proposito nostro no.Ang.in l.hac
edictali. §.his illud.C.de secun.nup.Bal.per illum textum in l.
septimo.ff.de sta.ho. Unde in culpa esse dicitur, qui peritiores
non consuluit,licet a dolo excusetur:vt not. Angel.in l. plagij.
C.ad legem Iul.de plag.Et quando periti discordant,standuz
est peritioribus:vt Bald.in proem.digestorum,in princip.versi
culo, quid si discordant.cum similib. vt Alexand. prosequitur
in d.l.j.§.fin.de verbo.oblig. Et ex his que dicta sunt de peritis
Abb.infert ad doctorandum,qui debet approbari a septem do
ctoribus:⁊ concludit quod si non sunt sex in loco,vocari debent
vicini.Et ista conclusio de plano procedit:quia numerus est de
terminatus:⁊ ideo precise requiritur:secus videtur esse in peri
tis, vt supra dictum est. Et talis examinatio non requiritur,
quando quis esset notorie peritus:vt not.Abb.dicit in capitu.
constitutus.de appel.De quo dicendum est, vt dixi ibi: et tali
casu ex quo examen non requiritur,a fortiori poterit cum mi-
nori numero examinari.Et subijcit Abb.hic finaliter,quod do
ctores promouentes,etiam possunt dare vocem in approbatio
ne doctoris.Dicit tamen quod in practica non seruatur, ⁊ etiã
videtur quod ita sit de iure:quia cum debeat presentari, ⁊ a se-
ptem doctoribus approbari,non videtur quod vnus in tali ca
su duplici officio fungi possit:vt in simili notat Bald.in l.Do-
mitius.in fin.de testa.⁊ Petr.de Anchar.in consi.ccccxxiij. vi-
so puncto.⁊ dixi supra in capitulo,ex literis. ⁊ facit textus,⁊ ꝙ
ibi glossa in capitulo,per nostras.de iure patronatus. in capi-
tulo finali.de insti.cum simlib.Et in proposito specialiter facit
textus in d.l.nemini.qui licet loquatur in casu prout Abb. di-
13 cit,eadem tamen ratio videtur. †Secundo principaliter queri
tur, per quem electio peritorum fieri debeat. Abbas hic post
Ioan.Andre.in titu.de homi.§.j.versiculo,sed pone.concludit
quod eligantur de consensu partium: ⁊ partibus discordanti-
bus,iudex ipse deputabit:vt latius per eum hic:⁊ idem Barto.
in l.j.§.ex hoc rescripto.ff.de ventre inspi. Alberi. in pri.consti.
Codi.Ioan.de Ana.in dicto capitulo,significasti. versicu.cir-
ca prin.de homi.Et idem est in consultore eligendo, ⁊ in simili-
bus questionibus,vt not.Barto.in l.in venditione.§. fina. ff. de
bonis autho. indi. pos.cum similib.vt tradit Alexand.in l.de
die.in princip.ff.qui satisda.cogan.⁊ in l. iusiurandum ⁊ ad pe-
cunias.§.qui iusiurandum.in versiculo,si de qualitate. de iure-
iuran.Et ista conclusio limitatur secundum Abb.hic,non ha-
bere locum in materia,que non dependeat a potestate partiuz
in qua iudex ipse immediate habebit potestatem, ⁊ consensus
partium non attenditur. Pro quo addo quod not. Angel. in
authen.de non alienan.in secundo no.vbi inquit quod licet vbi
duo periti requirantur de consensu partium,fieri possit quod
vnus solus sufficiat.Facit textus in l.j.§.fina.ff.de verbo. obli-
gat.Tamen secundum eum hoc fieri non potest in casu dicti §.
quod autem.quia agitur de preiudicio ecclesie, cui partes pre-
14 iudicare non possunt.†Tertio principaliter queritur an sentẽ
tia lata de consilio peritorum post tempus datum ad appellã-
dum retractari possit,si peritiores producantur,qui contrariũ
dicant.Et doctor.communiter tenent quod sic. Ioan. Andre.
in titu.de homi.§.j.versiculo,sed pone.quem Abb.hic refert, et
Bald.in l.ab hostibus.§.si vir.ff.solut. mat. cum similib.vt tra-
dit Alexand.ibi.⁊ idem Bald.in l.si quis testibus.in fin.C.de te
sti.Ang.in l.quod si nolit.§.quod si mancipium.ff.de edil.edic.
Ex quo etiam singulariter infert Anto.de Butr.hic,quod om
nis sententia lata cum attestatione de credulitate, ⁊ quod sen-
tentia lata secundum consilium sapientis,non transeat in rem
iudicatam,sed semper retractari poterit, licet appellatum nõ
fuerit.Et sequitur Roma. in l.cum quidam.§.quod dicitur. ff.
de acqui.hered.⁊ in consi.ccxxviij.pro plena discutione.ad finẽ.
Aretin.in consi.cx.clarissime.⁊ Peru.in capitulo,intimasti. in
fin.de appel.Et hoc dictum Alexan.extollit in dicta l.si ab ho-
stibus. §. si vir. Predicta conclusio comprobatur ex decisione
generali,que habet quod sententia lata ex probationibus priui
legiatis nunquam transit in rem iudicatam, sed semper veri-
tas potest perscrutari:vt notabiliter dicit Inno.in c. tua nos.
versic.sed quod est mirabile.de cohabi.cleri. ⁊ mulie. Quod di-
ctum pro no.refert,⁊ sequitur Angel.in l.sub specie.C.de re iu-
di.in l.j.C.senten.rescin.non pos.⁊ in l.diuus.ff.de testamen. mi-
lit.not.Abb.in c.ex tuarum.circa fin.de purg.cano.in ca.signifi
cantibus.de purg.vulga.facit tex.in l.admonendi. vbi Barto.
Roma.⁊ Moder.ff.de iureiur. Dominus tamen Abb. hic te-
D net contra [D] communem opi. ⁊ concludit quod talis sententia
retractari non possit. Primo,quia publicatis attestationibus
propter timorem subornationis, alij testes non admittuntur.
cle.ij.de testi.not.in capitulo,fraternitatis.infra titulo j.Et ta-
lis regula,cum generalis sit, etiam videtur habere locũ in isto
casu.Alex.in d.l.si ab hostibus.ad hoc respondet ꝙ communis
opi.intelligitur,quando iudex per inqusitionẽ procedit:quo ca
su in iudice non est timor subornationis:vt not.in c. cuz clamor
infra de testib. Sed hoc modo nimis restringitur communis
opi.Unde Ioan.de Ana.in d.c.significasti. magis generaliter
respondet,dicens ꝙ timor subornationis in istis testibus nõ cõ
D sideratur [D],quia potius sunt iudices,quam testes l.certi iuris
C.de iudi.Et istud tenet expresse Bald.hic in fin. Et potest hoc
confirmari:quia authoritate iudicis inducuntur,merito timor
subornationis cessare videtur d.c.cum clamor.Et quia,cum de
ponãt de peritia ipsorum,nõ videtur ꝙ a parte subornari pos-
sint.Et ita ratio,que per Alex.in causa inquisitiõis assignatur
generaliter hoc modo extẽdi,⁊ ampliari potest.Secũdo Abb.
rationẽ adducit,que efficax videtur:qr iura, in quib⁹ cõmunis
opinio fundatur locũ habent,quando falsitas manifeste proba
tur,ita ꝙ veritas liquide apparet:vt in c.ij.de purga.vulg.⁊ in
dicta l.admonendi.cum si.sed in casu proposito periti qui nunc
de nouo inducuntur,non magis veritatẽ aperiunt:quia etiam
ipsi de credulitate deponunt,⁊ potest esse ꝙ primi melius depo
suerunt: argum.l.j.§.sed neque.C.de ve.iur.enu. Sed ad hoc re
spondetur ꝙ verisimile est,ꝙ isti,qui posteriori loco inducũtur
melius sentiant, licet contrarium contingere possit. Et istud

quod est verissimile, nobis sufficit. Ita dicit Joan.de Ana.in
dicto capitulo,significasti.per text.in l.j.in princ. ff.de appella-
tio.vbi appellatio permittitur, quia plerunque appellationis
iudex iniquitatem,vel imperitiã primi iudicantis corrigit, li-
cet quandoque in peius reformat,vt ibi dicitur.Et sic quod ve
7 risimile est,& non quod possibile sit,attenditur[7]:vt in simili que
stione Bald.dicit in l.scripture.C.de fide instrumen.Ista tamẽ
responsio dubitabilis videtur:quia text.in dicta l.j.de appel-
lat.licet habeat talem presumptionem, non tamen ex tali pre-
sumptione impeditur transitus in rem iudicatam. Ista enim
maior peritia in remedio ordinario appellationis ibi attendi
tur:sed sententia,que in rem transit iudicatam, secundum re-
gulam, videlicet quando appellatum non fuit pretextu maio-
ris peritie presumpte prout in casu nostro agitur,non debet re
tractari:vnde melius responderi potest,vt statim dicam.Ter-
tio Abb. mouetur: quia esset processus in infinitũ,si sententia
posset retractari:& infinitas euitari debet.c.ij.de rescript. in vj.
l.j.C.de senten.que pro eo,quod interest.Joan. de Ana. in loco
preallegato respõdet quod talis infinitas a iudice poterit mo-
derari.Et ad hoc adduco notabile dictum Innocen. in capit.
tenor.infra de sen.& re iudi. vbi inquit quod licet in causa ma-
trimoniali sententia non transeat in rem iudicatam,non tamẽ
quis admitti debet ita simpliciter per tẽpus datũ ad appellã-
dum,sed cause cognitio adhibenda est,an aliqua iusta causa al
8 legetur[8],ex qua verisimiliter sententia iniqua videatur. Et se-
quitur Abb.in capitu.iurauit.infra eodem, d. capitulo,lator.
& in capitulo,fraternitatis.de frigi.& malefi.& Pan. de Cast.in
consi. cclxxiiij. videtur dicendum. Et per hoc respondetur ad
illud,quod supra proxime dicebatur,quod periti,qui vltimo lo
co producuntur,non habent maiorem notitiam veritatis,quã
primi habuissent:nam in hoc erit cognitio iudicis, vt non ad-
mittantur,nisi cum magna cause cognitione. Et ita rationes
Abbatis euitari possunt. Areti. hic sequitur opinionem Ab-
batis pro qua adducit tex.in l.comparationes.C.de fide instru.
ibi:de eo,quod fuit iudicatum respectu peritie comparationis
facte,non reuocatur propter meliorem comparationez, que ab
illa lege inducitur. Sed potest responderi quod illud sit pro-
pter naturam legis, que est futura tantum respicere. capitulo
ij.capitulo fina. de consti. Unde illa comparatio, que legitime
facta fuit ante illam legem,non debet rescindi.Secundo indu-
cit textuz in l.si duobus.§.idem Pomponius scribit.ff.si mens.
fal.mo.dix.vbi contra agrimensorem electum in iudicio datur
regressus,si parti damnum intulit.Ex quo datur intelligi, se-
cundum eum, quod sententia lata ad falsam relationem agri-
mensoris,non retractatur:quia tunc si posset retractari, con-
tra partem ipsam,& non contra agrimensorem ageretur d. l. si
duobus.in §.j. Sed responderi potest aliter concordando illa
iura,vt per gloss.in d.§.idem Pomponius.in verbo, adhibi-
tus.Uel secundo aliter respondetur,quod in agrimensore, pro
ut loquitur ille text.agitur de peritia,in qua vera notitia habe
tur,& de veritate deponitur:sed doct.hic loqui videntur de pe-
ritia: in qua vera notitia haberi non potest. Et ex predictis ẽt
respondetur ad text.in l.fina.C.de fide instru.in fin. quem Are-
tin.etiam allegat hic:quia loquitur in dispositione legis, prout
dictum fuit ad dictam l.comparationes.Allegat etiam text.in
l.ij.§.postea.de origi.iur.Sed loquitur ille tex.in eo, qui erat de
putatus de publico ad interpretandũ:& illa interpretatio erat
necessaria,quam partes sequi tenentur,nisi appelletur:vt Ab-
bas declarat in capitulo j.de postu.prelat.Et ita rationes Are
ti.euitari possunt.Andre.Sicul.hic communem opinionem se
quitur,pro qua allegat tex.in l.diui fratres.ff.de iure patro.vbi
patet quod illud,quod prius statutum erat, propter maiorem
peritiam retractatur.Et ad idem Moder.hic allegant tex.in
capitulo, capellanus. de fer. Sed respondetur quod in dicta l.
diui fratres.in effectu,agitur de reuocatione legis,que reuoca
ri potest ad nutum superioris,capitulo,non debet.infra de con
sang.& affi.§.fina.insti.de in.natu.Sententie tamen, que prius,
late fuissent virtute antique legis, non debent retractari, per
ea,que habentur in capitulo fina.de consti.Et text. in dicto ca-
pitulo,capellanus.nihil facit:quia ibi nihil dicitur de retracta
tione:sed in decisione legis firmatur illa opi.que subtiliori fun-
data est ratione. Et ex omnibus predictis patet quod articu-
lus esset disputabilis.Sed postremo pro opiniõe Abbatis vide
tur text.in d.l.j.in prin.ff.de appel.quem Joan.de Ana.contra
Abb.inducit. Nam ibi agitur de peritia: quia iudex appella-
tionis,vt ibi dicitur corrigit imperitiam iudicantis: & tamen
nisi appelletur,sententia transit in rem iudicatam. Alias esset
dicendum quod quelibet sententia posset retractari,ex quo sem
per de peritia agitur. Sed ad hoc etiam responderi potest qđ
in dicta l.j.tractatur de peritia que in ipso iudicante immedia
te consideratur: & illa non impedit rem iudicatam. Sed doct.
hic loquuntur de imperitia alterius:qua mediante iudex iudi
cauit. Sed inefficax ratio diuersitatis,reddi non potest.Unde
concludo quod in puncto iuris verior sit opin.Abb.quam etiã
sequitur Alexand.in consi.cxlviij.in causa equi empti.lib.ij.Si
tamen iusta causa allegetur, ex qua verisimiliter iniustitia ar-
guatur in relatione peritorum, poterit peti restitutio in inte-
grum.Et idem Abb.concludit in c.ij.de purga.vulg.Et ita ẽt
Alberic.tenet in proem.Digestorum.in principio.& in pri.con-
sti. Cod. Et idem esset in qualibet alia causa, quando appare-
ret:& manifeste constaret de iniquitate, & iniustitia. Sed talis
restitutio a principe peti debet,cui in tali casu potestas reserua
ta videtur:vt not.Abb.in dicto capitulo ij.de purg.vul.Et ad
hoc est bonus text.in l.diui fratres.ff.de pen. Ad idem text. in
l.j.§.fina.& quod ibi Barto.ff.de questio.& facit text. in l. diuus.
15 la ij.ff.de fal.†Quarto queritur,an peritis credatur absque iu-
ramento.Et communis opinio est,quod iurare debeant,saltez
9 de credulitate[9]:vt Abbas hic concludit,& in capitu. fraternita
tis.de frigi.& male.Bartol.in proem.Digestorum.in princip.&
idem Ange. in l.comparationes.in iiij.no. C.de fide instrumẽ.
& in l.iurisiurandi.versiculo vltimo quero. C.de testa. Alber.in
pri.consti.Cod.versiculo,sed nunquid medico.Et hoc intelligi
tur,quando certa notitia haberi nõ potest: secus si deponatur
de eo,in quo vera notitia haberi possit:quia tunc iurare debẽt
precise de veritate,secundum Bald.in proem.Digestorum.ver
siculo,sed dubitatur.& idem Bald. in l. hac editali. §. his illud.
C.de secun. nup.& in l.ij.in repeti. ff. de iureiuran. cum similib.
vt tradit Joan.Andre.in d.capitulo,significasti.versiculo,cir-
ca secundum.& latius prosequuntur Moder.in capitulo, quia
iudicante.de prescrip.Ultimo de istis peritis notandum est,ꝙ
tales,qui attestantur de peritia,non sunt proprie testes,sed po
10 tius iudices dicuntur[10]:vt not.Barto.in tractatu testium.ver
siculo,testis dicit aliqua.Et idem dicit Joan. de Ana. in dicto
capitu.significasti.Allegat text.in d.capitulo, quia iudicante.
de prescript.& ideo iura,que loquuntur de testibus,non viden-
tur habere locum in istis peritis. Unde timor subornationis,
qui consideratur in testibus.capitulo,fraternitatis.de testibus
& attesta.in talibus peritis non attenditur, vt Bal.expresse hic
dicit,in fin.Joan.de Ana.in d.capitulo,significasti.& s.dictum
fuit.Et ad idem facit, quia licet in testibus ad minus duo re-
quirantur l.vbi numerus.ff. de testi. vnus tamen sufficit quan-
do plures periti non reperiuntur, vt supra dictum est. Et isti
periti in figura iudicij non producuntur: ideo etiam die feria
ta examinari possunt,vt not.Ange.dicit in l.ij. in princip. ff. de
ferijs.quod dictum Rom.ibi multum extollit:& sequitur Are-
ti.in l.j.§.fin.de verb.oblig. Et licet in testibus non possit vnus
ad dictum alterius se referre, tamen secus est in istis peritis:
quia vnus simpliciter ad iudicium alterius se subscribere, & re-
ferre potest,vt Angel.concludit.in l.si quis.§.j. ff.de edend. Et
quamuis alij testes inuiti cogantur,vt in titu.de testi.cogen. ta
e men isti,qui de peritia deponunt compelli[e] inuiti non possunt
vt singulariter Abbas scribit in c.cuz dilectus.de purgatio. ca
no.Ex quibus omnibus comprobatur ꝙ dictum est, ꝙ statutũ
vel iura, que loquuntur de testibus, non habent locum in istis
peritis.postremo do.Abb.licet impertinenter,infert ad docto
res qui debent promoueri.Et primo dum dicit ꝙ ter approba
ri debent:hoc videtur intelligendũ stante consuetudine, prout
loquitur Bar.quẽ Abb.refert in l.j.C.de athle. lib. x. Secundo
Abb.hic dicit,ꝙ debet presentari a doctoribus suis affirmanti
bus de peritia cum iuramento,per l.nemini.C.de aduoc.diuer-
so.iudi.vbi Bal.dicit ꝙ iuramento & assertioni doctoris statur
de peritia discipuli.Et idem Ang.in ver.secundo allegatur, et
16 not.per gl.xij.q.j.in c.j.Et†de promotoribus presen tibus ꝙ iu-
rare debeant,no.Bar.in proem.Digestorum.in pri.& ad fi.& ob
seruatur hic Papie,sed nõ Padue,nec Pisis, nec Senis,nec
Florentie,in quibus locis ego legi.Tertio,quod Abb.dicit de
corruptis doctoribus,dicendum est vt dixi in c. clerici. de iudi.
17 †Quarto Abb.dicit quod in doctore sex requiruntur,per l.pri
mam.C.de profes.lib.xi.Sed tamen ille tex.loquitur in legente,
& non in doctore simplici:licet quilibet doctor videatur habere
potestatem legendi,& interpretandi.Et que in doctore requirã
tur,tradit Joan.And.in rub.de magist.in fin.& Card. in clem.
ij.de magi.in ij.questio.vbi decem ponit requisita.& idem Imo.
18 ibi,†Ultimo Abb.dicit ꝙ doctoratus est dignitas, post Bar-
to.in l.fina.C.de Jude.& idem Abb.per illum textum in ca.quã
to.de magi.& in capitulo j.in capitulo,cum sit de. Jude. & idem
Bartol.in pri.constit.Cod.cum similib.vt tradunt Moder.in
d.c.quanto.in prin.& idem Alex.in consi.xciiij.consideratis his.
lib.j.& in consil.xxvij.in causa & lite.ni fine,lib.ij. Et doctor dici-
tur nobilis,vt no.Cyn.per illum textum in l.prouidendum. C.
de postu

de postulan. Alexand. in d. consi. xxiiij. lib. j. Et de hoc late Andre. Sicul. scribit in consi. vij. lib. ij.

Additiones.

a ¶ Episcopis. Adde eundem Dec. s. in ca. si pro debilitate. in versi. ij. quod Abbas dicit de offi. dele. vbi etiam dixit, quod causa matrimonialis de stylo curie alijs quam episcopis non delegatur: sed remoto isto stylo secus est: et si causa matrimonialis sit episcopo delegata, poterit episcopus illam subdelegare alteri episcopo, vt ibidem per eundem.

b ¶ Matronas. Adde tamen quod licet matrona aliqua esset perita, si tamen est indiscreta et inhonesta, non admitteretur ad probandam virginitatem. ita notanter dixit Bald. in capitu. causam post Innocen. ibi, quos refert et sequitur Fely. ibi. j. hoc eodem titu. alias virginitas probatur per signa: vt notat Fely. in d. c. causam. in quarto notabi.

c ¶ Peritorum. Adde vltra adducta hic per Decium, Corne. in consil. cclxvj. incipiente, circa. in iij. vol. et in consi. xc. incipiente, viso. in ij. volu. et vide que late et eleganter in hac materia scribit dominus Vincentius herculanus de Peru. in l. j. §. eadem. ff. de verb. oblig.

d ¶ Consideratur. Adde dominum Fely. in c. causam. in tertio not. j. hoc eodem tit. vbi voluit, quod quando causa deciditur iudicio istorum peritorum, possunt peritiores admitti etiam publicatis attestationibus. et hoc dicit procedere siue iudicis officio, siue ad instantiam partis isti periti admittatur. Hiero. Sig.

1 ¶ Delegatur. Vide Dec. in capit. causam matrimonij. in prin. s. de offic. delega.

2 ¶ Probetur. Idem Deci. in l. in actionibus. in iij. not. ff. de in lit. iurand.

3 ¶ Requiritur. Adde Dec. in consi. cxxxiiij. consi. cxj. et in consi. ccxliiij. Paris. consi. lvj. lib. ij. et exigitur peritia in illa re. Purpur. in l. j. nu. clxxxij. ff. si cert. peta.

4 ¶ Inseratur. Et qualiter debeant deponere et interrogari, Deci. in consi. lxxxij. Purpur. in l. j. nu. clxxxij. ff. si cert. peta. et an dicens aliquem mortuum ex apoplexia, possit interrogari quid sit apoplexia, idem Porpur. in dicta l. j. nume. lxxij. ff. si certum peta.

5 ¶ Iudicandum est. Vide Dec. in consi. ccccxv.

6 ¶ Peritioribus. Vide Dec. in c. causam matrimonij. in ij. no. hoc eod. titu.

7 ¶ Attenditur. Adde Hiero. Cagno. in repeti. l. fina. in v. limitat. C. de pact. et voluit Soci. in consi. xxviij. visis. versicu. preterea apparet. lib. iij. quod ad probandam falsitatem instrumenti, non requiritur probatio per impossibile, sed sufficit per non verisimile. et in testibus alibi consuluit Soc. quod si primum dictum testis est verisimilius, illud attenditur quamuis secundum confirmatum fuerit in tortura: vt voluit Soc. in consil. ccliij. in causa. lib. ij. Dec. consil. clxxv. in causa falsitatis. versic. tertio respon deri potest.

8 ¶ Allegetur. Adde Dec. in c. ex literis. de rescript.

9 ¶ Credulitate. Et ideo quando testes deponunt de peritia artis per verbum credo, vel iudicio suo, bene probant. Ias. in rub. ff. de iureiuran. versi. primo quando testes, vt est in medicis et in obstetricibus. alleg. glo. in l. j. in princi. vbi Barto. ff. de vent. inspic. Bart. in proem. ff. Parisi. consi. lvj. agitur in presenti causa de hereditate. versic. non tollitur obiectio. lib. ij. et quomodo iurare debeant isti periti, declarat Stepha. Bertran. post multos quos allegat in consi. clxv. perscrutato casu. lib. j. Et quod periti deponant de scientia intellectus non sensus, vide Purpur. in l. admonendi. nu. cxvij. ff. de iureiuran.

10 ¶ Dicuntur. Vide Purpur. in l. j. nume. lxxij. ff. si certum petatur.

Siluest. Aldob.

a ¶ Casu. Videlicet an puella esset gibbosa vt consuluit Areti. Sed istud parum placet do. Andre. Tiraquello in legib. connubia. l. iij. nu. xviij.

b ¶ Verior. Et bene.

c ¶ Plures. Alex. consi. xxxv. nu. viij. li. j. consi. clxxx. nu. ij. li. vij.

d ¶ Contra. Hanc sequitur Decius hic, et bene. Idem Marius Salomo. §. responsa prudentum. insti. de iure natu. genti. et ciui. Ioan. Corneus consi. cxj. ita Alexan. cxlviij. nu. 7. lib. ij. vide Anto. de Butr. consil. xxviij. Geminia. consi. lxiij. Iason. consi. cxi. lib. j. quamuis idem Decius consi. cclxxviij. in fi. dicat non obstantibus his que in hoc c. scripsit B. non esse recedendum a communi, quod non transeat.

e ¶ Compelli. Imo possunt. [redacted]

1 ☞ Instrumentum sigillatum facit fidem in preiudicium sigillantis.

2 Sigillum videtur appositum de voluntate illius, cuius sigillum est.

3 Alienatio rei ecclesiastice immobilis an probetur per scripturam priuatam cum sigillo vide exempla.

4 Clerici ecclesie testificari possunt in fauorem ecclesie.

5 Sigillum appositum in fraudem non nocet.

6 Gerens se pro doctore verbo tantum, cum non sit, an puniatur pena falsi.

7 Negatiua qualiter probari possit.

8 Presentia an presumatur de iure.

9 Ratio congrua ad probandum negatiuam que dicatur esse.

10 Testes idonei an sint illi de vniuersitate pro ipsa vniuersitate.

11 Instrumentum per quot testes reprobari possit.

12 Reus an puniri possit morte per indicia indubitata.

13 Adulterium an probetur eo, quod aliquis inuentus fuerit in domo alicuius pulchre mulieris.

14 Indicia dubitata, que, et qualia sint, et quid importent.

Ertio loco. Summatur, et diuiditur vt per Abbat. hic. ¶ In text. ibi: in sigillo capituli. Dicunt Mo-

1 der. hic, post Ant. de But. quod † in dubio creditur instrumento sigillato ad preiudicium sigillantis, per istum text. cum si. Et ad hoc facit: quia ille qui sigillat, videtur consentire: vt no. Bar. in l. que dotis. in fi. ff. sol. ma. per l. ij. C. de re. alie. non alienan. vbi Bald. in fi. dicit hoc etiam procedere, quando sigillum est absque subscriptione. Et ita Alex. concludit post alios, quos ibi refert in d. l. que dotis. Requiritur tamen quod sigillum apponatur scripture: alias esset testis mutus, et incertus, vt dicunt Mod. hic, secundum Bal. in tit. de pace Constan. in verbo, sigillo, communi. col. j. Sed aduertendum est, quod in hoc contrarium expresse tenet Ang. in l. consentaneum. in gl. in verbo. commonefacto. C. quomodo et quando iudex. vbi inquit quod etiam ex solo sigillo absque aliqua scriptura, arguitur, et probatur voluntas eius, cuius est sigillum. Alleg. Inn. in c. quoniam contra. infra eo. et ibi etiam in d. l. consentaneum. Ang. singulariter dicit quod creditur nuntio venienti cum sigillo solo: et ad hoc facit, quia scripture creditur propter sigillum. c. post cessionem. infra eo. ergo videtur quod etiam immediate sigillo cre-

a datur. Alterius[a] tamen videtur, et magis placet dictum Bal. quod Moder. referunt hic, et sequuntur in d. ti. de pace Constant. quia iura, que loquuntur de sigillo, semper de sigillo cum scriptura loquuntur, vt hic, et c. fi. de fide instru. et in c. ij. de solu. ergo sigillum solum non sufficit. Et ita late probat, et concludit Do. post Arch. et Io. And. in c. quamuis. de procu. in vj. Et ad hoc facit, quia sigillum est destinatum vt scripture imprimatur: ergo sine scriptura non videtur probare: argu. c. significauit. de appel. Dictum Ange. quod etiam fuit Gof. vt Domi. refert in d. c. quamuis. potest saluari secundum Domi. ibi, de consuetudine, que ita esset in aliquo casu. et dixi in ca. post cessionem. infra eo. Vel posset habere locum in leuibus, per ea, que Abb. scribit in d. c. significauit. de appel. cum simi. vt dixi ibi.

2 Et subijcit † Ant. de But. in prin. hic, quod sigillum appositum instro videtur appositum de voluntate eius, cuius est sigillum. Ad quod facit quod no. Bal. in rub. C. de fide instr. ver. sed hic quero: vbi inquit quod quicquid reperitur scriptum in libro mercatoris existente apud eum, scriptum presumitur de voluntate eius, et tradit Alex. in consi. cxlvij. ponderatis his. lib. ij. Et in simili, testamentum, quod apud testatorem cancellatum presumitur: vt no. Bal. post Pe. in l. si vnus. ver. querit hic Pe. C. de test. Ex quo notabiliter infert Pau. de Cast. in l. Labeo. ff. de pac. quod si apud creditorem, instru-

b mentum cancellatum reperitur, eius voluntate cancellatum[b] presumi-

3 tur. ¶ † Primo no. quod alienatio rei ecclesie, et immobilis, probatur per priuatam scripturam cum sigillo, vt Ab. hic deducit. Ex quo infertur quod appellatione instrumenti, de quo tex. hic loquitur, priuata scriptura cum sigillo comprehenditur. Et de proprietate vocabuli sub nomine instrumenti, etiam priuata scriptura absque sigillo continetur vt no. Abb. in rub. de fide instru. circa fi. Vnde dilatio data ad producendum instrumentum, priuatam scripturam includit secundum Spec. in ti. de dilatio. §. nunc dicendum. ver. item noto. Sic etiam statuto dictante quod de instrumento soluatur gabella, etiam de apodissa, siue de priuato chirographo soluenda erit: vt Bar. dicit in l. j. C. de iura. calu. Et hoc secundum proprietatem verborum: licet aliud sit de communi vsu loquendi: quo probato, non haberet locum statutum: vt Bar. ibi concludit et sequitur Bal. Sal. et doc. et idem Ro. tradit in consi. xxiij. nescio quid dubitationis. Et secundum predicta intelligitur quod no. Imo. in cle. j. in prin. de peu. Aliter tamen And. Sicul. scribit in rubri. de fide instr. de quo ibi videbimus. Si tamen statutum loquitur de instrumento publico absolute, non haberet locum in scri-

4 ptura: vt no. Ro. in consi. lxxvij. pater reuerende. in fi. ¶ † Secundo nota quod clerici ecclesie testificari possunt in fauorem ecclesie,

secundum Abba.hic.& idem Bal.qui dicit ꝙ fratres Predica-
tores possunt esse testes in testamento, in quo eorum ecclesie re-
linquitur. Sed aduertendum est, quia istud videtur verum in
se, vt probatur in capitulo, insuper.infra de testi. sed per istum
text.hic, hoc non videtur generaliter probari: quia text. hic lo-
quitur in actu facto in capitulo: quo casu admittuntur illi de
capitulo: quia alij verisimiliter adesse non possunt: vt hic & in
cap.veniens.el ij.in fin.infra de test.& in capitulo, & si Christus.
circa finem de iureiur. Nam quando ex natura facti alij testes
verisimiliter adesse nõ possunt, vt hic, & in d.c.veniens.& in l.cõ-
sensu.C.de repud.testes alias inhabiles admittuntur: vt no. di-
c cunt Anto.de Butr.hic in glo.ij.& Imo.Secus, [c] secundũ eos
videtur, si sit talis actus, in quo ex communi vsu alij testes ha-
beri possunt, licet a casu non habeantur: quia tũc testes minus
1 idonei admitti non debent [1]. Et ita etiam declarat Ant.de Bu.
in consi.xxiiij.questio hec dubia vulgaria habet. Idem Abb.in
c.si.in fin.in ij.not.de test.cogen.& sequitur Alexan.in consi.lxiij.
viso themate.in j.li.& in consi.clxxv.in ij.li. vbi est idem consiliũ
repetitum.& idem Alexã.in consi.clij.viso processu. lib. v. Et de
5 hoc dicendum est, vt videbimus in glossa ij. ¶ † Tertio nota.
ꝙ sigillum appositum in fraudem non nocet. Ad idem text. in
l.ij.C.de reb.ali.non alie. Et iste, qui in fraudem apposuit sigil-
lum capituli, pena falsi tenetur: vt per gloss.fina.in capitu. tam
literis.de testi.& in capitulo, quanto.in gl.fi.j.de his, que fi.a pre
la.cum simılib.vt tradunt Moder.hic, qui dicunt idem esse in
6 eo, qui† gerit se pro doctore, cum non sit: quia pena falsi tenetur
vt not. Petr.de Anc.in c.vt apostolice.in iiij.not.de priuile. in
vj. Barto.in l.eos.§.fina. ff. de fal. Et hoc intelligitur, quando
in aliquo actu gerit se pro doctore. Secus si tantũ verbo se al-
legaret doctorem: vt in simili de clerico no. Bald. distinguit in
l.qui sub pretextu.in fin.C.de sacrosan.eccle. Et ad predicta ad
de dictum Angel.de aromatarijs falsificantibus ceram, & me-
dicinas, in l.ex facto.§.fina.ff.de nego.gest. Et quando quis si-
gno, vel armis alterius vti possit, notat Bald.in l.ij. C.que res
ven.non poss.cum similib.vt per moder.hic, & prius Alexan.in
apostillis in d.l.eos.§.fin.& Ioan.de Ana.in c.accedens. de cri.
fal. Et adde Anto.de Butr.qui notabiliter loquitur in c. dile-
cta.de exces.prelato. ¶ Quarto not.ibi: adulterinum, vel furti-
uum. ꝙ exceptio alternatiua procedit, quando in vtraque par-
te alternatiue intentio accipientis concluditur: vt hic. Et idẽ
probatur in c.ex parte S.ibi: dolo, vel negligentia.de rescript.&
ibi Anton.de Butr.in fin.in versicu.tu vero not.in c. relatum.
de testa.in c.ex parte B. vbi Abb.de fo.compe. Sic etiam est in
libello alternatiuo vt in no.q.tradit Cyn.in l. Gallus.§. si eius.
vbi Alexan.ff.de lib.& posthu.& idem Alexan.in l. vbi autem.§.
qui illud.de verbo.oblig. Et idem in tali casu est in probatione
alternatiue, vt not. Anto.de But.in capitu.plerunque.in fi. de
rescrip. Domi.in c.j.de pact.in vj.& Alexand. in consil.clij.viso
7 processu.li.v. ¶ † Quinto nota, secundum Abb.hic, modum ex-
2 quisitum probandi falsitatem instrumẽti [2] confecti nomine col-
legij, quando illi de collegio, vel capitulum deponunt ꝙ capi-
tulum nunquam voluit in tali actu consentire: & hoc modo ne-
gatiua probatur, vt Abb.hic dicit. Et ita etiam istum text. alle
gat Barto.in l.si librarius.in fin.ff.de regul iur. Sed tamen cõ
siderandum est quod isti fratres de capitulo non deponebant
simpliciter negatiuam, sed potius affirmatiuam, probando cõ
tradictionem capituli: quia probata contradictione alicuius
in aliquo actu, probatum videtur ꝙ ille non consensit: quia in
eadem voluntate durare presumitur.c.maiores. de bap. Et ita
per istum text.voluit glo.not.xx.questione iij.in verbo, nunquã
in c.presens.quam pro singu.not. Aret.in l.in illa.in fi. ff.de ver
bo.oblig.& sentit Abb.hic, in ij.not.dum loquitur de facto affir
matiuo. Et de hoc inferius videbimus. ¶ Sexto nota ibi: iura
ti. ꝙ etiam religiosi debent iurare, quando in testes producun-
tur. Et probatur in cap.nuper.c.tuis.infra de testi. Et idem in
episcopo: vt est text.in ca.si.de iura.calum.& idem Cardi.vt per
gl.in c.cum olim.in verbo, fratrum.de priuileg.quam Abb.ibi:
ad hoc ponderauit. ¶ Vltimo nota secundum Aret.hic, quod
per testes, qui non sunt omni exceptione maiores, instrumen-
tum reprobatur. Et hoc videtur, secundum eum, ea ratione: qꝛ
instrumentum hic non erat publicum, licet esset authenticum.
Secus si publicum instrumentum fuisset: quia tunc ad reprobã
dum instrumentum publicum testes omni exceptione maiores
requiruntur l.optimam.C.de contrahen.stipu.& tenent docto.
communiter.in ca.cum Ioan.de fide instru.& ita dicit se consu-
luisse. Sed certe ista esset magna restrictio ad text.hic, si non ha-
beret locum in instrumento publico, & esset valde preiudiciabi-
le capitulo, si falsitas instrumenti publici non posset reprobari
per illos de capitulo, vt hic dicitur. Et ideo concludẽdum vide
tur ꝙ licet loquatur text.in instrumento authentico cum sigil
lo, idem tamen esset in instrumento publico: quia eadem ratio
videtur: & quia ista duo equiparantur.cap.ij.de fide instru.cap.
ij. de solut. Et isti testes contra instrumentum in isto casu ad-
mittuntur: quia aliter factum collegij non posset probari. Ex
quo ampliatur quod dicitur in d.c.veniens.de test.vt illi de col
legio admittãtur, etiam in casibus, in quibus testes omni exce
ptione maiores requiruntur. Quod notandum est. ¶ In glos.
j. Abb.declarãdo intellectum glo.concludit, ꝙ tex.intelligatur
quando omnes de capitulo hoc deponebant, vel saltem maior
pars eorum, sine quibus capitulum talem alienationem facere
non potuisset. Si autem duo, vel tres, vel minor pars capituli
tantum hoc deposuisset, probatio concludens non fuisset: cum
sine illis capitulum congregari, & illud expediri potuisset. Et
quod Abbas dicit de maiori parte, idẽ esset si aliqui vltra ter
tiam partem testificati essent, saltem duo: quia tunc constat qđ
saltem duo de illis omnino semper interuenerunt: ex quo in a-
ctibus collegij due partes ex tribus requiruntur l. nulli. ff. qđ
cuiusque vniuer. Et ita est communis opin. vt Abb. dicit in ca-
pitulo, cum omnes.de consti.cum similib.vt dixi ibi. Sed cõtra
istum intellectum ita declaratum arguit Are.hic: quia non cõ
stabat qui essent illi, qui semper interfuissent: & sic illi testes, in
quibus vis probationis consistit, poterunt reprobari. Quod in
conueniens admodum videtur: quia defensio contra personas
testium auferri non debet.cap.presentium.j.de testi.& in ca.pre-
sentium.de test.in vj. Ad hoc videtur dupliciter posse respon-
deri. Et primo quod licet non constet specialiter de illis, qui in
teruenerunt: tamen satis est, si aduersarius, qui stat pro instru-
mento, reprobaret duos generaliter, quos velit: quia tunc pro-
batio negatiue ex remanentibus non erit necessaria. Et licet il
li duo reprobati, videantur esse in numero illarum duarũ par
tium, & contraxerint, tamen etiam illis contradicentibus actus
valet: quia ex duabus partibus presentibus maior pars atten-
ditur, vt not.in d.l.nulli.& in d.c.cum omnes.de consti. Secũdo
dici potest quod hoc oppositũ non fuit per aduersariũ: & ideo
probatio valuit.authen.si testis productus dicatur. C. de testi.
Et ad hoc facit textus hic.in fi.ibi: sed quoniam contra hoc ni-
hil pars aduersa probauit. Sed vlterius contra intellectum
Abb.facit, quia cum simpliciter text.dicat, fratres: non caret
diuinatione quod ista indefinita intelligatur vniuersaliter de
omnibus fratribus, vel de maiori parte, vt Abbas hic dicit: qꝛ
3 in probationibus indefinita non equipollet vniuersali [3]. Nam si
D dicatur in instrumento, canonici [D] hoc fecerunt: non probatur
quod omnes, vel maior pars Canonicorum hoc fecerit: quia il-
la indefinita, canonici, intelligi potest de duobus, vt Oldra.tra
dit in consi.c.in executione. Petr.de Ancha.& Imol.in c. quan
to.de his, que fiunt a prela.cum similib.vt Alexand.scribit in l.
rescriptum.ff.de pactis. Sed tamen ad hoc responderi potest,
quod in isto casu satis colligitur quod illa verba, cũque fratres
pro omnibus fratribus, vel pro maiori parte fratrum intelligã
tur, prout Abb. dicit. Et hoc patet in alia parte huius decre.
dum dicitur, quod quoties de hoc inter fratres. Nam ista ver-
ba, inter fratres, pro toto collegio accipiuntur, vt demonstra-
tur ex verbis sequentibus, dum dicitur, consilium totius con-
uentus, & vox fuit vnanimis. Ergo patet quod illa verba, inter
fratres, pro toto collegio accipiuntur. Ergo pariter dicendum
videtur quod illa verba, cunque fratres: prius posita, pro toto
collegio intelligantur: quia vna pars per aliam declaratur: ar
gu.l.vtrum.ff.de peti.here.& in l.qui filiabus.de leg.j. Vel secun
do respondetur quod in contrarium allegata habent locum,
quando verba sunt prolata ab homine: secus quando proferũ-
4 tur a legislatore: quia tunc indefinita equipollet vniuersali [4]:
vt hic, vbi Papa loquitur. Ad idem text. in ca. cum omnes. in
capitulo, accessissent.in capitulo, cum M.de consti.& not. Do-
minic.in capitulo, si canonici.in principio per illum textum de
offic.ordin.in vj.& in capitulo, ad decimas.in princip.de restitu.
spoliat.eodem lib.vj. Et istam differentiam Bartol. tradit in l.
si pluribus.in versiculo, tertio premitto. de legat. ij. Secundo
principaliter ad intellectum textus Aretin. hic aliter dicebat
quod licet duo, vel tres ex fratribus capituli tantum deposuis-
sent, tamen instrumentum reprobatur, attento modo, quo isti
deponebant, dum vniuersaliter dicunt, quod quoties de hoc
erat habitus sermo in capitulo, contradictum fuit. Nam sub
ista forma asserere videntur, quod ipsi in omnibus capitulis
interuenerunt: & ideo ipsis ignorantibus capitulum hoc facere
nõ potuisset. Et hoc videtur importare illa dictio, quoties. Et
facit textus in l.j.§.hec autem.ibi: toties, quoties. ff. si fami.fur.
fec.dic.& in §.in primis. Institu.de eo, cui libe.can.ho.addi. Vel
tertio vltra Abb.& Aretin.dici potest, ꝙ hic agebatur de alie-
natione bonorum immobilium ecclesie, in qua non sufficit con
sensus maioris partis: sed etiam vno, vel duobus contradicẽti
bus

bus impeditur:vt not.in capitulo j.de his,que fiunt a ma. par.
capituli.⁊ in cap.Nicena.xxj.distinct.Innocen.in capitulo,hu
milis.de maio.⁊ obed.cum similib.Sed retento quocunque in
tellectu ex predictis,difficultas insurgit:quia probatio istorū
fratrum non videtur concludens,ex eo quod de presentia ipso
rum non attestantur:nam potuerunt hoc dixisse ex relatu alio
rum,cum non dicant se fuisse presentes, ⁊ presentia non presu
8 mitur l.ij.C.de statuis ⁊ ima.†Areti.ad hoc respondet,quod in
actibus capituli ⁊ vniuersitatis,qui fiunt certo loco, ⁊ tempo
re ⁊ dato signo,vt not.Barto.in l.ij.C.de decu.lib.x. verisimili
ter presentia presumitur illorum,qui sunt de capitulo, prefer
tim in religiosis: quia communiter ita accidere solet. Nam ex
eo quod plerunque fieri consueuit,presentia arguitur, ⁊ presu
mitur. Allegat Joā.And.in titu.de emptio.⁊ vend.circa med.
Et quia absentia non presumitur in loco,vbi quis recidet,nisi
probetur:vt per Barto.in l.is potest.ff.de acquir.her. Ista re
sponsio Aret.dubia videtur:quia presentia est solēnitas extrin
seca,que non presumitur,licet communiter solita sit interueni
re:vt patet in l.quecunque.in fin.de Publ.vbi in contractu pu
pilli authoritas tutoris non presumitur interuenisse:⁊ tamen a
communiter accidentibus adhiberi solet.Et ita contra Areti.
hic arguunt Moder.in capitulo,sicut.de re iud.Sed potest re
sponderi,quod illa authoritas tutoris omnino videtur solen
nitas extrinseca, ⁊ communiter in contractibus non adhibe
tur,nisi in contractibus pupillorum : sed presentia ipsius par
tis,de qua agitur,communiter interuenire solet,saltem in istis
qui sunt de collegio,prout Aretin.loquitur,⁊ ideo presumitur
vt tradunt Bartol.⁊ Jmo.in l.Titia.§.fina.de verbo.obli. Se
cundo,ad illud,quod dictum est de presentia, responderi po
test,secundum Bald.hic, quod in isto casu testes videntur de
posuisse de presentia eorum, dum dicunt quod totus conuen
tus contradixit, ⁊ vox vnanimis fuit. Nam ex quo etiam ipsi
erant de conuentu,de necessitate secundum Bald. includunt,
se presentes fuisse.Et hoc in effectu concordari videtur cum eo
quod supra proxime dictum est,secundum Aretin.ponderan
do text.in illa dictione,quoties.Tertio etiam respondetur,vt
idem Bald.not.hic dicit,quod testis,qui assertiue loquitur,p
sumitur,quod presens fuerit.Ex quo infert quod testes exami
nati super homologatione laudi,si deponunt quod partes di
xerunt,quod erant contente, bene probant:quia arguitur ex
hoc quod erant presentes:⁊ hoc ex benigna interpretatione.Ex
quo notandum est, secundum Bald. quod dicta testium beni
5 gne interpretari debent[5].Et idem Bald.in l.de quibus.ff.de le
gi.dicit quod dicta testium iuuanda sunt,⁊ non cauillanda.Et
6 ratio testis adaptanda est ad id,quod dicit se scire,⁊ non debet
cauillari[6]:vt not.idem Bald.in l.ij.in v.not.in fin. C. de temp.
app.⁊ tradit Angel.in l.ex militari.in fin.ff.de testa.milit.Po
stremo ex alio capite videtur, quod probatio istorum fratrum
non esset concludens:quia attestantur negatiuam, quod nole
bant alienationem rerum immobilium facere:⁊ in tali negati
ua nullam rationem adducunt:ideo probare non videntur : qr
in negatiua testes etiam non interrogati rationem reddere de
7 bent[7]:vt not.Bald.in l.cum hi.ff.de transact.⁊ in l.solam.in fin.
9 C.de testi.Barto.in consil.cij.clarissime domine. Et ratio†con
grua in probando negatiuam illam esse dicitur,quod actus fie
ri non potuisset,quin ipse testis vidisset:vt not.Barto. in l.j.§.
hoc interdicto.el j.ver.vlterius quero.ff.de itinere actuque pri.
Ange.in §.hinc nobis.in authen.de here.⁊ Falci.Bald.in d.§.
nihil.⁊ in l.j.in fin.C.de secun.tabu. Sed Areti. ad hoc respon
dicit quod predicta non habent locum,quando illud, su
per quo testis deponit, verisimiliter esset sibi cognitum : quia
tunc non est opus,quod dicat illud fieri non potuisse,quin ipse
vidisset:sed sufficit quod dicat se fuisse presentem, ⁊ non vidisse
illud fieri.Allegat tex.in §.hinc nobis.in authen.de here.⁊ Fal
cid.ibi:adfuisse his,que gesta sunt, ⁊ vidisse que tunc ageban
tur, ⁊ in nullo conscios esse malignitatis heredis. Sed tamen
ille text.non videtur probare hoc:quia ibi agitur de expurgan
do innocentiam heredis,qui etiam attestatur cum iuramento
de eius fidelitate in confectione inuentarij:⁊ iuramentū illud,
q prestatur a testibus,est iuramentum purgationis:vt per gl.
fina.que allegat illum textum in l.actor.C.de proba. Unde secū
do potest responderi,quod hic non deponitur super negatiua
sed de contradictione capituli, vt dictum fuit in notabilibus.
Uel tertio,quod dictum est de negatiua, non videtur procede
re in testibus rogatis,qui ad actum debent esse requisiti, prout
sunt testes de capitulo,in quibus sola presentia sufficit : vt hic.
Et ita limitatur,quod dictum est de negatiua. Ultimo ad om
nia superius dicta considerandum est quod hic principaliter
dubitatum fuit, an isti testes de capitulo deberent preferri in
strumento:quia deponebant in fauorem ecclesie.Unde presup
ponendum est quod omni alio respectu isti testes bene proba
rent.argumen.l.qui in testamento.in princip.ff.de testa.⁊ in ca
pitulo,cum nuntius.de test.ibi:nisi alia ratio impediat.Et hoc
modo tolluntur omnes difficultates, de quibus supra dictum
10 est.¶†In gloss.finali.in fine,conclusio fit,quod illi de collegio,
vel vniuersitate admittūtur in testes pro ipsa vniuersitate, vel
collegio,capitulo,insuper.capitulo,cum nuntius.vbi Jo. An
dre.⁊ docto.j.de testi.gl.in §.cogitandum.in verbo, testes.in au
then.de monac.⁊ glos.⁊ Bartol.in l.in tantum.§. vniuersitatis.
ff.de rer.diui.gloss.⁊ Bald. in l. si municipes. ff. quod cuiusque
vniuer.⁊ Ange.in l.sed si hac.§. qui manumittitur. ff. de in ius
vocan.Et hoc presertim in religiosis,vt dicit Card.in consi.cij.
super dubijs.in fin.Et ideo infert Bald.hic, quod fratres pre
dicatores possunt esse testes in testamento,in quo ecclesie eorū
relinquitur.Et secundum hanc conclusionem Alexand. consu
luit in consilio.lxviij.viso,⁊ discusso.in ij.lib.⁊ in consi. cxxxvi.in
causa.eod.lib.ij.Et non solum in subsidium tales testes, sed ab
solute admittuntur,secundū Ab.hic,per c.insuper. ⁊ c. cū nun
tius.j.de testi. que iura generaliter loquuntur. Et idem latius
Abb.tradit in c.insuper.vbi dicit,quod Hostien.⁊ docto.com
muniter hoc tenent in capitulo,⁊ si Christus. de iureiurā. ⁊ ibi
etiam Abb.in vlti.not.⁊ sequitur Alexand.in d.consi.lxviij.ver
sic.nec obstat.Specul.tamen,quem Abb.hic refert,in titu.de te
ste.§.j.versiculo,sed nunquid videtur velle quod tantum in sub
e sidium[e] recipiantur,et sentit gloss.hic. Et probatur efficaciter
in d.capitulo,⁊ si Christus, ibi : deficientibus alijs testibus.Et
ista opinio de iure verior videtur:quia negari non potest quin
suspecti sint,cum agatur de eorum interesse l.omnibus. C.de te
sti.⁊ propter hoc non dicuntur integri testes,vt infra dicam,me
rito solum habilitati videntur in defectum aliorum, ⁊ in casu
necessitatis.argumen.text.in l.ij.in §.diuus.ff.de iur.fisc. Et iu
ra,que simpliciter dicunt,quod clerici, vel religiosi admittun
tur d.capit.insuper.⁊ d.c.cum nuntius.debent declarari,secun
dum quod dicitur in d.cap.⁊ si Christus.Et ad hoc facit, quia
illa dispositio videtur magis specialis,⁊ negatiua:ergo preua
let l.iij.§.suspecti.vbi Barto.ff.de suspec.tut.l.si Rufinus. C. de
testa.mil.Non obstat responsio, que datur ad d.c.⁊ si Christus.
dum ibi subauditur,maxime,secundum Hostien.⁊ docto. in d.
c. insuper. quia destruit illum textum vt de se patet.Nec etiam
alia responsio Ab.in d.c.insuper.satisfacit,dum dicit quod ha
bebant conscientiam iurandi:merito Papa indulget quod tā
tum in subsidium testes sint:quia Papa potuisset relaxare iu
ramentum.Posset tamen distingui inter clericos seculares,et
religiosos, vt in clericis secularibus vera sit communis opin.
secus videt in religiosis,d quibus loquitur tex. in d.c.⁊ si Chri
stus.Et ad hoc bene facit tex.in c.vnico.s.de synd.⁊ xvi.q.vij.in
c.monachi.Retenta tamen cōmuni opi.q isti de collegio , vel
vniuersitate absolute admittantur, non tamē sunt testes omni
f exceptione maiores[f], vt dicit Arc.xiiij.q.ij.in ca. de prudentia.
Ant.de But.in c.cū nūtius.de testi.⁊ Alex.in consi.xliiij.visis,⁊
ponderatis.lib.iiij.Ubi ex hoc infert, quod non admittuntur
ad instrumentū publicū reprobādū, q forte nō haberet locum
in actibus,qui de facili probari nō possunt, nisi per illos de ca
8 pitulo[8]:vt hic,⁊ in capitulo, veniens.el ij.j.de test.qr ipsi melius
scire possunt ⁊ presumūtur.xiiij.q.ij.c.de prudētia,⁊ ideo in tali
bus casib[9] alijs preferūtur.c.quoties.vbi Abb.de test.l.quoties
vbi Bar.C.de naufr.li.xj.⁊ de hoc dixi in no.contra Arc.Itē q
nō sint integri testes quo ad hoc intelligit,vt duo nō sufficiant
pro plena probatione:sed si plures producerētur:numerus sup
pleret defectū,⁊ probatio integra redderetur:vt no.Jmo.in d.
c.cū nuntius.Alex.in consi.xcix.visis processibus.li.v. Abb.ta
men in d.c.insuper.voluit q duo testes vniuersitatis faciāt ple
nā probationē,sed quādo testes essent pares cōtra vniuersitatē,
preualerent.Et ita intelligit Areti.in d.c.de prudentia. ⁊ vide
tur sequi Alex.in d.consil.lxviij.lib.ij.de quo videbimus in d. c.
11 insuper.de testib.¶†In gl.fina.communis opin.est contra gl.
g q etiam per duos testes[g] instrumentum reprobetur:quia vera
probatio est illa,que fit testibus : ideo preualet instrumento , in
quo solum authoritas tabellionis reperitur. Et ita Jnn. Cal.
Anto.de But.⁊ Abb.post alios concludunt in c. cū Joannes.
de fide instrumen.⁊ videtur velle Barto.in l.heredes palam.in
princip.ff.de testa.Petr.de Ancha.in consi.lxxvj.visa limitata
commissione.⁊ late Jmol.in l.j.§.si quis neget.ff.quemad. testa.
ape.cum simi.vt tradunt Modc.in d.c.cum Joannes.Sed cō
tra istā cōmunē opinio.facit:quia res dubia videtur,ex quo in
strumentum habet vim duorū testiū,⁊ contra instrumentū tan
tum duo testes inducuntur:ideo in dubio in fauorem rei indi
cādū est.c.ex literis.s.de.⁊ ita dicebat Goffre.quem Abb.hic re
fert. Est verum q Abb.hic reprobat dictū Goff.quia,secundū
eum , probatio testium,que naturalis est,debet preferri instru

mento: vt ipse hic dicit, & Moder. sequuntur in d. c. cum Joannes. Sed tamen verius videtur quod Hoff. dicit: quia licet probatio testium sit magis naturalis, tamen est facta equiparatio de testibus & instrumento d. c. cum Joannes. & in d. l. in exercendis. C. de fid. instrumento. Et secundum istam equiparationem res dubia videtur: ergo in fauorem rei iudicandum est, vt Hoffre. dicit: & quia etiam modicus excessus non tollit reo prerogatiuam, quo minus in dubio absoluatur: vt dictum fuit in capit. ex literis. s. eod. & quia text. in dicto ca. cum Joannes. loquitur de tribus testibus, vel pluribus: ideo duo testes non debent instrumento preferri. Et quod in isto casu tanquam dubio absoluatur reus, tenet Petr. de Ancha. in d. consi. lxxvj. visis. Communis opin. potest saluari, quando essent duo testes necessarij descripti in ipso instrumento: vt per Bar. in d. l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. test. ape. De quo dicendum est vt videbimus in
12 d. c. cum Jo. ad quod Ab. se remittit. †Ultimo d. Abb. impertinenter plura dicit de indicijs & j. de indicijs indubitatis, que dicuntur in tribus casib[9], quos ipse refert. Et talia exempla tradit Sand. in trac. de malefi. in rub. de presump. & ind. in vij. in viij. & ix. exemplo. Et idem Guid. de Suza. in tract. de tormen. Bald. in l. neque natales. C. de proba. & in l. si. eod. titu. & aliquid tradit Alexand. in consil. xxiiij. lib. iij. Et pro talibus indicijs indubitatis etiam ad mortem quis punitur, vt voluit Tho. de Piperata in loco, quem Abb. hic refert, & hoc expresse tenet Abb. in capi.
b afferte. de presum. Sed in contrarium concludit Sand.[b] in loco preallega. vbi inquit, quod omnes docto. Bonon. dixerunt contra Tho. de Piperata, concludentes quod propter ista indicia non sit reus puniendus pena corporali, sed tantum pecuniaria. Et secundum istam conclusionem consuluit Paul. de Castro in consi. cxcv. visa inquisitione. col. v. & sequitur Barto. Vero. in consi. vj. veritas primi dubij. & consi. xxxij. quidam rustici. & idem Bald. in l. milites. C. de quest. Imo. in l. fina. ff. de here. insti. Et ista conclusio bene procedit in presumptione hominis: prout superius dicta loquuntur. Secus esset in presumptione iuris: quia tunc ordinaria pena delicti imponitur: vt not. Bal. in l. fi. C. eod. tit. Facit tex. in l. j. C. de fica. Et ita not. Abb. distin
13 guit in c. accedens. de acc. †Et quod Abb. hic dicit contra Barto. in l. iij. ff. de fur. quod non probatur adulterium ex eo quod quis deprehenditur in domo pulchre mulieris, quia potuit intrare illa ignorante: & idem Abb. tradit in c. tertio loco. de presump. & sequitur Are. in ca. preterea. j. de testi. Et indubitanter opin. Abbat. procederet, si probaretur quod ipsa ignoranter domum intrasset: alias inspecta qualitate iuuenis, & mulieris, hoc esset iudicandum. arg. eorum, que habentur in ca. literis. de presum. Similiter in presumptionibus indubitatis dicendum videtur, quod si adeo sunt violente, quod aliter index credere non possit, quod tunc pena ordinaria imponatur. Secus si non essent omnino indubitate, & quod totum arbitrio iudicis remittitur arg. l. de minore. §. tormenta. ff. de quest. & in l. iij. §. j. ff. de testib.
14 †Secundo Abb. insistit circa indicia dubitata, que varijs nominibus appellantur[9], vt Abb. refert, & distincte prosequitur Bald. in l. ea quidem. C. de acc. Et indicium dubitatum est coniectura quedam ex probabilibus coniecturis, & non necessarijs vt not. Bal. in l. non hoc. C. vnde legi. Et indicia sunt coniecture, quas rustici Papienses coniuncturas vocant: quia coniunguntur origini sue, & sunt quasi connexure: vt Bald. dicit in l. j. versicu. vnde queritur. C. de priuil. dot. Et indicium minus est, quam semiplena probatio: vt per gloss. in l. cum probatio. ff. de proba. & not. Cyn. in l. si quis. in fin. C. ad leg. Jul. maiest. & Bal. in d. l. non hoc. circa fi. & in l. fi. in fin. C. eod. tit. Angel. in l. fina. in princ. ff. quod met. cau. & in §. si vero vsusfructus. in fin. in authe. de nupt. Et minus est indicium, quam presumptio: vt no. Bal. in l. ij. in princip. ff. de exc. tut. Et in talibus indicijs effectus est, quod quis potest torqueri: vt per gloss. in l. iij. C. ad leg. Jul. maiest. Et vnum etiam indicium sufficit, secundum Joan. Andre. in tit. de presump. §. species. in versi. violenta. & not. Barto. in l. fin. ff. de questio. Ange. in l. fi. versic. vj. C. de quest. Alexan. in consil. lxxvij. in causa inquisitionis. in fi. lib. j. Et ad hoc facit, quia vnus qui deponit de veritate delicti, indicium facit ad torturam: vt not. Barto. in d. l. fin. in fin. ff. de quest. Debet tamen esse omni exceptione maior, secundum Barto. in d. l. fina. & in l. j. §. item Cornelio. ff. de questio. Bal. in l. milites. C. de questio. & Angel. in l. circa finem, C. de quest. Et hoc verum est, nisi index haberet arbitrium in delictis: vt not. Alexand. tradit in consi. xlj. habita super his. lib. ij. vbi ad hoc allegat Sand. in d. tracta. de maleficijs. & versi. item quero nunquid potestas. Et quando vnus testis, qui deponit de veritate, indicium tali casu non est minus, quam semiplena probatio. Et ideo declaratur gloss. in d. l. cum probatio. ff. de proba. cum simi. supra alleg. vt procedat in indicijs remotis. Secus est in proximis, secundum ea, que not. Barto. in d. l. fina. ff. de quest. Et si procedatur non precedentibus indicijs legitimis ad torturam, etiam si reus confiteatur delictum, sibi non preiudicat: vt est text. not. in l. penulti. secundum vnum intellectum: vt per gloss. ibi & Barto. ff. de quest. cum similib. vt late dixi in cap. at si clerici. in princ. s. de iudic. Et ibi dictis adde quod hoc limitatur, nisi potius sit in tortura pro vno crimine, precedentibus indicijs: quia pro alio crimine absque alijs indicijs poterit interrogari: vt tradit Bald. in dicto tracta. de malefic. in titu. de quest. & tormen. ver. sed quid de questionibus. & Bartho. Veronensis in consi. xl. Titius ciuis. Cardin. in consi. xlv. videtur etiam circa finem. Postremo ad predicta notandum est dictum Bald. quod Areti. hic refert in l. j. versic. item si testator. C. communia de legat. vbi inquit, quod si testator dixit Titium, contra quem erant indicia ad torturam sibi iniuriam non intulisse: insurgit presumptio innocentie, adeo quod torqueri non poterit. Et econtra, si testator aliquem inculpauit, insurgit indicium ad torturam secundum Angel. in l. si quis in graui. in §. si quis moriens. ff. ad Silla. Sed contra
i ista duo dicta late consuluit Alexand.[i] in consilio. xiiij. ponderatis narratis. lib. iij.

¶ Additiones.

1 ¶ Debent. Adde Decium. in l. in actionibus. ff. de in lit. iuran. Marsi. singul. lxxiij. pluries. Deci. consi. cxxxiij. Et quod de veritate prius debeat constare, Alexand. consi. lxiij. viso themate. lib. j. Marsil. consi. xxxj. consi. xlj. & consi. lxxx. & Tho. Grammat. in cau. crimi. consi. xlv.
2 ¶ Instrumenti. Vide eundem Dec. j. eo. c. in glo. j.
3 ¶ Uniuersali. Vide Deci. consil. lxj. & pro tenui. versiculo vltimo non obstat.
4 ¶ Uniuersali. Adde Deci. in l. in actionibus. ff. de in lit. iuran.
5 ¶ Debent. Vide Deci. j. eod. ti. c. in presentia. limita tamen ni si sunt suspecta. Dec. consi. ccccxlviij.
6 ¶ Causillari. Vide Dec. in consi. cix.
7 ¶ Debent. Adde Dec. consi. cccccxxxiij.
8 ¶ Capitulo. Adde Jas. in l. sed si hac. §. patronum. ff. de in ius ocan.
9 ¶ Appellatur. Vide Hippolyt. in l. j. in princ. ff. de quest.
Siluest. Aldob.
a ¶ Uerius. Et bene, vt late dixi in consuet. Parisien. §. v. num. xij. cum sequen.
b ¶ Cancellatum. Petr. de ferra. in lib. in actione hypotecaria. ver. exceptionem solutionis Alexand. consi. xiiij. nu. 13. li. vj. Stepha. Bertran. consi. clxiij. cum originalis. lib. ij.
c ¶ Secus. Decius supra eodem. c. j. nu. 31.
d ¶ Canonici. Alex. consi. vij. n. ij. vbi dixi lib. j. consi. ccx. nu. ij. li. vij. Feli. c. auditis. de rescrip.
e ¶ Subsidium. Petr. Gerard. sing. xxiij. Sed non est verum, nisi in collegio paruo, Panor. Fely. c. insuper. de testib.
f ¶ Maiores. Alexan. consi. lxviij. lib. ij. vbi dixi: & Alex. consilio xliij. nu. 23. li. iiij. Thomas Gramma. consi. xxij.
g ¶ Duos testes. Panor. Feli. d. c. cum Joannes. Alex. consi. xciij. lib. v. Jo. Ana. consi. lxvij. Cor. consi. cxxvj. in fi. li. iiij. Steph. Bertran. consi. cccxxix. cum de reseruatione. lib. iij. Caro. Rui. consi. xxxv. cum duobus sequentibus. lib. iiij. Vide Nicol. Boerij deci. Burde. cxvj. in fi. & decisio. cxviij.
h ¶ Sandinus. Alexander consilio cxxxviij. numero v. libro vj. vbi dixi.
i ¶ Alex. Vide que ibi dixi in annot. & Hippo. Marsi. in practica vero diligenter. numero. cc. Alexander consilio. xxx. numer. [redacted] xiij. libro vij.

1 ¶ Dicta aduersarij referens, an videatur illa approbare.
2 Traducere quid significet.
3 Consuetudo attenditur, etiam in causa matrimoniali.
4 Priuilegium concessum matrimonio, an trahatur ad sponsalia.
5 Exceptio facta a regula in vno casu an extendatur ad alium ex identitate rationis.
6 Uitium in matrimonio, quando non est remissibile consensu partium, & in sponsalibus testes possunt produci, non obstante publicatione testium, & sententia non transit in rem iudicatam.

Trauit. Summatur, & diuiditur, vt per Ab. h. ¶ In te. ibi: vt asseris ex isto modo loquendi cautele sunt, potest enim
1 quis† si non velit approbare dicta aduersarij
1 que refert, vt dicat, prout asseritur[1]. Ad idem est tex. in c. ad hec. ibi: vt asserunt. de resc. vbi Ant. de Bu. in j. no. h. d. Facit tex. in c. iij. de eo, qui mittit in posse. & in capit.

capit.P.& G.de offic.delega.in cap.sicut ex literis.de spons. et
not.Calde.in consi.lxxx.in titu.de rescrip.& Car.in consil.lxxix.
quo ad primum.circa fin.& Rota.in decisi. lx.in tit. de rescript.
in antiquis.cum simil.vt tradunt Andre.Sicul.& Moder.hic.
Et adde Petr.de Ancha.in consi. cxxxvij.de natura. Sed ta-
men aduertendum est:quia ista cautela vtilis videtur, non ta-
men necessaria est:quia ille qui simpliciter dicta aduersarij re-
fert,non videtur fateri illa,que refert:vt voluit gloss. sing. in l.
Gallus.§.idem credendum.in verbo,pronepos.in fi.quam An
ge.Imo.& Alexand.ibi notant & sequuntur,ff.de libe.& posthu.
2 ¶†Secundo not.ibi:quam cum vellet traducere [a] secundum
a Abb.ista verba possunt dupliciter intelligi.Primo de iure, et
designatur matrimonium de presenti.secundo de facto.i. pro a
ctuali traductione ad domum.Sed considerandum est qđ ver
bum,ducere,vel traducere,prolatum simpliciter respectu mu-
2 lieris,intelligitur pro ipso contractu matrimonij[2]. Et ita acci
pitur hic,& in capitu.j.j.de spon.in c.debitum,de biga.& in ca.j.
j.q. v.& in §.ergo non omnes.& in §.fratris.Inst.de nup.& facit
ru.j.de eo,qui duxit in matri. Secus si dicatur de ductione ad
domum l.mulierem.ff.de ritu nupt.& in l.penult. ff. de dona.in-
ter vir.& vxo.Et de hoc tradit Socin.in consi.ccxxiij circa pre-
sentem consultationem.Et notandum est quod si precedentib9
sponsalibus de futuro mulier ducatur ad domum mariti ipso
facto sponsalia transeunt in matrimonium:vt not. Bald. in l.
cum inter.in prin.C.de dona.ante nupt.¶Tertio nota ibi:ac-
cepturum.nam per ista verba futuri temporis,quando quis p
mittit se accepturum talem in vxorem,sponsalia de futuro cō-
trahuntur.c.pe.c.de illis.de sponsa. Quandoque tamen etiam
per verba futuri temporis sponsalia de presenti contrahuntur
videlicet quando respiciunt executionem matrimonij: puta si
b dicatur,promitto quod tenebo [b] te pro vxore legitima.Text.est
not.in c.ex parte.de sponsa.& not. Abb.hic. Quid autem si iste
simul concurrunt : vt quia dicatur promitto quod te accipiam
in vxorem,& de cetero ita te tenebo.Nā ex verbis primis argui-
tur quod sponsalia sint de futuro:sed per verba sequentia desi-
gnatur matrimonium de presenti.Ista questio fuit Rome,et
cōclusum fuit ꝙ attento initio,sponsalia essent de futuro.Ita
concludit Roma.in singulari suo.cccxxxviij.tu scis.vbi ad hoc
alle.Archi.in c.si.xxvij.q.vlti.& idem tenent Hostiē.& Abbas et
post alios in d.c.ex parte.de sponsa.quia verba posita in princ.
denotant sponsalia de futuro.Unde illa verba,Et de cetero ita
te tenebo:intelliguntur casu quo te accipiam,alias verba posi-
ta in princip.superflua fuissent.Et ad hoc etiam facit, quia in
dubio sponsalia presumuntur esse de futuro glo.& Bald.in l.cū
inter.C.de donat.ante nupt.¶Quarto nota ꝙ allegans impe
dimentum in causa matrimoniali potest esse testis:& sic idē erit
denuntiator,& testis.Et hoc locum habet in omni casu,vbi agi
tur de peccato,vt Abb.hic dicit & Mod.sequuntur. Sed istud
notabile non videtur concludenter probari hic:quia illa verba
probare velit:intelligi possunt per alios. Et eo modo intelligi
possunt illa verba,legitime probauerunt. Preterea non vide-
tur verum ꝙ hic agatur de peccato,prout Abbas sentire vide
tur:quia agebatur de matrimonio contrahendo, in quo licet
prohibeatur,non est peccatum:vt gloss.& doc.hic dicunt.Quod
tamen Abb.dicit:etiam Bald.tenet in c.in omni.j.de testi. vbi
inquit quod syndicus ville,qui habet denūtiare maleficia,etiā
poterit testificari. Sed hoc intelligitur, quando iudex postea
procedit per inquisitionem.Secus si ipse,qui denūtiauit,insta-
ret,& prosequeretur iudicium : quia tunc non esset idoneus te-
stis:vt not.Barto.in l.diuus.in fin.ff.de custo.reo.& Sali.in l.ea
quidem.in materia denuntiationis.in xiij.q. C. de acc.& tradit
Ange.de Aret.in tractatu de malefi.in ver. necnon ad denun-
tiandum.ver.quero an iudex.Et ad hoc etiā vide Abb.in rub.
3 j.qui matri.accus.poss.in fin.¶†Quinto nota secundum Ab-
bat. hic, ibi secundum morem ꝙ etiam in causa matrimoniali
consuetudo attenditur.Et dicit Abb.quod ista cōsuetudo ho-
die reducta est ad ius commune,capitu.finali.de clande.despō.
Sed aduertendum est : quia text. non videtur hic loqui de illa
consuetudine,que habetur in d.cap.fin.sed potius de consuetu
dine iurisiurandi, vt colligitur ibi iuramentis secundū morē
exhibitis.de qua habetur in ca.quoties. de testi.Et tale iuramē
tum est potius de iure,quam de consuetudine, ex quo ius scri-
ptum ita disponit.Sed secundum morem dicitur, quia lex nō
habet authoritatem,nisi moribus recipiatur:vt per gloss.in ca.
j.de treu.pace.& facit tex.in l.ij.C.de proba.ibi:more iudiciorum
Et qđ Abb.dicit de consuetudine in causa matrimoniali, limi
tatur non habere locum in casu c.series.j.de test.vbi consuet. in
4 contrarium reprobatur.¶†Sexto & vlti.not.secundum Abb.
& Aret.hic, iuncta glossa que differentiam facit inter matri-
monium contractum,& contrahendum,ꝙ priuilegium conces-
sum matrimonio,non trahitur ad sponsalia de futuro.Sed ta
men hoc notabile non videtur probari hic,quia dictum gl. sim
pliciter non tenetur:quia,vt Abb. post alios declarat, non est
differentia inter matrimoniū & sponsalia:sed consideratur an
vitium sit remissibile,vel non , de consensu partium.In se bene
verum est,quod Aret.dicit,quod prohibitio facta in matrimo
nio,non habet locum in sponsalibus l.solet. in §.fina. ff.de his,
qui not.infa.l.si quis officium.ff.de ritu nuptiarum.Facit glo.
nota.in clementin.j.de consanguinita.& affinita.in verbo, con-
trahere,que dicit constitutionem illam imponētem penam cō-
3 trahenti matrimonium,non habere locum in sponsalibus[3]. Et
idem in not.q.tradit Bald.in l.pen.§.docere.in fi. ff. ne quis eū
& in l.j.in versi.& per hoc determinatur.C.si rector prouin.& tra-
dit Alex.in cons.cxciij.consideratis verbis.li.ij.Et secundū hoc
declaratur regula que ponitur in l.oratio.ff.de sponsalib.vbi si
matrimonium prohibetur, etiam sponsalia prohibita intelli-
guntur.Nam ista equiparatio procedit, & intelligitur, quando
eadem esset ratio in sponsalibus,que in matrimonio: secus si di
uersa ratio sit, vt Alexand. concludit in d. consi.cxciij. Et hoc
modo etiam intelligitur quod Aret.hic dicit de priuilegio cō-
cesso matrimonio,vt non habeat locum in sponsalibus,in qui-
bus diuersa ratio reperitur:& quod not. Abb. in consil.lxv.ca-
sus quidam.in iiij.dubio.lib.ij.Et ad text.in l.oratio.ff.de spon-
sa.aduertendum est,quia non videtur probare illud, ad quod
allegari solet:quia ibi potius videtur probari contrarium,vi-
delicet,quod prohibitio facta in matrimonio,non habeat locū
in sponsalibus:cum per viam extensionis ibi inducatur, dum
text.dicit,Suppleatur quod orationi deest.Si enim suppletur
4 ergo datur intelligi quod prius non erat[4]. Et ita illam legem
videtur ponderare Baldus in d.l.j. C.si rector prouinc.& idem
Alexan.in consil.cxciij. s. allegato. Sed potest responderi qđ
supplementum ibi consideratur respectu verborum quod pa-
tet dum ibi dicitur quod omnino non erat locuta de sponsali-
bus:& sic suppletur respectu verborum,& litere, que legi potest,
iuxta l.j.ff.de his,que in testa. delen. Non autem suppletur quo
ad mentem,& dispositionem legis:quia vtique idem erat dispo
situm in sponsalibus, quod in matrimonio. Facit textus in l.
tutor.la ij.de sponsalibus.in l.si vxor. in §. diuus. ff. de adulter.
5 ¶†In glo.j.Abb.late insistit. Et primo dum incidenter con-
cludit quod exceptio facta a regula in vno casu , ad alium ca-
sum ex identitate rationis extenditur.Et allegat text.in capit.
cum dilecta.de confir.vtil.vel inutil.quem text. Abbas ad hoc
allegare consueuit. Et ad idem facit text. in l.si tamen.§.in edi
litijs.ff.de edil.edicto.& in l.his solis. C. de reuocand.do.& quod
ibi Bald.& not.per gloss.in l.j.in verbo,iudicat.C.de condi. in-
de.& in capitulo fina.in verbo,electione.de elect.in vj.in capit.j.
in verbo,Italie.de tempo. ordi. in vj. cum similib. vt prosequi-
tur Andre.Sicul.hic:Cuma.Petr.& tradunt Moder. in ca-
pitulo,quoniam frequenter.in princip.vt lit. non contest. Sed
addatis Alexand.in l.si constante.in princip.versic.item inquā
tum.ff.solut.matri.vbi primo dicit quod text.in d.cap. cum di-
lecta.quem Abbas hic adducit,nihil facit, vt per eum ibi. Et
etiam concludit quod conclusio Abbat. hic procedat in fauo-
rabilibus:alias secus. In quo vlterius non insisto : quia mate-
ria altiorem postularet indaginem,& a proposito modo aliena
6 est.†Secunda conclusio principalis Abb.est,quod quando vi-
tium non est remissibile consensu partium in matrimonio,& in
sponsalibus,non obstante publicatione testium,testes produci
possunt,& sententia non transit in rem iudicatam : quia agitur
de periculo anime. Et ideo generaliter infertur, secundum
eum, quod vbicunque peccatum imminet non manifesta veri-
tate, semper de tali veritate probari potest, vt latius per eum
hic.Et idem tradit Hostiē.& Abbas post alios in capitu.lator
de re iudic.& Anto.de Butr.& Imol.in rubrica. j. de re iudica.
cum simili.Sed contra istam communem resolutionem facit,
quia licet vitium sententie non sit remissibile de consensu par-
tis,non tamen impeditur quo minus sententia in rem iudica-
tam transire possit.Hoc patet in causa capitali, vbi sententia
transit in rem iudicatam,adeo quod de innocentia probari nō
potest,nisi a principe impetretur l.j.§.fina.vbi Barto.ff.de que
sti.& in l.diui fratres.vbi Barto.ff.de pen.Et tamen vitium sen
tentie in tali pena corporali remissibile non videtur : quia non
est quis dominus membrorum suorum l.liber homo. ff. ad legē
Aquiliam,capitulo,contingit.de senten.excom,Unde non po-
test quis renuntiare defensionibus suis, vt morti subijciatur:
vt not.Butri.in l.custodias.in fin.ff.de public. iud. Facit text.
in l.non tamen.ff.de appel.Dominus Abb. mouet istam diffi
cultatem in c.de his.j.de acc.& ibi respondet ꝙ imo in crimina
libus quis sibi preiudicare pōt,vt patet in vera cōfessione,qua
mediante quis condemnari potest.l.qui sententiam. C. de pen.

Ita etiam videtur in tacita confessione, que inducitur non appellando.arg.l.furti.ff.de his: qui not.infa. Quando vero quis vult exponere corpus suum iniuste morti, vel mutilationi membri, non potest: ⁊ sic allegata in contrarium procedunt. Sed ista responsio non satisfacit: quia nō videtur verum, ꝙ simpliciter stetur confessioni in criminalibus, ex quo renuntiatio preiudicare sibi non potest: ideo confessio non attenditur: vt nota. per glo. ⁊ docto. in l.si donatione.C.de collat. ⁊ not.Bart. per illum text. in l.si forte.ff.de castren.pecu. sed solum statur confessioni,
c quando apparet de veritate[c] confessionis d.l.qui sententiam.C. de penis. Licet enim quis sponte confiteatur delictum, non tamen simpliciter fides adhibenda est l.j.§.si quis vltro.ff.de questio. sed requiritur ꝙ cōfessio sit verisimilis ⁊ iustificetur: vt no. Bald. in l.si quis in hoc genus.C.de episco. ⁊ cler. Et ad hoc facit text. in l.confessionis.ff.de interrog.actio. vnde ad arg. quod stare videtur, responden. est vt inferius dicam. Secundo cōtra resolutionem communem doctorum arguitur: nam si periculū anime, ⁊ peccatum est causa, ꝙ publicatio testium non obstaret ꝙ sententia non transiret in rem iudicatam, vt docto. dicunt: idem esset pariter dicendū in qualibet sententia iniqua, ꝙ nūquam transiret in rem iudicatam: quia obtinēs sententiam iniustam, peccat detinendo scienter rem euictam per sententiam iniquam: nec peccatum eius tollitur ex eo ꝙ aduersarius non appellauit: vt not. tradit Inno. in ca. quia plerique.de immu. ecclesi. Et ita etiam arguit Abb. in c.consanguinei. in versicu. sed dices tu. de re iu. Et ibi conatur respōdere, ⁊ dicit ꝙ in causis priuatis sententia est iniusta contra ius litigatoris, ⁊ transit in rem iudicatam, vt sit litium finis.c.qđ ad consultationem.de re iud. sed in cā matrimoniali sententia videtur nedum contra ius litigatoris, sed etiam contra bonū publicum, ne matrimonium legitime contractum separetur. Sed ista ratio non tollit argumen. ꝙ licet in priuatis causis sententia iniusta sit contra ius litigatoris, remanet tamen peccatum, secundum Inno. in d.c.plerique. ⁊ propter peccatum attenta ratione doct. hic non deberet transire in rem iudicatam. Unde declarandū videtur, vt statim inferius dicam. Tertio contra rationem communem adducitur: nam dato ꝙ vitium esset remissibile de cōsensu partium, non tamen videtur verum ꝙ ex taciturnitate partis non appellantis transitus in rem iudicatam causetur: vt Abb. hic dicit: quia ille, qui non appellauit, a sententia, non videtur per hoc consentire sententie: vt not. Bartol. in l.ab eod. circa fin.C. quomodo, ⁊ quando iudex Abb. in d.c.quo ad consultationem ⁊ ideo ille, qui non appellat, agere potest contra iudicem in syndicatu: vt tradunt Innoc. ⁊ doc. in c.sepe.de appel. Bart. in l.j. in princ.ff.de app. ⁊ in l.item si res. per illum text. ff.de alie. iud. mutan.cau. fa. cum si. vt dixi in d.c.sepe. Preterea attenta tali ratione, quando appellari non potest, iuxta l.j.ff.a qui. appel. non licet. non deberet transire in rem iudicatam: cū in talibus casibus acquiescentia partis non possit considerari: vt in simili Barto. dicit in l.Julianus. verum debitorem. versic. sed dubitatur.ff.de condi.inde. Unde vt ista omnia resoluantur, considero rationem per quam omnia supra dicta declarari videntur. Nam quamuis vitium non sit remissibile simpliciter de consensu partium, prout docto. dicunt esse in matrimonio: ⁊ in alijs casibus supra dictis: tamen ex tacito consensu ipsius partis cōcurrente iuris dispositione vitium remitti, ⁊ purgari potest: q: tacita renuntiatio, que ex dispositione legis inducitur potentior est, quam expressa l.j.vbi not.C.qui admit. facit text. in capitulo, de quarta. in capitulo, veniens. de prescript. iuncto c.ij. de dona. Et quod dicitur de iuramento calumnie. quod tacite remittitur, licet expresse remitti non possit l.ij.C. de iuramen. calumnie.c.j.eodem titu. in vj. Et ista ratione, sententia in causa criminali transit in rem iudicatam: quia licet quis renuntiare non possit in preiudicium eius vite, potest tamen excludi, quādo non appellauit intra tempus statutum a lege: quia authoritas, ⁊ adminiculum iuris concurrit in tali exclusione: ⁊ quamuis quis non sit dominus membrorum suorum, ipsa tamē Respublica habet potestatem, ⁊ dominium membrorum suorum, vt no. Bar. dicit in l. Titio cētū.§.Titio centū.el ij. in ver. tertia ratio est.ff.de conditi. ⁊ demon. ⁊ ideo ipsa bene potuit disponere ꝙ sententia transiret in rem iudicatam. Et secundum istam rationem etiam declaratur illud, quod dictum est de peccato: q: licet sententia iniqua sit, ⁊ ille, qui obtinuit, videatur esse in peccato, tamen ex quo succumbens non appellauit, sententia transiuit in rem iudicatam, ⁊ authoritate canonis videtur tutus, ēt
d in foro consciētie, ille qui obtinuit[d], quia qui peccat authoritate iuris, non peccat. xxiij.q.iiij. in ca. qui peccat. Et hac ratione ille, qui prescribit, etiam in foro conscientie tutus videtur, quādo prescribit authoritate canonum: vt Inno. tradit in ca. cura. in fin. de iure pat. ⁊ not. Abb. in c.vigilanti. circa finem. de prescrip. cum simi. Et predicta ratio etiam militaret in matrimonio: quia licet vitium, ⁊ impedimentum, quod in matrimonio consideratur, consensu partium remitti non possit, tamen posset remitti, ⁊ purgari mediante authoritate canonum, si canones hoc disponerēt, vt patet ex s. dictis. Sed in matrimonio dici potest quod speciale sit quod sententia non transit in rem iudicatam: quia canones ita specialiter disponunt. Et hoc videtur sentire text. in ca. lator. de re iudi. ibi: nolentes igitur matrimonia, ⁊c. nam propter sacramentum permitti nō debet vt matrimonium in casu illicito contrahatur, vel quod contractum est legitime, separetur. c.licet ex quadam. in fi. de testi. Sicut et alia plura specialia sunt in matrimonio: vt not. in ca. quoniam frequenter. in princi. vt lit. non contesta. Si extra causam matrimonij in alia materia licet vitium remitti non possit de partium consensu, tamen non impeditur quo minus sententia in rem iudicatam transferatur. ⁊ ita dicendum videtur. Reliqua per docto. hic, ⁊ in dicto c.lator.

¶Additiones.

1 ¶Prout asseritur. Uide eundem Deci. in c. ad hec. in prin. de rescript. ⁊ in c. ad hec. iij. de appellat.

2 ¶Matrimonij. Faciunt hec ad statutum florentinum qualiter succedatur in dote vxoris premortue ibi traducte ad domū: tollitur enim illa difficultas, an statutum illud haberet locum in sponsa, de qua in l.non sine. vbi Corne.C.de bo. que lib. ⁊ quid importet ꝙ mulier ducatur in domum viri, vide per eundem Dec. consi. cccccl xxvij. ⁊ in consi. lxvij.

3 ¶Sponsalibus. Adde Dec. in l.si fugitiui. in glo.j.C.de seruis fugitiuis.

4 ¶Non erat. Hoc eodem modo arguit Dec. in l.generaliter.§. cum autem. in ij. nota.C.de instit. ⁊ substit. Siluest. Aldob.

a ¶Traducere. [redacted]

b ¶Quod teneho. Idem Jo. And. Panor. d.c. ex parte. Alex. consi. cliij. nu. iij. lib. v. Feli. c. Rodulphus. de rescript. Sed falsum, quia vt sit matrimonium de presenti, debent verba clare, necessario, serio concludere. Sed hec verba nihil inferunt fieri de presenti, sed subest cōditio de casu quo in futurum velim vxorem ducere. Non obstat d.c. ex parte. quia ibi aliud propter verba, ab eo tempore, que verba sunt de presenti. Et adhuc dico necessarium constari verba esse serio ⁊ ex animo mature prolata, non per lasciuiam, vel ex abrupto. [redacted]

c ¶Ueritate. l.j.§. Item illud ad Sylla. Pet. de Anch. c. felicis. de penis, in vj. Alex. consi. xix. nu. j. vbi dixi. lib. vij. Tho. Grammat. consilio. lx.

d ¶Obtinuit. Scilicet Bona fide, ⁊ adhuc dūmodo non superueniat mala fides ante tempus ad legitimam temporis prescriptionem necessariam. Nec est simile de sententia momentanea: [redacted] ⁊ de prescriptione successiua.

1 ¶Litere ordinarij quod aliquis sit excommunicatus, fidem faciunt.
2 Et de quo ordinario intelligatur.
3 Stare, hoc verbum quid significet.
4 Excommunicatus repellitur a procuratione, quod est officium vile.
5 Habilitas persone precipue inspicitur in assumptione officij.
6 Sigillo vt adhibeatur fides, quale debeat esse sigillum. 7.
8 Inscriptio testium an sufficiat, vel an sit necessaria subscriptio testium in literis ordinarij. 9.
10 Literis sigillatis authentico sigillo sine testium adminiculo creditur in his, que pertinent ad officium sigillantis.
11 Literis cum authentico sigillo non creditur absque testibus, in his, que sunt aliena ab officio sigillantis. 12.13.14.15.
16 Litere episcopi cum authentico sigillo signate: ⁊ cum subscriptione testium plenam faciunt fidem in omnibus negotijs.
17 Procurator excommunicatus an ipso iure sit inhabilis, ita vt non sit opus excipere contra eum de excommunicatione.
18 Procurator si a principio constitutionis erat excommunicatus, licet postea sit absolutus, non tamen habilitatur ad agendum 19.
20 Procuratoris excommunicati a principio tempore excommunicationis gesta, an valeant.

Procur

21 Procurator excommunicatus cum potestate substituendi an possit substituere.

1

Ost cessionem. † Si per literas ordinarij probatur quod semel quis excommunicatus fuerit, nisi post modum absolutus ostēdatur, tanquam excommunicatus a procuratione iudiciali repellitur. h. d. secundum nouum intellectum, qui verior videtur, & de plano procedit vt ex

2 infra dicendis apparebit. ¶ † Primo nota ibi: iudicis ordinarij. nam dum simpliciter loquitur de ordinario, non solum intelligitur de episcopo, qui generalis est & maior ordinarius. c. j. de offic. ordi. c. episcopus. eodem titu. in vj. sed etiam de quolibet inferiori ordinario: vt est tex. cum gl. in c. ordinarij. in ver. locorum. de offi. iud. in vj. Quod Abb. dicit notandum esse pro statutis. Ad idem est glo. in cap. quanquam. in verbo loci ordinario. de vsu. in vj. in clem. j. in verbo, loci ordinarium. de sequestra. poss. & fructuum. Et ratio clara videtur secundum Areti. hic: quia ad essentiam ordinarie iurisdictionis non requiritur territorium: vt not. in c. cum contingat. supra de foro compet. & declarat Bald. in l. j. §. cum vrbem. ff. de officio prefe. vrb. Ista tamen ratio bene arguit, quod etiam inferior ab episcopo dicatur ordinarius: sed per hoc non infertur quod absolute sub nomine ordinarij, talis inferior comprehendatur. Et ideo suppleri potest, vt dicamus quod cum iste inferior ordinarius sit: quānis ergo episcopus maior ordinarius dicatur, tamen plus, minus, specie non differunt. l. fin. ff. de fundo instr. & quod per illum text. not. Bart. in l. imperium. in v. gradu meri imperij. ff. de iurisd. omnium iudic. & Bal. in l. si quis ex consensu. C. de episcop. audi. Unde bene consonat quod sub generali nomine ordinarij talis inferior cōtineatur: quia species omnes sub genere includuntur. l. si quid earum. §. inter emptum. ff. de leg. iij. facit text. in c. solite. supra de maiorita. & obedien. & l. in l. j. §. generaliter. ff. de legat. prestan. Et predicta conclusio procedit, quādo materia, de qua agitur, etiam his inferioribus accōmodatur: vt Domi. dicit in d. c. ordinarij. per glo. ibi. Et ita ordinarius accipitur secundum subiectam materiam. Hinc est quod si respectu collationis facta sit mētio de ordinario, etiam de eo intelligitur, qui tantum habet potestatem conferendi, licet nō habeat iurisdictionem. Glossa in clem. j. in verbo, ordinarium. vt lite pen. vbi Imo. & idem Cardina. ibi in xiiij. quest. post antiquos, quos ipse refert. Facit text. in c. si soli ordinario. de concess. preben. in sexto. Et ad ista conferunt, que Frederi. tradit in cons. cccxi. domine mi, vellem declarari. & quod not. dicit Paulus de Cast. in consilio cccxij. incipien. quoniam. in tertio dub. in princi. vbi predicta videtur limitare, vt sub nomine ordinariorum, tantum veniāt ordinarij constituti a iure, non alij, qui ex aliquo accidenti constituuntur a capitulo, vel a Papa. Ex quo ibi infert ad not. q. facit tex. in l. si aliquem. §. fina. cum l. seq.

3 & sequen. in prin. ff. de offi. procon. & leg. ¶ † Secundo nota ibi standum. quod verbum, stare, ibi ponitur pro fide adhibēda [1], secundum Abb. hic. Non tamen videtur specialiter in text. hoc probari: sed infertur ex natura verbi, que generalis est. Nā stare alicui rei, idem est, quod acquiescere, & non contrauenire. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr. Facit tex. in c. j. de foro comp. in vj. ibi iuri stare. & in c. fin. infra de ma. contrac. contra interd. eccl. ibi: iuri stare. & in l. sancimus. C. de testament. proprie vero, stare, accipitur ad differentiam eius, qui sedet. c. j. infra de vita & honestate clericorum. xcv. distinct. in c. episcopus, 50. distinct. in c. quid est hoc. & per glossam in lege, si quis. §. fina. C. de postu-

2 lando. ¶ Tertio nota etiam secundum domi. Abbatem hic, quod probatio plena etiam potest reprobari [2]. Sed hoc non videtur concludenter probari hic: quia licet stādum sit literis, donec contrarium probetur, vt in text. dicitur, non per hoc sequitur quod esset plena probatio. Hoc patet quia idem esset in presumptione. Nam presumptioni statur, donec contrarium probetur. l. generaliter. §. si petitum. ff. de fideicommiss. libe. & ta-

3 men constat, presumptionem non esse plenā probationem, imo proprie non est probatio [3]: vt not. in rub. ff. de probation. & presumpt. in c. forus. §. argum. infra de verborum signific. Et ideo dicit Bart. in l. j. per illum text. C. de fide instrumen. lib. x. quod non dicitur probare ille, qui habet presumptionē pro se. Quod tamen Abb. dicit, in se verum est, per alia iura, que ipse adducit, & etiam per istum text. iuncto text. in c. j. de except. in vj. vbi excommunicatus actor non repellitur, nisi excommunicatio apertissimis documentis probetur. Cum ergo iste procurator repellatur in his literis, excommunicatio videtur apertissime

4 probari. Et hoc modo saluatur dominus Abb. hic. ¶ † Quarto nota quod excommunicatus, etiam ab officio vili procurationis repellitur. Et hoc inductum fuit duplici ratione, secundum Abbatem & Aretinum hic. Prima, propter periculum communionis aliorum: vt dicitur in capit. pia. de exception. in vj. Secunda, quia tale officium etiam posset esse sibi vtile, ideo non fuit concedendum, vt facilius resipiscat: sicut etiam his rationibus repellitur a testificando, & iudicādo in c. decernimus. de sent. excommu. in sexto. Sed iste rationes, cum quibus trāseunt posteriores scribentes hic, non applaudunt: quia his attētis non deberet excommunicatus posse contractus celebrare: cum in contractibus agi posset de vtilitate ipsius, & adsit periculum communionis: & tamen excommunicatus contrahere non prohibetur secundum Innocen. & doctor. communiter in c. veritatis. supra de dolo, & contuma. Cardin. late in repeti. c. perpendimus. in xxxv. q. j. de sentent. excommuni. text. in c. felicis. de pe. in sexto. Et ideo ad textum hec ratio melior videtur: quia erat procurator constitutus ad iudicia: a quibus excommunicatus repellitur. c. intelleximus. s. de iudi. Nam sicut excōmunicatus in iudicio stare non potest, sic etiā constitutio procuratoris ad iudicia vitiatur, vt hic, quia prohibito fine, prohibita sunt media, quibus ad finem peruenitur. l. oratio. ff. de spōsa. l. j. & quod ibi Bald. C. que res expor. non debeant: Et ex ista ratione primo infertur quod procurator excōmunicatus, ipso iure non repellatur. Secundo infertur quod procurator excōmunicatus, ad negotia constitui possit: de quibus inferius videbimus. ¶ Quinto nota, quod procurator dicitur habere officium. Ad idem text. in §. fi. instit. manda. in c. j. in princ. in c. is, qui. in fi. de procur. in vj. & in c. si quem. in princip. eod. titu. li. vj. Ex quo Domini. ibi ad statutum infert, quod si de lucro officij gabellam quis soluere teneatur, etiam procurator tene-

4 tur soluere de lucro [4] suo. Esset tamen in hoc diligenter inuestiganda ratio statuti: quia non cōsonat quod statutum de priuatis officijs intelligatur. Et de similibus questionibus late doctores tradunt in rub. s. de officio de lega. & in rub. ff. de offi.

5 eius, cui manda. est iurisd. ¶ † Sexto, & vltimo no. ibi: officium assumpsit secundum communem intellectum quod habilitas precipue requiritur tempore, quo officium assumitur: & nō tantum sufficit habilitas tempore acquisitionis officij, sed etiam

5 debet esse a principio [5]. c. si eo tempore. de rescri. in vj. Ex quo Baldus notab. infert in rubri. C. de condi. ob turp. caus. circa fi. post Jac. de Are. quem ipse refert, q si bannitus non potest esse de prioribus, & a principio tempore imbursationis quis bannitus sit quamuis postea rebannitus fuerit, & liberatus, & tempore, quo extrahitur, reperiatur habilis, non sufficit. d. c. si eotē pore. Ad idem Baldus alleg. text. in l. fratres. ff. de pen. & hoc idem Barto. dicit in l. vsufructus. in fine, ff. de stipulat. seruor. cum similib. vt in glo. fin. latius dicam. In contrarium tamen videtur quod sufficiat, si idoneus quis reperiatur tēpore, quo officium persone applicatur: vt probatur in c. ei, cui. de preben. in vj. vbi Domin. in tertio not. per illum text. dicit quod habilitas persone cōsideratur tempore collationis beneficij. Et ad hoc est glos. not. in clementi. vt hi, qui. in verbo, constitutis. de eta. & qualit. vbi per illam glos. post Antonium de Butr. dicit Imol. quod quando habilitas persone ad certū actum requiritur, sufficit quod adsit tempore, quo exercitium actus ad personam applicatur. d. c. ei, cui. Ad idem bonus text. in §. furiosus. institu. qui da. tut. poss. per quem dicit ibi Joan. de Plat. & Angel. Aretin. sequitur, quod in iudicando habilitatem persone, inspicitur tempus, quo actus cōsummatur. Ex quo infert quod si statutum dicat. Quicunque fuerit in tali officio, intra tres annos officium habere non possit: si ante finem trium annorum eligatur quis ad officium, quod debet incohari post dictos tres annos finitos, iste reputatur idoneus in tali officio: quia satis est quod habilitas concurrat tēpore, quo debet exerceri officium. Facit quod not. Oldrad. tradit in consilio lviij. inci. quidam impetrauit. & in consil. lxviij. incipien. ad primam questionem in ij. quest. Cuius dicta, tacito authore reassumit Joan. Andre. in additio. Spec. in rub. de concess. prebendis. Non obstant allegata supra in contrarium: quia procedunt, quando prohibitio respicit principium actus, vel correlationem habet ad principium vt latius infra in glos. fina. videbimus. ¶ In glos. j. in fi. vt materia huius glosse, & decretalis breuiter absoluatur, omissis antiquorū varijs opinionibus, quas late dominus Abb. hic discurrit, insistam immediate circa conclusionem, quam postremo Abbas hic facit cum pluribus requisitis. Primo, discutiendo doctorum rationes. Secundo,

6 concludendo quid tenendum sit. † Prima ergo ad hoc vt literis cum sigillo adhibeatur fides secundum Abba. debet esse sigillum authenticum: quia de sigillo authentico loquitur text. in c. ij. de fide instrum. & in c. si canonici. in princi. de officio ordi. li. vj. Nam cum iura cū ista qualitate loquūtur, debet ista qua-

litas probari, iuxta dictum Joan.And.in c.j.per illum tex.de homi.in vj.sequitur. Bald.in l.si quis non dicam rapere.C.de episcop.& cler.in l.bi,qui ad ciuilia.C.de appellat.& not.Bart. per illum text.in l.j.ff.ne quid in flumi.publi.cum simili.& ideo bonum esset quod qualitas ista, quod authenticum esset sigil-
6 lum,articuletur,& probetur[6]: vt in fi.de qualitate testium not. dixit Angel.in l.ij.§.diem antem.versi.notandum est diligenter.ff.quemadmodum testamen.aper.quod vbi requirūtur testes optime opinionis,illa qualitas debet articulari, & probari.Et idem in simi.quest.tradit Petr.de Ancharā.in consilio cclxiij.incip.in questione presbyteri. & ita etiam in simili consuluit Joan.de Ana.in cap.significasti.de homic.Secundo Abbas requirit quod litere sigillate subscripte sint manu propria ipsorum testium:&,secundum eum, inscriptio sola testium non sufficeret.& his concurrentibus, videlicet quod litere habeant authenticum sigillum,& subscriptionem testium,Abbas in tertio requisito concludit quod huiusmodi litere generaliter probent,tam in spectantibus ad officium iudicis sigillātis, quam in negotijs alienis. Et quoniam in his pondus precipue consistit,rationes doct.dissentiemus. Et vt distincte procedamus, tria sunt de quibus dubitatur. Primo,an litere iudicis ordinarij cum sigillo authentico omnino absque testibus probent. Secundo,dato quod authenticum sigillum solum non faciat fidem, an inscriptio testium sola sufficiat vel ipsorum testium subscriptio necessaria sit. Tertio, vtrum litere,cū quibus subscriptio testium cum authentico sigillo concurrit, generaliter
7 etiam in negotijs alienis,faciant fidem.† Circa primum Abbas hic,in secundo requisito,concludit quod vltra sigillum te-
8 stium[a] subscriptio omnino necessaria sit. Primo per textum in capitu.j.supra de procurat.vbi in constitutione procuratoris Papa mādat, quod subscriptiones testium adhibeantur. Secundo, quia in priuata scriptura subscriptio requiritur vt authētica sit in l.scripturas.C.qui potiores.ergo idem in istis, que videntur habere naturam priuate scripture potius,quam publice:cum iudex non sit persona publica in scribendo.Tertio per tex.in c.quoniam contra.infra eod.vbi in defectum notarij requiritur subscriptio duorum virorum:ergo eadem ratione idem dicendum est in extraiudicialibus,vt non credatur literis ordinarij in preiudicium alterius,nisi adsit subscriptio ad minus duorum. Quarto rationem adducit,quia viue voci episcopi non creditur in preiudicium alterius.vj.q.ij.in c.placuit.& in c.quoniam.infra eod.ergo nec literis suis credendum videtur:cum eadem ratio sit,ex quo in facultate eius esset scribere,& sigillum suum apponere.Nec obstat huic ratio.quod notario aliquid dicenti non creditur, & tamen statur scripture eius: quia Abbas respondet quod notarius ad hoc officium est deputatus,& approbatus. Non sic in iudice, cuius officium est in iudicando:vt per eum hic.Ultimo ad hoc videtur text.in c.ij.infra de fide instrum.vbi cum authentico sigillo inscriptio, vel subscriptio testium concurrit. Et istam opin.quod subscriptio testium vltra sigillum requiratur, tenuit prius Calderi.hic:sequuntur.domin.Anto.Calde.& Jmo.& idem voluit Archid.in d.c.placuit.& in c.vt circa.§.j.de electio.in vj.vbi Dom. dicit quod ista videtur esse finalis conclusio doc.hic.Et ad hoc etiam conferunt que in sequenti questione videbimus. Jn contrarium vero alia opin.principaliter reperitur, quod duntaxat authenticum sigillum faciat literis ordinarij fidem adhiberi absque testium subscriptione: quam inter antiquos tenent Ugo & Hostiens.vt colligitur in prima opin.relata per Abb. hic. Et idem voluit Nicol.de Mata.quem refert Joann.Andreas in addit.Specul.in titu.de instru.edi.§.nunc dicendum in addit.magna, in versi.secundum supplementum.& Bald.sequitur in rubr.C.de fid.instrument.in versic.secundum supplementum.& in l.si procuratorem.in versicul.tertio queritur.ff.de procurat.vbi in fin.dicit quod statur literis episcopi cum sigillo,quia authenticū est.Allegat text.hic.Et pro ista parte Areti.hic adducit text.in c.inter dilectos.ver. sed etiam ipsum Henrici priuilegium.infra de fide instrum.ibi:nec sigillum habeat authenticum.& sic simpliciter ponderatur qualitas sigilli.Secundo,ad idem allegatur text.in c.quod super his.in princ.infra de fide instrumento. vbi non faciunt fidem sigilla cardinalium,quia ignota erāt:secus ergo videtur,si nota fuissent.Tertio, textus in capitu.cum a nobis.infra de testibus.vbi non cauillando literam, videtur probari quod scripture iudicis credatur. Quarto, faciunt iura,in quibus simpliciter fit mentio de authentico sigillo.c.si canonici.in princip.de offic.ordina.in vj.in c.j.de sentent.excommun.in vj.in c.ij.infra de solutio.cum similibus. Et tenendo istam opinionem ad allega.supra in cōtrarium responderi potest. Et primo non obstat text. in d.c.j. de procuratori.quia ille textus loquitur in casu speciali,in quo maior solennitas requiritur propter suspicionem,que ibi erat, vt latius Aretinus hic deducit:& idem ipse Abbas in d.ca.j.in vlti.notabi.& Hostiens.quem circa fin.ibi Abb.refert. Secundo non obstat quod tales litere videātur habere naturam priuate scripture: quia negatur hoc. Nam propter authoritatem sigilli videntur potius equiparari instrumēto publico. c. ij.de fide instrum.& d.c.inter dilectos.eod.titu.in dicto cap.j.de sent.excommunicatio.in vj.cum similibus. Tertio non obstat c.quoniam contra.infra eod. quia Aretin. respondet quod loquitur in iudicialibus,in quibus agi videtur de maiori preiudicio,vt plerunque contingit. Non sic in alijs, in quibus in figura iudicij non proceditur. Et quia in talibus spiritualiter prouisum fuit.d.c.quoniā contra. datur intelligi quod in alijs regula sit in contrarium.Et fuit ista responsio glo.circa fi.hic, dum distinguit inter iudicialia,& extraiudicialia. Sed ista differentia reprobatur hic per dominum Abb. in tertia opinio. quam refert,vbi precipue rationem adducit:quia si in iudicialibus non creditur vt doctores dicunt, ergo videtur quod in quasi contractibus non credatur iudici: cum in iudicio quasi contrahatur.l.iij.§.idem scribit.ff.de pec. Ergo idem videtur dicendum in contractibus, vel alijs extraiudicialibus.Et talem rationem pro noua,& vrgenti inducit,sed parum valet.Et in isto modo arguendi Abbas sepenumero deceptus fuit. Nā licet in iudicio dicatur quasi contrahi aliquo respectu.d.l.iij.& in l.ij.§.fin.ff.de pretor.stipulat.non tamen absolute de iudicio iudicatur, sicut simpliciter de quasi cōtractu. Hoc patet:quia iudicium redditur in inuitum.l.inter stipulantem.§.j.ff.de ver. obl.& in quasi contractu consideratur partium consensus, saltem presumptus:vt habetur inst.de obl. que ex quasi cōtractu. per totum & alias latius dixi in c.qua fronte.de appell.& etiam infra videbimus.Secundo principaliter ad tex.in c.quoniam. responderi potest,quod etiam in iudicialibus stetur literis iudicis ordinarij cum sigillo authētico.Probat hoc in d.c.quoniam.in fi. vbi dicitur quod acta iudicij probari possunt, non solum secundum formam,que ibi traditur, sed etiam alijs legitimis documentis. Certe ista verba satis verificari possunt in literis cum sigillo authentico, quia instrumento publico equiparantur.d.c.ij.de fide instr.& in d.c. inter dilectos.cum si. §.allegatis.Et dum dicitur in d.c.quoniam.quod nō creditur iudici,loquitur tex.quando iudex viua voce aliquid dicit. Et ita respondet Host.& Abb.refert in prima opinio.hic.Et ita responsio iustificatur ratione supra dicta.Facit tex.in d.c.cum a nobis. vbi talis differentia videtur bene probari. Quarto non obstat ratio, per quam Abbas mouetur dum equiparat, quod sicut viue voci non creditur propter suspicionem, pariter non videtur credendum literis cum sigillo:quia eadem est suspicio, cum ista sint in potestate eius: que responsio colligitur ex supra dictis. Ex quibus patet quod imo differentia sit inter ea,que iudex viua voce attestatur,& ea, que in literis scribit cum authentico sigillo:vt probatur in dicto capit.a nobis. Et hoc idem in simi.est in notario,vt supra dictum est.Non obstat ratio diuersitatis,quam Abbas post alios adducit , quod officium iudicis est in iudicando , & tabellionis in scribendo: quia ratio ista ceteris paribus procederet, considerata simpliciter scriptura iudicis,& notarij:sed ita in literis iudicis est authenticum sigillum,quod inuentum fuit ad faciendum fidē: & hoc videtur equiualere instrumento publico.d.c.ij.de fide instrumento.cum similib.supra alleg. Non obstat quod sit in facultate iudicis scribere literas cum sigillo: & sic videtur eadem ratio,que est,quando viua voce deponit: quia imo diuersa ratio videtur,ex quo iura differētiam faciunt. Nam memoria hominum labilis est:vt not.in c.vnico.in princ.infra,vt eccles.beneficia. Et sic potest forte non recordari: & facilius fuit errare illum,qui viua voce deponit. Item verisimiliter magis abstinebit a falsitate,ne authoritas sigilli violetur. Et profecto si testium subscriptio requireretur, authoritas sigilli parum operaretur, & iura non tātum ponderarent qualitatem sigilli. Ultimo non obstat text.in dicto cap.ij.de fide instrum.quia Aret. respondet quod intentio summi pontificis ibi,non fuit decidere quod vltra sigillum authenticum requiratur inscriptio testium, sed tantum differentiam ponit inter priuatam scripturam, in qua testes inscripti sunt qui decesserunt, quo casu non probat:& scripturam authenticam propter sigillum, vel manū publicam,que fidē facit,licet testes in ea descripti mortui sint. Et sic ille textus loquitur, casu quo vltra sigillum erant etiam testes: sed pro hoc non infertur quod essent necessarij: & ita ex predictis patet quod non vrgent iura, nec rationes, que pro ista parte adducuntur. Si tamen volumus sequi opinionem Abbatis que etiam communis videtur vt patet ex supra allegatis.Ad iura,que in contrarium Aretinus adducit, responderi

deri etiam potest. Et primo non obstat tex. in c. inter dilectos, quia loquitur in priuilegio principis, vt ibi patet: et in principe speciale est, quod eius scripture credatur: vt notat Bald. in l. exemplo. circa finem. C. de probatio. de quo infra videbimus. Secundo respondetur quod quatenus probari videtur ibi quod authenticum sigillum probet, intelligitur, interueniēte subscriptione testium. Probatur hoc ex eo quod simpliciter dicitur ibi de instrumento manu publica cōfecto, quod quidem: vt ibi habetur, faceret fidem: et tamen hoc debet suppleri, et intelligitur, dummodo testes a notario inscribantur: quia aliter instrumentum publicum non probaret. §. sed et si instrumenta. in authenti. de instrum. caul. et fid. Ita ergo pariter dicamus de authentico sigillo, quod probet, concurrente subscriptione testiū, ex quo isti duo casus ibi parificantur. Et ista responsio etiā accommodari potest ad text. in dicto capit. si canonici. et in d. c. j. de sentent. excommu. in vj. cum simi. Secundo non obst. tex. in dicto capit. quod super his. quia in absolutione voti prout ibi loquitur, non agitur tūc de preiudicio alterius: vnde facilius, sicut Calder. hic, et doctores dicunt, in leuibus creditur simpliciter literis cum sigillo, prout infra dicam. Item in dicto cap. quod super his. erant plura sigilla, quibus facilius adhibetur fides, vt doctores ibi tradunt, et not. in c. j. supra de cleric. peregri. Tertio non obstat text. in d. c. cum a nobis. quia ibi nō datur regula quod litere probent: sed dicitur quod scriptura iudicis non est tante authoritatis, quin contrarium probari possit. Et intentio textus ibi non fuit ampliare authoritatem scripture iudicis, sed potius illā restringere: et ideo quatenus presupponitur ibi quod scripture iudicum probent, hoc intelligitur secundum quod alia iura disponunt, puta in leuibus. Et ita Abbas hic respondet simpliciter, quod ille textus in leuibus debet intelligi. Sed eius responsio ex supra dictis iustificatur. Et ad illum tex. etiam alie responsiones colliguntur ex his, que traduntur ibi per Innoc. Hostien. et alios. Ultimo non obstat text. in dicto cap. si canonici. de offic. ordin. in sexto, et in c. j. de sentent. excommunica. in vj. cum similib. quia dum loquitur simpliciter de authentico sigillo, suppleri debet vt s. dictum est ad c. inter dilectos. scilicet, vt illa iura intelligantur, interueniente adminiculo testium, per s. dicta. Et hoc suadetur: quia non debet esse maioris fidei sigillum authenticum, quam sit authoritas tabellionis. Unde cum instrumentum publicum non probet absque adminiculo testium d. §. sed et si instrumenta. ergo idem videtur dicendum in authentico sigillo. Et sic ex his tolluntur rationes, que pro ista parte inducuntur: et, vt patet, articulus esset disputabilis: quid tamen tenendum sit, inferius
8 dicam. † Sed prius queritur de secundo dubio supra formato, videlicet, an sola inscriptio testium sufficiat. In quo dominus Abbas concludit quod non, imo quod testium subscriptio necessaria sit: alias si sola inscriptio sufficeret, de facili posset fraus fieri in scribendo testes nunc forte mortuos, et tempore date literarum viuentes. Et ita expresse dicit Joan. And. hic, in fi. et sentit Cald. hic. Arcbid. et Domini. in dicto capi. vt circa. §. j. et alij in locis supra allega. dum loquuntur de testiū subscriptione. Aliter tamen dicunt Anton. de Butr. Cardina. et
c Imola hic, quod sola c inscriptio sufficiat, per tex. in c. ij. infra de fide instrumento. vbi de inscriptione dicitur. Sed ad illum textum Abb. hic respondet quod inscriptio ibi ponatur pro subscriptione: quia subscriptio, dicitur inscriptio largo modo. Ista responsio impugnatur per Aretinum hic: quia verbum, inscriptio, ibi: simul refert ad instrumentum publicum, et ad scripturam cum authentico sigillo. Unde respectu publici instrumenti constat quod verbum, inscriptio, proprie accipiatur: quia in instrumēto publico subscriptio testium est necessaria. Ergo idem videtur dicendum in authentico sigillo: quia vna determinatio respiciēs plura determinabilia, debet equaliter determinare. l. iam hoc iure. §. fin. ff. de vulga. et pupill. bonus textus in l. finali, C. de sentent. Ad hoc responderi potest, prout etiam Aretin. perpendit, quod non inconuenit quod etiam vnum et idem verbum diuersis respectibus proprie et improprie intelligatur. iuxta gloss. per illum text. in l. ij. ff. de offic. proconsu. et lega. Et si responsio Abba. defenditur. Et vlterius etiam tali ratione comprobari potest: nam regula ibi ponitur in d. c. ij. quod scriptura authentica, in qua inscripti sunt testes qui decesserunt, non probat, nisi in duobus casibus, quando est publicum instrumentum, vel habet authenticum sigillum. Regula ergo, que ponitur ibi, de priuata scriptura intelligitur, que cum testium adminiculo authentica redditur: vt per gl. et docto. ibi: et in tali scriptura subscriptio testium requiritur. l. scripturas. C. qui potiores. Ergo necessarium est fateri quod inscriptio capiatur ibi pro subscriptione, que in tali scriptura exigitur. Et dum postea excipitur scriptura, que sigillum habet authenticum, consonat quod essent ibi testes subscripti: vt secundum regulam exceptio intelligatur. l. fina. §. cui dulcia. ff. de vino triti. oleoque lega. not. in rub. de regu. iur. in sexto. Si quispiam tamen opinionem Anton. de Butr. et Car. et Imo. tenere velit, hac ratione comprobari et suaderi potest: quia si precise subscriptio testium requireretur, parum, aut nihil authoritas sigilli operaretur: quia etiam absque sigillo scriptura priuata cum subscriptione testium faceret fidem. dicto capi. ij. de fide instrumen. Ad hoc ergo vt per authenticum sigillum scripture, aliquid plus fidei tribuatur, dicendum videtur quod vbi in priuata scriptura subscriptio testium necessaria est, si in tali scriptura apponatur authenticum sigillum, inscriptio sola testium sufficiat. Comprobatur hoc: quia in publico instrumento sufficiat testes inscribere: vt no. in c. j. infra de fide instrument. ergo idem, vbi sigillum authenticum reperitur: quia ista parificantur. d. c. ij. de fide instrumen. cum simil. Non obstat ratio, que supra in contrarium alleg. per Joann. Andr. et Abba. hic, quod esset suspicio fraudis, cum inscriptio de facili fieri possit: quia responderi potest, quod ista subscriptio ex testium inscriptorum attestationibus poterit purgari. Et si testes inscripti mortui sunt, tamē creditur propter authoritatem sigilli. d. c. ij. Nam in publico instrumento illa ratio Joann. Andr. non attenditur, cum ibi sola inscriptio sufficiat. Ergo idem dicendum est in scriptura habente authenticum sigillum, que in hoc instrumento publico equiparatur. d. c. ij. et in dic. c. inter dilectos. cum simil. Et ita ex supra dictis etiam ad disputationē huius secundi dubij via aperitur. Uenio nunc ad tertium dubium propositum supra in quo breuiter Abb. concludit quod
9 † litere cum authentico sigillo, et subscriptione testium, generaliter in quibuscunque negotijs probent: quia instrumento publico equiparantur. d. c. ij. de fide instrumen. facit text. in capit. cum a nobis. in ver. nec scriptum. infra de testib. Sed Aretin. hic contrarium tenet, et concludit quod tales litere duntaxat faciunt fidem in pertinentibus ad officium sigillantis, et authoritas sigilli ad vsum, ad quem fuit designatum sigillum, restringitur: vt est textus in cap. significauit. de appellatio. et alia iura quedam inducit, de quibus inferius dicam. Non obstat text. in d. c. ij. quia loquitur in sigillo authentico: sed quādo adhibetur sigillum ad vsum non deputatū, tunc non videtur sigillum authenticum, vt patet in d. c. significauit. Ad c. cum a nobis. ex supra dictis responsio colligitur. Et ista dicta Areti. contra Abbat. sequuntur alij posteriores scribentes hic. Mihi tamen satisfacit opinio Abb. in terminis, in quibus ipse loquitur, videlicet quando vltra sigillum authenticum etiam subscriptio testium concurrit. Rationes, et iura, que Aret. inducit, bene procederent in sigillo solo authētico absque testibus, prout loquitur text. in d. c. significauit. sed quando etiam adsunt testes, qui se subscripserunt, probatio generaliter in omnibus haberi videtur, vt latius infra dicam. His studio inuestigande veritatis sic discussis, colligendo dicta doct. que veriora etiam existimo, firmabo tres cōclusiones, in quibus totam materiam comple-
10 ctar: et quid tenendum sit, liquido apparebit. † Prima conclusio sit, quod literis cum authentico sigillo sigillatis credatur, absque adminiculo testium, in pertinentibus ad officium sigillantis, Inno. in c. j. in fi. infra de fide instrum. quem Abbas hic refert in vij. opin. et idem Joann. Andr. in tit. de instrum. edi. §. nunc dicendum restat. ver. secundum supplemētum, vbi expresse inquit credi talibus literis, etiā sine testibus dummodo fiat scriptura de eo, quod spectat ad officium sigillantis. Et Bald. hoc idem tradit in rub. C. de fide instrumen. ver. secundum supplementum. Ad hoc est decisio Rote, que incip. item fuit dubitatum. Illam Abb. hic refert, et secundum ordinem nouissimū prima reperitur in eod. titu. de probation. in nouis. vbi deciditur quod literis episcopi suo sigillo sigillatis, sine notarij, et testium subscriptione, credatur in his, que ad suum spectant officium: puta super resignatione facta ex causa permutationis, de qua ibi agebatur. Et idem habetur in vij. deci. inci. non creditur. eod. tit. in antiq. Et idem in simi. traditur in vij. decis. incipien. vtrum credatur. in titul. de officio delega. in antiquis. vbi creditur executori scribenti cum sigillo quod aliquis certum beneficium acceptauit. Et ad istam conclusionem consonant plura iura, que in materia allegantur. xviij. dist. j. c. si episcopus. lxxv. dist. in c. non debet. in c. cum inter. supra de elect. et hic, in c. j. supra de treu. et pace. cum simi. supra alle. hinc est quod creditur literis cum sigillo, in quibus iurisdictio demādatur. Arcbi. et Dom. in c. si a subdelegato. in princip. de offic. delega. in vj. Innoc. in c. quoniam contra. infra eo. Card. in clemen. j. in princip. de proc. Et secundum istam conclusionem saluatur et procedit opin. eorum, quos supra retulimus, qui absolute dixerunt, credi literis ordinarij cum authentico sigillo, vt tenet

Ugo & Hostiens. hic, Bald. in l. si procuratorem. versicu. iij. queritur. in fi. ff. de procurat. Et hoc etiam habet locum in delegatis iudicibus, vt per Abbat. hic, imo etiam videtur habere locum in arbitris: quia eadem ratio est in pertinentibus ad eorum officium. Non obstat text. l. ne in arbitris. C. de arbitr. per quem Abbas & doct. contrarium dicunt: quia loquitur in verbo, arbitri, & in his, que viua voce deponit, non in scriptura, prout in casu isto agitur. Predicta conclusio primo fallit in iudicialibus, in quibus indistincte non creditur iudici in preiudicium alterius. cap. quoniam contra. j. eo. vbi videbimus glo. hic. & Rotam in loco s. allega. vbi inquit, non credi literis episcopi, quando procedit vt iudex. Et hoc videtur procedere in his, que non pendent ab arbitrio iudicis: secus in his, que iure officij pro arbitrio eius, iudex disponere potest. Ita not. Bal. dicit in l. si qua per calumniam. vers. querit hic Gul. C. de episc. & cler. Secundo fallit, quando contra iudicem scribentem esset presumptio fraudis: quia tunc non creditur. Exemplum est secundum decisionem dominorum de Rota allegatam supra, que est prima eod. titul. in nouis. in ordinario iudice, qui scribit contra apostolicum impetrantem: & dicit se primum contulisse beneficium, quam Papa, vel executor eius: quia sibi non creditur, propter fraudis suspicionem: vt latius hic dom. Abbas refert & idem habet in x. decis. incip. item voluerunt. eod. ti. in nouis. Facit tex. in c. j. s. de procurat. vbi maior cautela, & solennitas adhibetur in probatione, propter fraudis suspicionem.

11 † Secunda conclusio est, quod literis cum sigillo authentico non creditur absque testibus, in his, que aliena sunt ab officio sigillantis. Joan. Andre. post Nico. de Matarellis, quem refert in titul. de instrum. edit. in §. nunc dicendum restat vers. supra allega. & idem Bald. concludit in d. rubri. C. de fide instr. in d. ver. secundum supplemētum. vbi ex hoc notabiliter infert quod si priores Perusij sigillant scripturam, in qua contractus alicuius priuati continetur, talis scriptura non probaret contractum. Authoritas enim sigilli restringitur ad causam, & officium, ad quod sigillum deputatum fuit. cap. significauit. infra de appellat. quem ad hoc Bald. in princip. hic adducit: & idem dicit Aretin. hic, per text. in dicto cap. significauit. Et in simili allegat. quod not. Barto. in l. fina. C. ad Maced. & in l. iij. §. & ex hoc edicto. ff. nau. caup. stab. vbi inquit quod si velit statutum, filiumfamilias non obligari ex contractu, nisi sit mercator: statutum intelligitur, dummodo cōtrahat in causam mer-

o cantie o. Inducit etiam tex. in l. si quis ex argentarijs. § ratione. ff. de eden. Sic etiam dicimus quod si ex forma statuti libris mercatorū debeat fides adhiberi, hoc intelligitur in pertinentibus ad mercantiam: non autem in alijs, que non respiciunt causam mercantie. Ita Roma. in consil. ccv. in puncto proposito. & in consilio precedenti. cciiij. pro discutiēda. & idem Roma. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Areti. idem tradit in consilio xxxiij. consultatio premissa per illud dictum Jo. Andr. in d. §. nunc dicendum restat. Sic etiam in nuncio dicitur, quod sibi duntaxat credatur in spectātibus ad officium eius: vt concludit Joann. Andr. in titul. de citatione. §. j. in princip. quem refert, & sequitur Abb. in c. cum parati. de appellatio. Et ideo in proposito, quatenus iura volunt quod sigillo, & literis officialis credatur, hoc intelligitur quando officium eius exequitur, vt supra dictum est in precedenti conclusione: secus in negotijs alienis ab officio suo, per predicta. Et secundū istam conclusionem verificatur, & procedit opin. eorum, quos retulimus supra, qui tenēt quod litere cum sigillo non probēt absque

12 testibus. † Predicta conclusio limitatur primo, nisi consuetudo esset in contrarium: quia tunc indistincte prestaretur fides literis, secundum quod consuetudo disponit. Ita Joan. And. post Nico. de Mata. quem ibi refert in titu. de instrum. edit. §. nunc dicendum restat, ver. secundum supplementum. in fi. Idē Inno. in d. c. j. de fid. instru. Cal. & doc. hic, arg. c. cum dilectus. infra de fide instrum. Bal. in d. rub. C. de fid. instrum. ver. septimum supplementum. vbi loquitur de ista consuetudine circa sigillum, & dicit quod propter consuetudinem in quolibet foro adhibetur fides. Et hoc idem Domi. tradit post Joan. And. in c. seculares. versic. quero, pone de foro compet. in vj. Et talis consuetudo etiam operatur vt soli sigillo credatur absque scriptura. Ita Domi. in c. quanuis. de procurato. in vj. vbi inquit quod Senis veniūt homines castrorum, & ostendunt sigillum communitatis eorum: nam propter consuetudinem creditur

13 eis quod procuratores sint. † Secundo limitatur non procedere in leuibus, in quibus indistincte creditur secum Baldum & omnes hic. Innoc. in d. c. j. de fide instrument. quem Ab. in vij. opp. refert, expresse dicit, quod in leuibus etiam creditur extra officium, per ea, que habentur in capi. j. s. de cler. pereg. & idem Cyn. & Bald. in l. pacta nouissima. C. de pactis. Abb. in ca. cum in ecclesia. supra de maioritate & obedientia. Facit text. in l. diuus. §. cum autem. vbi Bartol. ff. de offic. presid. & quod no. Bartol. in authenti. nisi breuiores. in fine, C. de sentent. ex breuic. recitand. vbi dixit quod in his leuioribus creditur verbo simplici iudicis: & in his, que sunt modici preiudicij, semiplena probatio sufficit. Bartolus in l. j. C. quorum bono. & in l. ij. §. fin. C. vbi

14 in rem actio. cum simılib. † Tertio fallit quo ad semiplenam probationē: quia generaliter ex talibus literis semiplena probatio habetur, secundum Innoc. in c. in presentia. de renun. vbi Cardi. & Imo. sequuntur: & idem Abb. in d. c. cum in ecclesijs. de maior. & obedien. Ex quo infertur quod vbi semiplene probationes sufficerent, tales litere plenam facerent fidem: puta

15 in antiquis, vel in probatione finium. † Quarto fallit in scriptura principis, cui creditur: quia cum possit in causa propria iudicare, etiam fides scripture sue prestatur: vt Baldus not. post Pe. concludit in l. exemplo. vers. queritur hic. C. de proba. De quo tamen dubitari potest ex eo, quod dicitur in c. cum dilectus. de fide instrumento. vbi instrumento priuato regis creditur propter consuetudinē: ergo absque consuetudine authoritas principis non sufficit. Nisi dicamus quod ille text. loquatur in rege, qui superiorem recognoscit, in quo ratio Baldi cessat: quia in propria causa iudicare non potest. Vel aliter respōderi potest, per ea, que diximus circa illum tex. in c. j. s. eodem. Alie limitationes applicari possent, discurrendo materiā pro

16 bationum. sed gratia breuitatis vlterius non insisto. † Tertia, & vltima conclusio sit quod litere episcopi cum authentico sigillo signate cum testium subscriptione, plenam faciunt fidem in quibuscunque negotijs. Abbas hic in tertio requisito conclusionis sue: quia huiusmodi litere instrumento publico equiparantur, in cap. ij. de fide instrument. & licet Areti. & posteriores scribentes hic, contrarium dicant per rationes, quas supra in secunda conclusione retulimus, verior videtur opinio Abb. in terminis, in quibus ipse loquitur: scilicet quando vltra sigillum authenticum etiam testium subscriptio adhibetur, vt supra etiam dixi. Ad quod facit, quia etiam acta iudicij probari possunt cum talibus literis, que habent sigillum, & subscriptionem testium: vt Abbas hic in septimo requisito deducit, per text. in c. quoniam. in fine, infra eodem. Et ex his breuiter abso

17 luta sit prima materia huius decretal. ¶ † In glos. fina. circa materiam huius glos. precipua difficultas est, in qua laborant, doctor. hic. An constitutio procuratoris excommunicati ipso iure a principio nulla sit, ita quod non sit opus quod procurator excommunicatus repellatur exceptione. Innocen. hic sentit quod valeat mero iure. Sed contrarium communiter doctores tenent. Speculat. in titu. de procurat. in princ. Calderi. Joann. Andr. Anton. de Butr. & alij quos sequitur Abb. hic per istum textum, vbi est casus, secundum eum, dum ponderatur tempus assumptionis officij. Nam ex hoc datur intelligi quod ipso iure a principio mandatum fuit nullum: ideo talis procurator repellitur, dato quod absolutus reperiatur tempore, quo agere velit, vt Abbas hic deducit. Areti. primo arguit pro opinione Innocen. quod procurator excōmunicatus ipso iure non sit inhabilis. quia ille, qui procurator esse non potest, si tamen constituatur, agere poterit, nisi repellatur: vt no. Bartol. in l. filiumfamilias. §. veterani. in fi. ff. de procura. in l. Pomponius. §. rati. ff. eodem titu. in l. licet. C. de procurator. Secundo adducit glos. not. in l. exigendi. in ver. non iniuste. C. de procurato. vbi Bartol. qui voluit quod licet minor non habeat legitimam personam, tamen si procurator pro alio constituatur, cōstitutio valet, & iudicium procedit, nisi opponatur: ergo idem videtur dicendum in excommunicato. Ad tex. hic, vbi secundum Abb. videtur casus pro communi opinione Aret. conatur respōdere, & dicit quod tempus assumptionis officij non pōderatur propter tempus quod sequitur: quasi velit quod si illo tempore erat excōmunicatus, non admittatur nūc, licet absolutus sit, vt Abb. dicit: sed ponderatur, secundum eum, tempus assumptionis propter tempus precedens, quasi dicat, quod procurator excommunicatus tempore acceptationis officij non potest agere opposita exceptione, licet a principio tempore constitutionis non esset excommunicatus. Sed ista responsio, vt fatetur etiam ipse Aret. non valet: quia si hoc esset summus pontifex non magis ponderasset tempus assumptionis post constitutionem procuratoris, quam aliud tempus: cum omne tempus esset equale, & vniforme post cōstitutionem: quia quocunque tempore excommunicatio superueniret, excommunicatus ope exceptionis repellebatur, ex quo a principio valuit constitutio procuratoris, cum non esset tūc procurator excommunicatus. Et ideo, secundum Aretinum melior est intellectus Abb. quod hic ponderetur tempus assumptionis ad ostendendum: & quod licet postea absolutio sequatur, procurator ta

tor tamen agere non possit propter inhabilitatẽ precedentem:
& sic mero iure repellitur. Comprobatur hoc: quia si per viam
exceptionis hic procurator repelleretur, deberet ponderari tẽ-
pus, quo procurator ageret: & sic tẽpus, quo propter exceptio-
nem esset repellendus. vt in c. pia. de exceptio. in sexto. Cum er-
go tempus acceptationis ponderetur, necessario videtur di-
cendum quod istud factum sit ad ostendendum quod constitu
tio procuratoris fuerit nulla, & quod ipso iure procurator excõ
municatus repellatur, vt Abbas dicit. Et secundum Aretin.
hic, est hoc speciale in odium excommunicati, vt ipso iure non
admittatur. In aliis vero ille, qui prohibetur esse procurator,
admittatur ipso iure, & valet processus, qui cum illo agitatur,
nisi repellatur per viam exceptionis, vt in casibus in contra-
rium supra allegatis. Et ita transeunt omnes alij posteriores
hic. Mihi tamen placet opin. Innocen. scilicet quod dunta-
xat ope exceptionis procurator excommunicatus repellatur.
Et istam veriorem dicit esse Aretin. nisi obstaret text. hic, cui
visum fuit non bene posse responderi: sed ex his, que infra di-
cam, responsio clara apparebit. Primo igitur non consonat
quod speciale sit in odium excommunicati: quia istud odium
non attenditur in ipso excommunicato principali agente pro
se, cum tantum ope exceptionis repellatur. c. j. de except. in vj.
Nam magis odiosus reputatur excommunicatus, dum agit
proprio nomine: quia agitur de suo interesse, & de sua tantum
vtilitate tractatur: & tamen ipso iure non repellitur: ergo mi-
nus debet repelli, quando vti procurator agit: quia tractatur
potius de vtilitate, vel interesse constituentis, quam ipsius. Cõ
firmatur hoc: quia minor prohibitio videtur, quãdo quis agit
nomine alieno, quam si agat proprio nomine: argum. l. furti. §.
qui alieno. ff. de infa. Unde magis videtur prohibitus excom-
municatus esse in iudicio pro se, quam nomine alterius: & ta-
men nomine proprio excommunicatus, ipso iure non repelli-
tur, vt dictum est: ergo multo minus debet repelli, quãdo agit
vt procurator. Tertio hoc probatur ratione manifesta. Nam
remoto isto textu, cui respondebo inferius, excommunicatus
nullibi specialiter prohibetur esse procurator. Primo enim nõ
prohibetur ratione contractus: quia secundum opinionem cõ
munem excommunicatus contrahere non prohibetur: vt not.
in c. veritatis. supra de dolo, & contuma. Sed etiam non vide-
tur prohiberi ex eo quod officium procuratoris publicum sit,
saltem authoritate, vt Abb. hic dicit: quia non est verum, cum
omni respectu tale officium sit priuatum. Nam a priuato con-
ceditur tale officium, & a priuato exequitur. Et quod sit autho
ritate & vtilitate priuatum, tenet Bartol. in l. j. §. si plures. ff. de
exer. & ipse Abb. idem dicit in cap. prudentiam. in princ. in ver-
sicu. secundo membro principali. supra de officio & potestate iu
dicis delegati. Excommunicatus ergo tantum videtur prohi
beri esse procurator ad iudicia, ex regula generali: quia excom
municatus in iudicio stare non potest. capitulo, intelleximus.
supra de iudic. sed per talem regulam ope exceptionis dunta-
xat prohibetur. d. c. j. de exception. in sexto. ergo talis procura-
tor tantum ope exceptionis debet repelli. Et ita in his ratio-
nibus iustificatur opinio Innoc. quod procurator excommu-
nicatus ipso iure admittatur. Et certe si non fuisset textus hic,
Doctores tenuissent opinionem Innocen. vnde vis tota consi
stit in respondendo ad istũ text. In quo aduertendũ est: & dico
quod alius nouus intellectus accommodari potest, secũdum
quem de plano procedit, & ad propositam questionem nihil fa-
cit. nam in tex. isto ponderatur tempus assumptionis: quia il-
lo tempore apparuit illum fuisse excommunicatum per literas
ordinarij: postea dum vellet agere tanquam procurator, oppo
situm fuit quod esset excommunicatus, & quod nõ deberet ad-
mitti. Et deciditur quod ad probãdum excommunicationem
de precedẽti, sufficit probare quod esset excommunicatus tem
pore assumptionis: quia adhuc presumitur excommunicatus,
nisi de absolutione probetur. Et ita ponderatur tempus abso
lutionis respectu probationis excommunicationis: quia semel
excommunicatus semper excommunicatus presumitur, nisi
probetur absolutus, capit. sicut nobis. vbi Abbas in primo no
tabi. infra de sentent. excommunicatio. in c. proposuit. vbi glos.
& Abb. infra de cleric. excommunic. mini. Et ideo concludunt
domini de Rota eodem titu. in antiquis. in xj. decisione. incip.
not. glos. quod sufficit probare quem fuisse excommunicatum
ante electionem, licet non probetur precise de tempore electio
nis, quia presumitur, vt per Innocent. in d. c. proposuit. & Cyn.
in l. siue possidetis. C. eodem titul. Ergo ita hic sufficit proba-
re istum excommunicatum fuisse antequam compareat in iu-
dicio: & ad istum intellectum bene seruiunt verba text. dum di-
cit de literis ordinarij, quibus standum est, donec contrarium
probetur. Et sic videtur text. vt dixi, considerare probationem
excommunicationis. Suadetur etiam hoc ex natura tituli.
Hoc enim modo text. bene correspondent ad materiam tituli
de probationibus, iuxta l. Imperatores. ff. de in diem addi. Et
secundum intellectum Abbas nihil faceret ad titulum. Et cõ-
tra intellectum Abb. etiam facit: quia attẽta ratione eius, tex.
se retulisset ad tempus constitutionis, ita quod a principio nul
la fuisset constitutio procuratoris excommunicati: & tunc ra-
tio Abba. bene procederet. Sed in textu ponderatur tempus
acceptationis: quo casu, dato quod illo tempore esset excom-
municatus; non tamen potuisset repelli, nisi ope exceptionis,
ex quo a principio nõ erat excommunicatus: & si tempore exer-
citij absolutus esset, non repelleretur. Et sic intentio Abbat.
ibi nullo modo probatur, Et contra Abb. vrgent rationes, vt
supra induxi. Ad tex. hic plana responsio colligitur, vt dictum
fuit. Et ex omnibus supra dictis infertur quod procurator ex-
communicatus ad instar principalis excommunicati, ope exce
ptionis tantum repellatur. Et ex ista conclusione plura infe-
runtur contra ea, que Abbas & Doctores communiter dicunt,
Successiue circa istam glo. Ab. considerat quatuor casus. In-
stabo in duabus cõclusionibus, que ex dictis eius precipue col-
liguntur. Prima conclusio est, quod si procurator excommu-
nicatus sit a principio tempore constitutionis, licet postea ab-
solutus sit, non tamen habilitatur vt agere possit: quia attendi
tur inhabilitas, que a principio reperitur: vt per glos. hic. Ad
idem bene facit quod voluit glos. not. in c. dilectus. el ij. de preb.
dicens quod non valet impetratio facta de iudice excommuni
cato, quãuis tempore receptionis literarum absolutus sit. Et
sequitur Spec. de iudice delega. §. j. in princip. & in simili glos.
not. in c. statutum. in verbo, canonicis. de rescr. in vj. dicit quod
qualitas canonicatus, vel dignitatis, que in delegato summi
pontificis per illum text. requiritur, debet esse a principio tem
pore commissionis: & non sufficit quod adsit tempore presen-
tationis literarum. Et idem Baldus tradit in l. precipimus.
§. fin. C. de appell. Card. & Imo. in clem. fina. de rescrip. & in no.
quest. tradit Paulus de Castro in consil. cccxxv. ad primum.
Cum enim a principio procurator reperiatur excommunica-
tus, prohibetur mandatum suscipere. Unde pariter dominus
ex quadam correlatione illum constituere prohibetur: vt in no
tabili questione concludit Joannes Andre. in addit. ad Spe-
culat. in titul. de accusatio. in iij. parte. in §. sequitur. in magna
additione. in ver. bona. Et partim simile est, quod refert Aret.
hic, & in c. omnipotens. infra de accusation. & in l. existimo. ff. de
verborum obligation. Nam secundum eum, si bannitus prohi
betur acceptare officium, videtur etiã prohibitus ne eligatur.
per textum in c. cum in cunctis. §. inferiora. iuncto §. fina. de ele
ction. Et ideo si tempore, quo imbursatur, vel eligitur, banni-
tus sit, non valet electio, licet postea tempore acceptationis of-
ficij liberatus sit. Quod etiam tenet Baldus in rubr. C. de con
di. ob turpem cau. vt dictum fuit in notabilibus. Et sic in pro-
posita questione ista cõclusio bene procedit, quod ex quo a prin
cipio constitutio procuratoris excommunicati fuit nulla, non
tamen agere potest, si postmodum absoluatur: cum a principio
actus fuerit nullus propter prohibitionem statuti, que respicit
principium. Sed quando a principio actus non annullatur,
habent locum quedam, que in contrarium adduci possunt, de
quibus dictum fuit in notabilibus. Et predicta conclusio pro
cedit secundum opin. communem, que habet quod constitutio
procuratoris excommunicati sit ipso iure nulla. Sed tenendo
opinionem Innocen. quod valeat, quod verius est, per supra
dicta, cessaret fundamentum conclusionis: quia actus a princi
pio non esset nullus: & esset dicendum, quod si procurator abso
lutionem consequatur, debeat admitti, ex quo actus valuit a
19 principio, per ea, que infra dicam. † Secunda conclusio est, ꝙ
non sufficit tempore constitutionis procuratorem non esse ex-
communicatum, sed hec etiam habilitas requiritur tempore
acceptationis officij. Unde procurator, qui fuit excommuni-
catus tempore, quo officium suscepit, non admittitur ad agen
dum, quãuis absolutus sit tempore exercitij, dato quod a prin-
cipio tempore constitutionis non esset excommunicatus. Pro
ista conclusione facit text. hic, secundum communem intelle-
ctum, prout Abbas illum inducit, põderando tempus assum-
ptionis. Secundo facit text. in §. in extraneis. institu. de here.
qualit. & differen. vbi consideratur habilitas tempore accepta-
tionis: & sic vtroque tempore. Tertio, quia validitas constitu
tionis causatur ex consensu vtriusque, constituentis, scilicet, &
acceptantis: & ideo requiritur cõcursus voluntatis vtriusque,
vt Ab. dicit, & sequuntur posteriores hic. Sed tamen rationes
iste euitari possunt. Primo enim text. hic nihil facit secundum
intellectum quem supra dixi. Non obstat tex. in §. in extraneis.
quia loquit respectu acquisitionis, que debet fieri heredi. Sed

in casu isto consideratur constitutio procurationis, vt in se valeat a principio. Et quo ad hoc satis est, quod nō sit excommunicatus a principio: nec aliter consideratur voluntas procuratoris acceptantis: vt probatur in c. licet. de proc. in vj. Et Doc. hoc volunt hic, dum respondent ad illum textum, quod ibi valuit actus a principio: & tamen procurator ibi recusauit suscipere mandatum. Et per hoc etiam respondetur ad rationem, que vltimo allegatur, quod debet esse concursus voluntatis vtriusque. Nam hoc verum est quo ad hoc, vt mādatum habeat effectum, vt procurator agere possit: sed non requiritur hoc, vt actus constitutionis valeat. Preterea etiam voluntas vtriusque concurrit: nam voluntas constituentis habetur a principio, dum procuratorem constituit: & in tali voluntate durare presumitur. c. maiores. de baptismo. & postea tempore exercitij, si procurator absolutus agit, videtur in consequentiam acceptare: argu. l. ij. ff. de iurisd. om. iudi. & virtute huius tacite acceptationis ex vtraque parte voluntas concurrit, quamuis acceptatio facta expresse prius non valuerit. In alijs Abbas bene

20 dicit. † An autem gesta per procuratorem excommunicatum a principio tempore cōstitutionis valeant, Doctores communiter tenent hic, quod non. Ita Anton. de Butr. hic, & Ab. cōcludunt post antiquos. Et conclusio ista de plano procedit tenendo communem opi. quod ipso iure non valeat constitutio procuratoris excommunicati. Sed secundum aliam opi. Inn. quam supra tenui, ista conclusio non haberet locū: quia omnia acta valerent ante, quam procurator repelleretur. Et ex his, que Cal. Anto. de Butri. & Abbas hic dicunt, due colliguntur

a limitationes ad illud, quod dicitur in l. Barbarius [a], ff. de offic. preto. & in c. ad probandum. infra de re iudicata. vbi agitata per iudicem occulte excommunicatum, vel alias inhabilē, valent, quādo communi opinione habilis reputabatur. Nam

e primo hoc procedit in gestis ratione publici [e] officij, prout infra predicta loquuntur. Secus est in his, que agūtur ratione

f priuati officij: quia indistincte illa [f] non valent, propter inhabilitatem, etiam occultam, que postmodum probatur. per Innocent. in c. cum dilectus. supra de consuet. Domi. post Joan. And. in c. j. de rescript. in vj. sequitur Ange. in d. l. Barbarius. de officio pretor. Abbas hic, & in c. si vere. in fi. de sentent. excommun. in c. consulti. de procur. in c. veritatis. in fi. de dolo, & contuma. in c. intelleximus. de iudi. in c. consultationibus. de iure patronat. & ideo bene dicit Ant. de But. hic, quod in procuratore excommunicato, quia priuatum est officium eius, non distinguitur an manifestus, vel occultus sit excōmunicatus: sed indistincte sunt nulla, que per eum aguntur. Et idem in procuratore, tutore, & similibus. vt dicit Bal. in l. non omnis. §. si pupillus. ff. si certum peta. quia ista sunt priuata officia, in quibus nō habet locum quod dicitur in d. l. Barbarius. Secundo limitatur secundum Cal. hic, non habere locum in fauorem eius, qui

g scit iudicem [g] esse excōmunicatū, vel alias inhabilem, quia cō-

h munis error illi scienti non prodest [h]. Et idem Calderi. in d. c. ad probandum. quem omnes ibi sequuntur: & late Calderi. in disput. incipien. excommunicatus. sequitur Abb. post Anton. de Butr. in c. sciscitatus. de rescrip. & idem Abb. in c. si duobus. de appel. in c. dilectus. el ij. de prebend. & Roma. in singula. suo decla. incipien. lex, Barbarius. Ultimo queritur, an procurator excommunicatus cum potestate substituendi substituere possit, & ita substitutio per eum facta valeat. In quo communis conclusio est, quod eo casu, quo ipso iure valeat constitutio procuratoris, ab eo substitutio poterit fieri. Si vero ipso iure inhabilis sit, substitutio non valet, secundum gl. in clemen. si religio. sus. de procura. & Joannes Andr. & alios hic. Barto. in l. j. §. item acquirimus. in fine, ff. de acquir. possess. cum concord. vt Alegand. ibi tradit. Anto. de Butr. hic indistincte tenet quod procurator excommunicatus substituere possit: quia hoc per viam contractus expeditur: & in contractibus excommunicatus inhabilis non reputatur: vt not. in c. veritatis. de dolo, & cōtumacia. Dominus Abb. conatur respondere, & dicit quod in iudicio quasi contrahitur. l. iij. §. item scribit. ff. de pecu. & tamē non valet iudicium cum procuratore excommunicato. Quasi Ab. velit quod si esset habilis in contractu, prout Ant. de Bu. dicit, pariter, & in quasi cōtractu esset idoneus: & sic etiam in iudicio, quod falsum est, ergo ratio non videtur bona. Propterea attenta ratione Bu. excommunicatus posset procurator ad negotia constitui, quod falsum videtur, secundum Abba. quia cum tale officium saltem authoritate publicum sit, ad illud excommunicatus incapax videtur. Iste rationes Abb. fragiles videntur, & ex his non eneruatur quod Anton. de But. dicit. Nam quod Abb. inquit de quasi contractu, qui in iudicio interuenit, procederet, si in illo contractu, ad quem Abb. arguit, esset iudicium, prout est in quasi contractu: quia in iudicialibus maior est prohibitio. in c. solet. de sentent. excommu. in vj. Et ideo equiparatio, quam Abb. facit, non videtur procedere secundum Aretin. hic. Sed aliter, & formalius respondetur, & dico quod licet in iudicio aliquo respectu sit quasi contractus, non tamen de iudicio iudicatur simpliciter vt de quasi contractu, vt dixi supra in gl. j. tollendo aliam rationem similem, quā Abb. facit. Nec obstat quod excommunicatus prohibetur esse procurator: quia officium authoritate publicum est. Et ratio ista militat tam in cōtractibus, quam in iudicio: quia hoc non est verum, cum tale officium priuatum sit, vt supra dictum fuit, & ideo in cōtractibus excommunicatus potest esse procurator. Et ita ratio Anto. de Bu. stare videtur in ista questione cōtra communem opinionē, dum arguit procuratorem omnino inhabilem ad iudicia posse aliū substituere: quia substitutio per viam contractus expeditur: & in contractibus habilis iudicatur. Et ideo saluando communem opinionem, predicte rationi aliter respondetur. Et dico quod attenta hac ratione esset dicendum quod semper ipso iure valeret constitutio procuratoris excommunicati: quia illa constitutio expeditur per viam contractus: & tamen Ant. de Bu. & alij cōmuniter volunt quod non valeat, licet aliter dixerim supra. Ad rationem respondetur formaliter quod talis substitutio licet expediatur per viā contractus, tamen iste contractus ordinatur ad iudicia. Unde sicut excommunicatus ipso iure non potest esse procurator ad iudicia, per istum text. secundum communem intellectum, ita non potest substitutionem facere, per quam ad iudicia deuenitur: quia prohibito fine, omnia media ad finem prohiberi videntur. l. oratio. de sponsa. & dixi in notabilibus. Et ita saluatur communis. Secundo, quod dictum est, procuratorem ipso iure inhabilem, non posse substituere, verum est secūdum Calbic, quando generaliter habuit potestatem substituendi: secus si fuit specialiter nominata persona, que debet substitui: quia talis nominatio indistincte poterit fieri, cum sit nudus minister. Et sequitur Bartol. in dicto §. item acquirimus. cum concord. Quasi secundum Abb. tali casu non sit constitutus a procuratore excommunicato, sed potius ab ipso principali domino. Facit text. in l. cum pater. §. hereditatem. ff. de lega. ij. Et ex ista ratione arguunt Aretin. & Moder. hic, quod etiam quando fuit generaliter tantum, data potestas substituendi, procurator tamen inhabilis substituere possit: quia etiam substitutus ab eo, qui habuit potestatem generaliter substituendi, dicitur ab ipso principali substitutus: vt est glo. in c. j. de procur. in vj. verbo, substituendi. Allegat bonum tex. in l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusque vniuer. & probatur in d. c. j. de procurat. in vj. & tenet Bart. in l. j. circa medium. ff. de procurat. & videtur hoc probari in d. l. cum pater. §. hereditatem. vbi generaliter data erat potestas eligendi. Facit textus & quod ibi Bart. in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de legat. ij. ergo indistincte videtur ex ista ratione, quod procurator omnino inhabilis substituere possit: quia non ab eo, sed a principali videtur substitutus. Et ista ratione opinio Ant. de Butr. suaderi potest. Sed tamen aduertendum est, quia quamuis substitutus a procuratore inhabili indistincte dicat substitutus a principali, qui potestatem dedit substituendi: hoc videtur verum quantum ad iuris interpretationem. Sic etiam generaliter factum a procuratore, videt factum a domino: quia qui per aliū facit, per seipsum facere videtur. l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi arma. cum vulgaribus. Uere tamen factum fundatur in persona procuratoris: & cum reperiatur ipso iure inhabilis, actus substituendi in eo non videtur posse fundari: secus est, quando est

b nominata [b] persona, que debet substitui: quia videtur iam facta substitutio, & sola nominatio tunc fit a procuratore, qui tūc dicitur nudus minister, & nuncius, in cuius persona actus non fundatur. l. qui autem. §. fina. cum l. seq. ff. de constit. pec. & quod ibi Bart. & quod not. Bald. per illum text. in rub. C. de exercit. Alegand. in l. quod quis. C. de procur. Et hoc colligitur ex dictis Bart. in d. §. item acquirimus. Non obstat text. in d. l. cum pater. §. hereditatem. quia ibi a principio actus tenuit: secus in casu nostro, in quo, a principio procurator erat inhabilis ipso iure, vt in questione presupponitur. Pro opinio. tamen Anton. de Butr. alia via attentari potest: quia licet procurator sit inhabilis, vt ipse esse non possit, non tamen incapax videtur vt in alium tale officium transferre non possit. Probatur in simili. Ille, qui hereditatem capere non potest per se, potest tamen illam recipere vt alij restituat. l. cogi. §. hi, qui solidum. ff. ad Trebellia. & quod ibi Angel. Talis enim momentanea acquisitio non consideratur, argum. l. qui sic. ff. de solutio. Unde videmus quod licet fratres mendicantes sint incapaces bonorum immobilium, clem. exiui. de verb. signifi. capere tamen possunt vt vendant: vt per glo. in c. j. in ver. domum. de religio. do. in vj.

in vj.ꝛ tradit Bal.in l.cum questio.in fi.C.de legatis. cum simi. vt per Alexand.in l.apud Julianum.§.constat.ff.de leg.j.Sed pro responsione vide que Alex.scribit in d.§.hi,qui solidũ.Reliqua per doc.in d.§.item acquirimus.ꝛ per alios hic.

¶Additiones.

a ¶Barbarius. Adde Feli.in c.Rodulphus.in vers.ꝛ iuxta vnum.s.de rescrip.

b ¶Prodest. Adde quod contrarium tenuit Fel.in c.Rodulphus.de rescript.vbi voluit expresse quod etiam quo ad scientem gesta per occulte excommunicatum, valent: ꝛ eius opinio fundatur in quadam constitutione facta in concilio Basiliensi.in xx.sessione, cuius tenorem refert ibidem Felinus in versi. sed re vera. Hiero.Gig.

1 ¶Adhibenda.Vide Jo.Calde.hic,ꝛ Deci.in c.intelleximus. in prin.C.de indi.

2 ¶Reprobari.Vide Jo.Cald.hic.

3 ¶Probatio.Adde Dec.in c.ij.s.eo.tit.

4 ¶Lucro. Ex hoc infertur ad statutum nostrũ Florentinum de cessantibus, ibi:priuati omnibus ꝛ singulis officijs, vtrum intelligatur ab officio procuratoris, nam genitor meus li.viij. suorum consiliorum fo.cclxxiij.consuluit ꝙ non possit esse procurator:ꝛ adde Bald.in l.sed ꝛ milites.§.sed ꝛ ignominia.ff.de excusa.tutor.iuncto statuto predicto.in contrarium facit Bal. Ange.ꝛ Jmo.post Dyn.in l.si quis solidum.ff.de here.institu. quia cum ab officio procurationis lucrum perueniat nõ dicitur onerosum:ꝛ vide Fel.hic versi.in tex.ibi:officium procurationis.ꝛ ego alias dicebã sup illo statuto ꝙ excludebat ab officio aduocatiõis per do. Ant.de Butr. in c.ij.de postu.refert ꝛ sequitur Fran. Paui.in tract. de offic.ꝛ pote.ca.sede vacante. in ij.preludio.idẽ dicebam non posse esse legatũ aut oratorẽ per doctr.Alb.in iiij.parte sta.q.lxxxvi.ꝛ seq.Fran.de Paui.vbi s.

5 ¶Principio.Vide omnino eundẽ Deci.s.eo.

6 ¶Probetur.Et ideo inferebã alias in statuto nostro florentitino,de cessantibus.sub rub.iij. ibi per quatuor testes bone cõditiõis ꝛ fame,ꝙ debebãt de hac qualitate fieri articuli per dicta hic per Decium.ꝛ per Vero.in consil.lviij. Fran.vers.ꝛ per hoc ꝛ alia multa. Siluest.Aldob.

a ¶Testium.Jdem Felyn.hic glo.pragma.de subla.cle.literis. versi.quibuscunque.ꝛ ver.testes.Bal.l.pacta nouissima.in fine. C.de pac.Jas.repe.l.admonendi.de iureiuran. quod est verum quando ageretur de preiudicio alterius. Matth.Pacus,tra. de mandat.apost.in princ.vel quãdo prelatus est suspectus, [redacted]

b ¶Absque.Scilicet in his,que sunt leuis preiudicij,ꝛ cessante suspicione.Cardin.c.Albericus.de test.vide Bertachi.tracta. de episcop. parte.j.libr.iij.

c ¶Sola.Jn hanc inclinat Decius,ꝛ obseruatur.

d ¶Mercantie.Dixi.in consue.Parisi.§.cxiiij.Alexand.consi. ccviij.nume.11. libr.ij.consil.cxiij.lib.vij.

e ¶Publici. Ange.disput.duo inuicem.Steph.Aufr.in decisio.Tho.cxliij.

f ¶Jlla.Que tamẽ specialiter inueniuntur his prohiberi,ꝛ annullari.

g ¶Sciret iudicem. Jdem Anto. Corse.sing.ver.error cõmunis.Sed hoc hodie correctum est a tempore concilij Constantiensis,vbi statutum est,neminem teneri vitare excõmunicatũ nisi publice ꝛ nominatim denunciatũ.ꝛ notorium,vt habetur in prag.de excommu.nõ vitan.Unde male consuluit Stepha. Bertran.consi.lxxiiij.si dominus.lib.j.extendens ad vicarium episcopi,vel prelati cõferentẽ beneficiũ scienti collatorẽ esse excommunicatũ,ꝛ male:quia quãtumuis siue ordinarius,siue vicarius,siue vterque sit excõmunicatus,nõ vt supra publicatus valent collationes,ꝛ omnes actus etiam ad commodum scientium.Plus dico quicquid dicat Sum.Ange.ver.excõmunicatio.iij.§.ij.quod valent excõmunicationes, alias rite ꝛ iuste ab eisdem late,vt etiã tenent Panor.Fely.in d.c. ad probandum. quia hoc a potestate iurisdictionis vel ministerij pendet,quam habet is,qui preest,ꝛ toleratur.Henric.Bohic,Felyn.in c.si vero.de sententia excommunica.

h ¶Nominata.Jmo idem,quod valet,etiam si nõ sit nominata. [redacted]

1 ¶Molestari alium prohibitus,quid facere possit.
2 Consortes eiusdẽ litis possunt reum conuenire in eodẽ libello.
3 Libellus, peto omnia, que tibi obuenerunt de hereditate talis:valet.
4 Donare se ꝛ sua monasterio quis potest.6.
5 Et sic potest quis se priuare in vita potestate testandi.
7 Religiosi si aliquem inducunt circumueniendo eum,quod ingrediatur religionẽ bona ingressi debent restitui heredib9.8.9.
10 Actuum pluralitas non presumitur.
11 Actus quando habet debitam formam,persone habilitas presumitur.
12 Actor qui semel fundauit intentionem suã,debet obtinere,nisi intentio sua confundatur probationibus rei.
13 Exceptio rei debet concludenter probari.
14 Delictũ presumitur in his, que sunt de genere prohibitorum.
15 Delictum presumitur in dubio in foro conscientie.
16 Probatio non concludens non valet.17.vsque ad nu.25.quod limitatur vsque ad nu.33.
34 Probatio dubia licet non concludat,dicta tamen testium debent interpretari in mitiorem partem.
Et iudex debet admittere omnes probationes.
35 Minor xxv.annis potest ingredi monasterium:cuius bona acquiruntur monasterio,etiam sine curatore.
36 Donatio omnium bonorum facta a minore cum iuramento an valeat.
37 Substitutio an euanescat substituto decedente cum liberis naturalibus.38. quod sic.fall.39.40.41.42.
43 Statutum disponens quod naturales,ꝛ spurij succedant vt legitimi,an valeat.
44 Filiorum appellatione an veniant naturales.
45 Statutum in materia odiosa, seu penali non comprehendit naturales.
46 Emphyteusis si concedatur filijs,an veniant naturales.47.
48 Heredum appellatione quales heredes veniant.
49 Cõditio,si decesserit sine liberis, verificatur in nepote ex filia.
50 Probatio incumbit ei,qui se fundat in etate minori.
51 Priuilegiatus propter aliquam qualitatem non vtitur priuilegio contra similiter priuilegiatum.
52 Ecclesia instituta heres an possit detrahere Falcidiam de legato facto alteri ecclesie.
53 Fideicommissum non euanescit, quando restitutio debet fieri loco pio.
54 Institutio si sit facta sub conditione, quando intrabit monasterium:an talis conditio reijciatur.
55 Monachatus si non tenuit,an substitutio euanescat.
56 Heres, cui facta est substitutio, si ingrediatur monasterium in fraudem,vt substitutio euanescat, an fideicommissum expiret.
56 Statutum si disponat quod bona offendentis applicantur heredibus occisi,ꝛ professus in monasterio occisus sit,cum haberet filium in seculo,cui applicabuntur bona offendentis.
58 Substitutio si facta sit sub tali conditione, si heres institutus decesserit sine liberis veris,ꝛ naturalibus ab eo procreatis: an per ingressum monasterij excludatur substitutus.
59 Pater si legauit filie mille si nupserit,ꝛ solum ducenta si ingrediatur monasterium : quid iuris si ingrediatur monasterium.
60 Monasterium ingrediens an possit testari non seruata solennitate iuris communis.
61 Testamentum prius factum an reuocetur per ingressum religionis.
62 Filiusfamilias si ingrediatur monasterium, an bona eius aduentitia,in quibus pater habet vsumfructum,transeant in monasterium.
63 Quid in prodigo,ꝛ clerico.64.
65 Filiusfamil.si sit clericus,an pater habeat vsumfructum in bonis aduentitijs ipsius filij.66.
67 Testator si ingrediatur monasterium, an testamentũ eius debet statim exequi.
68 Testamentum prius factum an post ingressum religionis reuocari possit.
69 Fratres mendicantes,sicut predicatores, ꝛ alij,exceptis fratribus minoribus,an possint capere immobilia.
70 Reditus annui non possunt acquiri fratribus minoribus.
71 Monachus si constituatur prior reuocabilis ad nutum superioris,cuius erunt bona, que acquiruntur per talem priorem.
72 Hereditas si defertur fratri minori,qui tempore aditionis reperitur capax,cui acquiritur.
73 Monasterium ingressus si intra annum probationis moriatur,cuius erunt bona ipsius.
74 Bona feudalia ingredientis monasterium,ad quem pertinẽt.
75 Quid in feudo femine,vel franco.76.vel emphyteusi.77.
78 Bona ingredientis monasterium quo iure acquirantur monasterio.

In presentia. Summatur, ⁊ diuiditur, vt per Abb.
⁊ alios hic. ¶ In tex. ibi: deuolueretur. hoc est
1 verbum [1] commune, vt Bart. concludit in l. ij.
in fi. ff. de ali. ⁊ cib. lega. ⁊ in l. centurio. versi. se-
ptimo dubitatur. ff. de vulg. ⁊ pup. Idē Dom.
in c. si pater. in prin. in gl. in ver. filie. de testam. in vj. vbi allegat
text. in l. Lucius. ff. de vul. ⁊ pu. ⁊ ibi hoc dicunt Ang. ⁊ Imo. ⁊
sequitur Alex. cum alijs concordantibus. vt ibi per eum: ⁊ ge-
neraliter de similibus verbis Bal. tradit in l. fi. C. de sac. sanct.
eccles. Bart. in d. l. centurio. cum concord. vt per Alex. ibi, in fi.
1 ¶ † In tex. ibi: a sua molestatione, scilicet facti, non iuris, vt
Moder. hic dicunt ex eo quod no. Bald. in l. j. ver. sed pone. C.
de vsufruct. de vsufructuario, qui promisit non inferre mole-
stiam proprietario: nam potest tamen cautionem petere, que
de iure ab vsufructuario prestatur. Facit quod no. Bald. in l. j.
versi. item quero si testator. C. de his, que pe. nomi. ⁊ quod tradit
Imo. in l. pater familias testamento. ff. de hered. instit. Et hoc
in simili questione voluit Raph. Cuma. in consi. lj. incip. quod
Lippus Ambrosius. Ad quod bene facit glo. in c. pro illorum.
in ver. contradictores. infra de preb. ⁊ tex. in c. audita. vbi Abb.
in pen. not. de restit. spol. vbi si omnia in irritum reuocari de-
bent ex mandato superioris, de recte gestis nō intelligitur. Et
hoc satis potest procedere hic in iudice, coram quo petitur, qui
secundum iura habet procedere, ⁊ decidere: alias vero si quis
alium sub pena molestare prohibetur, intelligitur non solum
a de facto, sed etiam de iure: vt late Alex. consuluit cons. lij [a]. vi-
so testamento. libr. ij. vbi reprobat Paul. de Cast. qui videtur
aliter voluisse in consi. cxcj. antequam veniam. idem Alexand.
consi. xi. circa princi. lib. j. de quo late Mod. in c. causam, que. de
2 rescript. ¶ † Primo nota, quod consortes litis in eodem li-
bello reum possunt conuenire. Ita Ab. hic. Et intantum hoc
procedit, quod etiam compelli possunt simul agere, ne pro ea-
dem re in diuersis instantijs reus fatigetur: vt not. Imo. dicit
in c. cum M. supra de constit. Et idem si non sunt cōsortes, ta-
men plures creditores agere simul contra vnū debitorem pos-
sunt in eodem libello, quando actiones differunt numero, ⁊ nō
specie, vt Rom. disputat pro nona questione: ⁊ ita tenet in con
3 sil. ccxl. incip. viso themate. ¶ † Secundo nota quod procedit
iste libellus. Peto omnia, que tibi obuenerunt de hereditate
talis. Et hoc de plano procedit, intelligēdo quod ageretur pe
titione hereditatis: quia in tali actione vniuersali nō est opus
aliquid exprimere, nec a principio, nec in progressu iudicij, sed
tantum tempore executionis. l. iiij. ff. de pet. hered. vt no. in c. ij,
supra de libel. obla. Et istum intellectum ponit Innoc. hic, ⁊ se
quuntur Imo. ⁊ Aret. Nec obstat quod istis fideicommissarijs
agentibus non esset facta restitutio: quia ex quo grauatus pē-
dente lite alienauit, censetur ipso iure facta restitutio. l. fi. §. fin-
autem. vbi glo. ⁊ doc. C. communia deleg. Ita dicit Are. hic, vel
secundum Bal. hic, de equitate canonica agi potest non facta
restitutione, vt circuitus euitetur, per istum text. sicut ⁊ quan-
doque de iure ciuili permittitur. l. penult. C. ad Trebellia. Vel
tertio responderi potest quod isti veniebant ab intestato, cum
essent proximiores: vnde in eis alia restitutio non videtur ne-
cessaria, vt concludit Pet. de Anchar. hic. Si vero textus in-
telligatur quod rei vendicatione agatur, ⁊ ratione dominij il-
la bona peterent restitui, esset text. notabilis secundū Ab. pro
dicto Innoc. in c. certificari. de sepul. Sed illud dictum nō vi-
2 detur communiter approbari [2]: quia bona debent specificari:
vt not. Barto. in l. Titia. la j. §. Lucius. in fi. de lega. ij. vbi alle-
gat Innocen. qui hoc idem voluit in c. cum ad sedem. de restit.
spoliat. ⁊ hoc Abb. sequitur in dicto c. ij. de libell. oblat. ⁊ notat
Bartolus ⁊ Angel. per illum textum in l. Marcellus. §. armē
ta. ff. de rei vendicatio. ¶ Tertio nota ibi: a sua molestatione,
quod non solum in actione personali debitor, qui timet mole-
stari, potest petere vt creditori perpetuum silentium impona-
3 tur [3], vt not. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infec. ⁊ in l. Au-
relius. §. in centum. ff. de libe. lega. sed etiam in actione reali, vt
hic, Et formam libelli ponit Bal. in l. ij. per illum tex. in fi. C. ne
filius pro pa. vbi inquit libellum procedere, si negatiue forme-
tur hoc modo: Peto me non inquietari. quod, secundū eum,
Canoniste vocant silentium imponi: ⁊ ideo qui timet molesta-
ri in sua possessione, officium iudicis implorare potest, ne sibi
molestia inferatur, secundum Imo. post Inno. hic. Et hoc idē
de possessione not. Bald. in l. si super possessione. C. de transact.
Et hoc procedit, quando ipse possessor ius habere pretendit in
re, quam possidet: secus vero vbi ius nullum haberet: quia tūc
non posset agere: vt not. voluit Innocen. in c. Abbate sane. de
verb. signific. refert, ⁊ sequitur Pau. de Cast. in l. si contendat.
ff. de fideius. Alexan. in dicto §. eleganter. vbi late de predictis.

⁊ Roma. in consilio ccccxij. pro habenda substantia veritatis.
cum sim. in quibus non insisto, quia hic non est locus. ¶ Quar
to nota singulariter secundum Aretinum hic probari, quod si
ille, cui petitur silentium imponi, comparet, ⁊ per viam recon
uentionis principaliter petit illud, super quo petebatur silen-
tium imponi, prima petitio in vim simplicis exceptionis resol
uitur, ⁊ tantum super secunda proceditur. Hoc patet hic, in
principio, iuncto fine, vbi iudex solum fratres testatoris con-
demnauit ad restituendum res monasterio secūdum formam
secunde petitionis: ergo videtur quod prima petitio extincta
fuerit. Nam si durasset, vtique super illa pronunciatum fuisset.
l. de qua re. ff. de iud. Et hoc pro re noua, ⁊ singulari Aret. tra-
dit. Moderni dicunt quod etiam videtur hic pronunciatum
super prima petitione in consequentiam: quia si dicitur hoc
tuum esse: ergo sequitur quod non est meum: vt notat in l. nam
⁊ postea. §. finali, cum l. sequenti, ff. de iureiurando. Et ita non
videtur probari dictum Aretini hic. Sed dicas, quamuis hoc
verum sit, tamen negari non potest quin forma sententie ad se
cundam petitionem referatur, non ad primam. Et dum dici-
tur, si pronunciatur tuum esse, ergo non est meum: verum est, ⁊
hoc sequitur, etiam absque petitione prima. Unde per hoc
non infertur quod super prima pronunciatum fuerit. Et ita be
ne procedit quod Aretinus dicit. Et ratio videtur: quia iste,
cui petebatur silentium imponi, erat creditor, ⁊ sic erat actor
naturalis, ⁊ originarius: ideo virtus prime petitionis eua-
nescit, ⁊ ad viam defensionis reducitur, vt ipse Aretinus de-
clarat in sexto notabili. Sed tamen ratio ista in terminis hu-
ius decretalis non videtur procedere: quia hic vtraque pars
possidebat partem bonorum defuncti, vt in principio hic col-
ligitur: ⁊ ideo de vtraque pars fungebatur vice rei, quatenus
possidebat, ⁊ vice actoris pro rebus, quas non possidebat.
Unde hic libellus datus pro parte monasterij nō videtur ma-
gis ordinarius, nec magis naturalis, quam primus. Dictum
ergo Aretini secundum rationem eius non probatur hic, in se
tamen potest esse verum, ⁊ secundum rationem eius restringi-
tur, quando a debitore petitur silentium imponi illi, qui credi
tor simpliciter dicebatur: nam tunc petitio resoluitur in vim
exceptionis. Ex quo colligitur notabilis cautela ad illud, ꝙ
eleganter tradit Paulus de Castro in authentica, que suppli
catio. C. de precibus Imperato. offerend, dum differentiam fa-
cit quod si de nullitate sententie agatur per viam principalis
petitionis, interim executio semper impeditur: sed quando
per viam exceptionis agitur de nullitate sententie, distingui-
tur, vt notatur in lege tertia, §. condemnatum. ff. de re iudica-
ta. Et ideo dicit quod Florentie practicatur quod ante, quam
executio petatur, festinanter datur libellus nullitatis, ⁊ peti-
tur sententia nulla declarari. Nam hoc videtur euitari posse,
attento dicto Aretini hic: quia si ille, contra quem petitur sen
tentia nulla declarari, comparcat, ⁊ principaliter petat execu-
tionem sententie, prima petitio nullitatis in vim exceptionis
simplicis reducitur: ⁊ sic per viam exceptionis de nullitate tra
ctabitur, secundum dictum Aretini: quod ita ad practicā ac-
commodari vtiliter potest. Et ex eo etiam inferri potest quod
instantia iudicij ab illa secunda petitione naturali incohoetur,
ex quo prima petitio euanescit. quod nota. ¶ Quinto nota
hic text. in quo reus admittitur, dando libellum directe con-
trarium libello actoris. quod videtur contra Innocentium
in capitulo, cum contingat. de officio ⁊ potestate iudicis de-
legati, secundum Antonium de Butrio, hic. Nam vbicun-
que virtute prime petitionis, ⁊ instantie incohoate per acto-
rem decidi potest illud quod reus in nouo libello contra agen
b tem deducit, libellus rei non admittitur [b]. Angelus in lege,
sed cum ambo, per illum textum. ff. de iudicijs. Idem In-
nocentius in dicto capitulo, cum contingat. circa medium. ⁊
refert Antonius de Butrio ibi, versiculo, tertio obstat. ⁊ in
capitulo, ab excommunicato. de rescriptis. Idem Antonius
in capitulo, causam. el secundo, versiculo, ad secundum. qui fi-
lij sint legiti. sequitur Paulus de Castro in l. in tribus. ff. de iu
dicijs. cuius tamen contrarium videtur probari hic. Sed I-
mola hic respondet quod libelli contrarij hic admittuntur re
spectu diuersarum rerum: quo casu permittitur, vt probatur
in l. si inter me, ⁊ te. ff. de exceptio. rei iudi. facit text. in c. fina. de
successio. ab intesta. quia tunc vtraque petitio est equalis virtu
tis, ⁊ vna non dicitur maior altera: vt declarat Bartolus in
lege, fundum. ff. de exceptio. Ista responsio videtur dubia:
quia in textu hic etiam respectu eorundem bonorum, viden-
tur dati libelli contrarij, dum fratres testatoris petierunt bo
na, que monasterium possidebat, ⁊ econtra syndicus pro
parte monasterij super illis petijt silentium imponi. Ad hoc
respondetur quod quando pro parte eius, qui conuenitur, pe-
titur

titur quod silentium actori imponatur, ista nõ dicitur petitio, sed defensio, vt dicunt Anton. de But. ⁊ Are. hic: ⁊ sic non sunt duo libelli contrarij. Sed iterum instatur, ⁊ ex alio capite videtur quod in eisdem bonis libelli essent cõtrarij: quia fratres testatoris agẽtes in libello petierunt vt super rebus, quas ipsi possidebant, monasterio perpetuum silentium imponeretur: econtra vero syndicus res illas petijt in reconuentione: ergo libelli contrarij sunt. Sed respõdet Are. quod prima petitio tollitur de medio, ⁊ tantum secunda attenditur: quia illa secunda petitio facta pro parte monasterij originalis est, ⁊ naturalis, vt supra etiam dictum fuit. Istud, quod Are. dicit, bene procederet attento illo capite tantum, in quo fratres petierunt monasterio imponi silentiũ, sed non satisfacit in alia principali parte petitionis, in qua petuntur bona possessa a monasterio. In talibus enim bonis, que monasterium possidebat, monasteriũ dicitur reus vere, ⁊ originaliter: vnde absolute secunda petitio monasterij nõ dicitur magis naturalis, quam prima, vt supra dixi. Sed tamen dici potest quod in bonis petitis, que monasterium possidebat, alia responsio supra dicta procedit. Uel ad dictum Innocen. tutior est responsio, que colligitur ex notabili doctrina, quam Bal. tradit in l. edita. versi. vndecimo queritur. C. de edendo. vbi concludit quod si reus per contrariã petitionem aliquid consequi intẽdit, quod sub defensione simplici non potuisset comprehendi, contraria petitio admittitur: ⁊ dictum Innocent. non procedit. ⁊ ita hic fuit. ⁊ d. l. si inter me. quam sic ibi declarat Bar. ⁊ ibi sentit Ang. in d. l. sed cũ ambo. Et ad predicta vide Abb. per illum tex. in cap. cum ecclesia. de cau. possess. ⁊ propriet. in notabilibus. vbi probatur quod libelli etiam contrarij admittuntur: vt not. Bal. in l. cum Papinianus. C. de sent. Anton. de But. in cap. Abbate. in princi. de verborum signifi. in iiij. notab. ⁊ quod tradit Lapus in allegat. iij.
4 incipien. disceptat. ¶ †Sexto nota secundum Abb. hic, quod quis potest se, ⁊ sua omnia bona donare monasterio per modũ conuersionis, licet non efficiatur monachus: ⁊ erit iste conuersus monasterij, imo seruus, secundum glos. xxvij. quest. j. cap. vt lex continentie. ⁊ per Abb. hic. Et hec eadem Abb. dicit in c. fi. in primo notab. j. de success. ab intest. Et ista procedunt, quãdo in pleniori forma, ⁊ irreuocabiliter aliqui se obtulerunt: alias secus, vt Abb. distinguit in c. vt priuilegia. in primo notab. j. de priuileg. Ita etiam Calder. distinguit in const. vltima. incipiẽ. quidam offerunt. in titul. de regula. ⁊ tales dicuntur perpetuo oblati, secundum Domi. post Joan. And. in ca. per exemptionem. de priuileg. in vj. Possunt etiam dici conuersi: vt per Abbatem hic. Sed tamẽ proprie oblati a conuersis distinguũtur: quia oblatus dicitur, qui dedicat se ⁊ sua monasterio, habitu non mutato. Conuersi sunt, qui mutato habitu se ⁊ sua obtulerunt: vt tradit Abb. in ca. non est. in secundo notab. de regular. ⁊ in cap. tuis. in j. not. de testi. ⁊ idem Card. in clemen. j. in xxxv. quest. de decimis. Hoc tamen variatur secũdum diuersos mores religionum, vt Do. dicit in d. cap. per exemptionem. Et de istis oblatis monasterio in notab. questione consuluit do. Cardi. in consil. xxj. in themate premisso. Et de oblatis hospitali in pulchra questione late consuluit Abb. in consil. cij. circa personarum. in secundo libro. Et de oblatione illorum, qui erant in matrimonio, cuius effectus sit. Bal. in consi. ccclxvj. quia dicta oblatio. in ij. lib. ⁊ de his Aret. tradit in l. cum heredes. §. fin. ff.
5 de acquir. possess. ¶ †Septimo nota hic probari quod in vita potest quis se priuare facultate testandi, offerendo se cum omnibus bonis monasterio. Facit tex. in authen. ingressi. C. de sac.
c sanc. ecclesijs. Ex quo. Barto. infert[c] in l. fin. C. de pactis. quod valeat donatio omnium bonorum presentium ⁊ futurorum facta ecclesie. Nam cum quis possit se ipsum cum bonis dedicare ecclesie, vt hic, ita poterit bona separatim absque persona. Sed ista consequentia non valet vt Abb. hic dicit: ⁊ idem prius tradit Ange. in consi. clxxix. visis predictis instrumentis. Opinio
4 tamen Barto. communis videtur[4], vt patet ex his, que Alex. dicit in l. stipulatio hoc modo concepta. versic. quero vtrum. ff. de verborum obligation. vltra dicta per eum. Idem sequitur Abb. in cap. fina. in primo notab. de success. ab intesta. in cap. ij. de concess. prebend. in cap. vt priuilegia. de priuileg. ⁊ in consil. cij. circa personarum. do. Maria. in tracta. oblatio. in x. libello. in prima quest. Et pro ista communi opin. videtur text. in l. iubemus nulli. §. j. C. de sacrosanc. eccle. quem ad hoc allegat Bal. in authen. si qua mulier. versi. sexto no. C. de sacrosanc. ecclesijs. Sed Alexand. respondet in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. quod loquitur in donatione omnium bonorũ facta simpliciter: quo casu veniunt tantum presentia, ⁊ non futura, per l. si ita. ff. de auro ⁊ argen. leg. not. in l. fina. C. que res pign. Mod. dicunt quod imo tex. in dicta l. iubemus. intelligitur etiam de futuris bonis: alias enim nihil ibi specialitatis esset in ecclesia.

Sed ista replicatio tolli potest: quia quantum ad talem donationem factam ecclesie, nihil specialiter ibi in ecclesia constituitur, vt infra dicam. Ex alio tamen capite videtur ille text. etiã loqui de bonis futuris, quia loquitur de patrimonio: ⁊ idẽ est patrimonium, quod hereditas l. nam quod. §. fi. ad Trebel. ergo etiam futura includi videntur. Sed tamen considerãdum est quod ille tex. ad istam questionem parũ, vel nihil facit. Non enim ibi queritur, nec dubitatur de donatione facta ecclesie, sed principaliter ibi videtur quod bona ecclesiarum nullo modo possunt alienari: quia vult ibi Imperator quod acquisitio facta de patrimonio toto, vel pro parte ecclesie per vltimã voluntatem, vel per donationem inter viuos, vel alio quocunque titulo, inconcussa sit, ⁊ sine vlla mutatione cõseruetur. Ista verba, inconcussa sit, ⁊ conseruetur: respiciunt resolutionem cõtractus, ⁊ presupponunt donationem validam precessisse: ⁊ alienatio prohibetur ibi, ad hoc vt conseruetur secundum voluntatem illorum, qui donauerunt ecclesie. Non ergo per illum text. dici potest quod in ecclesia valeat donatio eo casu, quo non valeret in priuato: quia ibi de hoc nihil agitur: sed psupponitur quod esset facta donatio valida. Et hoc est intelligendum secũdum quod alia iura disponunt. Non obstat quod dicitur de patrimonio: quia sub nomine patrimonij non veniunt omnia. Nam actiones non includuntur. l. cum pupillus. ff. rem pupil. sal. fore. ibi: non solum que habet in patrimonio, sed etiã in nominibus: nisi in vltima voluntate, prout loquitur textus in dicta l. nam quod. Secundo, ⁊ melius, respondetur quod ibi non loquitur de patrimonio simpliciter, ita quod pro iure vniuersali capiat: sed dicit de patrimonio, quod est in bonis, ibi: partem vt certam patrimonij in fundis, predijs, siue domibus, ⁊c. ⁊ sic ibi ponitur patrimonium simpliciter pro bonis extantibus. Et ita videtur bona responsio Alexand. quod illa dispositio ad futura non extẽdatur. Uel tertio dico quod dum loquitur de patrimonio, hoc refertur ad id, quod supra dixit de vltima voluntate: ⁊ dum loquitur de parte patrimonij in certis rebus, prout dicit, refertur ad titulum donationis. Et ista videtur plana declaratio ad illum text. Que etiam confirmatur: quia si patrimonium ponatur pro hereditate, ad donationem referri non potest: quia in contractu hereditas non datur. l. hereditas. C. de pac. conuen. Plerique tamen etiam in ecclesia tenuerunt quod non valeat donatio omnium bonorum presentium ⁊ futurorum. Angelus in dicto consilio clxxix. ⁊ in disputatione incipi. in refulgenti. Petrus de Ancharan. in consilio cccxxxij. de primo dubio. Roman. in authen. similiter. in secũdo speciali in contractibus. C. ad legem Falcidiam. ⁊ in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. vbi hoc etiam videtur sequi Alexand. Et ratio istorum precipua est: quia si non valet donatio, quia turpis sit, ⁊ contra bonos mores reputetur: idem ergo videtur dicendum in ecclesia, que cultrix iustitie est. c. j. §. j. de alie. feud. ⁊ actus turpis in ecclesiasticis magis detestatur. §. cogitandum. in authent. de monachis. Sed responderi ad hoc potest quod licet inspecto iure ciuili dicatur esse cõtra bonos mores, non sic tamen attento iure canonico dicendum est: quia aliter iudicantur boni mores de iure canonico, quam de iure ciuili. Ita notat Bal. in l. pactum quod dotali. quest. xix. de collat. ⁊ Joan. de Imo. in capi. cum contingat. de iureiurando. facit tex. in cap. ij. de pact. in vj. ⁊ in cap. licet. de iureiur. eodem libro. Ex quibus patet quod illud, quod de iure ciuili reprobatur, tanquam sit contra bonos mores, tamen de iure canonico admittitur. Et in ista questione voluntaria paupertas propter Deum, etiam statu seculari non mutato, non est a iure presertim canonico, reprobata, vt Abbas prosequitur in dicto consi. cij. Agitur enim de salute anime, in qua videtur de maiori bono tractari, quam in illa facultate testandi, que iure ciuili consideratur: argumen. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Et ex predictis articulus redditur disputabilis: non tamen in practica recedendum esset a communi opinione, precipue cum agatur de fauore ecclesie, cui in dubio deferendum est. l. sunt persone. ff.
6 de religio. ¶ †Octauo nota ꝙ monasterium licite potest oblationem persone ⁊ bonorum, etiam firmatam iuramento, recipere: nec propter hoc oritur sinistra suspicio, ꝙ hoc factum fuerit propter bona temporalia, iuxta textum illum no. xx. q. iij. in c. constituit. In isto tamen textu subesse videtur ratio particularis: quia alias iste ingressus fuit, ⁊ eum penituit: vnde videtur iuramentum prestari, vt constãtior in proposito reddatur. Idem tamen videtur, etiam si in primo ingressu iuramentum prestetur, quia per hoc non dicitur decipi: exhortari nanque ad hoc potest. xix. q. iij. in c. perlectum. vbi gl. ⁊ tex. in d. c. constituit. loquitur in eo, qui fuit circũuentus. Et valde notabilis est
7 decisio illius textus, ꝙ †bona restituantur heredibus ingressi, quando conuentus, ⁊ monasterium sepulchri, circũueniendo

aliquem induxit ad ingrediendum monasterium. Et ita per illum textũ dicit Spec.in titu.de statu monach.§.fi.versi.lxiiij. Bal.refert in authen.si qua mulier.versi.vltimo quero.C.de sacrosan.eccles.gl.fina.⁊ Abb.in c.cum dilectus.quod met.causa. Idem Abb.in capit.preterea.el j.de offic.deleg.⁊ in cap.in nostra.de sepul.in glos.in verbo,nisi dolo.Et circa hoc notabilem questionem prosequitur Lapus allegatione xlvij. factum tale

8 est,quidam iuuenis.† Et predicta conclusio procedit, quando totum monasterium fuisset in culpa.vel maior pars,iuxta glo. in rubr. C. que sit longa consue. secus si aliqui religiosi hoc fecissent: quia factum illorum non preiudicaret monasterio: vt in regula, delictum.de re iudic.in vj.in capit.cum venerabilis. de except.Ita not.Abb.in cap.dudum.de conuer. coniug. super glos. in verbo, aliquando. De quo dicto dubitari potest: quia hic non videtur agi de preiudicio ecclesie, ex quo monasterio non sunt bona licite acquisita:vt habetur in simili de seruo in l.quod seruus.ff.de acqui.poss.text. in dicto capi. constituit. simpliciter loquitur in abbate:⁊ in isto casu,si aliquod preiudicium ecclesie consideretur, non videtur illud esse in iure quesito ecclesie,sed potius in querendo:quo casu in querendis bene potest ecclesie preiudicari:vt per glos.xvj.quest.vj.in cap.si episcopum. not.in capit.j.de deposito.tradit Abb.in cap.j.de dolo,⁊ contum. facit text. in l. fin. de admi.tutor. Et sic conclusio

9 supra facta videtur indistincte procedere.†Secundo predicta conclusio bene procedit respectu bonorum. secus est quantum ad personam ingressi: quia non obstante tali fraude valet ingressus,⁊ professio,nec potest retractari: vt probatur in dicto cap.constituit. ⁊ declarat do. Abb.in dicto capi.cum dilectus. ⁊ idem Abb. sequitur in cap. cum dilecti.de empt.⁊ vendit.in in dicto capit.dudum.in loco supra allegato.post Inno.quem refert.Nam dolus aduersarij in spiritualibus non vitiat contractum:vt per glos.in capi.ex perpetua.in verbo, causa.⁊ in d. capit.dudum.in verbo, spes.de conuers.coniug. Et ideo restitutio in integrum peti non potest ratione circumuentionis, que cessat in spiritualibus,secundum glo.xxj.quest.j.in capit. illud. in glos.j.circa fin.⁊ in capit.sicut.xxvij.quest.j.Spec.in tit.de in integ.resti.§.qualiter.ver.sed nunquid.Abb.post Joan. And. ⁊ alios in cap.cum virum. de regula. Et hoc vltimum sane intelligitur, nisi talis dolus sit, qui etiam quemlibet prudentem

b decipereti[b]:quia tunc professio vitiatur. Ita voluit Innocent. in dicto capitul.cum dilectus.⁊ Abb. ibi s. quod metus causa. Facit textus in capitulo primo, supra quod metus causa. vbi professio facta per metum non tenet.⁊ glo.not.in dicto ca.cum virum.per quam ibi Abb.not. voluit quod mulier, que imperio parentum coacta fuit intrare monasterium, possit recedere:imo timor,⁊ sola patris reuerentia impedit ingressum monasterij. Gloss.not.in cap.presens.in verbo,patre. xix. questione iij.quam allegat Imol.pro singulari in l.si cum dotem.§.eo

10 autem tempore.ff.soluto matrimonio. ¶†Nono not.ibi: cum constet.secundum Anton.de Butr.⁊ Abba.hic,quod pluralitas

c tas[c] actuum non presumitur.Et ratio est,quia facta non presumuntur.cap.cum in iure.de offic.deleg.Ad idem tex. in cap. cum Joannes.de fide instrument.⁊ not.Bald.in l.neque natales. C.eodem. dicens quod in actibus hominum, vel in personis pluralitas non presumitur.⁊ idem Bald. in l.conuenticulam.versicu.item arguitur a presumptione.C.de episcop.⁊ cler. ⁊ ideo testamentum vnum presumitur.glo.not.in l.omnium.in verbo,comprobantur.C.de testamen.vbi Alexand.⁊ no.Bald. per illum tex.in l.fin.in fin.⁊ Salic.ibi in princ.C.de reb.credi.⁊ vnum presumitur esse peculium,secundum glos.in l.qui iurasse.§.si pater.in fin.vbi Alex.ff.de iureiurando. Facit quod no. Barto.in l.si in rem.per illum text.ff.de rei vendic.⁊ in l.si quis seruum.§.si inter duos.in fin.ff.de lega.ij. Et ista conclusio procedit in pluralitate actuum:secus videtur in pluralitate rerũ,

f que bene presumitur[f],secundum Alexan.in consi.cxix.viso processu.lib.j.Et ita,secundum eum,procedit quod tradit Jo.Andreas ⁊ doc.communiter sequuntur in ca.auditis. de prescrip. dum concludit illum,qui equum conduxit,non releuari,si probet equum mortuum in itinere,nisi probet, ⁊ specialiter deducat,quod equus mortuus,sit ille idem,quem conduxit.Non ergo fundatur intentio eo quod vnus presumatur equus. Unde illud locũ habet in rebus: secus in personis,vel actibus hominum, per supra dicta. Sed tamen ista differentia non videtur iure probari:⁊ ratio allegata supra vt non presumatur pluralitas,quia facta non presumuntur:ita pariter militat in rebus, sicut in personis, vel actib⁹:vnde potius videtur quod debeat considerari qualitas rerum,personarum,vel actuum, an tales sint,qui soleant multiplicari:⁊ tunc potius presumitur pluralitas:vt in exemplo de equo. Si vero multiplicari non solent, a communiter accidentibus non presumitur pluralitas:⁊ fundata est eius intentio,qui ex vnico actu nititur,vt hic in ingressu monasterij,in testamento, in peculio. In istis non presumi-

11 tur pluralitas: quia reiterari non solent. ¶†Decimo nota quod quando actus habet debitam formam,habilitas persone presu

g mitur[g]. Hic enim syndicus pro parte monasterij probauit illũ se,⁊ sua obtulisse:⁊ ex hoc simpliciter fundata fuit intentio monasterij,nec opus fuit probare quod etate esset idoneus:nã hoc presumitur,vt dominus Abbas hic deducit:⁊ idem Abb.tradit per illum textum in cap.cum virum.in quarto notabi.j.de reg. qui ex hoc infert quod producens testamentum factum a minore vigintiquinque annis,non tenetur probare quod esset maior quatuordecim annis.Ad testandum enim quilibet habilis presumitur,vt dicit Bal.per illum textum in authẽ.omnes peregrini.C.commun.de success.⁊ in l.nulli.col.iij.C.de episco.⁊ cleri.Et omnis contrahens,etatis legitime esse presumitur,secundum Baldum in l.j.C.si minor se maior.dix. Et pro his videtur tex.in l.ab ea parte.ff.de probation.quem ad hoc allegat Bal.in l.cum te.in fin.C.eodem.dicens quod habilitas in persona presumitur, vbi actus cũ debita forma factus reperitur. Et idem Bald.per illum textum in l.j.circa finem,C.de precib. Imper.offeren.⁊ in l.si post diuisionem.C.de iur.⁊ fa.ignoran.

12 ¶†Undecimo nota quod actor, qui semel intentionem suam fundauit,obtinere debet,nisi intentio eius fundata clare,⁊ concludenter ex probatione rei confundatur: nec sufficit quod ex probatione facta per reum dubia reddatur, vt declaratur per Abbatem hic:⁊ idem Abb.in cap.dudum.el secundo, supra de election.⁊ in cap.per tuas.de cond.appo.⁊ idem Domini.post Joan.And.in cap.si tibi absenti.versi.nota bene.de prebend.in sexto. Sed tamen hic dici potest quod probatio actoris nullo modo offuscatur,stãte presumptione iuris,quod professio que facta reperitur, ab eo facta presumatur qui erat legitime etatis,vt supra dictum fuit. Unde quando intentio actoris plene probata est,non eliditur in aliquo ex contraria rei probatione imperfecta:vt no.Bartolus tradit in l.admonendi.versiculo, quero quid si actor.ff.de iureiurando.Anton.de Bu.in cap.vt nostrum.in secundo notab.per illum textum s.de offic.archid. Barto.in l.j.in princip.versi.vlterius.ff.de ven.inspi.cum similibus,⁊ tradit Alexand.in consi.cxxxiiij.in causa ⁊ lite.in secun

13 do libro. ¶†Duodecimo nota quod exceptio ex parte rei concludenter debet probari.Nam cum esset fundata in certo tempore:videlicet quod iste erat tempore ingressus, debuit illo tẽpore limitato minor etas,probari debet: vt est communis doctrina,quod vbi intentio actoris ⁊ rei fundatur in aliquo tem-

f pore,debet illud tempus[f] deduci,⁊ probari.Glo.allegatur in clemen.fin.in ver.priuatum.de rescrip.⁊ in capi.venerabilibus. in glo.penul.de senten.excommu.in vj.not.Barto. in l.non solum.§.sed vt probari.ff.de operis noui nuntiatione. Bald. per illum textum in l.fin.C.an ser.ex facto.cum concordant.⁊ prosequitur Alexan.in l.non solum.§.sed vt probari.ff.de oper.noui nuntiatione.quem legit sub §.sciendum. Et vlterius idem Angelus dicit in l.eum qui. §. qui Publiciana. per illum textum in princ.ff.de Public.in l.in substitutione.in princ.ff.de vulg.⁊ pup.subst.no.in l.eum actum.vbi etiam Ang.in l.si. ff.de nego. gest.Abb.in d.c.per tuas.⁊ in d.c.dudum.Et ita arguit Angel. in consil.cccxvj.visis actis.⁊ in consil.cccviij.factum tale est.⁊ in consi.cxciiij.cum simil. Et ad textum hic faciũt specialiter que infra dicam.Predicta conclusio limitatur nõ procedere,quando esset presumptio pro reo,qui se fundaret in tempore: quia tunc obtinet reus:vt in exemplo,quod Abb.hic ponit de nobili, qui non poterat palatium intrare, nisi tempore concilij generalis:nam si accusatur, ⁊ probetur quod de mense Maij ingressus fuerit palatium, ⁊ pro parte nobilis probetur quod de illo mense Maij sit factum concilium generale:patet quod probatio accusatoris non concludit:quia licite potuit intrare in illo mense:⁊ cum res dubia reddatur,in dubio delictum non presumitur.l.merito.ff.pro socio. Et alia exempla tradit Bart.in d. §.sed vt probari. cuius opinionem totus mundus sequitur:vt Alexan.concludit in d.§.sciendum.Abb.in locis supra alleg.⁊ idem Abb.in c.constitutus.de rescrip.Bal.in l.j.versi. circa ordinem.ff.solu.matrimo.⁊ in l.precibus.C.de impuber.Sal.in l. matrem.in fi.C.eod.Ex quibus infertur ad notabilem questio-

14 nem Alexan.in consi.50.viso themate illustrissimi.lib.iij.†Sed contra istam limitationem inter alia precipue adducitur:quia in dubio presumitur delictum in his, que sunt de genere prohibitorum:vt no.in c.j.de presump.⁊ in l.j.C.de sica. vbi si homicidium committitur,presumitur in dubio quod dolose cõmittatur: ⁊ tamen licet potuisset committi ad defensionem.l.vt vim.ff.de iust.⁊ iure.in c.iij.de sen.excom.vel potuisset committi ex culpa absque dolo, quo casu mitius deberet puniri. l.in lege Cornelia.ff.de sicar. ⁊ tamen in dubio interpretatio fit contra reum, vt

vt grauior pena imponatur. Ita ergo pariter videtur in proposito dicendum in questione Abb. quod cum nobilis prohibetur a statuto ingredi palatium, nisi quando generale concilium cōgregaretur, si probetur quod de mense Maij intrauerit, intentio accusatoris fundata videtur, ex quo erat hoc prohibitum a statuto. Ad hoc, quod efficaciter videtur obstare Alexand. in d. §. sciendum. respondet quod in nostra questione probata fuit causa ex parte rei, que poterat facere actum esse licitum. Nam probatum fuit quod de mense Maij conuocatum fuit concilium generale, et tali die licitus erat ingressus: sed quando causa, que poterat actum iustificare, nullo modo fuit probata, tunc procedit argumen. de d. l. j. C. de sicarijs. cum simil. Ex quo not. infert quod si probatur per accusatorem quod Titius Seium occiderit, et Titius accusatus ex aduerso probat quod Seius contra eum insultū cum armis fecerit, presumitur, et satis probatum dicitur, quod Titius incontinenti occiderit dictum
8 Seium ad defensionem[8]: quia pro parte rei fuit probata causa, scilicet insultus, per quem licitum potuit esse homicidium. Sed ista responsio, quam sequuti sunt alij posteriores in varijs locis non eneruat difficultatem. Primo tamē fateor quod dictum eius de insultu probato, potest procedere, quia illa causa insultus est multum proxima, vt homicidium factum videatur pro defensione. Sed referendo quod Alexan. dicit ad questionem Abb. hic, et ad exempla, que tradit Bartol. in dicto §. sed vt probari. responsio sua non satisfacit: quia licet pro parte rei, et in terminis argumen. non sit probata causa, que potest facere homicidium permissum, sufficit quod illa nota sit in iure: et ex illa appareat quod probatio facta contra reum necessario non concludit. Unde si bene perscrutetur, ratio, que consideratur, quando reus causam probauit, per quam probatio cōtra eum facta non cōcludit, vtique militat, et pariter procedit, etiam quando est nota causa in iure, absque probatione rei, ex quo patet, et pariter demonstratur quod probatio delicti facta contra reum non sit concludens: et in hoc tantum videtur vis consistere. Secundo aliter ad argumen. supra factum respondet Aretin. hic, quod quando quis facit illud, quod est de genere prohibitorum omni tempore, et dubitatur an fecerit dolose, in dubio presumitur factum fuisse cum dolo: et interpretatio fit in deteriorem partem. Et hoc casu locum habet quod in contrarium allegatur. d. l. j. cum similibus. C. de sicar. Sed in questione nostra agitur de eo, quod non est omni tempore prohibitum, et dubitatur an videatur factum tempore prohibito, vel
b permisso: et in dubio iudicatur de tempore concesso[b], vt delictū
7 excludatur[7]. Et cum ista solutione consonat quod not. ad propositum voluit Petr. de Ancbar. in cap. cum dilecti. per illum textum, quem refert ibi Joan. de Anan. j. de accusa. vbi dicunt quod decisio Bart. in dicta l. non solum. §. sed vt probari. procedit in materia indifferenti, quando factum pariter, et indifferenter se habere potest. Secus si factum de sui natura malum sit, quamuis excusari aliquo casu possit: quia tunc interpretatio fit in deteriorem partem. cap. j. de presump. et in dicto cap. cum dilecti. Sed tamen nec ex istis difficultas euacuari videtur: quia in terminis proposite questionis etiam ingressus palatij videtur de genere prohibitorum ex forma statuti: et sic non sumus in materia indifferenti, prout dicunt Petr. de Ancb. et Joan. de Anan. et licet ingressus non prohibeatur omni tempore, sicut homicidium, vt Aret. dicit, in hoc non videtur vis: quia sufficit quod homicidium non sit prohibitum omni casu. Unde qua ratione in ista questione interpretatio fit, quod licito tempore fuerit ingressus, vt delictum non presumatur, et pena euitetur: eadem ratione deberet interpretari quod homicidium esset commissum in casu non prohibito, ex quo omni casu non prohibetur. Comprobatur hoc: quia sicut regulariter homicidium prohibetur: ita in proposita questione dum a statuto prohibetur nobilis intrare palatium, nisi tempore concilij generalis, regulariter ingressus palatij videtur prohiberi a statuto. Unde statim quod homicidium committitur, vel probatur ingressus palatij, fundata videtur intentio contra illum, qui homicidium commisit: et contra illum, qui palatium intrauit, cum pro eo presumatur, qui ex regula nititur, iuxta gl. in l. om-
i nis diffinitio. ff. de reg. iur. et in rub. de reg. iur. in vj. circa finem. Nam res certa dicitur pro eo, qui in regula[i] fundatur: vt dicit Barto. in l. quoties. ff. si quis cau. et idem Bar. in l. ij. ff. si quis in ius voc. dum allegat Innoc. in cap. preterea. de dila. Quod dictum pro notabili reassumit Mathesil. in notabi. xix. incipien. nota quod sententia. Nisi ergo probetur ex parte accusati, quod in casu licito homicidium perpetratum sit, vel quod in tempore permisso palatium intrauerit, videtur condemnatus. Difficile videtur respondere: sed tamen dici potest, quod in his, que
z de sui natura mala sunt, et naturali iure prohibentur[z], prout est homicidium, quod omni iure prohibitum est, vt inquit Ange. in consil. cccvij. in causa accusationis. cap. non est. §. his itaque. vj. dist. et generaliter in illo precepto. Alterum non ledere. §. iuris precepta. institu. de iure natur. in l. iustitia est. §. j. ff. de iust. et iure. et iuxta illud preceptum, Quod tibi non vis fieri, alij nō fe
9 ceris, vt in cap. j. prima dist. in his malus animus[9] presumitur. d. l. j. C. de sica. et dicto cap. j. de presump. Nam in talibus, que de sui natura mala sunt, et tendunt euidenter in preiudicium tertij, receditur ab illa generali, et communi regula, que habet quod
k in dubio quis presumatur bonus[k], iuxta l. merito. ff. pro socio. Presumptio enim, que ex qualitate rei insurgit, videtur potētior: et ideo attenditur. capit. literas. j. de presump. Secus videtur in his, que a statuto ex aliquo accidenti prohibentur, et in quibus non capitur in dubio sinistra suspicio: sed preualet regula quod in dubio dictum non presumatur. Non obstat quod supra dicebatur, in nostra questione fundatam esse intētionem accusantis cōtra nobilem, qui palatium intrauit, ex quo regulariter ingredi prohibetur: quia hoc non videtur in isto casu procedere, in quo alia regula concurrit pro reo, videlicet quod in dubio non presumitur delictum. Et ita difficultas ista resoluitur: nā in primo casu intentio accusantis est fundata in presumptione iuris, que attenditur, nisi contrarium probetur. l. j. C. de sicar. supra allega. Sed in secundo casu non habetur iuris presumptio: vnde attenditur regula, quod delictum non presumatur. Et hoc modo etiam respondetur ad textum in l. j. §. j. et quod ibi Bartol. ff. de aleato. quia ille text. in effectu concordat
15 cum d. l. j. C. de sicar. † Postremo notandum est quod dictum Barto. in dicta l. non solum. §. sed vt probari. non videtur procedere in foro conscientie: quia tali casu delictum in dubio pre-
10 sumitur, vt tutior via eligatur pro salute anime[10], iuxta glo. in cap. iuuenis. j. de spon. et in cap. j. in verbo, estimare. s. de seruti. Abb. in cap. ij. per illum textum de obser. ieiuniorum. in cap. fi. in ij. notab. de his, qui fil. occid. Facit glo. fin. in cap. consulti. de regular. et in cap. constitutus. de relig. domibus. et quod in pulchra questione tradit Petr. de Ancbar. in consi. clxxix. circa fi. et expresse ibi hoc dicit, quod regula l. merito. ff. pro soc. non habet locum, vbi agitur de salute animarum. In quo tamen considerandum est, quod quamuis extrinsecus videatur interpretatio fieri in grauiorem partem, tamen ex quo salubrior est talis interpretatio pro salute anime, satis videtur procedere re-
16 gula. d. l. merito. † Tertiodecimo nota quod probatio, que non concludit, non valet. Ad idem tex. in l. non hoc. C. vnde legit. in l. multis. vbi Bal. C. de libe. cau. in l. matrem. C. eodem. vbi Bal. in princip. dicit quod probatio non concludens non est probatio, adeo quod probatio, que non concludit, rem dubiam facit, secundum Baldum in l. ij. ad fin. C. de secund. tab. Et probatio nunquam concludit per possibile, sed debet concludere per necesse, vt verbis Bald. vtar, in l. ad probationem. la ij. C. eodem. Et non sufficit probare quasdam verisimilitudines, vbi clara probatio requiritur: vt inquit Bal. in l. interpositas. in vltimo notab. C. de transa. Et in textu isto probatio non concludit, duplici respectu. Primo, ratione limitati temporis: quia dato quod probetur minor, nō sequitur quod esset minor tempore ingressus, prout agebatur hic. Et per istum textum not. Oldrad. dicit in consil. cclxxxvj. in electionis negotio. quod si quis contra electum capitulauit quod est, et fuit publicus fornicator: nō obtinet: quia ex hoc non sequitur quod fuit tempore electionis, licet fuerit post. Similiter ad hoc vt quis repellatur a testimo
11 nio tanquam familiaris, non sufficit[11] quod dicatur, et probetur illum esse familiarē, sed debet deduci, et probari quod erat familiaris tempore depositionis: quia potest esse nunc, quod tunc non esset: vt Ang. tradit in consil. j. Et idem in simili questione dicit in consi. cclviij. supra allega. incip. factum est tale. Facit quod supra generaliter dictum fuit, quod intentio eius, qui fundatur in certo tempore, debet specifice probari. Secun-
17 do, † hec probatio concludens non fuit, propter variam, et equiuocam vocabuli significationem: quia minor dupliciter intelligi potest, vt hic in verbo, preterea. Nam debuit probari de tali
12 minori etate, que ingressum[12] monasterij impediret: iuxta text. in cap. j. de regu. iur. in vj. Ad quod primo facit quod Abb. hic dicit de excommunicatione, que si simpliciter opponatur, vt probetur, non releuat: cum duobus modis excommunicatio dicatur, vt habetur in cap. pia. de except. in vj. not. Innoc. in cap.
18 ceterum. s. de iudic. quem Abb. hic refert. † Secundo idem dicimus de absolutione excommunicationis, que petitur dupliciter. Primo quando quis vere excommunicatus est. Secūdo quandoque etiam ad cautelā: et ideo non probatur, quem fuisse excōmunicatum ex eo, quod absolutus fuerit: quia potuit adsolui ad cautelam: vt no. tradit do. Car. in repe. ca. perpendimus. de
19 sen. excō. † Tertio in simili accedat quod Ang. elegāter scribit

in l.postquam.circa finem,de petit.heredi.dicens quod testes,
qui deponunt se vidisse rem de manibus accusantis auferri,
non probant rapinam:quia verbum,auferri, etiam absque rapi
na intelligi potest,per illum tex. vnde talis probatio non con
cludit.Allegat tex.hic,& maxime in criminalibus,iuxta l.fina.
20 C.eodem titu.† Quarto idem in simili Bart. voluit de verbo,
violenter,quod duobus modis intelligi potest, actiue, scilicet,
& passiue. Unde licet testes deponant quod Titius cognouit
l Bertam violenter,[l] non per hoc probatur quod Titius vim
13 intulerit[13],secundum Bartol.in l.ij.§.fin.circa fi.ff.de duobus
reis.& in l.si vxor.§.penult.ff.de adult.De quo tamen dubitari
potest,vt post Ange.prosequitur Aret.in dicta l.ij.§.fina.ff.de
21 duobus reis.† Quinto adduci potest quod scribit Petrus de
Ancharano in consilio cclxxij.de titulis criminum. vbi si ab offi
m cio publico repellitur,nō fidelis Romane ecclesie[m] ex talibus
22 verbis non infertur quod Iudeus repellatur. † Sexto, & vlti
mo facit quod Alexand. tradit in consilio lxxxij. in causa ver
tente.lib.j.de testibus simpliciter deponentibus super consan
guinitate,qui non probant:quia pluribus modis in iure con
sanguinitas accipitur.Et idem de verbo,scio,Bal.in capi. fin.
de iurament.calumn.dicens quod est equiuocum:& ideo testis,
qui dicit se scire quod Titius Seium occidit,non probat:quia
23 quis dicitur multis modis scire.† Tertio vltra text.hic idē ge
neraliter dicendum est in quolibet facto, ex quo probatio non
esset concludens.Unde Bal.hic,versi.pone, quidam,no.infert
quod si quis confitetur se teneri ad restitutionem vsurarum a
multis extortarum,intelligi potest ex causa hereditaria: ideo
per hoc non sequitur quod vsurarius sit.De quo tamen dubi
tari potest: quia actus in dubio videtur fieri nomine proprio
potius,quam alieno.l.& magis.ff.de solut.Nisi dicamus hoc nō
procedere in probatione, que necessario debet concludere: vt
24 hic.† Ex quo etiam Bald.infert, quod si quis vsuras extorsisse
confitetur,& non dicit publice: hoc non debet subaudiri: quia
ex tali confessione necessario nō infertur, & testamentum vitia
retur,iuxta cap.quanquam.de vsur.in vj.Et pro his facit,quia
n in dubio confessio rei in fauorem[n] eius interpretatur[14]:vt no.
14 dicit Anton.de Butr.in cap.ex literis.el j.in fin.de spon.Facit
quod not.Barto.in l.inter stipulantem.§.j.ff.de verb.oblig.Et
ex predictis comprobatur quod voluit Mart.Silima.quē re
fert,& sequitur Pau.de Cast.in l.penul.§.docere.ff.ne quis eū.
quod villa, que ex forma statuti tenetur pro homicidio cōmis
so in territorio suo, non obligatur, nec potest condemnari,li
cet aliquis ibi occisus reperiatur:quia potuit alibi occidi,& il
luc postmodum transferri:& ita probatio non cōcludit, vt hic.
Et per istum textum etiam iustificatur, quod no.Bald.in l.de
minore.§.tormenta: ff.de questionibus.versicu.quid si testis di
cit.ibi, non probatur fama in loco, quando dicit testis simpli
citer audiuisse a maiori parte populi:quia non concludit, nisi
addat quod audiuit a maiori parte illius ciuitatis. Alleg.tex.
hic,& in dicta l.non hoc.C.vnde legitimi.Sic etiam verificatur
quod tradunt Innocen.& docto.in cap.super his.de accusatio.
vbi dicunt quod si electo periurium opponatur, non sufficit
probare quod promisit cum iuramento soluere intra mensem,
& quod mensis elapsus sit:nisi precise probetur quod non solue
rit.Et similiter dicit Lapus allegatione cxxvj.quidam carce
ratus. quod si quis accusauit religiosum, & illum excommuni
catum dixit, ex eo quod in aliena parochia celebrauit, iuxta
clementi.j.de priuileg.non probatur hoc:quia potuit celebrare
cum licentia.d.clemen.j.Et sequitur Anton. de Butr.& Ioan.
de Anan.in dicto cap.super his.Similiter dicit Abbas in ca.
veniens.el ij.in j.not.de spon.quod ille, qui probat sponsalia, &
copulam simpliciter, non probat matrimonium: quia copula
forte secuta non fuit, prout requiritur in dicto capit. veniens.
Et supra dicta etiam locum habēt in materia fauorabili:quia
nisi probatio sit concludens, in dubio interpretatio fit contra
probantem,licet agatur de re fauorabili: vt Alexand.tradit in
consilio lij.viso processu.libro v.& ibi reprobat Bald.qui in hoc
aliter videtur voluisse in eodem titu.de pace Constant. in ver.
25 Die Lune.¶ † Nunc predicta conclusio limitatur cum omni
bus supra dictis in quibusdam casibus non procedere.Primo
vbi concludens probatio fieri non potest, puta in probatione
filiationis,que admittitur,quamuis necessario non concludat:
vt in l.filium diffinimus.ff.de his,qui sunt sui, vel alie.iuris. in
l.si vicinis scientibus.C.de nuptijs.per glossam in c.Michael.
de filijs presbyter.nam vere,& concludenter probari nō potest.
l.Lucius.ff.de cond.& demonst. Per quem tex.ita Bal.dicit in
dicta l.non hoc.faciunt que late dixi in rub.supra eodem titu.&
26 quod statim dicam.† Secundo,quando probatio dubia,& non
concludens ex iuris presumptione adiuuatur, tali casu gene
15 raliter recipitur probatio, que non concludit[15]: quia sufficit
probare terminos, ex quibus lex presumit: vt Bald.inquit in
dicta l.non hoc.Ad hoc primo videtur textus hic,vbi probato
ingressu,fuit fundata intentio monasterij, quia ingressus eta
27 tis legitime presumitur,vt supra dictum fuit.† Secundo facit
quod notat Bartolus in dicta l.non solum.§.sed vt probari.ff.
de operis noui nuntiatione.cum alijs supra allegatis: vbi pro
batio rei non concludit:valet tamen,quia ex presumptione iu
ris adiuuatur:que est,quod in dubio non presumitur, vt supra
28 late dictum fuit.† Tertio hoc expresse dicunt Bald. Salicet.
Paul.de Castr.& Alexand.in dicta l.non hoc.dum ibi conclu
dunt hoc procedere rationem testis, que fundatur ex eo, quia
sit vicinus,vel coniunctus,iuxta ea, que tradit Bartolus in l.
29 prima,ff.si certum petatur.cum concordantibus.† Quarto fa
cit quod magistraliter Bald.dicit in l.si quis ita scripserit he
redem.ff.de heredibus instituendis.quod quando incertitudo
suppletur per interpretationem iuris, actus non vitiatur. Ex
quo infert ibi ad finem,quod si testes deponunt,plures institu
tos fuisse,& de partibus non recordantur,institutio equis por
tionibus facta intelligitur: & ita supplentur dicta testium secū
dum interpretationem iuris:quod sequitur Ange.ibi,& Imo.
30 Quinto, † & vltimo, accedat quod tradunt domini de Ro
ta in vndecima decisione.eodem ti.in antiquis. volentes quod
sufficit probare electum excommunicatum fuisse ante electio
nem:quia etiam presumitur quod esset excommunicatus tem
a pore electionis[a] ex regula iuris,que habet quod semel excom
municatus semper excommunicatus esse presumitur,nisi abso
lutio probetur.Innocen.in cap.proposuit.de cle.excommu.mi
ni.vbi Abb.& in ca.sicut nobis.per illum textum de sentent.ex
31 commu.cum simi.vt dixi s.ca.proximo.† Tertio,nisi a commu
niter accidentibus probatio concludat:quia hoc sufficit,secun
dum glo.not.vt Bal.& alij in l.neque natales.C.eod.Idem gl.&
Bald.in l.cum dotem.C.de iure do.cum similib.vt Alexan.tra
dit in d.l.non hoc.& idem Bald.in cap.fina.in versic.vltimo no
ta. s.de causa pos.& proprie.vbi ita limitat text.hic. Et hoc est
multum vtile in materia probationum, secundum Baldum in
cap.j.§.vasallus.in princip.si de feu.fue.controuer.inter domi.&
vasal.Facit textus in l.nam ad ea.ff.de legit.& per glo. in capi.
literas.de despon.impub.& quod not. Bald. per illum textum
32 in l.cum in te.in ij.not.C.de donat. ante nup.† Quarto limita
o tur,nisi probatio dubia conclusiua sit in quolibet[o] intellectu se
cundum intentionem probantis.Ita declarando istum textum
Domini.concludit in capitulo j.versic.nota bene istud dictum
de pact.in vj. Et idem voluit Anton.de Butr.limitando text.
hic,& in capitu.plerunque.in fine.s.de rescriptis.Et ratio tunc
manifesta est,quia probatio tunc est concludens, & cessat ratio,
de qua hic.Facit textus in l.quod si dubium. ff.de acqui.he
re.& quod notat Anto.de Butr. in capitulo, tertio loco. in fin.
s.eodem.Et in simili dicimus exceptionem dubiam,& incertam
admitti, quando in vtraque parte concluditur intentio exci
pientis.capitulo,ex parte.s.vbi Anto.de But.& alij s.de rescri
ptis.cap.ex parte B.vbi Abbas,de foro competen.cum simili
33 bus,vt dixi supra in capit.tertio loco.† Quinto fallit,quando
probatio, que esset dubia secundum dispositionem iuris com
munis,ex communi vsu loquendi certa redderetur. Ita nota.
voluit Mathesil.in notab.100.nota quod si Titius.vbi inquit
dictum Barto.in l.secunda,§.fin.de duobus reis. de verbo,vio
lenter,quod supra relatum fuit,non habere locum,quando ac
ciperetur in actiua significatione, secundum communē vsum
loquendi.Nam ratio, & dictum eius,generaliter applicari po
test in qualibet probatione dubia:quia etiam probationes,& di
cta testium intelliguntur secundum communem vsum loquen
di.gloss.Bartol.& docto. in l.stipulatio ista.§.hec quoque.ff.de
verborum obligationibus.Specul.in titul.de teste.§.nunc tra
ctandum.in versicu.hoc quoque notandum.Innoc.& docto.in
cap.cum causam.vbi Abb.& in capit. cum clamor. de testibus.
Et in tali communi vsu loquendi aduertendum est:quia pro
bari debet quod esset tempore, quo testes deposuerunt: & non
sufficit probare quod nunc sit talis loquendi vsus: quia quan
do aliqua dispositio interpretatur secundum communem v
sum loquendi,de illo communi vsu intelligitur, qui erat tem
pore depositionis: vt probat eleganter,& concludit Fulgosius
in consi.clxv.in quest.proposita.per ea,que not.Barto.in l.La
34 beo.ff.de supel.leg. † Sexto notandum est,quod licet probatio
dubia non releuet, dicta tamen testium debent in mitiorem, &
16 benigniorem partem interpretari in fauorem producentis[16]:
vt no.dicit Innocen.in cap.cum clamor.de testibus.Sequitur
Bal.in l.Lucius.ff.de insa.Ange.in l.ex militari.in princ.ff.de
testamen.mil.& in l.in ambigua.ff.de legibus.vbi etiam inquit,
quod dictum vnius testis trahitur ad dictum alterius, etiam
quo ad probationem eliciendam. Specu. allegat in titu.de te
ste.

ste.§.de interrogatorijs.versicu.quid si vnus.Alegand. in l.di uortio.in princip.ff.soluto matrimo.Postremo notandum est quod quamuis probatio non sit cōcludens,debet tamen admitti per iudicem:quia probationes omnes iudex tenetur admittere,siue faciant plenam,siue semiplenam probationē,siue indicium,siue adminiculum:vt not.dicit Jacob.Butrig. in l.incerti.C.de interd.Refert,& sequitur Bal.in l.ordinarij.C.de rei vē dic.Et hoc,quod Bal.dicit in l.cum virum.in j.not. C.de fidei
17 com.quod quelibet probatio pertinens admittitur,licet non[17] sit vrgens.Et pertinens dicitur,que aliquod adminiculum facit,vt idem Bal.declarat in l.ad probationem.la j.versicul.tertio noto.C.eodem.Et modicum conferentia ad causam,dicuntur pertinentia:vt inquit Bal.in cap.quoniam.per illum text.
35 ¶†Quartodecimo nota quod minor[p] vigintiquinque annis
p potest intrare monasterium, & omnia bona eius acquiruntur monasterio absque curatore & decreto. Tex.hic,secundum Innoc.Joan.And.& Abb.post alios:idem tenet Spec.in titul.de statu monac.§.j.versi.vltimo.& Alber.post antiquos,quos ipse refert in auth.ingressi.versi.quid si minor.C.de sacrosan.eccles. & tradit Lap.alleg.xxvj.disputat primo.& Abb.in versicul. sed nunquid extra glos.Et ratio videtur,secundum Abb.hic,quia talis acquisitio monasterio fit per viam vltime volūtatis:cum ingressus pro mortuo habeatur,& minor in vltima volūtate integram habeat personam.l.qua etate.ff.de testamē.Ad hoc facit:quia in testamento authoritas tutoris nō requiritur.l.Aurelio.§.Caius.ff.de libe.leg.& ideo minor potest pro executione vltime voluntatis in testamento permittere alienationem bonorum immobilium,secundum Bald.in l.illud.in fi.C.quando decr.opus non est.& idem Bald.in l.j.in ij.not.ff.de rebus eorū. Sed tamen predicta ratio Abb.non satisfacit. Primo non est absonum,quod talis acquisitio dicatur fieri ex vltima voluntate:vt prosequitur Alber.in dicta auth.ingressi.glos.in auth.de monachis.§.vt quoque.Nam potius ex contractu hoc videtur acquiri monasterio,attenta forma professionis:argumen.l.verba contraxerunt.ff.de verborum signi.Secundo,quia licet habeatur pro mortuo post ingressum,vt Abb.dicit,ex hoc tamen non iudicatur qualitas dispositionis precedentis. Illa enim dispositio iam precessit,& secūdum qualitatem eius iudicatur. Tertio,quia minor habilis reputatur in vltima voluntate, ex eo quod non leditur, cum reuocare testamentum possit:vt no. in l.j.§.cui quesitum.ff.ad Trebellianum. Sed ista ratio cessat in casu nostro.Unde melior ratio videtur,quam Bald.hic adducit:quia ista dicitur alienatio iuris, in qua minor etas nō attenditur.Facit tex.instit.de acqui.per arro.in princ.& que dixi s.in vij.notab.Et ista conclusio,secundum Abb.hic, procedit, quando quis se, & sua dedicauit:quia veniunt in consequētiam persone.d.authent.ingressi.Secus Abb.dicit,si minor non daret personam,sed tātum bona: quia etiam ad pias causas non valeret alienatio immobilium facta per minorem. Sed cōtra hoc facit quod not.Bal.in l.generali.circa fin.C.de sacrosan. eccle.vbi inquit,dictante statuto quod mulier non possit obliga
q ri sine consensu propinquorum,poterit tamē mulier[q] bona sua
18 offerre ecclesie,non obstante statuto:quod sequitur[18] Petr.de Anch.in c.j.de const.Abb.in cap.relatum.el j.de testamen. Jo. de Anan.in consilio lvij.cum similibus. Pro defensione Abb. dici potest quod dictum Bald. procedit in statuto contra ius commune,prout loquitur, in quo ecclesia lederetur:quia auferetur sibi, quod a iure communi conceditur:non sic in questione Abbas,cum illud a iure communi inductum sit,& canones nō contradicunt,iuxta not.in cap.j.de operis no.nunt. facit quod
36 docto.tradunt in cap.ecclesia sancte Marie.s.de const.†Ultimo,secundum Aret.hic videtur singulariter probari quod valet donatio omnium bonorum facta a minore cum iuramento vt non possit retractari,quasi videatur ex hoc circunuētus pretextu enormis lesionis,iuxta not.per Bartolum in l.fi.ff.de preto.stipu.Nec dicatur quod loquatur tex.in casu speciali, quando quis seipsum dedicauit ecclesie cum bonis: quia Areti.respondet quod tex.hic nō vtitur ratione specialitatis,sed in iure communi fundatur:vt colligitur in ver.preterea.dū inquit, cum intra vigintiquinque annos teneat donatio iuramento firmata. Et sic videtur idem etiam dicendum in alijs casibus: cum hoc pro ratione,& regula generali hic ponatur. Quod dicit Aret.notandum esse ad illam questionem,an filia,que renūtiauit patri, vel fratribus cum iuramēto, contrauenire possit, quando enormiter fuit lesa:quia pro centum,que habuit in dotem, renuntiauerit hereditati opulentissime: de quo se remittit ad not.per Innocen.in cap.cum contingat. de iureiurand. & Domi.in cap.quamuis.de pact.in sexto.In hoc breuiter communis opinio est,quod non obstāte renuntiatione,& iuramen
r to,mulier,tanquam circunuenta audiatur[r]. Ita Senis consuluit Petrus de Anchara.vt ipse refert in consilio xxxviij.pro clariori.in consilio lxxxij.visis. in consilio cccxlj.pro maiori. Et idem Petrus de Ancha.in regula,accessorium. versiculo, pro declaratione predictorum.& in capi.j.de constitut.in vndecima princip. quest. Idem etiam voluit Calder.in consilio viij. due puelle.de iureiurando.Anton.de Butr.in consilio xlv. domina Paula.Paul.de Castr.in consilio clxxv. contra superius consulta.dominus Abb.in consilio cxv.Lucretie.idem in secūdo volumi.consilio viij.consilio xij.& consilio cvj.Cuma.in consilio cviij.videtur prima facie.Aret.in consilio xciiij. viso legato.Alegand.in l.stipulatio hoc modo concepta.in iij.fallentia. ff.de verborum obligat.& aliquid in consilio lxxxviij.viso puncto.Andr.Sicu.in consi.& quidam.in primo libro.& in consilio liij.preclare scripsit.Et secundum istam conclusionem superioribus diebus consultum fuit. Facit not.dictum Bald.in rubr. C.de rerum permutatione.versicu.item quare donatio.& quod idem Bald.not.dicit in cap.j.§.item sacramenta.de pace iuramen.firman. Et in donatione,prout tex.hic loquitur,quod nō valeat, probat, & consuluit Paulus de Castro in consilio 100. non est dubium.Ad illud quod Aret.dicit,respondetur quod ratio,que allegatur hic,in §.preterea.intelligitur procedere in terminis, in quibus hic allegatur, scilicet quando se, & sua ecclesie donauit. Uel secundo,in versicu.preterea. allegatio partis fuit.vsque ad versicu.dilectus filius.vt infra.in glo.fin. Ad aliud propositum Abb.nihil dicit. & ista sufficiant in textuali
37 bus.¶†In glos.j.ibi:etiam si naturales habeat filios, euanescit substitutio.Contra istam conclusionem glo. videtur tex.in l.generaliter.§.cum autem.C.de institut.& substitut.ibi:nisi ipsi liberi sine iusta sobole decesserint.Ex distinctione Barto.in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus.quam Abb.hic refert. Solutio colligitur,quod illa verba, Sine iusta sobole:intelliguntur secundum distinctionem d.§.si quis rogatus.& secundum Angelum & Imolam ibi ita communiter tenetur.Dicit tamen Alegan.ibi quod ista solutio Bart.magnam sapit diuinationem: sed iustificari potest considerando intentionem dicti §.cum autem.vbi dispositio iuris antiqui ampliatur:vt quod dicitur in l.cum auus. de filijs legitimis naturalibus grauatis, habeat etiam locum in naturalibus tantum:ergo bene consonat quod dispositio iuris antiqui, que locū habet etiam in naturalibus, secundum distinctionem dicti §.si quis rogatus. non restringitur per dictum §.cum autem.quia inducta ad augmentum,nō debent operari diminutionem.l.legata inutiliter. ff.de legatis primo.Confirmatur hoc:quia tex.in dicto §.cum autem. in eodem constructu verborum, in quo substitutum excludit, ampliando ius antiquum,in fauorem filiorum, incidenter inserit illa verba, sine iusta sobole. Unde nullo modo consonat quod magis admittatur substitutus ex talibus verbis, quam secundū iura antiqua debuisset admitti.Unde talia verba distingui debent secūdum antiqua iura:vt Bar.dicit.Facit tex.in l. non est nouum.ff.de legib. Alia tamen fuit solutio gl.in d.§.si quis rogatus.in qua magis communiter docto. maxime Moderni concurrunt,videlicet vt differentia sit inter conditionē,que exprimitur a testatore, quando expresse dicit, si sine liberis decesserit:& tunc per filios naturales excludatur substitutus.d.§.
s si quis rogatus:[s] qui ita loquitur: & conditionem, que tacite intelligitur a lege: vt in casu d.l. cum auus. tunc non excluditur substitutus,nisi sint legitimi:vt in dicto §. cum autem. vbi Baldus,Angelus,Salicetus,& Paulus de Cast.hoc sequuntur. Idem Baldus & Paulus de Castro in l. cum acutissimi.
t C.de fideicommiss.Imo.& Alegand.in dicto §.si quis rogatus. Aretinus hic, & Moderni[t] in dicta l.cum auus. Et ratio diuersitatis manifesta videtur,secundum doctores in locis supra allegatis:quia quod tacite conditio intelligatur, est cōtra ius commune,trigesimasecunda questione fina.in cap.primo.Unde minus potens videtur,cum sit ius speciale, argumen.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testamento militis.& talis conditio magis restringenda est.argumento l.vxori.& quod ibi Bartolus ff.de legatis tertio.& quia lex facilius tollit,vel restringit prouisionem suam:vt not.in l.assiduis.C.qui potiores in pign. hab.in §.fuerat.institu.de actionibus. Preterea,lex non ita afficitur filijs naturalibus,sicut legitimis.l.fina.& authen. ibi posita.C.de natur.liber.quia non sunt vere filij,secundum l.filium. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. Et pro ista conclusione inducitur text.in dicto §.cum autem.vbi naturalis tātum fuit institutus:& sic maior ratio ibi esse videbatur, quod naturales filij excluderent substitutum,propter similem qualitatem instituti: quia sicut testator dilexit talem sobolem ex persona eius, ita pariter de persona filij cogitasse videtur: & tamen in dicto §.cum autem.non veniunt naturales. Quod alia ratione non videtur,nisi quia illa erat conditio tacita proueniens ex dispo

fitione legis. Et ad hoc postremum communis preceptor do
y mi. Bart.[y] Socin. in dicta l. cum auus. rationem adducit: quia tacita conditio in l. cum auus. consideratur a lege ad istum finem, vt liberi admittantur: ⁊ in hoc coniectura pietatis versatur: vt in dicta l. cum auus. in fin. ⁊ expresse probatur in dicta l. cum acutissimi. circa finem, ibi: ne videatur testator alienas successiones proprijs anteponere. Ista ergo tacita conditio debet intelligi in filijs legitimis, qui succedunt: sed in conditione expressa a testatore non requiritur quod liberi succedant: vt est tex. in l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de legatis j. Et hoc tradit Joan. de Anan. in consi. xxij. Ideo non mirum, si naturalis excludat substitutum: quia sola existentia conditionis attenditur. Sed quando conditio ex coniectura pietatis subintelligitur a lege, debent filij succedere: ⁊ non habet locum quod dici
z tur in dicto §. cum quis. prout etiam voluit ibi Cuma.[z] Unde si non sunt heredes, non excludunt substitutum d. §. cum autẽ. Patet in simili statuto, quod stantibus masculis, filie femine excludantur, intelligitur, si masculi succedant: vt per Bar. in l. j. §. penul. ff. de bonorum possess. contra tabul. Et tenendo hanc solutionem, non obstant que supra dixi pro opin. Bartol. quia vnico verbo tolli possunt, negando quod ante illum §. cum autem. naturales excluderent substitutum: quia text. in §. si quis rogatus. in expressa conditione loquitur: in tacita vero, prout loquitur §. cum autem. prius non erat declaratũ. Et sic ex predictis patet, differentiam esse inter tacitam conditionem, ⁊ expressam. Non obstat quod contra istam distinctionem adducit Bartol. in dicto §. si quis rogatus. dicens quod conditio liberorum, a lege subintelligitur, tanquam sit dicta a testatore. d. l. cum auus. Ergo videtur idem dicendum, sicut quando exprimitur a testatore. Quia ad hoc respondet Alexã. in d. §. si quis. quod non sequitur: Lex subintelligit conditionem ex presumpta voluntate testatoris: ergo idem debet iudicari, sicut de illa, que exprimitur a testatore. Hoc patet in tacita pupillari, que in expressa vulgari continetur. Nam a lege subintelligitur ex presumpta mente testatoris. l. iam hoc iure. in prin. vbi Bar. ff. de vulga. ⁊ tamen non tantum operatur, sicut expressa: nã non excludit matrem, sicut expressa. Facit l. fin. C. de institu. not. in l. precibus. C. de impube. ⁊ ita alij omnes posteriores sequuntur. Mihi tamen, non obstantibus predictis, opin. Barto. videtur sustentabilis: ⁊ differentia, quam glo. ⁊ docto. faciunt inter con
19 ditionem tacitam ⁊ expressam[19], in proposita questione non videtur de iure procedere. Considero enim quod sicut lex ipsa cõditionem expressam a testatore interpretatur etiã de naturalibus, de quibus non constat de mente testatoris: ⁊ lex ipsa per eius interpretationem intelligit de naturalibus. d. §. si quis rogatus. ergo tali interpretatione debet vti lex in conditione liberorum, que ab ipsa lege subintelligatur, argumen. in cap. penult. de elec. in vj. Secundo hoc comprobatur ex ratione Bar. quia a lege conditio liberorum subintelligitur tacite, tãquam dicta sit a testatore, licet non scripta: vt probatur in dicta l. cum auus. in fin. ibi: quod minus scriptum, quam dictum fuerat, inueniretur. Sicut ergo quando exprimitur a testatore, de naturalibus intelligitur: ita dicendum est in ista conditione, que dicta a testatore presumitur: quia tantum operatur presumptio, ⁊ fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero. l. j. §. lex Falcidia. ff. ad legem Falcidiam. ⁊ l. qui ad certum. ff. loc. Non obstat quod dicitur de pupillari tacita: quia illa non presumitur dicta a testatore, prout in dicta l. cum auus. Et licet videatur secundum voluntatem testatoris, si de tali casu cogitasset, talis voluntas magis venit a remotis, quam in isto casu. Preterea, etiam sunt qui tenent quod etiam tacita pupillaris contra matrem admittatur: vt Fulgo. voluit in dicta l. fin. C. de institut. ⁊ Moder. tradunt in d. l. precibus. Tertio facit text. in d. l. generaliter. §. cum autem. vbi textus tacitam conditionem, de qua in l. cum auus. interpretatur, ⁊ extendit ad filium tantum naturalem institutum. Et sic patet quod tacita conditio ampliatur, ⁊ non restringitur: ergo pariter dicendum est ꝙ habeat locum in filijs naturalibus tantum nascituris. Quarto hoc suadetur: quia text. in d. l. cum auus. in coniectura pietatis fundatur: ⁊ ista pietas in naturalibus filijs tantum cõsideratur. text. in auth. licet. C. de nat. libe. Non obstant allegata in contrariũ. Et primo ꝙ ista conditio tacita magis stricte debeat interpretari: quia hoc posset habere locum quo ad aliquem alium effectum, sed quantum ad propositum eadem ratio videtur in ista tacita conditione, que in expressa, cũ habeatur pro dicta, vt supra dixi. Non obstat ꝙ lex facilius tollit priuilegium eius, ⁊ ꝙ ipsa lex non tantum afficitur naturalibus filijs: quia rationes iste procederent in his, que a lege simpliciter ex prouisione sua inducuntur. Secus in questione nostra, in qua prouisio legis regulatur secundum intentionem testatoris, vt patet ex supra

dictis. Nõ obstat quod in §. cum autem. naturales deberent facilius excludere substitutum, ex quo filius, etiã naturalis, erat institutus, ⁊ grauatus: quia dico quod admittitur ibi naturalis, cum text. ille intelligatur, secũdum ꝙ distinguitur in d. §. si quis rogatus. Preterea ratio istorũ non videtur concludens, dum arguitur ex propria persona ad personam filij, ⁊ de naturali instituto ad filios eius naturales: vt infra dicam in articulo de emphyteusi concessa filijs. Non obstat vltima ratio, quam do. Barto. adducit in dicta l. cum auus. quia in prima, attenta illa ratione in casu §. si quis rogatus. etiam filij spurij excluderent substitutum: ex quo ibi, vt ipse dicit, simpliciter consideratur quod conditio impleatur. Nam circunspecta facultate succedendi, ita in spurijs, sicut in naturalibus conditio liberorum verificatur: argumen. l. Meuius. ff. de condit. ⁊ demonst. ⁊ in l. mulier. §. j. ff. de cond. instituend. ⁊ tamen omnes contrarium fatentur, ⁊ tenẽt in dicto §. si quis rogatus. Unde sicut in tacita conditione consideratur quod fideicommissum apud liberos remaneat, ⁊ quod liberi excludentes fideicõmissarium ipsi succedant: istud idem in conditione expressa considerari videtur. Ad quid enim dicit testator, Si decesserit sine liberis, nisi vt liberi habeant bona, que ad fideicommissarium peruenissent. Et quanuis non requiratur quod heredes sint. d. l. filiusfamilias. §. cum quis. de lega. j. habilitas tamen requiritur quod esse possint ex testamento, vel ab intestato, secundum glossam in dicto §. cum quis. ⁊ naturales, non extantibus legitimis, succedere possunt ex testamento, ⁊ ab intestato, secundum quod dicitur in authen. licet. C. de natu. liber. ⁊ in §. consideremus. in authen. de triente ⁊ semisse. Et hoc etiam procedit de iure canonico secundum magis communem opinionem, vt tradunt glo. ⁊ Hostien. Anton. de Butr. ⁊ alij in cap. lator. j. qui filij sint legit. no. Abb. in cap. tanta. eodem tit. cum similibus. Ex quibus omni
y bus infertur[y] non esse differentiam inter conditionem tacitã, ⁊ expressam: ⁊ ideo ad contrarium formatum contra gloss. hic de d. §. cum autem. responsio Bar. videtur bene procedere, declarando, vt supra dixi. His prius discussis, Abb. instat circa
20 dictum glo. an filij naturales excludant substitutum[20]. Et primo dum ipse concludit, non esse differentiam, quando filius in seruitute nascitur, an concipiatur in figura matrimonij, vel non, contra Bartolum in dicto §. si quis rogatus. in hoc reprehenditur: quia quãdo sine figura matrimonij in seruitute quis nascitur, spurius dicitur. l. ex libera. C. de suis, ⁊ legit. ⁊ glos. per illum textum, institu. de ser. cogna. §. j. ideo talis nũnquam excluderet substitutum. Ita Alexan. dicit in d. §. si quis rogatus. ⁊ Moder. hic sequuntur. Sed pro defensione Abb. aduertendum est: nam primo textus in dicta l. ex libera. nihil facit: quia loquitur in nato ex libera: ergo non nascitur in seruitute. l. partum. C. de rei vendicatione. ⁊ sic in terminis questionis ille text. non loquitur. Preterea, non dicitur ibi, quod spurius sit, sed quod habetur velut spurius: ⁊ nullum simile est idem. l. quod Nerua. ff. depositi. ⁊ ideo textus ibi videtur loqui ille particulari respectu, vt filius decurionis non reputetur: nõ autem absolute dicitur quod spurius sit. Et casu, quo hoc diceretur, deberet intelligi quando ancilla non esset concubina: ⁊ tali casu idem esset in libera muliere. Sed si ancilla concubina sit, nihil obstat quin filij naturales sint: nam ancillam cõcubinam etiam quis habere potest: vt est casus in l. fin. C. communia de manu. ⁊ tales filij erunt naturales. vt est glo. in l. fin. ff. de iure deliber. in princip. ⁊ in authen. incestus. C. de incestis nuptijs. Alij vero filij, qui in figura matrimonij nascuntur, in seruitute habent plus iuris, quam naturales simpliciter nati in libertate: quia veniunt ad successionem sicut legitimi, ⁊ simul cum legitimis. §. primo, institu. de seruit. cogna. Cuius rationem ponit Matheſi. in tractatu successionis ab intestato. Et sic ex istis rationibus verior videtur opin. Abb. vt non sit differentia quãtum ad questionem nostram, an filij nati sint in figura matrimonij, vel non: quia sufficit quod naturales sint nati ex concubina, li
37 cet ancilla. † Quantum vero ad questionem principalem, an substitutus excludatur per filios naturales, conclusio sit secundum glossam hic, quod sic, per text. in dicta l. ex facto. §. si quis rogatus. ⁊ idem gloss. in verbo, legitime. in cap. Raynaldus. j. de testa. ⁊ Joan. And. in addit. Spec. in tit. de success. ab intest. §. j. versi. quid si duobus. Barto. ⁊ Ange. ⁊ alij in dicto §. si quis rogatus. Sed tamen ista communis cõclusio dubitantem me reddit: quia quod substitutus a naturalibus liberis excludatur, absolute non videtur probari: nam textus, qui principaliter ad hoc allegatur in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. loquitur in filio naturali concepto in seruitute ibi, ⁊ in libertino eodem colliberto hoc scribit. Non ergo generaliter de naturalibus loquitur Papinianus, quem ibi Jurisconsultus refert. Et ita etiã interpretatio, quã Ulpianus ibi facit, de talibus naturalibus

bus liberis in seruitute conceptis debet intelligi:argumē. tex. in §.fin.in auth.de filijs ante do.instru.natis.Et ad hoc consonat,quia omnia alia iura,que in materia allegant,sic etiam de talibus naturalibus loquuntur,in l.fin.ff.de iure deliber.ꝛ in l. Lucius.§.fi.de leg.ij.vbi tex.dicit naturales liberos in seruitute susceptos appellatione filiorum contineri. Et sic sentit text. secus esse in alijs naturalibus,qui liberi nascuntur.Et idē sentit tex.in d.l.fin.Nam in naturalibus,qui in seruitute in figura matrimonij suscipiuntur,maior ratio subest, vt ipsi debeāt excludere substitutum:quia longe plus iuris habēt quam alij naturales, qui ex concubina liberi nascuntur:nam ipsi vocantur ad successionem in totū ab intestato:ꝛ simul cum alijs filijs naturalibus,ꝛ legitimis:vt est tex.inst.de cog.serui.in §.j.cuius rationem Mathesi.ponit in trac.de success.ab intesta. Non ergo mirum,si ab eis excludatur substitutus.Non sic videtur in alijs naturalibus in libertate natis ex concubina : quia ipsi non videntur proprie filij,iuxta l.filium diffinimus.ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.ꝛ illa conditio, si decesserit sine liberis:proprie debet intelligi.arg.l.Meuius.ꝛ l.qui heredi.in prin.ff.de cōdi. ꝛ demonst.Et de istis non reperitur iure cautum,ꝙ excludant substitutum:imo contrarium videtur probari in d.l. generaliter.§.cum autē.C.de inst.ꝛ substi.Et si hoc dicamus,multa corruunt,que tradūtur per doct.hic,ꝛ in d.§.si quis rogatus.In

a herendo tamen vestigijs maiorum,ꝛ retenta cōmuni[a] opinio

21 ne,a qua durum esset recedere, predicta conclusio limitatur [21].

38 Primo †non procedere in sacerdote,vel clerico existente in sacris,instituto,ꝛ grauato, si decederet sine liberis:quia tunc illa conditio non intelligitur de naturalibus,sed de ecclesia,secundum Abb.hic,post Bar.in l.heredibus.§.j.ff.ad Treb.Ista tamen interpretatio de ecclesia, non videtur secundum intentionem testatoris, qui cogitauit ꝙ conditio posset deficere, ꝛ impleri prout est natura conditionis:vt not.in l.j.in prin.ff.de cōdit.ꝛ demonst.ꝛ in l.ex facto.§.fi.ff.ad Treb.Sed intelligendo conditionem liberorum pro ecclesia,non videtur ꝙ illa conditio verificari possit:quia necessarium est ꝙ moriatur cum ecclesia,ex quo est in sacris,ꝛ retrocedere non potest.c.ex eo.de elect. in vi.Nisi dicamus ꝙ Bar.intelligat de ecclesia pro beneficio,a quo potest remoueri:ꝛ illa ecclesia,in qua tempore mortis reperitur,substitutum excludit.Uel potest dici ꝙ in tali persona illa cōditio intelligitur de liberis adoptiuis : vt in simili dicūt Bal.Ang.ꝛ Imo.ꝛ alij in l.si quis posthumos.ff.de lib. ꝛ posthu.de eo,qui est in sacris,ꝛ postmodum sibi heredem instituit: nam de adoptiuo intelligitur.Et ista prima limitatio haberet locum in filijs naturalibus ꝛ legitimis, qui in isto non possunt considerari:ꝛ sic specialiter non respicit conclusionem supra factam.

39 †Secundo limitatur non habere locum in homine existente in dignitate, qui non videtur de naturalibus cogitare: vt Abb.hic dicit post Bar.in d.§.si quis rogatus.ꝛ Ange. ibi expresse per illum tex.de quo late Alex.ꝛ idem Alex. in consil. xciij.consideratis his.l.j.Et hoc verum intelligitur,nisi in aliqua parte testamenti testator fecerit mentionē de naturalibus tantum:quia tunc,non obstante dignitate eius, veniunt naturales,arg.l.si qui filiabus.in princ.de leg.j.Abb.hoc sentit hic,ꝛ Bar.ꝛ alij in d.§.si quis rogatus.Alex.in d.consi.xciij. ꝛ istud verum est,quando facit mentionem de filijs naturalibus instituti, qui haberent excludere substitutum. Secus vero si fuerit facta mentio de filio naturali instituto:q: per hoc non videtur testator sentire de filijs naturalibus instituti:vt est tex.in d.l.generaliter.§.cum autem.C.de inst.ꝛsubst.vt declarat Alex. in dicto §.si quis rogatus.in ij.fal.post Imol.quem ibi refert.Tertio cōclusio supra dicta bene procedit in naturalibus:secus in spurijs,qui substitutum nunquam excludunt.Abb.hic,Bar. ꝛ omnes in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.nam nō sunt filij.xxxv. q.vij.c.vnico.ꝛ in auth.licet.C.de natura.lib. vbi omni prorsus beneficio excluduntur,adeo ꝙ nec talibus debentur alimenta. auth.ex complexu.C.de ince.nu.In hoc tamen de equitate canonica est secus:quia illis alimenta debentur.ca.cum haberet. de eo qui dux.in mat.Et ista equitas canonica etiam preualet, ꝛ de iure ciuili attenditur:vt not.Abb.voluit in d.c.cum haberet.in vlt.not.ꝛ sentit Bar.in d.auth.ex complexu.ꝛ idem tenet Ang.de Are.inst.de iure nat.in fi.prin.ꝛ Nico.de Ubal.in tracta.suc.ab intest.vbi loquitur de spurijs. Et hoc idem sequitur in quolibet spurio,ꝛ nato ex quocunque coitu reprobato.Et videtur ista communis opi. secundum quam alias consultū fuit Senis,per do.Mari.Soc.ꝛ do.Tho.Dotium,quanuis aliter

40 dicat Aret.in consi.lxvij.incip.reuocatur. †Quarto nō habet locum in adoptiuis,secundum Abb.hic,post Barto.ꝛ alios in d.§.si quis rogatus.per tex.in l.si ita quis.§.is cui.de leg.ij.Facit tex.in l.fideicommissum.de condit.ꝛ demonst.ꝛ idem tenent Cyn.ꝛ Alberic.in dicta l.generaliter.§.cum autem.ꝛ sequitur Alexan.simpliciter in dicto §.si quis. Pro quo rationem adduco, quia esset in potestate heredis instituti, ꝛ grauati excludere substitutum,adoptando sibi filios:ꝛ de facili fraus posset adhiberi : ideo in dispositione hominis appellatione filiorum non veniunt adoptiui:vt in not. questione tradit Joan.And. in addit.Spec.in tit.de success.ab intest.versic.nec obstat quod videtur de adoptiuis.bonus tex.in l.fin.§.ex bonis.ff.de bonis dam. Ad predicta etiam confert quod statutum preferens masculos feminis,non habet locum in adoptiuis : vt tradit Joā. de Anan.in consi.xxvij.incip.viso casu.Et donatio, que reuocatur propter superuenientiam liberorum , iuxta l.si vnquam. C.de reuo.dona.non habet locum in adoptiuis.Alexan.in con

41 silio xl.super primo.lib.iiij.† Quinto fallit in femina,filia testatoris instituta:quia conditio liberorum non intelligitur de naturalibus , secundum opin. magis communem.Abb.finaliter hic,post Bar.in d.l.heredibus.§.j.Ang.ꝛ Imo.in prealleg.§.si quis rogatus.quia magna ignominia esset testatoris, quod ex filia sua naturales tantum nascerentur Maior enim honestas requiritur in feminis,quam in masculis.l.palam.§.que in adulterio.vbi glo.ff.de ritu nup.Unde non videtur ista fuisse intentio testatoris,qui presumitur voluisse habere rationem honoris sui,arg.l.isti quidem.ff.quod me.caus.ꝛ late prosequitur Ale

42 xan.in d.§.si quis rogatus.in iij.fal. † Sexto secundum Bal. hic,versic.vnum addo.limitatur non procedere,quando ecclesia esset substituta:quia ipsa non debet excludi a filijs naturalibus,propter dignitatem ecclesie.Alex. contrarium tenet in d. §.si quis rogatus.in vj.fal. quia conditio testatoris inspicitur, ꝛ qualitas substituti non attenditur:vt in d.§.si quis.in fi.Sed responderi potest quod non solum precise consideratur qualitas testatoris,sed etiam habetur respectus ad qualitatem instituti,secundum glo.in d.§.si quis.quam sequuntur ibi Angel. ꝛ Imo.ꝛ ipse Alex.ꝛ idem gloss.ꝛ Salic.in dicta l.generaliter.§. cum autem. Ergo pari ratione idem dici potest de qualitate substituti,ꝛ in ecclesia substituta agitur de salute anime testatoris: ꝛ cum anima omnibus rebus preponi debeat, l.sancimus. C.de sacr.sanc.eccle.consonat ꝙ mens,ꝛ intentio testatoris fuerit,prout Bal.dicit,ꝛ cum res dubia videatur,in fauorem eccle

43 sie pronuntiandum est.l.sunt persone.ff.de relig.† Predicte limitationes procedunt,nisi statutum disponeret quod naturales,vel spurij succedant vt legitimi:quia tunc indistincte tales excluderent substitutum:Bart.in dicta l.heredibus.§.j.ꝛ idem Ab.hic:de quo Imo.ꝛ Alex.in dicto §.si quis.in vij.fal.Est ta

b men dubium de validitate talis statuti.Et quod non valeat [b],

22 tenet [22] Feder.in consi.cclxxv.casus talis est,statuto.Barto.in l.iij.ff.de testamen.vbi Bald.Ang.ꝛ alij sequuntur:ꝛ idem late disputat,ꝛ concludit Bal.in l.j.versic.circa statuta permissiua. C.de summa trinit.ꝛ idem Bald.in l.j.C.de iure aure.annu.vbi inquit quod ista est communis opin.quod non valet. Et idem Bald.in l.fina.C.de natur.liber.ꝛ in l.j.C.de his que pene nomi. ꝛ sequitur Petr.de Ancharā.in cap.j.in vndecima principali questione.de constitut.ꝛ in regula,possessor. de regul.iur. in vj. Contrarium tamen late consuluit Calder.in consilio iiij.titul. de constitut.quem refert,ꝛ rationibus suis respondet Bald.in dicta l.j.C.de summa trinitate.Et opin.Calderi.saluari potest in casu , in quo Bald.limitat communem opinionem in dicta l.j.C.de iure aureo.annu.quem sequitur Nicol.de Ubal.in tracta.success.ab intesta.ꝛ ita breuiter,ꝛ conclusiue:quia docto.hic non tradunt. Ultimo etiam alius casus probabiliter considerari potest, in quo generaliter naturales filij excluderent sub

c stitutum,videlicet quādo testator ipse fuisset [c] naturalis.Nam tunc etiam de sibi similibus cogitasse videtur,ex eo quod not. dicit Petrus de Anchar.in consilio ccclj.pro maiori intelligentia. vbi interpretatur donationem regni factam a matre filio,ꝛ posteris, etiam feminas descendentes includere, propter qualitatem donantis,quia ipsa erat femina.Ita ergo in simili casu nostro dici potest.Facit textus in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus.in fine,ibi:ex conditione eius,qui fideicommisit.Reli

44 qua per doctorem hic,ꝛ in dicto §.si quis rogatus.†Successiue Abbas generaliter prosequitur an appellatione filiorum veniant naturales:ꝛ ex dictis eius tres conclusiones colliguntur.Prima est,quod vbi de voluntate etiam tacita disponentis,que colligitur ex eo quod eadem ratio fit in naturalibus, ꝛ in statutis, ꝛ in qualibet dispositione, sub nomine filiorum veniunt etiam naturales. Sed ista prima conclusio reprobatur per Alexandrum in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus.versicul. ꝛ per predicta patet non bene esse loquutum Abba. quia dicit ipse,in statutis verba proprie accipiuntur:vt declarat Barto. in l.j.in fine,in l.Labeo.§.contractum.ff.de verborum sign.maxime in statuto contra ius commune. Naturalis vero proprie non dicitur filius.l.filiū.ff.de his, qui sunt sui.Et in exorbitāti

bus non fit extensio.l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimo.no.in auth.quas actiones.C.de sacrosan.eccl.Ab ista impugnatione quod Abb.dicit,facile defendi potest:nam etiam Abbas fatetur quod statuta proprie intelligenda sunt: & quod naturalis proprie non dicatur filius,vt inferius dicit. Sed tamen in primis ipse vult quod tacita voluntas disponentis in hoc attendatur.Facit textus in l.in conuentionibus.ff.de verborum sig. Et voluntas satis colligitur ex ratione l.cum mulier.ff.soluto matrimo.& in l.scire oportet.§.oportet.ff.de excusa.tutorum. & presertim si ratio expressa sit:quia tunc non agitur de extensione,sed lex ipsa loqui dicitur.l.his solis.C.de reuo.dona.facit gl. in clemé.j.in verbo,eligatur.de elec.Preterea etiam in isto casu extensio fieri potest in materia stricta & exorbitanti:quia largo modo naturalis dicitur filius:& de stricta ad latam significationem vocabuli,exteñsio fieri solet.l.filium habeo.ff.ad Macedonianum.l.libertum.§.j.ff.de ritu nuptiarum.Cyn. in l.j.C. que sit lon.consuet.Et ita sepe numero arguit ipse Alexan.Et hoc modo hec prima conclusio Abbatis iustificatur.Secundo Abb.concludit,quod vbi agitur de commodo filiorum,ex qua
23 dam benignitate naturales comprehenduntur [23],argument.l. generaliter.§.cum autem.C.de instit.& substit.Sed Alexan. in dicto §.si quis.in loco supra allegat.etiam hoc impugnare conatur:& in contrarium adducit glo.in clemen.j.de baptismo.& in l.liberos.ff.de senato.vbi de fauore, & commodo filiorum tractatur,& tamen non veniunt naturales. Pro defensione Abb. dici potest,quod ea,que Alexan.adducit, locum habent in aliquo casu particulari,puta vbi agitur de dignitate, vel preeminentia:tunc non venit naturalis,vt Bal.dicit in dicta l.filium, in princ.vbi allegat glo.in dicta l.liberos. Et ideo si concedatur immunitas doctoribus,& filijs,nõ veniunt naturales:quia qualitas doctoratus naturalibus nihil confert, secundũ Bal. in l.parentes.versicu.sed pone.ff.de in ius vocando.Fulgos.in consil.clij.supposito statuto. Et in rescriptis,& priuilegijs non veniunt naturales:vt inquit Ang.in dicto §.cum autem. in fi. & idem Ange.in consi.xxx.super primo. Conclusio vero,quam Abb.hic facit,regulariter procedit,quando eadem ratio verisimiliter, etiam in naturali concurrit. Et istam conclusionem etiam Ange.facit in dicto consilio xxx.& Fulgos.in preallegato consil.clij.Facit textus in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus. & quod not.Bald.in l.parentes,circa finem,versi. item facit ad aliam questionem. vbi inquit, stante statuto quod filij, & nepotes non debeant gabellam soluere de eorum relictis, etiam in naturalibus habebit locum: cum per aliam rationem statutũ habere locum non possit,quam per fauorem quẽdam, qui etiã naturalibus debetur.Allegat l.j.C.de impo.lucra.descr.lib.xj. Et sequitur hoc Pet.de Ancharan.in cap.j.de constitu. in versi. vltra predicta quero,si statuto.vbi refert dominum Merlinũ ita consuluisse.Et idem tenet Ange.in dicto consi.xxx. Fulgo. in prealleg.consi.clij.Domi.in cap.statutum.el ij.de here. in vj. Et hoc verum intelligo, quando statutum generaliter loquitur de filijs & nepotibus,tam respectu linee paterne, quam materne:quia tunc videtur fauorem de coniunctis tantum considerare,vt Bal.dicit. Secus videtur si statutum loquatur de filijs,& nepotibus ex latere patris:quia tũc alia ratio in talibus videtur, que non haberet locum in naturalibus. Et hoc casu procedit quod dicunt Imo.& Alexan. in dicto §. si quis roga-
45 tus. †Tertia conclusio Abb.est,quod vbi tractatur de odio, & maxime in penalibus,& in statuto,non veniunt naturales tantum appellatione filiorum.Et hoc idem voluit Bartolus in l. quia semper.ff.de in ius vocando.per l.iij.C.de adulte.& Bald. in l.filium.in princip.ff.de his,qui sunt sui.vbi dicit quod naturalis non comprehenditur,quando pena imponitur.Fulgo.in dicto consilio clij. Et hoc quando odium non est rationabile: alias secus,vt tradunt Bal.& Ang. post antiquos in l.libertinam.C.de interdi.ma.& Bal.idem concludit in l.ius ciuile.ver. & illa faciunt ad questionem.ff.de iusti.& iure.& idem Bald.in l. quod vero. circa finem.ff.de legibus. Et secundum hoc procedit quod not.glo.in cap.statutum.in verbo,volumus.de heret. in vj.vt latius declarat,& prosequitur Alexã.in dicto §. si quis
46 rogatus. †Vltimo secundum Abba.queritur quid in emphyteusi data alicui,& filijs eius,an in tali concessione, naturales filij includantur. Ex his, que Abb. hic dicit, due conclusiones principaliter habentur. Prima est,quod in emphyteusi cõcessa a priuato,naturales comprehenduntur,nisi conditio concedentis aliud suaderet, prout in vltima voluntate dicitur in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus. Ita Abbas hic post Specul. & Bar.in locis per eum allegatis. Et ista est communis opinio, vt post multa Alexand.concludit in dicto §.si quis.versi.fit ergo conclusio.pro qua ipse adducit,quia argumentum valet de vltimis voluntatibus ad contractus.l.que de legato.ff.de lega

tis primo. Unde sicut in vltima voluntate includuntur naturales, d.§.si quis rogatus.ita pariter dicendum est in emphy-
d teusi,& in contractibus.Sed tamen contrarium [d] sub dubio forte,voluit Ang.in dicta l.generaliter.§.cum autem.quia in contractibus verba dubia interpretanda sunt contra illum,qui stipulatur.l.veteribus.ff.de pactis.& verba in dubio proprie accipiuntur.l.j.§.is qui nauem.versi.in re igitur dubia.ff. de exerci. Filius vero naturalis, vt supra dictum est, non est proprie filius. Et ista opin.videtur mihi verior de iure:pro qua assumo fundamentum ex vna singulari decisione, que in ista materia communiter approbatur. Nam si concedatur emphyteusis tibi,& filijs tuis, appellatione filiorum isto casu non veniunt fe-
e mine. [e] Ita not.voluit Archid.in cap.si quis suadente diabolo.xvij.quest.iiij. quia interpretatio verborum fit contra illum,
24 in cuius fauorem verba proferuntur [24].d.l.veteribus.ff.de pac. vbi hoc originaliter dixit Guido de Suza.& sequitur Imo. in capi.potuit.j.de loca.dicens se consuluisse.& idem late probat,& sequitur Alexand.in consi.lxj.super eo,de quo queritur.libro j. Idem Alexan.in consi.cciij.consideratis verbis.in ij.lib.& in l. sed si hac.in §.liberos.ff.de in ius vocando.Roman.in consilio xxxv.visa facti serie.Sicut ergo in emphyteusi verba stricte accipiuntur,& interpretatio fit contra illum,qui stipulatur,adeo quod sub nomine filiorum non veniunt femine: ita pariter in casu nostro dicendum est, quod appellatione filiorum non veniunt naturales, quia non sunt proprie filij:& interpretatio debet fieri contra illum,qui ex verbis fundatur, vt dictũ est.Non obstat quod Alexand.dicit,arguendo de vltima voluntate ad contractus:quia isto casu argumentum non valet. Hoc patet: quia in vltima voluntate masculinum concipit femininum.l. qui duos.ff.de legatis secundo, & sub nomine filiorum veniunt femine.l.si ita quis.in princi.ff.de testamen.tute. Secus tamen est in contractibus,vt supra dictum est.In contractibus enim alia ratio videtur,propter regulam d.l.veteribus.& in l.Labeo scribit.ff.de contrahen.empt.Ad quod bene facit,quia licet in vltima voluntate appellatione filiorum sepenumero veniant nepotes,tamen in contractibus hoc non procedit, per dictam l. veteribus.ita not.Barto.dicit in l.liberorum.ff.de verb.sign. Si tamen volumus saluare opinionem communem,distingui probabiliter potest. Quod aut quis recipit emphyteusim pro se,& liberis suis:& tunc veniunt etiam naturales.Et ita de liberis loquitur tex.in dicta l.ex facto.§.si quis rogatus.Et tali casu communis opinio bene procedit. Aut quis recipit pro se, & filijs suis:& tunc vera sit opinio Ange.per supra dicta. Et pro ista distinctione facit,quia licet in ista materia appellatione filiorum non veniant femine, vt supra dictum fuit, secus tamen est appellatione liberorum:vt voluit Bald.in dicta l.sed si hac. §.liberos.ff.de in ius vocando.& Alexan.ibi,qui ita distinguit: & idem Alexan.in consi.lxxx.viso,& opportune.lib.j.Et talis distinctio etiam ad questionem nostram accommodari potest.
47 †Secunda conclusio est,quod in emphyteusi concessa ab ecclesia pro se,& filijs,non veniant naturales:quia ecclesia de talibus cogitare non videtur.Abb.hic post Bartolum in §.si quis rogatus.quem Ang.Imo.& alij ibi sequuntur.Idem Bald.in dicta l.generaliter.§.cum autem.& authen.si quas ruinas.de sac. san.eccl.cum concordant.vt prosequitur Alexand.in dicto §.si quis rogatus.Et ista conclusio ampliatur dupliciter. Primo
f vt habeat locum,etiam si naturalis esset legitimatus [f], secundum Baldum in dicto §.cum autem.& idem Bal.in ca. que in ecclesiarum.s.de constitu.& late tradit Alexand.in consi.xciij. consideratis his.libro primo.& in consilio cxxviij. consideratis verbis instrumenti.eodem libro primo.& in consilio lx. ius a legitimatione.in secundo libro.Secundo nedum in emphyteusi, sed in qualibet alia dispositione ecclesie, appellatione filiorum non veniunt naturales.Ang.in consilio iij.super primo.& Domi.in cap.statutum.el ij.in fin.princip.de heret.in vj.Predicta
25 conclusio limitatur [25], secundum Baldum singulariter in dicto cap.que in ecclesiarum.versic.reuertor nunc.vt non habeat locum,quando ecclesia a principio alicui naturali tantum emphyteusim concessisset:quia tunc etiam filij eius naturales admitterentur:quoniam tali casu videtur ecclesia cogitare de naturalibus,inspecto initio.Allegat textum in cap.j.§.ex eadem lege.de lege Corradi.& in l.id quod.in princip.ff.de donation.& quia in habentibus symbolum facilior est transitus. Sed huic
g dicto multum obstare [g] videtur tex.in l.generaliter.§.cum autem. vbi a principio filius naturalis fuit institutus,& tamẽ filij naturales eius non excludunt substitutum. Et sic ibi nõ attenditur principium,& conditio aliorum descendentium ex qualitate primi non consideratur. Nec obstat,si dicatur quod in dicto §.cum autem.agatur de preiudicio tertij,videlicet fideicommissarij: vnde magis stricte proceditur, quam in nostra questione,

stione, in qua tantum agitur de preiudicio concedentis: quia dico quod fideicommissario nullum ius videtur quesitũ. Nam ius suum pendet ex voluntate testatoris, que imprimis attenditur. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demon. l. cum virum. C. de fideicommis. & ideo si in §. cum autem. sensit testator, & cogitauit de naturalibus, contra voluntatem testatoris preiudicium fideicommissarij cõsiderabile non videtur. Et contra Bald. ratio etiam adduci potest: quia quando a principio ecclesia naturali concedit, verisimiliter notitiam habet de qualitate ipsius naturalis, qui forte erat probus, & vite commendabilis: quo casu ab ecclesia recipitur. cap. j. capit. nunquam. cap. penul. lvj. distin. Et in isto naturali, cui a principio ab ecclesia conceditur, erat delictum patris consummatum. Non sic est in filijs naturalibus nascituris: quia de illis notitia haberi non potest, & contra eos est sinistra suspicio. lvj. distin. in capi. si gens Anglorum. & in talibus agitur de futuro delicto: quia recipiens induceretur ad tales filios procreandos: quod non videtur fuisse de intentione ecclesie concedentis. Et breuiter hec sufficiant pro discussione eorum, que Abb. dicit circa istam primam partem glos. reliqua per Alexand. qui late insistit. in d. §. si quis rogatus. ¶ In ea. gloss. ibi: nomine heredis soli filij intelliguntur. do. Abb. circa hoc duas questiones prosequitur. Prima est, appellatione heredum, quales veniant heredes. Secunda, an emphyteusis ecclesie ad extraneos heredes
48 transferatur. † Circa primam subordinando ea, que Abb. dicit post Bartol. & alios in l. Gallus. §. etiam. ff. de libe. & posth. conclusio sit quod sub nomine heredum, etiam extranei includuntur. l. sciendum. l. heredis appellatio. ff. de verb. signifi. l. in annalibus. C. de lega. Ista tamen iura, que ad hoc per doct. allegantur, de numero heredum videntur loqui, vt omnes veniant in infinitum. Non autem de qualitate, prout loquimur hic. Unde conclusio ista probatur ex eo, quod nomen heredis generale est, & in plures species distinguitur: vt Instit. de here. qualita. & differ. in princip. Nam heres dicitur, id est, dominus, in l. item Mela. §. legis. ff. ad legem Aquil. §. fin. Inst. de here. quali. & different. facit titul. de here. instit. ff. & C. & text. in l. si pactum. ff. de proba. Et secundum istam cõclusionem arguit Angel. in consil. cccl. charissime frater. Et procedit hoc, etiam si dicatur pro heredibus suis. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verbor. oblig. not. Spec. in titul. de locato. §. nunc aliqua. ver. xxiij. Bartol. & doct. in l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & posth. cum si. vt tradit Alexand. in consil. ix. visis. in ij. lib. Predicta conclusio limitatur non procedere, quando res, de qua agitur, ad extraneos heredes nõ trãsiret: puta in feudo: quia tunc non veniũt extranei. Abb. hic post Bartol. & alios in d. l. Gallus. §. etiam. & ad hoc est glos. in l. etiam. ff. sol. mat. vbi Bal. in fin. dicit istam esse communem opinionem: & idem Bald. in l. j. quest. xlviij. ff. de rerum diuisi. cum concordan. vt per Alexand. in l. etiam. ff. solut. mat. & in dicta l. Gallus. §. etiam. Et vlterius idem dicit Bald. hic, ver. circa primam partem. Angel. in d. consil. cccl. & in consil. cx. sanctissima. Cald. in consil. xv. in tit. de ver. signi. Card. in consi. lxiiij. quod domina Nera. Fulg. in consi. ccxviij. Petrus quondam. Abb. in consi. iij. nitar. in iij. dubio. in ij. lib. Bartol. per illum text. in l. pro herede. §. si quid tamen. ff. de acquir. here. Et hoc procedit, quando sit mentio de heredibus
B b simpliciter. Secus vero si dicatur de quibuscunque B b heredibus: quia tunc extranei includuntur, licet materia sui natura ad extraneos heredes non transferatur. Ita not. Bald. dicit in dicta l. j. quest. xxxiiij. ff. de rerum diuisio. & idem Bald. in capit. imperialem. de prohi. feu. alie. quod latius prosequitur Alexand. in locis preallegatis. Et idem tenet domin. Abb. in consil. iij. supra allegato. in iij. dubio. Facit text. not. in l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & estiua. ibi: qualemcunque successorem. & in clementina prima, de iudic. Et idem si dicatur, pro omnibus heredibus: quia est dictio vniuersalis. Bald. no. hic. Sed tamen in contrarium videtur decisio Bald. in capit. j. §. donare. versicu. sed dubitari potest. in si. qualit. olim feud. alie. pote. vbi expresse dicit quod illud verbum, quibuscunque heredibus, restringitur, & intelligitur de habilibus secundum subiectam materiam. Et istam opinionem sequuntur Are. & Moder. in d. l. Gallus. §. etiam. quia illa verba vniuersalia satis possunt operari respectu heredis instituti iure particulari respectu bonorum possessoris, & fideicommissarij: ergo restringi debent, vt non veniant inhabiles, secundum materiam, de qua agitur. l. ij. §. quod ait pretor. & quod ibi glos. Bart. & doct. ff. qui satisd. cog. & latius per Aretin. & posteriores in dicto §. etiam. Et ista opin. verior de iure videtur: pro qua etiam allego Bal. qui expresse hoc idem dicit in l. cum virum. circa fin. C. de fideicommiss. vbi inquit quod illa adiectio, quibuscunque, refertur ad habiles, non ad extraneos. Facit quod not. Bartol. in l. & si

instrumenta. per illum textum ibi: quibuscunque probationibus. C. de fide instrumentorum & iure haste fisca. libro decimo. & idem Bald. in l. j. per illum textum, C. de fide instrumentorum. cum similibus, vt dixi in rub. s. eodem. Et ista conclusio maxime videtur procedere in contractibus, in quibus verba dubia interpretantur contra illum, qui in eis fundatur. l. veteribus. ff. de pactis. Constat autem quod talia verba dubia sint: quia pluribus modis possunt intelligi vt supra dictum fuit: & etiam quia intelligi possunt vniuersaliter respectu temporis, vt veniãt heredes in infinitum: & sic quo ad numerum heredum debẽt intelligi, ne alteretur natura materie de qua agitur. Et secundum hoc ista prima limitatio ampliatur, quod etiã in materia non transitoria ad heredes appellatione heredum nõ veniant extranei, etiam si dictum sit de quibuscunque heredibus. Secundo conclusio supra dicta non habet locum, quando aliqua coniectura esset in contrarium, vt verba de extraneis heredibus non intelligerentur: vt est tex. in l. ex facto. §. fin. allegato in glo. hic. Ibi enim conditio, si sine herede decesserit, intelligitur tantum de liberis: quia illa conditio, etiam si intelligeretur de extraneo herede, quodam modo impossibilis redderetur, vt declarat Abb. hic, in princ. glos. Barto. & docto. in dicto §. fin. Ange. in dicto consi. cccv. & idem Ange. in consi. cclxv. dictum legatum charissime frater. Raph. Cum. in consilio cxxv. proponatur. Alexã. consi. cv. prospecti. lib. j. & in consi. xvij. ponderatis. libr. v. Tertio fallit, quando dicitur de heredibus masculis: quia tunc non veniunt extranei, sed tantum descendentes. Ita voluit Rayn. de Forliuio in disputatione incipiente, quidam habebat duos filios. quem Bal. sequitur in l. Caius. ff. soluto matrimo. & idem Bal. in dicta l. Gallus. §. etiam. in fine distinctionis Bar. quem ibi refert, cum concordantibus: vt tradit ibi Alexand. & idem Alexand. in l. quod dicitur. versi. adde circa hoc. ff. de verborum oblig. & in consi. cv. perspectis. libro j. Facit quod not. decidit Pau. de Castr. consi. xcv. incip. proponatur in castro. vbi inquit, si a statuto filia femina excludatur, extante herede masculo: tali casu nedum non veniunt extranei heredes, sed nec etiam alij agnati, vel cognati: sed tãtum statutum intelligitur de filijs masculis heredibus: quod notãdum est. Vide tamen Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de oper. lib. vbi videtur sentire contrarium. Ex supra dictis infertur ad secundam questionem, in qua Abb. insistit, videlicet an emphyteusis ecclesie ad extraneos heredes porrigatur. Et in hoc varie sunt docto. opin. vt late Alexand. refert in l. etiam. ff. soluto matrimonio. Ego breuiter, alijs pretermissis, firmabo opi. que videtur communis, remouendo ea, que in contrarium allegãtur. Sit ergo conclusio quod emphyteusis concessa ab ecclesia alicui, & heredibus suis, ad extraneos heredes nõ extendatur: vt est tex. in §. emphyteusim. in authent. de non alien. Et per illum textum, hoc tenet gloss. & Barto. in dicta l. etiam. cum pluribus concordantibus signatis ibi per Alexand. in prin. glo. in j. opin. quam refert ad vltra allegata per eum. Idem in effectu sequitur Joan. And. in additio. Specu. in titu. de emphyteu. §. nunc aliqua. versicul. xxiij. Anton. de Butr. hic, quos Abb. refert. Idem videtur tenere Jmo. hic, qui dicit non esse tutũ recedere ab opin. Joan. Andr. Et hoc idem sequitur Calder. in consil. vj. an si facta est locatio. in fin. in titu. de locat. & Petr. de Ancharan. in consi. cxxxiij. plene, & subtiliter. Salic. in l. ij. C. de iure emph. & Domi. x. quest. ij. in cap. perpetua. quos refert And. Sicu. qui secundum istam partem late consuluit in consil. pen. libro primo. Et istam esse communem opinionem dicit Jmol. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebellianum. Et istam magis esse cõmunem opin. Alexand. dicit in consi. xxiij. opportune considerãtis. lib. j. & in consi. ix. visis. libro ij. & in consi. xxxviij. considerãtis. eodem lib. ij. idem Alexand. in consi. lxix. vtrum emphyteusis. lib. iiij. & in consi. cxxix. perspectis. libr. v. Et secundum istam opin. consuluit Bal. in consi. cxcvij. reuerende pater. circa fi. libro primo. vbi inquit hoc certum esse quod emphyteusis ecclesie non transit ad extraneos, nec etiam ad aliam ecclesiam. Allegat Innocen. hic, & idem Bald. in consi. incip. multa possent dici, & tradi de statu. Anto. de Butr. idem sequitur in consilio xxiij. in facto fratrum. & Francis. de Rampo. in consi. incipien. in themate proposito. & in alio consil. an emphyteusis ecclesie. Fulgo. in consi. ix. Abb. & Rapha. Cuma. in consilio xj. emphyteuta. circa finem. Ex quibus liquido constat hanc esse communem opin. que in consulendo, & iudicando preualeret. Predicte conclusioni primo, & principaliter obijcitur text. in §. licentiam. in authent. de alien. & emphyteu. vbi ex noua constitutione datur licentia, vt emphyteusis ab ecclesia perpetuo concedatur: ergo videtur quod in perpetuum ad quoscunque heredes transferatur. Quidam respondent quod illud verbũ, perpetuo, intelligitur, id est, vsque in tertiam generationem, secũ-

F

dum quod dicitur in dicto §.emphyteusim. Ista responsio per Alexan.reprobatur in dicta l.etiam.quia in §.alienationis.qui parum antecedit illum §.emphyteusim.in authen.de non alienan.perpetua concessio prohibetur. Unde si data in tertiã generationem, prout permittitur in §.emphyteusim. diceretur data perpetuo,vt isti dicunt §.alienationis.incontinenti videretur corrigi,quod non est dicẽdum,arg.l.non ad ea.in prin.ff. de cond.& demonstr.Et ad hoc facit,quia concessio facta in secundam vel tertiam generationem,ad tempus dicitur, & non perpetua,secundum Bartolum in authen.quibuscunque.circa finem,C.de sacrosan.eccle.Sed ab ista impugnatione predicta solutio defendi potest: quia cum agatur de corrigendo §. emphyteusim.per §.licentiam.in dubio debet interpretatio fieri,vt,quantum potest,correctio euitetur:ar.eorum,que habentur in authen.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.facit text. in l. precipimus.C.de appel.in l.sancimus.C.de testamen.in ca.cum expediat.de election.in sexto.Et cum verbum,perpetuo,vario
26 modo intelligatur,secundum subiectam materiam[26]:nã quandoque pro vita hominis.l.j.ff.pro socio.Alibi,perpetuo, exponitur,id est,generaliter.l.edita.vbi glo.C.de edendo.glos.in ca. vt circa.de elect.in vj.Alibi pro triginta annis,vt habetur inst.de perpet.& tempo.act.in princip.Et in proposito,vt correctio tollatur,consonat quod perpetua dicatur concessio facta in tertiam generationem.Et ita expresse tenet Calde.in consil. vltimo,de verborum signific. Non obstat quod Alexand. dicit de correctione §. alienationis. vbi prohibetur emphytensis in perpetuum concedi: quia, perpetuo, ibi intelligitur in infinitum,donec pensio soluatur:vt in dicto §.adeo.institut.loca.Et hoc modo nulla resultat correctio.Ex alia tamen ratione responsio predicta videtur esse dubitabilis:quia si §.licẽtiam.restringatur ad terminos d.§.emphyteusim.nihil noui affert,qd videtur contra intentionem d.§.dum inquit, Licentiam damus,&c.Unde secundo alia responsio tutior videtur,que colligitur ex dictis Joan.And.quem Abbas hic refert,quod verbum,perpetuo,in preallega.§.licentiam.intelligatur in infinitum,quantum ad numerum heredum:sed respectu qualitatis heredum ibi:nihil innouetur, sed attendatur quod dicitur in dicto §.emphyteusim. Et sic concedi potest filijs, nepotibus,& omnibus descendentibus in infinitum, non tamen extraneis heredibus.Et talis distinctio cõmuniter approbatur per doc. in pluribus locis supra allegatis.Et ad hoc bene facit tex.in d. §.licentiam. dum inquit, non solum ad tempus,sed perpetuo. Et ita patet quod verbum,perpetuo, ponitur ibi respectu tẽporis quo ad numerum heredum: de qualitate vero heredum nihil ibi dicitur; ideo §.emphyteusis. incorrectus remanet respectu qualitatis heredum,vt dicit Joan.Andr.& bene,per supra dicta.Secundo conclusioni supra facte obstare videtur ratio,quam Abbas hic inducit: quia text.in dicto §.emphyteusim. & in §. licentiam. non debent admitti secundum canones, per textum in capi.ecclesia sancte Marie.§.de constitutio.vbi statutum Basilij editum in fauorem ecclesie reprobatum fuit propter defectum potestatis:cum principes seculares non habeant potestatem in ecclesiasticis.xcvj.distinc.in cap. bene quidem.& in cap.nouit.§.de iudicijs.vt latius per Abb.hic,& sequitur Alexand.in dicta l.etiam.ff.soluto matrimonio.in fin. articuli.ergo in vanum laborauerunt docto.circa intellectum d.§. emphyteusim.& §.licentiam.Ad hoc dupliciter potest responderi. Primo, secundum Aretinum hic,quod dispositio iuris ciuilis approbata videtur de iure canonico:vt probatur in ca. nulli.de rebus eccle.non alien.in fine. vbi alienatio prohibetur in bonis ecclesie sub pena,quam Leonina constitutio comminatur:& sic approbatur constitutio,de qua in l.iubemus. la secunda.C.de sacrosanc.eccle. Ad cuius legis interpretationem emanauit quod dicit in dicto §.emphyteusim.& in dicto §.licẽtiam. Et sic ista omnia approbata videntur:quia quicquid dicitur de dispositione interpretata, intelligitur dictum de interpretante.§.fina.in authent.de filijs ante dot.inst.natis. Ista responsio non videtur procedere sine dubio:quia in dicto cap. nulli. approbatio limitata videtur, respectu pene:& cum pena accessoria sit, non conuenit quod de accessorio ad principale inferatur:argumen.l.quod per manus.ff.de iure codi.Sed tamen dici potest quod in preallegato capit.nulli.non approbatur cõstitutio Leonina immediate per illum textum, cum ibi hoc nõ constituatur:sed bene probatur,vt colligitur ibi, quod talis constitutio esset prius approbata. Et sic cum agatur ibi de probatione ex accessorio, bene infertur ad principale: quia probato accessorio,probatum videtur esse principale.tex.nota. in l.ij.vbi Bal.C.de dotis promiss.Secundo respondetur quod illud,quod Abb.dicit,per ca.ecclesia.de constitutio.locum habet in statuto inferioris a principe, prout erat constitutio illa Basilij.Secus in statuto principis:quia approbatum videtur a canonibus,si in fauorem ecclesie ordinatur: vt not.Hostiens. tradit in cap.fin.infra de solut. Maior enim est potestas principis,quam inferioris secularis:vt in simili questione not.Bal. in l.placet.ibi:tu dic.C.de sacrosan.eccle.& idem Barto.in l.si diuina domus.C.de exact.tributorum.libro decimo.Et ita And. Sicu.respondet in consi.penult.§.allegato. Sed ista responsio periculosa videtur:quia etiam lex Imperatoris, quando specialiter loquitur de clericis, vel de bonis ecclesie, non valet ex defectu potestatis:& ideo leges,que sunt in titulis, de sacr.san. eccle.& de episcop.& cleric.non habent locum de iure canonico: vt late domi.Abb.tradit in dicto capit.ecclesia sancte Marie. §.de consti.& in cap.inter alia.de immu.ecclesiarum.Unde hoc pendet ab his,que habentur in preallegato cap.ecclesia. Et sic tutior videtur solutio Aretin.declarando vt supra dictum est. Retenta igitur conclusione communi superius firmata, limitatur,& declaratur procedere,quando emphyteusis ab ecclesia conceditur ex consuetudine, ita quod res consueta sit dari in emphyteusim:& isto respectu concedatur absque alia iusta causa alienationis bonorum ecclesie.Secus vero vbi subesset iusta causa alienandi, scilicet causa necessitatis, vel vtilitatis ecclesie, iuxta gloss.xij.quest.ij.in summa: quia tunc etiam in extra-
i neos[i] heredes transfertur,secundum Anton.de But.hic:quia cum in totum res alienari possit, a fortiori dari potest in emphyteusim.Et sequuntur Imol.& Abb.hic,Alexand.in consil. clxxxviij. viso, & mature discusso.libro secundo. Et hoc modo verificatur, & procedit opinio eorum, qui tenent emphyteusim ecclesie transire etiam in heredes,quos Alexan. refert in dicta l.etiam.in secunda principali opinio.Et tali casu,quando iusta alienationis causa concurrit, emphyteusis ecclesie, que conceditur alicui,& heredibus eius, etiam de extraneis intelligitur, vt Abb.hic: quia natura verborum illos includit,& non subest causa quod verba restringantur.In hoc tamen Abbas reprehenditur per And.Siculum in consilio penul.supra allegato. quia verba secundum naturam contractus intelliguntur.l.si vno.in princip.ff.locat.l.si stipulatus.ff.de vsuris.& natura emphyteusis ecclesie est,secundum communem opinionem, vt nõ veniant extranei: ergo illa verba non intelliguntur de extraneis.Sed ratio ista de facili tollitur:nam in casu,in quo Abb. loquitur, scilicet quando subest iusta causa alienandi, etiam in emphyteusi ecclesie, heredes extranei comprehenduntur:quia cum in totum in quemlibet extraneum alienatio fieri possit, ergo etiam extraneis heredibus emphyteusis poterit concedi: prout arguit Anto.de Butr.& sequuntur alij in locis supra allegatis. Et isto casu nulla est ratio vt a proprietate verborum recedatur,prout Abb.dicit.Non omitto tamen quod Roma. in dicta l.etiam.non admittit consequentiam,quam facit Antonius de Butrio hic,dum inquit:Si res ecclesie in totum potest alienari ex causa, a fortiori poterit concedi in emphyteusim:quia,dicit ipse,quando in totum ex causa alienatio fit,nulla ratio est, quod in extraneos heredes non transferatur: sed quando ecclesia retinet directum dominium,concedendo rem in emphyteusim,ratio suadet quod ad extraneos heredes non transferatur:ne illud directũ dominium, quod remanet apud ecclesiam,reddatur pene inutile:sicut dicitur de vsufructu in l. iij.§.ne tamen.ff.de vsufruct.& in l.cum antiquitas.C.de vsufru. Et ita simpliciter Aretin.hic refert. Et istam rationem prius tradidit Petr.de Ancharan.in consi.cxxxiij.plene, & subtiliter. Sed tamen responderi potest quod per hoc non remanet dominium inutile apud ecclesiam:cum alijs modis emphyteusis extingui possit,& reuerti ad ecclesiam:vt in cap.potuit.j.de locato.Et hoc patet in emphyteusi concessa a priuato,que porrigitur ad extraneos: & tamen etiam in priuato illa ratio deberet considerari quod dominium remaneat inutile: vt patet ex eo quod Ro.dicit de vsufructu. Preterea,si iusta causa est potens vt alienatio in totum sequatur, & in totum ecclesia priuetur:ergo illa causa pariter debet operari,vt non debeat considerari quod inutile remanet dominiũ: quia pur aliquid plus ecclesia retinet alia ratione,quam dicat Roman. non videtur tamen procedere argumentũ de alienatione libera ad emphyteusim:quia in totali alienatione ecclesia consequitur pretiũ, quod equiualet rei,& necessitati, vel vtilitati ecclesie consulitur: non sic in emphyteusi, que datur sub modica pensione ad meliorandum,vt per Bartolum in l.j.C.de iure emph. Unde iusta causa, que consideratur in libera alienatione, non videtur ad emphyteusim adaptari.Ita Andr.Sicu.dicit in dicto consi.pen. Sed ad hoc etiam respondetur, quod imo in concessione emphyteusis a principio prestatur notabilis quantitas pro primo ingressu:vt not.Barto.in dicta l.j.in princip.C.de iur.emphy.vbi Alber.post antiquos dicit istam esse communem opinionem

tionem. Et hoc clarum est in concessione emphyteusis ex causa onerosa: vt notat Barto. in l. si mihi & Titio. ff. de verborum obliga. & tali oneroso titulo intelligitur alienatio & emphyteusis bonorum ecclesie: & ideo quantitas, que a principio numeratur cum tenui pensione, que successiue soluitur, equiualet precio, quod datur pro libera alienatione. Et ita communis opi-
49 nio defenditur. ¶ † In eadem gloss. ibi: l. j. C. de liber. preter. ibi loquitur in nepote ex filia: & sic ampliatur dictum gl. quod conditio illa, si decesserit sine liberis: etiam in nepote ex filia verificatur: vt not. Ang. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebellianũ. Quod verum esse intelligitur, nisi dicatur, liberis masculis: quia tunc non veniret nepos ex filia[k]: vt Specu. not. tradit in tit. de emphyteu. §. nunc aliqua. versi. xxlvj. & Bald. ibi in additio. & idem Bal. in authen. si quas ruinas. circa finem, C. de sacrosan. eccles. cum concordant. vt per Alexan. in dicta l. ex facto. §. fin. & idem Alexan. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocand. ¶ In ead. glo. in fin. dicunt Joan. Andr. & docto. hic, quod dispositio d. l. cum auus. cum similibus allegatis in glo. locum habet in filio instituto, prout loquitur: secus esset in extraneo instituto. Et ratio est, secũdum Abbatem: quia in extraneo cessat ratio, que allegatur in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Et hoc idem prius voluit glos. in l. ex facto. §. si quis rogatus. & in alijs locis:
50 vt prosequitur Alexand. ibi. ¶ † In glo. in verbo, secunde. in fi. reprobatur communiter: & conclusio communis est quod pro-
27 batio incumbit fundanti se in etate[27] minori vel maiori, secundum glo. in cap. presbyter. xxviij. distin. Et ita Abbas hic concludit post docto. in locis per eum allegatis. Idem Abb. in cap. j. in fin. de regu. & Bal. per illum textum in l. si minorem. vbi latius insistit Salic. C. de in integrum restitu. & Barto. hoc idem dicit in l. j. circa finem, versi. ego dico. ff. de except. Domi. in dicto capi. si eo tempore. de rescrip. in vj. Et secundum istam conclusionem consuluit Calde. in consi. v. eodem titu. quis habeat probare. Barto. in consil. xcij. in questione. Bald. in consil. cclxiiij. factum tale est. circa finem, lib. j. & in consi. cccxxiij. in casu proposito. circa finem, in iij. lib. Alexan. in consi. cxlix. viso processu. lib. v. & aliquid Pau. de Cast. in consi. cxxxix. visis. & idem Imo. in consi. xxiij. in casu premisso. Et predicta conclusio, vera est, & procedit, quando quis fundatur in etate, ita quod etas principaliter allegatur. Secus vero, quando actus allegatur, qui ad sui validitatem accessorie etatem includit: quia etas idonea presumitur: vt per istum tex. Abb. hic dicit. Idem Abb. in dicto cap. cum virum. de regul. cum concordan. allega. supra in notabilibus. & not. etiam Bald. in dicto consil. cclxiiij. Et adeo ista presumptio procedit, quod non tollitur, nisi per aduersarium contrarium concludenter probetur: vt probatur hic, ex quo Abb. dicit multum limitari dictum Innocen. in ca. innotuit. de eo, qui fur. ord. suscep. dum ibi inquit, quod vbi solennitas in aliquo actu presumitur, illa presumptio de facili tollitur per contrariam presumptionem. argumen. cap. quia verisimile. de presumpt. Hoc enim Abb. dicit non habere locum in isto casu, in quo ex parte aduersarij concludens probatio requiritur ad tollendum illam presumptionem etatis legitime. Sed tamen dici potest, quod dictum Innocent. generaliter procedat: quia, vt dictum est, presumitur quod in actu professionis iste esset maior, & in etate idonea, & in contrarium nõ fuit facta probatio concludens de minori etate, nec etiam aliqua presumptio habetur quod esset minor tempore professionis: quia, vt ipsemet Abb. hic dicit, in his, que cursu temporis mutantur, ex preterito non presumitur in presenti. l. spadonem. §. qui absolutus. ff. de excu. tutorum. Et ideo licet probetur, quod quis esset minor, non presumitur minor: vt declarat Bal. in l. ij. in princ. versi. sequitur enim. C. eod. Pe. de Ancb. in regu. semel malus. ver. sequitur. de reg. iur. in vj. Sali. in d. l. si minorem. cum simil. Si ergo ex hoc presumptio non insurgit, non sumus in terminis, in quibus loquitur Inno. in ca. innotuit. Predictis etiam addevnum casum, in quo non grauatur onere probandi etatẽ, qui in illa fundatur in substituto pupillariter. Nã qui allegat pupillum decessisse in pupillari etate, ipse nõ tenetur hoc pro-
28 bare, sed intẽtio eius fundata videtur, & debet admitti, nisi per aduersarium de maiori etate[28] probetur, secundum Bald. not. in consil. incip. ex parte contingente. per textum not. in l. ex facto. §. penul. ff. ad Trebellianum. vbi substitutus Titio decedẽti sine liberis, mortuo Titio fundata est intentio substituti, nisi probetur quod Titius haberet liberos. Et hoc in fauorem substituti introductum fuit: de quo Bartol. & Angel. ibi: & tradit Alexand. in consi. xxix. viso themate. libro primo. Et ad supradicta conferunt, que Bal. dicit in consi. cccxiiij. factum tale est. lib. iiij. ¶ In gloss. fin. ibi: non euanescit substitutio. Primo aduertendum est: quia text. in dicto §. sed & hoc presenti. in authent. de san. episco. non loquitur simpliciter de loco religioso, vel de ecclesia substituta, prout gloss. hic dicit, sed solum de redemptione captiuorum, & de alimentis. Unde si non debet extendi extra terminos eius, vt in fi. glos. hic dicitur, hoc dictum glo. hic non esset verum: & maxime, quia in dictis duobus casibus posset esse aliqua ratio specialitatis. argu. l. si quis pro redemptione. iuncta l. illud. C. de sacrosan. ecc. Nisi dicatur quod in ista parte res conformatur cum iure communi: ideo lata debet fieri interpretatio. Secus in prima parte, que est exorbitãs a iure communi: & isto casu loquitur gloss. in fin. hic. Et retenta
51 cõmuni conclusione, ex ea colligitur quod † priuilegiatus[l] pro-
l pter aliquam qualitatem, non vtitur priuilegio contra alium eiusdem qualitatis, per textum in dicto §. sed & hoc presenti. vt Abb. hic deducit. Facit tex. in capi. cum causam. vbi Abb. j. de prebend. & in l. sed & milites. vbi Barto. in princip. ff. de excusat. tutorum. ibi: coequalitas enim honoris, &c. Per quem text. dicit Bal. in cap. j. s. eod. quod priuilegium fisci vt ab aduersario sibi edatur, iuxta l. ne quisquam. de edendo. non habet locũ contra alium fiscum. De quo dixi in dicto capit. j. Et ideo priuilegia, que scholaribus tribuuntur, vt habetur in authen. habita. C. ne fil. pro pat. non competunt, quando agit scholaris contra alium scholarem: vt inquit Bald. per illum textum in l. ij. C. de pri. fis. Quod verum est, nisi respectu fori: vt idem Bald. tradit in authen. habita. C. ne fil. pro pat. Similiter dicit Bal. in capi. causam. el ij. s. de indic. quod dispositio l. non eo minus. C. de procura. non procedit, quando minor litigat contra alium mi-
m norem[m]. Alleg. tex. in dicta l. sed & milites. facit tex. in l. verum. §. penult. ver. item queritur. ff. de mino. & in l. assiduis. C. qui potio. in pig. & quod Oldra. scribit in consi. cxix. Titius condidit testamentum. in fi. vbi alle. text. in dicto §. sed & hoc presenti. Et in simili post longam disputationem, notabilem questionẽ decidit Joan. And. in regula, in iudicijs. de regulis iur. in vj. Ex quibus infertur, quod si duo habent priuilegium immunitatis ab eorum creditoribus, vt per aliquod tempus non possint conueniri, inter eos non erit locus priuilegio: vt not. consuluit Petr. de Ancbar. in consi. xxxvj. contra Joan. Predicta conclusio procedit, quando vterque est priuilegiatus in specie respectu cause, de qua agitur: & sic priuilegia vtriusque in exerci-
n tio concurrunt[n]. Secus quando alter tãtum priuilegiatus sit in casu, de quo queritur: quia tunc vtitur priuilegio contra alium, qui si in eodem esset casu, idem haberet priuilegiũ: vt patet in l. fina. ff. ex quibus cau. ma. vbi Barto. Abb. hic post Bartolum in authen. quas actiones. C. de sacrosanc. ecclesijs. Et ad idem tex. in cau. auditis. s. de in integrum restitut. vbi Abb. in penulti. notab. & in cap. ad aures. vbi Abb. per illum textum de prescrip. & idem Abb. in cap. super spoliatione. in primo not. s. de ordi. cogni. Nam talis, qui in causa priuilegiatus reperitur, non tam potior, quam solus inuenitur: vt alibi dicit tex. in l. ij. in fi. ff. qui potio. in pign. hab. ex quo alter in causa, de qua agitur, non habet priuilegium. Sed tamen diligenter consideran dum est, quia ista declaratio, quam omnes sequuntur, videtur contra text. in dicto §. sed & hoc presenti. & contra omnia superius dicta, in quibus si recte attendatur, patet quod priuilegiatus specialiter in aliqua causa, non vtitur priuilegio contra alium priuilegiatum in genere, propter similem eius qualitatẽ. Monasterium enim priuilegium habet, vt excludat substitutum vocatum a testatore: & tamen non vtitur priuilegio, cõtra
o aliud[o] monasterium substitutum: quod quidem monasterium substitutum in illo casu nullum habet priuilegium. Et eodem modo pariter induci possunt omnia iura, que superius dicta sunt. Et ratio manifesta videtur: quia cum priuilegium conceditur simpliciter, non debet trahi vt habeat locum cõtra alios pariter priuilegiatos: quia non est eadẽ ratio: & indefinita non equipollet vniuersali, vbi ratio diuersa habetur: vt per Dy. in rub. de regu. iur. in vj. & no. Barto. in l. si pluribus. ff. de legat. ij. Non obstant iura que per Barto. & alios inducuntur, videlicet tex. in dicta l. fina. ff. ex quibus cau. maio. & in dicto cap. auditis. cum similibus: quia in illis casibus ille, qui priuilegio vtitur cõtra alium priuilegiatum, laborat in damno euitando, alter nõ priuilegiatus certat de lucro: ideo priuilegium eius non attenditur: vt declarat Bal. in auth. perpetua. C. de sac. san. ecclesijs. & Pe. de Ancbara. in dicto consi. xxxvj. Pau. de Cast. in consi. cccxiij. vt bene attingatur. circa fi. Ang. Are. inst. de act. §. rursus. facit quod infra dicam. Secundo, conclusio supra dicta locum habet, quando sunt priuilegiati in eadem specie priuilegij: vt colligitur in casibus supra dictis. Secus vero quãdo pri-
29 uilegia diuerse speciei concurrunt[29]: quia tunc potentius pri-
30 uilegium attenditur[30]. l. verum. §. fi. vbi Bal. ff. de mino. Abb. hic post Barto. in dicta authent. quas actiones. Et potentius iudicatur priuilegium eius, qui tractat de damno euitando, quam alterius, qui certat vt lucrum cõsequatur secundũ Bar.

in dicta auth. quas actiones. Abb. hic, ⁊ text. in d. l. verum. §. pe.
vbi Barto. ex quo comprobatur quod supra dixi. Similiter po-
tentius dicitur priuilegium, quando causa concedendi priuile-
31 gium fauorabilior[31] est. d. l. verum. §. fin. facit tex. in l. si hominẽ.
§. quoties. ff. depos. ⁊ in l. interdum. ff. qui potio. in pig. habe. in
l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. cred. cum similibus. Nam quã-
do maior est ratio in vno priuilegiato, ille preualet: vt Bal. in-
quit in authen. habita. versi. modo istam materiam. C. ne filius
pro patre. Ex quo infert ad notabilem questionem. Similiter
potẽtius videtur illud priuilegiũ, in quo maior est vtilitas, vel
32 in quo est maior ratio specialitatis[32]: vt de statuto Bart.[p] not.
p tradit in tract. ad reprimendum. in ver. non obstantibus. Pe.
de Anchara. in cap. j. de const. Bal. in l. hac consultissima. C. qui
testament. face. poss. Similiter attenditur, ⁊ potentius videtur
esse priuilegium, per quod minus iuri communi derogatur: vt
in statuto in pulchra questione Bal. dicit in consi. incip. statuto
Astensi. ⁊ idem Bal. in l. si quis in graui. §. fin. alias in l. seq. que
incipit, qui posthumos. ff. ad Sillanianum. quem Areti. refert
in consi. lxxxiij. quia multa. Similiter potentius videtur priui-
legium, quod respicit personas, quam priuilegiũ, quod de cau-
33 sis loquitur[33]: vt in not. questione decidit Bal. in l. j. versi. tertio
queritur. ff. de off. consul. in l. executorem. versic. pone, duo sunt
statuta. C. de execu. rei iud. ⁊ in l. j. §. vbi autem. versi. illud scias.
C. de cadu. tollend. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. ⁊ posthum.
Similiter preualet priuilegium, vel statutum, quod prohibiti-
34 uum est, ⁊ negatiue procedit[34]. l. si Rufinus. vbi Bald. C. de te-
stamen. milit. l. iij. §. liberti. vbi Barto. ff. de suspec. tut. Et pari-
35 bus existentibus priuilegijs vincit reus[35]: vt inquit Bald. per
52 illum textum in l. iubemus. in princip. C. ad Trebellianũ. † Ex
supra dictis infertur ad questionem, vtrum ecclesia heres insti-
tuta Falcidiam detrahere possit de legato facto alteri ecclesie,
vel alicui pio loco. Et Abb. concludit hic quod sic, post Franc.
de Albergo. de Aretio. quem ita consuluisse refert. Et idem
Abb. dicit per illum textum in cap. cum causam. j. de prebend.
Et hoc prius sub dubio forte, etiam voluit Ang. in dicto §. sed
⁊ hoc presenti. circa fin. Salic. in authen. qui rem. C. de sac. sanct.
eccle. ⁊ Raph. Cuma. ⁊ Imo. in l. j. §. ad municipum. ff. ad leg.
Falcidiam. Contrarium tamen voluit Roma. in authen. simi-
liter. in gl. speciali in vltima voluntate. versi. aduerte tamen. C.
ad legem Falcidiam. quia ecclesia instituta non habet priuile-
gium in tali legato: sed priuilegium duntaxat competit eccle-
sie, cui legatum relinquitur: ⁊ priuilegiatus in specie, vtitur pri-
uilegio contra priuilegiatum in genere. l. fin. ff. ex quibus cau.
maio. ⁊ per Bart. in dicta authen. quas actiones. Et hoc idem
Roma. tradit in l. Marcellus. vbi sequitur Alexan. ff. ad Tre-
bellianum. ⁊ idem Alexand. in l. j. §. ad municipum. ff. ad legem
Falcidiam. Sed tamen ratio predicta tollitur ex his, que su-
pra dixi: quia imo priuilegiatus in specie nõ vtitur priuilegio
contra alium priuilegiatum in genere: ⁊ non est recedendum
a communi opin. Pro qua facit, quia quod Falcidia detrahi
non possit de legato, pro fauore ecclesie, vel propter salutẽ ani-
me testatoris introductum est. Sed rationes iste cessant, quan-
do etiam ecclesia heres instituta reperitur: quia vna pietas cõ-
tra pietatem sibi similem priuilegio non vtitur: vt Ange. dicit
in dicto §. sed ⁊ hoc presenti. in fin. faciunt dicta supra, in princ.
glos. Secundo circa istam gl. Abb. prosequitur questionem an
monasterium, quod excludit substitutum sit loco filij, vel here-
dis. In quo paucis concludi potest quod quantum ad exclusio-
nem substituti monasterium loco filiorũ habeatur. Patet hic,
vbi pariter deficit fideicõmissum, si grauatus ingreditur mo-
36 nasterium, sicut si filios suscepisset[36]. Et isto respectu glo. ⁊ do-
cto. bene dicunt, quod monasterium est loco filij: vt per gloss. in
authen. si qua mulier. in verbo, liberos. vbi Bal. C. de sacrosan.
ecclesijs. in dicta authen. nisi rogati. vbi Bal. C. ad Treb. ⁊ in §.
sed ⁊ hoc presenti. alleg. in glo. hic. Specu. in titul. de emphyt. §.
nunc aliqua. versi. cliij. Barto. in l. heredibus. §. j. ff. ad Trebel-
lianum. Bal. in c. j. de mil. vasal. qui ar. bel. depo. in princ. Ang.
in consi. lxxx. questio subtilis est. vbi inquit quod communiter
omnes dicunt, quod monasterium loco filij habetur. ⁊ idẽ Ful-
go. in consi. liij. quoniam superius allegatum est. cum si. que, vt
dixi, duntaxat procedũt quo ad istum effectum, vt excludatur
substitutus. Ita Bal. concludit in l. filium. in versi. item no. mo-
nasterium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Et ideo dicit Bal.
in dicta authent. si qua mulier. in iij. notab. quod monasterium
loco filij habetur tantum in casibus a iure expressis. Ad quod
facit quod infra dicam in fi. glos. Absolute ergo monasterium
q non dicitur esse loco filij[q]: vt Abb. hic concludit post Bartol.
in locis per eum allegatis: quia nullibi hoc probatur. Nam in
d. §. sed ⁊ hoc presenti. nõ dicitur quod sit loco filij, vel heredis:
sed contrarium potius ibi probatur, dum inquit, quod condi-
tio liberorum habetur pro non scripta. Si enim esset monaste-
rium loco liberorum, conditio haberetur pro impleta. Pre-
terea, si monasterium haberetur loco filij, per d. §. sed ⁊ hoc pre-
senti. ea ratione, de qua ibi, esset dicẽdum quod haberetur pro
vxore: prout etiam Barto. ibi dicit. Sic etiam tex. hic non pro-
bat, quod habeatur loco heredis, vel filij: quia sunt verba par-
tis, que per Papam referuntur: vt per Abb. hic. Et ita istum
tex. etiam prius declarauit Ange. in d. consi. lxxx. Et licet text.
iste induci possit quod monasterium loco filij habeatur: vt per
And. Sicu. in l. cum acutissimi. versicu. mihi videtur. Et idem
Andr. Sicu. in consi. xiij. ⁊ in consi. xx. in princi. lib. j. tamen hoc
intelligitur, quantum ad exclusionem substituti, ⁊ tãtum in ca-
sibus a iure expressis, vt dictum est. Et secundum supra dicta
intelligitur glo. in l. si ita quis. §. ea lege. in verbo, interest. ff. de
verborum obliga. que dicit, quod ecclesia quodam modo est de
53 suis. ⁊ not. Ang. in consil. cxxxiij. super primo puncto. † Tertio
ex gloss. secundum Abb. colligitur quod fideicommissum non
euanescit, quando restitutio debet fieri loco pio, vel religioso.
d. §. sed ⁊ hoc presenti. Et istud ampliatur, vt etiam habeat lo-
cum, quamuis locus pius substitutus, non esset equaliter pius,
sicut monasterium in quo institutus intrauit. Ita dicit Anto.
de But. hic, quem Abb. sequitur. Et in simili ad hoc bene facit,
quia electio facta de idoneo, non retractatur ex eo, quod alius
r magis idoneus eligi[r] potuisset: vt voluit glo. quam Abb. ⁊ alij
sequuntur in cap. quoniam in quibusdam. in verbo, qui maio-
ribus. vbi Abb. j. de iure patron. ⁊ no. Bar. in l. cum quidam. ff.
de lega. ij. Et secundum hoc declaratur quod solet dici, legatũ
in dubio deberi loco pauperiori: vt in §. si quis autem. in auth.
de eccl. titu. Ideo potius monasterio monialium deberetur: q̃
est locus magis pius, quam sit monasterium monachorum, se-
cundum Bal. in l. in multis. circa fin. ff. de statu hominum. post
Cy. in l. cum multe. in vlt. quest. C. de donat. ante nup. Nam ista,
⁊ similia locum habent, quando electio debet fieri, vel distribu-
tio. Secus est quando facta reperitur: quia non debet retracta-
ri, per supra dicta. Et circa tex. in dicto §. sed ⁊ hoc presenti. sub-
ijcit Abb. post Ioan. An. alios hic, quod cum loquatur in eo,
qui ingreditur monasterium, non haberet locum, si grauatus
non intraret monasterium, sed duntaxat illud heredem insti-
tueret, rationibus, de quibus per eum hic. Et gloss. idem tenet,
quam communiter docto. sequuntur in dicta authen. nisi roga-
ti. Arch. xj. quest. iij. in cap. si qua mulier. Bal. hic, versi. sed nun-
quid. quia hoc iure non cauetur, ⁊ de facili euerteretur fideicõ-
missum: cum facilius quis institueret, vel edificaret monaste-
rium, quam intraret: quia mutatio status sine magna animi
concussione non contingit. in authen. de mon. in prin. Et secun-
dum istam conclusionem consuluit Bartol. prout eum refert
Petr. de Anch. Secundo ex d. §. sed ⁊ hoc presenti. infertur ad
questionem per dominum Abba. hic, quod si quis institutus,
vel substitutus sit sub conditione, si non ingrediatur monaste-
s rium: talis conditio habetur pro non[s] adiecta, ⁊ pure videtur
facta institutio: vt per eum hic. Prima facie predicte decisioni
obstare videtur, quod not. Barto. in l. fi. C. de pac. vbi inquit q̃
tex. in dicto §. sed ⁊ hoc presenti. in iure quesito loquitur, q̃ ita
de facili non tollitur. Secus in iure querendo, secundum eum.
Unde infert, valere statutum, quod ingrediens monasterium
non succedat: quia agitur de iure querendo. Nam attenta tali
ratione, videtur quod valeat institutio, si non ingrediatur mo-
nasterium: quia ius querendum ex institutione aufertur. Sed
breuiter dicendum est, quod illa opin. Barto. communiter re-
t probatur[t], Mathesi. in not. cxlv. not. mirabile. Ang. in dicta l.
fi. C. de pac. cum pluribus concordan. vt Alexan. tradit in l. sti-
pulatio hoc modo concepta. ff. de verborum oblig. ⁊ idem Ale-
xand. in consi. cxxxix. viso themate. in ij. lib. ⁊ d. Abb. in rep. cap.
ecclesia sancte Marie. de const. Nic. de Ubal. in trac. suc. ab in-
test. cap. clerico. Facit quod not. Petr. de Anchar. in consilio
cclxxiiij. pro ⁊ contra. cum similibus, vt alias scripsi in dicta l.
final. C. de pactis. Nec est verum quod in dicto §. sed ⁊ hoc pre-
senti. agatur de iure quesito: prout Barto. dicit: quia quantum
ad substitutum non videtur ius quesitum heredi, cui per adi-
tionem non fuit simpliciter hereditas acquisita, sed cũ onere
fideicommissi. Et sic ex predictis conclusio habetur quod non
valet illa conditio apposita instituto, si non ingrediatur mo-
nasterium. Similiter non valet statutum quod ingrediẽs mo-
nasterium non succedat: quia vtroque casu retrahitur ab in-
gressu monasterij contra textum in dicto §. prealleg. Quod ta-
men singulariter limitatur procedere, quando absolute ⁊ gene-
raliter prohibetur, ne monasterium vel religionem ingredia-
tur. Secus vero si in specie dicatur, quod non ingrediatur
monasterium Predicatorum: quia talis conditio non reijci-
tur, cum multa sint alia monasteria, que potest ingredi. Ita
Bal.

Bald.not.voluit in l.cum ita legatum. per illum textum, ff.de
54 cond.& demon. †Et quoniam superius dicta loquuntur, quan
do conditio negatiue apponitur, si non ingrediatur monaste-
rium, probabiliter dubitari potest. Quid econtra si facta fue-
rit institutio sub conditione affirmatiua, si intrabit monaste-
rium: an ista conditio similiter reijciatur. Bartol. eleganter cõ
soluit quod sic, in consi.clxxxiiij. domina Auta Pauli. Sed cõ
trarium tenet Paul. de Cast. in authen. cui relictum. in fi. C. de
indi. vid. tol. post Bal. quem ipse refert in fi. & idem voluit Bal.
in l.j. in princip. C. de inst. & subst. Pau. de Cast. in dicta auth.
nisi rogati. in fine. Et ista opin. contra Bartol. verior videtur:
quia licet ex tali conditione retrahatur a matrimonio carna-
li, inuitatur ad matrimonium spirituale, quod fauorabilius
est. Ad hoc bene facit quod not. dixit Barto. per illum tex. in l.
Titio vsusfructus. §. fin. ff. de cond. & demonst. ¶ In ead. gloss.
ibi: exiguntur duo. Conclusio secundum glo. est, quod disposi-
tio d. §. sed & hoc presenti. etiam habeat locum in clerico secula-
v ri v. Et quicquid Abb. hic dicat, ista opin. verior videtur: quia
tex. in d. §. sed & hoc presenti. disiunctiue loquitur, & dicit, Mo-
nasterium ingrediantur, aut clerici fiant. ergo alterum suffi-
cit. l. vbi autem. §. qui illud. ff. de verborum oblig. & no. in cap. vt
quis duas. de election. in sexto. Vita enim clericalis, que habi-
tura est personam, & bona in perpetuum: prout gloss. hic loqui-
tur, non minori fauore digna videtur, quam vita monachalis.
Et videtur ista opinio magis cõmunis, quam sequuntur An-
ton. de Butr. Petr. de Anchara. Imo. hic, & Moder. Iaco. de
Bel. & Ang. in dicto §. sed & hoc presenti. & no. Bal. C. ad Treb.
55 in authen. nisi rogati. versi. item si quis. ¶ †In eadem glo. ibi:
ita teneat monachatus. Sic ergo, secundum gloss. si monacha-
tus non tenuit, substitutio non euanescit. Et hoc dupliciter in-
telligi potest. Primo, quando ingressus monasterij nõ valuit
a principio, vt quia fuisset minor quatuordecim annis, vt dici-
tur hic. Ad quod facit, quia dispositio, que loquitur de ingres-
su monasterij, de valido ingressu intelligitur. l. iiij. §. cõdemna-
tum. ff. de re iudi. l. ij. & quod ibi Bal. C. de eunuc. cum vulg. Se-
cundo intelligi potest, quod monachatus non tenuit ex parte
post, quia non habuit effectum: vt quia exiuit de monasterio
ante professionem: iuxta cap. statuimus. j. de regul. prout dicũt
Vincẽ. Abb. & doct. hic: & tali casu etiam non extinguitur fidei-
cõmissum: quia ingressus monasterij, de quo text. hic loquitur:
& in dicto §. sed & hoc presenti. intelligitur cum effectu, scilicet
de eo, qui ingressus perseuerauerit. Ad quod facit, quia etiam
expressa conditio apposita in aliqua dispositione, si ingredia-
tur monasterium, non impletur, nisi persistat in monasterio: vt
x tradunt Bal. Salic. & Moder. x in l. si quis heredem. C. de inst.
& subst. Ang. in consi. cliij. ex hoc igitur. Imo. in l. in substitutio
ne. vbi Alexand. ff. de vulg. & pup. Nam ante professionem non
dicitur quis proprie ingressus: vt not. Barto. in dicta authen.
si qua mulier. Alle. tex. in authen. sed neque curialem. C. de epi-
scop. & cler. sed melior est tex. in cap. religioso. de senten. excom-
mu. in sexto. Et ista procedunt inspecta mente disponẽtis, qui
cogitare videtur de ingressu monasterij cum effectu, scilicet cũ
professione: alias autem ingressus monasterij, & professio vt di-
uersa distinguntur. cap. penul. de regu. in vj. vbi Domin. vnde
solet dubitari an ille, qui votum facit de ingrediendo religio-
nem, satisfaciat voto, si ingrediatur, licet postea exeat. de quo
56 Domi. in dicto cap. pen. Archid. xx. quest. ij. in cap. cum simus.
& sanctus Tho. in ij. ij. qõ. clxxxix. †Quid autem si quis non bo
57 no zelo, sed in fraudem ingrediatur monasterium, ad hoc vt
excludatur substitutus 57. Abb. concludit quod fideicõmissum
non euanescit: quia fraus alicui prodesse non debet, vt per eum
hic. Et ita tenet glo. & communiter doct. sequuntur in dicta au
then. nisi rogati. Ad quod in simili facit, quia licet in articulo
mortis contrahi matrimonium possit, vt filij nati ex concubi-
na legitimentur, vt per Cynum in l. nuper. C. de nat. lib. Ioan.
And. in regula, sine culpa. de regu. iur. in vj. cum concordan. vt
y per Alexand. in l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthum. Si
tamen hoc matrimonium fiat in fraudem y substituti, non va-
let, secundum Angelum not. in l. sed est quesitum. ff. de liberis &
posthumis. & in l. nuper. C. de nat. libe. facit quod not. Cyn. in l.
emptorem. C. loca. quem refert, & sequitur Alexand. in l. si filio-
familias. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrimon. Et ista
de plano procedunt, quando constat de fraude. Sed difficul-
tas est in proposita questione, quomodo fraus deprehendatur.
Abb. hic post antiquos dicit fraudem probari, quando graua
tus onere fideicommissi comminatus fuit substituto. argumẽ.
capi. ij. de renunt. in sexto. & sequitur Alexand. in dicta l. si quis
posthumos. Et dicit Bal. hic, versicul. quid si quis ingreditur,
quod si institutus ingrediatur monasterium in articulo mor-
tis, hoc videtur factum in fraudem substituti: & ideo ex tali in-
gressu non excluditur substitutus. argumen. l. filie mee. ff. solu-
to matrimonio. Et idem Bald. tradit in dicta authen. nisi ro-
gati. col. fi. versicu. quid si rogatus. Facit quod not. Bald. in au
then. si qua mulier. versicu. septimo quero. C. de sacrosan. eccles.
vbi inquit quod suscipiens in morte habitum religionis, non
dicitur profiteri, nec bona eius transferuntur. Alleg. Specula.
qui hoc dicit in titu. de stat. monachorum. §. j. circa finem. Sed
tamen iste non videntur sine dubio procedere: quia si ingressus
fecerit professionẽ, prout in ista questione presupponitur, alias
etiam sine fraude fideicommissum deberetur, profecto facta
professione nulla ratione suadetur, quod in fraudem substitu-
ti videatur ingressus: quia non rationi cõsonat, quod quis ve-
lit in vita sua priuari, & spoliari omnibus bonis, & maximis o-
neribus religionis subijci, ex eo quod post mortem eius exclu-
z datur fideicõmissarius. Unde in casibus supra dictis fortior z
presumptio videtur quod motus fuerit bono zelo, & habito ta-
li proposito comminatus fuit substituto de exclusione, que in
consequentiam sequebatur, non quod propter illã ad hoc prin
cipaliter induceretur. Similiter in eo, qui in articulo mortis
ingreditur religionem, ex hoc fraus non arguitur, sed potius
in illo tempore videtur habere rationem salutis sue: & ideo su-
per tali probatione fraudis diligenter cogitandum est. ¶ In
fin. gloss. notandum est quod dispositio d. §. sed & hoc presenti.
procedit limitate, prout loquitur, & extra terminos eius ad a-
lium casum non extenditur. Idem glo. & Bald. in dicta authẽ.
nisi rogati. Salic. in dicta authen. si qua mulier. Ex quo infer-
tur, secundum Abbatem post Ioãnem Andream, & alios hic,
quod cum text. in §. preallег. loquatur, quando vnus conditio-
nem liberorum apponit in personam alterius, non haberet lo-
cum, si ad propriam personam disponentis cõditio liberorum
referatur: vt quia vnus donando vel legando dicat, Si decesse
ro sine liberis: talis enim conditio intelligitur de veris, & natu
ralibus liberis, vt latius per eum hic. Et idem Bartolus se-
quitur in dicto §. sed & hoc presenti. Bal. & Pau. de Castr. & alij
in dicta authen. nisi rogati. Ex quo Bal. ibi versicu. denuo po-
ne. infert, quod si donaui tibi omnia bona, si sine liberis decesse
ro, quamuis ego ingrediar monasterium, donatio non euane-
scit. Facit quod no. Angelus in consilio ccxxxv. ex quo dictus
Albertus, vbi inquit, quod si in sententia apponatur cõditio,
Si sine liberis decesserit, non habet locum quod dicitur in di-
cto §. sed & hoc presenti. In predictis tamen aduertendum est:
quia cum tex. in dicto §. sed & hoc presenti. videatur fundari fa
uore religionis, & ne quis a vita contemplatiua retrahatur: dis
positio illa reputatur fauorabilis, & fauore religionis debet
extendi ex identitate rationis, iuxta glo. in l. illud. C. de sacro
sanc. eccle. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vendi.
not. per Ioan. And. in cap. ex tenore. j. qui filij sint legi. Ita ar-
guunt Moder. hic. Et istam rationem adducit And. Sicu. in
l. cum acutissimi. versicu. adde quod Ange. male loquitur C. de
fideicommiss. vbi propter hoc reprobat Angel. in consilio pre-
alleg. Et concludit quod etiam in sentẽtia habebit locum text.
in dicto §. sed & hoc presenti. Ex quo infert quod proxime lo-
quitur Sali. in dicta authen. si qua mulier. dum dicit quod ille
§. non debet in cõsequentiam trahi, sed in suis terminis restrin
gatur. Et quod in casu d. §. sed & hoc presenti: ratione supra
dicta fiat extensio, tenet Alexand. in consi. cxxj. in fi. in ij. lib. & in
consi. xxxv. in fi. libr. iij. Ab ista impugnatione gloss. hic, & quod
docto. communiter dicunt, defendi potest considerando quod
tex. in d. §. alleg. loquitur in duobus casibus, scilicet quãdo ali-
quid disponitur per viam vltime voluntatis, vel donationis.
Primo casu respectu vltime voluntatis arg. supra factũ de fa
cili tollitur: quia in testatore, qui conditionem liberorũ in per-
sona ipsius apposuit, legando, si decedat sine liberis, cessat ra-
tio d. §. sed & hoc presenti. quia ipse non retrahitur ab ingressu
monasterij propter tale legatum, cum possit testamentum re-
uocare: vnde cessante tali ratione, non est tractandum de extẽ-
sione, que non fit, nisi eadem ratio concurrat. In secundo casu,
quando per viam donationis, videtur difficultas: quia illa nõ
potest reuocari: & sic ratio predicta cessat. Sed tamen etiam di
ci potest quod non sit eadem ratio in grauato, prout ille §. lo-
quitur, & in eo, qui principaliter disponit: quia grauatus vide-
tur inuitus facere restitutionem, ex quo necessitatur, & absque
voluntate eius tale onus sibi iniungitur. Unde si intrãdo mo-
nasterium nõ excluderet substitutum: retraheretur ab ipso in-
gressu religionis: quia presumitur inuitus prestare fideicõmis
sum, vt dixi. Secus in ipso principali, qui donauit, si decederet
sine liberis: nam cum talis donatio facta sit ab eo, in eadem vo
luntate durare presumitur. cap. maiores. de bap. Unde per in-
gressum monasterij non tollitur donatio: quia verba, & volun-
tas donantis de naturalibus liberis intelliguntur. Nec propter

hoc iste videtur retrahi ab ingressu religionis, ex quo de volū-
tate eius donatio procedit. Unde tota vis consistit in perscru-
tando diligenter an sit eadem ratio, vel non, in questione ad
quam extenditur dispositio d. §. ⁊ si non sit eadem ratio, restrin
gitur ille text. quia videtur multum exorbitans, cum offenda-
tur voluntas disponentis, qui de veris naturalibus liberis co-
57 gitavit. † Iuxta predicta infertur ad notabilem questionem si
ex forma statuti, bona offendentis applicantur heredibus oc-
cisi, ⁊ professus in monasterio occisus sit, cum filium haberet in
seculo, an monasterio, vel ipsi filio naturali bona debeantur.
Abb. hic concludit quod applicabūtur illi, qui erit heres. post
Federi. in consil. xxxv. quidam monachus. Contrarium tenet
Are. hic, sequutus aliam opin. que habetur inter consilia Fed.
a in consi. clxxiiij. ego putarem. ⁊ concludit quod filio[a] bona ac-
quirantur: quia illa applicatio bonorum videtur fieri in retri-
butionem illate iniurie, quantum ad ius vindicte, quod respi-
cit filium, ⁊ est quid separatum ab ipsa hereditate. Unde filius,
qui ab hereditate patris abstinuit, potest facere pacem de mor
te patris: vt tradunt Barto. Bald. ⁊ Imo. in l. filius, qui patri.
ff. de vulga. ⁊ pup. Facit quod no. Barto. in l. quesitum. ff. de se-
pul. vio. ⁊ in l. pro herede. §. fin. ff. de acquiren. hered. Et persecu
tio iniurie non competit iure hereditario, secundum Bartol.
in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. Et per istam ratio-
nem prius hoc voluit Pet. de Anchar. in ca. j. ver. procedit vl-
terius. de constit. vbi inquit quod ista bona conceduntur here-
dibus pro aliqua recompensatione iniurie illate propter mor-
tem defuncti. Et hoc magis videtur concernere filios, quā he-
redes extraneos. d. l. quesitum. ⁊ d. l. pro herede. §. fin. ⁊ quia hoc
est pretium sanguinis, ⁊ vindicte, quod non videtur esse hone-
stum monasterio. argumen. gl. xij. quest. ij. in cap. fraternitatis.
Ex quo etiam Pe. de Anch. ibi infert, quod si homicide pena
mitigatur propter pacem habitam ab heredibus occisi, debet
ista pax haberi a filio, non a monasterio. In primis attenta ra
tione, qua isti moventur, ista conclusio haberet locum in filio
masculo tantum, ⁊ non in femina, que in seculo esset: quia ius
b vindicandi[b] in femina non consideratur[38], secundum Ang. in
38 l. pro herede. §. fin. ff. de acquir. hered. vbi alleg. glos. no. in cap. j.
§. hoc autem notandum. qui feu. dare poss. ⁊ idem Ang. dicit in
l. iiij. §. Cato. ff. de verb. oblig. ⁊ in consi. lxvij. ex themate predi-
cto. vbi per hoc infert ad notabilem questionem. Et ideo si duo
sint heredes, vnus masculus, alter femina sufficit habere pacē
a masculo, secundum Bald. in l. cum inter veteres. C. de fideicō.
lib. ⁊ idem Ang. in l. filius, qui patri. ff. de vulga. ⁊ pup. ⁊ Bal. in
l. Titia. §. Lucius. el ij. in fi. de leg. ij. Roma. tamen ⁊ Alexand.
in d. l. pro herede. §. fin. videntur gloss. prealleg. reprobare: ⁊ di-
cunt quod etiam ius vindicandi de iure communi competit fe
minis. l. sororem. C. de his quibus vt indi. l. si femina. C. ad Tur
pillianum. ⁊ idem tenet Roma. in dicta l. iiij. §. Cato. ⁊ in l. j. §.
potuisse. ff. ad Sillanianum. Alexan. in dicta l. filius, qui patri.
Sed tamen dici potest quod in questione, in qua doct. loquun-
tur, pax, ⁊ remissio iniurie consideratur pro vindicta extraiudi
ciali, prout loquuntur iura supra allegata. Ita no. distinguit, ⁊
declarat ipse Ang. consi. cclxxxviij. viso facto. in fi. Secundo in
questione principali probabilis videtur opi. Abb. quod mona-
sterio bona acquirantur: prout late probat Fed. in dicto consi.
xxxv. Et istam partem sequitur Ro. in not. cccxlvij. incip. statu
tum verbis veteris. vbi dicit se ita consuluisse. Et hoc in termi-
nis proposite questionis probatur efficaci ratione, que colligi-
tur ex dictis Feder. in dicto consil. xxxv. Nam cum monachus
occisus sit, videtur facta monasterio iniuria, ⁊ monasteriū age
re potest pro iniuria, adeo quod nec monachus, qui passus est
iniuriam, illam remittere potest: vt traditur per glo. in c. paro
chianos. de senten. excommu. Unde monasterio vindicta com-
petit iure proprio, non respectu hereditatis. Ratio, quā Aret.
in contrarium adducit, haberet locum, si esset questio inter fi-
lium, ⁊ extraneos heredes, qui duntaxat in iure hereditario se
fundarent: sed in monasterio alia ratio concurrit: quia iniuria
illi facta videtur, vt dixi. Confirmatur hoc: quia quo ad mun-
dum monachus pro mortuo habetur. l. Deo nobis. C. de episc.
⁊ cler. ⁊ transit in potestatem abbatis: vt not. Bartol. in l. patre
furioso. ff. de his, qui sui. ergo videtur quod debeat iudicari tā
quam monachus occisus, ⁊ non vt pater eius, qui remansit in
seculo. Et pro ista conclusione videtur casus in cap. ij. j. de pen.
vbi pena, que imponitur interficienti presbyterum, iuxta text.
in cap. qui subdiaconum. xvij. quest. iiij. acquiritur ecclesie eius:
quia nullus proximior heres eius videtur quam ecclesia. A for
tiori hoc idem dicendum est in monasterio, cui magis mona-
chus subijcitur, quam presbyter ecclesie seculari. Nec obstat quod
Abb. in dicto cap. ij. in fin. videatur intelligere illum tex. quod
non sunt agnati proximiores: quia verba tex. repugnant, dum

comparationem facit, ⁊ dicit quod nullus heres proximior vi-
detur. Ergo vt conveniat cōparatio, quod extarent alij agna-
ti, ⁊ sanguine coniuncti, qui licet in alijs bonis admittantur, ta
men in tali lucro ecclesia preponitur: quod nō videtur alia ra-
tione, nisi quia iniuria facta fuit ecclesie, sicut dixi supra de mo
nacho. Et per illum textum in dicto capi. ij. tollitur quod dicit
Pet. de Anchar. in prealleg. cap. j. de constitut. quod non vi-
deatur istud lucrum esse honestum ecclesie: quia in cōtrarium
58 ibi est casus. † Postremo circa istam glo. Abb. querit de nota-
bili questione, si conditio liberorum apponatur hoc modo, si
heres institutus decesserit sine liberis veris, ⁊ naturalibus ab
eo procreatis: an tunc per ingressum monasterij excludatur
substitutus. Abb. post Barto. ⁊ antiquos quos ipse refert, con-
c cludit quod sic[c] ex pluribus rationibus, quas Bart. tradit in
consi. j. Parmensis quidam. ⁊ sequitur Aret. hic, ponderando
tex. in dicto §. sed ⁊ hoc presenti. dum dicit conditiones invali-
das esse, ⁊ haberi pro non scriptis. Ex quibus verbis impoten
tia testatoris arguitur, ⁊ quod conditiones tanquam turpes
reijciantur: vt in l. conditiones. ff. de condit. instituend. Ex quo
sequitur, quod voluntas disponentis non attēdatur. Et idem
late voluit Ange. in cōsi. lxxx. hec questio subtilis. ⁊ in sua disp.
nobilis quidam genere. Sequuntur Lap. alleg. cxxix. factum,
super quo. Imo. in l. fideicommissum. ff. de cond. ⁊ demon. ⁊ no-
vissime consulendo plene probat Alexan. in consi. cxxj. viso the
mate. lib. ij. ⁊ in consi. xxxv. super contentis in dicto themate. in
iij. libro. ibi istam esse communem opinionem attestatur. Con-
d trarium[d] tamen tenuerunt plures antiqui, quos Abb. hic re-
fert, concludentes quod in tali casu per ingressum monasterij
non excluditur substitutus. Et hoc sequitur Bal. in l. Deo no
bis. C. de episcop. ⁊ cler. ⁊ in authen. nisi rogati. versic. ⁊ per hoc
soluitur questio. C. ad Trebellianum. vbi dicit quod ista opin.
est multum equa. ⁊ idem Bal. in l. peculio. in verbo, substitutio.
dicens quod in vsu ita servatur. ⁊ in l. si ita quis. si. is, cui. ff. de le
ga. ij. in fine. Facit quod not. Bald. hic circa finem, vbi videtur
tenere quod testator derogare possit dispositioni huius capi-
tuli, vt monasterium non excludat substitutum. Et istam par-
tem tenet Fulgo. in consilio liij. quoniam superius allegatum.
Imo. hic, ⁊ in l. Lucius Titius, qui fratrem. ff. de hered. instit.
⁊ idem Salic. ⁊ Floria. in dicta authen. nisi rogati. quos refert
Andr. Sic. qui secundum istam partem consuluit in consi. xiij.
clementissimi Dei patris. libro primo. Pro resolutione huius
questionis primo considerandum est, quod ratio illa, que pro
maximo fundamento allegatur, ad exclusionem substitutis, ne
gravatus retrahatur ab ingressu religionis: in isto casu non vi
detur vera. Primo, quia vt dicit Anton. de But. hic, non est ve
risimile quod ille, qui zelo Dei ad religionem concitatur, re-
trahatur ex eo quod fideicommissum in substitutum transfera
tur: vt etiam no. Imo. in dicta l. Lucius. la ij. Et hoc idē prius
voluit Bal. in consi. incip. inter scholam sancte Marie. vbi in-
quit, quod levis ratio videtur reijciendi dictam conditionem,
ne a vita contemplativa removeatur: quia cum intrans reli-
gionem renuntiet seculo, ⁊ bonis, ⁊ perpetuam voveat pauper
tatem. cap. cum ad monasterium. de statu monac. non est verisi
mile quod retrahatur a proposito religionis propter onus fi-
deicommissi. cum paupertatem profiteatur. argumen. l. profes-
sio. C. de mune. patr. lib. x. Confirmatur hoc: quia si talis condi
tio tanquam turpis reijceretur, ne vita contemplativa impe-
diretur, ista ratio etiam haberet locum, quando alia pia causa
esset substituta: ⁊ sic etiam tali casu deberet extingui fideicom-
missum: cuius contrarium dicit tex. in dicto §. sed ⁊ hoc presen
ti. Ergo datur intelligi quod nō sit illa ratio. Et certe hoc sua-
detur: quia iste, qui religionē ingreditur, nihil plus vel minus
habiturus est, sive locus sit fideicōmisso, sive non. Unde ex hoc
non videtur retrahi ab ingressu religionis: vt supra dictū est.
Et maxime hoc haberet locum, quando esset iniunctum fidei-
commissum in re parva, propter quam verisimiliter quis non
deberet retrahi a proposito eius, vt Aretin. hic dicit. Remota
igitur hac ratione melior ratio illa videtur, que ex dictis Ant.
de Butr. hic elicitur, quod illud statutum sit in favorem mona
sterij, vel religionis: ⁊ iste favor etiam contra voluntatem testa
toris attenditur. Quod ex eo demonstratur, quia conditiones
reijciuntur: ergo datur intelligi quod voluntas defuncti non
attendatur, sed tantum favor pie cause. Et ad hoc sēm Are. fa-
cit ille tex. dum reijcit conditiones tanquam invalidas, ⁊ vult
illas haberi pro non scriptis, vt supra dictum est, ⁊ sequuntur
alij posteriores hic. Sed mihi nullo modo cōsonat quod talis
prerogativa concedatur monasterio, vel religioni contra vo-
luntatem testatoris: quia in conditionibus primo voluntas te-
statoris inspicitur. l. in conditionibus primum locum. in princ.
ff. de condi. ⁊ demon. Facit tex. in l. cum questio. in fi. C. de leg. in
l. cum

l.cum virum. C.de fideicom. ⁊ voluntas defuncti totum facit: vt dicit tex.in l.ex facto.la grande.ff.de hered.insti.⁊ priuilegiū,
e quod cōceditur monasterio in d.§.intelligitur,dummodo[e] voluntas testatoris non repugnet: quia sic fauorabilibus personis debitores sumus,vt aliis iniustitia non fiat.capi.ex tenore. s.de foro compe.cap.⁊ si necesse.de dona.inter virum ⁊ vxorem. Esset enim valde durum,quod bona disponentis contra volūtatē eius monasterio acquirerentur. Unde si constat de voluntate testatoris quod noluerit,monasterium excludere fideicōmissarium:dispositio eius seruari debet:quia quilibet in re sua moderator est,⁊ arbiter.l.in re mandata.C.mand.l.sed ⁊ si lege. §.consuluit.ff.de petit.hered.⁊ rebus suis legem imponere potuit,in cap.verum.de cond.appo.l.quoties.C.de dona. que sub modo.Si ergo voluit substitutum admitti nō obstante ingressu monasterii,nihil repugnat,quin admittatur. Et ad hoc videtur text.in l.Deo nobis.versi.hoc etiam.C.de episcop.⁊ cler. vbi pater tantum tenetur filio ingresso religionem,legitimam relinquere,vltra non cogitur.Si ergo plus reliquerit, poterit ei substituere in eo,quod vltra relinquit, prout etiam dicūt ibi Bal.⁊ Pau.de Cast.Ergo pari ratione fideicommissum iniūctum debet habere locum. Huic tamen fundamento respōdebat Aret.hic,quod procedit in eo, qui iam erat ingressus monasterium,in quo cessante ratione retrahatur a religione.Sed in questione, de qua agitur, non erat ingressus:ideo ratio illa videtur militare,ne a vita contemplatiua retrahatur.Sed responsio ista tollitur ex supra dictis:q2 in casu d.§.sed ⁊ hoc presenti.⁊ in questione nostra non est bona ratio illa, q fideicōmissum extinguatur,ne grauatus a religione remoueatur: vt supra late probatum fuit. Ergo ratio predicta, que fundatur in d.l.Deo nobis.remanet concludens in casu nostro in quo constat testatorem voluisse substitutum monasterio preferri. Non obstat quod conditiones reiiciuntur tāquam inualide,⁊ q habeantur pro non scriptis,quod non possunt dici turpes,⁊ inualide ex eo quod grauatus retrahatur a religione, vt supra dictum est: sed reiiciuntur simpliciter propter fauorem religionis.Sed iste fauor non intantum attendi debet, quod volūtas testatoris offendatur,per supra dicta.Nam quando testator cōditionem apposuit,etiam de liberis veris,⁊ naturalibus, fauore religionis non presumitur cogitasse de exclusione monasterii:⁊ ideo si sequatur casus,quo grauatus monasterium ingrediatur,conditiones reiiciuntur, ⁊ habentur pro nō scriptis:q2 non debent vlterius impleri:quia lex supplet,⁊ presumit,quod si testator cogitasset de ingressu monasterii, idem voluisset de monasterio quod de liberis:vt declarat Paul.de Cast.⁊ recte, in dicta authen.nisi rogati.vbi in simili quod dicitur de tacita vulgari,que continetur in expressa pupillari,ex dispositione legis, que supplet dispositionem testatoris ex presumpta voluntate eius.Sed quando constat de voluntate testatoris, ista interpretatio non admittitur:vt latius ibi per eum.Et istam declarationem sequitur Alexand.in consi.cxxi.preallega.in dicto consi.xxxv.Et cum his concordat Bald.hic,quem Alex.refert in consiliis preallegatis.Et facit,quia fauore anime fit extensio
f ad alium casum:vt no.in cap.ex tenore.qui fi.sint legi. Et quia tacita pupillaris est contra matrem,si causa pia[f] substituta fit. Alex.in consi.xxxvii.viso themate.lib.ii.⁊ consi.xci.super eo. lib. iii. Non obstant iura,in quibus cōditio reiicitur etiam contra voluntatem testatoris,quando mulier retrahatur a matrimonio,in l.quoties.⁊ in l.Titie si nupserit.ff.de condi.⁊ demonstr. cum simil.alleg.per Abb.hic:quia in casu nostro non retrahatur grauatus verisimiliter ab ingressu religionis,ex eo quod fideicommissum prestetur:vt supra dictum fuit. Preterea in iuribus preallegatis remouetur a matrimonio,⁊ inuitatur ad viduitatem:quod reprobatum est. Sed in ista questione inuitatur ad matrimonium carnale,quod etiam fauorabile est. l.hoc modo.ff.de cond.⁊ demonstra. Et ita ex omnibus supra dictis in terminis proposite questionis conclusio est,quod per ingressum monasterii excludatur substitutus: quia licet testator lo
g quatur de naturalibus liberis,non tamen cōstat[g],nec necessario infertur quod cogitauerit de exclusione monasterii.Et hoc modo bene procederet opin. Barto.⁊ aliorum,qui hāc partem sequuntur.Sed quando apparet quod testator cogitauerit de monasterio,⁊ voluit omnino substitutum admitti preualet voluntas testatoris.Et tali casu saluatur,⁊ habet locum opi.Bal. ⁊ aliorum quos s. retulimus. Et sic contrarie opiniones federe distinctionis concordari possunt. Et ex predictis infertur
59 ad not.quest.de qua quotidie dubitari contingit.†Si pater filie nubenti legauit mille, ⁊ si ingrediatur monasteriū relinquit
h ducenta,ipsa intrauit monasterium,an debeat habere mille[h]. Aretin.hic post Antonium de Butr.hic concludit quod sic: ⁊ hoc tenet Joan.And.in additio.Specu.in titu.de sta. monac. in rub.vers.disputata fuit hec questio.post antiquos quos ipse refert ⁊ idem Barto.in l.ii.ff.de his,que pene nomine.Albe. in l.Deo nobis.versi.sed quero aliam pulchram questionem.C.de episcop.⁊ cler.⁊ in suo tractatu statutorum in ii.parte, questio. ciiii.incip.adhuc ex eo themate quero.Mathesi.in no.lii. Roma.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verborum obligat. Alexand.in dicto consi.xxxv.in iii.lib.⁊ in dicto consi.cxxi.in ii. libro.Et precipue fundatur ista opin.per textum in l. Titie si nupserit.ff.de cond.⁊ demonstr. vbi si filie testator legauit centum,si nubit,ducenta si non nubit:quamuis nubat,consequitur pinguius legatum,ne mulier retrahatur a matrimonio carnali:ergo idem in ista questione ne retrahatur a matrimonio spi
i rituali.Contrarium tamen in dicta questione voluit Bal.[i] in dicta l.Deo nobis.vbi inquit,quod ita seruatur de consuetudine.Idem Bal.in dicta authen.nisi rogati.versicul. pone,testator.dicens quod communis obseruantia, ⁊ equitas naturalis ita se habet.Et sequitur Pau.de Cast.ibi, qui refert Bononie se ita consuluisse.Et idem Pau.de Cast.in dicta l.Deo nobis. ⁊ in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condi.⁊ demonstrat. Et ista opin.equior videtur, secundum Imolam in l.Lucius. la ii.ff.de hered.insti.⁊ etiam verior videtur de iure per ea, que supra dixi.Nam isto casu testator cogitauit de ingressu,⁊ prouisionem fecit,ergo voluntas eius attenditur,per supra dicta.Et idem tenet Petr.de Anchar.in regula,nemo potest.de regul. iur.in vi.in vi.quest.Bal.in consil.lxxxii.in quest.lib.v.Fulg.in l.Deo nobis.preelleg.⁊ in consil.liii.quoniam superius.Nō obstat text.in dicta l.Titie.quia potest dici quod hic,si bono zelo ingrediatur,cum habeat competentem dotē pro ingressu monasterii,nō retraheretur a tali proposito religionis: quia dum ingreditur,profitetur paupertatē, vt supra dictum fuit. Preterea in dicta l.Titie.retrahitur a matrimonio carnali,⁊ inuitatur ad viduitatem, quod quidem reprobatur a iure. Sed in ista questione inuitatur ad matrimonium, quod etiā est fauorabile.d.l.hoc modo.ff.de cond.⁊ demonstr.Et ad hoc bene facit tex.⁊ quod ibi Barto.in l.Titio vsusfructus.§.fi.ff.de cond. ⁊ demonstr. Item in dicta l.Titie.ibi videtur testator voluisse impedire matrimoniū, dū dicit, si non nubit. Sed in ista questione non est sic: q2 non videtur principaliter testator voluisse impedire religionem:sed voluit prouidere aliis in seculo remanentibus, casu quo illa ingrediatur:⁊ sic termini non sunt pares. Postremo secundum aliam literam text.in dicta l. Titie. nihil facit, dum ibi maior quantitas relinquitur casu quo nu
60 bat.Et ita litera communiter se habet. ¶†Extra gloss.primo Abb.querit,an ingrediens religionem testamētum facere possit, non seruata solennitate iuris communis. Et concludit q sic,post Bartolum in authent.si qua mulier.C.de sacrosanctis ecclesiis.Et idem Bartol.in l.prima,versicul.secundo quero.in fin.C.de sacrosanctis ecclesiis.⁊ per textum in §.illud. el secundo,in authent.de monach.vbi text.permittit ingredientem testari quomodo voluit,ergo absque solennitate requisita a iure communi.l.prima,ff.de testamen.mi.Et quia si hoc conceditur militibus armate malitie, non debet negari istis militantibus in Christo. Idem tenet Anto.de Butr.hic,⁊ sequuntur Pau. de Castr.⁊ alii in dicta authent.si qua mulier.Et hoc etiam extenditur ad clericos seculares,secundum Abbatem not. per illum textum ibi:libere disponere valeant.in cap.quia nos.in iii.
k notab.infra de testamen.Salic.[k] tamen in dicta authen.si qua mulier. ⁊ Roman. in consilio cccxxvii. oppositionem hanc tenent contra Bartolum:quia fundamentum eius, quod facit, equiparando milites celestis,⁊ armate militie, haberet locum in ingresso religionem:quia tunc esset miles: secus videtur in isto,qui ingressurus est.Quidam tamen in dicta authen.si qua mulier.ad hoc respondent quod ille,qui vult ingredi monasterium,habetur pro ingresso,⁊ sic miles reputatur,prout solet dici in milite armate militie, qui de proximo cingendus, habetur pro cincto.l.penultima.vbi text.ff.de testamen.milit. Facit quod not.Angelus in l.ex eo.ff.de testemen.mili.⁊ domi.Abb. per illum textum in cap.ecclesia.in tertio notab.de immunitate ecclesiarum.cum similibus.Ista responsio quantum ad propositam questionem videtur contra textum in §.illud.supra allegato, vbi ante ingressum permittitur vt quis testari possit: post ingressum vero prohibetur.Ergo non valet argumētum, quod ingressurus de proximo,pro ingresso habeatur:quia tex. ibi quantum ad facultatem testandi expresse differentiam facit.Et ideo magis placet opin.Salic.que verior videtur: nam attenta equiparatione,quam Bart.dicit de milite armate militie ad militem celestis militie,sequeretur quod ingressus monasterium posset testari,contra textum in dicto §.illud. ⁊ in authent.ingressi.C.de sacrosanctis ecclesiis. Unde manifeste patet,quod fundamentū Barto.nullo modo procedit.Compro

batur hoc, quia militibus relaxatur solennitas iuris in testa-
mentis, propter eorum imperitiam. l. prima, ff. de testamen. mi.
l. quanquam. C. eodem titu. quia ipsi potius arma, quam leges
scire presumuntur. l. fin. in prin. C. de iure deliberan. Sed ratio
ista in personis ecclesiasticis cessat, in quibus iuris ignorantia
non presumitur: vt per gloss. in l. repetita. C. de episcop. et cleric.
et quod docto. tradunt in dicto cap. quanquam. facit tex. in cap.
inter monasterium. infra de re iudic. Et ad hoc bonus tex. in l.
generali. C. de sacrosan. eccle. et in authen. presbyteros. ibi: secun
dum leges. C. de episcop. et cler. Non obstat tex. in §. illud. in quo
Bart. fundamentum facit, dum ibi dicitur, quod vti potest bo
nis suis quomodo voluerit ante, quam ingrediatur. Nam ista
verba intelliguntur, dummodo disponat secundum ordinem
iuris. argumen. l. si quando. C. de inoffic. testament. Hoc patet:
quia illa verba proferuntur ad ostendēdum quod post ingres-
sum non habebit potestatem disponendi: quasi Imperator di-
cat, Disponat quomodo velit prius, quam ingrediatur, postea
non potest. Et ita ibi restringitur facultas testandi. Et ideo
non est dicendum quod solennitas requisita a iure relaxetur:
q2 inducta ad diminutionē, non debent operari augmentum. l.
legata inutiliter. ff. de legatis primo. Et ad istum intellectum
faciunt que inferius dicam. Non obstat text. in dicto cap. quia
nos. ibi: libere disponere valeant: quia etiam illa verba intelli-
gi debent, seruata iuris solennitate: quia illud ibi dicitur ad
demonstrandum, quod talia bona non fuerunt acquisita eccle-
sie, prout ibi subiicitur. Et sic intentio summi pontificis nullo
modo fuit relaxare solennitatem iuris communis. Et ista re-
sponsio videtur magis ex mente litere, quam illud, quod And.
Sicul. dicit in dicto cap. quia nos, qui conatur ostendere quod
verbum, disponat, intelligatur de actu inter viuos. Et circa
istam primam questionem, secundum Abbatem hic, notādum
est, quod quando filios habet ille, qui religionem ingreditur,
legitima filiis omnino reseruatur: vt dicitur in dicta authen. si
qua mulier. Ex quo declaratur, quod habetur xvii. quest. ii. in 4
cap. fina. vbi Augustinus consuluit, quod non debeat quis ec-
clesiā instituere, et filios exheredare: vt per glossam in l. si quis
ad declinandam. C. de episcop. et cleric. in l. Papinianus. ff. de
inoffic. testament. Nam hoc intelligitur, quando in totum filii
essent priuati, et sic respectu legitime. Vltra legitimam vero ma
39 gis fauetur ecclesie, quam filiis[39]: [l] vt patet in dicta authen-
l tica, si qua mulier. Et ita videtur velle Bartol. in l. prima, ver-
sicu. circa predicta primo quero. C. de sacrosan. ecclesiis. Anto.
de But. consilio xxv. ad primum. Petrus de Ancbar. consilio
xliii. prima facie. et Aretin. consil. xi. in causa Nicolai. Et ideo
monasterium tenetur alere filios ingressi: vt notat Barto. per
illum textum in l. si quis a liberis. in §. item rescriptum. de libe.
agno. in fin. Allegat Specu. de statu monachorum. §. i. versicu.
quid si intret. et idem Bar. in tractatu alimentorum. Nam non
licet patri habenti filios inopes ingredi religionem, omnino
pretermissa cura filiorum. Sāctus Thomas. ii. ii. quest. lxxxvi.
articu. iii. circa medium. vbi idem dicit in filio habēte patrem
61 inopem. Ad quod tex. xxx. dist. cap. primo. †Secundo iuxta or
dinem Abb. queritur an testamentum prius factum, per in-
gressum monasterii reuocetur. Quantum ad casum, de quo du
bitatur, Barto. in dicta authen. si qua mulier. tandem conclu-
dit. Primo quod quando testator tempore, quo fecit testamen
tum, non cogitauit de ingressu monasterii: tunc testamentum
reuocatur. Sed Anto. de But. et Abb. hic contrarium dicunt;
quia ex quo aliter expresse non disponit testamentum reuoca-
m re non videtur[m]: et quia voluntas mutari non presumitur, in
cap. maiores. de baptism. Hoc idem sequitur, et probat Are. in
l. prima, ff. de testamen. quia voluntati expresse, que in testamen
to habetur, non videtur derogari ex tacita voluntate, que ex
ipso ingressu elicitur: argumen. l. fin. in princip. et quod ibi Bar
to. ff. de legatis secundo. Secundo, quia non presumitur tacita
ademptio hereditatis, si alia coniectura haberi potest. l. fina. ff.
de his que in testamen. delent. Tertio rationem adducit: quia
ex sola voluntate, etiam expressa, testamentum non reuocatur,
nisi aliud testamentum sequatur. §. ex eo autem. institu. quibus
mod. testa. infir. Quarto allegat text. in dicto §. illud. et in dicta
authen. nunc autem. C. de sacrosan. eccle. et xix. quest. vlt. ca. quia
ingredientibus. que iura indistincte loquuntur: ergo genera-
liter debent intelligi. l. i. §. et generaliter. ff. de leg. prest. xix. dis. in
cap. si Romanorum. His tamen non obstantibus opin. Bart.
defendi potest, quam sequuntur Bal. et Pau. de Castr. in dicta
authent. si qua mulier. Et illam veriorem dicit esse Imo. in d. l.
i. de testa. et Pau. de Cast. idem tenet in dicta authent. nunc au-
tem. Nam sicut est facta mutatio voluntatis quo ad statū per-
sone, ita videtur respectu bonorum: vt probatur in authen. in-
gressi. C. de sacrosan. eccle. vbi ex dedicatione persone, infertur
ad dedicationem persone, et bonorum. Confirmatur hoc, quia
tex. in dicta authen. ingressi. dicit quod se et sua in ipso ingressu
dedicat: ergo videtur ille, qui ingreditur, bona alienare, et in ec
clesiam transferre. Ad idem tex. in dicta authēt. nunc autem. C.
de episc. et cler. ergo per talem alienationem voluntariam vlti-
ma voluntas reuocatur. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. iii.
Non obstant allegata in contrarium: et primo quod non presu-
mitur voluntas mutari: quia hic de mutatione satis constat ex
ipso ingressu, vt dictum fuit. Non obstat, quod expressa disposi
tio testatoris non tollatur per tacitam voluntatem, et presum-
ptam: quia contrarium verum est, quando aliquo facto volun
tas declaratur, vt in isto casu contingit: vt patet in l. nostram.
C. de testa. in l. cancellauerat. et in l. si. ff. de his, que in testa. delen.
Secus in voluntate, que tacite ex verbis colligitur: vt in d. l. fi.
in princ. Non obst. tex. in d. l. fin. de his, que in test. delen. quia in
isto casu non potest capi alia coniectura, nisi quod mutata fue
rit voluntas. Non obstat ratio, quod sola voluntate non reuo-
catur testamentum: quia hic factum interuenit, propter quod
bene reuocatur testamentum. d. l. nostram. Vel dici potest q̄ ta
cita voluntas, que ex ingressu colligitur, habeatur pro testamē
to fauore pie cause. Vltimo nō obstat q̄ iura supra allegata ge
neraliter loquuntur: quia intelliguntur, et ita etiam videtur lo-
qui, quando testator non cogitauit de ingressu, vt Bart. dicit.
Sed tamen pro opi. Abb. facit, quia ex quo habuit facultatem
mutandi testamentum, et non mutauit, videtur velle quod ha-
beat locum, arg. tex. no. in l. iii. C. de inoffi. test. ibi: mutare testa-
mentum potuisset, et hoc facere neglexisset: quia si de nouo po-
test facere testamentum, a fortiori, quod factum est, debet con-
seruari. argu. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui. Et rationes
supra dicte non videntur concludere, quando testamentū pre-
cedit. Nam ingressus monasterii habet tacitam bonorum ac-
quisitionem, quando aliter non est dispositum de bonis, secus
videtur, quando factum est testamentum: quia voluntas non
videtur mutata, vt Abb. hic dicit. Secundo principaliter Bar
to. concludit, quod quando testator cogitauit de ingressu, testa
mentum prius factum non reuocatur, per tex. in dicto §. illud.
et sequitur Anton. de But. et Abb. hic. Sed in hoc contrarium
tenet Sali. in authen. si qua mulier. dicens, quod etiam si cogi-
tatum habuit ad ingressum, tamen testamentum illud habebit
effectum: quia est capite diminutus per talem dedicationem,
ergo rumpitur testamentum. §. alio quoque. insti. quibus mod.
test. infir. et q2 bona omnia transferuntur in monasteriū ex colla
tione, in termino d. §. illud. Et ex hoc tali facto videtur venire
contra testamentum prius factum, quod sufficit l. nostram. C.
de testament. Nam factum sequens preualet voluntati contra-
rie precedenti. l. cum in plures. §. locator horrei. ff. loca. Vltimo
facit quod res deuenit ad eum casum, in quo incipere non po-
test: ergo vitiatur. l. pluribus. §. et si placeat. ff. de verborum obli
gation. Non obstat textus in dicto §. illud. quia de testamento
nihil dicit: sed intelligitur in actibus inter viuos, prout etiam
glossa ibi videtur sentire, et verba sonant, dum dicitur licen-
tiam habere, suis vti quo voluerit modo. lege, vti frui. ff. si vsus-
fructus petatur. lege prima, §. penultimo, ff. de vsufruct. accre-
scend. Et ad hoc facit, quia in sequenti versiculo, si vero. loqui-
tur quando de bonis suis disposuit inter viuos: ergo ita de-
bet intelligi §. illud. quia sequentia, precedentia declarant. le-
ge, si seruus plurium. §. fina. ff. de legatis et fideicommissis pri-
mo. Comprobatur hoc ex ratione, que ponitur in dicto §. illud.
versiculo, ingredientem nanque. vbi textus admonet ingre-
dientem quod nisi vtatur bonis suis taliter, quod dominium
a se abdicauerit, ad monasterium transferuntur: ergo debet
intelligi in actu inter viuos: quia ex vltima voluntate non ab-
dicatur dominium: ex quo reuocari potest. l. tertia, §. final. ff. de
adimendis legatis. Vltimo, quia textus dicit, vti suis bonis,
vel substantia: ergo non intelligitur per vltimam voluntatem:
quia dum testatur, non vtitur substantia: cum dispositio eius
post mortem conferatur. l. prima, ff. de testament. et vltimis vo-
luntatibus verba non conueniunt. l. verba gesserunt. ff. de ver-
borum signification. Ista sunt, que tradunt Salice. Fulgosius
et Moder. in dicta authentica, si qua mulier. ex quibus conclu-
dunt veriorem esse opinio. contra Bartolum. Sed tamen pre-
dictis remotis, vt infra apparebit, etiam opin. Bartol. in isto
primo casu saluari potest: et quia tota vis consistit in hoc, an iu
ra permittant facultatem testandi volentibus ingredi reli-
gionem, prout Bartolus dicit. Dico, quod dictum Bart. pro-
batur primo in dicto §. illud. in generalitate sui: quia etiam v-
titur suis bonis ille, qui testatur. Nam patet, quod illa verba
non accipiuntur pro vsu simplici, sed pro facultate disponēdi:
prout etiam Sali. et omnes dicunt in actibus inter viuos: ergo
in generalitate, ita intelligi possunt in vltima voluntate, sicut
in act.

in actibus inter viuos. Comprobatur hoc ex ratione, quã text. facit: dum inquit, quod ante ingressum vti potest suis bonis, postea non poterit, quia non erit dominus. Ante ergo potest, quia dominus: vnde poterit vti tanquam dominus: ⁊ sic omni respectu quo domini vtuntur disponendo: ergo etiam per viã testamenti. iuxta legẽ primã. ff. de testa. Et ad hoc facit tex. in dicta auth. ingressi. vbi non testantur ingressi: quia non sunt domini rerum: ergo ante ingressum possunt testari: quia domini reperiuntur. Ad idem tex. in capitulo, quia ingredientibus. xix. q. vltima. ibi: vlterius nulla sit testandi licentia. ergo prius potest. est tex. in dicta auth. nunc autem. ibi, si testati non sint. Cum ergo ista iura permittant ingredientem posse ante ingressum testari, ne talis permissio frustratoria reddatur, non debet testamentum ex ingressu irritari, vt Bart. dicit. Nec obstat si subtiliter dicatur quod in iuribus predictis non conceditur hoc principaliter, quod ingrediens possit testari, sed tantum prohibetur vt post ingressum non possit, ⁊ ante ingressum facultas testandi remanet ex regula communi. Et sic videtur quod ratio Bart. tollatur: quia respondetur quod ex quo iura volunt quod post ingressum non possit, satis videtur approbare testamentum prius factum. Et hoc debet intelligi cum effectu, ita quod non retractetur ex ingressu: alias in effectu non esset differentia, an post ingressum, vel prius, factum esset testamentum, quod est contra illa iura. Non obstant supra allegata in contrarium: ⁊ primo quod capite diminutus sit, quia hoc non attenditur, ex quo iura permittunt istum ante ingressum testari. Et hoc cum effectu debet intelligi, vt dictũ est. Preterea ista capitis diminutio, que fit in melius, non operatur istũ effectũ: vt Bar. tradit in dicta auth. si qua mulier. Non obstat quod transferuntur bona in monasterium: quia illud procedit, quando prius non fecit testamentum, prout sibi conceditur. Non obstat quod res deuenit ad eum casum, a quo incboari non potest: quia hoc nõ attẽditur: cum isto casu permittatur vt testari possit. Preterea quando absque culpa, ⁊ vitio eius, qui fecit testamentum, redditur intestabilis, testamẽtum prius factũ non rumpitur. §. furiosi. ⁊ §. sed ⁊ si quis. inst. quib. non est permis. fac. test. Non obstat quod text. in d. §. illud. loquitur in actibus inter viuos, dum dicit, vti: quia text. non intelligitur de simplici vsu, sed de vsu qualificato respectu dispositionis: quia loquitur de vsu ratione dominij: vt supra dictum fuit. Nam vsus pro dominio quandoque accipitur. l. donationes. §. species. ff. de dona. cum si. ibi in gloss. allega. Et ad hoc est tex. in auth. de resti. vbi Ang. dicit quod ille, qui permittit alicui vti re sua, sicut dominus, videtur in illum dominium transferre. Non obstat quod in sequentibus tamen in dispositione inter viuos videatur loqui: quia per hoc non restringitur dispositio precedens dict. §. illud. que generalis est, vt dictum fuit. Ad hoc bonus text. in lege, regula. §. pen. ff. de iur. ⁊ fact. ign. Non obstat ratio, que ponderatur: quia nihil facit, nã disponendo in vltima voluntate, ita vtitur bonis, sicut disponendo inter viuos. Vltimo non obstat, dum testatur non vtatur bonis, ex quo dispositio post mortem conferatur: quia, vt dixi, ibi non consideratur vsus pro commoditate, que percipitur, sed pro facultate disponendi: ⁊ isto respectu verba ista ve-

62 rificantur in testamento, sicut in actibus inter viuos. † Tertio dubitatur, si filiusfa. ingrediatur monasterium, an bona eius aduentitia, in quibus habet pater vsumfructum, monasterio acquirantur. Communiter doct. concludunt quod sic, reseruato patri vsufructu, vt Abbas hic refert: ⁊ not. Spe. de stat. mo. §. j. ver. queritur. Et ista conclusio limitatur secundum Abb. hic, nisi iste, qui ingreditur, expresse disponat de talibus bonis: quia clerici, ⁊ ecclesiastice persone habent priuilegium in aduẽtitijs, vt plenam habeant administrationem: ⁊ in istis reputantur bona quasi castrensia, que in secularibus aduentitia dicuntur: vt latius per eum hic. Sed in hoc non videtur bene dicere: quia nullo modo consonat, quod talis dispositio valeat in patris preiudicium, cui ius est quesitum in vsufructu, quod sine facto eius ab eo auferri non debet, iuxta l. id, quod nostrum. ff. de regu. iur. Et primo hoc clarum videtur in isto, qui velit intrare monasterium: quia non habet priuilegium in testando, propter regulas iuris communis, vt dictum fuit supra in j.

63 q. post gloss. † Ex quo infertur, quod minor, prodigus, vel alias inhabilis, ex eo quod velit intrare religionem, non habilitatur ad disponendum in casu, in quo alias prohibetur, nisi ad illud, quod in consequentiam venit ex ipso ingressu, vt dictum

n fuit in notabilibus: vel nisi conferatur dispositio in piam[n] causam. Et ita videtur procedere quod Abb. hic post alios dicit in versic. sed nunquid minor. ⁊ quod not. Cap. alleg. xvi.

64 disputat primo. † Similiter in clerico seculari dicendum est, vt testari non possit de bonis aduentitijs quesitis ante cle-

o ricatum in preiudicium patris, [o] cui quesitus fuit vsusfructus. Nam considero quod tex. in authen. presbyteros. in quo Abb. fundamentum facit, intelligitur, ⁊ loquitur de acquisitis post clericatum, quia dicit, de bonis acquisitis, ⁊ aduenientibus presbyteris, ⁊ clericis. Nam qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbi intelligitur, lege, si Titius. ⁊ quod ibi Bart. ff. de testa. mi. lege, in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. lege, ex facto. §. fin. ff. ad Trebel. late Bar. in lege, ex facto. ff. de vulg. Et ad hoc est text. in lege, sacrosancte. C. de epis. ⁊ cle. Confirmatur ista conclusio, quia in dubio priuilegium concessum intelligitur sine preiudicio tertij, lege secunda. §. merito. ⁊ §. si quid a principe. ff. ne quid in loco pub. Unde concludo quod vsusfructus acquisitus patri in bonis aduentitijs, non sibi auferatur ex dispositione facta a filio existente in clericatu, qui post acquisitionem vsusfructus superuenit. Ad quod etiam facit, quia talis vsusfructus acquisitus patri virtute patrie potestatis non perimitur, quamuis postmodum patria potestas absque facto patris extinguatur: vt not. gloss. ⁊ Bald. per illum text. in lege secunda. C. de bon. mat. ⁊ idem

65 Bald. in lege, quod si quis. in fine. C. de bon. que lib. cum si. † Ex supra dictis notandum est priuilegium, quod habent clerici filijfamilias, quod in bonis eorum aduentitijs vsusfructus patri non queritur. dicta auth. presbyteros. Hoc tenet Azo in Summa C. de bon. que lib. ⁊ est tex. in l. sacrosancte. C. de epis. ⁊ cle. vbi Bar. ⁊ Paul. de Castro: ⁊ tradunt Anto. de Bu. Abb. ⁊ Imo. in capitulo, quia nos. de testa. Ex quo notab. cautela colligitur, vt in bonis aduentitijs, patri non queratur vsusfructus, quando filiusfamilias efficitur clericus. Et hoc proce-

p dit in quolibet clerico, etiam existenti in minoribus [p] prout dicunt Imo. ⁊ Ab. in dicto capitulo, quia nos. per illum text.

66 ⁊ facit tex. in dicta auth. presbyteros. † Quarto queritur, si pater, qui habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij, efficiatur monachus, an vsusfructus acquiratur monasterio. Abb. concludit quod pro parte tantum dimidia debeatur monasterio: quia ex facto ipsius patris patria potestas extinguitur, prout Bart. tradit in authenti. idem est. C. de bon. que libe. per tex. in lege, cum oportet. §. cum autem. C. de bon. que lib. ⁊ idem sequitur Abb. in capitulo, cum simus. de regul. Mart. Silli. in dicta authenti. idem est. quem Alber. ibi refert, tenet quod

q in totum extinguatur [q] vsusfructus, quia tollitur patria potestas. Et ita sequitur Sali. in authen. ingressi. in viij. questio. C. de sacrosanc. eccle. glo. vero in dicta authen. idem est. voluit quod in totum vsusfructus acquiratur monasterio. Et hoc sequunt Bal. ibi, ⁊ Paul. de Cast. Et ista opinio verior videtur: quia in alio vsufructu quesito aliunde omnes communiter tenent, quod monasterio totum acquiratur. glos. Bartol. ⁊ doctores in dicta authenti. idem est. ⁊ tenet Speculat. in titul. de statu monachor. §. j. questione xlvij. Imola in l. cum filio. de legatis ⁊ fideicommissis primo. ergo idem videtur in tali vsufructu, quem habet pater in bonis aduentitijs: quia nulla ratio diuersitatis probabilis subesse videtur. Non obstat quod dicit Bartol. de emancipatione, per l. cum oportet. §. cum autẽ. quia in isto casu non emancipatur filius: ⁊ licet filius a patria potestate liberetur, ingressus monasterij ad hoc principaliter non ordinatur, sicut in facto emãcipationis cõtingit. Et iste actus est meritorius, ex quo pater preiudicium pati non debet. Nec obstat quod sit sublata patria potestas: quia per hoc nõ extinguitur vsusfructus, qui semel acquisitus fuit: vt notat Baldus in lege, quod scitis. C. de bonis que liberis. in fine, ⁊ in l. ij.

67 post glossam per illum textum, C. de bon. mat. cum sim. † Quin

r to queritur, an legata, ⁊ alia, que in testamento [r] continẽtur,

40 statim post ingressum monasterij debeant exequi [40]. Et breuiter respondetur quod non: sed mors naturalis ingressi debet expectari: vt Abbas hic concludit post Bartolum in authentica, si qua mulier. C. de sacrosanctis ecclesijs. Et idem Bartolus in lege prima, ff. de testament. argumen. l. Statius Florus. in §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. vbi etiam Bartolus inquit, quod si grauatus de restituendo post mortem eius, ingrediatur monasterium, non debetur fideicommissum. Et idem Bartolus per illum textum in lege, cum pater. §. hereditatem. ff. de legatis ⁊ fideicommissis secundo. Petrus de Ancharano consilio ccccxlij. in his dubijs. quinto dubio. Salicetus in l. j. C. de heredi. instit. cum concord. vt Alexander tradit in consilio xiij. circa primum dubium. libro tertio. Et in simili idem consuluit Petr. de Ancharano in consilio cclxxiiij. pro, ⁊ contra rationes. ⁊ in consilio ccccxxxix. ego autem. Alexan. in consi. cxxxix. viso themate. lib. ij. Predicta conclusio limitatur, vt non habeat locum, quando quis intraret religionem Mi-

s norum [s]: quia cum omnino incapaces sint, statim debet testamentum habere effectum, sicut per mortem naturalem. Abb.

hic post Bartol. in d. authent. si qua mulier. & in locis supra allega. Et idem Bar. in trac. Minoricarum. in iiij. parte. in ver. isti etiam heredes. & post Ang. tradit Alex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellia. & latius idem consulendo reassumit in consilio xxij. supra allega. vbi respondent ad vnam rationem, quã Jmo. in contrarium adducit in dicta lege cum pater. §. hereditatem. de leg. ij. Secundo fallit in legitima, [t] que statim post
t ingressum monasterij filijs debetur, licet monasterium capax sit bonorum, secundum Abb. hic, per tex. in c. cum simus. de regul. Et illum text. etiam Abb. adducit in c. Raynutius. in fin. de testa. & idẽ Abb. ad hoc ponderauit glossam, in c. transmisse. qui fil. sint legi. Et istam opi. de equitate canonica sequit Bal. in d. autb. si qua mulier. ver. quinto noto. Pet. de Ancb. & Cardi. in d. c. cum simus. Roma. in lege, si cum dotem. in prin. ff. sol. mat. Contrarium tamen voluit Bar. in d. autb. si qua mulier. quem Abb. hic refert, & sequitur ibi. Sal. versi. quero vndecimo. dicens quod doct. hoc communiter sequuntur. Et istam veritatem esse dicit Bal. in repe. cap. si pater. de testa. in vj. quem refert, & sequitur Alexand. in dicta lege, si cum dotem. in princ. Jdem tenet Are. in lege prima. ff. de testa. & late tradit Joan. de Ana. in capi. ij. & fin. de delict. puero. Et pro ista communi opi. est tex. in d. autb. si qua mulier. quem Abb. in d. c. cum simus. ad hoc inducit. Non obstat tex. in d. c. cum simus. in quo vis tota consistit: quia respondetur quod pater ibi erat mortuus. Abb. tamen hic dicit quod tex. ibi contrarium innuit, & puto quod voluit dicere, prout ipse Abb. declarat in dicto cap. cum simus. quod ibi, in principio, pater nominatur simpliciter, ergo videtur, quod pater viueret: quia non dicitur pater quondam, prout solet dici de patre mortuo: vt in cap. cum contra. de pig. Sed responderi potest quod illud procedit in principio tex. quo casu clarum est, quod pater viuebat: quia intrauit monasterium simul cum filio: sed ille tex. ad questionem nostram allegatur in fine, vbi nihil de patre dicitur. Et ex illo text. satis colligitur quod pater esset mortuus, dum inquit, quod filius potest postulare bona, que sibi ex successione obueniunt. Nam successio proprie conuenit defuncto. l. hereditas. de verb. sign. Et ita illum tex. põderauit Sal. in d. autb. si qua mulier. & d. Abb. in d. c. cum simus. Secundo ad illum tex. responderi potest, quod tex. ibi dum dicit, quod tunc de presenti bona paterna postulari possint: vnde potest intelligi tunc demum patre mortuo. Suadetur hoc, quia tex. ibi tantum voluit ostendere q̃ habeatur pro puro laico ille, qui exiuit religionem, quã intrauit ante annos discretionis. Prima tamen responsio planior est. Et sicut viuente patre in monasterio, filius qui remansit in seculo, non potest legitimam petere, vt dictum est, ita ecõtra filius, qui ingreditur monasterium, eo viuente, scilicet patre, non poterit legitimam consequi, vt tradunt Pet. de Anc. & Jo. de Ana. in d. c. ij. de delic. pue. facit tex. in c. j. xviij. q. j. cum
68 gl. † Sexto queritur an testamentum prius factum post ingressum monasterij reuocari possit. Abb. hic contra Bar. quem refert, concludit quod non, vt per eum hic. Et istam opi. tenuit Ang. in l. j. ff. de testa. ibi: tu dic, cum testari non possit post in-
v gressum, autb. ingressi. C. de sacrosan. eccl. pariter non poterit [v] testamentum reuocare. l. si vt proponis. C. de nupt. Et idem sequitur Jmo. in d. l. j. quia testamentum ex sola voluntate reuocari non potest, sed debet aliud testamentum fieri. §. ex eo autẽ. Insti. quib. mo. testa. infir. Are. in d. l. j. conatur sustinere opin. Bar. quam hic sequitur Ant. de But. & consi. xxix. condidit testamentum. & dicit, q̃ imo ingressus monasterium facta professione poterit testari. Hoc secundũ eum, probatur: quia ingressus testari prohibetur ex eo q̃ non habet bona, vt dicitur in d. authẽ. ingressi. sed iste habet bona, saltem in articulo mortis: q2 ipso iure mortuo ingresso, bona per aditionem acquiruntur heredibus: & sic ex persona defuncti in monasterio, transferuntur in heredes, ergo videtur quod essent apud illũ professum, qui moritur in monasterio. Unde si dominus est, poterit testari: ergo & testamentum reuocare. Facit q̃ no. Jo. And. in c. nõ potest. de preb. in vj. Sed tamen responderi potest primo quod
x nullo modo videtur dominium esse apud [x] monachum: quia hoc repugnat religioni, in c. cum ad monasterium. de stat. mo. Sed dominium erit apud monasterium, ad quod omnia in ipso ingressu transferuntur. in d. autb. ingressi. & illud dominiũ remanet apud monasterium, donec ingressus viuit: sicut in vsufructu contingit, vt declarat Bar. in d. autben. ingressi. & sic de monasterio transfertur postmodum in heredes mortuo ingresso. Uel secundo, dato quod pro illo instanti dominium esset apud monachum, illud toleratur ad hoc, vt testamentum effectum sortiatur: vnde hoc extendi vltra necessitatem non debet. Et propter hoc non est dicendum quod testari possit de nouo. Nam quando aliquid toleratur contra regulas

iuris propter aliquam necessitatem, intelligitur quatenus imminet necessitas: vt not. Bar. in lege prima. §. nuntiatio. ff. de ope. noui nun. vbi alleg. tex. in lege prima. ff. de fer. in lege senatum. ff. de offic. presi. & ideo verior videtur opi. contra Bart. Distingui tamen potest quod aut vult reuocare testamentum, in quo essent prius instituti extranei instituendo filios & ecclesiam, secundum formam autben. si qua mulier. & potest, sed instituendo alium extraneum, non possit: vt Paulus de Castro concludit in dicta autbenti. si qua mulier. & idem voluit in effectu Bald. ibi. Septimo iuxta ordinem Abb. queritur de successione ab intestato eius, qui ingreditur religionem incapacem bonorum. Et primo in eo, qui ingreditur religionem fratrum Minorum, conclusio est quod acquiruntur venientibus ab intestato. Abb. hic post Fede. in consilio xxvj. casus talis est. & idem tenet Bart. in tracta. Minoricarum. in vltimo lib. in princ. versi. sed ad quos pertinebunt bona. & Bald. idem sequitur post Jaco. But. in autben. ingressi. versi. extra glo. queritur. C. de sacrosan. ec. vbi inquit quod illis bona debentur, ad quos peruenirent, si ingressus monasterium mortuus fuisset. Et fm istam conclusionem in fauorem venientium ab intestato, consuluit Ro. in consil. cclxviij. in casu proposito breuiter. & in consilio cccxvj. circa declarationem. vbi dicit istam esse communem opinionem, & idem dominus Abbas in consilio xxvij. dubium, super quo. lib. primo. Nam fratres minores incapaces sunt tituli, & emolumenti: vt Baldus dicit in lege eã, quam. versiculo, secundo querit gloss. C. de fideicommis. & tales habentur pro mortuis, & omnino extinctis. Unde in terminis huius decreta. non excludunt fideicommissum: vt Baldus scribit in lege cum accutissimi. versi. item nunquid frater minor. C. de fideic. & ideo isti incapaces sunt estimationis: & non possunt bona capere vt vendant. Ab. hic per text. in cle. exiui. §. cupientes. de verbo. signifi. Car. in dicta cle. exiui. §. proinde. in fin. & idem Cardi. in consilio cij. super dubijs premissis in se-
69 cundo dubio. & Bald. & alij in locis infra allegandis. † Secun-
y da conclusio, Fratres predicatores [y] & alij mendicantes, exceptis fratribus Minoribus, etiam bona immobilia capere possunt, non vt retineant, sed vt vendant, & pretium in eorum necessitatibus conuertatur. Gloss. not. in capitulo vnico. de relig. domi. in vj. Specu. in titu. de statu. mona. §. primo, ver. tertio queritur. & sequitur Bald. in lege, cum questio. C. de leg. cum concor. vt Alexand. tradit in lege, apud Julianum. §. constat. de leg. primo. Et illam pro singulari allegauit Ro. in sing. ccxc. incip. prohibetur forensi. Et secundum istam conclusionem consuluit Bald. in consilio lxxx. super infra scriptis. libro primo, vbi inquit ita communiter seruari in fratribus mendicantibus, preterquam in Minoribus. Jdem Bald. in consilio. lxx. sciendum est. libro secundo: & in consilio. cxx. punctus circa finẽ. e. lib. tertio. Car. in consilio lxvj. in dubio premisso. circa fi. Jsta tamen conclusio videtur potius ex consuetudine procedere, quam de iure, vt tradit Bald. in autben. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. Petr. de Ancb. in consilio. lv. incip. Jo. Andre. in clem. dudum. Cuma. in consilio clij. Joannes. & in consilio clix. viso. Et quod mendicantes de iure etiam pretium rerum accipere non possunt, arguit Arch. xxvij. questione prima, in capitulo, de viduis. quia pretium succedit loco rei. Sed Bald. respondet in capitulo, cum causa. in versiculo, quero nunquid. de re iudic. quod dominium momentaneum regulam non infringit argumento, lege finali. C. de bonis que liber. Plus attentauit Calderin. in consilio. xlvj. an bona ingressi. in titu. de testa. quod alij mendicantes preter Minores, possunt bona retinere: finaliter tamen residet in conclusione supra dicta, quod accipere possunt vt vendant. Et illud consilium refert, & sequitur Dominicus in capitulo primo. §. confirmatos. de religiosis domibus, in sexto. Et ita ex supra dictis, patet communem opinionem esse secundum glossam in preallega. cap. j. de religiosis domib. in sexto. Et ita Alexander concludit in consilio lxxxviij. eximie domine. libro ij. Et in tali alienatione non requiritur solennitas requisita in alienatione bonorum ecclesie: quia fit ista alienatio ex necessitate status eorum. Jta notat Baldus in dicta autbentica, si qua mulier. versiculo, sed ponamus. argumen. l. ij. ff. de reb. eorum. Jdem Baldus tradit in consilio predicto lxx. sciendum est. Et idem in simili voluit Lapp. allegat. vigesima sexta. disputat. primo. circa finem. Facit quod notat Lau. de Rodulphis
70 in repet. c. fine exceptione. xij. q. ij. in xix. & xx. questio. † Tertia conclusio, Annui reditus fratribus minoribus acquiri non possunt. dicta clementina exiui. §. annui reditus. de verborum significatio. Et hoc procedit etiam in alijs mendicantibus. Et similiter hoc locum habet, licet annui reditus sint modice quãtitatis. Jta notabiliter probat, & post longam disputationem elegan

eleganter concludit Fulgosius in consil.ciiij.Titius condidit testamentum.Et hoc verum est,quando pro victu,& alimentis relinquuntur:secus si pro aliqua alia necessitate.Unde valet legatum annuũ pro studio alicuius fratris minoris: vt notabiliter tradit Abb.in cons.lxiij.quedam domina B.in ij.lib. Et eo casu,quo isti mendicantes ex consuetudine, priuilegio,vel etiã de facto,bona aliqua possideãt, pro illis ad charitatiuum subsidium obligantur.Petr.de Ancha.in cons.clxxx. contra fratres.Et illi consilio se subscripsit Anto.de But.in cons.xxxiiij. vt supra solenniter.Et idem voluit Bal.in cons.ccij.fratres.libro ij. Ad predicta, qui dicantur mendicantes, notatur in d. c.j.de reli.domib.in vj. Et dubitatur de fratribus ordinis seruorum. Calder.in cons.xvij.an seruorum.in tit.de reg.cõcludit quod non. Et idem Domi.post Jo. And.in d.c.j.§.confirmatos.& Bene.Capra in cons.xxiiij. punctus fuit,quidam. Quid autem de fratribus Carmelitanis?Fulgos.in consi.ciiij.supra allegato tenet quod sint mendicantes.Idem Angel. in consil. xcj.sancta Carmelitarum religio.no.Lap. alleg.xv.an fratres
71 de Carmelis,& de predicatoribus.Alex.in d.cons.lxxx.† Octauo queritur de monacho,qui in aliqua ecclesia constituit prior reuocabilis ad nutum superioris, an per talem monachũ priorem,acquiratur prioratui,si bona prioratus sint diuersa a monasterio?Abb.hic quod sic,post Fed.in cons.v.quidam monachus.& idem videtur velle Ang.in §.interdicimus.ver. vltimo not.in auth.de eccl.tit. Aliter tamen videtur loqui Bar.in l.si communis seruus ita.ff.de stip.ser.no. Pe.de Ancha.in c.j.de pri.in vj.Cui autem monasterio acquiratur hereditas per monachum, qui in vno monasterio reperitur tempore aditionis, cum in alio esset tempore,quo hereditas fuit delata:tradit Fede.in cons.xxvj.casus talis est,quidam. Bar.in l.ij.§.fi.ff.de bo. poss.secundum tab.Bal.Ang.& alij in l.si quis mihi bona. C.de acq.here.cum concord.vt per Alex.in l.non dubium. C.de iure
72 delibe.†Alia similis dubitatio est,Si quis tempore,quo hereditas defertur,frater minor sit, vel monachus, & postmodum tempore aditionis,bonorum capax reperiatur, cui hereditas acquiratur.Fede.prosequitur in cons.xxvj.preallega.quem refert,& sequitur Bal.in l.si alienum.§.extraneis.ver.secundo facit.ff.de her.inst.& idem Bal.in l.inter antiquum.C.de vsufruc. Facit quod not.Lap.alleg.lxvij. quidam Franciscus.Bald.& Ang.in l.ex facto.§.Julianus Longinus.ff.de vul.& pup.substit.Imo.in l.in substitutione. eo.tit. Ro.in l.si seruus eius.de
73 acq.her. † Nono queritur,si ingressus monasterium,intra annum probationis moriatur, an bona eius monasterio acqui-
41 rantur [41]? Abb.concludit quod sic, quando expresse bona dedicata sunt monasterio: secus si nulla facta mẽtione bonorum, ingrediatur monasterium simpliciter: quia tunc non monasterio,sed veniẽtibus ab intestato applicari debẽt, cũ nulla ratio subesse videat quod monasterio acquirant: quia intra annum probationis non dicitur religiosus. c.religioso.de sent. excom. in vj. Et hoc est in clerico seculari, cui succedunt venientes ab intestato. Ergo videtur idem in isto decedente intra annũ probationis:vt latius per Abb.In cuius dictis primo aduertendum est:quia quãtum ad propositũ, non videtur quod debeat vis fieri,vtrũ tacite, vel expresse bona monasterio collata sint: nam q̃n expresse ab ingrediẽte bona monasterio dedicata sunt, tacita cõditio intelligit, si in monasterio perseuerabit: vnde eo redeunte ad seculum,bona recuperabit: vt Ab.ipse concludit in c.quod a te.de cler.coniug.vt no.in c.constituimus.de regul. vbi bonus tex.Secundo non videtur bona equiparatio,quam Abb.facit de clerico seculari:quia per clericatum nõ acquiruntur bona ecclesie,sicut contingit in eo,qui monasterium ingreditur.auth.ingressi.C.de sacrosan.eccl.Et hoc dicit And.Sic. in c.ij.j.de testa.Sed responderi põt, quod Abb.comparationem facit de isto existenti intra annum probationis,qui nõ dicitur monachus,nec religiosus,& potest retrocedere, & de clerico ad istum,qui non est religiosus,argumentum videtur bene procedere. Tertio circa questionem Abb.principalem magis
42 communis opin.contra Abb.esse videtur, quod monasterium admittatur ad bona defuncti [42]. Cy.& plerique alij hoc tenẽt in d.auth.ingressi.& idem vult Bar.in d.auth.si qua mulier.circa fi.d.Ant.hic,& Pet.de Anc.in c.ij.de testa.in c.cum causam. de elec.Et ad hoc plura adducit Pet. de Anch.in disput.in c. episcopus,idemque patronus.quem And.Sic.refert in d.c.ij. de testam.Et precipue fundatur ista opin.quia ingressus in eadem voluntate videtur persistere.arg.c. maiores.de baptism.& quia dedicatio persone bonorum facta monasterio, mediante ingressu videtur pura a principio:sed post modum resolui-
43 tur per euentum cõditionis,si intra annũ non placuerit [43]: vt tradit Pet.de Anch.in consi.lxviij.contra donationem.ponderando plura iura in titul.de reg.que resolutionem sonant in c.super eo.ibi:recedere voluerint.& in c.significatum.ibi:a religione recesserit. Si ergo actus resoluitur, interim pure videtur acquisitio facta monasterio,& fundata videtur intẽtio monasterij,nisi de penitentia,& de resolutione probetur: vt not.in l.ij.ff.de in diem addi.Opinionem tamen Abb.hic tenet Imo. in d.c.ij.quia ex quo testamentum non fecit,videtur voluisse venientes ab intestato succedere.l.conficiuntur.ff.de iure codic.& idem Abb.hic dicit. Sed ad hoc respondetur quod ratio ista cessat in isto,qui religionem iurauit,quia tunc alia maior videtur esse presumptio pro religione,& illa preualet. arg.c.literas. de presump. Imo constare videtur quod noluit bona acquiri venientibus ab intestato,ex quo cõtulit monasterio, per supra
44 dicta.Istam etiam opi. Abb [44].sequitur d.Benedi.Capra in cons.cxlv.punctus,quidam iuuenis Pandulphus.& And.Sicul.in d.c. ij. quia ante factam professionem non dicitur ingressus vere:vt Bar.dicit in d.aut.si qua mulier.in l. nulli. per illũ tex.C.ne sanc.bapt.reiteretur. Monasterio autẽ bona non acquiruntur,nisi post ingressum.d.auth.si qua mulier.vbi tex.Ergo si ante annum probationis moriat, & ante professionem,& sic ante ingressum,bona monasterio non acquiruntur.Et ad hoc facit,quia ante professionem nõ dicit religiosus.c.religioso.de sent.excom.in vj.& in d.c.beneficium.de reg.iu.in vj.& no.Bald. in cons.cccxxiij.in ij.lib.Sed istis,& similibus respõderi potest, quod licet ante professionem nõ dicatur proprie ingressus,nec vere religiosus, tamen in quibusdam habetur pro religioso, & talis est de foro ecclesie.Ang.in l.i.ff.de pen.vbi allegat bonum tex.in l.statuliber.ff.de quest.& idem dicit Pet. de Anc.in d.cõsil.lxviij.Et ita in proposito dici potest,quod habetur pro religioso,quãtum ad istam acquisitionem bonorũ,cum per ingressum pure bona acquirantur monasterio, nisi postea acquisitio
5 resoluatur,vt supra dixi. Et in dubio pro religione [5] iudicandum est.l.sunt psone.ff.de reli.In alijs vero extra questionẽ,an nouitius intra annũ pbationis pro psona ecclesiastica debeat iudicari: in not.quest.tradit Pet.de Anc.in cons.lxviij. s. allegato.Imo.in l.si seruus,la pe.ff.de stipu.ser.& Do.in c.cũ quis. ver.quid de illo.de sepul.in vj.Fede.in cons.xxij. questio talis est.ver.subsequenter queritur.& Mar. Soc.in cons.inci.quan-
74 nis plurimorum. † Decimo queritur,quid de bonis feudalibus ingredientis.In his conclusio sit,quod regulariter monasterio non acquiruntur: quia beneficiũ ad eũ non pertinet,qui officium gerere non debet.c.j.de vas.mil.qui ar.belli.depo.& in c.qui clericus.si de feu.fue.contr.inter do.& vas.Facit tex.in c.j. §.j.de alie.feu.& in c.j.de feu.femi.in c.j.an mutus.no.Bar.in l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dam.infec.cum si.vt Alex. congerit in consil.x.viso instrumento.libro v.Idem est in Regno, Baronia,vel Ducatu,quia ista non trãseunt in monasterium. Bal.in l.deo nobis.ver.quarto nota.C.de episco.& cleri. Predicta conclusio fallit,quando est tale seruitium, quod a monasterio prestari potest: puta si annua pensio prestetur. Et idem in seruitio personali,quod honeste prestari ab ingrediente possit per se,vel per alium.Cyn.in authent.ingressi.C.de sacrosan. ecclesi.& Innoc.Joan.And.& Abb.post alios hic.Speculat.de statu monachorum.§.j.versicu.xlv.glo.in c.j.§.ex hoc,de feudo femi.Et ita communiter tenetur secundum Salicet. in dicta authenti.ingressi.vers.quero octauo.extra gloss.Alexander in dicto consil.x.& idem Calderi. in consil.ij. an clericus. de feud. Bald.in l.si quis.in principio,C.de episcopis & cleric.& in auth. nisi rogati.C. ad Senatusconsultum Trebellia.& in capitulo, que in ecclesiarum. de constitution. versiculo, ex predictis apparet. Et idem ibi, vbi subijcit, quod tandiu durabit apud monasterium, quandiu feudatarius viuit vita naturali. Et
75 idem Baldus dicit in dicta authentica. † Secundo fallit in feudo,de quo femina esset inuestita: quia eo ipso quod femina habilitata reperitur,seruire potest per substitutum. Speculator in titulo, de feud. §. quoniam. versiculo vigesimo primo. & ibi Joannes Andreas. Cum ergo per substitutum prestari seruitium possit, sequitur quod tale feudum in monasterium transferatur, per supra dicta. Et ita latius Alexand.deducit
76 in consilio decimo preallegato.† Tertio fallit, quando feudum esset francum: quia transit in monasterium: vt Baldus not. dicit in lege, si plures.C.de condict.insert.allegat text. in c.inter dilectos.de fide instrum.& ibi etiam Bald.in iiij.colum. & idem Bald.in d.authent.nisi rogati.ver.ceterum.Et dicitur
45 francum,id est liberum [45], quia concessum sine fidelitate,& vbi etiam concessa est proprietas: vt per Bald. in d.l.si plures. de quo Old.in con.cexxiiij.factum tale est,quidam miles. Alex.in consilio iij.quia omne datum.libr.j.Bald.& alij in proemio feu.
77 Quid † autem in emphyteusi,an trãseat in monasterium.text. est in §.j.in authent.de alien. & emph. vbi in effectu probari videtur quod non:quia potest reuocari,vt ibi dicitur.Et ita con

cludit Abb.hic post Bar.& Spe.in locis per eum allega. Tex. tamen qui allegatur in d.§.j.loquitur in emphyteusi ecclesie, & in alienatione expressa:vt declarat ibi Bar.& idem Bald.in d. authenti.ingressi.versicu.quid in emphyteusi.vbi inquit, quod in d.§.j.in effectu non transit,ex quo reuocari potest.Et hoc in emphyteusi ecclesie,prout loquitur:quia illa non transit,nisi ad filios.Secus si emphyteusis a priuato conceditur,quia transit in monasterium,sicut vsusfructus, secundum eum. Et hoc tenet Pet.de Anc.in cons.cccclxxj.quidam ser Antonius.in primo dub.& idem Bal.in authent.nisi rogati.ver.quero nunquid in contractu emphyteutico.vbi allegat Inno.hic,& dicit quod durabit pro vita ingredientis:illo mortuo nō remanebit apud monasterium. Nam licet quis receperit pro se,& filijs,non transit in monasterium:quia non est verus filius, vt dicit Anto.de But.hic,& Bald.in d.authen.nisi rogati.in ver.preallе. faciunt

78 que superius dicta sunt.† Postremo queritur,quo iure bona monasterio acquiruntur.Et primo quo ad bona,que tempore ingressus proueniunt,non solum dominium, sed etiam possessio in illis monasterio acquiritur:vt Abb. hic concludit post Inn.& alios.Idem voluit glo.in c.si qua.xix.q.vlt.Spec.de statu monach.§.j.ver.vj.Cyn.Bar.& Bal.& alij sequuntur in d.authent.ingressi.Bar.in l.si adoptauero.ff.de prec.& Abb.in consil.liij.succincte,& conclusiue.li.j.Facit quod not.Barto.in l.cū heredes.in prin.ff.de acquir.possess.Et ratio est:quia bona accessorie personam sequuntur:vt in d.l.si adoptauero.Et ideo si vna ciuitas alteri subijciatur,quod possessio,quam illa ciuitas habet in suis castris,ipso iure transit in ciuitatem, cui subijcitur.Pet.in l.seruitutes.ff.de seruit.Ant.de Bu.in c.fi.de causa poss.& proprie.facit quod not.Bal.in l.si pater.ff.de ado.Et predicta conclusio bene procedit,quādo bona ex ipso ingressu tacite acquirunt:secus si expresse bona monasterio dedicata sint: quia tunc resultat expressa donatio,in qua ipso iure absque apprehensione possessio non transfertur: vt not.in d.l.cum heredes.Ita not.sub dubio forte,Are.hic dicit limitari d.l.si adoptauero.de precario.quia expressa prouisio hominis tollit prouisionem legis,que aliquo iure speciali inducitur.l.fi.C.de pac. conuen.& per Dy.& Bart.in l.j.§.vnde queritur.ff.de publ.Cōfirmatur hoc,quia quando quis expresse dedicauit se,& sua,bona veniunt eque principaliter,vt tradunt Bar.& doc.post glos. in d.authent.ingressi.& tunc acquisitio bonorum nō pendet ab ingressu.Et sic cessat ratio, que ponderatur in d.l.si adoptauero.& ita sequuti sunt scribentes alij posteriores. Mihi tamen aliter dicendum videtur:quia nullo modo consonat quod minoris virtutis sit expressa dedicatio bonorum facta monasterio ab eo,qui etiam cum persona ingreditur, quam illa tacita acquisitio,que ex ipso ingressu in consequentiam sequitur. argu. l.cum quid.ff.si cert.peta. Nam illa expressio bonorum videtur fieri, vt acquisitio bonorum efficacior reddatur. ar.l.ea tamen adiectio.ff.de leg.iij.ideo inducta ad augmentum, non debent operari diminutionem.l.legata inutiliter.ff.de leg.j.Non obst. quod in contrarium allegatur de prouisione hominis,que tollit prouisionē legis de iure speciali: quia primo responderi potest quod in isto casu prouisio legis fit de iure cōmuni, vt ipso iure possessio bonorum acquiratur,quando accessorie venit ad personam.d.l.si adoptauero. Sed tamen quia instari potest φ ex iure speciali illud introductum sit contra regulam.l.cū heredes.in prin.ff.de acqui.poss.ideo secundo,& melius, respondetur quod illud locum habet, quando prouisio hominis circa idem concurrit cum prouisione legis: secus si circa diuersa: vt not.Bartol.in l.si cum dotem. in princip.ff.solu. matrimo. Et ita videtur in proposito:quia prouisio hominis,respicit principaliter ipsam dedicationem bonorum:dum expresse bona conferuntur:sed prouisio legis respicit modum acquirēdi, vt ipso iure etiam possessio bonorum monasterio acquiratur. Tertio dici potest quod cum prouisio legis plenior sit in isto casu,ab illa recedi non videtur per prouisionem hominis:vt in simili de extraordinario remedio Bar.dicit in l.in prouinciali.§.j.ff. de operis noui nunciat.Non obstat quod acquisitio bonorum accessoria non sit, sed eque principaliter consideretur: quia dato φ hoc verū sit,non debet minus operari quam tacita acquisitio,vt supra dixi:& talis expressa dedicatio ad maiorē effectum consideratur:vt per Barto.in d.authent.ingressi.Vltimo non obstat quod in donatione vniuersali expresse ipso iure possessio non acquiratur:quia illud procedit,quando fuit facta simpliciter:sed in isto casu etiam concurrit trāslatio persone, que operatur acquisitionem bonorum ipso iure.d.l.si adoptauero. Et sic iste effectus ex tacita producitur, idem in expressa dicendum videtur per supra dicta. Secundo de alijs bonis,que veniunt post ingressum, dicatis vt per Abbat. & alios hic, & late tradunt Bartol.Alegand.& Moder. in l.j.de vulgari & pupilla.substit.

¶ Additiones.

B ¶ Electionis. Adde eundem Decium in cap.post cessionem. supra hoc tit.

B ¶ Quibuscunque. Quod,quando dictum est in cōcessione emphyteusis, concedimus tibi & heredibus tuis quibuscunque, tūc etiam extranei veniant,vide per Socinum consilio cxv.in primo volumine. Hiero.Gig.

1 ¶ Verbum.De hoc verbo,deuoluatur,vide Gui.Pape cons. cciij.vers.venio ad primum.lib.ij.

2 ¶ Approbari. Idem Deci.in c.cum venerabilis.in ij.notabi. de exception.

3 ¶ Imponatur.Adde Dec.in c.sollicitudinem.in ij. not.de appell.& adde quod quando reus super exceptione sua mouet iudicium,debet moueri coram iudice suo,non actoris.vide Dec. in c.dilectis.in v.not.de appell.

4 ¶ Videtur.Adde quod ita cōsuluit Dec.in cons.cccclxxxviij.

5 ¶ Presumitur.Vide Fel.in c.cum Jo.de fid.instr.vbi ostēdit communem opin.esse in contrarium,& decisionem Alex.reprobat Jas.in l. eum qui.§.in popularibus.in fi.de iureiuran.vide etiam Dec.in cons.cxlvj.in iij.dub.in princ.

6 ¶ Presumitur.Adde Dec.in c.nouit.in iij.not.3̄.de iud.

7 ¶ Excludatur.Idem Dec.in c.ij.in j.no.de excep.

8 ¶ Prohibentur.Vide Dec.in cons.lxv.

9 ¶ Animus.Adde Dec.in c.super literis.de rescr.

10 ¶ Anime.Idem Dec.in d.c.super literis.

11 ¶ Non sufficit.Et quod non faciat indicium vide Dec.in consil.cxxxij. & que familiaritas testem repellat,vide que habes li. xiij.consiliorum.in cons.lij.

12 ¶ Ingressum.Adde Dec.in c.intelleximus.de iud.

13 ¶ Intulerit.Vide Dec.in c.quia.in prin.de iud.

14 ¶ Interpretatur. Adde quod hoc non solum habet locum in reo,sed in quolibet.vt per Dec.in c.cum venerabilis. de excep. in cons.cxviij.in cons.cclvij.in consi.cclxxviij.Vide tñ quia cōfessio que sonat in delictum & nō delictū interpretatur in deteriorē partem.Hip.Marsil.in sing.cxxviij.regulā.Et quod interpretetur in fauorē rei,vide Deci.in cōs.cccclxxxij.in fi.in consi. ccccxiij.& in fauorem confitentis Deci.in cons. dxxxix.col.j.

15 ¶ Concludit.Idem dicit Dec.in l.j.in glo.in ver.varios.glos. successiue.ff.si cer.pet.in addit.nouis.

16 ¶ Producentis.Vide que ponit idem Deci. in c. tertio loco. in prin.de probat.

17 ¶ Licet non sit.Late Dec.in c.dilecti.in iiij.no.de excep.

18 ¶ Quod sequitur.Inferebam alias ad statutū nostrū florētinum,de mundualdis,quod mulier 3̄hens matrimoniū non indigeret solennitate mundualdi,per tex.in l.in copulandis.vbi Bal.C.de nup.Jas.in l.si vnus.§.pactus ne peteret. ff.de pact. vers.Quarto dictum statutum.Et alias etiā disserebam,instit. quib.mo.ius pat.pot.sol.in prin.in ij.no.post Jo.de Plat. ibi, an in arrogatione talis solennitas exigeretur.

19 ¶ Expressam.Idem repetit Dec.in l.gñaliter.§.cūm autem. in glo.in ver.iusta.vers.secūdo post gl.C.de instit.& substitutio.

20 ¶ Substitutum.Adde ad hec omnia Deci.in d.l.generaliter. §.cum autem.in d.gl.in ver.iusta sobole.in prin.

21 ¶ Limitatur.Limita omnes istas limitationes,videlicet stāte statuto,de quo ibi:& nisi testator esset etiam ipse naturalis.

22 ¶ Tenet.Sal.in ciuitate Perusij 3̄suluit φ statutū non valeret,habes d.3̄s.li.j.3̄s.j.in ij.dub.3̄rium vide cōsultum per collegiū Boñ.in d.lib.& de hac q.vide Jo.Ba.de sanc. Seue. in repet.l.omnes populi.ver.vij.querit.ff.de inst.& iu.vbi multa allegat:& dicit communē esse quod non valeat, & quod non valeat vide Dec.i c.ij.in ij.lec.de 3̄st.& vide Ang.de Are.in tra.d̄ testa.

23 ¶ Comprehenduntur.Dicit tamen Deci.in d.§. cum autem. quod iste tex.male allegatur per Abba.hic.

24 ¶ Proferuntur.Adde Jaso.in l.sed si hac.§. liberos.ff.de in ius voc.Cor.cons.lxxxiij.de duobus.ver.appellatione autē filiorū.li.j.in cons.clxvj.quatuor.li.xj.And.Sic.in cōs.xv.vers.& si quispiā.li.j.in cons.lvj.ver.& circa hoc.li.ij.Soc.in 3̄s.xlij. subtiliter.li.iiij.Jas.in l.ij.ver.vltra.Sal.& scrib.& vers.xxj.quero.C.de iure emphy.in l.j.vers.Quarto facit.ff.si quis in ius voc.nō ier. in l.maritus.ver.considerabā.C.de proc. in l. que delegato.ff.de leg.j.Fel.in c.quoniā.de simo.Mars. sing.cxcj.sepius iam dixi. Jas.in l.vt libe.ver.Tertio hinc esse dixit.C.de coll.Ber.in 3̄s. xlvj.viso casu.in fi.li.j.Jas.in cons.xxxix.not.dubitatio.li.j.in 3̄s. cxv.in questione.ver.non obstat vnū.eo.li.vbi no.limitatur nisi essemus in fauorabilibus.Dec.in cons.clxxj.in causa.in cōs.ccj. in causa.Azo in cons.xx.prima facie.in prin.Cor.cons.cclxxj.de hac. lib.iiij.Ripa in l.ex facto.§. si quis rogatus.nume.59.ff.ad Trebellia.Deci.in consil.dlxvij.in casu.circa med.

Limitatur.

25 ¶ Limitatur. Vide eundẽ Dec.in l.generaliter.§.cum autem. C.de instit.& substi.in vlti.nota.

26 ¶ Materiam. Adde Dec.in c.at si clerici.§.de adul.ꝫ.de iud.

27 ¶ Etate. Vide que habes in cons.liij.li.ix.tuorum consiliorum in ij.dub.Bald.in cons.lxvj.lib.iij.& quod etas maior vel minor debeat probari per allegantem, vide Corn.in cons.xcviij.litera a.lib.j.Alex.in cons.cxlvij.nu.9.lib.vij.nisi esset datus tutor vel curator.Rota dec.ccliiij.in anti.Alex.in cons.lxxxv.li.ij.Bar.in cons.xcij.Are.in cons.lxxxij.Calca.in cons.lxxix.nu.12.

28 Maiori etate. Adde quod cum Deci.hic tenet Robert.Maranta.in repeti.l.is potest.nume.199.ff.de acqui.hered.contrarium tamen voluit Bald.in cons.xix.lib.v.Bartol.in cons.inci.B.fecit testamentum.in fi.

29 ¶ Concurrunt. De ista prelatione priuilegiorum vide Deci.in cons.iij.in cons.cxiij.in cons.cxlvij.& in no.casu in cons.ccxxij.latissime in l.in toto iure.ff.de regul.iur.& in no.casu Roma.in cons.clxvj.de ecclesia restituenda contra ecclesiam, cuius bona erant prescripta.

30 ¶ Attenditur. Idem in cons.cxlvj.

31 ¶ Fauorabilior. Idem Dec.in d.cons.cxlvij.

32 ¶ Specialitatis. Adde Dec.in d.cons.cxlvij.

33 ¶ Loquitur. Idem Deci.vbi supra.

34 ¶ Procedit. Adde Dec.vbi supra.

35 ¶ Vincit reus. Idem Deci.vbi supra.

36 ¶ Suscepisset. Quid si monasteriũ est incapax,& quid si ex priuilegio habet,vt possit vendere bona: vide que habes in consil.lxx.lib.xiij.tuorum consiliorum.

37 ¶ Substitutus. Idem de clerico facto in fraudem,& de matrimonio,Dec.in cons.cxxx.

38 ¶ Consideratur. Vide que circa hanc conclusionem tradit latandem Dec.in consil.cccxxi.accurate & diligenter absoluta fuit. [redacted]ex his comprobatur.

39 [redacted]iliis. Et quod vltra legitimam magis faueatur ecclesie, quam filiis, vi[redacted]Dec.in cons.ccccxxvj.in duobus dubiis.versi.venio ad secundum.Ias.in l.tale pactum.§.fi.ver.non ob.autoritas.ff.de pac.Alexand.in l.pactum quod dotali.& ibi Socin.Ant.de Ale.& alij,C.e.tit.Ias.in l.licet.C.eod.ti.Are.in consil.xij.in causa.Ias.in l.hac consultissima.§.si quis autem.in iiij.limit.C.de test.Alex.in cons.xxxviij.viso.ver.ad cõfirmationem.li.j.in cons.lxvj.viso.lib.ij.Soc.in cons.cl.lib.j.vide tamen Dec.sibi contrarium in l.licet.in iij.nota.C.de pact.in l.generaliter.ver.retenta tamen.C.de instit.& subst.in cons.cccxcj.in fi.& quod indistincte fauorabilior sit causa liberorum,quam ecclesie,vide latissime And.Tiraq.in repe.l.si vnquam.in verbo,liberis.nu.74.ver.sed & quod simpliciter.C.de reuo.dona.vbi infinita propemodum suo more ad hoc allegat.

40 ¶ Exequi. Ange.in trac.de testa.Soci.in l.Gallus.§.& quid si tantum.in ij.not.ff.de lib.& posth.

41 ¶ Acquirantur. Adde eundem Deci.in authenti.ingressi.C.de sac.sanc.eccles.

42 ¶ Defuncti. Vide de hac q.Phil.Fran.in disputatio.petito rij.q.iij.in prin.& Barto.in ij.lec.in authen.ingressi.vbi late refert plures opin.

43 ¶ Non placuerit. Seq.idem Deci.in l.si quis heredem.in ver.extra glo.querit Bart.C.de inst.& subst.pro his ponderationibus est gl.in l.ij.de in diem addic.

44 ¶ Opinionem Abba. Vide Signo.in d.authen.ingressi.& ibi Dec.in prin.& Bal.ver.breuiter ista pars videtur equior.

45 ¶ Liberum. Vide eundem Decium in capitu.ceterum.supra de iudic.

Siluest.Aldob.

a ¶ Consi.lij. Dicendum vt ibi tetigi. Adde Alex.consil.cxcv.nume.8.lib.vj.

b ¶ Non admittitur. Hec est ratio,quia in praxi nõ admittitur querimonia supra querimoniam,nec pignoratio supra pignorationem:quia prima sufficit:ideo sequentes in oppositionem conuerti debent,vt vno certo tramite iudicium procedat confusione remota,vt dixi in consue.Paris.tit.iij.in rub.

c ¶ Bar.infert. Et sequitur Ias.in d.l.fin.& Dec.hic licet dubitet.Sed verior est opi.contra Bart.& etiam ꝙ non valeat hec donatio,tenet Fran.Purpu.in repe.d.l.fin.nume.241.cum sequen.C.de pact.

[redacted]t.

e ¶ Pluralitas. Dec.l.hac consultissima.nu.18.C.qui test.fa.pos.Alex.cons.lxxxviij.nu.27.lib.v.vbi dixi.& cons.cxxv.nu.7.lib.vij.

f ¶ Tempus. Alex.cons.100.nu.2.lib.j.vbi tetigi.

g ¶ Defensionẽ. Dec.l.vt vim.nu.10.de iust.& iu.cons.dclxxvj.cõsil.dclxxviij.Alex.cons.lxxvj.lib.j.vbi dixi.

h ¶ Tempore concesso. Alciat.de presumpt.regu.iij.presump.j.Alex.cons.lij.lib.iij.vbi dixi.

i ¶ Reg. Dec.l.certum.in princ.si cer.pet.l.j.nu.8.de reg.iur.supra eo.c.ij.Ias.l.ij.si quis in ius voca.non ier.And.Tira.trac.retra.§.j.glo.ix.nu.209.

k ¶ Bonus. Dec.ꝫ.de offi.dele.c.prudentiam.vbi dixi.

l ¶ Violenter. Sed puniretur inquisitor testium,& ad interesse teneretur,si tam ambigua dicta testium conscriberet.

m ¶ [redacted]

n ¶ Fauorem. Deci.cons.clxxxix.nu.13.vbi tetigi.

o ¶ In quolibet. Alex.consi.clxxxvj.nu.3.lib.vij.vbi dixi.

p ¶ Minor. [redacted]

q ¶ Tamen mulier. [redacted]

r ¶ Audiatur. Hoc est indubitatum respectu successionis iam acquisite tempore renunciationis.Secus in querenda,si renunciatio fiat viuis,& cõsentiẽtibus,& perseuerantibus his,de quorum successione agitur: quia non censetur esse lesio, nec datur restitutio vt dixi.ad Alex.cons.xxix.li.iij.Cep.causa ciui.cons.xvij.

s ¶ §. Si quis rogatus. Adhuc sub distinctione d.§.sed apud nos nullo modo seruatur, quia etiam naturales habentur hic pro spuriis,& sic apud nos,siue in contractu,siue in testamento condito,si sine liberis,intelligitur de naturalibus,& legitimis,simul,qui soli faciunt deficere conditionem,alias potius succederet filius,quam purus naturalis.

t ¶ Moder.s.Barth.Soci.

v ¶ Do.Barth.s.Soci.cons.xxxij.cum seq.

x ¶ Cuma. Et bene,vnde exheredatus non fecit locum d.l.cum auus.vt vult ibi Dec.colum.xxxij.xxxiij.item generaliter dico quatenus filius non succedit,vel non capit. Et reprobo opinionem Bar.quẽ Dec.hic,& Gul.Bened.rep.c.Raynutius.vers.si absque liberis.nu.20.in x.limit.de testa.male sequuntur.

y ¶ Infertur. Et male,quia duplex est differentia. Prima quia expressa nõ requirit filios heredes esse, vel capere.d.§.cũ quis.prout tacita. Secunda,quia expressa nõ requirit semper filios esse legitimos,vt tacita, [redacted]

a ¶ Communi. Que non habet locum in hoc regno vbi habentur pro spuriis,vt dixi.

b ¶ Non valeat. Bald.cons.ccccclvij.lib.v.Roma.cons.cij.Alex.cons.cxxix.nu.15.lib.vj.vbi dixi.cons.cclxxj.nu.12.Carol.Ruin.cons.clxxix.ad fi.lib.j.

c ¶ Fuisset. Et male: nec est simile quod citat Petrus de Ancharano quod in libro meo est consi.cccxxxix.adde Deci.infra eo.numero 47.

d ¶ Cõtrarium. Quod apud nos absque dubio obtinet per ea que dixi.

e ¶ Femine. Imo veniunt,vt dixi,contra Alex.ad eius cons.lxj.lib.j.& plenius in consue.Paris.§.xij.quicquid dicat & cumulet do.And.Tiraquellus in tracta.retracta.§.j.glo.ix.nume.181.& de legib.connu.l.iiij.numero 25.vbi filias admittit,si concessio fieret a femina. Sed Decius prouectior factus,mecum sentit in l.ij.de reg.iur.

f ¶ Legitimatus. Quia non potuit legitimari, etiam ad hoc specialiter sine consensu domini,cui ius reuersionis competit, vt dixi in consuet.Paris.§.viij.glo.j.q.viij.& ad Decium cons.ccclxv.nume.6.

g ¶ Obstare. Et bene,vt tetigi supra eo.nu.43.

b ¶ Quibuscunque. Vide Deci. cons. [redacted] ccccc. Alex. cons. ccclxxviij. lib. vj. vbi tetigi. And. Tiraquel. tract. retract. §. j. glo. vij. nu. 21. nuper inueni quod Carol. Rui. consil. xxxix. nu. 9. lib. j. tenet quod a feudo, non obstante verbo, quibuscunque, excludunt masculi descēdētes ex feminis, & male.

i ¶ Extraneos. Ange. Aret. §. adeo. nume. 4. instit. de loca. Alexand. consi. clxxxix. lib. ij. vbi dixi. Deci. cons. clxxj. Matth. Afflict. deci. Neapo. c.

k ¶ Ex filia. Et bene, nisi concessio incepisset a femina, per do. Pet. Anc. cons. cccxxxix. pro maiori intelligentia. quem sequitur Franc. Are. Soc. in l. Gallus. §. nunc de lege Velleia. de liber. & postbum. Rapb. Fulgo. consi. lxxxvj. ex facto. Jas. in l. sed si bac. §. liberos. de in ius voc. & §l. xxxix. col. iij. lib. iij. cons. cxvij. li. iiij. Jaco. Belui. Alua. c. j. de benefi. femi. in vsib. feud. Franc. Curt. iunior tract. feud. part. iij. nu. 3. Fran. Ripa respon. li. j. de legib. [redacted]

l ¶ Priuilegiatus. [redacted] nu. 21. C. de sacrosanc. eccl. & l. libellorum iuris. Anto. Cors. in repetit. ver. Falcidia. Alex. cons. lv. nu. 18. lib. v. vbi dixi. Dec. consil. iij. cons. [redacted] cons. clvi.

m ¶ Minorem. Et male, quia aut vterque caret tutore, vel curatore, & non sumus in terminis [redacted] solenne ab altera parte, aut alter tātum [redacted] ctu potest locus esse d. l. non [redacted]

n ¶ Concurrunt. Et bene, vt tantum sentit Deci. bic.

o ¶ Cōtra aliud. Ego dico boc esse, quia in eo lex excipitur specialiter, alias secus esset.

p ¶ Bar. Idem Deci. supra de rescr. c. j. Alex. consi. lxv. nume. 7. lib. vij. vbi dixi.

q ¶ Filij. Fel. bic, And. Tiraq. repe. l. si vnquam. ver. suscepit liberos. nu. 41. C. de reuo. dona.

r ¶ Eligi. Sed quod patet eligens. Joan. Gerson in reg. mora. Clauas. in verbo, Electio. §. xxi.

s ¶ Pro non. [redacted]

t ¶ Reprobatur. [redacted]

v ¶ Seculari. Pet. Cyn. Sal. d. autben. nisi rogati. Carol. Rui. cons. cliij. lib. iij.

x ¶ Mod. Non intelligit Jas. quem tamen ibi vide nu. 12.

y ¶ Fraudem. Anto. de Rosel. de legitima. lib. j. cum quo transit Angel. Aret. institu. de nupt. §. fina. vide Deci. cons. cccxcix. in fine.

z ¶ Fortior. [redacted]

a ¶ Filio. Et deficientibus liberis monasterio. Idem Fel. bic, & bene, fallit in loco, in quo per aliud statutum vel consuetudinē ingrediens nō dederit, sed relinquit alios beredes per ingressum, vt per obitum ipso iure mācipatos: vt in boc regno: quia tunc statutum illud intelligitur de buiusmodi beredibus, etiā collateralibus, vt dixi in [redacted]

b ¶ [redacted]

c ¶ [redacted] Alex. cons. [redacted]

d ¶ Contrarium. Et bene [redacted] Corn. in d. autben. nisi rogati. & cons. xviij. circa banc literam R. cons. ccliij. ardua. libro iiij.

e ¶ Dummodo. Idem Dec. cons. cclix. cons. cccclxxvi. Jas. cons. cciij. Franciscus Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 38. cum sequen.

f ¶ Causa pia. [redacted]

g ¶ Constat. Jmo satis constat, vt dixi ad Alex. cons. cxxi. lib. ij.

b ¶ Mille. Idem Soc. l. ij. de bis que pe. no. Jas. autb. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. Dec. cons. dclxxiiij. & male.

i ¶ Bal. Idem Jo. de Monteferrato repe. l. nemo potest. de lega. j. Dec. cons. cccclxix. Jas. cons. cliij. lib. iij. & bene.

k ¶ Sal. & Jas. [redacted]

l ¶ Quam filijs. [redacted]

m ¶ Non videtur. Et bene.

n ¶ Piam. [redacted]

o ¶ Patris. Jmo nullo modo, quia non babet priuilegium peculij, quasi castrensis, nisi in quesitis occasione & ratione clericatus. l. sacrosancte. & ibi Bart. C. de episc. & cler. dixi ad Dec. l. senium. nu. 14. C. qui test. fac. poss.

p ¶ Minoribus. [redacted]

q ¶ Extinguatur. Hec veritas, sed ratio mala est. Vera ratio est, quia nō tantum tollitur patria potestas. quod solum dimidiam auferret, sed etiam vsufructuarius non solum mediam sed etiam maximam patitur capitis diminutionem, & sic perit vsusfructus, qui etiam personalis est, nec alij cedi potest, quanuis Pan. bic, sequatur Clanasius. ver. religiosus. §. 50.

r ¶ Testamento. Hi valde errant: multum enim refert inter testamētum ingressi, & testamētum predecessoris eius: quia testamentum ingressi statim in dubio ex tacita mēte exequi debet: sed testamentum predecessoris est tanquam vetus es alienum, quod manet in statu suo, nec propter ingressum debitoris melioris conditionis efficitur, ideo vera conditio expectatur. Si ergo debetur in euentum mortis, expectanda est naturalis, & interim remanet penes beredem ingressi, vel causam babētes, [redacted]

s ¶ Minorum. [redacted]

t ¶ Legitima. Idem late Ant. Cor. in sing. ver. legitima. Phi. Fran. in rub. de testa. in vj. Pyrrbus in ij. dispnt. & est melior & equior, quicquid dicat Dec. bic.

v ¶ Non poterit. Facit c. ij. j. de testa. Idem Deci. bic. Clauas. in verbo, Religiosus. §. lx. & bene.

x ¶ Apud Gemi. cons. lxxx.

y ¶ Predicatores. Philip. Franc. rubri. de testament. in sexto. Alex. cons. lxxxviij. lib. ij. vbi dixi. Lance. Dec. in l. Titie textores. in princip. de legat. j. Andre. Tiraquell. tracta. retract. §. j. glo. vj. nume. 5.

z ¶ [redacted]

Icet causam. Summatur, & diuiditur, vt p Abbat. bic. Jn tex. ibi, licet. secundum Card. bic, implicatiue ponitur pro, quanuis: vt per glo. in l. non dubium. in verbo, ob id. circa finem, C. de legib. Facit text. in c. licet Heli. de simon. in c. licet. de iureiuran. in vj. vbi Arcbid. in l. licet. C. de pact. cum similib.

similib. vt tradit Andre. Sicu. hic, & Alb. in Dictionario suo, in verbo, licet. In tex. ibi: porro: exponitur pro, certe: vt notat Bal. declarando illum text. in l. Gallus. §. tale casus. in ver. porro. de libe. & posthum. Facit text. in l. j. §. j. ff. si quis a paren. fuer. manu. in c. quoniam frequenter. in §. porro. vt lit. non contesta. cum simil.
1 ¶ † Primo not. tria, que possunt competere in loco temporalis iurisdictionis ecclesie, iurisdictio, honor, & districtus. Nam primo iurisdictio, largo modo accipitur, secundum Abb. hic, adeo quod etiam merum imperium includit: vt per glo. in clement. j. in verbo, omnimodam. de foro compet. quam Abb. hic adducit. Sed tamen aduertendum est: quia ibi nõ videtur hoc bene probari: quia glos. in d. clem. j. vim facit in tex. qui dicit omnimodam iurisdictionem. Et sic videtur sentire
a aliud [a] esse, si de iurisdictione simpliciter dicatur, vt hic. Et idẽ in simili notat Bal. per illum text. in l. si in aliquam. §. cum plenissimam. ff. de offic. proconsu. vbi inquit, quod plenissima iurisdictio merum imperium includit: secus ergo videtur in iurisdictione simplici. Et hoc expresse videtur voluisse Ang. in l. imperium. vers. predictis. ff. de iurisdictio. omn. iudi. dicens quod infeudatus de castro cũ iurisdictione, non poterit statuta condere: quia illud est meri imperij. Imo, quod plus est, not. dicit Bal. in c. quanto. vers. pone, episcopus. de iudic. quod si episcopus alicui omnem iurisdictionem concedit, non videtur merũ imperium concessisse: quia verbum, omnem, nõ intelligitur de pluribus differentibus specie. Et istud tenet Andr. Sicu. hic: qui tamen predicta non adducit. Sed his non obstantibus verius videtur quod largo modo iurisdictio hic capiatur, vt Abbas dicit: & late Bald. hic declarat. Et iurisdictio in genere omnes species iurisdictionis complectitur: ideo etiam merum imperium includit, per glo. & doc. in l. imperium. ff. de iurisdic. omn. iu. & idem gl. in l. j. in verbo, iurisdictionem. ff. de offi. eius. Et not. Bal. per illum tex. in c. j. in prin. in verbo, in iurisdictione. de pace Const. & idem Bald. in l. fina. in ver. item nota quod si princeps. ff. de const. prin. cum si. vt tradit Alex. in cons. xxxv. viso processu. in iiij. lib. Et ad hoc etiam bene facit, quia concessio iurisdictionis fauorabilis est, & ideo ampliari debet, & generaliter intelligi vt no. Bal. per illum tex. in l. iij. in fi. ff. de offic. presid. Non obst. quod dicitur de verbo, omnimodam, & de illo verbo, plenissimam: quia verba illa ad maiorẽ declarationem exprimuntur. Non obst. dictum Ang. in d. l. imperium. quia loquitur quando constabat quod tantũ iurisdictio in specie concessa fuisset: vt ex verbis eius patet. Et eodem modo loquitur Bal. in d. c. quanto. vt ratio sua ostendit: alias dictum eius non esset verum: vt per glos. in d. clem. j. de foro compet. Notandum tamen est, quod licet iurisdictio capiatur hic in genere, ab hoc genere, honor & districtus excipiuntur, de quibus specialiter hic dicitur. arg. l. doli clausula. de verb. ob. & in l. sanctio legum. ff. de pe. Secundo dicitur de honore, hic: & secundum Bal. hic, alibi nõ reperitur quod iudicium possessorium competat pro honore: &, secundum eum, non intelligitur de honore qui virtuti exhiberi solet: sed de honore, qui in signum subiectionis prestatur: gratia exempli, quod clerici vadant obuiam prelato honorifice cum palmis oliuarum. Allego text. in l. honori. ff. de obse. & in l. ciuitatibus. in prin. de lega. j. Et hoc idem not. Bal. in l. liberti. C. de ope. li. vbi inquit quod honorificẽtia, est quidam cultus, quo inferior, superiorem honorat. puta, si canonici vadunt obuiam episcopo processionaliter in felici eius ingressu. Unde maior dignitas arguitur ex maiori honore, qui exhibetur alicui in sedendo: vt in pulchra quest. Bald. tradit in consi. cccxxxv. Arch. in iij. lib. & ibi ponit diffinitionem honoris, & de
2 honore plura dicit. Et de eo, qui vendit honores, quid in tali verbo includatur, no. Bal. in consil. inci. presupposito q † vnus mihi vendit honores. Et inter alia ibi concludit, quod non venit ius patronatus: & hoc consilium impressum non reperitur. Et hoc etiam Bal. dicit in consi. xxxij. quidam nobilis. in iij. li. & in consi. cclxxxv. quedam mulier. in eod. li. Et in tex. hic, honor respicit exercitium iurisdictionis, secundum Petr. hic. Et ad hoc facit tex. institu. de iure nat. §. pretorum quoque edicta. vbi magistratus honores gerere dicuntur. cum simi. vt dixi in c. vt
3 debitus. in prin. de app. † Tertio dicitur hic, de districtu: nam secundum Abb. post Jo. And. & alios, districtus [1] idem est, q territorium. clem. ne Romani. §. sane. ibi: districtu, siue territorio. & Car. ibi in v. q. in fi. de elec. & idem habetur in c. vbi periculum. §. porro. vbi Dom. de elect. in vj. Et ita etiam tenet Ang. in l. fi. ff. de iurisd. omn. iud. & Abb. in consi. xx. videtur primo. in prin. lib. j. Sed contrarium sentit Bald. hic, qui dicit quod territorium dicitur solum in terra, prout verba sonant: sed districtus etiam in mari intelligitur. Et sic verbum, districtus, ge-
b neralius videtur. Magis tamen placet, quod supra dictũ est: quia etiam in mari [b] dicitur esse territorium. Et idem Bal. dicit in c. accedens. circa fi. & vt lit. non contest. vbi expresse dicit quod districtus idem est, quod territorium, quod etiã in aquis se extendit: & appellatione territorij venit mare: vt not. Dom. in c. vbi periculum. §. porro. per glo. ibi de elect. in vj. Et districtus, secundum Bal. hic, dicitur ex eo quod quis distringitur, & arcetur. Et ideo dicit Bartol. in l. j. §. cum vrbem. in princip. ff. de offic. prefec. vrb. quod quasi totus mundus erat de districtu vrbis Rome: quia quasi totum mundum ciuitas Roma distringebat. Et notat Angel. in d. l. fina. vbi exemplum ponit in ciuitate Pistorien. & Aretin. in consi. lxxvij. & ratio scribendi, que dicuntur de districtu ciuitatis Florentie. & idem Abb. in consilio xx. supra allega. Et proprie districtus, dicitur territorium accedens ciuitati in subiectionem, vltra fines simul cum ciuitate statutos, secundum Aretin. qui ita describit in d. consil. lxxvij. & ratio scribendi. vbi allegat Cyn. & Bald. in l. etiam. C. de iure dot. & dicit quod nunquã vidit hoc bene declaratum. Hic tamen districtus, alio modo accipitur, prout distinguitur a iurisdictione in eodem loco: & significat executionem penarum, & actualem coercitionem: vt hic dicunt Joan. Andr. & doctor. & sequitur Aretin. in consilio preallega. Istam tamen declarationem Areti. conatur reprobare: quia si iurisdictio capiatur in genere, comprehendit merum imperium, & actualem executionem: vt no. in l. imperium. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Si vero iurisdictio capiatur in specie, non comprehenditur cognitio causarum criminalium: quia illa cognitio est meri imperij: vt habetur in l. j. ff. de offic. eius. Et ideo ipse concludit quod sub iurisdictione hic, cognitio causarum ciuilium, sub districtu merum, & mistum imperium comprehẽdantur. Sed aduertendum est: quia si iurisdictio capiatur in genere, prout accipitur hic, nõ solum cognitio causarum ciuilium, sed etiam criminalium comprehẽditur, vt supra dictum est in princip. Et sic expositio, & declaratio, quam Aretinus facit, impugnari videtur ea ratione, qua ipse contra communem opinionem mouetur. Unde a communi opinione non est recedẽdum. Et ad argumen. Aretin. respondetur, quod licet iurisdictio in genere capiatur, nõ comprehendit districtum, nisi de eo specialis mentio facta reperiatur. argumen. l. doli clausula. ff. de verbor. obligation. & in l. sanctio legum. ff. de penis.
2 ¶ Secundo nota ibi: de iure spectare [2]. iuncto eo, quod inferius dicitur de priuilegijs ecclesie, quod illud dicitur de iure spectare alicui, quod etiam aliquo iure speciali competit. vt per Abba. post alios hic. Et idem Abbas in c. j. in quarto not. supra vt lite pend. in c. iij. in iij. nota. supra de eo, qui mit. in posse. & in rub. de consuetud. & in c. Cumana. de election. Unde si data sit potestas alicui iudicandi de iure etiam speciali, secundum statutum loci intelligitur: vt Baldus concludit in l. illa institutio. circa fin. vers. sed pone. ff. de hered. instituend. Abb. hic, & in locis supra allegat. & idem Paul. de Castro in l. ius pluribus. ff. de iustitia & iure. & in l. prescriptione. per glo. ibi. C. si contra ius vel vtilitatem publicam, cum similib. vt tradunt Moder. ibi. Et hoc presertim procedit, quãdo talia verba proferuntur inter eos, qui sunt eiusdem loci: vt notat Bald. in cons. cccx. in voluntate. in iij. lib. & idem contrarium habet in cons. cccxcvj. lib. iiij. Sed in contrarium tñ facit tex. in §. sed quoties. insti. de iure natu. vbi nomen iuris, in dubio pro iure communi Romanorum intelligitur. Et per illũ text. Guido de Suzaria, quem refert Joan. And. & sequitur in addi. ad Specu. in tit. de arbi. §. excipitur. concludit, quod cõpromissum factum de iure, tantum, de iure communi intelligitur. Et idem tradit Alb. in prima parte statutorum. q. cxxxiiij. si cõpromissum factum est Angel. in disput. duo ad inuicem litigan. vers. hic etiam subiungit. cum simi. vt tradit Roma. in rub. de arbit. Et dicit Bald. consil. xxxiiij. inter illustrem. li. j. quod quando nomen, iuris, in cõuentionem deducitur, de iure communi intelligitur. Et idem Bald. in consil. cvj. verba pastorum. lib. j. Et in simili idem Baldus concludit in l. quicunque. C. de seruis fugiti. in ver. sed pone, statuto. & in l. sed & si quis. §. quesitum. circa finem. ff. si quis cau. Et tenendo quod prius dictum est, difficultas est in respõdendo ad textum in dicto §. sed quoties. in quo tota vis consistit. Et secundum Abbat. in dicta rubr. de consuetudi. responderi potest, quod intelligatur, quando nomen, iuris, in vna tãtum specie debet verificari: quia tunc in potiore significatu de
c iure communi Romanorum intelligitur: secus [c] quando simpliciter, & absolute de iure dicatur: quia indefinita equipollet vniuersali, & omnes iuris species comprehenduntur. Ista responsio nouissime impugnatur per Cardinal. Alexand. in c. ius generale. in j. distin. vbi inquit, quod etiam in compromisso quando datur potestas iudicandi de iure, de vna specie iuris intelligitur: quia si de iure generaliter intelligeretur, & sic ius commune, & ius speciale, comprehenderentur, possent sequi

diuerse sententie,& contrarie, ex quo statutum aliter disponit,
quam ius commune. Et ita in compromisso illud verbum, de
iure,secundum eum,ad ius cōmune tantum restringitur.Sed
pro defensione Ab.considerandum est quod omnes species iu
ris comprehenduntur in compromisso,vt supra dictum est, nō
copulatiue,ita quod debeat iudicari secundum ius commune,
& statutum: sed alternatiue, & successiue hoc modo, secundum
ius commune,si a statuto illi non derogetur:& secundum statu
tum,si illud preualeat iuri communi: & secūdum priuilegium,
si illud apparebit. Illa enim verba, de iure, ad iura partium
quocunque modo partibus ius cōpetat,referuntur, siue de iu-
re cōmuni,siue de iure speciali,vt supra dictum est.Facit quod
not.Bart.in l.rerum amotarum.in fi.ff.rerum amot.de eo,qui
petit reum condemnari,secūdum formam iuris,& statutorum,
4 cum simil.vt Ro. tradit in rubri.de arbi.† Secundo Ab.in d.
rubri.de consuetu.in fi.aliter respondet,quod statutum in loco
satis dicitur ius commune,ex quo ius commune mandat statu
tum obseruari.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur. Ista responsio
non satisfacit:quia text.in d.§.sed quoties.vult quod de iure cō
muni Romanorum immediate intelligatur:sed ius statutorū
ciuitatis est proprium ius illius ciuitatis:& distinguitur a iu-
re cōmuni Romanorum:vt in d.§.dicitur, ergo ius statuti nō
potest dici ius commune,licet a iure cōmuni approbetur:quia
illa approbatio non facit vt immediate dicatur ius commune
Romanorum,cum ibi a proprio iure alterius ciuitatis distin-
guatur,& ad hoc facit quod infra dicam. Tertio Card.& Ale-
xan.in d.c.ius generale.dicebat quod in d.§.sed quoties.solum
habetur,quod quando fit mentio iuris ciuilis, nō solum venit
ius scriptum,sed etiam consuetudo loci particularis: & sic ius
speciale.Sed certe tex.ibi solum videtur loqui de iure scripto,
dum loquitur de iure Atheniensium,qui tantum habebāt ius
scriptum,§.constat.institu.de iure natu.Et quia dicit text.con
stituit,ergo videtur loqui de iure scripto. Et quia in d.§.con-
stat.loquitur de iure non scripto:aduersatiue dicit,constat au
tem.& sic vt bene aduersetur,patet quod superius tātum de iu-
re scripto loquatur. Unde quarto & vltimo cogitabam posse
responderi quod text.in d.§.sed quoties.procedit quando ius
Romanorum est in viridi obseruantia:secus videtur quādo iu
ri communi derogatum reperitur in loco:quia tunc statutum
quod viget,videtur esse in potiori significatu,ex quo illud pre-
ualet,& ius commune in loco non videtur esse in consideratio-
ne. Et quia text.in d.§.sed quoties.loquitur quādo verba pro-
feruntur a legislatore:quo casu verba intelligunt secundū qua
litatem proferentis:vt in proposito not.Bald.in c.cum venis-
sent.de eo,qui mit.in pos. quod quando verbum ius profertur
a rege Anglie,de iure regio Anglicano intelligitur. Et facit
tex.in d.§.sed quoties.dum inquit, quod in dubio ius nostrum
significamus. Et ponit exemplum de poeta, qui apud nos de
Uergilio intelligitur.Unde ad propositum compromissum fa
ctum de iure,eo modo intelligi debet de iure, quod inter par-
tes ipsas debet obseruari: & sic de iure communi,vel statutorū,
secundum quod in loco obseruatur. Et ita in compromisso ve
rior videtur opin.Abbat.& aliorum,quos supra retulimus.Et
hoc,quando vtraque pars statuto subijcitur, per supra dicta.
Secus si altera pars tantum:quia tunc verbum,de iure,intel-
ligeretur de iure communi.d.§.sed quoties.qui videtur proce-
dere in materia indifferenti. Et ita opin.concordari possunt.&
sentit Bal.in cons.cccxc.lib.iij.supra alleg. Et omnia predicta
procedunt,quando simpliciter,de iure,dicitur. Quid autem si
dicatur,de iure communi? Idem videtur vt etiam de statuto
intelligatur:quia in loco,vbi viget,dicitur ius commune,secū
dum Abb.in d.rub.de consuet.Nam etiam consuetudo dicitur
ius commune in loco:vt Bal.dicit in tit.de pace Const. in ver.
mos Romanorum.ver.porro etiam.& idem Bal.in l.constitu-
tiones.in fi.C.de bo.que li.Et ideo si accusatur quis quod extra
xerit frumentum contra formam iuris communis: hoc etiam
in statuto verificatur:vt not. Bald.tradit in l.j.ver.quinto di-
co.C.de confess.Bene facit quod in not.q.voluit Roma.in con
sil.ccxviij.inci.presens casus,circa fi.vbi concludit quod dictan
te statuto quod in casibus non decisis per statuta loci,recurra
tur ad ius commune, non intelligitur de iure communi Ro-
manorū,sed de iure ciuitatis superioris: quia illud dicitur ius
commune in tali loco subiecto. Sed tamen predictis non ob-
stāt.contrarium de iure dicendum est:quia illa verba,ius con.
3 mune, proprie in statuto non videntur verificari [3]: quia illud
verbum,commune,nihil operaretur. Et ita Alexan.dicit in l.
post dotem.ff.solu.matrimo. Et proprie statutum in loco non
dicitur ius commune,licet excludat dispositionem iuris com-
munis:quia commune dicitur respectu iuris specialis. Et be-
ne facit text.in d.§.sed quoties.inducendo vt supra dictum est.

Et allegata supra in contrarium videntur habere rationem
particularem,& presertim dictum Bald.in l.j.C.de confes.non
poterat intelligi,nisi de statuto:quia illud nō erat prohibitum
de iure cōmuni.¶ Tertio nota secundum Abb.post alios hic
ꝙ idē terminus,assignari potest ad plures actus,qui eo tem-
pore possunt expediri:alias secus:vt per gl.in clementi.sepe.in
verb.post dationem.de verbo.signific.& no.Bart. in l.ij.in fin.ff.
de re iudi. cum concor.vt ibi tradit Alexand.ad finem.& idem
5 Abb.in c.cum causam.in ij.notab.j.de testib.¶† Quarto not.
ꝙ dilatio data ad probandum,peremptoria dicitur. Regula-
riter enim omnis dilatio probatoria, peremptoria est:vt notat
Barto.in l.j.in j.notab.C.de dil.& in l.fin.ff.de fer.cum concor.vt
tradunt ibi Alexan.& Moderni.et Moder. in c.pastoralis.in
princip.de except.Et hoc etiam habet locum in summarijs:vt
not.Bartol.in tracta.ad reprimendum. in ver.in termino.Et
circa hoc plura tradunt Moder.in locis supra alleg.Et ideo
si probatio facta sit post terminum,non valet,adeo ꝙ non facit
iudicium,secundum Bald.in l.ij.in ver.decimotertio quero.C.
de epis.aud.Contrarium tamen expresse tenet Barto.in l.ij.in
ver.tertio quero.ff.de appel.reci.Sed dictum Bald.verius vi-
detur,per tex.hic,in verbo,nullatenus. argumen.glo. in auth.
si qua mulier.C.ad Uelle.Et facit ꝙ no.Bar.in l.maritus.ff.de
questi.vbi concludit,ꝙ testis examinatus contra ordinem iu-
ris,non facit iudicium.Et hoc sane intelligitur,quando pars
contradicit:alias vero examinatus post terminum parte pre-
sente,nec contradicente,bene probaret:vt not.Bald.dicit in l.
peremptorias.versic.quero si iudex C.senten.rescin. non posse.
¶ Quinto not.ꝙ licet terminus probatorius perēptorius sit,
non tamen excludit exceptionem falsitatis,& hoc in odiū ipsi-
us falsitatis,vt Abbas hic dicit.Et ad hoc bene facit,ꝙ notat
Bartol.in l.Lucius.in fi.ff.ad Turp.vbi inquit ꝙ statutū,quo
cauetur,ꝙ in aliquo casu carcerati relaxentur ob aliquam le-
4 titiam, carcerati ex causa falsitatis relaxari non debent [4].De
d cuius tamen dicti veritate Alexand.[d] scribit in l.de pupillo.in
§.si pluribus.ff.de operis noui nuncia.Et facit quod not.An-
gel.per illum tex.in §. mitiores.in auth.de nupt.ꝙ falsitas di-
citur crimē detestabilius homicidio.¶ Sexto no.ꝙ licet con-
tra excipientem sit quedam presumptio malitie,nō tamen de-
5 bet repelli [5],vt hic.Et iste textus ad hoc est notabilissimus, vt
e Bald.dicit in l.non epistolis.C. eodem titu.Secus si magna [e]
esset presumptio malitie: quia esset repellendus,secundū Inn.
in c.post electionem.in fi.de concess. preb.quem Abb.hic sequi-
tur.& idem Abb.in c.constitutus.de fideiuss.& Pet.de Ancha.
in cons.clvij.ex narratis in facto.cum simil. vt tradunt Mod.
hic.& idem Bal.in l.peremptorias.C.sent.rescin.non poss.Ant.
de But.in c.super hoc.de renun.Alex.in consil. lxv.super con-
tentis.lib.j. Sic etiam in simili, si statutum requirit consilium
sapientis,non habet locum,quando malitiose peteretur causa
differendi litem:vt not.Ange.in cons.cxxxvj.in questione ver-
tenti.cum simi.vt tradit Jo.de Ana.in c.super eo.de crimi.fal.
Similiter in statuto,quod precipit compromissum debere fie-
ri. Nam si calumniose illud petatur,non debet admitti:vt not.
Bal.in l.cum quedam puella.§.quoties.ff.de iurisd. omn.iudi.
& Ang.in l.ampliorem.§.fin.C.de app.Paul.de Cast.in consil.
lxv.visis,& consideratis.in fi.& in consi.lxiij. in causa appellatio-
nis.vbi allegat tex.& quod ibi Barto.in l.satis aperte.C.de fal.
Et quod per illum tex.tradunt Petr.de Anch.& Jo.de Ana.
in d.c.super eo.de cri.falsi. Et ista locum habent,quando vehe-
menter de malitia presumitur: secus si leuis presumptio sit: vt
Abb.hic per istum tex.dicit. Uel secundo text.hic intelligitur
in reo,secundum Bald.in d.l.non epistolis. quod tamen nō vi
detur probari hic:ex quo vtraque pars possidebat,& de posses-
sione ecclesie melius probatur.Uel tertio hic non dicitur quod
esset presumptio malitie licet nōnulli hoc dicerent.Et ita An-
dreas Sicul.declarando istum text.scribit in c.ex parte.el ij.de
offi.deleg.Uel quarto dici potest esse speciale in exceptione fal
sitatis,per ea,que supra in proximo nota.dicta sunt.Preterea
dictum Inn.& superius allegata procedunt in preiudicio repa
rabili. Secus si esset preiudicium irreparabile:quia tunc quis
non repellitur ex quacunque presumptione malitie. Ita Bal.
not.dicit in l.j.C.de accusat.& prosequitur Aret.hic in vij.not.&
idem Alex.in consi.xvij.requisitus in causa.lib.j. vbi plura alia
adducit. Ultimo quod hic dicitur,locum habet in exceptione,
que parti competeret: secus si officium iudicis debeat implo-
rari:quia illud per iudicem indistincte denegari potest: vt no.
Bal.concludit in l.in contractibus.in prin.C.de non nume.pe-
cunia.¶ Septimo not.ibi,recipere,& examinari.quod diuersa
sunt receptio,& examinatio testium:vnde commissa receptione
examinatio testium committi non videtur: vt arguit Are.hic
per istum text.Ad idem facit tex.& quod ibi Dom. in princ.in
c.ij.§.si

c.ij.§.si vero.de testi.lib.vi.vbi differentia sit inter productionẽ
testium,receptionem ⁊ examinationem. Facit quod no.Inno.
hic,ꝙ licet committatur receptio testium super causa principa
li,non poterit talis recipere testes super reprobatione testium
alterius partis.Sequitur Bald.hic,⁊ Angel.in l.ij.in princip.
ff.de iurisdi.omn.iudi.Nam in examinatione testium maior in
dustria requiritur,quam in receptione:⁊ ideo qui recipit pote
statem recipiendi testes, non videtur habere potestatem
examinandi.Econtra vero videretur, quod si examinatio
testium alicui committatur, etiam receptio commissa intelligi
tur:quia videtur necessarium antecedens.argumen.c.preterea.
6 de offi.deleg.⁊ in l.ij.ff.de iurisdic.om.iudi.¶ †Octauo not. qđ
testes subtiliter in circunstantijs debent interrogari: ad idem
text.in c.cum causam.de testi.⁊ presertim hic debuit fieri hoc:qr
erat presumptio malitie,vt Areti.dicit.Nam quando testes su
specti sunt,iudex debet illos ad vngues examinare, ⁊ eos inuol
f uere[f],si potest:vt no.Bald.in l.i.§.editiones.in ij.no.ff. de eden.
Et quando testis suspectus est,interrogandus est etiam de cir
cunstantijs,in quibus substantia rei non consistit,vt verum di
scernatur.Spec.in tit.de teste.§.iam de in terrogatorijs. ver. et
no.Azo.in Summa.de testib.Alexand.in consi.cliij. visis nar
ratis.lib.v.⁊ consi.seq.⁊ idem Alexand.in consi.xci.circa primũ
⁊ fin.lib.iiij. His enim circunstantijs ad veritatem peruenitur
xxiij.questione viij.in c.occidit.Et iste interrogationes fieri de
bent a iudice ex officio eius,etiam si a parte non dentur:vt Ab
bas hic dicit.⁊ idem Dominicus in c.ij.in §.testes.de test.in vj.
Si tamen pretermissis interrogatorijs testes examinati sunt,
propter hoc,dicta eorum non sunt nulla,sed poterunt testes re
peti:vt no.in c.per tuas.de testi.Spe.in tit.de teste.§.iam de in
terrogatorijs.versi.item caute.Alexand.in consi.clxxi.visis.lib.
ij.Et idem consilium habetur in iiij.lib.in consil.xli. Et hoc vi
detur verius,licet Ab.aliter velit in c.cum causam.in ver. alio
modo limitatur.ſ.de testi.Et notandũ est ꝙ testis,qui nõ fuit
interrogatus non facit semiplenam probationem, ⁊ ideo ad di
ctum eius,iuramentum non debet deferri,secundum Bald.in
c.i.§.sacramentum.versi.vnum scias.in titu.de consue.recti feu.
⁊ facit ꝙ not.Bald.in l.presbyteri. circa finem. C.de episc.⁊ cle.
7 ¶ Nono nota multa,que fidei testium detrahunt.Primo,si si
bijpsis contradicunt:⁊ idem si plures pluribus ab eadem par
te productis,vt probatur hic ibi:sibi inuicem contradicunt.Li
cet Abb.aliter velit,⁊ non bene,secundum Aretin.hic.Nam cõ
trarietas generaliter in testibus reprobatur l.eos.ff.de fal.Ho
stien.in Summa.de testi.in §.que diuersitas.in versi. in contra
rietatibus.Et hoc verum est, quando est contrarietas in facto
g principali:secus si sit in quibusdam accessorijs[g]:vt not.Barto.
in d.l.eos.Spec.in titu.de teste.§.i.versi.item quod de suo.Ang.
in consilio cclxxiij. ex themate.⁊ tradit Alexander in consilio
quinquagesimo,in causa inquisitiõis.libro primo.Et ibi etiam
dicit,quod modica contrarietas in facto principali non vitiat
dicta testium.Allegat Antonium de Butr.in c.ij. de regulari
bus. Secundo singularitas testium facit, quod testibus fides
non adhibetur,vt hic,⁊ in c.bone.⁊ in c.dilecti. de electionibus.
6 cum similibus.Et ratio videtur,quia cum sint singulares,de di
uersis actibus deponunt,⁊ in eodem actu non sunt contestes[6],
nec ibi est numerus:⁊ ideo tantum probat vnus,quantum mil
le:vt Bald.dicit in l.vt iurisiurandi.versicul.deinde nota ratio
nem.C.de testibus.vbi allegat Specula.in titu.de inquisitio. §.
vbi videndum.versic.item nota.Imo,quod plus est,dicit Bal.
ibi,quod plures testes singulares minus probant, quam vnus
solus.Et idem Bald.in l.de quibus.versicu.sed nunquid testis
ff.de legibus.concludit, quod in testibus singularibus vnus
debilitat dictum alterius,⁊ ideo non defertur iuramentum in
supplementum probationis.Et hoc primo verum intelligitur
b quando singularitas[b] est separata.Secus esset in singularitate
in qua dictum vnius,alterius dictum adiuuaret:vt quia vnus
deponit de confessione,alter de vera numeratione:nam tali ca
su vnus alteri adminiculatur,secundum Bald.hic,⁊ ideo tunc
iuramentum deferri potest:vt idem Bald.tradit in rub.de con
trouer.inuest.⁊ idem Bald.in authen.rogati.circa fin.C. de te
stib.Paul.de Cast.in consi.ccc.iudex est.in fin. Secundo quod
dictum est de testibus singularibus quod non probant, proce
dit quando singulares sunt in dicto principali:in alijs vero nõ
nocet singularitas,vt Bald.dicit in d.l.de quibus.versi.dictum
est.⁊ ideo dicit Fulg.in consil.clxj.in causa Jacobi.quod testes
singulares in rationibus eorũ probãt:quia sufficit quod in di
cto principali sint contestes,⁊ not.Bartol.in l.i.§.quis neget. ff.
quemad.testa.aper.Corne.in consi.xxxiiij.circa principale. lib.
ij.facit quod supra dictum est de contrarietate testium, que dũ
taxat in dicto principali attenditur.Tertio singularitas testiũ
non reprobatur, quando agitur de probando actum in gene

i re[i] puta in probando iurisdictionem,in probando aliquem vsu
rarium esse,vel hereticum:nã ista etiam testibus singularibus
probantur:vt Spec.tenet in tit.de inquisitio. §.i. versicu. quod
si vnus.⁊ Bald.in l.actor.versic.quero quare negatiua.C.de pro
ba.⁊ in l.i.C.qui nõmi.tut.cum simil.vt tradit Alexand.in con
sil.lxxxj.inspecto diligenter.lib.i.in consi.xcij.viso.lib.iv.⁊ idem
Angel.in consi.ccxxxiij.quedam domina.Sal. in l. quicunque.
C.de here.Joan.de Ana.in capitulo i.in fin.de here. Et in not.
casu tradunt Ang.⁊ Imo.in l.ex facto.§.item quero.quos Ale
xand.ibi refert.ff.de vulga.⁊ pupil.⁊ Pau.de Castr.in d.consi.
ccc. Sed contra hoc tamen videtur text.hic, vbi agebatur de
probanda iurisdictione in genere,⁊ tamen testes singulares re
pelluntur.Et in hoc iste text.singularis est,secundum Bal.hic.
Aretin. conatur respondere, ⁊ dicit quod isti deponebant de
diuersa specie iurisdictionis,ideo non probant. quod non ca
ret diuinatione.Unde verius videtur quod etiam actus in ge
nere non probetur per testes singulares:quia militat eadẽ ra
tio supra allegata,cum verum sit dicere quod in eo actu testes
non concordent,⁊ mediantibus testibus singularibus, non vi
dentur probari actus particulares, ex quibus inferatur ad
actum,de quo queritur:vt late probat,⁊ concludit Alexand.in
consi.lxxxij.supra allega.in i.lib.⁊ in consi. 100. super primo.eo.
lib.i.⁊ in consil.clxxiiij.inspecto diligenter.lib.ij.Et pro ista con
clusione bene facit quod not.glo.Bartol.⁊ docto.in l.fina.C.fa
mil.erciscũ.vbi volunt,quod vnus testis ad probandum indiciũ
non sufficit,sed plures requiruntur:⁊ tamen plura indicia eius
dem delicti videntur eundem finem respicere:bene videtur qđ
in probando actũ in genere:vnus testis alteri adminiculetur,
secundum quod supra visum est:sed non coniunguntur,vt ple
8 na probatio habeatur.†Tertio fidei testium detrahitur, si sint
male fame.Et intelligendo de infamia facti, secundum vnum
intellectum,colligitur,vt Abb.hic dicit,ꝙ infamia facti ex to
to non repellit testem a testificando, sed ei minus creditur. Et
ad hoc dicit Bald.hic, istum textum esse meliorem de iure.Et
de hoc est glo.in l.iij.§.due.in verbo,non eandem. ff.de Carbo.
edict.quam Barto.ibi sequitur.⁊ idem Bartol.in l.i. C.de sum.
trini. Et ideo in criminalibus, in quibus probationes clario
res requiruntur,infamis infamia facti,ex toto repellitur,secũ
dum Barto.in dicta l.i.⁊ idem Bald.in c.ad nostram.ſ.eo. Ex
quo infert Alexand.in consi.xi.circa primum. in princip.lib.i.
quod meretrix in causa criminali non admittitur. Et idem in
causa ciuili ardua dicendũ est,que in hoc cause criminali equi
paratur,vt dicit Bald.in d.c.ad nostram.Ex quo infert Alex.
in consi.clij.viso processu.libro v. quod in causa matrimoniali,
que ardua dicitur,infamis de facto non admittitur.Et eodem
modo non admittitur in casibus,in quibus testes integre opi
nionis requiruntur:vt not.Bald.in c.i.in princip.in versiculo,
vltimo nota.in titu.qui testes sint necessarij ad probandum in
grati.refert,⁊ sequitur Joan.de Ana.in capitulo i.de accus.No
tandum tamen est quod licet infamatus de facto testis integer
non dicatur,tamen ex qualitate alterius qui esset valde fide di
gnus integratur:vt no.voluit Bald.in l.si quis ex argentarijs.
§.i.ff.de eden.cum concor.vt ibi per Alexand. ⁊ idem Roman.
in consi.cccx.in casu proposito.circa fi.⁊ in consi.cccclxxxvi.in ca
su proposito.Alexand.in consi.lvi.viso processu.circa fin.lib.i.et
in simili tradit Angel.in consi.i.Quid autem si essent plures te
k stes,omnes infames de facto,an numerus[k] suppleret defectũ?
Bald.tenet quod non in dicto capitulo , ad nostram.In con
trarium facit,quia numerus supplet defectum.gloss.in l.iij.§.i.
in verbo,numerus.ff.de testi.⁊ not.Imo.in l.qui testamento.in
princip.ff.de test.Potest dici,quod in causis criminalibus, vel
ciuilibus arduis,prout loquitur Bald.in d.capit.ad nostram.
dictum eius procedit.Facit textus in capitulo, in literis. in fi.
ſ.de test.vbi tres testes domestici non probant:quia causa ar
dua est:in alijs vero causis ciuilibus habet locum glo.in d.l.iij.
de testib. In his tamen omnino certa regula dari non potest,
sed arbitrio iudicis remittitur,iuxta l.iij.§.i.ff.de testi.¶ Deci
mo nota,quod quis probare tenetur illud, ad quod se adstrin
git.Ad idem text.in l.qui habebat.ff.de insti. De quo dicendũ
9 est,vt videbimus late in glo.¶ †Undecimo nota,in versicu.ex
premissis,plura,que preponderant ad obtinendum in interdi
cto,vti possidetis.Primo pluralitas testium:nam plures pau
cioribus preferuntur,in capitulo,in nostra.ſ.de testi.l.iij. §. i. ff.
de testib.Et hoc verum videtur,quando sunt eiusdem qualita
tis,⁊ estimationis:alias secus videtur: quia non solum nume
rus,sed qualitas testium attenditur:vt dicitur in iuribus pre
alle.⁊ in l.ob carmen.in §.fina.⁊ in l.iij.in princip.ibi:in primis
conditio.ff.de testib.Et ideo pauciores possent esse tante bone
statis,quod preferrentur multitudini,secundum Hostien.in d.
capitulo,in nostra.quem Abb.ibi sequitur.Facit glo.not.in ca

pitulo, monachus. in verbo, quorum. lxxvij. dist. & dicit Bald. in l. testium. versic. secundo dico. C. de testi. quod pauci nobiles pluribus rusticis preferūtur: & quod potius creditur duobus cardinalibus, quam pluribus clericis: & paucis omni exceptione maioribus, quam multis suspectis. Ista tamen videntur etiam
7 arbitraria[7]: quia etiam numerus quandoque supplet defectū qualitatis, vt supra dictum fuit, secundum gloss. in d. l. iij. §. j. in verbo, numerus. ff. de testi. Secundo, qualitas dictorum atten-
8 ditur: quia dicta, que verisimiliora sunt, preferuntur[8]: vt hic, et in capitulo, preterea. j. de testi. in d. l. iij. §. j. ibi: verisimilia respō derunt. & in l. ob carmen. §. fina. ff. de testi. Et hoc not. declarat Bald. in d. l. testium. versicu. quarto dixi. C. de testi. In testibus enim quod verissimile est consideratur: vt not. Abb. in capitu. quia verisimile. per illum textum. j. de presum. Et maior verisimilitudo minorem vincit: vt not. Bald. in l. sine possidetis. circa fin. C. de proba. Et in proposito Ab. hic adducit notabile dictum Innoc. in c. auditis. de prescript. vbi inquit quod ceteris paribus preferuntur testes, qui verisimiliora deponunt. Et eorum dicta verisimiliora dicuntur, que cum iure communi concordant. Et sequuntur Abb. & alij in dicto capitulo, auditis. Idem Abb. in capitulo, cum oporteat. de accu. Bald. in d. l. ob carmen. §. fin. in fin. ff. de testi. Petr. de Ancha. in consi. ccliiij. in questione presbyteri. circa fin. & in consil. clxxxix. tribus de causis. Et notandum est dictum Innoc. & docto. in d. c. auditis. dū dicunt, ceteris paribus: quia videntur velle quod verisimilitu-
9 do attendatur data paritate[9]: & sic numerus preponderare videtur, vt potius credatur numero maiori testium, quam verisimiliori dicto paucorum. Et facit text. hic in ordine litere, & sentit Barto. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quest. quem Abb. refert in cap. cum oporteat. de accu. Sed Abbas ibi contrarium tenet, quod imo probatio verisimilior maiori numero testium
l preferatur.[l] Alleg. l. iij. §. j. & l. ob carmē. §. fi. ff. de test. & idem Alexand. tradit in consi. xxvij. in causa, & lite. in fine, in ij. lib. vbi inquit, quod minori numero testium creditur quando, dictum eorum consonat rationi. Alleg. Bald. in l. qui accusare. circa fin. C. de edend. Et facit quod not. Alexand. in consi. lxxxvj. visis. in fin. lib. ij. Et ista opinio verior videtur, quando verisimilitudo proxima est, & immediate respicit rem, de qua agitur, per ea, que in simili not. Pau. de Castr. in l. si seruus plurium. §. fin. de leg. j. Sed quando verisimilitudo non esset ita proxima, alia opinio posset procedere: & hoc totum arbitrio iudicis relictuz videtur. Tertio in interdicto, vti possidetis, vincit ceteris pa-
10 ribus ille, qui probat de antiquiori possessione[10], vt probatur hic. Et per istum textum not. Barto. in l. si duo. in princi. ff. vti posside. Bald. in l. ordinarij. versiculo, sed iuxta predicta quero C. de rei ven. & in l. arboribus. in §. nam & si agrum. ff. de vsufru. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publicia. & Petr. de Anch. in consi. cclxxv. ad declarationem. Et in isto interdicto, vti possidetis, hoc etiam tradit Barto. in l. j. post Cyn. C. vti posside. et in consi. cxij. quidam accusatus Bald. in capitulo, si diligenti. de prescript. & in consil. ccclxxvj. visis duobus. in fine, lib. ij. Et ista conclusio etiam procedit, si habens posteriorem possessionem haberet titulum acquisitum post antiquiorem possessionē alterius: vt no. voluit Bal. in disputatiōe, accusat⁹ de vi turbatiua. Quem refert, & sequitur Alexand. in consil. lxxxviij. quoniam omne datum. lib. v. Nihil enim titulus patrocinatur, quā
m do possessio alterius antiquior[m] est, vt idem Bald. dicit in l. data opera. in fi. C. qui accus. Et supra dicta maxime habent locuz quando habens antiquiorem possessionem articulum fecisset, quod aduersarius clam possideret respectu eius antiquioris possessionis: vt Barto. docet in l. si de eo. in §. fina. ff. de acquir. poss. vbi Imo. Pau. de Cast. & post alios Alexand. & idem Alexand. in consi. lxxxviij. lib. v. supra alleg. & in consi. cx. visis. lib. j. & ibi de materia. Et predicta cōclusio limitatur, nisi ille, qui priorem habuit possessionem scienit alium possidere post eum, et tolerasset: quia tunc sua possessio dicitur interrupta: argumen. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. pos. Ita nota. Bald. in l. non ignorat. in versiculo, si autem media possessio. C. ad exhiben. Moder. hic, & prius Alexand. in l. si duo. ff. vti pos.
n in apostil. Quarto, ceteris paribus vincit, qui habet titulū[n]: vt hic, & not. Barto. in l. si duo. ff. vti pos. & in l. j. C. eod. titu. Bal. in l. qui accusare. C. de eden. circa finem. Nam ex titulo, possessio antiquior presumitur: vt not. Bald. in l. post sententiam. C. de sen. & hic, & in l. data opera. circa finem. C. qui accusa. Sic etiam probatio dominij adminiculatur possessioni, & possessionem iustificat: vt no. Bart. in l. si de eo. in §. fi. ff. de acquiren. pos. Bald. in l. ordinarij. C. de rei ven. & in l. momentanee. circa finem. C. de his, qui legi. perso. Et de his etiam Fulgo. tradit in consi. cxciij. ponitur. & Rapha. Cu. in consilio clviij. visis. & in consi. clix. domina Antonia. in fine. Andre. Sicu. in consi. vj. in fin. lib. ij. & in consi. xij. eod. lib. ij. ¶ Duodecimo no. ibi: a sexaginta annis, et citra. quod ista verba denotant actum continuum, virtute copule, que ponitur inter principium, & finem et medium includit. Ita text. not. hic, secundum Bal. post Hostien. & Joan. Andre. quos Barto. sequitur in l. Celsus. ff. de vsuca. Secus si absque copula, et, dicatur simpliciter a sexaginta annis citra: quia tunc continuatio possessionis non probatur: quia etiam per vnum diem hoc posset verificari: vt not. Barto. per illum text. in l. j. §. quod autem. ff. de aqua quot. & esti. Et istam etiaz differētiam ponit Bald. in l. indicia. in fi. C. de rei ven. Anto. de But. in ca. j. de resti. spo. cum simili. vt tradunt Moder. hic, & Alexā. in consilio cx. visis. lib. j. & in consil. cviij. in causa, & lite. lib. ij. & in
10 consi. cxviij. in causa. eod. lib. ij. ¶ † Tertiodecimo nota quod probatio euidentissima dicitur, que fit mediantibus priuilegijs & instrumentis. Et idem probatur in capitulo auditis. supra de in integr. resti. vbi Anto. de Butr. in ij. not. & in capitulo, cum contingat. & idem Anto. de Butr. in iij. not. de rescript. & in capitulo, cum dilecti. de dona. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Facit quod not. Bar. in l. creditores. circa fi. C. de pigno. Pau. de Castr. in consi. ccccxxj. in causa, que vertitur. cum simili. vt di-
o xi in capitulo, ex insinuatione. de appel. Sic etiam manifeste[o]
11 constare dicitur illud, de quo publicum est instrumentum[11]: vt not. Barto. in l. j. in princ. versi. venio ad questionem. ff. de oper. no. nun. Et probatio probata dicitur illa, que fit per instrumentum: vt not. Bald. in l. interest. in vlti. not. C. de solu. & in l. quoties. in fin. C. de iudi. Et omnia superius dicta procedunt, quando contra instrumenta, vel priuilegia nihil opponitur. Secus si opponatur, vt Anto. de But. hic dicit, versiculo, & not. & idem Anton. de Butr. in d. capitulo, cum contingat. de rescript. & in preallег. capitulo, cum dilecti. de dona. Et hoc sentit Abb. hic, dum loquitur de instrumentis indubitatis, sic etiam de actis dicitur quod faciunt notorium. capitulo, cum olim. de verbor. sig. quando nihil obijcitur: alias secus: vt tradunt Hosti. Joannes Andre. & Abbas post alios in capitu, cum speciali. §. por-
11 ro. de appel. vbi etiam dictum fuit. ¶ † Quartodecimo not. secundum Abbat. hic, quod in libello in interdicto vti possidetis, tria deducuntur. Primo, vt quis non molestet de presenti. Secundo, vt desistat a molestatione in futurum. Tertio, quod condemnetur ad interesse pro molestatione preterita. Et idem tradit Bartol. in l. j. §. interdictum. versiculo, vltimo quero. ff. vti possi. & in l. j. C. eo. tit. vti possidetis. Alexan. in consi. lxxxviij. quoniam. in v. lib. & idem Alexand. in consil. cxxxvj. in causa, & li-
12 te. lib. ij. ¶ † Quintodecimo nota quod pro hominibus suis, etiam liberis dominus agere potest, secundum Joan. Andre. & docto. hic. & not. Barto. in l. j. in principio. ff. vti possi. per istū textum. Et hoc intelligitur, vt Abbas hic dicit, quando molestia illata subditis, concernit iurisdictionem domini: & ita agitur de interesse ipsius superioris, secus vero si tantuz tractetur de interesse subditorum: quia pro furto, vel iniuria illata subdito dominus agere non potest: vt per glo. fi. in capitulo authoritate. de priuil. in vj. & not. Hostien. Joan. Andre. & docto. in capitulo, dilectis. vbi dixi. de appel. Et idem tradit Rota in xij. deci. item quod prepositus. de re iudi. in nouis. Abb. hic, Do. post Archi. & Joan. Andre. in capitulo, ad apostolice. in princ. in vlti. oppo. de re iudi. in vj. Car. in clemen. j. in princi. in ij. questione de reli. & vene. san. & Bald. in capitulo j. §. iniuria. versiculo, quero si iniuria. de pace iura. fir. Et hoc, quod dictum est, dominum agere non posse pro iniuria illata subditis, verum intelligit, nisi respectu domini iniuria inferatur: quia tunc actio domino acquiritur: vt not. Barto. in l. j. §. fina. ff. de iniur. facit textus in capitulo, sciant. de elect. in vj. ¶ Vltimo nota, quod per sententiam actori perpetuum silentium imponitur: & talis sententia diffinitiua est: vt dicit Bald. in l. preses. in fin. C. de sententi. & in l. fi. C. vt lite pen. et hoc verum videtur in causa proprietatis: sed in iudicio possessorio, prout agebatur hic, esset considerandum an sententia super possessorio sit diffinitiua, vel interlocutoria: de quo in capitulo fina. s. de iudi. ¶ In glo. j. primo per Abbat. post alios hic, colligitur quod iudex ex officio suo ad producendum testes, terminum parti prefigere potest. Et idem allegando istam gl. Abbas dicit in capitulo, finem litibus. in j. not. de dolo, & contumacia. Et ita etiam Barto. concludit in l. j. in ij. not. C. de dilatio. cum similib. vt tradit Alexā. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vbi allegat glo. hic, & dicit quod ista est communis opi. & que sane intelligitur, et procedit causa subsistente, videlicet partis negligentia, prout loquitur Barto. in d. l. j. et Abbas hic. Et est regula communis quod iudex ex causa omnem terminum iuris abbreuiare potest: vt not. Barto. in l. ij. ff. de re iudi. cum similib. vt late dixi in capitulo, cum sit Romana. de appel. & in nostra quest. hoc tenet Paul. de Castr. in l. j. §. ait pretor. in princip. ff. de iure deli. vbi

ubi inquit quod licet dilatio non detur nisi petenti, secundum
Bald. in d. §. ait pretor. in princip. & in l. fina. versiculo, iuxta pre
dicta quero. el j. ff. de ferijs. tamen, secundum eum, etiam quan-
doque ex causa non petenti dilatio conceditur: ut per Bartol.
in dicta l. j. C. de dila. Et ita etiam Angel. tradit in l. ij. C. de tem
po. appel. Et dicit Bald. in l. ij. in princ. C. ut intra certum tem
pus. quod dilatio, que datur ministerio iudicis, peti debet: se-
cus est in illa, que datur a lege. Et finaliter considerandum est
quod dilatio non datur in fauorem alicuius, nisi petenti d. l. j.
C. de dila. Sed in odium sic, ut hic. Et ita Bald. distinguit in ca
13 pitulo, preterea. versiculo, an dilatio. supra de dilatio. †Secun-
da conclusio Abb. est, quod licet iudex terminum assignare pos
sit, non tamen tenetur. Facit textus in l. non quicquid. ff. de iu-
dic. Et est dictum Specul. in titu. de offic. iudi. §. impedit. versi
culo, quid si iudex. cum similib. ut dixi in capitulo, ad hec. el ij.
de appel. Et ista secunda conclusio limitatur, nisi sit causa in
qua ex officio iudex supplere teneatur: ut Abbas hic dicit. Ex
quo infert quod si statutum imponit penam iudici non termi-
nanti causam intra certum tempus, quod iudex non incidit in
p penam, si non fuit requisitus.[p] Sed aduertendum est, quia ista
illatio nō bene inferri videtur ex premissis: q2 in casu statuti iu-
dex tenetur, si requisitus sit: sed hic non tenetur iudex assigna-
re terminum, si non velit, licet requisitus sit, ut Abbas hic dicit
Et in causa in qua ex officio iudicis supplere tenetur, etiam
non requisitus, hoc facere debet. Unde ex predictis non bene
infertur ad questionem statuti. Dictum tamen in se verum est,
& notabile, quod licet iudex aliquid facere teneatur sub pena ad
priuatam utilitatē, semper intelligitur, dummodo requisitus
fuerit: ut Abbas hic dicit. Et idem Abbas post Anto. de Bu.
concludit in capitulo penul. in versiculo, & nota unum. de iudi.
& idem tradit Cald. in consi. ulti. in titu. de penis. Anto. de Bu.
& Imo. in capitulo fina. in glossa fin. de rescript. Alexand. in l.
properandum. in princ. C. de iud. Et ideo si Priores tenentur
sub pena causam appellationis cōmittere, intelligitur si a par
te hoc petatur: ut in no. casu Ange. scribit in consi. cxl. statutū
predictum disponens. & sequitur Alexand. in l. de pupillo. §. si
quis ipsi pretori. de oper. noui nun. & in consi. xix. viso processu
cause. lib. j. & in consi. clxiij. viso processu cause. lib. ij. Et in simili
in statuto quod Potestas compellere debeat agnatos ad com
promissum, intelligitur si petitum fuerit: ut not. Anto. de Bu.
in capitulo pen. de iudi. quem refert, & sequitur Alexand. in cō
sil. lxxxij. in causa vertente. lib. j. Sic etiam de statuto, quod iu-
dex debet ferre sententiam secundum consilium sapiētis, intel-
ligitur si petitum fuerit: ut dicit idem Anto. de Butr. in dicto
capitulo penul. & sequitur Alexand. in consil. cxxij. viso proces-
su. lib. ij. Et facit quod not. Pau. de Castr. per glo. ibi. in l. uni-
uersa. C. de preci. Impe. offe. & Alexand. in consil. xcvj. visis nar-
ratis. lib. iij. cum similib. ut late congerunt Moder. in capitu.
si aūt. de rescri. & reassumūt Mod. in l. uniuersa. C. de preci. Im
14 pera. offe. †Quid autem si quis probauit non data dilatione a
iudice. Abbas hic post Barto. in l. in crimine. ff. de adul. conclu
q dit quod probatio valet[q] quia terminus iuris attenditur. Et
idem Barto. tenet cum simil. ut ibi Alexand. prosequitur in l. fi
na. ff. de fer. Nam terminus non est de substantia probationis:
quia terminus non assignatur ad validitatem actus: sed ad
hoc terminus prefigitur, ut post terminum actus fieri non pos
sit: ut Bald. concludit in d. l. fi. versiculo, iuxta predicta quero.
ff. de fer. Et quod valeat probatio absque termino, not. Bal. in
l. si quando. in ij. not. C. de dila. & in l. cum a nobis. in iij. notab. eo
dem titu. Sic etiam defensio facta sine termino valet: ut nota.
Bartol. in l. unius. §. cognoturum. ff. de quest. Pau. de Castr. in
l. oratione. ff. de fer. ubi dicit hoc procedere, quando facte sunt
probationes absque termino: quia valent. Secus dicit, si nulle
facte sint probationes: quia tunc nō valet processus, nec potest
ferri diffinitiua: quia non potest non esse probatum, ex quo ni-
hil agitatum fuit. Unde, secundum eum, non valeret sententia,
tanquā data sine cause cognitione l. prolatam. C. de senten. Sed
in hoc non videtur quod recte dicat Paul. de Castr. quia licet
non sit data dilatio ad probandum, tamen propter hoc nō di-
citur lata sententia sine cause cognitione: quia probationes nō
sunt de substantia iudicij: ut in terminis declarat Bartol. in l.
prolatam. in fin. C. de senten. & not. Bald. in l. ij. C. de edendo. cū
similib. ut Alexand. tradit in consi. cv. ponderatis. lib. v. & dictū
15 fuit in capitulo, ecclesia sancte Marie. de consti. ¶ †Ulterius
hic successiue queritur, an in isto termino, qui prefigitur ad te-
stes probatorios, satis sit testes intra terminum iuramentum
prestitisse, licet post terminum examinentur. In quo Abb. con
cludit considerando quinque casus. Primus est, quod si fuit
r datus terminus ad producendum testes. & tali casu concludit,
quod sufficit,[r] illos intra terminum produxisse, & fecisse illos iu
rare: quia hoc modo satis verificatur illud verbum, ad produ-
cendum: ut tenet Specul. in titu. de teste. §. qualiter. versiculo, is
quoque. & dom. Signo. in consi. xix. in assumptione. in versiculo,
primo casu. facit text. in l. produci. ff. de testi. & in l. qui testamen-
to. §. mulier. ff. de testa. ibi: in testem produci, vel dicere testimo-
nium. et in capitulo ij. in §. si vero. & quod ibi Domi. de testi. in
vj. Ex quibus patet quod ista diuersa sunt, producere testes,
vel examinare. Ad idem facit textus in capitulo j. §. si quis. de
excep. in vj. ubi Do. hoc idem tenet in versiculo, an sufficiat. Et
ulterius considerandum est quod illud verbum, ad producen-
dum, etiam videtur verificari sine iuramento: quia deferre iu-
ramentum, iudici incumbit: & ideo satis videtur quod testes p
ducantur, absque eo, quod iuramentum illis deferatur. Secun
dus casus est, quando dicitur, ad producendum, & examinan-
dum. In quo Abb. concludit quod sufficit, si tali tempore pro-
ducātur, quod intra terminū examinari possint, & quod pars
instantiam fecerit apud iudicem pro examinatione, per ratio-
nes, quas Abb. hic inducit, post Rotam, qui ita concludit in
iij. deci. in titu. de testi. in nouis. & idem habetur in prima deci.
eodem titu. de testi. in antiquis. Et hoc idem tradit do. Signo.
in dicto consi. xix. in fi. in ultimo casu. Tertius est casus, quan-
do datur terminus simpliciter ad probandum: in quo conside
randum est quod aut pars testes produxit tali tempore, quod
intra terminum examinari potuissent, & de hoc iudicem requi-
siuit: & dicitur satisfecisse termino: ut supra in proximo casu di-
ctum fuit: quia examinatio ad iudicem pertinet. Ita Bald. cō-
cludit in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. Abbas hic, & idem
Abbas in consi. ij. consilium. in fin. lib. j. Domi. in capitulo j. §. si
quis. de except. in vj. & Alexand consi. xliij. in causa. lib. iij. Et ta-
li casu pars debet protestari: quia non presumitur quod per iu
dicem steterit: ut Barto. dicit in d. §. Sabini. Facit text. in d. l. si
quando. circa finem. ibi: si per eum steterit. C. de testi. Nam, ut
appareat solicitudo partis, protestatio necessaria est: ut not.
Bald. in l. properandum. in §. si autem utraque. C. de iudi. glo. &
Domi. in capitulo, cupientes. §. quod si per viginti. in verbo,
proposita. de elect. in vj. Et isto casu idem esset, si testes non iu-
rassent, ex quo stetit per iudicem. Et ista conclusio videtur ha-
bere locum, etiam quibuscunque alijs verbis terminus assigne
tur, ex quo non stat per eum. Si vero pars testes produxit in fi
ne termini, ita quod intra terminum examinari non possint,
vel pars non fecit diligentiam circa eorum examinationem,
tunc maior dubitatio videtur. Nam Barto. in dicto §. Sabini.
tenet quod post terminum examinatio fieri non possit: quia, se-
cundum eum, non est verum quod dictum trahatur ad iuramē
tum, cum non habeat necessariam consequentiam ad iuramen
tum: nec verum est, quod qui iurat, videtur deponere: ut inquit
Bald. in capitulo j. in princi. in versi. nota ista duo. si de inuesti.
inter do. & vas. lis oria. Diuersa enim sunt, receptio, & examina-
tio, ut hic, et in capitulo ij. §. si vero. de testi. in vj. et quia post ter
minum extrema non sunt habilia, ut dictum trahatur ad tem-
pus iuramenti: argumen. l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Et
quia quando depositio est omnino obscura, post terminum de
clarari non potest: ut per Bald. in l. edita. C. de eden. Bald. et
Aretin. in l. Titie textores. de lega. j. Unde cum ex solo iuramē
to nihil ex dicto percipi possit, videtur quod post terminū de
positio fieri non possit. Et ita concludunt Aretin. & Moder.
hic, & idem Areti. in l. Antistius. ff. de acqui. here. Et sic in effe-
ctu tenent opi. Barto. quam Abbas hic sequitur, & Bald. in l.
obseruare. in §. fina. in fin. ff. de offic. proconsu. & leg. Pet. de An
char. in clemen. j. de offic. deleg. & Lanfran. in repe. capitu. quo-
niam contra. in verbo, testium depositiones. Et idem tenet Si-
gno. in d. consi. xix. circa finem. & ibi idem dicit, si dicatur, ad de
ponendum, vel testificandum. Plerique tamen contrarium te
nent quod imo post terminum testes examinari possint: quia
dictum trahitur ad iuramentum: ut not. Bald. in l. ij. C. de sac.
sanct. eccle. quia tempore iuramenti, & receptionis, pars citari
debet capitulo ij. de testi. & illo tempore contra personas testiū
opponitur. capitulo, ex parte. capitulo, presentium. de testi. Er
go videtur quod dicta testium ad tempus iuramenti referan-
tur. Et ita in terminis concludit Calde. in consi. j. in titu. de te-
sti. & idem Bald. in l. si quando. in vj. questione, post Dy. & Nico.
de Mata. quos refert. C. de testi. & idem Bal. in rub. C. si ex fal-
sis instru. & in capitulo ij. j. de testi. ubi ad hoc sex rationes ad-
ducit. Et idem plene probat, et tenet Roman. in consi. cccclxiij.
quo ad primum. in ij. dubio. & in d. l. damni. §. Sabini. ff. de dā.
infect. Non obstant allegata in contrarium: quia licet dictum
testis non dicatur habere necessariam consequentiam ad iura
mentum, habet tamen connexitatem, et correlationem: quia de
positio est implementum iuramenti, in quo promisit dicere ve-
ritatem: ideo dies, & locus iuramenti inspicitur: ut per glos. in

clemen.j.de offic.deleg.& not.Barto.in d.l.ij.C.de sac.sanc.eccl.
Et hoc bene probat Cald.in d.consi.j.de testi.Et facit quod sin
gulariter Bal.dicit in capitulo j.j.de fide instrumen. de instru
mento originali producto post terminum,ex quo confirmatur
productio exempli facta in termino.Non obstat quod extrema
non sint habilia post terminum: quia hic non agitur de fictio-
ne translatiua, sed de perficiendo actum inchoatum: & actus
principio attribuitur:vt Cald.& Rom.dicunt in locis.s.alleg.
sicut in declaratione contingit,in qua extrema habilia non re-
quiruntur:vt not.Bald.per illum text.in l.sed & si quid. §.quid
ergo.alias est lex,quid ergo.in princi.ff.de vsufru.Et ex his iu-
stificatur ista opin.que maiorem videtur habere equitatem.Et
communis practica hoc sequitur: vt habetur in practica Pa-
pien.in forma opponendi contra testes post publicationem. in
versi.sunt quoque.in ver.quid autem dices.Quartus casus est,
quando dicitur ad probandum,& probatum habendum:& tunc
ante terminum examinatio requiritur:vt Abb. hic concludit.
Et idem Bald.in l.ij.versi.item facit. C. vt lite pen.& Domi.in
capitulo j.§.si quis.de exceptio.in vj.Imo.in d. clemen.j.de of-
fic.delega.Bald.in d.l.si quando.in vj.q.C.de testi.& in l. Anti-
stius.in princi.ff.de acqui.here. vbi inquit quod ita practicatur.
Et Ange.ibi sequitur,dicens quod iuramentum non continet
explicitam probationem, prout verba illa preteriti tempo-
ris designant:& hoc consonant,vt verba illa, probatum haben
dum,aliquid operentur:argumen.capitu.si papa.de priuile. in
vj.in l.si quando.in prin.de leg.j.Et idem est,si dicatur,ad osten
dendum de iure suo:secundum Roma.in d.l.damni.§.Sabini.
ff.de dam.infec.per l.proprietatis.C.de proba.Dicit tamen Ab
bas hic,quod ista verba,ad probandum,& probatum habendũ:
non excludunt probationem,que fieret per instrumentum: qr
illa proprium habet terminum.capitulo, cum dilectus. de fide
instrumen.vt latius per eum hic.Sed istud dictum dubitabile
videtur: quia terminus peremptorius statutus fuit generali-
ter ad probandum, & probatum habendum: quo casu habetur
pro conclusione in causa:vt no.Innocen.in capitulo,super eo.
el ij.de appel.Bald.in capi.pastoralis.versiculo,& nota.de cau.
pos.& proprie.ergo etiam instrumenta produci non possunt,d.
capi.cum dilectus. Et quia si mediante tali termino probatio
testium excluditur,a fortiori probatio,que fit per instrumenta
excludi videtur: quia talis probatio instrumentorum facilior
est:vt not.in capitu.cupientes.§.si vero.vbi Domi.in fi. de elec.
in vj.& per Rotam in vj.deci.de prob.in nouis.cum simili.vt di
xi in capitulo j.in fin.de appel. Non obstat ratio Abb. dum di-
cit quod probatio,que fit per instrumenta,habet proprium ter
minum:quia etiam probatio testium habet terminũ proprium
de iure communi:sed a termino iuris receditur per terminum
qui prefigitur a iudice generaliter ad probandum:ergo gene-
raliter intelligitur per testes,vel instrumenta.xx. distinct.ca.si
Romanorum.l.j.§.& generaliter.de leg.prestan.Quintus,& vlti
mus casus est, quando fuit datus terminus ad probatum ha-
bendum per omne genus probationis: nam tunc talis termi-
nus omnes probationes excludit,secundum Abb.hic post An
ton.de But.adeo,quod iuramentum in defectum probationis
s post talem terminum prestari non potest[s]:vt dicit Domi.in c.
j.§.si quis.de excep.in vj.& idẽ specialiter de isto termino Bal.
dicit in capitulo fina.versiculo, sed quid si fuit statutus termi-
nus.de iureiurand.Et idem in terminis Angel.tradit in l.ad-
monendi.ff.de iureiur.Facit quod not.Specul.in titu.de dila-
tio.in §.fina.quem refert,& sequitur Paul.de Castr.in l.fina.ff.
de testi.Et hoc comprobatur:quia terminus habet vim conclu
sionis in causa,vt docto.hic dicunt:ergo tale iuramentum de-
ferri non potest:quia post conclusionem in causa iuramentum
non defertur:vt not.Barto.in l.admonendi.circa finem,de iu-
reiu.Bar.in l.in bone fidei.in l.generaliter.in v.no.C.de reb.cre
di.& in capitulo j.§.item si vasallus.de controuer.inuesti.vbi ad
hoc allegat Innocen.in dicto capitulo,pastoralis.& idem Ro-
man.in consi.cclv.quo ad primum.in fi.cum similib.Aretin.ta-
men hic tenet contrarium,quod per talem terminum,iuramẽ-
tum non excluditur.Et in effectu mouetur:quia iste terminus
esset ad duos actus assignatus,videlicet ad probandum,& defe
rendum iuramentum:quod esse non debet, vt per gloss. in cle-
men.sepe.in verbo,post dationem.de verbo.signifi.Et quia si es
set probatum,superfluum esset iuramentum:ergo non valet. c.
ij.s.eodem.Et ista non videtur fuisse intentio iudicis,pro quo
presumitur.capitulo,in nostra.de procur.Iste tamen rationes
euitari possunt,intelligendo quod terminus ad iurandum suc
cessiue assignatus esset in defectum probationis secundum or-
dinem iuris l.si duo.ff.de acquir.hered.& quod no.in l. Gallus.
§.quidam recte.ff.de libe.& posthu. Opinionem tamen Areti.
primo tenuit Roma.in l.admonendi.in versiculo,quo ad secũ-
dũ.ff.de iureiuran.quia terminus datus fuit ad probandum:
sed iuramentum proprie non est probatio l.non erit. §. dato.ff.
de iureiuran.ergo post talem terminum iuramentum excludi
non videtur.Et ista opinio de iure verior videtur:quia termi-
nus,qui prefigitur a iudice,restringit facultatẽ probandi,que
de iure communi competit:quod quidem odiosum videtur,ar
gumen.l.quoniam.C.de hereti.Et ideo consonat, vt terminus
intelligatur de probatione propria,vt Roma.dicit:& de illa p-
batione, que simpliciter parti incumbit, & non de iuramen-
to, quod defertur a iudice. Et quia sicut confessio excluditur,
quia non est probatio,vt Ab.hic post alios dicit,idem videtur
in iuramento.Et istam equiparationem facit Bald.in rubr.C.
16 de probat.& dixi in rubr. supra eo.titu.†Vltimo notandum est,
quod in casibus supra dictis,in quibus probatio post terminũ
non admittitur, publicatio tamen probationum fieri potest:
vt not.Bald.in l.ad testium.§.conditionem. ff.de testi. Domi.
in capitulo j.§.si quis.de excep.in vj.Similiter post terminum
declaratio articuli,vel probatiõis facte in termino fieri potest,
quia qui declarat,nihil noui facit:vt not.Ioann.Andre.in ti-
tu.de teste.§.nunc videndum.col.pen.versiculo, hoc etiam no-
to.& sequitur Anto.de But.hic,versiculo,ex his deciditur.& no
tat Domi.in proem.sexti.in princip.ad finem.cum simil.vt tra-
dunt Moder.hic.& in capitulo,pastoralis.in versiculo,declara
ri potest.de except.& idem Roman.in consi.xlv. super eo. Ful-
go.in consi.cxlvij.visa.in fin.cum similib.vt dixi in capitulo,pa
storalis.§.verum.in iij.not. de appel. Hoc tamen dictum limi-
tatur,vt not.tradit Ioannes.de Ana. in consi l.lxxxiiij.viden-
dum est. facit quod supra dictum est in tertio casu de declara-
tione obscura.Similiter si iudex post terminum admitteret p
t bationes parte presente[t],& contradicente,probationes valerẽt
vt not.Bald.dicit in l.peremptorias.versiculo, quero si iudex.
C.sen.rescin.non pos.& per Moder. hic. Et adde notabile di-
ctum Bald.in l.certi condictio.§.quoniam.circa finem,versicu
lo,sed ponamus.ff.si cert.pet.cum similib.vt tradit Bartholo.
Veronensis. in cautel. ccliij. in capitulo,stantuta quandoque
disponunt.versiculo,stante statuto,de quo dixi in capitulo ij.su
17 pra eodem.†Similiter post terminum excluduntur probatio-
nes,que in facto consistunt:sed non excluduntur allegationes
iuris:vt not.Anto.de Butr.hic,Bene facit quod notat Bald.
in capitulo,pastoralis.versiculo,& nota.de causa poss.& proprie.
vbi inquit quod quando est renuntiatum probationibus,intel
ligitur de probationibus,que in facto consistunt:& ideo proba-
tiones iuris non excluduntur.De quo dicendum est:vt tradũt
18 Moder.in capitulo,cum dilectus.de fide instrumen.¶ †Glo.
in ver.post sententiam. prosequitur quatuor questiones. Pri-
ma est,an questio falsitatis indistincte post sententiam propo-
ni possit.Et conclusio est,secundum Abb.quod si questio nun-
quam mota fuit,potest moueri,etiam citra appellationem dũ
modo falsitas indirecte probetur: quia si directo probaretur,
esset producere testes super capitulis directo contrarijs:quod
non licet,publicatis attestationibus,etiam in causa appellatio
nis. clem.ij. de testi.vbi glo.in verbo,directo.Et idẽ tenet Bar
tol.in authen.qui semel.C.de probat.Bald.in l.si quis testibus.
versiculo,secundo ponitur.C.de testi.Pau.de Cast.in l.diuus.
ff.de re iudic.cum similib.vt tradunt Moder.hic. Et secundũ
istam declarationem non videtur esse aliquid speciale in que-
stione falsitatis.Et ideo dicit Anto.de Butr.hic in glo.in ver
bo,adstrinxerint.quod iura,que permittunt vt questio falsita-
tis opponi possit post sententiam,loquuntur in instrumentis,
in quibus non est timor subornationis:per l.j.& per totum. C.si
ex fal.instru.& in capitulo,cum venerabilis.de exceptio.Sz ista
restrictio.secundum Aretin.non videtur vera:quia idem vide
tur in testibus,q in instrumentis, per l.falsam.cum gl.& in ru.
C.si ex fal.instru. vel testi. & text. hic,qui loquitur in testibus.et
idem tenet glo.in d.l.diuus.de re iudi.Benedi.de Plumbi. in
l.qui agnitis.in vj.oppo.in repeti.ff.de excep.Areti.vero cona
tur ostendere quod iura tantum loquantur,quando agitur de
falso criminaliter,secus si ciuiliter.Sed ista differentia etiã pe-
riculosa videtur,quia contra l.j.cum glo.C.si ex fal.instr.Et fa-
cit tex.in l.pen.& fi.C.si ex fal.& regula, que habetur in l.omnem.
ff.de iudi.Unde vt iste difficultates euitentur, videtur potius
dicendum esse speciale in questione falsitatis,vt timor suborna
tionis non attendatur:& sic super capitulis directo contrarijs,
testes recipiantur publicatis attestationibus, quando agitur
de questione falsitatis testium, vel instrumentorum. Et istam
opinionem sentit glo.hic,dum simpliciter loquitur.Et hoc ex-
presse tenet Specul.in titu.de teste.in §.satis vtiliter.versiculo,
decimus tertius casus.vbi allegat istum textum hic.Et idẽ te
net Archid.iiij.q.iij.§.si quis testibus.circa finem: quia si post
sententiam de falso opponi potest non obstante exceptione
rei iudi

rei iudicate d.l.j.C.si ex fal.instru.a fortiori post publicationeʒ
testium de tali falsitate poterit cognosci. Et ad hoc facit, quia
secundum communem opi.propter falsitatem retractatur sen-
tentia per restitutionem in integrum: vt est text. in d.l.diuus.
ergo non attenditur timor subornationis: quia in casibus, in
quibus restitutio in integrum conceditur, timor subornatiōis
non timetur: vt est not.dictum Innoc.quod Bald.ibi refert in
capit.vltra tertiam. j. de testi. Et ita opin. Legistarum, quam
Abb.hic reprobare videtur, potest iustificari. Et ad hoc etiam
facit, quia iura specialiter in causa falsitatis loquuntur: ⁊ ideo
alijs magis generalibus derogatum videtur: vt in regula, ge-
neri per speciem.de regu.iur. in vj. Preterea retenta differen-
tia, quam Abb.hic facit, ⁊ docto.in locis, supra alleg.vtrum di-
recte, vel indirecte falsitas probetur, aduertendum est: quia re
vera non videtur esse vis in hoc, an directe, vel indirecte falsi-
tas probetur: sed potius consideratur, an pars que velit falsita
tem probare, potuerit esse instructa, vel non. Si enim instructa
esse potuit, falsitas etiam indirecte probari non potest: ⁊ tunc
non habet locum text.in capit.ex tenore.de testi.vbi Abb. post
Innoc.⁊ alios in iiij. lectu. ita concludit. Si vero pars instrui
non potuit, etiam directe falsitas probari potest publicatis at
testationibus: vt voluit not. Ioan.Andre.in titu. de teste. in §.
sepe.in j.additione. vbi concludit quod si contra instrumentuʒ
dixi de falsitate simpliciter, ⁊ postea probaui notarium mor-
tuum tempore instrumēti, certe publicatis attestationibus ad
uersarius poterit probare quod notarius tunc viuebat. Se-
quitur Abbas post Anto.de Butr.in d.capitu.ex tenore.⁊ refe
runt Moder.hic. Non obstat tex.in d.clemen. ij.de testi.vbi ex-
presse probari videtur talis differentia, an directe, vel indire-
cte falsitas probetur: quia illud dictum videtur, habito respe-
ctu ad illud, quod plerunque contingit, quod in capitulo dire-
cte contrario, quis instructus videtur: non sic communiter cō-
tingit in capitulo indirecte contrario. Et hoc in simili tradit
Barto.in l.quod Nerua.in xij.quest.ff.depo. declarando diffe-
rentiam, quam communiter faciunt iura inter contractum cō
modati, ⁊ depositi: vt in l.contractus.ff.de regul.iur. nam talis
differentia, secundum eum, procedit per communem contingē
19 tiam. ¶ † In secunda questione, quam glo.mouet in versi.⁊ no
ta secundum quosdam.glo.videtur tenere quod sufficiat proba
re solam falsitatem, dummodo iudex illam fuerit secutus.⁊ pro
batur in l.falsum.C.si ex fal. instru. vbi glos.idem tenet in testi-
v bus[v], prout loquimur hic. Idem gl.in l.j.C.sen.rescin. non pos.
⁊ Abb.hic post alios sequitur.⁊ idem Bal.in d.l.falsam.in prin
cip.⁊ in l.si quis testibus.C.de testi. Alia, que Abb. dicit in ista
ij. questione reseruo in vltima questione, vbi melius cadunt.
20 ¶ † In tertia parte glo.ibi: sed nunquid. glo. prosequitur ter-
tiam questionem: ⁊ concludit quod probare solam corruptio-
nem sufficit, dummodo iudex illam secutus fuerit, per capitulū
cum I.⁊ A.de re iudi. Et istam conclusionem finaliter indistin
cte sequitur Abbas hic per text.in c.sicut.de testi. Nam licet do
cto.hic dicant esse speciale ibi in causa matrimonij, tamen Ab-
bas ipse dicit illum textum generaliter procedere per rationeʒ
generalem; que ibi in fine ponitur: dum dicitur quod primi te-
stes nullatenus admittendi sunt: vt per capitulū, cum I.⁊ A.
de re iudi. Sed contrarium tenent Ioan.Andre.⁊ doct. com-
muniter, quod imo non sufficiat probare solam corruptionem
ad istum effectum, vt sententia lata retractetur: quia non sequi
tur, Corruptus fuit testis: ergo falsum deposuit. Sed probatio
debet concludere, maxime in criminalibus, ⁊ specialiter in cri-
mine falsi probatio debet esse concludens de necessitate. glos. et
Bald. in l. iurisgentium. §. quod fere.ff.de pactis. Non obstat
capitulū, sicut.quod Abb.in contrarium adducit: quia loqui-
tur in causa matrimoniali, in qua speciale est. Et ad hoc facit
textus in fin.ibi: in hoc casu. Nec obstat quod ibi ratio genera-
lis ponatur circa finem: quia secundum Aretin.aduertendum
est, quia ibi ponitur nouum dictum separatum a precedente.
Naʒ prius dixit quod si corruptio probetur per testes idoneos
quod sententia debet retractari. Deinde in fine dicitur quod si
illi testes, qui primo deposuerūt, velint dicere se esse corruptos
non sunt audiendi: quia periuri sunt. Et sic illa ratio genera-
lis, que per dominuʒ Abbatem ponderatur, ad primum dictū
non refertur. Replicari tamen potest quod dictum Abbatis
probari videtur ibi: quia text. videtur probare quod si corru-
ptio probata sit per testes idoneos, quod sententia retractetur
Et ideo ad illum textum clarius responderi potest quod text.
ibi loquitur de corruptione simul cum falsitate: vt colligitur
ibi: se corruptos dicunt perhibuisse testimonium falsitati. Et se
cundum hoc, ille textus nihil facit. Et dum inferius dicitur de
probatione corruptionis, intelligitur secundum precedentia.
Non obstat text.in capitulo, cum I. ⁊ A. quia ibi erant testes
conspiratores, ⁊ inimici: qui magis repelluntur.capitulo, per
tuas.el j.de simo. Preterea in d. c. cum I.⁊ A. vltra conspira-
tionem alia concurrebant, ex quibus reuocata fuit sententia.
21 ¶ † In fin. glos.concludit quod valet sententia lata per falsos
12 testes, vel per falsa instrumenta[12]: vt probatur in l.diuus. in fi.
ibi: in integrum restituas.ff.de re iudi.in l.pe.C.si ex fal. instru.
⁊ in capitulo, cum venerabilis.ibi: retractari.de except. Nā ista
verba arguunt validitatem actus l.nam ⁊ si sub conditione. §.
post defectum.ff.de iniusto, rupto. Non obstat tex. in l.qui agni
tis.ff.de except. vbi dicitur quod ex tali sententia non obstabit
exceptio rei iudicate: quia intelligitur quantum ad effectum
impetrata restitutione in integrum. Negari tamen non potest
quod verba d.l.qui agnitis.videantur obstare, dum ibi dicitur
quod exceptio opponi potest. Ista verba denotant quod ipso
iure non valeat sententia. Et tenendo hoc, prout voluit glos. in
d.capitulo, cum venerabilis. ad iura supra allegata in contra-
rium responderi potest quod sententia retractatur, licet sit nul
la, quatenus de facto processit.capitulo, accedens.el j.vbi glossa
vt lite non contest.l.j.vbi glo.ff.de ferijs. Nam magis conuenit
quod verba ista ita intelligantur, quam econtra, quod verba,
que significant actum ipso iure nullum, ope exceptionis intelli
gantur, vt in conflictu quarundam legum Aret.tradit in l.j.ff.
de testa. Retenta tamē opinione communi, pro qua facit, quia
si non retractetur intra viginti annos, postea retractari non
potest d.c.cū venerabilis.⁊ sic videtur quod valeat a principio
prout arguit gl.in d.capitulo, cum venerabilis. Et ampliatur
ista conclusio, etiam si de falsitate tractetur per viaʒ replicatio
nis. Nam restitutio etiam erit necessaria: licet secus sit, si per
viam exceptionis de falsitate opponitur, vt Abbas hic conclu
dit. Et fuit ista opin. Ioan.And. in d.capitulo, cum venerabi-
lis.in glo.pen.qui in effectu differentiam facit vtrum reus per
falsos testes, vel instrumenta absolutus, vel condemnatus sit.
Primo casu, quando absolutus fuit, non poterit vti replicatio
ne contra sententiam absolutoriam, nisi prius restitutione in
integrum impetrata. Secundo casu, quando fuit reus condem
natus, poterit reus se tueri immediate per viam exceptionis.
Sed contra istam distinctionem videtur text.cum glo.in d.l.di
uus.vbi tex.loquitur in reo condemnato, ⁊ tamen restitutio in
integrum ibi necessaria est. Et per illum textum Imol. ibi re-
x probat opin. Ioan.Andre. Et ideo vtroque[x] casu, siue agatur
per viam exceptionis, siue replicationis, necessaria est in inte-
grum restitutio. Et hoc voluit glo.penul.in d.l. qui agnitis. et
idem tenet Bald.in l.querela.C.de fal Paul.de Castr.in d.l.di
uus.cum concor.vt ibi tradit Alexand. Et probatur in l. nam
⁊ postea.§.si minor.ff.de iureiur.in l.exceptiones que.in fin.ff.de
except. Et ita etiam concludit Alexand.in d.l.nam ⁊ postea.§.
si minor.in glo.j.in fin.⁊ Paul.de Castr.⁊ Alexand.in l.si ex fal
sis.C.de transact. Nam cum lata sit sententia, que valet, non vi-
detur quod exceptio opponi possit immediate, nisi remoto
prius impedimento. Et sic eadem ratio videtur in exceptione,
que est in replicatiōe. Ad iura canonica, que videntur probare
contrarium, vt hic, in d.capitulo, cum venerabilis. responde-
tur quod intelliguntur, impetrata restitutione in integrum,
prout glo. intelligit text.in d.l.qui agnitis.⁊ idem glo.in d.l.ex-
ceptiones.cum simílib.vt per Alexand.in d.§.si minor. Vel dici
potest quod ista iura procedunt de iure canonico, in quo subti-
litates iuris ciuilis non attenduntur: argumen.capituli, dile-
cti.de iudi. Vel iura preallegata locum habent in ecclesia, pre-
ut loquuntur: quo casu speciale est, quod sententia sit nulla: si-
cut de minore dicitur, secundum Abbat. hic, ⁊ ita dicunt Mo
der.in d.l.qui agnitis. Sed iste responsiones non placent: quia
iura canonica in regula communi iuris ciuilis, fundari viden-
tur dicto capitulo, cum venerabilis. ibi: cum falsoruʒ instrumē
torum pretextu lata sententia vsque ad viginti annorum spa-
tium valeat retractari prout habetur in l. querela. C. de fal. et
hic, ibi: quia tamē nolumus a iuris tramite declinare. Et ideo
tenenda est prima responsio supra dicta. Predicta conclusio li
mitatur non habere locum in sententia lata contra absentem
per falsas allegationes: quia nulla est l.si pretor.§. Marcellus.
ff.de iudic. Et ita Abb.hic, ⁊ Alexand. post Bartol. ⁊ alios in
d.l.diuus. Sed tamen text.in d.§. Marcellus. non videtur vti
verbis denotantibus nullitatem, dum inquit, debere admitti
querelam. Nam querela etiam respicit rescissionem actus l. vt
liberis. C.de collatio. ibi: vel inofficiosi querela mota rescisso.
Et quia ibi in d.§. Marcellus.ponitur exceptio a regula, que
loquitur de iniquitate sententie, ⁊ presupponit validitatem l. j.
in princip.ff.de appel.ergo ita exceptio intelligitur, vt conue-
niat regule, iuxta no.in rub.de reg.iur.in vj. Moder.in d.l.qui
agnitis.pro communi opin. dupliciter inducunt text. in dicto
§. Marcellus. Primo, quia si valeret sententia, minor ibi non

cognosceret de iustitia superioris:vt per Innocen.in capitulo, de cetero.de re iudic.Sed potest dici, quod dictum Innocen- tij non habeat locum, quando agitur de falsitate: argument. capitulo,super eo.de crimi.fal.et not.in dicto capitulo, de cete- ro.Secundo,quia ponderatur in d.§.Marcellus.quod sciens vsus fuerit falsis allegationibus:nam etiam si ignoranter vsus fuisset,deberet retractari,vt ergo scientia aliquid operetur, di cendum est quod sententia sit nulla. Et fuit ista ratio Ioann. de Imo.in l.qui Rome.§.duo fratres. quem Alexand.ibi re- fert.ff.de verborum oblig.Sed potest responderi quod scientia ponderatur ibi:quia alias iudex inferior non posset cognosce- re de iustitia superioris,nisi ageretur de falsitate scienter com- missa. Et de intellectu dicti §. Marcellus. recurrendum est ad ea,que late Alexand.scribit post Angel.et Imol.in dicto §. duo fratres. Secundo limitatur, nisi sententia lata sit contra minorem:quia non valet,per text.in l.j.C.si ex fal.alleg. tutor ex cu.fuerit. vt not. Abbas hic, Bartol.et doctores in d.l.diuus. Sed aduertendum est, quia ille text.parum facit : quia loqui- tur in decreto, vt patet ibi : si iniustum decretum eos extorsisse apparuerit. Et in decreto hoc omnes tenent quod nullum sit, etiam contra maiorem,si ex falsa causa sit interpositum:vt no- tat Bart.in d.l.diuus.in princip.per l.cum vero.§.subuentum. ff.de fideicommi.liber.Angel.in l.cum fideicommissum.in fine ff.de confess.Bald.in l.finali,C.si ex fal.instru. cum similibus,vt tradunt Moder.hic, qui ita dicunt. Sed ista fuit ponderatio Ioan.de Imol.in l.si is,ad quem.versiculo,item adde.ff.de ac- quiren.hered.Et propter hoc Aretin.ibi tenet quod etiam cō tra minorem valeat sententia lata pretextu falsorum testium. Successiue Abbas concludit quod ille,qui succubuit pretextu falsorum testium, agere potest contra testes falsos, et contra ipsum producentem,non solum ciuiliter, sed etiam criminali- ter.In quo aduertendum est:nam primo dum Abbas equipa rat ipsum producentem,et testes, qui falsum deposuerunt : ista equiparatio ex toto non procedit,per ea,que not.Bartol.in l.si falsos.C.de testi.in l.si aduersarius.C.de fide instrumen.et in l.di uus.la ij.ff.de fal. et tradit Gandinus in tracta. de malefic. in rubrica.de falsarijs,et Angel.Aretin.in tractat. maleficiorum. in versiculo,falsario.versiculo,quero vsque ad quantum.et Pe trus de Ancharā.in consi.clxxij.circa primum.Secundo dum dicitur quod de falsitate agi potest ciuiliter ad interesse con tra testem falsum,et agitur actione in factum:et ita intelligitur glos.hic.Et hoc probatur in l.qui nomine.ff.de fal. vbi Barto. dicit per illum textum quod ex iudicijs publicis etiam oritur actio in factum ciuiliter.Facit textus in l.penu.et fi.C.de fal.Et de testibus probatur in capitulo j.infra de crimi. fal. vbi Ab- bas in princip.et notat Gandinus in loco preallegat.Et est re- gula communis quod ex omni delicto oritur actio ciuilis rei persecutoria:vt not.Bald.in l.qui sub pretextu.la j.C. de tran- sact.Facit textus in l.fina.ff.de furt.et in l.fina. ff. de priuat.deli. Et ista conclusio procedit, quando apparet de interesse agen- tis:alias contra testes falsos ciuiliter agi non potest:vt tradit Petr.de Ancharan.in consilio xxiij.visa inquisitione.in secun

22 do dubio.†Tertio dicitur in predicta conclusione,quod etiam pro falsitate contra testes agitur criminaliter : vt Abbas dicit hic,et probatur in d.l.penult.et fin.C.de fal. et habetur in locis su pra alleg. Et circa hoc duo notanda sunt. Primum est, quod ad hoc vt testis criminaliter possit puniri,requiritur quod fal sum dixerit in eo,in quo substantia negotij consistit: secus si in accessorijs:quia tunc non punitur pena legis Cornelie, sed ar- bitrio iuris:vt not.voluit Iacob.Butr. in l. Lucius. ff.de his, qui not.infa.et Angel.ibi in versiculo,nihil proponitur. versicu lo,attende tamen illud dictum refert, et extollit.et idem Alber. ibi,et idem Angel.in consi.cxxiij.visis processibus.Facit quod not.Petr.de Ancharan.in d.consilio xxiij.in fine.Secundum est,quod ista conclusio procedit,quando accusatur a parte,pro ut Abb. loquitur hic. Secus si procedatur per inquisitionem: quia tunc extraordinaria pena erit puniendus:vt not. Angel. dicit in §.et licet.in authen.de testib.Et istud dictum de iure ca- nonico,de plano procedit : quia mitigatur pena in iudicio in- quisitionis.capitulo,inquisitionis.de accusa.Non sic de iure ci- uili,vt dictum fuit in rub.supra de iudi.Et vltra Abb.hic, etiā de falsitate agitur alijs modis:vt per glo.in l.querela. C.de fal. in l.si ex falsis.C.de transact.Areti.in dicto verbo,falsario.Ab bas in dicto capitulo j.de crimi. fal. et practica Papiensis in

23 forma iuramenti testium,in verbo,falsitate.† Postremo notā dum est,quod secundum canones crimina tempore non tollū-

13 tur:vt per gloss.in capitulo, admonere.xxxiij. questione ij.in verbo,penitentia.et not.Specul.in titu.de sententia.§.quoniam. versiculo,et nota secundum cano.vbi declarat hoc procedere in matrimonio,et alijs spiritualibus,in quibus periculum anime

vertitur,in quibus prescriptio locum habere non potest.Et hoc dictum pro singulari ponit Roma.in singu. clxxxij.tu scis. vbi hoc simpliciter sequitur.et idem not.Bald.in l.j.versiculo, nota tamen.C.qui accu.dicens quod in penis spiritualibus nulla ca dit prescriptio.et idem Angel.in l.diuus.de re iudi.Et secundū Abbat.hic post Anton. de Butr. hoc generaliter procedit in foro penitentiali.Et idem Abbas dicit in capitulo, cum habe- ret.de eo,qui du.in ma.quam pol. per adul. Idem tamen Ab- bas aliter distinguit in capitulo,fina. in princip. infra de pur-

24 ga.canonica.¶†In glossa in verbo,astringit. ex distinctione, quam finaliter Abbas hic ponit,Prima,et principalis conclu- sio est.quod si aliquid deductum sit in libello cum certa qualita te, puta quod quis percusserit Titium cum effusione sangui- nis,vel cum armis, si qualitas deducta non probetur, absolu- Y tio° sequi debet†.prout voluit Cyn.in l.ij.C. de probat. in ver-

14 siculo,ex hoc arguit Iacob.de Are. quia istud factum sine qua litate non est illud , quod in libello deductum est l.denuntiasse. §.quid tamen.et ibi Bar.per illum textum.ff.de adulter. et idem Barto.in l.diuus.ff.de re iudi.in l.quid ergo.§.pena grauior.ff. de his,qui not.infa.cum similib.vt tradunt Mode.hic. et prius Alexand.in d.l.diuus.Et hoc idem concludit Ioan.Andre.in addi.Specul.in rubri.de accusa.Barto.in consil.cvij.accusatio fuit instituta.et Abb.in consi.lxxviij.viso toto processu.libro j.et idem Roma.in consi.cx.quest.consultationis.in consil. clij.pre- sens accusatio.et consil. clxvij. accusatus Antonius. domi. Si- gno.in consi.cx.in quest.vertente.in iiij.dubio.vbi dicit hoc pro cedere in ciuilibus,et criminalibus.Et idem Bartholo. Vero- nensis in consilio lxiij.esto.et Andre.Sicul.in consil.xlij.viso. li- bro ij. Et est regula generalis quod vbi aliqua qualitas in di- spositione requiritur,illa probari debet:vt not.Ioan. Andre. in capitulo j.de homi.in vj.quem Bal.refert in l.si quis non di- cam rapere.de episcop.et cleric.et in l.hi,qui ad ciuilia. C. de ap- pel.et not.Bartol.in l.j.§.j.ff.ne quid in flu.publi.cum similibus vt tradit Alexand.in consil.vltimo.viso processu.in ij. lib. et in consil.j.libro iij.et in consil.xlj.visis.lib.iiij.et in consi.iij. eo. libro iiij.Predicta conclusio ampliatur secundum Abbat.hic,vt p- cedat etiam si agatur de interesse publico:quia militat ratio su perius dicta,quod non est probatum illud factum , quod in li- bello deductum fuit.Et hoc probatur ex dicto Cyn. in dicta l. ij.C.de probat.cum similibus.supra alleg.ibi enim agitur de in- teresse publico,vt delicta puniantur.capitulo , vt fame. de sen- ten.excom.tamen absoluitur reus.Secundo pari ratione idem videtur sentire Abbas hic in causa beneficiali.Facit textus in capitulo,ab eo.de elect.in vj. Sed tamen hoc forte non videtur verum,quia in tali causa magis exuperat officium iudicis. ca- pitulo,cum nobis.et quod ibi gloss.in verbo,ex officio.de elect.et glossa hic in fine,facit textus in capitulo , olim ex literis.de re- script.in fine.Non obstat text.in dicto capitulo , ab eo. quia lo- quitur quo ad penam opponentis crimina contra electū.Ter- tio pari ratione:quia factum variatur.Abb.infert quod nec in alio iudicio ex talibus probationibus poterit puniri. Quarto etiam ampliari potest quod licet reus confiteatur delictum sim pliciter,non tamen poterit puniri, si cum qualitate propositum fuit.Ita videtur velle Ioan.Andre.in d.rub.de accusa. et idem Roma.in dicto consilio clxvij.et Signo.in consil.x.supra alleg. Sed in hoc contrarium dicit Bald.in l.et si seuerior. C. ex quib. caus.infam.irro.et in l.quid ergo.§.pena grauior.in repetit.col. iiij.versiculo,iuxta hoc quero.ff.de his,qui not. infa. et idem ex- presse tenet Angel.in l.denuntiasse.§.quid tamen. ff. de adulte. Concordando dici potest quod iudex confitentem simplici- ter delictum punire potest,si velit,sed quod non teneatur.Nunc conclusio predicta limitatur.Primo vt non habeat locum,quā do constaret de eodem facto : vt quia non esset reiterabile , pu- ta de homicidio:not.Ange.in d.l.denuntiasse.§.quid tamen.in versiculo,sed adde.Bene facit quod not.Imo.in l.is, qui reus. in versiculo,extra glos.ff.de publi.iudic.et Bald.in l.j.versiculo, super septimo.C.qui accusa. Secundo principaliter limitatur predicta conclusio, quando qualitas est de substantia actionis proposite.Secus si non sit qualitas substantialis: quia deficiēs in probatione talis,qualitatis,obtinet in facto principali sim- pliciter probato:vt not.Bald.in l.Titia.in princip.ff.solut.ma trim.per l.in delictis.§.si detracta.ff.de noxa.et idem Bald. in l. j.in principio,versiculo,extra queritur.ff. de eden. cum similib. vt tradunt Moder.in.capitulo ij.de rescrip.et idem Signo.in consil.cxlj.procurator domini Nicolai.vbi concludit,quod quā do qualitas adiecta crimini alterat crimen et penam , si non probetur,reus absoluitur:secus si non alterat delictum,et penā: quia tunc defectus probationis illius qualitatis nihil nocet. al legat.d.§.si detracta.nam ibi illa qualitas scientie non facit ma iorem condemnationem:quia siue sciente, siue ignorante domi

no dat

no datum sit damnum, eodem modo condemnatur dominus ad estimationem damni: vt declarat, ⁊ concludit Alexan. post alios quos refert in l. edita. C. de eden. ⁊ idem Flor. in d. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. Sed tamen hoc non videtur procedere sine dubio: quia negari non potest quin considerato effectu executionis augeatur condemnatio: quia data scientia domini, tollitur facultas dandi seruum pro noxa. l. miles. §. decez. ff. de re iudi. Unde in d. §. si detracta. non variatur factum, sicut in d. §. quid tamen. in l. denuntiasse. ff. de adul. Preterea textus in d. §. si detracta. quantum ad propositum videtur procedere secundum regulam supra firmatam: quia si qualitas scientie non probetur, absoluitur reus diffinitiue, adeo quod vlterius nullo pacto molestari potest. Et ideo non videtur probari ibi illud, quod Bald. dicit in d. l. Titia. ff. solut. matri. Et de intellectu d. §. si detracta. dicendum est vt not. Barto. in d. §. quid tamen. ⁊ Joan. de Imo. in l. j. §. j. in versiculo, ⁊ aduerte diligenter. ff. de publi. cum simileb. vt tradit Alexand. in d. l. edita. C. de eden. Retenta tamen ista limitatione, propter hoc infert Bartol. in l. j. in versiculo, sexto queritur. C. de condi. inde. ⁊ in l. fina. versiculo, modo ego quero. C. si ex fal. instru. ad propositum huius decretalis: quod si dico quod testes corrupti falsuz dixerūt ⁊ sic corruptio per modum qualitatis allegatur, nō videor me adstringere: ad probandum vtrunque: sed sufficit probare falsitatem. quod est contra Barto. in l. diuus. ⁊ Abb. hic. Et hoc de iure verius videtur, per rationes, quas Abb. inducit, quando plura copulata proponuntur: nam pariter militant, si per modum qualitatis aliquid proponatur. ⁊ dictum Barto. non probatur in d. l. diuus, vt declarat Imo. ibi. versiculo, sed iuxta predicta. quero. Similiter non probatur hic: quia probauit solam corruptionem hic, que sola non erat sufficiens: secus si falsitatē probasset: vt dicit Pau. de Cast. in d. l. diuus. Nec etiam corruptio plene probata fuit: vt in text. hic colligitur. Uel hic vtrunque erat necesse probare: quia pro altero admissus non fuisset: ideo non sufficit quod alterum probetur: vt Abb. declarat hic. Uel intelligitur quando expresse se adstringit, ⁊ non eo modo, quo Barto. dicit. Tertio, conclusio fallit, quando negatiue aliqua proponuntur: quia tunc nunquam videtur quis se adstringere: vt not. Bald. in l. cum te. in fine. C. de probat. ⁊ sequuntur simpliciter Alexand. in d. l. diuus. ⁊ Moder. hic. ⁊ in d. capitulo ij. de rescript. Sed considerandum est quod si illa, que negatiue proponuntur, non debent probari, prout est verum regulariter l. actor. C. de probat. tunc clarum est quod proponens non videtur se adstringere ad qualitatem, nec ad factum principale. Si vero probari debent, vt quia in his fundamentum intentionis consistit, iuxta not. per Innocen. in capitulo, super his. de accu. ⁊ per Barto. in l. hoc iure. ff. de verbo. oblig. in l. penult. §. docere. ff. ne quis eum. cum simileb. ⁊ tali casu tunc idem videtur dicendum in negatiue propositis: quia, ea ratio videtur. Quarto fallit in reo, qui non probando ea, ad que se adstringit sibi tamen non preiudicat quo minus absoluatur, actore non probante: vt not. Abbas in dicto capitulo ij. de rescript. ⁊ tenet Flor. in l. circa. ad fin. ff. de probat. quem allegant Moder. et simpliciter sequuntur in dicto capitulo ij. de rescri. Adde quod Bart. expresse hoc tenet in d. l. diuus. de re indica. ⁊ idem Bal. tradit in l. j. versiculo, ⁊ cum queritur. C. qui accusa. non pos. Et ideo in terminis huius decretalis, si reus allegaret falsitatem, cum corruptione, sufficeret probare solam falsitatem. Non obstat textus iste, quia cum ageretur interdicto vti possidetis, vterque dicitur actor ⁊ reus l. si duo. §. hoc interdictum. ff. vti possidetis. Et istud, quod dictum est de reo, declaratur vt per Flo. in d. l. circa. ad finem. ⁊ pro declaratione eius facit quod s. proxime dictum est. Quinto limitatur non procedere, quando in accusatione reperitur clausula, super quibus omnibus, ⁊ singulis petitur reum condemnari: quia talis clausula disiunctiua est, ⁊ separat superius dicta: vnde sufficit quod alterum probetur: vt not. Bald. concludit in l. ij. post domi. Sabinum, quez refert. C. de probat. Et idem Bald. in l. j. versiculo, super hoc septimo puncto. C. qui accu. cum simileb. vt Moder. tradunt in d. capitulo ij. de rescript. ⁊ idem Bald. in l. ⁊ si seuerior. C. ex qui. cau. infa. irro. Flo. in l. in delictis. §. si detracta. in fin. ff. de noxa. Angel. Areti. ⁊ Moder. in tractatu malefi. in verbo, super quibus omnibus, ⁊ singulis. in versiculo, quarto est vtilis. Et idem Alexand. sequitur in consi. cxx. super eo. lib. v. Sed tamen contra Bald. in terminis tenet Roman. in consil. cx. questio consultationis. Et idem probat subtiliter, ⁊ concludit Petr. Philip. de Cor. Perusinus in consil. cxcvij. visa denuntiatione. in ij. li. Sexto idem dicendum est si apponatur clausula, per quam petatur reus condemnari secundum formam iuris, ⁊ statutorum quia tunc non probata qualitate, pro delicto simplici poterit condemnari, secundum Bartol. in d. l. ij. C. de probat. De qua clausula notat Bald. in l. rerum. ff. re. amo. cum concor. vt per Alexand. in l. Gallus. in §. si eius. ff. de libe. ⁊ posthu. Ange. Aretin. ⁊ Moder. in §. j. Instit. de actio. Sed Aretin. hic tenet contrarium: quia delictum nō fuit deductum sine qualitate: ⁊ clausula illa restringi debet ad finem specificatum in libello: quia qualitas apposita in principali dispositione, in clausulis accessorijs repetita videtur: vt per Bart. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbo. oblig. Moder. tamen in d. capitulo ij. de rescript. sequuntur dictum Bald. quia accusans, qui petit reum condemnari omni iure cum puniente, cogitare videtur etiam de ipso delicto simplici, ex quo etiam delictum simplex a iure punitur. Sed ista ratio parum valet: quia tollitur per rationē Aretin. que efficax videtur: quia cum delictum qualificatum fuerit sine qualitate apposita, aliud factum videtur, vt s. dictū fuit, clausula accessoria intelligitur secundum qualitatem delicti propositi: ⁊ per talem causulam nullo modo videtur cogitatum de illo delicto simplici: ⁊ licet petat reum omni iure condēnari, videlicet secundum formam iuris ⁊ statutorum: hoc bene verificatur in delicto condemnato qualificato, quod puniri potest secundum formam iuris ⁊ statutorum: ⁊ non infertur per hoc contra superius dicta, quod delictum sine qualitate consideretur: quia a precedentibus recessum non videtur, maxime incontinenti, nisi appareat: argumen. l. not. ad ca. ff. de condit.
25 ⁊ demon. †Septimo idem esset in clausula illa, Saluo iure ad-
15 dendi, ⁊ minuendi[15], secundum Bald. in l. Nesennius. post Hostien. quem ibi refert in versiculo, ⁊ per hoc dicit. ff. de neg. gest. ⁊ Moder. sequuntur in dicto capitulo ij. de rescript. propter illud verbum minuendi. ⁊ in l. edita. C. de eden. Sed considerandum est primo si verbum illud, minuēdi, operatur hoc, vt Moder. dicunt, debere expectari quod qualitas detrabatur, ⁊ minuatur: ⁊ sic clausula de se immediate hoc non operatur. Et sic talis qualitas detrahi potest: ⁊ si detrahatur, tunc non bene infertur ad questionem nostram: quia tali casu non debet probari, cum detracta sit. Et doctor. in proposito loquuntur, quando qualitas debet probari, ⁊ non probetur. Preterea, ⁊ secundo, dictum Bald. absolute non videtur verum: quia illa qualitas potest detrahi: quia tunc non esset idem delictum, vt s. dictum est ergo clausula predicta non operatur, nec operari potest diminutionem qualitatis: ⁊ hoc videtur velle ipse Bald. in capitulo, inter dilectos. versiculo, ibi saluo iure. j. de fid. instrumen. vbi inquit quod lite contest. actor adstrictus est, vt qualitas diuidi non possit. Et hoc intelligitur, quādo qualitas respicit preiudicium rei conuenti: secus si talis qualitas detrahatur in fauorez rei: vt not. Imo. distinguit. ⁊ Domi. sequitur in capitulo, ab eo. de elect. in vj. Octauo idem videtur in clausula illa: Non tamen
16 se adstringens[16] ad probandum non necessaria: vt not. Barto. in d. l. diuus. Anto. de Butri. in capitulo, exhibita. de indi. Sed in effectu nec ista clausula remouere videtur qualitatem expressam: quia probatio qualitatis necessaria est, vt s. dictum fuit, et clausula prout verba sonant remouere videtur probationem non necessariā. Et facit quod no. Bal. in l. non ideo. in fi. C. de li. caus. vbi inquit quod protestatio non iuuat, vbi subest necessitas probandi. Et ad hoc facit, quia non videtur se incontinenti corrigere, vt s. dixi, argum. l. no. ad ca. ff. de condi. ⁊ demonst. Allegata in contrarium videntur habere locum, quando plura proponuntur copulatiue: secus quando vnum factum qualificatum proponitur. Uel distingui potest quod aut talis clausula ponitur in fine libelli: ⁊ habent locum ea, que dixi. Uel talis clausula ponitur incontinenti narrato facto cum qualitate
26 ⁊ communis opi. procedit. †Ultimo Moder. hic idem dicunt esse in illa clausula, Et omnes exceptiones mihi competentes oppono. quia tunc non videtur se adstringisse solum ad deductas, secundum Bald. in l. Titie textores. de leg. j. ⁊ idem Bald. in l. scire opotet. §. sufficit. ff. de excu. tut. Sed aduertendum est, quia licet ista clausula operetur, vt quis non videatur se restringere, quo minus alias etiam exceptiones opponere possit, non tamen videtur operari vt non teneatur qualitatem propositaz probare. Ista enim diuersa sunt, ⁊ ex diuersis nō infertur l. Pa-
27 pinianus exuli. ff. de mino. ¶†In gl. in verbo, possidetis. Primo secundū Abb. ex glo. colligitur ꝙ interdictum, vti possidetis, datur possidenti contra molestantem, qui non possidet. Et dicit Abbas quod doc. hoc communiter tenent. ⁊ idem Abbas in capitulo, cum dilectus. in princip. de causa pos. ⁊ proprie. Et idem concludit Bart. in l. j. §. huius autem interdicti. ff. vti pos. ⁊ in l. j. C. eod. titu. ⁊ sequitur Ange. Aret. in §. quadrupli. versic. itē dixi. Inst. de ac. ⁊ habet in practica Papien. in libello turbate possessionis. in verbo, presentialiter. ⁊ tradit Alexand. in consi. cxxxvj. in causa, ⁊ lite. lib. ij. Et tamen inter istos casus est notabilis differentia: quia contra illum, qui asserit se possidere, dato quod non possideat, ex ista verbali turbatione sibi interdi-

etum competit:quia ita asserendo videtur possidentem turba-
re,ex quo nõ possunt duo in solidum possidere. Secus est in eo,
qui non dicit se possidere:quia pro verbali turbatione non po-
test conueniri isto interdicto:vt not.tradit Imol. in l. si prius.
versiculo,adde dictum Barto.de ope.noui nun.τ ibi Alexand.
Alia est etiam differentia inter istos casus:quia si duo conten
dant de possessione,τ vterque pretendit se possidere, potest in-
17 dex sequestrare possessionem,ne partes veniant ad arma[17]:vt
not.Bart.in l.equissimum.per illum textum de vsufru.Bal. in
l.nullus.de sum.Trini.τ in l.fina.C.de ord.cogni.cum simi.lib.vt
tradunt Moder.in capitulo,in presentia.de probat.τ Iann.de
Imo.in consi.lxxxvij.in casu premisso.Tamen si alter possidet
τ alter non,talis sequestratio fieri non debet,sed possessor debet
tueri in possessione:τ alter, qui non possidet prohiberi debet a
turbatione vt not.Inno.in capitulo,in presentia.de probatio.
Refert,τ sequitur Bald.in cap.clerici.el .j.de vi.τ hone.cle.τ in
capitulo j.versi.item noto hic.de seque.pos.τ fruc.τ in l.ordina-
rij.versiculo,sed hic,quero.C.de rei vend.Et in isto interdicto,
vti possidetis,an turbatio verbalis sufficiat,not.Cy.in l.j.que-
stione iij.C.vti possi.Barto.in d.l.si prius.in v.oppo.Alexan.in
consi.liiij.viso processu.in fine.lib.v.τ in consilio clxxvij. viso te-
28 stamento.eod.lib.v.τ in consil. lxxiij.videtur. lib.iij.†Secunda
conclusio principalis glo.est, quod in casu isto re existente om-
nino dubia,sorte dirimatur.Sed docto.communiter tenent cõ
trarium,τ concludunt quod vbi est questio facti, prout in casu
isto agitur,res nunquam sorte dirimitur:prout est glos. not. in
l.j.C.vti possi.in verbo, prohibebit, quam pro singulari allegat
Imol.in l.huiusmodi.de leg.j.cum similib.vt tradit ibi Alexã.
Et ita tenet Butr.in d.l.si duo. in princip. ff. vti pos. per l. duo
sunt Titij.ff.de testa.tutel.τ Moder.hic sequuntur post Abb.
3 τ alios.Sed tamen in contrarium[3] facit: quia sors non est ali-
quid mali:vt dicitur in capitulo,sors.xxvj.questione ij.Et legi-
tur de Mathia,qui sorte electus fuit.capitulo, cleros.xxj. dist.
in princip.τ in capitulo,non statim.xxvj. questione ij. Et iudi-
cium sortis reprobatur in aliquibus casibus in capitulo finali.
de sortileg.ergo regulariter permissum videtur,saltem ex cau-
sa,vbi res admodum dubia reperitur: argum.l. cum pretor. ff.
de iudic.τ xxv.distin.capitulo,qualis.Et certe differentia,quaʒ
faciunt docto.inter questionem facti τ iuris,non probatur iure
argumen.l.illa. C.de collat. Et qua ratione in dubio iuris, ad
sortes recurritur,ita pariter in dubio facti dicendum videtur.
Non obst.text.in d.l.duo sunt Titij:quia ibi de preiudicio ter-
tij,scilicet pupilli agebatur: quo casu nunquam res sorte diri-
mitur,vbi tractatur de preiudicio tertij absentis:vt est glo.no-
tabilis in §.finantem.in verbo,partes suas.Instit. de satis. tut.
τ not.Bald.in l.si duas.de excus.tut. Et de sorte notandum est,
quod quãdo aliquid per sortes dirimitur,appellari non potest
18 quia grauamen infertur a fortuna,que superiorem[18] non habet
vt not.Bald.in l.si.in princ.C.commu.de leg.Hoc tamen in-
a telligitur,nisi esset magnus excessus:[a] vt no.idem Bald.in l. in
maioribus.C.commu.vtrius.iud.τ tradit Perusi.in rubri.j.de
appel.¶Extra glo.alia practica est, secundum Abb. hic post
Vincen.hic,τ Bald.in l.si duo.ff.vti possi.videlicet quod iudex
pronuntiet vtrunque,medietatem pro indiuiso, possidere. Et
hoc sequitur Bald.in capitulo,in nostra. versicu.ex ista glossa.
de testi.Sali.in l.j.C.vti possi.versiculo,sed nunc reuertor.τ An
gel.Aretin.in §.quadrupli.Instit.de actio.τ practica Papien
sis in libello turbate possessionis.in versi. quare cum predictis.
Aretin.hic,qui ad hoc inducit text.a contrario sensu,in l.quesi
tum.§.si quis.in fin. ff. de fide instru.τ in l. si fundus.in §.si duo
pariter.ff.de pigno.Ad idem allego bonum textum in l. si pa-
terfamilias.in fin.ff.de hered.instit.vbi in casu dubio res equa-
liter diuiditur.τ Bald.ibi dicit quod iudex,vel arbiter propter
conflictum rationum,que sunt hinc τ inde potest rem diuide-
b re[b] inter ipsas partes.Ad idem est text.in l.Titius.ff.ad Tre-
bel.vbi Alexand.hoc idem dicit per illum textum τ in no.casu
hoc tradit Petr.de Ancharan.in consi.ccxj.inter contraria,τ
varia.τ dixi in capitulo j.§.eodem in vlti.not.τ facit quod not.
Angel.in l.qui iure familiaritatis.ff.de acquiren.poss. Predi-
cte conclusioni obstare videtur:quia hoc petitum non fuit,τ sen
tentia debet cõformari libello.capitulo,licet Heli.de simo.Ab-
bas respondet quod satis petere dicitur alter,qui petit se ab al
tero non molestari. Sed ista ratio non valet: quia petit se non
inquietari in tota re,quam asserit se possidere. Et hoc Abbas
ipse dicit,dum inquit,iudicem diuidere non posse, quia petitũ
non fuit:nam ista ratio videtur militare,quando vult pro indi
uiso vnicuique partem assignare.Et sic differentia,quam Ab-
bas facit,in diuisione facta diuisiʒ,vel pro indiuiso,nõ videtur
procedere quantum ad hoc.Aret.vero aliter respondet,τ dicit
quod ex quo pars totum petit,vt vtique videtur etiam parteʒ
petere:vt in §.si minus.Insti.de acti.τ in l.si quis cum totum.ff.
de except.rei iudi.Sed ista responsio etiam non satisfacit:quia
in toto pars continetur eo casu, quo quis totum consequitur.
Sed hoc non verificatur in sola parte:quia non sequitur quod
ille,qui petit totum,videatur partem petere,casu quo non pos
sit totum consequi:quia remanet in communione, de qua non
cogitauit:argumen.l.si quis aliam.ff.solut.matri. Unde tertio
responderi potest, quod in isto casu propter difficultatem tole
ratur sententia,licet libello non conformetur: sicut quando fit
condemnatio in estimatione:quia res petita prestari non po-
test:vt not.Barto.in l.vinum.ff.si cert.peta.Bald.in l.fina.C.de
fideicommis.liber.Facit quod not.Bald.in l.τ si senerior.ex qui
bus cau.infa.irrog.Ut tamen ista difficultas tollatur, bonum
est petere a principio quod saltem pro parte possessio assigne-
tur,casu quo pares essent probationes.Et ista instruit practica
29 Papiensis in libello turbate possessionis.¶†In fin.dum glo.
concludit interdictum,vti possidetis, dari pro rebus incorpo-
ralibus: Abbat.concludit quod in tali casu vtile interdictum
competit: quia mens concurrit, licet verba non verificentur.
19 Sed de hoc melius dicendum est[19],vt no. in l.si curatoris.C.de
neg.gest.vbi Barto.τ communiter docto.dicunt,quod etiam si
mens concurrat,quamuis verba cessent,remedium tamen dici
tur directum inspecta sola mente.Postremo Abb. refert Spe
cul.de peti.τ pos.§.j.in versiculo,nota tamen diligenter.vbi dat
consilium in apprehendenda possessione,priuando aduersariũ
quando videt probationes esse equales.Sed Aretin. reprobat
hoc:quia possessio consideratur tempore litis cõtestate:τ quia
in casu isto ab aduersario vi possidetur: vt latius per eum hic.
Quibus tamen rationibus responderi potest ex dictis Specu.
in loco preallegato:quia ex quo probauit de possessione,intra-
uit possessionem suam τ aduersarium non spoliauit: τ talem
possessionem etiam habebat tempore litis contestate,prout pro
bauit.Et de materia huius interdicti not.Angel.Aretin.in §.
quadrupli.Instit.de actio.τ in practica Papiensis, in libello
turbate pos.Barto.in consi.cxij.quidam accusatus.Bald.in cõ
sil.cccxxxj.casus,super quo.lib.j.Alexand.in consi.cxxxvj.lib.ij.
supra allega.τ Andre.Siculus.in consi.xxv.lib.iiij.τ in locis su
pra allegatis.¶In glo.fina. ibi:ecclesia non multum curat de
20 hac solennitate.Et hoc idem[20] tenet glo.in capitulo,suscitata.
in glo.j.de in integrum restit. Et idem est, quando proceditur
sine strepitu,τ figura iudicij:quia dominus cõdemnari potest,
licet procurator solus fuerit in lite:vt not.Barto. in tracta.ad
reprimendum.in verbo,figura. Sed Abb. hic contrarium te-
net,τ contra glo.concludit:quia secundum eum, idem esset de
iure ciuili,economo,τ in tutore, qui generaleʒ habent admini-
strationem.in talibus enim non habet locum tex.in l.j. C.de sen
ten.qui loquitur in procuratore simplici, qui contrahendo con
cipit verba in personam suam,sed economus, tutor, τ similes,
qui generalem habent administrationem, concipiunt verba in
personam domini.Et quod dicitur in contractu, ideʒ videtur
in sententia:quia in iudicio quasi contrahitur l.iij.§.idem scri
bit.ff.de pecu.Et ista fuit ratio Barto.in l.j.C.de sent.in l.stipu
latio ista.in §.si stipuler.de verbo.oblig.τ idem Abb.in d.capi-
tulo,suscitata.τ in cap.querelam.de electionib. Non tamen vi-
detur recedendum ab opi.glo.hic,per iura allegata in gloss.in
fin.que loquuntur in procuratore:τ tamen ibi dicitur quod con
tra dominum principalem lata fuit sententia: τ quia secunduʒ
veriorem opin.τ tutor,τ syndicus, vel economus debent verba
c contractus in propria persona concipere:[c] vt concludunt An
gel.Roma.Alexand.τ Moder.in l.stipulatio.§.si stipuler.per
text.in l.quoties.ff.de admi.tuto.ibi:si pupillus absens sit,opor
tet tutorem suo nomine stipulari.τ facit regula l. quicunque.ff.
de actio.τ oblig.Preterea,ratio Barto.haberet locum in ver-
bis tutoris,vel syndici:sʒ in casu isto sunt verba iudicis, que ad
processam coram eo agitatum debent referri. Nec obstat quod
in iudicio quasi contrahitur: quia non tamen bene arguitur
de contractu ad iudicia: quia contractus pendet a voluntate
partium,τ iudicium redditur in inuitum l. inter stipulantem.
§.j.de verb.oblig.τ declaraui in c.qua fronte.de appel.

¶Additiones.

1 ¶Districtus.Uide Dec.consi.cccccxxxiiij.
2 ¶Spectare.Uide de hoc artic.Fede.loaʒes instit. de iustit. et
iur.in prin.Deci,in c.ex parte.v.de rescript.τ Ludo.Gomel.in
stit.de actio.in princ.
3 ¶Uerificari.Uide que habes in tuis consilijs consi.xlvij.lib.x.
in consi.lxxij.in ij.dub.lib.vj.
4 ¶Non debent. Uide hippol.in l.j.§.si seruus.ff.de questio.τ ali
quid per Deci.in c.at si clerici.in princ.§.de iudi.
5 ¶Repelli.Hec eadem ponit Decius in capitulo,super eod.el
j.in fin.de appella.

6 ¶ Contestes. Adde Deci. in consi. cxxxiij.
7 ¶ Arbitraria. Et ceteris paribus magis creditur clericis, quã laicis. Deci. in consi. cix. in consil. ccccxlviij. quod ego iudicando nunquam admisi, sed conditionem vtrorunque inspexi, ac vite honestatem.
8 ¶ Preferuntur. Vide Deci. in consi. dxxxiiij. est text. de hoc in l. iij. §. j. ff. de testi. Cor. consil. cclxj. de duobus. lib. iij. Areti consil. xliij. in fi. infinita propemodum ad hoc adducit Tiraquellus in repet. l. si vnquam. C. de reuo. dona. in princ. nume. xlij.
9 ¶ Paritate. Et tante vis est verisimilitudo quod volenti iurare non verisimile, non creditur, & non defertur iuramentum. Deci. in c. questioni. de appella.
10 ¶ Antiquiori possessione. Nisi probaretur quod ille qui habet antiquiorem cecidisset facto suo. Deci. consi. lvj.
11 ¶ Instrumentum. Adde Dec. consi. ccccccxxxvi.
12 ¶ Instrumenta. Vide eundem Deci. in capitulo, cum venerabilis. j. de excep. Jasonem in intellect. singu. c. xxv. vbi tenet qd nulla impetrata restitutione retractetur.
13 ¶ Tollũtur. Vide late Joan. Francisc. Balb. in. tractat. de prescript.
14 ¶ Sequi debet. Vide Deci. qui ponit hec omnia, in capitulo ij. de rescript. vbi Fely. versiculo, fallit. iij. And. Sic. cõsi. xlij. li. ij. Alexand. consil. lxxij. lib. j. Deci. in capitulo, nouit. in iiij. notab. de indi.
15 ¶ Minuendi. Idem Deci. in c. ij. de rescript.
16 ¶ Non se adstringens. Idem Decius in d. capit. ij. in v. limi. de rescrip.
17 ¶ Ad arma. Vide Soci. in l. quidam estimauerunt. in v. no. ff. si cert. peta.
18 ¶ Superiorem. Declara vt optime Mattheus Neruttus Seminia. in repet. rub. de appel. j. & ibi aliquid per Deci.
19 ¶ Dicendum est. Vide Socin. in l. in testamento. la ij. in fi. verbis. ff. de condi. & demon. Deci. in l. ij. in vlti. verbis. C. de instit. & substit. vbi videndum. Jas. insti. de actio. §. j.
20 ¶ Et hoc idem. Vide Paul. de Cast. in consi. cx. in no. Jaso. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verborum obliga. vbi omnino vide. Siluest. Aldob.

a ¶ Aliud. Ut dixi in consuet. Parisien. §. j. gloss. v. nu. xlviij. licet Alcia. cap. quod sedem. nu. 41. de offic. ordinar. sequatur Decium hic.
b ¶ Mari. Feli. cap. Rodulphus. de rescrip. Anto. Corse. in singul. ver. iurisdictio. Petr. Gerard. sing. xv. Hippol. Marsil. l. fi. in Paruis. de iurisdic. om. iud.
c ¶ Secus. Idem Panor. ca. j. vt lite penden. Soci. consil. lxxxj. lib. j. consil. clvij. lib. ij. Jaso. l. omnes populi. de iusti. & iure. consil. cxlix. libro ij. Curt. Senior. consi. xlv. Ludouic. Gozadi. consilio xc.
d ¶ Alexand. Idem in l. talis scriptura. in fin. de lega. j. Lancel. Deci. l. transigere. C. de transac. Sic de delictis in officio, tenet Paris Puteus de syndic.
e ¶ Magna. Jas. consi. xliij. libro iij. Alcia. capitulo j. nu. xcviij. de offic. ordi.
f ¶ Inuoluere. Deci. l. ea est natura. de reg. iur. Franc. Purpura. l. j. nu. lvij. si cer. pet.
g ¶ Accessorijs. Alex. consi. xlvij. nu. v. vbi dixi. li. ij. consi. xvij. li. v. Aymo. consi. lxxviij. ad fi.
h ¶ Singularitas. Alex. consi. xviij. lib. iij. late Cepo. causa. ciui. consi. iij. nu. ix. Jas. repe. l. admonendi. de iureiur. Et de dicto sequenti dixi ad Alex. consi. lxxvi. nu. iiij. lib. vj.
i ¶ Genere. Bald. consi. clxj. lib. iij. consil. ccccxiiij. lib. v. Cor. consilio clxxxv. consi. cclxxxvi. lib. iij. Aymo. consi. xxxvij. nu. xxxj. consil. lxxviij. nu. vj. Decis. Tholo. cccx. dixi ad Alexand. consil. lxxij. lib. j.
k ¶ Numerus. Franc. Cur. tract. de testib. conclu. j. consi. lxxv. nume. v. Alexan. consi. v. nume. vij. vbi dixi. lib. j. consi. cxlix. nume. vj. lib. v.
l ¶ Testium preferatur. Alex. consi. xxvj. lib. ij. Cor. consi. cxxiij. lib. iiij.
m ¶ Antiquior. Alexand. consi. cx. vbi dixi. lib. j. consi. ciij. lib. vij. Caro. Rui. consi. xlix. lib. j.
n ¶ Titulum. Alexand. consi. lxxvi. lib. ij. vbi dixi. consi. lxxxj. nu. xij. lib. iij. Curt. Senior. consi. lxxvi.
o ¶ Manifeste. Deci. consi. dclxxxij. Alexan. consilio xxxvij. nu. xvj. vbi dixi lib. iij. late Andre. Tiracq. tract. retracta. §. ij. glo. j. nu. xx.
p ¶ Requisitus. Anto. Corse. singul. ver. iudex. j. Vide Hippol. de Marsi. l. questionis. nume. lxv. l. vnius. §. cogniturum. de questioni.
q ¶ Probatio valet. Intellige si pars vocata cõparuit. Secus si non est vocata, vel comparere noluit eo casu, quo nõ tenetur comparere sine termino: vnde in praxi non cõtingit valere probationem factam sine termino.
r ¶ Sufficit. Alb. in rub. C. de dilat. & in iiij. parte statuto. q. lxxj. Calder. consi. j. de testib. Lap. allega. lxxxij. Hippo. Marsi. singul. cxiij.
s ¶ Non potest. Facit Roma. consi. cclv. sed non placet, & statim aliud sentit Decius, & bene.
t ¶ Presente. Nisi appellaret. c. ex parte M. infra de appella. secus illa absente, & non vocata.
v ¶ Testibus. Quod non puto verum post dicta testificat, & quicquid nuper dixerit Decius.
x ¶ Utroque. Et bene.
y ¶ Absolutio. Idem Hippo. Marsil. in rub. de proba. & singul. clxxxvij. sed falsum est, vt dixi ad Ale. consi. * & contrarium mox sentit Deci. hic, & supra de rescript. c. ij.
z ¶ Contrarium. Et vere, vt late dixi in consuet. Perusi. §. viij. glo. j. quest. ij.
a ¶ Excessus. Ut quia portiones erant multum inequales, vt dixi in consuet. Parisi. §. cxxiij.
b ¶ Diuidere. Idẽ Deci. l. precibus. in tit. vbi dixi. C. de impube. & ali. substit. adde Nico. Boer. decis. Burdegal. xlij. Alciat. capitulo j. nu. xcix. de offic. ordi. Zasium l. ij. §. ex his. num. xij. de verbo. oblig.
c ¶ Concipere. Sed non est necesse. [redacted]

1 Natus in domo mariti, vel eius, qui tenebat concubinam an presumatur filius mariti, vel concubinarij.
2 Consanguinitas an contrahatur ex damnato coitu.
3 Filiatio probatur presumptiue.
4 Natus in domo mariti ex vxore presumitur filius mariti, adeo quod assertio patris vel matris facta in contrarium non nocet filio.
5 Neptis appellatione continetur filia fratris, quid in nepote. 6.
7 Filius an quis probetur ex sola nominatione, vel fama. 8.
9 Filius quando quis probari debet, qui articuli sunt formandi.

1 Per tuas. ¶ † Primo nota secundũ Abb. hic, quod sicut natus ex vxore in domo, filius mariti presumitur l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. l. si vicinis scientibus. C. de nupt. ita natus in domo ex concubina filius concubinarij presumitur. Sed istud notabile non videtur probari hic: quia non ponderatur sola natiuitas in domo, sed plura alia concurrunt in probatione filiationis, videlicet quia ipsum recognouit in filium, et ita communiter reputatur. Dictũ tamen Abbatis in se verũ est, & ita in concubina tenet glo. in capitulo, Michael. de fil. presby. quam Abbas hic post Bal. & alios adducit: & idem Abbas in capitulo, transmisse. qui fil. sint legi. in capitulo, intelleximus. de adult. & in c. officij ij. de pen. & remis. Et quod Abbas dicit hic de concubina, idem esset in qualibet muliere retenta in domo, licet non esset concubina: vt tradit Petr. de Ancharа. in consi. ccxxv. videtur prima facie. & Benedi. Capra in consi. ij. cum viso. in secundo dubio. Et hoc intelligitur, quando fuit cõgnita carnaliter ab eo, qui illam in domo retinebat: alias secus quia licet pedissequa in domo pregnans efficiatur, non per hoc debet dominus condemnari: vt not. Bald. in d. l. filium. ver. sed pone. In muliere vero extra domũ, ad quam quis haberet cõsuetudinem, si probetur ꝙ etiam alij eam cognouerint, non presumitur filius eius, vt cogatur illum tanquam filium suscipere Ita Albe. concludit in d. l. filium. in versi. item vidi sepe dubitari. Sed si non probetur ꝙ ab alijs cognita fuerit, Albe. tamẽ idem videtur tenere ꝙ non presumatur filius illius, qui mulierem extra domum tenebat. Et ita dicit se obtinuisse. Sed durũ hoc, & rigorosum videtur: quia ex quo iste cum ista muliere assidue conuersabatur, & non probatur quod alius eam cognouerit, imo etiam dato ꝙ alius eam cognouisset, videtur filius illius, qui ad libitum suum mulierem tenebat, per ea, que j. dicã. Et subijcit Abb. hic, ꝙ adeo natus in domo, presumitur filius mariti, vel concubinarij, vt a tali presumptione non recedatur licet mulier quandoque per alium cognita fuerit. Allegat tex. not. in l. miles. §. defuncto. ff. de adult. vbi natus in domo filius
1 mariti presumitur, quamuis mulier adulterium commiserit¹. Et illum textum pro singulari prius allegauit Bald. hic, & idẽ Bald. in d. l. filium. versiculo, item not. in rubric. C. eodem titul. in d. l. si vicinis scientibus. & Angel. in l. septimo mense. ff. de statu homi. cum similib. vt prosequitur Alexand. in consi. clvij. circa primum. in secundo dubio. li. v. & idẽ do. Abb. in d. c. intelleximus. & in alijs locis s. alleg. Et per hoc non videtur ꝙ vera sit

a decisio Alber.in d.l.filium.[a] vt s.dixi.Sed saluari potest in muliere,quam quis quandoque cognouisset, quam tamen pro arbitrio suo non haberet:vt in casu,in quo consuluit Alexand.in d.consil.clvij.Et tali casu etiam videtur procedere quod notat Ang.in consi.cxcj.super puncto.vbi inquit quod illa quasi possessio filiationis,de qua in d.l.si vicinis scientibus. C.de nup.nō consideratur in filijs spurijs,sed tantum in legitimis,vel naturalibus ex concubina.Vel secundo illud dictum Angel. procedere videtur inspecto iure ciuili,quo iure tales filij nihil penitus habere debent. Secus videtur de equitate canonica, que illis tribuit alimenta. capitulo, cum haberet.de eo, qui du.in matri.quam pol.per adul.Et isto respectu videtur quod etiā in filijs spurijs quasi pos.filiationis debeat cōsiderari. Et vlterius circa text.in d.l.miles.§.defuncto.aduertertendum est: qꝛ
b non videtur precise ibi probari[b] illud,ad quod communiter allegatur,videlicet quod presumatur filius mariti, non obstante adulterio vxoris:quia solum ibi dicitur quod accusatio adulterij facta contra mulierem non debet differri propter filium impuberē:quia licet mulier esset damnata de adulterio, propter hoc filio impuberi in preiudicium nō infertur. Et ratio illa generalis videtur esse:quia res inter alios acta alteri non nocet, capitulo,quamuis.de re iudi.ꝛ in tit.C.res inter al.acta. per totum.Et quia text.in d.§.defuncto. videtur loqui respectu edicti Carboniani:quo casu filio impuberi bonorum pos.Carboniana solum denegatur quando euidenter constaret, illum nō esse filiū defuncti l.iij.§.cause cognitio.ff.ad Carbonia.Et ista euidentia non habetur hic ex eo, quod mulier damnata sit de adulterio:ꝛ ideo sententia lata contra mulierem, filio impuberi non nocet quo minus Carbonianam posses. accipere possit. Sed per hoc necessario non infertur quod commisso adulterio filius mariti potius,quam adulteri presumatur,sed solum tex. ibi voluit ostēdere quod allegatio facta pro parte mulieris nō erat concludens.Et quod Abbas dicit per istum textum superius dicta etiam procedere in muliere, que aliquando recessit: hoc non videtur verum:quia tali casu cohabitatio,que precessit ꝛ natiuitas in domo non sufficit:vt probatur hic, vbi ponderatur tractatus, ꝛ nominatio. Ex quo datur intelligi, quod sola natiuitas in domo non erat sufficiens cum habitatione precedenti.Et ita dicunt Aretin.Andre.Sicul.ꝛ Moder.hic:ꝛ ipse Abb.hoc idem dicit j.in iiij.not.Sed tamen pro defensione primi dicti Abb.hic,ꝛ pro concordia considerari possunt quatuor casus.Primus est,quando mulier modico tempore absens fuit ita quod certum sit quod illo tempore filius natus concipi non potuit:vt quia per xv.dies vel mensem absens fuisset, ꝛ post reditum eius intra vnum mensem vel duos peperisset: tali casu habitatio precedens facit quod filius eius videatur. Et hoc modo potest intelligi textus hic, dum dicit,non post multum tempus redijsset.Et tali casu Abb. hic in prin. non bene dicit. Et nominatio ꝛ tractatus ex facti contingentia allegatur, vel ad maiorem exaggerationem contra matrem negantem. Secundus casus est,quando tanto tempore absens fuisset, vt ex viro,cum quo prius habitabat,concipere non potuit:vt quia per annum absens fuerit,ꝛ reuersa statim peperit:ꝛ isto casu etiam res clara est, quod cohabitatio precedēs nihil operatur:vt est text.in d.l.filium.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iur. ꝛ no. Abbas in capitulo,intelleximus.de adul.Tertius est casus,quando filius natus concipi potuisset ex priori habitatione, ꝛ etiam eo tempore,quo absens fuisset: ꝛ tunc si considerata priori cohabitatione nascatur filius in nono mense,ꝛ attento tempore absentie nasceretur in septimo mense,presumendum erit cohabitatione precedente considerato eo quod communiter contingit:vt not.Bald.in l.septimo mense.ff.de statu ho.Quartus, ꝛ vltimus casus est,quando vtroque respectu in nono mense nasci potuisset:tunc nominatio ꝛ tractatus deberet ponderari: ꝛ recurrendum esset ad ea,que Barto.ꝛ doct.dicunt in l. Gallus. in princip.ff.de lib.ꝛ posthu.ꝛ in dubio deberet eligi, ꝛ iudicari quod esset partui fauorabilius.

2 ¶†Secundo nota quod etiam ex coitu damnato ꝛ reprobato consanguinitas contrahitur ad probationem matrimonij.Ad idem tex. in l. nihil interest.ff.de ritu nupt.ꝛ habetur xxxv.q.ij.in pluribus capitulis.Sic etiam affinitas per illicitum coitum contrahitur,capitulo, discretionem.vbi glo.in verbo, affinitas.de eo,qui cog.consan.vxo.Ad idem est text.vbi Bald.in l.liberi.C.de nupt.ꝛ per glos.in l. non facile.§.affines.ff.de gradi.not.Abbas in c. preterea.el ij.in ij. not.de spon.ꝛ in c.literas.in ij.no.de despon.impube.ꝛ in c.de illo.de eo,qui cogno.consangui.vxo.sue. Sic etiam est in cognatione spirituali,que ad illegitimos extenditur. c. fina.vbi Abbas de cogna.spi.ꝛ idem Abbas in capitulo, Martinus.eo.ti
3 tu.¶†Tertio nota quod filiatio presumptiue probatur,vt hic ꝛ l.filium.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.in l.quia semper.ff.de in ius vocan.in l.si vicinis scientibus. C.de nupt. Vere autem probari non potest l.Lucius.ff.de condi. ꝛ demon. vbi Bartol. cum similib.vt tradit Alexand.in l. licet Imperator. de legat. j.Sed tamen ad d.l.Lucius. verior est intellectus,quem posuit ibi Imo.de quo late dixi in rub.supra eod.Et licet in parte concludens probatio haberi non possit, secus tamen est in matre: quia certa est l.quia semper.ff.de in ius vocan.not.per glo.in l. j.ff.de proba. ꝛ ideo quo ad ipsam matrem filiatio vere probari potest,ꝛ instrumentum confici de natiuitate: vt probat Bald. in l.neque natales.C.eo.titu.Et hoc practicatum fuit in natiuitate cuiusdam Imperatoris:vt Fulgo.refert in d.l.j.ꝛ in l.etiā.
4 ff.eod.titu.¶†Quarto ex dictis Abbatis in quarto nota conclusio sit,quod natus in domo ex vxore, filius mariti presumitur,adeo quod assertio patris, vel matris in contrarium non nocet:vt per Abbat.hic:ꝛ ad idem text.in l.j.§.si quis.vbi Bartol.ff.de Carbo.edict.ꝛ est gloss.nota.in l.si posthumus.in §.fin. in verbo, probetur.ff.de libe.ꝛ posthu.cum similib.vt tradit ibi Alexand.ꝛ idem Alexand.in l.neque professio.C.de testa.Et illa presumptio, que insurgit ex natiuitate in domo, potentior est:quam nominatio vel tractatus: vt Abb. sentit hic,ꝛ in notab.questione Fulgo.tradit post Jacob.Butr.que refert in l.j. ff. de probat. quia in natiuitate agitur de proprietate filiationis: in nominatione, ꝛ tractatu agitur de quasi possessione: ꝛ proprietas preualet,capitulo,cum dilectus.de causa poss.ꝛ proprie.Sic etiam ad probandum filiationem potentior est tractatus,quam nominatio:vt not.Bald.in l.non ignorat. C. qui accu.non pos.facit quod not.Anton.de Butr. in capitulo,transmisse.in versiculo,quandoque concurrit solus tractatus. infra
5 qui fil.sint legi.¶†Quinto, ꝛ vltimo nota quod appellatione neptis filia fratris comprehenditur.Ad idem facit text.in capitulo,accedens.de accusa.in capitulo ij.de arbitris. in capitulo,tua nos.in capitulo,quod super his.de consang.ꝛ affi. in capitulo j.in princip.de schisma.in vj.in capitulo, felicis. §.ceterum.de pen.in vj.ꝛ in cap.j.in §.similiter.quib.mo.feu.amit. Et procedunt ista iura secundum communem vsum loquendi, vt Abb.hic dicit,ꝛ in d.capitulo ij.de arb.ꝛ in dicto cap.tua nos. post Joan.Andre.in c.fundamenta.de elec.in vj.ꝛ Domi.ibi sequitur in versi.proinde.ꝛ idem Bald.in l.si auie.in vlti.nota. C. de success.edi.in l.vxor.circa fin.C.qui accus. ꝛ hoc prosequitur, ꝛ latius declarat Aret.hic. Sed proprie loquendo appellatio
c ne nepotis[c],de filio filij,vel filie intelligitur:vt Abbas hic concludit per text.in l.iurisconsultus.§.secundo gradu.in fin. ff.de gradi.ꝛ idem Abb.in consi.lxxix.illud de iure.lib.j.Et hoc idē tenet Fede.qui plura iura inducit in consi. xxxix. viso puncto, vbi statutum,quod loquitur de nepote, ita interpretatur. Et idem Dyn.in consi.xvj.diligenter considerata.circa finem,vbi stipulationem hoc modo interpretatur.ꝛ sequitur Angel.et in d.l.si auie.Jmo.in d.capitulo ij.de arbi.ꝛ Angel. Aretin. in §. quarto gradu.Insti.de gradib.ꝛ not.etiam Bald.in l.si dotali. ff.solut.matri.vbi tamen dicit quod ab ista propria interpretatione receditur ex coniecturata mente disponētis.Et hoc exēplificari potest in casu notabili, quem idem Bald. ponit in d.l. si auie.versi.quid ergo si statutum. vbi inquit quod si ex forma statuti fratres,ꝛ nepotes excludunt feminas, statutum intelligitur de nepotibus ex fratribus, de quibus supra proxime copulatiue dictum est.Et hoc sequuntur Salic.Paul.de Castr.ꝛ Alexan.in d.l.si auie.ꝛ idem Alexand.in consi. xxxvij .consideratis his.lib.iij.Et hoc idem voluit Anto.de Butr.in repertorio suo,quem refert,ꝛ sequitur Petr.Philip.de Corneo in cōsi.cxxxix.placet.ꝛ consi.sequenti,in ij.libro.Et ista conclusio videtur mihi probari in pluribus iuribus supra alleg. videlicet in dicto capitulo,tua nos.ibi:ab auunculo, ꝛ nepote:videlicet fratris filio.ꝛ in d.capitulo,quod super his,ibi, auunculus, et nepos.ꝛ in d.capitulo,felicis.§.ceterum.ꝛ in dicto capitulo j.§. similiter. In istis enim iuribus cum prius dicatur de auunculo,vel fratre,apparet quod de nepote ex fratre intelligitur.Secundo exemplificatur quod Bald. dicit in dicta l. si dotali. in eo,qui solum haberet nepotes ex fratribus, de quibus verisimiliter intelligere videtur:vt no.idem Bald.concludit in d.capitulo j.§.similiter.in fin.quib.mod feud.amit. ꝛ sequitur Aretin.hic.Sali.ꝛ Roma.in dicta l.si auie.Jmo.in d.capitulo ij. in iiij.notab.de arbi.Bene facit text.ꝛ quod ibi Bartol. ꝛ doctor.
6 in l.heredibus.§.fi.ff.ad Treb. † Vltimo notandum est, quod licet quandoque appellatione nepotis improprie veniat filius fratris,vt s.dictum est,nunquam tamen videtur ꝙ appellatione nepotis pronepos ex fratre cōprehendatur:quia essent plures improprietates,contra no.in l.j.C.de do.promi.Jta inquit Pet.Phili.de Cor.in cōsi.xlvij.in presenti cōsultatione.li.iiij. Et ex supra dictis Mod. hic inferunt ad questionem de inuestitura in qua dicebatur, Titius accepit pro se,ꝛ nomine fratris

tris sui, & pro suis filijs & nepotibus: vtrum tali casu etiam filij,
d & nepotes fratris vocati sint. & Mod. [d] concludunt quod non: quia talia verba dubia sunt, & in fauorem ecclesie debent interpretari, vt citius ad ecclesiam bona reuertantur. Et ista ratio videtur solum habere locum in concessione facta ab ecclesia. Idem tamen dicendum est in concessione facta a priuato, per aliã rationem, quam Mod. adducunt: quia verba dubia interpretari debẽt stricte in tali cõcessiõe: vt no. Bar. in l. liberorũ. de verbo. significat. Et vlterius ista conclusio confirmatur, quia illa verba, pro suis filijs, nepotibus: in dubio referri debent ad ipsum principalem, qui stipulatur: vt in simili not. Bartol. in l. cum testamento. ff. de auro, & argent. lega. & in l. ex facto. in princip̃. per glos. ibi. ff. ad Trebel. & sequitur Alexan. in consil. xxiij. consideratis. libr. iij. Aretin. consil. clvj. diligenter. Et specialiter in proposito huius questionis bene facit quod not. Bald. in l. cum vir. ff. de condit. & demostrat. & dom. Bartbol. Socin. ibi in proposito latius distinguit, & cõsiderat plures casus.
7 ¶ † In glos. j. notandum est quod sola nominatio non facit vt quis filius esse dicatur, glos. tamen in capit. Michael. in fin. de fil. presbyt. dicit quod statur nominationi, donec contrarium probetur, & idem Bald. in l. non epistolis. per illum textum, in ij. not. C. eodem. titu. & in l. neque professio. C. de testat. & in capit. tuam. colum. penul. de ordi. cognit. Sed gloss. in dicto capitul. Michael. allegat istum text. & ideo illud dictum glos. intelligitur secundum istum textum, quando alia concurrunt. Et ista est communis opinio. quod sola, & simplex nominatio non sufficit: vt not. Bart. in l. j. §. idem per contrarium. ff. de libe. agno. Anton. de Butr. in dicto cap. Michael. in fin. Paul. de Cast. post Angel. in dicta l. non epistolis, & idem Bal. in l. non nudis. C. eo. dum allegat Innocen. in capit. transmisse. qui fil. sint legi. Et retenta ista conclusione secundum glos. hic, limitatur primo, nisi nominatio facta sit in actu, qui magis filio, quam extraneo, conueniret: vt not. Bartol. in dicta l. j. §. idem per contrarium. quem Abbas hic refert, & sequitur Anton. de Butr. in dicto capitul. Michael. & in dicto capitul. transmisse. qui fil. sint legit. & Petr. de Anchar. in cle. si summus pontifex. de sent. excomm. Paul. de Cast. in dicta l. non nudis. Abbas solus hic contrarium tenet per text. in d. cle. si summus pontifex. Aretin. respondet quod ibi non habetur pro prelato: quia agitur de preiudicio tertij. Sed replicari potest idem esse in casu nostro, vbi tractatur de preiudicio venientium ab intestato. Unde aliter respondetur quod ille text. loquitur in materia odiosa: vt Cardin. ibi declarat in secunda oppo. Et in odiosis verba enuntiatiua nunquam disponũt: vt no. Bal. in l. ij. in fi. C. de necess. ser. here. instit. & in d. cle. hoc patet: quia etiam in tali prelatura vel dignitate, de qua ibi loquitur, nõ videtur approbatus, licet tractetur vt prelatus, vt colligitur ibi: seu quouis alio modo tractetur. Et tamen secundum omnes in casu nostro ex solo tractatu quis in quasi possessione filiationis constituitur, vt statim dicam: & ideo patet quod de illo tex. ad casum nostrum non bene infertur. Et pro communi opin. bene facit, quia quando facta est nominatio in actu filio competenti, nominatus in effectu videtur tractari vt filius: vt late Aretin. hic deducit. Clarum est autem quod ex solo tractatu in quasi possessione filiationis quis esse dicitur: vt not. Bart. in dicta l. j. §. idem per contrarium. in fin. & in l. j. §. ad questionem. in fi. ff. de questio. & in dicta l. non nudis. in fin. Anton. de Butr. in dicto capit. trasmisse. cum si. vt Alexand. tradit in consil. lj. viso. lib. j. & Angel. in consil. lxxvij. pro decisione. in fin. Fulgo. in consi. cxxxviij. visis. Et licet doctor. loqui videantur in tractatu, qui causam habeat successiuam, idem tamen videtur in tractatu alicuius actus particularis, saltem concurrente nominatione, prout in casu isto doct. loquuntur. Secundo limitatur vt Abbas hic dicit, nisi nominatio facta sit directe in iudicio, vel extra iudicium presente parte: vt per eum hic. Et not. Bartol. in d. l. j. §. idem per contrarium. & idem Bald. tradit consil. clxxxij. pater apud acta. in ij. libr. Et ideo quando pater scribit quod tali die est natus sibi talis filius: illa confessio probat: vt not. Bald. in l. neque natales. colum. j. C. eod. titul. cum si. vt tradit Andr. Sicul. in consil. xxvij. libr. j. Tertio limitatur secundum Aretin. hic, & Modern. sequuntur, quando nominatio fuit facta incidenter filio nominato presente: quia tunc filiatio probatur per textum in l. quidam. in fi. ff. eod. titu. Et licet glos. in dicta l. non epistolis. dicat illum text. procedere ex eo, quod filius ibi erat in quasi possessione filiationis, Aretin. hic dicit hoc non esse verum: quia ibi queritur de nominatione. Et ita illum text. intelligit Bartol. in l. ex hac scriptura. in vlti. quest. ff. de donatio. dum concludit quod verba enuntiatiua prolata in contractibus inter presentes inducunt saltem presumptionem, donec contrarium probetur. Allegat l. optimam. C. de contrahen. stipulat. & dictam l. quidam. Sed tamen replicari potest quod imo consonat illud, quod dicit glos. in dicta l. non epistolis, & in dicta l. quidam. in glos. fin. videlicet quod ibi esset in quasi possessione filiationis: quia existentibus fratribus defuncti tanquam filius occupauit hereditatem: quod quidem verisimiliter non fecisset, nisi fuisset in quasi possessione: quia fratres defuncti passi non fuissent: arg. l. cum de indebito. ff. de probat. & in capitul. super hoc. de renuntiat. Et quia dubitatur in d. l. quidam. an per nominationem factam in cautione, de qua ibi status illius confirmetur. Illa enim cõfirmatio arguit quod ipse esset in quasi possessione filiationis: & per nominationem eius status non adeo confirmatur, quin contrarium probari possit. Et eodem modo respondetur ad text. in dicta l. non epistolis. quem secundum Aretinum hic adducit. Nam secundum glossam: ibi & doctor. intelligitur quando erat in quasi possessione filiationis. & hoc consonat: quia alias non petijsset diuisionem hereditatis tanquam soror: prout ibi dicitur. Tertio Aretin. allegat textũ in l. fina. cum glossa. ff. eodem titu. vbi filiatio semiplene probatur per verba enuntiatiua, que erant in epistola. Ut ergo presentia aliquid operetur, dicendum videtur, secundum eum, quod plene probetur. Sed dici potest quod presentia nihil operari videtur: quia factum cum epistola videtur factum cum parte presente: vt not. Bartol. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. vel respondetur vt statim dicam. Quarto arguit Aretin. quia tacita confessio, que resultat ex contumacia mariti, qui non misit custodes, probat plene filiationem l. j. in fin. ff. de liberis agnoscen. ergo a fortiori expressa confessio probare videtur. Sed respondetur illud esse in penam contumacie: & contumacia habetur pro confessione principaliter facta. Sed hic agitur de confessione facta incidenter per verba enuntiatiua, que non probant. Preterea loquitur ille textus quando super hoc fuit lata sententia, que facit ius, ex quo oppositum non fuit: secus est in proposito, vbi simpliciter sunt verba enuntiatiua, que de sui natura non probant. Et vlterius ad omnia superius dicta responderi potest quod verba enuntiatiua propter presentiam partis probent inter ipsas partes solum quantum ad effectũ vt valeat ille actus, in quo verba enuntiatiua prolata sunt l. optimam. C. de contrahen. stipul. que ita intelligitur. Alias secus: vt not. tradit Anton. de Butr. in capitulo, illud. de presumpt. Bald. in l. ad probationem. in fine. C. loca. & not. Mathesi. in not. lxxix. sequitur
e Alexand. [e] in consi. cxxxvj. viso libello. lib. j. & in consil. ccj. super
8 causa. lib. j. † Et ad superius dicta notandum est quod sicut nominatio sola non probat filiationem, ita etiam fama publica
2 non probat filiationem, nisi alijs adminiculis adiuuetur [2]: vt not. Salice. in l. j. ff. de testibus & sequitur Alexand. in consilio xxv. in causa vertente inter Antonium. libro iiij. Et hoc idem Abbas tenet in capitulo, transmisse. circa finem. qui filij sint legiti. & ideo ibi reprehendit Antoni. de Butr. qui videtur tenere contrarium: & contra Anton. de Butr. etiam tenet Aretin. hic, versiculo, sed queritur per text. in capitulo, preterea. de testibus. Reperio tamen quod idem Alexand. sequitur opi. Anton. de Butr. in consil. lj. viso. libro j. Et de hoc not. etiam Fulg.
9 in consilio cxxxviij. visis. † Et generaliter in probando filiationem solent fieri duo articuli. Primus de proprietate filiatiõis videlicet quod talis est filius talis, natus in domo ex vxore eius, vicinis scientibus. Secundus, quod habitus fuit, & tractatus, &
3 reputatus [3] pro filio: vt not. Bartol. instruit in l. nudis. C. de probat. in l. j. C. quorum bonorum. cum similib. vt late tradit Alexand. in consilio lj. viso, & discusso. libro j. Andre. Siculus in cõsilio xxvij. libro j. & in consil. xiiij. libro iij. & Benedict. Capra in consilio ij. cum viso. in primo dubio. & plura dixi in consil. liiij. Et de probatione filiationis etiam tradit Alexand. in dicto cõsilio xxv. in iiij. libro supra alleg. & in consilio xxxvij. in causa mota. lib. j. & in consilio xc. in causa & lite. in secundo dubio. libro ij. & Bald. in consilio ccclxxx. mortuo. libro j. & in consilio xv. in questione. libro ij. & in consil. lix. verba domini Cyn. lib. iij. Et tales probationes valent, quando pater eius, qui dicitur filius, erat habilis ad generandum: alias secus, vt in not. questione tradit Fulgosius in consilio ccxij. quedam mulier. Postremo dum glossa sentit quod secundum dictum attendatur, si cum primo non concurrit nominatio, & communis reputatio, infertur ad questionem [redacted], & postea aliud [redacted] iudicio, vt secundum dictum attendatur: in qua questione, Barto. in terminis in l. eos. per illum tex. in secundo responso. tenet quod imo primum dictum attendatur, adeo qđ pro secundo dicto pena falsi puniatur. & idem Barto. in consil.
f lxxxvj. non creditur. Sed Abbas hic late contra [f] Barto. concludit, & contra Bart. videtur tex. in ca. j. §. j. quem Bald. ibi notauit ad hoc, in titu. quid sit inuesti. & idem tenet Bald. in capi

talo j.§.quod autem.in fin.de contro.inuesti.& in l.nullum. C.de testi.Et ista allegat Aretin.hic,et idem Ange.sequitur in l.solam.secundum vnam lecturam.C.de testi.Roma.in l.ij.§.creditum.ff.si certum peta.cum simil.vt tradit Tindarus in tracta.de testi.varian.in ij.lib.cap.secundo. Et alia etiam ad hoc allegant Mod.in c.cum in tua.de testib. Articulus esset disputabilis:vt patet ex his,que Tindarus scribit in dicto tractatu,in secundo libro, presertim in capi. decimo,vbi respondet ad omnia,que contra Bar.adducuntur.Nobis sufficit opinionẽ communem esse contra Barto.vt patet in locis preallegat.Et vlterius contra Barto.tenet etiam Bald.in consilio ccccl xv. punctus,queritur. libro secundo vbi dicit quod veritas est contra Bartol.& idem Angel.in consil. ccxxxiij.in causa predicta. vbi inquit quod dictum Barto.nunquam sibi placuit, neque placet.& idem Roma.sequitur in consilio cccccv.cum testis.& idem Abbas in capitulo, literas.de presumpt. & in capitulo, cum in tua.de testib.circa fin.& Floren.in l.qui falso.ff.de testib.& Ang.Areti.in tract.maleficiorum.in verbo,falsario.versiculo, an testis,qui dicit.vbi inquit quod communiter hoc tenetur.Et istã magis communem opinio.dicit Alexand.in consilio lxxiiij.viso testamento.libro j.& in consi.ccxxj.visa facti narratione.libro ij.Et idem sequitur Bartho. Veronensis in consilio lxj. super primo dubio.& Lau. Calcaneus in consilio cix. quia causa. Et idem habetur in practica Papiensis in forma opponendi contra testes.in ver.ac etiam varij.Opinionem tamen Bartol. sequitur Petr.de Ancbara.in clemen.ij.in fine, de testi. cum similib.vt tradunt Moder.in capitulo,cum in tua.versic.quarta conclusio.infra de testi.& Petr.Philip.de Corn.in consilio cvij.licet in hac consultatione lib.iij.vbi refert Petr.de Perusio ita consuluisse in consi. incip.testis extra iudicium. & quod idem consuluerunt do.Honofri.de Bartholinis. & do. Marcus Angeli.Et de hoc etiam tradit idem Pet.Philip.de Corneo in consi.lviij.post redditum consilium.lib.j. Concludendo non videtur recedendum a communi opi. que est contra Bar.

g Sed opi.Bart.saluatur in quatuor casibus[g].Primus, quando in primo dicto etiam iuramentum interuenisset, secundum Abb.hic,& sequitur Alexand.in consi.cliiij.viso themate. lib.v. De quo tamen videndum est quod scribit Tindarus in ij. lib. prealleg.c.iiij.Secundus casus,vt dicit Aret.hic,est,quando testis extra iudicium asseruit illud in scriptura,per d.l. eos. in ij. responso,vt latius per eum hic:& idem Andre.Sicu.hic, in fin. qui ad hoc inducit glo.in l.rura.C.de om.agro deser.lib.xj.Tertius casus est, quando primum dictum extra iudicium in presentia partis dictum fuisset:vt late deducit Tindarus in dicto lib.ij.in pluribus capit.Quartus, & vltimus casus est, quando esset aliqua presumptio pro primo dicto:vt not. Roma.in prealleg.consi.cccccv.per istum textum & in ca.literas.infra de presumpt.& not.Andr.Sicu.in consi.xxix.lib.j.& Abb. in consil. lij. videtur lib.j.& facit quod not.Abb.in c.inquisitionis. in versic. iij.in vlti.not.infra de accu.

Additiones.

1 Commiserit.Adde Hippol.in l.j.§.j.ff.de questio.

2 Adiuuetur.Adde Dec.in consi.liiij.

3 Reputatus.Adde Dec.in d.consi.liiij.per totum. Hippol. Marsil.in l.j.§.j.ff.de questio.

Siluest.Aldob.

a Filium.In ij.membro.Ibi:sed si non probetur.

b Probari.Recte ait Deci.quod in d.§.defuncto.non probatur necessario.Sed nunquam esset finis,nisi communis opinio stet pro regula,vt Alexand.consi.lxxxviij.nume.viij.vbi dixi.li. vij.Jaso.consi.cxxv.lib.iiij.Alcia.de presumpt.reg.iij.presump. xxxvij.

c Nepotis.Alexand.consi.xlix.nu.viij.lib.j.vbi dixi.

d Moder.Scilicet Feli.hic, ver.limita quarto. Sed Decius Anno M.cccccij.Valẽtie legens melius mutauit sententiam, tenens de filijs ex nepotibus vtriusque intelligi in l. fin. ad fin. C.de successo.edict.& bene.Idem Soci.in d.l.cum vis.ad fin.

e Alex.Consi.xxj.lib.j.vbi dixi.Lancelo. Deci.authen.si quis in aliquo.in fi.C.de eden.Frã. Purpura l.ij.§.creditum.num. xij.cum seq.si cert.peta.

f Contra.Et bene Alexand.consi.ccxxij.nu.xiij.lib.ij.vbi dixi. Nicol.Boer.deci.Burdegal.cviij.

g Casibus.[redacted]

1 ☞ Iudex iniquus dicitur,qui male regit officium suum.
2 Negatiua quotuplex est.
3 Testis omnis debet cauere ne attestetur super mera negatiua.
4 Innocenti est succurrendum.
6 Iudex debet laborare ne veritas opprimatur.
5 Equitas debet preferri iniquitati.
7 Acta iudicij debent omnia scribi,etiam in minimis.
Et ibi etiam an credendum sit iudici vel arbitro super acta iudicij.
8 Notarius dicitur persona publica.
9 Scribẽs acta iudicij authoritate publica licet sit vnus, equiparatur notario publico.12.13.14.
10 Iudex debet eligere notarium actorum iudicij.
11 Et an notarius semel electus possit mutari.
15 Sententia an sit de actis iudicij.
16 Interrogans an videatur fateri.
17 Ieiunium frangens,an peccet mortaliter.
18 Negatiua an possit probari directe.
19 Testes an sint necessarij in actis iudiciorum.
20 Citatio an sit necessaria in iudicijs, ita vt sine ea processus sit nullus.
21 Nuntio an sit credendum.
22 Commissio citationis,& relatio nuntij debent scribi in actis.
23 Missio in possessionem non potest fieri,nisi prius facta citatione peremptoria.
Quid in primo decreto.
24 Iudex contumacem condemnare non debet, nisi de contumacia ei constat.
25 Processus an valeat post recusationem iudicis.
26 Exceptiones an necessario sint dande in scriptis.
27 Recusatio an possit dici exceptio.
28 Positiones & interrogationes an differant.
29 Iudex si admittit instrumentorum productiones ex causa,post conclusionem in causa,valet probatio.
30 Productiones instrumentorum an possint fieri corã notario.
31 Damnum dans alicui qualiter teneatur in conscientia.
32 Presumi an debeat pro sentẽtia iudicis,vel pro processu.33.34.
35 Quid si error sit expressus in sententia contra ius scriptum.
36 Quid si iniustitia sententie sit notoria.
37 Quid si iudex dicat fuisse probatum per A.& B.se referendo ad acta.
38 Quid si quis de facto sit admissus ad probandum de iniquitate sententie:et ita probatum fuit,non opponente parte.
39 Quid si pars,que obtinuit sententiam, confitetur eam esse iniquam.
40 Iudex si dicat in sententia,visis libello,citatione,litis cõtestatione, &c. an per talia verba probentur interuenisse solennitates requisite.
41 An presumendum sit pro laudo, sicut presumitur pro sententia.
42 Presumi an debeat pro decreto in actu voluntarie iurisdictionis.
43 Iudici vnico non creditur,licet pluribus credatur.
44 Notarius potest deputari ad receptionem testium, & sic fungi duplici officio.
45 Receptio testium potest fieri vbique, etiam sine iudicis presentia.
46 Viri duo,qui constituuntur ad scribendum acta iudicij,an debeant iurare,vel an debeant ambo scribere.47.
48 Subscriptio facta per aliquem in aliqua schedula, an tantum operetur,ac si ipse totam schedulam scripsisset.
49 Vacillatio,& trepidatio testium debet scribi in actis.
50 Et quando testes dicantur vacillare,vel variare.
51 Instrumentum registratum in actis, an probet absque originali.
52 Iudex an teneatur post litem contestatam docere de potestate sue iurisdictionis,vel procurator de mandato suo.
53 Acta possunt probari per testes.

Quoniam contra. Famosa est ista decretalis,vt per Abbatem hic exorditur. Et summatur, & diuiditur, vt per eum hic.
1 † Primo nota ibi:iniqui iudicis,secundum Abbat. quod iudex iniquus appellatur, quando male se habet in officio eius:& proprie iniquitas dicitur esse in iudice & falsitas in teste,secundum Ioannem Andream, hic:quia iudices equitate,& iustitia,& testes veritate vti debent: vt dicitur iiij.questione iiij.capit.j.Quod Abbas dicit notandum esse ad practicam opponendi contra iudicem,vel testes. Sed aduertẽdũ est:q in contrarium videtur tex.hic, ibi:contra falsam assertionem iniqui iudicis.Et sic respectu falsitatis iniquitas iudicis consideratur. Et iudex hic non male se habebat in officio suo,prout Abb.dicit,quia non iudicabat,sed asserebat, & testificabat: & sic in isto casu potius officio testis fungebatur. Et ideo concludendũ est,quod largo modo iniquitas etiã dicatur respe

respectu falsitatis:quia in quolibet delicto est iniquitas: vt di-
cit text.in capi.ille rex.de peni.distinct.iij.circa finem. Sed pro-
prie loquendo procedit quod dictum est:quia in teste quo ad of
ficium eius principaliter falsitas consideratur:sed in iudice ini
quitas dicitur.dicto capitulo j.iiij. questione iiij. Et ideo iudi-
ces iurant seruare equitatem in authen.iusiurandum,quod pre
statur ab his.in princip. Nam ille text. intelligitur de equitate
pro iustitia:prout etiam loquitur text.hic. Aliter tamen illum
2 textum.Jmo.declarauit in capitulo fina.de transact. ¶ †Se-
cundo nota ibi:veram negatiuam.quod negatiua alia est vera
que indeterminata est,& dicitur simplex negatiua:alia est deter
minata,que certo loco & tempore restringitur:vt per Abb.post
alios hic,& not.Bald.in l.actor. C.de probat.gloss.& Flor.in l.ij.
ff.de probat.& Bald.in repert.suo.in verbo,negatiua. glossa et
Domini.in capitulo fina.vj.questione vlti.& per glo.in capitu.
bone.el primo.de elect. Et vera negatiua probari non potest,
vt hic dicitur:quia secundum Anton.de Butr. hic, non habet
quid palpabile, quod cedat sensui testis. Et ad idem text.in l.
actor.C.eodem tit.& in dicto capitulo,bone.& in capitulo, super
3 hoc.de renuntia.†Et ideo testis,qui super negatiua simplici de
ponit,est suspectus de falsitate:vnde caueat testis,tanquam ab
1 igne,vt meram negatiuam non attestetur[1]:vt not. Angel. in l.
pe.§.docere.ff.ne quis eum.vbi allegat Inno.in c. cum ecclesia.
de causa poss.& proprie.& idem not.Bald.in d.l.actor.in l.de die.
§.pen.ff.qui satisda.cog.cum simili.vt Alexan.tradit in co[n]s.xlj.
habita super contentis.lib.ij.& in consi.cxxxvj.lib.ij.in causa,& li
te.& de hoc videbimus in glo.Et text.iste secundum Joan. An
dre.& doct.communiter intelligitur de negatiua coarctata loco,
& tempore,que regulariter probari potest.cap. ex tenore. de te-
sti.l.optimam.C.de contrahen.stipu.& ideo in tali negatiua be-
ne verificatur text.qui dicit quod quandoque probari non po-
test.quasi dicat,licet regulariter probabilis sit,quandoque tamē
non potest probari.et ita alij posteriores omnes sequuntur.Sz
iste intellectus expresse videtur contra istum text.hic.qui dicit,
quandoque non potest veram negationem probare.Loquitur
ergo text.de vera negatiua,& simplici. Et hoc idem comproba
ri potest per rationem,que in text.assignatur, dum dicitur, cū
negantis factum per rerum naturam nulla sit directa proba-
tio.Ista enim ratio manifeste arguit,& demonstrat quod loqua
tur de vera negatiua,& simplici,que probari nullo modo potest
sed tunc stat difficultas,si textus intelligatur de vera negatiua
& simplici,multum obstare videtur textus qui dicit quod quan
doque probari non potest:nam ex isto modo loquendi videtur
quod regulariter probari possit:& hoc falsum est in negatiua
simplici.Unde cogitabam posse responderi.& dico quod illa di
ctio,quandoque,non ponitur pro aliquo casu, ita quod regula
in contrarium designetur: quia tunc hoc non posset verificari
in negatiua simplici,cum illa improbabilis sit,vt hic,et in capi.
bone.ij.de elec.cum simi.sed ponitur dictio, quandoque, hic pro
aliquando,id est,pro aliquo tempore:sicut si dicatur, homines
quandoque moriuntur,id est,aliquo tempore moriuntur. et in
isto text.sensus est:Innocens litigator quandoque non potest,
id est,aliquo tempore, vel aliquando:& sic nunquam potest ve-
ram negatiuam probare.Et hoc modo omnia verba correspō
dent,& de plano procedunt.Et ad hoc in simili est bonus tex.in
§.j.Instit.quib.mod.re contra.obli.vbi dictio,quandoque, etiā
pro aliquo tempore ponitur,& non facit regulam in contrariū.
Dicitur enim ibi, quod in mutuo quandoque non eedem res,
sed alie redduntur.nam ibi verbum, quandoque, non facit re-
gulam in contrarium:quia natura mutui repugnat:& ideo po-
nitur pro aliquando,vt illud quod datur pro mutuo,aliquo tē
pore reddatur:alias esset donatio, si nunquam redderetur. Et
pro ista declaratione ad illum textum qui communiter non in
telligitur,bene facit tex.in l.j.§.j.ff.de act.& obli.ibi:postea alias
recepturi eiusdez generis,& qualitatis.Et de ista dictione quā
doque,pro isto intellectu etiam adduco text.notabilem in l. res
date in dotem.ff.de iure do.ibi:& quandoque soluto matrimo-
nio eiusdem generis,& qualitatis alias restituat.& facit tex.in l.
tutor.in princip.ff.de iureiur.& in l.mancipiorum.in princ. ff.de
optio.leg.& dixi in l.ij.§.j.ff.si cert.pet.Ad idem text.in l.si.§.ce-
terum.cum glo.ff.solut.matr.& in l.si cum vno.in princi. ff. de re
4 milit.¶ †Tertio nota ibi:innocens litigator, secundum Car.
2 quod innocenti succurritur.[2] Facit textus in l. absentem.ff. de
pen.& xxvj.questione vij.in capitulo,alligant.et j.q.iiij. in capit.
quis locus.& iij.questione ix.in c.dignum. Et ideo etiam si post
confessionem,& sententiam,liquet de innocentia, non debet exe
cutio fieri:vt not.Bald.in l.j.C.de confess.vbi allegat Innocen.
per illum textum in cap.ij.de purga.vulg.& not.Barto.in l.j.§.
si quis vltro.in versiculo,item nota.ff. de questio. & idem Bald.
in l.addictos.circa finem.C.de episco.audien.& bene facit quod
not.Bald.in l.edita.ver.ex tribus autem.C.de eden. vbi inquit
quod per statutum omnis exceptio tolli potest,preter exceptio
a nem innocentie[a],que est de iure naturali.Et sequitur Joan.de
Ana.in capitulo, si aduersus.in fin.de heret.& in consil.lix.visa
inquisitione.& ibi dicit quod in probando innocentiam etiam
testes inhabiles admittuntur.Alleg.Specu.in tit.de inquisi.§.
j.ver.sed nunquid.vbi hoc tenet:& sequitur Alex.in consi.xxiiij.
5 animaduersis.li.ij. ¶ †Quarto nota ibi:ne falsitas veritati pre
iudicet.quod laborandum est per iudices,ne veritas opprima-
3 tur[3].Et hoc precipue ad officium ipsius iudicis pertinet l. ij.C.
de eden.& xxx.q.v.in c.iudicantem. Facit tex.in l. rem nō nouā.
in princ.C.de iud.in l.j.C.de rediti.liber.tol.& in l.si eum.in prin.
ff.si quis cau.cum simi.Nam potius quodlibet scandalum tole-
rari debet,quam q̄ veritas relinquatur.c. qui scandalizauerit.
j.de reg.iur.qui text. proprie intelligitur in iudice,vel in teste:
vt not.declarat Abb.post Inno.& alios in capitu.ex officij. in-
fra de pen.& remissio.Et predicta locum habent in veritate iu-
stitie.Alie sunt etiam species veritatis:vt per glo.in d.cap.qui
scandalizauerit.in verbo,veritas.& per glos.penul.in capitulo,
sane.de tempo.ordi.Et de veritate tria notabilia sunt. Primo
quod ille,qui in veritate aliquid ita esse attestatur, non potest
b contradicere intantum q̄ etiam absenti[b] obligatur: licet alias
absenti illud ius non queratur.Ita Bald.singulariter dicit in
rub.C.res inter alios acta.circa finem.versic.sed quid si visus est
hoc sermone.Secundo,q̄ ille,qui confitetur ex causa mutui cer
tam quantitatez pecunie in veritate habuisse,propter illud ver
bū,in veritate,non hz exceptionē non numerate pecunie:& sin-
gul.Bald.tradit in cap.ex insinuatione.ver.si confiteor.de pro-
cur.Quod tamen dictum non procedit sine dubio, per ea, que
habentur in l.si ex cautione.C.de non num.pecu.& in l. ij.§.j.ff.si
cer.peta.Tertio quod si causa debet cognosci, sola veritate in-
specta:hec clausula plus operatur,quam si dicatur, summarie,
4 de plano[4],&c.vt not. Ro.in consi.xx.viso puncto.& in l.filiusfa-
milias.§.j.ff.de dona.vbi allegat decisionem Rote,q.xxiij.de re
scrip.& idem no.Ant.de But.in c.ij.in no.de iura.calum. Nam
predicta clausula importat quod debeat commissarius iudica-
re vt Deus,videlicet inspecto iure gentium,non attento ordi-
ne,nec solennitate iuris ciuilis.Ita Bald.not.dicit in ca.j. §.si.
de noua for.fidel.& idem Bald.in l.& si inutiliter.in ij. not. C. de
fideicom.Et hoc idez colligitur ex verbis Bar.in l. Aemilius.
circa fin.ff.de mino.Et ita practicatur Senis,vbi hoc statutuz
6 viget.¶ †Quinto nota q̄ equitas debet preferri iniquitati.Et
ita hic equitas pro iustitia accipitur, ad differentiam iniquita
tis.Facit text.in l.j.§.j.ff.de iusti.& iure.& not. Bald. in c. j. §.ad
hec.de pa.iura.fir.& Anto.de But.in c.fi.de transac. alias equi-
tas dicitur ad differentiam rigoris, cui etiam equitas preuale
re debet.De quo dicendum est vt not.Bart.in l.j.C.de legi.Ale
xand.& Moder.in l.placuit.C.de iud.Duorum dictis primo ad
de q̄ notat Abb.in c.ex parte.el ij.in iij.not.de offic.delega.vbi
per illum text.inquit q̄ iudex procedere debet secundum equi-
c tatem informataz a iure[c]:quia iudex non debet esse clementior
lege.§.oportet.in authen.de indic.Secundo,quod not.Bald.in
capitulo, pastoralis. circa finem. per illum text. de causa poss.
& proprie.vbi dicit quod quando ius scriptum deficit, ad equi-
tatem recurritur:& quod equitas,& naturalis iustitia idez sunt.
Tertio quod quando rigor est positus in l.posteriori, attendi-
tur rigor:quia derogat equitati precedenti,secundum glos.no.
in capitulo,extirpande.de preben. quam Alexand.& Moder.
sequuntur in dicta l.placuit.Sed vide Do mi.qui contrarium
tenet in capitulo, disciplina. xlv. distinct.& ibi concludit quod
imo equitas etiam preferatur rigori posteriori: quia rigor et
equitas non sunt omnino contraria.& Moder. hoc sequuntur
in capitulo ij.de re iudicata. Quarto quod licet rigor in specie
scriptus preferatur equitati scripte in genere, vt not. Bart. in
d.l.j.de legi.hoc limitatur nisi equitas scripta in genere,sit scri-
pta per modum regule: quia tunc prefertur etiam rigori scri-
pto in specie:vt not.voluit Im.in l.insulam.versiculo, tu adde.
de verbo.oblig.& sequitur Alexand.in l.& si post tres.in glos. in
verbo,deterius.ff.si quis cau.Ultimo not.quod licet lex conti-
neat penam equa tamen dicitur: vt est textus notabil.in l. ita
vulneratus.ff.ad legem Aquil.& per illum textum not. Bald.
7 in l.si quis seruo. C.de fur. ¶ †Sexto nota quod vniuersa acta
iudicij conscribi debent. Et hoc verum intelligitur, nisi causa
parua sit,secundum Abbat.hic:quia tūc nulla requiritur scri-
ptura,sed statur simplici informationi iudicis:vt tenet Barto
lus per illum textum in authen.nisi breuiores.ibi: sine scriptis
in causis breuioribus iudex cognoscat.C.de sententijs ex breui.
recitand.& in corpore,vnde sumitur. in authentica de manda.
princip.in §. si tibi. ibi: ex non scripto decidere,& iudicare.Ad
idem est textus in §. necessitatem. in authentico, vt iudic. sine

quoquo suffra. ibi: ex non scripto examinante. Et facit textus in capitulo, si quis tamen clerico. xj. questione j. cum glo. ibi. Nam cum in istis modicis credatur nuntio, vt not. in capitulo, cum parati. de appel. ꝛ in l. ea quidem. C. de accusa. a fortiori erit credendum iudici. Ita Abb. hic, ꝛ posteriores sequuntur. Sed tamen in contrarium facit textus hic, vbi scriptura ista requiritur pro iustitia, ne falsitas veritati preiudicet: ꝛ in his, in quibus agitur de iustitia ꝛ iure communi, etiam quod minimum est attenditur l. si proprietarius. ꝛ ibi Barto. in princip. ff. de dam. infec. facit textus in l. ꝛ in maioribus. C. de appel. ꝛ in capitulo, de appellationibus. j. de appel. cum simili. vt dixi ibi. Secundo, quia text. hic mandat omnia acta scribi ibi: vniuersa ergo, etiam minima. quia omne dicit, nihil excludit l. Julianus. de leg. iij. xxiiij. distinctio. capitulo, si Romanorum. Unde qua ratione etiam minima acta scribi debent, pari ratione consonat quod etiam in minimis causis scriptura adhibeatur: ꝛ quia si conceditur quod pro re parua agi possit, ꝛ appellari, pariter videtur quod in tali causa acta scribi debeant. Non obstant allegata in contrarium: quia pro responsione considerandum est quod scriptura, de qua hic, non requiritur pro forma, sed pro faciliori probatione vt ex textu hic colligitur. Facit text. in l. contrahitur. ff. de pigno. Et hic acta, posteaquam absoluta sunt a iudice, vel a partibus, in scriptis rediguntur. Allegata vero in contrarium videntur loqui de scriptura substantiali. que in ipso actu pro forma requiritur. Et respondendo specialiter non obstat textus in dicta authen. nisi. quia scriptura ibi intelligitur pro libello, vt colligitur ibi: sine scriptis iudex cognoscat: ergo loquitur de scriptura, que erat tempore, quo iudex cognoscit: quia qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbi intelligitur l. si Titius. ff. de testamen. mili. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. Non obstat text. in d. §. si tibi. quia verba illa, decidere, ꝛ iudicare: respiciunt sententiam, in qua decisio consistit. Et sic patet quod iura predicta non loquuntur de scriptura, que sequitur cognitionem iudicis, de qua agitur hic: ꝛ illa iura satis operantur respectu scripture, que in libello, et in sententia requiritur, ad casum nostrum extendi non debent, in quo diuersa ratio videtur quia hic consideratur, ne preiudicium fiat veritati. Et hoc etiam videtur habere locum in minimis, per supra dicta. Sed in iuribus allegatis in contrarium, scriptura illa pro forma requiritur: ꝛ licet relaxetur in aliquo casu, non tamen iustitie opponitur. Non obstant alia iura: quia non loquuntur in terminis questionis, videlicet in minoribus causis: sed locum habent generaliter in quibusdam casibus specialibus, vt ex eis patet. Ultimo non obstat quod credatur nuntio, quia creditur in pertinentibus ad officium eius: vt not. in capitulo, cum parati. de appel. Sed iudici non creditur. capitulo, cum a nobis. infra de testi. Et quia nuntio generaliter creditur in pertinentibus ad officium eius: ergo idem esset dicendum generaliter in iudice, quod falsum est: ꝛ sic patet quod simile non procedit: de quo infra videbimus. Et subiicit Abb. hic post Barto. in d. authenti. nisi. in fin. quod vbi data est potestas arbitro, vel iudici, vt procedat sine scriptis, actum videtur quod simplici informationi,
5 et relationi iudicis[5] credatur. Quod Abb. dicit esse bene notandum. ꝛ idem Abb. sequitur in capitulo j. de libel. obla. cum simi lib. vt tradunt Moder. hic, et Alexand. in l. sciendum. de verb. oblig. Sed contra Barto. tenet Ange. in d. authen. nisi breuiores. dicens quod opin. Barto. nunquam sibi placuit: quia aperiretur via malitijs, si esset standum dicto arbitratoris, qui attestaretur coram eo fuisse probatum. Et idem late tenet Anton. de Butr. in consi. xxiiij. questio hec dubia vulgaria habet. ꝛ in capitulo. Quintauallis. in versiculo, de actis. infra de iureiur. Mouetur, quia illa verba, quod procedatur sine actis: necessario non inferunt quod standum sit simplici verbo arbitratoris quia partes potuerunt sentire quod probatio deberet fieri per testes. Et hoc sequitur Alexand. in d. l. sciendum. Et propter hoc dicunt Moderni. hic quod dictum Bartoli communiter non tenetur: saluari tamen potest in actis ordinarijs, in quibus non agitur de tanto preiudicio: vt sentit Anton. de Butr. in dicto capitulo. Quintauallis. ꝛ sequitur Abb. hic. Sed dicunt Mo-
o der.[o] hoc esse contra istum textum. vbi acta ordinatoria debent scribi, sicut probatoria: ergo non videntur esse modici preiudicij. Iste tex. parum facit: quia hic mandatur quod omnia acta scribantur: sed in terminis questionis proposite dictum fuit, vt sine scriptis procedatur. Et concludendo, opin. Bartol. videtur sustentabilis per istum textum qui pariter loquitur de actis ordinatorijs, ꝛ probatorijs, ꝛ presupponitur quod ante istam constitutionem crederetur iudici in preiudicium partis: ꝛ quia hoc videbatur iniquum, emanauit ista constitutio, quod omnia acta redigantur in scriptis. Si ergo remoueatur, hoc videtur, quia dictum sit, quod sine scriptis procedatur: res remanet in iure antiquo: ꝛ sic credendum erit iudici, vel arbitro. Et hoc idem comprobatur ratione: quia partes, que conueniunt quod procedatur sine scriptis, videntur cogitare de faciliori expeditione: ergo videntur sentire quod stetur dictis iudicis, vel arbitri: quia si opus esset probare testibus causa difficilius expediretur. Non obstant allegata in contrarium. Et primo quod via aperiretur malitijs: quia non est male presumendum de iudice, vel arbitro capitulo, in presentia. de renun. capitulo, nisi essent. de prebend. Facit textus in capitulo j. de seru. in l. merito. ff. pro socio. et imputandum videtur partibus, que talem potestatem videntur arbitro dedisse. Et quod hoc non consideretur, hic patet, vbi ante istam constitutionem credebatur iudicibus: ꝛ quia eius dictum precise non attenditur, cum pars contrarium probare possit. Secundo non obstat quod ex illis verbis vt procedatur sine scriptis: hoc precise non inferatur, quod credatur iudici, vel arbitro: quia imo remota scriptura, hoc inferri videtur vt colligitur hic, ante istam constitutionem. Et dato quod non inferatur necessario ex vi verborum, saltem ex mente partium hoc deprehenditur: quia voluerunt causam celerius expediri, per supra dicta. Et dum Abb. concludit quod quando causa par-
6 ua dicatur, arbitrio iudicis relinquitur[6]: vt per glo. in d. auth. nisi et in capitulo fin. de re iud. in vj. Facit text. in l. j. vbi Bald. in fi. ff. de iure delib. cum simil. vt dixi in capitulo, sedes. in glos.
8 iij. supra de rescript. ¶ †Septimo nota, quod notarius dicitur persona publica l. orphanotrophos. C. de episco. ꝛ cler. Sic etiam acta dicuntur publica l. ij. C. de eden. ꝛ alia instrumenta, que conficiuntur a tabellionibus, etiam publica dicuntur capitulo, illud. de presumptio. l. comparationes. C. de fide instr. Et hoc videtur ea ratione: quia a persona publica conficiuntur. Sed tamen contra hoc facit iste textus, vbi etiam acta, que dicuntur esse publica, vt dictum est, ꝛ tamen scribuntur quandoque a personis priuatis: vt dicitur hic de duobus viris idoneis. Ad hoc respondere potest quod isti duo viri deputantur de publico: ꝛ sic non sunt priuati: quia authoritatem habent de publico. Uel acta generaliter possunt dici publica: quia fiunt coram iudice, qui publica persona est. Ad hoc text. not. cum glo. in l. ij. in verbo, publico. ff. ad exhiben. facit text. in l. in publicum. ff. de ser-
9 fugi. ꝛ dixi in l. ij. C. de eden. ¶ †Octauo nota, quod vnus quantuncunque idoneus sit, non equiparatur notario, qui officium scribendi habet de publico. capitulo, ad audientiam. infra de prescript. Et intantum hoc procedit, quod etiam in fauorem pie
7 cause non creditur scripture alicuius licet idonei, nisi notarius[7] sit: vt singulariter Bald. dicit per illum textum in l. in fraudem. §. si quis. ff. de testamen. milit. ꝛ tradit Bened. Capra in consilio lxxvij. cum viso. ꝛ dixi in consilio cxx. Imo duo viri idonei non equiualent vni notario, vt hic patet: quia admittuntur in subsidium, vt Aret. hic dicit. Et iste tex. non est alibi, secundum Bal. hic, Sed tamen similis reperitur in capitulo, vt officium. §. j. versicu. verum. de here. in vj. Et ratio videtur: quia in notario officium scribendi iure ordinario sibi de publico competit d. c. ad audientiam. facit textus in l. argentarius. in principio. ff. de eden. merito ad eum prius recurritur. Et cum duo viri requirantur in defectum notarij, infertur quod mulieres non essent idonee, ex eo quod not. per illum textum in l. j. ff. de legi. ꝛ Bal. per illum textum in l. scripturas. C. qui pot. in pigno. haben. ꝛ facit textus in l. femine. ff. de ede. Et notandum est, quod isti duo viri inuiti compelli possunt ad officium tale suscipiendum: vt Bald. concludit post Nico. de Mata. in rubrica. C. de fide instrumento. versiculo, sed dubitatur. Facit quod not. Bald. per glossam ibi in l. filiusfa. §. inuitus. ff. de procur. ꝛ quod notat Cy. in l. inuitus. C. de procura. Petr. de Ancharan. in capitulo, licet. in fine, de procur. in vj. cum similibus, vt tradunt Moderni in rubri. j. de testi. Et quod de doctore not. Bartol. qui inuitus cogitur ad consulendum. in l. in sacris. la j. C. de proxi. sacro scrinio. lib. xij. ꝛ in l. proxime. ff. de his, que in testa. delentur. In
8 notario clarum est quod inuitus cogitur[8], vt Bald. hic dicit. ꝛ in rubri. C. de fide instrumento. ꝛ not. Abbas in capitulo, sicut. in fine. infra ne cleric. vel monac. Hostien. in Sum. de fide instrumen. in §. quibus instrumentis. versiculo, sed hic. Cardina. in clemen. j. §. dudum. in xiij. nota. de iureiurand. et idem Bald. in l. prouidendum. C. de postu. in l. quedam. in principio. ff. de eden. Bartol. in l. generali. in fine. C. de tabul. lib. x. Et hoc verum est, nisi multitudo agendorum excusaret notarium: vt in simili
10 no. Bart. in l. j. §. j. ff. nau. cau. stab. ¶ †Nono nota ibi: iudex adhibeat. quod electio notarij actorum ad iudicem pertinet. Et idem est in iudice delegato. c. statutum. §. notarium. ꝛ ibi Domi. in ij. not. de rescript. in vj. Et debet eligi talis, qui non sit partibus suspectus, vt per glossa in §. illud versiculo, ꝛ quod sepe in verbo, artificis. de trien. ꝛ semis. quam pro singulari allegat Bald. hic. Plus voluit Bald. in l. j. in princip. C. de rela. quod debeat notar

notarius eligi de consensu partium. Sed illud intelligitur de
consilio, vt recusatio remoueatur. Et ita etiam videtur loqui
Bald. vnde valeret electio facta a iudice, saluo iure recusandi a
11 partibus, per text. hic. † Et notarius semel electus, sine causa
mutari non debet: vt not. Bald. in l. ij. versi. nunquid. C. quomo
do, ⁊ quando iudex. Idem Bald. in l. j. C. de sport. Aliter tamen
dicit Angel. in l. cum sententiam. C. de senté. Sed distingui po-
test quod aut res est integra: ⁊ poterit mutari pro libito volun
tatis. Aut incboatum fuit negotium: ⁊ tunc sine causa mutari
12 non potest. ¶ † Decimo nota quod officium notarij scribentis
acta, presertim in tribus versatur. Primo, vt vniuersa iudicij
acta conscribat. Et per istum textum dicit Bald. hic, quod ni-
hil omittere debet. Et acta proprie dicuntur scripture, que fiũt
coram iudice. gl. ⁊ ibi Bal. in l. illud. in verbo, actorum. C. de sa-
crosan. eccle. Et nomine actorum continetur quicquid factum
est in presentia iudicis, etiam non in figura iudicij: vt Bald. in-
quit in l. interrogatam. C. de liber. cau. Et hic generaliter acta
accipiuntur etiam pro his, que fiunt ante litis contestationem
proprie tamen acta dicuntur post litem contestatam: ante vero
sunt preparatoria iudicij, secundum Bald. in authen. clericus.
C. de episcop. ⁊ cleric. Hoc tamen dictum Baldi videtur pro-
cedere respectu iudicij, quod proprie non dicitur ante litem cõ
testatam, vt dictum est supra in rubri. de iudi. secus videtur esse
in actis per istum textum hic. Et ista acta scribi debent de
mandato iudicis, vt Abbas dicit hic, per istum textum. Et idẽ
notat Bald. in authenti. que supplicatio. versiculo, ⁊ licet. C. de
preci. Impera. offe. vbi allegat istum textum. Et videtur quod
sufficiat generalis cõmissio, quod acta scribat, prout loquitur
text. hic, ibi: iudex semper adhibeat personam publicam. Et no
tat Bald. hic, dicens quod eo ipso quod generaliter est a iudi-
ce deputatus, videtur ab eo rogatus, ⁊ a partibus rogari non
debet: debent tamen scribi ad instantiam partis: vt not. Ange.
in consi. cclxvj. multorum actorum prolixitas. facit quod not. in
l. properandum. §. si quidem. C. de iudi. Et notario non credi-
tur de commissione sibi facta a iudice vt acta scriberet: vt tra-
dit Joan. de Ana. in consi. xlix. dubium, de quo queritur. vbi al
legat Bald. in l. si consul. ff. de adop. de quo infra videbimus.
Et ista acta debent scribi per notarium deputatum: vt Bald.
dicit in l. precipimus. §. in his autem. C. de appel. per tex. in l. in
fraudem. §. quoties. ff. de iure fisci. ⁊ idem Bald. in l. j. circa fin.
C. de sportu. vbi inquit quod si alius scribit, non faciunt fidem.
allegat dict. §. quoties. ⁊ idem Bald. in authen. sed iudex. C. de
episcop. ⁊ cleri. Et in tantum hoc procedit, quod etiam de con-
sensu partium alius notarius scribere non potest, secundum
Baldum post Cyn. ibi. in l. repetita. C. de episcop. ⁊ cleri. ⁊ idem
Bald. in l. testamenta. C. de testamen. Et hoc intelligitur, nisi
notarius actorum esset impeditus: vt notat Bald. in d. l. j. C. de
sportu. per l. j. ff. de offic. consu. Et idem si absens sit vt no. Bal.
in l. fina. versiculo, quero si notarius. C. de re iudic. Et hoc si diu
abfuturus sit: vt not. Bald. in l. si longius. in princip. ff. de iudi.
13 † Secundo, officium scribentis acta est, vt copiam tradat parti
bus, vt hic dicitur. De quo late dixi in capitulo j. supra eodem.
14 † Tertio officium eius est, vt originalia seruentur apud eum,
ad quem recurri possit, quando difficultas aliqua occurrit. Nã
9 quando exemplũ ab originali discordat, statur originali ꝯ. Gl.
c not. in §. j. in verbo, protocollum. vbi Ange. in authen. de tabel.
not. Barto. in l. Sempronius Proculo. de lega. ij. in l. si quis ex
argentarijs. §. fina. ff. de eden. Bal. in l. ea, que. C. commi. vel epi
sto. in l. nostram. C. de testamen. ⁊ in l. publicati. in viij. questio. C.
de testamen. Abb. per illum textum in capitulo, cum ex literis.
in penul. not. de restitu. in integ. facit glossa in capitulo, vt vete-
15 rum. ix. distinct. ⁊ in capitulo, ieiunium. el ij. lxxvj. dist. ¶ † Vn-
decimo nota plura, que sunt de actis. Sed dubitatur de senten
tia. Abb. concludit quod sic, post Joan. Andr. ⁊ Calde. in locis
per eum allega. hic. Et mouetur primo per istum textum dum
dicit, conclusiones, ⁊c. Nam post conclusionem in causa aliud
non sequitur, nisi sententia. capitulo, cum dilectus. de fide in-
strumen. Ergo sub illa dictione, ⁊ cetera, videtur quod senten-
tia includatur: ⁊ hoc modo expressum videtur hic, quod senten
tia sit de actis. Abbas conatur respondere, ⁊ dicit quod conse-
quentia, quam Abb. facit, non est necessaria: quia postquam est
conclusum in causa, sequitur citatio ad audiendum sententiam
⁊ postmodum appellatio, que interponitur a sententia diffini-
tiua. Vnde in istis satis potest dici q̃d dictio, ⁊ cetera, verifice
tur. Sed ad ista replicari potest quod de citatione, ⁊ de appel-
latione erat dictum supra specialiter: vnde de his sub clausula
generali non intelligitur: argumen. l. sanctio legum. ff. de penis
⁊ in l. doli clausula. de verbor. obligat. Preterea dato quod es-
sent alia, in quibus dictio, ⁊ cetera, posset verificari, nihil repu-
gnant. quin inter alia etiam sententia includatur. Vnde aliter

potest responderi, quod illa clausula generalis, ⁊ cetera, intelli-
gitur de similibus expressis, ⁊ non videtur sententiam include
re: argumen. capituli, sedes. ⁊ quod ibi nota. supra de rescript.
⁊ in capitulo, qui ad agendum. de procur. in vj. Et subijcit Are
tin. hic quod illa clausula, ⁊ cetera, respicit non solum sequentia
sed etiam precedentia, alias non perfecte acta iudicij expressa
fuissent, cum nihil dicatur expresse de iuramento calumnie, et
testium: ideo ista similia comprehendi videntur sub illo verbo,
⁊ cetera. Et hoc idem voluit prius Imo. hic, ⁊ Moder. sequun
tur. Mihi tñ multũ consonat quod clausula illa, ⁊ cetera, tan-
tum ad sequentia referatur, prout ex text. colligitur. Non ob-
stat quod summus pontifex defecisset: quia non est verum, cum
textus in princip. dicat vniuersa iudicij acta conscribat: ergo
omnia includuntur l. a procuratore. C. mandati l. Julianus. de
legatis iij. Et dum postea quedam acta enumerantur, illud di
ctum fuit gratia exempli: ⁊ exempla non restringunt regu-
lam. §. hactenus. Institu. de gradi. ⁊ principium generale attẽ-
ditur l. regula. §. ⁊ licet. ff. de iur. ⁊ fact. ignoran. Secundo quod
sententia sit de actis, arguit Abbas per istum textum. vbi inter
locutoria est de actis: vt patet ibi: interlocutiões. ergo a fortio-
ri idem dicendum est in diffinitiua, vbi agitur de maiori preiu
dicio. Sed responderi potest quod in diffinitiua alia ratio vi-
detur: quia ipsa in scriptis proferri debet, capitulo fina. de re
iudica. in vj. Vnde in ea satis erat prouisum: ⁊ quia acta ordi-
nantur ad sententiam diffinitiuam, ⁊ sententia ex actis iustifi-
catur, capitulo, cum ad seden. de restitut. spoliat. capitulo, pre-
sentata. de testi. Ergo sententia diffinitiua separata videtur ab
actis: argumen. capituli fina. de institu. et in l. ij. de stip. seruo.
Et ita tollitur argumentum: quia alia ratio videtur in diffini
tiua, que non est in interlocutoria. Tertio Abb. adducit tex. in
capitulo, cum eterni. de re iud. in vj. ibi: in omnibus, que in cau
sis agenda sunt presertim in sententia, ⁊ in capitulo, cum inter.
de re iudica. ibi: veritate gestorum sermonibus preualẽte. Sed
respondetur quod ista iura nihil dicunt de actis: solum proba
tur quod sententia est de gestis: vel de agendis in causis: ⁊ hoc
modo etiam sententia potest dici esse de actis largo modo, vt
est de gestis. Et ad hoc textus in capitulo, inter dilectos. §. por
ro. de fide instrumen. Sed hic loquimur capiendo acta proprie
pro his, que fiunt coram iudice ad finem sententie. Quarto pro
ista parte videtur text. in l. actorum. ff. de re iudicata per quem
text. domi. Lanfranc. Brixien. hic in repetitio. dicit per illum
textum quod ista est veritas: quia ibi loquitur de sententia, at-
tẽta natura tituli, in quo illa lex reperitur. Et dicit quod acto-
rum verba mutari possunt, retento tenore sententie: ergo sen-
tentia videtur esse de actis. Et illum textum ponderauit Bar-
tol. in dicta l. actorum. secundum vnum intellectum. Sed respõ
detur quod cum vario modo text. intelligatur, non potest in
eo fundamentum fieri, iuxta not. in l. in ambiguo. de reb. dub.
Preterea, et secundo text. ibi non loquitur de sententia, sed de
actis, ibi: actorum verba. Non obstat natura tituli de re iudic.
quia etiam conuenit actis, quibus mediantibus deuenitur ad
sententiam, ⁊ rem iudicatam. Facit textus in l. acta. eodem ti-
tul. de re iudic. Et dum dicitur, retento tenore sententie, intel-
ligitur de sententia pro mente: quasi dicat, retento eodem sen-
su, et eadem mente, non curatur de verbis. ⁊ ita ibi non accipi-
tur sententia pro re iudicata. Quinto facit textus in l. ij. C. de
edend. vbi secundum vnum intellectum acta debent edi iudi-
ci appellationis: ⁊ sententia pariter edenda est iudici appella-
tionis l. precipimus. C. de appellat. ergo sententia videtur de
actis. Sed respondetur quod text. in dicta l. ij. habet plures le-
cturas. Preterea text. in l. precipimus. cum similibus. C. de ap-
pel. specialiter dicit quod iudici appellationis debent acta edi,
⁊ sententia: ⁊ sic sub nomine actorum, de quibus loquitur dicta
l. ij. nõ includitur sentẽtia: sed de sentẽtia specialiter dicitur di-
cta l. precipimus. ⁊ in l. a proconsulibus. eodem titulo de appel.
Ex quo datur intelligi quod appellatione actorum, sententia
non continetur. Et istam opinionẽ quam tenet Abbas quod
sententia sit de actis communiter approbat Barto. in l. in frau
dem. §. neque instrumenta. ff. de iure fisci. in l. ij. in fine, C. de edẽ.
Cyn. Bald. ⁊ Paul. de Castr. in l. ij. C. vt lite penden. cum simi-
libus, vt tradit Alexand. in l. actorum. ff. de re iudicata. Bald.
in consil. cccxxxviij. ad officium. libro j. ⁊ probatur hic efficaci-
ter in illa dictione, ⁊ cetera: vt supra dictum est. Nec obstat q̃d
illa clausula generalis non referatur ad maiora expressis, vt
supra dicebam: quia respondetur hoc non habere locum in isto
casu: quia acta, de quibus supra dictum est, preparatoria sunt
ad sententiam: ⁊ ideo illa clausula generalis congruenter etiã
ad sententiam refertur, cum premissis preparatorijs ad princi
palem dispositionem infertur l. fin. vbi Barto. C. de codicil. cũ
si, vt dixi in rub. supra de iudi. Non omitto tamẽ quod Ant. de

Butr.in c.ab excõmunicato.de rescript.dicebat ꝙ sententia est quid separatum ab actis:⁊ quod aliud sit sententia, aliud acta. Facit c.cum ad sedem. in versi.nos prioris.de restit.spol.vbi dicitur, Prioris iudicij acta recensentes. ⁊ ibi sententia non includitur. Sed responderi põt ꝙ ex mente summi pontificis ibi colligitur, quod ibi tantũ loquebatur de actis precedentibus sententiam:quia ibi disputatur de iustitia sentẽtie, que ex actis precedentibus demonstratur. Sed pro ista parte secundo videtur melior text.in l.ij.C.vt lite penden.ibi:nisi actorum, vel pronuntiationis editio denegetur:nam alternatiua ponitur inter diuersa: ergo videtur ꝙ sententia sit quid diuersum ab actis. Bal.ibi respondet quod diuersitas ponitur inter acta, que sunt preambula, ⁊ sententiam, que est vltimus actus.⁊ Fulgosi.ibi dicit ꝙ prius ponitur genus, deinde species, ad maiorem expressionem, vt sepenumero fit. Et domi. Lanfranc. hic respondet ꝙ ponitur diuersitas inter genus, ⁊ speciem que in effectu non arguit diuersitatem:vt in rubri.C.de serui.⁊ aqua.⁊ ita etiã dicit Paul.de Castr.in d.l.ij. Uel vltimo ille text. intelligitur de pronuntiatione interlocutoria:vt est glo.ibi:⁊ sic non erat lata diffinitiua, quia lis pendebat:non ergo mirum, si non venit sententia, que non erat lata. Et his modis etiam respõderi potest ad text.qui eo modo loquitur in l.a proconsulibus.C.de appel. Tertio facit text.in c.presentata.de testi.vbi dicitur, omnibus actis redactis in scriptis:⁊ sic loquitur de omnibus actis: ⁊ tamen non includitur sententia, que ibi non erat lata. Sed respondetur, quod ex quo nondum erat lata sententia, non poterat dici ꝙ esset de actis:⁊ sic ibi apparet de mente litere, ꝙ solũ loquitur de actis precedentibus sententiam. ⁊ idem colligitur in c.cum ad sedem.versiculo, nos prioris. de resti. spoliat. ⁊ in l. iij.C.de sen.que sine cer.quanti.profe.⁊ in l.acta.ff.de re iudi. Et quod dicitur de actis, idem videtur dicendum quod de processu:vt colligitur hic in versiculo, nec pro ipsius presumatur processu. Nam de actis intelligitur, vt ex precedentibus patet. Et sic videtur ꝙ processus ⁊ acta idem sint:sed appellatione processus venit sententia:vt no.Bald.per illum text.in c.cum I. ⁊ A. de re iudica.ibi:vitiato processu, irritatur sententia:ergo videtur quod appellatione actorum, etiam sententia comprehendatur:⁊ sic communis opinio confirmatur. Sed respondetur, nõ esse verum, ꝙ sub nomine processus, sententia comprehendatur:vt probatur in c.prudentiam.in princip.⁊ ibi Anto.de Butri.de offic.deleg. Facit text.in cle.j.circa fin. de fo.compet.ibi: sententias, ⁊ processus.in c.ne aliqui.in fi.de priuile.in vj.⁊ in ca. docet.in versiculo, ordinarij locorum.de immu.eccle. lib.vj. Nõ obstat text.in d.c.cum I.⁊ A.quia licet ibi irritato processu irritetur sententia, non per hoc sequitur quod appellatione processus comprehendatur sententia: quia irritato processu tollitur fundamentũ sententie:ideo vitiatur. Circa hoc tamen notabiliter Domi.distinguit in c.vt super.versic.not. incidenter. de appella.in vj.vbi inquit ꝙ aut est talis materia, que adaptatur etiam sententie:⁊ appellatione processus, sententia continetur. Aut subiecta materia non conuenit sententie: ⁊ tunc non continetur. Et talis concordia commodari potest etiã in actis ⁊ hoc pacto opiniones concordari possunt. ¶ Duodecimo nota ibi:interrogationes, ⁊ confessiones. quod ista duo ponuntur vt diuersa, vt colligitur ex copula, ⁊ que intelligitur iuxta not.

16 in rubri.ff.de iur.⁊ fact.igno. †Ex quo infertur secundum Aretin.post Anto.de Butri.⁊ Imo.hic, quod interrogans non videtur fateri:⁊ Moder.sequuntur. Sed aduertendum est: quia hoc necessario non videtur probari hic: quia text. intelligi potest, ⁊ ita etiam videtur loqui de confessione, que sequitur interrogationẽ, videlicet quando interrogatio fuit facta ab vno, ⁊ confessio ab altero:quo casu ista stant simul, quod interrogans videatur fateri, ⁊ tamen confessio requiratur ex parte interrogati:quia illa est alia confessio, que non habetur ex sola interrogatione. Ponderatio, quam faciunt doct.hic, haberet locum, si ista verba ad eandem personam referantur. Dictum tamen in se verum est:quia secundum veram opi.ille qui interrogat, non

f videtur fateri:⁊ in hoc differt[f] ab eo, qui ponit:vt not. Bart.in l.ij.§.quod obseruari.versic.iuxta predicta, quero.C.de iura.calum.in l.j.ad finem.ff.de interrog.actio.⁊ late tradit Abb.in ca. fina.versicu.sexto requiritur.supra de confes. ¶ Ultimo not. ꝙ constitutio, que precipit aliquid sub pena fieri non propter se, sed ad finem alicuius mali euitandi, non habet locum, nisi ledatur finis, propter quem facta fuit constitutio: vt probatur hic, in fine, ⁊ latius declarat Abb.hic, qui adducit notabile di-

17 ctum Archi.in c. vtinam.lxxvj.dist.vbi voluit quod† transgres-

g sio ieiunij[g] non inducat peccatũ mortale, quando non leditur effectus, propter quem ieiunium institutum fuit. Et idem sequitur Cardi.in clemen.ad nostrum.in versicu.ij.in fi.de here. Domi.in c.generali.de elec.in vj.cum simi.vt tradunt Moder.hic.

Et predicta conclusio procedit, quando cõstitutio loquitur per verba communia puta, statuimus, vel ordinamus. Et ita loquitur, ⁊ procedit tex.hic. Secus si verba sunt preceptiua:quia tũc indistincte precepto superiori parendum est. Et ita ipse domi. Abb.limitando istum tex.concludit in rub.j.de obser. ieiu. circa fi. Sed aduertendum:quia licet tex.hic vtatur verbo, statuimus.tamen ex quo pena inferius imponitur iudici non seruanti hanc constitutionem, ista constitutio satis videtur precipere propter penam que imponitur. Et ideo qđ Abb. dicit hic per istum text.non videtur verum: quia si constitutio precipit simpliciter aliquid fieri sub pena absolute, videtur ꝙ cõtrauenies incidat in penam:quia precepto superioris parendum est. c.ij. de maio.⁊ obed.xliij.questio.j.c.quod precipitur. ⁊ posteaquam ita constitutum est, non de ipsa lege, sed secundum ipsam legem iudicandum est:vt dicitur iiij.distinc.c.in illis. Facit ꝙ no. Domi.per glo.ibi in c.quorundam. ver.circa. in glo.in verbo, qualibet.de elec.in vj. Non ob.tex.hic, quia responderi potest quod ideo ex simplici contrauentione pena non committitur, quia cõstitutio ita vlterius procedit disponendo:ar.l.j.§.biduum. C. quando appel.sit.⁊ not.Bar.in l.pretor ait.in princ.ff.de oper. no.nu. Saluari tamen potest dictum Abb.in foro conscientie. quia quando quis non seruat solennitatem requisitam, si tamẽ non contrauenit fini, propter quem inducta solennitas fuit, nõ peccat, vt not. Inn.in c.quia propter.de elec. Abb.in c.j.circa fi. de in integ.resti. Domi.in c. de sponsa.cum si.⁊ isto casu loquitur Archi.in d.c.vtinam. Uel secundo dictum Abb.saluari potest, quando facta fuisset prohibitio cum ratione finali expressa:quia tunc cessante ratione cessaret dispositio c.cum cessante. de apel.l.adigere.§.quamuis.de iure patro. Et ex his expedita

18 sint notabilia. ¶ †In gloss.j.in fin.conclusio est, secundum glo. quod negatiua directe probari non potest, vt hic, ⁊ in capitulo, bone.el j.s.de elec.in c.super hoc.de renun. Et ad hoc procedit, etiam si negatiua verbis affirmatiuis proponatur. Considera

h tur enĩ effectus[h]. Et illa oratio vere negatiua est, que priuationem significat, illa vero affirmatiua que positionem continet: vt not. Bar.in l.de etate.in iij.questione principali.ff. de mino. ⁊ in l.nec codicillos.C.de codic.⁊ in l.inter stipulantem.in prin. de verb.oblig.cum simi.vt tradit Alex.ibi, ⁊ Moder.hic, ⁊ idẽ not. Barto.in l.pater Seuerinam.in §.socrus.in fin. ff. de condi.⁊ demon.facit text.in c.super hoc.de renun.⁊ quod not. Abb. hic, in notabilibus. Et predicta conclusio limitatur, nisi negatiua sit sensui coniuncta, adeo quod cadat in sensum testis:puta, si dicatur:Titius non habet oculos, non habet birretum in capite:vt not. Innocen.in c.cum ecclesia.de causa pos.⁊ proprie.et Ioan.Andr.⁊ Abb.post alios in c.bone.in glo.in verbo preter numerum.s.de elect. Nec tamen isto casu probatur negatiua directo:quia ꝙ non est, non cadit in sensum testis. Sed indirecte probatur:quia ex quo non representatur aliquid visui, indico ꝙ nihil sit in loco:vt declarat Abbas in d.c.bone.post Ioann. de Lig.⁊ Anto.de Butr.quos ibi refert. ⁊ idem Angel.tradit in l.j.ff.de his, qui sunt sui.alie.iur. Et hoc verius videtur: licet Bald.in l.actor.C.de probatio. probare conetur ꝙ etiam directo probetur. Secundo predicta conclusio non habet locum in negatiua coarctata loco, ⁊ tẽpore, que probari potest, per indirectum tamen, vt gloss.hic dicit, per c.ex tenore.de testi.⁊ in l.optimam.C.de contrahen.⁊ com.stip.vt not.Bar.in l.Pantonius. in §.rei perduellionis.ff.de acqui.here.cum simi.vt tradit Alexand.in consi.xlij.visis.lib.iiij. Et hoc verum intelligitur, quando tali modo coarctata sit vt cadat in sensũ testis:vt declarat Bald.in d.l.actor.cum simi.vt dixi in c.tertio loco.s.eod. Et restrictio negatiua etiam aliter considerari potest, videlicet quãdo facta fuit discutio, ⁊ relatio per nuntium de commissione iudicis:vt per glo.in authen.de exhib.re.in §.si vero non administrat.in ver.examinet.⁊ no.Bal.in l.enim, qui.§.filius.ff.de acqui ren.hered.cum simi.vt tradunt ibi Alexand. Moder.hic, ⁊ no. Barto.in l.is potest.de acqui.her. Similiter videtur coarctata negatiua, que restringitur ad certam scripturam, vt hic, ⁊ not. Bartolus in l.si.C.de reb.credit.⁊ in l.Titie textores. in secundo nota.de legat.j.vbi ex inspectione testamenti probatur non esse legatum. Et hoc modo probatur quod quis non sit matriculatus, ⁊ quod non soluit collectas, vel quod non sit de collegio:vt etiam not. Bar.in l.matriculam.C.de agen. in reb.li.xij. ⁊ in d.l.si.C.de reb.cred.in lege secunda in fine, de erro.aduocat. ⁊ in l.hi, qui ad ciuilia.C.de appellationi.Bald.Angel.⁊ Imo. l.si hine.ff.de iniusto, rupto testa. ¶ In gloss.ij.de iudicio inquisitionis, de quo glo.hic loquitur, an ordinarium vel extraordinarium dicatur, late dixi in rub.s.de iudi. ¶ In gloss.iij.in verbo, viros.ibi:non creditur, nisi habeat testium subscriptionem. dum loquitur de subscriptione, sentit quod testes in contractibus debeant se subscribere.⁊ idem glo.in l.generali.de tabul.li-

bro x

bro ex.in l.iuris gentium.§.quod fere.ff.de pact.Sed tñ communiter tenetur quod satis sit,notarium testes inscribere: vt per glos. in §. si vero absunt. in authent.de hered. ꝛ facit in verbo, quantum. ꝛ gl.per illum tex.in §. sed ꝛ si instrumenta. in auth. de instru.cau.ꝛ fide.Bald.in l.in donationibus.C.de do.cum si.
9 vt tradit Alexand.in dicto §.quod fere. ¶ † In fina.glos.concludit quod in actis testes non sunt necessarij: licet in extraiudicialibus debeant adhiberi. Et idem glos.in l.fin. C.de re iud. ꝛ in d.l.in donationibus. C.de do. vbi Bald. dicit quod illa lex ad hoc allegatur.Et sequitur Salice.ibi,dicens quod ita communiter seruatur. Et idem tenet, ꝛ pluribus rationibus probat Bald.in rubr. C. de fid.instru. versic.sed dubitatur. Spec. in titul.de instru.edi.§.restat.ver.sed cum literis episcoporum. Et idem sentit Angel.in l.post mortem.ff.de adop.Et ita concludit Abb.post Jo.Andr.hic per dictam l.in donationibus. ꝛ quia creditur scripture notarij in examinatione testium: vt latius per eum hic.Et ad hoc bene facit text.in l.sancimus. C. de testa.dum tex. ibi alternatiue loquitur, ꝛ dicit, per testes, vel inter acta:ergo videtur quod in actis testes non requirantur. Sed licet ista sit communis opi.non tamen efficaciter probatur iure: quia text.in d.l.in donationibus.qui principaliter allegatur de insinuatione donationis: ꝛ prius ibi presupponitur quod fuisset factum instrumentum donationis solenniter:vt Bald.ibi in fi.dicit. Item potest dici quod loquitur de testibus se subscribentibus, secus videtur in inscriptione testium,que debet fieri per notarium in instrumento, secundum regulam, que in hoc limitata non reperitur. Nam fides actorum in notario residet:ꝛ ipse non videtur habere maiorem authoritatem, quantum ad fidem faciendam, quam alius notarius,qui de instrumento rogatus sit:vnde commissio sibi facta vt acta scribat, intelligitur secundũ qualitatẽ notarij, ꝛ quod testes inserantur. Et ad hoc facit, quia ista regula negatiua est quod non valeat scriptura notarij sine insertione testium: ideo preualere debet l.iij.§.liberti.vbi Bartol.ff.de suspec. tut. Non obstat quod credatur notario in examinatione testium: quia attenta hac ratione esset dicendum quod semper credatur notario sine testibus,quod falsum est.Non obstat text.in d. l.sancimus.quia dum ibi dicitur,per testes,vel inter acta: non per hoc excluditur inscriptio testium, secus si dicatur per testes,vel instrumenta: quo casu intelligeretur quod inscriptio testium esset facta in instrumentis, prout requiritur. Retenta tamen communi opinione, predicta conclusio limitatur vt procedat in his,que proprie sunt de actis ꝛ pertinent ad expeditionem iudicij:secus est in alijs, que in actis extrinsecus inseruntur:quia non probantur,nisi testes adhibeantur,ꝛ inscribantur,vt concludit Abb.hic post Anton.de Butr.ꝛ tradit Lap. in alleg.lxxxi.non valuit actus.vbi inquit quod si constituatur procurator apud acta, non probatur mandatum per solã scripturam notarij, nisi testes inscripti fuerunt. Et idem voluit Bal.in rub.C.de fide instrum.in prealleg.vers. sed dubitatur. ꝛ idem Bald.in l.sancimus.in vers.item no.C. de testam.ꝛ sequitur Alex.in l.omnium.C.de testam. ꝛ faciunt que dixi in c.post cessionem.supra eod. quod litere solum probant in pertinentibus ad officium scribentis. Et ita dicendum videtur in proposito,quod prerogatiua,que in actis consideratur, duntaxat habeat locum in his,que sunt de actis.Et hoc etiam confirmatur:quia acta recipiunt authoritatem ex commissione iudicis: vt probatur hic. Iudex autem nõ videtur committere nisi ea, que pertinent ad acta,que necessaria sunt, vt ad sentẽtiam deueniatur. Contrarium tamen tenet solus Aret.hic,quod imo etiam actus alienus ab actis,si inter acta inseratur, recipit fo-
i mentum,ꝛ robur,vt absque alijs testibus probetur [i] per tex.in l.sancimus.C.de testa.vbi ad probandum voluntatem reuocatoriam testamenti parificantur, quod testator declarauerit voluntatem suam coram tribus testibus, vel apud acta. Sed respondetur,secundum Bal.ibi,ꝛ Alex.in vlti.not.quod ille tex. intelligitur quod imo testes inscribantur. Secundo ad idem alleg.tex.in l.omnium.C.de testa. vbi valet testamentũ factum apud acta,sicut quando fit in conspectu principis.Sed respondetur quod Bar.ibi intelligit, duobus testibus interuenientibus.Tertio facit text.in l.j.C.de satisd.vbi procurator apud acta constituitur.sed intelligitur,vt dictum est, cum inscriptione testium. Quarto ad hoc Mod. inducunt text.in d.l. in donationibus.vbi text.loquitur in donatione,que non dicitur esse de actis:ꝛ tamen probatur,quia facta est in actis.Sed respõderi potest quod talis donatio satis videtur esse de actis, ex quo debet insinuari.l.sancimus.ꝛ l.penul.C.de donat. Concludendo tamen pro resolutione considero duos casus.Unus est, quando notarius actorum rogatus fuit a partibus simpliciter,ꝛ tunc videtur rogatus notarius simpliciter: ꝛ communis opin.de plano procedit,vt tali casu testes requirantur. Secundus casus est, quando notarius scribit de commissione iudicis expressa,vel tacita:ꝛ tali casu videt᷑ rogatus vt notarius actorum propter authoritatem iudicis: ꝛ tunc vera sit opi. Areti. per iura que ipse adducit que indistincte loquũtur.ꝛ facit text. in l.pacta nouissima.C.de pac.ꝛ quod ibi Bal. cum sim.ꝛ Alex.
20 ibi prosequitur. ¶ † In glos. in verbo, citationes.Abb.dicit quod citatio est fundamentũ iudicij. Et ad hoc est dictũ Spe. in tit.de citatione.in princ.ꝛ citatio est de substantia iudicij: vt no.Bar.in l.prolatã.C.de sen.ꝛ ideo dicit Ab.hic,quod omnia que fiunt in preiudicium absentium, sine citatione non valent. c.omnia.c.caueant.ix.q.iij.facit tex.in l.j.§. item.cum ex edicto. ff.que sen.sine app.rescin.l.de vnoquoq;.in prin.ff.de re iud.ꝛ in cle.pastoralis.de re iu.Et in tantum hoc procedit,quod etiam
k sententia lata in fauorem [k] absentis non citati non valet:vt per gl.in l.ea,que.C.quomodo,ꝛ quando iu. Et ad idem est gl.in l. furioso.ff.de re iud.quam doc.communiter sequũtur, vt Alex. ibi dicit. Hoc tamen limitatur nõ procedere in causa criminali,secundum Bal.in d.l.ea,que.vers.quero nunquid in causa capitali.ꝛ hoc pro singulari refert Ro.in sing.cxc.index non po-
21 test.† Secundo Abb.concludit quod nuntio [l] credatur etiam
l ad hoc vt ex eius relatione pars conuincatur [10].Idem tamen
10 Abb.in c.cum parati.de appell. dicit hoc esse in arbitrio iudicis,vtrum magis credatur nuncio,quam parti. ꝛ idem Bald. hic,Sali.in l.absentem.in vj.q.C.de accus.ꝛ in l. tres denunciationes.ver.sed an credatur nuncio.C.quomo.ꝛ quando iud.Et istam esse communem opi.Maria.dicit in ru.de dila.arti.xvi. Sed tamen quod precise nuncio credatur,vt dictum est, tenet gl.in d.c.cum parati.Spe.in tit.de citatione.§.sequitur.in ver. hoc autem.Bar.in tra.ad reprimendam.ver.per nuncium.ꝛ in l.j.§.si.circa fi.ff.de off.prefe.vrb.ꝛ in l.diuus.la ij.de custod.reo. Bal.in l.magis puto.§.illud.ff.de re.eor.ꝛ in l.j.§.si quis.in fi.ff. quemadmo.testa.aper. Rom.in cons.ccccxcvij.diligenter perscrutatis.Are.in §.quadrupli.inst.de act.ꝛ ita videtur ista magis communis opinio.Pro concordia tamen distingui potest quod in dubio nuncio credatur,dum refert se citasse,nisi qualitas persone aliud suaderet:ꝛ quãdo qualitas persone videatur hoc suadere,arbitrio iudicis relinquitur. Et predicta conclusio quod nuncio credatur,procedit in his, que explicite refert: sed non presumitur pro his,que ipse non dicit. Unde cum deberet citatio ad domum fieri in subsidium, quando personaliter non reperitur,si nũcius dicat se citasse ad domum, non intelligitur in subsidium: quia pro nuncio non presumitur,sicut pro iudice:vt not.Bart.in l.iij.§.pretor ait. in vers.sed quid debet nuncius.ff.de dam.infe.ꝛ sequitur Anto.de Butr.in c.cau-
m sam.de dolo,ꝛ contu.ꝛ late Alexand [m]. in consi.ij.consideratis his.lib.iij.Abb.in consilio lxxxiiij.arbitror.in ij.lib.ꝛ Roma. in consilio ccccliij. in re presenti. Et verum est, nisi dicat nuncius se citasse ad domum, prout habuit in mandatis: vt notat Bald.in l.properandum.in §.si quidem.C.de iudic.Cardin.in clemen.j.de dolo ꝛ contuma.Alex.in d.§.pretor ait.vbi Bartol. hoc sentit.ꝛ tenet Ro.in cons.supra allegato. Et hoc sane intelligitur,quando expressum fuit mãdato quod citaret personaliter,ꝛ in subsidium ad domum.Secus si non exprimatur:quia licet ita intelligatur,secundum intellectum iuris relatio nuncij non refertur ad illud, quod intelligitur, nisi exprimatur vt Alexand.dicit in consil.ij.s.allegato.ꝛ secundum Abb.in d. consil.lxxxiiij.non sufficit quod dicat nuntius omnia se fecisse, ad que tenebatur de iure,ꝛ secundum formam statutorum: sed
22 relatio debet fieri ad id,quod fuit commissum.† Tertio Abb. concludit quod in actis,commissio citationis,ꝛ relatio nuntij scribi debent. In quo notandum est quod citatio habet tres partes, commissionem iudicis de citando, executionem nuntij,ꝛ relationem citationis facte:vt per Joã.And.in c.Roma. §.contrahentes.de fo.compe.in vj. Abb. refert in c.fin.in fi.de officio deleg.ꝛ not.Bald.in l.nam ita diuus.ff.de adop.Et no-
n tandum est quod relatio nuntij non potest fieri die feriata [n]: vt not.Bald.in c.fin.s.de fer.ꝛ in l.in minorum. C.in quib.caus.
23 restit.in integ.non est necess.¶ † In glos.in verbo,dilationes. Primo secundum Abb. colligitur quod missio in possessionem,non potest fieri nisi precedente citatione peremptoria. Ad idem est glo.in l.si finita.§. Julianus.ff.de dam.infec. cum si.vt tradit ibi Alexand. vbi late insistit:ꝛ finaliter concludit istam esse communem opin.per text.in l.presenti.§. cum autem. C.de his,qui ad eccle. confu. dum ibi disiunctiue loquitur quod requiratur citatio peremptoria,siue traditio prediorum,siue vẽditio celebretur:loquitur ibi generaliter: ergo generaliter intelligitur:siue agatur actione reali, siue personali. Et per hoc dicit quod non restringitur ille tex.in secundo decreto.vt quidam dicebant: ꝛ solum Alexan.fundamentum facit in dicta l.

H

presenti.§.cum autem.C.de his,qui ad eccle.confu.Sed tamen
aduertendum est,quia verius videtur quod ille tex.in secundo
decreto loquatur:quia text. ibi dicit quod pro mensura debiti
traditio prediorum,vel venditio fiat: ergo de secundo decreto
intelligitur: quia de iure codicis in primo decreto fiebat mis-
sio in totum:vt no.in authent.ei,qui.vbi Bal.C.de bo.authori.
iud.poss.Secūdo facit,quia ibi traditio prediorum,& venditio
equiparatur: ergo consonat quod illa traditio accipiatur pro
secundo decreto, quod habet maiorem conformitatem cū ven-
ditione,quam primum decretum. Et quia vna pars alternati
ue secundum aliam colligitur:vt not.Bart.per illum tex.in l.j.
ff.de reb.dubijs. Tertio facit quia illa traditio prediorum in-
telligitur pro traditione possessionis:vt no.in l.traditionibus.
C.de pact.ergo de secundo decreto loquitur:quia in primo de-
creto possessio non transfertur.l.iij.§.fina.vbi Bar.ff.de acqui.
poss.Non tamen recedendum est,a communi opi. quam etiam
Pau.de Cast.sequitur in consil.50.super primo. Pro quo fa-
cit,quia pro prima citatione contumax punitur in expensis.l.
sancimus.C.de iud.sed nullibi reperitur quod missio fieri pos-
sit ante citationem peremptoriam:nam sicut expressum fuit de
expensis,in quibus agitur de minori preiudicio, ita pariter di
ctum fuisset de missione in poss.magis preiudiciali.Et subijcit
Abb.hic in isto primo not.ex glo.quod post peremptorium,in
11 ipso actu amissionis, alia citatio non requiritur [11]. allegando
Bar.qui hoc tenet in d.l.si finita.§.Julianus.vers.quero vtrū.
ff.de dam.infec.Sed in contrarium facit text.in l.& post edictū.
in verbo,debet.ff.de iud.vbi videtur casus quod post perempto-
rium alia citatio requiratur,quicquid glo.ibi dicat,que expo-
ni debet,idest, potest. Et ad hoc etiam facit text. in l.iij.§.si ad
diem.ff.de re milit.in ratione, que ibi ponitur:quia potuit esse
impeditus.Nā ista ratio pariter militat in isto casu, quia licet
peremptorie citatus fuerit, potuit tamen esse impeditus. Nec
obstat si dicatur quod etiam ista ratio militaret in expensis:
quia expense veniunt accessorie ad causam.Sed primum decre
tum principaliter interponitur officio nobili iudicis, ideo ci-
tatio requiritur vt no.in c.fi.de offi.iud.& vide quod dixi in c.j.
in fi.de iud.Secundo ex glo.habetur,vt Abb.hic dicit,quod in
prima citatione contumax punitur in expensis.Quod etiā te-
net Barto.in l.sancimus.C.de iud.in authen.qui semel. C.quo-
modo,& quando iud.in l.contumacia.ff.de re iud. cum concor.
vt tradit ibi Alexan.in fi.Si vero reus comparuerit in prima
citatione,& confiteatur debitum,non debet in expensis conde-
mnari:vt not.Bald.in authen.contra,qui propriam. in fi.C.de
non nume.pecn.Ang.in authen.qui semel.C.quomodo,& quan
o do iud.Et hoc sane intelligitur,nisi prius [o] esset facta interpel
latio extraiudicialis:quia tunc debet in expensis condemnari
non obstante confessione.Dictum fuit not.Gu.de Cun.in l.o-
mnes.C.de episc.& cler.quem Abb.refert, & sequitur in c.nouit.
in fi.de iud.Anton.de But.in c.j.de libel.obl.Ang.in l.debito-
res.C.de pig.Abb.& Mod.in c.iij.de accu.& Joan.de Ana.in c.
licet Heli.de simo.Et hoc pro singulari tradit Rom.in consi.
p cccxcvj.alio sero. Et circa hoc notandū est,quod presumitur [p]
quod interpellatio extraiudicialis facta sit, a cōmuniter acci-
dentibus,iuxta gl.l.neque natales.C.de proba.& neganti se mo
nitum fuisse onus probandi incumbit,vt no. Ro.dicit in sing.
cccxcvij.quis debet probare.per text.in l.in fideicommissi.ff.de
vsu.ibi:non facile est.vt mora non precedente,quis cōueniatur.
Ex quo potest inferri,quod ille teneatur in expensis,cum talis
negatiua.s.quod monitus non fuerit, improbabilis videatur,
cum non sit coarctata loco & tempore: vt hic, cum simili.& vide
quod dixi in c.nouit.in fi.de iudi. Et quod dicitur de monitio
ne extraiudiciali,idem esset de obligatione ad diem: quia dies
interpellat pro homine.c.potuit. de locato. Ita Abb. dicit in
d.c.nouit.in fi.de iud.& in d.c.licet Heli.de simo. & not. Bald.in
l.non ignorat.C.de fruct.& lit.expens. Et casu quo possunt peti
expense propter interpellationem, debentur etiam expense fa-
cte in preparatorijs.s.in conducendo aduocatos, & in recolligē
do instrumenta a notario:vt not. Ange.dicit in l.si reus para-
24 tus.ff.de proc. † Tertio secundum Abbat.colligitur quod iu-
dex non debet condemnare contumacem,nisi constet de contu
macia.Ex quo infert ad dictum not.Bart.in l.multum inter-
est.ff.de condi.& demonstra.vbi inquit,etiam data contumacia
in veritate,si iudex ignor.non valet processus contra contuma
cem.Et hoc idem tenet Calde.in cons.vlti.in titu.de dila. Car
di.post Pet.de Ancha.in clem.ij.in fine,vt lit.pend.& idē Ab.
sequitur in c.fina.de foro compet.in c.ad nostram.el iij.de iure
iurand.cum similib.vt tradunt Mod.hic,& Alexand.in l.sed si
de sua.ff.de acquiren.heredi.& idem Alexand.post Bartol.in l.
si finita.§.Julianus.versicu.item in quantum Bartol. ff.de da
mno infec.& late idem tradit Perusi.in c. cum parati.de app.
Moder.in d.l.multum interest.& Andr. Sic.in consilio xlviij.
lib.j.Et ista conclusio limitatur dupliciter secundum Mode.
Primo vt per Bald.hic.Secundo,vt etiam per Bald.in l.fal
sus.ver.item dubitatur.C.de furt.& vlterius alias limitationes
prosequitur Perus.in d.c.cum parati. & reassumunt Mod.in
d.l.multum interest.ff.de condit.& demonstrat. Et notandum
est quod hic dicit Abb. referendo Bart. quod non est opus vt
12 commissiones de citando fiant iudice sedente pro tribunali [12].
Ad quod dictum adde Bart.in cons.clxiiij. processus,& senten
25 tia.& Paul.de Cast.in consil.xl.pro pleniori examine. ¶ † In
glo.in verbo,recusationes.in fi.not.secundum Abbat.glos.hic,
quod nisi appelletur, processus agitatus post recusationem iu
dicis,valet.De quo Abb.se remittit ad c.cum speciali.de app.
Et hoc late discutit Alex.in l.quia poterat.ff.ad Trebellian.&
idem Alex.in consil.lxxix.diligenter consideratis.lib.j.& Ro.
in consi.cccx.circa primum.in ij.dubio.& Perus.in d.c.cum spe
26 ciali.vbi post eum dictum fuit. ¶ † In glos.in verbo,exceptio
nes ibi:danda est in scriptis.Abb.post Hosti. concludit quod
13 non sit necessarium quod in scriptis [13] detur. Et sequit Bart.
in l.j.in j.q.ff.de exception.vbi allegat tex.in l.scire oportet.§.o-
portet.el ij.ff.de excusa.tutor.Et idem tenent Cyn.& Bal.in au
thenti.hanc autem querelam.C.de non nnmer.pecu.& Bald.in
l.nec causas.C.de appell.Abb.post alios in c.prudentiam.in §.
sexta.supra de officio delega.Domi.in c.appellatio.in fi.de ap-
pella.in vj.Et ita se habet communis opinio contra quam in-
surgit Lanfran.Brix.hic,qui cōtrarium tenet,quod imo scri-
ptura requiratur:quia hoc est in actore,qui in scriptis debet li
bellum producere.c.j.de libell.oblat.& per gloss.in authent.offe-
ratur.C.de lite contesta. Ergo idem in reo dicendum videtur:
quia a pari procedunt,actor,& reus.l.fin.C.de fruct.& lit.expen.
& in regula,non debet.de regu.iur.in sexto.Secundo mouetur:
quia reus, in exceptionibus actor dicitur.l. in exceptionibus.
ff.de probat.Et ideo sicut in actore libellus debet esse clarus,vt
reus deliberare possit:ita etiam in exceptionibus.l.j.§.Labeo.
ff.de fluminib. Et etiam in principio magis fauendū est acto-
ri,quam reo:vt not.in l.de dic.ff.qui satisda.cog. Unde si actor,
cui magis fauetur,cogitur dare in scriptis petitionem: idem
videtur in reo respectu exceptionis.Non obstat tex.in dicto §.
oportet.quia loquitur de iure antiquo, quo attēto etiam libel-
lus actoris non erat dandus in scriptis: sed hoc statutum fuit
in actore per authentic.offeratur. Ergo idem dicendum est in
reo:quia ex quo actor & reus equiparantur,vt dictum est,statu
tum in vno habet locum in alio.l.si quis seruo persuaserit.C.de
furt. Sed ad ista breuiter respondetur quod non valet argu-
mentum de actore ad reum,quando est diuersa ratio:prout in
casu isto videtur:quia causa rei fauorabilior est.l. fauorabilio-
res.ff.de reg.iur.l.Arrianus.ff.de actio.& obli. Et in proposito
facit text.in l.nemo.ff.de except.in regula pluribus.de regu.iu-
ris in vj.vbi diuersitas & contrarietas in reo toleratur,dū exce
ptiones opponit. Secus est in actore, qui omnino repellitur.
l.j.C.de furt.Uel secundo dici potest quod iura non equiparāt
actorem,& reum,sed dicūt quod non licet actori, quod reo non
permittitur:ita quod actor non debet esse melioris cōditionis,
quam reus.Econtra vero multa conceduntur reo, que actori
denegantur.Et per hoc etiam respondetur ad illud, quod di-
citur,quod reus in exceptionibus actor reputatur: dicitur il-
lud verum est aliquo respectu:non autem absolute.Non obstat
quod actori in principio magis fauetur: quia de hoc dictum
est,vt not.in d.l.de dic.ff.qui satisda.cogan.Et retenta commu
ni conclusione, limitatur non habere locum in casu in quo lo-
quitur authenti.hanc autem querelam.C.de non nume.pecun.
vbi Bald.hoc dicit.& Barto.in l.j.ff.de except.& Angel.in l.j.ff.
27 de eden. ¶ † Secundo ex glo.colligitur secundum Abba.hic,
quod proprie recusatio non est exceptio.Ex quo infertur quod
in materia odiosa appellatione exceptionis recusatio nō con-
tineatur.Quod notandum est propter statuta, que imponunt
penam contra excipientem. Sed aduertendum est quod text.
hic,prout inducitur per glo.& Abb. non videtur probare hoc:
quia primo nominatur recusatio: deinde exceptio. Unde post
recusationem generaliter de exceptione dicitur vt alie species
exceptionum includerentur. Sed argumentum bene procede
ret,si prius de exceptione in genere mentio facta fuisset,& post-
q ea de recusatione.Et contra Abbat. hic tenent Mod [q]. in l.ij.
ff.de exception.videlicet quod in statuto,quod loquitur de ex-
ceptione,includatur recusatio:quia statutum loquitur genera
liter:ergo includitur quelibet species exceptionis:vt not.Bal.
in l.de quibus.circa fin.ff.de legib. ergo recusatio includi vide-
tur,que exceptio dicitur.l.fina.C.de exception.l.de prescriptio
ne.C.si contra ius vel vtilita.pub.Et ad hoc etiam allego Bal.
qui isto modo arguēdi vtitur,& dicit quod species proprie con
tine-

tinetur sub genere in l.ff.C.de iure aur.annu.alle.l.semper gene
ralibus.ff.de regu.iuris.Et pro ista opinio.Modern.bene fa-
cit dictum Specu.in titu.de dilatio.§.nunc videamus.versic.
sed nunquid.vbi dicit quod si datus fuit terminus ad propo-
nendum omnes exceptiones dilatorias,post terminum recusa
tio opponi non potest.Ex quo datur intelligi,quod sub nomine
exceptionis cōtineatur recusatio. His tamē non obstantibus
r opi.Abba[r].sustentabilis videtur in terminis,in quibus ipse lo
quitur: quia statutum, quod imponit penam opponenti ex-
ceptiones,nō videtur intelligere de recusatione:quia admodū
graue est coram suspecto iudice litigare.l.apertissimi.C.de iud.
capitu.secundo requiris.de appell. Unde sub ista generalitate
recusatio includi non videtur,arg.l.obligatione generali.ff.de
pigno.et quia indefinita non equipollet vniuersali,quando ea-
dem ratio subesse non videtur:vt per Dyn.in rubri.de re iudi.
in vj.et not.Bart.in l.si pluribus.de lega.ij.Imo,quod plus est:
nō videtur quod statutum illam tollere possit:quia princeps
ipse facultatem recusandi tollere non potest:vt dicit glo.in ca.
ad hec.de rescript.ergo de illa statutum non intelligitur:arg.
in c.a nobis.de senten.excom.Non obstat quod de proprietate
sermonis in generalitate statuti recusatio tanquā species com
prehēdatur:quia dici potest quod licet species proprie sub genere
comprehendantur,negari potest quod proprie loquēdo recu-
satio dicatur species exceptionis:vt Ab.dicit per gl.hic.Pre-
terea,et secundo,dato quod istud est verum de vi bonorū et pro-
prietate sermonis,secus tamen videtur,inspecta mente statuti,
per supra dicta.Non obstat dictum Spec.quia in terminis,in
quib' loquitur non tollitur recusatio,sed prefigitur terminus
omnibus dilatorijs,quod fieri potest.c.pastoralis.de exceptio.
et per glossam hic.Et quia si omnibus exceptiōibus terminus
imponitur:ergo etiam recusationi:quia recusatio ante alias
opponitur.Et sic in effectu considerandum est an eadem ratio
sit in recusatione, que in alijs exceptionibus videatur. ¶ In
glo.in verbo, petitiones.petitio enim fit, quia aliter reus non
tenetur respondere:vt not.Bald.post glos.in l.ij.in fi. C.de he-
red.vel actio.vendi.Et per istum text.videtur quod petitio,si-
ue libellus sit de processu,quod verum est,quando datur parti:
secus si iudici:vt per Barto.in rubri.C.de in ius vocan.et notat
Bald.in l.j.ff.de in ius vocan. facit text.in l.libertus. la ij.eod.
28 titu. ¶† In glo.in verbo,interrogationes.Ex glo.secundum
Abb.duo colliguntur. Primo,quod proprie loquendo,differē
tia est inter positiones et interrogationes: quia interrogans
non videtur fateri: secus est in eo,qui positiones facit. Quod
notandum est pro statutis.Et idem Bart.tradit in l.ij.§.quod
obseruari.C.de iuram.calum.in l.j.ff.de interrogat.actio.et not.
Paulus de Cast.in cons.cccxcvj. Ad primum quesitum dicen-
dum est in ij.dubio.vbi notabiliter dicit quod statutum,quo ca
uetur quod non respondens positionibus habeatur pro con-
fesso,non habet locum in interrogationibus. Bene facit quod
not.Bald.in l.sicut.in fi.C.de repud.hered.vbi inquit quod ta-
cens videtur confiteri positiones, quia continēt confessionem:
secus est in interrogatione: quia tacens ad interrogationem
sibi factam, non videtur confiteri: quia interrogans ipse non
confitetur. Quandoque tamen etiam interrogans cōfiteri vi-
detur,glo.per illum text.in c.fina.xxxj.q.j.facit text. xxxj.q.vij.
in c.quid in omnibus. Secundo Abb.dicit notandū esse,quod
responsio que fit ad libellum,non est proprie confessio: quia po
nuntur vt diuersa responsiones,et confessiones.Sed aduerten-
dum est:quia verbum, responsiones, respicit verbum, petitio-
nes,quod immediate precedit,et dictio illa confessiones, respi-
cit interrogationes,de quibus immediate loquitur: dictum ta
men Abb.in se verum est:quia differunt responsio,que fit libel
lo,et confessio.Clarum hoc videtur: quia responsio etiam se ha
bet ad negationem.c.j.de litis contest.sed quando quis respon
29 dendo libello confiteretur,etiā illa esset proprie confessio.¶†In
glos.in verbo productiones.conclusio secundum Ab.est,quod
subsistente causa,si iudex post cōclusionem in causa productio-
nem instrumentorum admittit,probatio valet:quia conclusio-
nem prius factam reuocare videtur. Et ita concludit Rot.in
prima decisio.in titu.de testib.in antiquis. et tenent Anton. de
Butrio et Imola in c.auditis.de procurat.Cardina.in clem.ij.
de testib.et idem Abb. in c.cum dilectus. de fide instrumentor.
cum similib.vt tradit Alexander in l.quod iussit.ff. de re iudi-
ca.et in consilio lxx. videtur.lib.iij.Et quod Abbas hic dicit de
causa, declarandum est vt dixi in capitulo,cum cessante.de ap
30 pellatio.† Et quia tractatur hic de productione instrumen-
s torum,opportune queritur an coram notario productio[s] in-
strumenti fieri possit. Abbas supra in glo.in verbo,dilationes.
circa fin.tenet quod sic,per text.in l.eos.§.super his. C. de ap-
pellation.vbi Bartol.per illum text.ibi:ad scrinia,quorum in-
terest,transmittant.Et idem Bartol.in l.precipimus.§.in his
autem.per illum tex.C.de appellation. cum similib.vt tradunt
Moder.hic,in j.quest.extra gloss. et prius Alexand. in l.si fini-
ta.§.Julianus.ff.de dam.infe. Contrarium tamen tenent Ho
stiensis,Anton.de Butr.Imo.et Moder.hic.Primo,quia of-
ficium notarij est scribere,et non instrumenta recipere.Et not.
Baldus in l.ij.in principio,C.de edendo.vbi inquit,quod nota
rius non potest recipere aliquam productionem, nisi iudex sit
presens:allegat text.in l.adoptio.C.de adopti.Et idem late cō-
cludit Angel. in dicto §.Julianus. quia sicut receptio testium
debet fieri parte presente,ita etiam videtur in productione in-
strumentorum.Et ad hoc etiam allegat l.properandum.§.fin-
autem reus.ibi:in medio proponantur scripture.C.de iud.Et
quia in tali productione cause cognitio requiritur.l.iudices.
C.de fide instrumento.ergo presentia partis,et iudicis requiri-
tur. Et ita in effectu resident Moder.hic et Alexand. in dicto
§.Julianus.Non obstāt iura,quibus Bartolus mouetur:quia
ibi in §.super his.solum dicitur, quod debent instrumenta di-
mitti apud notarium: non autem probatur ibi quod debeant
coram notario produci. Ita dicunt Angelus et docto.in dicto
§.Julianus.et Moder.hic.Sed replicari potest quod imo tex.
videtur loqui de ipsa productione, vt colligitur in verbo illo,
transmittant.et probatur in authenti.que supplicatio.C.de pre
cib.Imper.offerend. Secundo respondent Ro.et Alexand.in
d.§.Julianus.et Moder.hic,quod iura allega. per Bartolum
loquuntur in actis tendentibus ad introducendū causam ap-
pellationis, et non in actis probatorijs, que debent fieri coram
iudice:quia probationes fiunt iudici.l.quinquaginta.in fine,ff.
de probatio. Sed ista responsio etiam non satisfacit: quia non
videtur ratio diuersitatis inter acta tendentia ad introducen
dum appellationem,et acta probatoria: et potius esset dicēdum
quod acta,que tendunt ad introducēdum appellationem, de-
berent produci coram ipso iudice appellationis, et tamen suffi-
cit quod producantur coram notario: ergo idem est in actis
probatorijs. Non obstat quod probatio fiat iudici:quia fateor,
et verum est,quod instrumētum productum debet exhiberi iu-
dici ad faciendum fidem:sed tamē illa prima productio coram
notario fieri potest. Tertio doctores respondent quod in iuri
bus preallegatis erat notarius specialiter deputatus ad reci-
piendum scripturas. Sed hoc non procedit fine diuinatione:
et ideo opinio Bart. defendi potest quam etiam reperio quod
ipse Angel.sequitur in consilio ccxlix. primo videndum est.et vi
detur probari in iuribus allega.per Bartol. Non obstant alle
gata in contrarium: et primo quod officium notarij sit scribe-
re:quia verum est principaliter:potest tamen stipulari, vt ha-
betur in capit.quanquam.de vsu.in sexto. Et sic etiam dici po
test quod possit recipere instrumētum,vt probatur in iuribus
preallega.et postmodum productionem redigere in actis.Non
obstat text.in l.adoptio. quia ibi text.loquitur de instrumento
principaliter facto de ipsa adoptione que debet fieri in presen
tia iudicis:secus videtur in proposito, in productione simpli-
cis instrumenti prius facti. Non obstat quod dicitur de testi-
bus:quia aliud videt in instrumento, in quo non est timor sub-
ornationis, et in tali productione instrumenti non agitur de
preiudicio partis aduerse.Et per hoc respondetur ad illud,quod
vltimo loco dicitur de cognitione cause: quia illa requiritur,
vbi tractatur principaliter de preiudicio partis aduerse: et in
productione instrumenti non videtur tractari de preiudicio
aduerse partis:sed solum agitur,ne pars, que producit instru
mentum,non incurrat aliquod detrimentum.Et in effectu al-
legata omnia in contrarium habent locum quo ad effectum
probationis:et iste effectus non habetur ex simplici productio-
ne instrumenti. ¶ In gl.in verbo,renunciationes.notandum
est,quod non solum probationibus,vt in gl. dicitur: sed omni-
bus allegationibus,tam in facto, quā in iure via precluditur,
facta conclusione in causa,vt Abbas hic dicit post Innocent.
in cap.pastoralis.de cau.possess.et proprie.et sequitur Bald.in l.
nec causas.in princi.C.de appellat. Unde statim quod est con-
clusum in causa, habetur perinde, ac si lata esset sententia: vt
Bartolus not.dicit in l.si mater.§.eandem.in fine,ff.de except.
t rei iudica. adeo quod iudex ipse etiam supplere[t] non potest,
postquam est conclusum in causa:vt not.Bald.qui Specul.re-
fert in l.per hanc.C.de tempor.appell.Et plura alia similia ad
hoc congerunt Moderni in c.cum dilectus. in princip. de fide
instrumentorum.Et de allegationibus iuris,postquam est con
clusum in causa,an admittantur,tradit Bald.in c.finali, infra
eod.et in dicto c.pastoralis.cum similib.vt prosequuntur Mo-
31 derni in d.c.cum dilectus. ¶†In glo.in verbo,negligentiam.
notandum est,secundum Abbat.quod etiam in foro conscien-
tie quis tenetur resarcire damnum,quod alieni infert ex dolo,

14 vel culpa[14] eius. Facit glo. in c. j. de confess. in sexto. Et hoc in-
telligitur, quando ex dolo, vel culpa lata contingit: secus si ex
leui, vel leuissima: vt est notabi. dictum Innocen. in c. sicut di-
gnum. de homicid. quod Ab. hic refert, & sequitur: & idem Ab-
bas in c. j. de constitution. in c. dilecti. de arbitr. in c. j. de custod.
euchar. in capitulo, presbyterum. de homicidijs. Et hoc pro di
cto singula. Rom. tradit in singu. cv. pridie fuit interrogatus.
Sed aduertendum est quod de illo dicto Innocen. Abb. dubi
tauit in c. si egressus. per illum text. infra de iniur. & in c. fina. in
prin. eodem titu. Quia ex quo etiam iura canonica obligant in
foro contentioso, dantes damnum etiam ex culpa leui, vel leuis
sima, d. c. si egressus. & dicto cap. fina. hoc etiam videtur habere
locum in foro conscientie: quia non solum lex canonica, sed etiã
lex ciuilis, & statuta in foro conscientie debent seruari: vt per
glo. in c. que in ecclesiarum. in glo. j. de constitut. not. Bald. in c.
in omni. de testib. Petrus de Ancharano in consilio xxiiij. vi-
deretur prima facie. vbi allegat Federic. in disputatione, que
est in consilio eius. xxj. nunquid heres. & not. Abbas in proem.
rex pacificus, supra eodem. Ad hoc conatur Abb. respondere
in dicto ca. si egressus. & dicit quod emendatio damni est pena
ex parte soluentis: & pena in foro conscientie, non debetur, secũ
dum glos. in c. fraternitatis. xij. quest. ij. in verbo, in augmento.
Et hoc modo saluatur dictum Innocentij. Sed ista responsio
non satisfacit, duplici ratione. Prima est, quia ista ratio pari-
ter haberet locum in lata culpa: quia etiam quando soluit da-
mnum illatum ex lata culpa, ex parte soluentis pena videtur,
& tamen in foro conscientie illa peti potest, secundum Innoc.
Secunda ratio, quia glo. in dicto c. fraternitas. intelligitur de
pena proprie ex parte vtriusque, vt est pena dupli, vel quadru
pli, que pro furto imponitur: & nõ habet locum in pena solum
ex parte soluentis vt not. tradit Domini. in c. commissa. §. fin.
de electio. in sexto. Et de veritate dicte glos. statim dicam. Vn-
de Moder. in c. sicut dignum. de homicid. aliter respondent, &
dicunt quod illa iura, que obligant dantem damnum ex culpa
leui vel leuissima, fundata sunt in presumptione, que in foro cõ
scientie non attenditur: vt notat Innoc. in c. plerique. de im-
munit. eccles. Joannes Andre. & Abb. post alios in c. is, qui fi-
dem. de sponsa. Bald. in l. cum quis. C. de iuris & facti ignoran.
cum similibus. Et si dicatur quod ista ratio militaret etiam
in lata culpa: dicunt Moder. in dicto cap. sicut dignum. quod
in lata culpa, illa presumptio est adeo potens, & indubitata,
quod veritati equipollet. Et ita singulariter limitandum est,
quod dictum est de iuribus fundantibus se in presumptione.
Sed ista dicta etiam non placent: quia iura, que obligant pro
culpa leui, vel leuissima, non videntur in presumptione funda-
ri, sed potius in ipsa veritate: quia loquuntur de damno dato.
l. j. & ij. C. ad legem aquiliam. & ff. per totum. & sic presupponitur
quod in veritate sit datum damnum ab illo, qui conuenitur.
Preterea, si essent fundata in presumptione, non haberent lo-
cum in foro conscientie, quando veritas esset in contrarium:
quia forum conscientie veritatem sequitur, vt doctores dicunt
in locis preallega. sed hic non apparet de tali veritate in con-
trarium. Et si veritas in contrarium appareret, idem dicen-
dum esset in lata culpa, quod in foro consciẽtie non teneretur,
ex quo veritas esset in contrarium. Et sic ista dicta Moder. si
recte considerentur, in nihilum resoluuntur. Et ideo postre-
v mo[v] dici potest quod in foro anime illa iura non attẽduntur:
quia deficit voluntas, que in foro conscientie consideratur vt
habetur xv. quest. j. in cap. j. in princip. & per totum. Et talis vo
luntas in lata culpa esse videtur, cum sit dolus presumptus. l.
quod Nerua. ff. depositi. Non obstat quod sicut in foro canoni-
co quis obligatur ad emendationem damni illati ex culpa le-
ui, vel leuissima. d. c. si egressus. de iniur. ita in foro conscientie
debet obligari: quia ista consequentia non valet: vt not. Anto
nius de Butrio per illum textum in c. inquisitioni. in sexto no-
tabi. de sentent. excommunic. Abb. in c. cum causam. de testib.
Facit text. xvij. q. iiij. in c. quicunque. vbi dicitur, aliud iure po-
li, & aliud iure fori. & not. in c. tua nos. de sponsa. Bene verum
est quod puniri debet pro modo culpe, vt Abbas hic post In-
nocentium dicit: & ita intelligitur glos. ij. quest. v. in c. consului-
sti. in principio. Et de isto dicto Innoc. late scribit Andr. Sic.
in c. Raynaldus. de test. & habetur etiã in summa Angelica in
verbo, culpa. in fine. Et quod supra dictum est de foro conscien
tie, limitatur secundum Abbat. hic non habere locum, quan-
do agitur ad penam: quia illa non debetur in foro conscientie,
secundum gloss. illam notabilem in c. fraternitas. xij. questio. ij.
Et per illam gloss. dicit Bald. in l. post decisionem. C. de furtis.
quod tantum tenetur in foro conscientie ad restitutionem rei,
non ad penam. Et idem Bald. in l. iubemus. §. sane. in versicu.
sed nunquid in foro conscientie. C. de sacrosanctis eccles. & idem

Baldus in l. quibus diebus. §. dominus. in fine, ff. de condit. &
demonstrat. cum similib. vt tradunt Moder. in c. j. de constitu
tion. Sed, vt dixi ibi, considerandum est quod si pena commen
surata sit delicto, prout fieri debet, xxiiij. q. j. c. nõ afferamus sta
teras. & in c. quesiuit. de his, que fiunt a maiori parte capit. in c.
felicis. §. illud. de penis in vj. & tali casu videtur quod illa glos.
non sit vera: quia ex quo iustam penam imponit lex, iustum vi-
detur vt delicta puniantur. c. vt fame. de sentent. excommu. er-
go etiam in foro cõscientie obligat, vt supra dictum est. Faciat
glos. in c. ius gentium. j. distinctio. in ver. seruitutes, que dicit
x quod iuste captus peccat[x], si aufugit: & idem glossa in clemen.
pastoralis. in verbo, per violentiam. de re iudicata. Et obliga-
tio ex delicto respectu pene etiam est de iure naturali, secundũ
Bartol. in l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. Bonus textus in l. e-
32 ius, qui. ff. de iure fisci. cum simili. vt dixi in c. j. de consti. ¶ † In
glo. fina. prima conclusio Abba. est quod appellatione penden
15 te non presumatur pro sententia[15], nec pro processu. vt hic, & in
c. cum inter. in fi. a contrario sensu. infra de re iudica. & quia vir
tus sententie extinguitur, vel suspenditur per appellationem.
l. j. in fine, ff. ad Turpillian. in c. venientes. de iureiuran. & ideo
qui habet probare in causa principali, etiam in causa appella-
tionis probare tenetur, vt Abbas hic concludit, & idem Spec.
in titul. de senten. §. quid autem. vers. & not. secundum quosdam
Antonius de Butrio in c. in presentia. ver. queritur. de renun.
vbi rationes adducit, quas Abbas hic ponit, & idem Anto. de
Butr. in c. cum ad sedem. circa fin. de restitut. spoliat. cum simi.
vt tradunt Moder. hic, & idem Imola in ca. bone. el primo, de
elect. & est glos. in c. dilectis. de appella. quam no. ibi Perus. cir-
33 ca fin. & idem tenet Abbas in rubri. de appellatio. † Et licet sit
y ista communis opinio contrarium[y] tamen voluit Imola in
c. in presentia. per illum textum de renunciat. vbi dicitur quod
semper debet presumi pro iudice: & tamen secundum gloss. ibi
loquitur appellatione pendente. Ad idem, & secundo Imola
ibi allegat text. in l. ij. C. de offic. ciui. iu. ibi. quod non arbitra-
mur. Vlterius & tertio, hoc idem probatur in capi. in nostra. de
procur. vbi pendente appellatione presumitur pro iudicibus,
nisi per ipsum appellantem probetur contrarium. Quarto fa-
cit text. not. in l. si instituta. §. de inofficioso. ff. de inofficioso te-
stamen. vbi si pupillus in causa inofficiosi testamenti obtineat
sententiam contra heredem, qui ab ea appellauit, pendente ap
pellatione alimenta dantur pupillo: & tamen iste fauor non at-
tenditur in causa principali. l. qui de inofficioso. ff. eodem titu.
Ex quo datur intelligi quod lata sententia, etiam pẽdente ap-
pellatione, pro sententia presumatur: & ita per illum textum di
cunt ibi Bald. & Paulus de Castro. Quinto hoc tenet Bald.
per illum tex. in c. cum super. in text. ibi: nihil rationabile. de re
iudica. Sexto idem ipse Abbas hoc dicit in c. causam, que. per
illum text. de re iudica. in secundo notabili. Septimo videtur
text. in c. bone. el primo. de election. vbi dicitur, quod pro iudi-
ce presumitur: & tamen ibi pendebat appellatio. Octauo, & vl-
timo hoc ratione comprobatur: quia pro iudice presumitur,
propter eius qualitatem: quia communiter literati sunt, vel sal
tem prouidi, & honesti. c. in nostra. de procurato. c. nisi essent. de
prebend. & in l. j. ff. de officio prefec. pretor. Si ergo ex qualitate
psone talis presumptio causatur, non debet tolli ex appellatio
ne interposita simpliciter. Et ad hoc etiam facit text. in capit.
sicut. de re iudica. vbi propter authoritatem iudiciariam pro
sententia presumitur, quod omnia legitime processerint. & Bal
3 dus ibi dicit hoc procedere etiam si iudex esset vir pessimus[3]
vel vnus ribaldus, vt verbis eius vtar: quia textus fundatur
in authoritate iudiciaria. Et idem dicendum est respectu pro-
cessus: quia militat ratio supra allegata: & de processu loquitur
in dicto cap. bone. in dicto cap. in nostra. & in dicto capit, sicut.
Non obstant allegata in contrariũ. Et primo textus hic, dum
dicit, nec pro ipsius processu presumitur, nisi quatenus, &c. quia
ista verba referuntur ad istã cõstitutionẽ: & est sensus nisi quate
nus in actis scriptum reperitur, non presumitur pro processu:
quia per inspectionem actorum negatiua probatur: & propter
probationem contrariam, excluditur presumptio que erat pro
processu, & ita text. hic intelligitur. Et ad hoc bene facit text. in
c. j. de lit. contest. vbi Anto. de But. in v. not. per illum textum
hoc dicit. Et ideo si apparet in actis quod citatio non interue
nit, non presumitur pro sententia: vt notat Abbas in c. cum in
ter R. de election. vbi allegat Bald. in l. fina. C. de legib. Sed
quando acta non exhibentur, & sententia lata apparet simpli-
citer, presumendum est pro processu, per ea, que supra dicta
sunt. Non obstat text. in dicto capitulo, cum inter. quia ibi ar-
gumentum a contrario sensu non bene sumitur, respectu rei iu
dicate: quia ibi dicta separata sunt: & in fine simpliciter dicitur
quod sententia presumitur rite per omnia celebrata, & ideo ge-
nerali

neraliter intelligitur. Et licet supra loquatur de sententia, que transiuit in rem iudicatam, non per hoc restringitur illud dictum, quod inferius ponitur, per ea, que superius dicta sunt. Non obstat quod appellatio suspendit, vel extinguit sententiam: quia illud verum est respectu executionis: quia appellatione pendente nihil innouandum est: sed per hoc non tollitur presumptio, que insurgit pro sententia, & pro iudice, per supra dicta. Ultimo non obstat quod in causa appellationis idem probare debet, qui in causa principali tenebatur: quia per hoc non tollitur, quin presumatur pro sententia, licet onus probandi in aduersarium non transferatur: vt not. Baldus dicit in d. capitu. bone. in tex. ibi: presumitur. de electio. vbi inquit quod illa presumptio, de qua ibi, non reuelat ab onere probādi. Vel secundo illud intelligitur, quando non fuit probatum in causa principali: nam illa presumptio sola non habet fundare intentionem actoris: sed si facte sunt probationes, acta in dubio debent interpretari pro sententia: vt not. Baldus in c. causam
33 que. de re iudic. alleg. c. in presentia. de renun. † Secundo Abb. concludit quod pendente tempore ad appellandum presumitur pro sententia, sed non pro processu. Sed retenta prima conclusione supra firmata contra Abbatem, quod etiam pendente appellatione presumatur pro sententia, & processu: a fortiori idem dicendum est pendēte tempore appellandi. Non obstant rationes Abba. quia ad tex. hic, & in dicto c. cum inter. responsum fuit. Non obstat ratio, quam Abbas hic adducit, dum inquit quod cum in processu requiratur scriptura, vt probatur hic, nisi scriptura producatur, nō presumitur: quia vbi scriptura requiritur, non presumitur quod interuenerit: vt per Innocentium in c. innotuit. de eo, qui fur. ordi. rece. vt latius per eum hic, & posteriores sequuntur. Nam respōderi potest quod in illis casibus, in quibus loquitur Innocen. non erat alia presumptio, que suppleret defectum scripture: sed hic apparet sententia, pro qua presumitur: & illa presumptio sententie facit vt presumatur quod etiam scriptura requisita interuenerit. Et istud confirmatur: quia attenta ratione Abb. idem esset dicendum, quando sententia transiuisset in rem iudicatam: quo casu tamen Abbas inferius, & etiam doctores communiter tenent quod tunc presumatur pro sententia, & pro processu. Vel etiam dici potest quod ratio Abbatis videtur habere locum in scriptura, que in ipso actu pro substantia requiritur: secus si ad faciliorem probationem, iuxta l. contrahitur. ff. de pignor. Et ita in casu isto videtur: quia scriptura, de qua hic, requiri-
34 tur post actum, ad faciliorem probationem. † Tertia conclusio Abbatis quod quando sententia transit in rem iudicatam pro sententia presumitur respectu iustitie, & processus. Et in rē iudicatam transire dicitur, quando non fuit appellatum, & la-
16 psum est tempus appellandi [16]: vt per gloss. in c. non solum. in verbo, innouata, de appellat. in vj. no. Abb. in rub. de re iud. Bartol. in rubr. C. eod. tit. de re iudi. Signor. in cons. xxvj. in q. & Rom. in cons. cccxxxiiij. circa primum. Et istam cōclusionem, quod absolute presumatur pro sententia, que transiuit in rem iudicatam, Innocen. tradit in c. bone. de election. & idem Abb. in dicto c. sicut. per illum text. de re iudica. & notat Baldus in l. rem non nouam. C. de iudic. cum similib. vt tradit Alexander in consilio xxij. viso processu. in ij. lib. & idem Abb. in cons. lxxiij. videtur primo. lib. j. Rom. in d. consi. cccxxxiiij. circa primum. Signo. in cons. lxxxvij. factum sic proponitur. circa finem. Cuma. in cons. vij. visis. in fi. Federic. in consil. lix. credo. in fi. & Andre. Sicul. in consil. xviij. lib. j. Et hoc maxime haberet locum in sententia antiqua: vt Alexand. scribit in consilio xxx. libro v. quod declaratur vt per Andream Sicul. in consilio xlvj. lib. j. Et in ista conclusione aduertendum est, quod ista presumptio que ex re iudicata insurgit, excedit terminos simplicis presumptionis: quia adeo confirmat sententiam, quod cōtrarium probari non potest. c. cum inter. de re iudic. cap. cum dilecti. in fine, de election. & notat Fulgosi. in consilio clxvj. in questione que vertitur ad finem. & Roma. in consil. cccxxxiiij. supra allegato. Et hoc, quod dictum est de re iudicata, sane intelligitur, quando sententia valet: secus si sententia esset nulla: quia non transit in rem iudicatam: vt in pluribus casibus impertinēter Ab-
35 bas hic prosequitur, qui hoc modo adaptari possunt. † Primus est, quando error contra ius scriptum expressus est in sententia: quia tunc Abbas dicit quod pro sententia nō presumitur, imo constat quod sit nulla. c. j. de re iud. l. ij. C. quando prouoca. non est necess. cum similib. Et iste primus casus intelligitur, quando sententia est lata contra casum legis: vnde licet esset simile, & eadem ratio videretur, non esset casus legis: vt inquit Cynus in l. j. in penulti. questio. C. de legib. Et sic videtur quod sententia lata contra legem non loquentem in terminis sed in simili, non sit nulla. Et ita not. Bald. in l. ij. versicu. adde quod licet. C. quando prouoca. non est neces. Abbas in d. capit. primo, de re iudica. cum simil. vt tradunt Moder. ibi, & Alex. in l. qui Rome. §. duo fratres. de verborum obligat. Et ad hoc facit, quia nullum simile est idem, in l. quod Nerua. ff. depositi. & quod notat Bald. in l. ij. C. de pa. qui fil. distra. vbi inquit quod argumentum a simili non habet locum, si statutum dicat quod verba intelligantur ad literam: de quo dixi in ca. translato. de constitution. Similiter ex dicto Cy. inferri videtur, quod sententia lata contra rationem legis non sit nulla: quod videtur habere locum, vbi a paritate rationis procederetur per viam extensionis: prout loquitur in argumento a simili. & notat Abbas in c. cum speciali. in princip. in versicu. & no. bene hoc dictū. infra de appellation. Secus si esset ratio expressa in lege: quia
17 tunc sententia esset nulla [17]: vt Abbas concludit post Anton. de Butr. in d. c. j. cum simillib. vt tradunt Moder. ibi in princi. Ad quod facit, quia vbi ratio est expressa in lege, non dicitur fieri extensio: vt per gloss. in cap. j. de tempo. ordi. in vj. in cap. si postquam. in verbo, mente, de election. in vj. & in clementi. j. de elec. & notat Bald. in l. si quis seruo. C. de fur. & pulchre declarat
a Paul [a]. de Castro in consil. cccxxxij. presens casus. Unde sicut statutum disponit in his, in quibus expresse loquitur: ita ratio statuti pariter dispositionem inducit: vt notat Baldus in c. dilectus. de rescript. cum similib. vt dixi in c. ij. requiris. de appellat. & not. etiam Bald. in authent. quas actiones. C. de sacro sanctis eccles. per l. his solis. C. de reuocan. donat. Et poni potest exemplum: quia sicut nulla est sententia, in qua dicitur, pupillum potuisse testari, d. l. ij. C. quando prouoca. eodem modo videtur quod esset nulla, si dicatur, pupillum habere iudicium & intellectū, contra rationem, que expresse ponitur. in §. preterea. institu. quib. non est permissum fac. testament. Et secundum supra dicta requiritur quod sententia sit lata cōtra legem vel rationem legis expressam, ita quod error verbis expressis ap-
b pareat: secus videtur si oculo mentis [b] colligatur intellectualiter: quia propter hoc non esset sententia nulla. vt dicunt Mo-
c der [c]. in dicto cap. j. de re iudica. allegando Innocen. in c. P. & G. de officio & potestate iudicis delega. quem sequitur Dominicus in c. solet. in princip. in quarto notabi. de sentent. excommunicatio. in sexto. & Bald. in c. quod translationem. de officio legati. Ex quo dicunt Moderni in d. c. j. quod Alexander infert in consilio lxxix. perspectis. lib. ij. ad fin. quod sententia cōdemnans heredes ex causa hereditaria insolidum, non dicitur habere errorem expressum. Et si Alex. loqueretur prout Moder. referunt in d. c. j. male diceret: quia esset error expressus, cōtra legem primam. C. de hered. act. sed aliter ipse loquitur, videlicet quando in sententia non sunt nominati heredes & bene dicit. Sic etiam ad dictum Innocen. in d. cap. P. & G. aduertēdum est, quia loquitur in sentētia excommunicationis, in qua precise & specialiter statutum est, quod sit nulla tunc demum, quando habet errorem patenter expressum: vt est casus in cap. per tuas. de sententia excommunication. & tali casu Innoc. bene dicit: sed propter hoc ad casum nostrum non bene infertur, prout inferunt Moder. in d. ca. j. quia in casu nostro non sunt illa verba ita precisa, de errore patenter expresso: sed simpliciter dicitur quod sit contra canones, in dicto capitulo primo,
36 de re iudicata. † Secundus casus est, secundum Ab. hic, quando iniustitia sententie notoria sit: quia tūc etiam sententia nul-
18 la est, & in rem non transit iudicatam [18]. c. inter ceteras. de re iudica. secundum vnum intellectum: & notat Innoc. in c. fraternitatis. de frig. & malefi. per illum text. & in c. ij. de purgat. vulg. vbi Abb. in vers. quintus, & vltimus intellectus. & not. Baldus in l. j. in fi. C. sentent. rescin. non pos. vbi allegat l. confessionibus. ff. de interroga. actio. Facit tex. in l. si pars. vbi Ange. in princ. ff. de inoffic. testam. & in l. qui adulterij. vbi Bal. C. de adulter. & bonus tex. in l. inde Neratius. §. fi. ff. ad le. aqui. & ideo talis sentētia, que aperte continet iniquitatem, non transit in rem iudic. vt notat Anton. de Butr. in c. suam. in penulti. notabi. de pen. Et predicta conclusio bene procedit, vbi iniustitia notoria est, prout docto. loquuntur in locis supra allegatis: secus si manifesta sit. Ita Ang. distinguit in l. ciues. in princ. C. de appell. Sed difficultas est quando iniustitia dicatur notoria. In quo late insistit Perus. in c. dilecto. in iv. q. ver. secundo aduerte. de appellat. & inter alios casus, notoria iniustitia est illa que ex actis colligitur, secundum Ange. in d. l. si pars. quia acta faciunt notorium: vt not. in c. ex insinuatione. de appell. & hoc intelligitur in actis in quibus iudicium fundatur, videlicet in citatione, in libello, in litis cōtestatione. Secus est in actis probatorijs, quibus non visis, non tamen sententia redditur nulla: vt no. Bal-
19 dus in l. ij. versi. item dic. C. de eden. quia secundum eum, probationes non sunt de substantia iudicij [19]: & not. Bar. in l. prolatam. C. de sentent. cum simil. vt Alexand. prosequitur in consil.

ex.ponderatis.li.v. Et istam conclusionem late probat Peru. in dicto capit. dilecto. d.q.lv.circa finem.licet eius rationibus Mode.conentur respondere in dicto cap. inter ceteras.⁊ non bene,per ea,que dixi in capit.ecclesia sancte Marie.de constit.

37 † Tertius casus, quando iudex asseruit esse probatum per A. ⁊ B.referendo se expresse ad acta: tunc enim apparet de errore iudicis, vt Abb.hic concludit:⁊ idem prius Ant.de Butr. in capit.cum Bertoldus.ver. quintus casus est.in fin. de re iudic.⁊ in cap.ab excommunicato.ver.quandoque fertur sententia de rescript.⁊ Imo.in l.si is,ad quem.ff.de acqui.her.cum si. vt tradit Alexand.in l.ex diverso.§.fin.ff.solut.mat.⁊ in consil. cxxiij. discussis.lib.j.vbi attestatur quod ista est vera, ⁊ magis
D communis opin. Et ad hoc facit, quia relatio [D] videtur facta cum omnibus qualitatibus suis:vt not. Bart.in l.j.§.fin. circa finé.ff.si fa.fur.fe.dica.⁊ in l.j.ff.de receptato.in l.si quis seruum. §.fin.ver.sed quero,testator.de leg.ij.⁊ maxime hoc haberet locum, quando fuisset facta relatio in specie, designando locum actorum:argu.eius,quod singulariter voluit Bald. in l.minoribus.C.de his, qui.vt indig.⁊ sequitur Perusi.in capit.consuluit.el ij.de appellat.vbi tamen aliter dixi. Et in casu nostro idem tamen esset in relatione facta generaliter ad acta: vt no. Bartol.in l.j.C.de error.cal.quem refert, ⁊ sequitur Aretin.in dicta l.si is, ad quem.ff.de acqui.heredi. Et hoc sane intelligitur, dummodo relatio facta sit per modum cause, ⁊ non per verba enuntiativa:vt notabiliter Aretin.dicit hic, ⁊ in dicta l. si is, ad quem. allegando Bald. in l. ij. in princ.C. de re indic. Et hoc idem expresse dicit Anton.de Butr.in consil. xxvij.visis.dum inquit,Non putaré sufficere,si dicatur, Visis actis,⁊c.

38 †Quartus casus, in quo non attenditur sententia,que in rem iudicatam transiuit, est secundum Abb.hic, quando de facto quis admissus fuit ad probandum de iniquitate sententie,⁊ ita probatum fuit parte non opponente: tunc enim iudex debet primam sententiam reuocare. allegat Innocen. in capit. cum dilecta. de rescript.in cap.cum Bertoldus.de re iud. Et idem Anton.de Butr.hic, ⁊ in consil.xxvij.visis. Roman.in consil. clxxiiij. amplissime doctor. in fin. Aretin. in consil. lxxiij.diligenter. Abbas.in consil.lxxxix.in questione.lib.j. Alexand.in consil. lxxvij.in causa,⁊ lite.lib.ij.⁊ in consil.ccxij. viso.in princip. eod. lib.ij. ⁊ idem Alexand.in l.iudex postquam. versiculo sexto fallit. ff. de re iudica. Non obstat quod partes non possunt venire contra sententiam, que tráfiuit in rem iudicatam: vt not.in cle. si appellationem. de appellat.⁊ per glos. in l.si diuersa. C.de transact.quia dicunt Moder. illud verum esse per viam transactionis, que debet fieri de re dubia.Sed alias bene possunt partes renuntiare sententie, ⁊ rei iudicate. l. iuris gentium. §.si pasciscar.el j.vbi Bald.ff. de pac.notat. in l.post rem. ff. de re iudic. Sed ista responsio non satisfacit: quia per viam pacti res iudicata tolli potest,quatenus concernit fauorem partium: non tamen consensus partium operatur quod alia sententia proferatur a iudice contra rem iudicatá, prout loquitur gloss.in dicta l.si diuersa.quam not. Bald.ibi ad ampliationem l.j.C.quando prouo.non est necess. Unde si expresse partes hoc facere non possunt, a fortiori videtur quod nec tacite possint. Unde aliter responderi potest quod gloss. in l. si diuersa.intelligitur,⁊ procedit, quádo partes immediate vellent,quod iudex absque instantia,⁊ sine libello ⁊ litis contestatione iudicaret contra sententiam, que in rem transiuit iudicatam. Secus si consentirent seruato ordine iuris, videlicet agitato nouo processu: prout agitur in isto casu. Et ita Alexand.declarat in dicta l.si diuersa. Et hoc idem voluit Anto. de Butr.in dicto capitul.cum dilecta.de rescript.Et hoc colligitur ex dictis Barto.in dicta l.j. C.quando prouoc.non est necess.⁊ not.etiam Alexand. in l.acta. ff.de re iudic. Et predicta cóclusio, que in isto quarto casu habetur,procedit, vt supra dictum est,parte non opponente. Secus igitur, si pars contradiceret: quia tunc si iudex probationes admitteret, processus non valeret:vt Aretin.hic,concludit,versic.sed aduerte.Et allegat Bald. qui in simili casu hoc dicit in l. certi condictio. §. quoniam.in fine.ff.si cert.peta. Et ideo cautus sit aduersarius quod contradicat, vt Alexand.instruit in dicta l.certi condictio.§.quoniam. Nam in iudicio,pars,que est presens, ⁊ tacet, sibi preiudicat:vt not. Bart.in l.j.C.de relat.⁊ text.est in cap.ij. de appel.in vj. Ideo cautela est,vt semper contradicat:vt tradit Barthol. Veroñ.in cautel.lxxxvij. est dubium.⁊ ad hoc facit, quod dictum fuit in capit.ij. supra eodem. Similiter conclusio supra facta locum habet,quando probatio admissa fuit, ⁊ facta coram iudice competenti:alias secus:vt Abb.hic dicit: ⁊ not. Bald.in l.post edictum.de iudic. §.fin.in fin. Postremo in isto quarto casu considerandum est,quia iudex, qui admittit probationes contra rem iudicatam, videtur quod talem admissionem reuocare possit,cum talis admissio sententia interlocutoria sit. Ita singulariter voluit in simili casu Cardin. in cle.sepe.§.⁊ quia.in vij.not.de verb. signific. dicens quod iudex, qui admisit articulos impertinentes, etiam post factas probationes super eis,potest illos reijcere, non obstante quod prius admiserit:quia sententia interlocutoria fuit, que reuocari potest. De quo dicendum est vt habetur in c.cum cessante.
39 de appellatio.⁊ in l.quod iussit. ff.de re iudicata. † Quintus,⁊ vltimus casus est, quando pars, que obtinuit sententiam iniquam,que transiuit in rem iudicatam,confitetur illam esse in-
20 iustam:quia debet retractari [20]: vt not. Innocen.in c.quia plerique.de immu.eccle.⁊ sequitur Bal.in authenti.ad hec.versic. item dubitatur.C.de vsur.⁊ in l.si quis instituatur.⁊ ibi Imo. in fine,ff.de hered.instit.cum similib.vt per Moder.hic,⁊ in c. inter monasterium.de re iudic. Alexand.in l.iudex postquam. ff.de re iudica.⁊ Alexand. in l.si seruus plurium. §.j.de lega.j. Predicta conclusio que habet quod presumatur pro sententia ⁊ processu, quando transiuit in rem iudicatam,limitatur secúdum Abba.hic, nisi sit lata contra absentem fictum contumacem, qui statim quod sciuit sententiam contra se latam querelauit.l.ab eo.cum glo.C.quomodo,⁊ quando iudex.Sed aduertendum est,quia si appellauit, ergo non sumus in casu,in quo Abb.hic loquitur,videlicet in re iud. Preterea, si non appellauit,quando sciuit sententiam contra se latam, ergo videtur acquiescere.d.l.ab eo. C.quomodo,⁊ quando ind.vnde sibi imputatur. Illam tamen opinionem quod non presumatur pro sententia lata in absentem,sequitur Anto.de Butr.in consilio xxiiij.quest.hec.⁊ Paul.de Cast.in cons.iij.in facto isto.Et ista opin.indubitanter videtur procedere,quando non apparet de contumacia partis:quia sententia esset nulla, vt ipse Abb.declarat in c.tenor.de re iudica. secus quando fuit contumax, vt dictum est: ⁊ hoc intelligitur in preiudicium ipsius contumacis,non in preiudicium alterius,vt not. Paulus de Castro in consil.ccxxvj.si dicta sententia circa finem. Successiue Abbas hic incidenter dicit quod ab illa presumptione, que habetur pro sententia,vel re iudicata receditur,si cótrarium probetur, per c.in nostra.de procur. Et hoc per inspectionem actorú fieri potest:vt no.Barto.in l.hi,qui ad ciuilia.C.de appell. Facit text.in c.j.de lit.contesta.⁊ ibi Anton.de Butr.in princ. vt tradunt Aretin.⁊ Moder. hic.⁊ idem Anton.de Butr. in c.cum ad sedem.ver.noto limitationem.de restitut.spoliato.⁊ Feder. de Senis.in consil.cxlij.domino Jo. Imo.in consi. cx.in causa, que vertitur.in princ.⁊ in l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iud.bene facit quod not. Pau.de Castro in consil.xlvij.in causa,que vertitur, vbi concludit quod a presumptione,que insurgit ratione antiquitatis,quod solennitas requisita interuenerit,receditur,si ex originali instrumento appareat, talem solennitatem adhibitam non fuisse. De quo tamen dicendum est,vt per Moder.in c.sicut.de re iudica. Et in proposito nostro ista conclusio intelligitur,⁊ bene procedit in solénitatibus substantialibus que nó respiciunt iustitiam cause,sed formam processus, vt est citatio, libellus,⁊ litis contestatio: secus est quantum ad cause cognitionem:quia presumitur quod illa interuenerit, licet in actis non appareat:vt notat Bartol.in l.prolatam.in fi. C.de sentent. Et ita intelligit,⁊ declarat Ant. de But.in d.ca. cum ad sedem.in fi.de resti.spolia.⁊ sequitur Areti.hic ad fin.⁊ idem Anto.de Butr.in c.in presentia. ver.an autem.de renun. Et ratio manifesta videtur, quia hoc respicit ius partis: quo casu sentétia transit in rem iudicatam,⁊ imputatur parti,que non appellauit.c.cum inter.de re indica. Postremo Abbas in isto articulo concludit post gloss.hic,quod in sententijs censure non presumatur pro iustitia, nec pro ordine,per ca.sacro.de sentent.excommun.quia licet appellatio non suspendat, tollit tamen presumptionem sententie:vt per eú hic, qui videtur loqui interposita appellatione: secus ergo,si appellatum nó fit: quia tunc presumitur pro iustitia ⁊ solennitate,etiam in sententijs censure:vt notat Anton.de Butr. in c.in presentia.ver.ad secundum.de renun.cum sim.vt tradunt Moder. in c.consanguinei.de re iudica. Pro monitione vero nó presumitur quod interuenerit,secundum Anton.de But.hic, ⁊ sequitur Abb.in c.tenor.de re iudi.⁊ Mod.in d.c.consanguinei.Sed aduertendum est,quod sententia censure regulariter refertur pro contumacia:vt no.in c.j.§.de iud. Unde dicendum est quod supra dictum est de contumacia: ⁊ dato quod appellatum sit, tamen presumitur vt s.dixi. Et si appellatum non fuit,est tamen presumendum ⁊ pro sententia, ⁊ pro processu: vt notat Anton.de Butr.in d.c.in presentia.Et hoc videtur a fortiori habere locú in talibus sententijs,que fortius ligant:quia non suspéduntur per appellationem.c.pastoralis.de appella. ⁊ valent,licet ordo iuris non seruetur:vt not.in c.sacro.de sent.excom. Non obstat

quod

quod illud c.in contrarium allegetur per glo.& doc.hic:quia li
cet monitio necessaria sit in sentẽtia excommunicationis, non
tamen sequitur quod non presumatur: vt patet etiam in litis
contest.que necessaria est,& tamen presumitur quod interuene-
rit propter sententiam pro qua presumitur,secundum quod s.
dictum est. Uel secundo, dum in d.c. sacro. dicitur quod debet
proferri sententia excommunicationis competẽti admonitio-
ne premissa,& personis presentibus idoneis, per quas,si necesse
fuerit,possit probari monitio:intelligitur ille text. quando de
tali monitione non apparet in actis.Nam tunc est presumptio
quod non interuenerit,per istum text.hic, poterit tamen pro-
bari contrarium,videlicet testibus,coram quibus lata fuit sen
tentia.Et istud voluit dicere text.ibi:si necesse fuerit. Sed per
hoc non tollitur,quin alias absolute presumatur pro sententia
40 excom.sicut in alia sententia dictum est.† Subseqnẽter querit,
an per illa verba,que solent poni in sententijs,visis libello,cita
tione,litis ꝯtestatione.&c.probẽtur huiusmodi solennitates in
21 teruenisse [21].& Inno.hic concludit quod nõ,si non sunt facta eo
dem die,& loco,quo instrumẽtum senten.confectum fuit.& post
alios Abb.hic sequitur.& idem Card.in cons. lxxij.sigillatim.&
in cons.xxxj.cum inter religiosos.cum si.vt tradunt Mod.hic:
& idem tenet Barto.in l.j.C.de fide instrum.lib.x.in l.sciendum.
de verborum oblig.in authent.si quis in aliquo documento.C.
de eden.Ang.in l.Imperatores.ff.de priuileg.cred.Anton.de
But.in c.j.circa fi.de fide instrum.& in c.post cessionem.versi cu.
sextus casus.s.eo.Bal.in l.fi.circa fi.C.de re iudic.& in l.non id-
circo.C.de iur.& fac.ign.Alex.in cons.xxxviij.consideratis ver-
bis.in prin.lib.iiij.& in cons.xvij.viso instrumento.eod. lib.iiij.&
Abb.in cons.xcij.contra sententiam latam.lib.j.Aretin.consil.
lxviij.excellens domine.Predicta conclusio procedit,quando
verba instrumenti sunt enunciatiua,& simpliciter recitatoria:
secus est,secundum Host.hic quem Abb.post alios sequitur, si
notarius distincte dicat,quãdo,& coram quibus,& quod in pre-
sentia sua acta omnia facta fuerũt, & se singulis interfuisse sub
scribat: quia tunc probantur interuenisse. Et sequitur Bal.in
l.iurisiurandi.C.de testib.& sentit Lap.allegat.lxxvij.tabellio.&
Card.in cons.lxxij.s.allegato.Et ad hoc bene facit dictũ Spe.
in titu.de instru.edi.§.restat.vers.quid si in aliquo. Sed in ista
limitatione aduertendum est, quia non videtur procedere si-
ne dubio.Nam aut iste notarius,qui hoc modo deponit, atte-
statur de facto proprio,quod ipse rogatus de singulis fuerit, &
sine dubio assertio sua facit fidem,cum ipse habeat authorita-
tem:argum.c.ad audientiam.de prescr.Aut talis notarius at-
testatur de facto alterius:& non videtur ei credendum, quibus
cunque verbis vtaꝛ per ea,que habentur in auth. si quis in ali
quo documẽto.C.de eden.Et quod ibi Bart.& ideo Alb.Ang.
Pau.de Cast.& Alex.ibi reprehendunt dictum Spe. in d.§.re
stat.in ti.de instru.edi.& idem tradit Alex.in cons.vj.pondera-
tis his.lib.iij.Secundo predicta conclusio limitatur,nisi sentẽ-
tia,in qua dicta verba recitatoria continentur,esset lata presen
22 tibus partibus:quia tunc probatur, talia acta precessisse [22]: vt
not.Bar.per illum tex.in l.j.C.de rela.& in l.acta.ff.de re iud.in
l.fi.ff.quando app.sit.Anto.de Bu.in cons.xxxij.in quesito pre
dicto.vbi dicit istam esse communem doctrinam . Et idẽ Car.
in cons.lxxij.sigillatim.cum si.vt per Mod. hic. & idem Bal.in
cons.cx.citatio.lib.iiij.& do.Abb.in consil.lx.in causa,& questio-
ne.lib.ij.& Bartho.Uero.in cons.xxj.ego Barth. Et ideo p lau
dum latum parte presente probatur compromissum,de quo in
laudo mentio facta fuit:vt not. concludit Corneus Perusi. in
consi.cclv.videtur.lib.ij.dicunt tamen Mod.hic quod ista li-
mitatio in effectu nihil importare videꝛ: quia dato quod pars
presens tacuerit,sciebat se posse appellare intra decẽ dies, vn-
de poterit appellare,non obstante taciturnitate:arg.l. sicut.§.
non videtur.ff.qui.mod.pig.vel hyp.sol.Et si postmodum non
appellabit,sententia transit in rem iud.ex eo quod non appel-
lauit:& taciturnitas precedens nõ videtur sibi preiudicare. Et
ista fuit opi. Cuma.in l.fi.ff. quando appellan.sit.& Roma.in l.
sciendum.de verb.oblig.quos Mod.hic sequuntur.& idem te-
net Perus.in c.intimasti.versi.tu aduerte.vbi inquit quod ta-
cens in iudicio tuncdemum videtur consentire,si non appellet
intra decem dies,prout potest.Et secundum istam opinionem
limitatio predicta elusoria redderetur:quod non est dicẽdum.
Et ideo considerandum est,quod quando iudex protulit sen-
tentiam diffinitiuam,vel interlocutoriã non obstante tacitur-
nitate,pars habet facultatem appellandi.Et ita ipse Bart.di-
cit in d.l.j.C.de rela.Si vero iudex nullam protulit sententiam
sed simpliciter aliquid factum sit presente parte, & non contra
dicente,tunc statim videtur inferri preiudicium: quia in iudi-
cio tacens pro consentiente habetur,vt s.dictum est.Et tali ca
su vlterius non videtur habere facultatem appellandi:quia in
iudicio tacens habetur pro consentiente. Uel secundo potest
hoc esse vtile quando ille:qui fuit presens nõ appellauit,& post-
modum diceret sententiam nullam ex defectu citationis,vel li
tis contestationis:quia hoc modo probari poterit ista interue
nisse:& quia verba enunciatiua inter easdem partes probant.l.
optimam.C.de contrahen.& commit.stip. Ulterius tamen con
tra istam limitationem facit, quia nõ videtur quod presentia,
& taciturnitas partis operetur,vt alia probentur interuenisse:
quia libellus,litis contestã.& similia consensu partium remitti
non possunt,vt no.in auth.offeratur.C.de lit.cont.& in c.de cau
sis.de offic.deleg.& talia verba enunciatiua non probant,inter
uenisse illa quibus partes renunciare non possunt: vt no.Bar
tol.in auth.si quis in aliquo documento.circa fi.C.de eden.& in
l.sciendum.de ver.obli. Facit quod not.Bart.in l.si forte.ff.de
castr.pec.& glo.& doct.in l.si donatione.C.de colla.Sed respon-
deri potest quod in isto casu,quãdo notarius attestatur de sen
tentia lata,& per verba narratiua dicitur,viso libello.&c.ex tali
instrumento probatur sententia, de qua instrumentum loqui-
tur.Unde succedit quod pro sententia presumitur:& ideo pre-
sumitur quod omnia requisita interuenerint . & ita Anton.de
But.not.dicit in c.j.circa fi.de fide instrum.vbi inquit quod so
lennitas presumitur ex sententia,& non ex instrumento.Et idẽ
dicit Ang.in l.Imperatores.in fi.ff.de priui.cre.& ad hoc alle-
go bonum tex.in c.fina.j. eo.vbi statur assertioni partis, quod
solennitates iudicij interuenerint : de quo ibi videbimus. Et
hoc idem confirmatur:quia licet non stetur confessioni,quan-
do partes renunciare non possunt,vt s. dictum est:tamen hoc
fallit,quando pro illa confessione essent coniecture, ex quibus
illa confessio videretur iustificari:vt not.tradit Sali.in l.si ma
ter.C.de contrahen.emp.Alex.in cons.xviij.consideratis his.li
bro iij.& idem Bal.in l.iubemus.la ij.in fi.principij. C. de sacro
sanc.eccle.Postremo in casibus,in quibus supra dictum est,ꝙ
verba illa recitatoria probent,hoc intelligitur, quãdo spãliter
specificata sunt,prout etiã doct.loquuntur,secus si in genere di
ctum sit,quod omnes solennitates requisite interuenerunt: vt
not.voluit Abb.in l.sciendum.de verbo.obli.Jo.Fab.instit.de
fideiuss.§.fi.Contrarium videtur velle Pau.de Cast. in l.cum
hi.§.si pretor.ff.de transa.vbi inquit,satis esse, si dicatur , causa
cognita illud factum fuisse : licet particulariter requisita non
exprimantur. Sed distingui potest quod aut instrumentũ no-
mine iudicis concipitur : & satis est quod generaliter dicatur:
secus est,si nomine notarij:vt colligitur ex decis. Jo. Fabri in
41 d.§.fina. † An autem sicut pro sententia presumitur,ita etiam
e pro laudo [e] presumendum [23] sit Abb. post Dyn.& Joan. An-
23 dre.quos refert,concludit quod sic.& idem Ant.de Bu.in cons.
xxxij.in predicto quesito.Calde.in cons.v.in titul.de arbi.Bal.
in l.si de meis.§.recepisse.ver.item quero.ff.de arbi. Car.in con
sil.ccxl.respondemus ad premissa.in secundo dubio. cum simil.
vt tradunt Mod.hic,& Alex.in l.sciendum.versi.item fallit in
laudo.de verb. oblig. Abb.in cons.lxiiij.venio ad primum.li.j.
Bal.in cons.ccliij.ad euidentiam.ver.tertio casu.lib.j. & Paul.
de Castro.in cons.lxxj.visis.in tertio dub.Rapha.Cuma.in cõ
sil.50. stante statuto. circa fin.Alex.in cons.cxix.titulus questio
nis.lib.ij.& Joan.de Ana.in consi.50.in questione.in iij. dubio.
Non obstat huic cõclusioni, quod ratio allegata in c. in presen
tia.de renun.in iudice propter authoritatem iudiciariam, vi-
deatur cessare in arbitro,prout Abb. post alios hic dicit: quia
ꝓcedit similis ratio,vt probaꝛ in c.nisi essent.j.de preb.Predi-
cta conclusio limitatur non habere locum in arbitratore: quia
pro laudo eius non presumitur:vt concludit Anton. de Butr.
in cons.xxiiij.questio hec.ver.quinimo attentari posset.& sequi-
Alexand.in d.cons.cxix.lib.ij.in fi.Sed tamen contra hoc vide
tur communis opin.per text.in c.nisi essent.de prebend. Et ad
hoc Moder.hic,allegant Sali. in l.si societatem. §.arbitrorũ.
in xxij.questio.ff.pro socio.& Angel.in consilio cxcvij.pro decis.
Et vlterius in arbitratore loquitur Ab.in d.consi.lxiiij.Pau.
de Cast.in d.cons.lxxj.Cuma.in prealleg.l.fi.ff. quando appell.
Secundo limitatur non habere locum pendente reductione
ad arbitrium boni viri:vt concludit Abbas hic,post Anto.de
But.& idem Anto.de Bu.in c.in presentia.ver.hec omnia pro-
cedunt.de renun.& in d.cons.xxiiij.cum simili.vt tradunt Mo.
hic, Alex.qui idem sequitur in d.cons.cxix.& idem Alex.in cõ-
silio cxxv.in causa,& lite.lib.ij.Sed tamen in hoc etiam magis
communis opi.videtur, quod in dubio pro laudo presumatur
etiam pendente reductione : & ita loquitur Dyn. in consil.xix.
s.allegato.inci.Ptolomeus.& Cald.in d.consi.v.in tit.de arbi.
& Car.in preallegato cons.cxl.& Moder.hic sequuntur.Et ista
opin.de plano procedit, tenendo quod idem sit in iudice, pro
quo,vt supra dictum est,presumitur, etiam pendente appella-
tione:quia reductio est quedam species appellationis.l.non di

42 stinguemus.§. cum quidam.ff.de arbitr.† Ultimo notandum
f est, quod etiam pro decreto [f] presumitur, quod interponitur in actu voluntarie iurisdictionis:vt notat Anto.de Butr.hic. in ver.& procedit etiam per text.in l.ab ea parte.ff.de proba.Et est dictum Spe.in tit.de emp.& ven.§.nunc dicendum.el j.ver. breuiter.& sequitur Bal.in l.cum hi.§.si pretor.el j.ff.de transac. in l.quecunque.§.fin.ff.de publi.cum similib.vt tradunt Mod. hic.& prius late Alexan.in d.l.sciendum.de verb.oblig.& idem Alexan.in cons.lxx.visis.lib.v.& in cons.xcij.viso.& in consi.50. ponderatis.in prin.eod.lib.v.Sed.in cons.cclix.do.Michael circa fi.Bald.in cons.cccxvij.proponitur.lib.j.& in consi.cliij.casus.& cons.xlvij.ad euidentiam.eo.lib.j.Pau.de Cast.in consil. lxxix.super eo,de quo queritur.& Pet.de Ancbara.in consil. cclxx.questio proponitur.Et ideo quando decretum superioris interuenit,presumitur quod actus vtiliter factus sit: vt no. Baldus in l.sicut.circa finem.versiculo, item quero. de re iudicata.& in capit.primo,versicu.querit Jacobus.qui feud.dare poss.Alex.in cons.lxxix.circa primum.lib.j. Et vbi decretū iudicis reperitur, omnis presumptio fraudis remouetur: vt not.Bart.in l.frater a fratre.ver.tertio quero quid de contractu emptionis.ff.de condict.indebi.not. Angel.in consil.cxlij. super primo.in fine.Imo.in l.j.§.fuit quesitum.ff. ad Trebell. cum simil.vt que not.sunt. Et propter hoc consuluit Bald.in l.iubemus.in princi.C.ad Trebellian.quod semper in actu decretum adhibeatur.Et istud,quod dictum est de decreto:limi
g tatur,dummodo solennitates requisite enunciate [g] fuerint in
24 decreto [24]: vt not.Bald.in l.ex his.versi.item opponitur.C.de testam.mili.vbi inquit; quod verbis ennunciatiuis instrumenti creditur,etiam de actu de preterito,decreto interueniente.Et idem Bald.in l.j.ff.de reb.eor. vbi allegat gloss.in l.j.C. de fide instrumen.per quam ibi dicit quod si in instrumēto,in quo interpositum sit decretum,facta sit mentio solennitatum,omnia presumuntur solenniter acta. Et idem Bald.in c.j.§.si instrumentum.ver.quero igitur.de notis feud.Angel.in l.Imperatores.ff.de priuileg.cred.& idem Pau.de Cast.in d.l.cum hi.§. pretor.ff.de transactio.& Petr.de Ancbara.in cons.cclxx.supra alleg.Non obstat quod non credatur instrumento in his, que tempore instrumenti interuenire non potuerunt:vt s. dictum fuit:quia hoc operatur decretum iudicis,pro quo presumitur:vt Ang.dicit in d.l.Imperatores.in fi.& s.dictum est in sententia,pro qua presumitur: ideo verba enunciatiua probāt etiam ea, que sunt de preterito. Non obstat quod non videtur credendum iudici asserendo cause cognitionem interuenisse, per ea,que notantur in l.si forte.ff.de cast.pec.Deci.in l.si donatione.C.de coll.& tradit Pau.de Cast.in d.cons.lxxix.quia respondet Alex.in d.l. sciendum.quod hoc non procedit in iudice,pro quo presumitur. Et hoc idem latius probat Alexand. in consi.xxiiij.consultus alias.circa fin.lib.iiij.& idem not.Bal. in rubr.de offic.delega.& dixi in c.cum sit Romana.in princip.
43 de appella.¶ † Extra glo.Inno.quem Abb.refert concludit quod vni iudici nō credatur,vt hic:pluribus autem iudicibus credendum erit.c.cum dilecti.de accusat.c.inter dilectos.§.preterea.de excess.prel.cum similib. Ab.hic tenet cōtrarium, videlicet quod etiam iste tex.habeat locū in pluribus iudicibus: quia loquitur in plurali,ibi:discretis iudicibus.Sed ista ratio posset euitari in intelligendo in pluribus iudicibus, non in eodē tribunali,sed in diuersis locis existētibus. Et hoc consonat,quia in principio in numero singulari loquitur, & principium constitutionis attenditur.l.regula.§.& licet.ff.de iuris & facti ign. Secundo Abb.arguit, quia esset absurdum quod ista constitutio non haberet locū in pluribus iudicibus. Et ista ratio placet,& confirmatur per rationem,que allegatur in prin.que militat etiam in pluribus iudicibus:& ideo non videtur differentia inter vnum iudicem,vel plures,nisi isto respectu:quia vnus est singularis,& plenam non facit probationem.Ad contraria Abb. aliter respondet quod habent locum quando iudices testificantur in alio iudicio,& non coram eis:hic vero text.intelligitur,quando coram eis in causa,in qua sunt iudices,testificari volunt:quia non possunt:vt habetur. iiij.q.iiij.c. j. Sed ista responsio non satisfacit:quia esset hoc de indubitabili,& multū restringeretur text.qui loquitur simpliciter. Et ratio,que allegatur in principio constitutionis,pariter habet locum, quando iudices in alio iudicio,& coram alio tribunali testificari velint:ideo aliter text.declarari potest.Nā non dicitur hic,quod non credatur vni iudici, vel pluribus: imo presupponitur & ante istam constitutionem crederetur iudici: sed ne contingeret quod falsa assertio noceret parti, fuit facta ista constitutio, in qua nō disponitur absolute quod nō credatur iudici: prout doctores dicunt,sed solum disponitur quod intantum nō credatur iudici in preiudicium partis: quominus contrarium probari possit per inspectionem actorum, secundum formam
44 huius constitutionis.† Successiue Abb.ex dictis Innocen.& Hostiens.tria colligit notabilia. Et primo quod notarius deputari potest ad receptionem testium, & fungi duplici officio. Et hoc notat Baldus in l.hac consultissima. §. si quis autem. C.de testamen.& in l.iudices.C.de fide instrum.cum simi.vt late Alexander prosequitur.in d.§.si quis autem.& Moderni in c. cum causam.de testibus.Et ista conclusio limitatur secundum Abbat.hic, vt procedat, quando nuda executio committitur, iuxta gloss.in clemen.j.de officio & potestate iudicis delega.Se
25 cus si in tali examinatione iudex efficeretur [25]: quia officia essent incompatibilia:vt per eum hic.Et ad hoc bene facit quod notat Bartolus in l.iubemus.la ij.§.sane.in ver. venio ad tertiam.C.de sacrosanct.eccles.cum similib.vt tradunt Mod.hic. in viij.quest.idem Bald.in l.si consul. q.vij.ff.de adoption. Jo. de Anania in consilio xcij.viso processu. Alexand. in consilio
45 clvj.viso instrumento.lib.iij.† Secundo Abbas dicit notabiliter quod receptio testium potest vbique fieri absque presentia iudicis: & hoc secundum eum:etiam de nuda receptione intelligitur.Sed aduertendum est,quia supra vt ipse Abb. refert, hoc intelligitur, dummodo fiat de mandato iudicis, & stante tali mandato non cadit limitatio Abb.hic. Tertio per Abb. colligitur,post Hostiens.hic, quod non potest notarius esse ro
b gatus de commissione [b] sibi facta:quia esset testis in facto pro
26 prio [26]. Et ita tenet Joan. Andre.in regula,cum quid.de regulis iuris in vj.Bald. in l.iniuriandi.C. de testib.in l.iudices. C.de fide instrumen.cum similib.vt tradunt Moder. hic,in ij. q.extra glo.& adde Joan.de Ana.in cons.xlix.dubium,de quo queritur. in fine,vbi dicit quod omnes doctores communiter ita tenent.& idem Baldus in l. si consul. ver.& predicta faciunt ad questiones.ff.de adoptio.& in l.ad egregias.in fi.ff.de iureiuran.Alexand.in consil.cxxij.viso.libr.ij. vbi dicit istam esse magis communem opin.Et idem Alexan.in consi.ciiij. circa primum.lib. v.vbi inquit quod ita se habet magis communis opinio contra Barto.in l.ex sententia.ff.de test.tute.Et de hoc vi
46 dendum est quod dixi in consi.xlij.† Subsequenter circa personas istorum duorum virorum Abbas concludit quod debēt iurare,quia sunt quasi testes.& idem Bald. hic tenet,quia sunt loco tabellionis:& Mod.sequuntur. Et istud videtur bonum ad cautelam. Si tamen non prestetur iuramentum, non per hoc acta minus probant:quia sufficit quod de publico deputati sunt.& textus hic,loquitur simpliciter,& numerus supplet:qa
47 duo sunt loco vnius notarij. † An autem ambo debeant scribere,Abb. concludit post antiquos quod sufficit, si vnus scribat,& alter subscribat.Et idem est in pluribus notarijs deputatis ad vnū actum ex forma statuti,vt Ab.hic post Inn.concludit.Et ad hoc allego Bald.in l.iurisiurandi.vers.quero vni testi.C.de testi.vbi inquit, quod quando notarius est assumptus cum alio collega:satis est quod vnus scribat,& alter subscribat. Allegat Hostiens.Joann.Andre.hic.& idem Bald.in l.si quis ex argentarijs.§.j.in v.not.ff.de eden. Et hoc quando sunt rogati simul:secus si insolidum:quia tunc vnus sufficeret, ex quo possunt rogari plures in solidum: vt notat Bald. in l.fina.§. colligitur.ver.sed nunquid potest.C. de iure deliberan.vbi alle
48 gat glos.not.§.si vero absunt.in auth.de her.& falci.† Secundo ex dicto Innocen.per Abbat.hic,colligitur,quod idem opera
i tur subscriptio [i] alcuius,quod operatur scriptura eius manu in totum facta:& idem not. Bartolus in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact.cum similibus,vt tradunt Moderni hic in quarta questione, extra gloss.

Et circa hoc instandum est in duobus.

Primo,an requiratur subscriptio specialis.

Secundo an ista conclusio habeat locum in materia stricta.

Circa primum Bartolus in lege, diuus. §.item senatus.ff. de falsis. tenet quod subscriptio specialis necessaria sit.& videtur sequi Paul.de Castro in consilio cccl. de casu presenti,circa finem. Sed in contrarium est communis opinio quod imo
27 sufficiat generalis subscriptio [27], que ad suprascripta referatur.& ita tenet Baldus in authentica,si quis in aliquo documento. versiculo, vlterius ponamus. C. de edendo.quia illa verba generalia habent relationem ad certum, quod in scriptura principali continetur. Et idem sequitur Petr. de Ancharano in consilio ducentesimo quadragesimo tertio, prius de viribus probationis. cum similib. vt per Modern. hic: & prius Alexander in lege, si ita stipulatus. §. Chrysogonus.de verborum obligatio.& idem late tradit Alexander in consilio centesimo quadragesimo septimo, ponderatis his.libro secundo.Et ad hoc facit,quia relatio,que in subscriptione habetur, videtur facta cum omnibus qualitatibus eius: vt notat Bartolus in l.j.ff.si familia furtum fecisse dicatur.& in dicta l.si quis seruum

seruum.§.fi.de leg.ij.Dictum Bar.posset saluari in casibus, in quibus aliquid deberet nominatim fieri,quod per relationem expediri non potest:prout habetur in cle.appellanti.de appel. vbi causa grauamine nominatim debet exprimi,& non sufficit quod per relationem ad acta exprimatur:vt no.Ange.in l.vbi autem non apparet.§.illud.de verb.oblig.cum si. vt Alexand. ibi tradit.& in l.j.de liber.& posthu.& in l.pretor.in prin.de oper. no.nun. Circa secundum videtur dicendum quod predicta cõclusio etiam procedat in materia stricta:vt no.Bal.in authen. contra qui propriam.ver.item quero.C.de non nume.pecu.vbi concludit quod ille text.qui loquitur in materia penali in scriptura propria,etiam habet locũ in subscribente.Et ad hoc etiã

48 bene facit,quia statutum,quo Florẽtie[48] cauetur quod scriptura facta manu propria debitoris mandetur executioni ad volũtatem creditoris,etiam habebit locum statutũ in debitore subscribente:vt not.Angel.dicit in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de ver.oblig.cum si.vt tradit ibi Alex.& in consi.cxlvij. põderatis his.lib.ij.In contrarium tamen facit,quia proprie loquendo aliud est scribere,& aliud subscribere,vt colligitur in l. cum antiquitas.ca.ij.C.de testa.Unde in statuto,quod proprie intelligitur.l.iij.§.hec verba.vbi Bar.ff.de nego.gest.& in materia odiosa,que stricte intelligitur:vt in regula,odia.de pen. in vj.si dispositio loquitur de scribente, nõ videtur habere locum in subscribente.Et ita ipse idem Ang.concludit in l.cum antiquitas.in lec.Florentina.C.de testa.prout Mod.ibi referunt,& sequuntur per tex.in l.si ego.§.dotis.ff.de iure dot. vbi quando maritus subscribit libellum,velut chirographum eius reputatur:& sic non proprie dicitur eius chirographum:quia illa dictio,velut,denotat fictionem.l.si tutor.vbi Bal.C.de inter.mat. Sed pro resolutione considerandum est quod quantum ad ipsam scripturam,que in facto consistit,aliud est scribere,& aliud est subscribere,vt dictum est: & ideo qui subscribit,non proprie dicitur scribere.Et isto respectu statutũ, quod loquitur de scribente manu propria,non videtur habere locum in subscribẽte, ex quo diuersa sunt:sed si consideretur scriptura pro consensu, qui ex ipsa scriptura habetur,ad istum effectum consensus, idẽ videtur in subscribente: quia ex ipsa subscriptione consensus pariter,sicut ex ipsa scriptura principali,elicitur. Et ista consideratione bene dicunt Bal.& Ang.in locis supra allega.Et ad text.in d.l.si ego.secundum predicta respondetur, quod respectu scripture loquitur. Uel etiam dici potest quod illa dictio, veluti, exprimat veritatem secundum subiectam materiam:vt probatur in cap.si proponente.de rescrip.ibi:veluti fraudulenter obtentum.Et retenta ista opinione, quod statutum, quod loquitur ratione consensus de scribente, habeat locum in subscribente, limitatur, nisi esset materia, in qua consensus nominatim,& expresse requiratur:quia ex tali subscriptione non haberetur, per ea, que supra dicta sunt de speciali subscriptione.

49 Successiue† Abbas de vacillatione testium plura dicit.Et primo post Innoc.& alios concludit quod vacillatio & trepidatio debet scribi in actis.Et hoc sequitur Bartol.in l.iij.in princip. ff.de testi.Bal.in l.presbyteri.la j.C.de episcop.& cler.cum simil. vt tradunt Modern.hic.Et adde notabile dictum Bald.in l. Lucius.ff.de his qui notan.infa.vbi inquit quod posito quod testes clare probent secundum verba, potest tamen iudex non adhibere fidem:quia forte vacillabãt. Et talis causa debet inseri in actis,ne postea teneatur iudex in syndicatu.& not. Bal.in l.cum magistratus.in fi.C.quando prouoc.non est necesse. Alexand.in consi.xx.in causa appellationis.lib.iiij.& Bal. idem sequitur in l.j.§.si curatores.in fi.ff.de magi.conue.And.Sicu.in consi.xxxiij.lib.j.& in consil.vij.lib.ij.& in consilio xlvij.in princi.

50 eodem libro secundo.†Et quando testes dicãtur vacillare,vel variare,not.Joan.And.in cap.preterea.& ibi Anton.de But. versicu.sed dubium est.de testi.cogen.& Joan.Andr.in proem. Decreta.in §.sane.super verbo,vacillabant,Bald.in l.nullum. in princip.C.de testi.Innocent.in dicto cap.preterea.ad quem Abb.se remittit in cap.super his.de pen.& Floria.in l.secunda, ff.de testibus,& tradit Tyndarus in tracta.suo de testi. variantibus,in tertia parte.capi.vij.Secundo Abb. concludit quod vacillatio debet scribi presente ipso teste ne contradicere possit:quia ex tali vacillatione puniri potest:& sequitur Bald.in l. nullum.in princip.C.de testibus.Et eadem ratione tertio Abba.post Hostien.hic dicit quod debet scribi vacillatio,quando testis deponit. Et quod testis puniatur propter vacillationẽ, saltem pena extraordinaria,no.per glossam in dicta l.nullum. in l.qui falso.per illum textum.ff.de testibus.& per glossam iiij. [redacted]

nem scribere ad mandatum iudicis,dato quod ipse nõ videat,& debet scribere quod iudex ita dicit:non quod ita sit.no. Baldus in dicta l.nullum.& adde Angel.in §.& hoc super. in versiculo,eodem modo.in authent.vt sponsa.larg.vbi inquit quod notarius non potest vacillationem scribere,nisi de consensu iudicis:alias non probaret: quia officium eius est in scribendo. Et de his etiam not.Specul.in dicto titul.de teste.§.nunc tractandum. ¶Expeditis his, que dicta sunt de vacillatione testium,Abb.duas questiones prosequitur.Prima est,an instrumentum productum,& registratum in actis,probet absque eo, quod originale producatur.Secunda,an post litis contestationem teneatur iudex docere de iurisdictione, vel procurator de

51 mandato. †Circa primam Abb.post Innocen.& alios concludit quod sic,dummodo instrumentum sit registratum de mandato iudicis,& parte presente.Et idem tenet Bartolus in l.chirographis.in princip.ff.de administratione tutorum.& in l. fina.per illum textum.C.de fid.instrumentorum.cum similibus, vt tradunt Moder.hic.in vj.questione.extra glo.& prius Alexand.in authent.si quis in aliquo.C.de edendo.in versicu.septimo fallit.& in consilio vj.ponderatis his.libro quarto.Et adde quod ampliatur ista cõclusio,vt etiam procedat in priuata scriptura registrata in actis:vt notat Baldus in l. ne in arbitris. in tertio notab.C.de arbitris.& idem Bald.in authent.auferatur.versicu.venio ad verbum.de lit.contesta.Anton.de Butr. in capit.secundo,versicu.octauus casus.j.de fide instrumentorum.Et pro ista cõclusione facit,quia etiam exemplum instrumenti collectum predicto modo, videlicet authoritate iudicis,& parte presente probat,absque eo, quod originale producatur:vt est textus in cap.fina.de fide instrumentorum.& per glo. & docto.in authent.si quis in aliquo documento. C.de edendo. Et ad hoc etiam bene facit, quia exemplo sumpto authoritate Pape creditur:vt not.Hostien.in capi.peruenit. de fideiusso. vbi Anton.de Butr.& Imo.sequuntur.Et predicta conclusio procedit, quãdo totus tenor instrumẽti registratus fuit,alias secus,vt Abb.hic concludit post Innocen.in cap. cum in iure. de offic.deleg.& not.Barto.in dicta l.chirographis.in princip. Alexand.in dicta authent.si quis.& in consi.vj.preallegato. Secundo limitatur,quia licet probet non tamen habet vim instrumenti cõfecti manu propria notarij rogati:vt not.voluit Bartolus in l.probatorias.in fin.C.de diuer.offi.libro xij.& sequitur Alexand.in dicta authent.si quis. C.de edendo. & facit textus in l.iubemus.& quod ibi Bartolus C.de eroga.mili.anno.libro duodecimo.in l.prima, §.ne autem. C.de caducis tollendis.in cap.periculose.de peniten.dist.in.prima,& in clemen.prima.cum gloss.ibi:in verbo,personaliter.de vita & honestate clericorum. cum similibus. Et hoc procedit in materia preiudiciali: alias secus,vt not.Cardina.dicit in clement.j.versicu.nos itaque. in xxj.not.per illum textum,ibi:per nostras manus.de iureiurando.& de his habetur in cap.fina.de officio delega.Tertio predicta conclusio non haberet locum, nisi actus esset celebratus in scriptis:quia tunc non sufficeret ista probatio exempli, nisi originale esset perditum.Ita not.voluit Bald.in rubri. C.de fide instrumentorum.versicul.secundo quero.de quo dicto dubitauit Alexand.in dicta authent.si quis.C. de edendo.sed Romanus illud sequitur in consilio clxxiij.amplissime doctor. Quar

k to exemplum exempli[k] etiam sumpti authoritate iudicis non probaret: vt est textus in l.sancimus. secundum vnum intellectum, quem ponit ibi Richardus Malum.& Cynus quos Baldus ibi refert,& sequitur C.de diuer.rescrip.& notat Corneus Perusinus in consilio vigesimoquarto. incipiente, licet in themate. libro quarto. in alijs dicendum est vt alias dixi in

52 dicta authentica, si quis in aliquo documento. ¶†In secunda questione quantum ad propositum Abb. concludit hic in fine,quod exceptio falsi procuratoris semper opponi potest: vt in l.licet.C.de procuratoribus.& in capitulo,in nostra.eodem titu.Et pari ratione mandatum semper produci potest:vt Romanus concludit in consilio centesimoseptuagesimo. sciebam. Et ista conclusio primo limitatur, nisi esset conclusum in causa:quia tunc etiam exceptio falsi procuratoris, non potest opponi ad impediendum sententiam: vt voluit nota.Baldus in l.quamuis. per illum textum, secundum vnam lecturam. C. de adulterijs.& hoc sequitur Alexand.in dicta l.licet.in tertio no

l tab. Modern.[l] ibi in princip.hoc reprobant: quia talis exceptio opponi potest post litem contestatam:quia litis contestatio redditur nulla,secundum glossam in dicta l.licet. ergo pariter videtur quod conclusio in causa sit nulla. Secundo quia a pari procedunt quod sit conclusum in causa,vel quod sententia lata sit:vt per Bartolum in l.si mater.§.eandem.in fin.ff.de except.rei indic.Sed post sententiam ista exceptio opponi potest, dicto c.in nostra. ergo etiam posteaquam sit conclusum in

causa.Sed tamē dictum Bal.defendi potest:quia posteaquam est conclusum in causa,nihil probari potest.c.cum dilectus.de fide instru.& ideo licet exceptio excommunicationis in quali- bet parte litis opponi possit.c.pe.de excep.cle.j.eod.tit.non ta- men potest opponi postquam sit conclusum in causa:vt no. te- net Card.in cle.j.ver.sexto quero.de excep.Non obstat quod li tis contestatio redditur nulla,& ideo pariter conclusio in cau- sa:quia istud verum est probata falsitate:prout tex. dicit in d.c. in nostra.Sed talis probatio debet fieri cōgruo tempore:quia post conclusionem in causa non admittitur. d.c. cum dilectus. Non obstat, quod potest opponi post sententiam:quia non se- quitur:ergo post conclusionem in causa:quia lata sententia no ua fit instātia.Unde licet exceptio falsitatis opponi possit post sententiam.c.licet causam.de proba. non tamen potest opponi postquam sit conclusum in causa:vt no.concludit Card.in d.c. licet causam.in versic.post hec.in vj.q.& tradunt Mod. in cap. cum dilectus.de fide instru.Secundo limitatur predicta cōclu sio,quando nunquam fuit oppositum:secus si oppositum fuit, & pronūtiatum fuerit,procuratorem vel mādatum legitimum esse: quia tunc vlterius opponi non potest: vt Abb.concludit hic, post Inno.& no.Bar.in d.l.licet.& in l.Pomponius.§.ra- ti.ff.de procur.& sequitur Alex.consi.lix.viso processu.in ver.se cundo respondeo.lib.ij.& in consi.cij.viso processu.lib.v.& in cō silio lxi.viso eo.lib.v.Et ista limitatio procedit, nisi opponens vellet probare negatiuam.vt Abb.hic post Innoc.dicit.& not. Ang.post glo.ibi in l.Pomponius.§.rati.ff.de procur.cum si. vt tradit Alexan.in d.l.licet.Et ad hoc Abb.hic allegat glo.in cle.sepe.in verbo,partibus.de verborum sign. vbi tacitus con- sensus,qui preiudicauit in actis preteritis iudicij:non videtur preiudicare in futuris actis.Sed illa glos.non bene allegatur: quia illa attenta iste,qui opponit,nō debet grauari onere pro- bandi pro futuro processu, cuius contrarium omnes doct. hic dicunt.Unde illa glos.videtur procedere in actis separatis:se- cus videtur in persona iudicis,vel procuratoris,que semel taci te approbata fuit. In alijs vero,que tanguntur per Abb. hic,
53 dicendum est vt habetur in dicta.l.licet.C.de procur.† Postre mo in ista decretali Abbas post Inno.& alios concludit quod acta etiam testibus probari possunt.Facit text. in l. quoniam. cum glos.in verbo,testimonia iudicialia.C.de heret.in ca.Albe ricus.de testi.cum simi.vt tradunt Mod.hic.Ad idem est tex. in cap.in nostra.§.nos vero.s.de procur.& gloss.in l.si pretor.§. Marcellus.in verbo,approbatum.de iudic.& tradit Paul.de Castr.in cōsi.ij.pro euidentia.Et ratio manifesta videtur,quia scriptura ista actorum,requiritur ad faciliorem probationem, vt colligitur hic.Facit tex.in l.contrahitur.ff.de pign.Et ideo ista acta etiā probari possunt testibus: quia regulariter actus ita probari potest testibus:sicut per scripturam. l.pactū, quod bona fide.C.de pac.Secus ergo videtur in actis,que de sui na- tura pro validitate scripturam requirunt,vt est libellus,& sen- tentia:quia talia acta testibus probari non possunt:vt no.Bal dus in l.si.ver.quero nunquid acta.C.de rebus credi.& in l.liti- gatoribus.in fi.C.de app.& in l.emancipationem.in princ. C.de fide instru.in l.ne in arbitris.C.de arb.versi. sed contra hoc ap- po.Et hoc vltimum dictum verum est,nisi talis scriptura,que erat necessaria,facta fuisset, & postmodum perdita:quia proba to casu,tenor scripture poterit testibus probari:vt no. Barto. qui ita intelligitur in d.l.ne in arbitris. vbi Bal. dictum Bar. ita declarat.& d.l.emancipationem.cum simi.supra allega.& idē Ang.in dicta l.si pretor.§.Marcellus.circa fi.ff.de iud.Alber. in dicta l.fin.C.de re ind. Et tali casu quando testes deponunt de tenore scripture perdite debent esse periti:vt not.Barto.in authent.si quis.C.de edendo.vbi inquit quod ad hoc vt testes, qui deponunt se vidisse instrumentū,probent, requiritur amis sio originalis instrumēti,& quod illi testes sint valde periti, pu ta notarij,vel aduocati,qui defectum instrumenti cognoscant. Allegat bonum text.in c.cum olim.de priuileg.Ubi Anton.de But.in princ.& Abb.in glos.fin.& not.etiam Barto.in l.ij.§.di- uus.de iure fisc.Abb.in cap.Albericus.de testi.cum similibus, vt dixi in consi.lxxxij.limitando ibi, & declarādo dictum Bar. in trac.de teste.ver.testis dicit aliqua vera esse.Et ad supra di- cta notandum est quod Alexand.scribit in consilio lxxiiij.viso testamento.libro primo, vbi inquit quod quando sumus in lo- co insigni, vbi potest haberi copia notariorum, tunc acta non possunt probari testibus. Quod dictum non procedit sine du- bio: quia videtur contra istum textum, & ea, que supra di- cta sunt.

¶ Additiones.

1 ¶ Attestetur.Adde Dec.in consilio cccccxxxiiij.vbi plura in hac materia allegat ad hoc.

2 ¶ Succurritur.Adde Dec.in cap.ex parte.el ij.in xiij.limita. supra de officio deleg.

3 ¶ Opprimatur.Hec omnia repetit idem Dec.in l.ij.C.de edē. & vide aliqua circa intellectum.d.c.qui scandalizauerit.in cap. j.in ij.lectu.s.de constitut.

4 ¶ De plano.Uide Dec.in c.dilecti.in ij.no.de iud.

5 ¶ Relationi iudicis.Adde Curt.Sen.in repe.l. admonendi. ver.sextus casus.vbi late.ff.de iureiurando.& ibi Ias.versi.& ha betis vnum casum.& vide Alexand.in l.sciendum.ff.de ver.obl. Soc.in reg.v.in no.in ij.limi.& quod stetur tali casu dicto iudi- cantis,vide Soci.consi.xcvj.lib.j.

6 ¶ Relinquitur.Adde Dec.in c.sedes.de rescri.

7 ¶ Notarius.Amplia etiam si sit clericus:quia scripture pre- sbyteri non adhibetur fides etiam fauore pie cause.vide late Dec.in consi.cxx.per totum.

8 ¶ Cogitur.Uide Deci.in l.inuitus nemo.ff.de reg.iur.

9 ¶ Originali.Uide Socin.in consi.cclxxvij.viso.versicu. tertio necessario.in fi.vbi singu.declarat Felin.hoc in cap.cum P.de fide instrumentorum.Ias.institu.de action.in rubr.numero 16. Dec.in cap.cum venerabilis.in xj.notab.j.de excep.Cor.in cō silio xxviij. lib.j.

10 ¶ Conuincatur.Hec omnia repetit idem Dec.in cap.cum pa rati.j.de appel.

11 ¶ Requiritur.Idem Dec.in capit.consuluit.supra de officio delegati.

12 ¶ Pro tribunali.Idem in c.j.in ij.lec.s.de iudi.

13 ¶ In scriptis.Dec.in c.prudentiam.§.sexta.s.de off.deleg.re- mittit se ad dicta hic per eum.

14 ¶ Uel culpa.Hanc omnem materiam tractat Ias.inst.de act. §.sed iste.vbi vide que ego late addidi.

15 ¶ Sententia.Uide Dec.qui plura ex his repetit in rub.de ap pellatio.de quo ego addidi ad l.Herennius.in gloss.ff.de eui- ctionibus.

16 ¶ Appellandi.Limita vt per eundem Dec.j.eod.c.vbi decla rat pluribus modis.

17 ¶ Nulla.Uide Decium in capit.at si clerici.§.de adulterijs.su pra de iudic.

18 ¶ Rem iudicatam.Adde Deci.in c.nouit.de iudi.

19 ¶ Iudicij.Uide Dec.& que ego ibi addidi s.de consti. in cap. ecclesia sancte Marie.

20 ¶ Retractari.Uide eundem s.de iudic.in c.nouit.

21 ¶ Interuenisse.Uide Dec.in consi.ccccIxxxiij.

22 ¶ Precessisse.Idem Dec.in consi.xlij.& in authē.si quis in ali- quo.C.de edendo.

23 ¶ Presumendum.Uide que habes lib.tuorum consili.x.con- silio xxij.

24 ¶ Decreto.De his vide que ponit latius hic Fel.

25 ¶ Efficeretur.Idem Dec.in consil.xlij.in ij.dubio.in prin.

26 ¶ Facto proprio.Idem in dicto consi.xlij.in ij.dub. vbi limi- tatur in executione cōmissionis, & alijs pluribus modis quos videas ibi.

27 ¶ Generalis subscriptio. Et quod idem operetur generalis subscriptio,quantum specialis,Ang.Imo.Pau.de Ca. Are. & Ias.in d.§.Chrysogonus.Pau.de Ca.in consil.ccxvj.confir- mando que superius scripta sunt.circa fi.lib.j.Alex.in l.que do tis.ver.& subdit ibi.ff.so.mat.vbi hoc dicit no. Contrarium ta- men voluit Alex.sibi contrarius in consil.xiij. visis & conside- ratis.versi.v.probatur.lib.vj.

28 ¶ Florentie.Uide Dec.in consil.cxv.& vide que ego scripsi su- per dicto statuto Florentino super illis verbis, debitor,& scri- ptura priuata.vbi declaraui & limitaui pluribus modis.

Sil.Aldob.

a ¶ Innocentie.Alex.consi.cxiij.nume.8.lib.v.vbi dixi.Hippo. Marcil.sing.lix.Ang.consil.clxxvij.non tamen verum est,ad- mitti testes inhabiles.

b ¶ Absenti.[redacted]

c ¶ A iure.s.ad Dec.c.ne innitaris.lec.j.in prin.de const. [redacted]

d ¶ Moder.[redacted]

e ¶ Originali.Dixi ad Alexā.consi.cv.lib.ij.consi.clxxv.nu.4.li. vij.adde Cepo.caus.ciuil.consil.xxij.Lanfranc.de Oriano in repe.huius c.ver.instrumen.productione.nu.28.

f ¶ Differt.Pau.l.iudices.C.de indic.Philip.Franc.cap.iiij. de confess.in vj.Alexand.consi.clxxj.lib.vj.Deci.infra eodem. numero 28.

g ¶ [redacted]

b ¶ Effectus. Bart. l. non codicillum. C. de codic. Bald. Paul. l. cum te. c. j. de proba. Jas. l. si prius. de ope. no. nun. Alda. zasi. l. ij. §. item si in facto. nu. 17. de verb. oblig.

i ¶ Probetur. Et bene, sed non valet, nisi vt contractus. l. ij. C. commu. vtriusque iud.

k ¶ Fauorem. Ald. 3a. d. l. furioso. Jas. l. nec quicquam. §. vbi decretum. de off. procon. & leg. l. eius. §. fi. in princ. si cer. pet. Socin. trac. de citat. artic. xxxj. nu. 1.

l ¶ Nuntio. Vide Maria. Soc. trac. de cita. art. xvj. Alexã. cõsi. lxxv. nu. 18. lib. v. vt dixi late And. Tiraq. trac. retrac. §. viij. glo. ix. nu. 16. cum seq.

m ¶ Alex. Ubi dixi, in annot. fallit in modicis, vide etiam aliter Roma. consi. ccccxxvij. Alex. consil. ccxix. lib. vj.

n ¶ Feriata. [redacted].

o ¶ Prius. Philip. Dec. l. qui in alterius. numero 8. de regulis iuris.

p ¶ Presumitur. Idem Fel. hic, & 3. de iudic. cap. nouit. in fi. vbi etiam Dec. in fi. Hippo. de Marsi. in rub. de probat. & in l. patre. nu. 13. de quest. Sed non placet.

q ¶ Mod. [redacted]

r ¶ Opinio. Abb. & bene. vnde etiam si permittatur iudici vltra procedere non obstante exceptione, & appellatione, tanquam a iudice incompetenti: vt in conseruatore nundinarum Lugdunensium, per edictum latum mense Februarij 1535. publicatum in hoc senatu, in principio Augusti 1536. Tamen nõ est ei permissum procedere non obstante appellatione, tanquam a iudice recusato & suspecto. Quod limito, nisi recusatio sit notorie friuola.

s ¶ Productio. Omnis productio fit in manus notarij actoris, quem graffarium vocant. Et sic eo ipso corpore fieri debet penes iudicem & ita vbique obseruatur.

t ¶ Supplere falsum. Nec etiam vnquam potest precludi ab allegationibus iuris. Bal. l. iubemus. C. de iudic. l. vnica. C. de his que pen. nomi.

v ¶ Postremo. [redacted]

x ¶ Peccat. Dec. 3. de const. cap. j. lec. j. & l. quod a quoquam. nu. 4. de reg. iur. vbi dixi.

y ¶ Contrarium. Idem no. Dec. sequitur hic, & in rub. j. de appel. Fel. hic, Alcia. de presum. Reg. iij. presump. ix. dixi ad Alexand. consi. xxv. lib. v.

z ¶ Pessimus. [redacted]

a ¶ Paul. Quod est consi. lxxxij. lib. ij. in nouis. dixi ad Alexan. consil. lxxv. lib. v.

b ¶ Mentis. Decius supra de constitut. cap. translato. lectur. j. numero 4.

c ¶ Modern. [redacted]

d ¶ Relatio. Decius consilio xlvij. consilio cccxij. consil. cccvij. l. vnica. vj. de erro. calcu. Caro. Ruin. consilio clxv. numero 3. libro tertio.

e ¶ Laudo. Jas. consilio xij. consilio lxxxviij. in fin. libro primo. Felin. hic.

f ¶ Decreto. Corn. consi. lxxj. consi. cix. Imo. consil. cxcviij. cum seq. Alex. consi. cxxv. nu. v. lib. j. vbi dixi.

g ¶ Enunciatẽ. Decium hic, sub nomine Modernorum, refert & sequitur Caro. Ruinus consilio lxiij. videtur prima. num. 17. libro primo.

h ¶ Commissione. Dec. l. ij. numero 5. C. de edendo. Alexã. consi. ccxij. numero 6. vbi dixi lib. ij. Caro. Ruin. consi. xv. numero 8. libro quarto.

i [redacted]

k [redacted]

l [redacted]

[redacted]

1 ¶ Probatio negatiua non admittitur, si constat de crimine per testes legitimos.
2 Testis an teneatur reddere causam dicti sui.
3 Statutum laicorum si alias sit iustum, habet locum, etiam inter clericos.
4 Lex, que est contra bonos mores appellatur pestis.
5 Probatio per iuramentum est subsidiaria: ideo extantibus alijs probationibus non admittitur.

D nostram. Decretalis ista summatur secundũ Abb. hoc modo. Si probari potest, reum deliquisse eius probatio quod non deliquerit, nõ est admittenda. Sed istud summarium est nimis generale: quia reus potest probare negatiuam, non obstante legitima probatione contra eum facta. c. ex tenore. de testi. & per gl. in ca. clerici. lxxxj. dist. Unde melius summari sic potest. Si legitime probari potest, reum deliquisse, nõ valet consuetudo quod ad liberandum eum aliqualis purgatio
1 admittatur. ¶ † Primo per istum tex. hic dicit Bal. in l. fin. C. de proba. quod si constat de crimine per testes legitimos, negatiua probatio non admittitur. Et istud dictum est verũ in terminis, in quibus loquitur ista decretalis, quam Bal. adducit. Sed absolute dictum Bal. non est verum, prout verba sonant: quia reus reprobare potest negationem, non obstante legitima probatione contra eum facta: vt no. in c. ex tenore. j. de testi.
2 & per glos. in d. c. clerici. lxxxj. dist. ¶ † Secundo per istum text. infert Pet. de Peru. hic, vt referunt Mod. non valere cõsuetudinem quod testis nõ teneatur causam dicti sui reddere: pro quo Moder. allegant dictum Bal. in l. si non speciali. circa fi. C. de testa. vbi inquit non valere statutum quod credatur testibus malam rationem allegantibus. Sed aduertẽdum est, quia aliud est quod non credat, quando mala ratio allegatur, prout Bal. loquitur: aliud est, quando nulla ratio reddatur, prout loquitur Pe. de Peru. Nam primo casu valde absurdum videtur quod credatur testi malam rationem reddenti: ideo nõ valet statutum, vt Bal. dicit, & bene. in dicta l. si non speciali. & idẽ Bal. in l. solam. in fi. C. de testi. vbi dicit quod licet iudex plenũ habeat arbitrium, non potest credere testi alleganti malam rationem. Et no. Alex. in consi. iij. lib. ij. & dixi in c. j. de appel. Secus videtur in secundo casu, quando nulla ratio allegat. prout loquitur Pet. de Perus. quia dictum testis non ita inficitur: & ideo videtur valere statutum contra Petr. de Peru. & Mod. hic. Et ad hoc facit, quia valet dictũ testis, licet nulla ratio allegetur: vt per gl. & Bar. in l. sola. C. de testi. Inn. & doc. in c. cũ causam. j. de testi. & tamen si mala ratio allegetur, eius dictum destruitur. Idem est in iudice, qui nullam rationem tenetur exprimere in sententia. c. sicut. de re iudi. & tamen si exprimatur, & inepta sit sententia vitiatur: vt not. Innoc. in cap. in presentia. de renun. Et ratio manifesta videtur: quia quando nulla ratio exprimitur, presumptio est pro istis testibus, quod iusta causa & ratione moueantur: sed quando mala causa exprimitur, illa presumptio tollitur: quia in claris non est opus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligatio. Et ita in simili casu alias consului interpretando statutum Florẽtinum, vt habetur in consil. xxxvj. Dictum tamen Petr. de Peru. saluari potest in casibus, in quibus testes, etiam non interrogati, rationem tenentur adducere: de quibus habetur in dicto c. cum cau
3 sam. ¶ † Nota primo ibi: legi regni innitentes. quod statutum laicorum, si alias iustum fuisset, etiam inter clericos locum habuisset. Et ita a contrario sensu videtur probari, secundũ Anton. de But. Quod, vt Abb. hic dicit, est contra tex. in cap. ecclesia sancte Marie. de constit. & bene: quia non solum iusta causa, sed etiam potestas statuendi requiritur, vt ibi dictum fuit. Et ideo secundum Inno. hic text. intelligi potest, quod esset statutum commune, vel communis consuetudo clericorum & laicorum, vt in simili habetur in c. iij. de eo, qui mit. in poss. in c. cum te. de re iud. cum simi. Et hoc satis consonat: quia solum hic dubitatur de irrationabilitate: ergo videtur presupponendum quod respectu potestatis valeret statutum: quia quãdo de vno defectu queritur, presupponitur ꝙ alio respectu habilitas concurrat. l. qui in testamentis. C. de testa. c. j. de eta. & quali. Ipse vero d. Abb. aliter intelligebat tex. hic, videlicet quod ideo clerici tali statuto vterentur, quia statutum erat fauorabile: quo casu etiam clerici vtũtur fauorabilibus statutis laicorum: vt not. in c. quod clericis. de fo. compe. Sed hoc reprobat Aret. dicens ꝙ ratio Abb. procederet, si solum clericus ipse contra laicos

tali statuto, vel consuetudini, vbi posset: sed cum etiam habe-
ret locum in clerico accusante,tunc esset in preiudicium eius:⁊ ita absolute nō videtur verum quod talis consuetudo esset fauorabilis.Saluando tamen quod Abb.dicit,respōderi potest ꝙ ratio principalis statuti,vel consuetudinis,fuit fauorabilis. vt reus liberetur:⁊ ab ista ratione principali talis dispositio simpliciter fauorabilis iudicatur,arg.l.si quis nec causam.ff.si certum pet.sicut in proposito doc.tradunt in d.cap.ecclesia sancte Marie.de constit.vbi Abb. post alios dicit ꝙ iura ciuilia, que loquuntur de contractibus habent locum in clericis:quia reputantur fauorabilia ab intentione principali,non obstante ꝙ quandoq; etiam ipsis clericis videantur preiudicium inferre.Et idem Pe.de Ancha.in c.j.ver.circa tamen illam doctrinam.de cōst.Preterea,licet clerici tali statuto vterentur in fauorem ipsorum,nō tamen videtur quod in alio casu tale statutum deberet contra eos seruari,per ea,que dicta sunt in c.ecclesia sancte Marie.de cōsti.Postremo Are.dicebat ꝙ ideo hoc statutum etiam habebat locum inter clericos,quia respiciebat facultatem probandi:quo casu ligantur clerici litigātes in foro seculari.Quasi velit ꝙ tale statutum respiciat ordinē procedendi,⁊ Mod.hic sequuntur.Sed non videtur verum:quia in hoc tale statutum,ꝙ respiciebat liberationem, videtur decisoria
a respicere:⁊ quia statutum,in quo agitur de probatione facienda,respicit decisoria:quia actore non probante,reus absoluitur.l.qui accusare.C.de eden.⁊ not.Bar.in l.ictus fustium.ff. de his,qui not.infa. Et ideo tale statutum non haberet locum in clericis litigantibus in foro seculari,vt ipse Are.tradit in d. c.quod clericis.⁊ dixi in d.c.ecclesia sancte Marie.de const.Et etiam hic causa videtur ꝙ agitaretur in foro ecclesiastico,quia clerici erant rei.cap.cum sit generale.j.de fo.compe.⁊ no.Abb. hic in primo not.Unde quantum ad tex.hic finaliter placet ꝙ dicit Jo.de Imo.comprobando,vt s.dixi:⁊ dictum Abb.sal-
4 uari potest,vt dictum fuit.¶†Secundo nota ꝙ lex contra bonos mores pestis appellatur,vt Abb.hic dicit. Et considerandum est quod consuetudo ista,pestis dicitur:quia sicut per contagionem pestis alios inficit, sic talis consuetudo, que prestat occasionem delinquendi,alios videtur inficere: quia facilitas venie,incentiuum tribuit delinquendi.c.est iniusta.xxiij. q. iiij. in fi.⁊ xxxv.q.ix.in c.loci.in c.vt clericorum.in prin.de vita ⁊ honest.cler.in l.j.in prin.ff.nau.caup.stab.in l.conuenire.ff.de pac. Et ideo non valet statutum, per quod pena futuri delicti remittatur:vt no.Sal.post Mar.fili.in l.castitatis.C.de adulte. Et propter hoc statutum,quod penam remittit,non habet locum in casibus futuris,vt not.Bar.in l.cum lex.ff.de legi. cum
5 simil.vt dixi in c.j.de constit.¶†Tertio nota,quod purgatio per iuramentum subsidiaria est, ⁊ existentibus probationibus legitimis non admittitur.ca.accedens.de accu.cum si.vt Abb. hic tradit.Et idem est tex.in c.nos inter.ibi:accusatore, ⁊ testibus deficientibus.⁊ ibi Abb.de purg.cano.⁊ in c.ij.vbi Abb.in cap.moniales.⁊ in cap.cum dilectus.in fi.in cap.ex tuarum.eodem tit.⁊ quod ibi Abb.⁊ no.Host.in summa,de purg.cano.in §.quando.⁊ de modo procedendi no.Abb.in cap.inter solicitudines.in glo.j.de purg.cano.Et quod dicitur in dictis iuribus ampliatur hic,adeo quod statutum,vel consuetudo in contrarium non valet.Et in hoc iste tex.est no.⁊ singularis. ¶In gl. ij.in fi.ibi:bone fame.sentit glo.quod si purgatores fuissent bone fame,ista consuetudo valuisset.Sed Abb.post alios hic,dicit hoc non esse verum:quia est contra tex. hic,in ver.mandamus.vbi,secundū eum,generaliter dicitur quod quandiu probari potest affirmatiua,non debet quis admitti ad probādum negatiuam,scilicet per modū purgationis.Nam ista ratio militat,dato quod purgatores essent bone fame.Et ad hoc facit ꝙ talis purgatio solum in subsidium admittitur.ca.nos inter.de purg.cano.cum si.alleg.s.in vlt.not.Ergo dato quod purgatores sint bone fame,non debent admitti,si affirmatiua legitime probari potest.Et ita opi.Abb.confirmari videtur,quam doc. posteriores sequuntur. Sed tamen considerando vlterius dictum glo.defendi potest referendo dictum eius ad consuetudinem,de qua tex.hic loquitur:quia tex.hic dum reprobat cōsuetudinem localem, loquitur duobus concurrentibus, videlicet quando affirmatiua legitime probari poterat, ⁊ quādo purgatio quoquo modo admittebatur sic per viles ⁊ criminosos: vt gl.dicit per illa verba pregnātia,quoquo modo.Facit tex.in c. si perfodiens.de homic.ibi:quoquo modo.⁊ in cap. si canonici. in princ.de off.ord.in vj.in c.vt inquisitionis.§.prohibemus.de here.in vj.⁊ in clemen.cum ex eo.de sentent.excommu.⁊ in l.j.ff. de testamen.mili.⁊ in l.ij.ff.de pac.dot.⁊ in l.his solis.⁊ ibi glos. in verbo,quoquo modo.ff.de cond.indeb.Si ergo purgatores essent bone fame text.iste non loquitur: quia tali casu non erat consuetudo:⁊ isto respectu glo.bene dicit. Nec obstat tex.hic,in ver.mandamus.quem Abb.contra glo.inducit:quia aduertendum est ad tex.qui non loquitur simpliciter,vt Abb. dicit sed refert se ad precedētia,vt colligitur ibi:si huiusmodi probatione negatiue.⁊ sic loquitur de probatione negatiua supra dicta, que fieri poterat quoquo modo.Et ita fundamentum Abbat. tollitur.Non obstant iura,que volunt quod purgatio non admittatur,si delictū legitime probari potest:quia hoc est verum de iure communi, sed non negant illa iura quin valeat statutū in contrarium. Et in hoc etiam non recte loquitur Abb. dum dicit quod illud verbum quoquo modo, ponitur ad maiorem detestationem: quia imo ponitur cum ministerio: quia ita se habebat consuetudo, quod posset fieri purgatio, etiam legitime,quando delictum probari potest: quia prestaretur occasio delinquendi,per ea,que dicta sunt s.in ij.no.sed non probatur dictum Abb.per istum tex.hic,per supra dicta.¶In glo.ij. ratio, que in fine assignatur,non procedit:quia illa attenta,nunquam purgatio canonica haberet locum. Et circa istam gloss. Abb. primo dicit quod solum videtur probare quod talis consuetudo est contraria iuri positiuo,⁊ non omni iuri, prout tex. dicit:ideo, secundum eum, melius declaratur. Primo ꝙ esset contraria iuri diuino, quo cauetur quod in ore duorū vel triū. c.in omni.de testi.Sed posset responderi quod illa authoritas iuris diuini videtur habere locum, quādo fuit facta probatio: sed in casu nostro agitur quod purgatio ante factam probationem admittatur: quo casu facilius impeditur fieri probatio, quam,si fac[redacted]ff.de his,qui sunt sui,vel alien.iur. Preterea in pluribus casibus derogatur iuri diuino in tali casu:vnde propter hoc non bene infertur ꝙ non valeret consuetudo.Secūdo Abb.dicit hic quod erat contraria iuri naturali: quia iste,qui se purgabat,erat testis in facto proprio. Sed nec ista ratio satisfacit:quia illa attenta, purga[redacted] se,videtur in proprio facto testificari. Et ideo [redacted] declarari potest,dicendo quod ista consuetudo [redacted] iuri contraria:ꝙ prestabat occasionē delinquendi:quod videtur omni iure prohibitum,per ea,que dixi in secundo nota. Uel hoc dictum fuit ad maiorem exaggerationem. ¶Extra gl.vltimo notandum est quod isti clerici,⁊ presbyteri purgabāt se adinuicem:vt sentit glo.j.hic:vnde vnus purgatus,naturali obligatione ad antidora,tenebatur reddere vices purgatoribus suis, vt dicit Uicen.hic,quem refert Joan.And.Anton.de Butr.Card.Imo. ⁊ Moder.⁊ Domi.post Arcbid.ij.quest.v.in capi. Mennam. Et ad hoc bene facit,quia isti purgatores voluntarij sunt,⁊ inuiti compelluntur:vt not.Abb.in cap. cum dilectus. ⁊ in cap. inter.de purga.cano. Dicunt tamen docto.in locis preallegatis: quod ista naturalis obligatio ad antidora, non est potens ad compensationem debiti,sicut est illa naturalis que ex pacto [redacted] compensat.⁊ not.Angel.in authent.de non [redacted] glo.penult.ff.de iustitia ⁊ iure.De quo tamen dicendum [redacted] per Bartolum ibi, ⁊ in l.si nō sortem.§.libertus.ff.de conditio. indeb.⁊ in l.si testamento.§.j.ff.de fideiusso. Sic etiam ista obligatio ad antidora non est in consideratione,vt quis propter illam dicatur esse locupletior.l.sed lege.§.consulit.de petitio. hereditatis. Similiter interesse huius obligationis ad antido[redacted] facta valeat:vt not.Angel.per illum textum in l.quod dictum.ff.de pactis. Operatur tamē ista obligatio ad antidora notabilem effectum, quia conferens beneficium illi cui erat obligatus ad antidora , vt ab illa obligatione liberetur,simoniam committit:vt no.Innocē.in c.tuam. de eta.⁊ qual.quia,secundum eum,paria sunt remittere, vel dare.viij.quest.iij.cap.talia.cap.venien[redacted]quin etiam.ff. de calumn.l.si quis obligatione.ff.de regu.iur.[redacted] Et hoc sequitur Anton.de But.in dicto cap.tuam.⁊ Mod.⁊ idem Angel.in l. sed ⁊ si lege.§.consuluit.ff.de petit.hered.vbi inquit quod in tali simonia communiter inuoluti sunt cardinales. In cōtrariū tamen videtur glo.in cap.cum essent.de simo.⁊ Joan. de Ana. ibi,in fi.hoc videtur tenere. Et pro concordia distīguī potest quod aut hoc exprimitur quod talis collatio facta sit ex causa remunerationis:vt tollatur illa obligatio ad antidora, ⁊ simonia committitur:⁊ tali casu dictum Innoc.procedit. Aut collatio facta fuit simpliciter: ⁊ tunc quia talis obligatio non haberet necessitatem,⁊ in illa non verificatur diffinitio obligationis,vt not.Bal.in dicta l.sed ⁊ si lege.§.consuluit. isto casu non videtur quod simonia committatur: cum licita sit remunera[redacted] ecclesiasticis.xij.quest.ij[redacted] ment. Et quia [redacted] pactum [redacted] residen.in vj. cap.ex

cap.ex parte.el primo,de offic.deleg. Non obstat ratio Innoc. quia locum habet, quãdo remittitur illud,ad quod tenebatur quis efficaciter:vt patet in iuribus supra allegatis. Secus videtur in isto casu, in quo obligatio ista ad antidora non astringit,vt dictum est. Alias etiam complures effectus ista obligatio ad antidora producit:vt not.Ang.in dicto §.consuluit.Andreas Sicu.in dicto cap.cum in officiis.& late congerũt Moder.in dicta l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure.& in l.si non sortem.§. libertus.ff.de condit.indeb.quibus omnibus adde quod notat Angel.& Salic.in l.& si ad te.C.de falsis.vbi post Pe.& Cy.concludunt quod donator, dato quod de euictione non teneatur,
b tamen non potest in rebus donatis pro donatario testificari[b]: quia videtur habere obligationem ad antidora, qua donatarius sibi obligatur.

¶Additiones.

a ¶Decisoria.s.eod.cap.ij.
b ¶Testificari.Paul.l.si sub vna.§.j.de verb.oblig.Auffr.trac. de repr.testi.ver.donator. [redacted]

1 ¶Libri antiqui faciunt fidem de finibus diecesis vel parochie.
2 Fines possunt probari per testes etiam deponentes de auditu.
3 Libri antiqui an probent in graue preiudicium tertij.
4 Et videtur concludere quod non fallit.5.6.7.8.9.
10 Probationes imperfecte, licet sint diuerse,si tamen tendũt ad vnum finem,probant.
11 Quid si tendant ad diuersa.
12 Lex,cogi.C.de petitione hereditatis.an habeat locum in spiritualibus.

1 Cum causam. ¶† Primo nota quod libris antiquis
1 creditur in probãdis finibus [1] diecesis,vel parochie. Et ita Abb.hic primo dicit. Et ratio est secundum eum,quia agitur de modico preiudicio. Hinc est quod etiam probantur per verba enuntiatiua:vt est glo.in cap.cum olim.in verbo,instrumentis.& ibi Abb.de censi.Ad idem glos.in c.si papa.in verbo, probata.de priuileg. in vj.& ideo in probandi finibus semiplena probatio sufficit:vt not.Card.dicit in cle.j.in iij.opposit.de probat.Sed tamen aduertendum est,quia hoc notabile Abb. hic non videtur bene probari hic, per textum qui copulatiue loquitur.ibi: nec non & testes,& famam,&c.Unde videtur velle quod ex his omnibus iudex habeat motum animi sui informare,& non precise dicitur quod per libros antiquos hoc probetur:& hoc ipse Abb.sentit in vlt.not.dum inquit,quod hic plures diuerse species probationis coniunguntur.Ergo datur intelligi quod per libros antiquos simpliciter hoc non probetur. Et quod hic dicitur,procedit in qualibet causa:quia iudex nõ ad vnam speciem probationis animum applicare debet.ca.in presentia. de renun.l.iij.§.j.ff.de testi. Et non videtur verum simpliciter, quod in finibus agatur de leui preiudicio : quia agitur de dominio.l.iij.C.fi.regun.l.arbor.in princ.ff.commu.diui.Facit quod no.Bar.in l.damni infecti quidam.§.cum parietem.ff.de damno infec.de quo inferius videbimus.Similiter non est verum, quod fines diecesis probentur per verba enuntiatiua:nam hoc solum habet locum in finibus antiquis,prout glo.in dicto c.cũ olim.intelligit:vt no.Pe.de Anch.in cle.j.de probat.quem refert,& sequitur Are.in consi.xlij.viso consilio. alias est secus:vt per glo.in l.prediis.§.Titio.de leg.iij.& ibi Bar.& in l.cum aliquis.C.de iur. delib.cum si.vt tradit ibi Alex.& de hoc inferius
2 dicam. ¶†Secundo nota,quod fines probantur testibus:& secundum Abb.intelligitur de testibus deponentibus de auditu:vt patet per illa verba,per libros antiquos,& famã:& quia ea, que sunt de antiquo,quorum memoria non habetur in cõtrarium, probantur per testes de auditu:vt per Inn.& doct.in c.veniẽs. de verb.sig.cum si.vt latius Abb.hic deducit.Sed considerandum est quod illud,quod Abb.dicit bene procederet.si tex.hic de finibus antiquis loqueretur:prout Abb.presupponit.Sed cũ simpliciter tex.loquatur de finibus,prout loquitur,simpliciter intelligitur, & non est dicendum quod per testes de auditu probentur,vel per solam famam.Et quia text.hic,vt supra dixi,copulatiue loquitur,per famam,& testes:ergo non videtur loqui de finibus antiquis,in quibus sola fama sufficeret.Et licet tex.dicat de libris antiquis,illud est propter maiorem fidem, que libris antiquis tribuitur:sed de testibus loquitur simpliciter : & ideo intelligi debet de testibus de veritate, qui soli sufficerent. Sed si integri non essent,suppleri potest per famã. Et isto modo textus intelligitur.Et simili modo loquendi vtitur textus in c.j.de app.in c.in nostra.de renun.Dictũ tamen Abb.in isto secundo nota.in se verum est in finibus antiquis,prout ipse loquitur : quia probatio finium antiquorum fit etiam per verba enuntiatiua instrumentorum:vt no.Bal.in l.cum aliquis.C.de iure delib.in versi.item quod dicit glo.cum si. vt tradit ibi Alexan.& idem Alex.in consi.xij.viso processu.lib.iiij.& Are.in cõsi. xlij.supra alleg.& Corneus Perusi.in consi.clxxi.videtur.lib.j.& dixi in consi.xlij.Et non mirum:quia in antiquis leuiores probationes admittuntur:vt per Inn.in d.c.veniens.de ver.sign. cum si.vt dixi in c.j.de app.versi.septimus casus. Et de finibus antiquis no.Bal.in l.conuenticula.ver.ex his infero. C.de epi. & cle.& tradit Soc.in consi.clxvj.in causa communitatis.& in cõsilio cxciiij.subtiliter.& in consi.cclxvj.in causa,que vertitur.& in
3 consi.lxxxix.in causa agitata.¶†In gl.j.Abb.late insistit, & ex
a dictis eius conclusio principalis est de libris[a] antiquis,& scripturis,quod non probent in preiudicium tertij,vbi agitur de graui preiudicio.Et ad hoc facit secũdum Are. quia etiam instrumento publico creditur in preiudicium alterius, nisi ille consentiat.l.censualis.C.de do.& per glo.in auth.de tabel.§. nos antem.in ver.iniungatur.& no.Specu.in tit.de instru.edi.§. postquam.ver.sed nunquid.Bal.in rub.C.de fi.instr.versi. sed nunquid.Et ideo liber estimi non probat dominium:vt no.Bald. in l.quidam in suo.in fi.ff.de condi.inst.in l.solennibus.C.de rei vendi.in l.si pater.C.de act.emp.& liber gabelle,in quo apparet de solutione gabelle,non probat contractum:vt tradit Alexã.
4 in consi.xxxvj.viso processo.lib.v.†Et predicta conclusio limitatur primo vt vera sit,nisi agatur de leui preiudicio:quia tũc libri antiqui probant.Et ita erat hic in ista questione finiũ: quia habeat iste episcopatus, vel ille,videt̃ esse parui preiudicij: ar. c.cũ apostolica.de his,que fi.a prela. Et ita Abb.hic post alios dicit:& sequuntur Mod.confirmando ex eo quod in simili no. Host.in c.possessione.de reb.eccl.non alien.& Abb. ibi refert de
b episcopo,qui potest rem sue mense alienare in capitulum[b] absque solennitate: quia in effectu non exit de dominio ecclesie: & in simili habetur in l.voluntas. C.de fideicom.& quod ibi Bal. cum si.Sed aduertendum est,quia primo non videtur probari hic,quod libri antiqui probent,vt dixi s.in primo not.Secundo illa ratio, quod agatur de modico preiudicio, quia parũ refert, habeat ista ecclesia,vel alia,non satisfacit:quia hac ratione attẽta nedum in questione finium,de qua agitur,sed etiam in alienatione bonorum ecclesie in aliam ecclesiam res esset modici preiudicij,ex quo parum refert,habeat ista ecclesia,vel illa. Et hoc videtur esse contra tex.in c.j.J.de reb.eccl.non alien.& in c.j. eod.tit.in vj.& c.ij.de donat.Non obst.quod no.in d.c. possessiones.quia doct.ibi loquuntur,quando fit transitus de episcopo in capitulum : quo casu reputatur eadem ecclesia, vt ibi habetur.Facit tex.in c.nouit.J.de his,que fi.a prela.sine consen.cap. Secus videtur quando fieret transitus in aliam ecclesiã,prout in casu nostro,& in iuribus s.alleg.Tertio non videtur verum in se simpliciter,quod questio finium,dicatur esse modici preiudicij:quia annexam habet causam proprietatis.l.iij.C.fi.regun. cum si. vt dixi in notabilibus. Et ideo videmus quod per instrumenta facta inter priuatos,non probantur cõfines : vt per gl. in l.prediis.§.Titio.& ibi Bart.de lega.iij.& in l.cum aliquis.in verb.nullo.C.de iure delib.vbi Bar.& doc.no.Specu.in titu.de empb.§.nunc aliqua.ver.lvij.Inno.in c.cum in iure.circa fi.de off.deleg.Bal.in l.optimam.post glo.ibi in verbo, seruus.C.de contrahẽ.& commit.stip.Bal.in consi.cliiij.thema proponitur. lib.j.Are.in d.consi.xlij.cum si.s.allega. Saluari tamen potest communis opi.quod questio finium tunc demum modici sit preiudicij,quando est contentio de sola iurisdictione,vel inter prelatos,qui solam habent administrationem,& non dominium.ca. ij.de dona.vel quando agitur de finibus antiquis, vt supra dictum est.Et in istis casibus etiam saluari potest dictum Card. in d.cle.j.de prob. quod in finibus probandis semiplena probatio sufficit. Et supra dicta limitatio in se vera est generaliter: quia vbi tractatur de modico preiudicio,leuiores probationes admittuntur,ex eo,quod no.Inn.in rub.de conse.eccl.vel alta. quem Abb.hic refert,cum si.vt dixi in consi.cxxxv.Facit quod supra dictum est post Card.in c.post cessionem.de prob.de literis ordinarij,que indistincte probant in leuibus:& tali casu sola fama probat,vt dixi in c.j.de appel.Et ideo in causa possesso-
c rij,quia reputatur modici preiudicij, semiplene[c] probationes sufficiunt:vt no.Bar.in l.j.C.quo.bo.in l.ij.§.fi.in prin. C.vbi in rem act.& no.Matthesi.in no.iij.& dixi in consi.lvj. Secundo limitatur conclusio superius firmata non habere locum respectu presumptionis: quia libri antiqui saltem faciunt presumptionem,secundum Abbatem hic.Et idem Abbas in consilio lxxiiij.in primo dubio.in fin.lib.j. vbi dicit libros antiquos ecclesie, licet non sint authentici, tamen facere fidem non modi-

cam:& scriptura propter antiquitatem, semiplenam facit probationem: vt not. Specu. in titu. de instrument. edit. §. nunc dicendum. ver. regulariter. in princip. Anton. de Butr. in cap. ij.
6 ver. tertius casus. de fid. instru. †Tertio fallit quando ab antiquo talibus libris data fuit fides, vt in libris legum, medicorum, & poetarum: vt not. Abb. hic, post Bart. in l. j. ff. si cer. pet. & idem Spec. de instru. edit. §. nunc dicendum. ver. sextum supplementum. Bald. in l. exemplo. C. eod. tit. in ver. tertius casus. Anton. de Butr. in d. ca. ij. ver. decimus casus. Sed aduertendum est, quia hoc dupliciter intelligi potest. Primo, quod credatur quod sint libri illius authoris: & hoc clarum videtur. Secundo, quod intantum credatur, quod tales libri authorũ pro lege allegari possint, prout voluit Barto. in d. l. j. ff. si cert. pet. & Abb. sentit hic, dum allegat l. septimo mense. ff. de testa. bo. & l. si pater. de sol. Sed hoc non videtur verum, nisi quatenus de illa authoritate lex facta sit: vt declarat Paul. de Castr. Jaco.
7 But. in d. l. j. ff. si cert. petatur. & Abb. in c. j. de presum. † Quarto fallit, quando libri, & scripture reseruate sunt in loco, vbi solum authentice scripture reponuntur. c. ad audientiam. de prescript. & not. in glos. hic de archiuo publico, per text. in authen. ad hec. C. de fid. instr. & tradit Anton. de Butr. in d. c. ij. de fi. instru. ver. nonus casus. Et hoc intelligitur, quando custos ibi de publico sit deputatus, & quando solum scripture authentice ibi reseruantur, prout doct. loquuntur. & Joan. Andr. in tit. de instru. edit. §. nunc videndum. versic. quartum supplementum. Et late insistit Aretin. hic, & idem not. Bald. in rubr. C. de fid. instru. versi. quintum supplementum. & in l. exemplo. C. eod. tit. & Flor. in l. sensus. ff. eod. titul. Et ad hoc bene facit quod tradit Roma. de libro registri, in consil. clxv. incipiente, liber regi
z stri. Et de libro censuali [z] not. Petr. de Ancbar. in consil. xliij. primo de iuribus, quē sequitur Joan. de Ana. in consi. lxxxiiij. videndum est. & Rom. in consil. cxxvij. posito quod dominium. & domi. Abb. in consil. lxvij. in causa, que vertitur. li. ij. Et quod dictum est de scripturis repertis in archiuo publico, declaratur, vt scribit Corneus Perusi. in consil. cxlij. videtur. libr. iij. Et ista limitatio ampliatur, vt etiam habeat locum in scripturis factis ab officialibus de publico deputatis, quia faciunt fidem: vt not. Salic. in dicta l. exemplo. in princip. Et ad hoc est dictum not. Bar. in l. quedam. §. nummularios. in fi. ff. de eden. vbi inquit quod creditur libris eorum, qui authoritate publi
d ca preponuntur ad recipiendum gabellas[d]. Et dicit Ang. ibi, quod ita communiter obseruatur, licet tales scripture nō sint authentice, vt Ange. ibi dicit, & sequitur Pau. de Castr. in dicta authen. ad hec. Facit quod no. Signo. in consi. xxij. in questione vertente. in quarto dubio. videtur tamen hoc potius de consuetudine, quam de iure, vt not. Salicet. in dicta l. exemplo.
8 Quinto †fallit inter illos, inter quos facta fuit scriptura, secũdum Barto. Bal. & docto. in dicta l. cum aliquis. C. de iure deliberan. per l. optimam. C. de contrahen. & committen stipu. Sed aduertendum est, quia text. in dicta l. optimam. sane intelligitur quantum ad illum, de quo agitur inter partes: alias secus, vt dicit no. Ant. de But. in c. illud. de presump. in iiij. not. Moder. hic. in nota. lxxx. not. quod quotiescunq;. Bal. in l. ad probationem. C. loc. versic. quero quid si instrumentum. & sequitur Alex. in consi. cxxxvi. viso. lib. j. & in consi. ccj. super causa, & lite. libro ij. Et ideo si in instrumento exprimantur cōfinia, vel quod locus sit de tali dieceſi, statur verbis instrumenti inter ipsas partes, solum ad istum effectum quod ille cōtractus habeat locũ. Vnde si dicatur in instrumento quod Titius de papia promisit, Seio decem, poterit dictus Titius Papie pro tali obligatione conueniri: quia probatur, illum esse Papiensem, quantum ad illam promissionem: vt in terminis Bal. dicit in l. fina. circa fi. ver. pone in instrumento. C. si a non compet. iud. Non tamen absolute quo ad alia probaretur quod esset Papiensis. Et in proposito ad alium effectum non probarentur confinia, vt docto. dicunt in locis preallegatis.
9 †Sexto fallit ratione consuetudinis, vt probatur in c. cum dilectus. de fide instru. cum simi.
10 vt dixi in c. ij. in prin. q. s. eod. ¶ † In glos. fi. ex his, que Abb. dicit, due conclusiones colliguntur. Prima est q̄ quando plures probationes imperfecte, etiam diuerse speciei, tēdunt ad vnũ, plene probant: quia cōiungũtur, vt patet in duobus testibus, referendo se ad eundem actum, & in vno teste cum fama: vt per Abb. hic. Facit tex. hic, & in l. Arriani. C. de her. in l. qui sententiam. C. de pe. cum si. vt tradunt Mod. hic. Et vlterius ad hoc est gloss. in l. ij. in princ. in verbo, legitimis. ff. de excu. tutorum. & not. Bal. in l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excu. tutorũ. vbi rationem adducit: quia est fauor publicus, ne facultas probandi restringatur: & idem tradit Pau. de Cast. in consi. lxxxiij. q̄ prefacta sententia. circa finem. in consi. ccc. index. Roma. in consilio vij. visis necessarijs. Jmo. in consilio xcij. visis. & in consilio cxxviij. in questione. Alexan. in consi. liij. in causa vertente. lib. j. And. Sicu. in consi. vj. in consil. xxix. in princ. & xxx. in princip. & xliij. in j. lib. & idem And. Sic. in consilio ij. in consilio vij. in princip. & xxv. in ij. libr. & Socin. in consil. cxxxvij. in controuersia. Et ista conclusio maxime procedit in his, que de facili probari non possunt: quia tunc imperfecte probationes facilius coniunguntur: vt not. distinguit Anton. de But. in c. veniens. el primo, in fi. de testi. quem refert, & sequitur Alexand. in consi. xxiiij. animaduersis. libr. ij. Predicta tamen cōclusio limitatur procedere, nisi probationes imperfecte non essent etiam perfecte in sua specie: vt q̄ esset vnus testis de veritate, & alter solus de fama, quo casu fama non est plene probata: vnde tali casu imperfecte probationes non coniunguntur: vt no. voluit Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. in iiij. nota. ff. de edendo. Moder. hic sequuntur, & idem Alexand. in consi. xix. ex his. lib. j. & in cōsilio xj. sentio in dubium reuocari. libro quarto. Secundo limitatur non habere locum in causa criminali: vt idem Bal. no. di [redacted]. si quis. §. j. & sequitur Alexand. in consi. cxliij. quoniam abunde. libr. ij. vbi ex hoc infert idem esse in causa matrimoniali. & idem tenet Bartho. Vero. in consil. xxxij. quidam rustici. Et hoc tamen, quod dictum est de causa criminali, limitatur, & declaratur, vt Alexan. tradit in consil. xxiiij. animaduer
11 sis. libr. ij. s. alleg. †Secunda conclusio Abb. est, quod imperfecte probationes que tendunt ad diuersa, non cōiunguntur. Et idem Abb. scribit in consi. xvj. ad claram. in fin. lib. j. & not. Bal. in l. spadonem. §. qui iura multa. in ver. tu dic. ff. de excusa. tuto. quem refert, & sequitur Pet. de Ancha. in consi. cclxxvij. visa diligenter narratione. cum simi. vt tradit Alexā. in consi. cxxviij. ponderatis. lib. ij. & in consil. xxj. in causa medici. lib. iiij. & idem Alexand. in consi. clxxix. in causa Anglorum. lib. ij. & bene facit quod no. in l. cum antiquitas. versic. secundo quero. C. de testa. & in l. obseruare. versic. sed pone. dicit statutum. C. quorum appel. cum simi. vt tradit Roma. in consilio xcj. visis. & Alexan. in consilio clxxvj. viso themate. libro secundo. Ex ista conclusione infertur secundum Abbat. hic quod vnus testis de veritate mutui, & alter de confessione, non probant. Jdem tamen Abb. con
e trarium[e] tenet. in cap. fin. de succes. ab intest. Sed dictum Abb. hic verius videtur in cōfessione mutui, prout loquitur. Secus esset in alio contractu, puta in confessione depositi, prout Are. concludit hic. Et Bal. hoc modo distinguit in consi. clxxxviij. presupposito statuto. in fi. lib. iij. Et quod tenet Abb. hic in confessione mutui, idem Bal. dicit in l. si ex cautione. in xij. questio. C. de non numer. pecun. in l. ij. §. ij. versicu. quid autem. ff. si certum petatur. & in cap. fin. versicu. quomodo dicamus. de consuet. Salice. in l. testium. in fin. C. de test. Alexand. in consilio cxliij. libro ij. s. allegat. in princip. Corneus Perusi. in consilio lviij. in hac consultatione. lib. iij. & Bartho. Veronen. in consil. xxxj. supra alleg. Facit quod notat Barto. in l. secunda. ff. si certum petatur. Non sic in alio contractu, vt dictum est: quia in alio con
f tractu confessio, verā[f] probat numerationem: vt notat Bald. in l. si non sortem. §. indebitum. ff. de cond. indeb. Pau. de Cast. in consilio cccxciiij. queritur. Alexan. in consil. xxv. viso instrumento. libro secundo. ¶ Extra gloss. opponitur secundum Abb. post alios, quod possessor debet in sua possessione tueri. l. cogi. de petitione hered. & ij. questio. v. in princip. Abb. post Jnnocen. dicit hoc non habere locum in spiritualibus: quia possidens beneficia potest per superiorem molestari: vt per glossam in regula, beneficium. in gloss. finali, de regulis iuris in sexto. & quia beneficia non possunt haberi sine canonica institutione, cap. primo, de regulis iuris in sexto. & latius per eum hic. & posteriores sequuntur. Sed aduertendum est, quia ista responsio non est generalis: quia non haberet locum in eo, qui diu fuisset in possessione beneficij, pro quo presumitur: vt notat Baldus in l. siue possidetis. col. ij. C. de probationibus. Hostien. Anton. de Butr. & Abb. in capi. illud. de presumptionibus. Dominic. in dicto cap. ordinarij. §. primo. cum similibus, vt dixi in consilio cxviij. viso instrumento. Preterea etiam in possessione antiqua possessor tueri debet, quando non est specialis presumptio contra eum, vt ipse dominus Abbas tradit in capit. in literis. de restitutione spoliatorum. & ibi respondet ad dictum cap. primum. de regulis iuris in sexto, vt non procedat respectu possessionis, sed respectu institutionis, de qua loquitur. Secundo respondet ponderando verbum, licite, positum in dicto capit. primo, vt latius ipse prosequitur in dicto cap. in literis. Vnde ad contrarium formatum per Abbatem hic, aliter, & melius responderi potest, quod licet possessor tuendus sit in sua possessione, non tamen excluditur quin alius probare possit de defectu proprietatis possessoris. Et ita videtur hic: quia probationes, de quibus hic, requiruntur respectu proprietatis. Et ad hoc facit quod not. Abb. in cap. contingit. de dolo & contu. versi. ex

versi.ex dicto gl.& in c.dilecto.de preb.cum si. vt tradunt Moder.in c.sicut.de re iud.Notandum tamē est ex cōclusione Abb. differentiam esse inter spiritualia,& temporalia. Facit tex.in c. inter corporalia.de translat.episc.vbi alia differentia ponitur: & aliam Abb.ponit in c.si.in si.§.de spon.duo. Et spiritualia digniora sunt temporalibus.c.illud.c.solite.de maio.& obed.

Additiones.

1 Finibus. Et que probationes requirantur in probandis finibus,vide Dec.in consi.xlij.in consi.cix.& in consi.cxlvi.

2 Censuali.Uide Dec.in consi.cxlvi.vbi dicit quod nō solum probat rem emphyteuticam,sed etiam probat rem esse ecclesie. Sil.Aldob.

a Libris.Dixi late in consue.Parisi.§.v.nu.17.

b Capitulum.Fel.hic,in prin.Old.q.clxxij.q.clxxxij.Philip. Franci.c.j.de reb.eccl.non alien.in vj.Panor.c.possessiones.in prin.§.de reb.eccl.non alie.Jas.l.iij.C.de iure emph.Dec.consil. ij.sed melius sentit Dec.hic,Fabia.de mon.S.Saui.tracta.de emp.& vendi.Jas.c.j.de feud.

c Semiplene.Idem Dec.consi.cclij.consi.dclxiij.& male,vt dixi ad Alexā.consi.cxxxix.in fi.lib.vj.nisi in Carboniano,Dec.l. ij.nu.2.C.ad Carbo.vbi dixi.

d Gabellas.Soc.consi.ccviij.lib.ij.Bertach.de gabel.

e Contrarium.Decius §.eod.cap.licet.nume.7.Cepo.cau.ciui.consi.iij.nu.10.Jas.lect.l.admonendi.de iureiuran.Alexan. consi.lxxvj.nume.4.lib.vj.vbi dixi Decisi.Neapo.xij.Uide Fely.cap.si cautio.de fide instrumentorum.nec est aliud in mutuo post biennium.

f Uerum.Idem in mutuo post tempora non numerate pecunie,vt dixi ad Alexā.consi.xc.lib.iij.& ad Decium in l.ij.nu.14. [redacted] si certum petatur.

1 Testes qui deponere debent de peritia artis debent esse honesti.
2 Uirginitas probatur per signa.
3 Et dicitur virginitas habere prerogatiuam quam pauci habent.
4 Mulier desponsata an debeat restitui viro, si non sit ab eo cognita.
5 Uirgo sola potest eligi in abbatissam.
6 Ingressus monasterium, si credebat ingressum tenere:vitiato postea ingressu: an bona reuocentur.7.

Ausam matrimonij. Primo nota ibi:& §.puellam.quod quando agitur contra monachos vel monacham, & reuocatur in dubium de ingressu eius,libellus in eorum personam dirigitur. Ita Abb. hic dicit,& idem Abb.in c.venientes.in glo.pen. de conuer.coniug.& idem Abb.in c.dudum.in j.not.eod.titul. de conuer.coniug.vbi hoc limitatur procedere,quando agitur respectu persone:secus si ratione bonorum,vt Abb.ibi prosequitur:& notat Bal.in authent.causa,que fit cum monacho.C.de episcop.& cle.

1 †Secūdo nota ibi:honestas matronas.quod testes, qui debent deponere de peritia artis,requiritur quod honesti sint: & sic sola peritia non sufficit,secundum Abb.hic per istum text.& per tex.in l.magistros.C.de profess.& medi.lib.x. Sed aduertendum est,quia iste tex.videtur habere specialem rationem:quia non conuenit quod mulier,que asserit se virginem,inspiciatur per matronas inhonestas.Sed in alijs testibus,qui deponunt de peritia,ista qualitas honestatis,non videtur necessaria,dummodo non sint taliter criminosi, quod repellantur: quia sicut medicina spiritualis a quocunque sumitur,cap.fina. & cap.vestra.xv.quest.vlt.ita videtur de peritia, vt a quocunque haberi possit.Et ad hoc videtur tex.in cap.vt commissi.de heret.in vj. ibi:quoslibet peritos. Nō obstat quod habetur in l. magistros. quia ibi tractatur de dignitate doctoratus,a qua etiā propter malos mores quis repellitur:argumen.l.ij.C.de dign.libro xij.

2 †Tertio nota ibi:signa virginitatis.quod virginitas probatur per signa,& ex signis qualitas persone arguitur. nā stigmata militem,habitus clericum,stola sacerdotem,& cucula monachum ostendit:vt Bal.hic dicit:& idem Bal.in l.directis. C. de test.manu.in l.binos.in iij.notab.C.de aduo.diuer.iud.Sal. in rub.C.de manu.vind.& tradit And.Sicu.in consil.xxxiiij.libro iiij.vbi loquitur de insignijs magistratus,& doctoris. & facit quod not.Bal.in authen.dos data.C.de do.ante nupt.de signo mercatoris,propter quod merces eius indicantur.

3 †Quarto nota ibi:virginitatis priuilegio.quod virginitas dicitur habere priuilegium,& prerogatiuam,quam pauci habent.50.dist. cap.quia in tua.cum similibus,vt prosequitur Abb.hic.Et virginitas replet paradisum,& nuptie mundum: vt dicitur in ca. nuptie.xxxij.quest.j. Et virginitas filiorum etiam prodest parentibus ad salutem.xxxiij.quest.v.cap.tunc saluabitur.Et per istum tex.arguit Bald.quod virgines preferuntur alijs mulieribus in testimonio,in mensa,& itinere [1]. Quod notandum est: quia alibi dicit Barto.in l.in albo.per illum textum.C.de decurion. libro x.quod ille, qui habet filios, prefertur non habenti. Sed potest responderi,quod illud dictum Barto. non intelligitur respectu virginum,de quibus Bal.hic loquitur: sed intelligitur respectu aliorum,vel aliarum mulierum,que matrimonium contraxerunt, & non habent filios: quia habentes filios illis preferuntur:argumen.l.j.ff.soluto matrimon. & quod not.per gloss.xxxij.quest.iiij.in capi.recurrat,in verbo,maledicta.

4 †In glo.j.not.glo.secundum Abb.que sentit quod mulier desponsata debet restitui viro,licet ab eo cognita non fuerit.Et hoc tenet Abb.hic.Contrarium dicunt Joan.Andr. & Anto.de Butr.hic:quia solum per copulam maritus videtur habere possessionem vxoris.Et idem Bald.sequitur hic,qui dicit quod maritus non debet audiri, si petat se restitui ad osculа.Et ita transeunt Moder.hic:& idem tenet Pau.de Cest.in consi.cclxxij.quia per primum.in secundo dubio.in princ.Sed dictum gloss.& opin.Abb.hic verior videtur, quam late tenent idem Abb.& Anton.de But.in cap.ex parte.per illum textum de restit.spol.vbi restitutio denegatur,quia sponsalia non precesserunt:secus ergo videtur precedentibus sponsalibus.& per textum in cap.literas.eodem titu.vbi fit restitutio marito in ceteris,preter copulam:ergo datur intelligi quod possessio vxoris, quam habet maritus, etiam alio respectu consideretur, quam ratione copule:& hoc quando sunt sponsalia de presenti: secus si essent de futuro,prout Abbas concludit in dicto capi. ex parte.post Joan.de Lig.ibi. Et hoc modo opi.concordari possunt. †In glo.fina.ibi:que sola potens est,&c.non tamē excluduntur coniugati,qui etiam saluantur, vt Abbas hic dicit per textum in cap.firmiter.§.fin.de summa trinit. Sed aduertendum est,quia tex.allegatus in glo.in §.sancimus.in authēt. de lenoni.non loquitur de virginitate,sed de castitate:quo casu etiam coniugati comprehenduntur:quia castitas etiam dicitur in matrimonio.xxxj.dist.in capit.Nicena.& in l.mulier. §. cum proponeretur.ff.ad Trebellianum.& quod ibi Bart. cum simi.vt Alexan.ibi prosequitur,& glo.hic:melius Abb.declarauit in proem.rex pacificus.in glo.in verbo, pudicus. Et quod Abb.dicit hic, quod vna virtus haberi non potest sine alijs, vt per glo.in cap.nisi cum pridem.in verbo,flore.de renun. declaratur:& per Abb.hic,& in dicto proe.rex pacificus.in verbo,pudicus.Et idem tradit Domi.in cap.disciplina.xlv.di. Ista tamen declaratio Abb.non plene satisfacit: quia non consonat quod vnus non possit habere virtutem castitatis,& tamen non habebit virtutem liberalitatis. Unde dicendum est vt per sanctum Thomam prima secūde,quest.lxv.articulo primo.& Archiepiscopus Floren.in quarta parte summe,titulo primo, ca. quinto. †In eadem gloss.ibi:virgo sola,que ad legem promotionis reputatur. notandum est quod corrupta etiam inuita non consecratur.dicto cap.de pudicitia.alleg. in gloss. in verbo,finite.Ad idem textus xxxij. quest.quinta. in ca. ille autem. & xv.quest.j.in capit.fina.vbi dicitur,Si in persecutione virgo fuerit oppressa,repellitur lege:quia opus inspicit, & non voluntatem:vt not.per glossam xxxij.quest.v.in summa. facit textus in cap.Acatius.& in cap.fina.xxvj.distinc.

5 Et adde quod† virgo sola eligi potest in abbatissam [2].xx.quest.j.c.iuuenculas.vbi Archi.& per gl.in cle.attendentes.§.statuimus.de statu mona. in verbo, rationabilis. Et solus papa dispensare potest quod corrupta eligatur in abbatissam: vt Cardi.con[redacted] §.statuimus.in vndecima quest.& Calder.in consi.iij.in fine, de offic.vica. †In eadem gloss.ibi:sole virgines habent laureolam. Abbas post Hostiē.& alios dicit quod etiam martyres, & predicatores habent laureolam:vt per eum hic.Sed aduertendum est,quia intentio glos.fuit excludere virginē corruptam, etiam per vim: quia coronari non potest:vt dicitur in capit.si Paulus.xxxij. q.v.Et hoc verū intelligatur respectu promotionis:quia consecrari non potest,vt §.dictum est:quia ecclesie militanti non constat an ipsa, que violata fuit consenserit, vel non: secus est quo ad Deum: quia pro virgine coronabitur, xxxij.questione v.§.primo.vbi dicitur, Si me inuitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam,& in capit.de pudicitia. ver. finge.ca.causa, & q.ibi dum inquit apud Euangelium: quia que voluntate non peccauit, virgo suscipitur.

6 †Extra glos.dum Abb. prosequitur impertinenter dicta Bart.in authent.ingressi.C.de sacr.san.ecclesi.& primo concludit quod si ingressus monasterium expresse contulit bona monasterio, & credebat ingressum tenere; isto casu,vitiato ingressu,

recuperabit bona ex defectu cause finalis: argu. l. si pater. ꝛ l. nec apud. C. de here. institut. cum si. And. Sicu. hic dicit quod illa iura non bene allegantur in proposito, quia si bona remanent monasterio, hoc saltem proderit anime ipsius ingressi. xiij. quest. ij. in capit. pro obeuntibus. Sed ista ratio parum valet. quia si est defectus in causa finali, non debent bona remanere apud monasterium contra voluntatem ingressi: quia in eleemosyna animus dantis attenditur. xlij. distin. cap. quiescamus. in fin. ꝛ iij. quest. vij. capit. in grauibus. ꝛ in iudicio cordis: consideranda est eleemosyna, vt dicitur de pen. distinct. v. in §. dolendum est. Limitatur tamen ista conclusio, vt per Abbat.
7 hic, ꝛ not. Bald. in l. j. C. de inge. manu. †Secundum Abb. concludit, quod si ingressus monasterium sciebat ingressum non tenere, ꝛ bona expresse monasterio dedicauit, vitiato ingressu, non poterit bona repetere, quia donasse videtur: arg. l. Campanus. ff. de oper. lib. ꝛ in l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. Bald. tamen in authent. ingressi. in v. quest. tenet contrarium, quod imo etiam isto casu habeat locum repetitio, ex quo causa finalis falsa reperitur. l. j. §. si parendi. ff. de condic. ob caus. l. auunculo. ff. de condict. sine cau. Aretin. hic respondet iuribus preallegatis, quod ibi causa erat de futuro. Secus videtur in causa de presenti, prout agitur in casu nostro: quia tunc videtur magis habere animum disponendi. ꝛ ideo, secundum eum, si oblatio facta fuisset ex causa de futuro, puta pro alimentis, haberet locum repetitio. Alleg. Anton. de Butr. in capitul. in presentia. supra eodem titul. Ipse tamen Aretin. tenet contra Bart. quod non inducatur absolute donatio: quia, secundum eum, concurrerent duo specialia. Primũ est, quod dominium acquireretur sine traditione. Secundum, quod traditio ex falsa causa donationem induceret, contra l. j. cum ibi no. C. de do. promiss. ꝛ in simili not. Bart. in l. si rem. ff. de acqui. poss. ꝛ istam
8 opin. sequuntur Moder.[a] in dicta authent. ingressi. vbi etiam contra Bartol. allegant text. in capit. si quis incognitus. xvij. quest. ij. cum gloss. vbi ille, qui ingreditur sine licentia vxoris, recuperat bona. Sed ille text. parum facit: quia agitur ibi de preiudicio vxoris: ꝛ quia ibi nõ constat quod sciret ingressum non tenere, prout Bart. loquitur. Et ratio Aretin. etiam euitari potest, quia non videtur verum quod sint duo specialia: quia Bartol. loquitur interueniente traditione: vt colligitur ex l. cuius per errorem. quam allegat ibi: cuius per errorem dati repetitio est, ꝛc. ꝛ quia non est contra ius, quod transferatur dominium absque traditione, quando persona transit. l. si adoptauero. ff. de precariis. de quo dictum fuit in cap. in presentia. supra eodem. Item non videtur verum quod traditio in isto casu facta sit ex falsa causa: quia ex quo sciebat ingressum non tenere, non videtur facta traditio respectu ingressus, sed absolute: quia donare voluit. Et sic in isto casu, nedum non concurrunt duo specialia, imo nullum speciale videtur. Ultimo contra Bartolum quod non inducatur donatio, induci potest textus in l. non solum. ff. de actio. ꝛ oblig. vbi ille, qui scit actum esse impossibilem, non videtur habere animum disponendi. Sed responderi potest, esse speciale in fauorem religionis: sicut est in vltima voluntate, vbi impossibilitas vitiatur, ꝛ non vitiat. l. j. ff. de condi. instit.

Additiones.

1 Itinere. Vide Dec. in l. reprehendenda. in primo notabi. C. de instit. ꝛ subst.

2 Abbatissam. Adde Deci. in cap. at si clerici. §. de adulteriis. s. de iudic. Siluest. Aldob.

a Modern. Scilicet Jas. idem tenet ibi Dec. nu. 24. ꝛ bene [redacted]

1 Partes licet non possint renuntiare his, que sunt de substantia iudicij, tamen statur confessioni earum.

Cum bone. In textu ibi: apud priores iudices. Hoc fuit ex facti contingentia: quia deberent esse apud notarium, secundum Joan. Andr. in capitulo, quoniam contra. s. eo. ꝛ sequitur Abb. hic, qui ex hoc infert quod instrumenta non perdunt authoritatem, licet reperiatur apud alium, penes quẽ esse non debent. Pro quo Aret. allegat text. in l. quedam. §. his autem. ff. de eden. Facit textus in l. qui tabulas. ff. de fur. Et hoc sane intelligitur in scriptura confecta a persona publica, videlicet argentario, vel notario: quia semel scriptura habuit authoritatem ex persona scribentis. Secus videtur in scripturis, que authoritatem recipiunt a loco: quia si sint extra locum, nõ probant: vt habetur in capitulo ad audientiam. de prescript. et
1 in authen. ad hec. C. de fide instrumen. †Item nota istum textum qui ad hoc secundum Joan. Andr. ꝛ docto. reputatur singularis, quod licet partes non possint eorum consensu remittere ea, que sunt de substantia iudicij, vt not. in cap. j. de lit. contestatio. in authen. offeratur. C. de lit. contest. tamen statur confessioni ipsarum. Quod profecto mirum videtur: quia super his, que non sunt in potestate partium, non statur eorum confessioni. c. super eo. de eo, qui cogno. consang. vxo. Abbas respondet, ꝛ dicit hoc non procedere in isto casu: quia agitur de modico preiudicio: quia de facili potuissent partes omnia acta iudicij repetere secundum cautelam, quam ponit Bartol. in l. mutari. ff. de procur. ꝛ ita posteriores sequuntur. Sed aduertendum est quia illa ratio, quod stetur confessioni partiũ, ex eo quod agatur de modico preiudicio, non satisfacit: quia attenta tali ratione deberent partes posse renuntiare cuius tamen contrarium omnes communiter dicunt. Ideo videtur stare argumentum: quia si renuntiare non possunt, ergo non est standum eorum cõfessioni. l. si forte. ꝛ quod ibi Barto. ff. de castren. pecu. ꝛ per glo. ꝛ docto. in l. si donatione. C. de collat. Unde ad hoc, in quo consistit difficultas huius decre. cogitabam posse responderi tribus modis. Primo, quod hoc precedat propter authoritatem summi pontificis, qui ita scribit, ꝛ committit. Secundo dico quod ista confessio attenditur, quia iustificatur ex perditione actorũ de qua hic dicitur. Unde cõstabat quod acta facta fuissent: quo casu probata amissione leuiores probationes sufficiunt l. testiũ. in fine. C. de testi. ꝛ quod ibi Bald. ꝛ doc. Confirmatur hoc: quia hic patet quod coram primis iudicibus testes examinati fuissent, vt colligitur ibi: recipiatis partium probationes: de nouo ergo presupponendũ est quod lis esset contestata: quia lite non contestata, non possunt testes examinari. in titu. supra vt lit. nõ contest. Et hoc sentit Bal. hic. Ad quod facit, quia probato cõsequenti, probatur antecedens l. ij. vbi Bald. C. de dot. promi. et quod not. Bald. in l. j. in v. oppo. C. de fideicommis. Et sic patet ex predictis, quod confessio partium attenditur, quia ex probabilibus coniecturis iustificatur. Nam confessio etiam inter suspectos, qui non possunt disponere, valet concurrentibus coniecturis: vt not. Salic. dicit in l. si mater. C. de contrahen. empt. ꝛ tradit Alexand. in consil. xviij. consideratis. lib. iij. Tertio responderi potest, ꝛ aduertẽdum est, quia hic non dicitur, ꝙ confessioni partium stetur, quia de confessione nullum verbum in textu ponitur: sed solum dicitur quod de litis contestatione non reuocabatur in dubium. Unde videtur ista tacita quedam remissio, que admittitur, licet expressa fieri non possit: vt est casus singularis hic. Et hoc in simili dicitur de iura. calum. l. ij. §. sed quia. C. de iura. calum. ꝛ in capitulo j. de iura. calum. in vj. et facit in simili text. in l. filiusfamilias. §. veterani. ꝛ quod ibi not. ff. de procura. Non obstat dictum Barto. in d. l. mutari. quia ibi constabat quod acta in veritate facta fuissent: vnde facilius ad aliam instantiam vel personam porriguntur. Preterea illud dictum Barto. reprobatur per Anto. de Butr. ꝛ Abb. in capi. penul. de iudi. Ultimo ex isto text. notandum est quod tractatus, hic accipitur pro colloquio absque conclusione. Ita videtur probari hic, ex quo de cõclusione nihil dicitur. Nam multa tractantur, que non fiunt. Unde non sufficit probare tractatum alicuius contractus, absque conclusione: vt not. Bald. in l. multum interest. C. si quis alteri, vel sibi. ꝛ idem Bald. in l. cum allegas. C. de vsuris. ꝛ in capit. fina. de iura. calum. ꝛ not. Alexã. qui plura iura adducit in consi. xxxj. visis. lib. ij. ꝛ in consi. xix. in his. libro iiij. ꝛ in consilio lxxxvj. in causa domine Bartol. eodem libro iiij. Nam tota vis in conclusione consistit l. si voluntatem. vbi Bald. C. de rescin. vendi. Et ex his expedita fit ista decre. ꝛ per consequens iste titulus, in quo quantum laborauerint facile poterit iudicari ab his, qui scripta aliorum antiquorum, ꝛ modernorum perscrutantur.

De testibus. Rubrica.

1 Probatio que fit per instrumenta validior est.
2 Dictum testis appellatur attestatio.

Expedito titulo de probationibus sequitur rubrica de testibus, in qua Abb. post alios primo concludit quod ideo titulus iste preponitur, quia efficacior est, ꝛ dignior illa probatio, que fit p testes, quam si facta sit per instrumenta. Et ad hoc Bal. allegat textum hic in §. si vero aliquid. ibi: nos quidem existimani

existimauimus ea,que viua voce dicũtur,digniora fide, quam scriptura.in authen.de instrumen.fid.⁊ cau.colla.vj.Et quasdã alias rationes Bal.hic adducit, que leues sunt, ⁊ non fundantur in iure.Et istam conclusionem Mod.sequuntur in rubr.j. de fide instru.quia probatio testium naturalis est: probatio vero instrumenti contra naturam,quod credatur charte animalis mortui:vt not.Innoc.in capit.cum P.de fide instru.⁊ quia certior quis efficitur voce,quam literis.xxxv.q.viij.cap. de gradibus.ibi: ore ad os loquamur.Sed tamen aduertendum est, quia licet docto.communiter dicant,hoc efficaciter non probatur iure.Et in primis ego video quod cõtrarium seruauit Jureconsultus,qui magistraliter procedere solet,⁊ tamen premittit titu.de fide instrumen.Et glo.in rub.ff.de fide instrumen.dicit quod probatio, que fit per instrumenta, validior est. Et ad hoc facit, quia in pluribus casibus scriptura requiritur, ⁊ testes non sufficiunt:vt per glo.in cap.j.de censi.lib.vj. in verb. in scriptis.⁊ glo.ibi,in fi.dicit,quod facilius,⁊ securius fit probatio per scripturam.Facit text.in l.contrahitur.ff.de pigno.facit text.in l.testium.C.de testi.ibi:quinque testes requirũtur ad supplendam scripturã. Et ex his datur intelligi quod probatio,que fit per instrumentum,maioris authoritatis sit. Nõ obstant allegata in contrarium,⁊ primo textus in dicto §.si vero. quia ille textus loquitur in scriptura priuata, vt gloss.ibi dicit. Secus videtur in instrumento publico,quod equiparatur testibus.l.in exercendis.C.de fid. instrumen.⁊ etiam probatio instrumenti preualere videtur,per supra dicta. Non obstat quod probatio instrumenti nõ sit naturalis:quia satis est quod a iure approbata sit: ⁊ quia cum illa charta concurrit authoritas notarij approbati de publico.capi.ad audientiam.de rescript. Non obstat quod certior sit propria vox, quam scriptura:quia verũ est quod maior certitudo habetur ex voce propria, ⁊ presentia alicuius,quã ex scriptura eius eo absente:quia talis scriptura priuata est,⁊ potuit falsificari.Sed hoc habet locũ,quando quis de se ipso loquitur,⁊ in priuata scriptura: secus videtur in publica scriptura,⁊ in testibus, qui de facto alieno attestantur,prout in proposito agitur.Et ideo concludendum videtur quod iste textus hic ex arbitrio summi pontificis premittatur. ¶Expedita continuatione secundum Abbatem queritur de duobus. Primo quare in plurali dicitur, De testibus. Et breuiter saluando opi.Joan.Andr.quam Abb. impugnare videtur,concludatis hoc factum fuisse duplici ratione. Prima,quia plures testes requiruntur.cap.veniens. el j.c. vniuersis.j.eodem. l.vbi numerus. ff.de testibus. Secunda, quia sunt plures species testium.Et ista secunda ratione,dicitur de fide instrumentorum,⁊ de procuratoribus,in plurali numero:quia sunt plures species instrumentorum,⁊ procuratorum,vt colligitur in cap.j.⁊ ij.j.de fide instrumen.⁊ l.j.ff.eodem titu. Secundo queritur quare dicit,de testibus, ⁊ attestationibus. Abbas post Joan. Andr. respondet quod hoc factum fuit ex eo quod in pluribus capitulis tractatur de attestationibus,vt patet in nigro. Sed ista ratio non videtur necessaria:quia etiam si dictum fuisset de testibus simpliciter,rub.tamen fuisset communis ad dicta testium,⁊ ad personas:vt patet in rub.ff.⁊ C.eo.titu.Unde dicendum est,hoc factum ex arbitrio summi pontificis:quia ad hoc moueri potuit, ex eo quod dicitur in §. sed qr.
2 instit.quibus mod.testa.infirmen. ¶†Ultimo nota secundum Abb.quod dictum testis appellatur attestatio: facit textus in l.solam.C.de testi.in cap.attestationes.de desponsa.impu.in l.instrumenta.cum glo.C.de proba.⁊ in l.cum antea.in verbo,attestatur.C.de arbitris.

2 ¶Alternatiue pars vna, intelligitur secundum aliam.
3 Testis,qui recipit pecuniam, vt verum non dicat, tenetur pena falsi.
4 Testis accepta pecunia vt verum non dicat,si producatur cõtra illum,qui pecuniam dedit,probat.
5 Corrumpens testem,non per hoc perdit causam.
6 Testis rogari potest vt deponat.
7 Edictum de testibus est prohibitorium.
8 Testis ebrius non probat.
9 Ebrius an excusetur a delicto.

Placuit. ¶Nota primo quod pretio testes induci non debent ad testificandum,concordantia iura sunt in glo. Et hoc procedit, etiam si testis verum dicat. xxiij.quest.v.cap.non sane.adeo quod licet verum dicat,tamen pena falsi punitur: vt notat Bar.in l.j.in prin.ff.de fal. Et eadem pena tenetur,si testis pecuniam accepit vt non testificetur,vt idem Bar.dicit in d.l.j.⁊ Mod.hic simpliciter sequuntur.Et vtrunque dictum probari videtur in d.l.j.§.j.ibi:ob dicendum testimonium,vel nõ dicendum,pecuniam acceperit,pena legis Cornelie afficitur.Circa primum dictum, quando ob dicendum testimonium Bart.in d.l.j.in princ.adducit simile de iudice,qui venalem fert sententiam,licet veram.l.ij.ff.de cõd.ob tur.causam.l.venales.C.quãdo prouo.Et quia testes,⁊ iudices gratis hoc facere debent,dicto cap.non sane.ideo turpiter accipiunt.Et dictum Bart. sequitur Pau.de Cast.in d.l.j.versi.sed ⁊ si dedi.in ver.est argu. iste §.Et ad hoc etiam facit,quia iurant testes dicere testimonium absque commodo.c.quoties.⁊ c.licet ex quadam.j.eodem titu.per gloss.in cap.fraternitatis.in glos.fin.eodem titu. Sed tamen his non obstantibus dictum Bar.non videtur verum: quia testis tunc demum pena falsi tenetur: quando in dicto suo mendacium dixerit,vel occultat veritatem.cap.j.de cri.fal. Si ergo verum dicat,non videtur puniendus pena falsi. Non obstant allegata in contrarium, ⁊ primo textus in d. l.j.§.j.ff. de falsis.quia tex.ibi non aperit quando verum dicit: simpliciter enim loquitur,quando pretium accepit ob dicendum testimonium:vnde intelligitur ob dicendum testimonium, scilicet falsum: quia verisimiliter pro vero testimonio non fuisset corruptus. Confirmatur hoc, quia textus ibi alternatiue loquitur,ob dicendum testimonium,vel non dicendum.Nam quando ob non dicendum pecuniam recipit, occultat veritatem, ⁊ falsum committit,dicto cap.j.de crim.fal.ergo etiam in altera parte alternatiue,quando ob dicendum testimonium, intelli-
2 gitur quod falsum dicat:†quia vna pars alternatiue secũdum aliam intelligitur.l.j.vbi Bart.ff.de rebus dubijs.Non obstat quod turpiter facit,⁊ quod dicitur de sententia venali,per hoc non sequitur quod teneatur pena falsi:quia illa solum habet locum,quando falsum committitur.d.c.j.de cri.fal.l.eum, qui. C. de fal.aliter tamẽ poterit puniri,sed non pena falsi, de qua queritur. Ultimo non obstat quod iurauit non testificari pretio: quia non intelligitur testificari falsum:vt in alio proposito dicit Joan.de Imo.in l.diuus.de re iudic.quem refert,⁊ sequitur Joan.de Ana.in cap.ij.de cri.fal.⁊ dictum fuit in cap.licet causam.s.titu.proximo.Et ista conclusio videtur vera,quãdo apparet,⁊ cõstat quod verum dicit.In dubio autem dictũ Bar. videtur habere locum, quando presumitur quod falsum dixerit:quia, vt dixi,verisimiliter non fuisset corruptus pro veritate dicenda.Et ad hoc videndum est, quod scribit Alb.Malleta in tracta.de testib.in cap.quando testes repelluntur ratione
3 criminis. †Circa secundum dictum,quando testis recipit pecuniam,vt non dicat testimonium, etiam isto casu pena falsi tenetur:vt probatur in d.l.j.Et hoc intelligitur,quando testificatus fuit,⁊ veritatem tacuit.d.c.j.de cri.fal.Secus si nõ dixit testimonium: quia tali casu licet puniri possit,non tamen pena falsi tenetur:vt no.Bal.in l.j.§.bene.versi.quid in eo.C.de epis.⁊ cler.Flor.in l.j.ff.de testi.Idem Bal.in cap.peruenit.el primo, d[illegible]e.licet Bartol.aliter dicat in d.l.j.§.j.ff.de fal. quem doc.reprobant in locis preallegatis. Et hoc etiam tradit Joã.
4 de Ana.in d.c.j.de cri.fal. †Et in isto secundo casu notandum est quod iste,qui accepit pecuniam vt non dicat testimoniũ,tamen si producatur ab eo,in cuius preiudicium corruptus fuit,
a ⁊ testificetur,bene probat.[a] Ita notabiliter Bald.dicit in c.j.in princ.ver.nota mirabile verbum.in tit.si de inuest. inter domi. ⁊ va.lis or.quem simpliciter allegant Aret.⁊ Mod.Et hoc dictum pro singulari Rom.refert in singu.suo cccxxvj.Idem sequitur Joan.de Ana.in cap.primo,de crimi.fal. Et ad hoc est textus not.in capi.fina.in fin.de testi.cogen.vbi Bal.per illum textum, dixit quod testes corrupti pecunia, possunt produci contra corrumpentem,⁊ probãt:quia tali casu,testis examinatus etiam probat in fauorem eius,qui corrumpit:quia natura testimonij est,vt testis verum dicat pro vtraque parte: vt per glos.fina.in cap.fraternitatis.j.eodem titu.⁊ latius hoc dicunt Aretin.⁊ Moder. Et ad hoc videtur textus in dicto cap. fin. de testi.cogen.vbi hoc non precise dicitur quod debeant deponere contra corrumpentem: sed pro veritate ibi testimonium
5 perhibeãt veritati. † Et ad hoc etiam facit,quia ille,qui testes corrumpit,non per hoc perdit causam:vt not.Bar.in l.in fraudem.§.quoties.ff.de iure fis.l.pe.in fi.C.si ex fal.instru.quia probatio fit iudici.l.quinquaginta.C.de proba.Unde iudex etiam potest se fundare in probationibus, quas pars impugnat: vt not.Innocen.in cap.cum olim.vbi Abbas post alios,de censi.
6 Et†licet pretio testis induci non possit,precibus tamen rogari potest: nec per hoc dicitur se ingerere,vt Abbas hic dicit,⁊ per Rot.in pen.decisi.eodem titu.in nouis.Et dicit Bald.in l. fin.C.si ex fal.instrumen.quod instruere testem,qui interfuit,vt veritatem dicat per verba congrua,non est peccatum.Et idem Bald.in capi.licet.in versicu.not.tamen supra titulo proximo.

Et no.Abb.in cap.cum in tua.in princip.de spon.Ubi inquit,
testem non esse suspectum, licet rogatus sit, ꝛ oblatus a parte.
Secus tamen esset,quando testis se ipsum ingereret: quia tũc
tanquam suspectus est repellendus.Uide per Abb.in dicto ca
pit.cum in tua.Et idem Bartol.dicit in l.post legatum.§.his
vero.ff.de his,quibus vt indig.cum similibus,ꝛ Alexand. tra-
dit in consi.lviij.ꝛ viso.versicu.non obstat.libro secundo.¶Se
7 cundo† nota quod edictum de testibus prohibitorium est cer-
tarum personarum,vt Abbas dicit,ꝛ idem glo. in l.quoniam.
C.de here.Et sic regula videtur in contrarium,argument.l.cũ
pretor.ff.de iud.xv.distinc.ca.qualis. Et ideo absolute edictum
de testibus permissorium videtur, inspecta regula: ꝛ prohibi-
torium videtur secundum quid, videlicet certarum persona-
rum.Et ita debet declarari illud,quod dicitur in gloss.hic sim-
pliciter,quod edictum de testibus prohibitorium est. Et idem
glo.in cap.fina.in verbo,in testem.eodem titu.in vj.Et no.Ab-
bas in cap.cum apud.in princip.de spon.¶Tertio nota,quod
actus testificandi explicari debet a ieiunio. Et idem dicitur
in cap.placuit.iiij.quest.iij.ꝛ hoc de honestate ratione iuramen
ti,quod prestatur testibus:quod quidem iuramentum debet su
scipi de honestate a ieiunis.xxij.quest.v.in ca. honestum etiam
8 videtur.ꝛ per glo.de consecr.dist.j.cap.sacramenta. †Bene ve-
rum est quod si testis esset ebrius,nõ valeret eius testimoniũ, ꝛ
simpliciter testamentum eius non valeret: vt Bal.hic dicit,in
fine.Et de testamento idem Bald.tradit in cap.a crapula.j.de
vita ꝛ honest.clericorum.in princi. Sic etiam contractus ebrij
non valet: vt per glo.in cap.vnusquisque.xxij.quest.iiij.in ver.
quod ebrius.ꝛ not.Bal.in l.dolum.C.de dolo.in fine,ꝛ facit tex.
in cap.sane.xv.quest.j.vbi dicit quod ebrij nesciunt quid loquã-
tur:qꝛ ꝛ ignorantes dicuntur.Et predicta locum habent, quan
do quis ex toto esset ebrius: alias secus,vt sentit Bal.hic,dum
dicit considerandam esse qualitatem ebrietatis. Et de his dixi
in consi.cxij.vbi consului Padue quod matrimonium contra
ctum per eum,qui fuerat inuitatus ad cenam, non poterat dis
solui. Et facit quod dicitur de eo, qui sit hebetis ingenij,qui li
cet non habeat integrum intellectum,potest tamen testari: vt
not.Paul.de Cast.in l.si frater.C.qui testamen.facere possunt.
ꝛ not.Ange.Aret.post Joan.Fab.§.preterea.insti.qui. non est
9 per.fac.test.ꝛ habetur in consilio prealleg.†Et an ebrius excu-
setur a delicto,adde Abb.in cap.sicut.j.eodem.not.Bald. in l.
despiciendum.§.delinquunt.ff.de pen.versic.sed quero. Bald.
in l.data opera.C.qui accusare non possunt. ꝛ idem Bald. in l.
prima.in repetitio.C.vnde vi.Salicet.in l.prima.C.de sicarijs.
Et de ebrio blasphemante not.Abbas in cap.statuimus.versi.
sed quero.de maledi.

¶Additiones.

a ¶Probat.Bal.cap.fin.de testib.cogen.Hippo.Marsi.singu.
cxij.ꝛ l.iiij.de sicarijs.ꝛ consi.lxi.nume.30.Thomas grammati.
consi.j.in fin.consi.iij.vide Jas.l.j.numero 21.de ferijs.l.j.de con
dict.ob causam. [redacted].

2 ☞Cause decidi debent secundum leges,quando canones nõ contradicunt.
3 Statutum laicorum in materia spectante ad canones, intelligi debet secundum illos.
4 Judex potest per se citare, ꝛ eius citatio habet vim peremptorij.
5 Impeditus non excusatur, si potest remouere impedimẽtum.
6 Actus gestus contra legem non valet.limita nu.7.8.9.
10 Prohibitio actus simpliciter facta an actum annullet.
11 Actus an sit nullus,quando quis prohibetur facere sub pena.
12 Actus non est nullus ipso iure, quando in eo non interuenit solennitas,que requiritur post actum.
13 Statutum dicens,non valeat,intelligitur cum effectu.
14 Seruus non potest esse testis.fallit nu.16.
15 Seruus potest scribere testamentum.
17 Citari an debeat pars ad videndum iurare testes,19.20.31.
18 Examinatio testium facta parte non citata, non facit indiciũ.
21 Delegatus,cui simpliciter delegatur examinatio testium, citare debet partem.
22 Citatio non requiritur, quando agitur de informatione notarij.
23 Citatio non requiritur quando tractatur de habilitate persone respectu dignitatis.
24 Citatio in examinatione testium non requiritur in causa heresis.
25 Nec vbi timetur de potentia aduersarij.
26 Citatio partis fieri non debet,quando testis examinatur in loco valde remoto.
27 Citatio partis in examinatione testium non requiritur,quando lex contentatur argumentis,ꝛ presumptionibus.
28 Citatio partis non requiritur, quando testis repetitur ad declarandum suum dictum.
29 Testium receptio facta absente parte non valet, si iudex scit impedimentum partis.
30 Scientia iudicis de impedimẽto legitimo,vitiat etiam sententiam interlocutoriam.
32 Testes an sint citandi,ad hoc vt valeat eorum dictum.
33 Testis videtur monitus, quando iudex ei detulit iuramẽtum.
34 Citari an debeat pars in admissione articulorum.
35 Articuli admitti debent,saluo iure impertinentium.
36 Processus an valeat,si citatus fuit dominus,non procurator, qui litem fuerat contestatus.37.
38 Procuratores duo si sint dati in solidum cum clausula, quod non sit melior conditio occupantis,quid operetur.

In nomine Domini.

¶Nota primo quod in actionibus nostris
nomẽ Domini inuocandum est. Ad idẽ tex.
in xxiij.distin.c.in nomine Domini.cum si.vt
per Abb.hic,ꝛ per glo.in proem.inst.in rub.ꝛ
in auth.de hered.ꝛ Falcid.in princ.facit tex.in auth. de armis.
in princ.in l.ij.in princ.C.de offic.pre.Aphri.ꝛ Abb.in cap.ve-
ritatis.de dol.ꝛ contu.cum simi.vt tradunt Moder. in rub.de
no.ope.nunt.Sed vide And.Sicu. cauillantem ista iura in ru
brica de fide instrument.in repe.vbi inquit,quod in dicto ca.in
nomine Domini.xxiij.distin.sunt verba scriptoris, secundum
glo.ibi.dicit etiam quod alia iura preallegata hoc non probãt:
non tamen aperit aliter,quia non probent. Sed forte dici po-
test quod sunt verba enũtiatiua que etiam prolata a legislato-
re dispositionem non inducũt:vt no.per gl.ꝛ doct.in l.vnic. C.
quando non pet.par.Ista tamen responsio non facit ad textũ,
quem allegat Abb.hic, in cap.non liceat.xxvj.q.v. vbi disposi-
tiue dicitur,omnia, quecunque facitis,in nomine domini no-
stri Jesu Christi facite. Sed posset respõderi quod illud sit de
consilio:prout in Euangelio dicitur:Uade,ꝛ vẽde omnia, que
habes,ꝛ da pauperibus. Et quicquid sit, tamen est leuis solen-
nitas,que omissa non vitiabit:vt per Barto.ꝛ docto.in rub.de
noui oper.nunt.Et de signo crucis not.Barto.ꝛ doct.in l.fina.
2 C.de iure deliberan. ¶†Secundo nota quod cause decidende
sunt secundum leges,ex quo canones non contradicunt:secus
si contradicerent:distinguendo vt per glo.in regu.possessor.de
regu.iuris.in vj.not.Barto.in l.priuilegia.C.de sacrosan.eccle.
3 cum simi.vt dixi in cap.clerici.de iudi. †Et ibi dictis addatis
singulariter quod verba statuti laicorum in materia spectante
ad canones, intelliguntur secundum canones, si statutum im-
ponit penam cõtrahentibus in quarto gradu, intelligitur de
quarto gradu secundum canones:quia agitur de matrimonij
materia spectante ad canones:vt notabiliter concludit Joan.
And.in addit.ad Specu.in titu.de success.ab intest.§.j.versic.ꝛ
quia de gradibus.quem refert,ꝛ sequitur Alex.in l.si auie.in fi.
a C.de successo.edit.Et per hoc inferebam[a] superioribus diebus
per tex.in auth.incestas.C.de incest.nup.dum text.ibi imponit
penam contrahentibus incestas nuptias, intelligitur de ince-
stis secundum canones.Confirmando opin.Abb.qui in termi
nis hoc tenet in c.ꝛ si necesse.circa fin.j.de dona.inter vir.ꝛ vxo.
post Card.quem ibi refert.Et idem voluit Sign.in consi. xxv.
factum sic proponitur.Aliter tamen in hoc tenet Pe.de An-
char.in consi.ccclxxx.videtur prima facie.ꝛ Calde.in consi. vlt.
4 in titu.de consang.ꝛ affin. ¶†Tertio nota:quod iudex potest
per se citare:ꝛ citatio iudicis habet vim peremptorij,ꝛ citatum
constituit in vera contumacia, adeo quod appellare non po-
test:vt not.Ang.ibi per glos.in l.ij.C.quomodo ꝛ quando iud.
5 de quo dixi in cap.personas.circa fi.de app. ¶†Quarto nota
ibi: ineuitabili necessitate. quod non quelibet necessitas excu-
sat:nam impeditus non excusatur,si potest remouere impedi-
mentum:cap.fin.vbi tex.s.de elect.l.quibus diebus.vbi Bal.ff.
de condi.ꝛ demonst.ꝛ not.Bal.in l.ait pretor.§.j.ff.ex quib.cau.
maio.vbi dicit quod non dicitur impeditus,qui potest de faci-
li remouere impedimentum:de quo in capi.cum sit Romana.
6 de appel.adde tex.in c.fi.de elec. ¶†Ultimo nota quod actus
gestus contra legem non valet.Ad idem est tex.in regu.que cõ
tra ius.de reg.iu.in vj.l.non dubium.C.de legi.cum simi.vt per
glo.ꝛ Mod.hic,ꝛ per Alex.in l.pretor.in prin. ff.de no.ope.nũ.
Et ex isto notabili infertur, quod nõ sit differentia an lex pro-
hibeat simpliciter,vel vltra prohibitionem procedat annullã-
do:quia vtroque casu actus est nullus:vt not.Bald. in d.l.non
dubium.in iiij.no.Alex.in l.j.ff.de libe.ꝛ posth.ꝛ per glo.in cle.j.
in ver.inhibentes.de iure patro.Moder.tamen in d.l.non du-
bium.

bium.dicunt differentiam esse:quia quādo lex simpliciter pro/
hibet, consensus partium aliquid operatur. Sed quando lex
expresse procedit vltra,annullando actum in contrarium,par/
tes renuntiare non possunt:vt per glo.in cap.statutum.in ver/
sicu.committatur.de rescrip.in vj.& est tex.nota.in c.dilecto. de
prebend.Et dicunt ratione comprobari,quia quando lex vltra
procedit annullando,videtur data forma:vt no. Bal.in d.l.j.&
forme non potest renuntiari:vt no.Bar.in l.de his.ff.de transa
ctio.Sed ista differentia non videtur vera: quia etiam quādo
lex simpliciter prohibet,non potest renuntiari:vt not. per glo.
in l.j.C.ne fideiuss.vel man.dot.& ibi Barto.& idem Bart.in di/
cta l.de his.Et casu quo posset renūtiari,quia vt ageretur sim/
pliciter de fauore partiū ita posset renuntiari, dato quod clau
sula annullatiua apponatur:vt probatur insti.de exhere.lib.in
princ.vbi requiritur quod filius instituatur, vel exheredetur:&
si hoc non fiat, annullatur testamentum. Et sic pro forma re/
quiritur,& tamen renuntiari potest.l.filio preterito.& ibi Bart.
ff.de iniusto rupt.& irri.testa.vbi inquit quod forme renuntiari
potest,quando respicit fauorem priuatum. Et hoc idem notat
Abb.per illum tex.in cap.fin.§.his autem.de offic.delega.in ij.
notab.Non obstat tex.in dicto cap.dilecti.de prebend.quia re/
spondetur, declarando vt dixi in cap.cum accessissent. de con/
7 stitut.†Et predicta conclusio limitatur,quando prohibitio le
gis habet causam perpetuam. Secus si temporalis sit:quia a/
ctus factus contra prohibitionem temporalem,valet: vt nota.
per glo.in cap.tua nos.de spon.duo.in glo.fin.& in cap.vides.x.
distinc.& in cap.ij.per illum textum, vbi est fundamentum hu/
ius limitationis,de ma.contract.contra inter.eccle.& per gloss.
in clemen.j.in ver.inhibentes.de iure patrona.Abb.hic,& Ale/
xand.in l.j.de liber.& posthum. Sed considerandum est, & dixi
potest esse speciale matrimonio, prout videtur sentire textus
in dicto capi.ij.in quo fundamentum consistit ibi, dum inquit:
licet enim contra interdictum ecclesie ad secunda vota trāsire
non debuerit,non tamen est conueniens, vt ob id solum sacra/
mentum coniugij dissoluatur.Et ad hoc facit,quia sunt plura
alia specialia in matrimonio:vt tradunt Mod.in cap.j.vt lite
non contest. Alias certe videtur eadem ratio quod actus non va/
leat contra legem prohibentem,licet temporalis sit:quia verū
8 est quod sit factum contra legem. †Secundo limitatur, quādo
lex prohibet. Secus ergo est, quando lex non permittit, vt no/
tabiliter dicit Salicet.in l.fina.in primo notab. per illum text.
iuncta l.precedent.C.de sentent.ex breuicu.recit. Et hoc sequi/
tur Alexand.in consi.xxiiij.inspecto processu.libro iiij. Sed vi
de eundem Alexand. qui hoc reprobat in dicta l.j. de liberis &
9 posthumis. †Tertio limitatur in prohibitione iuris ciuilis:se
cus est in prohibitione iuris pretorij:quia eius prohibitio non
reddit actum nullum. Ita dicit Paul.de Castr.in dicta l.non
dubium.per gloss.in l.iij.§.sed vtrum.ff.de mino.in verbo, non
puto.in fin.per ea,que notat Barto.in l. Julianus verum.ff.de
10 cond.indeb.†Sed tamen aduertendum est,quia pretor,& quili
bet alius,qui habet potestatem prohibendi actum, prohibēdo
simpliciter, videtur quod actus sit nullus, quia ratio regule
militat, quia est factus contra regulam. Secus vero si pretor
vellet tollere actum validum de iure ciuili:quia tunc non po/
test,nisi per restitutionem in integrum,prout loquitur gloss.in
dicto §.sed vtrum.& Bartol.in dicta l. Julianus. Et supra di/
cta habent locum,quando prohibitio est facta simpliciter a le/
ge absque pena.Secus si facta sit cum pena:quia illa pena spe/
cialis attenditur,& tollit generalem penam,que cōsistit in nul/
litate actus:argumen.l.sanctio legum.ff.de pen.dixi in capi.in
causis.de offic.delega.not.Bald.post Jacob.de Ra.in dicta l.
non dubium. Sed secundum Abb.hic, faciunt iura, que vltra
penam dicunt de nullitate actus. Et idem tenet Cardi. in cle/
men.prima.in iij.opposi.de rescrip.cum similibus,vt per Mo
dern.hic.Sed aduertendum est,quia Bartol.in dicta l.pretor.
ff.de no.oper.nunt.quem etiam Abbas hic refert, tenet cōtra/
rium,dum inquit,quod ex quo annullatio actus tendit in pre/
iudicium eius,cui pena imponitur:actus etiam est nullus. Al
legat l.j.ff.de his,que pen.nomi.& doctrina Barto.approbatur
communiter,vt dicunt Alexand.& Pau.de Cast.in d.l.pretor.
Adde Jacob.in l.transigere.versicu.contra communem. C. de
11 transact.†Pro solutione considero[b] duos casus.Primus est,
b quando lex,vel statutum immediate prohibendo imponit pe/
nam: puta si quis prohibeatur contrahere in aliquo casu sub
tali pena: nam tunc non videtur facta prohibitio simpliciter,
sed secundum quid,videlicet respectu pene.Et hoc modo pro/
cedit quod no.Bald.in dicta l.non dubium.& Abbas hic:quia
prohibitio satis operatur ratione pene.Unde non debet exten
di,vt etiam actus,qui de sui natura alias erat validus, annul/
letur,argumen.l.si preses.ff.de pecu.Secundus casus est, quan
do primo fuit facta prohibitio simpliciter,deinde pena statui/
tur:isto casu vera videtur,& procedit opin. Bart. Exemplum
statuto,vel lege cauetur quod quis non faciat talem actum,& si
aliquis contra faceret,soluat centum:quia cum primo fuit pro
hibitio simpliciter, actus in contrarium est nullus. in dicta l.
non dubium.& pena specialis, que postea imponitur,videtur
augere prohibitionem in preiudiciū eius,qui prohibetur.Un/
de inducta in odium non debent retorqueri in fauorem: argu.
l.quod fauore.C.de legi.& in l.legata inutiliter.de lega.j.Et hoc
probatur in l.iubemus.C.de sacrosan.ecclesijs. Pro quo adde
notabilem doctrinam Barto.in l.vniuersa.C.de precibus Im
perat.offerendis.Nec videtur verum quod in hoc ita sit, quia
lex vltima procedit,vt Abbas hic dicebat, quia textus funda/
tur in ista ratione:quia ea, que contra leges fiunt, habētur pro
infectis: & quia isto casu ex quo separatim facta fuit prohibi/
tio,& pena imponitur,videtur constare de mente legis:quo ca/
su actus remanet nullus:vt not.Barto.in dicta l.pretor.& suffi
cit etiam hoc constare ex coniecturis:vt no.Alexand.tradit in
12 consi.lxxvij.causa mota.libro iij.¶†Successiue Abbas dicit,
esse notandum, quod si lex post actum mandat solennitatem
adhiberi, tunc actus non est nullus ipso iure, illa solennitate
non interueniente,sed debet annullari.Gratia exempli,si statu
tum dicat quod de contractu facto gabella soluatur,alias con
tractus non valeat. Nam licet gabella soluta non fuerit, valet
c tamen contractus,sed annullari potest.Ita Barto.[c] post glos.
ibi concludit in dicta l.vniuersa.C.de precibus Imperat. offe/
13 rend.†Et hoc etiam procedit,vt dixi,si statutum dicat,non va
leat:quia intelligitur cum effectu.dicta l.vniuersa. nisi expresse
diceret,ipso iure:vel,ipso facto.iuxta glo.in regula,in penis.in
sexto.Et istam doctrinam,quam Abb.hic ponit,primus ad li/
teram Barto.tradit in l.ita quis.§.ea lege. versiculo, quero v/
trum.ff.de verborum obligat. dicens quod quando lex dispo/
nit super contractu iam facto, tunc ipso iure non annullatur,
sed per sententiam iudicis annullari debet, nisi expresse dica/
tur quod actus sit nullus ipso iure. Idem Bartol.in l.his con/
sequenter.§.primo,ff.familie erciscunde.cum similibus, vt tra/
dunt Modern.hic,& Ang.in consilio xxxvj.pro decisione quesi
torum.in princip.Petr.de Ancharan.in cōsilio xxj. ex narratis.
in fine. Romanus in consilio cciij.quo ad primum.in secundo
dubio.cum similibus,vt congerunt Moder.in dicta l.vniuer/
sa.in capit.cum dilecto.de rescriptis. Quorum omnium dictis
adde Romanum in consilio cccxxxvi. vt premissa consultatio.&
Imo.in consilio xliiij.in casu premisso.Aretin. in consi. lxxvij.
& ratio scribendi.Alexand.in consilio cxxv.omissis superfluis.
libro primo,& in consilio liij.visis.libro tertio.Sed omissis alle/
gationibus pro intelligentia est aduertendū diligenter: quia
verum est quod quando solennitas requiritur post actū,actus
a principio valet: quia non impeditur a solennitate requisita
post actum:& hoc clarum est,dicta l.vniuersa.Sed quādo illud,
quod post actum requiritur, nō sequitur, videtur quod actus
factus,qui erat validus,resoluatur,& annulletur.Et sic in effe/
ctu differentia videtur,quia quando aliquid a principio requi
ritur,si illud nō interueniat,actus a principio est nullus. Sed
quando ex post facto requiritur,& illud postmodum non fiat,
actus resoluitur:vt in simili habetur in l.secunda,ff.de in diem
addictio.Et ista resolutio videtur quod fiat isto iure, maxime
quando dicitur non valeat, prout loquitur textus in dicta le/
ge vniuersa. quia satis constat de mente legis: quia ista ver/
ba de sui natura important nullitatem actus ipso iure, capi/
tulo,quia propter.de electionibus.in clementina prima, de re/
scriptis.Unde licet pro preterito tempore actus fuerit vali/
dus,quia illa solennitas post actum requirebatur,tamē quan/
do postea apparet quod non fuit obseruatum illud,quod post
actum requirebatur, est eadem ratio quod actus non valeat,
quia est contra legem.Et si dicatur quod actus a principio im
peditur fieri, quod facilius est, argument.l.patre furioso.ff. de
his,qui sunt sui vel alie.iuris. dico, quod in lege est eadem po
tentia in vtroque casu,& de voluntate cōstat:ergo actus est nul
lus.Et ratio docto.in dicta l.vniuersa. videtur respicere vali/
ditatem preteritam antequam constet non fuisse seruatum
quod requirebatur: sed quando apparet non fuisset obserua/
tum quod requirebatur post actum,actus statim debet annul
lari: quia tunc verum est dicere quod sit contra legem prohi/
bentem, & maxime quando verba indicant nullitatem actus,
prout loquitur tex.in d.l.vniuersa. nec tali casu differentia vi/
detur an dicatur simpliciter, non valeat, vel exprimatur ipso
iure: quia aut consideramus validitatem actus a principio: &
vtroque casu actus validus erat, ex quo post actum solenni/
tas requirebatur. Aut consideramus validitatem actus, quan
do ipsa solennitas non fuit adhibita, que post actum require/

batur: ⁊ vtroque casu actus videtur nullus: quia est contra le-
gem, ⁊ maxime quando dicitur quod non valeat, prout loqui-
14 tur textus in dicta l. vniuersa. ¶ † In gloss. secunda ibi: condi-
tio, id est an sint serui, vel liberi: quia seruus non potest esse te-
stis. iiij. quest. iij. §. liberi. in cap. forus. §. testes. de verborum sig.
vbi textus rationem adducit. Et ad idem tex. in l. quoniam li-
beri. in authent. si testis productus dicatur. C. de testib. in l. qui
testamento. §. seruo. ff. de testament. facit textus iij. quest. v. cap.
nullus. in l. qui abstinet. ff. de rebus dubijs. in l. seruus. C. de iu-
dic. ⁊ not. Specu. in titu. de teste. §. primo, versicu. item quod est
seruus. Hostien. in Summa eodem titu. in principio. vbi citat
15 ista carmina, que allegantur in gloss. † Et notandum est quod
licet seruus non possit esse testis, poterit tamen scribere testa-
mentum. l. seruus. ff. de testament. de quo miratur ibi Joan. de
Jmo. Et quod dictum est de seruo, intelligitur quando debet
testificari in facto alieno, prout faciunt testes. Secus est in fa-
cto proprio: quia interrogari potest, ⁊ sibi creditur. l. quero. in
fin. ff. de edil. edic. iiij. quest. iij. §. item serui. in l. quibuscunque. ⁊
in gloss. penult. C. de seruis fugitiuis. ⁊ not. Specu. in loco pre-
6 allegato. † Secundo, quod dictum est de seruis, limitatur non
habere locum in subsidium: quia serui in defectum aliorum ad
mittuntur. iiij. quest. iij. can. si testes. §. serui responso. ⁊ in l. ser-
ui. ff. eodem titul. ⁊ not. Specula. in loco preallegato. ⁊ sequitur
Alber. Maleta. in tractatu de testi. in cap. de personis. que re-
pelluntur ratione persone. in princip. Sed considerandum est,
quod istud videtur intelligendum in actibus, qui de sui natu-
d ra[d] non cadunt verisimiliter in notitiam aliorum: vt in l. con-
sensu. C. de repud. alias secus: vt dixi in cap. tertio loco. supra ti
tulo primo. Non obstat textus in dicto §. serui. quia videtur lo
qui, quãdo seruus interrogatur de facto proprio, vt supra di-
ctum est, non quando seruus testificatur de facto alterius. Et
de alijs cognitionibus, de quibus glo. hic loquitur, non insisto
hic, quia inferius occurrent dicere in proprijs locis. Primus
intellectus in glos. audire. communiter approbatur, vt no. per
gloss. in l. curent. ff. eodem titu. ⁊ in l. si quando. C. eodem titulo,
cum similibus, vt tradunt Moder. hic, ⁊ idem gloss. in cap. con
stitutus. in verbo, satisfactori. j. de fideiusso. not. Bal. in authen.
17 hodie. in princip. C. de iuramen. calum. † Abbas successiue que-
rit an sit verum indistincte quod pars debeat citari ad viden-
dum iurare testes. Et expediendo materiam pluralem huius
decretalis, regula sit quod citatio sit necessaria, per istum text.
⁊ in l. si quando. C. de testi. Et secundum istam regulam consu-
luit Jmo. in consilio cxxxvij. nisi. Roman. in consil. cxcñ. sicuti.
in fin. Alexand. in consilio xxv. in causa. in fin. iiij. lib. Et talis ci
tatio, que requiritur, debet esse peremptoria, secundum Bald.
in dicta l. si quando. versicul. venio ad materiam: quia victoria
cause stat in probationibus. Sed contrarium tenet Abb. hic,
in quarto notab. idem Anton. de But. post Egidium ⁊ Joan.
Andr. in cap. consuluit. de offic. deleg. in capi. pastoralis. de ex-
ception. ⁊ not. Barto. in l. si finita. §. Julianus. ff. de damno in-
fecto. Alexand. ibi versiculo, item inquantum. Et ista videtur
communis opin. quam in effectu Moder. sequuntur hic, in pri
ma questione extra glo. Sed tamen pro opin. Bal. mihi vide-
tur text. in dicto cap. consuluit. in princip. de offic. delega. dum
ibi dicit peremptorie partes fuisse citatas, referendo ad prin-
cipium, quod loquitur de citatione ad recipiendum testes. Vi
18 de que ibi dixi, vbi plene examinaui. † Predicta conclusio am-
pliatur primo, vt talis examinatio facta parte non citata non
faciat indicium: vt not. Barto. in l. maritus. ff. de questionib. ⁊
Abb. hic inferius sequitur. Et hoc etiam tenet Aretin. in prin.
hic, per istum textum ibi: nullius momenti. ⁊ Mod. sequuntur
reiecta opi. Barto. ⁊ ibi gl. in l. res hereditarias. ff. de cri. expil.
here. ⁊ idem sequitur Alexand. in consi. clxxix. in causa. libro ij.
Jn contrarium tamen quod ista examinatio facta parte nõ ci
e tata faciat indicium, adduco glo.[e] notab. in cap. cum olim. j. in
verbo, fratrum. de priuileg. Et ad hoc facit, quia informatio
potest sumi a teste etiam non iurato. glo. not. quam ibi no. Bal
dus in capitul. j. §. si duo. de pa. tenen. Alexand. in l. milites. ff.
de testamen. milita. ergo pariter a teste non citata parte: quia
ista duo equiparantur, vt not. Bald. in authen. hodie. in princ.
C. de iur. calum. Et ad hoc etiam bene facit quod notat. Bart.
in l. admonendi. versiculo, quid si dicta testium. ff. de iureiur.
vbi tenet quod dicta testium contra vnũ, contra alium faciunt
presumptionem, si tamen citatus non fuit. Non obstat textus
hic, ibi: nullius momenti. quia hoc intelligitur quo ad proba-
tionem, ita vt possit propter hoc condemnari: non autem ista
verba excludunt presumptionem, per supra dicta. ⁊ de hoc vide
infra in vij. fallen. Et quia quandoque ista verba, nullius mo-
menti: accipiuntur pro paruo momento: vt in capitulo, pasto-
ralis. in princip. ff. de offic. delega. ⁊ quia ista sunt verba partis,

19 que Papa hic refert, ⁊ not. l. si quando. C. eod. titu. † Secundo
ampliatur predicta conclusio, vt procedat, etiam si causa sit ex-
pedienda iuris solennitate omissa: quia hoc esset per defensio-
nem, que per illa verba non excluditur: vt not. Bartol. in l. filio
fami. ff. de dona. ⁊ Moder. hic simpliciter sequuntur Areti. in
consi. lxij. ex facto. Sed aduertendum est, quia isto casu citatio
fit solum respectu iuramenti: quia pars nõ debet interesse exa-
minationi testium: vt not. Bald. in d. authen. hodie. in princ. C.
de iur. calumn. Et tali casu iuramentum testium tollitur: quia
est solennitas iuris ciuilis, vt ipse Bartol. dicit in d. l. filiofami-
lias. cum similib. vt Alexand. scribit in d. l. milites. C. de testam.
milit. Et citatio de se non dicitur defensio, nisi agatur de cau-
se cognitione, ita quod citatio sit ordinata ad defensionem: vt
not. Bald. in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Roma. in rubri.
de arbi. Cum ergo citatio respiciat iuramentum testium, non
videtur tractare de defensiõe. Et sic videtur cessare ratio Bar
tol. in d. l. filiofa. Nisi dicamus quod agatur etiam de defensio-
ne: quia tunc opponitur in personas testium. Sed replicari po
test quod tali casu, quando pars non fuit presens, etiam publi-
catis attestationibus opponere potest cõtra personas testium
vt not. Bald. ⁊ Salic. in l. si quis testibus. C. eod. titu. Moder.
in capit. presentium. col. ij. versic. sexto fallit. j. eo. Et secundum
hoc saluari potest quod not. Bartol. in l. ij. de naufra. C. lib. xj.
20 quem Moder. hic reprobant. † Tertio ampliatur, etiam si in-
dex ex officio procedat: vt not. Joan. Andre. in eod. tit. §. nunc
tractandum. in princip. in additio. ad Specu. Et ad hoc facit,
quia exceptiones, que opponi possunt in iudicio ordinario,
etiam opponi possunt, quando index ex officio procedit: vt no
tat Bartol. in l. ij. §. publici. versiculo, queritur. ff. de adulterijs.
Alexand. in consi. ⁊ viso. libro ij. ⁊ in proposito notat Bald. in c.
21 cum inter. de consuetud. † Quarto ampliatur etiam in delega-
to, cui simpliciter commissa sit examinatio testium: quia pote-
rit, ⁊ debet citare partem aduersam: vt no. Anton. de Butr. in
cap. constitutus. in quarto notab. de appellat. Et ad hoc facit,
quia ille, cui committitur examinatio testium, videtur habere
potestatem super dependentibus, ⁊ connexis: vt not. Ange. in
l. ij. in princ. ff. de iurisdi. omnium iudicum. Quinto ista regula
habet locum in publicatione testium, in qua citatio partis re-
quiritur: vt not. Barto. in authen. qui semel. versicu. quid si pu-
blicatio. C. de probatio. ⁊ not. Bal. in authent. si quis in aliquo.
versic. secundo dixi. C. de edendo. in l. publicati. in princip. C. de
22 testamẽ. † Limitatur predicta conclusio, vt non habeat locum,
quando agitur de informatione notorij: quia citatio nõ requi-
ritur: vt dicit Anto. de But. hic, versi. inquantum. Allegat Jn
noc. in cap. bone. de elect. ⁊ idem Bal. in l. qui testamento. §. per
contrarium. ff. de testamen. cum similibus, vt per Moder. hic,
qui concludunt dependere ex alio dubio, videlicet quando in
notorio valeat processus parte non citata. Sed considerãdum
est, quia hoc modo ista limitatio nihil importaret: quia si cita-
tio erit necessaria, pars citanda erit, secundum regulam: si non
erit citatio necessaria, nõ erit specialitas in isto casu, nec sumus
in terminis regule, que loquitur casu, quo ordo iuris requira-
tur: ⁊ ideo videtur dicẽdum hoc dictum habere locum, si alias
in notorio citatio requiratur: quia talis probatio non videtur
reo preiudicare: vt in simili not. Bartol. in l. fin. in fi. ff. de quest.
23 Secundo † fallit in examinatione persone, an sit habilis ad di-
gnitatem: vt Abb. hic concludit post Anto. de But. ⁊ Jnnoc.
quos refert. Are. videtur tenere contrarium: quia si agitur de
preiudicio electi, videtur quod citari debeat: vt not. in cap. su-
per his. de accus. in cap. j. de elect. in vj. facit textus in capit. licet
episcopus. de prebend. in vj. Sed breuiter ex mente Abb. distin
guendum est. Aut actus expeditur in iudicio contradictorio:
⁊ citatio requiritur. Aut extra iudicium: ⁊ citatio non est ne-
cessaria. Jta etiam distinguit Domi. in cap. si forte. in fi. de ele-
ctio. in vj. Et ideo collatio beneficij alicui facta, parte non cita
ta, valet: vt not. Cardi. in consil. cxxxij. primum an valeat. in se-
cundo dubio. in princ. Et quia in examinatione extraiudiciali
quis citari non debet: vt not. Bald. in l. neque natales. in fin. C.
de proba. cum si. vt Alexan. tradit in l. de vnoquoque. in princ.
ff. de re iud. Et idem no. Bal. in l. fi. col. ij. versi. ⁊ idem est, quan-
do Papa. C. vnde legit. vbi inquit quod si Papa mandat ali-
quem examinari, si est dignus, non est aliquis citandus: quia suf-
ficit probationem concludere soli examinanti. Et sequitur A-
lexand. in consil. cclvij. visis verbis. lib. ij. declarando tamen vt
ibi per eum. ⁊ no. per glo. in cle. j. de offic. deleg. ⁊ per Bald. in c.
cum inter. de consue. Tertio fallit in causa inquisitionis, secun
dum Anto. de Butr. hic. per capi. qualiter. §. debet. de accusat.
Sed Abb. hic tenet contrarium post Barto. in l. fin. in fi. ff. de
questio. ⁊ idem Bal. in l. iubemus. C. de probat. ⁊ idem Roman.
sequitur in consil. ccclxi. fuit vnus ex vobis. Et hoc de inquisi-
tione

24 tione consuluit. Imo in consil. cxxxvij. supra allegato.† Quarto fallit in causa heresis. capit. fin. §. j. de here. in vj. Abbas hic, & Roman. in dicto singu. in vj. fallentia. Sed tamen aduertendum est, quia text. in dicto capit. fin. non videtur hoc simpliciter probare in causa heresis, prout doctores dicunt. Sed hoc ideo limitate conceditur quod inquisitores hoc facere possunt, quando vident testibus graue periculum imminere, propter potentiam aduersarij: ergo non videtur speciale in causa heresis, sed generaliter videtur habere locum, quando imminet periculum testibus propter aduersarij potentiam, vt
25 statim dicam in sequenti casu.† Quinto fallit, secundum Abb. post Hostien. in capit. quoniam. in princip. vt lite non contestat. vbicunque subesset timor de potentia aduersarij. & idem Roman. in singu. allegato. & Domin. post Hostien. in capit. j. §. fin. de homicid. in vj. & in similibus idem tradit Abb. in capi. accepimus. de fid. instrument. cum simil. vt tradunt Modern. hic, & in dicto capit. quoniam. in vj. quest. Dicunt tamen Moderni post Aretin. quod sola potentia aduersarij non operatur hoc, nisi etiam concurreret timor mortis, vel absentie diuturne: quia est speciale in crimine heresis quod potentia aduersarij consideretur, dicto §. fin. ergo in contrarium est ius commune: vt no. Abb. post Anton. de Butr. in capit. preterea. lo ij. de spons. & ideo concludunt Modern. in dicto capit. quoniam. quod dictum Hostien. de iure non procedit. Sed tamen saluari potest, vt habeat locum generaliter, quando esset timor de potentia aduersarij, per s. alleg. Et quia, vt dixi supra, non videtur speciale in casu heresis, quia textus ibi hoc solum concedit, quando imminet periculum: ergo idem videtur in
26 alijs casibus, vbi de periculo agitur.† Sexto fallit, quando debet probari casus, qui occurrit in loco valde remoto: quia possunt in tali loco probationes fieri parte non citata: vt no. Bartol. per illum textum, in l. ij. ver. nota mirabilem practicam. C. de naufra. libr. xj. Et ad hoc faciunt multa specialia propter necessitatem, que Roman. connectit in l. si vero. §. de viro. ff. solute matrimon. in liiij. fallen. Et alia plura de necessitate tradunt Moder. in capit. cum quidam. in fin. de iureiurando. in capitu cum accessissent. de constitut. Sed quantum ad dictum Bartol. in dicta l. ij. considerandum est quod procedit duobus concurrentibus. Primo dummodo tales probationes exhibeantur intra annum, prout loquitur ille textus, & notat Bartol. ibi. Secundo, quando agitur de probando casum ad effectum, ne quis indebite, & sine culpa sua damnum patiatur: quia tunc probationes leuiores etiam ex coniecturis admittuntur: vt not. Bart. in l. quod presens. C. de murile. libr. xj. & in l. si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edend. cum si. vt tradit ibi Alexand. & idem Alexand. in consil. xlviij. quoniam per excellentissimũ. lib. iiij. & consil. xxiiij. animaduersis. lib. ij. & in consi. lxix. viso. in princip. eod. lib. Et hoc facit pro mercatoribus habentibus societatem cum alijs: quia dum aliqui sunt in itinere, vel in alio loco, & a predonibus spoliantur, possunt facere testes recipi super spoliatione, vt fidem faciant socijs. Ratio est, de qua supra, ne quis indebite, & sine sua culpa, &c. Et hoc socijs non citatis potest facere, dum tamen talis casus eueniret in loco valde remoto: nam tali casu lex dispensat quod testes recipiantur parte non citata: quia hoc videtur minus malum, hoc est, minus preiudiciale, quam quod alter nõ possit probare casum, sine sua culpa damnum pateretur: & ideo debuit fieri hoc, quod partibus minus nocet. l. j. ff. si quis cau. & colligit Paul. de Cast. Secus autem videtur, si non tractatur de damno euitando: quia illud dictum non haberet locum, etiam si esset casus, in quo possit culpa parti imputari, per ea, que not. Bart.
27 in d. l. si quis. §. penult. ff. de eden. † Tertio fallit, quando lex non requirit solennem probationẽ, sed contentatur argumentis, & presumptionibus: quia tunc testes recipi possunt parte non citata: vt not. Do. post Host. in c. j. §. si. ver. not. j. de homic. in vj. Contrarium dicunt Aret. & Mod. quia secundum communem opin. testes examinati parte non citata etiam non faf ciunt indicium. Sed tenendo[f] quod s. dixi, quod imo faciunt indicium rationibus s. allegatis, hoc dictum videtur verum, & bene procedit: & facit quod s. proxime dictum est in preceden
28 ti limitatione.† Octauo fallit in declaratione testium, videlicet quãdo repetitur testis ad declarandum dictum suum, que potest fieri absque partis citatione: vt not. Bal. in auth. hodie. in princ. C. de iur. calum. & Mod. simpliciter sequuntur. Adde Paul. de Cast. in consil. lj. quia exceptionis. Petr. de Ancb. in consil. cxxvj. ad dubia. cum si. vt dixi in ca. pastoralis. §. verum. in princi. de app. Et adde quod hoc dictum limitatur, vt not. tradit Joan. de Ana. in consil. lxxxiiij. videndum est. Alias limitationes prosequuntur Mod. hic. quibus addatis quod re
g gula s. dicta non habet locum in crimine lese maiestatis[g], sicut non habet locum in crimine heresis: vt tradit Petrus de Ancb. in consi. lxxviij. in ij. dubio. incip. ex predictis. Item po
b stremo non habet locum, vbi stylus[b], & consuetudo esset in contrarium quod testes reciperentur parte non citata. Ita Alex.
29 concludit in consil. lxv. habita super contentis. libr. ij. ¶ † In glo. ineuitabili. Abb. finaliter cõcludit quod si iudex scit impedimentum partis, receptio testium facta parte absente nõ valet. Si vero ignoret, debet receptio retractari, constito de impedimento: vt per eum hic. Et idem tradit Bar. in l. ij. §. si. ver. circa hoc quero. ff. de cust. re. & in l. quesitum. in princip. ff. de re
30 iud. cum si. vt tradit ibi Alexand.† Et secundum istam distinctionem primo infertur quod sententia iudicis de impedimento legitimo vitiat etiam sententiam interlocutoriam, prout est receptio testium. Facit textus in cap. querelam. de procura. & in c. si duobus. de appel. & sentit Bal. in c. j. ver. pone, aliquis. de mili. vas. qui contu. est. Et propter hoc Mod. reprehendunt Bart. qui aliter dicebat in sententia interlocutoria in l. fin. ver. item predicta vera. ff. de in integ. restit. Sed tamen opin. Bar. defendi potest in interlocutoria modici preiudicij prout ipse loquitur, videlicet in primo decreto, in quo ratio manifestissima videtur: quia ad primum decretum deuenitur absque contumacia: vnde contra absentem causa Reipub. interponitur. l. ignorare. C. de restitu. milit. & etiam contra pupillum. l. in possessionem. C. j. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Secus autem in alia interlocutoria preiudiciali, prout Bar. ipse distinguit in dicta l. fin. Secundo ex predicta distinctione Abb. infertur quod iudice ignorante impedimentum, examinatio valet, sed potest retractari, contra Joan. An. cuius opin. saluari potest in ficto contumaci, videlicet in citato ad domum: vt cõcludunt Aret. Abb. & Moder. hic. Sed aduertendum est, quia rationes, que per Abb. cõtra Joan. And. adducuntur, etiã militant contra fictum contumacem, quia probato impedimento, apparet illũ
31 non fuisse cõtumacem: & illa ficta cõtumacia resoluitur. ¶ † In glo. penult. conclusio glo. est, quod non valet examinatio testiũ facta, parte nõ citata. Fallit in casibus supra dictis. Alium casum Abb. addit, quem ponit Bartol. in l. Theopompus. versi. quero. ff. de do. preleg. vbi inquit quod quando testator in testa
i mento disposuit stari[i] dicto alicuius, potest ille deponere absque eo, quod pars citetur: quia persona illa approbata est. Abbas ipse tenet contrarium, quod etiam tali casu citatio requiratur, quia debet iurare: vt not. in dicta l. Theopompus. ergo videtur quod pars citari debeat: sicut in testibus, in quibus fit citatio ad videndum iurare testes: & quia pars potest illum electum per indirectum reprobare, dicendo quod non sit ille, de quo testator sensit. argumen. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tute. & quia non debet stari dicto notarij, vel iudicis, qui non iurauerit. Sed tamen non videtur recedendum ab opin. Barto. que communiter approbatur. Nam illam sequitur Anton. de But. in cap. veniens. el j. §. eod. vbi inquit quod iste textus procedit in teste, cuius persona non est approbata. Secus est in casu, in quo loquitur Barto. in dicta l. Theopompus. & idem sequitur Roma. in consi. lxj. licet multi. Alexan. in consi. liiij. circa id, de quo queritur. lib. ij. & And. Sicu. in consi. xviij. libro secundo. Non obstant rationes Abb. & primo quod dicitur de iuramento testium: quia citatio in iuramẽto testium requiritur: quia opponi potest in personas testium. Secus est in isto casu, in quo persona est approbata. Non obstat quod opponi possit: quia non sit ille, de quo testator sensit: quia hoc semper poterit allegari. Non obstat quod nõ debet stari dicto notarij, qui non iurauerit, quia contrariũ videtur verum, quod imo credatur notario asserenti de iuramento: vt not. in ca. tuis. infra eodem.
32 ¶ † Extra glos. Abb. querit an testes citari debeant ad hoc, vt eorum dicta valeant. Et breuiter concludit quod non: quia sufficit quod aperte producti sint absque alia citatione. Et idem tenet Barto. in l. post legatum. §. is vero. ff. de his, quib. vt indi. Bal. in authen. sed nouo iure. in ij. no. C. si cer. pe. & in c. tertio loco. s. tit. proximo. cum si. vt tradunt Mod. hic, & Alex. in consi. lxviij. & viso. libr. ij. & Alb. in l. nec honore. C. de episc. & cle. & idem
k Alb. Male.[k] in tract. de testibus. in cap. de solennitate, que requiritur in testibus producẽdis. Et adde vnum casum, in quo testes debent citari, in l. si quando. vbi Bal. C. eod. tit. Adde do. Hippo. de Marsi. in singu. cxl. incip. testis. Adde Riminaldũ in rub. C. de in ius voc. versi. successiue queritur. Et licet regulariter in testibus non requiratur citatio, debet tamen testis produci a parte, vt dictum est: alias si sponte se efferat ad dicẽdum testimonium non citatus a iudice, neque a parte productus, suspectus esset, & testimonium eius non valeret: vt notat Bart. in d. §. is vero. & in l. vxori. §. j. ff. de fal. cum si. vt per Mo
33 der. hic, & per Alex. in consi. lxviij. s. alleg. † Hoc tamen limitatur primo, nisi iudex deferat iuramentum: quia tunc monitus

videtur, et dictum eius valet: vt no. Bald. in c. j. §. porro. versi. in eadem glo. ibi: non coactis. in tit. que fuit pri. cau. be. amit. Idē Bal. in l. presbyteri. la j. versi. secundum aliam expositionem. C. de episco. et cler. et Flo. in l. lege Julia. ff. eodem. Sed dubitatur, quomodo debet probari iuramentum. Dic vt per Bal. in d. l. presbyteri. quod statur assertioni notarij. Sed tunc insurgit difficultas, quia, secundum hoc, nunquam repelletur testis ex eo quod dicatur se ingerere: quia semper testibus iuramētum defertur. l. iurisiurandi. C. eod. est tex. in ca. nuper. et in ca. tuis. j. eod. Are. in c. j. s. eo. et Mod. hic dicunt quod ex quo pars erat presens tempore iuramenti, et nihil opposuit, videtur personā testis approbare: vt not. in l. si quis testibus. C. eodem. et ista ratione habilitata videtur. Sed in ista resolutione aduertendū est, quia attenta tali ratione iuramentum nihil operatur contra intentionem Bal. qui vim facit in ipsa delatione iuramenti: et ratio Moder. et Areti. procederet, etiam absque iuramento: quia pars tali iuramento renuntiare potest. cap. tuis. j. eod. Unde pro resolutione clariori considero tres casus. Primus casus est, quando pars fuit presens, et contradixit: et tali casu repellitur testis, qui se ingerebat, vt supra dictum est. Secundus casus est, quando pars presens tacuit: et tunc habilitatur testis, qui se ingerebat. Et hoc etiam haberet locum, dato quod iuramentum testibus delatum non fuisset: quia videtur remissum a parte, que potest, d. c. tuis. Tertius casus est, quando pars non fuit presens: quo casu absens nūquam videtur testis personam approbare: vt not. Bal. in d. l. si quis testibus. Et isto casu videtur procedere dictum Bal. quod si apparet iuramentum fuisse delatum a iudice, satis probatur quod testis non se ingerebat: quia ita presumitur ex delatione iuramenti. Secus vero si prius apparuit, testem se ingerere: quia illa suspicio, de qua cōstat, non purgatur iuramento, quod defertur a iudice ex necessitate. argumen. eius quod no. Bald. in authen. offeratur. in ij. not. C. de lit. contest. et in l. ij. in fi. not. C. de bon. autho. iud. possi.

34 ¶ † Successiue Abb. querit, an in admissione articulorū pars debeat citari, et ipse finaliter concludit, quod sic in ipsa productione articulorum, non autem in admissione. Sed tamē, quod etiam in admissione pars citanda sit, tenet Anton. de Bu. hic, Imol. Aret. et Mod. sequuntur: quia talis admissio est sententia interlocutoria, in qua citatio requiritur: vt not. Bart. in l. si opus. ff. de oper. noui nun. et in l. nec quicquam. §. vbi decretum. in princ. ff. de offic. procon. Et quod in sententia interlocutoria in preiudiciali requiratur citatio, est communis opi. vt Alexā. dicit in l. recusare. in princi. ff. ad Trebel. et vltra ea, que dicunt Alex. et Moder. in dicta l. si opus. adde Ro. in consi. lxxj. circa primum. Card. in consi. lxxij. in princ. videtur. in fi. Abb. in consilio xxxiij. super questionis materia. libro ij. et ad idem Abb. in consilio lxviij. incip. quanquam. lib. ij. Et in terminis de admissione articulorum hoc etiam tradit Are. consi. lxxv. diligenter et mature. Et ista conclusio de admissione articulorum procedit, quando iudex pronuntiat. Secus videtur si simpliciter procedit ad vlteriora: quia tunc non cadit citatio, sed bene appellari potest, vt Abbas hic concludit per capit. ex parte. el ij. de app. vt dixi ibi, cum simil. Et ad declarationem notandum est quod articuli impertinentes admitti non debent: vt notab. Abb. hic dicit: vt not. Barto. in l. si duo patroni. §. idem Julianus. ff. de iurein. Bal. in l. ad probationem. la j. per illum tex. in ij. nota. C. de proba. et in l. qui defensor. §. qui interrogatus. ff. de

l interrog. act. Et articuli pertinentes[l] dicuntur, si faciant quoquo modo ad causam, directe, vel indirecte: vt no. Bal. in d. l. si duo. §. Julianus. in fin. et in c. licet causam. de proba. vbi allegat Jaco. But. in l. incerti. C. de interd. et idem Bal. in l. ordinari. C. de rei vend. Et modicum etiam ad conferentiam pertinere dicuntur: vt no. Bal. per illum text. in cap. quoniam. j. eo. et in l. ad probationem. la j. in iij. not. ad fi. C. de prob. et in dubio capitula debēt admitti: quia hoc videtur minus preiudiciale partibus,

35 per tex. in l. j. ff. si quis cau. et quod ibi Pau. de Cast. † Et in dubio etiam practicatur quod admittantur, saluo iure impertinentium: ne processus retardetur: vt not. Host. Jo. And. Abb. Bal. post glo. pen. in c. cum contingat. de offi. deleg. vbi Ant. de Bu. dicens quod multoties ita practicauit. et dixi in l. in specia li. ff. de rei vendi. quod generalis practica ita inoleuit: et no. etiā Bal. in l. fi. in fin. C. qui legi. perso. et tradit Alex. in dicto §. Julianus. Et licet iudex tali casu cautela vti possit, melius tamen videtur hoc a principio discutere, ne partes vexentur superfluis litibus et expensis, et talis cautela Rome non seruatur: vt no. Card. in dicto cap. cum contingat. et ibi And. Sicu. in glos. pen. Illud enim notandum est, quod si iudex admisisset articulos tanquam pertinentes, etiam factis probationibus, possit reijcere: quia talis admissio fuit sententia interlocutoria, que reuocari potest: vt no. dicit Car. in cle. sepe. §. et quia. in vj. no. de

ver. sig. De hoc vide que dixi in c. quoniam contra. in glos. fi. in

36 iij. conclusione. s. tit. proximo. ¶ † Penultimo secūdum Abb. queritur, si citatus fuit dominus, et non procurator, qui litem

m fuerat contestatus, an valeat processus: et concludit quod nō[m]. Idem tenet Bar. in l. procuratoribus. C. de procu. in l. furioso. de re iud. et no. Bal. in l. si quando. in vij. q. C. eo. cum simi. vt tradunt Mod. hic, et Alex. in d. l. furioso. et d. l. procuratoribus. Et adde quod idem esset, si fuisset citatus alius procurator, qui nō esset dominus litis: vt no. Alex. in consi. cxxiij. viso processu. libro ij. Et ista conclusio limitatur primo, nisi dominus citatus comparuerit: quia ipse vtiliter est dominus instantie: et tali iure vtili vti posset sine cessione. l. in cause. §. fin. ff. de procu. Abb. hic, et Barto. in locis preualleg. Sed contra istam rationem arguit Imo. in d. l. furioso. in fi. quia dominus comparendo non potest procuratorem inuitum reuocare. l. post litem. ff. de proc. et dicit Aret. hic quod ius vtile instantie nō videtur transire sine cessione: quia si transiret, dominus illo vti posset, procuratore inuito: et ideo ius vtile domino queritur hic demum, finito mandato. Ita intelligitur tex. in d. l. in cause. §. fin. Ista tamen limitatio Bar. saluatur alia ratione, quam Abb. adducit, scilicet quando dominus comparuit procuratore presente, et nō cōtradicente. c. si quem. cum glo. de procu. in vj. et ita etiam Bart.

37 loquitur in d. l. procuratoribus. † Secundo limitatur, nisi procurator qui fuit litem contestatus, esset impeditus: quia tūc dominus citari potest: vt not. Domi. in d. c. si quem. versi. secus. in vj. not. Tertio ista conclusio videtur posse limitari, vt non habeat locum in causis summarijs, ex eo, quod no. Bar. in tracta. ad reprimendum. in verbo, figura. circa fi. vbi tenet l. j. C. de sententen. non habere locum in sententijs. Et hoc dictum pro singu-

38 lari posuit Ro. in nota. suo xx. incip. quod res prima. † Ultimo ad declarationem vltime questionis, quam Abb. ponit, premittendum est, quod si dati sunt duo procuratores in solidum in causa, cum clausula quod non sit melior conditio occupantis: talis clausula non operatur generaliter prout verba sonant: q: si vnus sit litem contestatus, et non sit impeditus, et velit litem prosequi, alter non poterit se intromittere: et talis clausula isto casu nihil operatur. Sed quādo ille, qui preoccupat, fuit litem contestatus, et non potest, vel non velit litem prosequi, alter admittitur virtute illius clausule: vt est casus in c. si duo. §. ceterū. et ibi Pet. de Ancbar. in vj. not. Nam sine illa clausula, quando sunt duo dati procuratores in solidum, et vnus preoccupauit, alter se intromittere nullo modo pōt, dato quod ille, qui preoccupauit, sit impeditus, seu nollet litem prosequi: q: per preoccupationem alterius ipse desinit esse procurator. l. pluribus. ff. de procu. ibi: vt posterior non sit in eo, quod prior petijt procurator. Sed per illam clausulam remanet procurator in habitu, et ille habitus deducitur ad exercitium, altero, qui occupauit, impedito, vel nolente prosequi, ipse tunc admittitur, vt declarat Pau. de Castr. in dicta l. pluribus. Et ideo ad questionem vltimam, quam Abb. hic sequitur, bene infertur, quod licet vnus preoccupauerit, alter tamen prosequi, quia reperitur procurator, et ideo valet iudicium, nisi opponatur per illum, qui prius occupauit.

¶ Additiones.

a ¶ Inferebam. Consi. clviij. et in l. j. C. de sec. nup. et in l. fi. nu. 7. C. vnde legi. et male, vt dixi ad Dec. in d. l. fin.

b ¶ Considero. Idem in effectu Dec. s. de consti. c. nam concupiscentiam. lec. ij. de constit.

c ¶ Bart. Idem Panor. in c. quoniam frequenter. et ibi Fely. vt lite non contest. Roma. consi. ccij. Bertach. trac. gabella. And. Tiraq. in l. si vnquam. versi. reuertatur. nu. 198. Anton. Corset. in singu. in ver. valeat.

d ¶ Sui natura. Dec. s. de probat. cap. j. numero 31. cap. tertio loco. numero 4.

e ¶ Gloss. Sed est bonus tex. in l. quero. §. fin. de edil. edicto. et ibi Ang. Alex. consi. xxiiij. nu. 40. lib. ij. vbi dixi: adde Alexan. consilio cclvij. lib. vj. consi. cccxj. lib. ij. Areti. consi. clxiiij. Curt. Juniorem consi. cvj. Dec. consi. liiij. Aymo. cōsi. cxcviij. in fi. Affli. decisio. Neapo. xl. nu. 10.

f ¶ Sed tenendo. Imo licet faciant indicium, tamen intelligitur, nisi citatio partis studiose omissa sit, cum posset citari, et adhuc prout iudex omnibus inspectis arbitrabitur, et sic non infertur.

g ¶ Maiestatis. Imo in vtroque crimine requiritur: vt in ceteris, et ita practicatur.

h ¶ Stylus. Imo ille stylus est abusiuus.

i ¶ Stare. Alexā. consi. liiij. lib. ij. consi. lxxj. nu. 7. lib. iij. Maria. Socin. tractat. de citatio. articu. vij. numero 41. Jason consilio cclvij. lib. ij.

k ¶ Alberic. male. Scilicet Albericus malefa. non ille Rosates Parmen

Parmensis, sed recentior consiliarius Francisci ducis Mediolani, quem citat Fel. c. accedens. j. vt lite non contest. & Cur. Senior consi. lxxij. nu. 3.

l ¶ Pertinentes. Dec. l. j. nume. 13. nume. 50. si cer. pet. & consilio clxij. per totum.

m ¶ Quod non. In contrarium est praxis, quod in perducendis testibus citandus est dominus, & non procurator: quia etiam omnia litis acta non in procuratorem, sed in dominum concipiuntur: & vetus formula iuris scripti exoleuit. Guido Pape decisio. Delphin. cccccxxxi. Egid. Bellamera. cap. querelam. numero 8. de election. damnat subtilitatem d. l. j. vt noxiam & inutilem. [redacted]

1 ¶ Verbum, aliquid, verificatur etiam in minimo.
3 Iudex ad simplicem denuntiationem criminis potest inquirere.
4 Testes auocari possunt etiam de alia prouincia.
5 Mulier de iure ciuili regulariter testificari potest in causa ciuili, vel criminali.
6 Mulier potest esse testis in testamēto ad pias causas, 7. & in testamento inter liberos, & in codicillis. 8.
9 Mulier testificari non potest in causa feudali.
10 Mulier de iure canonico in criminalibus non potest esse testis.
11 Socij criminis admittuntur ad faciendam praesumptionem.

Quoniam. ¶ Primo nota, quod licet laicus non admittatur contra clericum, quando agitur criminaliter, secus tamen est si agatur ciuiliter de crimine: vt hic. & glos. ita etiam videtur intelligere tex. hic. & idem Feder. in consil. xxiij. tertius electus. cum simi. vt tradunt Moder. hic, in princ. Sed aduertendum est, quia hic non dicitur quod reciperentur in testes, ita quod absolute probarent delictum, sed pro instructione ad perscrutandum veritatem secundum formam commissionis, in qua praecise erat scriptum, quod deberent transmitti omnes
2 qui aliquid scirent: † quo casu verbum, aliquid, verificatur in minimo: vt no. Bal. hic. Et ad hoc est not. dictum Barto. in l. si seruum. §. praetor ait. ff. de acqui. hered. facit glo. not. in clemen. j. de foro compet. in verbo, parte. Et ideo illi tantum, qui facerent indicium, etiam erant adducendi. Et ista ratione etiā socij criminis, & laici contra clericum, etiam si agatur criminaliter, debuissent admitti, quia faciunt indicium: vt no. in cap. de cetero. j. eodem. Et ad illud, quod dictum est de dictione, aliquid, que verificatur in minimo, hoc limitari potest, nisi subiecta materia aliter suaderet: nā minoribus xxv. annis succurritur, qñ aliquid damni passi sunt. l. minoribus xxv. annis. ff. de mino. & tamen pro minimo damno non datur restitutio. l. scio. ff. de in integrum restit. ex tex. iuncta glo. in verbo, summam. & in clement. j. de in integrum restit. Et quod pro minimo praetor videatur etiam curam habere, vide Picum in auth. praeterea. C. vnde vir & uxor. in vij. col. in ver. in contrarium tamen faciūt.
3 ¶ † Secundo no. iudicem ad simplicem denūtiationem criminis, posse ex inquisitione procedere, secundum Anto. de Butr. hic. Sed Abb. dicit hoc dictum non esse verum: quia text. hic debet intelligi secundum alia iura, & sic seruata forma. ca. qualiter & quando. de accu. Et ad hoc facit, quia in text. simpliciter dicitur, aliqua fuisse denuntiata: vnde intelligi potest per famam. Dictum tamen Anto. de But. saluari potest, secundum Aret. in denuntiatore publico, ad cuius dictum formatur inquisitio, in ca. praeterea. de testi. cog. Vel textus iste videtur procedere in summo pontifice, prout loquitur, quod notādum est.
4 ¶ † Tertio no. quod testes auocari possunt etiam de alia prouincia. Ad idem facit text. in l. iij. §. fin. ff. eod. licet tamen Abb. hic dicat quod Papa hoc facere non consueuit: vt no. in c. cum causam. j. eod. Et ideo solet dari remissoria ad partes. Et secūdum Ioan. And. in cap. praesentium. in glo. j. eo. ti. in vj. est in arbitrio iudicis an remissoria concedatur. Sed tamē communiter doc. tenent quod primo iudex teneatur remissoriam concedere: vt no. Spec. in tit. de iur. calum. in ver. quid ergo. Lap. in alleg. xlvj. an in causa matrimonij. Car. in cle. j. in vj. q. de of. del.
5 cum si. vt dixi in c. j. in fi. de app. ¶ † In glos. j. ex his, que Abb. dicit post glo. tres conclusiones colliguntur. Prima est, quod mu
a lier [a] de iure ciuili regulariter potest testificari in causa ciuili,
b vel criminali. Secunda, quod de iure canonico [b] non potest, si agatur criminaliter de crimine. Tertia, quod si causa sit ciuilis, vel agatur de crimine ciuiliter, etiam de iure canonico admittitur. Circa primam, ista cōclusio communiter tenetur, vt hic dicitur, & no. Spec. §. j. eo. ti. ver. item quod est mulier. Imo. in l. qui testamento. §. mulier. in fin. ff. de testamen. & tenet gloss. in §. testes. in ver. mulier. insti. de testa. & in c. mulierem. xxxiij. q. v. in c. ex eo. xv. q. iij. Et pro ista communi opi. Aret. hic, & in d. l. qui testamento. §. mulier. alleg. tex. in l. iij. §. lege Iulia. ff. de testi. vbi in accusatione legis Iulie de vi publica repellitur mulier, que corporis sui questum fecit, ergo videtur quod alie mulieres admittantur. Sed responderi potest quod argumentū ibi a contrario sensu sumi non potest: quia ibi etiam dicitur quod in illo casu impuberes repelluntur, & tamen non sequitur quod in alijs casibus admittantur. Unde cōmunis opi. efficaciter probatur in l. ex eo. ff. eo. vbi illa ratio specialitatis, per quam Iuriscon. ibi refert, quod regulariter non sit mulier producta: pariter infert quod non prohibita, etiam in criminalibus. Et ibi Flo. per illum tex. sequitur communem opi. Et ista communis opi. habet equitatem, quando veritas per masculos haberi nō potest, vt dicit Io. And. in addit. ad Spec. eo. tit. §. j. versi. item quod est mulier. quem Abb. hic refert, & sequi videtur. Et idem Imo. in d. l. qui testamento. §. mulier. Alexā. in consi. xxiiij. animaduersis. libro ij. Quasi doctores velint quod de rigore iuris procedat opi. Iac. de Are. in d. §. mulier, qui dicebat contra cōmunem opinionem, quod si mulier in testamento repellitur, a fortiori debet repelli in criminalibus, quādo agitur de vita hominis. Sed aduertendum est primo ad istam rationem Iaco. de Aret. quam Abb. hic refert, & ad eam doct. non respondent. Potest responderi, quod de casu speciali in testamento, nō bene arguitur ad causam criminalem, respectu testiū de quibus agitur: quia sequeretur quod in criminalibus requirerētur septē testes, sicut in testamento: & tamen in criminalibus ordinaria probatio sufficit duorum testium, sicut in ciuilibus: vt per glo. ij. q. v. c. presul. Ergo concludendum, quod mulier admittatur, cum regulariter non sit prohibita. Et dato quod mulier prohiberetur testificari in criminalibus, tamē deberet admitti in subsi
c dium [c] per ea, que late Alex. scribit in consi. lxiiij. viso themate. lib. j. vbi concludit pluribus rationibus quod minor xxv. annorū, qui repellitur in criminalibus, non tamen debet admitti in subsidium. Pro opi. tamen Iac. de Are. facit, quia femine non dicuntur omni exceptione maiores, per rationem tex. in ca. forus. §. fi. de ver. sign. & ideo non debēt admitti in criminalibus: vt tradit Bartho. Veron. in consi. xxxij. quidam rustici. in j. dubio. quia in criminalibus requiruntur testes omni exceptione maiores: vbi ipse dixit, & tradit Alex. in consi. xj. circa primum. in princ. lib. j. Sed tamen communis opi. videtur esse in cōtra
6 rium in muliere, vt supra dictum est. † Retenta communi conclusione, limitatur primo non habere locum in testamentis. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. in §. testes. insti. de testa. Et ista limitatio restringitur tribus modis. Primo vt non procedat in testamento ad pias causas, in quo mulier testificari potest: vt no. Bal. in l. j. in fi. C. de sacrosan. eccle. cum si. vt tradunt Mod. hic, & Alex. in consi. cv. viso. lib. iiij. & Corn. Peru. in cōs. cxv. videtur. lib. ij. Est verum quod Rom. tenet contrarium in authent. similiter. in xvj. speciali. in vltima voluntate. C. ad leg. Falc. in ca. relatum. el j. de testa. vbi testamentum ad pias causas, debet probari duobus vel tribus legitimis testibus: ergo videtur quod mulier non admittatur: quia mulier non videtur legitimus testis in testamento. Sed respondetur quod non requiritur quod sint legitimi secundum leges, sed secundum canones: vt expresse dicitur in d. c. relatum. Et ratio, que ibi allegatur, hoc ostendit, dum dicitur quod in ore duorū, vel triū, &c. Nam ista ratio declarat quod testes debeant esse legitimi, secundū regulam communem. Et ad hoc bene facit text. in l. Lucius. ff. de test. mil. vbi similiter legitimis probationibus debet probari, & tamen probatio ordinaria sufficit, vt ibi no. & in l. j. ff. eo. tit.
7 Secundo † restringitur in testamento inter liberos: vt no. voluit glo. in auth. quod sine. C. de testa. & Bal. ibi rationem addu cit: quia quod masculi requirantur, statutum fuit de subtilitate iuris ciuilis, que non attenditur inter liberos. Et pari ratione idem esset dicendum in testamento militis. Et hoc videtur sentire gl. in d. auth. quod sine. que alleg. text. in l. Lucius. de testa. mili. Et eadem ratione idem videtur dicendum, si statutum dicat valere testamentum cum duobus vel tribus testibus: quia tali casu statutum videtur considerare ordinariam probationem:
o vt no. per Mod. Peru. [o] in d. auth. quod sine. † Tertio restrin
8 gitur non habere locum in codicillis, in quibus mulier prohibita non reperitur: vt voluit gl. no. quam doc. ibi communiter sequuntur, in l. fi. in glo. pen. in fi. C. de codic. Sed tamen in contrarium facit: quia prohibitio facta in testamento, etiam videtur habere locum in codicillis. l. ij. ff. de lega. j. l. si quis in graui. ver. si quis codicillos. ff. ad Silla. l. verius. §. qui codicillos. l. iure conficiuntur. §. codicilli. ff. de iure codi. l. discretis. C. qui test. fac. poss. & specialiter facit l. hac consultissima. ver. cne in tu. cē

modum.eo.tit.qui test.fac.poss.vbi solennitas requisita in testamento,etiam habet locum in codicillis. Et hoc in contrarium expresse reperitur in d.l.fi.C.de codi. Secunda conclusio supra facta fallit in scriptura priuata,in casu l.scripturas. C.qui po. in pig.ha.vbi requiritur subscriptio trium virorum, ⁊ subscriptio mulierum non sufficeret:vt Bald.ibi dicit per illum text. ibi:trium,vel amplius virorum. Facit textus in l.j.ff.de legi.⁊ quod ibi Barto.per illum text.in ver.virorum.Dicunt tamen Mod.ꝙ de ista fallentia dubitari potest:qꝛ non habet in se rationem specialitatis.⁊ in d.l.scripturas.videtur fieri expressio de viris,ratione maioris frequentie, vt in simili habetur.in l.j. ⁊ ibi glo.C.de rap.virg.⁊ in cle.j.in ver.residentes.de rescr.Non obst.tex.in d.l.j.ff.de leg.quia ibi agitur de constitutione legis, que in iurisdictione consistat, que nõ cadit in feminas. Et pro ista cõclusione Mod.videtur text.⁊ Bal.ibi no.in c.vniuersis. j.codẽ.ibi:nunquam duorum,vel trium testium virorum:nam illa verba non includunt mulieres:vt not.Bal.ibi,⁊ Mod.sequuntur,dicentes ꝙ destruitur dictum Bal.in d.l.scripturas. Sed pro defensione Bal.considerandum est ꝙ in d.c.licet vniuersis.illud verbum,virorum,non ponitur cum ministerio: qꝛ illa regula generalis erat communis ita feminis sicut masculis.Secus videtur in d.l.scripturas, in qua ponitur casus specialis, in quo priuata scriptura equiparatur instrumento publico,⁊ tres testes ad minus requiruntur.Unde ista,que in illo casu speciali requiruntur,suadent quod etiam illud verbum,virorum,ponatur ibi cum ministerio. 9 †Tertio limitatur conclusio supra facta,vt non habeat locum in causa feudali,in qua femine testificari non possunt,secundum vsum nostrum Mediolanen.vt dicitur in c.j.in fi.quot test.sint neces. ⁊ Bal. ibi not.illum tex.ad fi. 10 †Secunda conclusio fuit,quod de iure canonico in causa criminali mulier non admittatur.Glo.hic,⁊ in cap.forus.per illum tex.de verb.sign.⁊ in c.mulierem. per illum text. xxxiij.q.v.⁊ ita communiter doc.tenent in locis supra alle.Sed diligenter aduertendum est, quod ista conclusio efficaciter nõ probatur iure.Nam primo tex.in d.§.testes.inst.de testa. simpliciter dicit, quod testimonium mulieris non est tante authoritatis sicut masculi:quia varium,⁊ mutabile semper femina.Nã ista ratio satis generalis est, ⁊ non magis in causa criminali, quam in causa ciuili loquitur.Et generaliter in omnibus causis,in quibus femina admittitur,vt testificari possit,illi minus creditur,quam masculo:vt no.Abb.in d.c.forus.⁊ tradit Bal. in consi.cxxi.quis melius.lib.ij.facit tex.in l.fin.ff.de fide instru. ⁊ quod not.Bal.per illum tex.in l.j.ff.de sena.⁊ Salic.in l.vxor. C.qui accu.Non obstat textus in dicto cap.mulierem.quia tex. absolute dicit,quod mulier testis esse non potest:⁊ sic nõ loquitur magis in causa criminali,quam ciuili. Sed ille textus videtur prohibere vt non possit sine consensu viri.Unde accedẽte consensu viri,ita videtur,quod possit in criminali,sicut in ciuili: quia cum de iure ciuili admittatur in criminalibus,per l. ex eo.ff.eodẽ. hoc etiam debet seruari de iure canonico, ex quo contrarium expressum non inuenitur:vt no.in ca.j.de no.oper. nun.Et stante ista conclusione contra communem opin.tertia conclusio superius facta de plano procedit,quod si agatur ciuiliter de crimine,mulier testificari possit: vt hic,cum similibus.

11 ¶†In glos.fi.notandum est,quod socij^c criminis admittũtur ad presumptionem faciendam. Et ita textus hic, intelligitur. Ex hoc confirmatur, quod dixi in textualibus in primo nota. ⁊ Abbas idem sequitur in cap.j.de confess.vbi allegat gl.istam. Dicit tamen Salic.in l.fin.C.de accusa.quod talis presumptio non facit indicium ad torturam.Et idem Imo.in ca.j.de confess.⁊ Alexã.sequitur in consi.cxxviij.quoniam abunde. lib.iiij. Et hoc est quod voluit Abbas hic,dum intelligit glo.quando agitur ciuiliter. Secus si criminaliter, ⁊ in casibus, in quibus quis interrogari possit de socijs, in illis casibus etiã potest testificari,vt Alex.concludit in cõsi.lxix.viso.lib.ij. Et in quibus casibus interrogari possit,notabilem doctrinam ponit Bart. in l.repeti.§.j.ff.de quest.quam Abb.sequitur in ca.j.de confess. Salic.in d.l.fi.Roman.in consi.iiij.indicium.Alex.in consilio lxix.⁊ cxxviij.supra allegatis.

¶Additiones.

a ¶Mulier.Alex.consi.xi.numero 5.lib.j.Dec.l.ij.numer.34.de regu.iur.vbi dixi.

b ¶Canonico.Non seruatur.Alexand.consil.xxiiij.numero 11.libro secundo.His adde Alcia.de presumption.regu.j.presumptio.xlvij.

c ¶Subsidium.Nisi natura actus talis sit, vt alij testes haberi nequeant:vt tradit Alexan.dicto consi.clxxvj.lib.ij.quod habetur lib.j.consi.lxiiij.

d ¶Moder.Peru.scilicet Philip.Corne.quod tamen non est expeditum,vt dixi in consuet.Parisi.§.xcvj.

e ¶Socij.Dixi ad Alex.consi.lxix.ad fi.li.ij.consi.lxxxix.nu.10. lib.iij.consi.cxx.nu.3.lib.vij. [redacted]

1 ¶†Prelatus potest esse testis in causa ecclesie.5.11.12.13.
2 Religiosi possunt constitui procuratores pro ecclesia.
3 Procuratores plures constitui possunt in eadem ecclesia.
4 Procurator dicitur idoneus,quando est constitutus ad agendum,⁊ defendendum.
6 Testes de vniuersitate,an admittantur in causa vniuersitatis, in qua tractatur de eorum particulari vtilitate.7.8.
9 Clerici in causa criminali testificari non possunt in fauorem ecclesie.
10 Testes de vniuersitate testificari possunt inter illos de vniuersitate.
14 Testis an esse possit is,qui fuit administrator.
15 Procurator, solicitator, vel aduocatus in causa possessionis, potest esse testis in causa proprietatis.
15 Testis,qui iurauit in articulo possessorij, examinari nõ potest super proprietate.
16 Legatarius,an possit esse testis in testamento.
17 Venditor an possit testificari pro emptore.
18 Donator,an possit esse testis pro donatario.
19 Solicitator an possit esse testis in causa,quam solicitauit.
20 Uasallus,an possit esse testis in causa domini.

Insuper. ¶In text.ibi: liceat. plus est quod aliquid liceat,quã quod impune fieri possit:vt in not.qd. tradit Bal.in l.decuriones.in fi.C.quib.ex cau.infa. irro.⁊ alibi illud,quod licet,respicit rigorem iuris, ⁊ ab honesto distinguitur. l.semper. ff. de ritu nup.l.semper.⁊ l.non omne.ff.de reg.iur.sed vbi non habetur illa distinctio, illud quod simpliciter licet, videtur omni respectu permissum:vt hic,cum simil.Et hoc conceditur a summo pontifice,quod liceat fratribus dicere testimonium:qꝛ videbantur prohibiti tanquam in causa propria.arg.l.omnibus. C.eod.⁊ in l.nullus.ff.eodẽ.alias non fuisset opus concedere ꝙ liceret eis, scilicet dicere testimonium:sed satis erat quod non prohiberentur,cum edictum de testibus permissorium sit absolute:vt dictum fuit supra in capit.j. 1 ¶†Primo nota,ibi:liceat vobis,iuncta subscriptione. quod nõ solum clerici, vel fratres ecclesie possunt in causa ecclesie testificari, sed etiam prelatus. Et non mirum, secundum Abbatem:quia etiam potest prelatus in causa ecclesie iudicare.ij.quest.vij.cep.si quis erga. Sed in ista ratione Abb.aduertendum est, quia licet prelatus possit esse iudex in causa ecclesie,recusari tamen potest: vt not. in cap.cum venissent.de iudic.Et sic secundum rationem Abb.est dicendum,quod prelatus possit recusari:⁊ certe in prelato magis suspicio videtur,cum ipse habeat administrationem, ⁊ dicatur esse procurator ecclesie.cap.secundo,de donation.⁊ videbimus infra de hoc. 2 ¶†Secundo nota,quod religiosi possunt procuratores constitui pro ecclesia.Et idem probatur in capit. cum deputati.de iud.⁊ in clemen.religiosus.de procurato.xvj. quest.j.in cap.monachi.el secundo.⁊ etiam pro amico monasterij religiosus de licentia superioris potest constitui procurator:vt no.dixit Innocen.in cap.cum I.⁊ A.de re iud. Anton. de Butr.⁊ Imo.in cap.primo,de synd. ⁊ hoc pro singulari ponit Roma.in singu.cclxxiiij.monachus.⁊ dixi in cap. secundo, de iudi.De honestate tamen,secundum Abb.hic,debent abstinere,per textum in cap.primo,in fi.de syndi.⁊ talis honestas videtur pro consilio:quia prohibitionem nõ inducit: ideo actus in contrarium valet, quando aliquid prohibetur, ratione honestatis,vt not.Abbas post Antonium de Butr.in capi.ij.de iudic.cum similibus,vt dixi ibi. Hoc tamen non videtur habere locum in causa matrimonij,in qua nõ solum quod licet, sed quod est honestum inspicitur,per iura supra allegata. Et illud honestum,videtur continere preceptum,ita quod actus in cõtrarium non valet,ca.iuuenis.de sponsalibus. 3 ¶†Tertio nota, quod in eadem causa possunt constitui plures procuratores.in cap.si duo.de procura.in sexto.in l.pluribus.ff.de procu. Et hoc limitatur,nisi causa incohoata fuisset,⁊ originem habuisset cum vno.l.iam tamen. §.si tamen plures. ff. iudicatum solui.⁊ not.Bar.in l.si quis cum procuratorio.§.nullus.ff.de procura. 4 ¶†Quarto,⁊ vltimo nota,quod procurator idoneus dicitur,quando constitutus est ad agendum,⁊ defendendum.Et hoc non procedit,stãte quod litera loquitur copulatiue, prout habent libri antiqui: si vero loquatur alternatiue, prout libri impressi se habent,hoc non probaretur hic.Et pro litera alternatiua facit quod dicitur ibi:actores vel responsales.Dictum tamen notabile in se verum est,quod debet habere procurator potestatem

potestatem respondendi. Et ideo si constituitur procurator tantum ad agendum posset repelli: vt notat Bartolus in l. seruum quoque. §. ait pretor. ꝛ in l. mutus. §. pena. ff. de procurato. Et hoc bene procedit in procuratore actoris. Secus est in procuratore rei: vt Roma. tradit in singu. cxv. alias xvij. incipien. secundo procurator constitutus. allegat text. in capi. constitutus. de procura. ꝛ ibi etiam Abb. ver. secunda solutio. ¶ † Expeditis notabi. Abb. late reassumit materiam, an, ꝛ quando ecclesiastice persone possint testificari pro ecclesia. Et considerat principaliter duos casus. Primus est in causa ciuili. Secundus in causa criminali. Circa primum ipse primo concludit quod in his que in capitulo aguntur, illi de capitulo possunt testificari: vt not. Ioan. Andr. in c. cum nuntius. infra eod. ꝛ de hoc sunt iura clara. in cap. veniens. el ij. circa fin. infra eod. in l. consensu. C. de repu. in c. fin. j. de testi. cogen. in c. ꝛ si Christus. de iureiur. in fin. Et ista conclusio, secundum Abb. limitatur, nisi agatur de commodo ipsorum de capitulo: quia tunc non videtur quod testificari possint, per regulam, que habetur in l. omnibus. C. eod. ꝛ v. q. iij. in c. omnibus. Et ad hoc facit, quia illa regula negatiua, quod in causa propria nullus sit testis. d. l. omnibus. ꝛ l. nullus. ff. eod. tit. ergo talis regula videtur preualere, iuribus supra allegatis, in quibus regula affirmatiua ponitur. l. iij. §. liberti. ꝛ quod ibi Bart. ff. de suspect. tut. l. si Rufinus. vbi Bald. C. de testam. milit. Sed in contrarium facit text. in c. veniens. in ratione, dum dicitur ibi, quod ea, que in capitulo geruntur, non possunt per alios probari: ideo dispensatur quod alias inhabiles admittantur: ergo videtur quod recipiantur, dato quod de commodo ipsorum agatur: ꝛ quod videtur commodum, in consequentiam non attenditur, vt hic. Et hoc in terminis videtur tenere Bart. in l. intantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. ꝛ idem Bald. in c. cum accessissent. versic. distingue. de constit. Non obstat quod regula negatiua appellatur: quia illud verum est, si sit magis specialis: alias secus videtur, prout in proposito modo hic: quia dispositio c. veniens. cum simil. est magis specialis, ideo preualere debet: vt regula, generi per speciem. ff. de reg. iur. vide que
6 scripsi in c. significasti. cum si. §. de of. iud. dele. † Secundo Abb. concludit, quod in causa vniuersitatis testes de vniuersitate admittātur, licet de ipsorum vtilitate etiam particulari tractetur, contra Ioan. Andr. in d. c. cum nuntius. Et istam conclusionem Abb. videtur tenere Bald. in d. c. cum accessissent. in loco prealleg. Et de ista materia vide notabiliter do. Pet. de Girardo in sing. suo xxiiij. incip. vtrum ciuis. Sed in hoc breuiter communis opin. est in contrarium: nam ita tenet Bart. in d. l. in tantum. §. vniuersitatis. vbi exemplum ponit, Si vnusquisque fratrum sit habiturus cappam. ꝛ idem Bald. in l. parentes. in fin. C. eod. vbi exemplum ponit in pascuis. ꝛ nemoribus, cum simil. vt tradunt Moder. hic, ꝛ idem Alexand. in consil. lxviij. ꝛ viso. lib. ij. ꝛ in consil. cxxxvi. in causa. co. lib. ij. ꝛ idem Fulgos. in cons. xiiij. super eod. Rom. in consil. vij. visis. And. Sicu. in consil. lj. lib. ij. ꝛ Abb. ipse sequitur doct. ꝛ Ioan. Andr. in d. c. cum nuntius, quem impugnat in consil. xv. ad claram. col. iij. lib. j. ꝛ ad rationes Abba. respondent Moder.
7 hic. † Tertia conclusio Abba. est, quod vbi agitur simpliciter de interesse vniuersitatis, illi de vniuersitate testificari possunt. Et ita tenet Ioan. Andr. in d. c. cum nuntius. not. per gl. in c. nondum. in authent. de mona. in verbo, testes. cum simil. vt tradunt Moder. hic. ꝛ idem gl. ꝛ Bart. in d. l. intantum. §. vniuersitatis. glo. ꝛ Bald. in l. si municipes. ff. quod cuiusque vniuer. Angel. in l. sed ꝛ si. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. cum simil. vt tradunt Moder. ibi, ꝛ Alexand. in consil. lxviij. ꝛ consil. cxxxvi. supra allega. Et Cuma. in consil. lxix. in dubium vertitur. Et hoc presertim locum habet in religiosis: vt notat Card. in consil. cij. super dubijs. in fin. Et ideo Bald. hic, infert quod fratres Predicatores possunt esse testes in testamento, in quo ecclesie eorum relinquitur. Et idem in fratribus sancti Augustini, tradit Fulgos. in cons. cv. quedam domina Lucia. Secus tamen esset in fratribus Minoribus, qui non habent testamenti factionem actiuam, nec passiuam: ergo testes esse non possunt. §. testes. inst. de testam. Et ita dicit Com. Perus. in consil. cxxxvi. in hac consultatione. in fin. lib. iiij. Aduerte ad illud supra dictum de fratribus Minoribus, Bald. in l. j. C. de sacros. eccl. in j. not. melius vide per Angel. in ij. §. in fin. de hered. que ab intest. defe. Instit. ꝛ per Bart. in l. is potest. in ver. fallit. in his. ff. de acquir. hered. Predicta conclusio limitatur secundum Archid. in c. super prudentia. vt non sint integri testes, licet admittantur. Et sequitur Anton. de Butr. in d. c. cum nuntius. Alex. in cons. xliij. visis. lib. iiij. versi. ex hoc infert, quod non sint idonei ad reprobandum instrumentum. Et hoc, quod Alex. dicit, non videtur habere locum in actibus collegij, qui per alios probari non possunt: vt dixit in cap. tertio loco. per illum textum, supra tit. proxim. Abb. hic concludit, quod duo testes vniuersitatis bene probant, nisi essent alij testes in contrarium: ꝛ sequitur Alex. in preallegato consil. lxviij. Imo. vero in d. c. cum nuntius. videtur velle, quod duo non sufficiant, sed maior numerus requiritur. Et sequitur Alexan. in consilio xcix. visis processibus. libro. v. Pro opin. Abb. facit, quia iura simpliciter admittunt testes vniuersitatis: vt hic, cum similib. ergo hoc intelligitur secundum naturam testium vt duo sufficiant. l. vbi numerus. ff. de testi. Imo. quod plus est, testes vniuersitatis videntur esse integri: vt tenet Ioannes Andreas in addit. Specu. §. j. eodem titu. in ver. item quod causa vniuersitatis. ꝛ Alexand. sequitur in preallega. consilio xcix. Alberi. Male. in tracta. de testib. in cap. quando testes repelluntur ratione affectionis: vbi concludit tutius esse tenere opinionem contra Archidiaconum. Sed tamen pro Archidiacono facit, quia in criminalibus repelluntur. d. c. super prudentiam. ergo non videntur esse integri testes, sicut Abbas infra dicit de consanguineis. Concludendo dicendum est quod in arbitrio iudicis est, quanta fides adhibeatur, attenta qualitate persone. argum. l. iij. §. j. ff. eod. ꝛ quod notat Pau. de Cast. in l. admonendi. ff. de iureiur. vbi inquit, quod probationes omnes resident in arbitrio iudicis. Facit quod
8 not. Bart. in l. Lucius. ff. ex quib. cau. infa. irro. † Quarta conclusio Abb. est, quod testes de vniuersitate vel collegio admittuntur principaliter, ꝛ non solum in defectum aliorum, reprobata opin. Spec. qui dicebat solum illos debere in subsidium admitti. Sed tamen opin. Spec. saluari potest in religiosis, prout loquitur tex. in c. ꝛ si Christus. §. fin. de iureiur. ad quem tex. doct. non bene respondent: vt dixi in cap. tertio loco. s. tit. prox. ꝛ facit text. in c. j. de syndi. Conclusio Abba. hic procedit
9 in clericis secularibus. ¶ † In secundo membro principali, videlicet in causa criminali, conclusio Abb. est, quod clerici, ꝛ illi de vniuersitate, non possunt testificari in fauorem ecclesie, vel vniuersitatis: ꝛ hoc sane intelligitur, quando parua est vniuersitas: quia tunc omnes domestici sunt: vt not. Abb. hic dicit post Ioan. Andr. in d. c. cum nuntius. ꝛ Moder. sequuntur. Sed aduertendum est, quia si isti in parua vniuersitate repelluntur, quia domestici, videtur tali ratione attenta, quod etiam in ciuili deberent repelli: quia generaliter domestici repelluntur. l. iij. C. eod. Preterea, secundum istam resolutionem esset dicendum quod illi, qui sunt de magna vniuersitate admitterentur in criminalibus. Quod non videtur verum: quia
a non sunt integri [a] testes. Et ideo tex. in d. c. prudentia. intelligitur de domesticis largo modo, qui multum conuersantur adinuicem, prout clerici, ꝛ canonici faciunt eiusdem ecclesie.
10 † Secundo Abb. concludit, quod inter illos de vniuersitate testificari possunt alij, qui sunt eiusdem vniuersitatis: quia par affectio tollit suspicionem. l. non solum. vbi Barto. ff. de ritu nuptiarum. facit text. in l. sed ꝛ milites. §. j. ff. de excusat. tuto. ꝛ quod notat Bald. in cap. j. de probat. ꝛ tradit Alexand. in consil. clvj. viso processu. lib. ij. Abb. in capit. postremo. cum simil.
11 vt dixi de appellat. ꝛ Andr. Sicul. in consil. ij. lib. ij. ¶ † Successiue queritur secundum Abb. quid in prelato ecclesie, qui solus sit: Ioan. Andr. quem Abb. refert, tenet quod non admittatur: quia agitur de interesse, cum ipse solus habeat omnem administrationem. c. relatum. el ij. de testam. Abb. dicit quod ista ratio sola non sufficit: quia potest esse alius prelatus, inde x in causa ecclesie. capit. cum persone. de priui. in vj. ꝛ quia bona ex toto non cedunt mense prelati, sed vsui pauperum. xvi. quest. j. c. fin. ꝛ Moder. sequuntur. Sed tamen opinio Ioann. Andr. verior videtur. Pro quo facit glos. notab. in cap. potuit. in ver. expelli. de locat. ꝛ quia prelatus dicitur procurator, c. ij. de donat. ergo non potest testificari. cap. fin. eodem tit. de testib. in vj. Non obstat, quod prelatus iudicare potest in causa ecclesie: quia potest tamen recusari: vt not. in capit. cum venissent. de iudi. Item potest iudicare in causa ecclesie, quando ipse est solus, prout loquuntur doctores in dicto capitulo, cum venissent. Non obstat, quod ex toto non sint bona de mensa, cum cedant in vsus pauperum: quia idem est de bonis, que sunt de mensa, que vltra necessitatem debent dari pauperibus, vel conuerti in vtilitatem ecclesie, in capit.
12 de his. de eccles. edific. ¶ † Quid autem in prelato ecclesie collegiate: Abbas primo concludit quod non sit testis idoneus, si agatur de bonis mense sue. Et ad hoc facit, quia tali casu etiam iudicare non potest: vt notat Abbas post Antonium de Butrio in dicto capitulo, cum venissent. Dominicus in capitulo primo, de penis, libro sexto, cum similibus, vt tradit Alexander in consilio septuagesimo nono, circa primum, libro primo. Et facit, quod supra dictum est

de hominibus vniuersitatis, qui non testificantur, quando singulariter cōmodum consequuntur. Et quando bona dicantur esse de mensa prelati, not. per glo. in verbo, de mensa. in cle. vnica. de excess. prelat. & doct. in c. vt super. de rebus eccl. non alien.
13 † Secundo Abbas concludit, quod si agatur de bonis ecclesie, & prelatus cum capitulo procuratorem constituit, testificari potest, vt probatur hic: quia tunc prelatus videtur interuenire tanquam pars ad reintegrandum capitulum. cap. nouit. de his, que fiunt a prelat. Secus videtur, quando solus prelatus procuratorem constituit: quia habere videtur affectionem ad causam: vt notat Inn. in c. presentium. de testib. in vj. & sequitur Bart. in l. qui testamento. in prin. ff. de testa. Abbas hic, & Dom. in c. iudex. de offic. iud. deleg. in vj. Et hoc vltimum dictum secundum Areti. hic, procedit in prelato seculari. Secus est in prelato regulari, qui non videtur habere vsumfructum, sicut secularis: & Moder. sequuntur. Sed tamen conclusio Abbat. indistincte magis placet: quia in causa communi cum capitulo, prout doct. hic loquuntur, non consideratur interesse prelati, vt hic patet: sed solum consideratur affectio, quam videtur habere prelatus, qui solus procuratorem constituit. Et ista ratio ita militat in prelato regulari, sicut seculari. Et quia iura in ista materia non faciunt differentiam inter prelatum secularem, & regularem, quia vterque in effectu habet plenam administrationem, & vterque etiam solum percipit vitam necessariam. Et istam conclusionem sequitur Roma. in
14 cons. ccccxx. incip. questio proposita. in fin. ¶ † Quid autem in eo, qui fuit administrator: conclusio est secundum Joan. Andr. quem Abbas refert, quod repellatur a testificando, si de suo interesse agatur: alias secus. Et dictum Joan. Andr. sequitur Ant. de But. in c. cum a nobis. j. eod. & in cons. xxiiij. hec questio. cum similib. vt Alex. scribit in cons. lxxxvi. visis limitationibus. Et maxime quod dictum est habere locum in causa criminali. not. Fulg. in cons. clxxiiij. super eod. Facit dictum Bar. quem Abbas hic refert in l. deferre. §. decreuerunt. ff. de iure fisci. quod etiam sequitur Cuma. in cons. lxviij. in presenti questione. & Alex. in cons. xiij. ex his. lib. j. Et ibi etiam habetur de proxeneta, de quo Abb. hic incidenter loquitur. ¶ Et de proxeneta tradit Imo. in cons. cccciiij. in causa premissa. li ij. Andr. Sicu. in cons. lv. lib. j. & idem Alex. in cons. cxxviij. ponderatis. libro ij. Et ad ea, que hic Abbas dicit, conferunt que not. Imo. in consil. lviij. in casu premisso. & consil. cl. in causa, que vertitur. & Roma. in consil. ccccxx. proposita questione. Alexand. in consil. cxix. in his. lib. iiij. Alberic. Maleta in tractatu de testibus. in quarta parte prime partis. in principio.
15 † Et notandum est quod procurator, solicitator, vel aduocatus in causa possessionis, potest esse testis in causa proprietatis: vt not. dicit Anto. de Butr. in c. cum a nobis. j. eod. vbi loquitur in aduocato: & sequitur Imo. ibi, & Alber. Maleta in dicto suo tract. loco preallег. Et ratio illa videtur, quod causa proprietatis separata est a possessione. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poss. Et ad hoc bene facit, quia testis, qui iurauit in articulo possessorij, non potest examinari, nec interrogari super proprietate: quia esset non iuratus, vt dixi in c. j. in gl. j. de confir. vti. vel inuti. & not. dixit Bald. in
16 l. fin. circa fin. C. qui legit. perso. ¶ † Quid autem in legatario? iura clara sunt, quod testis esse possit in testamento. l. qui testamento. in princ. ff. de testam. §. legatarijs. Instit. de testam. Sed difficultas est in ratione Abba. qui concludit, quod ista iura habent locum in testamento in scriptis: secus esse videtur in testamento nuncupatiuo. Moderni sequuntur, allegantes plura loca, in quibus de isto articulo tractatur: & prius allegant Alexand. in l. dictantibus. C. de testamentis. vbi Alexand. dicit, quod communis est opinio, quod legatarius indistincte pro herede in testem admittatur. Et sic etiam in testamento nuncupatiuo credendum videtur legatario. Et probatur hoc in d. §. legatarijs. per rationē, que ibi allegatur: quia non sunt iuris successores. Nam ista ratio Abba. expressa, pariter militat in testamento nuncupatiuo. Et licet testamentū nuncupatiuum possit fieri simpliciter septem testibus adhibitis. §. fi. Instit. de testam. tamen debent esse legitimi testes, per supradicta: quia prohibitio, & permissio facta in testibus, videtur communis, tam in testamento nuncupatiuo, quam in scriptis. Moder. in dicta l. dictantibus. admirantur, quod doctores ita transeunt: quia procurator & aduocatus repelluntur. l. fin. ff. eod. c. fin. eodem tit. in vi. & in istis agitur de commodo in consequentiam: ita ergo videtur in legatario. Sed si legissent Abbatem hic, non fuisset mirandum: quia istam rationem contra legatarium omnes adducunt. Sed respondetur quod aduocatus, & procurator repelluntur propter affectionem causae: que ratio affectionis, non est in legatario, quod in legatario solum agitur de commodo in cōsequentiam, propter quod omnino debet repelli: vt hic, cum simili. Et vlterius in legatario aliam rationem allegat Bal. in l. si municipes. ff. quod cuiusque vniuersita. videlicet, quod admittatur legatarius ex eo quod rogatus fuit a testatore. Et hoc sequitur Aretin. in d. l. qui testamento. in principio. Sed contra hoc facit textus in §. sed neque heres. instit. de testamen. vbi heres, & plerique alij repelluntur, vt testificari non possint, & tamen etiam ipsi sunt rogati a testatore. Nisi dicamus, quod in herede agitur de causa sua principaliter: non sic in legatarijs, de quorum interesse agitur in consequentiam. Videtur etiā quod dici potest, quod legatarius approbatus sit ex speciali concessione Imperatoris: vt colligitur in fin. d. §. legatarijs. ibi: & hoc eis specialiter concessimus. Et ista solutio posset procedere, si talis constitutio fuisset facta ante legem Iurisconsl. que habetur in l. qui testamento. ff. de testam. in princ. Sed si posteriori tempore facta fuisset, prout videtur verisimile, talis responsio non procederet: quia hoc etiam erat ante talem constitutionem, vt probatur in dicta l. qui testamento. Finaliter concludendum est, quod in legatarijs specialiter concedatur hoc, propter maiorem numerū testium, & quia rogati sunt a testatore, & quia tractaт de ipsorum commodo in consequentiam: his tribus cōcur
17 rētibus iustificatur, quod dicūt iura de legatarijs. ¶ † Quid autem in venditore, an pro emptore testificari possit gloss. in l. nullus. ff. eod. tenet quod non, & hoc quando venditor de euictione tenetur: alias secus. Et ita etiam tenet Specul. eodem tit. §. j. versic. tamen quid de venditore. Archid. iiij. q. iij. can. si testes. versic. nullus idoneus. Bald. in l. omnibus. in princ. C. eodem tit. & sequitur Alber. Male. in suo tractatu, in quarta parte prime partis principalis. Idem Bald. in cons. ccccxxix. apparet. libro iij. Roma. in cons. ccclxxxij. quo ad primum. in princ. Alexand. in consil. ccxix. viso. libro ij. Anton. de Butr. tamen prout hic Abbas refert, absolute tenet quod venditor
b repellatur [b] quamuis de euictione non teneatur propter affectionem, quam videtur habere ad causam: sicut in proxeneta, Abbas dicit: quod simile non videtur bonum: quia communiter proxeneta est vilis persona: non sic in venditore. Sed replicari potest de aduocato, quia etiam repellitur propter affectionem. l. fin. ff. eodem. & tamen non potest dici, quod sit vilis persona. Vnde aliter responderi potest ad simile de proxeneta, & aduocato, quia in talibus tractatur de interesse suo, & honoris, & vtilitatis, quod res optatum finem consequatur: non sic est in venditore, de cuius interesse non agitur: quia non est obligatus de euictione. Bart. tamen videtur tenere, quod indistincte repellatur, in d. l. omnibus. in d. l. nullus. quem Floria. sequitur. Sed concordando opinio. dicamus: vt dicit Antonius Butrio hic, quod integrum non sit eius testimonium: sed quanta fides adhiberi debet, stat arbitrio iudicis, con
18 siderata qualitate persone: vt Abbas hic concludit. ¶ † Quid
c autem in donatore [c] Abbas dicit esse arbitrarium, quantum credatur. Salicet. tamen in l. si ad te. C. de fal. refert, quod doct. communiter tenent, quod repellatur: quia donatarius remanet obligatus ad antidora: & isto respectu agit de interesse donantis. Idem tenet Angel. in dicta l. omnibus. Alber. in loco preallegato versic. vltra predicta. Et maxime ista conclusio haberet locum in donatione remuneratoria, in qua donans de euictione obligatur: vt not. Bart. in l. Julianus. §. qui fundum. ff. verborum obligationibus. cum similib. vt Alexan. tradit in consil. xlvij. visis instrumentis. lib. iij. Et de ista obligatione ad antidora, vide que dixi in cap. ad nostram. ver. extra gl. 3. de prob. & per Philip. ibidem. ¶ Quid autem in socio: conclusio est, quod si agatur de interesse eius, repellatur: alias secus. Et ita in effectu Joan. Andr. concludit hic, Bal. & Salicet. in l. quoniam liberi. C. eod. Angel. in l. si duo. in principio. ff. si quis cautio. in versicu. ex predictis. Floria. in l. nullus. in fi. ff. eodem. idem Innocen. in c. quoniam. supra eodem. & hoc idem tradit Angel. in consil. cclvj. visis attestationibus.
19 Aretin. in consilio xiij. viso. ¶ † Quid autem in solicitato
d re [d] Abbas se remittit. Addatis Alexand. qui alios plures refert in consilio centesimo quinquagesimo quarto. viso. libro sexto. & Ro. late in consilio quadringentesimo vigesimo, in pro
20 posita questione. ¶ † Postremo queritur quid in vasallo. Abbas post Joannem Andream cōcludit esse in arbitrio iudicis, inspecta qualitate domini, & vasalli. Alber. Male. in dicto suo tractatu in secūda quest. prime questionis principalis. in versic. vlterius exhibendum. finaliter tenet, quod vasallus absolute repellatur. Mouetur, quia maior est obligatio vasalli erga dominum, quam erga patrem. capi. guerram. in fine, in titul. hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines regni. in vsib. feudorum. ibi dum dicitur, contra omnes debet vasallus domi

dominum adiuuare, & cōtra fratrem, filium, & patrem. Et si vasallus testificatur contra dominum, feudo priuatur. glo. notabi. in c. j. in §. item si delator. in ver. perdet. in tit. que sit prima causa beneficij amitten. Sed quod imo vasallus possit, tenet Iacob. Aluaro. per illum textum, in c. j. §. testis, si inter dominum & vasal. lis oria. & in c. j. §. j. in fin. tit. quid sit inuestitu. Et hoc idem voluit gloss. in c. de forma. xxij. q. v. Specul. in eodem tit. versic. sed nunquid vasal. & sequitur Bald. in c. ego N. de iureiur. Et tenendo istam opinionem non obstat ratio, quam Alberic. Male. adducit in loco preallegato, de iuramento vasalli, quod adstringit vasallum, etiam contra patrem: quia illud locum habet in respicientibus causam feudi. Sed doct. hic loquuntur extra causam feudi. Et breuiter secundum Abba. opiniones concordari possunt, quod hoc totum sit in arbitrio iudicis, inspecta qualitate domini, & vasalli.

¶ Additiones.

a ¶ Integri. Alex. cons. xliij. num. xxiij. lib. iiij. Corn. cons. cclxi. lib. j. cons. ccxvij. lib. iiij. Tho. Grammat. cons. xxij. Pet. Gerard. sing. xxiiij.

b ¶ Repellatur. Alex. cons. cxix. num. 25. lib. vj. Et placet, licet Aufrer. tract. de reprob. test. ver. venditor. sequatur distinctionem Panorm. hic.

c ¶ Donatore. Quod repellatur. tenet Paul. l. si sub vna. §. j. de verb. oblig. decis. Tholos. xciiij. Decius supra de prob. c. ad nostram. in fin.

d ¶ Solicitatore. Rota decis. cxlix. in nouis. Alex. cons. cliij. num. 5. lib. v. cons. ccliij. lib. vj. vbi dixi. [redacted]

2 ¶ Simonia committitur in iure patronatus.
3 Simonia committitur non solum in dando, sed etiam remittendo.
4 Parochiani possunt cogi soluere parochiano, que eidem soluere consueuerunt.
5 Parochiani licite dant aliqua temporalia pro receptione sacramentorum, quando ecclesia non habet dotem.
6 Oblationes cedūt lucro ecclesie parochialis, & ipsius rectoris.
7 Probatio plena requiritur, quando agitur de crimine simonie etiam ciuiliter.
8 Remittere an, & quando sit idem, quod dare. 9.
10 Fama probat in his, que sunt leuis preiudicij.
11 Fama an probet in antiquis.
12 Fama, vbi agitur de contractu, an probet.
13 Fama in criminalibus non facit semiplenam probationem.
14 Fama non probat, quando de crimine ciuiliter agitur.
15 Fama non probat in causa ciuili, & ardua.
16 Fama probat plene, quando per statutum ita disponitur.
17 Fama probari debet quod habuerit originem a personis fide dignis.
18 Testis vnus solus quando probet, & in quibus casibus.
19 Conuentio valet quod stetur priuate scripture.

Eniens. j. Decretalis ista summatur, & diuiditur, vt per Abb. hic. ¶ Primo nota secundum Abba. quod parochiani admittuntur ad testificandum contra rectorem, quando agitur de crimine ciuiliter, & posteriores sequuntur. Sed prima facie ad istum textum videtur responderi posse, quod loquitur in casu speciali simonie, vt patet in litera, quo crimine specialiter criminosi, & inhabiles admittuntur. c. tanta. de simo. & per gl. in c. cum P. de accus. & ij. q. vij. in summa. Replicari tamen potest quod specialitas, que in crimine simonie cōsideratur, procedit, quando agitur criminaliter. Secus si agatur ciuiliter de tali crimine, vt probatur hic, vbi ordinaria probatio requiritur. Et quicquid sit, dictum Abb. est verum in se: quia parochiani, licet laici sint, possunt petere quod malus rector remoueatur: quia agitur de ipsorum interesse, vt not. Goffr. & Abbas hic refert. in c. quod Dei timorem. in iij. nota.
2 de statu regu. & Abbas tradit in c. ex parte 3. eod. ¶ † Secundo not, quod simonia committitur, etiam in iure patronatus. Ad idem textus in c. preterea. de transact. & Abbas hic inducit istū textum, & concludit, quod parochiani hic haberent ius patronatus: quia cum essent laici, aliud ius habere non possunt.

Sed tamen responderi potest, quod hic non apparet quod essent patroni. Unde quod hic dicitur, fieri potuit, vt superior induceretur ad gratificādū parochianis: quia solet episcopus parochianis gratificari, licet non sint patroni: vt not. Arehid. xxi. dist. c. hortamur. & not. Abbas in d. c. quod Dei timorē. de statu regu. in iij. notab. & in c. venerabilis. de except. Quod autē Abbas dicit, quod etiā in iure patronatus simonia committitur, tenet gl. j. q. j. in summa. & tradit Ro. in cōs. cccxvij. circa propositum. & in cons. ccclxvij. presens consultatio. & dixi in cōs. cxvij.
3 ¶ † Tertio nota, quod simonia cōmittitur non solū in dando, sed etiā in remittendo. Ex quo Abbas infert, quod remittere sit dare.

Sed ista illatio necessario non infertur: quia simonia non solum committitur in dando, sed in quocunque munere: vt habetur in c. nonnulli. j. q. j. Illatio, quam Abbas facit, haberet locum, si iura dicerent simpliciter simoniā cōmitti in dando.
4 De hoc tñ an remittere, sit dare, videbimus in gl. ¶ † Quarto nota secundū Abba. hic, quod parochiani possunt cogi ad soluendum illud, quod sunt consueti soluere parochiano. Sed istud nota, non videtur probari hic: quia isti erant patroni, secundū Abb. & soluebant pro beneficio & non ratione consuetudinis: vt etiam Aret. hic dicit. Dictū tamen Abb. videtur verum per tex. in c. ad apostolicā. de simo. & not. Abb. in c. penult. de sepult. Pet. de Anch. in cons. xlvij. quia talia asserunt. Ant. de Butr. in cons. penult. viso. & facit quod not. Bart. in l. priuilegia. C. de sacros. eccl. cum simil. Et idem econtra de candelis solitis dari per presbyterum parochianis: vt not. Federic. in cons. clv. que-
5 stio, quam laicus. † Et subijcit Abbas per istum textum, quod vbi ecclesia non habet dotem, parochiani licite dāt aliqua pro administratione sacramētorum, adeo quod possunt compelli, subtrahendo eorum administrationem: vt per gl. in cap. omnis Christianus. de consecratio. distinct. j. Sed hoc vltimum dictū non est verum, quod ipse sacerdos immediate denegare posset sed habet recurrere ad superiorem: vt notat Abbas post alios in rub. de parochia. Facit quod not. Lapp. allegat. lvij. quondam monasterium cum similibus. vt tradunt Moderni hic. Et adde quod tali casu oblationes sunt de precepto: vt not. Abbas in c. cum causam. de verb. signific. & in dicta rubr. de pa-
6 roch. † Et notandum est, quod oblationes cedunt ipsi ecclesie parochiali, & ipsi rectori parochie populi, & non illi, qui accidētaliter celebrauit: vt not. Abbas in c. pastoralis. de his, que fiūt a prelat. & not. Moderni in c. dilectus. de officio ordinar. Et quod dictum est de oblationibus, limitatur secundum Abbatem hic, nisi clericus aliter posset honeste victum querere. argum. cap. clericus victum. xci. distinct. & in c. j. de celebratione missar. & ita Moderni sequuntur. Sed aduertendum, quod illa iura loquuntur de exercitio, quod licite potest facere clericus, vel presbyter, posteaquam satisfecit officio, quod sibi incumbit: sed non dicunt quod teneatur: & ideo indistincte videtur quod presbyter possit habere oblationes, vel temporalia a parochianis, non obstante, quod victum cum artificio alio querere posset: quia qui altari seruit & c. cum secundum. de prebend. facit quod not. Abbas in c. episcopus. de prebend. in cap. postulasti. de rescript. & ibi dixi in fin.
7 ¶ † Quinto nota, quod vbi de crimine simonie agitur ciuiliter: plena, & ordinaria probatio requiritur: & tali casu non defertur iuramentum in defectum plene probationis: quia causa non est leuis: vt Abbas hic concludit. Et ad hoc bene facit dictum Baldi in l. in bone fidei. C. de rebus cred. vbi inquit, quod in causis beneficialibus non defertur iuramentum in defectum probationis: vt notat Domin. in c. finali. de eo, qui mit. in possess. libro vj. Et hoc intelligitur in ipsa causa principali beneficiali. Secus est in aliquo incidenti: vt probatur in cap. ex insinuatione. de procuration. ¶ Ultimo Abbas hic post Ioann. Andr. concludit, quod si iste presbyter fecisset promissionem post presentationem de eo factam a parochianis, non fecisset simonia, nisi conuentio precessisset, per textum in cap. Artaldus. viij. quest. iij. ibi, nullam ante conuentionem, vt eligeret, feci. &c. Et hoc idem in simili Abb. tradit in ingressu monasterij monialis: quia consideratur an precedat taxatio: vt notat Abbas in capit. dilectus. lo ij. de simon. facit quod notat idem Abbas in capit. Mattheus. de simon. in fin. & quod tradit Ioann. de Anan. in capit. audiuimus. in fin. de colln. deteg. & dixi in consil. cxviij.
8 ¶ † In gloss. j. colligitur quod remittere sit dare: vt in iuribus in ea allegatis. Ad idem text. in l. si fundum. §. Titio. de leg. primo. cum simil. vt per Moder. hic. Ad idem tex. in l. peculio. la j. & ibi Bartol. ff. de pecu. Facit textus in l. iij. si stipulanti. ff. de donationib. inter virum & vxorem. l. in promittendo. §. j. & l. licet. in princip. ff. de iure dotium. Et ideo remissio debiti, donatio est: vt not. gloss. in l. si inter. in ver. donationem. & ibi Bald. C. de solu. Unde in tali remissione, necessaria videtur insinuatio, secundum gloss. in l. si quis in obligatione. ff. de regulis iuris. vt not. Bart. in l. Modestinus. in princ. ff. de nat. cum similib. vt late tradit Alexand. in l. si mulier. ff. de condict. ob causam. Adde Angel. in l. pacta, que contra. C.

de pactis,vbi inquit,quod ita vidit iudicari Perusij: vt not. Bal.in consi.ccj.presupposito.libro quarto,& in alio consilio ccxxxj. primo queritur.eod.lib.iij.Et ista est communis opinio, vt Alexander dicit in l.si creditori.C.de pac.Et conclusio glo. superius confirmate sane intelligitur,quando ex tali remissione aliquid acquiritur,cui talis remissio fit:alias secus, vt Abbas hic concludit.Secundo limitatur,quando remissio est facta de debito liquido.Secus si liquidum non sit:vt etiam Abbas hic dicit, cum simili.& Alexander tradit in dicta l.si mulier.Adde Angel.de Cla.in summa,in verbo,simonia.iij.§.gl. allegat l.siue apud.C.de transactionibus. Tertio fallit,& limitatur dicta conclusio, si sit facta remissio de debito penali ex delicto:vt notat Baldus in dicta l.si mulier.in fine.Quarto limitatur procedere,quando remissio facta fuit ex mera liberalitate. Secus si ob aliam causam:vt notat Paul.de Castro in
9 l.contra iuris.§.j.ff.de pactis.† Quinta conclusio glos. habet locum largo modo:sed proprie loquendo remittere nõ est dare vt dicunt Moderni hic,per l.Julianus.ff.de conditio.& demonstrat.vbi conditio pro impleta habetur: ergo proprie impleta non est.Pro quo facit,quia aliud est dare, aliud remittere:dare enim,est accipientis facere.§.sic itaque.instit.de actio. Et facilius fit remissio, quam datio: vt notat Bartol. in l.si duo.ff.de verborum obligat.Et ideo quandoque licet donare, & non licet remittere: vt per gloss. in c. statutum. in ver. remissione. de rescrip.libro vj. Et ista quinta limitatio procedit, nisi pecunia esset parata solutioni: quia tunc ille, qui remittit, dare videtur, cum illa pecunia fingatur data, & illi reddita. l.singularia. ff.si cert.petat. Secus videtur, si pecunia non sit parata solutioni: vt notab. concludit Paul.de Castr. in dicta l. Julianus. per textum qui videtur probare istam distinctionem.in l.si sponsalibus.§.j.ff.de iure dotium. Moder. in dicta l. Julianus. dicunt, quod ille text. loquitur in specie debita: nos vero loquimur in quantitate pecunie, que licet esset parata solutioni, non erat tamen debita, ex quo debitum erat in genere. Sed tamen ita dicendum videtur in quantitate: quia licet illa quantitas non esset debita, tamen ex quo erat parata solutioni, videtur producere eundem effectum: quia si soluta fuisset, liberatus esset debitor. Aliter tamen videtur concludendum, vt dicamus quantum ad factum remittere, non fit dare: & isto respectu loquuntur iura, que dicunt, quod conditio dandi,ex remissione habetur pro impleta:sed quo ad effectum iuris, ex quo nullus potest considerari inter remissionem,& dationem,seu solutionem debiti liquidi,isto respectu remittere, videtur dare. Et ex conclusione supra firmata per istum textum,quod remissio,& datio equiparentur: quia tamẽ textus hic de promissione loquitur,vt patet ibi: promisisset remittere,infertur contra Joannem Andream in c.j.eodem titulo,in sexto, vbi voluit quod licet proxeneta repellatur a testimonio in crimine simonie, quando salarium recepit,secus est, quando sumus in promissione salarij, secundum eum. Et ita istum textum allegat Dominicus in predicto capitu.j.contra Joannem Andream. Sed in effectu respondetur, prout dicunt Dominic. & Moder.hic, quod licet in textu dicatur,promisisset remittere.textus tamen intelligitur hic, quod cum effectu facta fuit promissio. Et hoc videtur probari, dum tex. inquit,testem illum,cui facta fuit promissio, esse socium muneris: ergo presupponitur quod fuit facta remissio: quia ex sola promissione quis non diceretur socius muneris. Et ita Moderni hic. Ex quo inferri videtur, quod iste textus hic, non procederet, si promissio simpliciter facta fuisset. Quod tamen non videtur verum: quia etiam sola promissio inducit simoniam:vt probatur in c. sunt nonnulli. j.q.j. quia ex quo ex permissione facta parochiani moti fuissent ad presentandum istum presbyterum: ergo simonia committitur. dicto c. sunt nonnulli. & facit regula,que dicit quod paria sunt promittere, vel soluere. l. fin. C. ad legem Falcid. & idem tenet in dicto c.j. eod. tit. in sexto, & dicit ita fuisse determinatum Florentie: & sequitur Perus. ibi. Dictum tamen Joanis Andr.videtur verum in terminis, in quibus loquitur, videlicet quantum ad hoc vt proxeneta non repellatur a testimonio: quia textus ibi loquitur precise, quando non fuit emolumentum consequu-
10 tus:& hoc in sola promissione non verificatur. ¶ † In glo.ij. Abbas prosequitur materiam fame, & primo dum refert Anton.de But.ex dictis eius due conclusiones colliguntur. Pri-
a ma est, quod fama [a] probat in his que sunt leuis preiudicij: & hoc quando originem habuit ex probabilibus coniecturis. Et idem tenet Bartol. in l. de minore. §. tormenta. ibi: si vero fama probata esset. ff. de questionib. & in l. si constante. iij.q. ff.soluto matrimonio.& dixi in c. j. de appellat. Idem tradit Alexand. in consilio ccvij. viso summario. libro ij.

Et requiritur,vt dictum est,quod traxerit originem ex probabilibus coniecturis:vt not. Bartol.in dicto §.tormenta.in iij. quest.& in l.miles. §. mulier.per illum text. ff.de adulter.Bald. in l.proprietatis. C. de probationib. Alexand. in consilio lx.in casu.lib.ij.& in cons.xciiij.alias xiiij.in causa,& lite. eodem lib.ij.
11 † Secunda conclusio Abba. est,quod fama,etiam in antiquis, non probat contra Anton.de Butr.quia parti imputandum est, que non procurauit habere probationes.Et idem Abbas tenet in capitulo,dilectus.versic.oppono.de fide instrumento. Sed tamen opinio Antonij de Butr. communiter approbatur:vt patet ex his, que dixi in capit.j.de appellatio. Et istam opinionem communiter sequuntur Aret.& Moder.hic, quia si in excedentibus memoriam hominum valet testimonium, de auditu, capit.licet ex quadam. infra eodem, a fortiori videtur quod fama sit sufficiens:quia militat ratio dicto cap.licet. propter excessum temporis. Nõ obstat quod dicitur, quod debet imputari parti, que non procurauit probationes: vt Abb. dicit,quia ista ratio non est generalis, vt Aretin. dicit. Quid enim si de recenti quis a possessione cecidisset: vide latius per eũ,qui dicit quod iste sunt phantasie Abb. In puncto tamen iuris ista opinio Abb. videtur verior, quod fama in antiquis solum probet in casibus expressis in iure,& quod dominium de presenti non potest per solam famam antiquam probari: quia concurrerent duo specialia. Primum est, quod fama faceret probationem plenam.Secundum, quod dominium semel acquisitum,& probatum, presumeretur continuatum toto tempore:vt late,& nouissime tradit Petr.Philip.de Corneo,in consil.xxiiij.licet in themate.lib.iiij.& idem in consil.cccliij.rem ar [illegible]. Non obstat textus in dicto capitulo,licet causam. quia loquitur in casu, in quo factum de sui natura erat improbabile per testimonium de visu:vt Abbas ibi in iij. notat. in fi.declarat. Non sic est in dominio,quod de presenti petitur, quia de sui natura probari potest. Secundo potest responderi quod in illo casu hoc specialiter statutum fuit,vt colligitur ibi
12 in princ.ergo ius commune in contrarium videtur. ¶ † Successiue Abbas refert doctrinam Bartol. & finaliter ponit eius opi. ex qua eliciam conclusiones plures, in quibus instandum erit.Primo ergo erit conclusio,quod vbi agitur de contractu vel de rei vendicatione, & sic in ciuilibus, fama non facit gradum probationis,& ita non videtur facere semiplenam probationem: quia simpliciter iura dicunt, quod fama coadiuuat alias probationes.l.iij.§.eiusdem quoque.ff.eodem tit.Et facit textus in cap.tam literis. j. eodem.vbi fama cum testibus singularibus non probat contra electum.Et idem Abb. in ca.ij. de clandesti.despon.cum simili.vt tradunt Moder.hic.Et secundum hoc non esset vera gloss.hec,que dicit, quod in ciuilibus sufficit fama cum vno teste. Aretin.sequitur gloss.& communem opinionem, quod fama faciat semiplenam probationem. Et inducit textum in capitul.super eo.de consang.& affinita. Ubi fama sola dissoluit sponsalia iurata. capit. preterea. el ij.de sponsal. ergo datur intelligi, quod plus probat fama, quam vnus testis. Sed respondetur quod argumentum bene procederet,si ille testis, de quo loquitur tex.in dicto capitulo, preterea.esset integer testis:sed ibi quodam modo iure speciali recipitur, quia non audebat hoc testificari publice. Secundo arguit Aretin. quia sponsalia dissoluuntur propter presumptionem non modicam.c apit.super eo.ij. infra eod.& propter famam dissoluuntur. dicto capit.preterea. ergo videtur, quod fama faciat presumptionem nõ modicam. Sed ista consequentia non valet: quia sponsalia dissoluuntur propter famam, dato quod fama non faceret presumptionem non modicam,quia fama est.dicto capitu. super eo. ergo Aretin.haberet locum,si textus in dicto capit.super eo. negatiue loqueretur,& diceret quod sponsalia non dissoluuntur, nisi propter non modicam presumptionem: sed textus affirmatiue loquitur, ideo non infertur quod Aretin. dicit. Et Moderni hic concludunt esse in arbitrio iudicis, attenta qualitate fame, & negotij. Mihi placet communis opinio, quod fama faciat semiplenam probationem: vt tenet glo.in l.iij.§.eiusdem.in ver. confirmat.ff.eodem.in capit.j.in ver.fama.de appellatio.& iiij. qõ.iij.can.si testes.§.item sepe.in ver.famam.& ita communiter seruamus in practica:vt dicit Salice.in l.ea quidem.in fi. C.de accusation. & tenet Fulgos. in consil. cxlv. quoniam plurime.& Alexãder in cõsilio decimo octauo,viso processu.libro primo, & idem Alexander in consilio centesimo quadragesimotertio, lib.ij.incipien.quoniam abunde. And. Sicu.in consilio viij.libro j. Non obstat textus in dicto capit. tam literis.quia ibi fama non concurrebat cum dicto testis, sed erant acta diuersa: vt colligitur in principio ibi nisi de auditu tantum, & fama, cum super alijs testes erant singulares. Secundo

resp

respondetur, quod ex quo ibi erant testes singulares, minus probant, quam vnus: vt not. Bald. in l. iurisiurandi. eodem titulo, & in l. de quibus. ff. de legibus. Tertio ibi agebatur de crimine ciuiliter, & causa erat magni ponderis: quo casu requiruntur probationes clariores, sicut in criminalibus: vt infra statim dicam in sequenti conclusione.
13 † Secunda conclusio est, quod in criminalibus fama non faciat semiplenam probationem: & ideo cum vno teste plene non probat: vt per glossam hic, quam sequuntur Bald. Anton. de Butr. & doctores cum simil. vt tradunt Moderni hic, & idem Bald. in cap. j. de appellationib. in l. ij. in princip. ff. de excusatio. tutorum. in l. si quis. §. j. ff. de edendo. Alexander in consilio cxliij. quoniam abunde. libro secundo. Bartholomeus Veronensis in consilio xxxiiij. Et videmus, quod presumptiones, que admittuntur in ciuilibus, in criminalibus non sufficiunt: vt notat Oldradus in consilio cxcij. viso diligenter. Baldus in l. finali, C. de probationibus. Antonius de Butrio in cap. quanto. de presumptioni. Abbas in c. afferte. de presumptionibus. Similiter videmus, quod nō creditur testi absque ratione, dato quod non sit interrogatus: licet secus sit in ciuilibus, vt notat Salicetus in l. fin. C. de probationibus. Alexander in consilio xv. viso processu. libro primo.
14 † Et predicta conclusio ampliatur, etiam si agatur de crimine ciuiliter, quia idem erit, quod in criminalibus, secundum Antonium de Butrio hic, & idem Abbas per cap. tam literis. infra eodem. vbi dicitur probari, quod fama cum vno teste non probat: vt notat Baldus ibi, in secundo notabi. & sequitur Joannes de Anania in consilio lix. incipiente, inquisitione. Ista tamen ampliatio dubitabilis videtur: quia quando agitur ciuiliter de crimine, idem iudicatur, quod de ciuili causa simpliciter. capitu. tue. de procuratorib. in c. per tuas. de simon. Unde videmus in simili quod laici, qui in causa criminali repelluntur contra clericos. capit. de cetero. infra eodem, tamen si agatur de crimine ciuiliter, admittuntur. cap. tam literis. infra eodem. c. iij. supra eodem. vbi dictum fuit. Et ita tenet Hostiensis & Abbas post alios in dicto capitu. de cetero. Non obstat textus in dicto c. tam literis. quem Abbas allegat: quia supra responsum fuit.
15 † Secundo ampliatur dicta conclusio, vt etiam habeat locum in causa ciuili famosa, & ardua: quia equiparatur criminali, vt notat Baldus hic, argu. l. propter litem. ff. de excusatio. tutorum. Et ideo in matrimonio [b] dissoluendo, quia grauis causa reputatur, non sufficit cū vno teste: vt Alexander concludit in dicto consilio cxliij. Et secundum istam ampliationem etiam potest responderi ad textum in dicto capi. tam literis. quia ibi agebatur de causa graui, & famosa. Tertio ampliatur, vt etiam non habeat locum in omnibus causis, in quibus non defertur iuramentum in defectum probationis: nam talibus casibus fama cum vno teste non probaret istam equiparationem. Facit quod notat Baldus in c. primo, de appellationibus. Supra facta conclusio limitatur non habere locum, quādo esset facta plusquam semiplena probatio: quia tunc etiam in criminalibus fama suppleret: vt notat Baldus, in lege, si quis. §. primo. ff. de edendo. Aretin. hic per textum, in capitulo, preterea. infra eodem. & idem Dominicus, in capitu. primo. §. & quia. in glossa in verbo, manifestos. de vsuris. in sexto. Glossa tamen relata ad textum videtur vel in contrarium: quia in textu erat plusquam semiplena probatio: vt declarat Abbas in vltimo notabili. Unde concludendum est, hoc totum esse in arbitrio iudicis, attenta qualitate fame, & presumptione, que esset vltra semiplenam probationem.
16 † Tertia conclusio, quod fama probaret, quando ita esset dispositum per statutum: vt notat Bartolus, in l. de minore. §. si plurium. ff. de questionibus. & Abbas hic refert tale statutum, cum sit contra ius commune, debet stricte interpretari: vt notat Petrus de Ancharano in consilio centesimo trigesimo nono, prius de causa. Et tali casu fama debet plene probari duobus testibus: & vnus non faceret semiplenam probationem, vt notat Bartolus in lege, admonendi. ff. de iureiur. Baldus in lege, in bone fidei. C. de rebus creditis. Et tali casu testes, etiam non interrogati, debent rationem reddere: vt notat Innocentius in capitulo, cum oporteat. de accusationibus, quem Abbas hic refert, & Angelus sequitur in lege, solam. C. de testib. & l. quid ergo. §. si tantum. ff. de his, qui no. infam. cum simil. vt Alexander tradit in consil. lxxij. inspecto. libro primo. & consilio xv. in causa, & lite. libro quarto. Et non [c] sufficit[c] in ratione, si dicat quod publice audiuit dici: quia ab vno publice audire potuisset, sed debet dicere, quod a communi, vel maiori parte dici audiuit: vt notat Bartolus in dicto §. si plurium. Angelus in lege secunda, ff. ad senatusconsultum Macedonianum. Alexander in consi. xx. in causa appellationis. libro quarto. Et debet de se attestari testis, qui deponit de fama, & non sufficit, quod impersonaliter loquatur: vt notat Bartolus in dicto §. si plurium. & in l. Labeo. ff. de supellect. legata. Et si interrogatus a quibus dici audiuit, dicat se non recordari, non probat: licet dixerit prius a maiori parte. Alexander in consilio tertio, super processu.
17 libro quarto. † Ultimo debet probare, quod fama habuerit originem a personis fide dignis ex probabilibus coniecturis: vt notat Abbas hic, & supra dictum fuit: & not. idem Angelus in lege, solam. C. eodem. Petrus de Ancharano. in consilio ccliiij. in questione presbyteri. Alexander in consil. lxviij. in causa vertente. libro tertio. & in consilio vigesimo quinto, in causa. libro quarto. Et de his dixi in capitulo primo, de appellationibus. & late in consilio xxxvij. Et dum supra dictum est, quod fama probat, vbi agitur de modico preiudicio: hoc idem tenet Abbas per illum textum in capitulo, super eodē. infra de consanguinitate & affinitate. in tertio notabili. Et ideo vbi queritur de notabilitate, vel virtute hominis, illa probatur per famam: vt notat Baldus, in l. prouidendum. C. de postulando. Et quod collatio beneficij ad talem pertineat, sufficit probare per famam, secundum Rotam in tertia decisione, de probationi. in nonis. Et quando agitur remedio. can. reintegranda. iij. quest. j. sufficit probatio per famā: vt no. Petrus de Anch. in cons. xlj. circa recuperandum. ¶ In gl. pen. Abbas se remittit ad capit. j. de confess. & aliquid dictum fuit
18 in capitu. iij. supra eodem. in gloss. fin. † Plures casus, in quibus creditur vni, prosequitur Anton. de Butr. & not. Specu. eodem titu. in §. restat. & vltra ea, que dicunt Moder. hic, ad-
d de quod Papa non potest facere, quod stetur dicto vnius[d]. Ita Romanus in singula. ccl. domum huius ciuitatis. allegat text. viij. quest. iij. capit. talia. Sed ille textus videtur potius probare contrarium: quia ibi Papa adhibet fidem Leoni pretori: & ideo forte voluit allegare textum iij. questio. ix. capi. indicas. vbi vni parti proculdubio credere non possumus: sed ille textus etiam parum facit, quia loquitur de parte, & non de teste. Et in contrarium facit, quia imo videtur valere priuilegium, quod credatur dicto vnius in aliquo casu: argument. capit, cum dilectus. de fide instrumentor. vbi valet consuetudo, quod credatur scripture priuate alicuius. Et pari ratione idem esset in priuilegio: vt notat Alegand. in consil. liij. sed in causa vertente. libro primo. Idem ergo videtur in viua voce vnius: quia viua vox non minus probare videtur, quam priuata scriptura: per ea, que dicta sunt in rubrica, supra eodem. Sic etiam ex conuentione fieri potest, quod credatur dicto alicuius de damnis & interesse: vt notat Bartolus post Dynum in l. finali, ff. de pretor. stipulatio. Joannes Andreas in titu. de probation. §. videndum. versiculo, quid si ibi dicitur. cum similib. vt Alexander in consilio liiij. circa idem, de quo queritur. libro secundo, vbi dicit, quod ista est magis communis opinio. & idem Alexander in consilio lxvij. viso themate. libro secundo, & in consilio quadragesimo septimo, circa primū.
19 eodem libro primo. † Similiter valet[e] conuentio, quod stetur
e priuate scripture alicuius, vt not. Baldus in l. de quibus. ver. item per pactum. ff. de legib. Hanc opinionem approbat Alexander in l. j. §. finali, ff. de verborum obligation. Et maxime hoc haberet locum in scriptura iam facta: vt notabiliter Alexander tradit in consilio cxiij. viso diligēter. libro quarto. Postremo adde etiam alium casum, in quo statur dicto vnius, videlicet quando quis deponit de facto proprio ad vtilitatem alterius: vt notabiliter dicit Paulus de Castro in l. quicunque. in fine, C. de seruis fugitiuis. per illum text. quia si creditur vni seruo, vt ibi, a fortiori credendum est vni libero. Et idē Paul. in consilio cccl xx. visis actis. in fine. vbi respondet ad l. vbi numerus. ff. eodem, quod loquitur de testibus, qui deponunt de facto alterius. Et idem voluit Salicet. in l. si quis decurio. in iiij. oppo. C. de fal. vide tamen Alexan. & Moder. etiam ibi, qui
f reprobant[f] istud dictum Paul. de Cast. in l. ij. §. si absens. ff. si ex noxa. cau. agat.

¶ Additiones.

a ¶ Fama. Decisio. Tholos. ccclxxx. Alegand. consil. xvj. nu. 22. lib. v. vbi dixi consil. viij. nu. 4. lib. vij.

b ¶ Matrimonio. Decis. Tholos. clxxij.

c ¶ Non sufficit. Alegand. consil. clix. ad fin. libro v. Thomas voto xxxiiij.

d ¶ Unius. Roma singul. dccvij. an Papa. Idem Joann. de Monteferrato. Repe. l. nemo potest. de leg. j. Hippol. Marsil. consil. xxxiij. nu. 15. & bene quicquid dicat Dec. hic. Uide, si vacat. Alegand. consil. clxxxviij. numer. 3. lib. vij. Felyn. c. constitutus. de rescript.

e ¶ Ualet. Falsum. Angel. l. pactum inter heredem. in fi. de pac. Roma, consil. cciiij. Imo. Socin. l. j. §. fi. de verb. oblig. Alegan.

consil.cxxij.nume.6.lib.iiij.vbi dixi.Nicol.Boer.decisio.Burdegal.cccxcv.nu.18.

f ¶ Reprobant.Alexand.consil.cxcij.nume.43.lib.vj.vbi dixi. [redacted]

2 ☞ Verba, fine debito terminetis. intelliguntur per sententiam diffinitiuam.
3 Acta omnia facta coram vno iudice durante instantia valent coram subrogato.
4 Dicta testium, etiam non publicata, fidem faciunt coram alio iudice.
5 Acta faciunt fidem contra heredes.
6 Sententia lata per contumaciã contra vnum, alijs non nocet.

Ausam, que j. ¶ In text.ibi: discretioni vestre. verbum istud importat arbitrium boni viri: vt not. Bald. in l.fin.circa fin. C.de iure dot.impet. Anto.de Butr. in c.j.in fin.de constit.cum si. vt tradit Alexand. in consi.xxxij. viso themate.lib.j.hic tamen in isto textu parum refert,an verba importent arbitrium boni viri, an liberam voluntatem: quia verba referuntur ad iudices,quibus causa committitur: quo casu quando referuntur ad iudicem, semper important arbitrium boni viri,dato quod alias de sui natura verba importarent liberam voluntatem.Idem not.Hostië.& ibi Inno. in fin.in c.significauerunt.j.eod. Bene facit quod no.Bal.in c. Quintauallis.in fi.de iureiur.vbi inquit quod in compromis-
2 sis voluntas pro arbitrio boni viri accipitur. ¶ † In text.ibi: fine debito terminetis. ista verba intelliguntur per sententiam diffinitiuam: quia si reus absoluatur ab obseruatione iudicij, non dicitur causa terminari: vt not.Bartol.in l.generali.C.de decur.lib.x.& in l.dicere.in princip.ff.de arbit.& tradit Alex.in consi.50. visis actis.lib.ij. ¶ Nota ex ista decretali, quod acta que respiciunt merita cause, videlicet probationes,quod facte coram vno iudice faciunt fidem coram alio:vt not.Abbas hic. Et istud dictum verum est in se, per iura alia,vt infra videbimus. Sed quantum ad textum hic potest dici hoc esse ex commissione Pape, ibi dum inquit: mandamus quatenus &c.
3 ¶ † Circa materiam istius decretalis Abbas late insistit: & primo concludit, quod durante instantia,acta omnia facta coram vno iudice, valent coram alio subrogato cap.fin. de probation. etiam in l.proponebatur.ff.de iudi.& Mod. sequuntur per tex.l.verum.§.ex facto.ff.de minor. vbi ad consultationem vnius successori rescribitur.Et ad hoc bene facit,quia licet persona iudicis mutetur,videtur tamen esse idem officium.l. meminisse.& ibi Bar.ff.de offi.procon.& leg.facit quod no.per glo. xxxij.q.iiij.c.recurrat.in ver.societate.& quod voluit in l.si vsusfructus ciuitati.in glo.j.ff.quib.mod.vsusfruc.amitta.Hoc tamen non videtur habere locum simpliciter in citatione:vt per Abba.in c.licet in beato.in fi.de accusat.not.in l. edictum.ff.de iudi.Secus est in alio iudice,qui nõ sit loco primi subrogatus: quia acta ordinaria ad eum non porriguntur, vt Abb.hic concludit per text.in l.iij.in prin.ff.iudi.sol.& Mod.simpliciter sequuntur.Sed aduertendum est,quia ille textus loquitur in stipulatione,que est stricti iuris:que etiam non haberet locum in iudice appellationis:quia si facta fuit talis stipulatio in causa principali,non habet locum in causa appellationis: vt est text. in l.cum apud.ff.iudi.sol.cuius contrarium sentit Abb.hic,dũ supra loquitur de iudice appellationis: & ideo circa stipulationem.Ad idem est tex.not.in l.non a iudice.§.j.ff.de iud.vbi tex. rationem adducit, quia stipulatio facta coram vno iudice,ad alium iudicem non porrigitur.Et illum textum not. Rom. in cons.cx.circa primum.& in cons.cccclxviij.in casu proposito.Et hoc late declarat Barto.in l.cum lite.ff.iudicatum solui.Et ratio Iurisconsulti in d.l.non a iudice.ampliari potest ad propositum,quia libellus,litis contestatio, & alia acta ordinaria non debent extendi ad alium iudicem. Et ista cõclusio procedit, nisi acta facta coram vno iudice approbata sint a summo põtifice, corã alio iudice,c.presentata.vbi Ant.de Bu.& Ab. ibi,ver.venio ad hm.j.co.Alex.in l.ij.versic.quarta conclusio. C.de eden-
4 do. ¶ † Secundo Abb.concludit,quod dicta testium,etiã nõ publicata,faciunt fidem coram alio iudice,maxime subrogato. Et ad tex.in c.cum causam.respondet quod ibi acta erãt nulla ex alio defectu,quam publicationis.Sed conclusio Abb. videtur esse magis communis opinio.Et ita tenet Bart.post Iac. de Are.in l.gesta.C.de re iud.in l.solam.C.de testa.& Bal.in l.fi. C.eo.in prin.vt in l.ij.C.de eden.cum si.vt tradũt Are.& Mod. hic Alex.in d.l.ij.in vj.conclusione. Et probatur principaliter ista opi.in d.c.cum causam.vbi dicta testiũ videntur nulla propter defectum publicationis:tamen aperte ratificari possunt, non obstante responsione Abba. quod ibi attestationes essent nulle ex alio defectu,quam publicationis:quia dicunt Areti.& Mod.hic,Si hoc esset verum,indistincte testes possent examinari,& nõ esset opus ponderare quod clause fuissent attestationes.Opinio Abb.saluari potest coram successore: vt not.Bar. in l.prolatam.C.de sent.circa fi.cum simil.vt tradunt Moder. hic,& Alex.in d.l.iij.in vij.cõclusione.Et ista est resolutio Moder.in qua primo aduertendum est, quod si dicta testium non probarent absque publicatione,quia publicatio authoritatem tribuit:vt not.Bar.in d.l.gesta.& Paul.de Cast.in d.l.ij.in fin. Ista ratio etiam militaret coram successore, & non coram alio iudice nõ subrogato.Et tenẽdo communem opinionem,quod testes non probent, si non sit facta publicatio,non obstat vna ratio,quam Abb.allegat in contrarium, dum dicit,quod valet sententia absque publicatione processus: vt no.Barto.in d. l.prolatam.C.de sent.& glo.in c.fina.in ver.iudicijs.de hereti.in vj.not.c.cum I.& A.de re iud.quia respondet,verum est,quod publicatio non vitiat sententiam: nam etiam valeret sententia sine testibus, & probationibus: quia probationes non sunt de substantia iudicij:vt not.Bart.in d.l.prolatam. in fin.Bald.in l.ij.C.de eden.Alex.in cons.cv.ponderatis.lib.vj. Sed propter hoc non sequitur,quod probationes debeant valere absque publicatione:quia ista sunt diuersa.Licet enim valeat sententia sine probationibus,tamen casu quo probationes debent considerari,intelligitur,quod sint valide,& habeant authoritatem.Finaliter tamen opinio Abb.verior videtur,per rationem principalem,quam ipse adducit:quia publicatio nõ tribuit authoritatem, sed solum dat facultatem partibus opponendi. Non obstat tex.in d.c.cum causam. in quo est totum fundamentum alterius partis:quia responsio Abba. videtur bene procedere, quia ibi attestationes habent alium defectum, quam publicationes:quia ibi publicatio solum põderatur ad ostendendum quod noua receptio testium non impediebatur propter publicationem,& quod alio respectu fuissent nulle:vt not.per glos.fi.
5 & Abbat.in d.c.cum causam. † Tertio Abbas concludit quod acta faciant fidem,etiam contra heredes,& quod in hoc sententia,& alia acta equiparentur:vt not.Innoc. hic, & probatur in c.cum inter dilectos. in ver. nec attestationes. de fide instrum. no.Bar.in l.si superatus.in fi.ff.de pig.cum si. vt tradunt Moder.hic:& post Alex.in l.ij.in secunda conclusione. C. de eden.& in l.sepe.ff.de re iudi.& in cons.lxj.viso processu.lib.ij.& in consil. cxxxv.ponderatis.in fi.& in cons.cvij.viso summario.eod.lib.ij. Rom.in cons.cxj.in casu & questione. Et quod dictum est de herede,idem est in singulari successore:vt Abb.hic dicit,& probatur in d.l.si superatus.vbi Bar.facit tex.in l.ij.§.solent.ff.de he. vel act.ven.no.Inn.in c.quanuis.de re iudi cum si.vt Alex.tra-
6 dit in d.l.sepe. † Quarta conclusio Abb.est,quod in casibus,in quibus acta contra vnum alijs nocent, non habet locum senten-
a tia lata per contumaciam [a]. Et ad hoc est dictum Barto.in l. eius,qui delatorem.ff.de iure fis.cum si.vt tradit Alex.in d.l.ij. in vij.conclusione.Et plura,querunt Mod.in c.cum Bertholdus.de re iud.& no.Abb.in cons.xlv.videtur.j.lib.ij.

a ¶ Contumaciã. Alex.cons.lxxxiiij.li.iij.vbi dixi Mathes.no. xxv.Marsi.notab.iiij.Dec.cons.cccclxv.s.de const.c.ex literis. nu.13.Alcia.de presump.reg.iij.presump.xxij. [redacted]

1 ☞ Probatio, que fit per instrumentum, est fortior illa,que fit testibus.
2 Instrumenti appellatione,quid contineatur.
3 Verbum,contineri,denotat proprietatem.
4 Instrumenti appellatione,non venit priuata scriptura.
5 Instrumenti appellatione,an veniat priuilegium.

¶ De fide instrumentorum. Rub.

Ec rubri. secundum Abbatem continuatur, quia supra dictum est de vna specie probationis, que fit testibus: nunc de illis,que fit instrumentis. Et primo fit de testibus, quia illa est dignior: vt per Bal.in rub.s.de testib.& est contra naturã, quod credatur charte animalis mortui: vt no.Inn.in capit.
1 cum P.infra eodem.& quod certior quis efficitur voce, quam literis.xx.questione, octaua.capit. de gradibus.ibi, ore ad os loquamur.Et latius prosequuntur Moderni hic,& de hoc est textus, in §.si vero tale quid.in authenti.de instrumen. caut.& fide

fide. ibi: nos quidem existimamus ea, que viua voce dicun-
1 tur, digniora fide, quam scripturam ipsorum. † Sed tamen gloss. in rubri. ff. eodem titul. de fide instrum. ent dicit, quod fortior est probatio, que fit per instrumentum: & ideo ibi preponitur titu. de fide instrumentorum. & de hoc dixi in rubr. §. de testib. Et tenendo istam opin. ad allegata in contrarium respondetur, quod habent locum respectu priuate scripture: & in priuata scriptura loquitur textus in d. §. si vero tale quid. Secus videtur in instrumento publico, quod equiparatur testibus l. in exercendis. C. de fide instrument. capit. cum Joannes. §. eodem. & propter authoritatem tabellionis, capitul. ad audientiam. de prescript. Non obstat quod probatio instrumenti non sit naturalis: quia satis est quod sit approbata a iure: & maioris authoritatis videtur, propter fidem tabellionis. dicto cap. ad audientiam. & ideo in pluribus casibus requiritur probatio per instrumentum, & scripturam: in quibus testes non sufficiunt: vt per gloss. in capit. j. de censi. in vj. Non obstat quod certior quis efficitur voce, quam literis: quia illud verum in scriptura priuata. Secus videtur in publica, vt dictum est. Vel secundo illud est verum, quando de seipso quis loquitur: sed nos loquimur in testibus, qui de facto alieno deponunt: quo casu maior videtur fides instrumenti, propter authoritatem tabellionis. Et quantum ad continuationem non est vis: quia quocunque modo Papa fecisset, non esset arguendus: quia hoc videtur de arbitrarijs: & quia si dignitas deberet cõsiderari, prius de iureiurando fuisset dicendum, licet dicamus quod ad iuramentum in subsidium deuenitur: ideo post alias
2 species probationum reseruatur. ¶ † Quid autem contineatur appellatione instrumenti, ex dicto Abb. & Modern. tres conclusiones colliguntur. Prima est, quod largissime instrumentum dicitur secundum subiectam materiam ratione adiuncti: vnde dicimus instrumenta fundi ea, que fructus querendi, & conseruandi gratia parata sunt. ff. de fundo instructo. & ideo boues aratorij sunt instrumenta fundi: vt not. Bald. in l. ij. ff. de verborum significat. & tradit Aretin. in consil. clx. longa est. in septimo dubio. Et de instrumento domus habetur in l. quesitum. §. si domus. de fundo instruct. Et de instrumento pictoris & piscatoris, in l. pictoris. in principio, & §. eodem titulo. Et de instrumento medici, in l. cum delanionis. §. in instrumento medici. eodem titulo. Adde de instrumento musices, de quo in Psalmist. Laudate dominum in sanctis eius. Secunda conclusio est, quod proprie appellatione instrumenti nõ veniant testes. Et ista conclusio de plano procedit attento cõmuni vsu loquendi: vt dicit Jmola hic, allegans Bartol. in l. notionem. §. instrumentorum. de verborum significatio. Facit dictum Cardina. de caligis, in clementina secunda, de vita & honestate clericorum. in quinta questione, limitando textum, in lege, vestis. §. j. de auro & argento lega. & quod notat Abbas in capitulo, sane. in fine, de foro competen. cum similibus. Sed remoto vsu communi, an de proprietate sermonis, testes comprehendantur, Abbas hic concludit quod non: & idem Abbas in dicto capitulo, peruenit. & facit textus in lege prima, in fine, ff. eodem titul. vbi dicitur, quod loco instrumentorum habentur, cum similibus, vt tradũt Moderni hic. Et ad hoc est glossa in dicto §. instrumentorum. in ver. reparare. & in l. prima. C. de dilationibus. & facit textus ibi: instrumentorum, vel personarum gratia. & hoc tenet Albericus in prima parte statutorum, in penultima questione incipiente, vidi etiam dubitari, vbi infert ad statutum imponens penam producenti falsa instrumenta, vt non habeat locum in producente falsos testes, & ita iudicatum fuit: vt not. Florentie in l. j. ff. eodem titulo, textus tamen in dicto capitulo, peruenit. videtur probare contrarium, dum inquit, ibi: testes continentur. iuncto dicto Bartoli, in lege, cui eorum. §. primo. ff. de postulan. vbi inquit,
3 quod verbum, contineri, denotat proprietatem. † Sed respondetur, quod illud dictum non est verum, & Bartolus ipse contrarium tenet in lege, liberorum. de verborum significat. & probatur hoc in dicta l. j. de fide instrumentorum, ibi: instrumentorum loco habentur. ergo non proprie. Et ad hoc est textus in l. si qua. §. j. ff. de ritu nuptiarum. iuncta l. in legibus. ff. de testibus. & notat Andreas Siculus per illum textum in c. nul-
4 li. de rebus ecclesie non alienandis. † Tertia conclusio, quod appellatione instrumenti non venit priuata scriptura attento communi vsu loquendi: vt notãt Bartolus, Baldus & doctores in lege prima, C. de iuramento calumnie. secus dicunt esse de proprietate vocabuli: & idem Romanus in consilio vigesimotertio, nescio. in secundo dubio. cum similibus, vt tradunt Moderni hic: & idem notat Abbas consilio sexagesimo quarto, venio ad primum. libro decimo, & Aretinus in consilio quinquagesimo. videtur. Jn contrarium tamen facit textus in clementina prima, de procuratoribus. & Jmola ibi in primo notabili dicit, quod appellatione instrumenti priuata scriptura non continetur. Placet conclusio Abbatis hic, vt dicamus, quod appellatione instrumenti comprehendatur priuata scriptura, si facit fidem: alias secus. Et hoc sequitur Bartholo-
5 meus Socinus in consilio lxij. in presenti. † Vltimo aduertendum est, dum Abbas hic dicit, quod appellatione instrumenti continetur priuilegium: nam contrarium tenet Paulus de Castro in consilio xcvij. inserto inter consilia Cumani, incipien. stante statuto. Sed potest dici illud esse verum de communi vsu loquendi: secus est de proprietate verbi, prout Abbas loquitur hic.

1 ¶ Exemplum exempli nunquam probat.
2 Princeps non potest dare fidem scripture non authentice in preiudicium alterius.
3 Princeps facere non potest quod non credatur testi omni exceptione maiori.
4 Exemplum sumptum de mandato Pape probat.
5 Instrumentum publicum dicitur, quando fuit scriptum a tabellione cum solennitatibus requisitis.
6 Instrumentum publicum vt valeat, requirit inuocationem Domini.
7 Instrumentum debet habere annos domini. 10.
8 Instrumentum requirit nomẽ Imperatoris, Regis, vel Pape, secundum qualitatem loci.
9 Instrumentum an debeat continere locum loci.
11 Instrumentum debet continere indictionem.
12 Instrumentum debet habere testes.
13 Instrumentum debet habere signum notarij, aliter non valet.
14 Instrumentum requiritur quod legatur coram testibus.
15 Testamentum inter liberos, vel ad piam causam, valet, etiam si scriptura non fuit lecta.
Instrumentum requirit, quod rogetur a notario.
16 Notarius sufficit quod longo tempore fuerit in quasi possessione officij, ad hoc vt possit rogari de instrumento.
17 Titulus non presumitur ex diuturnitate temporis, vbi agitur de graui preiudicio.
18 Notarius an probetur per matriculam.
19 Instrumentum, quod producitur de longinquo, si nullus contradicit, facit fidem.
20 Notarius debet esse rogatus. 21. 23.
22 Notarius an possit conficere instrumentum de natiuitate, vel morte alicuius.
24 Instrumentum publicum fidem facit in fauorem, vel preiudicium tertij.
25 Notarius debet rogari publice, non secrete.
26 Notarius an requiratur quod sit peritus.
27 Illiteratus potest esse iudex.
29 Excommunicatus notorie non potest conficere instrumenta.

SI scripturam. ¶ Primo nota, quod exempla non authentica non probant. Ad idem textus in l. ij. ff. de fide instrumento. no. in authentic. si quis in aliquo documento. C. de edendo. in l. si que. ff. famil. ercisc. & xxv. quest. ij. can. dicenti. §. sancimus. Vnde exemplum dictorum testium,
a quia non probat, non facit vt quis dicatur didicisse [a] testificata: vt not. Bald. & Jmol. in l. fin. ff. quemadmodum testamenta aperian. Angel. in l. si duobus. ff. eodem titul. Et hoc pro singulari tradit Roman. in singulari suo xxxiiij. visis exemplis.
1 † Et hoc maxime haberet locum in exemplo exempli, quod nunquam probat: vt not. Richard. Malumb. similiter Alex. & Bal. in l. sancimus. C. de diuersis rescriptis. Operatur tamẽ productio exempli non solennis, quod si post terminum pro-
b ducatur originale, dicitur probatio facta: vt not. Bal. [b] hic, dicit. argumen. l. si donate. §. si sponsus. ff. de donationib. inter virum & vxorem. Et ad hoc videtur textus in authen. si quis in aliquo. C. de edendo. vbi si producatur exemplum, dicitur ibi: nulla ex hac memoria fit exactio, nisi aliud documentum, aut originale proferatur. Ergo a contrario sensu, si instrumentum originale preterea pducatur, exactio fieri potest virtute exempli prius pducti: vt dixi latius ibi. Adde Hippolytũ de Marsilijs in singulari suo cxij. incipiente, dictũ testis. ¶ † Secũdo
2 no. quod princeps non potest dare fidẽ scripture non authentice, in preiudicium alterius. Et dicit Abb. hoc esse verum ex post facto, sed tamen idem esset a principio: quia nõ potest alteri preiudicare. Et sic ratio, que ex post facto allegatur etiam

militat ante factū. Et hoc intelligitur, nisi princeps hoc a prin
cipio faceret per viam legis. Et hoc modo declarat, ⁊ saluari
potest quod Abbas dicit: quia valet consuetudo, vel statutum
quod priuate scripture authoritatē tribueret. c. cum dilectus.
infra eod. ⁊ notat Bald. in l. de quibus. versi. item per pactum.
ff. de legib. ⁊ sequuntur Alexand. in l. j. §. fi. ff. de ver. oblig. cum
similib. vt dixi in c. ij. de probatio. Et ad text. hic, dum dicitur,
non possumus. facit text. in c. indicas. iij. q. ix. vbi dicitur. Nos
vni parti ad discrimen alterius credere proculdubio non pos-
3 sumus. † Et idem econtra nō potest princeps facere, quod testi
omni exceptione maiori nō tribuatur fides: vt est text. viij. q. iij.
in c. talia. ibi: de memorati viri testimonio omnino dubitare nō
possumus. Et not. Roma. illum tex. in singula. 750. domini hu-
ius ciuitatis. Et hoc, quod dictum est, procedit in his, in quib⁹
princeps non habet potestatem: alias secus: vt per Abba. hic, ⁊
Imol. Quod plus est, concludunt Moder. hic, quod de pote-
state absoluta Papa posset statuere, quod exemplo credatur:
quia hoc videtur de iure positiuo, quod exēplo non credatur:
ergo tolli potest. Et ad hoc bene facit notabile dictum Hosti.
in c. peruenit. de fideiussorib. vbi per illum textum voluit, quod
exemplo sumpto de mandato Pape credatur: ⁊ sequitur An-
4 ton. de But. ibi, ⁊ Imo. † Ex predictis colligitur, quod illa ver
ba, non possumus: referuntur ad ordinariam potestatem: quia
illud, quod non potest fieri absque dispensatione, reputatur es
se impossibile. glos. in cap. gratia. in verbo, non potest. de rescr.
in sexto. Et est dictum Innocentij, in c. pastoralis. de causa pos
sessionis ⁊ proprietatis. facit text. in l. apud Julianum. §. fin. de
legatis primo. ⁊ not. Bald. in l. j. in sexta questione. C. de institu-
tionibus ⁊ substitut. ⁊ in pulchra questione notat Abbas post
alios in c. super eo. de condi. apposi. Et hoc tamen declarat, vt
Bald. distinguit in d. l. j. in sexta questione. ⁊ tradunt Alexan.
Anto. ⁊ Areti. in d. l. apud Julianum. §. fina. per illum textum
a contrario sensu, ⁊ in l. qui cum natu maior. in princ. de bon. li-
bert. ⁊ in l. j. §. permittitur. de aqua quotidiana ⁊ esti. ¶ In
glos. j. conclusio est, secundum Abbat. quod scriptura publica
dicitur, que fit confecta per tabellionem: alia vero scriptura,
que facit fidē, auth. dicitur, ⁊ nō publica. Ex quo infertur quod
scriptura facta per officialem, licet faciat fidem in pertinenti-
bus ad officium eius, authentica dicitur, non publica. Et eodē
modo scriptura, que in archiuo publico reponitur, authentica
dicitur, ⁊ non publica. Et ad hoc precipue inducit tex. in auth.
ad hec. C. de fide instrum. vt latius per eum hic. Sed aduerten-
dum est, quia text. in d. auth. ad hec. aperte probat contrarium
dum ibi expresse dicitur, quod charta, que profertur ex archi-
uo publico, publicum habet testimoniū: ergo videtur scriptu-
ra publica. Et hoc tenet Ange. in §. si quis igitur. in authenti.
de instr. cau. ⁊ fid. vbi inquit, quod publica scriptura dicitur ra
tione loci. Et hoc cōfirmatur: quia si publica scriptura dicit il
la, que conficitur a persona publica, idem videtur de illa, que
in loco publico reperitur: quia valet argum. de persona ad lo-
cum: vt not. in l. vinum. ff. si cert. peta. Barto. in l. qui plures. de
vulg. ⁊ pup. in princ. Non obstat ratio Abb. dum inquit, quod
si dicta authent. ad hec. intelligatur in scriptura publica, nihil
adderet ad l. comparationes. C. de fide instru. que loquebatur
de publica scriptura. Et fuit ratio glos. in d. auth. ad hec. quia
respondetur, ⁊ aduertendum est, quod text. in d. l. comparatio-
nes. loquitur de instrumētis publicis: ⁊ auth. ad hec. addit idē
esse in scriptura publica, licet non esset instrumentum publi-
5 cum. Unde melior resolutio vr̄, † vt dicamus quod sit instru-
mentum publicum solū, quādo fuit scriptum a tabellione cum
solennitatibus requisitis: vt not. Bar. in l. si quis. §. si inuitum.
in j. q. ff. de eden. vbi inquit quod instrumentū publicum est il-
lud, cui soli credit sine alio adminiculo, siue de iure, siue de con
suetudine. Et idem Bar. in l. j. in ij. not. C. de apo. publi. libro x.
Specul. in titu. de instrum. edi. §. nunc dicendum. in principio.
Alie vero scripture, que authentice sunt authoritate publica,
etiam publice dicūtur. d. auth. ad hec. sed non dicuntur instru-
menta publica. Et predictis non obstat text. in cap. sequenti, in
fra eod. quia ibi non fit differentia absolute inter scripturam
publicā, ⁊ authenticam, sed solum fit differentia inter scriptu-
ram authenticam, ⁊ scripturam factā per manum publicam,
que scriptura facta per manum publicam in effectu publi-
cum instrumentum est: scriptura vero authentica potest esse,
licet instrumentum non sit publicum, erit tamen scriptura pu
6 blica. ¶ † Successiue Abbas prosequitur, que sint necessaria
in instrumento publico. Et primo concludit per text. in capit.
non licet. xxvj. questi. v. iuncta consuetudine, que hodie viget
quod requiratur inuocatio domini, ⁊ quod aliter non valeat
instrumentum. Et cum ista conclusione in effectu transeunt
Moder. hic: quia licet talis inuocatio de iure non sit necessa-
ria, vt not. Bartol. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de
edend. Bald. Paul. de Cast. ⁊ Alexand. in l. iuris gentium. §.
quod si te. ff. de pact. Imo. ⁊ late Alexand. in rubri. ff. de noui
ope. nunt. tamen ratione consuetudinis, videtur quod ista sit
substantialis solennitas, prout glo. dicit de annis Domini: in
authent. vt prepon. no. Imper. §. j. in verbo, authore. Sed ad-
uertendum est primo, quia Abb. hic sentit, quod sola consue-
tudo hoc non operetur. In contrarium videtur glos. in dicta
authent. vt prepon. nom. Impera. in verbo, authore. que facit
vim in sola consuetudine. Et ita contra Abb. pungit Andr.
Sicul. in repe. huius rubr. Sed responderi potest quod ex quo
iura videntur hoc requirere, dicto capit. non liceat. xxvj. quest.
v. poterat dubitari an hoc esset de consilio, vel precepto, ⁊ con-
suetudo interpretatur quod hoc de necessitate requiratur: ⁊
non est nouum, quod vtrunque simul plus operetur: vt de pa-
cto, ⁊ statuto simul. not. Bald. dicit in capit. venientes. versicu.
sed nunquid. de iureiur. Et statutum, quod per se non valet, a
consuetudine interpretatiua corroboratur: vt singulariter vo-
luit Anton. de Butr. in capitu. cum dilectus. in ver. ex quo in-
fertur de consuetudine. And. Sicu. tamen hic cōcludit, quod
etiam de iure requiratur inuocatio Domini, per text. in dicto
capitul. in nomine Domini. xxiij. distinc. Nec obstat quod illa
sunt verba notarij: vt gloss. ibi dicit: quia vt patet ibi, appro-
bata sunt per Papam: secundo per text. in authent. vt prepo.
nomen Imperat. ibi: mox authore Deo. ⁊ gloss. ibi dixit, in no-
mine Domini. tertio per dictū capit. non liceat. xxvj. quest. v.
ibi: omnia facite ⁊c. ⁊ quedam alia leuia adducit, ⁊ idem tenet
Ange. Aretin. in proe. Institu. in princip. Sed contrarium vi
detur verius: vt late tradit Alexan. in d. rubr. de ope. no. nunt.
quia in effectu ista est leuis solennitas, que non vitiat: vt habe-
tur in l. j. §. fin. ff. de vent. inspic. vbi Bart. ⁊ communiter doct.
hoc tenent. Non obstat text. in dicto capit. in nomine Domi-
ni. quia Papa ibi non confirmauit: ⁊ dato quod approbasset,
esset confirmatio facta simpliciter, que nō tribuit ius: vt dictū
fuit in c. j. de confirma. vti. vel inuti. Non obstat text. in d. auth.
vt prepo. nomen. ibi: mox Deo authore. quia sunt verba narra
tiua, que dispositionem non inducunt. c. si Papa. de priuileg.
in vj. Non obstat text. in d. c. non liceat. dum dicitur, omnia fa-
cite. quia illud videtur consilij: sicut quando dicitur, vade, ⁊ vē
de omnia, ⁊ da pauperibus. Et hoc patet, quia tex. dicit omnia
alias sequeretur quod non valeret mutuum, nec alius contra-
7 ctus absque tali inuocatione, quod non est dicendum. ¶ † Se-
cundo in instrumento requiritur quod annus Domini appo-
natur: ⁊ hoc saltem de consuetudine approbata, vt Abb. hic cō
cludit: ⁊ est glos. in auth. vt prepo. nomen Imp. in verbo, autho
re. facit gl. in c. inter dilectos. in verbo, indictionis. infra eod.
Et tali casu, an error habeat vitiare instrumentum. not. Dyn.
in cons. xiij. questio talis est. Barto. in l. si librarius. ff. de regul.
iu. Et adde quod annus inceptus in instrumento intelligitur
de anno currenti nondum cōpleto: ⁊ ideo bonū est illud expri-
mere, ⁊ dicatur, anno tali currenti: si tamen nō exprimatur, ra-
tione consuetudinis saluatur instrumentum. Et ideo melius
faciunt Florentini, qui incipiunt anno incarnationis comple
to: vt notat Car. post Gasparem, quem ibi refert in c. iuuenis.
ver. quarto quero. de spons. Et talis computatio fit ab incarna
tione, vel a natiuitate secundum consuetudinem loci: vt notat
Bartol. in l. si quis. §. si initium. ff. de eden. cum simil. vt tra-
dunt Moder. hic: ⁊ adde glos. in clemen. j. in ver. ex tempore. de
summa trini. ⁊ not. Imo. in cons. viij. in casu premisso. in princi.
Et ante natiuitatem Domini computabant Romani annos
ab indictione, Hebrei a diluuio, Greci a ludo Herculeo: vt no.
per glos. in rub. C. de indictio. lib. x. Item not. est, quod dicitur
de anno, intelligitur quādo exprimitur a natiuitate, vel ab in-
carnatione, prout doct. hic loquuntur. Si vero simpliciter dica
tur, actum fuisse hoc anno, intelligitur pro anno integro, qui
consistit trecentis sexaginta quinque diebus preteritis: vt no.
Bar. in l. j. §. actum. ff. de itinere actuque priua. in l. libellorum.
in principio, ff. de accusa. ⁊ notat Bald. ⁊ Imo. in l. diuortio. in
8 princip. ff. sol. mat. ¶ † Tertio requiritur nomen Imperato-
ris, vel Pape, vel Regis, secundum qualitatem loci, vt Ab-
bas hic dicit per textum in authent. vt prepo. nomen Imper.
in princip. ⁊ licet ille text. loquatur in Imperatore, idem tamē
est in summo pontifice: vt latius tradit Abb. in proem. Gre-
goriano. versicu. sed quero. Et secundum istam conclusionem
nouissime consuluit Bartholo. Socin. consi. lxxx. in causa com
munitatis. in versi. quarta conclusio. Et hoc, quod dictum est,
procedit, nisi aliter sit de consuetudine, que in loco attenditur:
vt Abbas dicit in dicto proem. ⁊ notat Bartol. in l. si quis. §. si
initium. ff. de edend. ⁊ idem Angel. in consil. ccxx. ad hoc vt scri
ptura. ⁊ in alio consilio ccxcj. visis omnibus. in primo dubio. Et
reperio

reperio quod idem consuluit Abb.in consi.liiij.in predicta cau-
sa.in primo dubio.lib.ij. ⁊ ibi subtiliter disputat, quando talis
consuetudo probata dicatur,quod in instrumento non requira
tur nomen Imperatoris,Et ad hoc,quod dictum est,facit, q2
generaliter in confectione instrumenti consuetudo loci atten-
8 ditur:vt not.Dyn.in consil.xxxj.in questio.¶ †Quarto requi-
c riturlocus[c] contractus.c abbate sane.cum glo.in versi.censere-
tur.de re iudi.in vj.⁊ ad idem text.in capitulo,quoniam contra
in versiculo loca.⁊ gloss.ibi de probationib.not. Ange.in l.opti
mam.circa finem.C.de contrahen.⁊ commit.stipula.cum simili.
vt tradunt Moderni hic,⁊ idem Angel.in authen.vt prepona
tur nomen Imperatoris.in principio.Abbas in capitulo,cum
dilectus.infra eodem.⁊ Paulus de Castro.in consilio ccccxvij.
viso.in nouis.⁊ Corneus Perusinus in consilio lx. in hac con-
9 sultatione.⁊ in consilio ccxvj.licet in iiij.libr. †An autem locus
d loci[d] exprimi debeat,not.Bartol.in l.de pupillo.§.qui nuntiat.
ff.de operis noui nuntiatio.Bald.in l.contractus. versicu.mo-
do queritur.C.eodem.cum similibus.vt tradit Alexand. in di-
cto §.qui nuntiat.Et in tantum locus in instrumento requiri-
e tur, quod consuetudo in contrarium non valet[e] :vt concludit
Rota in vj.decis.de consuet.in antiquis.quia talis consuetudo
videtur contra substantiam actus,ideo non valet:vt per glo.in
capitulo,non putamus.de consuet.lib.vj.Sed Moder. hic di-
cunt non esse verum,quod sit contra substantiam actus,sed po
tius dicitur contra solennitatem. Et ista inter se differunt: vt
not.Innocen.in capitulo,quod sicut.de electio.Dictam decisio
nem latius reprobat Andre.Siculus in rub.hic,⁊ Alexand.in
dicto §. qui nuntiat. vbi tollit aliam rationem, in qua decisio
Rote fundatur:quia talis consuetudo prestaret occasionem de
linquendi,⁊ fabricandi falsum. Sed Alexander ibi respondet,
hoc non esse verum : quia in priuata scriptura non requiritur:
vt not.Bartol.in l.cum tabernam. §. idem quesiuit.ff.de pign.
cum similib.⁊ sic non attenditur in priuata scriptura quod pre
stetur occasio delinquendi. Sed potest replicari ad hoc, quod
etiam in priuata scriptura requiritur dies,⁊ locus,quãdo agi-
tur de preiudicio alterius:vt not.domi.Abbas in capitulo, se-
quen. Preterea scriptura priuata non facit fidẽ: si non sit ap-
probata a lege: non sic videtur in instrumento publico, quod
probat:⁊ ideo debet apponi locus,⁊ dies,prout disponitur a iu
re:quia per expressionem loci, ⁊ diei, falsitas deprehendi pote-
rit.Et ideo consuetudo in contrarium non valet: quia prestat
occasionem delinquendi, ⁊ tollit reo defensionem:vt notabili-
ter concludit in loco preallegato, cuius opinio sustentabilis
10 videtur,vt dictum est.†Quinto,dies,⁊ mensis requiritur.Glo.
in dicta l.generali.C.de tabul.lib.x.in l.j.§.editiones.in versicu.
die.ff.de edend. Et intelligitur de die, quo fuit rogatus nota-
rius,non de die,quo instrumentum conficitur:vt not. Bartol.
in l.si quis.§.si initium.versiculo, quero, dixi.ff.de eden.Et in-
telligitur de die conclusionis, ⁊ non de die tractatus: vt not.
Bald.in l.contractus.versiculo,quero quid de die.C.de fide in-
strumen.cum similib.vt glos.⁊ Moder.hic,⁊ idem Bald. in l.si
quis eum.§.j.ff.de vulga.⁊ pupil.⁊ facit quod not.Pau.de Ca
stro in l.cum res.C.de proba.vbi inquit, quod si actum sit inter
partes quod fiat contractus in scriptis,tunc non dicitur perfe
ctus contractus,nisi scriptura conficiatur:⁊ tunc dies scriptu
re apponitur.Et idem dicit Paul.de Castr.in dicta l.contra-
ctus.⁊ in l.qui his idem.de verbo.obligat.Fulgo.in consi. cc.in
questione que vertitur.in fin.⁊ dixi in consil.xj. Et licet dies ex-
primi debeat,hora tamen non requiritur:vt not.Joann.And.
in addi.ad Speculat. §.j.versiculo,post indictionem. Si tamẽ
exprimatur,prodest ad posteritatem:vt per gloss.in capitulo,si
a sede.in verbo,appareat.de preben.in vj.cum similibus,vt tra
dunt Moder.hic.Ad idem glos.in l.si ex pluribus.§.fina. ff.de
solu.Bald.in l.Imperator.la j.ff. de stat. homi. cum similib.vt
Andre.Siculus scribit in capitulo,consuluit.de offic. delegat.
11 Moder.in capitulo,pastoralis.⁊ dixi ibi, de rescript. ¶ †Se-
xto, indictio necessaria est in instrumento, ⁊ illa omissa vitiat
instrumentum:vt not.Barto.in l.si librarius.ff. de regulis iur.
Facit textus in authen.vt prepo.no. Impe.in princip. ⁊ in l.j.
§.fina.C.de Justi.Codi.confir.vbi late Alber.⁊ in capitulo, in-
ter dilectos.j.eod.⁊ gloss.ibi in versiculo,indictionis.⁊ no. Bar
tol.in l.si nominatim.ff.de condi.⁊ demon. cum similib. vt tra-
dit Alexand.in consi.lxvj.viso.⁊ in consil.cxxiij.discussis. lib.j.⁊
Petr.Philip.de Corneo in consil.xciij.quia causa.⁊ in consil.
cxviij.placet mihi.lib.iiij.Et notandum est,quod non sufficit,si
dicatur,indictione ⁊c.sed debet explicite:vt Bald.concludit in
capitulo,cum in iure.versiculo,vtrum.s̃.de offic.deleg. Sed cõ
tra hoc facit,quod not.idem Bald.in capitulo, inter dilectos.
j.eod.vbi inquit quod si notarius dicat,indictione tali; ⁊ quia
non erat memor de numero indictionis,spatium dimisit, secũ-
dum eum,non vitiatur instrumentum.Et ad hoc facit, quia li
cet indictio omissa vitiet instrumentũ, error tamen indictiõis
nõ vitiat:vt no.Dy.in cõsi.xiij.questio talis est.Bar.in d.l.si li-
brarius.⁊ in dicta l.si nominatim.cum similib.vt tradunt Mo
der. ibi, Alber. in dicta l.j. C.de Justi. Codic. confir.versicul.
circa hanc materiam.⁊ Angel.in authentic.vt prepon.nomen
Imperato.in princip. Et de indictione qualiter computetur,
not.per gloss.in dicto capit.cum inter dilectos.in verbo, indi-
ctiones.⁊ in prima constitu. Codic.in versic. septime indictio-
nis.⁊ in authent.vt prepon. no. Imperat.in princip.in verbo,
indictionis. Septimo,series facti requiritur. Glossa in dicta
l.generali.⁊ Angel. in authenti.,vt prepon.no. Imperator.in
princip. Et ista series facti debet esse, per ea,que not. Bartol.
in l.is, qui.ff.de testament.de eo, qui vendidit fundũ pro certo
pretio,his pactis, ⁊ conditionibus, quod vlterius nihil repe-
tet.Et idem Bartol.in l.admonendi.in versi.pone quod in li-
bro.ff.de iurein.Bal.in l.contractus.ver.quero de secunda per-
fectione. C. eod.⁊ Anton. de Butr. in consil. xj. aduertendum
12 est in princip. ¶ † Octauo testes requiruntur.gloss.in dicta l.
generali.cum simil. vt tradit Alexand.in consil. xcvj.ex his li-
bro j. Et satis est quod per notarium scribãtur,vt Abbas hic
concludit,per glo.in §.sed ⁊ si instrumenta.in verbo,adijcian-
tur.in authent.de instru.cau.⁊ fide.⁊ idem gloss.in §.si vero ab-
sunt.in verbo, quantum.de heredi.⁊ Falcid. ⁊ not. Bald.in l.j.
versic.sed hic quero.C.ad Velleia.cum simil.vt tradit Alexan.
in l. iuris gentium. §. quod fere. ff. de pactis.⁊ non requiritur
quod testes rogati fuerint:vt Abb.hic dicit post glo. iij.quest.
ix.can.testes.§.de his.⁊ in authent.rogati.C.de testib.not. Bal.
in rubr. C.eod. versi.quero igitur.cum similib.vt per Moder.
hic.Et per istam regulam infertur,quod in causa matrimonij
non requiritur quod testes rogati sint:vt not.dicit Anton.de
Butr.in capit.ex parte.in fin.de spons.Adde late per Aretin.
in consil.xiij.viso. Andr. Sicul.hoc idem sequitur in consil.xl.
lib.iij.Contrarium tenet Roman.in singul.dccviij.ad solenni-
tatem. ⁊ Andr. Sicul. sibi contrarius in consil.xlv.⁊ in consil.
liij. Aliter pro nunc non decido: quia casus pendet in causa
magni ponderis Mantue.Adde hunc articulum per Prepo
13 situm in dicto capit.ex parte.el primo. ¶ † Nono signum no-
tarij requiritur, ⁊ absque signo non valet instrumentum, sal-
tem ex consuetudine:vt Abbas hic concludit,⁊ not. Bartol.in
l.si quis.§.si initiũ. versic.restat de nono.in repet.ff.de eden.vbi
inquit, quod omnes doctores nullo excepto concordant quod
signum sit de substantia.allegat l.fin.C.de assessor.⁊ idem Spe.
eod.titu.§.instrumentum.versi.item quod non est signatum cũ
similibus,vt per Moder.hic: ⁊ idem Bartol. in l. testium. §.si
quis.de testamen.Bald.in capitulo,significauit.in versicu.itez
nota argumen.de appel.⁊ idem Bald.in l.fideicommissa. ff. de
legat.iij.cum similib.vt tradit Corne.Perusi.in consil.lxx.duo
veniunt.⁊ in consil.cxviij.placet.lib.iiij.⁊ in consil.ccxxvj.licet.li
bro iij.⁊ tale signum,etiam in imbreuiatura notarij requiritur
aliter non facit fidem:vt not.Bald.in l.Lucius. ff.de testamẽ.
militum.cum similib.vt tradunt Moderni hic. Quibus adde
Petr. de Ancharan. in consilio ccccxxxij.premissa. Angel.in
consil.ccxx.ad hoc vt scriptura. Et ad hoc idem tradit Alexã.
in consil.clij.videtur prima consideratione.libro.ij.vbi dicit,qđ
imbreuiatura,que non habet signum, modo perfecta sit respe-
ctu dispositionis,authoritate iudicis potest publicari: vt not.
Bald.in l.fideicommissa.§.j.de legatis iij.⁊ idem Bald.in l.con
tractus.C.eodem titu.Et quod dictum est de signo,habet locũ
de consuetudine:sed de iure esset leuis solennitas:vt per Joan.
Andre.in loco allegato per Abbatem hic:⁊ not.Cardi.hic, in
14 consil.cxxxiij.ad singula.¶ †Decimo requiritur,quod scriptu
ra legatur coram testibus, aliter non valeret instrumentum.
Et hoc in contractibus,qui fiunt in scriptis.Secus est in alijs
vt Abbas hic concludit:⁊ notat Baldus,⁊ Bartol.in l. fideicõ
missa.§.primo.de legatis tertio.vbi dicunt, quod non creditur
imbreuiature notarij,nisi appareat,quod fuit lecta coram par
tibus,⁊ testibus.Et idem Baldus,in authentica, quod sine.C.
de testamentis. ⁊ idem Angelus, in consilio lxxiiij. dicta que-
stione.in principio.⁊ in consilio cclxxiiij.ex themate. Andreas
Sicul.in consilio xxxij.in primo libro.Sed circa limitationem
Abb.aduertendum est dum inquit predictam conclusionem p
cedere in contractibus, qui fiunt in scriptis: secus est in alijs.
Nam quando contractus celebratur in scriptis,hoc clarum vi
detur.§.in his.Instit.de empt.⁊ vendi.in l.contractus. C.de fi-
de instrumen.Et quando actum videatur inter partes, quod
contractus fiat in scriptis,notabiliter tradit Aretin. in consil.
clx.longa est. in secundo dubio. Sed tamen etiam dato quod
scriptura non requiratur pro substantia contractus,sed ad fa-
ciliorem probationez,vt quia simpliciter rogatus sit notarius

prout communiter fit: idem dicendum videtur: quia intentio contrahentium suspensa videtur, donec legatur scriptura, vt appareat quod confecta fuerit secundum intentiones partiuz & prout actum fuit inter partes, & ita videtur de mente doctorum
15 in locis s. allegatis. † Et predicta conclusio limitatur non habere locum in testamento inter liberos, vel ad piam causam: quia valet testamentum, licet scriptura lecta non fuerit: quia testamentum perfectum dicitur, ratione voluntatis, sed non ratione solennitatis: & defectus solennitatis non vitiat tale testamentum: vt not. in d. l. fideicommissa. §. j. & in l. si is, qui. versicu. quero quid si testator. vbi Jmo. & Are. sequuntur. ff. de testam. cum similib. vt tradit Alexand. & idem tenet in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & fuit dictu Dy. in l. Lucius. per illu textum. ff. de testamen. mili. quem refert & sequitur Roman. in repe. authen. similiter. in xiij. speciali. in vltima voluntate. C. ad legem Fal. & quod plus est, etiam valet testamentum ad pias causas, licet imperfectum sit, ratione voluntatis: vt not. Bart. in l. in testamento. ff. de fideicommiss. liber. & idem tenet Abbas in capitulo j. in iij. not. in fine, de success. ab intest. & sequitur Angel. Areti. in §. ex eo. in fine. Insti. quib. mod. testa. infir. Alexander in dicto §. ex imperfecto. & in l. si certis annis. C. de pact. & in consil. cv. viso. libro iiij. Sed tamen his non obstantibus contra
f ipsum consului isto anno in ciuitate Laude[f]: quia tali casu videtur defectus voluntatis: ideo etiam non valet ad pias causas: vt in terminis voluit Oldr. in consil. cxix. Titius condidit testamentum. & Joan. Andre. idem sequitur in titu. de instru. edi. §. compendiose. versiculo, sed fuit questio de facto. Pau. de Castr. in consil. ccclxv. visa. & in consil. clxxxix. in causa, que vertitur circa finem. & Joan. de ana. in consil. lvij. visis. Non obstant allegata in contrarium, quia haberent locum, si testamentum esset imperfectum ratione solennitatis: sed tali casu est imperfectum ratione voluntatis: vt docto. dicunt in locis preallega. Non obstat etiam quod ad pias causas valet testamentum imperfectum ratione voluntatis: vt supra dictum fuit: quia illud verum est, si est imperfectio voluntatis respectu totius testamenti. Secus si est voluntas imperfecta respectu dispositionis, de qua agitur, prout in casu nostro videtur, & notabi. declarat do. Abbas in dicto capitulo j. de success. ab intest. & Paul. de Cast.
16 in consil. ccclxij. super eo. ¶ † Undecimo requiritur, quod fuerit notarius ille, qui rogatus fuit de instrumento: & in hoc sufficit quod longo tempore fuerit in quasi possessione officij: vt Abbas hic finaliter concludit post Innocen. quem refert: & idem tenet Bartol. in l. Barbarius. in lectu. ff. de offic. pretor. Bal. in capitulo proxi. j. eo. cum similib. vt tradunt Moder. hic, & presertim allegatur Card. in consil. lxxiiij. dominus Abbas circa finem. vbi rationes adducit: quia consuetudo, & communis opinio potest tribuere authoritatem scripture. capitulo, cum dilec
g tus. j. eod. Et quia, vt dicunt Moder. diuturnitas[g] temporis facit presumi pro creatione. & no. in capitulo, illud. de presump. Et fuit ratio Abbatis hic: & per istam rationem idez tenet Andre. Sicul. post longam recitationem antiquorum in repet. rubri. huius titu. Alexand. tamen in l. j. C. de testa. in hoc articulo plures tradit remissiones, & finaliter residet in opinione nega
b tiua[b], secundum opi. Spe. & Joan. Andre. quos hic Abb. refert & dicit illam magis communem per l. Herennius. ff. de decur. Et dictum Alexan. late reassumunt Moder. in l. Barbarius. ff. de offic. preto. Idem Alexand. in consil. lxxx. examinato processu. lib. ij. Et secundum istam opinionem tempore meo Pisis consuluit Aretin. in consil. incipien. in premissa consultatione quod non est impressum, quia illud postea edidit, & ideo breuiter refero fundamentum eius: nam reprobando Abb. hic dicit, quod quis non nascitur notarius, sed creatur a principe: ideo quasi possessio notariatus non probat illum notarium: sicut ex quasi possessione seruitutis realis nõ presumitur seruitus: quia predia a sui natura, & origine libera sunt: vt not. Bartol. in l. si prius. in iiij. oppo. tertie partis. ff. de operis noui nunt. & Bald. in l. indicia. C. de rei ven. in versic. tertio principaliter queritur. & not. in l. sicut. §. queritur. ff. si seruit. vendi. Et ita istam rationem in ista questione inducit Joan. de Jmol. in l. ad testium. in versiculo, extra glos. ff. de testam. vbi inquit quod illa quasi possessio non videtur releuare notarium ab onere probandi, cum sit contra naturalem statum: quia quis non nascitur notarius. Et ad hoc facit, quia quasi possessio iuris, quod non potest haberi, nisi a superiore, eius priuilegio, nunquam releuat ab onere probandi: vt not. Bald. & Salic. in l. si solennibus. C. de fide instrum. Bald. & Jmol. in l. Titia. ff. solu. matri. per capitu. ad decimam. de restitu. spoliat. libro vj. & Et ita videtur in notario
17 qui a superiore constitui debet. † Non obstat ratio Abb. de diuturnitate temporis: quia vbi agitur de graui preiudicio, ex diuturnitate temporis, titulus non presumitur. Ita dicit Aretin. in preallegato consilio. allegat l. nullo. C. de rei vendica. & Bart. in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & in disputatione incipien. habens amplum patrimonium. Non obstat ratio Cardi. allegata supra de capitulo, cum dilectus. j. eodem. quia non habet locum in isto casu, vbi dicitur esse error, reputando illum notarium, qui non est: sed in capitulo, cum dilectus, quod ibi dicitur habet locum, quando scienter inducta fuit consuetudo. Finaliter tamen mihi placet opinio Innocen. quem sequitur Angel. in authen. de tabel. in versiculo, an sufficiat. & Bal. in consil. clix. quia plenissime. lib. j. & Fulgo. in consil. clj. egregius miles. Et ad hoc facit, quia videmus, quod quis clericus nõ presumitur in dubio: quia ista qualitas non est a natura: vt not. Innocẽ. in capitulo, super his. in fine de accusa. Abb. in ca. bone. el j. de electio. in capitulo j. de litis contesta. Cardi. in repet. capituli, per pendimus. de senten. excommu. vbi allegat capitulũ, cum adeo. de rescript. cum similib. vt dixi in consi. cxv. & tamen si quis fuerit longo tempore reputatus clericus, & in quasi possessione beneficij, etiam curati, habet fundatam suam intentionem: vt no. Hostien. Anton. de But. & Abbas post alios in capitulo, illud de presumptionib. Bald. in l. sine possidetis. in iiij. oppositio. C. de probatio. cum similib. vt dixi in consilio cxviij. Ad hoc tamẽ videtur posse responderi, quod in tali casu ratio specialis concurrit, quia iudices ecclesiastici solent de canonica institutione inquirere, & superiores visitantes presumuntur vidisse titulum capitulo, ordinati. de offic. ordina. in sexto. Quicquid tamen sit, opinio Innocen. equior videtur, que maxime procederet, quando res esset adeo antiqua, quod excederet omnium memoriam tunc enim non est opus probare illum fuisse notarium, nec fuisse in quasi possessione officij: vt tenet Innocen. in capitulo, veniens. de verborum significat. & sequitur Bald. in authen. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. circa finem. & tali casu etiam sola fama sufficit, vt dicit Anton. de But. hic, & tradit Aretin. in
18 consil. xxxvij. sequendo ordinem. † An autem per matriculam probetur notarius, Joan. Andr. in loco allegato & Abbas hic, tenent quod non: quia matricula non attestatur illum factum esse tunc notarium, sed de preterito factum presupponit, vnde non probat: vt per Innocen. in capitulo, quoniam contra. de probationi. Et pro ista opinione facit textus in l. Herennius. ff. de decurionib. vbi sola perceptio salarij non facit decurionem. Et istam opinionem Alexand. conatur defendere in l. scriniarijs. C. de testamen. milit. Sed breuiter contra ipsum dicendum videtur, quia matricula taliter presumptionez inducit, vt fundatam habeat intentionem ille, qui in matricula descriptus reperitur: vt not. Bald. in l. ij. C. de sententijs. & idem Salicetus et Romanus, in dicta l. scriniarijs. C. de testam. milit. idem Bartol. per illum textum in l. petitione. C. de aduoc. diuerso. iudic. & in l. matriculam. C. de agen. in reb. libro xij. cum similib. vt tradit Alexand. in d. l. scriniarijs. & Moder. hic: quibus addatis Angel. in consil. cxl. statutum predictum. & Andre. Sicul. in rubrica huius titu. vbi ad hoc alia iura inducit. Et ista conclusio procedit, vt dictum est, in dubio. Secus quãdo constaret de cõtrario: & tunc allegata in contrarium, haberent locum: nam quando apparet de contrario, recedimus a presumptione matricule: quia in claris non est opus coniecturis l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obligat. & tali casu matricula non nocet: quia apparet de errore, & corrigi debet: vt not. Bald. & Jmo. in l. quoties. §. sed si cum. ff. de heredi. instit. & tradit Dy. in consil. xxvij.
19 que. † Unum tamen dicit Abbas notab. esse, quod si instrumentum producatur de longinquo, & nullus contradicit, illi standũ est. Allegat Joan. Andre. in eo. titu. §. restat. versiculo, sed quid si producatur. vbi tamen aliter distinguit. Et dictum Abbatis hic videtur procedere in leuibus. Secus si agatur de graui preiudicio: quia non creditur: vt not. Anton. de Butr. hic, Cardi. in clemen. j. in iij. questione, de procurato. cum similib. vt tradũt Moder. hic: & idem Bald. post Cyn. in l. comparationes. versiculo, sed hic dubitatur. C. eod. Et Salicet. ibi, dicit quod communis est opinio, quod non detur, & not. Lanfran. de Brixia. in capitulo, quoniam contra. in versiculo, instrumentorum productiones. de proba. & late Paul. de Castr. in consil. cciiij. vidẽdum est. & Corne. Perusinus in consil. cxlij. videtur. libro iij. Et ideo cautela est, & ita practicatur, quod fiant litere testimoniales per officialem regentem ciuitatem, vel locum de publico, et hoc modo creditur: vt not. Bald. & Salic. in d. l. comparatiõe. Cardi. in dicta clemen. j. de procur. Jmo. hic, & Angel. in auth. de tabel. in versicu. & sis cautus. Et licet ita obseruetur in practica, tamen in puncto iuris talis litera testimonialis non facit fidem, vt probat efficaciter Pau. de Castr. in consil. preallegato in secundo dubio, in versicu. sed nunc est videndum. Et de istis literis testimonialibus vide quod not. Anto. de Butr. in capi
20 tulo, in presentia. in v. no. de renunc. ¶ † Duodecimo requiritur

quod

quod notarius rogatus sit. §. nos autem. & glo. ibi: in verbo, iniungatur. in authen. de tabellio. & ibi Barto. & Angel. ad idem glo. in clemen. j. in versi. requisitis. de iureiurando. & not. Spec. eodem titu. §. j. qui incipit, breuiter. versicu. & not. & Bart. in authen. si quis in aliquo. C. de edẽdo. Et in dubio notarius nõ presumitur rogatus: vt Abbas hic, post Innocen. concludit: quia ista est solennitas extrinseca, que non presumitur l. quecunque. §. fina. ff. de publica. Et ita tenet Barto. in l. sciendum. ff. de verbo. obliga. & in l. si quis. §. si initium. ff. de edendo. cum similib. vt per Moder. hic, & prius Alexand. in dicta l. sciendum. & ita cõmuniter tenetur, vt Alexand. inquit in consi. clij. videtur. libro ij. Idem Alexand. in consil. xlviij. in causa, & lite. lib. v. Ange. in consil. lxxiij. dicta questione. Corn. Perusi. in consilio lxx. duo sunt. libro iiij. Si tamen notarius asserit se rogatum fuisse, ei creditur: vt Abb. hic concludit post alios, quos refert: et Bartol. in d. l. sciendum. cum similib. vt tradit ibi Alexand. et Mode. hic. & Alexand. in consil. cx. eximie doctor. & lib. ij. & in dicto consil. clij. eod. lib. & in dicto consil. xlviij. libro v. Et hoc verum est quando notarius dicit se rogatum, vel publicauit instrumentum. Secus si simpliciter dicat, Ego notarius subscripsi: vt not. Barto. in d. l. sciendum. Sed Aretin. & Moderni ibi
i contrarium[i] tenent: quia si notarius subscripsit se, videtur se subscripsisse ratione officij vt notarius: ergo rogatus videtur: quia alias non potest instrumentum conficere, & hoc etiam Alexan. tradit in dicto consil. xlviij. Sed tunc stat difficultas, quia communis opinio, quod rogatus notarius non presumitur, vt supra dictum est, non possit verificari: quia si non scriberet vt notarius, esset absque dubio quod rogatus non presumitur: ideo communis opinio intelligenda videtur, quando dicitur, ego
21 talis notarius subscripsi. †Circa predicta queritur, a quibus notarius debeat esse rogatus. Abb. post Joann. Andre. quem refert, concludit quod debet esse rogatus ab eo, vel ab illis, a quibus actus dependet: & idem glo. in §. nos autem. in authen. de tab. in verbo, iniungatur. Bald. in rubrica. C. eod. versiculo, sed dubitatur. cum similib. vt per Moder. hic, & latius tradit Alexan. in consil. cx. circa dubitationem. libro ij. Et idem est in testibus, in casibus, in quibus debent esse rogati quia debent rogari ab illo, qui actum facit, nec sufficeret, quod ipse notarius rogaret: vt not. Angel. in §. & licet. per illum textum, in authẽ.
22 de testib. †Sed dubitatio est, quid in actu, qui non pendet ab homine, sed a casu, vel natura, puta in natiuitate, vel morte alicuius. Et Joann. Andre. quem Abbas refert, & sequitur, concludit, quod tali casu notarius non debet[k] conficere instrumentum ad instantiam priuati, quia non faceret fidem, sed authoritas iudicis requiritur. Et idem dicit Bald. post Nicol. de Matar. in rubrica eadem, Paul. de Castr. in l. pretor ait. in princi. circa finem. ff. de eden. vbi inquit quod quidam forensis cum habuisset filium Florentie, voluit quod de hoc cõficeretur instrumentum ad hoc, vt gauderet beneficio ciuitatis: consuluit quod hoc fieret cum authoritate iudicis, aliter nõ valeret. Et notat Barto. in authen. si quis in aliquo documento. C. de eden. Dicit tamen Bald. in dicta rubrica hoc esse verum quo ad plenam probationem, sed absque authoritate iudicis faceret tamen indicium, adeo quod posset deferri iuramentum: vt contingit in stipendiarijs, vel ambasiatoribus, qui faciunt fieri instrumentum de morte equorum. Et in hoc aduertendum est, quia tali casu nedum indicium, sed plenam fidem videtur facere instrumentum: quia ex morte effectus iuris illi acquiritur: ideo probare videtur secundum distinctionem Joã. And. in primo mẽbro, quem Abbas hic refert: & ita esset dicendum tenendo talem distinctionem, quam docto. communiter sequuntur. Sed contra illam efficaciter facit, quod not. Bar. in l. in senatus. in principio. ff. ad Turpil. vbi concludit, quod si committatur delictum contra me, illud delictum per instrumentum probari non potest. & idem not. Barto. in authen. si quis in aliquo documento. C. de edend. & idem Bal. sequitur in l. fina. versiculo, restat querere. C. de probat. & tamen ex tali delicto mihi vel alteri ius que
23 ritur. †Et dum Abbas dicit quod in actu, qui fit gratia vnius sufficit quod ab eo notarius rogatus sit: quia alter, de cuius preiudicio agitur, verisimiliter non mãdaret. Et fuit hoc dictum glos. in §. nos autem. in verbo, iniungatur. in authen. de tabel. Sed certe hoc non videtur verum generaliter. Gratia exempli, in donatione, que fit gratia donatarij: & tamen donãs de cuius preiudicio agitur, etiam ipse verisimiliter rogauit notarium: quia sicut sponte donauit, ita verisimiliter rogauit notarium. Et ideo dictum d. Abba. hic intelligitur in actu pendẽte a voluntate vnius: puta, si fiat protestatio, vel intimatio alicui: nam ille, in cuius preiudicium fit talis actus, non consentiret: & ita declarat Alexand. in consi. preallег. cx. lib. ij. Et dum dicitur quod notarius contra se ipsum conficit instrumentum ad ea, que hic dicunt Moder. adde Bald. in consil. xliij. quedã
24 scriptura. libro iij. †Successiue Abb. post Innocen. concludit quod instrumentum publicum facit fidem in fauorem vel preiudicium tertij. Facit text. in l. desyderium. & quod ibi Bald. C. depos. cum similib. vt per Moder. hic: & late tradit Paul. de Castr. in consil. lxxxiij. quod prefata sententia. Sed aduertendum est, quia ista conclusio bene procedit in terminis, in quibus loquitur Abb. hic, videlicet respectu tituli: quia aliter titulus nunquam posset probari: vt not. Bald. in l. ij. C. de eden. et idem Bald. in rubrica. C. eodem. versiculo, sequitur videre. vbi inquit quod nulla scriptura extra iudicium facta probat, nisi inter illos, qui mandauerunt fieri: quia tabellio debet esse rogatus. §. nos autem. in authen. de tabel. ideo quo ad tertium, qui non rogauit, non est instrumentum, & ita quo ad probandum obligationem, sed quo ad factum simpliciter sine effectu iuris, bene probat contra quemcunque. Et idem not. Barto. in l. ij. C. de eden. Et ad hoc facit ratio Abb. hic, dum allegat capitulũ ij. de testi. Et hoc idem cõfirmatur: quia speciale est in dote, quod instrumentum facit fidem in fauorem tertij: vt not. Bartol. in consilio cxxij. Titius, & Seius. in primo dubio. & sequitur Alexan. in l. admonendi. de iureiurand. & in consilio quarto. videtur. libro secundo. Unde si speciale est in dote, ergo in contrarium
25 est ius commune l. prima. ff. ad municipales. †Et subijcit Abbas post Innocen. hic, quod notarius debet rogari publice, et non secreto: per hoc tamen instrumentum non vitiatur, si secrete rogatus fuerit. Et secretum dicitur, quod probari non potest: vt notat Cardi. in clemen. prima. §. notarij. de here. Et ita Moder. hic resident. Et de secreto notat Barthbolo. Veronensis in consilio lix. Paulus Faber. Sed melius facit quando non publice, sed clam fieri dicatur, videlicet quando fit taliter, quod non venit in notitiam eius, cuius interest: vt not. Barto. in l. secunda. C. de his, qui ex pub. ratio. libro decimo. & in l. j. §. de pred. curia. eodem libro decimo. Et quod fit de nocte, dicitur clam fieri, vt notat Baldus in l. cum fratrem. in principio. C. de his, quib. vt indig. Et ideo caueant tabelliones instrumenta de nocte conficere: vt not. Baldus hic. Est enim mala suspicio contra illum, qui clam facit actum, quando in aperto fieri potest: vt nota. in l. prima. in glossa. C. de inter. mat. in capitulo, consu-
26 luit. in versicu. lucem. de officio delegati. †An autem requiratur quod notarius peritus sit, Abb. hic post Bar. & alios, quos refert, concludit quod sic in pertinentibus ad eius artem, non autem requiritur quod habeat peritiam doctoris. Et idem Abbas in capitulo, sicut. in fine, ne clerici, vel monachi. Et ideo ibi & hic concludit, quod si propter imperitiam notarij pars lesa fuerit, quod ipse tenetur ad interesse. Et idem notat Baldus in l. finali. circa finem. C. de magi. conuenien. Barto. in l. fina. ff. de tabu. exhiben. Et tali casu non excusatur notarius ratione
27 minoris etatis: vt not. Bald. in l. j. C. qui, & aduers. quos. †Et ex predictis inferri potest quod licet illiteratus possit esse iudex, vt per glo. in l. certi. C. de iudic. nota. in capitulo, scisitatus. de rescript. non tamen videtur quod possit esse notarius: vt de aduocato not. Abb. in rubrica. s. de postul. gloss. & Baldus in l. secunda. C. de postula. Secus tamen si imperitus sit: nam ista inter se differunt, vt not. Barto. in authen. sed nouo iure. C. si cer-
28 ta peta. & dixi in dicto capitulo, scisitatus. de rescript. †Postremo requiritur quod notarius sit habilis: quia notorie excommunicatus non potest esse notarius, nec instrumenta conficere vt per glos. in capitulo, decernimus. de senten. excommu. in sexto. & tradit Cardin. in repetit. in capitulo, perpendimus. de senten. excommu. libro vj. in xxxix. quest. cum similib. vt dixi in cap. intelleximus. de iudic. Quid autem de infami. Abbas se remittit ad nota. per Barto. in l. eadem. ff. ad legem Juliam repetun. & notat Cald. in consilio secundo, in titulo, de fide instrumen. Alexan. in consilio lxxx. examinato processu. lib. secundo.

¶Additiones.

a ¶Didicisse. Idem Dec. authen. si quis in aliquo documento. & nu. vij. C. de eden. Sed non est verum, si legens sciuerit verum esse exemplum.

b ¶Bald. Idem Feli. c. licet causam. de proba. Alcia. in auth. si quis in aliquo. glo. ij. C. de eden.

c ¶Locus. Decisi. Tholo. ccccxci. Bal. consi. cccxxi. consi. lv. li. iij. Pan. consi. ccccxx. lib. ij. Cor. consi. ccxvj. lib. iiij. glo. pragma. de subla. cle. literis. ver. ecclesia.

d ¶Loci. Vide distinctionem Bonifacij de Vitali. in proemio Clem.

e ¶Non valet. Roma. l. in illa. de verbo. obliga. l. de pupillo. §. qui nuntiat. de oper. noui nuntia. Rota decis. ccccxl. in antiq. Bonifa. de Vital. in proe. cle. Stepha. Bertran. consi. cccxxx. quedam asserta. lib. ij.

f ¶Laude. Scilicet consi. clix. vbi tamen ex specie casus ibi nar-

rat, male consuluit, vt ibi dixi. Adde Decium consil. cccclxxx viij. & que ibi dixi.

g ¶ Diuturnitas. Cũ quasi possessione, ita quod publice fides adhibeatur & hec practicatur, & est veritas, vt etiam testatur Alber. d. l. Barbarius. Bald. consil. ccccix. lib. j. Alexand. consil. clxxxiiij. consi. cxcviij. nu. iiij. lib. vij. Fulgo. consil. clj. egregius. Ang. in authen. de tabellio. Ro. de Curtili. tract. nobilita. par. iij. nu. clxiij. Joan. Igneus l. iij. §. si quis tabulas. nu. lxx. ad Sil lania. Nicol. Boe. Decis. Burdegal. xxxv.

b ¶ Negatiua. Ancharan. consil. ccxiij. Alexand. consil. cxxxviij. lib. j. Stepha. Bertran. consi. lxxj. ex tenore. lib. iij. Stepha. Aufre. in addi. q. Tholo. cccxxxj. & alij, quos omitto. Sed prior sententia verior, in quam etiam inclinat Decius hic, & bene.

¶ Contrarium. Scilicet φ presumitur rogatus Decis. Tholosa. clxxxiij. dixi ad Alex. consi. cliij. nu. ix. lib. ij. vide Nicol. Boeri. decis. Burdegal. cccv.

k ¶ Non debet. Idem Deci. authen. si quis in aliquo. C. de eden. Aret. c. series. contra Feli. ibi. supra de testib. Alex. l. pretor ait. in princip. de eden. consi. cxcviij. lib. vij. vbi dixi. [redacted]

2 ¶ Instrumentum publicum facit fidem, licet testes inscripti decesserint.
3 Sigillum authenticum probat contenta in scriptura sigillata.
4 Scriptura priuata non facit fidem. 5.
6 Scriptura priuata recognita non facit fidem in preiudicium tertij.
7 Scriptura priuata probatur per testes, & comparationem, quã do negatur.
8 Scriptura priuata facta sine aliquo adminiculo, non probat.
9 Verbum, Alicuius, verificatur in minimo.
10 Conuentio quod stetur priuate scripture valet.
11 Scriptura priuata habens subscriptionem partium, & testium an probet.
12 Scriptura, que est in archiuo fidem facit.
13 Priuata scriptura non requirit diem, neque annum: fallit nu me. 14.
15 Epistola est priuata scriptura, nec sola comparatione probatur. 16.
17 Liber rationum est priuata scriptura.
18 Liber rationum plene probat stante statuto, &c.
19 Liber rationum probat contra scribentem.
20 Librum rationum approbare quis potest pro se, nõ contra se.
21 Capitulum vnum vel plura connexa quando dicantur.
22 Liber rationum an fidem faciat contra tertium.
23 Liber mercatoris, qui est bone fame, probat semiplene.
24 Mercator scribere potest, etiam per alium.
25 Judex compellere potest partem ad scribendum, vt comparatio fiat.
26 Sigillum debet habere characteres, vt cognosci possit.
27 Sigillum proprium contrahentis sufficit apponere, absque eo quod contrahentes dicant se illud apposuisse.

Cripta. ¶ Primo nota quod omnis scriptura publica, est authentica, vt probatur hic in versiculo, nisi per manum publicam, vbi ponitur exceptio a regula. Unde vt talis exceptio congrua sit, dicendũ est quod talis scriptura authentica sit: sed nõ econtra, nõ enim omnis scriptura authentica publica dicitur: vt dictum fuit in capitulo primo, supra eodem. Ex quo infertur quod scriptura priuata, que sigillum habet authenticum, non dicitur publica, licet authentica sit, contra Antonium de Butr. in summario hic, & in secundo notabili. Et monetur Abbas hic, per istum textum, vbi ponuntur ista tanquam diuersa. Et idem Bald. dicit post Innocentium hic, in versiculo, querit Innocentius. & pari ratione scriptura, que ex archiuo publico profertur, testimonium quidem habet publicum, ergo publica videtur: & eodem modo, que habet sigillum authenticum iudicis, authentica dicitur, propter authoritatem iudicis quã habet de publico, argumento l. in publicum. ff. de seruis fugitiuis. & l. secunda. ff. ad exhiben. Non obstat textus hic, in quo fundamentum Abbatis consistit: quia non ponit vt diuersa, scripta publica, & authentica, sed loquitur de scriptura facta per manum publicam, & sic per manum notarij: nam illa bene distinguitur ab authentica, vt hic dicitur: & etiam distingui potest a publica, que sit facta authoritate iudicis, per supra dicta. Nec obstat textus hic, dum dicitur, ita quod appareat publica quia hoc dictum fuit eo respectu, quod scriptura facta per manum publicam, posset esse non authentica, nec publica, quando notarius non scribit vt notarius, sed vt persona priuata: vt no

2 tatur in l. scripturas. C. qui potiores in pignor. habean. ¶ † Secundo nota quod instrumentum publicum facit fidem, licet testes inscripti decesserint: nam instrumentum habet vim duorũ testium, quando in eo actu, de quo loquitur instrumentũ, duo testes sufficiunt: sed si plures requirantur, habet vim plurium: vt notat Baldus in l. in exercendis. C. eodem titulo. Et ideo per instrumentum testamenti, probatur testamentum, in quo septem testes requiruntur: vt no. per glossaz in l. prima. & ibi Baldus in nona questione. C. de testamen. glo. Barto. & Docto. in l. heredes palam. in principio. ff. de testamen. Idem Bartol. in l. secunda, in principio. ff. quemadmodum testamen. aperiantur. 3 & notatur in l. finali. C. de fideicommissis. ¶ † Tertio nota φδ sigillum authenticum probat contenta in scriptura, cui appositum est, licet testes inscripti decesserint. Et ista conclusio de plano procedit in his, que pertinent ad officium sigillantis: quia tunc talis scriptura probat absque alia subscriptione testium. Secus est in alijs, que non spectant ad officiũ sigillantis: vt late declaraui in capitulo, post cessionem. de probatio. ¶ † Quar4to nota quod scriptura priuata non habet robur firmitatis, et videtur probare text. hic, quod non faciat etiam presumptionẽ quia verbum illud, alicuius firmitatis, etiam in minimo verificatur: vt per glo. in clemen. prima, in verbo, earum parte. de foro compet. facit quod not. Bartol. in l. si seruum. §. pretor ait. ff. de acquiren. here. vbi inquit quod verbum, alicuius, verificatur in minimo. Ex predictis notabilibus dum in textu dicitur, scripta authentica nullius esse firmitatis, secundum Hostien. & doctor. intelligitur textus quod allegabatur quod essent authentica, sed non erant. Uel melius dici potest, quod essent authentica ex eo quod testes inscripti erant: sed quia mortui sunt 5 nullius sunt firmitatis. ¶ † Abbas late prosequitur materiã priuate scripture, & primo de apocha, de qua habetur in l. fina. §. Titius. ff. de condic. indebi. & ibi glo. & in l. plures apochis. C. de fide instrumen. & hic generaliter accipitur pro priuata scriptura, que appellatur etiam chirographum l. seruum filij. §. cũ, qui. ff. de lega. primo. Alijs etiam nominibus appellatur, vt tradit Salicet. in authentica, si quis vult. C. qui potiores. Et prima cõclusio Abbatis est, quod priuata scriptura probat, & fidez facit contra scribentem, si illam confitetur l. Publia. §. fin. ff. de po. l. cum de indebito. §. fin. ff. de probatio. Facit textus in capitulo, per tuas. de probat. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. & notat Bart. in authen. & si contractus. C. de fide instrum. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Et secundum istã conclusionẽ, que clara est, consuluit Alexand. in consilio lxxxij. in causa, & lite. et in consilio xci. circa primum. libro iiij. & in consilio xlij. in causa. 6 libro iij. † Secundo Abbas concludit quod talis scriptura recognita non facit fidem in preiudicium tertij, nisi tribus testibus subscripta fuerit l. scripturas. C. qui potio. in pigno. hab. quia esset in potestate debitoris preiudicare tertio, vt Abbas hic dicit, & not. Barto. in dicta l. scripturas. in fine. Et hoc not. tradit Petr. de Ancharan. in consil. xxvij. rationes inducte. Pau. de Castr. in consil. ccccxj. in causa ser Ludouici. Joann. de Ana. in consil. xl. in questione. Et notandum est, quod in casu d. l. scripturas. requiritur subscriptio trium testium masculorum: quia text. ibi dicit, trium, vel amplius virorum. & Bald. ibi not. illum. & facit textus, & quod ibi Bart. in l. j. ff. de legiabi: virorum. Sed contrarium tenent Moder. hic, & latius in capitulo, quoniam. de testib. per text. in c. licet vniuersis. de testib. ibi dum dicitur, non minus, quam duorum, vel trium virorum. et tamen ille textus habet locum in mulieribus. Et Bald. ipse ibi ad hoc notauit illum textum, & Moder. etiam ibi sequuntur, dicentes quod per istum textum distinguitur dictum Bald. in d. l. scripturas. & quod ibi fuit facta expressio virorum ratione maioris frequentie: & ideo idem esset in mulieribus, vt in simili habetur per glo. in l. j. C. de rap. virg. & in cle. j. in verbo, residentes de rescrip. Non obstat l. j. de legib. quia ibi agitur de condendo legem, que in iurisdictione consistit: & talis iurisdictio non competit feminis l. femine. ff. de regu. iur. Sed tamen opin. Bald. in d. l. scripturas. que communiter approbatur, defendi potest, et verior videtur, quia proprie vir pro masculo accipitur: vt not. in l. seruis legatis. de lega. iij. & quod ibi Barto. & notatur in l. j. ff. de sena. tamen secundum subiectam materiam accipitur impropie: & ita procedat textus in dicto ca. Sed vbi propter subiectam materiam, que etiam competit feminis, illa verba, duorum vel trium virorum, non excludunt mulieres. Secus videtur in casu d. l. scripturas. vbi ponitur casus specialis, in quo requirantur testes optime opinionis. Ideo consonat quod etiã cum ministerio loquatur textus ibi, dum requirit testimoniũ trium virorum, vt intelligatur de masculis, secundum proprietatem verborum, in speciali, in quo Imperator recedit a regu7 la iuris communis. † Tertia conclusio Abbatis, quod si priuata scri

ta scriptura negetur, probatur per testes, ⁊ cõparationẽ litera-
rum simul, ⁊ soli testes non sufficiunt, quia non deponunt de cõ-
tentis in scriptura. Et ita tenet Barto. in authen. ⁊ si contra-
ctus. versiculo, opponitur. C. de fide instru. ⁊ in d. l. scripturas.
Bald. in authen. sed nouo iure. C. si cert. peta. Sed contrarium
tenet Imola hic, versiculo, sed aduerte. qui dicit quod soli te-
stes sufficiunt. Et idem Imola in l. nuda. versiculo, item adde.
ff. de dona. quia deponunt se presentes fuisse, ⁊ vidisse illam scri-
bi ab illo: ⁊ sic deponunt per sensum appropriatum: ideo bene
probant, vt nota. in capitulo, cum causam. de testib. Nam ratio
Barto. secundum eum haberet locum, quando testes redderẽt
rationem simpliciter: quia cognoscunt illam literam, ⁊ illam
notam habent. Et probatur hoc secundum Imol. in §. si vero
tale quid. in authen. de instru. cau. ⁊ fid. iuncto principio. vbi ẽt
deponentibus testibus contra comparationem creditur: a for-
tiori credendum erit non existente comparatione in contrariũ.
Et opinio doct. saluari põt, quãdo quis incipit a cõparatione:
quia tunc illa sola non sufficit. Secus videtur in testibus, vt di-
ctum est. Et hoc Moder. sequuntur hic, versiculo septimo li-
mita. ⁊ latius per Alexand. in d. l. admonendi. ⁊ Moder. ibi: et
idem tradit Alexand. in consil. cxviij. viso processu. lib. iiij. ⁊ in
consi. clxxx. in causa, ⁊ lite. lib. ij. ⁊ Areti. in consil. lxiiij. diligen-
ter, ⁊ mature. Et tenendo istam opinionem, non obstat, si dica-
tur quod attenta ratione Imole, duo testes probarent, et tamẽ
tres requiruntur, in authen. de instru. caut. ⁊ fid. §. sed ⁊ si quis.
ibi: non minus trium. quia ad hoc respondet Alexand. in d. ca-
pitulo, consi. clxxx. quod illud habet locũ, quando contractus
excederet libram auri: alias secus: vt notatur in authen. ⁊ si con-
tractus. C. de fide instrumen. Sed tamen pro defensione Bart.
⁊ Abbat. vide Corneum Perusinum in consil. lviij. in hac con-
sultatione. li. iij. vbi concludit opinio. Imole, ⁊ aliorum Mo-
der. quando testes deponerent se vidisse scribi illam scripturã
in qua continetur illud, quod dicitur in scriptura de qua agi-
tur: ita quod deponant de contentis in scriptura. Secus quan-
do simpliciter dicunt se vidisse scribi illam scripturam: quia li-
cet attestentur de visu, potuerunt tamen decipi: quia alius po-
tuit literas contrafacere. Et istam opi. finaliter sequitur Are-
tin. in dicto consil. lxiiij. ⁊ late illam defendit Bartho. Soci. in
consil. cclxxiiij. in causa domine Helise. Et opinio Imo. vide-
tur contra tex. in d. §. sed ⁊ si quis. ibi dum dicit, fidem causa ex
vtroque percipiat. ergo non habetur fides ex solis testibus, sed
8 etiam ex comparatione, de qua tex. loquitur ibi. † Quarto Ab-
bas concludit quod priuata scriptura facta sine aliquo admi-
niculo, non facit solennem probationem, per istum textum: et
quia esset in potestate alicuius facere vnam scripturam, ⁊ dice-
re illam esse factam manu aduersarij. Et Moder. hic sequun-
tur. ⁊ Alexand. post Barto. ⁊ alios, quos ibi refert, in d. l. admo-
nendi. ff. de iureiuran. Et vlterius considerandum est q̃ imo
a talis scriptura non videtur facere aliquam [a] presumptionem,
9 contra Barto. in dicta l. admonendi. ⁊ Abb. hic. † Primo per
istum textum. ibi: alicuius firmitatis. quia ista verba verifican-
tur in minimo: vt dixi in textu. Secundo probatur hoc ratio-
ne efficaci: quia nulla est coniectura, vel presumptio, quod illa
scriptura sit scripta manu aduersarij: sed hoc solum allegatur
a parte, que illam scripturam producit, cui nullo modo creden-
dum est in preiudicium aduersarij, nec etiam aliqua presum-
ptio insurgit ex dicto actoris contra reum: quia actor probare
debet quod dicit l. actor. C. de probat. l. ei, qui. ff. eod. tit. Non ob-
stat ratio doctorum, dum dicitur, quod verisimiliter quis non
faceret falsam scripturam metu pene: quia talis presumptio be-
ne posset allegari ad euitandum penã: quia delictum non pre-
sumitur l. merito. ff. pro socio. Sed ista presumptio non atten-
ditur in fauorem actoris in preiudicium rei: vt not. voluit glo.
⁊ ibi Barto. declarat in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiuran.
Et eodem modo priuata scriptura non probat in fauorem scri-
bentis: vt tenet glo. hic, ⁊ Barto. in d. l. admonendi. ff. de iureiu-
10 ran. vbi allegat septem exempla allegata in glo. † Notandum
tamen est, quod valeret conuentio quod esset standum priua-
te scripture: vt notat Bald. in l. de quibus. ver. item per pactũ.
ff. de legi. ⁊ sequitur Alexand. in l. j. §. finali. ff. de verborum ob-
b liga. Et hoc maxime [b], quando agitur de scriptura iam facta:
quia tunc non potest dici quod detur occasio delinquendi: vt
not. declarat Alexand. in consil. cxiij. viso, ⁊ diligenter conside-
rato. lib. iiij. Sic etiam valet cõuentio quod credatur dicto ali-
cuius de damnis, ⁊ interesse: vt not. Barto. post Dyn. in l. fi. de
preto. stipula. cum similibus: vt tradit Alexand. in consilio liiij.
circa id, quod queritur. lib. ij. vbi dicit istam esse communem
opinionem, quod etiam hoc in contractibus inter viuos fieri
possit. Et idem Alexand. in consi. lxvij. viso themate. ⁊ in consil.
cij. super primum. eodem libro ij. Et ista addenda sunt ad ea,
que dicunt Mode. Et ex predictis remanet expeditus primus
casus, qui consideratur per domi. Abbatem hic. Secundus ca-
sus est, quando scriptura est subscripta tantummodo a parti-
bus: ⁊ tunc Abbas dicit quod fere idem est. Et ideo fere, dicit:
quia putat quod faciat maiorem presumptionem, quam in pri-
mo casu. Sed contra hoc facit quod ipse Abbas dicit in quar-
to casu, infra eodẽ. In tertio casu nihil addendum est: quia su-
11 perius dictum fuit. † In quarto casu Abbas concludit quod
quando priuata scriptura habet subscriptionem partium, ⁊ te-
stium, tunc licet ex testibus solis plena probatio habeatur, ta-
c men tali casu sola comparatio [c] non sufficit contra Bartol. ⁊
Anto. de Butr. hic: quia ex quo sola comparatio sine testibus
non sufficit, ergo idem videtur data subscriptione partium:
quia sicut quis potuit contrafacere scripturam aduersarij, ita
potuit addere subscriptionem: vt latius per eum hic. Et ita te-
net Imola hic, in versiculo, sed aduerte. cum similibus: vt tra-
dit Alexand. qui idem sequitur in dicta l. admonendi. in versi-
12 culo, item adde. † Quintus casus, secundum Abb. est in scriptu-
d ra, que est in archiuo [d] publico, que ratione loci facit fidem, au-
then. ad hec. C. de fide instrumen. De quo videndum est, quod
dixi in capitulo, cum causam. versiculo, quarto fallit. de proba-
tio. ⁊ talis scriptura, publica dicitur: dicta authentica, ad hec.
Et generaliter quelibet scriptura, que fidem facit, publica dici-
tur: vt notat Specul. in eodem titu. §. nunc dicendum. versicu.
⁊ generaliter. ⁊ sequitur Barthol. Socin. in consilio lxij. in pre-
senti consultatione. Et hoc notandum est ad confirmationem
eius, quod dixi in notabilibus. Et subijcit Abbas hic quod di-
cta supra de scriptura, intelligi debent, quando scriptura ha-
bet in se causam sufficientem, vt habetur in capitulo, si cautio.
infra eodem. vbi Abb. post alios in principio. Facit textus in
l. cum de indebito. §. finali. ff. de probat. ⁊ notat Bartol. in l. ij. §.
circa. ff. de exceptio. doli. cum similibus, vt tradunt Moder. in
dicto capitulo, si cautio. vbi videndum est: quia materia est alie-
na a proposito. Et dictis Moder. in dicto capitulo, si cautio.
adde Alexan. in consi. iiij. circa primum. libro j. ⁊ in consil. lxxx-
iij. incipiente, in causa, ⁊ lite. eodem. lib. j. ⁊ in consil. clxxxj. lectis,
⁊ ponderatis. lib. ij. ⁊ in consil. ix. ponderatis. lib. v. ⁊ Andre. Si-
13 culus in consilio xxv. lib. j. † Successiue Abbas concludit quod
in priuata scriptura non requiritur dies, neque annus l. cum ta-
bernam. §. idem quesijt. vbi Barto. ff. de pigno. ⁊ notat Bald. in
prima consti. Cod. in §. quibus. in versiculo, in priuatis vero
scripturis. vbi dicit quod ita communiter tenetur: ⁊ Ioan. Fa-
ber in §. item verborum. versiculo, item prefinisse. Instit. de inu-
ti. stipul. cum similibus, vt tradit Alexan. in l. de pupillo. §. qui
nuntiat. ff. de noui oper. nunc. Et istam magis cõmunẽ opi. di-
cit esse Alexand. in consi. lxx. viso processu. libro j. ⁊ in consi. xlij.
in causa, ⁊ lite. circa finem. lib. iij. Et predicta conclusio procedit
quando solum tractatur de preiudicio ipsius scribentis: quia
ipse recognoscit scripturam: ideo aliud non requiritur. Secus
tamen videtur, quãdo tractatur de preiudicio alterius: vt Ab-
bas hic concludit, ⁊ declarat Paul. de Castr. post Bald. in pri-
ma constitu. Codi. ⁊ idem sentit Barto. in d. §. idem quesijt. cũ
simılib. vt Alexand. scribit in consil. cxxij. in causa. lib. iiij. Est
tamen aduertendum circa predicta que communiter approbã-
tur: quia secundum predicta, non videtur differentia inter pri-
uatam scripturam, ⁊ instrumentum publicũ: quia priuate scri-
pture statur, licet non habeat diem, propter recognitionẽ scri-
bentis: vt Abbas hic dicit. Certe hac ratione attenta, idem vi-
detur dicendum in instrumento publico, quod licet de se non
videatur habere authoritatem sine die, si pars tamen illud con-
fitetur, videtur sibi preiudicare ratione confessionis. Item dũ
Abb. dicit de preiudicio hypothece, quod preferatur ille, qui re-
peritur habere diem: secundum hoc erit in potestate debitoris
preferre creditorem quem voluerit, faciendo priuatam scriptu-
ram cum die anteriori, quod tamen reputatur absurdum, vt
not. Barto. in l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. cum similib⁹,
de quibus dictum est supra. Et dum Abbas concludit quod
prefertur ille, qui habet diem, quasi probatio alterius incer-
ta esset, videtur per istam rationem, quod licet vterque habe-
ret diem, tamen ille, qui haberet horam, esset preponendus. De
quo videndum est in capitulo, pastoralis. de rescript. ⁊ quod ibi
14 dixi. † Vltimo notandum est quod in duobus casibus etiam in
priuata scriptura, dies requiritur in testamento patris inter li-
beros, secundum quod dicitur in authen. quod sine. C. de testa.
vbi Bald. Angel. ⁊ Docto. hoc dicunt per illum textum: ⁊ idẽ
tradit Alexand. in consil. cxxiij. discussis. lib. j. ⁊ in consil. lxxvj.
ponderatis his. lib. iij. ⁊ Abbas in consil. xcviij. in questione. li-
bro ij. Limitatur tamen dicta authen. quod sine. non habere lo-
cum ad piã causam. vt nouissime consuluit Corneus Peru. in
consil. cccxcvij. videtur prima facie. lib. iij. quam tamen limita-

tionem non approbo: quia regulariter non minor favor presta
tur ecclesie, quam filijs. Alius casus est in scriptura facta ad p
bationem matrimonij. §. illud quoque. vbi Ange. in authenti
ca quib. mod. natu. effic. legi. de quo Alexand. in d. l. de pupillo.
15 §. qui nuntiat. ff. de oper. noui nunt. † Secunda species priuate
scripture est epistola, in qua Abb. concludit quod probat con
tra scribentem l. Publia. §. fina. ff. deposi. ⁊ contra illum qui si
gillauit: nam cum apponat sigillum, approbare videtur, ⁊ con
sentire l. tribunus. §. fina. l. in fraudem. §. licet. vbi Bald. ff. de te
stamen. milit. l. ij. vbi Bald. C. de re. alie. non alie. ⁊ not. Bartol.
in l. que dotis. ff. soluto matri. cum concordan. adductis ibi per
e Alexand. Similiter qui recepit[e] literas, ⁊ tacet, videtur con
sentire, ⁊ obligare se l. si filiusfa. absente. vbi Bartol. ff. ad Ma
cedo. ⁊ not. Barto. in l. quo enim. ff. rem ratam habe. cum simili
bus, vt tradunt Moder. hic. ⁊ idem Alexand. in consil. lxxviij.
in cause, ⁊ lite vertente. libro j. Et hoc pro notabili tradit Ma
thesi. in not. xxij. in versiculo, nota mirabilem modum. ⁊ Bar
tholo. Veronensis in caute. xj. pone quod filius. vbi hoc limitat.
Aliter, ⁊ secundo, limitat Roman. in l. nuda ratio. ff. de donat.
⁊ referunt Moderni in l. admonendi. de iureiurand. Addatis
Paul. de Castro, qui tenet contra Bartol. ⁊ Docto. in d. l. quo
16 enim. quam legit simul cum l. interdum. ff. rem ratã habe. † Se
cundo Abbas concludit quod epistola si negetur, non potest
probari per solam comparationem. In hoc communior opi
nio est in contrarium: quia licet hoc sit in apocha, secus tamen
est in epistola, ⁊ in libro rationum. Et ita Anton. de Butri. et
Imol. hic tenent. Bartol. in dicta l. nuda. ff. de donatio. l. si ita
scripsero. ⁊ ibi Imol. ff. de condit. ⁊ demonstr. ⁊ Moder. hic se
quuntur opinionem communem: quia non videtur eadem ra
tio: quia apocha fit presenti, ⁊ parti imputatur, que non fecit il
lam fieri solenniter. Et est ratio communis doctor. quam etiã
sequitur Alexand. in dicta l. admonendi. Sed Moderni ibi re
petentes, hic Papie legentes approbant opi. Abbatis per ra
tionem Abb. hic: quia ratio ibi est expressa in lege: quia proba
tio, que fit per comparationem, periculosa est. Et talis ratio
militat generaliter. Sed tenendo opinionem communem, re
spondetur quod textus ibi in §. si quis igitur. dat consilium, et
illud consilium solum potest habere locum in apocha: vnde cõ
sonat quod illa ratio malitie restringatur in casu, in quo consi
lium posset habere locum: ⁊ ideo cum illud consilium non pos
sit habere locum in epistola, nec in libro rationum, ratio docto
17 rum militare videtur. † Tertia species priuate scripture est in
libro rationum, in quo Abbas primo concludit quod pro scri
bente, etiam viuente, faciat aliqualem presumptionem secun
dum qualitatem scribentis, ⁊ cause. Et hoc tradit nouissime
Bartol. Socin. in consi. clxj. pro decisione. Et hoc primo verũ
est in dependentibus ab animo, in quibus plenam facit proba
tionem l. Mesennius. vbi Bartol. ff. de negot. gestis. ⁊ idem Bar
tol. in l. si patrono. de negot. gest. ⁊ facit quod notat Bartol. in l.
si patronus. C. com. vtri. iudi. Similiter si expensa fit verisimi
lis, liber rationum facit fidem: vt notat Bald. in l. prima. C. de
eden. cum similib. vt dicunt Moder. hic, ⁊ Alexand. in dicta l.
j. ⁊ idem Alexand. in consilio liiij. circa id. libro ij. ⁊ in consilio
clxxxv. visis. in principio. eodem libro. idem Aretin. in consilio
clx. longa est. ⁊ Corne. Perusi. in consilio lxxxj. quanquã. libro
iiij. Bartholo. Socin. in consi. ccxl. circa presentem. Eodem mo
do si impensa modica sit, talis liber facit fidem: vt notat Bald.
in l. j. C. de confes. ⁊ idem Abbas in capitulo, bone el ij. de postu.
prelat. ⁊ not. Bald. in l. id quod pauperibus. circa finem. C. de
episcop. ⁊ cleri. Paul. de Castr. in consilio cxxxviij. alias cxl. ad
habendum. ⁊ ibi dixit duo notabilia. Primum est, quod licet
in libro rationum requiratur iuramentum scribẽtis vltra scri
pturam, hoc fallit quando est mortuus: quia tunc statur soli
scripture, cum iuramentum prestari non possit. Secundum est
quod aliqua capitula contenta sunt in libro rationum, ⁊ verifi
cata sunt per instrumenta publica, vel aliter: tũc etiam in alijs
erit standum capitulis. Et hoc etiam tenet Angel. Aretin. In
stitu. de actio. §. actionum. in materia tutelarum, questione xiij.
vbi refert quod ita consuluit Paul. de Castr. Et iste erit quar
tus casus, in quo liber rationum probaret. Et ista conclusio de
plano procederet, quando alia capitula essent connexa, ex eo,
quod notat Bartol. in l. quedam. §. numularios. ff. de eden. cum
similibus, vt infra videbimus. Sed quando capitula essent se
parata, hoc non videtur procedere sine dubio: non enim ex eo
quod aliquod capitulum parui ponderis verificatum sit, bene
infertur ad alia capitula separata, in quibus agatur de maio
18 ri preiudicio, per ea, que inferius videbimus. † Ultimo liber ra
tionum plene probaret, stante statuto, vel consuetudine, secun
dum Imolã hic, per capitulũ, cum dilectus. infra eodem. ⁊ no.
Bald. in l. j. C. de summa trini. ⁊ fide ca. cum similibus, vt tra
dunt Moder. hic. Et hoc intelligitur, dummodo consuetudo
f sit decreta[f], distinguendo quantitatem, ⁊ qualitatem persone:
vt notat Bald. in l. j. C. de confess. quem refert, ⁊ sequitur Abb.
in capitulo, bone. el ij. de postulat. prelat. ⁊ tradunt Moderni
hic, ⁊ Alexan. in l. quedam. §. numularios. ff. de eden. ⁊ in consil.
iij. libro ij. Item talis consuetudo, vel statutum restringetur in
pertinentibus ad artem, de qua loquitur statutum: vt not. Ro
man. in l. admonendi. ff. de iureiuran. ⁊ in consilio cciiij. pro dis
cutienda. ⁊ consil. sequen. ccv. in puncto. ⁊ tradit Aretin. in con
sil. xliiij. in proposita consultatione facit quod notat Bald. in
l. finali. C. ad Macedo. ⁊ in l. ⁊ ita. §. hoc edicto. per illum textũ.
ff. nau. cau. sta. cum similibus, vt congerunt Moderni in capi
19 tulo, cum ordinem. de rescript. † Secundo Abbas concludit q
liber rationum probat contra scribentes, per clemen. j. de vsur.
in §. ceterum. Et licet Bald. in rubrica. de constitu. pecunia. di
cat illud esse speciale in vsurario, propter eius delictum, Ab
bas hoc dicit non esse verum: quia bene illud est speciale, quod
vsurarius cogatur edere contra se, sed non videtur speciale, qd
liber probet contra scribentem: quia tunc duo specialia con
currerent. Sed potest replicari quod hoc toleratur, quando
vnum speciale venit in consequentiam alterius: vt no. per Bar
tol. in l. si quis pro emptore. ff. de vsucapio. per l. primam. ff. de
captiuis. ⁊ in §. si ab hostibus. Institu. quibus modis ius patr.
pote. solu. Et pro conclusione supra facta bene facit textus in l.
finali. C. arbitr. tute. Sed responderi potest, esse speciale ibi in
fauorem pupilli: ⁊ quia ipse conficit librum ratione officij: vn
de pro conclusione est ratio Bartol. in dicta l. nuda. ff. de dona
tio. quia scriptura semper loquitur. Sed Bald. reprobat istam
rationem in rubrica. C. de constit. pecu. vbi inquit quod textus
in l. Arriani. vbi est fundamentum Bartol. vt Abbas hic re
fert, habet locum in dispositione legis, prout loquitur. Secus
videtur in dispositione hominis: quia consensus a principio at
tribuitur: vt ibi per eum. Et contra Barto. tenent Bald. ⁊ An
gel. prout Abbas hic refert. ⁊ idem tenet Imol. in capitulo, si
cautio. versiculo, item aduerte inquantum. infra eodem. ⁊ idem
Imo. ⁊ Roman. in dicta l. nuda. ⁊ Moder. hic, qui restringunt
conclusionem in libro mercatoris publici. Secus est in libro pri
uate persone: quia tunc reputatur confessio nuda facta absente
parte: prout not. Imol. in locis preallegatis. Sed tamen ratio
Bartol. defendi potest: quia scriptura propria, quam quis con
fitetur, probat consensum: ⁊ in tali consensu videtur quis perse
uerare, nisi mutatio probetur. capitulo, maiores. de baptis. ⁊ ta
lis scriptura habet tractum successiuum: ideo quando produci
tur, etiam videtur confiteri. Et facit textus in d. l. Lucius. §. tu
tele. de administr. tut. vbi tutor conuenitur per librum ratio
num. Et hoc etiam bene probatur in dicta clemen. j. quia licet
illa cle. videatur respicere probationem, vt colligitur ibi: vix
conuinci possunt. tamen habuit pro constanti quod eo ipso, qd
vsurarius cogitur edere librum rationum, quod ex eo conuin
catur secundũ regulam iuris communis. Et ideo prouisio, de
qua ibi, solum facta fuit respectu editionis. Et tenendo istam
opinionem, non obstat regula, que habetur in l. certum. §. si qs
absente. ff. de confess. quia videtur procedere in confessione fa
cta viua voce, que non habet tractum successiuum sine scriptu
ra. Et secundum istam conclusionem infertur quod nonnulle
limitationes, que tradunt per Moder. hic, non sunt vere. Nã
prima conclusio, que se habet quod liber rationum probat, li
mitatur habere locum in ipso libro principali: secus est in me
g moriali[g]: vt not. Bald. in rubrica. C. de consti. pecul. versiculo,
modo sequitur hic videre. Et Moderni simpliciter sequuntur
hic, ⁊ idem not. Bald. in rubrica. C. de fide instrumen. versiculo,
item dubitatur. Roman. in d. l. nuda. Sed ista limitatio non vi
detur vera: quia si confitetur quod illud memoriale sit scriptũ
manu sua, conuincitur, ⁊ non videtur quod negare possit l. ge
neraliter. C. de non nume. pecun. ⁊ capit. per tuas. s. de probat.
Et ista ratione etiam infertur quod alia limitatio, quam po
nit Bald. in dicta rubrica, de fide instrumen. quam Moder. se
quuntur hic, in tertia limitatione, ⁊ idem Bald. in l. rationes.
C. de probat. infert, quod non sit vera: dicit enim Bald. quod si
liber contineret vnum actum, ⁊ non esset scriptura facta in mo
dum rationis, non probaret contra scribentem. Nam in cõtra
rium facit, quod supra dictum est: quia ex quo confitetur illam
esse manu sua scriptam, qualiscunque scriptura sit, contra eum,
facit fidem, propter confessionem: ⁊ ideo talis scriptura contra
illum, qui scripsit non requirit diem, neque annum: vt inferius
Abb. dicit. Infertur etiam quod secunda limitatio, quam po
nunt Moderni hic, secundum opi. Imo. in d. l. nuda. ⁊ in dicto
capitulo, si cautio. j. eodem, non sit vera per ea, que superius di
20 cta sunt. † Successiue Abb. concludit quod quis potest appro
bare librum rationum pro se, ⁊ non cogitur stare contra se: et
hoc,

hoc, quando capitula sunt separata: alias secus: vt not. Barto. in l. quedam. §. numularios. ff. de eden. Bald. in l. j. C. de edend. Abb. in capitulo; bone. el ij. de postu. prelat. cum similibus, vt per Moder. hic. & idem Abbas in consil. xxvj. lib. ij. Anton. de Butr. in consil. lxvj. primo aspectu. Alexand. in consil. ij. ex nar
21 ratis. in fine, libro quarto. † Sed difficultas est, quando dicatur vnum capitulũ, vel plura connexa. Abb. ponit exemplum: Titius deposuit centum apud Caium, & restituit quinquaginta, ista enim sunt diuersa capitula, & potest vnum acceptari sine altero. Et idem notat Bart. in l. aurelius. §. idem quesijt. ff. de liber. lega. vbi inquit quod diuersa capitula dicuntur, quando sunt facta diuersis temporibus, prout in exemplo predicto videtur. Et Moder. hic sequuntur Ludoui. Roma. in consil. cccxlvj. in hac causa. Sed tamen vide Mathes. in nota. lxxix. nota mirabilem doctrinam. vbi in libro rationũ tenet contra Abbat. hic, & in libro rationum idem tenet Salicet. in l. j. C. de edẽ. vbi inquit quod ille, qui fundauit intentionem ex libro ratio-
b num contra aliquem, etiam debet contra se stare[b] illi libro. Et hoc totum videtur esse in arbitrio iudicis, inspecta qualitate
22 cause, & persone: & ita concludendum videtur. ¶ † In tertio casu principali, an liber rationum faciat fidem contra tertium. Prima cõclusio Abbatis est, quod liber rationum probat, si cõficiatur authoritate officij: vt not. Bar. in dicta l. quedam. §. numularios. ff. de edend. cum similibus, vt tradit ibi Alexand. et Moder. hic: & dicit Angel. in d. §. numularios. quod communiter ita seruatur. Et ita tenet Paul. de Castr. in authen. ad hec. C. de fide instrumen. Signo. in consi. xxij. in questione vertente. Imo. in consil. xxxvij. visis. in secundo dubio. Abbas in consil. xxxiiij. super. libro ij. Petr. de Ancbara. in consi. xliij. primo de viribus. Notandum tamen est quod liber gabelle non probat contractum in preiudicium tertij. Alexand. in consil. xxxiij. viso processu. libro vj. Bartholo. Socin. in consil. ccviij. visis. Et liber estimi non probat dominium: vt not. Bald. in l. quidam in suo. in fine, de condi. instit. & in l. si pater. C. de act. empt. & in l. si
23 solennibus. C. de rei vendi. † Secundo Abbas concludit in isto tertio membro, quod liber mercatoris, si sit bone fame, semiple-
i ne[i] probat, prout tenet Barto. in l. quedam. §. numularios. ff. de edend. cum similibus, vt tradit Alexand. ibi. Moder. hic cõtrarium tenent. Joan. de Imol. hic, quia talis scriptura priuata est: ideo non facit semiplenam probationem l. instrumenta. C. de probat. Et quia si viue voci non creditur sine iuramento speciali in illa causa, de qua agitur, capitulo, tuis. de testib. multo minus credendum est scripture. §. si vero tale aliquid. in authẽ. de instrumen. cau. & fide. & idem Roma. in l. nuda. vbi inquit nõ sufficere generale iuramentum, quod prestatur ab ipso mercatore de exercendo officium legaliter, sed requiritur in specie, put in teste. Sed tamen Paul. de Castr. in d. l. admonendi. conatur respondere, & dicit quod mercator scribit tanquam publicus mercator, ad cuius libri fidem publice recurritur: vnde ratione publice vtilitatis inductum est quod liber eorum semiplenam faciat probationem. Secus quando in testem adducitur: quia tanquam priuatus deponit. Vel secundo dicit Paul. de Castr. in d. l. quedam. §. numularios. facilius falsitas in dicto viue vocis committitur, quam in scriptura. Vel tertio propter iuramentum, quod prestatur a principio: vt Alexand. dicit in dicta l. admonendi. Et ista opin. est communis, que defenditur vt dictum est per Paul. de Castr. Alexand. & Moder. in dicta l. admonendi. Sed tamen in puncto iuris verior videtur opin. Imo. quia scriptura mercatoris priuata est, & ipse scripsit ad instructionem suam: vt late dixi in capitulo j. de probat. Et per hoc tollitur ratio Paul. de Castr. dum dicit quod scribit tanquam publicus mercator, ad cuius libri fidem publice recurritur: nam hoc potest habere locum de consuetudine: vt not. Bal. in capitulo finali, de confes. & in l. j. C. de eden. sed de iure, scriptura mercatoris est priuata simpliciter. Nõ obstat quod facilius falsitas committitur in dicto viue vocis, vt dicit Paul. de Castro in dicto §. numularios. quia hoc non videtur verum: quia in dicto testis, qui deponit, habet respectum ad iudicem, a quo potest puniri, si falsum dicat l. nullum. C. de testib. que ratio cessat in scriptura, quã quis suo arbitrio facit domi. Retenta tamen communi opin. quod scriptura vnius mercatoris faciat semiplenam probationem: infertur quod scriptura duorum mercatorum faciat plenam. Ita not. Bald. dicit in capitulo,
24 quoniam contra. versiculo, sed eccle. supra de probat. † Et dum successiue Abbas dicit quod mercator scribere potest etiã per alium, idem Anton. de Butr. hic. Facit quod dicit Bald. in rubrica. C. eod. versiculo, sed hic quero. vbi inquit, quod in dubio quicquid reperitur scriptum in tali libro, scriptũ presumitur de voluntate eius, cuius est liber. Facit quod not. Bald. post Petrum in l. si vnus. C. de testamen. vbi dicit quod si testamentum reperitur cancellatum apud testatorem, ab eo cancellatũ presumitur. Et sic si apud creditorem instrumentum debiti cãcellatum reperitur, vt not. Paul. de Castr. in l. Labeo. ff. de pa
25 ctis. † Circa comparationem literarum Abb. post Cardi. contra Bart. concludit quod iudex potest compellere partem ad scribendum, vt comparatio fieri possit. Et ita tenet Angel. per illum textum in ij. si quis igitur. in authentica, de instrum. cau. & fid. in principio: & Paulus de Castr. in l. comparationes. in fi. post Bald. ibi, versiculo, iuxta hoc quero. C. eod. vbi Bald. miratur quod Bartol. ita errauerit. Sed dicit ipse quod illud accidit in discursu lectionum: & contra Barto. adijcit, quod cum talis scriptura fiat ad requisitionẽ iudicis, videtur facta apud acta: & ideo scriptura forensis dicitur, de qua loquitur tex. in d. l. comparationes. Et eodem modo potest iudex cõpellere partem ad respondendum, an scriptura sit eius manu scripta: vt not. idem Bald. in authentica, si quis. C. qui pot. & Roma. in cõsilio ccclxxiij. in casu proposito. in princip. Sed tamen aduertẽdum est, quia licet quis cogi possit ad scribendum, tamen ex illa scriptura, non videtur quod possit fieri certa comparatio: quia variatur litera propter etatem, vt dicitur in authentica, de instrum. cau. in princip. & not. Bald. in d. authen. si quis. in fi. & quia quando quis cogitur scribere, vt conuincatur per comparationem, poterit literam contrafacere verisimiliter. Que ratio cessat in scriptura prius facta coram iudice, de qua loquitur text. in dicta l. comparationes. Et hoc modo tollitur ratio Baldi. Et ideo totum hoc arbitrio iudicis relinquitur. Et notãdũ est q̃ talis cõparatio alteri cõmitti nõ potest: vt no. Bal. in authentica, sed nouo iure. versiculo, sed dubitatur tamen. C. si cert. peta. Et quando iudex ex comparatione iudicare debet
k per omnia[k] requiritur quod similitudo sit: vt not. Ang. in d. §. si quis igitur. in principio, in authen. de instru. cau. & fid. Et ibi etiam dicit Angel. versiculo, ex quo notat, quod talis comparatio non habet locum, nisi in subsidium, id est, quãdo alie pro-
26 bationes haberi nõ possunt. † Postremo Abbas prosequitur
l aliquas questiones in materia sigilli[l]: & in prima questione concludit quod sigillum debet habere characteres, vt cognosci possit. Et ad hoc est glos. in capitulo, cum inter dilectos. in versiculo, dimidia. infra eodem. Et de characteribus sigilli declarat Joann. Fab. in §. possunt. Instit. qui testamen. facere possunt. & ibi Porcus latius. Et tale sigillum debet esse authenticũ. Et authenticum dicitur sigillum cuiuslibet ordinarij: vt not. Joãnes Fab. in d. §. possunt. Et sigillũ pro annulo accipitur, & ecõtra, vt Abbas hic dicit. Specul. de probatio. versiculo, & nota. Joann. Fab. in dicto §. possunt. in principio. Imo. & Aretin. in
27 l. testium. §. signum. ff. de testa. † In secunda questione Abbas concludit quod satis est quod apponatur proprium sigillum contrahentiũ, absque eo contrahentes dicãt se apposuisse. Et ista conclusio vera est, data conditione sigilli, prout presupponendum est, appositio enim sigilli denotat conclusionem contractus: vt not. Bald. in l. contractus. C. eodem titu. Et qui apponit sigillum, consentire videtur: vt not. Bald. in l. in fraudẽ. §. sicut. ff. de testamen. milit. Barto. in l. que dotis. ff. solut. matr. cum similibus, vt tradit ibi Alexand. Et conclusio predicta limitatur non habere locum in testamento, in quo sola appositio sigilli sine subscriptione non sufficit l. ad testium. §. si quis ex testibus. ff. de testamentis. in tertia quest.

¶ Additiones.

a ¶ Aliquam. [redacted].
b ¶ Maxime. Pro tantum, alias falsum esset, vt supra de testib. c. veniens. j. in fi. apud Decium.
c ¶ Comparatio. Alexan. cõsi. lxxvj. nu. 8. 10. lib. iij. vbi dixi. Afflict. decisi. Neapol. cj. Carolus Ruin. consi. lxix. cum sequen. libro iiij.
d ¶ Archbino. [redacted]
e ¶ Recepit. Decius supra de constitu. capitulo, cum M. Ferrariensis. Anto. rub. repet. §. morte. in l. non solum. nu. cccxxvij. de ope. no. nuntia.
f ¶ Discreta. Adde Alex. consi. liij. li. j. Pau. consi. cccj. lib. j. Roma. consi. cccxlvj.
g ¶ Memoriali. Hec limitatio vera est, quicquid dicat Decius quia scriptura temere facta nullius pensi est, nisi constet serio factam esse: & consequẽter sequens limitatio Bal. vera est, & practicatur, quicquid dicat Decius.
h ¶ Stare. Deci. l. j. C. de eden.
i ¶ Semiplene. Idẽ de libro campsoris Raph. Cuma. consi. vj. creditur.
k ¶ Per omnia. Deci. supra de constitu. c. translato. lect. j. nu. 8.
l ¶ Sigilli. [redacted]

¶ De exceptionibus. Rubrica.

Summarium.

1 ☞ Continuatio rubrice ponitur.
2 Imperator quare aliter ponit hanc rubricam in Codice.
Et an exceptio, ⁊ prescriptio sint synonyma.
3 Exceptio quid sit. ſ.
4 Exceptio intentionis, ⁊ facti an proprie sit exceptio.

Uper titu. de except. procedam breuiter, ⁊ solito more, nõ replicãdo dicta aliorum, in quibus addendum nihil, vel detrahendum erit.
1 †Et primo rubri. secundum Abb. post alios continuatur: quia supra dictum est de iure actorum, ideo competenti ordine de iure reorum subiicitur, quod in exceptionibus consistit l. non exceptionibus. C. eodem tit. ⁊ ita posteriores sequuntur. Sed hec continuatio prima facie dubitabilis videtur: quia supra, in tract. de proba. qui precedit, non videtur minus tractari de iure reorum, quam actorum: cum etiam reus ipse exceptionem suam probare teneatur l. j. ff. eod. titu. l. in exceptionibus. ff. de probat. Et sic non videtur verum simpliciter quod supra de iure actorum, ⁊ non reorum agatur. Ad hoc tamen breuiter responderi potest quod probationes principaliter actorem respiciunt, qui debet intentionem suam probare, alias reus absoluitur l. qui accusare. C. de eden. capitulo j. vt eccle. bene. Ideo quãdo probatio reo incumbit, reus fungitur partibus actoris. Ita text. expressus in d. l. in exceptionibus. facit tex. in d. l. j. ff. eo. titu. Ex quo datur intelligi quod probationes non reo, sed actori attribuuntur. Unde bene verificatur quod etiam in tit. de probationibus de iure ipsorum actorum principaliter agatur. Alia tamen fuit continuatio Gofr. in Summa hic, quam Anton. de Butr. ⁊ Card. hic sequuntur. Nam supra proxime dictum fuit de probationibus, ⁊ quia qui excipit, probare tenetur l. j. ff. eo. tit. ideo de exceptionibus subiicitur. Sed ista continuatio non satisfacit: quia attenta tali ratione, debuisset Papa post titulum de probatio. tractare de iure actoris, qui probare tenetur quod asseuerat l. actor. C. de probatio. ideo ordo fuisset prius tractare de exceptionibus, que prius proponuntur, ⁊ postea probantur, sicut supra factũ fuit in iure actorum. Expedita continuatione dum Abb. opponit contra ordinem rubr. ⁊ dicit fuisse de arbitrariis ponere hic titu. de except. generaliter, qui etiam supra ante titu. de litis contest. collocari potuisset. Ad hoc bene facit text. in capitulo, quoniam contra. supra, de probatio. vbi ante litem contestatam ex-
2 ceptiones generaliter ponuntur. †Secundo principaliter circa rubricam, in qua simpliciter dicitur de exceptionibus. dubitari potest cur aliter Imperator dicat, C. eod. titu. vbi dicitur de except. seu prescri. ⁊ aliter Iurisconsultus. ff. eo. dum inquit, de except. ⁊ prescriptio. Illa enim copula diuersitatem arguit, iuxta notata in rubri. de iur. ⁊ facti. ign. ⁊ per gloss. in capit. que relam. de simo. ⁊ ita arguunt Ioan. Fab. ⁊ Angel. Areti. Insti. eod. in rub. Et istam opinionem nouissime sequitur Bart. Soci. in rub. ff. eod. per text. in l. prescriptione. C. eod. titu. vbi dicitur quod prescriptio peremptoria quandoque opponi potest ante sententiã. Ex quo inferri videtur, quod licet regulariter ante sententiam prescriptio non opponatur: secus est in exceptione peremptoria, que regulariter ante sententiam opponi debet l. peremptorias. C. sent. rescind. non posse. ⁊ hoc modo secundum eum, manifesta diuersitas inter exceptionem, ⁊ prescriptionem colligitur. Sed tamen verius videtur quod exceptio
a ⁊ prescriptio synonyma[a] sint, ⁊ idem significent[1]: vt concludit
1 Ioann. Fab. in rub. Institu. eo. in fin. ⁊ latius ibi Angel. Aret. sequitur per rub. C. in qua dicitur de excep. seu prescriptio. sicut cum dicitur, Alexander siue Paris l. ad protegendum. vbi gl. C. de in litem dando tuto. cum similibus, vt tradit Barto. in l. si is, qui ducenta. ſ. vtrum. in vj. oppo. ff. de rebus dub. Et hoc consonat, quia Imperator ipse instituit: ⁊ simpliciter de exceptionibus dicit: licet in C. dicat vt supra relatum fuit: vnde videtur pro eodem habuisse. Et quod pro eodem ponatur exceptio ⁊ prescriptio in compluribus, pluribus colligitur in l. penult. ff. eod. iuncta l. statuas. ff. de acquiren. re. do. vbi idem casus in vtraque lege ponitur: ⁊ in vna lege exceptio, in altera prescriptio appellatur. Ad idem tex. in l. qui agnitis. cum glo. in verbo, Prescriptione. ff. eod. ⁊ in l. prescriptionẽ. cum glos. l. fina. C. eod. titu. ⁊ probatur in l. peremptorias. in princi. iuncto fine. C. sen. rescin. non poss. ⁊ facit text. in l. prescriptione. vbi gl. C. si contra ius. in l. penult. C. de pact. in l. quoties. C. de precib. Impera. offer. in l. penult. C. de episcop. ⁊ cleric. in l. si maritus. ſ. prescriptionis. ff. de adult. Non obstat quod propter copulaz diuersitas arguatur: quia in verbis est diuersitas, sed in sensu idem copulatur: vt supra dictum est. Non obstat tex. in dict. l. prescriptione, quia nihil facit. Nam dum text. ibi dicit, quandoque, debet dicere, quandocunque. ⁊ ita glo. ibi exponit, ⁊ docto. communiter sequuntur. Et videtur necessaria talis expositio: quia nullibi in iure reperitur, quod prescriptio regulariter ante sententiam opponi non possit. Et cum in pluribus legibus, vt supra dictum est, habeatur quod pro eodem ponatur exceptio ⁊ prescriptio, consonat vt dum text. ibi dicit prescriptionem, intelligatur pro exceptione, prout glos. ibi dicit, ⁊ bene. Et hoc modo ille text. in contrarium retorquetur, ⁊ probat quod idem sint, prout etiam supra allegatur. Et ista conclusio vera est, secundum Cy. ⁊ Sali. in rub. C. eod. quod largo modo exceptiones dicantur prescriptiones, per illam rubricam, dum dicit seu, sed tamen illa disiunctiua, que verba solum, ⁊ non sensum disiungit, vt supra dictum est, videtur importare proprietatem, ex quo absolute pro eodem ponuntur. Bene verum est, quod quando pro eodem ponuntur exceptio ⁊ prescriptio, et prescriptio tunc est exceptio, vt dicit Sali. sed prescriptio ipsa large accipitur: quia proprie in specie prescriptio dicitur, illa exceptio, que ex cursu temporis producitur: vt j. in tit. de prescript. ⁊ ita dicit Paul. de Castr. in rub. ff. eod. ⁊ bene. Uel dici potest quod prescriptio primo capiatur vt genus: ⁊ tunc idem sit quod exceptio. Secũdo in specie accipitur pro illa exceptione, que ex cursu temporis oriatur: vt in simili habetur de adoptiõe in l. ij. ff. de adopt. ¶ †Tertio, queritur quid sit exceptio.
3 Et secundum Abb. diffinitur, quod est actionis, vel intentionis exclusio. Et dicit Ab. quod alternatiue loquitur: quia quãdoque actionem, ⁊ quandoque intentionem tantum excludit, vt ipse latius hic. Et eius dicta ponit Gofred. in Summa, in princip. eo. titu. Et pro vera resolutione videndum est de duobus. Primo, an negatio, quam simpliciter facit reus, dicatur exceptio. Secundo, an exceptio intentionis, ⁊ facti, sit proprie exceptio. Circa primum Bald. hic in rubr. dicit quod negatiua mera, proprie non dicitur exceptio. ⁊ idem in l. j. versi. restat. C. qui accusa. dicit ꝙ proprie negare non est excipere. ⁊ in l. perẽptorias. versiculo, quero, dicit statutum. C. sen. rescin. non pos. et Angel. Insti. eod. in rub. Et pro hac opi. Barto. Socin. rationem adducit in rubric. ff. eo. quia negatio probari non potest l. actor. C. de probat. Et exceptio probanda est l. in exceptionibus. ff. de probat. Ergo videtur quod negatio non sit exceptio. Et hac ratione vtitur Bald. in d. l. peremptorias. ⁊ ita communiter omnes docto. tenent. In contrarium quod negatio exceptio dicatur, argui potest: quia exceptio dicitur ex eo quod excludat intentionem agentis d. l. ij. Et ex sola negatione actor magis excludi videtur ex eo, quod alia probatio non requiritur: in aliis vero exceptionibus intentio agentis non excluditur, nisi tunc demuz facta probatione. Non obstat ratio, que in contrarium allegatur: quia non conuenit, cum sint alique exceptiones, in quibus reus onere probandi non grauatur: vt patet in exceptione non numerate pecunie l. si ex cautiõe. C. de nõ num. pe. ſ. idem iuris. Instit. eod. tit. Et etiam quando esset presumptio pro reo: quo casu onus probandi in aduersariũ trãsfertur l. generaliter. ſ. si petitum. ff. de fideicom. lib. Et quia probatio exceptionis separata videtur ab ipsa exceptiõe: vnde de vno ad aliud non bene infertur: vt in simili not. Bald. per illuz textum in l. j. ſ. interdum. ff. de legi. tu. Et quia etiam quandoque negatiua probari debet, vt quando est fundamentum intẽtionis, iuxta not. in l. in illa. de verbo. oblig. vnde tunc saltez negatio esset exceptio, attenta ratione predicta. Sed tamen nõ est recedendum a communi opi. pro qua ratio videtur: quia, vt dictum est, exceptio est exclusio actionis d. l. ij. Et talis exclusio videtur priuatio, que presupponit habitum l. manumissiones. ff. de iustitia ⁊ iure. ⁊ capitulo, ad dissoluendum. de despon. impuber. Sed quando reus negat quod petitur, non potest dici qꝺ actor excludatur ex quo adhuc intentionem suam non fundauit, sed potius videtur non admitti. Et per hoc tollitur ratio supra allegata in contrarium: quia per negationem non videtur excludi, sed nõ admitti. Et facit, quia actio, ⁊ exceptio, sunt correlatiue opposita: ⁊ vbi non datur actio, nõ datur exceptio: vt Bald. in l. in rebus. in fine. C. de iure dot. Et ita comprobatur communis opin. pro qua etiam facit text. in l. si quidem. C. eod. vbi dicitur, Ante, quam actor probauerit intentionẽ, nulla defensione opus est: sed probata intentione actoris, opus est exceptione. Ergo videtur quod negatio, que fit per reũ a principio

cipio ante fundatam intentionem actoris,nõ dicatur exceptio Imo videtur probare ille text.quod illa negatio non sit defensio.Et ita Bald.ibi in vltimo not.notat illum textum inferendo ad statutum:sed tamen ille text. negare non videtur, quin negatio dicatur defensio: sed dicit quod non est necessaria. Et eodem modo responderi potest ad inductionem factam de illo text.quia licet dicatur non esse opus exceptione,nisi probata intentione actoris,per hoc sequitur quod non sit exceptio illa negatio,que fit ante fundatam actoris intentionem:sed non est necessaria,vt ibi dicitur:⁊ ideo dicendum est vt s. Et predicta cõclusio proprie loquẽdo vera est:sed largo modo etiam negatio exceptio dici põt,vt j. videbimus.
4 † Venio ad 2m an exceptio intẽtionis,⁊ facti ꝓprie sit exceptio.Nã illa dicitur exceptio intẽtiõis,⁊ facti,que opponit̃ cõtra eũ,qui agit de facto, nõ de iure:vt no.Bal.in l.nec intẽtio.C.de trãs.facit gl.in l.qui se debere ff.de condi.ob causam. Et secundum Abbatem hic videtur qđ proprie dicatur exceptio,dum inquit alternatiue,actionis, vel intentionis exclusio.per textum in d.l.ij.de except. ibi:ad excludendum id,quod ad intentionem,⁊c.Sed in contrarium est cõmunis opin.videlicet quod ista opinio intentionis ⁊ facti non proprie exceptio dicatur:vt Azo in Summa. C. eo. in princip. Bal.in l.peremptorias.versiculo,quero nunquid. C.sen. rescin. Ideo,secundum eum,nõ comprehenditur in statuto de except. Et idem Bald.dicit in l.sancimus.de dona.Alex.in l. qui se debere.ff.de condi.ob causam.Facit glo.not.in c.j.in versic. defensionis.de lit.contest.in vj.que dicit non esse proprie exceptionẽ, quando actio non excluditur.⁊ not.Bald. in l. in rebus.in fi.C. de iure do. Unde cum talis exceptio opponatur agenti de facto,exceptio proprie non dicitur.Et facit quod s.dictum est de negatione.Saluari tamẽ potest dictum Abb.in exceptione solutionis,prout ipse loquitur:quia tali casu intentio actoris probata est,nisi solutio probetur:⁊ probata solutione, intentio excluditur.Et de intentione loquitur tex.in d.l.ij. secundum Abbat. hic.Sed quando actio nunquam competijt, ⁊ reus negat: tunc proprie non dicitur exceptio, per supra dicta. Et ita concludit Barth.Soci.in d.rub.ff.eo.per ea que Raph.Cu.tradit in d.l.ij.⁊ Ange.Institu. in rub.eod.tit. Sed aduertendum est primo:quia ista resolutio Moder.pro defensione Abb.non videtur secundum mentem Abb.qui generaliter loquitur in diffinitione de exceptione intentionis.Et licet ponat exemplum in exceptione solutionis,exempla non restringunt regulam.c.j. ne cle.vel mona.§.hactenus.Institu.de gradibus.Preterea in exceptione solutionis, licet proprie exceptio dicatur, quia nisi solutio probetur, reus succumbit: tamen tali casu etiam actio videtur competere secundum narrata, ⁊ probata solutione intentio cum actione includi videtur: ⁊ ideo diffinitio Abb. non videtur bona,dum alternatiue dicit quod est actionis vel intẽtionis exclusio:quia exclusio solius intentionis,non est proprie exceptio, vt supra dictum fuit. Et exemplum de exceptione solutionis non conuenit:quia ibi,non sola intentio,sed etiã actio excludi videtur:⁊ quia reus in tali exceptiõe solutionis grauatur onere probandi:quod non est in exceptione intentionis et facti.Non obstat text.in d.l.ij.quem Abb.adducit:quia non est verum quod text.ibi,in sola intentione loquatur:quia ibi dicitur,quod exceptio actionis cuiusque rei opponi solet ad excludendum id,quod in intentione deductum est. Unde ibi primo presupponitur quod exceptio opponatur actioni:deinde text. exprimit finem,ad quem exceptio ordinatur: ⁊ sic ibi exceptio excludit vtrunque,actionem, ⁊ intentionem. Et vlterius contra diffinitionem Abb.etiam facit: quia du3 alternatiue loquitur, videtur velle quod exceptio excludat solam actionem.Et confirmatur hoc: quia in altera parte alternatiue loquitur de sola intentione:ergo videtur quod in altera parte etiam intelligatur de sola actione: quia vna pars alternatiue secundum aliam intelligitur:vt not.Bart.per illum textum in l.j.ff.de rebus dub.Hoc autem quod actio sola excludatur, non videtur verum:quia etiam in exemplis, in quibus Abbas loquitur in exceptione doli,vel metus,videtur quod cum actione etiam intentio excludatur.Ideo diffinitio Abb. alternatiue posita nõ videtur bene procedere,sed potius copulatiue concipi debuisset, quod proprie exceptio est actionis, ⁊ intentionis exclusio: sed largo modo,etiam exclusio solius intentionis, exceptio dici potest:vt not.per Azo.in Summa.C.eod.titu. in principio. ⁊ Hostien.eod.tit.in Summa.in princip. Et ista planior resolutio videtur. ¶ Postremo Abb. querit de origine exceptionis.Et pro resolutione eorum,que dicit,de duobus requiritur Primo an exceptio dicatur defensio. Secundo, vtrum exceptio dicatur esse de iure naturali.
5 † Circa primum Abbas videtur velle quod sic,dum inquit quod exceptio est quedam defensio,
b [b] In contrarium videtur glo. not. in capitulo j. de litis contest.in vj.in versicu.defensionis, que dicit quod proprie exceptio,non dicitur defensio:nam defensio ipso iure tollit actionem,exceptio autem non ipso iure corrupta, sed ope exceptionis.Ideo Do.ibi.versiculo,noto ex ista glossa infert quod appellatione exceptionis non venit defensio, nec econtra, per illum textum,vbi exceptio,⁊ defensio tanquam diuersa ponuntur:⁊ ita Mode.[c] hic sequuntur. c
Et ad dictum Abbatis hic responderi potest, quod largo modo intelligitur, prout etiam eius verba sonant, dum inquit,quod est quedam defensio:et sic largo modo,non proprie.Et differentiam,quam facit glossa in dicto capitulo j.etiam ponit Specul.eodem titu. in principio. versiculo,defensiones autem.Et refert,⁊ sequitur Ange. Aretin.Institu.eo ti.in rub.Sed tamen aduertendum est:quia imo videtur quod exceptio, defensio dicatur, cum iura exceptionem dicant defensionem:vt colligitur in capitulo, significauerunt.j.eodem,in l.si quidem.in l.si quis.C.eodem titu.in l.j.C.de iuris ⁊ facti ignorantia. Et concludendo breuiter videtur dicendum quod defensio sit terminus generalis: quia verbum, defendere,est verbum latũ,vt Dom.per glossam ibi.viij. distinctione.capitulo, quo iure. Facit textus in l. defensionis facultas.C.de iure fisci.libro x.in l.sed ⁊ he.§.defendere. ff. de procur. in l.non prohibentur.⁊ quod ibi Bald.C.qui accu.Et exceptio a defensione distinguitur, tanquam species a genere. Unde si statutum tollit exceptionem, de propria exceptione intelligitur,⁊ non videtur tollere defensionem:vt Domi. dicit in dicto capitulo j.⁊ bene: quia remota vna specie, non remouetur genus.Econtra vero,si statutum tollit defensionem, etiam videtur tollere exceptionem:quia a quo remouetur genus,quelibet species remoueri videtur.Et ita in terminis Bartol.in l.j.§.⁊ parui.ff.quod vi, aut clam. Et in hoc ideo bene loquitur Dominic.qui contrarium dicit in dicto capitulo j. ⁊ ideo gloss. in dicto capitulo j.dum inquit quod exceptiones proprie dicantur,que ipso iure actionem tollunt. Isto respectu bene dicitur, quia tali casu non sunt proprie exceptiones, que tollunt exceptionem.Sed illa non videtur proprie descriptio defensionis, que,vt s.dixi, generalis videtur, ⁊ non debet solum restringi, quando ipso iure tantum actio tollatur:quia defensio est generalis.Ideo qui non potest defendere,non potest causas absen[redacted]t not.Bald. in l.seruum. §. publice. versiculo,tertio oppo.ff.de procurat.Et cui defensio denegatur, ⁊ actio denegari videtur:vt not.Bal.in l. nec intentio. C. de transactio.
6 Et ista breuis resolutio sit in primo dubio.† In secundo dubio Abbas concludit quod exceptio sit de iure naturali causata,
2 sed quo ad formã de iure positiuo[2]. Et idem in effectu dicit Angel.Aretin.Institu.eodem titu.versiculo, veniamus ad secundum. Sed obstare videtur, quia exceptio excludit actionem dicta l.ij. de exceptio.⁊ actio est de iure communi secundum communem opinionem,vt not.in l.ex hoc iure. ff.de iustitia ⁊ iure,pariter videtur ꝙ exceptio sit de iure ciuili absolute. Et ita arguit,⁊ tenet Barto.in dicta l.ex hoc iure.ver.sed quero.Hoc idem confirmatur,quia Papa non tollit ea, que sunt de iure naturali:vt not.in capitulo,que in ecclesiarum. de constit.xxv.questione ij.capitulo,sunt quidam.⁊ tamen tollit exceptiones,etiam rationabiles,capitulo,ex parte. ij. de officio delega. Moderni hic respondent allegando Bald.in dicta l. ex hoc iure.⁊ dicunt quod ita dicendum est de exceptione,sicut de actione: que si habet materiam preexistentem a iure naturali, dicitur de iure naturali:alias secus.Et ideo concludunt quod exceptio prescriptionis,⁊ exceptio rei iudicate, sunt de iure ciuili:quia habent materiam preexistentem de iure ciuili.⁊ idem Angel. Aretin.Institu.eodem in rubrica. Sed aduertendum est, quia ex tali resolutione non tolluntur rationes allegate in contrarium.Nam prima ratio,que fuit Bart. in dicta l.ex hoc iure. videtur militare generaliter, ⁊ infert quod exceptiones sunt de iure ciuili.Similiter text.in dicto capitulo,ex parte.generaliter loquitur,quod Papa exceptiones, etiam rationabiles,tollere potest.Ideo magis placet opinio Abbatis quod exceptio sit essentialiter de iure naturali, sed quo ad formam de iure ciuili.Et eodem modo Abbas de appellatione dicit in rubrica de app.vbi dixi.Et latius declarãdo dico quod exceptio considerari potest dupliciter. Primo, quantum ad istum effectum,ne quis indebite,⁊ innocenter condemnetur:⁊ hoc respespectu est de iure naturali:quia hoc absolute respicit defensionem,que naturalis est d.clemen.pastoralis. ideo exceptio innocentie,a statuto tolli non potest:vt not.Bald.in l.edita.versi.ex tribus autem.C.de eden.⁊ sequitur Ioan.de Ana. in c.si aduersus.in fin.de here.⁊ consil.liiij.visa inquisitione.⁊ dixi in capitu. ex parte.ij.in xiij.fallen.de offic.deleg. Sic etiam non valet sta-
3 tutũ,ꝙ nõ liceat alicui se defendere[3]:vt Bal.in l.defensionis facultas.C.de iure fis.lib.x.Et non valet statutum, ꝙ non audia-

tur bannitus, se defendendo: vt Barto. not. in l. cum mulier. ff. sol. mat. Et non valet statutum quod occidens ad sui defensionem occidatur: vt Albe. in l. vt vim. ff. de insti. & iure. Secundo considerari potest respectu forme: & isto respectu est de iure ciuili: quia ius ciuile indistincte non admittit omnes exceptiones, nec omni tempore, sed certo modo, & ordine: & isto casu clarum est, quod est de iure ciuili, vt Abbas dicit, & bene. Et ex ista declaratione respondetur ad allegata in contrarium. Nam ad primum, dum dicebatur, exceptiones esse de iure ciuili, quia excludunt actiones, que sunt de iure ciuili: dico quod exceptio excludit actionem, & intentionem, d. l. ij. de except. Respectu actionis hoc respicit formam, & est de iure ciuili: sed respectu intentionis est de iure naturali: quia exclusio intentionis erat ante ius ciuile: sicut petitio erat etiam ante actiones, que petitio manu regia expediebatur l. ij. in principio ff. de orig. iur. Secundo non obstat quod exceptiones tolli queant a summo pontifice dicto capitulo, ex parte. ij. quia respondetur dupliciter. Primo, quia licet exceptiones tollantur, non tamen tollitur defensio: vt no. Bald. in l. j. §. & parui. ff. quod vi, aut clam. & in l. plane. per illum textum. ff. de peti. her. Videtur enim tolli modus, vel species defensionis, & non defensio absolute: vt in simili notat Angel. in l. si sic. de legat. j. Secundo respondetur, quod etiam defensio naturalis ex causa tolli potest. Angel. in dicta. l. si sic. et Alexand. in d. l. cum mulier. solut. matri. & Nellus in ij. q. secundi temporis, in tractatu bannitorum. & de his latius dixi in rubric. de appel. vbi videndum est.

¶ Additiones.

1 ¶ Idem significent. Damnat Alciat. lib. iiij. dispunct. c. xxiij. in fine.

2 ¶ Positiuo. Vide Deci. in capitulo, ex parte. ij. de officio delegati.

3 ¶ Vide que addidi in dicto capitulo, ex parte. & intellige nisi ex causa: vt per eundem Decium. in rubrica. j. de appellat.

Siluest. Aldob.

a ¶ Synonyma. Ut elegáter disserit Hierony. Grosslot. in tract. de vsucap.

b ¶ Defensio. Jo. Coras. miscella. lib. ij. c. xvj.

c ¶ Moder. Scilicet Feli. & generaliter per Moder. in iure canonico vbi Feli. scripsit, Deci. Felin. intelligit. [redacted]

1 ¶ Testis, quantumcunque sit toleratus, si tamen inhabilitas eius probatur, potest a testimonio repelli.
2 Exceptio debet probari ante sententiam.
3 Testis pro manifesta macula a testimonio repellitur.
4 Testis conuictus de crimine potest puniri pena extraordinaria.
5 Appellatio rescindit sententiam.
6 Exceptio peréptoria omissa in causa principali ex malitia, non potest opponi in causa appellationis.
7 Innocens an quis dici possit post peractam penitentiam.

1 **Denique.** Summatur, & diuiditur, vt per Abb. hic. ¶ † Nota primo secundum Abb. testem, quantumcunque toleratum, repelli posse, si tamen inhabilitas probetur. Ad idem text. in capi. super eo. j. vbi Abb. de testib. Et sic inhabilitas testium ex tolerantia superioris non purgatur. Facit text. in c. cum iam dudum. in fine, de prebend. vbi dicitur quod multa per patientiã tolerantur, que si in iudicium deducta sint, iustitia existente tolerari non debent. Et hoc intelligitur, quãdo superior tolerat de facto non resistendo, & tacendo. Secus si dicat, rescribendo, toleramus: quia tunc dispensatio inducitur, capitulo, quia circa. de consang. & affi. Et ita not. Abb. distinguit in capit. nisi essent. col. penul. de preben. Et per hoc dubitabile videtur dictũ Salic. in l. nullus. Cod. de Jude. vbi per illum textum arguit quod banniti, qui tolerantur, permanere in ciuitate, non possunt impune offendi, licet de banno non sint cancellati: quia ta
a lis tolerantia[a] illis securitatem prebet: quod videtur contra predicta. Dictum tamen Sali. sequitur Jo. de Ana. in c. sicut. in fin. de Jude. & Alex. consi. cvij. pro inuestigatione premissorum. lib. ij. Et de ista tolerantia videdũ quod Bar. Bellenzinus scripsit in d. c. quia circa. in addi. & Mod. in d. c. sicut. & in c. j. de treuga. Et subijcit Abb. quod si testis inhabilis sit toleratus tempore testimonij, valet eius testimonium l. j. C. de testib. Ille tñ text. loquitur, quñ inhabilitas erat occulta, & cõi opi. reputabatur habilis: quo casu toleratur: quia tolerantia arguit scientiam d. c. cũ iam dudum. de preben. in fi. In se bene verum est quod Abb. dicit. & facit text. in l. Barbarius. de offi. preto. Ideo valet testimonium, quñ infamia est occulta. Glo. not. in l. cum lege. ff. de testamẽ. quam

Bald. sigularem dicit in l. ij. C. de sent. in l. j. C. de secund. nu. Et intelligitur infamia iuris. Secus est infamia facti, que occulta esse nequit: vt Bald. dicit in cap. testimonium. de testib. Item quod dictum est, procedit in testimonio extraiudiciali: secus in iudiciali, & quando iudex haberet notitiam de infamia: vt not. Imo. in d. l. cum lege. & Alexand. consi. xxiiij. animaduersis his.
2 in fi. lib. ij. ¶ † Nota secundo ibi: antequam. quod probatio exceptionis opposite contra testes debet fieri ante sententiam. Et ratio videtur, quia talis exceptio reputatur peremptoria, vt vidimus in glo. Et quod dicitur de sententia, idẽ est ante, quã in causa conclusum sit: vt Abbas hic dicit, per c. cum dilectus. de fide instru. cum similib. Et ad hoc est not. dictum Bart. in l. si mater. §. eandem. in fine, ff. de except. rei iudi. vbi inquit quod id, quod fit post conclusionem in causa, perinde est, ac si fieret post sententiam. Et hoc verum est ad partis instantiam: secus est ex officio iudicis: quia etiam post conclusionem in causa probationes ex officio iudicis recipiuntur: vt not. Abb. in d. c. cum dilectus. per c. Pastoralis. in fi. de cau. pos. quia conclusio fit parti, & non iudici: vt no. Bald. in l. si accusatori. de accu. cum similib. vt Alexan. in c. j. in iiij. not. de iudi. & in cap. j. de probat. Et subijcit Abb. quod exceptio contra testes opponi debet ante aperturam testium: vt not. in c. presentium, de testib. Et in tali exceptione, que testibus opponitur, notandum est quod opponi debet
b specialiter:[b] vt Bart. in l. j. in fi. C. de testi. & Bal. ibi in ij. q. & doctores communiter sequuntur. Facit text. in capitu. presentiuz §. testes. ibi: sigillatim. de testibus. in vj. & not. Roma. consi. cccx.
3 in casu proposite. ¶ † Nota tertio ibi: manifesta macula. quod testis pro manifesta macula a testimonio repellitur. Et text. cõmuniter intelligitur de macula corporali, vt eo casu, quo vitiatus corpore ab ordinibus repellitur, tali casu etiam in causa criminali contra clericum repellatur. Et ita Abbas post Joan. Andre. & alios dicit per text. in c. ipsi apostoli. ij. q. vij. ibi: nec in eos testificentur, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Et ad idem text. in c. sequenti, quod incipit, testes. in princi. vbi testes tales requiruntur quales ad sacerdotium eligi diuina iubet authoritas. Mode. hic dicunt quod ista equiparatio, quam docto. faciunt, non videtur bene procedere: quia ille, qui non bibit vinum, promoueri non potest, secundum gl. in d. c. ipsi apostoli. & tamen quod non sit prohibitus videtur quod testificari possit. Et quia in testibus virtus animi consideratur, que non cessat propter corporis deformitatem: in ordinatione vero decorum consideratur. Ideo, secundum eos, illud, quod dicitur in ca. illi, qui. vj. q. j. forte intelligitur, quando quis in penam mutilatus fuit. Sed aduertendum est primo illud, quod vltimo loco dictuz est contra glo. in d. c. ipsi apostoli. que expresse loquitur in eo, qui a casu mutilatus fuit, & non in penam, vt Moder. dicunt. Non obstat quod dicitur de eo, qui non bibit vinum: quia equiparatio fieri videtur de illis, qui prohibentur ordinari propter decorum: vt sunt mutilati quocunque modo: quod non est in eo, qui vinum non bibit. Vel etiam non videtur absurdum dicere quod ille, qui non potest ordinari, quia vinum non bibit, non possit testificari in causa criminali contra clericum, per iura supra allegata, que generaliter loquuntur. Non obstat quod in testibus animus consideretur: quia etiam qualitas testium debet considerari. Nam laici repelluntur in tali casu. c. de cetero. de testibus. Et in corpore vitiatis non deficit vigor animi: tamen repelluntur, vt dictum est. Et ita dicendum videtur, tenendo cõmunem intellectum, quod tex. intelligatur de macula corporali: sz iste intellectus videtur nimis restringere hunc tex. videlicet quod in causa criminali loquatur, & contra clericum, & quia tex. videtur ponere regulam generalẽ: vnde melior videtur alius intellectus, de quo Abbas primo facit mentionem, quod macula hic accipiatur pro crimine manifesto: quia cum supra dicat de suspicione, postea de macula manifesta, consonat quod loquatur de crimine manifesto respectu suspicionis. Et hoc ratione efficaci confirmatur: quia supra in dicto principali loquitur de crimine, ibi: si crimina testibus obijciuntur, postea per modum rationis. ibi: cum sicut. dicit quod testes debent esse sine infamia, sine suspiciõe, sine manifesta macula. Unde vt ratio dicto principali conueniat, & correspondeat, illa verba, de macula, intelligi debent pro crimine, non pro vitio corporali: quia ratio non bene conueniret. ¶ Nota quarto quod sententia corporis afflictiua facit fidem in alio iudicio, & inter alias personas, vt Abb. hic dicit: & est speciale, vt not. Fede. consil. xxij. Titius electus. circa finem, glossa in l. ex ea. ff. de postulã. cum similibus, vt tra
4 dit Alexand. in l. sepe. ff. de re iudicata. ¶ † Nota vltimo secundum Abbatẽ quod testis de crimine conuictus puniri potest pena extraordinaria, vt a contrario sensu probatur, ibi: pena ordinaria mulctari non debent. In contrarium tamen facit textus ibi: sufficit, vt per glo. in cap. statutum. in princi. in verbo, suffic

sufficit.de rescriptis in vj.Ad idem text.in capitulo ij.de ordi ne cogni. ibi:dumtaxat,& ibi Abbas ita tenet.Nec obstat quod hic dicitur de pena ordinaria: quia respondent Moder. in v. conclusione hic,q argumentum a contrario non debet fieri cõtra alia iura. Sed replicari potest quod alia iura hoc non dicunt expresse,sed solum videntur hoc probare a contrario sensu: ideo per alium contrarium sensum illis derogari videtur: argu.l.fi.in prin.& quod ibi Bar.de leg.ij. Unde responderi potest quod argu.a contrario sensu hic capitur respectu eius, qd subijcitur:quia repellitur a testimonio. Nam ista videtur pena extraordinaria l.moris.§.sunt autem.ff.de pen. l. testamento cẽturio.in fine.ff.de manumis. testamen.& pro ista conclusione facit ratio,quam Angel.adducit in l.Lucius.ff.de his, qui not. infa. vbi inquit quod testis non punitur: quia exceptio parti, non testi,opponitur.Allegat Innocen.in c.verum in fi.de foro compe.& Spe.in titu.de teste.§.j.versi.sed pone quod repello.facit text.in d.l.Lucius.Et ratio,que allegatur hic, cum accusatio in ipsos secundum iuris ordinem non procedat.Nam ratio ista militat etiam in pena extraordinaria.Et sic stat conclusio quod testis,qui repellitur,respectu criminis, non punitur pena ordinaria,nec extraordinaria.Et ista conclusio procedit, nedum in teste,prout loquitur text.hic,sed etiam in parte,cui crimen obijcitur,vt repellatur ab accusatione.c. super his. de accu.Simpliciter textus hic locum habet,quando testis propria confessione conuincitur:vt colligitur ibi:conuicti fuerint, siue confessi.Et ad hoc facit,quia confessio incidenter facta non nocet:vt not.Bar.in.l.si confessus.ff.de custo.reo.Abb.in c.fin. de testi.spol.quod declaratur vt late dixi in c.at si clerici. in princ. de iudi.Similiter tex.hic ampliatur procedere, etiam si testis, cui crimen obijcitur,defensionem susceperit:vt not. Abb.in d. c.ij.de ordi.cogn.Roma.in l.cum mulier.ff.solut.matr. Sed cõtrarium voluit Archi.ij.q.j.c.in primis.cu3 similibus, vt Moder.tradunt hic,in iiij.conclusione.qui tamen sequuntur primũ dictum,quia sententia debet libello conformari.c.licet Heli.de simo.Et fuit ratio Abb. in d.c.ij. Sed responderi potest quod quando quis suscipit defensionem, condemnari potest in eo q petitum non fuit:vt not.Innoc.in c.peruenit.de fideiussor.Et ad hoc facit,quia de consensu partium potest fieri sententia, licet non sit conformis libello:vt not.Bar.in l.j.ff.de actio. emp. Alexan.in l. vinum. ff. si certum petatur. Unde concordando opiniones distingui potest, q aut testis suscipit defensionem tanquam testis:& non repellitur,& non debet puniri. Aut absolute suscipit defensionem,quia fuit contentus quod de crimine absolute contra se cognoscatur:& tunc procedit opinio.Archidia.vt puniri queat. Et conclusio supra dicta limitatur nunc dupliciter.Primo,quando crimen non tangit causam,de qua agitur.Secus si sit connexum:quia tunc ordinaria pena poterit puniri.Et ita docto.communiter tenent per istum textũ de quo videbimus in gloss.Secundo limitatur,nisi ille,cõtra quẽ incidenter constat de crimine,saltem generaliter, includatur: quia in eadem instantia potest puniri, per cap. per inquisitionem de elect.Et per illum text.hoc dicit Spec. in titu. de teste. §.iam de interrogatorijs.in fi.vbi inquit quod si inquisitio formata sit in capite,& in membris,confitens etiam vt testis, puniri potest.Et ita resident Mode.in prima conclusione hic.Sed aduertendum est:quia text.in d.c.per inquisitionem non dicit, q ille Mascaron confessus fuerit tanquam testis:sed intelligitur quod interrogatus fuit super inquisitione generaliter formata:vt Ab.ibi dicit in quinto & vltimo intellectu.Et hoc cõsonat,quia non videtur quod potuisset puniri ex illa confessione facta vt testis:quia fuisset pars,& testis,contra c.j.iiij.q.iiij.& quia illa commissio de capite & membris,intelligitur vt procedere posset contra caput & membra,secundum iuris ordinem:& non bene infertur q possit immediate puniri,si confiteatur vt testis.Preterea text.ille loquitur in Papa,in quo habet locũ, quod dicitur in capitulo,ecce.xxiiij.questione iij.quod crimina vndecunque claruerint,puniri possunt. Et Papa ipse punire potest,licet actum non fuerit:vt not.Imo.post Anto. de But. in capitulo cum olim.de rerum permutatio.Abbas in capitu. tam literis.de testib.cum similibus, vt tradunt Moderni hic, Vel loquitur ille text.in delicto simonie,& in beneficiatis,in quibus Papa liberam habet potestatem.capitulo ij.de prebend. in vj.clementi.j.vt lite penden.vnde ad materiam, de qua agitur,non bene infertur.& vide quod not. Abb. in capitulo ij. de confessis.¶ In glossa ij.ibi:secundum leges.ita tenet glo.in capitulo,super eo.de testi.& ibi Abb.post alios sequitur. Sed tamen hec differentia non videtur vera:quia idem videtur de iure ciuili:vt probatur in l.iij.§.penultimo.ff.de testi.vbi ille, qui accipit pecuniam vt dicat testimonium,repellitur,si de hoc iudicatus,vel conuictus fuerit.Et hoc tenet glo. et Bartol. in l. qui iudicio.ff.de accusa.& Bartol.ibi dicit quod suppleri debet in iuribus,que dicunt de condemnato,vt idem sit in conuicto. Et ita concludit Joann.de Ana.in capitulo j.de accusa.Concordando tamen opiniones vera resolutio videtur, vt dicamus primo quod de iure canonico indistincte criminosi repelluntur:vt not.in capitulo,testimonium.de testi.facit text. in capit. querendum.ij.questione vij.& iij.q.vij.capitulo, qui sine peccato.& vj.q.j.capitulo,qui crimen.De iure ciuili idem est in crimine,quod tangit causam,de qua agitur: quia sufficit quod conuictus sit dicta l.iij.§.penul.In alijs vero criminibus considerandum est, quod testes propter infamiam repelluntur l. ij. ff. de senato.l.iij.in princip.ff.de testibus.& infamia irrogatur quãdoque ipso iure,quandoque per sententiã:vt per glo. in l.ictus fustium.ff.de his,qui not.infamia.In casibus, in quibus testis efficitur infamis ante sententiam, vt quia lex notat ipsum factum:vt dicitur in l.palam.§.que in adulterio.ff. de ritu nupt. sufficit quod sit conuictus. Sed vbi condemnatio requiritur, non sufficit quod conuictus sit.Et ita colligitur ex his,que dicunt Joannes,in dicto capitulo, super eo.j.de testi.& Areti.in dicto capitulo j.de accu.¶ In glossa exhibenda.ibi:statim imo videtur vsque ad sententiam,vt hic dicitur, nisi terminus constitutus sit.¶ In glo.per sententiam. in princip. dum restringit text.in exceptionibus, que contra personas testium opponuntur,videtur contra text.in princip.ibi:denique quod in dicta & personas, sed illud in antiqua:hic vero cõsideratur quod dicitur in versiculo,si crimina testibus obijciuntur.vbi videtur loqui contra personas testium. Vel hic loquitur quantum ad hoc vt testes repellantur :sed quantum ad hoc vt de falso agatur,loquuntur iura allegata in glossa ibi:in causa matrimonia li in infinitum.Et hoc verum est,quando opponitur contra dicta inferendo falsitatem:sed per exceptiones,& probationes cõtra personas non infertur falsitas,vt Abbas dicit hic. Finaliter tamen concludit idem esse in exceptionibus contra personas oppositis: quia cum solus transitus excludit dictas exceptiones,talis exclusio non potest habere locum in matrimonio in quo sententia non transit in rem iudicatam.Sed potest dici

a quod imo transit in matrimonio,[a] quando non arguitur falsitas:quia vitium videtur remissibile de partium consensu,vt dixi in capitulo, iurauit.de probatio.ibi: peremptoria.Ad idem glo.in capitulo j.de testi.in glo.fina.in capi.ex parte A. in verbo,non fuit.de testibus.notat Abbas in capitulo, cum J.& A. de re iudicata.cum similibus.vt tradunt Moderni.Et ad hoc facit,quia probatio respicit decisionem cause:quia victoria pẽdet ex probationibus l.qui accusa.C.de eden.notat Barto. in l. ictus fustium.ff.de his,qui not.infami.Aretin.in capitulo,dilecti.de iudic.Ergo videtur peremptoria :videtur tamen peremptoria aptitudine:vt de lege Aquilia dicitur in §.ex maleficijs

5 Insti.de act.¶ †In fine glo.notabilis est conclusio Abb.circa hanc gl.quod appellatio rescindit sententiam, & causam reducit perinde,ac si lis fuisset contestata in causa principali.Et sic solum in causa appellationis possunt fieri illa,que possunt fieri in causa principali post litem contestatam l. ita demum. C. de procura.& not.Bald.in l.per hanc.C.de tempo.appel.Paul.de Castr.in consilio lxxiij.quod in causa appellationis.Ex quo infertur ad notabilem questionem, quam ponit Bartol.in l.j. in principio.in penultima questione.ff.de actio.emp. Alexand.in consil.lxxxij.incipien.in causa vertente.libro j.cum similibus,vt dixi in rubrica de appellat.Et conclusio Abb.bene procedit in causa appellationis,prout loquitur: secus est in restitutione in integrum,que absolute omnia reponit in pristinum statum, vt

6 not.glo.& Bartol.in l.fina. C.si aduer. rem iudica. ¶ †Ultimo nota dictum,quod Abbas hic refert,quod exceptio peremptoria omissa in causa principali ex malitia, non potest opponi in causa appellationis. De quo late Moder. in capitulo, ad audientiam.ij.de rescriptis.& Andreas Siculus in consil.xxxv.in

b minimis.libro iij.Et de iure verior[b] videtur opinio Imol. qui tenet contrarium in dicto capitulo,ad audientiam.& in capitulo,inter monasterium.de re iudicata.Non obstat text.in capitulo,exceptionem. infra eodem.quem Abbas hic adducit: quia loquitur in dilatoria,que debet opponi ante litem contestatam & non agitur de tanto preiudicio,sicut in peremptoria,maxime quando esset preiudicium reparabile.& per ea,que dixi in capitulo,licet causam.de probat.in vj.not. vbi videndum est.¶ In gl.sicut ibi:supple.cum gl.transeunt doc. sed tale supplementũ non videtur necessarium:quia text. intelligi potest simpliciter prout loquitur,vt testes,quibus crimina obijciuntur, interim non recipiantur,nec expectetur q probatio facta sit de criminibus:quia propter suspicionem repelluntur, vt hic dicitur: ergo etiã ante factam probationem:nã facta probatione res esset

7 manifesta.¶ †In gl. innocentes. ibi:nisi probauerint se emen-

datos. Abbas & docto. communiter glo. sequuntur. Ex quo col
ligitur quod post penitentiam quis innocens dici potest. Et fa
cit text. 50. dist. ca. ferrum. & glo. not. in c. fidelior. ead. distin. De
qua videndum est quod dixi in c. at si clerici. §. de adulterijs. in
fine, de iudicijs. Sed tamen hic intellectus ad text. non satisfa
cit. Primo, quia innocens dicitur, qui non deliquit. xxij. q.
iiij. innocens. Secundo, quia in illa authoritate Stephani, que
hic allegatur, innocens accipitur pro eo, qui non deliquit: vt
patet in capitulo j. iij. q. xj. vbi Stephanus Papa dicit quod
accusatis non conceditur vt alios accusare possint, nisi prius
se probauerint innocentes. Et sic in tali authoritate Stephani,
que hic allegatur, manifeste patet quod innocentes dicuntur il
li, qui non deliquerunt. Et hoc glos. Abb. & doct. non negarent
sed ita dixerunt, quia eis visum fuit aliter non posse responde
ri ad argum. quod erat fortissimum hoc modo, quia dicitur ꝙ
testes alio tempore conuicti vel confessi de criminibus repel
luntur: & hoc limitatur, nisi probent se innocentes. Certe talis
probatio innocentie in hoc iudicio non potest nunc fieri, ex
quo alio tempore conuicti vel confessi fuerunt: & illo tempore
non contradixerunt: & propter hoc vt tollatur argumentum,
quod visum fuit insolubile, dixerunt quod innocentes accipiũ
tur pro emendatis: quod certe non est verum, per supra dicta:
ideo ad argumen. aliter respondetur. Et dico diligenter ad
uertendum esse: nam primo dum dicitur quod testes, qui alias
conuicti, vel confessi sunt de criminibus, repelluntur: veruꝫ est,
vt hic expresse dicitur. Et dum postea dicitur quod hoc limi
tatur, nisi probauerint se innocentes: hoc non est verum, quia
primum dictum generaliter procedit, prout loquitur quod te
stes alias conuicti vel confessi de criminibus repelluntur. Et
huius dicti simpliciter procedentis, ratio assignatur, per au
thoritatem Stephani ibi: quia sicut Stephanus Papa, & alij
pontifices Romani attestantur, non est credendum contra a
lios eorum confessioni, nisi prius se probauerint innocẽtes. Vn
de illa verba, nisi prius se probauerint innocentes: que ponun
tur in ratione dicti precedentis, nullo modo debent coniungi
cum dicto precedenti, quod erat iam absolutum: & illa verba re
feruntur prout originaliter habẽtur in d. authoritate Stepha
ni. iij. questione xj. cap. j. Et intentio Pape hic, fuit simpliciter
dicere quod criminosi repelluntur a testificando, sicut repellũ
tur ab accusando, prout habetur in illa authoritate Stephani,
que allegatur: & ita videtur iste planus intellectus. ¶ In fi. gl.
nota ibi: per sacerdotem. idem glo. fin. in capitulo, nuper. de te
stib. ij. questione vij. in c. ipsi apostoli. Specul. in titu. de teste. §.
restat. versi. cl. Cald. consi. ij. de testib. cum similibus, vt tradũt
Moder. hic. Et intelligitur quod sacerdos hoc dicat de cõsen
su illius, qui confitetur: vt not. Abbas in cap. Mattheus. de si
mo. et in dubio presumitur quod cum licentia peccatoris reue
latum sit: vt not. Cap. alleg. xciiij. mulier in confessione alias
quidam presbyter. Et ibi vult quod stetur assertioni dicti pres
byteri, etiam ad commodum eius, ad euitandam penam. capi.
omnis vtriusque. de peniten. Quod notanduꝫ est, vt latius per
Moder. hic. Sed aduertendum est, quia videtur quod sacer
dos nullo modo debeat reuelare quod intellexit in sacramen
to confessionis: quia ipse est tanquam Deus in illo actu. Et et
per Papam cogi non potest: vt not. Abb. in ca. dilectus. de ex
cess. prela. Et etiam consensu confitentis non videtur quod pos
sit: quia ipse, qui confitetur, non potest dispensare in lege diui
na, & in essentia sacramenti: vt tenet Summa Angelica in ver
bo, confessio. §. v. Sed responderi potest quod hoc totum vide
tur statutum in fauorem confitentis: ideo ipse potest remittere
vt probatur in iuramento. cap. ij. de sponsa. Secundo quantuꝫ
ad glo. non videtur quod credatur sacerdoti, vt testis per illã
penitentiam habilitetur, in preiudicium alterius: quia absolu
tio facta in foro penitentiali non liberat in foro contentioso.
Gloss. & docto. communiter in capitulo, de his. de accus. Et ꝙ
vni non creditur in preiudicium alterius: vt per glo. in capit.
sicut nobis. de senten. excom. Ideo dubia redditur decisio Cal
deri. in d. consi. ij. de testi. Similiter quod not. Cap. allegatione
xciiij. supra alleg. non videtur procedere sine dubio: quia nõ cre
ditur testi, vbi tractatur de se exonerando: vt not. Bartol. in l.
deferre. §. j. ff. de iure fisci. ¶ In glo. fina. docto. communiter se
quuntur glo. & conclusio est quod tex. iste non habeat locum in
delicto, quod tangit causam, de qua agitur: quia tunc testis con
uictus puniri potest. Et ita per istum textum not. Bald. in l. ij.
§. si publico. ij. per illum textum. ff. de adult. cum similib. vt per
Moder. in x. conclusione hic, & late Aret. Insti. de exceptio. in
princip. Et secundum istam conclusionem dictio, presertim, ex
ponitur, pro tantum. Et non videatur ista expositio extranea:
quia reperio illam fieri in alijs pluribus locis, ca. illud. xij. dist.
vbi glo. alia iura adducit. Et ad idem text. cum glo. in cap. Pe
trus. de homici. in c. inter alia. de senten. excom. in c. discretionẽ
de eo, qui cogno. consangui. vxor. sue. Et licet non sit recedendũ
a communi opinione, tamen illa non videtur efficaciter proba
ri. Nam in contrarium videtur text. hic intelligendo, presertim
id est, maxime, secundum propriam eius naturam. c. ex literis.
de homici. ca. continebatur. & ibi gl. de despon. impub. capi. cum
contumacia. de here. in vj. Et quia ratio allegata in text. vide
tur militare, quia non fuit secundum iuris ordinem facta accu
satio: quia res inter alios acta. &c. d. l. Lucius. Non obstat text.
in d. l. ij. §. si publico. quia loquitur in accusante, qui voluntarie
ad accusandum procedit. Non sic videtur in teste, cuius officiũ
est necessarium: argumen. l. tutorem. ff. de his, quibus vt indig.
Item, & secundo, text. in d. §. si publico. loquitur in lenocinio, ꝙ
fuit causa potissima adulterij: & ideo videtur ille tex. habere ra
tionem specialem, que in alijs casibus non procedit. Non ob
stant alia iura allegata in glo. quia responderi potest, vt supra
dictum fuit ad c. per inquisitionem. de electi. Nec obstat ꝙ sen
tentia contra vnum lata alteri preiudicet ratione cõnexitatis:
vt not. in l. sepe. de re iudica. quia tale preiudicium causatur ex
sententia lata contra alium, secundum ordinem iuris: & in con
sequentiam ratione connexitatis alteri preiudicat. cap. ordina
tos. lix. distinc. cum similib. vt per glo. in capitulo, ad petitionẽ.
in verbo, per consequentiam. de accusa. & in c. quamuis. de re iu
dic. Sed in casu nostro nulla est lata sententia, & non reperitur
iure cautum, quod testis conuictus de crimine tanquam testis
debeat condemnari. Et in contrarium est regula generalis, cũ
ratione generali, que etiam in connexis videtur procedere, vt
supra dictum est.

¶ Additiones.

1 ¶ Principali. Vide Dec. in rub. ꝭ. de appel. Siluest. Aldob.

a ¶ Tolerantia. Idem Hippo. de Marsil. singul. lxxvij. & ccc
xxx. in rep. l. si. de iurisdi. omn. iudi. in l. j. in principio, nume. xiij.
ad leg. Cor. de sicar. ff. & sua practica. §. aggredior. nume. xxviij.
cum sequen. intellige palam, ita vt resultet tacita quedam ap
probatio.

b ¶ Specialiter. Jas. l. j. C. de testa. l. Titie textores. de lega. j.

c ¶ Matrimonio. Et verius est, licet Panormitanum hic se
quatur Felinus. in c. lator. in fi. ꝭ. de re iudic.

d ¶ Verior. Et bene. [redacted].

1 ☞ Participans cum excommunicato ignoranter, nullã ex
communicationem incurrit.
2 Scientia, vel ignorantia, quãdo, & qualiter allegari debet in ac
cusatione alicuius.
3 Excommunicato non est communicandum in oratione, vel lo
cutione.
4 Excommunicatus pretextu excõmunicatiõis generalis, an de
beat vitari, si non sit denuntiatus.
5 Approbatio quando pendet a voluntate approbantis, sibi pre
iudicat approbando, alias non.
6 Accusare an possit existens in peccato mortali.
7 Replicatio an detur excommunicato, sicut exceptio.
8 Replicatio est exceptionis exclusio, & cui competat.

Nobis. Sũmatur, & diuiditur, vt per Abbatem hic. ¶ † Nota pri
1 mo ibi: scienter, ꝙ cõmunicans cũ excõmuni
cato ignoranter nullã excõmunicationẽ incur
rit. Ita a contrario sensu probatur hic, & eodẽ
modo in c. nuper. de senten. excom. & ij. q. iij. ca.
qui vero. Et generaliter dicit Bal. hic ꝙ ignorãtia excusat de
lictũ. Allegat no. in l. j. ff. de receptato. vbi gl. j. in fi. & Bar. ibi pro
gl. allegat tex. in l. ij. §. sed etenim. ff. de incẽdio. in l. Metrodorũ.
ff. de pen. facit tex. in l. fi. ff. de decre. ab ordi. fa. c. ij. de constit. in
2 vj. † Et ad excusationẽ ignorantie multa congerit Roma. in l.
si vero. §. de viro. in lj. sal. ff. solu. matr. & dixi in c. ij. in glo. fina. in
prima conclu. de consti. & consl. lxiiij. Et in tali casu, quãdo quis
per ignorantiam excusatur, in accusatione debet exprimi ꝙ scie
ter illud factum sit: vt Bar. no. in l. omnes. circa fin. C. de agri. et
censi. lib. xi. & idem Ange. in authen. de ecclesia. ti. §. pe. in fi. & in l.
j. C. de Nili aggerib. non rumpend. dicens quẽdã liberatum fuis
se, quia articulatum fuisset, neque deductum ꝙ opẽ bannito de
disset. Et secundum hanc conclusionem late consuluit Andre.
Sicul. consi. lj. lib. iij. in prin. & consi. v. in prin. lib. iij. Circa hoc
tamen loquitur Bal. in l. j. versi. super secundo puncto. C. qui ac
cusa. non pos. vbi inquit ꝙ quando quis accusatur pro facto ne
gatiuo, puta quia non denuntiauit maleficium, debet fieri mẽ
tio scientie: sed quãdo accusatur ꝙ aliquid fecerit, accusatio p
cedit, licet de scientia nihil dicatur. Allegat gl. no. in l. ex malefi
cijs. §.

ciis.§.longe minus.ff.de actio.⁊ obli.⁊ Bald.sequitur Joan. de
Ana.in rub.de accus.circa fi.Ro.consi.cv.viso themate. Ange.
Aret.in tract.maleficiorũ.in ver.necnon ad querelam.versi.ad-
uertas tamẽ.Sed predicta distinctio Bal. reprobatur per Au
gu.de Arimino in addi.illius tractatus.Angel.de malefi. per
ea,que supra dicta sunt:quia Bart.in d.l.omnes.⁊ Ange.in lo-
cis prealleg.loquuntur in delicto, quod in faciendo consistit vi
delicet in receptante bannitum:⁊ tamen volunt ꝙ scientia de-
beat allegari,⁊ probari.Moder.hic pro defensione Bal.dicunt
ꝙ dictum Bal.intelligitur in his,que de sui natura mala sunt,
⁊ prohibita de iure communi:vt occidere,vel iniuriam inferre
in quibus non requiritur ꝙ dicatur sciẽter : quia ex natura rei
intelligiur.Secus est in his,que prohibita sunt per accidens, ⁊
non de sui natura,prout est prestare auxilium bãnito, vel alio-
qui excommunicatum:quia tunc opus est ꝙ dicatur,scienter il
lud factum fuisse.Et pro hac distinctione Mod.bene facit qđ
not.Petr.de Anch.in c.cum dilecti. per illum text. ⁊ sequitur
ibi Jo.de Ana.de accusa.vbi notabiliter dicit ꝙ in his, que so-
nant in vitium,⁊ de sui natura sunt mala, licet aliquo casu pos-
sint excusari,capitur sinistra suspicio l.si non conuicij. C.de in-
iurijs l.j. C. de sicar.Secus in his,que possunt se habere ad bo-
num ⁊ malum indifferenter:quia tunc in meliorem partem in-
terpretatio fieri debet l.merito.ff.pro socio.⁊ no.Barto. in l.nõ
solum.§.sed vt probari.ff.de ope. noui nunt. cum similib. ⁊ dixi
in c.in presentia.de proba. Ulterius tamen pro vera resolutio-
ne aduertendum est:quia dictum Barto.in d.l.omnes. ⁊ Ang.
in locis prealleg.procedit,quando in dispositione, in qua pena
imponitur,exprimitur ꝙ illud scienter factum sit. Et ita etiaꝫ
Barto.loquitur,quo casu illa qualitas requisita in lege,vel sta
tuto debet allegari,⁊ probari:vt Bar.in l.j.§.j.ff. ne quid in flu.
pu. Et hoc videtur etiam procedere in his , que de sui natura
mala sunt:quia tunc illa requisita a lege,vel statuto debent alle
gari,⁊ probari:vt no.Jo.And.per illum tex.in c.j.de homic.in
vj.Et per hoc non videtur verum,ꝙ dicunt Mod. ꝙ dictum
Bar.in dicta lege,procedat solum in his, que de sui natura nõ
sunt prohibita:quia imo generaliter habet locum,quãdo in dis-
positione hoc exprimitur , prout loquitur ille tex.in d.l.omnes
⁊ in textu nostro hic,cum similib.Sed quando in statuto vel le-
ge non exprimitur de scientia , tunc considerandum est ꝙ aut
sumus in casibus,in quibus scientia presumitur,⁊ non videtur
opus ꝙ scientia aliter exprimatur:quia satis est ꝙ libellus pre-
sumptiue concludat l.omnes.§.Lucius.ff.de his, que in fraud.
cred.not.per Barto.⁊ Docto.in l.cum quis.ff.si cert.peta.ideo
in his,que sunt de genere malorum,quia scientia presumitur l.
j.C.de sica.l.si non conuitij.C .de iniurijs , non requiritur quod
exprimatur. Aut sumus in his casibus in quibus scientia non
presumitur,sed ignorantia,prout est regulariter l.verius. ff. de
proba.⁊ tali casu scientia allegari debet. Et ita loquitur Ang.
in d.§.penult.in authen.de eccle.titu.Unde in his , que sunt de
genere permissorum,scientia allegari debet:quia ignorãtia pre
sumitur.Si tñ esset tale quid,ꝙ communiter esset notum, quia
tunc scientia presumitur.c.si.j.qui mat.accus.pos. nõ esset opus
ꝙ scientia allegetur:vt not.Bart.in d.l.omnes.⁊ ita concluden
3 dum videtur.¶ †Nota secundo ꝙ excommunicato non est cõ-
1 municandum in oratione,vel locutione[1].Primo ꝙ de locutio-
ne idem esset in eo qui mitteret nuntium,vel literas:glo.not.in
c.constitutionem.de sen. excom. in vj. Nam scriptura loquitur,
vt dicit text.in epistolę,inter claras.C.de sum.tri.⁊ facit textus
lxxxj.distin.in c.clericus nullus.⁊ in c.vbi periculum.§. nulli.de
elect.in vj. Si tamen quis dicat excommunicato , volo te allo-
qui:non incidit in excommunicationem, etiam minoreꝫ:vt no.
Domi.per illum textum in c.quid est hoc.50.dist.Sed tamen il
le text. videtur potius probare contrarium , dum ibi dicitur:
qui enim iacenti loquebatur,cur stanti promittit se locuturum
ergo per illam interrogationem text. dicit ꝙ loquebatur. Et
facit , quia negari non potest quin per illam interrogationem
habeatur communio , que prohibita est cum excommunicato:
⁊ quia prohibito fine,videntur prohibita media ad finem l. ora
tio.ff.de spon.facit quod not.Bald. in l.j.per illum text. C. que
res exporta.non pos.Secundo quod dicitur de oratione , idem
habetur in c.nuper.de senten.excom.⁊ xj.q.iij.c.cum excommu-
nicato.Et hoc intelligitur,quando quis simul oraret cum ex-
communicato d. c. nuper.ibi : secum orando,siue in ecclesia. iu-
xta not.per gl.in cle.j.de reliquijs ⁊ ve.san.in ver. orationes. si-
ue extra ecclesiam.c.qui vero.xj.q. iij.ibi : in domo simul orauе-
rit.Et simul orare cum excommunicato dicitur nonsolum,quã
do quis simul caneret in ecclesia,vel illi adinuiceꝫ responderet:
sed etiam si excommunicatus a se ipso oraret in ecclesia:quia a-
lij in dicta ecclesia orare non debẽt:vt not.Jnn.Hosti.Petr.de
Peru.Anto.de But.in c.nuper.de senten.excom. Alijs etiam

pluribus modis communicatio fieri dicitur : vt late prosequi-
tur Archiepiscopus Floren.in suo tract.de censu.in ca. lxxxiij.
⁊ talis communicatio etiam prohibetur post mortem:vt no.vo
luit gl.⁊ ibi Abbas post Joan. And.⁊ in c.ad hec. de priuileg.
⁊ facit text.⁊ ꝙ ibi Bar.in l.ij.ff.de cadaueribus punito.vbi ille,
qui non potest in vita morari in ciuitate,etiam post mortem ad
eam deferri non potest.Et predicta communicatio etiam cum
1 alio excommunicato prohibetur [2] : vt no.Abb.post Anton.de
But.in c.ex parte A.de testi.in glo.j.⁊ Abb. in c.illud.de cle.ex
com.mi.Et ita communiter tenetur vt dicit Abb.in c.nulli. de
senten.excom.licet gl.aliter dicat.xxvij.q.j.in c.deuotam.Et su-
pra dicta procedunt de iure communi : hodie vero in quadam
a extrauaganti Martini quinti,[a] que incipit,insuper ad euitã-
4 da.statutum fuit† ꝙ nullus excommunicatus pretextu sentẽtie
excommunicationis generaliter promulgate debeat euitari,ni
si denuntiatus fuerit.Excipitur excommunicatus pro violen-
ta manuum iniectione in clericum,quando factum est notoriũ
vt habetur in d.extrauaganti.incip.insuper.quam refert , ⁊ ad
literam ponit Archiepiscopus Floren.in tract.de censu. in ca.
lxxxiij.⁊ Mod.in c.Rodulphus.de rescrip.⁊ idem reperitur in
Summa Ang.in ver.excommunicatio.⁊ licet Mod.in d.c.Ro
dulphus.concludant illam extrauagantem non habere locum
generaliter in excommunicato notorio , inferendo hoc ex ver-
bis Abb.in cle.ij.de senten.excom.⁊ ex supplemento Pisanelle
in versi.Clericus.iij.in fi.⁊ quia in notorio excommunicato de-
nuntiatio non requiritur:vt no. Abbas in c. peruenit. j. de ap-
pel.cum similib.vt ibi tradit Perusi.tamen non videtur veruꝫ
stantibus verbis dicte nouelle constitutionis,prout referuntur
in locis supra allegatis:quia solum excipitur vnus casus noto-
rius,videlicet de notoria manuum iniectione in clericum:ergo
in alijs notorijs casibus,regula videtur generaliter habere lo-
cum:quia exceptio facta in vno casu,videtur confirmare regu-
lam in alijs,in c.ij.de coniugio lepro.c.dominus.xxxij.q.vij.no.
Bart.in l.quesitum.§.denique.ff.de fun.instru.⁊ in l.in his.ff.de
legib. Et quamuis Abbas videatur hoc generaliter dicere in
facto notorio,in dicta cle.si.tamen eius dictum restringitur in
casu,in quo predicta constitutio loquitur:quia dictum Docto
ris secundum ius,quod allegat intelligitur:vt Barto.in l.non
soluꝫ.§.si liberationis.de lib.leg. Non obstat ꝙ in facto notorio
non requiratur denuntiatio:quia illud potest esse verum de iu
re communi.Secus est attenta dicta cõstitutione , que videtur
etiam in facto notorio denuntiationem requirere , ex quo tan-
tum excipit vnum casum notorium ,vt dictum est. Et vlterius
considerandum est:quia in excommunicatione prolata genera
liter,prout loquitur illa constitutio Martini , hoc etiam vide-
tur procedere de iure communi. Si enim quis excommunica-
tus sit cum fautoribus ⁊ adherentibus suis , non debet euitari
aliquis tanquam excommunicatus eo pretextu ꝙ sit de fauto-
ribus vel adherentibus,nisi per iudicem hoc specialiter denun
tietur,⁊ declaretur:vt not.Jnn.in c.in Lateranensi. vbi Jmo.
hoc refert,⁊ sequitur,versi.vltimo trangit hic Jnnocen. de pre
ben.⁊ idem Angel.in consilio cc. in ciuitate Lucana. Et idem
tenent Anton. de Butr. Card.⁊ Abbas in dicto capitulo , in
Lateranensi.Et hoc secundum Jnnocen.⁊ Docto.ibi limita-
tur,nisi esset notorium quod esset de fautoribus,vel adherenti-
bus.Et hoc videtur procedere de iure communi ante illam cõ
stitutioneꝫ Martini:sed illa videtur etiam procedere in facto
notorio,vt supra dixi: quia tantum excipit vnum casum noto-
rium:⁊ in tali casu,quia multa dicuntur notoria, que non sunt
vt dicitur in capitulo,consuluit.el j.de appel.prius pronuntia-
ri debet illum casum notorium esse.¶ Jn glo.j.ibi:quos inuite
toleramus. Jsta prima solutio reprobatur per Abbatem hic,
qui concludit quod quando approbatio pendet a voluntate
5 approbantis,sibi preiudicat:alias secus. †Et pro ista doctrina
facit quod not.Bald.in l.si quis testibus. C. de testi. vbi distin-
guit vtrum sit inhabilitas fauore partis,vel odio persone, cuꝫ
similibus,vt dicunt Moderni hic.Et adde text.in capitulo,ac
cepimus.cum glossa de eta.⁊ qualitate.vbi ille,qui aliquem or-
dinauit , non potest postea aliquid ordinato opponere. Et est
dictum Jnnocentij in capitulo , venerabilis.de exception. vbi
Abbas post alios.⁊ ibi dixi.Limitatur tamen,nisi ex causa su-
perueniente reprobetur,vt ibi Abbas post Jnnocentiuꝫ dicit
⁊ textus in l.vt gradatim.§.reprobari.de mune.⁊ hono. vbi me
dicus semel a Republica approbatus potest reprobari. Ad
idem textus in l.reprobari.in principio. ff. de excusatione tuto
rum.Et quod ibi Bald.de collateralibus.Et idem Abbas di-
cit de Doctore , qui apparet non idoneus , in capitulo primo,
in fine,de magistra.Et ad hoc est notabile dictum Bartol. in l.
cum quid.ff.si certum peta. Sic ⁊ econtra reprobatus ex causa
potest approbari ; vt notat Bald. de reprobato in collegio, in

c.post translationem.de renun. Et nota ꝙ assumptus in subsidium in aliquo actu, non dicitur approbatus: vt not. Angel. in l.j.C.qui,ꝛ aduer.quos. Et quantum ad propositum hic, esset dicendum, ꝙ approbatio tacita, que insurgit ex cōmunicatione non preiudicat: quia habilitare excommunicatum, non dependet a potestate priuati. Sed hoc non procedit absque dubio: qꝛ ad preiudicium partis excommunicatus potest habilitari. c.j. eo.titu.in vj. vbi valet processus parte non opponente: ꝛ hoc respectu partis, licet iudex ex officio possit repellere. c. exceptionem. infra eo. Unde solutio glos. potest defendi, ꝙ tacita approbatio, que insurgit ex communicatione, nocet volenti accusare, sed non excipienti. Non obstat quod Abbas dicit de adulterio quia ibi fuit approbatio expressa, que magis nocet. ¶ In ead. glo. ibi: quod non est verum: glo. concludit istum textum etiā
3 procedere in excommunicato maiori excommunicatione[3], per illam rationem: quia defensio etiam excommunicatis conceditur. Et ita Doct. sequuntur. Sed certe hoc videtur contra manifestam intentionem litere: ꝛ magna videtur diuinatio quod subaudiatur, maxime: ꝛ ideo prima facie consonat, vt dicamus ꝙ licet regulariter excommunicatus possit se defendere: fallit quando allegat agentem excommunicatum: quia ista species defensionis sibi denegatur, cum sit in eodem casu, ꝛ pariter excommunicatus. text. hic, ꝛ facit tex. in c. proximo. j. eo. vbi pluralis in beneficijs pluralem non repellit. Non obstat ꝙ excommunicatus potest se defendere: quia illud est verum, nisi opponat alteri quod ipse habet: ꝛ vt Abb. in cap. proximo. Ulterius tamen cogitanti non est recedendum a communi opinione: quia in pari causa melior est conditio possidentis, ꝛ rei l. si seruum. §. sequitur. de verbo. obliga. l. apud Celsum. §. Marcellus. de doli except. Unde cum vterque sit excommunicatus, causa rei videtur fauorabilior, vt actor repellatur. Non obstat textus hic, quia responderi potest, ꝙ in tex. hic, allegatur ratio, que respiciebat magis specialiter casum propositum: quia non erant in pari gradu: sed dato ꝙ fuissent, hoc nō determinatur hic. Idē tamen fuisset per rationem gl. Et pro ista conclusione videtur text. in c. dilecti. j. eod. vbi ille, qui literas impetrauit, ꝛ agebat, erat excommunicatus, opponitur sibi de excommunicatione: replicatur pariter ipsos opponentes excommunicatos. Et dicitur ibi, ꝙ talis replicatio non admittitur: quia illi se defendebant. Et communem opinionem tenet Bart. in l. seruos. ff. de accusa. Bald. in l. si creditoribus. C. de communi ser. pigno. da.
6 ma. cum similib. vt Moder. hic tradunt. ¶ †Et nota ex supra dictis ꝙ existens in peccato mortali non accusat: ꝛ hoc quando quis in eo perseuerat. Ab. in c. testimoniū. de testi. arg. xxv. dist. c. si. Abb. in c. j. de accusa. Et ideo frequens blasphemator non accusat. Pet. de Anc. in consi. ccccxvij. plura ex predictis. ꝛ de
7 his Aret. in d. c. testimonium. ꝛ Mod. hic. †Replicatio datur excōmunicato, sicut exceptio. Sed contra facit: quia replicatio tendit ad impugnandum: ergo non videtur excommunicato competere. c. cum inter. in fi. j. eo. Sed pro communi facit, quia actor excommunicatus appellationem prosequitur: vt in ca. significauerunt. j. eo. de quo ibi: quia secundum Hostiē. loquitur
8 in reo. †Abbas materiam replicationis prosequitur. Et primo concludit, ꝙ replicatio est exceptionis conclusio: ꝛ semper obijcitur vt exceptionem oppugnet l. ij. §. replicatur. ff. eo. tit. Abb. post Jo. And. ꝛ Ant. de But. hic. Ang. Aret. instit. de repli. in prin. col. v. Et nota quod replicatio se habet respectu exceptionis, sicut exceptio respectu actionis, quod nota ad id, quod infra dicam. Secundo conclude ꝙ replicatio cōpetit actori. Exceptiones enim reis competunt: actores vero replicationibus iuuantur l. non exceptionibus. C. eo. ꝛ in l. ij. §. j. ibi: a parte actoris veniunt. ff. eod. Non obstat quod reo excipiente, contra testes rei actor replicet: quia in eo ꝙ reus reprobat, actor dicitur l. j. ff. eo. Uel melius in eo, ꝙ reus probat, fungitur vice actoris l. in exceptionibus. de proba. merito etiam in replicatione fungitur vice actoris. Tertio competit replicatio, quādo reus exceptionem proposuit, ꝛ non prius: quia non potest excludi exceptio, nisi sit proposita. argu. c. ad dissoluendum. de despon. impub. Ex quo infertur ꝙ erit perpetua, nisi esset imputandum actori ꝙ eam non opposuit: quia qua ratione tollitur actio, tollitur replicatio l. quesitum. §. fin. ff. de pecul. Et dic ꝙ replicatio sortitur naturā exceptionis, nisi ratione temporis: vt per Alexan. in l. fi. C. de eden. vbi allegat Bar. in l. nemo. ff. de except. circa fin. vbi vult ꝙ sicut exceptiones contrarie admittuntur, ita replicationes. Et adde ꝙ in exceptione, que competeret habēti actionem, idem esset ꝙ in replicatione l. Papinianus. §. filius. de inoffic. test. ꝛ ibi Pau. de Cast. allegat Inn. in c. cum dilectus. de ordi. cogni. Et non obstat l. pure. §. fi. ff. quia procedit in his, que tantum excipiendo possunt in iudicium deduci, ꝛ non agēdo, ꝛ idem Sali. post alios in l. licet. in fi. C. eod. titu. Quartus effectus replicationis est, quia perimit exceptionem, ꝛ debet esse talis, que vitiet exceptionem: ideo si sit impertinens, non admittitur. c. dilecti. j. eo. Et fortior videtur exceptio, quam replicatio: quia exceptio pluribus modis defendit reum, vel in re petita, vel respectu actionis, vel iudicis. Replicatio vero semper exceptionem afficit. Sed dic quod imo idem videtur in replicatione, quod in exceptione: quia si exceptio excludit actionem pluribus modis, ita ꝛ replicatio poterit excludere exceptionē pluribus modis: quia sicut se habet exceptio respectu actionis ita replicatio respectu exceptionis. Sed bene verum est quod si vno modo excipiatur, licet pluribus modis excipi potuisset, illum tantummodum replicatio debet respicere.

¶ Additiones.

1 ¶ Locutione. Idem Dec. in c. preterea. de appellat.
2 ¶ Prohibetur. Uide Dec. in c. intelleximus. de iudic.
3 ¶ Excommunicatione. Idem dicit in dicto capitulo, intelleximus. Siluest. Aldob.

8 ¶ Quinti. Habetur in concilio Constantiensi, ꝛ in pragma. et concordatis. [redacted]

1 ¶ Possessio beneficij non acquiritur per inuestituram factā in absentia.
2 Reprehendere vitium quis non potest, quo ipse est maculatus.
3 Plurales in beneficijs, se proprio nomine opponentes, non admittuntur.
4 Quid autem si se opponant nomine ecclesie.

Cum ecclesiastice. Summatur, ꝛ diuiditur, vt per Abbatem hic. ¶ In tex. ibi: faciatis. in plurali numero loquitur, ꝛ tamē ad vnū decretalis ista dirigitur: quod videtur cōtra text. in c. quam graui. de crimi. fal. Sed potest responderi ꝙ hoc procedit secundum iura antiqua: vt per glo. in dicto capitulo, quam graui. Uel respondetur vt not. Abb. in capitulo, nihil. in vlti. notab. infra de prescript. ¶ In tex. ibi pacifica possessione. Quando quis dicatur possessionem habe-
1 re pacificam, dictum fuit in c. j. de confir. vtili. ¶ †Nota primo secundum Abb. hic, ꝙ per inuestituram factam in absentia, beneficij possessio non acquiritur. Sed hoc notabile non videtur probari hic: quia non mādatur ꝙ possessio tradatur, sed quod in pacifica possessione conseruetur. Unde potius text. videtur probare contrarium, ꝙ inuestitus haberet possessionem. Et ita istum tex. no. Ant. de Bu. ꝛ Imo. hic. Saluari tamen potest notabile Abb. intelligendo ꝙ nō haberet possessionē, ꝛ mandatū sit ꝙ possessio pacifica in eum transferatur, prout etiam habetur in c. cōstitutus. de appel. Et ꝙ Abb. dicit, in se verū est ꝙ per inuestituram factā in absentia, beneficij possessio nō acquiritur: vt no. per gl. in c. authoritatem. de insti. in c. ex ore. in verbo, mādatū. de his, que fiūt a maio. par. cap. ꝛ no. per Dy. in reg. j. in vj. Bal. in rub. C. de cōtrahen. emp. in xviij. q. cū fi. vt late tradit Alex. in l. iij. in prin. de acquir. possel. Abb. in c. ij. de consue. ¶ Secūdo nota quē posse pluralē esse in beneficijs in diuersis ecclesijs: vt Abb. hic. Sed etiā istud notabile nō bene colligitur hic: qꝛ hic presupponiꝛ qd exceptio pluralitatis admitteretur, si ipsi opponētes plurales nō fuissēt. Et ad hoc facit, qꝛ pluralitas beneficiorū reprobatur. c. qꝛ intātū. c. cū iā dudū. de preb. Et hoc maxime haberet locū in eadē ecclesia, vt per gl. in cle. si. de prebē. ꝛ no. in c. literas. de cōcel. prebē. Ideo in dispensatione obtinēda ista qualitas deberet exprimi, ex quo Papa non ita de facili concederet, iuxta c. postulasti. de rescrip. Et hoc intelligitur, quādo ipse idem in eadem ecclesia esset beneficiatus. Secus in patre eius, vt not. tradit Bald. in consi. j. in secundo du-
2 bio. de filijs presbyt. ꝛ consi. x. de rescriptis. ¶ †Tertio not. quē non posse in persona alterius reprehendere illud vitiū, ꝙ in eo reperitur. Idem habetur xxxij. q. vj. c. nihil iniquius. cum si. vt per Abb. hic. Facit tex. in c. pro illorum. de prebē. in c. vna. xxvj. dist. c. cū omnes. de consti. ꝛ in l. in arenam. C. de inoffi. testa. vbi Bart. ꝛ Doct. per illum textum. dicunt ꝙ mater meretrix non potest filiam meretricem exheredare. Et facit ꝙ no. Bald. in l. improbum. in prin. C. ex quib. cau. infa. irro. Facit gl. in l. si duo. ff. de dolo. cum si. Et per istum textū limitatur doctrina Bart. in l. viro, atque vxore. ff. sol. mat. vt not. Imo. ibi. ¶ In glo. ibi: scienter contulerat. Ista lec. hic per Abb. reprehenditur, ꝛ vlterius facit, quia illa attēta, etiā nō plurales admitterētur, cuius cōtrarium videtur probari a contrario sensu hic. ¶ In ea. gl. ibi: missus in possessionem. Ista etiā reprobatur, quia diuinat: ꝛ quia text. alia ratione fundatur, vt Abb. hic. Sed tamen iste intellectus suaderi potest: quia Papa mandauit ꝙ iste Jacobus

bus inuestitus mitteretur in possessionem pacificam, vt in tex.
expresse dicitur. Et in hoc nulla diuinatio videtur: ⁊ talis mis-
sio in possessionem non impeditur per exceptionem pluralita-
tis opposite ab illis, qui etiam ipsi plurales sunt, vt hic dicitur.
Et hoc videtur procedere in isto casu, ꝙ in tali possessione vide
tur tractari de modico preiudicio: quia post acquisitioné pos-
sessionis agi potest contra eum: vt in simili est text. in c. constitu
tis. in fi. de app. ⁊ in cap. accedens. de accus. ⁊ tunc inquirendum
erit de qualitate pluralitatis, an sit in casu licito de iure com-
muni, vel per viam dispensationis. Sed ne inuestitus impedia
tur consequi possessioné, sufficit ꝙ se opponentes plurales sint:
vt est tex. not. hic. Et ita duobus concurrentibus videtur text.
hic procedere, vbi tractatur de acquisitióe possessionis illi, qui
erat inuestitus: ⁊ quando opponentes sunt in eodem crimine.
Et hoc modo videtur tex. generaliter procedere, prout loqui-
tur, etiam si nomine ecclesie agatur, per supra dicta. ¶ In ead.
glo. ibi: c. tue. Dic ꝙ quandoque conceditur ꝙ quis per alium
consequitur, quod a se ipso habere non potest l. Aristo. in fi. ff.
que res pigno. cum simili. alleg. ibi in gl. ¶ In ea. gl. ibi: aut ele-
gerunt alios, vel electi sunt ab illis. Sed dic ꝙ arg. hoc non va
let: quia forte a Papa promoti fuerunt, vt etiam Inn. hic di-
3 cit. ¶ † In fine gl. residet gl. in oppo. Vincen. ex qua due conclu
siones colliguntur. Prima, ꝙ plurales proprio nomine se op-
ponentes non admittuntur. Et ita tex. hic intelligitur. Et fa-
cit, quia cum tex. simpliciter loquatur de pluribus se opponen
tibus, videtur ꝙ in dubio intelligatur nomine proprio l. et ma-
gis. ff. de solu. Nec obstat si dicatur, ex quo illicitum erat habere
plura beneficia, licet plurales non deberét admitti, iudex tamé
ex officio debuisset istum repellere, iuxta notata per Innocen.
in c. j. de offic. vica. cum similib. prout arguit Abb. dic: quia ipse
respondet ꝙ non constabat ꝙ pluralitas esset illicita: quia in
pluribus casibus permittitur habere plura beneficia: vt not. in
c. dudum, ij. de elect. Sed ista responsio nó satisfacit: quia ex quo
regulariter pluralitas reprobatur, ista regula attendit. Et res
certa dicitur pro regula, licet in aliquibus casibus non habeat
locum: vt no. Inn. in c. preterea. de dila. Barto. in l. quoties. ff. si
quis cau. cũ si. vt dixi in c. consuluit. j. de appel. Unde aliter re-
sponderi potest, ꝙ hic non constabat iudici de pluralitate, licet
oppositum fuisset. Uel secundo licet iudex possit, non tamen ne
cessitatur l. non quicquid. ff. de iudi. ⁊ no. Spec. in tit. de offi. iu-
4 di. §. competit. cum si. vt dixi in c. ad hec. iij. de appel. † Secunda
conclusio est, ꝙ plurales nomine ecclesie admitti debent: quia
tractatur de vtilitate ecclesie propter residentiam. Et ista con-
clusio comprobatur ex pluribus rationibus, quas reassumunt
Moder. hic. Est tamen aduertendum in vltima ratione, dũ di
cunt ꝙ malus zelus, qui consideratur in pluralibus se opponé
tibus, videtur esse respectu probationis, ne isti habeant coin-
quinare pbationes: que quidem ratio cessat in exceptione plu
ralitatis beneficiorũ, que consistit in iure. Sed considerandum
etiam ꝙ attenta tali ratione esset dicendum ꝙ etiam plurales
nomine proprio admitterentur: cuius contrarium gl. ⁊ Doct.
communiter tenent. Preterea licet pluralitas beneficiorum a
iure reprobetur, ⁊ talis reprobatio pendeat a iure: tamen illa
pluralitas debet probari, ⁊ quandoque testibus: quia collatio
beneficij etiaz testibus probari potest: vt no. per illum tex. Bal.
in c. ij. de resti. spol. Unde inherendum est talibus rationibus.
Nec obstat predicte conclusioni ꝙ Abb. dicit in quarta lect. hic
ꝙ criminosus non potest ecclesiam defendere, quando est in si-
mili crimine: quia hoc non est verum, vt probatur in c. dilecti. in
fra eo. vbi excommunicati comparentes pro ecclesia opponũt
electo excommunicationem, ⁊ admittuntur pro defensione ec-
clesie. Non obstat alia ratio Abb. ꝙ plurales repelluntur, quia
fecerunt contra legem, que damnat pluralitatem, ideo non de-
bent gaudere beneficio legis, c. quia frustra. de vsur. quia illa re
gula non attenditur, vbi agitur de interesse ecclesie. ca. dilecti.
Preterea, illa regula intelligitur circa idem. Secus est in di-
uersis casibus, prout agitur hic: vt not. per glo. in l. si duo. ff. de
dolo. ⁊ tradit Alex. in l. cum proponas. C. de pact. ⁊ per Domi.
in c. iij. de iureiur. ¶ Ultimo notandum est dictum Inn. hic, ꝙ
allegatur quod rescriptum consideratur secundum intentio-
nem concedentis[1]. Et hoc dictum Inno. refert, ⁊ sequitur Bal.
in l. rescripta. C. de precib. Impe. offe. cum si. vt tradunt Mod.
hic. Et idem And. Sic. consi. xiij. lib. ij. ⁊ consi. cxxiij. scripsit Ec
clesiastes. inter consilia Alex. lib. iiij. Et idem not. Bal. per illũ
textũ in l. ex facto. in iij. notab. ff. de vulga. ⁊ pupilla. Et ad hoc
sunt plura iura, que idem dicunt in c. ex multiplici. de decimis.
in c. delicto. de verborum significationi. in c. cum in illis. in prin
cip. de prebend. in vj. in c. secundo requiris. de appellatio. facit
tex. xxij. q. v. c. humane aures. in principio. ⁊ in cap. intelligentia
de verb. significationibus.

¶ Additiones.

1 ¶ Concedentis. Uide Dec. in consi. cxxxiij. in consi. cccxxvij. et
in consi. ccccix. ⁊ in l. non omnis. ff. si cer. peta. Siluest. Aldob.

1 ☞ Papa si respondet ad consultationem alicuius, an consti
tuat ius nouum.
2 Iudex an possit abbreuiare terminum a iure statutum.
3 Tunc, hec dictio denotat extremitatem temporis.
4 Terminus datus a iudice ad aliquid faciendum, an dicatur
peremptorius.
5 Emergentia de nouo, nouo indigent auxilio.
6 Iudex a quo possit assignare parti terminum ad proponendas ex
ceptiones peremptorias.
7 Iuramétum quod prestatur quod exceptiones dilatorie de no
uo peruenerint ad notitiam, an habeat locuz in exceptionibus
peremptorijs.
8 Quid in exceptionibus mistis, que opponuntur in vim dila-
torie.
9 Quid si exceptio superuenit post conclusionem factã in causa.
Quid in exceptione recusationis superueniente post conclusio
nem in causa.
10 Iudex, qui recusatur, an possit prefigere terminum ad propo-
nendas exceptiones dilatorias, vel peremptorias.
11 Exceptio incompetentie iudicis, an possit allegari post ter-
minum.
12 Exceptio contraria opponi potest post terminum.
13 Exceptiones contrarie quando opponi possint per reũ. 14. 15.
16 Exclusus ab exceptione proponenda propter lapsum termini,
non videtur exclusus ab actione proponenda.
17 Exceptio sicut admittitur orta post terminum, ita etiaz si oria
tur post litem contestatam. 18.
19 Exceptio iuris nouiter cogniti non potest opponi post termi-
num lapsum.
20 Terminus viginti dierum si datus sit ad deliberandum, an
reus comparens in termino possit petere alium terminum ad
dilatorias.
21 Et an terminus, de quo in isto c. possit prefigi de iure ciuili.
22 Reus an in causa appellationis excludatur, vt post terminum
non possit proponere dilatorias.
23 Iudex an post terminum assignatum possit proponere dilato-
rias in casibus, in quibus potest supplere de iure.
24 Et an reus possit post terminum declarare exceptionem.

Astoralis. Sũmatur, ⁊ diuiditur,
1 vt per Abb. hic. ¶ † No
ta primo ibi: inquisitioni. ⁊ ibi: decernimus. se-
cundum Abb. hic, ꝙ quãdoque Papa ad con
sultationem alicuius constituit ius nouũ. Et
videtur Abb. moueri: qr ver. decernimus, im-
portat noui iuris pmulgationé: vt p gl. in cle. p literas. in ver.
decernim⁹. de preb. in c. fi. de eta. ⁊ quali. in cle. ij. de appel. in cle.
ij. de rebus eccles. nó alie. Sed tñ istud fundamétũ nó videt tu-
tũ: qr etiã quãdoqꝫ verbũ, decernimus, nó importat ius nouũ, sꝫ
secundũ subiectã materiã accipitur. ca. decernimus. de iudi. vbi
Abb. ⁊ dixi ibi ad finem. ⁊ ita tex. hic intelligi potest: qr hoc ius
nouũ nó videtur, cũ iudex habeat potestaté generaliter abbre-
uiandi terminũ iuris: vt no. in l. ij. ff. de re iudi. in c. cũ sit Rom.
de app. ⁊ presertim in dilatorijs, in quibus agit de modico pre-
iudicio: arg. l. quoties. C. de preci. Impe. offe. Facit dictũ Inn.
in c. corã. de arbi. ꝙ Bal. refert, ⁊ sequitur in l. scio. ff. de in integ.
resti. Nisi dicamus ius esse nouũ, qr ita in specie non erat prius
determinatũ. Et retéta cóclusione Abb. dicit ipse ꝙ tale ius no
uũ nó venit in preiudiciũ cause pédentis. Sed hoc absurdũ vi-
detur: qr ille, qui cósuluit in casu pendenti voluit habere respõ
sum Pape, qd iuris esset in illo casu: ⁊ hoc modo nó esset illi sa
tisfactũ. Similiter dicit Abb. ꝙ ex isto no. limitatur gl. in c. có-
sultationi. de tépo. ordi. in c. ex tua. de filijs presby. Nã ibi habe-
a tur ꝙ qñ Papa rñdet ad cósultationé, [a] non inducitur ius de
nouo. Et no. Abb. in c. j. de dolo, ⁊ cótu. in c. cũ simus. in fi. de re-
gul. cũ si. vt tradũt Mod. hic. Sed Abb. nó declarat quomodo
ista limitatio pcedere queat: qr videtur manifesta cótrarietas.
Ideo ad declarationé predictorũ cósiderandũ est ꝙ cósultatio
potest fieri dupliciter. Primo in aliquo casu pendenti speciali
ter: ⁊ tunc responsio facta a summo pontifice in tali casu parti
culari ius nouum non inducit: vt per glo. in d. c. consultationi.
cum simi. quia natura noui iuris est, ꝙ tantum ad futuros ca-
sus referatur. c. fi. de consti. Secundo quandoque fit consultatio
non de casu pendenti, sed ad prouisionem pro futuris casibus:
⁊ tũc nouũ ius cóstituit. Et ita videtur loqui tex. hic: ⁊ tali casu
non fit preiudicium cause pendenti, prout Abbas hic. Et hoc

2 modo bene loquitur. ¶ †Secundo nota iudicem posse abbre-
1 uiare terminum a iure statutum. Et ita istũ tex. alleg. Barto. in l.ij. ff. de re iudi. Sed secundum Abbatem videtur probare contrarium: quia iudex videtur hoc facere ex noua concessione. Ad hoc responderi potest, vt dixi, quod noua sit concessio in isto casu speciali, in quo loquitur. Sed tamen etiam remoto isto text. idem dicendum fuisset, secundum regulam que habetur in d. l.ij. de regu. iu. Et istam regulam ipse Abbas tradit consi. gl. venio ad primum, lib. j. Et idem Rom. consi. ccccxcvij. diligenter. Et hoc maxime dicendum est in summo pontifice, qui etiam sine causa omnem terminum abbreuiare potest: vt no. Pet. de Ancharra. et sequitur Jmo. per illum text. in c. ex ore. de his, que fi. a ma. par. capit. De quo tamen dicendum est vt late
3 dixi in d. c. cum sit Romana. ¶ †Tertio nota ibi: tunc. q ista dictio, tunc, denotat extremitatem temporis: vt Abbas hic, et text. in l. iiij. §. fina. ff. de condi. et demonst. in l. in substitutione. in fi. ff. de vulg. et pup. in l. huiusmodi. de verbo. oblig. et in not. casu Petr. de Ancha. consi. cclvij. ex serie testamenti. Roma. consil. cxxxj. prima dubitatio. et consi. cxxxviij. noua superuenit. et di
4 xi consil. lxij. Et ex hoc Abbas hic infert quod †vbi terminus statuitur ad aliquid faciendum, terminus sit peremptorius. Sed ista illatio, quam Abbas facit, non videtur inferri generaliter, prout ipse loquitur: sed haberet locum quando dictio, tunc, apponitur secundum formam verborum, que hic apponitur. Quod tamen Abbas dicit de termino ad aliquid faciendũ verificari potest in termino dato ad probandum, qui peremptorius est: vt not. Barto. in l. j. C. de dila. cum simili. vt tradunt Moder. hic. Secus si detur terminus ad allegandum: quia nõ est peremptorius, vt not. Barto. in l. ij. C. quomodo, et quando
b iudex. et in d. l. j. C. de dila. Et de his late Alegand. et Mode. [b] in l. fi. ff. de ferijs. Et notandum est, quod illud, quod fit post terminum peremptorium, non valet: vt de probatione not. Bald. in l. ij. versi. decimotertio quero. C. de epi. aud. Contra tamen tenet Barto. in l. ij. versi. tertio quero. ff. de app. reci. Sed distingui potest q aut pars contra dicit: et dictum Bald. videtur procedere. Aut pars tacet, et valet probatio facta post terminum parte non contradicente: vt not. Bald. in l. peremptorias. ver. quero, si iudex. C. senten. rescin. facit quod no. Bald. in l. certi cõdictio. §. quoniam. in fi. ff. si cert. peta. cum si. vt dixi in cap. ij. de
5 probat. ¶ †Ultimo nota regulam q in exceptionibus, de quibus. j. videbimus, colligitur illud vulgatum, q ea, que de nouo emergunt, nouo indigent auxilio l. de etate. §. ex causa. ff. de interd. act. facit tex. in c. insinuante. de offi. deleg. in c. ceterũ. de iura. calum. et glo. ibi, et quod not. Bald. post Cyn. quem ibi refert consuluisse, in l. inuitus. C. de procur. cum similib. vt late Rom. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. Et in text. hic aduertendum est: quia de iuramento solum dicitur, in probando notitiam superuenisse: ideo in probando exceptionem dilatoriam ortã fuisse post terminum, non sufficeret iuramentum, vt Im. dicit post Paul. in cle. constitutionem. de elect. Et rationem Jmo. adducit, quia quod notitia superuenerit in animo consistit: et illud, q dependet ab animo, probatur per iuramentum: vt per glos. in §. alie. Instit. de actio. et in cap. significasti. j. de homi. Sed tamẽ videtur q etiam probari possit per iuramentum, ortam fuisse exceptionem dilatoriam post terminum: quia agitur de modico preiudicio: quo casu admittitur probatio per iuramentum: vt not. Bart. in l. si quis a liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. Abbas in c. quosdam. de presumpt. Et quia hoc videtur fauorabile: quia res ad terminos iuris communis reducitur, iuxta glos. not. in cap. statutum. in versi. numerandum. de prebend. in vj. ¶ †In glos. j. Abb. late insistit: denique concludit q etiã ex causa hic textus habeat locum in peremptorijs. Et idem tenet Barto. in l. ij. ff. de re iudica. Angel. in l. peremptorias. C. sentẽ. rescin. cum simil. vt tradunt Moder. hic. Et causa ideo requiritur, quia beneficium iuris non est alicui sine causa auferendũ vt in reg. indultum. in vj. Et hac ratione dicunt Jmo. et Moder. hic, quod etiam in dilatorijs, causa requiritur. Sed aduertendum est, quia si textus iste nouam continet dispositionem, vt Abbas dicit, non videtur quod hoc statutum in dilatorijs habeat locum in peremptorijs: quia verba non conueniunt: et quia cũ textus loquatur precise de dilatorijs, videtur secus esse in peremptorijs: quia vnius inclusio, alterius exclusio videtur. capitulo, nonne. de presumpt. l. cum pretor. ff. de iudic. Et quia in dilatorijs agitur de minori preiudicio, ideo non videtur dicendum quod iste textus extendatur ad peremptorias, in quibus de maiori preiudicio tractatur. Conclusio Abb. et Docto. verificari potest per alia iura: quia, vt Bartol. concludit in dicta l. ij. de re iudicata. quelibet dilatio data a iure, ex causa abbreuiari potest: et notat Abbas in capitulo, cum sit Romana. de appellationib. cum similibus, vt ibi late dixi. Et cum causa requiratur, consilium est, quod exprimatur: vt no. Innocen. in capitulo, ad petitionem. de accus. cum similib. vt tradit Alexã. in d. l. ij. et not. Abb. in c. j. de dila. Et quod dicunt Jmo. et Moder. hic, quod etiam in dilatorijs causa requiratur, pro dicto eorum facit text. hic, qui videtur fundari in causa, et ratione, ibi: quoniam malitiose nonnunquam, etc. Sed tamen considerandum est q ista ratio, que in textu allegatur, respicit summum pontificem, qui hoc statuit dando arbitrium et potestatem iudici. In ipso vero iudice non dicitur quod causa requiratur: nam cum pro iudice presumatur. ca. in presentia. de renunntia. et text. hic simpliciter loquatur, et agatur de leui preiudicio, et quia semper causa subesse videtur, vt lites abbreuientur, non videtur quod alia causa extrinsecus requiratur. Et hoc aperte videtur sentire Abb. hic, dum inquit, q in perẽptorijs causa
7 requiritur: quia de maiori preiudicio tractatur. †An autem q dicitur hic de iuramento, quo mediante probatur q notitia superuenerit post terminum, habeat locum in peremptorijs: Cõpost. in c. quod sicut. de elect. tenet q non: quia ista constitutio in hoc videtur exorbitans, et non debet extendi. Contrarium tenet Abb. hic: quia ex quo textus habet locum in peremptorijs, quo ad regulam, etiam videtur habere locũ in exceptionibus seu limitationibus regule, in quibus equitas versatur. Et certe ista ratio equa videtur: quia si dicimus q iste tex. specialiter prout loquitur, habeat locum in peremptorijs respectu regule idem necessario dicendum est in exceptionibus, que ad regulã referuntur: et ab ipsa regula separari non possunt. Sed tenendo q ista constitutio specialis non habeat locum in peremptorijs, vt s. dixi, argumentum retorquetur, vt pariter nõ habeat locum in exceptionibus, seu limitationibus ipsius constitutionis. Et contra Compost. etiam tenent Jmo. et Mod. hic, et idẽ Jmo. in capitulo, cum M. de consti. quia in dilatorijs post terminum videtur parti ius quesitum: et contrario non obstante, statur iuramento q superuenit notitia: ergo idem videtur in peremptorijs. Sed hic modus arguendi non placet: quia licet tollatur ius quesitum in dilatorijs, non ita videtur dicendum in peremptorijs, in quibus agitur de maiori preiudicio: argu. l. quoties. C. de preci. Imp. offe. Nã hoc in effectu esset argum. de minori ad maius, quod affirmatiue non valet: vt not. in cap. cum in cunctis. de elect. Reformari tamen argumentum potest, vt dicamus q post terminum in dilatorijs nõ sit parti ius quesitum contra reum, qui ignorauit, quia terminus, qui prefigitur a iudice ad proponendũ dilatorias, restringitur vt nõ habeat locum contra ignorantem: arg. c. fi. j. qui mat. accus. pos. Et ista ratio, q non sit ius quesitum contra reum, qui ignorauit, ita militat in perẽptorijs, sicut in dilatorijs. Et phac op. cõtra Cõpost. bene facit tex. in d. c. fi. qui mat. acc. pos. et in c. vt circa. de elec. in vj. circa fi. et in c. nulli. e. tit. et li. Non obstat q ista constitutio sit exorbitans, dum loquitur de iuramento, vt Compost. dicit: quia respondet Jmo. hic, hoc non esse verum: quia secundũ regulam procedit, que est, quod in depẽdentibus ab animo statur iuramento: vt per glo. in ca. significasti. j. de homic. Uel magis specialiter responderi potest quia text. iste exorbitãs videtur in dicto principali: quia est contra regulam, que permittit opponere dilatorias exceptiones vsque ad litis contestationẽ in c. inter. de re iudi. Non sic videtur in exceptionibus, que causam reducunt ad terminos iuris communis: quo casu dispositio fauorabilis videtur: vt per glo. in c. statutum. verbo, numerandum. de preben. in vj. Et quod dicitur hic, stari iuramento in probando notitiam superuenisse, limitatur secundũ Abb. hic post Paul. in d. clemen. constitutionem. de elec. non habere locum, quando esset presumptio scientie, vt quia erat publice notum in loco, vel de facto proprio agebatur: quia tunc non esset standum iuramento. Et idem tradit Card. in d. cle. constitutionem. §. ceterum. in vij. questione. Et ad hoc etiam Moder. allegant Oldr. consi. iij. et ita resident. Adde Domi. in ca. cos, qui. de tempo. ordi. in vj. Et ad hoc est glos. in ca. proposuisti. in versiculo, non probatur. lxxxij. distin. et in d. c. nulli. de elect. in vj. in verbo, verisimile. et not. Ro. consi. cccclxxxj. presentio. et est dictũ Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis. et sequitur Alexan. consi. lxxj. videretur. lib. j. Et facit quod not. Bal. in l. j. C. de collu. detex. vbi inquit quod in casibus, in quibus statur iuramento, intelligitur, nisi conditio, et qualitas persone, aliud suaderet et sequitur Andre. Siculus consi. xxvj. lib. ij. Ulterius tamen in casu isto aduertendum est, quia cum in isto casu in exceptionibus dilatorijs agatur de leui preiudicio, videtur standum iuramento, etiam dato quod contra iurantem esset presumptio, ex eo quod not. dicit Abb. in cap. quosdam. de presum. in fi. imo q plus est, videtur generaliter dicendum q standum sit iuramẽto, non obstante presumptione scientie, que sit in contrarium: quia si non sit presumptio scientie, ignorantia presumitur l. verius

rius.de probatio.ꝛ in reg. presumitur. in vj.ꝛ tali casu iuramentum parum operaretur. Ideo Abbas in c.fin.in glos.pen.§.qui mat.accus. post.concludit quod si magna sit presumptio scientie,quod iuramentum tunc nõ admittitur.Et ita videtur procedere conclusio doctoꝝ.hic. Secus si presumptio leuis sit:quia tunc purgatur per iuramentum. Et in effectu hoc totum videtur esse in arbitio iudicis:vt Abb.hic dicit:ꝛ in c.ij.de constitu
8 tionib.† Quid autem de exceptionibus mistis,id est,de peremptorijs,que in vim dilatorie opponuntur.Conclusio est,secundum Abbatem,quod terminus statutus a iudice exceptionibus dilatorijs, tales peremptorias non excludat:ꝛ Moderni sequuntur allegando Baldum in l. ab executione. versiculo, sed dubitatur. C. quorum appellatio.ꝛ quia sub casibus simplicibus casus mistus non comprehendatur: vt nota.in l.ij.in princip.de verbo.obliga.facit text.in l.hoc legatum.ꝛ quod ibi Bar.ff.de leg.iij.Opinio tamen aliorum,quos Abb.hic refert, ꝛ dicit habere equitatem,mihi magis placet: quia cum proponantur in vim dilatorie, regulari debent secundum naturam dilatorie: quia surrogatum assumit naturam eius, ꝛc.l.si eum. §.qui iniuriarum.ff.si quis cau.c.ecclesia.j.§.vt lite pend.ꝛ quia non conuenit quod plus iuris habeant dilatorie accidentales, quam naturales. Et hoc comprobatur: quia tales peremptorias post litem contestatam non possunt opponi tanquam dilatorie, vt Doct. hic dicunt:sed solum tanquam peremptorie simpliciter admittuntur.Unde illud,quod dicitur de litis contestatione,idem dicendum est de termino prefixo a iudice:quia in effectu surrogatur in locum litis contestationis: quia terminus ab homine statutus surrogatur in locum termini iuris: vt not.Inn.in c.ex ratione,de appel. Non obstat quod licet opponantur in vim dilatorie, peremptorie tamen sunt: quia verum est:ꝛ isto respectu poterunt post litem contestatam opponi:ꝛ ita non tolluntur. Sed quatenus opponuntur in vim dilatorie ante litem contestatam, non debent habere plus iuris, quam alie,que proprie,ꝛ naturaliter sunt dilatorie.Non obstat quod sub simplicibus non venit casus mistus, quia verum est, quando non est eadem ratio. Secus est, subsistente eadem ratione:vt not. Pau.de Cast.in l.serui electione.§.j.de leg.j.dum allegat l.si quis seruos suos.de leg.iij. Successiue quod hic dicitur de exceptione orta post terminum, que opponi potest, Abb.hic concludit non habere locum,si superuenit postquam in causa conclusum sit:per tex.in c. cum dilectus.de fide instru. ꝛ in c.auditis. de procur. Et ad hoc Mod.allegant. c.auditis. de restit. in integ.ibi: iure speciali. ergo secus videtur de iure communi. ꝛ idem Roma. in l.si vero. §. de viro.in l.j. fallen.ff. solu.matr.allegando plura similia vltra ea, que dicunt Mod. in d.c.cum dilectus.ꝛ in c. insinuante.in v.fallen.de offic.deleg.
9 †Limitatur tamen ista conclusio vt non procedat in recusatione suspecti iudicis,quia admittitur licet orta sit post conclusionem in causa: vt voluit Imo.in c.iudex.de offic.deleg. in vj. ꝛ refert ibi Domi.circa finem per text.in c.insinuante. de offic. deleg.ꝛ Mod. hic sequuntur, ꝛ dicunt non obstare vnam rationem, quam Rom. in contrarium adducit in l. cum mulier. ff.sol. mat.dum inquit quod post conclusionem in causa res notoria dicitur:quia acta faciunt notorium: vt per gl.in c.significauerunt.de testi.ꝛ in notorio recusatio cessat.cap.proposuit.de appell.quia Moder. respondent quod text. in d.c. proposuit. procedit in causa criminali, prout loquitur: sed in ciuili causa non sequitur quod cesset recusatio. Sed ista responsio Mod. non videtur tollere argum. quia quod acta faciunt notorium, hoc etiam habet locum in causa ciuili: quia notorium absolute dicitur id, quod ex actis colligitur: vt est dictum Innoc. in c. ex insinuatione.de appellat.cum simil. vt late dixi ibi. ꝛ text. in dicto c. proposuit. dum reijcit recusationem in facto notorio, videtur generaliter habere locum, per rationem, que generalis est: sicut etiam in notorijs appellatio tollitur.c.consuluit.j. c.cum speciali.§.porro. de app. Et sic idem videtur quantum ad hoc in causa ciuili,quod in causa criminali.facit text.in l.omnem.ff.de iud. Aliter tamen ad arg. Rom.responderi potest quod proprie acta non faciunt notorium: ideo in materia stricta appellatione notorij, de actis non intelligitur: vt not.dicit Abbas in c.dudum.j.de elect.in casu isto stricta videtur materia, dum tollitur recusatio, que de iure naturali videtur. c. secundo requiris.de app. Et retenta ista conclusione quod exceptio recusationis orta post conclusionem in causa, opponi possit, idem probabiliter dicendum videtur generaliter in terminis huius decretalis: nec contrarium videtur bene probari in locis supra alleg. Nam text.hic,ꝛ in d.c.insinuante.ꝛ similia iura,que admittũt post terminum exceptiones ortas de nouo, videntur magis specialia: ideo debent alijs regulis generalibus derogare:quia generi per speciem derogatur.regula, generi.in vj.ꝛ ideo non videtur obstare tex.in d.c.cum dilectus.de fide instr. dum ibi regulariter dicitur quod non recipiuntur probationes post conclusionem in causa: quia intelligitur de illis, in quibus parti imputari potest, si non probauit. Secus videtur quando post terminum superuenit:vt hic,cum si. quia tunc parti imputari non potest.Non obstat tex.in d.c.auditis. de proc.quia reuocatio mandati,que ibi superuenit postquam erat conclusum in causa, non attenditur: quia procurator ibi erat iam functus officio suo. Non obstat tex.in d.c.auditis. de rest.in integ.quia ibi iure speciali conceditur restitutio,non iure communi:quia propter negligentiam omisse fuerunt probationes, vt expresse ibi dicitur: ꝛ tali casu succurritur ecclesie, ꝛ minoribus,non maioribus.Secus in casu nostro videtur,quãdo exceptio orta est de nouo:quia excusari videtur:ideo admittitur non obstante termino, vt hic dicitur: ergo pariter debet admitti, non obstante cõclusione in causa:ꝛ quia si succurritur minoribus, quando culpa potest imputari, vt non obstet conclusio in causa, pariter succurrendum videtur maioribus,quibus nihil imputari potest,saltem per restitutionem in integrũ ex generali clausula, si qua mihi iusta causa videbitur: vt in l.j.
10 ꝛ per totum.ff.ex quib.cau.maio. ¶ † In gl.ij.Abb.querit an iudex, qui recusatur, possit talem terminum prefigere.Et ipse contra communem opin. concludit quod non:quia non potest in causa principali procedere prius, quam discutiatur de ipsa recusatione. c. cum speciali. in princ.de app. ꝛ in c. suspicionis. de offi.deleg.vt latius per eum hic. Mod.hic communem opi. sequuntur:quia stante dubio an sit iudex, non videtur suspensa iurisdictio.c.super literis.de rescript.Et quia si esset suspensa eius iurisdictio,non assignaret terminum arbitrio: vt dicitur in c.legitima.de app.in vj.Sed opi.Abb.de iure verior videtur:quia,vt ipse dicit,in causa principali est suspensa iurisdictio.Non obstat tex.in c.super literis.ꝛ in d.c.legitima.quia nõ loquuntur in causa principali, sed respectu exceptionis incidenter opposite,que non tangit causam principalem. Nam in tali exceptione retinet iurisdictionem,vt illa facilius expediatur.Sic etiam est in iudice,a quo appellatur,cuius iurisdictio suspensa est in causa principali,ꝛ tamen retinet iurisdictionem vt causa appellationis facilius expediatur. c. cum teneamur.
11 de app.c.ij.de mat.contr.cõtra interdic.eccl. † An autem post terminum,de quo text.hic loquitur,opponi possit de incompetentia iudicis.Ab.late insistit.Et ex eius dictis due conclusiones principaliter colliguntur. Prima, quod si talis sit iudex, cuius iurisdictio prorogari possit, post terminum incompetentia allegari non potest per rationes,quas Abb.inducit.Et vlterius comprobatur ista conclusio, quia acceptãdo terminũ reus ad proponendum exceptiones dilatorias videtur tacite consentire. c.quod ad consultationem.de re iud.l.ad solutionẽ. C.de re iud. Et in prorogatione iurisdictionis etiam tacitus consensus sufficit:vt no.Inn.in c.cum venissent.de restit. in integ. Bart.in l.j.in fi.ff.de iud. Ang.in cons.clxij. sententia lata. Et ad hoc etiam facit,quia per actum, qui fit citra litis contestationem,iurisdictio prorogatur. l. sed ꝛ si susceperit. in princ. ff.de iud.vbi Ang.ꝛ no.Bart.in l. quidam consulebant. ff.de re iud.cum si.vt tradit ibi Alex.ꝛ dixi in c.j.de iud. in prima lect. Et ista conclusio ampliatur, vt habeat locum etiã in termino statuto omnibus dilatorijs,prout tex.hic loquitur: quia declinatorie includuntur,quia dilatorie sunt. c.inter monasterium. de re iud.Et ita Abb.concludit contra Ant.de But.ꝛ Mod. sequuntur. Sed adde ꝙ in contrarium videtur id, quod ipse Ab.tradit in c.quoniam contra.in gl.in verbo, exceptiones,de prob.vbi per illũ text.dicit ꝙ recusatio proprie non dicitur exceptio: quia ibi tanquam diuersa ponuntur. Pro responsione videndum est quod ibi dixi:ꝛ gratia breuitatis nõ transcribo. Et pro opi. Abb.hic,facit,quia iudex, qui prefigit terminũ in dilatorijs,vtitur iurisdictiõe in causa principali,vt s. dictũ est: ergo videtur cogitare ꝙ prius declinatorie opponantur, que premitti debent,vt in gl.sequenti habetur:ꝛ pars,que terminũ acceptauit,vt s.dixi,videtur in iudicem consentire.Et ista ratio militat etiam in declinatorijs. Et ita etiam tenet Spec. in tit.de dilatio.§.nunc videamus. vers.sed nunquid. Et ad text. in cle.j.eo.tit.Abb.respondet. Uel aliter responderi potest, ꝙ id,quod ibi dicitur de declinatorijs, potest dici etiam de dilatorijs,declarando vt dixi in d.c. quoniam contra.de prob. Secundo predicta conclusio ampliatur, vt habeat locum etiam in domino, qui patiatur procuratorem eius talem terminum acceptare,ex eo quod no.Imo.in c.j.ꝛ antep.ver.item adde.de iud. vbi contra Ant. de But.tenet ꝙ si dominus patitur eius procuratorẽ coram incõpetenti litigare, videtur iurisdictionẽ prorogare.Et sequitur Alex.in d.l.quidam consulebant.Et reperio quod Abb.idem tradit cons.lxj.in causa, ꝛ questione.li.j.

Ipse autem procurator immediate nõ potest hoc facere: quia
c speciale[c] mandatum requiritur in prorogatione iurisdictio-
nis: vt not. Inno. in c. de causis. de offi. deleg. Rom. consi. xlviij.
inspectis. Nisi dicamus illud esse verũ in prorogatione expres-
d sa: secus videtur in tacita[d]: quia procurator omittendo, domi
no preiudicare potest: vt notat Bal. in c. cum olim. circa fi. ver.
vnum scias. de offi. deleg. Secunda conclusio Abbat. est, quod
si talis sit iudex, cuius iurisdictio prorogari non potest, non
obstante lapsu termini, et etiam post sententiam, de tali incom-
petentia opponi potest: quia taciturnitas mera nihil nocet: vt
Abb. hic dicit, per glos. in clem. j. de sequestr. poss. et fru. et notat
Bald. in l. si quis filio. §. quod quis. ff. de iniust. rup. et in l. exce-
ptionem. circa fi. ver. sed pone. C. eod. tit. cum simili. vt tradunt
Moder. hic, qui late insistunt. et in rub. s. de foro comp. et prius
Alexand. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nuncia. Pe-
trus. in d. c. dilecta. in iij. q. versi. sexto limita. de app. Sed quan-
tum ad propositum aduertendũ est: quia illa ratio, quam Abb.
adducit, quod taciturnitas partis in tali casu non nocet, non
videtur bene adaptari: quia hic non agit de taciturnitate par
tis simpliciter, sed cum taciturnitate etiam dispositio iuris cõ-
currit. quia iura dicunt quod declinatoria post litem contesta-
e tam[e] opponi non potest. c. inter monasterium. de re iud. l. si. C.
de except. Unde licet iurisdictio a parte prorogari non possit,
tamen iuris authoritate hoc fieri potest: sicut videmus quod
prelatus non potest ecclesie preiudicare: quia non est dominus
sed procurator bonorum ecclesie. c. ij. de don. et tamen preiudi-
cat in prescriptione tacendo. c. veniens. de prescr. quia cum ta-
citurnitate prelati adminiculum iuris concurrit. Et idem pa-
tet in sententia in causa criminali, que transit in rem iudicatã,
si quis nõ appellauit intra decem dies. l. diui fratres. vbi Bart.
ff. de pen. l. j. §. fi. ff. de quest. et tamen non potest quis renuntiare
defensionibus suis: quia non est dominus membrorum suorũ.
l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. c. contingit. de sent. excomm. facit
quod not. in l. j. C. qui admitti. cum si. vt ibi dixi. Unde in pro-
posito videtur, quod licet pars iurisdictionem prorogare non
possit, si tamen authoritate iuris excludentis declinatoriam,
prorogatio fieri potest, deberet habere locũ prorogatio, prout
esset in litis contestatione qui est terminus iuris exclusiuus ex-
ceptionis declinatorie: et idem in termino, de quo agitur hic:
quia iuris authoritate hic a iudice prefigitur. Sed quando
etiam dispositio legis non posset habilitare iudicem incom-
petentem, vt in litis contestatione facit contra clericum co-
ram seculari, conclusio Abb. hic procederet. ¶ In gloss. ij.
ibi: illam primo debet proponere. Et hoc not. Bart. in l. non
videtur. la ij. ff. de iud. in l. quidam consulebant. ff. de re iudica.
Adde tamen quod si quis simul proponat exceptiones dilato-
rias, et vltimo loco ponatur exceptio declinatoria, que in pri-
mis proponi debuit, non attenditur ordo scripture: sed secun-
dum ordinem intellectus declinatoria contra iudicem prius
proposita intelligitur: vt Bart. in d. l. quidam consulebant. ver
sicu. sed quid si simul. Et idem not. Bal. in l. exceptionem. C. de
probatio. cum simil. vt tradit Alex. in d. l. quidam consulebant.
et Aretin. c. j. de accusa. facit text. in l. nec enim. ff. de solu. ¶ In
ea. glo. ibi: sufficit dicere in genere. Nota gl. secundum Imol. et
Moder. hic quod generalis exceptio non prodest, sed specifica
ri debet. et Bar. in l. j. in ij. q. ff. de exceptio. Bald. in l. scire opor-
tet. §. sufficit. ff. de excus. tuto. cum simi. vt per Mod. hic. et prius
Alex. in l. Titie textores. de leg. j. Sed tamẽ aduertendum est:
quia glos. hic, non videtur absolute dicere hoc: quia mouetur
vna ratione particulari, que respicit specialiter istum tex. dum
inquit glos. quod delusoria videretur dispositio huius decret.
si reus generaliter posset opponere exceptiones. In se bene ve
rum est quod non sufficit opponere exceptionem generaliter,
vt dictum est: et hoc intelligitur, quando a parte opponitur: a-
lias secus, vt not. Angel. in d. l. j. ff. de exception. cum similib. vt
Alex. scribit in d. l. Titie textores. Dicunt tamen Moder. hic,
quod etiam post terminum opponi poterit de inefficacia ta-
lis clausule generalis: arg. l. sicut. §. non videtur. quib. mod. pig.
vel hyp. sol. Sed hoc non videtur verum: quia si generalis ex-
ceptio, parte non opponente, admittitur, vt docto. dicunt in
locis supra allegatis, post terminum non videtur quod oppo-
ni possit de inefficacia clausule generalis, vt excipiens repella
tur: quia hoc ante litis contestationem, vel ante terminum ela
psum opponi debet: vt notat Bald. in l. exceptionem. versicu.
deinde dico. C. de probatio. Alexan. in l. j. in princip. ff. de eden-
do. Bene verum est, quod post terminum opponi potest, vt il-
la generalitas declaretur: quia licet generalis libellus admit-
tatur parte non opponente, hoc intelligitur dummodo colli-
gatur quid actor velit: vt not. Barto. in tract. ad reprimẽdum.
in ver. figura. et facit quod notat Bartol. in l. j. §. si quis argen-
tum. ff. depo. si. cum simil. vt Alexand. ibi in addit. Et quod di-
ctum est de exceptione generali, intelligendum videtur, quan-
do generaliter quis opponeret exceptiones sibi competentes.
Secus videtur, si facta fuerit relatio ad aliquam scripturam:
quia tunc videtur procedere: prout dicitur de illo, qui produ-
cit generaliter omnia iura, que habet in sacculo: vt not. Bart.
in l. accipienti. ff. de autho. tuto. Roma. in sing. cccx. hesitatum
fuit. cum simil. vt tradunt Mod. in c. imputari. in fi. de fide in-
strum. Ultimo dicunt Mod. in hac gl. hic, quod clausula gene
ralis, in qua generaliter exceptiones competentes opponun-
tur, operatur vt excipiens non videatur adstringere se ad pro
bandum: vt not. Bal. in d. l. scire oportet. §. sufficit. et in d. l. Ti-
tie textores. vbi Alex. de lega. j. Quod dicunt Moder. notan-
dum esse ad notata in c. licet causam. de proba. vt ille, qui alle-
gat falsitatem cum qualitate corruptionis, non adstringatur
ad probandum illam qualitatem corruptionis, si talis clausu-
la generalis apposita sit, quia equipollet clausule, non tamen
se adstringens: et, vt dicunt Mod. hic. Sed aduertendum est:
quia Bald. in locis preallegatis loquitur, quando quis oppo-
suit aliquas exceptiones particulares, addita generali clausu-
la: nam per illam generalem clausulam non videtur se adstrin
gere ad specificatas. Sed per hoc inferri non videtur quod
qualitas exceptionis proposite probari nõ debeat: vt etiam di-
12 xi in c. licet causam. de probatio. ¶ † In glo. audiantur. ibi: sed
in contrarijs secus. not. glos. quod exceptio contraria opponi
potest post terminum, cum simi. vt Abbas hic dicit. Nam dum
vnum contrarium ventilatur, non currit tempus in alio: vt
Bal. in l. j. C. qui accusa. cum simi. vt tradunt Moder. hic. Sed
glo. ista reprehenditur per Anto. de But. hic, et Cardin. Imo.
Abb. et Moder. sequuntur: quia licet contrarie sint exceptio-
nes, potuit reus conditionaliter vnam post alteram oppone-
re. Et hoc modo erit facta propositio in termino, prout hic re-
quiritur. Sed tamen glo. saluari potest: quia cum exceptiones
contrarie sint, et vna post aliam probari debeat, in eodem ter-
mino comprehendi nequeunt: quia idem terminus statui non
debet ad plures actus, qui eodem tempore expediri nequeunt:
vt not. per glos. in clem. sepe. in verbo, post dationem. de verb.
significa. et not. Bart. in l. ij. in fi. ff. de re iudic. cum simil. vt tra-
dit ibi Alexan. In se bene verum est quod contraria a reo con
ditionaliter opponi possunt: vt not. per glo. in l. si quidem. vbi
Bald. Ang. et Sali. C. de exceptio. Dyn. post glo. in reg. nullus.
de reg. iur. in vj. Bald. in l. j. C. de furt. Ant. de But. et Imo. in c.
imputari. de fide instrum. Et in hoc docto. omnes conueniunt
Unde procedit libellus: dico sententiam nullam, et si qua est, ap
pello: vt not. per gloss. vbi Barto. et docto. in l. j. C. quando pro-
uoca. non est neces. et idem Bar. in l. si expressim. in iij. q. de app.
13 cum simil. vt dixi in c. dilecto. de appella. ¶ † Quando autem
reus vti possit cõtrarijs exceptionibus, distinctio Bart. quam
Abb. hic refert, communiter approbatur: ex cuius dictis tres
conclusiones colliguntur. Prima est, quod quando in eadem
exceptione resultat contrarietas, reus repellitur. l. ij. versic. sed
si alius. ff. quãdo appel. sit. Et idem esset in pluribus exceptio-
nibus, que essent contrarie, et in facto incompatibiles, vt quia
opponit reus de pacto de non petendo facto certa die in hac
ciuitate Papie, et de solutione facta eodem die Rome: vt not.
f Rapha. Cuma. et Mod[f]. sequuntur in l. nemo. in fine. ff. de ex-
cept. argum. l. scripture. C. de fide instrum. et facit quod no. An-
gel. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. in repe. versi. vlterius iu
xta predicta quero. ff. de pactis. vbi inquit quod remota nulli-
tate non videtur tolli nullitas, que habet in se contrarietatem.
Allegat l. vbi repugnantia. de regu. iur. Et prohibita reproba
tione testium non excluditur reprobatio, que insurgit ex con-
3 trarietate ipsorum testium[3]: vt notat Domin. in c. ij. §. fina. de
testi. in vj. Et hoc etiam habet locum in rustico, qui ab ipsa con
trarietate non excusatur: vt notat Bald. in l. scripture. C. de fi-
de instrumen. Et quilibet actus est nullus, vbi contrarietas re
14 peritur: vt notat Aretin. consilio vij. procedendum est. † Se-
cunda conclusio est, quod si contrarietas resultat ex diuersis
exceptionibus, ipsi excipienti, onus probandi vtraque incum-
bit, et volens simul vtranque proponere admittitur. c. auditis.
c. cum olim. de prescript. Et huius conclusionis ratio videtur:
quia reus, qui plures contrarias exceptiones proponit, vide-
tur illas in dubio disiunctiue opponere: vt notat Innocen. in
c. auditis. de prescriptio. et ibi Abb. versiculo, opponitur tertio.
quo casu, vt supra dictum est a reo contraria conditionaliter
opponi possunt. Et pro ista conclusione facit quod notat Bar
tolus in l. j. in ij. oppositio. C. de falsa causa adiec. lega. vbi in-
quit quod reus, qui conuenitur, opponere potest quod soluit,
et quod sit liberatus in testamento. Facit quod notat Abbas
in c. cum olim. ij. de priuileg. cum simili. vt tradunt Mod. in c.
in nostra.

15 in nostra.de rescriptis.⁊ dixi in c.bone.de appel. † Tertia con-
clusio est, quod si onus probandi primam exceptionem actori
incumbit,⁊ successiue aliam cõtrariam reo, vt quia negat reus
pecuniam numeratam,⁊ etiam dicit se soluisse,tunc simul pro-
poni nequeunt,secundum Bartol.in d.l.nemo. vbi allegat tex.
in d.l.cum de indebito.⁊ Moder. hic simpliciter sequuntur, ⁊
Perus.in reg.nullus.in vj. Sed aduertendum est,quia in ista
conclusione Bar.allegat text.in d.l.cum de indebito.qui vide-
tur probare contrarium,prout Bartol.ipse illum text.inducit
contra Dy.in d.l.nemo.ff.de exceptio. Sed responderi potest
quod Bartol.in hac tertia questione loquitur de propositione,
dum inquit,quod simul proponi non possunt. Non autem ne-
gat,quin successiue proponi,⁊ probari possint.Ulterius tamen
instari potest: quia sicut successiue opponi, ⁊ probari possunt,
ita videtur quod simul proponi possint:quia, vt supra dictum
est,contrarie exceptiones,que proponuntur, in dubio disiun-
ctiue proposite videntur,secundum Innocen. in d.ca.auditis.
Preterea,differentia quam facit Barto.an reus vtranque ex-
ceptionem probare teneatur,vel vnam,non videtur habere ra
tionem diuersitatis:quia si reus opponit exceptionem priuile
gij,⁊ prescriptionis,vt in d.c.auditis, ipse reus probat vtran-
que:quia actor habet fundatam intentionem de iure commu-
ni.d.c.auditis.Et ita hoc procedit secundum regulas iuris cõ
munis.Et eodem modo, quando reus negat quod petitur, ⁊
etiam dicit se soluisse:reus secundum regulas iuris non tene-
tur probare negatiuam.l.actor.C.de proba.Ideo actori incum
bit onus probandi,secũdum regulas iuris: ⁊ propter hoc non
debet magis repelli in isto casu reus,quam in alio:quia negãs
regulariter non punitur, nisi in quibusdam casibus expressis
specialiter in iure,authen.contra qui propriam. de non nume.
pecu.l.fina.ff.de rei vend.cum simil. Ideo quod fit lege permit
tente,penam non meretur.l.Gracchus.C.de adult.Unde sicut
in casu precedenti cõtraria proponi possunt,ita videtur in isto
casu:quia vtroque casu videtur eadem contrarietas,que exci-
piendo admittitur. Et ex his infertur quod inquisitus de ho-
micidio licet negauerit,postea tamen conuictus non prohibe-
tur allegare quod ad eius defensionem fecit:vt notat Bal.in l.
cum de indebito.ff.de proba.⁊ in authen.contra qui propriam.
C.de non nume.pecu.cum simi.vt tradunt Moder.hic:⁊ idem
Bal.in l.iubemus.C.de appell.⁊ in d.reg.nullus.in vj. Abb.in
c.fina.per illum tex.de solu.Ange. in l.si quidem.versi.quid er-
go dices.C.de exceptio.⁊ not.Petr.de Perus.in c.fina.de cog.
spi.Et ista videtur communis opin.vt dicunt Mod.in d.l.ne-
mo.in fi.⁊ facit quod no.Bar.in d.l.j. C.de fal.causa. Imo.in l.
16 Titie si nupserit.ff.de condi.⁊ demonstr. ¶ † In ea glos.ibi:
sed actio non perditur. nota quod exclusus vt post terminum
statutum exceptionem opponere non possit, non videtur ex-
clusus, quo minus agere possit.Ita Abb. hic declarat. Et ad
hoc facit,quia terminus hic statuitur limitate ad excipiẽdum,
ideo limitate intelligitur, vt excludatur solum a iure excipien
di,non autem a iure agendi:quia limitata causa limitatum ef-
fectum producit.l.in agris.ff.de acqui.rerum do. Et quia sunt
diuersa iura agendi,⁊ excipiendi:vt no.in c.ij.de ordi.cog.ideo
exclusus ab vno iure,non videtur excludi ab alio:vt no. Bart.
in l.si dominus.per illum text.ff.de seruit.vrba.pred. Facit tex.
in l.miles.§.sexaginta.in fi.ff.de adul.⁊ no.Bal.in l.sed ⁊ si quis.
§.quesitum.in fi.ff.si quis cau.Ant.de But. in c.j.in secundo no
tabi.ꝫ.de transact.Et ad hoc specialiter facit:quia ille,qui suc-
cubuit excipiendo,principaliter agere non prohibetur:vt not.
Bartol.in l.qui Rome.§.duo fratres. in v.opposit.de verbor.
17 obliga. ¶ † Glo.in ver.de nouo.concludit quod sicut exceptio
dilatoria orta post terminum admittitur, ita etiam si post li-
tem contestatam oriatur.Et idem tenet glo.per illum tex.in c.
insinuante.vbi Abb.de offi.delega.⁊ notat Bal. post gloss.per
illum tex.in l.ij.C.de consor.eius.li.cum simi.vt late tradit Ro-
ma.in l.si vero.§.de viro.in lj.fal.ff.solu.matr. Et ista conclusio
sane intelligitur, ⁊ procedit dũmodo talis exceptio orta post
litem contestatam apponatur ante, quã vlterius in causa pro-
cedatur.Secus si aliquis actus circa merita cause agitatus sit
cum parte aduersa: quia tunc talis exceptio vlterius opponi
non potest:vt not.Abb.per illum tex.in d.c.insinuante.circa fi.
Bartol.in l.Pomponius.§.rati.ff.de proc. Et est dictum Io.
Andr.in c.cum M. de constit. cum si.vt late per Moder. ibi.
¶ In gl.fin.ibi:legitima probatio.an,⁊ quando iuramentum
legitima probatio dicatur,late dixi in rubri.supra de probatio
18 nibus. ¶ † In eadem glo.ibi:non esset litium finis.Abb. post
glossam concludit quod etiam post litem contestatam audi-
tur,dicens dilatoriam exceptionem de nouo ad eius notitiam
peruenisse.Et Abbas sequitur post alios,quod ipse refert.Et
idem Barto.in l.error. versic. quarto modo potest intelligi.C.
de iuris ⁊ fac.ignoran. cum similib. vt tradit Alexand. in l. ita
demum.in quarta fallen.C.de procura.⁊ Mod.hic.Ex quibus
patet,istam esse communem opinionem, contra quam Areti.
tenet in c.j.de accusatio.potissime per text.in l.filiusfamilias.§.
veterani.ff.de procuratori.ibi:nisi hoc tempore litis contestate
quocunque casu pretermissum est. Nam ex illis verbis vniuer-
salibus,quocũque casu,inferri videtur quod reus excludatur,
etiam si ignoranter pretermissum sit. Moder. hic respondent
quod sicut limitatur ille §.non habere locum in exceptione or-
ta de nouo,ita etiam quando notitia superuenit: quia ista duo
equiparantur,vt probatur hic,⁊ in c.vt circa.ad fi.de electio.in
vj.Sed replicari potest quod ille text. in illa vniuersali, quo-
cunque casu,etiam videtur excludere illam exceptionem dila-
toriam, que postea orta sit. Et ad hoc facit, quia in tali exce-
ptione dilatoria agitur de modico preiudicio:ideo pro tali di-
latoria omissa,non datur restitutio in integrum,etiam ecclesie:
vt not.Inno.Host.⁊ Imo.in c.coram.de resti.in integ.Domi.
consil.lviij.quidam vsurarius.facit tex.in l.scio.ff.de rest. in in-
teg.⁊ istam opin.etiam tenet Paul.de Cast. in d.l.ita demum.
in fi.⁊ ibi respondet ad istum tex.quod loquitur in termino da-
to ab homine:secus in dato a lege.Ad hoc respondet Alexan.
in d.l.ita demum.⁊ referunt Mod. hic, quod talis differentia
non videtur vera:quia mitius agitur cum lege, quam cum ho
mine.l.Celsus.ff.de arbitris.Sed replicari potest,quod in isto
casu ratio specialis videtur,vt post terminum facilius admit-
tatur:quia res ad ius commune reducitur, ex quo adhuc non
est lis contestata,secus videtur post litem contestatam. Fina-
liter tamen placet communis opi. per istum textum,vbi est ca
sus:⁊ textus videtur fundari in probabili ignorantia, que etiã
militat post litem contestatam. Facit tex.in l.si ignorans.ff.lo-
ca.l.mater decedens.ff.de inofficio.testam.in l.fina.ff.de lega.ij.
cum similib.vt Albe.tradit in d.l.ita demum. Et hoc idem cõ-
firmatur: quia post litem contestatam clarum est quod exce-
ptio dilatoria,que oritur de nouo,opponi potest.d.c.insinuan-
te.de offi.delega.cum similib. Ergo idem videtur, quãdo post
litem contestatam notitia superuenit:quia ista duo equiparan
tur:vt probatur hic,⁊ in d.c.vt circa.in fi.Non obstat text.in d.
§.veterani.quia respondetur,vt dicũt Moder.hic, quod sicut
per illum textum non excluditur exceptio que de nouo oria-
tur, ita pariter non excluditur illa, cuius notitia superuenit:
quia ista equiparantur,vt dictum est.Uel secundo aliter ad il-
lum tex.responderi potest: quia loqui videtur in eo, qui scien-
ter omisit talem exceptionem opponere. Hoc patet:quia dici-
tur ibi quod miles non potest esse procurator, etiam si aduersa
rius velit:⁊ sic loquitur in eo,qui sciebat exceptionem sibi com
petere.Excipitur ab illo dicto,nisi hoc tempore litis contesta-
tionis quocũque casu pretermissum est. Nam illa exceptio, que
colligitur in illa dictione,nisi,intelligi debet quod sciẽter pre-
termissum sit:quia regula ibi posita ita loquitur,⁊ exceptio se-
cundum regulam intelligitur:vt no.in rubr.de regu. iur.in vj.
Nõ obstat quod agatur de modico preiudicio:quia hoc in isto
casu non attenditur:vt est text.hic.Idem ergo post litem con-
19 testatam,vt supra dictum. ¶ † In fi.glos. Secunda conclusio
habetur quod post terminum opponi non potest exceptio iu-
ris nouiter cogniti. Et ratio videtur: quia ignorantia iuris
non est probabilis,vt Abbas hic dicit,c.ignorantia.de reg.iur.
in vj. Si ergo esset iuris ignorantia probabilis, vt in muliere,
vel rustico,videtur quod post terminum talis ignorantia alle-
gari possit. Et ita Paul. de Cast.concludit in d.l.ita demum.
Sed aduertendum est: quia cum error iuris probabilis sit in
omnibus personis,quando tractatur de damno euitando, vt
dicitur in l.iuris ignorantia.ij.⁊ in l.error facti. ff.de iur. ⁊ fact.
ign.videtur quod semper allegari possit:quia videtur tractari
de damno vitando.Nisi dicamus quod in tali exceptione dila-
toria,non tractatur de damno vitando: quia non respicit me-
rita cause,⁊ dicitur de apicibus iuris:vt not.per gl.in l. fideius-
sor. §.quedam. ff.mandati. Et ad illud quod dictum est de ru-
stico, ⁊ muliere,non videtur procedere sine dubio: quia mulie-
ribus non succurritur magis, quam maribus, nisi in casibus
a a iure expressis.[a] l.fi.C.de iuris ⁊ facti ign.⁊ idem in rusticis:vt
per glo.j. q.iij.in c.fi.in princ.⁊ not.Ant.de But.in c.ij. de con-
stitut.Alex.in l.si quis id,quod.ff.de iurisd.omn.iud. Et quod
dicitur de rusticis, limitatur pluribus modis:vt Alexan. pro-
20 sequitur in d.l.si quis, id quod. ¶ † Extra glo. Abb. querit,
si reo datus sit terminus viginti dierum ad deliberandum,
iuxta authent.offeratur. C.de litis contest.an reus comparens
in termino petere possit alium terminum ad proponendum
dilatorias. Et Host. Imo.Abb.antiquus, ⁊ Doct. communi-
ter,vt Abb.hic refert, tenent quod non:quia in dicto termino
ad deliberandum debuit dilatorias proponere. Et sequitur

Ant. de Butr. hic, versic. quero secundo. & concludit quod reo
a principio comparenti, non debet dari terminus ad propo-
nendum dilatorias, qui excedat terminum. d. authent. offera-
tur. breuior autem dari potest. Abb. hic dicit quod hec dicta si-
bi non placent: quia secundũ eum, si reus petit a principio ter-
minum ad proponendum dilatorias, non debet sibi dari: quia
potest maligniari: cum forte nullam habeat exceptionem dila-
toriam. Non obstat authent. offeratur. quia loquitur in termi-
no ad respondendum libello, non ad dilatorias proponendas:
& si intra terminum simpliciter datum ad deliberandum v-
nam dilatoriam reus proposuit, debet dari terminus ad pro-
ponendum alias: quia auth. offeratur. non dicit quod debeat
omnes exceptiones dilatorias proponere. Et sic in effectu
Abb. vult quod in termino ad deliberandum dato, de quo lo-
quitur d. auth. offeratur. non includatur quod reus teneatur
omnes dilatorias proponere. Contrarium communiter doct.
tenent, vt supra dixi: & ista communis opinio verior videtur:
quia ille terminus datur ad deliberandum: vt dicitur in d. au-
thent. offeratur. & talis deliberatio fit post datum libellum, in
quo petitio principalis continetur: ergo illa deliberatio vide-
tur esse circa petitionem principalem, de qua text. ibi loquitur:
& sic videtur respicere litis contestationem que fit per respon-
sionem. c. j. s. de litis contest. Et hoc expresse dicitur in d. auth.
offeratur. in fi. dum inquit quod aliter facta litis contestatio
non valet. cum ergo post illum terminum lis debeat contesta-
ri, ergo videtur includi quod dilatorie proponãtur, que prius
proponi debent: quia qui vult consequens, velle videtur omne
necessarium antecedens. l. ij. ff. de iurisd. omn. iud. c. preterea. de
offic. deleg. Et ad hoc facit, quod ibi de recusatione dicitur in
d. authent. offeratur. que in illo termino proponi debet: & illa
dilatoria est cap. inter monasterium. de re iud. & talis terminus
ad proponendam dilatoriam, etiam a principio statui potest:
quia in hoc malitia considerari non potest, si non excedat ter-
minum d. auth. offeratur. & not. Spec. in tit. de dila. §. nunc vi-
deamus. versic. sed nunquid. licet Abb. inferius contradicat,
persistendo in opinione sua hic. Et quod a principio terminus
iste statui possit, tenet ipse Abbas inferius vbi concludit, quod
iudex a seipso hoc facere potest: ergo etiam videtur quod pos-
21 sit a principio, pro petente. † An autem terminus iste de iure
ciuili prefigi possit. Abb. concludit quod non: quia est statu-
tus terminus vsque ad litis contestationem: sed de iure cano-
nico potest, etiam a principio, per istum text. in ver. nonnunquã.
id est, interdum: & sic videtur quod etiam quando non suspica-
tur de malitia, assignari tamen possit, & ita Abb. sequitur opi.
Guido. de Suza. quam hic refert. Moder. hic concludunt quod
etiam de iure canonico terminus iste a principio assignari nõ
possit, contra Abb. quia debet talis assignatio fieri cum cause
cognitione: vt per Dynum in regula, indultum. de reg. iur.
in vj. Et ista cause cognitio a principio non potest adhiberi,
cum aliqua coniectura malitie requiratur. Non obstat text.
hic, in ver. nonnunquam. quia Moder. dicunt quod ratio ma-
litie est finalis, per quam in effectu dispositio restringitur. Cõ-
cludendo breuiter, primo mihi placet illa opin. quod iste text.
habeat locum de iure ciuili, ex quo non reperitur quod specia
liter in hoc aliud sit statutum ab ipso iure ciuili, per ea, que ha-
bentur in c. j. de operis noui nuntiat. Non obstat ratio allega-
ta in contrarium, quod sit terminus statutus de iure ciuili per
litis contestationem: quia hoc idem de iure canonico videtur.
c. inter monasterium. de re iud. & tamen iste terminus restringi
potest a iudice, vt hic dicitur: ergo pariter idem dicendum vi-
detur de iure ciuili: vt terminus litis contestationis restringi
possit. Secundo concludendum videtur secundum opi. Abb.
reiectis rationibus Moder. quod terminus iste prefigi potest
a principio, vt sit litium finis: nec alia cause cognitio requiri-
tur, quia agitur de modico preiudicio, & quia simpliciter ita
disponitur hic. Non obstat quod dicitur de malitia: quia re-
spondetur dupliciter. Primo prout Abbas dicit, quod illa di-
ctio, nonnunquam, exponitur pro interdum: & sic dispositio ge
neralis videtur, & habet locum, licet malitia non arguatur. Se
cundo, quod ratio malitie, que allegatur in tex. respicit sum-
mum pontificem, qui edidit hanc constitutionem: non autem
refertur ad iudicem, qui habet prefigere terminum: quia ipsi
iudici datur potestas simpliciter, vt talem terminum prefige-
22 re possit, vt etiam dixi in glo. s. eod. ¶ † Successiue secundum
Abb. queritur an post terminum etiam excludatur reus in
causa appellationis, vt dilatoriam exceptionem opponere non
possit. Abb. hic contra Ant. de Butr. concludit quod opponi
non possit: quia appellatio reducit causam in eum statum, in
quo erat causa principalis lite contestata, vt notat Bart. per
illum text. in l. ita demum. C. de procurat. Vnde sicut litis con-
testatio excluderet dilatoriam in causa appellationis, ita vi-
detur dicendum de isto termino, qui in locum litis contesta-
tionis surrogatur: & quia in causa appellationis eadem ratio
videtur: vt Abb. hic dicit, & Moder. sequuntur, & Alex. in d. l.
ita demum. Et ista conclusio verissima videtur, si in causa prin
cipali lis fuisset contestata: sed lis contestata non fuit prout
doct. hic loquuntur. Verior mihi videtur opin. Ant. de Butr.
quia illa prefixio termini, que tollit reo beneficium litis con-
testate, satis operatur in causa principali, & non debet trahi ad
causam appellationis vt minus recedatur a iure communi,
arg. l. si quando. in princ. C. de inoffic. testam. Non obstat, quod
Abb. dicit de surrogatione: quia illud procedit respectu cause
principalis, de qua iudex cogitauit. Non obstat quod eadem
sit ratio in causa appellationis: quia non est verum: quia in
causa appellationis non probatum probabo. l. per hanc. C. de
temp. app. cap. cum Ioannes. de fide instrum. Et licet talis re-
gula limitetur non habere locum in his que debent fieri ante
litem contestatam ista limitatio contra regulam non debet
extendi ad terminum prefixum ante litem contestatam ex eo,
quod supra dixi. Preterea eadem ratio esset in causa appel-
lationis, quando terminus esset statutus in causa appellatio-
nis, prout loquitur text. in clem. ij. de testib. quem Abb. addu-
cit. Sed non videtur quod terminus prefixus in causa princi-
pali, trahatur ad causam appellationis. Et ad hoc facit, quia
promissio facta simpliciter in causa principali, non porrigitur
ad causam appellationis. l. cum apud. ff. iudica. sol. Et iura-
mentum calumnie prestitum in causa principali non porrigi-
tur ad causam appellationis. c. ij. de iu. calumn. in vj. in princ. &
facit gl. in l. qui proprio. §. item queritur. in ver. queratur. in fi.
ff. de proc. cum si. vt tradit Alex. cons. xcvj. viso processu. lib. ij.
23 ¶ † Vltimo queritur an iudex post terminum opponere pos-
sit dilatorias in casibus, in quibus ex officio supplere potest.
Abb. post Ant. de But. concludit quod sic: vt in simili habe-
tur per gl. ij. q. j. c. in primis. in ver. querendum. Ad idem facit
gl. ij. q. vij. c. alieni. in ver. non possumus. quam allegant Mod.
hic, & ita resident. Sed contra istam conclusionem facit quod
not. Bart. in l. querela. in fin. C. de fal. vbi inquit quod si a statu-
to prefigitur terminus accusatori ad accusandum, ab illo ter-
4 mino etiam excluditur iudex, vt inquirere non possit [4]. Et
idem not. Bar. in l. non solum. §. quanquam. ff. de min. in l. j. §.
quod autem. ff. de aleato. cũ si. Sed responderi potest quod con
clusio doct. hic videtur bene procedere in terminis, in quibus
loquuntur, videlicet quando terminus prefigitur ab ipso iu-
dice, quia videtur quedam sententia interlocutoria, que licet:
transiuerit in rem iudicatam quo ad partem, tamen ab ipso iu
dice reuocari potest: vt not. per glo. fina. in c. querelam. de pro-
curat. in c. cum cessante. de appella. in c. venerabilibus. §. secus.
de senten. excommu. in vj. & in c. ij. de appella. eod. lib. sexto. Sed
Bartol. in locis supra allegatis in contrarium loquitur in ter-
mino a lege prefixo. Preterea, & secundo respõdetur quod con
tra Bartol. videtur communis opin. vt Alexan. concludit, qui
alios refert in l. j. §. sublata. ff. ad Trebellia. & tradunt Moder.
in c. dilecti. infra eod. & dixi in c. constitutus. in princip. de ap-
24 pella. ¶ † Postremo Abbas dicit notandum esse quod licet
post terminum pars excipere nequeat: tamẽ exceptionem pro-
positam poterit declarare: vt not. Archidiac. xiij. q. ij. in sum-
ma. Et in simili notat Spec. in titu. de teste. §. nunc videndum.
versicu. hoc etiam noto. Domin. in proem. sexti, in princi. circa
fin. versi. & nota optimum tex. cum simi. vt tradunt Mod. hic: &
idem etiam Bald. in l. j. §. huius studij. versic. & est argumentũ.
ff. de iustit. & iu. cum similib. vt Aretin. scribit in l. heredes pa-
lam. §. si quid post. ff. de testam. & idem Roma. consil. xlv. super
eodem. in princip. & in consilio lxv. viso themate. Fulg. consilio
cxlvij. visa. in fine. Andreas Sicul. consilio xviij. libr. j. Et ista
conclusio intelligitur, quando declaratio est verisimilis, & con-
sona, non faciens de nihilo aliquid: vt dicunt Moder. hic, alle-
gantes Oldradum consilio clxvij. ante omnia. Et ad hoc ad-
de Ioannem de Anania consilio lxxxiiij. videndum. vbi di-
stinguit an declaratio facta sit in circunstantijs, vel in substan-
tialibus. Et not. Paul. de Cast. in d. l. heredes palam. §. si quid
post. ff. de test. vbi loquitur notabiliter de declarationibus, que
sepe fiunt a summo pontifice, quod non valent in preiudicium
5 tertij [5]. [b] & idem Pau. de Cast. consil. clvj. viso, & examinato. &
b idem tradit Pet. de Ancb. cons. cccxcix. premitto.

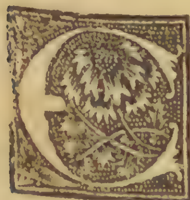
¶ Additiones.

1 ¶ Statutum. Adde Deci. in c. licet causam. s. de probat.
2 ¶ Intelligitur. Vide Dec. in c. si quando. s. de offic. delega.
3 ¶ Testium. Vide eundem Dec. in c. super literis. s. de rescrip.
& in c. solicitudinem. in viij. nota. j. de appellat.
4 ¶ Non possit. Illam tamen opinionem Bart. sequuntur An-
gel. &

gel.⁊ Salic.ibi,⁊ Angel.de Aret.⁊ August.de Arimi.in tract.
malefic.in glo.hec est quedam inquisitio.⁊ Joan. Franc.Balb.
in tract.de prescrip.
5 ¶ Tertij.Uide pro declaratione Dec.in cons.cxiiij. Sil.Ald.

a ¶ Consultari.supra de consti.capitu.primo lect.j.
b ¶ Mod. Scilicet Jas.quia per Mod.in iure ciuili.Decius
intelligit Jasonem,vbi Jason scripsit: alias Socin.vbi Soci-
nus,⁊ non Jason scripsit.
c ¶ Speciale.Bald.cons.clxvij.lib.iij.Guid. Pap.con.clxxiiij.
d ¶ Tacita. Quod verum puto, si procurator habet generale
mandatum ad omes iudices, vt fieri solet: Secus si manda-
tum est limitatum ad iudices competentes:quia tunc licet pos
sit omittere declinatoriam mere, ⁊ renuntiare priuilegio fori,
non tamen prorogare iurisdictionem prorsus incompetentis,
nisi in mandato sit clausula prorogandi, quam sat est poni in
genere.
e ¶ Contestatam.Sed illa iura presupponunt tali declinatorie
enuntiari posse per litigantem: nec probant quod procurator
possit prorogare iurisdictionem prorsus incompetentis,etiam
contestando, si non habet mandatum, nisi coram competenti.
Et sic,quicquid dicat Decius,vera est opinio Panorm.⁊ com
munis, intantum quod licet dominus, qui litigauit coram
prorsus incompetēti, cuius iurisdictionem prorogare nequit.
(vt laicus coram ecclesiastico in materia profana) condemne-
tur in expensas processus volūtarij:tamen hoc casu non domi-
nus, sed solus procurator, qui carebat mandato, nomine pro-
prio condemnabitur in eas expensas.
f ¶ Mod. Scilicet Soc.⁊ bene.
g ¶ Expressis. Decius l.ij.num.xcij.de reg.iur.l.iuris ignoran-
tia. nu.15. C.qui admit.Alexan.cons.lxxv.nu.x.lib.v.vbi retigi.
Andr.Tiraq.Tract. retract.conuentio.§.iiij.glo.vij.num.xij.
h ¶ Tertij.Dec.supra de constit. c. fin. [redacted]

1 ☞ Excommunicatus potest conueniri.
2 Recusare quis potest iudicium omnium iudicum.
3 Excommunicatus potest se defendere in iudicio. 14.16.
4 Litigare coram iudice suspecto est periculosum.
5 Judicium non debet claudicare:nam in iudicijs debet seruari
equalitas.
6 Argumentum ab absurdo vitando valet.
7 Papa non videtur in dubio committere causam suspectis.
8 Papa dicitur vti certa scientia,quando hoc exprimitur.
9 Concesso vno videntur omnia similia concessa.
10 Reconuentio est impugnatio,non defensio.
11 Papa si committat causam iudicibus suspectis ex certa scien-
tia, an valeat commissio.
Et an recusatio tolli potest,12.13.
15 Reus excipiendo an proprie actor dicatur.
16 Et quis dicatur reus necessarius.
17 Excommunicatus si sit grauatus in actu extraiudiciali, non
auditur petens restitutionem.
18 Excommunicatus an agere possit contra debitorem fugitiuū.
19 An prescriptio interrumpatur,excommunicato agente.
20 Excommunicatus an possit petere sibi restitui tenutam da-
tam aduersario propter suam contumaciam.
21 Excommunicatus an possit appellare.
22 Quid in appellatione extraiudiciali.
23 Excommunicatus an eo casu, quo non potest appellare, post
absolutionem admittatur.
24 Excommunicatus an prohibeatur ingredi sacra.
25 Excommunicatus si quis sit iniuste, debet ei pre omnibus re-
stitui communio.
26 Parochianus si ab eo petantur decime, potest excipere quod
priuatus sit exhibitione sacramentorum.
27 Excommunicatus conuentus an possit debitum compensare.
28 Fideiussor an possit opponere compensationem,si eam debitor
principalis non possit opponere.
29 Excommunicatus an possit implorare officium iudicis.

Um inter. Summatur, ⁊ diuidi-
tur, vt per Abba. hic.
1 ¶ † Nota primo excommunicatum [a] posse
a conueniri. Idem text.in cap.si vere.de senten.
excomm. in capit.excōmunicamus. §. creden-
tes. de heret. alias ex tali excommunicatione
commodum reportaret: quod esse non debet. c. intelleximus.
de iud. ideo excommunicatus tenetur dicere officium: vt not.
per gl.si.xxviij.distin.in c.presbyterum. cum si.vt dixi in d.c.in-
telleximus.in ij. not. Et tali casu debet excommunicatus,qui
conuenitur respondere per procuratorem: de quo videndum
est quod dixi in d. cap. intelleximus. ad quod Abb. se refert.
2 ¶ † No.secundo, vt Abb.hic dicit,quem posse recusare iudi-
cium omnium iudicum,quando habet aliquem suspectum.Et
rationem Abb.adducit: quia sicut per mortem vnius delega-
torum iurisdictio aliorum cessat,c.vno. de offic.deleg.ita etiam
propter suspicionem vnius: quia exercitium iurisdictionis o-
mnibus delegatis simul competit: vt latius Abb.hic.Sed ad-
uertendum est: quia ratio,quam Abb.adducit, bene infert,ꝙ
si vnus ex pluribus delegatis suspectus sit, alij nequeunt pro-
cedere. Sed non bene infertur ad recusationem omnium, vt
Abb.dicit.Nec etiam hoc videtur verum in se: quia licet vnus
suspectus sit,non videtur ꝙ alij queant recusari,nisi ille suspe-
ctus esset caput aliorum:vt not.Bal.in d.l.j.C.si rector prouin.
cum si.vt dixi in c.j.de iud.Et ad tex.hic,responderi potest.ꝙ si
causa esset commissa tribus iudicibus, ⁊ sic maior pars eorum
erat suspecta: ideo iudicium omnium recusari potest, quando
maior pars suspecta sit: quia illa maior pars totum facit.l.duo
ex tribus. ff.de iud. Uel secundo dictum Abb. hic non intelli-
gitur de recusatione ratiōe suspicionis,sed largo modo: prout
est recusare,vel declinare,vel non velle coram tali iudice litiga
re: arg.l.recusari.ff.de acquir.her.l.recusare. ff. ad Treb. ⁊ in c.
3 pe.de foro comp. ¶ † Nota tertio, quod excommunicato legi-
tima defensio reseruatur:⁊ idem dicitur in c.significauerunt.j.
eo.⁊ sic nō tantum defensio naturalis,sed etiam ciuilis videtur
excommunicato competere: cum alia sit ciuilis defensio,⁊ alia
naturalis: vt not.Abb.in c.dilecti.j.eo.cum si.vt dixi in rub.de
app.Et legitima pro ciuili accipitur. l.legitima.vbi gl.si. ff.de
pact.Ideo infertur hic ad recusationē, ex quo inferri videtur
ꝙ recusatio iudicis dicatur defensio, seu exceptio legitima: de
quo videndum est ꝙ dixi in c.quoniā contra.in verbo,exceptio
4 nes.in si.de probatio. ¶ † Nota quarto ꝙ periculosum est co-
ram suspecto iudice litigare:⁊ de iure naturali est, ꝙ quis non
debeat coram suspecto iudice litigare: vt notat.Do.per illum
tex.in c.ꝙ suspecti.iij.q.v.facit tex.in c.secūdo requiris.de app.
Et de hoc videbimus in j.q.quam Abb. hic prosequitur, expe-
ditis notabilibus. ¶ No.quinto ꝙ exceptio fundatur in equi-
tate: nam exceptio defensio est,vt dictum fuit in rubr.s.eo. Et
defensio naturalis est,vt Abb.hic dicit,per cle.pastoralis.de re
iud. Sed ille tex.loquitur in citatione,de cuius intellectu dici-
tur in rub.de app. Et non videtur verū simpliciter ꝙ exceptio
sit defensio naturalis, sed distinguitur: quia alia ciuilis, ⁊ alia
naturalis est:vt no.Abb.in d.c.dilecti.infra eo.vbi videbimus.
5 ¶ † Nota sexto ꝙ iudicium claudicare non debet. In iudicijs
enim equalitas seruari debet.ca.nouit.de iud.cum si.vt dixi ibi
in vij.no.Et idem est in compromisso,quod claudicare non de-
bet:vt not.Specu.in tit.de arb.§.excipitur. in prin.versic.item
quod claudicat.⁊ est text in l.si cum dies.§.pe.ff.de arbi.cum si-
milib.in glos.ibi allegatis.Et Bald.ibi dicit quod preceptum
iudicis claudicare non debet. Facit text.in l.fina. C.de fructi.⁊
lit.expens. Sic etiam contractus claudicare non debet. Fallit
in pupillo.l.Julianus.§. si quis a pupillo.ff. de actio. emp. Et
idem in ecclesia,⁊ principe:vt not.Aretin.in c.j.de probat.⁊ ibi
dixi in primo no.Et idem est ratione doli:vt no.Ang.in l.iuris
6 gentium.§.pretor.ff.de pact. ¶ † Nota septimo valere argumē
1 tum ab absurdo vitando.1 Et hoc modo arguit tex.in l.siue he
reditaria. ff.de neg.gest.in l.nam absurdum. ff.de bonis libert.
in l.si. ff.de manumiss.vt in l.si quis ex argentarijs. §. prohibet.
ff.de edendo.in c.clericos.de offic.vica.in c.iniustum. de rerum
perm.in c.cum sit. de Judeis,cum si. Ideo lex,que generaliter
loquitur, restringitur,ne absurdum sequatur: vt no. Bar.in l.
furti.§.pactus.ff.de his, qui not.infa. Et a proprietate verbo-
rum receditur, vt absurdum remoueatur:vt not.Bart. in l. o-
mnes populi.in vj. principali. q.ver. iuxta predicta quero. de
iust.⁊ iu.Alex.cons.cxxv.attentis verbis. in si. Et vt absurdum
tollatur, statutum, quod stricte debet intelligi, largissime in-
2 terpretatur [2]:vt not.Abb.in c.cum dilectus.de consuet.versic.⁊
ex hoc tex.noto vnum.Et idem tradit Alex. in cons.ccxvj. nec
arguendi sumus.li.ij.Adde tamen ꝙ quādoque aliquid absur
dū toleratur, vt quod absurdius est euitetur. l.ita vulneratus.
§. pen.ff.ad leg.Aquil.Sic dicitur de duobus malis, ꝙ minus
eligendum sit.c.duo mala.xiij.di. c.priuilegia.in si.iij.di. xxij.q.
iiij. c.iurauit Dauid. in c.preterea. de spon. ⁊ in l.si procurator
7 rei.in si.ff.de except.doli.cum si.ibi allegatis in gl. ¶ † Nota o-
ctauo ibi: non committat, id est,non presumatur committere:
vt no.Card.hic post Host.ex quo colligitur ꝙ Papa in dubio
non videtur causam committere suspectis ex certa sciētia. Et
ratio videtur:quia hoc esset preiudiciale tertio,cui Papa non
presumitur velle preiudicare.c.super eo.de offi.deleg.cum si. vt
dixi ibi;⁊ sic non presumitur quod velit vti clausula. Ex certa

scientia. sicut etiam non presumitur quod velit vti plenitudi-
b ne[b] potestatis[3]: vt not. Inn. in c. innotuit. de elect. Bald. in l. si
3 testamentum. in princ. C. de testa. cum simil. vt tradit Alex. in l.
quanquam. in prin. C. de testa. mi. ideo confirmatio Pape, que
potest referri ad actum validum ⁊ inualidum, referri in dubio
4 debet ad validum[4]: vt not. Ant. de Bu. post Inn. ⁊ Jo. And.
in c. dudum. de deci. Bal. in l. bonorum. C. qui admi. Alex. in d.
l. quanquam. ⁊ in l. more. ff. de iurisd. om. iud. ⁊ cons. lx. visa legiti-
matione. lib. ij. ⁊ idem Alex. cons. ccxv. nec arguendi. in vij. arti.
8 eo. li. ij. † De certa autem scientia[c] Pape constare dicitur, qn̄
c exprimitur[5], vel etiam si ex narratis colligitur, vt Abb. hic di
5 cit. Primo quando exprimitur, hoc clarum est: vt not. per glo.
fi. in cle. ⁊ si principalis. de rescr. ⁊ idem not. Abb. in c. examina-
ta. in fi. de confir. vti. vel inuti. Alex. cons. xxxix. lib. iiij. facit tex.
in c. si motu proprio. de preb. in vj. vbi motu proprio fieri dici-
tur, quando exprimitur: ⁊ dixi in c. j. de confirma. vti. Secundo
quod Abb. dicit idem esse, si certa scientia ex narratis compre-
hendatur: ⁊ idem Abb. in c. ad hec. circa fin. de rescr. ⁊ in c. non-
nulli. in prin. eod. tit. de rescr. Facit gl. in c. pastoralis. §. preter-
ea. in ver. ex certa scientia. de offi. dele. ⁊ in cle. j. de iud. in eodem
verbo. cum si. vt late tradunt Mod. hic: ⁊ idem Imo. in l. qui-
dam consulebant. ver. item aduerte. ff. de re iud. in cle. ij. in fi. de
rescr. cum si. vt scribit Fran. de Curte cons. lxv. super premissa.
⁊ idem Are. in l. potest quis. de vul. ⁊ pup. Et ista cōclusio com
probatur. Primo, quia quando inseritur tenor rei confirman-
de, dicitur confirmatio fieri ex certa scientia: vt est tex. in c. pen.
de confir. vtili. vbi dictum fuit. Ergo patet pro precise non re-
quiritur quod exprimatur de certa scientia: ideo sufficit quod
ex narratis colligatur, sicut ex tenore rei confirmande collegi-
tur. Secundo hoc idem ratione confirmatur: quia in hoc solū
voluntas, ⁊ intentio Pape rescribētis attenditur: vt no. Inn.
in c. cum ecclesiastice. s. eod. cum si. vt dixi ibi. Et in tali volun-
tate declaranda non est data forma: ergo sufficit, quocunque
modo colligatur. l. certum. ff. si cert. pet. Et videmus in testato-
re, cuius voluntas etiam ex coniecturis attenditur. l. licet Im-
perator. vbi Bar. de leg. j. l. cum anno. ff. de cond. ⁊ dem. Nec pre
dicte conclusioni videntur obstare plura, que in cōtrarium Mod.
adducunt hic, videlicet quod no. Bal. in c. j. ver. accidit de facto
per quos fiat inuestitura. Old. cons. cccxxv. thema questionis.
Cald. cons. viij. de rescrip. ⁊ cons. xxij. de regular. quia in dictis
similibus locis non negatur, quin etiam ex narratis certa scien
tia probetur: nec negari potest, per supra dicta: sed ibi vel non
erat aliquid expressum, nec etiam narratum: sed querebatur
solum an certa scientia probari possit testibus. Et ita Bald. lo-
quitur. in d. c. j. Vel agitur ibi de dispensatione, que in illis casi
bus ex certa scientia simpliciter non inducitur, sed clausula,
non obstante, vel cause cognitio etiam requiritur. Et subijcit
Ab. hic quod clausula, Ex certa scientia, equipollet clausule de
plenitudine potestatis, per gl. in c. ad hec. de rescrip. vbi etiam
9 Abb. cum si. vt ibi dixi. ¶ † Nota nono ꝙ vno concesso viden-
tur omnia similia concessa. Facit tex. in c. cum dilecta. de con-
10 fir. vti. cum si. vt ibi dixi, ⁊ in c. translato. de constit. ¶ † Vltimo
nota quod recōuentio est impugnatio, non defensio: ⁊ cui pro-
hibetur conuentio, etiam reconuentio prohibita videtur: quia
reconuentio est secunda conuentio, vt Abb. hic. Sed hoc dictū
non vr̄ verum: quia reconuentio admittitur in pluribus casi-
bus, in quibus conuentio prohibetur: vt no. in c. j. ⁊ ij. de mu. pe-
ti. ⁊ in c. at si clerici. in prin. de iud. Hic vero in excommunicato
non solum conuentio prohibetur, sed generaliter excommuni-
catus prohibetur stare in iudicio, nisi vt reus necessarius. c. in-
tellegimus. de iud. ideo reconuentio prohibetur: quia habet in
se impugnationē, ⁊ ex illa tanquam reus simpliciter non iudi-
11 catur. ¶ † Expeditis notabilibus, Abb. querit, si Papa ex cer
ta scientia causam committat suspectis iudicibus, an valeat
commissio, ita quod iudices recusari nō possint. Et ex his, que
Abb. dicit, tres conclusiones colliguntur. Prima est, quod re-
cusatio tolli potest in causa, que ab eius libera pendeat potesta
te[6]. Et idem Abb. dicit in c. ad hec. de resc. in c. ex transmissa.
de foro compet. ⁊ in simili no. Abb. in c. inter quatuor. in tertio
no. de maio. ⁊ obed. cum si. vt dicunt Moder. hic. Et hoc potest
exemplificari in beneficialibus, in quibus Papa liberam ha-
bet potestatem. c. ij. de preb. in vj. in fi. cle. j. vt lite pen. ⁊ in c. pro-
posuit. de concess. preb. vel in exceptione prescriptionis vel rei
iudicate, in quibus habet plenam potestatem, quia sunt a iure
positiuo introducte: vt not. Abb. in c. dilecti. j. co. cum si. vt tra-
dunt Mod. in c. que in ecclesiarum. in quinta declaratione, vt
12 dixi ibi, verāc. quintus casus est. ¶ † Secunda conclusio Abb.
d est, quod Papa non potest[d] tollere recusationem in his, in
quibus plenam non habent potestatem: ⁊ hoc sine causa intel-
ligitur: quia recusatio est de iure naturali. iij. q. v. c. ꝙ suspecti. ⁊
in c. secundo requiris. de ap. quod quidem tolli nō potest. §. sed
naturalia. Inst. de iure nat. Et sic in effectu secunda conclusio
a prima distinguitur: quia prima procedit etiam sine causa: se-
cunda intelligitur cum causa. Et quod recusatio tolli non pos-
sit, quia sit de iure naturali, etiam tenet Dom. in c. iudex. vers.
quero quid si est datus iudex. in fi. de offic. deleg. in vj. cum si. vt
tradunt Mod. hic: ⁊ idem late concludit Andr. Sicu. in tract.
de prestantia cardinalium. in iiij. q. secunde partis. Mod. hic
conantur tollere fundamentum Abb. ⁊ concludunt quod recu
satio non dicatur esse de iure naturali: quia illud dicitur de iu-
re naturali, quod competit brutis. j. dist. c. ius naturale. ⁊ Inst.
de iure natu. in princ. Non obstat tex. in d. c. quod suspecti. quia
dicitur ibi, quodam modo naturale. ⁊ sic proprie non videtur
de iure naturali: quia dictio, quodam modo, est nota impro-
prietatis. l. in suis. ff. de lib. ⁊ posthu. Non obstat quod dicitur
in c. secundo requiris. in fi. vbi dicitur quod ratio dictat ꝙ ini-
mici non debeant esse iudices. Nam licet de ratione naturali
tex. ibi intelligatur, non tamen sequitur ꝙ sit de iure naturali:
vt no. Bar. in l. si quis a liberis. §. si vel parens. ff. de lib. agn. vbi
Bart. dicit quod educatio parentum non est de iure naturali,
licet ratione naturali inducta sit. Et idem no. Bar. in l. omnes
populi. per illum tex. col. j. ff. de iust. ⁊ iure. Tenendo opi. Abb.
videtur ad hec posse responderi quod in ista materia ius natu
rale non ita stricte accipitur, prout competit etiam brutis.
Hoc patet in clem. pastoralis. in ver. ceterum. de re iud. vbi illa
defensio, que competebat, non erat immediate de iure naturali
sed de iure positiuo, ⁊ brutis non competebat: sed quia tendit
ad defensionem, ne innocens condemnetur, dicitur de iure na-
turali, ⁊ per Imperatorem tolli non potest. Et hoc idem veri-
ficatur in recusatione, que respicit defensionem legitimam, vt
hic dicitur, ergo videtur de iure naturali. d. cle. pastoralis. Nec
obst. ꝙ ille text. loquatur vbi agitur de suspicione mortis, que
irreparabilis est, vt dicunt Mod. hic: quia ratio defensionis,
que ibi consideratur, generalis est: ⁊ quia tex. in d. ver. ceterum.
dicit illud habere locum presertim in illo crimine ita graui:
ergo generaliter videtur habere locum etiā in alijs: quia dictio
presertim, includit, sicut dictio, maxime. c. ex literis. vbi glo. de
homicidio. Finaliter tamen opinio verior videtur contra
Abb. quod recusatione remota causa cōmitti potest suspectis:
vt tenet glo. in l. apertissimi. in ver. recusare. C. de iud. Spec. tit.
de recus. §. j. vers. quid si sit. facit glos. not. l. eos. in princip. ⁊ ibi
Bald. C. de appell. cum si. vt tradit Perusin. in c. postremo. de
app. ⁊ Mod. hic. Et ista est communis opi. vt Abb. fatetur in
c. ad hec. Et hoc ratione manifesta comprobatur: quia licet tol
latur recusatio, non tamē defensio absolute tolli videtur: quia
superest remedium appellationis ab iniqua sententia iudicis,
qui non potuit recusari, vt est text. qui considerat istam ratio-
nem in l. j. in fine, ff. apud eum, a quo appellatur. Opin. Ab. sal-
uari potest in iudice suspecto propter inimicitiā manifestam:
vt And. Sicu. concludit in c. ex transmissa. de fo. comp. Et hoc
probari vr̄ in d. cle. pastoralis. ver. notorium quoq. vbi citatus
coram inimico comparere non tenetur. Nec talem defectum
Imperator tollere potest, vt ibi dicitur. Et ad hoc etiam facit,
quia videmus quod licet in crimine simonie, ⁊ lese maiestatis,
testes, ⁊ accusatores inhabiles, ⁊ suspecti admittantur, excludū
tur tamen inimici. c. licet Heli. ⁊ c. per tuas. de simo. ⁊ quia com
mittere causam inimico, in effectu est committere quod faciat
iniustitiam: quo casu non valet statutum: vt no. Bar. in tracta.
qui sint rebelles. in ver. mille librarum. Hoc enim contineret
peccatum: vt per Inn. in c. quia plerique. de immu. eccl. cui pec
cato etiam Papa subijcitur. ⁊ not. Host. Anto. de Bu. ⁊ doct.
in c. magne. de voto. Et allegata s. in cōtrarium procedunt qn̄
iudex esset suspectus absque inimicitia manifesta, prout loqui-
13 tur text. in d. l. j. in fi. ff. apud eum, a quo appel. ¶ † Tertia con
clusio Abb. est, quod in recusatione que ex causa remoueri po-
test, in dubio causa presumitur. In quo aduertendum est: quia
ista conclusio de plano procedit, tenendo communem opinio.
quod recusatio absolute tolli possit. Sed attenta opin. Abb. ꝙ
non possit tolli sine causa, ista conclusio non videtur vera: quia
ex quo non potest sine causa, vt Abb. dicit, de tali causa conte-
e stare debet[e] adeo quod non statur assertioni eius, qui actū fa-
7 cit quando sine causa illud fieri non potest[7]: vt nota. per gloss.
in l. si donatione. C. de collat. ⁊ not. Bartol. per illum text. in l. si
forte. ff. de castren. pec. cum simi. vt dixi in c. que in ecclesiarum.
14 de constitutio. † Secundo Abb. querit an excommunicatus,
qui est in iudicio vt reus, petere possit vt pro eo sententia ab-
solutoria feratur. Et Ab. in effectu contra Antonium de Bu-
trio concludit quod non: quia in iudicio nihil petere potest. c.
intellegimus. de indic. Et pari ratione excommunicatus non
potest instare contra actorem, vt causa expediatur iuxta auth.
qui se

qui semel.C.quomodo,⁊ quando iudex.quia solum stare potest in iudicio,quatenus ab actore stimulatur, ne ex malitia reportaret commodum,que ratio cessat isto casu. Mod.hic sequuntur opin. Abb.per text.in c.solet.de sentent.excommunic.in vj. dum ibi dicitur:in ceteris,que vt actor in iudicijs attētauerit, interim euitetur.Ex quibus verbis videtur quod excommunicatus repellatur non solum si sit actor verus, sed etiam si sit similitudinarius. Et iste saltē videtur similis actori in eo, quod petit pro se ferri sententiam.Et fuit ista inductio Are. in c.intelleximus.de iudic.Et ad hoc etiam adducunt dictum Pau. de Castro in l.libertus.§.ff.de in ius vocan.vbi tenet excommu-
8 nicatum intentare non posse [g] remedium.l.diffamari.C.de inge.manumiss.Et dicunt quod in isto consideratur defensio necessaria,prout in clem.j.de homic. ⁊ quod ita fuit pronunciatum in Rota de consensu omnium. Mihi tamē verior videtur opi. Anto.de But.quia in isto casu duo cōcurrunt.Ex quibus tolluntur omnia allegata in contrariū.Primo,quia iste fuit specialiter citatus:⁊ ita videtur reus necessarius:vt no.Innocen. hic,⁊ infra videbimus. Secundo,quia petit se absolui, ⁊ nihil petit sibi adiudicari. Unde in hoc reus videtur, ⁊ nullo respectu actor dici potest.Et per hoc non obstat quod Abb.dicit,quod excommunicatus nihil petere potest:quia verum est,si petat vt actor sibi aliquid dari,vel fieri:sed hic petit solum se absolui: ⁊ in tali absolutoria tractatur de defensione, que excommunicato permittitur.Et de hoc videtur tex.hic,in ver.porro.Et non videtur vera responsio Abba.quod intelligatur de absolutione ab excōmunicatione:quia in tali absolutione etiam vt actor excommunicatus admittitur.c.j.de rescrip.in vj.Et tex.hic loquitur de absolutione,in qua excommunicatus tātum vt reus auditur.Ideo videtur loqui de absolutione, eius,quod ab eo, per actorem petebatur. Et hoc patet,quia tex.cōsiderat duos casus contrarios.Primus,quando absolui debet, ⁊ potest instare quod absoluatur,vt textus dicit. Secundus,quando cōdemnatur excommunicatus, ⁊ dicitur quod appellare potest. Ut ergo secundus casus condemnationis cōtrarius sit absolutioni,de qua in primo casu loquitur, intelligi debet de absolutione a petitione. Non obstat quod excommunicatus instare non potest quod causa expediatur,secundum authen.qui semel.quia contrarium tenet Aretin.pluribus rationibus in d. c.intelleximus.Sed dato quod verior esset opin.Abbat.prout etiam tenet in d.c.intelleximus, respōderi potest quod ibi non constabat de meritis cause: ideo excommunicatus non potest instare,nisi molestetur.Hic vero de meritis cause constat,⁊ tantum superest quod sententia feratur, ⁊ iudex illam ferre tenetur.l.de qua re.ff.de iudic.Et nihil obstat quin ipse petere possit,vt pro eo absolutoria feratur.Non obstat quod nō sit stimulatus,quia imo stimulatus videtur, ex quo a principio citatus fuit,⁊ comparuit tanquam reus,⁊ nunc etiam vt reus comparet:quia solum petit absolui:⁊ in hoc nullam habet similitudinem cum actore:⁊ ideo nō obstat tex.in d.c.solet.Preterea tex. ibi videtur loqui in actore vero,⁊ illa verba, vt actor,exprimūt veritatem,⁊ referuntur ad regulam communem, que habetur in d.c.intelleximus.quia textus ibi circa hoc nihil voluit innouare.Non obstat quod dicit Pau.de Cast.quia in casu l.diffamari.actor videtur,quia prius ipse venit ad iudicium : non sic in ista questione,in qua fuit primo citatus:⁊ reus dicitur necessarius,secūdum materiam,de qua agitur hic. Et per hoc non obstat simile de cle.j.de homic.quia in casu nostro, defensio necessaria est,propter citationem prius factam: ⁊ precise non requiritur illa defensio necessaria,que in facto consistit,de qua loquitur tex.in d.cle.j. ¶ In glos.j.ibi: ignoscendum est illi, qui prouocatus voluit se vlcisci . ista ratio in ꝑposito adaptari nō potest:quia secundum boc excōmunicatus posset actorem re-
15 conuenire:cuius contrarium hic in fine dicitur. ¶ † In ea.gl. ibi:quicquid facit,ad sui defensionem facit. Abb.hic declarat quod reus in probando exceptionem actor efficitur: quia illā probare tenetur.l.in exceptionibus. ff. de probat. Non tamen proprie actor dicitur, quia nihil petit sibi dari,vel adiudicari. ⁊ text.in d.l.in exceptionibus.non dicit quod reus actor efficiatur, vt Abb.inquit,sed dicit quod fungitur vice actoris, quia grauatur onere probandi , quod regulariter actori incumbit, vt dictum fuit s.in rubr. Et ad hoc etiam facit:quia licet reus conuentus petat super petitis perpetuum imponi silentium, non tamē actor efficitur:nec propter hoc onere probandi grauatur:vt no.Ant.de But.in c.in presentia.ver.verum.in secundo notabi. de probatio. Et quia ad iudicandū reum,vel actorem,principium cause inspicitur,vt not.per glo.in c.ex insinuatione.de procurato.per gloss.iij.facit text.cum glos.in c.significauerunt.infra eodem. Ex quo confirmatur quod dictum est in questione precedenti,quod licet reus petat se absolui,nō tamen debet actor iudicari. ¶ Successiue ad declarationem materie Abb.duas questiones prosequitur.Prima,quando excōmunicatus vt reus possit esse in iudicio in causa principali.Secunda,quid in causa appellationis. Circa primā questionem late insistit: ⁊ ex dictis eius plures conclusiones colliguntur.
16 Prima, quod † excommunicatus potest esse in iudicio, si sit reus necessarius. Dicitur autem necessarius ille, qui specialiter vocatur ad iudicium,vel ille,contra quem actio expresse dirigitur.Et ad hoc est dictum Innoc.hic, quod communiter allegatur.⁊ Bart.sequitur in l.cum mulier.ff.soluto matr.in l.de pupillo.§.seruo.ff.de ope.no.nunciat.cum concordant.vt tradit ibi Alegand.⁊ idem Bald.in l.j.§.Offilius.ff.ne quis eum. Dominic.in c.vt circa.§.j.de elec.in vj.Ro.consil.ccxij.res ista. cum simil.vt prosequuntur Mod.hic. Et ista conclusio procedit in citatione nominatim facta,prout loquitur Innoc.hic,⁊ Bal.in l.ij.circa fin.C.de pact.⁊ in l.fi.ver.differunt tamen.C.de edicto diui Adria.tollen.Secus si facta sit citatio generaliter: vt dicit Inno.hic,⁊ notat Paul.de Castro in l.libertus.§.ff.de in ius voc.facit text.in c.exhibita.s.de iud.⁊ idem sequitur Innocen.in c.dilecti. infra eod.circa fin.⁊ Mod. hic. Sed tamen Bald.⁊ Imo.hic,talem differentiam non admittunt.Pro cōcordia distingui potest quod aut sunt plures generaliter citati,qui tamen certi sunt:puta omnes legatarij, de quibus constat in testamento.Et perinde videtur, ac si essent nominatim citati:quia tantum operatur genus, sicut species.l.si duo.ff.de administr.tuto.ex quo in hoc non est data forma. Aut citatio fuit facta generaliter per edictum de quocunque,qui contradicere velit: ⁊ tunc non dicitur reus necessarius ille, qui comparet virtute talis citationis:quia intentio actoris incerta est, ⁊ ad certas personas non dirigitur. Secundo predicta conclusio procedit,quando quis nominatim citatus fuit simpliciter:
f secus si dicatur,si sua putauerit interesse [f] : quia tunc videtur reus voluntarius, ⁊ non cogitur comparere, si non velit. Et not. Pau.de Cast.in d.l.libertus.in fi.⁊ Roma.in l.de pupillo. §.si seruo.in fine,de operis noui nuncia. cum simil.vt dicunt Moder.hic.Sed Alegan.in d.§. seruo. videtur tenere contrarium, dum inquit quod si citatus probet de suo interesse, erit conditio purificata: ⁊ sic pure reputabitur citatus. Et ad hoc facit,quia paria sunt quod dispositio sit pura,vel conditionalis conditione purificata.l.fina.§.j.vbi Angel.de vulga.⁊ pup. Mod.tamen hic tenent primam opi. pro qua adducunt quod notat Bald.in l.testamenta.C.de testamentis.vbi inquit,quod talis citatio conditionalis potest fieri de clerico per iudicem secularem. Et idem Angel.in l.j.§.hec stipulatio.ff.si cui plus, quam per leg. falci. Nam si probato interesse esset reus necessarius,talis citatio facta de clerico,non valeret.Per hoc tamen Moderni non respondent ad argum.Alegan.quod purificata conditione citatio remanet pura. Ideo aliter dicēdum est: ⁊ dico quod licet citatus probet de interess,non tamen dicitur reus necessarius:quia non fuit citatus sub cōditione, si eius intersit:sed,si sua putauerit interesse:⁊ sic cōditio ad voluntatem citati reducitur:⁊ sic in effectu citatus videtur,si voluerit:ideo dato quod probet de interesse,tamē voluntarius dicitur:quia conditio non refertur ad veritatem interesse, sed ad voluntatem citati,⁊ ad illud,quod putauerit citatus: ⁊ videtur quedā requisitio,que fieri potest,etiam incasu,in quo citatio fieri non queat:vt not.tradit Ant. de Butr.⁊ Abb.ibi,post Innoc.in c. cum nobis.de electio.Secundo Abb.concludit in ver.tene ergo.quod etiam reus necessarius dicatur,quando in iudicio cōparet ꝓ suo interesse,quod ex actu iudiciali ibi infertur:vt patet in appellatione,in qua non vexatur excommunicatus per iudicem:sed admittitur,solo preiudicio sententie. Et ista conclusio Ab.dupliciter potest intelligi.Primo in appellatione, quando fuit lata sententia contra ipsum excommunicatum: ⁊ tunc clarum est,quod appellare potest ⁊ appellationem prosequi.c.fina,infra eo.Et isto casu videtur loqui Ab.dum eius dictum refert ad supra dicta per Inno.qui loquitur,quando fuit nominatus ille,de cuius preiudicio agitur. Secundo intelligi potest de appellatione interposita a tertio excommunicato ꝓ suo interesse,prout loquitur Anton.de Butr.hic.versic.ex his deciditur.quem Abb. hic refert . Et tali casu non videtur verum,quod excommunicatus, vt tertius venire possit ad causam pro suo interesse: quia voluntarie venit: ⁊ licet agatur de preiudicio eius,non est curandum:sicut non curatur , quando excommunicatus spoliatus sit, qui restitutionē tamen petere potest.Et ita dicit Imo.in c.fi.§.eod.⁊ Moder.hic sequuntur. Hoc simile de excommunicato spoliato, non videtur bene procedere:quia in casu isto agitur de remouendo preiudicium futurum: quod facilius fieri potest: in restitutione agitur de remouendo preiudicium illatum:arg.l.patre furioso. de his,qui

sunt sui, vel alieni iur. ⁊ in restitutione, quam excommunicatus petit, vt actor videtur illam petere, ex quo petit sibi aliquid fieri. Sed in casu nostro videtur comparere vt reus, ne preiudicium sibi inferatur. Item excommunicatus spoliatus poterit restitutionem petere post absolutionem. Non sic in tertio excõmunicato, cui sentẽtia preiudicaret, ⁊ preiudicium esset irreparabile: quia transiret sententia in rem iudicatam, vt Abbas ipse inferius ad aliud propositum dicit. Placet tamen opin. Imo. quod tertius excommunicatus pro suo interesse nõ admittatur, quia ex quo non est reus, non potest stare in iudicio. c. intelleximus. de iudi. Et dum Imo. ⁊ Mod. dicunt non esse curandum de preiudicio, considerandum est: quia aut sententia lata cõtra alium preiudicat ratione aliqualis presumptionis, prout est regulariter: ⁊ non videtur quod excommunicatus propter hoc admittatur, contra regu. d. c. intelleximus. argumen. l. scio. ff. de in integrum restitutio. Aut talis sententia preiudicaret in totum, prout est in aliquibus casibus: vt no. in l. sepe. de re iudica. in c. pen. de re iu. ⁊ non videtur quod excommunicato preiudicet: quia tempus appellandi non currit, ex quo ipse agere non potest, licet eius culpa hoc contingat. capi. quia diuersitatem. de concessione prebend. ⁊ infra videbimus.

17 † Tertia conclusio Abbatis est quod in actu extraiudiciali, si excommunicatus grauatus sit, non auditur, etiam si petat restitutionem. Et ratio secundum Abbat. videtur, quia in actu extraiudiciali preiudicium quod infertur, reparabile est: quia habita absolutione agere poterit. Non sic in iudicio: quia si non audiretur, sententia transiret in rem iudicatã. Sed ista ratio diuersitatis non satisfacit: quia etiã in iudicio si non admitteretur, sententia non transiret in rem iudicatam: quia non valenti agere tempus non currit. l. j. in fi. C. de anna. except. ⁊ c. quia diuersitatem. de concess. preben. ⁊ habita absolutione posset agere, sicut in actore excommunicato contingit. Ideo ratio planior videtur, quia in reo sententia in eum lata transit in rẽ iudicatam, si non appellet, quia appellare potest: extra iudicium vero excommunicatus grauatus non auditur: quia tantum vt reus excommunicatus admittitur. d. c. intelleximus. ergo petendo restitutionem nõ debet audiri, quia venit vt actor,

18 ex quo ad iudicium primo ipse prouocauit. † Et ex ista tertia conclusione Abb. infertur quod excommunicatus agere possit contra debitorem fugitiuũ: licet secus sit ſm Ab. si res sit tẽpore peritura: quia excommunicatus non admittitur, vt finaliter Abbas concludit hic. Sed ista differentia non videtur habere rationem diuersitatis. Ideo considerandum est, quia videtur, quod neutro casu excommunicatus admittatur, contra regulam d. c. intelleximus. de iu. vbi excõmunicatus agere non potest: ⁊ in istis casibus adeundo iudicem actor vĩ: ⁊ preiudicium solum consideratur, qñ excommunicatus est reus necessarius. Quod tamen dictum est de fugitiuo, saluari potest in captura extraiudiciali: quia extraiudicialia non sunt prohibita excommunicatis, vt not. in capi. veritatis. de dolo, ⁊ contuma-

19 cia. † Et subijcit etiam Abbas hic, quod si excommunicatus

g de facto admittatur, prescriptio [g] non interrumpitur [9], se-

9 cundum Hostien. in c. significauerunt. infra eod. Abb. ipse dicit quod hoc coram ordinario verificari non potest: quia valet iudicium. c. j. de exceptio. Sed ad hoc respondetur quod Hostien. loquitur quando excõmunicatus de facto admissus fuit, prout etiam Abbas refert: ideo intelligitur, quando oppositum fuit contra excommunicatum: ⁊ non obstante exceptione, de facto insistit. Et non obstat text. in c. j. eod. titu. in vj. quia lo-

20 quitur, quando oppositum non fuit. † Ultimo in ista prima questione principali Abbas querit an excommunicatus petere possit restitui sibi tenutam datam propter eius contumaciã aduersario. In quo Bar. distinguit, vt Abb. refert: sed ipse indistincte concludit quod restitutionem tenute petere possit, quia est stimulatus ex facto iudicis: ⁊ sic videtur reus necessarius: sicut quando reus grauatus in iudicio appellat, vt defendat se aduersus sententiam. c. fina. infra eodem. Sed istud simile non videtur bene procedere: quia sentẽtia, a qua appellatur, nõ habuit executionem: ⁊ grauatus stimulatur ab illis decem diebus qui dantur ad appellandum, ⁊ ipse appellans est reus. Sed in tenuta non est sic: quia iam habuit effectum, ⁊ iste effectus solum petitur reuocari: ideo vt actor videtur hoc petere. Unde verior est opinio Barto. declarando latius vt dixi in c.

21 intelleximus. de iudic. † Uenio ad secundam questionem principalem: quid in causa appellationis, in qua Abbas primo cõcludit quod excommunicatus appellare potest, etiam si actor originarius sit: quia ad actum appellationis stimulatus venit ex sententia. c. significauerunt. s. eod. Sed ista conclusio dubi-

b tabilis [h] videtur, quia si reus condemnatus sit, appellare potest: quia est reus a principio: ⁊ quia nihil petit sibi dari, vel fieri: sed solum quod absoluatur. Ita ergo econtra videtur quod si actor succumbit, non videtur quod possit appellare: ⁊ quia illa appellatio tendit ad hoc vt consequatur quod petit: ⁊ sic in effectu actor videtur. Non obstat quod sit stimulatus propter sententiam: quia illa sentẽtia non facit illum reum, ex quo ipse omnia fecit ad istud effectum vt consequatur quod petit. Non obstat text. in cap. significauerunt. quia intelligitur in reo, secundum Hostien. ibi, de quo videbimus ibi. Et dum Ab. equiparationem facit, dicẽs quod semper excommunicatus potest appellare eo casu, quo non excommunicatus potest: ista equiparatione non videtur vera: quia tertius, de cuius interesse agitur, appellare potest. Et hoc tamen non permittitur excommunicato: quia non videtur stimulatus: vt s. dictum fuit. Et ad hoc etiam facit quod Abb. hic dicit de appellato excommunicato, qui non potest prosequi appellationem appellante negligente: ⁊ tamen appellatus non excommunicatus potest. c.

22 oblate. de appell. † Secunda conclusio Abb. est, quod excommunicatus ad appellationem mere extraiudicialem non admittatur: quia illa habet vim conuentionis. c. cum sit. de appel. Secus est in appellatione mista, puta in eo, qui appellat ab executore volente alicui prouidere de beneficio. Talis enim appellatio mista dicitur: quia interponitur ab executore, qui vice iudicis confert, cum habeat iurisdictionem: ⁊ ideo participat de iudiciali, vt not. Dom. in c. j. §. j. vers. nota vnum incidenter. c. tit. in vj. ⁊ ibi in ver. quid de appellatione extraiudiciali. sequitur predictam distinctionem: ⁊ idem Perusi. in c. bone. in xj. q. de appella. Non obstat quod in appellatione, que ab executore interponitur, non videtur appellans stimulatus: ideo excommunicatus non deberet admitti: quia satis est stimulatus ex facto executoris, a quo grauatur intuitu iurisdictionis. Ita dicit Perus. in d. c. bone. ⁊ Abb. in c. dilecti. in fi. de maior. ⁊ obed. Sed certe grauamen illatum extra iudicium non facit reum necessarium: vt patet in spoliato, qui agere non põt: ⁊ quia etiã excõmunicatus non appellat, licet grauatus sit iudicialiter, vt tertius pro suo interesse non admittitur, vt s. dictũ fuit. Ideo concludendum vĩ quod cõmunis opi. intelligatur, qñ excõmunicatus citatus fuit ab executore pro suo interesse: qa tũc reus necessarius videtur. Non obstat si dicatur, quod tali casu appellatio esset iudicialis: vt no. Innoc. in c. ad dissoluendum. de despon. impu. Dom. in d. c. j. §. j. ver. noto vnũ. Peru. in d. c. bone. Car. in d. c. dilecti. vbi Abb. in fi. refert, ⁊ Mod. hic, quia respondetur, quod imo talis appellatio dicitur mista: quia ab actu extraiudiciali interponitur, videlicet a collatione. c. consultationi. de app. in vj. ⁊ facit tex. in c. j. de app. ⁊ quod ibi Abb. ⁊ doc. dicunt per illum tex. Tertio Abb. concludit contra Inn. hic, ꝙ ille, q extraiudicialiter appellauit, superueniente excõmunicatione, post modũ indistincte repellit: quia appellãs tali casu vĩ tenere locum actoris, qui non admittitur, si excõmunicatus sit. c. intelleximus. de iud. ⁊ quia iudicium, licet inchoatum sit, tñ impedit ab excommunicatione superuenieñti. c. exceptionem. j. eo. Et ad hoc facit, quia res deuenit ad eũ casum, a quo incipere nõ possit, iuxta tex. qui habetur in l. si sub vna. §. j. in l. pluribus. §. ⁊ si placeat. de verb. obl. ⁊ maxime propter vitiũ persone. l. si in metallum. ff. de his, que pro nõ scrip. Sed tamen non videtur recedendum ab opin. Innoc. que communiter approbatur. Pro qua facit, quia ex quo iste iam est in iudicio, ⁊ propter grauamen illatum causa delata est ad superiorem, videtur tractari de defensione, ne repellatur ab appellatione inchoata, quam prosequitur vt reus, ex quo nihil petit sibi adiudicari, sed solum quod grauamẽ remoueatur. Et per hoc non obstat tex. in c. exceptionem. j. e. quia loquitur in actore, qui aliquid consequi intendit: quo casu est actor naturalis, ⁊ verus. Non sic videtur in casu nostro: quia solum intendit grauamen remouere. Non obstat quod a principio voluntarius venit, qa a principio non erat excommunicatus, ⁊ excommunicatio superueniens nõ debet repellere illum, qui in veritate sit reus naturalis, qui omnia facit ad defensionem, vt s. dictũ fuit in prin. gl. Et quia tempore superuenientis excõmunicationis vĩ reus necessarius, cum teneat prosequi iudicium inchoatũ. authenti. qui semel. C. quomo. ⁊ quan. iud. Et ad hoc facit text. secundum communem intellectum in c. significauerunt. j. eo. vbi actor appellare potest, licet excommunicatus sit, considerato statu cause, in quo reperitur tpe appellationis interposite, non attento principio. Ergo ita videtur in proposito, quod inspiciat statut cause, in quo reperit tẽpore excõmunicationis superuenientis: ⁊ quia videtur iste casus mistus: nã vere, ⁊ naturaliter iste dicitur reus: qa nihil petit, ꝙ sibi acquirat, sed solum vult grauamen a se remoueri: actor vero accidẽtaliter videtur, quia prius ad

iudicium

iudicium prouocauit. Unde in tali casu mixto preualet causa naturalis.l.iij.§.ɀ habet.ff.de tute. Et ista ratio saltem videtur procedere post incohatum iudicium, prout agitur in questio-
23 ne nostra hic.†Successiue Abb.prosequitur an eo casu,quo excommunicatus appellare nequit,post absolutionem admitta-
10 tur[10]. Et eadem questio formari potest in facultate agendi in causa principali.Et breuiter conclusio est quod excommunicato,etiam iuste,non currit tempus, ex quo agere non potest:vt Abb.hic dicit post Ant.de Bu.ɀ idē Abb.in c.j.in ver. sed ego formo questionem.de prescr.per tex.in ca.quia diuersitatem.de concess.preb.Et adde Host.in sum.de prescr.in §.que res. circa fi.ver.patet ex predictis.vbi inquit ꝙ quādo quis nullo modo agere potest, prescriptio ei non currit:sed si agere potest cū difficultate,currit prescriptio,sed datur restitutio.Et sequit Do. consil.cxlij.pro intellectu.ɀ facit tex.in l.j.C.de anna.exce.Et in simili casu no.Abb.consi.cj.in questione que vertitur. lib.j.ɀ in consi.xxij.quidam Jo.lib.ij.Aret.consi.cj.in causa Georgij.Et sicut non valenti agere non currit prescriptio, ita nec illi, qui agere potest,sed scit se repelli posse per exceptionem compen-
11 sationis[11]:vt no.scribit Pe.de Anch.consil.v.pro parte notabilis. Predicta conclusio limitatur, nisi excommunicatus negligens fuit in petenda absolutione:quia tunc currit tempus, ɀ non restituitur,vt Abb.hic concludit,post Ant.de Bu. ɀ idē Bal.in c.j.in fi.de prescr.ɀ est glo.in c.quia diuersitatem.in ver. suspensionis.in fi.de concess.preb.quia non excusatur tanquam
12 impeditus ille,qui potest impedimentum remouere[12].Et not. facit c.fi.de elect.l.sed ɀ si per pretorem.§.j.vbi Bal.ff.ex quibus cau.ma.ɀ in l.quibus diebus.in prin.vbi Bald.ff.de cond.ɀ demon.cum si.vt tradunt Mod.in c.j.ɀ in c.ex transmissa.de preben.ɀ dixi in c.ex ratione.ɀ in c.cum sit Romana.in prin.de ap. ɀ idem Bal.in c.ne pro defectu.de elec.Et bene facit quod in simili casu no.Ro.consi.ix.ꝙ pars condemnata.in princ.Et per ista videtur ꝙ non recte loquatur Alex.consi.lviij.viso.lib.v.v-
13 bi voluit ꝙ contra tertium possessorē non currat prescriptio[13]: quia creditor agere non potest non facta excussione,authē. hoc si debitor.C.de pign.Nā cum ipse creditor possit remouere hoc impedimentū excussionis agendo contra principalem debitorem,videtur ꝙ currat prescriptio,per supra dicta.¶ In ea.gl. ibi,potius ad damnum.ɀ ad hoc facit,quia licet excommunicatus agere non possit,si tamen hoc tenderet in odium eius,excōmunicatus agere cogeretur:vt no.Inn.in c.exceptionem.j.eo. Bal.in l.nulla.circa fi.ff.de legib.Imo.in c.significauerunt.j.e. ɀ Jo.de Ana.in c.dura.de cri.falsi. Et gesta per excommunica-
14 tum valent in preiudicium eius[14],vt no.per gl.pe.in c.pro illorum.de preb.ideo excommunicatus tenetur dicere officium:vt per gl.in c.presbyterum.xxviij.di.ɀ gl.j.ɀ in c.illud.in ver. officia.de cler.excom.mi.cum si.vt dixi in c.intelleximus. in ij.not. de iudic.Et ad rationem glo. aduertendum est:dum inquit ꝙ non licet excommunicato tangere sacra:nam ista ratio etiā videtur habere locum in excommunicato minori excommunicatione:quia etiam repellitur a sacramētis.c.si.de cler.excom.mi. ɀ tamen ipse iurare potest,cum testificari non possit: vt not.in c.decernimus.de sent.excom.in vj.Mod.respondent quod iuramentum non est de sacramentis, de quibus habetur per gl. in c.veniens.de transa.Et hoc cōfirmatur:quia excommunicatus minori excommunicatione,licet excludatur a perceptione sacramentorum non tamen excludatur a participatione diuinorum:ideo potest missam audire,osculum pacis recipere,ɀ in ecclesia officiare:vt concludit Arch.Floren.in Sum.in tract. de censuris.in c.lxiij.vbi loquitur de effectu excommunicatio-
24 nis minoris.†Secundo dicunt Mod.ꝙ excommunicatus nō prohibetur ingredi sacra,vt per gl.fi.j.q.j.c.cui studet.Sed videatis Abb.qui tenet contrarium in c.responso. de sen.excom. Et quantum ad propositum nostrum de iuramēto,communiter omnes tenent ꝙ excommunicatus non possit iurare in fauorem suum:sed in odium bene teneatur iuramentum suscipere.Et idem Abb.tradit in c.quod in dubijs.de sent.excom.Et ex hoc inferri videtur ꝙ in casu c.pastoralis.j.eo.non esset stādum iuramento excommunicati in probando exceptionem dilatoriam in fauorem eius. Mod.[i] tamē hic contrarium dicūt: quia tale iuramentum accessorie venit ad defensionem,que excommunicato permittitur.Et ad hoc bene facit dictum Inn. in c.si vero.circa fi.de sen.excom.ꝙ Abb.refert hic.Sed tamen considerandum est quod hoc videtur verum:quia venit in consequentiam necessariam, que in casu nostro non videtur: quia licet excommunicato defensio permittatur,per rationem, que in tex.hic allegatur,talis defensio permissa videtur cum probatione ordinaria,que in exceptionibus requiritur. l.in exceptionibus.ff.de proba.Non autem videtur permissa cum illa prerogatiua,vt possit probari cum iuramento, ex quo iuramentum

25 fauorabile,excommunicato denegatur:vt per glos.hic.¶†In fine glos.conclusio est, quod excommunicato iniuste in primis communio restitui debet.Et idem tenet glos.in c.nullus.ij.q.ij. ɀ Specu.in titu.de poss.ɀ pet.§.fi.versi.xxj.ɀ Rota in deci. xiiij. de senten.excommu.in antiquis.cum similib. vt tradunt Modern.hic.Ex quo Abb.infert quod quis petere potest restitutionem iurium,que possideri non possunt, nec quasi possideri, sed quodam modo concernunt statum persone.Et idem Abb. in c.querelam.in fi.de elec.ɀ dixi in consi.cxxxvj.in causa reuerē-
26 di.†Secundo Abb.infert quod parochianus excipere potest, si ab eo decime petantur, quod priuatus sit exhibitione sacramentorum:vt Lapus alleg.lxvij.quoddam monasterium.Domi.in c.fi.de rest.spo.in vj.cum si.vt per Mod.hic.Et aduertēdum est:quia dum allegatur gl.in c.omnis Christianus.de cōsecr.dist.j.que dicit quod parochianus presbyter potest diuina officia ɀ sacramenta denegare, nisi dentur ei oblationes, limitatur,nisi presbyter parochialis possit querere sibi victum ma-
k nibus[k] ex honesto exercitio,per tex.in c.clericus victum.xcj. distin.Et ita Abb.dicit in cap.veniens.j.in iiij.notab.de testi.ɀ Mod.hic sequuntur.Sed ista limitatio nō videtur vera:quia licet clericus ex honesto exercitio victū sibi querere possit. d.c. clericus.ɀ no. in cap.j.de celeb.miss.non tamen dicunt illa iura quo ad hoc teneantur:ideo videtur quod a parochianis possit indistincte oblationes petere: quia qui altari seruit, de altari viuere debet.capi.cum secundum Apostolum.de prebend. Et facit quod not.in cap.episcopus.de prebend.ɀ in capi.postulasti.de elec.cum simi.vt dixi ibi in fi.Et tali casu oblationes sunt de precepto:vt not.Abb.in cap.causa.de verborum signifi.ɀ in
27 rubi.j.de paroch.¶†In glo.fin.conclusio est secundum gloss. quod excommunicatus conuentus non possit debitum cōpen-
l sare[l].Et in hac questione doct.vario modo loquuntur,ɀ articulus esset disputabilis.Nam pro opi.negatiua,quam tenet gl. que est communis,vt Abb.hic:videtur tex.in l.amplius.in fin. ff.rem ratam hab. vbi prohibitus petere,compensare non potest:ergo videtur quod compensando dicatur petere:ɀ talis petitio excommunicato prohibetur.ca.intelleximus.de iud.ergo etiam compensatio prohibita videtur.Et ita arguit Host.hic.
15 Ant.de Bu.[15] hic respondet ꝙ ibi consideratur effectus:quia ille,cui facta fuit promissio de non petendo,damnificatur ex tali compensatione,contra intentionem partium.Voluit dicere quod partes in tali pacto cogitauerūt de effectu liberationis a debito:ɀ talis effectus non habetur facta compēsatione:quia compensatio habet effectum solutionis: sed per hoc non dicitur agere vere, nec petere ille, qui compensat. Et ad hoc facit tex.ibi: petijsse eum videri.verbum enim,videri,est nota improprietatis:vt no.in l.nemo.vbi Bartol.ff.de in integrum restitu.in l.si duo.de acquir.hered.cum simil.Sed ista solutio,que communiter tenetur, dubitabilis videtur: quia non videtur verum,quod in d.l.amplius. solum consideretur effectus solutionis:quia tex.ibi expresse dicit,quod cōmittatur stipulatio,si lis contestata fuerit: quia post litem contestatam dicitur proprie petere:ɀ sic committitur stipulatio absque effectu solutionis.Et dum postea tex. infert ad compensationem ꝙ fieri non possit:quia compensans videtur petere:ɀ hoc proprie intelligēdum videtur:vt illatio facta de compensatione conueniat dicto precedenti,a quo infertur. Sed tamen defendendo cōmunem solutionem,considerandum est quod illa stipulatio committitur primo facta litis cōtestatione in iudicio vt ibi in prin. dicitur. Secundo etiam committitur ex solutione recepta extra iudicium: vt ibi etiam expresse dicitur,declarando, vt per Pau.de Cast.ibi:quia per solutionem contrafactum videtur intentioni partium, qua cogitauerunt de liberatione debiti: postea dicitur de compensatione,que etiam fieri nequit:ɀ talis compensatio non impeditur ex eo quod dicatur proprie petere ille,qui compēsat,vt supra dicebatur,sed quia reputatur soluere.Unde sicut ibi solutio extra iudicialis non potest fieri,ita nec compensatio: quia soluere,ɀ compensare,parificantur. l.si debitor.in fi.ff.qui potio.in pign.l.si peculium.§.j.ff.de statu lib. ɀ not.Pau.de Castr.consi.cccxxviij.quod Nannes ɀ Sorus. libro primo.Et hoc modo patet quod illud, quod ibi dicitur de compēsatione,nullo modo refertur ad principium legis, ideo non bene allegatur illa lex,quod qui non potest petere,non potest compensare:sed bene probatur,ibi quod si solutio prohibetur,etiam cōpensatio prohibita intelligitur.Secundo pro ista parte negatiua facit tex.in l.quoniam Alexādrum. C.de adul. vbi seruus,qui potest defendere,se contra dominum, nō potest vti exceptione lenocinij:quasi compensatiua contra accusatorem.Sed respondetur quod ille,opponit lenocinium,non propterea excusatur: lenocinium enim mariti ipsum onerat, non mulierem excusat,vt dicitur in l.ij.§.si publico.ff.de adulte.ɀ in

d.l.quoniã.& illa exceptio habet vim noue accusationis, vt not. Bar.in l.libertus.la j.& Alex.ibi.ff.de in ius voc.& tradit Tindarus in trac.de compen. Tertio, quia exceptio compensationis videtur reconuentio: vt no.in l.neque.C.de compen. vbi cõpensatio dicitur mutua petitio, que est reconuentio, c.j.& c.ij.de mut.pe.que quidem reconuentio excommunicato prohibetur, vt hic. Et hac ratione dicit Bald.in l.cum Papinianus. C.de sent.in fi.quod exceptio compensationis non potest opponi coram arbitro. Et idem Bal.in d.l.neque.in fi.cum si. vt tradunt Mod.hic,& Alex.consi.cxviij.tit.questionis.lib.ij.& cõsi.lxxxvj. super predictis.libr.v. Sed responderi potest quod compensatio, non dicitur reconuentio, saltem proprie: vt no.Bald.in d.l.cum Papinianus. Nam qui compensat, dicit se nõ teneri,& nihil petit: sed qui proponit reconuentionem, dicit petere.d.l.cũ Papinianus. Quarto arguitur, quia ille compensationẽ opponit, qui agere potest: sed excommunicatus agere non potest, ergo videtur quod compensare non possit. Sed dic non esse verum: quia etiam ille, qui non potest agere, compensare tamen potest, l.etiam.ff.de compen. Quinto, quia non veniunt in compensationem, que per exceptionem perimi possunt. l.quecunq;. ff.de compen.sed excommunicatus agere non potest: quia exceptione repellitur.c.j.eo.tit.in vj. Ergo videtur, quod compensare non possit. Sed respondetur, secundum Anto.de Bu.hic, quod text.in d.l.quecunque.loquitur in exceptione peremptoria, non dilatoria. Ista responsio videtur contra text.in l.quod in diem.ff.de compen. vbi patet quod etiam per exceptionẽ dilatoriam compensatio impeditur. Unde responderi potest qd text.in d.l.quecunq;.loquitur in exceptione, que respicit debitũ: ista vero respicit personam. Et iste sunt rationes, que communiter inducuntur. Sexto vlterius pro ista communi opi.induco text.in l.iij.ff.de compen.dum ibi dicitur, quod fuit necessaria compensatio: quia interest nostra potius nõ soluere, quam solutum repetere: & quia frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora: vt no.Bald.in l.fi.col.ij.in ij.q.C.de compens.vbi ponit rationem compẽsationis, que inducitur a lege. Sed ista ratio cessat in excommunicato qui non potest petere: ergo videtur quod compensare non possit. Et hoc confirmatur: quia in compensatione lex fingit solutum ab vtraque parte gratia breuioris manus: arg.l.singularia.ff.si cer.pe.sed fictio non potest habere locum, vbi veritas cadere non potest. l. qui ad certum.ff.loc. Cum ergo excommunicatus petere non possit, non potest videri quod sibi solutum fuerit: & quia compensatio fit, vbi nõ cadit interesse. Sed in isto casu agitur de interesse: quia ille, qui agit contra excommunicatum, non potest ab excõmunicato conueniri, nec reconueniri: ergo non videtur habere locum compensatio. Sed ad ista etiam responderi potest, quod procedũt habito respectu ad debitum ipsum, q peti possit: ita loquitur tex.in d.l.iij. Facit tex.in l.quod in diem.ff.de compẽ. & sic illa iura videntur procedere data habilitate persone. Secus videtur in casu isto, vbi persona inhabilis reperitur. Secũdo responderi potest quod ratio.d.l.iij.non videtur finalis, qd patet: quia debitum naturale compensari potest. d.l.etiam.de compens.& tamen non potest peti: & sic cessant rationes omnes que s.inducuntur pro parte negatiua, quam tenet Bar. in d.l. amplius.cum si.vt tradunt Mod.hic,& Alexã.in l.libertus.la j.ff.de in ius voc.& consi.xij.viso themate.lib.ij.& Nellus in trac. bannit.in prima parte secundi temporis, in quest.lxvj. Contrarium, videlicet quod imo excommunicatus opponere cõpensationem possit, tenent plerique quos Abb.hic refert,& ipse de equitate istam opi.sequitur, quam etiam tenet Bar.Brix.in q. cxix.queritur vtrum excommunicatus. Anto.de Bu.hic, cum simi.vt tradunt Mod.& Alex.in d.l.libertus.j.ff.de in ius vo.& Tinda.in trac.de compen.ver.nũc videamus. Et pro ista opi. adducitur primo, quia cum exceptio compensationis deducatur per viam exceptionis ad istum effectũ vt actor repellatur, hoc excommunicato permissum videtur, vt hic: & licet excõmunicatus consequatur debitum,& sic impugnare videtur, hoc venit in consequentiam,& non attenditur.l.j.§.j.ff.de autho. tuto. Sed responderi potest q excommunicato solum defensio necessaria conceditur, vt dicitur hic: & opponens compensationẽ non dicitur defendere: quia non negat neque impugnat debitum petitum: sed ex eo, q sibi debetur, ex alio capite vult equiparari actori, ideo impugnare videtur: & talis impugnatio nõ venit in consequentiam defensionis: quia ex alio capite insurgit: sicut est in reconuẽtione, que prohibetur excommunicato, quia habet impugnationem: & non admittitur illa ratio, q veniat in consequentiam: vt no.in ca.j.& ij.de mut.pet. Et per hoc tollitur etiam ratio Abb.dum inquit q opponens compensationẽ, facto aduersarij impeditur soluere: quia attenta tali ratione deberet excommunicatus posse reconuenire actorem: cum ius contrarium hic dicitur. Et pro ista parte etiam allegatur: qr iste casus cõpensationis mistus videtur, ideo in tali casu misto deberet admitti: arg.c.sacris.de sepul. Sed respondetur q cum excommunicatus non possit esse in iudicio: nisi vt reus necessarius casus mistus remanet sub regula. ca.intelleximus. de iudic.& quia causa prohibitiua preualere videtur.l.iij.§.liberti. ff.de suspe.tu. Et causa, que nocet inspicitur.l.quod si vir.ff.pro solut.& qr tex.in d.c.in sacris.fundatur, ne inferatur preiudiciũ alteri, qui non est in culpa: que ratio cessat in ipso excommunicato. Ultimo pro ista opi. Tinda.in loco s.alleg. rationẽ adducit, quam dicit inconuincibilem: qr compensatio fit ipso iure a lege.l.verum.l.si ambo.l.post ea quam.ff.de compen.l.fi.eod.tit. Si ergo compensatio facta sit a iure, videtur in effectu sublatũ debitum,& excommunicatus videtur q possit allegare cõpensationem factam a iure, per quam debitum extingitur, sicut si allegaret prescriptionem vel aliam defensionem, que sibi a iure competeret. Et ista non videtur noua ratio, sed eam ponit Albe.in iiij.parte stat.q.xcij.vbi inquit q excommunicatus compensando nihil petit, sed defensione facta a lege vtitur, ex quo ipso iure compensatio fit. Alleg.d.l.post ea quam.& in §. in bone fidei.inst.de act. Et hoc etiam refert Nel.in trac.banni.in prima parte secundi temporis, in q.lxvij. Sed etiam huic rationi videtur posse responderi, q verum est q ipso iure facta sit compensatio in casibus, in quibus compensatio admittitur: sed in excommunicato non videtur q compensatio habeat locum, ex quo ipse petere nõ potest: ar.in d.l.iij.de compen. Replicari tamen potest q compensatio respicit debitum,& respectu debiti facta videtur compẽsatio ipso iure: & qr etiam compẽsatio admittitur: licet debitum peti non possit.l.etiam.ff.de cõpen. Secundo respondetur q non videtur verum, q ipso iure fiat cõpensatio, nisi ab homine talis exceptio opponatur.l.ij.ibi: si paratus est compensare.ff.de compens. Bar.in l.j.ff.eo.& in l.quod dicitur.in fi.ff.de impen.& no.per glo.in l.rei iudicate.§.j.ff. sol. mat. Et opponendo in effectu videtur agere q excommunicato non licet. Sed replicari potest q opponendo non videt agere, sed declarare quod velit vti exceptione sibi competenti de compensatione ipso iure facta a lege, sicut in alia exceptione, que non prodest, nisi opponatur. Et sic ista opin. non solum de equitate, sed etiam de iure verior videtur: qr qui compensat, retinet.l.in restituenda.C.de pe.he.& retentio, defensio est.viij.dis. c.quo iure. Et hac ratione videtur q naturale debitum cõpensetur.d.l.etiam.de compens. Unum dicit Abb.notandum esse, videlicet dictum Inn.in c.si vere.de sen.ex.circa fi. vbi inquit q ille, qui agit contra excommunicatum, tenetur excommunicato omnia dare, ad que obligatur ex illo actu, pro quo agit, p istum tex.hic. Ex quo infertur sm Abb.post Jo.And.& alios, q excommunicatus non tenetur tradere rem venditã, nisi pretiũ sibi soluatur. Et per hoc limitatur quod dicitur hic de reconuentione, vt non habeat locum, quando reconuentio insurgit ex eadem materia. Et ita Are.dicit in c.at si clerici. in prin. c.de iudi. Sed tamen considerandum est: qr non videtur q excommunicatus etiam in eodem contractu possit reconuenire actorem: qr militaret ratio text.hic: sed excõmunicatus per viã defensionis cõsequitur id, ad q actor erat sibi obligatus. Nam actor, qui petit sibi tradi rẽ venditam, tenetur offerre pretiũ.l. Julianus.§.offerri.ff.de act.em. Et hanc exceptionẽ per viam defensionis excõicatus opponere potest. Et pro dicto Inn.in d.c.si vere.facit text.in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.ff.de

28 iureiu. †Successiue Abb.cõcludit post Ant.de Bu.& Jo.An. q fideiussor poterit obijcere exceptionem compensationis, dato q excommunicatus principalis illam obijcere nõ possit. Et conclusionem Abb.cõmuniter doc.tenent, vt late Albe.tradit in iiij.parte statu.in q.cxij.vbi post Jac.de Are. quẽ ibi refert, ita finaliter concludunt.& idem sequitur Nellus in trac. banni. in j.parte secundi tempo.q.lxvij. Sed tamen considerandũ est, q rationes, quas Abb.inducit, euitari possunt. Nam non obstat prima ratio, dum dicitur, q ius permittit fideiussori satisfacere de bonis debitoris.l.si procuratorem.§. si ignorantes.ff. mand. ergo pariter videtur q compensare possit: qr respondetur q arg.de solutione, procedit: qr ipse reus principalis habet potestatem soluendi, non sic videtur in hoc casu, in quo reus principalis non habet potestatem compensandi. Preterea, nõ valet in isto casu equiparatio de solutione ad compensationẽ: qr principalis potest soluere,& tamen non potest compensare, vt presupponitur. Et ratio manifesta videtur: qr in solutione excommunicatus grauatur: sed in recompẽsatione releuatur. Secundo non obst.quod fideiussor videtur habere causam onerosam: qr hoc non videtur verum, ex quo repetit a principali illud, quod soluit. Tertio non obstat quod exceptio personalis non dehet nocere fideiussori: quia in effectu nõ nocet, quia ipse habet

habet regressum contra reum principalem, si soluerit non opposita exceptione compensationis, qua reus vti non potuit. l. idemque. §. generaliter. ff. mand. Quarto non obstat quod excommunicatus prohibetur propter periculum excommunicationis. Et ista ratio cessat in fideiussore: quia hoc verum est, cõsiderata persona fideiussoris, sed respectu principalis, ex quo ipse excommunicatus prohibetur vt rubore suffusus inducatur ad correctionẽ. Ista ratio etiam procedit, si fideiussor prohibeatur compensare: quia facilius inducetur ad correctionẽ, ex quo videtur quod per directum, & per indirectum non potest compensationem obijcere. Quinto non obstat quod fideiussor potest omnes exceptiones reo competentes obijcere, etiã reo inuito. l. omnes exceptiones. ff. de exce. quia hoc verum est, quando reus ipse opponere potest tales exceptiones. Secus videtur in casu isto, in quo principalis prohibetur ipsam exceptionem compensationis obijcere. Vltimo non obstat, quod innocens propter nocentem puniri non debet. arg. c. sacris. de sepult. quia respondetur, vt dictum est, quod fideiussor ponitur in tali casu, ex quo hoc totum redundat in preiudicium principalis. Ideo probabilis videtur in ista questione distinctio quorundam, quos refert Anto. de But. hic, Albe. & Fel. in locis supra allegatis, quod aut reus principalis est soluendo: & fideiussor non possit talem exceptionem opponere: quia hoc resultaret in fauorem rei. Aut reus principalis non est soluẽdo: & tunc fideiussor compẽsationem obijcere possit: tunc hoc esset in preiudicium fideiussoris. Vltimo Abb. cõcludit contra Anto. de Butr. quod excommunicatus non potest implorare officium iudicis, vt declarat exceptionem sibi competere, actore non agente. Et idem in simili concludit Anto. de But. in capi. intelleximus. versi. nunquid autem. Et idem Abb. ibi. de iudic. quod excommunicatus non potest intentare condictionem. l. diffamari. C. de ingen. & idem Pau. de Cast. in l. libertus. j. ff. de in ius voc. quia tali casu reus voluntarius videtur ex quo non est stimulatus. Et ad hoc facit, quia actor dicitur ille, qui prius ad iudicium prouocauit, c. forus. §. actor. de verb. sig. Et in proposito no. Bar. in l. libertus. j. ff. de in ius voc. Et quia excõmunicatus solum potest esse in iudicio, quando conuenitur, ne habeat reportare commodum ex malitia. d. c. intelleximus. Reperio tamen Joan. de Ana. in c. dura. de cri. fal. videtur tenere cõtrarium in casu d. l. diffamari. & etiam in terminis questionis, de qua Abb. hic loquitur. Mouetur: quia excõmunicatus non prohibetur agere ad finem defensionis: quia appellare potest. c. fin. j. eo. & potest excipere: & tamen in exceptione actor reputatur. l. ij. ff. de except. Ita ergo videtur in casibus predictis: quia intentio principalis est ad defensionem & ab eo nihil petitur, quod sibi acquiratur, sed solum quod liberetur. Sed respondetur quod talis defensio in isto casu non est necessaria: ex quo de presenti non stimulatur, & solum permissa est defensio excommunicato, quando conuenitur vel hic textu nostro: & quando ipse appellationem interponit, vel exceptionem opponit quam probare tenetur: hoc totum facit tanquam reus necessarius: quia a principio conuentus fuit & requisitus.

Additiones.

1 Absurdo vitando. Et debent verba impropriari, ne sequatur absurditas. Alex. in consi. cxxv. in fi. lib. v. & vide Bal. in consilio clxiij. in prin. lib. j. & quod in interpretandis legibus, statutis, rescriptis, & alijs sit euitanda, vide Bald. in consi. lxxxvj. in fin. libro secundo.

2 Interpretatur. Et quod fiat extensio ratione absurdi euitandi: vide Joan. Chr. in l. si is qui pro emptore. numero 83. ff. de vsucapion.

3 Potestatis. Adde Gemi. in consi. xxxvj. Cald. in consi. viij. in tit. de rescr. Cur. Sen. in consi. xx. versicu. sed ad hoc respondeo. vbi no. amplia. & vide Aret. in consi. clxv. ver. circa secundũ dubium. & quod non presumatur, vide And. Sicu. in consi. xiij. lib. iij. & hoc presertim si actus potest sustineri de iure communi. vide Lancel. Galiau. in rep. l. Centurio. ff. de vulg. & pu. presumitur tamen, vti quando alias actus valere nõ posset: vt per Lance. Galiau. ibi. nu. 120. Fel. in c. j. §. de const. Dec. in consilio cclxxix. nu. 4. Pau. de Cast. in consi. ccccxiiij. lib. j.

4 Validum. Adde Dec. §. in rub. de confir. vti. vel inu.

5 Exprimitur. Vide Dec. in c. ad hec. de rescr.

6 Potestate. Vide hec omnia posita per eundem in c. ad hec. de rescr. in dubio tamen non videtur remota, etiã stante clausula, ex certa scientia, vel motu proprio, vel in legato de latere. Dec. in c. proposuit. in j. not. de appel.

7 Non potest. Vide §. in ca. preced. vbi dicit quod vbi requiritur, consilium est quod exprimatur.

Non posse. Vide eundem in c. intelleximus. de iudic. & infra eod. cap. in fin.

9 Non interrumpitur. Adde Joan. Franci. Balb. in tract. de prescription.

10 Admittatur. Vide Dec. in c. j. in ij. lec. de iudic.

11 Compensationis. Vide Jo. Fran. Balbum in tract. de prescrip. in ij. amplia. vbi plura alleg.

12 Remouere. Adde Dec. in c. j. in ij. lec. de iudic.

13 Prescriptio. Vide Jo. Franc. Balbum in trac. de prescrip.

14 Preiudicium. Idem in c. intelleximus. §. de iudic.

15 Anto. de But. Vide Dec. in l. fi. C. de eden. Sil. Ald.

a [redacted]

b Plenitudine. Dec. §. de off. deleg. c. quoniam Abbas.

c Scientia. Bal. per quos fiat inuest. in fi. in vsi. feud. Hippol. Marsi. in rub. de prob. Jas. l. iustitia. de iusti. & iure. Alex. consi. xj. nu. 2. lib. vij. vbi dixi.

d Non potest. [redacted]

e Constare [redacted]

f Interesse. Soc. tract. de cita. artic. 20. nu. 22. Hippo. Marsi. sing. cclxiij. Matth. Afflic. decisio. Neapo. ij. & decisio. xxxiij.

g Prescriptio. [redacted]

h Dubitabilis. [redacted]

i Nod. Scilicet Fel. & bene, quicquid Dec. hic dicat.

k [redacted]

l Henr. Bohic. decisio. Tholo. j. Guid. Pap. consi. cviij.

2 Diete debent computari a fine diecesis, & non a [redacted] tationis eius qui conuenitur.

3 Miliare ex quot passibus efficitur.

4 Citatus notorie vltra vnam dietam, an teneatur comparere.

5 Citatus vltra vnam dietam si non comparet, an processus sit nullus.

6 Dieta statuta de iure, an attendatur per terram, vel per mare.

7 Citatus vltra duas dietas, si nolit comparere, iudices autẽ velint venire ad locum, qui non distet vltra duas dietas, an possit declinare eorum iudicium.

Vm. Sũmatur, & diuiditur vt per Ab. h. † No. primo ibi: Treueren. archiepiscopo, quod causa etiam ordinario delegari potest. de quo in c. licet. in c. graue. de offi. ordi. Not. secundo quod ver. respondere. ponitur hic pro litigare. Quandoque tamen ponitur pro soluere: de quo dixi in c. j. in xj. fal. de iudi. in prioribus scriptis. † Not. tertio ibi: extra suã diecesim. quod a fine diecesis debent diete computari, & non a loco habitationis eius, qui cõuenitur. Idem probatur in c. nonnulli. in prin. vbi Abb. in vlt. no. de rescr. Et a quo loco dieta debeat computari, no. Abb. in c. ex parte B. de fo. compe. & in c. dilectus filius. ij. de rescri. cũ si. vt tradunt Mod. ibi. Hodie vero quis non debet trahi vltra vnam dietam. c. statutũ. §. cum vero. de rescri. in vj. Et hoc procedit etiam si esset locus parum remotus vltra vnam dietã, secundũ glo. in d. §. cũ vero. in ver. remotus. vbi Do. Nam illa dictio vltra, verificatur in minimo, vt not. per gl. in c. cum causa. de empt. que dicit illum tex. dum loquitur de venditione vltra dimidiam iusti pretij, habere locum etiam in modico excessu [1]. Et hoc not. Bal. in l. ij. ver. sed nunquid. C. de rescin. ven. cum si. vt Alex. scribit consi. cix. viso. lib. iij. Et dieta hic, de qua tex. loquitur, accipit pro itinere vnius diei: & in d. c. nonnulli. in prin. de rescr. in d. c. statutum. §. cum vero. & in ca. ex parte B. de foro compe. Alibi dieta accipitur pro loco domus, vbi quis moratur causa recreationis. l. equissimum. §. sed si edium. ff. vsufru. l. j. §. eodem autem tecto. ff. ad Silla. & in l. ligni appellatio. §. lignis. de leg. iij. Et quantum ad casum nostrum hic, dieta de iure terminatur pro viginti miliaribus [2] pro die. l. j. §. fi. si quis cau. in l. iij. ff. de verbo. sign. & per glo. in l. si cui. §. tam diu. in versicu. prestitit. ff. ex quibus cau. ma. Et hoc procedat, nisi aliter se haberet communis vsus loquendi in loco: vt no. per glo. in d. cap. nonnulli. in verbo, duas dietas. ibi per glos. in ca. cupientes. in verbo, commode. de elect. in vj. & in c. statutum. §. cum autem. in versi. dietã. de resc. in vj. Secundo quod dictũ est de viginti miliaribus in die, habet locũ in via terrestri: secus est in mariti-

ma, in qua dieta pro quinquaginta miliaribus terminatur: vt not. Bar. in tract. de insula. Paul. de Cast. in l. insule. ff. de iud.
3 Et in istis milliaribus, que in dieta computantur, † mille passus faciunt milliare. l. mille passus. ff. de verbo. signi. vbi glos. & gl. in l. j. ff. si quis cau. Et quinque pedes faciunt vnum passum: vt not. per glo. & ibi Bart. in l. iij. ff. de verb. signi. & idem Bart. & Ang. in d. l. j. ff. si quis cau. vbi etiam Angel. dicit quod quindecim digiti faciunt vnum pedem. Et ad hoc est glos. not. in c. sicut antiquitus. xvij. q. iiij. de his no. Floria. in l. vie. ff. de serui. rusti. predic. Quot autem leuce faciant dietam not. Abb. post
4 [redacted]
quod docto. communiter contrarium dicunt in c. nonnulli. in princip. de rescrip. Sed breuiter possumus considerare duos casus. Primus est, quando ex tenore citationis colligitur quod citatus sit vltra dietam: vt quia hic Papie conueniatur clericus Bononiensis. Et in isto casu conclusio Abb. bene procedit. Et in simili casu [redacted] ff. de indic. facit glo. in c. conuenior. xxiij. q. viij. cum [redacted] si duobus. de appellat. Secundus casus est, quando ex tenore citationis hoc non apparet: & tunc debet comparere, cum de notorio dubita- [redacted] de rescript.
5 † In se[redacted] nam dietam non compareret, processus esset nullus, per c. statutum. de rescrip. [redacted] citatus etiam expresse consentiret tra[redacted] non tamen valeret processus: vt not. voluit Card. consil. lxxj. seriatim in primo dubio. per text. in d. ca. statutum. in fin. vbi apponitur clausula decreti, & dicitur quicquid contra premissa, vel eorum aliquod, contigerit attentari, sit ipso iure irritum, & inane. Cum ergo vlterius procedat annullando consensus
4 partis nihil operatur [4], vt not. per glo. in d. c. statutum. in ver. committatur. & in c. dispendia. in versi. processus. cod. tit. de rescript. in vj. & quia consensus expresse solum operatur in casu. d. c. statutum. §. in nullo. Ergo secus videtur in alijs casibus, arg. l. cum pretor. ff. de iudi. in c. nonne. de presum. & quia dispositio. d. c. statutum. videtur fundata in communi vtilitate, vt dicitur in princip. ibi: pro communi vtilitate, ergo partes renuntiare non possunt. l. iurisgen. §. si paciscar. ff. de pact. not. in c. si diligenti. de fo. compe. Et ita concludit Mod. hic. Et hoc confirmatur, quia text. in d. c. statutum. in fi. vlterius procedit annullando, quo casu videtur dare formam in illo actu: vt est doctrina Bal. que approbatur communiter in l. j. ff. de liber. & posthu. Et quando aliquid pro forma requiritur renuntiari non potest vt not. Bartol. in l. de his. ff. de transac. in l. iubemus. C. de iudic. Et in tantum hoc procedit quod licet dispositio respiciat merum fauorem partium, tamen quando apponitur clausula decreti, renuntiatio fieri non potest: vt est casus not. in c. dilecto. versi. nisi. forte & ibi Abb. de prebendis. Sed durum admodū videtur quod reus, si velit & expresse consentiat quod vltra vnam dietam trahatur extra propriam diecesim, quod
5 non valeat processus [5]: quia in fauorem rei hoc statutum fuit.
a Si ergo reus expresse cōsentiat videtur quod fauori suo renūtiare potest arg. c. ad apostolicam. de regu. l. pen. C. de pact. Et actus, qui in fauorem alicuius annullatur, illo volente validatur: vt per glo. que communiter approbatur in l. & eleganter. in princip. ff. de dolo. & probatur in l. Julianus. §. si quis colludente. ff. de act. empt. Et specialiter in proposito facit tex. in c. nonnulli. in princip. de rescrip. vbi quia nō potest trahi vltra duas dietas per literas apostolicas, nisi de partium consensu impetrate fuerint: ergo videtur quod consensus partiū in hoc principaliter attendatur. Et ad hoc videtur text. in d. c. statutum. §. in nullo. de rescript. in vj. vbi de consensu partium potest index exire diecesim, in qua deputatus fuit, & procedere ibi, & valebit processus: ergo pariter videtur dicendum quod valeat processus, quando reus consentit quod vltra dietam trahatur. In vtroque enim casu solus fauor partium considerari videtur, cui partes, vt dixi, renuntiare possunt. Non obst. allegata in contrarium. Primo text. in d. c. statutum. in fin. quia quantum ad casum nostrum procedit quando partes non consentiunt: & tunc in fauorem partis processus annullatur: ideo si pars velit, processus conualidatur, vt supra dixi per glos. in d. l. & eleganter. in princip. Et hoc confirmatur, quia in d. c. statutum. §. cum autem. dicitur quod non debet reus trahi vltra vnam dietā. Nam hoc intelligitur quando inuitus trahitur, vt
6 denotat illud verbum, traxerit [6], quod ponitur in d. §. cum autem. Et ita de isto verbo not. Bart. in l. j. C. de agri. lib. xj. cum si. vt dicam in c. dilecti. j. eodē. Non obst. quod consensus partium solum attenditur in casu, in quo loquitur §. si in nullo. quia idem videtur in casu nostro, qui similis videtur. Et exceptio facta in vno casu etiam in alio simil. habet locum. c. cum dilecti. de confirmat. vtili. cum simil. vt dixi ibi. Non obst. quod not. per glo. in d. c. statutum. in ver. committatur. quia in terminis, in quibus loquitur gloss. ibi cum si. non agitur simpliciter de fauore partis, prout Dom. ibi post Imo. declarat, & dixi in c. cum accessissent. de constit. Non obst. text. in d. c. statutum. qui fundatur in vtilitate publica: quia illud habet locum quātum ad principium capituli, sed non in omnibus casibus ipsius vt patet in dicto §. in nullo. vbi partes renuntiare possunt ita pariter in casu nostro videtur, vt s. dictum est. Non obst. quod sit data forma, cui renuntiari non potest: quia imo quando forma respicit vtilitatem priuatam, potest renuntiari: vt est text. in c. fin. §. his autem. vbi Abb. in ij. not. de offic. delega. facit text. in l. filio preterito. & quod Bart. ff. de iniusto, rup. & ita videtur in casu isto per s. dicta. Non obst. quod vbi clausula decreti apponitur, renuntiari non possit, licet agatur de fauore partium: quia hoc non est verum. Nam in d. c. dilecto. non agitur simpliciter de fauore partis, vt tradit Abb. post Innoc. in gl. in ver. hinc primū. Agebatur enim ibi de fauore ecclesie: ideo voluit ipse apponendo clausulam decreti, obuiare facilitati canonicorum in vtilitatem ecclesie: vt etiam dixi in c. cum accessissent.
6 de constit. † In iij. q. Abb. concludit quod in mensura diete via terrestris, & non maritima, attendatur: prout etiam prius hic dicit Joan. And. post Hoste. & idem Anto. de But. in d. c. nonnulli. in princip. in glo. duas dietas. & Joan. de Imo. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. versi. quid autem. Et ista conclusio de plano procedit tempore, quo nauigari prohibetur, videlicet a Calendis Octobris vsque ad Calend. Aprilis. l. iij. C. de naufra. lib. xj. & per glo. in l. qui petitorio. §. fin. ff. de rei vend. Similiter quando in mari esset tempestas. d. l. qui petitorio. §. fin. vbi Angel. alias vero non magis terrestris via, quam maritima attenditur: sed illa, que magis frequentatur, prout dicunt antiqui, quos Abb. in princip. hic refert. Et ad hoc facit text. in l. ij. §. fin. ibi: si tempestas in mari fuerit, terra autem venire potuit. ff. si quis cau. Cessante ergo tempestate, non minus videtur in consideratione via maritima, quam terrestris: & illa attenderetur, si esset magis frequentata: vt patet in ciuitate Pisarum versus ianuam: & si vtraque vsitata sit, securior videtur terrestris: quia in mari periculum imminet: vt not. Bald. in l. ij. C. de nautico fenore. Et ita ex predictis patet, cum queritur de distantia alicuius loci, inspicitur via, que plerunque vsitatur: vt per Bart. in l. j. versi. sed quero. ff. si quis cautio. in l. continuus. §. cum ita. de verbor. obliga. cum similibus: vt tradunt Mod. hic, Alexā. in d. l. j. in fi. ff. si quis caut. & idem Alex.
7 consil. xxij. consideratis verbis. lib. iiij. ¶ † In gl. j. ibi: & ita non faciunt contra concilium: idem latius voluit gl. in d. c. nonnulli. in ver. duas dietas. & docto. omnes ibi, & hic sequuntur. Sed ista cōmunis conclusio non videtur procedere sine dubio: quia statim quod reus, qui conuenitur, excipit, quod inspecto tenore rescripti vltra duas dietas trahatur, secundum ista tempora fundatam videtur habere intentionem, vt non teneatur respondere. d. ca. nonnulli. in princ. Nec attenditur consideratio gloss. quia ad iudicandum iustitiam vel iniustitiam citationis, consideratur illud, quod est regulariter, vt est doctrina Inno. in c. ij. de dila. quam do. sequuntur, & not. Bar. in l. iij. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Non obst. iste text. hic, in quo gl. hic, & in d. c. nonnulli. fundamentum facit: quia, vt hic patet, ista fuit allegatio partis replicantis cōtra exceptionem propositam, vt colligitur ibi: procurator partis aduerse respōdit, merito non potest in talibus verbis fundamentum fieri: & text. hic potius videtur probare contrarium. ex quo non obstante tali replicatione facta per procuratorem, Papa hic simpliciter mandat quod ille, qui appellauit, debeat probare veritatem exceptionis proposite, videlicet quod traheretur vltra duas dietas: nā cum ex tali probatione appellatio iustificetur, replicatio reiecta videtur a sum. ponti. & hoc modo text. videtur probare contrarium. Retenta tamen conclusione glo. que communiter tenetur, bene procederet secūdum ista iura: sed hodie limitatur non habere locum, quando iudex se appropinquando exiret diecesim, quam exire hodie prohibetur. c. statutum. §. in nullo. de rescriptis. in vj. sed stando diecesi se appropinquare potest, ita quod reus nō trahitur ad vnā dietam ab eius diecesi: vt Abb. hic concludit: & in d. c. nonnulli. in gloss. in versic. duas dietas. & Moderni hic, & ibi sequuntur. Sed aduertendum est: quia sicut

sicut iudex non potest exire diocesim, in qua datus sit, ita non potest exire ciuitatem, in qua deputatus sit: nam ista duo equiparantur. d.c.statutum.§.in nullo.ibi: extra ciuitatem, vel diocesim, in quibus fuerit deputatus: ideo videtur quod iudex se appropinquare non possit exeundo locum sibi deputatum, licet non exiret diocesim. Unde quod doctor. dicunt de appropinquatione, intelligitur recedendo a loco eius solite residentie vel habitationis, quando diocesis simpliciter fuit pro loco deputata: non autem quod possit exire locum sibi specialiter deputatum vt est text. in d.§.in nullo. Uel aliter declaratur ille text. in d.§.in nullo. vt Domi. post Joan. And. ibi dicit in prima opp. Et ex predictis inferunt Moder. hic, quod hodie impetratio facta vltra vnam dietam no abbreuiabilem per appropinquationem delegati stantis in diocesi, est nulla, adeo quod nec etiam de partium consensu confirmetur, si velit exire diocesim, ex quo a principio fuit nulla. d.c.statutum. in fi. 2 not. Card. consi. lxxi. s. alleg. 2 latius idem tradunt Moder. in dicto capi. nonnulli. in princ. Et si dicatur, sicut potest se appropinquare stando in diocesi, 2 rescriptum non erit nullum, vt supra dictum est, ita videtur quod possit exire diocesim de partium consensu d.ca. statutum.§.in nullo. Mod. respondent in d.c. nonnulli. quod quando potest se appropinquare stando in diocesi, rescriptum no videtur nullum: quia ista facultas data iudici inest tempore collate iurisdictionis absque partium consensu: ideo rescriptu valet: sed partium consensus, qui requiritur in exitu diocesis. d.§. in nullo. non inerat tempore impetrationis: vnde statim impetratio fuit nulla. Sed ista differentia non videtur vera: quia sicut valet a principio rescriptum excedens dietam, propter facultatem quam habet iudex in appropinquando se intra diocesim, vt doc. dicunt, ita videtur valere, quando iudex velit exire diocesim, de partium consensu: quia in vtroque casu non considera tur forma rescripti, sed attenditur an iudex velit a seipso appropinquare, vel exire diocesim de partium consensu: quia quod operatur facultas iudicis sola non exeundo diocesim, idem videtur operari accedente partium consensu in exitu diocesis: quia in vtroque casu non consideratur forma rescripti, sed attenditur an iudex velit a seipso appropinquare intra diocesim vel exire diocesim de partium consensu. Talis enim facultas extrinsecus venit contra formam rescripti. Unde concludendum videtur quod in vtroque casu non valeat rescriptum, vel vtroque casu valeat. Et quod valeat videtur text. in dicto cap. statutum.§.in nullo.

Additiones.

1 Excessu. Uide Jas. in auth. qui rem. C. de sacr. san. eccle. Jas. in l. j. ff. si quis cau.

2 Ex. miliaribus. Uide omnino Dec. in cap. cum sit Romana. in v. not. de appel.

3 Excedat. Et quod in omni casu vbi notoriu est, quod quis non teneatur comparere citatus potest non comparere, 2 quando teneatur saltem proponere, Dec. in capit. si duobus. de appellation.

4 Operatur. Adde Felinum in capit. cum accessissent. de appellationibus.

5 Ualeat processus. Uide Dec. in l. penult. versi. secundo conclusio. C. de pac. vbi ponit multa in proposito in cap. cum accessissent. de constitut.

6 Uerbum traxerit. Uide Dec. in cap. at si clerici. de iud.

Siluest. Aldob. [redacted]

a Quod fauori. Et bene.

1 Episcopus appellatur frater a summo pontifice, cardinales vero vocantur filij.
2 Episcopus an sit maior cardinali presbytero.
3 Libellus generalis, an procedat in accessorijs.
4 Reus non debet exceptionem proponere ante quam actor fundauerit intentionem suam.
5 Rei vendicatio vtilis datur episcopo pro iuribus suis.
6 Ecclesia vna potest permutari cum pluribus.
7 Episcopus, aut alius prelatus, censentur esse loco domini.
8 Episcopus habet fundatam intentionem suam per totam diocesim.
9 Instrumentum transumptum, si discordat cum originali, statur ipsi originali.
10 Concedo, hoc verbum quam significationem importet.
11 Testes si dixerunt aliquam rem similem, que similitudo requiratur.
12 Responsio repentina, 2 indeliberata, non nocet.
13 Contractus bone fidei, 2 stricti iuris, qualiter differunt.
14 Interesse lucri cessantis an possit peti de iure canonico.
15 Obligatio rem dari, 2 rem tradi, qualiter differant.
16 Permutatio non fit, quando traditur res aliena. 17.
18 Permutantes beneficia, si vnus permutantium nullum ius habet in beneficio, nulla erit permutatio.
19 Excipiens an videatur confiteri intentionem actoris.
20 Reus accusatus de homicidio, si excipiat quod fecit ad sui defensionem, si non probet exceptionem, an debeat puniri pena mortis.
21 Causa an perdi debeat propter falsitatem, que committitur in testibus vel in instrumentis.
22 Instrumentum falsum producens, an teneatur stare tali instrumento. 26.
23 Instrumentum productum, si detegitur esse falsum, non preiudicat ignoranti tacita confessio, que colligitur ex ipsius productione.
24 Confessio semper in dubio interpretatur in fauorem confitentis.
25 Confessio si facta fuit simpliciter, nulla ratione habita de fide instrumenti, confitenti preiudicat, licet instrumentum reprobetur.
27 Instrumentum si reprobatur, non quia sit falsum vel minus solenne, sed ex eo quod non est authenticum, nec habet debitam solennitatem, confessio, que ex eo instrumento colligitur, non preiudicat.
28 Instrumentum falsum producens scienter, tenetur stare tali instrumento in omnibus, que contra ipsum faciant. fal. 29. 30.
31 Sententia si sit lata contra presentem, tenet ipso iure.
32 Quid si sit lata contra absentem.
Sententia lata pretextu falsitatis intra quantum tempus possit retractari.
33 Episcopus potest petere rationem administrationis ecclesiarum, nisi sit clericus patronus.
34 Electio pertinet ad collegium, non ad episcopum, quando ecclesia est collegiata.
35 Ecclesia si construatur in parochia alterius ecclesie, rector illius ecclesie parochialis debet presentare.
36 Ecclesia si non habet patronum, nec populus habet presentationem, ecclesia in dubio presumitur libera.
37 Sententia, que certificada est per scripturam non productam in actis, non valet.
38 Approbatus semel in vno officio, non potest in eodem, vel in simili reprobari. fal. 39. 40.

Um venerabilis. Sumatur, 2 diuiditur, vt per Abb. hic. No. primo quod episcopus a summo pontifice frater appellatur [1], 2 ita nominari debet c. qua graui. de cri. falsi. Cardinales vero filij vocantur: vt hic etiam colligitur, 2 in c. si quis ex episcopis. lxxix. dist. in cap. dilecto. in princi. de preb. in c. licet dilectus. de testi. Quando tamen simul de cardinalibus 2 episcopis Papa loquitur: omnes fratres nominantur c. j. vbi glo. in ver. fratribus. de renun. in vj. 2 in ca. fundamenta.§. decet. de elec. in vj. vbi glos. in ver. fratres suos. 2 in c. j. vbi glo. in ver. fratribus. de off. lega. in vj. 2 no. Do. in c. in nomine Domini. in x. no. xxiij. di. Et hoc est verum, nisi episcopus esset in studio, 2 a summo pontifice scribatur vniuersis scholaribus: quia tunc omnes filij dicuntur: vt colligitur s. in proe. Decre. 2 in proe. sexti. 2 cle. Nam verisimiliter no presumitur quod in studio sint episcopi: cum ipsi debeant habere literarum peritiam. cap. cum in cunctis. s. de elec. sed dato quod ibi reperiantur, dum vniuersis scholaribus scribit, illos tanquam discipulos alloquitur: vnde dignitas episcopalis non attenditur ar. tex. no. in c. a collatione. de app. in vj. Ideo episcopus in studio rectorem non precedit: vt no. Abb. in c. auditis. de elec. 2 de his And. Sic. scribit, 2 alios ibi refert in trac. card. 2 tradunt Moder. in proem. Decreta. Et cum episcopus maiori titulo, quam cardinalis decoretur [2], videtur quod maior sit, quam cardinalis. Et hoc expresse voluit glo. fin. ij. q. vij. capit. quanquam. dicens quod quilibet episcopus est maior [a] presbytero cardinali. Et idem tenet Bal. per illum tex. in c. bone. j. de postu. prel. Et hoc veru est respectu ordinis. Non enim videtur quod ea, que sunt ordinis episcopalis, vt in c. aqua. de consecr. ecc. 2 in c. legimus. xciij. dist. possunt per cardinalem presbyterum exerceri. Ideo dicit Bald. in d. c. bone. quod cardinalis non potest consecrare episcopos: sicut facit archiepiscopus: quia secundum eum, cardinalatus non est ordo, sed officium, prout dicit etia Cal. cons. j. versi. preterea. de translat. prelat. Et ex ista ratione infertur quod etiam presbyter in ordine sit maior diacono cardinali. Quantu vero ad officium, 2 administrationem, cardinalis dicitur maior episcopo: vt Abb. concludit in cap. ecclesia. ij. de electio. 2 in

cap.quod super his.in fin.de fide instrumen.Ro.consi.vlti.vos estis.ꝛ idem videtur velle Do.in cap.j.de offic.lega.in vj.Bart. in l.j.§.si quis in appellat.ff.de appella. Et post multa tandem ita residet Andr.Sicu.in tractat.card. Et cum his concordare videntur Augustinus de Anchona in trac.de potestate ecclesiastica.ꝛ Archiepiscopus Floren.qui illum refert in tertia parte Summe,titu.xxj.cap.ij.in prin.vbi tamen rationem adducunt que non satisfacit, dum arguunt a qualitate loci, ꝛ dicunt quod sicut ecclesia Romana maior est omnibus alijs xxij. dist.cap.de Constantinopo.ita congruum est,vt ecclesia,ꝛ eius ministri alijs in honore preferantur. Nam ista ratio bene procedit, data paritate gradus: vt quia Papa preferatur alijs episcopis, ꝛ sic clerici Romane ecclesie alijs preferantur. Sed non bene infertur quod cardinalis sit maior, ꝛ preferatur episcopo,qui est primus in ecclesia sua. Et maioritas ista,que erat in cardinalibus,consideratur ratione administrationis:ꝛ preponderat,vt absolute quis maior dicatur,ꝛ preferatur:ideo cardinalis precedit episcopum:vt not.Abb.in preallег.cap.ecclesia.ꝛ Domi.in dicto cap.j.Post Papam enim nulla maior dignitas reperitur,vt Card.dicit in clemen.ne Romani. §.porro.de electio.ꝛ no.Host.ꝛ Joan.And.in cap.dilectus.j.de prebend.ꝛ Roma.qui illos refert in dicto consi.vlt.Et ad predicta facit glo.not.in cap.penul.in ver.electionis.circa fin.de off.leg. in vj.in cap.in nouo.in ver.pari.xxi.dist.ꝛ glos.fin.in cap.statuimus.de maio.ꝛ obed.ꝛ facit tex.ꝛ quod ibi glo.in cap.j.de offic. archipresbyt.ꝛ quod no.per Goffr.ꝛ Host.in summa de offi.archi.Nec predictis obstat tex.noster hic, vbi absolute pro maiori habetur episcopus, dum maiori titulo honoratur. ꝛ ita hic maioritas respectu administrationis non videtur proferri:quia responderi potest quod summus pontifex ipse,dum scribit,habet pro maiori episcopum,qui sibi equalis est in ordine. xxj.dis. cap.in nouo.ideo se appellat coepiscopum.clemen.j.de pen.epistola,inter claras.C.de summa trini.ꝛ fide catho.Et ista ratione episcopi fratres vocantur:quia fraternitas equalitatem dicit.l.verum.in princip.ff.pro soc. Cardinales vero non episcopi,nullo respectu Pape adequantur:quia tota iurisdictio est apud Papam.ij.quest.ix.cap.cuncta per mundum. ideo cardinales filij appellantur.

3 ¶ †Not.secundo,vt Abb.hic dicit per tex.ibi:cum suis possessionibus ꝛ pertinentijs.quod in accessorijs libellus generalis procedit.Sed iudicio meo,hoc nō bene probatur hic: quia sunt verba narratiua summi pontificis ex quibus non arguitur:vt per glossam in capit.ij.in versicu.non teneris.de dolo ꝛ contuma.lib.vj.ꝛ in l.j.C. quando non peten. partes.cum simi.vnde tex.intelligitur cum possessionibus suis debite specificatis: quia de qualitate libelli nulla erat dubitatio,hic. Et ad hoc bene facit text.in l.is a quo fundus. ff. de rei vendi.vbi dicitur simpliciter quod fundus petebatur,non tamen inferendum est quod libellus procedat, in quo diceretur, Peto fundum.prout Abb.hic.Similiter induci potest text.in l.is a quo seruus.in l.si hominem.ff.codem titulo.vbi narratur simpliciter quod seruus,vel homo petebatur.Nam in istis,ꝛ similibus suppleri debet, ꝛ intelligi,quod legitime peteretur:quia incidenter hoc dicitur ad finem alterius dubitationis, de qua queritur.Et contra dictum Abb.est tex.in l. Marcellus.§.armamenta.ff.de rei vendi.ꝛ Bartol.ibi expresse dicit non procedere libellum,in quo dicatur, Peto domum cum massaritijs:

3 quia debent specificari, vt de armamentis nauis [3] ibi dicitur. Et illum textum contra Innocent.quem Abb.hic refert,allegat Ang.in l.si in rem.in fin.ff.de rei vendi.ꝛ fatetur ibi,nescire responsum.Et de illo tex.etiam ad dictum Innocen. opponit Pau.de Cast.ꝛ non soluit,in l.de pupillo.§.qui nuntiat.in fi.ff. de oper.no.nunt. Sed idem Paul.respondet,ꝛ distinguit in l. in summa.ff.de re iud.vbi videndum est:quia Abb.hic se remittit.ꝛ not.Barto.in l.j.in princip.ff.de edendo.cum similibus,vt Alexand.tradit in dicta l.in summa.ꝛ in l.si filius.§.j.de verbo. oblig.ꝛ in l.si marito.§.fina.ff.soluto matrimonio.ꝛ idem Alexand.consil.xc.in causa ꝛ lite.libro secundo.Et de pertinentijs, de quibus Abb.se remittit ad cap.cum ad sedem.de restitutio. spoliatorum.vbi Abb.late insistit.ꝛ Alexand.in consi.xlij.de celerrima.libro j.ꝛ Socin.consilio xlvij.in primo. ¶ Nota tertio ibi:possessionibus.quod possessio accipitur hic pro ipso predio ꝛ proprietate:idem probatur in cap.ad nostram.j.vbi Abb. supra de iureiurando.in capit.quoniam frequenter.§.quod si super rebus.vt lite non contestata.in l.possessionis.vbi gloss.C.de probationibus.Et est text.qui expresse hoc dicit in l.interdum. de verborum significatio.not.Bartol.in l.j. in princip.ff.de acquirenda possess.

4 ¶ †Not.quarto ibi:nondum episcopi intentione fundata. quod reus nō debet exceptionē opponere, nisi prius intentio actoris fundata sit.ꝛ glo.hic in ver.confessus. in fin.ꝛ ita est etiam ex parte actoris. Nā probata prius exceptione,replicatio proponitur,vt vidimus post Joannem And. in cap.secundo,supra eodem. si tamen iste ordo non seruetur, per hoc reus non repellitur:vt est textus not. secundum Baldum in princip.hic.

5 ¶ †Not.quinto, ibi:episcopus vendicare.quod licet directa rei vendicatio domino detur l. in rem. in princip. ff.de rei vend.vtilis tamen datur episcopo pro iuribus suis, licet non sit dominus,vt Abb.in secūdo notab. hic dicit. ꝛ idem Abb.in cap.cum venerabilis.in princip.post Jmol.ibi de religiosis domibus.ꝛ in cap.examinata.in sexto notabil.per illum textum supra de iudi.ꝛ facit quod Abb. tradit in cap.pro illorum.in princip.de prebendis.vbi inquit libellum procedere,in quo patronus ecclesiam tanquam suam petit: quia intelligi-

4 tur ratione iuris patronatus[4].ꝛ idem Paul.de Ca.post Baldum scribit in l.monumenta.C.de legatis.Quantum tamē ad textum hic,aduertendum est: quia licet episcopus non sit dominus:sed procurator bonorum ecclesie.cap.secundo, de dona. potuit tamen,ꝛ videtur in dubio agere nomine ecclesie. capit. olim.primo.vbi Abb.s.de restitutione spoliatorum.ꝛ in cap.litere.vbi idem Abb.late hoc prosequitur s.de dilation.ecclesia autem ipsa habet dominium in bonis temporalibus. xij.quest. prima.in cap.videntes.ꝛ isto respectu etiam directa rei vendicatio potuit hic intentari pro bonis temporalibus,pro quibus etiam hic agebatur. Vel secundo hic non dicitur de rei vendicatione,prout Abb.dicit sed quod ad se pertinebat ecclesia: vt patet in princip.hic: quod quidem verbum generale est. l.verbum pertinere.ff.de verborum significa.ꝛ not. in cap.inter dilectos.de fide instrumentorum. Non obstat dum dicitur, quod episcopus non poterat illam vendicare:quia hoc verbum intelligitur largo modo,quia refertur ad petitionem:nam quādoque etiam vendicare accipitur pro actione personali. l. per diuersas.C.manda.ꝛ gloss.ibi in versicu.sua.ꝛ eodem modo intelligitur verbum,vendicabat,quod inferius ponitur.

6 ¶ †Nota sexto ibi: pro quibusdam ecclesijs. quod vna ecclesia potest cum pluribus permutari.Permutatio enim de iure communi permissa est,clemen.prima,in princip.de rerum permutatione. Unde sicut cum vna re, ita cum pluribus potest permutatio fieri,quia litere ad permutandum non dicuntur odiose,sed potius fauorabiles:vt probat Calder.consi.j.de rerum permutatione. Et ista ratione quod permutatio concedatur de iure communi, licet pluries facta sit, per hoc fraus non arguitur: vt Oldrad. tradit consilio cciij. factum tale est. Et quando vnum beneficium cum duobus permutatur: vt hic, vno euicto permutatio retractatur:vt habetur in x.decisione Rote, in ti. de rerum permu.in antiquis.ꝛ in tertia.eo.tit.in nouis.Et ista conclusio quod permutatio possit fieri de vno beneficio cū pluribus,intelligitur quando quis plura beneficia iure communi obtinebat.Si autem per dispensationem habuisset,cum essent incompatibilia, hoc fieri non potest:quia priuilegium dispen-

5 sationis ad alios non extenditur[5],vt Abb.hic post Fed.quem refert in trac.de permu.benefi.in q.xij.Et facit quod not.Abb. de expectantibus pluribus in c.cum olim.de rer.permut. Sed aduertendum est:quia sicut dispensatio non extenditur de vna persona ad aliam,idem est in collatione beneficij: quia si facta sit vni,non porrigitur ad alium:ꝛ tamen ex causa permutationis propter authoritatem superioris in alium trāsfertur. Ita pariter dici potest in beneficijs incompatibilibus, si superior, cuius authoritate fit permutatio,super illis dispensare potest. Et hoc non videtur negare Fed.in loco preal.Similiter dicit Ant.de Bu.hic consuluisse,ꝙ si dispensatum sit cum aliquo,vt permutare possit,intelligitur cum vno,non cum pluribus,arg. c.non potest.de preb.in vj.ꝛ Mod.sequuntur per reg.l.bones. §.hoc sermone.de ver.sig. Sed aduertendum est, quia aut fuit dictum ꝙ possit permutare cum vno beneficio,prout loquitur Ant.de Bu.ꝛ videtur res clara:quia dispensatio fuit limitata: arg.l.in agris.de acqui.rer.do. Aut simpliciter dictum fuit,ꝙ possit permutare,prout Mod.referunt.ꝛ videtur quod possit

b etiam vnum beneficium cum pluribus[b] permutare,per istum tex.quia ista videtur interpretatio passiua,que etiam in materia stricta admittitur:vt no.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Falcid.Et quia ista videtur tātum vna permutatio, ideo nō obst. iura allegata in contrarium. ¶ No.septimo ibi:confiteri se credere. ꝙ confessio de credulitate preiudicaret, nisi aliud obstaret. Nam tantum nocet confessio de credulitate sicut de veritate, gl.fi.quam Abb.hic dicit singularem in c.ex literis.s.de iureiu.pro qua videtur tex.hic,confessio tamen de credulitate nō dicitur propria cōfessio:vt not.Bal.in l.ij.§.quod obseruari.C.

7 de iur.calū.ꝛ in l.de tutela.C.de in integ.rest. ¶ †No.octauo ꝙ episcopus est loco domini.Et idē in quolibet alio prelato,quātum ad administrationem.c.ꝛ temporis qualitas.xvj.q.j.ꝛ in c. relatio.xxj.quest.j.cum similibus, non tamen absolute est loco domini

domini respectu bonorum, de quibus libere non disponit. cap. ij. §. de donation. Nam clericis, & prelatis de bonis ecclesie viuere permittitur, non luxuriari: vt. xliij. distinctio. ca. j. Facit notabile dictum Arch. de summo pontifice. xij. q. j. in c. non liceat Pape. Similiter respectu clericorum nõ dicitur absolute episcopus esse loco domini: quia scriptum est, Non vt dominãtes[c] in clero. c. j. in fi. xj. q. iij. & tex. no. xcv. di. in c. esto subiectus. vbi dicitur, Sciant episcopi se esse sacerdotes, non dominos, & quod debent clericos vt clericos honorare. Et recitatur ibi illud dictum Domitij oratoris: cur ego te habeam in principem, si tu non habeas me in senatorem. & in ca. episcopus. eadem dist. xcv. dicitur quod episcopus sedens non patiatur presbyterum stare. & no. Abb. in c. j. de excess. prela. & in c. ad nostram. in ij. no. de app. ¶ Not. nono ibi: pro sue voluntatis arbitrio. ꝙ ista verba

d importãt hic arbitrium boni viri, & voluntatem regulatã[d]: quia non potest episcopus vti bonis ecclesie secũdum liberam eius voluntatem. c. ij. de do. & 5. dixi. Sed in contrarium est tex. quem ibi ponderauit ad hoc Joan. de Imo. in l. j. ff. de solu. vbi predicta verba simul iuncta, designant voluntatem simplicem. Et hoc videtur verius inspecta proprietate verborum. Nõ obstat tex. hic, quia procedit propter qualitatem persone, ad quã verba referuntur. Facit tex. in l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habit. ¶ † No. decimo ꝙ episcopus in subiectione ecclesiarũ fun-

8 6 datam habet intentionem[6] in tota sua dioecesi. Idem probatur in c. omnes basilice. xvj. q. vij. facit tex. in c. cum ex iniuncto. in fi. j. de here. in c. cum episcopus. de off. ordi. in vj. & in c. ad decimas. de rest. spo. in vj. & no. Ant. de Bu. in c. fi. de cau. poss. & proprie. & Cardi. qui alia iura adducit, consil. cxviij. quo videnda sunt. in fi. Et adeo tale ius radicatur in episcopo, quod etiam ex dispo

7 sitione testatoris alterari non potest[7]: vt Bar. tradit in l. quoties. §. fi. ff. de admi. tuto. vbi inquit ꝙ testator, qui edificauit capellam, non potest illam eximere de potestate episcopi. Et de hoc allegatur dictum Inno. in c. in Lateranensi. circa fi. de pb. & no. Abb. in c. requisisti. de testa. & in c. nobis. in vj. no. de iur. patron. cum simi. Et predicta vera sunt in spiritualibus: secus est in temporalibus, vt tex. hic distinguit. & no. Card. consi. preallE. & idem Abb. in c. cum venerabilis. in princ. de relig. do. Item, & secundo predicta locum habent in iure proprietatis. Secus vero est quo ad possessionem, quam episcopus habere non presumitur, licet ecclesia sit in eius dioecesi. ca. olim. iij. de resti. spo. vbi Abb. in ij. not. ita dicit singulariter probari. & idem Abb. in ca.

9 8 cum venerabilis. in ij. not. de relig. do. ¶ † No. vndecimo, quod si transumptum discordat ab originali, statur originali[8]. & not. Bart. in l. si quis. §. pretor ait. versi. & ex hoc sequitur. ff. de edendo. & in l. Sempronius proculo. ff. de lega. ij. cum simil. vt tradit Alex. in d. §. pretor ait. & consil. cv. reuerende domine. lib. ij. & est tex. in §. illud. in auth. de tabel. & ibi Ang. & no. Jo. de Anan. in consi. xxxiij. circa primum. in princ. & Pet. Philip. de Corn. in

10 consi. xxvij. alias super hoc. libro j. ¶ † Ultimo Abb. hic prosequitur naturam verbi, concedo, & breuiter probabilis videtur cõclusio, in qua residet, quod in dubio ex tali verbo dominium transferatur, nisi aliud ex cõiecturis colligatur. Alleg. Bar. in l. vxori. §. fi. per illum tex. de leg. iij. Et hoc sequitur Alexan. qui alia iura adducit in l. a Titio. de ver. oblig. & in l. si donatione. C. de col. Et ad hoc facit, quia verbum, concedo, generale est, & accipitur secundum naturam actus, cui adijcitur. Glo. no. per illum tex. in c. j. in ver. titulo. de vsur. in vj. & Bal. in l. non ambigitur. in fi. ff. de legib. ergo in dubio intelligitur quod dominiũ transferatur, si non sit alia coniectura concessionis particularis. Ad hoc induco duo iura, tex. no. in l. si ita distrabitur. ff. de contrah. emp. in fi. vbi stipulatio in dubio continet quod dominium transferatur. Et tex. in l. j. §. pe. ff. pro dote. vbi etiam dicitur quod in dubio agi videtur quod in rebus traditis dominium transferatur. Et de isto verbo, concedo, vltra ea, que di-

e cunt Mod. etiam tradit Alex. in l. si quis ante. in fi. ff. de acqui. poss. & in l. sed si me putem. §. j. ff. de condi. indeb. Ange. in l. non solum. ff. de pecu. & in l. si mihi. in prin. ff. de ser. rusti. pred. Aret.

11 consi. cl. lõga est. ¶ † In gl. j. ibi: similem casum. similis est quo ad narrationem facti, sed dissimilis in decisione: ex quo Abb. arguit pro testibus concordandis, qui dixerunt rem aliquam

e similem, vt omnimoda similitudo non exigatur. Nam argumẽ. a simili procedit, licet in omnibus non sit similitudo. Sufficit[e] enim esse similitudinem in casu, de quo agitur: vt idem Abbas declarat in c. translato. de const. & in c. quemadmodum. 5. de iureiurand. Imo quod plus est, si sit, etiam aliqua dissimilitudo eo respectu, de quo queritur, non tollitur argu. a simili: vt colligitur in dicto capi. constitutus. ex dictis Joan. And. ibi, quem Abb. refert. Similiter quod Abb. hic dicit de testibus concordandis, putarem illud etiam habere locum, si sit dissimilitudo in materia, de qua agitur: quia dato quod argumẽt. a simili de

iure non procederet, tamẽ vt testes reducantur ad cõcordiam, sufficit quod aliqua similitudo reperiatur: argum. eorum, que habentur in cap. cum tu. de testib. & secundum hoc, ampliatur dictum Abba. & redditur not. Et secundum predicta declaratur, & distinguitur glos. in cap. non potest. in versicu. curam animarum. de prebend. in vj. dum inquit quod non potest dici si-

12 mile vbi aliqua dissimilitudo sit. ¶ † In gloss. ij. in princ. no. secundum Abb. hic quod responsio repentina, & indeliberate facta non preiudicat, per iura allega. in glo. in quibus detestatur ille, qui ex abrupto, & inconsiderate loquitur. Ad hoc idem tex. in cap. inter hec circum. de penit. distinc. iij. vbi dicitur: Virtus enim lenta est, & omnium percunctatrix: iniquitas omnia precipitat. & in cap. sciendum. xxix. distin. dicitur quod in erroris labyrinthum incidit, qui iudicat priusquã intelligat. Et ibi Do. ad propositum dicit quod confessio ex abrupto facta in iudicio potest, etiam ex interuallo, reuocari, non aliter probato errore. Quod no. est ad ea, que habentur in cap. final. 5. de confess. Et ibi etiam Domi. infert contra iudicem, cui in mane processus mittitur, & in sero iudicat: de quo est dictum Bart. in l. prolatam. circa finem, C. de sententijs. Et idem de consi. precipitato dicit Anton. de Butr. in cap. si pro debilitate. de offic. deleg. quod non sit sequendum quando interrogatus doctor statim consilium reddit. Velox enim consilium penitentia sequitur: vt not. Abb. in cap. ad apostolicam. in secundo notab. de regul. Et idem de laudo lato ex abrupto quod non valeat, tenet Bal. in cap. j. circa finem, de inuestit. in mari fac. Et idem Bald. in l. prolatam. vbi inquit quod licet factum sit compromissum cum plenaria potestate, non tamen immediate post compromissum poterit pronũtiare. Et idem de decreto iudicis interposito, ꝙ sit nullum, tradit Pet. de Ancbar. in consi. lxxxj. visis diligenter. Et quod idem Pet. de Anchar. dicit consil. clxxxviij. visis consilijs famosissimorum. & consil. cclvj. in causa & questio. Facit textus in cap. cum ex literis. vbi Anton. de But. in vij. notab. & Abb. in viij. nota. 5. de in integrum rest. Sed quantum ad conclusionem glo. Abb. dicit quod non probatur in isto tex. vt per eum hic: & nedum non probatur: sed contrarium probatur hic: quia ista confessio inconsulte facta preiudicasset, nisi aliud obstaret. Similiter iura allegata in glo. non probant intẽtionem eius, sed potius volunt quod responsio indeliberata noceat, & preiudicet. Considerandum tamen est, quia ex gl. non bene colligitur quod Abb. dicit hic. Nam de concessione, verbum, nullum, sed vim facit quod litis contestatio non esset legitima. Et ex glo. alia solutio colligitur, dum inferius dicit quod procurator sub conditione & excipiendo respondit: vnde ex glo. non debet elici quod non dicit, vt postea reprobetur. ¶ In glo. in verbo, bone fidei. ibi: pignoratitia tam directa, quam contraria vt Abbas hic dicit: & contraria non datur creditori scienter recipienti rem alienam. l. tutor. §. contrariam. ff. de pigno. actione. quem Abb. allegat hic. Hoc facit ad questionem, quod licet iudex habeat priuilegium vt rem alienam sibi pignoratam retinere queat, vt tale priuilegium non habeat locum, quãdo rem alienam scienter recipit. Et ita in terminis consuluit Joan. de Anan. consi. lxx. visis & ponderatis. vbi inducit tex. in l. seruus cuiusdam. ff. de cond. indeb. quam Bal. ibi dicit esse notabilem contra Judeos pro famulis scholarium pignorãtibus libros dominorũ. Et de hoc etiam Bal. tractat in consi. xcij. tria sunt. lib. iiij. secũdum primam impressionem. facit etiam tex. & quod ibi Bald. in l. eos. C. de furtis. ¶ In eadem glo. ibi: prescriptis verbis, & que de estimato proponitur, illa copula, Et, esse nõ debet: quia actio prescriptis verbis absolute non est bone fidei, sed tãtum in duobus casibus, videlicet qñ agitur de estimato, & in permutatione, vt probatur in d. §. actionũ. & in alijs casibus est stricti iuris: vt no. per gl. in verb. ex permutatione. in d. §. actionũ. vbi videndũ est. ¶ In ea. gl. ibi: alie vero dicũtur actiones stricti iuris. Adde tamen quod sunt quedam actiones stricti iuris, que habent similitudinem cum actione bone fidei, prout est actio ex testamento: vt not. in l. in minorum. C. in quib. causis in integrum restitut. non est necess. & idem Bal. in l. si mihi. §. si quis seruos. de legatis primo. l. continuus. §. illud. de verb. obligat. Et hoc notabiliter declarat Barto. in l. si heres. de eo, quod certo loco. & vide Aret. qui etiam hoc aliter declarat in l. iiij. §. Cato. in fin. de verborum obligat. Et quod dicitur de actione ex testamento, idem est de actione competente pro donatione cau. mor. vt est glo. nota. in l. Seia. §. j. in ver. constituto. ff.

13 de dona. cau. mort. ¶ † In eadem gloss. ibi: §. in bone fidei. Hic prima differentia colligitur inter contractus bone fidei, & stricti iuris. Et pro gloss. etiam Abb. allegat tex. in l. curabit. C. de actione emp. Sed illa lex prima facie non facit ad dictum glos.

f que loquitur, quando veniunt vsure ex mora[f]. Textus in dicta l. curabit. locum habet, quando vsure debentur, etiam sine

mora,vt ibi patet.licet nulla mora intercessit,nisi dicatur quod etiam ibi sit mora,saltem irregularis, que re ipsa contrahitur: vt ibi not.Bar.facit glo.in l.euictis.§.fin.ff.de vsur.no.per gl.z
14 docto.in l.de diuisione.ff.soluto matrimo.†Et quantum ad v-
g suras Abbas hic concludit,quod etiam de iure canonico g v-sure debentur ratione interesse, z quatenus interest: vt tenet glo.in d.l.curabit.in verbo,ratio,quam doctores sequũtur. Et idem glo.in cap.conquestus.de vsur.in cap. peruenit.in versic. indemnem.de fideiusso.in l.ij.C.de vsur.z facit quod not.glo. in l.cum allegas.vbi Bald.C.de vsur.Et istud interesse considera tur non solum ratione damni emergentis, sed etiam respectu lucri cessantis:vt Innocen.voluit in cap.sacro.de sent. excom-muni.quod Abb.hic dicit esse notabile. Et idem Abbas sequi tur in cap.P.z G.in primo notab.de offic.delega.in cap. dile-cti.in primo notab.de foro competen.z in dicto ca.conquestus. circa finem,z in consil.lxiiij. venio ad primum. libro primo.Et idem Petr.de Ancbara.consi.cxlix.in questione que vertitur. vbi allegat Cy.in authent.ad hec.C.de vsur.vbi etiam Salice. Et cum istis concordat Cuma.consi.cxxxix.P.laicus.Aretin. consil.ix.eleganter,z vere.circa finem. Et hoc verum intelligi-tur in homine solito negotiari:vt Bartol.dicit per illum text. in l.iij.§.finali.ff.de eo,quod certo loco.z in l.j.C.de senten.que pro eo quod interest. Et sic loquuntur, z intelliguntur doct.in locis supra allegatis.Et idem Alegand.tractat consil.cxc.visa scriptura priuata. in fin.libro secundo. Ideo ex parte agentis debet hoc articulari z probari quod esset solitus negotiari: a-lias non obtineret interesse lucri cessantis,vt Alegand.conclu dit consil.cxli.viso themate.in princip.libro quinto. Et licet in ista sit communis opin.quod interesse lucri cessantis possit pe-ti, per supra dicta:tamen de iure non bene probatur:quia tale interesse dicitur extra rem, de quo nulla ratio habetur, etiam si consistat in damno:vt est text.in l.si sterilis.§.cum per vendi-torem.ff.de act.emp.Nec obstat quod Barto.in locis supra al-lega.dicat illum §.procedere in non solito negotiari:quia hoc non solum diuinat,sed videtur contra rationem illius text.dũ inquit, non venire interesse ratione damni vel lucri cessantis, quia extra rem sit. Ista ratio vtique militat in solito negotia-ri:quia hoc videtur interesse extra rem,secundum quod Bart. declarat in dicta l.j.C.de senten.Preterea text.in dicto §.cum per venditorem. etiam videtur loqui in solito negotiari,dũ di cit:neque enim si potuit ex vino negotiari,z lucrum facere.Ta lia enim verba non conueniunt nisi solito negotiari. Et quod non habeatur ratio lucri,etiam in solito negotiari, videtur ca sus in l.fin.ff.de pericu.z commodo rei vend.ibi,veluti si nego-tiatus fuerit,zc.Non obstat tex.in l.iij.§.fin.ff.de eo quod certo loco.in quo fundatur communis opin. quia responderi potest quod loquitur in arbitrarijs actionib9,vt ex natura tituli col-ligitur,z etiam ex verbis litere, dum inquit, in hanc actionem arbitrariam:in quibus actionibus arbitrarijs est speciale,pro pter eorum latiorem naturam. Uerum quia materia hic nõ ca
b dit,non insisto.Sed retenta communi opi.quod in solito b ne-gotiari interesse etiam lucri cessantis consideretur,vera intel-ligitur,z procedit in primo lucro quod immediate ex mora cõ siderari potest respectu eius,quod mediate debebatur: nõ au-tem attendi debet quod si rem debitam habuisset,illam vende-re potuisset, z rursus ex illis pecunijs lucrari. Talis enim dis-cursus nõ debet fieri circa interesse:quia res procederet in infi nitum,contra l.j.C.de senten.que pro eo quod inter.Et facit ad hoc text.in l.Neratius.§.si seruo.ff.de ser.corrupt. Et quia tale interesse venit a remotis,z omnino videtur extra rem:vnde nõ debetur.d.l.si sterilis.§.cum per venditorem.ff.de act.empt.Et quantum ad cõclusionem principaliter supra factam quod in-teresse peti possit bene procedit quando ille a quo petitur in-teresse, fuit in mora regulari vel saltem irregulari,vt gloss. lo-quitur hic:secus si non sit in mora:quia sine mora vsure non de bentur.l.lecta.vbi Bartol.si certum petatur. Unde si datus sit terminus ad soluendum durante termino non dicitur esse in mora,dicta l.lecta.§.sed cum sortis.z per gloss. in l.si cum exce-ptione.§.quatenus.in verbo,tripli.ff.quod metus causa. Ergo ante terminum nõ poterit peti interesse. Et hoc expresse tenet Anton.de Butr.in cap.salubriter.de vsur. vbi concludit quod quando actum fuit a principio quod dos soluatur in certo ter mino, interim durante termino nil potest maritus cõsequi, ex quo non est in mora propter datam dilationem,quod tamẽ ite rum intelligitur,nisi actum esset inter partes quod pro interes se,quod patitur ille,qui dilationem dedit,interim aliquid sol-uatur:vt not.Pau.de Castr.in l.Julianus.§.ex vendito.ff. de act.emp.z Alegand.tractat consi.cccx.super titulo.libro secun-do.Facit quod idem Alexan.scribit in consil.cxxj.visis,z pon-deratis.lib.v.z Abb.consi.lxvj.ad claram decisionem.libro pri-mo.Tali enim casu non fuit data dilatio simpliciter,sed secun dum quid:ideo conuentio debet obseruari. l.j.§.si conuenerit. ff.depositi.l.contractus.ff.de regulis iuris.Et hoc equitatem ha bet, ne ille, qui habuit dilationem, lucretur cum iactura eius, qui illam concessit.Et hoc intelligitur verũ,vt procedat quan-do constat,z probatur de vero interesse.Taxatio vero,z cõuen
9 tio facta de certa quantitate pro interesse,non valet 9:vt no.di cit Joan.And.in dicto cap.salubriter.in prin.vbi inquit quod si maritus,cui facta fuit promissio dotis sub certo termino,cõ-uenit vt interim recipiat certos denarios pro libra, talis con-
10 uentio illicita 10 i est. Et sequuntur ibi Anton.de But.Card.
i z docto.z Laurent.de Rodulphis in repetitione capit.consu-lit.in quest.liij.circa finem,de vsur.z secundum istam decisio.cõ suluit Pe.de Ancbar.consilio cxlix.in questione que vertitur. Alegand.in dicto consi.cccx.super titulo quest. libro secundo. Et ad hoc etiam est notabilis decisio Bal.in l.rogasti.§.si tibi. versicu.quid ergo,si mutuo tibi.ff.si certum petatur. quem re-fert Joan.de Anan.in cap.fina.de vsur. z sequitur Alegan.in consi.xxvij.libro quarto. Et hoc idem eleganter tradit Alber. de Rosa.in l.j.C.de summa trinit.z facit quod voluit Paul.de Castr.in l.insulam.§.vsuras.ff.soluto matrimon.quem refert,z sequitur Alegan.in dicto consi.cccx.in fi.lib.ij.z facit quod not. Bal.in l.fin.§.preterea.C.de iure dotium.quem Alegand.sequi tur in dicta l.insulam.§.vsuras.in fin.ff.soluto matrimonio.Et secundum predicta alias consului in causa magni ponderis,vt
k patet consi.cix.k vbi vidẽdum est.Putarem tamen quod etiã certa quantitas licite promitti possit habito respectu ad in-teresse verisimile.Gratia exempli,in venditore qui prediũ ven-didit cum termino ad soluendum.Ex quo enim interim lucra tur fructus,tenetur ad vsuras pretij in recompensationem fru ctuum.l.curabit.C.de act.emp. Nam cum de vero interesse ap-pareat, quia secundum communem contingentiam ex fundo vendito tot percipiuntur fructus qui valent decem,plus tamẽ z minus secundum varietatem temporis, certe illa promissio facta a princip.iuxta illa decem parum plus vel minus,non vi detur illicita:quia ad fructus,z interesse commensuratur:z vi-detur facta quedam transactio inspecto futuro euentu, vt tol-latur difficultas probationis:vt est bonus tex.in l.fin.ff.de pre-to.stipu.bene facit tex.in cap.nauiganti.de vsur.vbi quandove risimiliter dubitatur:non debet contractus vsurarius reputa ri.Et in tali casu cessant rationes que in decisionibus supra al-
15 leg.adducuntur.¶†In eadem glos.ibi:secus si rem tradi,not. differentiam inter obligationem,rem dari,z rem tradi.Et ra-tionem diuersitatis Abbas hic adducit:quia si precise cogere-tur ad factum,z ad rem tradendam,esset quedam species serui tutis vt per eum hic.Sed dic breuiter quod Barto.quem Ab-bas allegat hic in l.stipulationes non diuiduntur.de verb.obl. in nona oppositione,reprobat istam rationem:quia haberet lo cum in facto habente causam successiuã:secus est in traditione rei,que breui tempore expeditur,sicut datio:vt per Bartolum in dicta l.stipulationes non diuiduntur. quem,dum Abb. hec scripsit,non debuit perfecte legisse. ¶ In eadem glossa ibi:sed ista omnia necessaria veniunt in bone fidei iudicijs.In hoc gl. per Abb.reprehenditur: quia secũdum eum,sequeretur quod in contractibus bone fidei dando quis interesse liberaretur: quod falsum est,re apparente,que debetur.l.si is qui.ff.commo da.l.ex empto.in princip.ff.de act.emp.Sed aduertendum est: quia ista ratio Abb.non loquitur in obligatione dandi, prout dictum glo.intelligitur:z tex.in dicta l.si is qui.ff.commoda.lo quitur in obligatione rem restitui, que est alterius nature: vt Bartol.tradit in dicta l.stipulationes non diuiduntur. Ideo contra gloss.ratio generalis videtur: quia sequeretur quod in contractibus bone fidei,in quibus quis ad dãdum obligatur, succederet obligatio ad interesse:quod quidem iure cautũ non reperitur.Nam iura generaliter loquuntur quod qui ad dan-dum tenetur,precise ad dandum debet conueniri,nec succedit obligatio ad interesse.l.si seruum.§.final.de verborum obligat. z not.Bartol.in dicta l.stipulationes non diuiduntur.in deci-ma opposit. z illud ex natura obligationis dandi, que vnifor-mis videtur tam in cõtractibus bone fidei quam stricti iuris. Et ita notabiliter in proposito Ang.dicit in l.fina.ff. si quis in ius voca.non ierit. Saluando tamen glo. dici potest quod re-gul.predicta limitetur non habere locum in cõtractibus bone fidei vt glo.hic dicit:z ita etiam tenet gl.in §. actionum.in ver. bone fidei.institu.de actio.Et glo.ibi,z hic,allegat text.in l.j.ff. de act.em.qui loquitur in obligatione rem tradi, z non in obli gatione dandi:ideo parum facit.Sed dictum glos.saluari po-test per rationem,que in fine gloss.ponitur:quia in actionibus bone fidei magis exuberat officium iudicis.z glo.in dicto §.a-ctionum.sequitur Bald.in cap.j.de controuer.inuesti.vbi dicit illam

illam non esse alibi: sed non meminit de ista hic. Et hoc idem Bal. tenet in l.j. versicu. secundo opponitur. C. de senté. que pro eo, quod interest. & Aretin. sequitur in l. si seruum. §. effectus. in princ. de verborum oblig. Et ista conclusio maxime haberet locum in contractu permutationis, de quo textus hic loquitur, in quo licet agatur de obligatione dandi, succedit tamen obligatio ad interesse. l. naturalis. §. j. ff. de prescri. ver. Et no. Bal. in dicta l. stipulationes non diuiduntur. in xj. opposit. Abbas tamen hic, qui reprehendit glos. conatur illam saluare, ponēdo subtiliter, secundum eum, alium intellectum: & dicit quod in actionibus stricti iuris si rem tradi, vel aliud factum est in obligatione, post moram venit interesse, & peti potest: vt per gloss. & Barto. in dicta l. stipulationes. sed in bone fidei iudicijs interesse non est in obligatione, vt peti possit: sed res ipsa petenda est, & interesse solum venit officio iudicis in executione, per textum. in l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. dum ibi dicitur quod bone fidei conuenit hoc prestari, quod inter contrahentes actum est. Sed aduertendum est, quia istud, quod Abbas dicit, primo non videtur aliquo modo ex intentione glo. quia Abb. loquitur tantum in obligatione factorum, in qua glo. differentiam non facit inter contractus bone fidei, & stricti iuris: sed in omnibus fatetur quod venit interesse: sed differentia secūdum gloss. consistit in obligatione dandi, de qua Abbas non loquitur. Secundo dictum Abba. omnino est contra gloss. que vult quod facilius venit interesse in contractibus bone fidei, quam stricti iuris: cuius totum contrarium Abbas dicit. Et contra Abb. facit, quia magis conuenit quod in contractibus bone fidei succedat obligatio ad interesse propter moram, quam in contractibus stricti iuris, in quibus magis stricte proceditur. l. quicquid. de verborum obliga. Non obstat text. in l. ex empto. quem Abb. adducit, quia non loquitur in obligatione dandi. Preterea dum ibi dicitur, quod bone fidei conuenit hoc prestari, quod inter contrahentes actum est: hoc etiam habet locū in cōtractib' stricti iuris: quia semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus sequimur id, quod actum est. l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. Tertio considerandum est: quia non videtur vera differentia in se quam Abbas facit: quia natura obligationis facti est vniformis tam in contractibus bone fidei, quam stricti iuris, vt obligatio succedat ad interesse, & debetur interesse alternatiue, vel factum, secūdum electionem actoris: vt late Bart. concludit in dicta l. stipulationes non diuiduntur. in vij. quest. Ex quibus patet Abb. hic, posuisse falcem in messem alienam, licet ipse dicat vltra alios ista decla-
16 rasse in fauorem Canonistarum. ¶ †In glo. in ver. loco domini. colligitur quod tradendo rem alienam nō fit permutatio. Et vera est ista conclusio, secundum Abbatem hic post Bart. in l.j. ff. de rerum permu. quando contrahentes vtuntur verbis denotantibus trāslationem dominij: puta, dabis, dabo, vt per eum hic. Sed tunc considerandum est quod translatio dominij veniret accidentaliter ex vi, & proprietate verborum, quibus vtuntur contrahentes, non ex natura contractus permutatio-
17 nis, de quo queritur. †Secundo Abbas concludit post Bart. in dicta l.j. quod si contrahentes permutationem, vtuntur verbis significantibus puri facti executionem: puta, trades, tra-
ii dam: tunc etiam cum non domino permutatio fieri potest [ii]: quia ex simplici traditione satisfactum erit verbis contrahentium. Sed in hoc dubitationem facit: quia cum de natura contractus permutationis sit quod dominium transferatur. l.j. in princ. ff. de rerum permu. l. cum precibus. C. eodem titu. illa verba, trades, tradam, licet de se non importent translationem dominij, tamen intelligi debet secundum naturā cōtractus permutationis, de quo agitur. l. si ita stipulatus. ff. de vsur. l. si vno. in princi. ff. loca. Unde dictum Abb. intelligi debet, quādo omnino constaret de mente partium quod dominium transferre noluissent. Sed tunc insurgit alia dubitatio: quia si non debet dominium transferri: ergo nō erit permutatio: & tale pactum in contractu permutationis valere non videtur: sicut in cōtractu venditionis non valet pactum quod dominium non transferatur. l. cum manu sata. ff. de contraben. emp. in §. si. facit tex. in l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mor. & in l. cum preca. ff. de precar. cum simil. Nam talis contractus, in quo simpliciter res adinuicem traduntur, videtur potius contractus innominatus, facio, vt facias: de quo in l. naturalis. §. sed si facio. ff. de prescrip. verb. & facit tex. in l. si rem. §. si cum vnum. ff. de prescr. ver. Proprie vero nō potest dici permutatio, sed largo modo: quo casu etiam vēditio, & locatio largo modo permutatio dicitur: vt not. in rub. C. de rerum permutatione. Et in isto secundo dicto Abba. non cadit quod Abb. dicit de euictione, ex quo non esset vera permutatio: quia euictio considerari debet, quando permutatio vere agitur a contrahentibus: prout loquitur tex. in l.j. §. vnde. ff. de rerum permutatione. Tertio Abb. hic omittit vnum membrum distinctionis Bartol. in dicta l.j. ff. de rerum permutatione. scilicet quando vnus promisit dare, alter non: puta, dabo tibi Decretum, vt Decretales accipiam: nam tunc tradendo simpliciter ex illa parte, a qua dari debuit, non impleretur contractus: ex alia sic, per supra dicta. Et in isto casu etiam aduertendum est: quia Bartol. intelligi debet, quando certum esset: & de mente partium cōstaret quod ex vna parte esset dandum, & ex altera tradendū simpliciter. Si vero simpliciter dicatur prout Barto. dicit dabo tibi, & accipiam: illud verbum, accipiam, intelligeretur cum effectu, scilicet vt mihi detur, & dominium in me trāsferatur, vt sequatur equalitas in contractibus. l. Julianus. §. si a pupillo. ff. de actione empt. Et pro hoc videtur textus in l. naturalis. §. j. versicu. si autem. ibi: si autem do rem, vt rem accipiam. & dicitur ibi quod est contractus, do vt des. & sic ex vtraque parte dominium transfertur.
18 Ex † supra dictis Abb. infert ad permutationem beneficiorū, quod si duo permutant eorum beneficia, & alter non habet ius, quod nulla permutatio contrahatur. Et ita tenet Fede. in tracta. de permut. benefi. versicu. decimo queritur. vbi allegat tex. hic. & idem not. Domi. post Joannem And. in cap. j. versiculo, quid si vnus. de rerum permut. in sexto. Sed dubium est, an ex quo nō tenuit permutatio possit ille qui habebat ius in beneficio, propria authoritate ad eius beneficium redire. Abbas hic dicit, quod non. Et ita tenet Rot. in prima & tertia decisio. in nouis. Domi. in dicto capi. j. versic. sed circa premissa. Et idem concludit Petr. de Peru. in tracta. permut. benefi. in vj. quest. principali. versicul. queritur igitur. vbi primo refert Jo. And. in cap. j. de rerum permu. vbi voluit quod quis redire possit de equitate ad priora beneficia: argument. cap. si beneficia. de preben. in sexto. Sed ipse tenet contrarium: quia ex quo semel iste renuntiauit, non potest de nouo obtinere beneficium nisi iste de nouo instituatur. Non obstat capi. si beneficia. quia loquitur in casu speciali, & ad alios casus non extenditur. Et ita etiam resident Moder. hic. Et secundum istam opin. nouissime con-
l sulit Bartho. Soc. [l] cōsi. clxvj. in primis. vbi late alios refert, & conclu. istam opinionem esse magis communem. Et ad text. in dicto capi. si beneficia. respondet prout Domi. dicit in dicto
m cap. j. de rerum permu. Sed tamen opin. Joan. And. [m] fundata in equitate sustentabilis videtur, quam Federic. sequitur in d. tracta. de permut. benefic. in viij. quest. & idem videtur finaliter tenere Rota in vltima decisione, in titul. de rerum permutatione. in antiquis. & Lellus de Hugudio, quem Fede. refert consil. clvj. Petrus. licet ipse Federicus ibi in principio priorem opinionem sequatur. Et istam opinionem Joannis Andree etiam tenent Cardi. & Jmo. in cap. penult. de rerum permutatione. & idem Innocen. in cap. fin. versicu. sed iuxta predicta. eodem titu. de rerum permutatio. Et pro ista opin. bene facit tex. in dicto cap. si beneficia. qui fundatur in ratione probabilis ignorantie, ibi: ne talis ignorantia cum sit sine culpa, preiudicialis existat. Nam ratio ista etiam videtur militare in casu nostro: & quia ille tex. etiam videtur loqui in eo, qui renuntiauit, vt colligitur ibi dum loquitur de eo, qui beneficia dimisit. & glo. ibi in verbo, dimissa. Et ex his ponderationibus tollūtur responsiones que dantur ad illum textum. Non obstat quod dicitur de renūtiatione, que permutationem precedere debet: vt no. Abb. in cap. inter cetera. in princi. de prebend. & Rota in septima decisio. de rerum permut. in antiquis. & glo. in c. si propter. in verbo, vacabunt. de rescrip. in vj. & not. Card. consi. lxij. sigillatim. versi. ad tertium. quia respondetur quod talis renūtiatio non videtur libera, sed limitata casu quo permutatio habeat locum: ideo superior, in cuius manibus fuerit facta renūtiatio: ex causa permutationis, alteri tale beneficium conferre nequit, clem. j. de rerum permu. facit tex. in cap. j. de rer. permu. in vj. Et sic iste redire potest ad priora beneficia, quibus in effe-
n ctu non renuntiauit: quia talis renuntiatio cōditionalis [n] fuit
19 casu, quo permutatio haberet effectum. ¶ †In gloss. in verbo, confessis. in fin. conclusio sit, & regula que per istum tex. colligitur, quod excipiens non videtur intentionem agentis confiteri. Ad idem tex. in regu. exceptionem. in vj. & in l. non vtique. ff. eod. glos. hic, & latius in d. regu. exceptionem. vbi plures rationes adducit: & sequuntur Anto. de But. & Abb. post antiquos, quos in prima opi. hic refert. Nam intentio agentis est, vt reus condemnetur: & excipiens tendit ad excludendam intētionem actoris. l. ij. ff. eodem. Non ergo dicendum est, quod excipiens videatur fateri intentionem aduersarij: quia actus agentis vltra intentionem non operatur. l. non omnis. in princi. ff. si cert. petatur. l. obligationum substantia. §. j. ff. de act. & oblig. & inducta ad vnum finem non debent contrarium operari. l. legata inutiliter. de legatis primo. l. quod fauore. C. de legib. Et si non

valet expressum, non valet tacitum. l. iij. §. qui habet. in fin. ff. de seruit. rustic. pred. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donatio. inter virum & vxo. Nam quando reus excipit, cogitat quod exceptio sua habeat effectum: & quod actor excludatur: & tali casu presupponit debitum precessisse. Unde si exceptio proposita non habeat locum, vt quia non sit vera, vel non probetur, nõ remanet tacita confessio, debiti: quia ista non fuit intentio excipientis, que limitata fuit eo casu duntaxat, quo exceptio proposita locum habuisset: vnde sublata exceptione, que expresse proposita fuit, tollitur etiam illa tacita cõfessio: quia, vt dixi, si nõ operatur expressum, &c. Et quia limitata causa limitatum producit effectum l. in agris. ff. de acquiren. rerum domi. Et hoc modo declarari potest predicta conclusio, que maxime procedit: quando actor exceptionem propositam non admittit: q2 tunc actor non potest se fundare ex eo, quod impugnauit. in capi. ex eo. de reg. iur. in vj. vt no. Barto. in dicta l. non vtique. Et quia exceptio opposita in vno capit. continet, quod pro parte acceptari non potest: vt tradit Barto. in l. Aurelius. §. idem quesiuit. ff. de lib. lega. Facit tex. in l. etiam. ff. de mino. Et predictam conclusionem ponit Bald. in l. age. in ij. notab. per illum tex. C. de transac. & glo. fin. in cap. j. de testi. in vj. & in l. Julianus. in gl. magna. ff. de cond. indeb. Et predicta conclusio limitatur procedere, quando actor non negaret absolute exceptionem oppositam, sed diceret illam minus legitimam fuisse: quia tunc intẽtio actoris ex ea fundatur. Barto. concludit in dicta l. non vtique. per textum l. quoniam. ff. de his, qui notan. infamia. & idem Barto. in l. decem. de verborum oblig. sequitur Pau. de Castr. in l. j. C. de probat. & in dicta l. non vtique. Sed in hoc communis opi. est contra Bartol. que pluribus rationibus fundatur, quibus tamen Moder. in dicta l. non vtique. conantur respondere, & non bene, vt infra apparebit. Primo contra Barto. faciunt iura que generaliter dicunt, quod excipiens non videtur fateri intentionem agentis [12]. & in dicta l. non vtique. & in d. regul. exceptionem. ergo generaliter intelligi debent. l. j. §. generaliter. ff. de leg. prestan. & xix. dist. cap. si Romanorum. Ad hoc Moder. in dicta l. non vtique. subtiliter respondent, quod iura preallegata loquũtur de intentione, quam reus excipiendo non fatetur. Debitum tamen ipsum videtur fateri, qui opponit exceptionẽ solutionis, vel pacti de non petendo. Ista enim diuersa sunt, & stant simul, quod debitum reus fateatur, & intẽtionem neget. Sed replicari ad hoc potest quod licet diuersa sint debitum, vel intentionem fateri, tamen adeo ista inter se connexa sunt, quod reus ista excipiendo dicatur debitum fateri, vtique etiam intentionem videatur confiteri: quia ex debito, quod probatur precessisse, intentio actoris fundatur, cũ adhuc debitum esse presumatur, nisi liberatio probetur l. j. C. de probatio. facit tex. in l. consilio. §. fin. ff. de cur. furio. Et hoc manifeste est secundum intentionem Bart. qui arguit, actoris intentionem probari ex debito, quod probatur precessisse virtute exceptionis opposite: & sic ex debito ad intentionem actoris infertur. Ideo secundum intentionem Bart. ista separari non possunt. & Bart. in effectu presupponit quod absolute reus excipiendo videatur fateri intẽtionem actoris: quia solum actor repellitur eo casu quo exceptionẽ impugnauit. Et istud, quod presupponit Barto. est contra iura preelleg. Secundo contra Barto. hic Abb. istum tex. inducit, vbi actor exceptionem permutationis opposite non impugnauit: & tamen in ea se fundare non potuit. Moder. in dicta l. non vtique. respondent, quod hic fuit exceptio opposita conditionaliter: vt per gl. j. hic, quo casu omnes de plano fatentur quod confessio non inducitur: & ita respondebat prius Abb. hic. Nec obstat quod tex. in decisione simpliciter in ipsa exceptione fundetur, vt Abb. hic dicit: q2 replicant Moder.° in dicta l. non vtique. quod ratio debet intelligi quando exceptio conditionaliter fuit proposita. Sed responderi ad hoc potest, quod tunc non esset vis in exceptione, sed in ipsa conditione: & tamen text. videtur ponderare exceptionem simpliciter, prout Abb. dicit: & prout etiam loquitur textus in dicta l. non vtique. cum similibus. Tertio contra Barto. allegatur, quia exceptio proponebatur ad excludendũ actorem. l. ij. ff. eodem. ergo non debet operari augmentum intentionis actoris: argumen. l. legata inutiliter. de adimen. leg. Moder. in dicta l. non vtique. respondent, quod tacita confessio debiti venit in consequentiam exceptionis proposite: & inducta ad vnum finem, virtute consequentie necessarie, cõtrarium operantur. l. cum ex oratione. ff. de excus. tut. quam ita declarat Bal. in l. quod fauore. in vij. oppos. C. de legi. Et ad hoc melius facit tex. & quod ibi Bar. in l. denique. §. interdum. de pecu. leg. Sed replicari potest quod stante exceptione proposita, vera, & probata, confessio tacita debiti resultaret in consequentiá, & haberet locum illud, quod in contrariũ allegatur: sed si exceptio pacti, vel solutionis opposite non habuit effectum, illa tacita confessio cessat: quia si non valet expressum, non valet tacitum, vt supra dixi. Preterea, si ex tacita confessione rei excipientis, fundata esset intẽtio actoris, principaliter inductum ad vnum finem operaretur contrarium, & non in consequentiá: ideo predicta responsio non valet. Quarto contra Bar. arguitur: nam per confessionem, litis contestatio inducitur: vt declarat Bar. in l. j. C. de litis contesta. Si ergo excipiens videretur confiteri, induceretur litis cõtestatio, sed cõsequens est falsum: quia per exceptionem propositam non fit litis contestatio. c. ij. de li. contest. in vj. ergo & antecedens. Et fuit ratio Bal. in l. exceptionẽ. C. de proba. & sequitur Are. in d. l. decem. de verb. obli. Mod. in d. l. non vtique. respondent quod ille, qui exceptionem peremptoriam opponit, non videtur velle litem ordinare, & contestari, sed potius dirimere: vt per glo. in cap. ij. de lit. contest. in vj. ideo principalis eius intentio attenditur: arg. l. si quis nec causam. ff. si cer. pet. & actus agentis vltra intentionem non operatur. l. omnis. ff. si cert. pet. Sed replicari potest, quod ista ratio non tollit arg. quia si non inducitur litis contestatio: ergo nec confessio: prout in ar. dicitur. Nam qua ratione non fit litis cõtest. quia excipiens non videtur velle litigare, ita pariter nõ videtur in preiudicium suum velle confiteri per rationes, que supra pro regula inducuntur: & vtroque casu vltra intentionem actus non debet operari. Quinto Cuma. in d. l. non vtique. contra Bar. adducit: quia exceptio solutionis vel facti intelligi potest, & debet, quod opposita sit, casu quo de debito cõstaret: & ita secundum intentionem rei exceptio interpretari debet: vt not. in l. si quis intentione. ff. de iudi. & fuit opinio Nicolai de Matarellis, quam Bal. refert in dicta l. exceptionem. vbi inquit ꝙ reus excipiendo simpliciter intelligitur cõditionaliter, si assertio actoris prius probata fuerit. Sed Mod. in dicta l. non vtique. respondent quod si hoc voluit reus, debuit conditionaliter excipere, vt no. in dicta l. si quidem. C. eod. Alias si exceptio simpliciter opponatur, nulla conditio intelligitur, considerata proprietate verborum, que in dubio attenditur. l. non aliter. in princ. de leg. iij. facit tex. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obl. Ad hoc etiá potest replicari, quod cum iura expresse dicãt intentionem actoris non fundari per exceptionem rei, vt hoc verificetur, consonat vt dicamus exceptionem oppositam conditionaliter, casu quo de debito constaret: & talis conditio tacita intelligitur ex natura exceptionis, que opponi debet post fundatam intentionem actoris, vt probatur hic: & quia in dubio verba intelliguntur in fauorem rei: vt not. Bart. in l. inter stipulantem. §. j. de verborum oblig. Anto. de But. in cap. ex literis. primo. in fi. j. de spons. Ultimo pro opinione Bar. Mod. in dicta l. non vtique. inducunt dictam l. quoniam. hoc modo: nam sicut reus excipiendo videtur velle actorem repellere, ita transigendo quis videtur velle litem euitare. l. j. ff. de transa. Et qua ratione in transactione, que fit partibus volentibus, probatio delicti presumptiue colligitur, d. l. quoniam. pari ratione si reus solutionem opponit, quam etiam actor fatetur, ex tali exceptione solutionis tacita confessio delicti haberi debet. Et hoc confirmari potest: quia transactio fieri potuit ex eo ꝙ lites sit execratus: vt dicitur in l. item si res. §. fi. ff. de alien. iud. mut. cau. fac. & tamen inducitur tacita confessio: a fortiori idem videtur in excipiente. Ad hec etiá responderi potest quõ tex. in d. l. quoniá. procedit stante transactione: prout loquitur: & ita esset etiam in excipiente, si exceptio haberet locum: & ita procedunt allegata in contrarium. Sed quando exceptio non habet effectum, prout in casu isto loquimur, excipiens non videtur fateri: quia si non valet expressum, non valet tacitum: & quia iura absolute dicunt, quod excipiens non videtur fateri, vt hic, cum simili. & ad dictam l. quoniam. etiam aliter respondet Baldus in l. furti. §. pactus. ff. de his, qui not. infa. Et ita ex omnibus supra dictis patet quod verior sit opinio communis cõtra Barto. & ista est communis opinio, & vera, vt Bald. dicit in dicta l. exceptionem. & in l. Polla. C. de his, quibus vt indig. cum simil. vt tradunt Alexan. & Aretin. in dicta l. decem. Et retenta hac communi opi. quod excipiens non dicatur fateri intentionem agentis, limitatur non procedere, quando contra excipiẽtem presumptio iuris insurgit: vt quia inquisitus de homicidio, excipiẽdo dicat se fecisse homicidium ad sui defensionem: nam nisi de ipsa defensione probetur, erit fundata intentio contra eum, vt de homicidio puniatur: quia cõtra eum est presumptio: vt not. Barto. in l. Aurelius. §. idem quesijt. ff. de lib. leg. & Alexan. simpliciter hoc sequitur in dicta l. decem. in iij. limit. & Abb. idem tenet in cap. bone. ij. in fi. de postul. prela. & in ca. cum venissent. in viij. notab. per illum textum j. de institu. & Bal. no. in l. j. C. de confess. Sed in ista limitatione aduertẽdum est: quia confessio homicidij in isto casu expressa videtur, & non venit cõ

secutiue

secutiue inclusa ad exceptionem propositam: & tali casu quādo expressa confessio habetur, semper fundatur intentio cōtra excipientem, vt omnes fatentur hic, per tex. in cap. preterea. ij. de transac. vt videmus in glos. j. hic. Unde respectu regule, de qua agitur hic, ista limitatio conuenire non videtur: nisi dicamus quod tex. in dicto capi. preterea. habeat locum, quando confessio fuit facta in capitulo separato ab ipsa exceptione: sed doct. in locis preal. loquuntur quando in eodem capitulo quis confi

20 tetur. †Et retenta ista limitatione, quod nō probata defensione inquisitus debeat puniri, notandum est singulariter: quod

p non debet[p] pro tali confessione ordinaria pena mortis puniri, vt voluit Abb. in cap. auditis. col. pe. versi. puto tamen. de prescrip. quia in criminalibus clariores probationes requirūtur: quod non est hic: quia non fuit simplex confessio, sed qualificata, nec ex vehementi presumptione quis debet tam grauiter cōdemnari. c. literas. §. de presum. & quia quando iudex super delicto procederet ex presumptionibus, debet penam temperare: vt not. Inno. in c. quia verisimile. de presump. Et in simili casu tradit Alex. in l. j. ff. si cer. pet. versic. ad vnum. Contra istud dictum Abb. insurgunt Mod. in d. l. non vtiq3. & dicunt quod videtur contra mentem Bar. in d. §. idem quesijt. & Bald. in d. l. j. C. de confess. dum allegant l. j. C. de sicar. vbi sufficit talis presumptio ad imponendum penā legis Cornelie de sicarijs. Nec absolute est verum quod ex probatione presumpta non imponatur grauis pena corporalis, per ea, que ponit Joan. An. in addit. Specu. in titu. de proba. §. xiij. vt no. Bal. in l. fi. ff. de hered. inst. cum sim. Nam ex presumptione approbata expresse a lege, ordinaria pena delicti imponitur: vt not. Bald. post Nicol. de Mata. in l. fin. C. de proba. & talis est presumptio de qua agitur in d. l. j. C. de sicar. Facit quod not. Bar. in d. l. j. §. idem Cornelio. ff. de quest. Postremo contra Abb. Mod. adducunt in d. l. non vtique. doctrinam Bar. in l. eum qui. ff. de iureiuran. & contra Abb. etiam arguunt nouissimi in d. c. auditis. quia si ex presumptione deberet pena mitigari, nūquam haberet locum pena ordinaria: quia semper constat de homicidio solum ex presumptione d. l. j. C. de sicar. Et quia in isto casu videtur constare de homicidio ex propria confessione, non per presumptionē, vt Abb. dicit. Et contra dictū Abb. sentit Bal. in c. dudum. ij. in fi. §. de elec. Et per hoc respondetur ad rationem Abb. que locum habet, quando tantum ex presumptione constat de maleficio: sed hic constat per confessionem. Uel secundo respondetur quod ratio Abb. procedit in presumptione, que residet in arbitrio iudicis: & a lege approbata non reperitur, prout loquitur Inno. in d. c. quia verisimile. secus si presumptio approbata sit a lege, prout in casu d. l. j. C. de sicar. Et hoc modo ipse Abb. distinguit in cap. accedens. de accu. Sed tamen pro defensione Abb. considerandū est quod ista confessio de qua agitur, non est simplex confessio homicidij, sed qualificata, adeo quod plerique tenent quod virtualiter, & in effectu dicatur negare homicidium, qui hoc modo confitetur. Cy. in l. j. in xiij. quest. C. de cōfess. & in l. exceptionem. C. de proba. Bal. in l. j. C. de edil. act. cum simi. vt tradit Aret. in l. j. in princ. ff. de vulg. & pup. vbi efficaciter hoc probat: quia qui dicit fecisse ad sui defensionē, effectualiter negat accusationem, siue inquisitionem: & videtur responsio negatiua, quibuscunque verbis concipiatur. glos. in l. fi. §. fi. in fi. ff. de doli excep. & tradit Bar. in l. inter stipulātem. in prin. de verborum oblig. facit regula hic, quia excipiens nō videtur fateri intentionem aduersarij: ergo non videtur confiteri delictum: & quia hoc dicit in vno & eodem capitulo, quod regulariter diuidi nequit, nec debet pro parte acceptari: vt per Bar. in d. l. Aurelius. §. idem quesijt. Si ergo predictis non obstantibus Barto. & docto. volunt quod nō probata defensione, inquisitus condemnetur propter iuris presumptionem, videtur cōdemnari ex sola presumptione, non ex confessione: ideo consonat quod pena debeat mitigari: quia hic nō sunt probationes clare, prout in criminalibus requiruntur. Et facit illud dictū Innocen. in dicto cap. quia verisimile. vbi Bald. pro not. illud refert, & probatur in illo text. quem Abb. ibi, inducit, & sequitur Old. consi. cxcix. viso diligenter. Pe. de Anch. in reg. semel malus. in v. q°. circa finem. Et sic secundum predicta non videtur constare de maleficio ex confessione, sed tātum ex presumptione: nec videtur ista presumptio approbata a iure, prout in casu l. j. C. de sicarijs. quia in iure de hoc nihil cautum reperitur. Et absurdum videtur quod ex tali confessione qualificata deberet puniri, sicut ex cōfessione simplici. Ex quibus tolluntur omnia allegata in contrarium. Non obstat quod Barto. dicit in dicta l. eum, qui. quia licet dicat quod iste non incidit in penam statuti, ex quo aduersarius onere probandi non grauatur, quod tamen in isto casu pena non minuatur, in ista questione Bart. ibi hoc non dicit. Non obstat quod si ex presumptione pena deberet mitigari, nunquam haberet locum pena ordinaria: vt dicūt Mod. in c. auditis, quia hoc non est verum: nam haberet locū pena ordinaria in presumptione iuris, prout loquitur text. in dicta l. j. C. de sicarijs, & Abb. distinguit in dicto cap. accedēs. de accu. Non obstat dictum Bald. in cap. dudum. de elect. quia simpliciter dicit istum sic confitentem debere puniri, non tamen negat quin pena debeat mitigari, prout Abb. dicit, cuius dictum in maxima equitate fundatur. Et ista opi. Abb. potest habere locum, quando inquisitus explicite prius non confitetur, sed vnico verbo dicit se fecisse homicidium ad sui defensionem in eodem constructu verborū. Alia opinio videretur pro-

q cedere, quando prius explicite videtur homicidium, deinde[q] addit se fecisse illud ad sui defensionem: argumen. ca. preterea. ij. de transact. declarando vt dictum fuit in glo. j. Et opi. Abb. maxime procederet, quando inquisitus negatiue diceret se nō commisisse homicidium, nisi ad defensionem sui: vnde cautela

21 esset quod ita responderet. ¶ †In glos. in ver. per vitium. in fi. communis opinio est contra glos. quod propter falsitatem, que in testibus, vel instrumentis committitur, causa nō perdatur, per textum in l. diuus. ff. de re iud. & no. Barto. in l. in fraudem. §. quoties. ff. de iure fisci. Abb. hic, & alij in locis infra allegandis, & in hoc communiter doctores cōueniunt. Non obstat tex. in cap. olim. allegato in glo. quia Abb. respondet quod ibi fuit priuatus beneficio propter delictum falsitatis: pro quo etiam clericus deponi potest. 50. distin. cap. si episcopus. Sed ista solutio non satisfacit: quia ibi non agebatur criminaliter, prout loquitur text. in dicto capi. si episcopus. & quia ibi non dicitur quod priuetur beneficio, sed quod imponitur perpetuum silentium super ecclesia, de qua agebatur. Et ista verba videntur respicere priuationem cause. Unde aliter responderi potest quod ibi loquitur in corrumpente literas iudicis, & sic in actis: quo casu communiter docto. tenent quod in actis quis perdat causam, si falsitatem commiserit. Et secundum hoc conclusio predicta limitatur: vt non habeat locum in actis: vt not. Bartol. per illum textum in dicta l. in fraudē. §. quoties. Abb. tamen hic contrarium tenet, & generaliter concludit quod sicut in testibus, vel instrumentis, ita etiam in actis propter falsitatem quis nō perdit causam, quia iure cautum non reperitur: nam tex. in dicto §. quoties. in causa fisci specialiter loquitur, vt etiam voluit gloss. in l. j. C. de formulis. Ergo in contrarium videtur esse ius commune, vt latius Abb. prosequitur hic. Opi. tamen Barto. in dicto §. quoties. communiter tenetur: & idem Bart. dicit in l. j. §. penal. in fi. ff. de calum. Bal. in l. fi. versi. vltimo quero. C. de pena iudi. qui male iud. Ange. in l. j. ff. de his, que in testament. delen. cum similibus. vt Alexan. tradit in dicta l. diuus. versic. item noto. Pe. de Anch. hoc idem sequitur in consi. ccclxxxix. in casu premisso. versicu. preterea. & Joan. de Ana. consi. xij. primo ad intellectum. & idem Imo. consi. cxix. ad primum. ver. ad secundum. Non obstat ratio Abb. quod tex. in dicto §. quoties. loquatur specialiter in causa fisci: quia imo etiam in alijs priuatorum causis videtur procedere. Nam dum ibi dicitur quod apud fiscum causa agebatur, intelligitur secūdum gl. ibi apud procuratorem fisci, qui etiam inter duos priuatos consentientes cognoscit. l. cum vendente. C. vbi cau. fisc. & sic tex. videtur generaliter procedere. & ita dicunt Moder. hic: & prius hoc idem Alexan. dixit in dicta l. diuus. Sed ista responsio non satisfacit: quia per eam non tollitur quin speciale sit in causa fisci, prout Abb. dicit, & natura tituli hoc suadet, de iure fisci, argu. l. Imperatores. ff. de in diem addict. Et verba litere satis indicant, dum limitate textus loquitur, & dicit, quoties apud fiscū causa agitur. Et ita etiam Bal. hic, intelligit illum §. quoties. in causa fiscali. Nec obstat quod iurisdictio procuratoris fisci prorogari possit ad priuatos litigantes: quia hoc non facit quod dispositio illius §. generalis sit: nam tātum seruabitur in ipsis prorogantibus: quia videtur facta prorogatio secundum qualitatem iudicis, cuius iurisdictio prorogatur. text. not. in l. episcopale. vbi Bartol. C. de episcop. aud. Preterea textus in d. §. quoties. nihil dicit de falsitate actorum, licet ita allegetur: nam ibi simpliciter quod quando quis vtitur actis agitatis apud fiscum talia acta manu commentariensis annotanda sunt: & si aliter producantur, a causa cadat, qui exhibuit: licet enim non seruetur quod ibi dicitur, vt quia acta non sint scripta manu commentariensis, non tamē sequitur quod acta falsificata sint, nec quod in eis falsum committatur: nec videtur quod ille propter hoc pena falsi puniatur, sed tantum cadit a causa: quia illa forma non seruatur: sicut etiam in §. precedenti. eodem modo cadit a causa, qui vtitur actis contra fiscum, a quo illa accepit. Et per illum textum in dicto §. quoties. dicit Guil. de Cu. in l. j. §. Editiones. & Alber. ibi, sequitur ff. de edendo. quod editio actorum debet fieri authoritate iudicis: aliter eis fides non

adhibetur. Ideo opi. Abb. verior de iure videtur: quia non videtur ratio diversitatis in isto casu inter acta, & instrumenta.
22 ¶ †Successive Abb. post Inno. late prosequitur an producens instrumentum falsum, vel minus solenne, teneatur stare tali instrumento. In quo calcando eius vestigia prima conclusio ge-
r neralis sit, quod producens[r] instrumentum, videtur fateri omnia, que etiam contra se in instrumento continentur. Inn. hic, & Abb. post Barto. in l. post legatum. ff. de his, quibus vt indi. & Bal. sequitur in l. scripture. in princ. C. de fide instru. in l. cum precum. ver. extra quero. C. de lib. cau. & Bal. in l. alia. in prin. C. de his, quibus vt indig. Card. consi. lvi. in lucidatione. vbi allegat bonum tex. in l. si filius. §. fi. ff. de interrog. act. Bal. consilio clxxxi. omnis assessor. libro ij. secundum primam impressionem. Abb. consi. xxxviij. in questione. lib. ij. & Bal. in cap. presentium. versi. quid de illo. §. de testi. vbi allegat gloss. quam dicit singularem in l. j. §. editiones. in glo. ff. de edendo. & Lapus in alle. cxix. quero, pone. Pe. de Ancha. consi. xxiij. subtiliter, & ad plenum, in princ. Roma. consi. cccxxix. presens consultatio. circa fi. & consi. cccl. in casu proposite. Alexan. consil. clxij. viso processu. libro secundo. Andr. Sicu. consil. viij. libro secundo. & consil. lix. eod. libro secundo. Et quod dictum est de instrumento, idem est in eo, qui libellum producit iudici: quia omnia videtur fate-
s ri, que in libello[s] [13] continentur. l. cum precum. vbi Bald. C. de
13 liber. cau. Et idem in libello in quo principi supplicatur. l. ij. vbi Alexand. post alios. C. de institu. & substitu. Et hoc procedit, etiam si rescriptum impetratum surreptitium sit, secundum Ioan. Andr. in cap. cum in positionibus. de iureiurando in vj. Abb. sequitur hic, & in capi. examinata. in iiij. notab. de iudic. & consi. xxxviij. lib. ij. supra alleg. Et idem est in reo, qui exceptionem opponit, vt notat Barto. in l. j. per illum tex. in fi. C. de his qui poten. nom. Idem Barto. in l. certu. §. si quis absente. in fi. ff. de confess. Roma. consi. lix. ad discutiendum. & consi. cccxxv. quo ad primum. in penul. dubio. Et hec locum habent, etiam si
t parte absente[t] producantur, vt declarat Bartol. in d. §. si quis absente. idem Barto. in l. secunda, §. fi. in fi. ff. de iure fisci. Predicta conclusio procedit in verbis dispositiuis instrumenti; secus est in verbis enuntiatiuis, secundum Baldum hic, allegat l. Aurelius. §. fina. ff. de liber. lega. Et sequitur Alexand. consi. xvj. in causa, & lite. lib. v. Et idem in verbis enuntiatiuis libelli: vt Bal. in l. predia. C. de pred. mi. Ant. de Bu. cap. j. §. de confes. cum simi. vt Alexan. tradit in l. edita. in princ. C. de edendo. Et idem in verbis enuntiatiuis excipientis: vt not. Bald. in l. his. versi. extra scias. C. de test. mil. Sed contra istam limitationem videtur tex. in l. optimam. C. de contrah. & commit. stip. vbi verba enuntiatiua probant inter personas inter quas proferuntur: ergo verba enuntiatiua instrumenti videntur facere fidem pro parte, contra quam instrumentum producitur. Et idem probari videtur in cap. cum olim. in fi. de censi. Moder. hic respondent quod tex. in dicta l. optimam. habet locum in contrahente, qui scripturam facit, & aliquid enuntiatiue affirmat: puta promittendo alicui vt heredi: nam probatur, illum esse heredem: vt per Alex. tradit consi. xvij. ponderatis his. in prin. li. iij. per d. l. optimam. Et pro dicto Alex. est tex. de quo ipse non meminit, in l. si vt proponis. §. si hereditatem. vbi Bal. & Angel. ff. de inoffi. test. Secus dicunt Moder. esse in producente scripturam per supra dicta. Ista differentia non sapit: quia producendo scripturam, illam approbat vt per Inno. hic. Nam sicut in eo, qui scribit, vel contractum facit, statur verbis enuntiatiuis propter consensum, talis consensus vtique colligitur ex productione instrumenti. Et hoc videtur velle Barto. in auth. si quis in aliquo. C. de edendo. dum limitando ibi illum text. allegat d. l. optimam. Unde aliter respondetur ad contrarium supra formatum, & dico quod text. in dicta l. optimam. procedit, quando illud, quod per verba enuntiatiua profertur, erat necessarium
24 in illo actu, de quo agebatur [14], prout exemplum ibi colligitur: secus quando illud necessario non requireretur: quia tunc verba enuntiatiua non probant, etiam inter partes contrahentes: vt notab. declarat Anto. de But. in cap. illud. de presump. & sequitur Mathe. in no. suo lxxx. nota quod quoties. Idem Bal. in l. ad probationem. C. loca. Alexand. consi. cxxxvj. viso libello. lib. j. & consil. ccj. super causa, & lite. libro secundo. Et hoc modo declaratur quod supra dictum est de verbis enuntiatiuis, quod non probant, nisi necessaria sint in tali actu, prout loquitur d. l. optimam. quia respectu illius actus duntaxat faciunt fidem. Secundo supra dicta conclusio limitatur non procedere, quando producens instrumentum protestatur quod tantum producit in partibus pro se facientibus: vt no. Specu. in titu. de instr. edi. §. videndum. versicu. quid si produco. quem refert Pau. de Castr. in l. j. §. editiones. ff. de edendo. & Alber. de Rosa. ibi, ver. ex premissis. hoc idem tenet, dicens quod in iudicijs inualuit talis cautela. & Bald. in l. j. C. de confess. vbi loquitur in libro rationum, & dicit quod caute litigantes protestantur, & dicunt, produco talem librum rationum inquantum facit pro me, & non aliter. Facit quod not. Bald. in cap. cum dilectus. versicu. oportet ergo. §. de consuetud. & idem Bal. dicit per glo. ibi in l. si quidem. C. eodem. & in capi. j. §. denique. circa finem. que fuit prima cau. benefi. amit. & tradit Alexand. consi. cxxxvj. in causa, & lite. in fi. lib. secundo. & consi. clxxxv. visis. eo. lib. ij. Sed tamen quod talis protestatio non iuuet, tenet Bal. in cap. presentium. versi. sed quid si producens. de testibus. quia cum semel instrumentum exhibitum fuerit, non curamus de verbis protestatis. Et idem Bal. in l. j. versi. ex hoc pone. C. vt que desunt aduo. vbi inquit quod licet vna pars dicat, Produco acta inquantum faciunt pro me: iudex tamen potest adhibere fidem, etiam quatenus faciant contra producentem: quia ei constat vt iudici. Idem Bal. in l. si aduersarius. versicu. ego dico. C. de fide instrument. vbi concludit, quod quantum ad effectum tollende probationis, protestatio nihil operatur. Et sequitur Roman. consilio ccccxxxiij. quo ad primum. circa finem. Pau. de Castr. consilio lxxix. in causa Syluestri. col. ij. versicu. nec prodest illa protestatio. Et hoc idem volunt domini de Rota in iij. decisio. de fide instrumen. in nouis. Facit quod not. Areti. in l. decem. versicu. secunda cautela. de verborum oblig. & quod not. Innocen. in c. cum olim. de censi. quod iudex potest adhibere fidem instrumento in fauorem partis, que illud impugnauit. cum simil. vt tradunt Moder. in capit. capitulum. de rescrip. Dicatis breuiter quod prima opin. procedit quando aduersarius non contradicit protestationi: sed aduersario contradicente protestatio non iuuaret: & hoc casu habet locum secunda opi. Et ista concordia colligitur ex his, que Fulg. tradit consi. clxxvij. publicato processu. Facit quod Alber. dicit in dicta l. j. §. editiones. ff. de ede. dum inquit quod cautela protestationis tollitur, quando aduersarius, contra quem instrumentum cum protestatione producitur, dicat se velle vti dictis instrumentis, non obstante protestatione. Et idem voluit Anto. de Butr. in cap. cum olim. j.
23 de censi. versicu. nota quod ex hoc sumitur. ¶ †Secunda conclusio, si instrumentum productum falsum esse detegatur, producenti ignoranter, non preiudicat tacita confessio, que ex eius productione colligitur, nec expressa, que ad instrumentum referatur. Abb. in primo, & secundo casu hic post Innocent. hic, & Barto. in dicta l. post legatum. & no. Pau. de Castr. in consilio cccvj. alias cviij. aduertendum. cum similibus, vt tradunt Moder. hic, & Alexan. consi. cviij. viso processu. lib. v. Sed in ista conclusione considerandum est quod de plano procedit quantum ad tacitam confessionem, que ex productione instrumenti elicitur: argumen. eius, quod dicitur quod vitiato expresso, etiam tacitum vitiatur. l. iij. §. qui habet. in fi. ff. de serui. rusti. predio. Sed quando expresse quis confitetur id, quod continetur in instrumento, quod producit, videtur dicendum quod illa confessio preiudicet, sicut preiudicaret nulla facta relatione ad instrumentum: vt in tertio casu Abb. hic dicit: quia de tenore instrumenti producti apparet: & relatio, que habetur ad instrumentum, potest dupliciter intelligi. Primo quod referatur ad instrumentum limitate quatenus probat, prout docto. intelligunt in locis preallegatis. Secundo intelligi potest quod referatur ad tenorem instrumenti assertiue, vt appareat illud, quod confitetur: & melius consonat quod isto secundo modo intelligatur: quia tunc non cogitabat de falsitate instrumenti, ex quo ignorabat falsum esse instrumentum: & quia verba dubia contra proferentem interpretari debent. l. veteribus. ff. de pactis. l. Labeo scribit. ff. de contrah. emp. Secundo contra istam conclusionem facit: quia Abb. hic in secundo casu, & doct. loquuntur, quando producens instrumentum confitetur omnia, que in eo continentur. Licet ergo appareat falsum instrumentum, non tamen debet confessio vitiari, que fuit facta de contentis in instrumento: cum aliud instrumentum sit, & aliud sit quod in instrumento continetur: not. Bal. in l. Labeo. §. j. ver. quid si quis. ff. de pac. sicut aliud est statutum, aliud quod in statuto continetur, vt Bald. tradit in prelu. feu. versi. item nos dicimus. & est dictum Inno. in cap. dilecto. de preben. cum simi. Tertio contra istam conclusionem arguitur: quia iste, qui confitetur, referendo se ad instrumentum, potuit simplici confessione sibi preiudicare: sed quando relatio fit ab eo, qui potest principaliter actum de nouo fa-
15 cere, sufficit constare de mente eius [15], & relatio non attenditur: vt not. Barto. per illum textum in l. si donatio. in fi. C. de dona. facit quod not. glo. in cap. si Romanorum. xix. distinct. & glo. j. & quod ibi Barto. & docto. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Predictis tamen non obstantibus sequor communem opinionem: quia quando quis ignorabat falsitatem instrumenti, prout conclusio supra facta, & docto. loquuntur, credebat vera que continebantur

nebantur in instrumento, ductus authoritate instrumenti: vn-
de satis videtur error probari, ex quo apparet falsum instru-
mentum. argumen. l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. ignoran.
facit text. in l. in testamento. la j. ff. de cond. & demon. & quod no.
Bal. in l. ij. C. de errore aduo. & late Ro. consi. ccxciiij. hec confes
sio. Nam producens instrumentum non videtur adeo confite-
ri ea, que continentur in instrumento, quin possit errorē suum
corrigere: vt not. Bal. in l. cum precum. versicu. extra quero. C.
24 de liber. causa. †Non obstant allegata supra in contrariū: quia
pro responsione considerandum est quod cōfessio in dubio sem
v per in fauorem confitentis[v] interpretatur: vt not. dicit Anto.
de Butr. in cap. ex literis. j. in fin. de spon. facit quod not. Bar.
in l. inter stipulantem. §. j. de verborum obli. Unde ad primum
respondetur quod licet relatio facta ad instrumentum dupli-
citer possit intelligi, vt supra dicebatur, debet in fauorem rei
interpretari. Non obstat tex. in dicta l. veteribus. ff. de pac. cum
similibus: quia illud, quod ibi dicitur, in contractibus proce-
dit: secus est in iudicijs: vt per Bartolum in dicta l. inter stipu
lantem. §. j. & not. in l. si quis intentione. ff. de iudicijs. Secundo
non obstat quod aliud sit instrumentum, & aliud quod contine
tur in instrumento: quia ista consideratio in isto casu non ca-
dit, ex quo falsum apparet instrumentum in his, que non in eo
continentur. Non obstat quod iste confitendo potuit sibi pre-
iudicare: quia illud verum est, quando constaret absolute de
voluntate eius: sed in dubio non videtur hoc voluisse, arg. cap.
super hoc. de renunt. & confessio sua suspenditur, quatenus va-
25 leat instrumentum, per supra dicta. ¶ †Tertia conclusio Ab-
batis est, si confessio fuit facta simpliciter nulla habita mētio-
ne instrumenti preiudicat confitenti, licet instrumentum repro
betur, vt Abb. in tertio casu hic dicit, post Innocen. & Bartol.
in dicta l. post legatum. Et ad hoc Modern. simile adducunt
de eo, quod voluit Innocen. in cap. dilecto. de prebend. & quod
not. Bal. in prelu. feud. cum similibus. Sed ista conclusio clara
redditur, & verificatur ex communi regula, que habet quod cō
fessio probat cōtra confitentem. c. cum ad sedem. §. nos prioris.
de restitut. spoliatorum. l. cum te. C. de transac. l. j. ff. de confessis.
cum similibus. Predicta tamen cōclusio limitatur, nisi iste, qui
fuit confessus, vellet reuocare confessionem pretextu erroris, al
legando quod instrumentum reprobatum fuit causa illius con
fessionis, vt Abb. hic dicit post Bart. in d. l. post legatum. facit
quod no. Bal. in dicta l. cum precum. versi. extra quero. C. de li-
bera. vbi inquit quod producens instrumentum licet videatur
confiteri, potest tamen errorem corrigere. Allegat l. si aduersa
rius. C. de fide instrumentorum. & dicit Bal. in rub. C. de consti.
pecu. versi. deinde venio. quod contractus inualidus non con-
firmatur per confessionem erroneam. Allegat l. fina. de consti.
pecun. Et ista limitatio procedit secundum communem regu-
lam, que habet quod confessio erronea reuocari potest. cap. fin.
ē. de confess. l. de etate. §. ex causa. ff. de interrog. act. l. non fate-
tur. ff. de confess. etiam si confessio erronea pluries repetita sit:
vt no. Bal. in l. j. per illum textum in primo notab. C. de errore.
calcu. etiam si confessio esset iurata: tamen pretextu erroris re-
uocari potest: quia periurus nō dicitur, qui iurat falsum quod
credit verum. xxij. quest. ij. cap. omnis. & in cap. quanto. de iure-
iurando. & not. Anto. de Butr. in cap. fin. de confess. Bal. in l. de
tutela. C. de in integrum restitut. Roma. in l. si vero. §. de viro.
in xxxj. fallen. ff. soluto matrimo. & consi. cccxcj. vt proposita con
sultatio. Similiter licet confessio deliberate fuisset facta, tamē
reuocatur: vt not. Bal. in l. error. C. de iur. & fac. igno. & in l. iusiu
randum & ad pecunias. in princi. ff. de iureiurando. Roman. in
26 dicto consi. cccxcj. & in dicto §. de viro. ¶ †Quarta conclusio, si
instrumentum reprobatur, non quia falsum, sed vt minus solē
ne, producenti ignoranter preiudicat tacita confessio, que ex
eius productione colligitur. Abb. in quarto casu post Innoc.
& alios hic. & facit text. in authent. ex causa. C. de liber. preter. se-
cundum Anto. de Butr. Car. & Moder. hic, vbi licet testamen
tum non sit solenne, tamen debentur legata que in eo continen
tur. Et istam conclusionem sequitur, & probat Roman. consilio
ccxciiij. hec confessio. quia, secundum eum, licet contractus tol
latur propter defectum solennitatis, nihilominus instrumen-
tum, quod est in seipso validū, manet in suo robore. Et ad hoc
allegat quod no. Bart. in l. si quis ita. de ver. obli. Bal. in l. si ab-
sentis. C. si cer. pet. & idē Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogo-
nus. de verborum obliga. vbi concludunt, instrumentum de se
validum continens contractum nullum, probare tamen cōfes-
sionem, & ea, que in dicto instrumento continentur. Sed tamen
ista conclusio non videtur procedere sine dubio: quia non pro-
batur iure. Nam illa confessio, que respectu instrumenti facta
fuit de actu, qui in ipso instrumento continetur, debet interpre
tari, & limitari quod facta sit eo casu, quo ille actus esset vali-
dus de iure, & haberet effectum secundum intentionem produ-
centis, per ea, que superius dicta sunt de excipiente: quod si nō
valet expressum, non valet tacitum. l. iij. §. qui habet. de seruitu.
rusti. pred. Volūtas enim, que ex facto colligitur, stricte inter-
pretatur, & non extenditur plus, quam ex ipso facto inferatur.
l. fin. C. ne vxor pro marito. not. Barto. in l. j. §. si quis hoc inter-
dicto. in fi. ff. de itinere actuque pri. & in l. Titium. §. altero. ff. de
admi. tutorum. Et ille actus productionis non infert quod produ
cens debeat stare tacite confessioni eius, ex quo instrumentum
non valet secundum intentionem producentis. Nam etiā con-
fessio expresse relata ad instrumentum erronea esse videtur, ex
quo actus, qui continetur in instrumento, est nullus, & instru-
mentum ignoranter productum fuit: vnde contractus inuali-
dus per confessionem erroneam non confirmatur: vt Bal. in-
quit in rub. C. de consti. pecu. versicu. deinde venio. Facit quod
no. Bal. in l. si absentis. C. si cer. pet. dum allegat l. fi. ff. de consti.
pec. & idem Bal. in l. etiam. C. de execu. rei iudic. Et in terminis
huius conclusionis dicit Bal. in l. alia. C. de his, quib. vt indig.
quod si confiteor testamentum verum esse, quod non est solēne,
talis confessio non preiudicat: quia non sufficit veritas sine so-
lennitate. Et ibi ad dictum Innocē. respondet quod intelligi-
tur, quando solennitas respicit ipsum instrumentum, nō nego
tium principale. Et de hoc inferius dicam in sequenti conclu-
sione. Non obstat tex. in authen. ex causa. quia ex noua disposi-
tione legis ibi illud introducitur, & lex vlterius procedit ita di
sponendo: alias autem secus esset. l. si nemo. ff. de testa. tu. l. eam,
quam. C. de fideicom. Non obstat dictum Bar. in d. l. j. §. si quis
ita. cum simi. ē. alleg. quia Bar. & doc. in locis prealleg. loquun-
tur in alijs terminis, quādo scilicet cōfessio facta in instrumē-
to non pendebat ex inutili cōtractu stipulationis, sed habebat
aliud fundamentum: & ibi non agitur de aliquo errore: nec ille,
qui confitetur, ibi remanet deceptus, prout esset in casu nostro
hic. Et per hoc etiam aliter respondetur ad tex. in dicta auth.
27 ex causa. ¶ †Quinta conclusio, si instrumentum reprobatur,
non quia falsum sit, vel minus solenne, quod in eo continetur,
sed ex eo quod non est authenticum, nec habet debitam solen-
nitatem, que in ipso instrumento requiritur, confessio tacita,
que ex productione instrumenti colligitur, vel expressa, que ad
instrumentum referatur, non preiudicat. Innocent. hic prout
Abb. declarat hic, in secunda concordia. in quarto casu: & hoc
sequitur in dicto cōsi. ccxciiij. vbi rationem adducit: quia pars
confitetur prout continetur in instrumento: intelligitur de in-
strumento effectuali: sed in effectu in instrumento nihil conti-
netur, ex quo propter defectum solennitatis non probat. Ista
ratio Romani bene facit contra conclusionem precedentem, &
pro his, que ibi dixi. Sed contra istam quintam conclusionem
tenet Bal. in dicta l. alia. C. de his, quibus vt indign. ibi conclu
dit quod si confiteor verum esse instrumentum, quod caret die
x & consule: mihi preiudico[x] ex vi confessionis adiuncta scriptu-
ra. Et hoc magis placet: quia cōfessio purgat defectum instru-
menti ad effectum probationis, sed non defectum solennitatis
actus contenti in instrumento, per supra dicta: quia aliud est
instrumentum, aliud quod in instrumento cōtinetur: vt decla-
28 rat Barto. in l. si quis legatum. ff. de falsis. ¶ †Sexta, & vltima
conclusio est, quod qui falsum instrumentum scienter produ-
cit, tenetur stare tali instrumento in omnibus, que faciunt con
tra ipsum producentem: vt Abb. hic in quinto casu post Inn.
quem refert. Sed contra istam conclusionem facit: quia ex quo
aduersarius impugnauit instrumentum ratione falsitatis, vi-
detur quod ex eo aduersarius contra producentem se fundare
non possit. reg. ex eo. de reg. iu. in vj. Ideo dicit Bal. in l. si quis
testibus. versi. sed nunquid. C. de testi. quod licet producens in-
strumentum videatur confiteri contenta in instrumento, tamē
talis productio non nocet, si per aduersarium impugnetur.
Moder. hic laborant in isto arg. & in effectu respondent quod
aduersarius videtur impugnare instrumentum, & non confes-
sionem, que colligitur ex tacita voluntate producentis. Sed
ista responsio non satisfacit: quia si impugnatur principaliter
instrumentum, etiam tacita confessio, que insurgit ex produ-
ctione instrumenti impugnari videtur. Et ista diuidi posse nō
videtur, per supra dicta. Et ita Bal. sentit in dicta l. si quis te-
stibus. Unde dicendum est quod hoc toleratur in odiū produ-
centis scienter falsum instrumentum: sicut etiam iudex ex offi-
cio suo potest se fundare in instrumento in fauorem eius, qui il
y lud impugnauit[y]: vt no. Innoc. in cap. cum olim. de censi. cum
29 similibus, vt per Moder. in cap. capitulum. de rescrip. †Pre-
dicta conclusio limitatur dupliciter. Primo, quando tantum
agitur de preiudicio ipsius producentis: secus vero si tracta-
tur de preiudicio alterius: vt dicitur in ecclesia hic. facit tex. in
l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dicen. non obtemperau. & tradit

Joan.de Anan. consilio xij. primo ad intellectum. in septimo
30 dubio. †Secundo limitatur non procedere, quādo esset vnum
capitulumindiuiduum: quia tunc si aduersarius vtitur, etiam
proderit producenti: vt per Abb.hic, & in dicto capi.cum olim.
de cēsi. Sed aduertendum est: quia licet vnicum sit capitulum,
videtur tamen quod quatenus respicit commodum producen
tis, non probet in odium producentis falsum instrumentum:
sicut diuiditur vnum capitulum propter presumptionem iu-
ris: vt not. Bartol.in l.Aurelius.§.idem quesiit.ff.de liber.leg.
Saluari tamen potest quod Abbas dicit, quando capitulum
esset vnicum, & haberet connexitatem ex eodem contractu: pu-
ta, si in instrumento dicatur, producentem vendidisse fundum
pro centum, & cōueniatur ad traditionem fundi, videtur quod
etiam ipse pretium petere queat: prout in simili in excommuni
cato voluit Inno.in cap.si vere.de senten.excommu. Abb.post
Joannem Andr.in cap.cum inter.§.eodem. & ibi dictum fuit,
& quod no. Abb.in dicto cap.cum olim.& facit tex.in l.si duo pa
31 troni.§.si quis iurauerit.ff.de iureiurando. ¶ †In glo.in ver.
comperta.in fi.circa istam glos. Abb.primo concludit quod si
16 lata sit sententia contra presentem, mero iure [16] valet sentētia.
l.diuus.ff.de re iudi.ibi: in integrum restituas.& in l.penul. C.si
ex falsis instru.& tex.hic, ibi: retractari. nam ista verba arguunt
validitatem actus.l.nam & si sub conditione.§.& post defectum,
ff.de iniusto, rupto. Non obstat tex.in l.qui agnitis. quem gloss.
in contrarium adducit: quia intelligitur quantum ad effectū,
videlicet quod exceptio rei iudicate in effectu nō obstabit, im-
petrata scilicet restitutione in integrum. Et ita etiam respon-
dent docto.in dicta l.qui agnitis. Sed contra istam responsio-
nem facit textus in dicta l.qui agnitis.ibi, dum inquit ꝙ exce-
ptio opponi non potest. Ista enim verba denotant quod ipso
iure sententia non valeat. Et tenendo hoc, prout videtur tene
re glo.hic, ad iura supra alleg. poterit responderi quod senten-
tia retractatur, licet nulla sit, quatenus de facto processit.capi.
accedens.j.vbi glo.§.vt lite non contest.l.j.vbi gloss. ff.de feriis.
not.in cap.cum Bertoldus.de re iud. Nam magis conuenit ꝙ
verba ista ita intelligantur, quam econtra, quod verba, que si-
gnificant actum ipso iure nullum, intelligantur ope exceptio-
nis: vt in conflictu quarundam legum. Aret.dicit in l.j.ff.de te
32 stament. †Secundo Abbas concludit quod talis sententia sit
nulla, quando lata fuit contra absentem, per textum l.si pretor.
§.Marcellus.ff.de iudic. Sed tamen tex.ibi videtur vti verbis
significantibus validitatem actus, dum dicit debere admitti
querelam.l.vt liberis.C.de collat.in princip.ibi: rescisso quere-
la mota. Et pro hoc facit, quia in dicto §.Marcellus. ponitur
exceptio ad regulam que habetur in princip.legis, vt Alb.ibi
declarat.& regul.ibi loquitur de iniquitate sententie; vt per gl.
ibi in ver.cognoscere. ergo ita pariter exceptio intelligitur vt
conueniat regule, iuxta not.per Dynum in rub.de regu.iur.in
vj. Moder.tamen in dicta l.qui agnitis.de excep.pro commu-
ni opin.inducunt dupliciter text.in dicto §.Marcellus. Pri-
mo sic: quia si ibi valeret sententia, minor non cognosceret de
iniustitia superioris: vt not. Innoc.in cap.de cetero.de re indi.
Sed responderi potest, illud dictum Innocen.non procedere,
quando agitur de falsitate: argumen.eorum, que not.in cap.su-
per eo.de crimi.falsi. Facit enim quod not.per Bartolum in l.
Macius.ff.ad Turpillianū. Multa enim specialia sunt in cri-
mine falsi, vt tradit Domi.in cap.in memoriam.xix.dist. Secū
do ponderatur, quia in dicto §.Marcellus.dicitur quod sciēs
vsus fuerit falsis probationibus: ergo videtur quod sententia
fuerit nulla. Nam etiam si ignoranter vsus fuisset, deberet re-
tractari; vt per glo.ibi. Et fuit ista originaliter ratio Joan. de
Imo.in l.qui Rome.§.duo fratres.vbi Alex.refert ff.de verb.
oblig. Sed responderi potest quod scientia ibi ponderetur si-
mul cum falsitate: quia alias iudex inferior non potest cogno-
scere de iniustitia superioris: vt habetur in dicta l.si pretor.
Sed quando quis falsitatem scienter commisit, tūc inferior co
gnoscit: prout ibi textus dicit: & de his etiam dictum fuit in ca.
33 licet causam.de proba. †Intra quantum tempus autem sentē-
tia pretextu falsitatis lata debeat retractari, prōsequitur Ab-
bas hic: & latius Joan.de Anan.in cap.super eo.de crimi.falsi.
Unum tantum notandum est, quod secūdum canones de isto
crimine falsi semper cognosci potest: quia crimina non tollun-
tur tempore; vt not.per glossam in cap.admonere.xxxiij.q.ij.in
ver.penitentia. De quo dicendum est vt dixi in dicto ca.licet.
de proba.& no. Joan.de Anan.in dicto cap.super eo. ¶ Extra
glo.in prima oppo.ex dictis Innoc.per Abb.quatuor notabi-
lia colliguntur. Primo, quod episcopus petit rationem admi
nistrationis ecclesiarum, nisi sit clericus patronus.cap. in La-
teranensi.de prebend.& in cap.cum & plantare. §.in ecclesiis. de
priuilegiis. In hoc ergo melioris conditionis est patronus cle
ricus, quam laicus, qui non exigit talem rationem: vt no. Abb.
in dicto cap.in Lateranensi.in iij.notab.& in capi.ex literis. de
iure patro.& in cap.cum ad sedem.de rest.spo. Sic etiam in cu-
stodia ecclesie vacantis, que conceditur patrono clerico, & non
laico.cap.cum vos.de off.ord.notatur in cap.bone. de appella.
vbi dixi: & talis clericus patronus rationem exigit temporaliū
priuatiue ad episcopum: quia in hoc episcopo prefertur: vt in-
nuit tex.in dicto cap.in Lateranensi.dum loquitur aduersatiue
ad ius episcopi, & dicit: ipsis vero rationem reddent. Et eo-
dem modo loquitur tex.in dicto cap.cum & plantare.§.in eccle
siis. Et hoc videtur procedere in his, que competunt ratione
iuris patronatus: alias vero si inferior habet iurisdictionem
in parte diecesis, cum episcopus concurrit, & est locus preuen-
tioni: vt not.in cap.pastoralis.in glo.j.vbi Abb.de offi.ord.in c.
fi.de capel.monach.vbi Abbas, in primo notab. Et in simili in
agendo pro iuribus ecclesie sibi subiecte episcopus concurrit
cum rectore ecclesie: vt not. Innoc.in cap.olim causam. de rest.
34 spo.& refert, & sequitur Abb.in cap.cum deputati.de iudi. †No
ta secundo per Abb.hic, ex dictis Innoc. quod vbi ecclesia est
collegiata, electio pertinet ad collegium, non ad episcopū. Et
idem Abb.in cap.significauerunt, in secundo notab.j.eodē.vbi
inquit quod episcopus non habet intētionem fundatam in ec-
clesia collegiata. Et idem Domi.in c.in appellationis.in prin.
in iiij.notab.de iuramen.calum.in vj. Feder.consi.xxxiiij.queri
tur ad quem. Similiter patronus non eligit in ecclesia colle-
giata.cap.nobis.de iure patro. Abb.in cap.de hoc.de simo.& in
cap.si.in princip.de concess.prebend. vnde ecclesia non potest ef
fici collegiata. Adde Abb.in cap.nobis.in fi.de iure patro. nisi
de consensu patroni: vt no. Abb.post Host.in cap. suggestum.
de iure patro. habet tamen episcopus confirmationem in eccle
sia collegiata: vt Abb.hic dicit, per tex.cum gloss.in cap.j.xviij.
questio.j. Nam confirmatio proprie in electione requiritur: vt
not. Abb.in cap.authoritate.de inst.facit tex.in cap.fin.de elec.
in vj.& not. Card.in clement.quia contingit.§.vt autem. in iiij.
notab.de religio.domi. Fallit in summo pontifice, in cuius ele-
17 ctione confirmatio non requiritur [17]. cap.licet.de vitanda.vbi
glo.fin.& Abb.in v.notab.de elec. Et de effectu confirmationis
not. Abb.in cap.j.de confir.vti.cum similibus, vt dixi ibi in gl.
ij. Et quando dicatur ecclesia collegiata, Abb.tradit in ca. no-
bis.de iure patronat.& in cap.dilecta.de excess.prelat. Oldrad.
consi.cxlvj.factum tale est. Card.in clement.quia contingit. §.
vt autem.in iiij.notab.de relig.domi.& in clement.j.§.ad hec.in
35 iiij.quest.de prebend. And.Sicu.consi.xvij.lib.j. †Tertio colli-
gitur, secundum Abbat.quod si ecclesia construatur in paro-
chia alterius ecclesie, rector illius parochialis ecclesie habet
presentare, & episcopus non habet fundatam intentionem in
tali ecclesia. Et idem Host.hic per cap.ad audientiam.j.de ec-
5 cle.edi. Sed secundum Abb. [3] hoc non est verum, & bene: quia tex.
in dicto capi.ad audientiam.loquitur quando ecclesia edifica-
uit, vel dotauit ecclesiam: ideo illi ius patronatus acquiritur:
iuxta no.in cap.pie.xvj.quest.vij. Et ista ratione hoc idem esset
in alio, etiam laico, qui edificaret ecclesiam. Et idem Abbas la
tius in dicto ca.ad audientiam.post Ant.de Bu. Et ita etiam
illum text.declarat Feder.consi.ccxxxiiij.super primo puncto.
in fi. Et hoc refert, & approbat Card. consi.lxv. pro discussione
puncti.& Card.in clementi.j.in princ.versi. solutio pro declara
36 tione questionis.de supplen.neglig.prelat. † Quarto, & vltimo
colligitur, quod vbi ecclesia non habet patronum, nec etiā po-
18 pulus habet presentationem [18]: & ita in dubio ecclesia libera [a]
a presumitur, non ius patronatus. Innocen.hic in fine. Et dicit
Archid.in cap.decernimus.xvj.quest.vij. quod cum ius patro
natus in ecclesia odiosum sit, pro eo non presumitur, nisi quate
nus probetur. Debet tamen conari episcopus, vt populo gra-
tificetur. Abbas hic, & not. Archid.in cap.hortamur. lxxj. dist.
Abb.per illum textum in cap.quod Dei timorem. j.de sta.mo
nach. An autem populo ex prescriptione ius patronatus ac-
19 quiratur [19]. Abb.hic se remittit: & communis opin.est quod sic:
quam tenet Joan.And.in cap.querelam.& ibi Anto.de Butr.
§.de elect. Feder.consi.ccxxxiiij.super primo puncto. Card.cle.
ij.in v.questio.de iure patronatus.& consi.lxix.quo ad primum.
in secundo dubio. Et istam communem opinionem fatetur
Abb.in dicto cap.querelam. vbi dicit quod seruaretur in pra-
ctica: licet ipse in puncto iuris contrarium dicat esse verius.
Et ita latius Abbas tradit in disputatio.incipient. Angerio.
in primo dubio. Et secundum predictam communem opinio-
nem ipse Abb.consuluit in consil.lxxvi.plura sunt examināda.
in primo dubio. libro secundo. Et de hoc dixi in consilio cxvii.
37 & consilio cxxxiiij. ¶ †Extra gloss.in secunda oppositio. quam
Abb.facit, finaliter videtur in hoc residere, quod non valeat
b sententia, que esset certificanda per scripturam [b] non produ-
ctam

etiam in actis,secundum Joā.And. in add.Specu.§.qualiter. ver. quid si iudex. Inn.in c.ij.de libel.obl.quos Abb.hic refert. Sed contrarium voluit Innocē. hic prout Abb. ponderauit. Et hoc tenet Bald.in l.iij.versi. sed quid si iudex. C.de sentent. que sine cert. quanti.ꝛ idem videtur velle Bald.in l.j.in fi. C.de senten.ex breuic.reci. Et istam opin. firmauit Alex.post alios, quos ibi refert, in l.ait pretor.§.si iudex.ff.de re iudic.per text. hic,ꝛ in d.§.si iudex.vbi relatio fit ad testamentū, quod tamen non apparet fuisse productum in actis.Et illum textum etiam ad hoc ponderauit Bal.in d.l.iiij. Et ad quedam, que faciunt pro contraria opin.respondet Alexand.in d.§.si iudex.que omnia transferuntur per Moder.hic.Et istam etiam opin.videtur tenere Rapha. Cuma. consil. vij. visis compromisso. dum allegat d.l.ait pretor.§.si iudex.Sed prima opinio magis placet,quam sequitur in c.illa. in fin.de accusa.ꝛ sentit Bar.in d.l. ait pretor. C.si iudex. Idem tenet Anton.de Butr.in cap.cum venerabilis.j.de relig.dom. Inno.in l.si conuenerit. de re iudic. ꝛ Aretin.dicit istam communem esse opin.in l.j.§.si quis ita.de verbor.oblig.quam etiam sequitur, ꝛ subtiliter probat Angel. in §. curare, ver. querit Bald. Institu.de actio. Et secundum istam opin. Alexand.sibi contrarius consuluit consil.cix.viso processu.lib.v.ꝛ idem Alexand.consi.lxxxvij.viso. in fin.libro ij. ꝛ consi.clxxxiiij.viso.eodem lib.ij. Non obstat text.hic,quia respondetur vt per Anton.de Butr.quem Abb. hic refert. Non obstat tex.in d.§.si iudex.quia intelligitur quod esset testamentum productum in actis. Nam presupponitur quod vigore dicti testamenti peteretur: ergo videtur quod esset productum: c cum actor in eo fundaret intētionem suam.Vel distingui[c] potest quod aut iudex refert se pro simplici declaratione: ꝛ talis declaratio etiam haberi potest ex eo quod productum nō fuit: aut sententia fundatur in tali relatione,ꝛ non valet: quia non potest iudex fundare se super eo, quod non est productum in actis: quia illud non constat sibi vt iudici: vt latius declarat Angel.in d.§.curare.Instit.de actio. Ex supra dictis infertur ad questionem de consultore, qui in consilio detulit reum esse condemnandum: ꝛ redacto in actis consilio iudex simpliciter pronuntiauit prout in consilio:an valeat talis sententia. Abb. hic concludit quod sic,post Pet.Cyn.ꝛ Bald.in l.j.C.si aduer. liber. Et ista est communis opin.quam etiam tenet Bald. in l. cum iudex.C.de sentent.ꝛ in l.testamēto.ff.de here.instit ꝛ idem Ange.in l.qui se dicit.ff.de iudi.cum concord.ꝛ Alexan. tradit in l.j.§.si quis ita.ff.de verbo.oblig.ꝛ Moder.hic contra istam communem opi.arguit Aret.in d.§.si quis ita.quia secundum istum modum pronuntiandi, in sententia debet suppleri verbum, condemno: quia nec in sententia nec in consilio reperitur:ꝛ cum sentētia sit stricti iuris,non videtur quod talis suppletio admittatur,per ea,que not.Bart.in l. Julianus verum debitorem.in prima lectura.ff.de condi.indeb. ꝛ idem Bart.in l.si expressim. ff.de appell.dum allegat l.diui fratres. circa medium.ff.de lib.cau.Facit etiam text.in l.j.quod ibi Bartol.C.si plures vna sentent. vbi non suppletur sententia ex tacita confessione,que habetur ad libellum.Ad hoc tamen potest responderi quod virtualiter in consilio cōtinetur quod iudex debeat condemnare.Et licet consultor vtatur verbis futuri temporis, dum dicit, reum condemnandum: verba referuntur ad iudicem, qui habet pronuntiare de presenti: vt per Bald.in l.j.C.si aduer. lib.quem Abb. hic refert. Unde si iudex pronuntiauit, prout in consilio dicitur,videtur in effectu condemnare de presenti:arg.d.c.in his.de verbor.signi. Preterea, dato quod verbum,condemno, deberet suppleri, non per hoc minus diceretur sententia lata in scriptis,ex quo necessario tale verbum intelligitur,propter alia verba, que expressa reperiuntur: vt in simili est tex.no.in l.j.§.qui neque.ff.de hered.inst. Et ita in dubio dicendum videtur,vt actus valeat, per ea, que Abb. dicit. facit gloss.in l.ꝛ puto.ff.fami.erciscun.Sed in casibus allegatis per Aret.in contrarium sententia omnino remanet valida,licet stricte interpretet. Predicta conclusio bene procedit,quando simpliciter iudex pronuntiauit vt in consilio,prout Abbas loquitur,ꝛ supra dictum est:secus si formaliter dicat, pronūtio absolutionem,vt in cōsilio:nam tali casu cum vtatur iudex expresse verbis futuri temporis, communis videtur opin. quod sententia non valeat:vt per Bart.in d.l.j.C.si aduers.liber.quia aliud est condemnare,aliud quem condemnandum pronūtiare.glo.pe.in c.frater.xvj.q.j.ꝛ in c.super eo.de off.deleg.ꝛ Joan. Andr.quem Abb.hic refert,idem tenent cum concor.vt Alex. tradit in d.§.si quis ita.Aret.tamen ibi dicit ꝙ imo valet talis sententia: quia non videtur inconueniens quod verba futuri temporis ponantur pro presenti,sicut econtra verba presentis temporis pro futuro.Nam si iudex dicat, Mitto te in possessionem talis predij:ꝛ illud non sit presens,intelligit te mittēdum: vt not.Bal.in l.ne quicquam.§.vbi decretum.ff.de off. procon. ꝛ lega.Sed potest dici quod illo casu talis expositio necessaria est: quia iudex solo verbo non mittit in possessionem: vt dicit Bal.in loco prealle.ꝛ illa verba respiciunt executionem,vt infra dicam. Sed in questione nostra non subest illa necessitas, vt omnino a proprietate verborum recedatur.Secundo Aret. allegat tex.in l.si accusatoribus.C.de accu.vbi verba futuri temporis designant actum de presenti,ibi:liberandum existimaui. Sed respondetur quod illa sunt verba Imperatoris referētis factum iudicis:ipse tamen iudex de presenti liberauit. Tertio allegat tex.in l.post legatum.§.an libertas.ff.de his, quibus vt indig.ibi:diuus pius iudicauit libertate esse priuandum. Sed ille tex.vt patet,loquitur in sententia principis, in quo speciale est,vt in l.Emilius.ff.de mino.vt tradunt Ro.ꝛ Alex.in d.§. si quis ita.Quarto adducit tex.in l.testamento.ff.de here.insti. ibi: libertatem mereri decreuit. Sed dic quod ibi ex illis verbis non consequitur libertatem, sed a lege, que in illo casu in premium libertatem seruo concedit,statim facta declaratione quod libertatem meruit.Facit in simili tex.no.in l.j.in princ.ff. ad Turpil.Quinto allegat tex.in l.si miles Titio.ff.de test.mi. ibi:liberandum fore dico. sed illa verba Jurisconsulti videtur directa ad iudicem:ꝛ sic non sunt verba iudicis.Postremo adducit tex.in c.cum Bertoldus.de re iud.vbi dicitur processum esse irritandum:ꝛ tamē intelligitur quod de presenti irritetur. Sed potest responderi quod ibi sunt alia verba,que actum denotant de presenti,ibi:duximus irritādam. Et talia verba respiciunt executionem,quatenus sentētia de facto processit. Et quia talis executio est de futuro,merito conueniunt verba futuri temporis:vt in c.ecclesia sancte Marie.in fi.ibi: possessiones restituendas sententialiter diffinimus.s.de const.Et retenta prima conclusione, limitatur quando illa verba, pronuntio prout in consilio:sunt scripta:alias non valet sententia:qꝛ non esset lata in scriptis,prout requiritur. Ita Angel. consi.ccxlix. primo videndum.Similiter iudex,cui presentatur consiliū,debet illud aperire,ꝛ legere:alias sententia non valeret:vt notat Bal.in l.j.in glo.ij.C.de senten.ex breuicu.recit. Pro quo facit, quia si non sit iustum consilium,non debet illud sequi, secundū Bar.in l.j.§.si plures.in iij.q.ff.de exerc.Bar.ꝛ doc.in l.si conuenerit.ff.de re iud.Abb.in c.si pro debilitate.circa fi.de offi.dele. Ideo bene consonat quod consilium aperiatur, ꝛ legatur per iudicem.Et hoc verum intelligitur, nisi iudex adstringeretur propter instantiam, que perimitur: quia tunc iudicare poterit,referendo se ad consilium futurum:vt no.Bald.in l.cum in
38 dex.versi.quero quid si iudex.C.de sententijs. † In tertia opp. Abb.post Inno.concludit quod semel approbatus in vno of
20 ficio,non potest in eodē,vel in simili reprobari[20]:vt latius per eum hic:ꝛ est bonus tex.cum glo.in cap.accepimus.s.de etate ꝛ qualit.Et cum doctrina Inno.hic transit Pet.de Ancbar.in c[redacted]Abb.in cap.scri [redacted] Ana.in c.nulli.in prin.de accu. Facit quod no[redacted] quod obseruari.C.de iuramēt.calum.vbi inquit quod quis debet esse cautus,ne litiget cum curatore alicuius tāquam mino[redacted]Bald. [redacted] ciij.visis scriptis.li[redacted] xi in consi.lxxxvj.[redacted]oponas.§.si hereditatem.ff.de inoffi.test.vbi ille,qui contrahit cum aliquo tanquam herede,videtur approbare illum esse heredem, vt cōtra
39 [redacted]o fallit primo ex causa superuenienti: quia approbatus po[redacted] ꝛ reprobari.in prin.de execu.tut.vbi Bal.in principio[redacted] collateralis Potestatis, qui imperitus reperitur reprobari possit. Et idem dicit Abb.de Doctore, qui apparet non ido[redacted] re,secundum Abb.hic,qui allegat ad hoc tex.in ca.in caus[redacted] in c.scriptum.s.de elec. Sed certe data paritate terminorum idē [redacted] ꝛ econtra reprobatus in vno officio in eodem vel simili[redacted] non admittitur:vt no.Bar.in l.Cassius.in fi.ff.de senato.Bal. in c.j.§.si duo.in fi.de pace tenenda.nisi ex causa superuenienti: vt not.Bald.in cap.post translationem.de renun.versi. vltimo

not. vbi inquit per illum textum, quod reprobatus in examine, si postea bene studuit, potest approbari: Etiam quando quod semel reprobatum est, approbari possit, not. Barto. in l. Pomponius. versicu. sed quero quid econuerso. ff. de neg. gest. Et ad supra dicta notandum est quod non dicitur approbatus in aliquo actu, qui in subsidium admittitur: vt notat Angelus in l. j. in ver. item nota ex hac lege. post Bartolum ibi. C. qui, & aduersus quos.

¶ Additiones.

1 ¶ Appellatur. Adde idem esse de archiepiscopis. Dec. in ca. cum sit Romana. in j. not. j. de appel.
2 ¶ Decoretur. Vide Dec. in cap. ad presentiam. in fin. infra de appellationibus.
3 ¶ Armamentis nauis. Idem in cap. in presentia. in ij. notab. s. de probationibus.
4 ¶ Patronatus. Amplia, & declara vt per eundem in ca. bone. in princi. j. de appel.
5 ¶ Extenditur. Vide Decium in capi. at si clerici. §. de adulteriis. de iudic.
6 ¶ Intentionem. Vide Decium in consi. cxxi. in prin.
7 ¶ Non potest. Adde Deciũ c. cum M. versic. tertia conclusio abb. s. de const. in consi. cxxi.
8 ¶ Originali. Vide Dec. & que ibi addidi in cap. quoniam contra. s. de proba. in x. not. in fi.
¶ Vide Deci. s. de constitutionib. in cap. ecclesia sancte Marie. colum. xi.
9 ¶ Non valet. Idem ponit Dec. in consi. cxvi.
10 ¶ Illicita. Vide tamen Deci. in consil. cxi. vbi declarat quod istud non habeat locum quando maritus esset solitus negotiari.
11 ¶ Fieri potest. Vide Fortun. Hispan. in l. iurisgentium. ff. de pactis.
12 ¶ Agentis. Adde Dec. in c. j. in x. not. de postu. prelat.
13 ¶ Continentur. Adde Dec. in l. ij. qui ista repetit. C. de instit. & substi. & adde quod idem est in positionibus. Dec. consi. lvij.
14 ¶ Agebatur. Idem in ca. per tuas. de proba.
15 ¶ Mente eius. Idem Dec. consi. lxiij.
16 ¶ Mero iure. late s. de prob. in c. licet causam.
17 ¶ Non requiritur. Adde Dec. in c. postquam. in primo nota. de electionibus.
18 ¶ Presentationem. Adde Dec. in consi. cxvij.
19 ¶ Acquiratur. Idem Decius in dicto consil. cxvij. vbi idem dicit & disputat.
20 ¶ Reprobari. Vide s. hoc eod. tit. c. ij. vbi hec eadem, quamuis breuius, ponit. Siluest. Aldob.

a ¶ Maior. [redacted]
b ¶ Cum pluribus. Et placet, quia de iure hoc est indifferens, nec vllam exigit dispensationem.
c ¶ [redacted]
d ¶ Regulatam. [redacted]
e ¶ Sufficit. Decius s. de constit. cap. translato. lect. j. in rubri. de probationibus.
f ¶ Ex mora. [redacted]
g ¶ Canonico. [redacted]
h ¶ Solito. Imo etiam quandoque in non solito, vt dixi in tra- [redacted]
i ¶ [redacted]
k ¶ Consilio cix. Sic habent omnes libri: sed error est, & legi debet consilio cxix. [redacted]
l ¶ Socinus. Consilio clxviij. libro secundo. Stepha. Aufre. in additio. ad quest. Tholo. cclxi. Ioan. Selua. in trac. benefi. par. iij. quest. xxiiij. & male.

m ¶ Opin. Ioan. Andr. Idem Imol. capit. quesitum. de rerum permutatione. Geminianus consilio xlv. in fine. & videtur textus in cap. cum pridem. iuncta glossa vltima, in tertia lectura, supra de pactis. quod etiam velle videtur Butrius & Panormit. & quamuis Panor. ibi non firmet. Tamen in cap. cum inter R. de elect. hoc expresse firmat. faciunt iura allegata per gl. in d. c. cum inter R. in verbo, consensu. & firmat Alexan. de Butilla. in repetitione cap. j. de rerum permuta. in sexto. Stephanus Bertran. in consilio cxxxiij. viso processu. numero 24. lib. ij. & est veritas.
n ¶ Conditionalis. Idem per eadem prius tenuit Bonifac. de Vitalinis in clementina vnica, versiculo, ex istis infertur. de rerum permutatione. & ita obseruatur, vt ait, & probat Nicolaus Boerius decisione Burdegalen. nonagesimaseptima, & quotidie in hoc regno iudices seculares restituunt, & conseruant huiusmodi deceptos resignantes in priori possessione, sine noua collatione.
o ¶ Modern. Scilicet Socinus numero primo, & per totum contra quem Decium hic tuetur opinionem Bart. & communem, que etiã verior est, & tenetur in iudiciis, & praxi, nisi quod ex tali exceptione oritur adminiculum ad confirmandam & iuuandam probationem actoris, vt iudex arbitrabitur. Sed actore aliter non probante, simpliciter vera est cõmunis opinio.
p ¶ Non debet. Idem Andr. Iser. de pace tenenda & eius viola. in vsibus feudorum. Felinus hic, Decius l. j. numero xvi. si certum petatur. Alciat. de verborum obliga. l. j. §. si quis simpliciter. numero lxxvi.
q ¶ Deinde. Adde ex notabili interuallo, & postquam simpliciter, libere fassus est homicidium, & adhuc inspecta qualitate persone, & aliis circunstantiis.
r ¶ Producens. Dixi in consilio Parisi. §. quinto. numero trigesimosexto.
s ¶ Libello. Alexan. consilio nonagesimosecundo, numero primo. vbi dixi, libro quinto. consilio septuagesimooctauo, numero primo, libro septimo.
t ¶ Absente. Idem Decius l. cum te. ad finem. C. de transactionibus. l. secunda, numero octauo. C. de institutionibus & substitutionibus. Bellamera decisione ccccccxxj. fallentia tertia. Carolus Ruinus consilio quadragesimoprimo. in fin. libro quarto. nec reuocari potest. Guido Pape cap. denique. numero 2. supra eodem.
v ¶ Confitentis. Decius supra de probationibus. cap. in presentia. numero 24.
x ¶ Preiudicio. Verum est si aduersarius concedat: secus si neget. Et in effectu breuis resolutio est quod productio instrumẽti, sicut & confessio, non nocent, quatenus per aduersarium reprobantur.
y ¶ Impugnauit. Sed tunc impugnatio nõ expugnat, sed expugnatur, & caret effectu. Et Deci. merito reprobat opinionẽ Panor. hic in dicto quinto casu.
z ¶ Abb. Vide Roch. Cur. tract. de iure patrona. versicu. ecclesiam fundauit.
a ¶ Libera. Roch. Cur. trac. de iure patrona. in ver. construxit questio. xx.
b ¶ Scripturam. Fel. hic nu. xlj.
c ¶ Vel distingui. Et bene. [redacted]

1 ¶ Excommunicati, & periuri possunt se opponere electo, & ei crimina obiicere, quibus ipsi sunt irretiti. 3.
2 Excommunicatus, periurus, & irregularis, an sit priuatus beneficio ipso iure.
4 Replicatio quando elidit exceptionem, debet eius probatio admitti.
5 Canonicus excommunicatus, etiam non requisitus, potest se opponere contra electum petentem confirmationem.
6 Replicatio doli, vel criminis an admitti debeat. 7. 10.
8 Statuto cauetur quod non soluta gabella contractus sit ipso iure nullus, si neuter contrahentium soluat, ille, qui agit ex tali contractu, repellitur exceptione non solute gabelle, nec admittitur replicatio.
9 Statuto cauetur quod bannitus possit impune offendi: si bannitus offendat bannitum, an admittatur replicatio.
11 Statutum, quo cauetur quod bannitus nõ audiatur excipiendo, an valeat.
12 Statutum quod bannitus possit impune offendi, an valeat.
13 Testis, cui opponitur crimen cum infamia, non habet replicationem.
14 Exceptio alterius criminis non admittitur, vbi agitur criminaliter.

Compen

15 Compensatio non admittitur, si agatur ciuiliter de crimini-
bus habentibus diuersum effectum.
16 Legem offendens non priuatur beneficio aliarum legum, vel
eiusdem legis, in casibus diuersis.

Ilecti. ¶ In tex. ibi: traxisse in cau-
sam. natura huius verbi vide-
tur suadere quod isti essent rei necessarij: quia
hoc verbum dirigitur in inuitum. l. j. cum glo.
in verbo, trahatur. C. de agricol. & censi. libro
xj. & ibi Bartolus in fine, facit textus in capit.
ij. de rescriptis in sexto, in capitulo, Romana. §. contrahentes.
de foro competen. eodem lib. ibi: trahere inuitos. cum similib.
que tradit Alber. in verbo, trahantur. in suo Dictionario. &
notat Baldus in l. non est nouum. in principio, ff. de legib. Ro
manus consilio cxcvij. Franciscus. idem Baldus in l. si quem.
C. de testibus. & vide quod notat Aretinus in capitulo, nulli. ad
1 finem. de accusatio. ¶ † Nota primo quod etiam excommu-
nicati, & periuri possunt se opponere contra electum, & illi obij
cere crimina, quibus ipsi tenentur: vt notatur per glossam in
capitulo, cum ecclesie. supra eodem. Facit glos. in cap. vt circa.
in principio, in ver. aliqui. de electio. in sexto. Et ad hoc facit,
quia vbi agitur de interesse publico, verba generalia intelligũ
1 tur ita, quod etiam inhabiles admittantur [1]: vt no. per Bar.
& Bald. per illum textum in l. si in graui. §. videtur. ff. ad Sena-
tusconsultum Sillanianum. cum similib. vt tradit Alexander
in l. si filiusfamilias. C. si certum petat. & est bonus textus & ibi
Baldus in l. si longius. §. j. ff. de iudicijs. Et ita videtur in isto
casu: quia vbi agitur de interesse ecclesie, de publico interesse
tractatur. l. j. §. huius studij. ff. de iustitia & iure. & per gloss. xxiij.
quest. quarta, in c. ipsa. in §. quid ergo. Et quia isti comparue-
runt tanquam canonici pro interesse ecclesie, Abbas infert
2 quod † excommunicatus, & periurus ipso iure non est priua-
tus titulo sui beneficij. Et nõ mirum, quia etiam irregularis,
ratione homicidij, ipso iure non priuatur beneficijs. c. clericis.
vt notat Abbas in primo notabi. ne cleri. vel mona. vbi etiam
allegat text. in cap. ex literis. de excess. prelat. & notat Innocen.
in c. cum nostris. de concessio. preben. cum similib. vt tradunt
Moderni in c. inquisitionis. de accusa. Et hoc procedit in be-
neficijs querendis: quia non valet collatio, vel electio facta de
excommunicato. cap. postulastis. vbi Abbas in princ. de cleric.
a excommu. mini. etiam si sit minori [a] excommunicatione nota-
tus. cap. fina. eodem titu. imo etiam a dignitate seculari repel-
litur. c. venerabilis. vbi Abbas. de elect. & notat Cardin. c. per-
pendimus. in gl. opposi. de sentent. excommuni. Et de periuro
notat Abbas in c. querelam. de iureiuran. & in c. ex parte. infra
de rescriptis. Fede. consilio quinquagesimo, queritur. & genera
2 liter de criminosis [2] notat Abb. in d. c. cum nostris. ¶ † Nota
3 secundo quod electo petenti confirmationem obstat exceptio
periurij, vel excommunicationis. Nam si tempore electionis e-
rat excommunicatus, etiam minori, electio non valet. c. fina. de
cleric. excommu. ministr. Et periurus non solum priuatur illo
beneficio, in quo fuit periurus, sed etiam ad futura inhabilita-
tur. cap. tua nos. j. in secundo not. de iure iuran. cum similib. vt
dixi in cap. ij. j. de rescrip. Si vero superuenerunt, opponi pos
sunt ad effectum vt electio cassetur. c. super his. de accus. Et est
mirabile quod per viam exceptionis debeat priuari beneficio:
& istud ex ratione connexitatis: ideo non priuatur alijs benefi-
cijs: vt dicitur in d. c. super his. vbi Abbas in j. notabi. ¶ Ter
tio nota a speciali, quod periurium repellat ab agendo. Com-
munis est conclusio quod periurus non repellatur ab agendo,
3 nisi in causa in qua periurus [3] reperitur, vt Abbas hic dicit, &
Antonius de Butrio in singu. ccccxciij. tu sai. cum similib. vt
tradunt Moderni hic, & idem Antonius de Butrio in ca. in-
telleximus. in fine, de iudic. Alexander in dicta l. si quis maior.
C. de transactio. & idem Alexand. consilio xvij. ponderatis his.
4 libro tertio. ¶ † Nota quarto quod vbi replicatio exceptio-
nem elidit probatio eius admitti debet. Secus si nihil releua-
ret: quia tunc non deberet talis replicatio admitti, nec proba-
ri, vt hic dicitur. Et ad hoc facit, quia iudex non debet articu
los impertinentes admittere: vt notat Bartol. per illum text.
in l. si duo patroni. §. idem Julianus. ff. de iureiurand. & notat
Bald. in l. ad probationem. j. in ij. not. C. de probatio. & in l. si de-
fensor. §. qui interrogatur. ver. summatim. ff. de interrogat. act.
Et predicta conclusio procedit, quando omnino impertinen-
b tia sunt capitula. Si vero aliquid conferunt, admitti [b] debẽt:
quia quelibet positio, que faciat ad causam quoquo modo, siue
4 directe, siue indirecte, pertinens [4] dicitur: vt not. tradit Bald.
in d. l. idem Julianus. in fi. versi. vltimo nota. & positiones, que
aliquod adminiculum conferunt, dicuntur pertinẽtes: vt not.
Bald. in l. ad probationem. j. in iij. not. in fi. C. de proba. Et mo-
dicum conferentia ad causam, dicuntur pertinentia: vt notat
Bald. in cap. quoniam. de testib. per illum tex. in ver. aliquid. &
idem Bald. in l. cum virum. in j. not. C. de fideicomm. in c. licet
causam. vers. ex predictis apparet. de probat. vbi allegat Jaco.
Butr. in l. incerti. C. de interdic. Cuius dictum etiam sequitur
Bal. in l. ordinario. C. de rei vendi. Et quando dubitatur, po-
test iudex admittere cum protestatione: vt not. Hostien. Joan.
Andr. Anton. de But. & Abb. in c. cum contingat. de offic. de-
leg. Bart. & Bald. in d. §. idem Julianus. Ange. in l. in speciali.
ff. de rei ven. Bal. in l. fi. in fi. C. qui legi. pers. habent. stan. in iud.
cum simil. vt Alexan. tradit in d. §. idem Julianus. Et licet ta-
c li cautela vti possit, melius est tamen prius discutere [c], ne par-
tes vexentur litibus, & expẽsis: ideo talis cautela non seruatur
Rome, vt dicit Card. in d. c. cum contingat. & Andr. Sicul. ibi
in glo. pen. ad fin. Et nota quod si iudex admisit articulos tan-
quam pertinentes, etiam factis probationibus posset illos re-
ijcere: quia talis admissio potest reuocari: quia fuit sententia
interlocutoria. Ita Cardi. in clemen. sepe. §. & quia. in vij. nota.
5 de verbo. signific. ¶ † In glo. j. Abb. extra glo. oppo. & finali-
ter concludit secundum opin. Hostien. contra Inno. quod ca-
nonicus excommunicatus, etiam nõ requisitus, opponere po-
test se contra electum confirmationem petentem. Et idem no.
Abb. in c. exhibita. de iudicijs. quia cum agatur de suo interes-
se, vt bonum habeat prelatum. viij. q. j. c. audacter. ad finem. nõ
videtur reus voluntarius. Et idem tenet Domi. in c. vt eccle-
sia. §. j. de electio. in vj. & Ang. Areti. institu. de except. in princi.
ver. ceterum aduertas. cum similib. vt tradunt Mod. hic, qui
tamen sequuntur opin. Inno. & dicunt illam veriorem, conclu-
dentes quod nullo casu admittatur excommunicatus ad op-
ponendum contra electum, nisi specialiter vocatus fuerit, per
istum tex. hic, in verb. illo, traxisset. quod de inuito intelligitur.
l. j. C. de agric. & censi. lib. xj. cum simil. vt dixi in notabilibus. Et
ad hoc facit text. hic, dum loquitur per verba presentis tempo
ris: & dicit, se opponant: vt dicunt Moder. hic. Ex quo datur
intelligi, quod ante, quam traherentur, se prius non opposue-
runt. Et pro ista opinio. etiam Moder. rationem adducunt:
quia excommunicatus virtute edicti generalis non dicitur vo
catus: ideo non audiatur, secundum Inno. & doc. in c. cum in-
ter. s. de excep. & tamen excommunicatus pretendere potest tã-
tum interesse in materia edicti generalis, quantum canonicus
in confirmatione electi. Sed tamen communis opinio defen-
di potest per text. hic, vbi generaliter dicitur quod non sunt a
defensione ecclesie repellendi. Et ad hoc facit, quia textus vide
tur ponere specialitatem pro interesse ecclesie. Nam si citati
fuissent, non obstante excommunicatione potuissent esse in iu-
dicio in qualibet causa: quia essent rei necessarij: vt dictum fuit
in c. cum inter. s. e. & tex. hic non faceret vim in defensione eccle-
sie. Ideo necessarium est fateri quod specialiter admittanꝫ pro
defensione ecclesie, put tex. dicit. Nõ obst. ꝙ hic trahanꝫ coram
iudice: quia ista vocatio ostendit ꝙ prius se opposuissent ante
impetrationẽ rescripti: alias vocati nõ fuissent. Prius eñi op-
posuerunt se corã ordinario: & nũc trahũꝫ corã iudice delega-
to, corã quo licet trahanꝫ inuiti, tñ sufficit quod prius se spon-
te opposuissent corã alio iudice. Et p hoc etiam rñdetur ad il-
lud, ꝙ dicit de verbo p̃sentis temporis, se ostendũt: quia non p
hoc excludiꝫ, quin etiã prius añ impetrationẽ se opposuissent,
put arguũt ex eo ꝙ citati fuerũt p tali oppositione corã indi-
ce spãliter delegato. Non obstat ꝙ excommunicatus põt p̃ten-
dere interesse in edicto gñali, & tñ non admittiꝫ: ita non dꝫ ad-
mitti pro interesse in cõfirmatione electionis: quia rñderi põt
quod licet nõ admittaꝫ p suo interesse simpliciter, prout loquũ
tur doc. in d. c. cum inter. admittitur tñ p suo interesse, & eccle-
sie, vt est casus hic. ¶ In gl. fi. ibi: ne alter de dolo suo cõmodũ
habeat. In isto dicto, gl. reprehendiꝫ, quantũ ad tex. hic: quia si
actor hic admissus fuisset non obstante excõmunicatione, non
lucraretur ex sua excõmunicatione; sed ex ipsa electiõe, in qua
se fundabat. Et ita Ang. dicit inst. de excep. in princ. versi. sed &
doctrina. & Mod. hic sequuntur. Sed tamẽ gl. defendi potest:
quia se ipsam declarat in verbis sequentibꝰ, dũ inquit quod in
p̃senti casu non daꝫ replicatio actori excõicato: qa sic admitte-
reꝫ ad agendũ: & in hoc haberet cõmodũ: qa excõicatus agere
non potest. c. intelleximus. de iud. ¶ In ead. gl. ibi. hic admitti
tur replicatio mulieris. In hoc etiã glo. reprobatur per Ang.
in loco preallegato: quia vxor replicans, ex sua malitia lucra-
tur: quia non obstante eius adulterio, consequitur commo-
ditatem matrimonij: quia cogitur maritus illam affectione
maritali tractare. Et idem dicunt Mod. hic. Sed responderi
potest, quod in tali casu non agitur de lucro mulieris, sed
potius de damno eius vitando tractatur: quia petit in effectu

6 vt in pristinum statum restituatur. ¶ † In fine glosse, ex glossa ⁊ doctrina Bartoli quam Abbas hic refert, due conclu-
d siones colliguntur. Prima, quod replicatio doli, vel criminis admittitur, ne excipiens cum damno actoris lucretur. Secunda conclusio est, Replicatio doli, vel criminis rei reijcitur: ne actor in preiudicium rei lucretur. Circa primam conclusionem, que fundatur in l. cum mulier. ff. soluto matrimoni. aduertendum est: quia dicit Joannes de Anania in capitulo, intelleximus. versic. sed contra doctrinam. de adulterijs. quod ille textus in contrariũ adduci potest: quia mulier, que ibi replicãdo de adulterio mariti admittitur, videtur lucrari, vt cõsequatur impunitatem adulterij quo ad dotem. Sed respondetur vt supra dixi, quod ille, qui non patitur penam, non dicitur per hoc lucrari: vt etiam ipse Joan. de Anania ibi fatetur ⁊ facit text. in l. iij. ff. de dam. infe. Ideo predicta conclusio bene probatur in dic. l. cum mulier. ⁊ in d. cap. intelleximus. de adul. Et predicta conclusio limitatur non procedere, quando in replicatione illud idem dicitur, quod in prima petitione continetur: quia tunc replicatio reijcitur: vt notat Bartol. in d. l. cũ mulier. in princip. in ij. oppo. per legẽ secundam, ⁊ l. mercalem. C. de conditio. ob tur. causam. Et hoc sequuntur Alex. in dic. l. cum mulier. ⁊ Moder. hic. Sed certe fundamentum conclusionis est, quia replicans tractat de dãno euitando. Nam ista ratio videtur etiam procedere, licet in replicatione deductum sit quod in prima petitione dicebatur. Talis enim differẽtia videtur verbalis potius, ꝙ realis, contra l. ij. C. communia de leg. ideo magis placet responsio Bald. in d. l. cum mulier. in v. oppo. vbi inquit ꝙ in iuribus preallegatis licet tractetur de dãno euitando, replicatio tamen non admittitur: quia erat facta executio facti, ⁊ solutio erat secuta rei turpiter promisse. Et ratio videtur secundum Salic. ibi: quia ista est compensatio delictorum, ⁊ compensatio non habet locũ facta traditione, ⁊ executione. Alexand. tamen in dic. l. cum mulier. reprehendit istã rationem: quia licet compensatio fieri nõ possit secuta solutione: repeti tamen potest, quod solutum fuit. l. si ambo. §. si quis igitur. ff. de compensa. l. quod dicitur. §. penultimo. ff. de impẽsis. Ergo secundum eum, deberet habere locum repetitio in casu d. l. ij. ⁊ l. mercalem. cum similibus. Sed responderi potest ꝙ non habet locum repetitio propter delictum. d. l. ij. ⁊ d. l. mercalem. ⁊ in l. si ob turpem. ff. de cond. ob turpem causam. Nam per ista iura limitatur quod dicitur de repetitione in d. l. si ambo. §. si quis igitur. ⁊ in d. l. quod dicitur. §. penultimo. Et predictã solutionem Bald. sequitur Roma. in d. l. cum mulier. ⁊ Ange. Aretin. Institu. de exceptio. in princ. vbi etiam illam comprobat. Secundo predicta cõclusio limitatur procedere, quando replicatio agentis de dãno euitando respiceret merita cause. Secus si ad personam referatur: quia tunc replicatio indistincte non admittitur: vt Abb. hic dicit, post Bartol. ⁊ probatur per istũ text. qui ita proprie loquitur, vt dicunt moder. hic. Et huius limitationis ratio duplex assignatur: quia ex quo actor vocauit reum videtur reus habilitatus: ideo per replicationẽ excommunicationis non repellitur, vt Abb. hic declarat. Et quia replicatio debet directe tollere exceptionem, quod non esset hic: quia dato quod persona rei esset criminosa, eius exceptio non perimitur: vt notat Bald. in c. j. de statutis contra liber. eccles. Et ita resident Moder. hic. Et adde Bar. qui idem in terminis dicit in l. seruos. ff. de accusat. per illum tex. ⁊ Bald. in l. si creditoribus. circa fin. vers. preterea licet. C. de communi seruo pig. dato manu. ⁊ in c. intelleximus. versic. quero si ambo. de iudic. Et in rationibus s. allegatis aduertendum est. Nam prima ratio, dum dicitur quod reus vocatus ad iudicium habilitatur, non videtur bona: quia non videtur quod approbatio partis possit habilitare excommunicatum, saltem quo minus a iudice possit repelli: vt in c. exceptionem. j. eod. ar. l. quos prohibet. ff. de postulando. Et talis ratio etiam cessaret, si excõmunicatio superuenisset: argu. c. insinuante. de offi. deleg. Alia etiam ratio de replicatione non videtur procedere sine dubio, per ea, que dicta sunt in c. a nobis. s. e. Ideo ratio melior videtur illa, que in textu dicit: quia omnis legitima defensio excommunicato reseruatur, siue sit realis, siue personalis contra partem, vel iudicem: vt hic, ⁊ in c. significauerunt. j. eo. Et quod supra dictum est, replicationem actoris non admitti contra personam excipientis, limitatur non habere locum in episcopo, contra quem agit eius familiaris: vt est tex. in c. nulli episcoporum. de accusa. Et ita Abb. hic: ⁊ idem glo. ⁊ doct. communiter tenent in d. ca. nulli. Sed Aretin. ibi in fine, videtur reprobare istum intellectum: quia secundum eum, duo specialia concurrerent circa idẽ, videlicet quod criminosus, ⁊ familiaris admittatur ad accusandum, contra notata in l. j. C. de dotis promiss. Sed responderi potest quod tantum sit vnum speciale, quod criminosus admittatur propter familiaritatẽ: quia alius criminosus non familiaris repelletur. Et cautela est, secundum Marianũ. in d. c. nulli. quod episcopus opponat de sola familiaritate contra accusantem, ⁊ repelletur. l. iniquum. ⁊ l. si quis ex familiaribus. C. qui accusare. Mod. hic dicunt quod talis cautela non videtur sustentabilis: quia est contra generalitatẽ tex. in dicto capitulo, nulli. ⁊ contra reg. cum quid. de reg. iuris in sexto. Sed ad ista responderi potest quod text. in dicto c. nulli. non videtur obstare: quia in eius generalitate non dicitur ꝙ familiaris episcopi admittatur, sed quod criminosus admittitur, si sit familiaris. Et per hoc etiam respõdetur ad reg. cum quid. quia hic non conceditur, quod alia via prohibetur: nã hic disponitur ꝙ episcopus possit accusari a criminoso familiari: ⁊ sic in d. c. nulli. non repellitur familiaris simpliciter, sed criminosus familiaris: ideo limitatio Mariani videtur
7 procedere. † Secunda conclusio fuit, quod replicatio doli, vel criminis reijciatur, ne actor in preiudicium rei lucretur. d. l. apud Celsum. §. Marcellus. de doli except. vbi etiam Ange. prout refert Joannes de Anania in dic. c. intelleximus. versic. adde etiam. Ang. concludit ꝙ in tali causa prefertur reus: sed vbi vnus tractat de lucro, alter de damno, prefertur qui certat de damno euitãdo. Et facit tex. in l. si seruũ. §. sequitur. de ver. obligatio. in l. cum par. in princip. de reg. iuris, ⁊ in l. si per emptorem. in princip. ff. de actio. empti. Et plura iura pro ista cõclusione allegat Bald. in l. acceptam. in xxij. questi. C. de vsuris. Et ad hoc facit, qđ dicitur de pluribus priuilegiatis, quia prefertur ille, qui tractat de dãno euitãdo, ⁊ ceteris paribus reus l. verum. §. fina. vbi Barto. ff. de minori. ⁊ no. Bald. in aut. perpetua. in fine. C. de sacrosan. eccle. Pet. de Ancher. consi. xxxvi. contra Joannem Paul. de Cast. consi. xxxvij. lib. ij. vt bene at-
8 tingatur. in fi. † Ex predicta cõclusione infertur per Abbatem hic ad questionem post Barto. in l. cum mulier. ff. soluto matri. de statuto, quo cauetur ꝙ cõtractus ipso iure sit nullus, gabella non soluta, si neuter ex contrahentibus soluit gabellã, agẽs ex tali contractu repellitur exceptione gabelle nõ solute, ⁊ replicatio nõ admittitur, vt Abb. hic concludit. Et quia de ista questione obscure, ⁊ vario modo doc. loquũtur, ad clariorem intelligentiam habemus considerare tres casus. Primus quãdo contractus venditionis fuit ex toto perfectus, ita ꝙ venditor pretium, ⁊ emptor rem sit consecutus: ⁊ isto casu si venditor repetat rem venditam ab emptore possidente, ex eo quod non fuerit soluta gabella, repellitur: quia in tali casu venditor tractat de lucro, ⁊ emptor de damno. Et ita loquitur Bart. in d. l. cum mulier. Abbas hic. Ange. Areti. qui dicit istam esse veritatem, instit. de excep. in princi. versi. quo ad tertiã questionem. Secundus casus est, quando non fuit res tradita, nec pretium solutum, sed simplici consensu venditio facta fuit: ⁊ tunc similiter agens ad rem vel pretium repellitur exceptione non solute gabelle, ⁊ non datur agẽti replicatio: quia in pari causa melior est conditio rei, per supra dicta: ⁊ isto casu etiam procedit quod dicit Bartolus in dicta l. cum mulier. ⁊ Abbas hic. Tertius casus est, in quo agens impleuisset contractum ex parte sua, vt quia emptor soluto pretio agit ad traditionem rei, vel venditor facta traditione pretium petit: ⁊ in hoc casu agenti non obstat exceptio gabelle non solute: quia datur replicatio actori, qui tractat de damno euitando. Et isto casu loquitur Bartolus in l. fina. §. penultimo, ff. de eo, per quem factum est. Modo in predictis casibus ita distinctis aduertendum est: nam in primo casu, dum dicitur, quod si venditor repetit rem venditam ab emptore, repellitur: quia tractat de lucro, ⁊ emptor conuentus de damno. Istud esset verum, si vellet recuperare rem venditam pretio nõ restituto: sed ex quo allegat nullitatem contractus, intelligi debet quod velit pretium restituere: argumento. l. cum venditor. in principio, ff. de rescindenda venditione. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minorib. ⁊ rem venditam repetit tanquam datam ex causa nulla: vt l. finali, ff. de condi. sine causa. ideo videtur quod deberet obtinere, quando contractus omnino per statutum annullatur. Et eodem modo in tertio casu dicendum est: quia si emptor soluto pretio agit ad traditionem rei, vel venditor facta traditione pretium petit, dictum est supra quod debet obtinere, quia tractat de damno euitando. Nam hoc esset verum, si conuentus vellet retinere rem, ⁊ pretium. Secus videtur, si allegaret nullitatem contractus, offerendo illud, quod habuit. Nec obstat si dicatur quod dato quod agens offerat pretium, nõ tamen debet audiri: quia in tali causa potior est causa rei. Et ita subtiliter vnus vestrum dicebat: quia respondetur hoc non habere locũ, quando contractus fuit nullus: vt est text. in l. fi. ff. de cond. sine cau. In secundo casu conclusio s. facta videtur bene procedere: quia, vt dixi, in pari causa melior est conditio rei.

Nam

Nam omnis audientia incipit ab actore: quia ipse primo loco debet se fundare in iudicio: vt notat Baldus in l. si creditoribus. versiculo, ex hoc arguitur. C. de seruo pign. da. manum. Et ad predicta notandum est, quia si gabella soluta non fuit, imputandum videtur actori, qui illam soluere tenetur. l. debet. in fi. ff. de edil. edic. & notat Bal. in l. si predium. post Cyn. ibi. C. de edili. act. Roma. in singu. cccccl xxxij. incip. per Italiam. & habetur in tractatu gabellarum. in vij. parte. in princi. & late scribit Barto. Socin. consil. cclxvij. circa primum.
9 ¶ † Ex supradictis etiam Abb. infert quod stante statuto, quod bannitus possit impune offendi, Titius accusatus quod Sempronium percussit, excipere potest quod Sempronius erat bannitus, &
e non admittitur replicatio [e], quod etiam ipse Titius esset bannitus: quia Titius est reus, qui potest omnē exceptionem proponere ad repellendum accusatorem, per istum textum hic. Et ita Bartolus concludit post Jacobum de Aretio in dicta l. cum mulier. cum similib. vt tradit Alex. ibi, & Mod. hic. Sed in ista questione aduertendum: quia dato quod replicatio contra Titium accusatum admitteretur, quod etiam ipse esset bannitus, hoc nihil releuaret in isto casu: quia licet Titius ipse esset bannitus, licite potuit Sempronium offendere: quia dictāte statuto quod bannitus impune offendi potest, etiam per alium bannitum offendi potest: quia tale statutum respicit vtilitatem publicam: ideo late interpretatur: vt Bald. in l. libertas. circa fin. ff. de statu hom. in l. j. C. de precib. Imper. offer. facit text. in l. si quis in graui. §. vtrum. & quod ibi Bart. ff. ad Sillania. & quod notat Guliel. de Cun. in l. filiusfam. ff. si cert. peta.
10 cum simi. vt Alex. ibi, & in l. cum mulier. ff. sol. mat. ¶ † Successiue secundum Abb. infertur quod si statuto cauetur quod bānitus non audiatur agendo, nec excipiendo, si actori opponatur quod bannitus sit, & reo etiam replicetur de bāno, vterque repellitur propter statutum: & licet reus nō possit actorem repellere, iudex tamen ex eius officio agētem repellere potest, vt Abb. hic concludit post Bart. in d. l. cum mulier. cum simili. vt tradunt Mod. hic. Sed aduertendum est, quod imo videtur quod reus possit in hoc casu agentem repellere: quia in pari causa reus fauorabilior est, vt supra dictum fuit. Non obstat statutum prohibens bannitum excipere, quia debet intelligi quādo conueniretur ab alio, quam a bannito; alias melioris conditionis esset actor, quam reus, si non posset repelli. Nisi dicamus quod in tali questione potius fauendum sit actori, quam reo: quia tractat de damno euitando, vt consequatur quod sibi debetur. Et pro actore concludit Nellus in tracta. bannitorum. in ij. quesl. secundi temporis. post Bal. quem ibi refert, & in d. l. cum mulier. Sed dato quod reus nō posset excipere, iudex tamen ex officio agentem repellere potest, vt Abbas hic dicit. Idem Abbas in c. nulli. de accu. Bald. in l. quos prohibet. per illum text. ff. de postbu. cum simi. vt tradunt Mod. hic, & in d. c. nulli. Alex. in d. l. cum mulier. facit text. in l. filiusfam. §. veterani. de procurato. Sed huic conclusioni obstare videtur dictum Bart. in l. non solum. §. quanquam. ff. de iniur. vbi inquit quod si ex forma statuti non auditur ille, qui non soluit collectas, si il-
5 li iniuria inferatur, iudex etiam inquirere non potest [5]: quia ex quo ipse non auditur, ita nec Respublica conqueri potest. Moder. hic respondent quod communis opin. est cōtra Bar. vt Alex. concludit in l. j. §. sublata. ff. ad Trebellia. Alex. tamen aliter respondet in d. l. cum mulier. Dicit enim quod in casu, in quo loquitur Barto. in d. §. quanquam. delictum redditur impunitum: merito etiam inquisitio prohibetur. Sed in casu isto reus non potest actorem vel accusatorem inhabilem repellere: quia etiam ipse inhabilitatur a statuto: sed per hoc non excluditur iudex, quin inhabilem repellere possit: argu. d. l. quos prohibet. Et ita dictum Bart. etiam intelligit Ang. in d. l. non solum. §. quanquam. & idem Bald. in l. j. versic. solet tamen dubitari. C. si a non compet. iudi. cum si. vt tradit Aretin. in d. c. nulli. Sed tamen aduertendum est: quia Bart. in d. §. quanquam. videtur loqui quando persona inhabilitatur, dum dicit quod nō audiatur, qui non soluit collectas. Areti. respondet in d. c. nulli. quod ista verba intelliguntur taliter, quod delictum impunitum sit. Et ad hoc inducit tex. in l. j. §. item notandum. in fi. ff. de aleator. Sed dato quod hoc esset verum, idem esset dicēdum in terminis nostre questionis: quia eodem modo dicitur quod non audiatur: vnde ista verba non debēt aliter intelligi, quam in casu, in quo loquitur. Barto. in d. §. quanquam. ex quo sunt eadem verba, que diuersimode intelligi nō debent: ideo distinctio predicta est vera in se, sed nō adaptatur ad verba, quibus
11 vtuntur docto. in locis preallegatis. † Et quia supra dictum est de statuto, quod bannitus non audiatur excipiēdo, dubitari potest, an valeat statutum, quod tollit defensionem. Et notabilis est distinctio Abb. hic, quod defensio naturalis tolli non potest: vt in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & in clem. pastoralis. de re iudica. Sed ciuilis tolli potest, vt exceptio prescriptionis, vel rei iudicate. & idem Abb. dicit de appellatione. Et sic Abb. manifeste vult quod appellatio dicatur defensio ciuilis. Quod cōfirmari potest ex his, que dixi in rubri. de appella. vbi multa dicta sunt, que ad propositū conferunt: sed gratia breuitatis non repeto. Et vltra ea, que dicunt Moderni limitatur quod dictum est de iure naturali, vt nō habeat locum ex causa, quia ius naturale ex causa tolli potest. Ita in proposito Alexander dicit in d. l. cum mulier. versicu. & pro confirmatione. & idem quod Alexand. Angel. dicit in l. si sit. de lega. j. vbi allegat. l. si seruus. C. de his, qui ad eccl. confu. Et hoc idem tradit Gabriel de Orselletis in trac. de fama. circa finem, quem refert, & sequitur Alberic. in l. omnes, qui. C. de episcopis & clericis. & idem Nellus
12 in tracta. bannitorum. in ij. quest. secundi temporis. † Ex predictis Abb. infert secundum Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. &
f iur. valere statutum [f], quod bannitus possit impune offendi. Idem Bal. in l. Gracchus. C. de adulte. cum simi. vt per Mod. in c. que in ecclesiarum. de constit. & ibi dixi. Et occidenti talem bannitum premium constitui potest: vt not. Alex. qui alios refert in l. si plagij. in princ. de verb. obl. Et tale statutum conferens premium occidenti bannitum, late debet interpretari, vt dixi in no. casu cons. lxv. Et cum permittatur quod offendi possit, etiam occidi poterit: vt no. Bart. cons. clxxxviij. statuto castri plebis. cum si. vt Alex. tradit in l. in suis. ff. de lib. & posth. & late Alber. in iiij. parte statu. q. xviij. Nellus in secunda parte secundi temporis, q. vij. Pau. de Castr. consil. xxxiij. super primo quesito, in fi. Corneus cons. lviij. placet. lib. j. Et tale statutū
6 etiam haberet locum [6] in eo, qui fecisset pacem, & promisisset non offendere sub pena: vt no. Bart. in l. qui seruum. ff. de ver. obl. cum si. vt ibi tradit Alex. & Corneus cons. ciiij. licet. lib. j. Et predicta conclusio non habet locum de iure canonico: vt not. Bal. in l. j. ver. & per predicta. C. si a non compe. iud. vbi ad hoc allegat Host. in c. fi. de consuet. quod tale dictum non procedit sine dubio: quia statutum fundatum ex iusta causa, etiam seruari debet in foro conscientie: vt per gl. in c. que in ecclesiarum. de const. cum si. vt dictum fuit in c. j. de constit. Item statutum tale non habet locum in eo, qui procurasset aliquem banniri: vt no. Abbas in c. postulastis. ver. sic etiam videtur dicendum. de concess. preb. Et hoc idem in terminis in notabili casu tradit Pet. de Anch. cons. cccclx. probata tanti viri scuitia. Item statutum non habet locum in muliere: vt no. Ang. cons. lxvij. ex themate. in princ. Et hec addenda sunt ad ea, que dixi in c.
13 que in ecclesiarum. de constit. † Penultimo Abb. concludit quod testi, cui opponitur crimen cum infamia, non datur replicatio contra opponentem: prout etiam concludit Bart. in d. l. cum mulier. ff. solu. matr. in fine, & idem glo. in cap. testimonium. in gl. fi. de testi. cum si. vt per Mod. hic. & in d. c. testimonium: & prius Alexan. in d. l. cum mulier. Et adde Alb. Malletam, qui late hoc tradit in tract. de testib. in tertia parte prime partis principalis. vbi tractat, quando testes repel-
14 luntur ratione criminis, vel infamie. † Finaliter Abbas ponit distinctionem, ex qua tres conclusiones colliguntur. Prima, quod vbi agitur criminaliter, exceptio alterius criminis non admittitur. l. neganda. C. qui accu. cum simil. Et idem Abb. concludit post Innoc. & alios in c. intelleximus. de adult vbi etiam Joan. de Ana. & latius hoc idem Bald. tradit in d. l. cum mulier. in xij. opposit. quem Ang. Aret. refert instit. de except. in princi. ver. quarto fuit in hac materia. & idem Paul. de Castro in l. viro. versicu. secundo obstat. ff. soluto matrimonio. Et hoc est, quod dicit Baldus in l. finali, in quinta oppositione, C. de compen. quod in penis delictorum non fit compensatio. Et idem Baldus in peculio eius, in versiculo, compensatio. vbi allegat Innocen. in capitulo, sicut. in vltima questio. de iureiurando. Et ad hoc facit, quia pena respectu fisci remitti nequit: vt notat Bartolus in l. j. §. si ea. de ventre in possess. mitt. & per glossam & doctores in l. ij. ff. ad Senatusconsultum Sillanianum. sicut econtra etiam pena, que parti debetur, remitti non potest per fiscum: vt notatur per glossam in l. ij. C. de in ius vocan. Et hoc idem comprobatur: quia compensatio est solutio. l. si debitor. ff. qui potio. l. amplius. ff. rem ratam habe- r[illegible]tio non potest fieri, nisi creditori. lege, hoc iure. ff. de solution. & creditor in veritate est fiscus: vt in proposito tradit Tindarus in tractatu de compensat. dum loquitur quan-
15 do compensatio fiat in delictis. † Secunda conclusio, si ciuiliter de diuersis criminibus habentibus diuersum effectum agatur, non fit compensatio. l. quemadmodum. §. si nauis. in fine, ff. ad legem Aquiliam, per quem ita dixit Innocentius in capitulo, intelleximus. de adulter. quem Joannes de Anania refert ibi, ideo pro furto, vel iniuria lata adinuicem, nō fit

compensatio, sed vterque agit: vt not. Specula. quem Abb. hic refert, τ sequitur Angel. in l. vt vim. versic. extra queritur. ff. de instit. τ iur. τ Abbas in ca. j. in princip. de iniur. Jo. de Ana. in capitu. significasti. de homicid. Et dum Abb. reprobat opin. illorum, quos refert Spe. τ concludit quod licet quis sit prouocatus, non excusatur a delicto. τ Mod. late prosequuntur, respondentes quod text. in l. j. §. cum arietes. ff. si quadrup. paup. fec. dic. loquitur in animali irrationali, cuius iram ratio compescere non potest ad limites moderate defensionis. Sed considerandum est quod illorum opin. non videtur vera, quando quis sit prouocatus taliter, quod dicat se defendere: quia tunc non punitur. Et ita loquitur tex. in d. l. j. §. cum arietes. ibi: aggressus esset. Et tali casu etiam ille text. videtur habere locum in hominibus: quia licite potest quis se defendere, etiam alium offendendo. l. vt vim. ff. de iusti. τ iur. l. scientia. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aqui. Et predicta secunda cõclusio limitatur non habere locum, quando non apparet quis primo ceperit iniuriari: quia tunc neuter tenetur, secũdum Rom. in d. l. cum mulier. ff. solu. matr. per l. scientiam. §. cum stramenta. ff. ad legem aqui. τ Moder. hic sequuntur. Sed aduertẽdum est quod stante conclusione quod vterque teneatur, quando adinuicem delinquunt, vt s. dictum est, videtur quod si cõstet de delictis, puta de furto inuicem facto, quod vterque teneatur, licet ignoretur quis prius inceperit. Sed quando tenetur tantum ille qui primo incepisset, hoc dictum esset verũ, prout loquitur textus in d. §. cum stramenta. Et de rumpentibus pacem not. Barto. in l. cum pater. §. libertus. de lega. ij. cum simili. vt Alex. in l. semel mora. in fi. ff. solu. matri.
16 † Tertia conclusio est, quod committens contra legem, non priuatur beneficio aliarum legum, vel eiusdem in diuersis casibus: vt Abb. hic concludit post Innoc. in d. c. intelleximus. Ad quod bene facit quod tradũt Pe. Cyn. Sal. Fulg. τ Alex. in l. cum proponas. C. de pact. vbi concludunt quod non seruanti fidem debet tamen fides seruari in
7 diuersis casibus, quando obligationes nõ sunt correspectiue[7]. Et not. Anto. de But. τ Abbas in c. iij. de iureiur. facit glos. in duo. ff. de dolo. τ tex. xxxiij. q. in c. quod Deo pari. Ex quibus alias consultum fuit, quod licet ille, qui sumit a Repub. securitatem pro delictis preteritis, si committat nouum delictum, propter quod Respubli. offenditur, non tamen propter illud securitas prius data rumpitur: quia ista sunt circa diuersa. Et ita consuluit Anto. Rosellus in consil. incip. duo dubia ex hoc facta. Reliqua per Abb. τ Mod. hic.

¶ Additiones.

1 ¶ Admittantur. Vide que addidi ad l. quemadmodum. C. de agric. τ censit. lib. xj. τ pro declaratione vide Alex. in l. ab hostibus. ff. solu. mat. in l. si filius. ff. si cert. pet. vbi Dec. in iij. notab. τ Jas. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nunciat.
2 ¶ Criminosis. Idem in c. cum non ab homine. s. de iud.
3 ¶ Periurus. Idem in c. intelleximus. de iud.
4 ¶ Pertinens. Vide aliquid per Dec. in c. in presentia. de probation.
5 ¶ Non potest. Vide Dec. in c. pastoralis. hoc eod. tit. in c. constitutus. el ij. in j. not. de appellat.
6 ¶ Locum. Declara sing. vltra omnes alios per Fort. Hyspa. in l. conuentionum. ff. de pact.
7 ¶ Correspectiue. Vide Dec. in c. constitutus. el j. in ij. notab. j. de appellat. Sil. Ald.

a ¶ Minori. Scilicet quantum ad electionem tantum.
b ¶ Admitti. Deci. c. in presentia. nu. 34. s. de probatio. Guido Pape decisio. Delphina. cccxlvij. Alexan. consilio clxvj. nu. 7. li. vj. vbi dixi.
c ¶ Discutere. Franc. Purpura. l. j. nu. 60. si certum petat. Sed hoc raro fieri expedit, τ rarius fit.
d ¶ Doli. Henr. Bohic. hic.
e ¶ Replicatio. Idem Hippo. Marsil. in sua practica. §. egredior. nu. 53.
f ¶ Statutum. Deci. late s. de constit. c. que in ecclesiarum. nu. 14. Jas. l. omnes populi. nu. 47. de iusti. τ iur. l. si plagij. de verb. oblig. Alex. in consil. cxiiij. nu. 1. vbi dixi. lib. j. Anto. Rubri. repetitio. §. morte. in l. non solum. numero 640. de operis noui nunciatio. [redacted]

1 ☞ Absolutio ad cautelam conceditur pro interesse ecclesie.
2 Absolutio ad cautelam conceditur non solum ab excommunicatione, sed etiam a sententia suspensionis.
3 Suspensio operatur ad limites suspensionis.
4 Suspensus a beneficio, τ officio, non potest agere pro iuribus sui beneficij.
5 Suspensus a beneficio an possit eligere. 6.

Apostolice. Summatur, τ diuiditur vt per Abbat. hic.
1 ¶ † Nota primo quod absolutio ad cautelam pro interesse ecclesie vacantis hic conceditur. Nam non est parui momenti interesse vacantis ecclesie. c. ne pro defectu. de elect. τ in c. postquam. 50. distinct. Et quando ecclesia vacare dicitur, not. per gloss. in cle. j. vt lite penden. in verbo, collatio. Hostiens. in summa, ne sede vacan. §. quot modis. cum sim. vt tradunt Moder. in c. j. de prescript. τ late Franc. Pauinus in tract. ne sede vac. versic. vlti. premitto. Et sub verbo, vacationis, quilibet modus vacandi intelligitur, etiam in materia odiosa: vt not. per Do. glo. ibi in c. si propter. in verbo, vacabunt. de rescript. in vj. Ad idem glo. in c. cupientes. in verbo, vacantibus. de electio. in vj. cum simi. vt tradunt Moder. in c. in nostra. in xxxvij. corollario. de rescriptis. Et quod hic dicitur de interesse ecclesie vacãtis, idem esset, si de alio interesse ecclesie agatur: quia iudex tali casu ex officio supplere potest, vt Abbas hic dicit: τ est glos. in c. constitutus. in ver. exceptionem. de appella. vbi Ant. de Butrio. τ in c. cum nobis. in ver. ex officio. de election. τ in c. prius quam. 50. dist. Et etiam de consuetudine Romane curie absolutio potest fieri ad tempus ex causa cõcernente priuatum interesse: quia quandoque quis absoluitur, vt testificari possit: vt notat Hostiens. in c. veniens. ij. de testib. vbi Abb. post Anton. de Butr. τ alios: τ notat Oldrad. consil. cclxxviij. licet. in tertio dubio. Et in predictis casibus absolutio conceditur in fauorẽ alterius, τ non excommunicati. Sed tamen etiam Rome practicatur quod talis absolutio concedatur ad tempus in fauorem excommunicati, ad hoc vt impetratio sortiatur effectum[1] in fauorem eius. Et talis absolutio in effectu videtur suspensio: quia illo actu expedito, statim ipso iure reincidit in excommunicationem: vt notat Hostiens. τ doct. in d. c. veniens. Et idem est in suspensione facta ad tempus, que finito tempore cessat: vt notatur in clem. j. in ver. donec. de decim. Inn. in c. bone. τ Anton. de But. ibi, de eta. τ quali. Abb. post alios in c. fi. de matri. contract. contra interdic. ecclesie. ideo absolutus cũ reincidentia intra decem dies, elapsis illis decem diebus remanet excõmunicatus: vt dixi late consil. cxlv. queritur in effectu. Sic etiã interdictum fieri potest sub certo modo, videlicet aliquo morante in ciuitate, τ illo recedente interdictum cessat. c. dilectus. de appella. τ dixi ibi in vj. not. Et secundum supra dicta limitatur regula, que dicit quod absolutio non conceditur nisi petenti. c. significasti. in fi. de eo, qui duxit in mat. Et nusquam sub sole auditum est, quod detur venia, nisi correcto: vt habetur in c. legebatur. xxiiij. q. ij. facit tex. in reg. peccati venia. de regu. iur. in vj. Nam secundum Abb. non habet locum in hoc casu, quando iudex ex officio hoc facit pro interesse ecclesie. Vel secundo, vt s. declaraui, generaliter dici potest quod dicta regula non habeat locum quando absolutio fit propter interesse alterius, quam excommunicati. Tertio Moder. hic respondent, quod regula intelligitur respectu culpe, que tolli non potest, nisi excommunicatus corrigatur. Secus est quo ad penam, que tolli potest, licet excommunicatus non emendetur. Et not. Abbas post alios in c. ab excommunicato. de rescript. cum similibus, vt tradunt Moderni hic. Et ad hoc est glossa in capitulo, denique. quarta distinctione, in verbo, consuetudine. τ Petrus de Ancharano in regu. peccati. in tertia oppositio. de regu. iu. in sexto. Quarto responderi potest, vt supra dixi, quod regula procedat in vera absolutione: sed in casibus supra dictis videtur potius suspensio, quam absolutio. Vltimo predicta regula non procedit in Papa: vt not. tradit Alber. in l. a procedente. C. de dilatio.
2 ¶ † Nota secundo quod absolutio ad cautelam conceditur non solum in sentẽtia excommunicationis. cap. veniens. ij. de testib. cap. cum similibus allegatis in glo. sed etiam in sententia suspensionis[2]: quia secundum Abba. est eadem ratio. Secus tamen est in interdicto generali, c. presenti. de sent. excom. in vj. Sed in speciali interdicto idem est, quod in excommunicatione, vel suspensione: vt no. per glos. in c. presenti. in verbo, generaliter. τ Domi. ibi, Cald. in tract. de ecclesiastico interdic. versic. sed quero. cum similib. per Moder. hic: nam in his tribus consistit censura ecclesie. capitu. querenti. de verborum significatio. ideo regulariter a pari procedunt. Differunt tamen in pluribus: vt late prosequitur Joann. de Ana. in rub. de cler. excom. mi. Et ex predicta equiparatione suspensionis, τ excommunicationis, Abb. infert quod cautio, que requiritur in absolutione excommunicationis ad cautelam, c. solet. de sen. exc. in vj. etiã requiratur in suspensione, τ est text. in c. venerabili. de sentent. excom. Et hoc intelligitur, quando ipse excommunicatus hoc petat, vt Abb. hic dicit. Et ita loquitur tex. in d. c. solet. Secus videtur, quando absolutio ad cautelam conce

conceditur non petenti: vt quia absoluitur, vt dicat testimonium: & illo actu expedito, reincidit in excommunicationem: & talis absolutio, potius suspensio videtur, vt doct. dicunt in d.c. veniens. ff. de testib. & tali casu non videtur necessaria cautio: nec etiam in casu huius decretalis, vbi absolutio conceditur non petenti ex officio iudicis: licet aliter Abbas hic dicat.

3 ¶ † Circa materiam suspensionis, quam Abb. hic post alios
a prosequitur, prima eius conclusio est, quod suspensio [a] operatur ad limites suspensionis. Et est regula communis, quod limitata causa limitatum effectũ producit. l. in agris. ff. de acqui. rer. domi. cum sim. vt late Moder. tradunt in c. cum ordinem. de rescr. Et ad hoc specialiter facit, quia suspensus in vna ecclesia, non videtur suspensus in alia. gl. not. per illum tex. in c. cupientes. §. ceterum. in ver. in ipsa ecclesia. de elect. in vj. & in c. si compromissarius. in gl. fi. eo. tit. & lib. & not. Imo. post gl. in c.
4 pastoralis. §. verum. de app. † Secundo Abb. concludit quod suspensus ab officio, & beneficio agere non potest proprio nomine pro iuribus beneficij, prout voluit gl. hic. Et Abb. hoc comprobat: quia pro tempore suspensionis tantum operari debet, sicut perpetua, arg. l. que de tota. ff. de rei vend. Sed ista ratio euitari potest: quia non semper valet arg. de toto ad partem. l. si quis aliam. ff. de sol. l. tutor vigentibus. ff. de min. Et ad hoc plures instantias ponunt Moder. in c. fin. de maio. & obed. Et specialiter in proposito facit: quia suspensio perpetua equiparatur depositioni: vt not. in c. si quis. vbi Do. lxxxiij. dist. ideo suspensio perpetua non debet fieri, nisi pro graui crimine, sicut depositio. c. tue. de penis. Et suspensio temporalis fit pro leui crimine: vt not. Abb. in d. c. tue. de penis. & dixi in c. at si clerici. in princ. de iud. Unde pro conclusione Abb. melior ratio adduci potest: quia facultas agendi videtur competere habenti administrationem: vt notat Abb. post alios in c. edoceri. de rescrip. dum allegat l. fi. ff. quod cuiusque vni. Sed iste suspensus ab officio & beneficio non habet administrationem: quia suspensus etiam a beneficio tantum, non videtur habere administrationem. c. j. §. qui vero. de elect. in vj. & in c. cupientes. §. ceterum. eod. tit. & lib. Et facit quod not. Abb. in d. c. pastoralis. §.
5 verum. iij. de appella. vbi videndum est quod dixi ibi. † Tertia conclusio Abbat. est quod suspensus a beneficio eligere potest. Ita glo. in c. cupientes. §. ceterum. in ver. beneficijs. de elect. in vj. vbi ad hoc inducit tex. in c. cum in cunctis. §. penult. de elec. quod vbi qui suspenditur a beneficijs, etiam priuatur potestate eligendi: ergo videtur quod suspensus nõ esset priuatus potestate eligendi nisi hoc exprimatur. Et idem glos. in c. cũ Vintoniensis. in ver. amiserunt. de elec. & Abb. ibi in ver. noto singulariter. sequitur glo. per illum text. vbi quis admittitur ad eligendum durante suspensione. Et ita doct. hic omnes sequuntur. Sed tamen aduertendum est: quia si ius eligendi competeret ratione beneficij, videtur quod suspensus a beneficio non haberet potestatem eligendi. Gratia exempli, in canonico si suspenditur a canonicatu: quia ius dandi vocem competit ratione canonie: vt glo. in c. cum M. in ver. receperunt. de constitu. non videtur quod canonicus eligere possit: quia suspensio facta in principali, videtur facta in accessorio: vt per glos. & Abb. in l. latores. de cleric. excommu. mini. facit quod not. Abb. hic de negotijs pertinentibus ad beneficium. Si vero ius eligendi separatum sit a beneficio, & competeret ratione officij, conclusio Abbatis & doctor. bene procederet: quia suspensio fuit limitata respectu beneficij. per supra dicta in prima cõclusione. Et ista tertia conclusio non bene probatur in iuribus, que Abbas adducit. Nam primo textus in d. c. cum in cunctis. parum facit: quia ibi fuit facta expressio: quia erat priuatus tantũ pro vna vice: vt habetur in d. c. cum Vintoniensis. ideo fuit necessaria expressio: quia alias videretur quod fuisset priuatus potestate eligendi pro toto tempore suspensionis. Et eodem modo respondetur ad dictum c. cum Vintoniensis. quia ibi priuatio erat limitata pro vna vice, & suspẽsio facta fuerat per trienniũ. Secus videtur, si absolute debuisset priuari potestate eligendi durante suspensione: quia tunc expressio non fuisset necessaria. Et ita ad dicta iura responderi potest: ideo conclusio predicta
6 firmata solum remanet in ratione s. allegata. † Quarta conclusio est quod suspensus ab officio non possit eligere: vt hic, & in c. cum dilectus. de consuet. cum sim. nec alia exercere potest, que ordinem respiciunt: spectantia vero ad officium exercere potest. xxviij. distinct. c. presbyterum. & 50. distin. c. studeat. Sed aduertendum est, quia text. in d. cap. presbyterum. videtur probare contrarium, dum ibi priuatus officio retinet beneficium per dispensationem: ergo videtur quod de iure etiam fuisset priuatus beneficio. & ita Domin. ibi inducit illum tex. in ff. not. Et eodem modo induci potest text. in d. capi. studeat. Sed tamen responderi potest quod in dictis iuribus propter delictũ eque principaliter ille erat suspensus ab officio, & beneficio simul: sed in beneficio dispensatur: quia facilius in beneficio dispensari potest, vt not. Innoc. in c. ij. de cleri. non ordi. mi. Abb. in c. at si clerici. §. de adulterijs. cum similibus, vt ibi dixi, de in dic. Sed in casu nostro doctores loquuntur, quando suspensio fuit limitata ab officio, que nõ trahitur ad beneficium. Secundo contra istam conclusionem facit: quia si sit suspensus ab officio, in consequentiam videtur suspensus a beneficio: quia propter officium datur beneficium. c. fina. de rescript. in vj. Unde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur. ca. eos. lxxxj. distin. cum similibus. vt tradit glo. in d. c. fina. in verbo, datur. Et ita arguit glo. in cle. cupientes. de penis. & Abb. in c. vestra. de vita & honesta. cler. Sed potest responderi quod non sit suspensus ab officio, quo minus teneatur dicere officium diuinum priuatim: vt per gl. in c. presbyterum. xxviij. dist. in gl. fina. & per gl. ij. in c. ij. & in c. illud. in verbo, officia. de cler. excommu. mini. Et in hoc distingui potest, vt Cardi. tradit in d. clem. cupientes. versicu. quod si. in iij. quest. de pen. Reliqua per Abb. & Moder. hic.

¶ Additiones.

1 ¶ Effectum. Uide ad hoc Paris. consil. xxviij. nu. 45. lib. iiij.
2 ¶ Suspensionis. Adde Paris. consil. xxix. nume. 24. lib. iiij. Sil. Ald.
a ¶ Suspensio. Deci. l. certi iuris. C. de testa. mil. decis. Tholosa. ccxcviij. dixi in consue. Pari. §. xxvij. nume. 5. [redacted]

¶ De appellationibus. Rubrica.

¶ Difficile est his temporibus vt scribendo quis laudem assequatur. Nam si ea que maiores nostri varijs in locis tradiderunt: in vnum colligere quis velit hoc olim quidem laboriosum fuit. In presentiarum vero admodum facile est, adeo quod nulla penitus cõmendatione dignum videatur. Si quis vero ingenij subtilitate ac proprijs inuentionibus famam sibi vendicare contendit, difficilimum est post tot antiquorũ exquisita ingenia aliquid noui promere quod laudem mereatur: ac illud non omnibus contingit: sed paucis, quos equus amauit Jupiter: a quibus me longo interuallo alienum esse plane intelligo. Accedit quod assiduus lectionum cursus non patitur eam diligentiam in singulis adhiberi: que in scribendo requireretur. His rationibus ab hoc scribendi munere libenti animo me continuissem. Sed tamen vt vobis aliqua ex parte satisfaciam: quibus ex merito nihil quod mee qualiscunque facultatis sit denegare possum. Pauca quedam sub breui compendio reponam ad interpretationem dũtaxat eorum que Do. Abb. hic scribit. Non quod velim verbosos commentarios facere: sed paucis quandoque additis in his precipue insistam, in quibus dubitari contingit.

2 ☞ Consuetudo an possit minuere substãtiam appellationũ.
3 Et que dicantur esse de substantia alicuius rei.
4 Consuetudo quod de maiori iudice appelletur ad minorem non valet.
5 Quid si consuetudo facit minorem maiorem.
6 Appellatio diffinitur: & quis eius effectus. 7.
8 Iudices presumuntur esse boni & honesti.
9 Appellatio quo iure sit inuenta, & an tolli possit. 10.
11 Appellationis iudicis officium. quale sit. 12.
13 Appellationis iudex si deficit ad quem erit appellandum.
14 Appellari ad quem debet quando appellatur a rectore alicuius collegij vel vniuersitatis.

Acturus itaque principium in hoc celebri titulo de appellationibus, pro solito more hec rubrica secundum Joan. Andr. & doct. precedentes sic
1 continuatur. † Nam s. dictum fuit de sententia, & re iud. Et quia si a sententia non appelletur, in rem transit iudicatam, appellatio vero impedit effectum rei iudicate: ideo de illa videndum est: & sic transeunt Abb. & Mod. Ista continuatio prima facie videtur dubitabilis: quia si appellatio impedit ne sententia transeat in rem iudicatam: ergo videtur quod prius in ordine titulus de appellationibus poni debuisset, & postea de re iudicata, quia res iudicata dicitur proprie quando appellari non potest: vt per gloss. in c. non solum. in verbo, innouata. eodem tit. in vj. Facit text. in c. cum dilecti. in fi. s. de elec. & in c. cum inter. s. de re iudic. & in l. post rem. ff. de re iudic.

τ in notabili questione Roma.tradit in consilio cccxxiiij.circa
a primum a. Et hoc presertim in proposito dicendum est, vbi prius fit mentio de sententia,τ postea de re iudicata.Et hoc fatentur doct.hic,dum dicunt quod appellatio impedit, ne sententia transeat in rem iudicatam. Unde donec agitur de appellatione, non videtur tractandum esse de re iudicata. Et sic ordo titulorum prepostertatus videtur,attenta ratione doctorum.
1 rum. Sed tamen saluari potest predicta continuatio 1, supplendo hoc modo. In isto enim titulo agitur non solum de appellationibus,que admittuntur, sed etiam de appellationibus, que in quibusdam casibus prohibentur: vt in c.ad nostrã. τ in c.consuluit.j.eod. Unde cum supra dictum sit de sententia, a qua regulariter appellari potest, τ de re iudicata,que appellationem excludit, merito nunc ponitur iste titulus de appel-
B lationibus recipiendis,vel non admittendis B. ¶ † Domi-
2 nus Abb.hic, cuius vestigia sequar, per introductionẽ materie septem formauit questiones. Et in prima insistit circa diffinitionem appellationis, in qua primo incidenter dicit notandum esse gl.in c.ij.de consuet. in vj.in verbo, officiali. dum voluit quod consuetudine induci non possit id,propter quod ap-
3 pellationis substantia immutetur. † Ad cuius confirmationẽ facit,quia substantialia proprie illa dicũtur, sine quibus actus consistere non potest: vt est pretium in contractu venditionis. l.pacta conuenta.ff.de contrab.empt. not.Bart.in l.prolatam. in [redacted]ent.τ idem Bart.in l.si quis.§.si initium.ff.de eden. Bald.in l.in ementis.C.de contrab.empt. Ang.in cons.lxxxvij. pro decisione. Abb. in c. fin.in vltimo not.j.de cond. appo. τ in cons. lxxij. circa primum. lib.j. Alibi tamen substantia pluribus modis distinguitur: vt prosequitur Bald.in l.si ex pretio.
C in fin. τ Sal.ibi,vltimo not.Bal.C.si cert.pet.Et substantia C a solennitate distinguitur: vt not.Bal.in l.etiam.col.j.C.de exec. rei iud. cum si. vt tradit Alex.in l.de pupillo. §.qui nuntiat.ff. de ope.no.nunt. Et ideo in proposito ista conclusio bene iustificatur, quod non valeat consuetudo contra substantiam appellationis: quia si substantia remouetur, actus consistere non potest. Facit tex.in l.cum precario. ff.de preca.τ in l.ij.de vsufr. ea. re.que vsu cons. Et ex ista conclusione alia conclusio infer-
4 tur, secundum gl.in loco preallegato,†videlicet quod non valet consuetudo, vt ad minorem iudicem appelletur. Nam non
D valet consuetudo D, vt minor habeat iurisdictionem in maiorem:vt tradit Archid.xxi.dist.in c.inferior. no.in c. irrefragabili.in princ.s.de offic.ord. Appellatio enim imperitiam, vel iniquitatem corrigit iudicantis. l.j.in princ. ff. eod. Et absurdum videtur quod pater a filio, magister a discipulo, τ generaliter superior ab inferiore corrigatur.cap.cum inferior.s.de maio. τ obed. xcvj.dist. in c.quis dubitet. τ in §.si vero.in auth. de nup. Merito ergo Nathan propheta regem redarguebat; cum esset ipso rege superior: vt dicitur ij.q.vij. c. nos si incompetenter. Hoc enim repugnare videtur rationi naturali, que authoritate legis, vel consuetudinis immutari non potest: vt dicit text.in d.l.ij.ff.de vsufr.ea.re.τ quod ibi Bald. Uel saltem negari non potest, quin talis esset consuetudo irrationabilis, ideo non valet.c.fi.de consuet.viij.dist.in c.mala.τ in c.veritate. τ in l.ij.C.que sit lon.consuet. Limitatur tamen conclusio glo. preallegate, nisi consuetudo minorem iudicem faceret maio-
a rem a in isto articulo appellationis: quia tunc bene valeret consuetudo, secundum Jo.de Ligna.in d.c.ij.vbi Dom.sequitur.Et ad hoc alleg.etiam Jo.And.in c.Romana.eo.tit.in vj. τ Perus. τ alij posteriores hic sequuntur. Et in simili ad hoc facit: quia licet Papa non possit dispensare cum monacho super castitate,c.cum ad monasterium.in fi.de sta.mona.potest tamen facere de monacho non monachum: vt per Inn.in c.fi. in fi.s.de sacra. non reiterand. Jo.And.in regula, semel Deo. de reg.iur.in vj.in Mercu. Et ideo in proposito licet non valeat consuetudo,vt ad minorẽ iudicem appelletur, potest tñ facere cõsuetudo,quod iudex,qui erat minor, maior efficiatur in illo articulo appellationis: τ ita sufficit quod appellatio deferat ad maiorem iudicem ẽm quid, videlicet respectu appellationis,licet alias minor sit. Nã vnus iudex vno respectu pôt esse maior,τ alio respectu minor: vt per Bar.in l.j.§.si quis.ff.eo.
5 † Alibi tñ dominus Abb.vĩ hoc restringere, τ limitare in ca. fin.in ij.not.de dila.vbi inquit valere consuetudinem de appellando ad parem,reputando eum maiorem: sed non de appellando ad minorem:quia esset consuetudo irrationabilis,quod minor haberet corrigere factum superioris. c. cum inferior. de maio. τ obed. Fel.hic olim honorandus collega meus Pisis, dicit quod eadem irrationabilitas videtur esse in pari, per c. innotuit.supra de elect.vbi dicitur quod par in parem non habet imperium.Ad idem text.in l.nam τ magistratus.ff.de arb. l.ille, a quo.§.tempestiuum.ff.ad Trebel.ideo inter ista,secundum eum,non videtur differentia. Sed tamen ad hoc responderi potest, quod in minori est maior disparitas ad maiorem, quam de pari ad parem: vnde facilius toleratur quod appellari possit virtute consuetudinis ad parem, quam ad mino-
2 rem, vt Abbas dicit. Pro quo facit text.in l.j.§.si quis ergo 2. ff.eo.vbi si per errorem ad maiorem iudicem,vel parem appel-
E letur,error non nocet:secus si ad minorem E. Ex quo datur intelligi quod nature appellationis magis repugnat quod ad minorem appelletur, quam ad parem. Differentia tñ, quam Abb.facit inter parem τ minorem iudicem, ex alio capite non videtur mihi procedere in terminis, in quibus ipse loquitur: quia ẽm Abbat.valet consuetudo quod appelletur ad parem, quando maior in articulo appellationis reputatur. Certe attenta hac ratione,idem videtur in minori, si maior reputetur: ex quo enim maior reputatur, appellatio bene procedit,τ nulla videtur irrationabilitas tam in minori, quam in pari, per supra dicta. Ulterius etiam aduertendũ est,dum omnes communiter concludunt valere cõsuetudinem,vt ad minorem appelletur,quando consuetudo illum facit maiorem respectu appellationis: certe secundum istam conclusionem inferri videtur quod glos.in d.c.ij. verificari non possit:quia eo ipso quod consuetudo defert causam appellationis ad minorẽ iudicem, videtur illo respectu maiorem illum facere ex natura appellationis: quia qui vult consequens, videtur velle omne necessarium antecedens ad illud. c.preterea. s.de offic.deleg.l.ij. ff.de iurisd.omn.iud.Et in consuetudine ita arguit,τ probat Rom. in cons.cxliij.ad predictorum. Confirmatur hoc:quia consuetudo iurisdictionem tribuit.ix.q.iij.in c.conquestus. τ in c.cum contingat.s.de foro comp.adeo quod mulier, cui munus iudicandi interdicitur, l.ij.ff.de reg.iur. tamen a consuetudine habilitatur.cap.dilecti.s.de arb.ergo a fortiori iudex, licet minor sit, poterit in causa appellationis habilitari,quia iurisdictionem habere reperitur: τ in habentibus symbolum facilior est transitus.l.an inutilis.§.acceptolatum.de accepti.l.si vnus.§.j.
3 de pact. Sed tamen saluando 3 gl.τ illud, quod doct.communiter dicunt, responderi potest negando quod non sit verum, quod iudex minor efficiatur maior ex eo duntaxat quod ad illum appellatio deferatur:quia regula illa, qui vult consequẽs, τc. non videtur habere locum,quando quis maior iudex efficeretur: vt Bart.in simili dicit in d.l.ij. de iurisd.omn.iud. quod
F sub illa regula non veniunt ea, que F maioris sunt iurisdictionis,quam illud,quod principaliter demandatur. Facit text.in l.fin.C.de necess.ser.here.instit. τ quod not. per illum text. dicit do. Abb.in c.prudentiam.in §.sexta.supra de offic. deleg. dum inquit quod sub illa regula non veniunt reseruata principi, quamuis commissio aliter effectum habere non possit. Et ideo licet appellatio deferatur ad minorem iudicem, non per hoc efficitur maior, licet aliter de causa appellationis cognoscere non possit: quia non apparet quod ista sit intensio consuetudinis. Unde potius quodam errore ad talem iudicem appellatio delata videtur,reputãdo illum maiorem, cum esset minor: quo casu consuetudo non valet,si errore inducta sit.l.quod non ratione.ff.de leg.τ isto casu gl.in d.c.ij.intelligitur.Secus ergo videtur, si probetur quod hoc factum sit ex certa scientia: quia
6 tunc valeret consuetudo, per supra dicta. ¶ † Circa diffinitionem appellationis Abb. refert diffinitionem Bart.τ dicit quod non bene euacuat naturam appellationis. Et illam etiam impugnant Ang. τ Imo. in rubr. ff.eod.quorum tamen rationibus respondet ibi Angel. de Areti. τ Preposi.noster Mediolanensis hic, τ viua voce retulimus. Sed transcribendo non insisto, quia superuacuum esset. Aliam diffinitionem Abb. hic tradit, quam dominus Preposi. reprehendit: quia Abbas presupponit quod appellatio suspendat sententiam. Nam imo, secundum eum, illam extinguit. l. j. in fine, ff. ad Turpillia.not.in c.pastoralis.§.preterea.supra de offic.delega. Sed in hoc non est vis:quia licet extingnat,hoc verum est, considerato presenti statu,vt j.videbimus. Sed propter futurum euentum in effectu sententia suspenditur. Et isto respectu Ab-
4 bas loquitur.Alia tamen ratione diffinitio 4 Abb.videtur mihi dubitabilis:quia in appellatione legitima restringitur:τ tamen idem videtur in qualibet appellatione,que suspẽdit,τ causam deuoluit ad superiorem,dummodo non sit manifeste friuo-
G la G: vt not.in capi.pastoralis.infra eodem.τ ij.quest.vj. in c.ad Romanam. τ presertim si iudex a quo, detulit appellationi: quia tunc ab eo tota iurisdictio adiudicatur, dato quod appellatio friuola sit.cap.cum appellationibus.eo.titu. in sexto. ergo non requiritur precise quod appellatio legitima sit, put Abb.dicit.Unde diffinitio Bart.magis satisfacit.Abb.etiam ponit diffinitionem extraiudicialis appellationis: τ sic colligitur quod duplex sit appellatio, iudicialis, τ extraiudicia-
lis

lis.Extraiudicialis tamen nō proprie dicit appellatio, sed pro
uocatio ad causam.c.cum sit Romana.j.eod.vbi Ant.de But.
5 τ Abb.inferunt ad statutum 5 quod loquitur in appellatione,
quod non habeat locum in appellatione extraiudiciali in ma
teria odiosa.Et idem Lap.in allegatione xxxix.an valeat ap
pellatio.ponit formam prouocationis ad causam,τ dicit quod
proprie non dicitur appellatio.Et ideo Abb.in c.fin. in primo
not.s.de sequestr.possess.τ fruc. dicit quod omnis appellatio est
prouocatio ad causam,sed non econtra: nam non omnis pro
uocatio ad causam,appellatio est: de quo videbimus in d.c. cū
sit Romana.j.eod.Et hec quo ad primam questionem domini
7 Abb. ¶ † Secundo principaliter queritur de effectu appella
tionis. Et breuiter Abb. concludit quod operatur duos effe
6 ctus, suspensiuum, τ deuolutiuum 6 : vt per eum hic.Et ex hoc
idem Abb.infert in c.ad reprimendam.s.de offi. ord. quod vbi
appellatio prohibetur, quo ad vtrunque effectum prohibita
intelligitur.Et quod dicitur hic,sententiam suspendit per ap
pellationem,procedit inspecto futuro euentu. Sed quo ad pre
D sentem statum sententia extinguitur D ,prout Abb. hic distin
guit. Et hoc modo contrarie opiniones ad concordiam redu
3 cuntur. Et fuit hec distinctio Bald.in rubr.C.eodem 3 .quam
Perus.τ Moder.hic sequuntur: τ idem Ant.de Butr.Imo.τ
Abb.in fi. in c.venientes.s.de iureiur.τ Bal. in l.tale pactum.
§.qui prouocauit.versi.ego dico.ff.de pact. vbi in simili allegāt
bonum text. in l.sed τ si quis.§.interdum.ff.de vsufruc. τ Imo.
in l.j.ff.de re iudic.cum concor.vt tradit ibi Alex. τ idem Alex.
in l.si causa cognita.C.de transact. Et predicta distinctio pro
cedit respectu sententie: sed quantum ad litis contestationem
illa indistincte non extinguitur, nec suspenditur per appella
tionem. Ita Bart.no.per illum tex.dicit in l.ita demum. vers.
deinde conclude. C.de proc.τ Abb.post Ant.de Butr.in c.ex
ceptionem. vers.item scias.s.de except. Bald.in l.per hanc. C.
de temp. appell. τ tradit Paul. de Cast.in consil. lxxiij. quod
in causa appellationis. Unde exceptiones dilatorie, que pro
hibentur opponi post litem contestatam, non possunt opponi
R in causa appellationis. d. l. ita demum. C. de procurat. R Ex
quo infertur ad notabilem questionem per Bar.in l.j. in princ.
in pen. questione. ff. de act. emp. Et aliam questionem tradit
Pau.de Cast.in d.consi.lxxiij.quem sequitur Alex. in l.si causa
cognita.circa fin.C.de transact.τ in consi.lxxij.in causa vertente
inter Petrum. lib.j. Et aliam questionem prosequitur idem
Alex.in consi.xxxiiij.consultus alias in causa principali. in iiij.
libro. Et ista cum similibus bene procedunt in causa appella
tionis, prout loquitur text. in d. l. ita demum. Secus esset in
2 restitutione in integrum impetrata contra sententiam: quia
tunc omnia 2 reponuntur in pristinum statum. glo. not. vbi
Bart.in l.fin. C.si aduer.rem iud. Item supra dicta locum ha
bent retento communi intellectu ad d. l. ita demum. videlicet
quod ibi non esset lis contestata in causa appellationis. Sed
alius fuit intellectus Fulg. ibi, quod imo in causa appellatio
nis lis contestata fuisset: vnde merito exceptiones dilatorie
excluduntur, sicut esset in causa principali. Et istum intelle
ctum tenet Rom. in l. si insulam.ff.de verbo. oblig. τ sequitur
Anton.de Alex. in d.l. ita demum.τ verior videtur in puncto
b iuris. Et sic erit dicendum b ꝙ etiam litis contestatio suspen
datur in causa appellationis,τ exceptiones dilatorie opposite
in causa principali poterunt opponi in causa appellationis,
AD dummodo in ipsa appellatione lis non sit contestata AD 7. Et
7 ita non derogatur in aliquo regulis iuris communis: quia re
gula,que ponitur in l.per hanc.C.de temp.appell.τ in cap.cum
Joannes. de fide instrum. generaliter habebit locum. Et ad
hoc facit, quia regulariter causa appellationis naturam cau
se principalis sequitur. l.j.in fi. vbi Ang.τ doc.ff. an cause app.
8 τ in authent.vt cum de appell.cogn.in princ.Et dum Abb.hic
subijcit quod inter alios effectus 8 suspensionis est,quia appel
latio tollit presumptionem sententie, vt dictum est: Inno.in c.
bone.de elec.probatur in c.cum ad sedem.de rest. spol.vt latius
per eum hic. quem alij posteriores omnes sequuntur. Sed hoc
tamen non procedit sine dubio: quia text.in c.in presentia. de
renunt. loquitur pendente appellatione, secundum glo. ibi: τ
probatur hoc ex ratione, que ibi ponitur, dum dicitur, quod
tanta est iudicialis authoritas, vt semper pro ipso iudice pre
sumi debeat,donec contra eum legitime probetur.Et ideo tex.
infert esse standum sententie, nisi aduersarius ostendat illam
esse irritandam: ergo videtur quod sola interpositio appella
tionis non tollat talem presumptionem, sed probatio expecte
8 tur. † Confirmatur hoc: nam pro iudice presumitur,propter
qualitatē eius:quia sunt literati cōmuniter,vel saltem prouidi
τ honesti:vt dicitur in c.in nostra.de procur.bonus tex.in c.nisi
essent. j. de preb.no.in c.sciscitatus.de rescrip.Et ex quo maior
est iudex, magis pro eo presumitur.l.j.ff.de off.pref.pret.Si er
go ex qualitate persone talis presumptio causatur, non debet
tolli ex appellatione simpliciter interposita. Et ad hoc vide
tur text.in c. bone. el j. de elect.vbi dicitur quod pro iudice pre
sumitur: τ text.tamen loquitur appellatione pendente. Facit
textus in c.fi. vbi Abb.post Joan. And.de sequest. pos. τ fruc.
N Et istam opin N. attentauit Imo.in d.c.in presentia. de renun
ciat.vbi etiam allegat textum in l.j.C.de offi.ciui.iud.ibi: quod
arbitramur.Et reperio quod Bal.expresse hoc tenet in c. cum
9 super.de re iudic.per illum textum. Non obstat text. 9 in c.cum
ad sedem. quia ibi constabat de contrario: ideo a tali presum
ptione receditur. Sic in c. in nostra. de proc. illa presumptio
9 non attenditur: quia contrarium probatum fuit. ¶ † Tertia
principalis est questio, quo iure appellatio inuenta sit. Abb.
concludit quod substantia appellationis sit de iure naturali,
O licet formalitas O a iure ciuili introducta sit: vt latius per eum
hic,quem posteriores sequuntur. Et eodem modo de exceptio
ne Abbas distinguit in rubr. s. de except. in ij.questione. Ab
solute tamen appellatio,defensio ciuilis dicitur,secundū Pet.
de Anch. in l.j. in princ.quem refert Ang. Aret. ibi in vltimo
no.ff.eod.Et hoc idem voluit Dom.in c.non solum.in ij.no.eo.
tit. in vj. dicens quod appellatio est defensio de iure positiuo.
Et idem Abb. in c. dilecti.de except.vbi inquit quod est quedā
defensio ciuilis: vt est exceptio prescriptionis, vel rei iudicate.
Et similiter dicit esse in appellatione. Et quod appellatio sit
P defensio P ciuilis, τ non naturalis, probatur duplici ratione.
Q Prima est, quia Q appellatio tollitur per pactum. l.fin.in fin.
C.de temp.appell. Defensio autem naturalis per pactum tol
li non potest: vt per glo.τ doct.in l.pactum.ff.de pactis.Facit
text.in clem.pastoralis.de re iud.Secunda est: nam appellatio
introducta est ad retractandum sententiam, l.j.in princ.ff.eod.
sed sententia est de iure ciuili, vt not.in l.Julianus. ff.de cond.
indeb. l. ex hoc iure. ff. de iust. τ iure. ergo appellatio videtur
esse de iure ciuili. Probatur ista consequentia in l. manumis
siones.ff.de iust.τ iure. Et isto modo arguendi vtitur Bart.in
d.l.ex hoc iure. circa fi.dum probat exceptionem esse de iure ci
uili:quia excludit actionē,que introducta est a iure ciuili.Tex
tus tamen in cle.past.arg.prestat,τ probare videtur ꝙ appella
tio absolute dicatur de iure naturali: nam ibi dicitur quod ci
tatio est de iure naturali:τ hoc non videtur alia ratione, nisi
quia ordinatur ad futuram defensionem: de se enim citatio nō
continet defensionem: ergo videtur idem in appellatione,que
directo respicit defensionem, dum ab illato grauamine recla
matur. Sed potest ad hoc responderi quod remota citatione
prout loquitur tex.in d.clem.pastoralis. magis precise tollitur
defensio: quia ille nō auditur:vnde merito citatio dicit esse de
iure naturali.d.clem.pastoralis.τ declarat Barto.in tracta.ad
reprimendum. in verbo,sine figura. Sed in appellatione non
est sic:quia licet tollatur appellatio,saltem in causa principali
defensio fieri potest.Unde quāuis appellatio prohibeatur,de
fensio non tollitur,sed modus defensionis limitatur,τ restrin
gitur ad causam appellationis. Et ideo Domi. in d.c.non so
lum. dicit quod apppellatio est forma defensionis. Et licet de
R fensio tolli non possit R, modus tñ defensionis potest variari:
vt dicit Ange.in l.si sic.de leg.j.τ ad hoc facit ꝙ statim inferius
10 dicam. † Ex predictis infertur quod princeps appellationem
S tollere S possit b: vt Abb.hic concludit,τ probatur in l.j.§.in
b terdum.ff.a quib.appel.non licet.debet tamen princeps hoc ex
primere:alias nūquam videtur tollere appellationem, nisi no
minatim dicat:vt not.Bald.in l.ij.versic.sed pone.C.eod. Non
obstat quod princeps nō possit tollere defensionem, cum sit de
iure natural:vt in d.clem. pastoralis. quia secundum Abbat.
10 hic,non tollit defensionem 10, quia non videtur competere,cū
presumatur pro principe,quia causa cognita processit. Hanc
responsionem pungit Fel.hic:quia attenta illa ratione genera
li, quod presumatur pro principe, dicendum esset quod omnis
actus principis contra ius naturale valeret: quod absurdum
videtur.Sed aduertendum est:quia Abb.cū ministerio loqui
tur, videlicet quando princeps causa cognita procedit: prout
habetur in d.l.si.de leg.per Bal.quē ipse adducit. Et adhibita
cause cognitione valeret actus principis contra ius naturale:
τ in hoc dictū Ab.videtur no. Unde ex dictis Ab. absolute nō
infertur ꝙ Fel.dicit.Preterea τ secūdo respōdetur ꝙ licet tol
latur appellatio, nō fit cōtra ius naturale,cū appellatio dica
tur defensio ciuilis,vt s.dictū fuit.Et istā differentiā inter na
turalem defensionē, τ ciuilē, tradit Bal.in l.cum mulier.ff.sol.
mat. Abb.in d.c.dilecti.doct.in d.c.non solum.Pet.de Ancb.τ
Ang. Aret.in d.l.j.in prin.ff.eod.facit ꝙ not. Bal.in c.a nobis.
11 in fin.s.de except. Tertio,ad arg.de naturali defensione 11 ali
ter respondit Ang.Aret.in l.j.§.interdum.ff.a qui. appell.non

licet. vbi inquit quod si remouetur appellatio per rescriptum principis, defensio non tollitur, nec appellatio, que nõ est in re-
r rum natura: sed potius impeditur, ne nascatur r, quod est facilius: argum. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Sed ista solutio, que videtur subtilis, non satisfacit, quia non tollit difficultatem: cum vtroque modo, siue tollatur appellatio, siue impediatur, videtur sublata defensio: et licet tempore rescripti appellatio non sit in rerum natura, tamẽ remotio appellationis confertur in tempus habile, quando erit lata sentẽtia: et tunc remota videtur appellatio, que competeret: argum. l. quod sponse. C. de donatio. ante nup. cum si. Quarto circa hoc alia responsio colligitur per Alb. in l. vt vim. ff. de iust. et iu. et in l. omnes, qui. C. de epis. et cler. dum dicit quod defensio iudicialis tolli possit: licet secus sit in extraiudiciali. Sed hoc videtur contra tex. in d. clemen. pastoralis. que loquitur in defensione iudiciali: et tamen ibidem dicitur quod tolli non potest: quia est de iure naturali. Quinto secundum Barto. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. x. defensio iuris non potest tolli, dicta clem. pastoralis. sed defensio facti bene tollitur. Ista differentia, quam Bart. facit, reprobatur per Mellum in ij. q. secundi temporis, in tra. bannitorum: et merito, quia eadem ratio videtur in vtraque defensione, et etiam defensio facti videtur esse magis naturalis, de qua loquitur text. in d. l. vt vim. et in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. in c. ij. de sent. excom. in clem. j. de homicid. cum sim. Sexto dicebat Bald. in l. iij. §. si is, pro quo. ff. quod quisque iur. quod in causa criminali defensio tolli non potest: secus in causa ciuili. Postremo respondetur
12 quod etiã naturalis defensio tolli potest ex causa [12]. Ita Angel. expresse dicit in l. si sic. ff. de leg. j. vbi allegat tex. in l. seruus. C. de his, qui ad eccle. confu. Et ita etiam respondet Mellus in loco s. allegato. Et ideo valet statutum, quod precise tollit defensionem, et facit quem immediate posse condemnari. Ita tz Gabri. de Obsoletis in tra. de fama. et sequitur Alb. in d. l. omnes, q. quia iura in pluribus casibus cõcedũt quem posse puniri, nulla data defensione. l. si de sic. in l. in adulterij. C. de adult. Et in l. sancimus. C. de fideiuss. Et idẽ dicit Alex. in l. cum mulier. ff. so-
11 mat. vbi tñ de predictis nihil dicit. ¶ † Quarto Abb. querit quod sit officium iudicis. Et primo concludit quod sufficit iudicem ad quem, simpliciter pronunciare bene vel male appel-
13 latum [13]. Et adeo generaliter hoc procedit, quod licet sententia absolutoria procedat, tamen satis erit pronũtiare iuste fuisse appellatum, vt intelligatur iniuste condemnatus: vt est glo. per illum text. in l. eas. in princ. in verbo, iniustam. C. eod. vbi Bart. et alij sequuntur. Et ista est communis opinio, vt patet ex concordantijs adductis per Alex. in l. in summa. ff. de re iudic. Et hoc latissime disputat Ang. Aret. in l. si expressim. ff. eo. et ibi finaliter concludit non esse recedendum a predicta communi opinione, pro qua ipse adducit: quia in appellatione incorporatus esse videtur libellus productus in causa principali: vt no. Bar. in l. j. C. de erro. cal. Et ideo si actor petijt reum in certa quantitate condemnari, et sit lata absolutoria, licet simpliciter dicatur bene appellatum, hoc sufficit: quia resultat condemnatio, habita relatione ad ipsum libellum. Et ideo reprehendit gl. in l. Offidius. ff. de leg. iij. que tenet quod si absolutoria sit sententia, non sufficit simpliciter in causa appellationis pronuntiare bene appellatum: sed iudex debet reum condemnare. Et idem videtur voluisse Barto. in l. cum apud. ff. iud. sol. et sequitur Perus. hic. Nam hoc non videtur necessarium, ratione supra dicta, quam ad maiorem declarationem fieri possit: sic etiam not. declarat, et concludit Abb. in c. cum causa. supra de re iud. Ubi tamen in versic. do tamen vnam limitationem. limitat hoc non procedere, quando parti nõ esset satisfactum: vt puta, si actor petijt rem sibi adiudicari, et reus contradicebat, et petijt se dominum declarari, et dominium probauit. Si enim iudex actori rem adiudicauit, cum deberet pro reo pronuntiare, tali casu non sufficit iudicem appellationis pronunciare bene appellatum, et sententiam reuocare: quia per hoc reus dominus non declaratur, prout petijt se declarari, et
12 de dominio probauit: quod notandum est. † Secundo Abb. hic concludit, iudicem appellationis, si opus fuerit, posse sentẽ-
u tiam reformare u c. Pro quo est tex. not. vbi Bartol. et Bald.
c idem dicunt per illum text. in l. Titianus. ff. quod cum eo. et illum tex. etiam ad hoc allegat Barto. in l. si expressim. ff. eodem. et idem Abb. per illum tex. in c. Raynutius. in no. versi. cum autem. infra, de testam. Ang. in l. eos. in prin. C. eodem. vbi allegat dictum c. Raynutius. et idem dicit Roma. in consil. cclxxxj. in re presenti. Et idem si per viam nullitatis causa ad superiorem
14 deferatur [14]: vt notat Bart. in l. si vt proponis. la j. C. quomodo, et quando iudex. cum concordan. vt prosequitur Alexan. in consi. lxxix. perspectis verbis. lib. ij. Et predicta conclusio pro-
15 cedit, nisi processus ineptus [15] fuisset: quia tunc non habet locum tex. in d. l. Titianus. vt dicit Bal. in l. ij. q. xiiij. C. de rescin. vend. et idem Abb. in c. dilecti. per illum tex. in vlt. not. infra, de empti et vendi. de quo etiam tradit Bald. in l. j. in vltima oppositio. C. de condictio. indebi. cum simillib. vt tradit Alexand. in d. consi. lxxix. in secundo libro. Et quod dictum est de iudice appellationis, habet etiam locum in iudice ad quem recurritur, vt laudum latum ipse reformare possit, secundum Abbat. hic:
x quia petitio reductionis est quedam species appellationis x l. non distinguemus. §. cum quidam. in fine, ff. de arbitris. Et ad hoc facit, quia talis iudex etiam de nullitate laudi cognoscit. Bald. in c. dilecto. in fine, infra eod. vbi Anto. de Butr. et Abb. idem dicunt. Ratio tamen, quam Abb. hic adducit, equiparã-
r do reductionem appellationi, non videtur vera r: quia talis equiparatio non videtur procedere: quia in pluribus differunt: vt probat, et tradit Lanfranc. Brix. in suo tractatu de arbit. in vltima parte, xxij. q. facit text. in c. de appellat. infra eod. iuncta l. vnde si Nerue. ff. pro soc. Considerandum tamen est, quod ad hoc vt tollatur argumentum a simili, non sufficit dare similitudinẽ simpliciter, sed requiritur dissimilitudo eo respectu, de quo agitur: vt declarat Abb. in cap. translato. de const. et in
13 cap. quemadmodum. de iureiur. ¶ † Quinto queritur, si deficit iudex appellationis, ad quem appellandum sit. Et breuiter secundum Abb. prima conclusio est, quod si desit iudex appellationis, propter qualitatem primi iudicantis, qui superiorem non habet, vt in principe, tunc appellari non potest. l. j. in prin. ff. a quibus appell. non licet. Et hac ratione dicit Bald. in l. fin. in princ. C. communia de leg. quod a sententia sortis non ap-
16 pellatur, quia superiorem non habet [16]. Quod est notandum
z ad questiones, que dirimuntur sorte z. Sed in contrarium videtur dictum Host. in c. cum Joannes. de fide instrum. quod ibi refert, et sequitur Abb. in gl. iij. vbi inquit quod deficiente superiore, ad Papam poterit appellari. Et idem Abb. sequitur in c. si duobus. in §. denique. in v. nota. infra eo. et in c. j. s. de prob. cum concord. vt ibi dixi. Opinio tamen Abb. in appellatione, prout loquitur hic, verior videtur, quam tenet gl. in cap. quoniam. x. dist. et Card. in c. nouit. s. de iud. vbi expresse dicit, de Imperatore non posse appellari ad Papam. Et ad hoc facit textus in d. c. nouit. vbi Papa protestatur quod non velit perturbare iurisdictionem regis Francie, sed tantum ratione peccati se intromittit. Et ad idem textus in c. per venerabilem. qui filij sint leg. et xcvj. dist. in c. cum ad verum. in c. si duobus. in §. denique. j. eod. Dictum Host. saluari potest, quando iniusti-
17 tia esset notoria [17], prout etiam Abb. hic fatetur, et tradit Are. in c. j. de prob. vel causa esset ardua, et dubia: arg. c. per venerabilem. j. qui filij sint legitimi. Secundo in hac quinta questione Abb. concludit quod si superior reperitur, sed in loco non sit
18 deputatus specialis [18] iudex appellationis, vt contingit, quando ciuitas elegit sibi Potestatem, et non prouidet de iudice appellationis: nam tunc appellabitur ad ipsum superiorem, qui Potestatem eligit. Allegat Bart. in quibusdam locis, vt per eum hic. et idem Bart. in l. ij. ff. ad muni. vbi infert in ver. et per hoc dixi, quod a Potestate appellari potest ad priores ciuitatis, arg. l. vbi absunt. ff. de tuto. et curato. vbi recurritur ad decuriones ciuitatis deficiente ordinario magistratu. Et hoc idem sequitur Bald. in auth. habita. versic. sed dubitatur. C. ne fil. pro patre. et in l. ij. ver. sed nunquid. C. quando fil. vel prima. Sed predictam illationem reprobat Roma. in cons. ccccci. vt declarationem. circa fi. vbi inquit quod dictum Bart. de prioribus nostri temporis non probatur iure: nam text. in d. l. vbi absunt. qui principaliter allegatur, loquitur in decurionibus, qui habent potestatem sicut totum consilium: vt per glos. in l. nulli. ff. quodcuiusque vniuersita. nom. Facit text. in l. pupillus. §. decuriones. ff. de verb. signifi. sed priores nostri temporis habent limitatam potestatem, quam egredi nõ licet: vnde similitudo non videtur bona. Confirmatur hoc: nam magistratus nostri temporis nullam habent iurisdictionem, nisi quatenus per statuta eis conceditur: vt dicit Jac. Bu. et Bald. sequitur in authenti. cassa. C. de sacrosanc. eccle. Sed tamen pro defensione Bart. considerandum est quod dictum suum intelligitur de vniuersitate habente iurisdictionem: alias secus: quia si vniuersitas non haberet iurisdictionẽ, multo minus illa competeret prioribus. Ita not. declarat Bald. in l. j. in xix. quest. ff. de officio consul. et non sufficit habere simpliciter iurisdictionem, imo requiritur merum et mistum imperium: vt Rom. tradit in rubri. de arbitr. Facit ad hoc, quod no. Bartol. in l. j. §. solent. ff. quando app. sit. vbi probat, appellationem esse misti imperij: et ideo non potest interponi apud defensorem ciuitatis, secundum eum. Sequitur Bald. in l. eos. in princip. C. eod. tit. et Ang. Aret. in rubr. ff. eod. tit. in fin. Sic ergo dictum Bart. intelligi

telligi debet de prioribus,qui ipsum elegerūt,prout ipse loqui-
tur in l.j.§.si quis.versi.quero tamen.ff.eo.dum dicit ꝙ deficiē-
te iudice appellationis ipse populus,vel ordo, qui ipsum offi-
cialem fecit,habebit cognoscere. Vel intelligitur dictum Bar.
de prioribus alias habentibus iurisdictionem vniuersalē, pro-
ut Bald.etiam expresse dicit in c.j.versi.ad hec.versi.pone, capi
taneus.de pace iur.firman.Et si non essent priores tales, appel
landum esset ad consilium generale. Et breuiter conclusio est,
ꝙ ad proximum superiorem recurratur.c.si is,cui.de offi. dele.
In vj.⁊ prosequitur Roma.in consi.prealleg.in fin.vbi allegat re
gulam,quam ponit Inno.in c.licet ex suscepto.de foro compet.
ꝙ deficiente rectore in aliquo municipio, ad proximum supe-
riorem iurisdictio deuoluitur,Facit ꝙ not.Bart.in l.si vacan-
14 tia.C.de bon.vac.lib.x.¶ †Sexto queritur,secundum Abb.hic
ad quem sit appellandū a rectore alicuius collegij, vel vniuer
sitatis.Et conclusio est,ꝙ ad rectorem ordinarium ciuitatis ap
pellatur.cui collegia subijciuntur:vt not.Bart. in l.j.§. si quis.
versi.quero an in aliqua ciuitate.ff.eod.Facit dictum Inno. in
c.dilecta.j.de exces.prelat.⁊ latius prosequitur Abb.hic. Et dū
infert ad rectorem scholarium,⁊ vltimo concludit,ꝙ in vniuer
sitate,in qua pro maiori parte sunt laici,si rector clericus iudi-
cet contra laicum,appellandum sit ad superiorem laicum,quia
qualitas clericatus,que in rectore reperitur,isto casu nō est ne-
cessaria,quia iudicat,vt laicus,merito ad superiorem laicū re
curritur:sicut in episcopo iudicante in causa feudi,ad superio-
rem feudi appellatur.c.Romana.§.debet.cum glo.eod.titu. in
vj.Ubi Do.in fi.⁊ not.Bart.in d.l.j.§.si quis.in fi.⁊ in l. si quan-
do.C.eo.titu.Facit quod not. Bald.in authen. si quis litigan-
tium.in vlt.not.C.de episcop.aud.vbi inquit,quod ab episcopo
delegato iudicis secularis ad delegantem laicum appellatur,⁊
non ad superiorem episcopi. Pro quo est glos.xxiij.q. viij.in c.
sepe.in verbo,supplicijs.Et hoc idem,ꝙ dictum est de rectore,
latius tradit d.Abb.in dispu.que incipit, Sandulphus cleri-
cus.in ij.dubio.versicu.iiij.⁊ vltimo,⁊ sequuntur Moder. om-
19 nes hic.Ista conclusio dubitabilis[19] videtur: quia in appella-
tione conqueritur de sententia,⁊ de ipso iudicante l.j.in princi.
ff.eo.⁊ ideo appellandum est ad superiorem eius,qui iudicauit.
ca.Romana.§.debet.eod.titu.in vj. Et cum rector sit clericus,
ad ecclesiasticum superiorem eius appellandū erit, ⁊ qualitas
litigantium non attenditur.Ad hoc bene facit,quod not. Bar
to.in l.ij.C.vbi ⁊ apud quem.vbi in fine cōcludit quod in recur-
su,qui petitur aduersus sententiam, conqueror de ipsa senten-
tia,que me ledit,⁊ ideo ad superiorem eius, qui iudicauit, re-
currendum est:⁊ qualitas partium non consideratur. Et hoc
dictum communiter tenetur.Bald.ibi sequitur Abb.in c.cum
dilectus.de arbi.Roma.in consil.xxv.in casu proposito.Nō ob-
stat quod no.in d.§.debet.in d.c.Romana.quia loquitur in cau
sa feudi,in qua clericus etiam laicum superiorem recognoscit.
c.ex transmissa.de foro compet.c.solite.de maiori.⁊ obed.Et do
minus feudi iurisdictione sua fraudari non debet:⁊ hoc tolera
tur in fauorem ecclesie. Quia si ecclesiasticus laicum non reco-
gnosceret in superiorem ratione feudi, retraherentur secula-
res,⁊ non concederent feudum ecclesiasticis. Et aliam rationē
specialitatis Abb.adducit in c.verum.de foro compet.Sic etiā
in clerico delegato a iudice seculari est ratio specialis:quia fun
gitur vice delegantis. Et iura dicunt quod ad delegantem ap
pellatur l.precipimus.C.eod.l.j.ff.quis, ⁊ a quo. Non tamen sic
est in ordinario:quia non appellatur ad superiorem, qui illum
constituit:vt tradunt Rapha.Cuma.⁊ Ange.Aretin.in l.j. ff.
quis, ⁊ a quo.Et hoc patet in principe, qui ordinarios magi-
stratus facit l.j.ff.ad legem Jul.de amb.Et tamen ad proximū
superiorem iudicantis,non ad principem,omisso medio,appel
latur l.Imperatores.ff.eod.Et ideo licet rector habeat iurisdi
ctionem ab vniuersitate,non per hoc videtur ad ipsam vniuer
sitatem appellandum.Et hoc fatetur ipse Abb.quando rector
iudicaret contra scholarem clericum : ergo idem quando con
tra laicum:quia,vt supra dictum est,qualitas iudicantis,⁊ nō
partium attenditur. Non obstat quod qualitas clericatus nō
sit necessaria:quia hoc non attenditur,sed conditio ipsius iudi
cantis,vt dixi consideratur.Et quod ad superiorem clerici iu-
dicantis appelletur,licet qualitas clericatus non esset necessa-
ria,sentit expresse Barto.in l.j.§.si quis.versi.pone , ex causa.ff.
eod.vbi inquit quod quando simul iudicant clericus ⁊ laicus,
ad superiorem clerici appellandum sit.Et idem Barto.in l.pre
cipimus.§.j.eod.titu.cum similib.Presupponit ergo Bar. pro
constanti,quod appellatur ad superiorem clerici, etiam iudicā
a tis inter laicos. Et sic qualitas clericatus non erat necessaria:
ergo vera non videtur doctrina Abb.per supra dicta[a]. Circa
septimam,⁊ vltimam questionem domini Abbatis hic non in-
sisto,sed me remitto ad ea,que scripsi in c.sepe.j.eod.

¶ Additiones.

a ¶ Circa primum.Ubi dicit quid si rescriptum mandat vt ali-
quis cogatur parere iudicato,non potest cogi si est appellatū
quia parere iudicato requirit transitum in rem iudicatam:per
l.j.C.de exe.rei iudi.⁊ quia appellatio suspendit iudicatum l.j.ff.
ad turpilia.Et idem quod iudicatum proprie dicatur post trā
situm in rem iudicatam,tenet Semi.notās ad statuta in c.non
solum.in fi.princ.per glo.ibi hoc alle. ⁊ hoc alias allegabam in
questione de facto ad illud ꝙ dicitur , ꝙ in compromisso facto
in arbitratorē non veniūt nec venire pūt liquida que transie
runt in rem iudicatam iuxta ea que habentur in l. ⁊ post rem.
in princi.ff.de tran.⁊ in l.j.eo.tit.⁊ in l.eleganter.§.j.ff. de condi.
inde.⁊ per Ful.⁊ mo.in l.si diuersa.C.de transac. cum concor.de
quibus per mod.ibi,⁊ in locis multis. Est verum quando tem-
pore compromissi de ipso transitu in rem iudicatam liquido, ⁊
clare constat,ita ꝙ refricari non potest in dubium , ⁊ sententia
posset mitti executioni sine alia discussione. Sed quando liqui
do non constat de transitu in rem iudicatam imo potest pro-
babiliter dubitari, dicebam quod tunc decisa per sententias ve
niunt seu venire possunt in cōpromisso.Istud probatur iudicio
meo in d.l.eleganter.§.j.ibi indubitata sententia.⁊ ibi dum dicit,
quod potest trāsigi post sententiam,si incertum sit an post trā-
situm in rem iudicatam,secundum Ludo.Ro. ⁊ alia hic alleg.
per Decium.

b ¶ Admittendis.Ista responsio Decij mihi non satisfacit sal-
ua reuerentia tanti viri,cui ob singularem doctrinā plurimū
debeo:⁊ est ratio,quia in titu.isto principaliter tractatur de ap
pellationibus que admittuntur, ⁊ que sententiam suspendunt.
nam rubrica fit habito respectu ad ea que principaliter in titu.
tractantur,vti constat in l.si constante.ff.so.mat.coniuncta eius
dem tit.rubrica:⁊ patet etiam in rubrica de vulg.⁊ pupil. que li
cet sit concepta taliter,tamen in illo titu.tractatur de compen-
diosa,breuiloqua,⁊ exemplari l.ex facto.l.Lucius.⁊ l. centurio.
eod.titu.de quibus in illa rubrica nulla fit mentio : quia de eis
tractatur incidenter.Nec est inconueniens,ꝙ reperiatur in ali
quo titulo lex que non loquatur de materia tit.vt inquit Ang.
in l.vim facit.de vi ⁊ vi arma.vbi ille text.loquitur de vi turba-
tiua,⁊ tamen totus ille titulus loquitur de vi expulsiua : facit
glo.que ad hoc est notabilis in l.finali, in fine princi. in verbo,
posse repeti de condic.indeb.ff. Et propterea,hanc difficultatē
alio modo soluendam arbitror,dicendo,videlicet ꝙ res iudica
ta dicitur etiam sententia appellabilis,vt est bona glo.in l. pri-
ma,in prima glo.ff.de re iudica.⁊ not.per Abb.in rubrica s. tit.
proxi.⁊ probatur per tex.in l.eleganter.§.si post.ff.de condic.in-
deb.vbi dicit text.ꝙ transactio que fit post rem iudicatam,non
valet sicuti cauetur rescripto Antonini Imper.postmodū sub
dit text.querendo quid si a sententia sit appellatum , an rescri-
ptum habebit locum:⁊ dicit transactionem valere ita interpre-
tando illud rescriptum.dicas igitur ꝙ si diceretur res iudica-
ta solum sententia a qua non posset appellari,fatua fuisset du-
bitatio iurisconsulti.

c ¶ Et substantia.Adde ꝙ forma ⁊ substantia differunt : nam si
substantia remoueatur,actus in nullo consistere potest , nec ex
eo aliquid proueniet.hoc duobus exemplis declaro. con sensus
est de substantia stipulationis l.obligationum substantia. ff.de
action.⁊ oblig.⁊ si detur defectus consensus,stipulatio non va-
let etiam vt pactum nudum l.an inutilis.in princ.ff.de accepta.
verum si deficit in forma,⁊ adsit consensus, valet vt pactum nu
dum:notatur in l.prima.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.aliud exē-
plum de forma testamenti est numerus septem testium.text. est
in l.si vnus.C.de testamē.sed deficiente ista forma, nihilominus
valet inter liberos testamentum l.hac cōsultissima.§.ex imper-
fecto. C. de testamen. item heres tenebitur saltem obligatione
naturali adimplere voluntatem defuncti l.in testamento. ff. de
fideicom.libert.Ex tali etiam testamento declaratur testatoris
voluntas l.si.ff.de reb.eorum. sed si testamentum peccat in sub-
stantia,hoc est in voluntate testatoris,ex tali testamento nil per
uenit,nec valet etiā inter liberos l.si is qui testamentum.ff.de te
stamen.⁊ notat Bar.in l.prima,de condi.indeb. comprobantur
etiam ista,quia si quis fecerit testamentum non seruata solenni
tate requisita a iure,⁊ postea efficiatur miles, testamentum va-
lebit:quia aderat substantia,hoc est voluntas testatoris,tex. est
in §.penulti.insti.de milit.testamen. sed si furiosus , vel infans
testamentum fecerit:quia isto casu deficit substantia,hoc est cō-
sensus:nam isti non habent velle,neque nolle l. qui seruum suū.
de acquir.hered.propterea etiam quod furiosus efficiatur sane
mentis,⁊ infans efficiatur maior testamentum nil valet: tex. est
in §.preterea.insti.quibus non est permis.face.testamen. ⁊ hanc
declarationem volui hic subnectere:que fortasse non erit legen
tibus damnosa.

D ¶ Consuetudo. Consuetudo non valet, vt de maiori appelletur ad minorem: quia est contra substantiam appellationis nisi consuetudo faceret illum minorem maiorem, quo ad illum articulum appellationis. addo vltra hic perfecte allegata d. And. Sic. pulchre in solenni repe. rubr. extra de fide instrumen.

E ¶ Secus si ad minorem. Opinio Fely. mihi probabilis videtur s. quod consuetudo valeat etiam si facit inferiorem superiorem in articulo appellationis: quia in illo actu est superior, licet in aliis actibus sit inferior: nam hoc sufficit, vt nota. per glos. nisi episcopus xviii. dist. vbi episcopus ratione feudi quod habet a rege est inferior, ⁊ citatus ratione feudi tenetur comparere: et nihilominus dignitas episcopalis alio respectu est maior dignitate regia. c. duo sunt. xvi. dist. ⁊ facit ad hoc quod not. Abb. in c. postulasti. de concessione prebend. vbi dixit ꝙ rector studii precedit episcopum studentem.

F ¶ Veniunt ea que. Quando antecedens est maius consequenti tunc posito consequenti non censetur positum antecedens: ⁊ ita limitatur regula ꝙ concesso consequenti dicitur concessum antecedens, ⁊ eandem limitationem sequitur ⁊ commendat Jas. May. in l. fi. C. de here. institu. ⁊ alibi sepe doct.

G ¶ Friuola. Dicas quod ista ratio per quam Decius impugnat diffinitionem Ab. est ratio parum subsistens: eo quia omnis appellatio que friuola manifeste non sit, legitima dicitur: tex. est in c. dilectis filiis. ⁊ ibi not. glo. in verbo, legitime. j. hoc eo. tit. nostro. ⁊ dicit Abb. in d. c. in finalibus verbis.

H ¶ Extinguitur. Vide not. per Alexand. consi. xxxvii. incip. viso themate. ⁊ per Socin. in consi. lxxvi. incip. ⁊ visa facti contingentia. ⁊ vide etiam d. Franci. de Aret. in l. si causa cognita. C. de transact.

I ¶ Eodem. Adde Oldra. in consil. cccccxxxix. incip. episcopus dicit.

K ¶ De procurato. Vide Jaso. in d. l. ita demum. vbi ponit multos casus, in quibus post litem contestatam opponi possunt dilatorie.

L ¶ Omnia. Vide do. Jo. Marian. Riminaldum. in l. si causa cognita. C. de transact.

M ¶ Non sit contestata. Adde quod dictum intellectum Fulgo. tenuit etiam Jason in d. l. ita demum. tamen communis opin. de qua supra, tenenda est, vcʒ ꝙ exceptiones dilatorie que non possunt opponi post litem contestatam in causa principali, non possunt opponi in causa appellationis indistincte: quam duabus rationibus adiuuo: ⁊ prima, quia in casu in quo extinguitur litis contestatio, non pereunt effectus ab ea causati: ergo nec iste effectus perimetur: quod dilatoria opponi non possit: qui quidem effectus causatur a litis contestatione facta in causa principali: ⁊ hoc probatur per gl. notab. communiter approbatam in l. properandum. §. j. in verbo, iudicii. C. de iudi. Secunda quia qui dilatorias nõ opposuit. j. tempus, hoc est in litis cõtestatione, illis renunciasse presumitur. text. est in l. Titia. ff. de accusa. cum ergo sit peremptum istud ius medio tacite renuntiationis, reuiuiscere amplius non poterit l. qui res. §. aream. ff. de solut.

N ¶ Et istam opinionem. Adde quod opinionem Abb. que cõmunis est, sequitur d. Alexan. in l. sciendum. ff. de ver. obl. quam quidem opi. comprobo per text. expressum in §. illud quoque. in auth. de his qui ingre. ad appel. dum dicit, victores potiantur sententiis, si eas recte habere monstrauerint: si enim pro sententia presumeretur, illa probatio non foret necessaria iuxta l. siue possidetis. C. de probat. comprobatur etiam ista cõmunis opi. ratione ista: nam appellatio fuit inuenta vt iniquitas iudicis corrigatur l. j. ff. de appel. ⁊ in dubio appellatio presumitur iusta: ⁊ ei nisi euidenter iniusta appareat, deferendum est, glo. in l. j. ff. nil nouar. appel. pend. Pau. de Cast. in consil. xxix. si igitur appellatio per quam sententia corrigitur, presumitur iusta, ergo sententia presumitur iniusta: ⁊ sic presumptio insurgens ex appellatione, infringet presumptionem que est pro iudice, vel pro sententia l. diuus. de in integ. resti. ⁊ ex his puto opin. Abb. que communis est, esse de iure veriorem.

O ¶ Formalitas. Que dicatur formalitas appellationis, vide in l. j. §. fina. ff. de appel. ⁊ in c. appellatore. §. forma. ij. q. vi.

P ¶ Defensio. Vide Soci. in consi. clv. incipien. circa primum. in versic. quinto confirmatur. ⁊ ibi refert vnum not. dictum Joã. de imol.

Q ¶ Prima est q. Hec ratio prima Decii salua eius reuerentia mihi minus concludere videtur: quia esto ꝙ appellatio possit per pactum remitti, non sequitur propterea, ꝙ sit iuris positiui: hoc probatur, nam iuramentum potest a parte remitti testibus iuxta text. in c. tuis. s. de testi. ⁊ tamen iuramentum est de iure diuino, ⁊ per consequens naturali. habetur genesis xxxi. c. vbi Jacob exegit iuramentum a teste: ⁊ hinc est ꝙ Aug. de Ancho. in tracta. suo de po. eccle. dixit, ꝙ per imperatorem statui non posset, ꝙ testibus sine iuramento crederetur: cuius dictum extollit Fely. in c. constitutus. versicu. limita quadrupliciter. de rescript.

R ¶ Tolli non possit. Confirmo ex eo ꝙ notabiliter tradit dom. Alexan. in consi. cv. ver. j. probat, per id quod not. Bal. in v. vol.

S ¶ Appellationem. Vide hic per Feli. in c. que in ecclesiarum in versi. sed hoc declaro duobus modis. de consti.

T ¶ Ne nascatur. Adde quod ista responsio Areti. comprobari potest ex hoc, naʒ facilius tollitur ius acquirendum, quam ius acquisituʒ l. qui autẽ. in prin. ff. de his que in frau. cre. ⁊ l. si sponsus. §. si maritus. ff. de don. inter vi. ⁊ vxor. verum vltra respõsiones doctoruʒ huic difficultati sic responderi posset, ꝙ princeps committendo causam appellatione remota defensionem adimere non propterea dicitur, nec ledere litigantes. ⁊ est ratio, q; remotio appellationis taʒ actori, quam reo vtilis esse potest cum possibile sit ꝙ tam pro vno quã pro altero feratur sentẽtia ⁊ lʒ victus amittat beneficium appellandi, hoc detrimentũ nõ est in consideratione. arg. l. de fideicommisso. C. de tran. ⁊ simili responsione vtitur Bar. in q. simili, in proemio. C. in ver. super hoc quero priores. quasi prope finem illiusq.

V ¶ Reformare. Inuenio ꝙ d. Feli. in c. cũ Joannes. post Panor. in c. Raynutius. de testa. extra dicit, ꝙ iudex appellatiõis, potest reformare sententiã ẽt si nõ fuit allegatũ per partẽ alias fuit dubitatũ in facto an corã secundo iudice appellatiõis possit peti ista reformatio: ⁊ allegando, dicebam ꝙ nunquã memini me inuenisse aliquẽ librũ qui dicat, ꝙ si iudex primus appellationis ⁊ nullitatis declarauit sententiã alias latã pro me nullam: ⁊ ego ab isto primo iudice appellatiõis ⁊ nullitatis appellaui, quin corã secũdo iudice appellationis ⁊ nullitatis possem petere reformari, seu melius confirmari: ⁊ ꝙ possim probare: naʒ regula est, ꝙ in cã appellationis nõ deductũ deducã l. per hãc. C. de tẽ. ap. ista regula procedit nõ solũ in prima causa appellationis sed ẽt in secũda cã appellationis: vt vult formaliter Bal. in d. l. per hãc. in versi. Jtẽ dubitatur vtruʒ debitor ⁊c. itẽ adducebã d. Fely. in d. c. cũ Joannes eremita. in ver. Amplia primo. vbi dicit, ꝙ si is cõtra quẽ lata est sententia appellauit, ⁊ is qui hũit pro se, nõ appellauit: ꝙ tñ iste qui nõ appellauit, potest in cã appellationis nõ deductũ deducere, ⁊ instare vt reformetur sententia dato ꝙ nõ appellauerit: ⁊ sic specifice decidit qõnem.

X ¶ Species appellationis. Adde ꝙ ex hoc plura inferuntur. ⁊ primo ꝙ sicut pacto renũciari potest appellationi l. fi. §. vlti. C. de tẽ. appel. sic ẽt huic reductioni pacto renunciari poterit. ita voluit Dinus in cõsi. xix. incipiẽ. Ptolomeus. ⁊ Alex. in l. qui Rome. §. duo fratres. ff. de verb. ob. infertur ⁊ secũdo, ꝙ sicut procurator nõ põt renũciare appellationi, nisi ad hoc habeat spãle mãdatũ Ang. in l. bonorũ. ff. rẽ ratã ha. ⁊ Bal. in d. l. fi. §. vlt. C. de tẽ. appel. sic ẽt nõ poterit renũciare huic reductioni. infertur et tertio ꝙ sicut appellatione pendẽte impeditur executio sententie, sic ẽt impediatur executio laudi pẽdẽte reductiõe no. Abb. in c. quintauallis. ver. sed hic annecto dubiũ de iureiur. ⁊ ponit Alex. in consi. cxix. li. ii. incipiẽ titulus questionis. Quarto infertur, ꝙ sicut a sñia appellãdũ est intra x. dies, sic ẽt intra dictũ tẽpus peti dʒ reductio ad arbitriũ boni viri. ita fuit opinio Specul. quã tñ nõ tenẽt doc. vt per Bar. in l. societatẽ. §. arbitrorũ. ff. pro socio. Quinto infert, ꝙ trãsactio fieri poterit pẽdente ista reductione sicut fit pendente appellatione l. eleganter. §. si post. ff. de condi. inde.

Y ¶ Non videtur vera. Adde ꝙ opi. istã vcʒ ꝙ reductio ad arbitriũ boni viri nõ sit appellationis species, tenuit Petr. de Anc. in consi. quinto, ꝙ ponitur inter cõsilia Joã. Cardi. in rubrica, de arbi. verũ q; tenẽdo hanc opinionẽ opʒ respondere ad text. in d. l. nõ distinguemus. §. cũ quidã. de arbi. alias dũ essem in studio Bononiẽsi cõferẽdo cũ excellẽtissimo preceptore meo dño An. Burgos hispano viro vere huius nostre sciẽtie decus ⁊ columẽ pro responsione illius §. dicebã, ꝙ ille tex. nullo pacto potest loqui: nec loquitur de reductiõe ad arbitriũ boni viri: q; ibi factũ fuit cõpromissum in arbitrũ, cuius laudũ nõ subiacet isti reductioni l. diẽ proferre. §. stari. ff. de arbit. sed ille tex. loquitur de exceptione doli: ⁊ ideo illã appellat speciẽ appellationis: q; sicuti appellatio dicitur defensio. tex. est in c. cũ spãli. §. porro. infra hoc eodẽ titulo nostro. sic etiã exceptio dicitur defensio l. si quidẽ. C. de exceptio. de veritate huius nostri intellectus ad illũ tex. cogitandũ relinquo aliis: nã me iudicio excellentissimorum virorum submitto.

Z ¶ Dirimuntur sorte. Adde ꝙ etiã minor nõ restituitur aduersus iudiciũ sortis: q; fuit de facto lesus, ⁊ non propter aliquã imbecillitatẽ etatis sue: ideo cessat talis restitutio. tex. est in l. verũ §. itẽ nõ restituit. et §. si locupleti. ff. de minor. ⁊ ita notãter Bal. decidit in l. ait pretor. §. plane si post. ff. de minor. ⁊ Philip. Francus

cus hic qui hoc comprobat per tex. in l. de fideicommisso. C. de transact.

a ¶ Per supradicta. Adde ꝙ opinionem Abbatis sensit Bal. in d. §. si quis. ꝛ l. j. C. de legit. hered. ꝛ in c. j. de gradib. success. in vsib. feu. Hiero. Sig.

1 ¶ Continuatio. Hanc saluationem reprehendit hic neruitius Seminia.

2 ¶ Si quis ergo. Quod tex. in d. §. si quis ergo. non loquatur in his terminis vide neruitium Semi. hic.

3 ¶ Saluando. Neruitius Seminia. hic damnat hec omnia dicta decij.

4 ¶ Diffinitio. Huic rationi respondet Neruitius Semi. hic.

5 ¶ Statutum. Distingue in hoc vt hic per Neruitium Semi. et deci. in c. cum sit. in iij. not. j. eo.

6 ¶ Deuolutiuum. Et ꝙ etiam inspecto presenti statu non extinguitur, vide hic Neru. Semi. ꝛ amplia etiam si appellatio non sit legitima, dummodo non sit manifeste friuola, vt dicit idem deci. s. in preced. co. ꝛ circa hos effectus vide Neru. Semini. hic qui declarat suspensionẽ versari circa tria: ꝛ vide hec omnia dicta deci. per eundem s. de exce. in c. j.

7 ¶ Contestata. Respondet Semi. hic. ad seq. rationes, ꝛ ad hũc intellectum.

8 ¶ Effectus. Vide deci. in c. quoniam contra. de proba. vbi latius prosequitur ista dicta, ꝛ aliter distinguit hic. Semi.

9 ¶ Textus. Hãc respõsionẽ reprobat Semi. hic.

10 ¶ Defensionẽ. De hoc vide etiã per eundẽ Deci. s. in c. j. in ij. no. de rescri. Semi. hic.

11 ¶ Defensione. Hoc arg. vtunt̃ soc. ꝛ alij in l. pacta que cõtra. C. de pac. vbi volũt ꝙ lz obligatio naturalis in esse deducta, tolli non possit, tamen impediri posset a principio per legem resistẽtem, licet Deci. ibi velit contrarium.

12 ¶ Ex causa. Rependit hic. Semi.

13 ¶ Appellatum. Vide ꝙ ex hac cl'a dicatur snia diffinitiua Neru. Semi. hic, ꝛ li. cõs. xj. cõs. xiij. ꝛ cõsi. xiij. li. x. ꝛ cl'a male appellatum confirmat primam sententiam, Saly. in l. eos. C. de appel.

14 ¶ Deferatur. Non solũ si coram diuerso iudice, sed si coram eodem, dec. in c. in literis. de offic. deleg.

15 ¶ Ineptus. Vide Semi. hic. vbi distinguit d pluribꝰ nullitatibus, ꝛ ꝙ iudex appellationis quando sententia est nulla, non reformet. vide deci. in consi. cccclxxxiij.

16 ¶ Non habet. Vide deci. in c. licet causam. de probatio. ꝛ que ibi addidi.

17 ¶ Notoria. Seq. Semi. hic. ꝛ vide deci. in c. si duobus. in v. not. j. eo. vbi late de hoc.

18 ¶ Specialis. In hac q. latius vagatur Semi. hic.

19 ¶ Dubitabilis. Has omnes responsiones reprobat multũ late Neru. Semi. hic. Siuest. Aldob.

a ¶ Faceret maiorem. Andre. Sicu. s. de fide instru. in rubr.

b ¶ Dicendum. Sed falsum est.

c ¶ Reformare. Etiam pro appellato l. ampliorem. C. eo. que nõ seruatur in hoc regno, vbi non redditur ius leso per sententiã, nisi se subijciat periculo mulcte, quod est iniustũ. [redacted]

1 ¶ Clerici possunt agere pro iniuria illata suo superiori.
2 Querimonia dicitur fieri etiam ante litem contestatam.
3 Legatus non de latere, an possit conferre beneficia.
4 Excommunicatio probatur per denuntiationem.
5 Obedientia non debet subtrahi prelato, etiam lite pendente.
6 Veritas quando haberi dicatur.
7 Canonici an veniant appellatione clericorum.
8 Negligens in suo officio, debet perdere officium.
9 Attentata contra appellationem extraiudicialem, an veniant reuocanda.
Quid in appellatione iudiciali.
10 Collatio beneficij facta post appellationem reuocari debet.
11 Consuetudo Anglie est talis, quod creditur duodeciz testibus deponentibus ita se credere: ꝛ an talis consuetudo valeat.
12 Fama licet de se faciat semiplenam probationem, sunt tamen certi casus, in quibus facit plenam. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.
20 Statutum quod delictum per solam famam probetur, an valeat.
Et quales testes deponentes super fama esse debeant.
21 Fama an sufficienter probet cum vno teste.
22 Fama cum vno teste non probat in casibus, in quibus in defectum probationis non defertur iuramentum.
23 Excommunicatio debet plene probari.
24 Remissoria an debeat concedi appellanti, vt fidẽ faciat in partibus de appellatione interposita.

Ilecti. Summatur ꝛ diuiditur, vt per Abb. hic. ¶ † Primo not. secũdum Bald. quod clerici agere possunt pro iniuria illata Priori suo. Et do. Prepo. hic dicit hoc procedere, siue sit prior regularis: quia monachus agit pro Abbate carcerato, vt voluit Rot. in decis. cccxxxij. item quod est monachus, ꝛ est xj. in titu. de iudi. in nouis. siue sit prior secularis: quia actio ecclesie queritur capitu. parochianos. vbi glo. de senten. excom. quilibet pro ecclesia agere potest l. si quis in hoc genus. C. de episco. ꝛ cler. Non ergo mirum, si clerici etiam agere possunt. Sed ista equiparatio, que fit de clerico ad monachum, non videtur procedere: quia monachus regulariter in iudicio esse non potest. capitulo, vnico. s. de syndi. xvj. questione j. in capit. monachi. no. glo. in capitu. non dicatis. xij. questione j. ꝛ tradunt Butr. ꝛ Abbas ꝛ alij in capitulo, cum dilecta. s. de rescrip. Joan. Andre. ꝛ Do. in capitu. ad decimas. in gloss. in verbo, canonici. de resti. spol. in vj. vbi concludunt, monachum agere non posse pro iuribus ecclesie, per capitulũ, ex parte. de concess. preben. Secus dicunt in clerico seculari: vt not. in capitulo, cum olim. de testib. Non obstat decisio Rote, que allegatur: quia in casu speciali loquitur, scilicet pro abbate carcerato: sicut etiam quando esset periculum in mora, ꝛ Abbas absens reperiretur: vt not. Abb. in dicto capitulo, cum dilecta. vbi allegat Specu. in titu. de actore. Regula vero in contrarium est, quod monachus agere non possit, per supra dicta. Non obstat text. hic, quia loquitur in clericis secularibus, non autem in religiosis. Vel secundo hic agebat ipse Prior, non autem clerici pro Priore: vt patet ibi: Prior ꝛ clerici. Et clerici agebant simul cum Priore, propter eorum interesse. Vel tertio non dicitur quod agerent clerici, sed querimoniam transmiserunt. Unde Bald. cum mysterio dicit quod possunt cõqueri de iniuria illata Priori, ꝛ commissionem impetrare. Ad quod bene facit quod voluit Rota de filiofamilias, qui non potest esse in iudicio, ꝛ tamen querimoniã proponit, vt habetur in vj. decisio. item ꝙ valeat commissio, in
2 titu. de iudic. in nouis. ¶ † Secundo not. quod querimonia dicitur fieri etiam ante litem contestatam: vt per Abbat. hic. Et idem Abbas tradit in capitulo, quia indicãte. versiculo, sexto, quero. s. de prescrip. Sic etiam verbum, Questio, ad querelam extra iudicium refertur. Bal. in capitu. audita. per illum text. s. de resti. spo. ꝛ verbo, querimonia, prout hic facit text. in capi. fina. de his que fiunt a prela. sine consen. capituli, ꝛ xj. questione iij. in capitulo, si quis presbyter. ꝛ in l. vt perfectius. C. de ann.
exc. ꝛ in l. iij. C. finium reg. ꝛ de querela, quod etiam est verbum
A generale: vt not. Barto. ꝛ Angel. in l. querela.A. C. de fal. Aret.
3 consil. lxxv. ¶ † Tertio nota legatum, qui non est de latere, non
B posse beneficia conferreB 1. ꝛ est text. in capitulo j. de offic. lega.
1 in vj. Iste enim erat legatus natus, de quibus per glos. in capitulo j. de offic. lega. vbi Abb. dicit quod ille dicitur legatus natus, qui eo ipso quod creatur archiepiscopus, legatꝰ est. Legatus vero de latere solus est cardinalis secundum Bald. hic: et idem Abbas dicit in d. capitulo j. in fine, de offic. leg. vbi reprobat glo. ibi, que aliud velle videtur: ꝛ sequitur ibi Andre. Sicu.
4 licet ipse aliter loquatur in tract. de prestan. card. ¶ † Quarto nota ibi: excommunicatos denuntietis. quod videtur hic probari, quod per denuntiationez probatur excommunicatio. Et idem hoc modo colligitur in cap. peruenit. el j. j. eod. Facit qđ Bald. not. dicit per illum textum in l. ij. C. de dot. promis. vbi inquit quod probato accessorio, probatur principale. In denuntiatione tamen excommunicationis aliter Abb. dicit per illuz
5 text. in c. pastoralis. §. j. j. eo. ꝛ ibi videbimus. ¶ † Quinto nota quod obedientia a prelato subtrahi non debet. Quod adeo pcedit, vt etiam si contra prelatum agatur de priuatione, lite pẽdente obedientia non tollitur: vt per glo. viij. q. iiij. in summa. glo. ꝛ docto. in capitulo, cum non liceat. de prescri. not. Abb. in capitu. ex parte. de accu. Bene facit glo. in capitulo, sepe. in verbo, manet. j. eod. que dicit valere sententiam prelati suspensi, si
6 appellatio pendet. ¶ † Sexto nota quod veritas illa dicitur, que habetur ex instructione testium, ꝛ fame. Imo etiam veri-
C tas reputatur illud, quod ex presumptionibusC colligitur l. fi. ff. de prob. ibi: veritati locum fore. ꝛ in c. j. de frig. ꝛ mal. ibi: verũ indicium. ꝛ in l. j. §. debebit. ibi: vere filius. ff. de lib. agno. Et ista conferunt ad statutum, quod loquitur de veris probationibus
7 de quo dixi in rub. s. de probat. ¶ † Septimo videtur probari
2 hic, quod appellatione clericorum veniunt canonici2: quia primo appellauit clericos, postea canonicos. De quo Abb. tradit in rub. j. de vita ꝛ honesta. cle. ꝛ in c. bone. el j. de postu. prel. ꝛ in capitulo, cum tibi. j. de verbo. signi. cum similib. vt dixi in cap.
8 ij. de preb. ¶ † Octauo nota, quod negligens in suo officio puniri debet, adeo quod perdit officium, secundum Bald. hic, in

fi.⁊ idem Anton.de But.in c.j.per illum textum ſ.de offi.cuſt.
Et de iudice not.Bald.in l.j.§.quies.in fi.ff.de offic.prefec.vrb.
Et de vaſallo Cal.tradit in conſi.vj.an ex incuria.in tit.de feu.
Et hoc intelligitur,data magna,⁊ notabili negligentia: ſecus
ſi parua ſit,vt Abb. diſtinguit in cap.ea, que.de ſtatu monach.
Et ideo ſecundum qualitatem negligentie tollitur, vel minui-
tur ſalarium officiali l.iudices.vbi Barto.C. de bon.vac. lib.x.
Facit quod not.Bald.in l.mancipia.C.de ſer.fugit.Quantum
tamen ad text.hic non videtur loqui in negligentia,ſed potius
in eo,qui fuit in dolo,ibi:malitioſe diſtulerint.Ex iſto enim ver
bo,malitioſe,dolus arguitur.ca.j.§.contrahentes.de foro com-
pet.in vj.c.ij.vt lite pend.eo.lib.Facit text.in cap.fi.ſ.de ſuppl,
negl.prel.ibi:ob negligentiam vel malitiam .negligentia vero
proprie abſque dolo intelligitur l.j.§.is quoque.ff.de actio.⁊ ob
liga.¶ Ultimo nota ibi,reuocetis. Nam iſta reuocatio arguit
quod collatio facta valeret l.nam ⁊ ſi ſub conditione.§.poſt de-
fectum. ff.de iniuſto. rupto. Et hoc videtur contra ſumma-
rium Abb.⁊ doctor.hic. Ad idem text.in c.conſideramus.ſ.de
elect.Sed poteſt reſponderi,vt dicit Lap. in j.allegatione in-
ci.in hac allegatione.in fin.quod reuocatio fit,quatenus de fa-
cto proceſſit:vt per glo.in ca.accedens,vt lite non conteſt. et in
9 l.j.ff.de fer.de quo videbimus in ca.conſuluit.el ij.j.eo.¶ †Ex-
peditis notabilibus notandum eſt ꝙ Abb.poſt Hoſt.dicit.quod
in appellatione extraiudiciali non reuocātur attentata ſimpli
D citer poſt appellationem[D],niſi etiā ſint cōtra appellationē:vt
eſt tex.not.in c.cū nobis.ſ.de elec.⁊ ibi Abb.⁊ idem Abbas in c.
cū J.⁊ A.de re iud.⁊ ſequuntur ibi Peru.⁊ Mod. Sed tamē
conſiderandū eſt:quia idem videtur eſſe in appellatione iudi-
ciali , vt attentata poſt appellationem non debeant reuocari,
niſi ſint contra ipſam appellationem.Nam articulus appella-
tionis ſeparatus videtur a cauſa principali,quando attentata
non ſunt contra appellationem,⁊ cauſa principalis non ſuſpē-
ditur,quando articulus appellationis ab illa ſeparatus eſt:vt
eſt text.in c.ſuper eo.j.eo.Et ideo ſi appellatur ꝙ non recipia-
tur Titius in teſtem,quia criminoſus ſit,videtur ꝙ alij teſtes,
non obſtante appellatione,recipi poſſunt.Et ꝙ idem ſit in ap
pellatione iudiciali,ſentit Ant.de But.in d.c.cū nobis.in ij.no
10 ta.ſ.de elec.de quo videbimus in c.bone.j.e. †Circa intellectum
decretalis,in quo laborant Abb.⁊ doc.breuiter cōcluſio eſt, quod
collatio hic attentata poſt appellationem reuocatur:quia ap-
pellatio interpoſita fuit eo pretextu,ꝙ iſte archiepiſcopꝰ Ebo
racenſis non haberet poteſtatē cōferendi,nec iure proprio, nec
ex iure ad eū deuoluto.Secus eſſet ſi de poteſtate collatoris in
dubiū non reuocetur,ſed ſolū opponatur de inhabilitate eius,
cui collatio fieri debet,⁊ iſto reſpectu appelletur:quia talis ap
pellatio nō impedit,quo minus collator iure ſuo vtatur:vt tra
dit Innoc.in locis allegatis per Abb.hic:⁊ preſertim in ca. ad
diſſoluendū.de deſpon.impub.¶ In gl.in verbo,per idoneos.
dū tex.loquitur copulatiue de teſtibus,⁊ fama, nō intelligitur
de teſtibus deponentibus de veritate rei:quia ſoli teſtes ſuffice
11 rent.†Sed textus habuit reſpectū ad conſuetudinē Anglie, ſe
cundum quam creditur duodecim iuratis aſſerentibus ſe ita
credere:vt dicūt Hoſt.⁊ Abb.poſt alios hic.Et ſtante tali con-
ſuetudine in loco iudicij,bene conuenit vt iſta verba intelligā-
tur ſecundū conſuetudinē loci.arg.l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.
de edil.edic.l.fi.⁊ ꝙ ibi Bar.C.de fideiuſſ. ⁊ eſt dictū Inn.in ca.
olim.j.de ver.ſigni.ꝙ Abb.ſequitur in c. certificari.de ſepul. cū
ſi.Ex tali tamē cōſuetudine plena probatio nō habetur,ſecun-
dū Hoſt.hic.Ex quo colligitur per Ant.de Butr.ꝙ non valet
cōſuetudo vt ſtetur probationi nō plene.Quod Abb. dicit eſſe
3 cōtra tex.in c.cū dilectus.de fid.inſtru.Sed aduertendū[3] eſt,quod
in terminis,in quibus loquitur Hoſt.dictū Ant. de But.bene
procedit,videlicet vt nō valeat cōſuetudo,ꝙ credatur ſimplici
ter teſtibus de credulitate,in his , in quibus vera probatio de
iure cōmuni requiritur:quia talis cōſuetudo videtur irrationa-
bilis:vt ſentit Ant.de But.dū ſe remittit ad Fede.in cōſi.xvij.
queſtio talis.vbi loquitur de cōſuetudine irrationabili,que nō
valet.Sic etiā nō valet cōſuetudo,ꝙ nō ſit neceſſe, teſtes eſſe in
cōſpectu teſtatoris:vt dicūt Ang.⁊ Imo.in l.iij.ff.de teſta.Sic
etiā nō valet cōſuetudo,ꝙ in inſtrumēto nō ponatur dies,nec cō
ſul:vt tradit Rota in vj.deci.in tit.de cōſue.in antiq.Sic etiam
nō valet cōſuetudo,ꝙ indiſtincte credatur libris mercatorum,
nō diſtinguēdo quantitatē debiti,nec qualitatē mercatoris,ſe-
cundū Bal.in l.j.C.de cōfeſſ.ſequitur Abb.in c.bone.el ij.de po
ſtu.prel.Alex.in l.quedā.§.nummularios.ff.de eden.Sic etiam
nō valet cōſuetudo ꝙ credatur teſtibus , qui malā rationē ad-
ducūt:vt not.voluit Bal.in l.ſi nō ſpeciali.circa fi.C. de teſta. fa
cit ꝙ no.Bal.in l.ſolā.circa fi.C.de teſtib. vbi inquit ꝙ iudex ra
tione arbitrij ſibi cōceſſi nō poteſt credere teſti, qui malā ratio
nem adducit.Nā in ſupra dictis caſibus preſumptio fraudis,et

occaſio delinquēdi preſtaret,merito cōſuetudo nō valet l.cōueni
re.ff.de pac.dot.Facit tex.in c.fi.ſ.de cōſue.⁊ viij.diſt.in c. mala.
Alias vero regulariter procedit ꝙ Abb.dicit , valere cōſuetu-
dinē ꝙ probatio imperfecta,pro plena , ⁊ legitima habeatur d.
c.cū dilectus.⁊ tradit Jo.And.in tit.de inſtru.edi.§.cōpendio-
ſe.ver.ſed nunquid.Oldr.in cōſi.cv.Cald.in conſi.ij. in tit. de cō
ſue.Bal.in rub.C.de fide inſtr.cū ſi.vt dixi in c.ij.ſ.de proba.Et
redeūdo ad tex.hic,nō multū cōſonat ꝙ textus intelligatur ſe-
cundū localē conſuetudinē:quia hoc abſque diuinatione nō pro-
cedit.Unde aliter,ſecundū Imo.dicendū videtur,ꝙ copula, ⁊,
hic ponatur pro , vel.Et ſic ſola fama erit ſufficiēs ad reuocan-
dū attētata,in quibus ſemiplena probatio ſufficit:vt per Rot.
in deciſ.ccxxxv.itē ſi rector. Uerum quia in dubio a proprietate
verborū non eſt recedendū l.nō aliter.ff. de legat. iij. mihi pla-
cet,vt dicamus ꝙ iſta verba, que ponūtur copulatiue per ido-
neas perſonas,⁊ famā loci,intelligantur ſecundū ius commu-
ne,ſcilicet ſucceſſiue eo caſu,quo teſtes non probarent,ſupplea-
tur per famā.arg.c.cū dilectus.de conſuet. Et ad hoc facit tex.
in c.in preſentia.ſ.de renūc.vbi tex.videtur loqui copulatiue de
cōfeſſionibus,⁊ depoſitionibus teſtiū:⁊ tamen illa nō ſunt pre-
ciſe copulatiue neceſſaria.vt in c.cū cauſam.ſ.de probat.¶ In
a gl.in verbo,fama.Prima cōcluſio gl.eſt,ꝙ ſola fama[a] nō ſuffi-
ε cit ad probandū:de ſe enim ſemiplenā[ε] 4 facit probationē,ſecū
4 dū gl.in l.iij.§.eiſdē.ff.de teſtib.vbi Bald.ſequitur.⁊ idem tenet
Cy.in l.proprietatis.C.de prob.Et iſta eſt cōmunis opinio que
ſeruatur in practica,ſecūdū Sal.in l.ea quidē.C.de accu. ⁊ ſequi
12 tur Fulg.in cōſi.clv.quoniā plurima.†Reperiuntur tamen nō
nulli caſus,in quibꝰ ſola fama plene probat.Primus eſt in cau
f ſis breuioribus[f] 5,⁊ modici preiudicij:vt Bart.cōcludit in l.de
5 minore.§.ſi pluriū.ff.de queſt.⁊ in l.ſi cōſtante. in prin.in iij. q.ff.
ſol.mat.gl.⁊ doc.in l.vbi apud.C.de iure do.Ant.de Bu.in c. ve
13 niēs.el j.de teſti.cum ſi.†Secundus caſus eſt in nobilitate, ⁊ vir
tute hominis que per ſolam famam probatur:vt no.Bal.per il
lū tex.in l.prouidendū.C.de poſtu.Facit ꝙ not.Bar.in l.de pu-
14 pillo.§.ſi quis ipſi pretori.ff.de oper. noui nun.†Tertius caſus
eſt in collatione beneficij:nā ꝙ ad talē prelatū pertineat ſufficit
probare per famā,ſecundum Rot.in iij.deciſ.de probat. in no-
15 uis.†Quartus caſus eſt in impedimento matrimonij,ꝙ per ſo
lā famā probatur.c.ſuper eo.de cōſang.⁊ affi.quē tex.ad hoc pro
16 ſingulari allegauit Ro.in verbo,matrimoniū.†Quintus, quā
do agitur de re difficili ad probandū.Ita videtur velle Anto.
de Bu.in c.tranſmiſſe.ver.quandoque adeſt. j. qui filij ſint legi.
17 ⁊ d.c.veniēs.†Sextus caſus,quando agitur remedio.c. reinte-
6 granda[6].iij.q.j.ſecūdū Pet.[6] de Anch.in cōſi.xlj. circa recupe
6 randā.Et confirmari poteſt:quia cauſa videtur eſſe leuis preiu
dicij,cū agatur de ſola poſſeſſione:vt not.in l.j. C. ſi de momen.
poſſ.⁊ videbimus in c.de appellationibus.j.eo.⁊ ideo ſola fama
18 ſufficit, vt ſupra dictū eſt in primo caſu. † Septimꝰ caſus eſt in
b antiquis[b],in quibus ſola fama ſufficit,quando in contrariū me
7 moria nō exiſtit[7]:vt eſt vulgatū dictū Inn.in c.veniens. de ver
bo.ſignifi.Sequitur Bal.in auth.quas actiones.C.de ſacroſan.
ecc.in l.in bone fidei.C.de reb.cred.in l.cū ſuper.C. de rei. vendi.
vbi infert ad probationē antiquiſſimi iuris patronatus.Et ad
eo hoc procedit,ꝙ etiā dominiū de antiquo ex ſola fama probe-
tur:vt tradit Ange.in l.atqui natura.§.cū me abſente. ff. de ne-
go.geſt.vbi inquit.ꝙ ſi volo probare ꝙ iſta domus fuerit Dan
tis poete,vel alterius mortui iā centū annis , ſufficit ꝙ de fama
probetur.Et ita dicit ſe in ardua queſtiōe hic Padue obtinuiſ
ſe.Et idem Ang.in l.Titius.ff.quib.mod.pig.vel hypo.ſol.⁊ in
l.quidā in ſuo.ff.de cōd.inſti.no.Bal.in l.proprietatis.in fi.C.de
prob.⁊ in l.conuenticula.C.de epiſc.⁊ cler.vbi inquit ꝙ hoc mo-
do eccleſia probat dominiū in ſuis ciuitatibus.Hoc modo pro
batur ꝙ Ceſar fuerit Imperator. Sic etiā in probando aliquid
de antiquo notoriū fuiſſe,ſola fama ſufficit.Ant.de Butr.in c.j.
de fide inſtr.refert,⁊ ſequitur Aret.in cōſi.xxxvij.ſequēdo ordi-
nē.Sic etiā ad probandū aliquid de longinquo,ſola fama ſuffi
cit:vt per gl.Cy.Bar.⁊ alios in l.ſi quidē.C.ſolu.mat.Et in pre-
dictis verificatur ꝙ Bal.dicit in cōſi.lxxiij.dominꝰ Thomas.
lib.iij.ꝙ fama antiqua notoriū facit.Et ſecundū predicta cōſu-
luit And.Sic.in cōſi.vj.ſapiēter ſcribitur.⁊ in cōſi. xvij. precla-
re ſcriptū eſt.li.ij.Roma.in cōſi. ccccxxiiij. circa propoſitū the-
ma.in fi.Alex.in cōſi.iiij.videretur inſpectis.lib.ij.⁊ in cōſi.j.pō
deratis his.⁊ in cōſi.xxiiij.viſis ⁊ ponderatis.lib.iiij.idē Alexā.
in conſi.xiiij.viſis.⁊ in cōſi.ſeq.in v.li.Et licet iſta ſit communis
opinio,aliter tamen tenet Abbas in c.veniēs.el j. de teſtib. vbi
etiā Imo.⁊ idē Abbas in c.licet ex quadā.de teſti.Et ſecundum
iſtā opi.contra cōmunē conſuluit Pet.Philip.de Corneo in
conſi.ccciij.rē arduā.lib.iij.⁊ in cōſi.cxxx.elegāter.li.iiij.Et tali
caſu res antiqua dicitur,ſi excedit tēpus quadraginta annorū
ſecundū vnā opinio.quam Inn.refert. in d.c.veniens. de verb.
ſigni.

signi. Et hoc tenet Ant. de But. in c. veniens. el j. §. de testi. & videtur sequi Alex. in consi. iiij. inspectis his. li. ij. & in consil. lxx. in causa vertente. li. iij. Sed in contrarium est communis opinio,
3 quod imo tempus centum annorum requiratur[3]. Jmo. in d. c. veniens. in fi. cum concor. vt tradit Alex. in l. cũ aliquis. de iur. de lib. vbi dicit quod ita communiter tenetur. Et idem dicit Alex. in consi. ccvij. viso summario. lib. ij. Et de centum annis loquitur Alex. in consi. xij. viso processu. in fi. li. iiij. & in consi. lxxiiij. visis.
k eo. lib. iiij. [k] Et ista conclusio vera est respectu plene probationis, prout docto. loquuntur. Sed quod dictum est de quadraginta annis, saluari potest quantum ad hoc, vt tali casu fama plus, quam semiplenam faciat probationem, & facilius probatio plena habeatur: vt not. Fulgos. velle videtur in consi. cliiij. quoniã
19 plurima. supra allegato. † Ultimo fama sola probat, quando a
8 statuto hoc disponitur[8], vt quia dicat statutum quod delictum sola fama probetur. Nam valet tale statutum. arg. c. cu3 dilectus. §. de fid. instru. Et colligitur ex dictis Bart. in l. de minore. §. si plurium. circa fi. ff. de questio. in l. admonendi. col. vij. ff. de iureiur. Ang. in l. ij. §. diem autem. circa fi. ff. quemadmo. testa. aper.
20 Et † tale statutum, cum sit contra ius commune, debet stricte intelligi. Jta in tali statuto arguit Petr. de Ancb. in consi. cxxxix. prius de causa. ideo pluribus modis restringendu3 videtur. Nam primo intelligitur, dummodo fama probetur saltem duobus testibus. Et stante tali statuto vnus semiplenam probationem non facit, secundum Bart. in d. l. admonendi. ver. venio ad tertium. & idem Bal. in l. in bone fidei. versi. & ideo si per forma3 statuti. C. de reb. cred. Secundo in probando famam presertim isto casu debent testes, etiam non interrogati, rationem adducere, vt est dictum Jnno. in c. cum oporteat. quem Joan. And. Ange. Ant. de But. & alij ibi sequuntur. ẜ. de accu. Jdem tenet Ang. in l. quid ergo. §. quantum. ff. de his, qui notan. infa. & in l. ea quid em. C. de acc. in l. solam. C. de testi. Abbas in d. c. veniẽs. el j. §. de testib. & in c. consuluit. el j. eo. idem Abb. in c. cum causam. de testib. Alexã. consi. lxxij. inspecto. lib. j. & in consil. xxv. lib. iiij. Et non sufficit testem de fama publica deponentem dicere
9 quod publice audiuit[9]: quia ab vno potuit publice audiuisse: & ideo debet dicere quod a maiori parte audiuit, vt Bart. not. docet in d. l. de minore. in §. si plurium. versi. sed quid si dixi. & in l. iij. §. eiusdem quoque. in fin. ff. de testib. Angel. in l. iij. ff. ad Maced. Et ita communiter tenetur, vt dicit Jmo. in l. heredes palam. in princ. ff. de testa. & sequitur Alexand. in consi. xx. in causa appellationis. lib. iiij. Et testis, qui super fama deponit, attestari debet de seipso, & non sufficit quod impersonaliter loquatur, & dicat quod publice dicitur: vt not. Bart. in d. §. si plurium. col. v. versic. sed quid si testis dicit. & idem Barto. in l. Labeo. versi. & ideo si testis. ff. de supel. leg. Et si interrogatus testis a quibus audiuit, dicat se non recordari non probat, licet prius dixerit se a maiori parte audiuisse. Barto. in d. §. si plurium. versic. quero si testis interrogetur. Alexand. sequitur in consi. iij. super processu. lib. iiij. Tertio, vt statutum habeat locum, probari debet, quod talis fama originem habuerit a personis fide dignis, & ex causis probabilibus, que populum ad sic credendum inducunt. Jta in tali statuto Barto. dicit in d. §. si plurium. circa fi. quem refert, & sequitur Bald. in l. proprietatis. C. de proba. Abb. in d. cap. veniens. Angel. in d. l. ea quidem. Petr. de Anchar. in consil. ccliij. in questione presbyteri. Ange. in d. l. solam. Alexan. in consilio. lxvij. in causa vertente. libro iij. & in consilio lxxxiij. viso themate. eod. lib. & in consil. xxv. in causa. lib. iiij. & in consil. cxvij. viso processu. eod. lib. iiij. Quarto requiritur quod testes, [illegible] inducuntur ad probandum famam, sint optime opinionis: quia talis probatio irregularis est: vt not. Ang. tradit in l. ij. §. diem. ff. quemadmo. testam. aper. Et per hoc infert Ant. de Alex. in l. qui accusare. C. de eden. quod si statutum vellet quod stetur iuramento damnum passi: quia talis probatio est contra regulas iuris communis, requiritur quod ille, qui iurat, sit omni exceptione maior. Facit quod not. Bald. in d. l. qui accusare. C. de edẽd. Cyn. in l. in bone fidei. in vij. q. C. de rebus cre. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. Et his casibus, quando testes bone opinionis, & omni exceptione maiores, requiruntur, illa
l qualitas articulari debet, & probari[l]: vt no. Bar. in l. j. §. si quis neget. ff. quemad. testa. aper. dicens quod cautus debet esse aduocatus, vt faciat probationem de fidelitate testium. Et in terminis nostre questionis, quando fama plenam probationem facit hoc expresse Angel. dicit in d. l. ij. §. diem autem. & Petr. de Anchar. in d. consi. ccliij. Quinto statutum declaratur dum dicit quod fama plene probat: nam intelligitur, nisi de contraria fama in contrariũ probetur. Jta in statuto Florentino decidit Bal. in l. diuus. vers. quarto. est arg. ff. de testa. mil. & in l. qui accusare. versi. vltimo not. C. de eden. in l. si tutor petitus. in fi. C. de peric. tut. & in l. fi. versi. & ex hoc deciditur questio. ff. de fer. & in l. sacrosancte. in fin. C. de episc. & cler. Fama enim elidit famam, quando est posterior: & si eodem tempore concurrunt, illa potior est, que habet originem a melioribus indicijs: vt idem Bald. scribit in l. si mater. in princ. C. ne de stat. defunct. & idem Bald. in l. fin. versicu. quero quid de fama. in titu. qui feu. dare posi. & not. Barto. in l. is, qui. versicu. sed quero. ff. de acquir. here. Sexto, & vltimo statutum procedit, quando per famam immediate delictum probatur. Secus est in alijs adminiculis: quia talia debẽt
m legitime probari[m]: vt in simili not. Bartol. in l. in questionibus. ff. ad leg. Jul. maiest. pro text. in c. per tuas. de simo. & sequitur Bald. in authen. si testis productus dicatur. in fi. C. de testi. Joan. de Ana. in d. capit. per tuas. in vltimo not. Nam cum statutu3 sit contra ius commune, satis est quod aliquid operetur. Et ideo intelligitur, vt dixi, quando immediate delictum probatur. arg. l. socium qui in eo. ff. pro soc. Et in simili not. Bartol. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. Et in simili casu no. Ange. tradit in consi. xxxj. dominus Philip. Aretin. in consil. cxlviij. in questione proposita. Facit quod not. Bald. per illum textu3 in l. j. C. qui. ex cau. ser. pro pre. lib. acci. quod non dicitur probare delictu3 ille, qui indicium prestat, ex quo reus positus ad torturam confitetur: quia ipse immediate delictum non probat. Et predicta omnia notanda sunt ad interpretationem statuti Florentini, in quo superioribus annis Florentie sepius cõ
21 sului. † Secunda conclusio ex glo. in d. ver. fama. colligitur, quod fama cum vno teste sufficienter probat. Et idem glo. iiij. q. iij. in §. sepe. in verbo, fama. Et ista conclusio procedit in ciuilibus. Secus est in criminalibus: vt voluit gloss. notabi. in capitu. ve
10 niens[10]. el j. de testib. Bald. hic. & in l. ij. §. j. ff. de exc. tut. & in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Cyn. in l. fin. C. de questio. Et hoc locum habet, etiam si de crimine ciuiliter agatur, secundũ Anto. de But. in d. cap. veniens. & Abb. ibi in fi. & sequitur Jo. de Anan. in consil. lix. visa inquisitione. Bene facit quod Bald. per illum textum dicit in capitu. tam literis. in ij. not. §. de test. dicens hoc procedere, etiam si agatur de crimine, excipiendo. Secundo conclusio glo. hic fallit in causa ciuili, que esset ma
11 gni ponderis[11]: quia criminali equiparatur. Jta dicit Bald. in d. cap. veniens. argum. l. propter litem. ff. de excu. tuto. Et ideo vbi agitur de matrimonio dissoluendo, quia causa grauis est, & non defertur iuramentum in defectum probationis, non sufficit fama cum vno teste: vt not. Alexan. concludit in consi. cxl
22 iij. quoniam abunde. lib. ij. † Ex quo inferri videtur quod omnibus casibus, in quibus non deuenitur ad iuramentum in defectum probationis, in illis casibus etiam fama cum vno teste non faciat probationem. Et ista3 equiparationem expresse facit Bald. hic. Et predicta locum habent etiam in criminalib⁹, & causis arduis, si alie coniecture concurrerent cum vno teste, &
12 fama[12]: vt nota. tradit Domi. in cap. j. §. & quia. in glos. in verbo, manifestos. de vsur. in vj. & idem Bald. in l. si quis. §. j. ff. de
23 edend. Aretin. in cap. veniens. de testib. † Ultimo fallit in probando excommunicationem, secundum Anto. de Butr. in d. c. veniens. vbi allegat Spec. in tit. de noto. crimi. in §. fama. facit
n text. in capitu. j. de excep. in vj.[n] vbi excommunicatio apertissimis documentis probanda est. Et pari ratione idem esset dicẽdum in alijs particularibus casibus, in quibus probationes requirerentur qualificate: vt in l. fina. C. de secun. nupt. in l. fi. C. de reuoc. donat. cum simili. vt dixi in ru. §. de proba. Et ideo in causa criminali non haberet locum statutum, nisi expresse consta
24 ret, per ea, que habentur in l. fi. C. de probat. † Postremo in ista decretali dum Hostien. Abb. & docto. concludunt, appellanti concedendam esse remissoriam, vt de appellatione interposita in partibus fidem facere possit. Joan. Andre. in c. presentium. in glo. j. de testi. in vj. generaliter concludit quod in arbitrio iudicis est, an remissoria concedatur. Contrarium tamen communiter docto. tenent quod imo iudex illam ex causa concedere teneatur. Et ita tenet Lapp. allegatiõe xlvj. an in causa matrimonij. Allegat Spec. in tit. de iura. calum. in §. restat. versic. qui ergo. Et dicit quod stylus, & cõsuetudo Romane curie ita se habet. Et sequitur do. Cardi. in clemen. j. in vj. questione de offic. deleg. dicens veriorem esse opinionem contra Joan. Andre. & idem Anto. de Butr. in capitu. licet causam. de prob. Archi. ij. q. vj. in c. testes. in princi. & probatur in l. iij. §. fi. ff. de testi. Predicta conclusio limitatur primo, vt procedat, quando proponitur, non fuisse appellatum per viam exceptionis peremptorie. Secus si ante litem contestatam obijciatur per modu3 exceptionis dilatorie: quia remissoria non conceditur: vt omnes hic dicunt: & tradit Roma. in vj. decisio. item licet pro instrumentis. in fi. in tit. de prob. in nouis. Peru. tamen hic dicit in appellatione, prout agitur hic, non procedere talem differẽtiam: quia a principio constare debet de appellatione: aliter non potest iudex appellationis in causa procedere, capitulo,

Romana.§.si vero.vbi gloss.eod.titu. in vj. Si ergo ante litem contestatam de appellatione constabit, postea vero non erit dubitandum. Sed ad hoc potest responderi, ꝙ doc. loquuntur de appellatione in vim exceptionis peremptorie post litem contestatam, eo casu, quo non fuisset oppositum ante litem contestatam. Uel forte probatio facta super exceptione dilatoria non erit sufficiens in exceptione peremptoria, in qua de maiori preiudicio agitur, per ea, que habentur in capitu. veniens. el ij. de testib. ⁊ quod not. Fede. in consi. clx. Secundo, quod dictũ est de remissoria, locum habet, quando probatio debet fieri testibus: secus si per instrumenta, vel scripturas: quia pro illis indistincte non datur remissoria: cuz facile transmitti possint, vt not. in c. j. eod. tit. in vj. ⁊ in c. cupientes. de elec. in vj. Rota in decis. vj. preallega. in princip. in tit. de prob. in nouis. ⁊ in titu. de testi. in xvij. decis. item quando. in nouis. ⁊ idem Rota decisio. pe. in tit. de testib. in antiquis. Do. in d. c. cupientes. §. si vero. in fi. Et ideo cum appellatio ab interlocutoria debeat fieri in scriptis. ca. j. eod. titu. in vj. videtur quod pro tali appellatione remissoria non concedatur.

¶ Additiones.

a ¶ L. querela. Uide omnino Corse. in sing. in litera querela. la ij. ⁊ de querela vide Barba. in consi. xliiij. in iij. vol. vbi etiam cõsuluit an statutum tollens appellationem, querelam, ⁊ similia, tollat reuersum ad superiorem.

b ¶ Beneficia conferre. Adde ꝙ non soluz legatus de latere, verum etiam gubernator alicuius prouincie seu ciuitatis cui cõcessa est autoritas legati de latere poterit beneficia conferre, et omnia facere, que ipse legatus posset: ⁊ ita consuluit idem Decius in consilio suo cxlix. in fine d. consilij.

c ¶ Presumptionibus. Adde glo. Bald. ⁊ mo. in l. si quis extraneus. § sciendum. ff. de acqui. heredi. de qua gloss. vide pulchre per Jas. may. in l. certum. ff. si cer. pe. Et adde quod si statutum faceret mentionem de euidenti probatione, cõprehenderet probationem presumptam: nam etiam euidens dici potest ꝙ apparet ex cõiecturis. tex. est notabilis in l. imperator. ff. de leg. j. quẽ ad hoc allegat Abbas in c. licet causaz. de probatio. ⁊ vide Decium in c. cum sit romana. ꝟ. eo. titu. in iij. not. in fi. limita id qđ dicitur hic, quod probatio presumptiua sit vera probatio, vt nõ procedat vbi probatio per modum conditionis exigeretur: vt quia dictum sit sic, si probaueris: nam isto casu non sufficeret probatio presumptiua l. Lucius. ⁊ ibi Barto. post Dyn. ff. de condit. ⁊ demonstr. ⁊ est opi. communis per illum text. facit ad hoc quia conditio impleri, non suppleri debet. ita dixit Bald. in l. in bonfidei. C. de reb. cre. Adde ꝙ ex presumptione iuris inducitur liquidissima probatio: pro quo vide plura que adducit Fely. in c. cum ordinem. de rescrip.

d ¶ Post appellationem. Differentiam inter appellationez iudicialem ⁊ extraiudicialem: quo ad reuocandũ attentata post appellationem, vide eleganter per Soci. in consi. xlv. inci. visa appellatione.

e ¶ Semiplenam. Adde quod isto casu fama probari debet per duos testes. glo. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. prout in simili dicit gl. loquens de indicio in l. fi. C. familer.

f ¶ Breuioribus. Adde Matthe. in suis not. notabili j. vbi allegat fere allegata hic per Decium imo dicit plus, videlicet qđ in causis breuioribus si iudex sit notarius, poterit acta cause scribere, ⁊ eius dictis plena fides est adhibẽda. Allegat ad hoc Barto. in l. iubemus. §. sancimus. C. de sac. san. ecc.

g ¶ Secundum Petrum. Adde quod ista opi. comprobari potest: quia fama in causa ciuili vim vnius testis habet, gl. est not. in c. veniens. el j. de testi. verum possessio per vnum testem tantum probatur: vt sentit Barto. in l. j. ff. quorum bono. ergo per famam possessio probari poterit. ita tenuit dominus Mat. mathesi. in suis no. notabili secundo. hanc conclusionem dum Peru. studebam conferendo scholastico more cum excellentissimo preceptore meo viro quidem tum pontificij tum Cesarij iuris celeberrimo ac inter iuniores nostri temporis doctores primario domino Gulielmo pontano Peru. impugnare solitus sum his rationibus: quia leuis preiudicij non est priuare possessione. §. commodum. insti. de interdi. accedat doctrina Barto. in l. j. §. non autem. ff. de bon. pos. secundum tabu. ⁊ in l. si inter. ff. de reb. dub. vbi duos notabiles effectus ponit, quos possessio causat, vlterius quod quando tractatur de possessione non tractetur de modico preiudicio, sic ostendebam. nam si quis agat remedio recuperande, ⁊ probet antiquiorem possessionem per vnum testem, vel famam secundum opinionem predictam obtinebit, ⁊ ille possessione priuabitur, ex quo licet ei sit reseruatũ ius in petitorio fit sibi magnum damnum: quia dominij probatio difficilis est l. cum res. C. de proba. ⁊ etiam diuersis sumptibus vexabitur in lite, ꝙ est magni preiudicij l. minoribus. ff. de mino. Probatur etiam hec opi. nostra per glo. approbatam in l. vna. C. si de momen. pos. fue. ap. ex qua habetur ꝙ minor potest restitui in integrum aduersus sententiam latã contra se in causa possessorij. ratio est, quia tractatur de magno ei⁹ preiudicio. in contrarium tamen est opi. communis verum ista mihi magis placet, vt alias dicebam.

h ¶ In antiquis. Uide Barb. late in consi. xvij. incipien. a Jone. in iij. vol. ⁊ ibi plene quid operetur fama, ⁊ an in antiquis plenã probationem inducat.

i ¶ Requiratur. Et ita etiam attestatur Jas. May. in d. l. cũ aliquis. C. de iure delib. circa fin. vbi etiam refert se ita consuluisse.

k ¶ Lib. iiij. Et de ista materia vide etiam per eundem d. Philip. Deciũ in consi. xiij. incip. diligenter cõsideratis. ⁊ vide omnino etiam per Sozi. in consi. lxxxix.

l ¶ Et probari. Adde ꝙ idem tenet d. Alex. in consi. lxxij. j. vol. ⁊ d. And. Sic. in consi. xxxij. j. vol. ⁊ consi. xlv. q. v. ⁊ vide eundem Barba. in consi. vj. iiij. vo. in contrarium tamen refert do. Fed. in c. cum Joannes. de fide instru. tenere Fran. de ramp. ⁊ idem consuluit Bar. sibi ipsi contrarius in consi. xxix. in j. vol. ante finem. sed vide omnino d. Fran. de curte in consil. lv. incip. super processu inquisitionis. ⁊ in terminis eius ꝙ etiam Decius hic dicit, vide latius ⁊ eleganter per eundem d. Phili. Decium in consi. xxxvij. incip. in causa rigorose accusationis.

m ¶ Probari. Adde ꝙ primo dicendum videtur totum cõtrarium, per no. per Bar. in l. solent. ff. de alimen. ⁊ cib. leg. vbi voluit ꝙ stante statuto ꝙ in causis damnorum datorum, stetur iuramento damnum passi, quicquid illam causam tangit per iuramentum poterit probari: ⁊ hec etiam voluit Bal. in l. si quãdo. C. de testi. ⁊ in l. j. C. de reb. cred.

n ¶ C. j. de except. in vj. Adde ꝙ Dominic. in d. c. j. §. ij. voluit qđ tunc excommunicatio per famam probatur qñ opponitur in vim exceptionis dilatorie idem tenuit Roman. cccxlix. ꝙ incipit, dubium de quo queritur. Hiero. Sig.

1 ¶ Conferre. Intellige de his que pertinent ad alterius collationem, vt per Neru. Gemi. hic. in ij. no.

2 ¶ Canonici. Faciunt que ponit deci. in c. cum non ab homine. in ij. no. de indi. ⁊ an veniãt episcopi vel alij in dignitate positi, vide Neru. Gemi. hic, in iiij. not.

3 ¶ Aduertendum. Uide hec omnia. ꝟ. c. ij. eo. tit.

4 ¶ Semiplenam. Et vbi agitur de contractu vide Deci. in c. veniens. nu. xij. de testib.

5 ¶ Breuioribus. Adde Deci. in capitu. veniens. el j. nume. x. de testib.

6 ¶ C. Reintegranda. Adde Deci. in c. ad hec. nu. xxvij. de postu. prela.

7 ¶ Existit. Uide eundẽ Deci. in consi. xlij. in v. dub. in c. veniẽs. el j. nu. xj. de testi.

8 ¶ Disponitur. Decius ponit in d. capitulo, veniens. nu. xvj. de testib.

9 ¶ Audiuit. Idem Deci. in c. quia nos. in iij. no. ꝟ. eo.

10 ¶ C. veniens. Adde Deci. in d. c. veniens. nu. 13.

11 ¶ Ponderis. Idem in consi. cxxxiij. et in d. c. veniens.

12 ¶ Fama. Et ꝙ in criminalibus non faciat etiam semiplenam, Deci. in c. veniens. de testi. Siluest. Aldob.

a ¶ Fama. Decisio. Tholo. ccclxxx. Alexan. consi. vj. nu. 22. lib. v. vbi dixi consi. cj. nu. 17. lib. vij. vbi etiam dixi. Corn. consi. clxiiij. lib. ij. glo. prag. tit. de concub. ver. diffamatos. Barb. consi. xvij. [redacted] lib. iij.

1 ☞ Appellans temere, an, ⁊ qualiter puniatur.
2 Contradicens canonibus, an semper peccet mortaliter.
3 Appellatio generalis non tenet.
4 Appellatio generalis hoc modo interposita, appello ad iudicem competentem, an valeat.
5 Princeps in dubio non videtur vti plenitudine potestatis.
6 Appellatio alternatiua an valeat.

Nter cetera. Summatur ⁊ diuiditur, vt per Abb. hic.

1 ¶ † Primo not. ꝙ temere appellans simpliciter hic arguitur: ⁊ sic secundum Abb. quẽ alij sequuntur, videtur inferri ꝙ alia pena extrinseca nõ puniatur, ex quo solũ hic arguitur. Sed tamen hoc ex isto tex. non bene infertur: quia pari ratione dicendum esset ꝙ temere appellans non deberet condemnari in expensis, ex quo duntaxat hic arguitur: ⁊ tamen hoc falsum est. c. reprehensibilis. ꝟ. e. ⁊ Abb. ipse hoc fatetur. Dictuz tamen in se cõmuniter approbatur ꝙ temere appellans de iure canoni-

canonico alia extrinseca pena non puniatur:qꝛ iure cautū nō reperitur:secus est de iure ciuili.Et ita tenet glo.fi.in l.j.§.interdū.ff.a quib.app.non lic.Spec.e.tit.§.nunc dicamus.Bal.⁊ Ange.post Cy.in l.eos.§.ne temere.C.eo.in prin.⁊ idem Ange.in l.ab executore.C.quo.app.vbi infert ꝙ in terris, que sunt de temporali iurisdictione ecclesie,temere appellans tantum in expēsis venit condemnandus:vt not.Abb.hic, ⁊ in c.vt debitus.j.e. Alibi tamen glo.in c.ad Romanam.el j.ij.q.vj.sentit idem esse vtroque iure.⁊ Jo.And.in d.c.vt debitus.Alb.in d.l.eos.§.ne temere.Et ista opi.hac ratione suaderi potest: nam regula est de iure ciuili ꝙ ille,qui temere appellauit,⁊ succubuit,arbitrio iudicis puniatur d.l.eos.§.nec temere.e.ti.Et secundū gl.j.Cy. ⁊ Bal.ita ille tex.intelligitur: ⁊ hoc idem est de iure canonico. Bonus tex.in c.frequens.de resti.spo.in vj.Et per illū tex.Ab. hic expresse dicit ꝙ succūbens,etiam de iure canonico,extraordinaria pena puniri poterit.Et sic videtur,ꝙ vtroque iure regulariter temere appellans nō solū in expēsis,sed etiam extraordinaria pena puniatur. Nō obstat ꝙ dicitur in quibusdā legibus supra allegatis:quia loquūtur in quibusdā casibus particularibus,qui a regula communi declinant,etiam attento iure ciuili d.l.eos.§.nec temere. Et de iure canonico etiam haberet locum,ex quo contrariū expresse nō reperitur,iuxta not. in c.j.de no.oper.nun.Et hoc in simili casu ipse Abb.tradit in ca. intimasti.in glo.j.j.e.Et ad supra dicta notandū est,ꝙ ex temeraria,⁊ superuacua appellatione iniuria iudici infertur, adeo ꝙ actione iniuriarū tenetur,secundū gl.fi.in fi.in l.fi.C.quando prouo.⁊ 50.dist.in c.si quis prepostera.in glos.ij.Et hoc videtur tenere Arch.Jo.And.⁊ Do.in c.cū appellationibus friuolis. e.tit.in vj.Et hoc videtur procedere in appellatione,que fit manifeste frustratoria, in qua videtur appellans habere animum iniuriandi,ex quo sibi talis appellatio non prodest.ar.l.si quis libertate.⁊ l.penu.ff.de iniu. Facit textus in l.j.§.denique.ff.de aqua plu.arc.Secus si non sit euidenter friuola:quia tunc non videtur appellans habuisse animum iniuriandi:⁊ ideo non dicitur iniuria fieri l.⁊ in maioribus.C.eo.⁊ actione iniuriarū isto casu appellans non tenetur. Et hoc modo procedere videtur ꝙ no.Alb.in d.l.⁊ in maioribus.vbi alleg.Goff.⁊ Host.⁊ cōcludit ꝙ licet iniuria inferatur iudici appellando,non tamen iu-
2 dex actione iniuriarum agere potest.¶†Secundo not.ꝙ licet ille,qui canonibus cōtrauenit,mortaliter peccet.c.ij.de ma.et obe.xiiij.q.j.in c.quisquis.adeo ꝙ deponendus sit:vt per glo.in c.generali.de elec.in vj. hoc tamen generaliter non habet locū in qualibet contrauentione canonis, secundum Abb.per istū tex.hic.Sed primo responderi potest ꝙ non erat preceptū,quādo Papa fecit istam decretalē.Vel secundo , etiā dato ꝙ fuisset in precepto,hoc respiciebat vtilitatē appellantis, vt appellatio haberet effectū:quo casu preceptū nō obligat:quia in vim consilij resoluitur l.cū pater.§.mando.ff.de leg.ij.vbi glo.⁊ not. Ant.de But.in c.nā concupiscentiam.s.de const.facit tex.in c. dilectissimis.vbi gl.fi.xij.q.j.⁊ xxxj.q.j.in c.hac ratione. vbi gl.fi. ⁊ tex.in c.magna,ver.vouete.iuncto c.j.de vot.Tertio respōdetur,ꝙ vnica contrauentio non sufficit,sed plures requiruntur vt Dom.tradit in d.c.generali.Pau.in cle.j. quē refert Jmol. de eta.⁊ qual.per c.honoratus.lxxiiij.dist.¶Tertio not.ꝙ Abbas coram ordinario conuenitur : vt per Abb.hic , adeo ꝙ ex iusta causa deponi potest ab episcopo.c.abbatibus.c.si quis abbas.xiiij.q.ij.Nam omnes,qui sunt de diecesi, episcopo subijciūtur.xciij.dist.in c.nulla.ꝙ ibi glo.Et episcopus habet fundatā intentionē in tota diecesi:vt est dictum Jnn.in c. cū venerabilis.de exce.vbi dixi.Et ꝙ dictū est de abbate,idem est in monachis,qui etiā ipsi episcopo subijciuntur.xviij.q.ij.in c.peruenit ⁊ in c.qui vere.Magis tamē abbati,quā episcopo,tenētur obedire,secūdū gl.no.xi.q.iij.in c.qui resistit.de quo Abbas in c.cū ab ecclesiarum.in c.quanto.post Jnno.de offic.ord.⁊ no.Car.in
3 cle.ne in agro.§.quia vero.q.viij.de statu.mona.¶†Vltimo nota ꝙ dicitur in summario,videlicet ꝙ appellatio generalis nō valet:nā secundū Bald.hic, sicut libellus ⁊ sententia debet esse certa,ita appellatio que illi cōtraria est : ⁊ ideo videtur ꝙ sicut in causa principali,petitio generalis procedit , nisi opponatur l.fi.C.de anna.exce.sic etiā in appellatione generali dicendū sit, ꝙ valet,nisi opponatur.Et ad hoc facit , qꝛ appellatio est magis fauorabilis,quā sit sententia principalis:vt no.Ang.Aret. in l.j.in prin.ff.de app.reci.Circa tex. hic Abb.querit de duabus
4 questionibus.† Prima est,an procedat appellatio,si ad cōpete-
1 tē iudicē simpliciter appelletur[1].Bar.cōcludit ꝙ sic l.j.§. si qs. ff.e.ver.quero quid si aliquis.⁊ in l.qui Rome.§.Seia.ff.de ver. obli.ibi:victus apud cōpetentē iudicē prouocauit.Et idē tenet gl.fi.in l.cū proponas.per illū tex.ibi:cōpetente iudice.C.de ho. auth.iud.dos.⁊ sequuntur ibi Ang.⁊ Bal.⁊ Sal.⁊ idē Bal.in d. l.apertissimi.C.de iud.ver.itē nec in appellatione,qꝛ,secundum eū appellari videtur ad proximū superiorē, cū in generalitate verborum ordo iuris intelligatur l.Gallus.§.quidā recte.ff.de lib.⁊ posth.cū ibi no.Et idē voluit Spe.e.tit.§. nūc tractemus. ver.quero quid si quid.Arch.ij.q.vj.in c.anteriorē.⁊ Barthol. Brixiensis in q.cxxxvij. esto ꝙ aliquis. Et ista est communis
A opi.[A]que secundū Abb.hic de plano procedit de iure ciuili:nā cū illo iure omisso medio ad superiorem appellari nō possit l. Jmperatores.ff.eo.appellatio generalis restringitur ad illum iudicem,in quo locū habere potest. Secus videtur esse de iure canonico:qꝛ talis appellatio omnino incerta videtur , ex quo omisso medio ad Papā,⁊ alios appellari potest:vt per eū hic. Et idē Abb.in c.vt debitus.in fi.j.e.Et hoc etiā tradit Pau. de Cast.in d.l.qui Rome.§.Seia.in prin.Sed tamen Joan.de Jmo.in d.l.j.§.si quis.ff.e.finaliter tenet talē appellationē, etiā de iure canonico procedere:qꝛ licet ex priuilegio ad Papam,⁊ ad legatū appellari possit omisso medio,regulariter tamē etiā de iure canonico ad proximū superiorem appellandū est.c.dilecti.j.e.Et in dubio nō videtur quis velle vti priuilegio l.quāquā.⁊ l.in testamēto.C.de test.mili.ideo etiā de iure canonico secūdū regulā videtur ad proximū superiorē interposita appellatio.Et per istā rationē idē sequuntur Alex.⁊ Are. in d.l. qui Rome.§.Seia.⁊ Ang.Are.in d.l.j.§.si quis.in fi.ff. e. Opi.Ab. prima facie videtur verior:quia negari nō potest,quin appellatio incerta sit,quando simpliciter ad iudicē cōpetentem interponitur:⁊ presertim respectu summi pontificis, qui absolute cōpetens iudex appellatiōis videtur cū generalis sit ordinarius omnium,⁊ ad illum de qualibet mundi parte appellari possit iij.q.ix.c.cūcta per Mundum. ⁊ quia verba in potiori significatu intelliguntur l.j.§.qui in perpetuum.ff.si ager vecti. vel emphyt.pet.ca.pen.j.de sen.exc.Vnde consonat ꝙ illa verba , Ad cōpetentem iudicē.de summo pontifice intelligantur,⁊ de maiori tribunali.arg.l.contra pupillum.§.is , qui ad maius. ff. de re iudi.Et quia appellatio interposita ad summum pontificē, preualet appellationi facte ad ordinarium:c.si duobus.in prin. j.eo.facit tex.in c.hi,qui.de preb.in vj. ergo videtur ꝙ appellatio in dubio ad summum pontificem deferatur, vel saltē his rebus negari non potest,quin incertitudo causetur. Ergo ratio Abb.videtur procedere.Et ad hoc bene facit tex. hic , vbi non valet generalis appellatio respectu cause : ergo idem videtur respectu persone iudicis. Valet enim argumentum de causis, seu rebus,ad personas:vt not.in l.si plures.in prin.ff.de vulga. ⁊ pupil.Et tenendo istam opi. non obstant iura , que supra pro cōmuni opi.adducuntur:qꝛ procedunt de iure ciuili:prout loquuntur:secus est de iure canonico,prout Abb.distinguit.Vel secundo potest responderi ꝙ dū simpliciter in dictis iuribus dicitur de competenti iudice,non sunt verba partis,sed legislatoris breuiter casum referentis : vt aperte ibi colligitur:⁊ ideo quatenus appellatio interposita fuit ibi a parte ad competentem iudicem,intelligitur ꝙ persona iudicis certificata fuit.Nō obstat ratio,quam Jo.de Jmol. hic adducit , ⁊ alij sequuntur, ꝙ in dubio non videtur quis vti priuilegio:quiā potest respōderi,ꝙ illud procedit in actu testandi, qui pendet a voluntate testatoris.Et ita loquitur tex.in d.l.quāquam. Secus est in iudicijs,que redduntur in inuitum l.inter stipulantem.§.sacrā. ff.de verb.oblig.in quibus non debet esse incertitudo in preiu-
B dicium partis.Et ita respondet[B] Perus.qui istam partem sequitur in c.dilecti.j.e.xvj.q.Secundo responderi potest,ꝙ non ex priuilegio,sed ex communis iuris regula appellatio ad summum pontificem immediate interponitur,per iura supra allegata.Tertio dici potest ꝙ contra regulam, in qua fundamentum Jmol.consistit,est alia regula , ⁊ sunt rationes in contrarium,que preponderant,vel saltem ex quibus incertitudo causatur:⁊ ideo fundamentum Abb.locum habet.Sed tamen his non obstantibus non est a communi opi.recedendū. Et sic cōcludo etiam de iure canonico appellationem valere,per rationem Jmol.que efficax videtur. Nam cum appellatio simpliciter interposita sit ad competentem iudicē,illa generalitas intelligitur de competenti,attento iure communi,⁊ ordinario:et non consideratur ꝙ sit ex priuilegio competens.argu.d.l.quāquam.C.de testa.milit.⁊ quia in generalitate ordo iuris intelligitur,vt Bal.dicit in d.l.apertissimi.C.de iud.Et quia actus in dubio interpretari debet vt valeat l.quoties.de rebus dub. Et hoc intantum procedit,ꝙ in dubio quis videtur vti priuilegio si actus de iure communi non valeret;vt notabil.tradit Pau. de Castr.in l.ex imperfecto.C.de testa.⁊ in consi.cclxxx.in facto presenti.facit tex.in l.miles,qui destinauerat.ff. de milit. testa.a fortiori ergo hoc est dicendū in casu nostro, ꝙ videatur vti iure communi:qꝛ attento priuilegio appellatio redderetur nulla ⁊ incerta.Non obst.responsiones date ad tollendum hoc fundamentum:⁊ primo ꝙ regula legis quāquam.non habeat locū

in iudicijs,secundum Perusi.in d.cap.dilecti.quia hoc non videtur verum, cum illa regula videatur generaliter procedere, quod in dubio quis non videtur vti priuilegio:vt in iuribus s.allegatis. Et quia in dubio ius cōpetēs ex iure speciali nō
2 videtur esse in consideratione l.iiij.§.j.vbi Barto.de fideicom. liber.l.j.in fin.ff.de bono.pos.contra tab.⁊ ideo in dubio presumitur datus iudex,non inquisitor.Spe.in tit.de inquisi.§.j.ver sic.sed nunquid inquisitores.Abb.in ca.examinata.de indi.Et quia verba in dubio intelliguntur de iure ordinario,non de ex
5 traordinario l.Seio.§.medico.vbi Barto.ff.de annu.lega.†Et idem dicimus in principe,qui non videtur in dubio vti plenitudine potestatis,sed iure communi:vt est dictum Inno.in c. innotuit.de elect.Ange.sequitur in l.bene a zenone.C.de quadri.prescri.Bald.⁊ Pau.de Castr.in l.si testamentum.C.de testa.Abb.in c.ad hec.de prescri.cum simili.Et vtique etiam hoc videtur habere locū in iudicijs,qȝ contrariū iure nō cauetur,⁊ presertim in ista questione,vbi agitur de fauore actoris,vel appellantis,vt sua appellatio locum habeat:nam verba in fauorem actoris interpretari debent l.si quis intentione ambigua. ff.de iudic.⁊ in princ.iudicij actori magis,quam reo fauetur l. de die.in princ.ff.qui satisd.cog.Et in dubio etiam fieri debet interpretatio,vt appellatio admittatur.Glo.⁊ doctor.in ca.vt debitus.in versi.⁊ rationabili causa.j.eo.Innocen.in cap.dilectus.el ij.de rescrip.Ang.in l.quoniam iudices.C.eo.Bald.in l.properandum.§.finautem.C.de iudic.⁊ Car.in clemen.j.in ij. q.de dolo,⁊ contu.Non obstat alia responsio,dum dicitur quod iure communi,⁊ non ex priuilegio,appellatio ad Papam deferatur:quia imo illud videtur esse de priuilegio:vt expresse dicit tex.in c.⁊ ideo.el j.in principio.ij.q.vj.vbi dicitur.Ideo huic sedi prefata priuilegia concessa sunt:⁊ tamen ibi dicitur,⁊ s.proxime dictum fuit de appellatione,que ad Papam immediate interponitur.Ad idem text.in cap.arguta.⁊ in alio c.ideo.eadem causa ij.q.vj.Non obstat tertia responsio,quod saltem appellatio reddatur dubia,⁊ incerta ex rationibus supra allegatis in contrarium:quia cum talis appellatio fundetur in regula,que ponitur in ca.dilecti.j.eod.videtur certa,quia res certa dicitur pro eo,qui habet regulam pro se l.quoties.vbi Bart.ff. si quis cau.Et etiam rationibus in contrarium alllegatis statim respondetur.Non obstat successiue text.hic,quia loquitur in appellatione interposita vniuersaliter:vt patet ibi in omni causa.Sed in questione,de qua agitur,appellatio interponitur indiffinitiue ad iudicem competentem.Si enim diceretur, ad omnem iudicem competentem:termini essent pares.Vel secundo in appellatione generali respectu causarum non superest ratio ꝙ de vna causa magis,quaȝ de alia,intelligatur.Sed in iudice competēti maior certitudo habetur,per supra dicta. Non obstant alia iura:⁊ primo ꝙ Papa absolute videtur competens in causa appellationis:quia imo illud ex priuilegio videtur,vt supra dictum est.Non obstat,ꝙ verba debent accipi in potiori significatu:quia proximus superior,videtur competens in potiori significatu,cum in regula,⁊ iure communi fundetur.arg.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testa.milit.facit tex.in c.si duobus.in princi.j.eo.vbi dicitur,quod alter ad Papam,⁊ alter ad sui iudicis audientiaȝ appellauit,ergo Papa non videtur esse suus iudex,nisi ex priuilegio,vt supra dixi.Cōfirmatur hoc,quia non videtur quod Papa dicatur esse simpliciter competens appellantis,ex quo etiam est aliorum omnium:ergo illa verba debent intelligi de competenti ipsius appellantis simpliciter,⁊ non secundum quid l.hoc legatum.vbi Bart.ff.de leg.iij.c.statutum.de elect.in vj.Vltimo non obstat quod appellatio ad Papam preualet:quia illud verum,quando constat ꝙ ad summum pontificem interposita sit d.c.si duobus.j.eod.sed hic non constat:⁊ in dubio secundum regulā intelligitur,vt dictum est.Et predicta haberent locum,quando actus remaneret validus:sed hic nullus redderetur,ꝙ non est
6 dicendum per supra dicta.†Secūdo Abb.querit,an valeat ap
C pellatio alternatiua C a.Joan.Andre.late disputauit questio
a nem in regula,in alternatiuis.de reg.iur.in vj.in Mercu.⁊ finaliter ibi:mihi videtur.concludit talem appellationem nō valere de iure canonico,nisi per appellantem declaretur coram quo velit appellationem prosequi.Et idem Joan.Andre.in c. si is,cui.in glo.penu.de offi.deleg.in vj.⁊ sequitur Abb.hic.In contrariū vero allegatur decisio Rote,que est xxiij.item ꝙ appellatio alternatiua.eo.tit.in nouis,vbi reprobatur opi.Joan. Andre.⁊ Rota tenet valere appellationem alternatiuam,dūmodo appellans coram vno appellationeȝ prosequatur:⁊ hoc modo aduersarius certificatur.Et idem voluit Spec.eo.tit.§. nunc tractemus.versi.sed pone aliquis.Bald.in l.appellatione.in glo.ij.C.eo.⁊ Angel.in l.cum proponas.C.de bon.auth.iudi.poss.cum similib.vt tradit Peru.in c.dilecti.j.eod.in xix.q.

Sed certe opinio istorum in effectu recidit in idem,quod dicit Joan.Andre.dum inquit,non valere appellationem,nisi declaretur:⁊ isti dicunt valere appellationem:dummodo declaretur.Ex quo enim etiam secundum Joan.Andre.expectatur declaratio,datur intelligi ꝙ a principio appellatio procedit. Sed difficultas est an talis declaratio fieri possit,etiaȝ post decem dies qui dantur ad appellandum.Et in hoc docto.dissentiunt:nam Joan.Andre.in locis preallegatis precise vult,qd appellatus alternatiue intra deceȝ dies debeat eligere,⁊ declarare coram quo velit appellationem prosequi.Contrarium expresse tenet Angel.in d.l.cum proponas.quia est quedam declaratio,que etiam post terminum fieri potest l.heredes palam §.sed si notaȝ.ff.de testa.Et idem Rot.in decisione predicta circa fineȝ.vbi inquit,ꝙ non est necesse ꝙ fiat ista declaratio intra decem dies:sed sufficit quod appellans etiam postea prosequatur.Sed tamen verior videtur opinio Joan.Andre.quia ista non est declaratio,sed electio,per quam vnum ex alternatiuis resoluitur,⁊ aliud remanet in dispositione l.si quis stipulatus sit Stichum.in princ.ff.de verbo.oblig.⁊ perinde habetur,ac si de nouo appellaret:ideo non potest fieri post terminum:quia extrema non sunt habilia l.bonorum.ff.rem ratam haberi.Ita Aret.in d.l.qui Rome.§.Seia.⁊ prius Bald.hic per d.l.bonorum.⁊ per tex.in l.nam cum vterque.ff.de stipu.ser.Et quia elapsis decem diebus tempora non suffragantur:vt dicitur in l.ac casaturus.ff.de adul.Et hoc idem sequitur Alexand.in consil. clxiiij.viso processu causarum.in ij.li.⁊ in consi.clxxxij.viso processu inter Andream.e.lib.ij.Et pro ista opini.adduco bonum text.in l.j.ff.de appell.rec.in princip.vbi appellatio interposita nomine alteriꝰ debeat ratificari intra tēpus datū ad appellādū.Talis enim electio,siue declaratio iudicis non debet trahi ad tempus appellationis interposite in preiudicium aduersarij:cui ius quesitum videtur vt not.in d.l.bonorum.ff.rem ratam habe.Et ex predictis duabus questionibus,etiam late scribit Angel.in consi.cccxxxvj.ista questio.prout in nouissima impressione reperitur.

Additiones.

a Opinio.Ista communis opi.comprobari potest etiam sic. De iure ciuili gradatim appellatur l.imperator.§.j.ff.de appel.igitur vnus tantum isto casu erit iudex appellationis:et ideo istius sermo generalis,appello ad iudicem competentem,operatur ac si nomen iudicis expressum esset.argum.l.ij.ff. de libe.⁊ posthu.facit textus in l.pediculis.§.item cum quereretur.ff.de aur.⁊ argen.lega.⁊ text.in l.fundus qui locatus.ff.de fund.instru.probatur ista communis opin.alia ratione,nam cū de iure ciuili appellari non possit,nisi ad immediatuȝ superiorem,penes quem censetur appellatio interposita:voluntas eñ disponentis interpretari debet,vt id videatur voluisse,quod potest:⁊ non aliud l.lucius.§.penult.ff.ad municip.facit capi.a nobis.⁊ ibi Abb.de sen.excom.⁊ Barto.in l.sub conditione.de condi.insti.possent plura alia adduci pro comprobatione istiꝰ communis opinionis:que omitto breuitatis causa.

b Respondet.Adde quod ista responsio Perusi.non videtur bona:quia licet arguere ex vltimis voluntatibus ad iudicia,⁊ econuerso:vt facit Barto.in l.centesimis.§.fina.de verb. oblig.⁊ dominus Jas.in rubric.C.de iudi.⁊ probatur in l.non est mirum.ff.de pig.actio.

c Alternatiua.Appellatio alternatiua an valeat,vide Bald. consil.cccxx.incip.consil.d.Simonis.in iiij.vol.⁊ vide hic plene per fely.in ista questione. Hiero.Hig.

1 Appelletur.Quid si appelletur ad Papam,vel episcopū, vel quēcunque alium iudicem competentem,vide Bald.in cōsi.ccxj.⁊ in consi.seq.lib.iiij.

2 Consideratione.Et si sit facta mentio iuris intelligitur de iure communi non speciali,in literis Pape,vel aliorum.

3 Dec.in consi.cxxviij. Siluest.Aldob.

a Alternatiua.Idem quod Joan.Andre.tenet Phil.Fran. in d.c.in alternatiuis.Imo.l.j.§.si quis.quādo app.sit.Alexan. consi.clxiiij.vbi dixi.lib.ij.consi.xij.lib.vj. [redacted]

1 Appellari a correctione non potest.12.
2 Monachi dicuntur subditi abbatis.4.
3 Subditus quis proprie dicatur.
5 Monachi possunt compelli ad obseruationem regule,⁊ ordinis.
6 Religiosus an post professionem factam possit compelli ad regulam strictiorem.7.8.9.
10 Clerici seculares non possunt ad strictiorem statum compelli.
11 Religio que dicatur strictior,vt de vna possit transiri ad aliā.

Causa

12 Causa quando debet exprimi in appellatione, vel non.

1 D nostram. ¶ † Primo nota ꝙ a correctione nõ appellatur. Et hoc intellige, nisi modus excedatur in corrigendo: vt a contrario sensu probatur hic. Nam appellatio prohibetur, quando Abbas corrigit secundum regulam ⁊ constitutiones ordinis, vt in fine hic dicitur: ergo si excedat modum
1 in corrigendo, appellatio non prohibetur[1]: quia remanet sub regula permissiua appellationis. Et idem glossa que hic plura iura adducit. Et not. Bald. in consilio iij. eodem titu. Petrus de Ancharan. in consilio ccccxj. ponderata diligenter. in secundo dubio. Et ideo dicit Bald. hic, quod Abbate nimis seuiente in monachos, licitum est monachis fugere de monasterio: nec per hoc dicuntur apostate. Alleg. in argumen. bonum textum in l. ij. §. dominorum. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. vbi etiam Bald. dicit quod correctio debet esse moderata: alias ad superiorem recurri potest per viam querele. Et quando Abbas in corrigendo est nimis seuerus, capitulum cum eo adhiberi debet: vt Abbas tradit post Hostien. et Joannes Andreas in capitulo, Joannes. de regular. Et quando Abbas haberet odio monachum, ⁊ illum grauaret: monachus arma assumere potest ad defensionem: vt not. Cardina. dicit in clemen. j. §. prefate. de stat. mon. Et generaliter quibus aliorum castigatio permissa est, moderate intelligitur, ⁊ si modus excedatur, corrigens tenetur l. sed ⁊ quecunque. §. si magister. ff. ad legem Aquiliam l. item queritur. §. item Julianus. ff. locat. not. in l. j. C. de emen. propin. in capitulo, presbyterum. de homi. Non tamen qui in corrigendo modum excedit, tenetur pro delicto, sed tantum de excessu: vt notat Bald. in dicto §. si magister. ⁊ in notabi. q. tradit Alexander in consilio lxxiij. viso themate. in iij. libro: ⁊ de his etiam scribit Joannes de Ana. in
2 capitulo j. de cle. percus. ¶ † Secundo not. ibi: subditorum tuorum. quod monachi dicuntur subditi Abbati: imo vt serui
A subijciuntur. liiij. distin. in c. multos. [A] Similiter clerici respectu
1 prelatorum subditi dicuntur[1]. capitulo, irrefragabili. in prin
3 cipio. de offic. or. cum si. vt prosequitur Abbas hic. † Quis au
B tem dicatur proprie subditus[B], habetur per glossam in clem. j.
a §. eisdem. de foro competen. que dicit, quod ratione domicilij[a] quis dicitur subditus. Qui autem sortitur forum ratione contractus, vel delicti, proprie non dicitur esse subditus, secundũ glossam ibi quam docto. communiter sequuntur. Idem glossa v. ⁊ ibi Abbas in capitulo, nuper. de senten. excommu. Abbas in capitulo penul. in j. nota. de foro competen. in capitulo j. in fine, eodem titu. Domi. in capitulo, Romana. §. porro. in fine, de senten. excom. in vj. Prelati tamen erga subditos non debent gerere se vt dominos: quia scriptum est, neque vt dominantes in clero. x. questione iij. in capitulo j. in fine, cum similib. vt Abbas hic adducit: ⁊ idem Abbas in c. j. in principio. de exces. prelat. in capitulo, cum venerabilis. in v. not. vbi dixi s. de except. ⁊ glossa in capitulo, cum beatus. in versiculo, subtrahat. xlv. distin. in proposito dicit, quod si prelati non seruant reuerentiam subditis, nec ipsi seruare debent prelatis. Et ibi Archi. etiam dicit, quod prelati debent presidere subditis, sicut patres filijs. Allegat textum in §. eos autem. in authen. vt iud. sine quoquo suffr. Bene facit textus in capitulo, quorundam. lxxiiij. dist. vbi dicitur quod tales debẽt esse prelati erga subditos, quales ipsi
4 vellent esse prelatos, si essent subditi. ¶ † Tertio not. quod correctio monachorum ad Abbatem pertinet. Facit textus in capitulo, nullã. xviij. questione ij. Abbas enim quo ad monachos ordinariam habet potestatem. Innocen. in capitulo, vt fame. de sent. excom. Cald. in consil. xx. in titu. de regul. Et ista corre
c ctio etiam fieri potest cum verberibus[c] secundum qualitatem excessus. xlv. distinct. cum beatus. ⁊ ibi in §. Salomon. dicitur quod de sancto Benedicto legitur, quendam monachum percutiendo virga sanasse, quem crebra admonitione curare non poterat. Et tali casu correctio debet fieri per ipsum Abbatem:
b et alteri committi non potest[b] nisi ex necessitate. capitulo, vniuersitatis. de senten. excommu. Et in corrigendo debet superior seueritatem discipline cum misericordia temperare. xlv. distinct. capitulo, disciplina. cum plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam seueritas. capitulo, licet nonnunquam. xlv. distinct. Et ipsi Abbati soli correctio monachorũ incumbit absque capitulo, ⁊ cum eo episcopus non concurrit: vt Abb. hic prosequitur: ⁊ idem latius tradit in capitulo, cum cõtingat. de foro compet. Innocen. ⁊ docto. in capitulo, quanto. de offic. ordin. glo. in capitulo, hoc tantum. xviij. questione ij. Cald. in d. versicu. xx. Abbas in capitulo, ea, que. de stat. mon. ⁊ in capitu. Joannes. de regul. ⁊ in cap. monachi. in princip. de senten. exc.

5 ⁊ in cap. ad audientiam. in princip. de cap. mo. ¶ † Quarto no. quod monachi compelli possunt ad obseruationem religionis ⁊ constitutionum ordinis. Idem Abbas in capitulo, relatum. per illum textum, j. ne cler. vel mo. ⁊ in capitu. cum dilectus. in
6 glossa j. in fine, s. quod met. cau. † Et predicta inducuntur ad questionem, an religiosis post factam professionem strictior vita indici possit. In qua prima conclusio Abbat. est, quod religiosis hoc fieri possit, secundum glos. que hoc tenet in capitu. quod omnes. circa finem, de regu. iur. in vj. Et fundatur ista cõclusio, secundum eum, hic, quia religiosi proprie eorum voluntati renuntiauerunt. xij. quest. j. cap. non dicatis. capitu. si religiosus. de elect. in vj. Et ideo sustinere debent iugum, licet intolerabile videatur. xix. dist. capitu. in memoriam. ⁊ videtur text. in capitulo j. de stat. mo. in vj. vbi monialibus perpetua clausura indicitur: ⁊ quia religiosi constitutiones ordinis obseruare tenentur: vt hic, ⁊ in capitu. irreprehensibilis. j. eod. Et ista opin. communiter approbatur: vt dicunt Abb. ⁊ Mode. hic. Et presertim videtur habere locum in summo pontifice, prout tradit Imol. post Gul. in clemen. fina. circa fin. de stat. mon. quia solẽnitas voti ex sola constitutione ecclesie inuenta est. capitulo j. de vo. in vj. vnde potest a summo pontifice mutari. argu. cap. si. de consan. ⁊ affi. Sed tamen ista conclusio non videtur procedere sine dubio. quia contrarium tenet glo. per illum textũ in cap. gesta. lxiij. dist. in glo. ⁊ idem glo. per illum textum in c. integritas. xxxij. q. j. in versi. vlt. Et contra glo. in d. ca. quod omnes. de regul. iur. in vj. tenet Oldra. consi. xcvj. nunquid monachũ. vbi concludit ꝙ Papa statuere non possit ꝙ monachus recludatur. Et ibi ad hoc rationem efficacem inducit: quia ab initio datur annus probationis ingresso, vt asperitates ordinis experiatur. c. ad apostolicã. de regula. vnde non videtur qđ contra eius voluntatem ad duriorem vitam adstringi possit, nisi alius annus sibi concedatur. Feli. hic conatur respondere, ⁊ dicit ꝙ non datur annus principaliter vt mores illius religionis solũ in specie experiatur, sed vt propriã sui ipsius aptitudinẽ ad religionẽ tentet: vnde statim ꝙ vnã religionem professus fuit, subiecit se omni alienationi, ⁊ dispositioni superioris. Sed considerandum est ꝙ ista ratio haberet locum si altercatio durioris vite facta esset in aliquo accidenti, vel in simili casu ad consuetam vitam religionis ex parte, de quo verisimiliter ingressus cogitare potuisset. Sed si aliquo ponderoso respectu asperior vita constituatur, prout docto. loquuntur, non videtur qđ ingressus adstringatur ad illam: quia limitata fuit voluntas eius ad qualitatem religionis. Et ita ratio Oldr. irrefragabilis videtur. Et tenendo istam opi. que de iure verior videtur, non obstant rationes, quibus Abb. mouetur. Et primo ꝙ religiosi non habent voluntatem: quia hoc verum est in his, que sunt secundum regulam, ⁊ constitutiones ordinis. Secus si modus excedatur, vt dictum fuit in notabilibus: vt not. hic glo. ⁊ in ca. de priore. j. eo. Et ita in casu isto videtur. Non obstat text. in d. c. in memoriam. quia loquitur ille text. in clericis, ⁊ prelatis secularibus, quibus tamen, secundũ omnes, strictior vita indici non potest. Unde ille text. non intelligitur respectu durioris vite, ad quam propria voluntate quis adstringi debet d. cap. integritas. xxxij. q. j. cum simili. Non obst. specialiter text. in capitu. vnico. de statu. mona. in vj. vbi monialibus perpetua clausura indicitur. Et dicunt Mode. hic, quod ibi est casus cõtra Old. qui de clausura loquitur in consi. prealleg. Et licet gl. in d. capitu. vnico. in versic. presentes. dicat quod clausura non facit vitam strictiorem, tamen hoc non videtur verum simpliciter. Et ideo glo. ibi finaliter concludit per illum textum ꝙ religiosis austerior vita indici potest secundum conclusionẽ Abbat. hic. Nam pro responsione considerandum est ꝙ in d. ca. vnico strictior vita non indicitur, quam conditio personarum, et qualitas religionis postularet: loquitur enim ille text. in monialibus, que impudenter contra verecundiã sexus extra sua monasteria vagabantur. Unde ibi non videntur grauate vltra naturam religionis, sed potius ad pristinum bonũ modũ viuendi reducuntur. Et in illo casu verum videtur ꝙ clausura non facit vitam strictiorem, prout glos. ibi dicebat. Oldr. vero in consil. supra allega. loquitur in monacho, ⁊ dicit quod Papa illum contra suam voluntatem includere non potest. Nam intelligitur de inclusione stricta preter naturam religiõis: puta ꝙ moretur in cella, ⁊ ꝙ non exeat, vt ratio sua ostendit: hoc fieri enim non potest, secundum eum, contra Joã. And. ⁊ alios in locis supra alleg. Ultimo non obstat ꝙ constitutionibus ordinis religiosi subijciuntur, vt hic: quia verum est in his, in quibus superiores habent potestatem secundum naturam religionis: sed non quantum ad hoc vt durior, ⁊ asperior vita indicatur, per supra dicta. Et eodem modo respondetur ad illud, ꝙ dictum est de summo pontifice. Nam licet supremã videatur

habere potestatē,nō tamē videtur ꝙ in preiudiciū durioris vi
te aliquid disponere possit,ad quā ꝓpria volūtate quis astrin
gi debet,vt supra dictū est.Et ista cōclusio procedat,qñ durior
vita de nouo inducitur.Secus vero esset,qñ talis austeritas a-
lias fuit in regula:qꝛ secundū statutū antiquū regula poterit
reformari:⁊ de hoc ingressus satis cogitare potuit secundū na-
turā religiōis.Ita Hos.in sum.de vo.in §.vtrū.ver.qd si scbola
ris.Spe.in ti.de stat.mona.§.j.ver.lxij.⁊ Inn.qui ita loquitur
in c.super eo.de regu.But.in c.causam,que.s.de elect.Do.post
Arc.in c.j.§.qui vero.ver.quid si monachus.de regula.in vj.nā
res de facili ad naturā suā reuertitur.xxxv.di.c.ab exordio.vbi
7 Do.hoc idē dicit in clericis secularibus:de quibus infra.†Ab
ista vltima cōclusione excipiūt tres casus.Primus est,quando
ingressus propter debilitatē corporis nouā reformationē tole-
rare nō pōt,secundū Inn.in d.c.super eo.vbi Ab.sequit̄,⁊ Do.
in d.c.j.§.qui vero.de regula.in vj.Et hoc generaliter locū ha-
bet in omnibus professis,qui ꝓpter debilitatē ad latiorē regu-
lā trāsire possunt:vt per Inn.in c.fi.de renū.Abb.in c.nō est.et
in c.significatū.de regula.⁊ tradit Do.post antiquos in c.cū sin
8 gula.de preb.in vj.in §.prohibemus.circa fi.† Secundus casus
est,qñ ꝓfessio limitata fuisset secūdū regulā,que tēpore ingres-
sus obseruat̄.Ita Host.in Sum.de vot.in d.§.vtrū.Abb.in d.
c.super eo.Nā limitata causa limitatū effectū ꝓducit.l.in agris
9 ff.de acqui.re.do.†Tertius casus est,qñ tāto tēpore regula rela
xata fuisset,ꝙ initij memoria nō esset in cōtrariū:qꝛ tūc nō te-
netur ingressus nouā reformationē obseruare:qꝛ ꝓpter diutur
nitatē tēporis reputat̄ noua austeritas,de qua ingressus verisi
militer nō cogitauit:vt colligitur ex dictis Abb.in d.c.super
eo.de regula.vbi inquit ꝙ in foro cōscientie nō tenetur ingres-
sus obseruare illa asperiora statuta regule,que obseruata non
fuerūt tāto tpe,ꝙ in cōtrariū memoria nō existit.Ex quo enī
tāto tpe regula obseruata nō fuit,satis potuit ingrediēs cogi-
tare,ꝙ ex aliqua causa iusta illud factū sit.Et refert Card.in c.
cum ad monasteriū.de stat.mo.qui ibi dicit se ita cōsuluisse.Et
idē Ab.tradit in c.Deus,qui.in ver.⁊ ex hac ratione.j.de vita
⁊ hon.cle.⁊ in d.c.cū ad monasteriū.Et licet Car.⁊ Ab.in locis
prealleg.videantur loqui ante,quā regula reformetur per supe
riorē.Idē tñ videt̄ secuta postea reformatione:qꝛ limitata vide
tur volūtas ad illud,ꝙ tpe ingressus obseruabatur,⁊ ꝙ prius
tāto tpe obseruatū fuit:qꝛ cōsuetudo tāti tēporis presumptio-
nē alicuius tituli inducit.c.j.de prescr.in vj.Secus ergo,si mino
ri tēpore illud obseruatū fuisset:qꝛ ēt absque alia reformatione
superueniēte nō esset tutus quo ad Deū:vt Abb.manifeste sen
tit in locis supra allega.Et hoc expresse tenet Butr.in d.c.cau-
sam,que.s.de elec.dicēs ꝙ nō excusantur intrātes regulā colla-
psā,nisi illā obseruēt ad vnguē:licet tēpore,quo profitētur,nō
sit in obseruātia:⁊ ideo,secūdū eū,hodie cōplures monachi va
dūt ad domū diaboli.Et ita dicta doctorū,qui vario modo in
10 hoc loquūtur,adaptari possunt.†Secūda cōclusio Abb.ēst qđ
in clericis secularibus eorū status alterari nō pōt,secundū gl.
in d.c.ꝙ oēs.que dicit,statui nō posse ꝙ acolythi matrimoniū
cōtrahere nō possint.Et idē gl.in c.multorū.in ver.prohibitū.
xxvij.q.ij.bonus tex.in c.ante trieniū.xxxj.dist.cū gl.ibi in versi.
durū.Ad idē gl.in ver.in posterū.in cle.ij.de eta.⁊ qual.⁊ not.
Inn.in c.cū omnes.de cōsti.Et intelligit̄ ista cōclusio ꝙ nō va-
leret talis cōstitutio,vel saltē deberet reuocari,ꝓut dicitur in
d.c.ante trienniū.vbi cōstitutio pedagij tanquā dura,⁊ iniqua
reuocat̄.Et hoc ꝓcedit,quādo agitur de mutatiōe substātiali:
secus esset in accidētali,in qua nō ageret̄ de graui preiudicio,se
cundū Abb.hic,c.quoniā.j.de vit.⁊ hon.cle.vbi Abb.ēt no.illū
tex.Videt̄ tñ loqui ille tex.in summo pōtifice,qui ita disponit:
vt patet ibi,statuimus.Secūdo fallit,nisi reducerētur ad du-
riorē vitā,quā antiquitus obseruata fuisset,secūdū Do.in c.ab
exordio.xxxv.dist.Et ita a fortiori procedūt,in religiosis,per su
pra dicta.Tertio limitatur,nisi oēs cōsentirēt,nec in isto casu
maior pars sufficeret,vt Abb.hic dicit:qꝛ cōsiderātur vt singu
li,⁊ actus volūtarius est:quo casu maior pars nō sufficit,iuxta
glo.⁊ doc.in c.cū omnes.de consti.Et ratio ista videtur habere
locū in religiosis,in quibus tñ Abb.hic,⁊ in d.c.super eo.aliter
dicit.Et licet gl.in d.c.ꝙ omnes.⁊ doc.videantur differentiā
facere inter religiosos,⁊ clericos seculares,talis differētia isto
respectu videtur habere locū:qꝛ asperitas durioris vite aliter
debet iudicari in clericis secularibus,⁊ aliter in religiosis:quia
isti superioribus suis magis subijciūtur,vt doc.dicūt.Facit tex.
in c.qualiter,⁊ qñ.el ij.in fi.j.de acc.in c.per tuas.in fi.j.de simo.
Sed data paritate terminorū,videlicet ꝙ monachus ita esset
grauatus,inspecta qualitate eius,sicut clericus,attēta clerico-
rū qualitate,a pari videntur procedere,per ea,que supra dixi.
11 Secūdo† ex supra dictis infertur,secundū Abb.hic,ad iudicā
dū que religio strictior dicatur,ad hoc vt de vna ad aliā transi
tus fieri possit,iuxta c.licet.de regul.⁊ cōcludit ꝙ nō considera-
tur quomodo videndū sit,attēta regula:sed inspicitur vita,que
D de presenti seruatur[D],Idem Abb.in d.c.licet.in ix.no.⁊ in c.sa
ne.in fi.eod.tit.per illum text.ibi.maioris religionis existit.Et
hoc idem Car.tradit in consi.xix.pro elucidatione.vbi alleg.ad
hoc Inn.in d.c.sane.⁊ tex.in d.c.licet.ibi:vitam duceret arctio-
rem.Et idem Lap.allegatione lxij.quidam Franciscus.versic.
ad secundum.⁊ in alleg.cxxxv.pro dubij propositi.in princi.Et
dum Abb.hic infert ad fratres predicatores,qui propter eorū
c constitutiones mendicantes[c] dicuntur,dicit Bald.hic,ꝙ perin
de est,ac si essent mendicantes ex regula.Et sic habetur ꝙ non
solum ex regula,sed etiam ex constitutionibus fratres mendi-
cantes iudicantur.Et hoc tradit Cal.in consi.xvij.in tit.de re-
gula.Fede.in consi.xij.fratres predicatores.Et videtur ista cō
munis opi.licet aliter velit Pet.de Anc.in consi.cccxxiij.pre-
mittenda sunt quedam.Et idem Petr.de Anc.in cle.j.in j.not.
12 de reg.de quo no.in c.in presentia.de prob.vbi dixi.¶†Ultimo
notan.est dictum Inn.hic,ꝙ si quis appellat in causa correctio
nis,etiā post sententiam,non valent litere impetrate in causa
appellationis,nisi faciant mentionem de causa condemnatio-
nis,per c.dilectus filius Abbas.s.de rescrip.⁊ in c.super eo.j.de
cohab.cler.Abb.dicit ꝙ ista iura hoc probant:quia non loqui-
tur in causa appellationis ⁊ alij sequuntur.Sed mihi videtur,
ꝙ illa iura bene hoc probent:quia sicut litere ibi sunt surrepti-
tie,si non fuit facta mentio de causa condemnationis,⁊ priua-
tionis,quia illa intellecta forte literas Papa non concessisset,
vt in iuribus predictis expresse probatur:ita in proposito in
ista causa appellationis videtur ꝙ causa correctionis debeat
exprimi,propter quam fuit cōdemnatus:quia illa cognita for-
te causam appellationis non commisisset,cum regulariter a
13 correctione non appelletur.†Alia tamen ratione Abb.dicit ꝙ
dictum Innocen.probari potest:quia cum a correctione non
appelletur,nisi certo casu,scilicet quando modus exceditur,
oportet vt ille casus exprimat̄,ad hoc vt appareat appellatio
nem esse in casu concesso:vt latius per eum hic,quē omnes po-
steriores sequuntur.Sed iudicio meo aduertendum est,quia
ista ratio Abbat.non tendit ad mentem Innocē.quia cogitat
Innocen.quod causa condemnationis exprimatur,qua expres
sa non ita de facili literas concessisset:vt in d.ca.dilectus filius
Abbas.⁊ illa causa tacita facilius litere impetrantur:ideo di-
cuntur litere subreptitie.Sed in ratione,quam Abb.adducit,
totum est econtra,quia illa expressio faciliorem redderet impe-
trationem literarum.Et ideo quantum ad dictum Inno.nul-
lo modo conuenit,ꝙ Abb.dicit.In se tamen ratio Abb.vera
est,⁊ notabilis,quod vbi appellatio prohibetur,nisi certo casu,
debet ille casus exprimi,vt appellatio iustificetur.Et ideo iu-
dex,a quo appellatur,non tenetur deferre appellationi,quan-
E do appellatio prohibetur,nisi iuxta causa[E] appellandi exprima
tur:vt Abb.tradit in c.consuluit.el j.j.eod.Et in appellatione
a diffinitiua,licet causa non requiratur l.Seio.ff.eo.tamen quā
do appellatio prohibetur,causa debet exprimi,secundum glos.
not.in capitu.Romana.§.si autem.in versi.mandetur.eod.titu.
in vj.Et est dictum Innocen.in capit.pastoralis.§.preterea.de
offic.deleg.Refert,⁊ sequitur Abb.in d.cap.consuluit.⁊ Rom.
in consil.cccxxiij.in proposita.in fi.⁊ tradit Cy.in consi.lx.visis
compromisso.cum pluribus similibus,vt dicam in d.capit.cō-
suluit.Sic etiam in tertio appellante pro suo interesse,in ap-
pellatione causam exprimere tenetur:vt not.Barto.in l.a sen-
tentia.in prin.ff.eo.⁊ est glo.in l.ij.in versi.iudicio.ff.de app.non
rec.not.Bald.in authen.hodie.C.eod.Abb.in c.cum super.de
re iudic.Sic etiam quando ab executore appellatur:quia ap-
pellatio prohibetur,nisi modus excedatur,in tali appella-
tione requiritur quod causa exprimatur:vt not.Barto.in l.ab
executore.in princip.in ij.oppo.ff.eod.Bald.not.in l.ab execu-
tione.C.quorum app.Abbas in cap.quod ad consultationem.
de re iudic.Roma.in consi.xli.in presenti.Pau.de Castr.in cō
sil.cccxxv.ad primum respondetur.in princip.Ioan.de Anan.
in consi.xxvj.in causa nobilium.in princip.Et ista est commu-
nis opinio,licet aliter dicat Ro.in l.v.ff.de verbo.obligat.⁊ ibi
Aret.Et pro his bene facit,quia fundata est intentio contra
appellantem,ex quo habet regulam contra se:vt per glos.in ru
brica.de regulis iur.in vj.in l.omnis diffinitio.ff.de regul.iur.
Et res certa dicitur pro eo,qui habet regulā pro se:vt no.Bar.
in l.quoties.ff.si quis cau.licet aliqui casus in contrarium sint.
Et idem notat Bartol.in d.l.ij.§.si quis in iudicio.ff.si quis in
ius voca.Et hoc pro notabili tradit Mathesil.in not.xix.no-
ta ꝙ sententia.⁊ videbimus etiam in d.c.consuluit.j.eo.Et cau
f sa[f],que exprimitur,debet esse iusta,⁊ non friuola,adeo ꝙ etiā
G si non esset opus exprimere causam,prout regulariter est in dif
D finitiua,si tamen friuola exprimatur,appellatio vitiatur[GD],se
cundum

a cundum Jo.And.in c.cordi.eo.ti.in vj.Ro.in singul.dcclxvij. incip.in appellatione ab interlocutoria. Sic etiam in simili est sententia, in qua iudex causam exprimere non tenetur.ca.sicut. de re iudic.Et tamen si causa inepta exprimatur, sententia vitiatur, vt tradit Inno. in c.in presentia.de renunc. Et in simili etiam est dictum Innoc.in c.fina.vbi Abbas de procura. Facit quod not.Bart.in l.edita.C.de eden.& in l.j.in prin.ff.eo.tit. de eden.cum simi.de causa inepta, que in libello ponitur. Nam in his plus nocet mala locutio, quam taciturnitas: vt glo.dicit in cle.constitutionem.in verbo,nono.de elect.

¶Additiones.

A ¶In c.multos. Adde ꝙ dum text.dicit in d.c.multos, ꝙ monachus strictiorem seruitutem patitur quam seruus: de ratione huius dicti diu quesiui: quia imo contrarium videbatur dicendum: quia seruus a domino vendi potest. Item serui vita & mors in manu domini est l.serui.in princi.ff.de fur. dum inquit tex.neque enim ꝙ potest in furem statuere, & tamen hoc non est in monacho: cogitaui ꝙ ratio illius dicti sit, quod religiosus strictiorem quam seruus pati seruitutem dicatur, quia ab illa non potest aliquo modo liber fieri: ꝙ tamen secus est in seruo: quia manumissione domini libertatem consequitur: & etiã quandoque ab ipsa lege liber fit. ꝙ manumissione domini libertatẽ accipiant serui, probatur liiij.dis.per totum.& C.de ser. rei pub. manumit.l.j.& ibi glo.l.Barbarius.ff.de offic.preto.& in multis alijs locis vulgaribus: ꝙ autem quandoque dispositione legis text.est in l.j.& ij.C.in quib.cas.ser.pro prem.lib.accip.

B ¶Subditus. Et alias allegando dicebam ꝙ vtilitas est circa multa: intellige quomodo dicatur quis subditus: quia si non efficitur subditus, non potest committere crimen lese maiestatis vt habetur in cle.pastoralis.de re iud. Item videmus ꝙ subditus tenetur adiuuare dominum suũ l.vtrum.ff. ad l.iul.de par. si autem non sit subditus, ipse tenetur adiuuare de iure ciuili. glo.not.in l.culpa caret. ff.de reg.iur. Item similiter videmus ꝙ subditus tenetur propalare ea que sunt in damnum reipu. sue, vel domini sui l.quisquis.C.ad l.iul.maie.similiter videmus si statutum prohiberet alienationem in non subditum, vel aliter facere intendens de subdito, & sic habentur plures effectus. & alibi sepe.

C ¶Verberibus. An autem possit per Abbatem vel priorem alij, etiam monacho cõmitti ꝙ verberetur, & an Abbas vel prior isto casu committendo fuit ipso iure excommunicatus vide eleganter & late per d.Fran.de curte, in consi.lxxix.incipien. super articulo, an Abbas vel prior.

D ¶Seruatur. Ista conclusio que habet ꝙ attendi debet viuendi modus, qui de presenti seruatur, non antiqua regula, que quidem communis est, mihi alias displicuit & nũc dubia videtur: nam non debemus inspicere id ꝙ fit, sed ꝙ fieri debet l.sed licet ff.de offi.presi. preterea attendenda est prima institutio regule. ar.l.si filius.C.ad maced.& l.tutor.in prin.ff. de fideiuss. Nec religiosi excusantur eo quia regula sit collapsa, si eam non seruant, vti fuit originaliter instituta. ita voluit dominus Ant.in c.causa.de elec.& ibi dicit ꝙ propter inobseruantiã regule multi monachi vadunt ad inferos.

E ¶Iusta causa. Pro hoc vide omnino alleg. plene per domin. Fed.in cap.quo ad consultationem.in versiculo, nihilominus. de re iudic.

F ¶Et causa. Sed aduerte ad ista nũquid sufficiat expressio cause per relationem ad acta. vide d.Alex.in l.j.circa fi.ff.de liber.& posth.& ibi mo.& ibi d.Alex.tenet ꝙ non.& d.Phi.de peru. in c. vt debitus.§.eod.titu.vbi limitat.& vide Bald.consil.xliiij.iij.li. in nouis.

G ¶Appellatio vitiatur. Adde ꝙ contra hoc facit, nam si iudex interuenit minus solenniter in actu, in quo non erat necesse eũ interuenire, actus ille non vitiatur. glo.est singularis in §.serui. in verbo, transitu.insti.de liberti. quam glo.exclamat Bal.in l. consentaneum.C.quomodo & quando iud.vt refert d. Iason in l.ij.ff.de iuris.om.iu.preterea in contrarium est regula l. prime, in prin.C.de rei vxo.act.per quem tex.voluit Bart.in l.falsa demonstratio.& in l.nominatim.ff.de cond.& demõstra.ꝙ inepta expressio minus nocet quã omissio: sed ab istis obiectionibus defendendo ꝙ hic dicitur, dicere possum⁹ ꝙ ideo tã sententia quã appellatio redduntur nulle ex falsa causa in eis expressa: q2 lex presumit ꝙ iudex iusta causa motus pronuntiauerit: & sic ꝙ qs iuste appellet l.herennius.§.Caia.ff.de euic.c.in presentia.de renun.verum qñ est expressa in sententia, vel appellatiõe falsa causa, talis presumptio cessat: q2 in incertis nõ certis locus est cõiecturis l.continuus.§.cum quis.ff.de verb.ob. Hierony.Hig.

I ¶Non prohibetur. Vide eundem Dec.in c.de priore.§.eod. Siluest.Aldob.

a ¶Domicilij. Dec.consi.ccclij. Anchara.consi.cccclxxxvij. Anto.Butr.consi.xxj.in fi. Marianus Socin.c.j.de foro compete. Bartholomeus Socinus.consi.lxxix.nume. xv.lib.iiij. vide tamen Roma.consi.xxxix.in fin. Areti.consi.lxxvij.

b ¶Non potest. Fran.Cur.senior consi.lxix.

c ¶Mendicantes. Addo bene facere. Nam predicatores ex regula non sunt medicantes, sed ex constitutionibus suis a sede apostolica confirmatis. Ita Fed.in consi.ix.inci. fratres Predicatores.quem refert, & sequitur alia allegando Alex. Imol. consi.suo.lxxviij.redemptoris nostri eximie d.vicarie.in ij. vo. & vide etiam Raph.Cum.consi.clxix. & Bal.consi.suo lxxx.in.j. parte.Et vide etiam quid faciat mentionem de istis Ca. Flo. consi.cij.super facto testamenti.ante fi.

d ¶Vitiatur. Sed falsum puto, nisi per modum limitationis exprimatur. [redacted]

1 ¶Appellans potest sibi terminum restringere, licet habeat annum ad prosequendam appellationem.

2 Iudex potest appellanti prefigere terminum competentẽ ad prosequendam appellationem.3.

4 Appellatio censetur remota, si sit remota contradictio.

5 Terminus, qui statui potest appellanti, est duplex: est enim terminus ad prosequendum, & terminus ad se presentandum.7.

6 Appellatio dicitur deserta per lapsum termini hominis, sicut per lapsum termini iuris.

8 Terminus si statutus sit appellanti a iudice, ad prosequendũ appellationem, an sufficiat iter arripere, vel aliquo modo prosequi.9.10.

11 Terminus ad finiendam appellationem, an possit prefigi appellanti per iudicem a quo.

12 Terminus si prefigitur appellanti a iudice ad petendum apostolos, si non comparet in termino assignato, appellatio est deserta.

13 Iudex a quo sicut potest terminũ appellanti assignare, ita potest terminum a se assignatum prorogare.

14 Appellatio licet sit deserta per lapsũ termini prefixi ab homine, potest tamen appellãs prosequi appellationẽ in casu, vt hic.

1 Personas. ¶†Primo nota, ꝙ licet appellanti de iure detur annus ad prosequẽdũ appellationẽ: vt c. prox. §.e.in cle.sicut.e.tit.potest tamẽ appellãs terminũ sibi restringere: vt hic, & in c.oblate.§.e. cũ si. & hoc modo pars se per indirectũ ab appellatione excludere potest. Et cũ appellatione defensio sit c.suggestũ.§.e.infertur, secundũ Bal.hic, ꝙ poterit quis sibi terminum prefigere ad faciẽdũ defensiones, ita ꝙ post terminũ a defensione excludatur.& Mod.hic sequũtur. Sed aduertẽdum est, q2 in appellatione, prout tex.loquitur hic, hoc nõ est mirũ: q2 etiã immediate quis põt appellationi renũciare l.si.in fi.C.de tẽ. ap. q2 appellatio est defensio ciuilis, vt dictũ fuit §.in rub.in alijs vero defensionibus, quibus quis renũtiare nõ põt, ex illo tex. non bene infert ꝙ Bal.dicit. Dictũ tamẽ eius videt not.& verũ ꝓpter aliã rationẽ, quã ipse adducit: q2 ista nõ est nuda renũtiatio sed vestita per negligẽtiã eius, qui se nõ defendit: & tacita est renũciatio, que ex dispositiõe iuris insurgit, cũ qua negligẽtia
A partis cõcurrit: vnde magis nocet, & preiudicat, quã expresse A Sl.Bar.& doc.in l.j.per illũ tex.C.qui admit.& no.Bald.in l.iij. in not.C.de iur.& fac.ign.cũ si.vt dixi in d.l.j.facit tex.in l. aduersus.C.de vsuca.iũcta l.preses.C.de trãsac.& in c.de quarta. & in c.
2 veniẽs.de prescri.iũcto c.ij.de dona. ¶†Secũdo nota, ꝙ si appellãs nõ prefixit sibi terminũ, potest iudex cõpetẽtẽ illi cõstituere: & sic videt ꝙ talis potestas tribuatur iudici in subsidiũ, & parti prius cõpetat. Facit tex.in d.c.oblate. vbi dicit ꝙ nõ solũ parti, sed et iudici hoc cõceditur. Et secũdũ Abb. hic, istud est in facultate iudicis: & iudex ad hoc nõ necessitat, per tex.in c.ad hec.el iij.§.e.ibi, fas tibi sit. loquitur tñ ille tex. nõ de prefixione termini, sed respectu appellatiõis simpliciter, vt patet ibi: appellationẽ interpositã ꝓsequatur. ꝙ Ab.dicit, melius ꝓbat in d.c.oblate.vbi dicit ꝙ terminus restringi põt a iudice: ergo iu
3 dex nõ tenet l.nõ qcquid.ff.de iu. ¶Tertio† no.ꝙ potestas data parti, vel iudici, vt possint restringere, & moderari tẽpus statutũ a iure ad prosequẽdũ appellationẽ, intelligit de moderatiõe cõgrua & cõpetẽti, s3 locorũ distãtiã, & personarũ, & negotij qualitatẽ: vt dicit in c.prox.§.e.& in c.j.§.post hoc.e.titu.in vj. fa
4 cit tex.in l.si cui.ff.de seruil.ti.generali. ¶†Quarto not. ibi: sine
B contradictione. ꝙ remota contradictione B, remota videtur appellatio. Ita ꝓbatur hic, iuncto fine secũdũ Fnt.& Imo. Et hoc licet verũ sit in se, absolute tamẽ nõ infertur per istũ tex. q precise loquit, dũ dicit, sine cõtradictione aliqua. verbum enim

aliqua, verificatur in qualibet minima cõtradictione: iuxta gl.
in cle. j. de fo. compe. Et ꝙ dictum est de contradictione, idez est
si querela remota sit, vt tollatur appellatio, secundum Bald. in
l. j. §. j. ver. sed an remota. ff. de offi. prefec. pret. Secus tamen cõ
5 tra: vt not. Abb. in c. querelam. in glo. j. š. de procu. ¶ † Quinto
nota secundum Abb. hic, duplicẽ terminum, qui appellanti cõ
stitui potest: nam quandoque statuitur ad prosequendum, quã
doque ad presentandum: vt per eum hic. De termino tamẽ ad
prosequendũ necessario hic non colligitur, quia primo simplici
ter dicit de termino prefixo appellationi: & videtur ꝙ esset ter-
minus prefixus ad se presentandum, ex quo datur potestas iu-
dici, vt ipse terminum restringat: & ꝙ assignet conuenientẽ ter
minum ad se presentandum. Consonat enim ꝙ ita etiam fuis-
set statutum ab ipso appellante: cum in eodem casu videatur
loqui [illegible]ice. Nec obst. tex. in fi. dum dicit: nec ad diem appel-
tionis fuerit prosecutus: quia etiam non presentando se, dici-
tur non prosequi. c. cũ causa. š. ti. prox. & de his in gl. videbimus.
6 ¶ † Sexto, & vltimo no. ꝙ sicut deserta appellatio intelligitur
per lapsum termini iuris, vt in c. proxi. j. e. in cle. si appellationẽ
eo. ti. ita etiam per lapsum termini hominis: qua secũdũ Abb.
hic, terminus hominis succedit in locũ termini iuris: vt not. in
c. ex ratione. j. e. Sed ista ratio prima facie non videtur bene p-
cedere: quia terminus iuris ad prosequendum & diffiniendum
appellationem, constituitur. cle. sicut. e. tit. Terminus vero ab
homine, ad diffiniendum appellationem, constitui non põt. ca.
ex insinuatiõe. j. e. Et si ab homine prefigatur terminus ad iter
arripiendum, vel ad se presentandum, per lapsum huius termi
ni non videretur deserta appellatio: quia in hoc terminus iu-
ris nõ reperitur, cui terminus hominis adequetur. Et ideo nõ
videtur ꝙ ratione surrogationis desertio appellationis indu
catur. Sed tamen responderi potest, ꝙ licet terminus iuris sta
tuatur ad prosequendum, & finiendum appellationem d. cle. si-
cut. respectu tamen appellantis sola prosecutio consideratur:
cum non sit in potestate partis causam appellationis finire: et
respectu appellantis negligentia consideratur in termino iu-
ris: que negligentiã etiam in termino hominis considerari po
test. Et isto respectu surrogatio facta intelligitur, vt per lapsuz
termini hominis appellatio deserta videatur. Et hoc melius,
tamen probatur per istum tex. hic, ibi: ex tunc sententie tue &c.
Et tenet hoc In. & Abb. inferius post alios hic: & idem Fed. in
consi. xxviij. pũctus questionis. vbi allegat istũ tex. & tex. in c. li-
cet. de sen. exc. in vj. quẽ etiã Abb. adducit: vbi in hoc terminus
hominis, & terminus iuris equiparantur. Et pro ista conclusio
ne facit: quia terminus iuris restringi potest ab homine vt hic,
& c. oblate. j. e. ergo debet restringi cum illa qualitate, & virtute,
quã haberet terminus iuris nõ restrictus: quo elapso deserta
appellatio intelligitur. Et hoc idem probatur in l. preses. vbi
Bal. post Pe. hoc declarat. C. e. Et hoc pcedit nõ solũ in appel
latiõe a diffinitiua, sed etiã ab interlocutoria: vt pbatur hic: et
in c. sepe. j. e. Et idẽ est in appel. extraiudiciali: vt no. in cle. sicut
e. ti. & videbimus in c. bone. j. e. Similiter ampliatur ista conclu
sio, etiã si secũda appella. interposita fuisset: nã nõ prosequendo
primã cadit a cã, vt hic: & in c. cũ sit. j. e. & sic eo ipso fuit ius que-
situm appellato, ꝙ per secundã ab eo auferri põt. c. ab eo. de ele.
in vj. Ita Rot. cõcludit in deci. xxiij. appellatũ est. in antiquio
ribus. Sed tñ cõsiderandũ est: quia nõ videtur ius quesitũ ap-
pellato, ex quo secunda appellatio interposita fuit, ante, quam
prima appellatio deserta esset, per ea, que infra dicã de proro-
gatione termini prefixi a iudice. Dictũ tamen Rot. verũ in se
videtur, tenendo ꝙ secũda appellatio fieri non possit: vt Bar.
concludit in l. cũ procurator. §. si dominus. de ope. no. nun. cum
concor. vt Alex. ibi prosequitur: & tenet Car. in cle. ij. ver. veruz.
in fi. e. tit. & late tradit Ro. in consi. xij. in presenti cõsultatione,
ꝙ maxime procedit, si prime appellationi delatum sit a iudice,
ante, quã secunda interponatur: vt no. Bal. in l. eos. §. apposto-
los. ver. quero nunquid. C. e. Cuius dictũ pro nota. refert, & se-
quitur Ang. Aret. in l. j. §. libelli. in fi. ff. e. & Barth. Veronensis
cautela. cxciiij. vbi quis potest. Et de hoc videbimꝰ in c. dilecto.
j. eod. Et retenta dicta conclusione, ꝙ per lapsum termini ho-
minis deserta sit appellatio: hoc primo limitatur, nisi aliud col
ligatur ex modo, & forma termini prefixi: puta si dicatur, quod
post terminum appellatus prosequi appellationem possit: non
obstante negligentia appellantis: vt tradit Do. per illum te-
xtum in capitulo j. §. j. de elect. in vj. Et ad hoc facit quod not.
Bald. in l. ij. in principio, in ij. not. per illum textum. C. de temp.
app. de quo dicam in capitulo. ex ratione. j. eo. Secundo fallit
vt per Bald. in l. preses. versiculo, pone, iudex. C. eo. Cuius di-
ctum pro singulari tradit Ro. in notab. clxv. hoc nesciunt Le-
giste, de quo latius statim videbimus in quarto casu, qui consi-
deratur per Abb. hic. Tertio conclusio predicta non habet lo

cum in beneficialibus, in quibus nec etiam per lapsum termini
iuris deserta est appellatio, cum alia pena imponatur. capit. j.
§. j. & quod ibi Dom. de elect. in vj. per illum textum. hoc voluit
Lap. & sequitur Imo. in cle. j. circa fi. eod. titu. Sed aduerten-
dum est, quia idem esset in termino hominis, & in termino iu-
ris, in qualibet alia materia non beneficiali, quando terminus
sub illa forma constitueretur, per ea, que supra in prima limita
tione dicta sunt: vnde data paritate terminorum nulla vide-
tur specialitas in beneficialibus. Et dato quod etiam in benefi
cialibus terminus constitutus a lege per iudicem alterari pos
sit: de quo videbimus in capitu. proxi. j. eod. not. Lap. Petr. de
Ancha. Car. & Imo. in cle. j. in fi. eod. titu. habemus considera-
re duos casus. Primus est, quando a iudice terminus prefigi-
tur aliter, quam de iure communi constitutum sit: & videtur de
serta appellatio, per illum textum, cum simillib. Et hoc tenent
Lap. & Imol. in d. clemen. j. eod. titu. qui isto casu bene loquun-
tur. Secundus casus est, quando iudex constitueret terminum
secundum dispositionem iuris puta terminum mensis ad iter
arripiendum, prout dicitur in d. cap. j. de elect. in vj. & tali casu
non videtur deserta appellatio: vt tenet Petr. de Ancha. in d.
cle. j. circa fin. quia terminus iudicis recipit intellectum a iure
communi l. miles. §. decem. ff. de re iud. & sic videtur terminus
prefixus, secundum quod dicitur in d. cle. j. de elec. Aliter tamẽ
dicit Car. in d. cle. j. in fi. quod quanuis idem terminus assigne
tur a iudice, appellatio deserta videtur: quia mitius agitur cũ
lege, quam cum homine l. Celsus. ff. de arb. & sequitur Peru. in
ca. proximo. j. eod. circa finem. Sed in isto casu verior videtur
opi. Pet. de Ancha. quia cum iudex terminum iuris imitetur
prefixio termini facta intelligitur secundum dispositionem iu
ris. arg. cap. cum dilectus. de consue. & suppletur quod deest, se-
cundum quod dicitur in d. cle. j. de elect. arg. l. iiij. §. si quis con-
demnatus. ff. de re iud. Et quia terminus iuris reputatur: sicut
de statuto habetur per glos. in c. j. de const. in vj. Et quia expri-
mitur ꝙ tacite inest: quo casu expressio nihil operatur l. iij. de
legat. j. Et videtur iudex potius admonere, quam de se aliquid
statuere l. muto. §. sub conditione. ff. de tute. Non obst. text. in d.
l. Celsus. quia loquitur in arbitro. Secus est in iudice, in quo
terminus legalis esse reputatur: vt not. Bartol. in l. si ar roga-
tor. in fi. ff. de adopt. & in d. l. iij. de lega. j. cum concor. vt in simili
questione prosequitur ibi Alexand. preterea in d. l. Celsus. tem
pus legale non exprimitur, prout fit in nostra questione. Et ita
ad illum textum respondet Cyn. in d. l. si arrogator. Ange. in l.
si insulam. de verbo. oblig. Et in simili questione tradunt Bal.
& alij, quos refert, & sequitur Alexand. in d. l. iij. de lega. j. ¶ Ex-
peditis notab. opponitur de superfluitate: quia tex. in secundo
dicto videtur repetere, quod fuit dictum in primo. Abb. respõ-
det quod in tribus differt primum dictum a secundo. In pri-
mo enim loquitur de termino ad se presentanduz. In secundo
de termino ad prosequendum. Sed ista differentia tollitur ex
his, que dixi supra in v. no. Secundo differt: quia primo de ter-
mino incompetenti loquitur per iudicem restricto: secundo de
termino competenti. Et ista bene procedit. Incidenter tamen
hoc colligitur: quia intentio decretalis principaliter non ten-
dit ad hoc. Tertio differt: quia in primo loquitur de appella-
tione ante sententiam: in secundo post sententiam. Et ista vide
tur principalis differentia, que hic consideratur. Sed tamen
etiam dici potest quod vtroque casu loquitur post sententiam:
quia illa verba, iudicio tuo, sepe pro sententia ponuntur l. epi-
scopale. & authen. si quis. C. de episcop. aud. in capitulo, in cau-
sis. de re iudic. Et hoc consonat, quia ex quo diuersificat casum
respectu termini competentis, et incompetentis, in alijs vide-
tur procedere retento eodem themate. Non tamen recedendũ
est a predicta differẽtia, pro qua facit, quia in ista materia, quã-
do loquitur textus ante sententiam, isto modo loquendi vtitur
videlicet, iudicio. &c. vt probatur in capitulo, cum sit. versiculo,
si autem ante sententiam. j. eod. ¶ In glo. j. Abb. concludit ꝙ
appellatus terminuz appellanti prefigere non possit. quod vo
luit Spe. eod. titu. §. qualiter. versi. hoc autem. Oldr. consi. lx. est
tempus. & Rot. xxx. deci. appellatus. in nouis. & sequitur Imol.
7 in cap. oblate. j. eo. Do. in cap. j. §. post. eo. titu. in vj. ¶ † In glos.
ij. Abbas prosequitur materiam decretalis, & in effectu conside
rat quinque casus, quibus varijs modis a iudice prefigitur.
Primus est in termino constituto ad iter arripiendum: quo
casu satisfactum termino videtur, si appellans intra terminuz
iter arripuit: vt Abb. hic concludit, per text. in cap. j. in princi.
de elect. in vj. & Do. ibi hoc tenet in versi. sed si pars. in prin. per
illum textum dicens ꝙ terminus datus ad iter arripiendum,
non arctat ad se presentandum, per illum tex. ibi: datur alia di
latio ad se presentandum. & sequitur Imo. in c. ex insinuatione.
j. e. Peru. & Mod. hic. Sed tamen ille tex. nõ multũ facit, imo
potius

potius contrariũ probare videtur, dũ presupponit partes debere se presentare intra terminum datum ad iterarripiendũ: ⁊ illa pars, que nõ venit, expectatur per viginti dies: ergo datur intelligi ꝙ terminus datus ad iter arripiendũ, intelligatur etiã ad se presentandum: vel saltẽ illud clarũ est, ꝙ ille terminus viginti dierũ nõ datur ad se presentandũ, prout doc. dicũt, sed ad aliũ effectũ, vt puniatur contumacia, ⁊ postea procedatur contra absentẽ. Et in hoc nõ bene ponderatur per doc. hic. Cõclusio tamen vera videtur, attenta forma verborum: ⁊ probatur in c. cupientes. in princ. de elec. in vj. vbi post terminũ datũ ad iter arripiendũ, datur alius terminus ad se presentandũ, nisi respõdeatur vt supra dixi ad tex. in d. c. j. de elec. in vj. nã predicta iura
8 eodem modo loquuntur. † Secundus casus in termino prefixo ad prosequendum appellationẽ in quo Abb. concludit ꝙ sufficit iter arripere, vel aliquo alio modo prosequi. c. cum causa. s. ti. prox. ⁊ ita se habet cõis opi. quam Spe. tenet. e. ti. §. nũc breuiter. ver. item quid si pars. ⁊ sequitur Rot. e. tit. in deci. xiij. item si iudex. in nouis. ⁊ idem Rota in antiquis. e. tit. in dec. xl. nota si iudex in partibus. ⁊ xlviij. nota si certus terminus. ⁊ in decis. 50. nũquid intra terminũ. in antiq. ⁊ idẽ reperitur in xvj. deci. ⁊ xx. in antiquioribus. quas Ber. de Bisig. colligit. In quibus omnibus precipue adducitur tex. in d. c. cũ causa. de re iud. vbi etiam Abb. sequitur ⁊ But. in c. ex insinuatione. j. eo. Ioan. And. tamen in addi. Spe. in d. §. nũc breuiter. tenet ꝙ termino constituto ad prosequendum appellationem, non sufficiat iter arripere: quia plus importat: ideo requiritur ꝙ vlterius aliqd faciat, videlicet se presentet, ⁊ libellum producat. Et istã opi. veriorem dicit Imo. in d. c. ex insinuatione. licet prima cõmunis sit, ⁊ in practica preualet. Peru. tamen dicit hic, ꝙ etiaꝫ verior est communis opi. per text. in d. c. cum causa. Sed potest respõderi vt Oldr. dicit in d. consi. lx. s. allega. ꝙ in d. c. cum causa. nõ dicitur, ꝙ sufficiat iter arripere, licet enim arripiendo iter, prosequi dicatur, nõ tamen in sola arreptione itineris prosecutio appellationis verificatur. Et vlterius considerandũ est quod tex. in d. c. cum causa. loquitur negatiue dum inquit, quoniã intra terminum ad eam prosequendum, prefixum iter non arripueras. Unde fateor ꝙ ille, qui non arripit iter, non dicitur prosequi, prout tex. ibi dicit. Et ista negatiua vera est. Sed per hoc non sequitur, ꝙ iter arripiendo dicatur prosequi: nam prosecutio videtur habere causam successiuam, ⁊ plures actus respicere. c. ex insinuatione. j. e. Unde licet ille, qui arripit iter, dicatur prosequi, non sufficit vnum actum prosecutionis facere, sed successiue requiritur ꝙ non desistat: nam statim ꝙ desistit, dicitur non prosequi. l. eos. §. j. C. eo. c. si duo. de procu. in vj. ⁊ est tex. in §. omnem. ver. si vero propositis. in auth. de liti. Et Ang. ibi expsse dicit ꝙ non dicitur prosecutus causam, qui solum venit ad iudicem. Unde infert, ⁊ dicit not. esse pro questione statuti dicẽtis ꝙ appellans intra vigintidies causam appellationis prosequi teneatur. Nã non dicitur prosequi solum veniendo ad iudicium, sed opus est ꝙ faciat citationem, ⁊ ad vlteriora procedat vt probatur in d. §. omnẽ. ver. si vero. vbi dicitur, nisi fuerit causam prosecutus intra annum, iudex eo absente poterit in causa procedere. in ver. si vero intra. postmodum dicitur ꝙ non sufficit ꝙ veniat ad iudicium, ⁊ desistat. Et sic non dicitur prosequi quando quis comparet, ⁊ ad vlteriora non procedit. Et not. etiã Ang. in auth. de iud. §. audient. Ergo in proposito si arripuit iter, ⁊ desistat, non videtur prosecutus appellationem. Et hoc etiam expresse probatur in cle. sicut, eo. tit. vbi datur annus de iure ad prosequendũ appellationem. Et clarum est ꝙ non sufficeret iter arripere intra illum terminum: ergo idem videtur in termino hominis, qui in locum termini iuris surrogatur, vt
C supra dictum est. Ex quibus omnibus verior videtur opi. C Io. And. in puncto iuris. Communis opi. posset procedere, quando appellans intra terminum faceret plures actus prosecutionis, ⁊ non desisteret. Secus si postea desistit, per supra dicta. Et hoc colligi videtur in xvj. causa, in dubijs Rote, in dubio xxxvij. Uel communis opi. haberet locum, quando ex modo, ⁊ qualitate termini prefixi colligeretur, quod terminus prosequendi verisimiliter solam arreptionem itineris respiceret: puta si esset terminus adeo breuis quod propter loci distantiam nõ posset quis se presentare. Ad hoc facit quod docto. hic communiter ecõtra dicunt, ꝙ si in curia Romana sit terminus prefixus ad prosequendum, non sufficit tunc iter arripere: quia verisimile est quod iudex non cogitauerit de sola arreptione itineris, ex quo iudex appellationis in loco reperitur: vt tradit Ab. hic But. ⁊ Imo. in d. c. ex insinuatione. Rot. decis. xxv. in nouis. et
9 xxxviij. in antiquis. † Tertius casus est, quando terminus statuitur ad se presentandum iudici appellationis: ⁊ tunc non sufficit iter arripere, sed debet se presentare, ⁊ corporaliter exhibere, iuxta glos. in cle. dudum. in versic. presentandi. de sepul. de quo videbimus in capit. cum parati. j. eod. Et si non potest, protestetur in valuis palatij: vt per Abb. hic. ⁊ idem Rota decisio. xlviij. in antiq. ⁊ xx. in antiquioribus. ⁊ tradit Imo. in d. capitulo, ex insinuatione. Et sufficit presentare se coram auditore contradictarum: vt tenet Feder. in consi. cviij. punctus questionis habet enim ordinariam iurisdictionem: vt per glos. in clemen. auditor. de rescript. no. Spec. ⁊ Hostien. in titu. de offic. ordi. in princip. Et hoc intelligitur in his, in quibus talis auditor cognoscit sine speciali commissione: de quibus per Rotã in decisio. xlij. item si a iudice. in nouis. Secus est in casibus, in quibus sine speciali commissione cognoscere non potest, quia tunc non sufficit comparere coram dicto auditore: vt Rot. tradit decis. xvij. nunquid autem. in antiquiorib. ⁊ in xx. deci. si certus. in fin. in eisdem antiquioribus. ⁊ 50. deci. nunquid. in antiquis. ⁊ not. Anto. de Butr. ⁊ Imo. in d. capitulo, ex insinuatione. j. eodem. Peru. ⁊ Moder. hic. Et in tali termino ad se presentandum sufficit etiam comparere per procuratorem, iuxta regulam, que ponitur in l. fina. C. de procu. vt probatur in capitu. penulti. de iur. calum. in capitulo, quanuis. §. si autem. de offic. ord. in vj. et in capitulo. j. in princ. de elect. in vj. quod declaratur per glos. ibi. in versi. per se. que allegat text. in capitulo, cupientes. §. j. eo. titu. ⁊ lib. Et casu quo iudex velit, et dicat expresse appellanteꝫ debere personaliter comparere, requiritur quod causa exprimatur: vt Bald. not. dicit in l. j. §. vsus. ff. de procur. Et dum in isto quarto casu Abb. subijcit, quod si appellatus instaret pro confirmatione sententie, tunc per indirectum appellans prosequi compellitur, secundum dictum Spe. in d. §. nunc breuiter. hoc reprobat Peru. hic, in versiculo, sed queritur. quia libelli contrarij non admittuntur. s. eodem, vt per Innoc. in capitulo, cum contigat. de offic. deleg. not. Angel. in l. in tribus. ff. de iud. ⁊ ideo non videtur quod appellatus admittatur producẽdo libellum contrarium libello appellantis. Sed responderi potest quod ratio ista haberet locum, si appellans causam prosequeretur, prout loquitur Innocen. in d. capitulo, cum contingat. sed eo negligente, in odiuꝫ eius contrarius libellus admititur: vt patet in capitulo, oblate. ⁊ in cap. sepe. j. eodem. Et hoc saltem videtur procedere, si appellatus vellet sententiam reformari. Nam quando reus aliquid consequi intendit, quod sub simplici defensione non potuisset, petitio contraria admittitur et non procedit dictum Innocen. vt not. Bald. tradit in l. edicta. C. de eden. versiculo, vndecimo queritur. ⁊ in capitu. in pre-
10 sentia. in v. not. s. de probat. † Quartus casus est, quando terminus fuit constitutus ad se presentandum iudici appellationis, ⁊ ad faciendum fidem iudici a quo, de presentatione. Nam si in veritate appellans se presentauit, licet de presentatione fides facta non fuerit iudici a quo, non per hoc deserta dicitur appellatio. Feder. in consi. xxviij. punctus questionis. ⁊ Rot. in decis. xiij. in nouis. ⁊ xl. in antiquis. Bald. in l. preses. C. eo. ⁊ Ro. in singul. cxlv. hoc nesciunt legiste. Butr. ⁊ Imol. in dicto capitulo, ex insinuatione. Petr. de Ancharã. in clemen. j. ⁊ Car. ibi. q. xxiij. eod. titu. Abb. ⁊ Moder. hic. Operatur tamen dicta prefixio termini, vt iudex a quo, cui fides facta non fuit, ad executionem procedere possit, secundum docto. in locis omnibus supra allega. Quod videtur intelligendum interueniente citatione, ex eo quod not. Barto. in l. j. ff. nil inno. debet ap. pen. per l. si contra maiorem. C. eod. titu. ⁊ tradit Abbas in capitulo, ex ratione. in vltima questione cum concor. vt ibi dicam. j. eodem. Item hoc intelligitur, quando pars huic termino sic prefixo non contradixit: vt Abbas hic dicit post Feder. in consi. supra alleg. facit quod not. Barto. in l. j. C. de relat. cum similibus, vt dixi in capitulo, quoniam contra. s. de probat. ⁊ quod not. Bal. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si certum peta. cum concord. vt ibi per alexand. ⁊ Moder. ⁊ dixi in capitulo ij. s. de probat. ⁊ quod not. Innocen. in capitulo, in causis. de testi. gloss. in clemen. ij. de test. in versicu. producere. cum similib. vt prosequuntur Moder. in capitulo, pastoralis. circa finem, de exce. ⁊ quod not. Barto. in l. post mortem. §. finali. ff. de adopt. in fi. ⁊ in l. filiusfami. §. veterani. ff. de procur. Ex quibus patet, quod multa valent parte non contradicente, que alias non valerent. Et ideo cautela est, quod quando iudex aliquid facit parte presente, quod pars, cui displicet, semper cõtradicat: vt nota. instruit Bartol. in dicta l. j. C. de rela. versiculo, vltimo noto. ⁊ prosequi
11 tur Barth. Ueronensis. in cautela lxxxvj. est dubium. † Quinto, ⁊ vltimo, secundum Abbat. hic, terminus constituitur ad finiendum appellationem: de quo videbimus in c. ex insinuatione. j. e. ad ꝙ Abb. hic se remittit. Et communiter tenetur quod tali modo terminus prefigi non possit: quia esset imponere legem superiori: vt dicitur in d. cap. ex insinuatione. Finis enim appellationis consistit in sententia, que est in potestate iudicis appellationis; vt Rota tradit in decis. xxv. nota ꝙ vbi aliquis.

eod.tit.in antiquis.⁊ in j.deci.postquam fuit conclusum in eadu
sa.in antiquioribus.eo.tit.Videtur tamen ꝙ etiam talis termi
nus ad finiendum,per iudicem a quo prefigi possit,vt intelliga
tur ad finiendum,quantum in parte sit,vt petat ferri sententiã
⁊ vt diligentia vtatur.Nam ita est in termino iuris, qui datur
ad prosequendum,⁊ finiendum.cle.sicut.eod. titu. Intelligitur
enim ad finiendum, id est ad faciendum quantum est in appel-
lante,vt instet,⁊ procuret causam finiri:⁊ si per partem non ste
tit,non erit deserta appellatio:vt videbimus in c. ex ratione.j.
eod. Et hoc modo intelligendo superior arctari non videtur.
Istam difficultatem mouet,⁊ pro insolubili reliquit Feli.olim
honorandus collega meus,in cap.proximo.Sed potest respon
deri, declarando ꝙ proprie terminus ad finiendũ respicit sen
tentiam,que liti finem imponit l.j.ff.de re iudic. ⁊ tradit Rota
in locis supra allegatis.Et quo ad istum effectum, ⁊ sub ista cõ
sideratione loquuntur doct.de termino ad finiendum , ⁊ dicũt
quod per iudicem a quo prefigi non potest:⁊ bene:quia hoc es-
set imponere legem superiori:vt dicitur in dicto cap.ex insinua
tione.Sed licet nõ valeat prefixio talis termini respectu finis:
vt verba sonant,valet tamen eo modo quo potest, ⁊ interpreta
tio fit vt videatur cõstitutus terminus ad appellationem pro-
sequendam.Ita est text.in d.c.ex insinuatione.vbi Innoc. ⁊ do
cto. communiter hoc dicunt. Unde isto respectu idem videtur
esse in termino hominis,quod in termino iuris.Et docto. hoc
non negant,vt intelligatur ad finiendum,quatenus est in par
te. Et hoc modo difficultas tollitur:⁊ conclusio doctorum be-
12 ne procedit.†Sextus casus vltra Abbatem consideratur in ter
mino,qui prefigitur a iudice ad petendum apostolos,prout ha
betur in cap.ab eo.eod.titu.in vj.Nam si in termino appellans
non comparuit,appellatio deserta intelligitur,adeo quod con
trarium probari non potest, nisi appellans impeditus fuisset:
vt declarat Card.in clemen.ij.eod.tit.in ver.in vltima questio-
D ne. Est tamen differentia [D] in modo constituendi terminum:
quia aut dicit iudex quod compareat intra terminũ:⁊ sufficit
appellanti in quacunque parte termini comparere. Aut dici-
tur quod in tali termino compareat :⁊ tunc debet in fine termi
ni comparere:⁊ si non compareret,licet prius venisset , deserta
esset appellatio.glossa nota.in d.clemen.ij.in versi.interdictũ.
quam sequuntur ibi Petr.de Ancha.Card.⁊ Imo.Et ex hoc
cantela sumitur in perniciem appellantis,quod iudex dicat,in
a vltima die termini tali hora[a] compareas.Nam si ante, vel po-
stea comparet,⁊ non in hora termini,deserta appellatio intelli
gitur,vt instruit Mathesil.in not.xxj.nota practicam.in prin.
Quod bene procedit in terminis,in quibus loquitur glo. in d.
clemen.ij.videlicet quando non erat dies termini apposita sim
pliciter in fauorem illius,qui debuit cõparere. Secus si in eius
fauorem dies apponatur : quia tunc licet precise dicatur quod
compareat in tali die,vel termino, tamen etiam prius compa-
rere potest:quia quod certa die promissum fuit,statim solui po
test l.stipulatio ista.§.inter certam.ff.de verbo. obligat. vbi ita
declarat Alexand.⁊ idem Alexand.in l.qui ante Calendas. eo
dem titu.de verbo.obligat. Reperitur etiam alia cautela, per
quam iudex potest excludere illum,contra quem lata est senten
tia,a facultate appellandi,videlicet qđ iudex ipse moneat par-
tem ad audiendum sententiam.Nam talis monitio, sine iussus
iudicis habet vim peremptorij , ⁊ monitum in vera contuma-
cia constituit,ita quod non poterit appellare , nisi comparue-
rit.Ita not.glo.dicit in l.ij.secundum vnam lecturam. C. quo-
modo ⁊ quando iudex. quod Angel. dicit ibi esse menti tenen-
dum.Et propter hoc admonet illum,qui credit habere contra
se sententiam,vt sit cautus: quia si non comparet , non poterit
appellare:quia verus contumax non appellat l. ex consensu.§.
fina.ff.eod.l.⁊ post edictum.§.sciendum.⁊ quod ibi not. Bald.⁊
Paul.de Castr.ff.de iudic.Dictum tamen Angel.in dicta l.ij.
per glo.ibi non videtur sine dubio procedere in terminis,pro-
ut ipse loquitur,videlicet,quando fuit quis citatus ad audien
dum sententiam.Nam illa contumacia que committitur in nõ
comparendo,quando sententia profertur,appellationem non
tollit:vt voluit Cuma.in d.l ex consensu.§.fina.ff.eo.titu.⁊ idẽ
Fulg.tenet in l.properandum.in §.⁊ si quidem.C.de iudi.⁊ Ale
xan.illum refert in d.l.properandum.§.sin autẽ reus ei. in viij.
conclusione.dicit tamen se contrariũ tenuisse in l.sepe.ff. de re
iudi.⁊ ita tenet ibi:quia imo cõtumacia, que committitur quã
do sententia diffinitiua pronuntiatur,est illa, que impedit ap-
pellationem,secundum Bal.in l.si ideo. in reportatis antiquis
ff.de euic.⁊ idem Bald.in l.eos.§.j.in princip.C.eod.titu.cum si
milib.vt prosequitur ibi Alexand.ex cuius dictis dictum An-
13 gel.in d.l.ij.saluari potest.†Ulterius in terminis supra dictis,
qui vario modo per iudicem prefigi possunt,notandum est qđ
sicut iudex potest appellanti terminum constituere, ita pote-
E rit terminum ab eo prefixum prorogare [E]. Hoc videtur velle
glo.in clemen.ij.in verbo,videtur.eod.titu.vbi loquitur in ter-
mino assignato ad petendum apostolos.⁊ per illam glos. idem
dicit Do.in dilatione data ad prosequendũ appellationem, in
c.cum appellationibus.in fi.eo.titu.in vj.Et ibi refert ita deter
minatum fuisse in Rota , ⁊ sic reperitur in decisione xxxv. not.
vtrum in antiquis.⁊ in xiiij.decisione.vtrum iudex in antiquio
ribus.eod.titu.Facit quod not.Card.in clemen. j. questione ix.
de vita ⁊ honest.cle.Et ista conclusio procedit , quando proro-
gatio fit ante finem termini:prout natura prorogationis requi
rit l.sed si manente.ff.de prec.sed elapso termino non posset iu-
dex hoc facere in preiudicium appellati,cui esset ius quesitum:
vt est glos.not.in ca.sepe.in verbo,peremptorij.quam ibi Abb.
poderauit ad hoc.j.eod.Sed durante primo termino non po-
test dici esse ius quesitum,vt etiam tenet Petr.hic.Ad quod be
ne facit ꝙ not. Angel. in l. fina. ff.de fer. vbi inquit quod licet
noua dilatio dari non possit, tamen dilatio data potest proro-
gari.Et sequitur Pau.de Castr. ibi , allegando Specul.idem
voluisse text.in tit.de dila.§.nunc videamus.versicu.⁊ sunt hec.
in argumen.⁊ idem Pau.de Castr.in l.j.C.de dil.vbi rationem
diuersitatis adducit:quia finita dilatione est ius quesitum alte
ri parti,sed in prorogatione , que fit durante prima dilatione,
14 non dicitur esse ius quesitum.† Ultimo Abb. circa istam glos.
concludit quod licet per lapsũ hominis deserta sit appellatio,
potest tamen ille qui appellauit,appellationem prosequi eo ca
su,quo appellatus instaret pro confirmatione sententie vigore
literarum quas ipse impetrauit.Et ita tenet Rot. in decis. xlv.
F si appellatus.eod.titu.in antiq.quia rescriptum commune [F] est
vtrique parti:vt not.Innocen.in capitu.ex conquestione.de re
sti.spo.Et ista conclusio procedit, quando ipse appellatus vti-
tur rescripto,⁊ in hoc satis erit quod rescriptum presentetur,se
cundum Butr.in capitulo,ex parte decani.de rescrip. versicu.
item not.secundum hunc intellectum Abb.tamen in d. capitu.
ex conquestione.videtur velle quod sola presentatio rescripti
G non sufficiat,sed citatio [G] partis requiratur. Et idem tenet ⁊ p
bat Ro.in consil.cccxliij.ex themate.⁊ Areti. consi. xxxiij. con-
sultatio premissa. Sicut ergo ex impetratione sola vti quis
non cogitur,vt not.Do.in capitulo hi,qui.in vj.not. de immu.
eccle.in vj.item not. ex presentatione rescripti, per supra dicta.
¶ In glossa fina.circa ea,que Abb.post alios hic scribit,notã-
dum est quod dum text.precise loquitur,⁊ dicit,extunc,ista ver
I ba denotant extremitatem temporis:vt per glo.[I] in clemen.j.in
ver.ex tunc.de iure patro.⁊ in clemen.j.versicu.ex nunc.de con-
cess.prebend.⁊ est text.in l.iiij.§.fina.ff.de condi.⁊ demonst. cum
H concord.vt tradunt ibi Moder. Ex quo [H] infertur secundum
Abbat. post Joan.Andre.⁊ alios hic,quod finis termini prefi
xi ad prosequendum appellationem, expectari debet ante quã
iudex a quo procedere possit:⁊ non sufficit certum esse quod in
termino,qui superest , appellatio expediri non possit.Et idem
Card.tenet in clemen.sicut.in iij.questione,eod. titu. facit text.
in c.commissa.⁊ ibi Do.in prin.de electio.in vj. Et per hoc limi
tatur doctrina Barto.in l.cum stipulatus sim.ff.de verbo.obli
gat.vbi concludit quod quando pena apposita est ab homine,
si intra certum tempus aliquid factum non fuerit,statim quod
constat illud fieri non posse in tempore,quod superest,pena cõ-
mittitur,non expectato fine temporis. Nam ista conclusio non
habet locum,quando ista verba in contractu apponuntur , et
dicatur quod tunc pena committatur:quia tunc tali casu finis
termini precise attenditur.Et ad hoc est bonus text. in l. vxori
vsumfructum ville.ff.de vsufruct.leg.⁊ ibi Bartol. ⁊ facit text.
in d.l.iiij.§.finali. ff. de condi. ⁊ demonstr.Uel secundo dictum
Barto.non procedit, quando terminus hominis in locum ter
J mini iuris surrogatur [J], vt hic:quia surrogatum assumit natu-
ram eius,in cuius locum surrogatur l.si eum. §. iniuriarum.ff.
si quis cau.cum similib.Postremo per istum textum in vers. ex
tunc.infertur , ⁊ videtur probari , quod elapso termino statim
sit deserta appellatio, ⁊ quod iudex a quo immediate possit p-
cedere absque eo quod feratur sententia super desertione ap-
pellationis.Et ita videtur textus hic,pro dicto Ange.in l.si cõ
tra. C.eod. vbi voluit , quod deserta appellatione iudex a quo
statim sententiam exequi possit , nec opus est quod iudex ad
quem pronuntiet appellationem desertam : de quo late scribit
Peru.in c.ex ratione.j.eod.

¶ Additiones.

A ¶ Quam expressa.Adde quod due rationes assignantur qua
re tacita renunciatio magis preiudicet quam expressa , quarũ
vnam ponit Joannes Andre.in rubrica.de prescript.in addi.
Specul.vbi inquit,quod sicut pactum perficitur consensu mo
mentaneo , ita renunciatio expressa: sed tacita renunciatio
que ex lapsu temporis procedit, habet consensum successiuum,
qui

qui quidem est potentior, probatur in l. si mulier. la ij. C. ad velle. alteram rationem posuit Bal. in l. j. in ij. oppo. C. qui admit. vbi dixit rationem differentie inter expressam & tacitam renunciationem esse, quia tempus habet exclusionem legalem cuius virtus potentior est quam virtus hominis. vide multa que in hoc posuit Fely. in c. cum ordinem. de rescri.

B ¶ Contradictione. Adde quod quando diceretur simpliciter sine contradictione appellatio non esset exclusa, per not. per glo. in c. pro illorum, de preben. quia intelligitur de contradictione facti non iuris. vt in d. glo. & appellatio est de iure permissa. ca. de appellationibus. j. eo. sed hic ideo videtur exclusa appellatio, quia dicitur sine aliqua contradictione &c. facit quod not. Fely. in c. causam, que. de rescri. ver. similiter dicit Oldradus.

C ¶ Verior videtur opinio. Adde quod adducta per Decium hic non videntur stringere contra communem opin. nam ex quo appellans prosequitur postea alios appellationis actus, ex hoc deprehenditur quod iter arripuit animo prosequendi appellationem. arg. tex. in l. sed iulianus. §. proinde. ff. ad macedo. Item ex dictis Decij hic, sequeretur quod si j. terminum appellans impetrasset rescriptum, vel aliquid aliud fecisset circa appellationem: vt puta libellum produxisset, & postea nil aliud fecisset, quod isto casu non esset satisfactum termino: cuius contrarium tenent hic omnes. Preterea non ob. text. in cle. sicut. de appel. quem Decius adducit pro se: quia terminus de quo in illo text. erat datus insimul ad prosequendum & finiendum appellationem: & ideo sola arreptio itineris non sufficeret j. illum terminum: comprobari potest etiam communis opi. ratione ista, videlicet, nam qui iter arripit, ad prosequendum appellationem se preparat, ergo illam prosequi dicitur: quia facere dicitur qui se ad aliquid faciendum preparat l. j. §. cepisse. ff. de polli. facit etiam quia accingendus de proximo habetur pro accincto l. pe. ff. de mili. testamen.

D ¶ Est tamen differentia. Adde tamen quod non videtur, quod sit aliqua differentia fienda inter casum & casum, vez si dicatur, compareas infra terminum, vel in tali termino: cum vtroque casu j. terminum comparere possit, & libellos petere: nam qui comparet ante tempus, dicitur mandatum adimplere in ampliori forma, & per consequens mandatum formaliter adimpletum dicit l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. de aquir. here. l. cum in testo. ff. de verbo. sig. & ita est in conditione que licet in forma specifica adimpleri debeat si pleniori modo adimpleatur, vere adimpleta dicitur. tex. est in l. iij. ff. de statu libe. comprobatur & ista opinio arg. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verbo. obl. vbi debitor ad certam diem, ante tempus soluere potest.

E ¶ Prorogare. Adde quod ista communis opinio non videtur vera de iure: nam cum iudex terminum statuit appellanti ad prosequendum appellationem, statim acquiritur ius appellato, saltem spe, quod elapso illo termino sententia per se firma maneat si appellans appellationem non fuerit prosequutus: hoc probatur arg. text. in c. quamuis. de rescri. in vj. & vide Bal. in l. si constante. C. de don. ante nupt. & Are. multa adducentem in consi. vij. Bar. tamen in l. cum stipulatus sim. ff. de ver. ob. tenet quod arbiter si dedit terminum parti ad aliquid faciendum, quo elapso non faciens incideret in aliquam penam iuris, tunc arbiter potest dictum terminum prorogare. cogita super istis.

F ¶ Commune. Vide omnino d. Alex. circa hoc in consi. xxxiiij. incipien. viso themate suprascripto. in j. vol.

G ¶ Citatio. Vide Philip. de peru. in cap. vt debitus. in glo. in verbo, assignate. j. eo. tit.

H ¶ Ex quo. Adde quod in casu nostro non est expectandus finis termini, propter dictionem ex tunc. nam idem esset si illa dictio non esset apposita: nam quotiens per lapsum termini incurritur pena iuris, semper finis expectatur. ita Bart. in d. l. cum stipulatus sim. ff. de ver. ob.

3 ¶ Surrogatur. Adde quod ista limitatio, licet Deci. non dicat, fuit Andree Barbatie, vt est videre i eius apostilla ad Bar. in d. l. cum stipulatus. de verbo. obligat. in vltimis verbis vltime apostille. Hiero. Sig.

1 ¶ Et sic videtur. Hoc verum quando admisit appellationem, alias secus, vt per Deci. in c. seq. in iiij. not.

2 ¶ Termini hominis. Et an per lapsum termini dati ad prosequendu appellationem censeatur deserta appellatio, vide Decium in c. directe. in j. not. de appel.

3 ¶ Per glo. Sequitur idem Dec. in l. iij. in fi. C. de instit. & substit. in c. pastoralis. in iij. nota. de except. Siluest. Aldob.

8 ¶ Tali hora. [redacted]

[redacted] Adde Guid. Pap. deci. Delph. xxv. [redacted]

1 ¶ Archiepiscopus appellatur frater a Papa.
2 Appellari potest ante sententiam de iure canonico.
3 Appellans vt habeat biennium ad prosequendam appellationem, duo requiruntur.
4 ¶ Iudex potest terminum a iure statutum restringere.
5 Nisi, dictio habet naturam vt excipiat.
6 Iudex a quo potest terminum iuris moderari appellanti. quando appellationem recipit: secus quando eam non admittit.
7 Iudex quando prefigit terminum appellanti, debet habere rationem locorum distantie, & personarum. 8.
9 Appellatio extraiudicialis non dicitur proprie appellatio.
10 Appellatio extra iudicium est permissa de iure canonico.
11 Appellatio habet locum etiam in criminalibus.
12 Appellatio est prohibita in notoriis.
13 Iudex potest omnem terminum iuris alterare, iusta causa subsistente.
14 Princeps potest alterare omnem dilationem, etiam sine causa 15. 16. 17.
18 Terminus quando prefinitur instantie, tunc iudex talem terminum alterare non potest, nec alias. 19. 20. 21. 22. 23. 24.
25 Terminus prefixus a iure si alteratur per iudicem, debet causam exprimere.
26 Appellatio iudicialis si sit deserta, appellans non audietur amplius: secus est in appellatione extraiudiciali.
27 Appellatio extraiudicialis si sit deserta, an appellans audiatur per viam querele.
28 Appellatio extraiudicialis, an debet continere causam.
29 Appellatio extraiudicialis, que a parte interponitur, non habet vim citationis: quapropter appellans venire non tenetur.
30 Cause cognitio an requiratur in notoriis. 32. 33.
31 Qualitas adiecta verbo, regulatur secundum tempus verbi.
34 Citatio in sententia excommunicationis requiritur indistincte.

1 Um sit Romana. † Primo nota ibi: fraternitati tue. quod archiepiscopus frater appellatur: & ista est consuetudo Romane curie, vt dicitur in c. quam graui. j. de fal. de quo dixi in ca. cum venerabilis. de except.

2 ¶ † Secundo no. ibi, ante sententiam vel post, quod appellari potest
1 non solum post, sed etiam ante sententiam[1]: & hoc de iure canonico: secus est de iure ciuili. c. super eo. el ij. j. eo. Et ex hoc ratio colligitur, quare de iure canonico instantia triennio non perimitur: de quo
3 videbimus in d. c. super eo. ¶ † Tertio nota, quod ad hoc vt conce
a datur bienium[a], duo requiruntur. Primo quod causa fuerit necessaria. Secundo quod sit euidens: & in effectu probari debet quod per ipsum appellante non steterit: vt dicitur in l. fi. §. illud. C. de tem. app. & in §. j. in auth. de his, qui ingre. ad app. facit tex. in l. diui fratres. ff. de libe. cau. Causa enim debet esse necessaria, ita quod euitari non possit d. §. j. de his qui ingr. ad app. facit tex. in l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satis. cog. & quod ibi gl. & in l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis. cau. Si enim impedimentum potest remoueri, appellans
2 non excusatur[2]: quia causa non est necessaria: vt est tex. not. in c. fi. j. de elec. & in l. quibus diebus. in prin. ff. de condit. & demon. Et ibi Bal. dicit quod quando impeditus non facit quod impedimentum remoueatur, cum possit, volens dicitur illud pati. Et infert ad prosecutione appellationis, de qua hic no. etiam Bal. per illum tex. in l. sed & si per pretore. §. j. ff. ex qui. cau. maio. quod non dicitur impeditus ille, qui potest remouere impedimentum, & non facit. Et cum requiratur quod causa sit euidens, vt hic, & in d. l. fi. §. illud. infertur secundum Abb. hic, quod non statur assertioni appellantis, sed causa debet
3 probari. Secus tamen videtur in indice, cuius assertioni standum est, si de impedimento attestatur[3]: vt no. tenet d. Signor. de Homod. in consi. ccliiij. in questione vertenti. Sed tamen etiam in iudice videtur procedere quod Abb. hic dicit: vt in isto casu assertioni
B eius non sit standum[B]. Ad quod bene facit: quia quando non potest aliquid fieri, nisi ex aliqua causa, assertioni non statur: quia de facili posset fraus fieri, sed debet de veritate cause probari l. si forte. vbi Bar. ff. de castren. pec. Facit tex. in l. qui testamentum. ff. de probat. & per gl. & doc. in l. si donatione. C. de collat. & in notabili questione tradit Jo. And. in addi. Specu. in rub. de dona. inter virum & vxo. Nec obstat si dicatur, quod ratio predicta videtur non habere
4 locum in iudice[4], ex eo quod not. dicunt Gul. de Cun. Alberic. & Alexand. in l. j. in princip. ff. de officio eius. vbi tenent, quod credatur presidi asserenti se esse impeditum, & propter hoc causam meri imperij potuisse delegare. Et ad hoc facit glo. in c. pastoralis. in ver. exonerare. de offi. delega. Quia hoc dictum non videtur verum, cum ratio preallegata etiam in iudice videa-

tur procedere: quia ex quo etiam ipse non potest sine causa: ergo talis causa debet probari. Et licet alias pro iudice presumatur, ca. in presentia. de renun. hoc non videtur habere locum in tali casu, in quo non habet potestatem, nisi causa probetur. Et
B videtur hoc velle [B] Bald. quando causa sit necessaria, alias secus: quia standum esset assertioni, vt ipse tradit in rub. s. de offic. deleg. versi. sed ego statim quero. Debet ergo talis causa probari, et euidenter: vt hic dicitur, et in d. l. fina. §. illud. Et euidens probatio dicitur etiam presumptio iuris: vt per glos. in l. licet Imperator. ff. de legat. j. de quo dixi in rub. s. de probatio. Et quomodo probetur tale impedimentum, dicam in c. ex ratione
4 j. eod. ¶ †Quarto nota, quod iudex potest terminum a iure constitutum restringere, vt sonat verbum, moderatus. capit. fin. vbi text. j. de verbo. signifi. c. statutum. vbi glo. de preben. in vj. Sic etiā verbum rescissum, vt probatur hic, et in l. ij. ff. de ter. mo. Ampliare vero terminum non potest: vt est text. in c. oblate. j. eod. Et talis potestas moderandi terminum iuris conceditur iudici, non solum respectu primi sed etiam respectu secundi anni: vt videtur probari hic in versic. nisi. quia omnia supra dicta videtur respicere. Et subijcit Abbas hic, quod terminus, qui prefigitur a iudice, respicit prosecutionem, et non finem appellationis. In quo aduertendum est: quia si consideramus finem proprie pro expeditione cause, clarum est quod isto respectu iudex a quo non potest prefigere terminum ad finiendum. c. ex insinuatione. j. eod. et dictum fuit supra c. proxime preced. et tali casu Abbas verum dicit. Si vero consideramus finē, prout in parte considerari potest, videlicet vt instet pro executiōe cause, et non desistat, prout in termino iuris consideratur in clemen. sicut. e. ti. hoc idem videtur dicendū in termino hominis, per text. hic, vbi regula ponitur, quod a iure datur annus ad prosequendum, et finiendum appellationem: vt in clemen. sicut. eod. titulo. Ab ista regula excipitur casus, quando iudex tem-
5 pus moderatur, vt hic in versicu. nisi. †Nam de natura dictionis nisi, est excipere: vt not. in regula, peccatum. de regul. iuris. in vj. et in l. actione. C. de transact. Et exceptio facta intelligitur in terminis, in quibus regula loquitur: vt not. per Dynum, in rubri. de regul. iuris. in vj. per Barto. in l. j. ff. eo. tit. Confirmatur hoc: quia terminus, qui a iudice constituitur, surrogatur in locum termini iuris: vt hic, et tradunt Innocen. et docto. in c. ex ratione. j. eod. ergo videtur terminus prefigi a iudice, etiam respectu finis: quia surrogatus assumit naturam eius, in cuius
6 locum surrogatur l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis. cau. †Subijcit etiam Abb. quod iudex a quo intelligitur habere potestatem moderandi terminum iuris, quando appellationem recipit, saltem tacite, non procedendo ad vlteriora. Secus tamen est, quando appellationem non admittit: quia tunc terminum prefigere non potest: vt voluit singulariter Innoc. in c. fin. j. de accu. In quo pro declaratione breuiter tres casus considerari possunt. Primus est, quando iudex detulit appellationi: et isto casu licet etiam sint varie opin. tamen communiter tenetur quod iudex appellanti, etiam ex internallo sint, terminum prefigere potest. Ita post longam disputationem tenet Ioan. And. quē ibi post alios Do. sequitur in c. cum appellationibus. §. j. versic. sed quero. eo. titu. in vj. Et hoc approbant do. de Rota. in decis. cl. item si appellatur. eod. titu. in nouis. et probatur in ca. j. §. post hoc. eod. titu. in vj. Secundus casus est, quando iudex non detulit appellationi, sed illam reiecit verbo, vel facto, procedendo ad vlteriora. Et Abb. hic concludit quod terminum prefigere non possit, prout voluit Imo. in d. c. fi. de accu. Idem Rot. in xvj. decisione. in antiquis. Specul. in titu. de remis. §. nunc vidēdum. vers. verum. et Ro. sequitur in singul. clxviij. iudex a quo, vbi inquit quod illud dictum Innoc. Rome in consistorio Pape sicut Euangelium tenetur. Et pro hoc dicto Abb. hic rationem adducit: quia ex quo iudex appellationem reijcit, quod tunc habetur pro facta. argu. c. eum qui. de dolo et contu. in vj. Et pro dicto Innoc. Abb. ponderauit text. in c. peruenit. el j. j. eod. vbi quando Papa mandat appellationem recipiendam, etiā cōmittit terminum prefigi. Sed quando in fine dicit appellationem non recipiendam, de termino nihil loquitur. Sed contrarium, videlicet contra Innocen. tenet Ioan. Andre. in d. c. cum appellationibus. et sequitur Domi. post alios ibi in versicu. sed quid econuerso. vbi alleg. etiam Specul. hoc tenere eod. titu. in §. sequitur. Et ad hoc facit text. in c. j. in princi. et §. j. eod. titu. in vj. vbi text. loquitur, quando appellatio non fuit admissa per iudicem: et tamen subijcit de assignatione termini: et quia appellatio potest esse iusta, licet ei per iudicem non deferatur: vnde non deferre, appellationem legitimam non tollit. Et per istam
c rationem veriorem [c] esse istam partem dicit Dom. in d. c. cum appellationib. et idem tenet Imola et Ioā. de Ana. in d. c. fi. et Card. in clemen. j. q. xxviij. eod. tit. et sequuntur Peru. et Mod.

in c. proximo. s. eod. per istum textum cum simili. vbi generaliter, et indistincte potestas ista datur iudici a quo: ergo generaliter intelligitur l. j. §. generaliter. ff. de leg. prest. Non obstat ca. peruenit. quia non negatur, quin iudex potuisset terminum assignare: sed ibi consideratur quod appellās frustratorie, cuius appellationi non defertur, termino indigere non videtur. Preterea text. ibi non loquitur de termino prefixo, sed simpliciter dicit quod cogatur appellationem prosequi. Non tamen finaliter puto recedendum esse ab opinione Inno. que videtur communis, et defendi potest: quia non videtur quod iudex vti possit authoritate sua in appellatione, quam impugnauit. regula, ex eo. de regu. iur. in vj. Et ideo qui negat appellationem aduersarij, ex illa se fundare non potest: vt Spec. dicit eod. titu. §. nunc breuiter. versic. sed pone, appellatus. et sequuntur Car. et Imo. in cap. ex parte S, s. de testi. vbi cautelam tradunt quod petens attentata post appellationem reuocari, fateatur appellationem, quatenus pro eo facit. et not. Cardi. in clemen. sicut. eod. titu. Unde quantum ad iudicem a quo, qui appellationem reiecit, appellatio habetur pro non facta, vt Abbas hic dicit, arg. c. eum, qui. de dolo et contu. et quod not. per glo. in c. iij. vbi Abbas de eo, qui mit. in poss. Non obstat text. in d. c. j. eod. tit. in vj. quia dum subijcit de assignatione termini, intelligitur eo casu, quo appellatio fuit admissa: de quo supra proxime immediate dixi. Non obstat quod appellatio iusta esse possit, quamuis illi non sit delatum: quia fateor hoc, sed per hoc non infertur quod iudex a quo in illa se intromittere possit, prefigendo terminum: quia reijciendo illam omnem potestatem a se abdicauit, per supra dicta. Et erat hoc in potestate eius: quia nō cogitur terminū prefigere, licet possit. c. oblate. j. eo. et dictum est in c. personas. s. e. ti. Non obst. text. hic, cum simi. qui generaliter loquitur, quia intelligi debent, quando non impugnauit appellationem, per supra dicta. Uel locum habent, prout loquuntur supra in tertio casu, quando iudex simpliciter prefigit terminum non admittēdo appellationem, nec reijciendo: et in tali tertio casu contraria opinio procedere potest. Nec dicatur quod prefigendo terminum simpliciter, videatur appellationem admittere. Et sic sumus in primo casu: quia ex moderatione termini, quam iudex facit, non infertur quod appellationem videatur admittere. Glos. no. in c. cum appellationibus. in versi. remittenda. quam sequuntur ibi Arch. et Domi. eo. tit. in v. no. in c. oblate j. eo. vbi
7 videbimus. ¶ †Quinto nota ibi: locorum distantiam. quod in prefixione termini, distantia loci consideratur. Nam interdum
5 aliquorum locorum vicinitas minus exigit [5], aliquorum distantia prolixius tempus exposcit: vt dicitur in c. cupientes. in princip. de elect. in vj. bonus text. in l. si cui. §. tandiu. ff. ex quib. cau. mai. Et maior terminus in via terrestri, quam in maritima requiritur: quia quinquaginta milliaria per mare sunt minus vna dieta: vt not. Barto. in tract. de insula. in versicu. nullus. in princ. per terrā autem singulis viginti miliaribus datur vnus dies l. j. ff. si quis caut. Et in qualibet hebdomada datur vnus
b dies quietis [b]: vt per glo. in d. c. cupientes. §. j. versic. commode. de elect. in vj. et in c. quamuis. in versi. continuatis. de offi. ord. in vj. De quo tamen aliter tenet Areti. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. Nam his consideratis iudex habebit terminum prefigere: sed post terminum, vel tempus determinatum a iudice vlterius nihil querēdum est, nisi quod in termino compa-
8 reat. Ita declarat Imo. in d. §. cum ita. de verbo. oblig. ¶ †Sexto nota ibi: personarum etc. quod in termino constituendo appellanti qualitas personarum, et negotij inspicitur. Nam temporis etatis, sexus, et valitudinis ratio habenda est d. l. continuus. §. cum ita. facit l. plenum. §. equitij. ff. de vsu et habit. Negotij qualitas attenditur, vt quia causa sit minima, vel que celeritatem desiderat: vt declarat Barto. in l. ij. ff. de re iudi. in authen. qui semel. C. quomodo et quando iudex. Aut. in c. preterea. de dila. et Abb. in c. j. eod. tit. et quod not. Bart. in tract. ad reprimendum.
9 in versiculo, sine strepitu. ¶ †Septimo not. quod appellatio extra
6 iudicialis proprie appellatio [6] non dicitur. Quod notandum
c est ad statuta [c]. Nam in odiosis sub nomine appellationis extraiudicialis appellatio non continetur. Secus in fauorabilibus, vt Abb. hic dicit, et in c. bone. j. eo. et idem Lap. allegatione xxxix. an valet. Et quod not. Abb. in c. fi. in j. not. de sequest. poss. et fruct. Putarem tamen quod si statutū loqueretur in casu, in quo de iure facta reperitur equiparatio appellationis iudicialis et extraiudicialis, quod etiam statutum haberet locum in extraiudiciali. Gratia exempli, quod debeat appellatio interponi intra tres dies, vel quod intra quatuor menses expediatur. Nam cum tēpus appellandi, et prosequendi appellationem, sit pariter statutum. c. concertationi [illegible] tit. consonat quod statutum etiam intelligatur de appellatione extraiudiciali: vt in simili est glo. et docto. in l. [illegible] C. de fur. et quod notat Bart.

10 Bart.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad legem Falci. ¶ † Octauo nota quod de iure canonico appellatio extra iudicium permittitur. Et ita videtur sentire tex.hic, secus esset de iure ciuili. Sed hoc non videtur verum: quia etiam secundum iura ciuilia appellatio extraiudicialis permissa est.l.j.§.si quis tutor.in fi.ff. quando appell.sit.l.j.ff.si tut.vel curat.l.nominationes.C.eod.& & tradit Barto.in l.fina.ff.de appell.recip. Non obstat text.hic: quia argum.a contrario sensu non colligitur contra alia iura. arg.l.conuenticula.C.de episcop.& cler.not.in l.ij.C.de cond.inserti. Et non valet consequentia, Hoc permittitur de iure canonico: ergo non valet de iure ciuili: vt patet in pluribus, que vtroque iure permittuntur. Vel dici potest quod arguatur hic ex regula generali: quia canones passim appellare permittunt extra iudicium, & ante sententiam: non sic leges: quia ita passim appellare non permittunt: vt videbimus in capit. bone. infra
11 eodem. ¶ † Nono nota in versi.preterea. quod etiam in causa criminali appellatio permittitur. Nam in qualibet causa regu-
D lariter appellatio D conceditur.glos.not.in l.qui restituere.ff. de rei vendicatio.vbi Angel.& illam Bal.sequitur in l.j.C.si de momen.possess.fuer.appel. Et ideo in causa libertatis appella-
E tur.l.illud.ff.eod. Et in causis pijs E: vt per glo.in c.tua nobis. de deci. Et in causa lese maiestatis glos.not.in l.Pantonius.§. rei perduellionis.in ver.suspensa.ff.de acqui.her. vbi Areti.illam defendit ab his, que in contrarium Rom.adducit: de qua etiam scribunt Angel.Aret.Mod.in tracta.maleficiorum.in
12 ver.presente Caio, & appellante. ¶ † Ultimo no.quod in notorijs appellatio prohibetur. Sic etiam in notorijs reus potest defensionibus suis renunciare, etiã in causa criminali. Et isto casu est bona practica, qua assessores vtuntur, qui faciunt reum renunciare. Ita Angel.dicit in l.pactum inter heredem.ff.de pact. Abb.in c.ij.de re iud. Nam quoniam delictum notorium est, iudex nõ statim data dilatione potest ad executionem procedere: vt Bal.dicit in d.l.a procedente.in vltimo not.C.de dilat.& idem Bald.in c.significante.j.eod. & in l.si accusatoribus. ver.& per hoc patet.C.de accusatio.in l.fina.ff.de ferijs.in rubr. §.de pactis.& in c. quoniam contra. de probat. ¶ Glos.in ver. tempus, profundam questionem aggreditur, in qua studendo breuitati, quantum materia patitur, ex his, que per Abbatem referuntur, conclusio sit, & regula secundum opinionem Bar-
13 toli, in d.l.ij.ff.de re iudica. quod † iudex ex causa omnem ter-
7 minum iuris alterare 7 possit: vt colligitur ex pluribus iuribus, que Bart.inducit: & sequuntur Anto.de Butr.& Abb.hic per istum tex.cum sim idem But.in c.ij.de dila. Et istam regulam facit glo.hic, & in auth.de exhib.reis.in §.sancimus.in ver. hoc est ex. Et sentit glo.in regula, indultum. prout Abb.hic illam inducit de regu.iur.in vj.& ad idem facit glo.in §.omnem. in ver.cautione.in fi.in authen.de liti.facit tex.in c.si tibi absenti.de preb.in vj.in l.si is, a quo fundus. vbi gl.& Ang.ff.de dam. infec.in c.cum venisset.de eo, qui mitt.in poss.quem text.pro singulari Rom.adducit in not.cccvj. Ille, contra quem. Et istam regulam facit Abb.inferendo, ad notabi.questionem in consil. xl.venio ad primum.lib.j.& Rom.in consi.cccccxvij.diligenter perscrutatis. Ubi inquit, quod ista cõclusio maxime procedit in terminis suis in dilatione data cũ ministerio iudicis, iuxta glo.in dicta regula, indultum.de regu.iur.in vj. Secundo ma-
F xime locum habet, quãdo magna causa subesset: quia iudex ex magna causa a dispositione iuris communis F recedere potest: vt est dictum Inn.approbatum communiter in c.j.de constit. in vlti.gl.facit text.in l.si hominem.ff.man.in l.diui fratres.§.j. ibi: nisi magna causa sit.ff.de lib.can.in l.iiij.§.ait pretor.in fi.ff.
14 de re iudic.cum si.vt tradunt Moder.in d.c.j.de const.† Tertio maxime locum habet in principe, qui etiã sine causa omnẽ dilationem alterare potest, secundum Pet. de Ancbar.in c.ex ore.& sequitur Imo.ibi.ver.not.secundum Petr. j.de his, que fiunt a maio.parte cap.per illum text.vbi Papa mãdat quod prepositura, que vacabat, intra mensem cõferatur: & sic restringitur tempus sex mensium, quod de iure communi cõceditur. c.ij.de concess. preb. Sed responderi potest quod ratio specialis ibi manifesta videtur, quia Papa habebat potestatem conferendi: quia concurrit cum quolibet ordinario, & omnes collatores preuenire potest: vt tradit Fed.in tract.de permut.benefic.in iiij.q. Et quia in beneficialibus ampliorem habet potestatem.c.ij.de preb.in vj.clem.j.in fi.vt lite pend. Dictum tamẽ verum videtur, propter supremam eius potestatem: & quia nõ seruato iuris ordine procedit: vt not.in capi.in causis. supra de re
15 iudica. † Predicta conclusio ampliatur tribus modis. Primo, etiam si lex dicat, dilationem debere dari a iudice viginti dierum, & non minus: non poterit tamen ex causa illa dilatio moderari: vt probatur in l.ad peremptorium. cum l.sequen.in ver.non minus.iuncta l.nonnunquam.ff.de iud.glo.in §.omnẽ. in authen.de litig.Cyn.in l.j.C.de dila.Bart.in authen.qui semel.C.quomodo, & quando iud.versic. quero an iste dilatatur. Alexan.in d.l.ij.& Paul.de Castr.in l.ad peremptorium. Sed tamen in contrarium facit, quia si lex de certo tempore loquatur, & dicat non minus tempus dari debere, quod iudex illud
G moderari non possit G, per ea que infra dicam in ij.& vij.limitatione. Et quia illa verba, Non minus, debent aliquid operari.arg.l.si quando.ff.de lega.j.in c.si Papa.de priui.in vj. Non obst.tex.in d.l.ad peremptorium.cum l.seq.ibi: nõ minus. quia illa verba non referũtur ad iudicem, sed ad partem, que debet petere secundum edictum per interuallum non minus decem dierum: quia agitur de preiudicio aduersarij absentis. Non ergo mirũ, si talis dilatio a iudice ex causa moderari potest. Secus videtur quando talia verba ad iudicem dirigũtur, per ea, que inferius dicam. Uel secũdo dici potest quod illud sit ex eo, quod lex vlterius procedat, prout Bald.distinguit in auth.offeratur.vers.ego dico. C.de lit.contest. Dictum doctorum saluari potest, quando esset magna causa, iuxta not.per Inno.in
16 d.c.j.de constit. Secundo † ampliatur, vt etiam habeat locum in criminalibus: vt est dictum Inno.in c.ad petitionem.de accusatio.& tenet Bald.in l.ij.per illum text.versi. an in criminali.C.vt intra cert.temp.cum concor. vt prosequitur Alexan.in d.l.ij.vbi concludit, istam opinionem veriorem: licet aliter dicat Cy.in l.j.C.de requi.reis. quia in criminalibus proceditur, sicut in ciuilibus.l.absentem.ff.de penis. Et ista conclusio bene procedit in dilatione ad comparendum, prout loquitur Inn. in dicto cap.ad petitionem.quia tunc eadem est ratio, sicut in ciuilibus. Secus videtur in dilatione, que respiceret defensionem: quia non videtur quod illa alterari possit, vel saltem maior causa requiritur, cum agatur de maiori preiudicio.argum. l.fina.C.de probat.& quod not.glo.& doct.in l.pactum inter he-
17 redem.ff.de pact. † Tertio ampliatur, vt procedat in extraiudicialibus, in quibus etiam iudex videtur habere potestatem ex causa mutandi terminum datum a lege ad aliquid faciendum. Ita sentit Bart.in d.l.ij. dum loquitur de termino dato heredi ad adeundum. Allegat l.si quis instituatur.ff.de hered. inst. Facit tex.in l.j.ff.de iure delibe.bonus tex.in l.si curatoris. in fi.C.de iure delib.ibi: si tempus ad deliberandũ petierit, moderatum statuet.& in l.si seruus.vbi Ang.ff.de bo.autho.indic. possi.quod declaratur, vt prosequitur Alexan.in rub. C.de successedic.& in cons.iiij.videretur inspectis.lib.ij. Sic etiam tempus duorum mensium, quod datur vxori volenti introire monasterium, iuxta cap.ex publico.de conuer.coniug.arbitrio iudicis limitari potest, secundum gloss.ibi, in ver.duorum.quam doctores sequuntur, & quod voluit Joan.Andr.in c.cum olim. de maior.& obed.& quod not.Archid.x.q.ij. in c.hoc ius porrectum.& quod not.Archid.& Jo.And.in c.cum ex eo.de elect.in vj.glo.in ver.septennium.cum simi.& late prosequitur Rom.in
H d.l.ij.ff.de re iudica H. & quod not.Abb.in consil.xl.supra allega.de tempore dato ad implendum volũtatem defuncti, quod ab episcopo potest prorogari. Nunc conclusio predicta pluri-
18 bus modis limitatur. † Nam primo fallit, quando terminus prefigitur instantie, vt illum excedere non possit.l.properandum.in prin.C.de iud.vbi dicitur non esse iudici cõcedendum vlterius lites, quam triennij spatio excedere. Et adeo hoc pro-
I cedit, quod nec vigore alicuius generalis arbitrij iudex potest instantiam prorogare I: vt not.dicit Bartol.in l.si in lege. per illum tex.ff.loc.sequitur Bal.in l.j.§.j.ff.de iure delib.in l.obseruare.§.proficisci.in xi.quest.ff.de offic.procons.& leg.cum simili. vt tradit Alexand.in l.milites.C.de testam. mili.& idem Alex. in consil.50.visis actis.lib.ij.& in l.qui Rome.§.Callimachus. de verborum oblig.& idem tenet Pet.de Ancb.in clem.j.in ij. not.de restitut.in integ.Roma.consilio cccxxij.in casu proposi-
19 te. † Secundo fallit in termino constituto eo respectu, vt prorogari non possit, quia prorogatio fieri non potest: vt est casus in c.oblate.j.eo.vbi ex causa conceditur vt terminus prosequẽdi appellationem datus a iure restringi possit: vt hic. Et absolute prohibetur prorogari, vt ibi dicitur, ergo videtur quod etiam ex ea prorogari non possit: quicquid glo.ibi dicat. Et ad hoc facit, quia in tempore dato ad prosequendum appellationem, prout loquitur textus in d.c.oblate.est facta prouisio a lege, si appellans esset impeditus, vt hic, & in c.ex ratione.j.eo.ergo videtur, quod iudex nullo modo ex se habeat authoritatem prorogandi. Nam cum tale tempus in odium negligentis ad eius exclusionem constitutum sit, non potest prorogari: vt concludit Paul.de Castro in l.ij.ff.de re iudica. Et hoc intelligitur, nisi cessaret negligentia: quia tunc tanquam a cessante ratione dispositio iuris non haberet locum. Et hoc modo tollit quod contra Paul.de Castr. Alexan. dicit in d.l.ij.de re iudi. per l.inter vtile.ff.de minor.& l.petende.C.de temp.in inte.rest.

Et ibi illa prorogatio non fit a iudice, sed a lege. Et ex predictis infertur quod tempus decem dierum datum ad appellandum, prorogari non possit: quod tenet Bald. etiam accedente partium consensu, in autben. ei, qui. in ver. quero nunquid tempus. C. de temp. app. & idem Bald. in autben. hodie. vers. quero quid si est appellatum. C. eod. titu. Secus tamen si authoritate statuti, vel consuetudinis facta sit prorogatio glo. not. in l. prescriptione. in ver. iuris. vbi Bald. vers. ex predictis apparet. C. si contra ius vel vtili. publi. Et hoc intelligitur, dummodo nõ agatur de preiudicio superioris: vt declarat Bald. in l. penult. in fi. C. commi. vel epist. Poterit tamen tale tempus ad appel-
K landum ex causa restringi K: vt Abb. hic dicit contra glos. hic, que procedit, quando fieret sine causa. Nam ex causa iusta iudex executionem preuenire potest. l. si quis filio. §. hi autem. ff. de iniusto rup. test. Et quia eadem ratio videtur, sicut in tempore ad prosequendum: vt per Abba. hic. & idem tenet Bartol. & Roma. sequitur in d. l. ij. ff. de re iudica. Sic etiam instãtia in causa principali poterit moderari: quia cessat ratio, que in d. l. properandum. in princip. consideratur. Et quia instantia appellationis restringi potest, vt hic, in qua de maiori preiudicio tractatur, quia ius partis perimitur: a fortiori idem in causa principali dicẽdum est, in qua ius saltem remanet in causa appellationis. Et ita concludit Rom. in d. l. ij. cum concor. vt tradit Alexan. in l. properandum. in princ. C. de iudic. Tertio fallit, quando parti esset ius quesitum: vt per glo. in c. sepe. in ver. peremptorie. infra eod. vbi Abb. de quo dixi supra in c. proximo. ad fin. Et not. Bald. hoc. in auth. ei, qui. C. de tempo. appel. ver. quero nunquid partes. facit quod not. Dom. xxviij. distin. in c. de his. Et ideo tempus septennij, quo dispensatum fuit, prout dicitur in c. cum ex eo. de elect. in vj. non potest alterari: vt per gloss. ibi in ver. septennium. & Oldrad. tradit in consilio cciij. factum tale est. in iij. quest. & sequitur Pet. de Ancbar. in dicto capitulo cum ex eo. Romanus in dicta l. ij. ff. de re iudi-
20 cata. † Quarto fallit in actu parui preiudicij: quia prorogatio per iudicem fieri non potest: vt voluit Domi. in c. j. post glo. in ver. octo dierum. de exceptio. in vj. dicens quod vbi ius statuit certam dilationem in actu parui preiudicij, non potest iudex, etiam ex causa, illam ãpliare. Archidiac. tamen ij. q. vij. cap. testes. tenet contra gloss. in d. c. j. Allegat Innocent. & glo. Ber. in c. solet. §. j. de sent. excommu. in vj. & idem tenet Roma. in d. l. ij. per tex. in d. capi. j. in fi. vbi si propter iustum impedimentum exceptio probata non fuit in termino octo dierum, iterum opponi potest, & noua dilatio conceditur: ergo a fortiori videtur
21 quod prima dilatio ex causa prorogari possit. † Non obstat quod agatur de paruo preiudicio: quia ista ratio videtur facere in contrarium. Nam cum agatur de leui preiudicio, facilius debet posse terminus alterari. autbent. nisi breuiores. C. de sent. ex breuic. reci. & not. in cap. j. de dilatio. Sed tamen pro defensione glo. considerandum est, quod iusta causa videtur, vt tẽpus minuatur, quando de modico preiudicio tractatur: prout habetur in d. autbent. nisi breuiores. cum simil. Non autem iusta causa videtur vt tempus prorogari possit, prout loquitur glos. in d. c. j. quia tempus statuitur eo respectu, ne prorogetur, per ea, que supra dicta sunt. Non obstat argumentum Ro. quia quando iterum exceptio excõmunicationis proponitur, & noua dilatio conceditur, illud tantum respicit processum futurum: & processus prius agitatus non annullatur, prout distinguitur in d. c. j. Secus esset in prorogatione: quia in totum vitiaretur processus. Unde propter diuersitatem rationis, que ibi colligitur, noua dilatio cõceditur, & prorogatio termini prohibetur. Et quia ibi subsistente causa, & impedimento, facta est prouisio per legem, vt noua dilatio concedatur, merito non videtur quod
22 prima dilatio per iudicem prorogari possit. † Quinto fallit, quando alterando terminum iuris tãgeret preiudicium superioris: vt quia vellet arctare tempus ad finiendum appellationem: prout Abbas hic dicit, per cap. ex insinuatione. j. eod. vbi videbimus not. Barto. Angel. & late Alexand. in d. l. ij. ff. de re indica. & idem Alexand. tradit in l. Titia. versic. quarto fallit. ff. solu. matri. & in l. de die. §. tutor. ff. qui satisda. cog. facit quod notat Abbas post Cardi. in c. ij. circa fin. de eo, qui mit. in pos-
23 sessio. † Sexto fallit, quando vellet in totum tollere tempus datum a lege: quia non potest glos. not. in l. quod iussit. in fine, glo. mag. ff. de re iudica. Spec. in titu. de citatio. §. nunc de temporum. versic. fin. facit quod Abb. hic dicit, quod licet appellatio non possit tolli in preiudicium superioris. c. venientes. de iureiuran. potest tamen moderari tempus prosequendi appellationem. Quod pro no. Alexand. refert in d. l. ij. Et patet hoc in alia materia, quod licet aliquid tolli non possit, limitari ta-
24 men potest: vt not. in c. que in ecclesiarum. de constitut. † Se-
L ptimo L fallit, quando datur dilatio ad aliquid faciendum & casu, quo illud non fiat, pena imponitur: quia tunc dilatio formaliter seruari debet. Unde si statutum dicat quod si bannitus non comparuerit intra octo dies, habeatur pro confesso: illud tempus abbreuiari non potest, secundum Bald. in l. j. circa fin. vers. vnde si statutum. C. de requirend. reis. sequitur Joann. de Ana. in c. ad petitionem. in fi. de accusatio. & idem Bald. in l. iubemus. circa fin. C. de iudic. cum concord. vt per Alexan. in d. l. ij. ff. de re iudica. & idem notat Bal. in l. fina. §. & hec quidem. C. de iure deliber. Roma. in consil. lxxvj. in causa nobilis viri. in fine. Nam non obseruando tempus datum a statuto, non di-
D citur formam D seruare, secundum Bald. in autbenti. que supplicatio. circa fin. C. de precib. Imperat. offerend. & in l. omnes populi. ver. item ex forma statuti. ff. de iustit. & iur. & not. Paul. de Castro in l. qui Rome. §. Callimachus. in fine, ff. de ver. obli. Et hoc intelligendum videtur in casu supra dicto, quando statutum procedit, dando ordinem, & modum procedendi: alias
M non videtur verum simpliciter M, quod non obseruãdo tempus statutum a lege dicatur quis formam nõ obseruare: vt patet in d. l. ij. ff. de re iudi. & in l. iiij. §. si quis condemnatus. eo. tit. de re iudi. Et notandum est quod si in casu predicto per errorem iudex assignaret minorem terminum, suppletur secũdum formam statuti: vt not. Bald. dicit in l. si ea. circa fin. ver. pone,
25 statuto cauetur. C. qui accusa. † Ultimo conclusio supra dicta declaratur, dummodo iudex exprimat causam moderationis: prout Innocen. consuluit in d. c. ad petitionem. de accusa. cum concord. vt per Alexand. in d. l. ij. & declarat do Abb. in cap. j. §. de dilatio. facit quod dictum est in c. ad nostram. §. eod. Si tamen causa non exprimatur, non per hoc alteratio termini iuris alteratur, sed posset appellari: quia etiã in his, que simpliciter arbitrio iudicis committuntur, appellari potest, si male arbitratur: vt Abbas hic concludit, iuxta gloss. in c. super his. de accusat. Secus tamen esset, si libero arbitrio, vel volũtati iudicis aliquid committatur: quia tunc appellari non potest: vt est dictum Innoc. quod ita intelligitur in c. fina. §. de fer. Et sic declarat, & concludit Alexan. post alios, quos ipse refert in l. j. ff. de leg. ij. & idem Abb. in clem. sepe. in ver. valeat. de ver. signi. Et hec satis sint: quia principaliter materia hic non cadit.
26 ¶ † Glos. in ver. ante litis. intelligit quod tex. hic, in versicu. si vero. de appellatione iudiciali loquitur: & hoc communiter approbatur. dom. Abbas tamen hic contrarium dicit, quod imo ver. si vero. de appellatione extraiudiciali intelligitur: & concludit quod licet in appellatione iudiciali, deserta appellatione ille, qui appellauit, nullo modo vlterius audiatur, vt in ver. proxime precedenti dicitur, tamen in appellatione extraiudiciali, quamuis deserta fuerit appellatio, auditur appellans: vt dicitur in ver. si vero. ibi: huiusmodi audietur appellans. Et auditur per viam querele: vt in c. concertationi. eod. titu. in vj. Sed Perus. hoc dictum Abbatis conatur impugnare per regulã, que ponitur hic, in c. precedenti. quod per lapsum termini iuris, vel hominis, deserta fit appellatio, & sententia firma remanet. Et hoc idem est in appellatione extraiudiciali. clem. sicut. eod. titu. Non obstat tex. in c. concertationi. in quo fundamentum Abbatis consistit: quia respondetur dupliciter. Primo, secundum eum, intelligitur, & procedit, quãdo a principio quis non appellauit. Nam elapso tempore dato ad appellandum, poterit prosequi per viam querele. Secus videtur, quando a principio appellauit, & appellationem deseruit: nam postea nõ auditur per viam querele: quia via, quam elegit, sibi pateat. l. si cum exceptione. §. fina. ff. quod met. cau. Secundo, quia deserẽdo appellationem tacite videtur consentire: arg. l. ab eo. C. quo modo, & quando iudex. Sed dato consensu, etiam tacito, grauatus non auditur, etiam per viam querele, vt dicitur in d. c. concertationi. & ibi glo. pen. Dominus Prepo. hic opin. Ab. sequitur, & dicit quod impugnatio Perusini est contra tex. hic, vbi text. solum excludit istum per viam appellationis, ibi: non audietur appellans. ergo per viam querele admitti debet secundum eum: quia vnius inclusio, alterius est exclusio. & contra argum. l. cum pretor. ff. de iudic. in c. nonne. de presump. Ista ponderatio facile euitari potest, intelligendo hoc modo, non audietur appellans, id est, persona, que appellat. Comprobatur hoc, quia talia verba negatiua ponuntur in appellatione iudiciali post sententiam, vt patet in text. ibi: nec amplius super eo negotio audietur appellans. Quo casu etiam a querela excluditur ille, qui appellationem iudicialem deseruit, secundũ Abbat. hic. Ergo non est dicendum, attenta opinione Abb. quod illa verba limitata excludãt remedium appellationis, sed pro persona appellantis accipiuntur, cui, deserta appellatione, audientia denegatur. Preterea quantum ad istum text. hic, nullo modo probatur quod Abb. dicit: quia dum text. in ver. si vero, inquit quod auditur appellans, non potest intelligi p viam quere-

querele, vt Abb. dicit, sed necessario intelligitur per viam appellationis, vt demonstratur ex ratione, que statim subijcitur ibi: quoniam sacri canones, ꝛc. Nam ratio ista manifeste arguit quod appellando audiatur. Similiter ex predicta ratione patet quod text. in d. versi. si vero. dum dicit, audietur appellans. non loquitur de illo, qui appellationem interpositam deseruit, vt iterum audiatur: sed prima appellatione, que generaliter per canones admittitur, vt textus dicit. Et ita si recte textus consideretur, intellectus Abbatis non procedit. An autem remoto isto tex. in se verum sit quod ille, qui appellationē extraiudicialem deseruit, admittatur per viam querele. Peru. contra Abb. vt s. retuli, tenet quod non.
27 † Cuius opin. prima facie suaderi potest: quia differentia, quam in isto casu Abb. facit inter appellationem iudicialem ꝛ extraiudicialem non probatur iure. Et regulariter appellatio extraiudicialis ita remanet deserta per lapsum termini iuris, vel hominis, sicut appellatio iudicialis: vt est casus in clem. sicut. eod. titu. Unde quemadmodum in appellatione iudiciali deserens appellationem omnino excluditur etiam in querela, vt Abb. fatetur, ꝛ videtur probari hoc, ibi: a causa sua cecidisse videtur. ꝛ ibi: nec amplius super eodem negotio audietur. ergo ita erit dicendum in appellatione extraiudiciali. Iste enim effectus causatur ab ipsa desertione appellationis, que vniformiter habetur tā in extraiudiciali, quam in iudiciali. d. clem. sicut. Et ad hoc bene facit quod voluit Cardin. in clem. quamuis. ver. verum. in fi. eod. tit. dicens quod ille, qui appellationem primam deseruit, non potest prosequi secundam appellationem, quam etiam in tempore dato ad appellandum interposuisset: quia in prima videtur omne ius suū deduxisse: ꝛ ideo illa deserta extinguitur. Et etiā dicit se tenuisse in c. significauerunt. de testib. Et ad hoc est dictum Innoc. in c. in sollicitudinem. s. eod. quod refert, ꝛ sequitur Dom. in d. c. concertationi. eod. titu. in vj. versicu. sed pone quod appellationi. in fi. Et idem tenet Rota xxiij. deci. appellatum est eod. tit. in antiquioribus. Et ideo in proposito videtur quod deserta appellatione nullo modo per viam querele audiatur: quia omne ius suum in prima appellatione deduxisse videtur. Et qui renunciat appellationi, videtur etiam renunciare nullitati, secundum Bald. in l. j. C. de sent. prefec. pretor. in quibusdam lecturis. quem refert, ꝛ sequitur Perusi. in c. interposita. §. si. ver. quanto queritur. s. eod. facit quod not. Bald. in l. j. ver. ex hoc noto. C. quando prouoc. non est neces. Sed tamen his non obstantibus, contrariū videtur verius, videlicet quod non obstante desertione appellationis per viam querele, ꝛ nul-
n litatis [n] audiatur, qui appellationem deseruit: ꝛ hoc non solū in extraiudiciali appellatione, prout Abb. hic dicit: sed etiam
c in iudiciali [c]. Nam de hoc est tex. in c. licet. de senten. excomm. in vj. vbi expresse dicitur quod ille, qui appellauit, ꝛ appellationem interpositam deseruit, non prohibetur prosequi viam nullitatis, ꝛ querele. Et licet ille tex. loquatur in sententia excommunicationis, idem est in qualibet sententia, que nulla sit, vt gl. ibi concludit in ver. excommunicationis. ꝛ Do. ibi sequitur. Et idem tenet Ang. in cons. clxxvij. in facto proposito. Et probatur hoc in l. si expressim. in fi. ff. eod. titu. ꝛ ibi Bart. versi. quero quando ista duo. ꝛ idem Bal. in l. j. vers. tertio quero. C. quando prouoc. ꝛ in l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. xiij. ff. de pac. vbi arguit quod sicut deserens appellationem interponendā non excluditur, quo minus dicat de nullitate, vt est text. in d. c. concertationi. idem dicendum est in appellatione interposita. Et de his videbimus in c. dilecto. s. eo. Non obstant allegata in cōtrarium: quia fateor non esse differentiā inter appellationem iudicialem, ꝛ extraiudicialē. Sed dico quod in vtraque appellatione, licet deserta sit, remanet querela nullitatis, per supra dicta. Non obstat text. hic, vbi videtur probari quod totaliter excludatur, qui appellationem iudicialem deseruit, dum dicitur quod a causa cecidisse videtur: quia intelligitur a causa appellationis. Similiter dum dicitur quod super eodem negocio non auditur appellans, intelligitur super eodem negocio appellationis, de quo agebatur. Et ad hoc facit illud verbum, eodem, quod relationem facit, ꝛ in negocio appellationis verificatur. Uel intelligitur text. iste, ꝛ procedit quando sententia duntaxat erat iniqua, ꝛ duntaxat competebat remedium appellandi, iuxta l. j. in princ. ff. eod. titu. Secus autē quando sententia erat nulla: quia deserta appellatione nō excluditur querela nullitatis: sunt enim contraria remedia appellationis, ꝛ nullitatis, ꝛ differunt essentialiter, ꝛ in effectu: vt Ang. dicit in cons. clxxvij. s. alleg. vnde de vno ad aliud non infertur. l. Papinianus. ff. de minor. Et desertio appellationis plus non debet operari, quam si a principio appellatum non fuisset, prout dicit Bal. in d. §. qui prouocauit. Et per hoc tollitur prima responsio Per. dum dicit tex. in c. concertationi. procedere, quādo a principio nō appellauit. Nam pari ratione locum habet, quando appellauit a principio, ꝛ postea appellationē deseruit per supra dicta. Non obstat secunda responsio, quod deserendo appellationem videtur tacite consentire: quia quantum ad appellationem hoc bene procedit, vt appellatio tollatur de medio: sed propter hoc non habetur consensus absolute, ita quod etiam a querela nullitatis excludatur. Patet hoc in d. c. concertationi. vbi qui non appellauit, admittitur ad remediū nullitatis: ꝛ tamen non appellando ita videtur tacite consentire, sicut deserendo. l. ab eo. C. quomodo, ꝛ quando iud. Sed limitatus videtur consensus respectu appellationis, ꝛ nullitas non excluditur. Non obstat quod dicit Car. in d. cle. quamuis. ꝛ alijs in locis s. alleg. quia loquuntur quantum ad remedium appellationis. Sed per hoc non infertur ad nullitatem, que diuersa est, ꝛ contrarie qualitatis, ꝛ nature. Ultimo nō obstat quod renuncians appellationi, videatur etiam nullitati renunciare: quia Bald. in d. l. j. hoc non dicit: ꝛ dato quod non vellet, habet locum quando etiam fuit cognitum de nullitate, vel quando nullitas venit accessorie: vt declarat Bal. in d. l. j. C. quando prouoc. secus si principaliter, per supra dicta. Et quia deserēdo appellationem, non videtur renunciare nullitati, ex quo diuersa remedia sunt, vt dictum est. Ex quibus patet quod Peru. non bene dicit: ꝛ Ab. etiam in aliquibus merito reprobatur. Quātum vero ad intellectum text. hic, in ver. si vero. verior videtur communis intellectus glo. ꝛ doc. hic, quod loquitur de appellatione iudiciali: vt sonant illa verba, ante litis ingressum. Et in dubio a proprietate verborum non est recedēdum. l. non aliter. in prin. ff. de leg. iij. Et probatur hoc in ratione, que assignatur, dum dicit: quoniam sacri canones, ꝛc. Ista enim ratio demonstrat, quod ver. si vero. loquitur duntaxat de appellatione iudiciali, ex quo per viam rationis text. de appellatione iudiciali loquitur: ꝛ colligitur etiam in illa implicatiua, etiā. Nec responsio Abba. satisfacit: quia literā destruit, ꝛ tex. iste in ver. si vero. hoc modo adaptatur: quia tex. in principio cōsiderat duos casus. Primo, quando appellatur post sententiam. Secundo, qñ ante sententiam. Primo casu, quando post sententiam appellatum fuit, dicit tex. quod deserta appellatione prima sentētia remanet firma. Secundo casu, quando appellatū fuit ante sententiam prius, quam Papa respondeat ad quesitum de appellatione deserta, remouet tacitam obiectionem ibi: huiusmodi, ꝛc. que formari potuisset quod ante litem contestatam non appellat: quia non videtur adhuc inchoatum esse iudicium. l. j. C. de iudic. Et ad hoc respondetur quod imo appellari potest de iure canonico: quia canones passim appellare permittunt, ꝛ sic ante litis ingressum, ꝛ etiam extra iudiciū. Postea in ver. si aūt a sentētia, ad principale quesitum respōdetur, quod deserta appellatione ante sententiam: ꝛ sic fine ante fine post litem contestatam, cogitur qui appellationē deseruit, illius stare iudicio, a
o quo appellauit [o]. ¶ In gl. in verbo, passim. Primo aduertendum est quod declaratio gl. respicit modum ꝛ formam proponendi appellationem, que hodie aliter, quam olim, proponi debet. Sed text. hic, videtur considerare facultatem appellandi, que generaliter per canones cōceditur in iudicio, vel extra iudicium, ante, ꝛ post litem contestatam: ꝛ hoc hodie, sicut olim,
28 procedere videtur. † Secundo tractat Abbas post alios hic, an in appellatione extraiudiciali causa requiratur: ꝛ dum concludit quod ad validitatem appellationis extraiudicialis, que a parte interponitur, quod causa non exigitur, sed quo ad effectum, vt attētata possint reuocari, causa necessaria sit. In hoc dubitationē facit: quia si appellatio extraiudicialis valida sit, ꝛ legitima, ergo videtur quod attentata possint reuocari: quia iste videtur effectus, qui mediate sequitur, etiam ex appellatione extraiudiciali. c. cum a nobis. de elec. c. bone. s. e. Unde si appellatio valet sine causa, ergo sine alia causa attentata post ꝛ cōtra appellationem poterunt reuocari: quia appellatio sola sufficit. Ideo indistincte verior conclusio videtur, quod in appel-
p latione, etiam extraiudiciali causa requiratur [p]. Et ita ipse Abbas concludit in c. consuluit. el ij. s. eo. ꝛ probatur in d. c. j. in prin. ꝛ ibi Do. per illū tex. ꝛ idem voluit gl. in c. consideramus. s. de elec. in c. j. in gl. j. de postu. prel. in c. vt debitus. in verbo, ex rationabili. s. e. in c. causam. in gl. fi. s. eo. tit. Inn. in c. ad aures. de temp. ord. Nec obst. quod text. in d. c. j. eo. ti. in vj. loquatur de apostolis: quia illud refertur ad iudicialem appellationem, de qua etiam tex. in princ. loquitur: sed per hoc non tollitur, quin text. in prin. generaliter procedat, etiam in extraiudiciali appellatione. Et ad hoc bene facit tex. nota. in l. regula. §. ꝛ licet. ff. de iur. ꝛ fac. ign. quem in simili casu allegauit Imo. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. ob. facit tex. in c. indēnitatibus. §. pe. de elect. in vj. Et maxime hoc in isto casu procedit: quia text. in d. ca. j. in prin. de appellatione extraiudiciali expresse loquitur. Et cum

generaliter dicat de appellatione extraiudiciali, intelligitur etiam de illa, que a parte interponitur: quia generalis disposi
a tio [a] omnes casus includit, etiam quod in vno casu maior[f] ra
f tio quam in alio videatur, l.j.§.quod autẽ.ff.de alcato.l.in fran
29 dem.in fi.ff.de milit.testa. ¶ † Glo.in ver.solent.precipue allegatur ꝙ appellatio extraiudicialis, que a parte interponit, non habet vim citationis: ideo appellatus venire non tenetur. Et in tantum ista conclusio procedit, quod licet creditor propria authoritate debitorem fugiẽtem capere possit, iuxta l.ait pretor.§.si debitorem.ff.de his, que in frau. credi. tamen verbis non poterit debitorem fugientem citare, vt preueniatur iurisdictio: quia talis citatio est iuris non facti. Ita not. dicit But. ⁊ Abb. sequitur in c.j.§.de iud.ver.an autem. Allegat glos.hic. ⁊ idem Abb. dicit in c.proposuisti.in iij.not.de fo.compe.⁊ sentit etiam Abb.hic. Sed contra hoc facit: quia si permittitur realis captura in casu fuge, a fortiori videtur esse permissa verbalis. Non obst.gl.hic: quia non loquitur in casu fuge. Nisi saluando dicatur quod realis permissa sit: quia hoc modo consulitur indẽnitati creditoris. Non sic vꝫ in verbali: quia illo fugiẽte parum operatur. Tamen quantum ad effectum, quem potest operari verbalis, idem esset in verbali, quod in reali in casu fuge ratione predicta. Non obstat quod realis sit facti, ⁊ ista verbalis iuris: quia vtraque vꝫ facti, ex quo factum in vtraque requiritur. Sed in casu fuge ordo iuris relaxatur: ⁊ ita relaxatio ista videt habere locum in citatione verbali, sicut in reali, quo ad effectum, qui cõsiderari potest, vt dixi. ¶ In gl. in ver. cogitur. ibi: debet compelli alternatiue. glo. bene dicit penden te appellatione, prout loquũtur iura, que allegat: sed in isto casu, cum sit deserta appellatio, precise cogitur ille, qui appella-
30 uit, stare iudicio illius, a quo appellauit. ¶ † In glossa finali,
g ibi: quia crimen notorium erat, non vocauit [g] eum. ista solutio approbatur per Abbatem hic: quia ex quo factũ erat notorium, non requirebatur cause cognitio. capitu. quoniam. de fil.presby. vt latius per eum hic, quẽ posteriores sequunt. Sed in contrarium facit illud, ꝙ ipse idem Abb. concludit circa fi. hic, dicens quod in sententia excommunicationis semper citatio necessaria est, licet de facto notorio agatur. Et ad hoc dictum Inn. in c.sacro. in gl.ij. de sent.excom. vbi expresse dicit ꝙ etiam in facto notorio non precedente monitione quis excommunicari non potest. Idem Host. ⁊ But.hic. ⁊ Abb. in consilio xxiij. videtur primo.lib.j. Unde dictum glo. ⁊ quod Abb. dicit hic, intelligitur, ⁊ saluari põt, quando ipsa cõtumacia, pro qua fertur excommunicatio, notoria esset: tunc enim alia monitio non requiritur: vt Abb. dicit per illum tex. in c.j. de iudi. ⁊ in c. fi. de iuram.cal. ⁊ not. Lap. alleg. lxxiij. prelatus regularis. cum si. vt dixi in d.c.j. in gl.fi. ¶ In ea gl. ibi: irrequisitum illa vice. ⁊ sic non fuit requisitus tempore late excommunicationis: ⁊ probatur ibi, dum text. dicit quod irrequisitum excommunicauit.
31 Nam † qualitas adiecta verbo, regulatur secundum tempus verbi. l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxal. in l.si Titius. vbi Bart.ff.de testa.mili. prius intelligitur quod fuerit contumax ex prioribus citationibus, secundum mentem gl. hic: quod non caret diuinatione. Et hoc etiam attento idem esset dicendum in non notorijs. Cuius cõtrium videtur velle tex.hic, designando specialitatem in notorijs. ¶ In fi.gl. hec vltima solutio etiã diuinat, ⁊ videtur contra tex.hic, qui dicit, irrequisitum excom
32 municauit. † Postremo an in notorijs [k] citatio requiratur:
k ex his, que Abbas hic scribit, tres eliciuntur cõclusiones. Prima est, quod in notorijs citatio non requiratur, quando constat absenti defensionem non competere. Et ita intelligit text. hic, in c.bone.el j.§.de elec. vbi Abb. in c.cum olim.§.de re iud. ⁊ ibi Abb. ⁊ idem Ab. in c.ex insinuatione. circa fi.j.eo. in c.causam, que. de rescri. cum fi. Et ratio huius cõclusionis manifesta videtur: quia non fit citatio, nisi ad istum finem, vt citatus possit se defendere. Si ergo nulla defensio competit, citatio nõ requiritur. Et ita istam conclusionem sequitur, ⁊ declarat Bald. in l.ea, que. ver.tertio queritur. in princi. C.de accus. Et pro ista conclusione facit quod no. Rom. in consi.cccclxxxiij. dubitatur primo. in fin. vbi concludit quod quando constat possessori ius non competere, eo non citato beneficium conferri potest, ⁊ possessio in alium transfertur. Idem Ro. in consi.ccccxcix. in premissa. ⁊ notat Lap. in allegatione cxxvij. Anastasius canoni-
33 cus. † Secunda conclusio est, quod etiam in notorijs citatio necessaria est, quando dubitatur an absens habeat defensionem. Abbas hic, ⁊ in locis §.allegatis. Et probatur in c.fi. iuncto c.j. de offi.deleg. in vj. ⁊ hoc idem Abb. dicit per illum text. cum gl. in c.sepe.j.eo. facit tex. in l.iij.§.si a die. ⁊ quod ibi Barto.ff.de re mili. ⁊ late probat hoc Are. in consi.clxv. sicut Joãnes dicit. Et circa hoc notandum est quod in dubio presumẽdum videtur, quod aliqua defensio competere possit: vt no. Abb. in c.vestra. de coha.cler.⁊ mu. vbi inquit quod regulariter in notorio videtur defensio competere: ⁊ per consequens in dubio erit citatio
g necessaria [g]. Et idem videtur sentire Abb.hic. Sed contrariũ expresse tꝫ Ant.de But. in c.quanto. ver.circa hanc partem.§. de transla.episc. dicens quod sufficit notorium esse, vt effectus notorij sequatur, ⁊ aduersarius onere probãdi grauetur, quod aliqua defensio competat: quia illud est ex accidenti, per illum text. ⁊ idem videtur tenere Jo.And. in d.c.vestra. dum concludit quod quando factum est adeo notorium, quod celari nõ potest, ordo iudiciarius non requiritur, nec etiam requirit quod excusari nõ possit: alias vix posset dici delictum esse notorium. Et breuiter concordando opiniones, dicendum est quod respectu citationis illa semper in dubio erit necessaria, licet factum notorium sit, nisi cõstet, nullam defensionem competere: sed quo ad alium ordinem iuris, vt non debeat obseruari, sufficit quod appareat aliquid notorium esse. Et ita not. Bal. distinguit in
34 d.l.ea, que. ver.tertio queritur. post principium. † Tertia conclusio Abb. est quod in sententia excõmunicationis citatio indistincte requiratur: quia non fertur contra aliquem etiã pro facto notorio absque monitione: vt Ab. not. hic concludit, ⁊ sequuntur posteriores hic. Sed prima facie hoc vꝫ contra istũ text. vbi ex delicto notorio, in quo appellatio non admittitur, nec citatio requiritur, infertur ad excommunicationem: vt colligitur ibi: sicut ille, quem, ⁊c. Ergo isti casus videntur parificati, quod sicut in notorijs citatio non requirit, ita nec in excõmunicatione, prout in apostolo casus occurrit. Potest responderi quod ille non fuit excommunicatus per apostolum absq; citatione ex eo immediate quod delictum esset notorium: quia notorietas delicti non excludit citationem in sententia excommunicationis: vt dictum est in princ. gl. ⁊ Abb. hic dicit: sed intelligitur quod notoria erat contumacia illius, quem apostolus excommunicauit. Et hoc modo equiparatio adaptatur: quia pro contumacia notoria, absque alia citatione quis excõmunicari potest: vt not. in c.j. per illum text. vbi Abb.§.de iud. cum si.§.alleg. Et sic habetur limitatio ad istam cõclusionem, quam simpliciter Abb. tradit hic. Secundo etiam limitatur ista conclusio, vt procedat in sentẽtia excommunicationis. Secus vero est in facto notorio, si feratur declaratoria excommunicationis a iure incurse: quia non erit citatio necessaria: vt declarat Abb. in c.peruenit. el j. infra eod. no. in c.reprehensibilis. infra eod. titu.

¶ Additiones.

B ¶ Non sit standum. Adde quod videtur dicendum contrariũ quia si iudex potest aliquid facere stante impedimẽto, si illud faciat, presumitur impedimentum subesse. gl. est no. in c.pastoralis. in verbo, exonerare. de offi.dele. preterea pro iudice presumendum est semper. l.ij. C.de off.ciu.iudi. nec obst.tex. in l.si forte.ff.de cast.pec. quia non habet locum in iudice.

B ¶ Velle. Uide egregie per Jaso. Mar. in l.j. in v.no.ff.de off. eius cui man. est iurisd.

C ¶ Veriorem. Adde quod ista pars vltimo adducta per doct. comprobari potest ista ratione: videlicet, si licitũ est iudici qui detulit appellationi: ⁊ sic causam a se abdicauit talem terminũ assignare, vt per doct.hic, multo fortius hoc poterit iudex qui appellationem non admisit: quia in causa adhuc procedere potest. text. est in c.eum qui. de dolo ⁊ contu.lib.vj.

D ¶ Appellatio. Regula appellationis admittende est permissiua: ⁊ vbi non reperitur casus expresse exceptuatus, censenda est semper omnis causa cuiuscunque conditionis sit, appellabilis: doctrina est glo. in l.qui restituere. hic alle. ⁊ eam commendat etiam d.Phi.Dec. in rub.§.e. ⁊ ibidem Fel. in fi. ⁊ Perusi. ibi latius, vbi multa alia adducit. facit text. vulgatus in l.⁊ in maioribus. C.de ap. ⁊ innoleuit illud vulgatum, quod iudex in dubio potius debet inclinare in opinionem, quam appellatio sit admittenda: quia per hoc non tollitur ius alterius partis, secundum quod declarant Pau.de Cast. Alex. ⁊ Mod. in l.j. ff.si quis cau. ⁊ vide elegan. per do.Bar.Soci. in cons.cxcv. ⁊ vide eundem d.Phil.Deci. in cons.xxiiij.

E ¶ Et in causis pijs. Adde quod in causa dotis si feratur sentẽtia in fauorem mulieris, appellare non potest quo ad impediẽdum executionem illius sententie: ⁊ hoc fauore dotis. ista decisio fuit domini Bal.nouelli in tra.suo de dote, in nona parte, in vij. priuilegio. que tamen decisio dubia videtur propter regulam de qua hic: ex qua habetur quod in omni casu appellatio est permissa, nisi expresse in aliquo casu prohibeatur. d.glo. in l. qui restituere.ff.de rei vend.

F ¶ Juris. Tu vide And.Sic. in solenni rep.rub.C.qui admitti. vbi accumulat ad istud dictum gl. dicta lõge plenius quam Fel. ⁊ Mod. in c.j. de const. ⁊ alibi sepe.

G ¶ Non possit. Ista opi. vltra ea que adducunt doct. ⁊ Deci.hic com

comprobari potest hac ratione, quam alias adducebam post lectionem, conferendo cum excellentissimo preceptore meo d. Anto. Burgos Hispano in studio Bononien. nam lex dicendo dandam esse dilationem tanti temporis, et non minorē, precise loqui videtur, verum quando lex precise loquitur, tunc dicitur habere clausulam derogatoriam: ita dixit Jaco. de Arena in l. omnes populi. ff. de iust. et iu. quem refert Abb. in c. ij. de rescr. verum ubi lex clausulam derogatoriam habet, eo casu cēsetur inferioribus adempta facultas contrarium faciendi. gl. est in cle. ut hi qui in verbo, nullo modo. de eta. et qua. probatur etiam hoc in l. fi. C. de mili. test. additis dictis Ang. et Imo. in l. si queramus. ff. de testa. ubi dicunt statuto caveri non posse ut pupillus possit testari.

h ¶De re ind. Adde videndum dominum meum post alios, d. Vincentium Perusinum in d. l. ij. ubi hanc materiam totam copiose refert.

i ¶Prorogare. Adde quod hoc comprobatur ista ratione, videlicet terminus est prefixus instātie favore publice utilitatis, ad hoc ut lites non sint immortales, ut dicitur in l. properandum. in princ. C. de iud. ergo iudici non videtur data potestas in preiudicium publice utilitatis prorogare hunc terminum. l. iubemus nullam. ubi Bal. C. de sacrosanc. eccles.

k ¶Restringi. Tu vide omnino circa ista do. Geor. Nattam in repet. clem. sepe. ver. v. quero. ubi late de hoc. de ver. sig.

l ¶Septimo. Adde quod ista fall. est sane intelligēda in termino iuris: secus tamen esset in termino hominis: nam si arbiter statuat terminum parti ad aliquid faciendum, quo elapso pena committatur, tunc si sumus in pena conventionali, arbiter terminum prorogare non poterit, secus erit si sumus in pena legis: quia tunc prorogatio facta per arbitrum bene suffragatur: ita voluit Bart. in l. cum stipulatus sim. in priori. ff. de verbor. obligat.

m ¶Simpliciter. Confirmo ex no. per Pan. in consi. xciiij. inci. statuto civitatis. et vide copiose per do. Fel. in c. cum dilecta. in ver. viij. signum. de resc.

n ¶Nullitatis. Vide Raphael. Cuma. consil. xliiij. et tradit not. Alex. in cons. lix. iiij. vol.

o ¶Appellavit. Adde quod retēto isto communi intellectu ex eo inferri pōt: quod appellatio que a iudice interponitur ante litem contestatam, appellatio proprie non dicitur, sed potius dicetur quedam provocatio: et hec illatio probatur, quia iudicium proprie non dicitur ante litem cōtestatam: ut notant doctor. in rub. ff. de in ius voc. et est glo. in l. fi. §. illud. C. de temp. appell. et in l. iudicium solvitur. ff. de iud.

p ¶Causa requiratur. Adde quod ista communis cōclusio, que habet, quod in appellatiōe extraiudiciali que a parte interponitur, causa exprimi debeat, iure est dubia his rationibus: quia causa exprimenda est in appellatione, ut iudex videre possit an iuste appelletur ad hoc, ut appellationem admittat, vel repellat. gl. est in c. j. in verbo, appellationis, de app. in vj. verum hec ratio non subest in adversario a quo fuit interposita appellatio: nam ad eum nō pertinet appellationē admittere, vel excludere facit etiam ad hoc: quia nunciatio novi operis que vim habet appellationis extraiudicialis, ut dicunt Bar. et doc. in l. in provinciali. §. j. ff. de no. oper. nun. causam non requirit, nisi quando a parte petitum fuerit. ita Bar. et doc. in l. j. in princ. ff. de no. ope. nun. Reliquum est respondere ad tex. in d. c. j. et dico quod ille tex. non obstat: nam loquitur tantummodo de appellatione extraiudiciali, que a iudice interponitur: quod patet dum dicit, apostolos petat, in quibus appellationis causam exprimat: que quidem verba non conveniunt appellationi que a parte interponitur: ergo tali appellationi non convenit dispositio illius tex. quia cui non conveniunt verba cōstitutionis, ipsa constitutio non convenit. l. quod constitutū. ff. de mil. test. Nec obstat quod ille tex. generaliter loquatur, ut inquit Deci. j. quia respōdetur quod generalitas restringitur ad terminos habiles. l. ut gradatim. de mu. et hon. ff. sed appellatio extraiudicialis, que a parte interponitur, non est habilis comprehendi ex verbis illius tex. ut dixi, ergo, etc.

q ¶Generalis dispositio omnes casus includit etiam quod in uno casu maior ratio quam in alio videtur. vide an per hanc doctr. suam inferat signanter idem Dec. in no. q. in cons. v. inci. in causa domine Marie.

r ¶In notoriis. Vide d. Fran. de Cur. in cons. xx. et in cons. xxi.
Hiero. Sig.

1 ¶Sententiam. Vide in d. c. super eo, el ij. j. eod.
2 ¶Excusatur. Idem in c. ex ratione. j. eod. in c. in nomine. de testibus.
3 ¶Attestatur. Idem in c. si pro debilitate. de offi. deleg.
4 ¶Iudice. Vide Soza. in consi. ij. nu. 10.
5 ¶Exigit. Vide in c. olim. in iij. not. de excep.
6 ¶Appellatio. Vide Dec. s. in rub. et que ibi addidi.
7 ¶Alterare. Vide cōtrarium per Jas. in d. l. ij. ff. de re iudi. ubi dicit quod communis opi. est in contrarium.
8 ¶Non vocavit. Et quando in notoriis citatio requiratur, vide Dec. in c. ij. de testib.
Sil. Aldo.

a ¶Biennium. Quod hic dicitur de anno, vel biennio intelligitur de appellationibus interiectis ad Papam a provinciis, et locis remotis a curia Romana, ut patet in superscriptiōe ibi: archiepiscopo Remensi. et in tex. ibi: locorum distantiam: arg. l. cum anterioribus. C. de tempo. app. Secus si in curia vel loco vicino. Unde fatua erat praxis diu observata in p̄fectura Lugdunensi, ubi (quo ius canonicum imitarentur) habebant annum ad relevandum appellationē a iudice ordinario Lugdunensi, et aliis, ad prefectum eiusdem loci: Quanvis ad relevandum appellationem a prefecto ad senatum Parisiensem, non essent nisi tres menses. Quia erat plusquam asinina imitatio. Tum quia hoc c. non loquitur de appellatione interdicta, ad inferiorem a principe: sed de interiecta ad Papā. Tum quia non loquitur de interiecta ad Papam ab eodem loco vel provincia non multum remota: sed a provinciis multum remotis. Ideo pravus ille stylus me presente correctus fuit. In consessu Riomensi die Lune quarta Octobris. 1546. Et statutum est quod appellantes ad prefectum seu seneschallum Lugdunensem a iudice ordinario, vel aliis subalternis, tenerentur intra quadraginta cōtinuos dies relevare, alias appellatio esset deserta, quod nuper me postulante confirmatum fuit aresto huius senatus ad finem Maij. 1549.

b ¶Quietis. Ang. Aret. in §. his itaque. versi. nota tamen et tene menti. inst. de iust. et iu. Jas. l. j. ff. si quis caut. Nic. Boe. repe. l. consentaneum. C. quomo. et quan. iud.

c ¶Statuta. Idem de appellatione ab arbitris. l. nō distinguemus. §. cum quidam. de arbitris. Unde licet prefecti libellorū supplicum huius palatij nequeāt cognoscere de aliqua causa, vel articulo appellationis, etiam a suis subdelegatis interiecte, tamen teneo quod possunt cognoscere de causa appellationis interiecte a sententia arbitri in causa integra, hoc est, que non fuit coram iudice ordinario mota, et contestata, ut nove dixi in mea praxi iudiciali.

d ¶Formam. Jas. l. non erit. §. sed neque. de iureiuran. l. j. §. editiones. de eden. consil. clxvj. consil. cxcj. lib. ij. l. qui Rome. §. j. de verb. obl. And. Tiraq. trac. retrac. proximi. §. iij. glo. iiij. nu. 3.

e ¶Iudiciali. Et bene, quicquid dicat Alex. ab Exea, in c. cum omnes. de const. nu. 92. ubi falso citat Deci. hic in contrarium, ostendens sese perperam et per saltum legisse.

f ¶Maior. Decius in rub. lec. j. si cer. pet. ubi dixi, et ad Alexan. cons. lxviij. nu. 6. lib. v. Dec. cons. v. nu. 2. And. Tiraq. trac. retra. proximi. §. j. glos. xiiij. nu. 101.

g ¶Necessaria. Et bene, ut iudicialiter procedatur. Gemi. consi. liij. Curt. Sen. cons. xx. Jas. cons. lxxxvj. lib. viij. [redacted]

1 ☞ Appellatio suspendit iurisdictionem iudicis tantum in illa causa.
2 Recusari potest iudex, quando appellatio pendet interposita ab eodem iudice in alia causa. Quid in delegato. 3.
4 Iudex licet sit suspectus, eius tamen iurisdictio nō impeditur ipso iure.
5 Appellatio si sit deserta, an iudex, a quo est appellatum, possit in alia causa recusari.
6 Iudex si recusatur propter gravamen illatum, an sufficiat simpliciter probare gravamen absque eo, quod probetur malus animus.

1 AD hec. ¶† Primo no. quod appellatio suspendit iurisdictionē iudicis tm̄ in illa causa, in qua interponitur: secus est in alia causa, in qua iudex, a quo fuit appellatū procedere pōt: ut hic, et in c. p̄posuit. j. et in c. Romana. §. cū vero. ubi gl. in ver. aliqua. eo. tit. vj. Et vera ratio s̄m Abb. videtur, quia gravamē est causa appellationis: et illud respectu aliarū causarum non contingit. Unde non h̄z iurisdictionē in aliis causis suspendere. Sed ex ista ratione, que in gravamine illato c̄sideratur, nō bene infertur, saltem immediate ad suspensionē iurisdictionis, que nō a gravamine, sed ab appellatiōe immediate causatur. Et ideo ratio ista melius adaptari pōt, ut dicamus q̄ cum appellatio limitata fuerit respectu gravaminis illati in una causa, nō p̄ducit effectū suspensionis in alia causa: quia ex diversis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Et quia limitata causa

limitatum effectum producit.l.in agris.ff.de acquir.rer.do.Et istud,quod dicitur hic,procedit in causa separata,in qua iurisdictio iudicis a quo,non suspenditur: secus si causa nō sit separata.Ex quo infertur ſm Rot.decis.xxxi.item si ab excōmunicatione.e.tit.in nouis.ꝙ iudex,qui excōicauit reū,quia noluit libello respondere,si ab eo,pretextu excōmunicationis appelletur non poterit in causa principali procedere: quia articulus excōmunicationis non est separatus a causa principali,ex quo occasione rei principalis facta fuit excommunicatio.Et sequūtur Perusi.ꝛ alij hic.Sed aduertendū est,quia non vꝫ hoc sine dubio procedere.Nam si appelletur ab vno articulo cause, iurisdictio in tota causa suspenditur.c.super eo,el j.ſ.e.c.si a iudice.e.tit.in vj.Et hoc intelligitur,qñ causa principalis hꝫ connexitatē cum articulo appellationis:secus si causa separata fit.d.c.super eo.ſm intellectum But.qui cōmuniter approbat.Unde si appelletur ab expensis,in quibus quis fuit condemnatus propter contumaciam,nō prohibetur iudex in causa principali procedere:vt doc.omnes dicunt in d.c.super eo.Et ideo dubitabilis vꝫ decisio Rote: quia excōmunicatio, que fuit facta propter ꝯtumaciam, nullam videtur habere connexitatem cū causa principali.Licet enim occasione rei principalis sit excōmunicatus,hoc venit accidentaliter ex contumacia emergenti.Et hoc nihil vꝫ impedire ꝓcessum in causa principali,vt dictum est de expensis.Decisio tñ Rote, prout loquitur,saluari potest,quando iudici a quo,inhibitio facta fuit: quia tunc indistincte iurisdictio suspendiṫ.c.non solum.eo.tit.in vj.

2 ¶ †Secundo no.ꝙ iusta causa recusandi iudicem est, quando pendet appellatio interposita ab eodem iudice in alia causa.Ad idem tex.in c.proposuit.ſ.e.Et hoc videtur procedere,nisi appellatio r esset friuola:quia tunc recusatio non haberet locum r: arg.c.cū appellationibus.e.tit.li.vj.ꝛ quod ibi no.gl.in ver. recusari. Nā tunc vꝫ recusatio frustratoria,que per iudicem admitti non debet:vt tradit Inn.in c.cum speciali.vbi Abb. post alios sequiṫ in fi.eo.Ange.in l.quia poterat.ff.ad Treb.cū concor.vt prosequitur Peru.in d.c.cum spāli.in ver.tertio queriṫ.

3 ¶ †Tertio no.quod iste tex.etiam hꝫ locum in iudice delegato:vt colligiṫ in fi.hic,in ver.maxime.quod casum magis dubitabilem includit:vt per Ab.ꝛ alios hic.Et ita tꝫ Do.per istum tex.in c.Romana.§.cum vero.e.tit. in vj. vbi reprobat Rotam decis.clvij. que aliter dicebat in delegato.Est tñ differentia inter iudicem delegatum,ꝛ ordinarium:quia delegatus a principe post recusationem non potest alteri causam delegare.c.iudex. in fi.de officio.deleg.in vj.Secus est in ordinario.c.si quis contra clericum.

a de fo.com.Nam iurisdictio ordinarij firmior a est, quam delegati:vt no.Archid.ij.q.vj.c.si episcopus.Bal.sequitur in l.si vt proponis.C.quomo.ꝛ quan.iud.ꝛ late tradit Alex.in rub.ff.de offi.eius.

4 ¶ † Ultimo no.ꝙ licet iudex suspectus sit,ꝛ recusari possit,tñ ipso iure iurisdictio non impediṫ.Et sic dicendum vꝫ quod licet iudici a quo causa deserte appellationis committi possit,ꝛ delegari.Ita Rot.decis.xxix.item auditor.e.tit. in nouis.

b [redacted] tñ recusari b, quamuis iurisdictionē mero iure cōsequatur.Nam etiam si causa a summo pontifice committatur suspecto,recusatio non tollitur:vt per glo.in c.ad hec. de rescr.

¶ In glo.in ver.suspectum.ibi:ſm leges.Ista solutio ſm doc. bene procedit intelligendo quod contrarium loquatur in ordi

a nario a: quia ordinarius de iure ciuili recusari non pōt:vt no. in l.apertissimi.C.de iud.ꝛ declarat Ab.hic.Et ſm hoc ratio illius legis vꝫ ꝙ recusatio non hꝫ locum ibi:quia ordinarius nō potuit recusari.Sed tamen tex.alia ratione ibi fundatur,dum inquit, cum possit appellari. Nam ratio ista militat,etiā dato quod iudex recusari possit.Et ratio ista procedit tā in delegato,quam in ordinario.Nisi dicamus quod illa ratio immediate non respicit decisionem illius legis. Sed hoc modo adaptatur,de iure ciuili recusatio de ordinario fieri non potest, vt ibi dicitur:per hoc tamen quis oppressus non remanebit:quia appellare potest.Et sic tacite obiectioni respondetur.Ista interpretatio suadetur:quia si illa ratio gn̄aliter attendatur, iudex nunquam deberet posse recusari,cum grauatus semper appellare possit.Negari tamen non potest,quin ratio illa,quod ordinarius recusari non possit,sit preter mentem,ꝛ intentionem litere,in d.l.j.vbi text. vim facit in appellatione interposita,que non vꝫ sufficiens causa recusandi iudicem.Si eñ text.considerāret ibi ꝙ ordinarius non pōt recusari indistincte,etiā probata quacunqꝫ causa grauaminis,legitima recusatio nō haberet locū:cuius contrarium vꝫ sentire tex.ibi ponderando appellationē pendentem, que ꝓ causa sufficienti ibi non habetur. Et ideo ad Sdum alia respōsio colligitur ex communi intellectu,

c quā ad istum tex.tradit Jo.And.dum inquit ꝙ sola c pendentia appellationis in alia causa non est sufficiens causa,vt iudex recusetur:ꝛ ita contrarium procedit:quia nuda voluntate recusatio fieri posset:ꝛ de facili posset iudex recusari,interponendo appellationem,etiā ex causa falsa, ad istum effectū vt iudex recusetur:sed text.hic, cum si.intelligitur,si causa grauaminis proponatur,ꝛ probetur,sicut in recusatione requiritur.Et istū intellectum approbat Bar.in d.l.j.ꝛ Ant.de But.ꝛ Ab.ꝛ Mod. der.sequuntur. Sed certe si hoc modo ad text. hic suppleatur, hoc non procedit sine diuinatione,ꝛ verba hic repugnant, que videntur ponderare solā appellationis pendentiam: vt hic,ꝛ in c.proposuit.ſ.eod.vbi dicitur quod iudex,a quo appellatur, omnino suspectus est. Nam si causa grauaminis probatur ex hoc solo appellatio iustificatur, ꝛ pēdētia appellationis nihil operaretur.Unde verior videtur intellectus, quem tradit hic Jo.de Imo.vt tex.procedat simpliciter,prout loquitur, ꝛ non sit opus quod grauamen aliter probetur, sed sola appellatio sufficiat:quia appellando offendiṫ iudex.l.fi. C. quando prouo. c.vt debitus.ſ.e.Licet enim nō debeat iudex,a quo appellatur, ad iniuriā sibi reputare appellationem propositam contra eū, l.ꝛ in maioribus.C.e.tñ iusta causa,vel iniusta, non attenditur in iudicando inimicitiā,sed malus animus simpliciter inspicitur:vt per Inn.in c.j.ꝛ ij.ſ.de re iudi.Nam etiā iudex administrando iustitiam odiū incurrit.c.qualiter.el ij.ſ.de accu.xxv.q. v.in c.non est crudelis.Et negari non potest, quin iudex commoueatur,quādo ab eo prouocatur:quia appellatio arguit im

B peritiam,ꝛ iniquitatem B iudicis.l.j.in prin.ff.e.tit.ideo verisimiliter reputatur suspectus:vt probatur hic,ꝛ melius in c.proposuit.ſ.e.ibi:omnino suspectus est.ergo videtur quod sola appellatione interposita immediate reddatur suspectus: quia di

C ctio illa,omnino C,significat idem quod ipso iure:vt per gloss. in auth.qui res.in fi.C.de sac.sanc.eccl.ꝛ in l.j.§.si pecuniam.vbi Bal.ff.depo.Non obst.ratio Jo.And.dum dicit quod de facili iudex posset recusari appellādo calumniose:quia,vt dominus Prepo.dicit,hoc non est presumendum:cū quilibet bonus presumatur.c.fin.ſ.de presum.c.j.de scruti.l.merito.ff.pro soc. Sed ista ratio in casu isto non videtur procedere: quia cum agatur de interesse iudicis recusati,illa regula,ꝙ quilibet pſumaṫ bonus,non hꝫ locum in preiudicium alterius do.Abb.dicit in c.cum in iure.ſ.de off.dele.alleg.gl.in c.cum a nobis.de testib.ꝛ gl.in c.sicut.de sent.excō.Et patet hoc, qñ quis allegatur suspectus:ergo bonus non presumitur: quia nunquam haberet locum recusatio.Unde aliter respondeṫ,vt Imol.hic dicit,quod non pſumatur appellans appellationem calumniose,ꝛ temere interposuisse,quia puniretur:vt dictum est in c.ij.ſ.eo.Et quia si appellatio esset friuola,non esset verisimile quod iudex illam admisisset:arg.c.in presentia.de renun.ꝛ in l.j.ꝛ quod ibi Bart. C.de predi.curia.lib.x.Uel ad rationē Jo.And. responderi potest,quod quando appellatio interponitur, appellās diuinare non potest ad causam,que postea sibi moueri contingit: ideo non est dicendum quod propter hoc appellauerit:arg.c.vt nostrū.vt eccl.bene.ꝛ in l.si putator.ff.ad leg.aquil. Et retento isto intellectu Imo.qui verior vꝫ,vt patet ex predictis, cōtrarium formatum in gl.remanet insolutum. Unde tertio, ꝛ vltimo ad contrariū vꝫ responderi posse,vt loquatur,ꝛ procedat in actore,vt colligitur ibi:compellitur alias causas,si quas habet,agere.ꝛ in rub.dum dicit,apud eum,a quo appellaṫ,aliam causam agere compellendum. ꝛ in d.l. vnica.ibi: debeat experiri. nam hoc verbum ponitur pro agere.c.pastoralis.de causa poss.ꝛ ꝓp.hic vero tex.cum si.loquitur in reo:vt colligitur,ibi:accusetur, vel conueniatur.Et non est nouum ꝙ reo aliquid ꝯcedatur,quod actori denegetur:vt in regula,fauorabiliores. de regu.iu.in vj. Et in proposito bene facit tex.in l.ij.§.legatis.versi.sed si agāt. ff.de iud.

5 † An autem si appellatio deserta sit,habeat locum ꝙ hic dicitur,vt iudex a quo appellatū fuit,in alia causa possit recusari.Et Abb.hic post Ant.de But. concludit ꝙ sic,probato grauamine:quia recusatio fundatur in malo animo iudicis, q non tollitur,licet appellatio deserta sit:vt latius Abb. hic prosequitur,ꝛ sequuntur Peru.ꝛ Mod.Et certe probato grauamine ista conclusio videtur de plano procedere:quia iudex,qui grauauit in vna causa,suspectus redditur in omnibus: vt per glos.in c.dispendia.in ver.in omnibus.de resc.in vj.Sed maior est dubitatio,retento intellectu Imo.vt ſ.dictum est, quod ex sola pendentia appellationis iudex possit recusari absque eo quod aliter grauamen probetur,an tunc deserta appellatione habeat locū recusatio.Et videtur quod non:quia iura loquuntur pendente appellatione:vt hic,ꝛ in c.proposuit.ſ.eo.In cōtrarium facit tex.in c.postremo.ſ.e.vbi aduocatus cause etiam finita causa suspectus reputatur.Et ideo Aret.in c.j.de iudic. concludit quod ille,qui fuit aduersarius meus,etiā finita causa possit recusari:quia inimicitia causata ex lite preterita durare presumitur.l.in ipsius.vbi Bal.per illum text. C.famil.ercisc. Sed tamen prima opin.verior videtur: quia iura loquūtur de appella

appellatione pendente, vt dictum est. Et pendente appellatione iudex, a quo appellatum fuit, videtur magis prouocatus, & concitatus: finita vero causa appellationis, ex eo quod appalatio deserta sit, prout doc. hic loquuntur, indignatio, quam iudex concepisset ex appellatione interposita, remitti videtur cessante causa, c. cum cessante. j. e. Non obstat text. in d. c. postremo quia loquitur respectu illius cause, in qua aduocatus fuit. Secus esset in alia causa: vt probatur in d. c. postremo. & ibi Abb. in ij. no. & in questione nostra de alia causa doc. loquuntur, put etiam text. hic loquitur. Et hoc modo distinguendo in d. c. postremo. videtur tex. pro ista parte. Non obstat quod Aret. dicit de inimicitia preterita, que durare presumitur: quia hic nulla fuit inimicitia: & licet aliqualis sit presumptio indignationis, satis remittitur finita appellatione, & finita lite: vt latius dixi in d. c. j. de iud. & ideo cum mysterio iura loqũtur pendente appellatione. Unde post appellationem finitam nulla ratio subesse videtur recusandi: & maxime ista conclusio haberet locum, si lis finita esset: quia pronunciatum fuisset bene iudicatum & male appellatum. Si vero pronunciatum fuisset male iudicatum, & bene appellatum, posset forte recusari: quia apparet de grauamine per s. dicta. Notandum tamen est quod nõ sufficit, sm Abbat. Jo. And. & alios hic, quod grauamen probetur re ipsa: sed debet probari quod ex malo animo iudicis pcesserit: quia suspicio fundatur super malo animo, nõ super grauamine. Ex quo inferri vr quod si iudex fuisset mali animi, vt quia putauit grauare, licet in veritate non grauauerit, quod tñ posset recusari, considerato iniquo proposito eius, in quo vis tota
6 consistit. † Postremo dum Abb. concludit q vbi iudex dz recusari propter grauamẽ illatum, sufficit si grauamen simpliciter probetur, absque quod aliter de iniquo animo iudicis appareat: quia probato grauamine, in dubio debet presumi, q ex animo processerit: arg. c. j. de presumptio. Et hoc prius dicebat Jmo. hic, & sequuntur Peru. & Mod. Sed ista cõclusio dubitabilis vr: nam in contrarium videtur text. ij. q. vj. in c. hoc etiam placuit. vbi dicit quod licet sententia iudicis in causa appellationis retractetur, hoc non nocet iudici, nisi conuincatur, & pbetur quod iniquo animo iudicauerit: ergo in dubio non videtur presumendũ. Et facit regula, que dicit quod pro iudice presumitur. c. in presentia. de renũ. c. in nostra. de proc. c. nisi essent. de preb. Dictum doctorum posset saluari, quando magnũ grauamen infertur: quia ex enormi lesione dolus arguitur: vt no. Bar. in l. si. ff. de pret. stip. & in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Non obstat tex. in c. j. de presum. quia locum habet in his, que sunt de genere prohibitorum: & non loquitur in iudice, pro quo presumitur, vt dictum est: & sic non sufficit, si re ipsa grauamen probetur: quia suspicio fundatur super iniquo animo, nõ super grauamine: vt Jo. And. & doc. omnes hic dicunt.

¶ Additiones.

a ¶ Ordinario. Vide per Practicũ Papien. in practica sua in forma libelli opponendi contra iudicem suspectum. super glo. in verbo, iudicem suspectum.

b ¶ Iniquitatem. Et alibi dixit Bal. in l. j. in fi. C. si de moment. pos. fue. appel. quod remedium appellationis datur a iure tanquam theriaca contra venenum primi iudicis.

c ¶ Omnino. Adde q ista dictio significat sine ope exceptiõis. glo. est in c. si. i fi. de off. dele. in vj. & vide tex. & gl. in c. j. de vi. & honest. cler. in vj. & dicit Soc. in l. j. §. per seruum corporaliter. ff. de acq. pos. quod ista dictio est dictio precisa, & plus dicit Soc. in l. qui vsumfructum. de verb. obl. quod ista dictio omnino, qñ ponitur cum negatiua, idem importat quod nullo modo. & idem dicit esse in dictione penitus. vide etiã de ista dictione per So. in cons. cclix. incipit in materia presentis cõsultationis. vers. j. effectu. circa fi. & vide per Aret. in l. si duo. ff. de acq. her. & in l. ij. ff. ad Velle. de hac dictione ponit etiam Alex. in cons. clv. incipit, visis & consideratis. in ver. iij. respondeo. in ij. vol. vbi dicit quod ista dictio omnino posita cum negatiua, importat idem quod nullo modo, sine distinctione, vel ipso iure, nec ope exceptionis. Et adde etiam Soci. in cons. suo. cxxi. incip. iusta contingentia facti. vbi quedam pulchra ponit de ista dictione.

Hiero. Sig.

1 ¶ Locum. Adde eundem Dec. in c. proposuit. j. e. Sil. Aldo.

a ¶ Firmior. Dec. cons. cccxxiiij. vbi dixi.

b ¶ Recusari. [redacted]

c ¶ Sola. Et bene, in iudice ordinario, vel publice deputato, vt nuper dixi, quicquid dicat Decius hic. [redacted]

1 ¶ Appellare potest vtraque pars ab eadem sententia.

2 Appellatio interposita ad maiorem iudicem preualet, quando duo ab eadem sententia appellant ad diuersos iudices.
3 Processus iudicis, cuius iurisdictio elidi poterat, valet.
4 Judex si scit se non habere iurisdictionem, vel eam elidi posse, processus eius non valet.
5 Appellari non potest a iudice seculari ad Papam.
6 Canones debent seruari in terris, que sunt de iurisdictione tẽporali ecclesie, etiam inter laicos.
7 Citatus comparere non tenetur ad allegandum suum priuilegium, quando notoriũ est, iudicem non habere iurisdictionẽ.
8 Et an hoc notorium debeat esse iudici, sicut partibus.
9 Sententia, quam quis obtinuit per falsas allegationes, licet non teneat, tamen secus videtur quando obtinens sententiam contra absentem tacuit tantum, & nihil allegauit.
10 Contumax si postea compareat, debet prosequi causam in statu, in quo eam reperit.
11 Processus agitatus contra absentem, qui non potuit conueniri, an valeat.
12 Judex si ignorat defectum iurisdictionis sue, processus valet respectu contumacie, licet non in principali causa.
13 Processus punitiuus contumacie valet, quãdo iudex ignorat defectum sue iurisdictionis. Quid si sciebat. 14.
15 Processus an valeat super principali, si iudex ignorat defectũ sue iurisdictionis.
16 Quid si iudex habeat iurisdictionem, ius tamen agenti non cõpetebat.
17 Quid si agenti ius competebat mero iure, absenti tamen competebat exceptio?
18 Reus si pro parte fuit absolutus, & pro parte condemnatus, tunc vtraque pars, scilicet actor, & reus, possunt appellare.
19 Capitula si sint separata, a quibus vtraque pars appellauit, an procedi possit ab vtraque parte coram diuersis iudicibus.

1 SI duobus. ¶ † Primo no. secundum Abb. quod ab eadem sentẽtia vtraque pars appellare potest. Et idem dicit Jmo. hic, & sequuntur Perusi. & Mod. Sed certe tex. hic potius videtur pbare contrarium: quia ab vtraque parte admissa fuit appellatio propter ignorantiam appellationis alterius partis. Unde si constaret a principio de appellatione interposita ad summum pontificem, secunda appellatio non admitteretur: vt colligitr hic, vbi appellatio interposita ad Papam preualet, & in effectu tollit appellationẽ interpositam coram inferiore: ergo a fortiori illam a principio deberet impedire: arg. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & in l. j. §. casum. ff. de postu. Dictum tamen in se verum est, declarando vt inferius dicam: & in eo casu, quo ab vtraque parte potest appellari, intelligitur quando vtraque pars grauata sit: quia non grauatus non appellat. Ab. & Jmo. post Jnn. & alios hic, idem Jnn. in c. breui. s. de iureiu. refert Bal. in l. si. C. quan. prouoc. non. Bar. in l. si seruus plurium. §. j. in fi. ff. de leg. j. facit tex.
2 ij. q. vj. c. non solent. ¶ † Secundo p dominũ Abba. hic colligitur, quod si ab eadem sententia diuersi ad diuersos iudices appellẽt, appellatio interposita ad maiorem preualet, & elidit appellationem interpositam ad maiorẽ. Sed istud notabile etiã non videtur hic bene probari: quia appellatio interposita ad summum põtificem attenditur: quia precessit, & prior fuit, vt ex ordine litere colligitur, ibi: alter ad nostram, &c. Et ideo secunda postea non valuit, quia iam erat negocium deuolutum. Et attenta ista ratione, idem esset dicendum, quando prius appellatum fuisset ad inferiorem: quia ex quo ad competẽtem facta esset appellatio, negocium deuolutum esset ad superiorem pro vtraque parte. l. ampliorem. in prin. C. e. l. si. C. quando prouoca. Et secũda, que ad Papam interponeretur, tanquã superflua, non valeret. Sed quando non appareret de prioritate, tunc haberet locum quod Abb. dicit, ar. l. contra pupillũ. §. qui ad ma
3 ius. ff. de re iud. ¶ † Tertio no. valere processum iudicis, cuius iurisdictio elidi poterat: si per exceptionem elisa non fuerit: & talis dicitur iudex competens, licet eius iurisdictio declinari possit. gl. not. in cle. ij. in ver. competenti. vt lite pen. Ideo valet processus, si non opponatur, vt hic Abb. dicit: & no. Bal. in authen. si qui ex consensu. C. de epis. aud. ver. deinde nota. vbi allegat Jnn. in c. preterea. de dila. Idem Ant. de But. in c. cum super. ff. de offi. deleg. cum si. vt tradit Alex. in l. ij. si. si quis in ius
1 voc. Et est regula generalis, quod quãdo alicui mero iure[1] ius competit, licet elidi per exceptionem possit, actus valet, nisi op
a ponatur [a]. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. vbi glos. & Bar. & not. Bar. in l. eum, qui ita. §. qui ita. ff. de verb. obligatio.
4 ¶ † Quarto no. sm Abba. hic, q si iudex scit se non habere iu-

risdictionem, vel iurisdictionem elidibilem esse, non valet processus contra absentem. Primo, ista equiparatio, quam Ab. facit, quando non hʒ iurisdictionem, vel hʒ elidibilem non videtur procedere, vt ĩ. dicam. Secundo, ꝙ dicitur de scientia iudicis, hñ procedit in iurisdictione, in qua fundamentum processus consistit. Secus si agit̃ de iure actoris, quod p exceptionem rei elidi possit: quia tunc non sufficit, iudicē simpliciter habere scientiam exceptionis cōpetentis reo, sed dʒ per ipsum reum opponi. Et si non opponat̃, iudex in fauorem actoris pnunciabit: quia licet constet iudici de exceptione, ipse supplere non dʒ vt no. Bar. in d. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ⁊ in d. l. cum, qui. ita. de verbo. obliga. de quo Alexan. ibi, ⁊ in l. j. C. vt que des. ad-
5 uoc. ¶ † Quinto no. in ver. denique. quod a iudice seculari ad summum pontificē non appellatur. Et hoc maxime procedit, qñ esset talis iudex secularis, a quo appellari posset ad Imperatorem, vel aliū laicum superiorem: quia distincte sunt iurisdictiones inter Papam, ⁊ Imperatorem: ⁊ vnus de iurisdictione alterius se non intromittit. c. nouit. ſ. de iud. xcvj. dist. c. cū ad verum. Idem tñ est in iudice seculari, qui superiorem non recognoscit: quia tex. gñaliter hic loquitur: vnde de ipso Imperatore ad Papam non appellatur, ẽm glo. in c. quoniam. x. dist. ⁊ tradit Card. in d. c. nouit. de iud. ⁊ ſ. dictum fuit in ru. Ista cōclusio fallit primo in arduis, ⁊ in articulis dubijs in iure: quia ad Papam recurrit̃. c. per venerabilem. ĩ. qui fil. sint legi. Ita Abb. hic concludit, allegando Inno. qui hoc dicit in c. cum te. circa fi. de re iudi. Et idem Inn. in c. licet ex suscepto. ſ. de foro comp. Et idem quando iniustitia esset notoria, prout Abb. dixit in rub. ſ. c. Et quando inter laicos ad Papā recurrat̃, tradit Inn. late ⁊ doc. in d. c. licet ex suscepto. de fo. compe. Bar. in
B cons. ſ. clxxxvij. domini priores. in iij. dub. ⁊ in no. casu cōsuluit Pau. de Cast. in cōsi. lxx. quia frustra. Et inter alios casus ista conclusio non vr̃ habere locum, quādo de equitate proceditur: quia tunc ad ecclesiasticum appellari pōt. Ita vr̃ probari hic a contrario sensu, dum dicit̃, quod ẽm rigorē iuris non appellatur ad Papā. Secus ergo vr̃ attenta equitate. Et hoc modo istū tex. ad hoc inducit Bar. Bellenzinus in c. cum Joānes. de fide instr. refert Feli. hic, ⁊ subsistit. Sed considerandū est quod rigor hic ponitur simpliciter pro iure scripto, vt aduersũ consuetudini, de qua ſ. proxime immediate loquitur, dum inquit: Et de cōsuetudine ecclesie teneat, ẽm iuris rigorem credimus non tenere. Et idem probatur in c. si clericus laicum. de fo. cōp. in cle. ij. eod. titu. ⁊ declarat Abb. in c. super literis. ſ. de rescri. Et hoc modo non pbatur hic quod isti dicunt: quia non ponitur rigor iuris hic, prout ab equitate distinguitur, iuxta no. in
6 l. placuit. C. de iudi. in c. fi. de transact. ¶ † Ultimo no. quod in terris, que sunt de tēporali iurisdictione ecclesie seruari debēt
C canones C. etiā inter laicos, vt Abb. hic. deducit. ⁊ no. per glos. in regula, possessor. de reg. iu. in c. ij. in ver. ciuili. de arbit. in vj. ⁊ tradit Cal. in cons. xviij. in ti. de const. Et no. Abb. in c. ecclesia. s. Marie. de cōst. Ex quo infertur, ẽm Abb. hic, quod in terris, que sunt de tēporali iurisdictione ecclesie, non valeret statutū laicorum ꝯ canones: quia de iure canonico nō valet statutū inferioris contra canones. c. quod super his. de maio. ⁊ obed. licet secus sit de iure ciuili: quia valet statutum municipale ꝯ ius cōmune. l. omnes populi. ff. de insti. ⁊ iu. l. j. C. de eman. lib. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi, aut clam. Et rationē diuersitatis Ab. ponit in c. fi. ſ. de consue. Imo. in c. fi. de offi. leg. ⁊ Mod. in d. c. quod super his. Sed tamen contra dictum Abb. hic, videlicet quod etiam valeat statutum laicorum ꝯ canones in terris existentibus de temporali iurisdictione ecclesie, expresse tʒ Calde. in cons. xviij. ſ. allegato. in tit. de const. Et ipse Abb. idem concludit in c. quod clericis. de foro comp. vbi tex. inducit in c. venientes. de iureiu. ⁊ hoc sequitur Alexan. in cons. clxxv. viso the-
7 mate. lib. ij. ¶ † In gl. in ver. cognouerit. not. secundum Abb. hic, quod quando notorium est, iudicē non habere iurisdictionem, vel illam esse elidibilem, citatus comparere non tenetur ad allegandum priuilegium suum. ⁊ not. per glo. in c. veniens. de accu. cum si. vt per Abb. hic. ⁊ idem gl. ⁊ doc. dicunt in l. ij. ff. si quis in ius voc. Unde clericus citatus a iudice seculari non tenetur comparere, nisi dubium sit de clericatu. glo. xxiij. q. viij. in c. conuenior. in ver. congrueret. ⁊ idem gl. xv. q. iiij. in c. placi-
D ta. in gl. fi. in fi. dicit quod quādo citatio D est nulla, ⁊ hoc liquet citatus non tenet̃ cōparere. Et sequitur Old. in ꝯs. lxxxiij. in fi. An episcopus. Host. in sum. de do. ⁊ contu. §. j. ver. qñque ratione iudicis. Bar. in l. iij. per illum tex. ff. de iud. But. in c. prudentiam. in prin. ſ. de offi. de le. Ab. post Imol. in d. c. preterea. ſ. de dilat. ⁊ idem Abb. post alios in c. cum ordinem. circa fin. de re-
8 scrip. † Et non sufficit notorium esse partibus, sed debet constare iudici, vt Roma. dicit allegando istum tex. in d. l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. ⁊ idem Card. in cle. quia contingit. in iij. oppos. ad fi. de reli. domi. vbi inquit quod si non constat iudici, locum notorie non esse tutū, proponi debet. Potest enim aliquid notorium esse, ⁊ non constare iudici. ij. q. j. c. de manifesta. in fin. ⁊ tradit Paul. de Cast. in consi. xxix. visis actis. Si tamen erat notorium, vr̃ presumendum iudicem notitiam habuisse: arg. in c. de postu. prela. in c. cum in tua. ĩ. qui mat. accus. poss. cum si. Et isto casu notorium excusat, etiam ab onere proponendi, ⁊ allegandi: quia si non tenetur venire, ergo nec proponere. Abb. in c. ex parte. in fi. infra eod. ⁊ in c. si clericus laicum. de foro competen. in iij. no. Predicta bene procedunt in primo casu, quando notorium est, iudicem non habere iure ipso iurisdictionem: sed quando habet ipso iure, licet per exceptionem elidi possit, videtur quod valeat processus, nisi opponatur, per ea, que ſ.
E dixi in iij. iiij. nota. Unde isto casu debet comparere E, ⁊ exceptionem proponere: quia licet notorium sit, exceptionem alicui competere: poterit esse quod non vtetur illa exceptione. Et hoc tenet Bal. post Pet. in l. generaliter. in versic. aduertatis. C. de epis. ⁊ cler. facit quod infra dicam in secundo casu princi-
9 pali. quia per do. Ab. inferius consideratur. ¶ † Extra glo. opponitur per dom. Abb. post alios de l. si pretor. §. Marcellus. ff. de iudi. Et breuiter ex dictis eius conclusio est, quod licet nō valeat sententia, quam quis obtinet contra absentē per falsas allegationes d. l. si pretor. §. Marcellus. Secus tamen est, quādo ille, qui contra absentem sententiam obtinuit, tacuit simpliciter, ⁊ nihil allegauit: quia sententia valet, vt est casus hic. Et ita etiam tenet Barto. in l. j. C. de satisd. vbi expresse dicit quod tex. in d. l. si pretor. §. Marcellus. loquitur in eo, qui allegauit: ⁊ non habet locum quando quis tacet. Et hoc ampliatur, ⁊ procedit, etiam si dolose quis tacuisset: quia pro aduersario allegare non tenetur. c. j. ſ. de probat. secundum Imol. hic, licet aliter dicatur voluisse Inno. in c. fina. infra de accusat. ⁊ non bene: vt hic post Inno. concludit Perus. ⁊ Moder. sequuntur. Idem Innocen. ⁊ Joann. de Ana. in d. c. fi. de accu. Et hoc pro no. tradit Math. not. xviij. noto quod sententia. ⁊ late Rom. in l. si is, ad quem. ff. de acquir. heredi. quia minus delictum est, quod in omittendo consistit, iuxta glos. in l. si mora. ff. soluto matri. ⁊ sequitur ibi Areti. qui iura quedam ad hoc adducit. Item text. hic, qui indistincte loquitur. Et quia tacens non potest dici esse in dolo, ex quo in fauorem aduersarij allegare non tenetur: argu. l. Gracchus. C. de adult. Nec obstat si dicatur, quod etiam ille, qui tacet veritatem, falsum committit, sicut ille, qui mendacium dicit. c. j. ĩ. de fall. xj. q. iij. in c. quisquis. not. Bartol. in l. ca. que. ff. de contrahen. emp. Bal. in l. presbyteri. per illum text. in iiij. not. C. de episc. ⁊ cle. quia illud locum habet in teste, qui veritatem manifestare tenetur: prout glo. not. dicit. xxij. q. ij. in c. ne quis arbitretur. Secus est in parte, que non tenetur in preiudicium suum veritatem dicere, per supra dicta. ⁊ no. Butr. in c. j. in iij. not. de probat. ⁊ dixi ibi. Et ideo quod dicitur in cap. qui scandalizauerit. de reg. iur. quod potius permittitur scandalum nasci, quam quod veritas occultetur: procedit in iudice, ⁊
2 testibus, qui veritatem propalare tenentur 2: secus est in parte, vt tradit Abb. post Innocent. in c. officij. per illum text. infra
10 de pen. ⁊ remissio. † Et de contumace notandum est dictū Innocen. quod Abbas hic valde extollit, quod si comparet, debet prosequi causam in eo statu, in quo reperitur. Et ideo si elapso termino vellet ipse opponere exceptionē dilatoriā, audiri non debet: sicut non auditur ille, qui presens fuit: quia non debet esse melioris cōditionis contumax, quam ille, qui presens fuisset: argumen. c. cum, qui. de preben. in vj. Ad idem est glos. in c. j. in ver. absentia. de elect. in vj. facit text. in c. vbi periculum. §. si vero infirmitate. de electio. in sexto. Et ita simpliciter sequuntur Perusi. ⁊ Moderni hic. Et idem tradit Angelus in l. peremptorias. C. sent. rescindi non poss. ⁊ notat Specu. eodem titu. §. qualiter. versi. sed pone. facit quod no. voluit Barto. in l. quanuis. ff. de damno infecto. Sed tamen ista conclusio, quā omnes hic tenent, dubitabilis videtur: quia si contumax compareat, ⁊ reficiat expensas, prout tenetur. l. sancimus. C. de iudic. audiendus videtur, ⁊ sibi de nouo debet dari terminus. Ita Bartol. expresse dicit in l. ij. in secunda lectura. C. de eden. Et per hoc non erit ipse melioris conditionis, ex quo cogitur expensas reficere. Preterea ille, qui fuit presens, sibi imputari potest, si in termino statuto non opposuit. Que ratio cessat in absente, ⁊ contumace: ⁊ contumacia satis punitur in expensis: quibus solutis ad causam reintegr[illegible] notat. Bartolus in dicta l. ij. Item cum [illegible] absens, non potuit opponere: ergo non videtur quod tempus sibi currat, dato quod impedimentum ex propria contumacia causetur. c. quia diuersitatem. vbi text. [illegible] ces. preb. Et ad hoc facit, quia absens contumax nūquam videtur iurisdictionem prorogare, vt infra statim vide-
11 bimus. ¶ † Successiue Abbas circa hoc an valeat processus

sus agitatus contra absentem, qui non potest cōueniri, vel cui exceptio legitima competebat, considerat quatuor casus. Primus est, quando iudex in veritate in illa causa nullam habet iurisdictionem, in quo primo concludit ꝙ nullo respectu valet processus, si iudex scit defectum iurisdictionis, per istum text. hic: nec tali casu tractandum est de prorogatione iurisdictionis: quia nunquam absens contumax videtur iurisdictionem prorogare: vt voluit Inno. in c. innotuit. de eo, qui fur. ord. sus. no. Bal. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. Ange. in l. ij. circa
12 fi. ff. si quis in ius voc. cum concord. vt per Alex. ibi. † Secundo Abb. concludit quod si iudex ignorat defectum sue iurisdictio
f nis, valet processus respectu contumacie f, ⁊ non in causa principali. Sed tamen data probabili ignorantia, videtur ꝙ valeat processus, etiam in causa principali. per tex. no. in l. si forte. ff. de off. presi. vbi valent gesta presidis, quando ignorauit aduētum successoris. Et per illum tex. Ro. dicit singu. lvij. fuit quest. Rome, ꝙ valent gesta per vicarium episcopi reuocatum eo igno
6 rante 6 a. Facit tex. in c. audita. de rest. spo. vbi in causa princi
a pali valet processus agitatus vigore primi rescripti reuocati per secundum, de quo iudex ignorabat. Istis, ⁊ similibus iuribus respōderi potest, quod in illis casibus iurisdictio mero iure competebat. Patet hoc in rescripto, quod per secundum ipso iure reuocatum non videtur: vt not. in c. ceterum. s. de rescrip. Sic etiam in casu d. l. si forte. non deficiebat iurisdictio: quia preses prouincie retinet iurisdictionē vsque ad aduētum successoris: vt per glo. ⁊ Bar. in l. meminisse. ff. de off. procon. Conclusio ergo Abb. loquitur, ⁊ procedit quādo ipso iure iurisdictio non competebat. Et ad hoc bene facit, quia morte mandantis re integra ipso iure extinguitur iurisdictio delegati: vt not. in c. gratum. de off. deleg. in c. cum venissent. de testi. ⁊ est tex. in ca. fi. §. officium. de off. deleg. in vj. ideo non valet processus postea agitatus, licet delegatus ignorauerit mortem delegātis: quia non potest ignorantia iurisdictionem tribuere: vt not. Bar. in l. ⁊ quia. ff. de iurisd. omnium iud. vbi allegat glo. que hoc tenet in l. eius qui in prouincia. in ver. ignorasset. in fi. ff. si cer. pe. ⁊ tradit Abb. in ca. gratum. de offi. deleg. cum si. Et retenta ista conclusione ꝙ nō valeat processus in causa principali, iudice ignorante defectum iurisdictionis, limitatur, nisi iudex pronuntiaret se competentem, secundum Abba. post alios hic: nam talis sententia facit ius, si appellatum non fuerit, nec postea disputari potest: vt Barto. dicit in l. ij. ff. si quis in ius voc. Ex hoc procedit, etiam quando ipso iure iudex nō habet iurisdictionem, prout Abb. loquitur hic. Et idem Abb. expresse dicit in cap. ex parte decani. in iiij. not. de rescri. Do. in c. si a subdelegato. in fi. de offi. deleg. in vj. Et ideo semper vtile est ꝙ iudex pronuntiet se competentem: vt dicit Imo. hic. Et iudex debet expresse pronuntiare se competentem, ⁊ nō sufficit isto casu ꝙ procedatur ad vlteriora: quia per hoc non intelligitur se competentē pronuntiare: vt no. voluit Inno. in c. preterea. de dila. ⁊ ibi Abbat. sequitur. ⁊ idem Abb. in c. pastoralis. ver. iuxta predicta quero. s. de excep. ⁊ tenet But. in c. super literis. s. de rescrip. in respōsion. versi. sed aduerte, diceres. ⁊ sequitur Alex. consi. lxxxiiij. cōsideratis his. circa fi. lib. iiij. ⁊ idem videtur velle Bal. in l. j. versicu. preterea pone. C. de ord. iud. facit glo. in ca. dispendia. §. j. in ver. processus. de rescript. in vj. quam pro singulari Ro. tradit not. suo cccxl. dicit Papa. Ad idem gl. in c. ij. in versi. quorum. eod. tit. ⁊ lib. Et ista conclusio bene procedit parte absente, que non opposuit de defectu iurisdictionis prout hic doc. loquuntur. Secus si pars esset presens, ⁊ opponat defectū iurisdictionis: quia tunc iudex si de tali exceptione cognouit, procedēdo ad vlteriora videtur se competentem pronuntiare. Et tali casu hoc sufficit, prout Abbas declarat, ⁊ distinguit post But. in d. c. preterea. ⁊ idem Ang. in d. l. ij. in versi. item an est necesse. cū concor. vt tradit Peru. hic, ⁊ late Fel. insistit in c. suborta. de re
b ind. b Et quod dictum est de iudice pronuntiante se competētem, procedit, quando iudex posset habilitari, vt quia iurisdictio eius prorogabilis sit. Secus si omnino esset iudex incapax, prout in iudice laico contra clericum contingit: quia pronūtiatio non valeret, cum impossibile sit, iudicem esse competentem. Ita Abb. concludit in ca. si diligenti. de foro compe. Nam isto casu iudex cognoscere non potest an sua sit iurisdictio: vt not. Ang. in d. l. ij. versi. quarto fallit. Idem Ang. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. But. in cap. si diligenti. de prescript. ⁊ in c. ij. de dila. Et generaliter, quando, ⁊ quibus casibus iudex possit pronuntiare se competentem, no. Alexan. in dicta l. quidam consulebant. ⁊ late tradunt Moder. in cap. super literis. de rescrip. ⁊ Pau. de Castr. ⁊ Modern. in d. l. ij. ff. si quis in ius voc.
13 Tertio † dum Abb. concludit quod valet processus contumacie punitiuus, quando iudex ignorat defectum sue iurisdictionis: hoc videtur verum, quando persona iudicis legitimari potest ex tacito consensu, vel expresso: alias secus. Vnde cōtra clericum non valeret processus iudicis secularis, etiam ratione contumacie, vt no. Io. And. in reg. scienti. in fi. de regu. iu. in vj cum si. vt prosequitur Peru. hic in gloss. in ver. cognouerit. Et hoc idem tradit Abb. in c. si diligenti. de fo. compe. vbi expresse dicit tex. in d. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. procedere quando potest esse iudex, licet in veritate non sit. Secus autem vbi non potest esse iudex: vt in clerico. Et idem Bald. in l. generaliter. versicu. per hoc soluitur ista questione. C. de episcop. ⁊ cler. ⁊ in dicta l. si quis ex aliena. versicul. ⁊ pro hoc videtur. Et istud verius videtur, licet aliter videatur sentire Barto. in l. iij. ff. de iudic. Nam contumacia est delictum, ⁊ pena eius est pena delicti: vt Abb. dicit in dicto c. si diligenti. Vnde clericus non potest a laico condemnari. Secundo ista conclusio fallit, quando pars presens sciret defectum iurisdictionis, ⁊ de cōmodo eius ageretur: quia tunc non valeret processus vt Abb. hic concludit post antiquos, quos refert, ex eo quod not. Calde. in cap. ad probandum. s. de re iudi. vbi inquit quod litigans scienter coram excommunicato tolerato nō debet aliquod commodum reportare, ⁊ docto. communiter ibi sequuntur. Idem Calder. in cap. post cessionem. vbi Abb. s. de proba. ⁊ Abb. in cap. dilectus. el ij. de preb. Butr. ⁊ Abb. in c. sciscitatus. s. de rescri. Sed tamen considerandum est, quod in casu, in quo loquitur Cald. erat prohibita communicatio cum excommunicato iudice, ex quo pars sciebat illum excommunicatum: que ratio isto casu hic cessat. Et quia pars presens pro aduersario allegare nō tenetur, vt supra dictum est. Nam ista ratio procedit, etiam si tra
14 ctetur de vtilitate partis presentis. † Secundus casus principalis est, quādo iudex habet iurisdictionem elidibilem per cōflictum exceptionis. In quo Abb. primo concludit quod si iudex sciebat, non valet processus. clement. pastoralis. §. Pisana. de re iud. ⁊ textus hic, ⁊ in l. non videtur. ff. de iudic. Sed in con
3 trarium 3 facit tex. in l. seruo inuito. §. cum pretor. ff. ad Trebellianum. vbi valet sententia inique contra ius partis, licet sciēte iudice prolata sit. Et hic etiam agitur de iure partis, vt tollatur exceptio, que sibi competebat. Et quia in isto casu videtur iudex vti iure suo, cum haberet iurisdictionem: ergo valet processus: vt per glossam in dicta clement. ij. vt lite penden. Et videtur hoc tenere Bald. in l. si qui ex consensu. versicu. deinde not. C. de episcop. aud. Anton. de Butr. in cap. cum super. s. de offic. delega. cum concordant. vt per Alexandrum in dicta l. secunda. ff. si quis in ius vocat. Et licet docto. in locis preallegat. expresse non loquantur iudice hoc sciente, tamen iudici hoc scienti nihil videtur posse imputari, cum non teneatur supplere pro absente ad priuatam vtilitatem, vt dixi supra in quarto notab. Et quia forte absens, si esset presens, exceptione non vteretur, per ea, que superius dicta sunt. Non obstat textus in clement. pastoralis. quia textus ibi videtur habere specialem rationem, cum esset citatus absens ad locum nō tutum: ⁊ sic comparere nō tenebatur. Secus videtur, quādo potuit cōparere, ⁊ fuit contumax. Non obstat textus hic: quia potest dici quod mero iure iurisdictio non competeret, ex quo erat appellatio prius delata ad Papam. Cum enim ex sola scientia iudicis processus impediatur, absque eo quod opponatur, iurisdictio mero iure non videtur competere: ⁊ ita etiam tex. intelligo in
15 dicta l. non videtur. ff. de iudi. † Secundo Abbas concludit in isto secundo casu principali, quod quando iudex ignorat, valeat processus, etiam super causa principali, vt hic. Sed loquitur iste text. respectu contumacie. Vnde melius facit textus in dicta l. si forte. ff. de offic. presid. ⁊ in dicto cap. audita. de restitu. spoliatorum. ⁊ quod not. Calder. in consi. iiij. in titu. de offi. leg. an si Papa. Et quia talis iudex competens dicitur secundum
16 glo. in clemen. ij. vt lite penden. † Tertius casus principalis est quando iudex habet iurisdictionem: sed agenti ius nō competebat. Et conclusio est, quod processus non valet, si iudex hoc sciat, per istum textum hic. Et idem si ignorat: quia videtur actor per falsas allegationes obtinuisse. d. l. si pretor. §. Marcellus. de iudi. Sed etiam in isto casu dicendum videtur quod valeat processus, cum iudex habeat iurisdictionem, per supra dicta in secundo casu precedenti. Et quia licet iudex agentem sine actione repellere possit, vt per glossam in l. vbi pactum. C. de transactionibus. tamen si hoc non facit, non tenetur, vt not. dicit Paulus de Cas. in dicta l. vbi pactum. Allegat l. non quicquid. ff. de iudic. ⁊ facit textus in dicta l. seruo inuito. §. cum pretor. ff. ad Trebellianum. Non obstat quod actor, cui actio non competebat, videatur obtinuisse per falsas allegationes, d. l. si pretor. §. Marcellus. quia ille §. loquitur, quando iudex decipitur. Secus videtur in casu isto, in quo hoc sciebat, ⁊ ideo deceptus non videtur, in regula, scienti. de regulis iur. in sexto. ⁊
17 in l. non videtur. ff. eodem titu. de regulis iur. † Quartus casus

principalis est, quando agenti ius mero iure competebat, sed absens erat tutus exceptione. Et Abb. cócludit φ si iudex sciebat, non debuit procedere. Sed in contrarium faciunt ea, que supra dixi in secũdo casu principali. Si vero iudex ignorabat, valet processus: vt Abb. hic tenet: et bene in hoc loquitur: aliud

18 dicendum non occurrit. ¶ † Ultimo secũdum Abb. et queritur de intellectu tex. dum dicit ab vtraque parte appellationẽ fuisse interpositam ad diuersos iudices. Et pro resolutione eorũ, que Abb. hic dicit, habemus breuiter considerare duos casus. Primus est, quando vtraque pars grauata fuit in eodẽ negotio, vt quia reus fuit pro parte condemnatus, et pro parte absolutus: et tali casu vtraque pars appellare potest. Ita intelligitur tex. hic, secundum But. et Abb. Sed Peru. hic dicit. φ contrarium tenendum est per tex. in l. ampliorem. in prin. C. eo. tit. et in l. fi. C. quando prouo. vbi quando ab vna parte appellatur super vno capitulo, licet pars altera grauata sit in eodem capitulo, non tamen secunda appellatio admittitur: quia prima vtrique parti communis est: et ideo secunda tãquam superflua reiicitur. Et ita tenet Bal. in d. l. ampliorem. in prin. Cy. et Bal. in d. l. fi. et gl. ij. in fi. in c. significauerunt. de excep. cum si. vt prosequitur ipse Peru. hic. Sed tamen si recte aduertatur, non discrepant in effectu que dicunt But. et Abb. hic, ab his, que Perus. in contrarium inducit. dicunt enim φ quando appellatur a grauamine super eodẽ capitulo, et propter hoc quelibet pars appellat, loquitur tex. hic, vt prima appellatio preualeat: si ergo vnica appellatio preualet: ergo vtraque pars appellare nõ debuit: sed de facto admissa fuit appellatio. Uel secunda admissa fuit propter ignorantiam: et ideo statim φ de prima constat, super secunda non proceditur. Ex quo datur intelligi φ si a principio de prima apparuisset, secũda non debuisset admitti: vt etiam dixi in notabilibus. Est ergo considerandum quod vtraque pars appellare potest, ex quo grauata reperitur: sed videtur esse locus preuẽtioni: quia statim quod ab vna parte appellatum fuit, illa appellatio est communis: et sufficit pro vtraque parte: ideo alia appellatio nõ admittitur. d. l. ampliorem. in prin. cum si. s. allega. Et quod dictum est in eodem capitulo, idem dicendum est, si plura essent capitula connexa: quia tunc idem, quod de vno, et eodem capitulo iudicatur. Ita glo. in terminis dicit in d. l. ampliorem. in prin. bonus tex. in l. etiam. §. ex causa. ff. de mino. facit tex. in c. quanto. de iudi. in c. translato. de

k consti. in l. que religiosis. ff. de rei vendi. Et dicuntur connexa[k] capitula, siue cõiuncta illa, que ex diuersitate factorum separationem non recipiunt: vt inquit tex. in l. j. C. si vnus ex plur. not. Bal. in d. l. ampliorem. in prin. ver. sed quero. Et connexum dicitur pactum appositum incontinenti, vt no. Barto. in l. Aurelius. §. idem quesijt. ff. de liber. leg. Nec ex eo solo connexa dicuntur, φ sub vno iure generali comprehendi possunt: sed qñ ratio vnius ab alio bene discerni non potest: vt dicunt But. et Jamo. in c. cum inter. de re iudi. per not. in l. eum actum. ff. de neg.

19 gest. † Secundus casus est, quando capitula sunt diuersa, et separata, a quibus vtraque pars appellauit: nam tunc proceditur in vtraque appellatione coram diuersis iudicibus: vt dicunt Bu. et Abb. hic. Et idem tenet Bal. post glo. in d. l. ampliorem. ver. sed quid si diuersa. quia tot sunt sententie, quot sunt capitula. d. l. etiam. ff. de mino. Et ita sequuntur Peru. et Mod. hic. Sic etiam in separatis capitulis potest valere sententia super vno, et non super alio. l. quedam mulier. vbi Bald. ff. fami. ercisc. not. Bal. in l. in hoc iudicio. ff. eo. tit. Sed ista conclusio, quã omnes hic tenent, dubitabilis videtur: quia etiam in capitulis separatis videtur habere locum tex. hic, vt vnica appellatio attendatur, et φ ad diuersos iudices nullo modo deferatur: hoc enim fuit in causa principali, in qua ab eodem iudice, et in eadem sententia in diuersis capitulis iudicatum fuit: ergo idem dicendũ videtur in causa appellationis que naturam cause principalis sequitur. l. j. in fi. ff. an cau. appel. per alium. facit tex. in c. dispendia. §. j. et §. reus quoque. de rescri. in vj. vbi diuerse actiones, que contra eundem competunt, coram diuersis iudicibus moueri non possunt: ergo a fortiori idem in casu isto dicendum est, in quo a principio negotiũ vnitum in iudicio deductum fuit: vnde nunc in causa appellationis continentia cause diuidi nõ debet. c. j. de cau. poss. et prop. l. nulli. C. de iudi. et no. Abb. in alio proposito hic. Et ad hoc specialiter facit text. in d. l. ampliorem. in princ. qui etiam in capitulis separatis videtur procedere: quia cum de nouo ibi inducatur φ appellatio vnius partis ad aliã partem porrigatur, et hoc prius non erat, vt ibi in princip. colligitur: ergo illa prouisio in capitulis separatis intelligitur. Si enim in eodem capitulo restringeretur, vt doct. dicunt, hoc idem prius fuisset ante illam legem: et sic illa prouisio Imperatoris parum seruiret. Et facit tex. ibi, dum vniuersaliter loquitur, et dicit, Si quid iudicatis opponere maluerit. Nam ista verba vniuersalia sunt, et etiã in capitulis separatis videntur procedere. Et quia communis opi. iure non probatur. Allegatur enim tex. in d. l. etiam. de mino. vbi restitutio in integrum facta in vno capitulo, ad aliud capitulum separatum non porrigitur. Sed responderi potest dupliciter. Primo quod non valet argumentum de restitutione in integrum ad appellationem: vt est tex. no. in l. ij. C. si vnus ex plurib. vbi appellatio vnius ad alium porrigitur: licet secus si in restitutione in integrum, vt ibi expresse dicitur. Et ratio manifesta videtur: quia restitutio in integrum est contra ius cõmune: vnde magis restringitur, quam appellatio, que in iure communi conceditur. l. scio. ff. de in integrum rest. iuncta l. et in maioribus. C. eod. tit. c. de appellationibus. j. eod. Secundo respondetur quod in d. l. etiam. restitutio facta in vno capitulo, ad aliud capitulum non porrigitur: quia in illo casu agitur de grauiori preiudicio, quã in proposito nostro hic, quod causa coram eo iudice debeat tractari: hoc enim parui momenti esse videtur, cum quilibet iudex presumatur iustitiam facere. c. in presentia. s. de renun. cap. in nostra. s. de procur. si tamen suspectus fuerit, poterit recusari. Ultimo non obstant iura, in quibus dicitur quod vtraque pars appellauit, in c. Raynaldus. in c. Raynutius. j. de téstam. quia non dicunt quod causa appellationis agitata fuerit apud diuersos iudices. Unde fateor quod vtraque pars appellare potest, cum grauata sit: tamen appellatio attenditur: et illa preualet, vt hic dicitur. Et retenta tamen communi conclusione limitatur secundum Abb. hic, in fi. vt procedat, quando vtraque pars appellauit distincte ab articulo separato. Secus si pars simpliciter appellaret a sententia, quatenus facit contra eum. Nam tunc vnica appellatio preualeret: quia vnitum fuit negotium deductum in iudicio: et continentia cause diuidi non debet. l. nulli. C. de iudic. cum similibus. Contrarium in hoc tenet Peru. hic in ver. tertio queritur. quia cum sint diuersa capitula, et appellatio limitata sit, quatenus sententia facit contra appellantem, appellatio restringitur pro illa parte, a qua appellatum fuit, per supra dicta. Et videtur text. in d. c. Raynaldus. vbi Abb. in vj. not. et tenet But. hic: quia appellatio satis limitata videtur, dum refertur ad sententiam, quatenus facit contra appellantem: arg. l. asse toto. ff. de her. inst. Nam relatum dicitur esse in referente cum omnibus qualitatibus suis: vt not. Bar. in l. si quis seruum. §. fi. ff. de legat. ij. versi. sed quero, testator. in l. j. ad fi. ff. si fami. fur. fec. dic. in l. ij. in princi. ff. de recepta. Et hoc idem videtur tenere Abb. in c. significauerunt. de exce. et in c. cum Joannes. de fide instru. Saluari tamen potest quod Abb. hic dicit, vt Peru. hic concludit in versic. circa tertium. quando appellatum esset simpliciter a sententia: quia tunc sententia in totum suspenditur, licet capitula separata sint. Allegat Bar. ad hoc in d. l. fin. in fi. C. quan. prouo. Sed certe rationes, que contra Abb. s. proxime inducuntur, etiam isto casu videntur procedere: quia appellatio refertur ad grauatum, ex quo non grauatus non appellat, vt supra dictum est in notabilibus: et ideo quando appellatur simpliciter a sententia, tacite appellatum intelligitur respectu grauaminis illati per sentẽtiam: vnde perinde videtur, ac si dictum esset, Appello a sentẽtia quatenus facit cõtra me. Nam tali casu expressum videtur, quod tacite intelligitur, cuius expressio nihil operatur. l. iij. ff. de leg. j. Ex predictis ratio Abb. nõ obstat dum dicit φ ex quo negotium vnitum fuit in iudicio, non debet diuidi, vt corã diuersis iudicibus appellatio tractetur: quia responderi potest φ cum diuersa sint capitula, in separatis capitulis diuisio non cadit. Preterea attenta tali ratione esset dicendum φ etiam si appellatum esset distincte, et nominatim a diuersis articulis, φ appellatio nõ posset coram diuersis iudicibus agitari, ex quo a principio vnitum fuit negotium: cuius contrarium tamẽ expresse Abbas fatetur hic.

¶ Additiones.

a ¶ Opponatur. Adde φ idem est vbicunque actus incertus nõ admittatur. vide Jas. instit. de act. §. curare.

b ¶ Bar. in consi. Uide Jas. Mayn. in l. si eum. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau. et d. Fel. in c. qualiter et quando. de iudic.

c ¶ Canones. Adde Fel. in c. ecclesia sancte Marie. s. de consti. vbi ponit multos notabiles effectus, qui resultant ex ista cóclusione, quos non referam: sed videatis ibi per eum.

d ¶ Citatio. Uide Barb. consi. lxij. volu. j. et ibidem Areti. consi. incip. in themate supradicto.

e ¶ Comparere. Adde d. Alexand. in l. ij. ff. si quis in ius vocat. non ierit. vbi dixit quod scholaris qui habet priuilegium declinandi forum potestatis, si coram citet, comparere tenetur ad allegandum suum priuilegiũ, alias potestas posset ipsum mulctare: et vide eundem Alexan. in consil. suo cj. in v. volu. versicu. per hoc bene facit. et vide per Decium in cap. cum ordinem. s. de

de rescriptis.vbi contrarium tenuit in scholari:nec facit mentionem de Alexandro.

f ¶Contumacie. Vide Alexan.⁊ Mod.in l.sed ⁊ si de sua.ff.de acquir.hered.

g ¶Ignorante. Adde quod idem est in procuratore reuocato: qui reuocationem ignorat:nam gesta per eum interim valent. tex.est in l.si mandasset.ff.mandati.⁊ not.Socin.in l.si non sortem.§.adeo.ff.de condi.inde. An autem valeant processus ⁊ sententia iudicis:qui vere iudex erat,sed ignorabat se iudicē esse, vide per Soc.in l.multum.ff.de cond.⁊ demonst.Bald.in l. falsus.C.de fur.⁊ per doc.in c.cum in iure peritus.extra de off.deleg.⁊ quid sit in gestis a procuratore qui se procuratorem ignorabat,vide Soci.in dicta l.multum.

h ¶De re iudica. Et late Jaso.⁊ May.in l.ij.ff.si quis in ius voc. non ierit.

i ¶Contrarium. Adde quod tex.in dicta l.seruo inuito.§.cum pretor.non videtur obstare aliquo modo:quia ibi iudex habebat iurisdictionem sententiandi super fideicommisso,nec apparet ibi quod iurisdictio pretoris esset elidibilis in illo casu aliqua exceptione,⁊ hoc esset notum sibi,sed dubium erat ibi vtrū sententia valeret,ex quo erat iniusta,⁊ lata per ambitionem vel errorem.⁊ vide Bar.ibidem,in prima oppositione. dum soluit contrarium.l.si per errorem. ff.de iurisdictione omnium iudi. ⁊ vide etiam ibi Pau.de Cast.versi.in glo.ibi de iudi. ⁊ sic concludo quod ille tex.non meretur allegari contra Abb.salua tamen reuerentia tanti viri,cui ratione singularis scientie plurimum debeo.

k ¶Connexa. Alibi habemus quod connexa dicuntur quando sunt inter se respectiua, Alexand.in l.cum proponas.la ij. C.de pactis.⁊ ad materiam connexorum, vide Bart.in l.iij.§.filius. ⁊ ibi late Jas.ff.de liber.⁊ posthum.vbi Barto.ponit que dicātur capitula connexa ⁊ separata. Bal.in l.ij.C.de re iudica.in l. ampliorem.C.de appel. Innocent.in ca.fraternitatis.extra de here. Anton.de But.in capi.fraternitatis.extra de testi.⁊ vide Joan.de Jmo.consi.cxxxix.incip.in nomine domini prefatis.⁊ d.Franc.de Cur.consi.xx.⁊ ibi an dispositio in simplicibus verificetur in mixto ⁊ connexo. Hiero.Gig.

1 ¶Vero iure. Faciunt que tradit Dec.in cap.ex parte.in iij. notab.§.de rescrip.

2 ¶Tenetur. Adde Decium in cap.quoniam contra.in iiij.no. §.de proba. Silue.Aldob.

a ¶Ignorante. Etiam voluntaria, vt collatio beneficij. glossa pragma.titu.de collatio.§.item voluit.versic.vicario. Philip. Franc.capi. super eo.ij.in vlt.notab.j.eodem. Joan.de Salua trac.de benefi.par.ij.quest.xiiij.facit Panor.⁊ Fel.cap. ceterum. de rescript.Decius consi.cccxv.Nico.Boer.decisio.Burdega. cccxlvij.adde notab.ad Decium §.de rescriptis.cap.ceterum. in fine. [redacted].

1 ¶Tempus prosequēde appellationis a quo tēpore currat.
2 Impotentia iuris,⁊ impotentia facti,equiparantur.
3 Appellationis prosecutio conceditur ex causa, etiam vltra biennium.4.
5 Paupertas,⁊ inopia,qualiter differant.
6 Appellans si impeditus sit facto iudicis,ne prosequatur suam appellationem,tempus sibi non currat.
7 Appellans si sit impeditus ab inferiore a principe, cōceditur sibi secundus annus. Idem se ab appellato.10.
8 Appellans, ⁊ appellatus, si faciunt compromissum, pendente appellatione,nō currit tempus prosecutionis appellationis.
9 Tempus prosequendi appellationem non potest prorogari, suspendi tamen potest conuentione partium.
11 Appellans si sit impeditus facto tertij,quid iuris.15.
12 Appellans si sit impeditus in secundo anno fatalium, an sibi concedatur aliud ipso iure,an per in integrum restitutionem.
13 Appellanti si iudex prefixerit terminum,⁊ si impeditus fuerit, an iudex debeat eidem terminum duplicare.
14 Appellans impeditus qualiter probabit impedimentum. 19.
17 Judex a quo,cui post lapsum anni non constat de impedimento appellantis,an possit sententiā exequi nō citato appellante.
18 Ex abrupto factum debet de facto reuocari.

1

Ex ratione. ¶†Primo not.ꝙ hic videtur probari ꝙ tempus prosequēdi appellationem currat a die sententie.Sed tamen hoc bene nō colligitur, vt per Ab.hic, qui subijcit hoc hodie esse clarum ꝙ non a die sentētie interpositionis appellationis currat A,per tex.in cle.sicut.eo.tit.ibi:a die interpositionis.Non intelligatis tamen ꝙ ibi de nouo hoc constituat. Nam si Abb.hoc voluisset, non videtur verū:q2 ibi incidenter dicitur,⁊ recitatur,tāquam prius esset declaratum: ⁊ decisum. Et ꝙ esset de iure antiquo,probatur in c.ex parte.§.de rescrip. ibi: cum biennium a tēpore appellationis esset elapsum.Facit tex.in c.cū sit Romana.§.eo.vbi appellātibus annus indulgetur:ergo intelligitur ꝙ annus currat post appellationem, nō prius:vt in auth.ei qui.C.de temp.appel.no.Bar.in l.fi.§.illud. C.eo.ti.Et dum in d.cle.sicut.habetur a die interpositionis,colligitur ꝙ dies appellationis interposite non cōputatur in termino:q2 litera, a, B separationem facit,vt per gl.in l.ratio.§.fi. ff.de act.em.Et hoc in terminis gl.dicit in d.cle.sicut.in verb.a die. Facit glo.in simili in c.statutum.in verb.numerandum.de preb.in vj.no.Spec.in tit.de citat.in §.viso.Old.in consi.xliij. Consueuit dubitari.⁊ Bal.in l.scire oportet.§.aliud.ff.de excu. tu.cum si.

2 ¶†Secundo nota ꝙ dum generaliter text.loquitur de impotentia,tam de impotentia iuris,quam facti intelligit: ⁊ sic equiparantur.Et hoc voluit Abb.hic dum allegat tex. in c.sciscitatus.de rescr.qui pariter de impotentia facti,⁊ iuris loquitur.Sed tamen alibi differentia constituitur:vt not.tradit Bar.per illum tex.in l.vnus.§.fi.cum l.seq.que incipit, Attilicinus.ff.de ser.rust.pred.de quo infra dicetur.Et stante impedimento,de quo tex.hic loquitur,non est opus adire iudicem, vt declaretur tale impedimentum obstitisse:sed appellans poterit prosequi appellationem. Et si opponatur sibi de cursu temporis,replicabit de tali impedimento:vt no.dicit Jo.And. in rub.eo.tit.in fi.Et declaratoria,que alias requiritur,iuxta c.cū secundum.de here.in vj.non habet locū in isto casu in quo post litem incohoatam impedimentum superuenit.Et simpliciter sequuntur hic Jmo.ver.sed aduerte.Peru.ver.sed dubitatur. ⁊ idem tenet Domi.in d.c.cum secundum.§.j.⁊ not.Lap.allega. cxxvij.Anastasius.Et ista conclusio videtur bene procedere respectu impedimenti occurrētis in primo anno, prout Jo. An. loquitur:quia secundus annus ipso iure datur a lege stāte impedimēto.Sed in terminis istius Decretalis aliud videretur dicendum, cum impedimento prouideatur mediante restitutione in integrum,secundum communem opi.de qua infra videbimus: ⁊ in restitutione in integrū veritas cause debet probari.l.iij.vbi Bar.ff.de in integ.rest.Facit tex.hic, ibi:dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam,vos cōstiterit omisisse.Et quando aliquid conceditur motiui iudicantis,eius declaratio requiritur:vt no.Bal.in c.j.§.vasallus.circa fi.ver.nota ergo.si de feu.contro.sit inter do.⁊ agn.per c.ij. de confess. in vj. ¶Tertio not.ibi: nolumus. nam ex isto verbo arguitur ꝙ ista sit noua dispositio : vt per Abb.hic.Ad idem glo.in c.fi.in verb.respondemus.de verb.signi.in vj.facit tex.in c.presenti.de preb.in vj.⁊ idem Abb.dicit in c.fi.j.qui fi.sint leg.⁊ in cap.cum te.§.de re ind.Et ex hoc quod noua hic ponatur decisio,Abb. infert quod iste appellans ipso iure non audiatur, sed per restitutionem in integrum. Sed ista illatio necessaria non videtur: quia licet de nouo hoc inducatur, non sequitur quod hoc sit per viam restitutionis in integrum.Nam hoc datur a lege immediate sine ministerio hominis:quia papa est lex animata in terris.§.pen.in auth.de consulib. Et probatur hoc in c.cum sit Romana.§.eo. vbi secundus annus conceditur absque restitutione in integrum:⁊ tamen per illum tex.vel alia iura, que a principio hoc disposuerunt, noua dispositio constituitur. An autem in se verum sit ꝙ in ista decretali restitutio in integrum necessaria sit infra videbimus.

3 ¶†Quarto nota ꝙ ex causa etiam vltra biennium conceditur tempus ad prosequendum appellationem:⁊ isto casu terminus biennij nō dicitur fatalis, ex quo aliud tempus subordinatur. Et ita hic colligitur quod not.Bal.in l.ij.in prin.in ij.not.C.de temp.app.Ad quod bene facit quod not.Domi.per illum tex.in c.j.in ver.j.de elect.in vj. ¶Quinto nota ꝙ quando propter impedimentum certū tēpus conceditur, ⁊ in illo tempore etiam impedimentum cōtingat,tempus multiplicatur:quia eadē ratio videtur: vt per gl. in auth.ei qui.C.de temp.app. quod declaratur distinguendo,
1 vt Bar.ibi prosequitur. ¶Ultimo nota ibi:iustitie. ꝙ iustitia hic accipitur pro eo,ꝙ alicui debetur.Et intelligatis,debetur, efficaciter vt peti possit:q2 ille, cui iustitia cōmittitur,nō debet habere rationē pacti nudi:vt no.Bal.dicit in l.nemo.circa fin.
C C.de sen.Secūdo debet,seruato ordine C iuris.Sub hoc enim verbo,iustitie,duo includuntur.Primo ꝙ tribuatur vnicuiq; quod suum est, vt dixi. Secundo ꝙ ordo iuris seruetur 2. Jta
2 Ang.per illum tex.dicit in auth.de he.⁊ fal.§.exheredatos.Facit ad predicta quod de verbo,iustitia,Do.tradit in c.quoniā, de immu.eccle.in vj.⁊ quod voluit Bal.in c.ij.§.de offic.deleg. ¶Expeditis breuiter notabilib9 in materia huius decretalis

do. Abb. sex questiones principales prosequitur, in quibus insistam, pretermissis alijs, que per alios posteriores hic tradun
4 tur.† Prima questio est, an impeditus in primo anno debeat indistincte habere secundum annum. In qua Abb. considerat quinque casus. Primus est, quando appellãs fuit impeditus impedimento concernente eius propriam personam: & tali casu concludit quod ipso iure secundus annus concedatur. cap. cum sit Romana. §. eodem. & ita omnes simpliciter sequuntur. Sed tamen in contrarium facit: quia in eo videtur necessaria restitutio in integrum. Nam doc. hic loquuntur de impedimẽto facti, puta absentie, infirmitatis, vel inopie. Sed quando qs impotentia facti impeditur, ipso iure illesus non conseruatur, sed per restitutionem in integrum sibi consulitur: vt no. Bart. per illum tex. in l. vnus. cum l. seq. ff. de ser. rust. pred. in §. fi. & dixi in notabilibus. Et hoc in terminis tenet do. Sign. in consil. ccliiij. in questione vertenti, propter impedimentum guerre cõcludit quod detur restitutio: quia est impedimentum facti, qđ ipso iure non impedit cursum temporis: ergo videtur ꝙ secundus annus ipso iure nõ concedatur. Sed tamen saluãdo quod communiter docto. hic dicunt, ad hoc responderi potest, quod in materia appellationis, de qua agitur, iura vlterius procedunt: & specialiter prouident in primo anno ipso iure, vt detur secundus annus: & ab ista speciali prouisione non receditur: vt infra ad aliud propositum etiam Abb. dicit in tertio casu ad finem. Sed quando non esset aliter prouisum, haberet locum illud, quod in contrarium allegatur. Et isto modo respondendi vtitur Bar. in autb. quas actiones. circa fi. C. de sac. san. eccl. Bald. in l. j. per illum tex. C. si rector prouin. & inferius etiã dicã. Facit tex. in l. doli clausula. ff. de verb. oblig. in l. sanctio legum. ff. de pe. Secundo contra conclusionem predictam facit. Nam si datur impedito secundus annus: vt in c. cum sit Romana. §. eod. ergo presupponitur ꝙ primus annus currat, non obstãte impedimento. Sed hoc non videtur verum ex communi regula, que habet ꝙ impedito, & non valenti agere, tempus non currit. l. j. in fi. C. de anna. excep. l. fi. §. donec. C. de iure deliberan. ergo videtur ꝙ ipso iure primus annus non currat. Sed breuiter respondetur quod arg. procedit in eo, qui impeditur impedimento iuris. Secus quando quis impeditur impedimento facti, vt in casu nostro contingit: vt not. Bart. distinguit in d. l. vnus. §. fi. & Salic. in d. l. j. §. j. C. de anna. excep. doc. in c. ex transmissa. & Abb. in c. j. de prescript. vbi per hoc concludit quod excommunicato nõ currit tempus. Ex quo magna limitatio colligitur ad tex. hic, in c. cum sit Romana. cum simi. vt habeat locum, quando quis impeditus fuit ex impotentia facti. Secus si per impotentiam iuris: quia ipso iure conseruaretur illesus, & non esset opus secundo anno, ex quo primus nõ currit. Et ad hoc bene correspondent omnia iura, que in materia loquũtur. Nam videntur loqui de impedimento facti. l. fi. §. fi. C. de temp. app. §. j. in autb. de his, qui ingre. ad appel. & in d. c. cum sit Romana. §. eod. Contrarium tamen expresse voluit Abb. hic in ij. notab. dum equiparat ad tex. nostrum hic, impotentiam iuris, & facti: vt in c. sciscitatus. ij. de rescr. Et si volumus tenere opin. Abb. pro qua facit tex. hic, qui generaliter de impotentia loquitur, ad arg. supra factum aliter potest responderi. Primo quod in ista materia appellationis iura vlterius procedũt, dãdo remedium, a quo minime recedendum est: vt supra dixi, ad primum argumentum. Et hoc in simili in ista materia Bal. dicit in l. quoties. C. de precibus Imper. offer. dum respondet ad textum in l. fi. §. donec. C. de iure deliberan. Et in simili casu ita respondet Imol. in cap. quia diuersitatem. de concess. prebend. Secundo respondetur quod argumen. procedit in prescriptione actionis. Secus videtur in prescriptione instãtie: vt hic. Et ita glos. distinguit in l. sed & si per pretorem. in prin. ff. ex quibus cau. maio. Tertio etiam in argumentum alia responsio colligitur ex doctrina Bar. in l. senatus. de offic. presid. quem prosequitur Bal. in d. l. quoties. Butr. & Abb. in d. c. ex transmissa. §.
D de prescript. Inherendum est igitur conclusioni predicte D ꝙ
b secundus annus b conceditur impedito ipso iure. Quam conclusionem tenet glo. fi. in c. si electio. de elec. in vj. & Oldradus in consi. lx. est tempus, quod datur. & idem in consil. clvij. casus talis est. Late hoc probat Cald. in eodem titu. de appel. in consi. x. an secundus annus. Et inter alia impedimenta, pro quibus datur secundus annus, connumeratur impedimentum pau
c pertatis c: vt Abb. concludit hic, post Inno. & alios. Et ad hoc est bonus tex. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. & in terminis probatur in §. j. in autben. de his, qui ingre. ad appel. & sequitur Bal. in l. acceptam. quest. xxiij. C. de vsur. vbi allegat Inn. hic. & idem Bal. in l. ij. §. si quis in iudicio. versicu. vltimo quero. ff. si quis caut. cum simi. vt dixi in cap. j. §. de probat. Et ibi dictis addo Bal. in j. opp. C. de cond. inser. & idem Bal.

in consi. v. queritur vtrum. in iij. lib. & Card. idem tenet in consi. lxxxvij. videndum est de duobus. Aduertendum tamen est, qz tex. in d. §. j. in authent. de his, qui ingr. ad ap. vbi fundatur ista conclusio, non loquitur de paupertate, sed de inopia ibi: prop
5 ter inopiam. † Nam inops intelligitur, qui nihil penitus ha
3 bet: pauper vero dicitur, qui parum habet [3]: vt voluit Archid. viij. dist. in cap. quo iure. & sequitur Paul. de Cast. in l. id, quod pauperibus. circa finem. C. de episcop. & cler. Unde illud, quod disponitur ibi circa inopiam, non videtur habere locũ in paupertate: prout doc. loquuntur hic. Sed tamen idem concluden
4 dum est in paupertate [4]: quia differentia, quam Archid. facit inter paupertatem, & inopiam non probatur iure. Et ita pluribus remedijs Alexan. concludit in l. si constante. in princ. ff. soluto matrimo. versi. sed an inops. & idem Alexan. in autb. preterea. in glo. in verb. locuples. C. vnde vir & vxor. & contra Archid. videtur tex. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. versi. qui tamen. ff. manda. ibi dum inquit, si paupertas eis non permisit, excusata est eorum inopia: ergo pro eodem ponuntur inopia, & paupertas. † Secundus casus est, quem in ista prima que
6 stione considerat do. Abb. quando impedimentum appellationis ex facto iudicis causatur: in quo primo concludit quod si per principem illatum sit impedimentum, cum ad eum appellatum fuisset, tempus non currit, & sic non est opus quod secundus annus detur, per text. in c. ex insinuatione. §. eodem. vbi dicitur quod lis intacta permanet. & idem habetur in authẽt. sed lis. C. de temp. ap. Si ergo lis intacta permanet, videtur quod primus annus nullo modo currat. Ita tenent doct. communiter hic, Barto. Ange. & alij in dicta autben. sed lis. Considerandum tamen est quod fundamentum istud, quo doct. mouẽtur, non multum concludit: quia iura preallegata, in quibus dicitur, lis intacta permanet: possunt intelligi de causa. Nam licet lis quandoque ponatur pro instantia, tamen proprie pro causa accipitur. Glos. & Domi. in cap. j. de procur. in vj. Alex. & Aloder. in l. postquam liti. per illum textum. C. de pac. Et de hoc est tex. in authent. de appel. & intra que tempora. in §. ad hec sancimus, vbi tex. in terminis questionis non de lite, sed de causa loquitur, ibi: causa intacta maneat. Et cum ibi originaliter ista decisio Imperatoris ponatur, bene consonat quod alia iura etiam ita intelligãtur. Ad idem tex. in c. anteriorum. §. ad hoc. ij. quest. vj. Et ideo in proposito etiam si primus annus currat, & detur secũdus, verum est quod causa intacta permanet: quia appellationem prosequitur, & ius partis in effectu nõ leditur. Non puto tamen a communi opi. recedendum esse: pro qua bene seruiunt iura preallegata in dicto capi. ex insinuatione. & in dicta authẽ. sed lis. aliter ponderando. Nam designat aliquam specialitatem esse in principe, vt colligitur ibi: lis que in consistorio principis speratur inferri, intacta permanet: ergo lis, que tractatur in auditorio inferioris, intacta permanere non videtur: quia inclusio vnius, alterius est exclusio. cap. nonne. §. [redacted] l. cum pretor. ff. de iudic. Ut ergo ista specialitas in principe verificetur, debet intelligi lis pro instantia, que intacta permanet: quia tempus non currit, vt doct. dicunt. Nam si lis pro causa acciperetur, idem esset in alijs, quod in principe: quia ius partis non leditur, licet annus currat, ex quo datur secundus annus ad prosequendum. Nec obstat quod lis proprie ponatur pro causa: quia illud non est verum, vt dixi in l. postquam liti. C. de pact. Uel saltem illud verum est, quod verbum, lis, secundum subiectam materiam intelligitur: vt per Bar. & doc. in dicta l. postquam liti. & ideo hic accipitur pro instantia, ratione supra dicta. Similiter iura, que supra allegantur, dum dicunt de causa, intelliguntur de lite. Facit tex. in l. j. cum gl. ff. solu. matrimo. & not. Bar. in l. qui Rome. §. Callimachus. ff. de verborum oblig. facit tex. in l. proxime. circa fin. ff. de his, que in testamen. delentur. Et quia iura preallegata dicunt quod causa intacta permanet absque damno more. Illa enim verba, absque damno more, designant quod tempus non cur
f rat. Et ista communis opi. comprobatur ratione f: quia impedimentum, quod prouenit a principe, magis iustum respectu appellantis reputatur: quoniam ita de facili aditus ad eũ non habetur, sicut ad alium inferiorem: argu. l. apud Julianum. §. fi. ff. de lega. j. Item inferior potest compelli per superiorem ad expeditionem cause. l. fi. §. pe. C. de temp. app. secus est in princi
7 pe, qui superiorem non recognoscit. † Secundo Abbas concludit in isto secũdo casu, quod si per inferiorem a principe appellans impeditus fit, secundus annus concedatur. l. fina. §. illud. versi. nisi. C. de tempo. appel. & in §. j. in autben. de his, qui ingr. ad appel. que iura specialiter dicunt de impedimento iudicis. Et ista est communis, & equa opinio. vt Bald. dicit in consilio ccclxvj. quando stat per casum. in primo libro. Et ista conclusio de plano procedit, secundum iura preallegata. Sed hodie

hodie videtur hoc corrigi,⁊ mutari,vt voluit Anton. de But. hic per tex.in §.hoc quoqꝫ sancimus.in auth. vt spon.larg.vbi nouissime dicitur ꝙ quando appellās impeditur per iudicem prosequi, ⁊ finire causam appellationis, ex hoc parti nullū infertur preiudiciū:ergo videtur ꝙ ipso iure primus annus non currat. Abbas tamen hic tenet ꝙ dictum est,etiam hodiē habere locum.Et ad illum tex.respondet ꝙ intelligatur quātum ad effectum:quanuis enim detur secundus annus,appellāti tamen nullum patitur preiudicium respectu iuris sui. Et ita dicit ipse esse respondendum,vt correctio iuris euitetur. Peru. hic dicit ꝙ ista responsio non procedit ad d.§.hoc quoqꝫ sancimus. quia ibi dicitur,nullum penitus preiudicium inferri. Nā
6 dictio illa,penitus,ipso iure intelligitur.Alleg.not.in l.ij.C. de const.pec.Sed est tex.in c.fi.j.de pe.not.Abb.in c.in quibusdam.eo.tit.⁊ per gl.in l.si qui aduocatorum.C.de postu. ergo videtur ꝙ primus annus ipso iure non currat. Cōfirmatur hoc: quia tex.negatiue vtiliter dicit nullum preiudiciū:ergo excludit quodlibet preiudicium,quod potest considerari.xix.dis.c.si Romanorum.in l.ad procuratorem.C.mand. Et ad hoc etiam ille tex.aliter induci sic potest.Nam attenta responsione domi. Abb.per illum tex.nihil noui induceretur,si verba illa nullum preiudicium,ad terminos iuris antiqui reducerentur. Et hoc videtur contra manifestam intentionem tex.qui vtitur his verbis,⁊ dicit,hoc quoqꝫ sancimus.Nam verbum,sancimus,est noui iuris promulgatorium gl.in c.vt litigantes.de off.ord.in vj. in verbo,statuimus.⁊ in c.fi.de rescri.in vj.Ut ergo per illū tex. aliquid noui inducatur,necessariumvidetur dicere ꝙ tempus primi anni ipso iure non currat:vt dicit But.hic: ⁊ hoc tenuit gl.in l.sed ⁊ si per pretorem.in prin.ff.ex quib.cau.ma.⁊ glo.ij.q. vj.in c.anteriorum.§.ad hoc.cum sim.vt prosequuntur Imo. ⁊ Peru.hic.Pau.de Cast.in consil.xxv.super primo.Alexan.in consi.lxxij.videtur prima consideratione.in iij.lib. Sed tamen predictis non obstantibus,teneo opi.Abb.⁊ ad tex.in d.§.hoc quoqꝫ sancimus.in quo difficultas consistit,aliter respōdetur. Et aduertendum est:quia licet dicat ꝙ nullum inferatur penitus preiudicium : statim tamen, ⁊ immediate eodem contextu verborum subijcit:sed post hec examinari appellationes,⁊ sententia legitima terminari.Unde illud verbum,nullum preiudicium:determinatur ex eo quod statim sequitur : quia potest appellatio postea examinari : ⁊ sic illa verba , nullum preiudicium,non ponūtur absolute,sed respectu prosecutionis appellationis,que non impeditur ex facto iudicis.Et sic declaratur ꝙ solutio Abb.fit ex mente litere:vt quantum ad effectū prosecutionis preiudicium non inferatur:sed tamen annus primus currit, ⁊ secundus cōceditur. Et hoc quidem comprobatur ex illo text.dum inquit ꝙ si appellās comparuit in nouissima induciarum die,⁊ per iudicē stetit ꝙ causa finita non sit,post hoc examinari potest causa appellationis,videtur ꝙ tempus currat. Si enim non curreret,non diceretur post hoc examinari: referendo illud verbum ad diem nouissimam induciarum , de qua proxime dixi. Secundo ad illum tex.responderi potest, vt dicunt Imo.⁊ Peru.ꝙ loquatur in secundo fatali,id est,in secundo anno,prout gl.ibi intelligit in verbo,die,⁊ in verbo, induciarū:⁊ conclusio nostra,sm Abba.procedit in primo anno, prout loquitur tex.in d.l.fi.§.illud.in verbo,nisi.C.de temp.ap. Unde nullo modo dicendum est ꝙ iura s.allegata corrigātur per illum §.hoc quoqꝫ.qui in diuerso casu loquitur. Sed tamē ista solutio non caret diuinatione.Nec enim apparet ibi ꝙ tex. loquatur in secundo anno:quoniam illa verba, nouissima die, etiam in primo anno verificari possunt:quia etiam primus annus est terminus fatalis,nisi impedimentum probetur c.cū sit Romana.s.eo.ti.Preterea ex hoc resultaret inconueniens, ꝙ impeditus in secundo anno magis conseruaretur illesus , quā impeditus in primo anno:quod videtur contra rationē,⁊ contra tex.hic,secundum cōmunem intellectum:vnde magis placet responsio Abb.vt supra dixi. Non obstant allegata in contrarium:⁊ primo quod dicitur de verbo,penitus:quia licet cōcedatur secundus annus,datur a lege,⁊ ipso iure competit.ca. cum sit Romana.s.eod.ti.Non obst.tex.hic,dum dicit nullum preiudicium:quia verum est quantum ad prosecutionē appellationis,prout tex.loquitur,vt supra dictum est.Ultimo nō obstat quod per illum §.nihil noui induceretur:quia ibi alia forma in procedendo cōstituta de nouo videtur:vt patet in prin. §.⁊ sic satis operatur. Tertius est casus,quem Abb. prosequitur hic , quando impedimentum promiscue processit ex facto
8 appellati,⁊ appellantis,in quo prima conclusio est, ꝙ † si partes faciunt compromissum pendente compromisso,tempus appellationis non currit.auth.si tamen.C.de tempo.app.⁊ in clc. quandiu.eod.tit.Et istud clarum est,quia iura expresse hoc dicunt:⁊ hoc etiam procedit,si fieret cōpromissum de causa prin-

b cipali:b vt Bal.no.concludit in l.eos.§.apostolos.versi.modo hic quero.C.eod.titul.⁊ latius prosequitur Perusi.hic in versi. octauo queritur.Et predicta conclusio limitatur vt nō habeat locum,quando factum fuit compromissum,⁊ arbiter nondum acceptauit:nam per tale compromissum ante acceptationem arbitri non suspēduntur tempora appellationis:vt no.voluit, ⁊ probat Fulg.in consi.lxviij.lata sententia.quia ante acceptationem non dicitur compromissum:vt no.Bal.per gl.ibi,in l.si cum dies.in prin.circa fi.ff.de arb.⁊ pro not.casu tradit Alexā. in consi.lxxvij.viso themate.libro v.Secundo limitatur dicta conclusio , vt procedat in compromisso,prout loquuntur. Secus est in conuentione,seu pronuntiatione de faciendo cōpromissum:vt probat,⁊ deducit Alexan.in consi.lxxi. videtur prima consideratione.in iiij.lib.Et hoc sine dubio procedit stante limitationē superius proxime dicta.Tertio,⁊ vltimo predicta iura non habent locum in arbitratoribus,sed procedunt in ar
3 bitris:vt tradit Pet.de Ancbar.in consi. 3 cclxxxvj.incip.Jo.
9 And. †Secunda conclusio ex dictis do.Abb. in hoc tertio casu colligitur,quod terminus prosequendi appellationem non
5 potest prorogari 5:sed bene suspenditur ex partium cōuentione,cle.quandiu.eodem tit. Nam si posset prorogatio fieri , dicit Abb.extenderetur tempus ad mille annos,⁊ partes vexarentur litibus , ⁊ expensis : que rationes cessant in suspensione , in qua partes quiescunt:vt latius per eum hic.Primo istam differentiam inter prorogationem,⁊ suspensionem,sequitur Alexan.in l.properandum.in princ.post alios , quos ipse refert ibi in versic.concludit tamen.C.de iudic.⁊ idem Alexand.in consi. xxiiij.inspecto processu.circa fin.libro iiij.⁊ pro nota. hoc reassumit Mathe.not.xxiiij.nota quod tempus. Sed tamen hec differentia non videtur habere vrgentem rationem : quia ratio, que principaliter consideratur in prorogatione,est vt finis litibus imponatur,ne lites immortales fint.l.properādū. in prin. C.de indic.Et ista ratio vtique militat in suspensione:quia per suspensionem non imponitur finis litibus:⁊ ad talem finē precise habetur respectus:vt probatur in l.fin.ff.pro suo. Et videtur potius ista differentia verbalis quam realis , merito non procedit.l.ij.C.communia de leg. Et parum nobis seruirent iura que prohiberent prorogationem,si posset suspensio fieri, argument.in regula,cum quid.de regu.iur.in sexto,⁊ per suspensionem ita duraret lis per mille annos,si posset fieri:prout Abbas dicit de prorogatione : nec talis differentia iure videtur probari.Unde erubescimus cum sine lege loquimur.l.illam. C. de collatio.Et talis differentia etiam reprobatur per Aretin. in capit.venerabilis.versicu.tu considera.s.de iudic.vbi tamen supra dicta non adducit. Secundo dum Abbas cōcludit post alios,quos ipse refert,tempus appellationis prosequende non posse prorogari,hoc idem Bartol.tenet in authent.si tamen.C. de tempo.appellat. Cynus in authent.ei qui.ad finem.C.eod.titu.⁊ Baldus in l.Centurio.circa finem , de vulg.⁊ pup.cum similibus,vt prosequitur Alexand.in dicta l.properandum. Et ista est magis communis opinio secundum Alexand.in consilio xxiiij.supra allega.Et idem tenet Petrus de Ancharen.in consi.cclxxxvj.Joannes Andr.allegato supra, ⁊ Fulgosius in dicto consi.clxviij.lata sententia.⁊ Bald.in addit.Specu.in titul.de appellat.versicul.constitutio episcopi,vel statutum. vbi dicit Senis sic fuisse consultum.Facit text.in cap.oblate.infra eodem.in l.nemo.C.de tempo.appellat. ⁊ ad textum qui in contrarium allegatur in dicta l.fina. §.fina. Abbas hic respondet quod loquitur de restrictione temporis, que bene potest fieri: non sic in prorogatione,que prohibetur.Et istam respōsionem sequitur Alexan.in dicta l.properandum.⁊ ibi hoc latius declarat,dicens valere pactum ne appellanti dentur tot fatalia: quia si in totum licet appellationi renuntiare , ergo a fortiori valebit pactum,quod tempora, ⁊ fatalia appellationis restringantur.Ad textum in dicta clem.quandiu. respondetur quod loquitur in suspensione, vt supra diximus:vel procedit de iure canonico,secundum Fulgosium in consi.s.allegato.⁊ idem voluit Imo.in l.Seius ⁊ Augerius.ff.ad legem Falcidiam.Perusinus hic videtur tenere opinionem contrariam , quod imo per pactū tempus appellationis prorogari possit ; ⁊ dicit hoc efficaciter probari in dicta l.fina.§.fina. C.de temporib. appellationum. vbi textus dicit valere pactum , quod non appelletur , vel quod nullum fatale obseruetur. Et textus subijcit rationem : legum enim austeritatem : hoc casu volumus pactis litigantiū mitigari.Ex ista enim ratione datur intelligi quod text.ibi de prorogatione loquatur.Nam rigor,⁊ austeritas iuris est , quod post tempus constitutum ad prosequendum appellationem vlterius quis non audiatur , ⁊ iure suo priuetur.Unde si per pactū tempus prorogetur,mitigatur austeritas iuris.Et sic bene correspondet ratio,que ibi assignatur.Si

autem illa verba, ꝙ nullum fatale obseruetur: intelligerentur
ꝙ tempora, ⁊ fatalia appellationis per pactum restringeren-
tur, vt Abb. ⁊ Alex. dicunt, ratio, que ibi ponitur, non cõueni-
ret. Nam ꝙ quis habeat tempus ad prosequendum appellatio
nem, hoc non habet in se austeritatem, sed equitatem maximã.
l.j.in prin.ff.eo.c.suggestum.j.eo. Si ergo tale tempus per pa-
ctum coarctetur, ⁊ restringatur, potius videtur pactum rigo-
rosum. Et nullo modo ex tali pacto austeritas iuris mitigat᷑: ⁊
sic ratio legis non bene adaptatur: ⁊ ideo dicendum est ꝙ lo-
quatur tex. de prorogatione. Ista ponderatio, cum qua trãseũt
posteriores scribentes hic, licet prima facie vrgens videatur, ta
men hoc modo euitari potest: quia si attendatur quod iste di-
cit, ratio illa, que ponderatur, respiceret duntaxat illud pactũ,
quod nullum fatale obseruetur, in quo austeritas iuris mitiga
tur. Sed quo ad illud pactũ, quod tollatur appellatio, de quo
ibi dicitur, ratio predicta non conueniret: quoniam si per pa-
ctum tollatur appellatio, non mitigatur austeritas iuris, imo
tolleretur maxima equitas, ⁊ austeritas, ex tali pacto inducere
tur. l.j.in prin.ff.eo.ti. Hoc autem videtur contra illum tex. vbi
ratio communis ponitur ad vtrunque pactum precedens im-
mediate: vt patet ibi dum in numero plurali loquitur, ⁊ dicit,
volumus pactis mitigari litigantium: ergo respicit duo pa-
cta, de quibus loquitur: arg.l.vbi numerus.ff.de testi. Unde ali
ter dicendũ videtur, vt illa ratio ad vtrunque pactum ada-
ptetur, quod austeritas ibi non distinguatur ab equitate, sed
ponatur simpliciter pro dispositione iuris scripti: sicut etiã ri-
gor sepenumero ponitur pro eo, quod est scriptum, ⁊ regulari-
ter ordinatum a iure: non autem ad differentiam equitatis: vt
in c.si clericus laicum.s. de fo.compe.in cle.ij.de app. ⁊ late de-
6 clarat Abb.in c.super literis.s.de rescri.[6] ⁊ dixi in c.si duobus.
in fi.eo. Et hoc modo tunc de plano ratio ibi posita ad vtrũq;
pactum refertur: quasi dicatur simpliciter valent pacta cõtra
dispositionem iuris: vt in l.j.§.si conueniat.ff.deposi. ⁊ sic cessa-
ret impedimentum: quod faciunt Mod. per illum tex. Predi-
cta respõsio potest disputatiue tolerari. Sed tamẽ mihi plus
placet quod supra dictum est, videlicet quod tex. in d.l.fi.loqua
tur de prorogatione: quia in dubio a proprietate verborum nõ
receditur. l.non aliter.de leg.iij.cum vulg. Et proprie verbum,
austeritas, ponitur pro rigore, ⁊ pro quadam seueritate: vt col-
ligitur xlv.dist.in c.recedite. ⁊ xxvj.q.vij.in c.alligantur.in fine.
Et hoc etiam confirmatur ex verbo Mitigari, quod ibi poni-
tur. Ad quod facit tex. in l.in ipsius.C.fami.erciscun. Nec repe-
ritur iure cautum quod verbum, austeritas, ponatur pro sim-
plici dispositione iuris, precipue si cum verbo, mitigari, coniũ-
gatur, vt hic habetur. Non obstat ratio illa allegata in cõtra-
rium, quod ratio tex. ibi non respiciat aliud pactum, per quod
appellatio tollitur: quia quando relatio non potest fieri ad o-
mnia precedentia, fit ad ea, que proxime dicta sunt: vt proba-
tur in l.si idem cum eodem.§.fi.ff.de iurisd. omnium iudicum.
Et hoc expresse colligitur ibi esse ex mente litere dum inquit:
in hoc casu volumus. Patet ergo quod tãtum loquitur de pa
cto illo, vt nullum fatale obseruetur, de quo proxime ibi dictũ
fuit: alias dixisset, in his casibus. Nec obstat quod in plurali di
cit, de pactis: quia considerando illud pactum in diuersis per-
sonis, vel in pluribus causis, erunt plura pacta. Et quod ille
textus loquatur de prorogatione temporis, vlterius suadetur.
Primo, quia illa verba, vt nullum fatale obseruetur. genera-
lia sunt, ⁊ ita possunt intelligi, ⁊ verificari respectu prorogatio
nis, sicut respectu restrictionis termini: ergo generaliter in v-
troque casu intelligi debent. l.j.§. ⁊ generaliter. ff.de leg.prestã.
xix.dist.c.si Romanorum. ⁊ potius illa verba de prorogatione
loquuntur: quia fatale non obseruatur quando prorogatio fit,
sed quando restringitur, videtur obseruari a fortiori. Secũdo
considero, quia ex quo ibi deciditur, valere pactum, ne in totũ
appellatio remoueatur, vana fuisset, ⁊ superflua dubitatio de
restrictione tẽporis, sed de prorogatione bene conuenit ibi du
bitari: quia sicut valet pactum in fauorem illius, qui obtinuit,
vt tollatur appellatio, ita debet valere pactum in fauorem suc
cumbentis, vt appellatio prorogetur, arg.l.eum qui.ff.de iure-
iurando. ⁊ vt inter litigantes equalitas seruetur. l.fi.C.de fruc.
⁊ lit.expen. Tertio comprobatur hoc efficaci ratione: quia licet
iura abhorreant lites, in primis tamẽ volunt ꝙ oppressi ab ini
quitate, vel imperitia iudicantis releuentur: vt patet in appel-
latione, que permittitur, ⁊ in tempore, quod conceditur ad illã
prosequendam. l.j.in princ.ff.eod.tit.iuncto c.cum sit Romana.
s.eod. Et sic toleratur quod potius lis habeat durare per an-
num, vel biennium, ⁊ vlterius, vt in tex. nostro hic, quam quod
pars oppressa remoueatur ab appellatione. Unde si valet pa-
ctum vt tollatur appellatio, ratione que apud leges magis põ
deratur, quam illa vtilitas publica, que considerari potest eo
respectu vt remoueantur lites, vt supra dixi: ergo a fortiori va
lebit pactum vt tempus appellationis prorogetur. Et ad hoc
bene facit tex. in c.de causis.s.de off.deleg. vbi tempus apposi-
tum iudici delegato a superiore ad decisionem cause de cõmu-
ni partium consensu prorogari potest. Et loquitur ille text. in
causa principali: ergo idem dicendum est in causa appellatio-
nis, in qua de maiori preiudicio agitur. Et in terminis hoc ꝓ-
batur in d.clem.quandiu. Non obstat quod loquatur in suspen
sione, non autem in prorogatione: quia talis differentia non vi
detur procedere, per ea, que supra dixi. Similiter non obstat
quod loquatur de iure canonico: quia idem erit de iure ciuili,
ex quo leges expresse non contradicunt, imo idem voluit d.l.fi.
§.fi.C.de tempo.app. Non obstant alia iura allegata in cõtra-
rium in d.l.nemo. ⁊ in d.c.oblate. quia non loquuntur, quando
consensus partium interuenit, prout agitur hic. Et ex omni-
bus predictis ista opi. in puncto iuris verior videtur: ⁊ illa etiã
expresse firmauit Bal.in d.l.fi.§.fi. ⁊ idem Bal.in authe.ei, qui.
ver.quero nunquid partes.C.de temp.app. ⁊ in tit.de pa. Con
stan.in ver.hoc quod vos.in fin.alias in ver.in causis. Et idem
expresse sentit Cald.in eo.tit.de app.in consi.iiij.an si iudex. dũ
impugnat prorogationem factam a procuratore in causa ap-
pellationis, ex eo quod non habuit speciale mandatum: ⁊ ita,
secundum eum, dominus, ⁊ ipse procurator cum speciali mãda
10 to, hoc facere potuisset. † Quartus casus in hac prima questio-
ne considerat, quando est impedimentum ex parte appellati,
in quo breuiter Abb. tenet quod secundus annus concedatur,
prout iura specialiter prouident in materia appellationis. ca.
cum sit Romana.s.eod. ⁊ ideo, secundum eum, non videtur ha
bere locum quod dicitur in l.arbitrio iudicis.§.dolo cuius.ff.
de dolo. Sed ista ratio Abb. bene procederet, si iura in materia
appellationis loquerentur specialiter de impedimento appel
lati: sed loquuntur simpliciter, quando appellans impeditus
fuit: ⁊ ideo dispositio d.l.arbitrio.§.dolo cuius. videtur esse ma
gis specialis, ⁊ merito deberet attendi, ⁊ preualere. Unde alia
opin. quod iste conseruetur illesus, verior videtur, quam tenet
Rot.in xv.deci.item quod fatalia.eo.tit. in nouis. ⁊ in decisio.
lxxix.nota quod fatalia.eo.tit.in antiquis. quam etiam appro-
bat Abb.hic. Nam tale impedimentum istius videtur, quando
ex facto aduersarij causat᷑: merito cõuenit quod nulla ex parte
appellans preiudicium patiatur, ⁊ ita primus annus non cur-
rat. Et hoc idem Bal.in authen.ei qui.C.de tempo.app. Et ad
hoc facit glo.no.in c.venerabilis.in glo.magna.in iij.lectur. s.
de iudic. que no. dicit quod quando per cauillationes, ⁊ subter-
7 fugia aduersarij, causa protelatur, instantia non currit[7]. ⁊ not.
Bald.per illum tex.in iiij.not.in l.intra vtile.ff.de mino. dicens
quod terminus legalis non currit impedito propter factũ ad-
uersarij. tradit Old.in consi.lxxiij.item damus.circa fin. Et ad
hoc est bonus tex.in l.ij.§.in omnibus.ff.de ind. quem allegat, ⁊
in notabili casu tradit Aretin.in consil.cj.in causa Georgij. in
prin. Et ideo no. dicit Bar. post Dyn. per illum tex.in l. si cum
ipse.ff.de excu.tuto. quod si causa ex forma statuti debet termi-
nari intra tres menses, ⁊ aduersarius petat dilationem, que sit
vltra tres menses, ex eo quod velit de remotis partibus testes
producere, tali casu etiam post tres menses, non obstante statu
k to poterit iudex procedere [k]. Idemque tradunt Cyn. Bald. ⁊
8 Salic.in l.fi.per illum tex.circa fi.C.de adul.[8] Unde bene cõclu
dunt Domi.de Rota in locis s.allegatis, quod si culpa appel
lati litigatur incidenter super attentatis, appellanti tẽpus nõ
currit: secus si hoc proueniat ex culpa appellantis. Et pro ista
distinctione bene facit quod Bar.not.tradit in l.ij.§.nõ solũ.ff.
ad Tertul. Bal.in l.contra maiores.circa fin.C.de inoff.testa. ⁊
Pau.de Ca.in consi.xxj.in causa desertionis. Facit quod not.
Bar.in l.expressim.ver.circa tertiũ.in fi.ff.eod.ti. ⁊ Bal.in l. qui
testamẽto.circa fi.ff.de excu.tu.cũ si.vt late prosequit᷑ Cuma. in
cõs.xxxvj.proponit᷑ ꝙ A.iudex. ⁊ qḋ no. Do.in c. cupiẽtes.§.qḋ
si per viginti.in gl.in verb.videtur.de elec.in vj. Et in predicta
questione culpa appellati cõprehenditur, quando appellatus
succubuit. Secus si appellatus obtinuit: q᷑ tunc ipse appellãs
videtur in culpa fuisse, ⁊ ideo sibi tẽpus currit: vt concludunt
Domi.de Rota in locis preallega. Quod tamen verum intelli
gitur, nisi appellans qui succũbit, motus tamen fuisset ex iusta
causa, ⁊ probabili ad litigandũ: q᷑ tunc non videtur ꝙ tempus
currere debeat. Nã sicut victus excusatur ab expẽsis, vt in l.qui
solidum.§.etiã.ff.de leg.ij.in §.oportet.in auth.de iudic. ita de-
bet iste excusari, vt tẽpus sibi nõ currat. Pro quo bene facit qḋ
no. Jo.And.in c.j.§.fi.de elec.in vj.in Nouel. vbi inquit ꝙ iusta
causa litigandi non solum excusat ab expensis, sed etiã ab om-
ni pena iuris, ⁊ canonis. Et sequitur Bald.in l.properandum.
§.sin autem alterutra.in princ.C.de iud. ⁊ Bal.in auth.genera-
liter.v.oppo.C.de epis. ⁊ cler. Et in proposito huius questionis
tradit

11 tradit Bal.in l.contra maiores.C.de inoff.test.circa fi.† Quin-
tus ⁊ vltimus casus est, quando impedimentum ex facto tertij
contingit: quo casu agitur contra tertium, si soluēdo sit: vt per
do.Abb.hic post glo.⁊ alios. Et dicitur non esse soluendo, ꝫm
Bal.hic, si non habet bona in territorio, vel ibi prope. Allegat
glo.no.in l.fi.C.de princ.agen.in reb.libro xij.⁊ idem Bald.in l.
fina.§.j.ver.sed pone scholaris.ff.si certum pet. ⁊ in l.sciendum.
12 vers.extra gl.ff.qui satisd.cog. ¶ † Secundo principaliter post
do.Abb.queritur an impedito in secundo anno, prout textus
hic loquitur, aliud tempus ipso iure concedatur vel mediante
restitutione in integrum. Et do. Abb.post alios concludit ꝙ
restitutio in integrum necessaria sit, per tex.hic in verbo, nolu
mus. Secundo, quia post lapsum biennij sententia transit in
rem iudicatam.auth.ei qui.C.de temp.app.vbi in fi. dicitur ꝙ
secundo anno transacto, sententia firma remanet. Et idē pro-
batur in l.fi.§.illud.in ver.nisi.eo.tit. Si ergo transit in rem iu-
dicatam, vt preiudicium illatum remoueatur, necessaria vide-
z tur restitutio z in integrum. Et sequuntur omnes Mod.hic,
qui dicunt ꝙ eo modo induci potest tex.in c.cum sit Romana.
s.eo.⁊ in §.j.in auth.de his qui ingr. Et ista est communis opi.
quam tenent Inn.Io.And.But.⁊ Imo.hic.Glo.Bar.⁊ com-
muniter doc.in d.auth.ei qui. Sed licet ita tenendum sit, tamē
disputationis gratia contrarium attentari potest, videlicet ꝙ
ipso iure post biennium a lege tempus tribuatur absque alia
restitutione iudicis. Ita videtur probari in §.hoc quoque san
m cimus.in auth.vt spon.larg.vbi tex.in secundo fatali m cōmu-
niter intelligitur: licet etiam in primo fatali intelligi possit, vt
supra dixi: ⁊ ibi dicitur ꝙ nullum penitus inferatur preiudi-
cium, quando impedimentum appellanti occurrit: ergo ipso
iure etiam post biennium videtur data facultas prosequendi
appellationem: quia verbum, penitus, ipso iure intelligitur. c.
fi.ad fin.vbi Abb.j.de pe.s.dictum fuit. Et quia tex.dicit, nullū
preiudicium. Nam si deberet restitutio impetrari, esset aliquod
preiudicium in lite, ⁊ expensis: argu.l.minoribus xxv.annis.ff.
de mino. Facit etiam tex.hic, ibi: nolumus preiudicium gene-
rari. Non obstant que s.pro communi opin.inducuntur.⁊ pri-
mo tex.hic in verbo, nolumus.quia s. responsum fuit in nota-
bilibus. Secundo non obstant iura, que dicunt sentētiam post
biennium transire in rem iudicatam, in quibus potissimū fun-
damentum videtur consistere: quia pro responsione considerā
dū est, quod ideo in illis iuribus sentētia elapso biēnio transit
in rem iudicatam: quia non erat facta prouisio, vt elapso bien-
nio aliud tempus concederetur. Sed in textu nostro hic de no
uo inducitur quod propter impedimentum, quod in secundo
anno occurrit, aliud tempus detur. Unde in terminis huius
decretalis per cursum biennij licet appellatio expedita nō sit,
sententia non transiret in rem iudicatam: quia terminus bien
nij non dicitur fatalis, ex quo aliud tempus subordinatur: vt
not.Bal.per illum text.in l.ij.in princ.in ij.not.C.de temp.app.
vbi dicit quod quando vnus tantum terminus prefigitur, est
fatalis. Sed quando successiue lex prouidet de pluribus termi
nis, mora purgari potest, ⁊ tantum terminus vltimus fatalis
dicitur: ⁊ ideo in proposito terminus biennij fatalis non vide-
tur, ⁊ sic per cursum illius non transit sententia in rem iudica
tam. Et ita tollitur fundamentum doc.hic. Confirmatur hoc,
⁊ latius sic demonstratur per text.in d.l.fi.§.illud.in princ.dum
loquitur de primo anno, ⁊ dicit quod elapso primo anno, sentē
tia transit in rem iudicatam, nisi probetur quod in primo an-
no impeditus fuerit: quia, tunc probato impedimento, conce-
ditur secūdus annus: vt ibi expresse dicitur in ver.nisi. Ex quo
ergo ibi per illum tex.propter impedimentum primi anni da-
tur secundus annus, tollitur, ⁊ impeditur ne sententia trāseat
in rem iudicatam ex cursu primi anni, prout s. dicebatur ibi,
ꝙ transibat: ita pari ratione in proposito dicendum est ꝙ licet
per iura antiqua elapso biennio sententia transiret in rē iudi-
catam, vt in iuribus s.allega. per doc.hoc tamen ex quo vltra
biennium tempus de nouo conceditur, vt hic habetur, impedi
ri debet sententia, ne ex cursu biennij transeat in rem iudicatā,
probato scilicet impedimento in secundo anno: sicut in d. §.il-
lud.dicitur de secundo anno respectu primi: ⁊ sicut secūdus an
nus datur ipso iure impedito in primo, vt omnes fatētur per
cap.cum sit Romana.s.eod.ita pari ratione ipso iure impedi-
to in secundo anno videtur datum tempus immediate a lege
absque restitutione in integrum, per supra dicta. Et hoc etiam
probatur, quia impeditus in secundo anno ante istam decreta
lem vtique habuisset restitutionem in integrum ex clausula illa
generali, si qua mihi iusta causa: vt glo.concludit, ⁊ cōmuniter
doc.ibi sequuntur in auth.ei qui.C.de temp.ap. Cum ergo per
istum tex.de nouo impedito in secundo anno, aliud tempus vl
tra biennium concedatur, intelligitur hoc ipso iure vt aliquid

noui inducatur, prout est mens summi pontificis hic, in verbo
nolumus. Et licet tempus vltra biennium hic non sit determi
natum, tamen idem videtur in isto casu, quātum ad hoc vt sim
pliciter competat tempus prosequendi appellationē: ⁊ ita im-
peditur ne sentētia trāseat in rem iudicatam. Retenta tamen
a cōi a conclusione ꝙ impedito in secūdo anno ex beneficio resti-
tutionis in integrum vlterius tempus ad prosequendū appel
9 lationem tribuatur 9: doc.communiter concludunt ꝙ non de-
tur tertius annus, sed tantum tempus duntaxat restituatur,
quantum impedimentum abstulit: prout est natura restitutio-
nis.cle.vnica.in fi.de in integ.rest. Et ita Abb.post alios hic cō
cludit. Gl.vero in c.cum sit Romana.s.eo.videtur velle ꝙ pro
pter impedimentū secundi anni detur tertius annus: sed pro-
babiliter dici potest ꝙ media via eligatur, videlicet vt tātum
tempus concedatur quantum necessarium sit ad expediēdam
causam appellationis, per text.hic, ibi: nolumus iustitie vestre
preiudicium generari. Non ergo datur tertius annus, sed tan
tum tempus, vt iustitia locū habere possit, ⁊ sic ꝙ causa appel-
lationis prosequi, ⁊ finiri possit. Non obst.quod doct.dicunt ꝙ
tantum tempus restituatur, quantum impedimentū fuit: quia
consideratur illud in restitutione in integrū, que impetratur a
iudice: secus quando tēpus conceditur a lege, prout in casu no
stro videtur, per ea, que supra dixi. Nam tunc nō commensura-
tur tempus respectu impedimenti: vt per glo.in ca.si electio.in
13 verb.fraudulenter.de elec.in vj.cum si. ¶ † Tertiam questionē
principalem Abb.prosequitur, videlicet an terminus, qui a iu
dice prefigitur, dato impedimēto debeat duplicari. Gratia exē
pli, si datus fuit mensis appellanti ad se presentandum, an ha-
bebit secundum mensem, si in primo impediatur. Inn.⁊ cōmu
niter doc.tenent ꝙ sic, ad similitudinē termini iuris, qui dupli
catur: vt in c.cum sit Romana.s.eodē.quia terminus prefixus
n a iudice, surrogatur n in locum termini iuris: ergo debet secun
dum naturam illius regulari: argu.l.si eum.§.qui iniuriarum.
ff.si quis cau. Ipse tamen do.Abb.disputatiue contrarium te-
net. Mouetur duplici ratione. Prima est: quia terminus ad
se presentandum, est quedam citatio: ⁊ natura citationis facte,
ad certum terminum, est vt si non compareat in termino, de-
beat comparere post terminum, quam citius poterit: vt in c.cū
dilecti.s.de do.⁊ contu.ergo terminus non duplicatur. Secun
da ratio est, quia terminus prefixus a iudice non respicit finem
appellationis, c.ex insinuatione.j.eo.tantum enim ad prosequē
dum appellationem constitui potest. Annus vero, qui datur a
iure, etiam finem appellationis includit.cle.sicut.eo.tit. Ergo
non videtur equiparari, cum de maiori preiudicio agatur in
termino iuris, quam in termino hominis. Pern.hic dicit non
procedere similitudinem, quam Ab.facit de termino hominis
ad citationem: quia si terminus hominis non seruetur, appel-
latio deserta intelligitur: vt in c.personas.s.eo.⁊ ita causam a-
mittit: non sic in citatione, in qua si citatus non comparuit, pu
nitur quidem contumacia, sed tamen per hoc iure suo non pri-
uatur. Ab ista ratione opin.do.Abb. defendi potest: quia licet
eo respectu, quo iste dicit, equiparatio non procedat, non tamē
tollitur quin habeat locum similitudo in alijs casibus, in qui-
bus verificari potest.c.indemnitatibus.§.pe.de elec.in vj.⁊ in l.
j.§.lex Falcidia.⁊ quod ibi Bart.ff.ad leg.Falci. Et dominum
Abbat.sequuntur alij posteriores scribentes hic. Primo, quia
mitius agitur cum lege, quam cum homine.l.Celsus.ff.de arb.
Unde non mirum, si terminus iuris duplicetur: non sic in ter-
mino hominis. Secundo, quia prouisio hominis tollit proui-
sionem legis.l.fina.C.de pact.conuent.ideo terminus hominis
non debet regulari secundum dispositionem iuris, a qua rece-
dit. Ad hoc bene facit not.dictum Bal.in l.maximum vitium.
C.de liber.prete.versicu.vlterius queritur.vbi in notabili que-
stione concludit, quod quādo statutum recedit a iure commu-
ni, tunc non regulatur secundum ius commune. Tertio, nam
si in citatione, in qua agitur de minori preiudicio, intelligitur
quod citatus compareat post terminum quam primum potest
d.c.cum dilecti.a fortiori idem dicēdum est in tali termino ho-
minis, in quo de maiori preiudicio tractatur. Ita argumētan
tur, ⁊ resident nouissimi scribentes hic. Sed tamen omnibus
predictis rationibus responderi potest: ⁊ in pūcto iuris etiam
verior videtur communis opinio, pro qua facit, quia nō solum
terminus anni, qui datur ad prosequendum appellationē, du-
plicatur, vt in dicto cap.cum sit Romana.supra eod.sed etiam
vbi datur terminus ad comparendum in causa magni ponde
ris, propter impedimentum terminus duplicatur, ⁊ alter men
sis conceditur: vt in capi.quisquis.iiij.questione v. Idem ergo
dicamus in termino hominis. Nam cum terminus iuris re-
stringatur per terminum, qui prefigitur ab homine, capi.cum
sit Romana.s.eodem.in ca.oblate.j.eod.⁊ ita inferatur preiu-

dicium parti appellanti, in dubio debet interpretatio fieri, vt
minus preiudicetur: argumen. cap. super eo. §. de offi. delega. ⁊
in l. ij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco pub. vnde saltem il-
lud tempus coarctatum debet duplicari. Confirmatur hoc:
quia per lapsum termini prefigi ab homine, deserta appellatio
intelligitur, cap. personas. §. eodem. ⁊ hoc contra ipsum appel
lantem constituitur virtute surrogationis: ergo etiam videtur
facta surrogatio respectu qualitatis fauorabilis ipsi appellan
ti, vt tempus duplicetur. argumen. l. secundum naturam. ff. de
reg. iur. ⁊ in l. eum, qui. ff. de iureiurando. Non obstant allegata
in contrarium: ⁊ primo quod Abb. dicit de citatione. Nam re-
sponderi potest quod illud verum sit regulariter, sed in mate-
ria appellationis, de qua agitur, hoc non procedit: quia ista nõ
dicitur citatio simpliciter, sed qualificata. Et in ista materia
appellationis iura vltra procedunt, ⁊ prouidẽt quod propter
impedimentum debeat tempus duplicari, dicto capit. cum sit
Romana. §. eodem. Non obstat quod terminus hominis non
constituatur ad finiendum appellationem, sicut terminus iu-
ris: quia verum est quod isto respectu equiparatio non proce-
dit, cum iudex a quo non possit superiori legem imponere. c. ex
insinuatione. ȷ. eodem. sed per hoc non tollitur quin equipara-
tio habeat locum in alijs, vbi nihil repugnant, ⁊ materia pro-
portionabilis est: vt in cap. personas. §. eodẽ. Bene facit tex. in
cap. indemnitatibus. §. penult. de electio. in vj. ⁊ in l. j. §. lex Fal-
cidia. ⁊ quod ibi Bartol. ff. ad legem Falcidiam. ⁊ quod notat
Pau. de Cast. consi. xxix. licet ista domina Lysa. vbi concludit
quod surrogatum assumit naturam eius, in cuius locum sur-
rogatur in omnibus, in quibus expresse contrarium non repe-
ritur. Non obstat quod mitius agatur cum lege, vt supra dice-
batur: quia ratio ista bene cõueniret, data differentia inter ter
minum hominis, ⁊ iuris: sed nos dicimus quod a pari proce-
dunt quantum ad hoc: vt in simili dicitur in dicto capit. perso-
nas. ⁊ per rationes, quas supra induxi. Non obstat quod rece-
datur a prouisione legis, quando terminus ab homine prefigi
tur: quia illud verum est respectu temporis, de quo constat: sed
in alijs qualitatibus imitatur naturam termini iuris: vt patet
in dicto cap. personas. ⁊ ex rationibus supra dictis. Ad quod
etiam facit, quia in dubio interpretatio fit, vt minus recedatur
a iure communi, quam fieri possit. cap. cum dilectus. §. de con-
suetud. l. si quando. C. de inofficio. testamen. Non obstat dictum
Bal. in dicta l. maximum vitium. quia illud reprobatur, vt la-
te prosequitur Alexand. in l. fina. §. in computatione. C. de iure
deliberan. Vltimo non obstat quod agatur de maiori preiudi-
cio in ista appellatione, quam in citatione simplici: quia ratio
ista in contrarium facit. Nam cum agatur de maiori preiudi-
cio, debet dari maius tempus ⁊ sic tempus debet multiplicari:
vt cautum est in materia appellationis. Retenta igitur cõclu-
sione communi, quod terminus hominis duplicetur propter
impedimentum, videtur vt debeat declarari, quod habeat lo-
cum in prima vice duntaxat. Nam si postea etiam in termino
duplicato impedimentum occurrat, non videtur quod iterum
tempus duplicetur: ⁊ hoc ad similitudinem termini iuris, in
quo primus annus duntaxat duplicatur. cap. cum sit Roma-
na. §. eodem. Secundus vero annus non duplicatur: quia pro
pter impedimentum secundi anni tertius annus non datur,
14 per istum textum hic, ⁊ supra declaratũ fuit. ¶ † Quarto prin
cipaliter queritur, qualiter impedimentum probetur, do. Ab-
b bas post alios, quos ipse refert, concludit quod non [b] sufficit iu
ramentum in probando impedimentum, ad hoc vt secundus
annus concedatur: quia agitur de graui preiudicio: sed arbi-
trio iudicis hoc relinquitur. Et cum ista conclusione concor-
dant Petr. de Ancbara. ⁊ Domi. in cap. cupientes. §. insuper.
de elect. in vj. vbi allegant tex. in l. fina. §. illud. C. de tempo. app.
ibi: euidentissimis probationibus. ⁊ idem Bal. in l. scire opor-
tet. in §. sufficit. ff. de excu. tuto. vbi inquit post Jacob. de Aret.
quod aliter quam per iuramentum debeat impedimentũ pro-
bari. Et hoc totum arbitrio iudicis committitur, considerata
d qualitate rei, ⁊ persone [d]: vt per Bartol. ⁊ late tradit Alexan.
qui plura adducit, ⁊ ita concludit in l. ij. §. quod diximus. ff. si
10 quis caut. Vnde poterit iudex arbitrari quod iuramentum 10
sufficiat in causa remota: vt dicit Joan. Andr. quem Abb. re-
fert, ⁊ sequitur Card. in clementi. sicut. in iiij. quest. eodem titu.
Sic etiam vbi ageretur de leui preiudicio, debet arbitrari ꝙ
c iuramentum sufficiat [c]. Et hoc casu intelligitur Feder. in con-
silio cxiiij. super puncto commisso. Et secundum predicta con-
suluit Joan. de Anan. in consil. j. circa modum. Et cum predi-
ctis consonat quod Bal. dicit in consi. cxix. super facto. in ij. lib.
vbi dicit impedimentum probari ex coniecturis. l. non omnes.
§. a barbaris. ff. de re milit. Et ad textum in dicta l. fin. vbi pro-
bationes euidentissime requiruntur, potest dici quod in casi-
bus, in quibus iuramentum sufficeret, probatio etiam euidens
diceretur ex iuramento: vt dicit Peru. hic, per glossam in cap.
pastoralis. §. de exceptio. sed melior glos. est in cap. statutum. §.
cum vero. in verbo, proprio iuramento. de rescrip. in sexto. que
voluit quod iuramentum dicatur legitima probatio. De quo
15 me remitto ad ea, que late scripsi in rub. §. de proba. ¶ † Quin
to principaliter secundum dominum Abbatem queritur, an
quodlibet impedimentum sufficiat ad hoc vt secundus annus
concedatur. Et primo concludit quod si in prima parte anni
impedimentum fuit, in secunda cessauit, ⁊ tantum temporis su
perfuit quod causam expedire potuisset, tali casu non datur se
cundus annus. Et in hoc reprehenditur Barto. qui aliter vo-
luit in authent. si appellatione. C. de tempo. appella. vbi inquit
quod si tantum impedimentum fuit in primo anno, quod cau-
sa expediri potuisset, dabitur secundus annus, cum ad prosecu
tionem appellationis terminus mensis erit sufficiens. Ex quo
infertur quod si impeditus fuit in primo mense, datur secun-
dus annus, licet negligens fuerit in alijs vndecim mensibus:
quod quidem absurdum est, secundum dominum Abb. hic. Et
videtur contra textum in capi. cum sit Romana. §. eod. ⁊ idem
tenent Butr. ⁊ Jmo. ⁊ sequuntur omnes Moder. hic. Et predi
ctam conclusionem late vltra alios in terminis probat Angel.
in consil. cccix. in proposita questione. vbi ad hoc allegat Jaco.
de Belui. in authen. de his, qui ingre. ad appel. ⁊ Cynus in di-
cta authentic. ei qui. C. de tempo. appel. ⁊ dicit hanc opinionem
esse veram, sicut Euangelium. Et pro ea potissime inducit tex.
in dicto cap. cum sit Romana. vbi ad hoc vt secundus annus
concedatur, debet esse causa euidens, ⁊ necessaria. Vnde si post
impedimentum, quod cessauit, causam expedire potuit, ⁊ no-
luit, nulla est necessitas quod secundus annus concedatur. Ad
idem allegat text. in §. j. in dicta authent. de his, qui ingred. ad
app. vbi requiritur causa ineuitabilis, vt secundus annus de-
tur. Ad idem etiam allegat tex. in dicta l. fina. §. illud. C. de tem
po. app. vbi ille, qui appellauit, in primo anno summa ope niti
debet, vt causa expediatur: ⁊ sic datur secundus annus, quãdo
per eum non stetit. Si ergo post impedimentum habuit tem-
pus, ⁊ noluit causam expedire, sibi imputatur. Ad quod etiam
facit secundum doctores hic, quia licet in prima parte anni
propter impedimentum excusatus fuerit, tamen si postea ha-
buit tempus, ⁊ negligens fuit, vltima mora attenditur. l. illud.
ff. de pericu. ⁊ commodo rei vend. Et his rationibus hoc idem
probat, ⁊ sequitur Salicet. in dicta l. authen. ei qui. in ver. iuxta
hoc quero. Et licet ista videatur communis opin. dictum ta-
men Barto. saluari potest, ⁊ defendi, prout ipse loquitur. Nam
Bartol. dicit quod si tanto tempore durauit impedimentum,
quod causa appellationis potuisset expediri, debetur secũdus
annus, dummodo iste, qui appellauit, ostendat, ⁊ probet, quod
nisi impedimentum fuisset, in illo tempore impedimenti cau-
sam fuisset prosecutus, per l. qui commeatus. ff. de re mili. quam
Barto. adducit. Et idem dicendum videtur, licet tanto tempo
re non durauerit impedimentum, quod causa potuisset ex to-
to expediri: dummodo causa expedita fuisset, nisi impedimen-
tum occurrisset: quia eadem ratio esse videtur: in istis enim ter
minis vera videtur, ⁊ placet opinio Bart. quia cum a iure sim
pliciter detur annus ad prosequendum appellationem, si ap-
pellatio potest in vno mense expediri, vt Barto. dicit, in pote-
state ipsius appellantis fuit eligere mensem, quem ipse voluit:
quia cum tempus ad aliquid faciendum conceditur, totum il
lud tempus traditur ad arbitrium, ⁊ voluntatem ipsius debi-
toris. §. omnes. versicu. id autem. institu. de verborum oblig. Si
ergo ex parte appellantis probetur quod in tempore impedi-
menti fuisset appellationem prosecutus, prout Bartol. loqui-
tur, ⁊ in facultate sua erat tempus eligere in qualibet parte an
ni, debebit habere secundum annum propter impedimentum,
prout iura simpliciter dicũt: quia impeditus fuit in primo an-
no. d. cap. cum sit Romana. ⁊ dicta authen. ei qui. Non obstant
que in contrarium adducuntur: quia pro responsione diligen-
ter considerandum est, quod iura, que cõsiderant ineuitabilem
causam, vel necessariam, occurrentem in primo anno, non vi-
dentur habere respectum ad appellantem, ita quod causa ne-
cessaria fuerit quod appellans non habuerit tempus, ⁊ faculta
tem expediendi appellationem. Et probatur hoc: quia ex quo
iura simpliciter concedunt annum: ergo non videntur cõside-
rare precise facultatem prosequendi ⁊ finiendi causam appella
tionis: cum appellatio in vno mense, secundum Barto. expedi
ri possit. Et patet ex eo, quod in casu econtra omnes docto. di-
cunt, videlicet quod si in secunda parte anni fuit impeditus,
habebit tamen annum, licet in principio anni nullum habue-
rit impedimentum: ⁊ sic causa non fuit necessaria, cum habue-
rit facultatem prosequendi appellationem in prima parte an-
ni. Sed

ni.Sed iura predicta,que supra inducũtur, potius respiciunt, ⁊ considerant qualitatem impedimenti: quia si impedimẽtum fuisset leue,⁊ potuisset remoueri non esset iustum impedimentum.Causa ergo impedimenti,que allegatur,debet esse necessaria,⁊ ineuitabilis:hoc est,debet esse tale impedimentũ, quod nullo modo potuerit remoueri. Sic loquitur text. in d.c. cum sit Romana.⁊ in d.§.j.in auth.de his,qui ingre.ad appell.Sic etiam intelligitur tex.in d.l.fi.§.illud.dum inquit quod appellans summa ope niti debet: hoc intelligitur quantum ad hoc vt impedimentum remoueatur: quia quando impeditus impedimentum remouere potest,⁊ non facit, non excusatur.c.fin. s.de elec.l.quibus diebus.in princ. vbi Bald.ff.de condit.⁊ demon.cum si.vt dixi in c.cum sit Romana.in ij.no.Ultimo non obstat quod vltima mora noceat vt doctor.hic dicunt: quia in appellante nulla mora considerari potest, ex quo habebat totum annum pro libito voluntatis sue:⁊ ipse eligit illud tẽpus, in quo impedimentum occurrit.Et hoc quidem facere potuit, per supra dicta.Secundo Abb.in proposita questio.concludit quod quando in secunda parte anni impedimentum occurrit, ⁊ tanto tempore durauit quod causa potuisset expediri, dabi-
11 tur secundus annus [11]. Et ita omnes tenent. Et ista conclusio iustificatur ex his,que supra dixi:quia totum tempus est in arbitrio appellantis. Limitatur tamen predicta conclusio per do.Ant.hic,nisi iste appellans se nimis restringeret,scilicet ad tempus quod precise esset necessarium ad expeditionem cause appellationis, ita quod ex minimo impedimento causa non posset expediri.Nam tunc videtur esse in culpa:vt in simili no. in l.ij.ff.si quis cau.Peru.hoc dictum nõ sequitur: quia secundum eum, non sufficit quod tantum tempus supersit ꝙ causa potuerit expediri:nec debet esse in consideratione impedimentum extraordinarium,quod potest cõtingere.l. inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb.obl. Et placet ista opin. quia rigorosum esse videtur quod Abb.dicit,ꝙ iste non habeat secundum annũ ex eo quod se arctauit: vt habetur in d.l.ij. ff. si quis cau. Nam ibi tantum agitur de preiudicio contumacie: merito illa culpa consideratur. Sed in quest. nostra tractatur de preiudicio cause: quia si non habebit secundum annum,transibit sententia in rem iudicatam: ⁊ pro tali culpa non conuenit ꝙ iure suo priuetur,per ea,que habentur in l.j.ff.si quis ius di.non ob temp.Sufficit enim quod verum est dicere,causam expeditam non fuisse propter impedimentum: ergo debet dari secundus annus.d.c.cum sit Romana.s.eo.Et ex hoc infertur ꝙ non requiritur vt tantũ sit impedimentum,ꝙ causa expediri potuisset,sed satis est ꝙ causa non sit expedita propter impedimentum,vt s.dixi.Et ideo conclusio supra dicta indistincte procedit,quando tantum tempus superfluit,ꝙ causa potuisset expediri. Si vero paruum adeo sit impedimentum,ꝙ absque eo etiã causa non posset finiri,secundus annus non datur,vt fatentur omnes hic.Et hoc verum intelligitur,nisi paruũ illud impedimentum absorberet diligẽtiam preteriti temporis,⁊ inferret preiudiciũ pro toto tempore:vt quia in die vltimo anni expectabatur sententia solum,⁊ impedimentũ superuenit. Nam pro tali modico impedimento dabitur secundus annus.gl.no. que ita procedit in c.si electio.de elec.lib.vj.quã doc.hic sequuntur.⁊ idem Ang.in auth.hẽ.ei,qui.C.de temp.appel.⁊ in l.⁊ ideo hesitatur.ff.de verb.obl.vbi dicit se ita Senis consuluisse.⁊ no. Pau.de Cast.consi.xxv.super primo.⁊ pro ista conclusione bene facit text.in l.ij.ff.de annu.leg.Et in casibus supra dictis datur secundus annus simpliciter, ⁊ restitutio pro tempore impedimenti non commensuratur: quia tempus datur immediate a lege.Secus in restitutione hominis vt glo.concludit in d.c.si electio.Bal.⁊ Sali.in d.auth.hen.ei,qui.Ang.⁊ Pau.de Cast.in
16 locis proxime allegatis.†Tertio,⁊ vltimo in hac quinta quest. princ.Abb.concludit quod non sufficit, si impedimentum allegetur ⁊ probetur simpliciter:sed pro parte appellantis proba-
12 ri debet de diligẽtia [12] eius, ita vt appareat quod ipse causam appellationis prosecutus fuisset, si impedimentum non occurrisset.Et pro ista conclusione est text.not.quem ibi not. Bar.in
p l.qui commeatus [p] [o].ff.de re militari.Et per illum textũ idem
o Bar.dicit in l.preses.C.eod.tit.in l.ij.§.quod diximus.ff.si quis cau.cum concord.vt ibi Alexan.in consi.xlix.inspectis, ⁊ ponderatis.lib.ij.Sed contra istã conclusionem primo tenet Ful. in d.l.ij.§.quod diximus.per text.no.in l.fi.§.j.ff.ad le. Rho.de iac.vbi nauta,qui transtulit merces in nauem deteriorem contra voluntatem domini non tenetur, si vtraque nauis periit. Et ita patet ꝙ nauta excusatur propter casum superuenientẽ, licet culpa eius precesserit. Alex.in d.l.ij.§.quod diximus.conatur respondere, ⁊ dicit quod ibi culpa naute non erat ordinata ad casum submersionis nauium:sed negligentia in non accipiendo iter ordinata est ad comparendum,⁊ in proposito tendit ad non prosequendum appellationem. Sed ista responsio non satisfacit:quia in d.l.fin.§.j.allegato per Ful.erat culpa in faciendo,pro qua quis tenetur de casu,licet nõ sit ordinata ad casum.§.item is cui.in fi.Insti.qui.mo.re contra.ob.⁊ in l.in rebus.§.j.ff.commo. Secundo etiam contra istam conclusionem tenet Pau.de Cast.per text.not.in l.fi.§.fi.ff.quis or.in bo.pos. ser.vbi negligentia filij in non petendo bonorum possessionem nõ facit quod filius excludatur eo casu, quo petitio sua locum habere non potuisset. Alex. etiam respondet in d.§.quod diximus.quod ibi a principio constabat quod diligentia filij in petendo bonorum possessionẽ effectum acquisitionis operari nõ poterat.Et istud voluit ipse Paul.de Cast.in consil.cclxxxvj. visis his.Sed ista responsio est contra illum text.in d.l.fi. §.fin: vbi consideratur simpliciter effectus,dum dicitur. sed quid noceat non petitam bono. possessionẽ,que si petita fuisset,non tamen acquireretur.Nam ista ratio videtur habere locũ,etiam si non esset notorium: quia sufficit iste effectus ꝙ diligentia non profuisset. Ad tex.in d.l.qui cõmeatus. Ful.in d.l.ij.respondet quod loquitur in eo, qui deserebat fidem suam in preiudicium Reipublice.Alex.dicit ꝙ ista responsio non est bona: quia illa diligentia in preueniendo ad locũ impedimẽti, nihil in effectu
q proderat Reipu.Sed tamen responsio [q] Ful.probabilis videtur,vlterius declarando quod ibi sit speciale fauore Reipublice:quia statim ꝙ ille habuit animum non veniendi,cõsummatum fuit illud delictum fauore Reipublice:vnde impedimentum superueniens non excusat,nisi prout ibi dicitur.Uel secundo ad l.qui commeatus.responderi potest ꝙ ibi loquitur,quãdo tantum se arctauit,quod etiam cessante impedimento causa expediri non potuisset:vt colligitur ibi:dum tamen non tardius a loco se profectum probet, quam vt occurrere possit intra commeatum.Nam tali casu clarum est ꝙ nõ excusatur. Ex quo apparet quod etiam absq; impedimento omnino in tẽpore statuto non venisset. Et ita sufficit probare impedimẽtum, nisi appareat ꝙ etiam absq; impedimento venturus non fuisset. Sed tamen ista responsio non procedit sine dubio: quia in d.l.qui commeatus.verba referuntur ad ipsum,qui debuit venire:⁊ videtur ibi ꝙ non sufficit probare impedimentum, sed debet etiam probari quod tardius non discesserit:⁊ ideo dicendum est vt infra dicam.Et pro opinione Fulg.⁊ Pau. de Ca. est bonus tex.in l.ij.in fi.ff.si quis in ius voc. vbi excusatus fuit reus,qui citatus pro die feriata non comparuit: quia actoris non interfuit:⁊ sic negligentia ibi non consideratur,ex quo diligentia omnino non profuisset. Ad idem text.in l.⁊ in totum. ff.de impe.in reb.do.in fi.vbi excusatur ille,qui non fecit expensas,ad quas tenebatur si postmodum res, in qua expense fieri debuissent,exhausta fit.Et ad idem tex.in l.si alius.§.est ⁊ alia. versi.idem ait.ibi:edibus eque perituris.ff.quod vi aut clam. ⁊ per illum tex.concludit Bar.in l.si quis in graui.in princ.ff.ad Silla.quod excusatur vasallus,qui domino opem nõ tulit,qui
13 omnino periurus [13] fuisset. Ex quibus omnibus concludendũ videtur ꝙ iste,qui non fuit prosecutus appellationem superueniente impedimento, excusatur, dato ꝙ precedens diligentia non probetur, ex quo talis diligentia nihil profuisset. Sed tamen pro communi opin.facit,quia appellans excusatus videtur,quando appellationem non fuit prosecutus per impotentiam,vt hic dicitur.Unde ista impotentia,⁊ istud impedimentum debet esse causa proxima,⁊ immediata,ꝙ iste non sit appellationem prosecutus,vt not.Inn.in c.ex transmissa.de prescri. Abb.in c.sciscitatus.⁊ in c.plerunq;.de rescr.Et ideo licet clericus excusetur propter infirmitatem a residentia.c.j.de cle.egr. hoc intelligitur,quãdo prius erat solitus residere:alias secus: quia infirmitas non esset causa immediata quod nõ resideret: vt no.Abb.post alios in d.c.j.in pe.no.de cle.egro.⁊ in c.ad audientiam.de cle.non resi.facit tex.in l.fi.§.illud.C.de temp.app. ibi:summa ope nisum voluisse.⁊ in l.sed ⁊ si per pretorem.§. sed cum ferie.ff.ex qui.cau.ma.cum si.vt late congerit Fel.in d.c.ex transmissa. Unde videtur ꝙ non sufficiant simpliciter probare impedimentum,nisi ostendatur ꝙ tale impedimentum fuerit causa immediata ꝙ iste non sit appellationem prosecutus, prout doc.communiter dicũt.Facit tex.hic,ibi:dummodo per impotentiam constiterit vos omisisse. Et in simili bonus text. in l.ante pe.que incipit,si is,qui reipublice.ff.ex qui.cau.ma.vbi absens causa Reipublice solum habet restitutionem pro damno,quod passus fuit propter absentiam immediate, ⁊ nõ pro illo damno,quod etiam non obstante absentia habuisset. Et ad hoc bene facit:gl.no.in c.j.in verbo,absfuerunt.de cle.non resid. in vj.Pro resolutione habemus cõsiderare plures casus. Primus casus est in proposito in appellante,qui non fuit appellationem prosecutus:⁊ iste cum habeat annum ad prosequẽdum appellationem, in facultate sua fuit prosequi appellationem,

in qualibet parte anni. Si ergo fuit impeditus tāto tempore, quod in tempore impedimenti potuisset prosequi appellationem, debet habere secundum annum, absque eo qd aliter de eius diligentia ante impedimentum probetur: & semper ipse poterit dicere q impedimentum fuit causa immediata q nō sit appellationem prosecutus, ex quo in tali tempore impedimēti habebat facultatem implendi, & implere potuisset. Et idē in quolibet alio videtur, qui haberet tempus certum ad aliquid faciendum. Nam satis erit ad excusationem eius probare impedimētum, intra quod illud facere potuisset per supradicta. Nō obstat l. qui commeatus. quia ibi loquitur, vt s. dixi, quando se adeo restringit in fine termini, quod etiam absque impedimēto implere nō potuisset: vel q ibi speciale sit, vt s. dixi. vel vt j. colligitur. Secundus casus est, quando quis tenetur aliquid facere, in quo interesse partis vel aduersarij principaliter consideratur: & tunc effectus inspicitur, & prior diligentia, que in effectu nihil profuisset, non consideratur. d. l. ij. in fi. ff. si quis in ius voc. & d. l. & in totum. cum si. s. alle. & isto casu non consideratur q impedimentum nō fuerit causa immediata, sed solum interesse partis attenditur. Tertius casus est, quando principaliter ille, qui allegat impedimentum, vult excusari, ne incidat in aliquod praeiudicium, tunc si potuit preuidere impedimentū, non punitur: quia a principio constabat q diligentia nihil profuisset. d. l. fi. §. fi. ff. quis ordo. Et ad hoc etiam facit tex. in d. l. ij. ff. si quis in ius voc. Si vero impedimentum preuideri nō potuit, non excusatur si fuit negligens: quia impedimentum non esset causa immediata, per ea, que superius dicta sunt: & ex eo, q a casu superuenit, excusari non debet: vt probatur in d. l. si alius. §. est & alia. versi. idem ait. ff. quod vi aut clam. & tex. in d. l. qui com

17 meatus. ¶ † Sexta & vltima q. principalis, secundum do. Abb. proponitur, An iudex a quo cui post lapsum anni de impedimento appellantis aliter non constat, sententiam suam exequi

c possit aliter non citato [c] appellante. In qua q. conclusio est in terminis formate questionis, q ad executionē nō procedatur, nisi citato appellante. Et vltra domi. Abb. hoc ita in terminis Bar. concludit in l. j. in prin. circa fi. ver. quero elapso termino. ff. nil no. app. pen. vbi dicit esse tex. expressum in l. fi. contra maiorem. C. eo. vbi Bal. idem tenet, allegando tex. quem dixit meliorem de iure ad hoc in l. ij. §. fi. C. de temp. app. vbi etiam Bal. in fi. cum si. vt tradit Alex. in l. a diuo Pio. §. in vēditione. ver. vlt. fuit opi. ff. de re iud. & conclusionem predictam tenet Card. in cle. sicut. in ij. q. eo. tit. & in consi. xxxij. pro decisione. Sali. in l. eos. C. eo. & late hoc prosequitur Ang. Are. in l. si expressim. ff. e. tit. Secundo in executione simplici, Abb. concludit q citatio non requiratur, quando debet fieri in eadem re, que adiudicata fit: secus si in alia re. Et sic se habet cōmunis opi. vt no. Bar. in trac. ad reprimendam. in verbo, executionem. & in l. meminerint. C. vnde vi. cum concordan. vt per Alex. in d. l. a diuo Pio. §. in venditione. Et vltra allegata per eum Fulg. hanc doctrinam sequitur in consi. clxxxij. circa primum. & Jo. de Anan. in consil. xxvi. in causa nobilium. & idem Do. Abb. in consil. iij. nitar. in presenti. in viij. dubio. in ij. lib. Pau. de Castr. in consilio xxxvij. in causa capture. Alex. in cōsi. xxx. pōderatis narratis. lib. v. Predicta conclusio limitatur nō habere locum, quando executio deberet fieri per successorem illius, qui iudicauit: quia tunc indistincte citatio requiritur. Ita Bal. in l. ordo. versi. no. in hoc d. l. C. de exec. rei iud. & sequitur Alex. in d. §. in venditione. Sed contra istam limitationem contrarium in terminis Fulg. dicit in consi. clxxxij. preallega. quia, secundum eum, successor idem iudex reputatur l. proponebatur. ff. de iud. Pro cōcordia probabiliter distingui potest q aut successor vidit processum, siue acta cause, & vera sit opinio Fulg. Aut non habuit notitiam rerum, que precesserunt: & tunc procedat communis opinio. Et pro tali distinctione bene facit illud, quod tradit Rot. in tit. de testi. in nouis. in j. deci. item si post conclusionem. vbi dicunt q quando admittūtur articuli post conclusionem in causa, videtur conclusio reuocata. Et hoc quādo ab eodem iudice admittuntur. Secus in surrogato: quia distinguitur vtrum sciuerit cōclusionem factam in causa, vel ignorauerit. Et hanc decisionem refert & sequitur Alex. in l. quod iussit. ff. de re iud. & in consi. lxx. videtur prima. lib. iij. Secundo conclusio predicta fallit, vt colligitur ex dictis Fulg. in consi. precal. quando pro parte esset facta executio, & cōmissio precessisset de toto debito. Nā si pro alia parte executio petatur, non requiritur indistincte citatio: vt ibi per eum. Alie limitationes ponuntur per Alex. in d. §. in venditione. que etiam a modernioribus referun

18 tur hic. † Vltimo notandum est quod Abb. dicit reuocandum

f esse de facto illud, quod de facto ex abrupto [f] processit. Ad hoc est glo. que allegatur in l. minor. ff. de euic. no. Bald. in l. si pacto quo penam. & plura circa hoc ibi dicit Alex. C. de pac. Et idem Alex. in l. j. §. nuntiatio. ff. de oper. no. nunt. in l. quod iussit. ff. de re iudi. & Ro. in consi. cccxij. circa primum. Et licet de facto reuocari possit, citatio tamen requiritur: vt no. Bal. in l. ij. per illum tex. C. si propter publ. pen. Et in tali reuocatione illud valde notādum est, q pro parte eius, qui obtinuit, puta tenutam, de facto instari potest, & peti q omnino confirmetur, ex quo de nouo deberet cōcedi, cum debitum sit clarum, & liquidum. Ita no. Ang. dicit in l. fi finita. in prin. ff. de damno infec. vbi attestatur sepius se ita practicasse: & sequitur ibi Alex. facit quod not. voluit Pau. de Cast. in consi. xxxvij. in causa capture. circa fin. vnde allegat l. fi. ff. quod me. cau. Que dicta notabilia sunt, & tamen non procedunt sine dubio, per ea, que traduntur in nouello trac. de pac. in xiiij. quest. princip. in princ. vbi videndum est. Et ex his expedita sit hec Decretalis. Reliqua dicatis, vt per Moderniores hic.

¶ Additiones.

a ¶ Currat. Adde q tempus datum ad appellādum currit de momento ad momentum: & hinc est q Cu. & Are. in l. j. ff. quando appel. sit. notabiliter dicunt q si contra aliquem fertur sententia prima die mēsis hora decima nona, expirat tempus appellandi, die decima eadem hora: ideo appellās vltima die apponere debet horam, puta xiiij. ad hoc vt appareat ipsum appellasse ante horam xix. adducunt ad hoc not. per Bar. in l. nō solum. §. sed vt probari. ff. de operis noui nuntiatio. que optime faciunt.

b ¶ Litera A. Adde q ista litera A, separationem denotet tex. in l. caligato. & ibi Cy. & doc. C. de nup. Bart. in l. meminisse. in prin. ff. de off. procon. & leg. Feli. in c. placuit. versi. & dum iste tex. dicit. de prescript. vbi inquit, quod de ista dictione plene ponit Maria. in capi. litere. de dilation. ponit etiam de hac dictione Bar. in consilio statuto cauetur. & vide per Alex. in consilio iij. versi. reus autem. in iij. volu. Specu. in §. item nota. prope fin. & ibidem Jo. Andr. in addit. in tit. de citat. ponit Bald. in l. post duos. C. de aduoc. diuer. iud. Alexan. in addi. Bart. in l. patronus. §. Sempronio. ff. de leg. iij. vide etiam per Are. in cōsi. lxxj. quandoque tamen ista litera A, ponitur inclusiue. Cardi. in cle. sicut. in prin. de appel. quandoque ponitur pro in, vt in §. nec illud. in authent. de nupt. Et adde quod ista litera A, coniuncta verbo substantiuo sum, es, est, denotat causam efficientem: ita inquit Bald. in l. ex arrali. C. de act. emp. quandoque etiam ista litera resoluitur in per, vt est tex. iuncta glo. in verbo, filio. in c. sicut. de penit. dist. j. Bal. in l. fi. C. de temp. appel. & vide Alex. in l. ij. ff. si quis cau. vbi dicit quod ista litera A, solum denotat separationem ab actu cui iungitur. vide tamen que dicam in apostil. in cap. super eo. j. hoc eod. titu.

c ¶ Ordine. Pro hoc faciunt ea que not. allegat d. Jas. in l. causas. C. de transact. in not. quest. vt ibi per eundem d. Jas. latius in l. iustitia. ff. de iustitia & iure. & vide etiam late per dominum Gregorium Nattam in repet. clemen. sepe. in versic. non sic tamen. de verborum sign. & d. Fel. pungentem verbum in capit. j. de constitut. & vide etiam Cepo. consi. lxviij. incip. circa primū. & omnino vide etiam alleg. per And. Sicu. in consil. lxxxiij. iiij. vol. & Bal. consil. cxxxviij. ij. lib.

d ¶ Predicte. Et ex hac conclusione alias allegādo inferebam fore aduertendum ad duo no. Primum notan. est quod si biennium non est lapsum, solus cursus minoris temporis nō infert desertionem: nam ante biennium potest interuenire impedimentum cuius probatio vel improbatio consistit in facto: ideo dubium est. ita Bal. in l. eos. in princi. C. de appel. & fuit dictum Barto. in l. j. in fi. ff. nil. no. app. pen. pro quibus facit clem. sicut. de appel. in fin. dum loquitur de biennio. Secundum no. est, q quando per statutum tempora appellationis sunt vtilia, nunquam sententia potest executioni mandari, nisi primo pronuncietur appellationem desertam: etiam si essent decursa multa tempora: quia tempora vtilia requirūt inquisitionem facti, calculationem, & computum dierum non computandorū: iuxta l. iij. §. si ad diem. & quod ibi Bar. ff. de re milita. quod dicit no. Bal. in d. l. eos. ver. ex his apparet q per statu. de quo exclamat Phil. de Perusio in isto cap. prope fin. & Ange. de Are. in l. si expressim. ff. de appel.

e ¶ Paupertatis. Adde Mathe. in suis not. notab. vlt.

f ¶ Ratione. No. q ista ratio Decij non videtur bona, per tex. expressum in l. fi. §. illud. C. de tempo. appel. dum dicit, cū apertissima sit facultas nostram maiestatem adire. verum ista ratio assignari potest, videlicet q princeps non ita argui potest ratione tarditatis, vti potest iudex inferior. l. fi. C. de legib.

g ¶ Penitus. Quid ista dictio penitus importet ipso iure, est tex. iuncta rub. in l. j. C. de glad. penitus tol. lib. xj. & no. Arch. in c. j. de sup. neglig. prelat. lib. vj. & Joan. And. in c. j. de postu. prel. in vj. in nouella. & est glo. in clem. j. de preb. vide Allegan. in l. qui

vsumfructum.in versic.item pondero.ff.de verbo.oblig.ponit Soci.in d.l.qui vsumfructum.

b ¶ Causa principali. Vide circa hoc Barb.in consil.lxvij.in ij. parte.& per Flattam in repet.cle.sepe.in princ.

z ¶ Consil. Adde etiam q Pet.de Ancb.ibi videtur tenere q vbi tempus instantie est prefixum,& limitatum a statuto, & pendente appellatione fiat cõpromissum:per illud nõ desinat currere instantia cause appellationis ex multis de quibus ibi per eum.cuius contrarium tamen videtur esse de mente Jo.And. in addi.Spec.in tit.de appel.§.nunc breuiter.in addi.magna, inci.ex ratione.post medium ibi:ipse antẽ putet &c.& idem sentit Bal.si recte aduertatur in addi.ad Spec.in tit.de appell.in illa addi.magna, que incipit,quedam dicta extrauag.&c. versi. constitutio epi &c.dũ ibi respondet ad id quod videtur de compromisso.&c. Et potest etiam dici q in causa Petri de Ancb. statim redibat causa instantie cause appell. ad naturam cause principalis: vt ipse ibi dicit.& ista secunda opi.est etiã de mente do.Prepo.post alios hic, versi.circa tertium.

k ¶ Precedere. Vide d.Alexã.in consil.xlij.incip. redemptoris nostri.in iij.vol.& per gl.& doct.& presertim per d.Marianum. in c.cum venerabilis.de iudi.Pro responsione istius arg.dicere possumus q illa verba,nec vllum fatale.intelliguntur respectu primi & secundi anni: nec etiã obstat quod sequitur,q vana fuisset dubitatio &c.nam dico quod intelligẽdo illum tex.in restrictione termini,vana,non esset dubitatio:quia tex.primo ponit quod pactum vt non liceat appellare valet,hoc respicit appellationem interponendam, sed aliud pactum respicit appellationem interpositam: ea propter probabiliter dubitari poterat,vtrum illud tempus restringi possit:quia facilius impeditur quid fieri, quam factum tollatur.l.si sponsus.§.si maritus, de don.inter virũ & vxor.ff.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.l.qui autem in princ.ff.de his que in fraud. credit. Non obstat etiam quod valeat pactum de non appellando &c. quia dicere possumus q tale pactum valet, quia non est cõtra vtilitatem publicam:cum appellatio solum fauorẽ victi respiciat:qui suo fauori renũciare potest.l.pen.C.de pac.sed pactum quod prorogat tempus prosequende appellationis,est contra vtilitatẽ publicam: nam per ipsum libellus longiori tempore durabit:ergo non deberet valere,iuxta text.in l.ius publicum. ff.de pact.possent multa alia adduci pro saluanda cõmuni opinione:que alias dicebam defensando eam: sed ea omnia breuitatis causa omitto.

l ¶ Restitutio. Vide omnino pulchre per do.Franc.de cur.in consil.suo xxiiij.incip.super eo quod a me.

m ¶ In ij.fatali. Defendendo communem opinionẽ potest dici quod tex.in d.§.hoc quoque sancimus.intelligitur in primo anno:vt intelligit Abb.in j.qõ.hic que quidem intelligentia probatur ratione: nam in dubio verba intelligi debent de primo actu, non autem secũdo,iuxta tex.in l.boues.§.hoc sermone.ff. de verb.signi.Nec obstat etiam communi opinioni text.hic, vt inquit Decius:nam pro responsione dico q hic in text. nostro pontifex respondet consultationi proposite: verum cum pontifex respondet proposite consultationi, nihil noui disponit: sed ius antiquum aperit,& declarat.glo.est not. in c.fi.de verb. signific. in vj.& in c.consultatio.de tempor.ordi.in verbo pote.

n ¶ Surrogatur. Adde q ista ratio in qua fundatur communis opinio,non procedit:quia per ius commune non statuitur aliquod tempus appellanti ad presentnadum se:ergo nulla cadere potest subrogatio:nam non entis nulle sunt partes.l.ij.ff. de vsufr.ea.rerum que vsu consu.verum quia dici posset, quod ideo est subrogatio, quia elapso termino iudicis sententia transit in rem iudicatã:sicut elapso termino iuris: vt in c.personas. s.eo.responderi potest,q non per hoc fit subrogatio:& ratio,q lapsus decẽdij dati ad appellandũ,si non appelletur,facit sententiam transire in rem indic.& tamen istud tempus non subrogatur loco temporis dati ad appellationem prosequendam:ergo non est dicendum q ex quo idem effectus sequitur, fit facta subrogatio:& ex his ista ratio qua fundatur cõmunis opi. non videtur vera:licet ista communis opinio in se vera sit.

o ¶ Persone. Adde quod videtur quod nullo casu iuramẽtum sufficit ad probandum impedimentum: quia text.in d.l.fi.§.illud. C.de temp.appell.requirit ad probandum impedimẽtum euidentissimas probationes,inter quas non est iuramentũ, vt late tradunt scribentes in rubrica de proba.s.& in l.admonẽdi. ff.de iureiuran. Nec est verum quod dicit Peru.hic,q probatio per iuramentum sit,sicut illa probatio que elicitur ex iuris presumptione,per notata per Bal.in l.j. C.de fideicõm.liber. in versi.quero quid si statutum. vbi voluit q quando a lege vel statuto requiritur probatio instrumẽtalis,sufficeret iuris presumptio:tamen iuramentum nõ. Preterea presumptiones iuris sunt liquidissime & apertissime probationes: vt notat & probat Dec.s.in rub.de proba.ver. secunda cõclusio.& tamen iuramentũ nõ est neque liquidissima neq; apertissima probatio,vt probatur per eundẽ Dec.in d.rub.in versi.secundo limitatur. Preterea cõprobatur ista opinio,nam asserenti causam subesse non statur,etiam si iuret.ita voluit Bar.in l.cum quis decedens.§.titia.ff.de leg.iij. Preterea verbũ euidentissima, exigit notoriam probationẽ quando ponitur pro eo q asseritur affirmatiue.ita voluit Bart.in l.si constante.ff.sol.ma.sed text.in d. l.fi.§.illud.exigit euidentissimas probationes,ergo iuramentũ non sufficiet:imo plus dico, quod in casu nostro etiam q impedimentum probetur per vnum testem non erit deferendum [redacted] in defectum.& ita reperio tenuisse dominum Jasonem in l.admonendi.in repet.in versicu.secundo infertur. ff. de iureiuran. si tamen sequimur communem opinionem, eam limitare debemus:vt non procedat in eo qui semel fuit periurus:quia eius iuramento amplius non est credendum. text.est ad hoc singularis in cap.paruuli.xxij.q.v.

p ¶ L.qui commeatus. Vide alleg. per Felin.in cap.cum inter. de exceptio.

q ¶ Sed tamen responsio. Adde quod responsio Fulgosij ad dictam l.qui commeatus.non satisfacit: quia in dicta l.non cõstat de aliqua specialitate:& in dubio fiscus & respublica presumuntur vti iure communi.l.extat.ff.de iure fisc.l.j.C.de petitio. hered.& est tex.iuncta gloss.in l.item veniunt.§.in priuatorum. ff.de pet.hered. Nec satisfacit etiam responsio Decij hic,qui dicit quod eo ipso quod ille miles habuit animum non veniendi fuit consummatum delictum:quia ibi non apparet, quod ille habuerit animum non reuertendi:nec fienda est talis interpretatio in dubio: quia in dubio delictum non presumitur: iuxta tex.in l.merito.pro socio.ff.preterea in illa l.qui commeatus.miles discessit vt rediret ad exercitum: quod probatur, quia reuertebatur & impeditus fuit.actus enim quod sequitur declarat qualis fuerit intentio alicuius a principio. l.sed Julianus. §.proinde.ff.ad Macedonianum. Nec etiam obstant communi conclusioni iura per Fulg.& Pau.de Ca.allegata in cõtrarium:quia loquuntur in casu,in quo principaliter cõsideratur interesse partis vel aduersarij.eo enim casu inspicitur effectus: nec est habenda consideratio diligentie: que non profuisset.l.si alius.§.est & alia.ff.quod vi aut clam.sed in casu nostro negligẽtia appellationem non prosequentis consideratur. Hier. Sig.

1 ¶ Justitie. Vide Dec.in cap.j.in primo notab. supra de offic. delegati.

2 ¶ Seruetur. Late Decius in consil. cccclxxxiij. vbi omnino videndum.

3 ¶ Parum habet. Adde Soc.in consi.xxx.num.16.lib.iiij.pan. per tamen arbitrio iudicis dicitur.vide late Andr. Tiraquel. in repe.l.si vnquam.in versi.omnia vel maiorem partem.nu.30. C.de reuoc.dona.

4 ¶ Paupertate. Idem ponitur in ca.que in ecclesiarum.in ij. textuali.s.de quest.

5 ¶ Prorogari. Contrarium voluit Bald.in auth.ei qui.versi. quero nũquid partes.& ibi Salic.ver.quero ab extra.C.de tempo.appel.& idem Salic.in authen.si tamen.C.eod.ti. Roma.in rub.de arb.versic.xiij. Maria. Socin.Sen.in c. venerabilis.in xvj.art.princ. in ij.membro.de iudic.

6 ¶ De rescript. Vide Dec.in d.c.super literis.in iiij.not.& omnino Maria.Soci.Sen.in d.c.si clericus laicum.in iiij. notab. Deci.in c.si duobus.in fin.hoc tit.& adde tex.in l.si expressim.in princ.de appel.in l.cum hoc status.in princ.ff.de donatio.inter virum & vxorem.

7 ¶ Non currat. Illam glossam dicit valde singula.ibi Maria. Socin. & vide Alexan.in consi.xlij.in causa.lib.iij.in consi.lxxj. videretur. in princip. libro quinto.

8 ¶ C.de adul. Adde Alex.in consi.lxxj.lib.v.Jas.in consil.xxxv. in questione.in ij.dub.lib.j.

9 ¶ Tribuatur. Vide in proposito Cor.in consi.xliij.lib.iij.

10 ¶ Juramentũ. Dic tamen q licet iuramẽtum admittatur,potest contrarium probari.Inno.in c.quia propter.de elect.& ibi Joan.And.Imo.& Anton.de But.Imo.in l.quod iussit.ff.de re iudicata.

11 ¶ Secundus annus. Vide Dec.in l.si pater.in prin.in j.no. C. de inst.& subst.vbi idem dicit.

12 ¶ Diligentia. Vide Dec.in cap.sciscitatus.in vl.notab.de rescriptis.

13 ¶ Periturus. Secus esset si aufugisset.Bald.in cap.j.versicu. quarto queritur.quibus modis feu.amit.& ibi Aluar. Prepo. Curt.vide in tracta.de feu.in quarta par.princ.in decima questione.

Sil. Aldo.

a ¶ Communi. Panor. consi. cccxxxiiij. in fi. lib. j.
b ¶ Quod non. Phil. Franc. c. cupientes. §. quod si per viginti. de elec. in vj. Jas. l. j. de offic. eius, cui mand. est iurisd.
c ¶ Sufficiat. Guid. Pa. deci. Delphi. lxiiij. Jas. l. ij. quod dixi- mus. si quis cautio.
d ¶ Commeatus. Vide Alex. consi. xlix. nu. 5. lib. ij. vbi dixi Ca- ro. Rui. consil. xv. lib. iiij.
e ¶ Non citato. Adde Barb. consi. xxxvij. iiij. vol. ⁊ per do. Feli. in c. ex parte. de rescrip. ⁊ adde eundem do. Phil. Dec. in consi. xcvij. in c. in casu proposito.
f ¶ Abrupto. Adde Alex. cõsi. v. lib. ij. Fel. in c. qualiter, ⁊ quan do. el j. de accu. Maria. in tract. de citat. artic. vij. in arti. xx. ca- sus cum seq.

1 ☞ Romam pergentes habẽt priuilegium, vt in patria sua conuenire non possint.
2 Sedes apostolica intelligitur ibi esse, vbi est Papa.
3 Clausula, appellatione remota, non tollit suspẽsionem, que fit per arreptionem itineris Romani.
4 Priuilegium, quod datur euntibus Romam, non datur post citationem.
5 Episcopus potest subditum suum citare in curia Romana, etiam citatione reali.
6 Senator, qui hodie creatur Rome, habet authoritatẽ, quam olim omnes senatores habebant.

1 Eminimus. ¶ † Nota primo ꝙ itinerantibus Romam priuilegium conceditur, vt in patria nõ possint conueniri. Et ad idem est tex. in c. vnico. j. de pereg. Et quãuis illa rubrica tantum videatur loqui de accedẽtibus Romam gratia peregrinationis, generaliter tamen in omnibus procedit, vt declarat ibi in rub. do. Abb. ⁊ probatur in d. c. vnico. vbi Ab. in ij. no. illum tex. inducit, de quo dicendum est, vt ibi habetur. Et tale priuilegium competit duntaxat arripientibus iter ad sedem apostolicam, vt hic dicitur; non autem ad metropolitanum, vel alium inferiorem, vt no. Arch. dicit xi. q. iij. in c. si epi-
2 scopus. el j. circa fi. † Et sedes apostolica intelligitur, vbi est pa
A pa[A]: vt no. Inno. in c. ego N. s. de iureiu. Et vbi est papa, ibi est curia Romana: vt no. Do. in c. ij. in pe. no. de preb. in vj. Et vbi est papa, ibi est communis patria: vt no. Bal. in l. ij §. legatis. ff. de iud. ⁊ idem Bal. in l. rescripta. C. de prec. Imper. offe. ⁊ idem no. Bald. in l. ij. §. miles. in ij no. ff. de his qui no. infa. Abb. in c.
3 fi. de fo. comp. facit tex. in c. presenti. §. loca. de preb. ¶ † Secundo not. ꝙ clausula, appellatione remota, nõ tollit suspensionẽ, que fit ex arreptione itineris. Et hoc potuit facere dubitationem: quia abreptio itineris videtur quedam appellatio: vt in c. dilecti. j. e. ⁊ per gl. hic. Tamen contrarium respondetur hic, per rationem gl. Et sic cum talis clausula faceret dubitationẽ, videtur hic posita eum ministerio: cuius cõtrarium j. post Jo.
4 And. Abb. ⁊ doc. dicam. ¶ † Tertio no. ibi: post citationem ꝙ priuilegium datum euntibus Romã, non habet locum in recedẽtibus post citationem. Idem est si post notitiam literarum. quas aduersarius impetrauit. c. suggestum. j. e. Et licet isti duo casus per do. Abb. hic post gl. equiparentur, differunt tamen: quia quando post notitiam literarum accedit, distinguitur an hoc fraudulenter fecerit, vel non vt dicitur in c. suggestum. j. e. Sed post citationẽ generaliter, ⁊ indistincte dicitur hic ꝙ non eximitur a iurisdictione iudicis. Et ita hoc videtur habere locum, etiã si non fuerit in dolo, pro quo facit: quia saltem fuit in culpa, ⁊ debuit procuratorem dimittere, cum iam causa sit inchoata, l. eundem. ff. de leg. ⁊ no. Bar. in l. j. ff. de di. ⁊ tẽp. prescr. ⁊ ita Bald. hic. Que quidem ratio cessat post notitiam literarũ. ¶ In gl. fi. quest. glo. intelligitur, quando arripuit iter ante citationem, ⁊ ante notitiam literarum: ⁊ tali casu gl. in fi. conclu-
1 dit secundum Tancre. ꝙ si fraudulenter[1] recessit, priuilegium sibi non competit. ⁊ Abb. ⁊ doct. omnes sequuntur. Sed tamen prima facie in contrarium videtur tex. in d. c. suggestũ. vbi dolus consideratur tãtum post notitiam literarum: ergo ante notitiam priuilegium indistincte videtur competere. Secũdo fa
2 cit tex. hic, in fi. dum dicit, non esse aliquatenus[2] procedendum. Ista enim verba videntur precisa, vt per gl. in auth. si qua mulier. C. ad Velleia. ⁊ in cle. j. de sequest. pos. ⁊ fru. ergo indistincte ante citationem videtur habere priuilegium. Tertio etiam videtur aliter probari hic: quia isti duo casus videntur hic a pari procedere in terminis suis ante citationem vel post: sed post citationem indistincte denegatur priuilegium, etiam si iste non sit in dolo: ergo ante citationem etiam indistincte videtur habere locum priuilegium: ar. eius, quod habetur in l. j. ⁊ ibi Bar. ff. de reb. du. Predictis tamen non obstantibus opinio prima gl. ⁊ Abb. hic videtur verior pro qua in simili est bonus tex. in l. ignorare. C. de rest. mi. vbi datur priuilegium absentibus causa Reipublice, quando sine dolo absentes sunt. ⁊ in l. sed ⁊ qui data opera. ff. ex qui. cau. ma. ⁊ in l. j. C. ex qui. cau. maio. Bene facit tex. in c. postulastis. in fi. ⁊ quod ibi Abb. j. de concess. preben. Et ideo si quis Romam peteret, non ob aliam causam, nisi vt euitaret iudicium, ⁊ aduersarium deluderet, non debet habere priuilegium per supra dicta. Non obstant allegata in contrarium, ⁊ primo tex. in c. suggestum. quia distinctio, que ibi habetur, videtur respicere facultatem probandi dolum. Nam quando post notitiam literarum recedit, vt vadit Romam, videtur esse in dolo, ⁊ satis contra eũ dicitur esse probatus dolus: prout gl. ibi, ⁊ doc. illũ tex. intelligũt. Sed si ante notitiã literarũ Romã properaret, non diceret esse in dolo, nisi per aduersariũ hoc probetur. Secundo nõ ob. tex. hic, in verb. aliquatenus: qr intelligitur quando sine dolo iter arripuit, per supra dicta. Vltimo nõ obst. ꝙ post citationem indistincte priuilegium denegatur: quia non per hoc ante citationem priuilegium tribuitur indistincte. Nam illi duo casus non parificantur: cum ratio differẽtie manifesta sit: quia facilius tollitur priuilegiũ, quam detur: arg. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mi. Et quia vno casu receditur a iure communi, odiosum est, regu. que a iure. de regu. iu. in vj. Altero vero casu habetur regressus ad ius commune, quod quidem fauorabile est: vt per glos. in c. statutum. in verb. numerandum. de preb. in vj. facit tex. xxxv. di. in c. ab exordio. Vltimo, quia post citationem, licet non sit in dolo ille, qui recedit, est tamen in culpa: quia debuit procuratorem dimittere, vt supra dictum est. Sed quãdo ante citationem dolose iter arripuit, nulla ratio subesse videtur, vt debeat habere priuile-
5 gium. † Postremo Abb. in fi. hic post alios cõcludit quod episcopus potest subditum suum in curia Romana citare, etiam realiter: vt Bald. hic dicit. Et ratio videtur secundum Peru. hic, quia Roma est communis patria. l. Roma. ff. ad municip. c. fina. de fo. compe. Sed ista ratio non multum facit: quia licet Roma sit communis patria, ⁊ ibi quilibet possit cõueniri: hoc intelligitur coram Papa, vel eo, qui habet ibi iurisdictionem. Vnde in ista questione dicendum est vt habetur in c. fi. de foro compe. ad quod Abb. se remittit. Et circa tex. in d. l. Roma. notandum est quod hodie non videtur habere locũ, cum sit in dominio Pape. ca. fundamenta. de elect. in vj. Et ideo laicus non subditus Pape hodie Rome non poterit conueniri: vt no. voluit Ant. de Bu. in d. c. fi. ver. ad primum. de fo. comp. Joan. de Imo. in dicto cap. fina. in ij. nota. dicit ꝙ ex quo illa lex non reperitur expresse correcta, ꝙ etiam hodie remanet incorrecta. Et videtur sequi Peru. hic: ⁊ hoc sentit Bald. in l. rescripta. C. de prec. Imper. offer. dum inquit ꝙ vbi est Papa, ibi est cõmunis patria. ⁊ in d. l. ij. §. legatus. ff. de iud. Et quilibet de Imperio Romano est ibi ciuis: vt no. Bar. in d. l. Roma. ⁊ glo. in l. cines. C. de incolis. li. x. facit quod no. Cy. post Pe. in l. fi. C. de pe-
6 tere. qui dicit ꝙ † hodie vnicus senator, qui Rome creatur, habet illam authoritatem, quam olim omnes senatores habebãt. Et ad hoc allego bonum tex. in l. j. circa fi. C. de ve. iure enu. vbi dicitur ꝙ omnes alie ciuitates debẽt sequi cõsuetudinem Rome que est caput orbis. Et Romam intelligimus nõ solũ veterem, sed etiam regiam nostram, ⁊c. ergo patet ibi ꝙ Roma antiqua retinet antiquas prerogatiuas: ergo etiã ibi quilibet poterit conueniri. Reliqua dicatis vt per doc. hic.

¶ Additiones.

A ¶ Papa. Facit l. cum in diuersis. ff. de relig. ⁊ sump. fune. vide Inn. in c. exposuit. de dila. ⁊ glo. in verbo, sedem. in c. ij. de priui. in vj. que voluit, ꝙ studẽs Viterbij donec ibi est curia Romana gaudeat priuilegio illius c. ij. ⁊ vide Bald. in sua margarita in versi. curia. ⁊ ad hoc est bonus tex. in cle. ne Romani. de elec. idem no. Card. in cle. auditor. de rescr. ⁊ in cle. j. de magist. in x. no. imo plus dicit Abb. ⁊ Fel. in c. ego N. de iureiu. ꝙ vbi est papa, ibi censetur esse Roma. dicas tamen circa hoc ꝙ vbi esset cancellaria ⁊ audientia pape, etiam ꝙ ibi non esset papa, diceretur esse curia Romana: imo plus dico, ꝙ vbi esset papa sine audientia ⁊ cancellaria, ibi non diceretur esse curia Romana. ⁊ hec probantur per text. in dicta clement. ne Romani. in §. sane. versicu. eo tamen adiecto. ⁊ vide Card. in dicta clement. auditor. de rescriptis. Hiero. Gig.

1 ¶ Fraudulenter. Vide Decium j. eodem. capit. suggestum. in primo notab.
2 ¶ Aliquatenus. Vide Fel. in c. Rodulphus. ver. aliquatenus. de rescr. Pe. Rebuff. in c. postulastis. de cler. exco m. mi. Andr. Tiraquel. in repe. l. si vnquam. C. de reuoc. don. in verbo, reuertatur. num. 185.

Appel

1 ¶ Appellatio si interponitur, debet supersederi ab articulo, siue a causa principali, secundum quod appellatio interponit.

1
Uper eo. ¶ In tex. ibi: & nihilominus supersedeat ei, s. causae principali. Ita Io. & doc. omnes intelligunt. Et sic duo dicta principaliter ponuntur hic. Primum est quod supersedet articulo, in quo appellatum est. Secundum, quod etiam supersedetur in causa principali, ut ex summario do. Abba. colligitur hic. Sed puto aduertendum esse, quia text. non loquitur de causa principali, sed potius loquitur in illo verbo, ei, de articulo exceptionis, de quo in princ. loquitur. Nam supra dixit quod debet supersederi exceptioni, a qua appellatum fuit. Deinde in versic. & si principalis, ampliatur quod dictum est, & dicitur quod licet processus causae principalis impediatur, ei nihilominus supersedeatur: intelligitur, ut dixi, ei, scilicet exceptioni, quod patet ex verbo, nihilominus, quod remouet dubitationem, ampliando dictum, quod praecesserit in cle. i. §. volumus. in fi. de foro compet. ibi procedant nihilominus, prout superius est expressum, facit tex. insti. quib. non est permiss. fac. test. in princ. Nam secundum intellectum doctorum diceret etiam, ei supersedeatur. Et istud quod dixi, notandum est, quia magni ponderis est. Nam ex eo remouetur arg. a cōtrario sensu, quod colligitur per gl. & doct. hic. de quo infra dicam. ¶ In glossa in verbo, terminari. circa istum tex. Anton. de Bu. notabilem habuit intellectum, & dicit quod quando ab vno articulo causae appellatur, & iudex a quo non detulit appellationi, nec facta fuit sibi inhibitio, iuxta ca. non solum. eod. titu. in vi. si causa principalis habet connexitatem cum articulo appellationis, tūc in principali causa supersedendum est. Secus si causa principalis separata sit ab articulo appellationis: quia iudex a quo procedere poterit in causa principali pendente appellatione: & sic iurisdictio eius suspensa non videtur per tex. a contrario sensu hic. Domi. Abb. pluribus mediis conatur impugnare istum intellectum, ut per eū hic. Et ad istum tex. prout glo. etiam hic, principaliter respondet quod argu. a contrario sensu non procedit, quia esset cōtra alia iura, quae ipse inducit. Et hanc opinionem domini Abb. videtur approbare do. Alex. in consi. lxxxix. diligenter considera tis. lib. i. Sed tamē Peru. & alii posteriores hic, sequuntur An
a to. de But.[a] quia dicunt nihil obstare, quo minus argu. a contrario sensu summatur hic: quia iura allegata per do. Abb. habent locum quando causa principalis est connexa cum articulo appellationis. Iste tex. loquitur, quando articulus appellationis nullam habet connexitatem cum causa principali: ut late hic per eos deducitur. Et vlterius pro opinione Anton. de Bu. magis formaliter responderi potest ad illud quod dicunt glo. & Abb. hic, quod argu. hic a contrario sensu omnino procedat, quia alias verba, quae ponuntur in tex. hic, nihil operarentur: quo casu etiam contra iura antiqua colligitur argumen. a contrario sensu, quando alias verba vacua redderentur, & sine effectu. glo. not. quae allegatur in l. nulla. C. de episcop. & cler. pro qua est tex. quem ibi ad hoc ponderauit Ro. in authen. ex testamento. C. de collat. Mihi tamen videtur alia ratione, quod argu. a contrario sensu hic, de quo Anto. de But. & isti potissimū faciunt fundamentum, non bene colligatur hic. Considerandum est enim quod in versi. & si principalis, ut dixi in textualibus, non immediate dicitur quod in causa principali supersedeatur, nec ibi ponitur nouum dictū, sed ibi ampliatur illud, quod in princ. dixit, & verbū, ei, intelligitur, scilicet exceptioni, ut demōstratur per illud, verbum nihilominus, & est sensus, quod in articulo exceptionis, de quo appellatio pendet, omnino supersedetur, licet ex hoc causa principalis impediatur, ut supra dixi. Et secundum istam declarationem, quae videtur ex mente literae, argu. a contrario sensu nullo modo cadit: quia tex. procedit ampliādo quod dictum est: & in ipsa exceptione, prout tex. loquitur, supersedetur in vtroque casu, siue causa principalis impediatur, siue non: cum super illa exceptione pendeat appellatio. Et ita euitari potest iste tex. qui pro magno fundamento allegatur. Sed tamen sustinendo intellectum domini Anton. de Butr. qui magis placet, pro eo aliter iste text. induci potest. Nam dato quod text. in ver. & si principalis. loquatur de exceptione, ut supra dixi, negari tamen non potest quin tex. presupponat, & velit quod pendente appellatione ab vno articulo, quandoque supersedeatur in causa principali, quandoque nō: dum loquitur conditionaliter, & dicit, si causa principalis sine illa terminari non poterit, ut quia sit praeiudicialis. Modo sic, si vera esset opinio domini Abba. quod indistincte iurisdictio iudicis a quo in tota causa suspensa esset, quando ab vno articulo appellatur, causa principalis semper impediretur: & text. non consideraret quod quandoque impediatur causa, & quandoque non. Ut ergo talis distinctio verificari possit necessariū est fateri quod dicit Anto. de But. ut distinguatur vtrum causa principalis connexa sit, vel non, cum articulo appellationis. Confirmatur hoc, quia suspensio causae principalis, quādo causa est connexa, non causatur immediate ab ipsa appellatione, sed ex natura exceptionis praeiudicialis: & ideo non videtur quod appellatio habeat immediate suspēdere causam principalem, sed accidentaliter venit illa suspēsio ex natura exceptionis. unde si exceptio non impediat causam principalem, appellatio, quae fuit limitata ab illo grauamine, non videtur suspēdere causam ipsam principalem. Et sic bene probatur opinio Anto. de But. quam etiam comprobo hac ratione. Nam videmus iudicem a quo, quando in vna causa appellatur, posse in alia causa cognoscere: ut in cap. proposuit. s. eod. & in ca. ad haec. s. eodem. & hoc nō est propter aliud, nisi quia causae sunt separatae: ergo idē dicendum est in vno articulo separato a causa principali: puta si appellatur ab expensis, in quibus quis fuit condemnatus ratione contumaciae. Nam nihil obstat, quin pendente tali appellatione, in causa principali procedatur: ad quod bene facit tex. in l. etiam. §. ex causa. ff. de minori. Fateor tamen quod iudex a quo, recusari poterit per illum, qui appellauit, prout dicitur in d. c. ad haec. & in d. ca. proposuit. sed non facta recusatione, iudex poterit procedere in causa principali non connexa articulo appellationis. Reliqua dic ut per doct. hic. Postremo notādum est dictum Inno. in c. post electionem. in fi. s. de concess. praeben. quod Abb. ad fi. hic refert: dicit enim Inno. quod quando iudex praesumit vehementer contra excipientem, quod malitiose[b] excipiat, non debet illū admittere: nec de appellatione eius
b curandum est. Et idem Abb. in d. c. post electionem. in versicu. secundus intellectus. & in cap. constitutus. s. de fideiusso. & in ca. nullus. s. de praesump. cum simil. sequitur Bald. in l. peremptorius. C. senten. rescindi non poss. Anto. de But. in c. super hoc. de renun. Pet. de Anch. consil. clvii. ex narratis in facto. Alex. consi. clxv. habita super contentis. lib. i. Et ex hoc confirmatur quod voluit Ange. consil. cxxxvi. in quaestione vertente. vbi inquit, statutum, quod requirit consilium sapientis, non habere locum, quando illud malitiose peteretur causa litem differendi. Sic etiam dicimus in statuto, quod praecipit cōpromissum fieri in aliquibus causis. Nam si calumniose petatur, tale compromissum per iudicem non debet admitti. Ita Bal. in l. cum quedam puella. §. quoties. ff. de iurisd. omnium iudi. in lectura antiqua. & idem voluit Ange. in l. ampliorem. §. fin. C. de appel. Pau. de Cast. in consil. lxv. visis, & consideratis. in fin. & idem in consi. lxiii. quod in causa appel. vbi alleg. tex. & quod ibi Bal. in l. satis aperte. C. de falsis. Praedicta conclusio limitatur quādo praesumptio esset magna, & vehemens, prout Inno. loquitur: secus si leuis. Ita Abb. per illum textum in cap. licet causam[c].
c in v. notab. s. de probat. Uidendum tamen est circa illum text. in dicto cap. licet causam. quod And. Sicul. scribit in c. ex parte. el ii. de off. deleg. vbi aliter illum tex. intelligit. Secundo conclusio praedicta locum habet, quando est praeiudicium reparabile. Secus si praeiudicium esset irreparabile, quia tunc non repellitur quis ex quacunque praesumptione calumniae. Ita Bal. no. in l. i. C. qui accu. quem sequitur, & comprobat Aret. in dicto c. licet causam. in vii. notab. & idem Alexā. in consi. xvii. requisitus in causa. libro i. vbi refert Bald. & plura adducit, ex quibus dictum eius comprobatur.

¶ Additiones.

a ¶ De Butrio. Quod iustius & vtilius est, & iuri ciuili conformius.

b ¶ Malitiose. Extende hoc ut per do. Feli. post do. Signor. in cap. decetero. de re iudic.

c ¶ Licet causam. Et latius Felin. ibi in quarto no. subiiciens, debere iudicem exprimere, & scribi facere in actis causam propter quam mouetur ad reiiciendum. Allegat dictum Bartol. in l. Lucius. ad finem. ff. de infam. & idem Felin. in dicto cap. de cetero. & facit ratio, quia non praesumitur pro iudice, nisi quatenus ex actis appareat. cap. quoniam contra. de prob. Et alias allegando dicebam, quod non videretur tacite reiecta per processum ad vlteriora: & dicebam non obstare regulam. l. a procedente. C. de dilation. cum per statuta nostra sit prouisum quod omnes exceptiones sint saluae in fine litis, non habet locum regula praedicta, ut declarat Feli. in cap. suborta. in vii. fallentia. de re iudicata. [redacted]

1 ¶ Appellatio admittitur, etiam in minimis causis.
2 Attenditur regulariter quod est minimum. 3. 4. 5. 6.

7 Minimum attenditur in his,que iure communi competunt:
ſecus eſt in extraordinariis.

E appellationibus.

1 ¶ † Primo nota ex iſto text. quod etiam in
minimis cauſis appellatio admittitur. Et ra
tio eſt, ſecundum Abbatem hic, quia in his,
ſicut in maioribus, iniquitas contingere po-
teſt,vt gloſ.hic dicit. Sed tamen attenta hac ratione iniquita-
tis,ſequeretur quod propter imperitiam iudicis, grauatus in
1 minimis cauſis non appellaret [1],contra text.hic,qui generali-
ter loquitur. Nam quantum ad facultatem appellandi ſolum
grauamen conſideratur,ſiue ex iniquitate, ſiue ex imperitia pro-
cedat.l.j.in princ.ff.eod.tit.ꝛ gloſ.hic ſimpliciter de grauamine
loquitur,ꝛ non de iniquitate, vt Abb. dicit. Et quod hic dici-
tur poſſe appellari in minimis, hoc intelligitur , ꝛ procedit de
iure canonico. Secus vero eſt de iure ciuili:quia pro cauſa mi-
nima appellare non poterit.ij.queſtio.vj.can.anteriorum.§.il-
lud.qui textus,originaliter habetur,in authent.de appella.§.il
lud.ꝛ ita concludunt Abb.ꝛ doc.hic. Sed mirandum eſt quod
doct.ſimpliciter ita dicant:quia in contrarium eſt text.in l.ꝛ in
maioribus. C.eodem. vbi de iure ciuili expreſſe dicitur quod ꝛ
in maioribus,ꝛ in minoribus negotiis facultas appellandi cō-
petit:ꝛ ſpeciale eſt vbi agitur de momētanea poſſeſſione, quod
A non appellatur [A]:vt no.per gloſſam in l.j.C.ſi de momen.poſſ.
fuer.appel. Non obſtat tex.in dicto §.illud.quia ibi appellatio
abſolute non prohibetur, ſed dicitur quod talis appellatio a
decem libris infra ad maiores iudices deferri nō debet. Quod
tamen docto.hic dicunt, ſaluari poteſt, conſiderando diligen-
ter tex.hic,qui loquitur de appellatione interpoſita, pro cauſa
minima,non quod ipſa cauſa,de qua principaliter agitur mi-
nima ſit. Sed cauſa hic conſideratur ad iuſtificandum appella
tionem. Et in hoc de iure ciuili appellatio non permittitur:qr
regulariter ante ſententiam prohibetur: ſecus eſt de iure cano
2 nico:vt in cap.ſuper eo.j.eodem. ¶ † Secundo ex iſto text.col-
ligitur quod etiam de minimis ratio haberi debet. Materia
brocardica eſt,ꝛ certa doctrina dari non poteſt:vt dicit Anto.
de But.in capi.ſi proponente.in fine.ſ.de reſcript. Inherendo
tamen his, que traduntur per domin. Abb. hic ꝛ ſubordinan-
B do varia dicta doctorum que ſimpliciter [B] allegantur,conclu
2 ſio ſit quod regulariter attendatur quod minimum [2] eſt , per
iſtum textum hic,ꝛ in cap.maioribus.j.de prebend.in cap. non
poteſt.eodem titul.in vj.ꝛ in dicto cap.ſi proponente. Ad idem
tex.in l.ſi proprietarius.in princ.ff.de damno infecto.in l.j. §.il-
lud.de coniun.cum emanci.lib. Et ideo dicit Bal.in dicto cap.
ſi proponente. per alium textum , quod dotata mulier dicitur
etiam ſi in minimis dotata ſit. Et per ſolutionem vnius num-
mi [1] preſcriptio interrumpitur,ſecundum Baldum in ca.illud.
de preſcrip.verſic.ſed an per ſolutionem.argumen.l.j. §.cepiſſe.
C de polli. Et iſta concluſio etiam procedit in penalibus [C] vt pa
tet in furto,vbi actio furti,competit etiam pro vno ouo.§.gal-
linarum.inſtitut.de rerum diuiſio.vbi glo.in verbo,lucrandi.ꝛ
D xiiij.queſt.vlt.cap.fin. Et de modica [D] iniuria no. Abb.in cap.
cum te.de re iudica. Et ideo dicit Bal.in l.j.§.de exercitoribus.
per illum textum.ff.nau.caupo.ſtabu.quod pena, que imponi-
tur comburenti domum,habet locum etiam in domuncula. Et
quod no. Bal.per illum textum in l.j.C.que res expor.non poſ.
Et quod idem Bal.dicit in l.furti.§.pactus.ff.de his,qui notā.
infa. Et in ſimili aliam queſtionem Bal.ponit in l. etiam. circa
finem.C.ad legem Falcidiam.de quo tamen aliter Alexand.lo
quitur in l.ex facto.§.fin.circa finem.ff.de vulg.ꝛ pup. Et predi
3 cta concluſio de plano procedit in quatuor caſibus. † Primus
eſt,quando diſpoſitio loquitur per verbum,aliquid. Nam tunc
clarum eſt,quod ſemper in minimo verificatur,propter preci-
3 ſam naturam illius dictionis,aliquid [3].l.ſi ſeruum.§.pretor ait,
ff.de acquiren.hered.vbi Barto. Ange.ꝛ Moder.facit gloſ. in
4 clement.j.in ver.aut earum parte.de foro compet. † Secundus
caſus eſt,quādo diſpoſitio loquitur conditionaliter : tūc enim
preciſe attenditur conditio,que apponitur : ꝛ ſi deficiat,etiam
E in minimo [E] non habet locum diſpoſitio.glo.not.in l.res bona
fide.ff.de contrahen.emp,no. Bal.in rub.C.de contrahen.emp.
in x.queſt.ꝛ in l.quandiu.C.de diſtr.pig.ꝛ Oldra.in conſil.xix.
de rigore iuris.ꝛ idem in not.q. Bal.tradit in l.cum ſit.in fin.C.
de ſepul.vio. Et hoc idem in pulchra, queſtione conſuluit An-
gel.in conſi.clxviij.ex iſto dubio.in ij.queſt.vbi concludit quod
prohibitus alienare bona hereditatis ſub pena priuationis ho
norum,alienando vnam rem, etiam minimam,tota heredita-
te priuatur:quia preceptum teſtatoris loquebatur conditiona
liter,ꝛ conditio indiuidua eſt.l.in executione.§.penul.ff.de ver-
borum oblig.ꝛ idem Angel.in l.ſi ſeruus.§.j.ff.ſi quis caut. Fa-
cit quod not. Barto.ꝛ docto.in authent.qui rem.C.de ſacroſan
ctis eccle. Bal.in l.cum allegas.in vij.oppoſi.C.de vſur. cum ſi-
milibus. Nam conditio formam inducit:vt not. Bal.in authēt.
matri ꝛ auie.C.quando muli.tut.officio. Et ſi forma non ſerue-
4 tur,etiam in minimo,actus erit nullus,vt ſtatim dicam [4]. Ter
5 tius † caſus eſt,quando illud minimum pro forma requiritur:
quia de forma nihil omitti poteſt:ꝛ forma potius,quam ratio,
conſideratur,ſecundum Baldum in l.j. ff. de liberis ꝛ poſthu-
mis. Et forme nihil addi vel detrahi poteſt : vt Bartol. inquit
in l.fin.verſicu.ex hoc colligitur.C.de ſuis ꝛ legitimis. ꝛ ideo ex
modico defectu incidit quis in magnam penam:quia non ſer-
uat formam,que in integritate conſiſtit:vt Bal. dicit in l.cum
adeo.verſicu.item ex paruo defectu.ſ.de reſcriptis. Et vbi agi
tur de forma,attenditur leuis ſolēnitas,licet parui ſit effectus:
vt not. Romanus tradit in conſil.cccci j.in propoſita conſulta-
tione.facit textus in cap.j.j.de baptiſm.ꝛ quod not.gloſ. in cle-
ment.j.in verbo,reuocari.de ſupplen.neglig.prelatorum. Abb.
in conſi.cxvj.in preſenti queſtione.lib.j. Bal.in cap.j.de preſcri.
ꝛ quod not. Bal.per gloſſam ibi in cap.j.de mil.vaſal. qui con-
tu.eſt.cum ſimilibus.vt tradit Alexand.in conſi.xlij.ſuper pre-
miſſo themate.in verſicu.preterea.l.j. Hoc tamen videtur pro-
cedere,quando apparet aliquid ſtatutum eſſe pro forma ſubſtā
tiali, vt quia vlterius procedatur diſponendo, quod actus ſit
5 nullus [5],iuxta doctrinam Bal.in dicta l.j.ff.de liberis ꝛ poſthu
mis. Tali enim caſu potius forma, quam ratio conſideratur:
vt Bal. ibi dicit:ꝛ tunc in effectu non videtur leuis ſolennitas.
Secus ſi aliquid ſimpliciter requiratur,ꝛ id parui momēti ſit:
quia videtur leuis ſolennitas,que omiſſa actum non vitiat.l.j.
§.fin.vbi Bart.ff.de ventre inſpic.ꝛ not. Bartolus in l. cum hi.
§.j.ſi pretor.ff.de tranſact. Barto.in l.fin.C.de iure deliberandi.
Ange.in dicta l.j.de liberis ꝛ poſthumis.cum ſimilibus,vt tra-
dit Alexan.in conſi.cxlj.viſo teſtamento ꝛ conſiderato thema-
te.li.ij. Vel dicamus quod forma debet obſeruari ad vnguem,
niſi iura vlterius procedant , declarando quod omiſſio alicu-
6 ius partis non habeat vitiare.d.l.j.§.fi.ff.de ven.inſpi. † Quar-
tus caſus eſt, quando illud minimum requiritur ad integran-
dum certum maiorem numerum,vel quantitatem. Nam tunc
6 illud minimum ſemper attēditur [6]:quia facit quod numerus,
vel quantitas requiſita non verificatur.l.quandiu.vbi Bal. C.
de diſtractio.pigno.l.ſi.C.debito.vend.pign. Et ideo qui debet
ſoluere decem non ſufficit,ſi nouem ſolueret : vt in notab. que-
ſtione Bal.tradit in l.j.C.de his que pene nomi.in xiiij.queſtio-
ne.ꝛ in l.cum ſit.in fin.C.de ſepul.vio.in l.diuus.in fin. ff.ad Sil
lanianum. vnde res vendita etiam pro vno nummo deficiente
7 pretio,a venditore retineri [7] poteſt:vt not. Bal.in l.fin.C.com-
moda.per l.hereditatis.ff.de hered.vel actione vendi.ꝛ ſi vnus
nummus deficeret,non dicitur facta reſtitutio : vt not. Bal. in
cap.conquerente.de reſtitutione ſpoliatorum. ꝛ qui non poteſt
habere fidem de pretio,non transfert dominium deficiente pre
tio,etiam in vno nummo:vt not. Baldus in l.inciuile.C.de rei
vendicatione.in ver.ſed pone.facit quod no.gloſſ.in dicta l.res
bona fide.ff.de contrahenda emptione.cum ſimilibus, ſupra al
legatis. Et iſta omnia locum habēt,niſi per errorem omiſſum
fuiſſet:vt eſt textus not.in l.quamuis.ff.de conditio.ꝛ demonſt.
7 Extra † iſtos caſus, in quibus regula indiſtincte procedit, re-
gula ꝛ concluſio ſupra facta limitatur,vt habeat locum in his,
que de iure communi competunt. Secus eſt in extraordina-
riis,que contra regulas iuris communis conceduntur,in qui-
bus non conſideratur quod minimum eſt : vnde pro minimo
damno non datur reſtitutio in integrum.l.ſcio.de in integrum
reſtitutione. Ita Abb.hic, ꝛ docto. communiter dicunt.ꝛ not.
Bartolus ꝛ alii in l.ſi proprietarius.in princ.ff.de damno infe-
cto. Ex quo infertur ſecundum Innocentium in cap.coram.ſu
pra de in integrum reſtitutione. quod minor non reſtituitur
aduerſus ſententiam interlocutoriam,in qua exceptio dilato-
ria modici preiudicii perimitur. Et ſequitur Bald.in l. perem
ptoria.col.iij.C.ſentent.reſcind. non poſſ. ꝛ in dicta l.ſcio. de in
integrum reſtitutione. Aduertendum tamen eſt,quod iſta pri
ma limitatio non videtur vera ſimpliciter , prout hic loquun-
tur, ſed intelligitur, ꝛ procedit prout loquitur textus in l. ſcio.
videlicet ſi maiori rei, vel ſumme preiudicetur, prout ibi dici-
tur. Secus ergo dicēdum videtur in minimo damno propter
quod non inferatur preiudicium maiori rei, vel ſumme : puta
in re,que abſolute de ſe minima ſit:nam tunc reſtitutio in inte-
grum competere non videtur. Ita gloſſ.tenet in dicta l.ſcio. ꝛ
Andr.ꝛ Alber.de Roſa.ibi illam l.ſcio,ſic intelligunt, ꝛ decla-
rant. Et pro tali concluſione arguunt:quia minor etiam ad lu-
crum reſtituitur.l.denique. §.ſi quid minor. l.ꝛ ſi ſine. §. primo.
ff.de minoribus. ergo a fortiori in damno reſtitui debet,argu-
men.

men. l. fi. §. licentiam. C. de iure deli. Hoc arg. satisfaceret, si in lucro minimo restitutio concederetur: quod quidem isti non pro
f bant[f]. Unde pro conclusione predicta adduco tex. in l. minoribus xxv. ann. ff. de mino. vbi dicitur ꝙ minoribus xxv. ann. succurritur. cum de bonis eorum aliquid minuitur. verbum enim aliquid, verificatur in minimo. l. si seruum. §. ait pretor. ff. de acquir. here. vbi Bart. ergo videtur tex. ibi, ꝙ pro minimo dam
8 no etiam detur restitutio[8]. Secundo conclusio s. facta procedit, quãdo in minimo proportionabiliter eadem ratio sit, que in magno. Secus vbi ratio dispositionis cessaret: quia tũc non inspicitur minimum: vt Abbas hic dicit per text. in c. & si questiones. j. de simo. facit c. ex parte. s. de fide instru. & xij. quest. ij. in c. terrulas. in l. j. §. si. ff. de vent. inspi. in l. senatus. §. Marcellus. ff. de leg. j. in l. j. §. sed sciendum. ff. de edil. edic. in l. ij. §. fin. ff. quod cum eo. Nam isto casu paruũ, & nihil, equiparantur: vt in not. questione Bald. dicit in authentica preterea. circa fin. C. vnde vir & vxor. Et ideo si statutũ, quod imponit penam pro
9 vulnere, non habet locum in leui vulnusculo, vt not. Bart.[9] in l. si predium. C. de edi. act. cum si. vt tradit Rom. in l. si vero. §. de viro. in iij. fal. ff. solu. ma. facit glo. in authent. minoris debitor. C. qui da. tuto. vel cu. pos. & quod no. Bal. in authen. sed iam necesse. C. de do. ante nupt. cum si. vt habetur in trac. de debitoribus fugitiuis. in iij. q. Alexã. in d. l. senatus. §. Marcellus. de leg. j. And. Sicu. in rub. de reb. eccle. non alie. in repet. in vj. limita. & Moder. in l. sciendum. ff. qui satis. cogan. Alex. in consi. ciiij. quod statutum. in fin. lib. j. vbi infert ꝙ statutum de falsifi
a cante monetam, non habet locum in moneta minima[6]. Ex quibus non videtur procedere sine dubio quod Bald. dicit in dicto cap. si proponente. & in dicta l. j. §. de exercitoribus. Nam in omnibus predictis casibus erit diligenter perscrutandum, an eadem ratio dispositionis procedere videatur. In quo probabiliter dici potest ꝙ si regula permissiua sit, videtur quod etiam in minimis habeat locum. Si vero talis materia sit, in qua regula prohibitiue procedat, non videtur cõsiderari quod minimum est. Plura potuissent cumulari: sed ex magno pelago hec dicta breuiter sufficiant. ¶ In gloss. in verbo, minimis. conclusio est secundum Abb. & doct. hic, quod causa dicatur minima, magna, vel parua, secundum qualitatem perso
10 narũ[10]. Et cum hoc precise determinari non possit, arbitrio iudicantis relinquitur. Sic glo. concludit in cap. fin. in verbo, illustrium. de re iudic. in vj. & Bart. ita tradit in l. admonendi. ver. sed est aduertendum. ff. de iureiu. & in authen. minoris debitor. C. qui da. tut. poss. in l. diuus. ff. de bo. dan. cum si. Et ideo
h causa ducentorum aureorum inter principes parua[h], erit magna inter ciues, inter alios inferiores erit maxima. Sic not. Albe. dicit, in l. in bone fidei. C. de re. credi. Et pro primo dicto de regibus, est bonus text. vbi gloss. & Bartol. in l. sed & si susceperit. §. j. ff. de iudic. pro alio dicto, de inferioribus, bene facit glos. in l. illicitas. §. ne tenuis. in verbo, lumine. ff. de offic. presi. Facit ad predicta quod tradunt Innocen. Hostien. Abbas, & alij post glo. ibi in capit. cum illorum. de sentent. excom. & quod not. glo. & doctor. in authentic. preterea. C. vnde vir & vxor. & in dicta l. ij. §. fin. ff. quod cum eo. Ultimo circa hoc notandum est quod Bartol. dicit in dicta l. admonendi. in loco preallegato, quod causa non dicitur magna, quando vertitur tantum que
11 stio possessionis alicuius rei magne[11]: cum enim non agatur de proprietate ipsius rei, sed duntaxat de possessione, causa parua dicitur, arg. l. j. C. si de momen. poss. fue. appellat. Et hoc sequitur Anton. de Butr. in capit. fin. de iureiu. & pro not. hoc tradit Mathes. in tertio not. notat quod in iudicijs. & idem domini de Rota in prima decisione. in titulo de officio archidiaconi. in antiquioribus.

¶ Additiones.

a ¶ Non appellatur. Ratio quare non appelletur a sententia super momentanea possessione est, quia talis causa dicitur causa modici preiudicij. vt not. Mathe. in suis not. notabili j. & ita expresse dixit Bart. in l. ij. in versi. quero que est ratio. ff. de appellat. recipiend. Et ex hoc sequitur quod in omnibus causis leuis preiudicij appellatio erit prohibita de iure ciuili. nam vbi est eadem ratio, debet esse eadem iuris dispon. l. illud. ff. ad l. aquiliam. l. milites agrum. in princi. ff. de re milit. & ideo sicut in casu momentanee possessionis de iure ciuili non appellatur ratione de qua supra: ita erit in omnibus alijs causis minimis. Nec obstat tex. in l. in maioribus. allegatus hic per Decium, quia loquitur in causis minoribus, & non in minimis: & sic communis opinio vera videtur.

b ¶ Simpliciter. Adde multa que ponit d. Jas. in aut. qui rem. C. de sac. sanc. eccle. & vide etiam Bart. Bal. consi. xxxvi. in fin. in secundo volumi. & in consil. xl. in primo volu. in contrarium tamen est tex. in l. scio. ff. de in integrum restit. & pro concordia ad illam l. scio. vide tex. quem reputo mirabilem in ca. & si questiones. de simo. & de hac materia. vide etiam Imo. in ca. quia nonnulli. post glossam ibi, de rescr. Et recordare vnum in ista materia quod in actu practico, soleo magnifacere ad multa, scilicet quod Bal. in l. pacta conuenta. de contrahen. emp. quam legit post §. quinimo. dicit, quod propter vnum quodque capitulum, licet minimũ non obseruatum etiam si non respiciat substantialia contractus, repellitur quis ab agendo.

c ¶ Penalibus. Et pulchre per Jasonem in dicta authentica qui rem.

d ¶ Modica. Uide vnum not. dictum d. Anton. de Butr. relatum per d. Jas. in l. turpia. ff. de leg. j.

e ¶ Minimo. Et per ista & alia similia alias dicebã, ꝙ si aliquis in aliquo cõtractu impleuit in aliquo minimo capitulo, nõ impleuit: vt puta emphyteuta colonus soluit pensionis partem, & in aliquo non soluit, vel in termino non impleuit, nunquid habeat locum dispositio l. si quis maior. C. de transa. vt cadat a tota inuestitura: dicebam quod sic: per text. in authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccle. & ibi habetur quod qui deficit etiam in vno nummo, deficit etiam a toto, prout specialiter ad propositum comprobat ibi d. Jas. vbi vide: nam qui in vno peccauit omniũ factus est reus, vt de penit. dist. v. cap. consideret. & in c. que episcopus. xxxvij. dist. & per Barb. in consi. xxxvj. in ij. vol. & in cõsi. xl. j. lib. & idem Barb. in d. consi. xxxvj. ꝙ conductor male versatus in vna re, potest priuari tota cõductione: per multa de quibus ibi per eum. preterea etiam quando quis iurat, dicebã vniuersaliter omnia singularia fore vera, & attendere, & obseruare si contrauenniat in vno reddit rationem in totum falsam, per regulam l. si is qui ducenta. §. vtrum. cum simi. ff. de rebus dub. ergo &c. & ita per multa concludit Alexan. consi. lxvij. iij. lib. vbi respondet ad aliqua que faciunt ad oppositum.

f ¶ Non probant. Dicas quod imo hoc probant, per text. in d. l. deniq. §. si quid minori. ibi, si legatum sit aliquid. ff. de min. que dictio etiam in minimo verificatur. l. si seruum. §. pretor ait. vbi Bar. ff. de acqui. her. aduertendum est tamen, ꝙ ista conclusio, ꝙ minor restituatur in integrum, confundi videtur ista ratione: certum est ꝙ ecclesia & minor equiparantur: imo ecclesia pupillo par est. ita inquit glo. in l. libertos. in verb. administrauerunt. C. de excu. tuto. sed ecclesia non restituitur ex leui damno, nisi sit enormiter lesa. c. pe. de reb. eccl. non alien. ergo idem erit in pupillo siue minore. & iura que hic in contrarium allegãtur, intelligi debent quando minor erat lesus enormiter. & hoc vt iura iuribus concordentur. ca. cum expediat. de elec. in vj. l. j. C. de inoff. do. nam regula est, ꝙ restitutio in integrum non datur leso in re minima. l. scio. ff. de in integ. restitut. tit. generali. Et pro ista opinione est text. iuncta gl. in verbo, detrimentum. in c. j. de rest. in integ. dum dicit ꝙ ecclesia iure minoris restituitur, & tamen in leui damno ecclesia non restituitur. d. c. pe. & not. d. glo.

g ¶ Minima. Adde quod pro modica iniuria illata clerico absolui quis poterit ab episcopo: nec ire cogetur ad pontificem. tex. est in c. peruenit. de sen. excom. quem ad hoc singularem dicit Roma. in suis sing. in not. quod incipit, incidens in excommunicationem. & vide ad hoc Dec. j. in c. peruenit. in princi. hoc eod. titu. & que dicatur hoc casu leuis iniuria, vide Lap. in suis alleg. alleg. lxxxvj. Item pro defensione rei modici valoris aliquem occidere non est licitum. Bal. in l. j. C. loc. l. si ex plagis. §. si tabernarius. ad leg. Aquil.

h ¶ Parua. Uide de istis per Jas. in repe. l. admonendi. ff. de iureiurando.

Hier. Sig.

1 ¶ Nõ appellaret. Uide Pet. Gherar. de Petrasanal. in sing. xix. & que ego dixi in §. gallinarum. insti. de rer. diui. in gl.

2 ¶ Minimum. Uide que dixi in §. gallinarum. insti. de rer. diui. in vlt. not. & alias dicebat Deci. in c. j. in iij. not. de indi. quod licet actus in quo impẽsa requiritur, presumitur factus ab eo, qui facere tenebatur, tamen hoc non procedit vbi expensa esset modica.

3 ¶ Aliquid. Adde latissime And. Tiraquel. in l. si vnquam. in ver. omnia, vel partem aliquam. nu. 14. 15. & 20. C. de reuo. do.

4 ¶ Statim dicam. Uide Fel. late in c. cũ dilecta. in j. & x. amplia, de rescr. in c. si. de rescr. §. si. de off. dele. Jas. in consi. clxv. circa fi. lib. ij. idem Dec. in auth. qui rem. ver. & pro modica. C. de sa. san. eccl. in c. prudentiam. in iiij. not. s. de off. deleg.

5 ¶ Nullus. Uide Dec. in c. nouit. de iudic.

6 ¶ Attenditur. Adde in proposito Jas. in auth. qui rem. C. de sac. san. eccle. in l. sancimus. vers. viij. extende. C. de iudic. Dec. in consi. xxxiiij. in l. edita. C. de eden. Jas. in consil. clxij. statutum. libro quarto.

7 ¶ Retineri. Adde Ias. in d. auth. qui rem. ⁊ in consil. xlj. lib. iij. in consi. cxj. magnifi. lib. iiij. facit glo. in l. res bona fide. ff. de contrahenda emptione.

8 ¶ Detur restitutio. Adde ꝙ communis opin. est in contrarium. Bar. ⁊ alij in l. si proprietarius. in fi. ff. de dam. infec. Abb. ⁊ alij hic. idem Dec. in c. quoniam. s. de testi. post princ. in l. cum quid. in prin. ff. si cer. pe. in l. j. §. si quis. ff. quod quisque iur. And. Tiraquel. in repe. d. l. si vnquam. C. de reuoc. don. in ver. omnia, vel partem aliquam. nu. 15.

9 ¶ Ut no. Bar. Adde Hippol. in pract. §. ⁊ quia. in prin. Albe. Bru. in tract. de statu. ꝙ stantibus masculis in q. artic. princ. in xij. q. ⁊ in trac. de statutis, in versi. vulnus.

10 ¶ Personarum. Uide eundem in cap. si pro debilitate. de offi. deleg. in cap. sedes. de rescrip. Alexan. in consil. xxxij. viso. versi. si ergo apparet. lib. j. multa similia adducit And. Tiraquel. in l. si vnquam. C. de reuoc. dona. in versicu. omnia vel partem aliquam. numer. 30.

11 ¶ Rei magne. Uide Dec. in c. causamque. de iudi. Sil. Aldo.

1 ☞ Appellari potest a sententia diffinitiua, etiam dum legitur.
2 Appellans in ipsa prolatione sententie excommunicationis: an excommunicatus postea videatur.
3 Et an presumatur sententia precessisse appellationem, vel appellatio sententiam, super hoc nota quatuor casus. 4. 5. 6.
7 Appellatio non admittitur de iure ciuili ante sententiam diffinitiuam.
8 Secus autem de iure canonico.
9 Sententie appellatione intelligitur de diffinitiua. 10.
11 Tempus statutum iudici ad decisionem cause, non currit ante presentationem literarum.
12 Iudex delegatus non habet iurisdictionem ante presentationem rescripti.
13 Argumentum de appellatione ad recusationem non valet.
14 Appellatio si tollatur per rescriptum, an videatur sublata recusatio. 15.
16 Tempus currit de momento ad momentum regulariter.
17 Dies termini an computetur in termino.
18 Iudex si post datam rescripti sit excommunicatus ante receptionem literarum an tempus appositum in termino currat a die receptionis.
19 Superior si prefigit tempus delegato, intra quod causa expediatur, vel si ipse delegatus prefixit terminum breuiorē de consensu partium, quam sit terminus iuris, cui debeant dari dilationes, que conceduntur a iure communi.
20 Iudex potest dilationes iuris abbreuiare, cum instantia iuris communis sit abbreuiata, seu restricta.
21 Terminus, qui prefigitur a superiore, vel a iudice delegato, de consensu partium ad cause decisionem, dicitur esse peremptorius respectu probationis.
22 Dilatio si sit data, ⁊ impedimētum interueniat, debet dari restitutio vel alia dilatio, dummodo instantie tempus non excedatur.
23 Causa si non est liquida in fine termini, iudex debet prorogare instantiam de consensu partium, vel remittere causam ad superiorem.
24 Terminus si prefixus sit ad instantiam vnius partis, sententia non debet differri, vt parti alteri maiores dentur dilationes.
25 Mandatum fuit iudici vt instruat causam ⁊ instructam ad superiorem remittat, licet non sit instructa causa in termino prefixo, debet tamen eam iudex remittere.

1 Uper eo. ¶ † Primo no. ibi in prolatione sententie, quod a sententia diffinitiua appellari potest, dum legitur. Ita Bal. hic, post Io. Andr. ⁊ sequūtur Imo. ⁊ Moder. Et hoc etiam videtur habere locum de iure ciuili cum ista appellatio a diffinitiua sententia sit: quo casu appellatio permissa est: ⁊ quia iura ciuilia tantum prohibent appellationem ante sententiam diffinitiuam, vt hic: ergo in ipsa sententia appellatio permissa videtur. Nam quod fit in ipsa prolatione sententie, nō dicitur fieri ante sententiam: vt probatur in l. si quis id quod. §. quod si dum proponitur. ff. de iurisdi. om. iud. Et clarum hoc videtur: quia in effectu talis appellatio virtualiter confertur post sen-
2 tentiam. † Et ex premissa conclusione infertur ad questionem de excommunicato qui appellauit in ipsa prolatione sententie excommunicationis, an excōmunicatio reddatur nulla, quasi lata videatur post appellationē, iuxta c. per tuas. j. de sen. excō. Et cōclusio breuiter est, ꝙ attēdatur verbū, quod prius profertur appello, vel condēno: ⁊ ex tali altero verbo, qd̄ precedit, preoccupatio facta intelligitur: vt, in simili habetur in c. si duo. de proc. in vj. Ita Io. An. concludit reg. cum partiū iura. de reg. iur. in vj. in Mercur. In dubio vero presumitur ꝙ excōicatio precedat, ⁊ appellatio sequatur ſm Io. And. in reg. preallegata, ⁊ sequuntur But. ⁊ Imo. hic, ad qd̄ est gl. no. in c. venerabilibus. in glo. pe. de sen. excō. in vj. Bal. tamen hic contrariū tenet s. ꝙ in dubio ante excōmunicationem appellatum videat̄. Sed prima opi. Io. And. approbatur cōiter, ⁊ illam sequitur Butr. in c. cū tu. circa fi. de testi. Do. in c. j. in prin. ver. sed pone ꝙ subditus. in fi. eo. ti. in vj. Ro. in l. in illa. ff. de verb. obl. ⁊ idem Bal. sibi contrarius in l. ampliorē. §. fi. C. eo. vbi inquit ꝙ quando eo tempore quis excommunicatus fuit, ⁊ appellauit, prius presumitur lata sententia excōmunicationis. Et ita tenet etiā Rot. in deci. xxvij. nota ꝙ vbi aliquis e. ti. in antiquis. vbi rationem adducit, qꝛ pro sentētia presumitur c. bone. s. de ele. Nā presumptio est, ꝙ iudex non protulisset sententiā, si appellatio precessisset: ⁊ ideo excōmunicato probatio incūbit. Ad quod bene facit: qꝛ ita videtur presumendum vt valeat sententia excōmunicationis, cum in dubio presumatur precedere illud, quod facit actum valere: vt no. Bal. in l. cum in testamento. §. hec verba. ff. de here. inst. Ang. in l. si vnus. §. fi. ff. de pac. Bal. in j. in ij. q. C. de lib. preter. facit tex. in l. quoties. ff. de reb. du. cū si. Pro declara-
3 tione tamē cōsiderari possunt, ⁊ distingui quatuor casus. † Primus est, quando excōmunicatus instat, ⁊ dicit sententiam excōmunicationis nullam, ex eo ꝙ post appellationem pronuntiatum sit: ⁊ tali casu clarum est, ꝙ ipse debet probare appellationem precessisse: qꝛ in hoc fundamentum intentionis eius consistit. l. ij. ff. de prob. l. actor. C. de prob. ⁊ hoc modo loquitur ⁊ procedit gl. in d. c. venerabilibus. Similiter si aduersarius diceret sententiam excommunicationis prius latam fuisse, teneretur hoc probare. l. ei qui. ff. de prob. ⁊ in simili no. Bar. in l. j. C. si ad-
4 uer. cred. † Secundus casus est, quando appellatio respicit ipsam sententiam excommunicationis, a qua appellatur: ⁊ tunc presumitur quod sentētia excommunicationis precesserit. Ita loquitur Bal. in d. l. ampliorem. §. fi. dum inquit, ꝙ per appellationem sententia eliditur. Unde presumitur ꝙ excommunicatio precedat, quasi dicat, priuatio presupponit habitum. ca. ad dissoluendum. j. de despon. impub. l. manumissiones. ff. de iust. ⁊ iure. Nam secundum ordinem nature, priuatio posterior esse semper intelligitur: vt not. Bal. in j. constit. Cod. in §. quibus. versi. septimo not. vbi per hoc infert ad no. questionem. ⁊ idem not. Bald. in cap. sane. el j. in princ. de offic. deleg. Et ad hoc facit, quia illud presumitur precessisse, quod debuit premitti: vt no. Bal. in l. cum in testamento. §. hec verba. ff. de here. inst. cum simil. vt tradit Alex. in l. ij. §. prius. ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ in consi. cxij. super eo. lib. v. ⁊ idem Alexā. in consi. lxxxij. lecto, ⁊ discusso.
5 libro tertio. † Tertius casus est in foro conscientie. Nam presumitur quod sententia prius lata fuerit: ⁊ sic excommunicatus sit: quia tali casu via tutior eligitur pro salute anime, cap. iuuenis. j. de sponsa. gloss. in cap. j. in verbo, estimari. supra de seruti. ⁊ in notabili questione tradit Pe. de Anch. in consi. clxxix. prima facie. not. Abb. in c. ij. per illū tex. j. de obser. ieiu. ⁊ idē Abb. in c. fi. in not. j. de his qui fil. occi. Et do. Car. in cle. j. q. xv. in fi. de sepul. Ubi cōcludit ꝙ tali casu excōmunicatus presumitur. Et
6 in predictis tribus casibus cōis opinio bene procedit. † Quartus, ⁊ vltimus casus est, quando appellatio etiam cadebat ante sententiā excommunicationis: vt qꝛ lis pēderet, ⁊ aliquod grauamen illatum fuisset: ⁊ in ipsa prolatione sententie excōmunicationis appellatio interponatur: in dubio in isto casu probabilior videtur opin. Bal. hic, vt presumatur quod prius appellatio facta sit fauore rei, vt excommunicatio euitetur: arg. ca. ex literis. s. de probat. in cap. inter dilectos. s. de fide instru. Non obstat quod presumatur pro iudice, vt dicit Ro. in loco preallegato. quia istud verum est, quantum ad rectitudinem sententie, que iuste lata presumitur. ca. in presentia. s. de renunt. l. Decennius. §. Caia. ff. de euic. Secus vero est quantum ad ordinē, ⁊ solennitatē: quia non presumitur ꝙ sententia rite lata sit, nisi quatenus ex processu colligitur. c. quoniam contra. s. de proba. Et talis est casus noster: quia agitur de solēnitate, ⁊ ordine sententie, vt excommunicatio post appellationem nō proferatur: vt in c. per tuas. j. de sentē. excom. Nam obst. ꝙ ad hoc vt valeat sententia excommunicationis, presumatur quod illa precesserit, vt supra dicebatur: quia potest respōderi quod illa presumptio, vt actus valeat, non habet locum in preiudicium tertij. Nam potius toleratur quod actus sit nullus, quam quod tertio preiudicium inferatur: vt not. Fulg. per illum tex. in l. ij. §. si
7 quis insulam. ff. de eo quod cer. lo. ¶ † Secundo no. ꝙ regula-
A riter de iure ciuili ante sententiā appellatio nō admittitur A 1.
1 Ex quo infert̄ ꝙ ille, qui appellationi cōtradicit ante sentētiā, funda

fundatam habet intentionem: cum regula sit pro eo: vt per gl. in l.omnis diffinitio.ff.de regulis iuris.⁊ in rubrica,de regulis iuris in sexto.Facit quod notat Bartol.in l.quoties.ff.si quis caut.⁊ in l.ij.ff.si quis in ius voc.vbi allegat Innocen.in capit. preterea.de dilatio.Et hoc pro not.Matheull.tradit in nota. xix.not.quod sententia.Et ex predicta conclusione declaratur
2 quod dici solet, in dubio appellationem esse admittendam [2] [a]
a vt notat glos.ibi,⁊ Angel.in l.qui restituere.ff.de rei vendicat. ⁊ per gloss.⁊ doctor.in capit.vt debitus.infra eod. vt procedat, quando appellatio est secundum regulam: sed q̄n in illa materia appellatio prohibetur, puta de iure ciuili ante sententiā, vt hic: videtur quod in dubio appellatio debeat prohiberi. Unde cum in possessorio regulariter non appelletur, in dubio iudicandum erit quod appellatio non admittatur secundum re
8 gulam, pro qua presumitur: vt dictum est. ¶ † Tertio nota q̄ regulariter de iure canonico appellatio est permissa a quolibet grauamine: secus de iure ciuili. Ex quo Abbas dicit hic colligi rationem, quare de iure canonico non perit instantia triennio: in c.pen. de iudic. quia plerunque instantia periret ex eo, quod a qualibet interlocutoria appellari potest. Non sic de iure ciuili: quia causa principalis non impeditur, cum ante sententiam appellari non possit. Et idem Abb. latius dicit in d.c. penulti.de iud. Sed ista ratio non videtur vera, duplici ratione. Primo, quia instantia appellationis causa, finitur de iure canonico.cap.cum sit Romana.supra eo.⁊ ibi etiam potest appellari ab interlocutoria. Unde attenta ratione Abb. instantia non deberet extingui: ⁊ ita Romanus dicit in l.ij.ff.de re iudica. Secundo, quia si in causa principali iudex non posset procedere pendente appellatione ab interlocutoria: ergo non deberet currere tempus propter impedimentum iuris.l.j.in fine, C.de annali exceptio. ergo ratio Abb. non videtur procedere. Et de ratione diuersitatis cause principalis, ⁊ cause appella
9 tionis, not.Bald.in c.fina.in princ.de dolo ⁊ cont. ¶ † Quarto no. quod appellatione sententie in dubio de sententia diffiniti
3 ua intelligitur [3] vt per Abba.hic.⁊ idem voluit glos.in l.j.§.biduum.in verbo, sententie.ff.quan.app.sit. ⁊ probatur in l.quod iussit.cum glos.fina.de re iudic. in c.venientes.in princip.de iureiur.cum concord.vt late prosequitur Alexand. in rubri.ff.de re iudic.⁊ idem Alexand.in consilio 50.visis actis cause.lib.ij. Et vltra dicta per eum probatur in l.ante sententiam. vbi glo. ff.de appell.recip.⁊ in l.ante sententie.C.quomo.app.non. Do. per illum tex.in c.cum appellationibus.§.si vero.in quarto no. eod.tit.in vj. Abb.in cap.fin.§.de sequest.poss.⁊ fruc.⁊ do.Car. in consil.xxij.in ij.dubio. Et hoc pro not.dicto posuit Mathe.
10 nota.xciij.no.quod sub hoc vocabulo. † Ex quo bene infertur ad statutum quod simpliciter loquitur de sententia, vt intelli
B gatur de diffinitiua [B]. Et ita Bald.dicit in l.j.§.his cunabilis. in prin.ff.de offic.prefec.preto.⁊ sequitur Abb. in c. pastoralis. §.eod. Cardin.in consil.preallega.⁊ plura ad hoc Alex.dicit in locis preallegs. Predicta conclusio procedit, nisi eadem esset ratio in sententia interlocutoria, que in diffinitiua. Nam tūc dispositio, que loqueretur simpliciter de sententia, vtique haberet locum in interlocutoria.glos.not.in c.j.in verbo, sententias. de re iudica. vbi Abb. ita concludit: ⁊ idem Abb.in c.causam matrimonij.§.de offi.deleg. Imo quod plus est, etiam si statutum precise loqueretur de sententia diffinitiua, extenderetur ad interlocutoriam, in qua eadem ratio haberet locum: vt not. tradit Paul.de Cast.in consil.xxiij.viso puncto.⁊ sequitur Alex. qui tamen ista non adducit, in consil.preallegato. Et idem Alexand. post Salicet.in l.j.in princip.ff.quod quisque iur. Et ita tenendum est: licet aliter loquatur idem Alexand. sibi contrarius in rubri. preallegata, de re iudica. vbi leuibus rationibus
11 ab ista limitatione videtur recedere. ¶ † Quinto nota quod tempus datum iudici ad decisionē cause ante presentationem rescripti non currit. Quod verum est, nisi certum tempus apponatur: puta quod in paschate futuro causa expedita sit. Nā tunc tempus statim currit: secundum Joann. Andr.⁊ alios omnes hic. Et idem sequuntur But. Imo.⁊ domi. Abb.in capi. de causis.in glo.j.§.de officio ⁊ potesta.iudic.delega. facit quod not.Bald.in rubri. C. de contrahen. empt. versicu. xxiij.quero. vbi inquit quod quando debitori impenditur tempus ad soluendum gratia exempli, vsque ad pascha proxime venturum, statim tempus currit sine intermissione. ⁊ idem Bald. in l.fin. §.emptor.ff.de rescinden.ven.in lectura antiqua. sequitur Alexan.in l.si cui.ff.de legatis j. Et hoc in pulchra questione Bartol.tradit in l.senatus.§.finali.ff.ad Senatusconsul. Turpillianum, quem refert ⁊ sequitur dominus Abb.in capi.cum in cūctis.§.j.supra de election. Bene facit quod singulariter scribit Anton.de Butr.in consilio lvij.in questione surgente ex testamento Christophori. vbi mirabiliter concludit quod quando testator exprimit certum tēpus, puta de mense Januarij proxime futuro, ad aliquid faciendum, tale tempus currit statim, etiam viuente testatore, licet illud, quod erat faciendum, eo viuente nullo modo posset fieri: ⁊ hoc cōtingit propter precisam
C naturam temporis [C] quod in specie apponitur. Et idem not. Baldus in l.j.in nona questione, in fine, C.de institutio.⁊ substitutio. Et ad hoc videtur bonus text. in l.si in diem. in princip.
12 ff.de condition.⁊ demonstratio. † Ultimo notandum est quod
b ante presentationem [b] rescripti iudex non habet iurisdictionem. Et hoc tenet Innocentius in cap. ex conquestione. supra de restitutione spoliato. ⁊ sequitur Baldus in l.j. vt lite pend. in l.falsus.versicu.sed pone.C.de furtis.vbi inquit quod iurisdi
4 ctio delegati pendet ex presentatione rescripti [4]. Et late hoc prosequitur Perusi.hic: ⁊ vltra dicta per eum Bal.hoc idem dicit in l.mandatum.C.manda.⁊ in l.ea que.in princip.versicu. est etiam notandum.C.de tempor.in integr.resti.peten. vbi inquit hac de causa Speculatorem fecisse specialem titulum de rescrip.presenta.⁊ consuluit debere fieri instrumentum de presentatione.⁊ idem Baldus in l.iij.§.sed si impetrauerit.ff.quod quisque iuris.⁊ in l.eius,qui.versi.sed dubitatur.ff. si certum petat. vbi allegat text.hic,⁊ in l.sed si de sua.§.j.ff.de acquirenda hereditate,⁊ sequitur Rota in sexta decisione in titu.de officio ⁊ potestate iudicis delega.item si vnus.in nouis.⁊ Dom. in c.j. §.j.de officio ordin.in sexto,in tertio notabili. Et ista est communis opinio,vt dicit,⁊ subtiliter proba. Ro.in l.absenti.ff.de donatio.versic.⁊ ex hoc determinata questione. Predicta conclusio limitatur, nisi iudex procederet ante presentationem rescripti, parte non opponente: nam valeret processus: vt nota. Baldus dicit in l.ne quicquam.§.vbi decretum.in fine, de officio proconsulis ⁊ lega. Quod dictum non videtur verum quia priuati non possunt iurisdictionem tribuere. l. priuatorum.C. de iurisdictione omnium iudicum.⁊ ita Perusin.hic dicit. Uidetur tamen quod isto casu non concedatur iurisdictio a priuatis, sed potius remoueatur impedimentum iurisdictionis iam quesite. Facit quod notat Bartol.in l.multum.ff.de cond. ⁊ demonstratio. Sed tamen ratio predicta magis placet: quia ante presentationem rescripti iurisdictio nullo modo conceditur: quia intentio summi pontificis scribentis suspenditur, donec fiat presentatio literarum, secundum Bald. in d.l. mandatum.argument.l.qui absenti.ff.de acquiren. possessio.⁊ sic agitur de conferendo iurisdictionem, quam priuati dare non pos
13 sunt, vt dictum est. ¶ † In glos.ij.ex his, que circa istam glos. do.Abb.post alios scribit, prima conclusio quod non valet argum.de appellatione ad recusationem: quia differunt in pluribus, vt prosequitur Abb.hic,⁊ not.per gloss.in cap.si contra vnum.de offic.delega.in sexto. Et istam conclusionem Alex.sequitur in consilio lxxxix.diligenter consideratis.lib.j. Sed tamen probabiliter dici potest, quod regulariter recusatio ⁊ appellatio equiparantur, vt per textum hic. Non obstant rationes, quas Abbas in contrarium adducit. Nam prima non valet: quia sicut non potest appellari ab executore, pariter nō poterit recusari, vt not.in d.c. nouit. quod Abbas allegat hic. Non obstat secunda: quia hoc facit natura recusationis, que fit ante grauamen illatum propter solam suspensionem: secus in appellatione. Non obstat, quod potest appellari a iudice, quem non possum recusare: quia fateor quod licet tollatur recusatio, non tollitur appellatio.l.j.ff. apud eum,a quo. Secus econtra, prout agitur hic: quia si tollitur appellatio, a fortiori recusatio tolli videtur. Non obstat quod qui notorie deliquit, non appellat: quia etiam recusare non potest.c.proposuit.§. eo. Ultimo nō obstat quod officialis coram ordinario recusatur, licet ad eum non appelletur: quia hoc facit natura appellationis, que ad maiorē iudicem defertur. Et sic in casibus, qui considerantur per Abbatem hic, manifesta videtur ratio diuersitatis, sed per hoc non tollitur equiparatio, que facta intelligitur regulariter: ⁊ in casibus in quibus potest habere locum.c. indemnitatibus.§.penulti.de electio.in vj.⁊ in l.j.§. lex Falcidia. ⁊ quod ibi Bartolus ff. ad legem Falcidiam. Et quia ad tollendum argumen.a simili, non sufficit dare diuersitatem, ⁊ dissimilitudinem simpliciter: sed requiritur quod dissimilitudo sit eo respectu, de quo agitur: vt declarauit domi. Abb.in c.
14 translato.de constitutio. † Secunda conclusio Abba.est quod textus iste procedat de iure antiquo: sed hodie non haberet lo
c cum: quia remota appellatione, recusatio tamen [c] admittitur. Et ita tenet Bald.in l.fina. C. de sentent.circa finem.versiculo, quero vtrum. Et pro ista conclusione Perusi. hic dicit esse casum in c.postremo.infra eod.vbi recusatio fieri potest, licet ap
D pellatio remota sit. Sed tamen attentari [D] potest quod etiam textus hodie hic procedat: quia equiparatio hic facta sit de iure antiquo, prout omnes fatentur: tunc regula succe

dit quod dispositio facta in vno ex equiparatis, locum habet
in alio: vt not. per gloss. ⁊ Bartol. in l. si quis seruo. C. de furt. ⁊
glos. in capi. si postquam. de electio. in vj. Et maxime hoc dicen
dum videtur: vt textus iste non corrigatur: argumen. l. preci-
pimus. C. de appellatio. ⁊ in c. cum expediat. de electio. in sexto.
Ad text. in d. ca. postremo. responderi potest, quod dum ibi re-
cusatio pōt fieri, licet appellatio remota esset, loquitur de legi
tima, ⁊ expressa recusatione in iure: quo casu etiam appellatio
admitteretur, nō obstante clausula, appellatione remota: vt in
ca. pastoralis. infra. eo. ergo a pari procedūt data paritate ter-
15 minorum, ⁊ latius dicā in d. c. postremo. † Tertia, ⁊ vltima cō-
clusio habetur, ꝙ de iure ciuili, etiā hodie, appellatiōe remota,
recusatio sublata intelligitur, secundū Abba. hic. Perus. dicit
hoc non esse verū: quia in cōtrarium est text. in l. fina. C. de sent.
vbi ante sententiā nō appellatur, ⁊ tamē recusatio fieri potest.
Et ita tenet Bal. in l. fi. in loco supra allegato. Sed aduertēdū
est: quia tex. in d. l. fi. loquitur respectu tēporis: ⁊ clarū est quod
a pari non procedunt quia recusatio ante litē contestatā debet
fieri: appellatio vero post sententiam, sed respectu cause, prout
Abb. loquitur, ille tex. non facit: ⁊ quia ibi absolute nō tollitur,
appellatio. sed solū ante sententiā. Nos vero hic loquimur, qñ
appellatio tollitur absolute, quod etiā tali casu tollatur recu-
16 satio: ⁊ ita patet qd̄ ille tex. in ꝓposito nō bñ allegatur. ¶ † In
glo. fin. cōclusio est secundū Jo. And. Bal. ⁊ do. Abb. post alios
D hic, quod regulariter currit tēpus de momento [D] ad momen-
5 tum[5]: vt per gl. in rubric. ff. de diuer. ⁊ tempo. pres. ⁊ in l. Gallus.
in princ. in verbo decem mensibus. ff. de libe. ⁊ posth. vbi Ange.
not. Bald. in l. si quādo. in v. questi. C. de testib. cum concordan.
vt per Alexan. in l. j. ff. si quis cau. vbi dicit ꝙ opinio verior est
in puncto iuris. Et hoc in notabili casu de cōpromisso tradit
Bald. in consi. ccclxxij. proponitur in ij. li. ⁊ not. Jo. And. in ca.
17 quā sit. in glo. in verbo, mensem. de elec. in vj. vbi Perus. † Ista
E cōclusio fallit primo, quādo in termino apponit̄ litera [E] [e] A,
e quia tunc dies termini nō computatur in termino: vt p Abb.
hic: ⁊ ad hoc est gl. in c. statutū. in verbo, numerandū. de preben.
in vj. ⁊ in cle. sicut. eo. tit. ⁊ not. Spec. in tit. de cita. in §. nisi. ver.
penult. cum similibus vt prosequitur Alex. in d. l. j. ⁊ idē Alexā.
in consi. cxiiij. visa scripturarū. lib. v. ⁊ idem Bal. per illum tex.
in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto. Secūdo fallit de cō-
suetudine: quia dies termini non cōputatur in termino: vt no.
Bal. in l. eos. §. finautem. versicu. ⁊ noto. C. eo. ⁊ Domi. idem dt
in c. frequens. ij. infra. de resti. spo. in vj. Et etiam de iure ista vi
detur magis cōmunis opinio, quā tenet Barto. Ange. Paul.
de Cast. Moder. ⁊ in d. l. j. ⁊ ibi Alberi. dicit quod ita seruatur
in palatijs. Non obstat quod computetur tēpus de momento
ad momentū: quia ibi Moder. respondēt hoc esse verū postꝙ
terminus incipit currere, quod in effectu nihil est. Et ideo vi-
18 detur verior prima opi. de iure: vt Alexan. dicit in d. l. j. ¶ † Ex
tra gloss. queritur quid si iudex post datam rescripti, excōmu-
nicatus sit ante receptionem literarum, an habeat locum iste
tex. vt tēpus, appositū in termino currat a die receptionis. Et
breuiter secundum Host. quē Abb. sequitur, cōclusio est ꝙ non:
quia hoc est impedimentū iuris: quo casu tēpus non currit. l. j.
in fi. C. de an. exce. facit quod not. Bal. in l. si quādo. in iiij. quest.
C. de testi. ⁊ quod de excommunicato idem Abb. voluit in ca. j.
supra de prescrip. Et in ista questione nō puto cōsiderādum qd̄
Bal. dicit in d. c. j. de prescrip. vbi inquit ꝙ in prescriptione, ex-
cōmunicato tempus currit, quādo fuit in mora petendi abso-
lutionem: quia qui nō facit quod facere potuit, in culpa est. c. si.
supra de elec. ⁊ p glo. in c. quia diuersitatem. in verbo. suspensio
nis. j. de conces. preben. Nam hoc haberet locum, si ageretur de
preiudicio excōmunicati, prout Bal. loquitur. Sed hic potius
tractatur de interesse partiū, quarū interest, ne tēpus currat:
19 ⁊ illis negligentia excōmunicati nocere nō debet. ¶ † Secun-
do queritur, si superior delegato prefixit tempus, intra quod
causa expediretur, vel ipse delegatus instantie prefixerit termi
num breuiorem termino iuris de consensu partium, an tūc de-
beāt dari dilationes, que a iure cōmuni conceduntur. Ab. post
Innocen. late istud prosequitur: ex cuius dictis quinque elici-
20 untur conclusiones. † Prima est, ꝙ cum instantia iuris com-
munis abbreuiata sit, ⁊ restricta, iudex etiam potest, ⁊ debet di-
lationes iuris moderare, vt cōformetur cum instantia. Et idē
Abb. concludit in c. de causis. in glossa pri. supra de officio de-
lega. post Bald. ibi. vbi in argu. allegat tex. in leg. pri. ff. de glan.
legend. Et quia si totum abbreuiatur, idem esse debet in quali-
bet eius parte. Et Bald. hoc idem dicit in lege pri. in princip.
ver. ⁊ nota ꝙ breues dilationes. C. de tempor. appella. Et idem
Bal. in capitulo finali de iureiuran. quia cum instantia breuis
sit, ita singulariter eius membra esse debent: allegat Inno. hic.
21 † Secunda conclusio est, ꝙ terminus, qui prefigitur a iudice dē
legato de cōsensu partium, vel per superiorem, ad decisionem
cause, est terminus peremptorius respectu probationis, ⁊ ha-
betur pro cōclusione in causa: vnde instante termino iudex p-
nunciare debet. Sed circa istam conclusionē difficultas insur-
git, ⁊ videtur ꝙ talis cōclusio nullo modo procedat. Nam si re-
putatur terminus peremptorius ad probandum, ergo pendē-
te tali termino non poterit pronunciare, quia pendente dila-
tione officium iudicis quiescit. l. siue pars. C. de dilatio. post ter
minum vero iudex iudicare non poterit, quia priuatus est iu-
risdictione. l. cum ex eo die. C. quando prouoca. In tali argum.
obmutuit An. de Alex. in l. qui accusare. C. de edendo. Moder
ni in l. admonendi. dicunt quod imo iudex tali casu vltimo die
pronunciare potest. Et ita Bal. dicit in auth. ei, qui. versiculo,
quero nunquid absens. C. de tempo. appell. Sed hoc non tollit
argumentum. Unde dicendum est quod talis terminus non
habet vim dilationis simpliciter. Quod patet: quia pendente
tali termino alie dilationes assignari possunt, que simul cur-
rant: quod est contra naturam dilationum, vt nota. in d. l. siue
pars. C. de dilation. Talis ergo terminus non habet vim dila
tionis simpliciter, sed secundū quid: quia etiā habet vim perē-
ptorij ad audiendum sententiam: argumen. autem haberet lo-
cum in dilatione simplici, qua pendente nihil innouandum est.
Et reperio quod Baldus mouet istud dubium, ⁊ ita respōdet
in ca. finali, supra de iureiurando. Et ad hoc, quod dictum est,
facit, quia quando periculum est in mora, non expectatur finis
dilationis: vt in notabili questione tradunt Cyn. ⁊ Baldus in
d. l. siue pars. C. de dilation. bonus textus in l. si de meis. §. fina.
ibi: nisi dies compromissi extitura sit. ff. de arbitris. Nō ergo mi
rum, si in proposito in vltima die huius termini iudex poterit
sententiam absolutoriam proferre. Et predicta conclusio com
muniter approbatur, ⁊ ita tenet Barto. in l. admonendi. versi.
quero primo. ff. de iureiuran. cum concord. vt ibi per Alexand.
in glo. in verbo, exacto. ⁊ latius hoc idem prosequitur Alexan.
in l. properandum. §. ⁊ si quidem. C. de iudic. ⁊ notat Bald. in d.
cap. fina. limitando vt ibi per eum. ⁊ dominus Abbas in cap.
fina. §. sane. supra de iureiuran. ⁊ Mathesil. not. xvij. nota quod
quandocunque. ⁊ Barthol. Ueronen. cautela lxvj. sepe contin-
22 git. † Tertia conclusio est, quod si in dilatione data, impedi-
mentum occurrit, dabitur restitutio, vel alia dilatio, dummo-
do non excedatur tempus instantie prefixum. In ista conclu-
sione considerandum est, dum dicit, quod non excedatur tem-
pus instantie. Nam hoc videtur contra textum in c. ex ratione
supra eodem. quem Abb. in argumentum hic adducit: ibi enim
nisi propter impedimentum restitutio datur, ⁊ non vltra tem-
pus instantie. Sed responderi potest quod restitutio ibi datur
a iure, non a iudice, de quo Abb. hic loquitur. Preterea aduer
tendum est, si duraret tempus instantie, prout Abbas dicit, nō
esset opus restitutione: nisi dicamus quod esset data dilatio, in
qua pars nihil fecisset: vnde restitutio fit respectu dilationis
date, vt illam habeat facultatem probandi, quam habebat pen
23 dente termino: ⁊ sic Abbas intelligitur. † Quarta conclusio
colligitur, quod si non liquet de causa in fine termini, iudex de
bet instantiam prorogare de partium consensu, vel causam ad
superiorem remittere. Et ita duo remedia habentur. Tertium
est remedium, quod pronunciet conditionaliter, condemno, si
probatum sit: vel absoluo, si probatum non fuerit. Ita domi-
nus Abbas tradit post Antonium de Butrio in capi. penul-
timo, supra de iudicijs. Et est cautela, quam Bartolus ponit,
⁊ Alexander ibi prosequitur in l. ait pretor. §. si iudex ff. de re iu
dicata. Nam quando non liquet de causa, excusatur iudex, si
pronunciare non velit, vt notat Baldus in l. si ideo. C. de his,
quib. vt indign. ⁊ in l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de arbi-
tris, vbi etiam dicit quod hoc probatur, etiam per iuramen-
tum iudicis. Et tali cautela sepenumero abutūtur iudices Flo
rent. qui volentes se exonerare, hoc modo pronunciant: sed ho
die prouisum est in noua ordinatione Rote vt taliter pronun-
24 ciari non possit. † Quinta conclusio quod si ad instantiam v-
nius partis terminus prefixus sit, ad instantiam eius senten-
tia non debet differri, vt alteri parti maiores dentur dilatio-
25 nes, ⁊ in hoc aliud dicendum non occurrit. † Postremo Ab-
bas post Innocentium hic concludit quod si mandatum fuit
iudici, vt causam instruat intra certum tempus, ⁊ ex tunc
causam instructam ad superiorem remittat, licet causa instru-
cta non fuerit in termino prefixo debet tamen iudex post ter-
minum illam remittere: quia duo videntur precepta: ⁊ ideo
post terminum tenetur causam remittere: argumentum, capi
tulo, cum dilecti. de dolo, ⁊ contumacia. ⁊ in simili notat glos-
sa in capitulo, constitutus. de rescript. ⁊ Moderni simpliciter
sequuntur. Sed ista conclusio videtur dubitabilis. Nam pri-
mum argumen. quod Abbas facit de cap. cum dilecti. non he-
ne ada

ne adaptatur ad remissionem cause. Solum enim inferre videtur quod post terminum iudex debeat causam instruere, sed ꝙ causa non instructa remittatur, hoc dicendum non videtur: quia in hoc non erit in aliquo satisfactum menti superioris, qui cogitauit causam expedire. Non sic in c. cum dilecti. cum simili. allega. per Abbatem. Nam ibi pro parte est satisfactum intentioni superioris, que attenditur: vt per Innocent. in c. cum ecclesiastice. de exceptio. Et quia dicitur, ex tunc, ergo absque instructione causa remitti non debet: quia mandatum fuit limitatum ex tunc, prout Abb. loquitur: ⁊ quia remissio presupponit instructionem factam. Si ergo instructio non verificatur,
f pariter non debet habere locum remissio f, ex eo, quod notat Iaco. Butr. ⁊ Fulg. in l. si mancipia. C. de ser. fugitiuis. Cuius dictum pro singulari tradit Ro. in no. cccclxxxix. statutum puniens. facit glo. in clemen. in plerisque. de electio. Et hoc tenet Bald. hic, qui dicit quod vacua remissio nihil operatur, arg. l. si hine. ff. de iniust. testa.

¶ Additiones.

a ¶ Non admittitur. Adde quod hoc fallit quando grauamen illatum non posset per appellationem a diffinitiua reparari: nam tunc ante illam appellare licet. text. est, ⁊ ibi late Bartol. in l. ij. ff. de appell. recip.

b ¶ Diffinitiua. Vide late ⁊ eleganter declaratum per d. And. Sic. in cons. xxxi. incip. bene ⁊ enim. in iij. volu. quod no. pro intellectu decreti nostri de ordine cause ciuilis, disponentis quod a qualibet sententia non possit appellari, nec de nullitate dici, nisi intra quatuor dies, ⁊ non vltra: nunquid procedat in licentijs, ⁊ alijs interlocutorijs: an vero tantum intelligitur de sententijs diffinitiuis. alias tamen allegando ponderabam illud distributiuum qualibet, cogita.

c ¶ Temporis. Adde quod in contrarium videtur facere quod voluit notanter Bartol. in l. si cui legetur. §. j. ff. de lega. j. vbi dicit, quod si promitto soluere precium infra mensem, a tempore contractus, intelligitur ⁊ traditionis rei: ita volunt ibi Bald. ⁊ Moderni ⁊ Bal. in l. j. C. de his que pene nomine. sed hoc non obstat: nam pro solutione vide Socin. in l. si in diem. in princi. in versic. vj. ⁊ vlt. ff. de conditionibus ⁊ demonstrationibus. vbi pulchre distinguit.

d ¶ Sed tamen attentari. Licet Decius hic attentet opinionem contra Abbat. per adducta hic per eum, tamen dicendum est quod in hoc text. nostro fit equiparatio solum in causis ecclesiasticis: ⁊ ideo regula de qua per gloss. Bart. ⁊ alios in d. l. si quis seruo. non habebit locum in casu nostro, nisi quo ad causas ecclesiasticas: ⁊ pro hoc est bona glo. in c. j. in verbo, declaramus. clerici vel monachi libro sexto: quam allegat Romanus in consilio clxxix. incipit amplissime doctor. vers. tertio respondetur.

e ¶ Apponitur litera, a. Notandum est quod ista fallentia reddi potest dubia ex his que volunt Cuma. ⁊ Areti. in l. j. §. dies. ff. quando appella. sit. vbi dicunt quod tempus decem dierum datum ad appellandum currit de momento ad momentum: vt etiam dixi supra in apostillis in cap. ex ratione. in principio, in prima apostilla. ⁊ tamen tempus decem dierum datum ad appellandum assignatur a die recitationis sententie: vt inquit textus in auth. hodie. C. de appell. ⁊ sic ex his ista limitatio quod quando apponitur litera a, tempus nõ currat de momento ad momentum: sed quod tunc dies termini in termino non computetur, videtur per s. dicta minus vera. cogita tamen.

f ¶ Remissio. Contra opinionem Abbatis vltra adducta hic per Decium facit ratio talis: quia quotiescunque aliqua qualitas requiritur in actu, non sufficit qualitas sine actu, nec actus sine qualitate. l. j. §. ait pretor. ff. ne quid in flumine publico. ⁊ l. Fulcinius. §. ij. ff. ex quib. causis maior. ⁊ in dictis locis Barto. sed in casu nostro causa remitti debet cum ista qualitate, quod sit instructa: ergo si sine dicta qualitate remittitur, remissio facta non censetur, non debet igitur remitti: factum nanque frustratorium admitti non debet. l. qui his idem. ff. de ver. oblig. l. hec stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. caue. Hier. Sig.

1 ¶ Admittitur. Vide aliquid in c. cum sit Romana. in ij. nota. supra eod.

2 ¶ Admittendam. Vide omnino Dec. in c. de priore. de appel. in j. not. vbi an appellatio in dubio sit admittenda.

3 ¶ Intelligitur. Idem in c. causam matrimonij. in secundo notabi. de offic. deleg.

4 ¶ Rescripti. De hoc vide aliquid per eundem Dec. s. de offi. deleg. in c. de causis. in c. prudentiam. §. j. eod. titu.

5 ¶ Momentum. Hoc verum est, nisi aliud exprimatur. l. in vsucapionibus. cum l. sequen. ff. de vsucapion. Bald. in c. cum in cunctis. de elect. Cardinal. in clementi. causam. in xviij. questio. eodem titu. tempora enim regulariter sunt continua, glo. in d. rubr. quam dicit sing. Andr. Sic. in consi. l. preclare. lib. ij. Bertrand. consilio lxxxiij. lib. ij. in prin. Barto. in l. genero. in ij. oppo. de his qui not. infam. Sil. Ald.

a ¶ Admittendam. Dec. l. quoties nihil. de reg. iu. Alex. consil. cxiij. no. ij. lib. iij. cons. cxxxix. nu. 7. lib. vij.

b ¶ Ante presentationem. Adde Felin. in capit. ceterum. de rescript. in versic. Adde pro regula. Butr. ⁊ Imol. in cap. ij. de offic. delega. Philipp. Franc. c. quamuis. capit. cum in plures. de offic. delega. in vj.

c ¶ Tamen. Hec simpliciter vera, quicquid dicat Decius hic, vt tetigi supra ad Decium. capitu. quoniam contra. nume. 27. de probatio.

d ¶ Momento. Dixi in consuetu. Paris. §. iiij. nu. 4. And. Tiraq. trac. retrac. proximi. §. j. glo. ij. nu. 20.

e ¶ Litera, id est prepositio, vt de verbo, post, Alexand. consilio lxxxvij. in fi. lib. vij. [redacted]

1 ☞ Clericum ledens licet non vulneret, incurrit excommunicationem.

2 Percutiens clericum, si iudex velit eum denunciare excommunicatum, an debeat citari, tenet quod sic, nisi sit notorium.

1 PERuenit. ¶ † Nota ibi vulneratos vel alias lesos: quod per lesionẽ clerici, etiam absque vulnere, quis excõmunicatus intelligitur, ⁊ incidit in canonem si quis suadente. decima septima questio. quarta. Et tenetur ire Romam pro absolutione. Et hoc intelligitur de lesione in personam clerici, quãdo quis intulit manus violentas in clericum, prout dicit d. cap. si quis. Unde dicit Inn. in c. nuper. j. de sent. exc. quod qui tenet clericum per vestem, vel per frenum equi, excommunicatus dicitur
a secus autẽ in eo, qui lacerat vestes[a] clerici. Et ita Bal. sequit in peculio suo in verbo, iniuria. ⁊ idẽ Bal. in l. si qua per calũniã. C. de episc. ⁊ cle. ⁊ idem Bal. in l. Gallus. §. ille casus. de lib. ⁊ posthu. Lap. alleg. clxxx. queritur. Quod tamen dictum est de vestibus, non procedit sine dubio: quia cõtrarium expresse voluit glos. in d. c. si quis suadẽte. in ver. manus. ⁊ in c. si quis pulsatus. de peni. dist. j. in glo. j. in fi. Sed potest distingui, vt attendatur animus inferẽtis iniuriã, an voluerit persone, vel vestibus simpliciter inferre. Nam ex animo iniuriantis qualitas iniurie distinguit. l. qui iniurie. in prin. l. verum est. la ij. ff. de fur. Unde laniando vestes absq̃ violentia, non vr̃ iniuria personalis: sicut de furto no. Bar. in l. itaque post gl. ff. de fur. Bal. in rubr. ff. sol. ma. no. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de pub. ⁊ in ꝓposito declarat Car. in c. j. de pe. in vj. q. in fi. vbi p hoc dicit quod si quis clerico dormienti auferat caputiũ, vel zonam, non erit excommunicatus. alleg. Inn. d. c. nuper. ⁊ Host. in sum. de sen. excom. in §. quis possit. vbi hoc tradit. Et quod s. dictum est per istum tex. hic, vt ex lesione ꝑsonali facta clerico quis incidat in canonẽ d. c. si quis, ꝓcedit, nisi offensio esset leuis: quia pro leui iniuria poterit episcopus excõmunicatum absoluere, nec tenetur quis ꝓ
1 pter hoc Romam[1] petere. Ab. hic, ⁊ in c. peruenit. in fi. per illũ tex. j. de sen. exc. vbi dicit hoc cõmuniter teneri. Et ideo alibi notanter ꝯcludit Lap. in alleg. lxxvj. factum, super quo cõsilium petit. Quod cum plebanus quidam, canonicũ in ecclesia Aretina cũ manu vacua percussisset, episcopus potuit illum absoluere, quia leuis erat iniuria, per d. c. peruenit. Sic in simili questione voluit Card. in cons. xlij. quo ad excõmunicationem. vbi tz episcopũ posse absoluere clericos, qui se adinuicem cũ manibus ⁊ pedibus percusserunt, quia offensa leuis reputat. Et ex his ita vr̃ dicendum in casu, in quo consuluit Cal. cons. vij. clericus clericum ꝑcussit in ludo niuis, deijciendo in terram cum aliquali sanguinis effusione. Tenet Cal. in d. cõs. de sen. excom. ꝙ excommunicatus sit. Videtur tñ dicendũ per s. dicta, ꝙ ab episcopo absolui põt. Et quanuis istorũ magna sit authoritas, que in practica plurimũ valeret, predicte tñ decisiones non videntur sine dubio procedere: quia text. in c. peruenit. preallegato, in quo fundamentũ est, vtit verbis geminatis, ⁊ dicit modicam, ⁊ leuẽ iniuriã. Certe in predictis casibus in quibus loquit Lap. ⁊ Car. vr̃ dici posse ꝙ modica iniuria sit, ⁊ leuis. Facit ẽt tex. in d. c. si quis. qui gñaliter loquitur de eo, qui manus violẽtas intulerit in clericum, vt absolui non possit, nisi a summo pontifice: ⁊ tantum excipit casum, quando quis esset in articulo mortis. Ergo dicitur intelligi quod in alijs regula confirmatur, vt generaliter procedat. l. quesitum. §. idem respondit. ff. de fundo instructo. l. Trebatius. de testamen. milit. cum vulgar. Quando tamen iniuria esset admodũ parua, vel minima posset habere locum quod dicitur in d. c. peruenit. per illum te

xtum:⁊ per ea, que dicimus in c. de appellationibus. supra eod. Et de hoc vide quod not. Hostien. in summa. §. quis possit. de
2 senten. excomm. † Circa istum text. Abb. monet questionem, An eo casu, quo iudex velit denunciare excommunicatum percus-
a sorem clerici, debeat citari [a] ille, qui clericum percussit. Et conclusio est quod sic: vt tenet glo. in clem. si. que incipit presenti. in verbo, constiterit. de sent. excom. cum alijs allegatis per Abb. hic. Idem Abbas in d. clem. fina. ⁊ sequitur Petr. de Ancb. in consil. clxxix. tribus de causis. versicu. secundo moueor. Cardin. in dicta clem. fina. in viij. q. Rot. in decis. iij. item si petatur de litis contesta. in nouis. ⁊ in decisione tertia, Non si petatur. in tit. de sent. excommu. in antiq. ⁊ nouissime Aret. in cons. clxv. sicut Joannes dixit. Et sicut citatio requiritur, ita est etiam necessaria super hoc sententia declaratoria, vt Abbas hic conclusit. Et est regula generalis in omnibus penis, que imponuntur vt tradit Joann. And. ⁊ Dom. in c. cum secundum. de heretic. i[redacted] facit quod not. Bart. per illum tex. in l. eius, qui. ff. de iure fisci. Domi. in c. fin. de confes. in vj. ⁊ quod no. Abb. in c. verum. de foro compet. cum simil. Et subijcit do. Abb. hic quod a tali sententia declaratoria, que infertur a iudice, bene poterit appellari: vt per glos. not. in c. cupientes. §. quod si per viginti. in verbo, priuatos. de elect. in vj. Et hoc idem Bald. dicit in c. ad nostram. in fi. supra eod. ⁊ Abb. sequitur in d. c. presenti. ⁊ in consil. 100. ad claram. ⁊ Card. post Lapum in clem. j. §. si quis autem. vers. vndecimo quero. de sequestra. poss. ⁊ fruct. ⁊ ibi in fine subijcit vnum, quod notandum est. Dicit enim quod licet sententia excommunicationis non suspendatur per appellationem. ca. pastoralis. infra eod. tamen ipsum appellatio, que interponitur a sententia iudicis declaratoria, ipsam declarationem iudicis suspendit. Et rationem diuersitatis ibi adducit, dicens
3 hoc esse singulare, ⁊ notabile in practica. † Et conclusio supra facta, quod in denunciatione excommunicationis requiratur
b citatio [b] limitatur procedere, quando factum non est notorium: secus est in facto notorio, in quo citatio minime necessaria est. Abbas hic per istum text. ⁊ idem Abbas in c. parochianos. infra de sententia excommunicationis, notat Hostiensis per illum textum in cap. reprehensibilis. infra eodem. Rom. in consilio cccclxxxij. in casu premisso. versicu. tertio dico. Et hoc locum habet in declaratione excommunicationis, in qua aliquis incurrit ex dispositione iuris, vt hic: secus vero esset in ipsa sententia excommunicationis, que principaliter feratur a iudice: cum in illa, etiam si factum sit notorium, semper citatio requiratur. Ita loquitur ⁊ procedit quod dicit dominus Abbas in capitulo, cum sit Romana. supra eodem. Secundo hoc, quod dictum est de notorio, declaratur vt procedat, quando adeo notorium sit, vt constet, absenti defensionem nullam competere: secus vero est, vbi absens posset aliquam iustam executionem habere: vt est doctrina domi. Abb. in d. c. cum sit Romana. supra eodem, in cap. cum olim. de re iudica. in c. accepta. de restit. spoliat. in cap. vestra. de cohab. cleric. ⁊ mulier. cum sim. vt prosequitur Aretin. in dicto consil. clxv. preallegato. Et eo casu, quo supra conclusum fuit, citationem necessariam non esse in facto notorio, sic etiam super facto notorio: alias etiam sententia declaratoria non requiritur: vt per Abb. hic. Et ita limitatur text. in capitulo, cum secundum. ij. de hereticis. in sexto. vbi Dom. in §. j. in ij. not. idem dicit etiam Abb. in capitu. cum non ab homine. de iudic. Et istud verum intelligitur, quando factum omnino notorium est, ⁊ omnibus adeo euidenter constat: vt nihil penitus opponi possit. Secus est, quando simpliciter dicitur, ⁊ allegatur aliquid esse notorium. Nam super hoc in pri-
2 mis debet ferri sententia declaratoria [2]: quia multa dicuntur notoria, que non sunt. c. consuluit. infra eodem. Et quamuis dominus Abbas in capitulo, ad nostram. el tertio, de iure iuran. dicit bonam esse cautelam, vt iudex pronunciet prius factum esse notorium, ⁊ idem tradit Cardin. in capit. pastoralis. in xvij. notabi. de re iudic. tamen hoc videtur necessarium, per ea, que tradunt Bald. Ange. ⁊ Salicet. in l. ea quidem. C. de accusatio. Speculat. in titu. de notorio crimine. §. iam de notorio. cum similib. vt prosequitur, ⁊ concludit Aretin. in dicto consil. clxv. preallegat.

Additiones.

a Citari. Intellige quod percussor clerici est citandus quoties non esset notorium ipsum percussisse clericum: secus si illum percussisset coram populo, vel in platea. nam tunc denunciari poterit absque eo, quod citetur: per ea que concludit Decius infra. Nec potest dici quod citandus est percussor clerici etiam quod percusserit in publico: quia posset sibi aliqua defensio competere: quia quod nullo casu est licitum, ⁊ est notorium, dicitur notorium inexcusabile: ita inquit Fe. in c. Rodulphus. in ver. citatur. est etiam pars de rescri. vbi latissime de ista materia ponit. Preterea istud quod citanda sit pars quando fertur declaratoria excommunicationis incurse, intelligi debet dum modo debeat discuti factum, per quod dicitur excommunicationem incursam. sed quando hoc esset iam discussum, ⁊ declaratoria fertur ad finem vt innotescat cunctis illum esse excommunicatum, ⁊ propterea vitandum: isto casu citatio non requiritur in ferenda declaratoria. ⁊ ita intelligi debent glo. ⁊ doct. volentes dictam citationem requiri in declaratoria. hoc voluit notanter Ro. in cons. cccclxxxij. incipien. in casu premisso. in fine, quem refert ⁊ sequitur excellens doctor Fel. in preallegato. c. Rodulphus. in d. ver. ⁊ ita obseruaui in practica his diebus in quibusdam debitoribus anatarum. nam cum eorum debita liquidata essent ipsis presentibus, ⁊ citatis, ex quo non soluerunt in termino eis prefixo, eos diu expectatos absque citatione declaraui ⁊ publicaui. Hiero. Sig.

1 Romam. Ponit sing. Alberi. in l. quod si iterum. in fi. ff. de adi. leg. vbi multa de leui offensa, ⁊ iniuria: que autem dicatur leuis iniuria statuendum est arbitrio iudicis relinqui. Doc. in d. c. peruenit. ⁊ Hostiensis in summa eod. titu. de senten. excom. §. quis possit. ver. scripsimus. Andr. Tiraquell. in l. si vnquam. C. de renoc. dona. in verbo, omnia, vel partem aliquam. nu. 30.
2 Declaratoria. Vide omnino Deci. in c. sequen. in secundo ⁊ tertio not. Sil. Ald.

a Vestes. Jo. Fab. institu. de iniur. §. j. in fine. Henr. Bohic. c. nuper. j. de senten. excom. Ang. Aret. tractatu malefi. Stepha. Aufre. repe. clem. j. de offic. ord. reg. iij. Clana. ver. excommunicatio. v. §. xxviij. Jas. d. l. Gallus. in fi. Franc. Rip. repe. l. fina. q. xv. C. de renoc. dona. Hipp. Mars. sing. clxxxviij.
b Requiratur citatio. Ampliat vt per do. Franc. de Cur. in cons. xx. est cons. d. Bartho. Soci. ibi insertum. [redacted]

1 Judex ecclesiasticus potest procedere contra laicos adulteria committentes etiam ad vindictam.
2 Judex non debet de facili procedere super aliquo facto tanquam notorio.
3 Notorium dicitur, quod omnes de vicinia sciunt.
4 Judex si aliquid vult disponere super notorio, debet prius constare, illud esse notorium, imo etiam esse verum.
5 Appellatio non admittitur in notorio.

1 Consuluit. † Primo not. quod etiam ad vindictam ecclesiasticus potest procedere contra laicos adulteria committentes: vt per Abbat. hic. Ad idem text. vbi Abb. ⁊ Joann. de Ana. in cap. intelleximus. infra de adulterijs. in c. j. vbi Abbas supra de offic. ordina. Abb. in c. tue. de procuratoribus. in capitulo, gaudemus. de conuersio. coniuga. notat etiam Bald. in authen. clericus. C. de episcop. ⁊ cleric. Et hoc pro singulari tradit Romanus in singulari clxxvj. non sumus. Ad quod videndum est quod tradit Petrus de Ancharano in re-
2 gula, ea, que in quarta questione, de regulis iuris in vj. † Secundo nota, non esse de facili procedendum super aliquo facto tanquam notorio, per rationem tex. hic. Unde bona cautela est, vt prius declaretur per iudicem, factum illud esse notorium: vt dominus Abbas instruit in c. ad nostram. el iij. de iureiurando. ⁊ Cardinalis in clementina pastoralis. in xvij. notabi. de re iudica. ⁊ idem Imo. ibi, ⁊ late prosequitur Aretin. in d. consilio cxlv. Et subijcit dominus Abbas hic, quod testis, qui deponit super notorio, non probat, nisi rationem adducat, etiam si non sit interrogatus de illa: vt per eum hic notat Alexand. in consilio cliij. col. fina. libro quinto. Facit quod dictum fuit de fama in capitu. j. supra eodem. Et ratio, siue causa dicti sufficiens di-
3 citur, si dicat aliquid notorium esse, quia † omnes de vicinia sciunt. Ita not. Abbas in capitu. cum dilectus. per illum text.
4 in pen. not. infra de purgatio. canoni. † Tertio nota, quod quando disponitur aliquid super notorio, constare prius debet illud esse notorium, imo constare debet prius factum illud verum esse: quia quod non est, notorium esse non potest. capitulo, quanto. de translatio. episc. ⁊ ita per illum textum Cardi. dicit in consilio liiij. in elucidatione premissi dubij. Bene facit quod notat Bartolus per illum textum in l. diuus. ff. de testamen. vbi inquit quod si contra instrumentum publicum nihil opponi potest ex forma statuti, debet tamen constare, illud es-
1 se tale instrumentum, de quo statutum loquitur [1]: vnde poterit opponi quod non sit instrumentum publicum. Et idem latius Bartol. dicit in lege secunda, §. ⁊ parui refert. ff. quod vi aut clam. Baldus etiam. C. de executio. rei iudica. cum simili. vt

Ro. tradit in cons.xlij.visis.no. Abb.in c.ex parte.el ij.de offic.
delega.in c.j.de re iud.⁊ Dom.in c.si quando.in prin.in ij.nota.
lec.in vj.cum simi. Circa istum tex.doct. opponunt, ⁊ dom.
Abb.post alios respondet, vt per eum hic. Et e[redacted]onsione
5 eius notandum est, † quod in facto notorio appellatio [a] non
a admittitur,nisi legitima causa exprimat: quia in notorijs ap-
pellatio prohibetur: vt hic,⁊ in c.cum sit Romana.§.eo.⁊ in c.
cum speciali.§.porro.j.eo. Et ideo causa debet exprimi,ex qua
iustificetur, vt per Abb.in c.cum sit Romana. in fi.§.eo.⁊ in c.
quod ad consultationem.§. de re iudic. ⁊ in c.cum super.in iiij.
no.eod.tit.⁊ Roma.hoc sequitur in cons.cccxxiiij. in proposita
consultatione.in fin.vbi allegat dictum Innoc.allegatum per
Abb.hic.in c.pastoralis.§.preterea.de offic.delegati. Et hoc in
qualibet dispositione generaliter procedit:quia quādo a com-
A muni regula receditur, causa debet inseri [A], per quam actus
reddatur legitimus:vt est dictum Inno.in c.preterea.de dila.
vbi loquitur in citatione,⁊ dicit quod quando non potest cita-
tio fieri,nisi in aliquibꝰ casibus, ad hoc vt citatio facta valeat,
debet ex illis casibus aliquis inseri. Et hoc idem sequit͛ Bart.
in l.j.ff.si quis in ius voc.non ie.cum simi.vt dixi in c.super eo.
in ij.not.⁊ in d.c.cum sit Romana.§. eod.Et ideo quando quis
citatur vt compareat personaliter contra regulam que poni-
tur in l.fina.C. de proc. opus est vt in citatione causa exprima-
tur. Et ita Bal.in l.j.§.vsus.in fi.de procur. Allegat Inn.in d.
c.preterea.similiter quādo victus non condemnatur in expen-
sis,quia hoc est contra regulam,causa debet allegari: vt Bald.
dicit in auth.⁊ generaliter.C.de episcop.⁊ cler.ver.quare ergo.
vbi allegat Spec.in tit.de expens.§.nunc ostendendum.⁊ idem
voluit Bal.in authen.nouo iure.in ij.not. C.de iud.Jo.And.⁊
alij in c.finem litibus.§.de dolo ⁊ cont.Et similiter quando iu-
dex recedit a iure tenetur rationem exprimere.Oldr. in consi.
cccxvj.quod articuli dati.⁊ Roma.hoc idem tradit in consil.
ccccxxxiij.dubitatur primo.Unde quando alteratur pena iu-
ris,iuxta l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de infam.non presumi-
tur pro iudice:vt Bal.inquit in d.§.pena grauior. in repe.ver-
sicu.istorum opin.in fi.ideo,secundum eum, tenetur rationem,
⁊ causam exprimere.allegat glos.xxx.q.v.c.iudicātem. Sed con
tra dictum Bal.⁊ omnia supra dicta videtur doctrina Bart.
in d.l.quid ergo.§.pena grauior.vbi inquit quod iudex ex cau-
sa potest alterare penam, que regulariter a iure imponitur,
per illum textum:⁊ tamen in tali sententia,in qua augetur,vel
minuitur pena iuris,non est opus quod causa exprimatur. Et
idem sentit Bartolus in l.quod ad statum.ff.de penis.in l.rele-
gatorum.§.ad tempus.in fi.ff.de interd.⁊ relega. Et hoc expres
se voluit Salicetus in l.properandum.§.illo.C.de iudic. Po-
test responderi quod hoc procedat in casu,in quo Bartolus lo
quitur,videlicet quando pena, que imponitur regulariter a le
ge,alteratur a iudice. Nam presumitur illud factum ex causa,
propter qualitatem iudicis,pro quo presumitur.l.Herennius.
§.Caia.ff.de euictio.in c.in presentia.de renuncia. Et ita istam
materiam limitauit dominus Abbas in c.nisi essent.in princi.
infra de prebendis.Nec obstat si dicatur quod dictum Innoc.
in d.c.preterea.loquitur etiam in iudice, qui citationem facit,
⁊ tamen expressio cause requiritur:quia talis citatio respicit or
dinem procedendi:⁊ quantum ad processum,⁊ solennitatem iu
dicij,non presumitur pro iudice, nisi quatenus in actis appa-
ret.cap.quoniam contra.de probation.Secus vero quo ad iu-
stitiam,⁊ decisionem cause:quia pro rectitudine sententie pre-
sumitur. Et secundum hoc non procederet quod dictum est su
pra de expensis,a quibus victus absoluitur,quod causa debeat
in sententia allegari. Unde aliter,⁊ secundo dicēdum est quod
dictum Bartoli in dicto §.pena grauior.videatur habere spe-
cialem rationem: quia in illo casu arbitrium iudici cōceditur.
Unde duo cōcurrunt,presumptio,que insurgit ex persona iu-
dicis,⁊ arbitrium,quod in illa materia iudici tribuitur:ex quo
factum iudicis magis iustificatur: argumen. text. ⁊ quod ibi
Bartolus in l.j.ff.de solutio.⁊ quod non, idem Bartol. in l.in
venditione.§.j.ff.de bonis authoritate iudic.possiden.Et ita di
ctum Bal.in dicto §.pena grauior.non videtur verum,dum in
quit,quod non presumitur pro iudice alterante penam. Nam
imo presumitur, per supra dicta. Uel postremo, quia dictum
Baldi videtur comprobari ex dicto Innocen.in dicto cap.pre
terea.cum similibus supra allegatis, dicendum videtur quod
Bartolus in locis supra allegatis non dicit quod causa presu-
matur pro iudice:sed solum dicit quod talis sententia lata con
tra regulam iuris, non est ipso iure nulla: cum non sit error
expressus in sententia. Cuius tamen contrarium voluit Ma
thesil.in not.xx.

¶ Additiones.

a ¶ Causa debet inseri. Adde quod tempus decendij datū ad
appellandū ex causa prorogari potest.vt not.Ab.⁊ doc. in c.cū
sit romana.§. hoc tit.⁊ isto casu causa prorogationis exprimen
da est.Inn.in c.ad petitionem.de accusa.prope finem.quem re
fert ⁊ sequitur Felyn.in dicto c.cum sit Romana. versic. limita
octauo. Hier.Sig.

A ¶ Statutum loquitur.Sequitur Deci.in cons. ccccxcix.in iij.
dub.vbi vide in notabili casu. Sil. Ald.

a ¶ Appellatio. In notorijs appellatio non admittitur nisi le-
gitima causa exprimatur.Et illud alias inducebam ad q.quod
cum instrumentum faciat rem notoriam,⁊ est probatio proba-
ta,⁊ veritas apparens,secundum Bal.in l.Imperator.ff.de sta
tu ho.⁊ Alex.in l.iurisgentium.§.quod fere.ff.de pact.⁊ a sentē
tia in notorijs non appelletur,vt dicit text. in c.cum speciali.§.
porro.j.eo.quod ab executione instrumenti non potest appel-
lari , sicut nec ab executione sententie. Et confirmabam inter
cetera:quia iura simpliciter dicūt quod ab executione non ap-
pellatur.Nec distinguunt executionem instrumenti ab execu-
tione sententie:ergo nec nos.l.si seruus.§.non dixit pretor.ff.de
acqui.her.quanuis d.Fel.in c.quod ad consultationem.in ver.
limita primo.de re iudi.teneat cōtrarium:⁊ ita fuit iudicatum
contra eius opinionem per doctissimos viros.Fran.Paro.
b ¶ Mathes.Sed eum sequitur Dec.l.certum.si cer.peta.l.non
hoc.C.vnde legit.l.iubere cauere.nu.7.de iurisd.om.iud.vide §.
de offi.deleg.c.prudentiam. [redacted]

1 ☞ Dispositio aliqua quādo generaliter loquitur,⁊ nō expri
mitur causa:si tamen coniecturari potest,secundum rationem
presumptam dispositio restringitur.
2 Priuilegium datum alicui, ne molestetur, locum non habet
quando ex tali priuilegio iustitia alterius lederetur.
3 Recedēs post notitiam literarū impetratarū vr̃ esse in dolo.
4 Appellatio an semper debeat interponi in presentia iudicis,
ad hoc vt valeat,si eius copia haberi possit.

Eggestum. ¶ Primo ex isto te
xtu declaratio colli-
gitur ad c.meminimus.supra eodem.vt priui-
legium, quod ibi itinerantibus Romam ge-
neraliter conceditur, moderatur secundum
rationem priuilegij,vt Abb.hic deducit.⁊ ista
1 restrictio bene procedit [1] quantum ad secundam partem d.de-
cretalis,meminimus.in qua datur priuilegium itinerantibus
Romam ante citationem:⁊ ad illam partem text.hic se refert.
Sed in prima parte dum ibi post citationem priuilegium de-
negatur,ille text.indefinite procedit, per ea, que ibi dicta sunt.
1 ¶ † Secundo no.ex isto tex.iuncto c.meminimus.quod quan-
do aliqua dispositio generaliter loquitur, ⁊ causa non exprimi
tur,si tamen presumi,⁊ coniecturari potest, secundū rationem
2 presumptam dispositio restringitur [2]: vt per Abbatem hic.
Ex quo Perusinus hic,dicit probari,quod Baldus dicit in l.
maximum vitium. C. de liberis preteritis . quod quando vna
a tantum [a] ratio presumi potest in aliqua dispositione, ex tali
coniecturata ratione bene arguitur. Sed tamen in contra-
rium videtur dictum Barto.in l.liberorum.de verborum signi
ficatione.vbi in statuto quod extantibus masculis filia femina
non succedat,licet tale statutum ea ratione sole factum videa-
tur fauore agnationis:tamen secundum eum,ista ratio non at
tenditur:quia non est expressa in statuto,quod videtur contra
supra dicta. Et ad hoc facit, quia cum ratio non sit expressa,si
dicimus hanc fuisse precise rationē statuti non caret diuina-
tione:⁊ diuinatio reprobatur.l.si putator.ff.ad legem aqui.c.vt
nostrum.infra vt eccle.benefi.si talis fuisset ratio statuti, facile
fuisset illam exprimere:vt dicitur in l.j.§.finautem.de cadu.tol.
in c.ad audientiam.infra de deci. Ad textum nostrum hic re-
sponderi potest,quod hoc fit ex noua dispositione summi pon-
tificis hic, non per viam declarationis,vt Abb. hic dicit. Uel
secundo in ista materia dici potest quod rationē habemus ex-
pressam,que ponitur in c.j. infra de peregrinan. vbi itineran-
tes Romam sub protectione apostolica, debent esse securi. Et
ex ista ratione infertur ad id,quod in text.dicitur hic. His ta-
men non obstantibus tenendum est quod Abbas ⁊ Moderni
dicunt,quia hec communiter approbatur, quod quando vna
tantum ratio elici potest ex aliqua dispositione, secundum ta-
3 lem rationem tacita dispositio regulatur [3]. Et ita etiam Ab-
bas dicit in capitu.fina.versiculo,⁊ plus ego puto. supra de re-
script.vbi allegat dictum Baldi in l.maximum vitium.⁊ idem
Abbas in capitulo secundo requiris.in princip. infra eod. Et
ad hoc est glo.que allegatur in l.quanuis. C. de fideicomm.vbi

Bal.in prin.per illam gl. concludit quod cum tantũ vna ratio potest reddi,illa pro expressa habetur,tam in testamẽtis,quam in statutis.Et sequitur Cum.in consi.xx.proponitur quod ser Blancbus.Roma.in consi.c.ꝛ in consil.ccccliij. Alex.in consil. xlviij.super agitatione lib.j.ꝛ idem Alexan.consi.xxij.confiderātis.lib.iiij.ꝛ in consi.lij.eodem lib. Imo.in l.fina.ff.de hered. insti.facit gloss.not.ꝛ ꝙ ibi Bal.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.

2 ¶ † Tertio nota quod priuilegium datum alicui,ne grauetur vel molestetur,non habet locum quando ex tali priuilegio iustitia alterius opprimeretur.Facit text.in cap.ex tenore.supra de foro competen.vbi viduis ita fauor exhibetur,vt alijs iniustitia non fiat.Ad idem tex.in c.nuper.de do.inter vi.ꝛ vxo.Et ad text.hic facit,quod dicitur in capi.suggestum.infra de deci.

3 ¶ † Quarto nota tex.cum glossa,ij.in fin.quod ille,qui recedit
a post notitiam literarum,videtur esse in dolo [a]. Et idem notat Imol.per illum text.in cap.consultationibus.s.de officio delega.Et in simili dicit Bal.post Odof.in l.quoties.versic.dicit hic Odof.C.de rei vend.quod fraudulenta presumitur venditio facta ab eo,qui ita vocatus erat ad iudicium.Et quod hic dicitur de absentia,maxime haberet locum,quando sine causa recessisset,ex eo,quod no.Innocentius in cap.fina.supra de eo, qui mit.in possess.vbi inquit quod presumitur contra eum qui sine causa se absentauit a loco,vbi debet morari.Sequitur Ab. in c.perlatum.in fi.infra.qui filij sint leg.Car.in cle.j.q.ij.circa finẽ de iudi.Ant.de But.in c.j.supra de syndi.ꝛ tradit Imo.in [redacted]sam,que,in glo.in verbo,deuoluta.in ver.tertio fal-
4 lit.de electio.¶ † In glo.j.in fine conclusio est secundum Abb. quod appellatio nõ valet,nisi in presentia iudicis interponatur,si copia eius haberi potest,per text.in c.fin.j.eod.ꝛ in c.appellatio.eo.tit.in vj.ꝛ ex tex.in l.j.§.si quis ipsius.ff.quando ap. sit.vbi tempus ad appellandum non currit,quãdo copia iudicis haberi nõ potest,datur intelligi quod presentia iudicis requiratur. Et idem videtur probari in cle.j.eo.tit.ꝛ gloss.ibi in verbo,maiori.Et ista cõmunis opi.quã tenet Innoc.ꝛ Bal.eũ refert.in ca.cũ olim.supra de do.contuma. Innocen.Imol.Et Moder.in c.fi.infra eo.Ang.in consi.cxxx.visis omnib⁹.ꝛ Rota in deci.ccclxxxij.que reperitur in deci.xlix.in nouis.item si appelletur a diffinitiua.Facit tex.quem glo.hic adducit in ca. vt debitus.j.e.ibi:corã eodẽ iudice. Et hoc nõ solũ procedit in appellatione iudiciali,sed etiam in extraiudiciali:vt per Abb. hic.Et idẽ voluit glo.in d.c.appellatio.in verbo,iudici.ꝛ Imo. post glo.ij.quam ibi notauit ad hoc in cle.j.eo.ti. Putarem tamẽ valere appellationem sine presentia iudicis, si postmodum ipsi iudici notificetur,ex eo,quod in simili habetur in l.j.in fin. ff.eod.vbi in libello appellationis debet apponi nomen aduersarij:ꝛ tamen,si illud omittatur,non per hoc appellatio vitiatur.l.iij.in prin.ff.eod. ti.Et ita concludit glo.quam doctor.sequuntur in d.l.j.§.fi.in verbo,aduersus.ꝛ tenet Spec.in titu.de appel.in §.qualiter.ver.hoc etiam no. Confirmatur hoc:quia presentia iudicis non videtur quod ad alium finem considerari possit,nisi vt iudex habeat certitudinẽ:ergo non refert quocunque modo iudex certificetur , vt no.in l.hac cõsultissima.C. qui testam.face.pos.ꝛ in l.j.ꝛ fi.ff.de libe.ꝛ posthu. ꝛ ideo sufficit ꝙ appellatio interposita intimetur iudici,vt de appellato dicitur in clem.j.eod.tit.ad fi. Et ad hoc bene facit quod dicitur in c.vt nostrum.ꝛ in c.dilecti.j.eod. vbi arreptio itineris habet vim appellationis: ergo presentia iudicis nõ videt necessaria. Et hoc modo saluatur,ꝛ procedit prima opinio gl. hic, quam tenuit Inn.in c.delicto.j.eo. Spe.in titu.de app.in §.qualiter. ver.item cautus esse debet.ꝛ Lapus in alle.xxxix.an valeat appellatio.Non obstant iura,que presentiam iudicis videntur requirere:quia per hoc non infertur quod talis forma necessaria sit,ita quod appellatio vitietur.ꝛ probatur in d.l.j. in fi.iuncta l.iij.in prin.ff.eo.ti.Nam multa non debent fieri, que tamen facta tenent.l.ij.§.biduum.quando appel.sit. ꝛ quia presentia requiritur ad habendam certificationẽ.Unde si intimetur,idem erit. Item iura, que allegantur,dum loquuntur de presentia, videntur potius respicere communem contingentiam, non ꝙ presentia necessaria sit.

¶ Additiones.

a ¶ Dolo.Adde eundem Dec.in c.meminimus.versic.non obstant allegata s.hoc tit. Hiero.Sig.

1 ¶ Procedit.De quo vide Dec.in d.c.meminimus.in glo.j.in principio.

2 ¶ Restringitur.Adde Bald.in auth.ingressi.C.de sacro.eccl. Ias.in l.non dubium.C.de legib.Aymo.consi.iij.iudex.in prin. nu.3.vbi allegat Dec.hic.

3 ¶ Regulatur.Uide que addidi ad glos.in d.l.quamuis.ꝛ vide Dec.in consi.xv. Sil.Ald.

a ¶ Una tantum.Uide per Soc.in cons.j.ꝛ per d.Fran.de Cur. in consi.lxxx.in prin.ꝛ in consi.xl.ꝛ in consi.50.ꝛ in consilio xxv. [redacted]

1 ¶ [redacted]municatus post appellationem interpositam non tenetur desistere a diuinis:quia excommunicatio est nulla
2 Delegatus potest absoluere ad cautelam.
3 Auditor an habeat iurisdictionem ordinariam.
4 Episcopus an sit maior cardinali.

1 D presentiam. ¶ † Primo no.quod excõmunicatus post appellationem non tenetur desistere a diuinis. Ratio est,quia excommunicatio fuit nulla.c.dilecti.j.eo.c.per tuas.j.de sent.excom.Et idem esset in omnibus alijs casibus,in quibus sententia excommunicationis redderetur nulla:de quibus per glo.ordina.in c.presenti.de sen.exc.in vj. Nam iura,que loquũtur de excommunicatione, intelliguntur de valida.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi. Secus ergo si excommunicatio valuisset: quia deberet excommunicatus a diuinis abstinere.c.clerici.de cler.excom.mini.in c.j.in fi. de re iudic. in vj. Imo excommunicatus debet de ecclesia expelli.lxxi.dist.in c.clericos.in fin.xxv.distin.in c.perlectis.ver.ad ostiarium. Et hoc quando diuina officia celebrantur:alias autem excommunicatus non prohibetur ingredi ecclesiam , ꝛ morari ibi causa orandi:vt voluit glo.singu.j.q.j.c.qui studet.in verbo,dimisit.ꝛ sequitur Imo.in c.j.in fi.de vi.ꝛ hone.cler.Ant.de Butr.per illum tex.in c.responso.j.de sen.excom.licet Abb.ibi aliter dicat.

2 ¶ † Secundo no. quod iudex delegatus absoluere ad cautelam potest,gl.tamen voluit contrarium in c.solet.in verbo,superiorem.de sent.excom. in vj. ꝛ respondet ad istum text. quod loquitur in auditoribus,qui habent iurisdictionẽ ordinariam. De quo per gl.in cle.auditor.de rescr.Et quod habeãt ordinariam,dicit Bart.per illum tex.in l.precipimus.§.j.C.eo. Bal.in l.fi.C.vbi sena.vel clari.ꝛ facit ad questionem. ꝛ Rota in decis. xiij.item si causa.in tit.de off.deleg.in no.Et opinionem glo.in d.c.solet.videtur sequi Abb.in cap.apostolice.circa fin.s.de ex-
a cept. Sed tamen [a] idem Abb. hic contrarium tenet: quia ista absolutio videtur esse de connexis:vt per eum hic. Facit quod idem Abb.per illum text.dicit in d.c.prudentiam. §.fin.de off. deleg.quem tex.etiam allegauit hic.Sed aliter,ꝛ melius, ibi inducit,ꝛ est bonus text.in l.ita tamen.§.pen.in fin. ff.iudi.sol.ibi: quasi iuxta mandatum. ꝛ si mandatum non fuerit , ꝛ quod voluit glo.per illum tex.xxij.q.iiij.c.innocens.in ver.clementior.ꝛ gloss.ij.in c.nullus.lxi.dist. Et ista conclusio probatur hic. Non
3 obstat quod † auditores habeãt ordinariam: quia illud locum habere potest in auditoribus,quibus vniuersitas causarũ committitur:vt in auditore generali alicuius principis , prout loquitur Bar.ꝛ alijs in locis preallegatis. Sed auditores vnius cause videntur delegati simpliciter.Et ita loquitur tex.hic.Et de auditoribus Rote an habeant ordinariam,no.Ant.de Bu. in c.fina.de re iud.ꝛ Rota in xij.decis.in eo.ti.de re iudi.Mod. in c.j.s.de offi. deleg. Et ex predictis notandum est,quod quis absoluit excommunicatum ad cautelam absque speciali commissione:ꝛ hoc ratione connexitatis cause procedit: alias vero si alicui absolutio committatur ab excommunicatione, nunquam commissio intelligitur de absolutione ad cautelam, nisi exprimatur. Glossa not.in capitulo , capitulum . ꝛ ibi Abbas circa finem,supra de exception.ꝛ ibi quando dicatur absolutio
4 ad cautelam.Et de materia † vltimo hic videtur probari quod episcopus dignior sit cardinali,ꝛ quod preferatur,ex quo episcopus prius nominatur,iuxta glossam in capitulo,bene quidem.nonagesima sexta distinctione,in verbo, Mediolanẽsem. que ita arguit a priori nominatione de episcopo Mediolanensi. Et quod episcopus maior sit cardinali,est glos.finalis in capitulo , quanquam.secunda questione secunda. Et hoc verum est,quantum ad ordinem: secus vero quo ad officium, ꝛ administrationem:quia cardinalis est maior. Innocentius in capitulo,in ecclesia.el secundo,supra de election. ꝛ Abbas in capit. quod super his.de fide instrumentorum. Bartolus in l.prima. §.si quis. ff. eodem. Et ideo cardinalis episcopum precedit:vt Abbas concludit post Cardina.in dicto capitu.in ecclesia. Et post Papam nulla maior dignitas reperitur: vt inquit Cardina.in clement.fina.§.porro.in tertio not.de electio.Et eorum officium est de iure diuino. Abbas in capitu.per venerabilem. qui filij sint legiti. Et ista late prosequitur And.Sic.in tracta. de presta.cardi.

¶ Additiones.

a ¶ Sed tamen. Idem Decius hic,ꝛ infra eodem.c. vt debitus. numero 24.Alberic.parte quarta statu.quest.lxxij.in fine,facit Ias.l.j.

Jas.l.j.in princi.C.de transact.& est casus supra de offic.delega. c.prudentiam.§.sexta.& ita practicatur, & bene, quamuis aliter s[redacted]Dec.S.de off.deleg.c.preterea.Idem Dec.in d.c.prudétiam.in fi.ampliat ad ordinarium. [redacted]

1 ¶ Appellatione pendente an aliquid sit innouandum.
2 Jurisdictio iudicis a quo non suspenditur intendentibus ad faciliorem expeditionem appellationis.
3 Appellans si petat a iudice a quo reuocari attentata, an per hoc, videatur renunciare appellationi.
4 Appellatione pendente quis non debet in sua possessione molestari: & si ille, qui appellauit, spoliauit aduersarium, appellationi renunciare videtur.
5 Attentatorum reuocatio per quem iudicem debet fieri.
6 Attentata a tertio an reuocentur per iudicé a quo, vel per iudicem ad quem.

1 um teneamur. ¶ † Primo nota q licet appellatione pendente nihil innouandum sit.l.j.in princ.ff.nil no.appell.pen.& in c. non solum.eod.tit.lib.vj.hoc verum[a] intelligitur in preiudicium appellátis: sed in fauorem eius qui appellauit, bene innouari potest: & iurisdictio iudicis a quo, suspésa non videtur, dummodo de articulo appellationis non se intromittat.tex.not.hic.Sic etiam pendente dilatione officium iudicis quiescit.l.siue pars. C.de dila.& tamen in fauorem eius cui data fuit dilatio, iudex se intromittere potest.l.si quis instituatur.ff.de hered. instit.quem tex.pro not.ad hoc ibi ponderauit Imo.facit quod no. Bald.in l.quod fauore.C.de legib. ¶ † Secundo per do.Abba.hic colligitur, quod intendentibus in faciliorem expeditionem appellationis, iurisdictio iudicis a quo non suspendatur. Facit tex. cum glo.in c.ij.de matri.contrac.contra interdi.eccles.vbi appell.penden. super matrimonio iudex a quo precipit ne partes contrahant de nouo: vt per Abb.hic, & alij posteriores sequuntur. Hoc dictum in se verum videtur, per ea, que vidimus in c.personas. in c.cum sit Romana.s.eod.& not.glos.in c.non solum.eod.tit. in vj.in verbo, quicquid.& facit ad hoc, quod Fed.tradit in consil.xcviij.c.Nicolutius.Sed tamé tex.hic non videtur considerare faciliorem expeditionem cause appellatióis, sed potius respicit communem regulá, que dicit quod appellatione pendente nihil innouandú est. Nam cum appellatus turbaret appellantem in possessione eius, iudex ad obseruationem regule se intromittit, reuocando quod fuit attentatum pendente appellatione: & ita immediate hic iudex a quo pro faciliori expe-
3 ditione appellationis non se interponit. ¶ † Tertio no.quod licet attentata pendente appellatione petantur reuocari per iudicem a quo per ipsum appellantem, non tamen per hoc appellationi renunciatú videtur: vt per Abb. hic. Nam cú istud, quod petitur non contradicat appellationi, appellans nó videtur illi renunciare: vt tradit Rota decis. lxij.item si ille.eo. tit.in nouis.Anto.de Bu.Imo.& Abb.in c.gratum.s.de offic. deleg.Et ista cóclusio procedit, quando per viam simplicis informationis appellans comparet coram iudice a quo: secus si compareat coram eodem iudice: quia tunc vi renunciatum appellationi. Ita intelligitur, & declaratur glo. in c.si a iudice: in verbo, teneris.que allegatur per Abb. hic fm Jo. de Fantu.& Domi.in d.c.si a iudice.in gl. preallegata.in fi. Sed tamen ista limitatio vi contra text.hic, dum dicitur, in ordine iudiciario tibi licebit.Et hoc latius deducit Perusi. hic, & in c.sollicitudinem.in ver.tertia limitatio.j.e. Pro respósione ɔsiderandum est quod tex.hic loquitur, quando petitur grauamen illud reuocari: quo casu licet ab eo petatur vt a iudice, ex quo non agitur de articulo appellationis, non vi renunciatú etiam appellationi, cú hic nulla sit ɔrietas, fm gl.& Dom.in d.c.si a iudice. loquuntur qñ coram iudice a quo agitur de articulo appellationis: tunc bñ distinguitur an iudex a quo, aditus sit tanquá
4 iudex, vel per viam simplicis informationis. ¶ † Quarto no. quod pendente appellatione quis nó dz in sua possessione mo-
x lestari: & si ille, qui appellauit, spoliauit aduersarium, vi appellationi renunciare. Inn.in c.ex parte.s.de rescri.refert, & sequitur Ang.in l.si.§.illud.C.de temp.appel.Bald.in c.ex parte.de testib.& pro no.tradit Mathes.no.xxvij. nota quod si actor allegat istum tex.fm veram lectu.& dixi in c.an sit.j.e. Sic etiam in causa principali pendéte lite quis in possessione tenetur, etiam si possessio sit ɔ ius commune, & competat ratione priuilegij.c. j.vbi Abb.in iij.no.vt lite pen.& Card.in cle.ij.in ij.oppo.vt lite pen.Ro.cons.xxxvij.in fi.de quo not. Bal.in c.j.§.sancimus. in prin.quo tem.mil.in vsi.feu.Et predicta procedunt, nisi causa suspicionis aliud postularet. Ná pendente appellatione propter suspicionem superuenientem saltem perceptione fructuú quis poterit priuari.l.Imperatores.vbi Bar.ff.eo.Facit text. in l.de pollicitationibus.& quod ibi Bar.ff.de pollic.Abb.in c. fin.in iij.not.per illum tex.de sequest.poss.& fruc. Unde si timetur de fuga, etiam appellatione pendente debitor capi potest, s[redacted] Ang.in l.nemo carcerem. C. de exact.trib.li.x.ad fi. Sic etiam pendente dilatione debitor capi potest propter suspicionem, secundum Bald.post Cy.in l.siue pars.C.de dila.fa-
5 cit glo.in l.quesitum.ff.de pig. ¶ † Quinto, & vltimo no.ibi: ordine iudiciario. Facit text.& quod ibi Bald.& doc.in l.si pacto, quo penam.C.de pact. Ex quo ergo proceditur seruato ordine iudiciario, non videtur hic fieri reuocatio per viam attentati: quia in reuocatione attétatorum proceditur summarie: vt per glo.in cle.ij.vt lite pen.Et ad hoc facit secundum Inno.& doc. hic, quia reuocatio attentatorum debet fieri per iudicem ad quem.c.non solum.e.tit.in vj.ibi: per appellationis iudicem reuocari.Sed tamen dicendum est, attentata pendente appellatione reuocari posse per iudicem, a quo: quia dicútur attentata lite pendente. Ita Innoc.& Imo.hic.& est tex.quem ibi not. Abb.in c.si.in iij.not.s.de sequest.poss.& fruc.Facit etiam quod not.Lap.& Do.in d.c.non solum.§.illa vero.ver.sed attentata. in fi.Et sic iudex hic, habebit procedere summarie, iuxtá glo.in d.cle.ij. Non obstat tex.quia potest intelligi quod ordo iudiciarius sit iste, quod iudex a quo possit cognoscere. Et est sensus, Habeas facultatem secundum ordinem iuris: quia isto casu iurisdictio non est suspensa. Non autem intelligitur tex.quod in
6 reuocatione ordo iudiciarius debeat obseruari. † Circa intellectum huius decretalis plura referuntur per Abb.hic, & inter alios intellectus vnus videtur notandus, quod tex.hic loquatur, quando tertius turbaret possessionem appellantis: quo casu de plano procedit quod hic dicitur: quia appellatio interposita inter aliquos respectu tertij iurisdictionem iudicis a quo non suspendit. Ita Bald.hic, qui allegat glo.in l.creditores.in prin.ff.mand.& idem gl.in d.c.non solum.in verbo, reducendú. Facit tex.in c.Romana.§.in alium.e.ti.in vj.Nec obst.quod iudex appellationis videatur habere iurisdictionem in tali casu, quasi turbetur per istum tertium in iurisdictione eius, arg. c.sane.& c.preterea.de off.dele.quoniam respondet Perusi.hic, quod iura preallegata non habent locum in causa appellationis, per tex.hic: sed procedunt in causa principali, prout loquútur.Sed tamen ista limitatio non videtur vera: quia non probatur iure.l.illam.C.de coll.Et in contrarium facit text.in d.c. non solum, vbi per iudicem appellationis reuocantur attentata, & hoc, quia istud videtur esse de pertinétibus ad causam appellationis. Preterea, si in iudice delegato cótrarium tenet locum d.c.preterea.& c.sane.a fortiori, idem dicendum in ordinario iudice appellationis, in quo omnino eadem ratio videtur. Ad tex.d.c. Rom.§.in alium.responderi potest quod non habeat locum, quando innouata per tertium, iurisdictionem iudicis appellationis impedirent, prout gl.ibi dicit. Facit quod dicunt Lap.& Do.in d.c.non solum.§.illa vero.supra alleg. Et iste intellectus de tertio verus est in se. Ad quod in simili facit quod dicitur de clausula, appellatione remota.que tantum
b operatur inter partes, nó autem quo ad tertium[b]: vt no. Bar. in l.j.§.interdum.ff.a qui.appel.non licet.& tex.in c.super eo.de offi.deleg.vbi Abb.& alij. Et in simili dicitur quod si statutum tribuit executionem paratam instrumento, publice intelligitur inter personas nominatas in instrumento, non autem con-
2 tra tertium[2]: vt eleganter Bal.dicit in l.j.C. communia delega. Quod dictum extollit Alexan. in l.j.§.heres.ff.ad Treb. & idem Alex.tradit in cons.lxxxij.viso themate.lib.iij. Sed tñ intellectus predictus diuinationem cótinet, ad text.hic, in quo non apparet q per tertiú turbatio possessionis fieret. Preterea vana fuisset dubitatio, dum dicitur hic, eo de quo appellatio interposita est, pretermisso. Ná ista verba essent sine aliquo ministerio, ex quo articulus appellationis nihil habet cómune quo ad tertiú.Est ergo alius intellectus principalis, in quo resident Abb.& Mod.qui declaratur & procedit secundum ea, que dixi in ij.no. Reliqua per doc.hic.

¶ Additiones.

1 ¶ Molestari. Uide Deci.in c.an sit.in j.no.j.eo.in cons.ciij.
2 ¶ Contra tertiú. Adde Pe.de Anch.in c.canonú statu. vers. circa extensionem alibi.de const.refert & seq. Jas.in l.certi condictio.§.quoniam.super glos.j.ff.si cert.pet.& in l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pac.Alex.in con.lxxxiiij. li.iij.in l.a diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iud.Jas.in l.iurisg.§.pretor ait.ver.v.noto. ff.de pac.Bene.de Barzis in tra.guarétigie.q.vij.ver.his adductis.Dec.in c.sup eo.in v.no.s.de of.dele. Pau.de Ca.in ɔs. lxvij.viso.lib.j.Deci.in cons.cxcviij. Sil.Ald.

a ¶Hoc verum. Vide extense per Dom. Vitalem de Sabanis
in tractatu clausularũ, in clausula nil nouari appellatione pen
dente, ꝛ eundem Philip. Decium in consi.xcvij. ꝛ in consil.ciij.
ꝛ extende vt per do. Jas. ꝛ Moder. in l.j.C.de bonorum posses.
secundum tabula.

b ¶Tertium. Deci. supra de offic.deleg.cap.super eo. vbi dixi. [redacted]

1 ☞Appellare quis potest a iudice respectu vnius grauami-
nis, a quolibet grauamine futuro.
2 Appellatio dicitur generalis, que respicit tantũ vnã causam.
3 Appellatio ab interlocutoria debet continere causam.
4 Forma quando in aliquo actu requiritur, nõ sufficit quod fiat
per equipollens.
5 Attentata post appellationẽ iudicialem, vel extraiudicialem
qualiter petantur reuocari.
6 Attentata post appellationem an sint ipso iure nulla.

1 Onsuluit.ij. ¶†Primo nota ꝙ respectu vnius gra-
uaminis a iudice quis appellare potest pro
quolibet grauamine futuro in eadem causa.
Et secundum Abba. hic videtur bonus text.
pro his, que dixi in ca.super eo.el j.supra eo.ꝙ
appellatio in vno articulo quo ad totam causam, iurisdictio-
nem iudicis suspendit. Et ita transeunt Moder. hic. Sed ta-
men iste text. ad hoc non multum facit. Primo, quia fuit hic
appellatum vniuersaliter ab omni grauamine, quod sibi pos-
set in tota causa inferri: non ergo mirum, si tota causa comple
ctitur. Sed in c.super eo.loquuntur doc. quando ab vno arti-
culo cause simpliciter appellatur: vnde in alio articulo separa
to eiusdem cause iurisdictio non suspenditur, vt ibi diximus.
Secundo considerandum est quod appellatio porrigitur hic
ad totam causam, quando successiue quis grauatur. Sed in c.
super eo. Abb. voluit quod ex vno grauamine tota causa suspẽ
datur absque alio grauamine: vnde patet quod iste tex. parum
2 facit. †Secundo probatur hic quod generalis dicitur appella
tio, que vnam tantum causam respicit, in qua pluribus modis
quis grauari potest. Quod facit ad iudicandum quando dica-
tur speciale, vel generale mandatum. De quo Bartol. in lege,
filiusfamil.§.si.ff.de dona. Bal. ꝛ docto. in l.j.C.etiam per proc.
causam in integ.restitu. ꝛ Paul.de Cast. in consi.lxv. super du-
bio primi quesiti. cum simili. Et quando dispositio dicatur ge-
neralis, not. declarat dominus Abb. in ca.ex parte.el.j.in gloss.
fin.s.de offi.delega. ꝛ in c.pastoralis.§.quoniam.in princ.supra
3 de rescrip.not. Bartol. in l.si domino.ff.deleg.j. †Circa intelle-
ctum huius decretalis Abbas concludit quod loquatur secũ-
dum antiqua iura: sed hodie iste text. non habet locum, quia in
appellatione ante sententiam causa requiritur: vt in c.vt debi-
tus.infra eod. Dicunt tamen Jo. And. ꝛ dominus Abb. quod
etiam hodie iste text. procederet, si in appellatione vna causa
grauaminis exprimeretur ꝛ post modũ generalis clausula sub
ijciatur, ꝛ dicatur. Et alijs rationibus, ꝛ causis suo loco propo
nẽdis. Istud dictũ dupliciter intelligi potest. primo ꝙ valeat
talis appellatio respectu cause grauaminis expresse. Et hoc vi
detur clarum, ꝛ sine dubio: quia appellatione causa expressa re
peritur, prout requiritur in d.c. vt debitus. Secũdo potest in-
telligi quod valeat appellatio respectu generalis clausule, que
subijcitur: quia illa generalis clausula coadiunatur ex causa il
la precedente, que specialiter exprimitur. Ad hoc bonus text.
in arg. in c.qui ad agendũ. de procu. li.vj.in §.j. Et hoc tolerari
potest, ꝛ verum videtur quãtum ad dispositionẽ c. vt debitus.
infra eo. vbi alias simpliciter requiritur qꝺ in appellatiõe ãte
sententiam probabilis cã exprimatur. Nã satis expressa dicitur
ex illa causa generali, que cõiungitur cũ vna causa nominatim
expressa: vt in simili dicitur in d.c. qui ad agendum §.j. ꝛ ita lo-
quitur, ꝛ intelligitur Abb. hic. Sed nouissime hodie istud non
haberet locũ per cle.appellanti.e.ti. vbi requiritur vlterius qꝺ
a causa nominatim[a] exprimat, ꝛ nõ licet alias cãs appellationis
prosequi, quã in appellatione nominatim duntaxat expressas:
vt in d.cle.appellãti.ad literã dicitur. Et istud de plano Abb.
hic fatetur, ad finem. Et ex tali declaratione remouẽtur quedã
que traduntur per Mod.hic. Et ita ex predictis notandũ est
quod in terminis cle.appellãti.nõ sufficeret, vnam causam gra
uaminis exprimere cũ clausula generali, iuxta c.qui ad agẽdũ.
de procu.in vi. Ita Abb.hic, ꝛ in c.cũ causam.circa finem.s.eo. ꝛ
idem tenet Car. in d.cle.appellãti.in iiij.q. vbi dicit qꝺ ita tenet
Rota. ꝛ sic reperitur in ij.decisione. Item si appelletur.in eod.
tit.in nouis. ꝛ in decisione.xliij.item si appelletur.eo.titu.in an
tiquis. Sic etiam in simili non sufficeret quod in appellatione
ab interlocutoria causa grauaminis exprimeretur generaliter
per relationem ad acta: vt no. Ang. in l.vbi autem.§.illud.ff.de
ver.obliga.cum pluribus concor. vt per Alex. ibi, que tradunt
p Mod.hic. Et idẽ Alex. plura adducit in l.j.ff.de lib. ꝛ posth.
[redacted] prin.ff.de no.ope. nun. ꝛ in consi.lxxx. viso.lib.j. Et
hoc verum intelligitur, quando simpliciter appellans ad acta
relationẽ facit. Secus si specialiter nominet, in qua parte acto
rum grauamen illatum colligitur: vt voluit sing. Bald. in l.mi
noribus.C.de his, qui.vt indign. ꝛ sequitur Perusi.hic. Et hoc
valde extollit Ange. Are. in §.si minus. ver. ad vnum tantum
aduerte.inst. de actio. Sed tamen non videtur hoc dictũ Bal.
sine dubio procedere: quia illa specialis relatio ad acta, prout
Bald. loquitur, non videtur ad alium finem considerari posse,
nisi vt habeamus omnimodam certitudinẽ: sed in proposito,
in casu dicte clemen.appellanti. potius forma consideratur, vi
delicet quod causa nominatim expressa sit: vnde nõ sufficit ha-
bere certitudinem, sed precise debet saluari quod dicitur in d.
clem.appellanti. Ad hoc quod not. Bal. ꝛ doc. in l.j.ff. de libe. ꝛ
4 posthum. †Nam quando aliquid pro forma requiritur, non
sufficit quod illud fiat per equipollens. l. Meuius. l. qui here-
di.in prin.ff.de cond. ꝛ demonstr. facit gloss. in c.j.de baptis. Et
plura ad hoc allegat in d.l.j. de lib. ꝛ post. Comprobatur: quia
ratio, que assignari potest: quare regulariter non sufficit, cau-
sam grauaminis exprimere per relationẽ ad acta, est illa, quia
tunc causa non dicitur expressa nominatim in appellatione,
prout requiritur. d.clemen.appellanti. Et ista ratio etiam con
cludit, quando relatio specialiter fit prout Bal. dicit: quia non
est verum dicere quod nominatim in appellatione expressa sit.
Ad hoc etiam facit, quia licet causa grauaminis notoria sit, de
bet tamen causa exprimi: vt concludit Cardin. in dicta clemen.
appellanti. in v.q. ꝛ no. Jo. And. ꝛ Abb. ꝛ alij in c.accedens.el j.
supra, vt lite non conte. Unde concludendum videtur quod il-
la certitudo manifesta, que colligitur ex clericali relatione ad
acta, non sufficiat, sed debeat causa nominatim exprimi: vt dici
5 tur in d.clemen.appellanti. ¶†Extra gloss. queritur de pra-
ctica, quomodo attentata post appellationẽ petuntur reuoca-
b ri. Et breuiter cõclusio est[b] quod in appellatione iudiciali suf-
ficit quod dicatur, illa attentata fuisse post appellationẽ: sed in
appellatione extraiudiciali non solum requiritur quod post
appellationem, sed etiam contra ipsam appellationem atten-
tata sint. Jta do. Ant. ꝛ Abb. hic. Et talem differẽtiam posuit
Jnnoc. in c.propter.s.de electio. de quo dictum fuit in c.j.s.eo.
Sed in appellatione iudiciali considerandum est quod tali ap
pellatione pendente non reuocantur attentata a parte: sed il-
la tantum, que per iudicem innouata sunt: vt not. voluit Jnn.
in c.dilecte.s.de excep. vbi Cardi. ꝛ do. Abb. sequuntur. ꝛ Bal.
ꝛ Jmo. in l.si quis filio.§.hi autem.in princ.ff.de iniu.rup.testa.
Et tenendo istam opin. esset dicendum, dum petuntur attenta
ta reuocari, quod per ipsum iudicẽ innouata fuissent. Et hoc
verum est, quando reuocatio petitur, tanquã attentata sint ap
pellatione pendente, iuxta titulum, nihil inno.appell.pen. Se-
cus vero esset, si reuocatio peteretur ex titulo, vt lite penden.
quia tunc etiam innouata a parte debent retractari: vt decla-
rat Cardi. Abb. in d.c.dilecte. Et notandum est quod innoua-
ta pendente lite, statim debẽt peti reuocari, ante quam quis vl
tra procedat. Sed si vltra procedatur, debet finis litis expecta
ri: vt no. Bald. in l.j.C.de appella. dum allegat l.chirographis.
§.j.ff.de admin.tuto. vbi Bart. Et predicta procedunt quo ad
validitatem attentatorum: sed quantum ad libellum Abb. hic
concludit quod libellus, in quo generaliter petuntur attenta-
ta reuocari, bene procederet: quia illa generalitas interpreta-
retur secundum subiectam materiam, ꝛ in fauorem libellãtis,
etiam verba impropriando. c.constitutus. cum glos.j. infra de
relig.dom.cum simi. vt per Abb. ꝛ Moder. Nam quilibet libel
a lus, si fieri potest, tolerandus est[a]: vt Bal. dicit in l.ij.ver. que-
ritur ergo.C.qui accus. vbi allegat Jnnocen. in c.examinata.s.
de iudic. Et simplicitas loquendi non nocet in libello, qui gros
so modo, loquendi saluari potest, vt Bal. inquit in l.fin.in prin.
C.de compen.cum simi. vt prosequitur Alexan. in consi.lxiij. vi-
so, ꝛ perlecto.lib. v. Sed tamen contra cõclusionem predictam
facit, quia procedunt que supra allegata sunt, quando dubita-
tio insurgit circa proprietatem verborum, ꝛ in iure cõsistit. Se
cus vero quando ambiguitas in facto consistit: quia tunc non
fit interpretatio in fauorem libellantis, sed requiritur declara-
tio, ꝛ expressa interpretatio agẽtis, vt Bal. no. dicit in l.si quis
intentione.in ij.not.ff.de indic. per l. Pomponius scribit.§.fi.
ff.de rei ven. Et hoc sequitur Alexan. in consil.lv. quoniam cau
sa.lib.v. Et talis videtur casus noster: quia quãdo generaliter
attentata petuntur reuocari, dubitatio in facto cõsistit, an sint
attentata contra appellationem, vel non: vnde libellus absque
declaratione nõ videtur procedere. Et istud verum putarem,
quando

quando a parte opponitur[1]. Et sic dictum Bald. intelligitur. Nam tunc generalis libellus nō admittitur: quia aduersarius non redditur certus l.j.in princ.ff.de eden. Et tali casu aduersarius non tenetur respondere: vt no. Abbas in c.ij.in ij.not.de libe.obla. Et idem Bald.in l.fi.versi.secundo opponitur.C.de codicil. Sed dictum domini Abb. hic procedit parte non ponente: quo casu libellus indistincte generalis admittitur l.fin.C.de anna.excep.capitu. Abbate sane.de re iudi.in v.not.Bart. & docto.in l.prima.in prin.ff.de eden. Et hoc, dummodo ex narratis comprehendi possit quid actor velit: vt not. Bart. tradit in
6 tract.ad reprimendum.in verbo,figura iudicij. † Postremo ex supra dictis infertur ad questionem, an attentata post appellationem sint ipso iure nulla. Et Abb.post Ant.de But.concludit quod sic in appellatione iudiciali. Et idem Abb. dicit in extraiudiciali, siue a iudice interponatur, vt in capitu.ad audientiam.in c.delicti.infra eod.siue a parte: vt in capit.primo supra eo. Et hoc prius voluit Lapus in allegatione prima.in hac allegatione.in fi. Rota in decisione xx.item si post.eo.tit.in nouis Ad hoc facit text.in c.j.de resti.spo. Et idem no.Bald.in consi. cxiij.proponitur.in j.lib.ver.sciendū est. Et ista conclusio adeo
c procedit, quod licet appellatio deserta[c] sit, non tamen attentata reconualescunt, vt dicit Peru.hic, per tex.in ca.cum venissent.§. de eo, qui mit.in pos. Facit text.in c.licet.de senten.excom.in vj. per quem text.hoc firmat Car.vbi etiam alia adducit in consi. cl.super premisso.in fi. In hoc tamen vltimo dicto aliter sentit Oldr.in consi.cc.orta materia. Sed in questione principali cōsiderandum est quod iura §.allegata non probant intentionē Abbat. imo potius contrarium videntur dicere, dum text.in c.nō solum.dicit attentata debere reuocari. Et idem dicitur in c.j.§. eo.in fi.ibi: reuocatis. Naz si debet reuocatio fieri, ergo videtur quod attentata valerent: quia quod nullum est, non dicitur rūpi, nec reuocari l.nam si sub conditione.§.post defectum.ff.de iniust.rupto test. Facit text.in c.ad dissoluendum.j.de despon. impu. Et licet Lapus in allegatione predicta videatur respondere quod reuocatio sit quatenus de facto processerunt: & sequuntur Moder.scribentes hic, iuxta glo.in l.j.ff.de fer.& in cap. accedens.el j.§.vt lite non contest.ista responsio posset tolerari, et procedere, quando ex alijs iuribus liquido constaret quod attentata essent nulla: sed quod hoc probetur in dictis iuribus, nullo modo dicendum est. Nam licet dici possit quod nō obstant, non tamen in illis opin. Abb.fundari potest. Et profecto non sine ministerio iura communiter ita loquuntur, & dicunt attentata post appellationem debere reuocari, in d.c.non solum.vbi in duobus locis colligitur, in c.j.§.eo.in c.significauit.ad finem ibi: reuocato in irritum, quicquid post appellationem.& in ca.significantibus.in fin.j.eod.in c. Rodulphus.in fin.§.de rescript. Preterea textus in d.c.non solum.§.j.dicit attentata pendente appellatione ante inhibitionem factam iudici a quo non debere reuocari, donec appellationis causam veram esse constiterit: ergo non videntur nulla. Ad hoc tamen responsio habetur in decisione Rotes.allega.quod licet retractatio differatur, tamen probata veritate cause, attentata sint nulla. Sed ista responsio non satisfacit: quia si attentata essent nulla, ad quid retractatio ibi deberet fieri. Confirmatur hoc: quia si causa appellationis vera non probetur, non debent attentata reuocari, vt ibi dicitur: ergo patet quod valeant. Et si dicatur, hoc habebit locum tantum in appellatione ab interlocutoria, prout text.ibi loquitur in §.j. Secus ergo videtur in appellatione a diffinitiua, prout tex.ibi distinguit, & differentiam facit in principio. Potest responderi quod attentata pendente appellatio-
b ne a diffinitiua, debeant indistincte reuocari[b]: ideo statim in illis ante omnia reuocatio fit. Sed in appellatione ab interlocutoria, in qua causa exprimitur, expectatur quod veritas cause probetur. Unde concludendo probabilis videtur conclusio, quod attentata pendente appellatione valeant regulariter: fallit in sententia excommunicationis. Sic loquitur text.in c.dilecti.in cap.ad audientiam.§.eo. Secundo fallit post inhibitionem factam iudici a quo d.c.non solum.§.fi. Et in predicta conclusione residet Alexand.in consi.lxxxviij.lib.j.diligenter consideratis.vbi tamen allegat vnum textū c.quoties.ij.q.vj.vbi videtur probari opin.Abbatis in fi.ibi, nihil erit. De quo videbimus in ca.bone.vbi Peru.late hoc prosequitur.j.eo.

Additiones.

a Tolerandus. Adde eundem Decium in consil.xxviij.in versic.nam verba intelliguntur. & Jasonem in §.omnium.& Sozinum in consil.xxxix.versic.verum licet.in j.volu.& in consil.cclx. in versi.ij.concludo.in ij.volu.

b Reuocari. Adde eundem Decium in consil.xxxiiij.& in cōsilio xcviij. & vide etiam Fely.in capitu.dilecti.de maior.& obedien. Hiero.Gig.

1 Opponitur. Vide Dec.in c.dilecti.§.de iud. Siluest. Aldo.

a Nominatim. Hec est perpetua sententia Philip.Deci.vbique, & ipsa veritas, vt dixi ad Decium in l.certum.si cert. peta. quamuis aliquando Decius consulendo, & cause seruiendo citet dictum Bal.vt in consi.ccccclxxxvij.in fi.adde que dixi ad Alexand.consil.xxxvj.nume.ij.lib.vj.quod dummodo facta sit expressio facti, potest maior declaratio & iustificatio fieri per acta, & sat est nudum factum grauaminis exprimere, & ita obseruatur.

b Conclusio est. Vide pulchre per Soci.in consi.xlv.incip. visa appellatione.

c Appellatio deserta. Vide circa hoc pulchre per Ias.in l.j.C. [redacted] de bono.pos.secundum tab.

1 Excommunicatus an repellatur ab eo, quod petit extra iudicium.
2 Excommunicationis exceptio potest opponi a tertio, etiā cuius non interest.
3 Nuntium mittens dicitur se presentare.
4 Statutum si requirit presentiam aliquorum, an sufficiat mittere procuratorem.
5 Factum per nuntium non dicitur fieri in propria persona.
6 Citatio sine termino an valeat.
7 Legato an sit obediendum, sicut Pape.
8 Superiores duo si aliquid precipiant, maiori est obediendum.
9 Confederatus si sit aliquis primo cum rege Francie, & postea cum rege Anglie, tenetur prius obedire regi Francie quaz regi Anglie.
10 Nuntio, an parti, magis sit credendum.12.
11 Nuntio an magis credatur, quam notario.
13 Nuntio si committatur quod creditorem mittat in possessionē bonorum Titij, creditur nuntio non solum quod miserit, sed etiam quod bona illa sint Titij, in quorum possessionem misit creditorem.
14 Nuntio creditur, si dicit se non inuenisse citatum, ideo citationem factam fuisse ad domum.

1 Um parati. † Primo nota etiā excommunicatum repellendum esse ab eo, quod petitur extra iudicium. Ita colligitur per Abb.& doct.hic. Sed tamen hoc non videtur concludenter probari quia dato etiam quod excommunicatus habilis fuisset ad impetrandum, potuisset tamen summus pontifex induci ad non concedendum, & retrahi propter excommunicationem. In hoc enim attenditur voluntas summi pontificis, iuxta ea, que habentur in c.postulasti.§.de rescript. Dictum tamen in se verum est, secundum quod habetur in cap.j.de excep. lib.vj.in c.veritas.§.de dolo, & contu.cum similib. Sunt tamen quedam, que excommunicatis non denegantur. Nam contractus, qui per excōmunicatum celebrantur, valent: vt tenet Innocen.& domi.Abbas in c.si vere.j.de sen.excom. Et excommunicatus matrimonium contrahit.c.significasti.j.de eo, qui duxit in matr.quam pol.per adult. Idem religionem ingreditur in capitu.cum illorum absolutio.in v.not.j.de sentē.excommu. Quod tamen declaratur, vt per Cald. in consil.xl.non valet in titu.de rescript. Et de alijs, que permittuntur excommunicatis, notat Bald.in l.j.C.de iur.& facti igno.& late Cardi.in c.per
2 pendimus.in repet.de sent.excom. † Secundo nota quod tertius, cuius non interest, admittitur ad opponendum exceptionem excommunicationis. Et hoc ideo est, secundū Imo.quia iudex ex officio suo excommunicatum repellere potest.capitu. j.in fi.j.de except. Ex quo infertur notabiliter, quod vbicunque iudex potest ex officio supplere, ita tertium, cuius non in-
1 terest admittere potest[1]. Textus est hic not. secundum Imol. Et ad hoc est decisio Car. in terminis in c.exceptionem. in vj. q.§.de except. Et in simili Barto.tradit in l.vbi pactum. versi. & ideo de facto dixi.C.de transact.facit quod dicunt Hostien.& Joan.Andre.& Do.in d.c. j.§.fina.de except.in vj. Et predicta conclusio procedit de volūtate iudicis. Si vero iudex cōtradiceret, bene repelleretur tertius, cuius non interest. Et hoc modo intelligitur, & procedit quod voluit Compost. quem Anto. de Butr. & alij referunt in capitu.nonnulli.§.j.versiculo, Dicit enim obtentum.§.de rescript. Et not.Spec.in titu.de rescript.presentata.§.ratione forme.versi.sed pone, tu es.& Do.illud sequitur post Archi.in c.j.versi.quid tu es.de rescript.in vj. Nam in locis proxime alleg.docto.simpliciter dicunt quod tertius, cuius non interest, non potest opponere exceptionem excommunicationis. Sed dictum eorum intelligitur, iudice contradicē-

3 te: alias secus, vt supra dictum est. ¶ † Tertio nota quod ille, qui nuntiũ destinavit, dicitur se presentare: sed tamen proprie ille videtur presens, qui corporis sui presentiam facit: vt est gl. not. in cle. dudum. in verbo, presentari. de sepul. Et pro illa glos. videtur text. in c. si pro debilitate. §. de offi. deleg. ꝛ in l. ij. §. simili modo. ff. si quis cau. facit text. in capit. in nostra presentia. supra de testi. in l. j. §. qui presens. cum similib. de verbo. oblig. Ad tex. hic Abb. respondet ꝙ tex. vltra procedit: alias nisi vltra textus processisset, presentia intelligitur pro eo, qui esset presens corporaliter: vt dictum est ibi. Ista tamen responsio non satisfacit: quia attentata sequeretur ꝙ si hoc vlterius non processisset, sed citatio fuisset facta simpliciter, debuisset personaliter comparere: quod falsum est, per l. fi. C. de procu. cap. pen. de iur. calum. in [redacted]n vj. Nisi dicamus quod in materia ista citationis iura vltra procedunt, declarando quod sufficiat presentare se per procuratorem. Et hoc modo adaptari potest quod Abbas dicit. Secundo tamen etiam clarius potest responderi quod text. hic non loquitur de presentia simpliciter: sed dictum fuit, per idoneos nuntios te representes. Non ergo mirum, si presentia corporalis non requiritur. Vel tertio non loquitur text. hic de presentia, sed dicit textus, representes. que quidem representatio per alium fieri dicitur: vt est text. not. xciiij. distin. ca. j. qui ad supra dicta bene facit, dum inquit: Ubi nos presentes esse nõ possumus, nostra per eum, cui precipimus, representetur autho
4 ritas. † Et ex predictis infertur ad statutum, quod presentiam
a in aliquo actu requirit, vt proprie de presentia corporali[a] intel
2 ligatur: vt per Abb. hic, ꝛ idem Abb. in d. clem. dudum. Unde merito Bald. in l. j. in fine. C. qui admit. concludit quod vbi presentia alicuius in contractu requiritur, non poterit ad illum actum procuratorem constituere. Et late hoc prosequitur Perusi. hic: ꝛ idem not. Abb. in c. fi. de dila. Areti. in l. si quis mihi bona. in §. iussum. ff. de acqui. heredi. vbi allegat Archi. l. xv. distinct. in cap. ij. Sed tamen ista conclusio limitatur dupliciter. Primo, nisi iustũ esset impedimentum: quia poterit actus expediri per procuratorem constitutum ab eo, cuius presentia requiritur: vt not. Ange. dicit in l. Pomponius. in prin. ff. de procur. ꝛ sequitur Aret. in cap. licet ex quadam. in viij. not. in fin. §. de testi. Et hoc verius videtur, licet aliud videatur velle Bal. in d. l. j. in fin. C. qui admitti. Vel distingui potest an ille, qui cõmittit, sit plene informatus: ꝛ potest: alias secus. Facit quod notat Bald. in l. si quis mihi bona. in §. iussum. ff. de acquir. hered. Facit textus in c. si episcopus. §. j. de preben. in vj. Secundo predicta conclusio procedit, vbi presentia alicuius persone particularis requiritur. Secus vero si requiratur presentia capituli: quia capitulum potest aliquos constituere, qui nomine capi
3 tuli actum expediant. Ita not. Abb. dicit in capitu. non potest
o §. de re iud. versicu. ex quo potest inferre: vbi hoc dicit ex dicto
5 Archi. in capitulo, episcopus. xv. questione vij. ¶ † Ultimo colligitur ibi: in persona propria, vel per nuntios. quia illud, quod fit per nuntium, dicitur fieri in persona propria, ex quo ista hic ponuntur vt diversa. Sic de eo, quod debet fieri manibus propriis: vt probatur in capitulo, licet. vbi Abbas §. de deci. facit textus in l. iubemus. ꝛ quod ibi Barto. C. de ero. mili. anno. lib. xij. ꝛ in l. j. §. de autem. C. de cadu. tol. cum similib. vt late Mod. dicunt in capitulo fina. §. de offic. deleg. Que omnia procedunt quando in materia, de qua agitur, aliquod preiudicium considerari potest. Secus vero si preiudicium non cadit: vt singulariter voluit Card. in clemen. j. §. nos itaque. in xxj. not. de iure
6 iuran. per illum textum, vbi exemplum colligitur. ¶ † Postremo allegatur iste text. quod valet citatio sine termino. Et ita Abbas hic concludit post alios, quos ipse adducit hic. Et idẽ tenent Anto. de Butr. Joan. Andre. ꝛ Imol. hic: ꝛ idem volũt Bald. in l. hec conditio. la ij. ff. de condi. ꝛ demon. Angel. in l. vt perfectius. C. de anna. except. per textum in capitulo, cos. in fin. de sent. excommu. in vj. Contrarium tenet Cy. in l. fi. C. de fer. et probatur in l. ij. C. vbi in rem actio. ibi: certo dierum spatio a iudice diffiniendo. ꝛ in l. fi. ibi: requisierit certo tempore. C. de iure do. imp. Et ita aperte sentit Barto. in l. liber homo. §. decem. ff.
b de verbo. obligat. vbi inquit citationem incertam [b]nullam esse. Alleg. textum in l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut clam. Et hoc sequitur Bald. in capitulo fina. §. de fer. ꝛ in l. si ea. C. qui accus. non poss. Pro concordia Angel. in d. §. decem. distinguit quod citatio sine termino valet, quantum ad hoc, vt pro contumacia citatus puniatur. Et ita procedat opi. docto. hic. Sed talis citatio non valet quo ad effectum, vt in causa principali procedatur, ꝛ aliquid fiat contra citatum ad instantiam partis aduerse: ꝛ habent locum iura ciuilia, que allegantur. Et hoc modo saluatur opin. Cyn. ꝛ aliorum. Et idem Angel. dicit in l. per interuallum. ff. de iudic. ꝛ in l. fina. C. de iure domi. impetr. Et cũ ista distinctione transeunt Peru. ꝛ alij posteriores scribentes hic. Rom. in l. j. §. nũtiatio. ff. de no. ope. nun. Raph. Cu. Paul. de Cast. in d. §. decem. Sed Areti. nouissime ibi dicit quod ista distinctio confunditur per text. nostrum hic in fin. vbi text. loquitur quo ad hoc vt in causa procedatur: ꝛ valuit citatio sine termino. Pro responsione considerandum est quod semper videtur citatio fieri ad istum finem, vt vlterius in causa procedatur. Sed distinguendum est quod aliquando facta est citatio vt aliquid fiat determinate contra citatum ad instantiam partis aduerse, ꝛ dies certa requiritur, prout loquuntur iura ciuilia: ꝛ isto casu opin. Cy. ꝛ aliorum procedit. Aliquando simpliciter facta est citatio ad comparendum: ꝛ tunc licet talis citatio ordinata sit ad finem vlterius procedendi: iste finis vlterius procedendi est indeterminatus. Unde citatus pro contumacia simpliciter punitur, vt hic, ꝛ in d. capitulo, dilecti. Et hoc modo declarando distinctio Ang. bene procedit. Et de isto articulo no. Maria. in titu. de dila. in arti. xix. in vj. questione, vbi dicitur limitare doctrinam Ange. nisi sit facta citatio ad actum, qui certo tempore solet expediri: quia de illo tempore citatio intelligitur secundum subiectam materiam: argum. l. si vno. in princip. ff. loc. ꝛ vt actus valeat capitulo, Abbate sane. extra. de verborũ signific. ꝛ quia ita est respectu loci, vt citatio facta intelligatur pro loco solito l. si loc⁹. ff. de iud. ꝛ per glo. ꝛ docto. in capitulo fina. de rescrip. Et isto argum. vtitur Ro. in l. j. §. nuntiatio. versiculo, quantum ad tertium. ff. de ope. no. Et istud in hora dicit Bald. in l. si vt proponis. C. quemodo, ꝛ quando. versiculo quid ergo. in fine, ꝛ idem Abbas in capitulo, consuluit. supra. de offic. delegat. ꝛ Bald. in capitu. j. versiculo, quero vtrum. de milit.
7 vas. qui contu. est. ¶ † In glos. ij. primo secundum Abb. colligitur quod legato obediendum est tanquam Pape, per iura allegata in glos. hic. Sed istud dictum domini Abbat. reprehenditur: quia videtur contra text. hic, vbi presupponitur quod si in veritate episcopus legatus regis fuisset, iusta excusatio eius fuisset. Bald. tamen, ꝛ Imol. hic sequuntur gloss. pro qua facit textus in capitulo, si Abbatem. de elect. in vj. ꝛ in capitulo, hi, qui. §. fi. de prebend. in vj. Non obstat textus hic, prout Abb. inducit: quia pro responsione considerandum est, quod glo. loquitur in terminis, quando citatus nõ erat in loco: ꝛ sic nõ poterat obedire precepto. Unde hic non simpliciter ad excusationem allegatur quod esset in legatione regis, sed quod venire nõ poterat. Et istud sentit text. hic, ibi: ꝛ ideo non potuisses: quo casu si impossibile erat quod compareret, ꝛ excusatus etiam fuisset a precepto summi pontificis. Et ita a pari procedunt Papa ꝛ legatus. Et si iste fuisset presens in loco, quamuis destinatus fuisset legatus, debuisset, omnibus pretermissis, obedire Pape sic etiam pariter legato eius. Et in tali casu non haberet locum
8 text. hic. ¶ † Secundo circa materiam, que principaliter tangitur in glos. ꝛ prosequitur domi. Abb. hic, clarius procedendo regula, ꝛ cõclusio firmari potest, quod ex duobus superioribus
c aliquid precipientibus, maiori[c] obediendum [a] sit xj. questione
a iij. capit. qui resistit. l. contra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudica. Et per illum textum not. Barto. in l. ij. §. fina. ff. de custo. reo. Bald. in l. senatus. C. qui accusare. Oldr. consil. cccxxiij. factum tale est. Facit quod not. Archid. in capitulo, per hoc. de here. in vj. ꝛ quod voluit domi. Abbas in capitulo, extirpande. §. quia vero. in iiij. not. §. de prebend. vbi inquit, quod habẽs plura beneficia ex dispensatione, maiori personaliter tenetur deseruire. Et maior, quantum ad propositum, intelligitur in eodem territorio. Secus si maior sit in alio: quia talis maioritas nõ attenditur: vt Bald. dicit in l. iij. §. si cum omnes. ff. ad Sillan. Itẽ maior intelligitur quantum ad illum, cui precipitur. Unde Hostien. ꝛ docto. hic dicunt, quod clericus potius prelato eius, quã regi, debet obedire: quia rex non dicitur maior respectu clerici Et ideo clericus potius tenetur obedire proprio episcopo, quã metropolitano. x. questione iij. per totum. ꝛ monachus potius Abbati, quam episcopo lviij. distinct. capitulo j. ꝛ ij. ꝛ traditur per glos. in dicto capitulo, qui resistit. x. questione iij. Predicta conclusio procedit ceteris paribus. Secus vero vbi adesset qualitas in maiori iudice, que potentior esset, faceret preceptũ eius preualere. Et hoc pluribus modis exemplificari potest. Primo, vt dicunt Innocen. Hostien. ꝛ docto. omnes hic, de clerico qui haberet feudum a principe. Nam ratione obligationis feudi potius domino seculari obedire tenetur. Hoc secundũ Abbat. ampliatur etiam habere locum in summo pontifice: quia obligationem laico quesitam ex iusta causa, sine causa tollere non potest: vt per eum hic. Quod tamen verum intelligo, quando Papa vel superior ecclesiasticus vocaret pro leui causa: quia cetera paria non sunt: vt etiam Abb. ipse dicit, ꝛ infra videbimus. alias vero si pro causa vrgenti superior ecclesiasticus vocaret clericum, deberet illi obedire: quia maior est, ꝛ absolute superior, per regulam supra dictam. Non obstat iuramentum, quo adstri

adstringitur ratione feudi: quia in tali iuramento authoritas superioris exceptuata intelligitur. capitulo, venientes. ṡ. de iureiuran. ⁊ quod ibi Abbas l. ij. in princip. vbi Bartol. ff. ad mu. ⁊ quod not. Joan. And. in regula, in malis. de regul. iur. in vj. de filio, qui iurauit non recedere de studio, nisi solutis creditoribus. Nam si vocatus fuerit a patre, cui obedire tenetur, non incidit in periurium. Et idem Fede. in consi. cxcj. questio talis est. cum simi. Nec obstat quod papa non tollit obligationem in ratam: quia illud verum est in illis, que ad illum non pertinēt: in talibus enim authoritas eius exceptuata non videtur. Secus vero est in spectantibus ad eum, per ṡ. dicta. Et ita not. declarat domin. Abb. in capit. quanto. in iij. q. versi. quis autem te poterit absoluere. ṡ. de iureiur. do. Anto. ⁊ Jmo. in c. constitutis. ṡ. de rescript. Secundo exemplificatur, quando minor iudex prius vocaret: quia esset locus preuentioni: vt Inno. ⁊ Abbas dicunt hic. Sed in contrarium videtur probare text. in l. contra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudi. vbi vocatus a maiori deserit litem incboatam coram minori. Sed tamen qđ dictum est tenet Bald. in d. l. senatus. in versicu. ⁊ ideo. C. qui accusa. ⁊ sequitur simpliciter Alexand. in d. l. contra pupillum. §. fina. Et ista conclusio probatur in simili ex eo, quod not. Abb. post alios in capitulo, cum iam dudum. j. de prebend. vbi inquit quod beneficiatus in duobus locis debet primo episcopo obedire, in cuius loco primo habuit beneficium: ⁊ ita locus est preuentioni. Et in simili questione facit quod Abb. voluit post Innocen. in capit. fin. in glo. fi. ṡ. de postu. ⁊ plene disputat Jo. Andre. in regula, contractus. de regul. iur. in vj. in Mercu. facit glo. ij. in l. ciues. C. de inco. lib. x. ⁊ bonus text. in capitulo, veniens. ṡ. de iureiuran. ⁊ in l. in operis. ff. loca. cum pluribus similibus questionibus: vt late prosequitur Ro. in consil. xlvij. visis
9 necessarijs. † Ex quibus ipse concludit quod ille, qui habuit prius confederationem cum Rege Francie, quam cum Rege Anglie, in primis tenetur obedire Regi Francie: quia cum secundo contrahitur saluo iure primi. Tertio exemplum ponitur, quando in minori maior esset necessitas: vt per Innocē. et Abb. hic. Nam causa magis necessaria preponderat. Et idem dicunt Innocen. ⁊ Abb. in capitulo, cum iam dudum. dum volunt primo episcopo obediendum esse, nisi in secundo magna sit necessitas. Sic in aduocato obligato duobus monasterijs, inspicitur quod meliorem causam foueat: vt per Joan. Andr. in d. regula, contractus. Spe. in titu. de aduo. §. j. ⁊ Ro. in consil. prealleg. facit quod Bald. dicit in l. ij. §. j. ff. si quis cau. de eo, qui vocatus a minori iudice ad producendum testimonium, et coram superiori vocatur simpliciter: quia propter qualitatem dicendi testimonium coram iudice inferiori personaliter tenetur comparere. Et sequitur Alexand. in d. l. contra pupillum. §. fina. Sic etiam dicit Barto. in d. §. j. quando esset periculum in mora in causa, pro qua vocatur coram inferiori. Hec tamen Bald. intelligit in paribus magistratibus. Et idem Bartol. in l. ij. §. fina. de custod. reo. pralle. Sed tamen idem dicendum videtur in maiori ⁊ minori iudice, per supra dicta. Jmo etiam qualitas cause preponderat preoccupationi, ⁊ prioritati temporis: vt volunt Joan. Andre. in d. regula, contractus. ⁊ docto. in locis preallegatis. Quarto exemplum ponitur, quando a minori citatus detineretur. Nā excusatur non comparendo coram superiori: vt probatur in l. ij. §. penulti. ff. si quis cau. notat Baldus in l. ij. §. j. eodem titu. Et ista conclusio bene procedit, quando quis est citatus personaliter, vel est causa, in qua procurator non admittitur: alias vero deberet comparere per procuratorem, secundum Baldum hic. Et hoc modo procedit quod not. Barto. in l. is, qui reus. in fine. ff. de public. iudic. per Barto. in l. ij. ff. de in ius vocan. cum similib. vt ibi tradit Alexand. not. in l. ij. ff. ex quibus cau. maio. Et ista declaratio accommodari potest in omnibus similibus casibus supra dictis. Nam cum vtrique teneatur obedire, ⁊ coram vno adstringatur personaliter, conuentus ab altero debet procuratorem constituere et sic alteri superiori obedire debet eo modo, quo potest. Facit quod notat domi. Abbas in capitu. extirpande. §. quia vero. in iiij. not. ⁊ quod voluit Barto. in l. ij. §. fina. ff. de custo. reo. vbi inquit quod cessante necessitate, que facit quod primo vni obediēdum sit, postea alteri obediendum est: vt per glo. ibi, ⁊ per l. qui
10 de crimine. C. de acc. ¶ † In glo. in verbo, nuntius. In materia nuntiorum plura tradunt Peru. ⁊ Mod. hic. ⁊ late insistit Maria in repet. rub. ṡ. de dilatio. in x. articu. principali. Ego pro so-
4 lito more duntaxat prosequar + ea, que traduntur per do. Abb. hic, qui considerat tres casus. Primus est, quando contentio
B insurgit inter nuntium, ⁊ citatum, respectu citationis B. Et concludit quod in arbitrio iudicis sit, vtrum magis nuntio, quam parti, credendum sit. Et hoc etiam tenet Bald. in capitu. quoniam contra. versicu. quero an relationi. ṡ. de proba. ⁊ Salice. in l. absentem. in v. questione. C. de accu. ⁊ in l. tres denuntiationes. versic. sed an credatur nuntio. C. quomodo, ⁊ quando iu. ⁊ Maria. in d. rub. de dila. art. xvj. residet in ista opinione post alios, quos late refert. Sed tamen opin. glos. hic, quod simpliciter in
D dubio nuntio D credatur, firmauit Barto. in tract. ad reprimendum. in verbo, per nuntium. ⁊ Specul. in d. §. sequitur. versicu. hoc autem. ⁊ sequitur Jmo. ⁊ Moder. hic. Bald. in d. §. illud. alleg. in glos. vbi refert credendum esse familie Potestatis, que vadit rimando pro armis. ⁊ Barto. hoc idem voluit in l. fin. §. fin. circa finem. ff. de offic. prefe. vrb. in l. diuus. la ij. ff. de cust. reo. ⁊ Ro. qui plura adducit in consil. ccccxcvij. diligenter perscrutatis. Bald. in l. j. §. si quis neget. circa fine. ff. quemad. test. ape. Ange. Aret. in §. quadrupli. versiculo, quero an credatur nuntio. Insti. de act. Ex quibus omnibus colligitur quod ista videtur magis communis opi. Sed tamē pro concordia distingui potest quod in dubio credatur nuntio referenti se citasse, nisi qualitas persone citate aliud suaderet. Et quādo qualitas persone videatur aliud suadere, arbitrio iudicis relinquitur. Et conclusio predicta, quod nuntio credatur, bene procedit in his que explicite refert. Sed tamen non presumitur pro his, que ipse non dicit. Unde cum citatio debeat fieri ad domum in subsidium, quando personaliter non reperitur, si nuntius referat
C simpliciter se citasse ad domum C, non intelligitur in subsidiū: quia non presumitur pro nuntio, sicut pro iudice. Ita voluit Barto. in l. iiij. §. pretor ait. versic. sed quid debet nuntius. ff. de damn. infe. ⁊ sequitur Anto. de Butr. in capitulo, causam. ṡ. de do. ⁊ contu. Alexand. late in consil. ij. consideratis his. lib. iij. et Abb. consi. lxxxiij. arbitror in dubio. in lib. ij. Ro. in consil. ccccliiij. in re presenti. Et istud verum intelligitur, nisi nuntius dicat se citasse ad domū prout habuit in mandatis: ex eo, quod not. Bald. in l. properandum. §. si quidem. C. de iu. domin. Car. in clemen. j. de do. ⁊ contu. ⁊ Alexand. in §. pretor ait. ⁊ Ro. in d. consilio ccccxcvij. ⁊ sentit Bart. in d. §. pretor ait. dum in principio dicit: Nuntius refert se citasse secundum formam commissionis. Ex hoc declaratur vt procedat, quando in commissione, ⁊ mandato erat specialiter expressum quod citaret personaliter: ⁊ si non inueniret personaliter, citaret ad domum. Secus vero est, si hoc non exprimatur in commissione: quia licet ita intelligatur secundum intellectum iuris, ad illud tamen, qđ intelligitur de iure, ⁊ expressum non reperitur, relatio nuntij non refertur: vt not. Alexand. tradit in consi. ij. ṡ. alleg. ⁊ secundum Abbat. in consil. lxxxiij. ṡ. alleg. Nec sufficit quod nūtius dicat, omnia se fecisse, ad que tenebatur de iure, ⁊ secundum formam statutorum: sed relatio debet fieri ad id, quod sibi commis-
11 sum est. † Secundus casus est, quando altercatio oritur inter nuntium, ⁊ notarium: ⁊ conclusio est quod notario magis credatur, quam nuntio: nisi notarius esset suspectus: vt per Abb. hic. Et idem tenet Angel. in l. j. §. j. ff. quemad. testa. ape. ⁊ sequūtur Jmo. Peru. ⁊ Moder. Et pro confirmatione in simili bene facit illud, quod dicitur de teste, qui negat dixisse illud, quod notarius scripsit Nam potius notario creditur, quam testi, nisi notarius esset suspectus, ⁊ nisi de pena falsi ageretur: vt Spe. concludit in titu. de teste. §. j. versi. sed pone, ecce iudex. ⁊ in titu. de instru. edi. §. restat. versi. quid si dum attestationes. sequitur Abbas in capitu. ad audientiam. in v. not. ṡ. de prescript. cum similib. vt Alexand. tradit in consil. lxx. viso processu. lib. j. ⁊ idē Abbas in capitulo, cum causam. ad fin. ṡ. de testib. Card. ⁊ Jm.
12 in clemen. j. ad fi. de heretic. † Tertius, ⁊ vltimus casus est, quando etiam inter nuntium, ⁊ citatum discordia occurrit, non respectu citationis facte, sed respectu responsionis, quā citatus fecit. Et in hoc breuiter illa videtur vera opinio, quod nuntio
5 etiam credatur, dum refert citatum dixisse nolle venire 5: vt do. Abbas hic concludit per istum textum. ⁊ Card. idem tenet in clemen. j. versicu. ego puto quod relationi. de do. ⁊ contu. ⁊ idem videtur velle Bartol. in l. ex consensu. §. fina. ff. eod. ⁊ ita tenent latius Peru. ⁊ Moder. hic. Fundamentum tamen, quod do. Abbas facit per istum textum in questione proposita prima facie non videtur procedere: quia locus, in quo citatus reperitur videtur esse de pertinentibus ad citationem: quia posset esse talis locus, in quo citari non potest: vt dicit Bald. hic facit text. in l. ij. ff. de in ius vocan. Sed responderi potest quod responsio citati, qualiscunque sit, est de pertinentibus ad ipsam citationē [redacted] §. penul. ff. de indic. sol [redacted]
13 tiam. ṡ. eo. † Et ad hoc bene facit, quia si nuntio mandatum fuerit, vt creditorem mittat in possessionem D bonorum Titij debi-
D toris, ⁊ nuntius refert concessisse tenutam in talibus bonis de [redacted] non solum creditur nuntio quod creditorem in posses-

sionem miserit, prout sibi commissum fuit, sed in dubio credi-tur nuntio quod illa sint bona Titij debitoris, in quibus mis-
6 sio facta reperitur[6]: vt nota. voluit Imo. in l. a diuo Pio. §. sic quoque. ff. de re iud. Quod dictum sequitur, & extollit Alexan. in d. l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Et non mirum quia hoc erat sibi commissum. Et hoc idem voluit Bal. per gl. in l. j. C. de priui. fis. & idem Bal. in l. ij. C. quan. fis. versi. sed hic dubitatur. Et Sali. hoc idem dixit in l. ob maritorum. in princip. versi. iuxta dictum istius glos. C. ne vxor pro ma. Et ita alias hic Pisis consului, licet aliter videatur loqui Pau. de Cast. in cõ si. cclxxiij. visis, & ponderatis actis quem refert simpliciter Perusi. hic. Sed dictum eius potest procedere, quando contrariũ
4 probatur, prout videtur loqui Pau. de Cast. †Sic etiam nuntio creditur, quando refert non inuenisse citatum, vel quando dicit citationem fecisse domi, quia personaliter non inuenit: vt not. in l. properandum. §. & si quidem. versi. & nota etiam in hoc text. C. de iudi. Et relationi nuncij etiam statur super discussione bonorum, quando refert non esse bona mobilia debitoris: vt Bart. tradit in auth. hoc si debitor. C. de pig. & in l. a diuo Pio. §. in vẽditiõe. ver. quero qualiter cõstabit. cũ cõcor. vt per Alex. in glo. in verbo exequi. ff. de re iudic. Et quelibet negatiua probari potest per discussionem, & relationem nuntiorum: vt Bar. tradit in l. in illa. circa fi. ibi: & puto sufficere, si nuntij referant cum concor. vt per Alex. ibi, & Aret. ff. de verb. obli.

¶ Additiones.

A ¶ Obediendum. Adde Fely. in c. pastoralis. §. cum autem. de offi. deleg. vbi etiam ponit remissiue tamẽ loquendo, quid agẽdum sit quando quis a duobus iudicibus paribus citatur.

B ¶ Citationis. Adde dominum Jaso. may. in §. quadrupli. in versi. an autem si dicat nuntius. instit. de action. vbi multa ponit circa istam materiam, quem omnino videas.

C ¶ Ad domum. Vide per d. Feli. in c. quoniam contra. in versi. in gl. in verbo, citationes. de probatio.

D ¶ Possessionem. An autem nuncius qui iudicis mandato habet aliquem mittere in possessionem bonorum debitoris possit illam tradere ad oculum, vide late per Fely. in c. cũ aliquibus. de sententia & re iudic. Hierony. Sig.

1 ¶ Admittere potest. Idem Deci. in cap. que in ecclesiarum. in princi. de consti.

2 ¶ Intelligatur. Adde Ab. in c. ea noscitur. in ij. no. de his que fiunt a prela. in c. fi. de dila. Fely. in c. cum omnes. versic. sed aduerte. de consti.

3 ¶ Expediant. Idem voluit Archi. in c. episcopus. xv. questione. 7. And. tiraquel. post suas ll. connubiales. glos. iiij. nu. xxxij.

4 ¶ Prosequar. Vide Deci. in c. quoniam contra. de proba.

5 ¶ Nolle venire ad domum. Vide per do. Fely. in ca. quoniam contra. in glo. in verbo, citationes. de proba. Adde Bar. in l. j. §. permittitur. de li. agno. in ij. nota. in l. si tamen. in fin. ff. de leg. ij. Alcia. in tract. presump. reg. iij. presu. 14. nu. 3. & vj. Abb. in consi. lxxxiiij. arbitror. post prin. lib. ij. Alexã. in l. heres institutus. de ac. her. in consi. cxxxvij. in causa. lib. ij. in consil. ij. consideratis. in prin. lib. iij. Deci. in d. c. quoniam contra. versi. & predicta conclusio. de proba.

6 ¶ Reperitur. Adde Imo. in l. si finita. §. iul. ff. de dam. infe. in l. ex consensu. §. fi. de appe. Joan. de Ana. in c. ad petitionem. de accu. contrarium tamen voluit Bald. in l. diuus. in j. lectu. & ibi Ang. ff. de in int. rest. Ant. Imo. & Ab. hic. Imo. in cle. j. de do. & contu. Domi. in c. venerabilibus. de sentẽ. excom. lib. vj. Pau. de Cast. in consi. clxv. lib. ij. Corn. in consil. lxxix. lib. iij. Jas. in l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi. Siluest. Aldob.

a ¶ Corporali. Fallit vbi statutum loquitur ad excludendum omnimodam absentiam: quia satis est esse presentiam per procuratorem vnde in terminis constitutionis hic edite anno Mcccccxxxix. §. cxxxiij. que approbat opinionẽ Decij, de qua dixi ad Decium in l. j. C. de pact. satis est, donationem acceptari per procuratorem.

b ¶ Citationem incertam. Vide do. Andr. Sicu. in consi. viij. in j. vol. & in consi. iij. volu. ij. & Pau. in consi. xxxviij. in j. volu. & do. Feli. in c. quia iudicante. de prescript. & Joann. de Imol. in consil. xcvij.

c ¶ [redacted]

d ¶ Nuntio. s. de proba. ad Decium. c. quoniã contra. nu. ij. Andre. Tiraq. tract. retract. proximi. §. viij. glo. ix. nu. xxviij.

e ¶ Ad domum. Vide per do. Felinum in c. quoniam contra. in glo. in verbo, citationes. de probationibus. [redacted]

1 ¶ Appellatio si sit interposita contempto iuramento, an ei sit deferendum.

2 Jurans se velle stare mandato iudicis, siue alterius, intelligitur si mandatum sit iustum: alias appellare poterit.

3 Promittens stare dicto alicuius, intelligitur si iuste declarabit.

Quid in compromissis, quando partes promittunt nõ velle recurrere ad arbitrium boni viri.

4 Promittens stare sententie iudicis cum iuramento, an nihilo minus possit appellare?

1 AD hec. ¶ †Primo nota quod appellationi interposite contra iuramẽtum non est deferendum. Et hoc, quando constat, & clarum est, quod appellatio fit contra iuramentum. Sed in dubio, non obstante iuramento, admitti debet. Ita Abbas hic dicit. Et hoc modo, secundum eum, alternatiua hic intelligitur, videlicet quod cogatur iste, qui appellauit, iuramentum obseruare, quando constat appellationem esse contra iuramentum: quo casu appellatio admittitur: vel cogitur appellationem prosequi, videlicet quando legitima est, vel dubium sit: quo casu admittitur. Et simpliciter posteriores hic sequuntur. Sed aduertendum est: Nam primo non videtur verum quod in dubio appellatio contra iuramentum admittatur. Ex quo enim appellatio prohibita videtur propter iuramentum, nõ debet admitti, nisi appareat causa, propter quam contra iuramentum admittatur: ex eo, quod dictum fuit in c. ad nostram. s. eo. Et quia quando appellatio prohibetur, prout hic videtur, propter iuramentum in dubio contra regulam non debet admitti: vt dixi in c. super eo. el ij. supra e. Secundo non placet, quod Abb. dicit declarando istum text. dum alternatiue loquitur: q2 non bene verificatur alternatiua, si ad diuersos casus referatur, prout Abb. facit. Et videtur contra tex. hic, vbi presupponitur, appellationem interpositam esse: & tali casu alternatiue dicitur, quod debet seruare iuramentum, vel appellationem prosequi. Nam obseruatio iuramenti dicitur respectiue ad appellationem, que prosecuta nõ sit, vt hic patet. Et hoc modo alternatiue etiam loquitur text. in capitu. consuluit. in fine, s. eo-
2 dem. ¶ †Secundo ex isto textu illud precipue notandum est, quod ille, qui promittit, etiam cum iuramento, stare mandato iudicis, vel alterius intelligitur si mandatum iustũ fuerit. Unde si iniquum esset, non obstante iuramento, poterit appellari, vt hic. Facit textus in cap. Quintauallis. s. de iureiurã. cum simil. vt Abb. hic dicit, & not. per glos. hic. Facit text. in l. si libertus. ff. de ope. lib. in l. fina. ff. qui satisd. cogan. Ad idem glo. in c. nerui. xiij. dist. in verbo, a contagione. & in ca. ij. in glo. fina. s. de maio. & obed. Et in terminis de eo, qui iurauit obedire iudici, tradit Bald. in l. ij. versic. secundo quoties. C. de reb. cred. Facit quod not. Bald. in l. clari. C. de fideicom. & in cap. cum M. s. de consti. Anto. de Butr. in c. cum inter P. circa fi. s. de renun. et quod not. Alber. in j. parte statutorum, q. xxv. Sed pone quod statutum de Potestate, qui iurauit statuta obseruare: de quo dixi in rub. C. qui admit. Et in isto casu non videtur absolutio necessaria a iuramento: vt not. Bald. dicit in l. fin. C. de non nu. pecu. in princip. Tutius tamen est quod absolutio petatur a superiore, secundum Ange. in l. fi. in princ. ff. qui satisd. cogã. Nam etiam vbi dolo, vel metu extortum fuit iuramentum, absolutio
1 necessaria est: vt per gl. & doc. in c. verum. in verbo, absoluerũt. & in c. si vero. in verbo, proprium. de iureiur. no. Pe. de Ancha. in consi. ccclxxxiij. retento ordine. Pau. de Cast. in l. pactum, q dotali. C. de col. Et hoc, nisi esset periculum in mora, & non adesset copia superioris: quia tunc propria authoritate contrauenire licet: vt tradit Inn. in c. venerabilem. in fi. de elect. Sequitur Bald. in l. non dubium. C. de legibus. Ange. in d. l. fina. qui satisd. cog. Abbas post Car. in c. quanto. de iureiu. & Ro. in no. ccccxci. tu sai. Et retenta predicta conclusione, quod grauatus non obstante iuramento, apellare possit, vt hic inferri videtur quod iuramentum nihil operetur quantum ad facultatem appellandi: vt Abb. arguit hic ex dicto Innoc. Sed ipse respondet q iuramentum faciebat rationem dubitandi. Sed hoc nõ tollit difficultatem, que est, quod in effectu videtur q iuramentum nihil operetur respectu appellationis interponẽde: & ideo respondetur, & probabiliter dici potest, quod tali casu cum appellatio prohibita videatur propter iuramentũ, in dubio appellatio admitti non debet, vt s. dixi. Et istud operatur iuramentum: quia alias absque iuramento appellatio in dubio admitteretur. Similiter videtur dicendum q tali casu appellatio pro minimo grauamine non admittatur, obstante iuramẽto, in generalitate ipsius, ex eo, quod in simili dictum fuit in c. de appel-

de appellationibus.§.eo.quod in his,que sunt contra ius com mune,non attenditur quod minimum est l.scio.ff.de in teg.re sti.Et videmus in recursu ad arbitrium boni viri,qui non da tur pro minima lesione l.vnde si Nerue.ff.pro soc.not.in l.si so cietatem.§.arbitrorum.ff.eo.titu.quia potestate leduntur ex p prio facto,dum compromittunt.Nam ratio ista etiam militat in isto casu,quia spõte iurauit,ideo videtur ꝙ pro modico gra
8 namine contra proprium iuramentum venire non possit.† Ex isto text.cum simi.s.allegatis infertur ad dictum Bart.in l.si. ff.de pretor.stip.vbi inquit ꝙ promittens stare dicto alicuius, intelligitur,si iuste declarabit.Unde si inique arbitretur,redu ctio ad arbitrium boni viri peti potest.Et hoc etiam procedit secundum Bar.ibi,licet remissio facta sit per verba,que liberã importarent voluntatem.Et sequitur Bal.in l.ij.C.de dot.pro mis.cum simil.vt tradit Alexand.in addi.in d.l.si.ꝛ Peru.hic. Imo,quod plus est,etiam si expressa renuntiatio interueniret, vt solet fieri in compromissis,dum partes promittunt in plena forma non petere recursum ad arbitrium boni viri,si tamen pars enormiter lesa fuerit,poterit reductionẽ petere:vt Bal. concludit in l.cum antea.C.de arb.cuius opinionem equam,et iuridicam dicit Pau.de Cast.in consi.lxxij.primo,ꝛ ante om nia.Et hoc finaliter sequitur But.in d.c.Quintauallis.ꝛ Abb. ibi,qui dicunt ꝙ talia verba generalia prolata sunt sub confi dentia discretionis arbitrorum,vt captent eorum beneuolen
a tiam[a].Unde non ita late,vt sonant,accipi debent.Etideo quia fatali confidentia decipiuntur,eis succurrendum est,arg.ca. quanto.s.de iureiu.Facit tex.in c.cũ venissent.supra de eo,qui mit.in pos.ꝛ in l.creditor.§.Lucius.ff.mand.Et ita attestatur But.ibi se consuluisse:ꝛ sic reperitur in consi.eius xxiiij.questio hec vulgaria dubia.vbi late hoc tradit.ꝛ idem Angel.in consil. clxxij.laudum arbitratoris.ꝛ latius idem Ange.in sua dispu. duo adinuicem litigantes.ꝛ dicit Pau.de Cast.in consi.lxxiiij. quia frustra.ꝙ ita se habet communis opi.ꝛ obseruantia,quod per nullam verborum cautelam appositorum in compromisso fieri potest,quo minus reductio petatur,data enormi lesione. Et ita practicant aduocati:vt Bald.dicit in l.si vnus.§.illud.ff. de pact.Et sicut non tollitur reductio per renuntiationem,ita non impeditur a statuto prohibente peti reductionem:vt not. Bald.in d.l.cum antea.Et in statuto Pistorien.consuluit Frã. de Alb.in consil.punctus questionis.ꝛ in statuto loquitur An ge.in consi.clxxij.supra alleg.Ro.in consi.xc.viso themate.Pe. de Anc.in consi.cviij.in questione.Abb.in consi.liiij.in presen ti questione.lib.j.ꝛ Joann.de Ana.in consi.xvj.viso puncto.Et
b ita sepius hoc Pisis consului[b].Ex quibus omnibus non pro cedere videntur cautele,quas tradit Barth.Ueronen.in cau. cxcix.difficile est dare modum ad impediendum reductionem,
4 data enormi lesione.¶†Ultimo per istum text.infertur secun dum gl.vj.q.iiij.in c.quod bene.quod ille,qui promittit stare sen tentie iudicis,etiam cum iuramento,per hoc non excluditur, quo minus appellare possit.Ex quo dicit singulariter inferri Peru.hic,quod licet ante sententiam per pactum appellatio nis renuntiari possit,l.si.§.si.C.de tempo.app.hoc,secundum eũ procedit,quando specialiter,ꝛ expresse renuntiatur appellatio ni:secus si quis simpliciter promittit stare sententieiudicis,etiã cum iuramento:vt per glo.in d.ca.quod bene.Et ad hoc etiam allegat Bart.in l.si conuenerit.in fi.ff.de re iudi.qui dicit ꝙ an te sententiam expressa renuntiatio requiritur,in d.l.fi.§.fin.sed post sententiam etiam tacita sufficit l.ad solutionem.C.de re iu dic.Et per hoc etiam infert Perusin.ꝙ si quis promittit stare sententie,qualiscunque esset,non tamen prohibeatur appellare quia cum specialis renuntiatio requiratur,verba generalia nõ sufficiunt.c.ij.in fi.de preben.in vj.c.inquisitionis.ꝛ quod ibi gl. ꝛ docto.de here.in vj.Et in hoc reprobatur Bald.qui dicebat talem renuntiationem valere,in l.tale pactum.§.qui prouoca uit.in repet.versic.querit glo.ff.de pact.Sed aduertendum est, quia non videtur quod requiratur specialis renuntiatio in ca su d.l.fin.§.fin.quia text.ibi simpliciter loquitur.Unde sufficit quocunque modo appareat de voluntate partium quod volue rint appellationi renuntiare.Nec Bartol.in d.l.si conuenerit. hoc dicit,sed solum differentiam facit in hoc,quod ante senten tiam expressa requiritur renuntiatio,sed post etiam tacita suf ficit:de speciali renuntiatione verbum nullum.Et in casu no stro expressa renuntiatio videtur,dum quis promittit stare sen tentie iudicis:nam ista verba operantur quod iniquitasallega ri non possit l.diem proferre.§.stari.ff.de arbit.si tollitur iniqui tas,ergo appellatio tolli videtur l.j.in princip.ff.eod.ꝛ quia a lias ista verba nihil operarentur:quod non est dicendum,ar gu.l.si quando.in princip.ff.de legat.j.ꝛ gloss.expresse hoc tenet in d.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.ꝛ not.Ang.Are tin.in l.j.§.si ante.ff.de acqui.poss.versicu.non licet.Non obstat

glo.in d.c.quod bene:quia non videtur vera,vel procedit secun dum iura,que allegat,videlicet quando talis promissio fit ex quadam necessitate:vt in l.cum apud.ff.iud.sol.ꝛ Et ita etiam hic videtur:quia necessaria fuit ista promissio,cum aliter abso lutus non fuisset.Secus si promissio esset absolute voluntaria: quia tunc appellatio tolli videtur,per supra dicta.

¶Additiones.

1 ¶Absolutio necessaria est.Idem Dec.in cap.at si clerici.§.de adulter.s.de iudic. Siluest.Aldob.

a ¶Eorum beneuolentiã.Adde pulchre per Andre.Sicu.in re pet.c.Raynaldus.quam Joanninam appellat,extra de testa. secundum vltimam impressionem.ꝛ aliquid per Uincẽ.de Pa liotis in consil.inserto in consil.Franci.de Curt.in consi.iij.cir ca finem.

b ¶Consului.Et ita consuluit in consil.xxxix.incipien.iuridicã esse.ꝛ in consil.lx.incipien.viso themate.ꝛ late in consi.xi.ꝛ vide etiam solenniter per domi.Uita.in tracta.clausularum.in clau sula,an reductioni ad arbitrium boni viri possit renuntiari. [redacted]

1 ¶Absolutus si reincidit in delictum,propter quod fuit ab solutus,non tamen reincidit in excommunicationem,sed de bet in eam reduci.
2 Relegatus ad tempus,an finito tempore possit reuerti sine li centia superioris.
3 Juramentum an sit exigendum ab eo,qui semel periurus fuit.

Uestioni.¶Primo nota ibi:sicut moris est,quod iuramen tum,quod prestatur ab eo,qui absoluitur ab ex communicatione,de consuetudine inductum videtur.Ita colligitur per do.Abbatem hic. Sed hoc concludenter non videtur probari hic:quia etiam dato quod iure scripto introductum fuisset,nõ repugnat ꝙ dicatur esse de more:qꝛ nisi lex seruetur,ꝛ recipia tur in vsu,non attenditur,iuxta glo.in ca.j.de treu.ꝛ pa.Unde ista verba,sicut moris est etiam ad ius scriptum referri possunt Facit text.in l.ij.C.de proba.ibi:more iudiciorum.ꝛ in l.iij.C.de do.promis.Sed pro dicto Abb.est text.in cap.cum desideres in fra.de sent.excom.vbi expresse dicitur ꝙ tale iuramentum de consuetudine introductum fuit.Ex quo infertur etiam con traria consuetudo poterit tolli.Ita in simili arguit Bald.per illum text.in l.ij.in prin.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ sequitur ibi Alex. ꝛ quamuis talis consuetudo videatur redacta in scriptis,non
1 tamen desinit esse consuetudo[1]:vt not.Bart.in d.l.ij.in prin.fa cit text.ꝛ quod ibi Paul.de cast.in l.posthumus.in princ.ff.de iniust.rupt.An autem absque tali iuramento valeat absolutio, Abb.hic in hoc primo notabili concludit ꝙ sic.Et hoc expres se voluit glo.quam Abb.ꝛ doctor.communiter sequuntur in d. c.cum desideres.ꝛ idem concludit Anto.de But.in c.ab excom municato.versi.venio ad secundum.de rescript.Et hoc verum est in ista forma absolutiõis,que data est a iure.Secus si forma absoluendi data sit ab homine:quia si illa non obseruetur abso lutio erit nulla:vt not.Abb.dicit post Hofr.ꝛ alios in c.Pisa
1 nis.per illum textum de restitu.spoliat.¶† Secundo colligi tur hic,ꝙ si absolutus reincidit in delictum,pro quo excõmu nicatus fuit,non tamen per hoc reincidit in excommunicatio
2 nem,sed reduci debet a iudice[2]:vt per Abbatem hic.Ad idem text.in c.ad reprimendam.vbi Abbas in vlt.not.supra de offic. ordi.ꝛ tradit Ro.in deci.vij.si pronuntietur.ꝛ in deci.si.si excõ municatus.in tit.de sen.excom.in nouis.ꝛ deci.xxiij.vbi excom municatus.eo.tit.in antiquis.Domi.in c.eos.§.j.versic.quid si absolutus.de senten.excom.in vj.Sic econtra excommunicatus donec satisfecerit,si satisfacit,non tamen absolutus intelligi tur.Joan.And.Abbas,ꝛ alij in c.fi.in verbo,donec.de mat.cõ tract.con.interdic.ecclesie.Imo,quod plus est,etiam si ad cer tum tempus quis excommunicatus sit,finito tempore absolu
a tio requiritur[a]:vt voluit Innoc.in c.cum bone.ꝛ ibi Butr.su pra de eta.ꝛ qua.Et ad hoc est glo.no.in cle.j.in verbo,donec.de
2 deci.†Et istud specialiter habet locum in sententia excommu nicationis.Secus esset in alia sententia.Unde si quis esset rele gatus ad tempus,puta per quinquennium,finito tempore abs que alia declaratione de licentia superioris redire potest:vt not.Bald.dicit in proem.Digestorum.§.hec autem tria.ꝛ idẽ Bald.in l.actione.ver.dirimus.in fin.ff.pro socio.Angel.in l.si vnus.§.si cum reo.in lectu.antiqua.ff.de pact.Contra hoc ta men facit text.in c.felicis.de pen.in vj.Sed potest responderi quod text.ibi vlterius procedat,sic declarando propter graui tatem delicti,de quo ibi agitur.Et in ista reductione dicit no. Bald.hic,quod erit noua excommunicatio:sed iuris fictione

eadem cum prima reputatur. Allegat not. per Innocē. in c. cū inter. supra de consuet. Unde infert quod si absolutus medio tempore impetrauit beneficium, post reductionem ab illo debet remoueri. Dominus Prepositus hic tenet ꝙ dictū Bal. non sit verum: quia quando actus retrotrahitur, intelligitur si ne preiudicio eorum, que medio tempore gesta sunt l. si pater. vbi Bar. ff. quemad. ser. amit. l. indebitum. §. j. vbi Barto. ff. rem ra. ha. Sed considerandum est, ꝙ ista iura loquuntur in preiudicium tertij: secus videtur in preiudicium excommunicati, prout Bald. loquitur. Sed tamen contra Bald. magis facit: quia ista videtur noua excommunicatio, vt ipse Bald. dicit: ⁊ not. Io. in c. j. quod met. cau. in vj. Unde cum sit noua excommunicatio, consideratur prout nunc, ⁊ retro non trahitur: vt in simili tradit Pet. de Ancb. in consi. cxxvj. hac dubia. ⁊ Are. in consil. cxxviij. eximie domine collaterali. Non obstat quod no. Inno. in c. cum inter. quia loquitur in suspensione interdicti, vel excommunicationis, que non facit nouam excommunicationē. Dictum tamen Bald. saluari potest, quando absolutus incontinenti beneficium impetrauit: quia si postmodum reducitur in excommunicationem, ex eo quod in delicto perseueraret, videtur dolose, ⁊ fraudulenter absolutionem impetrasse: quia actus, qui sequitur, declarat intentionem precedentem l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Mace. no. Bart. in l. cetera. §. si. ff. de lega. j. Dolus autem, ⁊ fraus sibi prodesse non debet l. j. in prin. ff. de dolo. c. ij. de do. ⁊ contu. merito tali casu, vt Bal. dicit, beneficio priuandus est, nisi dicatur quod hic non videtur esse dolus quia hoc fit lege permittente: quia excommunicatus absolui potest quo ad vnum actum ⁊ statim reincidit in excommunicationem: vt not. Abb. post Hostien. ⁊ alios in ca. veniens. el ij. supra de testi. ¶ In gl. j. aliū intellectum ad tex. hic ponit Inn. quē Abb. refert: sed nō cōuenit verbis litere: quia hic presupponitur ꝙ post absolutionem appellatum fuerit: sed secundum intellectum Inn. appellatio absolutionem precessit. Et ista materia, quando post appellationem absolutio concedatur, habetur in c. solicitudinem. in c. qua fronte infra eo. ¶ In glos. ij. in fin. Host. dicit ꝙ in casu huius decretalis, licet excommunicatus iuraret, ⁊ prestaret pignora, vel fideiussores, non deberet absolui: per text. hic, in fin. vbi requiritur ꝙ impleat mandatum. Sed secundum do. Abb. hoc non probat hic: quia solum videtur requiri quoddam incohoamentum, prout verbum, prosequi importare videtur. Et idem, secundum eum, habetur in c. significauit. in fi. de offic. ord. Mihi videtur ꝙ dictum Host. bene ꝓbetur hic, ibi: donec mandatum susceperit: ergo non sufficit iuramentum, etiam cum catione idonea, prout Hostien. dicit: et idem probatur in d. c. significauit. ⁊ in c. sacro. de senten. excom. ibi: vsque ad satisfactionem condignam. Non obstat quod Abbas dicit hic de principio implementi: quia illud locum habet, quando implementum habet tractum successiuum, ⁊ de presenti ex toto impleri non potest: vnde satis est quod satisfaciat eo
3 modo, quo potest: vt hic, ⁊ in d. c. significauit. †Et ex conclusione, in qua gl. hic residet, notandum est, quod etiam ab eo, qui semel fuit periurus, exigitur iuramentum in absolutione excommunicationis. Nam cum tale iuramentum onerosum sit, etiā a periuro exigitur, ne sit melioris conditionis, quam alius, qui non deliquit: argu. c. eum, qui. de preb. in vj. Et ita dicunt Host. Imo. ⁊ docto. hic: ⁊ in simili probatur in ca. cum in ecclesijs. de maio. ⁊ obedien. vbi glo. ⁊ idem Abb. in c. intelleximus. in pen. q. supra de iud. Secus esset in iuramento, quod respiceret fauo
a rem, ⁊ commodum iurantis[a]: quia illud periuro nō debet prestari: vt Abb. hic concludit per text. in c. paruuli. xxij. q. v. cum simil. vt in glo. ⁊ not. Abb. in locis supra alleg. Nam semel per-
3 iurus perdit beneficium, vt iuramento eius non credatur[3]: vt not. Bal. in auth. ei, qui iurat. in princi. C. de bon. autho. iudi. possi. cum simi. vt tradit Alex. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cau. facit glo. no. in l. lex Cornelia ff. ad Sillan. in verbo, ex vinculis. vbi Bald. ⁊ Ro. ⁊ quod not. Abb. in ca. ad reprimendam. in iiij. no. de offi. ord. Et indistincte tamen, quando quis euidēter esset suspectus de periurio, iuramentum sibi deferre non debet: vt not. Abb. hic, in fi. per text. in c. clericos. vbi glo. ij. de cohab. cleri. ⁊ mulie. no. per glo. in c. quamuis. xxij. q. j. in c. ij. in gl. vnica. §. qui cleri. vel vouen. ⁊ probatur in §. quia vero. in authē. vt sine probi. ma. ⁊ in §. nos igitur viuentes. in authen. de nupt. ⁊ not. Bald. per illum text. in l. ij. in ij. nota. C. de indi. vidui. tol. Sic etiam quando quis vult iurare illud, quod non est verisimile, iuramentum ei prestari non debet. glo. not. ⁊ ibi Bald. in l. j. C. qui, ⁊ aduer. quos. ⁊ not. Alexander in consilio lxix. clarissime domine index. lib. iij. ⁊ tradit Pau. de Castr. in consi. lxxxviij. in causa Fortij. Postremo ad supra dicta aduertendum est: quia non videtur esse iuramentū onerosum illud, quod prestatur excommunicato pro absolutione, ex quo illo mediante absolutionem consequitur. Et ideo quando quis fuit periurus non est standum simpliciter iuramento eius, sed vltra iuramētum idonea cautio requiritur, vt Abb. ⁊ doctor. dicunt. Et ista conclusio videtur procedere, quando mandatum perfecte impleri non potest de presenti: alias vero videtur quod mandatum precise debeat impleri: vt supra dictum est, secundum Hostien. Et ita concludendum breuiter videtur, quicquid Abbas hic dicat.

¶ Additiones.

a ¶ Iurantis. Vide Iasonem in repe. l. admonendi. in versic. trigesimo octauo. ff. de iureiuran. vbi ponit quod ei qui semel periurauit iuramentum in supplementum non defertur: ⁊ idem est in eo qui facilis est ad iurandum. Bal. in l. que sub conditione. ff. de condi. insti. Hierony. Sig.

1 ¶ Consuetudo Idem in rubri. de consue.
2 ¶ Iudice. Vide pro veritate omnium infra scriptorum Deci. in consil. cxlv. per totum.
3 ¶ Non credatur. Adde Aymo. in consilio vj. plura. nume. 16. in fine. Siluest. Aldob.

a ¶ Absolutio requiritur. Vide per eundem do. Philip. Deci. in consi. xlv. incipien. queritur in effectu. vbi habes multa bona [redacted] in ista materia.

Preterea. j. Summatur vt per Ab. hic. ¶ In text. ibi: ⁊ postea grauia committentes. Idem tamen est in delictis antea commissis: vt per Abb. Similiter procedit text. in delictis nō grauibus: ideo secundum glo. dum loquitur tex. de grauibus, subauditur maxime. Et secundum Abb. bene facit text hic, vbi in decisione text. loquitur simpliciter, ideo regulariter intelligitur. Et sic verbum, postea, ⁊ verbum, grauia, in text. fine ministerio ponuntur, secundum doct. hic. Quod profecto durum videtur: ⁊ hoc modo parum seruiret nobis ista decretalis. Unde probabiliter dici potest ꝙ imo illa verba, Et postea grauia cōmittentes ponantur cum ministerio: quia in talibus grauibus postea commissis recusatio non admittitur. Et hoc videtur ꝓbari, dum text. dicit hic, ꝙ excessus istorum per iudicem a quo puniuntur. ergo videtur textus excludere recusationem: quia si posset recusari, non esset verum dicere quod puniatur. Secūdo quia tex. dicit ꝙ appellatio non debet in sua iniquitate eos tueri: ⁊ ita videtur considerare iniquitatem istorum, qui confisi de appellatione, graues committunt excessus, credentes non posse conueniri, saltem cū effectu, ⁊ ex quo talis iudex recusari potest. Ut ergo ista occasio delinquendi remoueatur, dicendum est ꝙ in isto casu non habeat locum recusatio. Et hoc modo erit text. hic notandus. Ad quod etiam tertio facit tex. in prin. dū inquit, ꝙ dum isti conueniuntur, tuentur se appellatione. Certe hoc non poterat intelligi, nisi per viam recusationis: ⁊ hoc prohibetur: ergo videtur ꝙ recusatio tollatur. Et hoc procedit contra istos, qui verisimiliter moti sunt ad delinquendum, confidentes in appellatione: prout textus hic loquitur: alias secus esset: vt probatur in c. ad hec. el j. supra. eo.

1 ¶ Abbas potest interuenire in iudicio pro alio, tanquam ꝓcurator, licet non agatur de vtilitate monasterij.
2 Appellationi aduersarij qui non detulit, non est deferendum. Qui enim non facit, quod debet, recipere non debet quod eidē debetur.

1

Onstitutis. j. ¶ † Primo not. Abbatem posse in iudicio interuenire tanquam procuratorē alterius, licet de vtilitate monasterij nō agatur. Ad idem text. in c. sopite. vbi Abbas in ij. no. infra. de censi. ⁊ in c. j. supra de postu. prela. ⁊ idē Abbas in c. ij. supra de postu. in c. in nostra. supra de procu. ⁊ in c. cum I. ⁊ A. supra de re iudic. Et hoc maxime dicendum esset in vna causa tantum, quam etiam simplex clericus, etiam pro laico, non prohibetur suscipere: quia iura, que officium procuratoris ecclesiasticis interdicunt, locum habent, quando tale officium generaliter profiterentur: secus est respectu vnius cause tantum, vt not. voluit Inno. in c. j. in fine, de oblig. ad ratio. Arch. lxxxvj. dist. in c. peruenit. ⁊ sequitur Fede. in consil. cclxx. qd clericus. Et hoc dictum pro singulari posuit Roma. in suo no. cclxxiiij. tu scis. ⁊ idem Abb. sequitur in c. cum essent. per illum text.

text.infra de simo.cum simi.vt dixi in c.ij.de iudi.Et vna causa
intelligitur successiue,ita q vna finita aliam suscipere poterit:
& sic semper haberet vnam causam: sed eo tempore plures ha-
bere non posset,ex eo,quod in simili voluit Rota in decisi.ix.in
titu.de offic.deleg.item collector.in nouis.vbi concludit, colle-
ctorem camere apostolice,cui concessum fuit quod vnum tan-
tum subcollectorem posset deputare,intelligitur de vno succes
siue, ita quod vnum post alterum possit substituere.Et ita di-
ctum Innoc.Feli.interpretatur in dicto ca. cum I. & A.supra
de re iudica.Sed ista interpretatio nimis preiudicialis est, qd
clericus semper in vna causa seculari possit occupari.Multu
enim distraheretur a diuinis.Et videtur contra iura ,que hoc
prohibent in cap.fina.supra de postu.in l.placet. C.de episcop.&
cleri.Non obstat quod dicitur de collectore:quia in illo casu ea
dem ratio suadet,vt successiue alium substituere possit duran-
te officio eius principali,ad hoc vt officium sibi iniunctum exe
qui possit.Que ratio cessat in dicto Innocen.Nam cum sit con
tra ius commune,restringi debet quantum potest. c. cum dile-
ctus.supra de cõsue.Unde intelligitur vna causa pro prima vi-
ce tãtum:argum.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.signi. decla-
rando latius vt dixi in d.c.decernimus.supra de iud. Imo illd
dictum Innocen.generaliter de iure non videtur veru, vt vo
luit collectarius,& fatetur do. Abbas in d.cap.ij.de postu.quia
cum iura generaliter prohibeant,generaliter intelligi debent:
alias haberemus dicere quod in omnibus casibus, in quibus
quis postulare prohibetur,vel mandatum suscipere, iuxta ea,
que habentur.ff.in titu.de postu.& de procu. quod tales in vna
2 causa admitterentur:quod quidem non est dicendum. ¶†Se
cundo nota quod nõ est deferendum appellationi eius,qui ap-
pellationi aduersarij non detulit.Namqui non facit quod de-
bet,non recipit quod ei debetur:vt not.Barto.per illum textũ
in l.dos data.C.de donat.ante nup. facit glos.in l. si non fuerit.
ff.de iureiur.Et dicit Innocen.in cap.mandatum.supra de re-
script.quod pro eo scriptum non dicitur, qui venit contra re-
scriptum.Facit regula communis, que dicit quod frangenti
fidem fides frangatur eidem l.cum proponas.la ij.C.de pac.ca
pitu.iij.supra de iureiuran.Et ista secundum do.Abb.hic pro-
cedunt respectu eiusdem dispositionis,prout text.hic loquitur.
1 Secus est in diuersis dispositionibus[1]:vt per eum hic.Et ita li
mitatur regula d.l.cum proponas.vbi Pet.Cy. Sal. & Mod.
hoc dicunt.Facit text.in c.quod Deo pari.xxxiij.q.v. & glos. in
l.si duo.ff.de donat.cum simi. vt tradunt Alexand. & Moder.
a in d.l.cum proponas.[a] Ex quibus alias responsum fuit, quod
quamuis vnus haberet securitatem a Republica pro delictis
iam commissis,& postea talis aliquod aliud delictum perpetra
ret,ex quo ledi videretur Respublica,non per hoc tamen secu
ritas sibi concessa rupta esset:quia circa diuersa hec concurrũt
Et ita consuluit do.Anto.de Rosellis de Aretio in consi.duo
dubia ex hoc facto,& plerique alij doctor. Florentie. Aliter ta-
men in hoc tenet Nellus in tract.bannit.in xvj.q.in ij.parte ij tẽ
poris.Secundo ad predicta notandum est,quia regula d.l. cu
proponas.singulariter limitatur,vt non habeat locum in treu
ga:quia licet vnus ruperit treugam,alter tamen illam obserua
re tenetur:vt est dictum Vincen.in cap.j.s.de treu.& pace quod
sequitur Ioan.Andre.in addi.Spec.in rub.in titu. de treu. et
pa.cum concord.vt per Alexand.in d.l.cum proponas.vbi ta-
men allegat vltimo loco Imo.in l.qui seruum. ff.de verb. obli.
dicentem hoc potius de consuetudine, quam de iure procede-
2 re[2].& ita etiam ipse videtur tenere.Et ad hoc idem Alexand.se
quitur in d.l.qui seruum.quam legit sub l.qui insulam. ff.de ver
bo.oblig.Et idem Alexand.in l.semel mora.ff.sol.mat.& Imo.
in cap.iij.s.de iureiuran.& sentit do.Abbas in c.j. de treu.& pa.
Sed tamen prima opin.Vinc.approbatur communiter, qua
Bald.sequitur in rubric.de treu.& pace.& in cap. dudum. el ij.s.
de elect.& in proem.Decre.incip.Rex pacificus. Et secundum
istam communem opi.Maria.consuluit in consi. Gennensiu
dux.vbi rationem diuersitatis adducit inter treugam & pacẽ:
quia treuga ad tempus fit,ideo debet expectari finis temporis
& postea lesus poterit se vlcisci.Et ratio ista cessat in pace,quia
perpetua est:sicut in simili habetur in officiali ad tempus, qui
non potest durante officio conueniri.Secus tamen est in per-
petuo:vt not.in l.pars literaru.ff.de iudic.in l.principalibus.
ff.si cert.peta.Et sic refert,& sequitur Feli.in d.c.j.s.de tre.& pa.
Simpliciter transcribunt Moder.in d. l.cum proponas. Et
tamen ista ratio mihi non multum satisfacit:quia si in pace cõ
ceditur,vt omnes fatentur, quod rumpentem pacem impune
offendere possim:ergo idem in treuga dicendum est d.l.cum p
ponas.cum simil.Non obstat simile de officiali : quia illud ve-
nit a remotis.Nam ex iuris dispositione fateor quod sepenume
ro aliquid conceditur ad tempus, & non in perpetuum l. quo-
ties.C.de preci.Impe.offer.& in iuribus prealegatis de officia
li.Sed nos sumus in cõtractibus,in quibus debet seruari equa
litas,que est vt frangẽti fidem fides frangatur eidem l.quero.
§.inter locatorem.ff.loc.not.per glo.in ca.cum inter.s.de elect.
Preterea in officiali ad tempus,sicut ipse a creditoribus con-
ueniri non potest,ita agere non poterit:vt not.in iuribus pre-
alleg.Sed hic inequalitas esset, quod non seruanti fidem quis
teneretur seruare.Et predicta ratio,que do. Maria. adscribi-
tur,originaliter fuit Pau.de Ca.in d.l.qui seruu.vbi Are.co
natur respondere aliter,quam supra dictum sit.

¶Additiones.

1 ¶Dispositionibus.Vide Deci.in capitulo,dilecti. vbi ide re
petit.s.eod.
2 ¶Procedere.Vide que addidi ad l.cum proponas. C. de pa-
ctis. Siluest.Aldo.

a ¶Cum proponas.Et vide extense multa aggregata per An-
dre.Sicul.in consi.lxxiiij.inci.omnia,que facitis.in versi. restat
nunc accurate.in iij.volu. [redacted]

1 ☞Recusare quis iudicem non prohibetur, licet cogatur co-
ram eo respondere.
2 Recusatio iudicis non habet locum in crimine notorio.
3 Recusari an possit iudex, eo quod in alia causa prius agitata
coram eo fuit ab eo appellatum.
4 Recusari an possit iudex in manifesto crimine, prout differt a
notorio.

1 PRoposuit. ¶†Primo nota ibi : nõ
minus teneatur in alijs
respondere.quod licet quis cogatur responde
re coram vno iudice, non tamen illud recusare
prohibetur.Unde facit tex.ad id,quod solet di
ci,quod si causa committatur per summum põ
tificem iudici suspecto,etiam ex certa scientia,non tamen recu-
1 satio remota intelligitur[1]:vt est dictum Innocen.in c.ex trans-
missa.s.de foro compet.& voluit glo.in cap.ad hec.in ver. elege-
rint.in fi.s.de rescript.Et hoc procedit etiam in iudice,qui da-
tus esset motu proprio:vt not.Abbas in cap.cum olim.el ij.cir
ca fin.s.de offic.delega. Similiter hoc haberet locum in legato
de latere.c.nouit.in fi.& quod ibi Abb.j.eo.Nam talis recusatio
de facili non remouetur:quia durum est,& cõtra rationem,co-
ram iudice suspecto litigare.c.secundo requiris.j.eod.iij.q.v.c.
quod suspecti.Et quod dictum est de verbo, respondere qd nõ
excludit recusationem,contrarium videtur probare tex.hic in
alia parte,dum dicitur,Non debet ad respondendum compel-
lere.Non ergo dicitur respondere ille,qui iudicem recusat. Cõ
2 clusio est,quod verbum generale sit, & secundum subiectam ma
teriam intelligatur.¶†Secundo nota quod in crimine noto-
rio non habet locum recusatio:quia tunc nulla causa suspicio-
2 nis videtur subesse[2].Constat enim de delicto, & pena certa est:
vt dicitur in l.j.ff.ad Turp. Ex ista ratione dicit Bartol.in l.si
quis forte.§. j. ff.de penis.quod in notorio crimine iudex de fa-
cto familie sue cognoscere potest:imo etiam in facto proprio,q
notorium sit,iudex cognoscit:vt not. Innocen.in cap.ex parte.
el j.j.de verbo.sig.de quo j.post glo.Et in notorio, de quo text.
hic loquitur, cum ipso actu natus sit,vt hic dicitur,alia sentẽ-
B tia declaratoria non requiritur[B],secundum Imol. hic:& ideo
limitatur text.in c.cum secundum.de heret.in vj.non habeat lo
cum i notorijs,vt dicit Peru. hic:de quo dixi s.in c. peruenit.
¶In glo.in verbo,debet.ibi necessitatem importat. hoc decla
ratur vt per do.Abb.hic Ad idem glo.xxv.q.j.c.j.in ver.oporte
re.in c.si vir.in versi.debet.j.de adult.vbi Abb.& per glo.in l. se-
pe. ff. de offic. presi.in l.obseruare.de offic.procon. cum simlib:
3 ¶†In fin.glo.circa ea,que do.Abb. scribit opi.Gofre.de iure
verior videtur,scilicet quod iudex recusari possit ex eo dunta-
xat, quod in alia causa appellatio pendet. Et fuit intellectus
Imo.in c.ad hec.el j.s.eod.per illu textum, vbi simpliciter põ
deratur pendentia appellationis.Et probatur hic, dum dici-
tur, Illi omnino suspectus est:vt dicit Peru.hic. Comproba-
tur hoc duplici ratione.Primo,quia excipitur casus, quando
crimen notorium est.Nam ista exceptio bene conuenit,stante re
gula quod ex sola pendentia appellationis iudex recusari pos
sit:quia illa suspicio,que causatur ex pendentia appellationis,
cessat,& purgatur in crimiue notorio.Si enim regula hic posi-
ta intelligeretur quod vltra pendentiam appellationis suspi-
cio deberet probari, tũc exceptio facta de crimine notorio sim
pliciter non haberet locum:cum etiam in notorio crimine quis
grauari possit,secundum quod j.videbimus.Secundo,quia si
deberet grauamen probari, vt dicunt Ioan.Andre.& alij, fru-

stra ponderaretur appellationis pendentia. Nam sola proba-tio grauaminis sufficeret, absque eo quod appellatio penderet. Dum ergo iura sepius repetunt de pendentia appellationis necessarium videtur fateri quod sola appellatio sufficiat: vt latius dictum fuit in c. ad hec. respondendo ad omnia, que in contra-rium adducuntur, que gratia breuitatis hic aliter non repeto.

4 ¶ † In gl. fi. in fi. conclusio glo. approbatur communiter: vide-tur tamen prima facie continere diuinationem ad text. hic, vbi non apparet quod delictum esset manifestum, et notorium, pro ut glo. dicit. Diuinare autem non debemus. c. vt nostra. j. vt ec-cle. benefi. Sed tamen responderi potest quod licet formaliter tex. hic non dicat de notorio, virtualiter tamen, et per verba equi-pollentia hic dicitur, dum requiritur quod delictum manife-stum adeo sit, vt ipso actu puniatur. Secunda solutio fuit In-nocen. hic, vt text. procedat in crimine graui, et manifesto, pro-ut loquitur: contrarium procedat in delicto manifesto simpli-citer. Nec huic solutioni obstat quod Abb. dicit, quod facilius in grauibus, in quibus maius periculum vertitur, deberet habe-[illegible] recusatio: quia hoc videtur habere locum, quando du-bitatur. Sed quando delictum manifestum est, sepenumero propter grauitatem delictorum celerius ad executionem procedi-tur, et appellatio remouetur l. ij. C. quorum appellatio. et l. addi-ctos. C. de episcop. audi. not. in l. non tantum. ff. de app. Et hoc modo solutio Inn. defendi potest. Tertia solutio ponitur per do. Ant. et Abb. vt tex. hic intelligatur in notorio crimine, pro quo est pena determinata in iure: contraria habeant locum, quando in tali notorio pena imponitur arbitrio iudicis. Et ista distinctio commendatur per omnes hic. Et idem sequitur d. Abb. in c. cum venissent. C. de iud. in c. j. de male. in c. dilectus. j. de penis. Et idem tradit Domi. in c. j. in c. si iudex. in fi. de off. delega. in vj. Et istam doctrinam valde extollit And. Sicul. in tract. de prestantia card. iij. q. ij. partis. Adde tamen quod ista di-stinctio non procedit in pena, que imponitur in foro peniten-tiali: vt not. dicit Do. in c. quia plerique. ver. re salua. de offic. or. in vj. de quo dubitari potest: quia licet a correctione non appel letur, c. ad nostram. s. eo. tamen si modus excedatur, appellari potest: vt not. in c. reprehensibilis. j. eodem. Postremo alia so-lutio ad contrarium accommodari potest, vt textus hic intel-ligatur formaliter, prout loquitur, quod in notorio crimine iu dex recusari non possit tanquam suspectus, ex eo duntaxat quod sit appellatum in alia causa, et pendeat appellatio: vt dicitur hic. Sed per hoc tamen non negatur, quin si probaretur gra-uamen, vel alia vera causa recusationis, haberet locum recusa tio, prout in contrario dicitur. Et ita textus hic in terminis, quibus loquitur, restringatur.

¶ Additiones.

A ¶ Requiritur. Adde Fely. in c. Rodulphus. in versicu. limita primo predicta. s. de rescript. Et Adde quod in facto notorio non solum non requiritur declaratoria sed nec etiam citatio. de quo habetur per Decium s. hoc eod. titu. in cap. peruenit. in versi. et conclusio s. facta. et per Fely. in d. c. Rodulphus. in versi. citatur etiam pars. Hierony. Sig.

¹ ¶ Intelligitur. Vide Deci. in c. cum inter. de excep. in c. postre mo. in iiij. notab. j. eo.

² ¶ Subesse. Vide Deci. in capitulo, cum non ab homine. s. de iudic. Siluest. Aldob.

1 ¶ Electiones debent confirmari in ecclesia.
2 Cause ecclesiastice an possint tractari in ecclesia.
3 Dispositio, que loquitur in quasi contractu, an habeat locum in contractu.
4 Peruertens ordinem iuris est repellendus a petitione sua, si-cut excommunicatus.
5 Uniuersitas excommunicari non potest.
6 Excommunicatio lata pro contumacia manifesta, et pro crimi-ne notorio, an bene equiparentur.
7 Absolutio si datur alicui, an pars aduersa sit citanda.
8 Absolutio facta a iuramento an valeat, parte aduersa non citata.
9 Excommunicatus pro contumacia iudiciali non debet absol-ui, nisi prestita sufficienti cautione.

1
Ua fronte. ¶ † Primo nota quod ele ctiones in ecclesia cōfir
2 mari possunt. Ex quo Abb. infert quod † cause ec-clesiastice iudicialiter in ecclesia tractari pos-sunt. Sed ista illatio non bene inferri videtur, per istum tex. qui loquitur in causa spirituali, de qua generaliter ad causas ecclesiasticas non bene infertur, que a spiritualibus distinguuntur: vt per glos. xi. q. j. in summa. Et quia confirmatio electionis videtur esse voluntarie iurisdi ctionis: et isto iure extraiudicialiter fieri poterat, vt Imol. hic tradit: et ideo non bene infertur ad alia, que iudicialiter in inui tum pro tribunali exercentur. Dictum tamen Abbatis cōmu niter approbatur quod in ecclesia cause ecclesiastice tractari pos-sunt: vt est tex. in c. decet. §. omnis. de immu. eccles. lib. vj. vbi om nis strepitus secularium causarum prohibetur in ecclesijs: er-go a contrario sensu non prohibetur in ecclesiasticis. Et gl. ibi expresse hoc tenet, et idem gl. et doct. in c. j. per illum tex. j. de im-mu. eccle. not. Abbas in c. cum ecclesia. post glo. ibi, eod. titu. et tradit Bald. in consi. cliij. casus coram episcopo. lib. j. Sed ad-uertendum est, quia in contrarium videtur text. in d. c. decet. in versi. cessent in ecclesijs. in fi. vbi dicitur: Cessent in ecclesijs fori cuiuscunque tumultus. Nam illa vniuersalis, cuiuscunque fori, etiam forum ecclesiasticum includere videtur: ar. c. solite. de ma io. et obed. et xix. dist. c. si Romanorum. Facit tex. in d. c. j. de im-mu. eccle. Nec videtur verum quod gl. ibi dicit, quod tex. de causis se-cularibus intelligatur: quia generaliter loquitur. Non obstat tex. hic, quia respondetur, vt supra dixi, videlicet quod in causa spi rituali loquatur. Non obstat text. in d. §. omnis. in quo videtur fundamentum doc. quia argumētum a contrario sensu ibi col-ligitur non absolute respectu causarum ecclesiasticarum, sed re spectu illius dictionis vniuersalis, omnis, hoc modo, In eccle-sijs omnis strepitus secularium causarum prohibetur: ergo a contrario non prohibetur omnis causarum ecclesiasticarū. Et hoc verum est: quia in causis spiritualibus prohibitio non ha-bet locum: vt hic. Et ideo in puncto iuris videtur dicendum quod etiam cause ecclesiastice prohibeantur tractari in ecclesia. Non enim conuenit quod tribunal huiusmodi causarum ibi erigatur. Bene verum est quod non obstante tali prohibitione proces-sus valeret: quia duntaxat in causis secularibus processus an-nullatur d. c. decet. circa fin. ibi: processus iudicum secularium. Et in tali annullatione processus differētia est inter causas ec-clesiasticas, et seculares. In causis ergo secularibus prohibetur et annullatur processus in ecclesia d. c. decet. §. fi. Et adeo hoc pro-cedit, quod licet cause seculares fauorabiles sint, et pie, in ecclesijs tamen non poterunt tractari: vt voluit Joan. And. et sequitur Domi. in d. c. decet. in prin. in versi. quero an sit prohibitum. Et idem tenet Abb. in c. cum ecclesia. de immu. eccles. per text. in d. §. omnis. qui vniuersaliter loquitur: et sic omnes casus includit, licet alias sint priuilegiati, et fauorabiliores. Et pro ista conclu-sione bene facit text. no. in l. in fraudem. §. fi. ff. de testa. milit. vbi

A Bald. per illum text. concludit quod [A] dispositio, que loquitur ge-

B neraliter, etiam includit personas, et casus priuilegiatos [B]. Et Bald. ibi infert ad piam causam. Et hoc a fortiori in casu no-stro procedit, vbi text. non solum loquitur generaliter, sed vni-uersaliter, dum inquit, omnis. Limitatur tamen hoc non pro-cedere in his, que sunt voluntarie iurisdictionis: vt not. Bart. per illū tex. in l. actus. C. de fer. et sequitur Abb. in d. c. cū ecclesia. vbi etiam circa finem concludit quod in ecclesia quis doctorari possit. Quod tenet Joan. And. et sequitur Domi. in d. c. decet. in princ. circa finē. Subijcit do. Abb. hic, quod dispositio d. c. decet. que loquitur in iudicijs, in quibus quasi contrahitur l. iij. §. idē

1 scribit. ff. de pecu. non habebit locum in contractibus [1]: prout ibi

3 tenuit glo. † Ex quo dom. Abb. infert quod dispositio, que lo-quitur de quasi contractu, non habeat locum in contractu: vt per eum hic: et idem Abb. tradit in d. ca. cum ecclesia. Sed non puto quod in hoc recte loquatur. Et primo illatio, quam ipse facit non bene colligitur: quia licet in iudicio quasi contrahatur, iu-dicium tamē absolute nō dicitur quasi contractus. Tale enim argumentum, quod Abb. facit, deberet fieri de quasi cōtractu sim-

2 pliciter ad contractum [2]. Nam quasi contractus, qui in iudicio interuenit, alteratur propter iudicium, quod redditur in inuitum l. inter stipulantem. §. j. ff. de verbo. oblig. Sed quasi contractus ex verisimili voluntate partium proficiscitur: vt not. Insti. de oblig. que ex quasi contrac. per totum. facit text. not. in l. in com modato. §. sicut. ff. cōmod. Et ideo dum arguitur de iudicio ad contractum, non dicitur fieri argumentum de quasi contra-ctu simpliciter ad contractum, vt Abb. hic dicit. Secundo quod hoc verum sit, patet quia dispositio c. decet. sicut non habet lo-cum in contractu, vt glos. ibi, et omnes fatentur, ita etiam non habebit locum in quasi contractu. Nam si quis adiret heredita tem in ecclesia, ex qua aditione quasi contractus insurgit, §. he res. Insti. de oblig. que ex quasi contract. Abb. ipse non nega-ret, quin valeret talis aditio: quia si contractus valet, nulla ra tio subest quin iste quasi contractus valere debeat. Et ita patet quod Abb. non bene dicit. Dictum tamen in se verum videtur quod dispositio, que loquitur in quasi cōtractu, in materia stri

C cta non habet locum in contractu, [C] nec econtra. Et ideo statu tum de contractu mulieris, non habet locum in quasi contra-ctu, vt

cta,vt Abb.hic dicit:⁊ idem in d.c.cum ecclesia.not.Bald.in l.
j.per illum tex.ff.de contr.iud.tu.Ange.in consi.ccci.diligenter
visis.Abb.in consi.lxxj.quinque dubia.lib.j.Alexand. in consi.
lxvij.visis dubitatio.lib.j.Et ad hoc facit, quia contractus di-
stinguuntur a quasi cõtractu:vt colligitur Insti. de oblig. que
ex quasi contract.in princip.Et in contractibus est verus con-
sensus,in quasi contractibus interpretatiuus videtur. Et ideo
appellatione contractus non venit quasi cõtractus, per supra
dicta.Et ista conclusio bene procedit, inspecta vi, ⁊ proprieta-
te verborum. Sed per viam extensionis, quando omnimoda
ratio militaret,statutum de contractu bene porrigitur ad qua
si contractum,⁊ econtra.Et ita locum habet quod not.Bal. in
rubr.C.de pact.Barto. in l.more.ff.de acquir. hered. cum con-
cord.quas Alex.ibi adducit.⁊ idem Alexand.latius post alios
tradit in l.mutum.ff.eodem titu.Ro.in consi. vij. viso facto. et
in consil.cxc.clarum est.⁊ latius in consi.cclxxx.presupposito. in
princ.facit quod not.Barto.in l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.
de pact.⁊ in l.Meuia.§.j.soluto matrim.⁊ qđ no. Bald.⁊ Ale-
4 xand. in l. si apud acta.C. de transact. ¶†Secundo colligitur
per Abb.hic, quod non solum excommunicatus repellitur in
petitionibus suis:vt in c.cum parati.supra eodem.sed etiã per-
uertens ordinem iuris repellendus est.Sed tamen consideran
dum est,quod in effectu hic non repellitur.Et ratio manifesta
videtur:quia non petebat gratiam,prout loquitur text. in d.c.
cum parati.sed obseruationem iuris communis.¶Tertio no
ta quod persona non solum excommunicatur,sed interdicitur
Ad idem text.in cap.is,cui.de senten.excommu.in vj. facit tex.
5 in l.moris.in princip.⁊ §.j.ff.de penis. †Secus tamen est in vni
uersitate,que excommunicari non potest.c.Romana. §. si vni-
uersitatem.de senten.excommu.in vj.de cuius ratione late tra-
dunt Moder.in c.dilecte.de exceptio.Et in quibus differunt,
⁊ in quibus conueniunt excommunicatio ⁊ interdictum, late
prosequitur Joannes de Anania in rubric.de cleric.excom.mi
6 ni.¶†Circa ea,que do.Abb.hic scribit,primo aduertendũ est
dũ principaliter opponit de textu in c.ex parte. ⁊ dicit per illũ
equiparari excõicationẽ latã pro cõtumacia manifesta,vel pro
crimine manifesto,vt istis casibus nõ cõcedat absolutio mediã
te cautione,sed realis satisfactio requiratur. Nã istud verũ est
in offensa manifesta,prout loquitur textus in dicto cap.ex par
te.⁊ in cap.solet.de sententia excommunicatio.in vj. Sed in cõ
tumacia manifesta hoc simpliciter non est verum:sed satis est
quod contumax soluat expensas, ⁊ prestet cautionem de iudi-
cio sisti.ca.venerabilibus.§.secus.de senten.excommuni. lib.vj.
vbi Dominicus.Quantum vero ad intellectum huius Decre
talis laborat Abbas hic,⁊ vario modo doc.loquuntur.Sed ta
men planus videtur esse intellectus,vt dicamus quod cũ abso
lutio peteretur a iudice, qui excommunicauit, vel ab alio, qui
haberet authoritatem absoluendi, aduersarius comparuit, ⁊
contradicebat,quod talis absolutio non deberet concedi me-
diante cautione: quia allegabatur, offensam esse manifestam,
iuxta cap.ex parte.de verborum signific. Et cum ista allegatio
per iudicem non admitteretur,aduersarius appellauit.Pen-
dente enim tali appellatione,que legitima erat.ca.solet.de sen-
ten.excommuni.in vj.absolutio conceditur ea ratione expressa,
ne excommunicatus in excommunicatione decedat.Et ita col
ligitur ex dictis Abbatis post alios hic: ⁊ posteriores omnes
sequuntur.Sed tunc stat dubitatio, si ista ratio, que allegatur
in tex.attendatur simpliciter,ne quis moriatur in excommuni
catione,semper habebit locum absolutio,dato quis pro mani-
festa offensa excommunicatus sit: quia semper erit istud peri-
culum, ne quis moriatur in excommunicatione,cum singulis
diebusquis mori possit l.j.ff.de condi.⁊ demonstr.⁊ ita disposi-
tio capituli, ex parte.elusoria redderetur. Propter hoc forte
docto.non attendentes rationem,que in text.allegatur, alijs
modis conantur respondere ad text.in d.cap.ex parte. referen
do plures limitationes,in quibus ille text.non procedit, videli
cet quando offensa manifesta fuisset in Deum,quo casu sola cau
tio sufficit,vt dicunt Imo.⁊ doctor.hic.tradit Anto. de Butr.
post Hostien.in capitulo j.versiculo venio ad mandatum Pa
pe.š.quod met.cau.Vel quando satisfactio consisteret in imple
mento alicuius iuris spiritualis,vel aliquo alio iure,quod per
excommunicatum impleri non potest, ex quo necessarium est
quod prius absoluatur,vt not.Innocen.in capitulo,pro illorũ.
de preben.vbi Abbas,circa finem ⁊ in d.capitu.ex parte.Nam
istis,et similibus casibus textus hic intelligitur. Sed istud di-
uinare est.Et hoc modo text.multum restringitur:et ideo Ho
stien.⁊ docto.aliter dicunt quod licet quis absolui non debeat
absque satisfactione,stante offensa manifesta,d.capitu.ex parte
tamen absolutio facta tenet.Et ita est text.not.hic,⁊ hoc sequũ
tur Peru.Moder.quia sicut excommunicatio valet,licet in-

iusta sit,vt not.in capitu.sacro.š.de senten.excom.ita pariter di
cendum in absolutione.Et de hoc est text.in capitu. venerabili
bus.§.vbi autem.de sentẽ. excommu.in vj. Sed ista solutio etiã
non satisfacit,duplici ratione.Prima,quia text.hic videtur cõ
siderare quod absolutio facta sit de iure,⁊ non contra prohibi-
tionem iuris,dum inquit: Absoluere poterit. Secunda, quia
cum appellatio interposita sit,vt hic dicitur, non valeret excõ-
municatio lata post appellationem.capitulo,per tuas,š.de sen-
ten. excommu. ergo pariter isto casu etiam non deberet valere
absolutio.Et ita argumentum istorum retorquetur.Nec obstat
quod Perusi. hic dicit,versiculo, expeditis omnibus.quod in
casu huius decretalis bene valet absolutio facta post appella-
tionez,licet non valeret excommunicatio,per istum textũ:quia
hoc non videtur verum,cum regulariter absolutio,⁊ excommu
nicatio a pari procedunt.j.distin.in capitulo,verbum.text. in l.
si cum.ff. de re iudica. Unde finaliter concludendum est quod
text.hic intelligatur,⁊ procedat illa ratione speciali,in qua ex-
presse fundatur,⁊ loquatur de illo, qui erat in articulo mortis,
vel graui oppressus infirmitate: quo casu dispositio capit. ex
parte.non habet locum:quia tali casu pro manifesta offensa ex
communicatus mediante cautione absoluitur: vt est text. in ca
pitulo fina.vbi Abbas de sepul.not.Goffr.⁊ Abbas in capitu
lo,in literis.in fine,de rap.Et ista conclusio ampliatur per istũ
textum hic,vt talis absolutio concedatur non obstante appella
tione aduersarij.Et hoc modo text. de plano procedit. Et pro
isto intellectu bene facit,ꝙ in simili casu no.Bart.per illum te-
xtum,secundum intellectum eius in l.j. C. de sacrosanct. ecclesi.
7 ¶†Successiue do.Abb.querit, vtrum in absolutione excom-
3 municationis pars debeat citari[3].Et dicit communiter teneri
quod sic:vt per eum hic.⁊ ita tenet Spec.in tit.de contu.§.fina.
ver.sed pone,excommunicatus.⁊ Pe.Peru. in c. venerabili.š.
de senten.excom.⁊ alij doc.in locis š.allegandis. Et ista conclu-
sio procedit,quando agitur de interesse partis, vt quia excom-
municatus quis sit pro manifesta offensa: quo casu absolutio
non cõceditur cũ cautione,vt in c.ex parte.el j.de ver.sig.Nã tali
casu citatio partis requiritur,vt constet an offensa manifesta
sit.Secus vero vbi excõmunicatur quis simpliciter pro contu-
macia:tũc eniz poterit absolui prestãdo cautionẽ,etiã parte nõ
citata:vt Spec.concludit in d.versi.sed pone.⁊ sequitur Do. in
c.Romana.§.sententias.de sen.excõ.in vj.⁊ facit ꝙ no.Cald.in
consi.vij.an episcopus.in tit. de iureiur. Et cũ ista distinctione
in effectu resoluitur gl.in c.excõicatos.xj. q.iij. quam Bald. se-
quitur in l.si pacto,quo penam.C.de pact.Et secundum hoc in
telligitur quod dicit Anto.de But.per illum tex. in cap. olim.
š.de rescript.vbi simpliciter inquit ꝙ in absolutione excommu
nicationis citatio partis non requiritur. Et casu, quo citatio
requiratur,si tamen omissa fuerit,non per hoc absolutio vitia-
tur:vt tenent,⁊ concludunt Joan.Andre. Hostien.⁊ do. Abb.
post alios hic.Spec.in d.ver.sed pone.Anto.de Butr.in c.debi
tores.de iureiu.⁊ Roma. in fin.cccclxxxvij.tu habes regulam.
⁊ hoc idem latius probat Roma.in consi.cccliiij. circa proposi-
8 tam.¶†Ex supra dictis etiam infertur ad similem questionem
4 Nunquid absolutio facta a iuramẽto valeat parte nõ citata [4]?
In qua breuiter Abb.concludit quod non valet,nisi constet iu
ramentum esse illicitum: vt latius per eum hic. Primo ergo
sentit domi. Abb. ꝙ in iuramento illicito etiam absolutio re-
quiratur.Quod verum est,vt tradunt Inno.⁊ doc. post glo.ibi
in c.verum.de iureiur.in verbo,absoluerunt.⁊ not.Pet. de An
cha.in consi.ccclxxxiij.retento ordine.cum similib. vt dixi in ca.
preterea.š.eod.Secundo in q.prin.ista est communis opi.quod
D in absolutione a iuramento citatio[D] necessaria sit:⁊ late prose-
quitur domi.Abbas in capitulo j.š.de iureiur.⁊ voluit Joann.
Andre.in rub.de iureiur.in addi.Spec.circa fi. ⁊ idem Oldra.
in consilio cxx.ad duplicem fi. in principio,Alb. in rubric.C.de
vsur.in fin.Petr.de Ancharan.in consil.cxcix. predictis subti-
liter.Lau.de Rodul.in capitulo,consuluit.extra de vsur.in cxx
v.questione.⁊ Imol. in clemen. dispendiosam.de iudic. Fallit
5 primo,quando constaret,iuramentum esse illicitum[5]:vt per do
min.Abbat.hic.idem post alios in dicto capitulo j. de iureiur.
⁊ not.Cardi.in consil.xxxv.ad dubia. Secundo fallit, quando
non ageretur de preiudicio partis: quia tunc citatio partis
non requiritur:vt tradit Oldra.in consil. cxx.prealleg. ⁊ Cald.
in consilio vij.in tit.de iureiuran.⁊ idem Cald.in consil.j.in tit.
de fer.Abb.in d.rubrica de vsur.in fine,⁊ Imo. in d.clemen. di-
spendiosam.⁊ not.Pau.de Cast.in consi.ccxiiij.circa primum.
6 Ultimo fallit,quando periculum esset in mora[6]:quia tunc ne-
dum citatio,sed nec absolutio necessaria est: vt est dictum In-
noc.in cap.venerabilem.š.de elect.quod sequitur Bald. in l. nõ
dubium.C.de legi. Abbas in c.quanto.š.de iureiur.⁊ Ro.in sin
9 gula.ccccxcj.tu sai.¶†In glo.in ver.cautione.gl.⁊ doc.oẽs hic

concludunt ꝙ pro contumacia iudiciali excommunicatus, absolui non debet prestando simpliciter cautionem cum iuramento, sed cautio sufficiens requiritur per istum tex. hic. Sed certe ista est maxima restrictio ad iura que communiter dicũt excõicatum debere absolui prestando cautionem cum iuramento de parendo mandatis ecclesie. in c. cum desideres. in c. ex tenore. j. de sen. excõ. Et ideo ad tex. hic cogitabam posse responderi ꝙ illa verba, sufficienti cautione recepta, intelligantur pro simplici cautione secundum subiectam materiam. Et hoc primo satis innuit text. hic, in modo loquendi quo vtitur, dum inquit, ab ipso tamen, ⁊c. videtur enim respondere tacite obiectioni, ⁊ velle ꝙ cautio ordinaria nõ omittatur: ⁊ nõ intẽdit circa talẽ cautionem aliquid innouare. Secũdo facit tex. in c. fi. de sepult. vbi simplex cautio sufficit quando in articulo mortis prestatur. Et ita in casu isto videtur, per ea, que s. dixi. Tertio hoc in terminis voluit Anto. de Butr. in cap. fi. s. de resti. spol. dicens quod cautio sufficiens dicitur cautio simplex, secundum subiectam materiam, ⁊ sequitur Alexander consilio xxxv. viso processu. lib. iiij.

¶ Additiones.

A ¶ Concludit ꝙ. Vide semper ad illud eundem do. Phili. Decium in consi. v. incip. in causa d. Marie.
B ¶ Priuilegiatos. Adde eundem in consilio v. vbi ponit an statutum generaliter loquens comprehendat casum dotis: ⁊ vide eundem Decium in c. sedes. s. de rescrip. ⁊ Iasonem in l. j. ff. solut. matri.
C ¶ In contractu. Vide multa aggregata ad istud propositum per d. Ias. in l. si vnus. in §. pactus ne peteret. ff. de pac. ⁊ per eũdem in l. siue apud acta. C. de transa.
D ¶ Citatio. Vide per d. Iaso. in l. nec quicquam. §. vbi decretũ. ff. de offic. procon. ⁊ leg. ⁊ latissime d. Franc. Cor. in suo aureo consil. xliij. inci. super contingentia facti. ⁊ Barba. consil. lxxxv. iij. li. alias fuit dubitatum in facto nunquid consuetudo possit derogare huiusmodi solennitati citationis: ⁊ dicebam ꝙ sic, motus per id quod dicit Bald. in auth. si quis in aliquo. C. de edẽ. dicens consuetudinem posse solennitati citationis derogare cuius dictum sequitur Alex. consi. xlj. in ij. volu. Hiero. Nig.

1 ¶ Contractibus. Vide que ego late addidi in l. nemo est. C. de sacrosan. ecclesi. ad Barto.
2 ¶ Contractum. Idem voluit, remissiue tamen, in capitu. at si clerici. de iudi.
3 ¶ Citari. Vide paris. in consi. xliiij. nu. xiiij. lib. j. vbi omnino videndũ est. in consil. xcvj. nume. 84. eod. lib. quod legatur in consil. xlix. nu. 20. lib. j.
4 ¶ Non citata. Et ꝙ citatio requiratur, vide Cor. in consi. xlv. litera p. li. ij. contra Alex. in consi. xlix. li. iiij. sed ꝙ sic, ⁊ ꝙ tunc non concedatur nisi a Papa cũ iusta tamen causa ⁊ cognita re vide Curt. consi. lxv. ver. ⁊ plus, in decisi. Delphi. cxl. ⁊ ꝙ pte nõ citata nõ cõcedatur, Alex. consi. ccxxiij. li. ij. ⁊ ad effectum agendi põt fieri parte non citata decis. neapol. cc. nu. 10. Io. de ami. nu. 31. Ias. in l. patre furioso. nu. 34. de his qui sunt sui vel alie. iu. ⁊ de hac q. vide in meo consi. cv. lib. xj. ⁊ dixit Pau. de Cas. in cõsil. cclx. in not. ꝙ non est necessaria, ⁊ loquitur in habilitatione, contra quem vide Alex. in consi. ccxxij. li. ij. Ias. in l. ne quicquã. §. vbi decretũ. de off. procon. ⁊ leg. declat Cur. in consi. lxv. in fi. ⁊ licet debeat citari pars, vꝫ tñ facta sine citatione. Ias. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ⁊ ꝙ non requiratur vide ale. in consil. xlix. lib. iiij. de quo vide etiam Bald. in consi. ccliij. lib. primo.
5 ¶ Illicitũ. Idẽ quando constaret de turpitudine recipiẽtis iuramentum, vel parti aduerse nullã competere defensionem. Feli. in c. j. nu. 26. de iureiur.
6 ¶ Mora. Adde Car. in consi. cxxxvij. Feli. in c. ij. de spon. in fi. ⁊ vide pro alia limita. decis. Tholosa. q. lxij. quid si iuramẽtũ sit cõfirmatoriũ, vide Ias. in l. si opus nouũ. nu. 7. ff. de ope. no. nũ. Siluest. Aldob.

2 ☞ Sententia excõmunicationis proferri non debet, nisi monitione premissa. 3. 4.
5 Libere fieri dicitur, quod fit sine impedimento.
6 Iudex appellationis si confirmat primam sententiam, victusque simpliciter condemnatur in expensis, intelligitur condemnatio facta non solum in expensis cause appellationis, sed etiã cause principalis.
7 Quid si generaliter absoluit ab expensis.
8 Clericus an faciat fructus beneficij suos.
9 Clericus tenetur satisfacere, ratione habita, ne mendicet.
10 Prelatus si calũniose agat contra aliquẽ, an ecclesia teneatur.

1
Eprehensibilis. ¶ † Primo nota regulam generalem, ꝙ sententia excõmunicationis proferri nõ debet, nisi monitione premissa. Et ad idem tex. in c. sacro. in prin. j. de senten. excom. Ideo dicit Ant. de But. in c. ab excõicato. versi. tertio casu. s. de rescript. quod si iudex dicat, excommunico te nõ premissa monitione, quia non requiritur: sententia esset nulla: quia lata per expressum errorem iuris. Et ista monitio requiritur non solum quando quis excommunicatur, sed etiam quãdo absolutus in excommunicationem reducitur [A]: vt not. voluit Do. in cap. j. versi. item nota istam glo. quod met. cau. in vj. vbi inquit quod in reductione omnia requiruntur que in excõmunicatione. Et quod pridie super hoc consultus fuit, alleg. Ioan. Andre. in cap. eos. de sen. excom. in vj. Et hoc idem tenet Rot. in vij. deci. item si pronuntietur. in tit. de sen. excom. in nouis. ⁊ in deci. lxxv. si aliquis iudex. de appel. in antiquis. Et ista monitio non presumitur interuenisse, nisi presens excommunicatus fuisset: vt no. Abb. concludit in c. consanguinei. circa fin. s. de re iudic. Et ista monitio in suspensione pariter locum habet, sicut in excommunicatione, vt hic dicitur in princ. facit tex.
2 in c. statutum. de senten. excom. in vj. † Et hoc verum intelligitur, nisi suspensio facta sit in penam delicti: quia tunc monitio non requiritur, vt voluit Innoc. in c. j. de exces. prela. ⁊ sequitur Abb. hic, dicens secus esse in excõmunicatione: quia illa nõ fertur in penã. ⁊ idem Abb. dicit in d. c. j. circa fin. ⁊ in c. ij. in prin. de cleri. excom. mi. Sed tamen idem esset dicendum in excommunicatione, casu quo in penam delicti prolata esset, vt quandoque contingit: vt patet hic, in isto tex. ⁊ in casibus, de quibus infra dicã. Et conclusio supra facta, ꝙ monitio requiratur, primo fallit, quando ipso facto a iure excommunicatio inducitur: tunc enim tali casu a iudice sine monitione excommunicari potest: vt probatur hic, cũ gl. Ex quo infertur ꝙ in casu c. ad apostolice. §. fi. de re iudi. in vj. dum ibi dicitur, ipso facto excommunicationis sentẽtie subiacere iudex poterit tali casu absque monitione excommunicare. Sic etiam loquitur tex. in c. pen. circa fi. de immu. eccles. in vj. in ca. ij. §. si quis autem. ne cle. vel mo. in vj. in cle. j. in prin. de sequest. pos. ⁊ fru. ⁊ in cle. j. §. fi. de pe. cũ simi. Ista enim verba, ipso facto, important canonẽ late sententie: vt not. Bal. in l. iubemus. l. ij. §. sane. C. de sac. san. eccles. ⁊ not. glo. in regula, in penis. de reg. iur. in vj. cũ sim. In omnibus ergo predictis, ⁊ similibus casibus iudex excõmunicare poterit absque monitione: vt est casus no. hic, ⁊ ita doc. omnes sequuntur. Sed ista conclusio dubitabilis admodum videtur: quia secundum opinionem communem in denuntiatione excommunicatiõis
B incurse a iure citatio requiritur [B]: vt tenet glo. in cle. fi. in versi. constiterit. de censi. cum simi. vt tradit Abb. in c. peruenit. el j. s. eo. vbi dictum. Et ratio manifesta videtur: quia de facto nõ cõstat pro quo pena excommunicatiõis imponitur a iure: merito ergo citatio necessaria videtur: vt doc. dicunt in d. c. peruenit. ergo a fortiori hoc idem dicendum videtur esse in isto casu. Et ideo necessarium videtur ꝙ communis intellectus doc. hic restringatur eo casu, quo de facto constaret: quia tunc excommunicatio nihil noui contineret, sed penam iuris simpliciter enũtiaret. Et ita istũ tex. not. intelligit Ro. in consil. cccclxxxij. in casu premisso. ver. tertio dico. Et ex his limitatur ꝙ not. Abb. in c. cum sit Romana. in fi. s. eo. vbi inquit ꝙ semper in excommunicatione citatio requiritur, etiam si factum notorium sit. Nam illud procedit, si ratione cõtemptus proferatur talis sententia, prout Abb. ibi loquitur: secus in penam delicti, vt hic.
3 Secundo † ꝙ dicitur hic de monitione, non habet locum, si sententia excommunicationis pro defensione iuris sui proferatur puta in casu, c. dilecto. de senten. excommu. in vj. vbi Ioan. Andre. ⁊ Do. hoc dicunt versi. quero an requiratur. Et est dictum Innocen. in capitulo, venerabili. de censi. vbi Anto. de Butr. ⁊
4 idem sequitur Lap. in allega. lxxiij. prelatus regularis. † Tertio fallit, si dicatur, Excommunico te, nisi satisfeceris in tali termino. Certe statim elapso termino, absque alia monitione, excommunicatus intelligitur: quia pro futuris culpis monitio nõ requiritur: vt late tradit Lap. allega. predicta, lxxiij. in princip. not. Ioan. Andre. ⁊ Imol. post alios in c. P. ⁊ G. de offic. delega. Et duas alias limitationes ponit Do. in c. j. de offic. de leg. in vj. quas Moder. prosequuntur in d. c. sacro. de senten. excommu. ⁊ in capitu. cum sit Romana. supra eod. ⁊ Milis in re-
5 per. in ver. citatio. ¶ † Secundo not. text. ibi: libere sua authori-
a tate vtatur. quod libere [a] fieri dicitur illud, quod fit sine impedimento, ⁊ contradictione. Ad idem glo. in ca. ordinarij. in versic. libere. de offic. ordi. in vj. facit gl. in cle. dudum. in ver. libere. de sepul. in clemen. si. in ver. libere. de iure patro. ⁊ in clemen. fin. in ver. libere. de eta. ⁊ qual. in c. lator. de homi. no. Abb. per illum textum

textum in capitulo,statuimus.infra de regular.in cap. de multa.de illum textum.de preben. Antonius de Butri.in c.j.de offic.ordi.Dominic.in c.j.de regul.in vj.cum pluribus similibus. Hoc tamen verbum restringitur secundũ alia iura.vt no.per glos.in ca.cum nobis olim.de elect.in ver.liberam.not. in l.j.C. de sacrosanct.eccles.Et verbum,libere,restringitur eo respectu duntaxat,quo profertur:vt declarat Alexand.in consilio lxxx. viso.in secundo dubio.lib.j.per textum in c.ij.de feud.vbi And. Sic.hoc idem dicit:⁊ patet hic,vbi respetu appellationis , que habeat obstare, dicitur quod libere sua vtatur iurisdictione. et idem Alex.in consi.xij.viso themate.in secundo libro.¶ In gl. ij.ibi:tenet.Notandum est quod excommunicatio lata non precedente monitione valet.Et ita tenet gl.⁊ doct. in locis per dominum Abbatẽ allegatis hic.Ad idem gl.in cap.primo.in ver si.iudiciario.infra de excessibus prelato.⁊ in ca.Romana.§.sed nec.de senten.excommunicatio. libro sexto. ⁊ sequitur Rota in decima decisio.⁊ nota quod excommunicatio.de sentent.excommunicatio.in antiquis.⁊ in decisio.lj.item si committatur. versi. sed pone.de appellationibus.in nouis.Idem Abbas in ca. sacro.in gl.ij.j.de sen.excõ.⁊ in c.illud.j.de cle.excõ.mi.cũ si.Et hoc etiã procedit, si lata sit a iudice delegato,vt Abb.hic tenet,post Innoc.in d.c.illud.de cle.excom.mi. Pet.de Peru. idem sequitur:⁊ late hic probat Imo.in c.si.j.de prebẽ.ver.vltimo. Aliter tamen voluit Rota in xj.decisi.excommunicatio. in titu. de senten.excom.in antiquis.⁊ in decisi. xxiij. vtrum excommunicatio.eod.tit.in antiquis.⁊ tradit Milis in repertorio,in verb. Citatio.Et ista opi.videtur procedere,quãdo esset expresse data forma in rescripto:quia illa omitti nõ potest:vt no.Do. post Ant.de But.quem refert in c.Romana.§.sed nec.de senten. excom.in vj.Et ad hoc bene facit dictum Bar.in l.diem proferre. §.stari.ff.de arbi.cum simil.Et ista conclusio procedit, quando sententia excommunicationis principaliter profertur. Secus est in declaratoria,quam iudex facit de excommunicatione, in quam quis incidit ex dispositione iuris.Nam talis sentẽtia declaratoria sine monitione non valet, ⁊ nulla est:vt not. tradunt Car.⁊ Imol.in c.extirpande.§.quia vero. de preben. Et rationem differentie inter declarationem ⁊ excõicationem. Aret.ponit in consi.clxv.sicut Ioannes dicit. versi. potest tamen esse ratio differentie. Sic etiam alias differunt : quia sententia excommunicationis per appellationem non suspenditur.cap.is, cui.de sent.excom.in vj.⁊ in c.per tuas.j.de sent.excom. ⁊ tamen sententia declaratoria excommunicationis incurse per appellationem suspenditur:vt not.Card.⁊ ibi Imo.in cle.j.ad si.ver. quid autem operetur.de sequest.pos.⁊ fruct.⁊ idem voluit Do.
6 in c.is,cui.§.sane.de senten.excom.in vj.¶ † In glo.in ver.proprium.Circa ea,que in princ.gl.do.Abb.dicit de iudice appellationis,notandum est quod eo casu,quo per iudicem appellationis sententia prima confirmatur,⁊ victus simpliciter condẽnatur in expensis,condemnatio facta intelligitur generaliter non solum de expensis cause appellationis,sed etiam principalis cause[a].Ita no.Alex.consuluit in consi.in causa mihi per vos consulenda transmissa.quod non reperitur in formis.vbi precipue adducit quod notat Angel.in l.j.C. quando prouo.non est neces.⁊ ita simpliciter referunt Mod.in c.significauerunt.de excep.Sed ista decisio declaratur vt habeat locum, quando etiaz iudex a quo in expensis cause principalis condemnauit.Secus quando ipse omisisset condemnationem expensarum : quia tũc iudex appellationis non potest in talibus expensis, super quibus iudicatum non fuit, se intromittere : vt not.probat,⁊ concludit Ange.Aret.in l.cum in vna.ff.eo.in prin.vbi tamen Io.
7 de Ana.aliter dicentem refert.† Idem est contra,si iudex appellationis simpliciter absoluit ab expensis,solutio generaliter facta videtur ab omnibus,tam in causa principali, quam in causa appellationis:vt not.Fulgosi.tradit in consil.clviij. domina Srauolina. Postremo circa questionem de expensis,quam late Abb.hic prosequitur,primo notandum est,duz equiparationem facit de tutore ad prelatum[c]:vt in l.non ignotum.⁊ ibi gl. C.de admi.tuto.⁊ idem Abb.dicit in c.j.in fi.§. vt lite non contest.vbi proprie in terminis loquitur de expensis:vt hic.Et pro tali equiparatione facit gl.pen.in c.ex literis.j.de pig.in c.qualiter,⁊ quando.el ij.in verbo rationem.j.de accusa.⁊ in c.similiter in gl.in fi.xvj.q.j.⁊ tradit Innoc.in ca.cum deputati.vbi domi. Abb.circa fin.§.de iudi.⁊ glo.⁊ Bald.in l.preses. C. de trãsact.⁊ idem gl.Insti.de suspec.tuto.in verbo,interdici.in §.si quis autem.Sed tamen in contrarium est glo.not.in c.fina.x.q.iij. que pluribus rationibus efficaciter probat quod nulla equiparatio sit inter tutores,⁊ prelatos.Et vltra ea , que ibi dicit quantum ad materiam nostram, quod hic aperte dicitur differentia inter prelatum ⁊ tutorem,nam prelatus vtilitatem sperat, ⁊ obtinendo consequitur ex lite,quam pro ecclesia instituit:non sic cõtingit in tutore.Item officium tutoris necessarium est:vnde facilius excusari debet,quam prelatus,qui propria spõte ad ministrationem prelature suscepit,per ea,que habentur in l. tutorem.ff.de his,quib.vt indig.in l. quesitũ. ff. de in ius vocan. Concludendo , dici potest qđ gneraliter,⁊ absolute talis equiparatio nõ procedat, per rationes,quas glossa adducit in loco preallegato. Sed quantum ad propositam questionem hec talis argumentatio videtur habere locum,quatenus prelato conuenire potest : quia si haberet proprium , ⁊ calumniosam litem fuerit prosequutus,de proprio tenetur satisfacere : prout dicitur de tutore in d.l.non est ignotum. Si vero prelatus non haberet proprium,cogitur soluere de fructibus , secundum quod Abb.hic distinguit.Et isto respectu equiparatio tutoris verifi
8 cari non potest.† Secundo dum incidenter Abbas dicit, vtrũ clericus faciat fructus suos,iuxta glo.in c.si. de offic. ordi.in vj. est profunda questio , que altiorem postularet indaginez:quaz late Abb.prosequitur in cap.cum esses.in repe.versi.pluraliter quero.j.de testa.idem Abb.in capitu.si.j.de pecu.cle.⁊ in cap.de multa.j.de preben.Cald.in capitu.ij.de pecu.cle. ⁊ Card.in cle. [redacted] Tertio aduertendum ad illud,quod Abbas [redacted] consensu [redacted] prelato solo,si non haberet [redacted] glo. not.in c.potuit.in versi.expelli.j.de locato.⁊ idem Abb.sequitur in cap.j.§.de dolo ⁊ contu.dicens qꝫ vbi solus est prelatus tantam potestatem habet solus,quantam rector cum capitulo,vbi capitulum est,Et idem Abb.in c.Imperatorum.§.de iura. ca
9 lumn.⁊ Ro.in consil.xxxvj.visa disceptatione. † Quarto dum Abb.concludit quod clericus,qui tenetur satisfacere de reditibus beneficij,iuxta capitu. peruenit. de fideius. debet deducere expensas,ne cogatur mendicare in opprobrium clericatus,xc. vj.distinct. capitu.diaconi.ista conclusio confirmatur:quia cle
b ricus habet beneficium,ne conueniatur vltra quam[b] facere po
D test,vt tenet glo.in l.miles[D].ff.de re iud.quam Barto.⁊ docto. communiter sequuntur:⁊ prosequitur ibi Alexand.⁊ idem Abbas post alios in c.Odoardus.de solu.Et ideo debet deduci,ne egeat l.inter eos.ff.de re iudic.in fin.l. in condemnatione. ff. de reg.iur. Ex quo infertur quod clericus tali casu capi non potest.Et est conclusio generalis qꝫ clericus pro causa ciuili capi non potest:vt not.Ioann.Andre.⁊ docto.in c.si clericos.de senten.excom.in vj.Abb.in d.ca.Odoardus.de solu. in ij.not.⁊ facit textus hic,qui loquitur conditionaliter,si habeat proprium Secus ergo si non habeat:quia excusatur,si soluere non potest cap.cum tu.j.de vsur.Et iste exceptiones,que respiciunt moderationem executionis,semper opponi possunt:vt not.in l.ex diuerso.§.fina.ff.solut.matrimo.⁊ per Barto.in l.j.C.de iur.⁊ fac.
10 ignoran.cum similib.† Quinto,⁊ vltimo circa differentiaz,quã Abbas facit, vtrum solus prelatus agat nomine ecclesie , vel etiam de consensu capituli,quantum ad propositum ista differentia non videtur ita simpliciter procedere : quia aut constat euidenter,litem calumniosam esse : ⁊ isto casu delictum calumnie non debet preiudicare ecclesie:vt in reg.delictum.de regul. iur.in vj.etiam si adsit consensus capituli : quia in delicto consensus capituli nihil operatur in preiudicium ecclesie : vt Abbas not.probat in cap.j.§.de dolo,⁊ contu.ibi : ⁊ distinctio, que fit,dicens quod talis differentia consideratur in his, que pendent a potestate capituli , ⁊ prelati:⁊ sic procedunt glos. que in pluribus locis considerant,an consensus capituli adhibeatur, vel non. Sed in delictis hoc non attenditur , vt latius ipse ibi prosequitur.Aut dicimus euidenter non esse calumniosam, et sicut factum prelati simul et capituli, nocet ecclesie in expensis, vt Abbas hic dicit:quia in iudicialibus ita pariter dicendum est quod quando solus prelatus agit. Nam solus prelatus sine capitulo nomine ecclesie regulariter agere potest , vt est communis opin.⁊ ita tenet Innocen.in capitulo,edoceri. vbi Abbas post alios in versiculo,ad tertiam questionem.§. de rescriptis.Hostien. in Summa. §.penulti. versiculo,xc. circa finem, Specul.in titu.de actore.ad fin.Lapus alleg.xlix.licet materia ⁊ Angel.in l.fina.ff.quod cuiusque vniuer.no.⁊ doctor.in capitulo.§.de procur.Cum ergo habeat solus prelatus legitimam personam,⁊ agat nomine ecclesie preiudicabit ecclesie in expensis:quia sumus in iudicialibus:vt Abb.hic dicit : ⁊ not. glos.in d.regula,delictum.de regul.iur.in vj.differentia , quam Abb. facit potest habere locum in arduis , in quibus solus prelatus non agit;vt tradunt docto.in locis §.alleg. Videtur tamen qđ prelatus qui consensum capituli adhibuit in agendo , facilius excusetur a presumpta calumnia :sicut dicitur in simili de tutore , a quo dolus,⁊ culpa abesse presumitur , quando agit de consensu matris et propinquorum.glossa not.⁊ ibi Bartol. in l.Polla.C.de his,quib.vt indig.cum his,que Alexan.ibi adducit.⁊ idem glos.⁊ Bart.in l.tutorẽ.ff.de his,quib. vt indig. ⁊ tra

dit Bartho.Veronen.in cautela xxvij.ratione consilij.

¶ Additiones.

a ¶ Reducitur. Adde tamen quod quando quis est absolutus cum reincidentia, monitio non requiritur: quia finito tempore puta x.dierum intra quod est absolutus non requiritur alia declaratoria, vt tradit idem decius late in consil.cxlv.per totum.et in c.questioni.§.hoc eo.titu.nostro.

b ¶ Requiritur. Vide late per Fely.in c.rodulphus.in versi.citatur etiã pars.§.de rescri.et vide inferius per eundẽ Decium.

c ¶ Prelatum. An sit bonum arguere de tutore ad prelatum, vide per Sozin.in l.legatum.ff.de legat.j.

d ¶ L.ntiles. Vide plene per Alexand.in l.centurio.ff.de vulga.et pupillar. Hiero.Hig.

1 ¶ Cause. Adde Dec.in c.sepe.j.eo.titu. Silvest.Aldob.

a ¶ Libere. Dixi ad Alex.consil.xcvj.lib.v.et ad Decium supra de offi.deleg.c.si pro debilitate.

b ¶ Ultra quam. Idem decisi.Tholo.cclxvj.Seminia.Philip.Franc.c.si propter.in prin.de rescrip.in vj. [redacted]

1 ¶ Iudex a quo nõ compellitur prefigere tempus appellãti.
2 Iudex si non facit quod residet in eius mera voluntate, nõ tenetur in syndicatu.3.4.5.6.

1 AD hec.ij. ¶ † Nota tex.ibi: fas sit, quod iudici a quo non imponitur necessitas prefigendi terminum appellanti[a]: vt per Abba.hic, qui per hoc infert, quod iu-
2 dex non grauat partem, terminum non prefigendo, cũ sit in mera eius facultate. Facit tex. in l.non quicquid.ff.de iudi.et cum non inferatur grauamen, sequitur quod nõ poterit appellari. Et ad hoc in terminis est notabile dictum Spec.in tit.de offic.iudi.§.impedit.ver.quid si iudex vbi concludit, appellari non posse, quando iudex non facit illud, quod in facultate eius residet. Et illud dictum sequitur do.Abb.in c.exceptionem.in vlti.not.§.de except.in c.prudentiam.§.sexta.in fi.de offic.deleg.Bald.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.versi.exemplum de secundo.ff.de offic.procon.et leg. Ange.et Pau.de Cast.in d.l.non quicquid. Et idem tenet Anto.de But.in c.super hoc.in ij.notab.in fin.§.de renun. Et ideo not.dicit Paul.de Cast.in l.vbi pactum.C.de transac.quod licet iudex repellere agentem possit sine actione, vt per glos.ibi,
2 si tamen † hoc non facit, non tenetur in syndicatu. Allegat d.l. non quicquid. Et hoc idem videtur velle Angel.in l.iustitia.§.iuris precepta.ff.de iustitia et iure.et Angel.Aret.hoc idem dicit in l.ab executione.ff.eod.vbi allegat Innoc.in c.fin.§.quod met.cau. Facit quod not.Innocen.in cap.fi.§.de fer.vbi inquit
a non posse appellari[a] a sententia iudicis, cuius arbitrio aliquid committitur. Quod dictum Bal.sequitur in l.ij.C.quomodo et quando iudex.et Paul.de Cast.in l.videamus.§.deferre.ff.de
3 in litẽ iuran. † Predicta conclusio declaratur primo vt procedat, prout loquitur tex.hic, cum fi. Secus si precipiatur iudici vt aliquid faciat: vt Bal.no.distinguit.in d.§.vbi decretum.in
4 loco supra allegato. Secũdo † limitatur, quando voluntati iudicis, et libere potestati eius aliquis cõmittitur. Secus vero si arbitrio eius simpliciter relinquatur: quia de arbitrio boni viri intelligitur l.si libertus.ff.de ope.liber.et tali casu, si inique arbitretur, appellari potest: vt est gl.ordinaria in c.super his.in ver si.arbitrio.§.de accus.not.Abb.per illũ tex.in c.j.de dila.glos.et doc.in l.si qua pena.ff.de verb.signi. Et ita distinguit Alexan.post alios, quos ipse refert in l.j.ff.de leg.ij.et idem Ang.Areti.
5 Institu.de actio.concludit.ver.tertio ex his. † Tertio quod supra dictum est, procedit, quando a iudice non petitur: secus si petatur a iudice: vt no.tradit Pau.de Cast.in d.l.vbi pactum, dicens quod si reus petijt agentem sine actione repelli a iudice, et iudex requisitus nõ fecerit, tenetur in syndicatu. Allegat l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de dã.infec. Sed istud dictũ non videtur verũ simpliciter: quia si illud, quod petitur, erat in mera facultate iudicis, non videtur iudex grauare partem, si illud non facit, per supra dicta. Ista enim ratio militat, siue petatur a iudice, siue non: et regula, que ponitur in d.§.hoc autem iudicium, dum ibi petitio partis cõsideratur, non loquitur in his, que resident in sola facultate iudicis. Saluari tamen potest quod Pau.de Cast.dicit in terminis questionis, in quibus ipse loquitur: quia quando petitur a iudice vt repellatur ille, qui sine actione agit, iudex tenetur talem repellere, secundũ regulã iuris. Et expresse hoc dicit Bar.in d.l.vbi pactũ. Et isto casu quando petitur, necessitatur iudex: sed quando nõ petitur a parte, tunc iu-
6 dex potest ex officio repellere, vt gl.ibi dicit. † Quarto cõclusio supra facta declaratur, vt habeat locũ, quando absolute iudici aliquid committitur, vt ipse illud facere possit, vel non. Secus est, quando aliquid deberet fieri secundum dispositionem iuris sed modus, qualiter fiat, arbitrio iudicis committitur: et tunc si male arbitretur, appellari potest: vt declarat Aret.in d.c.super his.in ver.ad ea, que ponit Ioan.Andr. Quinto, et vltimo limitatur, quando est presumptio malitie, vt Abbas hic dicit, con-
b tra appellantem. Postremo ad d.l.non quicquid.[b] ff.de iudic. aduertendum est, quia non videtur bona consequentia, Iudex potest, ergo nõ habet necesse. Hoc patet in iudice. Nã quicquid facit iudex, virtute iurisdictionis illud facit, quia potest: ipse ergo potest: et tamen regulariter necessitatur l.munerũ.§.iudicandi.ff.de mune.et ho.in diffinitione iurisdictionis, per gl.in l.j.ff.de iurisd.om.iud. Et ita honorandus frater meus in l.nõ quicquid.argumẽtatur. Sed videtur posse responderi quod imo valet consequentia, Iudex potest, ergo non necessitatur: quia verbũ Potest, dicit facultatem simpliciter, que non videtur habere necessitatem: vt in iudice, est tex.in l.j.C.quomodo, et quando iudex.in fi. Non obstat quod iudex potest, et tamen regulariter cogitur: quia illa necessitas non prouenit ab ipsa potestate, sed aliunde causatur: stante enim necessitate illa potestas alteratur, et nõ cõsideratur simpliciter, prout docto.hic loquũtur. Non omitto tamen quod tex.in d.l.non quicquid.aliter induci potest, dum dicit: Nõ quicquid iudicis potestati permittitur, necessitati subijcitur. Ergo in isto modo loquendi videtur sentire textus, quod regulariter habent necessitatem ea, que potestati iudicis committũtur. Sed potest responderi, quod cum munus iudicandi necessarium sit, textus ibi considerauit, quod regulariter potestas iudicis cum necessitate concurrit. Sed tamen hoc non est semper verum: quia quandoque cõtingit quod datur potestas iudici simpliciter, et non necessitatur. Et istud est, quod voluit dicere textus ibi: Non quicquid.

¶ Additiones.

1 ¶ Appellanti. Idem Dec.in c.consuluit.in ij.notab.de offi.de legat. Silvest.Aldob.

a ¶ Appellari. Vide latissime Felin.in capitulo, exceptionem.de except.

b ¶ L.non quicquid. Vide Fran.de Cur.aliqua dicentem ad illam l.non quicquid.in consi.suo lxxviij.inci.domina Franc.de Condecha. [redacted]

1 ¶ Canonicus potest compelli ad residendum in loco sui canonicatus.
2 Et an sufficiat monitio extraiudicialis sine citatione.
3 Clericus habens inimicitiam in loco beneficij, potest ibi vicarium constituere.
4 Studiose aliquid fieri quando dicatur.
5 Vicarius constitutus in aliquo loco, debet habere congruam portionem.
6 Sententia de residendo, an sit interlocutoria habens vim diffinitiue.
7 Sententia, qua se iudex pronuntiat iudicem competentem, an reuocari possit.

1 DEruenit.ij. ¶ † Primo colligitur, canonicũ posse cõpelli ad residẽtiã, et ad seruiẽdũ personaliter: vt per Abb.hic. Et ad idẽ de canonico, et prebenda est text.in c.inter quatuor.in prin.vbi Abb.de cleric.nõ residẽ. Et nõ solũ canonicatus, sed ẽt beneficia simplicia personalẽ residentiã requirũt, et vicari[9] ibi cõstitui nõ põt: vt est tex.in c.pen.quẽ Abb.ibi inducit, de clericis nõ residentibus. Omnia enim beneficia, que dãtur in titulũ, re-
1 sidẽtiã postulãt[1]: vt notãt Innoc.Abb.et alij in c.si.e.ti.de cleri.nõ resid.ẽt si beneficiũ modici valoris sit.c.cõquerẽte.vbi Abb.
2 in iiij.no.de cle.nõ resi. ¶ † Secũdo no.quod ad faciẽdã residẽtiã in beneficio, nõ est necessaria citatio iudicialis, sed monitio extraiudicialis sufficit. Nec ẽt sentẽtia reqrit: vt p Ab.hic: et idẽ Ab.lati[9] tradit in c.extirpãde.§.qui vero.in rep.de preb.et in c.quoniã freqũẽter.§.porro.§.vt lite nõ cõtest.et idẽ Abb.in c.qualiter.in iij.not.et in c.ex parte.in prin.§.de cleri.nõ resi. Sed tñ cõtra illud, quod dictũ est de sentẽtia, videtur tex.hic, in fi.dũ dicit, priues eũdẽ.ergo videt quod snia requiratur. Ita põderauit textũ Petru.hic. Ad quod ẽt tex.quẽ ibi hoc modo notauit d.Abb.in c.inter quatuor.in iij.no.de cler.nõ resi. Sed Ab.ibi rñdet quod ista verba nõ intelligunt de priuatiõe de facto, ex quo alia iura precise dicũt, quod iste, qui nõ residet immediate spoliari põt.c.ex tue.de cleri.non re

non resi.⁊ tradit Abb.in d.c.ex parte.eo.tit. ¶ Tertio nota ca
sum, in quo in beneficio ponitur vicarius temporalis. Ex quo
Bal.infert in cōsi.xxxiiij.factū super quo cōsiliū postulatur cir
3 ca ñ.in ij.lib.ꝙ † clericus,qui habet inimicitiam in loco benefi-
cij,poterit vicariū ibi cōstituere,allegat istū text.hic. Et in isto
tex.⁊ in c.cū ex eo.de elec.in vj.vicarij ad tēpus cōstituūtur.Ali
2 bi tamē perpetui sunt[2],in c.de monachis.j.de preb.in c.ij.de ca
pel.mona.in vj.in c.ad hoc.de offi.vica.in c.ij.s.de sup.negl.pre.
Et de pluribus speciebus vicariorū not.Abb.in c.postulasti.s.
de rescrip.in c.extirpande.§.qr vero.in gl.in ver.perpetuū.j.de
4 prebē.Car.⁊ Jmo.post gl.in cle.j.de offi.vica. ¶ † Quarto no
ta ibi:studiose moneas.idest,accurate, ⁊ diligēter. ⁊ ita etiā lo-
quitur tex.in c.sicut.j.de coha.cle.in c.qualiter.s.de pac.in c.ve-
niens.j.de simo. Alias vero studiose fieri dicitur,ꝙ ex proposi-
to fit,⁊ dedita opera l.ij.§.nō solū.ff.qui pe.tuto.l.Thais.§.Lu
cius.ff.de fideicō.lib.⁊ in §.fi.cū gl.in ver.ex studio. in authē. vt
exact.instā.do.vbi Ang. Ad idē tex.in l.j.C.de thesau.lib.x.vbi
Ang.infert ad statutū de eo,qui studiose aliquē percussit,vt nō
habeat locū,qñ a casu percussio facta sit.Et idē Bal.in l.j.§.hu
ius studij.in prin.ff.de iusti.⁊ iur.in ver.⁊ est argumentū.vbi in
quit ꝙ verbū,studiose,in maleficijs malū animū significat. Et
idē Bal.in auth.ad hec.in prin.C.de Lati.liber.tol.⁊ in c. a cra
pula.de vita ⁊ ho.cle.Ex quibus infert ꝙ qñ quis ex culpa pu-
niretur in delictis,iuxta doctrinā,quā ponit Bar.in l.j.§.j.cir-
ca fi.ff.si quis testa.lib.esse ius.fue.hoc nō haberet locū,quando
verbum,studiose,apponeretur. ¶ Quinto nota ibi:causam ꝓ-
secuturus iter ad nos arripiat.Nā videtur probari hic ꝙ arri
piens iter non dicatur per hoc appellationem prosequi de pre
senti:videtur enim arreptio itineris preambulum ad prosecu-
tionem futuram:per text.hic in versi. prosecuturus. ꝙ facit ad
5 ea,que dicta sunt in c.personas.s.eo. ¶ † Ultimo nota ibi:pos-
3 sit congrue sustentari[3],ꝙ vicario taliter debet provideri,vt cō
grue viuere possit.Ad idem text.in c.ij.de supp.negli.prela. in
c.de monachis.j.de preb.in c.cū ex eo.in fi.de elec.in vj. Non er-
go sufficit talis portio,ex qua viuere posset absque penuria.Nā
inter hec verba longa differentia est: quia cum vigitiquinque
florenis quis dicitur absque penuria viuere posse,⁊ tamen non
dicitur congrue,vel commode viuere posse,nisi cum centū,Gl.
est sing.in c.vnico.in verbo,absque penuria.de sta.reg.in vj.quā
Abb.sequitur.in c.j.de insti.⁊ in c.postulasti.s.de rescript. Iste
tamen excessus quem glo.facit inter verbum, absque penuria,
a ⁊ verbum,commode,non videtur iure probari.[a] Et in contra-
rium facit text.in ca.j.de insti.ibi:absque penuria. iuncto c.cum
M.s.de constitu.vbi in eo casu textus loquitur, ⁊ dicit suffice-
re competenter.Unde colligitur quod ista verba absque penu
ria,⁊ competenter, equipollent:ergo idem videtur dicenduz
de verbo,congrue,vel commode: quia ista idem significant qd
competenter.Et facit text.in l.nepos Proculo.ff.de verbo.sig.
¶ In glo.in verbo,frustratorie. Nota ꝙ olim appellatio fru-
stratoria admittebatur,per istum tex.hic:sed d.Abb.post alios
dicit ꝙ non est verum,quando constabat, appellationem fru-
stratoriam esse:vt probatur in c.ad nostram.in c. suggestum.s.
eo.Nec obst.tex.hic:quia secundum eum,non constabat appel
lationem frustratoriam esse,licet presumeretur, cum esset con-
tra regulam, poterat tamen iustificari in pluribus casibus, in
quibus regula non procedit:vt latius per eum hic,cū quo trās-
eunt posteriores scribentes hic. Sed aduertendum est, qr non
videtur verum ꝙ appellatio sustineatur ex eo ꝙ in aliquibus
casibus regula limitetur:quia cum appellatio proponatur sim
pliciter,debet secundum regulam iudicari,iuxta dictum Inn,
ꝙ approbatur cōiter in c.preterea.s.de dilat.⁊ not.Barto. in l,
quoties.ff.si quis cau.in l.ij.§.j.ff.si quis in ius voc. cū si. vt dixi
in c.ad nostram.in c.cōsuluit.el j.s.eo.Preterea, attenta ratio
ne do.Abb.hic,etiam in c.ad nostram. debuisset appellatio ad
mitti,ex quo aliquo casu a correctione appellatio permittitur,
puta si excedatur modus.c.de priore.j.eod.Et tamen Abb. di-
cit ibi constare appellationem esse frustratoriam,in d.c.ad no-
stram.ꝙ non est alia ratione,nisi quia regula simpliciter consi-
deratur.Unde planior videtur intellectus,quem Abb.sentit in
not.ꝙ text.hic intelligatur,quando causa expressa fuit:secus ve
ro si appellatio simpliciter interposita fuisset:quia non debuis
set admitti:vt est text.in c.relatum.j.de cle.non resid. ⁊ per illū
text.etiam comprobatur illud,quod supra dixi. Et ibi hoc etiā
dicunt Abb.⁊ Jmo.Et licet hoc non videatur absque diuina-
tione hic procedere, tamen ita necessario intelligendum vide-
tur,ex quo appellatio hic admittitur contra alia iura:nisi intel
6 ligamus ꝙ causa expressa fuerit.† Alius fuit intellectus princi
palis, quem Abbas antiquus hic ponit, dicens etiam hodie
istum tex.procedere:qr preceptū de residendo, sententia inter-
locutoria dicitur,que habet vim diffinitiue:⁊ sicut in diffiniti-
ua sententia non exprimitur causa l.ij.ff.eo. idem dicendum est
in ista interlocutoria,que secundum diffinitiuam regulatur:⁊ t
est text.not.hic:⁊ ita sequuntur Jo.Andr.⁊ do.Abb.post alios
hic.Sed contra istum intellectum,quē cōiter doct. approbant
arguunt posteriores scribentes hic:quia non videtur cōuenire
litere,in qua non consideratur ꝙ sententia haberet vim diffini
tiue,sed dicitur quod appellatio erat frustratoria.Secundo,qr
isto casu,etiam si sententia diffinitiua fuisset, tamē causa r equi
rebatur,cum talis appellatio contra regulam communem in-
terponatur,que est,quod clerici teneantur residere. Sed quan
do appellatio contra regulam fit,etiam in appellatione a diffi
nitiua,requiritur quod causa exprimatur:vt vidimus in ca.ad
nostram.in c.consuluit.el j.s. eod. Sed ab istis rationibus pre-
dictus intellectus defendi potest:Nam primo non obstat quod
dicitur de appellatione frustratoria:quia illud dicitur arguen
do.Dicit enim,videbatur,scilicet prima facie:sed tamen appel
latio admittitur tanquam legitima. Quod patet:quia termi-
nus prefigitur,⁊ precipitur appellanti quo appellationem pro
sequatur.Secundo non obstat,qd etiam in appellatione a diffi
nitiua tali casu deberet causa exprimi, ex quo contra regulam
appellatio proponitur:quia illud videtur procedere, quando
regula in contrarium est in materia appellationis, vt quia ap
pellatur a correctione,vel in facto notorio,in quibus casibus iu
ra prohibent appellationem:sed quando alia regula, que non
sit in materia appellationis,obuiaret appellationi, non vide-
tur qd causa requiratur:⁊ ita text.hic posset procedere, vbi ap-
pellatio fit contra regulam residentie,ad quam clericus regu-
lariter obligatur:sed non dicunt iura quod a precepto residen
tie appellari non possit.Sed tamen contra intellectum predi-
ctum videtur text.in d.c.relatum.j.de cleri.non resid.vbi appel
latio reijcitur,quando fit preceptum de residendo, ⁊ talis ap-
pellatio reputatur frustratoria:⁊ non videtur ibi tex. conside-
rare quod preceptum residendi pro sententia diffinitiua repu
tatur:quia tunc appellatio non fuisset frustratoria.Et ideo tu
tius est tenere intellectum quem s.dixi,quod in ista appellatio
ne causa incerta fuisset. Illud tamen in se verum est,⁊ commu-
niter tenetur,ꝙ dispositio c.vt debitus.⁊ cle.appellanti.eo. tit.
non habeant locum in interlocutoria que habet vim diffinitiue.
Ita Bal.notanter concludit in l.in minoribus.C.de his, quib.
vt indig.cum concor.vt late ibi tradit Alexan.⁊ idem Car. te-
net in d. clem.appellanti.questione ix.⁊ in cle.fin.q.ij.eodem ti-
tu.in consi.lxxij.in primo videtur.ver.ad secundum.in fi. ⁊ Pe
rusi.idem sequitur, qui plura allegat in c.vt debitus.in xiiij.q.
infra eodem,Ange.Aret.in l.eius,qui.de app.reci.Aret.in cō
sil xx.in questione.in princip.⁊ in consi.cxix. in presenti consul
tatione.Facit quod not.Barto.in l.a sententia.in fine princip.
ff.eo.Alias vero generaliter an interlocutoria, que habet vim
diffinitiue, debeat regulari tanquam diffinitiua simpliciter.
vel tanquam interlocutoria:doctrina domi.Abbat. not.est , et
bene seruit:quam etiam Angel.Aret.ponit in d.l.eius, qui.dū
allegat l.queritur.ff.de sta. hom. ⁊ concludit quod attendatur
qualitas potentior.Sic etiam Alexand.dicit in l.v. ff. de verb.
7 obligat.† Postremo quod Abbas dicit in illo exemplo, quan
do iudex pronuntiat se non competentem,dictum eius bene ꝓ
cedit in iudice delegato:quia talis sententia non potest reuo-
cari.capitulo,significantibus.s.de offic.delegat. quem tex. ipse
adducit hic. Secus vero dicendum videtur in iudice ordina-
b rio,[b] qui pronuntiaret se non competentem:quia talem senten
tiam ipse reuocare potest.Et sic in eo cessaret fundamentum
domi.Abbat. hic.Ita textus not.in l.preses.C.quomodo.⁊ quā
do iud.⁊ Bald.ibi expresse dicit quod ita limitatur text. in d.c.
significantibus.⁊ sequitur Ro.in consi,cclviij.in presenti dubi
tatione,in fine,

¶ Additiones.

1 ¶ Postulant.Uide Deci.in c.ad hec.nu.iij.de prebē.
2 ¶ Perpetui sunt.Adde Deci.in dicto capitulo,postulasti. de rescript.
3 ¶ Sustentari.Adde Decium in capitu.postulasti.in ij.not. de rescript, Siluest.Aldob.

a ¶ Probari.Idem Deci.supra.de rescrip.c.postulasti.nu.2.
b ¶ Ordinario.Bar.repe.l.ex quacūque.ff.si quis in ius voc. nō ierit.gl.pragma.tit.contra friuo.appella.gl.in ver.non ha[illegible]te Ant. Corset.in sing.verb.sententia.

1 ☞ Iudeus non potest habere mancipium Christianum.3.
2 Iudei,⁊ infideles puniuntur legibus ciuilibus.
4 Statutum si fiat in alicuius persone particularis preiudicium

potest appellari.
5 Appellari an possit a statuto, siue a dispositiõe iuris cõmunis.
6 Statutum si fiat in preiudicium singularis persone, non soluz
potest appellari intra tempus debitum, sed etiam posttempus
appellandi potest quis per modum querele reclamare.
7 Et quanto tempore durat talis facultas appellandi.

1 Consuluit.iij. ¶ †Primo not. qd̃ Iudeo non licet ha
1 bere [1] Christianũ mãcipiũ. Concordãtia iura
sunt in glos. ⁊ in l. vnica. C. de Christia. man. et
in c. j. ⁊ fi. infra de Iude. Sic etiam prohibẽtur
Iudei vt nõ habeãt nutrices vł famulos Chri
stianos in domo, in c. ad hec. ⁊ in c. ⁊ si Iudeos. j. de Iude. facit
tex. xxviij. q. j. in c. sepe. ⁊ in c. nullꝰ. ꝑ q̃ iura dt Ab. in c. j. j. d Iu
a de. ꝙ a[illegible]iure ꝓhibent̃ Iudei[a] intrare scholas: quãuis dicat cõ
trariũ seruari de consuetudine. Sed tñ Io. de Ana[illegible] ibi hoc te
net, etiã de iure procedere: cum eis hoc specialiter interdictum
nõ sit. Et ꝙ dictũ est de famulo, ⁊ nutrice, in tantũ procedit, qd̃
episcopus in contrariũ dispensare non potest: vt not. Card. in
d. c. ad hec, dicẽs se ita hic Padue consuluisse. Et sequitur Ab.
ibi in fi. Et circa textum nostrum hic, dum prohibitum est Iu
deis habere Christianum mancipium, datur intelligi ꝙ Chri
stianis permittitur: quia vnius inclusio, alterius est exclusio l.
cum pretor. ff. de Iudic. c. nonne. de presumpt. Et ita simpliciter
dixit Peru. hic. Sed ad hoc est in terminis decisio Ange. in d.
l. vnica. C. ne Christia. mã. ⁊ sequitur Io. de Ana. in c. j. j. de Iu
de. Et hoc idem tenet Ro. in consi. cclxxxviij. in casu proposite.
Quod notandum est: quia est contra opinionem vulgariũ, qui
credunt seruum effici liberum statim ꝙ baptizatus est: nã hoc
falsum est: quia Christianis non prohibetur habere seruũ Chri
stianum: vt dixi, ⁊ glo. hoc sentit in l. multum interest. ff. de ver
bo. obliga. Sic etiam Christianus potest habere seruũ Iudeũ:
vt per glo. liiij. dist. in c. mancipium. ¶ Secundo nota ꝙ appel
latio hic reijcitur, non propter qualitatem personarum, sed q2
erat contra ius. Unde in alijs causis pro Iudeis appellatio ad
mitteretur: quia Iudei vtuntur iure communi ciuium Roma
A norum l. Iudei. C. de Iude. Unde habent filios in potestate [A]:
vt per glo ij. distinc. c. ius quiritum. ⁊ probatur in c. ij. vbi Abb.
b post alios, de conuer. infi. Et beneficium [b] ꝙ datur hominibus
B alicuius lici, etiã Iudeis [B] cõpetit: vt no. Bal. in l. spadonem. §.
iam autẽ. ff. de excu. tut. Ang. in l. vtimur. ff. de sepul. viol. cum
simil, vt dixi in c. j. s. de proba. Et sequitur Alex. in consi. lxxj. Et
videtur in presenti. lib. v. Nã ecclesia tolerat Iudeos. c. cõsuluit.
in fi. j. de Iudeis. vbi Host. ⁊ Doc. rationem adducunt. Et ideo
C offendi [C] non debent personaliter, nec in bonis. c. sicut. §. fi. j. de
Iudeis. ⁊ in l. Christianis. C. de pag. ⁊ temp. eorum. vbi Bar. di
cit secus esse in Saracenis. ⁊ tradit Oldradus consilio lxxij. an
contra Saracenos. Abbas in capit. j. de conuer. infid. Ioan. de
2 Lig. in trac. de bello. q. xij. †Sic etiaz Iudei, ⁊ infideles legibus
D ciuilibus, ⁊ canonicis [D] [2] puniuntur. c. in archiepiscopatu. de ra
2 pto. c. post miserabilem. de vsuris. l. ij. l. ne quis. C. de Iudeis. Et
alias dubitatum fuit, qua pena puniatur Iudeus, qui Chri
stianam carnaliter cognoscit: ⁊ videtur ꝙ morte puniatur per
text. in c. reos. xxiij. q. v. vbi dicitur ꝙ Phinees Iudeum cum
Madianita coeuntem gladio transfixit: ⁊ hoc fuit reputatum
ad iustitiam: vt dicitur ij. q. vij. ca. nos si incompetenter. §. his
ita respondetur. el ij. vbi similis textus habetur. Sed tamẽ ista
iura non bene hoc probãt: quia loquuntur de iure antiquo vete
ris testamenti, vt ibi patet. Et in contrarium est not. decisio Ol
c dra. [c] in consi. cccxxxiij. ⁊ est consilium vltimum, Qualiter pu
niatur Iudeus. vbi concludit ꝙ talis pena arbitraria sit. Et ꝙ
non sit pena mortis tradit Andr. Sicu. consi. lxiij. in iiij. lib. Et
ita patet ex predictis quod solet dici, Nihil ad nos de his, qui
3 foris [3] sunt. c. gaudemus. de diuor. ij. q. j. in c. nulli. intelligitur in
respicientibus salutem anime: secus vero est in alijs, per supra
dicta. ⁊ glos. not. ita declarat. c. sepe. in glo. fi. xxiij. q. j. Ex quo in
E ferri potest quod in matrimonio non tenentur [E] Iudei obser
uare prohibitiones canonum, de quo in l. nemo. la j. vbi Salice.
⁊ Fulg. C. de Iudeis. Floria. in l. item in potestate. ff. de his, qui
3 sunt sui. Barba. in consi. xiij. lib. iiij. ¶ †Tertio nota principem
secularem non posse statuere in territorio suo, quod Iudei ha
beant Christianos seruos: vt per Abbatem hic. Ex quo Peru
si. infert principem secularem non posse statuere, quod Iudei
nõ deferant signum, per quod publice a Christianis dignoscã
t[illegible]isponitur in ca. nonnullis. infra de Iudeis. Ubi ta
men in loco esset aliqua consuetudo, quod Iudei non deberent
portare aliquod signum, etiam hodie deberet seruari. Et si hoc
etiam impetraretur a summo pontifice, valeret priuilegium:
cum istud sit de iure positiuo: vt not. Fulgo. tradit in consilio
4 clv. proponitur quod in ciuitate Ferrarie. ¶ †In glos. fina. cir
ca questionem, ad quam Abbas infert, conclusio sit quod ap
D pellari [D] potest, si statutum fiat in preiudicium alicuius parti
4 cularis persone expresse, vel tacite [4]: vt per Bartolum in locis
allegatis per Abbatem hic, ⁊ idem Bald. sequitur in l. j. in prin
cipio. ff. de lega. in l. quisquis. C. quorum appel. in l. iudicibus. in
principio. C. eodem titu. de appel. vbi per hoc infert appellari
posse, si statutum fiat quod filia Titij dotata non succedat. Sic
etiam in statuto, per quod quis particulariter cogeretur ad cõ
promissum. Baldus dicit in §. j. in prima constitu. Codic. ⁊ no
tat Angelus in l. finali. C. sententiam rescindi non posse. Ale
xand. in consilio cxix. visis his que in themate. in ij. libro, ⁊ con
silio cxc. mature. libro ij. Et talis appellatio interponitur
ad illum superiorem, qui statutum possit corrigere, secundum
Baldum in capitulo, ad nostram. circa finez. supra eodem. Pre
dicta conclusio non habet locum, quando statutum esset gene
rale: quia tunc appellari non potest: vt Barto. concludit, ⁊ Bal
dus in locis omnibus supra allegatis. Domin. Abbas tamen
hic talem differentiam non admittit: quia secundum eum, vis
tota consistit in hoc, an statutum iniquitatem contineat: ⁊ indi
stincte per vnum poterit reclamari, per ea, que habentur in ca
pitulo j. infra de his, que fiunt a maio. part. capituli. Sed in ef
fectu quod Abbas dicit, non discrepat ab opin. Barto. quia ad
istum finem videtur loqui Barto. dum distinguit in statuto ge
5 nerali, vel particulari. †Nam de statuto vniuersali non potest
quis conqueri: sicut nec a dispositione iuris appellatur l. si qua
pena. ff. de verbo. signific. facit textus in l. ij. §. exactis. el j. versic.
postea. ff. de origi. iur. ⁊ ibi Bald. quem text. Bart o. adducit in
dicta l. finali. ff. de appel. reci. ⁊ ideo Baldus dicit in l. acceptã.
C. de vsu. circa finem, quod statutum, licet durum sit, seruari de
bet l. prospexit. ff. qui, ⁊ a quib. licet enim statutum non habeat
F equitatem in his, que sunt iuris positiui [F], sufficit quod habeat
voluntatem, ⁊ authoritatem statuentium: vt Bald. inquit per
illum textum in l. lege duodecim tabularum. C. de legi. here. Nã
tali casu in statutis est pro ratione voluntas: vt not. Bald. in l.
j. §. initium. ff. de postul. Sed quando statutum respicit preiudi
cium alicuius tantum, videtur continere iniquitatem. Et non
est proprie statutum: quia natura legis vel statuti est, quod cõ
mune sit l. j. ⁊ ij. ff. de legi. ⁊ iiij. distin. in §. erit autem lex. ⁊ decla
rat Bald. in d. l. iudicibus. in principio. ⁊ ipse do. Abb. hoc idez
dicit in capitulo fina. s. de consti. Nam tale statutum in effectu
videtur potius preceptum: vt Abbas hic dicit, a quo precepto
bene appellatur: vt s. capitulo proximo. Secũdo conclusio pre
dicta procedit, quando statutum specialiter fit contra aliquem
sine causa: secus si factum fuit cum iusta causa, ⁊ rationabiliter:
quia tunc tenet irreuocabiliter in preiudicium eius. Ita Bald.
in dicta l. j. in principio. ff. de legi. alleg. text. in l. amissione. §. qui
deficiunt. ff. de capit. dimi. vbi Bald. dicit per reformationem
ciuitatis pronuntiari posse aliquem rebellem esse. Et idem
Baldus in Peculio suo, in versiculo, statutum. dicit posse sta
tutum fieri ex iusta causa contra singularem personam. Alleg.
glossaz in dicta l. amissione. ⁊ hoc idem Ang. tradit in consilio
lxiij. si prouisio facta. Antonius de Butrio in capitulo, cum
omnes. versiculo, an autem valeat statutum. s. de consti. ⁊ Ale
6 xand. in consilio cxix. supra allegato. in ij. libro. †Postremo cõ
siderandum est quod de iniquitate statuti non solum agitur
per remedium appellationis, vt Bartol. ⁊ Doctor. dicunt in lo
cis s. allega. sed etiam post tempus constitutum ad appellan
dum, per viam querele poterit reclamari: vt est text. in dicto ca
pitulo, cum omnes. vbi Abbas post alios declarat in v. notab.
Et hoc est, quod Bald. dicit in l. j. §. similique modo. in fin. C. de
Latin. lib. tol. quod sententia iudicis fortior est, quam statuti:
quia sententia, etiam iniquissima, vt ipse dicit, transit in rem iu
dicatam. Sed ab iniquitate statuti semper supplicari potest:
imo videtur quod de nullitate statuti dici possit: quia secundũ
Abbat. in dicto capitulo, cum omnes. statutum nullum vide
tur: quia lex debet esse iusta: ⁊ communis iiij. distinctione, erit
autem. ergo si continet iniquitatem, videtur nulla. Sed tamen
in hoc contrariũ communiter tenetur: quia dolus in statuẽdo
non facit statutum ipso iure nullum: vt notat Ange. per illum
textum in l. ij. ⁊ ibi Alexander. ff. quod quisque iur. ⁊ idem Ale
xand. in l. j. ff. eodem titu. quod quisque. facit textus in l. j. §. fina
li. ff. de do. except. Et quia statutum est stricti iuris, prout ar
guit Baldus in dicto capitulo, cum omnes. ergo actus ratione
doli non annullatur: prout de contractibus stricti iuris habe
tur in l. si quis cum aliter. de verbor. obligat. Non obstat text. in
dicto capitulo, erit autem. quia in casu isto apparenter lex est
iusta, ⁊ communis in sui forma, cum generaliter loquatur. Uel
secundo in isto casu, quando respicit particularem personam,
in effectu non reputatur lex, sed potius preceptum videtur.

Patet, quia appellatur: quod est contra naturam legis, vt supra dictum est. Vel tertio dici potest q licet lex debeat esse rationabilis, ⁊ iusta, non tamen sequitur quod sit nulla, si iniusta sit: hoc patet in sententia, que iusta esse debet, ⁊ tamē licet
7 iniusta sit, non est nulla. †Et vltimo notandum est, q licet post tempus appellandi, ab iniquo statuto reclamari possit, vt su-
5 pra dictum est, talis facultas solum per annum durare⁵ videtur: vt singulariter tradit Bar. in l. ambitiosa. ver. quero intra quantum tempus. ff. de decret. ab ordi. fac. per text. in l. qui grauatos. C. de censi. libro xi.

¶Additiones.

a ¶In potestate. Vide Soci. in consi. lxvi.
b ¶Iudeis. Vide in no. q. Barba. in consi. xxix. iij. lib.
c ¶Offendi. Et vide semper Oldra. in consil. lxxxvij. incip. quia an princeps sine peccato. vel etiam dicit quod princeps non potest de ciuitate eos expellere sine iusta causa immo peccat mortaliter, vide etiam Barb. consi. xv.
d ¶Et canonicis. An iudei ⁊ sarraceni ligentur canonibus ⁊ legibus, vide s. de consti. in ca. j. vbi per Decium post alios ⁊ ibi etiam ponit qua pena puniatur iudeus qui cognoscit carnaliter christianam, ⁊ concludit vt hic.
e ¶Tenetur. Vide pro hoc not. q. quam refert Socin. in consil. lxij. ⁊ in consi. lxx. ⁊ domi. Andre. Sic. in consil. lxxv. iij. vol.
f ¶Iuris positiui. Videad ista multa notabilia aggregata per d. Fely. in c. si quando. de rescri. ⁊ alibi sepe. Hiero. Hig.

1 ¶Habere. Amplia etiam ex dispensatione principis. j. eod. capitu. j. iij. no.
2 ¶Canonicis. Vide Deci. omnino, ⁊ que ibi addidi in c. j. in j. lectu. de consti.
3 ¶De his que foris. Vide deci. in l. ij. in ij. no. C. de insti. ⁊ substi.
4 ¶Tacite. Adde Deci. in c. cum omnes. in j. lect. in v. no. de consti. vbi dicit, q etiam non interposita appellatione licet reclamare, ⁊ quanto tempore duret hec facultas, ⁊ ibi, in ij. lec. ampliat etiam si esset facta lex vel statutum a principe.
5 ¶Durare. Vide Deci. in d. c. cum omnes. in j. lectu. in v. no. de consti. Siluest. Aldob.

a ¶Iudei. Deci. supra de proba. c. j. nume. 20. Socin. consil. lxij. lib. j. Alexand. consi. xiij. lib. vij. dixi ad Alexand. consi. vj. lib. vj.
b ¶Beneficium. Dixi ad Alex. consi. lxxv. lib. v. Aymo. cōsi. lxxiij. nu. xxvj. Fran. Rip. l. si insulam. de verb. oblig.
c ¶Oldra. Late Nicol. Boeri. decisio. Burdegal. cccxvj. nu. v.
d ¶Appellari. Decius supra de constitu. capitulo, cum omnes. not. v. [redacted]

Ad hec. ¶In text. ibi: sicut asseris. Ex isto modo loquendi cautela colligitur: Si quis non velit videri approbare dicta aduersarij, que refert, vt dicat, prout asseri-
1 tur¹. Et no. Anto. de But. in c. ad hec. per illū text. de rescrip. ibi: vt asseruit. Facit text. in ca. iij. ibi: sicut asserit. de eo, qui mit. in posses. ⁊ idem no. Cald. in cōsi. viij. de rescrip. Cardi. in consi. lxviij. quo ad primum. circa fi. ⁊ Rota in decisione lx. de rescrip. in antiquis. Alia hic non occurrunt, per ea que diximus supra in capit. meminimus. ⁊ in c. suggestum.

¶Additio.

1 ¶Asseritur. Adde Dec. in capitulo, iurauit. in princip. vbi de veritate. Siluest. Aldob.

1 ¶Iudex tenetur deferre appellationi iuste interposite: alias puniri debet, nisi in interlocutoria.²

1

De priore. ¶†Ex isto textu principaliter colligitur, q iudex appellationi legitime deferre tenetur: alias punitur, vt hic, ⁊ in l. quoniam iudices. ⁊ in l. iudicibus. C. eod. Secus si appellatio iniusta sit: vt Bal. distinguit. in d. l. iudicibus. in prin. Abb. hic, ⁊ Perusi. qui hoc latius prosequitur. Nec sufficit q iudex parti dicat, Ego admitterem appellationem, si ostenderes mihi causam q debeat admitti: vt not. Bal. ⁊ Salic. in l. quoniam iudices. in fi. supra alleg. Nā ad ipsum iudicē spectat discernere, vtrū iusta videatur appellatio: vt per gl. in c. vt debitus. j. eo. in ver. rationabili causa. Quantū vero ad partē, ad hoc vt appellatio admittatur, sola allegatio iuste cause sufficit. Sed postea ad obtinendū in causa appellationis, causa debet probari. c. vt debitus. j. eo. Et in simili est doctrina Bar. in tract. ad reprimēdū. in ver. asseratur. in gl. no. in cle. dispendiosam. in ver. vsuris. de iudi. Pau. de Cast. in l. cū quedā puella. §. si. ff. de iurisd. om.
1 iudi. Et in dubio appellatio semper debet admitti¹, secundum gl. prealleg. in d. c. vt debitus. Est dictū Inn. in c. dilectus. el ij. de rescri. Sequit Bal. in l. de statu. ff. de testa. vbi allegat Spec. ad hoc, eo. tit. §. nūc tractemus. ⁊ idē Bal. in l. properandum. §. sin autē. C. de iudi. Ang. in d. l. qm iudices. ⁊ Card. in cle. j. in ij. q. de dolo ⁊ cōtu. Alex. in consi. cxvij. viso themate. ad fin. in iij. lib. Sic etiā qn dubitatur an deserta sit appellatio, pronuntiari debet in dubio, appellationem non esse desertam: quia hoc est minus preiudiciale. Ita no. Pau. de Cast. in l. j. per illū tex. ff. si qs cau. ¶In gl. j. notandū est, q subditus, etiā si religiosus sit ap-
2 pellare pōt a correctione², qn superior in corrigēdo modū excedit. Idē gl. in d. c. licet. ⁊ no. do. Abb. hic, ⁊ in d. c. ad nostram. in [redacted]. Nā moderata debet esse correctio: alias ad superiorem [redacted] alie. iur. per quē etiā dicit Bal. in d. c. [redacted] q [redacted] seuiente in monachos, eis licet fugere de monasterio, nec dicuntur apostate. Et quando Abbas odio haberet monachum, ⁊ illum grauaret, monachus potest pro defensione arma accipere: vt no. Card. tradit in cle. j. §. prefate. de statu mona. Ad istū tex. tamen alius intellectus fuit, q hic, canonicus non appellauit, ex eo q ipse grauatus esset, sed simpliciter propter delicta, ⁊ enormitates prioris contra eum, extraiudicialiter prouocauit. Nam licet secundum Abb. hic, non cogatur prior accedere ad superiorem propter huiusmodi appellationem, vt not. in c. cum sit Romana. s. eod. debuit, tamen prior huic appellationi deferre. Et secundum istum intellectum dicunt Doct. verba litere correspondere. Sed tamen huic litere aduersatur tex. dū dicit, de tanto excessu satisfacturus. Nō enim videtur q magnus fuisset excessus, si prior non detulit appellationi extraiudiciali, propter quam non tenebatur ire ad superiorem, vt do. Abbas hic dicit arg. eorū, que habetur in l. quanuis. ff. de in ius voc. Unde postremo alius fuit intellectus, qd canonic⁹ iste appellauit, allegādo enormitates manifestas prioris. Nā cū ipse esset notorie criminosus nō poterit alios corrigere iij. q. vij. c. iudicet. Sed iste intellectus reprobat cōiter: qr licet iudex notorie sit criminosus, pōt tamē exercere iurisdictionē an-
a te quāº priuatus sit. viij. q. iiij. in c. nōne. cū sim. vt late post alios do. Abb. hic adducit: ⁊ idē tenet Archi. in d. c. nōne. sequit Bal. in l. ij. §. miles. ff. de infa. in l. Cassius. ff. de serui. cū si. vt tradunt Mod. in c. sciscitatus. s. de rescrip. Saluari tamē pōt iste intellectus, qn cōtra iudicē, excipit q sit cōdēnatus de crimine infamāte ipso facto: qr statim administrationē perdit: vt do. Abb. cōcludit in d. c. sciscitatus. in gl. in ver. Primū tamē dictū alibi allegat tex. in l. ij. §. miles. cū gl. ff. de infa. Et in tali casu videtur loqui text. hic, vt colligitur ibi, enormitates manifestas: que
2 ipsum notabilē reddunt. ¶†In gl. si. notandū est q iura, que penā imponūt iudici nō deferēti appellationi, locum habent in appellatione a diffinitiua: secus est si appelletur ab interlocutoria: quia iudex non tenetur deferre, nec supersedere, donec sibi per iudicem ad quem inhibeatur. c. non solum. §. illi dicitur. eo. tit. in vj. Ita no. Ang. dicit in d. l. quoniam iudices. C. eo. titu. sequuntur simpliciter Moder. hic. Et prima facie pro ista conclusione facit text. in d. l. quoniam iudices. qui videtur loqui in appellatione a sententia diffinitiua: vt colligitur ibi aduersus sententiam, intentionē, iurgiumque terminantem. Nā verbū terminantem, videtur sententiā diffinitiuā respicere. Sed tñ ista limitatio dubitabilis videtur. Primo, qr tex. in c. decreto, allegato in gl. videtur loqui in appellatione ab interlocutoria: cum ibi in prin. accusationis pro parte epi appelletur, ⁊ causa cognoscenda ⁊ decidenda ad summū pontificem deferatur virtute appellationis interposite, ⁊ pena imponitur non deferenti illi appellationi: prout gl. ⁊ communiter doc. illum text. intelligunt. Secundo facit, quia si appellatur ab interlocutoria cum iusta causa, prout requiritur, iuxta c. vt debitus. j. eod. iurisdictio deuoluitur ad iudicem ad quem, ibi: superior de appellatione cognoscat. in d. c. vt debitus. ergo videtur q iudex teneatur huic appellationi deferre. Non obstat tex. in c. non solum. cum simil. quia non est verum q ante inhibitionem iudex, a quo appellatur ab interlocutoria, procedere possit. Nā si procedit, bene verum est, q attentata non reuocantur, sed reuocatio duntaxat differtur, donec veritas cause appellationis probetur: ⁊ probata veritate, omnino reuocantur attentata. Ex quo datur intelligi q iudex non debuit, nec potuit procedere. Et ita illum tex. declarat Lap. in allega. prima: ⁊ dixi in c. consuluit. ibi, circa fi. s. eod. Postremo aduertendum est ad d. c. decreto. quod principaliter allegatur in materia. Nam non videtur q pena dispositionis ibi imponatur ex eo simpliciter, quod iudex appellationi non detulisset, sed potius quia cum causa esset ad Papam pelata per appellationem interpositam ad summum pontificē,

probibet ibi summus pontifex quod nullus in tali casu, preter eum iudicare presumat. Postea in versic. si autem. post talem probibitionem dicit, si a quoque secus presumptum fuit, ille deponatur. Et sic patet quod talis pena non imponitur simpliciter ex eo quod appellationi delatum non fuerit. Ex quo infertur quod absolute de iure canonico pena erit arbitraria. Reliqua vt per doc. hic.

¶ Additiones.

1 ¶ Admitti. Limita in interlocutoria. j. eod. capitulo, in glos. finali.

2 ¶ Correctione. Vide Deci. in c. iij. in j. notab. s. eo. ⁊ in c. nouit. j. eodem. Siluest. Aldob.

a ¶ Antequam. Joan. Gerson in trac. de potesta. eccle. [redacted]

1 ☞ Clericus an propter infamiam priuetur beneficijs quesitis.
2 Infamia publica, ⁊ quod quis sit conuictus de infamia, procedunt a pari.
3 Abbates dicuntur prelati.

Qvia nos. ¶ In tex. ibi resperfi sunt. Hoc modo loquendi etiã vtitur tex. in capi. fi. j. de furt. in c. insinuatum. infra de simo. in c. accedẽs. j. de accus. 1 ¶ † Primo nota quod hic videtur probari dictum Innoc. in ca. per inquisitionem. s. de elect. vbi inquit propter infamiam quem debere priuari etiam beneficijs quesitis. Et licet hic per Abb. ibi reprobetur. ⁊ idem Abb. latius tradit in c. olim. s. de rescript. tamen saluari potest in isto casu; in Abb. videlicet publice infamato, qui remouetur ab administratione: vt est text. hic secundum intellectum Inno. de quo j. dicetur. Et cum plures sint species infamie, vt per glo. vj. q. j. c. omne. videtur text. hic habere locum in qualibet infamia, quia dicit, de aliqua publica infamia: arg. glo. in clemen. j. in ver. aut earum parte. de foro compet.
2 ¶ † Secundo nota quod a pari procedunt ꝙ infamia publica sit, vel ꝙ de infamia quis sit conuictus. Idem probatur in c. de hoc. j. de simo. facit tex. in c. cum desideres. §. ij. j. de sen. excõ. in c. j. j. de vsur. in vj. in ca. j. de diuor. cum simil. Et in text. hic requiritur ꝙ Abbates resperfi sint publice de infamia publica: ⁊ sic requiritur ꝙ infamia publica sit: nec soluz sufficeret ꝙ quis esset publice infamatus: quia per hoc non infertur ꝙ infamia esset publica. Nam ab vno vel duobus posset quis publice infamari, ⁊ tamen nõ esset infamia publica: sicut alibi docto. volunt ꝙ fama non probetur, quando testes deponunt ꝙ publice aliquid dicatur: vt per Bart. in l. iij. §. eius quoque. in fi. ff. de testi. ⁊ in l. de minore. §. tormenta. in versic. qualiter probetur. in fin. ff. de questio. cum sim. vt tradit Alexand. in consi. xx. in causa appellationis. lib. iiij. ⁊ dictum fuit in c. j. s. eodem.
3 ¶ † Tertio not. ibi: prelationi ecclesie. ꝙ Abbates dicuntur prelati. Ita colligitur hic. Ad idem text. in cap. j. vbi Anto. de But. in vltimo no. s. de etate ⁊ quali. in c. decernimus. vbi Abb. in ij. not. s. de iudic. Et Abb. dicitur habere dignitatem: vt probatur in c. si quis deinceps. xvj. questione vij. facit textus in c. apostolice. de priui. in vj. ⁊ text. in c. indemnitatibus. §. verum. de elec. in vj. no. in clemen. ij. de rescript. ⁊ Domi. tradit in c. ij. in glo. ij. in fi. de preben. in vj. dixi in d. c. decernimus. de iudi. ¶ In glo. ij. ibi: purgare se nequeunt. Iste est primus intellectus, qui non bene conuenit litere: quia in tex. de purgatione nullum verbum dicitur: ⁊ ideo diuinationem continet, contra ea, que habentur in c. vnico. j. vt eccle. bene. Item tex. hic innuit hoc esse speciale in religiosis. Sed attento tali intellectu esset idem dicendum in secularibus prelatis. Unde aliam lect. posuit Innoc. hic, ꝙ speciale sit in prelatis religiosis, ꝙ ex sola infamia remoueri possint, arg. ca. qualiter, ⁊ quando. el ij. in fi. infra. de accu. Sed contra istum intellectum Abb. insurgit, dicens quod iure non probatur: ⁊ text. in d. c. qualiter, ⁊ quando potius in contrarium facit quia ibi propter infamiam non remouetur prelatus, sed tantum prestatur occasio, vt ad inquisitionem procedatur: vt colligitur. in princ. ibi. Nec obstat ꝙ ibi dicitur in fine, religiosum prelatum ex leuioribus causis, quam secularem, administratione priuari posse: quia per hoc tamen non sequitur, nec infertur necessario, ꝙ sola infamia sufficiat. Et ad hoc bene facit: quia etiam in ciuilibus sola fama non plene probat: vt per glo. in c. j. supra eo. no. in ca. veniens. el j. supra de testib. ergo a fortiori non facit plenam probationem in criminalibus, vbi clariores probationes requiruntur l. fi. C. de probã. Et ꝙ sola infamia non sit causa potens vt religiosus prelatus remoueatur, do. Abb. duo iura adducit, text. scilicet in d. c. per tuas. ⁊ in c. licet Heli. infra de simo. vbi text. de Abbate loquitur, ⁊ tamen contra eum, cum infamia esset publica per inquisitionem proceditur. Et sic ibi videtur casus ꝙ ex sola infamia publica immediate non remoueatur Et cum istis rationibus transeunt posteriores scribentes hic, qui sequuntur tertiũ intellectum: quem etiam approbat do. Abbas: quia secundum eũ, magis cõuenit litere vt dicamus tex. procedere non attento iure communi, sed attenta consuetudine quorundam religiosorum, vt latius per Abb. hic. Intellectus tamen Innocen. a rationibus supra dictis defensari potest. Et probabilior videtur in terminis, in quibus loquitur Innoc. ⁊ tex. hic. s. quando infamia adeo publica esset, vt probatione non indigeat, vel ꝙ fama legitima in iudicio probata sit. Nam istis casibus de prelatis regiosis, probabilis videtur conclusio, vt ab administratione remoueantur ex tali infamia: quia ipsi ex leuioribus causis remouentur. cap. per tuas. ad fin. infra de simo. ⁊ d. c. qualiter, ⁊ quando. Nec obstat ꝙ Abb. dicit contrarium ibi probari: quia mediante fama publica ad inquisitionem tantuz proceditur: quia considerandum est quod in principio tex. loquitur ibi de prelatis secularibus: sed in fine generaliter dicitur, ꝙ ille ordo non seruatur in religiosis: quia facilius, ⁊ liberius a suis administrationibus possunt remoueri. Nam dum textus considerat faciliorem remotionem, satis dici potest quod sola infamia publica sufficiat immediate ad remouendum religiosos, absque alio ordine, ⁊ sic non sit opus vt contra eos procedatur ad inquisitionem. Vel secundo responderi potest ꝙ illa fama publica, que consideratur ante inquisitionem, accipitur etiam extra iudicium ad instructionem ipsius iudicis, vt tradunt Innoc. ⁊ docto. in c. cum oporteat. j. de accus. Et talis fama non sufficit. Et ita etiaz respondetur in c. per tuas. de simo. Sed textus hic intelligitur de fama legitime probata in iudicio: vel quando omnino esset notoria, ⁊ publica, vt probatione non indigeret: prout loquitur text. hic, dum requirit quod abbates publice infamati sint, ⁊ quod infamia publica sit. Nec obstat regula, ꝙ fama nõ probet in ciuilibus: ergo a fortiori nec in criminalibus: quia hic dum agitur ad priuationem administrationis, causa dicitur ciuilis, ⁊ non criminalis. c. per tuas. circa fin. j. de simo. ibi: sed ciuiliter, vt ab administratione amoueretur. Et quamuis regulariter in ciuilibus fama non sufficiat, tamen hoc fallit in religiosis, qui facilius remouentur. Ultimo non obstat ꝙ iure nõ probatur: quia imo est textus hic, nec alius intellectus bene procedit: quia in dubio text. intelligitur, vt ponat ius cõmune: ⁊ non consideratur localis consuetudo, iuxta glo. in c. cõsultationis. s. de tem. ordi.

Ad aures. ¶ Nota istum textum quod etiam delegatus potest appellanti terminum prefigere ad prosequendũ appellationem ⁊ deserta appellatione reassumit iurisdictionem: ⁊ sic per appellationem iurisdictio delegati non extinguitur. c. cum cessante. j. eo. Imo etiam si delegatus appellationi detulerit, iurisdictio ab eo non abdicatur, si appellans non prosequatur appellationem: vt per Abbat. hic. Ad quod notabiliter bene facit ꝙ voluit Bald. in l. si diuersa. ver. veniamus ad questiones. C. de transact. vbi inquit quod si quis facit compromissum renuntiando sententie, que in rem iudicatam transiuit si non sequatur laudũ, renuntiatio non preiudicat Et sequitur hic Alexand. in consi. xxxi. viso instrumento. lib. j. Sic ergo in proposito abdicatio iurisdictionis, que fit a delegato deferenti appellationi. c. cum appellationibus. eod. titu. lib. vj. intelligitur casu quo appellatio habeat effectum: ⁊ ideo deserta appellatione, nimirum si delegatus iurisdictionem reassumit: vt per glo. in d. c. cum appellationibus. ⁊ doc. hic.

1 ☞ Appellari potest per verbum, appello, vel equipollens.
2 Simplicitas aliquem excusat.
3 Receptus sub alicuius protectione, non eximitur a iure quo alteri tenetur.
4 Iudex an possit cognoscere vtrum sua sit iurisdictio.
5 Sententia excommunicationis lata sine cause cognitione an teneat.

1 Ad audientiam. ¶ † Primo nota, ꝙ nõ solum dicitur appellatio interposita, quãdo formaliter verbum, appello, exprimitur, sed etiaz quando ex circunstantijs, ⁊ ex effectu rei demostratur ꝙ appellatum fuerit, quibuscũque verbis rec

bis reclametur. Et hoc per istum text. not. Spec. eod. tit. §. qualiter. in fi. Et est regula communis in qualibet materia, quod actus, & quelibet dispositio potius ab effectu, & a re ipsa iudicatur, quam ex verbis prolatis, vt not. Bald. tradit in l. ij. C. com mo. vbi ad hoc allegat textum in l. Lucius. ff. de donat. & idem Bald. in rubri. C. de iure emphyt. & est tex. not. in c. constitutus. & ibi Abb. j. de relig. domi. facit text. in l. insulam. ff. de prescrip. ver. in l. si vero. in princ. ff. locati. in l. vbi ita donatur. cum simi.
2 ff. de donat. cau. mor. ¶ † Secundo no. quod propter simplicitatem quis excusatur. Ad idem tex. in c. super literis. vbi glos. plura adducit s. de rescript. & in c. pen. vbi glo. infra de rerum permuta. Et quando reprobetur, vel commendetur simplicitas, tradit dom. Abb. in c. dilecti. in glos. j. s. de indic. in c. ex studijs. in vlt. not. s. de presum. glos. xvj. q. j. in c. si cupis. xxxix. dist.
3 in c. Petrus. cum sim. ¶ † In glo. ij. ibi: de generali protectio
a ne, nota quod receptus sub protectione [a] alicuius, non eximitur ab aliquo iure, quod alteri prius competeret. d. c. ex parte. & in c. accepimus. eod. tit. de priuileg. vbi Abbas in vltimo not. infert ad dominos temporales, qui aliquem sub eorum protectione recipiunt. Et notabilem questionem ponit Ange. in l. j. C. de excusat. mu. lib. x. de capitulis pacis factis cum archiepiscopo nostro Mediolaneñ. Et inter alia ibi dicit quod ille, qui recipit aliquem sub protectione, tenetur, & debet illum cum armis defendere. Allegat gl. que bene facit in rubr. C. de domest. & prote. lib. xij. Ad quod est bonus tex. in l. desertorem. §. fina. ff. de re milit. not. Barto. in §. omnem. in proem. Digestorum. Et secundum predicta intelligitur quod notat Bald. per illũ tex. in l. j. C. si quacunque predi. potesta. ¶ In glos. in verbo, cognitione. Abb. concludit quod istud, quod dicitur de cause cognitione, non ponitur in textu cum ministerio iuris: quia etiam si cognitio interuenisset, non tamen valuisset sententia, quia lata post appellationem: sed ista verba ponũtur ad maiorem exaggerationem, vt factum episcopi magis detestetur. Sed tamen durum videtur quod ista verba summi pontificis ponãtur sine ministerio, & effectu iuris. Unde planius illa verba intelligi possunt de cause cognitione, que incidẽter debuit adhiberi circa hoc, vtrum talis summissio protectioni sedis apostolice, haberetur pro appellatione, an talis appellatio deberet admitti. Nam hoc etiam pertinet ad iudicem a quo, vt sciat an debeat deferre appellationi: vt voluit Inn. in c. pastoralis. §. preterea. supra de offic. deleg. Abb. hic, circa fin. not. in c. vt debitus. j. eo. Nam si adhibuisset cause cognitionẽ, & noluisset admittere appellationem tanquam friuolam, valuisset processus. Sed non
4 valuit, quia ita ex abrupto, & incõsiderate processit. ¶ † In ea. glo. ibi: An haberet iurisdictionem in ipsum. Not. glo. quod iudex non potest cognoscere an sua sit iurisdictio. In cõtrarium tamen videtur communis opin. vt probatur in l. ij. ff. si quis in ius voca. non ierit. & in c. super literis. vbi dom. Abb. rationem ponit, supra de rescript. Quod etiam procedit, quando iudici opponitur quod nulla penitus iurisdictio sibi competit: vt declarat do. Abb. in c. ex parte decani. in iij. not. s. de rescript. Do. in c. si a subdelegato. in fi. de offic. deleg. in vj. Et hoc etiam locum habet in arbitro, qui potest cognoscere de quibus rebus ipse habeat potestatem vigore compromissi: vt not. Abb. in c. cum dilectus. in glo. fi. in prin. supra de arbit. Glo. tamen hic secundum docto. saluari potest in duobus casibus. Primus est, quando est questio subiectionis, vt quia allegatur priuilegium exemptionis. Nam tunc non agitur de nudo exercitio iurisdictionis: & ideo iudex suspectus redditur, & iudicare non potest, secundum Anton. de Butr. hic, & in c. super literis, vbi Abb. sequitur, vers. quarto casu. supra de rescript. & idem tenet Ang. in d. l. ij. ff. si quis in ius voca. Sed tamen contra hoc videtur tex. in c. cum persone. de priuileg. in vj. quem Abb. adducit hic. Respondetur communiter quod ibi episcopus nõ procedit vt iudex, prout Abb. hic refert: & hoc idem dicit in c. venerabili. infra de censi. Ista tamen responsio videtur contra illum textum dum loquitur de prescriptione, que probatur testibus quo ad possessionem. Unde episcopus ibi videtur cognoscere tanquã iudex. Et ibi hoc not. Domin. in glo. in verbo, ordinarijs. Ad quod bene facit text. ibi, dum dicitur, debet facere fidem. Nam fides, & probatio fit iudici. l. quinquaginta. ff. de probat. Facit etiam text. ibi: ordinarijs, vel delegatis. Ex quo ergo qualitas iudicis consideratur, videtur ibi cognoscere vt iudex. Et pro ista opin. facit text. in c. super literis. supra de rescript. vbi agitur de ordinatione iurisdictionis iudicis delegati, & tamẽ ipse iudex cognoscit. Et sic iste primus casus secundum regulam procedit: poterit tamen in isto casu iudex recusari, vt Abb. hic concludit. Et ista recusatio generaliter considerari potest in pluribus casibus, in quibus regula non procedit. Secũdus casus est, quando commodum, saltem in consequentiam, applicatur iudici: vt est glos. in l. de iure. in ver. prouincie. quam Bart. ibi mirabilem dicit, ff. ad mun. Et idem Bart. in d. l. ij. sequitur Ange. in l. j. C. ne quis in sua cau. Anto. de But. in c. ceterum. de iudic. & idem Bald. in c. literas. de presumptio. & in c. j. in tit. an apud iud. vel cur. in vsib. feu. Sed Imo. in hoc contrarium voluit in l. quidam consulebat. ff. de re iudica. quia non consideratur commodum, quod venit in consequentiam. l. j. §. fin. ff. de bonis authorit. tuto. & patet hic in legatario, qui potest esse testis in testamento, ex quo legatum sibi debetur. §. legatarijs. instit. de testa. Et quia delegatus habet sportulas, in §. neque autem. in authenti. de iudi. & tamen non obstante tali cõmodo, cognoscit an sua sit iurisdictio. d. c. super literis. Et idem tenet Bald. in d. l. ij. cum sim. vt tradit Alexand. in d. l. quidam consulebãt.
b in glo. j. Et ista secunda opin. verior [b] videtur: vt patet hoc in prelato, qui in causa ecclesie cognoscit: vt no. in c. cum venissent. s. de iud. & tamen in consequentiam vtilitatem habet. ¶ Glos. in d. l. de iure. saluari potest, quantum ad hoc quod poterit iudex recusari, attenta qualitate emolumenti, & ipsius iudicis, prout Abb. declarat hic. Reliqua, quia materia hic non conuenit, dicatis vt in d. l. quidam consulebant. in d. l. ij. & in prealleg.
5 c. super literis. ¶ † Ultimo dom Abb. ad fi. hic dicit quod iste textus loquitur in excommunicatione, que lata, etiam sine cause cognitione, tenet vt not. in c. sacro. j. de sent. excommu. Nam ista responsio ad contrarium formatum per do. Abb. hic, non conuenit verbis huius litere ex quibus patet quod sententia erat nulla, ibi: denuncies non tenere. Et probatur hoc: quia talis sententia lata fuit post appellationem quo casu excommunicatio est nulla c. per tuas. j. de sen. excom. Unde alia responsio Abb. videtur melior, vel dicatis vt s. dixi in glo. in ver. cognitionem. in princ.

¶ Additiones.

1 ¶ Competit. Uide que alias scripsi Florentie in causa illorũ de Lutianis super incompetentia procõsulis. Adde tamen ꝙ vbi quis habet iurisdictionem in vna causa ipsemet cognoscit de qualitate cause ad videndum an sua sit iurisdictio, necne. Dec. in c. cum in ecclesia. in j. notabi. j. eod. Sil. Ald.

a ¶ Sub protectione. Uide Do. An. Sic. in consilio j. in iiij. vo. & ibi quid importet recipere aliquem sub sua protectione.

b ¶ Uerior & bene. Idem Imo. In d. c. cum venissent. quicquid [redacted] in c. j. de iudicijs. Et Stepha. Aufre. tract. de recusat. ver. quarta species. vide Alex. consil. j. lib. v. [redacted]

1 ☞ Iudex a quo est appellatum, qui grauauit, non debet cognoscere de causa appellationis.
2 Hec regula fallit quatuor modis. & nume. 3.4.&5.

1 Ccepta. ¶ † Primo nota quod iudex, qui grauauit, a quo appellatum fuit, non debet de causa appellatiõis cognoscere. Appellans enim arguit iniquitatem iudicis: & de iniquitate ꝓpria quis iudex esse non potest: vt no. Bal. per illum tex. in l. in cause. §. nũc videndum. quẽ legit cum l. seq. que incipit, prefecti. ff. de min. vbi Bal. in ij. no. Secus tamen est in restitutione minorum, vel in causa nullitatis, de qua ipse iudex, qui iudicauit, cognoscit. d. §. nunc vidẽdum. in fi. & in l. si preses. C. quomodo, & quando iudex. not. glo. Bart. & doc. qui rationem adducunt in l. eos. in princ. C. eo. tit. ¶ Secundo nota regulam, que principaliter hic ponitur. Iura concordantia in glo. sunt. Et ratio videtur, quia iudex a quo omnino suspectus est, quasi illata videatur sibi iniuria per appellantem. l. fina. in fi. C. quando prouo. non est neces. facit c. ad hec. & c. proposuit. s. eo. † Ista regula
2 primo fallit, quando appellatio iniusta pronuntiatur: quia tunc causa ad iudicem a quo remittitur. c. vt debitus. j. eo. l. infra vtile. ff. de mino. ita Bal. & doc. hic. Quod tamen verum intelligitur, si appellatus velit: alias non, vt Bart. no. declarat in dicta lege, eius, qui. ad fin. ff. de appell. recip. de quo. j. † Se
3 cundo fallit, quando cum primo iudice alius de nouo esset adiunctus: quia causa appellationis ad illos potest remitti: vt dixit not. Anto. de But. in capitu. dilecto. s. de testi. per illum text. secundum vnum intellectum. Sed Areti. ibi hoc reprobat: quia supicio adhuc durat pro parte eius, qui grauauit. Et pro eo allego text. in capitu. causam. s. de offi. deleg. vbi qui potest solus recusari, etiam dato coadiuncto tamen recusatur. facit tex. in capitu. super eo. eod. titu. † Tertio fallit,
4 quando iudex a quo grauauit errando in iure, non deciso tẽpore grauaminis: quia tunc non potest sibi imputari: vt est text. in capitu. dilecto. secundum intellectum, quem sequuntur ibi Abbas antiquus, Joan. An. de But. ad fin. & Areti. Ex

quo idem videtur dicendum,quãdo appellatum fuisset a grauamine illato re ipsa, et appellatio ex nouis probationibus, et productionibus deberet iustificari,iuxta text.in l. per hanc.C. de temp.appel.in c.cum Joannes.de fide instr.Nam in isto casu nihil potest imputari iudici:et videtur cessare ratio suspicionis.Ultimo fallit,quando causa committeretur per summum pontificem iudici a quo ex certa scientia:vt glos.et doctor. in dicta l.eos.in princip.facit glos.in verbo,cognitione. supra c.proximo. ¶ In gloss.fin.ibi : id est, pars.et sic numerus pluralis
a singulariter resoluitur [a].Ad idem in simili est textus, in cle. sepe.circa fi.vbi glo.in ver.partibus.de verb.sig.facit tex.in l.iij. §.negotia.et quod ibi Bart.ff.de nego.gest.in l.ij.§.sed si vnius. et ibi Bart.ff.vi bo.rapto.cum simi.que procedunt,quando eadem ratio concurrit. Secus vbi esset diuersa ratio:vt in casu not.quem ponit Bart.in lege prima.ff.de op.lega.ita declarat Bald.in l.iubemus.§.si autem.C.ad Treb.et late prosequitur Alex.in lege, qui quartam.in §.j. ff.de lega.j.et idem Alex. post alios in l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis cau.et not.Ange. in consilio.cclxv.dictum legatum.et in notabili questione Abb. tradit in consilio lxv.casus, quidam Raynerius. ver. venio ad secundum dubium.in secundo, lib.et plura late cogerunt
5 Moder.in capitul.omnes leges prima distinc.in princ.†Ultimo dum Ab.differentiam facit inter appellationem a diffinitiua, vel ab interlocutoria, non videtur:quod recte loquatur:quia etiam in appellatione ab interlocutoria non potest appellans renunciare appellationi,et redire ad iudicem a quo, contradicente,et inuito appellato,de cuius etiam interesse agitur: vt expresse Bart.tenet in lege, si quis libellos.C.eod.titu. et Bart.in lege,eius, qui. ad fin.ff.de appel.reci.sequitur Alex. in consilio xxxvi.viso themate.lib.iiij.Non obstat text. in capi.
1 interposita [1] quia loquitur re existente integra ante,quam appellans incipiat appellationem prosequi: vt ibi colligitur in prin.Et de hoc latius ibi videbimus.

¶ Additiones.

1 ¶ C.interposita. Uide Decium in capitulo, ex parte. supra de rescript. Sil.Ald.

a ¶ Resoluitur. Uide multa extense scripta in consilio, anno superiore edito per collegium nostrum in ciuitate Cesene,et vltra ibi copiose allegata,vide etiam Nattam in repeti.c.quã [redacted].in vj.in iiij.q.

1 Recusari potest iudex, licet delegatus appellatione remota.
2 Recusari potest iudex propter consanguinitatem.
3 Recusari potest iudex,qui fuit aduocatus in illa causa.
4 Recusatio an videatur remota,si causa committatur suspecto.
5 Recusari si potest iudex propter consanguinitatem, vsque ad quem gradum possit recusari.
6 Recusari potest iudex propter familiaritatem.
7 Quid in domestico.
8 Consanguineus impetrantis an possit recusari in causa ecclesie.
9 Prelatus iudicans in causa ecclesie an possit recusari.
10 Consanguineus vt recusari possit, an qualitas persone sit consideranda.

1 Postremo. ¶ †Primo nota quod remota appellatiõe, nõ tamen tollitur facultas recusandi iudicem ex iusta causa.Ex quo infertur p Ab. et alios hic, quod a pari non procedũt recusatio,et appellatio: vt per Abb.hic, qui tandem se remittit ad ea, que dicit in c.super eo.el ij.s.eod.ibi aliter dictum fuit, quod imo regulariter per illum textum appellatio et recusatio equiparantur.Et ad istum text.responderi potest quod hoc, etiam si causa fuisset commissa expresse, recusatione remota, non tamen intelligitur remota recusatio, que fundatur in iusta causa,sed tantum friuola recusatio tolli videtur: vt tenet Specul. in titul.de recusatio.§.j. ver. quid si sit causa.per cap.ex parte.el secundo, supra de officio et potestate iudicis delega.et idem tenet Dominic.in c.iudex.versicu.quero quid si est datus.de officio legati in sexto. Et ad hoc videtur textus hic: et idem isto tempore fuisset in appellatione:quia remota appellatione, de friuola intelligitur: licet aliud hodie sit, vt videbimus in cap. pastoralis.j.eod.Et sic bene a pari procedunt appellatio,et recusatio. Quod etiam videtur sentire text.hic,dum dicit,quod causa erat commissa appellatione remota, quasi velit quod etiam recusatio esset remota, que appellationi equiparatur.d. cap.super eod.Sed tamen non tollitur recusatio ex legitimis causis,que ponuntur hic. Reliqua dicatis vt in d.c.super eo.
2 vbi etiam aliter ad istum textum responsum fuit.¶ †Secundo nota quod propter consanguinitatem iudex recusari potest.Sed tamen propter consanguinitatem testis non repellitur:vt per gloss.que rationem diuersitatis adducit in c.insinuante.in glo.j.et idem in gloss.secunda in c.cum R.s.de offic. deleg.in ca.accedens.el j.in verbo,subesse.s.vt lit.non conte.et xiiij.q.ij.in cap.super prudentia.in glo.j.in fi.Et dicunt Abb. et Moder.hic,post Tancre.Joan.Andr.et alios,quod ex qualibet causa, qua mediante,procurator,vel arbiter possunt remoueri,ex illa etiam poterit iudex recusari.Sed tamen istud dictum non videtur verum,prout doct.dicunt. Econtra bene procedit quod quelibet causa sufficiens ad remouendum iudicem, a fortiori erit sufficiens ad remouendum arbitrum, procuratorem,notarium,et consultorem: quia huiusmodi persone ex leuioribus causis recusari possunt,cum alius de facili surrogari possit.Ita not. concludit Pet.de Ancha.in consil. cclxiiij.subtiliter, et ad plenum.et sequitur Ale.in consili.ciiij.
3 circa primum.lib.v.¶ †Tertio nota quod ille, qui fuit aduocatus,potest recusari vt suspectus.Facit tex.et quod ibi videbimus post gloss.in cap.ex insinuatione.j.eo.Et idem in eo, qui fuisset testis:vt prosequitur Peru.hic,in viij.causa recusationis.et idem Areti.in consilio xx.in questione.Abb.in c.dilecto. s.de testi.Et ista procedunt, quando allegatur suspectus ab illa parte,contra quam aduocatus fuit,vel inductus in teste. Secus vero si ab altera parte,pro qua patrocinium prestitit: vt per gloss.in capi.fin.in verbo, testem.de testi.lib.vj.Et hoc de aduocato dicit Imol.in dicto capit.dilecto.de testi.Secundo limitatur quod dictum est de aduocato, vt habeat locum, quando animum suum declarauit: vt Abb.hic dicit: et idem Abbas in capit.irrefragabili.§.excessus.de offic.ordin. Adeo quod non sufficeret,quod secreta cause intellexisset, secundum glo.in d.c. dilecto. in ver.recusatio.sequitur Alexand.in lege, pretor.ff.de iurisdic.omni.iudi.Perusi.hic in versic.septimo. Sed tamen hoc non videtur sine dubio:quia incontinenti qui habuit salarium,videtur applicare animum,et habere affectionem ad causam:merito suspectus videtur:et ex leui causa iudex recusatur:vt per gloss.hic.Ad predicta facit glo.in l.fin. ff.de testi.Tertio quod dictum est de aduocato, in eodem negotio procedit prout tex.hic loquitur. Secus ergo esset in alio
4 negotio:vt Ab. declarat hic.¶ †Quarto et vltimo colligitur, quod si causa committatur suspecto,non tamen videtur recu-
1 satio remota [1] quod etiam procedit in notorie suspecto,secundum gloss.nota.in capit.ad hec.s.de rescri.Et Abb.per illum text.hoc dicit in cap.accedens.el j.in v.not.s.vt lit.non conte. Et hoc etiam haberet locum,si causa committeretur motu proprio:vt voluit d.Abb.in cap.cum olim.el ij.in fin.s.de off.del.
5 ¶ † In gloss.j.ibi:vsque ad illum gradum,in quo posset ei succedere. sequitur Hostien.hic,et Bald.dicit quod hoc non debet esse in arbitrio iudicis: quia agitur de interpretatione vocabuli. Allegat text. not. in l.item legato.§.parui. ff.de legatis et fideicommissis tertio. Et sic precise vsque ad gradũ succedendi inclusiue iudex semper poterit recusari. Nam si coniunctio consideratur quantum ad effectum successionis, ergo a fortiori quantum ad propositum debet attendi: quia pro causa leui iudex recusatur, vt glossa hic dicit: post gradum vero succedi non poterit iudex precise recusari, sed erit in arbitrio iudicis: vt in simili Abbas concludit post antiquos, quos ipse refert in c.nonnulli.§.sunt et alij. circa fin.supra de rescriptis. Et ita intelligo quod Joann.And.et Abb.hic dicunt de stirpe masculina,in qua,secundum eum, indistincte habet locum recusatio. Nam hoc puto esse in arbitrio iudicis post gradum successionis,vt dixi.Nec obstat ratio,quam Abb.facit de compatriota, qui absolute recusari potest:quia hoc non est verum simpliciter,sed tamen procedit in quibusdam casibus, qui videntur esse in arbitrio iudicis,vt per gloss.et doctores in dicto cap. accedens.allegato per Abbat. hic.et supra, vt lite non contesta. Et ideo concludo istud esse in arbitrio iudicis:alias vero quando dicantur consanguinei in alia materia,Bartolus tradit,et late prosequitur Alexand.in l.cum quidam.§. quod dicitur.ff.de acquiren.heredit.Aliquid Bal.in consilio lxiiij. punctus questionis.in secundo libro. Et quomodo debeant testes deponere ad probandum consanguinitatem,late Alexand.instruit in
6 consilio lxxxij.in causa vertente.lib.j. ¶ † In eodem gloss.ibi: puta familiaritas. Nota quod familiaritas est iusta causa recusandi iudicem. Sed tamẽ leuis, et modica familiaritas,non sufficit:vt per gloss.in dicto capit.insinuante.supra de officio et potestate iudicis delega.vbi Abb.post Hostiens.hoc declarat. Et ideo ad recusandum iudicem non sufficit simpliciter allegare familiaritatem alterius partis,sed qualitas familiaritatis ex

tis exprimi debet:vt tradit Alexand.in consilio cliiij.viso the-
7 mate,in principio,libro quinto.† Et quod dicitur de familia-
ribus,idem est dicendum de domesticis: quia familiaris τ do-
mesticus synonyma sunt,τ idẽ important:vt late probat Aret.
in c.in literis.s̄.de testi. τ Abbas in c.cum dilectus.in secundo
not.de cleri.non residen.Et familiaritas quatuor modis consi
deratur:vt magistraliter Bald.distinguit in l.j.C.de episcop.τ
2 cleric. ¶ In eadem glossa ibi:par affectionis causa[2]. facit tex.
in l.sed τ milites.§.j.ff.de excusatio.tuto.ibi:coequalitas enim
honoris.τ quod per illum text.voluit Bald.in capit.j.supra de
probatio.Et quod in glo.dicitur de iudice,idem est dicendum
in testibus,vt voluit glos.in c.j.in versi.prodeuntes.iij. questio.
v.not.Bartol.in d.l.non solum.cum similib.vt per Alexand.in
consil.clvj.viso processu. lib.ij. Et predicta procedunt,quando
partes sunt in eodem gradu coniunctionis: secus vero si alte-
ra pars esset propinquior,vt dominus Abb.declarat hic:quia
maior affectio presumitur ad illum, qui in propinquiori gra-
du reperitur. Pro quo bene facit text. in l.cum ita.§.fina.ff.de
legatis secũdo. vbi proximior in gradu vocatus videtur prius
ad fideicommissum.not.in l.peto.§.fratre. ff. eodem titu.de le-
gat.ij.in l.fina.ff.de verbo.significa. Sic etiam quis magis pre-
sumitur institutum,quam substitutum diligere:vt no.Barto.
per illum textum in l.Publius.§.Titia.ff.de condit.τ demon-
8 stratio. ¶† Extra glos.Abb.post alios docto.quos ipse addu
cit,primo concludit quod consanguineus impetrantis etiam
a in causa ecclesie[a] poterit recusari,precipue per tex. in cap.insi
nuante.supra de officio delega.τ per textum in dicto c.accedẽs.
el ij.supra vt lite non contesta.Et ista videtur communis opi-
nio τ tenet Anton.de Butr.in d.c.insinuante.Archidiac.in c.
iudex.τ ibi Dominic.versicu.quero quid si prelatus. de officio
b delega.in vj.τ prosequitur Perusi[b]. hic in versic. quarto que-
ritur.τ idem tenet Joann.de Jmo.in c.j.circa princ.versic.τ ex
predictis no.supra de postu.Et licet ita tenendum sit, iura ta-
men preallegata, in quibus fundatur ista opinio non multum
vrgent. Nam text. in dicto c.insinuante. loquitur in familiari,
qui bene repellitur in causa ecclesie. Sed argum. non valet ad
consanguinitatem,de qua loquitur hic:quia causa familiarita
tis potentior est, quod patet: quia familiaris etiam repellitur
a testimonio.l.ij.C.de testib.c.in literis. supra de testib. τ tamen
consanguineus non repellitur a testimonio:vt per gloss.in d.c.
insinuante.τ dixi in notabilibus.Similiter text.in d.c.accedẽs.
non multum facit:quia ibi non recusatur iudex ex eo quod es-
set consanguineus inimici rei, sed quia nimis fauebat aduersa
9 rio.† Secundo dominus Abbas concludit quod licet prela-
tus in causa ecclesie iudicare possit,poterit tamen tanquam su
spectus recusari rationibus, de quibus per eum hic. Jmo.ta-
men in c.cum venissent.ad quod do.Abbas hic se remittit,con
trarium tenebat: quia, secundum hoc, parum seruirent iura,
que dicunt prelatum posse in causa ecclesie iudicare. Et istud
etiam sequitur And.Sicul.in c.insinuante.supra de officio de-
lega.vbi arguit vlterius: quia prelatus non repellitur a testi-
monio in causa ecclesie:vt not.in c.insuper.supra de testib.ergo
non debet recusari in iudicando. Sed ista ratio parum valet:
quia,vt supra diximus,minor causa plus repellit iudicem a iu
dicando,quam testem a testimonio.Similiter ratio Jmo.non
obstat,quia Abb.respondet hic circa fin.Unde verior videtur
opin.Abb.hic,que etiam communis est.vt patet ex his,que tra
dit Peru.hic,ver.quinto queritur.Et vltra allegata per eum,
idem sequitur dom.Abb.in c.j.in ij.not.s̄.de iudi.in c.cum con
tingat.vers.aut queritur nunquid.s̄.de foro compet. in c.j.j.de
malefic.τ in c.dilectus.j.de penis. Et ex rationibus quas Ab-
bas inducit in locis preallegat.infertur quod idem esset dicen-
dum in alijs casibus, in quibus conceditur vt in facto proprio
quis iudicare possit. Nam semper poterit fieri recusatio, nisi
expresse prohiberetur,vt quia factum esset notorium:argum.c.
proposuit.s̄.eod. vel qualitas persone aliud suaderet: puta in
Papa,qui recusari non potest:vt not.domin. Abb.post alios
in c.querelam.in glo.j.de electio.Postremo non omitto vnam
rationem que prima facie cõtra communem opinionem strin-
git ad dicendum, quod prelatus non possit recusari: est enim
considerandum quod regulariter in causa propria quis prohi
betur iudicare.l.j.C.ne quis in sua causa. Et istud alia ratione
non contingit, nisi propter suspicionem: τ tamen conceditur
prelato vt in causa ecclesie iudicare possit: ergo datur intelligi
quod suspicio,que cadit in prelato respectu ecclesie, non consi-
deretur a iure:quia in eo seruaretur regula d.l.j.Potest respõ
deri quod minor suspicio sufficit ad recusandũ iudicem:quam
ad faciendum quod in aliqua causa ipso iure non sit iudex: vt
probatur in c.proposuit.s̄.eo. Uel secundo respondetur quod
causa ecclesie non dicitur propria prelati.c.ij.j. de donat. vnde
regula d.l.j.non poterit habere locum in prelato:non ergo mi
rum,si potest iudicare in causa ecclesie,secũdum regulam com-
10 munem:propter suspicionem tamen recusari poterit. † Ulti-
mo ad fin. Abb. concludit quod non quilibet consanguineus
impetrantis recusari potest, sed qualitas persone considerari
debet:quia si esset persona valde religiosa, non haberet locum
recusatio:vt Spec.dicit in loco allegato per Abb. hic:τ ita te-
nent Anton.de Butr.τ alij hic. Et Alexand. hoc dictum sim-
pliciter sequitur in l.qui iurisdictioni.ff.de iurisd.omn.iudic.τ
facit quod notat Angel.per illum tex.in l.si bone fidei.ff.de rei
vendicatio. Et in simili de persona religiosa Hostiens. Joan.
Andr.τ Anton.de Butr.in c.finem litibus.de dolo τ contu.di
cunt quod si in causa succumbit,excusabitur ab expensis: quia
in tali persona calumnia non presumitur. Sequitur hoc Ale-
xand.in l.properandum.§.sin autem alterutra.C.de iudi. Acce
dat etiam in simili quod Specul.dicit in titul.de instrum.edi.
§.fina.ver.sed quid si debitor. vbi inquit quod licet alias testes
non debeant admitti,recipiuntur tamen, si sint multum lega-
les, τ magne integritatis. Quod dictum sequitur Anton. de
Butr.dicens illud procedere de equitate canonica in c.ij.s̄.de
probatio.τ idem Alexand.in authent.iubemus.versicu.vltimo
c dicit.C.de iudic[c]. Et predicta bene procedunt,quando agitur
de suspicione,que propter qualitatem persone purgatur: vt in
predictis casibus.τ notat Bald.in c.iurauit.versic.item esto.de
probatio. Secus dicit ibi Bal. si alia regula iuris offendatur:
quia propter qualitatem persone a communi regula non rece
ditur. Facit quod not.idem Bald.in c.j.in fi.s̄. vt lite pen.vbi
inquit,quod propter meritum vite non est recedendum a dis-
3 positione iuris[3], per illum text. vbi impetratio que fuit surre-
ptitia,non tenet,licet esset sanctus ille, qui impetrauit. Facit
quod not.per gloss.in c.sicut.de senten.excom.τ not.And.Sic.
cons.xvij.in ij.lib. Reliqua vt per doct.hic.

¶ Additiones.

1 ¶ Remota. Uide Deci. τ que ibi addidi in c. proposuit. in j.
notab.s̄.eod.
2 ¶ Causa.Uide Hippoly. Marsil.in l.de minore.§.tormenta.
versicu.item vltra.ff.de questi.
3 ¶ Juris.Uide Dec.in c.ij.s̄.eod. Sil.Ald.

a ¶ Ecclesie.Stepha.Aufrer.tracta.de recusat.versicu. quinta
species.
b ¶ Perusi.Jd est,Philip.Franc.hic amplians, etiam si liti-
get per procuratorem.
c ¶ C.de iudic.Uide multa similia per Jaso. eleganter in auth.
iubemus.C.de iudic.τ latissime per Fel.in cap.cum contingat. [redacted]
de rescript.

1 ¶ Excommunicari quis non potest post appellationem.
2 Sententia excommunicationis non suspenditur per appella-
tionem post interpositam,nec interdictum.3.4.8.
5 Episcopus an possit dare licentiam quod celebretur in eccle-
sia interdicta.
6 Episcopus potest interdictum suspendere ad tempus.
7 Judex non potest tollere effectum iuris, nisi in casibus iure
expressis.
9 Excommunicatio non potest suspendi,sed absolutio est omni-
no necessaria.
10 Interdictum latum in aliquem propter suum delictum, non
potest ad tempus suspendi.

1 D hec. v. ¶† Primo nota quod post appellationem quis excõmu-
nicari non potest: τ talis excommunicatio es-
set nulla.c.per tuas.j.de sentent.excommunic.
c.cum contingat.s̄.de offic.dele.τ c.ad audien
tiam.s̄.eod.in c.dilecti filij.j.eod. ¶† Secun-
2 do nota quod sententia excommunicationis non suspenditur
per appellationem.Et idem probatur in c. pastoralis.ad fin.j.
eod.Et licet appellatio isto casu non suspendat, deuoluit ta-
men negocium ad superiorem.d.c.per tuas. vbi Abb.in primo
not.τ idem dicit,τ declarat d.Abb.in rubri.s̄.eo.dum ibi loqui
tur de effectu appellationis. ¶† Tertio nota quod a pari pro
3 cedunt excommunicatio τ interdictum,quãtum ad hoc, quod
neutro casu per appellationẽ sententia suspendatur.Ad idem
text.qui clarius loquitur in c.is,cui.de sentent. excommuni.in
sexto.Et hoc intelligitur de interdicto a diuinis in respicien-
tibus animam, secus in interdicto in rebus temporalibus:
quia tale interdictum bene suspenditur per appellationem.
glos.est notab.que ita concludit in d.c.is,cui. in glo.fina. quam
multum notant Abb.τ docto. hic. Unde Bald.circa finem hic

dicit, quod suspensus ab ingressu ciuitatis, vel doctor a le-
ctura, per appellationem sententia suspenditur: quia ista tem-
poralia sunt. Allegat Inno. in c. finali, infra de penis. Et istud
verum intelligitur, nisi illud temporale esset connexum, et habe-
ret dependentiam ab excommunicatione, vel interdicto in di-
uinis: quia tunc etiam in tali iure temporali non haberet lo-
cum suspensio: vt est tex. notab. in c. pastoralis. circa finem. j. eo.
4 vbi domi. Abb. declarat. ¶ † In glo. j. ibi: per appellationem
subsequentem non suspenditur. Ista equiparatio, siue illatio,
quam glos. facit, non videtur vera: quia attenta ratione ex pri-
mo dicto, nunquam appellatio deberet suspendere sententiam.
Nam regulariter verum est quod appellatio precedens suspen-
dit iurisdictionem iudicis, vt post appellationem iudicare nō
possit. c. si a iudice. c. non solum. eodem titu. in vj. et tamen appel-
latio, que sequitur sententiam, illam suspendit. c. venientes. s.
de iureiu. et declarat d. Abb. in princ. gl. hic. Unde ista similitu-
do non videtur procedere. Et ideo dominus Abbas post alios
hic, ad tollendum hanc difficultatem dicebat in tex. dum dici-
tur ibi: excommunicari non possunt. debere suppleri hoc mo-
do: nec excommunicatus per appellationem suspēdere potest
sententiam iam latam. Et tūc bene sequitur similitudo, quam
tex. videtur facere de excommunicatione ad interdictū. Ista
est declaratio, siue intellectus, cum quo docto. transeunt. Pri-
mo maximam diuinationem continet, vt de se patet. Secun-
do, etiam si verba suppleantur, vt Abb. dicit, alia verba, que in
textu sunt, dum dicitur, post appellationem excommunicari
non possunt: essent posita sine ministerio. Nihil enim ista verba
conferunt ad equiparationem excommunicationis et interdi-
cti respectu suspensionis: quia equiparatio colligitur ex ver-
bis, que subintelligūtur. Et profecto iste intellectus nullo mo-
do conuenit. Unde planius intelligi potest tex. prout litera lo-
quitur, vt dicamus in excommunicatione lata post appellatio-
nem illud est constitutum in fauorem excommunicati, quod
sententia excommunicationis sit nulla, in cap. ad audientiam.
supra eod. in c. dilecti filij. infra eod. Alia vero attentata post
appellationem mero iure valent: vt dictum fuit in c. consuluit.
supra eod. secundum magis communem opinionem. Cum er-
go illud in fauorem excommunicati statutum sit, vel interdi-
cti, etiam aliud in preiudicium ipsius excōmunicati, vel inter-
dicti statuitur, quod talis sentētia excommunicationis, vel in-
terdicti non suspendatur per appellationem. Conuenit enim
quod qui in vno alleuiatur, in altero debeat grauari. l. eū, qui.
ff. de iureiur. Et sic ista similitudo respicit diuersos casus prin-
cipaliter: incidenter tamē equiparatio colligitur inter excom-
municationem et interdictum, ex quo promiscue de vtraque sen
ten[illegible] loquitur. Sentit enim quod a pari procedant. Et
istud videtur tolerabilius: quia intellectus communis peni-
tus literam destruit. ¶ In ea. glos. ibi: et econuerso. Habetur
ergo et similitudo inter excommunicationem et interdictū, sunt
etiam alie plures conformitates, et in quibusdam etiam diffe-
runt: vt prosequuntur Abbas et Moderni hic: et latius tradit
Domin. in c. j. versic. et hec. de sentent. excommunic. in vj. et Cal-
der. de eccles. interdict. in primo effectu. et late tradit Joann. de
Ana. in rubri. de cleric. excommunic. vel interdi. min. ¶ In fi-
ne glos. glos. non bene aperit mentem suam, vt Abb. hic dicit: et
ipse etiam Abb. confuse procedit. Ex omnibus tamen, que ha-
bentur in gl. vt ipse dicit, eliciuntur quinque cōclusiones, in qui-
5 bus instandū erit. Prima conclusio, quod † episcopus non po-
test dare licentiam quod in ecclesia interdicta celebretur. Nam
ad Papam hoc pertinet: vt in glo. hic, ad fin. et sequitur simpli-
citer Perus. hic in vlt. quest. Predicta conclusio de plano pro-
cedit, si interdictum latum sit a superiore: quia tunc episcopus
non debet se intromittere: argum. in c. pastoralis. §. preterea. s.
de offic. deleg. sed in interdicto lato per ipsum episcopum con-
clusio videtur dubitabilis: quia ex quo potest episcopus inter-
dictum suum suspendere, secundum communem opin. de qua
statim dicam: ergo videtur quod etiam possit licentiam dare
vt celebretur ex aliqua causa: argum. cap. veniens. el ij. in fi. s. de
6 testib. † Secunda conclusio est, quod episcopus potest interdi-
ctum ad tempus suspendere. Ita Joann. Andr. post glos. hic.
Et ista est communis opin. quam sequuntur Butr. Cardina. et
Imol. Sed Calder. tamen et Joann. de Ligna. contrarium te-
nent, quos Abb. hic refert, comprobando eorum opinionem,
quam de iure dicit veriorem: vt per eum hic. Perusi. sequitur
communem opinionem quia sententia censure ligat ad nutum
superioris: vt not. in c. veniens. el ij. supra de testib. et in c. signifi-
casti. de eo. qui duxit in matrim. Non obstat contrarium, quod
Abb. adducit: quia illud procedit in his, que nō sunt in potesta-
te iudicis. Et sic loquitur tex. in d. l. non potest. quem Ab. indu-
cit. Et ipse Ab. circa fi. hic in quibusdam lecturis hoc modo re-
spondet. Nouissimi scribentes hic conantur defendere opi. Ab.
quia dicunt quod fundamentum, quod sit in cap. veniens. cum
simi. lib. supra de testib. procedit tantum in illo casu: quia ita est
7 expressum in iure. Alias ergo secus: quia † iudex non potest
tollere effectum iuris cōmunis, nisi in casibus, qui sunt expressi
in iure. Innocen. in c. dilectus. de tempo. ordin. not. in c. at si cle-
rici. §. de adulterijs. supra de iudic. Sed ad hoc responderi po-
test, quod ex quo in d. cap. veniens. episcopo hoc conceditur in
excommunicatione, vt ibi, hoc etiam videtur habere locum in
interdicto: quia a pari procedunt, vt hic. Et illud dictum In-
nocen. in c. dilectus. non ita de plano procedit. Nā contrarium
dicit idem Innocen. in capi. cum ad monasterium. de sta. re. de
a quo longa habetur altercatio in d. §. de adulterijs a. Aliter ta-
men euitari potest fundamentum, quod Perusi. hic facit in d.
c. veniens. quia ille text. non dicit aliquid de suspensione, sed lo-
quitur in excommunicatione, que non potest suspendi: vt di-
cunt omnes doct. hic: sed in totum excommunicatio ibi tolli-
tur ad tempus mediante absolutione. Et in questione nostra
etiam hoc posset dici: cum etiam ab interdicto concedatur ab-
solutio ad cautelam. cap. venerabili. j. de sent. excommu. et tunc
non diceretur interdictum suspendi: et cessarēt rationes, quas
Calde. et Joann. de Ligna. inducunt. Et in terminis questio-
nis in suspensione interdicti alia ratio videtur, vt talis suspen-
sio non habeat locum, per ea, que Calder. et alij hic dicunt: et ad
tex. in cap. dilectis. §. quia vero. in quo precipue fundatur com-
munis opinio, responderi potest vt dicam statim in sequenti
8 questione. † Tertia conclusio, posito quod interdictum suspen-
di possit, si post suspensionem factam ad tempus, vel sub condi-
tione appelletur, per talem appellationem suspenditur inter-
dictum latum durante causa appellationis. Ita respondet gl.
hic: et finaliter sequitur d. Abb. per tex. in capi. dilectis. §. quia
vero. infra eodem. vbi videtur casus. Sed tamen in contrariū
facit text. hic, vbi interdictum latum simpliciter, non suspen-
ditur per appellationem: et quamuis interdictum postmodum
suspendatur ad tempus, vel sub conditione, non tamē dicitur
noua sententia interdicti: prout arguit glo. hic secundum vnā
opinionem: sed finito tempore suspensionis continuatur inter-
dictum primum. Et ita tenet Innocent. in ca. cum inter. supra
de consuetud. Et hoc Bal. hic pluribus medijs probat, quem
refert, et sequitur Perus. in ij. quest. hic. Et addatis Bald. in l.
cum alijs. C. de curato. furio. vbi dicit hanc questionem fuisse
de facto Bononie tempore domini Joan. de Eulogio. et ipse se-
quitur Innoc. in c. cum inter. et concludit, quod non sit nouum
interdictum. Ex quo infertur quod non potest per appellatio-
nem suspendi, per tex. hic, cum similib. Et idem Bald. sequi-
tur in l. fina. versicu. et circa hoc fuit dubium. C. si a non compe-
ten. iudice. et in d. capitu. cum inter. et not. Anto. in l. si vnus. §. si
cum reo. ff. de pactis. in l. puto. ff. de postula. Et pro ista opinio-
ne arguitur: quia inducta ad diminutionem non debent ope-
rari augmentum. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. l. municipia. ff.
de fundo instruct. Unde suspensio, que inducitur ad diminu-
tionem, non debet operari, quod interdictum de nouo induca-
tur: sed finita suspensione remanet interdictum primum. Et ad
hoc bonus tex. in l. aliquando. ff. de conditio. et demonstratio:
prout illum tex. cum simi. in notabili questione declarat Ale-
xand. in l. si mihi. §. in legatis. ff. de legat. j. Non obstat tex. in d.
§. quia vero. ad quem textum doct. non respōdent: quia dici po-
test primo quod ibi tantum queritur de appellatione respectu
valitudinis interdicti: et dicitur quod non valuit interdictum
decani: quia prius appellatum fuit per episcopum, non obstan-
te quod decanus diceret appellationem factam post interdi-
ctum, cuius effectum postea suspendit. Nec dicitur ibi quod
post suspensionem esset appellatum, prout agitur in questione
nostra hic. Secundo respondetur quod illa erat allegatio par-
tis, que ibi tanquam non vera reijcitur: vnde in ea non potest
fieri fundamentum. Nec his obstat, quod ibi subijcitur: dum di-
citur. Cum interim appellatione interposita procedere non
debuerit ad sententiam exequendam. Ista enim ratio arguit
quod per appellationem executio interdicti esset suspēsa. Sed
responderi potest, vt colligitur ex precedentibus, ibi, et ideo sen-
tentiam ipsam, et quod executio sentētie capitur pro ipso inter-
dicto, de quo erat ibi contentio, an esset latum post appellatio-
nem. Confirmatur hoc: quia executio interdicti non distingui-
tur, nec separatur ab ipso interdicto: cum sententia interdicti
secum executionem trahat. capitulo, pastoralis. infra eodem. in
9 fine. † Quarta conclusio, quod excommunicatio non potest su-
spendi, secundum Joann. Andr. et dom. Abba. hic: vnde requi-
ritur absolutio, iuxta formam. c. cum desideres. in princ. de sen-
tent. excommun. Et idem dicunt Hostiens. et Joann. Andr. et Ab-
bas in c. veniens. el ij. in fin. s. de testib. vbi tenent excommuni-
cationem

cationem non posse relaxari, sed quod absolutio precise requiratur. Ad quod bene facit, quia excommunicatio, etiam si sit facta ad certum tempus, tamen finito tempore non tollitur: sed absolutio omnino necessaria est. glos. not. in clem. j. in verbo, declarari. de decim. Innoc. ⁊ ibi Anto. de But. in c. cum bone. de
10 eta. ⁊ qual. dixi in quest. §. eod. † Quinta, ⁊ vltima conclusio est, quod interdictum latum in personam alicuius propter delictum suum, non potest suspendi ad tempus: vt per Abbat. hic in fi. dictum Inn. in c. vt priuilegia. infra de priuileg. vbi Ab. rationem adducit: quia aut interdicta persona corrigitur, ⁊ eã penitet: ⁊ in totum debet relaxari. Aut non penitet: ⁊ non debet celebrare, ex quo est in peccato. Non ergo datur tertius casus, scilicet quod suspendatur. Sed tamen ista ratio non videtur generalis: quia ad alium effectum posset relaxari, ⁊ suspendi interdictum ad tempus: vt in excommunicato dicitur, qui absoluitur ad tempus. in c. veniens. el ij. §. de testi. nec in eo ratio preallegata attenditur. Preterea consideratio diuersitatis, que fit de dolo ad personam, non procedit sine dubio: quia semper respectu personarum locus interdicitur: quia locus ipse non deliquit.

¶ Additio.

a ¶ De adulterijs. De hoc dicto Innoc. vide eundem Deci. in d. c. de adulterijs. Hier. Sig.

1 ¶ Iudex habens iurisdictionem in aliqua causa, de qualitate illius cause cognoscit, vt sciat si habeat iurisdictionem.
2 Papa cognoscit, an causa sit talis, propter quam possit derogare consilio.
3 Appellatus si non vult producere sententiam latam pro se, iudex appellationis potest pronunciare, quod si vnquam postea producatur talis sententia, non habeat vires.
4 Appellatio si sit iniusta, causa debet remitti ad iudicem a quo.
5 Iudicij appellatione quid contineatur.

1 **Cum in ecclesia.** ¶ † Primo nota quod
a iudex, qui tãtum habet iurisdictionem in aliqua causa, ipse de qualitate cause cognoscit[a], ad videndum vtrum habeat iurisdictionem. Facit quod not. Ant. de But. in c. ceterum. §. de iudi. in c. inter dilectos. j. de donat. ⁊ not. Bartol. in l. j. circa medium. ff. si quis ius dicen. non obtempera. Lap. in allegatione lix. prelatus ecclesie. ⁊ domi. Cardi. hoc idem tradit in clem. presenti. in vj. q. de censi. cum simil. ⁊ ideo Ro. in consil. ccccxxxij.
2 quo ad primũ. in fi. concludit quod Papa, qui non potest † derogare statutis cõcilij, nisi ex causa, an talis causa subsistat, ipse cognoscit. Allegat glo. in c. pro illorum. j. de sen. excom. Glo. tamen in contrarium facit in c. accusatus. in verbo, manifeste. de accusat. in vj. de quo alias dicetur. ¶ Secundo no. quod appel
b latio non recipitur, nisi probetur[b] quod rite interposita sit. Et idem not. Bart. ⁊ alij per illum text. in l. hi, qui. C. eod. Debet enim appellans tria probare ad fundamentum iurisdictionis iudicis appellationis. Primo, se appellasse: secundo, ex causa legitima: ⁊ sufficit quod ista causa allegatur, ad hoc vt appellatio admittatur. de quo tractatur in c. vt debitus infra. eo. Tertio requiritur quod probetur quod intra decem dies interposita sit. capitu. Romana. §. si vero. eo. titu. in vj. Et vt istud appareat, tenetur appellans sententiam contra se latam producere: vt tradit Cyn. in lege per hanc. in iiij. q. C. de tempo. appell. ⁊ latius prosequitur Peru. hic ⁊ hoc, quod dictum est de sententia, verum intelligitur, si apud se habet, vel de facili illam habere potest. Alias vero poterit ab aduersario, qui sententiam obtinuit, petere vt sententia exhibeatur: vt not. voluit Inno. in capitu. G. perpetuus. supra de fide instru. vbi Abb. hoc modo declarat. Imo, quod plus esset, si appellatus recuset edere sententiam, negando ipsam habere apud se, iudex appellationis poterit pronunciare, quod si in
3 futurum vnquam producatur, nullum habeat effectum. † Sed in hoc vltimo Innocentius reprehenditur per Federicum in consilio ccij. audiui sepe. vbi inquit, quod iudex appellationis non potest sic pronunciare: quia cum non habeat fundatam iurisdictionem, nisi producatur sententia, ex qua apparebit intra tempus legitimum fuisse appellatum, per ea, que superius dicta sunt: cum ergo iurisdictionem, non habeat, non videtur quod sic pronuntiare possit. Do. Abb. in dicto capi. G. perpetuus. conatur huic rationi respondere, ⁊ dicit, quod cum iudex appellationis habeat iurisdictionem in causa principali, ita habebit iurisdictionem in preparatorijs. argu. lege secunda. ff. de iurisdictio. omnium iudic. ⁊ in capitulo preterea supra de officio deleg. Sed ista responsio non conuenit: quia non agitur de preparatorijs, sed de tota causa principali, dum pronunciatur quod sententia in futurum nullam vim habeat. Dictum tamen Inno. approbatur communiter. De quo late scripsi in capitu. primo. ad fin. supra de probat. ⁊ in lege secun-
4 da, C. de eden. vbi videndum est. ¶ † Tertio nota quod si appellatio iniusta sit, causa debet remitti ad iudicem a quo, nec poterit isto casu recusari: alias parum operaretur decisio summi pontificis hic. Et ratio videtur, quia cum declaratũ sit, appellationem frustratoriam, illata non videtur iniuria iudici. Consulitur enim honori iudicis, ⁊ appellantis iniquitas, ⁊ calumnia detegitur. Et facit ad ea, que dicta sunt in c. ad hec. in
5 c. proposuit. supra eo. † Vltimo colligi potest hic in principio,
1 quod iudicium pro cognitione cause [1] accipitur. Circa finem vero probatur quod appellatione iudicij, etiam sententia includatur. quod tenet Bal. in l. j. in iiij. notab. C. si aduer. rem iudic. Abb. in c. vnico. de plus peti. glos. ⁊ Domi. in c. statutum. §. insuper. in verbo, iudicium. de rescr. in vj. ⁊ in c. j. in §. si vero. in verbo, iudicij. de excep. in vj.

¶ Additiones.

a ¶ Cognoscit. Adde Abbatem in c. si clericus laicum. §. de foro comp. ⁊ adde bonam gl. in c. j. in verbo, conseruatores. de offic. deleg. in vj. que voluit quod conseruator datus a sede apostolica qui cognoscere habet tantum de iniurijs manifestis, si negatur iniuriam manifestam esse, ipse super hoc cognoscit.

b ¶ Probetur. Appellans nõ potest obtinere coram iudice ad quem nisi probet appellationem fuisse per eum interpositam ⁊ debito tempore, vt probatur hic in tex. ibi, in verbo, constiterit. ⁊ dicit Perus. hic, in vlt. nota. quod alias non est deuoluta iurisdictio ad iudicem ad quem, per tex. in capitu. romana. §. si vero. de ap. in vj. Et ideo sepe allegando dicebam quod hoc procedit siue appellans prosequatur appellationem siue nullitatem deductam in appellatione. vt in capitu. exhibita. in verbo si constiterit appellatum extra de iudi. vbi d. Abb. in pe. no. Et ideo Bald. in consilio cccviij. in v. parte, dicit iudicem ad quem esse incompetentem, ⁊ iurisdictionem non habere quando non est coram eo appellatio probata. Ad probandum autem appellationem non sufficit etiam producere instrumentum appellationis, nisi de certa copia ⁊ termino ad opponendum contra appellationem productam. ita in terminis Femi. in dicto capitu. romana. §. si vero. in prima not. Et facit ratio euidens, quia pro fundamento iurisdictionis iudicis ad quem, requirunt iura constare debere de appellatione, ⁊ vtuntur illis verbis, si constiterit. vt patet in iuribus preallegatis que verba requirunt veram ⁊ perfectam probationem secundum Ioan. de Ana. in capi. si constiterit. de accus. alle. Bald. in lege in bonefidei. ver. expedita est secunda pars. C. de reb. credi. ⁊ sequitur Fely. in dicto capitu. si constiterit. Hiero. Sig.

1 ¶ Cause. Vide supra in rub. de iudic. in j. lect. Sil. Aldo.

1 ¶ Iudex si prefixerit terminum ad prosequendum appellationem, an lapso illo termino appellatio sit deserta.
2 Libere quid fieri si concedatur, intelligitur secundum iuris terminos.
3 Causa matrimonij dicitur esse fauorabilis.
4 Appellationes quot possint interponi super eodem articulo.

1 **Directe.** ¶ † Primo nota quod videtur hic probari quod per lapsum termini prefixi ad prosequendum appellationem, nõ sit appellatio deserta. Quod patet: quia dicitur quod elapso tali termino postmodum renuntiauit appellationi: ergo datur intelligi quod non esset deserta appellatio. Nec obstat quod intelligatur textus de renuntiatione de facto: quia verba in dubio proprie recipiuntur. lege non aliter. ff. de leg. iij. Similiter non obstat illud, in quo Abb. residet, quod renunciatio facta fuit ipso facto: comparendo coram iudice a quo, vt per eum hic: quia hoc videtur contra istum textum vbi ponderatur quod ista mulier non fuit prosecuta appellationem in termino: ergo appellatio videtur deserta. capitu. personas. §. eod. cum simi. Et textus dicit quod postmodum mulier renuntiauit appellationi. Cum ergo postmodum facta fuerit renuntiatio, comparendo coram iudice a quo, non fuit per talem cõparationem sublata appellatio, que iam non erat in rerum natura. Ut ergo ista omnia verba adaptentur, habemus exemplificare text. hic, eo modo, quo potest, scilicet tali casu, quod per lapsum termini non intelligatur appellatio deserta: quod est, quando istud colligitur in intentione prefigentis terminũ, qui noluit appellationem desertam esse, sed quod vlterius

procederetur in causa: vt est tex. vbi Domi. declarat in cap. j. in
2 princ. de elec. in vj. ¶ †Secundo nota. ibi: libere. quod quando aliquid conceditur alicui vt fieri libere possit, intelligitur se-
1 cundum terminos iuris [1], ita quod alteri preiudicium nõ inferatur. Et hoc dicit Bald. in milites. in fin. C. de testa. mili. in l. dotalem. ad finem. ff. de testa. mili. Et idem Ange. tradit in cõsilio cxxxix. visis omnibus statutis. & quod not. Bald. in lege, Labeo ait. ff. hec autem clausula. ff. de arbi. Et de verbo, Libere, facit quod dixi in capitu. questioni. supra eo. ¶ †Tertio not. ibi: bis appellare, rationem quare secunda hic concedatur: ex qua infertur quod tex. hic loquatur de eodẽ grauamine: alias ratio ista non conueniret: quia si de nouo grauaretur, non solum bis, sed millies poterit appellari: vt per glo. hic. Et istud, quod dixi, ponderandum est ad intellectum huius decretalis, que secundum omnes intelligitur de secundo grauamine il-
3 lato. ¶ †Ultimo notandum est quod causa matrimonij fauorabilis est: nam multa specialia sunt in matrimonio: vt per gl. & doc. in capitulo primo, in princ. vt lit. non contesta. Et inter alia illud notãdum est opinio singularis doctoris preponitur communi opinioni fauore matrimonij: vt Host. dicit, & Abb. post alios sequitur in capit. si vir. infra. de cogn. spiri. quod tamen declarandum est, vt dixi in capitu. j. de constitu. Et fauor iste, qui prestatur matrimonio, in ea parte intelligitur que stat pro matrimonio, vt matrimonium habeat locum: vt declarat Joan. and. in cap. series. supra de testi. & sequitur Abb. in c. iurauit. supra de proba. De quo latius dixi in capitulo primo, supra de probationibus. ¶ Circa istum tex. formatur contrarium de capit. personas. supra eo. in quo docto. multum laborant: & inter alias responsiones, probabilis videtur illa solutio, quod iste hic loquatur quãdo ille qui appellationem deseruit, iterum grauatur: merito ex nouo grauamine ad appellandũ admittitur: secus si vellet admitti ex eodem grauamine, pro quo semel appellauit, & appellationem destituit, vt in d. ca. personas. Do. Abb. hic conatur istam responsionem impugnare. Primo, quia sine dubio hoc videtur procedere: quia clarum est quod dato nouo grauamine quis debet posse appellare. Secundo dicit ipse quod text. in dicto capi. personas. generaliter loquitur: ergo indistincte debet intelligi. Sed rationes iste de facili remoueri possunt. Nam secunda ratio tollit primam: quia cum tex. in capitu. personas. generaliter dicat, deserentem appellationem non posse appellare: ex hoc ratio probabilis dubitandi insurgit: quia etiam dato nouo grauamine ipse non debet admitti: quia cum iste semel appellationem deseruit, videbatur quod non deberet vlterius admitti ad appellandum: vt in simili habetur in lege, si cui. §. si tamen. ff. de accusa. Et istud dicit Bal. hic. Et sic prima ratio Abb. tollitur. Non obstat altera, quod tex. loquitur generaliter in d. c. personas. quia non inconuenit quod illa generalitas declaretur & distinguatur, vt per illum tex. hic, cum simi. Abb. tamen refert alium intellectũ Jo. An. in quo docto. resident, vt Abb. & Moder. prosequuntur hic. Sed difficultas insurgit, quia intellectus communis Jo. An. & omnes alij, qui dantur ad istum tex. presupponunt hic appellatum esse ex secundo grauamine: sed, vt dixi in notab. textus hic contrarium manifeste sentit in ratione, in qua fundatur hic. Et in tex. de secundo grauamine nihil dicitur: sed simpliciter quod pars mulieris iterum appellauit. Et sic ab eodem grauamine appellari videtur: cum bis possit appellari, vt in tex. dicit hic. Et si hoc dicatur, obstant iura, que precise dicunt non debere audiri illum, qui appellationem deseruit. capitu. personas. cum similib. supra eod. Nisi dicamus quod ista iura procedunt quando deserens appellationem postea causam non reassumit: secus vero si postmodum causa per eum reintegretur: vt dicunt Jo. An. & doc. hic quod periculosum est: & ideo cogitandum. ¶ †In glo. in verbo, appella-
4 re notandum est quod Joan. And. & Abb. post alios hic dicũt quod tertia appellatio prohibetur in eadem causa ab eadem parte, que appellauit. Sed tamen alia pars etiam bis poterit appellare, & sic super eodem articulo quatuor appellationes poterunt fieri: vt Abb. hic declarat post Spe. in eo. tit. §. quoties. & idem Bar. in lege. j. C. ne lib. tertio prouo. do. Abbas & alij in capitu. sua nobis. j. eod. Et secundum istam interpretationem declaratur, & intelligitur statutũ, quod tãtum semel ap-
a pellari [a] permittit, vt est hic Pisis. Semel enim intelligit ab vna parte, & postmodum semel ab altera, si prima sententia reuocetur. Et ista declaratio, seu interpretatio suadetur, vt seruetur equalitas in iudicijs: argum. l. fina. C. de fruct. & lit. expen. & quia iura, que appellationem prohibent, stricte debent interpretari: vt minus tollatur appellatio, quam fieri potest: vt no. Bartol. in l. ij. C. quor. appel. Ange. in cons. cvij. Jac. & Lucas, & Bartol. in consil. clxv. in questione. istam tamen interpretationem Senis nõ admittunt, vbi viget tale statutum: & ita ex quadam consuetudine erronea, que ibi inoleuit, hoc non obseruatur. Et quod dictum est de tertia appellatione, que prohibetur, intelligitur quando tres sententie sunt conformes. Secus
b si in aliquo [b] discrepant: vt tradit Ange. in l. j. C. ne lic. tert. prouo. & Peru. in iij. questio. hic: & sequitur Alex. in consilio lxx. in causa, & lite. in ij. lib.

¶ Additiones.

1 ¶ Juris. Adde Deci. in c. dilecti. de iudic. Sil. Ald.

a ¶ Semel appellari. Vide Phil. Dec. in cons. suo xlix. inci. prestantissime doctor.

b ¶ In aliquo. Pro hoc addo bene facere optimũ simile: quia videmus quod vbi petitur, & fit executio alicus sententie, si secunda contineat aliquid plus, quam contineat prima, super hoc pluri non est nisi vna sententia, & potest appellari ab eo, quod continet plus secunda, quam prima, licet per secũdam fiat executio prime. Et in casu isto non habet locũ regula quod ab executis non appelletur. Ita voluit pulchre Ang. in l. si cum exceptione. §. hec autem actio. ff. quod me. cau. & allegat dictum Innocen. in capi. fina. extra quod met. causa. sequitur, & commendat Fel. Moder. in c. quod ad consultationem. vers. limita secundo. extra de re iud. [redacted]

1 ¶ Nisi, hec dictio posita in sententijs, & in vltimis voluntatibus, reddit dispositionem conditionalem.
2 Excommunicatio potest ferri sub conditione, ita vt si in termino non satisfecerit debitor, sit excommunicatus absque alia monitione. 10.
3 Satisfacere qualiter dicat debitor creditori suo, & quot modis.
4 Debitor sub conditione, si non satisfecerit tali die, sit excommunicatus: an si creditor proroget eidem terminum, sit excommunicatus.
5 Quid si debitor iurauit.
6 Conditio an, & qualiter retrotrahatur, vel non.
7 Sententia excommunicationis si feratur sub conditione, an semper possit appellari conditione pendente, vel an sit appellandum intra decem dies.
8 Medium capitur pluribus modis.
9 Sententia an possit ferri sub conditione.
11 Excommunicatio potest ferri viua voce, & per literas.
12 Mittens literas ad excommunicatum, an incurrat excommunicationem, sicut si loqueretur cum eo.
13 Judex si dicat excommunico te, si appellas, vel elegeris: an statim sit excommunicatus postquam appellauit, vel elegit.

1 Preterea. ij. ¶ †Primo no. quod dictio, nisi: apposita in sententijs, dispositionem reddit conditionalem. Et idem est in vltimis voluntatibus. l. quibus diebus. §. quidam. vbi Bart. ff. de condit. & demonstra. Secus tamen est in contractibus. vt not. in l. ij. ff. de in diem addic. Ita dicunt Imo. & Perusin. hic. Sed tamen quantum ad terminos huius decretalis, idem esset dicendum in contractibus. Nam si debitor promitteret penam, nisi satisfecerit intra mensem: ista talis promissio esset cõditionalis. Et istud voluit Barto. in l. j. ff. de condi. & demonst. dum inquit quod quãdo dictio, nisi, respicit futurum tempus, idem est in contractibus, & in vltimis voluntatibus: vt latius ibi per eum. Et natura huius dictionis, Nisi, est aduersari precedentibus: ideo negat, si oratio affirmatiua precedat, & affir-
1 mat, si oratio negatiua sequitur [1]: vt not. Bart. & late post alios Alex. in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & idem Bar. & omnes in l. actione. C. de transac. Et vltra allegata per Alexan. in locis prealleg. hoc idem tradit Sali. in l. ij. circa fin. C. de accus. Bal. in c. cum accessissent. §. de consti. in c. cum olim nobis. de elect. in l. athlete. §. dat remissionem. ff. de excu. tut. in c. ij. per quos fiat inuest. Ang. in consi. lxxxij. huic parti. & idem Do. in c. ij. in ij. no. de libe. obla. in vj. & in c. ad decimas. in v. no. de resti.
2 spoli. in vj. ¶ †Secundo no. quod excõmunicatio potest fieri sub conditione, & purificata conditione, ita quod debitor in termino prefixo viginti dierum non satisfecerit, statim erit excommunicatus absque alia monitione: quia dies interpellat pro homine. Ita istum tex. declarat Lap. allegatione lxxij. prelatus regularis. Alleg. Inn. ad hoc in c. sacro. j. de sen. exc. & Jo. An. in c. P. & G. §. de offi. dele. facit tex. in c. potuit. j. de loc. & gl. in c. cupientes si vero. in verbo, contempserint. in si. de ele. in vj. & in cle. j. in verbo, annis singulis. de reli. do. cum si. Et secundum Bal. hic, iste tex. bene procedit, prout loquitur, quando apponitur tẽpus certum: secus si dicatur simpliciter, nisi satisfecerit: quia ta

quia talis conditio negatiua haberet nimis longum tractum, donec debitor viueret.alleg.no.in l.fideiussor obligari.§.fi.ff.de
a fideiuss. Ita Bal[a].hic in pen.vers.quero an hodie.Sed tamen dici potest quod etiam isto casu valeret excommunicatio:quia cum iste obligatus sit, non tantum expectaretur. Nam quod Bal.dicit,haberet locũ,quando aliquid simpliciter esset in conditione:τ ad illud quis non teneretur,iuxta l.si quis sub conditione dandorum decem.ff.si quis omis.cau.test. Secus videtur in proposito,quando debitor est obligatus: in tali tamen casu esset necessaria interpellatio: quia cum pena excommunicationis pendeat ex facto negatiuo,monitio requiritur,iuxta dictũ Inn.in c.extirpande.§.quia vero.de preben.de quo late Alex. scribit.in l.ita stipulatus.ff.de ver.obl.τ in l.si mora.ff.solu.ma
3 trimo.C† In glo.j.ad id,quod Abb.dicit per text.allegatum in glo.idem etiam Abb.per illum tex.tradit in c.preterea.j.de vsur.in c.inter alia.j.de immu.eccl.τ conclu.glo.τ do. Abb.procedit,creditore volente:sed eo inuito, non dicitur quis satisfacere,nisi soluat:vt not. Bal.in l.j.ff.qui satisd.cog. Et hoc verũ est in contractibus,secus in dispositione legis, vel statuti: quia sufficit dare fideiussorem,vel pignus: vt tradunt Bal. τ Alex.
4 in d.l.j.ff.qui satisd.cog.C† Successiue Ab.post alios hic querit,si creditor in terminis decretalis prorogauit terminum viginti dierum,an debitor excommunicatus sit nõ obstante prorogatione termini,si non soluit intra terminũ viginti dierum, prefixum in sententia excommunicationis.Et conclusio est,secundum eũ,quod non sit excommunicatus. Et ista opi. vĩ verior,τ magis communis,quam sequuntur Bald. τ Imo.in l.j. §.τ post operis.ff.de ope.no.nunc. Facit,quia idem est in pena conuentionali,que euitatur facta prorogatione.l.cum stipulatus sim mihi a Proculo.ff.de verb.oblig.vbi glo.τ Bartol. Et comprobatur ista conclusio:quia sicut si creditori in totum remitteret debitum, debitor euitaret penam excommunicationis. Ergo idem dicendum est,si prorogatio facta sit: quia videtur ista remissio particularis,cum tempus, vt dies dicant parsumme.l.j.§.diem.ff.de eden.Et ita tenet do.Car.in cle.j.§.nos [illegible].sexto quero.de iureiur. Et retenta hac conclusione non obstant iura,que pro contraria opi.Inn.τ aliorum adducuntur,videlicet tex.in l.Labeo.la ij.ad fi.ff.de arbi. τ in l.item queritur.§.qui impleto.ff.loca.cum si.quia loquuntur respectu tertij,τ in his,que non sunt in potestate partium prorogantiũ. Nam prorogatiõe facta per creditorem debitori,fideiussor, qui
a in primo termino erat obligatus, liberatur[a], nisi de nouo in
2 termino prorogationis consentiat[2]. Sic loquuntur iura preallegata.τ not.hic Bald.per illum tex.in l.si cum Hermes. C.locati.τ Bal.post Bart.in d.l.Labeo ait.§.fi. Archid.xj.q.j.in c. te quidem.Abb.post alios in c.constitutus. ad fi.j.de fideiusso. Pau.de Cast.per illum tex.in l.iiij.in prin.ff.de dam.inf. Sed in nostra questione hic agitur tãtum de preiudicio ipsius prorogãtis,qui potuit sibi preiudicare,rationibus s.allegatis. Si tamen debitor postea non soluat in termino prorogato inci
b dit[b] in excommunicationem[3]: vt tenet Inno.hic,τ Bal. fina
3 liter sequitur hic ad finem.τ Bart. τ Imo.in l.j.§.τ post ope.de oper.no.nun.cum concor.vt prosequitur ibi Alex.quia videtur facta prorogatio cũ omnibus qualitatibus precedentibus.Ad quod facit quod idem Alex.tradit in d.l.cũ stipulatus sim mihi a proculo.in glos.in verbo, proficeret. τ in pulchra q.consu
c luit Paul.de Cast. in consil[c]. cxiiij. si consideremus tenorem prorogationis.Et quod dictum est de excommunicatione pa
d ri ratione idem videtur in periurio[d] quia qualitas periurij repetita videtur in termino prorogato:vt Bal. concludit in c.
5 venerabilem.s. de elect.† Sed tamen in iuramento aliter voluit Bal.qui late consuluit contrarium in consil. clxviij.queritur,si factum sit.in iij.li.quia in iuramento ratio specialis videtur,cum illud debeat formaliter prestari,per tex.in c.penulti.τ quod ibi habetur.de iniu.Et hoc idem tz Cardi. post aliquos, quos ipse refert in d.§.nos itaque.ver.quero.Pro resolutione huius articuli est cõsiderandum, nunquid,facta prorogatione dicatur idem terminus cum primo.De quo in notabi.q.Bar. tradit,τ late Alex.in l.iij.ff.de dam.infec. Bal.no.in l.si a te.circa fin. C.de pac.inter emp.τ vend.in l.obseruare.§. proficisci.in fin.q.ff.de offi.procon.τ idem Bal.in c.j.s.de iudi.glo.fin.τ ibi
6 Domi.in c.hi, qui.de preb.in vj.cum similibus.C† In glo.ij. ibi.l.potior.circa istud contrarium laborant doc.hic.Et illa cõsideratio extremorum,quam Abb.hic facit, τ alij sequuntur, non satisfacit:quia si recte aduertatur, extrema habilia sunt, vt conditio trahatur retro in ista fictione translatiua de tempore ad tempus. Petet in extremo a quo,in quo conditio reperitur purificata:ergo extremum dicitur esse habile: cum in veritate sit illud,quod medio tempore perfectionem inducere debet.Idem est in extremo ad quod, in quo sententia reperitur τ tempore ipsius sententie non reperitur appellatio eodẽ instanti interposita:τ ideo etiam hoc extremum habile videtur.Unde ad tex.in dicta lege, potior.responderi planius potest,τ dico quod loquitur in conditione casuali,que trahitur retro:secus est in conditione potestatiua,que retro non trahitur lege, qui balneum.vbi tex.τ ibi Bar.ff.qui potio.in pig.τ idem Bar.in d.l.potior.τ in lege,si is,qui pro emptore.ff.de vsuca.Et sicut in contractibus conditio potestatiua retro non trahitur, sic etiam dicendum est in sententia. Istam equiparationem specialiter ad propositum nostrum in not.questione, que fuit Pisis,facit Bart.in dicta lege,si is, qui pro emptore.versicu. quidam propter maleficium fuit condemnatus. vbi inquit quod condemnatus in centum, τ si non soluerit intra decem dies,amputetur sibi manus,quod purificata conditione, quia non soluit intra dicem dies:illa conditio non trahitur retro: quia potestatiua est: sicut in contractibus contingit.Ita ipse arguit.Et sic proprie videtur in isto tex.dicendum: quia conditio potestatiua est,nisi satisfeceris intra viginti dies.Et in terminis proprijs in excommunicatione Bald.hoc dicit in capitulo,quod translationem.vers.quero nunquid.supra de offi
e cio deleg.τ idem Petrus de Ancharano[e] in consilio clxvij. Ex narratis. Secundo principaliter responderi potest ad legem,potior.quod sit speciale hic in sententia excommunicationis,vt non trahatur conditio retro:quia extremum, ad quod, non videtur habile:τ declarando tamen aliter,quam dicat dominus Abbas hic.Etenim bene considerando,excommunicatio non fertur, nisi propter contumaciam xj.q.iij.c.nemo.Et ideo quando excommunicatur debitor, nisi satisfecerit intra mensem,purificata conditione post mensem, extremum a quo est habile:quia in veritate reperitur contumax, sed talis conditio purificata trahi non potest ad tempus sentẽtie:quia illo tempore non fuit contumax:τ sic fundamentum excommunicationis defuit.Ita colligitur ex his,que dicunt Card.τ Imo. ibi,versi.querit hic Gul.in capitu.pastoralis.de re iud.τ Bald. expresse hoc dicit in authẽ.contra cum rogatus.C. ad Trebel.
7 C† In ea.gl.appellatum est ante diem conditionis.Glo.differentiam facit inter sententiam excommunicationis, τ alias sententias.Et ista opin.approbatur communiter,quod specia le sit in excommunicatione conditionali,quod semper ante euentum conditionis appellari possit: in alijs vero sententijs a tempore prolationis tempus appellandi computatur.Do. Abb.tamen indistincte tenet,quod etiam in excommunicatione,sicut in alijs sententijs, a tempore sententie appellãdum sit intra decem dies,rationibus,de quibus per eum hic.Perusi. τ Moder.hic dicunt quod rationes Abb.procedunt bene in alijs sententijs, sed non sic in sententia excommunicationis, que habet tractum successiuum:τ in ea conditio retro non trahitur.secus vero est in alijs sententijs.Sed tamen ratio ista di
4 uersitatis[4] tollitur ex his,que supra dixi respondendo ad l.potior.quia conditio hic non trahitur retro,ex eo quod potestatiua est.Idem in qualibet alia sententia, in qua conditio potestatiua apponeretur.Nec talis sententia excommunicationis magis videtur habere tractum successiuum quam alia sententia,que sub simili conditione proferatur.τ ideo opinio d.Abb. probabilis redditur. Non tamen recedendum est a communi opinione,pro qua bene facit ratio specialitatis, que consideratur in excommunicatione,scilicet propter contumaciam,vt s. dixi ad contrarium.l.potior. In excommunicatione enim contumacia requiritur,que reperitur tempore conditionis purificate: sed tempore sententie in terminis huius decretalis non erat contumacia:merito conditio non trahitur retro, declarãdo vt dixi.Et ex dictis do.Abba. que s.retulimus,notandum est quod medium , capitur pluribus modis. Nam primo me
5 dium, dicitur quod clauditur inter duo extrema[5]: vt tradit Abb.per illum textum in c.consuluit.in secundo nota.supra de offic.deleg.τ probatur in l.iij.§.inter medias.vbi Are.ff.de lib. τ posthum.τ sic accipitur hic secundum intellectum communẽ. Et ita istum text.declarat Domi.in c.non solum. in princip.in vj.notabi.eod.titu.in sexto.Facit quod not.Joan.Andr.in c.j.
8 per illum tex.τ ibi dixi s.de proba.† Secundo accipitur medium, quod equaliter distat ab extremis.Et ita his duobus modis Bal.distinguit in lege,qui sella.§.fi.in fin.ff.de ser.rusti. predio.Tertio modo medium,dicitur illud quod occupat tertiam partem.Ita dicit Joan.And.hic, secundum vnam expositionem.Et hoc Bald.tradit in lege prima, in princ.ff.de orig.iur.Et in statutis,quomodo medium dicatur, in nota
9 bili quest.Bart.tradit in lege tertia, in prin.ff.de fur.C† Successiue Abb.hic tradit,quando valeat sententia sub conditione:τ distinguit inter conditionem intrinsecam,τ extrinsecam, vt per eum hic.Fuit doctrina Bart.in lege prima.§. biduum.

ff.quando app. sit. quam etiam Abb.sequitur in capitu. quod ad consultationem.in secunda not. de re iudic.Sunt tamen tres casus in quibus indistincte sententia conditionalis non valet:vt tradit Alexan.in additionibus suis in d.§.biduum. & prosequuntur Mod.in d.cap.quod ad consultationem:& licet in sententia distinguatur, laudum tamen arbitrorum sub qualibet conditione proferri potest, ad similitudinem contractuum:vt not.Pet.de Ancb.in consi.ccix.index primo de iure

10 iudicaturus.¶†Extra gloss.primo Abbas concludit in terminis huius decretalis, quod etiam si iudex dicat, Nisi satisfecerit creditori intra mensem,ex nunc excommunicatus sis: erit tamen idem effectus:quia non per hoc videtur excommunicatus a tempore sententie sed nunc demum post conditionem completam.& ista conclusio probatur ratione: quia tempore sententie debitor non erat contumax.Unde illo tempore non potest intelligi quod excommunicatus sit.Ita Bald.in auth.contra rogatus.C.ad Treb.& sequitur Peru.hic in iij.q.

11 †Secundo Abb.concludit quod sicut viua voce iudicis, ita per literas excommunicatio fieri potest:vt probatur in capit. nullus.iij.q.iiij.& prosequitur Peru.in vltima q.hic.Non obst. tex.hic in verb.protulerit.quia etiam mediantibus literis sen-

6 tentia profertur.[6] Abb.respondet hic.Facit tex.in epistola,inter claras.C.de sum.tri.& fid.cat.in prin.dum inquit,quod scripture loquuntur.Sic ergo cum literis satis dicitur iudex proferre.& in fim.glo.in capit.constitutionem.de sen.excom.in vj.

12 in verbo,participationem, † dicit quod quis in excommunicationem incidit non solum quando alloquitur excommunicatum,sed etiam quâdo literas ad eum transmittit.Ad quod bo.tex.in cap.vbi periculum.§.nulli.de elect.in vj.Et regulariter paria sunt,quod aliquid fiat verbis,vel literis lege prima, in fin.ff.de contrahen.empt.l.qui autem.in fin.de consti.pecu.

13 ¶† Postremo Abb.post alios querit, Si Ab.dicit,excommunico te si appellaueris,vel elegeris:an statim excommunicatus sit,& in instanti,quo eligit vel appellat,ita quod excommunicatio videatur appellationem vel electionem precedere. Et post varias opi.tandem sequitur Inn.qui tenet quod inspecta mente proferentis talem sententiam,videatur iste excômunicatus in ipso actu appellandi vel eligendi:quia intentio eius fuit prohibere appellationem,vel electionem.Et si aliter diceremus,excommunicatio redderetur nulla: quia lata esset post appellationem:quo casu non valet capi.per tuas.infra de sent.excom.Et istam opi.etiam sequitur Bald.hic.& Petr.de Ancha.qui latius refert,& declarat Inno.hic in regula accessorium.de re.iur.in vj.Et ista opi.procedere potest in foro conscientie,vt dicit Peru.hic.Nam tali casu semper tutior via eligitur.ca.iuuenis.ij.de spon.Et ideo in dubio presumitur quod excommunicatio procedat.vt per gl.in ca.primo supra de scruti.Sed in foro iudiciali contrarium videtur verius: vt tenent Host.& Anto.de But.quos Abb.hic refert.Et pro ista conclusione est bonus tex.in cap.cum tu.§.de testi.quem adducit Perusi.hic.vbi in dubio in foro iudiciali interpretatio fit, ne quis videatur excommunicatus.Faciunt plura,que dixi in cap.super eo.el ij.§.eod.Et in terminis nostre questionis hoc idem Bald.tenet in lege,Arethusa.ver.item no.argu.ff.de sta.ho.& Pau.de Cast.idem sequitur in lege,filiusfam.§.diui.el ij.versi. item opponitur.ff.de leg.j.vbi inquit quod electio redditur nulla,quando superior dicit, quod eligentes excommunicati sint statim quod incipiunt eligere.Secus si dicat, si elegerint: quia tunc electio valet,sed ipsi excommunicati sunt.Alleg.tex. in lege,interdum.in verbo,incipiête.ff.qui.mod.vsusf.amit.Facit quod no.Abbas post alios in capi.dilecto.infra de preb.in ver.extra gloss.oppo.vbi concludit quod si statuentes iurauerunt non recipere aliquem vltra numerum, si veniunt contra iuramentum,sunt periuri recipiendo aliquem vltra numerû: valet tamen receptio vltra numerum facta,quia precedit ante quam dicantur periuri.Et in simili questione tradunt Bar.& alij in lege,si quis id, quod.ff.de iurisd.omn.iud.vbi late Alex. prosequitur.Nam cum agatur de implemento actus penam imponendo,actus debet esse consummatus capitu.perpetuo. vbi Joan.Andr.& Do.de elect.in vj.& Bald.per illum text.in lege,qui autem.ff.de infa.not.do.Abb.in capitu.cum in cûctis. §.clerici. supra de cle.cum fi.Non ob.quod intentio proferentis excommunicationem,in primis debeat attendi: quia non constat de tali intentione,& in dubio presumitur quod talis intentio fuerit,qualiter verba sonant lege,labeo.§.id Tubero. ff.de sup.leg.capitu.is autem.xxij.q.ij.Non obst.quod secundum hanc interpretationem excommunicatio redderetur nulla,vt Abb.hic dicit: quia lata esset post appellationem:quia hoc nô videtur verum,cum talis excommunicatio appellationem precedat, licet conditio videatur purificata post appellationem interpositam:ideo videtur quod talis appellatio valeat: ar. text.hic. Secus vero quando post appellationem pronuntiatio excommunicationis sequitur:prout loquitur text.in capitulo,per tuas.quem d.Abb.adducit hic. Et ista addenda sunt ad ea, quam Per.hic scribit.in ver.v.queritur.

¶Additiones.

A ¶Liberatur.Adde hic eundem Dec.in consil.xxiij.vbi multa notabilia circa hoc ponit, & in terminis decidit, quod is qui promisit non contrauenire laudo ferendo sub certo tempore,si compromissum prorogetur vltra illud tempus eo ignorante contrauenire poterit. Hiero.Gig.

1 ¶Sequatur.Et quomodo hoc procedat vide Ludo.Gomes. inst.de act.Dec.cons.cxxxiij.in prin.in cons.dxxxij. vbi addidi, & quod excipiat a dicto precedenti vide Dec.in c.iij.de offi.deleg.in c.consultationibus.in fi.eod.tit.

2 ¶Consentiat.Uide Jas.in l.j.C.de iudi.

3 ¶Excommunicationem.Uide ad hec omnia Dec.in c.de causis.de offic.deleg.

4 ¶Diuersitatis.Uide de ratione quare statim appellandum sit a setêtia conditionali And.Tir.in trac.de retractu lignagier.§.j.in gl.x.nu.48.& seq.

5 ¶Extrema.Uide Dec.in c.j.in iiij.not.de appell.

6 ¶Profertur.Adde Dec.in c.ij.in ij.no.de excep. Sil.Ald.

a ¶Ita Bal.Et bene quicquid dicat Dec.

b ¶Incidit.Et vt tenet Fran.Cur.iuni.l.vlt.si cert. pet. Petr. Rebuf.super concor.in rub.de prorog.dila. glo.j.quamuis contrarium velit Bal.cons.cccclxxxvj.queritur lib.j.Clauas.versic. excommunica.§.xxj.& male.

c ¶In cons.Quod est cons.ccclxxxix.lib.j.in nouis.dixi in consuet.Paris.xxiij.nu.48.

d ¶Periurio.[redacted]

e ¶De Ancha.cons.clviij.in libro meo. [redacted]

1 ☞ Uerba regulari debent secundum mêtem, rationemque disponentis.

2 Clausula posita in vno articulo, porrigitur ad alios.

3 Clausula generalis ad omnia refertur.

1
Ecundo requiris.¶†Primo not. quod verba regulantur secundum mentem, & rationem disponentis: vt per Abba. hic.Ad idem bonus tex.in lege, adigere.§.quamuis.de iure pat.& in lege milites agrum.in princ.ff.de re milita. Mens enim,& ratio legis, anima legis dicitur:ideo mens potius attenditur,quam verba, que sunt tanquam corpus:vt Bal.dicit in lege,si quis seruo.C.de fur.Et sicut statutû disponit in his,de quibus expresse loquitur,ita ratio statuti pariter dispositionem inducit:vt Bal.inducit in c.dilectus filius.§.de rescri.Allegat tex.in l.emptor.§.si.ff.de rei vend.Et lex est,quicquid in ratione côsistit:vt no.Abb.in c.nulla ratio. j.de preb.alleg.gl.j.dist.in c.côsuetudo.& Bal.idem dicit in c.j. §.de consti.& ideo vbi mens,& omnimoda ratio concurrit,non

1 dicitur fieri extensio: [1] vt voluit gl.no.in c.j.de temp.ord.in vj. in ver.Italie.in c.si postquam.in verbo, mente.de elec.in vj.& in clemen.j.in verbo,eligatur.de elec.& Bal.in d.l.si quis seruo. ver.& adde.Nam quando in pluribus casibus est eadem ratio, tunc vna & eadem ratio decidit omnes casus,non per extensionê,imo sicut genus comprehêdit species,sic ratio generalis di-

a uersas species casuû emergêtiû complectit:vt no.dicit[a] Pau. de Ca.in consi.cccxxxiiij.presens casus.vbi alle.Bal.in l.de quibus.ff.de leg.Et hoc idê no.Bal.in auth.post fratres.C.de leg.here.in ver.itê frater.Et predicta bene procedût in mête legislatoris:aliter videtur in rône.Nam ista inter se differunt:vt singulariter colligitur ex his,que Bar.tradit in l.iij.§.si.ff.de leg. tut.dum inquit aliquam tutelam esse legitimam ex ratione legis duodecim tabularû,non tamen ex mente: & sic differentiâ facit inter rationem,& mentem.Quod notandum est: qr idem Bar.alibi in l.cû mulier.ff.so.mat.dicit q mês,& ratio idê sunt.

2 ¶†Secûdo no.q clausula posita in vno articulo,ad alios articulos porrigit,ex quo limitatio habet ad illud q solet dici q vnius inclusio,alterius exclusio intelligit l.cû pretor.ff.de iud. c.nône.§.de presum.Nam illud intelligit,qn in altero non est eadem ratio.Secus si eadem ratio reperit, vt hic: qr inclusio vnius,ad aliud extêdit.Ad idem tex.in l.j.vbi Bar.& Bal.C.de diue.resc.facit gl.i l.côsilio.§.quesitû in ver.solui.ff.de cur.fu.in l.si

l.si res.C.fami.erc.& probatur in l.eius, qui.ff.si cert.peta. Ter-
b tio not.quod ratio naturalis[b] in decisione causarum, licite alle
gatur: vt per Abb.hic. Facit textus in l.cum ratio. in princip.
ff.de bon.dam. Et ideo Bald.dicit in l.j.§.in primo. C.de cadu.
tol.quod ad rationem naturalem recurrendum est, que est opti-
mus legis clypeus. Et Bald.ita arguit in consil.xxxviij.domi.
Thomas.li.iij.dicens quod licet lex aliqua non dicat, ratio ta-
men naturalis hoc dictat, que cuncta recte disponit. Alleg.l.si
me,& Titium.ff.si cert.pet. Et alibi glo.in l.in hac. in glo.mag.
circa medium.ff.de tritic.&c. dicit quod conscientia remordet,
quando fit contra rationem naturalem. Talis tamen allega-
tio probabilis videtur, non necessaria, nisi quatenus authorita
te legislatoris comprobatur, ita quod de ratione naturali fit fa
cta lex vt de dictis authorum not. Pau.de Cast.post Jac.Bu
tri.in l.j.ff.si cert.peta. Abb.in cap.j.§.de prescript. ¶ In glos.
ij.in ista materia, quam Abbas post alios prosequitur hic, fir-
ma doctrina dari non potest: vt dicunt Joan.Andre.& Anto.
de Butr.in cap.inquisitioni.j.eod. Nam hic dicitur brocardu:
vt per glo.in cap. apostolus.xxxij.q.vj. Sed tamen regula fir-
mari potest, excipiendo aliquos casus, qui communiter appro
3 bantur. Sit ergo conclusio, vel regula, †quod clausula genera
c lis ad omnia refertur[c], per istum text.hic. Ad idem tex.in l.ta-
lis scriptura.§.fina.ff.de leg.j.in l.iij.§.filius inter medias.ff.de
liber.& posthu.in l.j.C.de liber.prete. vbi Bald.in princip. decla
rat,& rationem adducit, vt istud habeat locum, quando nulla
ratio assignari potest quare magis ad vnum, quam ad aliud
capitulum referatur. Et idem Bartol.dicit in d.l. talis scri-
ptura. Secus quando ratio diuersitatis posset adduci: vt etiā
not.Bal.in l.actionibus.in iij.notab.ff.de infam. Et secundum
predictam conclusionem, not.questionem decidit Ang.in con-
silio xxviij.testator relinquit. Petr.de Ancharan.in consi.lxvij.
subtiliter,& ad plenum. Rom.in consi.cccclxxx.in casu.Aretin.
in consi.cxvj.viso puncto.in princip. Et istam regulam Alex.
facit in consil. ccxij. visis,& opportune digestis.libro secundo.
vbi plura adducit.& in consi.xlviij.super citatione.libro primo.
Quando vero ratio aliqua esset diuersitatis, non haberet locū
relatio. Et hoc pluribus modis exemplificari potest. Primo
1 si diuersa negotia sint[1]: vt gloss.& docto.hic dicunt: quia tunc
relatio tantum fit ad precedentia, non ad ea, que sequuntur: vt
est casus in capit.inquisitioni.j.eodem. de quo ibi videbimus.
Secundo exemplum ponitur, quando clausula non ponitur
per se principaliter, sed venit accessorie in contextu vnius capi
tuli: quia tātum ad illud restringitur: vt Abbas declarat hic: &
est dictum Barto.in l.fin.ff.de rebus dubijs. dum allegat l.filiū.
ff.quando dies leg.ced.& sequitur Alexan. in l.si idem cum eo-
dem.§.fin.ff.de iurisd.omnium iudicum. Bald.in dicta l.j.C.de
liber.preter. Quod dictum limitari potest, nisi esset eadem ra-
tio, vt illa qualitas ad omnia deberet referri: ex eo quod nota.
Bartol.dicit per illum textum in l.doli.ff.de ser.corru.& in l.iij.
§.eritque differentia.ff.vi bonorum raptorum.& quod Do.no.
tradit in c.vbi periculū.in §.nulli.in ver.no.bene istud dictum.
de electio.in vj. Tertio quando aliquis articulus haberet suas
clausulas,& qualitatem determinatam. Nam tunc ad illū clau
sula non debet referri: vt do.Abb. declarat hoc per textum in
l.si quis legata.ff.de cond.& demonstr. Et idem Abb.in ca.cum
dilecti.per illum textum, j.de donatio.not.Barto.in dicta l.ta
lis scriptura. Et hoc in pulchra questione Bal. tradit in dicta
l.j.C.de liber.preter. sequitur Alexand.in consilijs preallegat.&
idem do.Abb.in consi.xx.casus in effectu.lib.ij. Rom. in consi.
clij.presens consultatio.& in consi.cccclxxx.supra allega. Quar-
to, si ex ratione aliqua resultaret absurditas, non debet fieri: vt
per Abbatem hic. Ad idem gloss.in capi.vt circa.in verbo, eo-
ram.de elect.in vj.& not.in dicta l.si idem cum eodem.§.fin. vbi
Alexand.post glo. Et ad hoc est text.not.quem ibi ponderauit
do.Abb.in vj.not.in cap.ecclesia vestra.el ij.§.de elec.& Bartol,
idem dicit in dicta l.talis scriptura. Oldra.in consi.clij.factum
tale, si dominus Clemens. Bald.in dicta l.j.C.de liber.preter. &
Abb.in consil.lxxv.illud de iure queritur. libro ij.& quod idem
Abb.tradit in consi.xcvij.viso instrumento.in eodem libro. Fa
cit quod no. Pe.de Anch.in consi.ij.vt tactum est supra. Quin
to nō debet fieri relatio, si actus ex tali relatione destrueretur:
vt notat Barto.in gloss.in l.cum vulgari.ff.de do.preleg. Bar.
& docto.in l.talis scriptura.& do.Card.in consi.lxviij.in questio
ne premissa. Rom.in consi.xciiij.visis his.& in consilio xcij. visa
dubitatione. Sexto, si pena apponitur in vno capitulo, nō por
rigitur ad aliud capitulū, in quo aliquid simpliciter prohibe-
tur. Glo.not.in clemen.ij.in verbo, sanctioni.de vita & honesta-
te clericorum.& idem glo.fin. quam sequuntur ibi docto. in cle-
ment.fina.de penis. Facit quod notat Barto. in l.in testamen-
to.per illum textum.ff.de conditio.& demonstr.l.multa.eodem
titul.quod notat Baldus in l.cum pater.§.pater certam.ff.de
legatis secundo. Sed tamen in contrarium est glo.in terminis
in cap.de multa.in ver.in eadem ecclesia.quam Abb. ibi verio
rem dicit j.de preben.& idem Abb.in clemen.ij.prealleg. Sed
quamuis hoc probaretur in preallegato cap.de multa.secundū
intellectum glo.ibi, quod pena, que imponitur in princip. De-
cretalis in beneficijs curatis, etiam habeat locum in dignita-
tibus, de quibus text.ad finem loquitur: dici potest quod illud
non fit virtute relationis de qua agitur hic: sed alia ratione
prouenit, ex eo scilicet quod facta erat equiparatio inter di-
gnitates,& beneficia curata. Et quando duo equiparantur, pe-
na apposita in vno, in altero etiam habere locum intelligitur:
vt per glossam pen.in cap.si postquam.de elect.in vj. Et sic de-
fendi potest gl.in dicta clement.ij.ab eo quod habetur in dicto
capit.de multa.sed tamen vlterius contra illam glo.facit: quia
cum ibi additio facta sit ad illud, quod prius erat dispositum,
d vt colligitur circa finem. ibi: hoc insuper adijcimus. additio[d]
videtur facta cum omnibus qualitatibus, etiam quantum ad
penam eius, cui additio fit: vt notab. Card. post alios dicit, in
clemen.statutum.in iij.oppo.de elect. Facit tex.& quod ibi Do
mi.in cap.fin.§.si autem.in princi.de concess.preben.in vj. Ergo
in terminis d.glo.clemen.ij.videtur quod pena habeat locum.
Preterea in materia nostra hic, considerandum est. quia non
videtur hoc posse procedere. Nam si prohibitio sit facta in plu
ribus causis, vel articulis,& in vno pena apponatur, ex quo ea-
dem ratio in alijs militat: generaliter pena haberet locum in
omnibus: secundum regulam supra factam: quia nō magis in
vno, quam in altero ratio reddi potest. Ad hoc bene facit: quia
etiam in materia penali extēsio fit ad similitudinem rationis:
vt per glossam in l.si quis id quod. vbi Bal.& Alexand.ff.de iu
risd.omnium iud.tex.in cap.j.§.porro. que fuit prima causa be
A nefi.amit.cum simi. Si vero ratio esset diuersa[A], vt quia essent
negotia diuersa: vel alio respectu ratio diuersitatis colligere-
tur, secundum supra dicta, tunc etiam si non esset pena, sed alia
qualitas, non haberet locum relatio: & ideo non est vis, quod de
pena ponitur,& sic iste casus dubitabilis redditur. Septimo,
conclusio supra facta intelligitur, vt relatio fiat ad omnia capi
tula, que principaliter apponuntur, non ad illa, que inciden-
ter circa vnum capitulum causa demonstrationis forte dicta
3 essent[3]: vt not.dicit Barto.in l.fina.§.Titia.per illum textum
ff.de liber.lega. Alexand.sequitur in dicta l.si idem.§.fin.vbi al
legat in simili quod notat Bartolus & docto.in l.si cui.§.si a fi-
lio. de legatis & fideicommissis primo. Octauo non fit relatio,
quando materia esset fauorabilis, que deberet extendi,& am-
pliari, si per talem relationem restringeretur: vt probatur in c.
cum dilecti.secundum intellectum Innocen.infra de donatio.
quod sequitur Alexand.in dicto consilio xlviij. in primo libro.
& in dicto consilio ccxij. libro ij. Nono quod intentio dispenen
tis haberet locum, etiam non facta relatione, nunquam vide-
tur facta repetitio, vel relatio qualitatis. Exēplum est, vt tra-
dunt Anton.de Butr.& Imo.in clemen.j.ad finem, de supplen
da negligen.prelatorum.& Alexand.deducit in consilijs supra
allegatis. Decimo & vltimo, si aliquid non ponitur, sed in ali-
quo capitulo subauditur, illud, quod subintelligitur, nūquam
ad alia porrigitur: vt Barto.not.dicit in l.j.in princip. in lectu
ra antiqua.ff.quod quisque iuris.& Alexan. ibi sequitur in glo.
in verbo, si quis. Facit textus,& quod ibi Bartolus in l.fina.in
princip. ff.de legatis & fideicommissis secundo. In istis decem
casibus propter diuersam rationem, videtur quod clausula,
vel qualitas non refertur ad omnia, secundum quod supra di-
ctum est. Plures alij casus in simili occurrere possent, nec in
hoc firma doctrina dari potest: vt docto.dicunt in dicto ca.in-
quisitioni. Reliqua videnda sunt in locis supra allegatis, cum
concordant. vt per Alexand.in dicta l.si idem.§.fina.de iurisd.
omnium iudicum.& late distinguit Innoc.in cap. inquisitioni,
infra eodem.

¶ Additiones.

A ¶ Diuersa. Adde eundem Dec.in consi.xc. Hiero.Sig.

1 ¶ Extensio. Et ideo licet sententia alias contra simile legis non vitietur, fallit tamen quando comprehenderetur a ratione alterius legis, vt per Dec.in cap.cum speciali.hoc tit.& vide in proposito eundem Dec.consi.lxiiij.

2 ¶ Negotia sint. Vide Decium in consilio xiiij.vbi late de materia.

3 ¶ Essent. Vide Jas.in l.j.versic.tertio limita.C.de summa trinit.& fide catho. Siluest.Aldob.

a ¶ Vt not.dicit. Vide egregie circa hoc do.Ja.in l.j.§.item acquirimus.in viij.notab.ff.de acquir.possess.

b ¶ Ratio naturalis. Adde benefacere, quia rationabile dictũ ita debet mouere iudicem ad iudicandum, sicut si allegaretur tex. legis. Dicit egregie And. de Iser. in proe. feu. quem refert Ias. May. in l. quoties. C. de rei vendi. Et de istis allegatis hic per Deci. & similibus, vide extense multa not. dicta aggregata per do. Fel. in c. tua nos. de iureiurando.

c ¶ Refertur. Alexand. consi. xlviij. nume. x. lib. j. consi. cexxvj. libro vj. vbi dixi.

d ¶ Additio. Alber. Bru. consi. xxvij. consilio xxxvj. Sed contra Anto. Corse. singu. versicu. addit. Philip. Dec. l. fin. nume. 2. C. vnde leg. Alber. j. parte statut. quest. lxx. in fi. [redacted]

1 ¶ Actor si appellauit a sententia lata in fauorem rei, si postmodum, appellatione sua pendente, reum spoliauit, videtur appellationi sue renuntiasse.

2 Probatio, que offertur incontinenti, est fauorabilis.

3 Non deferens in vna causa appellationi, an debeat in alia causa repelli a beneficio appellationis.

1

An sit. ¶ † Nota primo secũdum vnum intellectum, q si actor appellauit a sententia lata in fauorem rei, postmodũ appellatione sua pendente reum spoliauit, intelligitur appellationi interposite renuntiasse[1]: & idem si reum iniuste turbaret in possessione. Ita per istum tex. hoc pro not. tradit Mathesil. in not. xxviij. nota quod si actor. & idem no. Ang. in l. si. C. de temp. app. vbi allegat Inno. in cap. ex parte. s. de rescrip. & idem Bal. dicit in c. ex parte. in ver. item scias quod ille, qui non defert. s. de testib. vbi concludit quod quando appellans pendente appellatione innouauit, videtur renuntiare appellationi, & statim sententia transit in rem iudicatam. Alleg. tex. in c. ex parte s. vbi gloss. s. de rescript. Nam appellans debet quiescere ab omni nouitate, dum appellatio pendet: alias renuntiatum videtur appellationi: vt Bald. dicit hic: & vlterius non poterit appellationem prosequi ille, qui appellauit. Si tamen appellatus velletinsistere circa appellationem ab aduersario semel interpositam, tunc etiam appellans cogitur illam prosequi: vt no. do. Abb. declarat in d. c. ex parte. de rescrip. in gloss. ij. ¶ Secundo colligitur hic, secundum alium intellectum, quod ille, qui non detulit appellationi aduersarij, si ipse velit appellare, eius appellationi non deferendum est. Secus tamen esset, si eum peniteret, & vellet primam appellationem aduersarij prosequi: quia poterit, cum illa esset communis: vt prosequitur Imo. & Peru. hic, & late Rota in decisi. xlij. item si appellatus. in nonis. ¶ † Tertio
2 nota ibi: incontinenti conuincere. intelligendo quod istaverba ponantur cum ministerio, videtur tex. facere vim in hoc quod incontinenti probetur. Et sic infertur quod quando incontinẽti probatio debet fieri, admittitur quis ad probandum eo casu, quo alias non admitteretur. Quod facit pro eo, quod no. voluit do. Abb. in cap. suscitata. s. de in integrum restitu. in glo. j. in verbo, effectum. vbi inquit, quod sepenumero in consilijs illam gloss. allegare solet ad statuta, que excludunt omnes exceptiones contra sententiam, vel instrumenta. Nam intelliguntur, nisi quis vellet exceptionem legitimam incontinenti probare: quia semper deberet admitti: cũ omnis presumptio fraudis remoueatur ex probatione, que incontinenti offertur[2], per glossam ibi. Facit tex. in cap. literas. ver. preterea. s. de restitu. spoliat. & idem Abb. in cap. super eo. in fi. s. de off. deleg. & idem Abb. in consi. lxiiij. venio ad primum. lib. j. Sed tamen istud dictum Abb. reprobatur per Alex. in consi. xciij. Clarissime domine vicarie. libro iiij. vbi inquit, quod nedum Abbas qui hoc dicit verum dicit: sed nec si esset episcopus, vel cardinalis, qui
a hoc diceret: vel q; non est verum, secundum eum[a]. Non discutio aliter: quia incidenter hic occurrit. ¶ Vltimo no. quod appellatio dicitur beneficium: quod verũ intelligitur largo modo, per ea, que tradunt Abb. & Moder. in rub. s. de rescriptis. & Ioan. And. & alij in cap. olim. j. de verborum sig. Circa intellectum huius Decretalis inherendo pro solito more vestigijs do. Abb. hic, iste tex. duobus modis intelligitur. Primo quod vna tantum appellatio facta sit pro parte illius, qui aduersarium spoliauit, innouando contra propriam appellationem. Nam videtur appellationi sue renũtiasse: & illam vlterius prosequi non potest. Et istum intellectum sequuntur Abb. hic, & Moder. & communiter approbatur: vt patet ex supra allegatis. in primo notab. Sed tamen contra istum intellectum facit textus hic, ibi: post appellationem legitime interpositã. Nam non est verisimile quod reus narrans appellationem aduersarij, illam dicat legitime factam: vt Abb. & docto. hic dicunt. Sed potest dici quod cõstaret, appellationem legitimam esse, & reus illam ex hoc tantum capite impugnabat, quia videtur renuntiasse appellationi aduersarius, qui post appellationem legitime interpositam a se, innouauit. Nam si appellatio legitima non fuisset, non erat opus, nec de iure potuisset tali capite impugnari. Secundo contra istum primum intellectum facit: quia hic queritur an deferendum sit appellationi: & presupponitur, appellationem legitime interpositam fuisse. Vnde ista verba non videntur posse in eadem appellatione concurrere. Nisi dicamus quod quantum ad partem, que appellauit legitime, appellatio quidem interposita sit, cui tamen non fuerat delatum per iudicem: & ideo respectu iudicis queritur an illi deferendum sit. Secundus tamen fuit intellectus, quod hic due appellationes fuerunt. Primo enim appellauit reus condemnatus, & pendente appellatione eius, actor illum spoliauit, & postea ipse actor appellauit: respondetur hic, non esse deferendum huic secunde appellationi, per rationem, que in textu ponitur. Et istud, quod dictum est de secunda appellatione, pluribus modis exemplificari potest. Primo, quãdo secunda appellatio venit ad defendendum illud, quod attentatum fuit: vt quia actor, qui spoliauit, appellauit, ne quid contra eum innouetur. Ita istum textum Speculator declarat in eodem titulo. §. fina. quem refert, & sequitur Abbas hic: & idem Perusi. in secundo casu, dicens hoc clarissimum esse, & sine dubio procedere. Sed tamen quantum ad terminos huius Decretalis hoc non videtur bene procedere: quia textus hic presupponit quod secunda appellatio admitteretur, sed tamen reijcitur in penam eius, qui deliquit. Sed in casu predicto secunda appellatio ex alio capite non debet admitti: quia videtur contra ius, cum attentata pendente appellatione debeant in primis reuocari, capitu. non solum. eodem titu. in sexto. Et ideo illa appellatio que interponitur post attẽtatum, ne quid innouetur, omnino debuisset expelli. cap. consuluit. & ca. ad nostram. supra eodem. Vnde secundo exemplum ponitur, quod secunda appellatio ad idem tendit: & sic prima, & secunda appellatio circa idem reflectũtur: vt per Abbatem hic. Sed hoc etiam non satisfacit: quia, vt dicit Perusinus hic in tertio casu, ista secunda appellatio circa idem superflua est: quia prima est communis, & negotium totum deuoluit. l. ampliorem. in principio. C. eodem. & tali casu nulla esset, ex quo ius suum consequi poterat virtute prime appellationis. Confirmatur hoc: quia ista secunda appellatio non admitteretur tanquam superflua. dicta l. ampliorem. ergo non potest dici quod in penam illa repellatur, prout dicitur hic. Posset respõderi quod illud, quod dicitur in dicta l. ampliorem. non videatur habere locum in isto casu, quando iste, pendente prima appellatione, innouauit: videtur enim impugnasse appellationem, in qua non videtur vt se fundare possit, regula, ex eo. de regulis iuris, in sexto. in cap. cum olim. de censi. Sed ista responsio periculosa est: quia iste non prohibetur prosequi appellationem aduersarij, si eum peniteat: vt not. Rot. in decisione xlij. item si appellatus. & sequuntur Imo. & Peru. hic, vt dixi in textualibus. Tertio igitur exemplum planius ponitur, quando secunda appellatio interponitur in alio articulo diuerso, in eadem tamen causa, vt concludunt Ioannes Andreas, Anton. de Butr. Imo. & Peru. in tertio casu hic. Secus autem, si causa esset diuersa penitus, & separata: quia pena huius Decretalis in eadem causa restringitur, per ea, que dominus Abbas adducit hic, precipue ex eo quod tradit Innocent. in capit. intelleximus. vbi etiam Abbas in fin. infra de adulterijs. sequitur Lap. in allegatione lv. quidam coram. in fin. & quod notat Abbas in cap. constitutis. vbi dictum fuit supra eodem. ¶ In
3 gloss. in verbo, incontinenti. ibi: arbitrio iudicis[3]. facit gloss. in capit. quam sit. in verbo, quam citius. de electio. in sexto. Et de
B verbo, incontinenti[B], est gloss. in capitu. apud misericordem. xxxij. questione j. cum similibus, vt late prosequitur Alexan. in l. prima. §. qui presens. ff. de verborum obligatio. Et idem quod gloss. hic dicit, Abbas sequitur in cap. primo, in gloss. in verbo, incontinenti. supra de mut. peti. & idem Abbas post Innocentium in capitulo, veniens. el secundo, versiculo, vlterius queritur. supra de testibus. ¶ † In glossa finali ibi: sufficit quod se
3 mel sit punitus. Ex ista ratione inferendum videtur quod etiam in eadem causa, si semel fuisset punitus, vt quia appellationi eius delatum non fuisset, si iterum esset grauatus, secunda appellatio eius admitteretur, ex quo semel fuit punitus, vt glossa hic dicit. Similiter, & secundo inferendo, videtur quod si in prima causa nullo modo punitus fuisset, & quia occasio appellandi data non fuisset, quod in alia causa diuersa debeat puniri, & appellationi eius deferendum non esset: & sic vis tota consistit an semel fuerit punitus, non autem diuersitas cause consideratur. Quod notandum est ad ea, que

dicta

dicta sunt in secundo intellectu. Postremo ex ista glos. colligo vnũ, quod dicitur notabile, ꝙ prohibitio, que fit, quod ille, qui spoliauit aduersarium appellare nõ possit, restringitur in primo actu appellationis, iuxta l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sign. Sed in contrarium videtur glo. valde no. in l. hoc genus. ff. de cond. ꝛ demonst. in glo. fi. que expresse dicit, ꝙ quando aliquid prohibetur generaliter, prohibitio facta videtur, ꝛ ad primum actum non restringitur. Et in pulchra questione Oldra. hoc tradit in consi. xviij. thema tale est. de quo Pau. de Castr. meminit in d. l. hoc genus. Dici potest ꝙ glos. hic habeat locũ, quando pena imponitur, ꝛ tollitur alicui illud, quod de iure cõmuni competit: ꝛ vt pena restringatur, de primo actu intelligitur. Sed in dicta l. hoc genus. quis tantum remouetur a lucro, vnde facilius illa prohibitio extenditur secundum voluntatem testatoris.

Additiones.

a Incontinenti. Adde de ista dictione Alex. post Bal. in l. cũ specialis. in prin. C. de indic. ꝛ Specu. in titu. de app. in §. sexto. in princ. ꝛ que dicantur fieri incontinenti, vide per Bart. in l. j. ver. quero qualiter. ff. de solut. ꝛ in l. si ita. §. j. ff. de nouatio. ꝛ per Ang. post glo. in auth. de testi. §. quia vero. ꝛ Bar. in l. si postulauerit. in §. penul. ff. de adult. Hiero. Sig.

1 Renuntiasse. Idem in c. ex parte. ȝ. ver. expeditis no. de rescriptis. vbi plura addidit. ꝛ in capit. cum tentamur. in iiij. notab. supra eodem titulo.

2 Offertur. Idem in cap. ex parte. el secundo. de offi. deleg.

3 Iudicis. Et arbitrio iudicis committitur quando dicatur incontinenti se quis defendisse. Bar. in l. ij. §. cum igitur. ff. de vi ꝛ vi ar. aut incontinenti possessionem recuperasse. Salice. in l. j. ver. quero. ij. ꝛ versi. nunc videmus. C. vnde vi. Abb. in c. cum venissent. in fi. ꝛ in c. olim. el j. ver. dubium tamen. de rest. spo. similiter quando quid dicatur incontinenti probari, vt hic, gl. in l. si is a quo. in prin. in ver. hodie. ꝛ ibi Bar. ff. vt in pos. leg. ꝛ vide late Ias. in l. lecta. ff. si cer. pe. And. Tiraquel. in rep. l. si vnquã. C. de reuoc. dona. in ver. omnia vel partem aliquam. nu. 30. Siluest. Aldob.

a Secundum eum. Et addo quod opin. Alexã. sequitur Ias. in l. iurisgentium. §. quod fere. circa fin. ff. de pac. [illegible]

2 Edere quis dicatur, ꝛ quid proprie significet.
3 Cardinalis recusari potest, causa tamen multum iusta requiritur.
4 Appellari licet non possit ab executore, potest tamen appellari a pronuntiatione facta de exequendo.
5 Appellari potest ab executore, si modum excedat.
6 Mandatum speciale an requiratur ad appellandum ab executore.
7 Executor an possit recusari vt suspectus.

1 a Nouit. ¶ †Primo no.[a] Deo nihil ignotum. Ad idem tex. qui simili modo loquendi vtitur in c. nouit. de off. leg. in c. j. ne sede vac. cum si. ibi allegat. glo. in c. nouit. in prin. de indi. vbi post Abb. plura dixi. ¶ †Se-
2 cundo no. ꝙ ille proprie dicitur edere, qui auctor est constitutionis, vel sententie: vt Abb. per istum text. dicit, ꝛ alij sequuntur. Sed tamen in contrarium videtur text. in l. j. §. edere. ff. de eden. vbi edere describitur per iuriscõ. ꝙ est copiam rei facere. Facit tex. in l. boues. §. inter edere. ff. de ver. sig. Et sic etiam ille, qui principaliter actum non facit, sed factum ab alio exhibet, edere dicitur. Et de verbo dictare, de quo Abb. hic, est bonus tex. in §. quia vero verisimile. in auth. de nõ alien.
3 collat. ij. glo. ibi in verbo, dictauerit. ¶ †Tertio colligitur hic, prout Abb. istum tex. inducit, ꝙ iudex, etiam Cardinalis, recusari potest: causa tamẽ recusationis multum iusta requiritur, vt tradunt Host. ꝛ Ant. de Bu. in c. ad petitionem. j. de accus. ꝛ late hoc prosequitur And. Sic. in trac. de prestan. card. in iij. q.
4 ij. partis principalis. ¶ †Quarto not. regulam, ꝙ licet ab executore non appelletur, tamen a pronuntiatione iudicis de exequendo appellari potest: vt per gl. in l. ab executore. ff. eo. ꝛ gl. j. in l. ab executione. C. quo. app. quam precipue ibi sequitur Sal. dicens ꝙ communiter ita tenẽt doct. antiqui, ꝛ Moder. preter Bal. ꝛ idem Bar. in l. si cum exceptione. §. hoc autẽ. in fi. ff. quod me. cau. ꝛ do. Abb. in d. c. quod ad consultationẽ. de re iud. cum concor. vt Alex. tradit in consi. cxiij. viso themate. vbi videtur velle hanc esse cõmunem opi. Et ita etiam tenet Io. de Anan. in consi. xxvi. in causa nobilium. in prin. Sed tamen in cõtrariũ
1 est magis cõmunis op.[1] vt ex pluribus deducit. Et ita attestat idem Alex. in consi. cxv. visis processibus. lib. ij. ꝛ Ange. Are. in d. l. ab executore. dicit se vidisse sepius hoc de facto seruari. Hõ
5 discutio aliter hoc, q2 doc. hic non ponũt. ¶ †Vltimo no. ꝙ ab executione appellatur, quando executor modũ excedit. Cõcordantia plura sunt in gl. ꝛ idem dicitur in d. c. quod ad consulta-
2 tionem. Sic etiam a correctione excessiua appellatur:[2] vt dictũ fuit in c. ad nostrã. in c. reprehensibilis. in c. de priore. ȝ. eo. Nam in qualibet causa Mundi appellatur, si modus excedatur: vt Bal. dicit in c. licet. ȝ. de off. ord. in gl. in verb. appellare. ꝛ idem Bal. in cõsi. ccclx. delegatus apostolicus. in tertia parte. Et nõ solum appellari potest, sed etiam executor, qui modũ excedit, litem suã facit: vt no. Bal. in l. iij. in no. ff. de neg. ge. vbi subijcit ꝙ sub nomine executoris, etiã collector principis continetur. alle. l. missi opinatores. C. de exac. trib. li. x. Ex quo infertur quod ab istis collectoribus exigentibus decimas papales vel pro collecta studij, vt solet hoc fieri, appellari poterit, si modum excesserint. Et in ista appellatione, que interponitur ab excessu executionis, causa debet exprimi: vt no. tradit Bar. in l. ab executore. in [illegible] Bal. in d. l. ab executore. col. ij. ver. ꝛ scias. ꝛ sequitur Pau. de Ca. in consi. xxv. super primo. ꝛ in consi. cccxxv. ad primum. Ro. in consi. xli. in presenti consultatione. Io. de Ana. in consi. xxvi. ȝ. alleg. Nam cum regulariter appellatio prohibeat ab executione, ex allegatione cause iustificatur. Ad hoc faciunt plura, que dixi in c. cõsuluit. el j. ȝ. eo. Et secundũ hoc videretur ꝙ sufficiẽs causa sit excessus: q2 dato excessu appellatio permittitur. Sed tamen Bar. Bal. ꝛ alij in locis preallegatis, vidẽtur requirere vltra excessum, ꝙ alia causa specialiter, ꝛ nominatim deducatur, in qua excessus deprehendatur. Et circa talẽ appellationẽ, que ab executione interponitur, duo notãda sunt. Primo, ꝙ semel dũtaxat ab executione excessiua appellari potest, Ita no. voluit Ang. Are. in d. l. ab executore. ff. eo. vbi alle. Nic.
6 de Matar. in l. j. C. de in. ꝛ fa. igno. †Secundo, ꝙ si nomine alte-
a rius appellandum sit, mandatum speciale, ꝛ in indiuiduo[a] requiritur ad appellandum ab executione. Non ergo sufficeret, si dicatur ad appellandũ simpliciter: q2 appellatio ab executione penã continet. d. l. ab executione. in fi. C. quo. app. non recip. Cum ergo ex hoc dñs posset inducere in penam, specificũ mandatum requiritur. l. si procurator. ff. de cond. ind. Ad hoc etiam alleg. Ange. de Peru. cõsuluisse in cõsi. incip. pronũtiata est tenuta. Et ita dicit illo anno de facto obtinuisse. quod referũtur pro not. ꝛ sequuntur Mod. hic: ꝛ idem voluit Ang. Aret. in l. si expressim. ff. eod. Facit quod no. Bar. ꝛ late ibi Alex. in l. iij. §. si procurator. ff. quod quisq3 iu. ꝛ quod Bal. dicit in c. nõnulli. circa fi. ȝ. de rescr. ꝛ quod voluit Ro. in consi. ccxli. spectabiles domini. cum fi. Ad intelligentiam tamen huius dicti considerandum est, q2 etiam si expresse in mandato procuratoris dictũ fit ꝙ appellari possit ab executione, videtur ꝙ istud mandatũ intelligatur secũdum terminos iuris, eo casu scilicet quo modus excedatur in executione. arg. c. cũ dilectus. ȝ. de consue. in l. fi. §. in computatione. C. de iu. deli. ꝛ tali casu non videtur tractãdũ de pena: q2 cum appellatio permittatur, pena non habebit lo-
7 cum. l. Gracchus. C. de adul. ¶ †In gl. fi. retento primo intellectu queritur an verum indistincte sit ꝙ executor nõ possit recusari. Et conclusio est, sm do. Abb. ꝙ executor, qui grauare potest, etiã poterit recusari. Et isto respectu executor mistus hic appellatur. Si grauamen vero inferre nõ potest, vt q2 purum factum sibi executori cõmittatur, ꝛ ipse vltra cõmissionem, de qua constat, grauare nõ potest, merus dicitur executor, qui recusari non potest: vt per Abb. hic. Ad idẽ facit quod do. Abb. dicit in c. super questionum. in prin. in glos. in ver. executorem. ꝛ in d. c. super questionum. dum oppo. de isto tex. hic, in ca. nouit. Et generaliter quando executor dicatur mistus late post alios Abb. tradit in c. pastoralis. §. quia vero. ȝ. de off. dele. Et de materia, Abb. ꝛ late Moder. in c. decetero. ȝ. de re iudi. in c. fi. ȝ. de presum. Ad predicta facit quod no. Bal. in l. id quod pauperibus. C. de epis. ꝛ cler. dum allegat Spec. in tit. de instr. edi. §. nũc aliqua. ver. quid si executor est suspectus. ¶ In gl. j. ibi: Papa tulit sententiam illam. Hoc verum intelligitur quantũ ad interpretationem iuris. Ex quo enim mãdauit, dicitur illam tu-
1 lisse[1] c. mulieres. j. de sen. excom. vt per Abb. post alios hic. Ad quod bene facit: quia quando vnus ordinat, ꝛ alius exequitur, actus attribuitur ordinanti, non exequenti. Tex. no. vbi Abb. in c. literis. ȝ. de rescri. Et per illum tex. no. questionem Ro. tradit in consil. ccclxvi. queritur nunquid. Facit tex. in c. hi qui auctoritate. §. fin. de preb. in vj. in l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusq3 vniuer. ꝛ quod Bart. not. dicit per illum text. in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de lega. ij. ꝛ in notab. quest. tradit Ang. in l. si possessor. §. redacte. per illum tex. ff. de pe. he. de eo, qui exequitur condemnationem factam ab alio. Nam talis exactio attribuitur, illi qui primo cõdemnauit: ꝛ ipse debet partem condemnationis lucrari secundum formam statuti.

¶ Additiones.

1 ¶ Communis opinio. Ego contrarium consului Florentie, ꝛ obtinui in causa magnifici Bartholomei de valcribus, habes consilium. lib. xvi. nu. 2.

2 ¶ Appellatur. Uide Decium in cap. de priore. in gloss. j. §. eodem titulo.

3 ¶ Tulisse. Uide Decium in consilium ccccxcij. ꝛ per totum. Siluest. Aldob.

a ¶ Indiuiduo. Fel. in c. quod ad consultationem. de re iud. facit Bal. consi. clxxxi. lib. v. Alex. consi. xxxiij. in fi. lib. ij. Semin. Phi. Fran. cap. j. de excep. in vj. Sed hoc falsum ꝛ ineptum est, quia si requireretur in indiuiduo, nunquam posset dari mãdatum, nisi post grauamen cõsummatum. Et obseruatur (ꝛ bene) quod sufficit mandatum generale ad appellandum, ꝛ ineptum est quod hic subdit Dec. huiusmodi mandatum etiam speciale ad appellandum ab executione, intelligi secundũ ius, casu quo modus excedatur, quia tale mãdatum non valeret, nec admittendũ esset, sicut nec ad omne, quod legitime fieret. [redacted]

1 ¶ Contumacia procuratoris qualiter nocet domino, quo ad expensas.
2 Positioni iuris non est respondendum. fallit nu. 3. 4. 5. 6.
7 Litis nomen verificatur etiam in contentione extraiudiciali.
8 Citari debet pars, etiam si sit questio iuris.
9 Probatio dicitur facilis, que fit per instrumenta, vel per confessionem partis.
10 Appellans, qui deseruit appellationem, an agere possit contra iudicem qui male iudicauit. 11. 12. 13.
14 Dominus an debeat in expensis condemnari eo casu, quo proceditur contra absentem.
15 Iudex appellationis, in quibus expensis potest condemnare.
16 Iudex non requisitus, an ex suo officio possit condemnare victum in expensis factis, etiam ante litem contestatam. 17.

1 a Epe. ¶ † Primo nota ꝙ contumacia procuratoris [a] nocet domino, vt condemnetur in expensis. Et ratio videtur, quia quando procurator, cum quo adhuc nihil actum est, est negligens, vel contumax, tali casu dominus ipse dicitur contumax: cum enim ipse dominus citatus, deberet comparere, nõ excusatur, si alteri hoc commisit, vt est tex. notab. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in fi. ff. manda. Ita declarat Bar. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. obli. Sed tamen in ista ratione dubium facit: quia dominus non tenebatur personaliter comparere. l. fin. C. de procu. Unde si procuratorem constituit, excusatus videtur, ex quo ita a iure permittitur: nisi dicamus quod istud verũ sit, procuratore comparente. Sed quando fuit cõtumax, imputatur domino, qui procuratorem non idoneum cõstituit. Et tex. iste bene procedit, prout loquitur, quando ex malitia procurator non comparuit. Secus vero si aliquo casu fortuito impeditus fuisset: nam tunc etiam dominus excusaretur, vt no. Bart. in d. §. in hac. ad fi. per tex. in l. cum a matribus. C. qui pe. tu. Facit tex. in l. preses. C. eo. ꝛ idem Bart. dicit in d. l. si procurator. ff. de cond. indeb. in d. l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dic. non obtemp. Et hoc verum intelligitur, nisi procurator impeditus potuisset alium substituere, vel dominus in culpa fuisset, non dando mandatum ad substituendum: vt no. voluit Inno. in c. j. circa fin. §. vt lit. non contesta. Quod pro no. refert Ang. in l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cau. ꝛ prosequitur Alex. in d. §. in hac. Et quomodo ob contumaciam procuratoris teneatur dominus in expẽsis, late Bar. distinguit in l. iiij. in prin. ff. de re iudi.

2 ¶ † Secundo not. arg. ꝙ positioni iuris nõ est respondendũ [b],
b vt infert Peru. d. Abb. hic, ꝛ tenet gl. in l. non fatetur. in fi. ff. de confes. ꝛ ibi Bar. ꝛ idem Bar. per illum tex. in l. ornamentorum. in prin. ff. de au. ꝛ arg. leg. ꝛ Bald. in l. ij. §. quod obseruari. ver. quinto. C. de iur. calum. ꝛ ibi declarat, quando dicatur posi-
1 tio iuris [1]. Et idem Bal. in l. Arethusa. la ij. in fi. de stat. ho. ponit quando dicatur questio facti, vel iuris. Et si respondeatur errando, non preiudicat. Bar. in d. l. non fatetur. in d. l. ornamẽtorum. An. de Bu. §. in proe. Decre. §. sane. ꝛ Do. in proe. sexti.
3 in §. sane. † Fallit in iure presumpto, de quo positio fieri potest:
4 vt not. Bal. in l. cum virum. in princ. C. de fideicom. † Secundo fallit in testibus, qui interrogantur in his, que iuris sunt: licet
5 secus sit in parte: vt not. Bart. in l. j. ff. si cer. pet. † Tertio fallit,
c quando esset positio iuris mista cum facto [c] prout Do. distinguit in c. ij. de confess. in vj. Sic etiam de questione iuris mista cum facto potest fieri compromissum: vt no. Bal. in l. cũ proponas. C. de rebus cred. in prin. ꝛ in l. ancille. C. de furt. in iij. notab.
6 Ultimo † fallit quando fieret positio equitatis contra rigorem iuris. Ista enim admittitur secundum Ange. in d. l. non fate-
7 tur. ff. de confess. ꝛ latius tradunt Moder. hic. † Tertio, ꝛ vltimo not. quod nomen litis, etiam in contentione extraiudiciali verificatur: vt Abb. hic in vlt. notab. deducit. ꝛ idem Abb. voluit allegando istum tex. in c. fi. in iiij. not. j. ne cler. vel mona. in c. ex parte. el ij. in vlt. not. j. de verborum signifi. ¶ In glo. j. ibi: appellantis. Idem tamen est in appellato. Effectus enim huius constitutionis locum habet in vtroque: vt per Abbat. post Inno. hic. Et ista conclusio bene probatur in prin. hic, ibi: alte-
2 rius partis. Nam alter, intelligitur de duobus [2]: vt not. in l. ancille. C. de furt. dum ergo dicit, alterius partis: respectu vtriusque partis intelligitur. Comprobatur etiam hoc, quia ex quo in tex. generaliter loquitur, generaliter intelligitur, etiã quod in discursu constitutionis aliqua verba posita sint, ex quibus constitutio restringi videatur: quia principium generale attẽditur: vt est tex. no. in l. regula. §. ꝛ licet. ff. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ pro
8 not. allegauit Imo. in l. si quis. §. ea lege. ff. de verb. obli. ¶ † In gl. in ver. questio iuris. colligitur per do. Abb. hic, quod etiam vbi est questio iuris, etiam pars debet citari. Ratio est, quia, secundum eum, forte absenti aliqua defensio competit, que tẽdit ad offuscationem illius iuris: vt per eum hic. Sed recte consideranti non videtur quod in questione iuris immediate aliquo modo citatio partis requiratur. Hoc tenet Innoc. quem refert. ꝛ sequitur Bald. ibi in c. cum inter vos. §. de consue. ꝛ idẽ Bald. in l. postquam liti. C. de pac. dicit quod vbi est questio iu-
d ris, ordo [d] iudiciarius non requiritur. Alleg. Inno. in d. c. cum inter. in fin. ꝛ idem Bal. in l. Imperator. versi. item posito. ff. de statu hominum. Pet. de Anch. in consi. clxij. visis ꝛ diligenter. Ad textum hic, respondetur quod citatio hic, ꝛ presentia partis requiritur respectu totius cause, vt colligitur in princ. non autem loquitur text. immediate respectu questionis iuris, de qua postmodum dicit. Uel secundo citatio requiritur quantũ ad hoc vt dispositio iuris habeat parti preiudicare: ꝛ sic respectu executionis, que fit contra partem, citatio requiritur: quia potest aliqua defensio competere cõtra talem iuris dispositionem: sed absolute, ꝛ quantum ad questionem iuris immediate non est opus citatione: quia in hoc presentia partis nihil ope-
9 ratur. ¶ † In gloss. in ver. facti. notandum est, secundum Abbatem [illegible] statutis facientibus mentionem de facili probatione. Nam facilis probatio est, que fit per instrumenta, per confessionem aduersarij, vel per testes presentes. Hoc clarum videtur instrumentis, ꝛ in l. j. ff. de interroga. actione. de quo dixi in rub. de prob. Sed quod dicitur de testibus dubium videtur: quia probatio pẽdet ex dictis testium, nec talis probatio expedita videtur, prout est in confessione, vel instrumentis. ¶ In gloss. in verbo, obtineat. dum Abb. concludit quod iste textus proprie habet locum, quãdo appellatus fuit prosecutus in termino, ꝛ appellans illam deseruit, hoc non videtur sine dubio procedere: quia verba istius textus repugnãt: emanauit enim ista constitutio principaliter ea ratione, vt causa appellationis terminetur, ꝛ ne lites prorogarentur, vt colligitur ibi: questiones nihilominus prorogantur. Sed in isto casu, ex quo appellans deseruit appellationem, sententia prima remanet, ꝛ causa rei decisa elapso termino: ergo isto casu prouisio nõ erat necessaria. Confirmatur hoc: quia textus hic intendit imponere finem appellationi: sed in tali casu appellatio potius prorogaretur: quia secundum prouisionem textus causa appellationis post terminum deberet tractari: ꝛ tamen isto casu statim elapso termino causa reperitur finita, cum appellatio deserta sit. Preterea, vt Abbas hic dicit, non est bonum consilium isto casu quod appellatus post lapsum termini appellationem prosequatur: sed tutius est quod dicat appellationem desertam ꝛ petat executionem sententie. Et ita patet quod in his terminis ista prouisio non erat vtilis, nec necessaria. Unde quando appellatio deserta fuit per lapsum termini, textus hic non videtur procedere. Quod etiam suadetur in verbo, saluis. vbi colligitur quod nihil innouatur, quando appellans non est prosecutus appellationem in termino, sed sententia prima firma remanet. Nec obstat quod textus videtur loqui prout loquitur in capitulo, reprehensibilis. quod hic recitatur: ꝛ ibi appellans non fuit prosecutus, sed appellatus sic: quia ibi nihil dicitur de termino: ꝛ ita appellatio ibi non erat deserta. Quod patet: quia textus hic, dicit quod ibi causa prorogabatur, ꝛ tantum erat prouisio facta de expensis. Et ideo de plano procedit textus hic in appellante prosequente appellationem, quando appellatus absens fuit. Nam tunc non est deserta appellatio: ꝛ bene proceditur elapso termino, non obstante absentia appellati. Et isto casu principaliter prouisio ista fuit necessaria. Fateor tamen quod etiam appellato absente textus haberet locum: vt colligitur in princip. textus ibi: alterius

alterius partis.& dictum fuit s.in gloss.j. Quod tamen intelli-
gendum videtur eo casu, quo per lapsum termini appellatio,
deserta nõ sit:quia si procedendum est post terminum,ergo nõ
videtur deserta appellatio:vt in simi.est tex.in c.j.Domi.ibi in
ver.j.ad fi.declarat.de elec.in vj.sed in casu precedenti, quando
appellans fuit prosecutus in termino absente appellato, text.
hic,de plano procedit,vt dictum est. ¶ In gl.in ver. saluis.gl.
sentit tex.non habere locum in diffinitiua.sed do.Ant.Card.&
doc.communiter contrarium tenent,ꝙ ista cõstitutio genera-
liter, tam in appellatione a diffinitiua, quam ab interlocuto
ria procedat.Mott.tamen sequitur opi.glo.& idem Imo.qui ra
tionem diuersitatis adducit:quia quãdo ab interlocutoria ap
pellatur,& sic ante sententiam,vt negotium expediri possit, ex-
pediens fuit talis constitutio ꝙ terminus habeat vim perem-
ptorij:aliter enim de facili causa terminari nõ potuisset:vt tex.
hic in prin.sentit.Sed ratio ista in diffinitiua non procedit:qr
prima sentẽtia firma remanet:& sic causa decisa reperitur.Pe-
ru.& Mod.hic dicunt ꝙ ista ratio non bene concludit. Nam si
appellatus velit appellationem prosequi, quam appellans de
seruit,admittitur:vt in c.ex parte S.s.de rescr.Et tali casu ex-
pedit ꝙ terminus habeat vim peremptorij:quia aliter absente
aduersario procedere in causa non potuisset.Sed ista respõsio
non tollit rationem,que consideratur respectu decisionis cau-
se,prout principaliter in tex.hic ponderatur, ne lites prorogen
tur.Si enim appellatio deserta est, habemus intentum, causa
finita sit. Et quamuis appellatus non obstante desertione ap-
pellat.possit appellationem prosequi,isto respectu tamen pro-
uisio non erat necessaria,nec etiam vtilis,per ea, que dixi s. in
gl.in verbo,obtineat.Aliter ergo ad rationẽ Imo.responderi
potest, ꝙ illud ꝙ ipse dicit de causa, ꝙ terminari debeat post-
modum in appellatione ab interlocutoria, & propter hoc cõsti
tutio ista expediens fuit,certe hoc non consideratur hic: quia
illud respicit causam principalem:& ista cõstitutio habet respe
ctum duntaxat ad causam appellationis. Dum enim dicitur
hic,quod terminus habet vim peremptorij,intelligitur tãtum
quo ad articulum appellationis:vt s.dictum fuit in gl.in ver-
bo, peremptorie. Et sic decisio cause principaliter, de qua co-
gnoscitur,post appellationem ab interlocutoria non conside-
ratur hic.Et ita verior videtur communis opinio, quod text.
hic,tam in appellatione a diffinitiua, quam ab interlocutoria,
habeat locum. Pro qua bene facit tex.hic ibi:vt in quocunque
negotio aliquis appellauerit. Loquitur enim tex.generaliter:
ergo generaliter in qualibet appellatione. l.j. §. & generaliter.
ff.de leg.prestã. Imo,quod plus est,vniuersaliter loquitur. Et
qui omne dicit,omnia includit.xix.dist.in ca.si Romanorum.
10 l.si a procuratore.C.man. ¶ † Extra gl.queritur per Abb.post
alios hic,An appellans,qui appellationẽ deseruit, agere pos-
sit cõtra iudicem,qui male iudicauit.Et communis opinio est
ꝙ sic:vt post Inn.& alios Abb.concludit:& idẽ sequitur Bald.
in l.obseruare.§.proficisci.in xviij.q.ff.de offi.procon.& leg.cum
concord.vt tradit Alex.in l.iiij.§.si.ff.de dam.infe.Et idem est,
quando quis nullo modo appellauit.Nam nõ prohibetur age
re cõtra iudicem:vt late Bar.tradit in disp.inc. iudex per im-
peritiã.circa fi.& ibi equiparat istos casus,quando appellatus
nullo modo appellauit, vel appellationem interpositam non
fuit prosecutus.Alleg.Inn.hic.Nam vtroque casu militant ra-
tiones,quas Bar.ibi,& Abb.hic adducit.Et idem tenet Bart.
per illum tex.in l.item si res.ff.de alie.iud.mu.cau. fa.& in locis
allegatis per Abb.hic.& idem Bal.in c.j.§.iudices.versi.quero
nunquid.de pa.iur.firmã.in fi.cum alijs concor. vt prosequitur
Alex.in d.l.iiij.§.fi.ff.de dam.infe.post Ang.ibi & idem Ang.&
Pau.de Cast.in l.si filiusfami.ff.de iudi.& And.Sicu.qui alios
omnes plene refert in c.pastoralis.§.quia vero.s.de offi.deleg.
post Abb.ibi.& idem Abb.in rub.s.eo.in vl.q.Et idem late scri
bit Andr.Sic.in consi.xij.in iiij.lib.consiliorum eius.Nec obst.
predictis,si dicatur,si non appellauit,videtur sententiã appro
bare.in l.ab eo.C.quomo.& quan.iud.c.quod ad consultationẽ.
s.de reg.iu.quia Bar.in predicta disputatione respõdet quod
videtur approbare sententiam,tanquam sic latam,non autẽ vt
bene latam:vt in simi.habetur in l.ij.§.falsus.ff.rem ra.ha.Sed
ista responsio nõ videtur bona.quia tex.in d.§.falsus. ad istam
questionem non bene applicari videtur.Nam ibi non videtur
approbare sententiam tanquam bene latam, ex eo ꝙ appella-
uit,que appellatio expresse impugnat sententiam.Secus vide-
tur in proposito,quando simpliciter acquieuit.Ulterius tamẽ
declarando responsio Bar.defendi potest:quia,vt ipse Bar.di
cit in d.l.ab eo.ille,qui non appellat,non dicitur vere consenti-
re sententie,sed ficte per interpretationem iuris, dum patitur
labi tempus ad appellandum.Et idem dom.Abb.dicit in d.c.
pastoralis.§.quia vero.& sequitur Aret.in cap.de his.in prin.j.

de accu.vbi ad hoc allegat tex.in l.si ab arbitro.ff.qui satisd.co-
gantur.Nam videtur non appellare propter vexationem iudi
ciorum:& quia abhorret lites:vt dicitur in d.l.si res.non ex eo vi
deatur habere malam causam: vt Barto. dicit in dicta l.ab eo.
Et sic non videtur approbare sententiam, tanquam bene latã,
vt Barto.dicit in disputatione preallegata:merito non exclu-
ditur,quin agere possit contra iudicem propter iniquitatẽ sen
tentie,vel secundo responderi ad argumẽ.potest,quod ille qui
non appellauit,dicitur approbare sententiam quo ad partes,
non quantum ad iudicem:vt Bal.inquit in d.c.j.§.iudices. ver
sicu.nunquid.in fi.ar.l.cum interdicte.C.arb.tut.Confirmatur
hoc:quia cum ista approbatio facta sit respectu partie,nõ pre-
iudicat quo ad iudicem,dato quod vera approbatio preiudica
ret: vt not.voluit Bart.& Moder.in l.ij.C.de edendo. Et quod
supra dictum est,etiam locũ habet quando quis appellare non
potuisset: vt quia late essent tres sententie conformes. Nam po
terit nihilominus agere contra iudicem,vt voluit Inn. & Jo.
And.in cap.sacro.j.de sententia excommunicatio.quos Abb.
hic refert.& idem Bald.in l.penul.C.de pac.Ange.in l.iiij.cum
concordan.vt per Alexan.ibi ad finem.ff.de damno infec.Sed
tamen in isto casu,quando tres sententie conformes sunt, ma-
gna presumptio iustitie insurgit:& ideo videretur excusatus iu
dex in syndicatu.Et ad supra dicta omnia no.est quod nedum
iudex in supra dictis casibus: sed etiam ciuitas ipsa que iudi-
e cem elegit [e] tenetur: vt nota. consuluit Romanus in consilio
cccxxviij.in casu proposite consulta.Et retenta communi opi
nione quod iudex possit conueniri per illum,qui non appella-
uit,vel appellationem deseruit,vt supra dictum est, limitatur.
11 Primo † nisi victus sententiam expresse approbaret:quia ex ta
li consensu vero, & expresso sententia adeo approbatur, quod
non potest contra iudicem reclamari: vt aperte sentit domi-
nus Abbas in capi.pastoralis.in §.quia vero. Sed tamen hoc
dictum nõ videtur sine dubio procedere:quia, vt supra dictum
est,ille:qui non appellauit, tantum videtur approbare senten-
tiam respectu partis,& nõ quo ad iudicem. Et ista ratio etiam
videtur habere locum in consensu expresso nisi dicatur quod
verus consensus,qui ex approbatione expressa colligitur intel
ligitur generaliter,& non restringitur sicut fictus,vt dixi supra
per textum in l.ij.in princip.& ibi Bart.ff.de iure fisci.facit glo.
not.in clement.sepe.de verborum significa.in verbo, partibus.
12 Secundo † fallit, quando quis appellationem non deseruit,
sed illi expresse renuntiauit.Nam tunc videtur fateri se malam
causam habuisse:argumen.l.iiij.C.de fide instrumentorum. Et
ideo etiam iudex liberatur:vt Baldus concludit in dicto §. iu
dices.circa finem.Et hoc videtur sequi Alexand.in dicta l.iiij.
§.fin.de damno infecto.Sed tamen Bald.hic,versicu. item di-
cit.referendo Innocen. tenet quod appellans contra iudicem
agere possit,licet expresse renuntiauerit appellationi.Et idem
Bald.in l.fin.§.sin autem.versicu.modo extra quero. C.de tem-
po.appel.vbi inquit quod renuntiatio facta appellationi,iudi
ci non prodest,quin faciat litem suam. Et ibi hoc idem voluit
Salic.in iij.opposi.Considerandum tamen est,quia Bal.& Sa
lic.in dicta l.fin.§.sin autem.videntur loqui in renuntiatione fa
cta appellationi ante,quam feratur sententia, prout loquitur
textus in dicta l.finali. Et isto casu magis expeditum videtur
quod renuntiatio non preiudicet respectu iudicis. Sed maior
dubitatio videtur, quando post latam sententiam expressa re-
nuntiatio interuenit:& tamen idem dicẽdum videtur:licet ali-
ter Bal.dicat in dicto §.iudices.quia sicut quando non appel-
latur,vel appellatio relinquitur, non tamen per hoc sententia
approbatur tanquam bene lata sit, sed potius videtur execra-
tus litem, vt supra dictum est. Nam ratio ista videtur habere
locum in tali expressa renuntiatione: quoniam ex illa necessa-
rio non infertur quod sententia absolute approbetur. Et hoc
idem videtur velle Angel.in consil. clxxxviij.sed nunc viden-
dum restat.& prosequitur Andr.Sicu.in consi. xij. supra alleg.
13 in quarto libro.† Tertio fallit,quando pendente appellatione
iudex qui primo iudicauit, comparuit, & sententiam suam iu-
[illegible] Bald.dicit in dicta l.obseruare.§.proficisci. xxviij.
14 quest.ff.de offic.procon.& lega. ¶ † Secundo queritur an eo ca-
su, quo proceditur contra absentem, vt quia tempus perem-
ptorium fuit,vel habuit vim peremptorij,vt hic debeat domi-
nus contumax in expensis condemnari.Et conclusio est quod
non,secundum Abba.hic,in gloss.contra Feder.quem ipse re-
fert:quia ex quo in causa procedit,non agitur de interesse par-
tis presentis:ergo non possunt peti expense,que deberẽtur pro
interesse.l.sancimus.C.de iudic.Et hoc tenuit Cyn.in d.l.sanci
mus.Sed tamen in terminis contrarium voluit Spec.in ti.de
expen.§.si ante litis contest.ver.quid si talis.& Bal. sequitur in
dicta l.sancimus.in iiij.q. dicens ꝙ tali casu expense veniũt in

penam contumacie,non propter interesse. Et per hoc tollitur
ratio Abb.hic.Preterea etiam negari nõ potest,quin propter
cõtumaciam isto casu retardatus sit processus:quia prius cau-
sa expedita fuisset, si ante terminum peremptorium cõtumax
comparuisset.Unde verior videtur opi.Fede.⁊ est communis,
15 vt patet ex predictis. ¶†Tertio queritur.de quibus expensis
iudex ad quem condemnare potest.Et breuiter Inno.conclu-
dit,⁊ Abb.post alios hic,ꝙ in omnibus factis tam ante senté-
tiam,quam post,⁊ tam in principali,quam in causa appellatio
nis:quia in loco iudicis a quo,succedit,⁊ sententiam reforma-
re potest.De quo dictum fuit in rubric.s.eod.Et ad hoc,quod
dictum est de expensis,est tex.in l.fi.⁊ ibi Bal.C.quando prouo.
non est neces.no.do.Ant.in c.significauerunt.s.de excep. Pet.
de Ancha.in c.fi.eod tit.in vj.⁊ prosequitur Peru.hic in viij. q.
Et circa hoc notandum est quod si iudex appellationis condé
net simpliciter, vel absoluat ab expẽsis, intelligitur tam in ex-
pensis cause principalis,quam appellationis condemnare, vel
absoluere:vt dixi supra in c.reprehensibilis.in glo.in verb.pro-
16 prium.¶†Quarto queritur an iudex non requisitus,ex officio
suo condemnare victum possit in expensis factis etiam ante li
f tem contest.Inno.tenet ꝙ sic[f]:⁊ Abb.sequitur,vt per eum hic.
⁊ idem Bal.post Pe.in d.l.sancimus.in viij.q.Peru.hic, in q.
xv. Sed tamen contrarium verius videtur in expensis factis
ante litis contestationem:vt tenet Bar.in l.iiij.§.hoc autem iu
dicium.in v.q.ff.de dam.infe.⁊ late hoc defendit Alex.in l.pro-
17 perandum.§.siautem alterutra.C.de iudi. ¶†Ultimo secun
dum do.Abba.queritur vtrum iudex, qui pronuntiauit super
aliqua exceptione,habeat facultatem condemnandi in expẽsis
g vsque ad finem cause[g]. Inn.tenet ꝙ sic.Et subijcit quod a tali
condemnatione expensarum postea facta appellari non po-
h test[h]: ex quo non fuit appellatum a pronuntiatione super exce
ptione.⁊ Abb.hic sequitur ad fin. Perusi.in viij.quest. ⁊ idem
Archid.xj.quest.iij.in cap.certum.post princ.Butr.in cap.j. de
sequestr.possess.⁊ fruct.Et hoc pro not.Roma.tradit in notab.
lxxxiiij.nota.vltimo.

¶Additiones.

1 ¶Positio iuris.Late declarat Decius in capit. secundo, su-
pra de iudic.
2 ¶De duobus.Uide Dec.in c.non liceat.de preb. Sil.Aldo.

a ¶Procuratoris.Ant.de Bu.Pan.Fel.c.j.vt lite non conte.
Alex.Jas.l.iiij.in princi.de re iudic.
b ¶Non est respondendum.Uide late per Mod.in rubri.supra
de const.per do.Franc.de Cur.in tracta.suo positionum,inser
to in §.quod obseruari.in l.ij.C.de iuramen.calum. in xiiij.bre-
uiloquio.
c ¶Cum facto. Et pro intelligentia est aduertẽdum ꝙ questio
facti,est dubitatio solum consistit in facto , ⁊ exiguntur proba-
tiones facti.l.triticum.⁊ ibi Ang.ponderat.ff.de ver.oblig.Et
questio iuris dicitur, quando partes conueniunt in facto , sed
discordant in iure.Tex.est ⁊ ibi glo.Bal.⁊ Ang.in l.eum quem
temere.in fi.ff.de iudi.Et de questione mista,vide etiam Jas. in
l.si quis in conscribendo.C.de pact.⁊ vide etiam Soc.in rub.ff.
de rebus dubijs.
d ¶Juris ordo.Facit Phil.Franc.c.j.fal.xj.de lit.contest.in vj.
Alex.consi.lxij.lib.ij.vbi dixi.Soc.consi.lix.nu.3.lib.iij. Sed ta
men quicquid dicant Dec. ⁊ alij,citatio est necessaria,⁊ de sub-
stantia, imo etiam dilatio deliberatoria, vt sepe de facto obti-
nui,⁊ ita practicatur.
e ¶Tenetur.Uide omnino per do.Jas.in d.l.si quis in conscri-
bendo.C.de pac.ad fin.
f ¶Quod sic.Et bene,quicquid dicat Dec.vide q.Tholosa.cxj.
Gui.Pape decisi.Delphi.ccccv.
g ¶Cause.Hoc falsum,vt sentit Fel.c.significauerunt.de exce.⁊
contrarium practicatur,⁊ bene.
h ¶Non potest.Dic aut non fit condemnatio specialis,sed in ge
nere,in consequentiam victorie principalis:⁊ non potest appel
lari,nisi tãquam ⁊ pront a principali. Aut vere fit condẽnatio
specialis,vt sentit Dec.⁊ male fit,⁊ põt appellari [illegible].

1 ☞ Judex supplet ex suo officio in causa electionis parte ab-
sente.
2 Argumentum a simili est validum.
3 Capituli pars potest committere electionem in aliam partem
capituli.
4 Et an debeant omnes in tali actu consentire.
5 Collegialis an potest vocem suam committere alicui, qui non
sit de collegio,collegio contradicente.
6 Cardinalis si aliquid asserat,an sibi sit credendum in alterius
preiudicium.
7 Nuntius ⁊ procurator,an ⁊ qualiter differant.
8 Capitulũ, vel vniuersitas possunt statuere, quod nullus actus
valeat,nisi fiat de consensu omnium .

1 CONSTITUTUS. ¶†Not.primo ꝙ in causa electionis
ex officio suo iudex supplet, parte non existẽ
te:vt prosequitur do.Abb.hic,⁊ est glo.no.in
c.cupientes.in §.ceterum.in verbo, contuma
cia.que etiam dicit hoc generaliter procede-
re,vbi agitur de periculo animarum.Sic etiam in simili Abb.
dicit:Deficiente accusatore iudex ex officio procedit:vt per eũ
a hic.Sed in contrarium videtur no.decisio Bar.[a] in l.nõ solũ.
in §.quanquam.ff.de iniu.vbi per illum tex.dicit ꝙ si statutum
dicat ꝙ ille,qui non soluit collectam,nõ audiatur ciuiliter,nec
criminaliter, ⁊ talis vulneratus sit iudex, nõ poterit ex officio
inquirere pro tali delicto:q: sicut ipse non potest conqueri , ita
1 nec respublica[1].Sed contra Bar.est communis opi.vt colligi-
tur ex his,que Alex.tradit in l.j.§.si sublata.ff.ad Treb.de quo
vltra eum late Ro.scribit consil.ccxiiij.venerabilis dñe. Facit
quod no.Aret.in consi.lxxxv.considerata diligenter.vbi alleg.
Bal.in auth.statuimus.C.de epi.⁊ cle.⁊ Jo.de Ana.in rub.j.de
2 accu.dum Bal.adducit in l.j.C.si tu.non ges. ¶†Secũdo nota
ꝙ valet arg.a simili:vt colligitur hic,dum arguitur de nuntio
ad procuratorem,⁊ regula ponitur in l.non possunt. ff. de legi.
facit tex.in §.huic simile.inst.man.⁊ in c.j.§.porro.vbi Bal. que
fue.pri.cau.benefi.amit.gl.⁊ doct.in l.si quis id quod.ff.de iuris.
om.iud.Et hoc procedit,licet absolute similitudo non verifice-
tur:q: sufficit ꝙ similitudo reperiatur eo respectu, de quo agi-
tur:vt per Abb.hic,⁊ idem Abb.latius hoc declarat in c.trans
lato.s.de cõsti.in c.quemadmodum.s.de iureiu.Tollitur ergo
arg.a simili tunc demum,quando est dissimilitudo in eo,ad qđ
comparatio fit.Nec procedit gl.in c.non potest.de preb.in vj.in
verb.curam.dum inquit,ꝙ non dicitur simile,si sit aliqua dissi-
militudo : imo etiam si aliqua dissimilitudo reperiatur in eo,
de quo agitur,non tollitur tamen argumẽtum, vt patet hic de
nuntio ad procuratorem,prout declarat Jo. Andr.⁊ do.Abb.
hic:q: satis est ꝙ pro maiori parte similitudo reperiatur : arg.
l.queritur.ff.de stat.ho.Et hoc idem Bal.tradit in l.curatoris.
C.de neg.ge.⁊ de hoc late dixi in c.translato.s.de const.vbi vidẽ
2 dum[2].¶†Tertio nota vnam partem capituli in aliam posse
committere super electione:⁊ in tali actu omnes debent cõsen-
tire,nec maior pars sufficit:quia de iure singulorum agitur,vt
priuentur facultate dandi vocem,prout Abb.hic dicit,per c.q:
propter.s.de elec.ibi:eligendi potestas aliquibus viris cõmit-
tatur,qui vice omnium,⁊c. Sequuntur Mod.hic,gl.⁊ Abb.in
b d.c.quia propter.Archi.xvj.q.vij.in c.episcopus.Sed tamen[b]
hoc dictum non bene videtur iure probari. Et regula in con-
trarium est:quia sufficit ꝙ actus fiat a maiori parte.iuxta l.qđ
maior.ff.ad munic.⁊ per gl.in c.j.in verb.tractatus.j.de reb.ec-
cle.non alie.in c.cum omnes.s.de cõsti.Confirmatur hoc:quia
si maior pars sufficit immediate in ipsa electione,idem pariter
videtur dicendum in compromisso de eligendo. Nam eligẽtes
virtute compromissi executores sunt:⁊ electio facta videtur ab
illis,qui potestatem dederunt.l.item eorum. §.si decuriones. ff.
quod cuiusq; vniuersi.l.vnũ ex familia.§.si de Falcidia.⁊ quod
ibi Bar.ff.de leg.ij.facit tex.in c.mulieres.j.de sent.excom.cum
si.Non obstat tex.in c.quia propter.ibi:vice omnium.quia dato
etiam ꝙ sufficiat maior pars,tamen actus virtualiter,quãtum
ad interpretationem iuris, vice omnium expeditur. Jta ergo
dicendum est in illis , in quos compromissum fit de electione.
Nam vice omnium dicuntur eligere , quantum ad interpreta-
tionem iuris.Et sic ex talibus verbis nõ infertur quod omnes
nullo discrepante,in tali compromisso debeant cõsentire. Uel
secundo dici potest ꝙ in c.quia propter. ita actum fuisset inter
illos de collegio,vt de consensu omnium fieret compromissum,
vt sonant illa verba,Committatur vice omnium.Facit illud,
4 quod doc.hic dicunt in gl.in verb.omnium.j.eo.†Et notãdum
est quod in quarto not.Abb. dicit in fi. ꝙ alicui extraneo a col
legio vocem quis suam committere non potest, contradicente
collegio:vt sentit Jo.And.in regula,quod alicui.de regu.iur.
in vj.in Mercu.⁊ in isto casu requiritur consensus collegij nul
lo discrepante:⁊ vnus solus contradicens impediret,vt voluit
Compost.in cap.scriptum.⁊ ibi Abb.in ij.notab.s.de elect.Et
hoc pro singu.Ro.tradit in notab.xliiij. quia heri fecistis con-
c siliarios.De quo tamen aliter[c] dixi in cap.cum omnes.de con
5 stitutio. ¶†Quarto nota quod statur assertioni cardinalis[d]
d etiam in preiudicium alterius.Quod procedit de consuetudi-
ne Romane curie,secundum Joan.Andr.⁊ domin.Abba. in-
ferius hic:alias cessante consuetudine,non creditur etiam car-
dinali

dinali in preiudicium alterius: vt per glo. in cap. sicut. j. de sen-
tentia excommunicatio. vbi Abb. ⁊ idem Abb. in cap. quod su
per his. §. de fide instrumentorum. in cap. cum olim. el primo. j.
de priuileg. cum concordant. vt late prosequitur, ⁊ plene discu-
tit And. Sicu. in tracta. de prestan. Card. in j. questio. ij. partis
6 principalis. ¶ † Ultimo colligitur hic quod differunt nūtius
⁊ procurator. Et differentiam notab. Barto. declarat in l. mul-
tum interest. versicul. modo querendo reuoco. C. si quis alte. vel
sibi. Barto. in l. qui autem. in §. j. ff. de constitu. pecu. ¶ In glo.
in verbo, omnium. ibi: non valuisset appellatio. Abb. post alios
concludit quod imo appellatio valuisset, quando actum esset
inter illos de vniuersitate, vel collegio, vt Episcopus non eli-
geret, nisi de consensu omnium: ⁊ ita dicit Abb. probatur hoc
ibi, vel predictum episcopum processisse. Et sequuntur Mod.
hic. Sed tamen iste intellectus non conuenit huic litere: quia
ad hoc constituendum erat opus quod maior pars collegij cō
sentiret in tali forma compromissi. Textus vero hic contrariū
innuit, dum inquit: Quidam canonici vota sua in episcopum
transtulerunt. Non ergo videtur quod maior pars in tali com
missione interuenisset. Preterea hoc non caret diuinatione: q2
non colligitur quod in commissione trāslata in episcopum ali
quid dictum fuerit. Et ideo illud, quod dicitur in appellatio-
ne interposita per illos vndecim canonicos, ne quis eligeretur
preter assensum omnium. Ista verba dicuntur immediate in
ipsa appellatione: ideo referri debent ad intellectum iuris cō-
7 munis. † Dictum tamen in se verum est: ⁊ est notandum quod
e illi de vniuersitate constituere possunt[e] quod aliquis actus nō
valeat, nisi de consensu omnium: ⁊ tali casu, cum requiratur cō
sensus omnium, non sufficit maior pars, licet interpretatiue in
maiori parte videatur esse omnium consensus. Glos. no. ad hoc
in cap. vbi periculum. §. idem quoque. in ver. singulis. de elec. in
vj. ¶ In glo. in verbo, delegauit. Anto. de Bu. ad contrarium
respondet, quod ideo legatus hic de ista appellatione se intro-
mittit, quia hoc tendit in faciliorem expeditionem cause appel
lationis, per ea, que vidimus in cap. cum teneamur. §. eodem. ⁊
not. in cap. ij. de matrimo. contrac. contra interd. eccle. Et istud
magis placet: licet aliter dicat Abb. hic per cap. si a iudice. eo-
dem titu. in vj. quia ille tex. locum habet respectu cognitionis,
⁊ decisionis cause appellationis. Secus vero quo ad instru-
ctionem cause, in qua iudex a quo se intromittit: vt no. in d. ca.
cum teneamur. ⁊ hoc modo iste tex. procedit non solum in lega
to de latere, sed in quolibet alio inferiore.

¶ Additiones.

1 ¶ Et: ⁊ respublica. Idem Decius in capi. dilecti. supra de ex-
ceptionibus
2 ¶ Uidendum. In prima lectura. vbi plura addidi. Sil. Ald.

a ¶ Bart. Ang. Aret. trac. malefic.
b ¶ Sed tamen. Ut dixi ad Dec. §. de constitu. cap. cum omnes.
versi. tertio fallit.
c ¶ Aliter. Et male.
d ¶ Cardinalis. Quest. Tholos. cccclxiij. Ias. consil. ciiij. lib. j. A-
legan. consi. cvj. nu. 19. lib. ij. vbi dixi.
e ¶ Possunt. Contra Decium supra de constitu. cap. cum om- [redacted]
nes. lectu. ij.

1 ¶ Electio debet fieri secundum Deum, ⁊ conscientiam.
2 Canonici debent eligere magis idoneum. Sed ⁊c. nu. 5.
3 Scholaris, qui est cognitus sciens, potest promoueri sine exa-
mine.
4 Iudex potest ex officio repellere exceptionem irrationa-
bilem.
6 Potentior, ⁊ ditior preponitur, ceteris paribus.
7 Doctor in vtroque iure preponitur, habenti tantum vnum
gradum.
8 Scientia an preponatur potentie in eligendo prelatum.

Onstitutis. ij. ¶ Primo nota illud, quod Ab-
bas hic dicit de patronis. Nam quando esset
suspicio, ne patroni ad presentandū mouean-
tur non propter vtilitatem ecclesie, sed carna
li affectione, episcopus illos adstringere po-
test iuramento: vt in simili hic dicitur. Et istud verum intelli-
go, nisi contra patronos esset presumptio periurij: quia tunc
non deberet abiuratio fieri, vel iuramentum deferri. cap. cle-
ricos. ⁊ quod ibi Abbas dicit, de cohabit. clericorum ⁊ mul. de
1 quo dixi in capit. questioni. §. eodem. ¶ † Secundo nota quod
electio debet fieri secundum Deum ⁊ conscientiam. Nam talis
conscientia regulari debet secundum iudicium rationis. capi.
non solum. de regu. iur. in vj. ⁊ prosequitur do. Abb. hic, ⁊ idem
Abb. per illum textum in cap. ⁊ si questiones. in primo notab.
j. de simo. Facit ad hoc, quod de conscientia iudicis Bal. dicit
in l. ij. versicu. scias tamen. C. de sentent. ex breuicu. recip. vbi in-
quit quod conscientia debet esse coniuncta cum scientia, ⁊ do-
ctrina. Facit textus in cap. qualiter. el primo. j. de accu. vbi con
a scientia secundum iura[a] debet conformari. Et ista est vna spe-
cies cōscientie, que ligata est rationibus iuris. Sunt ⁊ alie due
species, vt Bal. distinguit in l. fin. versicu. non tamen. C. de pen.
2 iud. qui ma. iud. ¶ † Tertio nota quod canonici debent elige-
re magis idoneum. Ad idem text. viij. quest. j. in cap. licet ergo.
vbi eligitur prestantior, sanctior, ⁊ doctior. Facit lxiij. distinc. in
fin. in cap. metropolitano. vbi optimus ordinari debet. ⁊ in au-
thent. de mona. §. fin. de quo post glo. hic videbimus. ¶ Quar-
3 to † nota quod ille, qui est notus, promoueri potest sine exami-
ne. Ex quo infertur ad scholarem, cuius peritia notoria sit, vt
doctorari possit absque examine. Et idem Bal. hoc dicit: quia
secundum eum, rei demonstrate frustra fit demonstratio. l. j. ff.
de do. preleg. Bene facit gloss. xxij. distin. cap. qui episcopus. in
gl. ij. dum inquit examinationem debere fieri circa ignotos. Et
ad idem glo. xlvij. distin. in cap. de Petro. in verbo, ignota. Et
ista procedunt, nisi examinatio esset pro forma, vt in examinan
dis pro licentia doctoratus: quia forma dat esse rei, ⁊ omitti nō
potest, secundum Baldum hic. Et secundum hoc intelligitur
quod idem Bal. dicit in cap. scriptum. supra de elec. vbi inquit
quod ille, qui inter auditores Rote assumitur, quamuis notus
sit, debet tamen iterum examinari. Et sic dicit ipse Rome ser-
uari. Si tamē esset doctor valde excellens, ⁊ supremus, talis de-
beret admitti absque tali forma, ⁊ sine vllo examine: argumen.
l. sed ⁊ reprobari. §. amplius. versic. valde tamen disciplinatos.
ff. de excus. tutorum. ⁊ ibi Bald. per illum textum, dicit recedi a
statuto propter eminentem scientiam alicuius: vel saltem ista
esset iusta causa dispensandi: ⁊ ita quandoque fit Rome. ¶ Ul
4 timo † nota ibi: consistit euidenter, quod quando constat, exce-
ptionem rationabilem non esse, vel quod animo calumniandi
opponitur, iudex ex officio illam repellere potest. Ita Innoc.
hic, ad idem allegatur dictum Innoc. in cap. post electionem.
ad finem. j. de concess. prebend. de quo late dictum fuit in capi.
5 super eo. el primo. §. eodem. ¶ † In glos. in verbo, vtilem, ad fi-
nem. conclusio habetur quod licet non eligatur melior, satis est
quod idoneus sit. Et sequitur hanc conclusionem domi. Abb.
post alios hic. Ad idem glo. in cap. ij. in verbo, sanctiores. §. de
offic. custo. ⁊ glos. in cap. iij. in verbo, maioribus. ⁊ ibi Abb. j. de
iure patrona. Et idem tenet Barto. in l. cum quidam. versic. ex
hoc nota diligenter. ff. de legatis secundo. Et secundum hanc
conclusionem pulchram questionem consulendo decidit And.
Sicu. in consi. xix. illud afferam in medium. Predicta conclu-
sio limitatur, nisi appellatum sit, ne electio fieret nisi de melio-
ri: quia tunc electio facta tanquam pendente appellatione, ⁊
contra appellationem, deberet reuocari, vt per Abbatem hic.
Facit textus in cap. cum nobis. §. de elect. Contrarium tamen
expresse tenet glo. viij. quest. j. scilicet quod non obstante appel-
latione electio facta valeat, nec possit retractari. Et hoc sequū-
tur Imo. ⁊ Peru. hic: quia appellatio nō debet cassare electio
nem legitime factam. Et videtur tex. hic, vbi non reputatur le
gitima appellatio ex hac causa, q2 alius esset magis idoneus.
Sed tamen opin. Abb. defendi potest: quia text. hic loquitur,
quando appellatio interponitur post factam electionem: quo
casu electio fuit legitima, ideo non attenditur appellatio, que
postmodum sequitur. Secus vero in questione, in qua Abb. lo
quitur: q2 appellatio electionem precedit: merito electio facta
pendente appellatione reuocatur. d. c. cum nobis. Non obst. q2
appellatio non debet cassare electionem legitimam, vt per gl.
arguitur in d. c. licet ergo. quia nō videtur legitima, ex quo an
te electionē iura clamant quod melior eligatur: ⁊ pendente ap
pellatione nihil sit innouandum: ⁊ per appellationem res con
seruatur in eo statu, in quo reperitur tempore interposite ap-
pellationis. Secundo conclusio glos. limitatur non habere lo-
cum in foro conscientie: vt Abbas hic concludit post Anto. de
Butr. ⁊ Feder. quos ipse adducit. Sed in contrarium arguit,
⁊ tenet Perus. hic: quia ex quo in foro iudiciali electio tenet, e-
tiam videtur bona conscientia procedere: quia ius canonicum
nunquam alicui inijcit vinculum. xxvij. q. ij. in c. de viduis. ⁊ ius
canonicum non defendit scienter in peccato: vt in c. literis. su-
pra de restitutio. spoliat. Et cum hic authoritate canonis pec-
catum non committitur. xxiij. q. iiij. in cap. qui peccat. ⁊ videtur
text. hic, vbi dictum fuit quod electio fieret secundum Deum,
⁊ conscientiam, ⁊ tamen dicitur quod valet. Nam intelligitur
etiam in foro conscientie. Et ex his notanter infertur quod il-
lud, quod valet de iure canonico, valet etiam regulariter in fo-

ro conscientie. Opinio tamen precedēs tenetur communiter, ⁊ etiam de iure verior videtur: quia iura dicunt, meliorē, ⁊ magis idoneum debere eligi, d. c. licet ergo. viij. q. j. cum simil. Unde si hoc non fiat, conscientia vulneratur: ⁊ quanuis toleretur, ⁊ valeat electio facta de idoneo, est ex eo quia multa facta tenent, que fieri prohibentur. l. ij. §. biduum. ff. quando appell. sit. Et hoc in foro canonico ꝓcedit, in quo satis est quod idoneus eligatur. Sed per hoc non sequitur quod bona conscientia fieri possit: cum iura absolute hoc non disponant, sed dicunt meliorem esse eligendum. Rationes ergo, que adducuntur per Imol. ⁊ Perus. hic haberent locum, quando lex canonica principaliter hoc disponeret. Et consequentia, quam facit Perus. non valet: quia non omne, ⁊c. idem Abb. in c. cum causam. de testib. col. iiij. facit c. si egressus. de iniurijs. quod licitum est in foro canonico contentioso, est licitum in foro conscientie: vt not. Ant. de Butr. in c. inquisitioni. per illum text. de senten. excommunica. in iiij. ⁊ vj. not. ⁊ habetur in c. j. de constitu. Non obstat text. hic, vbi secundum conscientiam videtur facta electio: quia textus loquitur de magis idoneo, ibi: quem ecclesie magis vtilem, ⁊ idoneum reputaret. Et not. text. quem Abb. hic inducit, in c. penulti. de electio. in vj. vbi qui habet vocem nomine proprio, ⁊ nomine alterius, nō potest voces diuidere. De quo not. etiam Abbas post Bald. ibi in c. quanuis. de officio delega. in c. cum olim. de re iudica. Et illum pro singulari alleg. Roma. in not. lxxix. scholaris. Et ideo qui habet mandatum a pluribus ad presentandum non potest diuersos presentare: vt tradit Lapus allegatione xxij. an sufficiat. ¶ In glos. in verbo, impotentiam. ibi: si alie omnes circunstantie pares essent. No-
6 tandum est, quod † ceteris paribus potentior, ⁊ ditior preponitur. Facit id, quod in simili notat Bald. in l. nemini. ad fin. C. de aduoc. diuers. iudic. vbi dicit quod data paritate in scientia prehonoratur, qui est de meliori sanguine. Et Barto. in l. j. ff. de obseq. liber. dicit quod quando eodem tempore aliqui doctora-
7 ti sunt, tunc etas, ⁊ alie conditiones debent considerari. † Sic etiam Doctor in vtroque iure prefertur habenti vnum gra-
a dum[a]: vt doctores tradunt in c. clerici. supra de iud. Nam hoc intelligitur ceteris paribus, vt Cardina. expresse dicit in d. c. clerici. Joan. de Ana. hoc idem voluit in capit. quanto. infra de magistr. quod declaratur vt dixi late in d. cle. Et circa istam glos. Hostiens. hic, ⁊ omnes dicunt quod attenditur illa qualitas, que magis expedit ecclesie. Et idem Hostiens. quem alij sequuntur, in c. j. de consangui. ⁊ affinita. concludit quod electis duobus ad episcopatum, quorum alter theologus sit, alter canonista, prefertur ille, cuius ecclesia magis indiget. Et istud adeo procedit, quod si alter, qui nō expediret ecclesie, eligatur, non valeret electio: vt sentit Hostien. hic, ⁊ Abb. declarat. Sed Imo. ⁊ Moder. hic contrarium in hoc tenent, quod non retractetur electio alias facta de idoneo, ꝑ ea, que supra dicta sunt. Tamen probabilius videtur illud, quod Hostiens. ⁊ Abb. dicunt: quia quando ecclesia indiget tali qualitate, que in electo non concurrit, non videtur idoneus ille, qui eligitur: quia per eum vtilitati ecclesie non consulitur, contra istum textum hic,
8 cum similib. † ¶ Ultimo notandum est, quod Abbas hic dicit quod scientia preponitur potētie. Quod intelligitur, quādo ecclesia non indiget potentia, secundum ea, que supra dicta sunt: ⁊ potentia non supplet defectum literarum in clericis: vt Bald. inquit in l. in dando. ff. de tutor. ⁊ curato. dat. ab his. Sic etiam forme ⁊ pulchritudini corporis scientia preponitur: vt in rectoribus scholarium Bald. dicit in proem. Decret. versic. sed pone. vbi inquit quod si duo electi sunt in rectores paribus suffragijs, ⁊ alter parum scit, sed pulchram habet personam, alter vero gibbosus est, sed doctus: secūdum eum, doctus gibbosus preponitur. Et in materia illud notandum est, quod ille, qui fuit malus, ⁊ nunc emendatus de crimine, bonus sit, preponitur illi, qui semper bonus fuit. gloss. not. 50. distinct. in cap. fi-
b delior.[b] de quo Ro. scribit in nota. cccccxxiij. sunt electi duo doc. ¶ In gloss. fin. ibi: presumitur calumniose. Hic colligitur prima solutio ad contraria formata in glo. scilicet quod speciale sit hic propter presumptionem calumnie ortam cōtra istum excipientem, qui in causa appellationis succubuit. Idem glos. precedens ad finem voluit: ⁊ hoc finaliter approbare videtur Abbas hic. Sed ista solutio non videtur vera: quia si propter presumptionem calumnie iste repellitur ab excipiendo, a fortiori deberet repelli ab accusando: quia propter calumniam facilius actor repellitur, quam reus: vt no. in l. in summa. in prin. ff. de condi. indebi. Nec obstat quod succubuit in appellatione: quia per hoc tamen de calumnia non arguitur: quia probabilis videbatur causa appellationis: cum iura dicant meliorem esse eligendum. viij. quest. j. in capit. licet ergo. ⁊ hac ratione admissa fuit appellatio. Et quanuis text. dicat causam appellationis irrationabilem fuisse, hoc intelligitur respectu victorie, sed non quod appellatio calumniosa fuerit. Unde alia responsio datur principaliter, quam Innocen. ⁊ communiter docto. sequuntur quod exceptio hic non admittitur, quia nō proportionatur ad possessionem, quam electus, ⁊ confirmatus consequi intendit: cum possessio sit quid facti. l. denique. ff. ex quib. causis maio. exceptio tēdit ad exclusionem iuris: quia est actionis exclusio. l. j. ff. de excep. insti. eod. in princ. Sed contra istam solutionem insurgit dom. Abb. ⁊ dicit quod actio competit ad petendum possessionem, quam quis nunquam habuit, ⁊ datur interdictum adipiscende: vt not. in cap. accedens. j. de accu. Et contra tale interdictum exceptiones plures opponi possunt, vt sequitur Abb. hic: ergo exceptio videtur proportionabilis: quia licet agatur ad possessionem, tamen reperitur remedium iuris, quod mediante exceptione excludi potest: ⁊ ita secūdum eum, ratio communis confunditur. Sed tenendo communem opinionem pro responsione considerandum est, secundum Imolam ⁊ Perusi. hic, quod ideo hec exceptio repellitur, quia non erat talis, que concerneret defectum proprietatis: sed opponebatur exceptio, propter quam ipsa electio, ⁊ confirmatio erat cassanda: ⁊ talis exceptio, etiam si probetur incontinenti, non impediret acquisitionem possessionis: quia interim habet ius proprietatis ante quam electio cassetur: vt tradunt Compost. ⁊ Jo. And. in c. quod sicut. in glo. pe. §. de elec. Secus vero quando opponeretur exceptio, que ipso iure concerneret defectum iuris de presenti: vt quia dicatur, collationem factā per literas falsas, vel electionem per illum, qui non habet potestatem eligendi. Nam si incontinenti ista exceptio probetur, impeditur acquisitio possessionis. Et hoc casu procedunt que domi. Abb. hic inducit. Ista distinctio non tollitur formaliter argu. quod Abb. facit. Item non caret diuinatione, dum tex. qui loquitur generaliter restringitur vt intelligatur de exceptionibus, que non concernunt ipso iure defectū proprietatis. Preterea dictum in se non videtur verum: quia quanuis exceptio non excludat ius proprietatis de presenti, debet tamen admitti ad impedimentum ne quis consequatur possessionem. Nam
c fideicommissarius[c] possidens rem hereditariam potest se opponere heredi petenti se mitti in possessionem, iuxta l. fin. C. de edi. diui Adr. tol. vbi gl. hoc tenet in verbo, legitimo. Ad idem gloss. in l. filiam fratribus. ff. ad Trebel. quia cum ipse fideicommissarius sit, retinere potest ex quo restitutio debet sibi fieri: argu. l. dolo. ff. de doli exce. Postremo non videtur verum quod text. in terminis in quibus loquitur, non habeat locum, quādo opponitur exceptio criminis, ex quo nullitas tituli ipso iure inferatur. Nam in contrarium est tex. in c. accedens. dum loquitur de homicidio. Et ibi ponderauit do. Abb. in ij. not. j. de accus. Et sic ex pluribus patet quod predicta distinctio non procedit. Unde tutior via videtur, vt dicamus istum tex. procedere in spiritualibus, prout loquitur. Sic etiam loquitur text. in dicto cap. accedens. Secus vero fit in temporalibus, prout allegata in contrarium loquuntur. Item tex. hic loquitur in possessione: que non erat apud excipientem: vnde facilius iste electus vel confirmatus illam consequitur. Secus quando possessio esset penes excipientem, prout loquitur regula, cui damus actionem.

¶ Additiones.

A ¶ Uide circa hunc articulum ea que tradit idem Deci. in dicto cap. clerici. ⁊ in l. cum quid. ff. si certum petatur. ⁊ vtrobique dixi in apostil. Hier. Sig.

a ¶ Secundum iura. Unde qui habet procedere secundum conscientiam, non potest leges transgredi: quia intelligitur de cōscientia legibus munita, ⁊ secundum leges regulata. Ita Bal. in dispu. sua inci. statuto cauetur quod fenerator. quem refert, ⁊ sequitur Jas. in l. nec quicquam, §. vbi decretum. ff. de off. procon. ⁊ leg. Et ideo allegando dicebam, ⁊ ita obtinui quod si sit facta commissio ad conscientiam, non potest talis omittere solennitates statutorum: ⁊ quod probatio, que prohibetur ex statuto Papien. contra instrumentum publicum, nisi per aliud instrumentum, ⁊ non per testes debet seruari: confirmabam ex duobus. Primo quia licet Bal. in l. ⁊ si inutiliter. C. de fideicō. dicat quod commissum ad conscientiam videtur commissum ad veritatem: tamen habens commissionem secundum veritatem non potest omittere tramites iuris, tenet Bald. in l. nemo. C. de sent. vbi dicit quod commissio de veritate, intelligitur de veritate, cui ius patrocinatur: ⁊ ideo non poterit condemnari ex nudo pacto: cum ius ciuile ei non assistat. Secundo cōfirmabam: nam statuta ciuitatum sunt seruanda etiam in foro conscientie, prout vult glo. no. j. quam no. ibi Bal. ⁊ dicit non reperiri alibi, in c. que in ecclesiarum. de const.

¶ In

b ¶ In c.fideliori. Vide de hoc Panor.in c.at si clerici.§.de adulterijs.circa fin.de iudi.& copiose habes per Fel.in cap.eam te. versic. limita tertio. extra. de rescrip. vbi plura Doctor. dicta ad hoc.

c ¶ Fideicommissarius. Contra Alex. consil.lxxxij.lib.ij.vbi tetigi.Dec.in l.fi.nu.25.C.de edic.diui Adr.tollen.consil.lxxxiiij. Nicol.Boer.decis.Burdeg.clvj.

1 ¶ Locus debet esse tutus, in quo quis conuenitur.
2 Et non tantum domino, sed etiam omnibus pro eo interuenientibus.
3 Citatus ad locum non tutum, toties quoties poterit appellare: quia grauamen est successiuum.
4 Locus iudicij debet esse tutus omnibus, qui venturi sunt ad iudicium, in fauorem partium.
5 Citatus ad locum non tutum, an teneatur mittere procuratorem idoneum.
6 Literis salui conductus an quis credere teneatur, si locus non sit tutus.
7 Citatus ad locum non tutum an possit immediate appellare, an vero debeat primo opponere exceptionem.

1 Ex parte. ¶ † Primo nota, quod locus, in quo quis conuenitur, debet esse tutus: argu.text.in cle.pastoralis.in §.esto igitur.de re iud.& in c.venerabilibus.§.& hoc ipsum.de sent.excom.in vj. Facit text.in c.accepimus.de fide instr.in c.cum persone.de priuileg.in vj. Et ideo licet quis promiserit quod possit conueniri vbicunque fuerit inuentus, tamen non poterit in loco non tuto conueniri: vt not.Ang.dicit in l.cum res.& ibi Alex.ff.de
2 lega.j. ¶ † Secundo nota quod locus iudicij debet esse tutus non tantum domino, sed etiam alijs pro eo interuenientibus: vt hic, de quo in glo.j. videbimus. Et sicut partibus, ita etiam iudici locus esse debet tutus. in c.statuimus. vbi Domi.de offic.deleg.in vj.facit tex.in clem.j.de foro compet. Unde si locus non sit securus, index debet alium locum idoneum, & tutum eligere.c.dilecta.§.de confir.vti.vel inuti. Et not. Joann. Andr.& Domin.in d.c.statuimus. Sic etiam mutatur locus in eo, qui certo loco soluere promisit. Nam si locus ille efficiatur non tutus, vt quia forte creditor a tali loco bannitus sit, poterit alibi debitorem conuenire: vt est tex.no.cum gl.ibi in lege vsuras. C.de solutio.quem pro sing. Ro.tradit in not.lxxiiij. Senensis. & quod idem Roma.voluit per illum text.in consil.ccclij.que-
3 ritur primo. † Tertio nota quod quoties quis est citatus ad locum non tutum, toties poterit appellare, licet prima, vel secunda vice non appellauerit: quia hoc grauamen reiteratur, & successiuum est: & a grauamine successiuo semper appellatur: vt per Abb.hic.& hoc tenet Spec.eo.tit.§.restat.& Bald.in l.ij. in ver.secundo queritur.C.de episc.aud.& prosequitur Peru. hic, in quinta illatione.& vltra eum idem sequitur Cardi.in cle. prima, in princ.circa fin.q.xxxiij.de fo.compe. Pau.de Cast.in consi.xxv.super primo. Et ad hoc bene facit quod not.Arc. ij.q.vij.in capitu.hortamur.vbi inquit quod licet exceptio loci non tuti.dilatoria sit, qua tamen grauamen reiteratur & successiuam habet causam, etiam post litem contestatam quandocunque opponi potest. Et Bald.hoc idem tenet in lege peremptorias.ver.pone aliquis.C.senten.rescin.non poss.cum simil. vt tradit Alexan.in lege, de etate.ver.& scias.ff.ad Trebel. Et idem in simili de ferijs dicunt Bald.& Ang.in lege j.§.sed excipiuntur.vbi Alexand.sequitur.ff.de fer. Et quamuis ista sit communis opi.vt colligitur ex precedentibus, non tamen concludenter videtur probari in isto tex.in quo Abb.potissimum fundamentum facit, dum dicitur hic, quoties: quia ista dictio, quoties, potest dici quod ponatur respectu diuersorum iudicum, & sit sensus, quolibet iudice faciente citationem ad locum non tutum appellari potest. Et hoc suadetur: quia loquitur text.in numero plurali, ibi: quoties ad illos iudices vos vocari contigerit. Nam inductio communis bene procederet, si illa dictio, quoties, ad eundem iudicem referretur. Retenta tamen communi opinione, primo declaratur vt procedat in isto grauamine loci non tuti: quia, vt dictum est, licet in prima vice vel secunda citatus non appellauerit, poterit tamen postea, quando citatio reiteratur, appellare. Secus in eo, qui comparuit coram iudice suspecto: quia si a principio illum non recusauit, vlterius postmodum non auditur capitulo, inter monasterium. supra titulo primo. Et rationem diuersitatis tradit Anto.de But.in c.dilectus filius.versi.nota bene supra.de rescript. Secunda communis opi.procedit, quando appellatur a grauamine illato per nouam citationem, & nõ est lapsum tempus appellationis. Secus vero si a grauamine de preterito appellaretur: nã appellatio non procederet. Ita notãter declarat Jmo.post Anto.de But.in cle.causam.de elect.ver.aduertat tamen appellans. Quod dictum valde extollit Perusin.hic. Et hoc de plano videtur procedere, quando a grauamine presenti appellatur, prout isti loquuntur: sed in dubio quando appellatio simpliciter interponeretur, idem putarem dicẽdum, cum grauamen sit successiuum, in quo appellatio fundatur: & in dubio interpretatio fit, vt actus valeat lege quoties.ff.de reb.dub.& in l.iiij.ff.de test.mi. Tertio, communis cõclusio limitatur, nisi index expresse pronuntiaret locum esse tutum: tunc enim debet appellari intra decem dies, secundum Bal.in addi.Spec.eod.titu. Et simpliciter hoc sequitur Perusi.hic: & idem voluit Rota in iiij.decisione.nota quod vbi dicit, in titu. de resti.spol.in antiquis.vbi concludit spoliatum post longum tempus posse appellare: quia grauamẽ successiuum est, nisi inferatur grauamen per sententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam.& ita sentit expresse quod Bal.dicit. Sed tamen in hoc aliter sentit Jmol.in d.cle.causam.dicens quod licet expresse non pronuntietur, nihilo minus citatio facta per iudicem dicitur sententia interlocutoria: quia omnis vox iudicis faciens ad causam, interlocutoria est. Non tamen recedendũ est ab ista limitatione, que videtur habere bonam rationem in terminis, in quibus isti loquuntur, quia quando expresse declaratur, locum esse tutum, si non appellatur, hoc pro veritate habetur: quia sententia transit in rem iudicatam.c.quod ad cõsultationem.§.de re iudic.ideo non potest appellari, quia nullum grauamen de presenti esse reputatur, ex quo declaratum fuit, locum esse tutum. Sed quando simpliciter quis citatus fuit, non est sic, si non appellauit pro illo grauamine illato, & sibi preiudicabit: sed per hoc preiudicium nõ fit in alijs: quia vnus actus citationis non extenditur ad alios, qui sequuntur: arg.l.voluntate.C.de exe.tut.in l.fin.C.ne vxor pro ma. Tota vis ergo cõsistit, qualiter verba concipiantur. Nam si simpliciter citatio facta sit, habet locum communis opin. Si vero sit facta citatio & dictum sit, locum citationis esse tutum, procedit ista limita-
4 tio. ¶ † In glos.ibi: omnes sui. Nota quod locus iudicij debet esse tutus omnibus, qui ad iudicium in fauorem partium venturi sunt. Ad hoc est bonus text.in authent.habita.C.ne fil.pro pat.ibi: tam ipsi, quam eorum nuncij veniant, & habitent in eis secure. Et Bal.ibi in v.notab. Et ex hoc Abbas infert, quod si locus non sit tutus procuratori, sed domino, non tenetur tamẽ dominus comparere: vel si tutus sit procuratori, non domino, non cogitur dominus procuratorem constituere, per text.hic, qui alternatiue loquitur: vnde sufficit quod in altero sit timor. Et ita Abb.tenet opi. Hostien.contra Innocen.quam etiam Jmol.& Perus.hic sequuntur. Sed tamen opin. Jnnocen.videtur probabilis, pro qua videtur tex.in c.olim.§.de testib.ibi: ad locũ idoneum, & securum conuocatis partibus, si fieri potest, vel procuratoribus earum, Sufficit ergo quod procuratores vocati sint ad locum tutum, quando dominus vocari non potest. Facit tex.in l.Papinianus exuli.ff.de minori.& in l.sed & si per pretorem.§.j.ff.ex quib.caus.ma.licet. Jmo.his iuribus conetur respondere in c.querelam.§.de procurat.& in l.quesitum.
5 ff.de re iudic. † Et ista opin. Jnno.comprobatur ex eo, quod not.Ange.in dispu.incip.Bononien.in quarto dubio.vbi con[...] citatus ad locum non tutum tenetur mittere pro[...] habere idoneum potest. Et sequitur Alexand.in d.l.de etate.ff.ad Treb. Non obstat tex.hic, qui pro maximo fundamento ponderatur pro opin. Hostien.dum loquitur alternatiue: quia verba illa, tu, vel tui: hoc modo intelligi possunt, quod si tu citatus sis ad locum non tutum, non teneris comparere, & poteris appellare: & idem in procuratoribus citatis ad locum non tutum. Nam nec ipsi comparere tenentur, & in eis pariter habebit locum dispositio huius tex. Non autem intendit dicere quod dominus excusetur, si locus non sit tutus procuratoribus. Et ita hoc modo text.iste euitari potest. Alie etiam responsiones non obstant: & ad primam, dum dicitur, quod personaliter quis comparere non cogitur, dici potest quod ex causa arctari quis potest ad personaliter comparendum, quãdo imminet aliqua necessitas.c.j.in fi.de iudi.in vj. Et causa iusta videtur, quando locus non est tutus procuratori. Non obstat alia rõ, dum dicitur, quod in arduis quis non tenet procuratorem constituere: vt no.in c.querelam.§.de procur. Nam fallit ista conclusio, quãdo locus non sit tutus domino principali. Jta probatur in d.c.cum olim.§.de testi. Jn ista tamen questione probabilem distinctionem tradit Maria.Soci.in trac.
6 de dilatio.ar.xvij.q.v. ¶ † In fi.glo.notandum est quod quis
a non tenetur credere literis salui conductus: [a] vt dicitur in c.accedens, allegato in glo. Et hoc verum intelligitur, quando

locus nō est tutus propter inimicitias. Secus si propter guerram: quia tunc bene credendum erit literis salui conductus, que concedi,ꝛ obseruari solent: vt tradit Rota in deci.xij.item licet guerre.in tit.de do.ꝛ contuma.in nouis.Sequitur Anto. de But.in c.cum dilecti.§.de dolo ꝛ contuma.Facit quod not. Joan.Andr.ꝛ docto.in c.cum non liceat.de prescript.Et istud quod proxime dictum est,bene procedit,quando secūdum morem patrie talis saluus conductus omni respectu redderet illum securum:secus vero vbi timeret vim inferri cause,propter aduersariorum potentiam.Nam tunc nec talibus literis debet se committere:vt tradit Joan.And.in titu.de accus.in ij.parte.§.fin.in versic.quid si bannitus.Ang.in disput.incip.Bononienses.in iiij.dub.ꝛ in l.j.§.quod diximus.ff.si quis cau. Petrus.circa fi.hic,ꝛ Alex.in l.nam quod.ff.ad Trebel.Hoc tamē vltimum dictum reprobatur per Maria.in d.tracta. de dila. in loco prealleg.§.in xviij.arti.in v.q.in versi.sed tu aduerte. Dicit enim quod cum respectu persone sit tutus,debet comparere personaliter:ꝛ si timet ne vis inferatur in causa, poterit iudicem recusare,nisi,secundum eum,esset contentio de aliqua re,que ad locum citationis deberet portari.Nam tunc posset sibi offerri.Et tali casu saluari potest,ꝛ procedit quod Joann.
7 Andr.ꝛ Ang.dicunt.¶ † Extra glo.dominus Abb.late discutit an citatus ad locum non tutum immediate appellare possit,an vero prius debeat exceptio proponi.Et post alios notab.distinguit, vt per eum hic.Et eandem distinctionem in effectu posuit Jmo.in d.l.de etate.quem refert, ꝛ sequitur ibi Alex.ff.ad Trebel.Et subijcit ibi Alex.veriorē esse opi. Pau. de Eleaza.in cle.quia contingit.de relig.domi.qui tenet indistincte quod possit appellari,per tex.hic,qui generaliter loquitur.Bene facit verbum libere,quod ponderatur per do.Abb. hic.Et comprobatur ratione: Nam tale preceptum grauat: ergo potest appellari.c.vt debitus.j.eo.Et sufficit grauamen re ipsa:vt no.in c.cum causam.in capi.dilecto.§.eod.Nec placet limitatio Cal.quam Abb.sequitur, dum dicit appellationem non iustificari ex grauamine illato re ipsa,quando index probabiliter putabit se non grauare:quia tunc non committit iniquitatem,que in appellatione consideratur.c.interposita.in §. fin.j.eo.ꝛ quando non deferretur honori iudicis, si ab eo absq culpa eius recederetur,contra illud,quod dicitur in c. vt debitus.j.eod.Et ita incidenter Abb.hic tradit,dum opin.Joan. Andr.hic refert.Sed ista conclusio,vt dixi,non videtur procedere:quia imo sufficit generaliter probare grauamen illatum esse re ipsa,ꝛ quod index probabiliter errauit. Quod patet: qa appellatio iustificatur ex nouis probationibus, cum in causa appellationis non producta producam, non probatum probabo,in c.cum Joannes.§.de fide instrum.l.per hanc.C.de temp. app.Non obstat quod tali casu non arguatur iniquitas iudicis:quia est iniquitas re ipsa,que sufficit,vt dictum est: ꝛ probatur in c.cum causam.j.eod. vbi Abb.in vltimo not. Facit text. in l.j.in prin.ff.eod.titu.Similiter non obstat quod non consulatur honori iudicis,ex quo ab eo receditur absque culpa eius: quia sufficit quod ex causa recedatur a iudice, licet culpa sibi non adscribatur:vt in dicto capit. vt debitus. vt patet ex predictis.

¶ Additiones.

a ¶ Conductus.Felin.c.accedens.vt lite non contesta. [redacted] consilio lj.

1 ☞ Procurator potest constitui per literas priuatas constituentis.
2 Sigilla plura quis habere potest ad actus diuersos.
3 Litere secunde non valent non facientes mentionem de primis.
4 Tradens rem aliquam sub signo noto excusatur. fallit numero 5.6.7.8.9.

1 Significauit. ¶ † Primo nota procuratorem pos-
A se constitui per literas priuatas [A] constituentis:vt Abb.declarat hic.Ad idem text.in l.j.§. procuratorem.ff.de procur.in c.contingit.§.de transact.ꝛ in c.cum dilectus.j.de relig.dom.debet tamen probare quod sint litere manu constituentis scripte Et ad probandum hoc, nō sufficit quod simpliciter testes hoc dicant,vel quod de literarum comparatione attestētur:sed debent dicere se fuisse presentes,quando scripte fuerunt: vt Bar. not.tradit in l.scripturas.C.qui potio.in pig. hab.in l.nuda ratio.ff.de donat.Anto.de Butr.in c.ij.§.de fide instr.cum simili. vt prosequitur Alex.in cons.cxxiij.discussis hesitationibus.li.j.
2 ꝛ in consi.lxxx.viso processu.lib.iiij.¶ † Secundo colligitur hic,quod quis potest habere plura sigilla destinata ad diuer-
a sos actus: ꝛ sigillum [a] deputatum ad vnum actum, in alio actu fidem non facit. Et ideo Are.per istum tex.in c.post cessionem.§.de proba.arguit,ꝛ concludit quod sigillum ordina-
B rij [B] non facit fidem,nisi in pertinentibus ad officium. Licet [redacted] dicant Anto.de But.ꝛ Abb.Ad hoc facit, quia limitata causa limitatum effectum producit.l.in agris.ff.de acqui.rer.do.l.fi.ꝛ quod ibi Bal.C.ad Maced.l.fi.ꝛ ibi Bald.C. de iurisd.om.iud.cum simil.Conclusio predicta limitatur, nisi ex causa: vt per Abba.hic,qui simile adducit:quia etiam annulo alterius signari potest testamentum.§.possunt.Instit.de testa.Hoc tamen simile,ꝛ fundamentum non videtur esse tutum, tenendo illud,quod voluit Joan.Fab.in d.§.possunt.ꝙ speciale sit in testamento, quod annulo alieno signari possit. Secus vero in alijs dispositionibus. Et rationem diuersitatis ibi adducit:ꝛ sequitur Alexand.in lege,si vnus. C.de testa.
3 ¶ † Tertio nota quod secunde litere non valent, quando sunt impetrate,non facta mentione de primis.Concordantia iura in gloss.sunt.Et nedum de primis literis,sed etiam de clausula eleganti,que in primis inserta fuisset,mētio fieri debet.Textus est no.in c.ij.§.de do.ꝛ contu.Et de his plene habetur in c.
4 ceterum.§.de rescrip.¶ † In gloss.j.in fin.per istam gloss.inferunt Ant.de But.ꝛ alij, quod excusatur ille, qui rē aliquā tra-
b dit alicui venienti cū signo [b] noto illius,cuius nomine se venire refert.Et ita quotidie fit.Idem etiam Bar.dicit in l.si quis vxori.§.item apud Labeonem.circa fin.ff.de fur.vbi in bidello loquitur tradente librum scholaribus.Et a fortiori hoc procederet, quando conuentum esset de signo dato: vt not.Ange. in lege prima.ff.de eo,per quem fa.erit.Et ita alias de facto cōtigit in quodam hospite in ciuitate Lucañ.Et idem dicendum est,quando nuntius esset consuetus:vt not.Bart.in d.§. apud Labeonē.ꝛ probatur in l.argentum.ff.commod.Bald. in lege,si is,cui.ver.quero nunquid.C.de fur.facit tex.in capit. significante.ꝛ quod ibi Abb.infra de pigno.Et considerandū est in predictis casibus,quod nedum a dolo, sed etiam a culpa iste videtur excusari,ꝛ ita vt nullo modo teneatur,etiam si culpa leuissima sit: vt colligitur in dicta lege, argentum.ff.com-
5 mod. Et † conclusio predicta procedit in his, que sunt leuis preiudicij. Secus est in rebus magni ponderis : quia nullo modo credendum est,vt Abb.hic dicit. Hoc suadetur ratione:quia alias cum leui signo posset petere rem magni valoris. Nam signum bene probat quod veniat nomine illius, sed non quod petat hoc,vel hoc.Bene facit quod not.Bar.in lege,Lucius.ff.de fideius.Putarem tamen hoc limitari posse, nisi vltra signum,quod attulit, etiam rem petitam in loco aliquo vel speciali demonstratione designaret:nam tunc etiam in rebus preiudicialibus esset credendum, argumento eius, quod dictum est de signo dato. Nam in signo conuento indistincte credendum videtur:quia partibus sic placuit:argu.l.j.§.si con
6 uenerit.ff.depo.† Secundo conclusio predicta limitatur,quando ille,cuius nomine nuncius venit,erat consuetus talia signa mittere:vel si talis consuetudo esset in loco:vt per Abb.hic.In quo tamen aduertendum est: quia etiam absque alia consuetudine persone vel loci,quod dictum est,videtur procedere: quia per signum,quod transmittitur, voluntas mittentis satis arguitur.Sed dictum istorum saluari potest in his,que sunt ma-
7 gni preiudicij,in quibus regula supra dicta nō procedit.† Tertio fallit,quando esset presumptio,vel coniectura cōtra portantem tale signum,quod illud abstulisset. Do. Anto. ꝛ Abb.hic,
8 argum.l.j.§.ille autem.C.de lati.liber.tollen. † Quarto fallit,nisi actum esset specialiter de persona,per quam res deberet trāsmitti.Nam tunc a forma conuentionis recedendum non est:vt not.Bald.in d.l.si is, cui. C. de furtis. Bonus textus in l.eum, qui.§.si.ff.commod.Facit quod tradit Pau.de Cast.in consi. cccxiiij.viso supra scripto puncto. Et in istis limitationibus nō excusatur iste, qui credidit,a culpa,quo minus teneatur secūdum qualitatē contractus: excusari tamen videtur a dolo: quia leuior credulitas sufficit, vt presumptio doli remoueatur, ex eo,quod not.Fulgo.voluit, ꝛ Alexan.sequitur in lege,
9 Polla.C.de his,quibus vt indig.† Quinto, ꝛ vltimo, regula procedit in debitore alicuius rei in specie.Secus est in debito-
c re generis:[c] quia indistincte periculum ad ipsum debitorem pertinet.dicto §.apud Labeonem.vbi Bar.per illum tex.hoc dicit Abb.hic,ꝛ Bal.in d.l.si is, cui.

¶ Additiones.

A ¶ Priuatas.Formam literarum priuatarum quibus procurator constitui potest,vide per Abb.in sua pract.in rub.de forma procu.sub sigil.constit.

B ¶ Ordinarij. Adde eundem Deci. in c. post cessionem.supra de probatio. Hiero.Sig.

Sigil

a ¶ Sigillum. Dixi in consue. Paris. §. v. nu. 12.
b ¶ Signo. Ias. l. j. de eo, per quem fac. erit. Deci. l. cum fundus. §. j. nu. 14. si cert. peta.
c ¶ Generis. Sublimito, vt dixi ad Deci. l. contractus. nu. 8. de [redacted]

Significantibus. Hec verba ad literam ponitur s. in titul. de libell. oblat. Nec obstat argum. de superfluitate: quia respondetur vt per Abb. hic: & idem Abb. in titul. de libell. oblat. in ca. significantibus. Nam
A per ista iura concludit quod non sit superfluum [A] quando idem reperitur diuersis respectibus. Et hoc idem not. Domin. in c. quoniam. x. distin. Ro. in l. quanquam. in princ. in vltimo not. ff. de aqua plu. arcen. Facit ad hoc tex. in l. si a Titio. ff. de rei vendicat. in l. apud Celsum. §. si a Titio. ff. de except. do. Nam istis
1 tribus locis ad literam idem casus ponitur [1]. Ex isto tex. colligitur quod ille, qui rem aliquam petit, illam taliter demonstrare
B re debet, vt reus certus reddatur [B]. Facit tex. in l. si in rem. in prin. ff. de rei ven. Sic enim libellus porrigi debet, vt aduersarius certus sit, an velit cedere, vel contendere. l. j. in princi. ff. de eden. Et ideo Cyn. in authen. offeratur. C. de lit. contest. in diffinitione libelli dicit, quod est scriptura breuis claram continens intentionem agentis. Refert Abb. in rubr. de libell. oblat. & latius in c. j. in j. no. eodem titu. Et si libellus non declaretur, non tenetur reus respondere, vt Abb. dicit in c. ij. in penulti. not. de libell. oblat. & idem Bald. prius voluit in l. fina. col. iiij. versi. opponitur. C. de codicill. Et predicta vera sunt, si opponitur per eum contra petitionem generalem: alias vero generalis procedit parte non opponente. l. fin. C. de anna. exceptio. Et hoc verum est, dummodo ex narratis colligi possit quid actor velit: vt notab. Bartol. dicit in tract. ad reprimendum. in verbo, figura iudicij. Et cautus debet esse reus, qui contra generalem libellum opponit, vt non petat libellum declarari: quia sic actor instrueretur: sed dicat absolute libellum non procedere, & petat se absolui ab obseruatione iudicij. Nam tali casu si actor ante litem contestatam non declarat, nulla esset sententia, que pro eo ferretur. Ita Specu. docet in titu. de libell. concep. §. fin. versicu. cautus. Anto. de Butr. in c. fina. in j. q. s. de libel. obl. Pau. de Cast. in l. edita. C. de eden. Alex. in l. j. in princi. ff. de eden. Et talis exceptio obscuritatis ante litem contestatam opponi debet, secundum Bald. in l. exceptionem. versic. deinde dico. C. de prob. quem sequitur Alex. in d. l. j. in princ. ff. de eden. Reliqua dicatis vt per docto. hic.

¶ Additiones.

A ¶ Superfluum. Vide Franc. Cur. consi. lxxviij. incipien. dom. Francisc.
B ¶ Reddatur. Vide Ias. in §. curare. inst. de act. Hiero. Sig.

1 ¶ Ponitur. Ad idem est tex. in l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cle. & in l. si quis in conscribendo. C. de pac. Sil. Ald.

1 ¶ Iudex a quo potest assignare terminum appellanti in subsidium.
2 Impedimentum proueniens appellanti ex facto principis, non impedit cursum termini prefixi ad prosecutionem appellationis.
3 Iudex inferior non potest legem imponere superiori.
4 Terminus prefixus ab homine, dicitur terminus legitimus.
5 Iudex an possit recusari, si habeat aduocatum alterius partis commensalem.
6 Terminus constitutus a iudice ad prosecutionem appellationis, an possit preueniri.
7 Notorium dicitur, quod ex actis cause colligitur.
8 Iudex supplet ex officio suo in notorio, quod ex actis colligitur, etiam nemine opponente.

1 Ex insinuatione. ¶ † Primo nota quod iudex a quo, potest terminum prefigere appellanti: & hoc in subsidium, prout innuit tex. hic, &
2 dixi in c. personas. s. eod. ¶ † Secundo nota quod impedimentum proueniens ex facto principis, impedit cursum termini prefixi ad prosequendum appellationem: vt colligitur ibi: lis intacta permanet. & ibi: absque damno more. & ideo non dabitur secundus annus, ex quo primus non currit. Sed tamen iste tex. euitari potest, intelligendo quod lis hic ponatur pro causa. Nam licet secundus annus concedatur, verum est dicere quod causa intacta permanet, & absque damno more. De quo late dixi in c. ex ratione. s. eodem.

¶ Tertio no. secundum communem intellectum, quod terminus constitutus ad finiendam appellationem, si non valet respectu finis, valet vt valere potest respectu prosecutionis: argum. c. j. de desponsa. impub. in vj. Et ideo dicit Bal. generaliter hic circa fi. quod si dilatio non valet vt agitur, valet vt valere potest: per istum tex. hic. Facit tex. in capit. cum dilecti. de dolo, & contu. in l. Celsus. de arbitr. Nam generaliter in iudicijs actus valet vt valere potest, vt dicunt Dy. Ray. & Imo. in l. j. §. si quis ita. ff. de verborum oblig. argumen. l. sed & si possessor. §. item si iuraucro. ff. de iureiur. & quod voluit gl. in l. puto. ff. fami. ercis. bonus textus in l. j. & ibi Bar. C. de neg. gest. cum concor. vt tra-
3 dit Areti. in d. §. si quis ita. ¶ † Quarto nota quod inferior iudex non potest legem superiori imponere. Concordantia iura in gl. sunt. Et per istum textum inferunt doc. quod iudex a quo non possit terminum prefigere appellanti ad finiendum appellationem: quia finire appellationem pertinet ad iudicem superiorem appellationis, vt dictum est in c. personas. in v. casu. s. eod. & no. Card. in cle. j. q. xxij. eod. titu. Et per istum tex. dicit Bart. in l. ij. ff. de re iud. in princ. quod si coram iudice seculari opponitur exceptio cognoscenda coram ecclesiastico, non poterit secularis terminum prefigere, intra quem debeat proponi, & pro-
a bari exceptio coram ecclesiastico [a]. Et sequuntur Ang. & Imo. ibi, Bal. in l. quoties. C. de iudi. & idem Bar. in l. preses. C. eo. Et per istum tex. dicunt Card. & Abb. in c. ij. circa fi. de eo qui mit. in poss. non valere statutum, quod qui obtinuit inhibitionem ab ecclesiastico, debeat intra certum terminum se expediuisse. Quod
1 declaratur [1], vt tradit Alex. post Salic. quem refert in l. Titia. ff.
4 so. matr. idem Alex. in l. de die. §. tutor. ff. qui satisd. cog. ¶ † Vltimo nota retento communi intellectu, quod terminus legitimus dicitur esse terminus, qui prefigitur ab homine: vt hic, ibi: ad terminum legitimum. Quod notandum est ad ea, que haben-
5 tur in l. iij. ff. de lega. j. † Glo. j. concludit quod iudex non possit recusari, licet commensalem habeat aduocatum alterius par-
2 tis [2], per textum in c. j. s. de offi. iud. vbi hoc videtur probari: & ibi But. in princ. Et in hoc gloss. communiter approbatur. Et sequitur Peru. in c. postremo. s. eo. in glo. in ver. aduocati. vbi infert quod iudex non poterit recusari, licet filius eius aduocatus sit alterius partis litigantis coram eo. Sed ista illatio non bene infertur: quia in filio vltra familiaritatem concurrit consanguinitas, & affinitas, & affectio paterna, que iudicem magis suspectum reddunt, argumen. l. fin. in princ. C. de cur. fur. & l. si quidem. ff. quod metus cau. Preterea contra gl. hic facit: quia potest iudex recusari si habet familiaritatem cum inimico aduersarij: vt tenet Io. And. in c. legitima. eod. titu. in vj. Bald. in l. sciendum. ff. de lega. cum concord. vt tradit Peru. in c. postremo. s. eod. in xliiij. causa recusati. Ergo videatur a pari dicendum quod sicut aduocatus potest recusari, ita etiam familiaris, & domesticus aduocati. Non obst. textus in d. c. j. de off. iud. quia dici potest quod loquatur in aduocato dato ex officio iudicis, qui prius noluit patrocinium suscipere: vnde non videtur talis aduocatus habere tantam affectionem ad causam, sicut ille, qui a principio propria sponte patrocinium suscepit. Sed tamen a communi opi. recedendum non est. Et ad rationem, que in contrarium allegatur, potest responderi, quod in amico, vel familiari inimici maior ratio videtur: quia amicus, & familiaris inimici, inimicus esse presumitur: vt not. Bal. in d. l. sciendum. & ratio presumptionis inimicitie magis intensa videtur. Non sic in amico, vel familiari aduocati: quia aduocatus non tractat propriam causam: & cum non agatur de proprio interesse, illa affectio, quam ad causam habere presumitur, non ita communicatur, & extenditur ad familiares eius. Et retenta conclusione gl. secundum Ant. de But. limitatur, nisi iudex, qui cum aduocato partis familiaritatem habet, esset nimis fauorabilis alteri parti, per istum text. hic. Nam ex eo solo quod iudex vni parti nimis gratiosus sit, suspectus redditur: vt probatur in c. accedens. vt lite non contest. Et si dicatur, ex quo ista causa sola sufficit, familiaritas aduocati nihil operatur. Potest dici quod stante familiaritate cum aduocato aduersarij, ex leniori fauore, redditur iudex suspectus: & totum videtur esse in arbitrio iudicis. Et etiam attenta qualitate aduocati, & maxima familiaritate iudicis cum aduocato, posset iudex recusari, per ea, que tradunt Host. & Ant. de But. in d. c. j. de off. iudi.
6 ver. econtrario. in fi. ¶ † In glo. in verbo, expectato. conclusio glo. communiter approbatur per Io. And. & alios, quod text. intelligatur de termino prefixo ab homine, qui preueniri non potest. c. sepe. s. eod. Nam si textus intelligeretur de termino iuris, prout dicebat Io. glossator, & sequitur Inn. ab ipso camerario appellante, de quo tex. loquitur, terminus preueniri simpliciter potuisset. vt Abb. dicit post Ioan. And. & alios hic. Dicit etiam, do. Abb. quod ex alio lectura Innoc. non procedit: quia

in termino iuris etiam appellatus quādocunque prosequi potuisset, & terminum preuenire, dummodo faciat appellātem citari in prosecutione appellationis: vt per eum hic. Sed ista ratio non multum facit: quia ea attenta etiam terminus hominis per appellantem potest preueniri, dummodo narretur, appellationem interpositam fuisse, & terminum ab homine cōstitutum esse: vt probatur in dicto cap. s. eodem. Et retento communi intellectu, quod text. loquatur de termino prefixo ab homine, intelligitur quod prefixus fuerit terminus ad prosequēdum, & finiendum appellationem. Sed in hoc Abb. discrepat: quia dicit ipse, si iudex terminum prefixisset ad finiendum appellationem in curia, partes nō impetrassent literas extra curiam. Unde, secundum eum, text. intelligitur, quod terminus prefixus fuerit ad prosequendum appellationem respectu impetrationis literarum, & ad redeūdum ab impetratione. Sed tamen verba litere repugnare videntur, dum dicitur quod iudex appellationis terminum prefixit, & quod vtraque pars esset ab appellationis prosecutione reuersa. Ista enim verba nō videntur solam impetrationem literarū respicere: sed ad expeditionem totius cause appellationis referuntur. Et idem videtur probari, dum tex. dicit, vt eam teneamur intra dictū terminum expedire. Non obstat ratio, quem Ab. contra communem intellectum adducit, quod extra curiam impetratio facta non fuisset, vt s. dictum est: quia licet appellatio ad curiam deferatur, non tamen causa ibi deuoluit, vt ibi agitetur: sed istud est in electione appellantis, vt causa committatur, vel ibi decidatur. vt per gl. in c. j. §. post hoc. in ver. petierit. in fi. eod. tit. in vj. & probatur in c. qua fronte. s. eo. Unde nihil obstat quin causa
7 extra curiam committi potuerit. ¶ † In glo. fin. postremo ex dictis Inn. quem Abb. hic refert, tria colligūtur. Primum
b est, quod notorium dicitur esse illud, quod ex actis b colligitur Innoc. hic, probat in c. cum olim. vbi Abb. j. de verbor. signific. not. Bal. in auth. ad hec. versi. quero nunquid ille. C. de vsu. vbi allegat tex. in l. qui sententiam. C. de pen. Ang. in l. fi. ff. de peti.
3 hered. in gl. fi. Et quod ex actis notorium fiat 3, etiam not. Angel. in consi. x. in causa predicta. & in cons. cclix. Primo videndum. circa fi. & idem Ang. in l. ij. in fi. C. de tempo. appel. Ro. in cons. cccxxvij. specialis. vbi allegat Inn. hic: & idem Abb. in consil. xij. & si copiosior. in ij. libr. Quicquid enim in iudicio probatum est, notorium esse dicitur, secundum Anto. de But. in c. fi. in vj. not. per illum text. de temp. ordi. Similiter euidens dicitur, quod patet ex actis: vt Bar. dicit in l. fin. ff. de public. iudic. Pro quo est text. in c. pe. in prin. de cau. poss. & propriet. Et predicta conclusio procedit quantum ad hoc, vt iudex ex officio suo supplere possit, prout statim dicam. Sed quo ad decisionē cause acta non faciunt rem notoriam, vt iudex debeat, secundum illa pronunciare, nisi sit conclusum in causa: vt tradunt d. de Rota in decis. cccxx. quam refert, & declarat domi. Abb. in d. c. cum olim. Et ad hoc est glo. not. in c. significauerunt. in verbo, liquere. vbi Abbas post alios s. de testib. Similiter, & secundo, predicta conclusio limitatur non habere locum in materia stricta: quia appellatione notorij in statuto, non venit notoriū, quod ex actis colligitur. Ita Abb. per illum text. dicit in c. du-
8 dum. el j. in nouis. de election. † Secundo notandum est, quod in notorio, quod ex actis colligit, iudex supplet ex officio suo,
c etiam nemine petente c. sequitur Ant. de Butr. in c. ex tenore, ver. nota hoc dictum. de rescrip. & in c. cum dilectus. vers. pridie dicebatur. de consue. vbi infert iudicem posse repellere testem consanguineum, quando constat ex actis. Et idem Anton. de Butr. in c. bone. el j. versic. procedunt hec, quando factum non est notorium. de postu. prelat. Et idem Angel. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. tradit Alexan. in l. j. C. vt que des. aduoca. Roma. in consil. cccxxvij. in fi. Et isto casu non requiritur quod notorium allegetur: vt voluit Ant. de Butr. in clem. appellanti. eod. titu. sequitur Rota eod. titu. in ij. decisione in nouis. in additionibus. Et predicta conclusio procedit, nisi causa exigeret formalem petitionem, vel exceptionē: vel quia inhabilitas non esset ipso iure, sed parte volēte: quia tunc iudex non supplet, nisi petatur: vt no. declarat Ant. de But. in d. c. bone. & in d. ca. dilectus. in locis preallegatis. Et dicitur pars petere, quando colligitur ex libello, vel exceptionibus, secūdum Bar. in l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. circa fin. vers. vltimo possemus. ff. de adult. Sequitur Rota in titul. de libell. obla. in vlt. decis. item si in libello. in nou. Tertio, & vltimo notādū est, quod qū ius partis redactū est in actis, iudex procedit etiā parte absente, tanquā super notorio. Et hoc intelligit quādo cōstat, absenti nullam defensionem competere: vt per Abb. hic. De quo dictum est in c. cum sit Romana. in fi. s. eod.

¶ Additiones.

1 ¶ Declaratur. Adde Dec. in c. ij. de iudic.

2 ¶ Partis. Vide eundem Dec. in c. postremo. j. eod.

3 ¶ Fiat. Adde Dec. in c. si quando. de offic. delega. & in c. pastoralis. s. de except. Sil. Ald.

a ¶ Ecclesiastico. [redacted]

b ¶ Ex actis. Vide Barba. in cons. xxxviij. incip. prelare scripsit Psalmista, secundo volu. vbi multa allegat, & ibi etiam consuluit quod lex, vel statutum prohibens aliquando dici de nullitate, intelligitur de nullitate notoria, seu euidenti, prout etiam vult Bal. in l. j. C. ne lic. tertio prouoc. Pan. in cons. xliiij. incip. in presenti questione. j. vol. & in consil. aiij. incip. in causa, que ad presens vertitur. in ij. vol. & nullitas cōstans ex actis dicitur euidens. in l. si pars. ff. de inoff. testa. & doct. in locis proxime allegatis, maxime per Barb. multa vbi s. alleg. & vide eundem Deci. in c. pastoralis. s. de except.

c ¶ Nemine petente. Adde quod iudex, etiam parte non petente, tenetur repellere actorem carentem actione, quādo constat ex actis. gl. est ordi. in l. vbi pactum. per quam doct. inferunt in specie ad multas questiones, maxime ibi Jas. C. de transac. Et istud procedit, & extenditur, etiam si competat actio, sed inefficax. Ita Fel. in c. ad aures. j. col. vers. stantibus istis. vbi declarat postea tripliciter hanc decisionem. extra. de rescrip. [redacted]

1 ☞ Pertinere, hoc verbum in quibus possit verificari.
2 Patronus ecclesiasticus debet habere curam ecclesie vacātis.
3 Possessio acquiritur Abbati per Monachos, sicut per seruum domino.
4 Possessio semel acquisita per aliū, potest acquiri per seipsum.
5 Appellatio potest geminari super vno articulo.
6 Appellatio extraiudicialis deuoluit negocium ad superiorē, si fuerit interposita ex causis probabilibus.
7 Remedium attentatorum competit etiam cōtra tertium, qui successit in re attentata.
8 Et per hoc remedium cogitur quis ad restitutionem fructuū, quos medio tempore percepit.
9 Appellatio extraiudicialis iustificatur ex causis verisimilibus: sed in iudiciali debet esse causa vera. item differunt, vsque ad num. 18.
19 Appellatio si interposita fuerit ab vno articulo separato a causa principali, an iurisdictio in causa principali suspendatur in totum.
20 Custodia ecclesie cathedralis, vel collegiate vacātis, ad quem pertineat.
21 Quid si sit ecclesia non collegiata.
22 Solutio pensionis an probet possessionem.
23 Causa verisimilis que, & qualis dicatur.
24 Appellatio extraiudicialis vt reputetur legitima, requiritur quod sit probabilis, & verisimilis copulatiue.

1

one memorie. ¶ † In textu ibi: asserit pertinere. hoc verbum verificatur etiam in eo, ad quem tantum pertinet ratione iuris patronatus secundum Bal. hic arg. tex. not. in l. talem. §. fin. ff. de here. inst. Et videtur probari hic, intelligendo quod Abb. peteret ecclesiam ratione iuris patronatus. Et hoc idem in terminis voluit Archidia. per illum text. in ver. pertinet. in c. si apostolica. & sequitur Do. ibi, versi. quero de quibus. de preb. in vj. Si etiam ratione iuris patronatus libellus procedit, in quo patronus ecclesiam suam dicit, secundū Abb. in c. pro illorum. in j. not. infra de preben. Et hoc etiam locum habet in patrono laico: quia verba libelli intelliguntur se-
1 cundum capacitatem agentis 1: vt inquit Anto. de But. in c. querelam. in ij. not. de elect. Et ideo, secundū eum, si laicus narrat ad se spectare ius eligendi, intelligitur pro iure presentandi, quod etiam in laicum cadit. Iste tamen text. pro dicto Bal. parum facit: quia Abb. hic, non ecclesiam ipsam, sed possessionem ecclesie dicebat ad se pertinere: & ideo in sola possessione verbum, pertinere, verificatur: vt not. Ant. de But. in d. c. querelam. vers. nota quarto. cum si. vt tradit Alex. in cons. cxvij. visis his. lib. v. Et hoc isto casu clarum est, quia text. specialiter se restringit ad possessionē ecclesie, quam Abb. ad se dicebat pertinere. Et ad predicta facit gl. in c. inter dilectos. in verbo, pertinere. de fid. instru. & in l. si quis intentione. vbi Bar. & alij. ff. de
2 iud. cum si. ¶ † Primo no. secundum vnum intellectum, quod patronus ecclesiasticus debet habere curam ipsius ecclesie va-
3 cantis. de quo in gl. ¶ † Secundo no. quod Abbati per mona

chos

chos possessio acquiritur, sicut domino per seruũ, ⁊ patri per
filium in potestate.l.j.§.item acquirimus.ff. de acquir. possess.
Et ideo quantum ad istam acquisitionem non refert an mona
chus seruo equiparetur: vt per Inn.in c.cum olim.de priuile.
not.Bart.in l.j.ff.de stipu.seruo.in l.cum heredes.ff. de acquir.
poss.cum simil.vel filiofamilias: iuxta not.per Bart. in l.j.ff.de
vul.⁊ pupil. Et equiparatio hic non cadit, ex quo text.expresse
dicit, quod Abbati per monachos possessio queratur: licet pos
sit considerari quantum ad rationem, qua potuit moueri sum
4 mus pontifex hic. ¶ † Tertio nota quod possessio semel acqui
sita ex persona alterius, iterum ex propria persona acquiri po
2 test.[2] Quod nota ad ea, que habentur in l.iij.§.ex pluribus.ff.
5 de acqui.posses. ¶ † Quarto nota quod super eodem articulo
quis appellationem geminare potest. De quo videbimus in
3 fine, per do.Abb.hic. Nam quandoque actus reiteratur[3] ad
maiorem cautelam. Unde institutus, qui reperitur in posses-
sione beneficij, potest petere de nouo se institui, ⁊ ex vtraque in
stitutione poterit se tueri. Et isto casu non habet locum quod
dicitur in capitu.eum, qui duas.de elect.in vj. Ita no.Card.di
cit in cap.post electionem.de conces.preben.vbi refert pro di-
cto singulari, ⁊ sequitur Inno.versi.vltimo.per istum textum.
Idem Abb.ibi in iiij.not.⁊ in cap.cum olim.el ij.de priuileg.
Lapus allega.cxxxij.in ver.ad secundam questionem. Cal.in
consi.vij.in titu.de electio. Roma.in consi.ccccxxxiij.quo ad pri
mum.in secundo dubio. Domi.in dicto cap.eum, qui duas.
Quod declaratur vt per Rom.in consi. cccl.in casu proposito.
in ij.dubio.⁊ per do.Abba.in c.cum olim.in glos.in ver.exclusio-
nem.de re iud. Et de hoc not.Calder.in consil.vij.in titu.de ele
ctio.Domin.in d.c.eum, qui duas. Sic etiam quis pluries legi
4 timari[4] potest: ⁊ ex pleniori, ac validiori legitimatione se tue-
ri poterit: vt tradit Pau.de Cast.in cons.ccxxij. viso testamen
to.circa fin.vbi allegat in simili notata per Innocentium in c.
6 cum ex officij.de prescrip. ¶ † Quinto no.quod licet appella-
tio extraiudicialis dicatur prouocatio ad causam, c.cum sit.s.
eod.tamen deuoluit negocium ad superiorem, si ex verisimili-
bus, ⁊ probabilibus causis interponatur. Ita Abb.hic post a-
lios per istum tex.not.per gloss.in c.concertationi. in ver.gra-
uatum.in fi.eod.tit.in vj.tradit ibi Dom.post Archid.⁊ prose-
7 quitur Peru.hic, in xxij.⁊ xxiij.q. ¶ † Sexto not.quod via at
tentari etiam competit contra tertium, qui in re attentata suc
cessit: vt patet hic in archidiacono, qui non spoliauit, ⁊ tamen
pretextu appellationis conuenitur. Et in hoc remedium attẽ-
tati plenius prouidet, quam interdictum recuperande posses-
5 sionis[5]: vt dicit Inn.in c.dilecti.de ma. ⁊ obe.Old. sequitur in
consil.cxcix.pro fundamento.in prin.⁊ tradit Rota in ij. decis.
item fuit dubitatum.de restit.spol.in nouis.Cardi.in cons.x.in
8 themate premisso.de quo inferius dicam. ¶ † Septimo nota
quod per remedium attentati condemnatus cogitur ad resti-
tutionem fructuum, quos medio tempore percepit. Et secun-
dum Bald.hic debent fructus restitui expensis illius, qui attẽ
tauit, per text.hic, dum dicit, fructus assignandos. Nam si fru-
ctus assignare tenet, ergo intelligitur suis expensis: quia quan
do quis tenetur aliquid facere, expensis eius intelligitur, nisi
aliud dicatur: vt est doctrina Archid.x.q.iij.in c.cauendũ. Fa-
cit quod de decimis not.glos.in vers.in horrea. in c. reuertimi-
ni.xvj.q.j.⁊ quod not.Ant.de But.in c.proposuit. de consecra.
eccle.vel alta.de eo, qui ecclesiam polluit: quia debet suis expen
9 sis reconciliari. ¶ † Ultimo no.secundum Abb.quod appel-
latio extraiudicialis ex verisimilibus ⁊ probabilibus causis iu
stificatur. Secus est in iudiciali: quia causa debet esse vera: vt
in c.vt debitus.j.eod. Et ratio diuersitatis, secundum Abbat.
hic, videtur quia in appellatione iudiciali fit iniuria iudici, si
ab eo sine causa vera recedatur.d.c.vt debitus. Sed in extraiu-
diciali appellatione hoc cessat, quia non fit alicui iniuria: ideo
sufficit habere causam verisimilem appellandi. Sed ista ratio
dubitabilis videtur: quia si causa verisimilis, ⁊ pbabilis, in ap-
pellatione extraiudiciali sufficit ad hoc, vt attentata cõtra ap
pellantem reuocentur, vt in c.cum nobis.de elec.⁊ ita facultas,
que parti competit iure proprio, iniuriam eius impedit: ita de
beret impediri officium iudicis in appellatione iudiciali ex
causa sola verisimili, ⁊ pbabili, que a principio considerat. An
de melior ratio videtur, quia text.hic, loquitur quantũ ad hoc,
vt attentata reuocentur: ⁊ isto respectu sufficit, appellationem
interpositam fuisse ex causa verisimili, ⁊ probabili. Et idem est
in iudiciali: quia interim suspẽditur iurisdictio iudicis, a quo
appellatur, ⁊ nihil innouandum est. c. venientes. s.de iureiur.
⁊ in tit.ff.nil no.appel.pen. Sed quantum ad hoc vt appellans
obtineat in causa appellationis, debet causa appellationis es-
se vera, ⁊ probari. Ita videtur loqui text. in d.c.vt debitus. Et
idem isto respectu dicendum est in extraiudiciali: quia ad hoc
vt iustificetur appellatio, grauamen debet probari.c.concerta-
tioni.vbi Do.in vj.not.eod.tit.in vj.facit tex.in cle.sicut. eod.ti
tu. Et hoc modo non videtur differentia inter appellationem
iudicialem, ⁊ extraiudicialem, retenta conclusione quod appel
latio extraiudicialis, ex causa verisimili ⁊ probabili iustificetur:
vt hic dicitur, ⁊ declarat Abb.in cap.cum nobis.ver.item est
alius effectus.de elect.ponendo exemplum secundum dictum
Inno.ibi: si appello, ne fiat electio in tali loco propter timorẽ
impressionis: ⁊ canonici non obstante appellatione eligunt in
tali loco nulla interueniente impressione: debet tamen talis ele
ctio retractari, cum tempore appellationis interposite, de im-
pressione verisimiliter timeretur, per istum tex.hic: ⁊ no. etiam
Abb.in ca.primo in tertio intellectu.supra eo.vbi tamen hoc,
secundum eum, limitatur non procedere, quando presumptio
esset contra appellantem: quia tunc appellatio non iustifica-
tur, vt attentata reuocentur, nisi de veritate cause probetur.
Allegat decisionem Rote, item si rector est.xxxv.eod.tit.in no
uis. Nam tali casu non videtur appellatio verisimilis, nec pro-
babilis: quia ius commune resistit.cap.ad decimas.de restitu.
spolia.lib.vj. Facit quod notat Rota in decisio.vj.item si quis
petit.de senten.excommu.in nouis.vbi allegat Innocen.in ca
pitu.solet.de senten.excommu.in vj. Et de his videbimus in gl.
10 fin. † Secunda differentia est in nomine, vt Abb.hic tradit, cu-
ius ordinem more solito prosequar. Nam proprie appellatio
in iudicio dicitur, extra iudicium prouocatio ad causam ap-
6 pellatur[6].c.cum sit.supra eo.vbi dictum fuit.not.Bartol.in l.
fin.ff.de appella.reci.Lapus allegatione xxxix.an valeat.Car
di.in cle.sicut.in princip.eod.titu. Ex quo Abbas hic, ⁊ in d.c.
cum sit.infert quod in materia odiosa sub nomine appellatio-
nis, appellatio extra iudicium non venit: in quo tamen puta-
rem quod subiecta materia deberet attendi: que si ita conueni-
ret appellationi extra iudicium, sicut in iudicio, vtroque casu
statutum haberet locum: quia in pluribus conueniunt appel-
latio iudicialis ⁊ extraiudicialis, vt dicit Anto.de But.post
Inno.in dicto cap.cum sit. Quid enim si statutum prohibe-
ret ne a grauamine posset appellari post quatuor dies. Certe
etiam hoc videretur habere locum in appellatione extraiudi-
ciali: cum in hoc a lege parificentur.c.concertationi.eod.titu.
11 in vj. † Tertia differentia est, quia appellatio iudicialis per
oblationem probationis exceptionis proposite iustificatur.c.
interposita.infra eod. Secus est in appellatione extraiudicia-
li: quia iudex ibi non reperitur, qui probationes recipere pos-
sit: vt Abb.concludit hic post Inn.in pluribus locis, quos re-
fert idem Abb.in d.c.interposita.⁊ in capit.j.supra eod.in cap.
cum inter canonicos.circa fin.de elect.Anto.de Butr.⁊ Imo.
in cap.j.de his, que fiunt a ma.par.cap. Ista differentia vide-
tur dubitabilis: quia non potest bene verificari. Aut enim cõ-
sideratur appellatio extraiudicialis secundum regulam, que
hic ponitur: ⁊ appellatio iustificari videtur ex oblatione pro-
bationis: quia talis oblatio videtur facta ex abundanti, ex quo
veritas cause non debet probari. Aut consideratur appellatio
extraiudicialis quod habeat presumptionem iuris contra se:
quo casu requiritur quod veritas cause probetur, secundum su
pra dicta in prima differentia: ⁊ tali casu si dicatur quod ex so-
la oblatione probationis appellatio non iustificetur, idem erit
in iudiciali appellatione: quia quando presumptio est contra
appellantem, etiam appellatio iudicialis ex sola oblatione
probationis nõ iustificatur, ⁊ nõ habet locũ.c.interposita.vt di
cũt notãter Ant.de Bu.⁊ Imo.in c.j.per illũ tex.de his, que fi.
12 a ma.par.cap. † Quarta, ⁊ quinta differentia est de apostolis,
vt per Abbatem hic. Nam apostoli, dicuntur litere dimisso-
rie, vt declarat Abb.hic, ⁊ est text.in l.j.ff.de libell.dimissor.ibi:
quas literas dimissorias, siue apostolos appellant: ⁊ colligitur
in rub.j. de libell.dimiss. qui dicuntur apostoli. Απόςελοι enim
Grece, Latine dicuntur missi: vt not. per gloss. in l.preses.vbi
Albe.C.eod.titu.Archid.in c.fundamenta.de elec.in vj.⁊ idem
Alber.in dictionario, in ver.Apostoli. Et licet in appellatio-
ne extraiudiciali proprie non cadant apostoli, vt declarat Do
min.c.j.in glo.in verbo.vel extra.eod.titu.in vj.tamen etiam in
extraiudiciali appellatione tutius est quod apostoli petantur,
si quis sit, qui illos dare possit.secundum Ioann. And.in d.c.j.
13 ⁊ est glossa in c.vt super.in verbo, iudex: eod.titu.in vj. † Sexta
differentia est, quia extra iudicium appellatio generalis, ⁊ in-
certa admittitur respectu personarum, ⁊ grauaminis, vt hic:
sed in iudicio debet esse certa, ⁊ specialis.c.vt debitus. infra eo.
Hoc videtur procedere in appellatione, que a futuro graua-
mine interponitur, vt hic loquitur. Secus videtur quando
extra iudicium appellatur a grauamine preterito: vt no.in cle.
sicut.eod.tit. Preterea etiam quando a futuro grauamine ap-
pellatur, non procedit generalis appellatio, ⁊ incerta, prout

verba sonant. Primo, respectu personarum: quia debet fieri in presentia illius, de quo suspicatur c. cum nobis. de electio. vel saltem illi debet intimari: vt dicunt Anto. de Butr. et Moder. hic. Facit text. in clem. j. eod. tit. alias propter probabilem ignorantiam attentata contra appellationem non essent reuocanda: vt tradit Rota in decisio. xxxiij. item quod attentata. eod. titu. in nouis. Item respectu grauaminis specificatur, scilicet respectu possessionis, vt hic dicitur. Et licet textus generaliter dicat de verisimilibus, et probabilibus causis, tamen intelligitur quod causa exprimatur, et nominetur: quia textus dando doctrinam procedit. Sic etiam in d. c. vt debitus. simpliciter dicitur quod causa probabilis debet allegari, et proponi corā iudice, et tamen intelligitur quod nominatim exprimatur. De septima differentia Abb. se remittit ad c. quod proxime sequi
14 tur, vbi videbimus. † Octaua differentia est de excommunicato. qui extra iudicium non appellat: de quo diximus in c. cum
15 inter. de except. et prosequitur Perus. hic in versicu. xj. † Nona differētia est, quia extra iudicium appellatio interponitur ratione cause de futuro, quando verisimiliter quis timet grauari, vt hic: et declarat Barto. in l. fina. de appel. recip. sed in iudicio ex causa tantum de preterito, d. c. vt debitus. Ista differentia videtur dubitabilis: quia etiam in iudicio a futuro grauamine ex causa verisimili et probabili videtur posse appellari. Hoc patet in capitulo, cum cessante. infra eod. vbi appellatur a grauamine comminato per iudicem. Et idem videtur probari in c. j. de oblat. ibi: timente se grauari a iudicibus. Nam in talibus causis appellatio admitti videtur, quia verisimilis est: et eadem videtur esse ratio, que est in appellatione extraiudiciali. Et hoc videtur tenere do. Abb. in c. significauerunt. de testi. quia appellatio a futuro grauamine conditionalis est, et in effectu confert post grauamen illatum. Facit text. in l. quod spōse. de dona. ante nupt. Si vero causa non esset verisimilis, et probabilis, non procederet appellatio a futuro grauamine. Et ita haberet locum opi. illorum, qui dicunt a futuro grauamine in iudicio appellari non posse: quos late refert Peru. in c. vt debitus. versīc. secundo queritur. infra eod. de cuius veritate la
16 tius ibi videbimus. † Decima differentia est: quia in iudiciali currit terminus a die interposite appellationis: sed in extraiudiciali a die illati grauaminis, pro quo appellatur. clem. sicut. eod. titu. Et hoc intelligitur, quando appellatur a grauamine futuro: vt dicit text. in d. clem. sicut. Si ergo a futuro grauamine in iudicio posset appellari ex causa probabili, et verisimili, vt supra proxime dictum est, ita esset dicendum in iudiciali ap
17 pellatione. d. clem. sicut. † Vndecima differentia est respectu suspensionis: quia appellatio iudicialis in totum suspendit. c. venientes. supra de iureiuran. De quo Abb. se remittit ad c. super eo. supra eo. Sed in appellatione extraiudiciali factum de preterito non suspenditur: vt probatur in c. constitutis. supra eod. vbi non suspenduntur futura cōsecutiua ad actum de preterito. Nam, vt patet ibi, si appellatur a collatione beneficij, vel a confirmatione electionis, non suspēditur actus inuestiture, vel traditionis possessionis: quia ista sunt consecutiua ad actū in preterito: ergo pariter non videtur suspensa ipsa collatio, vel confirmatio electionis. Et ita sequitur Perusi. in xiij. q. circa fin. Sed tamen talis differentia non videtur de iure probari: quia preterita suspenduntur quantum ad actum de futuro, vt nihil innouari possit pendente appellatione. l. j. et per totum ff. nil no. appella. penden. Et hoc videtur habere locum ita in appellatione iudiciali, sicut in extraiudiciali, quando attentata sunt contra appellationem. d. c. cum nobis. Non obstat text. in d. c. constitutis. quia varios habet intellectus: et secūdum intellectum Imo. qui videtur approbatus communiter, ita haberet locū in appellatiōe iudiciali, sicut in extraiudiciali: quia illa, que ibi innouantur, sunt consecutiua ad actum de preterito. Preterea, appellatio ibi frustratoria fuit: quia, vt ibi dicitur, causam expressit non legitimam: non ergo mirum, si effe
18 ctum suspensionis non inducit. † Duodecima differentia est
a respectu reuocationis [a] attentatorum. Nam in iudiciali appellatione omnia attentata post appellationem simpliciter reuocantur: sed in extraiudiciali illa duntaxat debent retractari, que fiunt contra appellationem. capi. cum nobis. supra de election. Anton. de Butr. in d. c. cum nobis. in secundo notabili, videtur velle quod etiam in iudicialibus tantum suspēdat illud quod est contra appellationē. Vnde si appellatur quod Titius in testem non recipiatur, quia criminosus sit: nihil obstat quin alij testes recipi possint, et in causa principali procedatur: quia articulus appellationis separatus videtur a causa principali: ideo causa principalis suspensa non intelligitur: vt not. in c. super eo. el j. supra eod. Sed prima opin. communiter approbatur: et ita tenent Innoc. et Abb. post alios in d. c. cum nobis. idem Abb. in c. j. supra eod. et in c. cum I. et A. supra de re iudicata. Et hoc etiam verius videtur: vt in xiij. q. Perus. hic concludit: quia iura simpliciter dicunt quod post appellationem suspensa est iurisdictio iudicis a quo c. venientes. de iureiurando. Et ideo simpliciter iura dicunt debere reuocari quicquid post appellationem attentatum sit: vt in c. significante. in cap. Rodulphus. de rescrip. et in c. significauit. supra eod. Et rationem diuersitatis isto casu Innocent. adducit in c. quia propter. in fi. de electio. quia appellatio extraiudicialis non debet generaliter suspendere potestatem competentem parti, sed sufficit quod appellantem defendat, ne opprimatur circa idem, super quo appellatur: in alijs pars appellata iure suo vti posse debet. Sed in appellatione iudiciali in totum iurisdictio suspēditur, vt supra dictum est. Et si dicatur quod predicta ratio, que consideratur in appellatione extraiudiciali, etiam videtur procedere in iudiciali: quia satis esse videtur quod appellans defendatur circa idem, super quo appellauit. Ad hoc Abb. respondet in d. c. cum nobis. in glos. j. quod aliud sit in iudiciali: quia cum iudicium reddatur in inuitum. l. inter stipulantem. §. si Stichum. de verbo. obligatio. Si iste qui appellauit in vno articulo, cogeretur litigare coram iudice a quo in alio articulo, grauatus esset dupliciter: quia cogeretur pro eadem causa litigare coram diuersis iudicibus. Et quia fuit grauatus super vno articulo, non debet compelli litigare super alio eiusdē cause: in appellatione vero extraiudiciali ista cessant. Et hanc dicit esse optimam rationem diuersitatis, quam sequitur Perus. hic, in xiij. quest. dicens quod ex quo iudex grauauit appellantem in vno articulo, in alijs redditur suspectus. capi. ad hec. et c. proposuit. supra eod. ideo non debet cogi coram eodem iudice in alio articulo litigare. Non sic in extraiudiciali: quia in alijs pars appellata suo iure vti potest. Predictis non obstantibus opin. Anto. de But. videtur sustentabilis. Et in hoc
19 vis tota consistit, † nunquid si appellatur in vno articulo separato a causa principali, in totum suspendatur iurisdictio in causa principali. Et communis conclusio videtur esse quod non: vt est text. in c. super eo. el j. supra eod. secundum intellectū Ant. de But. qui communiter approbatur, vt ibi dictum fuit. Vnde si appellatur a condemnatione expensarum ratione cōtumacie, non videtur suspensa iurisdictio in causa principali. Appellatio enim videtur limitata respectu grauaminis illati: ergo limitatum effectum producere debet. l. in agris. ff. de acquiren. rer. dom. Ideo nihil obstare videtur quo minus actus valeat, et reuocari non possit: dummodo non sit contra appellationem. Et ratio, que consideratur in appellatione extraiudiciali, etiam videtur procedere in iudiciali. Et ad hoc bene facit, quia appellatio, que pendet in vna causa, non suspendit iurisdictionem iudicis a quo in alia causa cōtra ipsum appellantem. c. ad hec. et c. proposuit. supra eod. Ergo idem dicendum est, quando articulus appellationis est separatus a causa principali: quia propter separationem idem, quod de causa penitus diuersa iudicatur. l. etiam. ff. de mino. cum simil. Non obstat quod iura generaliter dicunt attentata post appellationem debere reuocari: quia intelliguntur quando sunt contra appellationem. Et ita loquitur text. in d. c. venientes. Secus si nō sint contra appellationem: quia valent cum effectu, cum in eis non sit suspensa iurisdictio, d. c. super eo. Non obstat quod appellans cogatur litigare coram diuersis iudicibus: quia ex quo articulus separatus est, causa diuersa videtur. Et quando cause sunt diuerse, hoc toleratur d. c. proposuit. et c. ad hec. Non obstat quod iudex a quo reddatur suspectus: quia fateor quod poterit recusari, secundum quod dicitur in d. c. ad hec. Sed per hoc iurisdictio iudicis suspensa non videtur: vt probatur in dictis iuribus. Et in hoc decipitur Perus. et Abb. in d. cap. cum nobis.
20 ¶ † In glo. ij. circa ea, que Abb. de custodia ecclesie hic scribit, prima conclusio sit quod in ecclesia collegiata cathedrali vacāte sede, capitulum habet custodiam ecclesie vacantis. xij. q. ij. c. non liceat. Generaliter enim in administratione capitulum succedit. c. pen. et fin. de prebend. in vj. Sic etiam in capitulo ecclesie inferioris, secundum Ab. hic, post antiquos, quos refert: et idem Abb. in c. cum dilectus. in glos. j. de consuetud. et in c. ea, que. de statu monach. in c. his que. de maior. et obed. Cardi. post alios in clem. ne in agro. §. Abbate. in ij. q. de statu mona. Et in terminis de custodia ecclesie, tenet Imo. post Ioan. Andr. in c. vnico. vt eccles. benef. Et ideo capitulum poterit ecclesiam alicui commendare, donec de rectore prouideatur: vt Abb. hic in fine concludit. Licet enim capitulum non succedat in potestate conferendi beneficia ad collationem prelati spectantia, c. illa. ne sede vacante. tamen potest capitulum beneficium alicui commendare: vt per Ioannem Andream in c. vnico. ne sede vacan. libro sexto. Sequitur etiam Abb. in d. c. illa. idem tenet

Fede. in

Fede.in tract.permut.beneficiorum.q.xxxviij.Archid.xxiij.di
stinctio.in c.presbyteri.Domin. in c.j.xv.q.de maior.⁊ obed.in
vj.⁊ in d.c.vnico.§.j.versicu.an capitulum. Et hoc verum est in
cõmenda,que fit ratione custodie,vt supra dictum est:sed com
menda, que fit in titulum commendationis, per capitulum
fieri non potest:vt tenet Domin.post alios,quos ipse refert in
c.nemo deinceps.circa fin.de electio.in vj. Similiter conclusio
predicta locũ habet, nisi prelatus remotus sit propter malam
administrationem:quia tunc mala suspicio insurgit cõtra ca-
pitulum,quod tacuit:ideo tali casu in administratione nõ suc
cedit.cap.ea,que.vbi Abb.de statu monach.⁊ idem Abb.hic.⁊
in cap.cum dilectus.in iij.notab.per illum textum de rescript.
21 Imol.in dic.ca.vnico.vt eccle.benefic.† Secunda conclusio sit
quod in ecclesia non colligiata custodia ecclesie vacantis per-
tinet ad prelatum,qui habet ius conferendi in tali ecclesia.gl.
no.in cap.cum vos.vbi Abb.post Joann.Andr.⁊ alios,de of-
ficio ord.idem Abb.hic.Et in hoc prelatus prefertur patrono
habenti ius presentandi:quia plus iuris habet in concessione
prelatus,quam in presentatione patronus.c. dilectus filius.§.
de offi.delega.Nisi patronus ecclesiasticus sit:quia ipse custo-
diam habet:vt tenet Abb.hic,per istum text.secundum vnum
intellectum.Innocen.in c.vnico infra vt eccle.benefic.⁊ bonus
text.in cap.cum vos a contrario sensu ⁊ ibi Abb.supra de offic.
ordi.Et ad hoc bene facit:quia patronus ecclesiasticus ratio-
nem administrationis petit in temporalibus. c. cũ ⁊ plantare.
§.in ecclesijs.de priui.⁊ in ca.in Lateranẽ.de preben.vbi Abb.
dicit secus esse in patrono laico,per tex.in ca.nouerint.x.quest.
pri.not.Abb.in c.ex literis.in iiij.notab.⁊ in cap. cum pars.in
v.differentia.de iure patro.ergo a fortiori habebit ecclesiasti-
cus patronus custodiam ecclesie vacantis.Et ita arguit Abb.
hic.Sed tamen predicta differentia inter patronum laicum ⁊
ecclesiasticum in dictis duobus casibus non videtur bene pro-
bari de iure.Nam ratio,que allegatur ꝙ potentius sit ius in-
stitutionis,quam presentationis,dic.c.dilectus filius.etiam in
patrono ecclesiastico militat:imo ius patronatus laicorum vi
detur esse firmius,⁊ maioris virtutis,quam sit ius patronatus
ecclesiasticum:vt not. in c.cum dilectus.de iure patro.⁊ tradit
glo.in cle.ij.de preben.Et ipse etiam laicus patronus tenetur
bona ecclesiastica defendere.xvj.q.vij.capi.filijs.ergo etiam ad
illum custodia ecclesie vacantis pertinere videtur.Sic etiam
videtur ꝙ possit exigere rationem temporalium:quia ista de-
fensionem bonorũ ecclesie respiciunt.Non obstat text.hic:quia
in textu de iure patronatus nihil habetur.Et dato quod Ab.
hic in textu allegaret ius patronatus hic,non negatur idẽ esse
in patrono laico.Non obstat tex.in c.cum nos.quia ex glos.j.ibi
responsio colligitur.Non obstat quod ecclesiasticus exigat ra-
tionem temporalium:quia hoc negari potest.Nam iura supra
allegata loquuntur in religiosis, qui ecclesias habẽt subiectas
in temporalibus:vnde tali casu bene cõgruit ꝙ exigant ratio-
nem de temporalibus. sed quando sunt simpliciter patroni,
nullo modo de temporalibus se intromittunt.dicto cap. noue-
rint.⁊ in capitu. preterea.de iure patro.Preterea,dato quod
ecclesiasticus rationem peteret,idem esset dicendũ in patrono
laico,per supra dicta.Et tenendo hoc,non obstat text.in d.ca.
nouerint.quia loquitur quantũ ad hoc,vt ipsi patrono de bo-
nis tẽporalibus nihil applicetur. Secus vero videtur quo ad
redditionem rationis simpliciter:quia in hoc vtilitas ecclesie
versatur.Et hoc respicit defensionem bonorum ecclesie:que de
fensio etiam patrono laico incumbit.xvj.q.vij.cap.filius.Et ad
hoc specialiter videtur tex.in ca.ex literis.in fine de iure patr.
22 prout illum text.induxi in ca.de monachis.de preben.¶† In
glo.in ver.vnam procurationem. Notandum est quod solutio
b pensionis[b] non probat possessionem.Ad idem glo.in cap.cum
Bertoldus.in ver.iure.supra, de re iudi. Nã solutio pensionis
pluribꝰ ex causis fieri potest.Unde solutio indeterminata non
probat possessionem.nec rei subiectionem.vt per Abb.hic infe
rentem contra Bald.in l.solent.ff.de offi.procon. Idem Abb.
in c.ij.in fi.infra.de censib.in ca.fi.in ij.notab.supra de cau.poss.
⁊ propr.in ca.quanto.in ij.notab.de censib.⁊ tradit Calder.in
consi.v.in titu.de priui.Et hoc,nisi essent alie coniecture subie-
ctionis.Et ita dictum Baldi saluari potest,secundum Abba.
in d.ca.fin.in iiij.notab.⁊ latius in consil.cij.in causa,que verti-
tur.lib.pri.Et quod glo.dicit de possessione,procedit prout gl.
hic loquitur,quando alius reperitur possidere.Et ita Barto.
concludit in l.quãuis.§.j.in l.qui vniuersas.§.colonũ.ff.de ac-
quiren.posses.Sed si alius non reperitur possidere,ex solutiõe
pensionis possessio probatur,secundum Bartol.in locis pre-
allegatis.⁊ not.dom.Abb.in capitulo cum venissent.de restit.
spoliat. Et isto casu procedit dictum Bald.in l. Pomponius.
per illum textum.ff.qui.mo.vsufru.amit.vbi simpliciter dicit
quod per receptionem pensionis possessio probatur, etiam cõ
tra tertium.Et not.Fulgos.in consil. cxciiij.proponitur.Bal.
in consil.cclxxx.statuto cauetur.circa fin.lib.iiij.Contra ipsum
c vero soluentem[c] possessio indistincte bene probatur: vt notat
Ange.in d.l.quanuis.§.j.vbi Alexand.⁊ idem Abbas in dicto
capit.cum venissent. Et si longo tempore pensio soluta sit pro
aliqua re,non solum possessio, sed etiam dominium probatur
d contra soluentem.l.litibus[d].C.de agri.⁊ censi.libro xj.vbi Bar
e tol.dicit notabiliter ex hac litera,quod si per decem annos[e] re
spondisti mihi de pensione tanquam colonus, vel inquilinus,
ex hac diuturna solutione probatur, te esse colonum,vel inqui
linum meum. Et per illum text.in dicta l.litibus. idem voluit
Bald.in l.j.versicu.pone,quidam soluit ecclesie.C.de fideicom-
miss.dicens quod probatur directum dominium absque eo ꝙ
appareat de alia concessione. Idem Bald. in l.si certis annis.
C. de pact. vbi dicit hoc notandum esse pro emphyteutis, qui
instrumenta emphyteuticaria perdiderunt.Et idem Ange.in
l.qui aliena.§.j.ff.de acquir.heredi.vt refert pluries de facto se
habuisse.⁊ idem Angel.in §.emphyteusim.in authen.de non a-
lie.versi.sed tunc quero.Et hoc originaliter prius voluit Spe-
cul.in titu.de emphyteu.§.nunc aliqua. versicu.lxiiij.⁊ versicu.
cxlij. Et secundum istam conclusionem consuluit Ro.in cons.
cxxvij.posito quod dominium rei.⁊ late do.Ab.in cons.lxxiiij.
duo principalia. in primo dubio. Et ibi refert,quod si talis a
solutione desistat per biennium,iure suo priuatur. Et ita supe
rioribus annis hic Pisis consului. ¶ In glos.in ver. in eum
statum.planus intellectus videtur,cui verba litere correspon-
dent,quod hic appellatio fuerit generalis,vt patet ibi:ne quis
eos molestaret. ⁊ ideo porrigitur etiam ad istum archidiaco-
num detinentem rem,pro qua appellatum fuit.Nam satis di-
citur molestare archidiaconus detinendo possessionem, ⁊ im-
pediendo Abbatem,⁊ monachos,vti sua possessione.l. vim fa-
cit.ff.de vi,⁊ vi arma. Et ita Abbas post Innocen. hic,⁊ glos.
in d.c.non solum.in glos.magna.circa princ.⁊ sequuntur Inn.
⁊ Moder.hic.Iste tamen intellectus videtur procedere,dum-
modo appellatio interposita generaliter postea intimetur, ⁊
notificetur illi a quo attentata petũtur reuocari:alias propter
ignorantiam ipsius attentantis attentata retractari non pos-
sent:vt tradit not.Rota in decisione xxxviij. item quod atten-
tata.eod. titu. in nouis. Et quod intimatio requiratur, etiam
tenet Anton.de Butr.hic.Facit text.in clem.j.eod.titu. Licet
enim aliquid fieri possit parte absente,tamẽ postea debet ei no
tificari:vt per Bald.in l.eos.§.apostolos.C.eod.in authenti.ei,
qui.C.de tempo.appell.cum similib.vt tradit Alexand.in con-
silio xxxix. incipiente, viso themate. libro primo, in consilio
lxj.in causa,⁊ lite.libro tertio,⁊ in consilio lxxxvij.viso themate
supra scripto. libro quinto. Facit quod notat Rota in deci-
sio.xiij.item licet in causa beneficiali.in titu. de dolo,⁊ contum.
Et dum Abb.concludit quod vtilius est, si agatur remedio at
tentatorum,quam interdicto vnde vi:patet ex pluribus diffe-
rentijs,quas refert,⁊ latius prosequitur Peru.hic,⁊ colligitur
ex his,que Innocen.tradit in c.dilecti.de maiori.⁊ obed. Old.
in consil.cxcix.Rota in ij.decisione.de rest.spol.in nouis. Car-
dina.in consil.x. ⁊ dictum fuit Innoc. Et hec de plano proce-
dunt respectu interdicti vnde vi,prout doct. loquuntur ⁊ hic,
⁊ in locis preallegatis. Sed potest dubitari an istud remediũ
7 attentati plenius prouideat, quam remedium [7] c.reintegran-
da.iij.q.j. Et videtur quod non:quia illud locum habet etiam
absque appellatione: ⁊ sufficit probare de antiquiori possessio-
ne agẽtis, que postea ad aduersarium quocunqꝫ modo absque
facto eius peruenit:vt tradunt Innocen.⁊ doctor.in c. sepe.de
restit. spoliato. Lapus allegatione lij.letatus sum. Abb. in c.
cum ad sedem.de restitut.spoliat.in c. si diligenti. de prescript.
cum concordan.vt per Alexand.in consil.vj.in iij.lib.in consil.
cxvij.viso.lib.ij.⁊ in consilio xc.lib. v. Sed in contrarium facit:
quia in remedio c.reintegrãda.requiritur litis contestatio: vt
per Bartol.in l.naturaliter.§.nihil commune.cum concord.vt
prosequitur Alexan.ibi,ff.de acquiren.poss.hoc autem non re-
quiritur in remedio attentati. Doctores hic dicunt esse consi
deranda alia,que requiruntur in d.c.reintegrãda. que per do-
ctores traduntur in l.rem,que nobis.ff.de acquir. possess.Sed
vlterius non prosequor: quia a proposito nostro hoc alienum
23 est. ¶† In glos. fina.quicquid Abb.hic dicat referendo Inn.
declaratio videtur magis conuenire ad literam,vt causa veri
similis dicatur illa, de qua ex aliquibus indicijs suspicari pos-
sit. Hoc enim modo verisimile in iure accipitur. c. quia verisi-
mile.de presump.l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Et
hoc videtur sentire ipse Innocen.in c.cum nobis.de electio.se-
cundum quod Abbas ibi refert, ponendo exemplum ad text.
hic:⁊ retuli supra in vltimo notabili huius decretalis. Causa

vero probabilis, dicitur causa rationabilis, que si probata esset, deberet legitima reputari: vt glo. hic dicit, et probatur in d.
24 capit. vt debitus. † Et ad hoc vt appellatio extraiudicialis legitima reputetur, copulatiue requiritur quod ex causa verisimili, et probabili facta sit: vt hic colligitur, dum textus dicit copulatiue, ex verisimilibus, et probabilibus causis. Facit tex. in l. si heredi plures. ff. de condic. instit. Non ergo sufficit quod causa sit verisimilis, nisi etiam probabilis sit: nec etiam causa esset sufficiens probabilis, nisi esset verisimilis. Ex eo enim quod causa verisimilis est, fundatur intentio appellantis. d. l. non est verisimile. cum similibus. Et ideo habetur pro probata quantum ad iustificandum appellationem, ad hoc vt attentata reuocentur: vt hic. Unde quando ius commune presumit contra appellantem: quia tunc causa non est verisimilis, veritas cause probari debet: vt voluit Innoc. hic. Rota in decis. xxxv. in nouis. eodem titu. et dixi supra in vltimo notabi. bonus tex. in cap. de decimis. de restitutio. spoliato. Et ideo quod dicunt Anton. de Butr. Abb. et Moder. hic, post Lap. quod attentata debeant reuocari, licet presumptio sit contra appellantem, quia ex mero officio iudicis talis reuocatio procedit, non videtur verum: quia quando ius commune est contra appellantem, causa non est verisimilis, prout hic requiritur: ergo attentata non reuocantur. Postremo dum text. dicit quod Abbas pluries appellauit: an appellatio reiterari possit. Abb. post Joannem Andr. et alios concludit quod sic: et secunda appellatio non erit inutilis propter interesse longioris vite. Sed
f Barto[f]. in l. cum procurator. §. si dominus. ff. de no. ope. nun. expresse contrarium tenet, videlicet quod secunda appellatio non valeat. in versicu. iuxta predicta. quia secunda appellatio nihil operatur, ex quo per primam suspensa fuit iurisdictio, et negocium ad superiorem deuolutum. et ipse Abb. hoc sequitur in c. dilecto. infra eod. Petrus de Ancharan. in clement. j. versicu. ex hoc habeas. de dolo, et contuma. et Ro. in consilio xlj. in presenti consultatione. et idem Alexander post alios, quos late refert in d. §. si dominus. quia, secundum eum, interesse longioris temporis non debet considerari: vt per glo. in l. qui his idē. ff. de verbo. obliga. pro qua Bartol. ibi allegat textum in l. pater, qui castrense. in fine, de castren. pec. Et ideo non debet considerari quod secunda appellatio lōgiorem habeat vitam. Et quia iura, que dicunt quod tempus prosequende appellationis currat a die appellatiōis interposite. cle. sicut. e. ti. intelligi debent de prima appellatiōe: arg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. Et ad hoc etiā adducit l. q his idem. de ver. ob. Et licet loquatur in actu pendēte a voluntate duorū, idē tn̄ est in actu pēdente a voluntate vnius. Et in hoc reprobat responsionē Ant. de Butr. Non puto tamen recedendum esse ab opi. Ab. et aliorum hic: quem communiter doctor. canonum sequuntur. Et idem tenet Bald. in l. et generaliter. §. j. C. de reb. credit. et in c. j. §. sancimus. versicu. sed quero. quo tempore mil. et in l. appellatione. C. eod. tit. quia per secundam appellationem tēpus prosequendi appellationem prorogatur: et non est nouum, quod dilatio extendatur. l. penult. ff. de pretor. stipula. et quia, vt dixi, in notabilibus, nihil prohibet, quo minus actus regulariter possint reiterari. Unde excommunicatus, iterum potest excōmunicari: vt per gloss. in c. ita quorundam. de iudeis. Ang. per illum textum in l. si edes. ff. de seruitu. vrba. predio. notat Baldus in l. nihil. C. de manumis. vindi. Non obstat quod appellatio secunda nihil operetur: quia interesse longioris vite non consideratur, vt Alexander dicit: quia contrarium verius videtur: vt probatur in l. quoties. §. item si temporali. ff. de administratione tuto. et in l. si creditori. ff. de legatis et fideicommis. j. et declarat Areti. in d. l. qui his idem. post Ang. ibi, qui respondet ad textum in dicta l. si pater. quod ibi non habetur ratio temporis quo ad hoc vt ille incidat in edictum, si quis omissa causa testamēti: quia propter hoc non lucratur ex bonis testatoris, prout in illo edicto consideratur. Non obstat quod tempus prosequendi appellationem de prima intelligatur: quia secundum hoc non valeret secunda appellatio, quando in prima quis succubuisset: quod est contra titulum, ne liceat tertio prouoca. Ultimo non obstat l. qui his idem. quia interesse longioris vite ibi in secunda stipulatione, non potest considerari: quia prescriptio prime per secundam stipulationem interrumpitur. l. cum notissimi. §. in his. C. de prescriptione longi temporis. Et ita Angel. dicit in d. l. qui his idem. et sequitur ibi Aretinus. Retenta tamen conclusione quod secunda appellatio fieri possit, non tamen vlterius poterit multiplicari: et ideo non poterit decies fieri: vt notat Baldus in l. eos. §. apostolos. versicu. sed nunquid. C. eod. et sequitur simpliciter Alexand. in dicta l. cum procurator. §. si dominus. et Angelus Aretin. in l. j. §. libelli. in fine, ff. eodem. Sed in contrarium est decisio eiusdem Baldi in dicto cap. j. §. sancimus. de quo Alexander non meminit, vbi dicit quod prima appellatio non absorbet secundam, nec millesimam (vt eius verbis vtar) dummodo fiat intra decem dies. Et istud videtur verius: quia militat eadem ratio de interesse longioris vite. Cautela tamen est, vt appellatio reiterari non possit, quod appellatus procuret vt index admittat primam appellationem, et illi deferat: nam tunc index functus est officio suo: vnde vlterius secunde appellationi deferre non potest: argument. l. qui arbiter. cum gl. ff. de arbitr. Ita notat Bald. in l. eos. §. apostolos. versic. quero nunquid. C. eodem. Sequitur Angel. Aretin. in dicta l. j. §. libelli. in fine, dicens hoc notandum esse in practica. Et tradit Bartholom. Ueronen. in cautela cxciiij. vbi quis potest.

¶ Additiones.

1 ¶ Agentis. Adde Dec. in c. cum venerabilis. in v. no. de exce.
2 ¶ Acquiri potest. Potest enim quis rem semel effectā suā de nouo acquirere si prima acquisitio sit dubia, vel secunda sit plenior. Jo. Mo. Jo. And. et Do. in c. cū persone. §. quod si talis. de priuil. lib. vj. Old. in cons. xxiij. vide questiones. Dec. in l. nemo ex his. §. j. ff. de regul. iur. tradit Aymon in consil. xvj. post redditum. nu. 6. vbi etiam seq. dictum Dec. hic.
3 ¶ Reiteratur. Uide Dec. in c. j. de confirma. vtil. vel inuti. et j. eo. c. et quid si vna appellatio fuit rite interposita, alia vero nō, vide Bal. in cons. cviij. lib. v.
4 ¶ Legitimari. Idem Dec. in cons. lv.
5 ¶ Recuperande. Idem in consil. ciij. in prin.
6 ¶ Appellatur. Idem in c. cum sit. in vij. not. s. hoc tit.
7 ¶ Remedium. Uide Decium in cons. cclij. et in consilio ccci. Sil. Ald.
a ¶ Reuocationis. Uide Soc. in consil. xlv. versi. circa hanc. et in cons. seq. vers. octaua dubitatio. et ibi etiam habes multa in materia appellationis extraiudicialis.
b ¶ Solutio pensionis. Uide per dom. Felin. in c. cum Bertoldus. de re iud.
c ¶ Soluentem. Uide Paul. de Cast. consi. xxviij. in ij. dub. vol. ij. et pulchre per Barb. cons. viij. vol. ij.
d ¶ L. litibus. Uide de intellectu istius legis Feli. in c. sicut. vbi multa cumulat de re iudi. et late Alex. in consi. cxxiiij. in iiij. lib. incip. super primo quesito. et Barto. clare in vij. q. incip. mulier habens amplum patrimonium. et pulchre per Alex. cons. cxiij. in j. vol. incip. super primo dub.
e ¶ Annos. Dixi in consu. Paris. §. vij. nu. 19. cum seq.
f ¶ Sed Bar. Idem Bal. in addi. Spec. tit. de appel. Imo. Cu. Pau. Alex. in d. §. si dominus. et ibi Jas. nu. 10. Et est nō solum cōmunis, sed etiam vera sententia, et que practicatur, quicquid dicat Bal. sibi contrarius in tit. quo temp. mil. inue. petere debeat. in vsib. feud. et Dec. hic. [redacted]

1 ¶ Actus gestus per iudicem post appellationem extraiudicialem: an sit nullus.
2 Facere aliquid facto plus est quam facere verbo.
3 Iter arripiēs habet pro appellante si pro illa cā ingredit. 4.
5 Itineris arreptio ad superiorem qui per viam querele adiri non potest non habet vim appellationis.
6 Appellari non potest extra iudicium nisi ad illum qui circa appellationem potest adiri per viam querele.

1 Dilecti. ¶ † Primo no. quod actus gestus a iudice post appellationē extraiudicialē, ipso iure nō valet, vt probatur in si. hic. Et ad idem tex. in c. dilectus. vbi Ab. in pe. no. j. e. Sed tn̄ ista iura loquuntur in sentētia excommunicationis, vel interdicti: quo casu spāle est quod sententia censure lata post appellationē non valet. c. p tuas. de sen. exc. Et regula est in ɔriū: quia gesta ɔ appellationem extraiudicialē, valent mero iure, licet possint retractari. c. ɔsiderauimus. de elec. vbi Ab. in j. no. et tradit Per. hic, et in c. bone. s. e. in ij. et x. q. ¶ † Secūdo no. quod plus est aliquid
2 facere facto[a], quā verbo. Et alibi dicit quod plus est facere, quā pronunciare. l. si tn̄. §. ei, q. ff. de edi. edi. cum ɔcor. alle. in gl. Facit tex. in l. nostrā. C. d test. in l. j. ff. de his, q in test. del. et in l. Paulus. ff. rē ra. ha. cū si. Et actus, q se hz per modū agēdi, potētior est, et magis intēsus ad demōstrandū voluntatē, quā si in sola patiētia ɔsistat: vt no. In. tradit in c. olim. el iij. i si. de rest. spo. Ant. de Bu. in c. veniēs. ver. restat videre. de fil. presb. Et idē Ant. de But. et Imo. in c. gratū. de offi. dele. Notandum tn̄ est quod illud, quod ex facto insurgit, tacitū videtur, et ad qualitatem facti limitatur: quod vero verbis fit, expressum dicitur, et magis extenditur[1]. Glos. not. in clemen. sepe. in ver. partibus. circa si. de ver. signi. et tradit Pau. de Cast. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iudi. et in consi.

in consi.xxv.super primo.& idem Rom.in consi.cxxxiiij.in pro-
3 posito casu. ¶ †Tertio nota quod arripiens iter habetur pro appellante,quando pro tali causa iter arripuit. Secus ergo videtur,si etiam pro alia causa accessisset:quia tunc non videretur causa appellationis abesse.l.non vere. ff.qui. ex causis maio.deberet tamen causa principalior considerari,secundum Bal.hic,in ver.sed quid si quis.no.per glo.in dicta l. non vere. quam no.Bal.ibi.Facit quod not.Abb.in cap.cum pro causa.
4 in iij.notab.§.de procur.per illum tex. ¶ †In gl.in ver.pronocare.Ex his,que post gloss.& docto.Abb.scribit,due conclusiones principaliter colliguntur.Prima est,quod arreptio itineris etiam hodie habet vim appellationis, si seruentur ea , que
5 in appellatione requiruntur. †Secunda conclusio. Arreptio itineris ad superiorem,qui per viam querele adiri non potest, non habet vim appellationis. Et hoc in appellatione extraiudiciali,secus in iudiciali,secundum Abb.hic.Ex quo tertia co-
6 clusio infertur,quod † extra iudicium appellari nō potest,nisi ad illum , qui citra appellationem per viam querele adiri potest : quia appellatio extraiudicialis in effectu videtur quedā querimonia. Primo procedendo ordine preposterato ista vltima conclusio non videtur vera:quia appellatio extraiudicialis videtur separata a remedio querele:vt patet in cap.concertationi.eo.titu.in vj.vbi appellatio extraiudicialis debet fieri intra decem dies a die grauaminis illati:& tamē post decē dies querela admittitur:ergo diuersa vidētur remedia.Facit quod no.in ca.licet.de sentent.excommu.in vj.Et ideo videtur quod satis sit quod extraiudicialis appellatio interponatur ad superiorem , qui de causa appellationis cognoscere potest , licet de querela non possit:nec contrarium in iure probari videtur. Ex his videtur contra secundam cōclusionem quod arreptio itineris habeat vim appellationis , etiam si ad inferiorem interponatur,qui per viam querele adiri non potest,non solum in appellatione iudiciali,vt Abbas dicit,sed etiam in extraiudiciali.Satis est enim quod talis superior habeat potestatem respectu appellationis , de qua agitur. Unde sicut appellatio interposita ad illū valeret , ita arreptio itineris facta videtur respectu appellationis,de qua ipse cognoscere potest : quia actus intelligitur secūdum qualitatem persone,ad quam refertur,arg.l.plenum.§.equitij.de vsu.& hab.Et actus in dubio interpretatur vt valeat l.quoties.ff.de rebus dubijs.cum similib. Quantum vero ad primam conclusionem hodie arreptio itineris simpliciter non habet vim appellationis:quia vera,& expressa appellatio hodie non valet ante sententiam , nisi causa exprimatur,prout habetur in cap.vt debitus.ē.eodem. ergo a fortiori minus valebit appellatio tacita,que ex arreptione itineris insurgit.Et probatur expresse in dicto capit. vt debitus. vbi dicitur quod per impetrationem literarum non suspenditur iurisdictio iudicis a quo:ergo multo minus per solam arreptionem itineris.Unde si non sit suspensa iurisdictio, appellatio non inducitur.Et ideo gloss.iiij.in dicto capi.vt debitus. concludit quod ista iura correcta sint.Et videtur hoc procedere, considerando arreptionem itineris simpliciter:sed si causa exprimatur,prout dicitur in dicto capi.vt debitus. & petantur apostoli, & ex tali causa iter arripiatur, clarum videtur quod appellatio facta sit his concurrentibus , prout Abbas dicit. Sed tunc ex sola arreptione itineris appellatio non insurgit, sed ex alijs medijs, quibus demonstratur, istum appellare voluisse.

¶ Additiones.

1 ¶ Extenditur.Adde Dec.in c.cum super.de off.deleg.vbi remittit se ad hec dicta,sed tu adde Abb.in c.si quis contra. ver. sed circa predicta.de fo.compe.in c.quoniam contra.de proba. in c.presentium.ver.sed est dubium.de testi.Pau.de Ca.in consilio xxxiiij.visa appellatione.lib.j.Jas.in l.que dotis.in fi. ff.sol. matr.Fel.in c.cum accessissent.ver.secundo limita.de constitu. Dec.in l.j.in iiij.not.C.qui admi.in rub.§.de const.in fi.in c.clerici.ver.iij.not.§.de iudic.in consi.ccccxvi.in testamento.& ideo tacita repulsio que fit per processum ad vlteriora,operatur tātum respectu eius petitionis que tunc fuit facta, quod secus esset in expressa,vt voluit Specu.in tit.de appel.part.ij.§.restat. ver.& no.secundum.& in tit.de cita.§.j.versic.quid si reus.& multa in proposito congerit Andr.Tiraquel.post ll.commu.in gl. v.nume.49. Sil. Aldo.

a ¶ Facto.Uide que pulchre allegantur per Jas.& Fran.Cur. in l.reprehendenda.C.de inst.& substi.sub condi.fac.[redacted].

1 ¶ Rescriptum debet interpretari,vt aliquid operetur.
2 Appellationem quis possit tollere per rescriptum.
3 Quid in legato de latere,an possit tollere appellationem,
4 Appellatio quando remouetur a sententia potestatis , intelligitur de diffinitiua:secus si prohibeatur a potestate.
5 Clausula,remota appellatione:quid hodie operetur.
6 Appellatio,que indulgeatur expresse a iure.
7 Superior nedum potest grauamen illatum iniuste reuocare, imo ad hoc tenetur.

1 Pastoralis. ¶ † Not.ꝙ verba apposita in rescripto ita debent intelligi,vt aliquid operetur. Et licet dicatur ꝙ rescriptum non recipiat interpretationē ꝙ idem est,ꝙ dicere ꝙ a verbis nō recedatur,debet tamē interpretari vt aliquid operetur,ſm Bal.no.in rub.§.de rescr.versi.quero nunquid rescriptum.Et hoc etiā procedit in materia odiosa:vt Abbas declarat hic. Ad ꝙ facit ꝙ etiā in materia correctoria vt verba aliquid operentur,sumitur argumentum a cōtrario sensu ad correctionem iuris antiqui:vt probatur in auth.ex testamento.C. de colla.vbi Ro.& Alex.in prin.illum tex.inducit:& glo. allegatur in l.nulla.C.de episc.& cleri.Et idem etiam in contractibus nullum verbum,licet minimum,debet esse sine virtute aliquid operandi:vt magistraliter Bal.tradit in rub.C.de contraben. emp.in ix.q. Et ideo licet conductor expelli possit de domo durante tempore locationis,quando dominus velit domum pro
a sua necessitate.l.edem.C.loca.tamen quando locator promisit[a] non expellere conductorem:vt verba aliquid operētur, etiam in casu proprie necessitatis non poterit expelli:vt no.Ang. dicit in d.l. edem. vbi instruit conductorem vt faciat talia verba apponere in contractu.Idem est in priuilegijs.cap.in his.vbi Abb.de priuil.c.si papa.eo.tit.in vj.Et ita in priuilegio arguit Bal.in auth.habita.in iiij.no.C.ne fi.pro pa.& in l.iij.§.si is pro quo.ff.quod quisq; iu.Pe.de Anch.in consi.clxxxvi.pro parte ecclesie.Cald.in consi.j.de off.archid.Idem in legibus,adeo ꝙ nec syllaba debet esse superflua.gl.no.in l.j.ff.quod me.cau. vbi Bal. dicit ꝙ potissime in legibus verba debēt aliquid operari.l.j.in fi.ff.ad munic.Et idem in statuto not.Barto.in l.iiij.§. pretor ait.versi.quero quid si statuto.ff.de dam.infe.& in l.iij. ff. de vsur.cum si.Et hoc,nisi quis indebite damnum patiatur:q2 tunc semper verba reducuntur ad intellectum iuris cōmunis, dato ꝙ etiam nihil operentur:vt per glo.in l.fi.§.in computatione.C.de in.del.no.in c.cum dilectus.in c.ad audientiam.vbi Ant.de Bu.& Imo.de cler.non resid. Et in pluribus alijs casibus etiam verborum superfluitas toleratur:vt tradit Domi. in d.c.si papa.in fi.prin.Alex.in consi.xxxiij.viso themate. lib.j.
2 cum simi.†Queritur,ſm Ab.quis possit in rescripto appellationem tollere. Et conclusio est ꝙ solus papa vel Imperator remouere appellationem possit:inferior autem non potest. l.j. §.fi.ff.a quib.app.non lic.no.per gl.in c.quod translationem.de offi.leg.digi in rub.§.e.in fi.iij.q.Et ista conclusio procedit,etiā in appellatione ab interlocutoria : vt Bart.concludit in d.l.j.& Ab.hic refert.Non obs.gl.que in contrariū allegatur in l.fi.per illum tex.C.de sen.q2 de appellatione frustratoria intelligitur. Et licet Abb.dicat ꝙ ſm istū intellectū d.l.fi.parum operaret, que tamen facta fuit cū magna solennitate.Respōderi potest, ſm intellectum Mar.Silli.quē Alb.sequitur in d.l.fi. in prin. ꝙ non curauit ibi imperator declarare , valeat,vel non valeat rescriptū iudicis cōmittentis causam appellatione, vel recusatione remota:sed tantū voluit tollere dubitationē,que oriebat ex dictis verbis,dū dicitur:non liceat partibus ante sentētiam diffinitiuā ad appellationis vel recusationis venire auxilium. Ex quibus videbatur ꝙ ante sententiā iudex non posset recusari.Sed contrariū ibi respondetur,& circa hanc dubitationē loquitur ibi imperator cū solēnitate.Non ergo ibi dubitatur, an iudex appellationē tollere possit,nec de hoc ibi queritur.Et licet presupponat in illo modo pronūtiādi ꝙ appellatio tollat, intelligit secundū ꝙ alia iura disponunt:& iura ciuilia dicunt non posse regulariter appellari ante sententiā : vnde respectu appellationis illa pronuntiatio videtur cōformari cū iure cōi. In premissa tū conclusione,que habet ꝙ inferior appellationē tollere non possit,dubitationē facit iste text.in ver.sed si appellās,vbi non obstāte tali clausula grauatus iniuste,nō tū opprimitur.Sed grauamen illatū per superiorē potest emēdari:ergo non videt inferior preiudicare iuri superioris:licet causam cōmitteret,appellatione remota.Et sic tollit ratio Bar.in d.l. vnica.ff.a qui.app.non li. Non obst.alia ratio,quā Abb.hic inducit, dū inquit ꝙ iudex non potest non deferre appellationi legitime:q2 dato ꝙ illud verū sit,non bene infertur ad questionem nostrā hic:q2 quando appellatio remouetur in rescripto, impeditur a principio ne nascatur : & hoc facilius fieri potest, quam ꝙ legitime appellationi non deferatur:quo casu appel-

latio in esse producta est,arg.l.patre furioso.ff.de his, qui sunt
sui vel alie.iur.non tamen recedendum est a cõmuni opinione.
Et quod dictum est de Imperatore, vel de summo pontifice,
idem etiam dicendum est de inferioribus,qui superiorem non
recognoscunt:vt Bart.concludit in d.l.j.§.interdum.ff.a quib.
app.non lic.Sequitur Abb.hic,ꝛ Card.in consi.lxxij.singula-
tim.in ij.dubio.Nam tales vtuntur iure principis,vt Abb. hic
dicit,ꝛ in c.pastoralis.in j.not.§.de off.deleg.ꝛ no.Bart.in l.j.§.
de qua. re.ff.de postul.in l.iij.ff.de mino.in l.infamē.circa fin.ff.
de pub.iud.in l.hostes.ff.de cap.ꝛ tradit Old.in consi.cclxxxj.
vt eius,vbi dicit l.pen.C.de dona.inter vir.ꝛ vxo.que loquitur
de Imperatore, habere locum in rege. Nam in suo regno rex
dicitur Imperator:vt no.Bal.in l.exemplo.C.de proba.ꝛ in c.
cum venissent.de eo qui mit.in poss.ꝛ in authē.hoc amplius. C.
de fideicom.Et quod dicit Old.in dicto consi.cclxxxj.sequitur
Bal.in d.l.pe.ꝛ idem Bal.in ca.imperialem.§.fi.in versi.quero
vtrum.de prohi.feu.alie.per Fed.Imol.ꝙ plus est, idem dicen
dū videtur in inferioribus,qui recognoscunt superiorē, quan-
b do iure proprio [b] in perpetuum habent dignitatem,ꝛ admini
strationem:vt sunt duces,comites,ꝛ marchiones:q2 plus pos-
sumus in eo,ꝙ iure proprio habemus, quam in eo,ꝙ nobis cō
petit iure simplicis cōmissionis:vt no.Bal.in l.more.in iij. not.
ff.de iur.om.iud.ꝛ no.Bal.in proe.Digesto.ver.item no.vbi lo
quitur in rege, qui dicitur in suo regno supremam habere po-
testatem in subditos. Et ideo a sententia regis nō appellatur,
licet superiorem recognoscat:vt Bal.dicit in l.j.in fi.ff.de offic.
prefec.preto.ꝛ in preallegato proemio Digestorum. Et idē tra
dit not.Pau.de Ca.in consi.cccxxv.super primo dubio.circa fi.
c vbi loquitur in duce [c] nostro Mediolanensi,ꝛ concludit ꝙ pos
sit omnia,que potest Imperator.Et ꝙ licet in generali conces
sione non veniant reseruata principi,c.quod translationem.de
offi.leg.intelligitur in cōcessione facta magistratui temporali:
secus in perpetuo,qui constituit princeps,ꝛ dominus. Et ideo
comites,ꝛ marchiones,ꝛ reges videtur esse principes in terris
suis:ꝛ quo ad subditos omnia possunt, que potest ipse Impe-
3 rator. † Subijcit Abb.hic ꝙ nec legatus de latere appellatio-
nem tollere potest.Idem Sal.dicit in l.fi.C.de sent.versi. iuxta
predicta quero.Idem Bal.in l.ij.C.eod.ver.sed nunquid lega-
tus.Facit gl.in c.fi.de he. in vj.in ver.figura.que dicit legatum
de latere non posse tollere ordinem iuris communis.Idem gl.
in cle.sepe.in verbo,mandamus.de verb.sig. Similiter non po
test legatus de latere auferre ius vnius ecclesie,ꝛ alteri dare:q2
solus papa hoc potest.Fed.in consi.cc.ꝙ permutatio.no.Bal.
qui feu.da.poss.in prin.versi.queritur de legatis cardinalibus.
Roma.in consi.xxxvij.viso puncto.cum simi.Et quod dictū est
de appellatione,intelligitur,nisi esset specialiter legato hoc cō
missum,ꝙ causam appellatione remota committere possit, se-
cundum Bal.in d.l.ij.C.eo.ꝛ Specu.no.in titu. de lega.§.nunc
ostendendum.versi.xiiij.Et idem pari ratione esset in alio infe
riori,cui esset hoc commissum.Facit quod no.Pau.de Cast.in
d.consi.cccxxv.circa fi.Notandum tamen est, ꝙ ille inferior, cui
a principe hoc, vel alia reseruata principi committuntur, non
habet illam plenitudinem potestatis, que in ipso principe con
sideratur:vt not.tradit Bal.in l.ij.in xvij.q.ver.item nota ꝙ si
papa.C.de ser.ꝛ aqua.Et idem Bal.in l.rescripta.in ver. tertio
querunt doc.C.de preci.imper.offer.Facit quod no.idem Bal.
l.si testamentum.in princ.C.de testa.ꝛ in c.j.in princi.in ver. ob-
seruetur.si de inuest.inter dona.ꝛ vasal.lis oria.ꝛ tradit Alexā.
in consi.xciiij.consideratis his.lib.j.ꝛ in consi.lx. visa legitima-
4 tione.lib.ij. † Et dum Abb.hic concludit ꝙ quādo appellatio
remouetur a sententia potestatis,de sententia diffinitiua intel
ligitur:secus si appellatio prohibeatur a potestate:vt per eum
hic.Pro quo dicto Peru.hic adducit ꝙ no.Archi.Jo.And.
ꝛ Do.in c.vt inquisitionis.in prin.de her.in vj. vbi tenent ꝙ li-
cet hereticus appellare non possit,prout ibi habetur,intelligi-
tur a sententia diffinitiua. Si autem grauatus fuerit in pro-
cessu,appellare non prohibetur.Facit tex.in l.si ex causa.§.nūc
videndum.ff.de mino.vbi Bald.per illum tex.dicit ꝙ si in ali-
qua causa appellatio prohibeatur, intelligitur quando agitur
de decisione totius cause.Secus in eo,ꝙ totam causam nō diri
mit,puta in sententia interlocutoria. Unde licet a sententia la
ta in possessorio appellari non possit,tamen ab interlocutoria
potest appellari:vt no.Ang.in consi.xlvj.viso puncto.ꝛ no.etiā
Bal.in c.ex conquestione.de rest.spo.vbi inquit ꝙ in causa pos-
sessorij appellari potest ab inordinato processu,licet a senten-
tia lata super possessorio non appelletur. Et in simili si in ali-
qua causa prohibeatur compromissum,de causa principali in-
telligitur.Unde articulus emergens bene poterit compromit
ti,secundum Bal.in l.cum proponas.in fi.C.de rebus cre. Sed
considerandum est quod ista dicta de plano procederent, quā-
do dispositio prohibens appellationem de sententia loquere-
tur:quia appellatione sententie,de diffinitiua intelligitur: vt
Abbas dicit hic:ꝛ late dixi in cap.super eo.el ij.§.eo. Sed cum
in casibus supra dictis nihil dicatur de sententia, sed absolute
appellatio prohibeatur in aliqua causa,videtur etiam appella
tio in casu emergenti prohiberi, eo, quod in secundo membro
Abb.dicit,quando appellatio simpliciter a potestate prohibe
tur,quia tunc etiam ab interlocutoria remota intelligitur. Nā
incidens assumit naturam,ꝛ qualitatem cause principalis.cle.
dispendiosam.de iudic.Et ad hoc bene facit quod not.Barto.
in l.solent.ff.de alimen.ꝛ cibal.legat.dum allegat l.cum hi.ff.de
transact. Et concludit quod causa alimentatorum iudicatur
quicquid incidens occurrit. Unde infert quod si statutum ve-
lit, quod in causa damnorum probatorum stetur iuramento
damnum passi,idem erit in causa emergēti,que poterit per iu-
ramentum probari. Et sequitur Bal.in l.j.versi.sed pone.C.de
rebus cred.ꝛ Pet.de Anch.in consi.lxxvij.ex verbis sententie.
Pau.de Cast.in d.l.cum hi.Facit quod no.Bar.in l.pen. C.de
pact.vbi inquit quod si ex forma statuti debeat compromissum
fieri de quibusdam causis, etiam de questionibus emergenti-
5 bus erit faciendum compromissum.¶ † In gl.Abb.prosequi-
tur quinque questiones.Prima est,quid hodie clausula, appel
latione remota,operatur.In qua cōtra gl.hic post Hosti. Jo.
An. ꝛ alios cōcludit hic quod ista Decretalis non corrigitur
per c.vt debitus.j.eo.sed ille tex. per istum limitatur. Unde li-
cet dicatur in dicto cap.vt debitus. quod appellatio admitta-
tur ex causa probabili,intelligitur, nisi in rescripto sit clausula
appellatione remota:per tex.hic.Ad quod facit,quia stante ta
li clausula appellatio prohibetur:vt hic,ibi,permittitur ex cau
sa probabili,que allegatur.Ergo preualet ista dispositio prohi
1 bitiua [1].Tex.est no.vbi Bar.in l.iij.§.liberti.ff.de suspec.tu. Fa
cit tex.in l.si Ruffinus.C.de test.mil.Dum autem in d.c.vt de-
bitus.appellatio prohibetur absq; causa probabili, tunc clau-
sula ista superflua videtur:ꝛ tali casu nihil operatur,quādo ap
pellatur ante sentētiam,ex quo omnino etiam absque tali clau
sula appellatio prohibetur.Aut hoc modo saluatur opi.gloss.
hic,ꝛ aliorum,quos Abb.refert,ꝛ latius videbimus in d.ca. vt
a debitus.Subijcit Abb.hic quod clausula ista plures effectus [a]
d producit,quos latius prosequitur Peru.hic.Et breuiter [d] di-
ci potest quod tolluntur omnes effectus, quos appellatio in-
terposita producere solet,de quibus habetur in rub.§.eodē.Et
dispositio huius Decretalis procedit in rescripto,prout loqui
e tur : secus si appellatio remota sit a statuto [e], vel ex priuilegio
persone:quia tunc quo ad omnem effectum appellatio remota
videtur,secundum Anto.de Bu.hic:quasi sentiat quod per su
periorem tunc grauamen non reuocetur. Contrarium tamen
tenet Abb. quia in his eadem ratio videtur, que in rescriptis.
Et in simili glos.adducit in clemen.j.de iure patrona.Sed pro
opi.Anto.de But.facit:quia remota appellatione simpliciter
2 per statutum,remota videtur ad vtrunque effectum [2]:vt Abb.
concludit in cap.ad reprimendam.de offic.ord.ꝛ dictum fuit §.
in rub.Non obstat textus hic:quia primo potest dici quod vlte
rius procedat sic disponendo:alias ergo esset secus.Uel secun-
do textus hic loquitur in rescripto,quod,quantum potest, re-
ducitur ad ius commune,dummodo aliquid operetur. c. cau-
sam que.de rescript.Non obstat glo.in dicta clement.j.quia ibi
appellatio simpliciter non prohibetur, ꝛ prout in casu nostro
presupponitur.Si tamē ex priuilegio persone appellatio pro-
hibita sit,supplicari potest,quamuis appellari non possit. l.pre
fecti.ff.de mino.l.si quis.C.de prec.imper.offer.not.per glo.in c.
ex literis.in verbo,supplicauit.§.de in integrum rest. Secus si
a statuto,vel ex conuentione appellatio tollatur:vt no. distin-
guit Pau.de Cast.in dicta l.si quis.ꝛ in l.fi.C.de edi.diui Adr.
tollen.Et ideo dicit Bal.in l.nemo.C.de iurisd.omnium iudic.
quod supplicari non potest,nisi in casibus expressis in iure. Fa
cit glo.fi.vbi Cy.in l.fi.C.vt li.pend.ꝛ quod no.Imo.in l.ex con
6 sensu.§.fi.ff.eod. ¶ † Secundo queritur ad declarationem tex.
hic,que appellatio expresse indulgeatur a iure.Gloss.intelligit
eo casu,quo appellatio permittitur,non obstante quod remo-
ta sit in rescripto. Sed Abb.post Hosti.ꝛ communiter docto.
concludit quod sufficit,si appellatio expresse approbetur, licet
iura non loquantur quādo appellatio remota est in rescripto.
Exemplum est in cap.significante.in capit.Rodulphus.de re-
scrip. Ex quo enim iura permittunt appellare,grauamen no-
torium videtur:vnde clausula,appellatione remota,nihil ope-
ratur:vt per glossam in cap.ex conquestione.de restit.spoliato.
Opinio tamen glo.hic videtur verior:quia in textu hic requi-
ritur quod appellatio expresse indulgeatur.Et hoc bene veri
ficabitur in casibus,in quibus appellatio admittitur,nō obstan
te ꝙ in rescripto prohibeatur:vt in d.c.ex conquestione.cum si
mil.

missi. allegatis.in glo. Cum enim per illam clausulam appella-
tione remota,tollatur appellatio etiam legitima,vt hic, si non
obstante tali prohibitione appellationis appellatio conceda-
tur, expresse dicitur indulgeri contra regulam prohibitiuam,
que in rescripto habet:in casibus vero, in quibus apppellatio
simpliciter permittitur, appellatio expresse non indulgetur,
sed ex regula communi appellatio procedit: quia regulariter
in omni causa appellatio permissa est:vt per glo. in l. qui resti-
tuere.ff.de rei ven.⁊ ideo expressio in illis casibus facta videtur
ex contingentia facti. Et verba litere hic non videntur verifi-
cari quod appellatio expresse indulgeatur. Non obstat quod
Abb.dicit, ꝙ grauamen notorium videtur in casibus, in qui-
bus appellatio simpliciter admittitur: quia non videtur hoc
verum. Licet enim causa appellandi notoria sit, grauamen ta-
men non videtur notorium:quia hoc debet constare ex proba-
tionibus.Et de grauamine notorio loquitur glo.in d.c.ex con-
questione. Preterea quod Abb. dicit de notorio, intelligitur
de notorio facti,non iuris:vt notatur in c.Romana.§.finautē.
vbi Domi.per glo.ibi: eodem titu. in vj. ¶ In tertia questio-
ne Abbas concludit ꝙ in casu huius c.grauamen per viam ap
pellationis reuocetur, vt colligitur ibi: sed si appellans.ergo
videtur ꝙ per viam appellationis audiatur.Sed hoc etiam si
ne dubio non procedit:quia non consonat quod per viam ap-
pellationis audiatur,ex quo illa remota fuit. Et excipitur ca-
sus,quando expresse a iure indulgetur. Unde extra talem ca-
sum regula negatiua stare videtur quod apellatio non admit-
tatur:ideo per viam querele textus intelligitur, ne incontinen
ti videatur se corrigere:arg.l.non ad ea.in prin.ff de condi.⁊ de
monst.Non obst.tex.hic,dum dicit,appellans:quia de persona
ipsius appellantis intelligitur qui de facto appellauit: prout
etiā in simili dictū est in c.cū sit romana.s.e. ¶ In quarta que
stione Abb.concludit qđ iste tex.etiam habeat locum in alio su
periore citra Papam.Quod intelligendum videtur secundū
quod proxime dictum est, videlicet dummodo talis superior
per viam querele adiri possit:iuxta not.in c.j.s.de offic.leg.Et
dum Abb. dicit istum textum procedere in appellatione re-
mota virtute iuris communis, dubitari potest,per ea, que su-
7 perius dicta sunt in fine prime questionis. ¶ † Postremo in
vltima questione Abb.concludit quod superior nedum possit
grauamen iniuste illatum reuocare, sed etiam quod ad hoc te-
neatur. De quo ⁊ de similibus late dictum fuit in cap. ad hec.
supra eodem.

¶ Additiones.

a ¶ Effectus. Adde eundem Dec.in c.vt debitus.ver.in gl.an-
te sententiam.j.hoc tit. Hier.Sig.

1 ¶ Prohibitiua. Ita in simili arguit s.in c.nam concupiscen
tiam.in iij.not.in j.lec.de constit.
a ¶ Ad vtrunque. Adde eundem s.hoc eod.tit. Sil.Ald.

a ¶ Promisit. Falsum puto,si verba stent indefinite: quia in-
telliguntur secundum ius, sicut ⁊ clausula euictionis, que non
tollit hec remedia. Sed dictum Angel. potest procedere, vbi
promissio relata est etiam ad casus iure expressos.
b ¶ Proprio. Falsum,quia ex quo recognoscunt superiorē,non
possunt ius illius tollere:nec censetur a superiore remitti in cō
fessione quantumuis generali. Joan.And.addit.Specu. de iu
risd.omnium iudicum.versi.vidisti duas.Ange.l.j.§.qui man-
datam.de off.eius cui mand.est iurisd.dixi in consuet. Parisi.
§.v. glo.xlix.
c ¶ In duce. Jas.l.ex hoc iure.ff.de iust.⁊ iure.Fel.in c.que in ec
clesiarum.de consti. Alex.consi.xxx.nu.9.lib.v.vbi dixi.consi.xj.
nu.9.lib.vij.
d ¶ Et breuiter. Uide latissime Uitalem de Sambanis in suo
tractatu clausularum.in ver.clausula,appellatione remota.
e ¶ A statuto. Dec.consi.xlix.Alex.consi.ccxxv.nu.13.lib.vi.con
silio xxxix.nu.1.lib.vij.

1 ☞ Sententia excommunicationis non suspenditur per ap-
pellationem.6.
2 Excommunicatus debet denuntiari,vt ab alijs euitetur.
3 An autem denuntiatio excommunicationis inducat nouum
vinculum,vel probet quem esse excommunicatum.4.
5 Excommunicato debent subtrahi fructus beneficij.
7 Sententia excommunicationis an sit iusta,vel iniusta,pendet
ex futuro euentu.
8 Appellatio si interponatur a sententia excommunicationis,
an gesta medio tempore valeant.
9 Suspensus, vel depositus,licet viuere debeat de reditibus ec-
clesie,secus tamen est in excommunicato.
10 Administratio rerum ecclesie an sit prohibita excōmunicato.
11 Excommunicatus,⁊ suspensus,habetur vbique pro tali.
12 Suspensus a beneficio,an possit alibi beneficium habere.
13 Ordinarius potest denuntiare excommunicatum,licet ipse eū
non excommunicauerit.
14 Taxatio expensarum in quibus quis fuit condemnatus, an
possit fieri pendente appellatione.

1 §. Verum. ¶ † Primo no.ꝙ sententia excommuni-
cationis per appellationem non suspēdi-
tur.Et idem est in alijs sententijs censure.c.is cui. de sen.excō.
in vj.Et hoc procedit in actu futuro,accessorio ad ipsam excō-
municationis sententiā precedentis, videlicet in denuntiatio-
ne excommunicationis,prout loquitur iste tex.alias secus, fm
Abb.hic.Sed tamen iura simpliciter,⁊ indistincte dicūt ꝙ ex-
communicatio per appellationem non suspenditur.c.ad repri
mendam.de off.or.⁊ d.c.is cui.ergo generaliter intelligi debēt.
Preterea secundum hoc non esset speciale in sententijs cēsure:
qr etiam in alijs sententijs,que omnino accessorie sunt ad prete
rita,per appellationē non suspēduntur,prout de appellatione
extraiudiciali Abb.tradit in c.bone.in xj.differentia.s.e. ⁊ no.
in c.constitutis.s.e.De quo tamen dicendum est vt dixi in d.c.
bone.Et qr de actu futuro idē iudicatur,ꝙ de preterito,ratio-
ne connexitatis,infertur,fm Abb.hic,ꝙ lex, que de sui natura
non porrigitur ad preterita,c.fi.s.de const. nō includat futura
connexa cum preteritis.Alle.gl.in cle.hi qui.de eta.⁊ qual.⁊ in
cle.j.de test.Sed ille gl.contradicunt:vnde debent concordari:
vt per Jmo.post Ant.de Bu.in d.cle.hi qui.de quo late habet
2 in d.c.fi.de const. ¶ † Secūdo not.ꝙ excōmunicatus debet de-
nuntiari,vt ab alijs euitetur:ab eo ergo, qui scit illum excōmu
nicatum, etiam ante denuntiationem euitari debet, vt hic. Et
hoc verum est, dummodo probari possit excommunicatio: vt
Abb.dicit in c.cum non ab homine.in iij.not.j.de sentē.excom.
3 ¶ † Tertio no.ꝙ denuntiatio excommunicationis nouū vin-
1 culum non inducit. Denuntiatio enim est quedā declaratio [1],
que nihil noui tribuit.l.heredes palā. §.si quid post. ff.de testa.
Et ideo in tali denuntiatione citatio non requiritur, nec alie
solennitates,que in excommunicatione necessarie sunt:vt late
Roma.tradit per istum tex.hic,in consi.cccclxxxij. in casu pre-
misso.in secūdo dubio. Sic etiam in alia materia licet in actu,
quando fit principaliter,necessaria sit citatio, in eius declara-
2 tione simplici,citatio non requiritur [2]:vt in pulchra questione
tradit Pau.de Cast.in consi.lj.quia exceptiones.⁊ Pe.de An
cha.in cōsi.cxxvj.ad dubia.Et generaliter in simplici declara-
tione non requiritur solennitas,que adhibetur, quando actus
de nouo cōficitur.Ad hoc plura exempla ponit Bal.in d.l.he-
redes palam.ver.sed ⁊ si notam.ff.de testa.no.Jo.And.in ti.de
testa.§.nunc videndum.⁊ ver.noto.Archid.xiij.q.ij.in summa.
Bal.in l.j.§.huius studij.ff.de iust.⁊ iur.Domi.in proe.sexti. in
prin.Rom.in consi.xlv.⁊ in consi.lxv.cum si.Fulg.consi.cxlvij.
a visa.in fi.⁊ plura And.Sic.[a] in consil.xviij.in j.li.Bal.in auth.
4 hodie.in prin.C.de iur.cal. ¶ † Quarto not.ꝙ denuntiatio ex-
communicationis necessario non probat denuntiatum excom
3 municatum [3]: quia per denuntiationem quis nō ligatur,⁊ de-
nuntiatio iniusta esse potest.c.licet.vbi glos.de sen.excōm.in vj.
Ista conclusio procedit, quando excommunicatio opponitur
b in vim peremptorie exceptionis.Secus si in vim dilatorie [b] ex
ceptionis opponatur: quia tunc per denuntiationem excom-
municatio probatur:vt Rot.distinguit in viij.decisio.in tit.de
excep.in nouis.⁊ refert Domi.post alios in c.j.§.ij.de except.in
vj.⁊ sequitur Ro.in consil.cccxlix.dum queritur. Jdem Rom.
in l.j.in prin.versi.quo ad secundum.de no.ope.nun. concludit
simpliciter quod denuntiatio non probat excommunicatio-
nem.Sed tamen indistincte verius videtur quod per denūtia
tionem excommunicatio probetur:quia licet accessorium non
vestiat principale,tamen probat illud esse verū.Et posito sub-
sequenti supponitur antecedens:vt Bal.dicit per illum tex.in
l.ij.C.de do.promiss.vbi ex solutione vsurarum debitum princi
pale sortis probatur: ergo ex denuntiatione excommunicatio
probari videtur. Non obstat textus hic:quia licet denuntiatio
non liget immediate, tamen vinculum probatur ex denuntia-
tione: ⁊ sic mediate vinculum probatur. Non obstat quod de-
nuntiatio potest esse iniusta:quia hoc non presumitur, cum ha
5 beat debitam formam. ¶ † Ultimo nota quod excommunica-
to reditus beneficij subtrahuntur: de quo videbimus in gloss.
6 ¶ † In gloss.in ver.executionem.in fine,docto.laborant in ra-
tione specialitatis, quare sententia excommunicationis non
suspendatur per appellationem. Et reprobatis antiquorum
opinionibus,ipse Abbas duas rationes adducit. Prima est,
quia excommunicatio fit propter peccatum, quod animam

ligat indissolubiliter, nisi competēs satisfactio subsequatur: vt
regula, peccatum. de reg. iu. in vj. Ideo per appellationem nō
restituitur gratie: quia iste non est modus vt peccatum tolla-
tur. Et licet excommunicatio iniusta esse possit, in dubio iusta
esse presumitur: quia vbi agitur de periculo anime, tutior via
eligitur. c. iuuenis. de spon. Et secūdum hoc nullum periculum
imminet, cum excommunicatus sibi prouidere possit petendo
absolutionem: vt in c. per tuas. de sent. excom. Sed in alio casu
esset periculum: quia hoc modo appellans potest se immiscere
iniuste, ⁊ damnabiliter sacramentis ecclesie, pretendendo excō
municationem iniustam, que in veritate iniusta non est. Sed
ista ratio non satisfacit: quia licet peccatum non tollatur nisi
satisfiat, quia per hoc non infertur ad suspensionem, de qua agi
tur: sicut contingit in alijs sententijs, in quibus nō tollitur pec
catum, nisi satisfactio sequatur: tamen per appellationem sen-
tentie suspenduntur. Et licet excommunicatio iusta presuma-
tur, ista presumptio non tollit appellationem: ergo non debet
etiam tollere suspensionem, que sequitur ex natura appellatio
nis. Preterea, in foro iudiciali, prout loquitur hic, etiam excō
municatio presumitur iniusta: vt per Innoc. in c. cum tu. de te-
sti. ⁊ in locis allegatis per Abbat. hic. Non obstat ꝙ dicitur de
periculo instanti, quando in veritate iusta excommunicatio
fuisset, si per appellationem iniustam suspenderetur: quia stan
te suspēsione per appellationem, nullum imminet periculum,
ex quo secundum dispositionem iuris excommunicatus inte-
rim non reputatur: prout in alijs sententijs contingit. Secun
dam rationem Abb. adducit: quia appellatio in effectu suspen
dit sententiam, ⁊ non extinguit. Unde si remanet sententia ex-
communicationis, remanet etiam effectus eius, qui ab ipsa ex-
cōmunicatione non separatur. Sed nec ratio ista videtur pro-
cedere: quia effectus sententie excommunicationis separabilis
videtur ab ipsa excommunicatione, vt contingit in sententia,
per quam infamia irrogatur, que tamen suspēditur per appel
lationem. d. l. furti. ff. de his qui no. infa. ⁊ supra dictum est. Un
de postremo melior ratio videtur illa, que colligitur ex pluri-
bus. Primo per istum tex. hic, dum dicitur, ꝙ excommunica-
tio secum trahit executionem. Secundo, quia talis sentētia ex-
communicationis medicinalis est: ⁊ fit principaliter ad corre-
ctionem. c. j. de sen. excom. in vj. Tertio, quia excommunicatus
de facili potest a tali correctione releuari, prestādo cautionem
de stando iuri, ⁊ parendo mandatis ecclesie: vt vidimus in ca.
questioni. s. eod. Et ideo his rationibus in tali excommunica-
tione fit lata interpretatio, preter naturam aliarum condem-
tionum. c. si quem. j. de sen. excom. iuncta l. si preses. ff. de pe. Sic
etiam his rationibus per appellationem sententia excommu-
nicationis non suspēditur, ne correctio impediatur. Et ita col
ligitur ex dictis Bar. in l. qui vltimo. ff. de pen. in l. fi. C. si a non
compe. iud. ⁊ tradit do. Abb. in c. sepe. in gl. in verbo, rata. circa
fi. s. eod. vbi ex hoc non infert ꝙ si sententia censure proferatur
in penam, tunc per appellationem suspendatur. Et ita limita-
7 tur tex. in d. c. is cui. de sent. excom. in vj. ꝙ notādum est. ¶ †In
glo. in verbo, trahit. ibi: ex futuro pendet. Ista conclusio appro
batur per d. Abb. post alios hic, dum in tertio casu cōcludit ꝙ
quantum ad nos hoc pendet ex futuro euentu: quia si cōstabit,
appellationem legitimam fuisse, etiam apparebit, excommuni
cationem non valuisse: veritate tamen inspecta, excommunica
tio semper tenuit, vel fuit nulla: quia natura certum est, vtrum
appellatio sit legitima, vel non. l. si pater. ff. de solu. In quo ad-
uertendum est: quia vtrum appellatio legitima fuerit, conside
rari potest dupliciter. Primo quantū ad hoc vt admittatur: ⁊
isto casu conclusio gl. ⁊ doc. bene procedit. Secundo considera-
ri potest quo ad hoc vt appellatio iudicetur legitima respectu
victorie, vt appellās obtineat in causa appellationis: ⁊ hoc du-
bium non facit excommunicationem esse in pendenti: quia sa-
tis est, ꝙ appellatio fuerit legitima a principio: qz statim fuit
suspēsa iurisdictio iudicis a quo. Unde si appelletur ex causa,
que si esset vera, deberet legitima reputari, iuxta ca. vt debitus.
j. eo. non valet excommunicatio post talem appellationem. d. c.
per tuas. j. de sen. excom. ⁊ in c. cum contingat. s. de offic. deleg.
cum si. Et quod dictum est, ꝙ excommunicatio nunquam stat
in suspenso veritate inspecta, de qua natura est certa, conside-
randum est, quod licet appellatio in veritate in se statim sit le-
gitima, vel non, ⁊ de hoc natura certa sit, iudex tamen appella-
tionis aliter potest declarare, ⁊ sententia eius attenditur, si nō
appelletur. Unde de eo, quod iudex appellationis facturus sit,
natura non videtur esse certa, cum adhuc illud non sit in re-
rum natura. Et ita non videtur habere locum quod dicitur in
l. si pater. ff. de solut. ⁊ in l. cum ad presens. ff. si certum petatur.
8 ¶ †In fin. gloss. iura allegata in glo. non loquuntur in termi-
nis questionis: ⁊ ideo an valeant gesta medio tempore. Abbas
hic distinguit secundum ea, que habentur in c. ad probandum.
s. de re iud. Et quibus infertur contra glossam hic. Sed consi-
derandum est, quod illa, que habentur in dicto cap. ad proban
dum. non videntur in isto casu cōuenire: quia ibi communiter
reputabatur non excommunicatus absque alio dubio, ⁊ in ve-
ritate erat: hic communi opinione non reputabatur non excō-
municatus, sed erat dubium, quia disputabatur an appellatio
legitima fuisset: prout loquitur gloss. hic. Unde recurrendum
potius videtur ad ea, que in simili questione traduntur per
9 Bartolum ⁊ alios in l. iij. §. si seruus. ff. de acqui. possess. ¶ †In
glo. fin. in prin. iuncto fin. gl. Abb. post glos. Joan. And. ⁊ alios
concludit, quod licet deposito vel suspenso prouidendum sit,
vt viuere possit de reditibus ecclesie, secus tamen est in excom-
municato. Et idem glo. in cap. studeat. l. distin. Et hoc magis
grauatur excommunicatus, cum possit sibi prouidere peten-
do absolutionem: vt per glossam in cap. quia sepe. de elec. in vj.
cum simi. vt per Abb. hic. Et ad idem glo. in clemē. vt hi qui. in
verbo, dimidia. de etate ⁊ quali. Et ideo si quis sit suspēsus pro-
pter contumaciam, idem dicendum est, quod in excommunica
to: quia eadem ratio videtur, secundum Abb. hic. Et econtra,
si excommunicatus esset impeditus, ex aliqua iusta causa, ⁊ nō
posset absolutionem petere, esset sibi prouidendum sicut suspē-
so: vt not. Cardi. dicit post Joan. de Ligna. in dicta clemen. vt
hi qui. §. j. in ex. quest. de eta. ⁊ qualita. Indistincte vero excom-
municato existenti in extrema necessitate prouidendum erit,
ne fame periret. glo. in fi. hic, quam omnes sequuntur. Nam in
tali necessitate eleemosyna est de precepto. lxxxvj. distin. cap. pa
sce. ⁊ cap. non satis. Et hoc procedit, licet culpa sua, vel delicto
in tali necessitate constitutus sit: vt per glo. not. que optima iu
ra adducit. xij. quest. ij. in cap. sacrorum. not. Bal. ⁊ late ibi Ale
xan. in l. quamuis. ff. so. matrimo. Imo etiam excommunicatus
videretur. xcvj. dist. cap. diaconi. vt dicitur in princip. glo. Ista
enim ratio debet considerari, ⁊ non qualitas excommunicati.
arg. cap. si diligenti. de foro competen. cum simil. ¶ In eadem
glo. ibi, nisi in sententia hoc exprimatur. Contra glossam tenet
Abb. post Anto. de Bu. ⁊ alios, quos refert, ⁊ recte, per ratio-
nes quas adducunt. Et durante excommunicatione vel suspē-
sione, fructus in vtilitatem ecclesie conuertuntur, ⁊ distributio
4 nes quotidiane alijs accrescunt: vt per glos. in cle. ij. in verbo,
suspensus. de vita ⁊ honest. cleric. ⁊ in dicta clemen. vt hi, qui. in
verbo, dimidia. ⁊ sequitur Card. in clemen. j. in iiij. q. in fi. ⁊ not.
10 Abb. in cap. pen. de cler. non resid. †Et subijcit Abb. hic, quod
sicut excommunicato subtrahuntur fructus beneficij, sic etiam
administratio bonorum ecclesie interdicitur: contra Anto. de
Butr. quia cum excommunicato communicatio prohibita sit,
etiam potestas administrandi interdicta videtur. Sed tamen
ista ratio non videtur procedere: quia, ea attenta, sequeretur
quod excommunicatus non posset contrahere, ⁊ quod nec in
proprijs bonis haberet administrationem: cuius contrarium
habetur, ⁊ omnes fatentur in cap. veritatis. de dolo ⁊ contuma
cia. Secundo posita ista conclusione Abbas adducit, quia ex-
communicatus suspensus est ab officio, ⁊ per consequens a be-
neficio. Sed ista consequentia negari potest: vt per glossam in
clementina cupientes. de penis. Tertio allegat textū in dicto
capit. veritatis. ⁊ ibi hoc bene videtur probari: ⁊ per illum tex-
tum idem tradit Cardina. in cap. perpendimus. in xxxij. que-
stione j. de sentent. excommunicat. Et ibi concludit quod gesta
per excommunicatum de bonis ecclesie, non valent. Allegat
etiam Innocent. Hostien. ⁊ Joan. Andr. qui hoc tenent in ca-
pit. ex tue. de cleric. non residend. Et hoc in bonis ecclesie, vt di-
ctum est: secus in proprijs bonis: vt Baldus distinguit in di-
11 cto cap. veritatis. ¶ †In eadem glo. ibi: sed prius dictum pre-
ualet. Notandum est quod excommunicatus, vel suspēsus, vbi-
que pro suspenso, vel excommunicato habetur. Ad idem gloss.
fin. vij. quest. j. cap. si quis presbyter. ⁊ in capi. quisquis. iiij. quest.
[illegible] communicet. Idem glo. vbi Bald. ⁊ Ange. sequun
[illegible] l. ex ea. ff. de postul. Arcbid. xj. quest. iij. in cap. si au-
tem. ⁊ idem Abb. in cap. postulasti. s. de foro competen. in capi.
12 j. in secundo notab. de treuga ⁊ pace. ¶ †In eadem gloss. ibi: in
alio loco potest habere beneficium. Nota quod suspensus a be-
neficio, alibi beneficium retinere potest. Et sic differt a suspen-
so ab officio, qui vbique suspēsus habetur, vt supra dictum est.
Et rationem diuersitatis, tradit Card. in clement. vt hi qui. in
fine quest. de etat. ⁊ quali. Et de effectu suspensionis a beneficio,
not. Abb. post glossam in cap. cum Uintoniensis. de electio. in
cap. ad apostolicam. de excep. ⁊ in cap. cum dilectus. de consuet.
¶ In eadem glo. ibi, iuste vel iniuste. Ista distinctio approba-
tur. Et idem gloss. in locis allegatis per dominum Abba. hic.
Ad idem ij. quest. v. cap. super causa. ⁊ tenet Spec. in tit. de fru.
13 ⁊ interes. §. fin. ¶ †Extra gloss. Abbas post Inno. ⁊ alios con-
cludit

cludit ꝙ denuntiatio fieri potest per ordinarium excommuni cati, licet ipse non excommunicauerit, ar. c. j. de treu. ꝛ pa. ꝛ xj. q. iij. c. cure. Et ista conclusio videtur de plano procedere, quādo quis in excommunicationem incidisset ex dispositione iuris: vt in c. peruenit. s. eo. Sed quando ab homine quis excommunicatus fuit, non videtur ꝙ ille, qui non excommunicauit, denuntiare possit: quia causa per vnum incepta per aliū sine causa perfici non potest. l. j. ff. de off. consul. Et quod ibi Bart. dicit de episcopo habente duos vicarios: ꝛ quia cause continentia nō debet diuidi. c. j. s. de cau. poss. l. nulli. C. de iudi. Ex quo Bal. no. infert in l. qui indignus. circa fi. ff. de sena. ꝙ presentatus ab vno, ab alio insignia recipere non potest: ꝛ ꝙ licentiatus in vno loco, alibi non potest doctorari. Non obst. tex. in c. j. de treu. ꝛ pa. quia loquitur etiam in eo, qui excommunicauit, ibi: sentētiam excommunicationis dictet, ꝛ vicinis episcopis annunciet. Po
4 stremo† non omitto, quod per istum tex. dum dicitur, ꝙ pendē
c te appellatione ab excommunicatione, denuntiatio[c] fieri potest: infertur quod taxatio expensarum, in quibus quis cōdemnatus fuit, etiam pendente appellatione fieri potest: quia taxatio est quedam declaratio condemnationis precedentis. Ita notab. voluit Lap. alleg. lxxxij. in causa matrimoniali. versicu. vnde licet. ꝛ idem voluit Rota in titu. de re iudi. in xvj. decisio. nota quod licet in antiquis. Contrarium tenet Anto. de But. hic, qui dicit quod per istum tex. ad taxationem expensarū non bene arguitur: quia tex. hic loquitur de sententia excommunicationis, que per appellationem non suspenditur: vnde nō mirum, si denuntiatio fieri potest. Secus in condemnatione expensarum, que per appellationem suspenditur. Et ita sequuntur Moder. hic. Ab ista tamen ratione dictum Lapi defendi potest. Et considerandum est, ꝙ licet tex. hic loquatur in sentētia excommunicationis, due rationes principaliter tamen adducuntur ad ostendendum quod pendente appellatione denūtiatio fieri potest. Prima, quia excommunicatio trahit secum executionem, declarando vt supra dictum est: ꝛ ista specialiter respicit sententiam excommunicationis. Secunda, quia denūtiatio nō ligat, sed est declaratio, que nihil noui tribuit. Et ista secunda ratio generaliter videtur procedere etiam in alia sententia, quam excommunicationis. Preterea Lapus non allegat istum tex. sed simpliciter dicit, quod taxatio expensarū est declaratio. Decisio tamen Lapi alia ratione impugnari potest: quia taxatio expensarum non videtur simplex declaratio, cum in tali taxatione pars grauari possit, excedendo modum: quo casu potest appellari: vt tenet Bart. in l. ab executore. ff. eo. Inno. ꝛ doc. in c. sepe. s. eod. Bal. in l. sancimus. circa fi. C. de iudic. ꝛ in l. terminato. C. de fruc. ꝛ li. expen. versi. nunc quero. cum similibus. Et in tali taxatione citatio requiritur, secūdū quod Bal. dicit in d. l. terminato. versi. sed nunquid. ꝛ Domi. in cap. j. in fin. princ. de rest. spo. in vj. Et taxatio expensarum executio dicitur: vt not. in l. si cum exceptione. §. hoc autem. vbi Barto. ꝛ Bal. ff. quod metus cau. Bald. in dicta l. sancimus. ꝛ in dicta l. terminato. Sed pendente appellatione executio fieri non potest. ff. nil noui appellatione pendente in l. j. Textus vero hic loquitur in simplici denuntiatione, que nihil noui tribuit: vt dictum fuit Inno. Et ita videtur, quod pendente appellatione a sententia condemnationis expensarum, quod taxatio fieri non possit.

¶ Additiones.

1 ¶ Declaratio. Uide Decium in c. peruenit. el primo, s. de appellationibus.
2 ¶ Non requiritur. Uide eundem in l. edita. C. de edendo. in l. quamuis. C. de impuberibus. in primo notabili. vbi videtur limitare.
3 ¶ Excommunicatum. Idem in cap. j. in quarto notab. s. de appellationibus.
4 ¶ Accrescunt. Uide Dec. in c. j. in lec. de iudic. Sil. Aldo.

a ¶ And. Sicu. Et in repe. rub. de fide instru.
b ¶ Dilatorie. Idem gl. in c. licet. in ver. nuntiari. de sen. excom. in vj. Egid. Bellame. decisio. lxxxvj. deci. Tholo. ccc j. ꝛ idē Aufri. in addi. ꝛ bene, quicquid Deci. dicat.
c ¶ Denuntiatio. [redacted]

[redacted]

1 ¶ Iudex, a quo appellatur propter grauamen, potest excōmunicare appellantem, tanquam contumacē, si putauerit eius appellationem esse friuolam.
2 Denuntiari quis potest non esse excommunicatus, vt non euitetur: sicut potest denuntiari excommunicatus, vt euitetur.
3 Inferior nō potest se intromittere de appellatione, que est interposita ad superiorem.
4 Attentata post appellationē debēt reuocari, scilicet que respiciunt preiudicium ipsius appellantis.
5 Archiepiscopus potest se intromittere de subditis sui suffraganei in facto notorio.
6 Comparitio facta coram archiepiscopo an inducat renuntiationem appellationis interposite ab episcopo ad Papam.
7 Protestatio quandoque per actum contrarium non tollitur. 11. 12.
8 Contraria allegans non auditur.
9 Iudex, a quo appellatur, quare non cognoscit an appellans sit exemptus a sua iurisdictione, sicut cognoscit an sua sit iurisdictio.
10 Iudex redditur suspectus, quando super iurisdictione sua disputat cum altera parte.
11 Appellās ad Papam, si postea comparet coram inferiore, an videatur renuntiare sue appellationi.

1 Olicitudinem. ¶† Primo nota, iudicē, a quo appellatur respectu grauaminis, excōmunicare posse appellantem, tāquam contumacem, si pretendit appellationem esse friuolam: vt Abbas prosequitur hic. Et ista cōclusio procederet, si cōstaret appellationem friuolam esse: quia ex tali appellatione contumax reputatur. c. ij. de dolo ꝛ contuma. Et pro qualibet contumacia, etiam leui, quis excommunicari potest: vt per glos. in cap. duo sunt. lxxxvj. distin. Sed ex eo solo quod iudex a quo pretendat appellationem friuolam, non videtur quod appellās excommunicari possit: quia ad iudicem, ad quem, hoc declarari pertinet: vt videbimus post glo. in c. vt debitus. j. eo. Nec tex. hic de appellatione friuola aliquid dicit: sed simpliciter dicitur ꝙ episcopus reputauit contumacē illū, qui ad summū pontificem appellauit. Unde contumacia insurgit immediate ex eo ꝙ non comparebat: q2 episcopus ignorabat illū forte appellasse: prout dicitur in c. si duobus. s. eo. Sed si ponamus episcopū sciuisse appellationem interpositam esse ad summum pontificē, tunc haberet locum ꝙ Abb. dicit hic, ꝙ reputaretur contumax, ex eo ꝙ episcopus appellationē friuolā reputasset. Ex hoc enim potuit moueri episcopus, prout narratur hic: non tamen sequitur ꝙ ita esset: sed post modū ex pro
2 gressu cause apparebit. ¶† Secundo no. ꝙ etiā quis denuntiari potest non excōicatus. Et generaliter fm Bal. hic, vbi dubiū est facti, vel iuris, fertur declaratoria, ꝛ reus agere potest, per viam actionis, petendo declarari se ad tale quid nō teneri. Et formam libelli ponit Bal. in l. ij. in fi. C. ne fil. pro patre. De quo Bar. ꝛ late Alex. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infe. No. in consi. ccccxij. pro habenda iustitia. no. in ca. in presentia. vbi aliquid dixi in iij. no. s. de prob. ¶† Tertio no. ꝙ inferior non po
3 test se intromittere de appellatione interposita ad superiorē. facit tex. in c. si duobus. s. eod. Et prohibitio videtur precisa, vt colligitur ibi: omnino non valet. Facit tex. in c. qualiter ꝛ quando. s. de iud. ꝛ quod no. gl. in l. j. §. si pecuniam. vbi Bal. ff. depo. Et sicut de appellatione se non intromittit, ita nec de innouatis, que articulū appellationis contingunt, vt patet hic in excōicatione, que lata fuit post appellationem, ꝛ connexa videtur cū ipsa causa appellationis. Et ideo videtur textus hic pro eo, quod voluit Rot. in xxxj. deci. eo. tit. in nouis. dū inquit quod si iudex excōmunicauit reum, q2 noluit respondere libello, si pretextu excōmunicationis ab eo appellatur, iudex in causa principali procedere non poterit: q2 articulus appellationis nō videtur separatus a causa principali: vt videtur probari hic. Sz q2 contrarium tenui in c. ad hec. s. eod. Ad tex. hic potest dupliciter respōderi. Primo quod causa appellationis hic directe, ꝛ immediate, producit contumaciam, pro qua appellans excōmunicatur: q2 iudex reputauit excōicationem frustratoriam, ꝛ per consequens appellantem contumacem. c. ij. de dol. ꝛ contu. in vj. Non sic in casu Rote: q2 cōtumacia ibi nō insurgit imme-

[redacted] st appellationem: ideo tanquã attentata [redacted] appellationem coniungitur cum ipsa causa principali appellationis: que ratio cessat in causa principali in qua rota loqui-
4 tur. ¶ † Quarto nota ibi: corrigere que contra ipsam, quod non omnia innouata post appellationem debent reuocari, sed illa duntaxat, que concernunt preiudicium ipsius appellantis. Et ita videtur text. hic, quod etiam in appellatione iudiciali tantum reuocantur attentata contra ipsam appellationem, sicut in appellatione extraiudiciali: vt dixi in c. bone. supra eo.
5 ¶ † Quinto nota in versicul. si vero. quod in facto notorio archiepiscopus inter subditos sui suffraganei potest se intromittere. Bonus text. in capit. Romana. §. notoria. de censi. lib. vi. quod ampliatur hic etiam post appellationẽ pendentem apud summum pontificem. Regulariter enim archiepiscopus inter subditos suffraganei nullam habet potestatem, nisi in casibus expressis in iure. cap. pastoralis. in princip. de offic. ordi. capit. j. de sup. neglig. prela. lib. vj. Sic etiam in ipsis suffraganeis nullam habent potestatem, nisi quatenus expressum in iure reperitur. Joan. And. post Hostiē. in cap. magne. de vot. Et idem dicit Joan. And. in c. nullus. de iure pat. Et inter alios casus quando factum est notorium, vt dictum est. Nam in notorijs receditur a regula iuris communis: vt per glos. in cap. ex conquestione. de restitu. spolia. de qua not. Abb. in consil. xliiij. in presenti questione. lib. j. cum simil. vt Rom. tradit in l. si vero. §.
6 de viro. ff. sol. matri. And. Sicul. in c. j. de offic. ordi. ¶ † Sexto nota quod sicut renuntiatur appellationi, quando ille, qui appellauit, comparet coram iudice a quo, capit. gratum. de offic. delega. ita per comparationem factam coram archiepiscopo pendente appellatione apud summum pontificem. Quod notandum est duplici ratione. Prima, quia archiepiscopus erat iudex qui a principio pro causa appellationis adiri potuisset: vnde poterat presumi quod appellationem transferre voluisset de summo pontifice ad archiepiscopum: et precise non insurgit illa contrarietas, que colligitur, quando comparet coram iudice a quo: nisi videretur renuntiare. Secunda ratio est, quia non agebatur de causa principali, prout loquitur text. in dicto cap. gratum, sed petebatur reuocari grauamen illatũ post appellationem: et tamen dicitur quod ex hoc videtur renuntiatũ appellationi. Quod videtur contra glossam approbatam communiter in cap. si a iudice. in verbo, teneris. eodem titulo. in vi. Dum inquit, quod non videtur renuntiare appellationi, quãdo coram iudice a quo grauamen petitur reuocari. Et sequitur Abb. in dicto cap. gratum. Nam hoc videtur contra istum textum hic. Et de hoc perpendit Perusi. hic, qui ad hoc respõdet, quod ratione cõnexitatis textus hic procedat: quia de grauamine excommunicationis iudicari non potest, nisi de causa appellationis cognoscatur. Sed ista ratio semper generaliter videtur procedere in quolibet grauamine illato post illationẽ, de quo nõ videtur posse cognosci, nisi articulus appellationis
7 tangatur: et sic glo. in dicto ca. si a iudice. non esset vera. ¶ † Septimo nota, quod protestatio per actum contrarium non tollitur, quando a principio protestanti opponitur, vt tanquam contrarius non audiatur. de quo in glo. fi. videbimus. ¶ Octa
8 uo nota, quod allegans contraria non auditur. Facit textus in l. j. C. de fur. in l. vbi repugnantia. de reg. iur. nec a tali cõtra-
1 rietate mulier, vel rusticus propter simplicitatem excusatur ': quia vbi est contrarietas, simplicitas esse non potest. Ita not. Bal. in l. scripture. col. fin. versi. querunt docto. C. de fide instru. Allegat Joan. And. in cap. cum Joannes. de fide instrument. Aduersarius tamen, quando actor est sibijpsi cõtrarius, vnum ex contrarijs acceptare potest: vt Bald. singulariter dicit in l. cum precum. circa finem, versicu. et nota. C. de libera. cau. ¶ Extra glossam opponit, et soluendo post alios concludit quod ille, qui appellauit ad summum pontificem in terminis decretalis, deferendo causam postea simpliciter ad archiepiscopum, videtur renuntiare appellationi interposite ad Papam, et illam ad archiepiscopum deferre, ita quod archiepiscopus per viam appellationis in isto casu hic cognoscit. Ex quo infertur quod videatur renuntiare appellationi duntaxat respectu summi pontificis, apud quem pendebat appellatio, et non respectu partis, ex quo appellatio ad archiepiscopum defertur. Quod videtur contra doctores communiter, qui inferius concludũt, quod appellatio absolute tollatur comparendo coram inferiori: de quo inferius dicam. ¶ In glo. ij. in fi. glo. opponit, et non soluit. Abbas respondet vt per eum hic. Vel aliter dici potest, quod in contrario appellatum fuit ab ipsa sententia excommunicationis, et appellatio ibi non suspendit excommunicationẽ, merito denuntiari potest excommunicatus, quia habetur pro excommunicato: et ibi denuntiatio fit ab eodem iudice, qui excommunicauit. Sed hic appellatum fuit ex alio grauamine: et pendente appellatione excommunicatus fuit ille, qui appellauit: et si appellatio legitima est, excommunicatio non valuit. Et hoc debet decerni per iudicem appellationis, ad quẽ erat deuolutum negotium, et alius iudex inferior erat incompetens. Et sic patet, quod ista iura in diuersis casibus loquũtur. Item hic erat iudicãdum de iustitia, vel iniustitia excommunicationis,
9 in contrario de simplici denuntiatione agebatur. ¶ † In glo. episcopus posset. in fin. vera ratio videtur illa, quam dominus Antonius de Butr. adducit quod iudex a quo ideo nõ cognoscit, an sua sit iurisdictio, quia in alium iurisdictio transfertur. Nam cum iudex a quo de causa appellationis principaliter cognoscere non possit. l. eos. in princip. C. eodem. quia a se ipso appellari non potest. cap. a collatione. eodem titu. in sexto. necessario iurisdictio ad superiorem transfertur: prout dictum fuit supra in rub. merito ipse iudex appellationis, qui de causa principali appellationis habet cognoscere, etiam de isto incidenti cognoscit, an talis appellatio sit, per quam iurisdictio ad eũ deferatur. Et hoc secundum regulam procedit, quod ille, qui habet principaliter cognoscere de aliqua causa, etiam incidenter cognoscit an ipse sit iudex: vt in cap. super literis. §. de rescript. et in l. ff. ff. si quis in ius vocatus nõ ierit. Et licet videretur, quod iudex a quo haberet cognoscere, an ipse priuetur iurisdictione, vel suspendatur eius iurisdictio, tamen magis conueniẽs fuit, et etiam secundum regulam, vt dixi, hoc procedit, quod talis cognitio ad iudicem appellationis deferatur. Et ex his remouetur quod Abbas in contrarium adducit. Ipse tamen Abbas aliam rationem allegat: quia in causa appellationis agitur de imperitia vel iniquitate iudicis: vt in l. j. ff. eodem. merito iudex a quo videtur esse suspectus: quia verisimiliter nunquam iudicaret cõtra se, ne de imperitia, vel iniquitate argueretur. Sed ista ratio non videtur generalis: quia quandoque appellatur, et ex nouis probationibus sententia prius lata impugnatur: quia in causa appellationis non probatum probabo, non productũ producam. cap. cum Joannes. de fide instrumentorum. Et tali casu non agitur de imperitia, vel iniquitate iudicãtis. Et sic ratio Abbatis non haberet locum. Preterea ratio, quã Abb. adducit, respicit principalem causam appellationis, quando pronuntiatum est, male iudicatum, et bene appellatum. Et ita loquitur textus in dicta l. j. in princip. ff. eodem. Sed in ista questione incidenti, quando dubitatur an appellatio legitima sit, vt admittatur, et iudicio transferatur in superiorem, non agitur de iniquitate, vel imperitia, sed consideratur quod dicitur
10 in cap. vt debitus. j. eodem. ¶ † Postremo notãdum est quod Abbas incidenter dicit, secundum glossam in ca. statutum. de rescrip. in vj. quod iudex redditur suspectus, quando disputationem assumit cum parte super iurisdictione eius. Facit glo. et quod ibi Abbas in cap. conquerente. de restitutione spoliatorum. et quod notat Dominicus in cap. ordinarij. §. primo. de officio ordinarij, in sexto. Judex enim assumendo disputationem pro vna parte, videtur illi esse nimis fauorabilis, merito redditur suspectus: vt vidimus in cap. ex insinuatione. §. eodẽ. Et hoc procedit, quando inter partes litigatur. Secus quando iudex per inquisitionem ex officio procedit: quia tunc licet assumat disputationem cum inquisito, nõ per hoc redditur suspectus: vt Abbas hic dicit, per textum cum glo. in capit. cum persone. de priuileg. in sexto. et idem Abbas in capit. super literis. supra de rescriptis. licet aliter ibi velit Anton. de Butrio. Et hoc intelligitur, et procedit, quando iudex necessitatur ad procedendum ex officio, puta in respicientibus vtilitatem publicam, iuxta notata in l. quarta. §. hoc iudicium. ff. de damno infecto. Tunc enim cum faciat ex necessitate officij, non arguitur, quod ipse videatur hoc affectare, argumen. l. rem legatam. ff. de adimend. legatis. xxviij. questione j. ca. eam nunc. Actus enim, qui fit ex necessitate, voluntatem non probat. Baldus in authent. offeratur. in secundo notab. per illum textum C. de litis contestatio. et not. Bald. per illum textum in l. ij. in ij. nota-
[redacted]
tes, litigetur, siue ex officio voluntario iudicis [redacted]
1 [redacted]
tur

tur de contrarietate, & factum contrarium impeditur. Secus si factum contrarium protestationi nemine opponente perficiatur: quia tunc protestatio a facto cõtrario viciatur. Et ideo si in isto casu appellans nõ repelleretur, & in causa procederet, protestatio velut contraria facto non vitiaret, quo minus videretur renuntiatum fuisse appellationi. Et hoc quantum ad

12 textum hic.† An autem protestatio[a] per actum contrariũ tol-

a latur, habemus considerare duos casus: Primus, quando opponitur, ne factum contrarium sequatur: & tunc preualet protestatio. Et in hoc non est difficultas. Secundus casus, quando actus contrarius perficitur nemine opponente, & tunc a facto contrario protestatio vitiatur, secundum Abb. hic, & idem dicunt Anto. de But. & Imo. Sed in isto casu contrarium tenet Joan. And. hic, quod imo protestatio valeret, & a contrario facto non vitiatur. Et dicit istum textum specialiter procedere in iudicialibus, in quibus protestatio iuuat licet facto contraria sit, Et hoc sequitur Peru. hic, & idem Imo. in ca. cum M. de constitu. & videtur tenere Calder. in consi. v. eodem tit. Alexand. in l. non solum. §. morte. de operis noui nuntiat. Et videmus in simili, quod quando quis litigando coram iudice, protestatur quod non vult in illum consentire, actus videtur contrarius protestationi, & tamen protestatio iuuat: vt voluit In[redacted]cap. cumana. de elect. cum concordan. vt dixi in capi. j. de iudi. Sed considerandum est, quod iste intellectus nõ videtur probari hic: quia textus prout Abbas hic dicit, loquitur quando actus contrarius protestationi a principio nõ admittitur, sed quando actus contrarius protestationi sequitur absque conditione: vt quia pẽdente appellatione apud summum pontificem appellans compareat coram archiepiscopo, & protestetur quod per hoc non intendit renuntiare appellationi, an videatur renuntiare, non determinatur hic. Et isto casu verior videtur opin. Abb. & aliorum, videlicet quod protestatio a facto contrario vitietur. Et ita non obstante protestatione renuntiatio habeat locum, quia talis renuntiatio insurgit consecutiue ex dispositione iuris. Nam cum causa delata ad principem, coram inferiori tractari non possit, nisi renuntietur protestatio, contra naturam actus surgentis ex dispositione iuris non iuuat: vt probatur in cap. cum M. de constit. vbi protestatio quod receptus in canonicum nihil percipiat, vitiatur: quia est contra ius, cum receptus in canonicum debeat habere prebendam. c. relatum. de preben. Facit tex. in cap. diaconi. xxviij. distinc. vbi vitiatur protestatio, si promotus ad sacros ordines

a protestetur, quod non velit seruare castitatem[a]. Facit tex. in l. j. §. i. ff. si vsusfructus peta. Hic enim actus videtur precise contrarius protestationi, ideo protestatio vitiatur: vt notab. declarat Ang. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pac. no. Bald. in l. Nesennius. ff. de nego. gest. glos. per illum tex. in clemen. gratie. in verbo, renuntiare. de rescriptis. Et ista conclusio bene procedit in dictis casibus, in quibus non potest protestatio dispositioni iuris derogare. Alias secus: quia protestatio valeret: vt not. declarat do. Abb. in cap. cumana. versic. tertio contra predicta. de electio. & in dicto cap. cum M. Et hoc modo procedit dictum Innocen. relatum s. in dicto cap. cumana. Nam in dicto casu protestatio non est contraria facto: vt declarat Abb. in dicto cap. cum M. Barto. in dicto §. morte. & no. Ange. in l.

13 iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact.† Postremo dom. Abbas post Host. concludit, quod si coram inferiore comparet, qui ad summum pontificem appellauit, renuntiare videtur appellationi: vt hic dicitur, nõ solum respectu iudicis, sed etiam respectu partis. Ista conclusio de plano procedit comparendo coram iudice a quo: vt in cap. gratum. s. de offic. deleg. vel coram alio inferiori, qui de causa principali posset cognoscere. Secus videtur in terminis huius Decretalis coram archiepiscopo, qui pro causa appellationis duntaxat adiri videtur, vt supra dictum est. Et ad hoc facit, quia voluntas, que ex aliquo facto arguitur, eatenus infert, quatenus ex tali facto necessario sequitur: vt not. Bartolus in l. j. §. hoc interdicto. in fine. ff. de itinere actuque priuato. Unde videtur renuntiatum appellationi respectu summi pontificis duntaxat, & non quo ad partem. Facit textus ibi: appellationis prosecutioni tacite renuntiare videatur.

¶ Additiones.

a ¶ Protestatio. Adde eundem Decium in cap. cum M. Ferrariensis. in versicu. secundum membrum principale. s. de constitutio. Hiero. Gig.

i ¶ Excusatur. Vide Dec. in c. pastoralis. s. de excep. Sil. Ald.

a [redacted]

[redacted]

1 ¶ Clericus potest capi pro delicto, & in vinculis retineri.
2 Prelatus inferior qualiter potest habere iurisdictionẽ in aliqua parte diecesis episcopo excluso.
3 Iudex potest petere subditum suum ab alio iniuste detentum.
4 Superior non solum appellare potest pro se, sed etiam pro subditis suis.
5 Appellans & appellatus, extra iudicium diuersos habent iudices.
6 Interdictum ecclesiasticum potest ferri sub certo modo, qui, si cessauerit, cessat interdictum.
7 Interdictum potest ad tempus suspendi.
8 Iudex deferens appellationi non potest penitere, & assumere iterum causam.
9 Appellatio si interponitur extra iudicium, omnia attentata contra eam reuocantur. 10.
11 Denuntiatio an probet aliquem excommunicatum.

1 Dilectis. ¶ † Primo nota, quod clericus potest capi pro delicto, & retineri in vinculis: vt hic, & in c. j. de depo. & talis captura fieri potest per laicum de mandato iudicis ecclesiastici. c. vt fame. vbi Ab. in iij. not. de sent. excom. & in c. si clericos. vbi Do. de

a sent. excõ. in vj. Similiter clericus pro delicto torqueri[a] potest. d. c. j. non tamen potest clericus torqueri per laicum, etiam de mandato iudicis ecclesiastici: vt no. probat, & concludit do. Abbas in c. vniuersitatis. in vlt. not. de sen. excom. & in c. vt fame. in fi. eo. tit. vbi refert Ant. de Bu. ibi, & Pe. de Ancha. sic tenere, &

2 consuluisse, quod notandum est. ¶ † Secundo nota, quod prelatus inferior, de iure speciali potest habere iurisdictionem in aliqua parte diecesis, excluso episcopo. Facit tex. in c. auditis. & ibi Abb. in iiij. not. de in inte. rest. in c. auditis. vbi Abb. in vj. not. de prescrip. & in c. referente. in j. not. de preb. not. Car. in cle. ij. in vj. q. de rebus eccles. non alie. Ista tamen acquisitio, que fit per inferiorem prelatum contra episcopum, est valde odiosa, & restringitur. Unde qui prescribit potestatem instituendi, non

i videtur habere potestatem destituendi[i b]: vt est not. dictum

b Host. in c. cum ex iniuncto. de her. vbi Abb. & alij sequuntur: vt not. Abb. in c. accepta. circa fi. de rest. spol. & in c. ea que. de statu

3 monachor. cum simi. ¶ † Tertio nota, quod iudex repetere potest subditum suum ab alio iniuste detentũ. Et ideo rector nostre vniuersitatis posset repetere scholarem captum per Potestatem, & in tali repetitione allegari debet causa sue iurisdictionis: vt not. Bal. in l. j. §. per hanc. in princ. ff. de rei vendica.

4 ¶ † Quarto nota secundum do. Abb. hic, superiorem non so-

2 lum appellare posse pro se, sed etiam pro subditis suis[2]. Dicitur tamen hic, quod episcopus absolute pro se appellationem interposuerit pro suo interesse: vt patet ibi: ne decanus in suũ preiudicium aliquid attentaret. Interesse enim superioris consideratur non solum immediate, sed etiam respectu subditorũ, & ita loquitur tex. hic. Secus si ageretur solũ de interesse subditorum: quia pro iniuria illata subdito dominus agere non potest: vt per glo. fin. in c. authoritate. de priuileg. in vj. & no. Abb. in c. licet causam. in vlti. notab. s. de probat. & tradit Ro. in xvj. decisio. in titu. de re iudic. in nouis. Cardi. in clemen. j. in princ. in ij. q. de reliquijs & venera. sancto. Domi. post alios in cap. ad apostolice. in princip. in vltima oppositio. de re iudica. in vi. Et hoc sane intelligitur, nisi esset iniuria illata subdito respectu domini: quia tunc actio domino acquiritur: vt Bartol. in l. j. §. fin. ff. de iniurijs. Facit tex. notab. in cap. sciant. de election. in vj.

5 ¶ † Quinto nota singula. secundum Abba. hic, quod si appellans extra iudicium, & appellatus, diuersos habent iudices, iudex ipsius appellantis attenditur. Nam ipse appellans originaliter reus videtur: quia appellat ne molestetur, ideo ad iudicem suum causam reducere potest: sicut quando reus actorem conuenire velit super exceptione sibi competenti: quia actor coram iudice ipsius rei conuenitur: vt not. in capit. si quis contra clericum. s. de foro competen. Et per hoc infertur, differentiam esse inter appellationem iudicialem & extraiudicialem: quia in iudiciali semper attenditur superior eius, a quo appellatur. cap. Romana. §. debet. eodem titul. in vi. Sed aduertendum est: quia in hoc non videtur differentia inter appellatio-

c nem iudicialem & extraiudicialem[c]: nam vtroque casu appellatur ad superiorem eius, qui grauauit. Et patet hoc etiam in appellatione extraiudiciali, in c. a collatione. eod. tit. in sexto.

[redacted] in tali app [redacted] detur procedere. [redacted] pellatur, erat episcopus: sed quia causa agebatur cum ipso epi scopo, ipse redditur suspectus: propter hoc archiepiscopus succedit: vt est casus in dicto cap. a collatione. Et hoc in causa appellationis, prout ille textus loquitur. In causa vero prin/cipali, quam episcopus cum subdito habuisset, arbitri eligerentur. xj. quest. j. cap. si clericus. Non obstat quod iudex appel lantis attendatur, cum ipse sit in effectu reus: quia imo in causa appellationis extraiudicialis actor videtur, ex quo prius ipse ad iudicium prouocat. cap. forus. §. actor. de verborum significationibus. Et petit grauamen sibi illatum reuocari: ergo dicitur in ista causa actor, et in causa appellationis: vt est tex

6 tus in dicto capit. a collatione. ¶ † Sexto nota interdictum posse ferri sub certo modo: quo cessante interdictum cessat. Et per istum textum consultus a magnificis dominis Florentinis, dixi quod absente domino protonotario de Caponibus, cessabat interdictum impositum in ecclesia montis Caroli.

d Secus[d] in excommunicatione: vt Abbas hic dicit per gloss. in clement. j. de decimis. de quo dixi in cap. primo. in sexto notabi. de iudic. Imo tamen in dicta clementin. j. et Cardina. ibi: xxx. questio. arguunt contra glo. ibi, vbi videndum est. ¶ Septimo nota, quod licet quis non detulerit appellationi aduersarij, tamē si ipse in alio articulo in eadē causa appellet, appellatio sua admittitur: de quo dictum fuit in c. cum sit. §. eodem.

7 ¶ † Octauo nota quod sententia interdicti suspendi potest: et appellatio tempore suspensionis interposita, differt suspensionem in euentum appellationis: de quo dictum est in capit. ad

8 hec. §. eodem. ¶ † Nono nota, quod iudex, qui semel detulit ap

e pellationi, postea penitere[e] non potest, et causam reassumere, et processus eius non valeret: quia iurisdictio statim translata est in superiorem, c. cum appellationibus. eodem tit. in sexto. Secus si non esset iurisdictio in alium translata: quia iudex procedendo videretur reuocare interlocutoriam: vt in simili tradit Rota in j. decis. item si post cōclusionem. de testibus. in nouis. vbi inquit, quod quando iudex post conclusionem in causa admittit probationes, conclusionem videtur reuocare. Sequitur Abbas in cap. cum dilectus. de fide instrumentorum. cum concordant. vt tradit Alexand. in l. quod iussit. ff. de re iudica. et in cōsil. lxx. videtur prima facie. lib. iij. ¶ Decimo nota, quod turbans diuinum officium excommunicari potest, et etiam de ecclesia eijci potest, secundum gloss. hic. De iure ciuili aliter

9 punitur. authent. sed nouo iure. C. de episc. et cler. ¶ † Undecimo nota, quod quando appellatio extra iudicium interponitur ex causa probabili et verisimili, omnia in contrarium attentata reuocantur, licet veritas cause non probetur. De quo vi

10 dimus in capit. bone. §. eodem. ¶ † Duodecimo not. quod attentatum post appellationem extraiudicialem est nullum, etiam si appelletur ab aliquo, vt a parte. vt Abbas, hic deducit. Sed potest responderi quod textus, hic loquatur in sententia excommunicationis, in qua speciale est vt sit nulla: vt dictum

11 est in capitul. dilecti. supra eodem. ¶ † Ultimo nota quod non statur denuntiationi superioris, denuntiantis aliquem esse excommunicatum. Ex quo infertur quod denuntiatio non probatur quem esse excommunicatum: vt Abb. hic dicit. Sed considerandum est quod textus hic loquitur, et procedit quando apparet, veritatem esse in contrarium: alias secus videtur: quia in dubio probata denuntiatione arguitur, et probatur excommunicatio: vt dixi in capit. pastoralis. §. verum. §. eodem. ¶ In gloss. ii. dum Abb. concludit hic, quod textus hic intelligitur in interdicto, non obstante opin. quorundam, qui dicebant quod textus hic intelligitur in cessatione a diuinis, et mouetur domi. Abb. quia text. semper dicit de interdicto, vnde in dubio a proprietate verborum recedendum non est, l. non aliter. ff. de lega. iij. Et quia cessatio est quid facti, vnde non conuenit quod hic dicitur, irritam, et inanem. Ista enim verba respiciunt interdictum, quod iuris est: et quia appellatio habuit suspendere interdictum: quod non potest habere locum in cessatione a diuinis, que est facti: et que in facto consistunt, per appellationem non suspenduntur: vt per eum hic. Sed tamē iste rationes non vrgent: quia si bene legatur textus hic, non loquitur simpliciter de interdicto, sed de interdicto secūdum quid. Et cum ministerio dicit, quod decanus interdictum huiusmodi promulgauit: et episcopo presente, a diuinis cessaretur. Et ideo potius ista fuit cessatio a diuinis quam interdictum loci. Et hoc consonat: quia magis conueniens videtur cessatio a diuinis pro ista re parua, quam interdictum. ca. quesiuit. et quod ibi Abbas de his, que fiunt a maio. parte capitu. Non obstat quod Abbas dicit de proprietate verborum: quia imo verba indicant quod sit cessatio a diuinis, ex quo non loquitur de interdicto simpliciter, vt dixi. Non obstant illa verba, irritam, et inanem: quia ista verba bene conueniunt ad pronuntiationem decani, que erat iuris, et non facti, licet ipsa cessatio respectu clericorum dicatur facti. Et per hoc tollitur vltima ratio, quia etiam appellatio potuit suspendere cessationem respectu pronuntiationis decani.

¶ Additiones.

1 ¶ Destituendi. Uide Joann. Franc. Balb. in tractat. de prescript.

2 ¶ Subditis suis. Idem Deci. in c. ex parte. in vltim. notab. §. de rescript. Siluest. Aldob.

a ¶ Torqueri. Dec. supra de iudic. c. at si clerici. nu. 19. vbi dixi. Et Felin. in c. olim. de rescript.

b ¶ Destituendi. Card. clem. j. quest. vij. de renunc. Gemini. c. nemo. in j. si. de elect. in vj.

c ¶ Extraiudicialem. Imo in hac semper aditur iudex cause: vt de arbitris not. in c. Quintauallis. de iureiur.

d ¶ Secus. Decius supra de excep. c. apostolice. nu. 3.

e ¶ Penitere. Felin. in cap. qualiter, et quando. el j. versic. fallit quarto. de accu. [redacted]

1 ☞ Papa si aduocat ad se causam pendentem coram inferiore, inferior non potest se vltra de illa intromittere.

2 Renocatio negotij per superiorem suspendit iurisdictionem inferioris magis, quam appellatio.

3 Notario si auferatur signum, quo vtitur, intelligitur prohibitus exercere officium tabellionatus.

4 Notarius depositus ab officio non potest iterum creari per comitem Palatinum.

1 **T nostrum.** ¶ † Primo nota, quod quādo Papa causam pendentem coram inferiori ad se ad/

a uocat[a], inferior vlterius de tali causa se intromittere non potest. Et in hoc textus hic est singul. et not. Inno. in c. cum M. circa fi. de constitu. Bald. in c. j. §. ad hec. ver. ex premissis. de pace iurament. firman. Nam causa, que semel est in curia Romana, nunquam exibit de curia, nisi Papa ad ordinarium remittat: vt notab. inquit Bald. in l. si vt proponis. la j. versic. et nota. C. quomodo et quando iudex. Et hoc in simili in fortiori casu locum habet: quia si Papa prouidet alicui de beneficio, quamuis prouisio fuerit nulla ex aliquo defectu, tamen illud beneficium remanet

b reseruatum[b], et de illo ordinarius se intromittere non potest[1]:

1 vt notab. tradit Petr. de Anch. in consil. lvij. circunscriptis. et late Roma. in consi. cccxxxv. circa primum. versic. ceterum. Et quod hic dicitur in Papa, idē est in alio superiore circa Papam, quando haberet potestatem reuocandi, vt quia sit superior in eadem specie iurisdictionis, prout declarant Bal. et Ange. in l. iudicium soluitur. ff. de iud. et quod no. tradit Archi. xj. q. j. c. de persona. Ex quo infertur, q si episcopus aduocat negotium agitatum coram vicario suo, vlterius vicarius procedere non potest: vt doc. hic dicunt, et no. Do. in c. ij. ver. sed quid si episcopus. de off. vica. in vj. Nam cum in totum vicarius reuocari possit, vt not. in c. fin. de procur. in vj. Host. de off. vica. §. in quibus. versi. sed nunquid. Anto. de But. in c. tua nobis. in versicu. quero an episcopus. in fi. de off. vic. Bald. in l. solent. §. sicut. per illum text. ff. de off. procon. a fortiori cognitionem vnius cause

2 interdicere poterit. ¶ † Secundo nota, quod reuocatio negotij facta per superiorem, magis suspendit iurisdictionem inferioris, quam appellatio. Hoc patet, fm Abb. hic, quia appellatio in iure consistit. Unde, nisi sit legitima, nō suspendit. c. cum appellationibus. eo. tit. in vj. Sed reuocatio indistincte iurisdictionem inferioris suspēdit. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. Sed ista ratio non satisfacit: quia comparatio videtur fieri hic de aduocatione cause ad appellationem legitimam. Nā si appellatio sit frustratoria, non suspendit iurisdictionē. Unde comparatio non esset bona: et ideo debet verificari q reuocatio cause magis suspēdat, quā appellatio legitima. Quod esse potest ea ratione: q2 reuocatio habet volūtatē superioris, qui videt inhibere inferiori: vt hic dicitur. Et ipsa appellatio etiā maiorē effectū producit, qn a superiore recipit: vt patet in ca. pastoralis. §.

3 preterea. §. e. et in c. non solū. eo. ti. in vj. ¶ † Tertio no. fm Bal. hic, q si tabellioni auferatur signū, quo vtitur, etiā prohibitus videtur exercere officiū tabellionatus. Idē si militi signa mili [redacted] ff. de

ff.de his, qui notantur infamia. Et in simili textus in ca. degradatio. de penis. in sexto. Et intelligitur hoc, quando diffinitiue ista adimuntur, non prout hic, quando per viam attentati, vt
4 Baldus dicit. † Et notandum est, quod notarius depositus ab
c officio[c] tabellionis, iterum per comitem Palatinum creari nō potest: vt notat Baldus per illum textum in c. gratum. in fine. de postulatione prelatorum. & in c. at si clerici. in princ. de iudic. vbi allegat glos. pro singula. in authen. de armis. §. fina. in verbo, denuntiemus. Idem Baldus, in l. nihil. in princip. C. de manumiss. vindict. Sic etiam Cardina. depositus, amplius cardinalis effici non potest. Hostien. de peniten. & remissio. §. qui confitendum. versic. cui cardinales. Et idem de doctore not. Baldus in l. ij. ad finem. C. de liber. & eorum liber. Et predicta conclusio procedit, quando quis priuatur propter delictū: quia esset presumptio fraudis. Alias secus: quia priuatus aliquo iure ex noua causa, iterum illud acquirere potest: vt notat Abbas per illum textum in capitu. ad aures. in vltimo notabi. j. de pactis. Facit quod not. Baldus, in c. post translationem. de renūciati. in versi. vltimo nota de doctore reprobato, qui ex causa postea approbari potest. ¶ Quarto nota ibi, irritam & inanem. ꝙ ista verba geminata, sunt maioris efficacie. Facit quod in simili singula. Bald. dicit de verbo, cassentur, & irritentur. in titu. de pace Constantie. in ver. hoc quod nos. in versi. cassentur. Et in simili de illis verbis, fit, & habeatur. not. Baldus in ca. vnico. de litis contestatio. versi. & scias. & idem Baldus, in prima constitutione Digestorum. in princip. circa finem versi. quod antē. ¶ Extra glossā Abbas post alios opponit hic, quod imo traditio sigilli, de qua hic agitur, fieri potuerit, non obstāte aduocatione cause facta per superiorem: quia fuit quedam executio collationis iam facte, que per appellationem non impeditur: vt not. in c. constitutus. s. eodem. ergo nec per aduocationem cause debuit impediri. Abbas respondet tripliciter. Primo, quod hic non constabat de collatione, licet allegaretur: vnde si non constat de principali, accessorium valere non potest. Ista solutio non satisfacit: quia videtur contra tex. hic, qui fundatur in reuocatione sigilli, ex eo quod attentata sit post appellationem, vel post aduocationem cause. Et sic videtur textus presupponere, quod collatio facta fuisset: alias enim textus fecisset fundamentum, quod collatio facta non fuisset: quia ratio ista fortior fuisset: & quia sicut constat de traditione sigilli, sic apparet de collatione prius facta: vt habetur in cap. j. j. vt eccles. benefic. Unde secundo Abbas respondet quod hic ex coniecturis apparebat, summum pontificem voluisse negotium ad se omnino transferre, ita quod nihil penitus posset innouari. Sed ista solutio non caret diuinatione. Ideo postremo dominus Abbas respondet, quod contrarium loquitur in appellatione pendente: textus hic procedit in aduocatione cause facta per superiorem: que quidem aduocatio plus operatur, quam appellatio, vt hic dicitur: vnde non mirum, si traditio sigilli impeditur. Ista solutio, quam etiam alij posteriores sequuntur, verbis litere applaudere videtur. Sed tamen si recte consideretur, etiam ista non valet, & deterior alijs videtur: quia textus hic etiā vult istum textum habere locum in appellatione, dum arguit a fortiori, quod plus sit, superiorem ad se reuocare negotium, quam ad eum appellare. Unde sicut pendente appellatione nihil innouandum est: ergo multo fortius postquam superior negotiū ad se reuocauit, prout etiam glo. hic dicit. Unde ad contrariū dici potest, quod non sit verum, quod appellatione pendente executio fieri possit prout dictum fuit in cap. bone. s. eod.

¶ Additiones.

a ¶ Non potest. Uide eundem Dec. in c. j. in j. notab. j. de confirmat. vtil. vel inuti. Siluest. Aldob.

a ¶ Aduocat. Late decis. Tholo. cccclxxx. Iacobus de sancto Georgio in tracta. feudorū. feu. vicarij. Petrus Rebuffus in repetitio. quod iussit. nu. 61. adde Seminia. consil. xlvij. Iason consi. cxliiij. lib. ij. Fran. Ripa. c. cum M. Ferrariensis. nu. 194. de consti. Dec. in d. c. cum M. versi. secunda conclusio.

b ¶ Reseruatū. [redacted]

c ¶ Officio. Iacobus Rebuff. l. j. de debito. ciuitat. libro ij. Ias. l. ex hoc iure. de insti. & iure l. Barbarius. de offic. preto. Hippo. [redacted] Marsil. singul. cccccclvi.

1 ¶ Impetratio literarum in causa appellationis, an debeat continere nomina iudicum, a quibus appellatur.
2 Iudex si prefigit terminū appellanti, an videatur detulisse appellationi.
3 Terminus statutus a iudice appellanti, non potest ab appellato preueniri, si hoc taceat literas impetrando.
4 Appellans potest prosequi appellationem corā iudicibus impetratis per appellatum, super confirmatione sententie: quia litere appellationis sunt communes.
5 Iudex ad quem appellatur, potest moderari tempus iuris ex causa, non autem sine causa.
6 Litere quādo sunt nulle, non est opus de illis mentionē facere.

1 Oblate. Summatur & diuiditur: vt per Abbatem hic. ¶ † Primo no. quod in impetratione literarum, in causa appellationis non est opus facere mentionem de nominibus iudicum, a quibus appellatū fuit. Et ita tenet hic Ubertus & Ioannes Andre. qui eum refert, & Abbas post alios, per istum textum ibi: quidam iudices. Potest tamen dici, ꝙ hoc necessario non probetur hic: qꝛ potuit gratia breuitatis Papa ita referre, licet nomina expressa fuissent in impetratione literarum. In se tamen dictum verum videtur, quod tenet Specula. in titu. de officio vicar. ver. antepenulti. Facit textus in l. j. ff. eo. ibi: a qua sententia. De sententia ergo loquitur ibi Iurisconsult. & de nomine iudicis, a quo appellatur, nihil dicit. Et quia sufficit habere certitudinem: cum hoc pro forma non requiratur, iuxta notata in l. hac consultissima. C. qui testamen. facere possunt. Si tamen de qualitate iudicis posset dubitari, an ab eius sententia appelletur, tunc videretur, quod qualitas iudicis deberet exprimi ad iudicandum, an appellatio admitteretur, iuxta ea, que habentur in l. j. ff. de officio prefect. preto. & in l. prefecti. ff. de minori. cū simili. ¶ † Secundo nota, ꝙ ex prefixione termini, appellatio
2 ni delatum non videtur: quia hic ponuntur vt diuersa, dum dicitur quod non fuit appellationi delatum, nec terminus appellationi prefixus. Et per istum textum hoc tenet glo. in c. cū appellationibus. eodem titu. in sexto. Sed tamen videtur posse responderi, ꝙ diuersitas in hoc consistat, quia primo loquitur de expressa dilatione, quando iudex specialiter defert appellationi. Secundo de tacita, dum terminus prefigitur. Nam sicut delatum appellationi videtur, quando iudex appellationem benigne recipit, vt Abbas hic dicit, & probatur in c. sepe. vbi Perusi. in secundo notab. s. eodem. Et si iudex admittit, si, & inquātum, etiam videtur deferre si deferendum sit, vt not. Bald. in l. edita. in repetione Perusina. versi. item dubitatur. C. de edendo. Angel. in consi. cccxxvij. in causa accusationis. Et tradendo apostolos iudex videtur detulisse. cap. dilectis. s. eod. not. in c. j. eodem titu. in sexto. ergo pariter videtur, quod iudex constituēdo terminū appellanti videatur appellationi deferre. ¶ † Ter-
3 tio nota quod terminus prefixus a iudice, vel a parte, preueniri non potest per appellatū hoc tacito, literas impetrando. Et ista regula non habet locum, quando in curia iudex appellationis impetratur: qꝛ indistincte impetratio valet: vt voluit Ioā. Mo. in rubr. de rescriptis. in sexto. & sequitur Rota in dec. xvj. item quod c. oblate. in nouis. & in xij. in nouis. in titu. de rescriptis. & sequitur Imo. & declarat Perusi. hic, in fine. Et licet in casu huius decretalis non valeat impetratio literarum appellatio tamen hic non videtur deserta. Fede. in consi. clxxxi. in obiectione, que heri. Item regula huius text. procedit durāte termino prefixo ab homine: secus si termino finito litere impetrētur: quia impetratio valet: vt in casu nostro consuluit Federic. in consilio xxviij. punctus questionis. circa finem. ¶ † Quarto
4 nota, quod appellans potest appellationem prosequi coram iudicibus impetratis per appellatum super confirmatione sententie, litere enim appellationis communes sunt. Et ideo quādo admittitur appellatus, licet appellans non deberet audiri ex persona eius, admittitur ex persona appellati: vt not. Abb. tradit in c. personas. s. eodem. versi. vlterius quero. & idem Abbas in capitulo, ex parte. versiculo, aduerte ad vnum. s. de rescriptis. & not. Rota in vj. decisio. item si appellatus. in nouis. &
5 idē Rota xxxviij. decisio. eodem titu. in nouis. ¶ † Quinto nota, quod etiam iudex ad quem ex causa moderare potest terminum iuris: alias secus, quia sine causa nō posset, vt a contrario probatur: vt hic. Iudex tamen a quo, vt Abbas hic dicit, semper potest restringere terminum iuris capitu. cum sit. ca. personas. s. eodem. Et ratio videtur secundum Abb. hic, quia iudici a quo sit sepe preiudicium: quia frustratorie appellatur causa differendi negotium: ideo ipse potest, vt fraudibus obuietur. Sed ratio ista cessat in iudice, ad quem: vnde ipse sine causa terminum prefigere non potest. Primo considerandum est, quod hic textus loquitur in termino iuris. Idem tamen est in termino hominis: quia etiam causa subsistente per iudicem ad quem moderari potest: vt not. Abbas tradit in c. personas. s. eo. Secundo non videtur, quod iudex a quo, semper possit indistincte terminum iuris restringere: imo etiam in eo causa requiritur,

c.cum sit.§.eod.Non obstat ratio Abb. quia in ratione sua can sa subesse videtur, vt fraudibus obuietur, ne appellatio sit frustratoria, vt ipse dt. Preterea, si appellatio frustratoria vr, aliter prouisum est: quia iudex a quo illam admittere non debet.c. cu
6 appellationibus.eodem titu.in vj. ¶ Ultimo nota, quod quando litere sunt nulle, non est opus de illis mentionem facere, vt a contrario sensu probatur hic, et est glos.in c.ex tenore.de rescriptis.cum similibus.vt per Abbatem hic: et idem glos.in ca.cum nostris.de concessione preben.in verbo, de facto.et in c.in nostra in glos.j.§.de rescriptis.Ex quibus Abbas infert in ca.per vestras.de donationib.inter virum et vxorem.in glo.in verbo, ta
a cita veritate.quod de processu nullo[a] non est opus facere mentionem.et Ro. in consil.cccclxxxiij. dubitatur. concludit quod de prouisione nulliter facta mentio fieri non debet. Et de lite nulla Oldrad.tradit in consil.cexcix.quidam Ugo.in prin. Et de vnione nulla. Calder.in consil.xxix.de prebendis.Et de electione nulla idem Calder.in consil.xiiij.de rescriptis.cum simi lib.vt Moder.cogerunt in dicto c.ex tenore.de rescrip. Et ratio prescriptorum est, quia superior verisimiliter ex actu nullo non minus de facili concessisset.Secus ergo videtur, quando in actu nullo concurreret aliqua qualitas, que superiorem debuisset retrahere a tali concessione.Exemplum colligitur ex eo, quod not.Abbas in c.cum iamdudum.in prin.versi. sextum, qr de prebendis.Nam nō est nouum, quod ex actu nullo producatur aliquis effectus[b] secundum subiectam materiam.Facit qd
b not.Barto.in l.fin.per illum textum.ff.de rebus eorum. vbi licet testamentum sit nullum, tamen voluntas testatoris declaratur: et quamuis testamentum sit nullum, non tamen proprie qs dicitur decedere ab intestato, sicut quando nullum penitus fa cit testamentum: vt not. Calder.tradit in consil.vj.in tit.de cōstitutioni.et late probat Ro.in consilio cxcix.presens. Est etiam notandum quod licet actus sit nullus de iure, si tamen de facto obseruetur, qr superior ita velit, quo ad subditos habetur perinde, ac si valeret: vt in notabi.casu Alber.scribit in l.j. versic. sed circa hanc materiam. C.de summa trinita. Et ad hoc facit glo.
c fina.[c] in fin.in l.qui habebat.ff.de manumis.testamen. et alia que Alexand. adducit in consilio cvij. pro inuestigatione. libro ij. Nam in predictis casibus de actu nullo deberet mentio fieri, si secundum casum, qui occurrit, non ita de facili superior concessisset.iuxta ca.postulasti.de rescriptis.Et ista addenda sunt ad ea, que habentur per Moder.in dicto capitu. ex tenore. ¶ In glos.in verbo, pars appellata. Abbas insistit, quando appellatus dicatur nimium precurrere. In quo Joan. Andr. concludit, quod hoc arbitrio iudicis remittatur. Et sequitur Bald.et Anto.de Butr.hic. Angel.in authen.ei, qui.C.de tempo.appel la. Et ista opinio per Moder.hic approbatur. Primo per istū textum hic, vbi appellatus prohibetur nimium precurrere: potest ergo precurrere, sed non nimium. Hoc autem videtur verificari, expectando vltimum mensem, secundum quod habetur in authen.ei, qui.C.de temporib.appellatio.quia tunc non esset precurrere. Secundo, quia in tali impetratione literarum, quā facit appellatus, datur appellanti facultas, an ipse velit causam appellationis prosequi: eo nolēte, appellatus prosequi potest. Sed si essemus in vltimo mense, appellatus indistincte haberet potestatem prosequendi. Tertio, quia authenti.ei, qui.loquitur de prosecutione, in qua vltimus mensis expectatur. Secus videtur in impetratione literarum, que precedit prosecutionem, de qua loquitur textus hic. Quarto, quia textus prohibet ne appellatus nimium precurrat. Et cum hoc determinatum non sit, arbitrio iudicis relinquitur l.j.ff.de iure deliberandi.not. in c. de causis. de officio delegati. Iste tamen rationes, cum quibus transeunt Moder.hic, euitari possunt. Nam prima non obstat, quia etiam in vltimo mense appellatus potest dici precurrere, preueniendo appellantem, cui principaliter prosecutio appellationis incumbit: vnde appellatus ante vltimum mensem nimium precurrit: expectato vltimo mense debito, nō precurrit. Secūda etiam non obstat, quia dici potest, quod etiā in vltimo mense appellatus non habet simpliciter potestatem prosequendi: sed tunc demum quando ipse appellans non velit: vt probatur in dicta authen.ei, qui ibi: appellatione cessante, cum vnus mensis subest. Tertio non obstat, quod authenti. ei, qui loquatur de prosecutione: quia etiam impetrans literas dicitur prosequi: vt dictum est in capitu.personas.supra eodē. Ultima ratio etiam tollitur: quia dici potest quod tempus sit determinatum in dicta authenti.ei, qui. Et secundum illud, qd ibi dicitur, intelligitur textus hic, argumen.l.non est nouum.ff. de legibus.et statim inferius latius dicam. Alia est opinio quam videtur approbare dominus Abbas hic, et Moderni sequuntur, quod quantum ad impetrationem literarum: prout loquitur hic, sit in arbitrio iudicis, quando dicatur nimium precurrere: sed respectu prosecutionis appellationis, appellatus debet vltimum mensem anni expectare, dicta authen.ei, qui Ista distinctio prima facie applaudere videtur: quia iura ita lo
d quuntur. Sed tamen considerandum[d] est: quia si facultas prosequendi appellationem, que appellato conceditur, restringitur ad vltimum mensem dicta authen.ei, qui. et loquitur ille textus in prosecutione, que debet fieri coram iudice electo ab ipso appellante: ergo etiam consonat, quod impetratio literarum, quam facit appellatus, debeat fieri in vltimo mēse. Talis enim impetratio, que per istum appellato conceditur, debet intelligi tempore alias concesso ipsi appellato, vt minus preiudicium appellanti inferatur, et iuri antiquo minus derogetur. argum. c.cum dilectus.de consuetu. Et ita tempus impetrationis literarum non videtur a tempore prosecutionis posse separari. Et ad hoc bene facit textus hic, vbi facta impetratione literarum, immediate infertur ad prosecutionem. Et ideo verior videtur illa opinio que habet quod ista impetratio literarum per appellatum fieri possit duntaxat in vltimo mense, secundum qd habetur in d.authenti.ei, qui. Et ita tenet Innocen. in c.sepe.§. eodem.in fin.vbi Anto.de Butr.et Imol.sequuntur.idem Innocen.et Joan.Andre.Anto.de Butr.et Imo.in c.ex ratione.§. eodem. Et idem videtur tenere archid.ij.questione vj. in c. appellatore.et videtur communis opinio a qua non est recedendū. Ultimo Abbas post Joannem Andre.ad textum hic, rationē adducit diuersitatis inter terminum iuris, et terminum hominis, qui preueniri non potest: quia terminus iuris datur ad prosequendum, et finiendum appellationem.clementi.sicut. eodem titu. Unde finis termini expectari non debet: quia tūc finis appellationis haberi non posset: et ideo ante finem appellatus potest preueniri impetrando. Terminus vero hominis non potest constitui ad finiendum appellationem.capitulo, ex insinuatione.supra eodem.merito expectatur finis termini: quia eo finito etiam appellatio postea poterit expediri. Sed ratio ista videtur dubitabilis: quia licet terminus hominis non constituatur ad finiendum respectu iudicis appellationis, cui inferior legem imponere non potest.dicto capitulo, ex insinuatiōe. tamen elapso termino hominis appellatio etiam deserta intelligitur, et non superest facultas vlterius finiendi ipsam appellationem: vt vidimus in capitulo, personas.supra eodem. vnde quantum est in parte, eadem ratio militat in termino hominis que in termino iuris, ex quo vtroque termino finito pars excludit: et si aliqua iusta causa impediatur: ita post terminū iuris, sicut post terminum hominis, auditur.capitulo, cum sit Romana.supra eodem.et c.ex ratione. Preterea attenta ratione Abbatis, terminus hominis non deberet posse preueniri, etiam faciendo mentionem de tali termino, quia adhuc militaret ratio Abbatis: et tamen contrarium dicitur hic. Unde alia ratio videtur posse assignari: quia de termino iuris superior notitiam habet ideo concedendo literas non decipitur. Secus in termino hominis, de quo probabiliter superior ignorat. Unde quando eo tacito litere impetrantur, non valent: quia non videtur fuisse de intentione summi pontificis, velle recedere a termino prefixo ab homine: vt colligitur per istum tex.hic: ibi: eo tacito.

¶ Additiones.

a ¶ Processu nullo. Uide Cald.in consi.xiiij.sub rub.de rescrip.
b ¶ Effectus. Uide de hoc Aretin.in l.diuortio.ff.soluto matri.et in notabi.questio.tradit Bartol. et ibi Moderni alia adducūt in l.certi condictio.§.si nummos.ff.si certum petatur. et aliquid per Felinum in c.cum venerabilis.de exceptionibus.
c ¶ Glossa fina. Et istam glossam allegat Bald.pro singulari in notabili questio.in consilio centesimo decimosexto.in iiij. volumine.secundum nouam impressionem.et vide etiam que ad hoc allegat pulchre Jas.in l.vbi pactum.C.de transact.
d ¶ Considerandum. Adde consi.domini Alexā. xx.incipiente viso processu cause vertentis inter procuratorem camere.in j. volumi. [redacted]

1 ¶ Lis est contest[redacted]causa appellationis, quando vtraque pars [redacted]
2 Litis cōtestatio an sit necessaria i appellatiōe ab i[redacted]
4 Pars altera si sit absens per contumaciā in causa appellatio[redacted]cedi ad sententiam diffinitiuam lite nō cōtestata.
5 [redacted]atio an sit necessaria in causa nullitatis.

Er tuas. ¶ Primo nota, quod effectus litis contestate durat post sententiam in causa appellationis, vt sententia diffinitiua ferri possit. Facit textus notabilis in l.ita demum. C.de procuratoribus. vbi exceptio dilatoria, que non potest opponi in

in causa principali, post litem contestatam: non poterit oppo-
ni in causa appellationis. not. per glossam ⁊ doctores, in capit.
ad audientiam. supra de rescriptis. de quo late dixi in rubr. su-
pra eodem. in ij. questione vbi videndum est. ¶ Secundo nota,
ibi: coram primis iudicibus. Ex ratione decisionis, quod dispo
sitio huius decretalis generaliter procedit, quandocunque ap
pellatum sit post litem contestatam: vt per Abbatem hic. Sed
tamen considerandum est: quia text. in princip. videtur loqui
cum ministerio, dum in princip. dicit, quando appellatur post
sententiã, vel saltem post depositiones testium publicatas. Ista
enim dictio saltem, precise arguit, quod si prius appellatur, tex
tus hic non haberet locum. Facit cap. non iuste. de procurato-
ribus. ⁊ capitulũ, si diligenti. de foro competenti. Nam ex quo
tunc testes sunt examinati ⁊ publicati, apparet de meritis cau-
1 se, de quo in gloss. ¶ † Tertio nota a contrario sensu hic, ibi: se
per contumaciam absentante. secundum Abbatem quod quã-
do vtraque pars est presens, etiam in causa appellationis, lis
debet contestari. Sed istud argumentum a contrario sensu be
ne non colligitur hic: quia text. dum loquitur de parte absente
per contumaciam, ⁊ considerauit communem contingentiam,
que est, quod quando partes sunt presentes, lis cõtestatur. Vn-
de ad ostendendum, quod non requirebatur litis contestatio,
ponit causam in parte absente: idem tamen esset in vtraque par
te absente: quia valeret processus in terminis huius decretalis
absque litis contestatione: ex quo semel fuit lis contestata. Et
sic ratio, que assignatur hic, etiam parte presente procedere vi
detur. Extra istum casum bene verum est, quod licet in aliquo
casu procedatur, lite non contestata parte absente, tamen quan
do pars vtraque est presens, lis debet contestari: vt dicit glossa
notabilis in capitulo, per venerabilem. in versi. non seruatum.
infra qui filij sint legitimi. Et illã sequitur Baldus, in l. si quis.
in principio. C. finium regundorum. ⁊ in lege, incerti. C. de inter
dictis. Et per illam glossam Baldus regulam ponit in authen
tica, qua in prouincia. versi. ex predictis infero. C. vbi de crimi-
ne agi oportet. quod licet interdum procedi possit lite non con
testata, hoc intelligitur parte absente: sed parte presente lis om
nino contestari debet. ¶ Vltimo nota, quod in causa appella-
tionis procedi non potest ad diffinitiuam, nisi lis contestata sit
saltem in causa principali. Et ita per istum textum secundum
Baldum hic, suppletur, ⁊ glossatur textus in l. fina. §. illud. C. de
temporibus appellationum. quod notandum est ad ea, que in-
2 fra dicam. ¶ † In glossa in versi. liquebit. Ex his, que Abbas
dicit, prima conclusio est, quod in appellatione ab interlocuto-
ria non sit necessaria litis contestatio: vt probatur in capitulo,
interposita. §. sane. infra eodem. ⁊ quia appellatio ab interlocu
toria incidenter occurrit, ideo non videtur necessaria litis con
testatio: sicut in exceptionibus contingit, super quibus lis non
contestatur, secundum communem opinionem, quam Abbas
tenet post alios in capitulo, prudentiã. §. sexta. de officio dele-
gati. vbi Baldus, Cardinalis ⁊ Imo. ratione adducunt: quia
si deberet lis contestari super exceptionibus, etiam deberet fer
ri diffinitiua: ⁊ ita plures sententie diffinitiue proferrentur: qđ
absurdum videtur. Et ista conclusio procedit in exceptionibus
proprie sumptis: secus est in exceptionibus improprijs, que vim
habent actionis, in quibus necessaria est litis cõtestatio, vt quã
do opponitur contra prelatum. Ita Innocentius in capitulo,
super eo. de electionibus. quem alij sequuntur, ⁊ notat Ange-
lus per illum textum, in lege, si quis libertatem. §. nam cuz qui
3 dam. in fine. ff. de petitione hereditatis. † Secunda conclusio,
Si appellatur a sentẽtia diffinitiua, ⁊ vtraq; pars sit presens,
lis debet contestari: vt probatur a contrario sensu hic, ⁊ in capi
tulo, Raynaldus. de testamentis. ⁊ tenet Hostiensis in titulo,
de litis contestatione. §. quis sit effectus. ⁊ Rota in prima deci-
sione, item fuit iudicatuz. in titulo de litis contestatione. in no
uis. Bartolus in lege finali. §. illud. C. de temporibus appella-
tionum. Baldus in lege, ita demum. in principio. C. de procura
toribus. ⁊ idem Bald. per illum textum, in l. prima. circa finem
versiculo vltimo nota. C. ne liceat tertio prouoca. Et ad hoc be
ne facit glossa, in dicto capitulo, per venerabilem. quam docto-
res communiter sequuntur: vt dixi in tertio notabili. Sed in
ista secunda conclusione dubitationem facit: quia non videtur
quod propter presentiam partium, lit. contestatio requiratur.
Est enim considerandum in causa appellationis, prout conclu
sio loquitur, quod aut in causa principali lis non fuit contesta-
ta: ⁊ tunc in causa appellationis necessaria est litis contestatio,
siue pars sit presens, siue non: vt dixi in vltimo notabili. Et ita
ratione presentie litis contestatio non requiritur in isto casu.
Aut in causa principali lis fuit contestata, prout loquitur tex-
tus hic: ⁊ tunc non videtur necessaria litis cõtestatio, licet par
tes presentes sint: quia ratio ista, quod fuerit lis contestata in
prima instantia, etiam militat vtraque parte presente. Et licet
textus loquatur reo absente per contumaciam, idem tamen es-
set eo presente: vt dixi in tertio notabili. Vnde si procedatur
vtraque parte presente, valebit processus in causa appellatio-
nis, absque alia litis contestatione, dummodo in principali cau
sa lis fuerit contestata. Et ita tenet Perusin. hic, in octauo ca-
su, qui dicit. quod partes presentes procedendo absque litis cõ
testatione, tacite videntur litis contestationem remittere. Nam
si partes de concordia in causa appellationis lite non contesta-
ta processerunt, valet iudicium, vt tenet Baldus in lege prima.
in fine. C. ne liceat tertio prouoca. Et idem Baldus in l. finali.
§. fina. in princip. C. de temporibus appellationum. vbi per istũ
§. dicit valere pactum, quod in causa appellationis proceda-
tur absque libello, ⁊ litis contestatione, ⁊ vtraque parte presen-
te. Et hoc pro singulari tradit Roma. in nota. cccccxxij. Et ita
discurrendo patet ex predictis quod ratione presentie partiuz
in causa appellationis litis contestatio non requiritur: ⁊ si fiat,
videtur facta ex abundanti: vt in dicto capi. Raynaldus. et in
glossa in dicto capitu. per venerabilem. videtur habere locum
in causa principali, ⁊ non in causa appellationis, per supra di-
4 cta. † Tertia conclusio est, quod si altera pars absens sit per cõ-
tumaciam, procedi potest ad diffinitiuam lite non contestata
in causa appellationis: vt est textus in l. fina. §. illud. C. de tem-
poribus appella. vbi Angel. dicit, quod etiam ita erat de iure
Digestorum. Allegat textum in l. Iulius Phebus. que est l. fi-
na. cum glossa in verbo, egisset. ff. ad Trebellia. Et hoc intelli-
gitur, quando fuit lis contestata in causa principali: quia illa li
tis contestatio sufficit, vt Abbas dicit. Secus si lis non fuerit
contestata: vt est textus hic: ⁊ ita declaratur textus in dicto
§. illud. secundum Balduz hic. Et hoc verum intelligitur, quã
do in causa principali necessaria erat litis contestatio. Alias se
cus: quia litis contestatio non requiritur in causa princi-
pali, pariter non erit necessaria in causa appellationis: cum
eiusdem sit nature causa appellationis, cuius est causa princi-
palis. notat Angelus in l. j. in principio. ff. an per alium. per
illum textum. ⁊ not. Oldrad. in consilio. xij. questio. prima est.
5 ¶ † Extra glossam queritur, an in causa nullitatis litis conte-
statio requiratur. Et conclusio est breuiter quod sic, si de nulli-
tate agatur principaliter: secus si incidenter per viaz exceptio
nis. Et ita latius Abbas hic concludit post alios, quos refert
⁊ idem Specu. de libelli conceptione. §. nunc dicendum. ad fin.
versicu. quid si sententia. Baldus in l. j. in fine. C. de ordi. iudic.
cum concordan. vt prosequitur Peru. in cap. dilecto. in xij. que
stione, j. eodem. Et idem tenet Baldus in l. tale pactum. §. qui
prouocauit. in xiiij. questione. ff. de pactis. not. Ro. in v. decis. in
titu. de litis contestatione. in nouis. Nam quando principali-
ter de nullitate agitur, officium iudicis nobile intentatur, vt
dicit Innocen. in capitulo ij. in fine, de officio iudicis. sequitur
Baldus in l. si expressim. ff. eodem titu. cum similibus vt tradit
Peru. in dicto capitulo, dilecto. in ij. questio. ergo necessaria est
litis contestatio: quia quando agitur officio iudicis contra cer
tam personam, litis contestatio requiritur. capitu. fina. de offi-
cio iudic. notat Bald. in rubrica. ff. de interrogatoria actione.
Secus si incidenter per viam exceptionis de nullitate tracte-
tur: quia super exceptionibus lis non contestatur: vt supra di-
ctum est in prima conclusione: nec super emergentibus: vt not.
Bald. in authen. sed ⁊ si quis. C. de testibus. vbi allegat Innocẽ.
in capitu. quoniam frequenter. vt lite non contestata. Facit qđ
not. Angelus in §. illud. in fi. in auth. de triente ⁊ semisse.

1 ☞ Honor debetur iudicibus.
2 Superior debet consulere partibus, ne vexentur litibus, et ex-
pensis.
3 Notorium an releuet ab onere proponendi.
4 Appellari potest ante sententiam diffinitiuam de iure canoni-
co: secus de iure ciuili.
5 Iudex ordinarius potest preuenire iurisdictionem delegataz,
et quod tempus inspicitur, quo ad preueniendum iurisdictio-
nem.
6 Iudex appellationis potest condemnare in expensis, licet non
habeat iurisdictionem super causa principali.
7 Causa remittitur ad iudicem a quo, quando apppellatio de-
claratur frustratoria.
8 Appellatio quando iustificatur, iudex appellationis surroga-
tur, loco iudicis a quo.
9 Causa quando reseruatur summo pontifici, quis non cogitur
litigare coram inferiore.
10 Prescriptio an interrumpatur per litis contestationem factã
coram iudice incompetenti.
11 Clausula, Appellatione remota: quid operetur. 12.

13 Iurisdictio an suspendatur ex eo q nuntius simpliciter transmittitur ad Romanam curiam.
14 Rescriptum interpretatum non faciens mētionem de lite mota coram ordinario, non valet.
15 Iurisdictio delegati a Papa potest preueniri ab ordinario.
16 Iudex ordinarius vt dicatur preuentus, an sufficiat sola presentatio literarum, vel an requiratur citatio.
17 Iudex si sit dubius, an cogatur causam committere consilio sapientis.
18 Iudex in dubio debet deferre appellationi.
19 Inimicitia, que causatur ex propria culpa alicuius, an possit allegari.
20 Appellās temere, an de iure canonico debeat condēnari alia pena vltra expensas.
21 Opinio alicuius magni doctoris an excuset iudicem, vel partem ab expensis.
22 Iudex delegatus an possit cognoscere de causa principali, si appellatio pronuntietur legitima, sicut dicitur de ordinario.
23 In commissione omnia necessaria veniunt mediate, & immediate.
24 Qui cognouit de causa appellationis, illa iustificata, de causa principali cognoscat.
25 Papa de cōsensu partium, an possit cognoscere de causa principali, omisso articulo appellationis. Quid de inferiore. 26.
27 Archiepiscopus, vel alius iudex, qui non potest cognoscere per viam querele, an possit cognoscere de principali, omisso articulo appellationis.
28 Causa appellationis debet specialiter exprimi.

1

T debitus. ¶ †Primo no. q honor debetur iudicibus. Proprie tamen hic tractatur ne iudicibus inferatur iniuria ex appellatione frustratoria: vt dicitur in dicta l. fina. C. quando prouoc. in fine. ibi: iniuriam ex supernacua appellatione fieri prohibentes. Et ideo text. ibi in prin. magis proprie loquitur, dum inquit, omnem honorem saluum iudicibus reseruantes. In se tamen dictum verum est, q iudices honorandi sunt: quia magistratus ad honorē pertinet l. cui muneris. ff. de mun. & hono. Bonus textus in §. pretorum quoque edicta. ibi: qui honores gerunt, id est magistratus. Instit. de iure nat. gen. & ciui. Et qui est in magistratu, dicitur esse in honore. gl. distin. in c. si. c. Deus omnipotēs. j. de accu. & in l. j. C. si quacūque pred. potest. in l. j. C. si rector prouin. vbi Bald. & in l. continet. ibi: iure honoris, quod sustinet. ff. qđ met. cau. & quod ibi Bal. Facit text. in l. honor. in prin. ff. de mune. & hono. not. Bald. in l. sed & reprobari. in prin. de excu. tuto. Et alibi dicitur, dignos iudices esse honorandos. in authen. de consu. §. penul. vbi glo. in versi. dignos. Onus tamen cum honore in magistratu concurrit: vt not. per glo. in c. si contra vnum. in ver. probari. de offic. delega. in vj. Et Abbas hic concludit, quod principaliter magistratus dicatur
a onus.[a] Et hoc videtur verum considerato fine, ad quem sunt ordinati magistratus, vt iustitia administretur. Et Arch. viij. q. j. in c. qui episcopatum desiderat. Idem dicit de episcopatu, qui magis nomen oneris, quam honoris est: vt dicitur ea. causa questio. j. ca. illud. In contrarium tamen facit textus in dicta l. cui muneris. ff. de muner. & hono. dum ibi dicitur, quod magistratus magis ad honorem, quam ad munera publica pertinet & quia iura magistratum simpliciter honorem appellant d. l. honor. & in l. q ad honores pertinet. in prin. in l. vi gradatim. ff. de mune. & hono. Sed responderi potest, quod ista iura loquuntur ad differentiam publicorum munerum, que sine honore deferuntur: vnde qui habet vacationem a muneribus publicis, simpliciter non excusatur a magistratu, in quo agitur de honore,
2 & non de munere publico simpliciter. ¶ †Secundo nota quod superior consulere debet partibus, ne vexentur litibus, & expensis. Facit tex. in c. finē litibus. §. de dolo & contu. & ibi glo. Et ista de causa etiā minor xxv. annis restituitur, ne litibus, & sumptibus vexetur l. minoribus xxv. annis. ff. de minor. Et ita videtur q hoc pro minimo damno non reputetur: q: pro minimo dāno non datur restitutio l. scio. ff. de in integ. resti. ¶ Tertio nota ad hoc vt appellatio ante sententiam valeat, causa probabilis allegari debet, talis scilicet, que si esset vera, deberet legitima reputari: & ita sola allegatio probabilis cause, sufficit absque eo q probetur. Et ad hoc procedit quantum ad istum effectū, vt appellatio tanquam legitima admittatur, & iurisdictio iudicis appellationis fundetur. Facit text. in l. cum quedam. §. j. ff. de iurisd. omni. iudi. Secus est, quantum ad hoc, vt appellatio iustificetur: quia tunc veritas cause debet probari: vt hic, & in c. interposita, in prin. §. eo. Et hoc modo procedūt iura, in quibus non sufficit q aliquid allegetur, nisi probetur: vt per glos. in l. si prius. in versicu. egisset. ff. de noui oper. nunt. cum concor. vt ibi per Alex. & facit q not. Bar. in tract. ad repri. in ver. asseratur. circa fi. Et in tali appellatione causa debet allegari, etiam si no-
3 toria sit: quia vt Abb. hic dicit. †Notorium non releuat ab onere proponendi: vt per glo. in clementi. appellanti. eodē tit. idē Abbas post Ioan. And. & alios in c. accedens. el primo. §. vt lite non contesta. & Cardin. in d. cle. appellanti. in v. q. & not. Peru. hic, in questio. ix. Hoc tamen limitatur, nisi notorietas ex actis colligatur: quia tunc etiam allegari non debet. Et gl. in clemē. appellanti. de alio notorio intelligitur. Ita Rota in ij. decisio. eo. tit. in nouis. in secunda additione. vbi Allegat Ant. de Bu. in d. clemen. appellantis. Sed tamen hoc non videtur procedere in dicta clemen. appellanti. quia causa debet exprimi nominatim, adeo quod non sufficit, si exprimatur per relationem ad acta: vt dixi in cap. consuluit. el ij. §. eodem. vbi videndum est.
4 ¶ †Quarto nota, quod de iure canonico appellari potest ante sententiam. Secus est de iure ciuili: vt in c. super eo. el secundo. §. eodem. vbi dictum fuit. Quod tamen hic dicitur de causa legitima, & de iudice appellationis, etiam de iure ciuili procedit, casu quo ab interlocutoria appelletur: vt not. Bart. in l. ait pretor. §. permittitur. ff. de minorib. & in l. eius qui. in vltima q. ff. de appellatio. reci. & idem Bart. in l. eos. in princip. C. eo. Ange. in consi. xciij. in causa accusationis. Anto. de But. in c. olim. ij. glo. §. de exceptionib. & tradit Peru. hic. glos. in ver. ante sententiam. circa finem vers. postremo queritur. Et talis causa, de qua textus hic loquitur, exprimi debet eodem die, quo appellatur: alias dies appellationis trahitur ad diē cause: quia prius non habet sua essentialia: vt not. Bald. in l. ij. circa finem versi.
5 vnum quero. C. de episco. audien. ¶ †Quinto nota, quod iurisdictio delegata preueniri potest per ordinarium: & quantū ad preoccupandum iurisdictionem tempus presentationis litera-
1 rum attenditur.[1] Facit quod dixi in c. super eo. el ij. in vltimo notab. §. eodem. Et procedit textus hic non obstante quod fuerit impeditus ille, qui impetrauit, nisi ab aduersario impediatur: vt Abbas hic post alios dicit. Nam dolus tunc aduersario prodesse non debet. c. ex tenore. §. de rescriptis. facit tex. in l. quā nis. ff. de bonis auth. iudic. possid. Nam licet quis teneatur de casu, & propter impedimentum non excusetur, excusatur tamen, & de casu non tenetur, quando culpa aduersarij contingit vt est casus singularis qui allegat in l. cū proponas. C. de naut. feno. Ad idem textus in l. qui officij. §. fina. ff. de contrab. em-
6 ptione. ¶ †Sexto nota, quod licet iudex appellationis non habeat iurisdictionem super negotio principali, potest tamen cō-
b demnare in expensis.[b] Facit textus in clementin. j. de rescript. Sed tamen considerandum est, quod imo iudex appellationis hic, habebat iurisdictionem in causa principali: cuius occasione ille, qui appellauit, condemnatur in expensis: & ideo secundū regulam hoc videtur procedere, quod succumbens condemnatur in expensis coram quo succubuit. c. finem litibus. §. de dolo
7 & contumacia. ¶ †Septimo nota, quod quando appellatio frustratoria declaratur, causa remittitur ad iudicem a quo: & hoc etiam procedit, si causa appellationis cum toto negotio principali committatur. Nam commissio facta intelligitur in negotio principali, nisi appellatio minus legitima declaretur. Ita Ro. ampliando istum text. dicit in consi. cccl xij. quo ad primū in secundo dubio. Allegat decisio. dominorum de Rota, que est tertia. eod. titu. in nouis. Et ad hoc facit, quia rescriptum secundum ius commune interpretatur. c. causam, que. supra de rescrip. merito ergo commissio facta de principali negotio, secūdum distinctionem huiusmodi decretalis, intelligitur, & quod appellatio dicitur frustratoria, & pronuntiatur male appellatū causa debet expresse remitti, vt per Rotam lxj. decisio. vbi au-
8 ditor. eodem titu. in antiquis. ¶ †Octauo nota quod iustificata appellatione, iudex ad quem loco iudicis a quo surrogatur & ipse de causa principali cognoscit. Et ista conclusio videtur procedere ex eo, quod iudex a quo videtur suspectus. ca. ad hec si in vna. §. eodem. not. Bart. in l. eius, qui. in vltima questio. ff. de appellat. reci. & in l. eos. in princip. C. eodem. Unde si iudex a quo esset mutatus tempore, quo appellatio declaratur legiti-
2 ma, vel aliter[2] remota esset suspicio, a cessante ratione, & causa deberet ad eum remitti. Et ad hoc est text. not. secundum vnū intellectum in c. dilecto. vbi Anto. de But. in fi. & Aret. ibi §. de testi. Secundo ista conclusio limitatur non procedere: quando appellatum esset propter exceptionem, que veniret ad impediēdum processum, & ad declinandum iurisdictionē iudicis a quo quia tunc licet appellatio legitima pronuntietur, iudex tamen appellationis de causa principali non cognoscet, sed debet supersedere sicut iudex a quo facere debuisset, in cuius locum surrogatur: vt est text. no. in c. olim. & ibi Abb. post alios per illum

textum

textũ hoc dicit circa fi.§.de exce.ꝛ idem not.Imo.in c.exhibita.
9 in fi.§.de iudic. ¶ †Ultimo nota ꝙ in causis maioribus quis non cogitur litigare coram inferiori: quia reseruatur summo pontifici:vt hic,ꝛ in c.quod translationem.de offic.deleg. in ca. quamuis.de elect.in vj.in ca.maiores.de baptis. Ista tamen exceptio,que fit in versi.saluis.necessaria non videtur:quia omnino hic intelligebatur,cum textus in principio loquatur de illo,qui conuenitur coram iudice idoneo,ꝛ hoc in causis maiori-
10 bus verificari non potest. ¶ †In glo.ij.circa fin.notandum est ꝙ prescriptio non interrumpitur per litis contestationem fa-
c ctam coram iudice incompetenti[c]. Idem glo.fin.in d.l.si pater. cum simi.lib.vt per Abb.hic:ꝛ idem glo.xvj. questione iij. in ca. placuit.§.potest.in verbo,interrupta.not.Spec. in tit. de litis contest.in §.fina.Et idem si alia ratione litis contestatio nulla sit:vt not.Bald.in d.l.si pater.facit tex.in §.illud.in auth. de exhib.reis.vbi Ange.Et idem quando processus est nullus:vt not.Bald.in auth.offeratur.C.de litis contesta.ꝛ in l.ij.versi. illud.C.de fructib.ꝛ lit.expen.in c.j.vbi refert Jac. de Areti. de mil.vasal.qui contu.est.Et idem de citatione nulla,que prescriptionem non interrumpit:vt not.Pau.de Cast.in l.j.in princ. ff. de fer. Barto.in l.accusatorus.in fi.ff.de adult.Predicta conclusio limitatur procedere,nisi coram iudice incompetenti tale quid exprimatur,quod habeat malam fidē inducere:quia tūc prescriptio interrumpitur in casibus,in quibus mala fides sufficit:vt declarat Abb.hic post Anto.de But.in c.illud.Et Abbas ibi,in ver.sed quia supra digl.de prescrip.ꝛ idem Abbas in consi.xix.ad huius casus.circa fi.lib.ij.Nam mala fides ex indicijs probatur l.pe.vbi Bal. C. de euict. Et non est nouum ꝙ ex
a actu nullo[a] aliquis effectus extrinsecus causetur l.fi.vbi Bar. ff.de rebus eorum.Facit quod not.Bald. in l.clarum. in fin. C. de autho.prestan.ꝛ in l.magistratibus.ff.de iurisdict.omn. iud. de confessione nulla,quia facta sit in iudicio incompetenti:ꝛ tamen secundum eum,ex coniecturis indicium[d] facit ad torturā.
d
11 ꝛ not.in c.at si clerici.in princ.§.de iudi. ¶ †In glo.ante sententiam,communis conclusio est,vt Abb.post alios tradit hic, qđ per istam constitutionem nihil innouetur quo ad clausulam, appellatione remota:vt etiam dictum fuit in c. pastoralis. in §. q.Abb.§.eo.Et pro declaratione considerandum est ꝙ aut loquimur post sententiam diffinitiuam: ꝛ clarum est ꝙ clausula, appellatione remota,effectum suum producit:quia ista constitutio isto casu non loquitur.Aut ante sententiam:prout loquitur text.hic,ꝛ tunc aut appellatur sine causa legitima:ꝛ clausula,appellatione remota, nihil videtur operari: quia etiam sine dicta clausula,appellatio omnino nō admittitur:vt hic.Nā talis prohibitio potius videtur facta virtute huius constitutionis,que iure ordinario innititur,quam propter clausulā, appellatione remota,que accidentaliter venit.arg.eius, quod no. Bald.in l.fi.de offi.procon.ꝛ not.in l.filio,que pater.de lib.ꝛ posthu.Facit tex.in l.pe.ff.ex qui.cau.maio. Aut appellatio fit ex causa probabili,ꝛ legitima:quo casu deberet admitti,per textū hic:tamen prohibetur propter clausulam, appellatione remota,que in rescripto reperitur:ꝛ illa preualet:ꝛ attenditur per rationes,quas Abbas inducit hic.Et ad hoc bene facit textus in c.j.in fi.§.de rescrip.Et quia inspicitur regula prohibitiua:vt no. Bar.per illū text.in l.iij.§.liberti.ff.de suspectis tut.ꝛ in l. si Rufinus.C.de testamen.milit.Et quia ista constitutio non permittit appellationem,sed solum videtur limitare,ꝛ restringere facultatem appellandi,que prius competebat:ꝛ appellatio ex iusta causa non inducitur,per istum textum,sed videtur procede
12 re secundum iura antiqua.†Et subijcit do.Abbas hic,ꝙ dicta clausula operatur plures effectus,in quibus aduertendum est: quia sunt quidam effectus,qui respiciunt ipsam appellationē, quidam vero extrinsecus veniūt.Primus effectus respectu appellationis,ponitur in d.c. pastoralis. Secundus habetur hic: quia licet ante sententiam appellatio ex causa legitima admittatur:vt hic:tamen si apponatur illa clausula,appellatione remota,non poterit appellari,vt supra dictum est. Ex hoc etiam tertius effectus colligitur:quia licet in causa appellationis nō probatum probabo.c.cum Joannes.de fide instru. l. per hanc. C.de tempo.appella.tamen stante dicta clausula,appellatio ꝓpter hoc non deberet admitti: alias semper appellans diceret se velle probare non probatū:ꝛ ita illa clausula frustratoria redderetur:vt Abbas hic,in pe.effectu concludit contra Anto.de But.qui dicebat tali casu admittendum esse appellantem,non obstante dicta clausula:quasi talis casus esset approbatus a iure,quod reprobatur: vt per Abb.hic. Et pro dicto Abb. facit, quia quod dicitur in d.l.per hanc.ꝛ in d.c.cum Joannes.procedit,quando appellatio admittitur:tunc enim effectus appellationis est,quod non probatum probari possit. Et ita presupponitur quod appellatio admissa sit.Sed stāte dicta clausula appellatio prohibetur admitti:ergo non potest habere locum qđ dicitur in iuribus predictis: quia quando in dispositione aliquid presupponitur,non habet locum dispositio,nisi presuppositum verificetur:vt not.in l.mācipia.C.de seruis fugiti.vbi Jacob.de Bu.ꝛ Fulg.hoc dicunt:ꝛ tradit Ro.in singu.cc.clxxxvj. statutum.Et quia clausula,que appellationem prohibet,debet attendi,cum sit prohibitiua, ꝛ magis specialis l.iij. §.liberti.ff. de suspect.tuto.ꝛ quod ibi Barto.Sed tamen pro opinio.Anto.de But.alia ratio induci potest,quia negari nō potest,quin dicta clausula odiosa sit,dum tollit appellationem: vt dictum est in d.cap.pastoralis.ideo debet restringi:vt in regula , odia. de regul.iuris.in vj.Unde intelligitur tollere appellationem, que respicit iniquitatem,vel imperitiam iudicis l.j. in princ. ff. eodē.non autem que fundatur in negligentia partis,que probationes omisit:quia in tali appellatione iudex non offenditur Sed responderi potest quod superior apponendo talem clausulam potuit alia ratione moueri,videlicet vt finis litibus imponatur.argu.c.finem litibus.de dolo,ꝛ cont.l. properandum. in princip.C.de iudic.Et ista ratio esset generalis.Et quia cum dicta clausula generaliter apposita sit,intelligi debet generaliter:licet maior ratio in vno casu,quam in alio esse videatur l. j. §.quod autem.ff.de aleat.Et quia talis clausula , que appellationem remouet,non est multum preiudicialis,cum appellatio per superiorem recipi possit:vt dicitur in d.capitu. pastoralis. Unde illa ratio,non probatum probabo:erit iusta causa ad monendum superiorem,vt appellationem recipiat,sed tamen quo ad iudicem a quo,dicta clausula bene operatur,quia tollit appellationem,vt supra dictum est.Quartus effectus est, quod licet in possessorio appellari non possit : vt not.in l.j. C.si de momen.poss.fuer.app. Innocen.in cap.significantibus. de operis noui nuntia.Specul.eod.titu.in §.quibus.versic.vj. tamen si dicta clausula apponatur,prohibitio appellationis ampliatur,ꝛ non pterit appellari etiam vbi alias in aliquo speciali appellaretur,ad hoc vt clausula aliquid operetur:vt notab. dicit Bal. in l.ij.in principio.C.eod.versicu.circa hunc articulum.Et ideo cum appellatio in quibusdam casibus super possessorio admittatur,vt per Barto.in l.ij.ff.de app.reci.ꝛ per glos.in d. l. vnica. in verbo,momento.vbi Bald.ꝛ Angel.ꝛ not.Feder.in consilio lxxvj.domino auditori.in fin.Abb.in cap.cum ad sedem.de restitu.spol.ꝛ in consi.lv.in causa,que.lib. ij. infertur quod dictis casibus non poterit appellari, si dicta clausula apponatur. Et idem videtur dicendum in alia materia,vbi appellatio prohibetur.Quintus effectus insurgit , si dicta clausula de consensu
B partium apponatur[B]:quia tunc absolute appellatio tollitur, secundum Bald.in l.ij.in fin.C.eod.Allegat text.in l.fina.§. fin. C.de tem.appel.quasi velit quod tunc de consensu partium appellatio remota videatur.Et idem Anto.de But.ꝛ Abb. in d. cap.pastoralis.ꝛ Bald.hic,versi.ꝛ pone quod partes.qui late disputat,ꝛ finaliter concludit quod appellari non possit, nisi dolo,vel lata culpa iudicis inique pronuntietur. Et sequitur Perusin.in d.cap.pastoralis.in xiij.effectu. Et notandum est quod quando renuntiatur appellationi,vel clausula,appellatiōe remota,est apposita a iure,nullo casu appellari potest , ꝛ non habet locum.c.pastoralis.vbi dicitur quod potest appellari in casibus expressis in iure.Nam illud procedit, quādo ab homine appellatio prohibetur,hoc est a superiore:vt notab.voluit Hosti. in c.pastoralis.§.fina.§.de offic.deleg.quod multum notandum est,secundum Anto.de Butr.ibi circa fin. in ver.ꝛ aduerte. qui dicit magnam esse limitationem ad d.ca.pastoralis. Sunt alij effectus,qui extrinsecus veniunt ad appellationem:quos Ab. hic,ꝛ Perusi.ꝛ Moder.in dicto cap.pastoralis. prosequuntur.
13 ¶ †In glo.in versi.si dicat.ibi:correcta sunt glo.bene dicit quātum ad hoc: quia hodie non suspenditur iurisdictio ex eo simpliciter quod nuntius transmittatur.Si vero destinatio nuntij facta sit ex causa appellationis,vt in c.dilecti.§. eod.iste effectus non tollitur:quia textus hic non tollit appellationem legitimam,secundum Abb.hic.Hoc prima facie videtur contra textum qui inducit nouam formam appellandi: ergo videtur tollere appellationem legitimam secundum antiqua iura. Sed intentio Abb.fuit quod etiam hodie destinatio nuntij facta ex causa appellationis habeat vim appellationis , si seruetur forma,que hic ponitur,prout Abbas dixit in d.c.dilecti:quia per istum textum non tollitur effectus de quo in tit.de cle. peregri. quod arripiens iter sit sub protectione apostolica. Et hoc intelligitur in processu preiudiciali.Secus si processus nō sit multum preiudicialis : vt Abbas hic concludit , ꝛ posteriores sequuntur per text.in l.ignorare.C.de restitu.in integ.Sed tamē hoc non videtur verum duplici ratione.Prima per text.in ca. meminimus.§.eod.in fi.vbi de isto priuilegio peregrinationis loquitur,ꝛ precise dicit non esse aliquatenus procedendum. Nā

ista verba inferunt, quod nullo modo contra talem absentem procedatur. Facit text. in cap. at si clerici. in princip. ibi: aliquatenus condemnandum. de iudic. & in c. de cetero. de testib. Secūda ratio est per tex. in c. j. de cler. peregri. vbi dicitur quod hi, qui Romam accedunt, cum rebus eorum, debent esse apostolica protectione securi. Nam ista verba inferunt quod nullo modo possunt molestari: quia securus dicitur, qui nihil timet: vt dictum fuit in c. ex parte. s. eod. Et sic verba istius priuilegij vlterius procedunt: & non videtur habere locum quod dicitur in d. l. ignorare. De hoc etiam dictum fuit in c. meminimus. s. eo.
14 ¶ † In ead. glos. ibi: iurisdictio ordinaria iam cepta. Nota secūdum glos. quod non valet rescriptum impetratum non facta mentione de lite incoboata coram ordinario. Et idem glos. in capitu. prudentiam. §. sexta. in verbo, iustam. & ibi Abbas de officio delega. bonus textus in c. inter monasterium. vbi Abbas in iiij. notabi. de re iudicata. not. Salice. & Paulus de Castr. in l. fin. C. vt lite pendente. Et ideo non valet commissio facta in curia, non facta mentione litis pendentis extra curiam: vt tradit Ro. xx. decisio. dic quod si in aliqua. de rescriptis. in antiquis. Et procedit ista conclusio, etiam si absque dolo, de lite pendente non sit facta mentio in rescripto: vt not. Baldus dicit per illum textum in capitulo fina. vt lite pendente. Similiter predicta conclusio locum habet, etiam si sola citatio facta sit coram ordinario. Et ita loquitur glossa hic, & in dicto §. sexta. Sed in contrarium videtur decisio Baldi, in lege prima, in fine. C. de relationib. vbi dicit, quod in curia Romana seruatur quod debeat fieri mentio, si lis est contestata, non aliter. Et secundum eum, rationabile est: quia ante litem contestatam causa non est in aliquo statu. Hoc, quod Baldus dicit, posset habere locum de consuetudine, vel de stylo curie. Sed de iure conclusio gloss. verior videtur: quia per solam citationem iurisdictio perpetuatur: vt no. in c. gratum. in c. relatum. s. de officio delega. Facit quod habetur in capitu. penulti. de foro competen. Et non videtur esse de intentione summi pontificis, quod adimatur causa ab ordinario, in qua facta sit preoccupatio. argumē. l. vbi
c ceptum. ff. de iud. Et in terminis not. Petr. de Ancharan. in cōsilio xvi. viso processu. vbi concludit, quod lis dicitur pendere per citationem: & de tali lite mentio fieri debet. Et est textus in clementi. fina. vt lite pendente. vbi lis pendere, dicitur facta citatione que ad citatum peruenit, imo in preiudicium impetrā
e tis citatio simpliciter facta sufficit, licet nondum intimata fit: vt Ro. tradit in consilio cccxxx. circa primum. versic. illud autem. & idem Ro. in vj. decisio. nota vtrum. in xl. decisio. nota secūdam in nouis. in xviij. decisione. item si actor. circa medium. Et predicta conclusio gloss. hic, de plano procedit de iure canonico. Secus de iure ciuili: quia impetratio non valet lite incoboata coram ordinario, nisi detur negligentia ipsius ordinarij: vt not. Baldus dicit in l. ij. circa finem. C. vt lite pend. Videtur tamē quod ex certa scientia principis causa posset committi absque negligentia ordinarij. Et talis auocatio cause ab ordinario fieri potest per summum pontificem, non autem per inferiorem, etiam legatum de latere: vt not. Specul. in titu. de leg. in §. nunc ostendendum. versic. legatus. Abbas in cap. primo. de of
15 ficio lega. & in c. vt nostrum. in iij. questio. s. eodem. ¶ † In fine, glos. circa intellectum textus, ex gloss. eliciuntur due conclusiones. Prima, quod textus hic in principio habet locum in iudice ordinario. Secunda, quod etiam textus procedat in delegato. Circa primam, vt distincte procedamus, conclusio est, quod iurisdictio delegati a summo pontifice potest per ordinarium preueniri, ante, quam litere sint delegato presentate: & ideo sufficit quod litere impetrate sint: & ita tempus date non attēditur sed precise tempus presentationis literarum inspicitur. Et istū intellectum simpliciter sequuntur Vincen. & Hostien. & Imo. hic. Et secundum istum intellectum ponderatur, quod facta sit citatio per ordinarium ante presentationem literarum: & verba illa, si prius, debent referri ad principium, dū dicitur, si quis coram idoneo iudice conuenerit aduersarium priusquam &c. Goffr. posuit alium intellectum, & dicit quod non sufficit quod citatio facta sit ab ordinario ante presentationem rescripti: sed consideratur quod citatus excipiat ante presentationem rescripti: & tunc ordinarius procedit: aliter ordinarius non dicitur preuenire. Unde si citatus ab ordinario presentaret rescriptum post citationem ante, quam ipse exciperet, non esset preoccupata iurisdictio. Et pro isto intellectu ponderatur textus, dum dicit, priusquam, referendo ad illud verbum, si dicat. Et sequitur Abbas post Joannem Andre. & Anto. de But. hic: quia istud cap. dum tollit rescriptum, debet stricte intelligi, quando non vult ille, qui impetrauit, coram ordinario respondere, nec suas literas presentare. Peru. reprobat istum intellectum: quia eo attento sufficeret quandocunque literas presentare, cum tempus non sit limitatum. Sed potest responderi, quod limitatum sit tempus, quando reus comparet, & contradicit. Et ipse Peru. sequitur intellectum glos. & antiquorum, vt iurisdictio delegati ex sola citatione aduersarij preueniatur: quia iurisdictio ordinarij fauorabilis est, delegati vero odiosa: vt per glossam in clementi. ij. de officio ordina. & in cap. primo. de officio delega. in sexto. Unde si in ordinarijs preuentio fit per citationem, vt alius ordinarius excludatur. capit. penult. de foro competen. l. si quis postea. ff. de iud. ergo idem videtur dicendum in iurisdictione delegati. Sed tamen opinio Goffre. que communis est, etiam verior videtur, per text. hic, in ver. non obstat, si dicat, iūctis illis verbis, priusquam &c. que ad dictum verbum referuntur. Et sic consideratur presentatio, quādo reus dicit, & excipit, & non simpliciter tempore citationis. Et cum de nouo hoc disponatur, textus intelligitur prout loquitur, nec agitur hic simpliciter de preoccupatione iurisdictionis respectu ipsorum iudicum, prout in pluribus ordinarijs Perusi. dicit. Sed etiam considerandum est, ne impetrans in prouisione sua deludatur, & absque culpa sua, a sua impetratione excludatur. Que ratio cessat in pluribus iudicibus ordinarijs. Hic enim statim, quod causa fuit commissa ab ordinario auocata intelligitur: vt per glos. hic, & ideo non tractatur de preoccupatione iurisdictiōis inter ordinarium & delegatum, sed limitatur, vt talis abdicatio iurisdictionis facta ab ordinario in causa specialiter delegata tunc demum habeat locum, si litere presentate sunt, quando citatus comparet, & opponit. Sed si non sit facta presentatio, quando citatus comparet, & contradicit, cogitur coram ordinario respōdere: & ita est textus hic. Et sic iste, qui literas impetrauit, commodo earum priuatur propter negligentiam. Ex quo inferri videtur, quod si impeditus fuisset, & literas presentare non potuisset, deberet excusari, per ea, que habentur in ca. plerunque. de rescriptis. quod est notandum ad dicta supra in v. notabi. Circa secundam conclusionem Abbas hic tenet, textum in princip. non habere locum in secundo iudice delegato Et mouetur: quia text. hic loquitur de iudice idoneo. Sed iudex impetratus per secundas literas, excludi potest per exceptionem primi rescripti, de quo mentio facta non fuit in secūdis literis: ergo non videtur idoneus: cum per exceptionem repelli possit. c. j. de testib. Sed respōdetur quod iudex dicitur idoneus, licet per exceptionem excludi possit. glo. in clemen. ij. in ver. competenti. vt lite penden. Secundo, & melius, potest responderi, quod exceptio non competit, ex quo primum rescriptum presentatum non fuit: quia in presentatione tota vis consistit, vt hic. Secundo Abbas adducit, quia constitutio ista generaliter loquitur: vnde non debet extēdi ad ea, in quibus specialiter fuit prouisum. argu. l. sanctio legum. ff. de pen. Sed respondetur, quod imo text. hic etiam exprimit de iudice delegato assignato. Preterea, dato quod textus generaliter loquatur, ratio tamen decisionis, que in presentatione consistit, ita militat in delegato, sicut in ordinario, ideo nō debet distingui, vt deducit Perusi. hic. Ad quod facit, quia quando constat de mente legis, lex noua non distinguitur secundum iura antiqua glos. no. in c. contra Christianos. de here. in vj. per quam Jmol. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. matri. limitat text. in l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. & Alexand. ibi hoc refert. Tertio Abbas dicit quod sine culpa quis iure suo priuari non debet. Sed respondetur, quod non priuatur iure suo sine culpa: quia hoc contingit propter negligentiam eius, qui non presentauit, vt patet in ordinario hic, cuius ratio militat etiam in delegato. Ultimo secundum Abb. facit text. hic in ver. saluis. prout inducitur per antiquos. Nec responsio Joan. Andre. satisfacit: quia attenta illa, proprie non esset exceptio. Sed potest responderi quod sufficit ad hoc, vt exceptio verificetur ꝙ regula loquatur in casu, in quo regula loquitur, licet non procedat in omni casu, in quo regula loquitur. Uel tertio dici pōt: ꝙ ver. saluis. non referatur ad principium decretalis, sed ad illud, quod su-
16 pra dictum est de causa rationabili. ¶ † In glo. in versic. assignate. considerandum est ꝙ aut loquimur ex parte delegati volentis preuenire impetrationem alterius: & glos. hec bene dicit: quia citatio requiritur, vt probatur hic, ibi: coram idoneo iudice conuenerit aduersarium. Aut loquimur ex parte illius impetrantis, qui debet preuenire propter negligentiam eius: & sola presentatio sufficit: & isto casu textus hic loquitur in versicu. priusquā. quia facta presentatione tollitur negligentia, que isto casu consideratur: & non agitur vt iurisdictio ordinarij preueniatur per delegatum: quia cum talis causa specialiter commissa fuerit, iam ab ordinario fuit abdicata: vt per gloss. supra & no. Innoc. in c. cum M. in fin. de constitu. Et talis abdicatio ab ordinario hic limitatur, vt habeat locū, si litere fuerint pre-
17 sentate, alias secus: vt supra dictum est. ¶ † In glossa in versic. ex ratio

ex rationabili causa. ibi:collatione sapientum. in hoc opinio Abbatis videtur verior,videlicet,quod iudex nõ cogatur causam consilio sapientis committere.Nam si causa esset commissa,etiam inuitis partibus iudex potest illam reuocare:vt not. Baldus in lege,ex illo.C.eodem.bonus textus in l.ad principé ff.eodem.vbi Angel.dicit,quod iudex potest iudicare non expectato consilio.Idem Angelus in lege prima.C.de rela.ergo sequitur quod non teneatur causam committere:vt concludit Peru.hic:⁊ idem tradit Bald.in consi.ccclxx.ad euidentiam.
f libro primo.Et ad hoc facit,quia non excusatur iudex[f] qui causam consulendam imperito committeret:vt not.Anto.de Bu. in capitulo,ex literis.el primo.in v.notab.de sponsalib.⁊ notat Angel.in l.filiusfamilias.in fi.ff.de iudic.⁊ idem Barto.in l. bonorum.in fine.ff.de bonorum possessio.Ergo datur intelligi quod iudex non necessitetur habere consilium alterius. E contra vero,si velit causam committere consilio sapientis,bene poterit,etiã inuitis partibus:vt not.voluit Innocen. in capitu. super questionum.de officio deleg.sequitur Angel.in l.ij. C.de senten.ex breuicu.recitan.cum similibus.vt dixi in capitu.inti-
18 masti.s.eodem.¶†In eadem gloss.ibi:in tali dubio.not. quod iudex in dubio debet deferre appellationi. Et idem not. Bal. in l.de statu.ff.de testamen.in l.properandum.§.finautem. C.de iudic.cum concordan.vt dixi in capitulo,de priore.s.eodem.et tradit Alexand.in consil.cxvij.viso themate. libro iij. Et ratio huius conclusionis videtur, quia in dubio appellatio regulariter est permissa in qualibet causa:vt not.per gloss. ⁊ ibi Ang. in l.qui restituere.ff.de rei vend.merito ergo in dubio secundũ regulam debet iudicari,iuxta gloss.in l.omnis diffinitio. ff. de regul.iuris.⁊ in rubr.de regu.iur.in vj. Ex quo inferri videtur quod vbi appellatio regulariter prohibetur , in dubio attenta regula,non esset appellationi deferendum. Alia tamen ratio ad glossaz hic assignari potest,quod ideo in dubio appellationi deferendum sit,quia de minori preiudicio agitur quod appellatio admittatur , quam si appellatio reijceretur : ⁊ in dubio debet fieri illud,quod minus preiudicat l.j. ff.si quis causa. Ex quo ibi notab.infert Paul. de Castr.quod si dubitatur an appellatio deserta sit,debet pronuntiari appellationem nõ esse desertam:quia hoc minus preiudiciale videtur.Et ex ista ratione infertur quod semper in dubio appellatio deberet admitti,licet appellatio esset regulariter prohibita. Et ita indi-
19 stincte conclusio glo.haberet locum.¶†In glossa in versi. rationabiliter.in fine.Ex glossa colligi videtur quod inimicitia,
g que[g] ex propria culpa causatur, non potest allegari. Sed contrarium tenent Anto.de Butr.Abbas ⁊ Mod.hic. Et est dictum Innocen.in c.cum I.⁊ A.s.titu.j.Nec aliter gloss. hic videtur velle,vt declarat Abbas hic.Notandum tamen est quod quando culpa partis directo esset ordinata ad ipsam inimicitiam,non posset talis inimicitia allegari:quia inimicitia esset procurata:vt notabi.tradit Bartol.in l.j.§.cum quis. ff.de questionibus. Similiter quando reuocatio alicuius iuris causatur propter inimicitiam superuenientem,intelligitur,nisi culpa eius,qui velit reuocare,inimicitia superueniat:vt no.Bart. per illum textum in l.cum in tabulis.§.quoniam stuprum.ff.de his quibus vt indignis. Contrarium tamen videtur probare textus in l.iiij.in principio.ff.de adimen.lega.Sed breuiter cõsiderari debet, an verisimiliter testator voluntatez mutauerit: vt dicit textus in l. inimicitie. ff. de his, quibus vt indignis.
20 ¶†In glossa in versiculo,expensis. Abbas hic contra Joan. Andre.concludit,quod de iure canonico temere appellans,a-
3 lia pena extrinseca vltra expensas non puniatur:prout etiam tenuit in c.ij.s.eod.per illum textum.vbi temere appellans tãtum arguitur.Et facit tex.hic,⁊ in c.reprehensibilis.s.eodem. vbi simpliciter condemnatur in expensis. Et in simili adducit gloss.in capitu.j.de rebus eccle.non alienan.in sexto.Sed tamẽ iste rationes de facili euitari possunt.Nam primo text.in dicto capitulo ij.s.eodem.non bene infert illud , quod Abbas dicit: quia,vt ibi dixi,sequeretur quod temere appellans, etiam non deberet condemnari in expensis,ex quo ibi tantum arguitur,⁊ nulla alia pena imponitur : ⁊ tamen hoc falsum est , vt in text. hic patet.Non obstat secundo quod Abbas dicit per istum textum hic,cum similib.in quibus temere appellans simpliciter condemnatur in expensis:quia per hoc non excludit,quin alia pena puniri possit.Et quia condemnatio expensarum non respicit specialiter temere appellantem:sed ex regula communi procedit,quod victus condemnetur in expensis,capitulo, finẽ litibus.de dolo,⁊ contuma. Ultimo non obstat glossa in dicto capitu. j. de rebus eccle.non alienan. in vj. quia ibi specialiter de iure canonico est data forma in alienatione bonorum ecclesie:merito illa attenditur,⁊ non leges,que de iure ciuili loquũtur,sed in casu nostro de iure canonico,⁊ specialiter nõ imponitur pena temere appellantibus:ideo leges que de hoc loquuntur,etiam de iure canonico,videntur procedere,per ea,que habentur in capi.primo. de operis noui nuntiatione. ⁊ latius dictum fuit in dicto capitu.secundo, supra eodem. Quod tamen glossa dicit de expensis, limitatur, nisi appellans iustam causam habuisset : vt quia confisus fuit authoritate alicuius magni doctoris:quia tunc excusatur ab expensis,secundum Joãnem Andream.Et hoc sequitur Antonius de But.⁊ no. Baldus,in capitulo,veniens.el j.versi.est argumentum.supra de te
21 stibus.vbi inquit, quod†consilium alicuius famosi doctoris excusat iudicem.Et idem de expensis tradit Angel.in l.termina to.C.de fructibus ⁊ lit.expen.⁊ Abbas in capitulo,calumniam. in fi.j.de penis.cum similibus.vt tradunt Perusi. ⁊ Moder. hic.Considerandum tamen est,quod facilius videtur pars excusari ab expensis,quam iudex in syndicatu : quia iudex videtur asserere se esse peritum:vnde propter consiliuz alterius nõ excusatur:vt not.Barto.in l.in bonorum.ff.de bonorum possessione.cum similibus,vt dixi in glossa in versiculo,ex rationabili causa.s.e.In causa tamẽ appellationis,prout glos. loquitur etiam pars minorem videtur habere excusationem, quam in causa principali:vt sentit gloss.hic,in princi.dum dicit,hoc generaliter obtinet.⁊ expresse gloss.hoc tradit in capitulo, finem litibus.supra de dolo,⁊ contumacia.vbi Abbas declarat,⁊ late
22 hoc prosequitur.¶†In glossa penulti.queritur nunquid dispositio huius decretalis habeat locum in iudice delegato , vt cognoscere possit de causa principali , quando pronuntiatur, quod appellatio legitima sit. Et breuiter Abbas concludit post Antonium de Butri.⁊ antiquos,quos refert, quod sic:qr principalis accessorie venit ad causam appellationis, que committitur : ⁊ cum ipsa causa principali etiam accessoria includuntur.capitulo,prudentiam.in fine de officio delega:Sed tamen ista ratio videtur dubitabilis : quia , vt dicit Joannes de Jmola hic veniunt illa accessoria,que necessaria sunt ad expeditionẽ commissionis l.secũda. ff.de iurisdictione omnium iudicum.not.in capitu.preterea.in capitulo , ex literis.de officio delegati.Sed in proposita questione causa principalis non videtur necessaria ad causam appellationis : cum ipsa causa appellationis sine principali expediri possit. Et ad hoc bene facit glossa notabilis in capitulo,solet.in ver. superiorem.de sententia excommunicationis,que dicit,quod etiam non veniunt ea, cum quibus causa facilius expeditur.Non tamen recedendum
23 est a communi opinione,que etiam verior videtur:quia†in cõmissione omnia necessaria veniunt mediate,⁊ immediate,vt declarat Abbas per illum textum,in capitulo, prudentiam.in §. sexta.de officio delegati.Et etiam dici potest,quod causa principalis necessaria accedat ad causam appellationis , quando pronuntiatur bene appellatum : quia ex quo causa non potest remitti ad iudicem a quo,qui reputatur suspectus , ipse iudex appellationis debet cognoscere,per textum hic.Et ad hoc etiã bene facit,quia rescriptum intelligitur secundum ordinem iuris.capitulo,causam que.supra de rescriptis. capitulo , licet.de
24 prebendis.Et ordo iuris videtur,quod qui†cognouit de causa appellatiõis,illa iustificata de causa principali cognoscat , vt est textus hic,⁊ not.per glossam in dicto cap.ex tenore.supra de foro competen.Non obstat quod dicit gloss. in dicto cap. solet. quia de illa dubitari potest. Nam commissio extenditur etiam ad ea,que vtilia sunt:vt no.Baldus per illum textum,in c.fina. de dolo ⁊ contuma. Et contra illam glossam tenet Aret.in capitu.de testibus.extra de testibus.vbi inquit,quod ista est regula in dispositione hominis,quod vno commisso,accessorium cõmitti videtur,sine quo,licet actus expediri possit, melius tamẽ cum ipso expeditur.Allegat textus in l. penultima. ff. de vsufruct.⁊ in lege , quicunque. §.ei , qui ad vendendum.ff.de instit.
25 ¶†Extra gloss.Abbas querit,an iudex appellationis in causa principali procedere possit omisso articulo appellationis. Et ex dictis eius plures conclusiones colliguntur. Prima est in summo pontifice,qui omisso articulo appellationis de consensu partium de causa principali cognoscit : vt est casus in ca. j.§.j.eo.tit.in vj.ibi,finito appellationis articulo, vel de partiũ voluntate omisso,procedatur in negotio principali.Et licet textus dicat de cõsensu partiũ.idẽ tñ est de cõsensu solius appellati : qr appellans de hoc cõqueri non potest,cũ ipse videatur habere intentũ,vt Abb.hic concludit post Cõpost.quẽ refert,⁊ sequuntur Moder.hic:quia appellans cõtumax reputatur,quãtum ad iudicem,a quo c.ij.de dolo ⁊ contuma.libro vi. Et ideo ipse non potest allegare litis pendentiam coram iudice,coram quo fuit contumax:vt per Bart.in l.quamuis.ff.de damno infect.⁊ in l.sepulcri.ff.de sepul.viol.cum similib.Et quia ille,qui procurat conueniri coram aliquo iudice,litis pendentiam allegare non potest:vt not.Bald.in l.j.col.fin. C. commu. de legat.

b In contrarium[b] tamen multum facit text. in d. capitulo j. dum partium consensus requiritur: ergo consensus vtriusque partis exigitur. Et videtur hoc tenere Domin. post Joan. Andr. in dicto capitulo j. §. post hoc. Et hoc verius videtur: quia durum est a verbis litere recedere, que de consensu partium loquitur. Non obstat quod appellans conqueri nõ possit, ex quo ipse volebat causam expediri per iudicem ad quem: quia pro respõsione considerandum est, quod appellans expectabat iudicium iudicis ad quem in causa principali conditionaliter secundum naturam appellationis, videlicet casũ quo appellatio legitima pronuntietur, secundum quod hic dicitur. Aliter ergo nisi appellatio legitima pronuntietur, index appellationis non potest de causa principali cognoscere: vt hic not. per gloss. in capitulo, ex tenore. de foro competen. ⁊ tradit Cardina. in consi. cv. super casu premisso. Si ergo omittatur articulus appellationis, non cognoscit vt iudex appellationis, sed per viam querele: vel ex tacita prorogatione: vt sentit glos. in capitu. Romana. in versiculo, clericorum. de foro competen. in sexto. Ergo in tali prorogatione cõsensus vtriusque partis necessarius videtur, merito loquitur textus de consensu partium. Ratio autem allegata in contrarium haberet locum, si vt iudex appellationis procederet. Et facit ad predicta: quia diuersa remedia sunt, appellationis, ⁊ querele: vt per glo. in capitulo, querelam. vbi Abbas de procuratoribus. facit glos. in capitu. cupientes. §. i. in ver

26 siculo, immediata. vbi Dominic. de electionibus. in sexto. †Secunda conclusio, quod etiã inferior a summo pontifice, ad quẽ appellatur poterit, omisso articulo appellatiõis, de causa principali cognoscere, dummodo talis sit, qui per viam querele adiri possit. In isto enim eadem ratio videtur, que in summo pontifice, vt Abbas hic concludit, ⁊ tenet gloss. in dicto capitu. Romana. in principio. de foro competen. in vj. Textus tamen in d. capitulo j. videtur designare prerogatiuam in summo pontifice, dum inquit: si nobis visum fuerit. ergo in inferiori non videtur illud competere. Et hoc tenet Car. hic, ⁊ Do. in capitulo j. §. post hoc. eodem titu. in vj. ⁊ idem Dominic. in capitulo, Romana. in principio, in glos. j. de foro competen. in vj. Et ad hoc facit, quia cum causa sit incboata coram iudice a quo, remoto articulo appellationis, videtur quedam aduocatio cause facta ab ordinario, que summo pontifici reseruatur. Et per inferiorẽ fieri non potest, vt s. dictum fuit in glos. in versi. dicat. Et quia via appellationis electa est: ⁊ ideo via querele non videtur esse in consideratione. Non obstat quod Abb. dicit hic de consensu partium: quia etiam agitur de interesse iudicis, ne ab eo sine

27 causa recedatur: vt hic dicitur. †Tertia conclusio, quod archiepiscopus, ⁊ alius iudex, qui per viam querele adiri non potest, non poterit de causa principali cognoscere omisso articulo appellationis: vt est text. in capitu. Romana. de fo. compet. in principio, ⁊ not. per glos. in capitulo j. in versi. omisso. eod. titu. in vj. Ista conclusio limitatur, nisi iudex a quo appellationi detulisset: quia tunc tota causa ad iudicẽ appellationis deuoluitur. capitulo, cum appellationibus. eodem tit. in vj. Ita Domi. post Joannem Andre. in dicto capitulo j. ver. sed pone. Abbas ⁊ Moder. hic. Et probatur ratione: quia cum in omnem euentum a tali casu causa principalis debeat cognosci per iudicem ad quem, etiã si appellatio frustratoria sit, merito de causa principali immediate cognoscere poterit, omisso articulo appellationis, tanquam superfluo. Facit textus in capitulo, cum cessante. j. eodẽ. ibi: ne processus negotij friuolis occasionibus retardetur. Et tali casu cognoscit tanquam iudex appellationis, cum aliter non habeat iurisdictionem: licet secus sit in casi

28 bus supra dictis. † Postremo extra glossam Abbas concludit, quod causa appellationis specialiter exprimi debet, vt dicitur in clementi. appellanti. eodem titulo de qua dictum fuit in capitulo, consuluit. el secundo. supra eodem. Et ideo non potest appellãs dicere notario, Habeas pro expressis causas grauaminis, quas tibi cras dabo in scriptis: vt notabi. dicit Ang. in l. quicquid adstringende. ff. de verborum obligationibus. ⁊ sequitur Imol. ibi, ⁊ Alexand. Et hoc intelligitur, nisi dies sequens esset intra tempora appellandi: vt singulariter not. Baldus in l. ij. circa finem, versiculo, vnum quero. C. de episcopa. audien. Et ita absoluta sunt omnia, que traduntur per dominum Abbatem hic. Reliqua per Moder. hic.

¶ Additiones.

A ¶ Nullo. Adde eundem Decium. capitulo, oblate. s. hoc eod. tit. in versiculo. Nam non est nouum, ⁊ vide eundem in capitu. cum M. ferrariensis. de constit. in versiculo, ⁊ etiã videtur. vbi dicit quod etiam si actus per quem Papa ad se causam auocat sit nullus, tamen auocatio tenet: vide etiam eundem Decium s. in capitulo, vt nostrum. in princip. ibi, Et hoc in fortiori casu.

B ¶ Apponatur. Adde eundem Decium in c. pastoralis. in ver. secus si a statuto. s. hoc eo. titu.

C ¶ Terminis. Vide per domi. Jas. in l. ij. C. vt lit. penden.

Hiero. Sig.

1 ¶ Attenditur. Declara vt j. per eundem.

2 ¶ Vel aliter. Contra hanc conclusionem extat ferrarie statutum sine aliqua ratione, vt alias ibi docebã ostendens propterea iniquum esse ⁊ restringendum.

3 ¶ Puniatur. Adde Dec. in c. inter cetera. eo. ti. Siluest. Aldo.

a ¶ Onus. [redacted]

b ¶ In expensis. Vide pulchre And. Sicul. in consi. 50. incipiente, illud afferam in medium. in primo volumine.

c ¶ Incompetenti. Alexand. l. ij. C. de eden. Roma. cõsil. ccccxij. Feli. cap. gratum. de officio delega. Jason l. more. de iurisdictione omnium iudic. ⁊ in rubr. de in ius vocand. ⁊ in l. iij. de eo per quem fact. erit. Hippoly. Marsil. not. ccxcj. Fallit vbi non potest haberi copia iudicis competentis. Albe. in dicta l. si pater. facit Barto. in l. j. C. de naufrag. libro xj. Ego vero dico quod si reus errore actoris non declinando vel subterfugiendo abusus fuerit, interrupta est prescriptio, quinetiã valebũt testimonia defunctorum testium, qui coram competenti repeti nõ possunt, vt noue dico in praxi iudiciali.

d ¶ Iudicium. Vide Feli. in c. olim. de rescri.

e ¶ Intimata. Falsum est. Et Roma. ibi male consuluit, quia ante executionem nondum est citatio, ⁊ licet nõ vti, ⁊ penitere.

f ¶ Excusatur iudex. Idem volunt Bal. ⁊ Salic. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. ⁊ ibi Pau. de Cast. ⁊ Moder.

g ¶ Inimicitia. Vide quod not. Bart. in notabili questione, in l. penul. in prin. ff. solu. matri. ⁊ quod not. Fulg. in consi. cxxix. incip. visis duobus vltimis.

h ¶ Contrarium. Et bene, ⁊ ita practicatur. Adde quod quandoque etiam vtriusque partis consensus ⁊ iudicis ad quẽ, hoc efficere non potest, vt quãdo alterius interest, puta iudicis habentis iurisdictionem infeudatam, qui potest interuenire, ⁊ ostendendo se bene iudicasse, petere subditum ⁊ causam ad se remitti, vel a denegatione appellare: vt sepe in hoc regno, quanquam hoc sit contra publicam vtilitatem, cuius ergo introducta est iurisdictio, quam turpe, imo nefas est vsibus ⁊ questui cuiusquam seruire: vt expostulat Albe. in l. imperium. de iurisdi. omn. iud. dixi in praxi iudiciali. [redacted]

1 ☞ Causa cessante cessare debet effectus. fallit. 2. 3. 4. 5. 6.

7 Iudex delegatus potest sententiam suam interlocutoriam reuocare.

8 Interlocutoria per iudicem potest reuocari, licet ab ipsa sit appellatum, nisi detulerit appellationi. 18.

9 Interlocutorie reuocatio non requirit partium consensum.

10 Appellari an possit a comminatione iudicis.

11 Iudex an indistincte possit reuocare interlocutoriam, ⁊ vsque ad quod tempus. 12. 20.

13 Interlocutoria quando habeat vim diffinitiue.

14 Interlocutoria si est talis quod per eam finiatur officium iudicis, vt quia pronuntiat se iudicem incompetentem, non potest reuocari.

15 Interlocutoria non potest reuocari, si ab ea fuit bis appellatum.

16 Interlocutoria si fuit bis reuocata, non poterit vltra reuocari.

17 Interlocutoria si sit lata de consensu partium, non potest reuocari de consensu alterius partis.

19 Interlocutoria non potest reuocari per iudicẽ a quo, si ei fuit inhibitum per iudicem ad quem ne procedat in causa.

21 Interlocutorie reuocatio debet fieri causa cognita.

1 Cum cessante. ¶ † Primo nota illud vulgatum.
B Quod cessante causa, cessat effectus[B] [1]. Idem
1 dicitur in c. magne. in fi. j. de vot. Facit text. in l. generaliter. C. de episc. ⁊ cle. ⁊ in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pat. Et ideo quod pro necessitate temporis statutum est, cessante necessitate remouetur. j. questione j. capitulo, quod per necessitatem. ⁊ j. questione vij. capitulo, quod pro remedio. Et quod metu periculi cõceditur, finito metu extinguitur: vt not. Bald. per illum textum in l. j. C. de nau. feno. Et quod propter odium, vel fauorẽ statutum fuit finita causa fauoris, vel odij, tollitur: vt inquit Bald. per illum textum in l. fina. C. qui ad lib. perue. non poss. Ex quibus ad no

tabili

tabilem questionem infertur per Rom. in consi. cccciiij. in casu
proposite. ⁊ in consil. ccccvij. in proposito casu. Et causa hic su-
mitur pro ratione: vt not. Barto. in l. ij. §. fina. circa finem. ff. de
donat. Nam causa proprie illa dicitur, que habet ratioñe: alias
sine ratione abusiue causa dicitur: vt Bald. scribit in capitulo,
monasteria. j. de vit. ⁊ hon. cleric. allegando l. si ita stipulatus. §.
possunt. in fine. ff. de verbo. obliga. Et predicta conclusio locum
habet, cessante causa finali: secus est in causa impulsiua: quia illa
cessante, non tollitur dispositio: vt per gl. in capitulo, post trans
lationem, de renunc. in capitulo, cupientes. in princip. in versi.
periculosis, vbi Ioan. Andre. ⁊ Do. de elect. in vj. ⁊ idem glo. in
l. j. §. sequum. per illum textum. ff. de postul. ⁊ in l. si mulier. C. de iu
2 re dot. Hoc † tameñ fallit in materia beneficiali, vbi propter am
bitionem refrenandam, etiam cessante causa impulsiua, cessat
2 effectus[2], vt not. Abb. dicit, per illum textum in capitu. postu-
3 lasti. in vlti. nota. s. de rescrip. Oldra. in consi. cclvj. in prin. † Se
a cundo conclusio limitatur, nisi effectus esset consummatus[a], et
3 alicui esset ius quesitum[3]: quia tunc cessante causa, remanet ta-
men effectus: vt not. Barto. in l. ij. §. fina. de don. Allegat text.
qui bene probat in l. fina. in princip. ff. vnde liber. Et idem not.
Bartol. in l. Titia. §. Imperator. versiculo, pone quod filij. de
lega. ij. Et hoc procedit, quando effectus coñsummatus est, ⁊ ius
quesitum sit de iure communi. Secus si de iure extraordinario
4 vt not. tradit Bald. in l. si pro ea. in viij. q. C. man. † Tertio con-
clusio fallit, quando causa certo, ⁊ determinato requiritur tem-
b pore: quia sufficit causam adesse illo tempore, quamuis postea[b]
cesset: vt not. Bald. declarando dicta Petr. ⁊ Cyn. in l. generali
ter. C. de episcop. ⁊ cler. vbi inducit text. in l. quecunque. §. fin. ff.
de publi. Et ad predicta bene facit quod not. concludit Ioan.
Andre. in regula, decet. de regu. iu. in vj. quod si pater propter
numerum filiorum immunitatem consequitur, quamuis post-
ea numerus filiorum deficiat, non tamen priuilegium immuni
tatis extinguitur. Et sequitur Barto. in l. ij. §. non solum. ff. de
excu. tut. Paul. de Castr. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solu.
matr. ⁊ late tradit Ioan. de Ana. in consi. vlti. circa dubium ob
5 latum. † Quarto, conclusio fallit, quando essent plures cause fi-
4 nales: quia tunc vna cessante non cessat effectus[4]. §. affinitatis.
Instit. de nupt. l. liberorum. in princip. vbi Barto. ff. de his, qui
not. infa. ⁊ idem Bart. in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. cre. et
in l. j. ff. solut. matri. Limitatur hoc per Abb. hic, non procede-
re, quando quelibet causa per se non sufficit ad producendum
5 effectum, de quo agitur[5], per textuz in c. quoniam frequenter. §.
porro. iuncto si autem. vt lite non contesta. Sed potest dici q
cause non videntur finales: ex quo quelibet nonsufficit: vt dicto
§. affinitatis. Nam causa impulsiua a finali cognoscitur, quan-
6 do illa cessante, non cessat dispositio[6]: vt not. Domin. post Ioã
nem Andre. in capitulo, quoniam de immuni. eccle. in vj. Cyn.
⁊ Bald. in l. generaliter. C. de episcop. ⁊ cler. Barto. in d. l. iij. §. fi
6 na. circa finem. ff. de donatio. vbi reliqua videnda sunt. † Quin-
to limita vt per Abbat. in capitulo, abbate. in glos. de verborũ
7 signi. ¶ † Secundo nota quod etiam iudex delegatus senten-
tiam suam interlocutoriam reuocare potest: ⁊ not. glos. per istũ
textum in l. quod iussit. ff. de re iudic. Et sic in tali interlocuto-
ria delegatus equiparatur ordinario, de quo loquitur text. in
d. l. quod iussit. Secus tamen est in sentectia, que fertur vt diffi
nitiua: quia facilius extinguitur iurisdictio delegati, quam or-
dinarij l. si vt proponis. la j. iuncta l. si preses. C. quomodo, ⁊ quã
8 do iud. ¶ † Tertio quod interlocutoria reuocari potest, licet
ab ea appellatum sit. Nam licet per appellationem iurisdictio
suspendatur, tamen grauamen, pro quo appellatuz fuit, potest
reuocari. capitulo, si a iudice. eod. titu. ¶ Quarto nota quod in
iudicio etiam a futuro grauamine potest appellari, quando iu
dex comminatur: alias secus. In appellatione tamen extraiudi
ciali indistincte a futuro grauamine appellatur. cle. sicut. eod.
titu. in capitulo, bone. s. eod. ⁊ Abbas hic dicit. Sed consideran
dum est, quod extra iudicium a futuro grauamine appellatur,
quando grauamen verisimile est. Et ita videtur etiã in appella
tione iudiciali, vt probatur hic: quia comminatio iudicis facit
futurum grauamen verisimile: merito appellatur: vt latius di
ctum est in dicto capitulo, bone. ¶ Quinto nota, quod sanum
c dicitur consilium, si quis reuocat[c] quod male fecit. Facit text.
xxvj. questione iiij. in capitulo, magne. Unicuique enim licet er-
rorem suum corrigere. xxxv. questione ix. in capitulo, loci. §. por
ro. Et sapientis est mutare consilium in melius l. nonnunquam
vbi glos. ff. de colla. bono. sicut de Petro legitur xxij. questione
j. capitulo, beatus. ⁊ xij. questione j. in capitulo, certe. Et melius
est. seipsum corrigere, quam expectare quod ab alijs corrigatur
9 vt dicit text. in authen. de nuptijs. §. j. ¶ † Sexto nota, quod in
reuocatione interlocutorie partium consensus non requiritur:
vt probatur hic in verbo, libere. De cuius natura est vt alteri⁹

consensus non exigatur, vt not. in capitulo, de multa. de prebẽ. ⁊
per gloss. in clemen. dudum. de sepul. Et ita videtur text. hic p
dicto Barto. in dicta l. quod iussit. ⁊ not. Bal. in l. j. C. sen. rescin.
non pos. ⁊ sequuntur Moderni hic. Sed tamen considerandũ
est quod textus iste parum facit: quia verbum, libere, quod pon
deratur, non respicit reuocationem sententie, sed facultatem
procedendi post reuocationem: vt colligitur dũ dicit, libere in
cause cognitione procedat. ¶ Septimo nota quod quando
vna dubitatio proponitur, omni alio respectu defectus reuoca
tur, vt probatur hic, ibi: dummodo. ⁊ in l. qui testamento. in prin
cipio. ff. de testa. in capitulo j. de etate ⁊ quali. in vj. ⁊ in capitulo
10 j. de filijs presby. eodem libro vj. cum similibus. ¶ † In glossa j.
ibi: quod non est verum, hoc est contra textum hic, vbi expresse
dicitur, quod a comminatione appellatur: ⁊ no. Bald. in rubri.
C. commi. vel episto. versicu. extra tamen not. dicens quod iste
comminationes terrorem incutiunt: ⁊ si fiunt a iudice seuiente
appellari potest, allegat Innocentiuz hic. Ex quo infert quod
si quis timet, ne contra ius ponatur ad torturam, appellet, ⁊ cõ
fessio postea facta non valeret: vt in titu. nil non. appella. pen-
den. Et idem not. Bald. per illum textum in l. si quis prouocatio
ne. vbi Salice. in fine. C. eodem. Et hoc quando iniuste iudex cõ
minatur: secus si iuridice, quia tunc non potest a comminatio-
ne appellari. Et ita contraria allegata in glossa procedunt: vt
Abbas post alios hic concludit. Sed tamen aduertendum est,
quod licet iuste iudex comminetur, non propter hoc appella-
tio excludi videtur: quia sufficit quod causa legitima allegetur
ad hoc vt appellatio admittatur. capitulo, vt debitus. s. eodem
de iustitia vero appellationis postea apparebit. Et ideo vide-
tur dicendum quod in iuribus allegatis in glossa appellatio
admittatur, ne ibi hoc negetur. Uel dicta iura locum habent,
quando comminatio simpliciter ad dispositionem iuris refera
tur: quia tunc appellari non potest, cum a pena legis non ap-
pelletur l. si qua pena. ff. de verborum signific. ¶ In eadem glos
sa ibi: eodem modo, quo appellans, vt Abbas hic dicit, glossa
non tollit formaliter contrarium. Unde secundum eum, respõ-
detur dupliciter. Primo, quod iudex hoc facit beneficio huius
constitutionis. Sed ante istam decretalem, idem tamen erat:
vt in l. quod iussit. ff. de re iudicata: ⁊ ideo propter hoc formali-
ter ad contrarium non respondetur. Secundo dicit quod non
tractatur de preiudicio appellantis, cum habeat intentum, ex
quo grauamen reuocatur. Sed hoc etiam non satisfacit: quia
quantum ad appellantem. Abbas bene loquitur: sed vis vide-
tur consistere in appellato, cui videtur ius quesitum. Sed po-
test responderi quod ius quesitum sit reuocabiliter, secundum
naturam interlocutorie. Simile est in donatione causa mortis,
vel in contractibus innominatis: ⁊ quia tale ius facto iudicis
acquiritur, ideo per eum reuocari potest: vt notat Bartol. in l.
qui Rome. §. Flauius. de verborum obligat. ⁊ in l. iij. ff. de ser.
expor. cum similibus. ¶ In eadem glossa ibi: non tamen quo
ad iudicem. circa materiam huius decretalis, secundum Ab-
bat. queritur de tribus. Primo, an iudex indistincte interlocu
toriam reuocare possit. Secundo vsque ad quod tempus reuo
catio fieri possit. Tertio, an in reuocatione cause cognitio re-
11 quiratur. Quo † ad primum, regula sit, quod interlocutoria
d a iudice possit reuocari:[d] vt hic, et in l. quod iussit. vbi Bartol.
in prin. iura concordantia adducit. ff. de re iudica. Nam iudex
appellationis hoc potest. capitulo fina. eodem titu. in vj. a for-
tiori poterit iudex, qui iudicauit: vt arguit Abbas hic. Iste ta
men modus arguendi non multum satisfacit: quia iudici ap-
pellationis hoc conceditur per viam appellationis, que non
cadit in iudice a quo: quia de se ad ipsum appellari non potest.
capitulo ij. de consuet. Unde ratio melior videtur, quia consul-
tius est: se ipsum corrigere, quam expectare quod ab alijs cor-
rigatur. §. j. in authentica de nupt. Et hoc in eo, qui retinet po-
testatem corrigendi, vt excludatur illud, quod posset dici de
sententia diffinitiua, que mutari non potest ab eo, qui iudica-
uit l. iudex posteaquam. ff. de re iudicata. Et in sententia inter-
locutoria ratio in textu hic assignatur, ne processus negotij
principalis friuolis exceptionibus retardetur. Et talis reuoca
tio fieri potest sine causa: vt dicit Paul. de Castr. in dicta lege,
quod iussit, quia arbitrio suo hoc committitur. Et pro hoc fa-
cit textus hic, dum dicit, libere. Sed contrarium verius vide-
tur, quod imo causa requiratur: vt tenet Bald. in l. post senten-
tiam. circa finem. C. de sent. vbi inquit quod in corrigendo fa-
ctum proprium causa requiritur. Allegat l. cos. C. de modo
mul. ⁊ sequitur Alexand. post alios, quos refert in dicta l. quod
iussit. qui respondet ad textum hic, quod nihil facit. Uoluit di-
cere, vt puto, quod verbum, libere, hic non refertur ad potesta-
tem reuocandi, prout dixi in not. Sed tamen pro opi. Pau. de
Castr. considerandum videtur, quod cum reuocatio fieri de-

beat re integra, videtur quod iudex simpliciter reuocare possit
corrigendo errorem suum absque alia causa extrinseca: quia sa-
tis est ꝙ bono vtatur consilio, vt hic dicitur. Probabilis tamē
videtur distinctio Baldi d.l. post sententiam. vt distinguamus
vtrum agatur de modico, vel de magno preiudicio in tali re-
12 nocatione interlocutorie. † Primo conclusio predicta, ⁊ regula
fallit in interlocutoria, que habet vim diffinitiue, que secundum
omnes, non reuocatur: vt Abbas hic dicit: ⁊ idē Ant. de Bu.
Imo. ⁊ Moder. hic. Et ad hoc est glo. in c. fi. in versi. inanes. de
elect. in vj. ⁊ tenet Bart. in l. arbitro. ff. qui satisd. cogan. cum si.
vt tradit Alex. in d.l. quod iussit. in ver. quarto fallit. ⁊ idem te-
net Ang. in auth. de here. ⁊ Fal. §. illud. ver. noto istam glos. Et
ad hoc facit, quia interlocutoria habens vim diffinitiue regu-
latur a diffinitiua: vt not. Bal. in l. minoribus. C. de his, qui. vt
13 indi. de quo dixi in c. peruenit. el ij. s. eod. Et † ad cognoscendū
B quando interlocutoria habeat vim diffinitiue[B], notandū est
ꝙ diffinitiua dicitur dupliciter. Primo respectu ordinis pro-
cedendi. Secundo respectu finis: quia finem liti imponit: vt tra
dit Bart. in l. Titia. ff. de accu. ⁊ in l. si cum exceptione. §. hoc au
tem. ff. quod met. cau. Et quomodo distinguatur mera interlo-
cutoria ab illa, que habet vim diffinitiue, recurrendū est ad ea,
que precipue Aret. scribit in consi. xx. in q. j. consi. cvj. in presenti
dubitatione. ⁊ in consi. cxix. in presenti dubitatione. Ex his in-
fertur quod cum preceptum iudicis interlocutoria sit, habens
vim diffinitiue, vt no. Ange. in dicto §. illud. auth. de here. ⁊
Fal. ⁊ in consi. cxv. primo inquiramus. Bal. in l. hi, qui. C. eo.
titu. ⁊ do. Anto. in rub. supra de re iudi. ⁊ latius in consi. vj. an
sententia dationis in solutum. infertur quod non poterit per
iudicem reuocari. Ita Ang. in dicto §. illud. Aliter tamen vi-
detur velle in d. consi. cxv. Sed distinguitur vt idem Ang. tra-
dit in l. si debitori. ff. de iudi. facit quod no. Bar. in l. nō fatetur.
ver. an isto casu. ff. de confes. ⁊ quod not. Bal. in l. fin. §. necessita-
14 te. C. de bon. que lib. Secundo † regula fallit, quando talis in-
terlocutoria est, per quam officium iudicis finitur: vt quia pro-
nuntiat se non competentem. Nam talis interlocutoria non
poterit reuocari. Abbas hic per textum in c. significantibus. s.
de offi. deleg. vbi Abb. in iij. not. idem dicit, ⁊ notat Barto. per
illum text. in l. dicere. in prin. ff. de arbit. ⁊ idem Bar. in dicta
l. quod iussit. Bal. in l. pe. circa fi. C. de pactis. Ang. in l. j. C. sen.
rescin. non pos. Allegat Inno. c in c. consuluit. de offic. dele.
Ista limitatio procedit, nisi appellatum sit a tali interlocu-
toria: quia tunc sententia suspenditur: ⁊ non potest dici quod
iurisdictio finita sit: vt Abb. hic concludit, allegando Ro-
tam decisi. lxxxiij. que est xij. item si a pronuntiatione. eodem
tit. in nouis. Facit textus in c. si a iudice. eodem tit. in vj. Et
ad hoc videtur text. in c. dilectus. el iij. de preben. ⁊ sequuntur
Peru. ⁊ Moder. hic, ⁊ idem Abb. in c. peruenit. el ij. s. eodem.
Contrarium tamen in hoc voluit Cal. in d. c. dilectus. quem
ibi sequuntur Imo. ver. item etiam aduerte. ⁊ Alex. in dicta l.
quod iussit in xij. fallen. qui dicit istam opi. veriorem: quia
sicut in diffinitiua non potest iudex se intromittere vlterius,
cum functus sit officio suo: ita in ista, per quam finitur eius iu-
risdictio. Non obstat c. si a iudice. quia intelligitur de interlo-
cutoria, per quam officium iudicis non extinguitur. Non ob-
stat text. in c. dilectus, quia ibi processum fuit vigore secundi
mandati. Non obstat quod per appellationem sententia suspē
datur: quia verum est quo ad executionem impediendam, sed
non facit reuiuiscere iurisdictionem extinctam: alias esset di-
cendum quod etiam iudex potest reuocare diffinitiuam a qua
appellatur. Non tamen a communi opi. recedendum est, que
videtur probari in c. dilectus. Nec valet illa responsio, quod ibi
procedatur vigore secundi mandati: quia hoc diuinationē con
tinet: ⁊ potius verba litere innuūt quod authoritate primi mā
dati procedatur, dum ibi dicitur, quod illi pronuntiauerunt se
non esse executores nostri mandati. loquitur ibi summus pon-
tifex, qui postmodum in fine dicit, Mandatum exequi procu-
retis. Et sic videtur loqui de eodem mandato, super quo iudi-
ces pronuntiauerunt se non esse executores. Et quia per appel
lationem sentētia suspenditur. Et facit ratio textus in fi. hic, ⁊
etiam tex. in dicto c. si a iudice. qui generaliter loquitur. Non
obstat quod dicitur de diffinitiua: quia illa de sui natura irre-
uocabilis est alia ratione, quam quod iudex priuetur iurisdi-
ctione. Predicta limitatio locum habet in delegato: secus in
ordinario videtur: vt not. Bal. per illum textum in l. si preses.
C. quomodo, ⁊ quando iudex. in prima oppositione, dicit ita li-
mitari textum in d. capit. significantibus. Et sequitur simplici
ter Perusi. hic: ⁊ idem dicit Paul. de Cast. in l. ij. in fi. ff. si quis
in ius voc. Sed contrarium tenet Alexan. in d.l. quod iussit. in
xij. fal. quia eadē ratio videtur in ordinario: quia videtur fun
ctus officio suo, pronuntiando se incompetentem, vt s. dictum
est. ⁊ text. in d.l. si preses. loquitur, quando sententia fuit nulla:
sed hic valuit: vnde ad casum istum non bene arguitur. Sed ta
men ille textus induci potest: quia cum delegatus, etiam nulli
ter pronuntiando, priuetur iurisdictiōe. l. si vt proponis. C. quo
modo, ⁊ quando iudex. secus in ordinario d.l. si preses. datur in
telligi quod firmior sit iurisdictio ordinarij, quā delegati. Vn-
de quod dicitur in d. c. significantibus. in delegato non bene in
fertur ab ordinario a quo non ita de facili iurisdictio abdica-
tur, ⁊ quia remanet iudex, sed delegatus remanet priuatus. Se
cundo predicta limitatio procedit quando iudex pronuntia-
c uit se incompetentem[c] super principali negotio: quia tunc non
potest talem interlocutoriam reuocare. Secus si super alio de-
pendente a principali: vt probatur in d. c. dilectus. de preben.
secundum intellectum Pau. de Eleaza. quem refert, ⁊ sequitur
Sali. in l. post sententiam. C. de sen. ver. quero de quodam ter-
tio. Et approbat Alex. in dicta l. quod iussit. arg. c. super gra-
tia. de offi. deleg. in vj. vbi sicut non expirat gratia per mortem
summi pontificis, ita non extinguitur iurisdictio executoris
dati super tali gratia. Sed tamen ille textus non multum fa-
cit: quia ibi secundum regulam accessorium sequitur naturam
sui principalis. Sed in casu nostro in illo accessorio, ⁊ dependē-
te, est diuersa ratio a principali: quia in eo abdicata est iurisdi-
ctio, ⁊ in eo militat ratio, que in principali, quando sic pronun-
tiatur. ⁊ in dicto c. dilectus. cum habeat varios intellectus, fun
15 damentum fieri non potest. † Tertio regula fallit quando ab
interlocutoria fuit bis appellatum, ⁊ bis fuit confirmata: quia
tunc non potest per iudicem reuocari. gl. no. in cle. fi. in verbo,
super ea. quam ibi sequitur Card. ⁊ Imo. eo. tit. Abbas hic, ⁊
Ant. de But. in c. fraternitatis. ver. nota mirabilē glo. de frig.
⁊ male. Alex. in d.l. quod iussit. in vj. fal. Ex quo enim confirma-
ta reperitur sententia, ⁊ vlterius reclamari nō potest, cessat ra-
tio textus hic, ne processus super negotio principali retarde-
tur. Et quia reuocatio admittitur, quando quis ducitur ratio
ne, ⁊ sano consilio, vt hic dicitur, que ratio cessat, quando repe-
ritur bis cōfirmata. Unde reuocatio iniusta videtur: quia pre-
sumptio surgit pro tali interlocutoria. cle. j. de re iud. Alia est, ⁊
16 quarta limitatio, que huic conformatur, videlicet quando † in-
terlocutoria bis reuocata fuit, quia vlterius non poterit reuo-
cari, vt Bar. concludit in d.l. quod iussit. Ant. de But. hic, ⁊ in
d. c. fraternitatis. Sali. in d.l. post sententiam. quia sicut non li-
cet tertio prouocare, ita non videtur permissum iudici vt ter-
tio, vel vlterius sententiam reuocare possit. Et ad hoc Bart.
allegat textum in l. fideicommissa. §. si quis. ff. de leg. iij. vbi le-
gatum tantum bis prestatur, quando ab herede debuit presta
ri, si per legatarium amittatur. Et pro ista conclusione Alex.
in dicta l. quod iussit. rationem adducit, quia iudex appellatio
nis in locum iudicis a quo surrogatur. l. cum apud Sempro-
nium. ff. iud. sol. Sicut ergo iudex appellationis tantum bis
reuocare potest sententiam, quia tertio prouocare non licet:
ergo idem dicendum videtur in iudice a quo, vt tantum bis
interlocutoriam reuocare possit. Sed tamen ista limitatio ex
rationibus predictis parum mihi suadet. Nam primum simi-
le non satisfacit, dum dicitur quod tertio non licet appellare:
quia a facultate appellandi que parti tollitur, non bene infer-
tur ad reuocationem interlocutorie, que ex officio iudicis pro
cedit: vt patet per glo. hic, quam doct. sequuntur, ⁊ dicūt quod
licet post decem dies non possit appellari, quia sententia tran-
sit in rem iudicatam, iudex tamen ex officio vsque ad senten-
tiam diffinitiuam interlocutoriam reuocare potest. Secundo
non obstat textus in l. fideicommissa. §. si quis decem. quia ibi
dictio, iterum, ponitur, que signat secundam vicem tantum:
vel loquitur ibi textus in dispositione hominis, que restringi-
tur in prima vice: ⁊ ibi tantum semel legatum prestatur post
legatum relictum a testatore: secus in dispositione legis: vt
not. Bald. distinguit in l. j. ver. quarto quero. C. de his, que
pe. nom. Ultimo non obstat quod iudex appellationis in lo-
cum iudicis a quo surrogetur: quia fateor hoc. Et dum di-
citur, quod per iudicem appellationis tantum bis senten-
tia reuocatur: etiam hoc fateor. Dum postea arguitur: er-
go idem in iudice, a quo. istud argu. ⁊ ista illatio non bene
infertur: quia iudex a quo non surrogatur in locum iudi-
cis ad quem. Nam argu. quod facit Alex. procederet, si ar-
gueretur quod illud, quod est dispositum in iudice a quo,
etiam haberet locum in iudice appellationis: quia talis iu-
dex in locum iudicis a quo surrogatur: ⁊ surrogatum sapit
naturam eius, l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Sed
arguere de iudice appellationis ad iudicem a quo, ex ratio-
ne, quam ipse adducit, argumentum non bene procedit. Ad
17 hoc facit quod doct. tradunt in l. prima ff. de lega. j. † Quin-
to fallit, si lata sit interlocutoria de partium consensu: quia
tunc

tunc de alterius partis consensu tantum non poterit reuocari argu.c.significante.j.eo.vbi Abb.in iij.no.et hic.Sed contrariū tenet Peru.hic:quia si iudex de voluntate partium causam cōmisit consilio sapientis,etiam partibus inuitis,commissionem reuocare potest l.ad principem.vbi Bar.ff.eo.no.Bal.et Ange. in l.ex illo.C.eo.Et quia regula textus hic,videtur procedere ēt partibus inuitis:vt probatur hic in ver.libere.et dictum fuit in not.Non tamen videtur recedendum ab opi.Abb.hic,quam tenuit Imo.in c.ceterum.in fi.de rescri.et sequitur Alex.qui alios adducit in d.l.q iussit.ver.octauo fallit.Non obstat q supra dicitur de causa cōmissa cōcilio sapientis: quia in tali interlocutoria ratio specialis est,cū iudex consiliū illud sequi non teneatur:vt dictum fuit in c.vt debitus.in glos.in versi.ex rationabili causa.s.e.Non obstat tex.hic in ver.libere:qr intelligitur quādo iudex nō protulit interlocutoriam de consensu partiū.Vel secūdo,vt dixi in no.textus iste nihil facit:qr verbū,libere,nō respicit reuocationē sententie,sed facultatē procedendi.

18 † Sexto fallit,quādo iudex a quo,detulit appellatiōi:qr iurisdictio trāsfusa est in superiorē.c.cū appellationibus.eo.ti.in vj.ideo reuocatio fieri nō potest.Abb.post alios hic.Et hoc procedit,etiā si delatū sit tacite appellationi,secundū Bald.hic,vt puta qr tradidit apostolos.Nā tūc etiā interlocutoria reuocari nō potest vt dicit Abb.in sexto casu hic:et no.Domi.post Archi.in c.j.§.in quibus.in prin.eo.tit.in vj.et idē Domi.post antiquos,quos refert in c.vt super.ver.sed quero an iudex.eo.tit.in vj.Car.in cle.ij.§.verū.in iiij.q.in fi.eo.tit.Et adeo ista conclusio procedit q nec etiā de cōsensu partiū potest reuocari:vt tenent Domi.de Rota in decisio.lxx.itē si iudex.in fi.In hoc tamen cōtrariū tenet Peru.hic,quia apud iudicē,qui detulit appellationi,remanet iurisdictio in habitu,et solū exercitio iurisdictionis priuatur:vt per gl.in d.c.cū appellationibus.in ver.reputari.vbi Domi.per illum textū,et idē Domi.in d.c.vt super.ergo re integra de partium consensu iudex poterit exercitiū reassumere:arg.c.pastoralis.§.j.de rescri.Predicta tamē limitatio restringitur,vt procedat in delegato:secus videtur in ordinario:vt dicit Peru.hic,allegando Rotam in decisio.ccclxij.in fin.facit text.in l.si preses.C.quomodo,et qn iudex.et quod supra dictū est in secunda limitatione.Et quia reuocare grauamen,tendit ad faciliorem expeditionē cause appellationis,vt hic ergo ordinarius poterit reuocare:vt not.in c.cum teneamur.s.eo.Et in simili facit text.in c.j.§.post hoc.eo.tit.in vj.Sed considerandū

f est,q his rationibus idem[f] videtur dicendū in delegato.Et sic ista limitatio non habebit locū: qr vt dictū est,iudex,qui detulit appellationi,remanet iudex in habitu,et exercitium iurisdictionis tantū ab eo abdicatur respectu cause appellationis,et respectu cause principalis,que tunc ad eum non debet remitti d.c.cū appellationibus.per hoc tamen non excluditur,quo minus possit grauamen reuocare,vt sic facilius causa appellationis expediatur:vt probatur in simili in c.si a iudice.eo.ti.in vj.de quo Abb.inferius dicit:ille text.etiam isto casu videtur procedere.Et per hoc etiā videtur q iudex possit reuocare delationē,quā fecit:licet aliter velit Domi.post Jo.And.in d.c.cū appellationibus.§.si vero.versi.sed pone.per c.significantibus.de offi.deleg.Sed ille tex.cum simi.dictis s.in secunda limitatione,videtur procedere,quādo in totū iudex priuatur iurisdictione:sed hic iurisdictionem saltem retinet in habitu,vt dictū est.

19 Septimo† fallit,quādo facta fuit inhibitio per iudicē ad quē iudici a quo,ne procedat,iuxta c.non solū.eo.tit.in vj.quia tūc interlocutoria non potest reuocari,secundū Hosti.hic: de quo merito Abb.dubitat:qr licet facta inhibitione iudex a quo nō possit procedere in causa principali,per hoc tamen non sequitur q grauamen illatū reuocare nō possit:vt probatur in c.si a iudice.eo.tit.in vj.nisi dicatur dictū Host.procedere,ne iudex ad quē,illudatur,vt Abb.dicit hic.Sed ad hoc potest responderi q non videtur iudex ad quē illudi,ex quo fit iure permittēte:vt probatur in d.c.si a iudice.Nā licet per appellationē suspendatur iurisdictio.c.venientes.de iureiur.et s.c.proximo,tamē non impeditur reuocatio d.c.si a iudice.ergo idē dicendum facta inhibitione.Nam inhibitio fit respectu appellationis:vnde appellatione cessante per reuocationem,cessabit inhibitio.Et quia non obstante inhibitione,iudex a quo potest ea,que tēdūt ad faciliorem expeditionem cause appellatiōis:vt not.in c.ij.de ma.contract.contra interdi.eccle.et in d.c.cum teneamur.Sed nulla facilior expeditio videtur,quam reuocare grauamē vt latius concludit Perusi.hic.Facit glo.in d.c.non solum.in ver.quicquid.Et q dictum est,expresse videtur probari in d.c.si a iudice.vbi text.videtur loqui,etiā post inhibitionem valent actitata per iudicem a quo d.c.nō solum.§.j.Ex his rationibus etiam dubitabiles redduntur alie limitationes,quas in duobus casibus sequentibus Abb.refert.Alias limitationes non prosequor iuxta morem consuetū,non excedendo ea que Abb.

20 tradit.† Circa secūdum Abb.hic post glo.et doct.concludit,q licet ad instantiam partis reuocatio non possit fieri post decē

c dies,iudex tamen ex officio vsq ad diffinitiuā sententiā poterit reuocare.[c]Et idem glo.fi.in c.querelā.s.de procu.et in c.venerabilibus.in ver.decenniū.de sen.excō.in vj.Saly.in d.l.post sententiam.in ver.sexto quero.C.de sen.cū fi.vt Alex.tradit in d.l.quod iussit.Durum tamen videtur q iudici concedatur facultas reuocandi sententiam,casu quo sententia transiuit in rem iudicatā.Nec videtur hoc probari in d.l.quod iussit.quia simpliciter ibi dicitur,q potest.Et hoc intelligitur re integra,vt glos.hic: ergo nō videtur posse,si transiuit in rem iudicatā:quia res integra nō videtur.Et quia tūc cessat ratio textus hic in fi.quia processus cause principalis non retardatur.Et ad hoc facit,quia talis facultas data iudici,debet intelligi sine preiudicio tertij,cui ius est quesitū.l.ij.§.merito.l.si quis a principe.ff.ne quid in loco pub.Facit textus in l.fi.C.sen.rescin.nō pos.et quod not.per glos.in l.fi.C.de in ius voc.Unde videtur probabilior opi.quam Abb.in sequenti mēbro primo refert,q re

21 [illegible]rtis consensus post decem dies.† In tertio membro principali conclusio est,quod reuocatio interlocutorie causa cognita fieri debet,si talis interlocutoria sit in qua requiratur,et interuenerit cause cognitio,alias secus.Ita Abb.concludit post Jo.Andre.et Bart.quos refert idem Ant.de But.hic.Sal.in d.l.post sententiam.versi.quarto quero.in l.peremptorias.ver.quero,si iudex.C.sen.rescin.non pos.Si tamen reuocetur absq cause cognitiōe,valet reuocatio,sed pōt appellari,vt Abb.dicit hic.Si tamen lata fuisset interlocutoria absq cause cognitiōe,que requirebatur,tūc etiā in reuocatiōe cause cognitio nō erit necessaria,secundū Ant.de Bu.quia sicut de facto

g aliquid facit,ita de facto[g] debet reuocare:vt dicit Innoc.in c.querelam.de elec.quem refert,et sequitur Bal.in l.si pacto,quo penam.in prin.C.de pact.vbi inquit quod si data fuit tenuta sine partis citatione:illa parte non citata reuocari debet.Facit glo.in l.minor.in prin.ff.de euict.cum si.vt tradit Alex.in d.l.si pacto,quo penam.et in d.l.quod iussit.et in l.j.§.nunciatio.ff.de no.oper.nun.Et plura ad hoc Ro.adducit in consi.ccxx.circa primum.in princ.Notandum tamen est quod ille,qui de facto obtinuit,puta creditor missus in tenutam parte nōcitata,instare potest,vt quod factum est ex abrupto,non reuocetur,sed cōfirmetur,ex quo de nouo deberet fieri.Ita no.Ang.dicit in l.si finita.in prin.ff.de dam.infe.de quo Alex.ibi.et Ang.Areti.in §.quadrupli.instit.de act.Postremo Abb.dicit notandum vnum dictum Bar.in d.l.quod iussit.quod interlocutoria mā-

b data executioni[b],nisi causa cognita reuocari nō potest.Idem Bart.in l.j.§.fi.circa fi.per glo.ibi.ff.de pret.stip.cum concor.vt Alex.tradit in d.l.quod iussit.in ix.fal.Et latius hoc prosequitur Peru.hic in versi.nono fallit.

Additiones.

a Effectus.Adde q ista regula locū ēt habet in sententie,cessante enim causa sententie absolutorie,cessat ipsa absolutio:vt notat Sozinus in l.si a te.de excep.rei iud.ff.in primo notab.

b Diffinitiue.Que sit interlocutoria habens vim diffinitiue,vide Vincent.de Perus.in rub.ff.de re iudic.in ver.interlocutoria vero.et in ver.potest etiā poni.

c Reuocare.Addē Vincent.hercula.de Perus.in l.q iussit.in versi.nūc assumo tertiam.ff.de re iudic. Hiero.Big.

1 Effectus.Et ideo cessante ciuitate:cessat patria potestas.§.j.inst.qui.mo.ius pat.po.sol.Et cessante causa priuilegij cessat priuilegium.text.est.vbi Bar.et ibi addidi in l.titia.la ij.§.vsuras.ff.de leg.ij.Et cessante causa dilationis,cessat dilatio.ca.significante.vbi deci.in fi.j.eo.Et vide pro hac regula no.Jas.in l.j.ff.de offic.eius.versi.vltimo.Deci.consi.xxiiij.text.est not.in l.fi.§.sed quia.et ibi Pau.de Ca.in prin.et in fi.C.de ind.vid.tol.Alex.in l.si constante.in fi.prin.ff.solu.ma.et q in nota.casu ponit Jas.in l.sciendum.§.fi.ff.qui satisda.cog.Et ad hanc regulam,vide Alcia.in lib.j.de ver.sign.vbi pluribus modis declarat,et ponit exempla,q cessante ratione legis,cessat lex.

2 Effectus.Vide Deci.in d.c.postulasti.in iiij.not.

3 Quesitum.Adde Dec.in l.j.ff.de of.eius.Alcia.lib.j.de ver.sig.vbi plura ponit exempla.

4 Effectus.In dubio autem plures presumuntur.Sal.in l.si fit.C.de noxalib.Alcia.id arbitrarium iudicis existimat li.j.de verb.sig.et ad hanc limita.vide Andr.tiraquel.in l.si vnquam.in prin.nu.89.

5 Quo agitur.Adde Alcia.in li.j.de ver.sig.fol.vi.in fi.et seq.

6 Dispositio.Vide Alcia.lib.j.de ver.sig.fol.xxj.Siluo.Alde.

9 Consummatus.Jas.l.j.de offi.eius,cui manda.est iurisdict.

Andr.Tiracq.repet.l.si vnquam.ver.susceperit liberos.nu. 155. C.de reuocan.dona.

b ¶Postea.Decius consi.xxiiij.ad finem.

c ¶Reuocat.Vide Feli.in c.qualiter,& quando.el.i.ij.not.de accu.Et correctio est opus charitatis:vt per beatum Thomam ij.q.ij.xxxiij.ar.i.

d ¶Possit reuocari.Vide abundantissime per do.Feli.in c.qualiter & quādo.el.i.de accu.Et per Vincent.Peru.in l.quod iussit.ff.de re iudic.

e ¶Incompetentez.Decisio.Tholo.clxxxv.Bar.repe.l.ex quacunque.si quis in ius voc.non ierit.Anto.Corse.in not.ver. sententia.v.vide Geminia.c.si super.de offic.deleg. in vj.Decium supra e.c.peruenit.ij.in fi.

f ¶Idem.Et placet,licet communis contra.

g ¶Ita de facto.Andr.Tiracq.de legib.connubia. gl.iij.nu.15. cum seq.Aymo.consi.cxl.in fi.consi.clxxij.nu.7.

h ¶Executioni.Arct.consi.xxvj.in fi.Ias.l.si opus nouum.de operis noui nuntia.Anto.Corse.in sing.ver.sententia.i.Feli.in rub.de re iudi.And.Tiracq.repe.l.si vnquam.ver.reuertatur. [redacted] nu.254.

1 ¶Iudex non potest recusari sine iusta causa.
2 Causa suspicionis proposita,contra iudicem, probatur coram arbitris.
3 Arbitri,qui cognoscunt de causa suspicionis,an eligantur tantum in casibus in iure expressis,an etiam in casibus similibus.
4 Et an tales arbitri cognoscāt de causa principali, probata causa suspicionis.
5 Iudex recusari potest,non expressa causa in iure.
6 Iudex,qui est compater alterius partis,an possit recusari.
7 Arbitratores electi a partibus,an possint tertiuz assumere.
8 Iudex ordinarius si recusetur, & causa recusationis sit approbata per arbitros, an possit committere causam de partium consensu.
9 Processus iudicis recusati an valeat.

1 Cum speciali. ¶†Primo nota φ iudex sine iusta causa recusari nō potest. Et hoc de iure canonico videtur hic,& in c. secūdo requiris.s.eo. Secus est de iure ciuili: quia sola volūtate recusatur:vt not.in l.apertissimi.C. de iudi.vbi glo.cum simi.vt Abb.hic adducit.Et procedit ista cōclusio,nisi esset datus iudex de partium consensu:quia tunc etiam de iure ciuili sine iusta causa recusari non potest:vt not.Ang.in l.qr poterat.ff.ad Trebel.Allegat Inno.hic:& prosequitur ibi Alexā.qui etiā refert Oldr.& Nicol.de Neapo.voluisse φ etiā de iure ciuili causa proxima suspicionis deberet allegari, & probari: puta,qr inimicus.Non autem causa remota, videlicet, ex qua causa inimicitia processerit. Et de tali causa remota intelligitur textus in d. l. apertissimi. Sed hoc communiter non tenetur.Dicit tamen Pau.de Cast.in l.item suspectus.ff.de procu. φ licet causa non debeat probari,debet tamen allegari, arg. l. cum hi.§.in causa.ff.de transa.Et hoc cōsonat,vt suspicio fraudis remoueatur.arg.eius,quod not.Bal.per illum tex.in l.hoc modo.ff.de condi.& demonstra.Subijcit Abb.hic φ etiam alia differentia est:quia de iure canonico ordinarius,etiam episcopus,recusari potest.c.si quis contra.de foro compe. Sed de iure ciuili ordinarius ex toto non recusatur,sed datur episcopus adiunctus ordinario.auth.si vero contigerit.C.de iudi. Quod tamen ibi dicitur de episcopo, non seruatur de consuetudine: sed sufficit φ alius vir probus associetur,secundum Guliel.de Cug.Bal.Sal.& Pau.de Cast.ibi in prin.& idem dicit Bal.hic Et ideo consuluit Alex.in consi.clxxxij. viso processu.lib.ij.φ archipresbyter potuit ordinario associari: & valet processus. Alibi etiam consensus episcopi requiritur, & non seruatur de consuetudine:vt no.Bar.in l.fi.§.si cum antiquitas.C.de cur.furio.& idem Bar.in consi.cxliiij. iudex communis Assisij. facit

2 φ no.per glo.in c.i.de treuga,& pace.¶†Secundo nota φ causa suspicionis coram arbitris probatur.Debet tamen allegari coram iudice,qui recusatur:vt hic,in glos. & probatur etiam in c.suspicionis.vbi Anto.de But.de offic.deleg.& in c.secundo requiris.supra eo.& in l.apertissimi.C.de iudi.nisi esset absens, vt in l.fi.C.eo.titu.de iudic.Et expressio cause debet fieri eodez cōtextu,vel saltem intra tempus,quod datur ad recusandum, secundum Bal.hic, sicut dictū est in appellatiōe ab interlocutoria,in c.vt debitus.supra eo. & probatur hoc ibi: ipsa probata. not.Spec.in tit.de recu.iudi.in §.fi.ver.quid si vnā.Ab.in c.po

3 stremo.supra eo.†Et subijcit d.Abb.hic,φ arbitri iuris,de quibus iste textus loquitur, eliguntur in casibus duntaxat a iure expressis.Allegat Archi.in c.i.de except.in vi.vbi Io.Andr.& Domi.hoc sequuntur in versi.si vero.idem Domi.in c.ab arbitris.circa fi.de offi.deleg.in vj.Ipse Abb.tamen putat idē esse in casibus similibus expressis,per gl.in c.statutum. de rescript. in vj.Idem Abb.in c.pastoralis.de rescri.& in c.i.in prin. supra de arbi.Sed contrarium in hoc tenet Roma.in no. suo cccccli. si allegatur.vbi dicit φ glo.in d.c.statutū,non est vera:qr est cōtra cōmunem opi.& quia ille, qui est iudex in causa principali, est etiam iudex super hoc incidenti l.quoties.C.de iudi.in c. super literis.infra eo.Et ab ista regula non videtur recedendum nisi quatenus reperitur φ iura specialiter vlterius procedant disponendo φ ad arbitros recurratur: & talis dispositio arbitrorum,tanquam exorbitans a iure communi, restringitur in casibus solum expressis in iure,vt doc.dicunt.Et concordando opiniones concludendum videtur,vt dicamus φ arbitri eligi possunt in casu omnino simili expresso,in quo eadem ratio videatur.arg.c.cū dilecta.de confir.vti.& φ not.in c. translato.de cōstitu.facit gl.no.in l.fi.C.de reuo.dona.cum simili.Sed si non sit casus ex toto similis,in aliquo dubio, non est recurrendum ad arbitros, ex eo φ in quibusdam casibus ita factum in iure reperitur: quia hoc solum in expressis casibus locū habet. Et notandum est,φ tales arbitri iuris,ad quos hic recurritur potius dicuntur iudices,quā arbitri:vt not.Bar.in l.fi.C.de iudi. vbi Bar.& alij sequuntur:& idem Bal.in l.i.ver.vlterius opponitur.C.de pericu.& commo.rei vendi.Abb.in c.suspicionis. de

4 offi.deleg.& idem Abb.& Mod.in c.fi.de re iudi.¶†Tertio nota φ probata suspicione arbitri non cognoscunt de causa principali:& hoc secundum canones. De iure vero ciuili arbitri de

5 causa principali cognoscunt l.fi.vbi Bal.C.de iudi.¶†In glo. in verbo,iuste. Nota iudicem posse recusari ex causa in iure nō expressa:qr proceditur a simili,iuxta l.nō possunt.ff. de legibus. Et ad hoc bene facit glo.no.in l.fi.in versic.voluerit. vbi Cyn.& Sali.C.de reuoc.dona.que tenet donationem reuocari posse ex

a causa,que ibi non exprimitur,dūmodo causa similis[a] sit.Quāuis textus dicat donationem tantum posse reuocari ex causis ibi nominatis.Et in simili est not.dictū Guliel.de Cug.in aut. licet.C.de liberis preter.qui dicit φ quamuis textus in §. aliud quoque capitulum.in auth.vt cū de appel.cog. enumeret quatuordecim causas,ex quibus filius exheredari potest,tamen ex alia causa,que ibi non exprimitur,exheredari poterit, dummodo similis sit,vel maior expressis.Allegat bonum text.in ca.i.§. porro.que fuit prima cau.benefi.amit.in ver.sed qr natura.& sequitur Alex.in l.si quis id,φ.ff.de iurisd.omnium iudi.& refert ibi se ita consuluisse.& sic consi.ccij.super themate.in ij.lib.a fortiori in casu nostro hoc dicendum est, vbi materia non videtur odiosa sed fauorabilis,ne coram suspecto iudice cogatur litigare.Facit φ no.per gl.in l.i.ff.de cōdi.indebi.tex. in c.cū dilecta. de confir.vti.vel inuti.cum simi.Secundo super ista glo.Abb. dicit esse notandum, φ sententia non dicitur esse lata contra ius,ita φ reddatur nulla,iuxta c.i.de re iudi.quando non est cōtra legē loquētē in terminis,sed in simili[t].Et hoc idē Bal.dicit in l.ij.C.quādo prouo.nō est neces.vbi inquit φ licet non valeat sententia lata cōtra legē,valet tamē,si lata sit cōtra simile legis Allegat Iac.de Are.& Cy.ibi.& idē Ant.de But. in c.ab excōmunicato.ver.tertio hoc vtrū.de rescrip.Idē Abb. in c. i.de re iud.ver.quid autē si est lata cōtra simile.Et hoc intelligitur, nisi simile cōprehendatur a ratione generali expressa in lege:quia tūc sentētia est nulla:vt voluit Ant.de Bu.in d.c.i.& sequit Abb. ibi per l.nō dubiū.C.de legi.Et ad hoc faciūt que dicta sunt de

6 ratione legis in c.secūdo requiris.s.eo.in prin.† Tertio Abb.

b cōcludit,φ cōpater[b] alterius partis recusari potest secundum mores regionis,quibus attētis, hoc iudex debet arbitrari. Et idē Imo.hic,& in c.prudentiā.s.de offi.deleg. Et φ repellatur,

c facit,qr repellitur a testimonio[c],secundū Bal.in l.generaliter. ff.de in ius voc.Sali.in l.testis idoneus.ff. de testib. ergo a fortiori tanquā iudex poterit recusari:qr facilius repellitur iudex quā testis:vt per gl.in c.insinuātē.de of.deleg.cū si.vt dixi in c. postremo.s.eo.& qr magis diligēdus est pater spiritualis,quam naturalis.gl.xxx.q.iij.c.pyctaciū.& ij.q.vij.in c.qualis.Quod tamē dictū est de testimonio,nō videtur expeditū:qr contrariū[a]

a tenēt idē Bal.& Sali.in l.parentes.C.de testib.& Alex. post Roma.in d.l.generaliter.vbi refert Bar.ita cōsuluisse.& idē Alex. sequitur in cōsi.gl.in causa,& lite vertēte inter Christophorū.li. iij.circa fi.merito concludendū videtur hoc esse in arbitrio iudicis.¶In gl.in ver.cū iudice.ibi:extraordinario.Nota φ iudiciū inquisitionis extraordinariū dicitur: de quo late scripsi

7 in rub.s.de iudicijs.¶†In glo.in ver.tertium.quod hic dici

z tur de tertio eligendo,non habet locum in arbitratoribus[z]: vt Bal.not.dicit in capitulo i.de inuesti.in mari.fac.sequitur Abbas in c.suspicionis.ver.sed non est dubium.supra de offi. dele-

⁊ in ca. Quintavallis.supra de iureiur. Peru.hic:⁊ idem sentit Bal.in l.fi.in x.questione.C.de contrahen.emptio. Et idem expresse tenet Cardi.in consi.lxxxvj.in princ.videtur pronunciationi.Alleg.ad hoc glo.Hostien.⁊ Joan.And.in c.cum nobis.supra de arbit.Contrarium tamen sentit Bald.in l.hac edicta li.§.his illud.versi.quid si isti arbitratores.C.de secun.nupt.⁊ in l.ij.C.de rescin.vend.dum loquitur de estimatoribus,qui eligūtur.Sed prima opi.communis^d videtur. ¶ Jn gl.in verbo,recusatoris.in fi.circa ea,que Abb.hic dicit, habemus notare intellectum eius ad istum textū quem etiam latius tradit in d.

8 c.si quis.de foro compet.† Et concludit in iudice ordinario, q̄d licet recusetur,⁊ causa suspicionis approbata sit:poterit tamen ipse causam committere,etiam sine consensu partium vel recusatoris:quia quod dicitur de consensu recusatoris,hoc est dictū de consilio,vt recusatio euitetur,non quod necessario requiratur:quia licet iudex suspectus sit in causa principali, non videtur suspectus in isto incidenti, quo minus causam committere possit,salua recusatiōe.Et hoc in ordinario:licet secus sit in delegato d.c.iudex.de offic.deleg.in vj.quia delegatus vtitur iure delegantis l.j.ff.de offic.eius.Et intentio delegantis non videtur esse,vt causa suspecto committatur.Ordinarius vero habet iurisdictionem generalem:vnde licet suspectus sit in causa principali,potest tamen causam committere: vt latius Abbas tradit in d.c.si quis contra.Aretinus in dicto c.si quis contra. reprobat istum intellectum,per text.in c.suspicionis.de offi. de lega.vbi recusatus non potest assignare terminum ad probandum causam suspicionis:quia prouocatus forte abesset, vt ibi dicitur.Et sic videtur quod nedum in causa principali,sed etiā in ista incidenti suspectus reputetur: ergo in proposito etiam in committendo causam alteri, debet reputari suspectus. Nec obstat si dicatur,Si causa committitur suspecto, poterit recusari:quia attenta ista ratione,iudex in dicto ca.suspicionis.potuisset terminum constituere:cuius contrarium ibi dicitur.Sz tamen responderi potest quod in dicto c.suspicionis.iudex non potest partibus terminum assignare ad probādum suspicionē, duplici ratione. Prima,quia suspectus:vt ibi dicitur in princ. Secunda est,quia ad arbitros hoc pertinet, quibus omnia cōmissa sunt,que causam suspicionis respiciunt. Et ista secunda ratio preualet,⁊ finalis videtur illius decisionis. Prima vero non attenditur.Quod patet, quia recusatus potest terminum assignare ad finiendum causam suspicionis.c.legitima.eo.titu. in vj.⁊ facit textus in dicto c.suspicionis.in fi.Quod non posset si ratio illa prima attendatur.Secundo contra Abb.Aret.adducit,quia ratio Abbatis que assignatur inter ordinarium et delegatum,non videtur procedere, dum inquit quod delegat^9 nihil habet proprium,⁊ ordinarius habet generalē iurisdictionem:⁊ quod licet suspectus sit in causa principali,non est suspectus in ista causa incidenti commissionis:quia ratio ista secundum eum, etiam militat in delegato.Nam remanet iudex antequam super causa suspicionis pronuntietur,dicto c.iudex.Unde potest cogere arbitros discordantes d.c.suspicionis.in fine,⁊ arbitris terminū assignare potest d.c.legitima.ergo pariter videtur habere potestatem causam committendi. Sed responderi potest quod in cōmissione totius cause agitur de maiori preiudicio:⁊ eadem ratio videtur, que in causa principali , in qua iudicare non potest.Non sic,quando cogit arbitros tertium eligere,vel terminum prefigit.Et solum in iudice delegato expressum est,quod sine consensu partium non potest:vt in d.c.iudex. Unde non debet hoc trahi ad ordinarium,in quo eadem ratio videtur:quia ordinarius non ita facili recusatur:vt not.in l. apertissimi.C.de iudi.cum ipse firmiorem habeat iurisdictionez l.si vt proponis.la j.iuncta l.si preses.C.quomodo, ⁊ quando iudex.⁊ ita opi.Abbatis defendi potest:de qua latius dixi in d.c. si quis contra.de foro compe.Retenta tamē communi opinione,quod iudex,etiam ordinarius,causam non possit committere,nisi de cōsensu recusatoris,pro qua facit textus hic,in verbo, committatur.quod videtur importare necessitatem: consensus tamen alterius partis non requiritur:vt Abb. hic contra glo. concludit.Et non sine ministerio textus hic,⁊ in dicto c. iudex. duntaxat facit mentionem de consensu recusatoris : quia contra eum videtur iudex prouocatus:vt dicitur in d.c.suspiciōis. Altera pars tamen,si iudicem habebit suspectum,illum recusare poterit:sed quominus causa committatur , impedire non potest:vt per glos.in d.c.iudex.in versi.recusatoris.de offic. delega.in vj.

9 ¶ † Extra glo.queritur de antiqua questione , vtrum

e valeat processus iudicis recusati^e. Jn hoc varie sunt opiniones vt Abbas hic refert,⁊ latius prosequitur Peru.hic:⁊ idem Abbas in disputatione,duo sunt clericali ordine. Et in effectu vi-

B detur tenere opinio^B.Host.⁊ Bar.q̄ non valeat processus: q2 videtur contra ordinem iuris,cum prius super recusatione esset pronuntiandum:ergo non valet l.prolatā.C.de sen. Et istā opi.etiam tenet Domi.in c.iudex.de offi.delega.in vj.per illum textum,vbi recusatus non potest causam committere,nisi de cōsensu recusatoris: ergo videtur q̄ non possit exercere iurisdictionem sine recusatoris assensu.Et in ista opi. finaliter residet Alex.in l.quia poterat.ff.ad Trebel.dicens,etiam de iure canonico veram esse opi.Bar.per d.c.iudex. prout illum Domi. inducit,ponderando q̄ textus precise loquitur,dum inquit , non potest:iuxta not.in l.nemo potest.de lega.j.⁊ in c.j.de regu. iur. cum simi.Et idem etiam Alex.in consi.lxxxix.diligenter considerati.lib.j.Sed tamen predictis rationibus responderi potest.Nā quod dicitur de origine iuris prepposterato, non obstat: q2 prepposteratio vnius cause ad aliam,non vitiat processum l. j.C.de appel.Et istud est,q̄ dicit Bal.hic,q̄ quando forma cadit inter duo,quorū quodlibet est in sua specie perfectū,actus valet,nisi appelletur.Secus quando ordo respectu eiusdē cause requiritur:vt in l.prolatam.C.de sen.⁊ no.Bald.in ca.fi.supra de ordi.cog.Preterea,vt dicit Spec. in secunda parte operis, in fi.proem.ordo iudicij tantum consideratur post litem cōtest. ante litem contestatam prepposteratio ordinis nō vitiat. Sequitur Bald.ibi,in addi.qui allegat Bar.in l.si queramus. ff.de testa.vbi hoc dicit in versi.quero quid si iste ordo.⁊ idem Bal.in l. prolatam.ver.quero ergo.⁊ idem Bald.in l.exceptionem. C.de proba.⁊ in auth.contra cum rogatus.C.ad Trebel.⁊ in l.qui crimen.in vij.q.de accusa.Non obstat textus in c.iudex.quia loquitur quantum ad commissionem cause, que non potest fieri nisi de consensu recusatoris.Ex quo datur intelligi q̄ ipse remanet iudex,quia consensus recusatoris non posset iurisdictionez tribuere l.priuatorum.C.de iurisdic.om.iud.Et probatur in d.c.iudex.in fi.vbi dicitur q̄ post pronuntiationem arbitrorum omnino desinit esse iudex.Ergo videtur q̄ prius ante pronuntiationem,non sit omnino priuatus iurisdictione. Facit textus in d. c.suspicionis.in fi.⁊ in d.c.legitima.eo. tit.in vj.in quibus patet q̄ vtitur iurisdictione.Si ergo procedit in causa principali nō obstante recusatione,valet processus,cum habet iurisdictionē, nisi appelletur.Et videtur textus in c.super questionum.in fin. de offi.deleg.Et ideo probabilior est opin. illorum , quos Abb. hic quarto loco refert,vt distinguatur inter ius canonicum, et ciuile,vt de iure ciuili processus sit nullus, de iure canonico valeat,antequam appelletur.Et in ista opi.residet Bal.hic.Et ratio diuersitatis videtur,quia de iure ciuili recusatio proposita operatur absque eo q̄ causa allegetur,⁊ probetur : vt not. in l. apertissimi.C.de iudi.sed de iure canonico causa suspicionis debet allegari,⁊ probari:merito ante probationem processus nō redditur nullus.Et istam opi.sequitur Jmo.hic, ⁊ in d. l.quia poterat.⁊ in l.quidam consulebāt.de re iudi.Et ita etiam tenet Roma.in consi.cccx.circa prin.per textum in d.c.iudex.in fi.de offic.deleg.in vj.⁊ in c.secundo requiris.circa fi. ver. quod si coram.supra eo.Quod tamen dictum est de iure canonico, limitatur,nisi iam electi essent arbitri super causa suspicionis: quia tunc processus iudicis super causa principali esset nullus:quia cognitio translata est in arbitros.Jta Ang.in dicta l.apertissimi.⁊ idem dicit Domi.in d.cap.iudex.Et in istis terminis late consuluit Alex.in consi.xcix.diligenter consideratis.lib.j.Reliqua per doct.hic.

¶ Additiones.

A ¶ Contrarium.Et idem tenet Jason per aliqua in d.l.generaliter.⁊ idem inuenio tenere Are.in c.cū oporteat.in fi. de accu. quamuis primam opi.inueniam tenere d.Alex.in consi.xxxiiij. incip.viso processu.iij.vol.⁊ in consi.cxliiij.incip.quoniam abunde. in ij.volu.

B ¶ Tenere opinionem.Uide Practicā Papien. in forma declinat.iurisdic.⁊ allegat suspitio.in verb.iudicem suspectum. Hierony.Sig.

1 ¶ Simili.Adde Dec.in c.quoniam contra.§.de probat.

2 ¶ Arbitratoribus.Adde Lanfranc.in trac.de arbit.in ij.q. vj. q.princip.vbi addidi. Siluest. Aldob.

a ¶ Similis.Idē Alex.cōsi.cciij .li.ij.vbi dixi Jas.auth.nō licet. C.de lib.preter.⁊ exhere.Pet.Gerar.no.j.Guliel.Benedi.repe. c.Raynutius.ver.in eodē testamēto relinq.ij.num. 19. Hippo. Marsi.not.lxxviij.Franc.Ripa.rep.dicta l.si.q. gli.

b ¶ Compater.Hoc solum non sufficit Stepha.Auffre.trac. de recusatio.iudic.ver.xxxiiij.⁊ bene,quicquid dicat Jas.l.apertissimi.C.de iudic.

c ¶ Testimonio.Jmo nō repellitur.Cepol.causa ciui.cōs.v.n.xx. Frāc.Cur.senior trac.de testib.cōclu.xxx.Jas.l. generaliter. de in ius voc.Stepha.Auffre.trac.de reproba.testi.ver.pater spiritualis.Aretin.c.cum oporteat,de recusa.dixi ad Alexand.con

fil.cccxxxvij.lib.vi.

d ¶Communis. Et verior, ut pote in contractibus, & voluntariis.

e ¶Recusati. Dic quod non valet, nisi pars compareat, & procedat non appellando, ut Panor. hic, Alexand. consil. xij. nu. 6. li. vj. Adde Decium consil. clxxv. Alexand. consil. lxxxix. lib. j. ubi dixi. [redacted]

1 ¶Appellatio non admittitur in notoriis.
2 Delictum dicitur esse notorium altero de tribus modis.
3 Attestationes, si nihil opponitur contra eas, an, & qualiter inducant notorium.
4 Reus convictus testibus, & confessus, non potest appellare.
5 Confessus tantum, non potest simpliciter appellare.
6 Heres defuncti, si contra eum agatur de confessione ipsius defuncti, an possit appellare.
7 Iudex si procedit ex officio, an sit vocandus in causa appellationis a iudice ad quem.
8 Quid autem si processit instante parte.

1 §. Porro. ¶†Primo nota quod in notoriis appellatio non admittitur. Idem dicitur in c. cum sit Romana. in fi. in c. pervenit. & c. consuluit. supra eo. & in c. Romana. §. finautem. eod. titu. in vj. & no. Oldra. in consil. cccxxiiij. in proposita consultatione. Nam in notoriis iudicis pronuntia
a tio non est proprie sententia, sed videtur quedam executio[a]: ut not. Inno. in ca. ex parte. el j. de verbo. signific. Et ab executore non appellatur. c. novit. supra eod. Et ideo etiam in notoriis appellari non potest. Ita Oldr. dicit in d. consi. cccxxiiij. Aliã rationem Oldradus ponit in consi. xviij. Et predicta conclusio procedit, quando appellatio simpliciter proponitur. Secus si causa allegetur, per quam appellatio iustificetur: quia ex causa admitti debet, etiam in notoriis: quia multa dicũtur notoria, que non sunt, c. consuluit. supra eod. Et ita tenet glo. in d. c. cum sit Romana. §. finautem. in verbo, mandetur. Roma. cõsil. preallegato, cum similib. ut dixi cap. consuluit. el j. supra eo.
2 ¶†Secundo nota quod notorium redditur delictum, alternative ex tribus, videlicet ex rei evidentia, vel confessione, aut alia legitima probatione, glo. hic, facit textus in c. fi. infra de cohab. cle. & mul. in c. cum olim. de ver. signi. De evidentia rei clarum est: quia nulla melior probatio videtur, quam illa, que oculata fide ex aspectu[b] rei colligitur. Unde talis probatio nunquam excludi videtur: ut not. per Azo. in summa. C. ad legem Aquil. sequitur Baldus in l. contra negantem. in fine. C. ad l. Aquil. & in rubri. C. de probat. facit text. in c. evidentia. infra de accu. & quod not. per glo. in cap. ij. ver. manifestum. de verbo. signifi. in vj. De confessione iudiciali idem dicitur, quod notorium facit, & notorium iuris appellatur. c. fi. de coha. cle. & mul. & in d. cap. cum olim. not. Ange. in consil. in causa predicta. & no. Bald. in l. properandum. in fi. prin. C. de iudi. ubi ex hoc not. infert quod reus, qui confitetur delictum, etiam perempta instãtia poterit condemnari: quia confessio notorium facit: & in notoriis ordo iudiciorum non requiritur. Textus tamen in d. ca. Romana. §. finautem. contrarium probare videtur, dũ ibi confessio, & notorium tanquam diversa ponuntur. Et ita Do. ad hoc ponderavit illum textum. Sed potest dici quod diversitas ibi consideretur inter notorium facti, & notorium iuris: ut per glo. ibi, in verbo, notorio. Similiter, & tertio, notoriũ efficitur, si delictum alio legitimo modo manifestetur, quod qualiter intelligatur, videbimus in glo.
3 ¶†In glo. in ver. confessionem. ibi, per sententiam. Idem dicit Hostien. per testes productos, contra quos nihil opponitur. Quod Abbas sequitur post alios hic, dicens notandum esse quod attestationes notoriũ inducunt, quando nihil opponitur. Et allegat textum in ca. cum olim. ut ubi etiam Abb. infra de verbo. significa. De quo dictũ fuit in c. ex insinuatione. supra eod. Et ad hoc facit, quia manifestum dicitur illud, quod constat per instrumentum publicum: ut notat Barto. in l. j. in princ. ff. de oper. no. nuncia. ver. venio ad questiones. Idem Barto. in l. creditores. circa fi. C. de pign. Bald. in l. generali. C. de sac. sanct. eccle. Paul. de Cast. in consi. cccxxj. in causa, que vertitur, cum simil. Et hoc intelligitur, quãdo nihil contra instrumentum opponitur: ut tradit Anto. de Butr. in c. cum contingat. in iij. de rescrip. in ca. cum dilecti. de dolo. & in c. licet causam. de probatio. Considerandum tamen est quod istud notorium, quod causatur ex probationibus factis in iudicio, nõ videtur excludere appellationem: quia cõvictus tantum, appellare non prohibetur l. ij. in fin. C. quorum appell. Nisi dicamus, quod quando nihil oppositum fuit, prout doct. hic loquuntur, quod etiam si appellatio prohibeatur, bene simpliciter contra tale notorium proponitur: nisi aliqua iusta causa allegetur, per quã appellatio iustificetur: prout de notorio dictũ est in textualibus. ¶In fi. gl. ex dictis Abb. due eliciunt conclusiones.

4 Prima est, † quod testibus convictus & propria voce confessus, appellare non potest l. ij. C. quorum appel. ubi glo. Oldra. Bart. & Bald. dicunt illum textum generaliter habere locum in aliis criminibus, & etiam in causis civilibus. Et idem tenet Bartol. post Dy. in l. creditor. §. iussus. ff. eod. titu. Do. in c. Romana. §. finautem. eod. titu. in vj. Et istam opi. tanquam communem sequuntur Imo. Mathe. & Ange. de Aret. in d. §. iussus. qui dicunt quod dispositio d. l. ij. quatenus tollit facultatem appellandi in quibusdam delictis ibi expressis, est favorabilis: quia Reipublice interest ut delicta puniantur. c. ut fame. de sen. excommu. merito extenditur l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. & quia contra convictum & confessum maxima videtur presumptio frustratorie appellationis, que admitti non debet. cap. cum appellationibus. eod. ti. in vj. Et ita etiam resident Moder. hic. Sed tamen advertendum est: quia ut hic doct. dicunt, & inferius videbimus, quando quis duntaxat est confessus, non obstante propria confessione, appellatio admittitur, si causa iusta allegetur, que habeat offuscare confessionem: ut no. in c. Romana. §. finautem. eo. titu. in vj. Nam ista ratio etiam videtur habere locum isto casu, quando quis simul fuit convictus, & confessus. Unde videtur quod etiam ex iusta causa, ut j. dicam, appellari possit. Non obstat textus in d. l. ij. quia intelligitur, quando sine iusta causa appellatur, ita quod appellatio simpliciter proponatur. Et hoc satis probatur ibi dum loquitur de convicto tantum, qui simpliciter appellare potest, ut ibi dicitur. Ergo etiam ita principium intelligitur: arg. l. qui filiabus. ff. de lega. j. Vel secundo dici potest quod ille textus restringatur in delictis ibi expressis, prout ibi voluit Petr. & sequuntur Cy. & Albe. quia materia odiosa videtur: ideo stricte interpretari debet. Non obstat quod dicatur materia favorabilis eo respectu, ut delicta puniãtur: quia iste favor intantum non attenditur, ut appellatio excludatur. Alias esset dicendum quod in criminalibus appellari non posset, contra l. non tantum. ff. eod. titu. Hoc enim duntaxat locum habet in quibusdam criminibus, in quibus propter eorum gravitatem statim ad executionem properatur l. addictos. C. de episcop. audi. no. in d. l. non tantum. Non obstat quod appellatio frustratoria videatur: quia illa presumptio purgatur ex causa iusta, que allegetur. Fateor tamen quod isto casu debeat causa esse magis probabilis, cum maior presumptio insurgat contra convictum & confessum. Et ad declarationem predictorum, quis dicatur convictus, not. Fulgo. tradit in
5 consi. cxxiiij. propositis statutis. in ij. dubio. † Secunda conclusio est quod confessus tantum, simpliciter appellare non potest nisi iusta causa allegetur, ut quia dicat se errasse, allegando iustam causam sui erroris. Nam etiam in causa appellationis error corrigi potest l. fi. C. de erro. advo. Et iste est unus casus, in quo etiam in appellatione a diffinitiva causa requiritur. Abb. hic, & ita etiam formaliter Angel. dicit in d. l. ij. in princ. C. quorũ appel. no. Jo. And. & Do. in c. cũ sit Roma. §. finautẽ. in gl. in ver. de quo. eo. titu. in vj. Bal. in l. minoribus. in iiij. no. C. de his qui. ut indig. & tradit Car. in consi. cj. in causa appellationis. Et iusta causa dicitur, si cõfessus occidisse Titiũ, credẽs illũ mortuum ex vulnere, quod ei intulit, dicat dictum Titium vivere: & ita evidenter apparebit de errore confessionis. Nam tali casu appellatio admitti debet: arg. l. j. in fi. ff. de quest. & est bonus textus in l. inde Neratius. in fi. ff. ad leg. Aqui. Ita Ang. Are. post Mathe. dicit in d. §. iussus. & no. hoc Bal. in l. j. ver. quinto punitur mẽdax. C. de fur. Et ad hoc facit, quia quãdo quis cõfitetur se homicidiũ fecisse, nõ tamẽ debet ita ex abrupto decapitari, sed de
c bet cõstare de corpore occisi.[c] ut no. Bal. in c. at si clerici. in prin. de iud. Ang. in l. certũ. in prin. ff. de cõfes. idẽ Bal. in l. j. circa fi. C. ne fil. pro patre. Si tamẽ ex cõfessione erronea quis decapitatus fuisset, per hoc verus homicida non liberatur: ut est casus sing. in l. qui servũ. ubi Bal. ff. de interro. act. & idẽ Bal. in l. ij. in
6 fi. C. qui. res ind. nõ no. & in c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. † An autẽ heres appellare possit, si cõtra eũ agatur de confessione defuncti, Abb. post alios, quos refert, cõcludit quod nõ: ut per eum hic. Et idẽ tenet Imo. hic, quẽ refert, & sequitur Jo. de Ana. in c. in literis. j. de rapto. Facit quod no. Bal. in l. j. ver. de uno quero. C. ne ex delict. defunc. ubi dicit heredẽ teneri ex cõfessione defuncti: quia videtur defunctus cõstituisse se soluturũ: & quia agitur de exoneratione cõsciẽtie defuncti: ideo heres obligat. Idẽ Bald. in l. generaliter. C. de non nu. pecu. in x. q. in fi. Videtur tamen quod heres appellare possit pro suo interesse, casu quo defunctus appellare potuisset, si viveret, secundũ ea, que superius dicta sunt de cõfessione. Ad hoc quod no. Bal. in d. l. j. ver. procedo ulterius. C. ne ex delic. defunc. Et quod dictũ est de cõfessione defuncti, intelligit de vera: secus si ficta sit, quia nõ nocet heredi l. eius, qui. ubi Bart.

ff. de

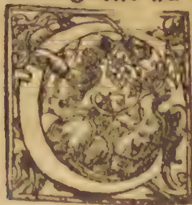
ff.de iure fisci.vt dicunt Peru.& Moder.hic.Sed tamen vide
tur eo casu, quo ficta confessio nocet defuncto,quod etiam tali
casu debeat preiudicare heredi:arg.l.si superatus.§.fi.ff.de pi
gno.vbi culpa authoris nocet singulari successori:& fortiori de
bet preiudicare heredi,qui non debet habere plus iuris, quam
7 defunctus,vt ibi dicitur.¶†In glo.in versi.superiore. ibi:cre
do quod sit vocandus.Prima conclusio ex glo.habetur, quod
vbi iudex ex officio processit in causa appellationis,que coram
superiore agitatur,debet citari.Et pro dicto glo.hic,est textus
in c.venerabilibus.in princ.quem ibi not.Domi.in vltimo no.
de sent.excommu.in vj.Anto.de Butr. per illuz textum in ca.
cum ab ecclesiarum.in iij.no.de offic.ordi.& idem Anto.de Bu
tri.in c.qua fronte.supra eo.Abb.in c.sacro.in glo.in versi.con
stiterit.de senten.excom.Bald.in l.sancimus.in xij. q. in fi.C.de
iudic.& in c.in nostra.post Inn. de procur. Notat etiam Bald.
in l.nam ita diuus.versic.item est argu.ff.de adop. Et ista vide
tur cōmunis opi.de cuius veritate statim dicam. Et isto casu,
si citatio omittatur,processus redditur nullus: vt Romanus
concludit in consilio cccxliij.ex proposito themate.in ij. dubio.
Et hoc quantum ad preiudicium iudicum:respectu tamen sen
tentie processus valet. Ita intelligitur quod not. Bald.in d.l.
8 sancimus.& in c.j.ver.de iudice.de mili.vas.qui cōtu.est.¶†In
fin.glo.secunda conclusio colligitur,ꝙ in causa appellationis,
9 non est citandus iudex[d],qui iudicauit, quādo ad instantiā par
tis proceditur.Abb.post alios hic,idem Abb.post glo.in d.ca.
sacro.& Bald.in d.c.j.de mili.vas.vbi allegat Innocen.in d.ca.
in nostra.vbi etiam Anto.de Butr. de procur. & idem Ant.de
Butr.in c.de cetero.versicu.ad primum.de transact. & in c.ij.in
viij.not. supra de rescript. quia non agitur principaliter de in
teresse iudicis,vt per glos.hic,imo,quod plus est,etiam si iudex
ex officio suo processit, tamen in causa appellationis citari nō
debet,secundum Sali.in l.fi.circa fi.versi.quero quid de iudice.
C.si re.vel accu.mor.fue.allegat Inno.hic,& hoc comprobat qui
busdam rationibus. Et licet contrarium communiter appro
betur,vt supra in prima conclusione dictum est, tamē pro opi.
Sali.multum facit:quia vis tota consistit an agatur de interes
se,& preiudicio iudicis:& tunc debet citari:quia interest iudicis
causam defendere suam:vt dicitur in d.c.venerabilibus.versic.
attamen.Et licet textus videatur loqui, quando iudex ex offi
cio processit,idem tamen est,si ad instantiam partis,per ratio
nem expressam in textu.Et hoc fatentur Abb.& Anto. de Bu.
hic, quod debet citari iudex, quando tractatur de preiudicio
[redacted] instantiam partis procedatur. Ex eo enim ꝙ iu
dex ex officio moueatur,non magis videtur de preiudicio eius
tractari,quam si ad instantiam partis procedatur: cum vtro
que casu faciat illud ex necessitate officij.Et eo casu, quo iudex
non sit citandus,potest tamen ipse,si velit pro aliquali eius in
teresse,assistere cause:vt Abb.hic dicit,post Anto.de But.in d.
c.ij.Bald.in c.dilectus.el j.de rescrip.& in rub.C.de pen.iudic.in
fi.Arcbid.in ij.q.vj.cap.hoc etiam.

¶Additiones.

c ¶Non potest.Adde Dec.in consi.xxxiiij. Siluest.Aldob.

a ¶Executio.Socin.consi.xxij.lib.j.
b ¶Aspectu.Deci.supra eo.c.an sit.nu.ij.
c ¶Corpore occisi.Pau.de Cast.in l.quoties.§.si quis.ff.de he
redib.instit.Deci.supra de probatio.c.iurauit.
d [redacted]

1 ¶Litis contestatio inducitur per confessionem aduocati.
2 Que confessio nocet clientulo,si non reuocetur.
3 Delegatus a principe pōt alteri delegare:secꝰ in subdelegato.
4 Delegatus ab ordinario,an possit subdelegare, si sibi hoc per
mittatur ab ipso ordinario.
5 Confessio aduocati intra quantuz tempus reuocari potest.
6 Delegatus inferioris a principe,an saltem post litem contesta
tam subdelegare possit.
7 Delegatus ad vniuersitatem causarum potest delegare.

1 Um causam.¶† Primo nota
ꝙ per confessionez
aduocati litis contestatio inducitur.Et hoc in
telligitur,quando facta fuit presente parte: q̄
perinde habetur, ac si ab ipsa parte facta fuis
set l.j.C.de erro.aduo.vbi Sal.& Pau.de Cas.
de litis contestatione hoc dicunt. Et ita etiam Bald. declarat
hic,& idem Abb.in c.pastoralis.in j.not.in fi.supra de iudic.con
trarium tenet Andre.Sicu.in d.c.pastoralis. de quo dicendū
2 est, vt ibi dixi. ¶† Secundo nota ꝙ confessio aduocati nocet
clientulo,nisi reuocetur:vt hic,& in c.olim.infra de censi.& in ta
li confessione non est opus probare errorem,sicut in reuocatio
ne proprie confessionis requiritur:vt Abb.hic dicit,& not.glo.
a in d.c.olim.Sed aduertendum est:[a] quia ista reuocatio debet
fieri incontinenti l.fi.C.de erro.aduo. Et tali casu idez videtur
in propria confessione,que incontinenti reuocari potest absque
b eo,quod error probetur,[b]glo.not.in c.fina.in verbo, iusta cau
sa.in fin.de iureiurand.in vj.Sequitur Bald.in l.edita.versi. se
pe accidit.C.de eden.& in l. j. versic.& nota quod interdum.C.de
furt.& Abb.infra hoc idem dicit. Et secundum hoc non vide
tur differentia inter propriam confessionem,& aduocati nisi di
catur quod propria confessio debet statim reuocari, scilicet an
te,quam in acta redigatur:vt per glo.in c.apud misericordem
xxxij.questio.j.sequitur Anto.de But.in cap.fin.de confess.& in
cap.ex literis.de diuortijs.& tradit Roma.in l. si vero. §. de vi
ro.ff.solut.matr.Sed confessio aduocati incontinenti potest re
uocari,id est intra triduum:vt expresse text.dicit in d.l.fin.C.de
3 erro.aduo.¶†Tertio nota quod delegatus immediate a prin
cipe potest alteri delegare,subdelegatus tamen vices suas alte
ri committere non potest:vt hic,& idem probatur in cap. super
questionum.§.si vero.vbi Ant.de But.in iij.not.& Abb.in prin
cip.Et Peru.in ij.quest.hic:quia vt Abb.hic dicit, esset proces
sus in infinitum.Sed tamen ratio ista cessaret,intelligendo de
prima vice,iuxta l.boues.§.hoc sermone. ff.de verborum signi
fic. Unde melior ratio videtur:quia illud est priuilegiuz, quod
tantum competit ipsi delegato immediate a principe,quod in
alium transferri non potest:vt not.in d.§.si vero.facit tex.in di
4 cto ca.super questionum.§.j.de offic.delegat. †Subijcit tamen
Abb.hic,quod licet delegatus ab ordinario delegare non pos
sit,tamen habebit hanc potestatem,si ab ordinario hoc sibi cō
mittatur:vt per glos.in d.cap.is,cui.de offic. delegat. in vj.per
quam dicit limitari text.hic.Et ita Abb.sentit idem esse in de
legato principis,vt possit causam sibi commissam subdelegare
cum potestate subdelegandi.Sed hoc non est verum:quia glo.
in dicto c.is,cui.loquitur in ordinario:& approbatur communi
ter,vt colligitur ex his,que tradit Alexand. in l.a iudice. C. de
indi.& Peru.in j.quest.hic. Secus tamen in delegato a princi
pe,qui non potest dare potestatem subdelegandi illi, cui vices
committit.glos.not.in cap.super questionum.§.porro. in versi.
transfert.de offic.deleg.& sequitur Alexan. post alios quos re
fert in dicta l.a iudice.& Peru.hic,in iij.questio. Fulgo.tamen
in l.more.ff.de iurisdict.omnium iudicum. expresse tenet ꝙ idē
sit in delegato principis:prout Abb.sentit hic.Et pro hoc facit
quia delegatus principis videtur habere maiorē potestatē in
delegādo,quā ordinarius:q; etiā causas meri imperij delega
re potest l.j.vbi Bar.& doc.C.qui pro sua iuris. Quod tamen fa
cere non potest ordinarius:vt no.in l.j.in prin.ff.de of.eius. Nō
tamen recedendū est a cōmuni opi.quia fundamentum non est
tutum quod delegatus a principe causas meri imperij delega
re possit:quia articulus disputabilis est, & contrarium late de
fendit Alexand.in dicta l.j.ff.de offic.eius.¶Expeditis nota
bilibus,dum Abb.opponit quod reuocatio confessionis videa
tur nociua ecclesie,& soluit quod reuocatur confessio,quatenus
preiudicabat ad processum,& non respectu confessati.Sed con
siderandum est quod ista distinctio non videtur bene posse ve
rificari, vt reuocetur vno respectu, & alio respectu remaneat:
argumen.eorum,que Barto.tradit in l.Aurelius.§. idem que
sijt.ff.de libe.lega.& principaliter reuocatio fieri intelligitur re
spectu eius,quod continetur in confessione. Accidentaliter ve
ro sequitur reuocatio, que consideratur quo ad processum. Et
ideo aliter ad obiectum responderi potest: quia talis reuoca
tio confessionis aduocati non erat nociua ecclesie: quia ab ea
dem parte emanauit: nec erat in ea fundata intentio ecclesie,
cum per aduersam partem non esset approbata. Unde semper
ab eadem parte poterit dici, & allegari de possessione quadra
ginta annorum:nec reuocatio obstabit: quia respectu proces
sus facta fuit,& non respectu meritorum cause. Hoc modo de
clarari potest,& saluari quod Abbas dicit.¶In glos. in versi.
eadem die.in fin.habetur notabilis limitatio secundum Abb.
post alios hic,ad text.in l.fina. C. de erro. aduoc. dum ibi dici
tur quod confessio aduocati intra triduum reuocari potest.
Nam procedit quando confessio preiudicaret ad merita cau
se. Secus si ad processum: quia reuocari debet ante, quam
pars aliquid faciat, propter quod videatur approbare con
fessionem:postea vero non potest, vt in glossa hic. Sed tamen
idem dicendum videtur quando confessio aduocati preiudica

ret ad merita cause:quia si aliquo actu tacite approbetur, videtur quod postea reuocari non possit:argu. l. sed & si susceperit. in prin.ff.de iudi.Est enim vis in tacita approbatione, que vtroque casu militat:vt in regula,quod semel placuit.de regul.iur. in vj.Et ita contra Abb.Peru.hic dicit.Sed saluando distinctionem,quam Abbas facit,dici potest,talem differentiam procedere secundum communem contingentiam,que est,quod tacitus consensus bene colligitur respectu processus,dum ad vlteriora proceditur:prout in exemplo,quod gloss.ponit. Sed in confessione meritorum cause non ita colligi potest tacitus consensus per processum ad vlteriora:quia ea, que respiciunt merita cause,non excluduntur,donec in causa conclusum sit: & non est nouum,quod differentia constituatur,habito respectu ad illud,quod plerunque,& communiter contingit l.contractus. ff. de regu.iuris.& declarando illum text.tradit Bart. in l. quod Nerua.ff.depos.

5 †Secundo quod dicitur in dicta l.fi.de confessione aduocati,que intra triduũ reuocari potest, intelligitur absque eo,quod error probetur:sed probato errore vsque ad sententiã, & etiam in causa appellationis,reuocatio poterit fieri:vt Abb. hic concludit.Et ita glos.intelligitur xxx v.questio.ix.§.his ita. & probatur in dicta l.fina.vbi Pau.de Castr.ita declarat illum textum.Tertio dicta l.fina.locum habet,nisi talis confessio expresse approbetur:quia tunc non poterit reuocari:vt Abb. dicit hic.Et idem quando tacite approbatur ex aliquo facto:prout glo.hic dicit,& supra dictum est.Et sic textus in dicta l.fi. videtur procedere solum in tacita approbatione, que insurgit ex non facto,videlicet quando scit confessionem aduocati, & intra triduum illam non reuocat.Et in predictis casibus,quando cõfessio approbatur,poterit reuocari,si error probetur, prout esset in propria confessione:vt Abb.sentit hic:quia plus non debet preiudicare confessio aduocati approbata,quam si propria confessio fuisset.Propria autẽ cõfessio,si error probetur^a, vsque ad sententiam poterit reuocari:vt Abb.hic concludit,& probatur in c.fin.supra de confes.& in l.error.C. de iur.& facti igno. Et ista conclusio etiam procedit,quamuis confessio deliberate facta sit post terminum datum ad respondendum,secundum veriorem opin.quia etiam deliberãdo quis decipi potest l.de etate.§.ex causa.ff.de interrog.act.Debet tamẽ tali casu error magis iustificari.Ita Bal.not.dicit in l.error.C.de iur.& fac. igno. & idem Bald. tenet in l.iusiurandum & ad pecunias.in princip. versi.sed pone.ff.de iureiuran. & late Roma. tradit in l.si vero. §.de viro.in xxxj.fallen.ff.solut.mat.& idem Roma.in consil.ccclxj.vt proposita consultatio. Et ideo etiam ibi concludit quod cõfessio iurata reuocari possit, post Ant.de But.qui hoc dicit in dicto capitu.fin.de confes.& idem Roma.in dicto §. de viro. Nec propter hoc dicitur quis periurus:vt not. Bald.in l.de tutela.C.de in integr.restitut.Et ad predicta etiam facit:quia confessio,etiam sepius repetita,reuocari potest: vt not.Bald.in l. prima,per illum textũ in primo no.C.de iuramen.calum.Materiam tamen vlterius non prosequor,quia longum esset:& non traditur per alios hic.Illud tamen notandum est, quod in casibus,in quibus reuocatio admittitur,aduersario expense refici debent:vt no.Bart.dicit in l.rura.in fine.C. de omni agro deser.libro xj.facit quod not.Barto.& docto.in l.edita. C. de eden.

6 ¶†In glo.in verbo,delegatus.ibi: non distinguendo.Cõclusio est,secundum glo.quod delegatus inferioris a principe,etiã post litem contestatam,subdelegare nõ potest:vt probatur hic. Secus in procuratore, qui post litem contestatam substituere potest:& ita equiparatio non procedat:vt Abb.declarat hic, et in d.c.cum Bertholdus.& idem Barto.in l.j.ff.quis,& a quo appel.Alias tamen,vbi esset eadem ratio, valet argumentum de procuratore ad delegatum l.& quia.in fine. ff. de iurisdict.omn. iudic.per quam legem Innoc.dicit in capit.in nostra. de procura. quod ista duo mandata sunt multum similia, & in vtroque veniunt tantum expressa.& tradit Alexan.in dicta l.& quia. Et subijcit Abbas hic, quod delegatus inferioris a principe poterit vnum articulum,non iurisdictionem totalem delegare. Et ita intelligitur textus in d.cap.cum Bertholdus. de re iudica. vbi Abb. idem dicit,allegando etiam textum in capit. super questionum.§.nos autem.de offic.delega. vbi Inno.hoc sequitur.& idem tenet Alexand.post Salice.ibi, & alios, quos refert in l.a iudice.C.de iudic.& Rota in iij.decision.item quod delegatus.& in xiiij.item si episcopus.de offi.delegati.in nouis. Et ista est communis opin. vt dicit Imol. in clemen. j.in gloss. fin. de offic.delegat. Alexand.in l.more. de iurisdic.om. iudic.

7 ¶†In fin. gloss. nota quod delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegare. Et hoc communiter approbatur: vt Abbas hic dicit.Idem glos.in capit.super questionum.§.si vero.in verbo,delegare,de officio deleg.& in l.a iudice.in gloss. j.C.de iudicijs.per l.j.ff. quis & a quo appella. secundum vnum intellectum.& glo.ibi.& Bartol.hoc tenent.Nam de isto iudicatur,sicut de ordinario.glo.in l.fina. C.de iudic.not. Bald.in l.si vt proponis.versic.quero quid si est delegatus. C.quomodo, & quando iudex.& per glo.in capit.statutum.§.insuper.in versic. moderatus.de rescript.in vj.Et conclusio glo.hic, intelligitur prout loquitur,quando vnam causam tãtum delegaret: secus si vellet vniuersitatem cõmittere:quia non potest,vt gloss. sentit,& notat Hostiẽ.in Summa,in titul.de iudic.deleg.in §.quis possit.& sequitur Anton.de But.in dicto c.super questionum. §.si vero. Alexand. in dicta l.a iudice. C. de iudic. Sed tamen videtur,quod nec vnam causam delegare possit,quia ipse vere delegatus est:vt per gloss.in clem.& si principalis.de rescriptis. ergo non videtur quod alteri committere possit:quia iure proprio iurisdictionem non habet.l.more.de iurisd.omnium iudi. Et ita quidam tenent, quos Abb. hic refert. Et ista opinio etiam de iure est sustentabilis. Nam ratio quare delegatus non delegat,est,secundum Ange.in d.l.more.in prin.quia radix, et proprietas iurisdictionis remanet in ordinario:quia a se iurisdictionem abdicare non potest l.legatus.ff. de officio presidis. Unde in delegatum non trãsit,nisi vsus iurisdictionis.Et ideo dicit text.in l.j.§.qui mandatam.ff. de officio eius.quod delegatus nihil proprium habet,sed eius,qui mandauit,iurisdictione vtitur.Sicut ergo vsuarius vsuarium non constituit.§.j. Institu. de vsu.& habita.ita nec delegatus delegatum. Et ista ratio cõmuniter approbatur:& etiam militat in tali delegato ad vniuersitatem causarum,cum etiam ipse delegatus sit,& per glos.in dicta clemen.& si principalis.de rescriptis.Et tradit hoc Imo.in l.si vni.ff.de re iudica.Et ad hoc bene facit quod Abbas tradit in cap.relatum.de offi.deleg. vbi arguit a delegato simplici ad delegatum ad vniuersitatem causarum,ad identitatem rationis.Facit quod not. Abb. in ca. causam matrimonij. supra de officio deleg.& in c.fi.de re iudica. Nec dicatur quod talis delegatus equiparetur ordinario, vt in pluribus casibus prosequitur Perusi.hic:quia etiam in pluribus casibus simplici delegato equiparatur:vt colligitur ex his, que Alexan. tradit in l.more.ff.de iurisdictio.omnium iudic.Non obstat text.in dicta l.j.ff.quis,& a quo.quia fundamentum ibi fieri non potest:cum vario modo intelligatur.

¶Additiones.

a ¶Sed aduertendum est.Uide domi.Andre.Sicul.in consilio vj.volu.j.

b ¶Quod error probetur. Uide per Iaso. de hoc in l. error. in ver.quarto limita.C.de iuris & fact.ignoran. [redacted]

1 ¶Exceptio peremptoria,an, & quando possit ad processum opponi.

2 Appellari an possit in iudicio a futuro grauamine.

3 Appellans a sententia nulla licet constet de nullitate,non obtinet in causa appellationis,nisi probando quod appellatio sit legitime interposita.

4 Appellans an possit simul prosequi nullitatem in causa appellationis.

5 Appellari an possit a sententia nulla.

6 Libellus,in quo dicitur,dico sententiam nullam, &, si qua est, appello,an sit admittendus.

7 Succumbẽs in causa appellationis,an possit postea dicere sententiam nullam.

8 [redacted]

1

[redacted] tita. tamẽ opponi potest ad processum.Et quãdo peremptoria exceptio ad processum opponatur, declarat Barto.in l.cum querebatur.in fi.ff.iud.sol.& in l.j.vbi not. loquitur.C.de ori.iur.

2 ¶†Secundo nota in iudicio a futuro^a grauamine appellari non posse etiam sub conditione: vt quia dicatur,si me grauaueris,appello.debet enim prius grauamen expectari:vt hic,& per Innoc.in c.significauerunt.de testi. Idem Innoc.in c.super eo.el j.supra eod.& glo.in c.ij. vt lite non contesta.quia causa debet exprimi in appellatiõe:alias a iudice nõ recipitur.c.vt debitus.supra eod,& idem tenet Bal. in l.penult. C.quorum appell.versi.quero an ab interlocutoria. cum cõcordan.& prosequitur Perus.in dicto c.vt debitus.versi.queritur. Ibi reprobat opinionẽ Abb.in d.c.significauerunt.de testi.qui [illegible]bat quod a futuro grauamine sub conditione appellari potest:quia tunc in effectu appellatio post grauamen confertur:& ita a preterito grauamine appellari videtur.Nam contrarium

tenet

tenet Peru.quia vbi aliquid prohibetur fieri per viam princi
palis dispositionis,etiam per modum conditionis fieri nō po
test.l.Seius & Augerius.& ibi Bar.ff.ad legem Falcidiam.Et
contra Abb.etiam tenet Are.in dicto cap.significauerunt.per
textum not.in cap.Romana.§.j.de offic.ord.in vj. vbi archiepi
scopus nō potest in diecesi sui suffraganei committere causam
appellationis future,casu quo ad ipsum appelletur. Et sic vi-
detur quod causa appellationis committi non possit sub con-
ditione, ne iurisdictio suffraganei aliquo modo ledatur. Ita
hic ne ledatur honor iudicis,non debet admitti appellatio cō-
ditionalis. Adducit etiam rationem:quia posset iudex ita suā
interlocutoriam iustificare,quod pars retraheretur ab appel-
latione:ideo talis appellatio,tanquam forte superflua, admit
ti non debet.Non obstant iura,in quibus potest fieri sub condi
tione,quod simpliciter prohibetur:quia non habēt locū, quan
do eadem ratio prohibitionis etiam militat in actu conditio-
nali:vt quia est defectus potestatis in causa efficiēti. l. si minor.
ff.de ser.expor.Et ita isto casu videtur:quia quis appellare nō
potest,nisi grauetur. Et licet appellatio conferatur in tēpus
permissum,non cessat causa prohibitionis,scilicet honor debi-
tus iudicibus.Sed tamen his remotis opinio Abb.sustentabi
lis videtur:quia appellatio porrigitur ad diem purificate con
ditionis.cap.si pro te.cum glos.de rescrip.in vj. cum aliis iuri-
bus que Abb.inducit.Facit text.in l.vitricus.§.fi.& in l.sed in-
terim.ff.de dona.inter virum & vxorem.ibi:licet non valeat do
natio inter virum & vxorem de presenti, valet tamen si in cau-
sam futuri diuortii conferatur:& sic confertur in tempus, quo
cessat ratio prohibitionis.Facit tex.in l.si rem meam.ff.de ver
borum obli. Non obstat textus in l.Seius.quia loquitur quan
do dispositio conditionalis in fraudem ordinatur: vt ibi ex-
presse dicitur.Secus ergo cessante fraude,prout in casu nostro
videtur.Non obstat textus in cap.Romana.quia ibi non insta
bat causa appellationis:& status,qui tunc erat de presenti,non
indicabat futuram appellationem:ideo commissio non potest
fieri:quia leditur iurisdictio suffraganei. Secus in casu nostro
videtur,vbi appellatio ex causa verisimili interposita videtur.
Et per hoc tollitur ratio Are. dum dicit quod interlocutoria
poterit iustificari,adeo quod pars ab appellatione retrahere
tur: quia non est hoc verisimile, quando instat causa appella-
tionis, de qua appellans bene potest cogitare. Et facit textus
in l.non ad ea.in princ.ff.de condit.& demonst.Imo,quod plus
est,etiam simpliciter videtur quod a futuro grauamine appel
lari possit,quando est verisimile:vt in cap.cum cessante. s̄.eod.
in cap.concertationi.cum glo.eodem titu.in vj.Non obst.tex.in
ca.vt debitus.quia fateor quod ex causa debet recedi a iudice:
sufficit tamē quod causa sit de futuro verisimilis:prout dicitur
in appellatione extraiudiciali a futuro grauamine,in qua etiā
causa requiritur.c.j.eo.tit.in vj.& vidimus s̄.in cap.cum sit Ro
mana.in glo.in ver.passim.Non obstat tex.hic,quia dici potest
quod loquatur, & velit quod causa appellationis specialiter
designetur,vt appareat ex qua causa appelletur: & ita nō facit
vim in futuro grauamine:quia etiam si exceptio legitima non
esset admissa,& sic grauamen iam illatum esset,non tamē appel
latio debet simpliciter interponi,sed debet apparere quod pro
pter hoc fuerit appellatum.Et istud est,quod dicit tex.hic.Et
de his etiam aliquid dictum fuit in c.bone.s̄.eo.Reliqua in no
tabilibus per doc.hic.¶ Expeditis notabilibus,opponitur,&
respondetur per do.Abba.post alios hic.Ex cuius dictis text.
3 iste redditur not.q † appellans a sententia nulla, non obtinet
in causa appellationis,licet cōstet de nullitate: nisi appellatio
iustificetur, probando quod legitime interposita sit. Ita text.
no.hic,secundum Io.And.quem Abb.& alii sequuntur. Licet
enim nullitas deduci potuisset absque appellatione, & tunc suf
ficeret probare nullitatem, tamen quando deducitur nullitas
per viam appellationis,debet probari quod appellatio legiti-
ma sit: & non sufficit probare nullitatem simpliciter: vt quam
viam elegero,hec mihi pateat.l.si mulier.in fi.ff.quod met.cau.
cap.exhibita.vbi Abb.in vlt.not.de iudi.& idem Abb.in ca.j.in
secundo intellectu. s̄.eodem titul. Sed tamen considerandum
est quod in terminis,in quibus loquitur ista Decretalis,vide-
licet in beneficialibus,multum exuberat officium iudicis.cap.
oblate.s̄.eodem.cap.cum nobis.s̄.de elec.adeo quod in talibus
licet pars non probet intentionem secundum quod deduxit,
iudex tamen supplet:vt per glossam in capit.cupientes.§.cete-
rum.in verbo,excludentes.& in verbo,contumaciam.in capi.si
forte.in verbo,euidente.in cap.ab eo.in glos.fi.de elec.in vj.cum
similibus.Et ideo ratio illa non videtur procedere, dum dici-
tur,vt quam viam elegero,hec mihi pateat.Sed dicendum est
quod in alio iudicio in terminis huius Decretalis processus
nullus poterit declarari. Et ita supplendum est,quod docto-
res hic dicunt. Sicut in simili licet sententia in causa beneficia
li transeat in rem iudicatam respectu illius,contra quem lata
fuit.cap.cum dilecti.in fine.de elect.Secus est quo ad eum, pro
quo lata fuit sententia:quia contra eum iniuste detinentem, su
perior procedere potest: vt Abbas declarat in dicto cap. cum
dilecti.vbi allegat dictum Innocen.ad hoc in capit. ad aures.
de rescrip.& idem Abb.tradit in cap. ad audientiam.el ii. de re
scrip.Bene facit dictum Compostel.in cap.mandatum. de re-
scrip.vbi inquit quod licet reus confiteatur defectum iuris sui
in beneficio,tamen actore non probante,in eadem instantia pri
uari non potest,quia hoc petitum non fuit, & pronūtiari debet
secundum petitionem.cap.licet Heli.de simo. Sequitur Abb.
in cap.cum super.versi.ex gloss.penul.& in cap.ex conquestione.
de restitut.spol.not.Specu.de actio.& peti.§.super actionibus.
versic.sed quid si reus.Rota in v.decisione.nota nunquid reo.
vt lite pendente.& in vii.decisione.nota reus.de except. in anti-
quis.& Roma.in consi.cccxlvii.quo ad articulum.Papa tamē
ex suprema eius potestate,non attenta forma petitionis,posset
hoc etiam in eadem instantia declarare,vt Abb. dicit in dicto
cap.cum super.& in dicto cap.ex conquestione.arg.cap.propo-
suit.de concess.prebend.Et ideo videtur quod in terminis hu-
ius Decretalis si Papa ipse processisset, potuisset processum
nullum declarare, licet forma appellationis seruata non fuis-
set:quia summus pontifex ad formam petitionis non adstrin-
gitur:vt Abb.hic,& not.Anto.de But.in dicto cap.licet Heli.
vbi Ioan.de Anan.in fi.sequitur.& idem Barto.in l. Emilius.
4 ff.de mino.& tradit Alex.in l.vinum.ff.si cer.pet.† Ex supra di-
ctis infertur ad questionem secundum Abb.hic,an appellans
simul prosequi possit nullitatem sententie in causa appellatio-
5 nis.Et ex dictis eius prima conclusio est,quod† a sentētia nul-
b la appellari potest. [b] Abb.post Inn.& alios per istum textum,
ad idem textus in cap.exhibita.vbi Abb.in iiii.not.s̄.de iudic.
& in l.si expressim.ff.eodem.not.Bald.in l.j.C.quando prouoc. &
prosequitur Peru.in vii.quest.& idem tradit Cuman.in consi.
xliiii.ab arbitrali sententia.Alex.in consi.lix.viso titulo.in prin
cip.lib.iiii.Et non solum expresse a sententia nulla appellatur,
c sed etiam si appellatio simpliciter interposita sit,nullitas [c] in-
cluditur,vt Abb.secundo hic concludit:& probatur in l. quedā
mulier.vbi Bal.& Flo.ff.fami.erciscun.in l.Carmelia Pia.vbi
Bar.ff.de iure patro.Calder.in consi.vltimo.in titu. de appel.
Ange.in consi.cxxix.visis omnibus.circa finem.Et hoc intelli-
gitur,nisi nullitas per ipsum appellantem reseruetur: vt not.
tradit Alex.in consi.lix.Per appellationem tamen,que inter-
ponitur a sententia nulla,actus non confirmatur:vt probatur
in l.si expressim.ver.vnde si quis.ff.eod.vbi Cuma.in iiii.no.gl.
Barto.& Bald.ibi.ver.tertio quero.in l.j.C.quando prouo. Et
idem Bal.circa fi.hic,& prosequitur Peru.in viii.quest.hic. Et
idem glo.in verbo,infirmabitur.l.j.ff.de fer.in cap.fi.in ver.ne-
cesse.de re iud.in vj.& in l.ii.in glo.j.C.si ex fal.instr.Et ita etiam
concludit Card.in cle.j.quest.xiii.de re iudi.Abb.in cap.signifi
casti.s̄.de foro compe.ver.ex his dico.vbi reprobat gl.que con-
trarium dicit in cap.statutis.ii.quest.j.Appellatio tamē quan
do sententia est nulla,non videtur necessaria: vt probatur in l.
si expressim.vbi Cuma.in iiii.notabi.Bal.in l.j.versi.sed contra
predicta opponitur.C.quando prouo.Peru.in vii.quest.hic, &
idem Bal.in l.j.in princ.C.de sent.ex breuic.recit. vbi inquit q
licet appellatio non sit necessaria, non tamen frustratoria est:
quia causam ad superiorem deuoluit. Fulg. tamen in consi.cl.
quidam ciuis Senensis.in j.dubio,efficaciter probat q appel-
latio frustratoria sit a sententia nulla,per l.ex consensu.§.j.ff.eo
dem tit.ibi:frustra prouocatum ab ea sententia, que non tene-
bat.& in l.si constet.eod.tit.ibi:superuacua fuit.Unde notabili-
ter infert quod tali casu procurator,qui habuit potestatem ap
pellandi, non possit appellare.Sed potest dici quod dicta ver
ba ponuntur in legibus preallegatis eo respectu,quia appella
tio non videtur necessaria.Ita videtur declarare Iuriscōsul
tus in l.j.in princ.que sen.sine app.rescin.dum dicit non esse ne-
cesse appellare,si sententia sit nulla.Et certe appellatio non vi
detur frustratoria,ex quo effectum deuolutionis producit, vt
Abb.hic concludit,& Bal.in d.l.j.C.de senten.ex breuic. recit. &
idem Bart.in l.si expressim.in iii.quest.& in l.si vt proponis.la j.
C.quomodo & quando iud.Lap.alleg.cvii.appellatio a nullita
te.Rota in decisi.xlviii.item fuit dubitatum.eod.titu.in nouis.
Peru.in vii.questio.hic.Cuma.in consi.xxxvi.proponitur.& in
dicto consi.xliiii.ab arbitrali.vbi etiam dicit esse vtile, quod a
sententia nulla appelletur: quia impeditur executio, que non
suspenditur in causa nullitatis, nisi altiorem postularet inda-
ginem,iuxta not.in l.iiii.§.condemnatum.de re iudica.Supe-
rior ergo, ad quem causa deuoluitur virtute dicte appellatio-
nis, habebit cognoscere, & pronuntiare super nullitate senten-

tie,vt Abb.hic concludit. Et idem Bartol.in dicta l. si expres-
sim.versicu.quarto videndum.facit quod no. Archidiac. secun
da questione vj.in cap.a iudicibus.sequitur Bald.in ca.j.§.san-
cimus.quo tempo.mil. Anton.de Butr. Imol. Abb. ⁊ Peru.
in xv.questio.hic. Et ad hoc bene facit quod no. Abb.in capit.
in literis .in fin.de officio d. elega. vbi inquit quod sicut potest
archiepiscopus cognoscere de causa appellationis, ita etiam
per viam nullitatis adiri potest. ⁊ ibi hoc tradit pro notabili.
Poterit etiam superior talem sententiam,que nulla dicebatur,
confirmare: vt per glossam in l.j.C.quando prouoca.vbi decla-
rat Bartol.versicul.circa tertium.⁊ idem Bartolus in dicta l.
si expressim. Innocen.in capi.primo.de confirma.vti.vel inuti.
vbi Abbas refert not.per Specu.de sentent.§.iuxta.versiculo,
sed quid si a sententia. Et etiam ex noua causa poterit senten-
tia nulla reformari: vt Bartolus concludit in dicta l. si expres-
sim.versicu.quero coram quo iudice.in fin.vbi allegat Inno.in
cap.cum contingat.de offic.delega. Idem Barto.in dicta l.pri
ma.C.quando prouoc.⁊ in l.si vt proponis. la prima.C.quomo-
do,⁊ quando iudex.⁊ tradit Peru.in xxxiiij.questio. Alexand.
6 in dicto consilio lix. †Vltima conclusio sit,quod admittitur li-
bellus,in quo dicitur,dico sententiam nullam: ⁊,si qua est, ap-
d pello. [d] Abb.post Hostiensem ⁊ docto.hic, Bartol.in dicta l.si
expressim.in iij.questio.glo.in l.j.Ubi Barto.⁊ Bal.in versicul.
quinto quero.C.quando prouo.⁊ idem Bald.in l.tale pactum.
§.qui prouocauit.in xviij.questione.ff.de pactis. ⁊ ita seruatur
in curia Romana.vt Specul.dicit in titul.de sentent.§.iuxta.
versicul.sed nunquid talis libellus. Et prosequitur Peru. hic
in xxj.questione.Et idem Cuma.in dicto consilio xxxvj.vbi in-
quit,valere talem libellum, siue de iure, siue consuetudine pro-
cedat. Et idem econtra libellus procedit, si dico sententiam in-
iustam:⁊ posito quod iusta sit,dico eam nullam:vt no.Bal.in l.
qui testamento.in principio.ff.de excusatione tutorum.Et non
refert an dicatur alternatiue,vel copulatiue: vt Bal.tradit in
l.j.versicu.modo quero.C.quando prouoc. Imo.in dicta l.si ex-
7 pressim.⁊ Peru.in xxij.questione hic. ¶ †Circa predicta dubi
tatur an succumbens in causa appellationis, postmodum de
nullitate dicere possit.Abb.hic post Bartolum in dicta l.si ex-
pressim. versicu.videndum est.⁊ in dicta l.j. C.quando prouoca.
distinguit an de nullitate agatur principaliter,an incidenter:
vt per eum hic.Et idem dicunt Anton.de Butr.⁊ Imo.⁊ pro-
sequitur Peru.in xxxj.questione. ⁊ sequitur hoc Cuma. in di-
cto consilio xliij.Et ad declarationem predictorum notādum
est, quod secundum formam dicti libelli, in quo dicitur: dico
sententiam nullam:⁊,si qua est,appello.nullitas videtur dedu-
ci principaliter,ex quo fuit facta mentio nullitatis:vt no.Bar.
in dicta l.si expressim.versicul.videndum est an casibus. Aliter
tamen videtur voluisse glo.in dicta l.j.C.quando prouo. quam
sequuntur ibi Bal.Ange.⁊ Salic.⁊ tradit Peru hic, in xlviij.
questione.Sed prima opinio verior videtur,⁊ magis commu-
nis:vt late defendit Alexand.in consi.ij.consideratis his. libro
8 iij.de quo etiam Cum.in dicto consi.xxxvj. ¶ †Postremo tra
ctat Abb.hic an valeat secunda appellatio interposita ab eo-
dem grauamine:de quo dictum fuit in ca.bone.ad finem.s. eo-
dem. Ad vnum tamen aduertendum est, dum Abbas hic di-
cit,sententiam transire in rem iudicatam, si prime appellatio-
ni renuntietur. Nam hoc esset verum,si secunda appellatio in-
terposita fuisset post tempus datum ad appellandum:sed do-
cto.loquuntur quando durante tempore,⁊ facultate appellan-
di secunda interponitur:⁊ etiam remanente prima,secūda va-
let,propter interesse longioris vite: vt dictum fuit in dicto ca-
pitu. bone.

¶ Additiones.

a ¶ Futuro.Et bene,quicquid dicat Dec.nisi in ipso actu gra-
uaminis impendentis, vt apparitore volente pignora capere,
si reus dicat,vbi de facto exequaris, appello . Sed tunc etiam
non censetur appellatio conditionalis, sed pura, ⁊ de presenti
grauamine.

b ¶ Appellari potest. Uide Baldum not. in consilio cccviij. in
quinto volumine.

c ¶ Nullitas. Alexan.consi.lix.nu.9.lib.iiij.vbi tetigi.⁊ Dec.con
silio cccxxxij.nu.c.vbi etiam dixi.

d ¶ Appello. Uide que in notab.q.tradit Ias.in l.j.in prin.ff.de
inst.⁊ iure. [redacted]

1 Miles secularis prefertur monacho.
2 Denominatio quando,⁊ an semper fiat a dignioribus.
3 Monachi an preferantur canonicis regularibus.
4 Procurator si mittatur cum mandato non sufficienti, domi-
nus reputatur contumax.6.
5 Causa an debeat tractari in curia Romana, si terminus sit
prefixus a indice, vel a parte.

1 Nicolao. ¶ †Primo nota secundum
Abb.hic,quod miles secula-
ris prefertur monacho:vt ex ordine litere hic
colligitur. Ex hac enim priori nominatione
B maior dignitas arguitur [B]:vt per gl.in c.quo
rundam.in verbo,predicatorē.de ele.in vj.⁊ in
c.benequidē. in ver.Mediolanensem.xcvj.dist. Et ista conclu
sio procedit,nisi monachus esset clericus,vel in sacerdotio con
stitutus:quia tunc dicitur miles celestis militie.xj.q.j.in c.Chri
stianus.qui dignior reputatur, vt Abb. declarat hic, ⁊ alij se-
quuntur. Et ex hoc etiam pari ratione inferri videtur ꝙ do-
ctori preferatur. Ista tamen ratio de celesti militia,etiam vide
tur militare in monacho simplici,qui etiā in Christo militare
dicitur:vt probatur in c.Christianus.iuncto c.ij.de fo.compet.
Unde ex ista ratione non infertur specialiter ad clericū, prout
Abb.dicit.Et quantum ad prerogatiuam militis,que ex ordi-
ne litere hic ponderatur, posset dici quod miles esset actor in
ista causa expensarum:quia ipse prius adiuit summum ponti-
ficem, ⁊ petijt quod expense sibi reficerentur. Et isto respectu
prius hic nominatur ad designandum ordinem iudicij: ⁊ tali
casu actor prius nominatur,licet reus esset dignior. c.si.ne sede
vacan.c.qualiter ⁊ quando.s.de iudic.Et generaliter in tali ar
gu.quod sepenumero fit,ex priori nominatione considerādum
2 est:quia non videtur verum †quod ex priori nominatione,que
1 fit in alia materia, ad prerogatiuam prelationis inferatur [1]:
sed prerogatiua duntaxat eo casu debet considerari, in quo
prior nominatio facta reperitur. Gratia exempli in l. quoties.
ff. de vsufruct, vbi si duobus alternis annis vsusfructus relin-
quitur,primo nominatus incipit habere vsumfructum : quia
magis dilectus videtur.Et vtique clerico simplici prius nomi
nato deberetur vsusfructus,prout ibi dicitur:non tamen dicē-
dum esset quod clericus esset dignior episcopo, ex eo quod in
primis tali casu nominatus sit: quia ex diuersis non fit illatio.
l. Papinianus exuli.ff.de mino.Sic etiam induci potest tex.in
l.generaliter.§.si quidem.ff.de fideicom.lib.in capit.penult. de
elect.in vj.cum simil. Tale enim argu.procederet,si in materia
dignitatis,⁊ prelationis fieret prior nominatio.Preterea vide
mus sepenumero quod digniores posteriori loco nominātur:
vt colligitur in cap.ij.de iudi.ibi:Abbates,archiepiscopi. in c.
postulasti.de concess.preben. ibi:vos archiepiscopum vestrum.
Facit quod habetur in rub.j.de prebend.⁊ digni.Sed tamen a
communi opinione recedendum non est:quia negari non po-
test quin regulariter, ⁊ vt in pluribus, a dignioribus fiat prior
a nominatio. [a] Nam digniora preponenda sunt.glo.in §.fina.in
ver.ignorentur.instit.de iur.natu.gen.⁊ ciui.⁊ in §.aliam.per il
lum tex.inst.de bono.possess. Et digniores prius scribi debent:
vt dicit textus in l.j.ff.de albo scriben.Et per illum textum di-
cit Bal.in l.cum quidam.in tertia oppo.C. de verborum signi.
quod prior nominatus maior ceteris esse presumitur. Idē An
gel.dicit in dicta l.generaliter.§.si quidem.⁊ tradunt Angel.⁊
Imo.in l.qui soluendo.la ij.ff.de hered.instituen. Domi.in c.si.
in princ.de offic.deleg.in vj.Et hoc colligitur in cap.veritatis.
de dolo ⁊ contu.ibi:episcopo, Abbati,⁊ preposito.in c.j. de reb.
eccle.ibi:episcopo, vel Abb. Et in supra scriptionibus Decre-
talium in c.ex parte.in c.literas.de concess.preben.in c. cum di-
lectus.de fide instru.cum simi.que colligi de facili possunt. Non
obstant allegata in contrarium:quia pro responsione conside-
randum est, quod interdum fit aliqua dispositio , in qua prior
nominatio considerari potest cum ministerio respectu illius
particularis dispositionis: vt in dicta l.quoties. Et quando
prius nominatus est actor,vt hic,⁊ in iuribus supra alleg.⁊ tūc
non infertur ad prerogatiuam dignitatis:quia ex diuersis nō
fit illatio.d.l. Papinianus.ff.de mino. Aliquando, ⁊ secundo,
in priori nominatione, nulla consideratio prioris nominatio-
nis subesse potest: ⁊ tūc ex priori nominatione maior dignitas
arguitur,per iura supra allegata. Et hoc,quod dictū est,quod
arguatur maior dignitas ex priori nominatione, procedit in
dubio:secus quando constat de maiori dignitate:quia ordo li-
tere tunc non attenditur.l.nec enim.ff.de solut. Ubi Imo. not.
Bar.in l.ij.§.si prius.ff.de vulg.⁊ pup. Et hoc modo locum ha
bent iura,in quibus quandoque posteriori loco digniores po-
nuntur.Et ideo quantum ad text.hic,non bene infertur quod
Abb.⁊ doc.dicunt:in se tamen verum est quod presbyteri prefe
b runtur [b] alijs,rationibus supra dictis.Facit quod not.Io.An.
⁊ sequitur Ant.de Bu.in c.quo libentius.de ser.non ordi.per c.
ante omnia.xl.dist.⁊ in c.Julianus.xj.q.iij.in c.si quis dubitet.
3 xv.distin. †Ex predictis infertur ad questionem,de qua supe
rioribus annis maxima fuit altercatio, quod monachi prefe-
rantur

rantur canonicis regularibus: quia prius nominati reperiuntur c.ij.de sup.neg. prel.in c. Deus, qui. de vi.& honest. cleric.& in rub.j.de stat.monast. Addo text.in c. licet. in princip.de regula. in c.nullus.de iur. pat. Et ita tenent Card. Imo.& Abb. in c.auaritie.j.de preb.vbi late de hoc dixi. Et idem tenet Domin.xvij.dist.in c.episcopus. Comprobatur hoc, quia monachorum institutio antiquior est: vt Abbas dicit in d.ca.auaritie.ideo premittuntur: vt per glo.in c.quorundam.in ver.predicatorem.de elect. in vj. Sic etiam regula monachorum fuit prius approbata: vt colligitur in c.perniciosam.xviij. q.ij.& prior approbatio inspicitur: vt not. Abbas in cap. nimis.el ij. de excess.prela. Dom.in d.c. quorundam. Et pro ista opinione talis ratio induci potest: quia canonici latiorem habent regulam.c.quod Dei timorem.de stat.monac. Hinc est, quod canonici regulares effici possunt monachi: vt tradit Cald.in consi. xiij. de stat.monac. Probatur in cap.sane. declarando vt per Abb.ibi post Innocen.de regula. Ergo datur intelligi quod monachorum religio perfectior sit,& maior. Maior enim religio dicitur, ad quam transitus permittitur.cap.licet.c.sane.de regula. Nam qui prouehitur, a minori ad maius prouehitur, in c.legitimus.in fin.xciij. dist.c.fin.de translatio.episc.gloss.in cap.non est. de regu. & de his latius dixi in dicto cap.auaritie.

4 ¶ Secundo nota† quod quãdo procurator non mittitur cum mandato sufficienti, dominus reputatur contumax, & in expensis condemnatur: vt dicit Bald. per istum textum hic.& idem not.Bartol.in l.j.§.quod si nemo.in fin.ff. quod cuiusque vniuer.in l.ij.§. defendi.in princip.ff.ex quibus cau.in poss.ea.& per illum text.not.Bartol.in l.si finita. §. Julianus. versic.sed quero.ff.de dam.infec. quod procurator non legitimus perinde habetur, ac si non venisset. Et idem Abb.in ca.constitutus. in iiij.not.de procur.in c.in pertractandis. in tertio not.de iura.calum.Domi.in c.j.in prin.de elec. Et ideo statutum, quod loquitur de mandato, intelligitur de sufficienti: vt not.Bald. in l.fin.C.de edil.edicto.& referunt Peru.& Moder.hic. ¶ In

5 glo.j.glo.sentit quod † causa debeat tractari in curia Romana, quando terminus fuit prefixus a iudice, vel a parte, ad prosequendum appellationem. Sed Hostiẽ.& Joan. And.& doct. communiter dicunt quod prefixio termini non sufficit, sed debet esse recepta a iudice, vel approbata a parte: vt in c.interposita.§.j.j.eod.& latius hoc prosequitur Abbas hic, & sequuntur Moder. Sed tamen pro defensione gloss. considerandum est quod quando appellatio ad Papam interponitur, appellatio videtur esse in curia: quia videtur esse in optione summi pontificis, an ipse velit cognoscere, vel causam alteri committere.c. vt litigantes.de offic. ordin. Et ideo videtur quod procurator debeat habere plenum mandatum ad impetrandum, vel ad causam tractandum in curia, prout videbitur summo pontifici. Unde si causa cõmittitur in curia,& procurator tantum reperitur habere mandatum ad impetrandum, non est sufficiens, merito tanquam contumax condemnatur. Et ita text.hic.de plano procedit. Et a fortiori si causa a summo pontifice esset commissa in curia, reputaretur contumax. Et ita etiam potest intelligi text.hic, dum dicitur, quia fuit commissa diacono cardinali. Et predicta procedunt, habito respectu ad iudicem appellationis: sed respectu partium, si iudex appellationis non adstringit appellantem, sed velit ad requisitionem eius causam committere, non cogitur appellans in curia Romana litigare ad instantiam appellati. Et ita potest intelligi tex.in dicto c.interposita. Et secundũ ista etiã potest intelligi tex.in ca.qua fronte.j.eod. Item quando appellatio recipitur a iudice a quo, dum Ab.distinguit inter appellationem ab interlocutoria, vel diffinitiua, dici potest ꝙ tex.in d.ca.interposita.intelligitur de appellatione recepta ab ipso iudice appellationis: quia quo ad eum appellatio dicitur recipi.c.pastoralis. §.preterea.de off.delega.sed in iudice a quo dicitur deferri appellationi.

6 †Ultimo, si queratur an causa appellationis sit tractanda in curia Romana, an procurator ad impetrandum, & contradicendum simpliciter possit hunc articulum defendere, Spec.in tit.de proc.§.an autem.versi.sed pone.concludit ꝙ sic:& sequuntur Abb.& Mod.hic. Et ista conclusio clara videtur, quando dicitur, ad impetrandum, & contradicendum: vt habetur in c.interposita.§.j.j.eo. Licet enim illa verba,& ad cõtradicendum: debeant restringi respectu contradictionis, secũdum precedentia, vt in simili no.Bar. tradit in l.quod dicitur. per illum tex.ff.de tute.tamen ille, qui dicit causam debere tractari in curia, videtur impedire impetrationem: ideo mandatum ad hoc extenditur. Et idem videtur dicendum, si dicatur simpliciter ad impetrandum. Nam videtur habere mãdatum ad respondendum opponentibus se,& contradicentibus: argu. c.preterea.de off.deleg.vbi in mandato iurisdictionis hoc probatur: ergo idem in mandato procuratoris, quod regulariter illi equiparatur.l.& quia.ff.de iurisd.omnium iudicum.

¶ Additiones.

B ¶ Arguitur. Adde eundem Dec.in c.decernimus.in ver.& ibi similiter.j.de iudic. Hier.Sig.

1 ¶ Infertur. Et an ex denominatione, vel ex inscriptione acquiratur dignitas, vide Feli.in proe.Greg.ille enim qui prius nominatur, magis dicitur honorari. Bald.in authen.hoc amplius.C.de fideicom.est text.in c.si quis iusto. ibi, is qui primo. de electio.lib.vj.& ꝙ prior nominatio inferat prelationem, vide Guliel.Bone.in repe.c.Raynutius.ver.testamentum.el ij. nu. 28.de testa.Chassan.in catalogo glor. mundi, in j.part. in xvij. consideratione. Sil.Ald.

a ¶ Nominatio.Dec.j.de preb.in rub.in fi.

b ¶ Presbyteri preferuntur. Cõfirmo ex eo, quod no.vult Bar. in consilio suo, quod incipit, queritur si aliqua possessio. prout refert Jas.in l.generaliter.circa fi.ff.de in ius voc. [redacted]

1 ¶ Iudicium potest concipi in personam solius tutoris, & etiam contra pupillum, & contra quamlibet personam pro eo comparentem.

2 Appellari potest ad Papam immediate, de loco subiecto tẽporali iurisdictioni Pape, etiam inter laicos.

3 Sententia lata super impotentia appellandi, dicitur interlocutoria.

4 Delegari potest causa laico inter laicos a Papa,& etiam simplici clerico.

5 Iterum, hec dictio, de quot vicibus intelligitur.

6 Appellare non licet tertio, fallit 7.8.9.10.11.

12 Appellationis multiplicatio facta sine interuallo habet vim vnius.

1 **SUa nobis.** ¶ †Primo nota iudicium posse concipi in personam solius tutoris tutorio nomine: potest etiam concipi contra pupillum. l.j.§.sufficit.ff.de admi.tut.vbi Bar.in princ.dicit ꝙ libellus formari potest contra pupillum: & generaliter contra quamlibet personam legitime pro eo comparentem. Et quod ita seruatur de consuetudine. De quo Bald.
2 Imo.& Alexan.in l.si ex legati causa.ff.de verb.obl. ¶ †Secundo nota ꝙ a iudice seculari, etiam inter laicos, ad Papam appellari potest immediate, quando locus est de temporali iurisdictione ecclesie. De quo dictũ fuit in c.si duobus.j.eo. ¶ Ter
3 tio nota ibi: interlocutus fuerit.†ꝙ sententia lata super impotentia appellandi, interlocutoria dicitur: quod alibi non reperitur, secundum Bald.hic. Nam non potest dici diffinitiua, cũ non sit lata super meritis cause: habet tamen vim diffinitiue, vt Abb.hic dicit, allegando Rotam in deci. lxxxiij.& idẽ Bal. tradit in l.vnica.versicu.quero an sententia.C.ne lic.ter.prouo. Car.in cle.si.post gl.secundam ibi: ver.sed quero.eo.tit. Peru. in c.cum cessante.j.eo.ver.vj.& Cald.in consi.vj.in tit.de re iud.
4 ¶ Quarto nota†ꝙ causa inter laicos, etiã laico a summo pontifice delegari potest: a fortiori etiam clerico simplici poterit committi, etiam hodie, non obstante c.statutum. de rescr.in vj. per quod decretalis ista, non corrigitur: vt concludit Anto.de Bu.hic. Et idem finaliter Abb.sequitur. Indignum enim videtur, secundum eum, ꝙ clerici in dignitate positi, in causis laicorum occupentur. Et idem tenet Imo. in causis tẽporalibus laicorum, per tex.hic. Do.in d.c.statutum.ver. quid si causa tẽporalis. Et ita sequuntur Peru.& Moder.hic. Sed contraria opin.verior videtur, quam tenet Imo.in d.c.statutum.per illũ tex.qui generaliter loquitur, & nulla ratio videtur restringendi, ex quo tales cause vniformiter a summo pontifice poterant cõmitti. Et quia indignum videtur ꝙ persona inferioris gradus habeat representare summum pontificem: prout pro ista parte Abb.arguit hic. Non obstat ꝙ clerici positi in dignitate non debẽt tractare causas laicorum: q: ratio ista cessat, ex quo Papa causam illis committit. Et secundum istam opi. Alex. consuluit in consi.lxxvij.in causa,& lite.lib.ij.vbi cõcludit ꝙ doctores maioris authoritatis, quos ibi refert istam opi.sequun-
5 tur. ¶ In gloss.j.nota†ꝙ proprie dictio, iterum, de prima vice intelligitur. Ex quo infert Bal.circa fin.hic, in ver.& per hoc dicebam, ꝙ potestas data arbitro in compromisso, vt semel,& iterum compromissum prorogare possit: quod hoc pro duabus vicibus tantum intelligitur. Sequitur Alex.in l.qui bona.§.fin. ff.de dam.infec.& Mod.hic, sic etiam potestas prorogãdi data
a simpliciter arbitro in prima vice[a] restringit. Ita voluit Spec.

in ti.de arb.§.excipitur.ver.sed quid si fuerit actum. ꝛ idem te-
net Bal.in c.olim ex literis.de rescr.in c.fin.ver.finantem dictū
est.de consue.Bene facit quod no.Bal.in l.j.versi.quarto quero.
C.de his que pe.no.Et ista habent locum in dispositione homi
nis que in primo actu verificatur.l.fideicommissa.§.si quis de-
cem.ff.de leg.iij.Secus est in dispositione legis,vel statuti:quia
tunc intelligitur toties,quoties opus fuerit:vt not.distinguit
Bal.in d.l.j.C.de his que pe.no.ver.quarto quero.ꝛ idē Bald.
post Cy.in l.veluti.§.hec vox.ff.de eden.sequitur Alex.in consi.
lxx.viso consilio.lib.ij.Et ideo si ex forma statuti cōpromissum
debet fieri,toties debet compromitti,ꝙ causa decidatur,secun
dum Bal.in d.l.veluti.§.hec vox.ꝛ idem Bal.in d.l.fideicōmis-
sa.§.si quis decem.ꝛ in l.qui per salutem.in fin.ff.de iureiu.Ro.
in consi.cccccciij.in casu proposite consultationis.cum si.Et in
5 ista prorogatione[1] compromissi illud notandum est,ꝙ non po
test fieri de maiori tempore, quam sit expressum in cōpromisso,
vt eleganter voluit Bal.in d.c.fi.de consue.ver.dubitatur insu-
per.Facit tex.in c.ij.v.qđ.ij.idem Bald.in consi.cccxix.nobiles
[redacted] Aliter tamen loquitur Bal.in l.j.C.vt in poss.lega.de
quo Alex.in d.consi.lxx.¶ In glos.ij.ibi:interlocutus fuit.Est
6 enim regula,†ꝙ tertio appellare non licet:vt in iuribus alleg.
in gl.Et procedit ista conclusio,etiam in duabus appellationi
bus interpositis ab interlocutoria,adeo ꝙ nō audiatur postea
in appellatione,que etiam a diffinitiua interponatur.cle.fi.eo.
tit.not.Bal.ꝛ Salic.in d.l.vnica.Secundo ampliatur, etiam si
appellatur ab electione, ꝛ sic ab actu extraiudiciali: licet enim
ibi sint tantum due sententie,sunt tamē due appellationes:vn-
de tertia prohibetur,ƀm Bal.in d.l.vnica.ver.quero quid si ap
pelletur.ꝛ sequitur Sali.ibi.Tertio locum habet etiam in ter-
tio.qui pro suo interesse appellare potest.Nam si sciuit causam
appellationis agitari,non poterit tertio appellare:vt no.In-
noc.in c.cum super.ꝛ ibi Abb.post alios ver.sed dubium est.de
re iud.no.Bar.in l.j.§.interdum.ff.a quib.app.non lic.Quarto
etiam procedit in sententijs,que non transeunt in rem iudica-
tam.Gl.no.in c.fraternitatis.in verb.fornicatio.in fi.de frigi.ꝛ
male.Abb.post alios hic.Idem Abb.in c.ad reprimendam.de
off.ord.Ant.de But.Abb.ꝛ Imo.in c.lator.ꝫ.de re iud.Aliter
tamen voluit Host.eod.tit.§.quoties.Anto.de But.in d.c.fra-
ternitatis.Sed dicendum est ꝙ per viam nullitatis, ꝛ querele
talis causa poterit retractari,non per viam appellationis: vt
Abb.declarat in d.c.fraternitatis.Imo.in clem.j.in prin.de re
7 iudi.† Predicta conclusio limitatur, quando ab eadem parte
tertio appellaꝛ, ab alia vero parte poterit appellari:ꝛ sic qua-
tuor appellationes super eodem articulo fieri possunt: vt not.
Spec.eo.tit.§.quoties.Bar.in d.l.vnica.C.ne lic.ter.prouo. Et
declarat Abb.hic,ꝛ sequitur Car.in cle.fi.eod.titu.Et tali casu
pars,que tertio appellare non potest,non prohibetur adhere-
re appellationi aduersarij:vt dicit Bal.hic, per l.ampliorem.
in prin.C.eo.tit.Sequitur Imo.hic,ꝛ Peru.in c.dilecta.in vj.
conclusione.ꝫ.eo. Et secundum predicta interpretari debet sta
2 tutum,quod disponit,nisi semel posse appellari[2].Nam intelli-
gitur ab eadem parte.Cum tamen hoc allegarem Senis,non
potui obtinere:quia practica erronea ibi inoleuit,quod tātum
8 semel precise appelletur.† Secundo conclusio locum habet,
quando ab eodem capitulo, vel ab eadem sentētia appellatur,
ita quod secunda sententia , ꝛ tertia cum prima conformetur.
Secus si sententie non essent conformes:vt tradit Alexand.in
consi.lxxvij.in causa,ꝛ lite.in princ.lib.ij.Idem Andr.Sicu.in
consi.x.lib.j.Facit quod no.Ang.dum loquitur de expensis li-
9 tis,in d.l.vnica.ne lic.ter.prouo.†Tertio fallit,si per viam pri-
b uilegij[b] a principe hoc concedatur,ƀm Bald.hic.Et idem esset
per rescriptum,in quo esset clausula,non obstante:qꝛ ius quesi-
tum per sententiam, que transiuit in rem iudicatam , tolli po-
test per rescriptum principis:vt no.Bal.post glo.in l.si. C.sent.
resc.non poss.ꝛ prosequitur Peru.hic in ij.ꝛ iij.q. Est enim ius
quesitum de iure ciuili,quod tolli potest a principe: licet secus
in iure quesito de iure gentium:vt Io.dicit,Bal.in d.l.fin.not.
Ang.in l.Lucius.ff.de pri.cred.Abb.in consil.lxxxiiij.videtur
primo.lib.j.Pau.de Ca.in l.cum heredes.ff.de acquir.poss.Et
in casu nostro etiam sufficit sola scientia principis,qui causam
c committat,in qua late sunt tres sententie[c] cōformes,vt tradit
Alex.in dicto consi.lxxvij.vbi allegat Ant.de But.ꝛ Imo.hic.
10 Quarto † fallit in tertio,quando ignorauit causam agitari:vt
Abb.post Inn.ꝛ alios,concludit in d.c.cum super.Bar.ꝛ doc.
in l.a sententia.ff.eo.tit.Unde cautela est,ꝙ tertius,qui compa
retp so tuo interesse,iuret ꝙ de nouo habuit notitiam sentētie,
[redacted]it Ang.Are.ibi.Sic etiam,quando appellatio remo
uetur in rescripto,non intelligitur respectu tertij.ca. super eo.
de off.deleg.not.Bar.in l.j.§.interdum.ff.a quib.app.non licet.
Perusi.in cap.pastoralis.in prin.in vij.quest.ꝫ.eod. Sic etiam

quod dicitur in clemen.j.de re iud.non habet locum in tertio
comparente:vt tradit Card.ibi in iiij.quest.Rom.in xiij.deci
sio.item supposito.de proba.in nouis.ꝛ in iij.decisi.vtrum latis
11 tribus sententijs.de re iudic.in antiquioribus.†Quinto tertia
appellatio admittitur,si oppositum non fuit, secundum Bal.
hic,per illum text.qui alibi non reperitur.De quo dicendum
est,vt tradit Peru.in cap.directe.in viij.conclusione.ꝫ.eodem
titu.Postremo licet tertio appellari non possit,potest tamen
dici de nullitate,secundum Anto.de Bu.ꝛ Imo.hic.no.Spec.
eodem titu.in §.quoties.ꝛ in titu.de excep.§.nisi.versi.intelligi-
tur.Peru.in dicto cap.directe.in ix.conclusione. ¶ In fi.glo.
12 nota †quod multiplicatio appellationis facta sine interuallo,
habet vim vnius appellationis.Facit glos.not.in l.si conuene-
rit.la j.ff.de pigno.actio.que dicit quod trina interpellatio fa-
cta eodem tempore,pro vna habetur.ꝛ per illam gl.dicit Bal.
in proe.Cod.in princip.versi.vlterius procedo. quod vnica est
confessio, quando pluries eodem tempore quis confitetur.Et
secundum hoc declaratur,quod no.Barto.in l.cum scimus.C.
de agrico.ꝛ censi.lib.xj.de geminata confessione,vt illud proce-
dat,quando cum interuallo emanauit.Uel dici potest ꝙ gloss.
hic,cum similib.loquitur quando multiplicatio fit in verbis:ꝛ
vnica reputatur appellatio,vel interpellatio,vt dictū est.Se-
cus si multiplicatio verborum facta sit ea intētione,ꝛ ad istum
effectum,vt actus dicatur geminatus: quia tunc erunt plures
appellationes,vel plures confessiones.Nam alibi etiam ex ver
bis geminatis eodem tēpore magnus effectus insurgit:vt no.
Bald.in c.fi.de off.deleg.vbi inquit,quod electa videtur indu-
stria persone,quādo causa committitur,ꝛ dicitur, tu tu cogno
scas.Facit quod no.Bal.in c.eam te.ponderando verba ibi ge
minata,ibi:mandatum dedimus,ꝛ preceptum.ꝫ.de rescriptis.
ꝛ quod etiam no.in l.nec damnosa.C.de precib.Imper.offeren.
Alexand.in l.iij.in princ.ff.quod quisque iuris,cum similib.vt
late Roma.tradit in l.si vero.§.de viro.in xxxj.fallen.ff.soluto
matrimo.In his enim videtur quod ratio subiecte materie at
tendatur ad effectum interualli, quod in geminatione actus,
vel verborum consideratur. De questione, quam Abbas hic
tradit de secunda appellatione, dictum fuit in capit. bone. su-
pra eodem.

¶ Additiones.

1 ¶ Prorogatione.Idem in c.de causis.de off.deleg.Marsi.in
singu.lij.prorogatio compromissi.Lanfran.in trac.de arbi.vi-
de Bal.cccclxviij.punctus super quo petitur consilium.versi.si
autem hoc non apparet.lib.iiij.per textum in l.in his.§.vxor.ff.
soluto matrimo.

2 ¶ Appellari.Ita apparet in consi.suo xlix.in prin. Sil.Ald.

a ¶ In prima vice.Uide late per Jas.in l.duobus.in §. si ei qui.
in ff.de iureiurando.

b ¶ Uiam priuilegij.Adde Soc.in consil.clviij.

c ¶ Tres sententie.Uide plene per Fel.in c.cum inter priorem.
de excep. [redacted]

1 ¶ Appellatum si fit ad archiepiscopum, officialis eius an
possit cognoscere de causa appellationis.
2 Appellari an possit a delegato episcopi ad eius vicarium.
3 Appellandum est gradatim.
4 Prorogatio iudicij non potest fieri sine consensu proprij iu-
dicis.
5 Papa si constituat vicarium in curia Romana, an tali vica-
rio poterit appellari ad Papam.

1 Dilecti.ij. ¶ † Primo nota ꝙ appel
latione interposita ad ar-
chiepiscopum , officialis eius cognoscere po-
test.Idem colligitur in c.dilecti.ꝫ.e.in c.signi-
ficantibus.de oper.no.nunt.in c.Romana.eo.
tit.in vj.Et hoc intelligitur de officiali princi
pali,videlicet de vicario,qui vnum,ꝛ idem tribunal facit.ca.ij.
de consue.in vj.ꝛ d.c.Romana.no.in cle.ꝛ si principalis.in glos.
in ver.officialis.de rescr,ꝛ tradit Cald.in consi.ij.eod.ti.Et cir
2 ca hoc queritur an † a delegato episcopi ad vicarium eius ap-
pellari possit.Abb.arguit ad partes,ꝛ finaliter cōcludit quod
ad episcopum ipsum debeat appellari, si presens,vel in loco vi
cino reperiatur.Domini tamen de Rota in decis.cccl.itē licet
officialis. ꝛ est tertia in titulo de offic.vicarij. in nouis. tenent
indistincte quod ad vicarium eius appellari possit : quia sicut
appellari potest ad episcopum,ita ꝛ ad officialem eius: vt hic,
ꝛ in dicto cap.dilectis.cum simi.supra alleg. ꝛ sequitur Peru.
in ij.q.hic:quia quod facit vicarius, videtur factum ab episco-
po.glo.in c.j.de capel.monac.in vj. Facit tex.ꝛ quod ibi Bal.in
l.ii.

in l.fi.C.vbi z apud quos. z idē Bal.tenet in d.c. dilectis. Pro opinione tamen Abb.facit:quia semel causa fuit exempta a vicario,ex quo alij specialiter committitur,c.studuisti.de off.delegati. Et hoc etiam videtur habere locum in causa appellationis:quia eadem causa est,cum de eadem retractetur:vt no.in l. inuitus.C.de procur. Unde inconsulto episcopo non debet vicarius de tali causa se intromittere.Facit tex.in dicto cap.studuisti.z quod no.Abb.post alios de delegato Pape,a quo ad delegatum generalem ipsius Pape appellari non potest. Et in questione ista idem Abb.dicit in ca.si quis contra clericum. de fo.compe.ver.sed circa predicta.Et idem etiam voluit Roma.in not.cccclilij.tu habes.vbi ad hoc allegat bonum text. in cap.si contra vnum.de offic.deleg. in vj. Ista conclusio limitatur,nisi episcopus esset absens:vt per Abb.hic,z in dicto cap.si quis contra.arg.tex.not.in l.si hominem.ff.mand.De quo plura tradunt Moder.in cap.j.de constit.Facit textus in l.si longius.in princ.ff.de iudic.Et in proposito est bonus text.in cap.
a cum nullus.§.j.de tempo.ord.in vj.propter absentiam[a] episcopi potestas vicarij ampliatur.Et illum tex.in no.quest.allegat Abb.in consi.lxxviij.facti contingentia.versi. venio ad quartum.lib.j.Domi.in dicto cap.si contra vnum.de off.deleg.in vj. Et in simili est dictum Archid.in cap.Reatina.lxxxiiij.distin. quod si consensus regis,vel archiepiscopi aliquo casu requiritur,eo absente vicarius supplet.Facit tex.in cap.j.§.fin. ne sede vacante.in vj. ¶ Secundo nota quod iudex appellationis habet pronuntiare sententiam latam post appellationem non tenere. Et hoc clarum est,quādo expresse petitum fuit. Est enim tutior practica, vt in libello appellationis hoc petatur: vt dicunt Host.z doc.hic. Idem tamen esset si non petatur:quia accessorie hoc venit,z ex natura legitime appellationis tacite intelligitur,secundum Innoc.z docto.hic.Facit textus in ca.exhibita.s.de iudic.in cap.significante.j.eodem.in l. cum ex causa.ff.eodem.Et de his attentatis post appellationē insistit Pe
3 ru.hic. ¶ †In glo.j.regulariter gradatim appellandum est:vt hic,cum concord.in glo.allegatis.Primo fallit,quando proceditur in causa appellationis coram superiore,ad quem,omisso medio,appellatum fuit, z per appellatum nō opponitur:nam processus tenet,secundum glo.hic,quam Abb. post alios sequitur.Et dicit Imo.hoc seruandū esse in practica.Et tenet Abbas in cap.referente.j.de prebend.Rota in decision.ccclxxxvij. item si tres.Calder.in consi.j.eodem titu.vbi dicit hoc probari ratione,quam Abbas etiam adducit hic: quia sicut consuetudo hoc operatur, vt infra dicam, que, sicut consuetudo, tacito consensu inducitur:idem ergo videtur quando pars non contradicit:quia tacitus habetur consensus.Et ita se habet communis opi.In contrarium tamen arguit Imo.quod imo processus sit nullus,per cap.j.de foro compet.in vj.in princ. vbi coram archiepiscopo procedi non potest,etiam de consensu partiū, omisso medio articulo appellationis.Et quia si processus valeret, hoc esset ex tacita prorogatione, que fieri non potest, nisi de consensu proprij iudicis.cap.significasti. de foro compe. Et sic non videtur valere processus, tanquam factus sit coram iudice incompetenti.l.fin.C.si a non compe.iu.Peru.hic respōdet. quod tex.in capi.j.de fo.compet.non loquitur in causa appellationis,sed in causa principali:z in causa appellationis iste, ad quem appellatur,omisso medio, dicitur iudex competens, nisi excipiatur.Nam competens iudex dicitur, licet eius iurisdictio declinari possit:vt per glo.in cle.ij.vt lite pen.z idem dicit Ange.de Aret.in l.j.§.si quis.ff.eod. vbi ad hoc allegat glo. in l.ij.§.j.ff.de iudic.Et per hoc respondetur ad illud,quod dictum est de prorogatione:quia illud locum habet, quando litigatur coram incompetenti: secus si iudex competens sit: vt in isto casu videtur. Ulterius tamen pro opinione Joan. ꝙ non valeat processus,bene facit textus in dicto cap.j.de fo.compet. quem ipse inducit: licet enim loquatur in causa principali,tamen sicut iudex appellationis mediante articulo appellationis de causa principali cognoscit,c.vt debitus.s.eo.non tamen omisso tali medio appellationis, etiam consentientibus partibus,de causa principali cognoscere potest. Ita ergo pariter videtur dicendum quod superior non possit cognoscere de appellatione,omisso inferiori,ad quem gradatim debet appella-
4 ri.† Similiter prorogatio non potest fieri,nisi de consensu proprij iudicis,dicto cap.significasti. ergo processus nullus videtur. Nec est verum quod iudex appellationis,ad quem omisso medio appellatur,dicatur esse cōpetens:quia non videtur habere iurisdictionem. Ad hoc videtur textus in l. Imperator. ff.eodem.dum ibi dicitur:Non recte ad Imperatorem appellatum esse.Et quod processus sit nullus,expresse tenet Bartol. in l.j.§.si quis in appellatione.ff.eodem.dum respondet ad tex. in l.si per errorem.ff.de iurisdi.omnium iudicum. Nec isto casu videtur facta prorogatio, vt dictum est.Et quia in causa appellationis non habet locum prorogatio: vt singulariter tradit Bal.in titu.de pace Constan.in ver.in causis.circa fin. alias in ver.hoc quod nos.De quo tamen aliter sentit Are.in cap.quoniam contra.de probat. Non obstat ratio,quam pro communi opi.Abbas hic adducit.z Calder.in dicto cap.j.de tacito consensu,ex quo consuetudo causatur: quia in cōsuetudine tacitus consensus simpliciter non consideratur:sed virtus consuetudinis illud facit. Sed in casu nostro esset consensus tacitus simpliciter,qui non videtur sufficere,per supra dicta.Secūdo fallit,quando consuetudo esset in contrarium.Nam valet consuetudo vt omisso medio appelletur:vt in gloss.hic,z probatur in cap.Romana.§.j.eodem titul.in vj.z ideo valet consuetudo ꝙ ad principem de iure ciuili, etiam immediate appelletur: vt not.Bal.in authen.quas actiones.C.de sacrosan.eccl.facit textus in cap.si duobus.in fin.s.eodem.in capi.licet ex suscepto.de foro compe.Consuetudo enim tribuit iurisdictionem non habenti.cap.cum contingat.de foro compe.x.q.iij.ca.conquestus. c.dilectis.s.de arb.A fortiori ergo iudex,qui reperitur habere iurisdictionem,poterit habilitari.Tertio fallit in summo pōtifice,ad quem,omisso medio,appellatur.ij.q.vj.cap. Romani. Secus tamē est de iure ciuili:quia ad Imperatorem immediate appellari non potest.l.Imperatores.ff. eo.tit. nisi in scholaribus:vt dicit Bal.per illum tex.in auth.habita.in vij.no. C.ne fil.pro pat.z sequitur Abb.in disputatione,Sandulphus clericus.ver. secundum dictum.Alios casus prosequuntur Abb. z doc.hic. ¶ In eadem gloss.ibi:idem credo.ista consuetudo reprobatur,vt Abbas hic,z doct.dicunt.vt est casus in c. ij.de cōsue.vbi reprobatur consuetudo quod de vicario ad episcopum appelletur.Et hoc videtur duplici ratione.Prima,quia ab eodem ad seipsum appellari non debet:vt dicitur in dicto cap.ij. debet enim esse distinctio personarum inter iudicem a quo, z iudicem ad quem appellatur:argument.l.ij.de stipu.ser.z c.fin. de institut.Secunda est,quia de substantia appellationis est ꝙ ad maiorem iudicem referatur:vt dicit glo.in dicto c.ij.Et cōtra substantiam appellationis consuetudo non valet: quia irrationabilis videtur:ideo non valet.c.fi.s.de consuetud. Nam appellatio corrigit iniquitatem, vel imperitiam iudicis. l.j.ff. eo. Et irrationabilis videtur consuetudo quod minor habeat iurisdictionem in maiorem:ideo non valet: vt tradit Archid. xvj.dist.in c.inferior.z late circa hoc dixi in rub.s.eo. Et predicta conclusio procedit de iure canonico.Secus est de iure ciuili:quia non solum valet consuetudo,sed etiam est de iure communi,vt a sententia vicarij ad ordinarium eius appelletur:vt not.dicit Bal.per illum tex.in l.a proconsulibus.C.eod.tit. Et ratio videtur, quia de iure canonico idem tribunal reputatur episcopi,z vicarij.d.c.ij.de consuet.z in cap.Romana.in princ. eod.titul.in vj.Et ideo vicarius habet iurisdictionem ordinariam,vt per glo.in dicto c.Romana.in ver. generaliter. z in c. ij.in ver.officialem.de off.vica.in vj.Sed de iure ciuili vicarius non habet ordinarium:vt tradit Alexand.in rub.de offic.eius. Bart.tamen in l.precipimus.C.eod.videtur velle quod non sit differentia quantum ad hoc inter ius canonicum, z ciuile:z in dubio debent iura canonica z ciuilia concordari:vt not.in ca.j. de no.ope.nun.z tex.in d.l.a proconsulibus. videtur loqui in vicario electo a principe:vt colligitur in l.j.§.a prefectis. ff.de legat.iij.Et iste etiā de iure ciuili habet ordinariam iurisdictionem:vt Alex.deducit in d.rub.de offi.eius. Et ideo in illo casu cessat ratio,que s.allegatur. Et tenendo hic ꝙ non sit differentia inter ius canonicum,z ius ciuile,ad tex.in d.l. a proconsulibus. responderi potest ꝙ loquitur in vicario prefecti pretorio, a quo prefecto pretorio appellari non potest.l.j.C.de off.prefec. pretor.Et hoc priuilegium non transit in vicarium eius: ideo ne vicarius male iudicaret, ad ipsum prefectum appellatur.
5 Sed † in casu nostro licet a vicario non appelletur ad episcopum, ad superiorem appellari potest.Ex quo inferri videtur quod si Papa,a cuius sententia non appellatur,in curia Romana vicarium sibi constituat,prout habetur in c.tua.de offic. vic.quod tali casu ab illo vicario ad Papam poterit appella-
b ri[b]:quod notandum est.Et quod dictum est,non valere cōsuetudinem,quod ad maiorem iudicem appelletur:hoc declarari debet,vt late dixi in rub.s.eod.

¶ Additiones.

a ¶ Propter absentiam.Confirmo ex his, que scribit Jas. vbi refert se consuluisse in l.cum filiusfamilias.ff.si cer.pet.

b ¶ Appellari.Confirmo ex his,que no.scribit Soc.consi.cxcv. ver.postremo posito.z per discursum illius consilij. [redacted]

1 ¶ Mater dicitur habere filios in potestate ratione tutele.
2 Tutela matris finitur,si transeat ad secunda nota.

3 Iudex si ad ulteriora procedat neglecta exceptione, videtur ta
cite reijcere exceptionem, & sic ab eo potest appellari.
4 Mater recipiens tutelam filiorum debet renuntiare Vel-
leiano.
5 Administratio tutoris an valeat, si non fecit inventarium.
6 Tutela matris an sit legitima.

1 X parte. ¶ † Primo nota quod mater
ratione tutele dicitur habe
re filios in potestate. Ex quo infert Bal. hic,
in fi. quod si pater reliquit filios sub potesta-
te matris, videtur illam tutricem constitue-
a re. Et idem esset si in manibus [a] matris, reli-
1 cti essent: quia exponitur, id est, in potestate [1]. l. fi. vbi glo. in ver.
in sua manu. C. de emanc. lib. no. in l. manumissiones. ff. de inst. &
b iure. Secus si filij relinquantur sub custodia [b] matris: nam pro
pter hoc non videtur tutrix relicta. l. qui aliena. §. quanquam.
vbi glo. & Bal. ff. de nego. gest. & idem no. Bal. in l. omnem. C. ad
Tertul. & in consi. ccxxix. dicta particula testamenti. versic. sed
nunquid. lib. iiij. Bal. Tamen hic dicit quod text. in d. §. quan-
quam. procedit a iure Digestorum, quo tempore non poterat
mulier dari tutrix. Secus ergo videtur hodie: vt dicũt Imol.
& Pau. de Cast. in l. sed si hoc. §. fi. ff. de cond. & demonst. Sed ta
men etiam hodie idem dicendum est: quia sub nomine custo-
die vel cure non venit tutela: quia est quid maius: vt no. Bart.
in l. tutores. §. j. per illum text. ff. de admi. tuto. & tradit Aret. in
consi. xxvj. viso puncto. Et predicta conclusio in se vera est, per
ea, que habentur in locis supra allegatis. Sed hic nõ bene pro-
batur quod verbum potestas includit tutelam: quia speciali-
ter dicitur de tutela ibi: sub potestate, & tutela ipsius: ergo non
videtur sub illo verbo, potestate, comprehendi tutela, de qua
specialiter facta est mentio: argumen. l. doli clausula. ff. de ver.
oblig. Et hoc patet ex verbis precedentibus, dum dicitur, res,
de quibus agebatur: & filij eius sub potestate, & tutela. vnde vi-
detur quod verbum, potestas, ad res, & tutela ad filios refera-
2 tur. ¶ † Secundo nota quod per transitum ad secunda vota tu
tela matris ipso facto extinguitur: de quo dicam. in glos. & hoc
procedit in tutela. Secus si mulier sit executrix data in testa-
mento: quia transeundo ad secunda vota, officio executionis
non priuatur: vt no. Bar. in l. a filio. ff. de ali. & cib. lega. in prin. &
sequitur Bal. in authen. eisdem penis. in fi. C. de secundis nupt.
¶ Tertio nota eum, qui desijt esse tutor, non posse amplius no
mine pupilli conuenire: & hoc verũ est pro negotijs nouis. Se-
cus est pro causis inchoatis, pro quibus tutor tenetur, licet sit
finita tutela, nisi in curatorem sit translata administratio: vt
Abbas hic dicit, per text. in l. j. C. vt cau. post. pub. adsit tut. Ad
idem tex. in l. ita autem. §. si tutor. ff. de admi. tut. & no. Bar. in l.
Lucius. §. Paulus. per illum tex. ff. eo. tit. & ad idem text. in l. si
tutor post finitam. ff. de tu. & ra. dist. in l. quid ergo. in §. iudicio.
3 C. de contra. iud. tute. ¶ Quarto nota quod † si iudex neglecta
exceptione ad vlteriora procedat, videtur tacite exceptionem
2 reijcere [2]: & ab eo appellari potest: vt est text. sing. hic, secundum
Card. & not. Barto. in l. a procedente. circa fin. C. de dilat. quem
Abb. hic adducit. & idem Abb. in ca. cum super. in glo. ij. in fi. s.
de off. deleg. & tradit Rota in xiiij. deci. in titul. de excep. in anti
quis. Bal. in l. j. col. fi. C. de ord. iud. Ro. in consi. cccxx. circa pri-
mum. de quo insistit Peru. hic, late Mod. in c. suborta. de re iu
dica. Et dicit Abb. hic quod per istum textum limitatur c. dile
cto. s. eodem. dum ibi habetur quod appellari potest quando
exceptio proposita reijcitur. Nam idem est, si ad vlteriora pro-
3 cedatur, vt hic. Et idem est, si iudex expresse non admittat [3]: quia
idem est dicere, non admittit, quod reijcit: vt no. Bald. in l. j. in
fi. C. de neg. gest. Et idem si iudex tertio interpellatus superse-
deret: nam appellari potest: vt Abb. hic dicit, argu. ca. j. de sup.
negl. prel. facit glo. in cle. dudum. in ver. recusauerint. de sepul.
cum concord. vt tradunt Moder. in c. ex literis. s. de constitu.
Sed in contrarium videtur tex. in cle. quanuis. de appella. vbi
sufficit vnica interpellatio eodem contextu sepius facta, que
pro vno habetur: vt per glo. in c. ab eo. de appel. in vj. & per glos.
in l. iiij. ff. de pigno. act. Et isto medio Roma, reprobat commu
nem opinionem in suo singula. ccccxxiiij. ego dixi. & in consilio
ccccxxvij. in proposito casu. & Moder. sequuntur in dicto cap.
ex literis. restringendo tex. in dicto cap. j. de supplen. negligen.
prelat. vt specialiter in casu suo procedat: quia canon ibi vltra
procedit. Sed saluando communem opinionem, ista responsio
melius accommodari potest ad dictam clemen. quanuis. vt di
[illegible]od trina appellatio requiratur: prout dicitur in di-
cto cap. j. Et hoc non negatur in dicta clemen. quanuis. sed so-
lum inducitur quod eodem contextu fieri possit. Et hoc modo
iste textus adaptatur secundum Ro. in l. de pupillo. §. si quis
ipsi pretori. in additionibus. ff. de no. oper. nunt. Et sic licet in-
terpellatio pluries facta eodem contextu pro vna habeatur, vt
supra dictum est, hoc fallit in dicta clemen. quanuis. vbi canon
disponendo vlterius procedit. ¶ In glos. ibi: sed per officium
tutele. bene recidit filius in potestatem matris. & Abb. in prin.
hoc declarat. Et hoc procedit, etiam si ipsa mulier sit in pote-
state patris. Nam patria potestas non impedit tutelam. instit.
qui da. tuto. in testa. poss. in princ. quia diuersa est patria pote-
stas a potestate tutoris. Secus esset in eadem specie potesta-
tis. l. sic eueniet. ff. de adult. & dicit Abb. hic quod licet tutor di-
catur habere potestatem in personam pupilli, secus tamen est
in curatore, qui datur principaliter bonis, non persone. l. in co
pulandis. de nup. Et hoc verum intelligitur, nisi esset curator
furiosi, qui datur principaliter persone, sicut tutor: vt no. Sali.
4 in d. l. in copulandis. facit tex. inst. de cura. in princ. ¶ † In glo.
ibi: & renũtiat Velleiano. & si absque tali renuntiatione tutelam
suscepit, non valet tutela: quia ista non dicitur esse leuis solen-
nitas: vt Abb. hic concludit post Bart. in dicta authen. matri
& auie. versicu. quero quid si mater. & sequitur Bald. ibi. ponde-
rando textum qui loquitur conditionaliter, si renuntiauerit
Velleiano, & conditio non dicitur continere leuem solennita-
tem. l. pretor. ff. de colla. bono. Et idem tenet Ang. in l. fi. C. quã.
mu. tut. offic. Bonus textus in l. in dubium. C. de tuto. & cur. qui
non satisd. facit tex. in l. fin. §. omnem. & quod ibi Bart. C. de ad-
ministr. tuto. & quod not. Bald. in l. si tutor. in fi. C. in quib. caus.
in integrum restitu. non est necess. Et que in matre requirãtur
vt tutelam habeat cum administratione, not. Ang. in consilio
50. in themate. in princ. Et de alio tutore tradit Pau. de Cast.
in consi. cccl. postquam iste tutor. not. gloss. & Barto. in l. legiti-
5 mos. in princ. ff. de legi. tuto. Querit Abb. hic, † an valeat admi
nistratio tutoris, si non fecit inuentarium. Ad declarationem
presupponendum est, quod tutor non debet administrare, nisi
prius inuentarium conficiat. l. tutor, qui repertorium. §. j. ff. de
admi. tuto. vbi Barto. & in l. tutores. C. eodem titu. & in l. fi. C. ar
bit. tute. §. illud proculdubio. Et vltra inuentarium requiritur
quod sibi administratio concedatur a iudice: vt no. glo. & Bar.
in l. legitimos. supra allegata in princ. glo. in l. tutores. C. de ad-
minist. tut. & not. Bald. in dicta l. si tutor. in princ. C. in quib. cau.
in integ. resti. non est necess. Et hec vera sunt, nisi esset res tem-
pore peritura, vel pupillo expediret: vt notat Barto. in l. tutor
qui repertorium. in fi. princi. ff. de admi. tutorum. & in dicta l. le-
gitimos. in fi. princ. & probatur in l. fin. vbi Barto. & Bald. C. de
tuto. & cur. qui non satisd. cum concord. vt tradit Alex. in consi.
clxiij. libro v. Si ergo tutor non fecit inuentarium, prout regu
lariter tenetur, & absque alia solennitate, ita ex abrupto admi-
nistrauit, Abb. hic concludit, quod tenet administratio: potest
tamen tanquam suspectus remoueri. Et hoc prius tradit Bar
to. in l. tutor qui repertorium. quem Abbas hic adducit. Et ta-
c li casu tutor videtur esse in dolo [c]: & tenetur ad interesse, & con-
tra eum iuratur in litem. d. l. tutor qui repertorium. in princip.
not. Bar. in consi. cl. cum predicta. Pet. de Anchar. in consilio
cccxvij. in causa, que vertitur. Roma. in consi. cxviij. quo ad pri
mum, in secundo dubio. & in consi. ccccxiij. quo ad primum. Ful
go. in consi. xxv. spiritualis miles. Bal. in consi. cccliij. ad evidẽ-
tiam premittendum est. Ang. in consi. clxxv. viso dicto statuto.
Et dato quod tutor bene administrauerit tutelam, non excusa
tur, quando illam legitime non accipit: vt not. Bald. dicit in l.
omnem. versicul. quero quid si mater. C. ad Tertullianum. & in
l. matres. versicu. quero nunquid mater. eodem titu. & idẽ Bal.
in l. precibus. versicu. quero quid si mater. C. de impuber. & alijs
substitut. Quandoque tamen tutor etiam excusatur, & in eo bo-
na fides presumitur, licet supra dicta non obseruauerit: vt in
no. casu tradit Pau. de Cast. in consi. cccl. supra allegato. post-
6 quam iste tutor. & fina. † An autem tutela matris sit legitima:
Abb. concludit quod sic, licet voluntaria sit, post Bartolum in
dicta authent. matri & auie. versicu. quero an mater. Est tamen
differentia: quia tutela legitima, que agnatis defertur, regula-
tur ab hereditate. l. j. in princ. & l. iij. in princ. ff. de legit. tuto. Et
ideo si per statutum agnati cognatis preferantur in successio-
nibus, eodem modo in tutelis preponuntur, secundum Barto
lum in dicta l. j. & dicta l. iij. §. fin. & in consilio ciuitatis Medio-
lani. quam refert, & sequitur Pet. de Anch. in cap. j. versi. quid
si lex prouidit. de constitut. Et idem tenet Salice. in l. fina. C. de
legi. here. in fin. & in authen. sicut. C. de legi. tuto. circa fin. versic.
quero tertio si statutum. Sed ista tutela legitima que matri cõ
ceditur, ideo regulatur ab hereditate. Quod patet: quia ma-
ter in hereditate filij omnibus agnatis prefertur per senatus-
consultum Tertullianum. Et tamen in tutela, quam olim a
principe habuisset, iuxta l. fina. ff. de tute. nõ preferebatur agna
tis: vt est textus in l. ij. §. his illud. C. quando mu. tut. offic. Tu-
tela

tela ergo non defertur matri hodie respectu hereditatis, sed propter affectionem matris in filios.§.quia vero.in authen. vt fine probi.ma.deb. Et ideo licet mater a statuto excludatur ab hereditate filij,non tamen videtur excludi a tutela. Ita no.decidit Salic.in dicta authen.matri & auie.versic.nono quero ab extra.quia non datur matri tutela,eo, quod hereditas sibi deferatur,sed quia mater est.Et hoc idem tradit Salice. in dicta authen.sicut.in fin.C.de legi.tuto. Et expresse hoc prius voluit Ioan.And.in additio.Specu.in tit.de cura.vbi ponit instrumentum cure furiosi,circa finem,versic.dicit Ubertus de Bobio.& ita alias consului Pontremoli. Et reperio quod ista sequitur Alexan.in consi.cxxj.viso statuto.sub rub.de tutel. li.iij.

¶ In glo.ibi.soluta est tutela.imo statim quod vadit ad iudicem,& dicit se velle ad secunda vota transire,desinit esse tutrix: vt Barto.concludit in dicta l.si quis sub conditione.ver.quero an statim.ff.de test.tut.& in authen.sacramentum.C.quan.mul. tut.offic.in versic.quero an statim.Bal.in l.omnem.C.ad Tertullianum.cum similibus,vt tradit Ange.Are.inst.de legi.pa. tu.Et matre transeunte ad secunda vota,est locus datiuo,secũdum glossam in dicta authen.sacramentum.C.quando mu.tu. offic. Quod verum intelligitur, quando assumpsit tutelam, & postea volens transire ad secunda vota vadit ad iudicem,& petit dari tutorem:vt Bar.concludit in dicta authent.sacramentum.& sequitur Bal.ibi,& Sali.idem tenet Bart.in l.si quis sub conditione.in ver.quero matre exclusa. ff.de test.tut. & sequitur Bal.ibi,circa finem.& late Ang.in authen.matri & auie.C.quãdo mu.tut.offic.Facit quod not.Barto.in l.j.C.de testa.tut. Et tali casu debet dari tutor a iudice ille, quem mater nominauit. §.finautem tutela.in authen.de nuptijs.& not.Bald.allegando illum textũ in dicta l.si quis sub conditione.dicens quod Bar. de facto ita sibi respondit:& tenet Bartol.in l.credendum.in fi. ff.qui pe.tut.Non tamen iudex adstringitur, vt sequatur consilium matris:vt not.declarat Bal.in l.precibus.C.de impuber. & alijs substitut.versicu.scias.& in dicta l.omnem.versicu.an datiuus.Subijcit Abbas hic, quod si mater non petat dari tutorem filio intra annum,priuatur hereditate.§.fina. instituta ad Tertullianum. cum similibus, vt per Abbatem hic. Et nota quod Abbas expresse tenet quod mater habeat annum.& probatur in dicto §.fina.quem Abbas adducit: & idem concludit Bal.in l.precibus.C.de impuber.& alijs substitu. versicu.modo queritur.& idem Ange.in l.sciant.C.de legi.here.in prin.& sequitur Ioan.de Ana.in consil.xlv.visis his.Et ista est communis opin.vt concludit Ang.Aret.in dicto §.fi.in princip.& late tradit Pau.de Cast.in consi.ccclxxij.postpositis authoritatibus. Et hoc verum intelligitur in matre, que sit maior vigintiquinque annis: nam si sit minor, excusatur: vt est textus in l.ij. C.si aduers.delic.Quid autem si mulier,que excedit decimumoctauum annum habetur pro maiore vigintiquinque annis, vt est Florentie,an excusetur.Alias fuit consultum quod non: quia quo ad istam penam maior vigintiquinque annis reputatur: quia statutum recipit interpretationem secundum iura cõmunia:argu.l.sed & posteriores.ff.de legib.& per glossam in l.sciendum.ff.qui satisdare cogantur.& not.Barto.in tracta.ad reprimendum.in versic. non obstantibus. Et specialiter facit quod not.Bal.in authen.si captiui.versicu.sed iuxta hoc queritur.C. de episcop.& cler.& valet statutum,per not.per Salice.in l.ij. C. de his qui ve.eta.impetra. Et quod dictum est de matre, idem dicit Abbas esse in quolibet alio, qui abintestato potest succedere:vt est text. in l.sciant cuncti.C.de legit.here.Et hoc intelligitur in eo,qui est in proxima spe succedendi, qui immediate vocatur:secus in alijs remotioribus:vt not.Bart.distinguit in consi.xviij.viso testamento.alleg.gloss.not.in l.nepotibus.C. qui pet.tut.vbi Bal.notat illam pro singulari.& idem sequitur Bald.in l.sciant.supra allegata,& late tradit in l.precibus.C.de impuber.& alijs substitut.versicu.sed si impubes. & in l.matres. C.ad Tertullianum.Postremo quod dicitur in tutela, secun-
d dum Abbatem hic,etiam habet locum in cura d. Alleg.Spec. & Bart.in locis supra alleg.per eum hic.Et ad hoc bonus text. in l.ij.§.si mater.versi.quid si curatores non petit.ff.ad Tertul. & ibi not.Barto.

¶ Additiones.

1 ¶ Potestate.Uide Saliaul.in repet.l.Centurio.ff.de vulgari & pupillari.

2 ¶ Reijcere.Uide Dec.in c.super.de off.deleg.

3 ¶ Admittat.Uide que addidi ad Bartolum in l. a procedente.C.de appel. Sil.Aldo.

8 ¶ In manibus.Pro hoc addo bene facere tex.in cap. cum venissent.ibi:ad manus nostras.de constitut.& ibi ponderat Barto.qui multa dicit de ista dictione,manus, seu eius significato.

ibi vide,& adde hic:& adde etiam quod refert Ia.in l.manumissiones. vbi refert se cõsuluisse in ciuitate Mutine quod si testator dicat in testamento,filium meum pupillum relinquo in manibus matris sue. quod per ista verba mater censetur constituta tutrix testamẽtaria. Et ideo anno preterito inducebam ista ad questionem de qua fuit magna contentio, videlicet quod si testator dixit in testamento quod reliquerat filios sub gubernio, regimine. & administratione,& cura,quod per talia verba censetur testator eum omnino voluisse ipsum esse tutorem testamentarium. Et inter alia allegãdo inducebam idem quod refert in notab.quest.Barto.Socin.in l.qui duos.ff.de rebus du. vbi refert quod alias habuit questionẽ in facto:vt per eum.Et adducebam etiam quod specialiter consuluit idem Socin. in consilio lxxxiij.

b ¶ Custodia. Idem Rom.singu.clxiiij.committo. Bald.consi. ccccxxviij.lib.iij.consi.ccxciiij.dicta particula.li.v. vide Pau. l.cum ita legatum.de cond.& demonst.Nico.Boer.decisio.Burdegalen.cxiiij.Aret.consi.lxxvj.viso testamento. dixi in cõsu. Parisi.titu.viij.in pub.

c ¶ In dolo.Uide late do.Andr.Sicu.in consil.suo lx.in tertio volumine.

d ¶ Cura.Scilicet impuberis.sed apud nos tutela,& cura generalis, sunt idem, vt dixi in consu.Parisi. titulo octauo, in ru- [redacted] brica.

1 ¶ Iudex inferior potest principem consulere ex iusta causa de iure.
2 Iudex potest committere causam consulendam inuitis partibus.
3 Leges,quibus canones non contradicunt,videntur approbate de iure canonico.
4 Iudex debet partibus edere copiam relationis fiende.
5 Iudex si vult euitare onus iudicandi,qua pena puniatur.
6 Partes non possunt vlterius contradicere consultationi formate.7.
8 Partes licet consentiant quod sententia feratur secundum consilium sapientis , tamen a tali sententia poterit appellari.

1 Intimasti. ¶ † Primo nota quod ex iusta causa potest iudex inferior principem consulere de iure:quia eius proprie est iura interpretari,cuius est condere.c.inter alia.de sen.excommu.& in l.final.C. de legibus. ita primo Abb. hic. Et sic videtur requirere quod iudex ex iusta causa hoc faciat.Nam iudex a se ipso habet potestatem interpretandi leges & canones respectu cause,que coram eo vertitur:vt est dictum Innocen.in ca.cum speciali.§.eodem.quod refert & sequitur Abbas in cap.j. in primo notabi.de iuramen.calum.in cap.capellanus.§.de ferijs. in cap.cum venissent.de iudic.cum similibus.Sed quando dubitat, & a seipso resolui non potest,iusta causa videtur vt ad principem recurrere possit.vt hic,& in l.fi.C.de leg.in l.j.& ij.C.de rela.& in l.cum de noua.vbi Bald.C.de legi. Ad idem tex.in l.diuus.ff.de offic.presid.ibi:consules nos.facit tex.in l. diuus.la ij. ibi:Imperatori rescribatur.ff.de fal.& in l.ad bestias.ff.de pen. & in l.j.§.fin.ff.de quest.in cap.per venerabilem.qui fil.sint legit.

2 Et † in fini.dixit no.Inno.in cap.super questionum.§.de offic. delega.quod iudex, etiam inuitis partibus potest committere causam consulendam.Et hoc pro not.refert,& sequitur Ange. in l.ij.C.de sentent.ex breuicu.reci.& per glossam ibi, dicit quod in re dubia,potest iudex, licet sit peritus, dicere quod velit habere colloquium cum sapientibus:& caute agit,si hoc facit, secũdum eum. Ex quo videtur inferri quod petere possit vt a doctioribus in causa consulatur.Facit text.in l.dubium.C.de repu.vbi Ang.post Cy.idem dicit:& not.Bal.in l.nõ fine.in prin. per illum tex.C.de bo.que lib.Et quod dictum est de relatione, & consilio sapientis,intelligitur quando casus probabilem habet dubitationem: prout iura supra allegata loquũtur.Secus si res esset clara: quia tunc relatio esset malitiosa,que fieri non debet,vt cõcludit Bal.in l.j.C.de legi.in ver. quarto relatio est malitiosa.Alexã.in l.iudices.in fi.C.de iudic.Et istud est quod Abb.dicit hic,quod relatio habet locum,dummodo malitiose non fiat.Et eodem modo dicit Bald.in d.l.j.C.de legi. de statuto,quod consilium sapiẽtis requirit. Nam in casu claro locum non habet.Et idem not.Bart.in l.ille aut ille.§.cum verbis.de leg.iij.& Bal.in l.placet.in princ.C.de sacrosan.eccle.& in l.j.C.de rela.Ang.in consil.cxxxvi.in questione vertente.& tradit Alex. in consi.lxij.visa facti narratione. lib.ij. Et si statutum velit quod iudex teneatur causam committere cõsi.sapientis,licet calum-

niose petatur, non valet: vt late probat Signo. in consi. lvj. sta-
tuto ciuitatis Mediolani. ¶ Secundo not. ibi, legitimas san-
3 ctiones. † quod in materia relationis, ꝛ consultationis, atten-
duntur leges, etiam de iure canonico, ex eo quod canones non
contradicunt. Et est regula communis in qualibet materia, ꝙ
leges, que precise preiudicium non afferũt, in quibus canones
non contradicunt, videtur approbate de iure canonico: vt tra
dunt Host. ꝛ doc. in cap. fi. de solu. Arch. xx. dist. in c. lege. Anto.
de Bu. in cap. ecclesia sancte Marie. versi. dic si queritur. ꝛ late
Abb. ibi post alios in tertio casu de const. no. Alex. in cõsi. cxxj.
viso themate. lib. ij. facit tex. in cap. j. de noui oper. nunt. ꝛ in ca.
ecclesia. el j. ꝛ quod ibi Abb. in ij. nota. ꝫ. vt lite pend. in cap. j. de
alien. iudi. cum simi. vt dixi in dicto cap. ecclesia sancte Marie.
4 ¶ † Tertio no. ibi: consultationis exemplum. quod copia rela
tionis fiende edenda est partibus. Et fit talis editio, vt partes
possint contradicere dubio formato per iudicem, si veritatem
occultaret: vt Abb. hic dicit, ꝛ probatur in l. j. vbi Ang. C. de re-
latio. Ex quo Barto. ibi infert quod quando iudex consilio sa-
pientis causam committit, punctus debet formari de consensu
partium. Et si partes discordarent, iudex ipse debet punctum
formare, vt not. Barto. in l. in venditione. §. fin. in fin. de bo. au-
tho. iud. poss. ꝛ in l. iusiurandum ꝛ ad pecunias. §. qui iusiuran-
dum. ff. de iureiurando. cum concordan. vt tradunt ibi Alex. ꝛ
[redacted] est regula generalis, quam ponit Bal. in l. de die. in
princ. ad fin. versic. vltimo induco. ff. qui satisd. cogantur. quod
vbi partes discordant in his, in quibus eorum consensus requi
ritur, ipse iudex arbitrari debet. Facit quod de consultoribus
discordantibus. not. Bal. in l. duo iudices. in fin. ff. de re iudica.
Et prosequitur Alexan. ibi, circa fi. cum simi. vt tradunt Mo-
der. in l. fina. C. de iud. Et de executoribus discordantibus not.
Bal. in l. iurisgentium. §. fin. cum concordan. ꝛ ibi tradit Alex.
5 ff. de pac. ¶ † In gloss. ibi: si vero vult euitare onus iudicandi.
Nam tunc iudex punitur: quia efficitur infamis, ꝛ pena trigin-
ta librarum auri condemnatur: vt est text. in l. ij. C. de legi. Ista
tamen pena non videtur habere locum de iure canonico, secũ-
dum Host. ꝛ docto. hic, cum alia pena statuta sit: vt in cap. cum
eterni. de re iud. in vj. Sed Abb. dicit quod contrarium de iu-
re dicendum videtur: quia pena, de qua loquitur text. in dicto
cap. cum eterni. non loquitur in materia relationis: sed genera
liter in iudice aliquid facientem contra iustitiam, ꝛ contra con
scientiam: vnde cum sit dispositio generalis, debet referri ad
species, non prouisas: arg. l. sanctio legum. ff. de pen. Vel saltem
videtur quod vtraque pena debeat concurrere, cum illa sit spe
cialis pena relationis, que de facili non remouetur: argumen.
l. quoties. ff. de act. ꝛ oblig. ꝛ Moder. hic sequuntur: quia tex. in
dicto cap. j. de re iudic. in vj. videtur loqui in foro penitentiali:
ideo non videtur tollere penam fori contentiosi: vt no. in c. pro
humani. de homici. in vj. Iste rationes possent remoueri: quia
generalis dispositio iuris canonici videtur derogare legibus
ciuilibus, que in particularibus casibus loquuntur: prout ipse
do. Abbas concludit in cap. ij. ꝫ. eodem. dicens quod pena, que
generaliter de iure canonico temere appellantibus imponi-
tur, generaliter de iure canonico attenditur. Et iura ciuilia,
que maiores penas in quibusdam casibus particularibus im-
ponunt, de iure canonico non procedunt. Non obstat regula,
que habetur in l. sanctio legum. de pen. quia habet locum, quan
do vtraque dispositio ab eodem fonte, ꝛ ab eadem causa effi-
ciente procedit: quia tunc species derogat generi: vt in regula,
generi. de regu. iur. in vj. Secus quando proueniunt a diuerso
fonte, vt hic: quia generalis dispositio a iure canonico, ꝛ specia
lis casus a iure ciuili procedit: quia tunc generalis dispositio
etiam ad specialem causam porrigitur: vt not. Bartol. in l. j. §.
hoc autem edictum. ff. de noui oper. nun. Et per hoc etiam vi-
detur quod vtraque pena non concurrat. Non obst. quod cap.
j. loquatur de pena fori penitentialis: quia imo etiam loquitur
in foro contentioso, vt ibi patet. Predicta tamen opi. domini
Abb. placet, duplici ratione. Prima est, quia text. in dicto ca. j.
loquitur in iudice, qui iudicauit. Nos loquimur in iudice, qui
noluit iudicare. Unde verba in casu nostro non cõueniunt: er-
go non videtur habere locum dispositio secunda: quia text. ibi
in fi. reseruat penas, que male iudicantibus per alia iura impo
nuntur: ergo per illum textũ non potest dici quod aliquid in-
nouetur. ¶ In fin. gloss. Abb. prosequitur materiam relatio-
nis: ꝛ quantum ad relationẽ, de qua hic agitur, considerat prin
cipaliter duos casus. Primus est, quando consultatio, seu rela
tio facta fuit partibus presentibus consentientibus, vel nõ con
6 tradicentibus. † Et concludit quod consultationi formate vlte
rius contradicere non possunt, per textum in l. j. C. de relat. vbi
Bartol. dicit quod quando iudex aliquid dicit parte presente,
ꝛ contradicente, sibi preiudicat tex. in cap. ij. de accusatio. in vj.

Et ideo cautela est vt contradicat. Et tradit Bart. Veronen.
in cautela lxxxvij. est dubium. Dicit tamen Peru. hic, ꝙ pars,
que fuit presens, ꝛ non contradixit, posset intra decem dies ap
pellare. Et istud expresse voluit Bart. in dicta l. j. C. de relat. vbi
inquit quod in casu, in quo appellari potest, presentia cum taci
turnitate non preiudicat, quo minus appellari possit. Ex quo
inferri videtur quod in isto actu, ꝛ in alijs, que fiunt a iudice:
nihil noceat taciturnitas presentis, ex quo omnino superest fa
cultas appellandi. Sed tamen in contrarium videtur velle do
mi. Abb. hic, videlicet quod statim presenti, ꝛ non contradicen
ti preiudicium inferatur. Et Baldus expresse hic. Et sentit hic
gloss. ꝛ docto. in locis supra allegatis, ꝛ Ange. Aretin. in l. fina.
in principio. ff. quando appellãdum sit. vbi inquit quod ista est
regula quod in omni actu iudiciario, qui fit parte presente, sta
tim sibi nocet, nisi contradicat. Et probatur ista cõclusio in isto
casu: quia partes videntur requisite ad istum effectum vt de-
beant consentire vel contradicere in exemplo consultationis:
ergo tacens habetur pro consentiente: vt est not. dictum Inno
cen. in cap. vestra. de loca. vbi domi. Abb. in fi. cum similibus, vt
tradunt Moder. in capit. nonne. de presumpt. facit textus in l.
de etate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. Cum ergo pro con-
sentiente habeatur, non videtur vlterius habere facultatẽ ap-
pellandi. Non obstat quod not. Bartol. in dicta l. j. quia loqui-
tur quando iudex super hoc interloqueretur: alias non cadit
appellatio: vt etiam Abb. hic distinguit. Vel secundo dictum
Barto. habet locum, nisi de consensu partis vero, vel interpre-
tatiuo appareat. Secundus casus est, quando altera pars con
tradicit: ꝛ tunc relatio facta non preiudicat, secundum Abba-
tem hic. Et videtur quod sola contradictio sufficiat, absque eo
quod aliter appelletur: vt in simili no. Bal. in l. certi condictio.
§. quoniam. in fin. ff. si certum petatur. vbi Alexand. sequitur. ꝛ
Aretin. in cap. quoniam contra. versicu. sed aduerte. de probat.
ꝛ dixi in dicto cap. ij. eodem titu. de proba. Sed tamen consul-
tius est quod appellatio interponatur, ex eo quod voluit In-
nocen. in cap. quo ad consultationem. in fi. de re iudica. ꝛ tradit
Bart. Veronen. in cautela lxxxvij. supra allegata. ꝛ facit quod
not. Aretin. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren-
da possess. Et subijcit domi. Abb. hic quod a partibus discor-
dantibus ipse iudex poterit formare punctum: de quo dictum
fuit in not. Sed vt tollatur ista difficultas consilium est, vt pro
cessus transmittatur, ꝛ petatur simpliciter quid iuris. Nã tunc
consultor tenetur respondere super meritis cause, ꝛ circa ordi-
nem iuris, ꝛ non solum de principali, sed etiam de accessorijs:
vt not. Ang. in l. eius qui. in princip. ff. si certum petatur. per il
lum textum. ꝛ idem Bald. in cap. j. in princip. in ver. in text. si li.
controuersia. de controuer. inue. cum similibus, vt tradit Pe-
7 rusin. hic. ¶ † Gloss. circa finem videtur velle quod appellari
postea non possit, ex quo partes semel approbauerunt punctũ
per iudicem. Sed domin. Abb. concludit quod in ista materia
quatuor actus considerari debent. Primus est pronuntiatio
iudicis de consultatione fienda: ꝛ ab ista non appellatur, quia
non grauat. Et idem notat Bartol. ꝛ docto. in l. j. §. quantum.
per illum textum, versicu. si quis forte. ff. eodem. Bald. in l. fina.
circa finem. C. de rela. Hoc tamen videtur limitandum, nisi ca
sus esset clarus per supra dicta in fin. primi notab. que hic me-
lius cadunt. Secundus actus est, ipsa formatio consultatio-
nis, in qua si partes consentiant, non possunt ante sententiam
appellare: si contradicunt, dicendum est, vt supra dictum fuit.
Tertius actus est, responsio principis, a qua non appellatur:
vt Abb. hic concludit. Facit textus in l. j. in princip. a quib. ap-
pel. non licet. vbi a sententia principis appellari non potest. Et
hoc, nisi princeps fuerit circumuentus a narratione facti: vt no
tat Baldus in dicta l. fina. circa finem. ꝛ probatur in dicta l. j. §.
quesitum. ff. eodem titul. Unde a sententia principis lata ex re-
latione alterius bene appellatur, vt not. Romanus in consilio
cccccxxj. circa proposita. in princip. vbi allegat tex. in l. j. in prin
cip. quando appel. sit. Et ratio videtur quia rescriptum princi
pis semper habet in se clausulam, si preces veritate nitantur. l.
fin. C. de diuer. rescrip. ca. ij. ꝫ. de rescriptis. Quartus actus est,
sententia diffinitiua, quam iudex profert secundum respon-
sionem principis: ꝛ ab ista potest appellari secundum Abba-
tem hic, per textum in dicta l. prima. §. quesitum. quia secun-
dum eum, poterit probari quod punctus non fuit bene for-
matus, ꝛ quod per errorem consenserit: ꝛ ex nouis probationi-
bus poterit causam instruere, iuxta regulam, que dicit, quod
in causa appellationis non probatum, ꝛc. ꝛ sequuntur Peru-
sin. ꝛ Modernio. hic. Sed aduertendum est, quia inter ter-
tium actum, ꝛ quartum non videtur esse differentia: quia in v-
troque casu videtur quod possit appellari, aut neutro casu
videtur quod appellatio admittatur. Nam si dicamus quod a
sententia

sententia principis non potest appellari: idem videtur esse di-
cendum a sententia iudicis lata secundum relationem princi-
pis. Aut dicimus quod a tali sententia appellari possit, respe
ctu quo Abb. hic dicit propter punctum male formatum, vel
ex novis probationibus. Et hoc idem videtur habere locum
8 in sententia immediate lata a principe per supra dicta. † Ul-
timo Abbas dicit notandum esse, quod licet partes consen-
tiant ut iudex ferat sententiam secundum consilium alicuius
periti, & consenserunt puncto formato per iudicem, tamẽ a sen
tentia lata secundum consilium talis periti poterit appellari.
Et idem not. Bartol. in l. j. §. quesitum. in fine, ff. eod. & in l. si con
venerit. ff. de re iud. cum concor. ut tradit ibi Alex. & Moderni
in c. causam, que. de re iudic. Limitatur ista conclusio nisi par
tes promitterent stare consilio, qualecunque esset ex eo quod
notat Baldus in l. tale pactum. §. qui provocavit. in repetitio.
& sequitur Alexand. in dicta l. si convenerit. Sed istud dictum
reprobat Perusi. in cap. ad hoc. supra eodem. de cuius verita-
te ibi dictum fuit.

1 ☞ Privilegium vendendi merces potest alicui concedi, ut
scilicet non vendantur nisi in suo loco.
2 Appellatio si sit interposita ex pluribus causis, an sufficiat ꝙ
una iustificetur.
3 Iudex quando possit interponere officium suum super pos-
sessione.
4 Iudex si dedit dilationem ex officio suo sine cause cognitione,
poterit pariter eam sine cause cognitione revocare.
5 Iudex si dedit dilationem de partium consensu, non poterit
revocare altera parte invita.
6 Iudex si dederit dilationem ex causa, cessante causa dilatio-
nis, poterit revocari.
7 Iudex nihil debet facere in preiudicium dilationis, dilatione
pendente.

1 Ignificante. ¶ † Primo no. ꝙ
alicui potest in cõ
petere in certo loco, ut alibi, quã in locis suis,
victualia non vendantur. Et hoc idem in fur-
no, molendino, & similibus: ut dicunt Hostien.
& Ioan. And. & sequuntur Bald. Abb. & alii do
ctores hic. Et tale ius acquiritur longa consuetudine, vel pri-
vilegio, ut Abbas hic dicit. Et ad hoc est glo. in l. sane. ff. de in-
a iuriis. Et regulariter quod privilegio[a] acquiritur, etiam pre-
scriptione acquiri potest. capi. cum contingat. de foro compet.
cap. duo simul. de offic. ordina. & in c. novit. de iudic. cum simili.
ut tradit Oldrad. in consil. clxxij. quia omne. Et ad text. hic, in
simili est bonus text. in l. si quisquam. ff. de divers. & tempor. pre-
script. ubi dicit quod si quis pluribus annis solus in certo lo-
co piscatus fuit, alios ibi prohibere potest. Et facit text. in d. l.
sane. ff. de iniur. ubi Ray. de Forli. hoc dicit de gulpho Vene-
torum. & Bartol. in l. iniuriarum. §. fina. ff. eodem tit. Angel. in
cons. cclxxxix. Circunspecta pactorũ serie. & prosequitur Ioan-
nes de Anania in c. ij. de cleric. vena. ¶ Secundo nota quod
ius vendendi carnes potest clerico competere, licet personali-
ter hoc ipse facere non possit. clemen. j. in princip. de vita & hone
1 state clericor. Nam per alium hoc facere potest[1]: ut per gloss.
in d. clementi. j. in ver. personaliter. Et in simili facit text. cum
glo. in clemen. ne magis. §. porro. in verbo, personalem. de statu
monach. & text. in c. si. ne cleri. vel mon. in vi. ¶ Tertio no. quod
pendente lite reus non debet prohiberi uti iure suo. Ad idem
tex. in c. j. ubi Abb. in iij. not. s. ut li. pend. & in c. cum teneamur.
ubi dictum fuit s. eod. Facit tex. in l. reo. ff. de solut. & in l. aufer-
tur. §. in reatu. ff. de iure fis. & quod notat glos. viij. q. iiij. in sum-
ma. & in c. sepe. in vers. sententia. s. eod. & not. Abb. in cap. ex par
te. in prin. de accus. in c. omnipotens. eo. tit. de quo tamen dicen
dum, ut per Dy. & Ab. post gl. si. in c. ij. de in integ. rest. ¶ Quar
to no. quod dilatio data de partiũ consensu, non potest altera
parte invita revocari. Sic etiã terminus de voluntate partiũ
prefixus, altera parte invita prorogari non potest: ut tradit
Ro. in cons. ccxxvj. ultra pridie allegata. in princip. ubi allegat
Bald. in l. ij. in princ. C. sen. rescind. non pos. & in l. j. C. quomo. &
quan. iud. Et est regulare quod istud, quod factum est a iudice
de consensu partium, non possit ab eo altera parte invita revo
cari: ut dictum fuit in c. cum cessante. s. e. post Abb. ibi, qui hoc
dicit per istum tex. & tradit Alex. in l. quod iussit. de re iudic. in
2 viij. fallen. post alios quos ipse refert. ¶ † Quinto ultimo no.
quod appellans ex pluribus causis copulative, sufficit quod
ex una, appellatio iustificetur. Et hoc quãdo quelibet causa ex
deductis erat sufficiens. Ad idem tex. in c. significavit. s. eod. fa
cit tex. in c. cum iamdudum. de preb. Et in libello not. Bar. in l.

Fulcinius. §. cum hoc edictum. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & in con
sil. cxciij. cõmune Lignani. Bal. in l. si. in prin. ff. de eden. facit ꝙ
tradit Rota in vij. & xiiij. decis. in tit. de rescr. in nov. cum simil.
Et in appellatione a diffinitiva licet una causa expressa sit, suf
ficit quod ex alia non expressa iustificetur: ut est tex. no. in l. scio.
§. si. ubi Bart. ff. eo. titu. ¶ In gl. j. in fi. Primus intellectus de
plano procedit: quia lite pendente non prohibetur reus uti pos
3 sessione sua, ut Abb. dicit hic, & dixi s. in no. † Secundus vero
intellectus, in quo gl. residet etiam secũdum do. Abb. hic, iusti
ficari potest. Et breviter, secundum eum, hoc modo resolvitur,
quod licet etiam ante litem contestatam officium iudicis im-
plorari possit ab eo, quem constat possidere, ut attentata con-
tra possessionem eius revocentur. clem. ij. ubi glos. ut lite pend.
Secus tamen est, quando dubitatur de possessione: quia uter-
que pretendit se possidere. Unde cum ista esset questio princi-
palis, iudices ante litem contestatam se super hoc intromitte-
re non possunt. Sed Imo. hic dicit quod imo etiam circa ea,
que ipsam rem principalem contingunt, potest iudex, etiam an
te litem contestatam se intromittere, per ea, que no. Bar. in l. si
quis missum. §. j. ff. de damno infecto. & in l. j. C. de iud. Peru. co
natur respondere, & dicit hoc procedere quãdo innovatio con
tingeret in aliis, quam in re principaliter petita. Secus vide-
tur quando occurrit super re principaliter petita: quia cũ an-
te litem contestatam non possit constare de iure partium, non
videtur quod iudex lite non contestata interloqui possit. Sed
replicari posset quod ratio ista haberet locum, si deberet pro-
nunciari ad finem perveniendi ad diffinitivam: ut habetur in
tit. ut lite non contesta. Sed ad istum finem, ut simpliciter attẽ
tata possint revocari, litis contestatio non videretur necessa-
ria. Et ideo ratio Imo. efficax videtur. Et iste secundus intel-
lectus non vĩ de iure procedere: quia quantum ad revocatio-
nem attentatorum non requiritur litis contestatio: ut per glo.
in d. clem. ij. ut lite pend. & no. Perus. s. in c. bone. in prima diffe
4 rentia. ¶ † In glo. in verbo, prevenire. Ex his, que do. Ab. scri
bit, quatuor eliciuntur conclusiones. Prima cõclusio est, quod
si data fuit dilatio a iudice sine cause cognitiõe ex officio eius,
pariter ab eo poterit absque cause cognitione revocari: per ea,
que ipse adducit. Facit tex. in l. j. §. & hoc edictum. ff. si mul. ven.
n[illegible].minor. in vers. Seius. ff. de evic. no. Bal. in l. si pacto,
quo penam. C. de pact. cum concord. ut ibi Alex. tradit: & idem
Alex. tradit in l. j. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunc. Sed conside-
randum est quod ista conclusio videtur intelligenda eo casu,
quo cause cognitio erat necessaria: & tunc nõ valet dilatio. Sed
quando valeret dilatio absque cause cognitione, non vĩ quod
5 possit revocari: q2 ius fuit quesitum. † Secunda ꝯclusio, quod
si fuit data de consensu partium, altera parte invita revocari
non põt, de quo dictũ fuit in no. Et hoc intelligitur, nisi ex in-
sta causa hoc faceret: ut Abb. expresse sentit. Et hoc idem tra-
dit Ro. in l. ij. ff. e. tit. vide Peru. hic in j. limi. ver. sed queritur.
6 Tertia † conclusio, ꝙ dilatio data a iudice, cessante causa dila
tionis potest revocari: arg. l. a filia. ff. ad Trebel. §. alumno. & ꝙ
ibi Bar. in fine. Ad idem tex. in l. liberto. §. fi. & ibi Bart. in fi. ff.
de annuis leg. in l. si quis heres. la ij. ubi Bar. ff. de acqui. hered.
& no. etiam Bar. in l. ij. circa finem. ff. de re iudi. Facit text. in l. j.
§. si intra. ff. de succes. edic. & tenet Ioan. And. in tit. de dilatio.
§. j. Dominic. in cap. cupientes. in princi. de electio. in vi. ¶ In
glos. in ver. commode. Et ista conclusio procedit, nisi terminus
assignatus sit per dictionem designantem extremitatem tem-
poris: quia tunc finis dilationis precise debet expectari. glos.
not. in clem. j. in verbo, reassumpserint. & ibi Imo. de vita & ho
nesta. cler. & Cardi. in x. q. Et probatur in c. commissa. de elec. in
vj. ubi Dominic. in princip. not. in l. in illa. ff. de verbor. obliga
7 tio. † Quarta conclusio, quod pendente dilatione non debet
iudex in preiudicium dilationis aliquid facere, l. sive pars. C.
de dilation. & quod faceret, esset nullum: quia lex iudici silen-
tium imponit: ut Bal. hic dicit. Allegat Dy. in regula, indul-
tum. de regulis iuris in vj. Idem Bald. in d. l. sive pars. Bald.
post gloss. ibi in ver. nullius momenti. ff. de fer. in l. j. in princip.
& in l. penult. versicu. & considera hic. C. de arbi. ubi dicit hoc in-
tentatum procedere quod etiam consensu partium ratificari
non põt ut valeat ut actus iudicialis. Allegat l. observare. §. fi.
ff. de officio proconsu. quod est sing. secundum Perusi. hic. Et
in simili facit text. in l. j. §. fina. C. de contra. iudi. Et idem in ar-
bitro, quando excedit formam compromissi: ut no. voluit Bal.
in titu. de pace Constan. in versic. sunt quoque. Ro. in cons. cxv.
& in consilio clv. & in consilio clxxv. Predicta conclusio pluri-
bus modis limitatur, ut prosequitur Perus. hic, & tradit Alex.
in l. si convenerit. de re iudic. Postremo not. dictum Innocẽ
hic, quod Ab. in fin. refert ad limitationem tituli. C. de mono.
nam locum habet, quando homines conveniunt fraudulen-

ter, quod alijs, non liceat aliquid vendere: secus si hoc alicui competat ex priuilegio vel consuetudine: vt hic. Primo quod dictum est de priuilegio, secundum Innocen. hic, intelligitur, quando fuit concessum cum clausula, non obstante: iuxta not. in l. fina. C. si contra ius vel vtili. publ. Nam tali casu valebit priuilegium. Facit text. in c. super quibusdam. de verbo. signif. Et pari ratione idem dicendum in consuetudine tanti temporis: cuius initij memoria non sit in cōtrarium: quia habet vim priuilegij. d. c. super quibusdam. c. j. de prescript. in vj. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quotid. & esti. Secus videtur in alia cōsuetudine simplici, vel statuto: quia cōtra dispositionem legis prime, C. de monop. non valeret statutum alicuius collegij, vel vniuersitatis, tanquam iniquum. Ita expresse tenet idem Innoc. in c. cum accessissent. de constit. dum respondet ad d. l. j. de
2 monopo. Et quod non valeret statutum [2] tenet Bald. in d. l. j. & in l. ij. §. cura carnis. ff. de officio prefect. pretor. vrb. Et idem no. Bart. in l. fina. vers. quero super quibus. ff. de colleg. illici. & Salice. in l. ij. C. de constitu. pecu. & Pet. de Anch. in cons. clvj. summe prudentie. Quantum tamen ad text. hoc non procedit sine diuinatione. quod ista facultas vendendi carnes competeret ex consuetudine vel ex priuilegio: quia de his in textu nihil dicitur. Et ideo Innoc. etiam aliter respondet, dicens quod prohibitio d. l. j. C. de monop. procedit in rebus, vel personis: secus si ad certum locum facultas vendendi restringatur: quia non prohiberetur: vt hic d. Abb. videtur dubitare de ista solutione, & Imo. dicit quod hoc videtur contra mentem d. l. j. vbi reprobatur pactum per quod vtilitas publica incōmodetur. & Moder. sequuntur. Sed tamen responderi potest quod respectu certi loci, in quo venditio fieri debet, prout text. loquitur hic, non videtur eadem ratio, prout est in personis, vel rebus, in quibus vtilitas publica magis offenditur, & facilius fraus cōmitti potest.

¶ Additiones.

1 ¶ Facere potest. Vide que addidi ad glo. in d. clemen. in ver. publice.

2 ¶ Statutum. Vide Deci. in c. ex literis. supra, de constitut.
Sil. Ald.

3 ¶ Priuilegio. Fel. c. accedentes. de prescriptio. Bald. l. j. C. de [redacted] emancip. lib.

1 ☞ Appellatio non iustificat ex sola reiectione exceptionis.

1

Interposita. ¶ † Primo not. quod ex sola reiectione exceptionis legitime, nō iustificatur appellatio. Et ratio videtur: quia potuit iudex talem exceptionem falsam reputare. Et pro iudice presumitur. c. in presentia de renuncia. & declarat Anto. de But. in c. cum inter canonicos. versi. venio ad tertiū. de electio. & sentit Abb. hic in principio. Et ista regula limitatur primo non habere locum in exceptione recusationis: que si reijciatur, & appellatio interposita sit, statim appellatio iustificata videtur, absque eo quod probatio exceptionis offeratur: vt probatur in c. super questionum. §. fin. de offi. deleg. vt notanter tradit in c. cum speciali. in prin. post Innoc. s. eo. & sequitur ibi Perus. circa finem. & idem Peru. hic, allegando Lap. allegat. j. Sed aduertendum est: quia in d. c. super questionum. §. fina. non videtur bene probari quod doctor. dicunt. Nam tex. ibi simpliciter loquitur, & dicit quod attentata post appellationē debent reuocari. Et hoc potest intelligi secundum alia iura, videlicet probata veritate recusationis. Et ita Abb. videtur intelligere illum text. in d. §. fina. Et ad hoc facit, quia ratio, que allegatur, quod iudex non admittendo exceptionē legitimam non dicitur grauare: procedit etiam in tali exceptione recusationis. Bene verum est, quod oblatio probationis, per quam hec appellatio iustificatur, vt in alia regula hic habetur, nō videtur habere locum in recusatione, que non debet probari coram iudice recusato, sed causa erit probanda coram arbitris, secundum formam datam a iure. c. cum speciali. s. eod. Secundo ista prima regula procedit, quando exceptio, que opponitur, probari debet: quia aliter de veritate eius nō apparet. Secus si de veritate exceptionis absque alia probatione cōstaret, saltem presumptiue: quia tunc ex sola reiectione exceptionis legitime, appellatio iustificatur. Et hoc pluribus modis exemplificari potest. Primo si appellatum fuit, quia copia sententie actorum vel instrumētorum communium denegetur. Nam statim appellatio iustificatur: vt in capitu. E. perpetuus. de fide instrumento. & no. Innoc. & doctores hic. Secundo, si iudex reum excipientem de obscuritate libelli, non admittit. capit. significantibus. supra eodem. Tertio, idem in capitu. significauerunt. de testibus. Quarto idem, si reus in exceptione proposita habet fundatam intentionem de iure communi: vt quia dicat sequestrum non debere fieri, prout regulariter est de iure communi. l. j. C. de prohib. sequestr. Vel excipit cōtra petentem decimas in territorio alterius, iuxta c. ad decimas. de restitut. spoliat. in vj. Nam in istis, & similibus casibus ex sola repulsione legitime exceptionis, appellatio iustificatur, vt tradūt Anton. de Butr. & Imol. hic, post Innoc. & antiquos. Facit quod notat Baldus in l. minoribus. de his, quibus vt indig. Et longo apparatu prosequitur Perusi. hic. Sed cōsiderandum est, quod in istis casibus, in effectu videtur probata exceptio quo ad effectum iuris, ex quo reus fundatam habet intentionem. Et ideo regula videtur indistincte procedere, quod ex sola repulsione exceptionis, appellatio non iustificetur, nisi veritas exceptionis probet: hic enim veritas exceptionis, effectu probata videtur, cū reus haberet regulam pro se: quo casu ius certum esse dicitur, pro eo, qui regule innititur: vt not. Barto. in l. quoties. ff. si quis cautio. Et ideo in dictis casibus tollitur illa presumptio, que regulariter est pro iudice, qui exceptionē non admittit, vt supra dicebatur: sicut contingit, quando probatio oblata reijcitur, vt hic dicitur. Et in casibus supra dictis alia probatio nō requiritur, quatenus apparet de exceptione apposita per allegationes iuris. Sed quatenus in facto consistit, necessaria erit probatio: puta quod instrumēta, que edi petuntur, communia sint, vel quod sententia sit apud eum, vel quod decime petantur in aliena diecesi. Ista enim, que in facto consistunt, probari debent. Et hoc idem est generaliter in alijs exceptionibus: puta, si opponatur actori exceptio excommunicationis: nam quod sit excommunicatus, probari debet. Sed hoc probato, non erit opus probari quod actor excommunicatus repellatur: quia hoc in iure consistit. Et ideo ad text. hic, vnico verbo suppleri potest, dum requiritur quod veritas exceptionis probetur, vere scilicet, vel presumptiue, secūdum ea, que superius dicta sunt. ¶ Secunda regula principaliter hic ponitur, quod oblatio probationis, exceptionis reiecte, habet iustificare appellationem. Ex tali enim oblatione probationis, presumpta malicia contra excipientem purgatur, vt Abb. hic dicit: & declarat Anton. de Butr. in d. c. cum inter canonicos. supra allegato. Facit text. in l. si is, a quo. in princip. ff. vt in pos. lega. in c. literas. in ver. propterea. de restit. spoliat. & quod not. Abb. in c. suscitata. in glos. in verbo, effectum sententie. de resti. in integ. & in c. super eo. in fi. de off. dele. & in cons. lxiiij. venio ad primum. lib. j. & Inn. in c. post electionē. circa fi. de concess. preb. Et ista conclusio bene procedit, qn̄ oblatio facta fuit iudici, cui hō cōgruit quod talis probatio fiat: secus vero esset, vbi talis oblatio probationis nō cadit. Et hoc quidem pluribus modis exemplificari potest. Primo, s̄m Abb. hic, in appellatione extraiudiciali, que ex oblatione probationis non iustificatur: vt per eum hic, & idem Abb. in dicto capi. cum inter canonicos. in fine, Antonius de Butrio & Imo. in capitu. primo, de his que fiunt a maiori parte capit. Perusin. hic, & latius in capitu. bone. supra eodem. in octaua conclusione. Et si in appellatione extraiudiciali iudicialiter procedatur, prout quandoque contingit, puta in confirmatione electionis, oblatio probationis appellationem iustificaret, secundum Abb. in d. capit. cum inter. in fine. Secundo idem esset in executore, qui vt merus executor procedit: nam oblatio sibi facta, non habet iustificare appellationem, cum ipse non teneatur probationes recipere: vt notat Anton. de Butr. & Imo. ibi, in cap. dilectos. supra eod. titulo. Abbas in capitu. fina. de presumption. Tertio similiter est, quando appellatio interponitur in absentia iudicis, in casibus, in quibus potest: cum etiam ibi non sit iudex, qui probationes recipiat, cessat ratio text. que fundatur in iniquitate iudicis spernentis oblatam probationē: & idem tamen esset, quando adesset iudex, qui tamen non cogeretur tunc probationes recipere. Nam oblatio probationis in congruo tempore facta, non haberet iustificare appellationem: vt Abbas hic dicit, & notat Ioannes Andreas in capitulo, ex parte. per illum textum & ibi Abbas versiculo, nouam solutionem. supra de testibus. Et idem generaliter, quando esset in arbitrio iudicis, admittere probationes, vel non admittere: quia non videtur grauare, argum. l. non quicquid. ff. de iudic. vt Perusi. hic tradit. Sed aduertendum est, quod licet iudex possit exceptiones, & probationes in fine cause reseruare, vt not. in capi. ad dissoluendum. de despon. impuber. in l. ille, a quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. tamen quantum ad propositum, oblatio probationis deberet iustificare appellationem: cum oblatio probationis cōgruo loco & tempore facta sit. Et eadem ratio esse videtur, ex quo non stat per excipientē, qui offert probationes incontinenti per supra dicta. Quarto, dicit Abb. hic, post Ioann. Andr. & docto.

doct. quod oblatio probationis, si facta sit contra evidentiam
rei, appellatio non iustificatur: ut ipse declarat hic. Et ratio vi-
detur manifesta: quia tali casu, excipiens non deberet admitti
ad probandum contra rei evidentiam, que omnem speciẽ pro-
bationis superat: ut per Azo. in sum. C. ad legem Aquil. ⁊ not.
Bal. in l. contra negantem. in fi. C. ad legem Aqui. ⁊ in rubri. C.
de prob. ⁊ in l. j. C. si adver. li. cum si. Quinto Ab. concludit post
Jo. And. ⁊ alios, quod oblatio probatiõis, habet iustificare ap-
pellationem quo ad hoc duntaxat, ut causa appellationis de-
volvatur ad superiorem, ⁊ ut attentata revocentur. Et ita tex.
hic intelligitur, non autem ut probatio probata habeatur, in
preiudicium partis adverse. Nam isto respectu precise requiri-
tur quod veritas exceptionis probetur: ut pbatur in c. ex par-
te. secundum unum intellectum. s. de testi. ubi Anton. de Bu. ⁊
Jmo. idem tenent, cum si. ut tradit Perus. hic, in iij. lib. ⁊ idem
dicit Rota in xliij. decisio. eod. tit. in nov. ⁊ Dom. in c. non so-
lum. §. illa vero. ver. quero quare attentata. eo. tit. in vj. Sed ta-
men in contrarium facit tex. hic, ubi regula ponitur, quod ve-
ritas exceptionis probari debet, ⁊ probata veritate, appellatio
absolute iustificatur. Jdem ergo dicendum est, quando obla-
tio probationis facta fuit: quia iste casus excipitur a regula.
versic. nisi. ⁊ exceptio secundum regulam intelligitur: ut not. in
rub. de reg. iu. in vj. ⁊ quia oblatio probationis, de veritate sur-
rogatur: ergo idem deberet operari, arg. l. si eum, qui. §. iniuria
rum. ff. si quis cautio. Preterea etiam ad tex. hic, advertẽdum
est: quia doc. illam intelligunt de oblatione probationis facta
iudici a quo. Sed potius videtur loqui de oblatione facta iu-
dici ad quem, nam coram eo veritas cause appellationis proba
ri debet. c. ut debitus. s. eo. Dum ergo hic dicitur, quod appel
latio tunc demum iustificatur, si veritas cause probetur: hoc in
telligitur coram iudice ad quem. Jta ergo pariter intelligitur
exceptio facta de oblatione probationis. Cõsonat enim quod
oblatio facta sit iudici, cui probatio fieri debuisset. Ex quo es-
set inferẽdum, quod talis oblatio facta coram iudice a quo, ni-
hil relevaret. Nisi dicamus quod probatio de veritate exceptio
nis, debeat fieri coram iudice a quo, quantum ad effectum de-
volutionis: ⁊ isto respectu etiam oblatio probationis fieri de-
bet coram eodem iudice, a quo. Et ita tex. hic intelligitur, ⁊ be-
ne procedit. Sed ad hoc ut appellatio iustificetur in preiudi-
cium partis adverse, veritas proposite exceptionis probari de
bet, coram iudice ad quem: ut habetur in d. c. ut debitus. Po-
stremo circa oblationem probationis, de qua loquitur tex. hic
Abb. post Host. ⁊ Ant. de But. concludit quod verbalis obla-
tio sufficiat. Et idẽ late probat Peru. hic in ver. decimoquin-
to limita. ⁊ sequitur Alex. in l. si mora. ff. soluto matrimo. versic.
quarto fallit. ubi generaliter dicit quod in illo, qui tenetur pro
bationem offerre, quia talis actus momento expediri non po-
test, non requiritur quod testes secum ducat, sed satis est, quod
simpliciter offerat se probaturum. Allegat text. in c. literas. de
rest. spol. cum simi. ut ipse ibi, ⁊ Peru. hic tradit.

§. Eidem quoque.

¶ No. tex. hic quod cau-
sa dicit esse in curia duo-
bus modis, quando recipitur a iudice, vel quando a parte ap-
probatur. Jn his enim casibus in curia tractari dz: ⁊ non pro-
cedit text. hic: quia non sufficeret constituere procuratorem ad
impetrandum ⁊ contradicendum: ut a contrario sensu proba-
tur hic. De quo late insistit hic Jmo. ⁊ Abb. post alios in c. Ni
colao. s. eod. Est ⁊ alius casus, in quo semper causa erit tractan
da in curia, si appellans iuraret credere se non posse consequi
iustitiam in partibus: quia statur iuramento eius: arg. in c. sta-
tutum. §. j. de rescr. in vj. Jta voluit Rota in decis. xl. item si im
petratur. iij. de rescri. in no. Sequuntur Abb. Jmo. ⁊ Moder.
in c. Nicolao. s. e. Et adeo standum est iuramento, quod cõtra-
rium probari non potest: ut tradit Rota in tit. de rescri. in an-
tiq. in decis. lx. ubi quis impetrat.

1 ☞ Renũcians appellationi tenet reficere expensas. fal. 2.3.4.
5 Appellans an possit indistincte renunciare appellationi. 6.

§. Jlle denique.

¶ Nota primo quod dicitur
hic, de renunciatione appella
tionis interposite, videbimus infra. ¶ † Secundo nota quod
1 renuncians appellationi, tenetur appellato expensas reficere:
ut no. Angel. in l. si quis libello. in fi. C. eod. titu. Et ratio secun-
dum Baldum hic in ij. notab. est, quia ex penitentia presumitur
contra eum, quod temere appellaverit, merito in expensis cõ-
demnatur. l. eum, quem temere. in princip. ff. de iudic. Et in simi
a li[a] bonus textus in capitu. cum appellationibus frivolis, su-
pra eodem titulo in vj. in cap. ex parte S. in fi. supra de rescrip.
Sic de eo, qui renunciat petitorio: nam tenetur ad expensa[s]:
ut notat Abb. in capitu. pastoralis. in ij. quest. de cau. posses. Fa
cit not. dictum Barto. in l. rura. C. de omni agro deser. libro xj.
circa finem. ubi inquit, quod erroris correctio non admittitur,
nisi refectis expensis. Similiter ille, qui cedit liti, cõdemnatur
in expensis: ut not. Bald. in authenti. contra qui propriam. in
secundo not. C. de non numera. pecun. ⁊ in l. postquam liti. C. de
2 pactis. in quinta quest. † Et ista conclusio limitatur, Primo,
nisi appellans iustam causam litigandi habuisset: quia tunc in
sta causa ab expensis excusaret. l. qui solidum. §. etiam. de legat.
ij. ⁊ in c. j. in fi. de elect. in vj. Et ita simpliciter post Joan. An-
dream dicunt Perusi. hic, ⁊ Moder. Et hoc de plano proce-
dit in reo, qui appellavit: non sic videtur in actore, qui non ita
simpliciter ex iusta causa excusatur ab expensis: ut not. tradit
Bartol. in l. qui in alterius. ff. de regul. iur. Jtem in reo non vi-
detur verum simpliciter quod in causa appellationis excuse-
tur ab expensis propter iustam causam litigandi: nam contra
rium expresse tenet glos. in capit. finem litibus. in verbo, expen-
sas. in versic. sed in causa appellationis. ⁊ ideo dicendum est ut
3 Abb. ibi post alios prosequitur. † Secundo, cõclusio predicta
locum habet, quando simpliciter quis appellationi renuncia-
vit: secus si dicat iudicem esse bonum virum, ⁊ non gravasse ex
b proposito, ⁊ contentaretur quod ipse iudicaret, dũmodo [b] gra
vamen revocaretur: quia tunc non condemnabitur in expen-
sis, secundum Joann. Andr. hic, ⁊ sequuntur Jmo. Perusin. ⁊
Moder. Et ratio videtur manifesta: quia in effectu nõ renun-
ciatur appellationi, ex quo gravamen petitur revocari: ⁊ sic iu
sta videtur appellatio. quo casu iste text. non procedit: ut not.
4 Abb. dicit in cap. dilectus. lvltimo, de prebend. in fine. † Ter-
tio, conclusio procedit in expensis factis in prosequendo appel
lationem. Secus videtur in expensis, quas fecit appellatus in
petendo pronũciari appelllationem desertam: quia in talibus
c expensis non debet [c] appellans condemnari ex eo, quod sibi li-
citum fuit appellationem deserere: ut tradit Rota in decisio-
ne cccclj. alias xxij. sed pone. de re iudi. in novis. quia tunc ex ta
li contradictione fatigavit adversarium: ⁊ ideo si succubuit,
condemnabitur in expensis. cap. finem litibus. de dolo ⁊ contu.
Et ita transeunt simpliciter Perusi. hic, ⁊ Mod. Et conside-
ra quod tex. hic dicit, appellantem teneri adversario in expen-
sis, quas eum propter hoc fecisse constiterit. Unde ex parte ap
pellati probandum erit, quod propter talẽ appellationem ex-
pẽsas fecerit: ⁊ hoc probato, indistincte appellans tenetur. Et
dum tex. dicit, propter hoc, causam remotam significat. l. eo tẽ-
pore. §. si. ff. de pec. Rota in decisione xlviij. ⁊ hic insurrexit. eo.
5 tit. in nov. † An autem appellans indistincte appellationi in-
terposite, prout text. hic loquitur, renunciare possit, Do. Abb.
post alios distinguit, ⁊ ex dictis eius prima conclusio est, quod
si iudex a quo detulit appellationi, tunc etiã de cõsensu utrius-
que partis appellationi renunciari non possit: quia tota iuris-
dictio ad superiorem delata est. c. cum appellationibus. e. tit. in
vj. Et ad hoc alleg. Rotam decis. cccv. que tamen hoc solum te
net in delegato. Sed cõtrarium etiam in delegato voluit Jo.
Andre. in d. cap. cum appellationibus. ubi Dom. refert in ver.
si vero. ver. sed dubium est. Et ista opinio verior de iure vide-
tur, Primo per istum text. hic, qui generaliter loquitur. Secũ
do, quia per talem delationem iudex etiam delatus non priva
tur iurisdictione, nec desinit esse iudex: ut per gloss. in d. c. cum
appellationibus. in ver. refutari. ⁊ no. Dom. ibi in vers. si vero.
in prin. Ergo nihil obstare videtur, quo minus partes de cõ-
muni consensu renũciando appellationi, ad iudicem a quo re-
dire possint. Tertio facit text. in c. ut super. in c. ab eo. eod. titu.
in vj, Quarto hoc in simili habetur in relatione facta per iudi
cem, a quo de partium consensu receditur. l. ad Jmperatorem.
ff. eodem titu. ⁊ notatur per glo. ⁊ doct. in capitu. licet. s. de offi.
delegati. Et ita tenet, ⁊ late prosequitur Perusi. in capit. cum
6 cessante. supra eod. † Secundo Abb. concludit quod in appel-
latione ab interlocutoria, prout text. hic loquitur, indistincte
possit ille, qui appellavit, appellationi renunciare, etiam re in
tegra non existente, ⁊ appellato cõtradicente, qui non videtur
quod in hoc aliquod interesse pretendere possit. Et idem in ef-
fectu est, in appellatione a diffinitiva, si non agatur de interes-
se appellati: alias secus. Et ita breviter concludendum est: ut
Jnnocen. tradit in capitu. ex parte S. per illum textum de re-
script. ubi Abbas refert, ⁊ sequitur idem Anton. de Butr. ibi,
circa finem. ⁊ idem dicunt Ange. Jmo. ⁊ Aret. in l. j. §. j. in prin.
ff. a quibus appel. non licet. Bald. in l. fina. versicu. modo que-
ro. C. quando provoca. ⁊ late Hostiens. ⁊ Joann. de Anania in
capitulo finali, de crimi. fal. Et ista conclusio procedit in ipso
principali, de cuius interesse agitur. Secus vero est in procu-
ratore, qui appellationi renunciare non potest: ut notat Bal.

in l.fina.ver.sed nunquid procurator.C.de temp.appel.Angel. in l.ab executore.§.fin.ff.eod.Alex.in cons.xxij.viso instrumento.lib.j.de quo Ang.Aret.in d.l.ab executore.§.fina. in princi. vbi tenet contrarium.Et generaliter an renunciare possit ap-
d pellationi interposite & interponende[d], late insistit Peru.hic, Ang.in cons.clxxxvij.A.& B.cõtradixerunt.in cons.clxxxviij. Et Jo.de Ana.in d.c.fi.de falsis.

¶ Additiones.

a ¶ Et in simili Fel.c.ad audientiam.de rescri.
b ¶ Dummodo. Sed non tenetur appellatus acceptare.
c ¶ Non debet. Jmo etiam si probare vellet se bonã causam habuisse, nec has expensas recuperabit in victoria principali.
d ¶ Interponende. Vide eundem dom. Philipp.in consil.lx. [redacted]

Requisitioni. ¶ De materia huius decretalis dictum fuit in c.secundo requiris.s.e. Et prout ibi habetur, tex.iste procedit, quando sunt negocia separata. Et ita etiam Abb. & doct.hoc dicunt, & videtur probari expresse hic, dum dicitur. Si sunt plura negocia se minime contingentia. Sed tamen considerandum est, quod licet essent capitula separata, tamen clausula in medio posita deberet ad omnia referri, si non esset maior ratio in vno, quam in alio, per ea que dicta sunt in c.secũdo requiris.quia si hoc est, quando ponitur in principio, vel in fine, idem videtur si in medio. Nõ obstat tex. hic, quia intelligi potest, quando clausula apposita erat in c.s.precedenti, & illi adherebat: & ad sequẽtia separata non porrigitur. Et isto modo potest intelligi text. hic quod capitula essent separata. Vel secundo intelligi potest, quod iste tex.habeat locum in ista clausula, appellatione remota, que odiosa est. ¶ Et ex isto tex. colligitur vnũ, quod est notabile, videlicet quod facilius clausula refertur ad precedentia, quam ad sequẽtia. Quod videtur contra illud, quod voluit glo.& Bart.in l.quisquis.ff.de leg.iij. in l.filium.in princ.ff.quando dies leg.ced.Bart.in l.auia.ff.de condi.& demonst.& in l.si quis.§.si initium.ff.de eden.& not.Ro. in cons.cccclij.diligenter inspectis.

1 ☞ Appellatio vnius vt psit pluribus, que, & quot requirunt.

Vna sententia. ¶ Nota secundum Abb.plura requisita, ad hoc vt appellatio vnius pro-
a sit alteri[a], secundum regulã, que ponitur hic, & in l.j.& ij.C.si vnus ex plu. Nam primo requiritur quod vna sententia omnes sint condẽnati, vt hic. Jdem tamen secundum Abb.esset in pluribus sentẽtijs, si eadem esset probatio prout voluit Bar. in l.si quis separatim.in princ.ff.eod.tit.per illum text. in ver.sed cum aduersus.quia, secundum eum, nõ dicitur ibi quod essent plures sententie: vnde potest intelligi quod vnica sententia fuisset. & ita glos.ibi videtur intelligere illum text.non tamen videtur recedendum a communi opinione, que bene probatur in d. ver.sed cum aduersus.vbi limitatur quod dictum est in princi. legis: & & ideo necessario in pluribus sententijs intelligitur. Nam licet plures sint sententie apparenter, tamen pro vna reputantur, ex quo ab eadem probatione processerunt: vt declarat Angel. Aret.post Jo.de Ana.in d.l.si quis separatim.in prin. Secundo hoc habet locum in causa appellationis, prout text. hic loquitur: secus in causa principali. Et rationẽ diuersitatis Abb. hic adducit, quia in causa appellationis agitur de ipsa sententia, que indiuidua est.l.in hoc iudicio.ff.fam.ercisc. Et fuit ista ratio Bart.in l.si quis separatim.§.fi.in fine. Sed ista ratio nõ videtur bona: quia ea attenta, etiam si vnus acquiesceret sentẽtie, propter indiuiduitatem, alteri deberet preiudicare, quod falsum est: vt tradit Raph. Cuma.in d.l.si quis separatim.§.fina. Et ibi etiam conatur impugnare aliam rationẽ, quam ponit Bal.in l.j.C.si vnus ex pluribus. Sed defenditur, vt declarat Ang.Aret.in d.§.fin.in fi. Tertio non habet locum in criminalibus, secundum Bald.in rub.C. si vnus ex pluribus. per text.in l.minoribus.C.de his, quibus vt indi. Sed Alexand.ibi post Fulgos.dicit, quod ibi erat diuersa causa defensionis: vnde ibi non probatur quod Bal.dicit. Et idem post Cuma.tradit Ang.Aret.in d.l.si quis separatim.§.fin. Et contra Bald. etiam facit secundum Alex.in d.l.minoribus.quia procedit argu.de ciuilibus ad criminalia: vt not.in l.absentem.ff.de penis. Sed responderi potest quod isto casu talis equiparatio nõ videtur procedere: quia in criminalibus procurator non admittitur.l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iud.& ideo vnius appellatio alteri prodesse non videtur. Et pro dicto Bal.in d.rub.facit glo. not.in c.cũ dilecti.in gl.j.s.de dolo & contu.que limitat ti. C. de consor.eiusd.lit.non habere locũ in criminalibus. De quo not. Bal.in l.seruum quoque.§.publice.ff.de procu. Maria.in c.veniens.de acc. Et concludendo, dictũ Bar.in d.rub.videtur habere locum in casibus, in quibus non admittitur procurator: alias secus. Reliqua vt per doc.hic, & in d.l.si quis separatim.§. fin.ff.eod.titu.

¶ Additio.

a ¶ Profit alteri. Vide Soc.in cons.cxxxij.in c.insignis doctor. [redacted]

1 ☞ Metus debet esse iustus, vt quis excusetur, si non appellauit propter metum, & debet protestari.2.5.
3 Surrogatum in locum appellationis debet fieri intra tẽpus, intra quod appellari potest.
4 Appellari dz in presentia bonorum virorũ in defectu iudicis.
7 Metus qualiter probatur, vide hic tres casus.7.& 8.
9 Metum probans, si producit duos testes, illis plus creditur, quam centum deponentibus de libera voluntate.

1 **Si iustus metus.** ¶ †Primo not. ibi: iustus metus, quod ad hoc vt excusetur ille, qui non appellauit propter metum, requiritur quod iustus sit metus, id est, non vanus, sed probabilis, vt Abb.hic dicit, post Joan.Andre. Vani enim timoris nulla est excusatio l.vani timoris.ff.de reg. iur. l. metũ.la j.ff.quod metus causa. Et ideo metus mortis, vel cruciatus corporis requiritur l.interpositas.C.de transac.l. continet.in fin.ff. quod metus causa. Et generaliter debet esse talis metus, qui cadat in constantem virum.c.cũ dilectus.s. quod metus causa.c.veniens.c.consultationi.de spon. Et licet text.in d.l.metum.dicat de homine constantissimo, illud superlatiuum pro positiuo accipitur secundum do.Abb.in d.ca.cum dilectus. in ij.no. Et in iuribus preallegatis aduertendum est: quia si esset homo, qui etiam ex leui metu terreretur, licet non caderet in constantem virum, videtur tamen, inspecta qualitate persone, quod iste deberet excusari: argu.l.plenum.§.equitij. ff.de vsu et hab. Et ad hoc facit glo.not.in c.quod locum de sponsa.que dicit quod minor metus cõsideratur in muliere, quam in mascu-
1 lo[1]. Et sic vr quod metus debeat cõsiderari fm conditionẽ persone. Facit quod not.p gl.in l.j.C.vnde vi.& vide Jmo.qui hoc dicit in c.cum dilectus.ver.aduerte tamen.s.quod met.cau. Nõ obstãt iura s.alle.in quibus cõsideratur metus, qui cadit in cõstantem virũ: qr locum habent quantũ ad probationẽ, & ad fundandã intẽtionem eius qui allegat metum: qr ex leui metu nõ vr quis excusari, nec coactus presumit: & ista presumptio iuris esse vr. Sed tamen qñ constaret aliquem fecisse aliquid, vel nõ fecisse propter metũ, etiam leuẽ, idem esset dicendum propter qualitatẽ persone, cum eadẽ rõ sit: vt patet in muliere, vt s.dictum est. Et ad hoc vr tex.in l.non est verisimile.in prin.que est l.fi.ff.quod me.cau. Et ideo qñ dicatur iustus metus, arbitrio
2 iudicis cõmittitur[2]: vt no.Jnn.in c.cum dilectus.s.quod me. cau.refert, & sequitur Bal.in l.ij.C.de his, qui propter met. ind. non app. Super quo tñ cogitandum erit, quia doc.indistincte loquunt. Vel etiã dici põt quod respectu edicti pretoris cõside-
a ratur metus[a], qui cadat in constantem virũ.l.metum autẽ.ff. quod met.cau. Sed in alio metu alijs remedijs actus retractatur: arg.l.medicus.ff.de var.& extraor.cog.& not.p gl.in l.nec timorẽ.ff.quod me.cau.in ver.restitui.& late tradit Bar.in l.interpositas.C.de trãs. Et subijcit Host.hic, quẽ Abb.post alios refert, quod iustus metus non cõsiderat hic eo respectu, vt culpa partis, que metũ patit, debeat considerari: qr indistincte ppter metum quis excusat.l.nec timorẽ.& l.isti quidẽ.ff. quod met.cau.& in c. veniens.el ij.de sponsa. Et ista cõclusio bene procedit, qñ metus iniustus infert, prout iura predicta loquunt. Secus si iuste metus inferatur: qr a tali metu iuridice illato, ille qui fuit in cul-
3 pa, reclamare non potest[3].l.si mulier.in prin.vbi gl.& Bar.ff. quod met.cau.facit quod no.Bal.s.quod met.cau.in rub.in prin.& in l.ij.C.de his, qui prop.met.iud.nõ ap.vbi inquit, quod factum per cõpulsionem iuris nõ rescindit. Et ad hoc est gl.no.in l.quod aliena.§.fi.in ver.non fieri.ff.de acq.her. Facit tex.& quod ibi no.Pau. de Cast.& Mod.in l.cũ aliquis.C.de iu.deli.in l.ij.§.j.ff.de arbi. & in l.nam quod.§.si quis compulsus.ff.ad Treb.& quod no. Bart. in l.de pupillo.§.si qs ipsi pretori.de no.ope.nun.inuers.octauo
2 quero. ¶ †Secundo colligitur per dominum Abb.hic, quod ille, qui non potest appellare propter metũ iudicis, debet protestari. Et secundum eum, protestatio videtur necessaria ad declarandum animum eius, vt videatur propter metum, non propter negligentiã omisisse. Sed aduertendũ est quia non videntur ista verba Abb.posse verificari: quia si protestatio requirit

ad decla

ad declarandum animum, ergo non videtur precise necessa-
ria, cum etiam alio modo animus declarari possit: ⁊ nisi aliter
animus probetur, sola protestatio nõ sufficit. l. metum. ff. quod
met. cau. unde de ista protestatione est dicendum, ut j. dicam in
3 glos. ¶ † Tertio no. secundum Imo. quod surrogatum loco
appellationis, debet fieri intra tempus, intra quod appellari
potest [b]. Facit glo. not. in c. ut circa. in ver. adherentes. in fi. de
electio. in vj. tex. in l. bonorum. ff. rem rat. habe. ⁊ in l. j. in princ.
ff. de appel. recip. Facit quod notat Bart. in l. si quis filium. §.
fin. ff. de inoffi. test. cum simi. ⁊ quod not. Bal. in l. certum. C. un-
de legi. cum concor. ut tradunt Mod. in l. si eum. §. qui iniuria-
rum. ff. si quis cautio. ¶ † Quarto no. quod in defectum iudi-
4 cis, appellari debet in presentia bonorum virorum. Et hoc in-
telligitur in defectum iudicis a quo, ⁊ iudicis ad quem, cum ad
illum appellari possit, si copia iudicis a quo haberi nõ potest.
l. j. §. dies. ff. quando appel. sit. Et ita Imo. hic, ⁊ dom. Abb. in c.
suggestum. ẽ. eo. Contrarium tamen concludit Perus. hic. ver
sicu. quero. ubi dicit post alios quos ipse refert quod valeat ap
pellatio coram honestis viris, non obstante quod coram iudi-
ce ad quem appellari potuisset, ut actus valeat, arg. l. quoties.
ff. de verb. obliga. Sed distingui potest, ut si de facili, iudex ad
quem adiri possit, vera sit prima opinio, alias secus. Nã in sub-
sidiũ hz locum, q dicit de honestis viris. c. pastoralis. in fi. ẽ. de
offi. ordi. Et quia coram iudice ad quem, appellatio formaliter
haberet locum. Et subijcit Abb. hic, q illud, q dicitur de ho-
nestis viris, idem etiam coram uno. Et idem Perus. hic, in q.
ix. vide allegata per Ro. in l. de pupillo. §. si quis. in fi. ff. de no.
c ope. nunc [c]. Et fuit alias consultum quod iste text. dum loqui
tur de bonis viris, non haberet locum si appellatio interposi-
ta fuisset coram excommunicato, quia non potest dici vir bo-
nus, nec honestus, qui ab ecclesia non toleratur: ut no. Anto. de
But. in c. cum dilectus. de purg. cano. Et ita tradit Maria. in
cons. xlv. visa appellatione. Et ad hoc facit, quia excõmunica-
tus dicitur turpis persona: ut no. Bal. in c. intelleximus. col. ij.
ver. sed nunquid excommunicatus. ẽ. de iu. ergo non potest di-
ci honesta persona, no. tamen quod excommunicatus non dici
tur infamis. Bal. in l. quid ergo. §. pena gravior. ver. ult. quero.
in repe. ff. de his qui not. infam. ¶ In glo. j. ibi: Sed ⁊ illud nõ
4 sufficit, nisi protestetur [4]. Glos. concludit quod ista protestatio
sit necessaria, per istum text. ⁊ in l. ij. C. de his, qui propter me. iu
dicis non appel. Ut enim appareat, stetisse per iudicem, ⁊ non
per partem, protestatio utilis est ⁊ necessaria, ut Bal. dicit in l.
properandum. in §. sin autem utraque. vers. querit hic glo. C. de
iudi. cum si. ut tradit ibi Alex. ⁊ not. glo. in c. cupientes. §. quod
si per viginti. de elect. in vj. in ver. proposita. quam not. Domi.
ibi, quod impeditus actum facere in termino sibi statuto, non
excusat, nisi protestetur. Et per hoc dicit ibi Jo. de Imo. put
Domi. refert se obtinuisse in quadam causa appellationis, in
qua non poterat haberi copia iudicis appellationis, qui per-
misit labi tempus absque protestatione, quod pro illa negligẽ-
tia in non protestando succubuit. Et sequitur Alex. in d. §. sin
autem utraque. ⁊ in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de ope.
no. nunci. Imo non sufficit quod iudex semel requisitus sit, sed
instare debet ille, qui appellauit: ut no. Alex. tradit in cons. xix.
viso processu cause. in ij. dub. lib. j. ⁊ in consil. clxiij. viso processu
causarum. lib. ij. Et quod dictum est de protestatione, locũ ha-
bet, quando quis est impeditus facto iudicis. Secus si impedi
mentum occurrat in personam eius, qui debet actũ facere, pu-
ta impedimentum infirmitatis, vel absentie: quia tũc protesta
tio nõ requiritur: prout latius hic tradit Imo. ⁊ sequitur Pe
rusi. in c. ex ratione. ver. sed dubitatur. ⁊ prosequitur Alex. in d.
l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. x. versi. item inquantum. Sed
tamen considerandum est, quia generaliter videtur quod isto
casu protestatio non sit precise necessaria: quia sicut in alijs ca-
sibus sufficit probare metum simpliciter, ita in isto casu excusa
tus videtur iste, qui non appellauit, dummodo metus probe-
tur. Bene verum est quod probatio metus ex tali protestatio-
ne coadiuvatur: ut dicit Joan. And. hic, per c. j. ẽ. quod metus
cau. ⁊ c. consulti. j. de regula. Nam non presumitur quod stete-
rit per iudicem, nisi probetur: ut not. Bar. in l. damni infecti. §.
Sabini. in fi. ff. de dam. infec. Et quod protestatio non sit neces
saria, videtur velle Bar. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cau.
dum inquit, hoc esse de consuetudine. Et expresse hoc ibi Alex.
in d. §. quod diximus. ⁊ Aret. in cons. cliij. verum est quod cano
nicus. ⁊ no. Pau. de Cast. in consil. xxj. in causa desertionis. vers.
nec videtur obstare. ⁊ Abb. post Innoc. in c. ex transmissa. ẽ. de
prescript. ⁊ est glos. in c. j. ẽ. quod metus cau. in cap. Lotharius.
xxxj. q. ij. ⁊ etiam tradit Alex. in l. qui aliena. §. fina. ff. de acquir.
6 hered. † Qualiter autem metus probetur, domin. Abbas insi
stit, considerando tres casus, Primus est, quando propter me

tum iudicis non appellauit. Secundus quando propter me-
tum partis. Tertius, quando propter statutum, quod in loco
prohibet appellari. Circa primum probatur, secundum Abb.
metus, si expresse iudex fuit minatus: ⁊ erat talis iudex, de quo
verisimiliter potuit, vel debuit timeri: nam tali casu mine in-
stum faciunt metum: ut notat glos. ⁊ Bartol. in l. iij. ff. ex quib.
caus. maio. ⁊ idem notat Barto. in l. metum. ff. quod metus cau
sa. cum concord. ut ibi tradit Alexand. ⁊ late insistit in l. si cum
dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matr. ⁊ idem Alexander in
consil. xvj. ponderatis narratis. lib. iij. Similiter Abb. dicit, si
iudex erat solitus male tractare appellantes. Non tamen suf-
ficit quod semel iudex hoc fecisset: quia ex una vice non dicitur
consuetus: ut Abb. hic concludit post Bartol. in l. de pupillo.
§. si quis ipsi pretori. de oper. no. nuncia. ⁊ sequitur Perusi. hic,
versicu. tertio queritur. Et ista conclusio procedit quando iu-
dex alium semel male tractauit. Secus si ipsum qui nunc alle-
gat metum, alias male tractauit: quia tunc insurgit probabi-
lis metus suspicio, secundum Roma. in d. §. si quis ipsi preto-
ri. ubi ad hoc allegat Bald. ⁊ Salice. in d. l. ij. C. de his, qui pro-
pter metũ iu. non appel. in fi. ⁊ videtur sequi Alex. in d. §. si quis
ipsi pretori. Non obstat quod non dicatur consuetus ex uno a-
ctu: quia hic non requiritur quod sit consuetus, ut Alexander
ibi dicit. † Secundo casu idem dicẽdum est, si propter metum
7 partis non appellauit. Facit text. in c. statutum. §. cum vero.
de rescr. in vj. Et quod dicitur de parte adversa, idem est in cõ
sanguineis eius, ⁊ coniunctis. c. constitutis. el j. ⁊ c. sequen. quod
etiam incipit, constitutis. ẽ. de testib. Et idem si consanguineo
appellantis metus inferatur. capit. sciant cuncti. de electione,
8 in sexto. † Tertio casu, quando a statuto prohibetur sub pena
appellare, etiam iustus metus esse dicitur: ut Abb. hic conclu-
dit, post Joann. Andre. ⁊ alios. Nam non solum in armis, sed
etiam in statutis terribilis metus consistit: ut not. Bald. in l.
omnem. in fine, C. ad Tertul. ubi allegat Cyn. in l. ij. C. quod me
tus cau. cum simili. Et in probando metum, certa regula dari
5 non potest, sed arbitrio iudicis committitur [5]: ut notat glo. in
verbo, mortis. Innoc. ⁊ doctor. in c. cum dilectus. ẽ. quod met.
cau. Bald. in d. l. ij. C. de his, qui propter metum iudic. non ap-
pel. ⁊ gl. ⁊ Bald. in l. interpositas. in verbo, cruciatus. C. de trãs-
actio. Et ad hoc est text. in l. iij. in fine. ff. ex quib. caus. maio. ibi:
9 [illegible]ci dispositio iudicis est. † Postremo notandũ est
circa probationẽ metus, quod plus creditur duobus testibus
D deponentibus de metu [D]: ⁊ violentia, quam centum deponenti
bus de libera voluntate: ut not. dicit Innocen. in c. super hoc.
de renunc. ⁊ sequitur Bald. in cons. schismatis. ⁊ in l. observare.
§. proficisci. in xiij. q. ff. de offic. proconsu. ⁊ Ang. in l. j. ⁊ in l. fi. ff.
quod met. cau. ⁊ in l. si quis a se fundum. C. unde vi. Et do. Abb.
in c. j. ẽ. quod met. cau. ubi rationem adducit: quia deponentes
super metu, attestantur de actu qui percipitur sensu corporis,
veluti de minis, ⁊ similibus: sed alij deponũt simpliciter de vo-
luntate secreta. Et fuit ista ratio Inn. in d. c. super hoc. ⁊ idem
tradit Alex. in cons. clvj. viso processu. in princ. li. v. ⁊ late prose-
quitur And. Sic. in cons. lv. in j. lib. ⁊ in cons. xxj. co. lib. ⁊ in cons.
xxxj. in ij. lib. Et procedit ista cõclusio, nisi esset alia presumptio
in contrarium pro illis, qui de libera voluntate deponunt: ut
no. voluit Ang. in l. si. quod me. cau. ⁊ exemplificari hoc potest,
quãdo diceretur actum factum fuisse in presentia iudicis: quo
casu metus non presumitur: ut not. Bar. ⁊ doc. in l. transactio-
ne. C. de transa. Et licet doc. communiter ita simpliciter dicãt,
considerandum est q data paritate terminorum, pariter cre-
dendum vr testibus deponentibus de libera voluntate, vel de
metu: nam cũ agat de probãdo voluntatẽ alterius utroque ca
su nobis occulta est, ⁊ de illa precise testes deponere non pos-
sunt: sicut enim in probando liberam voluntatem, Imol. ⁊ do-
tor. dicunt, quod illa occulta est, de qua testes precise deponere
non possunt, ita etiam videtur in probando metum: quia quod
aliquid metu factum sit, hoc in voluntate secreta videtur con-
sistere, que precise non potest esse nota testibus, sed talis volun
tas arguitur ex medijs extrinsecis, puta ex cruciatu, vel mi-
nis, que bene cadunt in sensu testium: ⁊ idem erit dicendum in
probando media, ex quibus libera voluntas arguatur: puta,
quod aliquid factum fuerit in presentia iudicis. Nam pari
modo de hoc testes attestari possunt: ⁊ ideo ceteris paribus
non videtur differentia, ⁊ in simili dici solet quod plus credi-
tur duobus affirmantibus, quam pluribus negantibus: ut
per glossam in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitris. Nam
hoc verum intelligitur, quando deponunt super negatiua sim
pliciter, que improbabilis est. c. quoniam contra. supra de pro-
bation. cap. bone. de electio. Secus si negatiua coarctata sit lo-
co, ⁊ tempore: quia tunc ita negantibus, sicut affirmantibus,
creditur: ut declarat Bald. in l. actor. versi. item ex dictis. C. de

prob.⁊ reperio quod hoc videtur tenere d. Sign.in cons.lxxv. in questione vertente.in fi.vbi tamen ipse reprobat dictũ Inn. Sed saluari potest,declarando vt dixi.

Additiones.

1 Masculo.Adde Soc.in cons.cclxiij.nu.5.libr.ij.

2 Committitur.Adde Tiraq.in repe.l.si vnquam.C.de reuo. dona.in ver.omnia vel partem aliquam.nu.30.

3 Non potest.Idem Dec.in cons.xlij.in iij.dub.

4 Protestetur.Idem Dec.in c.cum M.Ferrariensis.supra de constitutio.

5 Committitur. Vide And.Tiraq.in repeti.l.si vnquam.in ver.omnia vel partem aliquam.nu.30.C.de reuocat.donatio.

Sil.Aldob.

a Consideratur metus. Vide Ange.de Are.in §.quadrupli. institu.de actio.

b Appellari potest.Confirmo ex no.per Alex.consil.cj.incip. viso processu.in ij.vol.

c Noui operis nun. Circa hec fuit dubitatum in facto, nunquid dispositio istius text.procedat circa apostolos, videlicet an appellans possit coram honestis personis eodem tempore appellare, ⁊ apostolos petere. Et allegabatur appellationem ita interpositam coram honestis personis fore desertã, per id, quod specialiter decidit Ange.in l.j.§.dies.ff. quando app.sit, dixi quod contraria sententia est verior:quia eam tenẽt Arch. Jo.And.Ro.quos refert,⁊ sequitur Perus.in isto c. in xiij.q. quorum opi.est stilo,⁊ communi obseruantia approbata: ideo licet aliqui aliter tenerent standum ei esset:argum.l.cum de interpretatione.ff.de legi.Ant.de But.in c.fi.de consu.Alexand. in cons.vj.in prin.in iij.vol.Et facit etiam ratio,quia appellãs potest eodem tempore appellare,⁊ apostolos petere.clem.ij.de appel.tamen vbi iudex ex quo non reperitur,illud, quod fiendum esset coram eo,fieri potest coram honestis personis,que representãt personã iudicis:vt est casus hic.Non video ergo quo iure Are. dicat quod licet appellari possit coram honestis personis in absentia iudicis a quo,nõ tamen possunt peti apostoli:quia regula predicta probat oppositum: ⁊ ille, qui fundat se in aliqua fallentia illam debet iure probare.Bartol. in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ie.⁊ ita iudicatum fuit.

d De metu.Vide per eundem d.Phil.in cons.xlij. ⁊ per Jas. in l.interpositas.C.de transac.circa medium.

De confirmatione vtili vel inutili. Rubrica.

1 Confirmatio quid sit,⁊ quotuplex.2.
3 Confirmatio quando dicatur facta ex certa scientia,vel non.

Icet me nunc his verbis vti,quibus exorditur Iuriscõsultus in l.j.ff.de in integ.rest.Utilitas huius tituli commendatione non indiget.Et profecto satis admirari nõ possum quod post Ab.hactenus Modernorum nullus illum interpretatus fuerit. Et primo rubrica continuatur secundum Goff.⁊ Hosti.in sum. Nam s.dictum est de his,que remedio appellationis suspenduntur: nunc vero vidẽdum est de his,que presidio confirmationis muniuntur.Et istam continuationem sequuntur Jo.And.Ant.de But.Card.⁊ Imo. hic.Sed ista continuatio non videtur bene procedere:qr etiam s.in tit.de appel.tractari videtur de presidio confirmationis, quam iudex appellationis facit, confirmando sententiam iustam:vt notaẽ in l.eos.C.de appel.⁊ per gl.in l.preses. vbi Bal. C.de sent.facit quod not.Bart.post glo.in l.si quis priore.ff.ad Treb.cum si. vt tradit ibi Alex. Et eodem modo argui,⁊ impugnari potest continuatio Abb.hic. Et vlterius contra continuationẽ Abb. facit, quia ipse vr̃ restringere dispositionem tituli ad confirmationem sententie ⁊ processus, vt ex verbis eius patet:⁊ tamen iste titulus generaliter videtur habere locũ non solum in iudicialibus,sed etiam in extraiudicialibus. c.cũ dilecta.c.ad nostrã.j.e. Unde supplẽdo hoc modo continuatio planius adaptari potest:quia s.in tit.de appel.habetur de iudice appellationis,qui quandoque sententiam prius latã confirmat:⁊ de tali confirmatione dubitari potest.c.corã. de of.de leg.Hinc sumpta occasione,hic gñaliter ponitur rub.de cõfirmat.vti.vel inut.Et ad hunc sensum etiam ɔtinuatio Abb.reduci põt. Et licet continuatio Abb.videatur solum respicere confirmationẽ sententie,vt s. dixi,tamen ne materia confirmationis diuidaẽ,etiam ponitur de cõfirmatione,que in extraiudicialibus occurrit,vt in simili casu ipse Abb. tradit in rub.s. de exce.Et notandum est ex continuatione Ab. dum inquit,ꝙ quandoqꝫ sententia ɔfirmatur per superiorem. Ex hoc em̃ colligitur, quod confirmatio est actus superioris: vt notat Baldus in lege finali,versiculo,vlterius noto.C.de lega.vbi inquit quod confirmatio est manifestum signum superioritatis. Et idem not. Abb. post Hostiens. in c.primo.in ij.no.de loca.Et ideo confirmatio a minori fieri non potest:vt not.Imo. in cõsilio.xxvij.in casu premisso.Et hac ratione quando a pari confirmatio requiritur,non dicitur proprie confirmatio,sed pro simplici approbatione accipitur:vt notat Abb.post glo.ibi in

1 ca.j.in fi.de treuga ⁊ pace. † Secundo pro introductione tituli vidẽdum est quid sit confirmatio. Et breuiter describitur ꝙ est iuris prius quesiti corroboratio:vt not.Hostien.⁊ Gofr. in Summa eo.titu.⁊ Imo.simpliciter hic refert.Sed addi debet ꝙ facta sit per superiorẽ,per ea,que supra dixi.⁊ not.Bald. in l. Barbarius.in fine,ver.⁊ noto.ff.de officio pretor.Et bene dicitur,iuris prius quesiti corroboratio[1]:quia cõfirmatio semper presupponit aliquid prius esse quod confirmetur: vt not. Bald.in l.nominationes.circa finem.versi.conclude ergo.C.de appell.Et ideo idem Bald.ibi in ver.illud certum est.dicit qđ confirmatio commensuratur ad illud,quod cõfirmatur,⁊ non extenditur vltra,quam actus confirmatus se extendat. Natura enim confirmationis est,addere confirmato,⁊ non extendere:vt Bal.inquit in l.aduersus.in fi.C.si aduer.rem iud.Et not. Pau.de Cast.in cons.cxxxiiij.notãdum est.in prin.Raph.Cu. in cons.xcvij.stante dicto statuto.Alex.in consi.cxxij.viso puncto.li.iiij.⁊ Pe.Phil.de Cor.in cons.cclxxviij.visis consilijs.li. j.Et ad idẽ facit:quia aliud est dare,aliud confirmare:⁊ eadem res non põt dari,⁊ confirmari.c.inter dilectos.§.ceterũ.de fide instr.in fi.notatur in c.veniens.§.nec obstare.cum gl. de presc. Et tradit Bal.per illum tex.in c.j.in tit.qui succes.tene. dicens ꝙ ɔfirmatio est ad aliud relatio, ⁊ pendet ex illo tanquã substãtiali.Allegat l.Aurelius.§.testamento.ff.de lib.leg. Unde differentia est an dicatur,confirmamus,an sancimus:vt not.Ab. in cons.lvij.in quest.que vertitur.lib.ij.Et ad predicta etiam fa

2 cit:quia qui confirmat,non videtur dare[2]. l.⁊ quia. ff.de iuris. om.iud.⁊ notatur per gl.xij.dist.in c.perceptis.in verbo,nouũ. Notandum tamen est ꝙ ille, cui committitur vt de nouo actũ facere possit,poterit confirmare:vt no.Bal. in l.si quis filio.§. irritum.ff.de iniusto,rup.Et retenta descriptione superius cõfirmata, inferri videtur quod quando actus nullus ex certa

3 scientia confirmatur, ꝙ tunc proprie non dicatur cõfirmatio[3] quia non est iuris prius quesiti corroboratio: ⁊ quia tali casu q confirmat,dare videtur:vt no.Bar.in d.l.⁊ quia.ff.de iur.omn. iud.⁊ no.hoc Imo.in d.c.inter dilectos.in gl.in ver.appellari. Et ideo appellatione confirmationis,intelligitur de cõfirmatione in forma communi:vt no.Card.in c.ex parte.per illũ tex. cum glos.in verbo,confirmare.de constit.⁊ sequitur episcopus Brixiensis in verbo,confirmatio.⁊ confirmatur hoc per s. dicta.Et hoc verum vr̃,quando simpliciter fit mentio de confirmatione:secus si agatur expresse,quod actus nullus confirmetur:quia tunc de confirmatione ex certa sciẽtia intelligitur: vt no.Abb.per illum text.in c.pen.j.e.cuius dictum ita adaptari potest.⁊ facit tex.in c.constitutus.⁊ gl. ibi in verbo, cõfirmauit.

2 de relig.do. † Tertio premittendum est,vt ex s.dictis habetur,quod duplex est confirmatio,Una est,que dicit fieri in forma communi,prout expresse text.dicit in c. quia diuersitatẽ.de concess.preb.⁊ in c.illa.ne sede vac. Altera dicitur fieri ex certa scientia,de qua habetur in c.pastoralis.§.preterea.de off.deleg. in cle.j.de iud.in cle.j.de iurein.Et secundum doc.communiter

4 confirmatio [4] in forma communi [a] dicit,quando fuit facta cõ

a ditionaliter,non cognito de causa,vt quia dicatur, Confirmamus possessiões,quas iuste possides:vt no.Abb.in c.j.⁊ in c.examinata.j.e.per tex.in d.c.quia diuersitatem.de conces.preben.⁊ idem Abb.in cons.lxij.illud.li.j.⁊ in cons.lvij.in quest.que vertitur.li.ij.Alex.in cons.xxxix.viso statuto.li.iiij.⁊ in cons.j. libr.v. Et formam huius confirmationis ponit Spec.in tit.de rescri. presenta.§.ratione quoque forme.vers.sequitur videre. Altera vero dicitur confirmatio ex certa scientia, quã superior facit, quando non conditionaliter, sed precise dicit se ex certa scientia confirmare:vt no.Abb.in d.c.j.⁊ in d.c.examinata.doc.in locis s.allegatis.Et idẽ tradit Card.in cons.xliiij.ꝙ ratificatio. Similiter ex certa scientia dicit facta esse confirmatio, quãdo

5 tenor rei confirmate exprimitur[5]: vt est text.in c.penulti.infra eo.vbi de hoc videbimus. Similiter confirmatio dicitur facta ex certa scientia,quando clausula,non obstante apponitur,vel secunda iussio emanauit:vt notat Abb.in capi. porrecta.infra eodem.⁊ de his ibi videbimus. Et formam huius confirmationis ex certa scientia,ponit Spec.in tit.de rescri.presenta.in

3 loco s.allegato. † Sed pulchra est dubitatio,si confirmatio sit facta

6 sit facta simpliciter, vt quia superior dicit, confirmamus[6]: et non dicitur, ex certa scientia, neque etiam conditionaliter dicitur: tali casu doctores tenent quod talis confirmatio dicatur facta ex certa scientia: quia vis termini hoc importare videtur videlicet quod firma sit: vt no. Ioan. Andr. in c. pen. §. eod. vbi Anton. de But. Card. et Imo. sequuntur, et Abb. in d. c. examina. circa fin. §. eo. Alexand. in cons. j. lib. v. et in d. cons. xxxix. lib. iiij. supra allegato. Et ad hoc faciunt iura, que dicunt, omnia nostra facimus, quibus, etc. l. j. C. de veteri iure enucl. c. si apostolice. de preb. in vj. Et ista sunt breuiter, que communiter a doctoribus traduntur, in quibus diligenter aduertendum est. Nam primo non videtur quod si superior dicat simpliciter, cõfirmamus: dicatur fieri ex certa scientia: quia appellatione cõfirmationis intelligitur de confirmatione in forma communi, vt supra dictum est. Et hoc comprobatur: quia confirmatio facta simpliciter, non videtur confirmare actum nullum. c. ex parte. de constit. c. dudum. de decimis. et quia, vt supra dictum est, confirmatio, est iuris quesiti corroboratio, et confirmare, est simul firmare: vt not. Abb. in d. c. dudum. in gl. in verbo, confirmari, et sequitur Alexan. in cons. cxxij. viso puncto. lib. iiij. Et ad hoc est dictum Bal. in l. falsus. C. de fur. vbi inquit, quod confirmatio non est actus per se stans: sed dicitur confirmatio, quasi cũ alio firmatio. Sicut etiam dicitur de constitutione in rubr. de const. vbi dictum fuit. Et facit text. in c. pudenda. xxiiij. q. j. vbi consecrare, dicitur simul sacrare. Ergo confirmatio simpliciter facta non vi. actum nullum confirmare. Et ideo in dubio confirmatio simpliciter facta refertur ad actum validum, et ex

7 illa actus nullus non confirmatur [7], vt no. Innocen. in d. c. dudum. et sequitur Ant. de But. ibi in vj. oppo. Bald. in l. bonorũ. C. qui admitt. Alex. in l. more. ff. de iur. omn. iud. et in cons. lix. viso instrumento. lib. j. et in cons. xxxix. viso statuto. lib. iiij. et in consil. cxxij. eod. lib. iiij. s. allegato, et quod not. idem Alex. in consi. cxxv. viso titu. lib. ij. Et quia confirmatio facta simpliciter, intelligitur, si preces veritate nitantur. c. ij. de rescrip. Unde si actus nullus ex confirmatione facta simpliciter non confirmatur, ergo non videtur confirmatio ex certa scientia: quia illa actum nullum confirmaret: vt no. in c. j. de transac. et videbimus in c. j. §. eod. Et quod verbum, confirmamus, videatur importare confirmationem in forma communi, idem Abb. hoc voluit in cons. lvij. in questione, que vertitur. lib. ij. dum inquit formaliter, quod non fuit vsus verbo, confirmamus, in illo casu, et sic non potest dici potest quod fuerit confirmatio in forma communi. Et sic manifeste sentit quod verbum, confirmamus, videatur importare confirmationem in forma communi. Non obstat ratio doctorum, dum dicunt quod confirmatio importat quod res firma sit: quia hoc verum est, non virtute solius confirmationis, sed requirit validitas actus confirmati: et hoc in actu nullo non verificatur, per supra dicta. Et sic concludo non esse verum quod confirmatio facta simpliciter per verbũ, confirmamus, dicatur fieri ex certa scientia, nisi aliter de certa scientia appareat. Similiter, et secundo, non placet vt precise dicamus quod confirmatio facta in forma communi dicatur illa, que fit cõditionaliter: quia fateor hoc, quod in forma communi dicitur, quando est facta conditionaliter: sed per hoc inferri non potest, quod si non sit facta conditionaliter, non dicatur facta in forma communi: quia etiam si facta sit simpliciter, in forma communi, dicitur quod nõ tribuit ius, vt dictum est: ideo planior et vera resolutio videtur vt dicamus, quod aut facta fuit confirmatio simpliciter absque cause cognitione: et ista dicitur in forma communi, et non tribuit ius: vt videbimus in c. j. §. eod. Aut fuit facta cum cause cognitione: et dicitur facta ex certa scientia. Et non videtur noua ista distinctio: nã illam tradit Cyn. in l. ex his. in fi. C. de donat. inter vir. et vxor. et Bal. ibi hoc idem dicit: et sequitur Albe. et Ange. et Sali. et idem not. Barto. in trac. ad reprimendum. in verbo, prout. in fi. Et talis confirmatio ex certa scientia, in effectu dicitur dispensatio: vt not. Bald. in c. cum super. in prin. de cau. poss. et proprie. Non obstat tex. in d. c. quia diuersitatem, quia respondetur dupliciter. Primo, quod licet confirmatio facta cõditionaliter, prout ibi dicitur, sit facta in forma cõmuni, non tamẽ negatur ibi quin etiam si facta sit simpliciter, dicatur facta in forma communi. Secundo respondetur, et ad illum tex. est aduertendum: quia non dicitur ibi quod esset facta confirmatio conditionaliter a summo pontifice, qui confirmauit, imo ibi cõfirmatio videtur facta simpliciter sed dicitur, quod talis confirmatio facta simpliciter confirmat beneficia, et prebendas, sicut iuste possidentur: et sic Papa ibi illam confirmationem factam simpliciter interpretatur quod sit facta conditionaliter: quia non tribuit ius, quia non fuit facta cum cause cognitione. Et hoc modo ille text. probat illud, quod dictum est. Non obstant iura, que dicunt, ea nostra facimus, etc. quia respondetur quod intelliguntur, quando fuit facta confirmatio ex certa scientia, et cum cause cognitione: vt notatur per glo. in dicto c. si apostolice. in verbo, confirmamus. Et ad hoc facit text. ibi: plena de his facta narratione. Uel ibi confirmatio fuit facta, ita quod actus autoritate superioris factus videatur: quo casu quando dicitur, autoritate nostra, confirmatur quod nullum est. Et ita loquitur tex. in d. c. j. de transact. ibi: ex hac autoritate nostra. et not. Pet. de Ancha. in d. c. si apostolice. et facit tex. in c. cum aliquibus. de prescript. in vj.

¶ Additiones.

1 ¶ Corroboratio. Uide Dec. in c. cum accessissent. de consti.

2 ¶ Dare. Et quod confirmatio in forma communi nihil tribuat, secus si ex certa scientia, vide Deci. in consi. dxvj.

3 ¶ Confirmatio. Uide Dec. in c. fi. de const.

4 ¶ Confirmatio. Uide eundem s. eod. tit. c. j. vel secundum formam supplicationis. Dec. in cons. cxlij.

5 ¶ Exprimitur. Uide Dec. in c. cum inter. viij. no. s. de except.

6 ¶ Confirmamus. Et quod in dubio videatur facta in forma communi, vide eundem cons. lxxij. in cons. cxlij. in cons. cccxlj.

7 ¶ Confirmatur. Uide Dec. in c. cum inter. in viij. not. de exce. Sil. Ald.

8 ¶ Communi. Dixi late in consue. Pari. §. v. num. 69. cum seq.

[redacted]

1 ¶ Confirmatio, facta de re litigiosa non tenet ipso iure.
2 Possidere pacifice quis non dicitur, si sibi super ea re questio moueatur.
3 Res an efficiatur litigiosa per questionem motam super possessione.
4 Si questio sit mota super possessione, possessio redditur litigiosa, nec potest alienari.
5 Confirmatio an aliquod ius tribuat.
6 Confirmatio facta ex certa scientia quos effectus producit.
7 Clausula, supplentes oẽs defectus de plenitudine potestatis.
8 Sententia, que transiuit in rem iudicatã, an possit cõfirmari.
9 Quid de sententia nulla.

E confirmationibus.

1 Capitulum primum, et hoc secundum summantur, et diuiduntur, vt per Abba. hic. ¶ † Primo no. quod cõfirmatio facta de re litigiosa, ipso iure est nulla, vt Ab. hic dicit. Et ad hoc vi. tex. in c. porrecta. in fi. §. e. vbi confirmatio subreptitia nõ valet, ibi denuncies non valere. et in c. ad nostram. in fi. §. e. et notat per gl. in c. dudum. el ij. in ver. expressa. de elec. Et est regula cõmunis in priuilegijs, et beneficijs, q impetratio surreptitia, sit ipso iure nulla: vt no. Cal. in cõ. j. de feu. Abb. in c. ad audientiã. el ij. de rescr. cũ si. vt late congerunt Mod. ibi. Tamen quantũ ad tex. hic, aduertendũ est, quia nõ vi. verum quod Abb. hic dicit, q confirmatio facta de re litigiosa ipso iure nulla sit: qr tex. hoc nõ dicit, solũ hic dicitur procedendum esse in cã incohata, non autem annullat priuilegium. Et ideo Card. in cons. xcij. fauendo pupillis. ver. adhuc presupposito. expresse dicit q priuilegiũ impetratũ lite pendente valet mero iure, sed nõ preiudicat liti mote. Et idẽ Car. in cons. lxv. pro distinctione. vbi põderat tex. in c. fin. vt li. pen. et in c. ad nostrã. in quib[9] solum dicit q iudex pcedere põt, ac si impetratio non fuisset facta. Et iura, que dicũt q non valet impetratio, intelliguntur in piudiciũ litis pendentis, sed in alijs casib[9], in quib[9] non erat lis mota, valebit priuilegiũ: qr sunt casus separati, et surreptio facta in vno casu, nõ vitiat in alio casu separato. c. si eo tẽpore. de rescr. in vj. Et hoc modo rñderi põt ad ea, que s. in cõrium allegaui. Nã in ra allegata in cõrium, loquũtur qñ impetratio fuit facta in specie in vno casu: qr tunc nõ valet, qr est surreptitia. d. c. ad nostrã, et in c. porrecta. §. e. Secus si facta sit simpliciter: qr tunc vi. plures casus respicere. Unde licet nõ valeat in vno casu, in alio nõ vitiat, vt dictum est. Et subijcit Abb. hic, inferẽdo ex dicto primo notabili, q ex quo confirmatio facta lite pendente, fm eũ, est nulla, inferior non phibetur ad vlteriora procedere: vt hic. Et hoc vi. ampliari p s. dicta: qr dato q cõfirmatio nõ sit nulla, tñ nullo modo piudicat liti mote, quo minus inferior pcedere possit, vt hic dicit. Et ex illatione pdicta, quam Abb. facit, colligitur q quando actus superioris est nullus, inferior iure suo vti non phibetur. Ad quod facit, quia cum actus sit nullus, nõ vi. effectum producere: arg. l. iiij. §. cõdemnatum. ff. de re iud. in l. non putauit. §. non queuis. ff. de contra tab. cum simil. vt tradit Roma. in l. si vero. §. de viro. in xxxiij. fallentia. ff. soluto matrimo. Alexand. in d. l. iiij. §. condemnatum. et in l. ij. §. hec verba. ff. quod quisque iuris. et late tradunt Moder. in capi. ex te-

nore.de rescript.vbi dictum fuit.sed aduertendum est: quia in
contrarium facit,quod notabiliter voluit Pet.de Ancbar.in
consil.lvij.circunscriptis regulis.vbi post Innocen. in c.inter
a dilectos.de excessi. prela.concludit quod prouisio Pape[a] fa/
cta alicui de beneficio,licet sit nulla,operatur tamen quod in/
1 ferior de tali beneficio disponere non possit[1]. Et idem late
Rom.scribit in cons.cccxxxv. circa primum. Ergo pariter vi
detur quod licet confirmatio sit nulla,inferior tamen procede
re non possit.Ad hoc videtur posse responderi,quod text. hic,
procedit in confirmatione, prout loquitur, per quam Papa
non videtur causam auocare: quia confirmatio non disponit,
per ea,que dicta sunt in rubr.supra eod. Secus videtur,quan/
do Papa principaliter disponit,prouidendo alicui de benefi
cio,prout loquitur Innoc.in d. c.inter dilectos.vbi tamen ali/
ter Abb.distinguit glos. fin. aliter Roma.in d.consil.cccxxxv.
Et quod dicitur hic,quod noua impetratio non preiudicat li/
ti mote,ampliatur vt procedat, etiam si ignoranter, τ absque
dolo de litis pendentia taceatur: vt not. Abb.in c.ad audien/
tiam.el ij.de rescrip.τ idem voluit Bal.in c.fina.vt lite penden.
Similiter ampliatur,etiam si motu proprio priuilegium con/
cedatur:vt notabiliter voluit Hostiens.in c.causam,que.el ij.de
testib.quem Anto.de Butr.Imo.Abbas τ doct. communiter
ibi sequuntur.de quo tamen dicendum est, vt dixi de ista clau/
[redacted]proprio.in c.ad aures.de rescript.Et cõclusio supra
dicta bene procedit, quando non fuit facta mẽtio de re litigio
sa:alias secus: quia tunc illa confirmatio valet, τ illa causa ab
inferiore eripitur,vt Abb. hic dicit. Et idem est in priuilegio,
in quo facta sit mentio de lite pendente: vt a contrario sensu
probatur in c.dudum.de priuileg.in c.fina. vt lite penden.τ ibi
Abb.in iij.not.post Innocent.τ alios:τ idem not.Salic.in l.ij.
C.vt lite penden.in vers.circa primum.τ idem Paul.de Castr.
in versic.ibi,item intellige.τ in notabili casu tradit Domin. in
consil.cxx.quia in facto.circa finem. τ Abb.in consil. lxxxvij. in
causa,τ questione.lib.j. Et hoc,quod proxime dictum est,intel
ligitur, quando noua impetratio facta sit a principe, inferior
autem est legatus, τ non potest causam pendentem coram or/
dinario,ad se aduocare:vt not.Abb.in c.j.de offic.lega.cum si/
milib.vt tradit Perus.in c.vt nostrum.in iij.q.de appellat.Et
pro pleniori instructione, quando aliquid pendente lite impe/
tratur,recurrendum est ad ea que tradunt Moder. in c. cete/
rum.τ in c.super literis.in vj.regula.de rescrip. Secundo limi
tatur quod hic dicitur de priuilegio lite pendente impetrato,
vt procedat quo ad illam causam,que pendet:quia illi non pre
iudicat:secus est quo ad alias causas:vt not. Cardin.in consil.
xcij.τ in cons.lxvi.allegato. in j.not. Tertio limitatur habere
locum in confirmatione superioris,que proprie cõfirmatio di/
citur.Secus est in confirmatione priuati,que pro approbatio/
ne accipitur:quia potest lite pendente fieri.l.licet.ff.de iudic.l.
Julianus.ff.qui satisda.cog.not. Bald.in l.non potest.in fi.ff.
de iudi. Nam ius alterius quis acquirere potest lite pendente:
vt not.Innoc.in c.fin.vt lite penden.τ late ibi Abb.post Bart.
in d.l.non potest,τ idem Bart.in l.duobus.cum simil.de excep.
rei iudic. ¶ Secundo nota quod non dicitur quis pacifice rẽ
2 possidere,si super ea questio sibi moueatur[2]. Ita Abb.hic,per
istum textum in versi.sed si rem.τ not.Cardi. in clem.gratie.in
xiij.questione.de rescript.dicens quod nõ dicitur possessio pa/
cifica,quando mouetur questio in iudicio, vel extra iudicium.
Et idem Domi.post Archid.τ Joan.Andr.in c.commissa.de
elect.in vj. Et idem Domi.in consil. lxviij. formantur.τ tradit
Anto.de But.in c.cum inter.in iiij.nota.de renuncia. Et facit
glos.in clem.j.de sequestra.poss.τ fruc.in verbo,antea.Et de pa
cifica possessione loquitur text.in c.fina. ne prela. vices suas.in
c.cum olim.de dolo τ contuma.τ in c.cum ecclesiastice. de exce.
in c.venerabili.ff.de offi.delegati. Est tamen notandum,quod
sufficit pacifice possidere maiorem partẽ beneficij: vt no.Bal.
in c.ecclesia.in fi.de elect.vbi inquit quod possidere dicitur pa/
cifice ille, qui possidet temporalia τ spiritualia vel spiritualia
tantum,vel maiorem partem.allegat glos.in d.c. commissa. in
verbo,pacificam.Et ibi Dom. concludit quod, quo ad arcta/
tionem suscipiendi ordines pacifica possessio dicitur, quando
habet possessionem exercitij cure,vel maioris partis:vt per gl.
ibi. Sed quo ad finem,vt priora beneficia vacent per adeptio/
nem secundi,sufficit habere possessionem maioris partis tem/
poralium.Et hoc idem tradit Dom.in consi.cccxv.dubia.ver.
super tertio.Uide quod not.Pau.de Cast.in consil.cclxiij.in
primo articulo.in prin.in nouis. ¶ Tertio nota vnũ effectum
confirmationis facte a summo pontifice,quod secundum Ab.
intelligitur in confirmatione facta ex certa scientia: quia infe/
rior non potest cognoscere de re confirmata, nec de viribus cõ
firmationis:vt habetur in simili in cap.cum venissent.de iudi.
Sed tamen aduertendum est:quia nõ constat quod hic loquat
in confirmatione facta ex certa sciẽtia τ tex. hic potius facit in
contrarium:quia in c.j.τ ij. loquitur de confirmatione simpli/
citer:quo casu supra dictum fuit,quod appellatione confirma
tionis,in dubio intelligitur de cõfirmatione in forma commu/
ni. Et de hoc videbimus in glo.fin.ad quam etiam Abb.hic, τ
glo.se remittunt. In se bene verum est quod Abb. dicit: quia
quando Papa confirmat,ex certa scientia ipse facere videtur:
vt not. Bart.in l.τ quia.ff.de iurisd.omn.iud.cum simil.vt tra/
dit Roma.in consil.xcviij.quo ad id.in princi.τ in eo,quod fa/
ctum est a summo pontifice, inferior manũ apponere non po/
test.c.cum in distribuendis.de temp.ordi. Et facit quod notat
Abb.in c.postulasti.in gl.in verbo,dispensatum. de cle.excom.
ministran.Et ideo quod tali modo cõfirmatum fuit a summo
pontifice,per inferiorem reuocari non potest:vt notat Barto.
in l.omnes populi.q.xv.vers.iuxta predicta quero.ff.de instit.τ
iure. Bald.in l.ex placito.C.de rerum permu.cum simi.vt tra/
dunt Moder.in c.cum accessissent.de constit. Et in proposito
specialiter dicit Bald.in c.ea,que.de re iudic. quod si princeps
aliquid confirmat ex certa scientia, inferior aliquid declarare
non potest.Et istud de declaratione,vẽ notabile: quia alias li/
cet aliquid fieri non possit, declarari tamen potest peti.l. here/
des palam.§.sed τ si notam.ff.de testam. vbi Bal.cum simili.vt
dixi in c.pastoralis.§.verum.de appellat.Et dictum Baldi in/
telligi põt de illa declaratione,que respicit substantiam actus:
alias secus:vt not.dicit Joann.de Ana.in consil.lxxxiiij.vidẽ/
dum est.Uel secundo dictum Bal. videtur procedere speciali/
ter propter reuerẽtiam principis per ea, que supra dicta sunt,
3 allegando Inn.in c.inter dilectos.de exces.prel. ¶ † In glo.j.
Abb.primo concludit post gl.quod questio mota super posses
sione,non facit rem litigiosam.Ad idem glos.fin.in c.fin.xj.q.j.
Et ad hoc facit: quia possessio nihil habet commune cum pro
prietate.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir.poss.Et se
parata est causa possessionis a proprietate. l.j.§. huius autem.
ff. vti posside. Et aliud est precium rei,quam possessionis.l. si
duo.in fi.ff.eod.tit.vti possid. Et ideo testis, qui iurauit dicere
veritatem super possessorio,interrogari non potest super pro/
prietate:vt notabiliter Bal.dicit in l.momentanee.in glos.fin.
C.qui legitimam personã.Et similiter procurator in causa pos
sessionis,testificari non potest in causa proprietatis: vt not.di/
cit Anto.de But.in c.cum a nobis.de testib.τ facit quod notat
Bart.in l.ratio.in princ.ff.de actio.empti.Bald.in l.j.in fi.C.de
4 periculo τ commo. rei vendi. † Secundo Abb. concludit post
Anto.de But.quod si sit questio possessionis,ipsa possessio red
ditur litigiosa,τ alienari non potest.Et idem not. Bart.in l.j.
ff.de litigio.Et quando vicium litigiosi contrahatur,late scri/
bit Ange.in authen.de litigio.in prin.cum si.vt tradunt Mo
der.in c.dilecte.in fi.de exceptio.Et idem Abb.in c.ecclesia.el j.
vt lite pen.τ in cons.cx.lib.ij.in causa hospitalis.τ in consi.iij.ni/
tar.in xv.q.Ro.in consil.cclxx.pro decisione.¶ In glos.ij.pri/
ma conclusio Abba. est, quod confirmatio quandoque tribuit
multum iuris:vt patet in confirmatione electionis, que neces/
saria est:τ electio tribuit facultatem administrandi.c.transmis
sam.c.qualiter.de electio.τ not.Bald.τ glos.in l. priuatorum.C.
de iur.omn.iud.τ idem Bald.in authen.habita.versic.dicto de
scholaribus.C.ne filius pro patre.vbi hoc dicit in rectore scho/
larium.Et tradit Oldra.in consi.cxlvj.factum tale est.Et ideo
dicit Bal.in l.Caius.per illum text.ff.de excus.tut.quod actus
indigens confirmatione,ante confirmationem non dicitur ha
bere essentiam suam.Facit quod notat Anton. de But.in c.in
nostra.vers.τ nota hoc dictum incidenter.de rescript. quod an
te confirmationem electi non dicitur ius quesitum in re:τ ante
confirmationem dicitur vacare beneficium:vt not.per glos. in
cle.j.in verbo,collata.vt lite penden.τ tali casu,qui confirmat,
dicitur perficere:vt not. Barto.in l.τ quia.ff.de iurisd.omn.in/
dic.facit quod not. Bartol. in l.fina. C.de defenso.ciuit.vbi vo/
luit quod renunciatio beneficij debeat fieri in manibus confir
mantis,τ non eligentis. Similiter ab eo qui confirmat,officia
lis remoueri debet:vt not. Ange.in §.decreto . in authenti.de
5 defenso.ciui. † Secundo Abbas concludit quod confirmatio
quandoque nullum ius tribuit, prout est in confirmatione in
forma communi,que non tribuit ius. Et hoc not. Spec.in tit.
de legato.§.nunc ostendendum.vers.xj.vbi allegat c.fin.infra e.
τ ibi glos.τ idem Oldr.dicit in cons.clxiij.viso priuilegio.Bal.
in c.j.in princip.per quos fiat inuestitura.Signorol.in consilio
cxxij.in questione appellationis.in prin.Cardin.in cons.xliiij.
quod ratificatio facta.Bart.in l.priuilegia.C.de sacrosan. eccl.
τ in l.si constat.ff.de appella.Pau.de Cast.in consi.clix.questio
ista.Abbas in consil.lxij.illud.lib.j.τ in consil.lvij. in questione,
que vertitur.lib.ij.Allexan.in consi.xxxix.viso.libro quarto.τ in
consil.j.

consi.j.lib.v.ꝛ facit quod not.Bal.in consi.clx.casus talis est, cauetur.ꝛ in consi.clxxx.casus talis est,quidam A.lib.iij.Et dicitur confirmatio in forma communi,secundum Abb.hic, quando fit conditionaliter,non cognito de causa.Et not.glo.per illum tex.in cap.quia diuersitatem.de concess.preb.ꝛ idem Abb. in c.examinata.in ij.nota.ſ.eodem.ꝛ in dicto consi.lxij.lib.j.De quo dicendum est,vt dictum fuit in rub.ſ.eo. Et subijcit Abb. hic, quod ista confirmatio in forma communi impetratur ad cautelam,vt magis timeatur:vt not.per glossam hic, que allegat tex.xxiij.dist.c.quanquam.Ad idem text.in ca.si aduersus. de here.Et talis confirmatio facit rem confirmatam esse maioris authoritatis.xj.dist.cap.quis nesciat. Et licet Abb. hic videatur illum text.intelligere in confirmatione ex certa sciētia, tamen videtur loqui in confirmatione simplici: quia ex abundanti ibi facta fuit confirmatio. Et ita illum tex.intelligit Hostien.in summa,eodem titul.§.quis sit effectus. Similiter talis confirmatio in forma communi operatur,quia nouum vinculum addi videtur,vt probatur in cap.j.de treuga ꝛ pace.vbi dicitur quod funiculus triplex potentius ligat [illegible] tio pro vinculo computatur, ꝛ ibi non erat proprie confirmatio:quia nō fuit facta a superiore:a fortiori ergo, si sit facta per superiorem.Item operatur talis confirmatio,quia tribuit facultatem prescribendi,secundum Abb.antiquum in c.dudum. de elect.cum simi.vt tradit Joan.Bertachinus in tractatu de episcopo.in secunda parte principali tertij lib.versi. vndecimo quero.ꝛ idem tenet Hostien.in summa,eodem titu.§.quis sit effectus.facit quod not.Bal.in cap.cum super.in ij.not.de causa
6 possess.ꝛ propriet. †Tertio Abb.concludit,quod si confirmatio facta sit ex certa scientia.multum operatur:cōfirmat enim quod nullum est:vt not.in cap.j.de transac.ꝛ in cap.veniens. vbi glo.in ver.confirmatum.de transact.ꝛ not.Barto.in dicta l. priuilegia.Cardin.in dicto consi.xliiij.Abb.in dicto consi.lxij. Alexand.in consi.supra allegato.Pau.de Cast.in consi. cccxx. dubitatur primo. in fine. Et dicitur confirmatio fieri ex certa scientia,secundum Abbatem hic,quando totum negotiū Pape reseruatum fuit,ꝛ ipse confirmauit.cap.penult.ſ.eodem.vbi Abbas in princip.dicit,quod quando tenor rei confirmate exprimitur,videtur facta confirmatio ex certa scientia. Et idem Abb.in cap.examinata.in fi.ſ.eodem.ꝛ Alexand.in locis preallegatis. Et tali casu videtur facta confirmatio ex certa sciētia, etiam si verba conditionaliter proferantur:vt notab.Abb. dicit in dicto cap.examinata.in princip.ꝛ cap.fin.ſ.eodem. ꝛ in dicto consi.lxij.lib.j.Et de hoc videbimus in dicto capit.penul.ſ. eodem.Et alijs modis etiam dicitur fieri confirmatio ex certa scientia,vt Abb.tradit in ca.porrecta.ſ.eodem.vbi videbimus.
7 ꝛ dixi in cap.ad hec.de rescriptis. † Et subijcit Abb.hic, quod alia clausula apponi posset per superiorem,videlicet,supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis.Notandum tamen est quod talis clausula non videtur supplere defectus iuris naturalis:vt not.Joan.Andr.in titul.de leg.§.nunc ostendendum.versicu.xviij.ꝛ not.Jmol.post Anton.de But.in cap. j.de transac.ꝛ Abb.hic,in fi.vbi hoc declarat.ꝛ Jmo.in cap.ij. hic.in fi.cum simi.vt tradit Alex.in l.si filius a patre.§.fin.ff.de liber.ꝛ posthu.ꝛ idem Alexan.in consil.cxciij.assumo.lib.ij. Et talis clausula etiam non supplet defectum persone supplicantis:vt tradit Romanus in singu.cccccxix.cum verba rescripti. ꝛ not.Domi.cap.Cenomanensem.lvj.distinc. ꝛ habetur in tractatu clausularum,in clausula ista,supplentes. Et de ista clausula aliquid tradunt Moder.in cap.ij.de rescrip.ꝛ Bartholo. Socinus in consi.xx.sepenumero.quod consilium insertum est inter consilia Franc.de Curte,ꝛ per ipsum Franci. in consilio lxv.super premissa.ꝛ in consi.xlix.versicu.ad sextum.¶ Jn glo. fin.Abbas primo concludit post glossam,quod confirmatio in forma communi non impedit, quo minus ordinarius cognoscere possit de iure competenti illi, qui obtinuit confirmationem.Et dicit quod iste textus cum sequenti loquuntur de confirmatione ex certa scientia. Et ita doctores hic communiter tenent: vt Hostiensis in summa, eodem titulo. §.quis sit effectus.Goffred.tamen in summa,eodem titul.refert opinionem aliorum,qui tenent quod textus huius cap.j.intelligatur in cōfirmatione simplici,prout verba sonant:ꝛ ipse hanc sententiam sequitur , ꝛ in puncto iuris, probabilior videtur. Nam primo textus in cap.j.in ver.sed si rem.aduersatiue loquitur, ꝛ in effectu simpliciter dicit quod si res non sit litigiosa,habita confirmatione a summo pontifice,inferior cognoscere nō potest.Eodem modo generaliter loquitur textus in hoc cap. ij. dum inquit,de confirmationibus Romani pontificis. Ergo videtur quod ista iura intelligantur de confirmatione in forma cōmuni:quia appellatione confirmationis,intelligitur de confirmatione facta in forma communi , vt dictum est supra in rubrica.

Et textus in dicto capitu.ij. regulam ponit,excipiendo solum duos casus:ergo exceptis illis duobus casibus regula generaliter videtur procedere:quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis.capi.ij.de coniugio lepro.xxxij.questione vij.cap.dominus.Et quia confirmatio,etiam in forma communi,facit rem confirmatam maioris authoritatis,ꝛ nouum vinculum addere videtur,vt supra dictum est.Et quia negari non potest,quin Papa manum apposuerit,iuxta cap.vt nostrum. de appel. Unde ex omnibus supra dictis suaderi potest quod etiam stante confirmatione in forma communi,inferior cognoscere non possit. Et in effectu habemus cōsiderare duos casus, quod aut confirmatio fuit surreptitia,vt quia lite pēdente impetrata sit,vel alio modo surreptitia sit, ꝛ hoc cōstet:ꝛ inferior tali casu cognoscere potest:vt hic,in cap.j.in princip. ꝛ in capi. ij.in fine.Aut non fuit surreptitia:ꝛ inferior non potest:vt hic, in cap.j.in fin.ꝛ in cap.ij.in princip.Deinde ex alijs dictis Abbatis circa istam gloss. due limitationes colliguntur ad illud, quod supra dictum est de clausula,ex certa scientia.Prima est, quod illa clausula nihil operatur,quando cōfirmatio fuit surreptitia : ex quo habetur quod licet a principe aliquid factum sit ex certa scientia,tamen dispositio potest esse surreptitia respectu eorum, que in facto consistunt:vt quia pendente appellatione,vel pendente lite,illa confirmatio facta sit:ꝛ quia talis cōfirmatio ex certa scientia non purgat falsitatem narratorum: vt not.per Rotam in ij.decisio. in eodem titu.in nouis. Et bene facit quod not.Bal.in l.fina.C.senten.rescindi non poss. vbi inquit quod clausula illa: ex certa scientia , nihil operatur in his,que in facto consistunt,de quibus superior non presumitur habere notitiam.Et sequitur Alexand.in consilio cxxv.viso titulo questionis.lib. ij.ꝛ Corneus Perusinus in consil.clxxxix. quanquam. libro quarto. Et idem tradit Paul.de Castro in consilio clix.questio ista vertitur.ꝛ dixi in cap.ad hec. de rescriptis. Et intelligitur quod cōfirmatio surreptitia sit, ita quod constet.Et secundum Abbatem hic,dicitur constare per confessionem,vel ex tenore bulle:de quo dicendum est vt dixi in capit.ex insinuatione.de appellatio.Secunda limitatio est,quod dicta clausula intelligitur respectu preteritorum, non autē ad futura porrigitur : quia non comprehendit illud , de quo non fuit cogitatum : vt Abbas hic dicit post glossam , ꝛ concludit quod si ille, qui obtinuit confirmationem a principe ex certa scientia pro aliquo beneficio , postea committat aliquod delictum, non obstante tali confirmatione , per ordinarium poterit puniri. Et idem tenet glo.ij.in cap.filiam. prima questione prima. Et ad hoc facit,quia non videtur exemptus ab ordinario per talem confirmationem:argumen.cap.per tuas.de maioritate ꝛ obedientia.ꝛ ibi Abbas,ꝛ idem Abbas in cap. porrecta.in glos.ſ.eodem.ꝛ not.Anton.de Butr.in cap.cum inter. el secundo.de election.ꝛ in cap.super eo. de offic.deleg. cum similibus,vt tradunt Moder.in dicto cap.per tuas.Et licet doct. videantur loqui specialiter ratione delicti , idem tamen videtur,si alia ratione conueniatur,ex quo non est exemptus,dicto cap.per tuas. ꝛ quia actus sint separati : vnde de vno ad aliud non infertur. l.Papinianus exuli.ff.de minoribus. Jlla enim confirmatio facta ex certa scientia , videtur facta ad conualidandum actum : ideo vlterius non extenditur. ¶ Postremo Abb. late insistit an sententia lata pro aliquo confirmari possit.Et breuiter considerat duos casus.Primus est,quando sententia transiuit in rem iudicatam. Secundus casus est quando fuit nulla.Jn primo casu post Jnnocent.ꝛ alios concludit, quod sententia que transiuit in rem iudicatam,etiam peti potest quod confirmetur.Et vltra ea, que tradunt Mod. in cap. ea que.de re iudic.ꝛ Alexan.in l.si finita.§.eleganter.ff.de damno infecto. Jsta conclusio comprobari potest ex eo, quod not. Barto.in l.vti frui.§.vtrum autem.in fi.ff.si vsusfru.petat. vbi inquit quod licet comes comitatum possideat,potest tamē petere vt etiam comes declaretur:ꝛ qui obtinuit tenutam , potest petere quod in ea confirmetur:vt not.Ange.in l.si finita.§.fin. ff.de damno infecto. cum similibus,vt tradit ibi Alexand. Et partes , que contraxerunt , possunt petere quod contractus a iudice confirmetur:vt not.Barto.in l.si quos.C.de decur.lib.x. vbi allegat Jnnoc.hic.Et ille qui fuit legitimatus, petere potest quod iterum ad maiorem cautelam legitimetur, vt ex pleniori legitimatione se tueri possit:vt tradit Paul.de Castr. in consi.ccxxvij.viso testamento.circa finem.Et institutus,qui reperitur in possessione beneficij,petere potest quod de nouo instituatur:vt not.Cardi.in capi.post electionem.de concess.prebend.ꝛ ibi Abb.in tertio notab.ꝛ idem Abb.in cap. cum olim. el secundo.de priuilegijs.Calder.in consi.vij.de elec.cum simil. vt dixi in cap.bone.in iiij.notab.de appel. ꝛ idem Abb.in cap. ij.in iij.notab.de arb.Et facit quod not.Barto.ꝛ Ang.in l.j. in

princip.C.de Carbo.edicto. & gloss.in l.de pupillo. §.qui opus. in verbo,nuntiare.de operis noui nuntia.cum similibus,vt ibi Alexan.scribit.Et predicta conclusio procedit, secundum Abbatem hic, quando talis confirmatio petitur a principe: secus si ab inferiori:quia coram inferiori talis confirmatio peti non potest.Et ita secũdum Abbatem hic intelligitur, vt procedat dictum Innocen.in cap.causam que.el ij.qui filij sint legi. Sed aduertendum est,quia talis distinctio videtur contra mentem Innocent.in vtroque loco,vbi loquitur generaliter.Et rationes eius etiam generaliter videntur procedere, & que supra allegata sunt,etiam habent locum coram inferiori: quod patet, dum simpliciter docto.loquuntur de iudice. Et ideo Innocẽ. in capit.proximo.j.eodem.vt Abbas etiam hic refert, videtur absolute approbare illud,quod dixit in dicto cap.causam,que. & illud videtur verius de iure.Et istam opinionem late defendit Imo.in l.si contendat.ff.de fideiusso.per regulam l.pure.§. fina.ff.de exception.vbi reo non datur facultas agendi:& quia actio possessori non competit.§.eque.institu.de actio.Ad allegata in contrarium Imo. respondet quod loquuntur in casibus particularibus:vt ipse prosequitur in dicta l.si contendat. tenet Salice.in l.iij.C.qui bon.cede.poss.& dixi in cap.si autem. de rescriptis. Est verum quod Alexand.in dicto §. eleganter. sequitur conclusionem Abb.hic,& Barto.post glossam in dicta l.si contendat.pro qua adducit,quia videmus quod ille, qui est in possessione, potest etiam iuste petere eam sibi confirmari. l. iij.§.missum.ff.de Carbonia.edicto.& quod ibi Barto.Sed ille textus non videtur probare hoc: quia pupillus ibi non habebat possessionem,quam peteret sibi confirmari:sed erat missus in possessionem: & sic habebat tenutam simplicem. Et dicitur ibi,quod pretor illum tuetur,constituendo possessorem. Et ad alia,que adduci possunt,respondet Imola in dicta l.si contendat. Innocen.in dicto cap.causam que.Salicet.in dicta l.iij. vbi respondet ad illum textum C.qui bon.ced.poss.vel dicamus concordando opiniones, quod extraiudicialiter confirmatio
9 peti potest:sed non in iudicio, saltem contentioso. † Secundo Abb.concludit in secundo casu principali,quod si sententia sit nulla,& ex certa scientia confirmetur cum cause cognitione,valida erit,& vlterius de nullitate prime sententie non poterit dici,nec opponi.Et idem Ange.tradit in l.ij.in vij.fallen.in fi.ff. si quis in ius.cum similibus,vt tradunt Moder.in dicto cap. causam que.& adde Alexand.qui late idem concludit in consilio cxj.viso themate.in princip.libro quinto.Et ista conclusio limitatur vt procedat, nisi secunda sententia confirmatoria eodem morbo laboraret:vt not.Anton.de Butr. hic:& idem Anton.de Butr.in cap.super literis.in repetitio.versic.sed si dicatur.de rescriptis.Et hoc late declarat Perusi.in dicto cap. dilecto.in questio.xlj.de appellatio. Et ista limitatio satis includitur in conclusione,quam doctores faciunt in locis preallegatis:quia hoc modo loquuntur.Secundo limitatur,dummodo vitium prime sententie esset remissibile de consensu partium: alias secus: vt not. Cardinalis in consilio lxj. seriatim. in secundo dubio.cum similibus,vt per Moder.in dicto cap. causam que. Et ista etiam limitatio est de mente doctorum in locis supra allegatis,a cessante ratione nullitatis,que erat in prima sententia.

Additiones.

1 Non possit.Vide eundem Deci.in cap.vt nostrum.in j.not. s.de appellat.

2 Moneatur.Idem Decius in capit.iij. in princip.supra de exceptio.

3 Potestatis. Vide que ego late scripsi in libro clausular. in clausula supplentes &c.vbi multa addidi. Sil.Aldo.

a Pape.Idem Ancharanus in dicto consilio lviij.& consilio cccxxix.intentio domine constantie.Iason consilio xcviij. lib. iiij.Dec.s.eodem.cap.vt nostrum.in princip.& in consi.cccxcij. consilio cccccxcix.idem sentit Bonifac.de Vital.in clement.j. vt lite pendent.sed quicquid dicant,veritas est in contrarium, vt sepe casu occurrente consului.& est multum vtile in praxi.fa. beneficium resignatum in curia, siue in fauorem siue simpliciter,vel ibi vacasse per obitum,& collatum incapaci. Secũdum predictos cessaret.cap.statutum.de prebend.in sexto. nec rediret collatio ad ordinarium, donec Papa valide & efficaciter contulisset,&,quod deterius est,si vacauit in partibus, sed Papa preuenit,quamuis inutiliter conferendo inhabili,tamen preuentio illa,licet inutilis,ligaret manus ordinarij pro illa vacatione.Ego vero semper tenui,& teneo,si vacauit in curia,etiam si non sit parochialis ecclesia, quod post mensem a vacatione redit potestas ad ordinarium,siue Papa medio tempore nulliter contulerit, siue nullo modo manus apposuerit, & multo magis remanet potestas ordinario,si Papa nulliter preuenerit,per cap.non prestat.de regu.iur.in sexto.Facit Stephanus Aufreri.in additio.questio.Tholos.cccccxxvj. in fi. Stephan. Bertrand.consilio ij.numero 50.libro tertio.glo.pragma.titu. de reseruatio.capit.ij.in verbo,causa.& ita tenent loquendo de prouisione Pape in fauorem certe persone,vt si non subsistat, nullum faciat impedimentum ordinario. Sed quid si Papa contulit valide,sed collatio non habuit effectum,qua forte collatarius repudiauit, vel prius obijt, aut incapax factus est, quam acceptaret:breuiter dico quod potestas redit ad ordinarium,ex quo dispositio Pape reducta est ad non causam.Sed questio est an Papa habeat mensem integrum, vel residuum mensis:& Ioan.Andr.in additio.Specu.titul.de actio.seu petitio.ad finem.sentit quod habeat nouum integrum mensem a tempore prouisionis resolute,per capit.si electio. de election.in sexto.Ego vero dico quod nõ habet nisi residuum mensis, [redacted] & dict. cap. statutum. quod dictam reseruationem operatur, fauorabile est, & interpretatione adiuuandum,vt ibi tenent gloss.& omnes docto. Aut ergo Papa statim contulit vacans in curia per resignationem, & tunc cessat questio de residuo mensis,ex quo non incepit currere.Aut vero aliquanto post resignationem,vel obitum in curia,contulit non nulliter,sed collatione pendente,iuxta capi. si tibi.de prebend.in vj. que postea annullatur, & tunc non habet nisi residuum mensis:quod si non vacauit in curia,non tenetur ordinarius expectare mensem,sed statim cõferre poterit simul sic beneficium erit conferibile. [redacted].

1 Litere impetrate in causa appellationis,nullam faciẽtes mentionem de primis,an valeant.

2 Executio sententie fieri non debet pendente appellatione.

3 Textus quando potest intelligi vario modo,ille intellectus valet,qui congruit glosse.

1 Done. Sũmatur, & diuiditur, vt per Abbatem hic. † Primo per Abbatem colligitur quod hic valent posteriores litere impetrate per appellantem, nullam facientes mentionem de prioribus impetratis per appellatum.Et hoc ideo, quia prime erant nulle,de quibus non erat opus facere mentionem:vt probatur hic,& in cap.ex tenore.cum gloss.de rescriptis.cum similibus,vt per Abbatem. Sed aduertendum est, quia textus hic in contrarium induci potest, dum ponderatur quod non fuit facta expressa mentio de primis:que tamen non valebant, quia impetrate fuerunt non facta mentione de appellatione pendente: vnde hoc pendet ab intellectu Decretalis, de quo gloss. Secundo nota quod appellatus non debet preuenire appellantem,de quo vide in cap.oblate.de appellation.vbi di-
2 ctum fuit. † Tertio nota ex textu cum gloss. quod pendente appellatione executio fieri non debet: & si facta sit,debet reuocari.cap.venientes.de iureiurando.& not.in glo.hic. Facit textus in cap.cum teneamur.de appellatio.cum similibus,vt dixi in consilio xcvij.Et hoc intelligitur in appellatione a diffinitiua:sed in appellatione ab interlocutoria distinguitur, vt habe-
3 tur in capi.non solum.de appellation.in sexto. † Quarto ex gloss.declarando istum textum colligitur vt in fin. Abbas hic dicit,quod quando textus vario modo intelligi potest, illa lectura preualet,que rubrice congruit.Facit gloss.in ca.tibi qui. de rescriptis.in sexto.cum similibus, vt per Abbatem hic. Et idem not.Anton.de But. in proemio Decret.§.sane. versicu. item allegatur.Et secundum hoc declaratur quod not. Bart. in l.in ambiguo.ff.de rebus dubijs. Facit quod not.Bald.in l. prima.C.ne liceat tertio prouoca.vbi inquit,quod si textus dubius sit in intellectu, secundum rubricam intelligitur, cum similibus,vt notat Alexand.in l.prima.ff.si certum petatur.Et idem Alexand.in consilio clxxxix.mature digestis.libro secundo.& in consilio xiij.circa primum.libro tertio. not. Abb.in ca. ad audientiam.de rebus eccle.non alien.vbi allegat istam glossam hic. In glo.fina. Abb.sequitur intellectum glos. videlicet quod in principio textus loquatur,quando litere confirmationis impetrate fuerũt simpliciter in forma communi: & quia non faciebant mentionem de appellatione,non valebant. Alie vero impetrate per appellantem non derogabant confirmatorijs:quia de illis non faciebant mentionem expressam. Ideo valent confirmatorie,donec cognoscatur de causa appellationis. Non obstat quod non facerent mentionem de appellatione:quia verum est in principio,sed postea impetrate fuerũt,facta

cta mentione appellationis: ⁊ ideo in versic. verum. mutat casum, secundum Abb. ⁊ doct. hic. Sed certe durum videtur intelligere quod mutet casum: quia textus videtur procedere, retento eodem casu, ⁊ themate. Sed tunc stat difficultas, si litere confirmatorie erant nulle: quia non faciebant mentionem de appellatione, ergo non erat opus de illis facere mentionem. d. cap. ex tenore. cum ibi not. Et si erant nulle ergo non poterant stare in suspenso. Ad ista, in quibus difficultas videtur consistere, cogitabam posse responderi, quod licet litere priores non facerent mentionem de appellatione, valebant tamen, quia cōtinebant confirmationem sententie in forma communi, que parum operatur: quia conditionaliter dicebatur: sicut iusta est. Nam huiusmodi litere nihil preiudicant appellationi interposite, nec literis postea impetratis per ipsum appellantem, in quibus ipse in effectu dicit sententiam iniustam: sicut in simili alibi dicitur de clausula, vocatis vocandis, que tollit surreptionem: vt not. tradit Cardin. in consi. xcij. fauendo pupillis. Nec obstat huic responsioni text. in cap. oblate. de appellat. vbi erat confirmatio facta in forma communi, ⁊ tamen dicitur ibi quod litere dicte confirmationis erant surreptitie: quia loquitur ille tex. quando per literas confirmationis causa fuit commissa iudicibus, qui haberent cognoscere de causa appellationis: quo casu hoc tenderet in preiudicium appellantis. Secus videtur in isto casu, vbi cōfirmatio facta fuit simpliciter, prout istum textum intelligunt glo. ⁊ docto. Sed tamen quia iura generaliter dicunt, quod pendente appellatione nihil est innouādum, ⁊ quod litere impetrate non facta mentione de appellatione, non valent, non videtur recedendum a communi intellectu videlicet quod in versicu. verum, mutet casum, declarando hoc modo: quia post primam responsionem factam, quod posteriores litere derogarent prioribus confirmatorijs, que erant nulle, quesitum fuit quid si litere priores confirmationis valuissent. Et respōdetur in antiqua Decretali secundum distinctionem, que hic ponitur, quod aut expresse derogatum fuit in primis confirmatorijs, ⁊ valent secunde. Aut generaliter: ⁊ tunc secunde non tollunt primas, sed sunt in suspenso, vt hic dicitur. Et ita refert Cardinal. hic hoc constare in antiqua Decretali, ⁊ quod iste versicu. verum, hic fuit nimis breuiter decisus.

1 Priuilegium transferre de loco ad locū est periculosum, ideo debet transcribi, ⁊ mitti copia.
2 Sigillum episcoporum, vel abbatum, dicitur esse authenticum.
3 Tenor alicuius scripture an talis, vel talis sit, ista inquisitio est delegabilis.
4 Priuilegia reuocandi que sit iusta causa.
5 Casus exceptus a regula extenditur ad alium similem casum.
6 Exceptio an ⁊ quando firmet regulam.
7 Regula nunquam ampliatur per exceptionem, quādo ex hoc sequeretur correctio iuris.
8 Instrumentum potest scribi in papyro.
9 Quasi, hec dictio est nota impropriętatis, ⁊ diminutionis.
10 Prescriptio contra exemptionem diuersis respectibus quanto tempore firmetur.
11 Romana ecclesia gaudet priuilegio prescriptionis centum annorum.
12 Prescriptio centum annorum, an, ⁊ qualiter possit probari per testes.
13 Libellus qualiter debet formari quando episcopus vendicat ecclesiam sibi subiectam.
14 Abbatissa dicitur habere administrationem, sicut Abbas.
15 Mulier an, ⁊ quando possit suscipere officium procuratoris.
16 Litere legati in preiudicium tertij non probant, licet administrentur.
17 Priuilegium si petitur reuocari, an pars sit citanda.

Cum dilecta. Summatur, ⁊ diuiditur vt per Abbat. hic. ¶ †Primo nota periculosum esse, 1 transferre priuilegium, quod quis habet, ad loca remota: ideo tutum est, vt solēniter trāscribatur, vt Abb. hic per istum tex. dicit. Ad idem tex. in c. accepimus. de fide instru. ⁊ ibi Abb. in iij. not. dicit, quod quis non debet compelli ad producendum instrumēta originalia in loco remoto. Ideo consilium est, quod solenniter exemplentur, vel etiam tali casu quando periculum immineret in itinere, iudex debet mittere personas idoneas ad locū, que videant originale, ⁊ faciant fidem iudici: vt no. Barto. in l. pretor. §. fin. ff. de eden. vbi alleg. tex. in d. c. accepimus. ⁊ idē not. Bar. ⁊ Bal. in l. iudices. C. de fide instr. An autem aduersarius precise possit petere quod originalia instrumenta edātur, transferendo de loco ad locum, prestādo cautionem de periculo: fuit alias questio ventilata in ciuitate Florentie: de qua videndum
2 est quod dixi in c. j. de proba. ¶ †Secundo nota quod sigillum episcoporum, ⁊ abbatum, dicitur esse authenticum: de quo late
3 dixi in c. post cessionem. de prob. ¶ †Tertio nota quod inquisitio tenoris alicuius scripture est delegabilis, vt Abb. hic dicit. Et hoc procedit non solum quando apparet illa scriptura, vt hic loquitur, sed etiam si perdita sit: vt est tex. in ca. cum olim. el j. de priuil. Imo etiam ipsa confirmatio, ⁊ renouatio priuilegij delegari potest: vt no. Bal. in l. tutores. in fi. ff. de confir. tut. Facit tex. in c. si abbatem. de elec. in vj. ⁊ quod no. Pe. de Ancha. ⁊ Do. post Jo. And. in c. si confirmationem. de elect. in vj. Et notandum est ad tex. hic, quod ille, cui committitur vt videat instrumentum, non potest alteri illam commissionem delegare: vt no. Bal. in auth. sed nouo iure. versi. dubitatur. C. si cer. peta. quasi Bald. velit quod videatur electa industria persone: ⁊ ad hoc facit: quia testes, qui habent deponere de tenore instrumen
8 ti, debent esse periti,[a] ita quod cognoscant defectum instrumēti: prout sunt procuratores, ⁊ aduocati, prout notabiliter Bar. dicit in authent. si quis in aliquo. C. de edendo. ⁊ in l. ij. §. diuus. ff. de iure fisci. Abb. in ca. Albericus. de testi. not. in c. cum olim. de priui. vbi Anto. de Bu. in princ. ⁊ Abb. ibi, in glo. fi. ⁊ dixi in consi. lxxxij. viso processu. ¶ Quarto nota quod renouatio priuilegij impeditur per contradictionem eius, cuius interest. Et hoc verum est in se, licet textus hic possit cauillari. Ad idem est tex. in cap. cum olim. de priuil. vbi Abb. in j. nota. dicit quod renouari nō debet priuilegium, vel instrumentum, nisi citatis his quorum interest. Et hoc verum est, quando hoc petitur coram ordinario. Secus si petatur a principe, qui potest priuilegium de nouo concedere: vt no. Abb. in cap. ex parte. in iij. no. de priui. Quod sane intelligitur quando constat de mēte principis. Alias secus: quia in dubio non videtur velle tertio preiu
4 dicare. cap. super eo. de offic. deleg. vbi late dictum fuit. †Et notandum est quod iusta causa renouandi priuilegia est propter
1 vetustatem[1]. c. fi. vbi glo. de fide instrum. Ad idem glo. in §. j. in auth. de her. ⁊ falc. in verbo, reparare. cum simi. vt tradit Ale
5 xan. post Ro. in l. si finita. §. elegāter. ff. de dam. infe. ¶ †Quinto nota quod casus exceptus a regula extenditur ad alium ca
2 sum similem[2]: vt Abb. hic dicit. Et ad hoc Abb. solet allegare istum tex. vt patet in c. ad audientiam. de cler. non resi. ⁊ in c. inrauit. de proba. cum simi. vt tradit ibi And. Sicul. ⁊ late Moder. in cap. quoniam frequenter. in princip. vt lite non contest. Sed tamen reperio Alexan. in l. si constante. in princi. ff. soluto matrimo. qui dicit quod iste textus nihil facit, quod renouatio priuilegij, de quo agitur, non est casus exceptuatus a regula, imo est secundum regulam. c. fi. s. de fide instru. Ad hoc replicari potest, quod imo videtur casus specialis renouatio priuilegij, vel instrumenti, ex quo non potest fieri, nisi ex causa. d. c. fi. de fide instru. Et ad hoc bene facit tex. in l. si qui ex argētarijs. §. fi. ff. de eden. Et Alex. ipse hoc modo arguit per istum tex. in l. §. ff. de of. eius. ver. iuxta predicta queritur. ibi, in ver. v. ⁊ idem Alexan. in l. singularia. versi. preterea. ⁊ in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cert. pet. Et pro ista conclusione est bonus textus in cap. post translationem. versi. quanquam. de renun. vbi Bal.
6 ad hoc no. illum textum. †Et ex ista conclusione Abbas infert limitationem ad regulā, que dicit quod exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. cap. dominus. xxxij. q. ij. vsi. ⁊ in c. ij. in fi. de coniug. lepro. in l. quesitum. §. denique. vbi Bar. ff. de fun. instru. ⁊ in §. vt autem. vbi glo. ⁊ Bar. in auth. de non alien. vt talis regula non procedat in casibus similibus exceptuatis: quia illi etiam eximuntur a regula, per supra dicta. Et hoc etiam ampliatur, si facta sit exceptio per dictionē taxatiuā, vt Abb. hic dicit. Facit quod no. Bar. in l. si constante. in prin. ff. so. ma. ⁊ in l. iij. §. cum Titio. ff. de ali. leg. Et in proposito in terminis tradit Ang. in l. si tamen. §. in edilitijs. ff. de edi. edic. in l. Paulus. §. heres rogatus. versi. ⁊ hinc est. ff. de vsur. in l. ita nobis. C. de adult. cum simi. vt tradunt Alexan. ⁊ Mod. in l. j. C. de bon. poss. contra tab. ⁊ idem Alex. in d. l. si constante. ⁊ in consil. cxxx.
b in causa. lib. iiij. Et vlterius[b] declarando dictam regulam melius, quam alibi scriptum sit, considerandum est quod exceptio firmat regulam ista ratione: quia sub generalitate omnes casus regula includit. Unde aliqui casus specialiter excipiūtur, alij sub regula remanent: argu. l. cum pretor. ff. de iudi. in l. maritus. C. de procura. ⁊ xxv. dist. c. qualis. sed quo ad alios casus, qui sub regula non comprehenduntur, exceptio non firmat regulam: quia non facit quod regula extendatur ad ea, que alias sub regula non includuntur: vt est tex. no. in l. generali. §. vxori. ⁊ ibi Bar. ff. de vsufruc. leg. Nam in legato generali eorum, que

in domo sunt, venalia non comprehenduntur. dicta l. generali. §. idem quesiuit. l. si chorus. §. j. l. si ita legatum. de leg. iij. Si ergo testator legauit vsumfructum omnium rerum, que in domo sunt, excepto argento, non veniunt lane, mercis causa comparate: vt est text. in d. l. generali. §. vxori. Et sic exceptio facta ibi de argento, licet confirmet regulam nō tamen ampliat, vt sub
3 illo generali legato res venales[3] includantur, que alias in tali legato non comprehendebantur. Et ad idem tex. in l. Lucius. §. pluribus. & ibi Bar. ff. ad Trebellianum. no. Flo. in l. mora. la j. §. j. per illum tex. ff. de vsuris. Abb. in cap. in nostra. per illum tex. de sepul. cum simi. vt late congerunt Moder. in dicto cap. quoniam frequenter. in prin. vt lite non contest. Et idem Abb. tradit in consil. ex. casus in effectu. in fi. lib. ij. Roma. in consilio cclxxix. circa primum. Signo. in consi. viij. questio proponitur. versicu. secundo premitto. Aret. in consi. cxliij. visa. & idem Alexan. in consi. xxxix. viso statuto. lib. iiij. & in consi. cvj. visis. lib. v. Andr. Sicu. in consi. xix. lib. j. Et Maria. Soc. in consi. xlvij. in primo. Et Corn. Peru. in consi. lvij. lib. j. Et ratio huius cōclusionis manifesta videtur: quia exceptio est facta ad restringendum regulam: ideo non debet illam ampliare. l. legata inutiliter. de leg. j. l. mancipia. de fundo instru. & l. quod fauore. C. de legi. Et ista conclusio sane intelligitur, & procedit, quando exceptio fuit facta de eo, quod in regula continebatur. Nam tunc exceptio satis operatur, quia regulam restringit, prout loquitur tex. in dicta l. generali. §. vxori. Secus si exceptio facta sit de eo, quod in regula non comprehendebatur: quia tunc ne exceptio reddatur superflua, & inutilis, regulam ampliare intelligitur. Gratia exempli, Si constituo procuratorem ad omnia generaliter, non veniunt ea, in quibus speciale mandatū requiritur. cap. qui ad agendum. de procurat. in vj. Sed si constituo procuratorem ad omnia, nisi quod iuramentum non possit deferre, & sic excipio vnum casum, in quo speciale mandatū requiritur, certe per talem exceptionem, regula ampliatur ad alia omnia, in quibus mandatum speciale requiritur: vt concludit Domin. post Lap. in dicto cap. qui ad agendum. §. j. & sequitur Alexan. in l. fin. ff. quod quisque iur. Et dixi in cap. consultatio
4 nibus. in fi. per illum textum de offic. delega. Et ad hoc facit[4], quod not. Alexan. in consil. ccxv. nec arguendi sumus. versi. denuo considero. lib. ij. vbi inquit, quod quando princeps excipit vnum casum, in quo noluit tertio preiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio principis, quod in alijs voluerit tertio preiudicium inferre. Et ratio huius proxime conclusionis videtur, quia exceptio declarat regulam. l. nam quod. §. fina. ff. de penu lega. Et exceptio debet esse de regula: non enim conuenit quod si regula loquatur de homine, exceptio sit de boue: vt no. Barto. in l. j. ff. de regu. iur. Dy. in rub. de regu. iu. in vj. Ex quo infertur notabiliter quod si in casu d. l. generali. §. vxori. fuisset facta exceptio de aliqua re venali, que in tali legato, vt supra dictum est, non continetur, tamē virtute talis exceptionis, regula generalis legati etiam ad omnes alias res venales extenderetur, vt exceptio aliquid operetur: argu. l. si quando. in princi. de lega. j. in cap. si Papa. de priuile. in vj. & per ea, que supra dicta sunt. Nec isto casu habet obstare quod exceptio non debeat regulam ampliare, cum facta sit ad istum effectum quod regula restringatur, vt supra dictum est: quia ex quo aliter exceptio non valeret, inducta ad diminutionem, operaretur augmentum, quando alias dispositio non potest habere locum. l. denique. §. interdum. vbi Barto. ff. de pecul. leg. & in l. Proculus. ff. de vsufruct. Et ista declaratio sane intelligitur, quando verba regule, que debent ampliari, non repugnant: quia generalia sunt: vt in dicta l. generali. §. vxori. & in questione, in qua loquitur Domi. & Alexand. in locis supra allegatis. Secus videtur, si verba regule repugnarent: quia tunc regula nullo modo per exceptionem ampliatur, sed potius exceptio inepta iudicatur: vt notabiliter tradit Pau. de Cast. in l. in his. ff. de legi. vbi inquit quod dictante statuto quod soluatur gabella de omni instrumento continente summam centum librarum, excepto instrumento procurationis. Et sic regula statuti loquitur de re estimabili: & illa exceptio de instrumento procurationis, de re inestimabili: non tamen propter qualitatem exceptionis regula statuti extenditur ad instrumenta facta de rebus inestimabilibus: sed potius, secundum eum, exceptio inepta reputatur quod ex eo videtur, quia verba regule repugnant, que precise loquuntur de rebus estimabilibus. Sed in casu, in quo loquuntur Domi. & Alexan. in locis supra alleg. verba regule erāt generalia. Et secundum qualitatem exceptionis extentionem patiebantur. Et hoc modo varia hec doctorum dicta adaptari possunt. Et secundum istam declarationem dubitabile videtur dictum Pet. de Ancb. in cap. ij. versi. quero episcopus concessit. de offic. vica. in vj. cum similibus: vt tradunt Moder.[5] in

7 dicto cap. quoniam frequenter. in princ. vt lite non conte. † Vltimo notandum est, quod nunquam virtute exceptionis regula ampliatur, si correctio iuris sequeretur: vt est glo. que ita intelligitur, secundum Alexan. ibi, in dicta l. fin. quod quisq; iur. Sed contra hoc facit: quia, vt verba aliquid operentur, argumentum a contrario sensu colligitur, etiam ad correctionem iuris: vt not. Alexand. post Roma. in autben. ex testamento. in princ. iuncta l. j. C. de colla. per illum tex. Ita ergo videretur dicendum in isto casu, quando verba exceptionis nihil alias ope
8 rarentur. † Sexto nota quod instrumentum etiam scribi potest in papyro: vt Abb. hic dicit, & idem not. Bartol. in l. j. ff. de bonorum possess. secundum tabu. per l. librorum. in princi. ff. de legat. iij. & idem Barto. in l. commodato. §. sicut. in fine. ff. commod. in l. quoniam indignum. in fin. C. de testamen. cum simi. vt tradit Alex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. in princi. ff. de edendo. & Alber. in l. sacri affatus. ff. de diuer. rescr. ¶ Septi
9 mo † nota quod dictio quasi, est nota impropriętatis, & diminuit: vt est glo. in l. in facto. in ver. quasi. ff. de condi. & demonst. & not. Ange. in l. j. ff. de transact. cum simi. vt tradunt Moder. in cap. gratum. de offic. deleg. & idem Abb. in cap. j. de postu. prelatorum. in iiij. notab. in cap. ex literis. in ij. notab. de iureiurand. & in cap. j. de magistr. & glo. per illum textum in l. si cum dotem. §. fin. in verbo, quasi. ff. soluto matrimo. & in l. penul. ff. de serui. &
10 no. Alex. in consi. xxxiij. ponderatis verbis. lib. iij. ¶ † Octauo nota quod contra exemptum, quatenus agitur de preiudicio eius, prescribitur spacio quadraginta annorū: sed quo ad preiudicium ecclesie Romane, cui exemptus immediate subijcitur, requiritur spacium centum annorum, vt Abb. hic dicit, & allegat tres glo. vt per eum hic: & se remittit ad cap. ad audientiam. de prescript. vbi videtur idem tenere quod hic. Et ibi in ver. ex hoc infertur. dicit quod ecclesia inferior exempta, cōtra quam prescribitur spacio quadraginta annorum, non potest se tueri ex persona Pape: & hac ratione forte Papa hic constituit abbatissam procuratricem ecclesie Romane. Sed finaliter Abb. in dicto cap. ad audientiam. tenet contrarium, & cōcludit quod imo prelatus exemptus se tueri possit ex persona Pape, contra quem non currit, nisi prescriptio centenaria. Et certe hoc videtur verum, quando tractatur de preiudicio Romane ecclesie, & illud preiudicium inseparabile fit a preiudicio ipsius ecclesie inferioris: quia tali casu ratione communionis videtur sibi prodesse prescriptio ecclesie Romane: argum. tex. notab. in l. si communem. ff. quemadmodum seruit. amit. & notat Inno. in dicto cap. ad audientiam. Et in simili Abb. in cap. de quarta. versi. sed circa predicta quero. de prescrip. cum similib. vt tradunt Moder. in cap. j. de prescrip. & facit tex. in cap. cum tempore. de arb. in fin. & in cap. ij. in fi. de restitut. in integrum. & in cap. cum olim. el ij. circa medium. de priuil. cum simil. vt per
11 Mod. in cap. cum olim. de prescript. ¶ † Nono nota quod ecclesia Romana gaudet prescriptione cētum annorum. Ad idē text. in cap. ad audientiam. de prescrip. & in authent. vt ecclesia Romana. in princ. & in authen. quas actiones. C. de sacrosan. ecclesijs. in fi. Et idem est contra Imperatorem, contra quem nō prescribitur, nisi spacio centum annorum: vt notabiliter decidit Ange. in l. iam pridem. C. communia. de vsucapio. Et codē modo nec contra alium principem, qui superiorem non recognoscat: vt Alexan. concludit in consi. lxxxiiij. in causa vertente. lib. j. cum similibus. tradunt Moder. in dicto ca. ad audientiam. Et quod dictum est, ampliatur, secundum Abba. hic, per istum textum, vt etiam procedat in iuribus, que competūt Romane ecclesie ratione libertatis date: id est, in ecclesijs exēptis, vt hic. Et hoc verum est, si agatur principaliter de eius interesse: alias secus, vt per glo. in d. c. ad audientiam. in verbo, principaliter. & no. Bal. in d. authē. quas actiones. ver. secundo queritur. Et ex predicta conclusione Abb. hic infert ad vsucapionem rerum mobilium, que non videtur habere locum cōtra ecclesiam: vt per eum hic. Aliter tamen voluit Ange. in auth. vt ecclesia Romana. ver. item dixi. de quo videndum est quod no. Dy. in regu. possessor. de regu. iur. in vj. & late Salice. in l. j. C. de
12 vsuca. transforman. ¶ † Decimo nota quod prescriptio cētum annorum potest probari testibus, ibi: testes reciperent ad probandum prescriptionem, referendo ista verba ad precedentia, vbi tex. loquitur de prescriptione centum annorum. Et ad hoc etiam Abb. allegat istum textum in cap. cum nobis. de prescri. Pro quo facit, quia quis presumitur viuere vsque ad centum annos: vt not. per glossam in l. ij. §. si dubitetur. vbi Bar. Bald. & Imo. sequuntur. ff. quemadmodum testamen. aperian. & not. Bal. & Ange. in l. sed si de sua. ff. de acquirenda hered. & not. in l. fin. C. de sacrosan. ecclesijs. Sed tamen considerandum est, quia non videtur verum quod prescriptio centum annorum probari possit testibus, qui attestarentur de visu, per ea, que Abb. di-

cit in dicto cap.cum nobis.Non obstat textus hic,quia simpliciter dicit quod testes probarent praescriptionem legitimã,unde intelligitur de praescriptione quadraginta annorum,que regulariter currit contra ecclesiam. cap.de quarta. de praescript. non autem intelligitur de praescriptione cẽtum annorum, que probari non potest. Et licet pro parte episcopi allegetur praescriptio centum annorum, ex contingentia facti illud fuit: satis tamen fuisset probare praescriptionem quadraginta annorum contra monasterium, contra quod agebatur. Vel secundo tex.hic,intelligi potest de testibus deponentibus de auditu z fama,iuxta no.per Inno.in cap.veniens. de verborum signi. cum simi.vt dixi in cap.j.de appel.Non obstat quod quis praesumatur viuere vsque ad centum annos:quia non est verum.Licet enim textus in dicta l.fin.C.de sacrosan.eccle.dicat istud esse tempus longissime vite,non tamen sequitur quod tanto tẽpore

5 quis viuere praesumatur[5].Et not.Are.in dicta l.sed si de sua. ff.de acquir.heredi.versi.non obstant iura.Et idem tradit Petrus Philippus de Corneo in consi.cccxli.quod dicta dos. li

13 bro primo.¶†Vndecimo nota modum libellandi,quãdo episcopus vendicat ecclesiam sibi subiectam:vt no.Abb.in c.cum inter.de re iud.in v.notab.vbi inquit,quod vbi agitur de subiectione, iudicium generale dicitur, z libellus generalis admittitur.Et que actio competat contra subditos,qui denegãt obedientiam,z seruitia debita:no.Jo.Fab.in §.praeiudiciales.ver. in secundo casu principali.inst.de act. Et an agi debeat contra illum,qui dicitur subditus,vel contra illum, qui possidet subiectionem.not.Abb.in capi.inter quatuor.de maio.z obed.z in c. auditis.versi.venio ad glo.de praescript.¶Duodecimo,z vltimo nota quod quando quis succubuit in causa,debet lacerare priuilegia,z instrumenta contraria. Et idem not.Abb. de instrumento sententie,que declaratur nulla in cap.accedens.el j. in vlt.notab.vt lite non contesta.z ibi etiam allegat istum text. hic:z idem Abb.in cap.cum pridem.in iiij.notab.de pac.z facit quod not.Bal.in l.fi.C.ad exhiben.cum simi.vt tradunt Mod. in dicto cap.accedens.in v.conclusione.z no. Alber. in l.dissolute.C.de condict.ex lege.Et notandum est quod ille,qui tenetur instrumentum restituere debitori soluenti,debet habere expensas factas in recolligendo instrumentum:vt not. Baldus in l. fi. C.de cond.ex lege.quod declaratur,vt latius Sal.ibi distinguit.¶In glo.prima ibi:non poterat videre.Abb.dicit quod hoc videtur contra factum Pape,qui distulit innouationem. Et ideo,secundum Abbatem,necessarium est dicere quod aliquod interesse pars aduersa praetendere potest, z sua interest: quia consumpto originali, non timet litem sibi inferri in futurum. Et propter hoc in fine hic mandatur corrumpi priuilegium.Sed aduertendum est pro defensione glo.quia rationes Abb. videntur procedere, quando constat quod priuilegium non debet habere locum:vt textus hic in fine loquitur.Sed gl. hic intelligitur,quando hoc non constabat,prout textus hic in princip.dicit,ibi:non videremus quare non deberent eadẽ priuilegia innouari.Et hoc patet:quia Papa postea renouationem concessit,aliter non probato interesse.Vnde quod dicitur hic,non videremus, intelligitur rebus sic stantibus, videlicet habita relatione ab episcopis,z abbatibus,quibus fidem adhibuit:sed postea distulit propter cõtradictionem canonicorum superuenientem:potuisset tamen etiam tunc innouationẽ concedere, si voluisset, non obstante contradictione, prout postea fecit,per rationem,que in textu allegatur.¶In glo.in verbo, procuratricem.ibi:cap.dilecti.Abbas dicit quod ille textus lo

6 quitur[6] in casu speciali, in quo ratione consuetudinis mulier habet iurisdictionem. Et secundum Abb.ibi in quarto notabili, hoc solum procedere videtur in muliere habente dignitatem,prout loquitur ille textus.Alias secus,quia esset consuetudo contra honestatem,que non valet.cap.cum decorem. c.cum ab omni.de vita z honest.cler.Et hoc idem videtur sentire glo. fina.in cap.noua.de peniten.z remiss.dum inquit, nisi forte aliqua nobilis habeat a consuetudine. Et eodem modo loquitur Bal.in l.fin.C.de arbi.Sed tamen idem dicendum est in qualibet muliere,que a consuetudine habilitari potest:qz talis prohibitio in mulieribus,moribus,z consuetudine introducta est. l.cum praetor.§.fin.ff.de iudic.ibi: moribus,vt femine.z iij.questione vij.cap.infamis.§.tria. Ergo videtur quod talis prohibitio contraria cõsuetudine tolli possit:vt in simili casu arguit Bal.in l.ij.in princip.ff.de vulg.per illum textum ibi:moribus. Et idem Ange.per illum textum in l.more.ff.de acquir.hered. z merito glo.in muliere ita simpliciter tenet in cap.cum deuotissimam in gloss.fin.xij.quest.ij.z xv.quest.iij.§.j.in verbo,mulieres.¶In eadem glo.ibi:cap.cum deuotissimam.ibi:etiam textus loquitur in casu speciali,vt Abb.hic dicit. videlicet quãdo mulier successit in aliqua dignitate: puta in comitatu, vel regno.Et idem Abb.post Inno.z alios in dicto capi.dilecti.z in cap.significauit.de rescrip.z in cap.dilecta.de maio. z obedien. z no.Ange.in l.ij.ff.de regu.iur.z in l.cum praetor.§.fi.ff.de iudi. vbi refert vidisse reginam Joannam sedentem in solio regali,

14 z proferentem sententiam cõtra illos de Balso.¶†In eadem glo.ibi:ratione administrationis.nota quod abbatissa dicitur habere administrationem,z in administratione abbati equiparatur:vt dicit Bald.in cap.j.in princip.qui feud.dare possunt. Abb.in cap.ij.in princip.de his que fiunt a prela.Card.in consilio xvij. circa primum. Et abbatissa dicitur etiam habere iurisdictionem,quam exercere potest in suas moniales:vt notat Abb.in cap.dilecta.in ij.not.de maio.z obed.z ibi post glo. concludit quod etiam possit habere collationem beneficiorum.Et abbatissa etiam dicitur habere dignitatem: vt probatur in ca. indemnitatibus.§.verum.vbi Domini.in vj.not.de elec.in vj.z not.Abb.in cap.cum in cunctis.in princ.de elec. Et dicitur habere dignitatem cum administratione:vt no.Barto.in l.j.in ij. oppositione.C.de dignit.lib.xij.z in l.j.C.de mulier.z in quo loco.li.x.Et ideo appellatione praelatorum etiam abbatissa comprehenditur:vt in notabili casu tradit Fulgo.in consi.cxxi.sup

15 posita bulla.¶†In eadem glo.ibi:ff.de regul.iur.l.ij.Conclusio est,quod mulier regulariter officium procuratoris suscipere non potest.l.neque femina.ff.de procur.cum simi.vt gloss.hic dicit.Et hoc procedit in iudicio:secus est in extraiudicialibus: vt no.Abb.hic:z idem Barto.in dicta l.ij.ff.de regu.iuris. per textum in l.iij.§.j.ff.de nego.gest.Et idem dicunt Albe.z doct. in dicta l.alienam.C.de procur.z facit textus in l.j.§.z parui refert.ff.de exercito.in l.sed z si quis. §. parui.ff. de institoria.in l. idemque.§.si cui mandauero.versicu.si mater.ff.manda. Et intantum hoc procedit, quod licet femina ex forma statuti obligari non possit,tamen officium procuratoris ad negotia suscipere potest:vt no.singulariter Ange.post Jacob.de Aret.in l. quamuis.in princ.ff.de acquiren.possess. Et hac ratione etiam

D mulier executrix[D] constitui potest in extraiudicialibus, puta in vltima voluntate:licet secus sit,si in iudicio tale officium explicari debeat:vt not.Barto.in dicta l.ij.ff.de regu.iur.in l.a filio.in princ.ff.de alimen.z cib.leg.in l.filio.§.matri.ff.de alimen. leg.z no.Bal.in l.id quod pauperibus.versicu. secundo quero. C.de episcop.z cler.cum simi.Secundo fallit in iudicio voluntarie iurisdictionis:vt not.Bal.per illum textum in l.j.§.fin.C. commu.de manumiss. Ille tamen textus non videtur generaliter probare hoc:quia loquitur in casu speciali: vt notatur ibi in glo.per l.nec mulierem.ff.de manumissio.vind.Tertio fallit in quinque casibus,quos tradit Specu.in titul.de procura.§.j. Quarto fallit in casu, quem ponit Barto. in fauorem pupilli, vel minoris,in l.ij.in fi.C.de negot.gest.cum simi.vt per Alexã. ibi,declarando tamen vt per Bald.z docto. in l.alienam. C. de procu.Quinto fallit,vbi esset procedendum de equitate, remotis apicibus iuris: quia ista exceptio dicitur esse de apicibus iuris:vt probatur in l.si fideiussor.§.quidem.vbi glo.ff.manda. Ex quo infertur quod vbi agitur de salute anime,mulier poterit esse procuratrix:quia tali casu non est disputandum de apicibus iuris:vt est dictum Archid.no.in capi.scriptum.vj.q.iij. quod dictum allegauit Anto.de Alex.in l.alienam. C. de procur. Et pariter inferri potest ad alios casus, in quibus proceditur de equitate,reiectis apicibus iuris:de quo videndum est quod dixi in cap.ex parte.el ij.de offic.delega.Sexto fallit hoc in abbatissa, pro interesse monasterij: vel textus hic procedit, quando constituitur a Papa,prout loquitur,z no.per gl. hic, z in cap.dilecti.in verbo,remote.de arbit.nam quelibet mulier etiam ad iudicandum a principe habilitari potest:vt per glos. in §.j.in verbo,mulieres.xv.q.iij.z in l.imperialis. in verbo, dignitatem.C.de nup.z in l.j.in verbo,ad honores.C.de mulier. z in quo loco.z ibi Bar.facit quod not.per glo.ij.in cap.decerni-

16 [redacted]imi.vt ibi dixi,de iudi. ¶†Extra gloss.in prima oppositione,Abb.concludit quod litere legati nõ probant in praeiudicium tertij,sed adminiculantur.Et idem not.Abb.in cap. cum olim.el j.ver.noto limitationem.de priui. vbi inquit quod assertioni bonorum virorum creditur quo ad quandã praesumptionem.Facit quod de exemplo not.per gloss.in l.ij.ff. de fide instru.cum simi.vt Alexan.scribit in auth.si quis in aliquo.versicu.quinto fallit.C.de eden.

17 ¶†In secunda oppositione Abbatis conclusio habetur, quod in ista renouatione priuilegij non requiratur litis contestatio. Et ratio videtur, secundum Abbatem,quia causa ista summaria videtur, z quia tractatur de modico praeiudicio:vt per eum hic:z sequitur Maria. in ca. quoniam.fallentia lx.vt lite non contest.Et ista conclusio videtur bene procedere,vbi agitur de modico praeiudicio, prout loquitur textus hic: quia renouatio priuilegij parum, vel nihil praeiudicabat episcopo cõtradicẽti, qui fundabat se in praescri-

ptione: qua probata priuilegium tollitur. Secus videtur, vbi esset preiudicium non paruum: vt quia priuilegium esset suspe ctum ex aspectu, et per renouationem illa suspicio remoueretur: quia tunc sicut citatio requiritur, vt inferius Abb. conclu dit, pariter videtur quod litis contestatio requiratur: quia in isto casu remissa non reperitur. Ultimo Abb. concludit quod in renouatione priuilegij citatio requiratur, et generaliter hoc procedit in exemplatione instrumenti, que ex causa fieri debet: vt no. Abb. in cap. Albericus. de testib. ver. in causa tertio. cum simi. vt tradunt Mod. ibi in princ. et prius Alex. post gl. et doct. in authen. si quis in aliquo. C. de edendo. in princ. Et ad hoc facit, quia examinatio testium, et exemplatio instrumenti a pari procedunt, quantum ad hoc quod in vtroque casu necessaria sit citatio: vt notatur per Rotam in prima decisione. de fi. instrumen. in nouis. Abb. in d. c. Albericus. et in c. abbate. de verb. signific. Sicut ergo in examinatione testium citatio necessaria est, ita etiam in renouatione: prout etiam in fine arguit Abb.
7 hic. Et hoc verum est, nisi esset periculum in mora: quia tunc citatio non requiritur: vt no. Inno. in c. fi. de fid. instrumen. Specu. in titu. de instru. edi. in §. ostenso. ver. quid si citatio. et sequitur Alex. post Ang. in dicta auth. si quis in aliquo. Et est simile in testibus, qui propter difficultatem, et periculum examinari possunt parte citata: vt no. Bart. in l. ij. C. de naufra. lib. xj. cum simi. declarando vt dixi post Are. et Mod. in c. ij. de testi. et facit quod no. Inno. in c. venerabilem. in fi. de elec. Ubi inquit, quod vbi est periculum in mora, et non habetur copia superioris, potest quis propria authoritate contrauenire iuramento: licet alias absolutio esset necessaria. Et sequitur Bal. in l. non dubium. C. de legi. Abb. post Card. in c. quanto. de iureiur. Ange. in l. fi. ff. qui satisd. cog. et Roman. in singu. ccccxcj. tu sai. Et plura ad hoc Roma. tradit in l. si vero. §. de viro. in fallen. xlj. ff. sol. mat. Et conferunt que idem Roman. scribit in eodem §. de viro. in fal. lvj. Mod. in c. cum quidam. de iureiur. Similiter si fiat renouatio authoritate eius, qui de nouo principaliter priuilegium concedere potest, citatio non requiritur: vt no. Abb. hic, et in c. ex parte. el j. in iij. not. de priui. et Arch. in loc. dist. c. contra morem. cum simi. vt alias dixi in auth. si quis in aliquo. C. de eden. Similiter si exemplatio fieri debet de mandato Pape, citatio non requiritur: vt no. dicit Imo. post Hostien. in cap. peruenit. versi. extra glo. de fideiusso.

¶ Additiones.

1 ¶ Uetustatem. An autem in tali renouatione requiratur citatio, vel litis contestatio, vide j. eod. cap.
2 ¶ Similem. Idem tradit Deci. in consilio ccccxcvj. in notabili casu.
3 ¶ Res venales. Uide eundem in consil. xliij.
4 ¶ Facit. Seq. Dec. in consi. ccccxx.
5 ¶ Presumatur. Adde Cor. in consi. clxxxj. versicu. et licet. libro secundo.
6 ¶ Loquitur. Latius in l. femine. ff. de reg. iur.
7 ¶ In mora. Uide alia exempla per Dec. in ca. at si clerici. §. de adulterijs. s. de iudic. Sil. Aldo.

a ¶ Periti. Alex. consi. cxcvj. nu. 9. lib. ij. And. Tiraq. de retrac. conuen. §. j. glo. vij. nu. 55. cum seq.
b ¶ Ulterius. Eadem ad verbum tradit Decius l. j. numero 21. de regulis iuris.
c ¶ Moder. Scilicet Fel. et pariter dubitat Dec. l. j. num. 29. de regulis iuris. sed non est dubitandum quam verum sit. Idem tenet Anchar. in rub. de regu. iur. in vj. et sequitur Stephan. de Phedericis. tracta. de interpreta. iur. parte ij. vbi mendum est citando Ancharan. in capit. regula: quia legendum est, in rubrica.
d ¶ Executrix. Dixi in consue. Parisi. §. cxiiij. et tetigi ad Deci. l. ij. nu. 21. de regu. iuris. [redacted]

1 ¶ Canonici dicuntur etiam regulares in ecclesia cathedrali.
2 Confirmari nihil debet regularibus personaliter: quia nihil proprium habere possunt.
3 Litere emanantes de curia preter solitum stylum, presumuntur surreptitie.
4 Canonicus regularis non potest retinere beneficia manualia, que possunt reuocari ad nutum abbatis.
5 Beneficium manuale si confirmatur simpliciter per Papam, an alteretur, quo minus possit per Abbatem remoueri.
6 Beneficium manuale potest reuocari per abbatem, licet illud concesserit ad vitam.
7 Regularis an possit implorare officium superioris, vt non possit sine causa priuari beneficio.

D nostram. Summatur, et diuiditur, vt per Abbat.
1 hic. ¶ † Primo nota quod regulares in eccle sia cathedrali dicuntur canonici.[a] Et hoc in
a telligi potest, quia forte ecclesia cathedralis erat regularis: quo casu nihil repugnat, quo minus dicantur canonici: vt Abb. hic post Jo. And. et alios dicit: et idem Abb. in c. causam que. de iudic. Uel secundo intelligi potest quod essent canonici regulares sancti Augustini, secundum Abba. hic. Et hoc constare potest ex qualitate ecclesie Nemanen. de qua tex. hic loquitur, quam non reperio inter cathedrales, quas omnes enumerat Alb. in rub. ff. de statu homi. Tertio etiam dici potest quod esset canonicus in ecclesia cathedrali ex dispensatione Pape: vt in simili habetur in c. preterea. de prebend. vbi docto. ita intelligunt illum tex. De iure autem communi religiosus non potest esse canonicus in ecclesia seculari: vt Abbas hic dicit, in vltimo notab. per textum in cap. super eo. de regular. vbi Abb. etiam dicit quod per viam dispensationis hoc fieri non potest. Sed dictum eius intelligitur in dispensatione facta ab inferiori: secus si a summo pontifice, quia valeret, vt supra dictum est. Ulterius etiam dici potest, quod monachus esse possit canonicus in ecclesia seculari de iure communi, accedente abbatis consensu, iuxta c. si religiosus. de elect. in vj. Et ad hoc facit tex. in dicto cap. preterea. de preben. intelligendo simpliciter prout loquitur: vbi religiosus potest esse archidiaconus in ecclesia cathedrali. Non obst. tex. in dicto ca. super eo. quia non videtur probare illud, ad quod communiter allegatur. Nam dum ibi dicitur, nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi: illa verba referuntur ad casum propositum ibi: qui erat de clericis, qui dimisso habitu religionis ad ecclesias seculares reuertebantur: dicitur ibi quod coguntur perseuerare: quia penitere non possunt: non autem dicitur ibi, quod monachus professus non possit habere dignitatem in ecclesia seculari. Et certe de consensu Abbatis videtur quod possit. Nam potest monachus esse in seruitio alicuius principis secularis de licentia abbatis: vt not. Abb. post Host. in ca. quanto. de offic. ord. in cap. ex rescripto. de iureiurando. a fortiori videtur quod possit esse in seruitio ecclesie secularis. Nec obstat quod non possit sibi appropriare prebendam, quia esset contra substantiam regule, vt per glos. in cap. quorundam. lxxiiij. dist. quia poterit esse canonicus sine prebenda: vt not. in c. relatum. de prebend. vel etiam poterit habere prebendam non iure pro-
2 prio, sed habebit administrationem nutu Abbatis. ¶ † Secundo nota quod regularibus non est aliquid personaliter confirmandum. Et ratio est, secundum Abb. hic, post Jo. And. Hoffred. et alios hic, quia proprium habere non debent, neque possunt. cap. cum ad monasterium. in princ. de statu monac. xij. q. j. cap. nolo. et cap. non dicatis. et idem Abb. in gloss. hic dicit. Sed ista ratio non satisfacit: quia Papa hic potuisset illos habilitare, si voluisset, ad prioratum, de quo agitur, vt infra videbimus. Et ideo melior ratio est illa, que in textu assignatur: quia sedes apostolica non consueuit regularibus confirmare prioratum: ideo talis confirmatio fuit surreptitia: quia non fuit expressum de religione: vt in tex. hic, et in glo. dicitur. Et quare sedes apostolica hoc facere non consueuit, ratio Abb. adaptari
3 potest, quia proprium habere non debent. ¶ † Tertio nota quod
b litere emanantes de curia preter solitum stylum, [b] surreptitie presumuntur, vt hic, et quandoque false. cap. proximo. j. eodem. et in cap. quam graui. de crimi. falsi. in l. constitutionibus. in fin. ff. ad munic. Facit quod not. per glo. vbi Bal. in l. si quis sub conditione. de cond. inst. cum simi. vt dixi in c. ij. in iij. not. de rescri.
4 ¶ † Quarto nota quod licet regularis sit canonicus ecclesie cathedralis, non tamen potest retinere beneficia manualia, que ad nutum abbatis reuocari possunt. c. cum ad monasterium. §. tales. de statu monac. cap. j. in fi. de priui. in vj. clemen. j. §. premissa. de supplen. neglig. prelat. Et illa qualitas canonicatus non habet alterare naturam beneficij: quia religiosus licet promotus sit ad dignitatem, tenetur tamen seruare substantialia religionis: vt no. Abb. post glo. in c. pen. in fi. de vita, et honest. cler. In glos. j. Abb. dicit quod glo. non bene exponit verbum, personaliter: sed certe intentio gloss. non fuit exponere verbum, personaliter, sed supplere ad dictum Pape, secundum superius dicta. ¶ In fine glo. ex dictis Abb. colligitur quod licet persona inhabilis sit, et incapax, locus tamen est capax. Et sic facilius habilitatur locus, quam persona. Et ad hoc facit, quia fauorabilior est dispositio, que respicit locum, quam personam: vt probatur in cap. ne aliqui. de priuilegijs. in vj. et gloss. fin. ibi. Et ad idem gloss. in cap. fina. per illum textum in glo. in verbo, dignitatibus. de rescript. in vj. et facit quod not. Joan. And. in regula, quod ob gratiam. de regul. iur. in vj. quem Abb. refert, et sequitur

5 quitur in c.cum nobis.in ix.nota.de electio.†Successiue Abb.
concludit quod beneficium manuale per simplicem confirma-
tionem Pape non alteratur, quo minus per abbatem remo-
c ueri possit. Secus[c] si confirmatio ex certa scientia facta sit:
quia tunc efficitur obedientiarius pape. Et idem Abb. tenet
in c.nisi essent.in fin.de preben.& Cardi.ibi,in secunda opposit.
& idem Cardi.in c.porrecta.in ij.qõ.j.eodem. Imol.in clemẽ.j.
in glos.in verbo,reuocari.versicu.noto gl.de supplenda negli-
gen.prelato.Et sic tali casu quando confirmatio ex certa scien
tia facta sit, solum a summo pontifice reuocari potest. Et hoc
de reuocatione Pape,verum intelligitur, quando confirma-
tio fuit facta simpliciter ex certa scientia,quia natura beneficij
non alteratur.Secus si vlterius procedatur,& expresse dicatur
quod pro toto tempore vite eius prioratum retinere possit:
quia tunc etiam a Papa non poterit remoueri de ordinaria
potestate:quia tunc beneficium perpetuum reputatur: vt no-
tat Abbas post Innocẽ.in c.cum inter R.in iij.notab.de elec.
Et idem Abb.infra eod.& glo.in c.porrecta.Et idem dicit La
pus allegatione xxvij. disputat. in fine. Nam tali casu constat
de voluntate Pape, & de potestate non est dubitandum: quia
in beneficialibus liberam habet potestatem.c. ij.in fine.de pre-
bend.in vj.clement. j. in fine.vt lite penden. Et predicta proce-
dunt quantum ad remotionem a beneficio: sed in alijs rema-
net sub iurisdictione ordinarij: vnde poterit in manibus eius
renuntiare, & permutare, vt Abbas hic dicit. Facit textus in
c.per tuas.de maior.& obedien.cum similibus,vt dixi post glos.
in c.j.supra eodem.Et aduertendum est ad illud, quod dictum
est de renuntiatione, que, secundum Abbatem hic potest fieri
in manibus ordinarij:quia ex quo fuit facta cõfirmatio a sum-
mo pontifice, videtur quod in manibus confirmantis renun-
tiatio fieri debeat:vt not.Bartol.in l.finali. C.de defenso.ciui-
ta.& dictum fuit in cap.j.supra eo.Sed potest responderi quod
dictum Bart. intelligitur, quando confirmatio est necessaria,
videlicet quando fit post electionem: secus autem in casu isto
videtur, in quo confirmatio fuit voluntaria. Quid autem si
collatio facta sit a summo pontifice immediate de prioratu ma
nuali,an tunc talis prior per abbatem remoueri possit?in quo
dubio Abb.considerat duos casus.Primus est, quãdo Papa
contulit ex iure deuoluto: & tunc clarum est quod ab ipso ab-
bate remoueri potest.Et ita tenet Paul.de Liaza.in disputa-
tione sua incipiente,religioso. Et sequitur Lapus post Cald.
quem ibi refert in allegatione ix.disputat hic Imol.post An-
ton.de Butri.in c.per tuas,circa finem.de maior.& obed. Car-
di.in dicta clement.j.versic.premissa.& Domi.in ca.presenti.de
offic.ord.in vj.Et ad hoc facit,quia superior,qui supplet negli
gẽtiam inferioris,debet eodem modo prouidere, sicut inferior
fecisset,dicta cle.j.§.j.& not.Io.And.in regu.contra eum.de re-
gu.iuris.in vj.in Mercu.Barto.in consi.cxxxvij. domini prio
res.in fi.& Bal.in l.fi.C.si mancip.ita fuer.alienatum.cum simi.
Ista tamen conclusio non videtur procedere sine dubio: quia
propter negligentiam eius,videtur quod Abbas reuocare nõ
possit:vt in simili not.Bar.in l.vbi ceptum.ff.de iudic.& in l. se-
pulchri.ff.de sepul.viola.& in l.quamuis.ff.de damno infec. cum
simi.vt Alex.ibi scribit.Et facit regula,ex eo.de regu.iur.in vj.
Et quia tali casu,proprio iure Papa videtur contulisse, ideo
inferior reuocare non potest:argumen.cap.cum in distribuen-
dis.de tempo.ord.Secundus casus est,quando Papa contu-
lit tale beneficium principaliter,& nõ ex iure deuoluto: & idem
Abbas cõcludit,quod natura beneficij non alteretur,ideo per
Abbatem remoueri poterit:quia Papa simpliciter conferen
do,non videtur voluisse alterare naturam beneficij.Et ad hoc
facit quod not.Feder.in tractatu de permu.benefic.quest.xvij.
vbi concludit quod permutantes beneficia manualia, autho-
ritate Pape remoueri possunt,prout prius potuissent.Et idẽ
tradit Lapus allegatione xxvij.disputat an preceptor.in fi.di-
cens quod si Papa beneficia manualia cõferat, vel permutet,
non tamen tales videntur perpetuari, sed possunt more solito
remoueri,nisi Papa expresse mandaret contrarium. Et facit
quod not.Rota in tertia decisione.in tit.de regul.in antiquis.
In contrarium tamen videtur, quod not.Paul.de Liaza. in
questione per eum Perusij disputata,incipiente,religioso. v-
bi tenet quod collatio facta per Papam de manuali beneficio
non possit reuocari per Abbatem, nisi esset facta ex iure deuo-
luto:vt supra dictum est.Et refert Lapus allegatione ix.dispu
tat hic,an si Papa.& Domi.idem sequitur in dicto cap.presen
ti.de offic.ordina.in vj.Imo.post Anton.de Butr.in dicto ca.
per tuas.in fin.de maio.& obed.Card.in dicta clemen.j.versicu.
premissa.de supplenda neglig.prela. Et idem tradit Bal.in c.
illud.in fin.de maio.& obed.vbi inquit quod si religiosus habet
prioratum a Papa, non tenetur illi renuntiare ad nutũ Ab-
batis. Facit quod not.Ioan.de Anan.in capi.excommunica-
mus.§.quia vero.de here.Abb.hic dicit istam opinionem pro-
cedere,quando Papa cõcessit beneficium religioso ad vitam.
Et hoc clarum videtur:quia tunc de mente Pape constare vi
detur.Sed tamen idem generaliter dicendum est, quando col
latio a Papa fuit facta simpliciter,prout doctores loquuntur
in locis supra allegatis.Nõ obstat ratio Abb.dum dicit, quod
Papa simpliciter conferendo non videtur alterare naturã be
neficij:quia hoc verum est isto respectu, quod beneficiũ est ma-
nuale,prout prius erat: sed tamen reuocatio talis beneficij de-
bet fieri per Papam,qui manum apposuit:argum.cap.vt no
strum.de appel.& in cap.cum in distribuendis. de tempo. ordi.
Et facit quod not.Abb.in cap.postulasti.in glo.in verb.dispen
satum.in fi.de cler.excommu.ministran.vbi inquit quod in col-
latione beneficij facta per Papam,inferior dispensare non po
test.Sed quo ad alia beneficium remanet sub dispositione Ab-
6 batis,vt Abb.hic dicit:& dictum fuit in cap.j.s.eodem. †Suc-
cessiue Abb.hic dicit in versicu.sed quia visum. quod beneficiũ
manuale reuocari potest per Abbatem, licet ad vitam illud
concesserit.Et not.Fede.in consi.cxxxiij.casus est talis. & idem
Abb.in cap.cum ad monasterium.versic.ex his infero.de statu
monach.Domi.in cap.presenti.de offic.ordin.in vj. facit gloss.
notab.in cap.fin.in verbo,reuocatus.de procur.in vj.que voluit
d quod procurator reuocari[d] possit,non obstante quod dictum
fuisset,etiam cum iuramento,quod non posset reuocari.Et no
tat Barto.in l.cum precario.in princip.per illum textum ff.de
precario.cum similibus.vt tradunt Modern.in cap.cum M.
versicu.secunda conclusio.de constitut. Et late tradit Ang.in
consi.ccxxv.super quo dubio.Vltimo Abb.concludit quod nõ
potest induci consuetudo,quod beneficium manuale efficiatur
irreuocabile:quia cum talis reuocatio esset in facultate Abba
tis, si non est vsus tali facultate, consuetudo non inducitur:
quia in actibus mere facultatis, consuetudo induci non po-
test,vt Abbas hic dicit,& in cap.Ioannes.de cler.coniug. cum
similibus,vt prosequuntur Modern.in capit.cum accessissent.
7 & in capit.cum M.Ferrarien.de consti.†An autem regularis
possit implorare officium superioris, vt sine causa non possit
remoueri a prioratu manuali.Abb.se remittit ad Innocen. in
cap.insinuãte.qui cleri. vel vouen. vbi tenet quod sic, quando
ex malitia vellet eum remouere.Et refert Domini.in c. presen
ti.de offi.ordin.in vj.in clemen.j.in fin.de supplen.negligen.pre
la.Et istam opinionem tenent Vltramontani. Sed in Italia
communiter tenetur contrarium:vt not.Domini.in cap.cum
singula.de prebend.in vj.Et ad hoc facit, quia nuda voluntate
sine causa talis prior remoueri potest: vt not. Cardi.dicta cle-
men.j.versic.premissa.in j.opposi.de supplen. negligen. prelato.
& idem Petr. de Ancharan.ibi & Imol. versicu. secundo noto.
Abb.in dicto cap.cum ad monasterium.col.ij.de statu monac.
& ideo monachus spoliatus prioratu manuali,non potest age-
re contra Abbatem: vt not.Bal.in l.cum affirmes.C.de liber.
cau. Et licet prior manualis possit reuocari ad nutum Abba-
tis,d.cap.cum ad monasterium.§.tales. tamen per mortẽ Ab-
batis reuocatus non intelligitur:vt not.Abb.in cap.si.versi.ex
quo infero.de precar.Et ratio manifesta videtur,quia per mor
tem reuocatio non inducitur.cap.si delegatus.§.j.de off.deleg.
in vj.& notabiliter declarat Barto.in l.& quia.ff.de iurisdictio-
ne omnium iudicum.

Additiones.

a ¶Dicũtur canonici.Sicut sunt in ciuitate Auxitanea in co-
mitatu Arminiaci,& in ciuitate Condoniensi in Guasconia.
b ¶Stylum. Idem Bal.Panor.Fel.cap.inter dilectos.de fide
instru.Panor.Fel.cap.causam que.de testib.glo.in cap. quan-
uis.in verb.non extendit.in fi.& ibi Philip. Franc. de preben.
in vj.Ang.l.iiij.C.de testib.Franc.Curt.senior consi.xvj.nume.
10.consi.xvij.Fel.cap.ij.& ibi Franc.Ripa.s.de rescrip. Ias.in
l.testamentum.C.de testa.in l.j.§.his videtur.si quis iudic.non
obtemper.Hippo.Marsi.in l.fi.nu.18.de iurisd.omnium iud.&
in l.de vno quoque.de re iud.& in sing.cxviij. Alciat.de presum.
reg.ij.presump.xxx.in fi.
c ¶Secus.Idem Phi.Cor.consi.ccxxv.lib.j.Barb.ca.cum ac-
cessissent.nu.85.cum seq.de constit.Pet.Rebuff.trac.de pacifi.
possessio.nu.279.
d ¶Reuocari.Alexan.consi.xxix.numero 18.lib.v.vbi dixi.De-
cius consi.cccclxxv.nume.17.Pet. Paulus Parisius consilio
viij.ad fin.lib.iiij. [redacted]

1 ☞Suspicio sola,an faciat vt quis puniatur de crimine falsi.
2 Papa an obligetur ex promissione sua,vel voto,vel iuramento.
3 Papa si ex certa scientia confirmat beneficium regulari, effi-
citur obedientiarius Pape,nec potest remoueri per Abbatẽ.

4 Factũ esse aliquid ex certa sciẽtia, quot modis probari possit.

Porrecta. Summatur, ⁊ diuiditur vt per Abbatem hic. Duo prima notabilia Abb. superius sunt declarata.

Dum legeret do. Philippus Decius Decretalem, porrecta. de confirmatione vtili vel inutili, ad lectionem accesserunt reuerendissimi Cardinales sancte Crucis, ⁊ Corciensis, ad quos hac prefatiuncula visus fuit.

Qui Mahometi fidem venerantur, ⁊ colunt, si illius imaginem videre illis contigerit, propria sponte excecari solent, eo quod nihil dignius, nihilque preclarius eis videatur, quod inspicere possint: sic mihi hodie contingit, reuerendissimi, supremique ordinis antistites: nam postea quam pro singulari vestra humanitate mihi datum est, vt amplissimo conspectui vestro, veluti radianti sydere, auditorium meum illustretur, nihil est in hac re preclarius, quod a me desiderari possit, nihil est vlterius, quod ad summum honoris mei cumulum accedere posse videatur: quo fit vt me plurimum debere intelligã reuerendissimis D. V. quibus ago gratias, quas possum, reuerẽterque illis pro tenui facultate mea omnem operam meam, inuiolabilem fidem, atque deuotionẽ polliceor, nihil vnquam pro amplissima dignitate vestra recusaturus, quod a fidissimo (licet humili) amico expectari possit, ⁊ ab eo, qui ⁊ vitam, ⁊ facultates, quantule sunt, reuerendissimis D. V. debitas esse testatur. Reliquum est vt occurrentem lectionem prosequamur.

1 ¶ † Tertio nota, secundum Abbatem quod ex sola suspicione quis punitur in crimine falsi. Quod est singulariter notandum: quia videtur tex. hic pro dicto Domi. quod allegatur in cap. in memoriam. xix. distinct. vbi Archidiacon. dicit quod in crimine falsitatis suspicio falsitatis pro falsitate habetur, ⁊ ad penam proceditur. Allegat textum in l. iubemus. C. de probat. vbi dicitur, tanquam falsarios esse detinendos. Et dictum Domi. sequitur Ioan. de Anan. in rubr. de crimine falsi. ⁊ Alexan. in consi. lxxvij. in causa accusationis. libro primo. Et fuit originaliter dictum Archid. in dicto cap. in memoriam. ⁊ idem tenet Hostien. in summa de crimi. fal. §. qualis probatio. in princip. Specul. de instrumen. edi. §. restat videre. post principium.

a Sed[a] aduertendum est, quia licet a posterioribus approbetur hoc dictum, non tamen videtur verum. Et in contrarium est decisio Bal. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pactis. vbi per glo. ibi dicit, quod probatio falsi debet de necessitate concludere quod falsum sit. Et cum regulariter probatio debeat esse cõcludens, cap. in presentia. de proba. secundum Bal. qui videtur ponere specialitatem in crimine falsi, videtur dicendum quod in tali crimine probatio magis concludens ⁊ strictior requiratur. Et idem not. Sal. in l. de tutela. in princi. C. de in integrum rest. mino. Bal. in l. Imperator. versicu. ⁊ noto. ff. de statu hominum. ⁊ sequitur Alexan. in cõsi. lxx. viso processu inquisitionis. lib. i. ⁊ in consil. lxxiiij. viso testamento. eod. lib. j. facit quod not. Barto. in l. quoties. in princ. ff. de hered. inst. Cuius dictum Alexan. sequitur in consi. xxvij. in causa ⁊ lite. in princ. lib. j. Areti. in consi. xlvij. visis. Et dictum Archidia. ⁊ Domi. intelligitur quantum ad capturam, prout loquitur textus in dicta l. iubemus. ibi: quasi falsarios detinendos. Nam dictum doctoris intelligitur secundum textum, quem allegat, vt not. Bartol. in l. non solum. §. liberationis. ff. de liber. leg. in l. cum quidam. ff. de his quibus vt indignis. Et de captura loquitur etiam textus in dicto cap. in memoriam. non autem in dictis iuribus dicitur quod de suspicione falsitatis puniatur pro falsario. Nec etiam Archid. ⁊ Domi. hoc dicunt, si bene legantur, in dicto c. in memoriam. quia solum dicunt quod iudex procedit ad penam. Ista enim verba importare videntur quod formetur processus contra captum pro suspicione falsitatis: non autem inferunt quod immediate pro ipsa suspicione falsitatis puniatur. Esset enim valde absurdum, quod pro sola suspicione deberet puniri tali pena: cum suspicio minus sit, quam presumptio: vt not. Barto. in l. admonendi. ff. de iureiurando. Secundo illud dictum Domini, prout allegatur, saluari potest in suspicione, que induceret presumptionẽ iuris, pro qua iuris presumptione pena delicti imponitur. l. j. C. de sicar. Secus esset in presumptione hominis, prout notabiliter distinguit Abb. in cap. acce[illegible]usatio. ⁊ dixi in l. cum quid. ff. si certum petatur. Et tali casu idem esset in alijs delictis, ⁊ nulla specialitas isto respectu esset in crimine falsi. Tertio illud dictum Domi. saluari potest in ciuilibus, prout loquitur Alexand. in dicto consilio lxxvij. libro primo. vt colligitur ibi. Et ita etiam loquitur Ioannes de Anan. in consilio xlix. dubium, de quo queritur. Secus in criminalibus, vbi clariores probationes requiruntur. l. fina. C. de probationibus. Ideo presumptiones, que in ciuilibus admittuntur, in criminalibus ad condemnationẽ non sufficiunt, vt not. Antonius de Butr. in capit. quanto. de presumptionibus. Abb. in cap. ij. eodem titul. Alexand. in consilio xv. viso processu. libro primo. Et iste clariores probationes, que in criminalibus requiruntur, etiam in isto crimine falsitatis necessarie sunt: vt not. Alexand. in dicto consilio lxx. viso processu. libro primo. ⁊ idem Alexan. in consil. clxxix. in causa Angelorum. libro secundo. Petr. de Ancbar. in consilio xxiij. visa inquisitione. ⁊ Fulgosius in consilio clxxiij. in causa inquisitionis. Et in puncto iuris etiam in ciuilibus dictum Archidiac. ⁊ Domini. non videtur verum, per supra dicta: ⁊ iura que allegantur, loquuntur respectu capture, vt dictum est. Non obstat textus hic, dum dicitur, eosdem punias, tanquam falsitatis authores: quia ista verba intelliguntur, adhibita cause cognitione, videlicet si legitime probetur. Nam si alicui executio cõmittatur, ⁊ nulla cause cognitio precesserit, intelligitur quod procedatur ad executionem, causa prius cognita: vt notat Barto. in l. prescriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. per l. ⁊ si non cognitio. C. si contra ius. ⁊ bene facit quod notat Baldus in cap. secundo. versicul. quero Papa. de constitut. vbi inquit quod si Papa mandat alicui quod sententia cõfirmetur, intelligitur causa cognita, si confirmãda sit, aliter infirmari potest. Et ista notanda sunt ad practicam: ⁊ ita superiori anno dicebam, allegando in ciuitate Casalensi, in causa non parui ponderis. Et ex his expedita sint notabilia. ¶ Priusquam deueniamus ad declarationem gloss. constitui referre casum, qui fuit tempore Gregorij duodecimi. Nam cũ de eius electione tractaretur in conclaui, ante papatum tanquam cardinalis, ⁊ etiam post papatum, promisit, iurauit, ⁊ vouit renuntiare papatui, pro sedando schismate, quod longo tempore durauerat: ⁊ eo modo promisit non creare cardinales: postea noluit implere quod promisit, ⁊ contra votum, ⁊ iuramentum creauit quatuor cardinales: ⁊ propter hoc ab eo plures cardinales recesserunt de

b ciuitate Lucana, ⁊ Pisas[b] se contulerunt: vt refert Anton. de Butrio in cap. primo, de constitutio. versicul. ex quibus patet. ⁊ in capit. quod ad consultationem. in princip. de re iudicata. Et in isto casu dubitari potest de tribus. Primo an ex tali promissione papa adeo efficaciter obligetur, quod se ipsum absoluere non possit. Secundo, an licite cardinales ab eo recesserint. Tertio, an si requisiti fuerint vt reuertantur sub pe-

2 na excommunicationis, teneantur obedire. Circa † primum procedendo breuiter, ⁊ conclusiue, non videtur dubitandum quod Papa ex tali promissione obligetur, cum votum ⁊ iuramentum sint de iure naturali: vt per glossam in capit. quanto. de iureiurando. ideo Papa voto, iuramento, ⁊ promissione sua adstringitur: vt in terminis dicit Antonius de Butrio in dicto capit. primo, versiculo, sic ⁊ Papa. Et idem in terminis huius predicte questionis tradit Petrus de Ancbara. in consilio lxv. pro declaratione dubiorum. ⁊ sequuntur Abb. ⁊ Imo. in dicto capit. primo, de constitutionibus. Et etiam Deus ipse ex promissione sua obligaretur: vt notat Bald. in l. j. in principio. ff. de pactis. vbi magistrum Sententiarum ita dicentem refert: ⁊ tali casu non potest se ipsum absoluere, saltem sine causa: vt not. Abb. in dicto cap. j. ⁊ idem Abbas in cap. quanto. versicu. ex quo infero. de iureiurando. in cap. proposuit. de concess. prebend. Nam etiam alios sine causa absoluere non potest: vt per glossam in dicto cap. quantó. Et requiritur quod talis absolutio fiat causa cognita: vt not. Innocen. in cap. ad aures. quod metus causa. Abb. in capi. j. de iureiurando. Imo, quod plus est, videtur in casu isto nullo modo absolutio fieri posse. Ita videtur velle Anton. de Butr. in dicto cap. j. de constitut. ⁊ idem tenet Imol. ibi. Et ista opin. iustificari potest: quia concurrunt duo vincula, iuramenti, ⁊ voti, que potentius ligant. cap. j. de treuga ⁊ pace. Et quia in facto proprio quis se ipsum absoluere non potest: vt de voto no. Abb. in cap. magne. in princip. de voto. Et quia debet esse distinctio personarum inter absoluentem ⁊ absolutum: argument. capit. fina. de instit. vt dicit Imol. in dicto capit. primo. Et ista regula videtur esse de iure naturali, ⁊ non de iure positiuo, vt quidam dicunt: quia nec sibi ipsi quis imperare, nec se prohibere potest: vt dicitur in l. penultima. ff. de arbitris. Et quia in tali casu Papa Gregorius iam inciderat in periurium, quia creauerat cardinales contra votum, ⁊ iuramentum: quo casu quando quis prius incidit in periurium, absolutio fieri non potest: vt not. Feder. in consilio ccc. factum tale est, debitor. sequitur Abbas in capit. primo. de iureiurando. Roman. in consilio cccxxvj. in re presenti. in princip. Anton. de Butr. ⁊ Imo. in cap. debitores. de iureiurando. ⁊ idem Baldus in authent. quod eis. in fine. C. de nuptijs. ⁊ in l. j. in fi.

l.ij.in fine.C.si aduersus rem iudicat. Sed etiam retenta prima opinione, quod ex causa absolutio fieri possit, causa intelligitur, quando iuramentum esset illicitum: vt notat Cardinalis in clementina prima, §. finali, in xvij. questione, de iureiurando. vbi allegat Innocent. in dicto capitu. debitores. eodem titulo. & tradit Paulus de Castro in consilio ccxvj. presupposito fine preiudicio. vbi inquit quod absolutio a iuramento peti non potest, nisi quando iuramentum esset extortum dolo, vel metu, vel super re illicita, puta super vsuris: vt per Innocent. in capit. si vero. de iureiurando. Et tali casu, quando iuramentum est illicitum, videtur procedere quod not. Abb. de cardinalibus, in capitulo, sicut nostris. in principio, de iureiuran. in tertio notabili. vbi inquit quod si cardinales ante creationem summi pontificis aliqua statuunt, & promittunt, etiam cum iuramento, illa obseruare, si contingat aliquem eorum promoueri ad summum pontificatum, tale iuramentum non astringit, si tendit in preiudicium dignitatis pontificalis, per illum textum: & bene dicit quod iuramentum fuit illicitum. Secus est in casu supra dicto: quia licitum fuit iuramētum, & votum, pro sedando schismate. Et ideo efficaciter debuit obseruari, nec absolutio fieri potuit: sicut in cap. quamuis. de pactis. in vj. & in capitulo, cum contingat. de iureiurando. In talibus & consimilibus casibus, quia licitum fuit iuramentum, absolutio peti non potest: vt tenent Archidiacon. Ioannes Andre. & Dominic. in cap. quamuis. Angel. in l. si quis pro. in princip. ff. de fideiussor. Roma. in consilio ccccxxxvij. in casu proposito. in fine. Paulus de Cast. in consilio supra allegato ccxvj. & in authentica, sacramenta puberum. C. si aduer. vend. Alexand. in consilio xlij. super premisso. libro primo. & in consilio lj. visis. libro iij. cum simil. que notanda sunt. Ex quibus omnibus supra dictis per modum cuiusdam summarij absolutum sit primum dubium. In secundo dubio Anton. de Butrio in terminis casus suprascripti in dicto capit. j. de constitutio. videtur sentire quod domini cardinales recedere potuerint: quia, vt ipse dicit, contra votum, & iuramentum Papa creauerat cardinales quatuor. Et confirmatur, quia in casu supra dicto Gregorius tenebatur cedere, & renunciare papatui, vt promiserat: & cum requisitus non fecerit, habetur ac si renunciatio facta fuisset. Ita in terminis de summo pontifice scribit Romanus consilio cccccxxxiij. questio discutiēda est. vbi hoc late probat: sed gratia breuitatis non refero eius rationes. Et in casu supra dicto, vt refert Antonius de Butrio in d. c. j. de constitu. illa promissio Pape Gregorij erat notoria: quia publicata fuit per vniuersum orbem: quo casu, quando delictum est notorium, licitum est recedere a prelato: vt concludit Antonius de Butrio in repetitio. capi. vestra. de cohabita. clerico. & mulie. versic. tertius casus est. & idem tradit Dominic. in capit. sacerdotes. ij. q. vij. circa finem. Hoc tamē altiorem postularet indaginem, per ea, que traduntur per gloss. & doctores in ca. cum non liceat. de prescript. & precise non potest responderi, nisi qualitates casus diligenter prius perscrutentur. Uenio ad tertium dubium, in quo breuiter respondetur, secundum quod in terminis Abbas tradit in cap. inquisitioni. de sententia excommunicat. vbi per dictum Innocen. ibi infert ad excusationem cardinalium, qui reuocabantur a Gregorio sub pena excommunicationis. Dicit enim quod non tenebātur obedire: quia fuisset impeditum concilium, & vnitas ecclesie: & sic ex tali precepto mala futura presumebantur, & status ecclesie perturbari. Et ista breuiter dicta sint pro aliquali notitia: que si contingat in dubium reuocari, in maiori otio melior resolutio fieri poterit. Hec enim ex tēpore quodam modo, vel saltem precipitato studio dicta sunt. Et ne, reuerendissimi cardinales, videar abuti singulari vestra humanitate, facilitate, & clementia, sit finis presentis lectio-

3 nis. ¶ In glos. † in verbo, confirmantur. notandum est ex gl. vt etiam Abbas dicit, quod per cōfirmationem factam ex certa scientia regularis efficitur obedientiarius Pape, & nō potest per Abbatem remoueri: in alijs tamen Abbati obedire tenetur, argumen. cap. per tuas. de maiorita. & obedien. & dictum fuit in capit. j. & in c. ad nostram. supra eodem. Subijcit Abbas hic quod onus probandi aliquid esse factum ex certa scientia, incūbit impetranti. Et ad hoc facit, qz ꝯfirmatio facta ex certa sciētia, dispensatio dicitur: vt notat Bal. in c. cum super. de causa possess. & propric. in principio. Et ille, qui obtinuit dispensationem, probare tenetur, & iustificare dispensationem: vt notat Oldradus consilio cclvj. clemens episcopus. in secundo dubio. facit quod notat Calderi. in consilio x. in titu. de probatio. Alias vero communis doctrina est, quod si rescriptum impugnatur ex falsi assertione, ille, qui impetrauit, probare tenetur: si vero ex veri taciturnitate impugnatur, ipse impugnās probare debet: vt concludit Ioannes Andre. in capitulo primo, de lit. contest. vbi Domin. illum refert. & sequitur, & idem Abb. in c. de presum. & in c. constitutus. in prin. de rescr. Car. in consi.

4 lxix. quo ad primum. & Socinus in cons. clxiiij. visa bulla. † Et secundum Abbatem hic, duobus modis probatur aliquid factum esse ex certa scientia. Primo, si in literis sit facta mentio de ista decretali: argumen. capitu. j. de exces. prelat. in sexto. Et ad hoc facit, quia clausula, non obstante: & clausula, ex certa scientia: equiparantur, glossa magna in fine, in l. ratas. in fine, C. de rescindenda venditione. & notat Baldus in l. idem Ulpianus. ff. de excusatione tutor. & in capitulo primo, §. naturales. versiculo, sed ego quero. si de feudo fuerit controuers. & tradit Ioannes de Anania in consilio lxxxj. viso instrumento. Paulus de Castro in l. iij. §. si is, pro quo. versiculo, item subijcit. ff. quod quisque iuris. cum similibus. vt tradunt Moderni in c. nonnulli. in principio. versiculo, quarto fallit. de rescriptis. & Alexander in consilio trigesimo, ponderatis. libro quinto. Secundo, quando secunda iussio emanauit: quia habet vim clausule, ex certa scientia: vt Abbas hic dicit. Et de hoc est dictum notabile Baldi in l. nec damnosa. C. de precibus Imperat. offerendis. & sequitur Alexander in l. tertia, in principio. ff. quod quisque iuris. & confirmatur, vt Moderni prosequuntur in dicto capitulo, nonnulli. versiculo, fallit sexto. & in capi. si quando. de rescriptis. Tertio dicitur fieri ex certa scientia, quando tenor rei confirmate exprimitur. capitu. penulti. infra eod. de quo ibi videbimus. Quarto, quando expresse dicitur, ex certa scientia confirmamus: vt not. per glossam in clementina, & si principalis. in glos. finali, de rescriptis. & in capi. statutum. in glos. iij. verbo, literarum. de rescriptis. in sexto. Abbas in c. examinata. infra eodem. Romanus in consilio cclxvij. iuste sunt rationes. Alexander in consilio xxxix. viso statuto. facit text. in clementina prima, de probationibus. Quinto etiam ex certa scientia fieri dicitur, licet hoc expresse non dicatur, si tamen ex narratis comprehendatur, glos. notabilis in capit. pastoralis. §. preterea. in verbo, ex certa scientia. de officio & potestate iudicis delega. & in clemen. j. in eodem verbo, ex certa scientia. de iudic. & notat Abbas in c. ad hec. de rescriptis. & in c. cum inter. de exceptio. cum simil. vt late congerunt Moderni ibi: & idem tenet Imola in l. quidam consulebant. versic. item aduerte. ff. de re indica. & in clemen. ij. in fine, de rescript. cum simil. vt tradit Fran. de Curte in consilio lxv. super premissa. Alex. in d. consi. xxxix. lib. iiij. & Are. in l. potest quis. ff. de vulg. & pup. Et ista conclusio confirmatur duplici ratione. Prima est, quia videmus quod si tenor rei confirmate inferatur, dicitur confirmatio facta ex certa scientia. c. pen. infra eo. Ergo patet quod precise non requiritur quod exprimatur de certa scientia. Secunda ratio est, quia in hoc solum voluntas principis attenditur: vt per Inn. in c. cum ecclesiastice. de excep. Et in tali voluntate declaranda non est data forma: ergo sufficit quocunqꝫ modo colligatur. l. certum. ff. si cer. peta. not. in l. hac consultissima. C. qui testa. fac. pos. Et videmus in testatore, cuius voluntas etiam ex coniecturis inspicitur. l. licet Imperator. vbi Bart. de leg. j. l. cum auus. de cond. & demon. cum si. Sed tamē aduertendum est: quia predicte conclusioni repugnare videtur text. hic, vbi religiosi faciebant mentionem de religione: & sic Papa videtur habuisse notitiam ex certa scientia, & tamen hoc non sufficit: quia litere non valent, vt hic dicitur. Et ita istum textum ponderant Moderni in d. l. nonnulli. in princip. versic. obstat huic fallentie. de rescriptis. Et respondent Moder. & dicunt quod in casu istius decretalis non sufficit certa scientia: quia videtur habere clausulam derogatoriam ad rescripta in con-

c trarium: ideo vltra certam scientiam requiritur[c] clausula, non obstante: vt notat in capitu. ex parte. de capel. monac. Sed nō bene probatur hic, quod sit clausula derogatoria. Et in isto textu certa scientia Pape sufficeret, quando hoc constaret: vt glo. hic, & doctores dicunt. Sed hic dubitabatur de falsitate literarum: quia erant contra solitum stylum, vt hic dicitur. Et remota tali suspicione litere valerēt, propter illam certam sciētiam, que colligitur ex eo, quod esset facta mentio de religione. Et ideo conclusio supra facta videtur bene probari hic, remota suspicione falsitatis.

¶ Additio.

a ¶ Sed. [redacted]

b ¶ Pilas. [redacted]

c ¶ Requiritur. [redacted]

1 ☞ Arbitrium probatum contra ius, vel formam compromissi, non valet.
2 Confirmatio quando dicatur facta in forma communi.
3 Arbitrium nullum an possit approbari per partes.
4 Patroni laici possunt facere compromissum super iure patronatus.
5 Confirmamus, hoc verbum an videatur importare confirmationem ex certa scientia, si simpliciter proferatur.

Examinata. Summatur, & dividitur vt per Abba. hic.
1 ¶ † Primo nota quod arbitrium cõtra formam iuris, & compromissi prolatum, non valet, vt Abbas hic dicit. Nam primo cõtra formam iuris quod non valeat arbitrium, tenet gloss. in l. diem proferre. §. stari. ff. de arbit. in l. iij. in princip. in verbo, commisse. in fi. ff. eod. tit. & not. Imo. in cap. primo, in gl. fi. in principio de constit. Et ideo male iudicando arbiter facit litem suam. l. penulti. C. de pact. vbi Barto. in vltimo notabili. Et per hoc limitatur quod dicitur in d. l. diẽ proferre. §. stari. vt habeat locum respectu partium, sed non quantum ad iudicem: vt notat Alber. in dicta l. penulti. in fine, quia arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt. l. j. ff. de arbi. Secundo quod dictum est, non valere arbitriũ contra formam compromissi, exẽplificari potest ex eo, quod notat Bar. in dicta l. diem proferre. §. stari. vbi tenet non valere sententiam arbitri, quando inique iudicauit, & contra ius, si dictũ fuit quod de iure iudicaret. De quo late tradunt moder. in c. causam, que. de re iud. & Ioannes Baptista de sancto Severino in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & not. Bald. in consil. alias. cccclxxvij. Ioannes & Fed. ric. libro iiij. secundum primam impressionem Item exemplificari potest, quando arbiter excederet formam compromissi, id est, potestatem sibi datam in compromisso: quia non valeat sentẽtia. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbit. Et notat Roman. in consilio cxv. viso compromisso. in fine, & in consilio. cxlj. eximie doctor. & in consilio cxxv. dictum laudum. & videtur probari hic. Et per istum textum dicit Bald. in titulo de pace Constantie. versi. sententie quoque. alias, sunt quoque. quod sententia arbitri lata super eo, quod nõ fuit compromissum, adeo nõ valet, quod ratificari non potest. Et sequitur Romanus in cõsilio clv. premissum laudum. Et idẽ tenet ange. in consi. ccxviij. visa narratione. Et hoc intelligitur quod non potest ratificari quod valeat tanquam laudum, prout videtur loqui textus hic sed virtute pacti sic, vt inferius statim dicam in tertio notabi.
2 ¶ † Secundo noto quod dicitur confirmatio facta in forma communi, quãdo fit conditionaliter. Et de hoc dictum fuit in rubrica supra eodem. Et secundum Abb. hic, hoc verũ est, non inserto tenore rei confirmate. Et sic a contrario sensu Abbas vult quod inserto tenore non esset confirmatio in forma communi, licet facta esset conditionaliter: vt probatur in ca. penul.
3 infra eodẽ. & ibi videmus. ¶ † Tertio nota ibi: ab vtraque parte receptum. quod partes non possunt arbitrium nullum approbare. Et hoc secundum Abbatẽ hic procedit, quia in isto casu non erat vitium consensu partium remissibile in ista questione iuris patronatus. Secus si solum agatur de favore partium: quia sentẽtia nulla approbari potest, & valeret virtute pacti, vt Abb. hic concludit, allegando glo. per illum tex. in l. ij. C. communia vtriusque iudicij. Sed advertẽdum est, quia hic nõ negatur, quin valeret conventio facta de laudo nullo, quando de voluntate partium constaret. Et text. hic non videtur contradicere: quia solum in textu dicitur, quod receptum fuit laudum ab vtraque parte, prout erat confirmatum a summo pontifice: & partes illud receperunt simpliciter: & non apparet qd voluissent illud approbare per eorum cõventionẽ. Nam quod dicitur per gloss. in d. l. ij. C. cõmunia vtriusque iudicij. procedit, quãdo intervenit traditio, vel stipulatio, secundũ Bald. in ca. cum causam. de testibus. cum similib. vt Barth. Socinus scribit in consi. ccxx. visis. Vel secundo respondetur quod hic absolute non dicitur quod a partibus receptum fuisset, sed quod papa confirmauit laudum, sicut iuste latũ fuit, & a partibus receptũ. Et sic ista sunt verba narratoria [redacted] pontificis. Vel t[redacted] laudum, vt hic dicitur: & talis receptio laudi no[redacted] du[redacted] pacti: [redacted] istud, quod erat [redacted] g[redacted]allegata. [redacted] quod in ista questione iuris patronatus vitium non esset remissibile cõsen[redacted] cõpromissum [redacted] inter laicos õ causa [redacted] patrona[redacted]a etiam laudum [redacted] ratificari potuisset. Bene verum est in se quod Abb. hic dicit. Et notandum est ad limitationem glo. in d. l. ij. vt non procedat, quando talis sit materia, que solum a cõsensu partiũ non pendeat. Facit text. in l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pact. & in l. cum hi. §. si cum lis. & quod Angel. ff. de transac. cum simi. vt Socinus scribit in prealleg. consilio ccxx. Et hoc manifeste doctores volunt, dum concludunt quod sententia nulla nõ possit approbari vt sententia: quia hoc non est in potestate partiũ,
1 vt valeat tanquam sententia [1]: vt not. Bart. in l. j. C. qui pro sua iurisdi. Caldericus in consilio viij. de re iudi. Cardina. in consilio lxxj. seriatim. in secundo dubio, cum simili. vt tradũt Moderni in cap. significasti. de foro competenti & idem Roman. in consilio clxxiij. pro decisione. in fi. & in consilio clxxv. dictũ laudum. Abbas in consilio xcij. contra sententiam. lib. j. & in consi. lxij. in controversia. lib. ij. Alexand. in l. quod iussit. ff. de re iudica. Aretin. in consi. lvj. post absolutum. & Alexan. in consilio cxxiiij. omissis superfluis. lib. j. ¶ Quarto ex dictis Abbatis colligitur hic, qd ecclesia accipitur pro iure patronatus. Et sic videtur textus hic pro eo, quod not. Baldus & Pau. de Cast. in l. monumenta. C. de legatis. Vbi volunt quod si patronus legavit ecclesiam, legatum valet: quia ius patronatus legare in-
4 telligitur. ¶ † Quinto, & vltimo ex dictis Abb. per istum tex. habetur quod inter laicos contendentes de iure patronatus potest fieri compromissum: quod notãdum est: quia licet transactio fieri nõ possit sup iure patronatus. c. preterea. de transactio. potest tamen fieri compromissum. Et bene facit qd not. Petrus de Anchara. in consilio xxxiij. in causa. Et tale cõpromissum debet fieri in ecclesiasticũ, vt Abbas sentit, declarando textum quod iste vicedominus, in quem factum fuit compromissum, erat ecclesiasticus. & notat Moderniores in capi. quãto. de iudic. Sed tamen videtur quod etiã de ista questione iuris patronatus in laicum cõpromitti possit, vt notabiliter voluit Domin. in c. i. §. ceteris. de clericis coniugatis in vj. Et licet ipse loquatur in clerico coniugato, ratio tamen, quam adducit, generalis est, dum inquit, quod ius patronatus cadit in laicum. Et bene facit quod notat Petrus de Anchara. in consilio xxxiij. preallegato. Et ad ea, que in cõtrarium adduci possunt, responsum fuit, prout dixi in dic. capi. quanto. de iudi. ¶ In glo. fin. notandum est, dum glo. differentiam facit inter confirmationes, & privilegia: & cum illa videntur transire doctores hic: & idem glo. in cap. quoniam Abbas. in glo. fin. de officio delega. cum similibus. vt Roma. tradidit in consil. ccxxxvj. circa propositã. Sed tamen ista differentia non videtur procedere, data paritate terminorum: quia, vt declarat Barto. in tractatu, ad reprimendum. in verbo, prout. illud, quod dicitur in cap. abbate sane. de verborum significatione allegato in glo. procedit non solum in privilegijs, prout ille text. loquitur. sed in qualibet materia, que de sui natura ordinatur ad aliquid de novo disponendum: quia tunc dictio, sicut, stat causative, & ponitur pro quia. Et hoc late prosequuntur Modern. in capi. ij.
5 in ij. charta. de rescriptis. ¶ † Postremo circa ea, que Abbas dicit de confirmatione, omissis alijs, de quibus supra dictũ est, dum Abbas cõcludit quod verbum, confirmamus, prolatum simpliciter, videtur importare confirmationem ex certa scientia, nisi esset confirmatio contra ius. Ista conclusio repugnantiam habere videtur: quia confirmatio ex certa scientia dispensatio dicitur: vt notat Baldus in cap. cum super. in princip. de causa possessi. & proprie. Et sic videtur contra ius, cum dispensatio, sit iuris communis relaxatio: vt notatur per glo. vij. q. j. §. j. nisi rigor. Et ideo dicendum videtur absolute quod verbũ, confirmamus, prolatum simpliciter, nõ dicatur importare cõfirmationẽ ex certa scientia, sed in forma communi, vt diximus supra, in rubrica, respondendo ad rationem Abbatis hic. Sed gratia brevitatis non repeto, quia ibi videndum est.

¶ Additio.

1 ¶ Sententia. Idem in capitulo, prudentiam. de officio & potestate iudicis delegati. & in consilio quadringentesimo octuagesimo octavo. Sil. Ald.

1 ☞ Confirmatio quando videatur facta ex certa scientia.
2 Conventio facta sub conditione, si Papa confirmabit, valet, sicut valet matrimonium contractum sub conditione, si Papa dispensabit.
3 Compositio facta super decimis, an valeat.
4 Translatio licet non valeat in spiritualibus, an tamen valeat amicabilis compositio.
5 Compositio super quantitate decimarum facta, an valeat sine authoritate Pape.

Instru

1 Instrumentũ originale nõ est necessariũ pducere in certo casu.

Venerabilis. Summatur, ꝛ diuiditur, vt per Abba.
1 hic. ¶ † Primo no. quod quando in confirmatione tenor rei confirmate exprimitur, videtur facta confirmatio ex certa scientia. Et ad hoc iste text. allegatur: ꝛ not. etiam Abb. in c. inter dilectos. de fide instr. in c. examinata. §. eod. ꝛ in consil. lxij. illud de iure. Roma. in consil. cccxxvij. iste sunt. ꝛ in consil. cccxxxvj. circa propositam. Alexand. in consil. j. libro v. Ex quo enim cõstat, superiorem habuisse notitiam rei cõfirmate, per illam insertionem videtur facta cõfirmatio ex certa scientia. Et hoc etiam procedit, secundum Abb. hic, post Anton. de But. si tali casu apponatur clausula conditionalis, quia tunc, sicut, ponitur pro quia. Et idem Abb. dicit in d. c. examinata. in fi. ꝛ consilio lxij. preallegato. Et hoc intelligendum videtur stante veritate rei, prout in tenore inserto narratur: quia clausula, ex certa scientia, non purgat falsitatem narratorum: vt per Rotam in ij. decis. eod. tit. in nouis. Facit quod not. Bald. in l. fin. C. de sen.
2 tent. rescin. non pos. cum simi. vt dixi in c. j. §. eod. ¶ † Secundo nota quod valet conuentio facta sub conditione, si Papa
a confirmabit: sicut etiam valet matrimonium [a] sub conditione si Papa dispensabit: vt notat Abb. post alios in c. super eo. de condi. appo. Et secundum Abb. hic, illa conditio, Si Papa confirmabit: de confirmatione ex certa sciẽtia intelligitur. Et hoc videtur verũ, quando actus aliter non valeret, prout Abb. loquitur. Secus videtur, si actus esset validus: quia tunc secundum subiectam materiam videtur quod de confirmatione in forma communi intelligatur: vt dictum fuit in rubri. §. eod. Et tenendo quod ista compositio, de qua text. loquitur, valeret, dici potest quod ista esset cõfirmatio in forma cõmuni, quia erat facta conditionaliter: vt patet in tex. ꝛ insertio tenoris hic ponderatur, non ex necessitate, sed ad maiorem rei euidentiam: vt hic dicitur, ꝛ etiam inferius declarabitur. ¶ Tertio no. secundum Abb. hic, quod illa clausula, sicut sine prauitate: apponitur de stylo curie in omnibus confirmationibus. Sed hoc de iure non videtur verum: quia confirmatio ex certa scientia debet fieri simpliciter, vt supra dictum fuit in rub. Bene verum est ꝙ confirmatio ex certa scientia, non alteratur, licet dictio, sicut, apponatur: qꝛ tunc illa dictio, sicut, ponitur causatiue, vt Abbas hic dicit post gloss. hic, in verbo, sicut, in fi. Et idem not. gl. in c. quoniam Abbas. in fi. per illum text. de offic. deleg. Hosti. in sum. eod. tit. §. fin. in fi. ꝛ idem notat Bart. in tract. ad reprimendum. in verbo, prout. Facit quod not. Bar. in l. eum, qui. §. Julianus. ff. de constit. pecu. Old. in consi. cxxj. ad primam questionem. in ij. dub. Paul. de Castr. in consil. cccxxij. in causa decimali. cum simil. vt tradunt Moderni in cap. ij. de rescr. quorum dicta reassumunt Moderni in l. penulti. C. de institutio-
3 nibus, ꝛ substitut. ꝛ in l. admonendi. ff. de iureiur. ¶ † Quarto nota ex isto textu, iuncta glo. quod valeat compositio facta super decimis, intelligendo quod authoritas Pape hic non esset necessaria: valet enim talis compositio facta authoritate episcopi, vel archiepiscopi: vt notat Abb. per illum textum in capit. ij. in princip. de transactio. ꝛ glos. fina. ibi, dicit etiam hoc procedere in compositione non gratuita, vt quia non soluit totam decimam. Et sequitur Abb. in c. veniens. in secundo nota. eodem titu. Et hoc maxime haberet locum in decimis preteritis, in quibus valet compositio, etiam sine superioris authoritate: vt no. per gloss. in capitu. vt super. de rebus eccles. non alienan. not. in capi. fin. de rerum permut. ꝛ idem Abbas tradit in c. cum homines. de decim. ꝛ Domi. in consilio xvij. pro declara-
4 tione. ꝛ de hoc videbimus in glo. ¶ † In glo. j. nota quod licet in spiritualibus transactio prohibita sit, tamẽ amicabilis compositio fieri potest. Et est textus in capitu. super eo. de transactio. Et quomodo amicabilis compositio distinguatur a trãsactione, eleganter declarat dominus Abbas in capitulo, super eo, ꝛ latius Imola post Antonium de Butrio ibi, in fine, in di-
5 cto capitulo, super eo. ¶ † Et ex dictis Abbatis circa istam glossam conclusio est post Joannem Andream ꝛ alios, quod super quantitate decimarum non valet compositio, nisi facta sit authoritate Pape, quia agitur de remissione decimarum, quam solus Papa facere potest in aliquo casu: vt per glossam in capitulo, a nobis. vbi Abbas post alios. de decimis. ꝛ dixi consilio cxiij. ꝛ idem tenent Antonius de Butrio, Cardinalis ꝛ Imola hic. ꝛ idem Cardinalis in clementina dispendiosam. in decimanona questione, de iudiciis. Sed huic conclusioni obstare videtur textus allegatus in gl. in capitulo, statuimus. de transactio. vbi valet amicabilis compositio facta super decimis, etiam cum laicis, ex sola authoritate episcopi, vel archiepiscopi. ꝛ glossa ibi tenet hoc procedere, etiam si de quantitate decimarum remittatur. Imola ibi mouet difficultatem de isto dicto Joann. Andr. hic, quod in contrarium videtur, ꝛ respondet quod ille textus intelligitur, quando hoc fieret ex causa: vt quia ille, cui fit remissio, esset pauper. Et idem videtur tenere Abbas in dicto capitulo, statuimus. in glos. fina. vbi late distinguit. Sed istꝰ videtur magna restrictio ad illum textum, qui generaliter loquitur. Et videtur concordare cum isto textu istum textum, prout glossa allegat hic, ꝛ glossa in dicto capitulo, statuimus. sequitur ibi Hostiẽsis, Abbas, ꝛ Archiepiscopus Florentinus in secunda parte summe titu. quarto, capitu. tertio, §. finali, in fine. ꝛ idem habetur in supplemento Pisanelle in verbo, decime. j. Et tenendo istam opinionem que videtur habere equitatem, non obstat textus hic: quia nõ negatur hic, quin valeret compositio facta authoritate epi f[redacted] actum fuerit ad maiorem cautelam quod confirmatio Pape interueniret. Non obstat quod ista esset confirmatio ex certa scientia, que arguit quod compositio prius facta non valeret: quia primo negari potest quod esset confirmatio ex certa sciẽtia, sed potius erat in forma communi, quia facta fuit conditionaliter, vt hic dicitur: ꝛ ad maiorem rei euidentiam tenor rei confirmate inseritur. Nam isto modo loquendi videtur textus innuere quod confirmatio facta simpliciter in forma communi, sufficiens fuisset in isto casu. Preterea, ꝛ secũdo, dato quod confirmatio ex certa sciẽtia fuisset, non per hoc infertur quod compositio prius facta non valeret: quia nihil repugnat, quin etiam super actu valido confirmatio ex certa scientia fieri possit, licet nõ videatur necessaria. Non obstat ꝙ solus Papa possit decimas remittere: quia illud verum est, ꝛ intelligitur per viam priuilegij, si hoc fieret in re clara. Secus videtur si per viam compositionis remissio fiat pro parte, ꝛ non in totum: vt per glossam in dicto capitulo, statuimus. Nam tali casu potius ex officio, ꝛ dispositiõe superioris, quam ex conuentione partium videtur fieri: vt in simili est bonus textus in capi. nisi essent. de preb. ꝛ no. Abb. in c. quesitum. in fine, de rerum permu. ꝛ in c. non satis. in fi. de simo. ꝛ Pet. de Anch. in cons. cclxxx. questio proponitur. cum simi. vt dixi in consilio
6 cxliij. ad plura. ¶ † In glos. ij. colligitur, vt Abb. hic dicit, limitatio ad illud, quod habetur in authent. si quis in aliquo. C. de eden. quod si in confirmatione tenor rei confirmate insertus sit, talis relatio facit fidem, licet originale nõ producatur. Ad idem est glos. penulti. in cap. si Romanorum. xix. distinc. in c. Abbate. de verbor. significa. Et tradit Abb. post Innocent. ꝛ alios in c. inter dilectos. de fide instrum. vbi inquit quod inserto tenore videtur facta confirmatio ex certa scientia, vt hic habetur: ideo probat, absque eo, quod originale exhibeatur. Et idem not. Specu. in titu. de instrum. edi. §. nunc videndum. vbi quidam distinguunt. ꝛ in ver. quid si concessum. ꝛ Card. in consilio cxviij. duo sunt videnda. cum simil. vt tradunt Moder. in d. c. inter dilectos. Roma. in consilio cccxxvj. circa propositam consultationem. Et ampliatur ista conclusio secundum Abb. hic post alios, vt talis insertio faciat fidem, etiam si inserta ibi esset contra ius commune: quia Papa videtur dispensare confirmando ex certa scientia. Et sic colligitur secundum Abbat. hic quod confirmatio ex certa scientia, dispensatio dicitur. Et hoc notat Bald. in c. insuper. in prin. de causa possess. ꝛ proprie. Et ad hoc facit, quia actus, qui alias non valet iure communi, ex certa scientia Pape confirmatur: vt per gloss. in d. c. ad hec. ꝛ ibi Abb. de rescr. ꝛ no. Bar. in l. cõficiuntur. §. codicilli. de iure cod. Et qꝛ clausula, ex certa scientia, hꝫ vim clausule de plenitudine potestatis: vt no. Bal. in l. eos. in princi. C. de appell. Abb. in d. c. ad hec. de rescri. cum si. vt ibi dictum fuit. Et ex §. d. dicta conclusio intelligitur, quando fuit facta confirmatio inserto tenore de consensu partium: alias non faceret fidem de tenore cõpositionis, vt Abb. hic post alios dicit. Sed aduertendum est, quia si de cõsensu partium insertio facta fuisset, faceret fidem, ꝛ authoritas superioris non requireretur: vt notat Abbas in capitulo, Albericus. versicu. aduerte tamen. de testib. cum similibus. vt per Mod. in cap. fina. in princi. de fide instrumen. Et ideo non videtur quod consensus partium necessarius sit. Bene verum est, quod citatio partis requiritur in tali insertione: vt notat Abbas in c. Abbate. de verb. sign. ꝛ in d. c. Albericus, cum simil. vt per Mod. ibi in prin. ꝛ Bartol. ꝛ doct. in authentica, si quis in aliquo. C. de eden. Illud tamen, quod dictũ est de consensu partium, ꝛ citatione partis, limitatur per Abbatem hic, in fi. secundum notata in clem. literis. que est clemen. j. de probat. quasi Abbas velit quod staretur assertioni Pape asserentis de tenore compositionis per eum inserto: vt dicitur in dicta clem. j. Sed tamen hoc non videtur verum in preiudicium partis, que debuit citari: quia nõ statur assertioni Pape

in preiudicium alterius:vt not. Abb. in d.clem.j.in fi. Et que
supra dicta sunt,bene procedunt in instrumentis,que inferun-
tur.Secus est in priuilegijs,vel in renouatione priuilegij,quã
Papa facit,etiam partibus non vocatis:vt dicunt Anton.de
Butr.Cardi.⁊ Jmo.post Host.hic,⁊ not.Abb.in c.ex parte.in
iij.notab.de priuilegijs.vbi inquit quod quando fit renouatio
ab illo,qui potest principaliter priuilegium concedere, citatio
non requiritur.

¶ Additio.

a ¶ Matrimonium.Non tamen tanquam de presenti , sed tan-
quam de futuro. Ideo secuta dispensatione de nouo contrahe
here vel consentire oportet,vt not. in c.pen.de condit.apposi.⁊
Theologi scholastici in iiij.senten.dist.xxviij.vbi Ricar.Tho.
Aqui.Bonauen.⁊ Tho.Argenti.dist.xxxj.Quid autem de pa
ctis ⁊ donationibus prius factis, ⁊ interim dum redimitur dis
pensatio,dixi in consu.Paris.§.clvj.

1 ☞ Legatus non potest vnam ecclesiam de potestate Pape
eximere.
2 Patriarche habent suas dioceses, ⁊ deinde prouincias sub se.
3 Subditi debent prestare reuerentiam suis superioribus.
4 Abbates,⁊ monasteria subijciuntur episcopo de iure cõmuni.
5 Integre,hoc verbum qualiter intelligatur.
6 Legatus de latere an possit vnire ecclesias sue legationis.
7 Confirmatio facta,etiam ex certa sciẽtia , non tamen confir-
mat actum in preiudicium tertij.
8 Papa an possit deponere episcopum sine causa.

Ua nobis. Summatur, ⁊ diuidi-
tur,vt per Abbat. hic.
¶ In tex.ibi: occasionem.occasio hic in malã
partem accipitur pro falsa excusatione. Ad
idem text.in c.solite.in princi. ibi:non causam,
sed occasionem prebuit. de maio.⁊ obed. Abb.
ibi:facit tex.in c.j.de iureiur.in vj.in c.statutum.§. insuper.⁊ ibi
Dominic.in penul.not.⁊ de rescript.in vj.Et quandoq; etiam
a occasio [a] accipitur pro causa impulsiua.c.j.vbi Abbas in ix.no
tab.vt ecclesiastica beneficia. Facit text.in cap.j.porro.ibi:cau-
sam,seu occasionem.de statu monach.in sexto. Et in effectu vi-
detur quod occasio illa dicatur , que non est ordinata ad effe-
ctum, de quo agitur,sed accidentaliter , ⁊ a casu illud contin-
git.l.fina.§.sed cum in secundam.C.de furt.l. rescriptum.§.j.ff.
de distractio.pigno.l.generaliter.§.si quis alienum.versic.pla-
ne.ff.de fideicommiss.liber. Et ideo aliud est,queri ex aliquo:a-
liud est,quod de eius occasione queratur:vt notat Bartol.in l.
1 fori.C.de diuers.ind. ¶ † Primo nota quod legatus non po-
test vnam ecclesiam eximere de potestate ordinarij, vt Abbas
hic dicit.Et ad hoc istum textum Specula.adducit,in titul.de
lega.§.nunc ostendendum.versicu.xj.Et hoc idem est de episco
po,qui non habet potestatem concedendi exemptionem in to
tum in aliqua ecclesia sue diecesis: vt notat Joan.Andr.⁊ Ab-
bas post alios in cap.cum venerabilis.de censibus. Calder. in
consilio xj.in titu.de rebus eccle.non alien.Fed.in cons.cclvij.
casus talis est.⁊ idem Abb.in c.cum olim.el secundo, de priuil.
⁊ in c.cum inter.de re iudica.cum similib.vt late tradunt Mo-
der.ibi.Ex quibus patet,istam esse magis communem opinio-
nem,que sane intelligitur,⁊ procedit , nisi confirmatio Pape
interuenisset:vt notat Ab.in d.c.cum venerabilis.de censibus.
post glossam ibi,⁊ alios,per textum in cap.constitutus.de reli-
gios. domib. vbi glos.⁊ Abbas idem dicit. Et hoc intelligitur
de confirmatione facta ex certa scientia:quia actus nullus con
firmari debet,per ea,que dicta sunt in capit.j.supra eod.Et hoc
in terminis Speculat.in titul.de lega.§.nunc ostendendum.in
dicto versicu.xj.Et subijcit Abbas hic quod legatus, etiam de
latere , regulariter non potest aliquid facere contra ius com-
mune. De quo videndum est in locis allegatis per Moder.in
2 cap.j.de rescriptis. vbi dictum fuit. ¶ † Secundo nota quod
patriarcha habet suam diecesim,⁊ postea ꝑuincias sub se. Di-
citur enim patriarcha summus patrum. xxj. dist. c.cleros. Et
patriarcha ⁊ primas in effectu idem sunt:vt dicitur xcj.dist.c.j.
Et patriarcha est supra archiepiscopos.c.antiqua.de priu.vbi
Abb.in iiij.no. dicit quod sicut episcopi dicuntur suffraganei
archiepiscoporum,ita archiepiscopi dicuntur suffraganei pa-
triarcharũ. Et ideo ab archiepiscopis ad ipsos repellatur : vt
not.Abb.in d.c.antiqua. Est tamen notandum quod patriar-
cha non facit gradum in negligentia archiepiscopi : vt notat
3 Jmo.in cle.si de beneficio.ver.tertio querit.de preb. ¶ † Ter-
tio nota quod subditi tenentur superioribus suis reuerẽtiam
prestare.Et in tantum hoc procedit quod licet exempti sint,ab
ista tamen reuerentia non liberantur. l.fi. C.de bonis liber.vbi
Bal.vers.item per hunc text.in verbo, reuerentia.refert Oldr.
respondisse archiepiscopo Rauennat.quod exemptum mona
sterium a iurisdictione episcopali,tenetur tamen exhibere re-
uerentiam episcopo , ⁊ illi ire obuiam secundum consuetudi-
nem.Et idem Ange.dicit in l.sed si hac.§.patronum.per illum
textum.ff.de in ius vocan.Ang.Jmo.⁊ Alex.in l.alia.§.elegan
ter.in princip.ff.solu.mat.cum si.vt tradunt Mod.in c.cum in
ter.de re iudic.⁊ in c.cum non liceat.de prescrip. Et forte nõ vi
detur hoc procedere,quando exẽptio facta sit pleno iure a sum
mo pontifice:vt Abb.tradit in d.c.cum inter. versicu.in tertio
membro. cum si.vt de isto verbo pleno iure,tradunt Mod. in
4 c.auditis.de prescr.¶ † Quarto no.quod monasteria, ⁊ Abba
tes subijciuntur episcopo , ⁊ diecesano de iure communi. Ad
idem tex.xviij.q.ij.c.Abbates.cum sim.allegatis per gloss.ibi,⁊
not.Abb.per illum text.in cap.j.in princ.de statu monacho.no
tatur in c.conquerente.de offic.ordin. in c.cum venerabilis. de
religio.domibus.facit text.in c.j.de supplen. neglig. prelat.⁊ in
5 c.cum contingat.de eta.⁊ quali.¶ † Quinto,⁊ vltimo no.quod
verbum,integre,intelligitur sine aliqua diminutione.vt ex ver
bis precedentibus hic colligitur.Et ita istum tex.no.Cardina.
hic.Ad idem est tex.in l.ij.§.ad filiorum,ibi:integrum, nullaq;
ex parte diminutum dominium . C. quando ⁊ quibus quarta
pars debeatur.lib.x.⁊ in l.si quando.la j.C.de bonis vacant.li.x.
⁊ in l.decem.in fine,ff.de fideicom.libert.⁊ in clem.dudum.§.ve
rum.cum glo.in verbo,integre.de sepul.⁊ not.Ang.in authen.
de hered.⁊ Falci.§.si vero expressim.facit text.in l.fina. C.ad le-
gem falcid.cum simili.vt Alexan.scribit in cons.cxlj.viso testa-
mento.lib.ij.Et ad hoc adduco quod notabiliter voluit Bald.
in l.quod nomine.circa finem, versic.sed quid si ex consuetudi-
ne.ff.de condi.indebi.vbi inquit quod si maritus promittit do-
tem integram restituere,propter illud verbum,integram,vide
tur promisisse restituere totã dotẽ sine aliqua diminutione.Et
b ideo, ꝑm eum , excluditur [b] maritus ab illa parte lucri dotis,
que sibi ex forma statuti competebat. Et idem tenet Bal. in d.
l.fina.C.ad legem Falcid.per illum textum,⁊ notat Raynu. in
l.post dotem.⁊ ibi Alexand . in fine,ff. soluto matrimo. ⁊ idem
Alexand.sequitur in consilio v.circa primum.lib.iij. ⁊ in consi.
6 cxxxiij.super quesitis.lib.v. ¶ † Expeditis notabilibus d.Ab
bas prosequitur questionem , videlicet nũquid legatus de late
re vnire possit ecclesias sue legationis.Jnnocen.quem Abb.re
fert,videtur residere in opinione negatiua,videlicet quod non
possit.quam late firmauit Fede.in cons. Reuerendus in Chri
sto pater.Et Anto.de But.hic plene refert,⁊ sequi videt̃. Sed
c ꝯtrarium,videlicet quod imo possit [c], tenet Spec.in titu.de
lega.§.nunc ostendendum.versic. quinto, dummodo non infe-
ratur preiudicium diecesano,prout dicit̃ hic.Et sequitur Joã
nes Andr.in additionibus Specul.in versicu.preallegato. Et
idem tenet Rota in decisione tertia,in titul. de officio lega.in
antiquis. Et idem habetur in prima ⁊ secunda decisione , eod.
titu.in nouis.Et istam opinionem Abbas hic finaliter appro-
bat:⁊ idem Abb.in c.sicut vnire.versic.extra glossam queritur.
de excessi.prela.⁊ Jmola in clementi.ne in agro. in glos.in ver.
ordinarios.in fine,de statu monacho. Et secundum istam opi-
nionem consuluit alias collegium Papiense vt refert Cardi.
hic. Ex quibus patet , istam esse magis cõmunem opinionem.
Et fundamentum potissimum videtur , quia si episcopus po-
test d.ca. sicut vnire . ergo videtur quod etiam legatus possit:
quia etiam ipse ordinarius est in loco sue legationis.capitu.se-
cundo,de officio lega.in sexto. Et potest omnia,que potest epi
scopus,vel archiepiscopus in sua diecesi:vt not.Specul.in d.§.
nunc ostendendum.vers.pretermissa autem omnia . post versi-
culum lxxxix.⁊ Abb.hic refert. Et est verum quod Federicus
negat tale argumentum:vt etiam recitat Abbas hic:sed nihil
adducit quod efficaciter vigeat. Pro opinione tamen Feder.
facit vna ratio,ad quam doc.non respondent,videlicet quia le
gatus non potest aliquid facere in preiudicium episcopi,vel al
terius:vt no.Abb.hic post Spec.in tit.de leg.§.nunc ostenden
dum.ver.lvij.Sed responderi potest hoc habere locum in alio
preiudicio iuris quesiti:secus in isto preiudicio videtur, vt no
tatur per Rot.in d.iij.decisio.in antiq.Et hoc patet,quia sicut
potest ordinario preiudicare in conferẽdo , ergo pariter idem
videtur in vniendo. ¶ Jn glos.vnica in prin.ibi:in forma com
muni.glo.videtur intelligere tex.in confirmatione facta in for
ma communi. Abb.hic videtur tenere ꝯtrium, quod imo esset
confirmatio ex certa scientia: quia , secundum eum,tenore in-
serto facta videtur. Sed hoc non bene probatur hic : quia li-
cet dicatur quod Papa collationem confirmauerit , non se-
quitur quod tenor illius collationis insertus fuisset. Et quia
cum textus hic loquatur simpliciter de cõfirmatione,in forma
communi intelligitur.capi.ex parte.cum glos.de constitu.⁊ di-
ctum

ctum fuit in rub. s. eod. Bene verum est quod etiam tex. iste ha
beret locũ, licet facta fuisset cõfirmatio ex certa scientia, vt Ab-
bas hic concludit. Ex cuius dictis habetur notabilis conclu-
7 sio, quod † confirmatio, etiam facta ex certa scientia, non vide
tur confirmare actum in preiudicium tertij. Et hoc idem vo-
luit Bal. in preludijs feudorum. ver. idem dicit And. de Iser.
vbi concludit quod quãdo rescriptũ respicit preiudicium par
ticularis persone, non sufficit clausula, ex certa scientia. Et se-
quit Are. in consi. xv. reuerendissime pater. Et bene facit quod
not. Bal. in l. fi. ver. dicas etiam. C. sent. rescin. non poss. Alexan.
illum refert, et sequitur in cons. xxiij. viso. lib. v. et in cons. cxxv. vi
so titu. in fi. lib. ij. et idem tradit Pau. de Cast. in cons. clvij. que-
stio ista vertitur. Et predicta conclusio sane intelligitur, quan
tum ad preiudiciũ episcopi, vel tertij, de quo non constat, Pa-
pam cogitasse: secus videtur in preiudicio tertij, de quo cogita
uit. Gratia exempli, in casu nostro respectu collationis, quia
per vnionem episcopus priuatur collatione in futurũ. Et quo
ad istud preiudicium collationis, de quo necessario Papa co-
gitauit, preiudicium infertur episcopo ex tali confirmatione.
Et ad hoc facit, quia videmus in priuilegio exemptionis, per
quod derogatur iuri ordinarij, absque eo quod aliter sit facta
mentio de tali iure: vt not. per gloss. in c. cum olim. el j. vbi Ab.
post alios, de priuileg. et eodem modo in priuilegio decimarũ:
vt notant Ioan. And. Card. et Abb. in c. dudum. de priuil. et di-
8 xi in cons. cxiij. ¶ † Postremo Abb. prosequitur questionem,
an Papa possit deponere vnum episcopum sine causa. Glo. in
c. per principalem. ix. q. iij. tenet simpliciter quod sic. Et ad hoc
facit, quia Papa in beneficialibus liberam habet potestatem.
c. ij. in fi. de preb. in vj. in clem. j. in fi. de pre. Et quia episcopi in-
stituti sunt de iure positiuo, vt notatur in c. olim. xcv. dist. Er-
go videtur quod tolli potest per Papam: vt primo arg. Abb.
hic. Nam in beneficialibus Papa habet pro ratione volunta-
tem. Ideo ad libitum eius potest prelato auferre titulum be-
neficij: vt Domin. dicit per gloss. ibi, in c. si gratiose. de rescrip.
in vj. et in terminis glo. in d. c. per principalem. Quod etiam si-
ne causa Papa possit, tenet Card. in cle. j. in vlti. not. vt li. pen.
cum si. vt tradunt Moder. in c. que in ecclesiarum. de constitu.
Sed tamen cõtrarium late Abb. hic concludit, videlicet, quod
Papa non possit sine causa, per rationes plures, quas indu-
cit. Et idem Abb. concludit in disputatione incipiente, episco
pus, et quidam rector. in primo dub. ver. venio ad secundum ca
sum. Et idem tenet Cardi. in cons. cxlij. videtur dicendum. vbi
dicit glo. in d. c. per principalem. procedere, quando hoc Papa
faceret ex causa. Et eodem modo illam gloss. limitat Roma. in
cons. cccxlv. circa primum. ver. ex his ergo. cum simil. vt late re-
ferunt Mod. in d. c. que in ecclesiarum. de const. Et in ista opi-
nione negatiua ibi resident per rationes Abbatis hic. Et ista
opinio vera videtur, et bene procedit de potestate ordinaria:
d sed de potestate absoluta [d] videtur quod etiam sine causa Pa
pa hoc facere possit: quia Imperator hoc potest in temporali-
bus de plenitudine potestatis: vt no. Ang. in l. item si verbera-
tum. §. j. ff. de rei vendic. cum simil. vt dixi in d. c. que in ecclesia-
rum. a fortiori hoc poterit Papa in beneficialibus, in quibus
maiorem habet potestatem: vt notabiliter declarat Paulus
de Castro in consilio cclxxxij. in facto presenti. cum concordan
tibus: vt per Moder. in dicto capit. que in ecclesiarum. Et di-
stinctionem, quam supra dixi, ponit Anton. de Butr. in c. con-
stitutus. de religios. domi. Et hoc idem tenet Dominic. in con
silio liij. Gregorius duodecimus. vbi glos. in d. c. per principa-
lem. dicit procedere etiam sine causa. Et hoc de potestate abso-
luta. ex eo, quod notat idem Dominicus in consilio xxxvj. ca-
sus talis est. dum allegat capitul. proposuit. de concessio. preb.
Et tenendo istam opinionem non obstant rationes Abbatis:
quia vnico verbo responderi potest quod procedunt de pote-
state ordinaria, non autem de plenitudine potestatis. Et vlte-
rius etiam specialiter responderi potest. Et primo dum ar-
guit quod episcopus non possit absque eius consensu remoue-
ri, per capitu. inter corporalia. de translatio. episcop. responde
tur quod illud totum ibi dicitur eo respectu, quod summo põ-
tifici illud reseruatum sit, qui tanquam vicarius Christi habet
potestatem transferendi episcopum, vt ibi dicitur. Et nos lo-
quimur hic in summo pontifice. Et sic ille textus videtur pro-
bare contrarium, quod ipse Romanus pontifex possit. Non
obstat quod dicitur de apostolis. Et quod sicut Petrus non
potuisset vnum apostolum remouere, ita nec Papa vnum epi
scopum: quia episcopi subrogati sunt loco apostolorum. c. in no
uo. xxj. distinctio. Nam argumentum hoc non videtur bene p-
cedere: cum Petrus ipse non cõstituisset Apostolos, sed Chri
stus. Et licet Petrus esset Christi vicarius, non tamen potuis
set venire contra factum Domini: arg. l. si hominem. ff. mand.

Secus videtur in summo pontifice, a quo ordinati fuerunt epi
e scopi, quorum [e] institutio est de iure positiuo: ergo etiam de-
stitutio videtur de iure positiuo: vt in simili arguit Bartolus
in lege, ex hoc iure. ff. de iustitia et iure. et dixi in rubrica de ap-
pellat. et facit tex. in l. ab emptione. et quod ibi Bart. ff. de pact. et
quod not. Petr. de Ancha. in cons. ccclj. in questione. Non ob-
stat, quod episcopi sint loco apostolorum: quia subrogatũ non
sapit naturã eius, in cuius locum subrogatur quo ad causam
efficientem: vt not. Bart. in l. j. §. et hec actio. ff. si quis testa. liber
esse iussus fuerit.

¶ Additiones.

a ¶ Occasio. Dec. l. certi condictio. in prin. si cer. peta.
b ¶ Excluditur. Sed hoc non puto verum, nisi aliter constet de
mente. faciunt que dixi ad Alex. consil. v. nume. 14. lib. iij. et cons.
cxxxiij. nu. 6. lib. v.
c ¶ Possit. [redacted]
d ¶ Absoluta [redacted]
e ¶ Quorum. Imo iuris diuini, vt late Panor. dispu. j. Andre.
Iser. de c. Corra. in vsib. feu. Rom. cons. cccclxvij. et patet xxj. q.
j. c. j. c. videntes. et xcix. distin. c. j. et lxxx. dist. c. cum illis. et art. xiij.
ad Corinth. [redacted]

¶ De prebendis. Rubrica.

[redacted]

Ifficile est histem
poribus vt scribendo quis laudem asse
quatur. Nam si ea, que maiores nostri
varijs in locis tradiderunt, in vnũ col-
ligere quis velit, hoc quidẽ laboriosum
fuit olim: impresentiarum admodum
facile est, et nulla penitus commẽdatio
ne dignum videtur. Si quis vero inge
nij subtilitate, ac proprijs inuentionibus famam sibi vendica-
re contendit, difficillimum est, post tot antiquorum exquisita
ingenia, aliquid noui in medium promere, quod laudem me-
reatur: ac illud non omnibus cõtingit, sed paucis, quos equus
amauit Iupiter, a quibus longo interuallo me alienum esse
plane intelligo. His rationibus ab hoc scribendi munere libẽ
ti animo abstinuissem: tamen vt vobis aliqua ex parte satisfa-
ciam, quibus ex merito nihil, quod mee qualiscunque faculta-
tis sit, denegare possim, pauca quedam sub breui compẽdio re-
ponam ad interpretationem eorum, que d. Abb. hic scribit. Nõ
quod velim transcribendo verbosos commentarios facere, sed
paucis quandoque additis, in illis precipue insistam, in quibus
dubitari contingit.

1 ☞ Continuatio ad proxime precedentia referri debet.
2 Maior dignitas non semper arguit ex priori nominatione.

Pro solito more, hec Rubrica

precedentibus sic continuatur. Nam supra de vi. et hon. cler. tra
ctatum fuit, verum quia clerici viuere non possunt sine preben
dis, ne in opprobrium clericatus mendicent, xciij. dist. c. diaco-
ni sunt. merito competenti ordine hec rubrica subijcitur, secun
dum Ioann. And. quem post alios sequitur Anton. de Butr.
Abb. et Mod. Solus Ioan. de Imo. hic ab ista communi con
1 tinuatione recedit ex eo, quod a remotis fieri visa est. † Et conti-
nuationis natura est, vt vno contextu, et ad supra proxime pre-
cedentia referatur: vt not. in l. ij. ff. de statu hominum. facit tex.
in l. continuus. in principio, ff. de verborum obligatio. Sed ab
hac impugnatione, quod dictum est, de facili potest defensari:
quoniam tituli, qui sequuntur post titulum de vita et hon. cleri
cor. habent materiam conformem ad illum titulum, qui cum
istis continuatur: vnde tali casu toleratur cõtinuatio ad remo
ta: vt est text. in l. j. in prin. si tabu. test. et probatur instit. de lega.
in princ. Predicta tamen continuatio duplici ratione non sa

tisfacit. Prima, nam rubrica duas partes eque principales cō plectitur, de prebend. ⁊ dignit. Illud ergo, quod consideratur, ⁊ dicitur quod clerici honeste viuere non possunt, nisi habeant prebendas: ista ratio respicit tantum primam partem rubrice de preben. ad alteram vero partem principalem de dignitatibus non adaptatur: quia clerici bene honeste viuere possunt sine dignitate. Secunda, quia non videtur verum quod constituatur prebenda, ne clerici cogantur mendicare. Nam attenta hac ratione clericis abundantibus ex patrimonio, nō deberentur: quod falsum est, cum omnibus clericis indistincte ea ratione conferantur: quia qui altari seruit, de altari viuere debet. in c. cum secundum. infra eod. xij. quest. j. ca. ex his. ⁊ videbimus in c. episcopus. infra eo. Et istis rationibus non videtur procedere alia continuatio, quam ipse Imola hic tradit. vnde magis placet illud quod vltimo loco ponit. Istam continuationem [redacted]

not. in c. legimus. lxiij. dist. in fi. vbi qui prouehitur [redacted] ad

2 [redacted]

a ri nominatione a mai [redacted] in can. bene quidem. xcvj. distin. in ver. Mediolanen [redacted] capit. quorundam. eod. titu. in vj. quod seruit ad ea, que dicam in c. auaritie. infra eod.

[redacted] Additio.

a Nominatione. Dec. j. eod. c. auaritie. ⁊ s. de appel. c. Nicolao. ⁊ in rub. ff. si cert. pet. nu. 13. facit Ias. l. j. in prin. ⁊ ibi Fran. Ripa de verb. oblig. quibus in locis arguunt pro priore nominato, sed non concludit. [redacted]

1 Populus, ⁊ clerus, vt diuersa ponuntur.
2 Clerici appellatione populi comprehenduntur. 14.
3 Abbas includitur monachorum appellatione.
4 Episcopatus est dignitas, tamen dispositio loquens de habentibus dignitatem, non comprehendit episcopos.
5 Indefinita non equipollet vniuersali, quādo diuersa est ratio.
6 Uerbum, intelligitur, de sui natura impropriietatem denotat.
7 Uerbum, etiam, implicat casum magis dubitabilem.
8 Clerus venit appellatione populi in materia fauorabili.
9 Populi appellatione veniunt forenses.
10 Clerici veniunt appellatione districtualium.
11 Sedes apostolica in alios, quam clericos, nō habet potestatē.
12 Ciuitas Constantinopolis dicitur communis patria.
13 Priuilegium contra ius commune stricte interpretatur.
15 Bona ecclesiarū non cōpetunt ex vinculo consanguinitatis.
16 Uerbum, consanguinei, largo modo accipitur.

Ut nullus. In bonis ecclesie non succeditur iure consan-
1 guinitatis. h. d. † Primo no. ibi: in clero, siue populo. quod populus, ⁊ clerus ponuntur vt diuersa. Et ideo, secundum Anto. de Butr. Imo. ⁊ Abb. post alios, bene colligit quod ap-
a pellatione populi a non veniūt clerici. Et hoc modo similiter probatur in c. ex parte. el j. ibi: clerum, ⁊ populum. j. de priui. in c. in nomine Domini. xxiij. dist. ⁊ in c. qui in aliquo. lj. dist. Ad idem tex. in c. vbi periculum. §. super his. de elec. in vj. ⁊ in c. j. de censi. e. li. ⁊ in cle. in plerisq. de elec. ⁊ bonus tex. in c. nullus episcopi. lxiij. dist. facit tex. vij. dist. in capitu. nulla ratio. Cum enim in iuribus preallegatis inter clerū ⁊ populū copula interponatur, colligitur ꝙ tanquam diuersa se habent, iuxta no. per gl. in ru. ff. de iur. ⁊ fac. ign. Et ideo bene infertur ꝙ appellatione populi clerus non contineatur. Et ne proprijs laboribus quis fraudetur, predicta iura allegant Mod. in c. ecclesia. s. Marie. s. de const. Addo tex. in c. quod sicut. de elec. in c. si. de fer. ⁊ lxiij. dist. in c. nosse. xciij. distinct. in capi. miratus. ⁊ in clementina prima, de reliquijs ⁊ veneratione sanctor. ibi: tam clerici, quam populi. Ex quibus omnibus cōprobari videtur quod dicit Car. in d. cle. in plerisque. in prin. ꝙ nūquam sub nomine populi venit clerus, nec contra: ⁊ si contrarium reperitur, in aliquo casu speciali procedit illud. Secundo hoc idem probatur xij. q. j. in c. duo sunt. vbi dicitur quod duo sunt genera Christianorum. clerici, ⁊ laici. Si ergo habent sexu duo genera, non videtur quod appellatione vnius generis, ⁊ sic appellatione populi, veniant clerici, qui de alio genere sunt. Tertio adducitur tex. vbi hec opinio efficaciter comprobari videtur, in c. si sententia. de sent. excom. li. vj. vbi si sententia interdicti proferatur in clerum, populus interdictus non intelligitur, nec ecōtra: ⁊ vno ipsorum interdicto, alius licite admittitur ad diuina. Ergo datur intelligi quod appellatione populi clerus non includatur. Et per s. dicta hec opi. negatiua approbatur in materia stricta, ⁊ odiosa: vt hic concludunt Pet. de Anch. ⁊ Imo. ad fi. sequitur do. Abb. du se remittit ad no. in c. dilecti. s. de fo. comp. vbi expresse hoc dicit. ⁊ idem Abb. in c. j. s. de vita ⁊ ho. cle. cum concord. vt late congerunt Mod. in c. ecclesia s. Marie. Et ista communis opinio duobus modis confirmatur. Primo per text. in d. c. duo sunt genera. xij. q. j. dum inquit quod λαός Grece, Latine dicitur populus. ergo vr̄ quod laicus ⁊ populus idē sunt. Sed appellatione laicorum clarum est quod nullo modo veniūt clerici: quia tanquam species opposite apponuntur: vt in c. j. s. de vi. ⁊ ho. cler. Ergo ita videtur dicendū, quod appellatione populi non veniunt clerici. Et ita ponderant Mod. illum tex. in d. c. ecclesia s. Marie. sed prius ad hoc illum tex. not. Alberi. in suo dictionario in ver. laici. Secundo inducerem text. in d. c. si sententia. ibi: econuerso. nam tex. videtur equiparare ista, quod sicut appellatione populi non debet clerus contineri, ita econuerso appellatione cleri populus non intelligitur: vt procedat argumentum equiparationis, quod ibi textus facere intendit: quanuis, vt supra communis opi. doct. sit, quam minime in iudicando pretermittere licet. Predictis tamē non obstantibus vt vobis occasio disputandi tribuatur, dico quo contrarium
2 probabiliter attentari potest. † Dico quod appellatione populi de proprietate sermonis, generaliter clerici comprehendantur, per ea, que pro ista parte affirmatiua infra referentur. Et primo respondendo ad istum textum, cum si. s. allegatis, considerandum est quod licet appellatione populi clerus contineatur, non tamen dicuntur clerici de populo simpliciter, sed vltra qualitatem popularem, alia conditio in ipsis clericis repe-
b ritur, cum sint electi sorte, ⁊ diuino officio mancipati b: vt dicitur in d. c. duo sunt. xij. q. j. xxj. dist. c. electos. ⁊ in c. cum secundū. infra eo. Et propter talem qualitatem, iura faciunt mētionem de clero ⁊ populo, nonꝙ diuersa sint, sed potius tanquā genus ⁊ species se habēt: vt dicit in rub. de serui. ⁊ aqua. ⁊ in Euāgelio legit, discipulis, ⁊ Petro: sit em̄ specialis ista mētio ad maiorē declarationē. Nā forte videbat quod sub nomine populi nō cōprehenderent populares qualificati, vt clerici sunt: ideo ad remouendā hanc dubitationem, iura sepenumero spāliter de clericis loquunt. Ad hoc bonus tex. in l. quesitum. §. pen. ff. de fun. instruc. instrumentoq; leg. facit text. lxij. dist. in c. nulla, ibi: episcopi ⁊ clerici. ⁊ lxiiij. dist. in c. si. in prin. dū dicit, non liceat sacerdotes, vel clericos: cum si. in quib⁹ sit mentio spālis, de eo, quod in expresso genere potuisset cōprehendi. Ad idem text. in c. j. in
3 princip. de dilation. ibi dilecti filij Abb. ⁊ monachi. † ⁊ tamen appellatione monachorū Abb. includit, in c. si. de simo. ⁊ tex. in c. prelatis, vel clericis. de homic. in vj. Nam licet in casibus, put etiā in tex. hoc, species cum genere exprimat, illa species eximatur a genere, quia genus non influit, nec infert ad speciem expressam, vt in l. doli clausula. ff. de ver. oblig. l. sanctio legū. ff. de pen. tū per hoc nō tollit, quin alias si absolute proferat genus, species omnes in genere cōplectant, vt patet ex predictis. Et ita respondet ad omnia iura s. allegata, in quibus de populo, vel clero specifica mentio habetur. Secūdo rn̄deri potest, Aduertendū est ꝙ omnia iura s. allegata, semper in ordine litere nominant prius clerū, deinde populū, vt hic: clero, siue populo: ⁊ in d. c. ex parte. in clerū, ⁊ populū: cum omnibus s. allegatis. Clarū est enim ꝙ appellatione cleri nō venit populus: vnde premissa nominatione cleri, necessaria fuit expressio populi, ex quo materia erat cōmunis, ⁊ nō solū clericis, sed omnibus alijs cōpetebat. Argumentum, ꝙ sit, dz procedere, quādo iura primo populū, ⁊ postea clerū nominarēt: nam tunc nominatio cleri post populum non videret necessaria, si sub nomine populi contineret. Sed p̄dicta iura semper de clero prius loquunt: ꝙ non fuit sine ministerio, ex quo ita vniformiter semper repetit: ⁊ primo nominato clero, cū materia sit omnibus communis, opus fuit populum exprimere. Prima tamen respōsio est magis generalis, ⁊ plus in ea resideo: ⁊ ita primum fundamentum sit sublatum. Secundo non obstat textus in ca. duo sunt. xij. questione j. prout primo inducitur: ⁊ dicit duo esse genera Christianorum, clerici, ⁊ laici: quia dico modo quod vnicum genus tantum est Christianorum. Nam pariter sunt omnes Christiani vel clerici, ⁊ laici, ⁊ appellatione Christianorum ita laici veniunt, vt clerici, vt ibi colligitur, ⁊ in lege prima, C. de sum

C.de summa trin.& fide catho. Unde verbum, genera, ibi ponitur pro speciebus: quasi dicat, due sunt species. Sic Iurisconsultus loquitur in l.iij.§.genera.ff.de acquir.poss. Vere enim sunt eiusdem generis respectu fidei Christiane. Secundo respondetur quod tex. loquitur de clericis & laicis, qui sunt tanquam species opposite: vt in c.j.de vita & hone.cler. questio nostra loquitur de populo & clero, qui se habent vt genus, & species, vt s.dixi. Ad secundum argumentum de c.si sententia. in quo omnes [redacted] tur, & dico, quod li[redacted] non includatur clerus, [redacted] uenit ex eo, quod de vi sermonis non veniat clerus appellatione populi, quia imo venit, vt infra probabitur: sed hoc ibi specialiter disponitur contra propriam naturam verborum: quia in clericis agitur de maiori preiudicio, quod ipsi interdicti sint, ad quos rerum diuinarum administratio pertinet: & ideo licet verba conueniant, non videtur de intentione proferentis sententiam interdicti in populum, vt clerus comprehendatur. Et ita a proprietate verborum receditur, vt deseruiamus intentioni.c.intelligentia dictorum.de verb.sig.

4 † Hoc patet, & videmus in simili: nam episcopatus est dignitas, & quidem culmen dignitatis, vt in c.venerabilis.j.eod.no.glos.in c.ij.eod.titu.in vj.& tamen dispositio, que de habentibus dignitatem simpliciter loquitur, non includit episcopos: vt in ca.dilectus.de concess.preben.in c.inquisitores.de heredi.in vj.in c.quia periculosum.de sent.excommu.lib.vj. Episcopi ergo non includuntur, non ex eo quod non habeant dignitatem: sed quod non videtur eadem ratio, cum in eis agatur de grauiori preiudicio, vt dicit tex.in c.quia periculosum.

5 † nam indefinita non equipollet vniuersali, qn diuersa ratio reperitur, vt no. Dy.in ru.de regul.iur.lib.vj.bonus tex.in l.questitum.§.illud.ff.de leg.iij.& verba proferentis, vt intentioni deseruiant simpliciter, non secundum quid accipiuntur: vt c.statutum. iuncto c.licet canon. de elect.lib.vj.l.hoc legatum.vbi Bar.ff.de leg.iij. Et his rationibus in d.c.si sententia.non venit clerus: quia clerici simpliciter non sunt de populo, & in eis illo casu alia ratio videtur, quam in alijs popularibus: non per hoc tamen tollitur: quin de proprietate sermonis appellatione populi, clerici comprehendantur, sicut species sub genere continetur: vt in §.plebiscitum. inst.de iure na.gen.& ciui.& j.dicam. Secundo respondetur, & dici potest quod hoc ibi pro extensione de nouo inducatur: quia proprie ita declarando intentionem eius, vlterius procedit: argum.tex.not.in l.j.ibi: quod ita late patere volumus.& quod ibi Bald.in pulchra questione voluit per illum text. C.si rect.prouinc.

6 Confirmatur hoc, quia text.in d.cap.si sententia. † vtitur verbo, intelligitur. quod de sui natura improprietatem designat.l.j.in princi.C.de rei vxor.actio. quasi text.concedat quod de vi sermonis clerus includatur. Quarto non obstat tex.in c.duo sunt.dum aliter inducitur, ponderando illa verba λαός Latine populus, vt supra: quia hoc prima facie vigere videtur: respondendum est, & dico quod laici apud Grecos ponuntur pro qualitate hominum laicorum clericis contraria, seu opposita: vt in c.j.de vita & ho.cler. Si latine hoc volumus exprimere, non habemus vocabulum, quod hoc precise exprimat: si tamen aliquo modo hoc latine dicendum sit, vtimur vocabulo generis, & dicimus populum: & ita nō precise λαός & populus idem significant, sed penitus vt species & genus se habent. Et quod hoc ita sit, deducitur ex eo quod dicitur in d.c.duo sunt. κλῆρος Grece, & sors Latine: idem non sonant, cum verbum, sors, sit longe generalius. Unde patet quod pro vocabulo speciei apud Grecos nos vtimur vocabulo generis, cum maior sit apud nos terminorum penuria. Et ad argumentum, λαός Grece, Latine populus, verum est quod ita dicimus, quia ad hoc non habemus precipuum nomen: non tamen sequitur quod ista sint synonyma, & horum precise idem sit significatus, vt patet de sorte, vt dixi. Quod etiam suadetur: quia si proprie populus laicos designat, iura vterentur verbis Latinis, & dicerent populares, & non laicos. Ex quo enim iura semper de laicis loquuntur, datur intelligi quod verbum, populus, hoc specialiter non demonstret: & ita, vt dixi, concludendum est quod sit nomen generis, in quo & clerici cōprehenduntur. Secundo respondetur quod argumentum colligitur affirmatiue, prout ibi colligitur: nam inquit, appellatione laicorum apud Grecos venit illud idem, quod nomine populi apud Latinos continetur, cum ibi fiat adequatio de verbo, λαός, ad populum, & econtra, argumētum non valet: quia illud, quod continetur sub verbo, populus trāsferatur in verbum λαός, vel quod significatum populi restringatur: quia inducta ad vnum finē, nō debent contrarium operari.l.legata inutiliter.ff.de leg.j.per l.princeps.ff.de legib. Ultimo non obstat text.in c.si sententia. inducendo vt s. vltimo loco dixi, quod illa parificatio restringatur specialiter in illo casu, prout loquitur: sit enim illa equiparatio immediate, & non per modum communis regule adducitur, ita quod conditio non est separata, & nota.

7 † Secundo respondetur quod verbū, etiam, quod tollit arg.ibi in ver.etiam econuerso.de cuius natura est implicare casum magis dubitabilem, vt no.in l.si puta tor.§.j.ibi: quod si.ff.ad legem Aquil. Unde primus casus reputatur clarus, quod interdicto clero, non venit populus: econuerso vero populo interdicto, an clerus includat, casus est magis dubitabilis: tamen illo casu cum implicatura etiam idem concludit, & ita casum econtra habuit pro magis dubitabili: & sic argumentum econtra non pariter procederet. ¶ Pro parte vero affirmatiua, in materia fauorabili, quod appellatione

8 populi veniat clerus. † Primo hoc probatur in §.plebiscitum. inst.de iure nat.vbi dicitur quod populus est genus, & sub eius nomine varie conditiones hominum cōtinentur, ideo plebeij, senatores, patritij omnes includuntur: ergo idem dicendū est in clericis. Non obstat responsio Imo.hic, qui dicit quod clerici sunt diuerse professionis: quia dico quod imo sunt eiusdē professionis, ex quo omnes Christiani sunt.c.duo sunt.xij.q.j. Licet enim eligantur sorte: & nouam qualitatem suscipiant, vt in d.c.j.& in c.cum secundum.j.eod.non tamen eximuntur a populo, vt j.dicam. Secundo videtur text.per quem ad ita dicendū omnes doctores concurrunt, in c.dilecti.s.de foro compet.vbi priuilegiū datum Anglicis, etiā clericis competit, & ita sub nomine Anglorum, siue Florentinorum, etiam veniunt clerici: ergo a fortiori idem dicunt appellatione populi, cuius significatio generalior videtur. Facit etiam tex.in c.ad decorem.j.de in

9 stit.vbi sub vocabulo Venetorum, clerici continentur. † Tertio comprobatur hoc per text.not.in auth.de questore.in prin. vbi appellatione populi veniunt aduene, & forēses, ibi, dum inquit, Ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominū, & maxime agricolarum suas ciuitates & culturas reliquētium. Ergo debent venire clerici: & videntur ista genera omnino necessaria. Nā aduene non veniūt appellatione Florentinorū, & tū veniunt appellatione populi, vt ibi. Ergo datur intelligi quod nomē populi generalius sit: modo sic, clerici veniunt appellatione Florentinorum, vt s.proxime: ergo longe magis appel-

10 latione populi. † Ultimo etiam facit, quia veniunt clerici sub nomine districtualium: & ita clerici dicūtur esse de districtu: vt no.Io.And.in c.si.de offi.dele.in nouella.& ibi Do. in ver.quero, pone. Et probatur hoc in c.accedens.el ij.s.vt lite non contesta. ergo idem videtur appellatione populi. Et sic ex omnibus predictis rationibus, & similibus in materia fauorabili, cōmunis conclusio est, quod appellatione populi veniat clerus. Et ex his confirmatur ꝙ voluit Pet.de Anch.in cons.cccxlij. viso themate.in j.dub.vbi per plura concludit, quod, appellatione officialiū populi includatur episcopus, & vicarius eius. Quod etiam tenuit Bal.in l.j.§.huius studij.ff.de inst.& iur.cū concor.vt per Mod.in d.c.ecclesia s.Marie. Et isto casu verificatur quod lex.dist.in c.fin.dicitur, ꝙ largo modo sub nomine populi veniunt ecclesiastici. Si qui etiam partē gñaliter amplecti voluerint, ad ea, que pro parte affirmatiua inducuntur, de facili hoc modo responderi potest: & primo ad §.plebiscitū. clara videt responsio Imo.quod sit in hominibus eiusdē professionis, cum etiam si volūtas sit iudicibus secularibus se subijcere non possint, in c.si diligenti.de fo.compet.& c.significasti. eod.titu. Bene facit, quia ille textus est Imperatoris: vnde nō videtur habuisse rationem ad clericos, cum in eis non habeat potestatem, & distincte sint iurisdictiones, in capi.nouit.supra de iudic.xcvj.distinctio.cap.cum ad verum. Secundo non obstat text.in d.c. dilecti.quia loquitur in alio nomine appellatiuo in ver. Anglicis.quod verbum videtur respicere naturam, & originem hominum. Nam verum est, vt videtur sine dubio, quod Florentinus clerus sit Florentinorum: designat enim originem, que immutabilis videtur. Et ita respondet Cardi. in preallega.clem.in plerisque.in principio, de election. Secundo responderi potest, & dico quod ille textus nihil facit, quia intelligi omnino debet quod priuilegium, de quo ibi, expresse datum fuit Anglicis clericis, non Anglicis simpliciter: nam, vt ibi expresse dicitur, a sede apostolica emanauit illud priui-

11 legium. † Ergo clericis tantum concessum videtur: quia in alijs non habet potestatem, in capitulo, nouit.supra, de iudic.& in dicto capitulo, cum ad verum.xcvj.distinctio. Et ita ex persona concedentis hoc colligitur: & sic non obstat text.in capitu. ad decorem. quia ibi expresse de clericis Venetis dicit. Ad te-

12 xtum in authen.de questore.dic † quod ibi loquitur in ciuitate Constantinopolitana, que in locū ciuitatis Romane constructa fuit, & subrogata, & ideo cōmunis patria esse dicit sicut Roma. ff.ad mun.l.Roma.quia subrogatum, &c.§.fuerat. instit.de act. Pro quo allego bonum textum de subrogatione nominis.in l.

filia.§.fin.ff.de cond.& demonstr.vbi eadem ancilla reputatur, ex quo idē nomen imponitur. Ergo in proposito ciuitas Constantinopolis, cui Roma nomen impositum est, eadem ciuitas reputatur. Ad quod vide singulariter quod in l.si vsusfructus ciuitati.ff.quib.mod.vsusfr.amitt. Cum ergo sit communis patria Romana ciuitas, nimirum si forenses dicuntur ibi esse de populo. Secus ergo videtur esse in alio loco. Ita Bald. declarat illum tex.in rub.C.qui acc.ver.assentio.in fi. Secundo posset etiam dici quod ille tex. intelligatur de illis forensibus, qui haberent ibi domiciliū. Et ex hoc tollitur aliud fundamentū, quod sit a fortiori, arguendo quod nomen populi generalius sit, quam nomen Florentinorum: nam ex his omnia corruunt: quia clerici magis semoti sunt a populo quam forenses: cū ipsi nullo modo possint se subiicere iudicibus alienis, & maxime secularibus, vt s. dixi. Non obstat vltimo quod clerici dicuntur de districtu, quia hoc verbum respicit territoriū. Et ita loquitur c.accedens.ibi: de districtu dicti comitis. Licet ergo qualitas clericatus non eximat quem de territorio, videtur tamen eximere de qualitate populari, que respicit publicam, per s. dicta. Et sic ex omnibus his s. dictis demōstratur quod vnaqueque opi.in disputationis congressu sustentabilis sit. Concludēdo tamen quid tenendum sit. Primo communis opin.non satisfacit, per iam dicta. Secundo, quia continentur duo membra, quibus iura allegata non correspondent: nam tex.hic, cum sim.& plura alia fundamenta partis negatiue non loquitur in materia odiosa, vt ex s. dictis colligitur. & text.in c.si sententia. loquitur in interdicto, & in excommunicatione, que materia odiosa non reputatur: cum alias fiat in talibus lata interpretatio: vt no. Host.& Abb.in c.cum in partibus.in fi.de verb.signi. Abb.per illum tex.in c.j.in gl.pen.de postu.pre. Sic etiam, que pro affirmatiua parte inducuntur, non precise in materia fa-
13 uorabili loquantur, vt patet ex s. dictis. † Et tex.in d.c.dilecti. videtur continere priuilegium contra ius commune, quod solet stricte interpretari.c.ex tuarum.de aut.& vsu pall.no.in c.in his.de priuil. Tertio, q2 imperfecta videtur communis distinctio, dum loquitur in materia odiosa, aut fauorabili, & tertium casum omittit, scilicet quid iuris in materia indifferenti. Unde circa istum articulum faciatis quatuor cōclusiones. Prima sit, quod appellatione populi, de proprietate vocabuli veniat clerus.d.§.plebiscitum.ibi dū inquit: vniuersi ciues continentur. ergo etiam clerici, qui dicuntur ciues. Et de Paulo legit̃ x.dist.in c.si adiutorium.ibi: cū aduersus iniuriosos se Romanum ciuem esse testatur. nam qualitas clericatus nō repugnat quod sint clerici ciues, & de populo, attenta verborum natura,
14 licet iudicio secularium non subiiciantur. † Secunda conclusio sit, q̃ in materia cōpetenti duntaxat clericis, appellatione populi clerici tm̄ continentur. Adduco text.not.viij.q.j.in c.licet. dum inquit, qui prestantior est ex omni populo, eligit̃ in episcopum. ibi verbum, omni populo, de clericis tantum intelligit̃, & de illis, qui in sacris sunt: eum huiusmodi tm̄ ad episcopatū promoueri possint.c.a multis.de eta.& quali.habet̃ in c. cum in cunctis.de elec. Tertia conclusio sit, econtra in dispositione, que tātum laicis conueniret, tunc clerici non venirēt. Ad hoc text.in c.graue.de sen.excom.ibi: a potestate, & populo deputati. nam intuēti illum tex.patet, q̃ materia non patitur vt clerici includantur. Quarta, & vltima conclusio, in materia communi, & indifferenti dic q̃ veniūt clerici, siue in odiosis, siue in fauorabilibus, per ea, que s. dicta sunt. Bene probat̃ hoc in d.c.licet. viij. q.j. facit text.in l.j.C.de sum.tri.& fid.cat.in c.forus.§.si index.de ver.sig.ibi: quasi ius dicens populo. Nam ibi nullus negabat q̃ sub nomine populi includantur clerici. Et ad hoc vltimum adduco tex.not.in c.accusatus.in fi.de heret.in vj.& ibi gl.& Dom. quod imo in materia indifferenti appellatione secularium, veniunt clerici: ergo a fortiori appellatione populi, per s. dicta. Fallit hec vltima conclusio in casu.c.si sententia.de sen.excom. lib.vj.non quia ibi materia odiosa sit, sed specialiter ratione, q̃ s. dixi, respondendo ad illum tex. Et predicta notanda sunt: q2
15 hactenus hoc modo digesta non reperiuntur. ¶ † Secundo no. est quod dixi in summario, quod bona ecclesiarum ex vinculo consanguinitatis non competunt, nec etiam iure alicuius successionis conferuntur: vt in c.cum apostolica. viij.q.j.per totum, in glo. nisi ex dispensatione a summo pontifice concedantur. de Magnanimo archiepiscopo legitur viij.quest.j.in c.petisti.not.glos.in c.episcopo.el j.viij.quest.j. Et predicta in secularibus procedunt dignitatibus, adeo quod plures de eadem domo successiue in eadem dignitate prohibentur eligi, ne videantur succedere. Textus no.qui in Imperatore loquitur in c.venerabilem.s.de electio.in versic.insuper.& ibi Abb.per hoc not. vbi nonnullos arguit, qui beneficia ecclesiastica eo pretextu insaniter petunt, quod diu plures de eadem domo illa habuerunt: nam hec sola causa est vt repellantur, per illum textū.
16 ¶ † Ultimo nota quod verbum, consanguinei, largo modo accipitur. Alias autem qui sint proprij consanguinei, vide gloss. & Barto.& late Alexand.in l.cum quidam.§.quod dicitur.ff.de acquir.heredit.

¶ Additiones.

a ¶ Populi. Deci.s.de const.c.ecclesia.nu.8. Old.q.xxxij. Alex. consi.xlj.nu. 4. vbi tetigi.lib.vj.

b ¶ Mancipati. [redacted]

1 ¶ Licitū esse alicui dicitur illud, pro quo pena imponitur, soluendo penam.
2 Statutum quod homicida non sit de prioribus, comprehendit etiam occidentem bannitum vigore statuti.
3 Verbum Alimonia, importat vite necessaria.
4 Argumentum a contrario sensu non sumitur cōtra alia iura.
5 Solutio partis nihil prodest in obligatione indiuidua.
6 Alter dicitur de duobus.
7 Alter quandoque dicitur de tribus.

Non liceat.

Episcopo non licet aliquem ordinare sine titul. hoc dicit. ¶ Primo nota: ibi non liceat a contrario sensu, quod episcopo licet, prestando alimenta ordinato. vt expresse in fine dicitur: & hoc in penam episcopi constituitur: vt j.
1 eod.episcopus. † Et ita habetis notare quod licitum esse alicui dicitur illud, pro quo pena imponitur, soluendo penā. Ex quo infertur quod plus est, illud posse impune fieri, quam si licite permittatur. Cuius contrarium in no. questione voluit Bal.
2 in l.decuriones.ad fin.C.ex quib.caus.infam. † vbi inquit, quod quanuis ex forma statuti bannitus impune occidi possit, tale homicidium toleratur, sed non laudatur: ideo occidens nō poterit esse de Prioribus, statuto prohibente ne homicida inter Priores eligatur. Sed dicit Bald. si statutum velit quod licite bannitus occidatur, quia tunc nullum committit maleficium, qui illum interficit. Allegat text.in l.is, qui aggressorem.C.de sica.vbi habetur quod ille, qui aggressorem interficit, nullā ob factum culpam metuere debet. & Bal. sequitur Pet.de Anch. in capit.j.in ver.in hac eadem materia occurrit.de constitutio. Sed eius decisio videtur dubia per istum text.vt s. dixi. & contra eum facit tex.in l.semper. & quod ibi gl.ff. de ri.nupt.& in l.j. C.ne liceat poten.& in c.quam sit laudabile.de Iudeis.iuncta l. Gracchus.C.de adul.vbi quod legitime fit, impune fit, nisi eius intentio probetur: vt in d.l. is qui aggressorem. illa loquitur de pena, que ibi: metuere non dz. Unde idem esset in alio casu, quando impune permittitur fieri. Magna tamen est authoritas Bal. sed differentia quam facit, non videtur iure probari: non enim in istis verbis, sed in qualitate homicidij differen-
3 tia videretur. ¶ † Secūdo nota verbum, alimonias, quod importat vite necessaria: vt in fi. hic colligitur. Ad idem est text. in c.aurum.in c.hec cuius.in c.ecclesiarum seruos.xij.q.ij.in c. inter cetera.xxij.q.iiij.& in l.necare.ff.de libe.agnos. ¶ Tertio nota ibi: nullas alimonias. nam a contrario sensu videtur probari quod satis esset, si episcopus aliquid pro victu subministraret: sed tamen hoc falsum est, quia tenetur in totum prouidere
4 de expensis: vt in fine hic dicitur, & in c.episcopus.j.eo. † Nō ergo hic, argumentum a contrario sensu sumitur: quia esset contra alia iura: vt per glo. primam in c.j.s.de eta.& qual.lib.vj.& q̃ not.glo.in c.cupientes.§.quod si per viginti. de electio.in vj.in verbo, petere.in fi. Uel dicemus quod cum episcopus obligetur ad prouidendum ordinato, vt viuere possit, ista obligatio que respicit necessitatem ordinati, videtur esse indiuidua: vt de vsu dicitur.l.vsusfructus.ff.de vsu & hab.& late declarat Barto. in l.stipulationes non diuiduntur.ver.quarto quero de indiuiduitate.ff.de verb.obl. Unde licet episcopus aliquid daret pro alimentis, ex quo non prouidet sufficienter necessitati ordinati, que indiuidua est, reputatur quo ad officium iuris, quod nihil det: & videtur etiam dicere nullas alimonias dedisse: quia
5 in obligatione † indiuidua solutio partis nihil prodest.l.ita.§.
6 ex his.l.in executione.§.pro parte.ff.de verb.obli. ¶ † Quarto nota ibi: duorum alterum. quod alter, dicitur esse de duobus: vt in c.prudentiam.§.illa quippe.vers.idem quoque.s.de offic. deleg. Ad idem tex.in l.nonnunquam.ff.de indi.not.Bart.per illum tex.in l.j.§.quod in sententijs.ff.quando appel.sit. Quod verum est proprie, vt inquit in l.si duobus.ff.de bon.poss.cōtra tab.no.glos.& Cyn.in l.ancille.C.de fur.& Bal.ibi in ver.quarto not. Ex hoc infertur quod si tres sint accusati de vulneribus, & in accusatione duorum dicitur quod alter alteri auxilium prestitit:

stitit: quia alter de duobus intelligitur: ꝛ isti sunt tres: libellus accusationis propter incertitudinem non procedit. Et ita servatum fuisse attestatur, ꝙ notandum est. Ista tñ decisio dubitabilis videtur, ꝛ cōtra eam regula cōis se offert, que dicit qđ verba libelli largo modo intelligūtur, ꝛ improprie, vt sustineatur libellus l. sed ꝛ si possessori. §. itē si iurauero. vbi Bar. ff. de iu rein. ꝛ l. j. vbi Bar. C. de vsufru. no. Inno. in c. examinata. de iudi. glo. ꝛ doct. in c. constitutioni. de relig. do. cum simili. Sed ita
7 est, ꝙ licet dictio, alter, †sit duorum tributiua, sepenumero tamen reperitur ꝙ alter, dicitur de tribus: vt in l. si duobus. ff. de bono. pos. contra tabu. ꝛ in d. l. ancille. C. de fur. tex. ꝛ ibi glo. in l. quicunque. C. de here. ꝛ ita in notabili q. de hac dictione, alter, intentionem testatoris declarat Petr. de Anch. in consi. xviij. incip. quidam testator. Unde probabiliter dicendum videtur ꝙ libellus accusationis, qui dicit, alter alteri, intelligatur largo modo de tribus, secūdū intentionē accusatoris, q̃ colligitur ex quo plures accusati sunt. Ad hoc bñ facit ꝙ ipse Bal. voluit in l. si q̃. C. de adul. vbi inquit, ꝙ si in libello accusationis deducatur adulterium, ꝛ probet de stupro, procedit libellus: quia largo modo stuprum dicitur adulterium, per illum text. Aliqua, que respiciunt illud, ꝙ dictum est in summario, videbimus. j. in c. episcopus. ¶ In glo. j. ꝙ appellatione clericorum veniunt etiam illi, qui sunt constituti in minoribus ordinibus, expeditum videtur, vt per glo. Abb. ꝛ alios allegantes text. in c. ij. lxxij. dist. vbi clericorum nomen etiā lectores, psalmiste, ꝛ ostiarij retinent. no. in c. cum non ab homine. §. de iud. ꝛ in c. ij. de fo. compe. Sed maior dubitatio vr̃, an appellatione clericorū veniāt prelati do. Abb. in c. bone. in primo notabili. §. de postula. prela. cōtra opi. Car. concludit, ꝙ in materia fauorabili veniūt prelati. Secus, secundum eum, in materia odiosa: quia prelati nō sunt clerici simpliciter, sed secundum quid. Et verba in materia odiosa intelligūtur simpliciter: vt in c. statutū. de elec. in vj. qui textus sepenumero inducitur: vt latius ibi per eū. Idem voluit in rub. §. de vi. ꝛ ho. cle. c. fi. ꝛ c. non dubiū. de ver. sig. Notat hoc, ꝛ prosequitur Fede. in consi. lxxiij. factum tale est. ꝛ Pet. de Ancha. qui eū refert in c. j. ver. ꝛ primo si statuto. cum simili. Ex quibus colligi [redacted] ꝙ indistincte etiā in materia odiosa appellatione clericorum veniant canonici, ꝛ prelati, verius videtur. Et opi. Cardi. rationibus probatur, primo: nam de propria significatione verborum appellatione clericorum veniunt canonici, ꝛ alij prelati: vt est textus in c. cū tibi. j. de ver. signi. ꝛ proprie vt dixi colligitur ex natura illius tituli, sub quo ille textus ponitur, iuxta ea, que habentur per glo. in l. j. C. ne lice. tertio prono. no. in l. Imperatores. ff. de in diez addictio. ꝛ tex. ibi cōprehendit ꝙ videtur exprimere proprietatem: vt de verbo, continetur, not. Bar. in l. cui eorū. §. j. per illum tex. ff. de postu. Quāuis ergo materia odiosa sit, tamen sit larga interpretatio, quatenus proprietas verborum requirit: vt est textus no. in l. cū lege. ff. de testa. bonus text. in c. si quem. de sen. excom. Secūdo, quia in generali dispositione omnes casus includuntur, licet maior ratio sit in vno, quā in alio, etiam in materia odiosa: vt est casus in l. j. §. ꝙ autem. ff. de aleato. Vñ etiā persone priuilegiate includuntur. tex. no. vbi Bal. in l. in fraudē. in fi. ff. de testa. mili. Licet ergo in prelatis aliqua ratio videatur ꝙ ipsi nō cōprehendātur sub generali dispositione odiosa, per hoc non est dicendū ꝙ de genere eximatur. Tertio hoc probatur: qꝛ in materia odiosa excipitur episcopus, vt nō cōprehendatur, ꝛ alij superiores: vt in c. quia periculosum. de sen. excom. in vj. Ergo dat intelligi ꝙ alij inferiores ab episcopis remaneāt sub regula l. cū pretor. ff. de iud. c. nonne. de presum. xxv. dist. qualis. Et expresse hoc colligitur dū dicit ibi: alij superiores. ꝛ est textus in c. dilectus. de conces. preben. vbi expresse in materia odiosa eps ꝛ archiepiscopus excipitur, ꝛ in inferioribus regula ꝓcedit. Quarto, nā appellatione clericorū in materia, de qua hic, ita gl. ꝛ oēs, veniūt clerici in minoribus, ꝛ tñ in eis nō vr̃ eadem rō quantū ad hoc, cū ipsi recedere possint. c. cū ex eo. de elec. in vj. ꝛ tñ includunt, ꝓpter generalitatē textus. Qua ergo rōne veniūt hic minores, eadē ratione ꝛ maiores includi debēt in materia odiosa ꝓpter generalitatē, licet in eis totaliter eadē ratio nō ꝓcedat. Secūdo specialiter hoc ꝓbatur in c. clerici arma. de vi. ꝛ ho. cle. vbi excōicant, clerici portātes arma: ꝛ tñ nullus negabit qn hoc habeat locū in plātis. Ad hoc bñ facit tex. in c. fin. de simo. vbi appellatione monachorum venit abbas, qui tñ nō est monachus simpliciter, sed secundū quid. Nec dicat ꝙ ille textus loquat in materia fauorabili: qꝛ imo materia est odiosa, cū agat de dispēsatione. c. j. de fi. presby. in vj cū si. Facit textus in c. pe. de ver. sig. vbi appellatione beneficiorū, veniūt etiā bñficia maiora canonicorū, ꝛ platorū. Et tex. dicit ibi. continent, qđ arguit ꝓprietatē, ꝛ ex natura tituli etiā colligit, vt §. dixi. Ergo ita dicamus in maioribus clericis. licet ista argumentatio a

liter ducatur. in c. maioribus. j. eo. ti. ibi: maioribus ecclesie bñficijs. ꝛ ibi: minorū clericorū ꝓbēde. Facit ad hoc, qꝛ valet argumentū de re ad psonas. l. q plures liberos. in prin. ff. de vulg. ꝛ pup. not. Bar. in l. miles. §. ꝛ qꝛ diximus. ff. de testa. mili. Et pdicta conclusio maxime procederet in dispositione, que respiceret
a publicā [a] vtilitatē: qꝛ tūc in materia odiosa, ꝛ penali lata interpretatio fit. l. ij. §. exercitū. vbi Bar. post Dy. p illū tex. ff. d his, q [redacted]a cōclusio ꝙ appellatione clericorū in materia etiā odiosa veniūt plati, ad tex. in c. statutū. de quo sepius Abb. fundamentū facit, ꝓ rōne cōsiderandū est qđ tex. in c. licet canō. q declarat p c. statutū, loquit, ꝛ venit addendo, ꝛ corrigēdo. c. cū in cūctis. de elec. vbi textus loquit specifice d ecclesijs parochialibus, ꝛ de dignitatibus: textus in d. c. licet canō. loquit in parochialibus. Cū ergo ecclesia parochialis, casu quo habeat collegiū, dicat habere dignitatē, ꝛ talis prioratus dicat esse dignitas, in c. nisi essent. j. eo. tit. in cle. ꝛ si principalis. vbi glo. in ver. cōuētualē. de rescrip. nō mirū si dispositio c. licet canō. qđ tm̃ loquit de parochiali ecclesia, non habet locū in collegiata: cū in tali nō sit eadem rō, ex quo habet dignitatē: ꝛ in dignitatibus nihil voluit mutare. Sed in casu nostro clerici, licet prelati sint, illa qualitas prelature non repugnat dispositioni facte de clericis, quia non sumus certi quod dispositio facta de clericis non velit includere etiam prelatos: ꝛ quod includantur, faciunt que §. dixi in capitu. statutum: sumus certi quod in dignitatibus nihil immutatur: ergo non habet locum in ecclesia collegiata, que habet dignitatē, vt dixi. Et hec sufficiāt. ¶ In fi. gl. in eo ꝙ dicit de cōsuetudine Romane curie, approbat ab oībus cōiter. Et huius consuetudinis rō assignat: qꝛ clerici in minoribus retrocedere possunt: ideo de episcopo nō possunt cōqueri, sicut illi, qui cōstituūtur in sacris, quibus penitere nō licet, vt per Abbatem hic post alios. Ista rō cōis bene ꝓcedit quātū ad ordinē subdiaconatus, qui est primus ordo inter sacros: sed posteaquā semel in sacris reperit, si vlterius ꝓmoueatur in diaconū, vel presbyterū, ratio predicta cessat: qꝛ omnino a tali ordine nō pōt retrocedere. Unde tali casu rō predicte cōsuetudinis nō ꝓcedit. Et hoc, ꝙ dixi, etiā haberet locū, si de iure teneremus ꝙ eps minoribus clericis nō teneatur ꝓuidere, sed maioribus tm̃, rōne infra allegata: nā rō nō est generalis: cū ēt diacono, ꝛ presbytero teneat ꝓuidere, in c. episcopus. j. e. ibi: in diaconū, vel presbyterū. ¶ In gl. fi. c. per istā gl. Ant. de Bu. hic dicit, ꝙ iura antiqua adhuc procedūt, ꝛ remanēt incorrecta qñ ordinatus solus fuit in culpa, ꝛ qꝛ dixit se habere patrimoniū sufficiens, cū nō haberet. Ad hoc faciūt iura, que allegātur cōtrario sensu, que arguūt culpā ordinatoris: ergo cessante culpa nō tenet. Sed Abb. hic indistincte cōcludit ꝙ antiqua iura sint correcta, cū semper videatur ordinator fuisse in culpa: qꝛ debuit inuestigare diligenter an ordinatus haberet patrimoniū, arg. c. innotuit. §. de ele. Et ista opi. gl. est cōis, vt dixit Joan. de Imo. hic. Et prima facie alia ratione cōprobari pōt: qꝛ attēta opi. Ant. de But. esset in ptāte ordinati tollere dispositionē huius capituli, affirmādo se habere patrimoniū, ꝙ non habet: sed ordinatus non potest renuntiare tali beneficio: vt per gl. in c. si episcopus. in ver. ad premissa. eo. ti. in vj. cum talis prouisio vtilitatem publicā respiciat, iuxta ea, que habētur in c. si diligēti. de fo. cōpe. Ad hoc bene facit ꝙ not. Abb. in c. cū secundū. j. eo. tit. Sed tamē recte consideranti opi. Ant. de Bu. de iure vr̃ verior. Primo, qꝛ iste, qui per mendaciū ꝓmouetur, debet carere impetratis. c. super literis. §. de rescri. saltē quo ad executionē ordinis, secundum ꝙ iura antiqua disponunt. Secundo, quia in materia correctoria multum stricte proceditur: vt per glo. in authen. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. Et ideo cum iura arguant culpam ordinantis. lx. dist. c. ij. in fi. ibi: ob iniuriam illius, qui ordinauit. ꝛ in capit. cum secundum infra eodem titu. in capitu. si episcopus. eod. titu. in vj. non videtur episcopus in culpa, si ei credidit, arg. glo. not. in l. Titio fundus. ff. de condit. ꝛ demon. ꝛ quod not. glo. in c. inquisitioni. j. de sent. excom. Et saltem illud omnino verum est, ꝙ iste ordinatus non poterit petendo alimenta opponere ꝙ episcopus fuerit nimis credulus: vt not. in l. j. §. j. vbi Roder. per illū tex. ff. de eo, per quem fact. est. ꝛ in l. quesitum. cum glo. in verbo, actū est. ff. quando actio de pec. est anna. Preterea, dato ꝙ esset in aliqua culpa ordinator, ordinatus tamen, quia mendacium dixit, videtur esse in dolo, qui prepōderat culpe. l. item si obstetrix. ff. ad legem Aquil. Nō obstat tex. in c. innotuit. quia loquit de vitio, ꝛ de defectu, quod respicit habilitatē, in quo agitur de maiori preiudicio. Secus in defectu facultatum, vt hic, in quo facilius prouidet. Ad hoc bene facit textus in c. quando. xxiiij. dist. vbi omnia exprimuntur, que inquiri debent contra ordinādum. Hoc verum est: sed in proposito istud procedit authoritate iuris antiqui: quo casu non erat in consideratione quod mendicaret, ex quo non habe

bat executionem ordinis, Reliqua per scribentes.

¶ Additio.

a ¶ Publicam. Bald.l.illud.C.de sacrosanct.eccle.l.j.C. que sit longa consuet. Roma.consi.cv. Femi.c.j.de tempo. ordina. in vj. Fely.c.j.in prin.de re iudic. Anto. Corset.in singul.ver.extensio. Hippo. Marsil.l.ij.C.de sicar.⁊ in pract.versi.aggredior.nume.63.cum seq. Jas.l.si filiusfa.si cert.peta.l.centesimis. in fin.de verbo.obliga. [redacted]

1 ☞ Extirpandum est, quod ratione caret.
2 Utilitas communis, ⁊ publica, priuate prefertur.
3 Utilitas priuata magna, prefertur publice parue.
4 Commune in his casibus, in quibus meum dicitur, illud est improprie.
5 Rei appellatione de tota intelligitur.
6 Prebenda datur canonico, vt ex illius reditibus viuat, ⁊ residuum in pios vsus conuertat.
7 Usus aliquando pro dominio ponitur.

Ratio nulla. Bona ecclesiarum cõmunia sunt, nec quisquam debet tanquam propria vendicare. hoc
1 dicit. ¶ † Primo nota reprobatum esse a canonibus, quod ratione non fundatur. Extirpandum enim est, quod ratione caret lxviij. distin. quod episcopi. Facit text.in capitu.est autem.iiij. distinc.⁊ in l. nulla ratio.⁊ in lege, quod non ratione.ff. de legatis. Et predicta procedunt quo ad ea, que naturalem iustitiam respiciunt: secus est in his, que fiunt de iustitia positiua: quia tũc est pro ratione voluntas. Glos.not.in l.j.§.pueritia.in ver.ratus.ff.de postu.⁊ Angel.qui ita declarat in l.iustitia.in princ.ibi: ⁊ dic quod
2 duplex iustitia est.ff.de iust.⁊ iure. ¶ † Secundo nota quod cõmunis ⁊ publica vtilitas priuate prefertur. Et expresse hoc dicitur in capitulo, bone.el j.š.de postu.prela.in capitu.licet.j.de regular. Quod limita dupliciter, primo vt procedat in iudice vel legislatore. Secus est in priuato, qui vtilitatem publicam ꝓprio commodo non tenetur preferrre: quia prima charitas a se ipso incipit.glos.not.in d. capitu.bone.in versi.rationem.⁊ in d. capitulo, licet.in verbo, antecedens.vbi plura ad hoc adducun-
3 tur. † Secundo limitatur, nisi parua esset publica vtilitas, ⁊ priuata magna sit: quia tunc priuata preponitur. textus not. in l. publica.§.sunt qui putant.versi.oportet.ff.ne quid in flu.publico. ¶ Tertio nota quod bona ecclesiarum debent esse communia, vt pauperibus subueniatur: ⁊ hoc, dummodo beneficiatus prius capiat sibi necessaria: vt probatur in capit.de his.j.de eccle.edifi.vbi Abb.dicit illum textum singularem: sed est textus qui expressius hoc dicit, xij.questione j.in cap.fin.ibi prius: necessaria percipiant. De quo per Abb.in disputatione incipiente, Sempronius. Circa questionem de communibus bonis, q Abb.hic prosequitur, multa addi possunt, que Alexand. copiose scribit in l.serui electione.§.Labeo.ff.de lega.j.⁊ vltra ea, que ibi habentur, circa hoc plura tradit Cald.in consi.xxij.an si papa reseruat.in titu.de prebend.cum alijs similibus, que late moderniores congerunt in princip. Decretorum, que transcribere
4 hic, videtur superfluum. † Unum tamen non omitto, quod dicit Barto.in d.§.Labeo.circa finem, ⁊ alij simpliciter sequun-
a tur, quod in casibus, in quibus commune, meum[a] appellatur, illud est improprie.allegat glo.in l.id, quod nostrum. ff. de reg. iur.⁊ text.in l. illud.ff.de rit.nup.vbi in princ.hoc dicitur. Nam contra hoc tenet Albe.in prima parte statut. q. clxiiij. dicens quod commune dicitur meum. Allegat pro se d.l. illud. quam Bart.in contrarium adducit. Et ita voluit Nico.de Neapoli.⁊ sequitur Alexand.de Jmo.in d.§.Labeo.versi.ad contrarium vbi ex hoc infert quod etiam in statuto, quod proprie intelligitur, commune dicatur meum. Et idem Albe. voluit in Dictionario suo.in verbo, commune, per d.l.illud. Paul.de Cast. circa hoc concludit in consi.cccxl.in hoc passu duo sunt, ꝙ respectu totius rei vera sit opi.glo.⁊ Barto.ꝙ improprie commune dicatur meum: quantum vero ad partem meam, vere ⁊ proprie dicitur meum. Et ita quosdam antiquos dixisse Alber. refert in d.verbo, commune. Et sic ad concordiam docto. reduci possunt. Sed ista concordia est contra mentem doctorum, qui tenent ꝙ proprie, commune, dicatur meum: nam loquuntur quo ad totam rem ita patet in statuto.⁊ tex.in d.l.illud. loquitur respectu totius rei. Et ita ista distinctio non placet: difficultas est in intellectu d.l.illud. que pro ⁊ contra adducitur. Et prima facie opi.cõtra Bar. videtur probari in d.l.illud. q licet in prima parte dicat, ꝓprie nõ est meũ ꝙ etiã alterius sit, ibi, nõ proprie eius liberta videt, que et alterius sit, hoc dicit ibi arguẽdo: postea cõtrariũ ibi decciditur. ergo textus videtur tenere illam allegationem, ⁊ sentire aperte ꝙ proprie meum dicatur. Et hoc modo forte voluerunt inducere illum tex.doc.qui contra Bar. hoc dicunt. Uerius tamen puto dictum Bart. per d.l.illud.in prin.vbi expresse hoc dicitur. Nec obstat quod ibi contrarium postea determinetur, in questione proposita: quia per hoc non reprobatur ratio prius allegata. Alia enim ratione tex. mouetur, dum dicit, quod liberta eius negari non põt. Sicut ergo proprie liberta communis non est eius, vt in princi. dicitur, ita nec negari potest esse eius, ex quo est communis. Et in isto conflictu rationum via ꝓhibitoria, fauore patroni eligit, nõ quod ratio prius allegata in se nõ sit vera: ⁊ ita ibi bñ probatur opi. Bar. contraria vero nullo modo. Et hoc verum videtur quod
5 dicit Bar.quia † appellatione rei tota intelligitur.l.si in rem.in prin.ff.de rei vend. Si ergo dico hoc meum, intelligitur in totum. Unde si postea tantum pro parte meum reperitur, hoc est improprie, quod pars, totum dicit: sicut econtra quandoq; totum, pars nominatur.l.vxori.in prin.vbi Bar.ff.de lega.iij.⁊ q verba accipiuntur simpliciter, ⁊ non secũdum quid.l.hoc legatum.ff.de lega.iij.vbi Bar. Reliqua vide in locis preallegatis.
6 ¶ † Jn glo.j.in fi.per talem enim diuisionem non applicat prebenda canonico, vt eius propria sit, sed vt viuat ex reditibus, ⁊ residuum in pios vsus conuertere dꝫ.xij.q.j.c.fin.vt per Abbe.⁊ alios hic.qui ita tenent. Jsta ratio bene procedit quo ad dominium: quia licet clerico beneficiũ assignetur, non tamen appropriatur ei, cum non efficiatur dominus: vt in c.ij.de dona. Sed quantum ad tex.nostrum ista ratio non vꝫ satisfacere: quia tex. hic prohibet quod non applicetur proprijs vsibus cuiusq;. Loquitur ergo de vsu, ⁊ non de dominio: ⁊ negari nõ potest quin quo ad vsum prebẽda clerico applicetur. Potest respõderi du-
7 pliciter. † Primo quod vsus, hic ponitur pro dominio, ⁊ proprietate, vt quandoque reperitur in l.donationes.§.species.ff. de dona.⁊ ita communis opi.saluatur. Secundo quod licet sit ad vsum clerici vt viuat, hoc non declinat a communi vtilitate, cum ita a iure disponatur, ⁊ publica vtilitas consistat in sacerdotibus.dist.j.c.ius publicum.

¶ Additio.

a ¶ Commune meum. [redacted].

1 ☞ Clericus appellatur miles.
2 Ecclesia a non multum oppresso exigit in solidum vt magis oppressis succurrat.
3 Episcopus, qui clericum ordinauit, ita demum cogitur illum alere, si ordinatus non habet aliunde vnde viuat.
4 Pauper non dicitur, qui habet patrem diuitem.
5 Necessaria vite, ⁊ subsidium vite, idem important.
6 Uerborum proprietas in legatis attenditur, nec ab ea receditur.
7 Clericus de bonis ecclesie viuere permittitur, non luxuriari.
8 Papa mortaliter peccat: si bona ecclesie in consanguineos cõferat, vt diuites efficiantur.
9 Papa, ⁊ quilibet clericus, propinquis indigẽtibus magis, quã alijs, subuenire debet.
10 Alimenta distinguuntur ex qualitate personarum.
11 Clericus ordinatus, quando priuilegium habeat, etiã in bonis patrimonialibus.
12 Episcopus an teneatur prouidere clerico ordinato habẽti plura bona, quantum ad nudam proprietatem.
13 Pater, qui in bonis filij vsumfructum habet, an filium alere teneatur habentem nudam proprietatem.
14 Ordinatus ab episcopo post ordinationem, an preteriti tẽporis alimenta petere possit.

Episcopus. ¶ Episcopus, qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo vnde viuat, ei de proprio prouidere tenetur, donec aliquem titulum fuerit consequutus, hoc dicit. ¶ Nota primo ibi: diaconum, vel presbyterum, ꝙ etiã obligatur episcopus, quando ordinat aliquẽ prius constitutum in sacris ordinibus. quod facit ad id,
1 quod supra dixi in c.nõ liceat.in glo.j. ¶ † Secundo nota ꝙ clericus appellatur miles: ⁊ ideo, sicut alij milites, habet priuile-
a gium[a] ne conueniatur, nisi inquantũ facere potest: vt dicit glo. not.que ibi communiter approbatur in l.miles.ff.de re iudicata.notat etiam Abb.per illum textum in c.j.j.de cle.egro. facit glo.in c.studeat.in fi.50.dist.que dicit ꝙ a clerico nõ debent omnia extorqueri, sed sibi tantũ relinquitur, vt viuere possit: ⁊ ecõtra etiam non potest ecclesia debitorem conuenire vltra quam facere possit.glos.not.in cap.quicunque.xvj.q.vij.de quibus no. Mod.in c.Odoardus.j.de solu. Quod tamen dictũ est de ecclesia, con

sia,considera quod aut debitor ecclesie constitutus est in necessi
tate:⁊ tunc non erit speciale in ecclesia: quia tali casu quilibet,
etiam laicus,succurrere tenetur lvj.dist.in cap. pasce.in ca.non
2 satis.in l.necessaria.ff.de liber. agnosc.† Si vero debitor eccle-
sie non ita precise laborat inopia:tunc considerandum videtur
an alij sint,qui maiori inopia opprimantur: ⁊ tali casu videtur
ꝙ ecclesia in solidum exigere possit, vt alijs magis indigenti-
bus succurratur,argu.glo.not.in verbo,domesticos.in ca.non
satis.lxxxvj.dist.Si alij non sint in maiori inopia constituti,p-
cedit dictum gl.in d.c.quicunque.quia non debet exigere, arg.
c.j.in fi.de na.ex libe.ven.Et hoc,nisi prelatus ipse indigeret: q2
prima charitas a se ipso incipit. Ad hoc textus notabilis de
pen.dist.j.in c.qui vult ordinate dare, a se ipso incipere debet.⁊
ita videtur probabiliter dicendum,vt ex glo.supra dicta simpli
3 citer probatur. ¶†Tertio nota, ꝙ episcopus, qui ordinauit,
non obligatur absolute,sed tunc demum in subsidium,quando
de patrimonio ordinatus viuere non potest.Facit c.tuis.j. eo.
⁊ ideo videtur ꝙ sicut vlterius non tenetur episcopus quando
ordinatus titulum in ecclesia consequitur,vt hic, sic non tenebi
tur si concedatur aliunde facultas percipiendi alimenta:simi-
liter dicendum est ꝙ si tempore promotionis ordinatus habet
patrem diuitem,vel alium coniunctum,a quo posset exigere a-
limenta,ꝙ nõ obligaretur episcopus.Ita sentit Imo.hic,ver-
4 sic.vltimo potes notare.Ad quod bene facit,†quia non dicitur
pauper,qui patrem habet diuitem.in c.j.j.de magis.ibi ne pau-
peribus,qui parentum opibus iuuari non possunt, subtraha-
tur:⁊ quia estimum patris,filij reputatur:vt not. glos. in l.ij.C.
qui etate.lib.x.de quo Alex.plura tradit in l.in suis.ff.de liber.⁊
posthu.⁊ ipse aliter pro ista conclusione facit text. in c.clericos.
j.q.ij.ibi:quibus parentum,alias propinquorum,nulla suffragã
tur bona.⁊ ad id text.xvj.questione j.in c.si.ad si.Hoc tamen pu
tarem limitandum vt procedat quando pater esset diues, ⁊ fi-
lio tenebatur alimenta prestare, quia non poterat filius mani-
bus proprijs sibi victum querere,forte propter dignitatem,iu-
xta notata per Barto.in l.si quis.§.ij.versi. sed si filius.vbi glos
sa in versic.vt operis.ff.de liber.agnosc. Secus si filius proprio
exercitio victum sibi quereret:quo casu non tenetur pater.Naz
si efficiatur clericus,⁊ non possit artem exercere,propter digni
tatem clericatus,iuxta c.Joannes. de cle.coniu. non putarem
ꝙ tali casu sibi prouidere obligaretur:quia factuz episcopi nõ
debuit nocere patri.regula,non debet.ff.de regu. iur. vnde isto
casu episcopus tenetur prouidere.Cõclusio ergo procedit, quã
5 do pater sine clericatu omnino filio expensas fecisset.¶†Vlti-
mo nota ꝙ idem important,necessaria vite, ⁊ subsidium vite.
Bene facit text.in l.filia.C.de pat.potest.vbi Ange.in ver.text.
ibi, sed etiam subsidiũ vite. not.illum tex. ad questionem tunc
de facto pendentem de puella, cui legata erant trecenta pro
subsidio vite:nam pro dote intelligitur. Quod dictum verum
intellige,quando est legata certa quantitas puelle,prout loqui
tur Angel.Secus videtur si simpliciter in subsidium vite puel
le relinquatur: quia hoc legatum pro alimentis intelligitur:
vt hic,⁊ in d.l.filia.cum in dubio in legatis a proprietate verbo
6 borum non recedatur.l.non aliter.in princ.ff.de leg.iij.†In eo,
quod domi. Abb. post Imol.⁊ alios concludit, clericum, cui
ex patrimonio facultates suppetunt, licite tamen ex bonis, ec-
clesie victum percipere posse, hec est communis opinio, quam
etiam tenet idem Imo.in c.quoniam.in fin.ne prela. vi. suas.⁊
Abbas post Innocẽ.⁊ alios in ca.postulasti.supra de rescript.
cum concordant.vt ibi per Moder.Predicta ergo procedunt
dummodo clericus honeste viuat de ecclesie reditibus, secus
si cõuertit in illicitos vsus,quia de patrimonio, si quod habet,
7 ecclesie refundere tenetur.† Quoniam clericis, vt Hierony-
mus inquit, de bonis ecclesie viuere permittitur,non luxuria-
ri.xliij.dist.in c.j.vbi Archid.in verbo,permittatur. per illum
textum hoc dicit nota.domi. Abbas in consimili in primo no-
8 tabili.infra eodem.⁊ in c.finali,ad finem.j.de pecul.cle.† Quod
dictum etiam in pontifice maximo locum habere videtur qui
mortaliter peccat, si bona ecclesie in consanguineos conferat,
☞ vt efficiantur diuites.Ita est simile dictum Archid. perpetua
memoria dignum xij.qõ.j.in cap.non liceat Pape,quod refert
Abb.in c.constitutus.ibi, ⁊ vide singulare dictum Archid.in-
fra de religio.domi.⁊ in c.dudum.el ij.⁊ in glo. penul.ad finem
9 de elect.⁊ bene dicit Archid.vt efficiantur diuites.†Nam pro-
pinquis indigentibus non solum Papa, sed quilibet clericus
potius,quam alijs extraneis,subuenire tenetur.lxxxvj.distinct.
ca.non satis.⁊ glo.in verbo,mercede.in c.omnino. per illum te
xtum xxxi.distinct.⁊ ibi Archi. not. dominus Abbas in ca.iij.
in secundo not.supra de arbitris.⁊ in ca. coniugatus.ad finem.
infra de conuer.coniug. Et hec breuiter de pluribus sufficiant
10 ¶†In glo.ij.quod alimenta distinguantur ex qualitate perso

narum vltra glo.est bonus text.in c.non cogantur.xli. distinct.
⁊ in l.habitatio.ff.de ven.in pos.mit.cum pluribus glo.⁊ docto-
rum dictis,que Moderni tradunt in cap.cum omnes.in c.pe
nul.glo.pen.supra de consti.adde glo.in l.seruis vrbanis.in ver
si.cibarijs.ff.de legat.iij.¶ In glo.fi. quando sit quod in bonis
patrimonij, clerici habeant priuilegia clericorum, plura hic
transcribi possunt,que late Moder.ponunt in cap.ecclesia san
cte Marie.de constitu.in glos. vbi videndum est: quia non est
materia proprie istius capituli.Vnum duntaxat nõ pretermit-
tam,quod ad glo.hic plurimum confert.Nam dicunt Moder
ni in predicto capitu.ecclesia sancte Marie.quod quanuis com
munis conclusio sit quod clerici non gaudeant in bonis patri-
mo[illegible]gijs clericorum,nisi in casibus a iure expressis, vt
dicit Anto.de Butr.in cap.si diligenti.capi.fina. supra de foro
compet.vbi Abb.⁊ alij:⁊ not.Abb.in capitulo fina.supra de vi-
11 ta ⁊ honesta.cleri.cum similib.†Hoc fallit,quando bona patri-
monij ordinato conceduntur in titulum:quia in talibus bonis
habebit priuilegia clericorum,⁊ in casibus in iure non expres-
sis,allegat istam glossam hic,que a doctoribus ad hoc non põ-
deratur.Et pro ista conclusione arguunt quod subrogatum sa
pit naturam eoruz.§.fuerat.Institu.de actio.Ad quod bonus
textus in l.si donate.§.j.ff.de donatio.inter virum ⁊ vxor.⁊ in l.
filie.§.fina.ff.de condit.⁊ demonst. Ista limitatio ad communẽ
conclusionem videtur dubitabilis:quia non fit ista subrogatio
in locum bonorum ecclesie,sed potius pro exoneratione episco
pi:vt hic,in versi.nisi.vbi ista exceptio ponitur respectu obliga
tionis episcopi.Et quod ista intitulatio patrimonij nihil ope-
retur,facit glo.j.xcij.distinct.in cap.fina.Et ita finaliter viden-
tur Moderni residere,per glo.in cap.tuis. infra eodem. Pro
ista autem glos.facit,quia etiam sine intitulatione habenti pa-
trimonium episcopus non tenetur prouidere: vt hic.Ergo vt
aliquid operetur intitulatio,videtur facta in fauorem ordina-
ti:quia ex quo non est onerosus ecclesie,habet saltem priuilegia
ecclesiasticorum.Abb.in cap.tuis.ad fin. infra eodem, videtur
respondere huic rationi,quod intitulatio operatur:quia satis-
fit iuri,vt non videatur sine sustentatione promotus. Sed ista
responsio non satisfacit:quia etiam sine aliqua intitulatione sa
tisfactum iuri videtur, si promotus habet vnde viuere possit:
12 vt probatur hic,⁊ in dicto c.tuis.vbi reliqua dicentur.¶†Ex-
tra glos.in materia huius decretalis probabiliter dubitari po
test de duobus.Primo si ordinatus reperitur habere plura bo
na quantum ad nudam proprietatem, alio habente vsumfru-
ctum, an tali clerico teneatur episcopus prouidere. Videtur
quod non:quia potest vendere proprietatem inuito vsufructua
rio l.secunda.C.de vsufructu.l.Pomponius.in princip.ff. qui
bus mod.vsusfruct.amit. Et ista proprietas est maioris pretij,
quam vsusfructus.§.si te solum.vbi Angel.in fine, per illum te-
xtum in authentica de nupt.facit textus in l.sciendum. §. item
13 qui solum. ff.qui satisda.cogan. † Sed in contrarium videtur
in simili casus valde singularis in l.finali.§. ipsum autem.C.de
bonis,que liber.vbi Bald.inquit per illum textum,quod pater
qui vsumfructum habet in bonis filij,tenetur alere filium, qui
nudam habet proprietatem:nec est dicendum quod ratione v-
susfructus eum alere teneatur,imo ratione nature.Itaque idẽ
esset, si alius haberet vsumfructum:quia non debet proprieta-
rio imponi necessitas vendendi proprietatem, ⁊ ex pretio pro-
prietatis viuere,per illum textum,vbi omnia ista probantur se
b cundum me.Et per illum textum,dum legerem Senis[b], consu
lui in ardua questione in terminis authentice, preterea.C.vn-
de vir ⁊ vxor.quod mulier, licet haberet nudam proprietatem
in pluribus bonis,inops tamen reputabatur, ⁊ consequeretur
in bonis mariti quartam partem, ne cogeretur vendere pro-
prietatem, per illum textum. Et ita probabiliter dici po-
test in proposito,quod episcopus teneatur ordinato prouidere
habenti proprietatem nudam, ne compellatur proprietatem
vendere.Quod tamen limitarem,nisi ordinatus dixisset se esse
diuitem:quia in tali casu crederem quod imputaretur sibi,⁊ co
geretur vendere proprietatem: cum episcopus non fuerit in
culpa.Et hoc modo ordinato prouideri posset,per ea, que dixi
14 in capitu.secundo,supra,eodem.†Secundo queritur an iste or-
dinatus ab episcopo post ordinationem preteriti temporis ali
menta petere possit.In hoc considero duos casus.Primus est
quando iste clericus mendicando,vel proprijs laboribus quesi-
uit victum:⁊ hoc casu non puto quod petere possit,quia ex hoc
opprobrium clericorum preteritum neque tolli neque purgari
potest:cum facta pro infectis haberi non possunt l.in bello.§.fa
cte. ff. de captiuis. Secundus casus, quando pro alimentis
preteritis alijs teneretur:⁊ tunc considerari debet an fuerit epi
scopus in mora:vt in simili tradunt Bald.⁊ Moder.in l.de ali
mentis.C.de transactio, Paulus de castr.in l.diuortio.in prin-

cipio.ff.soluto matrimo.cum notatis per Barto. in l. libertus. §.primo.de alimentis ⁊ cibariis leg. Reliqua in capitulo, tuis. infra eodem.

¶Additiones.

a ¶Privilegium. Idem Imola c.j.de cleric.egrotan.c.Odoardus.de solutio.Soci.de citatio.artic.v.num.37.Feli.capit.cum ex officij.de prescriptio.Sed falsum est, vt Cy.l.j.quest.v. C.de iur.⁊ facti ignoran.Mathesila.sing.lxj.Stepha.Auffre.repet. cle.j.de offic.ordi.tetigi ad Decium supra de appellat. c. reprehensibilis.nu.9.de preben.

b ¶Senis.Consi.xxiiij.vbi in diuerso casu loquitur.Idem Deci.d.authen.preterea. Faciunt que dixi ad Alexan.consil.lxxij. nume.7.lib.v. [redacted]

1 ¶Ambitio reprobatur.
2 Dispensatio non valet in pluralitate beneficiorum sine causa.
3 Papa in his, que sunt iuris diuini, sine causa dispensare non potest.
4 Dispensatio extenditur ad necessaria.
5 Argumentum de maiori ad minus non procedit in dispensatione.
6 Episcopus si dispensat cum monacho ad curatum beneficium videtur dispensasse in simplici.
7 Argumentum de maiori ad minus, valet in materia odiosa.
8 Bannitus, qui potest impune occidi, potest etiam impune bonis spoliari.
9 Prohibitio in materia odiosa si fiat alicui in eo quod est minus, vtique quod plus est prohibitum censetur.
10 Dispensatio est fauorabilis, non odiosa.
11 Clericus habet domicilium in loco beneficij, in quo tenetur residere.14.
12 Clericus habere potest domicilium in pluribus locis, quando in diuersis episcopatibus habet beneficia.
13 Clericus non sortitur domicilium pro simplici beneficio fallit.15.

Elia intantum. Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtinere.hoc dicit. ¶†Nota quod ambitio reprobatur: vt per docto. hic. Et per istum textum dicit Abb.in c.cum iam dudum.infra eod. quod sola ambitio facit vt electus repellatur.Sed iste textus non probat hoc: quia non simpliciter ambitio videtur hic reprobari, sed tunc demum, quando producit effectum reprobatum, vt quis plures ecclesias consequatur.Hoc etiam non probatur in capitulo,cum iam dudum.quia textus in fi.se restringit, dum inquit, aliquod premissorum,quod ad cassationem eius sufficiat. Non ergo dicendum est quod sola ambitio,⁊ singula vitia, de quibus supra dixit, per se sufficiant. De quo latius ibi dicetur. Et ad ea,que domin. Abbas hic dicit,notandum est,quod licet indignū sit aspirare ad dignitatem,licite tamen quis potest laborare vt tollatur impedimentum, propter quod impediri posset promotio:⁊ habere spem,⁊ fiduciam,non est improbādum. Textus notabilis,vbi Abbas hoc dicit per illum textum ibi:ceteris fiducia.supra de elect.in capitulo,venerabilem.sic etiam qui petit confirmationem sue electionis,ambitionis notam non incurrit,ex quo canonice vocatus fuit. glossa notabilis in capit. cupientes.§.j.versi.post obtentam.in fine,de elect.in vj.not. Abbas per illum textum in capitulo ij.in princip. supra de in integrum restitu.

2 †Inquantum Hostien.⁊ Abb. post alios dicunt non valere dispensationem in pluralitate beneficiorum sine causa,bene dicunt in episcopo,⁊ inferioribus a summo pontifice,secus est in ipso: quia de factis eius iudicare non licet.xvij.questione iiij. capitulo,nemini.⁊ in eo in dispensationibus sola voluntas est pro ratione.Ita not.Innocen.in capitulo, dudum, supra de elect.⁊ domi.Abbas in capitulo,fraternitati.de schismα.allegat dictum Innocen.in capitulo,cum ad monasterium. j.de sta.regu.⁊ Specu.hoc dicit in titu.de elec.§.nunc breuiter. ad fin.

3 †Quod tamen limitatur dupliciter. Primo, vt procedat in his,que sunt iuris positiui.Secus in his, que sunt de iure diuino,in quibus Papa sine causa nullo modo potest dispēsare:vt per glossam in cap.non est. infra de voto.not.Innocen. in capitulo ij.supra de renun.Secundo, procedit quantum ad ecclesiam militantem. Secus vero quoad Deum. Ita dominus Abbas declarat dictum Innocen.in d.c.de multa.versi.ex predictis infero.j.eo.vbi latius dicetur.

4 ¶†In glo.j.inquantum concludit dispensationem extendi ad accessoria,⁊ per Abbatem hic post alios declaratur,multa addi possent,⁊ transcribi,que non minus subtiliter,quam diffuse Moder. dicunt in c. postulasti.s.de rescrip.quod magno tamen pelago huius materie illud celebre dictum Hostien.referam,dum in d. c. postulasti.voluit

5 †quod in dispensatione non procedit argumentum de maiori ad minus,etiam quod in minori maior ratio videatur. Et hoc pro regula assumunt Moder.in d. ca. postulasti.in hoc casu,ver.regula est concludens quod in dispensationibus non fit extensio,etiam ad casum minorem,⁊ habentem in se maiorem rationem,quam casus concessus secundum Hosti.ibi singulariter,⁊ alij sequuntur,ea ratione,que dispensatio odiosa est.c.j.in fine.de fil.presby.in vj.⁊ ideo Jo.And.nota.dicit in regula, que

6 a iure.in Mercuria.de reg.iur.in vj.†quod licet episcopus dispenset cum monacho ad curatum beneficium, non tamen cum eo videtur dispensatum in simplici.Et bonus text. in c.fi. s.de transla.episc.vbi dispēsatio ꝙ quis ad archiepiscopatū trāsire possit,non extenditur ad episcopatum.Et Domi.in c. quāuis. de prebend.in vj.§.j.hoc sequitur,⁊ allegat tex.in c.cui de non sacerdotali.de preben.in vj.cum alijs,que congerunt Moder. in loco preallega.Istud dictum videtur dubitabile,licet ab omnibus approbetur:quia vere non videtur efficaciter probari,⁊ in contrarium arguitur.Nam fit hic rigorosa interpretatio,ex eo

a quia dispensatio odiosa est, vt s.dicitur.Idem ergo[a] dicendum est in dispensatione,quod in odiosis dicitur:sed in qualibet materia,licet odiosa,nunquam excluditur argumentum de maiori ad minus:ergo etiam in dispensatione hoc locum habere de

7 bet.†Quod etiam in materia odiosa sic arguatur, probatur in l.nec in ea.⁊ ibi Barto.ff.de adult.vbi si quis interfici potest, et vulnerari,⁊ contumelijs affici poterit.ex tex.in l.in suis.in princip.ff.de libe.⁊ posth.vbi qui habet potestatem ⁊ vite,⁊ necis vti

8 que videtur habere in bonis illius potestatem. † Et per illum textum arguunt doctores ad bannitum,qui si impune potest interfici,multo magis poterit bonis spoliari.Et ita gloss. arguit in capitu.in literis.in ver.predo.in fi.de rest.spolia. facit textus

9 in cap.ex parte.el iij.j.de deci.†Sic ⁊ ecōtra, si in materia odiosa prohibeatur alicui quod minus est, vtique ⁊ quod plus est ꝓhiberi intelligitur.cap.cum illorum.§.j.j.de sent.excom.ibi:maiora illis intelliguntur prohibita, quibus vetita sunt minora xxiiij.q.j.cap.miramur.in prin.in l.qui indignus.ff.de sena.in l. cui pacto.ff.de ser.expor.in l.relegatorum.§.dictum est.ff. de inter.⁊ rele.In terminis in dispensatione,est casus in c.per venerabilem.j.qui filij sint legi.ibi dum inquit, quod in maiori conceditur,licitum videtur esse in minori. ⁊ ibi:videretur siquidem monstrosum,vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret:vnde cū in spiritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum.Et fit ibi istud argumentum de maiori ad minus ⁊ in diuersa specie,quod plus est de spiritualibus ad temporalia,⁊ nedum a maiori,sed a simili argumentatur text.ibi in versi.per simile quoque.Nec obstat ꝙ ille textus loquatur in dispēsatione non multum odiosa,sed potius fauorabili,vt per domi. Abb.in c.ad aures.supra de rescr.⁊ in c.at si clerici.§.de adulterijs.de iud.quia imo videtur multum odiosa, cum ibi dispensetur cum illegitime nato,vt possit ad episcopatum promoueri, vt in prin.ibi colligitur,per ea,que habentur in predicto c.j. de fil.presby.in vj.⁊ quod voluit glo.in c.literas.supra de fil.presby.

10 Et†quamuis illa dispensatio trahatur ad dispensationem, sine legitimationem,que non reputatur odiosa, sed fauorabilis, vt per Pet.de Anch.consi. ccccxxviij.inci.circa primū.in prin. Domi.in c.j.§.j.de fil.presby.in vj.tamen cum agatur ibi de dispensatione,que trahitur ad legitimationem,non potest negari quin odiosa sit,⁊ non deberet extendi secundum dictum Hosti.Preterea si extenditur ad legitimationem ea ratione, quia sit fauorabilis,hoc non est ex alio,nisi quia videtur eadē ratio,⁊ etiam maior,in legitimatione:ergo fit extensio a maioritate rationis:ergo contra Host. Confirmatur hoc, quia si distinguitur dispensatio odiosa,⁊ fauorabilis,ergo datur intelligi quod variatur dispensatio ratione subiecte materie: ergo non videtur ꝙ sit aliquid precise speciale in dispensatione,sed potius debeat considerari subiecta materia,super qua dispensatio fit.preterea in c.per venerabilem.arguitur a simili,in versi. per simile quoque.quod ergo esset fauorabile,in quo arguitur a simili,nedum a maiori proportionabiliter,videtur quod saltem in materia odiosa a maiori debeat procedere. Et hec ex abundanti dicta sint:quia,vt dixi,loquitur ibi text.in dispensatione odiosa,que extenditur:⁊ ita videtur ibi contra Host. casus ineuitabilis.Non obstat quod in d.c. per venerabilem. dum sit tale argumentum,sit allegatio partis, non decisio summi pontificis, vt quidam dicunt:quia illa allegatio per papam admittitur,⁊ secundum allegationem responsum fuisset,nisi aliud concurreret,per quod mouetur Papa ibi ad determinandum contrarium:vt aperte ex litera colligitur. Non obstant que pro dicto Hosti.

Hosti.inducuntur:quia non probant.Primo textus in ca.j.de fil.presby.in vj.quia loquitur de dispẽsatione.Nam fateor ꝙ restringitur dispensatio,quia materia odiosa est:sed per hoc non infertur ꝙ argumentum a maiori non procedat,per regulam, cui licet.de reg.iur.in vj.cum alijs supra alleg.Non obstat text. in c.fi.de transla.episc.quem Moder.inducunt: quia dispensatio ibi non trahitur ad illud quod minus est:quia non est eadẽ ratio in minori dignitate,vt expresse text.dicit ibi:cum in maiori dignitate propter maiorẽ vtilitatẽ facilius pŏt dispẽsari.Secus ergo quãdo esset eadẽ ratio,vel maior,in minori dignitate, per supra dicta,vt ibi a contrario sensu colligitur:ita ille tex.in contrarium retorquetur. Et per hoc respondetur ad dictum Joan.Andre.per regulam,que a iure.ꝙ licet sit cum monacho dispensatum in curato,non videtur tamen dispensatum in simplici beneficio:quia in simplici non est eadem ratio, cum in curato maior videatur versari vtilitas.Non obstat textus in cap. cui de non.quia alia ratione ibi textus fundatur:quia mandatum debet diligenter seruari , nec agitur ibi de dispensatione. Facit textus in c.fi.de verb.sign.⁊ not.in capitulo,cum dilecta. s̄.de rescript.Et secundum predicta saluari potest dictum Hostien.scilicet ꝙ in minori non esset eadem ratio:vt dicitur in c. fi.de transla. episc. vel quando ageretur de obseruatione mandati,per predicta:licet hec non videatur fuisse intentio Hosti. ⁊ docto.

11 ¶†In eadem glo.circa fin.quod Abb.hic dicit de domicilio clerici,approbatur communiter,vt in beneficio, in quo tenetur residere,sortiatur ibi domicilium. Secus si residentia non requiritur.Et ita Inno.Anto.de Butr.⁊ Abb.post alios in c.ex ore.de priui.not.Bald.in l.senatores.ff.de senat.⁊ in l.omnes qui.per illum textum ibi: in suis laribus ⁊ domicilijs constituti.⁊ prius loquitur de ecclesia.C.de episc.⁊ cle.⁊ Ro.in consil.cccl xj.in casu proposito.cum concordantibus,vt late in capi

12 tulo,dilectus.el ij.de rescript.prima ⁊ secunda conclusione.†Et notandum est quod glo.hic dicit,clericum posse habere domicilium in pluribus locis , quando in diuersis episcopatibus habet beneficia.Et idem glo.in c.iij.de tempo.ordi.in vj. quod late prosequuntur Moder.per plures conclusiones in d. c. dilectus.Sed ad declarationem predictorum aduertendũ est:nã secundum supra dicta,non videtur verum ꝙ clericus in diuersis locis habens beneficia,sortiatur vtrobique domicilium. Nã aut sunt simplicia,⁊ non contrahitur domicilium,vt supra dictum est.Aut requirunt residentiam,⁊ cum sit super pluralitate dispensatum,intelligitur ⁊ in residentia:vt per glos. in capi. si quis in clero.vij.quest.j.⁊ in c.non potest.infra eod.titu. in vj. ergo non sortitur ibi domicilium,quia ratione dispensationis reputantur beneficia:vt tenet Abb.hic circa finẽ.Sed ad hoc dicendum quod in diuersis beneficiorum locis verum est,quod ratione beneficij non sortiatur quis domicilium: ⁊ ita argum. procedit,sed ratione residentie:quia propria volũtate clericus facit. Et ita intelligit ⁊ declarat hanc conclusionem dominus Abb.in cap.postulasti.de foro competen.⁊ sequuntur Moder. in dicto cap.dilectus.in tertia conclusione. Et ad hoc videtur glo.in dicto capitu.iij.de tempo.ordi.in vj.dum allegat tex.in l. assumptio.in §.iuris prudentibus.ff.ad muni.facit textus in c. ij.de sepult.in vj.Hec declaratio in se vera est:videtur tamẽ preter intentionem glo.hic,⁊ in locis s̄. allegatis que videntur cõsiderare ꝙ ratiõe beneficij in pluribus locis clerico acquiratur domicilium. Nam attenta hac declaratione beneficia non sunt in aliqua consideratione quo ad hoc,ex quo tota vis est in conuersatione clerici:⁊ sic in beneficijs esset idem dicendum. Preterea,attenta hac ratione , idem posset dici in quolibet beneficio simplici,vt quis sortiatur domicilium,si habitet ibi,⁊ cõuer

13 setur.†Et tamen indistincte doc.dicunt ꝙ pro beneficio simplici quis nõ habet domiciliũ,contra cõmunem conclusionem,vt considerat text.in c.iij.de temp.ord.in vj. qui cõmuniter allegatur:vbi text.alternatiue dicit,in cuius diocesi beneficium obtinet ecclesiasticũ,seu habet,licet alibi natus sit,domicilium in ea dex.Cũ ergo ponatur dictio,vel.alternatiua inter ista duo, habere beneficiũ in loco,vel domicilium, datur intelligi ꝙ diuer

14 sa sint,⁊ habens beneficium,non sortiatur domicilium.†Unde pro vlteriori declaratione dicamus ꝙ in loco beneficij requirentis residentiam domicilium acquiratur ratione beneficij: ⁊ hoc domiciliũ inuentum est a iure , sicut domicilium vxoris in loco mariti:vt dicit Bal.in l.ab eo.ad fi.C.quomodo,⁊ quando iud.⁊ causatur ex necessitate residendi,secundum Innoc. in d. c.ex ore.Si vero sit beneficium simplex,in quo residere quis nõ teneatur,⁊ cessante ratione supra dicta non acquiritur domicilium,⁊ hoc modo procedit communis differentia, quam Abb.

15 hic facit.†Alio tamen respectu in loco beneficij simplicis vendicare quis domicilium potest,si voluntarie ibi habitet,⁊ adeo conuersetur,vt constituat domiciliuz,iuxta notata in c. ex parte B.de foro compe.in l.ij.C.vbi sena.vel claris. Et hac ratione in pluribus locis si quis habet beneficia,etiã simplicia, si equaliter vbique conuersetur, poterit habere domicilium in pluribus locis d.l.assumptio.§.iuris prudentibus.⁊ in c.ij. de sepul. in vj.Et ita declaratur glo.hic,cum alijs s̄.allegatis,secundũ Abb.in d.c.postulasti.⁊ glo.in d.c.iij.de tempo.ord. que tamen declaratio videtur preter intentionem glo.vt supra dixi. Et retenta hac conclusione,non obstat textus in d.c.iij. ⁊ vt s̄. induxi : quia responderi potest quod illa diuersitas ponatur inter genus ⁊ speciem,per ea,que latius dixi in c.j.s̄.eod.vt dicamus seu domicilium in eadem,si aliter,quã per beneficium , de quo prius dixerat.Tale enim domicilium , quod ratione beneficij acquiritur in clero,est principalius.Ita inquit Inno.in d.c.ex ore.⁊ dominus Abb.in preallег.c.postulasti.

¶Additio.

a ¶Idem ergo. Et bene , non obstat c. cui de non sacerdotali. quia ibi causa taxationis exprimitur.Seminia.consilio cxj.dixi supra ad Decium de elect.capitulo,cum in cunctis.in princ. [redacted] nume.21.

1 ¶Impetrans beneficium,tenetur aliud quod habet , exprimere.

2 Impetrans facere debet mentionem de beneficio quod habet, ex quo nullos percipit fructus.

3 Papa non videtur velle alicui cum scandalo prouidere.

4 Pape an sit parendum,quando aliquid mandat fieri,non obstante scandalo futuro.

5 Scandalum non solum impedit quod fieri debet,sed iam factũ reuocare facit.

6 Papa deponi potest ratione scandali.

Um teneamur. Ad mandatũ pape nõ tenetur quis prouidere illi, qui beneficiũ tacuit in literis,vel cui sine scandalo prouideri

1 non potest.¶†Primo nota ꝙ impetrãs super prouisione beneficij tenetur de beneficio, quod prius habet facere mentionem.Et hoc verum est, si cum effectu habet beneficium:secus si solo nomine.Ita Bald.per illum textum in l.si is , qui tres.§.cum , qui.ff.de excusa.tu.Pro quo bene facit text.in c.si tibi concesso.j.eo.in vj. Hoc tamen dictuz non transit sine dubio:quia licet solo nomine quis habeat beneficium,si tamen est intitulatus in tali beneficio, videtur ꝙ debeat de eo mentionem facere: quia negari non potest , quin iste esset pluralis in beneficijs , que pluralitas pluribus ex rationibus a canonibus reprobatur in c.proximo.s̄. eo.⁊ non ita de facili papa fecisset prouisionem de alio beneficio : ergo hoc debuit exprimi,secundum regulam, que ponitur in c. postulasti.s̄.de rescript.nec videtur esse in consideratione ꝙ alius ha

2 beat reditus beneficij.†Nam si quis acceptaret beneficium , ex quo nullus fructus perciperetur,deberet tamẽ in impetratione alterius beneficij de tali mentionem facere,cum iura hoc generaliter dicant,⁊ quia etiam de minimo beneficio debet mentio haberi.c.si motu proprio.j.eo. in vj.ergo datur intelligi qđ non consideratur vtilitas sed tantum pluralitas, ⁊ maxime si esset necessaria residentia,per ea,que habentur in c.nonnulli. supra de cler.non resid.Non obstat text. in c. si tibi.quia loquitur quantum ad penam.c.de multa. j.eo. in qua requiritur qđ quis plenam beneficij possessionem consequatur.Secus quantum ad hoc,vt impetratio dicatur subreptitia.Et ita illum textum declarat Domi.ad aliud propositum. ⁊ referunt Mod. in cap.in nostra.supra de rescript.Et quando de beneficio , vel aliquo priori iure debeat mentio fieri , late Moder. in capitu.

3 postulasti.⁊ in capit.in nostra.s̄.de rescript.¶†Secundo nota quod non videtur esse de intentione summi pontificis, velle alicui cum scandalo prouidere:ideo in tali mandato supersedendum est:vt hic per do.Abb.de quo in gl.aliquid dicã.Sic etiaz si alias mandatum iniustum videretur, supersederi debet glo. notab.in authen.de manda.princi.§.deinde competens.in ver. nuntians,que arguit prelatos, qui statim mandatum Pape, licet iniustum,exequuntur.Et per illã glo.plura tradunt Moder.in capi.si quando.s̄.de rescri.quorum dictis adde singularem tex.in l.si vendicari.C.de penis.vbi si penam insolitam pro delicto mandat imponi Imperator,aliquot diebus supersede

4 re iudex debet:⁊ hec in dubio procedunt.†Quid autem si Papa precise aliquid fieri non obstante scandalo mãdauit , an tũc ei parendum sit.Abb.hic ex pluribus concludit quod nõ.Idẽ in cap.significauit.s̄.de offic.ordin.⁊ in capi.quod super his.de maio.⁊ obed.Et ista conclusio declaratur duobus modis.Primo vt procedat,quando mandatum continet peccatum,prout

dñs Abb.loquitur.Facit tex.xj.q.iij.c.si dominus. in c. Julianus.in c.non semper.& viij.dist.in c.que contra:secus si non immineat peccatum:quia tunc mandato eius omnino parendū erit,licet valde durum videatur:vt xix.dist.c.in memoriam.ibi: & licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum.not. Hostien.& ibi Abb.in c.cum parati.de app.idem Host.& Abb. in c.proposuit.de conces.preben. Secundo quādo esset tale peccatum,in quo haberet papa potestatē dispensandi:q2 tunc semper parendum erit:vt not.Abb.in d.c.si quādo.de rescript.vbi reliqua per Moder. ¶ In glo.pe.primo diffinitionem scādali ponit Archi.in c.prima actione.de peni.dist.j.Card.in clem.
5 j.de offic.ord.†Et circa istam glo.notandum est q ratione scādali non solum prouisio fieri impeditur, vt hic, sed etiam illa, que iam facta est,reuocatur.glo.notabilis xlv.dist.c.ij.in glos.j. que dicit circa medium,cassandam esse electionē,si ex ea in populo scandalum oriatur.Facit quod singulariter voluit Inn. in c.nisi cum pridem.§.de renun. quod propter scandalum imminens licite priuari potest prelatus beneficio. Quod dictum [redacted] approbatur,& Abb.sequitur in c.questium.§.de re
6 rum permu.vbi allegat Fede.de permu.bene.qō.xxv.† Ultimo non omitto glo. singularem in c.si papa.xl.dist.que voluit, papam deponi posse ratione scandali.quam pro singulari Abbas sequitur in c.significasti.in gl.ij.de elec.Et hec de pluribus sufficit retulisse. Ex quibus declaratio colligitur ad id, quod dicitur in c.qui scandalizauerit.§.de reg.iur.veritatē nō esse relinquendam propter aliquod scandalum:nam nō procedit ille text.in veritate iuris positiui,per supra dicta,prout illum textum declarat Cardi.& Jmo.post antiquos in cle.j.de immunit. ecclesia.& glo.in dicto c.qui scandalizauerit, ad quem text. vltimo notandum est quod procedit in iudice, cuius pricipuum est indagare veritatem.xxx.q.v.c.iudicantem.Secus est in priuato,qui propter scandalum veritatem omnē supprimere potest:vt notabiliter dicit Innoc.in c.officij.de pen.& remissi.

1 ☞ Prescribens authoritatem instituendi, non censetur prescripsisse authoritatem destituendi.
2 Spoliatus a iudice ante omnia restituitur.
3 Contumax excommunicari potest.
4 Appellatio valet omisso medio,ratione consuetudinis.
5 Consuetudo quod ab officiali ad episcopum appelletur, non valet.
6 Princeps de plenitudine potestatis non potest causam suspecto committere.
7 Consuetudo derogat iuri positiuo.
8 Maior & minor quis diuersis respectibus considerari potest.

Eferente. Habens plures ecclesias alteram eligere,& alteras dimittere compellitur. ¶ Primo nota archidiaconum,& sic minorem,id est inferiorem episcopo, posse de iure speciali habere ius instituendi:vt per Abb.hic.Idē notat Abb. per illum tex.in c.auditis.in quarto notabili.supra de in integ.restitut.in c.auditis.in sexto notabili.supra de prescri.Card. in cle. ij.in vj.q.de reb.eccle.non alie.Jllud circa hoc notandū est, qō ista acquisitio,que fit per inferiores prelatos contra episcopū, aliquo speciali iure,odiosa est:& ideo restringit. Unde qui pre-
a scribit[a] potestatē†instituendi,non videtur habere potestatem
1 destituendi.Notabile est dictū Host.in c.cū ex iniuncto.in prin. §.de here.vbi Abb.& alij sequuntur.Facit gl.notabilis in regula prima,de regu.iur.in vj.Quod verum intelligitur, quando ista acquisitio venit in derogationē iuris ordinarij,vel alterius, qui in quasi possessione reperitur.Secus in alio non possidente:q2 tūc talis acquisitio ampliatur,& de vno casu ad aliū porrigitur. Jta notabiliter voluit Inn.& ibi Abb.in gl.fi.in c. dilectus.§.de capel.mo.Notat hoc Abb.in c. fi. in vlti. notabili, de prescri.& in c.j.per illū tex.infra de reli.domi.in ver.vltimo tenementi.Faciunt que Alex.scribit in cōsi.ccccclxxxvij.curso.lib.
2 j. ¶ †Nota tex.hic,q spoliatus a iudice etiā, ante omnia restituitur.Nam archidiaconus erat iudex, qui spoliauit, vt dicitur,& spoliatus fuit restitutus,q videtur cōtra gl.notabilē vij. q.j.in c.presentiū.in gl. fi. que dicit spoliatū a iudice non habere restitutionē:vt no.Abb.in c.dilectus.el j.§.de rescrip.& in c.si cōstiterit.in gl.j.de accu.Sed illa gl.intelligitur,quādo iudex iudiciario ordine procedit: secus si ex abrupto extra iudiciū aliquē spoliauit:nā tunc taliter spoliatus in primis debet restitui Et ita videtur textus notabilis hic.Ad idē tex.in c.conquerente.vbi notat Abb.supra de restit.spo.§.quoniā faciēda. in prin.
3 ¶ †Tertio no.q pro cōtumacia quis excōicari potest, quāuis etiam pro leuibus culpis non fit quis excōicandus.xj q.iij.in c. episcopi.& in c.nullus. Tamē quelibet cōtumacia excōicatione digna reputatur.gl.singularis in c.duo sunt.in versi.videatur. xcvj.dist.de quo notat Abb.in c.j.de iudicijs.in c.accedens.el j.
4 vt lite non contest. ¶ †In gl.ij.ad fi.notandū est q valet appellatio omisso medio,ratione consuetudinis. Et probatur hoc in c.Romana.§.j.de appel.lib.vj.Secus secundū Abb. hic,in his, que sunt de substātia appellationis: q2 non valeret cōsuetudo: puta,q ad minorē vel parē appelletur.gl.notabilis per illū tex. in c.ij.de consue.in vj.in ver.officiali.& illa glo. cōiter approbatur,& tradunt Mod.in rub.de appel.Sed circa illam glos. aduerte dū equiparat parē iudicē minori. Nā imo videtur q potius maiori equiparetur.Ad hoc textus in simili in l.j.§.si quis ergo.ff.de appel.vbi si appellatur ad maiorē iudicem,vel parē, per errorem,non nocet error.Secus si ad minorē:quia error nocebit.Ergo idem dicendū est de pari iudice, q de maiori. Non obstat textus in d.c.ij.de consue.quia quod dicit glo.ibi, nullo
5 modo probatur.†Nam non valet consuetudo q de officiali ad episcopum appelletur:quia est idem tribunal. Et non valet cōsuetudo,q ab eodem ad se ipsum appelletur:quia debet esse distinctio personarum inter illum a quo, & inter illum ad quem appellatur.argu.c.fi.de insti.& in c.debitum.de baptis. in l. ij.ff. de stip.ser. Et quia esset valde supectus in causa appellationis ille idem,qui in causa principali iudicauit merito non valet talis consuetudo.d.c.ij.quia periculosum est coram suspecto iudice litigare.cap.cum inter.supra de excep.& iij.q.v.quod suspecti,
6 Adeo†q nec princeps potest de plenitudine potestatis causā suspecto committere:vt not.Abb.in d.c.cum inter.& in c.ad ea. per glo.ibi supra de rescript.Sed remota suspicione,q non valeat consuetudo vt appelletur etiam ad minorem, ibi hoc non dicitur,& nihil videtur repugnare quo minus valeat. Nam videmus q consuetudo,non habenti aliquam iurisdictionem illam tribuit,in c.cum contingat.de foro compet.& ix.q.iij. in ca. conquestus.q mulier, cui iudicandi munus interdicitur, vt l. ij.ff.de regu.iur.a consuetudine tamen recipiat iurisdictionē: vt est casus in c.dilecti.supra de arbi.ergo a fortiori minorē iudicē habilitare poterit consuetudo, vt in causa appellationis
7 competens efficiatur. Non obstat†quod ad maiorem iudicem appellatio debet fieri: quia hoc a iure positiuo inductum est, cui potest per consuetudinem derogari.c.fi. supra de consue. c. iij.eod titu.in vj.& in l.de quibus.ff.de legi.Secundo respondetur quod si appellatio defferatur ad minorem, vel parem, re-
8 spectu istius appellationis reputatur†maior:nam potest quis vno respectu vt minor,& alio respectu vt maior, considerari:vt per glo.Bart.& alios in l.j.§.si quis.ff.de appel.Et ita hic Pisis inoleuit consuetudo:quia de capitaneo,qui maior hic habetur,ad Potestatem appellatur. Subijcit Abb.hic,quod illud quod de consuetudine dictum est,quo ad textum nostrum diuinationem continet: & ideo remota consuetudine concludit qō de iure communi valet appellatio interposita omisso medio, si non opponatur.Allegat glos.approbatam communiter in ca. dilecti.in ver.appellationem.supra de appella.vbi Mode. De rufini post alios ita concludunt.Et hoc modo declaro textum procedere hic, quia non apparet contra talem huiusmodi appellationem oppositum fuisse,licet omnes ita communiter dicant. Reperio tamen Bar.in l.j.§.si quis in appellatione. ff. de appel.dum respondet ad l.si per errorem.ff.de iurisdic. om.iudi.volentem q interposita appellatione, omisso medio, processus sit ipso iure nullus.Et pro eius dicto bene facit text. in l.Jmperatores.ff.de appel.ibi dum inquit, si ad Jmperatorē omisso medio appelletur,non recte ad Jmperatorem appellatum:ideoque ad presidem remitti debere,a communi tamen opinione recedendum non est.Et Reliqua per Modernio. in d.c.dilecti.

¶ Additio.

a ¶ Prescribit. Deci.supra de appel. c. dilectis,nu.2. vbi tetigi. [redacted]

1 ☞ Restitutio in integrum an detur pro modico damno.
2 Uerbum,minuitur,etiam in minimo verificatur.
3 Minimum non videtur esse in consideratione in materia penali,odiosa,vel statutaria.
4 Statutum de falsificante monetam, locum non habet in vili moneta.
5 Alienare prohibitus, etiam rē minimam alienare non potest.
6 Prebenda est duplex,temporalis,& spiritualis.
7 Prebenda dicitur ius spirituale.
8 Copula,et,ponitur inter diuersa.
9 Numerus canonicorum augetur, si duo recipiuntur vacante canonicatu.
10 Prebenda solo animo diuidi non potest.
11 Interpretatio fieri debet,vt in dubio actus valeat.

Maiori

AIoribus. Prebẽde, ⁊ dignitates non debent diuidi, nec etiam permutari.h.d. ¶Nota hic considerari quod minimũ est. Bart.⁊ alij in l.si proprietarius.in prin.ff.de dam.inf. Materia est brocardica, vt dicit Ant.de Bu.in c. si proponente.s.de rescr. Ex pluribus tamen que dici possunt, duo tantum
1 notanda sunt. ¶†Primũ ad intellectum.l.scio. ff. de in integ. restit.per quam omnes communiter dicunt, quod pro modico dãno non datur restitutio in integrum. Nam simpliciter hoc non est verum: qm̃ illa lex procedit eo casu, quo per restitutionem in minimo dãno recederetur a cõtractu maioris summe, ⁊ quantitatis. Secus ergo in minimo damno, per ꝙ non fieret maiori summe preiudiciũ: puta, in re de se minima: quia tunc vr̃ restitutio competere. Ita a ꝯrio sensu colligitur in precallega.l. scio.quam ita intelligunt ibi And.Sic. Albe.de Rosa.qui pro ista conclusione arguit: q2 minor ad lucrum restituitur.in l.denique.§.si quid minori.in l.⁊ si fine.in prin.⁊ §.j.ff.de mino.ergo a fortiori in damno dz restitui, arg.l.fi.§.licẽtiam.C.de iure delibe.⁊ in l.fi.C.de codi. Hoc arg.satisfaceret, si in lucro minimo restitutio concederetur: quod Alb.non probat. Sed pro ista cõclusione allegaẽ tex.in l.minoribus xxv.annis.ff.de mino.vbi dicit quod minoribus succurritur non solum, cum de bonis eorũ
2 minuitur. † Nota illud verbũ, minuitur, quod etiã in minimo verificaẽ.l.si seruum.§.ait pretor.vbi Bar.ff. de acq.her.⁊ quod voluit gl.not.in cle.j.in ver.aut eorum parte.de fo.comp. Et sic vr̃ ibi tex.quod pro minimo damno restitutio concedatur: ⁊ ꝙ
3 dictus intellectus l.scio. vr̃ fuisse de intentione Bar.ibi. † Secundo notandum est quod in materia odiosa, ⁊ penali, ⁊ in statuto, quod stricte interpretatur, non vr̃ esse in consideratione quod minimum est. Et ideo statutum de vulnere, nõ hz locum
4 in vulnusculo: vt per Bal.in l.fin.C.de edili.edi. † Et statutum de falsificante monetam, non habet locum in vili moneta, ⁊ mi-
a nima a Alex.hoc probat in cons.ciiij.in j.vol.statutũ loquẽs, ꝙ si quis falsificauerit, circa fi.lib.j. ⁊ quod voluit Bal.in authen. sed iam necesse.in gl.magna.C.de do.ante nup.quod consideratur ex pluribus que habenẽ late in tract.de debi.fugi.in tertia principali quest. Preterea conclusio vr̃ procedere, nisi pena deberet committi in euentum ꝯditionis: nam tunc consideratur
5 quod minimum est: q2 cõditio est indiuidua. † Et ita procedit quod voluit Ang.in cons.clxviij.ex isto dubio.in ij.dub.vbi cõcludit ꝙ priuatus si alienauerit, alienando rem, licet minimã, in penam incidit. facit quod voluit Bal.in rubr.de contrahen. emp. in decima questio.⁊ glos.in l.res bona fide.ff.de contrah. emp. Spec.in tit.de emphy.§.nunc aliqua.ver.ij. Bar.⁊ doc.in
6 auth.qui rem.C.de sacrosẽ.eccl. ¶† In glo.ij.dum Abb.concludit circa fin.duplicem esse prebendam, vna tẽporalis, que est separata a canonicatu, de qua loquitur in c.cum M. de constit. alia spiritualis, quãdo cum canonicatu coniungitur de qua intelligitur dictum Jnn.hic, ⁊ probatur hoc expresse in c.dilecto. j.e.vbi Abb.inducit illũ text. q2 in principio renunciauit quis prebende.deinde dicitur in ver.procurator tuus, quod ad vnicum ius spirituale, quod vacabat, ⁊c. † Et sic referẽdo illa ver-
7 ba, principiũ expresse colligiẽ, quod p̃benda ius spirituale appellatur. Et ista est communis declaratio, quam idẽ Abb.etiã tradit in d.c.cum M.in gl.in ver.canonicos.⁊ in c. dilecto.j.e. in v.not. Card.in cle.fi.eo.tit.q.vij.vbi etiã Jmol.in versi.quero quotuplex sit.⁊ Roma.in cons.cccxviij.presens cõsultatio. Considerandum tñ est quod licet Abb.⁊ doc.precipuum faciãt fundamentum in d.c.dilecto.inducendo vt s.ille tex.non multum facit: nam quod p̃benda coniuncta cum canonicatu dicat spiritualis iuris censura, verũ vr̃ ea ratione, quia adheret canonie, que spiritualis est, ⁊ idẽ indicatur de adherentibus.l. que religiosis.ff.de rei ven.c.translato.de const.c.quanto.de iudic. Non enim in capitulo, dilecto. prebenda appellatur ius spirituale, sed canonicatus. Erat enim ibi certus prebendarum, ⁊ canonicorum numerus, vt colligiẽ in d.c.§.preterea.⁊ circa fi.expresse dicitur ibi cum in Trecensi ecclesia certus sit prebendarum numerus, dum ergo in principio dicitur quod Cellerarius assignauit prebendam, que vacabat, etiam canonicatus cum ea. Dum ergo preterea in ver.procurator, dicitur quod ad vnicũ ius spirituale, quod vacabat, ⁊c.tex. loquitur respectu canonicatus, quod bene dicitur esse ius spirituale. Sed pro dicto Abbat.multum facere videtur text.in d.versic.nam si duo vnicam prebendam habent, vbi rationem adducit, que prebende tantum congruit: ergo in d.versicu. videtur tantum loqui de prebenda, vt dictum correspondeat rationi. Sed dic quod ex quo de canonicatu in principio loquitur, vt s. dixi, quia erat certus numerus canonicorum, ⁊ erant connexe canonicatibus, prout etiam Abb.fatetur, non attenditur quod in propositione causue ratio assignata prebende videatur competere ad hoc text. notabilis in l.regula.§.⁊ licet.ff.de iur.⁊ fac.igno. Secundo dictum Abb.melius videtur probari in alio versi.preterea.ad finem ibi: eo quod huiusmodi ius spirituale diuidi, seu commutari nequeat inter eos. Nam hoc quod dicitur de diuisione, videtur cõuenire prebende, non canonicatui.sed dic quod ex quo loquitur negatiue, bene etiam adaptatur canonicatui. Namverum est dicere quod canonicatus diuidi non potest. Et quod de canonicatu loquatur, suadetur: quia ibi in versicu. in ecclesia tamen, vbi sunt verba supra dicta, aduersatur precedenti versicu.in quo loquitur de canonicatu, ⁊ patet ibi, in canonicũ quis posset assumi. Unde illa verba que sequuntur ibi: vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, ꝙ huiusmodi ius spirituale, ⁊c. omnia ista de canonicatu intelligo, vt aduersentur precedentibus. Comprobo, quia si de prebẽda loqui voluisset, dixisset vacante prebenda: vt supra loquitur in versi.preterea ibi: etiam nulla vacante: ⁊ sic in genere feminino loquitur. Et sic illa verba, pro vno indiuiduo iure, ⁊c. intelliguntur de prebẽda, que est coniuncta cum canonicatu, ⁊ etiam ratione canonicatus ius spirituale appellatur. Facit text.etiã ibi dum inquit, que determinatum habet numerum prebendarum, ⁊ vno indiuiduo iure vacante, non dixisset vna vacante, vt supra dixit in feminino genere comprobatur hoc ex his, que sequuntur ibi in ver.quanquam augmentare valeant numerũ prebendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando. Nam clarum est hic, quod illa verba, ⁊ quoddam ius spirituale.de canonicatu intelliguntur, quia de prebendis specialem facit mẽtionem: ita ergo supra debet intelligi: quia vna pars per aliam declaratur.l.qui filiabus.ff.de lega.j.l.vtrum.de petitio. hered. [redacted] ponitur copula inter ius spirituale, ⁊ prebendam, ibi: numerum prebendarum, ⁊ quoddam ius: ⁊ copula inter diuer-
8 sa ponitur: vt per glos.in rub.ff.de iu.⁊ fac.igno. † ergo prebenda non dicitur immediate esse ius spirituale, nisi ratione cõnexitatis, vt supra dixi, licet contrarium velint. † Ultimo notan-
9 dum est dictum Jnno.quod Abb.hic post alios sequitur, dum facit differentiam: ⁊ concludit, quod si vacante vno canonicatu, duo recipiuntur, ius multiplicatur, ⁊ augetur numerus canonicorum. Secus in prebenda, ad quam si duo recipiunẽ, non videtur facta diuisio: quia facto opus est: vt latius hic Abb.dicit: ⁊ idem tradit in c.dilecto.in glo.in ver.augmentare.j.e.⁊ in c.cum M.in glo.iij.de constit. Et de prebenda est text.in c.tue. infra eod.quam ibi Abb.ponderauit in primo notabi.⁊ sic simpliciter transeunt doc. Sed circa illud, quod de prebenda dicitur, aduertendum est: considero enim duos casus. Primus qñ prebenda duobus non sufficit: ⁊ isto casu verissimum videtur dictum Jnno.non ea ratione, quam adducit, sed alia: quia prebenda diuideretur. Et ita tex.in d.cap.tue.quem Abb. ibi pro Innoc.notauit ad hoc. Secundus, quando prebenda duobus esset sufficiens: ⁊ tunc non videtur verum dictum Jnno.quia ex quo duo constituuntur canonici, nihil obstat, quo minus prebenda pinguis communiter duobus acquiratur: argu.l.si pluribus.in princip.ff.de leg.ij.l.duobus.ff.de lega.j. Nam isto casu diuisio fieri potest, in ca.vacante.in fi.j.eod.⁊ pro hoc text. in c. dilecto.in ver.procurator tuus.vbi prohibetur diuisio, eo quod prebenda non sufficit: ergo si prebenda sit sufficiens, videtur facta diuisio, si duo recipiuntur. Et ita videtur velle do. Abb.in d.c.tue.circa fi. Ad hoc est glos.in d.c.dilecto.in ver. augmentare.in fine. Sed contra hanc conclusionem facit: quia plura necessaria sunt, vt de vna prebenda efficiantur due, voluntas cõstituentis, consensus capituli, ⁊ causa rationabilis: vt probatur in c.vacante.in prin.⁊ in fi.prout Abb.illum tex.in primo notabili deducit.j.eod. Sed retenta predicta conclusione, que probabilis videtur dicendum est, quod hic concurrit voluntas cõstituentis, ex quo duo recipiuntur, ⁊ fructus suppetunt: ⁊ ista duo videntur sufficere, per supra dicta. Ad tex.in d.c.vacante. dico quod non probatur ibi illud, quod Abb.dicit. Nam quod in prin.dicitur de ꝯsensu capituli, non loquiẽ respectu diuisionis p̃bende, sed respectu receptionis canonicorũ, ibi: de assensu capituli tui duos canonicos assumpsisti. Non obstat quod dicitur ibi de rationabili causa, que copulatiue requiritur cũ fructuum abundantia, prout dicit dominus Abbas quia ius procedit incipiendo a ratione, nam sola ratio forte penuria scilicet clericorum non sufficit vt prebẽda diuidatur: sed vltra hoc requiritur vt fructus suppetant. Et ita text.ibi procedit, ⁊ copula verificatur, in qua Ab.facit fundamentum. Sed incipiẽdo a pinguetudine prebende sine alia ratione humana, sola illa causa sufficit, vt prebenda diuidatur in duas: quia non reluctat diuisio prebendarum, si fiat multiplicatio prebendarum, que non prohibetur: ⁊ hoc casu loquitur copulatiue tex.in c.vacante. Pro ista differentia facit quod in simili habetur in l.iij.

§.in amittenda.in l.quemadmodum.ff.de acq.poss.⁊ inheren-
10 do huic questioni,non obstat ratio Inn.† dum inquit quod di
uisio non potest fieri solo animo in prebenda,sed factum requi
ritur:quia hoc verū est in diuisione facti, vt partes ad oculum
distinguātur:sed per hoc non impeditur diuisio quo ad effectū
iuris,quo minus valeat receptio etiam respectu prebēde, que
duobus sufficit,per s. dicta. Ad id vero, quod de canonicatu
Inn.dicit,quod si vno vacante,duo recipiūtur, multiplicatur
ius,⁊ numerus canonicorum augetur:hoc dictum procedit se-
cundum Inno.quando duo simpliciter recipiunt. Et ita Ab-
b bas ⁊ alij loquuntur hic.Secus si expresse [b] ad vnum canonica
tum duo recipiuntur:quia tunc nō videtur recipiens velle nu
merum augere.Et idem dicit d.Abb.in preallegato c.dilecto.
11 §.e.† Hec limitatio videtur omnino dubitabilis:quia si aliter
non constat de mente recipientis,debet in dubio fieri interpre
tatio vt actus valeat.l.quoties.ff.de rebus dub.c. nisi essent.§.e.
Unde quando duo ad vnum canonicatum recipiuntur, illud
verbum,vnum,referri potest ad illud, quod erat tempore rece
ptionis:non tamē per hoc tollitur,quin facta receptione duo-
rum alteretur nūc status ecclesie, ⁊ numerus augeatur, ex quo
duo recipiuntur,vt actus effectum sortiatur.De quo latius di
cam in d.c.dilecto.vbi ad intellectum illius capituli, melius ca
dit.Et hec sufficiant pro nunc.

¶ Additiones.

a ¶ Minima.Anto.Cors.in trac.de minimis. ⁊ limitat in sing.
vers.effusio.Alex.cons.ciiij.in fi.lib.j.vbi dixi.Dec.authent.qui
rem.nu.10.C.de sacro.eccles.
b ¶ Expresse.Et sic nō valet receptio,nec electio. [redacted]

1 ¶ Princeps obligatur ex contractu.
2 Ius dandi vocem in capitulo causatur ratione canonicatus,
non ratione prebende.
3 Collatio proprie non est donatio.
4 Prebenda debetur canonico ex eo quod in canonicum est re-
ceptus,non ratione promissionis ei facte.
5 Simonia non committitur, si promittatur quod tacite inest,
pro re spirituali.
6 Prebenda vacans an sit affecta, quando aliquis est receptus
in canonicum ad mandatum Pape.
7 Receptus a capitulo,in impetratione apostolica an facere de
beat mentionem de tali receptione.

Elatum. Receptus in canonicū ex
prouisione capituli, debet,
quando facultas se obtulerit, habere preben-
dam.¶ Nota hic casum, in quo valet promis-
a sio [a] prebende vacature,scilicet quando hec p̄
missio fit recepto in canonicum,cui de iure de
betur:vt j.dicam,licet aliter doc.velint.Secūdo no.quod pro-
missa seruari debent.Nam graue est fidem fallere: vt dicitur in
1 l.j.ff.de const.pecu.⁊ in l.j.in prin.ff.de pact.†Et hoc procedit e-
tiam in principe:qui ex contractu obligatur:vt est tex. in c.j.de
prob.Imo ipse Deus obligaretur ex conuentione: vt Bal.in-
quit in l.j.in prin.ff.de pact.vbi magistrum sentētiarum ita di-
2 centem refert.¶† Tertio no.quod ius dandi vocem,⁊ interes
sendi in templo,causatur ratione canonicatus, non autem ra-
tione prebende.Ad idem tex.in c.pro illorum.vbi not.Abb.in
iij.notabi.infra eod.in c.fina.§.in illis.vbi Dom.per illum tex.
§.de concess.preben.in vj.⁊ tale ius duntaxat competit canoni-
cis.Unde qui non est canonicus, licet aliam in ecclesia habeat
dignitatem,non reddit vocem.Inno.in c.ij.infra de insti.Ab.
qui eum sequitur in c.cum olim.ver.sed quia.s.de re iudi.idem
Abb.in c.auditis.s.de elect.cum simi.¶ Quarto no.ibi: conce
das liberaliter.secundum Abb.⁊ doc.quod prelati liberalitate
vti debent,concedendo beneficium isti, vel illi. Hoc tamē non
videtur mihi de intentione istius litere hic:nam illa verba,cō-
cedas liberaliter. potius respiciunt resistentiam prelati: quasi
dicat, libere concedas, sine pertinacia. Cum enim isto casu in
canonicum esset receptus,⁊ debita sibi, ⁊ promissa fuisset prebē
da,non cadit liberalitas:quia in necessitatibus nemo liberalis
existit.l.rem legatam.ff.de adimen.leg.Per alia tamē iura vi-
detur hoc,quod dictum est,probari:quia qui alicui beneficium
confert,liberalitate vtitur.Facit c.sedes.de rescr.Et iura hanc
collationem,donationem vocant,in c.cum accessissent. de con-
stit.ibi:esset donatio deuoluta.in c.eam te.de rescri.ibi:quia do
natio prebendarum.⁊ in c.proposuit.⁊ in ca.quia diuersitatem.
3 cum simil.§.de concess.preb. † Non tamen proprie donatio est,
cum pretextu ingratitudinis,etiam in personam collatoris cō

misse,non possit reuocari:vt tradit Io.And.⁊ alij in c.fin.§.de
4 dona.vbi Abb.in ver.sed hic queritur.¶† In glo.j.inquātum
Abbas concludit,quod licet recepto in canonicum, prebenda
promissa fuerit,vt hic,nō debetur virtute promissionis,sed ra-
tione receptionis in canonicum. Et ita etiam voluit glos.in c.
ij.in vers.indirecte.de concess.preb.in vj.⁊ tenent Ant.de But.
Abb.⁊ Mod.in c.dilectus filius.el j.§.eod. Et licet ista sit com
munis opi. in puncto iuris tamen probabiliter contrarium di
ci potest:primo per istum tex.hic,qui fundatur in promissione
facta in prin.ibi:⁊ ante habuit in promissis.⁊ in conclusione de
cretalis,dum inquit ibi:secundum promissionem tuam conce-
das.non enim mentionem fecisset de tali promissione,si nō va-
luisset.Nec obstat quod hic allegetur promissio ad maiorē gra
uationem prelati,vt Abb.inquit in d. c. dilectus.in glos.j.§.eo.
quia si promissio non valuisset, ex hoc nō magis grauatur pre
latus.Nam ex quo iura resistunt in c.ij.§.de concess.preben.non
oritur etiam naturalis obligatio.l.cum lex.⁊ ibi Bart.ff.de fi-
deiuss.Et cum tex.dicit,secundum promissionem tuam conce-
das.verba in dubio proprie debent intelligi, ⁊ cum ministerio
iuris.l.non aliter.cum vulgaribus.ff.de lega.iij. Et quod talis
promissio valeat bene facit, quia conformatur cum dispositio-
ne iuris communis: ex quo omnino de iure communi preben-
da recepto debetur.Unde cum in tali promissione exprimatur
quod tacite inest,debet valere promissio,licet alias reprobetur.
Et ita reperio quod voluit Petr.de Anch. motus ista ratio-
ne in preallegato c.dilectus filius.infra eodem. Comprobatur
ex eo quod in simili ratione voluit Federic.in tract.de permu.
benefic.questio.penulti.facit l.ij.de iniust. rup.⁊ per textum in
5 l.hac consultissima.§.sed autem.C.qui testam.facere poss.† Ul-
b timo accedit,quia si promittatur quod tacite [b] inest pro re spi
rituali,simonia non committitur:vt per gloss. ij.in c.significa-
sti.de electio.in cap.ad audientiam.el ij.de rescr.vbi docto.late.
facit.l.iij.ff.de lega.j.Ergo in proposito cum permittatur rece-
pto,cui debetur de iure communi,valere debet talis promissio,
licet alias reprobetur. Et in terminis hoc voluit glos. hic. Ex
quibus omnibus ista pars persuaderi potest. Pro communi
tamen opinione videtur casus in c.dilectus filius.prealleg.in-
fra eodem,el primo.vbi receptus in canonicum , cum capitulo
authoritate legati apostolice sedis, composuit quod fructus
prebende vacantis percipere non deberet, sed vacaturam pre-
bendam expectaret:dicitur ibi q̄ promissum non valuit:q2 va
caturā expectare prebendā,est contra statuta concilij Latera-
nēsis:debetur tñ sibi omnino prebenda, rōne receptionis,vt in
fine dicitur:sola ergo promissio videtur reprobari,quāuis fiat
canonico iam recepto. Sed ad illum textum pluribus mo-
dis ibi respondetur, ⁊ inquantum ad propositum dicendum
est,quod promissio prebende vacature facta ibi fuit, ante rece-
ptionem,⁊ sic non valet,quia non iuuatur aliquo concursu iu-
ris.Secus in questione predicta,quando quis prius receptus
fuit, ⁊ post receptionem promissio sequitur: nam tunc valet,
per supra dicta. Ad hoc vide Imolam, qui hanc responsio-
nem dat,⁊ latius deducit in dicto capitulo, dilectus. in glossa
j.in iij.solu.Et vltra eū quod ibi promissio precederet receptio
nem,probatur:quoniam factum legati approbatur ibi in rece-
ptione,dum inquit:quod licitum est approbantes.Si ergo fa-
cta fuit receptio authoritate legati,videtur,quod tempore p̄-
missionis,quo incipit legatus interuenire,non esset facta rece
ptio. Et illa verba cōuentionis, dum dicitur quod,ipso ab eis
recepto in canonicum,⁊ concesso sibi stallo in choro, declaran-
tur:id est quod reciperetur in canonicum,⁊ stallum ei in choro
concederetur:⁊ sic bene videtur comprobari quod tempore cō
uentionis nō esset receptus.Reliqua videbimus in c.dilectus.
Ad predicta in ista materia considerandum est quod,licet oēs
dicant non esse inconueniens quod, canonicus receptus ra
tione receptionis expectet prebendam , sed promissio videtur
prohibita per concilium Lateranense,de quo in cap.ij.infra de
concessio.preben.tamen contra hanc conclusionem vrgent pre
cipue duo iura,text.in c.tue fraternitatis.in fine, infra eodem.
vbi vacante vna prebenda duo canonici recipi non possunt:
quia si vna prebenda assignaretur , alius deberet expectare,
contra statutum concilij Lateranensis, ⁊ idem probatur in ca
pitulo,dilecto. infra eodem in verbo, procurator tuus. ibi: si
vero duobus. ⁊ tamen nulla promissio interuenit in illis iu-
ribus: sed ratione receptionis : erat tamen debita prebenda,
⁊ tamen prohibentur expectare. quod videtur contra istum
textum. dicam ibi : interim cogitabitis. Inquantum do-
ctores concludunt quod , receptus authoritate episcopi non
habet ius affectum: secus si receptus sit a summo pontifice.ca-
pitulo,si postquam.eodem titulo,in sexto. vbi textus loquitur
6 in eo, qui immediate a summo pontifice recipitur. Sed du-
bitari

bitari probabiliter potest quid de recepto a capitulo ad man-
datum summi pontificis, an tunc vacans prebenda afficiatur.
Videretur primo dicendum quod non: quia ex isto simplici
mandato non videtur alterata ordinaria receptio capituli, ar
gumen. cap. licet. ꝛ c. pen. de offic. ord. Sed contrarium breuiter
dicendum quod imo tali casu prebēda afficiatur: vt colligitur
in cap. si soli ordinario. in fin. de concess. prebend. in vj. Nam in
principio loquitur etiam de ordinario, ibi: soli ordinario. ꝛ in
fi. dicitur quod prebenda afficitur, ꝛ alteri collatio facta non
tenet. Bene facit ad hoc, text. in c. hi qui. §. eum quoque. eod. tit.
in vj. Non obst. quod quando ordinario scribitur, videtur eius
potestas duntaxat excitari. d. c. licet. cum simi. quia idem proce
dit, quando mandatur aliud, ad quod inferior alias tenetur.
Secus si ordinarius non adstringeretur, sicut fit mediante mā
dato, quia tunc per tale mandatum, de ordinario delegatus ef
ficitur. Adde specialiter textum notabilē, qui loquitur in ma-
teria, in c. cum aliquibus. in fin. de rescrip. in vj. ꝛ bene declarat
do. Abb. per illum tex. in dicto capit. licet. ꝛ talis est casus no-
ster. quia capitulum, cui mandatum Pape dirigitur, non co-
gebat illum, pro quo Papa scribit, recipere: ꝛ ista conclusio
procedit, quando re ipsa per capitulum iuxta mandatū Pa-
pe receptio fit: secus vero est ante receptionem sequutam: quia
ex simplici mandato, quod a Papa capitulo factum sit, prebē
da non afficitur: vt est tex. in d. cap. dilectus filius. el ij. j. eodem.
Reliqua per glo. ordinariam in cap. si soli. s. allegato in gl. ma
7 gna, ꝛ per doct. in cap. inter cetera. j. eodem. †Vltimo inquan-
tum Abb. circa fi. post Hosti. Anto. de But. ꝛ alios concludit,
nō esse opus in literis apostolicis, mentionem fieri de recepto
authoritate capituli, aduertendum est: nam doct. videntur lo-
qui in alio recepto a capitulo, non in eomet, qui literas aposto
licas impetrauit: ꝛ non aperiūt doc. quid iuris sit de receptio-
ne facta a capitulo de ipsomet impetrante: vtrum de ipsa te-
c neatur mentionem facere. Mod.[c] in cap. in nostra. s. de rescri.
mouent hanc dubitationem, ꝛ dicunt quod doct. hic, dum sim-
pliciter loquuntur, videntur dicere quod nō. Et istud clarum
videtur, si est in eadem ecclesia receptus, in qua impetrauit a
Papa: fuisset enim facilior Papa ad concedendum hoc: sed
in alia ecclesia receptus forte deberet facere mentionem: quia
licet illa receptio non tribuat ius affectum, potest tamen age-
re contra superiorem vt prouideat de prebenda, vt hic: ꝛ casu
quo alteri fieret collatio per capitulum, tunc tali recepto de cō
munibus reditibus capitulum prouidere tenetur, donec fue-
rit ei de beneficio prouisum: vt voluit Inno. in cap. statuimus.
de maio. ꝛ obed. vbi Abb. in fi. Idem not. Abb. in cap. inter ce-
tera. in cap. dilectus. el ij. j. eodem. Nam qua ratione de benefi-
cio, licet minimo, mentio debet fieri, cap. si motu proprio. eo. tit.
libro vj. ita de hac receptione. Non tamen audent firmare hoc:
quia ab alijs non est consideratum. Non puto a communi opi.
recedendum esse: quia ipse non habet ius affectum, vt per doc.
hic. ꝛ dato quod habeat facultatem petendi alimenta, de hoc
mentio fieri non debet, nec de ipsa prestatione alimentorum,
iuxta ea, que habentur in cap. episcopus. s. eod. ꝛ tradit Card.
in cle. ij. §. si vero. in prima oppo. de vita ꝛ honest. cler. Item ta-
lis prestatio cessabit, si beneficium consequitur mediantibus li
teris apostolicis: vt in simili dicitur in capit. episcopus. s. eod.
Non obstat quod de beneficio minimo dicitur: quia illud ha-
bet in titulum, ꝛ ius habet in eo, ꝛ pluralis esset in beneficijs:
que rationes cessant in casu nostro, ꝛc.

Additiones.

a Promissio. Sed non afficit. ꝛ nil dispositioni iuris addit.
b Tacite. Decius s. de constitut. cap. cum M. Ferrarien. nu.
37. vbi tetigi.
c Moder. Scilicet Fel. sed opinio Decij verior est.
[redacted].

1 Canonici preferuntur monachis.
2 Dignitas maior an arguatur ex priori nominatione.
3 Vsusfructus relictus alternis annis duobus, debetur in primo
anno primo nominato.
4 Dignitas quandoque posteriori loco ponitur.
5 Digniores in dubio censentur, qui prius sunt nominati.
6 Institutio monachorum antiquior fuit, quam canonicorum.
7 Ordo temporis inducit prelationem in honoribus.
8 Religio maior illa dicitur, ad quam transitus permittitur.
9 Consuetudo, que viget Rome vbique locorum attendi debet.
10 Religiosi non possunt immutare antiquum statum ecclesie.
11 Prelatus inferior ecclesiam sibi subiectam in temporalibus di
uidere non potest.
12 Gabella vini si vendatur, aucto comitatu augeri debet pretiū.
13 Prohibitio episcopi sine causa quare non habeatur pro con-
sensu.
14 Affines, quorum consensus requiritur ex forma statuti in con-
tractu mulieris, si contradicant, consentire non censentur.

Varitie. Religiosi ecclesiarū sua-
rum reditus minuere non
possunt ratione portionis, que debetur re-
ctori, vel vicario, nec parochias diuidere.
1 †Primo no. ibi: ex epigrammate, siue sub-
scriptione huius cap. quod canonici preponū
tur monachis, ex eo quod prius nominati sunt. Et secundum
Abb. antiquum hoc procedit, quia de vitio auaritie repreben-
duntur: nam in actu qui damnatur, digniores posteriori loco
nominantur. Ad idem tex. in c. de regularibus. j. de simo. secus
est in actu laudabili, qui commendatur, quia a dignioribus in-
choatur: ꝛ tunc monachi preferuntur: vt colligitur in c. Deus,
qui. s. de vit. ꝛ honest. cler. ꝛ in c. ij. de supplen. neglig. prelat. ꝛ in
rub. j. de sta. monac. facit tex. in c. perniciosam. xviij. q. ij. vbi re-
gula sancti Benedicti, preterea sancti Augustini nominatur.
Et ex hac priori nominatione maior dignitas arguitur, ꝛ pre-
rogatiua accipitur in processionibus. Ita arguit glo. xcvj. dis.
in capit. bene quidem. in ver. Mediolanen. pro archiepiscopo
nostro Mediolanen. contra Rauennatem. ꝛ gloss. in cap. quo-
rundam. in ver. predictorum delictorum. de elec. in vj. Et quod
monachi preferantur canonicis regularibus, videtur opi. com
munis, quam Card. Imo. ꝛ Abb. hic sequuntur, ꝛ Domi. in ter
minis hoc dicit in cap. episcopus. in xvij. distinc. prout eum ita
transeuntes Moder. referunt in rub. s. de maio. ꝛ obed. Quan
2 uis ista communis opi. videatur prima facie. †Tamen dubie-
tatem facit: quia predictum fundamentum de priori nomina-
tione: in qua precise fundatur ista conclusio, non videtur con-
cludens: non enim mihi cōsonat quod ex priori nominatione,
que in alia materia reperitur, ad prerogatiuā prelationis infe
ratur: sed prerogatiua in eo casu debet cōsiderari, in quo prior
nominatio fit. Gratia exempli in l. quoties. ff. de vsufru. si duo-
bus relinquitur vsusfructus alternis annis, primo nominatus
3 incipit habere vsumfructū: quia magis dilectus videtur. †Et
ideo si vni simplici clerico, ꝛ episcopo, alternis annis relinque-
retur vsusfructus, clarum est quod clerico prius nominato, se-
cundum illum tex. in primis deberetur: ꝛ tamen absurdum es-
set dicere quod clericus dignior esset episcopo, quia ibi in pri-
mis nominatus sit. Sic etiam induci potest text. in l. generali-
ter. §. si quidem. ff. de fideicom. lib. ꝛ in c. pe. de elect. in vj. cum si.
Nam tale arg. procederet, si in materia prelationis fieret prior
nominatio, quo casu non loquuntur iura, que supra adducun-
tur. Hic enim dum prius nominantur canonici, quam mona-
chi, bene videtur probari ꝙ eorum maior esset audacia, ꝛ ipsi in
primis reprehensione digni forent. Sic in ca. de regularibus. j.
de simo. ꝛ ita in d. c. eius qui. cum alijs alleg. considerari potest
prerogatiua in materia, in qua loquuntur: sed ꝙ ex hoc infera
tur ad prelationem, vt doc. dicunt, non consonat, ratione supra
dicta. Nam ex diuersis non fit illatio. l. fi. ff. de calum. ꝛ l. Papi-
4 nianus exuli. ff. de mino. † Preterea ꝙ tale arg. non procedat,
probatur: qꝛ sepe numero digniores loco posteriori nominan-
tur: vt colligitur in c. ij. s. de iudi. ibi: episcopi, abbates, ꝛ archie
piscopi, ꝛ alij ecclesiarum prelati. Et ad idem tex. in c. fi. de offi.
deleg. in vj. in princ. ibi: non episcopi, vel eorum superiores. Ad
idem tex. in c. postulasti. in princ. j. de concess. preb. ibi: ad nos, ꝛ
archiepiscopum nostrum. ꝛ in c. fi. j. ne sede vac. ibi procuratori
ecclesie, ꝛ Burginensi episcopo, cum si. pro ista cōclusione in ter
minis est tex. hic, vbi prius nominantur canonici. Nec ob. com-
munis responsio doc. qꝛ videtur contra tex. in d. c. ij. de sup. ne-
glig. prel. vbi tex. loquitur in vitio auaritie, ne solita portio re-
ctoris diminuatur: ꝛ ibi tamen prius nominātur monachi, dū
inquit: monachi quidam, ꝛ canonici regulares. Facit tex. in c. j.
j. de dec. in vj. vbi in actu reprehensionis preponuntur predica
tores, sicut in actu laudabili, in ca. quorundam. de elec. in vj. vbi
glo. prealleg. plura iura adducit. Cum ergo adinuicem, ꝛ pro-
miscue reperiatur ista prior nominatio ita de canonicis sicut
de monachis, nō potest in hoc pro aliqua parte fieri fundamē-
tum: vt no. Bar. in l. vt vim. ff. de iusti. ꝛ iure. Et predictis adde
text. qui etiam promiscue loquitur in c. presens. circa fin. xx. q. ō.
iij. ibi: canonicos religiosos a sanctorum monachorum consor-
tio seiunctos. Predictis tamen, ꝛ similibꝰ, que adduci possunt,
non obstantibus, sequor opi. communem, quod monachi prefe
rantur: quia negari non potest, quin regulariter, ꝛ in pluribus
a dignioribus prior fiat nominatio: nam digniora preponēda
sunt, vt glo. dicit inst. de iure nat. gen. ꝛ ciui. in §. fi. in glo. in ver.
ignorentur. ꝛ glo. in §. aliam. non per illum tex. institu. de bono.
possess. Digniores enim ante scribi debent, vt docet text. in l. j.
ff. de alb. scriben. ꝛ per illum tex. dicit Bal. in l. cum quidam. C.

de verbo.sign.in iij.oppo.ad fin.quod prior nominatus maior
ceteris presumitur.Idem Ang.in d.l.generaliter.§.si quidem.
ff.de fideicom.liber.Tradunt Ange.& Imol.in l.qui soluendo
la ij.ff.de hered.inst.& Do.in c.fi.in princ.de offi.deleg.in vj.Et
hoc in Decretalibus regulariter seruatum esse colligitur, vt
digniores prius nominati sint,in cap.veritatis.s.de do.& con-
tuma.ibi:episcopo,& abbati,& preposito.& in c.j.j.de rebus eccl.
non alie. ibi:episcopo,vel abbati.& in pluribus suprascriptioni
bus Decretalium habetur,& in c.ex parte.in c.literas.j.de con
cess.prebend.in c.cum dilectus.de fi.instru.cum pluribus simi.
5 que colligi de facili possunt, †ex quibus ista conclusio bene cõ-
probatur,quod in dubio maiores & digniores reputentur, qui
prius in ordine litere nominati sunt,& quod in Decretalibus
magis communiter,& plerunque de monachis prius dicatur,
vt iuribus supra allegatis:quibus addo tex.in c.licet.in prin.j.
de regular.ibi:monachis,& canonicis.& in cap.nullus.j.de iure
patro.ibi:monachis & canonicis offerat. ideo bene infertur q
6 episcopi tanquam digniores debent precedere. †Ista opi.alia
ratione secundum docto.comprobatur:quia monachorum in-
stitutio est antiquior,vt Abb.hic dicit: ergo illa anteponitur,
vt no.gl.& ibi doc.in d.c.quorundam. Sic etiam monachorum
regula prius approbata videtur:vt colligitur in d.c.pernicio-
sam.xviij.q.ij.Et ista prior approbatio inspicitur, vt dicit Do
mi.in preal.c.quorundam.& Abb.in c.nimis.el ij.j.de excess. pre
7 lato. † Nam ista est communis regula,vt ordo temporis indu-
cat prelationẽ in honoribus,si tractatur de iam ordinatis inui
cem preponendis:vt tradit Barto.in l.ij.§.prius.ff.de vulga.&
pup.probatur in l.j.ff.de albo scrib.& in l.j.C.de consul.lib.xij. in
c.j.in c.statuimus.s.de maio.& obed.Absurdum est enim vt an-
tiquis noui preferantur.lxj.dist.in cap.statuimus. pro ista opi.
hanc rationem induco:quia canonici suam laxiorem regulam
habent:vt probatur in c.quod Dei timorem.j.de sta.mona. Et
ideo canonici regulares monachi fieri possunt,vt tradit cõsu-
lendo Cald.in tit.de sta.monac.in consi.xiiij.probatur in c. sa-
ne.de canonico,declarando vt ibi per Inno.& do.Abb.j.de re-
gula. Ergo datur intelligi quod monachorum religio est per-
8 fectior,& maior. †Maior enim religio appellatur,ad quã trãsi
tus permittitur in c.licet.j.de regul.ibi: pretextu maioris reli-
gionis.& in preal.c.sane.ibi:maioris religionis.j.de regu.Nam
qui prouehitur,a minori ad maius prouehitur.xciij. dist. in c.
legitimus.in fi.c.fi.s.de transla.episcop.no.per glo.in c.non est
nobis.in princ. de regu. Ultimo ad predictorum confirmatio-
nem accedat:quia,vt relatum est, in curia Romana ita obser-
uatur,quod in processionibus monachi primo honorãtur. Est
enim optima iuris interpres consuetudo.l.si de interpretatio-
9 ne.de legibus.& in c.cum dilectus.de consue.†Et cum talis con
suetudo vigeat Rome,vbique locorum attẽdi debet, iuxta no.
per Specu.in titu.de appel.§.de officio.versic.vt autem.& Bal.
in l.obseruare.§.antequam.ff.de off.procon.Facit tex.in c.fi. de
fo.comp.in c.cum non liceat.s.de prescrip. Non obst.que supra
adduxi in contrarium:& primo tex.in l.quoties.declarando vt
supra.Nam pro responsione probabiliter cõsiderandum est q,
interdum fit aliqua dispositio,in qua prior nominatio conside
rari potest cum ministerio,respectu illius particularis dispo-
sitionis:& tunc ad prerogatiuam dignitatis nõ infertur: vt in
dicta l.quoties.cum simil.sic in tex.hic,quod prius canonici no
minentur,cõsiderari potest quod,in isto vitio auaritie,ipsi ma
iorem reprehensionem merentur,& in primis deberent argui:&
isto respectu potuit fieri prior nominatio canonicorum. Sic
etiam procedit text.in predicto c.licet.de regula.Unde non in-
fertur ad prerogatiuam dignitatis: cum aliud respectu prio-
ris nominationis in tali particulari dispositione occurrat.
Aliquando,& secundo, prior nominatio facta reperitur in tali
materia,cui nulla alia consideratio prioris nominationis ap-
plicari potest:& isto casu ex priori nominatione,maxime sepius
facta,maior dignitas arguitur.Et sic conclusio supra facta pro
monachis,procedit.Nam quod in cap.Deus,qui.& in c.nullus.
prius semper nominati fuerunt monachi,non cadit aliqua cõ-
iectura,nisi maioris dignitatis,& illa materia equaliter compe
tit omnibus,& per prius non magis cadit in monachis, quam
in canonicis:nam & iura,quibus sepenumero, reperitur, quod
posterius digniores nominantur:quia & in illis iuribus cõstat
de maiori dignitate,merito non consideratur ordo litere. l.nec
enim.& ibi Imo.ff.de solut. No.Barto.in dicta l.ij.§.prius.Jo.
And.& alij in cap.cum dilecta.de rescriptis.Et ita etiam respõ
detur ad tex.in cap.solite.s.de maio.& obed.ibi:rex vel impera-
tor.cum simi.Secus est in dubio,prout questio nostra in mona
chis:quia in dubio prior nominatio bene consideratur,per su
pra dicta. Secundo respondetur quod regula est, vt in pluri-
bus,prius nominentur digniores,per supra dicta:& licet quan

doque reperiatur contrarium,satis est nobis quod ex commu-
ni monachorum intentio fundatur,& ex communi pro eis pre-
sumatur,iuxta glo.in l.neque natales.C.de prob.Ad text.in d.
cap.ij.de iud.quod ibi secundum aliam lecturam,dum dicit ar
chiepiscopi,dicit archidiaconi:& hoc magis cõsonat, q: postea
dicit abbates:& prius dixit de episcopis. Non obstat tex.in c.fi.
& in cap.presenti.supra allegatis,dum ibi dicitur episcopi,& eo-
rum superiores: quia licet videatur posterior loco nominare
archiepiscopos, tamen alia prerogatiua apponitur, que pre-
ponderat priori nominationi,dum dicit eorũ superiores. Non
obstant alia iura, quia considerandum est quod prius nomina
ti erant forte actores:vnde tunc prior nominatio sumitur ex or
dine iudicij.Ad hoc tex.in cap.qualiter & quando.de iudic.vbi
de laicis prius dicit:quia actores sunt contra clericos,cum ta-
men alias in clericis prior nominatio fieri consueuerit:vt colli
gitur in iuribus allegatis s.in cap.j. Non obstat text.hic,quia
cadit alia consideratio prioris nominationis:vnde non infer-
tur ad prerogatiuam dignitatis,vt supra dixi. Ultimo nõ ob-
stat cap.presens.quia ibi dicitur prius de canonicis: hec ratio
sermonis recti postulat,cum ibi adequantur canonici regula-
res monachis:merito primo dicit de canonicis:& cũ per prius
dispositio loquatur de monachis, que postea ad regulares ca-
nonicos porrigatur: vt ibi,& in ca.ij.s.de postulan.& in ca.quod
Dei timorem.j.de stat.monac.satis colligi potest quod mona-
chorum religio dignior, & maior reputatur. & quamuis ista ra-
tio de se non multum concludat, cum alijs tamen supra dictis
aliud confert.Que omnia notanda sunt quando inter hos ve-
10 nerabiles religiosos questio pendet. †Secũdo notandum est,
quod licet ecclesia monachis quo ad tẽporalia subijciatur,non
tamen possunt religiosi antiquum ecclesie statum immutare:
vt per Abb.& not.idem Abb.in cap.proposuisti. in vlt. notab.
j.eodem.Bene facit tex.in c.ad apostolicam.de simo. Et quod
voluit Abb.per illum tex.in rub.j.de paroc.Et quod no.Bar.
per illum tex.in l.priuilegia.in fi.C.de sacrosan.eccle.Roma.in
consi.cccxliij.in casu proposite consultationis. & in suo singul.
ccccxxvij.pone quod populus.Uide Alexã.in l.non amplius.
ff.de legat.j.¶Tertio not.quod auaritia multum detestatur:
vt per Abb.hic post glo.& tex.de pe.distin.ij.in cap. quia radix.
pro auaritia,tamen cum sit vitium animi, in seruo vendito nõ
11 habet locum redhibitoria.l.j.§.fi.ff.de edil.edi.¶†Ultimo not.
quod prelatus inferior licet ecclesiam subiectam habeat in tem
poralibus eam tamen diuidere non potest, sed ad episcopum
hoc pertinet:vt per Abb.hic.Quod intellige nisi haberet iura
temporalia,iuxta glo.notabilem in cle.j.in versi.proprij.de reb.
eccle.non alie.no.do.Abb.in c.j.j.de reb.eccle. non alie.& in cap.
quesitum.j.de rer.permu.cum simi. ¶In glo.fi.ibi:nisi ecclesie
facultates essent ampliate.notãdum est q auctis facultatibus
debet prouisio augeri.Quod verum est, quando soluitur pen-
sio ratione fructuum,qui percipiuntur:vt declarat domi.Ab-
bas in c.prohibemus.in fi.j.de censi. not. in c.quanto. eod. titu.
Facit quod not.Abb.post alios in c.cum M.de consti.in v.no
tabili.vbi inquit quod auctis facultatibus ecclesie, canonicorũ
numerus augeri potest,non obstante statuto de certo numero
a superiore confirmato:de quo videbimus in c.dilecto.j.eo.Et
idem voluit Ange.per illum text.in authen.vt sit determi.nu-
12 me.cleri.in versi.postea vero.†Et ibi ex hoc etiam infert ad eũ
a qui emit gabellam vini,vt aucto comitatu,gabella[a] augeatur.
Facit quod tradit Pe.de Anch.in consi.cclviij.incip. ad pre
dicta dubia.in vlt.dubio.cum simil.&c. ¶In fi glo.circa istam
glo.inquantum Abb.concludit quod episcopus potest diuisio
nem facere, quando iusta causa subest, non obstante contradi-
ctione clericorum,vt hic per eum,ad hoc est gloss. notabilis x.
dist.in c.j.versi.diuisiones.Nam pro consentiente habetur, qui
sine causa contradicit,vt est dictum Arch.in c.j.de consti.in vj.
quod sequitur do.Abb.in c.quoniam.in fi.de vit.& honest.cler.
bonus tex.in l.dotem.ff.solu.matrimo. Et econtra si assentien-
tibus clericis episcopus sine iusta causa contradicit,adiri po-
test superior,vt cogatur consentire,secundum Abb.hic. Idem
in simi.voluit gloss.in c.si religiosus.in ver.obtenta.& in ver.sui
superioris.de elec.in vj.& gloss.xviij.q.ij.in cap.quam sit. in ver.
sedem ordinandi.in prin.que alleg.text.in d.c.nullus.de iu.pa-
trona.not.Arch.Joan.And.& doc.in cap.cum ex eo.de elec. in
13 vj. † Sed circa predicta quare prohibitio episcopi sine causa
non habetur pro consensu, vt non sit opus recurrere ad supe-
riorem,sicut in alio casu,quando clerici contradicunt. Respõ-
deri potest dupliciter. Primo quod contradicente episcopo
ad superiorem eius recurritur,dicto cap.nullus. sed contradi-
centibus clericis non recurritur ad superiorem,ex quo episco-
pus est eorum superior. Secundo,quia consensus episcopi re-
quiritur per modum authoritatis ad solennizandum actum
diuisionis:

diuisionis:qui per clericos celebratur:⁊ ideo contradictio epi-
scopi non habetur pro consensu:quia authoritas formaliter de
bet interuenire l.obligari.§.tutor.vbi Barto.ff. de autho. tut.
not.in c.auditis.§.de elec.Sed consensus clericorum in diuisio
ne,quam episcopus facit pro eorum interesse,⁊ per modum sim
plicis consensus eligitur, merito ipsorum contradictio sine iu
sta causa pro consensu reputatur d.l.dotem.cum simi.ff.sol.ma.
14 Ex quo† infero ꝙ contradicentibus propinquis,quorum con-
sensus ex forma statuti in contractu mulieris requiritur eoruꝫ
b contradictio non habetur pro consensu sed ad iudicem[b] recur-
rendum est,vt per superiorem cogantur consentire: vt §. dixi
in episcopo,cum eorum consensus per viam authoritatis ad in
tegrandam personam mulieris requiratur, iuxta notabilem
doc.quam tradit Ant.de Bu.in c. cum consuetudinis de con-
sue.Et ita dicit Abb.per illum tex.in c.nullus.de iu.pa.in c. q̄d
dei timorem.in fi.§.de sta.mo.de quo Bar.⁊ late Alex. in l.si cuꝫ
dotem.§.eo tempore.ff.sol.ma.

¶ Additio.

a ¶ Gabella.Ioan.Bertachi.trac.gabella.per ij.q.xxi.
b ¶ Iudicem.Vide Decium authen.quod locum.C.de collat.⁊
plenissime domi.Andre.Tiraq.de legi.connubia.glo[redacted]

1 ☞ Capituli appellatione non venit prepositus.
2 Episcopus scholaris non precedit rectorem.
3 Scholaris appellatione venit rector.
4 Patronus non potest in institutione certum modum celebran
di diuina apponere.9.
5 Sacerdos arctari non debet vt dicat missam pro aliquo sancto
per totum annum.
6 Statutum quod quis teneatur quotidie celebrare, non valet.
7 Infirmitas excusat a celebratione diuinorum.
8 Iurans non exire domum per decem dies non est periurus, si
citatus exiuit.
10 Patronus apponere potest conditionem, ne ius patronatus
transeat ad heredes extraneos.
11 Collatio prebende fieri debet pure,⁊ simpliciter.

Ignificatum. Possunt prela-
tus ⁊ capitulum
prebende vacanti honestum onus imponere,
ad ꝙ prebēdarius teneatur.hoc dicit.¶ †Pri
1 mo no.ex subscriptione,dum dicitur, preposi-
to ⁊ capitulo,colligi potest ꝙ appellatione ca
pituli non veniat prepositus:quia copula et,inter diuersa po-
nitur,iuxta gl.in rub.ff.de iur.⁊ facti igno.ad hoc est glo. ordi-
na.in cle.vt hi,qui.de eta.⁊ quali.in ver.eisdem.que tenet ꝙ pro
prie appellatione capituli non veniat prelatus, cū diuersa sint:
vt colligitur in rubri.de his,que fiunt a prela.sine consen.cap.⁊
in c.j.§.ne sede vacan.in vj.Et hoc sequitur d.Abb. in c. eam te.
in ij.notabili.de rescrip.⁊ in c.j.in glo.j.de electio.⁊ in c.post ele
ctionem.de conces.preben.Istam opi.veriorem esse attestantur
Mod.qui hoc late prosequuntur in proemio Decretalium, in
proemio Gregoriano,quia prelatura alterat ipsuꝫ simplex:vn
de non venit sub appellatione simplicis,c.statutum.de electio.
in vj.per quod Abb.in simili in c.bone.el j.de postu.prelato.di-
xit ꝙ appellatione clericorum non veniunt prelati.Iste ratio-
nes,que pro negatiua parte inducuntur,non multū vrgēt.Ad
tex.hic,cum simi.⁊ ad d.c.statutum.responsio colligitur per su
pra dicta in c.j.⁊ ij.Non obstat quod dicitur in ru.infra de his,
que fi.a prela.⁊ in d.c.j.ne se.va.quia cum ibi distincte loquatur
summus pontifex de prelato,respectu capituli , siue de prelato
ex mente disponentis, in illis casibus aperte colligitur ꝙ sub
nomine capituli non includatur prelatus:per hoc tamen non
tollitur,quin alias sub simplici appellatiōe capituli, veniat pre
latus:⁊ sic masculinum non concipit femininum,de quo specia
lis,⁊ distincta dispositio reperitur l.quisquis. ff. ad legem Iul.
ma.not.Bal.in l.in multis.ff.de sta.ho.⁊ tamen regulariter ma
sculinum concipit femininum l.j.ff.de ver.signi.cum simili. Fa
ciunt que dixi in c.j.§.cod. An appellatione populi veniat cle-
rus.Et certe si prelatus sit de capitulo,prout in d. proemio lo-
quuntur Mod.videtur ꝙ in materia,etiam stricta, comprehē
datur appellatione capituli,⁊ de tali prelato respectu capituli
2 iudicetur vt de canonico simplici.†Ad hoc induco glo.not.in
ca. a collatione.de ap.in vj. que no. voluit ꝙ episcopus vocem
habeat in c.tanquam canonicus.⁊ non dicitur habere primum
locum,sed vt canonicus sedere debet.hec facit ille tex.ad hoc.
Et ideo episcopus , qui est in studio scholaris non precedit re-
ctorem:quia de eo vt de scholari consideratio habetur : vt not.
do.Abb.in c.auditis.de electi.in iij.no.⁊ in c.postulasti.de con-
ces.preben.Facit tex.in c.si.§.de simo. Vbi appellatione mona

a chorum venit abbas[a] qui non desinit esse monachus.†Et per
3 illum tex.infert Ioan.And.⁊ do.Abb.sequitur in d. proe.de-
cre.ꝙ appellatione scholariuꝫ veniat rector qui remanet scho
laris.⁊ tribunus militum:si sit miles, venit appellatione mili-
tum:vt not.Bar.per illum tex.in l.ꝙ constitutum. ff.de testam.
milit.Et plura circa hoc conferunt,que §.dixi.in c.ij. Contra-
ria opi.posset procedere quando prelatus non esset de capitu-
lo nec vocem haberet vt canonicus.Reliqua vt per Mod. in
4 d.proe.decretalium.†Secundo not.ꝙ patronus,etiam ecclesia
sticus,non potest in institutione beneficij certū modū celebran
di diuina apponere,sed ad superiorem hoc spectat,vt per Ab.
hic colligitur.Ex isto tamē tex.nullibi colligi videtur ꝙ essent
patroni:⁊ potius contrarium videtur dicendum ꝙ non essent
patroni,cum institutio ad eos pertineret,ibi,si quidem institu
tionem,que patronis competere non solet,vt in c. preterea.§.c.
5 declarabitur. ¶ †Tertio not. ꝙ sacerdos arctari nō debet ad
dicendum missam peculiarem pro aliquo sancto per totum an
num:nam missa ferie propter has omitti non debet in c.quidā.
§.de cele. mis. vbi Abb. post alios dicit hoc procedere quando
vnus tantum est sacerdos in ecclesia:secus si essent plures:quia
vnus potest missam specialem dicere.Ad hoc videtur tex.secū
dum eū,in c.⁊ hoc attendendum.de conse.dist.j. vbi hoc tamen
non videtur probari:nam bene ibi presupponitur ꝙ, misse pe-
culiares possunt dici.Sed ista differentia an sit vnus , vel plu-
res sacerdotes,non colligitur : ⁊ contra hoc facit tex. hic, vbi
erant plures,⁊ prohibetur tamen missa peculiaris.Confirma-
tur hoc,quia in d.c.quidam.prohibentur laici, qui taleꝫ habēt
consuetudinem,⁊ propter se consuetudo reprobatur:vnde da-
to ꝙ sint plures clerici , non tamen videtur quod vnus quoti-
die tales missas dicere possit:quia quantū ad illos, qui habent
consuetudinē audiendi,esset idem:ꝙ tamen ibi reseruatur.Itē
illud cap.ex pluribus hoc dicere non videtur,ꝙ assidue missaꝫ
ferie pretermittere possit.per istū tex.hic,⁊ no.Host.in ti. de ce
6 le.miss.§.qualiter.circa fi. ¶ †Quarto no. ꝙ quis non debet a-
stringi ad celebrandū quotidie,vt per Abb.hic,⁊ declarat Ho
sti.in summa de cele.mis.non valere statutuꝫ, quod precise quis
quotidie celebrare teneatur.Et secundum istum tex. consuluit
Rom.in consi. cccLxxxix.dictus monachus.vbi plura dicit de
7 istis peculiaribus missis. ¶ †Quinto not.ꝙ infirmitas a cele-
bratione diuinorum excusat.Et ita istum tex. alleg. gl. in c.j.in
§.qui vero.versi.infirmitas.de cle.non resi.in vj. sed tamen hoc
non probatur hic:quia fuit casus infirmitatis ex conuentione
exceptuatus.Sed illud dictum probatur in d.c.j.§.qui vero. et
in c.j.§.de cle.egro.facit ꝙ dixit Bar.in l.si cui.ff.ex qui.cau.ma
ior. Quid autem de famulo infirmo,not.Bart.in l.opere.ff.de
vsufru.leg.⁊ do.Abb.in c.j.vbi dicam §.ti.proxi. Sed de eo no-
tandum est ꝙ ex pluribus,que coram superiore proponuntur,
si aliqua confirmata sint,alia reprobari videntur.Bonus tex.
in l.tribunus.§.fi.⁊ ibi Bal.ff.de testa. mili. ⁊ in simili q. tradūt
Dy.Bar.in l.legata inutiliter.ff.de leg.j.facit c. nonne. de pre-
sumpt.⁊ xxv.dist.c.qualis.Si tamen fieret expressa approbatio
⁊ reprobatio,tunc magis sine dubio res procedit.Et ita tex.in
c.dilectus.el j.§.eo.ibi:illicito reprobato,quod est licitum ap.p-
bantes.¶ Vltimo no.quod obligatus bene poterit se absenta-
re,puta propter vtilitatem ecclesie:vt per Abb. hic.not. Bart.
per illum tex.in l.testamento.ff.de alimen.⁊ ciba.leg.in l.quesi-
tum.in fi.ff.de leg.iij.Similiter si esset vocatus a superiore,non
prohiberetur discedere.Ad hoc ꝙ Spe.dixit in titu . de citati.
8 §.j.versi.si quis.⁊ quod† si quis iurauit non exire domū in quin
decim dies,si citatus a iudice ante terminum exiuit , non inci-
dit in periurium:quod dictum sequitur do.Alex.⁊ Archid. in
d.c.si eum.versi.vnde qui iurauit.eo.ti.in vj. Facit quod voluit
Ioan.Andre.in regula,in malis.de reg.iur. in vj.in Mercu.
cum concord.vt per Alexand.in l.fina. ff.qui satis.cogan.⁊ late
Moder.in capitu.constitutus.de rescrip.¶ Expeditis not.ex
his,que ex glo.Abb.post Imo.dicit,duo notan. sunt. Primo
ꝙ,circa tēporalia conuentio licite facta per superiorem mutari
non possit,iuxta ea, que habentur per Innoc.⁊ alios in ca. que
in ecclesiarum.de cōsti.Secus tamē est in spiritualibus, in qui
bus papa suo arbitrio potest etiam conuentionibus derogare
Ita Innocen.hic:ad quod est bonus tex.in d.c.dudum.in ver
si.nos etenim.de sepul.ibi:consuetudines,⁊ conuentiones , sta-
tuta,⁊ pacta ⁊c.penitus reuocamus.quem tex.sing. facit Ro-
ma.in singu.cccxviij.circa premissa.Et hanc potestatem gen e-
raliter in beneficialibus habet:vt not.Abb.in ca. ex multiplici
in versi.vlti.not.§.de deci.⁊ quod voluit glo.no.ix.q.iij. in c. per
principalem.in versi.ad nos.cum similib.vt late prosequuntur
Moder.in c.prealleg.in vij.causa. de consti. Ista consideratio
in tex.nostro hic nō videtur cōuenire:quia conuentio hec non
valuit:fuit enim contra cap.quidam infra de celebratione mis.

Secundo nota quod Abb. dicit ad institutionem patronorum vt debeant suam ordinationem episcopo porrigere: quia, vt dictum est in text. ipse patronus non potest circa spiritualia aliquid disponere, sed hoc pertinet ad superiorem. capitu. cum dilectus. de consue. Abb. in iiij. not. ⁊ Anto. de Butr. ⁊ Imol. per illum textum idem dicunt. Ad hoc est glo. not. in c. generali. in versi. fundatione. de elect. in vj. ⁊ est dictum Inno. in c. in Lateranensi. j. eo. Et ista procedunt, quādo a principio, ⁊ in ipsa fundatione apponuntur pacta: postea vero hoc fieri nō potest. gl. ij. in c. j. x. q. j. ibi: quidam dicunt. ⁊ glo. in ca. cum Bertoldus. in ver. iure. de re iud. ⁊ in cap. preterea. el ij. in ver. institutos. de iure pa. Et est dictum Joan. And. in d. c. generali. de ele. in vj. cū concor. ⁊ per Moder. in tit. de iure pa. Ad quod bene facit glo. in l. in concubinatu. ff. de concu. in versic. testatione. Et ista dicta approbantur communiter. Sed circa istam conclusionem dubitatur: quia si in talibus conuentionibus consensus episcopi a principio requiritur d. c. cum dilectus. videtur quod etiam ex interuallo, accedente tali consensu episcopi, hoc fieri possit. Unde licet docto. simpliciter loquantur, pro consideratione cō
9 sidero duos casus. † Primus, quando conditio, que apponitur respicit spiritualia, puta electionem, vel celebrationem diuinorum: ⁊ tunc a principio requiritur consensus superioris d. cap. cum dilectus. vt per Abb. hic, ⁊ idem Abb. dicit in c. requisisti. versi. ex quo infero. infra de testamen. ⁊ in capitulo, nobis. versiculo, noto. ibi: episcopo loci. j. de iure pa. ⁊ in c. edoceri. in glos. j. de rescrip. Fede. in consil. cclxvij. casus talis est, quidam episcopus, cum simi. ⁊ isto casu non videtur differentia an a principio vel postea ex interuallo cōditio apponatur, dummodo episco
10 pi, vel superioris consensus adhibeatur. † Secundus casus est, quando ex conditione apposita in spiritualibus non alteratur dispositio iuris communis, nec derogatur iuri superioris. Gratia exempli, dicit Bald. in l. venia. in prin. C. de in ius voc. valere conditionem, quam patronus apponit, vt ad extraneos heredes ius patronatus non conferatur, certe in hac conditione vel simili non videtur necessarius cōsensus superioris, cum nō agatur de preiudicio eius: cum nec iuri canonum in aliquo derogetur, ⁊ rei sue quis legem imponere possit. in c. verum. infra de codi. appo. Et glo. hoc tenet in c. ij. q. j. in glo. j. ad fi. Et videtur de mente docto. cessante ratione, qua mouentur in locis superius allegatis. Facit dictum Inno. in predicto c. verum. qđ refert, ⁊ sequitur Bald. in l. neminem. C. de sacrosanc. eccle. ⁊ idē tradit Petr. de Ancha. in consi. ccxxvj. dubium facit. cum simi. Et tali casu cum solus patronus habeat potestatem apponendi huiusmodi conditionem, a principio hoc facere debet, postea vero non poterit sine cōsensu superioris. Ita procedit quod glo. ⁊ docto. dicunt in locis supra allegatis, patronum abinitio non postea ex interuallo, hoc facere posse. Quod etiam voluit Bald. in c. significauit. in primo notabili. de testi. in d. c. cum dilectus. ver. nota quod in fundatione ecclesie. ⁊ in l. vnic. §. accedat. in fin. C. de rei vxo. act. ¶ In glo. j. ad text. duo colliguntur intellectus. Et primus, qui magis communiter approbatur, qđ nulla hic conuentio interuenit: sed onus vacanti prebende iniunctum fuit, ⁊ prebenda cū tali onere ad eum cui collatio fit, postea transfertur: vt bene probatur in c. j. ad fi. vbi glo. fina. idē dicit j. vt eccle. benefi. ⁊ ita intelligit istum textum. Idem glos. in versi. prebende. in fine, in capitulo quia nonnulli. j. de magis. no. domi. Abb. in capitulo, Jacobus. ⁊ in capitu. non satis. de simo. ⁊ sequitur hic domi. Car. ⁊ Abb. Iste tamen intellectus manifestam continet diuinationem: quia in textu nullibi colligitur quod ipsi rei, ⁊ vacanti prebende, tale onus impositum fuerit. Preterea in isto textu, expresse fuit facta conuentio cū ipso sacerdote: vt patet ibi: ita quod missam. ergo iste intellectus non videtur procedere: si tamen constaret quod prius prebende vacanti impositum onus fuisset, posset responderi quod in conuentione deductum esset illud, quod ex natura rei intelligebatur. Erat enim opus de tali onere iniuncto certiorare sacerdotem, cum prebenda conceditur: ⁊ ita cum exprimatur id, quod tacite inerat simonia non committitur, iuxta glo. in capitulo, significasti. s. de elect. in capitulo, ad audientiam. s. de rescript. Sed, vt dixi, negari non potest, quin iste intellectus diuinet, cū de onere prius prebende imposito nō appareat. Unde secundus intellectus, qui ex eadem glos. colligitur, quem sequitur Hos. ⁊ Anto. de Butr. magis satisfacit ad intellectum huius capitu. vt de primo dicamus hanc conuentionem valere vt presbyter, cui prebenda aliqua cōceditur, celebrare teneatur assidue, vt hic dicitur. Nec obstat quod simonia committatur ex tali conuentione, vt glo. arguit: quia prebēda est spiritualis, ⁊ pro onere spirituali datur: quo casu simonia non committitur, vt not. in capitu. ad questiones. j. de rerum permu. ita Gofred. ⁊ Anto. de Butr. concludunt. Sed contra istum intellectum Abb. insurgit, quod imo prebenda, que datur, res temporalis dicitur: ergo non videtur factum licitum: quia simonia committitur, in capitulo j. ⁊ toto titu. de simo. Potest dici qđ, ex quo prebenda cum isto onere spirituali coniungitur, vt sacerdos teneatur celebrare, dicatur spiritualis: vt quia est coniuncta cum canonicatu, vt supra diximus in capitulo, maiori
11 bus. † Secundo contra istum intellectum arguit Cardinalis, ⁊ Abb. ex alio capite scilicet, quia collatio prebēde debet fieri pure, ⁊ simpliciter: vt not. per glos. in capitulo secundo, de electione in sexto. ergo non valet, si conferatur sub conditione. Potest responderi dupliciter. Primo quod textus in d. capitulo ij. loquitur in electione, que est inter alios actus legitimos, qui non recipiunt conditiones l. actus legitimi. ff. de regul. iur. Secus quicquid voluerit glos. in preallegato capitulo ij. quia illa glos. videtur approbata communiter. Secundo dicamus quod cōditio extrinseca reprobatur, per quam actus suspenditur. Secus videtur in conditione intrinseca, que fit in potestate recipientis, ⁊ natura rei conueniat, prout est quod recipiens prebē dam ad diuina officia teneatur: nam ista conditio videtur approbata, vt augeatur cultus diuinus: ⁊ beneficia dantur propter officia, vt dicitur in capitulo fina. de rescript. in vj. cum cō ... ⁊ qui altari seruit, ⁊c. in capitulo, cum secundum. infra eod. ⁊ gloss. in supra alleg. capitu. ij. ita videtur sentire dū allegat istum textum. ¶ In fi. glo. quando sacerdos possit recipere pecuniam pro diuinis. Et vltra Abb. hic recurrendum est ad ea, que magis distincte tradit domi. Abb. ⁊ late sequitur ibi Joan. de Anan. post. glo. ⁊ antiquos in cap. suam. j. de simo. Reliqua per scribentes hic.

¶ Additio.

8 ¶ Uenit Abb. Deci. supra de elect. c. j. nu. 7.

1 ☞ Presbyteri, qui instituuntur in ecclesijs secularibus religiosorum, dicuntur vicarij.
2 Uicarius, seu rector ecclesie, debet habere congruam portionē.
3 Clericus an soluere debeat iura episcopalia prius, quam detrahat suam congruam sustentationem.
4 Reditus ecclesie diuiduntur in quatuor partes.
5 Clerici sunt exempti ab hospitalitate onerosa.
6 Hospitari quis potest in ecclesijs propter necessitatem.
7 Episcopus edificans ecclesiam in diecesi alterius, an habeat iura episcopalia in tali ecclesia.
8 Clericus presentatus per episcopum, examinari non debet.
9 Patronus ecclesiasticus rationem de bonis temporalibus ecclesie, exigere potest.
10 Patronus etiam laicus, habere debet curam, ⁊ defensionem rerum ecclesie.
11 Custodia ecclesie vacantis pertinet patrono tam laico, quam ecclesiastico.
12 Laicus concedere potest ius patronatus religiosis sine consensu episcopi.
13 Interpretatio in dubio fieri debet vt actus valeat.

E monachis.

Ad presentationē religiosorum, in eorum ecclesijs nullus debet institui per episcopum, nisi prius ei congrua portio redituum assignetur, hoc dicit. ¶ † Primo nota quod pre
1 sbyteri. qui in ecclesijs secularibus religiosorū instituuntur, vicarij appellantur. Ad idem text. in ca. ij. de sup. neg. prela. ⁊ tales vicarij cum authoritate episcopi ordinantur perpetui, nec a religiosis possunt remoueri: vt in ca. j. de capel. mo. in vj. ⁊ in c. ad hoc. s. de offi. vica. Sunt alij vicarij, qui ad tēpus constituuntur, de quibus in cap. cum ex eo. de elec. in vj. ⁊ in c. peruenit. s. de appel. Et plures vicariorum species prosequitur domi. Abb. in c. postulasti. de rescrip. Card. ⁊ Imo. post glos. ⁊ antiquos in clemen. j. de offi. vica. videbimus post glos. in cap. extirpande. §. qui vero. j. eo. vbi Abb. in repeti. late tradit in vlti. not. ¶ Secundo nota quod, licet ecclesia religiosis quo ad temporalia subiaceat, non tamen reditus eis debentur omnes, sed rectori ecclesie competentem portionem reseruare debent: nec statum ecclesie consuetum mutare possunt: vt per Abbatē hic, ⁊ in cap. auaritie. s. eo. Ad quod bonus textus in c. ij. j. de supplen. negli. prela. ibi: nolenti autem, vt status ecclesie debitus, ⁊ antiquus. Et hoc verum intelligitur, quando facultates ecclesie suppetunt, vt in statu antiquo conseruetur. Secus si ecclesia depauperata sit: quia tunc prouidendum erit ecclesie prout facultates ecclesie presentis stat⁹ ecclesie patiūtur: vt no. declarat d. Abb. in c. ij. in fi. j. de reli. do. arg. cle. ne in agro. §. ad
2 hoc. de sta. mo. ⁊ in c. inter quatuor. de relig. do. ¶ † Tertio nota quod rector, seu vicarius ecclesie debet congruam habere portionem

portionem. Ad idem textus in d.capitu.ij.de supplen.negli.pre
la. Et sic non sufficit, quod talis portio constituatur, vt absque
penuria viuere possit, sed quod commode, vel congrue victum
percipiat. Est enim inter hec verba longa differentia. Nam cũ
vigintiquinque florenis poterit quis viuere absque penuria, &
tamen commode posse non dicitur, nisi cum centum: vt glo. sin-
gularis in capitu.j. in verbo, penuria. de stat.regu. in sexto. quã
Abb. sequitur in cap.j.j. de insti. & in cap. postulasti. de rescript.
a Iste tamen[a] excessus quem glos. preal. facit inter verbum com-
mode, & absque penuria, non videtur iure probari, & in contra-
rium facit text. in d.cap.j. de insti. ibi: absque penuria. iuncto ca
pitulo, cum M. de const. vbi in eodem casu loquitur, & dicit suf
ficere competenter. Equipollent ergo ista verba, competenter,
& absque penuria: ergo idem videtur de verbo, commode: quia
3 competenter, congrue, & cõmode, videtur synonyma. ¶ † Quar
to nota quod ex ordine litere videtur hic probari quod cleric⁹
in primis iura episcopalia soluere teneat̃, ibi: vt iura episcopa
lia persoluere possent, & cõgruã sustentationẽ habere. Sz cõtra
riũ verũ est: quia prius victum necessariũ deducit xij.q.j. in c.fi
na.§.fi. ibi: prius necessaria recipiant. & in capitu. de his. j. de ec-
cle.edifi. Non obstat text. hic, quia ordo non attenditur, ex quo
declaratur hic, & reperitur per alia iura: vt dixi s.eod. in capit.
auaritie. Preterea etiam iste ordo preposteratur in c.ij. de sup-
plen.negli.prela. vbi primo dicitur de sustentatione clerici: er-
go in hoc non potest fieri fundamentum. ¶ In glos. prima no
tandum est quod etiam clerici seculares ad hospitalitatem te-
nentur. Probatur hic, & in iuribus, que gloss. adducit. Ad idez
text. in capitu.ij. de supplen.negli.prela. not. in capitu.j. vbi glo.
in ver. hospitalitas. infra ne sede vacan. Et hoc intelligitur, si
facultates ecclesie suppetunt: nam primo sibi subueniendum est
Item reparanda est prius ecclesia: & de his que supersunt, exhi
beri debet hospitalitas: vt latius per Abb. hic. post Innocen. &
alios Ista declaratio vera est, & placet quo ad necessitatẽ ipsius
clerici, cui in primis, & ante omnia succurrendum est, vt s. dixi
in quarto notabili. Ad idem text. qui specialiter respectu hospi
talitatis loquitur in capitu. quia tua fraternitas. xij. questione
j. ad fi. no. do. Abb. per illum text. in cap. cum ab omni. in pe. no.
de vi. & ho.cler. facit tex. de peni. dist.iij. in c. qui vult. Sed quan
tum ad id, quod dicitur de reparatione ecclesie, non videtur
b verum, quia imo hospitalitas reparationi [b] ecclesie, & paupe-
4 ribus preponenda videtur. † Ad hoc text. qui ad literam hoc
dicit, xij.q.ij. in c. mos est. vbi dicitur quod de reditibus ecclesie
quatuor debent portiones fieri: vna episcopo, & eius familie,
propter hospitalitatẽ: alia clero: alia tertia pauperibus, quar-
ta ecclesijs reparandis debetur. Sic ergo reparatio ecclesie vl-
timo loco consideratur, ea. causa, & qõ. in c. quatuor. ibi: quarta
est fabrice applicanda. Et in prima parte, que episcopo assigna
tur, habetur ratio hospitalitatis. d.c. mos est. ergo datur intel-
ligi quod hospitalitas preponatur fabricis. Vide tamen text.
in c. sancimus. xij. qõ.ij. qui videtur contradicere, dum ibi dici-
tur, quod prima pars restaurationibus ecclesiarum tribuitur
& quarta aduenis. Et predicta locum habent in hospitalitate
voluntaria, ad quam clerici pietatis officio obligantur, non
5 hic, cum similib. † Secus est in hospitalitate onerosa: quia licet
alij ad eam ex debito seruitutis astringantur, clerici tamen im
munes sunt, textus in c.j. de immu.eccl. in vj. per que Imo. hoc
dicit. Ad hoc est glo. notabi. in d.cap. ij. in ver. hospitalitatem.
de supplen.neg.prela. & probatur in l.j. vbi glo. in ver. hospites.
C. de episco. & cleri. Ex quo Goffre. & Bald. ibi dicunt quod quã
do, sbiruarij, vt eorum verbis vtar, vadunt in comitatu, inui-
tis clericis in eorum domibus hospitari non possunt. Facit qõ
not. domi. Abb. in c.j. de immunita.eccl. vbi arguit principes se
culares seu eorum officiales, qui armigeros ponunt ad hospitã
dum in ecclesijs, vel clericorum domibus: nam hoc facere non
6 debent. † Quod tamen verum est, nisi vrgente necessitate hoc fie
ret: quia tunc licite quis, etiam in ecclesijs hospitatur, vt dixit
Iacobus de Ra. Cyn. & Bald. in l. nullus. C. de sum. trinita. Et
quamuis ibi dicant quod hoc non admittant, idem tamen in
casu necessitatis voluit Abb. in capitulo, cum ecclesia. per illum
textum. versiculo, & inducitur. infra de immu.eccle. & idem Ab.
in capitulo fina. in princip. infra de custo. eucha. ¶ In gloss. in
versi. prouentibus. dum Abbas late, & pre ceteris clarius prose
quitur, quod quinque modis religiosis ecclesie seculares subij-
ci possunt: & primo ratione iuris patronatus, concludit quod
regulariter religiosi, nec ipse episcopus, plus iuris habent, quã
laicus simpliciter. Allegat text. de episcopo. Abbas idem dicit
in capitulo, preterea. el j. infra de iu. patr. Illud tamen in epi-
scopo patrono precipuum est, quod ipse quoscunque clericos
peregrinos & ignotos presentare potest. Idem voluit notabi-
lis gloss. xvij. distinctione, in capitulo, hortamur. & Hostien. in

summa de iure patro. §. secundo. in prin. not. in capitulo, signifi
casti. secundum vnum intellectum. infra de iure patro. & vide-
tur probari in dicto capitulo, si quis episcoporum. dum dicit e-
dificatori, non episcopo hec gratia reseruetur, vt quos deside-
rat clericos in re sua ordinare &c. nam nulla esset episcopo vltra
alios, nisi posset quoscunque desiderat, ergo debet generaliter
intelligi. xix. distinct. in capi. si Romanorum, & capitulo, solite.
de maio. & obe. bene facit, quia loquitur in casu alias concesso,
scilicet in presentatione, que competit patrono: ergo non de-
bent illa verba restringi, iuxta doctr. Dyn. & Barto. in l. prima.
7 §. nuntiatio. ff. de noui oper.nun. † Glos. tamen in dicto capitu
lo, si quis in verbo. desiderat. & in dicto capitulo, significasti, in
glossa fina. non videtur approbare istam opin. dum inquit, hoc
non dicitur in dicto capitulo, si quis. sed principaliter queritur
an episcopus edificans ecclesiam in diecesi alterius, habeat in-
stitutionem, & iura episcopalia in tali ecclesia. Et dicitur quod
non, sed duntaxat habet ius presentandi, quod patronis com-
petit: & ita est ius patronat⁹, ꝺ quo incidẽter ibi loquitur, nec vi
detur quid noui inducere. Nec obstat textus, dum dicit, quod
episcopo gratia reseruatur: quia in iure patronatus gratia ge
neraliter versatur, quod ius presentandi acquiratur: vt in di-
cto capitulo iij. infra de iure patrona. Non obstat doctr. Dyn.
& Barto. in d. §. nuntiatio. quia a pluribus reprehenditur: vel
locum habet, quando principaliter dispositio loquitur circa id
quod alias concessum reperitur, non quando incidenter, vt ibi
Prima tamen opin. verior videtur, & communis, quod in epi-
scopo speciale sit, vt supra dixi, & text. expresse dicit, quod gratia
episcopo reseruatur. Non enim esset gratia episcopi, si alijs cõ-
peteret. Licet enim in laicis videatur gratia quod ipsi conse-
quantur ius presentandi, dicto capitulo iij. hoc tamen in cleri-
cis non videtur gratia. Vt ergo in episcopo hoc esse gratia di-
catur, dicendum est vt supra. Nõ obstat quod incidenter loqua
tur de iure patronatus, quia imo loqui videtur principaliter.
In principio enim dicitur quod in diecesi alterius episcopus
edificando iura episcopalia non consequitur: & ita circa hoc nõ
habet aliquod priuilegium. Postea aduersatiue dicitur, edifi-
catori vero episcopo hec gratia reseruatur. Quia ergo aduersa
tur, dicendum est quod aliquid speciale vltra alios in tali pre-
8 sentatione assequatur. † Ad hoc benefacit dictum Innocentij
in capitulo, cum secundum. j. eodem, dum voluit quod presen-
tatus per episcopum non debeat examinari. Considera tamen
quod dato quod hoc sit verum, vt episcopus quencunque pre-
sentare possit, hoc insurgit ex qualitate episcopi, pro quo mul-
tum presumitur, argu. capit. nisi essent. j. eodem non autẽ proue
nit ratione iuris patronatus: & ita nulla videtur differentia in
hoc inter episcopum, & alium, ratione iuris patronat⁹: sed dif
9 ferentia extrinseca prouenit propter personam episcopi. † Dũ
Abbas subijcit ecclesiasticos patronos vltra laicos habere hãc
prerogatiuam, vt rationem de bonis temporalibus exigere
possint, in capitulo, cum & plantare. §. in ecclesijs. j. de priui. ista
conclusio ab omnibus approbatur. Ad idem text. in capitulo,
in Lateranensi. j. eod. vbi Abb. dicit quod laicus patronus de
hac ratione se non intromittit. x. questione j. in capit. nouerint.
& not. Abb. in cap. ex literis. in iiij. not. de iu.pa. & in capitu. cum
propter. in versi. v. differentia est. j. eo. & tradit Hostien. in sum.
de iu.pa. §. in quibus differunt. Hec tamen differentia non vi-
detur iure probari: & duo iura supra allegata non probant, sci-
licet, text. in capit. in Lateranensi. & in dicto §. in ecclesijs: quia
non loquuntur in ecclesijs religiosis habentibus duntaxat ius
patronatus, sed in religiosis, qui habent ecclesias seculares sub
c iectas in temporalibus[c] licet non pro iure, cum non habent spi-
ritualia dicto §. in ecclesijs. & d. capi. in Lateranensi, & tali casu
bene congruit quod exigant rationẽ temporalium, sed quando
essent patroni simpliciter, sicut laici, nullo modo de temporali-
bus se intromittunt dicto capitu. nouerint. & capitulo, preter-
ea. j. de iu.pa. Sed data communi opinione pro vera quod eccle
siastici exigere possint rationem temporalium: dico esse idem
dicendum in laicis: quia tale ius patronatus quod in laicis re
sidet, efficacius videtur, & maioris virtutis: vt habetur in capi-
tulo, cum dilectus. de iure patro. facit quod voluit glo. in clem.
ij. de prebend. cum similib. Et specialem induco text. vbi vide-
tur hoc probari in capitu. ex literis. in fin. ibi: de temporalibus
debeat respondere. j. de iu.pa. Nam secundum docto. illa verba
intelliguntur quo ad redditionem rationum. Et licet Abbas
ibi restringat textũ in persona ecclesiastica prout loquitur, sci
licet in abbatissa, nihilominus manifeste text. sentit esse idem
in laico: nam erat ibi contentio de iure patronatus inter lai-
cum militem, qui erat in possessione, et abbatissam, que pe-
tebat ius patronatus ad eam pertinere. In fine dicitur quod
si abbatissa obtinebit in iure patronatus presentatus per mili-

tem ante motam controuersiam sibi, debet remanere in benefi
cio: sed tunc tenetur respondere de temporalibus illi abbatisse
que obtinuit: ergo si abbatissa succubuisset, manifeste innuit te-
xtus ꝙ deberet militi respondere, ⁊ tamen erat miles laicus pa
10 tronus. † Et ita ibi videtur text. ⁊ probatur hoc, quia ad patro-
num, etiam laicum, pertinet cura, ⁊ defensio rerum ecclesie. xvj.
q. vij. c. filijs. ⁊ in c. decernimus. no. in c. cum ad sedem. de restit.
spo. ergo videtur ꝙ possit rationes exigere, cum hoc respiciat
defensionem bonorum ecclesie, ne dilapidentur. Non obstat tex.
in c. nouerint. quia loquitur quo ad spiritualia, vt patet ibi. in
eo, quod dicit, in episcopo, vel Papa, dico quod verum est, quod
nullam habet potestatem in temporalibus, vt ipse approbando
aliud consequeretur: ⁊ ita etiam procedit tex. in preal. c. preter
ea. cum si. Secus est quo ad redditionem rationis: quia in hoc
versatur vtilitas ecclesie, ⁊ pertinet hoc ad defensionem rerum
11 ecclesie, que etiam laicis conceditur, vt supra dixi. † Et ex hoc
infertur quod sicut vacante ecclesia, ad ipsum patronum eccle
siasticum custodia pertinet. vt per Abb. hic no. in c. quia bone.
s. de app. ita etiam dicendum sit in patrono laico, cum agatur
de defensione ecclesie: super quibus cogitabitis, quia cōiter ali
ter sentiunt. Et alias differentias inter laicum ⁊ ecclesiasticum
patronum Hostien. tradit in tit. de iu. pa. §. in quibus differūt.
⁊ Abb. sequitur in c. cum propter. j. de iure pat. ¶ In quātum
Abb. hic prosequitur concessionem ecclesiarum, quam laici fa-
ciunt religiosis, considerandum est, secundum eum, ꝙ aut sit ta-
lis concessio de consensu episcopi, aut simpliciter absque con-
sensu aliquo. Circa primum casum vult gl. hic ꝙ nō solum ius
patronatus, sed etiam tēporalia transferantur. Alleg. text. xvj.
q. j. in c. fi. idem glos. xvj. q. ij. in sum. in ver. si vero patronus. ibi:
nisi hoc actū sit, que adducit c. pastoralis. de dona. Et istā opi.
sequuntur Car. Jo. And. ⁊ Pe. de Ancha. hic. Do. Abb. dicit
ꝙ ista opi. nunquā sibi placuit: quia cum patronus nō habeat
potestatem in temporalibus x. q. j. in c. nouerint. nō potest plus
iuris in religiosis transferre, quam ipse habeat. in regula, nemo
potest. de reg. iur. in vj. Et hac ratione vtitur glo. preal. xvj. q.
ij. in sum. Non obstat episcopi consensus: quia confirmatio ni-
hil de nouo facit, sed factam donationem approbat. c. inter di-
lectos. de fi. instru. Non obstat c. pastoralis. quia loquitur econ-
tra, quando episcopus donauit ecclesiā, patrono consentiente.
Sed in isto casu episcopus non donat: quia habet potestatem
disponendi in temporalibus. Et licet laicus donet ecclesiam, vi
detur ius, quod habet, donare. Et ista non est noua opi. sed illā
tenent Ant. de But. ⁊ Imo. hic. Car. Ant. de Bu. ⁊ do. Abb. in
c. illud. de iur. pa. gl. ij. in fi. vbi Abb. in c. quod autē. de iure pa. ⁊
sensit Abb. in d. c. pastoralis. Host. in sum. de iu. pat. §. quid cō-
petat patrono. in versi. verum si quis vtatur. Dom. in c. j. in gl.
in ver. derogari. de iu. patro. in vj. Et quamuis ista communis
opi. sit, prima tamen facie secundum glo. non videtur sustenta-
12 bilis, ⁊ efficaciter probatur in d. c. pastoralis. † Et pro fundamē
to, primo presuppono quod laicus concedere potest ius patro
natus religiosis sine consensu episcopi. c. licet. in versi. licet. vbi
probatur hoc, ⁊ declarat do. Abb. de iu. pa. Sicut ergo in c. pa
storalis. episcopus donando ecclesiam de patroni consensu, vi-
gore talis consensus includitur ius patronatus, quod alias nō
conuenit, ⁊ sic augetur donatio episcopi: ita dicamus econtra,
quod laicus donando ecclesiam, accedente consensu episcopi,
veniant temporalia, in quibus episcopus potestatem habet: et
hoc virtute cōsensus eius, qui nō erat necessarius ratione iuris
patronatus, vt supra dixi: ⁊ sic isti casus a pari procedunt, pro-
ut voluit Card. hic, ⁊ bene. Confirmatur hoc, quia est commu-
nis, quando consentio alicui donari rem meam, mihi preiudi-
co: vt probatur in l. in tribus. §. pen. ff. de dona. ⁊ in l. ij. ff. si ad-
uer. dona. tradit Barto. in l. que dotis. ff. solu. mat. Facit quod
non no. gloss. xxvj. dist. capitu. j. Unde si episcopus consentit lai
co donanti ecclesiam, videtur ab se abdicare temporalia: vt vo-
luit hic glo. ⁊ recte. Et ex fundamento responsio colligitur ad
ea, que Abb. dicit. Et primo non obstat dum dicit quod nemo
potest plus iuris, ⁊c. in regula, nemo potest. preallegata. ⁊ in ca
pitulo, nuper. de dona. inter vir. ⁊ vxo. quia hoc verum est: sed
in proposito non transfert laicus ex persona sua, sed translatio
insurgit ex persona episcopi, qui consentiendo sibi preiudicat:
vt s. dixi. Non obstat cap. inter dilectos. quia loquitur in confir
matione facta in forma communi, que non tribuit ius, iuxta ea
que habentur in cap. ij. de confir. vti. vel inuti. vbi agitur de con
sensu adhibito eo casu, quo non requiritur: vt in d. cap. pastora
lis. efficaciter probatur: declarando vt dixi. Nec obstat quod a-
liud. cap. pastoralis loquatur in casu econtra: quia ibi duo ca-
sus a pari procedunt, declarando vt dixi. Circa secundum ca-
sum quando laicus religiosis donat sine consensu episcopi, an
in dubio respectu iuris patronatus concessio ecclesie sustinea-
tur, in quo episcopi consensus non exigitur, gloss. hic simplici-
ter tenet quod non valeat donatio, per c. illud. de iu. pa. Cōtra-
rium tenet hic Abb. per regulam, que dicit, Si non valet quod
ago vt ago. ⁊c. in c. j. de despon. impu. li. vj. Ad textum in d. cap.
illud respondet quod loquitur, quando clerico seculari dona-
tio sit: quo casu necessarius est consensus episcopi. Ista respon-
sio est contra illum textum in prin. ibi dum dicit, religiose do-
mui: ⁊ cum dicit, processionem esse nullius momenti. Et sic pro
bat opi. glo. Ad idem text. in c. quod autem. eodem titu. dum in-
quit, ⁊ nihil agi videtur. ⁊ in ij. glo. ibi Abb. contrarius sibi, se-
quitur, istam opi. idem tenet Abb. in d. cap. illud. in ij. not. per
illum textum vbi laicus presentare potest, non obstante conces
sione prius facta. Ergo datur intelligi quod illa prima conces-
sio etiam quo ad ius patronatus, non valuerit. Et hoc idem
Abb. sequitur in d. c. illud. in glos. j. quia intentio donantis attē
ditur l. nec ignoras. C. de dona. ⁊ per aliam regulam, que dicit,
Quod potui, nolui, ⁊c. in c. cum super. de offic. delega. in l. multū
interest. C. si quis alteri vel sibi. Et ista opi. videtur magis com-
13 munis. † Sed ex s. dictis minime opi. Abb. hic videtur susten-
tabilis: quia in dubio interpretatio debet fieri, vt actus valeat.
in cap. nisi. j. eod. ⁊ in l. licet. ff. de test. mi. Unde licet donet eccle-
siam, in dubio, vt actus valeat, intelligi debet pro iure patrona
tus. Nam ecclesia sepenumero ponitur pro iure patronatus. Et
ita tenet Hostien. in Summa de iure pa. §. quid competat. ver.
verum. per ca. si plures. ⁊ c. nemini. xvj. questione vj. no. hoc Bal.
per illum textum in l. monumenta. C. de lega. ⁊ in libello voluit
Innocen. in c. cum venerabilis. j. de reli. do. Abb. per illum tex.
in cap. pro illorum. in j. no. j. eo. Bonus text. in d. c. pastoralis. de
dona. de quo no. Ro. in consil. cccxxviij. Non obstant allegata
in contrarium: ⁊ primo tex. in d. c. illud. dum dicit, nullius esse
momenti: quia aliter, quam Abb. dicit, responderi potest, nam
alia ratione hoc ibi dicitur, quod facta concessio non vacante
ecclesia: vt expresse ibi habetur. Et isto respectu cōcessio nullius
momenti fuit. Ista responsio etiam non satisfacit: quia ibi prin
cipaliter due rationes adducuntur, scilicet tum quia ecclesia
non vacabat, tum quia concessio sine consensu episcopi fieri nō
potuit. Ergo altera non sufficit. §. affinitatis. Inst. de nup. Un
de respondeo, ⁊ dico quod textus ibi loquitur respectu totius
ecclesie: quod patet, dum sepius dicit, ecclesiam, in prin. ibi: eccle
siam non vacantem. ⁊ ibi: nemini ecclesias dare. ⁊ propterea in
versi. licet. aduersatiue loquitur, de iure patronatus. Ex quo da
tur intelligi quod supra nulla consideratio habetur iuris pa-
tronatus, qui loco religioso sine consensu episcopi concedi po-
test. Et si dicis, dum assignat rationem illam, loquitur de con-
cessione facta in clerico seculari, quod suadetur, quia in versi. li
cet. aduersatiue loquitur de loco religioso: ergo superius vide-
tur loqui de clerico seculari. Si dicatur hoc, extra questionem
nostram sumus, ⁊ procedit responsio do. Abb. quod c. illud. lo-
quitur in concessione facta clerico seculari. Et pro declaratio-
ne habemus considerare tres casus. Primus, quando ecclesia
respectu proprietatis conceditur, Secundus, quando ius pa-
tronatus ecclesie expresse conceditur: ⁊ isti duo casus in predi-
cto c. illud. deciduntur. Tertius casus est, quando ecclesia con-
ceditur, ⁊ respectu proprietatis non valet concessio: an subsi-
neatur quo ad ius patronatus: ⁊ de isto tertio casu nihil ibi di-
citur. Et iste est casus, in quo vt supra dicendum est. Et per hoc
respondetur, quod, de secunda presentatione dicitur, que valet
⁊ sic non fuit priuatus iure patronatus, quia verum est quod ibi
nulla habetur consideratio iuris patronatus. Nō obstat textus
in d. c. quod autem. qui similiter loquitur quo ad concessionem
totius ecclesie referendo illa verba ad principium, vt ibi dici-
tur: concessi, vel dedi ecclesiam. Quod hoc verum sit probatur
in ratione, dum subijcit, pro non dato habetur, quod ab illo da-
tur, qui de iure non potest. Ista enim ratio respicit proprieta-
tem ecclesie, non ius patronatus quod quidem dari potest lo-
co religioso. Et si dicis quod textus loquitur quando conces-
sio fit clericis secularibus: dico quod sumus tunc extra questio
nem, ⁊ locū habet responsio Abb. hic. Non obstat ꝙ intentio do
nantis attenditur: quia verum est, sed intentio esse videtur, vt
actus valeat eo modo, quo potest: vt supra dixi. Et bonus text.
ad hoc in l. j. §. j. versi. quid enim. ff. quod fal. tuto. auth. Non ob
stat regula. quod potui, nolui, ⁊c. quia est materia profunda, et
plures habet casus: vt late considerat Barto. ⁊ Roder. in l. pri
ma. §. si quis ita. ff. de verborum obligatio. Reducendo tamen
opi. ad concordiam, probabiliter distingui potest, quod aut cō-
stat, laicum voluisse donare proprietatem ecclesie, vt quia hoc
expressit: ⁊ in totum concessio vitiatur: ⁊ sic procedit glos. hic, et
communis opinio. Aut non constat aliter laicum voluisse do-
nare proprietatem ecclesie, nisi quod simpliciter ecclesiam de-
dit: ⁊ isto casu habet locum opinio do. Abb. hic, per ea, que su-

pra dixi. Reliqua dicatis, vt per doctores hic.

¶ Additiones.

a ¶ Tamen. Deci. supra de rescriptis d. c. postulasti. nu. 1.

b ¶ Reparationi. Nisi vrgenti, & de presenti necessarie.

c ¶ In temporalibus. Et bene, & dicitur subdita in tēporalibus, quando temporalia spectant ad proprietatem & ius superioris ecclesie. Vide Are. consi. lxiij. docto. in capitulo, vnico. de capel. [redacted] mon. in vj.

1 ¶ Pluralitas beneficiorum tam in vna, quam in diuersis ecclesijs, prohibetur.

2 Officij appellatione venit dignitas, & personatus.

3 Beneficia omnia, que in titulum assignantur, requirunt residentiam.

Ad hec. Plures dignitates, vel personatus in vna, vel diuersis ecclesijs, quis habere non potest.

1 hoc dicit. ¶ † Nota istum textum ibi: in vna, vel diuersis ecclesijs, quod equaliter prohiberi videtur pluralitas dignitatum, vel beneficiorum in diuersis ecclesijs, sicut in vna, quod facit cōtra notata per Joan. And. in c. literas. de conces. preben. qui dicit, episcopum facilius habere potestatem in diuersis ecclesijs, quam in eadem, in pluralitate beneficiorum. &c. De quo dicam

2 post Abb. j. eo. in c. cum iamdudum. ¶ † Secundo nota ibi: singula officia, referendo hanc rationem ad dictum precedens, q appellatione officij venit dignitas, & personatus. Est enim latissima significatio huius verbi, officium, vt inter alios precipue scribit Petr. de Ancha. in regula, ea, que. de reg. iur. in vj. not. late Alexan. in l. j. in prin. ff. de offi. eius. & Moder. in rubr.

3 de offi. dele. ¶ † Tertio nota quod, omnis dignitas & personatus residentiam personalem requirunt: vt per Abb. hic: imo singula officia: vt in text. dicitur, adeo quod etiam capellani residere tenentur: vt not. Abb. post alios in c. conquerente. in iiij. no. & in c. pe. in iiij. notabi. s. de cle. non resi. Et est dictum Inn. in c. fi. eo. titu. vbi inquit quod omnia beneficia, que in titulum assignantur, residentiam requirunt, etiam si sint modici reditus. Secus si non dentur in titulum: vt quia vni ratione paupertatis prebenda assignetur, vel aliqua pensio constituatur. Et hoc sequuntur, & ita concludunt Host. Joan. And. & Abb. in d. c. fina. ver. queritur in quibus ecclesijs. Circa consuetudinem, & dispensationem in pluralitate beneficio. dixi s. in c. quia in tantum. eo. titu. videbimus in c. de multa. j. eo.

1 ¶ Monachus esse potest vicarius episcopi.

2 Monachus professus in vno monasterio, si ad aliud proficiscatur, etiam ibi professionem facere debet.

3 Monachus quando in ecclesia seculari possit officiū habere.

4 Religiosus si habuit licentiā a papa, an requirere debeat etiā licentiam sui prelati.

Preterea. Habens plures dignitates alteram dimittere, & alterā eligere compellitur. hoc dicit. ¶ Nota primo q religiosus potest esse archidiaconus. Qualiter procedat j. declarabitur. Nam monachus in episcopum eligi potest. xviij. q. j. in c. j. & in cle. j. in fi. de elect. Ita etiam in archidiaconum, qui dicitur vica-

1 rius episcopi in omnibus. cap. primo de offi. archid. † Et vicarius episcopi monachus constituitur: vt no. Joan. And. in cle. & si principalis. de rescrip. & Archi. xvj. q. vij. in c. nona. Sequitur Abb. in cap. cum causam. vers. idem religiosus. de elec. Sic etiam religiosus in socium episcop. adhibetur, secunda q. vij. in c. cum pastoralis. not. per gloss. in c. fin. xxviij. dist. ¶ Secundo nota ibi: vtraque ecclesia. hic casum, in quo quis est monachus in duobus monasterijs. Et hoc secundum Innocē. & Abb. post alios intelligitur ex gratia: quia de iure hoc prohibetur: vt per Abb. hic. Et ad idem tex. in c. fi. de reli. do. & in c. cum singula. §. prohibemus. eod. titu. Et ita communiter omnes dicunt. Iste tamen intellectus: vt patet, manifestam continet diuinationē: quia quod textus ex gratia, & dispensatione procedat, nullibi colligitur. Unde probabiliter dici potest quod monachus haberet electionem isto tēpore, sicut in beneficijs secularibus, vt hic, & in c. referente. supra eod. Ad hoc bene facit textus in l. j. in fi. ff. de colleg. illici. vbi descriptus in duobus collegijs alterū eligere compellitur. Vel secundo dicamus q non retinet locū in duobus monasterijs, vt emolumentum aliquod consequatur: desinit enim esse monachus primi monasterij: quo ad effectum negari non potest quin etiam sit professus in vtraque ecclesia, vt hic dicitur. Est enim verum hoc, quod in vtraque ecclesia professus fuit: quia facta pro infectis haberi nō possunt

2 l. in bello. §. facte. ff. de capti. ¶ † Tertio nota: qd si monachus professus in vno monasterio ad aliud proficiscatur, debet etiā ibi professionem facere. Ita dicit Abb. hic: & ita probatur in c. abbate. vbi Abb. in quarto nota. j. de ver. sign. no. Fede. in consi. v. inci. quidam monachus. in secundo dubio. Et adde Abb. in consi. xcvj. cum ad aures. Quod verum videtur quantum ad hoc, vt monachus secundi monasterij dicatur, prout loquitur textus in d. c. abbate. secus quo ad substantiam regule, quia nō videtur necessaria alia professio, cum sit eadem religio. Circa intellectum c. super eo. j. de regula. de quo Inno. & omnes opponunt contra istum text. & pro solutione multum laborant, quia ibi secundum doct. dicitur quod religiosus non possit habere officium in ecclesia seculari: vt colligitur ibi: nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi. recte intuenti, iudicio meo, ille textus nihil facit: & alia videtur manifeste intentio illius capit. loquitur enim in clericis secularibus, qui assumunt habitū religionis: vt ibi in prin. habetur, super eo, quod quesitum fuit de clericis: deinde dimisso habitu religionis ad seculum reuertuntur: queritur ibi, an cogantur perseuerare in religione: respondetur quod sic. Et post hoc dictum immediate subijcit, nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi. quasi dicat Ad religionem obligati sunt, nec possunt penitere, Et ista videtur aperta mens illius capituli, inferēdo illa verba ad casū positum, ar. l. j. C. de diuer. rescrip. Et sic ibi non dicitur quod monachus professus non posset habere dignitatem in ecclesia seculari: nam de hoc textus ibi nihil cogitat. Et ideo quantum ad textum nostrum hic, videtur probabilis conclusio q mona-

a chus archidiaconus esse possit in ecclesia seculari[a], vt generaliter hic dicitur, & per ea, que supra dixi in j. nota. textus in ca. super eo. quem doc. in contrarium adducunt, nihil facit, decla-

3 rando vt dixi. † Pro pleniori tamen notitia, quādo monachus in ecclesia seculari officium habere possit, recurrendum est ad ea, que Abb. post alios late scribit in c. quod Dei timorem. de statu mo. & Imo. in c. Deus, qui. de vi. & ho. cle. Card. & Imo. in cle. j. de elect. Domi. in c. cum singula. eo. tit. in vj. Fede. in consi. cxxxvj. Et casu quo religiosus promouetur, requiritur consensus, & licentia abbatis. c. si religiosus. de elec. in vj. Facit glo.

4 singularis in ca. quam sit. xviij. q. ij. & hoc clarum est. † Sed pulchra dubitatio, an si religiosus habuerit licentiam a papa simpliciter, etiam requiratur licentia prelati. De quo videndū est, quod in notabili questione tradit Car. & Imo. ibi in fi. in c. tue. de cleri. non resi. Jo. de Ana. in c. fi. de magist. quorum tamē decisio non transit sine dubio: quia contrarium in simili questione, voluit Lap. allegatione cxxx. inci. pro dubij propositi declaratione. in versiculo, ad aliud, quod opponebatur. &c.

¶ Additio.

a ¶ Seculari. Imo ▯ Hosti. Joan. Cald. in c. quod Dei timorem de sta. mo. do. de Rot. sub tit. de iure patrona. in nouis. Egidi. Bellamer. deci. dcc xiiij. deci. dcclj. Vide Jo. Seluam trac. de bene[redacted] nefi. part. iij. q. lxx.

¶ Finis commentariorum D. Philip. Decij Mediolanensis Iurisconsulti clarissimi in Jus Canonicum.

Singulariū materiarū Philip. Decij in Decretalium opus, Index copiosissimus ordine alphabetico dispositus in maximam iurisprudentie vtilitatem.

De litera A.

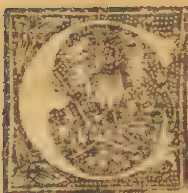

Arbi

De litera B.

De litera C.

Cap. quan

De litera D.

De litera E.

Excommu

De litera F.

De litera G.

nova

De litera N.

Nunt

De litera O.

De litera P.

Pena

Probatio

De litera Q.

De litera R.

De litera S.

De litera T.

De litera V.

Registrum.

abcdefghiklmnopqrstuxyz ABCDEFG HIKLMNOPQRSTUXYZ. Aa.
Omnes sunt quaterniones. Aa quinternio.

LUGDUNI,

PETRUS FRADIN
EXCUDEBAT
M. D. LIX.

DECII
in
Jus Pontif.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm